KEESINGS HISTORISCH ARCHIEF

GEÏLLUSTREERD DAGBOEK
VAN HET HEDENDAAGS
WERELDGEBEUREN
MET VOORTDUREND BIJGEWERKTE
ALFABETISCHE INDEX

SYSTEMEN KEESING B.V.
AMSTERDAM

NEDERLAND

WETTELIJK MINIMUM(JEUGD)LOON PER 1 JANUARI 1994

De bruto bedragen van het wettelijk minimumloon en het minimumjeugdloon worden op 1 januari 1994 niet verhoogd.

Voor een werknemer van 23 jaar of ouder is het bruto ininimuinloon per 1 januari 1994:

per maand:	f 2.163,20
per week:	f 499,20
per dag:	f 99,84

De bruto minimumjeugdlonen bedragen per 1 januari 1994:

Leeftijd	Percentage van het minimumloon van 23-jarigen en onder	Per maand	Per week
22	85	ƒ 1.838,70	ƒ 424,30
21	72 1/2	ƒ 1.568,30	ƒ 361,90
20	61 1/2	ƒ 1.330,40	ƒ 307,00
19	52 1/2	ƒ 1.135,70	ƒ 262,10
18	45 1/2	ƒ 984,30	ƒ 227,10
17	39 1/2	ƒ 854,50	ƒ 197,20
16	34 1/2	ƒ 746,30	ƒ 172,20
15	30	ƒ 649,00	ƒ 149,80

Door belasting- en premiemaatregelen waartoe het kabinet heeft besloten stijgen vrijwel alle netto minimumloon- en minimumjeugdloonbedragen. De netto bedragen zijn, anders dan de bruto bedragen, echter niet wettelijk bepaald. Ze kunnen per bedrijfstak of bedrijf verschillen. Dit komt door verschillen in inhoudingen op het loon, onder meer in verband met de premieheffing voor de sociale zekerheid.

Pensioenpremies zijn buiten beschouwing gelaten, evenals de nominale premies voor de Ziekenfondswet en de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten. De onderstaande bedragen geven daarom alleen een globale aanduiding.

Voor werknemers van 23 jaar en ouder zijn de netto minimumloonbedragen per 1 januari 1994 globaal afgerond als volgt:

Belastinggroep	Per maand	Per week
1	ƒ 1.370,—	f 316.—
2	f 1.613. –	f 372.—
3	f 1.802,—	ƒ 415,—
4	f 1.764,—	ƒ 407,—
5	f 1.816,—	f 419,—

Tariefgroep 1 heeft betrekking op lonen waarop geen basisaftrek van toepassing is (tweede baan). Door de gewijzigde vormgeving van het arbeidskostenforfait in 1994, hebben deze werkneme s voor dit (tweede) inkomen op minimumloonniveau geen recht meer op arbeidskostenforfait. Mede daardoor komt het netto-bedrag bij tariefgroep 1 lager uit dan verleden jaar:

Voor alleenstaande werknemers van 22 jaar en jonger. ingedeeld in tariefgroep 2, bedraagt het netto minimumloon globaal:

Leeftijd	Per maand	Per week
22	ƒ 1.405,—	f 324.—
21	ƒ 1.228,—	f 283,—
20	f 1.070. –	f 247,—
19	f 940, –	f 217,—
18	ƒ 840, –	f 194.—
17	f 754, –	f 174,—
16	f 684. –	f 158.—
15	f 618, –	f 143,—

(PersberichtSZW)
(Vor.ber.pag. 5/1/2-1993)

IOAW-, IOAZ- EN BIJSTANDSUITKERINGEN PER 1 JANUARI 1994

Met ingang van 1 januari 1994 wijzigen de bijstandsuitkeringen en de IOAW- en IOAZ-grondslagen. Weliswaar wordt het wettelijk minimumloon per 1 januari 1994 niet verhoogd, maar er treden wel veranderingen op in belasting en premies. Als gevolg hiervan gaat de bijstandsuitkering voor een echtpaar met f 11.23 per maand omhoog en wordt f 1.171,54. De uitkering voor een alleenstaande van 23 jaar of ouder wordt met f 7.86 per maand verhoogd tot f 1.240,08.

IOAW/IOAZ

De IOAW is bestemd voor oudere langdurig werklozen die 50 jaar of ouder waren op het moment dat zij werkloos werden en voor gedeeltelijk arbeidsongeschikte werklozen. ongeacht hun leeftijd. De IOAW geldt. nadat de uitkeringsperiode voor de werkloosheidswet inclusief de vervolguitkering is verstreken.

Voor de IOAZ komen mensen van 53 jaar of ouder cn gedeeltelijk arbeidsongeschikte exzelfstandigen (ongeacht hun leeftijd) in aanmerking die noodgedwongen hun bedrijf of beroep moeten beëindigen.

De bruto grondslag bedraagt voor:

	Per maand	Vakantie-uitkering per maand
gehuwde en ongehuwde partners (beiden 21 jaar of ouder)	f 2.358,98	f 188,72
alleenstaanden van 21 jaar of ouder met éénoimeerkinderen	f2.148.51	ƒ 171,88
alleenstaanden vanaf 23 jaar	f l 785,84	f 142,87
alleenstaanden van 22 jaar	f 1.454,40	f 116,35
alleenstaanden van 21 jaar	f 1.227,07	f 98,17

Voor mensen jonger dan 21 jaar gelden lagere bedragen.

De uitkeringen zijn netto gelijk aan de bijstandsnormen. Op de grondslagen worden de bruto inkomsten uit of in verband met arbeid van de werkloze of zelfstandige en zijn of haar partner in mindering gebracht. In tegenstelling tot de bijstandswet wordt geen rekening gehouden met andere inkomsten en met vermogen. Alleen bij de IOXZ wordt van vermogens boven de f 197.500 een inkomen van 5 % van dat meerdere verondersteld.

Bijstand (netto bedragen)
Voor echtparen met en zonder kinderen
is het normbedrag per maand ƒ 1.771,54

Hieronder vallen ook twee ongehuwden die een gezamenlijke huishouding voeren. Dus ook mensen van hetzelfde geslacht. Samenwonende familieleden in de eerste of tweede graadzijn hiervan uitgesloten.

Het vakantiegeld bedraagt f 97,72 per maand

Voor echtparen waarvan een partner jonger dan 21 jaar of schoolverlater van 21 tot 27 jaar is. of waarvan beiden jonger dan 21 jaar of schoolverlater van 21 tot 27 jaar zijn, gelden lagere bedragen.

Voor alleenstaande ouders
is het normbedrag per maand ƒ 1 594 39

Het vakantiegeld bedraagt f 87.95 per maand

Voor alleenstaande ouders die jonger dan 21 jaar zijn of die schoolverlater van 21 tot 27 jaar zijn. gelden lagere bedragen.
Bij gezinnen die met anderen een woning bewonen vindt een vaste aftrek plaats van f 186.92 permaancl.

Voor alleenstaanden
jonger dan 21 jaar of schoolverlater van 21 tot 27 jaar is hel nurmbedrag per maand

als ze thuiswonend zijn	ƒ 465,50
als ze uitwonend zijn	f 866.30

Maandblad 64ste jaargangnr. 3077. pag. 48079-48162

21 jaar of ouder en geen schoolverlater van 21 tot 27 jaar is het normbedrag per maand als het geen woningdelers zijn:

hij 23 jaar of ouder	f 1.240.08
bij 22 jaar	f 1.032,72
bij 21 jaar	f 902.82

als het woningdelers zijn:

bij 23 jaar af ouder	f 1 053.16
bij 22 jaar	j 875.05
bij 21 jaar	f 866.30

Vakantiegeld
Voor alleenstaanden die ouder dan 21 jaar en geenschoolverlatervan 21 tot 27 jaar zijn bedraagt het vakantiegeld per inaand:

bij 23 jaar of ouder	f 68.40
bij 22 jaar	f 70,94
bij 21 jaar	f 60,52
indien jonger dan 21 jaar of schoolverlater van 21 tot 27 jaar	f 37,47

Het vakantiegeld mordt eens per jaar, in juni. uitbetaald.

Woonkosten
Huurders met een huur tussen f 334.58 en f 913,33 per maand hebben meestal recht op huursubsidie.
Bijstandsontvangers met een eigen huis waarvan de woonkosten tussen f 324.58 en f 913,33 per maand liggen, kunnen een toeslag krijgen die gelijk is aan de huursubsidie. Bij u-oonkosten boven f 913,33 per maand kan hooguit tijdelijk een toeslag worden gegeven.

Verdiensten uil (deeltijd) arbeid
Van het geld dat een bijstandsontvanger verdient. wordt 25 % niet van de uitkering afgetrokken. Dit geldt voor maximaal 2 jaar. Voor één-oudergezinnen geldt, dat de eerste f 88.38 van wat de ouder per maand verdient. wordt vrijgelaten

Inwonende kinderen, onderverhuur en kostgangers
Op de uitkering van ouders met inwonende kinderen met eigen inkomsten mordt - ongeacht het aantal kinderen - een bed ag van f 186,92 per maand in mindering gebracht. Dit blijft achterwege als er uitsluitend kinderen zijn die studiefinanciering hebben. of (beneden 21 jaar) een inkomen dat ongever zo hoog is als de RWW-uitkering voor een alleenstaande die bij zijn ouders woont.
Dezelfde aftrek geldt voor bijstandsgerechtigden met één onderhuurder.

Voor mensen met één kostganger geldt een aftrek van f 283.60 per maand. Heeft men meer dan één onderhuurder of kostganger. dan stelt de gemeente per geval vast welk gedeelte van het kostgeld of de bruto onderhuur wordt aangemerkt als netto inkomen dat op de uitkering in mindering wordt gebracht.

Van inkomsten uit arbeid mag niet meer worden behoudendan:
f 265.73 per maand voor het hoofd van een één-oudergezin en voor een echtpaar:
f 186.01 per maand voor een alleenstaande van 23 jaar of ouder. Voor alleenstaanden die jonger zijn dan 23 jaar en voor schoolverlaters van 21 tot 27 jaar gelden andere bedragen.

Eigen vermogen
Niet al het spaargeld behoeft te worden aangesproken. voordat men voor bijstand in aanmerking komt. Het vrij te latenvermogen is:
f 15 000 voor gezinnen;
f 9.000 voor alleenstaanden.

Voor mensen jonger dan 65 jaar die een bijstandsuitkering ontvangen en een eigen huis bewonen, geldt een extra vrijlating. Bij hen wordt van het vermogen in het huis namelijk nog eens f 13.000 volledig vrijgelaten en van het meerdere de helft. De totale vermogensvrijlating is begrensd tot f 77.800 voor gezinnen en f 68.800 voor alleenstaanden.

Ziekenfonds-/ziektekostenpremie
Wie verplicht verzekerd is bij eeii ziekenfonds moet van zijn/haar uitkering de nominale ziekenfondspremie en de nominale premie AWBZ betalen Wie niet verplicht verzekerd is. ontvangt bij het normbedrag een vergoeding voor de betaling van een particuliere ziektekostenverzekering. die dezelfde risico8 dekt als de verplichte ziekenfondsverzekering. De vergoeding wordt verminderd met het bedrag dat een verplicht verzekerde in dezelfde omstandigheden als nominale premie aan het ziekenfonds moet betalen. (*Persbericht SZW*)

(Vor.ber.pag. 5/2 e.v.-1993)

DE SOCIALE VERZEKERINGEN PER 1 JANUARI 1994

Per 1 januari 1994 zullen het bruto minimumloon en de meeste bruto sociale verzekeringsuitkeringen gelijk blijven aan het niveau van 1993. Hiertoe heeft het kabinet eerder reeds besloten met het oog op de slechte economische vooruitzichten voor 1994.

Een aantal bruto uitkeringsbedragen verandert echter wel, omdat de erbij behorende netto bedragen zijn gekoppeld aan het netto minimumloon. Het netto minimumloon verandert als gevolg van aanpassingen in de sociale premies en de belastingen. Deze verandering werkt via deze koppeling door in de bruto uitkeringen.

Een echtpaar waarvan beide partners 65 jaar of ouder zijn en dat alleen een AOW-uitkering heeft. krijgt er op 1 januari 1994 netto f 10,- per maand bij. De totale netto uitkering voor het echtpaar komt daarmee op f 1.779,96. Iedere partner ontvangt 50 % van dit bedrag. namelijk f 889,98. Dit bedrag geldt voor een AOW-gerechtigde zonder aanvullend pensioen en met een ziekenfondsverzekering.

AOW

Het AOW-pensioen voor gehuwden is netto gelijk aan 50 % van het netto minimumloon als beide partners 65 jaar of ouder zijn. Het netto pensioen van een ongehuwde is gelijk aan 70 % van het netto minimumloon.

Eén-oudergezinnen ontvangen een pensioen dat netto gelijk is aan 90 % van het netto minimumloon. Het gaat om ongehuwde bejaarden met een kind dat jonger is dan 18 jaar voor wie zij kinderbijslag ontvangen.

Voorts wordt per 1 februari 1994 het uitkeringsrecht van gehuwden met een partner jonger dan 65 jaar gewijzigd. Hierbij gaat het om het volgende:
Een gehuwde met en partner jonger dan 65 jaar die voor 1 februari 1994 recht krijgt op een AOW-uitkering ontvangt een pensioen van 70 % van het minimumloon (conform de uitkering voor alleenstaanden) en een toeslag van maximaal 30 % van het minimumloon. Per 1 februari 1994 wordt de verhouding tussen basisuitkering en toeslag gewijzigd. Een gehuwde met een partner jonger dan 65 jaar die op of na 1 februari 1994 recht krijgt op een AOW-uitkering ontvangt een pensioen van 50 % van het minimumloon (de uitkering voor een gehuwde) en een toeslag van maximaal hetzelfde bedrag (bruto f 972,46). Voor degenen die vóór 1 februari al een AOW-uitkering ontvangen verandert er niets.

De hoogte van de toeslag is afhankelijk van het inkomen van de jongere partner. Van dit inkomen wordt eerst een deel buiten beschouwing gelaten. Deze vrijlating bedraagt 15 % van het bruto minimumloon met inbegrip van de overhevelingstoeslag (f 361,84) en eenderde deel van het meerdere aan bruto inkomsten. Wat daarna overblijft, wordt in mindering gebracht op de toeslag. Ingeval recht bestaat op een maximale toeslag van 30 % van het minimumloon (bruto f 543,89) bestaat bij een bruto inkomen (met inbegrip van de overhevelingstoeslag) van de jongere partner van meer dan f 1.177,66 per maand geen recht meer op toeslag. Wanneer de maximale toeslag 50 % van het minimumloon (bruto f 972,46) bedraagt dan bestaat bij een bruto inkomen (met inbegrip van de overhevelingstoeslag) van f 1.820,53 of meer geen recht meer op toeslag.

AOW	Bruto per maand	Bruto vakantie-uitkering per maand
Gehuwden, partner ouder dan 65	f 972.46	f 59.19
Gehuwden, partner jonger dan 65, maximale toeslag	f 1.944,92	f 118,37
Alleenstanden	f 1.401,03	f 82,85
Ongehuwdenmet kind tot 18 jr	f 1 749.38	f 106,54

Netto AOW voor gehuwden (50 % AOW-uitkering per maand)

	1-1-1993	1-1-1994	mutatie
Per maand	f 884,95	f 889.98	f 5.03
Vakantietoeslag	f 48.14	f 48.87	f 0,73
TOTAAL	f 933,09	f 938,85	f 5,76

Voor een huishouden zijn de bedragen twee maal zo hoog

Netto AOW voor alleenstaanden

	1-1-1993	1-1-1994	mutatie
Per maand	f 1.232,22	f 1.240,08	f 7.86
Vakantietoeslag	f 67.38	f 68,40	f 1,02
TOTAAL	f 1.299,60	f 1.308,48	f 8.88

AWW

Het pensioen voor een weduwe met een kind jonger dan 18 jaar; is netto gelijk aan het minimumloon. Voor een weduwe zonder kind jonger dan 18 jaar, is het pensioen of de uitkering netto gelijk aan 70 % van het minimumloon.

Weduwnaars kunnen onder dezelfde voorwaarden als weduwen aanspraak maken op een AWW-pensioen.

AWW	Bruto per maand	Bruto vak. uitkering per maand
Weduwen met kind tot 18 jaar	f 2.419.72	f 138.25
Weduwen zonder kind tot 18 jr	f 1.767.02	f 110.76
Wezen tot 10 jr	f 565.45	f 35,44
Wezen van 10 tot 16 jaar	f 848.17	f 53.16
Wezen van 16 tot 27 jaar	f 1.130.89	f 70,89

AOW en AWW: bijzondere bepalingen

Naast deze pensioenbedragen worden tevens zogeheten fictieve pensioenbedragen vastgesteld die zouden hebben gegolden als de voorstellen van de Commissie-Oort niet zouden zijn ingevoerd. De reële pensioenbedragen worden daartoe verminderd met een fictieve overhevelingstoeslag.

De zogenaamde ,,vóór-Oortse AOW/-AWW-bedragen" zijn in tweerlei opzicht van belang. In de eerste plaats kunnen deze bedragen worden gehanteerd bij de berekening van de pensioenaanspraken. Hiermee wordt voorkomen dat de verhoging van de AOW/AWW-uitkering op grond van de Oort-maatregelen zou leiden tot een kleiner aanvullend pensioen. In de tweede plaats kunnen deze .,vóór-Oortse bedragen" worden gebruikt bij de vaststelling van het franchisebedrag, waarover geen premies voor de aanvullende pensioenen worden geheven

AOW (róor-Oortse bedragen)	Bruto per maand	Bruto rak. uitkering per maand
Gehuwden niet partner ouder dan 65 ieder	f 901.05	f 61,57
Gehuwden met partner jonger dan 65 en maximaieioeslag	f 1.802,10	f 123,13
Alleenstaanden	f 1.258.88	f 86,20
Omgehuwden met kind tot 18 jr	f 1.621,27	f 110,81

AWW (vóór-Oortse bedragen)	Bruto per maand	Bruto vak. uitkering per maand
Weduwen met kind tot 18 jaar	f 1.781,42	f 125,30
Weduwen zonder kind tot 18 jaar	f 1.246,42	f 87,70
Wezen tot 10 jaar	f 398,86	f 28,06
Wezen van 10 tot 16 jaar	f 598,28	f 42,09
Wezen van 16 tot 27 jaar	f 797,71	f 56,13

Kinderbijslag

Per 1 januari 1994 zal de kinderbijslag gelijk blijven aan het niveau van het jaar 1993.

De bedragen die hieronder zijn opgenomen worden voor het eerst uitgekeerd na afloop van het eerste kwartaal van 1994.

Kinderbijslagbedragen naar leeftijd per kind bij verschillende gezinsgrootten met ingang van 1 januari 1994 (per kind, per kwartaal):

Gezinnen met:	0 t/m 5 jaar	6 t/m 11 18 t/m 24 jaar	12 t/m 17 jaar
1 kind	f 279.44	f 399,20	f 518,96
2 kinderen	f 329,28	f 470,40	f 611,52
3 kinderen	f 345.89	f 494.13	f 642.37
4 kinderen	f 377.95	f 539.93	f 701.91
5 kinderen	f 397,19	f 567,41	f 737,63
6 kinderen	f 410.01	f 585,73	f 761,45
5 kinderen	f 419,17	f 598.81	f 778,45
8 kinderen	f 435,56	f 622,23	f 808.90

Het gezinskinderbijslagbedrag wordt verhoogd met een opslag voor de premies ZFW en AWBZ.

Deze bedragen worden per 1 januari 1994 niet gewijzigd.

(Opslagen per kwartaal)

Hoogte per kind	ZFW	AWBZ	Totaal
1e kind	f 12,19	f 10.42	f 22.61
2e kind	f 12,19	f 10.42	f 22.61
3e kind en volgende		f 10,42	f 10.42

Hoogte per gezin	
Gezinsgrootte 1	f 22,61
Gezinsgrootte 2	f 45,22
Gezinsgrootte 3	f 55,64
Gezinsgrootte 4	f 66,06
Gezinsgroottr 5	f 76,48
Gezinsgrootte 6	f 86,90
Gezinsgroottc 7	f 97,32
Gezinsgrootte 8	f 107,74

De hoogte van de opslag bij een gezinsgrootte groter dan acht bedraagt de som van f 107,74 en zoveel maal f 10,42 als de gezinsgrootte meer bedraagt dan acht.
In verband met de Wet op de studiefinanciering is het recht op kinderbijslag voor kinderen van 18 lot 25 jaar afgeschaft. Echter, heeft een kind van 18 tot 23 jaar geen recht op studiefinanciering dan kan toch nog recht op kinderbijslag bestaan.

Grondslagen AAW

De algemene grondslag van de AAW wordt per 1 januari 1994 niet verhoogd. Ook de grondslagen voor AAW-gerechtigden beneden de 23 jaar, die worden afgeleid van de minimumjeugdlonen, worden op die datum niet aangepast.

Deze grondslagen zijn per 1 januari 1994:

Vanaf 23 jaar	f 99,46
22 jaar	f 84,54
21 jaar	f 72,11
20 jaar	f 61,17
19 jaar	f 52,22
18 jaar	f 45,26

De individuele grondslagen in de AAW worden per 1 januari 1994 eveneens niet verhoogd. De individuele grondslag is niet gerelateerd aan het minimumloon. Deze grondslag wordt gehanteerd als iemand in deeltijd werkte en daardoor mindeiverdiende dan het minimumloon.

Daglonen

De daglonen waarnaar de uitkeringen op grond van de WAO en de WW worden berekend. worden per 1 januari 1994 niet verhoogd.

Maximumdagloon

Het maximumdagloon voor de berekening van de WW-. WAO- en de Ziektewetuitkeringen blijft per i januari 1994 gehandhaafdop f 286,84

Kopjes op de uitkeringen

Teneinde te voorkomen dat de loondervingsuitkeringen op minimumniveau van alleenstaanden van 21 jaar of ouder bij werkloosheid of volledige arbeidsongeschiktheid beneden het voor hen geldende sociale minimum dalen, zijn in de Invoeringswet stelselherziening bepalingen opgenomen die voorzien in een verhoging van de uitkering. Dit zijn de zogeheten kopjes op de uitkering.

Deze kopjesbedragen zijn per 1 januari 1994 als volgt vastgesteld:

Alleenstaanden	AAW/WAO*	WW*
Vanaf 23 jaar	*f* 73,68	f 73.68
van 22 jaar	f 59.90	f 59.90
van 21 jaar	f 50,56	*f* 50.56

"excl.vakantietoeslag

Vereveningsbijdrage/premieheffing over uitkeringen per I januari 1994

Voor de AAW-uitkeringen bestaat de vereveningsbijdrage uit 3,40 %, alsmede uit 10,60 % WAO-premie met een premievrijevoet van f 99,- per dag.

Over Ziektewet-, WW- en WAO-uitkeringen worden premies werknemersverzekeringen geheven. Daarbij wordt voor de heffing van de wachtgeldpremie en Ziektewetpremie uitgegaan van een gemiddeld percentage. Dat gemiddelde bedraagt voor de wachtgeldpremie 0.40 % voor zowel de uitkeringsgerechtigde als voor de bedrijfsvereniging.

De gemiddelde Ziektewetpremie bedraagt 1,00 % voor de uitkeringsgerechtigde en 2,10 % voor de bedrijfsvereniging. Deze gemiddelden gelden niet wanneer de uitkering via de werkgever aan de uitkeringsgerechtigde wordt betaald. In dat geval gelden de percentages van de betreffende bedrijfstak.

AWBZ

De regeling voor de inkomensafhankelijke bijdrage verandert per 1 januari 1994 niet. Het minimum ter vrije besteding blijvende bedrag (het zogenoemde zakgeld) voor mensen die bijvoorbeeld in een tehuis worden verpleegd, is gewijzigd. Dit is voor ongehuwden f 4.261,67 en voor gehuwden f 7.106,13 per jaar. (Persbericht SZW)

(Vor.ber.pag. 6/2 e.v.-1993)

EERSTE KAMER STEMT IN MET WIJZIGING PREMIEHEFFING VOOR MENSEN BOVEN 65 JAAR

Mensen boven de 65 jaar gaan met ingang van 1 januari 1994 premie betalen voor de Algemene Weduwen- en Wezenwet (AWW).Zij zullen ook in de toekomst geen premie voor de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet (AAW) gaan betalen. Vanaf die datum zullen heide wetten weer volledig uit premies worden gefinancierd. Het tarief van de loon- en inkomstenbelasting in de eerste schijf wordt verlaagd. De Eerste Kamer is op 22 december 1993 akkoord gegaan met de Wet premieheffing boven 65-jarigen waarin dit is geregeld.

De Wet premieheffing boven 65-jarigen hangt samen met de uniformering van de heffing van belasting en premies volksverzekeringen die in 1990 is ingevoerd op voorstel van de Commissie-Oort. Daarbij was het de bedoeling dat bejaarden verzekerd zouden worden voor de volksverzekeringen, waaronder de AAW De AAW kent uitkeringen toe aan arbeidsongeschikten en verstrekt voorzieningen aan gehandicapten. In beide gevallen geldt een leeftijdsgrens van 65 jaar,

Omdat door het vervallen van de leeftijdsgrens van 65 jaar een enorme toeloop werd voorzien van het beroep op deze voorzieningen, werden boven 65-jarigen tijdelijk uitgezonderd van verzekering- en premieplicht voor de AAW in afwachting van een onderzoek naar het gebruik van voorzieningen voor gehandicapten door ouderen. Inmiddels is de Eerste Kamer akkoord gegaan met een wijziging van het voorzieningenpakket voor gehandicapten. Dit wordt geregeld in de Wet voorzieningen gehandicapten. die ook gaat gelden voor mensen van 65 jaar en ouder.

Omdat de meeste voorzieningen uit dc AAW verdwijnen en 65-plussers ook niet in aanmerking komen voor een uitkcring op grond van de AAW. wordt de leeftijdsgrens van 65 jaar in de AAW definitief gehandhaafd. Mensen boven de 65 jaar zijn dan net als nu niet verzekerd voor de AAW en betalen geen premie.

Mensen boven de 65 jaar zijn wel verzekerd op grond van de AWW. Als iemand van boven de 65 jaar overlijdt en een partner nalaat die nog geen 65 jaar is. ontstaat recht op een nabestaandenuitkering. Tegenover dit recht stond tot nu toe geen premieplicht. *(Staatscourant* 23-12-'93)

PREMIEPERCENTAGES PER 1 JANUARI 1994

	werkg.	werkn.	totaal	max.inkomen
AOW1)		14.25	14.25	f 43.267 p.jaar
AWWI)		1,85	1.85	idem
AAW1)		6.55	6,55	idem
AWBZ1)		8.53	8.55	idem
WAO2)		10,60	10,60	f 286 p.dag
Wachtgeldverz.3)	0,31	0,31	0,62	idem
Werkloosh.verz.4)	2,00	2,00	4.00	idem
ZW5)	2,10	1,00	3.10	idem
ZFW4) 6)	3.15	1,20	6.33	f 190 p.dag
Vorstverlet3)	0,20		0,20	
VUT3)	1,25	0.95	2,20	

De overhevelingstoeslag die door werkgevers bovenop het brutoloon wordt betaald - ter compensatie van de AAW- en AWBZ-premie die voor rekening van de werknemer komt - bedraagt 11,60 % van het loon waarover premie wordt geheven. De toeslag wordt berekend over maximaal *f* 76.350.

1) Voor de volksverzekering geldt een premievrije voet van f 5.925 per jaar.
Verder is per 1 januari 1994 een nominale premie AWBZ verschuldigd. De hoogte van deze premie wordt door de ziekenfondsen en andere uitvoeringsorganen zelfstandig vastgesteld. Ervan uitgegaan wordt, dat de gemiddelde nominale premie AWBZ f 133 per jaar per volwassene bedraagt. Voor personen tot 18 jaar wordt 1/3 van de premie voor een volwassene gerekend. Voor alle personen tot 18 jaar dient nominale premie te worden betaald.
2) De franchise of premievrije voet bedraagt f 99 per dag.
3) Geraamd gemiddelde voor bedrijven: deze premies worden vastgesteld door de besturen van de bedrijfsverenigingen.
4) Over de verdeling van de premie moet de Raad van State nog adviseren.
5) Gemiddelde premie voor omslagleden.
6) Voor AOW-uitkeringsgerechtigden die verzekerd zijn volgens de verplichte ziekenfondsverzekering geldt een premie van 0,75 % over de AOW-uitkering. De loongrens bedraagt f 58.100.
Verder is een nominale premie ZFW verschuldigd. De hoogte hiervan wordt door de ziekenfondsen zelfstandig vastgesteld. Ervan uitgegaan wordt dat de gemiddelde nominale premie ZFW f 198 per jaar per volwassene bedraagt. Voor meeverzekerde kinderen geldt de helft van de premie voor een volwassene. Er is voor maximaal twee kinderen premie verschuldigd.

Ien Dales

MINISTER DALES OVERLEDEN. VAN THIJN OPVOLGER

In de nacht van 9 op 10 januari is minister Ien Dales van binnenlandse zaken in haar woonplaats Utrecht onverwacht overleden aan een hartstilstand. Zij was 62 jaar.

Catharina Isabella (Ien) Dales werd op 18 oktober 1931 geboren in Arnhem.
Na haar opleiding HBS-B behaalde zij het diploma jeugdwerkleidster aan de academie 'Kerk en Wereld' in Driebergen. alsmede l-iet evangelistendiploma (WIKA).In 1956 werd zij cursusleider bij de stichting 'Kerk en Wereld'. Van 1968 tot 1975 was zij directeur van deze stichting.
In 1975 studeerde zij af in de andragogische wetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam. Zij was vervolgens enkele jaren werkzaam als onderzoeker op het gebied van bedrijfsorganisatie.
Van 1977 tot 1981 was mevr. Dalcs directeur van de sociale dienst van de gemeente Rotterdam. Vervolgens was zij in het tweede kabinet-Van Agt van 11 september 1981 tot 29 mei 1982 staatssecretaris van sociale zaken en werkgelegenheid voor de PvdA, waarvan zij in 1968 lid was geworden. Grote onrust veroorzaakte zij inet haar voorstel om te bezuinigen op de Ziektewet; heftig verzet van de vakbeweging leidde ertoe dat het voorstel niet werd uitgevoerd.
Van 16 september 1982 t/m 15 mei 1987 was zij lid van de Tweede Kamer. Vervolgens was zij bijna 2 1/2 jaar burgemeester van Nijmegen, van mei 1987 tot haar benoeming als minister van binnenlandsezaken op 7 november 1989.
Belangrijke beleidspunten in haar ministerschaa w-aren de sociale vernieuwing. de reorganisatie van de politie en dc dccentralisatie van het arbeidsvoorwaardenbeleid van de overheid.

Op 18 januari werd E. van Thijn (59), tevoren burgemeester van Amsterdam, beëdigd als minister van binnenlandse zaken. Hij nam de functie over van minister E.M.H.Hirsch Ballin van justitie. die met ingang van 10 januari met het beheer van het ministerie van binnenlandse zaken was belast.

Ed van Thijn werd op 16 augustus 1934 geboren in Amsterdam. Van 1953-1961 studeerde hij aan de Universiteit van Amsterdam politieke en sociale wetenschappen. met een onderbreking van 1958-1959 wegens studie in Parijs aan het Institut d'Etudes Politiques.
Van Thijn is sedert 1959 lid van de PvdA. Van 1961-196'7 was hij wetenschappelijk medewerker van de Wiardi Beckmanstichting. het wetenschappelijk bureau van de PvdA.
Van 1962-1971 was Van Thijn lid van de gemeenteraad van Amsterdam (vanaf 1963 als voorzitter van de PvdA-fractie) en van 23 februari 1967 - 11 september 1981 lid van de Tweede Kamer (van 1973-1978 als voorzitter van de PvdA-fractie).
In het tweede kabinet-Van Agt was Van Thijn van 11 september 1981 - 29 mei 1982 minister van binnenlandse zaken.
Daarna was hij opnieuw lid van de Tweede Kamer tot zijn benoeming als burgemeester van Amsterdam, die inging op 16 juni 1983 (zie pag. 427/3-'83).

Het Amsterdamse college van B en W. besloot op 16 januari 's avonds na overleg met de betrokken raadsfracties dat wethouder Frank de Grave (VVD) tot de installatie van de nieuwe gemeenteraad op 12 april optreedt als waarnemend burgemeester van Amste dam

Ecl van Thijn (r.)nam op 18 januari 1994 de functie van minister van binnenlandse zaken over van waarnemend minister Ernst Hirsch Ballin (l.).

EBRD

r

NIEUWE PRESIDENT

Jacques de Larosiere (63).president van de Bank van Frankrijk sinds 1987 en directeur van het Internationaal Monetair Fonds van 1978-'87. werd op 18 augustus 1993 gekozen tot president van de Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling (EBRD) voor een periode van vier jaar. Hij aanvaardde de functie per 27 september.

Zijn voorganger Jacques Attali was op 16 juli officieel teruggetreden na de publikatie van een rapport van de accountantsdienst van de bank waarin kritiek werd geleverd op de overdadig luxueuze renovatie van het hoofdkantoor van de bank in Londen en op de .,buitensporige kosten" die Attali en enkele hoge staffunctionarissen gemaakt hadden (zie ook pag. 536/2/3-'93). Attali hernam zijn oude functie als lid van de Franse Staatsraad.

(Vor.ber.pag. 536/2/3-1993)

EUROPESE GEMEENSCHAP1 EUROPESE UNIE

TOPONTMOETING IN KOPENHAGEN

Op 21-22 juni 1993 vond in Kopenhagen een topontmoeting plaats van de Europese Raad van staatshoofden en regeringsleiders van de twaalf lidstaten van de Europese Gemeenschap (EG).

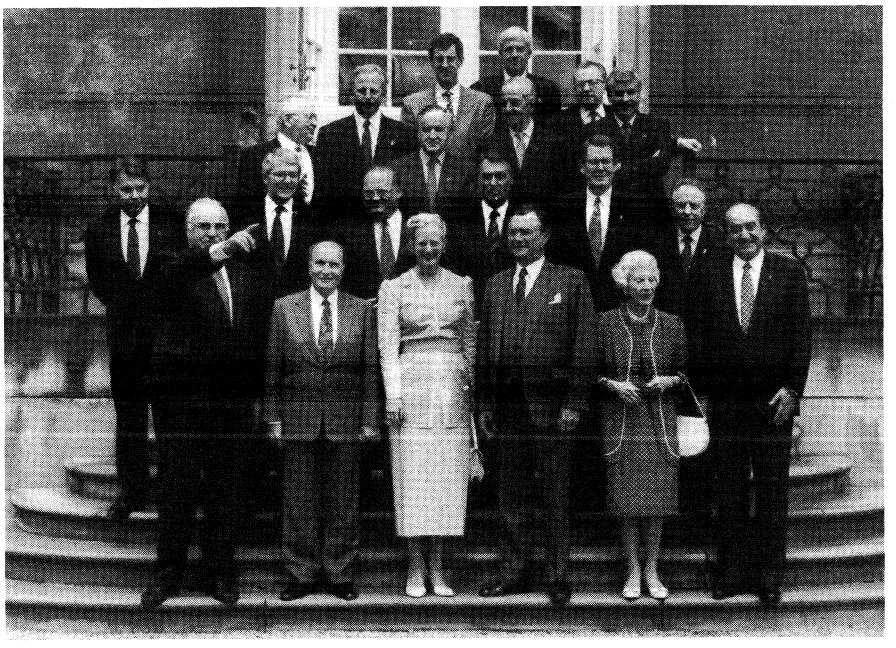

Regeringsleiders en ministers van buitenlandse zaken van de Europese Gemeenschap poseren op 21 juni 1993 voor paleis Amalienborg met de Deense koningin Margarethe (m.).haar echtgenoot prins Hendrik (rechts van haar) en haar moeder.

De topontmoeting werd beheerst door discussies over de situatie in het voormalige Joego-Slavië (waarbij er meningsverschillen rezen over de vraag hoe de EG diende te reageren op het mislukken van het Vance-Owen-plan voor Bosnië, zie pag. 610/1 e.v.-'93)en over de manier waarop de recessie en de werkloosheid eensgezind bestreden konden worden. Andere belangrijke agendapunten hadden betrekking op de uitbreiding van de EG en op de betrekkingen met Midden- en Oost-Europa. Na de recente EG-topontmoetingen die overschaduwd waren door problemen rond de ratificatie van het Verdrag van Maastricht, verklaarde de Franse president François Mitterrand dat de top in Kopenhagen ,,een psychologisch en moreel herstel" markeerde.

In de kwestie rond het **voormalige Joego-Slavië** hadden de EG-leiders een ontmoeting met de Bosnische president Alija Izetbegovic, maar zij gingen niet akkoord met diens verzoek om het wapenembargo tegen Bosnie op te heffen, hoe el de Duitse bondskanselier Helmut Kohl daar een voorstander van was. In plaats daarvan ..besloot (de Europese Raad) positief te reageren op het verzoek van de Secretaris-generaal van de VN om geld en troepen (naar Bosnië) te sturen". hoewel het de afzonderlijke lidstaten vrij stond te beslissen of ze al dan niet meer troepen zouden sturen (Frankrijk. Spanje en Groot-Brittannië hadden dat al gedaan)

De gesprekken over maatregelen ter bestrijding van de **recessie en de werkloosheid** richtten zich op een door de voorzitter van de Europese Commissie Jacques Delors gelanceerd acht-punten-plan, dat de titel ,,op de drempel van de 21ste eeuw" meekreeg. Het plan. dat ,,richtlijnen voor economische vernieuwing in Europa" bevatte, voorzag onder meer in een besteding van 3 procent van het bruto nationaal produkt aan onderzoek en ontwikkeling (1 procent meer dan voorheen), het creëren van een efficiënt transport- en telecommunicatienetwerk, de oprichting van een ,,Europese informatie-infrastructuur" die zou dienen ,,als de slagader van de economie van de toekomst". en voortdurende bijscholing van werknemers.

Dclors (die met name gesteund werd door Mitterrand) stelde dat .,een beschermde Europese markt" noodzakelijk was om banen in Europa te garanderen, terwijl de Britse premier John Major (die met name gesteund werd door Kohl) zich verzette tegen protectionistische handelsmaatregelen en verklaarde dat de werkloosheid in de EG hoog was omdat ,,onze totale arbeidskosten te hoog uitvallen, onze arbeidsmarkt te rigide is en onze arbeidskrachten niet zo flexibel en mobiel zijn als in de Verenigde Staten".

Volgens cijfers van Eurostat waren er in april 1993 17,5 mln werklozen in de EG, ofwel 10,4 procent van de beroepsbevolking. vergeleken met 9.2 procent in april 1992. De werkloosheid steeg in alle EG-lidstaten - behalve (sinds kort) in Groot-Brittannië - en zou naar verwachting eind 1993 12 procent bedragen.

Conclusies van de Europese Raad

Hieronder volgen samenvattingen van de conclusies van de Europese Raad.

Groei, concurrentie en werkloosheid ,,De Europese Raad is zeer bezorgd ober de huidige werkloosheid en de ernstige gevaren die inherent zijn aan een ontwikkeling die een toenemend aantal mensen in de Gemeenschap voorgoed van de arbeidsmarkt vervreemdt .... (De Raad) nodigt de Europese Investeringsbank uit om... de tijdelijke faciliteit van ECU 5 mrd waarover in Edinburgh overeenstemming is bereikt (in december 1992, zie pag. 235/3 e.v.-'93; zie pag. 540/2-'93 voor de maatregelen waarover in april overeenstemming werd **!?r**reikt) met ECU 3 mrd te verhogen... Een snelle terugdringing van de rentetarieveii in Europa... is wezenlijk voor economisch herstel..."

De gemeenschappelijke markt en het gezamenlijke beleid. ,,...De gemeenschappelijke markt is sinas 1 januari 1993 juridische werkelijkheid (zie pag. 237/2/3-'93); het is van het grootste belang dat zij zich ook ontwikkelt tot een probleemloos functionerende praktische realiteit... (Dit) kan niet verwezenlijkt worden zonder dat een vrije beweging van personen, goederen. diensten en kapitaal volledig wordt uitgevoerd".

Algemene Overeenkomst voor Tarieven en Handel. ,,...Het was noodzakelijk het multilaterale proces in Genève zo spoedig mogelijk te hervatten. Alle onderwcruen. ook de landbouw, moesten daar aan de orde komen om vóór het eind van het jaar een breed, duurzaam en evenwichtig akkoord af te sluiten".

Uitbreiding. ,,De Europese Raad constateerde dat er vooruitgang is geboekt bij de onderhandelingen over uitbreiding (van de EG) met Oostenrijk, Finland, Zweden en Noorwegen (zie pag. 538/3 e.v.-'93)... (en is) vastbesloten dat de beoogde eerste uitbreiding van de Europese Unie... op 1 januari 1994 verwezenlijkt moet zijn .."

Betrekkingen met Midden- en Oosteuropese landen. ,....DeEuropese Raad juichte de moedige pogingen van de geassocieerde landen (namelijk die landen waarmee de EG associatieakkoorden had ondertekend of wilde ondertekenen. zie onder) om hun economieen te moderniseren... en om een snelle overgang naar een markteconomie te bewerkstelligen toe. ...De geassocieerde landen in Midden- en Oost-Europa die dat wensen, zullen lid worden van de Europese Unie. ...Dit lidmaatschap veronderstelt dat het land dat daartoe een aanvraag indient, betrouwbare instellingen heeft die de democratie. de rechtsstaat, mensenrechten en respect voor en bescherming van minderheden garanderen. Deze landen moeten bovendien over een functionerende markteconomie beschikken en in staat zijn het hoofd te bieden aan de concurrentiedruk en de marktkrachten binnen de Unie... De Europese Raad... had besloten meer vaart te zetten achter pogingen van de Gemeenschap haar markten open te stellen".

(In december 1991 waren associatieovereenkomsten ondertekend met Tsjechoslowakije. Hongarije en Polen, zie pag. 295/1-'92; in februari en maart 1993 met respectievelijk Roemenië en Bulgarije, zie pag. 53911-'93. Er werd nog onderhandeld over herziene overeenkomsten met de inmiddels van elkaar gescheiden staten Tsjechie en Slowakije. Krachtens de overeenkomsten zouden douaneheffingen op bepaalde artikelen zoals auto's en chemische

produkten op kortere termijn dan aanvankelijk gepland worden afgeschaft: de tarieven voor geexporteerde landbouwprodukten uit het Oosten zouden worden verlaagd, maar het quotasysteem werd niet wezenlijk gewijzigd.)

Part *ten* aanzien var! stabiliteit in Europa. Di? idee, dat naar voren werd gebracht door de Franse premier Edouard Balladur, werd door andere leiders van de EG-lidstaten toegejuicht Balladur riep ministers op een i-oorbereidende conferentie te organiseren volgens de gemeenschappelijke procedures ten aanzien van het buitenlandse beleid en het veiligheidsbeleid zoals die waren vastgelegd in het Verdrag van Maastricht over de Europese Eenwording (zie pag. 76/3 r v.-'92) Zijn voorstellen voorzagen in akkoorden van goede nabuurschap om problemen met betrekking tot grenzen en de behandeling van minderheden op te lossen; dit zou mogelijk kunnen leiden tot kleine grenscorrecties die dan door het pact konden worden goedgekeurd.

Andere kwesties. Ook werden er verklaringen uitgegeven over Rusland. Oekraine, het voormalige Joego-Slavië (zie boven), betrekkingen met de Maghreb-landen, ,,een gemeenschap die (wat subsidiariteit en openheid betreft) dicht bij haar staatsburgers staat"; fraude, racisme en vreemdelingenhaat.

BIJEENKOMST MINISTERS VAN IMMIGRATIE

Tijdens een bijeenkomst op 1-2 juni in Kopenhagen bevestigden de voor het immigratiebeleid verantwoordelijke EG-ministers opnieuw hun bereidheid ,,buitengewoon kwetsbare personen" uit het voormalige Joego-Slavië (vooral Bosnische slachtoffers van kampen en verkrachtingen) op te nemen, maar ze besloten ook dat deze nersonen slechts in beperkte mate recht op hereniging met familieleden hadden. Ook besloten zij een anti-drugseenheid in het leven te roepen die onder de politie-inlichtingendienst Europol zou vallen, die een voorlopig hoofdkwartier had in de Franse stad Straatsburg.

In 1992 bevonden zich onder degenen die zich als vluchtelingen bij immigratiekantoren van EG-lidstaten meldden aanmerkelijk meer Europeanen (de meesten afkomstig uit het voormalige Joego-Slavië, Roemenië en Bulgarije) dan voorheen. Deze Oosteuropeanen vertegenwoordigden G4 procent van de in totaal 356.947 migranten die in 1992 geregistreerd werden. terwijl ze in 1991 44 procent op een totaal van 420.150 uitmaakten. Duitsland kreeg in 1992 131.996 aanvragen te verwerken. ofwel 79 procent van het totale aantal personen dat zich bij EG-immigratiekantoren meldde.

AKKOORD OVER 48-L'RIGE WERKWEEK

Na drie jaar onderhandelen besloten de EG-ministers van arbeid op 1 juni een werkweek van maximaal 48 uur (met bepaalde uitzonderingen) te introduceren, die zou ingaan uiterlijk drie jaar na goedkeuring van de richtlijn door het Europese parlement.

Voorts bepaalden zij dat tegenol-er 24 werkuren minimaal 11 aaneengesloten rusturen moesten staan, dat werkgevers minimaal vier weken betaalde vakantie per jaar moesten garanderen en dat de werkuren van jongeren en nachtwerkers beperkt moesten blijven. De Britse regering verzette zich tegen de richtlijn en daarom werd voor Groot-Brittannie een (eventueel te verlengen) uitzonderingsregeling voor een periode van 10 jaar getroffen. Alleen Denemarken, Ierland en Groot-Brittannië moesten hun wetgeving veranderen om een werkweek van maxiinaal 48 uur te kunnen garanderen.

AKKOOKD OVER WEGVERVOER

De EG-ministers van transport werden het op 20 juni eens over algemene tarieven en een systeem van vergunningen of .,vignetten" voor vrachtwagens zwaarder dan twaalf ton die snelwegen en hoofdwegen in Denemarken, Duitsland en de Benelux-landen gebruikten.

Het algemene .,vignet" zou met ingang van januari 1995 het oude systeem voor het wegvervoer vervangen. Krachtens dat systeem werd per land een beperkt aantal vergunningen aan vrachtvervoerders verstrekt en moest ongeveer een derde van de vrachtwagens in de EG na het lossen van hun lading leeg terugkeren. Duitsland had eenzijdig gedreigd een jaarlijkse wegenbelasting voor niet-Duitse vrachtwagens te heffen, maar in mei 1992 was bepaald dat dit een cliscriminerende maatregel was. Frankrijk. Italië en Spanje lieten vrachtwagenchauffeurs al betalen voor het gebruik van hun snelwegen. Het vignet zou jaarlijks maximaal ECU 1 250 gaan kosten, ongeveer 23 procent van de door Duitsland voorgestelde heffing

STELLINGNAME TEN AANZIEN VAN LIDMAATSCHAPSAANVRAGEN VAN CYPRUS EN MALTA

Op 30 juni liet de Europese Commissie zich in principe positief uit over de lidmaatschapsaanvrager: die Cyprus en Malta respectievelijk op 4 en 16 juli 1990 hadden ingediend.

Ten aanzien van Cyprus liet de Commissie weten dat de kwestie-Cyprus vreedzaam en met respect voor de mensenrechten diende te worden opgelost, alvorens dat land tot de EG kon toetreden. De voor buitenlandse zaken, veiligheidskwesties en de uitbreiding van de EG verantwoordelijke EG-commissaris Hans van den Broek verklaarde dat de Commissie begin 1995 de voortgang van de onder auspiciën van de VN gehouden besprekingen over de toekomst van het verdeelde eiland zou evalueren. Hij tekende daarbij aan dat dit gebeurde om ,,te garanderen dat alle partijen beseffen dat het torpederen van een oplossing in de kwestie-Cyprus de toetreding van Cyprus tot de EG onmogelijk zal maken".

Ten aanzien van Malta stond de Coinmissie op het standpunt dat de economie en het juridische stelsel van het eiland aangepast dienden te worden.

AKKOORD OVER STRUCTURELE HULP

Op 19-20 juli werden de EG-ministers van buitenlandse zaken het eens over de verdeling van regionale hulp uit de structurele fondsen voor de periode 1994-'99. (Zie pag. 236/1/2-'93 voor het

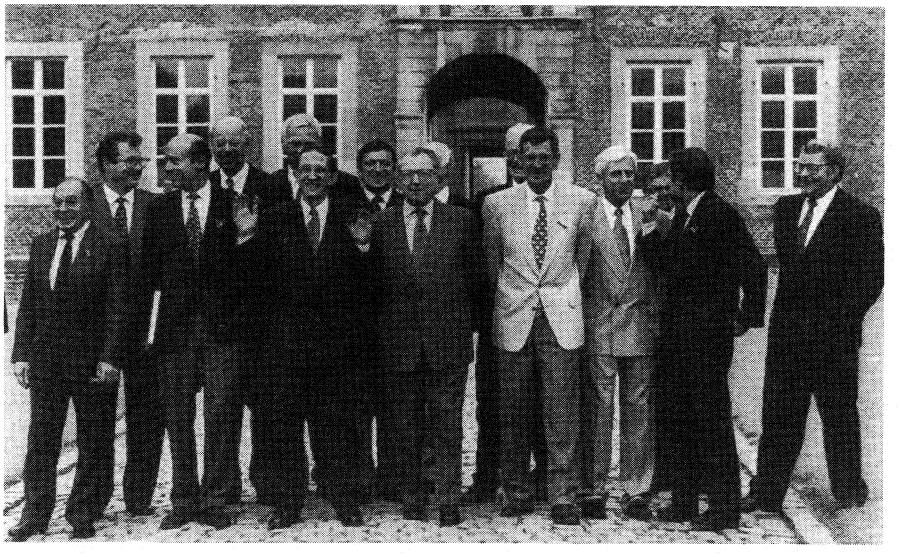

Ministers van buitenlandse zaken van de EG poseren aan het begin van hun ontmoeting op 12 september 1993 in kasteel Alden Biesen in België. V.l.n.r. Michalis Papakonstantinou (GR), Klaus Kinkel (D). Alain Juppé (F), Pieter Kooijmans (NL). commissaris Hans van den Broek, Willy Claes (B), José Manuel Durao Barroso (P), voorzitter Jacques Delors. Douglas Hurd (GB), Dick Spring (IRL), Jacques Poos (LUX), Javier Solana (E) en Niels Helveg Petersen (DK)

in december 1992 genomen besluit om de structurele fondsen uit te breiden tot ECU 141,5 rnrd voor de periode 1994-'99. Op 26 juli 1993 bedroeg de wisselkoers van de ECU ten opzichte van de dollar ECU 1 = $ 1,12802.)

Het grootste deel van de hulp zou naai de armste regio's (,,EerstePrioriteit'-gebieden) gaan met inkomsten per hoofd van de bevolking die lager lagen dan 73 procent van het EG-gemiddelde (namelijk Griekenland, Ierland, Portugal en het grootste deel van Spanje). Deze gebieden konden ook aanspraak maken op ECU 15.5 rnrd uit het cohesiefonds. De rest van de gelden zou worden bestemd voor indust iële gebieden die in verval waren geraakt. Ierland had bezwaar aangetekend tegen het akkoord. De Ieren hielden vol dat hun in december 1992 Ir£ 8 rnrd aan structurele hulp was toegezegd. maar na politiek overleg werd dit bedrag vastgesteld op Ir£ 7.84 mrd.

ZUIVELFRAUDE

Op 28 juli besloot de EG-Commissie dat zij genoegen zou nemen met de terugbetaling van ECU 2,3 rnrd aan ten onrechte uitgekeerde subsidies aan Italiaanse, Spaanse en Griekse boeren, hoewel het totale teveel uitgekeerde bedrag over de periode 1984-'92 ECU 5,38 rnrd bedroeg. De drie regeringen beloofden echter melkquota's door te voeren (die al sinds 1934 van kracht haddenmoeten zijn).

IMPORT BANANEN

Op 1 juli werden controversiële maatregelen van kracht die de invoer van zogenaamde .,dollar"-bananen uit Latijns-Amerikaanse landen in de EG jaarlijks zouden beperken tot 2 mln ton tegen een invoerbelasting van 20 procent. Bij een overschrijding van dat quotum zou een invoerbelasting van 170 procent per ton geheven worden (zie pag. 539/1/2-'93). Twee dagen eerder had het Europese Hof van Justitie bezwaren van de Duitse regering dat de maatregelen illegaal zouden zijn, verworpen, terwijl het op 5 juli bovendien een door bananenimporteurs ingediend bezwaarschrift verwierp.

VICE-VOORZITTERS EUROPESE COMMISSIE

Op 1 juli werden de zes in januari (zie pag. 237/3 e.v.-'93) benoemde leden van de Europese Commissie formeel aangesteld als vice-voorzitters. Het betrof de vijf personen die in maart waren benoemd (zie pag. 540/2-'93) en de Italiaan Antonio Ruberti.

HANDEL MET POLEN

Met ingang van 15 juli hief de EG het in april (zie pag. 540/2 e.v.-'93) uitgevaardigde verbod op de import van Pools vlees op, nadat Polen ermee had ingestemd zich aan enkele door de EG voorgestelde controlemaatregelen te houden. Op 19 juli stelde de EG echter een minimumprijs voor geëxporteerde Poolse kersen vast. De Poolse autoriteiten beklaagden zich erover dat deze prijzen hoger waren dan die op de EG-markt, waardoor de Poolse export in feite werd geweerd.

INEENSTORTING VAN WISSELKOERSMECHANISME

Op 2 augustus kwam er een einde aan het wisselkoersmechanisme (WKM) van het Europese Monetaire Systeem (EMS). Hoewel de (in maart 1979 opgestelde) EMS-structuren intact bleven, besloten de EG-ministers van financiën en de directeuren van de centrale banken na een tweedaagse spoedzitting dat de valuta's voortaan mochten zweven binnen een bandbreedte van 15 procent boven of onder hun respectieve spilkoersen. Daarmee werden de oude bandbreedten, 2,25 procent voor de .,sterke" valuta's en 6 procent voor de Spaanse en Portugese valuta's, losgelaten. Alleen de Duitse en Nederlandse regeringen besloten krachtens een bilateraal akkoord vast te blijven houden aan de oorspronkelijke nauwe bandbreedte.

Volgens de *Financial Times* van 31 augustus was het WKM dat recentelijk het doelwit was geweest van herhaalde aanvallen van valutaspeculanten nu niet langer in staat het hoofd te bieden aan de druk van de gedereguleerde internationale valutahandel". Sinds september 1992, toen het Britse pond en de Italiaanse lire uit het WKM werden gehaald (zie pag. 756/2 e.v.-'92), had het WKM in november 1992, in januari/februari 1993 en in mei 1993 aanpassingen ondergaan (zie pag. 238/2 e.v. en 537/1 e.v.-'93).

Achtergrond van besluit over WKM. Rentevoetbeleid en druk op franc en andere valuta's

De directe aanleiding voor de crisis vormde het op 29 juli door het presidium van de Bundesbank tijdens zijn laatste vergadering voor het zomerreces genomen besluit om de rentevoet niet te verlagen. Dit besluit werd genomen ondanks zware speculatieve druk op vooral de Franse franc.

Tijdens de vergadering op 29 juli werd besloten vast te blijven houden aan een Duitse rentevoet van 6.75 procent. Dit percentage was vastgesteld op 1 juli (en herbevestigd toen het presidium van de Bundesbank op 26 augustus weer bijeen kwam), toen het op dat moment geldende percentage van 7,25 procent verlaagd werd. De Lombard-rentevoet (die eveneens op 1 juli verlaagd was van 8,5 naar 8,25 procent) werd op 29 juli wel teruggebracht tot 7,75 procent. Op 21 juli was de 28-daagse terugkouprentevoet van obligaties verlaagd van 7,28 tot 7.15 procent en op 28 juli tot 6,95 procent (op 3 augustus volgde een verdere verlaging tot 6,8 procent). (Voor eerdere verlagingen zie pag. 537/1/2-'93).

Op 30 juli berichtte de Independent dat deze klaarblijkelijke .,kleinering van Frankrijk" door de Bundesbank de conflicterende Duitse en Franse economische prioriteiten weerspiegelde. De Duitse preoccupatie met een hoge binnenlandse inflatoire druk en met de groei van het geldvolume bracht Le Monde er op 3 augustus toe te schrijven dat .,heel Europa vandaag betaalt voor de fouten die begaan zijn

De Deense minister van buitenlandse zaken. Niels Helveg Petersen (r.).schudt zijn Belgische collega Willy Claes de hand nadat hij het logo van het Belgische EG-voorzitterschap in ontvangst heeft genomen tijdens de informele overdracht in Brussel op 26 juni 1993

door de regering in Bonn bij haar verwezenlijking van het Duitse eenwordingsproces". De Fransen streefden naar lagere rentetarieven (en hadden de Franse interventievoet op 14 juni verlaagd van 7.5 naar 7.25 procent en op 21 juni tot 1 procent, zie pag. 537/1 e.v.-'93 voor eerdere verlagingen) om de economie te stimuleren en de werkloosheid terug te dringen. Eind juni had de Franse minister van economische zaken. Edmond Alphandtry een Frans-Duitse ontmoeting voorgesteld om overleg te plegen over gezamenlijke verlagingen van de rentevoet. maar dit voorstel werd verworpen door de Duitse minister van financiën Theo Waigel.

Trr verdediging van het beleid van de ,,franc fort (sterke franc"! had de Franse centrale bank zich op 9 juli - voor het eerst in vijf maanden - echter gedwongen gezien maatregelen te treffen om de franc te strunen. Medio juli hadden ook de Bundesbank en andere bij het WKM aangcslotcn centrale banken geïntervenieerd ter ondersteuning van de Franse franc. de Deense kroon en de Belgische frank. De Deense en Belgische centrale banken verhoogden hun rentetarieven om speculatie met hun valuta's tegen te gaan. Op 22 juli kwamen de Spaanse peseta en de Portugese escudo onder druk te staan. hoewel ze de week daarvoor nog tot de sterkste valuta's binnen het WKM behoorden. Op 23 juli gaven de Duitse en Franse centrale banken een gezamenlijke verklaring ter ondersteuning van de franc uit. Het op 29 juli genomen besluit van de Bundesbank veroorzaakte opnieuw massale verkopen van zwakke WKM-valuta's. Op 30 juli gaven de Bundesbank en andere bij het WKM aangesloten centrale banken DM 50 à 70 mrd uit om de Franse franc. de Belgische frank en de Deense kroon te ondersteunen. Niettemin sloten deze valuta's deze dag allemaal af op hetzelfde niveau of in de buurt van hun WKM-bodemkoersen.
Na het op 2 augustus genomen besluit en de beëindiging van pogingen om de WKM-valuta's binnen hun voormalige nauwe marges te houden. herstelde de Belgische frank op 4 augustus. maar de Franse franc kelderde ten opzichte van de Deutschmark. De hele maand augustus bleef de Franse franc onder zijn voormalige WKM-bodemkoers van DM 1 = Ffr 3.4305. Op 16 augustus werd een dieptepunt bereikt met DM 1 = Ffr 3.5190 (de ongunstigste wisselkoers ten opzichte van de Deutschmark sinds 1949).

Gevolgen voor EMU

De WKM-crisis binnen het EMS betekende een ernstige terugslag voor de economische en monetaire unie van de EG (EMU).

Dc voormalige Franse president Valéry Giscard d'Estaing en de voormalige Duitse bondskanselier Helmut Schmidt (de ,,geestelijke vaders" van het EMS) noemden het besluit van 2 augustus in een gezamenlijke verklaring ,,duidelijk in tegenspraak met het streven naar een Europese monetaire unie... (die) gedurende de laatste 23 jaar voortdurend een richtlijn is geweest voor het Frans-Duitse beleid"

Op 2 augustus (toen ook Groot-Brittannië het Verdrag van Maastricht over de Europese Unie ratificeerde, zie boven) verklaarde de Britse premier John Major dat het Maastrichtse tijdschema voor de EMU nu ,,totaal onrealistisch" was. De Nederlandse minister van finaiicien Wim Kok betwijfelde of 1997 nog een haalbare datum was voor de totstandkoming van een gezamenlijke munteenheid. Minister Theo Waigel hield echter vol dat de volgende fase van de EMU volgens plan in januari 1994 van start kon gaan. Na spoedberaad op 6 augustus gaf de Europese Commissie toe dat de crisis ,,de geloofwaardigheid van de Europese eenwording ondermijncl" had.

Bundesbank verlaagt rentevoet

Op 9 september verlaagde de Duitse Bundesbank zowel haar discontopercentage als de Lombard-rentevoet met 0,5 procent tot respectievelijk 6,25 en 7,25 procent. De Bundesbank had ruim twee maanden lang geweigerd de rentetarieven te verlagen, hetgeen volgens de *Financial Times* van 10 september te wijten was aan ,,koppigheid die direct geleid heeft tot de beroering in het Europese wisselkoersmechanisme in juli" (zie boven).

Het Duitse besluit werd onmiddellijk gevolgd door verlagingen van de rentetarieven in Italie, Nederland. Oostenrijk en België (waar de discontovoet inet 0.5 procent verlaagd werd tot 6,5 procent. terwijl die een week eerder nog met 1 procent verhoogd was oin het speculeren met de Belgische frank tegen te gaan). Hoewel Frankrijk zijn rentevoet voor vijf-tot-tiendaagse leningen van 10 naar 7,75 procent verlaagde. bleef de belangrijkere interventiekoers gehandhaafdop 6.75 procent.

STAPPEN OM DE FRANS-DUITSE ALLIANTIE TE HERSTELLEN

Op 26 augustus hadden de Duitse bondskanselier Helmut Kohl en de Franse premier Edouard Balladur een ontmoeting in Bonn (twee dagen eerder hadden de ministers van buitenlandse zaken Klaus Kinkel en Alain Juppé overleg gevoerd in Dresden). Kohl herhaalde dat hij ervan overtuigd was dat de Frans-Duitse alliantie de drijvende kracht achter de Europese integratie was.

Kohl verklaarde voor het eerst dat zowel Duitsland als Fïankrijk ,.problemen" hadden met het in november 1992 door de EG en de Verenigde Staten ondertekende zogenaamde Blair House-akkoord over landbouwsubsidies (zie pag. 69/3 e.v.-'93). Op 27 juli berichtte de *Guardian* dat Kohl ..in feite aanpassingen van het verdrag eiste om tegemoet te komen aan de Franse bezwaren"

VERBOD OP DE INVOER VAN ALUMINIUM UIT HET GOS

Op 9 augustus legde cle EG importquota's op om aluminiumfabrikanten in de EG te beschermen tegen ,,ernstige schade" ten gevolge van invoer van aluminium uit het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS), waar lage energie- en arbeidskosten en lage eisen ten aanzien van het milieu de produktiekosten laag hielden.

AKKOORD OVER HERSTRUCTURERING SPAANSE STAALINDUSTRIE

Op 29 september hechtte de EG-Commissie haar goedkeuring aan een herstructureringsplan voor de Spaanse staalindustrie.

Het plan voorzag in een verlaging van de produktie met 2.32 mln ton, de oprichting van een nieuw concern - Corporacion Siderurgia Integral (CSI) - en de sluiting voor 30 juni 1995 van een in het Baskische Ansio gelegen fabriek. De voorgestelde vestiging van een kleine nieuwe particuliere fabriek met een capaciteit van 1 mln ton in het eveneens in Baskenland. gelegen Sestao zou impliceren dat de produktieverlaging slechts tot 1.32 mln ton beperkt zou blijven. De staat zou ECU 2.8 mrd bijdragen.

Met de Duitse en Italiaanse regeringen was nog geen overeenstemming bereikt over hun staalindustrieen. en daarom moest de EG de in februari vastgestelde streefdatum van 30 september bijstellen (zie pag. 539/2 e.v.-'93 voor consensus over de dringende noodzaak van een herstructurering van de staalindustrie).

AKKOORD OVER JAPANSE AUTO-EXPORT GEWIJZIGD

Op 5 september besloten vertegenwoordigers van de Europese Commissie en Japanse functionarissen dat het aantal door Japan naar de EG geëxporteerde auto's in 1993 beperkt moest blijven tot 980.000. ofwel 17,6 procent minder dan in 1992. In april was overeenstemming bereikt over een hoger quotum van 1.090.000 auto's, maar omdat de vraag naar auto's in de EG in de eerste zes maanden van 1993 met 18,5 procent was teruggelopen, had de Europese Commissie aangedrongen op een verdere verlaging.

ISVOERING SCHENGENAKKOORD UITGESTELD

Op 18 oktober besloten de negen ,,Schengen"-landen (de twaalf EG-leden minus Denemarken, Groot-Brittannië en Ierland) het opheffen van systematische paspoortcontroles op vliegvelden uit te stellen van 1 december 1993 tot 1 feb uari 1994. Aan dit besluit lagen technische problemen met het Schengen Informatiesysteem (SIS. opererend vanuit een centrale politiecomputer in de buurt van Straatsburg) ten

De Britse parlementsvoorzitter Betty Boothroyd maakt op 23 juli 1993 de uitslag bekend van de motie van vertrouwen in de regering.

grondslag en een uitspraak van de Franse Constitutionele Raad (Conseil constitutionel) in augustus dat de nieuwe asielwetgeving strijdig was met de Franse grondwet (zie onder FRANKRIJK).

Het opheffen van de paspoortcontroles zou aanvankelijk op 1 januari 1993 van kracht zijn geworden maar werd uitgesteld tot 1 juli (zie pag. 53813-'93) en op 30 juni opnieuw tot 1 december. Om technische redenen hadden Italië en Griekenland in ieder geval langer tijd gekregrn.

ASSOCIATIEAKKOORDEN MET TSJECHIË EN SLOWAKIJE

Op 4 oktober tekenden Tsjechië en Slowakije herziene associatieakkoorden met de EG (zie ook boven).

GROOT-BRITTANNIE RATIFICEERT VERDRAG VAN MAASTRICHT. RATIFICATIEPROCES VOLTOOID

Op 23 juli 1993 stemde het Britse parlement in met de ratificatie van het Verdrag van Maastricht over de Europese Eenwording. hoewel het voornemen van de regering om de sociale paragraaf niet te ondertekenen de dag daarvoor was verworpen. De ratificatie van het Verdrag met uitzondering van de sociale paragraaf kwam pas tot stand nadat premier John Major (voor het eerst sinds de Conservative Party in 1979 aan de macht kwam) een motie van vertrouwen in de regering had geëist. Deze motie werd door het Lagerhuis met 339 tegen 299 stemmen aangenomen.

Op 21 juli was het (Wijzigings)wetsvoorstel over de Europcsc Gemeenschap door de koningin bekrachtigd. Daarmee werd de goedkeuring van dit wetsvoorstel eerder die dag door het parlement. toen het Hogerhuis het bij een derde lezing met een meerderheid van 112 stemmen goedkeurde. afgerond. In mei had het Lagerhuis een derde lezing aan het wetsvoorstel gewijd (zie pag. 538/2/3- '93; zie pag. 537/3-'93 voor de nederlaag die de regering in maart leed over een marginale wijziging) en het Hogerhuis had op 14 juli met 445 tegen 176 stemmen een - met name door de voormalige premier lady Thatclïer gesteunde - motie verworpen waarin een referendum over ratificatie werd bepleit.

Op 22 juli leed de regering tijdens een afzonderlijk debat in het Lagerhuis een nederlaag over de sociale paragraaf. De regering had in april met dit debat ingestemd om te voorkomen dat cle goedkeuring van de hoofdpunten van het wetsvoorstel zou stranden op het opting out'-beleid waarvoor de regering-Major in december 1991 gekozen had (zie pag. 75/3 e.v.-'92). Een door de oppositie ingediende motie waarin gesteld werd dat de regering liet Verdrag niet mocht ratificeren voordat zij de sociale paragraaf zou onderschrijven, werd verworpen. Dit gebeurde met een zeer geringe marge en aanvankelijk werd bekendgemaakt dat de stem ran parlementsvoorzitter Betty Boothroyd de doorslag had gegeven. Na een definitieve telling van de stemmen bleek echter dat de stemverhouding (zonder de door haar uitgebrachte stem) 317 tegen 316 was. vervolgens verloor de regering echter met 324 stemmen (onder meer van 23 Consen-atieven) tegen 316 stemmen (306 Conservatieven. ncgen parlementariers van de Ulster Unionists en sir James Kilfedder, de enige parlementarier van de Ulster Popular Unionists) de tweede (door de regering) ingediende motie om ..nota te nemen" van de stellingname van de regering ten aanzien van de sociale paragraaf.

Op 30 juli verwierp het Hooggerechtshof unaniem een door de Conservatieve Lord Rees-Mogg (een voormalig uitgever van *The Times*) ingediend bezwaarschrift dat de voor het Verdrag van Maastricht aangewende ratificatieprocedure ,,wettige en grondwettige fouten bevatte". Op 2 augustus kondigde Rees-Mogg aan dat hij niet tegen deze uitspraak in beroep zou gaan en later die dag werden de ratificatiedocumenten conform de procedure in Rome gedeponeerd. Alleen Duitsland moest nu het Verdrag nogratificeren (zie pag. 538/3-'93).

Uitspraak Duits Constitutioneel Hof over Verdrag van Maastricht

Op 12 oktober verklaarde het Duitse Federale Constitutionele Hof (Bundesverfassungsgericht, BVG) in Karlsruhe

Lord Rees-Mogg arriveert op 26 juli 1993 bij het Hooggerechtshof in Londen in verband met de zaakrondderatificatieprocedurevan het Verdrag van Maastricht

met algemene stemmen het Verdrag van Maastricht in overeenstemming met de Duitse grondwet Kort daarna werd het Verdrag getekend door bondspresident Richard von Weizsacker, die daarmee gewacht had tot na de uitspraak van het Hof, en werd het naar Rome verstuurd waar het zou worden gedeponeerd

Hoewel beide kamers van het Duitse parlement in december 1992 met grote meerderheid ratificatie hadden goedgekeurd (zie pag. 235/1/2 en 538/3-'93), had de ratificatie vertraging opgelopen ten gevolge van de toetsingsprocedure van het Hof. Daardoor was Duitsland de laatste lidstaat van de E S die het Verdrag ratificeerde (Groot-Brittannië was hiertoe in juli overgegaan. zie boven). Het Verdrag zou op 1 november van krarht worden (zie ook verder). bijna twee jaar nadat het in december 1991 was ondertekrnd (zie pag. 75/3 e.v.-'92).

Hoewel het Hof oordeelde dat de tegen het Verdrag geopperde bezwaren ongefundeerd of niet ontvankelijk waren, waren in de 85 bladzijden tellende uitspraak verschillende interpretaties van het Verdrag te lezen die naar verwachting dc ontwikkeling van de Europese Unie zouden beïnvloeden. Op de Duitse soevereiniteit zou naar het oordeel van het Hof geen inbreuk worden gemaakt, aangezien de Unie een confederatie of associatie van staten („Staatenverbund") werd genoemd en geen „Europese staat". De rechters vonden dat er voldoende democratische controle was op de ontwikkeling van de Unie. maar waarschuwden dat een „oververtegenwoordiging van taken en verantwoordelijkheden" op Europees niveau ..de democratie op staatsniveau (zou) verzwakken". De vrees dat Duitsland zich zou onderwerpen ..aan een automatische voortgang naar een monetaire unie, die niet meer bijgestuurd kan worden" werd ongegrond geacht, aangezien de Bondsdag geconsulteerd moest worden over de vraag of men al of niet zou overgaan tot de derde fase van de monetaire unie, die onder meer de introductie van een enkele munt behelsde (ziepag235/2-'93).

Top in Brussel markeert voltooiing ratificatieproces

Op 29 oktober kwamen de staats- en regeringshoofden van de EG in Brussel bijeen voor een buitengewone zitting van de Europese Raad ter ere van de voltooiing van het ratificatieproces en om het Europese integratieproces nieuw leven in te blazen.

In een verklaring over de **inwerkingtreding van het Verdrag over de Europese Unie** stond: „Op 1 november 1993. de datum van de inwerkingtreding van het Verdrag over de Europese Unie. zet Europa een belangrijke stap. ... Het belang van het Verdrag berust op vier eenvoudige ideeën: meer economische welvaart ...: meer ambitie naar buiten .. ; grotere doeltreffendheid ...: (en) meer dcmocratie. ... De ratificatie heeft de gelegenheid gegeven tot een waarachtig openbaar debat over de opbouw van Europa. zijn doeleinden en zijn

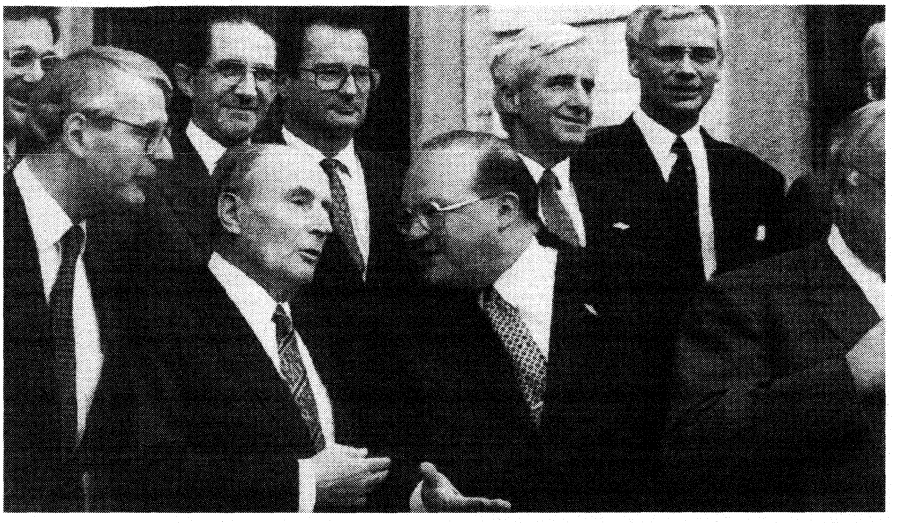

De Belgische premier Jean-Luc Dehaene (3de v.l.) in gesprek met dc Franse president François Mitterrand en de Britse premier John Major (l.) tijdens het maken van het familieportret na afloop van de buitengewone zitting van de Europese Raad in Brussel op 29 oktober 1993.

werkwijzen. Dat debat heeft een heilzame werking gehad. Het heeft zwakke punten aan het licht gebracht. Voor veel mensen leek Europa ver weg, anoniem en bemoeizuchtig. Daarom willen n-e meer doorzichtigheid. openheid en decentralisatie in onze procedures ... Nu is het belangrijk om het Unieverdrag tot leven te brengen ..."

Op de top werd een akkoord bereikt over de vestigingsplaats van verschillende nieuwe EG-instellingen, „hetgeeneen aanvulling is op het in Edinburgh genomen besluit". Het Europese Monetaire Instituut zou naar Frankfurt gaan (een keuze waarover Groot-Brittannië in 1992 zijn veto had uitgesproken) en Alexandre Lamfalussy, op dat moment de (Belgische) algemeen-directeur van de Bank for International Settlements, werd benoemd tot voorzitter.

De top bepaalde rijf gebieden voor „gezamenlijke actie" wat betreft samenwerking in de buitenlandse politiek: (i)Midden- en Oost-Europa (opbasis van de voorstellen van de Franse premier Edouard Balladur van juni, zie boven): (ii) het Midden-Oosten (met politieke, economische en financiële steun voor het vredesplan):(iii)Zuid-Afrika (hulp bij de voorbereidingen van toezicht op de multiraciale algemene verkiezingen in april 1994); (iv) voormalig Joego-Slavië (door bij te dragen aan de uitvoering van een vredesplan en humanitaire operaties te ondersreunen): en (v) Rusland (door waarnemers te sturen naar de parlementsverkiezingen in december).

Er werd ook een verklaring uitgegeven over de toestand in voormalig Joego-Slavie en over het transport van humanitaire hulp naai Bosnie-Herzegovina

De top bekeek ook de voortgang van de onderhandelingen over de uitbreiding van de EG met Finland. Noorwegen, Oostenrijk en Zweden en verklaarde deze onderhandelingen op 1 maart 1994 te willen afsluiten, zodat deze landen op 1 januari 1995 zouden kunnen toetreden

Een sleutelkwestie in de discussies over deze onderhandelingen was de institutionele reorganisatie van de EG. Tot de Frans-Duitse voorstellen voor institutionele hervorming, waarover de Financzal Times van 29 september berichtte, behoorden (i)een stemprocedure in de Ministerraad gebaseerd op een meerderheid van lidstaten en tevens een meerderheid van de bevolking (waardoor de positie van Duitsland versterkt zou worden); en (ii)een uit maximaal 10 leden bestaande Commissie. samen te stellen door de voorzitter van de Commissie.

Uittreksels van de conclusies van de voorzitter over andere kwesties worden hieronder gegeven.

Invoering van het Verdrag over de Europese Unie. Economische en monetaire *unie*. ..Wij bevestigen de doelstelling een economische en monetaire unie op te richten binnen de in het Verdrag genoemde periode. terwijl we herinneren aan de specifieke positie van twee lidstaten (Groot-Brittannië en Denemarken) inzake hun deelname aan de slotfase van de EMU. De tweede fase van de EMC zal beginnenop 1 januari 1994...."

Gemeenschappelijk buitenlands en *veiligheidsbeleid* (GBVB).„Eengemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid vormt het kader dat de Unie in staat moet stellen de verwachtingen dic op het einde van de Koude Oorlog zijn gewekt, en de nieuwe uitdagingen die door de omwentelingen op het internationale toneel zijn gesteld. te vervullen.... Het GEVB zal geleidelijk en pragmatisch ontwikkeld worden in overeenstemming met de gemeenschappelijke belangen van de lidstaten (zie ook boven voor gebieden voor „gezamenlijke actie")."

Justitie en *binnenlandse* zaken. ..Het Verdrag over de Europese Unie heeft het principe geintroduceerd van meer samenwerking op het gebied van justitie en binnenlandse zaken. Doel van die samenwerking is ... de burgers ...

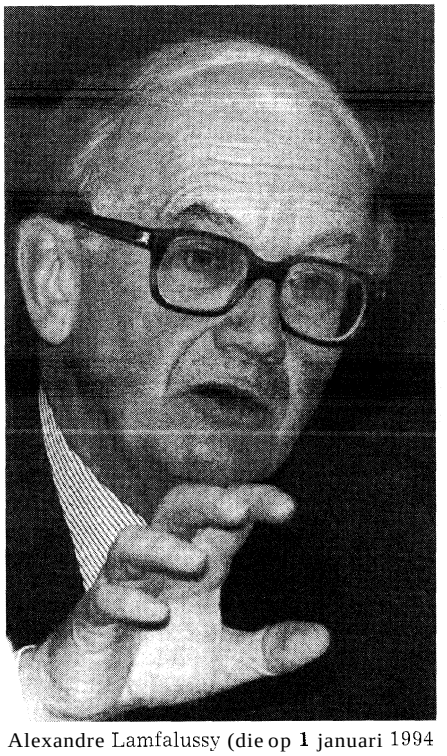

Alexandre Lamfalussy (die op 1 januari 1994 de eerste voorzitter werd van het Europees Monetair Instituut) beantwoordde op 10 november 1993 in het Europees Parlement in Brussel vragen van afgevaardigden

niet alleen de verzekering te geven dat de oprichting van een gebied zonder grenzen niet ten koste zal gaan van hun veiligheid, maar dat deze laatste in de toekomst beter gegarandeerd is dankzij deze systematische samenwerking tussen delidstaten...."

De *sociale* dimensie. .,Het Unieverdrag biedt nieuwe fundamenten voor sociaal beleid. onderworpen aan de bepalingen in het protocol dat bij het Verdrag is gevoegd...."

Democratie en *doorzichtigheid*. ..Het nieuwe Verdrag bevat een aantal bepalingen. die bedoeld zijn om de democratische legitimiteit van de Unie te versterken." Hiertoe behoren grotere bevoegdheden voor het Europees Parlement, besluitvorming ,,zo dicht mogelijk bij de burger", een regelmatige dialoog tussen nationale parlementen en het Europees Parlement. een nieuwe Commissie voor de Regio's (die uiterlijk op 15 januari 1994 voor het eerst zal vergaderen). een rapport van de Commissie over subsidiariteit. de grondslagen van het burgerschap van de Unie ,.dateen aanvulling zal zijn op het nationale burgerschap zonder dit te vervangen". en verkiezingen voor het Europees Parlement in juni 1994 ,,waarbij iedereen in zijn verblijfsland ral kunnen stemmen ongeacht zijn of haar nationaliteit".

Groei en werkgelegenheid. ,,Onzebijeenkomst in december zal voornainelijk gewijd zijn aan het ontwikkelen van een strategie voor groei. concurrentiepositie en werkgelegenheid (te presenteren door de voorzitter van de Commissie Jacques Delors). In dit verband beschouwen we het als noodzakelijker dan ooit onze uiterste best te doen om een wereldwijd, duurzaam en evenwichtig akkoord te bereiken in de onderhandelingen van de Uruguay-ronde".

Verdrag van Maastricht van kracht

Na de voltooiing van het ratificatieproces in oktober werd het Verdrag van Maastricht op 1 november officieel van kracht.

De nieuwe naam ,,EuropeseUnie" (EU) omvatte niet alleen de Europese Gemeenschap (EG). die haar activiteiten krachtens het Verdrag van Rome voortzette en wier bevoegdheden krachtens het Verdrag van Maastricht in sommige opzichten werden uitgebreid, maar ook de twee intergouvernementele ,,zuilen" die belast waren met het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid (GBVB) en samenwerking op het gebied van justitie en binnenlandse aangelegenheden.

Op 8 noveinber besloot de EG-ministerraad zich in de toekomst de **Raad van de Europese Unie** te noemen. Dit betekende dat de twaalf ministers, die afhankelijk van het onderwerp zich bezighielden met zowel EG- als EU-taken, als hetzelfde orgaan onder de koepel van de EU konden functioneren. Op 17 november besloot de Commissie van de Europese Gemeenschap dat ze voortaan **Europese Commissie** (zoals ze in de volksmond al vaak werd genoemd) zou heten.

Dc wijzigingen stichtten enige venvarring, vooral omdat werd benadrukt dat de EU als zodanig geen .,rechtspersoon" x-as. Dit betekende bijvoorbeeld dat het sluiten van verdragen met derde partijen zou gebeuren in naam van de EG en niet van de EU.

Intussen bleef men werken aan de instelling van een 189 leden tellende **Commissie van de Regio's,** zoals was voorzien in het Verdrag van Maastricht. Deze Commissie zou in januari 1994 voor het eerst vergaderen. hoewel pas de helft van de afgevaardigden was aangewezen

Op 29 november kwamen de EU-ministers van binnenlandse zaken en justitie voor het eerst bijeen in het kader van de derde .,zuil" van de Europese Unie (coördinatie van beleid op het gebied van justitie en binnenlandse zaken). die in de plaats kwam van de Trevi-Groep (zie pag. 240/1-'93).

RAPPORT VAN DE EUROPESE REKENKAMER. RESULTATEN VAN ONDERZOEK NAAR FRAUDE EN ONDOELMATIGHEID

Op 16 november publiceerde de Europese Rekenkamer een 404 pagina's tellend rapport over de financiën van de EG in 1992

Een van haar bevindingen was dat de EG in 1992 van haar totale begroting van ECU 61 mrd. ECU 115 mln had verspild door zwak management. slechte financiële controle of fraude. Bovendien was voor ECU 47 mrd aan onverwachte inkomsten niet ontvangen

Aan de orde werden onder meer gesteld de door de EG gefinancierde promotie van de Olympische Spelen in 1992 (in Albertville in Frankrijk en in Barcelona in Spanje), de kosten van de opslag van graan- en melkprodukten die ECU 4.5 mrd bedroegen. een programma om scholen van gesubsidieerde melk te voorzien. die slechts bij een op de tien schoolkinderen was terecht gekomen, en een zending van 20.500 ton raapzaad naar Moskou en *St*. Petersburg waar geen vraag naar was.

STRIKTER TOEZICHT OP BANKWEZEN. KRITIEK OP ECONOMISCHE EN WERKGELEGENHEIDSVOORSTELLEN VAN COMMISSIE

Op 22 november keurden de EU-ministers van financiën maatregelen goed om bankautoriteiten scherper toezicht te kunnen laten uitoefenen op financiële instituten, waaronder banken, kredietinstellingen en verzekeringsmaatschappijen. Over deze voorstellen, die de Commissie had gedaan na de sluiting van de Bank of Credit and Commerce in 1991 (zie pag. 736/1 e.v.-'91), moest nog een uitspraak worden gedaan door het Europees Parlement voordat ze officieel konden worden goedgekeurd.

Vestiging van instellingen Europese Unie

Instelling	Land	Plaats
Europees Milieubureau	Denemarken	Kopenhagen
Europees Trainingsinstituut	Italië	Turijn
Veterinaire en Fytosanitaire Inspectie en Controle	Ierland	Dublin
Europees Observatorium voor Drugs en Drugsverslaving	Portugal	Lissabon
Europees Bureau voor de Evaluatie van Medicijnen	Groot-Brittannië	Londen
Bureau voor Gezondheid en Veiligheid op het Werk	Spanje	niet bekend
Europees Monetair Instituut	Duitsland	Frankfurt
Bureau voor de Harmonisatie van de Interne markt (merkenbureau)	Spanje	niet bekend
Europol en Drugseenheid Europoi	Nederland	Den Haag
Vertaaldienst voor de Europese Commissie	Luxemburg	Luxemburg
Hof van Beroep voor Patenten van de Gemeenschap	onbeslist	

De ministers van financiën bekritiseerden ook een witboek van de Commissie. getiteld Herstel van Groei en Werkgelegenheid - het versterken van de convergentie. dat was bedoeld om voor het jaar 2000 15 mln banen te scheppen.

Onder meer werd voorgesteld om (i) de gemiddelde kortlopeiide EU- rentetarieven met 2 à 3 procent te verlagen, afhankelijk van loonstijgingen en overheidstekorten; (ii) de reële loonstijgingen te beperken tot 1 procent onder de produktiviteitsstijging; (iii) het inflatiecijfer vast te stellen op 2 à 3 procent voor 1996; en (iv)de belastingen en sociale premies voor werkgevers jaarlijks te verlagen met 1 a 2 procent van het EU-bruto binnenlands produkt om het aannemen van personeel goedkoper te maken.

Gert Haller, de Duitse staatssecretaris voor financiën. verzette zich tegen renteverlagingen van deze omvang, aangezien ze een daling van de EU-valuta's ten opzichte van andere valuta's in de wereld zouden veroorzaken. Hij noemde dit een .,strategische vergissing die aanleiding zou geven tot irritatie bij onze handelspartners". Arbeidsdeling en vermindering van het aantal arbeidsuren, in het Witboek voorgesteld als een methode om banen te scheppen, werden door Kenneth Clarke, de Britse minister van financiën. ,,dwaasheid" genoemd en door Jean-Claude Juncker, de Luxemburgse minister van financiën. arbeid en begroting. .,defaitisme".

Als gevolg daarvan vermeed de Commissie het bij de publikatie op 24 november van haar ,,algemenerichtlijnen voor het economische beleid" van de twaalf lidstaten, specifieke doelstellingen te noemen uitgezonderd die op het gebied van inflatie. Het Witboek over groei, concurrentiepositie en werkgelegenheid, dat nog wercl samengesteld door de voorzitter van de Europese Commissie Jacques Delors. moest nog worden gepubliceerd.

(Vor.ber.pag. 537 e.v.-1993)

FRANKRIJK

NIEUWE PARLEMENTSVOORZITTER. REGERINGSPROGRAMMA. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Na de verkiezingsoverwinning van centrum-rechts in maart 1993 (zie pag. 368/3 e.v.-'93) werd Philippe Séguin van de gaullistische Vergadering voor de Republiek (RPR) op 2 april gekozen tot voorzitter van de Nationale Assemblée. Hij volgde Henri Emanuelle op.

Séguin werd gekozen in de twee kiesronde nadat zijn belangrijkste concurrent. Dominique Baudis van het Centrum van Sociaal-Democraten (CDS)die kandidaat stond voor de Unie voorde Franse Democratie (UDF), zich had teruggetrokken. Séguin was minister van sociale zaken en werkgelegenheid geweest in 1986-'88 en had voor het referendum van september 1992 campagne gevoerd tegen ratificatie van het Verdrag van Maastricht (zie pag. 750/3 e.v.-'92).

In een toespraak tot de Nationale Assemblée zei premier Edouard Balladur op 8 april dat ..de eerste vereiste om onze economie te verbeteren natuurlijk de sterkte en stabiliteit van onze munt is". In 1993 zou men proberen op de uitgaven F 20 mrd te bezuinigen, terwijl een privatiseringsprogrammna moest helpen om het begrotingstekort van naar verwachting F 330 mrd in 1993 (3,4 procent van het BNP) terug te brengen naar minder dan 2,5 procent in 1997. De bestrijding van de werkloosheid genoot ,,absoluteprioriteit". Aangaande het in november 1992 gesloten GATT-akkoord (zie pag. 69/3 e.v.-'93) eiste Balladur niet alleen besprekingen over de landbouw maar ook over de andere vraagstukken (S 1 = F 5.4377 op 8 april 1993).

Zoals verwacht kreeg Balladur met een comfortabele meerderheid het vertrouwen van het parlement na zijn toespraak. (Zie pag. 537/1 e.v. rn 540/2-'93 voor verlagingen van de rente van Europese valuta's cn Balladurs ontmoetingmet Kohl.)

Politie doodt jongeren

Gedurende de eerste week van april schoot de politie in afzonderlijke incidenten drie jongeren dood. Dit leidde tot botsingen tussen de politie en betogers in Parijs en Tourcoing (bij Lille).

Een 17-jarige Zaïrees werd tijdens de ondervraging in een politiebureau in Parijs doodgeschoten en twee 18-jarige immigranten van Noordafrikaanse afkomst werden in Chambéry (Savoye) rn Watterlos (bij Lille) doodgeschoten toen zij si-erden gearresteerd wegens kleine vergrijpen. Een vierde incident betrof een drugsverslaafde van Marokkaanse o igine die dood wercl aangetroffen in een politiecel in Arcachon (bil Bordeaux) met een kapotte milt, gebroken ribben en een ingeklapte long.

Op 9 april bood staatsminister van binnenlandse zaken Charles Pasyua de families van de drie jongens zijn excuses aan en zei hij dat hij de verantwoordelijken ,,zonder pardon" zou behandelen. Op 27 april zei Pasyua dat hij voorstellen zou indienen om de wet op de .,preventieve" identiteitscontrole te wijzigen en dat hij de politie nieuwe bevoegdheden wilde gevenommet illegale immigratie en drugs verband houdende misdrijven te bestrijden.

Wijziging in leiding PS

Tijdens een felle vergadering op 3 april besloot het bestuur van de Socialistische Partij (PS)een voorlopige commissie onder leiding van oud-premier Michel Rocard in het leven te roepen die de

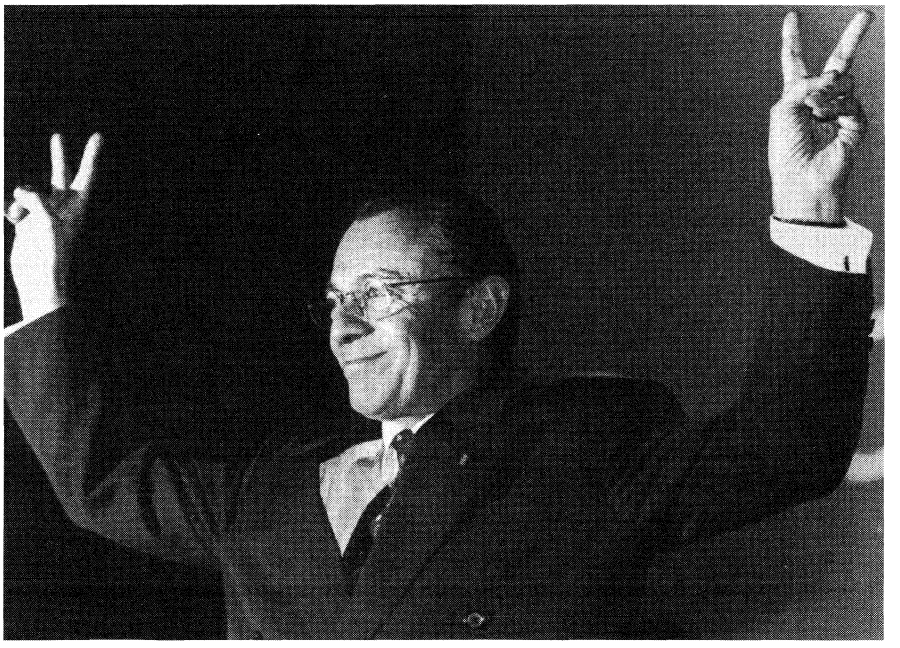

Michel Rocard maakt het V-teken na op 23 oktober 1993 te zijn gekozen tot eerste secretaris van de Socialistische Partij.

partij moest leiden totdat in juli een congres werd gehouden.

Rocard. die tijdens de verkiezingscampagne om een .,politieke oerknal" had gevraagd om links nieuw- leven in te blazen (zie pag. 369/1-'93), was een van de vele prominente PS-leden die hun zetel in de Nationale Assemblée waren kwijtgeraakt

Laurent Fabius. een andcrc oud-premie en sinds januari 1992 eerste secretaris van de PS (zie pag. 516/1 e.v.-'92), werd in feite tot zondebok gemaakt voor de verpletterende nederlaag van de partij. Op 4 april trad Jean-Pierre Chevènement. oud-minister van defensie dir in augustus 1992 de Burgerbeweging (Mouvement des citoyens) had opgericht. uit de PS.

Rocard tot PS-leider gekozen

Op 23 oktober werd Michel Rocard gekozen tot leider van de PS.

Rocard behaalde 80 procent van de 387 stemmen bij een geheime stemming voor de functie van eerste secretaris tijdens een partijcongres in Parijs. Na afloop zei Rocard dat hij een lijst met PS-kandidaten zou aanvoeren bij de verkiezingen voor het Europees Parlement in juni 1994, op voorwaarde dat de helft van de kandidaten vrouwen waren.

Michel Noir beschuldigd van corruptie

Op 8 april werd Michel Noir, burgemeester van Lyon, aangeklaagd wegens het aannemen van clandestien geld in verband met een schandaal waarbij zijn schoonzoon en voormalige campagneleider Pierre Botton betrokken was (zie pag. 514/1 e.v.-'91). Bottonzat sinds november 1992 in hechtenis en werd beschuldigd van fraude op grote schaal.

Bérégovoy pleegt zelfmoord

Op 1 mei, iets meer dan een maand na zijn aftreden als premier naar aanleiding van de nederlaag die de socialisten in maart bij de algemene verkiezingen hadden geleden, pleegde Pierre Bérégovoy zelfmoord. Hij schoot zichzelf door het hoofd naast een kanaal in de buurt van de stad Nevers, waarvan hij de afgevaardigde binnen de Nationale Assemblée en de burgemeester was. Zijn begrafenis op 4 mei werd bijgewoond door talrijke prominente politici, onder wie president François Mitterrand.

De voormalige socialistische premier Pierre Mauroy verklaarde dat ,,hij het slachtoffer was geworden van het falen van het economische programma, waarvoor hij zich verantwoordelijk voelde". Dit programma had met succes een sterke franc gesteund, maar had niet kunnen voorkomen dat in maart 1993 de werkloosheid voor het eerst boven de 3 mln was gestegen. Bérégovoy, die er trots op was dat hij als een integer politicus te boek stond. zou ook geleden hebben onder in januari 1993 gepubliceerde persberichten waarin onthuld werd dat hij in 1986 een - later terugbetaalde - rentevrije lening van Ffr 1 mln had ontvangen van de zakenman Roge -Patrice Pelat (een vriend van Mitterrand die later in verband werd gebracht met het Pechiney-beursschandaal over handel met voorkennis. zie pag 150/3 e.v.-'92) om een appartement te kopen. (Zie pag. 520/2-'92 voor Bérégovoy's politieke carrière.)

Naaste medewerker Bérégovoy vrijgesproken

Op 29 september werd Alain Boublil, een vooraanstaande medewerker van voormalig premier Pierre Bérégovoy, door een Parijse rechtbank vrijgesproken van frauduleuze handel in aandelen (zie pag. 150/3 e.v.-'92).

Economische ontwikkelingen

Op 10 mei kondigde premier Edouard Balladur maatregelen aan die het begrotingstekort over 1993 moesten terugdringen tot Ffr 316 mrd. Volgens op 6 mei gepubliceerde cijfers zou het begrotingstekort anders oplopen tot Ffr 341 mrd, ofwel 4,8 procent van het BNP. (Op 10 mei 1993 bedroeg de wisselkoers van de franc ten opzichte van de Amerikaanse dollar $ 1 = Ffr 5,4022.)

De maatregelen omvatten onder meer een verhoging van het bruto inkomen uit de in 1990 geintroduceerde algemene sociale bijdrage of sociale zekerheidsbelasting (zie pag. 513/2/3-'91) van 1,1 tot 2,4 procent en verhogingen van de benzine- en alcoholaccijnzen. Maatregelen om de economie te stimuleren en banen te scheppen, voor 1993 geraamd op Ffr 12,9 mrd, zouden gefinancierd worden door te besparen op pensioenen, de gezondheidszorg en andere sectoren.

Daarnaast keurde de regering op 10 mei voorstellen goed om de autonomie van de Banque de France te vergroten - een voorwaarde voor het invoeren van de Economische en Monetaire Unie zoals was voorzien in het Verdrag van Maastricht over de Europese Eenwording. (Zie pag. 537/2-'93 voor verlagingen van de rentevoet in mei.)

Op 24 mei maakte Balladur bekend dat er een staatslening ter waarde van Ffr 40 mrd zou worden uitgegeven; van dit bedrag zou Ffr 25 mrd worden gebruikt om het scheppen van nieuwe banen en het herstel van de economie te ,,versnellen".

Op 26 mei kondigde de regering plannen aan om 21 overheidsbedrijven, waaronder de autofabriek Rcnault, de nationale luchtvaartmaatschappij Air France, het ruimtevaartbedrijf Aérospatiale en de banken Crédit Lyonnais en Banque National de Paris, te privatiseren. Hiermee hoopte de regering eind 1993 ten minste Ffr 40 mrd te verdienen en over een periode van vier jaar Ffr 300 mrd.

Op 10 juni maakte de regering een pakket compensatiemaatregelen bekend ter waarde van Ffr 500 mln voor werknemers die instemden met loonsverlagingen om ontslag te voorkomen. Op 28 juni beloofde het kleinbedrijf pogingen in het werk te stellen om 250.000 extra banen voor jongeren te scheppen in ruil voor belastingvoordelen en regeringsmaatregelen tegen de bouw van nieuwe supermarkten.

Eind mei had de werkloosheid een nieuw record van 3,1 mln bereikt (10,9 procent van de beroepsbevolking). Uit medio juni gepubliceerde cijfers bleek dat de regering verwachtte dat de nationale produktie in 1993 met 0.8 procent zou dalen en dat cle economie begin 1994 meer zou aantrekken.

Op 16 juni viel de RPR-voorzitter van de Nationale Assemblée, Philippe Séguin, onomwonden het economische beleid van de regering aan. Hij noemde het werkloosheidsprobleem een ,.sociaal München" en riep op tot het loslaten van het beletd dat gericht was op de handhaving van een ,,sterkefranc" ten gunstc van een lagere rentevoet en nieuwe banen. Séguin was ook gekant tegen Franse concessies bij de onderhandelingen in het kader van de Uruguay-ronde over de Algemene Overeenkomst voor Tarieven cn Handel (GATT. zie pag. 816/3 e.v.-'93).

Vanaf 25 juni werd de intekening geopend voor de zogenaamde ,,Balladur-obligaties", die ten minste Ffr 40 mrd (zie boven) moesten opbrengen. In afwachting van de eerste opbrengsten van de privatisering van belangrijke staatsindustrieën zou het grootste gedeelte van de inkomsten uit de verkoop van de obligaties besteed worden aan het scheppen van banen.

Privatiseringsprogramma

De in mei aangekondigde wetsvoorstellen ter privatisering van 21 overheidsbedrijven werden op 19 juli officieel bekrachtigd. Twee dagen later maakte de regering bekend dat als de markt het toestond de volgende vier bedrijven in september geprivatiseerd zouden worden: de oliemaatschappij Elf Aquitaine, het chemieconcern Rhône-Poulenc, de Banque Nationale de Paris (BNP) en de kleinere Banque Hervet.

De goedkeuring van het wetsvoorstel veroorzaakte onenigheid, toen premier Edouard Balladur een motie van vei-trouwen voorstelde krachtens artikel 49 (3) van de grondwet. Dit artikel voorzag in de goedkeuring van een

wetsvoorstel zonder dat daarover gestemd zou hoeven worden, tenzij er binnen 24 uur een motie van wantrouwen zou worden ingediend. Balladur, wiens regering 484 van de 577 zetels in de Nationale Assemblée bezette. rechtvaardigde zijn besluit met de verklaring dat de 3.800 door de oppositie ingediende amendementen ..het wetgevingsproces blokkeerden". De motie van wantrouwen werd ingediend. maar bij de stemming op 6 juli werd zij slechts door 87 afgevaardigden gesteund.

Maatregelen om de werkloosheid terug te dringen

Op 19 augustus kondigde minister van arbeid Michel Giraud een vijfjarenplan aan om de werkloosheid - die in juli 11,7 procent bedroeg - terug te dringen door de belastingen voor werkgevers te verlagen en de flexibiliteit van de arbeidsmarkt te verhogen, zonder de sociale uitkeringen aan te tasten.

Het plan voorzag er onder meer in dat de regering de sociale premies voor laagbetaalde arbeiders van de werkgevers zou overnemen. Bovendien zouden werkgevers voor een periode van vijf jaar worden vrijgesteld van het betalen van sociale premies voor de eerste drie nieuwe werknemers die zij aanstelden.

Regering, werkgevers en vakbonden waren op 13 juli overeengekomen jaarlijks Ffr 25 mrd te investeren in het werkloosheidsfonds Unedic. Op de werkloosheidsuitkeringen zou jaarlijks met Ffr 4,6 mrd bezuinigd worden. terwijl de regering voor het eerst Ffr 10 mrd zou bijdragen. Unedic had een schuld opgebouwd van Ffr 30 mrd (zie ook pag. 88/3 e.v.-'93).

Op 28 juli was bekendgemaakt dat van de Ffr 110 mrd die de emissie in juni van de „Balladur-obligaties" (zie boven) had opgeleverd. Ffr 70 mrd zou worden besteed aan investeringen in het bedrijfsleven en in plaatselijke scholen en universiteiten. (Op 2 augustus 1993 bedroeg de wisselkoers van de franc ten opzichte van de dollar $ 1 = Ffr 6.012.)

Presentatie begrotingvoor 1994

De op 22 september door minister Nicolas Sarkozy ingediende begroting voor 1994 voorzag in nieuwe stimuleringsregelingen om het investeringsklimaat te verbeteren en in voorstellen om via privatiseringen het begrotingstekort terug te dringen. Na een daling van het bruto nationaal produkt (BNP) in 1993 met 0,8 procent zou in 1994 naar verwachting een reële groei van 1,4 procent bereikt kunnen worden. Deze groei was voornamelijk te danken aan een stijging van de vraag naar Franse produkten in het buitenland.

Daarnaast voorzag de begroting in (i) een belastingverlichting van circa Ffr 19 mrd voor de middeninkomens en een vermindering van het aantal belastingschijven van 13 naar zeven; (ii) een verlaging van het begrotingstekort van circa Ffr 317 mrd naar Ffr 300 mrd in 1994, hetgeen mogelijk werd gemaakt door de verkoop van staatsbedrijven die dat jaar naar verwachting ongeveer Ffr 55 mrd zou opleveren; en (iii) een verhoging van de uitgaven in 1994 met 1,1 procent. hetgeen minder was dan het voorspelde inflatiepercentage van 2.2 procent. De extra uitgaven zouden voornameliik worden besteed aan defensie en politie. maar ook aan de werkloosheidsbestrijding. (Op 20 september 1993 bedroeg de wisselkoers van de dollar ten opzichte van de franc $ 1 = Ffr 5,6282).

Op 20 september had premier Edouard Balladur staatsbedrijven gelast het aantal ontslagen tot het uiterste te beperken door afslankingen te herzien in het licht van het onlangs door de regering aangekondigde vijfjarenplan voor het herstel van werkgelegenheid (zie boven).

De nieuwe president van de Bank van Frankrijk. Jean-Claude Trichet (l.),drinkt op 14 september 1993 samen met zijn voorganger Jacques de Larosiere (r.)en minister van economische zaken Edmond Alphandéry een glaasje champagne op het ministerie van financien in Parijs.

Nieuwe directeur centrale bank. Verkoop BNP

Op 13 september werd Jean-Claude Trichet benoemd tot president van de Bank van Frankrijk (centrale bank). Hij volgde Jacques de Larosiere op, die tot president van de Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling (EBRD)was benoemd.

Op 20 september werd de Banque National de Paris (BNP) de eerste van de 21 staatsbedrijven die werden verkocht in het kader van het vijfjarige privatiseringsprogramma van de regering.

Arbeidsonrust

Door arbeidsonlusten waarbij duizenden overheidsdienaren waren betrokken, werden eind oktober zowel overheidsdiensten in het hele land als de nationale luchtvaartmaatschappij lamgelegd. De ongeregeldheden, de ergste waarvoor de regering van premier Edouard Balladur zich gesteld zag sinds zii in maart 1993 aan het bewind was gekomen (zie pag. 370/2 e.v.-'93), dwongen de regering tot concessies, waardoor er twijfel rees over de vraag of zij in staat was de voor haar ambitieuze privatiseringsprogramma noodzakelijke hervormingen door te voeren.

De onvrede in de overheidssector bleek voor het eerst op 12 oktober toen een staking van vervoers- en telecommunicatiepersoneel het treinverkeer vergaand ontregelde en de staatsonderneming France Telecoin stillegde. De staking was uitgeroepen uit protest tegen het economische beleid van de regering en haar plannen om de arbeidswet te herzien (zie boven en onder).

Staking bij Air France

Een twee weken durende staking, waarmee personeel van het vrachtvervoer van Air France op 12 oktober begon, mondde uit in gewelddadige botsingen tussen stakers en oproerpolitie bij de vliegvelden Roissy-Charles de Gaulle en Orly bij Parijs en vertraagden honderden internationale en binnenlandse vluchten. De staking liep volledig uit de hand doordat op 18 oktober

Stakende werknemers van Air France op weg naar een bijeenkomst bij het vliegveld Roissy-Charles de Gaulle op 22 oktober 1993.

ook het grondpersoneel het werk neerlegde. Werknemers protesteerden tegen het voornemen van de regering om 4.000 van de 63.000 banen bij Air France te laten verdwijnen ten einde de schulden te verminderen, die werden geschat op F 50 mln per dag

Op 24 oktober maakte de regering bekend haar herstructureringsprogramma voor Air France in te trekken; zij trachtte daarmee te voorkomen dat grondpersoneel van Air Inter, de binnenlandse dochtermaatschappij van Air France, zijn dreiging zou uitvoeren de staking voort te zetten. Minister Nicolas Sarkozy van begroting zei diezelfde dag in een interview met de Franse radio dat de regering overwoog geld in Air France te steken om de verliezen te dekken. Op 26 oktober negeerden de werknemers van Air Inter het verzoeningsgebaar van de regering en zetten de staking voort.

De bekendmaking van de regering haar hervormingsvoorstellen in te zullen trekken viel samen met het ontslag van Bernard Attali, algemeen directeur van Air France. Hij zei ontslag te nemen in verband met de opschorting van een programma dat ,,essentieel was voor het overleven van het bedrijf". Op 25 oktober werd Attali opgevolgd door Christian Blanc, voormalig directeur van de Parijse bus- en transportonderneming (RATP) en een naaste adviseur van president François Mitterrand. Op 27 oktober riep de vakbond Force Ouvrière, waarbij 33 procent van het grondpersoneel van Air France was aangesloten. zijn leden op weer aan het werk te gaan. Verscheidene militante personeelsleden zouden evenwel voor voortzetting van de staking hebben gestemd.

Op 25 oktober aanvaardde de regeling het ontslag van Jean-Cvril Spinetta algemeen directeur van Air Inter Spinetta zou ontslag hebben genomen uit protest tegen plannen om binnenlandse vluchtroutes te dereguleren. Hij werd opgevolgd door Michel Bernard.

Wet op werkgelegenheid

Op 5 oktober aanvaardde de Nationale Assembléc een vijf jaar durend programma dat bedoeld was om banen te scheppen en de werkloosheid, die in september 1993 11,8 procent bedroeg. terug te dringen.

Indien de wet door de Senaat zou morden goedgekeurd, zou het minimumloon (SMIC) van jonge werknemers, dat F 4.900 bedroeg (ongeveer (S 865), aanzienlijk worden verlaagd en zou een groot deel van de door werkgevers betaalde sociale-verzekeringskosten voor rekening van de overheid komen (zie boven). Daarnaast zouden er soepelere regelingen komen om handel op zondag mogelijk te maken en aanvullende uitkeringen voor mensen die een loon accepteerden dat lager was dan een sociale uitkering.

Wetsontwerp over nationaliteit

Op 13 mei keurdc de Nationale Assemblée met 476 tegen 88 stemmen bij eerste lezing een aantal wijzigingen goed in de nationaliteitswet met betrekking tot het droit du sol. het staatsburgerschap voor degenen die geboren waren op Franse bodem; de wet was sinds 1831 van kracht.

Krachtens de wijzigingen (gebaseerd op aanbevelingen die in 1988 door een commissie waren gedaan) zouden uit buitenlandse ouders in Frankrijk geboren kinderen niet langer op 18-jarige leeftijd automatisch het Franse staatsburgerschap toege ezen krijgen. Ze zouden hier voortaan zelf – en niet hun ouders – tussen hun 16de en 21ste levensjaar een verzoek toe moeten indienen

Kinderen die na 1 januari 1994 geboren zouden worden uit ouders die geboren waren in voormalige kolonies voor die onafhankelijk waren geworden, zouden niet automatisch het Franse staatsburgerschap krijgen. Een buitenlander die trouwde met een Française of Fransman zou twee jaar moeten wachten voordat hij of zij de Franse nationaliteit kreeg (voorheen zes maanden). tenzij er een kind werd geboren. Een strafblad waarop een gevangenisstraf van meer dan zes maanden voorkwam. kon een reden zijn waarom een aanvraag voor de Franse nationaliteit werd afgewezen.

,,Nuloptie immigratie"

Na de invoering van een beperkende nationaliteitswetgeving in mei keurde de regering van Edouard Balladur twee wetsvoorstellen goed. Het eerste was opgesteld om de bevoegheden van de politie bij haar optreden tegen illegale immigranten uit te breiden en het tweede moest de immigratiestroom naar Frankrijk, meer dan 100.000 aanvragen per jaar. indammen.
Op 2 juni verklaarde staatsminister Charles Pasqua van binnenlandse zaken en bestuurlijke hervorming; in een interview met Le Monde dat ,,Frankrijk een immigratieland is geweest, maar dat niet langer wil zijn". De ,,nuloptie voor immigratie" zou de .,richtlijn" van het regeringsbeleid zijn, hoewel die .,natuurlijk onhaalbaar" was, aangezien de economie behoefte zou blijven houden aan geïmmigreerde arbeiders

De eerste wet stelde de politie in staat verdachte illegale immigranten aan een identiteitsonderzoek te onderwerpen, zelfs als er geen sprake was van verdacht gedrag. De Nationale Assemblée keurde het wetsvoorstel bij eerste lezing op 10 juni goed met 482 tegen 90 stemmen. Aanvankelijk was er een controversieel amendement in opgenomen van Alain Marsaud van de Vergadering voor de Republiek (RPR). Daarin werd gesteld dat identiteitsonderzoeken konden worden uitgevoerd op grond van ,,iederefactor, behoudens raciale kenmerken, die in de richting van een buitenlandse identiteit wijst". Het Marsaud-amendement werd door immigrantenorganisaties als racistisch veroordeeld en het werd ook bekritiseerd door ministers van de centristische Unie voor de Franse Democratie (UDF), inet name Simone Veil en Pierre Méhaignerie. Op 23 juni werd het amendement door Balladur verworpen en op 30 juni volgde de Senaat zijn voorbeeld.

De belangrijkste bepalingen van het tweede wetsvoorstel waren (1) een tweejarige legale verblijfsvergunning om familieleden te laten overkomen, en tevens een bewijs dat zij niet op kosten van de staat zouden leven: (ii)het nieterkennen van polygame huwelijken en daaruit voortgekomen kinderen waar het immigratiedoeleinden betrof: (iii)het recht om bepaal-

de categorieën immigranten uit te zetten. zoals studenten die tien laar gestudeerd hadden. en immigranten die veroordeeld maren wegens ernstige vergrijpen of die een bedreiging voor de openbare orde vormden; en (iv) geen automatisch recht op het staatsburgerschap of een verblijfsvergunning vanwege een huwelijk met een Franse staatsburger of vanwege het ouderschap van een in Frankrijk geboren kind. Het wetsvoorstel. dat ook de eerste wettelijke bekrachtiging van het recht op politiek asiel bevatte. werd op 18 juni bij eerste lezing met 480 tegen 88 stemmen door de Nationale Assemblée goedgekeurd.

Wetsvoorstellen over immigratie

De regeringsvoorstellen aangaande wetgeving over immig atie kregen duidelijker vorm, toen op respectievelijk 22 juli en 11 augustus de nieuwe nationaliteitswet en de wet die de bevoegdheden van de politie in haar optreden tegen illegale immigranten uitbreidde, van kracht werden. De regering moest echter ook een tegenslag incasseren, toen de Conseil constitutionnel (constitutionele raad) op 13 augustus acht van de 51 artikelen van het wetsontwerp verwierp, dat tot doel had het aantal immigranten terug te dringen en waarvan de eerste lezing in juni had plaatsgevonden (zie boven) en de tweede in juli.

Op 15 augustus beklaagde staatsminister Charles Pasqua zich over de naar zijn zeggen .,politiek gemotiveerde" beslissing van de Conseil constitutionnel. die werd voorgezeten door Robert Badinter. een voormalige minister van justitie en een goede vriend van de socialistische president François Mitterrand. De artikelen die de Conseil verwierp omdat buitenlanders hierin fundamentele rechten ontzegd werden waarop iedereen op Frans grondgebied aanspraak mocht maken, hadden onder meer betrekking op het verbod voor buitenlandse studenten oin hun echtgenotes en kinderen mee te nemen naar Frankrijk, op de volmacht van burgemeesters om verdachte ..verstandshuwelijken" tussen buitenlanders en Franse staatsburgers te verbieden, en op de automatisch geldende regel dat mensen die het land waren uitgezet gedurende een periode van een jaar niet naar Frankrijk mochten terugkeren.

Het wetsontwerp over nationaliteit (zie boven) was bij tweede lezing in juni door beide kamers van het parlement goedgekeurd, Vervolgens was het door senatoren en afgevaardigden van socialisten (PS) en communisten (PCF) voorgelegd aan de Conseil constitutionnel, maar op 20 juli had de raad bepaald dat het in grote lijnen overeenkwam met de grondwet (hoewel twee kleinere artikelen werden verworpen)

Aan het wetsontwerp dat de bevoegdheden van de politie bij haar optreden tegen illegale immigranten uitbreidde. had de Nationale Ascmblée in juni een eerste lezing besteed (zie boven). waarna het in juli door het parlement was goedgekeurd. Ook dit wetsontwerp was door oppositionele parlementariërs aan de Conseil constitutionnel voorgelegd: deze keurde de wet op 5 augustus goed. maar waarschuwde ervoor dat een algemene toepassing van idcntitei tsonderzoeken ..niet te verenigen is met respect voor individuele vrijheid"

In de nacht van 15 op 16 augustus verdronk in Parijs een Afrikaan. nadat hij in de rivier de Seine was gesprongen. Politiefunctionarisen hadden hem gevraagd hen naar het politiebureau te vergezellen, toen hij hen alleen maar een fotoliopie van identiteitspapieren kon laten zien. die hem aanduidden ais dc 29-jarige in Zaïre geboren André Nkala.

Op 1 september verklaarde premier Balladur dat zijn regering zo nodig een beperkte wijziging van de grondwet zou nastreven om de controle op asielzoekers te versterken: hij zei te hopen dit via het parlement te bereiken en dat het niet nodig zou zijn hierover een referendum te houden.

Uitspraak over immigratiewet

Op 23 september bepaalde de Conseil d'État (de Staatsraad) dat de door de regering opgestelde immigratiewet - die voorzag in strengere voorwaarden bij de toelating van asielzoekers - alleen na een grondwetswijziging kon worden uitgevoerd.

De uitspraak. een antwoord op een beroepsprocedure die door Balladur was aangespannen. werd door waarnemers als een steunbetuiging beschouwd aan het adres van de regering, die een beperkte herziening van de grondwet had bepleit om de wet erdoor te drukken (zie boven). Volgens sommige berichten was het echter onwaarschijnlijk dat Balladur op een grondwetswijzingsprocedure zou aansturen, omdat hij de ,.cohabitatie" tussen zijn centrum-rechtse regering en (de socialistische) president François Mitterrand niet in gevaar wilde brengen.

Grondwetswijzigingen

Op 19 juli werden twee grondwetswijzigingen, zoals die waren vastgelegd in één van de twee teksten die in maart door de ministerraad waren goedgekeurd (zie pag. 371/3- '93), ook aanvaard door het parlement. Dit gebeurde in Versailles tijdens een gezamenlijk ,.congres" van de Nationale Assemblée en de Senaat (Tweede en Eerste Kamer van het parlement). De uitslag van de stemming was 833 tegen 34 (voornamelijk communisten) met 19 onthoudingen. (Zie pag. 749/3-'92 voor de laatste zitting van het congres in 1992.)

De nieuwe bepalingen beperkten de presidentiële volmachten bij de benoeming van leden van de Conseil supérieur de la magistrature (het orgaan dat magistraten en rechters benoemde en bei ispte) en sneden de kwestie van de ministeriele immuniteit bil strafvervolging aan Iedereen kon voortaan bij een gerechtshof een klacht indienen oxer inisdaderi die door zittende ministers waren begaan Deze rechtbank zou dan bepalen n elke aanklachten ontvankelijk zouden worden verklaard waarna de rechters zich daar samen met zes senatoren en zei afgevaardigden over zouden buigen

Voorheen lag de bevoegdheid oin ministers aan te klagen en te berechten alleen in handen van het parlement. Zodoende waren voormalig premier Laurent Fabius en twee andere ministers niet berecht in verband met het schandaal over met HIV besmet bloed (hoewel Fabius in december 1992 uiteindelijk vóór zijn eigen dagvaarding had gestemd, zie pag. 367/1 e.v.-'93).

(Op 13 juli werden de gevangenisstraffen die waren uitgesproken tegen twee overheidsfunctionarissen in verband met de zaak rond het toedienen van met HIV besmet bloed – zie pag. 90/3 e.v.-'93- bevestigd door een hof van beroep.)

Marchais trekt zich terug uit politiek

Eind september kondigde Georges Marchais. de secretaris-generaal van de Franse Communistische Partij (PCF), aan dat hij van plan was tijdens het volgende partijcongres in januari 1994 zijn ontslag in te dienen. In een op 30 september gepubliceerde brief aan het centrale comité van de partij gaf Marchais te kennen dat zijn slechte gezondheid hem dwong de functie op te geven die hij bijna 21 jaarbekleedhad.

De 73-jarige Marchais was in 1942. toen de PCF bij de algemene verkiezingen bijna 25 procent van de stemmen op haar naam wist te brengen. naar voren gekomen als een van de invloedrijkste linkse leiders van het land. Volgens critici hadden de orthodoxe standpunten van Marchais. een voorstander van democratisch centralisme, mede bijgedragen aan het politieke dal waarin de PCF terecht was gekomen. Bij recente opiniepeilingen bleek de partij nog maar goed voor 7 procent van de stemmen (zie ook pag. 370/1-'93).

Gijzeling in kleuterschool

De media besteedden uitgebreid aandacht aan een gijzelingsdrama dat op 13-13 mei plaatsvond in een kleuterschool in de Parijse voorstad Neuilly.

Eric Schmitt, een 42-jarige werkloze zakenman, eiste een losgeld van Ffr 100 mln voor de vrijlating van 21 kinderen en onderwijzeres Laurence Dreyfus die door hem gegijzeld werden. Om zijn eis kracht bij te zetten. had hij staven dynamiet op zijn lichaam aangebracht. Toen dc gijzeling op 15 mei 's ochtends op gewelddadige wijze beëindigd werd. had hij de meeste kinderen al vrijgelaten. Toen Schmitt was ingedut. viel de politie liet klaslokaal binnen. waarna de gijzelnemer werd doodgeschoten en Dreyfus (die werd geprezen vanwege

haar moed) en de laatste zes meisjes werden bevrijd.

Proces wegens vermeende laster tegen Le Pen

Op 14 juni verwierp een rechtbank in Nancy een door de leider van het Nationale Front (FN), Jean Marie Le Pen. ingediend verzoek tot schadevergoeding, omdat hij belasterd zou zijn door Paul-Elie Lévy, een anti-racistische actievoerder die Le Pen ,,degeestelijke zoon van Hitler; Mussolini en Pétain" had genoemd. Het hof gelastte Le Pen Ffr 5.000 (ongeveer $ 915) aan Lévi te betalen vanwege het indienen van een aanklacht die nergens op sloeg.

Nieuwe directeur DGSE

Op 3 juni werd Jacques Dewatre (die op 5 juni 57 werd) benoemd lot hoofd van de Direction Générale de la Securité Extérieure (DGSE), de Franse buitenlandse veiligheidsdienst. Hij volgde Claude Silberzahn op. die in maart 1989 door de toenmalige socialistische regering was benoemd (zie pag. 790/2/3-'90, waar deze laatste datum en de naam van de DGSE foutief zijn vermeld).

Gedurende de laatste fase van Silberzahns ambtstermijn was de DGSE in opspraak geraakt door onthullingen in de pers over Franse industriële spionage bij Amerikaanse en Britse bcdrijven. Daarnaast was de dienst bekritiseerd omdat zij de legeropstand in de Centraal Afrikaanse Republiek in mei 1993 niet voorzien had (zie pag. 710/2-'93).

Moord op Bousquet

Op 8 juni werd de 84-jarige René Bousquet, die tijdens de Tweede Wereldoorlog hoofd van de politie was onder het Vichyregime en verantwoordelijk was voor de deportatie van duizenden Franse joden naar de nazi-concentratiekampen, bij zijn huis in Parijs vermoord. Christian Didier, die beschuldigd werd van de moord, verklaarde nadien dat hij door God gezonden was om ervoor te zorgen dat het goede zegevierde over het kwade.

De in 1979 ontmaskerde Bousquet was in april 1991 officieel in staat van beschuldiging gesteld wegens oorlogsmisdaden. Leiders van de joodse gemeenschap in Frankrijk veroordeelden de moord, omdat Frankrijk naar hun zeggen zo de kans ontnomen was de waarheid aan het licht te brengen over de Franse collaboratie met de nazi's.

Aanklacht tegen Touvier

Op 2 juni bepaalde een rechtbank in Parijs dat de vermeende oorlogsmisdadiger Paul Touvier terecht zou moeten staan vanwege de executie van zeven joodse gijzelaars door de Gestapo in 1944. Naar verwachting zou deze uitspraak een einde maken aan de controverse die gerezen was nadat in april 1992 de tegen Touvier ingediende aanklacht van oorlogsmisdaden was ingetrokken (zie pag. 522/1-'92). Op 'i juli werd Touvier door een rechtbank in Versailles onder gerechtelijk toezicht geplaatst.

Het hof van beroep verwierp op 21 oktober een verzoek van Touvier om niet terecht te hoeven staan. Zijn proces zou in 1994 beginnen. Vertegenwoordigers van slachtoffers van de joodse holocaust en van het Franse verzet pleitten op 14 oktober voor een berechting van Touvier in Lyon in plaats van in Versailles, enerzijds om symbolische redenen (Lyon was de plaats waar Klaus Barbie in 1987 veroordeeld was wegens misdaden tegen de mensheid), anderzijds uit praktische overwegingen (Touvier had zijn vermeende misdrijven in Lyon begaan).

(Vor.ber.pag. 367/1 e.v.-1993)

GROOT-BRITTANNIË

VERKLARING VAN MAJOR OVER ECONOMISCH HERSTEL. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 22 april 1993 beweerde de Britse premier John Major dat ,,we nu het (economische)herstel beginnen te zien" en dat ,,dezaken duidelijk beter beginnen te gaan". Diezelfde dag lieten de werkloosheidscijfers voor maart een onverwachte daling van 26.000 zien tot een aan het seizoen aangepast totaal van 2.940.800; februari had al een soortgelijke daling te zien gegeven. De Britse kamer van koophandel berichtte dat het vertrouwen van het bedrijfsleven in vier jaar niet zo groot was geweest en dat bedrijven een groeiend aantal orders kregen. Het pond bereikte zijn hoogste punt sinds medio januari en sloot op 22 april op DM 2,4868. (Zie pag. 537/2-'93 voor Duitse renteverlagingen op 22 april.)

Eendaagse proteststakingen

Op 2 april gingen mijnwerkers en spoorwegpcrsonccl en een gedeelte van het personeel van de Londense bussen een dag in staking. De staking, die deel uitmaakte van een actiedag van de Europese Vakbondsconfederatie tegen werkloosheid, trof het nationale spoorwegnet, 38 van de 50 mijnen en enkele buslijnen in Londen.
Op 16 april werd een soortgelijke eendaagse staking gehouden uit protest tegen mijnsluitingen (zie pag. 300/2 e.v.-'93) en tegen gedwongen ontslagen die zouden voortvloeien uit de omstreden privatiseringsplannen van British Rail (de Britse spoorwegen) (ziepag. 301/2-'93).

De nieuwe minister van financiën. Kenneth Clarke.

Regeringswijzigingen

Op 27 mei voerde premier John Major een aantal regeringswijzigingen door. Het ging hier om de eerste grootschalige reorganisatie sinds april 1992 (zie pag. 523/2 e.v.-'92 en 299/3 e.v.-'93).

De geruchten over de mogelijke vervanging van Norman Lamont. sinds november 1990 minister van financiën (zie pag. 14/3-'91), waren steeds hardnekkiger geworden nadat in september 1992 de deelname van het pond sterling aan het wisselkoersmechanisme (WKM) van het Europese Monetaire Stelsel (EMS) was opgeschort (zie pag. 756/2 e.v.-'92). Lamont werd op 27 mei opgevolgd door Kenneth Clarke, sinds april 1992 minister van binnenlandse zaken. Hoewel Lamont de portefeuille van milieu kreeg aangeboden. besloot hij definitief uit de regering te stappen, terwijl hij het door hem gevoerde economische beleid bleef verdedigen.

Minister Michael Howard van milieu werd benoemd tot minister van binnenlandse zaken en werd opgevolgd door John Gummer. Gummer werd als minister van landbouw, visserij en voedselvoorziening op zijn beurt vervangen door Gillian Shephard. Shephard werd als minister van werkgelegenheid vervangen door David Hunt, de voor Wales verantwoordelijke minister wiens portefeuille werd overgenomen door John Redwood. die tot dan toe onderminister vanmilieu was.

Bewijsmateriaal bij onderzoek naar superkanon

Op 24 mei verklaarde het voormalige Conservatieve parlementslid sir Hal

Miller tegenover leden van de commissie-Scott, die een onderzoek instelde naar de verkoop van wapens aan Irak (zie pag. 303/2/3-'93), dat sir Patrick Mayhew hem in 1990 als procu eur-generunl had trachten over te halen cruciaal bewijsmateriaal achter te houden bij her toen aanstaande proces tegen Peter Mitchell en Christopher Cowley over de levering van onderdelen voor Iraks ,.superkanon" (zie ook pag. 416/3 e.v.-'92). In november 1990 waren de aanklachten tegen beide mannen ingetrokken. Op 27 mei werden de aantijgingen van sir Hal ten stelligste ontkend door sir Patrick.

Proces tegen Beverley Allitt

r

Op 17 mei kondigde minister Virginia Bottomley van volksgezondheid aan dat er een onafhankelijk onderzoek zou worden uitgevoerd door sir Cecil Clothier naar de omstandigheden waaronder de verpleegster Beverley Allitt in een ziekenhuis in Grantham vier kleine kinderen had vermoord. Met name de ouders van de kinderen hadden kritiek geleverd op het feit dat de hoorzittingen tijdens het proces niet openbaar zouden zijn. Allitt, die zou lijden aan het syndroom van Munchhausen (het berokkenen van leed aan anderen om de aandacht op zichzelf te vestigen). werd op 28 mei tot 13 maal levenslang veroordeeld.

Wijzigingen van het wetboek van strafrecht

Op 13 mei kondigde de toenmalige minister van binnenlandse zaken, Kenneth Clarke. aan dat het parlement zich zou uitspreken over een aantal wijzigingen van het strafrecht. Deze wijzigingen moesten een aantal veranderingen met betrekking tot de toepassing van het strafrecht ongedaan maken, die pas in oktober 1992 van kracht waren geworden.

De belangrijkste wijziging had betrekking op de afschaffing van het systeem van aan het inkomen gekoppelde slandaardbueles voor bepaalde overtredingen. waartegen met name door een aantal lekenrechters en door sommige leden van de rechterlijke macht protest was aangetekend. Andere voorstellen, door de media geïnterpreteerd als reacties op de onder het Britse volk levende wens dat de regering een strenger beleid van orde en gezag zou volgen (zie ook pag. 30213-'93). voorzagen er onder meer in dat rechtbanken opnieuw over de bevoegdheid zouden beschikken om bij hun vonnissen rekening te houden met alle misdrijven waarvan een aangeklaagde was beschuldigd en ook met zijn of haar strafblacl. Daarnaast zouden rechtbanken gemachtigd worden om op borgtocht vrijgelaten verdachten bij een hernieuwde overtreding zwaardere straffen op te leggen. Ook zouden personen die door gevaarlijk rijden of door rijden onder invloed de dood van anderen veroorzaakt hadden. zwaarder gestraft moeten m-orden.

Strafrechthervorming

Op 6 juli presenteerde een koninklijke commissie voor het strafrecht onder voorzitterschap van burggraaf Runciman van Doxford, die in 1991 was opgericht na een aantal justitiële dwalingen, haar (niet bindende) aanbevelingen.

De meest controversiele aanbeveling had betrekking op de afschaffing van het recht van een aangeklaagde om te kiezen of hij door een jury of door een rechter berecht wilde worden. Opperrechter Lord Taylor van Gosforth, die tegen een dergelijke wijziging was. verklaarde dat dit recht ,.een onvervreemdbaar recht is dat terug te voeren is tot de Magna Carta".

Andere minder omstreden voorstellen hadden onder meer betrekking op de instelling van een onafhankelijke revisie-instantie die onderzoek zou moeten plegen naar vermeende rechterlijke dwalingen, de handhaving van het recht van een verdachte om op het politiebureau tc zwijgen en de invoering van video-opnamen van ondervragingen door de politie.

Proces tegen ,,dezes van Birmingham"-agenten mislukt

Op 6 oktober beëindigde een rechter van het Hooggerechthof het proces tegen drie voormalige agenten van de West Midlands-politie (de aanklacht tegen een vierde agent was reeds ingetrokken), die in mei 1992 ervan waren beschuldigd te hebben verhinderd dat het recht zijn loop had in het onderzoek en proces tegen de ,,zes van Birmingham" na de bomaanslag op twee café's in Birmingham in 1974 (zie pag. 426/1 e.v.-'75).

In maart 1991 waren de zes in vrijheid gesteld en waren hun levenslange gevangenisstraffen nietig verklaard nadat het Hof van Appel had geconludeerd dat hun veroordeling in 1975 twijfelachtig en onbevredigend was (zie pag. 596/2/3-'91). De rechter in het proces tegen de agenten baseerde zijn besluit op de massale publiciteit en de discussies die waren ontstaan door het proces tegen en de vrijlating van de zes van Birmingham. Ook vond hij de beschuldiging dat er geknoeid was met de getuigenverklaringen te weinig gefundeerd. omdat de bewijsvoering daarvan hoofdzakelijk neerkwam op de vraag of aantekeningen van verhoren met de verdachten wel of niet gelijktijdig waren gemaakt. (Voorde vrijspraak in mei van clrie voormalige politieagenten van Surrey. die waren beschuldigd in verbandmet de ,,vier van Guildford". zie onder).

Timex-affaire

Bij wat algemeen w-erd beschouwd als de gewelddadigste gebeurtenis in verband met industriële acties sinds de mijnwerkersstaking van 1984-'85 (zie pag. 440/2 e.v.-'87) en de uit 1986-'87 stammende affaire rond Wapping News International (toen een reorganisatie bij bladen van Rupert Murdoch het ontslag betekende van 3.000 grafici). werden op 17 mei buiten het terrein van de Amerikaanse fabriek van Timex Electronic in Dundee 38 demonstranten gearresteerd. Medio februari waren werknemers van Timex ontslagen, nadat ze op 29 januari in staking waren gegaan toen onderhandelingen over kortere werktijden op niets waren uitgelopen. Zij waren vervangen door werknemers die niet waren aangesloten bij een vakbond.

Op 28 mei bepaalde de International Labour Organization (ILO) dat Groot-Brittannië zich schuldig had gemaakt aan de schending van een verdrag dat het in 1949 zelf had ondertekend. door werknemers die geconfronteerd werden met discriminatie door werkgevers vanwege hun vakbondsactiviteiten onvoldoende juridische bescherming te bieden. Groot-Brittannië werd opgeroepen maatregelen te treffen die het opstellen van zwarte lijsten tegen moesten gaan.

Conservatieven lijden nederlaag bij tussentijdse verkiezingen

Op 6 mei resulteerde de algemene onvrede over het regeringsbeleid bij tussentijdse parlementsverkiezingen in het verlies van de tot dan toe veilige Newbury-zetel bij een ommezwaai van 28,4 procent van de stemmen ten gunste van de Liberaal-Democraten. De totale regeringsmeerderheid binnen het Lagerhuis werd daardoor teruggebracht tot 19 zetels.

Bij op dezelfde dag gehouden verkiezingen voor de 47 districtsraden in Engeland en Wales leden de Conservatieven een netto verlies van circa 490 zetels. terwijl de Liberaal-Democraten een netto winst van circa 390 zetels boekten. Labour boekte een netto winst van ongeveer 90 zetels en de in Wales actieve nationalistische Plaid Cymru kreeg er 14 zetels bij. De Conservatieven behielden in slechts één kiesdistrict (Buckinghamshire) een absolute meerderheid, terwijl dat tot clan toe in 16 kiesdistricten het geval was. De Liberaal-Democraten beheersten nu drie kiesdistricten (twee meer dan voorheen) en Labour 14 (een winst van één). Eén kiesdistrict in Wales bleef in handen van een onafhankelijke kandidaat en het aantal kiesdistricten waar geen enkele partij een absolute meerderheid had, steeg van 16 naar 28. (Zie onder voor plaatselijke verkiezingen in Noord-Ierland.)

Bij tussentijdse verkiezingen op 29 juli in het kiesdistrict Christchurch in Hampshire. tot dan toe een onomstreden Conservatief bolwerk. vond een ommezwaai van 35,4 procent van de stemmen plaats ten gunste van de Liberaal-Democraten, hetgeen een naoorlogs re-

De Liberaal-Democrate Diana Maddock viert haar overwinning bij de tussentijdse verkiezingen in Christchnrchop 29 juli 1993.

cord a-as. De nederlaag van de regering accentueerde de problemen van de Conservative Party, wier onderlinge verdeeldheid duidelijk aan het licht was getreden bij de ratificatie van het Verdrag van Maastricht over de Europese Eenwording eerder die inaand (zie onder EUROPESE GEMEE SCHAP).

N

Toespraak van Conservatieve parlementariër over immigratie

Een toespraak die het Conservatieve parlementslid Winston Churchill op 28 mei in Bolton over immigranten hield, deed veel stof opwaaien. Churchill riep op tot ingrijpende maatregelen om de ,,niet aflatende stroom" immigranten naar Groot-Brittannië een halt toe te roepen en beweerde dat immigranten in sommige steden 50 procent van de bevolking vertegenwoordigden.

Financiering van politieke partijen

In juni werd een aantal onthullingen gedaan over de financiering van de regerende Conservative Party.

In de media en in politieke commentaren was al enige tijd aandacht besteed aan bepaalde donaties van niet-Britten, in het buitenland woonachtige Britten en vooraanstaande Britse industriele en commerciële bedrijven, en aan het grote aantal prominente zakenmensen die op eigen titel of via hun bedrijf grote schenkingen hadden gedaan aan de Conservative Party en die vervolgens waren geridderd of in de adelstand verheven. De regering weigerde echter herhaaldelijk het indienen van wetsvoorstellen te overwegen die de in het Lagerhuis vertegenwoordigde politieke partijen ertoe zouden dwingen gedetailleerde jaarrapporten over hun financiën te publiceren.

In mei-juni spitste de kwestie zich toe rond de persoon van Asil Nadir: die in de periode 1985-'90 E 440.000 aan de Conservative Party had geschonken zonder dat deze donaties terug waren te vinden in de jaarrekeningen van zijn bedrijf Polly Peck International. Een televisieprogramma had deze zaak in maart 1992 openbaar gemaakt.

Polly Peck was in 1990 met een enorme schuldenlast failliet gegaan. Nadir was in december van dat jaar aangeklaagd wegens diefstal en het vervalsen van rekeningen. Op 4 mei 1993 vluchtte hij echter 's avonds laat naar Noord-Cyprus, waar hij vee! kapitaal had geïnvesteerd en verbeurde daarbij zijn borgtocht van £ 3.5 mln die door hemzelf en anderen betaald was.

Op 30 mei kreeg de Nadir-affaire een staartje. toen in de pers berichten verschenen dat Michael Mates. die sinds april 1992 onderminister was op het ministerie van Noordierse aangelegenheden. Nadir kort voor diens vlucht een horloge gegeven had met de inscriptie "Laat je er niet onder krijgen door die smeerlappen". Bovendien had hij herhaaldelijk (het meest recentelijk medio maart 1993) bij het openbaar ministerie ten behoeve van Nadir protesten ingediend en de onderzoeksmethoden van het Serious Fraud Office (SFO) in twijfel getrokken. Op 8 juni gaf premier John Major tegenover de leden van het Lagerhuis slechts toe dat Mates een beoordelingsfout had gemaakt. Toen echter steeds meer bewijsmateriaal werd onthuld. diende Mates op 24 juni zijn ontslag in. Tegenover Major lichtte hij die beslissing toe met de verklaring dat het ,,dagelijkse uitlekken van brieven en zogenaamde citaten zonder bronvermelding - merendeels zeer onnauwkeurige - het belangrijke werk van de regering steeds meer schade toebrengt". In een felle persoonlijke verklaring in het Lagerhuis op 29 juni richtte Mates een aantal ernstige beschuldigingen aan het adres van het SFO en gaf hij te kennen dat er druk zou zijn uitgeoefend op de met het proces tegen Nadir belaste rechter Tucker.

Toespraak van Lamont naar aanleiding van zijn aftreden

Op 9 juni werd de reputatie van premier Major aangetast, toen Norman Lamont, de in mei ontslagen minister van financiën (zie boven), ten overstaan van het Lagerhuis een persoonlijke verklaring aflegde waarin hij het door hem gevoerde beleid als minister van financiën verdedigde en de regering beschuldigde van ,,ko te-termijn-denlren".

Lamont leverde met name kritiek op Duitsland vanwege het rentebeleid dat dit land gevoerd had in de zomer van 1992. toen er steeds meer druk kwam te staan op het wisselkoersmechanisme (WKM) van het Europese Monetaire Stelsel (ERTS).Hij legde uit dat hij opzettelijk had afgezien van een verhoging van de rentevoet, drukte zijn spijt uit over het feit dat hij verzuimd had de premier ervan te overtuigen dat de Bank of England zou moeten worden ingericht als een onafhankelijke centrale bank die voor de noodzakelijke discipline kon zorgen om de inflatie permanent laag te houden. bekritiseerde de regering omdat zij teveel geluisterd had naar opiniepeilers en partijmanagers, en verklaarde dat politici alvorens tot een beleid te komen eerst moesten uitmaken mat juist was. en niet andersom.

Toegankelijkheid van informatie

Op 15 juli kondigde minster William Waldegrave van overheidsdiensten de publikatie van een witboek van de regering aan dat zou handelen over een grotere openheid bij overheid en regering.

Regeringsdepartementen zouden volgens een aantal procedurele richtlijnen moeten ingaan op redelijke verzoeken om informatie. Op de naleving daarvan zou worden toegezien door de parlementaire ombuclsman. Oppositionele parlementariërs bekritiseerden de regering. omdat deze niet besloten had tot volledige vrijheid van informatie.

Op 16 juli poseerde Stella Rimington voor fotografen bij haar eerste openbare optreden als directeur-generaal van de veiligheidsdienst MI5. Bij die gelegenheid kondigde ze de publikatie van een boekje over de veiligheidsdienst aan waarin bekend werd gemaakt dat er naar schatting 2.000 mensen bij MI5 werkten en dat de organisatie 70 procent van haar fondsen (26 procent internationaal en 44 procent in Ierland en het binnenland) besteedde aan anti-terroristische activiteiten, 25 procent aan

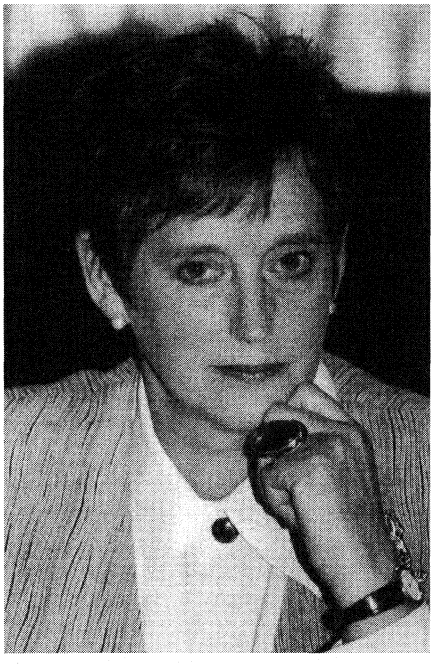

Stella Rimington, de directeur-generaal van de veiligheidsdienst MIS. poseert in haar bureau op 16 juli 1993.

De nieuu e president van de Bank of England Eddie George (l j en vice-president Rupert Pennant-Rea

contraspionage en 5 procent aan het bestrijden van subversieve activiteiten.

Nieuwe president van Bank of England

Op 1 juli werd Robin Leigh-Pemberton (thans Lord Kingsdown), die gedurende twee vijfjarige amtstermijnen president van de Bank of England (centrale bank) was geweest, opgevolgd door de 54-jarige Eddie George, die sinds 1990 vice-president van de bank was.

Fusie van vakbonden

Op 1 juli gingen de Nationale en Regionale Associatie van Regeringsfunctionarissen (National and Local Govcrnment Officers' Association, NALGO), de Nationale Vakbond van Overheidspersoneel (National Union of Public Employees, NUPE) en de Confederatie van Werknemers in de Gezondheidszorg (Confederation of Health Service Employees, COHSE) samen in Unison, dat daardoor met 1,4 mln leden de grootste vakbondsorganisatie van het land was. Unison werd geleid door Alan Jinkinson, voorheen secretaris-generaal van NALGO.

Nieuwe beschuldigingen in Maxwell-affaire

Op 19 juli diende het Serious Fraud Office nieuwe aanklachten in tegen zes personen die betrokken waren geweest bij de ineenstorting van het media-imperium van Robert Maxwell na diens dood in 1991 (zie pag. 224/2 e.v. -'92). Er waren nieuwe frauduleuze handelingen ontdekt waarmee meer dan £ 300 mln gemoeid was.

Onder de aangeklaagden bevonden zich Maxwells jongste zoon Kevin, de voormalige Maxwell-adviseur Larry Trachtenberg, Kevins broer Ian (zie pag. 301/3 e.v.-'93 voor de arrestatie van deze drie mannen in juni 1992), voormalig financieel directeur van Maxwell Coinmunication Corporation (MCC) Robert Bunn, voormalig MCC-penningmeester Albert Fuller. en voomalig financieel directeur van Mirror Group Newspapers (MGN) Michael Stoney. Kevin Maxwell en Trachtenberg werden beschuldigd van samenzwering en bedrog in verband met pensioenfondsen van de Mirror Group (waarmee de eerdere beschuldigingen van diefstal vervielen). Kevin Maxwell en zijn vader Robert Maxwell werden beschuldigd van samenzwering en het verduisteren van pensioenfondsen onder hei beheer van Bishopsgate Investment Management. Ande e nieuwe aanklachten hadden betrekking op samenzweringen om de Crédit Suisse. de Bayerische Vereinsbank en MGN geld afhandig te maken.

Ontwikkelingen in BCCI-affaire. Eerste veroordeling

Op 24 mei dagvaardden liquidateuren van de Bank of Credit and Commerce International (BCCI), die in 1991 failliet was gegaan (zie pag. 736/1 e.v.-'91 en 302/2/3-'93), de Bank of England., omdat deze haar statutair vastgelegde plichten als regulator niet was nagekomen door veel te laat op te treden tegen BCCI.

Op 27 september bekende Syed Ali Akbar, het voormalige hoofd van de afdeling financieel beheer van de BCCI schuld op 16 aanklachten in verband met frauduleuze accountantspraktijken waarmee meer dan £ 484 mln (ongeveer $ 730 mln) van beleggers gemoeid was. Op 28 september werd Akbar, die begin 1993 door Frankrijk was uitgeleverd, veroordeeld tot zes jaar gevangenisstraf.

Akbars veroordeling betekende het eerste succes voor de autoriteiten in Groot-Brittannie, de Verenigde Staten en de Verenigde Arabische Emiraten die pogingen ondernamen om de bank gerechtelijk te vervolgen wegens f aude met het beleggen van fondsen van cliënten. De enige andere rechtszaak in deze affaire was aangespannen tegen Robert Altman, een advocaat uit Washington. Altman was in augustus 1993 door een rechtbank in New York vrijgesproken.

Veroordelingen in fraudezaken

Op 19 november werd Terry Ramsden, voormalig hoofd van de in 1987 met hoge schulden failliet gegane investeringsmaatschappij Glen International, veroordeeld tot twee jaar voorwaardelijk nadat hij schuldig was bevonden aan aanklachten wegens fraude. Ramsden, die zich had gespecialiseerd op de Japanse warrantsmarkt erkende ondoordachte en foutieve informatie te hebben verstrekt om investeringen los te krijgen. Op 26 november werd Roger Levitt veroordeeld tot 180 uur dienstve lening, nadat hij schuldig was bevonden aan het vals voorlichten van de financiële toezichthouder FIMBRA over de financiële situatie van zijn verzekeringsgroep die in december 1990 failliet was gegaan. Twintig andere aanklachten tegen hem waren ingetrokken.

Vrouw bij uitzetting overleden

Op 1 augustus overleed de 40-jarige Joy Gardner ten gevolge van een worsteling vier dagen eerder met vijf politieagenten in haar huis in het noorden van Londen. De agenten probeerden een bevel tot uitzetting ten uitvoer te brengen waarin was bepaald dat zij naar Jamaica moest terugkeren.

Kort na de in alle vroegte ondernomen actie van de politie ontving de advocaat van Gardner een brief van het ministerie van binnenlandse zaken waarin gemeld werd dal haar verzoek om wegens familieomstandigheden in Groot-Brittannië te mogen blijven, verworpen was. Ze was in 1987 met een verblijfsvergunning voor zes maanden Groot-Brittannië (maar haar moeder wooncle) binnengekomen. Nadien had ze een kind gekregen en was ze kortstondig getrouwd geweest met een Britse staatsburger.

Haar familie beweerde dat de politie haar met geweld in bedwang had gehouden en daarbij niet alleen gebruik had gemaakt van riemen en handboeien, maar ook van plakband, aardoor zij gestikt was. Na de autopsie die op verzoek van de familie werd uitgevoerd bleek dat zij overleden was aan hypoxie (zuurstofgebrek in de hersenen).

Op 3 augustus beëindigde de hoofdcommissaris van de Londense politie het inzetten van de bij de uitzetting betrokken speciale eenheid en schorste drie van haar leden. Vijf dagen later kondigde het ministerie van binnenlandse zaken aan dat alle procedures die gevolgd werden bij gevallen van uitzetting. waarbij arrestatie nodig was, herzien zouden worden.

Minister schuldig verklaard aan minachting van het hof in verband met uitzetting in 1991

Op 27 juli bepaalde het Hogerhuis dat de voormalige minister van binnenlandse zaken Kenneth Baker zich in zijn officiële hoedanigheid schuldig had gemaakt aan minachting van het hof, omdat hij in mei 1991 verzuimd had gevolg te geven aan een gerechtelijk bevel om de uitzetting van een asielzoeker uit Zaïre op te schorten (zie pag. 224/3 e.v.-'92). Baker werd echter niet persoonlijk schuldig bevonden. Het ministerie van binnenlandse zaken werd gelast de kosten van het proces te betalen.

Wijding vrouwelijke priesters goedgekeurd

De wet die de wijding van vrouwelijke priesters toestond in de Kerk van Engeland, werd op 29 oktober door het Lagerhuis goedgekeurd en op 2 november door het Hogerhuis en kreeg op 5 november koninklijke goedkeuring. De Algemene Synode van de Kerk van Engeland keurde op 11 november een vergelijkbare Synode-wet goed.

BNP-overwinning bij tussentijdse verkiezing voor gemeenteraad

Op 17 september veroverde de extreemrechtse British National Party (BNP)voor het eerst een gemeenteraadszetel bij tussentijdse verkiezingen in Oost-Londen.

Met een uiterst geringe marge van zeven stemmen veroverde BNP'er Derek Beackon een voorheen door Labour bezette zetel. waarbii hij de kandidaten van de drie grootste landelijke partijen versloeg. Dat gebeurde in de wijk Millwall in het door de Liberaal-Democraten gecontroleerde kiesdistrict Tower Hamlets.

Nog geen week voor de verkiezingen was Quddus Ali, een oorspronkelijk uit Bangla Desh afkomstige jongen. ernstig gewond geraakt bij een racistische aanslag in Oost-Londen. In 1992 vond meer dan 10 procent van de in Engeland en Wales geregistreerde raciale incidenten in Oost-Londen plaats, namelijk 816. Van de tien in 1992 in Groot-Brittannië begane racistische moorden waren er ten minste vijf in Oost- of Zuicl-Londen gepleegd.

De BNP-overwinning in Millwall werd zowel door de regering als door Labour en de Liberaal-Democraten veroordeeld. De Liberaal-Democraten werden er echter door Labour van beschuldigd tijdens de verkiezingscampagne in Millwall racistische pamfletten uitgedeeld te hebben. Paddy Ashdown, de leider van de Liberaal-Democraten. haastte zich te verklaren dat er een onderzoek naar de activiteitenvan plaatselijke partijleden zou worden ingesteld Tijdens het jaarlijkse partijcongres dat van 20-24 september in Torquay plaatsvond, werd uitgebreid aandacht besteed aan de activiteiten van de Liberaal-Democraten in Tower Hamlets.

Racistische moorden in West-Europa in 1992

België	4
Denemarkrn	2
Frankrijk	13
Duitsland	27
Italië	4
Nederland	3
Portugal	1
Spanje	2
Zwitserland	1
Groot-Brittannië	10
Totaal	67

Bron: Statewatch

Geweld tegen BNP

Op 16 oktober braken gewelddadigheden uit in Welling, in Zuidoost-Londen, toen de politie trachtte te verhinderen dat demonstranten langs het hoofdkwartier van de rechtse en racistische British National Party (BNP) trokken en ongeveer 30 mensen arresteerden omdat zij de openbare orde zouden hebbenverstoord.

De mars werd voornamelijk georganiseerd door de Anti-Nazi Liga (heropgericht in januari 1992) en Jongeren tegen Racisme in Europa. Een andere demonstratie. die dezelfde dag in het centrum van Londen was georganiseerd door de Anti-Racistische Alliantie en werd gesteund door de Labour Party en een groot aantal vakbonden en andere bewegingen. kende een vreedzaam verloop.

Congres Labour Party

Van 27 september-1 oktober hield de belangrijkste oppositiepartij, de Labour Party. haar jaarcongres in Brighton. De conferentie werd een triomf voor voorzitter John Smith en andere zogenaamde ,,modernisten" die erin slaagden de invloed van de vakbonden op de partij te beknotten.

De dag vóór de beslissende stemronde op 29 september werd volgens de *Financial* Times van 30 september gekenmerkt door ..gelobby getouwtrek en vleierij" van de kant van Smith en zijn aanhangers. Tijdens het debat stak John Prescott. de partijwoordvoerder voor transportzaken en een prominente vertegenwoordiger van de linkervleugel van de partij, een cruciale redevoering af waarin de hervormingen van Smith gesteund werden.

Bij de stemming op 29 september keurden de gedelegeerden met een kleine marge het ,,one-member-one-vote"-systeem (OMOV) voor de verkiezing van de parlementskandidaten van de partij goed. Daarmee verloren de vakbonden hun recht om tot 40 procent van het totale aantal stemmen uit te brengen. Bovendien slaagden de ,.modernisten" erin de invloed van het vakbondsblok bij de stemmingen tijdens het jaarcongres en het overwicht van de vakbonden in het kiescollege dat de partijleider en diens plaatsvcrvangcr aanwees, te verminderen

Congres Conservative Party

Van 5-8 oktober werd in Blackpool het jaarlijkse congres gehouden van de regerende Conservative Party

Volgens berichten had premier John Major het vertrouwen in hem meer weten te versterken dan algemeen werd verwacht. Het congres was gehouden tegen een achtergrond van spanningen in de partij doordat in de pers voorpublikaties ,,uitlekten" uit The Downing Street Years van voormalig premier barones Thatcher. In deze memoires verdedigde

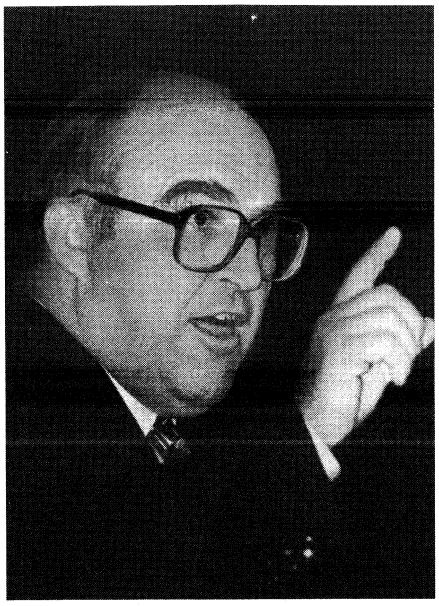

Labour-leider John Smith aan het woord op 28 september 1993 tijdens het partijcongres in Brighton.

Thatcher op krachtige wijze het beleid dat ze gedurende 10,5 jaar als premier had gevoerd en leverde ze scherpe kritiek op veel van haar voormalige ministers.

Op 7 oktober riep Major op tot een herstel van de fundamentele conservatieve waarden. De dag daarvoor werden minister Michael Howard van binnenlandse zaken en minister Peter Lilley van sociale zekerheid toegejuicht toen zij vroegen om een hardere stellingname in kwesties van respectievelijk orde en gezag en vermeende fraude met uitkeringen.

Howard presenteerde een lijst met 27 beleidsvoorstellen, waaronder afschaffing van het recht van de verdachte ,,om te zwijgen". afschaffing van herhaalde waarschuwingen aan het adres van wetsovertreders. striktere borgtochtvoorwaarden, strengere wetten tegen indringers en krakers, hardere straffen voor jeugdige wetsovertreders en uitbreiding van het bouwprogramma voor gevangenissen. Lilley wijdde een groot deel van zijn toespraak aan maatregelen om de uitkeringen voor buitenlanders te beperken. en om misbruik van sociale uitkeringen tegen te gaan. De dag daarop liet minister sir George Young van huisvesting en planning de conferentie weten dat lokale autoriteiten niet langer prioriteit hoefden te verlenen aan daklozen (met inbegrip van dakloze alleenstaande ouders) bij het verlenen van pcrmancnte huisvesting.

Presentatie begroting 1994-'95

Op 30 november diende minister Kenneth Clarke van financiën de begroting in voor het boekjaar dat begon in april 1994: het was voor het eerst dat aandacht werd besteed aan zowel uitgaven als inkomsten.

Aan de totstandkoming van de begroting gingen harde onderhandelingen binnen het kabinet vooraf over de uitgaven. De uitgaven voor 1994. aangeduid als ..new control total". die R 251.3 inrd bedroegen. waren, na enige rubriekswijzigingen, £ 3,6 mrd lager dan in maart 1993 was beraamd. De leningen ten behoeve van de overheidssector zouden worden verlaagd van £ 49,8 mrd in 1993-'94 tot £ 37,9 mrd, in vergelijking met een raining vooraf van £ 44 mrd.

Nieuwe fiscale maatregelen (in aanvulling op de nieuwe belastingen die in maart reeds \varen bekendgemaakt door Clarke's voorganger Norman Lamont, zie pag. 304/1 e.v.-'93) zouden de belastinginkomsten in 1994-'95 verhogen niet £ 1,675 mrd, in 1995-'96 met £4,895 mrd en in 1996-'97 met R 6.075 mrd (waarbij het effect van de verwachte inflatie was verdisconteerd). Aftrekposten voor particulieren zouden in het algemeen bevroren n-orden; de belastingaftrek van hypotheekrente zou verder worden beperkt; vertrekkende luchtvaartpassagiers zouden voortaan belasting moeten betalen: daarnaast zou er ook belasting worden geheven op de meeste verzekeringspolissen uitgezonderd die van levensverzekeringen: verder zouden er stappen worden genomen om belastingontduiking tegen te gaan. De volgende jaren zouden onder meer de accijnzen op benzine en op tabak respectievelijk met minimaal 5 en 3 procent worden verhoogd.

Het sociale zekerheidsstelsel en verwante voorzieningen zouden onder meer de volgende wijzigingen ondergaan: (i) de werkloosheidsuitkering zou worden vervangen door een toelage voor mensen die een nieuwe baan zochten. waarbij pas na zes maanden zou worden gekeken of de toelage toereikend was: (ii) invoering van een nieuwe kindertoelage voor mensen die gezinsbijdragen ontvingen: (iii) vervanging van de invalide- en ziekteuitkering door een nieuwe belastbare arbeidsongeschiktheidsuitkering: en (iv)verlaging van de werkgeversbijdrage aan de nationale verzekering. Tegen 2020 zouden vrouwen net als mannen op de leeftijd van 65 jaar in aanmerking komen voor een overheidspensioen. Bejaarden zouden enige compensatie krijgen voor de omstreden. reeds in maart aangekondigde, BTW op huisbrandolie en strooni.

Nieuw pleidooi voor „terugkeer naar fundamentele waarden"

Premier John Major benadrukte opnieuw het belang dat de Conservatieve regering hechtte aan een politieke filosofie waarin ,.back to basics" (,,terugkeer naar fundamentele waarden") centraal stond. Hij deed dit op 18 november in een rede tijdens het debat in het Lagerhuis over het programma voor de nieuwe zittingsperiode van het parlement. Ook gaf hij hoge prioriteit aan het bewerkstelligen van vrede in Noord-Ierland (zie onder) en beloofde hij de strijd tegen de misdaad op te voeren.

Major beloofde dat zijn regering niet alleen zou streven naar het herstel van economische waarden als lage infiatie, vrije markt en een gunstig klimaat voor het vrije-ondernemerschap, maar eveneens van sociale basiswaarden als zelfdiscipline. respect voor de wet. zorg voor anderen. individuele verantwoordelijkheid; daarnaast benadrukte hij dat de basiswaarden in het onderwijs herstelcimoest worden.

Op 10 november ai had minister Michael Howard van binnenlandse zaken kritiek geleverd op ..modieuze theorieen" waarmee getracht werd de ..misdaad weg te verklaren door sociaal-economische factoren ais de oorzaak daarvan aan te wijzen". Misdaad en verantwoordelijkheid stonden opnieuw in de belangstelling door het met veel publiciteit omgeven proces waarin twee il-jarige jongetjes werden veroordeeld (op 24 november) voor de moord in februari 1993 op de 2-jarige James Bulger (zie pag. 302/3-'93). De veroordeling en de straf (opsluiting zolang het Hare Majesteit behaagt) waren aanleiding voor een publieke discussie over de rechtsgang in geval van minderjarigen en over de rol van de regering. de kerk, ouders. het onderwijs en anderen die betrokken waren bij de opvoeding van kinderen en de inprentingoanmorele~vaarden.

Ontwikkelingen in kolenindustrie. Inkrimpingen

Nadat het Hooggerechtshof op 26 mei bepaald had dat British Coal het recht had de tien mijnen te sluiten waarvan in oktober 1992 was aangegeven dat ze in aanmerking kwamen voor sluiting (zie pag. 300/2 e.v.-'93), voerde het bedrijf op 4 juni gedwongen ontslagen uit bij drie van de tien mijnen. Het betrof hier de eerste afslankingsactie sinds de privatisering van deze industriesector in 1947. Daarnaast besloot British Coal in juni de ontginningsrechten van 14 van zijn mijnen aan particuliere ondernemers aan te bieden (op 4 juni vier en op 11 en 25 juni elk vijf, waaronder acht van de oorspronkelijke lijst van tien mijnen).

Op 21 september publiceerde de regering het voorlopige ontwerp van haar privatiseringsstrategie voor de British Coal Corporation (Bi-itish Coal), de genationaliseerde kolenindustrie. Tijdens de volgende parlementszitting zou een privatiseringswetsvoorstel aan de orde komen waarin de verkoop van British Coal in de eerste helft van 1994 bepleit werd.

Minister Tim Eggar van energie kondigde aan dat de industrietak verkocht zou worden in de vorm van vijf regionale bedrijven. namelijk Schotland. Wales. het noordoosten. Yorkshire en Nottinghamshire. Dit plan werd heftig bekritiseerd door British Coal, dat de industrietak in één of twee segmenten wilde verkopen. Eggar verklaarde dat zich al ,,minstens tien" gegadigden hadden gemeld

Begin september verstreek de uiterste inschrijftermijn voor mogelijke kopers van de 19 mijnen die door British Coal in de verkoop waren gedaan nadat de directie besloten had deze mijnen niet langer te ontginnen: slechts op tien inijnen was een bod uitgebracht, waarbij in drie gevallen de kopers alleen geïnteresseerd waren in het bovengrondse niaterieel. Op 10 september meldde de *Financial Times* dat British Coal voorbereidingen trof voor de sluiting van negen mijnen waarop geen bod was uitgebracht. te weten Bolsover, Easington, Grimethorpe, Houghton Main, Parkside. Sharlston, Shirebrook, Taff Merthyr en Westoe.

Op 20 oktober maakte British Coal bekend dat de Gewijzigde Kolenmijn-beoordelingsprocedure was gestart om de mogelijke sluiting te bekijken van meer dan 30 van de nog in bedrijf zijnde mijnen, waaronder enkele van de 19 belangrijkste mijnen Dezelfde dag maakte minister Eggard bekend dat de uitgebreide afvloeiingsregeling voor mijnwerkers zou worden verlengd tot 30 april 1994

De eerste door British Coal aangekondigde sluiting in oktober 1992 was mislukt omdat er geen overleg was gepleegd. In oktober was de helft van de mijnen op de lijst met 19 zwakke mijnen al gesloten.

Ontwikkelingen in onderzoek naar wapenleveranties aan Irak

Tijdens het Scott-onderzoek naar de verkoop van wapens en militair materieel aan Irak (zie pag. 303/2/3-'93), stuitte men op 7 oktober op een mogelijk belastend memorandum dat in december 1988 was opgesteld door een hoge ambtenaar van het ministerie van defensie.

Uit dit document, dat nog niet beschikbaar was bij het proces tegen directieleden van Matrix Churchill, bleek dat de toenmalige premier Margaret Thateher ermee akkoord was gegaan dat. ter bescherming van een informant, reeds aan Matrix Churchill verstrekte vergunningen voor de verkoop van machines aan Irak niet mochten worden ingetrokken. ook al werd aangenomen dat de machines voor militaire doeleinden bestemd waren.

Op 12 oktober onthulde de als getuige in het onderzoek opgeroepen William Waldegrave, die in 1988-'90 onderminister was op het ministerie van buitenlandse zaken en het gemenebest en op dat moment minister zonder portefeuille met verantwoordelijkheid voor ambtenarenzaken en ,,openbaar bestuur", dat ministers in bepaalde gevallen rapporten van de inlichtingendienst over het gebruik door Irak van Brits materieel, niet onder ogen hadden gekregen.

Hij erkende ook dat hij de onderzoekers had misleid door te beweren dat export naar Irak van zowel voor civiele als militaire doeleinden geschikt materieel niet werd toegestaan. indien werd aangenonien dat het zou worden gebruikt voor.de produkiie van wapens.

Conflict in parlement over spoorwegwet

Begin november keurde het parlement eindelijk de door de regering voorgestelde privatisering van de spoorwegen goed. De wet werd op 5 november bekrachtigd. na een langdurig conflict tussen het Lager- en Hogerhuis over de toekomstige rol van British Rail (BR).

Op 5 juli hadden dissidente Conservatieve leden van het Hogerhuis steun gekregen van oppositionele parlemcntariers. waardoor een amendement op de wet over de privatisering van BR (zie pag. 301/2-'93 en boven) met 150 tegen 112 stemmen aangenomen werd. In tegenstelling tot de wensen van de regering zou het amendement van Lord Peyton van Yeovil (als het wetsvoorstel in de herfst door het Lagerhuis zou worden aanvaard) British Rail in staat stellen zelfstandig te concurreren met toekomstige ondernemers in dc particuliere sector bij het bieden op concessies voor het spoorwegvervoer.
De onenigheid tussen het Lager- en Hogerhuis werd op 2-3 november voortgezet. totdat het Hogerhuis uiteindelijk op 4 novemher akkoord ging met een voorstel van het Lagerhuis waarbij BR. onder bepaalde omstandigheden. uitgesloten zou kunnen worden van de inschrijving op een concessie. De Conservative Party had de privatisering van de spoorwegen in 1992 in haar verkiezingsprogramma opgenomen. en verder uitblijven van de goedkeuring van het Hogerhuis zou hebben kunnen leiden tot het invoeren van de bepalingen van de Parliament Acts. waardoor de wet in de volgende zitting opnieuw kon worden ingediend, door het Lagerhuis alleen kon worden goedkeurd. en vervolgens ter goedkeuring aan de koningin kon worden voorgelegd.

(Vor.ber.pag. 299/2 e.v.-1993)

NOORD-IERLAND. VOORSTEL OM BESPREKINGEN TE HERVATTEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Tijdens een bezoek aan Noord-Ierland maakte de Britse premier John Major op 7 april 1993 bekend dat de Britse regering zelf met voorstellen zou komen om de politieke besprekingen die in november 1992 in een impasse waren geraakt, weer uit het slop te halen (zie pag. 306/1 e.v.-'93).

Nadere bijzonderheden over de voorstellen werden niet verwacht vóór de plaatselijke verkiezingen van 19 mei. Major zei dat ,,we zo snel mogelijk inet de besprekingen willen beginnen" en dat dit .,de enige geloofwaardige. logische. gezonde en veilige weg voorwaarts" was. Hij voegde hieraan toe dat ,.ik denk dat veel mensen de vooruitgang onderschatten die in wezen in de gesprekken is geboekt". Dit initiatief betekende desalniettemin een breuk met de vorige opstelling van de Britse regering als ,.eerlijke makelaar" in gesprekken tussen de betrokken partijen.

Op 16 april bracht Albert Reynolds zijn eerste bezoek aan Noord-Ierland sinds hij in februari 1992 (zie pag. 467/3 e.v.-'93)in functie was getreden als premier van Ierland

Vergaderingvan Engels-Ierse conferentie

Op 25 mei vond in Dublin een vergadering van de Engels-Ierse conferentie plaats, maar deze resulteerde niet in een nieuw initiatief zoals in april gehoopt werd (zie boven). Op 3 mei had de Britse minister van buitenlandse zaken en het gemenebest Douglas Hurd in Dublin een ontmoeting gehad met zijn Ierse collega Dick Spring.

Ontmoeting met IRA

Op 7 april had de Ierse senator Gordon Wilson (lid van de Ierse Senaat maar afkomstig uit Noord-Ierland), wiens dochter in 1987 was omgekomen bij de bomaanslag in Enniskillen (zie pag. 593/1 e.v.-'93).een omstreden ontmoeting met vertegenwoordigers van het Ierse Republikeinse Leger (IRA). De IRA bood bij deze gelegenheid, die op initiatief van de senator plaatsvond, verontschuldigingen aan voor de dood van zijn dochter maar zei niet verantwoordelijk te zijn voor het conflict over Noord-Ierland. Wilson zei naderhand: ,,Ik heb niks gekregen en in die zin ben ik misschien bedrogen uitgekomen."

Bom in City van Londen

Op 24 april om 10.25 uur ontplofte in de buurt van Bishopsgate in de City van Londen een bom, waardoor één persoon om het leven kwam en meer dan 40 anderen gewond raakten: de schade werd aanvankelijk geraamd op £1 mrd.

De bom was in een vrachtauto geplaatst en zou hebben bestaan uit ongeveer 10 pond semtex en een ton chemische kunstmest. De IRA eiste de verantwoordelijkheid op. net als voor een soortgelijke bomaanslag in de City in april 1992 (zie pag. 526/3-'92).

Bomaanslagen ten tijde van plaatselijke verkiezingen

Ten tijde van plaatselijke verkiezingen die op 19 mei werden gehouden voor 582 zetels in 26 kiesdistricten. werd Noord-Ierland geteisterd door een aantal bomaanslagen, Een explosie op 20 mei verwondde 20 mensen in de buurt van het hoofdkwartier van de Official Ulster Unionist Party (OUP)en het operagebouw in Belfast (dat sinds kort gerestaureerd was na een bomaanslag in december 1991). De verantwoordelijkheid voor de aanslag werd opgeëist door het Ierse Republikeinse Leger (IRA).

Bij de plaatselijke verkiezingen boekte zowel de Social Deinocratic and Labour Party (SDLP)als Sinn Fein een kleine minst. De verdeling van de eerste voorkeurstemmen die krachtens het in Noord-Ierland geldende systeem van evenredige vertegenwoordiging werden uitgebracht, was als volgt: OUP 29 procent (30.4 procent bij de plaatselijke verkiezingen van 1989). Deinocratic Unionist Party (DUP) 17.2 procent (17.7 procent), SDLP 21.9 procent (21.2 procent): Sinn Fein 12.5 procent (11.3 procent). en Alliance 7.7 procent (6.8procent).

Uitspraak van het Europese Hof voor de Mensenrechten

Op 26 mei bepaalde het Europese Hof voor de Mensenrechten dat de veiligheidssituatie in Noord-Ierland de Britse wet rechtvaardigde die de autoriteiten in staat stelde personen die verdacht werden van terrorisme maximaal vijf dagen zonder aanklacht in detentie te houden.

Door deze uitspraak werd een in 1988 gedane uitspraak van datzelfde Hof - namelijk dat een dergelijke detentie een schending betekende van het Europese Verdrag voor de Bescherming van Mensenrechten en Fundamentele Vrijheden - ongeldig.

Ierse president bezoekt Groot-Brittannië

Op 27 mei bracht de Ierse president Mn. Robinson een bezoek aan Groot-Brittannië. De privé-ontmoeting die zij had met koningin Elizabeth was de eerste ontmoeting tussen beide staatshoofden sinds de Ierse onafhankelijkheid in 1921.

Bezoek van Ierse president aan Noord-Ierland

Op 18 juni bracht de Ierse president Mary Robinson op persoonlijke titel een bezoek aan Belfast. Bij die gelegenheid schudde zij tijdens een ontmoeting de hand van Gerry Adams, leider van Sinn Fein, de politieke vleugel van het Ierse Republikeinse Leger (IRA).

Haar initiatief veroorzaakte verontwaardiging in Unionistische kringen in Noord-Ierland en onrust in Londen, waar men de mening was toegedaan dat haar bezoek de Britse pogingen bemoeilijkte om de gesprekken tussen de bij het conflict betrokken partijen te hervatten. In een door het ministerie voor Noord-Ierland uitgegeven verklaring heette het dat de Britse regering haar bezorgdheid ,,in de hoogste Ierse regeringskringen" kenbaar had ge-

maakt. Later werd bekendgemaakt dat de Ierse minister van buitenlandse zaken Dick Spring tot twee keer toe tegenover de president zijn twijfels over het bezoek had uitgesproken.

Op 11 juni bracht koningin Elizabeth II een verrassingsbezoek aan Noord-Ierland, waar ze een tuinfeest voor protestantse en katholieke gemeenschapsleiders bijwoonde.

Rapport van commissie-Opsahl

Op 9 juni publiceerde een onafhankelijke commissie die een onderzoek instelde naar de kwestie Noord-Ierland, en die werd voorgezeten door de in internationale mensenrechten gespecialiseerde Noorse advocaat Torkel Opsahl, haar bevindingen. De commissie kwam tot de aanbeveling het directe Britse gezag te vervangen door een systeem van machtsdeling.

In haar 400 pagina's tellende rapport zette de commissie uiteen dat een nieuwe Noordierse regering ,.gebaseerd (zou moeten zijn) op het principe dat iedere gemeenschap evenveel inspraak krijgt in het opstellen, uitvoeren en afwijzen van wetten en dat al die gemeenschappen evenveel hestuursmacht moeten krijgen" Ook werd aanbevolen ,,informelecommunicatielijnen" met Sinn Fein te openen en deze partij tot de besprekingen toe te laten als zij zich bereid zou tonen af te zien van geweld. Daarnaast bepleitte de commissie een versterking van de rechten van de katholieke minderheid en een hervorming van het politieapparaat van de provincie.

Aanslag op Sinn Fein-politicus

De verboden loyalistische Ulster Freedom Fighters (UFF) eisten de verantwoordelijkheid op voor een aanslag op 8 augustus op het in het noorden van Belfast gelegen huis van Bobby Lavery, een raadslid van Sinn Fein, waarbij zijn 21-jarige zoon Sean Lavery werd doodgeschoten.

Bobby Lavery was een maand daarvoor ongedeerd gebleven bij een bomaanslag. In december 19Y2 was zijn broer Martin Lavery doodgeschoten. In de voorafgaande drie jaar waren ten minste 14 Sinn Fein-leden door loyalisten gedood.

Aantijging in verband met leiderschap IRA

In het op 24 augustus door *Central Television* uitgezonden programma Cook Report werd beweerd dat Martin McGuinness, een vooraanstaand lid van het partijbestuur van Sinn Fein, de leider was van het Ierse Republikeinse Leger (IRA) en de ,.belangrijkste Britse terrorist". Op 25 augustus noemde McGuinness de in het programma geuite beschuldigingen ,,gemeen"en ,.volledig uit de lucht gegrepen". Hij verklaarde geen lid van de IRA te zijn.

De Britse minister voor Noord-Ierland, Sir Patrick Mayhew (l.), en de Ierse minister van buitenlandse zaken, Dick Spring. praten met journalisten aan het begin van de Engels-Ierse intergouvernementele besprekingen op 10 september 1993 in Londen.

Bijeenkomst van Engels-Ierse Intergouvernementele Conferentie

Op 10 september vond in Londen een bijeenkomst van de Engels-Ierse Intergouverneinentele Conferentie plaats (zie boven voor de vergadering in mei).

In een na afloop van de vergadering uitgevaardigde gezamenlijke verklaring heette het dat de Britse en Ierse regeringen ,.de noodzaak en het belang van het zoeken naar een politieke oplossing benadrukken". In het openbaar hielden beide partijen vol de sinds noveinber 199% opgeschorte ..ronde-tafelbesprekingen" (zie pag. 306/1-'93) te willen hervatten. Eind september lekten echter berichten uit dat de gesprekspartners een gezamenlijke werkgroep van ambtenaren in het leven hadden geroepen die een constitutionele regeling voor Noord-Ierland moesten opstellen teneinde de besprekingen nieuw leven in te blazen.

Voortgang besprekingen tussen leiders SDLP en Sinn Fein. Andere ontwikkelingen

Op 25 september maakten SDLP-leider John Hume en Sinn Fein-leider Gerry Adams bekend de Amerikaanse en Ierse regeringen een gezamenlijk rapport over de voortgang van hun op 10 april gestarte bilaterale besprekingen te zullen voorleggen.

Op 27 september meldde de *Financial Times* dat in het rapport van Hume en Adams werd voorgesteld een Amerikaanse bemiddelaar aan te stellen oin de iinpasse in Noord-Ierland te doorbreken

Op 16 september had Huine in Londen besprekingen gevoerd met de Eritse premier John Major. Daarbij had hij Major laten weten dat de SDLP bereid was terug te keren naar cle ronde-tafel als andere deelnemers geen voorwaarden vooraf zouden stellen.

Op 13 september had de Democratic Unionist Party Major een aantal nieuwe voorstellen overhandigd onder de titel .,Het doorbreken van de impasse"

Vrijspraak politiefunctionarissen in zaak rond de „Viervan Guildford"

Op 19 mei werden drie voormalige politiefunctionarissen uit Surrey door de Centrale Rechtbank vrijgesproken van de beschuldiging dat zij bewijsinateriaal verzonnen zouden hebben met betrekking tot de in 1974 gepleegde bomaanslagen op café's in Guildford en Woolwich. Er was een onderzoek naar

De begrafenisstoet van slachtoffers van de bomexplosie op Shankill Road passeert op 26 oktober de plaats des onheils.

de handelwijze van vijf politiefunctionarissen ingesteld nadat het Hof van Beroep in 1989 de vonnissen tegen de .,Vier van Guildford" nietig had verklaard (zie pag. 14/1/2-'90).

Uitspraak in zaak rond moord op IRA-leden in Gibraltar in 1988

Op 6 september bepaalde de Europese Commissie van de Mensenrechten dat er een rechtszaak zou dienen voor het Europese Hof van de Mensenrechten in verband met de schietpartij waarbij drie IRA-leden in 1988 in Gibraltar om het leven kwamen (zie pag. 595/1-'91).

Familieleden van de slachtoffers beweerden dat de schietpartij een schending betekende van het Europese Verdrag van de Mensenrechten, dat het recht op leven garandeerde. Na de schietpartij was gebleken dat de twee mannen en de vrouw die ervan verdacht werden op het punt te staan een bom te plaatsen, ongewapend waren. Na een onderzoek was de aanvankelijke uitspraak. legitiem doden, ongedaan gemaakt.

Voortzetting IRA-campagne

De IRA ging door met het plegen van bomaanslagen in Londen en elders in het zuiden van Engeland.

Op 2 oktober deden zich vier kleine explosies voor in Noordwest-Londen. in de ochtend van 4 oktober nog eens vijf in Noord-Londen en drie op 8 oktober in hetzelfde gebied. De explosies verstoorden het verkeer en lcgdcn het openbaar vervoer stil. Op 12 oktober ontdekte de politie in de Londense wijk Tottenham een flat die diende als bergplaats voor bommen van de IRA en arresteerde twee mannen (de dag daarvoor waren zes anderen aangehouden in Noord-Londen en in Staffordshire). In het gehele zuiden van Engeland werd het treinverkeer ernstig ontregeld door bomaanslagen op 24 oktober in Reading in Berkshire en op 25 oktober iii Brill in Buckinghamshire.

Veroordelingen wegens bomaanslagen

Op 5 oktober werden Eamonn O'Donnell en Sean Cruickshank, leden van het Ierse Nationale Bevrijdingsleger (Irish National Liberation Army, INLA), veroordeeld tot gevangenisstraffen van respectievelijk 20 en 15 jaar voor het gooien van brandbommen in winkels in Leeds in 1992. Op 19 oktober werd Patrick Kelly veroordeeld tot 15 jaar gevangenisstraf voor poging tot moord en tot 25 jaar voor het samen met anderen beramen van bomaanslagen. Kelly was in november 1992 in Londen gearresteerd toen twee agenten bij een routinecontrole een vrachtwagen met explosieven aanhielden; een politieagent raakte gewond toen hij werd neergeschoten; Kelly was gearresteerd, maar zijn handlanger wist te ontvluchten.

Op 7 oktober werd Nessan Quinlivan, die in juli 1991 was ontsnapt uit de Brixton-gevangenis in Londen. waar hij wachtte op zijn proces wegens betrokkenheid bij IRA-acties (zie pag. 737/3-'91), veroordeeld tot vier jaar gevangenisstraf door de speciale anti-terreurrechtbank in Dublin: hij werd schuldig bevonden aan het in bezit zijn van een wapen en munitie bij zijn arrestatie in Ierland in april 1993.

Bomaanslag in Shankill Road en vergeldingsaanslagen

Bij een bomaanslag door de IRA op 23 oktober, die was gericht tegen leiders van de Ulster Defence Association (UDA) die boven een winkel in Shankill Road in West-Belfast vergaderden, kwamen abusievelijk tien mensen in de winkel om het leven (onder wie een van de daders van de aanslag, Thomas Begley) en raakten er 59 gewond. In de daarop volgende week werden uit wraak zes katholieken doodgeschoten. Op 30 oktober schoten twee gemaskerde leden van de Ulster Freedom Fighters (UFF) zeven bezoekers (katholieken en protestanten) dood van het café Rising Sun in Greysteel in Derry. Eerder die maand waren reeds twee katholieken en een protestant doodgeschoten.

In een verklaring voor het Lagerhuis zei sir Patrick Mayhew, de Britse minister voor Noord-Ierland, op 25 oktobci dat, geen enkel politiek doel ook maar een centimeter dichterbij zal koinen door met geweld te dreigen of daarvan gebruik te maken", maar dat ,,dezewreedheid alle constitutionele politici. waaronder de twee regeringen, nog meer zal aansporen haast te maken met het vinden van een oplossing voor de politieke problemen in Noord-Ierland". De op 27 oktober geplande ontmoeting van de Engels-Ierse Conferentie werd uitgesteld uit respect voor dc overledenen.

Door de aanslag in Shankill Road werd in het bijzonder aandacht gevestigd op de relatie tussen de IRA en Gerry Adams. voorzitter van Sinn Fein.

Loyalisten hadden de dialoog tussen Adams en SDLP-leider John Hume vooral bekritiseerd oindat Sinn Fein daarin werd behandeld als een toekomstige deelnemer aan een politieke oplossing, met een republikeins standpunt. en niet als een .,politieke dekmantel voor IRA-terrorisme". Er werd van veel kanten een dringend beroep op Aclains gedaan om de bomaanslag (die volgens een IRA-verklaring ,,tragischerwijs verkeerd" uitpakte) te veroordelen en aan te dringen op een onmiddellijke staking van het geweld. In plaats daarvan verhevigde hij het conflict door bij de begrafenis van Begley op 27 oktober diens doodskist te dragen. Hume zei dat hij de politieke motieven daarvoor begreep. Op 31 oktober lichtte Hume in een televisie-interview toe dat .,wat wij de twee regeringen vragen (dat wil zeggen in het nog niet openbaar gemaakte Hume-Adams-rapport, zie boven), is een kader te scheppen voor het totstandkomen van een overeenkomst en zich daadwerkelijk in te zetten - vooral de Britse regering voor de verandering - voor een akkoord in plaats van voortdurend veroordelingen uit te spreken terwijl er aan het doden geen einde komt".

Op 25 oktober werd bckcndgcmaakt dat dc Britse minister van binnenlandse zaken, Michael Howard. Adams op 19 oktober voor onbepaalde tijd de toegang tot het Britse hoofdeiland had verboden omdat de regering er zeker van was dat hij betrokken was of was geweest bij het opdragen, voorbereiden of stimuleren van terreurdaden. (Adams was uitgenodigd door Tony Benn, het Labou -parlementslid voor Chesterfield. om een vergadering van het Lagerhuis in Londen toe te spreken). Op 25 oktober reageerde premier John Major vanuit Cyprus kwaad op de suggestie van Adams dat een positieve reactie op het Hume-Adams-initiatief tot een staakt-het-vuren van de IRA zou kunnen leiden. Major zei: ,,Ik ben niet van plan akkoorden te sluiten met mensen die bommen plaatsen en onschuldige mensen doden".

Britse en Ierse premiers maken gezamenlijke beginselen bekend

Nadat de Ierse regering rhet Hume-Adams-rapport had besproken en de Ierse minister van buitenlandse zaken, Dick Spring, op 27 oktobe een aantal ,,basisprincipes" had ontvouwd, die het uitgangspunt zouden kunnen vormen voor een vredesinitiatief dat werd gesteund door de Ierse regering, waarin er

De voorzitter van Sinn Fein. Gerry Adams (r).draagt de kist van IRA-lid Thomas Begley, een van de daders van de bomaanslag op 23 oktober in Belfast, tijdens diens begrafenis op 27 oktober 1993

met name van werd uitgegaan dat de toestemming van het volk van Noord-Ierland nodig was voor iedere verandering van de status van de provincie, ontmoetten Major en Reynolds elkaar op 29 oktober op de EG-top in Brussel (zie onder EUROPESE GEMEENSCHAP). In een gezamelijke verklaring sloten zij uit dat het Hume-Adams-rapport als uitgangspunt zou kunnen dienen voor vrede, maar lieten weten .,fantasierijk te zullen reageren" op beëindiging van het geweld, en presenteerden de volgende zes principes:

r

(1)De situatie in Noord-Ie land zou nooit w-orden gewijzigd door het gebruik van geweld of het dreigen daarmee.

(2) Iedere politieke regeling voor Noord-Ierland moest gepaard gaan met vrijwillige instemming die zonder intimidatie of gebruik van gemeld werd gegeven.

(3)Er kon geen sprake zijn van gesprekken van de twee regeringen met degenen die politiek geweld gebruikten, daarmee dreigden of dit steunden.

(4) Er kon geen sprake zijn van geheime akkoorden of afspraken tussen de regeringen en organisaties die geweld steunden ,,als prijs voor het staken van het geweld"

(5)Degenen die serieus vrede in Ierland wilden bewerkstelligen, moesten definitief het gebruik van geweld en het steunen daarvan afzweren.

(6) Als en wanneer het geweld was afgezworen en dit ook voldoende was aangetoond, ..konden nieuwe deuren opengaan" en zouden beide regeringen ..fantasierijk" willen reageren op de nieuwe situatie die zich zou voordoen.

In december zou een Engels-Ierse top worden gehouden om de basis te leggen voor nieuwe politieke onderhandelingen. waaraan ook dc Noordierse partijen zouden deelnemen

Vooruitzichten op vredesinitiatief

Op 1 november had Major het Hume-Adams-initiatief verworpen, maar hij zegde toe met vergaande voorstellen te komen om ..aandacht en richting te geven" aan de in een impasse geraakte besprekingen tussen de regeringen van Groot-Brittannië en Ierland en de Noordierse constitutionele partijen. Op 4 november ontmoette de Britse premier John Major leiders van de vier betrokken partijen. Vervolgens bevestigde hij op 18 november in het Lagerhuis, in zijn rede ter gelegenheid van de opening van het parlementaire jaar, uitlatingen dat de besprekingen zo nodig zouden worden voortgezet zonder de DUP, aangezien ,,geen enkele partij of organisatie" een veto kon uitspreken.

De contacten van Major met zijn Ierse ambtgenoot Albert Reynolds (zie boven) hadden verwachtingen gewekt van een gezamenlijk initiatief, en op 7 november sprak Reynolds op t.v. over een mogelijk ..begin van vrede voor Kerstmis".

Op 19 november lekte een document met ontwerpvoorstellen voor de Ierse regering uit naar de pers. Daarin werd voorgesteld. dat Ierland formeel afzag van zijn territoriale aanspraken op de zes provincies in het noorden (hetgeen in de ogen van de republikeinen omstreden was), en dat de Britse regering erkende dat het streven naar Ierse eenheid van Ierland niet in strijd met de wet was (hetgeen omstreden was voor de unionisten). Terwijl Regnolds ontkende dat dit ontwerp de standpunten van zijn regering weergaf, verzekerde Major de unionisten opnieuw dat er niet kon worden onderhandeld over de ,.grondwettelijke garantie" rlie een meerderheid gebood Op 29 november spraken Major en Regnolds elkaar telefonisch in verband met het opstellen van een aanvaardbaar gezamenlijk communiqué voor hun topontmoeting. die op 3 december zou morden gehouden in de Ierse hoofdstad Dublin.

Eind november was onduidelijk in hoeverre het onwrikbare standpunt van de DUP steun zou vinden bij de bevolking van de protestantse grmeenschap in Noord-Ierland, Evenmin was duidelijk welke lijn gevolgd zou worden door de grotere Ulster Unionist Party van James Molyneaux, indien onderhandelingen waar uiteindelijk ook Sinn Fein of de IRA aan mccdeden. deel zouden gaan uitmaken van een breder vredesproces. Op 30 november schoten leden van de unionistische paramilitaire Ulster Volunteer Force (UVF)een katholiek dood toen deze zijn werk verliet. Het was de eerste politieke moord in Noord-Ierland sinds weken (terwijl de laatste grote aanslag van de IRA van 12 november dateerde).

Coiitacten tussen Britse regering en IRA

Op 29 november maakte de Britse regering bijzonderheden bekend over haar tot dan toe verzwegen contacten met de IRA, die dateerdenvan februari 1993 en bedoeld waren om het geweld te beëindigen en een begin te maken met een dialoog over de toekomst van Noord-Ierland.

Sir Patrick Mayhew verlaat op 29 november 1993 Downing Street no. 10 na een onderhoud met premier John Major over de recente contacten tussen de Britse regering en de IRA.

De Britse minister voor Noord-Ierland. sir Patrick Mayhew, en premier John Major hadden herhaaldelijk, in november en eerder. ontkend dat er ..besprekingen" of ..onderhandelingen" gaande waren met de IRA of met Sinn Fein. Major zei op 1 november in het Lagerhuis dat praten met terroristen ,,mijn maag zou omdraaien" en dat ,.wij het niet doen". Op 15 november zei hij daarentegen in een rede in de Guildhall dat Sinn Fein ..als politieke partij de politieke arena kan betreden en kan deelnemen aan de dialoog", indien (maar alleen indien) ,,de IRA het geweld voorgoed afzweert". Sinn Fein-leider Gerri; Adams zei later die dag dat er al sprake was van ..langdurig contact en overleg" tussen vertegenwoordigers van zijn partij en van de Britse regering, hetgeen door Mayhew op 16 noveinber werd ontkend. (Sinn Fein liet weten dat eerder dat jaar Martin McGuinness de partij had vertegenwoordigd hij ontmoetingen met een onbekende gezant van de Britse regering. Michael Mates, die in juni aftrad als onderminister voor Noord-Ierland in verband met een andere kwestie - zie boven -, ontkende op 17 november de bewering van een vooraanstaande unionist dat hij dc gezant was geweest.)

Op respectievelijk 29 en 30 noveinber verdedigden Mayhew en Major in het Lagerhuis de regering tegen beschuldigingen van misleiding. Zij voerden aan dat het uitwisselen van informatie en het gebruik. sinds februari. van ,,geautoriseerde contacten" via een vei-trouwelijk kanaal geen ..besprekingen˘ vormden. Overtuigender was hun uiteenzetting dat het van belang was geweest de contacten voort te zetten omdat ze begonnen waren met een aanbod van de IRA het geweld te staken (zie onder). De verontwaardigde reactie van enkele Noordierse politieke leiders werd gesymboliseerd door een incident waarbij de leider van de Democratic Unionist Party (UDP), dominee Ian Paisley, op 29 november door de voorzitter werd berispt en het Lagerhuis moest verlaten wegens onparlementair gedrag, toen hij Mayhew voor leugenaar uitmaakte.

Brits document over contacten met IRA

Op 29 november maakte de Britse regering 39 pagina's met boodschappen bekend (nadat de *Observer* op 28 november een van de documenten had gepubliceerd) die zij en de IRA tussen 22 februari en 5 november (mondeling of schriftelijk) zouden hebben uitgewisseld. McGuinness verklaarde dat de weergave van de IRA-boodschappen niet correct was en omschreef enkele van de regeringsdocumenten als vervalsingen. De openbaar gemaakte documenten omvatten het volgende.

Eerste mondelinge bericht van de IRA op *22 februari*, waarin verlangen wordt geuit naar ,.een onaangekondigd staakt-het-vuren" en een ..dialoog over het bewerkstelligen van vrede", waarbij de IRA verklaart dat ,,het conflict voorbij is. maar we willen jullie advies over hoe we het tot een einde kunnen brengen". Antwoord van de Britse regering op 26 *februari*: ..we begrijpen en waarderen de ernst van de boodschap" cn de toezegging van een ..uitvoerig en substantieel antwoord" dat zal ,,afhangen van wat er in praktijk gebeurt". In mondeling bericht van 5 *maart* zegt de IRA te hopen op een ,.zo spoedig mogelijke" ontmoeting. Nieuw bericht van dc regering op *11 maart* dat verwijst naarrecente IRA-moorden en aandringt op ,.een bewijs van consistentie tussen woorden en daden".

Op 19 *maart* stelt de regering de IRA schriftelijk een nieuwe beoordeling van ,,allemogelijke reacties daarop" voor indien er ,,daadwerkelijk een einde aan het geweld" zou komen

Op *22 maart* stuurt de IRA een boodschap waarin ze ,,vol verdriet" de verantwoordelijkheid accepteert voor de op 20 maart gepleegde bomaanslag in Warrington, ..het laatste wat we kunnen gebruiken in deze gevoelige tijd"

Op *5, 6 en 7 mei* laat de regering weten dat er alleen sprake kan zijn van een dialoog als er een einde komt aan het geweld. De IRA antoordt op 10 *mei* met de vraag wanneer er een begin kan worden gemaakt met de directe ontmoetingen en toont zich op 1 *juni* bezorgd dat .,de toekomst er ontmoedigend uitziet voor alle betrokkenen".

Op *11 juli* en *30 augustus* klaagt de IRA over lekken bij de Britse regering, die op 3 *september* door de regering als ,,ongeoorloofd" worden aangeduid.

Op *17 juli* klaagt de regering dat het ,,onaanvaardbaar" was dat de IRA suggereerde dat ..het gemeld slechts tijdelijk gestaakt zal worden. tenzij jullie analyse van de te volgen weg wordt geaccepteerd" Op *22 juli* verklaart de IRA dat .,hettijd wordt om door te gaan" vanuit de posities die iedere partij kenbaar heeft gemaakt in de richting van een ,.oprecht, realistisch en democratisch vredesproces". Vervolgens klaagt de IRA op 14 *augustus* over .,de onbuigzaamheid van uw meest recente bericht". Op 3 *september* antwoordt de regering dat .,onze ideeën momenteel niet op elkaar lijken aan te sluiten" en dringt opnieuw aan op heeindiging van het geweld ,,voordat het proces kan beginnen"

In haar boodschap van *2 november*, kort na een nieuwe opleving van geweld (zie boven), stelt de IRA dat ,.het land zich op een punt kan bevinden. waarop een weg terug onmogelijk is" en vraagt ,.metklem wanneer jullie besprekingen zullen beginnen als het geweld volledig wordt gestaakt". Op 5 *november* stelt de regering voor ,.een eerste ontmoeting voor een verkennend gesprek...een week na afloop van het reces van het parlement in januari" te houden, indien in de loop van de volgende paar dagen het geweld werkelijk wordt gestaakt.

(Vor.ber.pag. 305/2 e.v.-1993)

IERLAND

HOMOSEKSUALITEIT NIET LANGER STRAFBAAR

Op 24 juni 1993 besloot de Dail (Tweede Kamer van het parlement) uit vrije wil begane homoseksuele handelingen tussen volwassenen ouder dan 17 jaar te legaliseren. Deze wetswijziging volgde op de in 1988 gedane uitspraak van het Europese Hof voor de Mensenrechten dat de uit 1861 stammende (Britse) Wet op Overtredingen tegen Personen. die in Ierland nog steeds van toepassing was. een schending betekende van het Europese Verdrag over de Mensenrechten.

Op 4 juni besloot de Dail dat condooms niet langer onder de categorie voorbehoedsmiddelen vielen. Dit besluit. gepresenteerd als een maatregel om de verspreiding van AIDS legen te gaan, maakte de verkoop van condooms in andere winkels dan drogisterijen en via condoomautomaten mogelijk.

INZET VAN TROEPEN IN SOMALIA

Op 10 juni meldde de *Independent* dat het kabinet besloten had de Defensiewet te wijzigen. Hierdoor kregen Ierse troepen toestemming zonder restricties deel te nemen aan vredestaken in Somalia. Tot dan toe hadden Ierse troepen beperkte taken uitgevoerd bij vredesoperaties van de Verenigde Naties in twaalf landen.

NATIONAAL ONTWIKKELINGSPLAN

Ou 11 oktober maakte de Taoiseach (premier), Albert Reynolds, een ambitieus Nationaal Ontwikkelingsplan bekend, dat zes jaar zou duren en Ir£ 20 mrd ($ 28 mrd) zou gaan kosten. Doel van het plan was volgens Reynolds .,nietsminder dan de transformatie van Ierland".

De regering venvachtte 200.000 nieuwe banen te scheppen dankzij de investeringen in het plan. dat een gemiddelde groei van het bruto nationaal produkt (BNP) van 3,5 procent per jaar voorzag in de periode 1994-'99. Het plan zou worden gefinancierd door de regering (Ir£ 8 mrd), het structurele en cohesiefonds van de EG (Ir£ 8 mrd) en de particuliere sector (Ir£ 4 mrd).

Investeringen in de overheidssector zouden vooral ten goede komen aan opleidingen, energie, telecommunicatie en de ontwikkeling van het midden- en kleinbedrijf. Investeringen in de particuliere sector zouden vooral gericht zijn op de industrie. De EG-fondsen zouden in de eerste plaats worden doorgesluisd naar opleidingen en de modernisering van wegen en spoonvegen.

O'MALLEY VERVANGEN ALS LEIDER PROGRESSIVE DEMOCRATS

Op 5 oktober trad Desmond O'Malley af als leider van de oppositionele Progressive Democrats (PD). O'Malley, die op 6 oktober door de *Independent* een van de ,,zware jongens" van de Ierse politiek

werd genoeind, had de Progressire Democrats in 1985 opgericht nadat Fianna Fail hem had geroyeerd (zie pag. 131/2 e.v.-'87).

Toen hij zijn aftreden bekendmaakte. zei O'Malley dat er ..absoluut geen interne of externe factoren, persoonlijk of politiek," waren. die hem tot deze stap hadden gedwongen.

Op 12 oktober kozen de 10 PD-afgevaardigden in de Dail (parlemrnt) de 40-jarige Mary Harney tot opvolger van O'Malley. Harney was de medeoprichter van de partij en tot dan toe vicevoorzitter. Zij werd de eerste vrouw die aan het hoofd kwam te staan van een grote politieke partij in de Ierse Republiek.

(Vor.ber.pag. 307/2 e.v.-1993)

ITALIË

ONDERZOEKEN NAAR CORRGPTIE VOORTGEZET. BOMAANSLAGEN. ARRESTATIES MAFIA-LEIDERS

De coalitieregering van Carlo Azeglio Ciampi, die op 29 april was beëdigd. maar onmiddellijk verzwakt werd door het opstappen van de voormalige communistische Democratische Partij van Links (PDS) en de Groenen (zie pag. 379/3 e.v.-'93), werd op 5 mei gewijzigd. Op 7 mei won zij een motie van vertrouwen in de Kamer van Afgevaardigden (TweedeKamer van het parlement).

In het verlengde van de uitslag van een in april gehouden referendum had de regering beloofd het kiesstelsel te hervormen; ook waren onderzoeken gaande naar een aantal schandalen waarbij vooraanstaande politici en andere vertegenwoordigers van de gevestigde orde in verband werden gebracht met grootscheepse corruptie en met de georganiseerde misdaad. De bomaanslagen die medio mei en eind mei in respectievelijk Rome en Florence werden gepleegd, gaven echter voedsel aan speculaties dat de vergaande ,,democratische revolutie" in Italië bedreigd zou kunnen worden door een terugkeer van de ,,terreurstrategie" die in de jaren zeventig was toegepast bij pogingen om het land te destabiliseren.

Kabinetswijziging. Motie van vertrouwen

Op 5 mei wisselde één minister van portefeuille en werden vier niet-partijgebonden technocraten aan het kabinet toegevoegd om de door het opstappen van de PDS en de Groenen vacante kabinetszetels te bezetten (zie pag 380/1/2-'93 voor de lijst van 29 april)

De socialist Valdo Spini, tot dan toe minister van EG en regionale zaken. werd benoemd tot minister van milieu. terwijl zijn oude portefeuille naar Livo Paladin ging. Paolo Barile werd benoemd tot de voor de betrekkingen met het parlement verantwoordelijke minister, Franco Gallo tot minister x-an financiën en Umberto Culombo tot minister van wetenschappelijk onderwijs en onderzoek.

Bij de motie van vertrouwen die op 7 mei werd ingediend, werd de regering gesteund door 309 afgevaardigden van de regerende Christen-Democraten (DC), de Socialisten (PSI), de Sociaal-Democraten (PSDI), de Liberalen (PLI), de Radicalen (PRI) en ook de Democratische Alliantie (in oktober 1992 opgericht door Mario Segni, een voormalige dissidente DC-afgevaardigde. zie pag. 373/2-'93). De 60 parlementariërs die tegenstemden, behoorden tot de neo-fascistische Italiaanse Sociale Beweging (MSI) en de orthodoxe Heropgerichte Communistische Partij (PRC). Tot de 183 parlementariërs die zich onthielden van stemming behoorden afgevaardigden van de PDS en de Liga van Lombardije, terwijl de afgevaardigden van het Netwerk (La Rete) aan het debat weigerden deel te nemen.

Op 12 mei kreeg Ciampi het vertrouwen van de Senaat met 162 tegen 36 stemmen en 50 onthoudingen

Op 4 mei werd Ciampi vervangen als gouverneur van de Bank van Italie door Antonio Fazio, tot dan toe plaatsvervangend directeur-generaal van de bank.

Besluit om parlementaire onschendbaarheidvan Andreotti op te heffen. Beschuldiging van medeplichtigheid aan moord

Op 13 mei besloot de Senaat (die voor het eerst stemde via handopsteken en niet in het geheim) de onschendbaarheidvan Giulio Andreotti - die als voormalig premier senator voor het leven was - op te heffen in verband met het onderzoek naar zijn vermeende banden met de Siciliaanse mafia. (De uitslag van de stemming stond geen arrestatie of huiszoeking toe.) Andreotti, die bleef vasthouden aan zijn onschuld, had op 3 mei in het openbaar de opheffing van zijn onschendbaarheid gesteund.

Diezelfde dag besloot de Kamer van Afgevaardigden met 489 tegen drie stemmen en zes onthoudingen de in diskrediet geraakte regel van parlementaire onschendbaarheid in geval van corruptieschandalen of ernstige misdaden op te heffen (Zie pag 380/2/3-'93 voor het besluit van de Kamer van Afgevaardigden om de onschendbaarheid van voormalig PSI-premier Bettino Craxi niet op te heffen)

Op 9 juni dienden rechters bij de Senaat een verzoek in de parlementaire onschendbaarheid van voormalig premier Giulio Andreotti op te heffen in verband mei het onderzoek naar de in i979 door de mafia gepleegde moord op de journalist Mino Pecorelli van de *Osservatore* Politico, die op de hoogte zou zijn geweest van vertrouwelijke details over de moord op voormalig premier Aldo Moro in 1978 (zie pag. 305 e.v.-'78). Andreotti ontkende elke betrokkenheid maar vroeg de Senaat in te stemmen met het verzoek.

Op 21 september verscheen voormalig premier Giulio Andreotti voor het eerst voor de rechtbank op beschuldiging van medeplichtigheid aan de moord op Pecorelli. Nadat hij eerst iedere betrokkenheid ontkend had, gaf Andreotti nu toe steekpenningen te hebben ontvangen van een industrieel die centraal zou staan in een verhaal dat de journalist van plan was te schrijven toen hij vermoord werd.

Onderzoek naar PDS- en PRI-politici

In mei werd het corruptieonderzoek voor het eerst uitgebreid tot de PDS, de voormalige Italiaanse Communistische Partij (PCI). Het ging daarbij om 80 communistische politici, in vergelijking met naar schatting 500 Sociaal-Democraten en 300 Socialisten. Naar enkele PRI-politici. die tot dan toe vrijwel gevrijwaard waren gebleven van beschuldigingen in verband met corruptie, werd in mei eveneens een onderzoek ingesteld.

Op 11 mei werd Renato Pollini. in 1982-'85 secretaris van het PCI-bestuur, gearresteerd. Hij werd verdacht van corruptie in verband met geld dat de partij had ontvangen bij het toekennen van spoorwegcontracten. Op 17 mei zou Giulio Caporali. een voormalige PCI-afgevaardigde bij de spoonvegen, verklaard hebben dat de partij met omkoppraktijken de partijkrant l'Unita gefinancierd had.
Op 15 mei werd Gianstcfano Buzzo. PDS-leider in de regio Lombardije. gearresteerd omdat hij tot twee keer toe smeergeld zou hebben ontvangen in verband met de bouw van een warmtekrachtcentrale in Como. Op 19 mei werden de 39-jarige Clauclio Burlando. sinds december 1992 PDS-burgemeester van Ge-

nua. en zes anderen gearresteerd op bcschuldiging van diefstal en machtsmisbruik in verband met de bouw van een autotunnel.

Deze onthullingen kositen de PDS leden. Bovendien stapten op 11 mei 30 PDS-leden uit de partij, omdat zii het niet eens waren met het besluit van de secretaris-generaal van de partij, Achille Occhctto. dat de PDS zich bij de motie van u antrouwen up 7 mei van stemming zou onthouden.

In mei kwam een arrestatiegolf op gang in verband met het toekennen van telecommunicatiecontracten, waarbij PRI-functionarissen en Italiaanse dochterondernemingen van multinationals ais het Duitse Siemens, het Britse GEC Marconi en het Zweedse Ericsson betrokken waren

Het onderzoek richttc zich in eerste instantie op een getuigenis van Davide Giacalone, adviseur van de voormalige minister van telecommunicatie Oscar Mammi. Volgens Giacalone zou de PRI steekpenningen ter waarde van L 9 mrd ontvangen hebben voor het verlenen van telecommunicatiecontracten in de periode 1987-'90. Zowel Mammi als de voormalige PRI-leider Giorgio La Malfa werden hierover aan de tand gevoeld.

Arrestatie van IRI-directeur. Verklaring van Benedetti

Op 12 mei werd Franco Nobili, sinds 1990 directeur van de staatsonderneming Istituto per la Ricostruzione Industriale (IRI), gearresteerd en door Milanese rechters in staat van beschuldiging gesteld wegens corruptie en het schenden van de wetgeving met betrekking tot partijfondsen.

Het onderzoek van de rechters was voornamelijk gericht op de smeergelden die betaald maren in verband met de aanleg van de metrolijn in Rome en de bouw van een elektriciteitscentrale in Brindisi. Op 15 mei werd. Nobili vervangen door Romano Prodi, een econoom die die functie ook al van 1982-1989 bekleed had. (Zie pag. 378/2-'93 voor de a restatie van de directeur van ENI.)

In een op 16 mei gepubliceerde verklaring erkende Carlo De Benedetti, president-directeur en meerderheidsaandeelhouder van het computer- en kantoormaterialenbedrijf Olivetti, dat hij de afgelopen tien jaar steekpenningen ter waarde van bijna L 20 mrd had betaald aan Italiaanse politici om telecommunicatiecontracten in de wacht te slepen.

Dc Bcnedetti. die zijn begin mei gedane verklaring dat Olivetti ,,nooit onrechtmatige betalingen heeft gedaan of heeft samengespannen met een politieke partij" introk, schreef zijn betalingen nu toe aan bedreigingen die aan ,,gangsterpraktijken" grensden, en voegde daaraan toe: .,Ik bezmeek pas (voor politieke druk), toen ik mij genoodzaakt zag het voortbestaan van het bedrijf te verdedigen en de belangen van de tienduizenden werknemers en aandeelhouders jegens wie ik altijd de grootste verantwoordelijkheid heb gevoeld." Op 17 mei openden Milanese rechters een officieel onderzoek naar de praktijken van De Beneclrtti (Zip pag 533/1-'92 voor de gevangenisstraf waartoe De Bcnedetti in 1992 was veroordeeld in verband met het Banco Ambrosiano-schandaal en waartegen hij in beroep was gegaan.)

Verdere onderzoeken naar corruptie

De onderzoeken naar gevallen van corruptie en daarmee verband houdende arrestaties bleven aanhouden

Op 13 mei kreeg de PSI-minister van milieu Valdo Spini te horen dat er een onderzoek naar eventiiele corrupte praktijken tegen hem was geopend in verband met hulp aan Albanië. Hij was het eerste lid van de regering-Ciampi tegen wie een dergelijk onderzoek werd geopend.

Op 22 mei vernam de voormalige PSDI-minister van cultuur, Vincenza Bono Parrino, dat er een onderzoek tegen haar liep in verband met het vermeende incasseren van steekpenningen ter waarde van L 2.5 mrd voor restauratiewerken. Op 24 mei werd de voormalige PSDI-penningmeester Alherto Ciampaglia gearresteerd, omdat hij L 400 mln zou hebben ontvangen van een architect in ruil voor contracten met betrekking tot restauratiewerken.

Op 25 mei werd voormalig DC-premier Ciriaco De Mita ervan op de hoogte gesteld dat door Napolitaanse gerechtelijke functionarissen een onderzoek naar hem liep in verband met vermeende corruptie rond herstelwerzaamheden na de aardbeving van 1980 in Zuid-Italie (zie pag. 377/3-'93 voor de arestatie van zijn broer). Na Bettino Craxi. Guilio Andreotti en Arnaldo Forlani (zie pag. 380/3 e.v.-'93) was De Mita de vierde voormalige premier tegen wie een onderzoek was ingesteld.

Medio juni leidde het onderzoek naar corruptie bij telecommunicatiebedrijven van de staat tot de arrestatie van Francesco Silvano, die tot begin juni directeur was geweest van STET. de houdstermaatschappij voor de sector. Eerder had de politie Luigi Montella en Salvatore Randi gearresteerd, de respectieve directeuren van de STET-dochterondernemingen Sirti en Italtel.

Inmiddels breidden de corruptieonderzoeken zich uit tot steeds meer sectoren. Drie hoofdambtenaren, die in 1990 betrokken waren geweest bij de oprichting van de ruimtevaartgroep Alenia, werden ervan op de hoogte gesteld dat er een onderzoek tegen hen liep. Francesco De Lorenzo van de Liberale Partij (PLI). die tot februari minister van volksgezondheid was geweest in de regering van Giulio Amato (zie pag. 376/1 e.v.-'93), werd ervan beschuldigd geld te hebben aangenomen van farmaceutische bedrijven. Ook Clelio Darida. een voormalig DC-minister en burgemeester van Rome, werd in juni gearresteerd in verband met de financiering van politieke partijen.

Enimont beschuldigd van corruptie. Cagliari en Gardini plegen zelfmoord

Operatie ,,schonehanden" (,,mani pulite"), het zich steeds verder uitbreidende onderzoek naar de corrupte praktijken van hooggeplaatste Italiaanse politici en zakenmensen, leidde in juli tot de zelfmoorden van twee vooraanstaande industriëlen. Het ging hier om de 67-jarige Gabriele Cagliari. een voormalige directeur x-an het staatsenergiebedrijf ENI (Ente Nazionale Idrocarburi), en de 60-jarige Raul Gardini. van 1979-'91 voorzitter van de raad van bestuur van Feruzzi. Hun zelfmoorden vielen samen met beschuldigingen dat in 1989-'90 ongeveer L 135 mrd was betaald aan politici van vijf partijen in verband met het geplaagde Enimont-consortium. (Op 26 juli 1993 bedroeg de wisselkoers van de dollar ten opzichte van de lire $ 1 = L 1604,03.)

Enimont was in januari 1989 opgericht als een joint venture in de chemieindustrie door ENI en het industrieconcern Montedison (dat eigendom was van Ferruzzi). Beide bedrijven bezaten 40 procent van de aandelen, terwijl de overige 20 procent verhandeld werden op de effectenbeurs. ENI had zich in november 1990 verplicht gezien Montedison en andere aandeelhouders uit te kopen, waardoor Enimont voor 100 procent staatseigendom werd.

De beschuldigingen waren geuit door twee sleutelgetuigen, namelijk Giuseppe Garofano, afgezien van de Feruzzi-familieleden de hoogste bestuursfunctionaris van de Feruzzi-groep, en Carlo Sama. hoofd van de administratie van Montedison en een zwager van Gardini. Garofano werd op 13 juli gearresteerd in het Zwitserse Genève en op 16 juli aan Italie uitgeleverd, waar hij terecht zou moeten staan in verband met een schenking van L 250 mln aan de Christen-Democraten (DC) in 1990. Sama, die in de namiddag van 23 juli gearresteerd werd, zou (met Gardini) een geheime rekening beheerd hebben voor betalingen van Feruzzi-Montedison aan politieke partijen.

Cagliari. die in maart gearresteerd was (zie pag. 378/2-'93) en nadien tot vijf keer toe niet op borgtocht mocht vertrekken. werd op 20 juli in zijn cel in de Milanese San Vittore-gevangenis gevonden met een plastic zak over zijn hoofd. In een brief noemde hij zijn ,.daad van rebellie" een protest tegen een juridisch systeem dat gericht was op ,,het kleineren en kapotinaken van mensen en niet op gerechtigheid". E r liep een onderzoek naar hem wegens corruptie, het schenden van de wet op de financiering van politieke partijen. verduistering en het indienen van valse declaraties.

Gardini, die op 6 februari te horen had gekregen dat er een onderzoek naar hem liep wegens het ovenvaarderen van Enimont-aandelen

toen dat bedrijf ophieid te bestaan. schoot zichzelf op 23 juli in zijn Milanese flat dood nadat men hem zijn ontbijt en de ochtendkranten (waarin verklaringen van Garofano stonden) had gebracht.

Sedert het begin van de operatie ,,mani pulite" hadden ten minste tien personen zelfmoord gepleegd nadat ze hadden gehoord dat er een onderzoek naar hen liep. Op 9 juli had president Oscar Luigi Scalfaro ervoor gewaarschuwd dat preventieve detentie een schending van de mensenrechten betekende en ,.somsdodelijk" kon zijn.

Onderzoek naar leiders van politieke partijen in verband met betalingen van Enimont. Andere corruptieschandalen

Op 30 juli werd een onderzoek geopend naar acht vooraanstaande politici in verband met de opheffing van Enimont

Bettino Craxi. op dat moment secretaris-generaal van de Socialistische Partij (PSI), werd ervan beschuldigd L 75 mrd te hebben ontvangen, terwijl Arnaldo Forlani. op dat moment voorzitter van de DC, L 35 mrd zou hebben ontvangen. Giorgio La Malfa (leider van de Republikeinen, PRI). Renato Altissiino (leider van de Liberalen, PKI) en anderen zouden minder hoge bedragen ontvangen hebben.

Op 8 juli werd Francesco Sisinni, directeur-generaal van het ministerie van cultureel erfgoed, gearresteerd in verband met het misbruiken van overheidsfondsen voor de restauratie van een kasteel in Calabrie. Op 20 juli werd Aristide Gunnella, een voormalig PRI-minister van regionale zaken. gearresteerd in verband met steekpenningen bij de bouw van een dam in Sicilie. Op 30 juli werd een arrestatiebevel uitgevaardigd tegen de zittende minister van cultureel erfgoed Alberto Ronchey in verband met de aankoop door de staat van de Villa Blanc in het centrum van Rome.

Op 4 september werd Diego Curto. het hoofd van de Milanese handelsrechtbank, gearresteerd op beschuldiging van ernstige corruptie en machtsmisbruik. Nooit eerder was een lid van de gerechtelijke macht zo nauw betrokken geweest bij de schandalen. Curto gaf toe dat hij in juli - langer dan een jaar nadat het schandaal in Milaan voor het eerst aan het licht was gekomen - L 320 mln aan steekpenningen had ontvangen voor zijn rol in het gerechtelijk onderzoek naar de affaire rond het chemieconcern Enimont.

Mede in verband met de Enimont-affaire werd er op 10 september een arrestatiebevel uitgevaardigd tegen Enrico Bragiotti. de voormalige directeur van de Banca Commerciale Italiana (BCI), de grootste commerciële staatsbank.

Bragiotto, die aan het hoofd stond van een bank in Monaco. maar die verdwenen was. werd gezocht in verband met smeergeld dat betaald was aan Vincenzo Palladino. een voormalige onderdirecteur van de BCI. Op 18 september werd Arturo Ferruzzi, een voormalige directeur van de houdstermaatschappij Ferruzzi. er door rechters van op de hoogte gesteld dat er een onderzoek naar hem liep in verband met het op handen zijnde faillissement van zijn particuliere onderneming, de op één na grootste van Italië.

Onschendbaarheid Craxi opgeheven

Op 4 augustus besloot een grote meerderheid van de afgevaardigden de gerechtelijke macht toestemming te geven om in verband met vier corruptieschandalen een onderzoek in te stellen naar Bettino Craxi. een voormalig premier die tot februari secretaris-generaal van de Socialistische Partij (PSI) was geweest (zie pag. 377/1-'93). Verzoeken om zijn huis en kantoor te doorzoeken en om een Zwitserse bankrekening te bevriezen, werden ingewilligd. Na zes controversiële stemmingen in april (zie pag. 380/2/3-'93) had de Kamer van Afgevaardigden zijn onschendbaarheid alleen met betrekking tot twee minder belangrijke aanklachten opgeheven.

Beschuldigingen tegen PDS

Op 18 september werd Marco Fredda, de beheerder van de gelden en goederen van de oppositionele Democratische Partij van Links (PDS),gearresteerd en in staat van beschuldiging gesteld wegens het aannemen van steekpenningen ter waarde van L 900 mln van een bouwonderneming waaraan de partij een van haar beste stukken grond verkocht had. De betaling was niet gedeclareerd als een schenking en was daarom in strijd met de wet op de financiering van partijen. Een partijwoordvoerder verklaarde dat het geen ,,bijzonder verheffend voorval" was, maar dat hier alleen ,,sprake is van een fiscale overtreding, en niet van een strafrechtelijke".

In de voorafgaande maanden waren verscheidene leden van de Italiaanse Communistische Partij, de voorganger van de PDS (zie boven), van corruptie beschuldigd. De PDS bleef echter hardnekking volhouden dat het hier om incidentele gevallen ging en dat zij als enige gevestige partij aanspraak op het predikaat ,,schoon" kon niaken.

Persberichten dat bij de operatie ,.schone handen" betrokken Milanese rechters bewijsmateriaal hadden ontdekt dat de PDS smeergeld ter waarde van L 621 mln had ontvangen voor de toewijzing van een contract voor een openbaar project en dat dit geld gestort was op een geheime bankrekening in Zwitserland die beheerd werd door een voormalige partijfunctionaris, werden tegengesproken. Het openbaar ministerie maakte bekend dat beschuldigingen dat de partij geheime bankrekeningen in Zwitserland had geopend om daar smeergeld op te storten, op ,,ongegronde info matie" berustten.

Onderzoek naar voormalige ministers

Op 23 september eisten Romeinse rechters dat voormalig minister Giovanni Prandini strafrechtelijk vervolgd zou worden, omdat hij tussen 1989 en 1992. toen hij minister van openbare werken was. steekpenningen ter waarde van L 20,5 mrd zou hebben afgedwongen. Samen met een collega-parlementariër van de Christen-Democraten en de voormalige directeur van de rijksdienst voor de wegenbouw (ANAS) werd hij ervan beschuldigd bedrijven die contracten in de wacht wilden slepen. steekpenningen te hebben laten betalen

Op 24 september verwierp de Kamer van Afgevaardigden met een marge van twee stemmen het verzoek van Napolitaanse rechters om voormalig minister van volksgezondheid Francesco Lorenzo te arresteren. Lorenzo werd ervan beschuldigd smeergeld gevraagd te hebben in ruil voor het verlenen van contracten voor anti-AIDS-campagnes en voor vergunningen om de prijzen van medicijnen te verhogen.

Veranderingen binnen PSI- en PLI-presidia

Op 20 mei legden Giorgio Benvenuto, die Craxi in februari was opgevolgd als secretaris-generaal van de PSI (zie pag. 377/1-'93), Gino Giugni (partijvoorzitter en minister van sociale zaken) en andere leden van de partijleiding hun partijfuncties neer. Benvenuto noemde zichzelf ,.zwaar in de steek gelaten" door degenen die trouw waren gebleven aan de oude garde en daarmee zijn hervormingspogingen in de weg stonden.

Op 5 mei had het presidium van de PSI besloten dat alle leden tegen wie een onderzoek liep hun partijfuncties moesten neerleggen (op straffe van royement). Van de 44 PSI-aïgevaardigden tegen wie een onderzoek liep. was

er echter pas één vrijwillig afgetreden. De partij had ook een enorme schuld van bijna L 300 mrd opgebouwd.

Op 28 mei werd de 48-jarige Ottaviano Del Turco, net als Benvenuto een vakbondsman, tijdens een speciaal congres in Milaan tot secretaris-generaal gekozen. Inmiddels had Benvenuto op 21 mei de ,,geboorte van een hervormingsgezinde en socialistische assemblée die al diegenen verenigt die belang hebben bij de wederopbouw van links" aangekondigd.

Giuliano Amato Ciampi s voorganger als premier zou naai verluidt voorstander zijn van de oprichting van een nieuwe centrum-linkse groepering

Op 28 mei werd minister Raffaele Costa van vervoer tot de nieuwe leider van de PLI gekozen. (Zie pag. 378/2/3-'93 voor de arrestatie van de PLI-leider in maart.)

Ontwikkelingen in schandaal **partijfinanciering**

De voormalige premier en secretarisgeneraal van de Italiaanse Socialistische Partij (PSI), Bettino Craxi, besloot op 10 oktober samen te werken met de rechters die het onderzoek leidden naar onderling verbonden schandalen betreffende de partijfinanciering.

Toen Craxi in februari was afgetreden (zie pag. 377/1-'93), had hij alle beschuldigingen ontkend, maar nu zei hij dat hij ..alles wat ik weet (zou vertellen) als een historische getuige van deze periode in de Italiaanse politiek"

Op 28 oktober begon het proces tegen Sergio Cusani, een financier die het middelpunt vormde van de Enimont-affaire. In deze affaire ging het om de grootste tot dan toe ontdekte betaling aan politieke partijen (zie boven).

Cusani werd beschuldigd van het voeren van een valse boekhouding en van de illegale financiering van politieke partijen. Dit was de eerste zaak die voor het gerecht kwam als gevolg van het onderzoek naar de partijfinanciering.

Op 13 oktober besloot de Kamer van Afgevaardigden de parlementaire onschendbaarheid van haar leden op te heffen wanneer zij werden aangeklaagd wegens misdrijven. De Senaat moest de wet nog goedkeuren. Door het afschaffen van de onschendbaarheid zouden rechters de meer dan 100 van corruptie verdachte afgevaardigden kunnen ondervragen.

Bomaanslagen in Rome, Florence en Milaan

Op 14 mei ontplofte 's avonds om 9.40 uur een 60 kilogram zware autobom in de Romeinse wijk Parioli. Bij deze aanslag raakten 20 mensen gewond. Niemand werd gedood. hoewel in persberichten werd gesuggereerd dat de aanslag gericht was tegen televisiejournalist Maurizio Costanzo, die in de buurt net de laatste hand had gelegd aan de opname van zijn programma, dat een anti-mafia-klankbord was geworden.

Politiefunctionarissen verklaarden dat de aanslag alle kenmerken van Cosa Nostra vertoonde en dat er naar twee mannen met een Siciliaans accent werd gezocht. In persberichten werd gesuggereerd dat de aanslag ook het werk kon zijn geweest van neo-fascisten of provocateurs.

In het centrum van Florence ontplofte op 27 mei om één uur 's morgens een bom nabij het beroemde Uffizi-museum annex kunstgallerij. Bij deze aanslag vielen zes doden, terwijl 26 mensen gewond raakten. Een middeleeuwse toren (waarin vier van de overledenen woonden) werd geheel verwoest en de westelijke vleugel van de gallerij - waar drie kunstwerken volledig werden vernield, terwijl veel andere stukken schade opliepen - raakte zwaar beschadigd. Aanvankelijk werd niet uitgesloten dat de ontploffing veroorzaakt was door een gaslek! maar een bomkrater wees uit dat er een autobom met naar schatting 100 kilogram explosieven was gebruikt.

De verantwoordelijkheid voor de aanslag werd opgeëist door de vrijwel onbekende ,,gewapende falange". maar minister Nicola Mancino van binnenlandse zaken verklaarde dat de aanslag ,,zeer waarschijnlijk" het werk van de mafia was. Volgens een aantal persberichten zou de aanslag gepleegd kunnen zijn door neo-fascistische of dissidente elementen binnen de veiligheidsdiensten of door voormalige leden van de P2-vrijmetselaarsloge. die ook achter de aanslagen in de jaren zeventig zat met het doel een door geweld gedestabiliseerd land naar rechts te verschuiven.

Op 29 mei namen in Florence 40.000 mensen deel aan protestacties. terwijl ook in andere steden duizenden demonstranten de straat op gingen. De vakbonden organiseerden een nationale algemene staking van twee uur.

Op 27 juli ontplofte 's avonds een autobom in de buurt van het museum voor moderne kunst in Milaan. Hierbij vielen vijf doden en meer dan 20 gewonden. Kort na middernacht ontploften er twee autobommen in Rome. Bij deze aanslagen, in de buurt van de basiliek van San Giovanni in Laterano en van de kerk van San Giorgio in Velabro, raakten 18 mensen gewond.

Net als de bom die in mei ontplofte bij het Uffizi-museum in Florence waren deze aanslagen kennelijk gericht op doelen van culturele waarde. De verantwoordelijkheid werd opgeëist door de ,,gewapende falange". Bruno Siclari. een vooraanstaande anti-mafiarechter die het onderzoek naar de bomaanslagen coördineerde, legde de verantwoordelijkheid bij de mafia, ,.elementen van de oude, onberekenbare geheime diensten. internationale (drug)handelaren, mensen die geld witwassen en leden van de oude P-2-(vrijmetselaarsloge)".

Op 28 juli trad Angelo Finocchiaro. het hoofd van de staatsveiligheidsdienst (SISDE), af (zie pag. 828/2-'92). Hij werd vervangen door Domenico Salazar.

Arrestaties mafia-leiders

In mei werden de volgende prominente mafia-leiders gearresteerd: (i) op 12 mei Michele Zaza, aangeduid als de leider van de Camorra (Napolitaanse mafia), en 23 andere vermoedelijke Camorra-leden (zij werden opgepakt aan de Franse Côte d'Azur); en (ii) op 18 mei Benedetto ,,Nitto" Santapaola, die werd aangeduid als ,,de tweede man" van Cosa Nostra na Salvatore Riina (die in januari was gearresteerd, zie pag. 375/3-'93).

Op 2 juni arresteerde de politie Giuseppe Pulvirenti, die de hoogste mafiabaas van Oost-Sicilië zou zijn en die al meer dan tien jaar uit handen van de politie had weten tc blijven.

In de nacht van 22-23 juni verrichtte de politie. voornamelijk in Calabrië, 173 arrestaties in verband met overtredingen van de narcotica-wet en corruptie bij de toekenning van contracten voor openbare werken.

In augustus werden de volgende mafialeden gearresteerd: (i) op 7 augustus in Calabrië twee vermeende leiders van de Calabrische mafia ('Ndrangheta), de 74-jarige Antonio Nirta en de 42-jarige Girolamo Costanzo; (ii) op 13 augustus in het Zwitserse Ticino de 47-jarige Antonio Messina, die lid was van de Siciliaanse Corleonesi-mafia en bij verstek al tot een gevangenisstraf van 18 jaar veroordeeld was: (iii) op 13 augustus op een jacht voor de kust van het eiland Capri de 38-jarige Felice Maniero, die gezocht werd wegens contacten met de mafia en wegens handel in drugs; en (iv) op 18 augustus in Rome Natale Ba-

dalamenti, die gezocht werd wegens samenzwering inet de mafia en wegens moord

Eind juli verhing Antonino Gioe. een in maart gearresteerde baas van Cosa Nostra (Siciliaanse mafia), zichzelf in zijn cel. Hij werd ervan verdacht in mei 1992 betrokken te zijn geweest bij de moord op Gioranni Falcone (zie pag. 531/3 e.v.-'92).

Eerste verjaardag van moord op Falcone

Op 23 mei vonden in het hele land herdenkingsdiensten en demonstraties plaats ter gelegenheid van de eerste verjaardag van de moord op anti-mafia-rechter Giovanni Falcone (zie pag. 531/3 e.v.-'92).Diezelfde dag verklaarde de met het onderzoek naar de moord belaste rechter Gianni Tinebra dat de naspeuringen ,,wijzen in de richting van een schemerduistere samenzwering tussen Cosa Nostra (Siciliaanse mafia) en vertegenwoordigers van de staatsinstellingen".

Paus bezoekt Sicilië

Op 9 mei noemde paus Johannes-Paulus II tijdens zijn derde bezoek aan Sicilië de mafia het werk van de duivel. Hij zei dat de rooms-katholieke kerk in de strijd tegen de georganiseerde misdaad ,,een waarachtig teken van hoop" zou moeten vormen.

Donatella Di Rossa op 27 oktober 1993, een dag voor haar arrestatie.

Bomaanslag in Catania. Moord op priester

Op 18 september raakten bij een bomaanslag in de Siciliaanse stad Catania vier carabinieri gewond, terwijl hun barakken met de grond gelijk werden gemaakt. In de maanden daarvoor waren met name in Catania acties tegen de mafia ondernomen, aangezien de in juni gekozen burgemeester. een hervormingsgezinde politicus, beloofd had het plaatselijke bestuursapparaat te zullen zuiveren. Diezelfde maand werden vier vooraanstaande leden van de mafia in Catania gearresteerd (zie ook boven).

Op 15 september werd in Palermo een priester doodgeschoten die herhaaldelijk kritiek op de mafia had geuit.

Pater Giuseppe ,,Pino" Puglisi had verscheidene keren de hulp van de politie ingeroepen bij het vinden van geheime wapendepots, en was, naar verluidt, bereid gebleken namen en informatie over mafia-activiteiten prijs te geven, die hem als biechtvader ter ore waren gekomen. Hij was de eerste priester die oerinoord werd wegens kritiek op de mafia.

Geruchten over poging tot staatsgreep

De betrekkingen tussen de regering en de strijdkrachten kwamen onder druk te staan door een nieuw schandaal in oktober, toen hoge militairen beschuldigd werden van het beramen van een coup en het organiseren van een reeks bomaanslagen.

Aanvankelijk wees minister Fabio Fabbri van defensie de beschuldingen van een zekere Donatello di Rosa van de hand, die begin oktober tegenover rechters en media verklaarde dat zij tijdens een jarenlange verhouding mrt generaal Franco Monticone, het hoofd van het elite-onderdeel Snelle Interventiemacht. aan de weet was gekomen dat hij een prominente rol speelde bij een voor de lente van 1994 geplande poging tot een staatsgreep. Ook zei zij dat er op diverse plaatsen in het land wapens opgeslagen waren en deed zij mededelingen over de activiteiten van de Gewapende Falange, een duistere organisatie die de verantwoordelijkheid had opgeëist voor verschillende recente terroristische bomaanslagen.

Op 13 oktober schorste Fabbri echter Monticone en rijf andere hoge officieren van het leger en de geheime dienst. Ook Monticone's directe chef, generaal Biagio Rizzo. werd geschorst omdat hij de .,ernst" van de zaak niet had ingezien. Dit was weer aanleiding voor generaal Goffredo Canino. lid van de gezameiilijke chefs van staven, om op 22 oktober zijn ontslag in te dienen.

Reorganisatie geheime diensten

Na een ontmoeting met de belangrijkste ministers en hoge officieren maakte president Oscar Scalfaro op 19 oktober bekend dat de twee inlichtingendiensten, de burgelijke SISDE en de militaire SISMI gereorganiseerd zouden worden tot een instantie die onder direct gezag zou komen van dc premier

Intussen werden de aanwijzingen steeds sterker dat leden van de inlichtingendiensten betrokken waren bij terroristische en mafia-acties. Naar aanleiding van de ontdekking in september van een onscherpe bom aan boord van een sneltrein werd op i 6 oktober een afdelingschef van SISDE gearresteerd op beschuldiging van subversieve activiteiten en het vervoer van explosieven: in verband inet deze zaak werden ook twee leden van de Camorra. de Napolitaanse mafia, gearresteerd.

Onderzoek naar rechters

Op 20 oktober werden vijf rechters in de Siciliaanse hoofdstad Palermo er officieel van in kennis gesteld dat er een onderzoek tegen hen liep wegens ,,vermoedelijke banden met de Mafia". In de regio Napels liep een onderzoek tegen ongeveer 20 rechters die verdacht werden van banden met de plaatselijke Camorra.

PLAATSELIJKE VERKIEZINGEN. NIEUW KIESSTELSEL

Op 6 juni namen meer dan 10 mln kiezers deel aan verkiezingen voor ongeveer 1.200 gemeenteraden, zes provinciale raden en de regionale assemblée van Friuli-Venezia Giulia. In 145 steden en dorpen waar geen enkele kandidaat voor het burgemeesterschap een absolute meerderheid behaalde, vond op 20 juni een beslissende verkiezingsronde plaats.

Een beoordeling van de uitslag op nationaal niveau was moeilijk gezien de complexiteit van verkiezingsallianties, die partijen in verschillende delen van het land op verschillende manieren groepeerden. In het algemeen boekten de pas opgerichte politieke partijen belangrijke winst, terwijl van de oudere partijen alleen de voormalige communistische Democratische Partij van Links (PDS)haar positie in traditionele bolwerken handhaafde en een kleine winst boekte.

In het noorden veroverde de federalistische Noordelijke Liga (LN) 32 procent van de stemmen, terwijl de Christen-Democratische Partij (DC) haar aandeel in de stemmen zag dalen van 22,7 naar 10,4 procent. Het stemmenpercentage van de Socialisten (PSI)zakte van 17,2 naar slechts 1 procent. Iri Midden-Italië kwam de PDS als grootste partij uit de bus. In het zuiden verloor de DC stemmen aan het Netwerk (La Rete) en aan onafhankelijke kandi-

daten, maar bleef niettemin de grootste partij. De PDS boekte hier enkele opzienbarende successen.

De verkiezingen werden gehouden krachtens nieuwe regels die op 1 april bij referendum waren goedgekeurd (zie pag. 378/3 e.v.-'93).Om de plaatselijke regeringsorganen stabieler te maken en om partijleiders directer rekenschap te laten afleggen aan het electoraat, werden de burgemeesters van steden met meer dan 15.000 inwoners direct gekozen, terwijl 60 procent van de gemeenteraadszetels werd toegewezen aan partijen die de winnende kandidaat voor het burgemeesterschap steunden. Daar waar geen enkele kandidaat bij de eerste ronde een absolute meerderheid veroverde, moesten de twee kandidaten met de meeste stemmen aan een tweede verkiezingsronde deelnemen.

In Milaan beslechtte de LN-kandidaat voor het burgemeesterschap. Marco Forinentini, in de tweede ronde met 57,1 procent van de stemmen het pleit in zijn voordeel tegen Nando dalla Chiesa, die een linkse coalitie van het Netwerk. de PDS en de Groenen vertegenwoordigde.

In Turijn veroverde Valentino Castellani, die de PDS en de Democratische Alliantie (AD) vertegenwoordigde en gesteund werd door plaatselijke ondernemingen als FIAT, in de tweede ronde 57,3 procent van de stemmen en versloeg daarmee een voormalige communist die het Netwerk. de Groenen. de orthodoxe Heropgerichte Communistische Pa tij (RC) en gepensioneerden vertegenwoordigde. De LN diende een officiële klacht in tegen de afwikkeling van de eerste kiesronde, waarbij haar kandidaat met een zeer kleine marge derde was geworden.

In het Siciliaanse Catanië. waar de DC sinds 1946 aan de macht was, veroverde Enzo Bianco namens de AD en de PDS in de tweede ronde 52,1 procent van de stemmen en versloeg daarmee de Netwerk-kandidaat.

Een week eerder had zowel de DC ais de PSI slechte resultaten geboekt bij de verkiezingen op 30 mei voor de Regionale Raad van de autonome regio Valle d'Aosta. Het DC-aandeel in de stemmen zakte hier van 20 naar 14 procent en dat van de PSI van 14 naar 8 procent. De Union Valdôtaine zag haar aandeel in de stemmen stijgen van 30 naar 37,3 procent, en de LN. die voor het eerst in de regio vertegenwoordigd u-as, veroverde bijna 8 procent van de stemmen.

Hervorming kiesstelsel goedgekeurd

Eind juni keurden zowel de Kamer van Afgevaardigden als de Senaat, die krachtens de grondwet evenveel macht hadden, voorstellen goed ter hervorming van de verkiezingsprocedure bij algemene verkiezingen. Beide organen speelden hun respectieve voorstellen aan elkaar door.

Er bestond een hoge mate van consensus dat toekomstige verkiezingen voor de Kamer van Afgevaardigden gehouden zouden moeten worden op basis van regels die vergelijkbaar waren met de regels voor de Senaat die in april bij referendum waren goedgekeurd (zie pag. 378/3 e.v.-'93). Krachtens deze regels zou driekwart van de zetels toevallen aan direct gekozen kandidaten en de overige zouden verdeeld worden op grond van een stelsel van evenredige vertegenwoordiging, waarbij de kiezers zowel op een partij ais op de naam van een kandidaat konden stemmen.

Te elfder ure keurde de Senaat een amendement goed dat de zittingsperiode van leden van de Kamer van Afgevaardigden en de Senaat beperkte tot drie parlementaire termijnen ofwel 15 jaar. Inmiddels had de Kamer van Afgevaardigden een door de neo-fascistische Italiaanse Sociale Beweging (MSI) gesteund wetsvoorstel goedgekeurd, krachtens welk 25 kamerzetels gereserveerd zouden worden voor afgevaardigden van Italianen die in het buitenland verbleven. Beide amendementen d eigden door de Senaat verworpen te worden en werden door sommige commentatoren gekenschetst als vertragingstactiek.

Op 3 en 4 augustus keurden respectievelijk de Senaat en de Kamer van Afgevaardigden wetsvoorstellen goed aangaande de verkiezingen voor de Kamer van Afgevaardigden. In de Senaat werd de hervorming goedgekeurd met 128 tegen 29 stemmen en 59 onthoudingen en in de Kamer van Afgevaardigden met 287 tegen 78 stemmen en 153 onthoudingen.

Krachtens de nieuwe wet zou driekwart van de 630 zetels van de Kamer van Afgevaardigden direct gekozen worden op basis van een eenvuudige steminenmeerderheid in elk kiesdistrict. De overige zetels zouden worden gekozen op basis van evenredige vertegenwoordiging. waarbij de kandidaten ten minste 4 procent van de in het hele land uitgebrachte stemmen zouden moeten veroveren om voor vertegenwoordiging in aanmerking te komen. De verkiezingen zouden op één dag plaatsvinden en niet langer twee kiesrondes in beslag nemen. Afgevaardigden konden een onbeperkt aantal ambtstermijnen uitdienen (in tegenstelling tot een eerder amendement, zie boven). Er moest nog een oplossing worden gevonden voor een omstreden amendement dat 25 zetels reserveerde voor vertegenwoordigers van in het buitenland verblijvende Italianen

De verkiezingen zouden pas in het voorjaar van 1994 kunnenplaatsvinden, omdat denieuwe grenzen van de kiesdistricten nog niet warenvastgesteld

Bestuurshervorming bij staatstelevisiebedrijf

In juni overleefde de regering een aantal moties van wantrouwen naar aanleiding van de hervorming van de bestuursraad van het staatstelevisiebedrijf RAI. De hervorming beoogde de invloed van de partijen op televisiekanalen teniet te doen door nieuwe criteria op te stellen met betrekking tot de geschiktheid van kandidaten en de lengte van hun ambtstermijn.

ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN. BEZUINIGINGSMAATREGELEN

Op 21 mei presenteerde de regering een aanvullende begroting voor 1993 waarin was voorzien in een verhoging van de inkomsten met bijna L 6 mrd (door een verhoging van de benzineaccijnzen, de BTW en de zegelbelasting) en in bezuinigingen op de uitgaven met een vergelijkbaar bedrag (door een verlaging van de begroting voor de spoorwegen, een bevriezing van de overheidsuitgaven in de tweede helft van 1993 en besparingen op de begrotingen voor de president, het constitutionele hof en het parlement). (Op 24 mei 1993 bedroeg de wisselkoers van de lire ten opzichte van de dollar $ 1 = L 1.485,02.)

Deze bezuinigingen moesten het begrotingstekort over 1993 tot L 154 mrd beperken (bijna het bedrag van L 150 mrd - ofwel 11 procent van het BNP - dat door de Europese Gemeenschap als voorwaarde was gesteld voor haar lening van ECU 8 mrd ($ 10,6 mrd) waarover eind 1992 overeenstemming was bereikt (zie ook pag. 37311-'93). (Zie pag. 537/2-'93 voor de verlaging van de discontovoet op 20 mei.)

Op 13 juli keurde het kabinet de begrote uitgaven voor 1994-'96 goed. Dit plan voorzag in bezuinigingen op de uitgaven en extra belastinginkomsten, waardoor het begrotingstekort beneden L 150.000 mrd zou moeten blijven. Voor 1994 werd een economische groei van 1,4 procent voorspeld, die in 1996 zou stijgen tot 2,5 procent.

Op 3 juli werden de regering, de werkgeversfederatie Confindustria en de vakbonden het eens over een kader voor industriële betrekkingen en loononderhandelingen voor de komende vier jaar. Dit gebeurde nadat in juli 1992 was besloten de scala mobile (automatische prijscompensatie) met ingang van medio 1993 af te schaffen (zie pag. 829/1/2-'92). Regering, werkgevers en vakbonden

zouden twee maal per jaar bijeenkomen om gemeenschappelijke streefcijfers op te stellen voor de inflatie, het bruto nationaal produkt (BNP) en de werkgelegenheid. Loonsverhogingen zouden slechts kunnen worden doorgevoerd bij winstgevende bedrijven en afhankelijk zijn van streefcijfers met betrekking tot kwaliteit enproduktiviteit.

Ontwerpbegroting voor 1994

Op 10 september keurde het kabinet een ontwerpbegroting voor 1994 goed die onder meer voorzag in bezuinigingsmaatregelen ter waarde van L 28 000 mrd ($ 1770 mrd) en in fiscale regelingen die L 4 000 mrd zouden opbrengen De begroting zou daarmee het overheidstekort terugdringen tot L 144 000 mrd, ofwel 9 7 procent van het bruto nationaal produkt (twee keer hoger dan het EG-gemiddelde)

Premier Carlo Azeglio Ciampi verklaa de dat de begroting .,de lasten gelijkmatig verdeelt" en een ,,duidelijk signaal" voor de internationale gemeenschap was dat Italië vastbesloten probeerde zijn overheidsuitgaven op orde te brengen.

De kostenbesparing zou voor een groot deel verwerkelijkt moeten worden door een hervorming van het overheidsapparaat en door beperking van de ambtenarenprivileges. De voorstellen voorzagen in de herstructurering van het ministerie van posterijen en telecommunicatie tot een bureau, de opheffing van het ministerie van koopvaardij, de afschaffing van de meeste interministeriële commissies; decentralisatie van de besluitvorming in de onderwijssector, bevriezing van het aantal ambtenaren, en beperkende maatregelen ten aanzien van pensioenprivileges. Van alle ministeries werd verwacht dat zij hun reeële uitgaven met 3 procent zouden terugdringen.

Industriële actie in Crotoiie

Na een elf dagen durende stakingsactie werd op 16 september een geschil rond een chemisch staatsbedrijf in de stad Crotone in de zuidelijke regio Calabrië bijgelegd. toen de ontslagbrieven die naar 333 werknemers waren uitgegaan. werden ingetrokken, en de regering beloofde de meesten van hen elders aan de slag te helpen.

De staking was uiterst controversieel. omdat zij door velen beschouwd werd als een test case voor het regeringsbeleid ten aanzien van de sanering van verliesmakende bedrijven. De vooiwaarden van de uiteindelijke schikking werden fel bekritiseerd door de Noordelijke Liga van Umberto Bossi, die volhield dat fabrieken die de concurrentiestrijd niet aankonden, gesloten moesten worden. Bossi dreigde met een ,,belastingstaking" uit protest tegen de verstrekking van verdere staatssubsidies.

Akkoord over betalingen aan EFIM-crediteuren

Op 8 september hechtte de Europese Commissie haar goedkeuring aan de voorwaarden waaronder de Italiaanse regering de schuld van L 7 mrd kon aflossen die was opgebouwd door de staatsonderneming EFIM, die in juli 1992 failliet was gegaan.

In het kader van het akkoord moest de regering krachtens de EG-bepalingen ten aanzien van eerlijke concurrentie: (i) vóór 1994 de schulden van staatsbedrijven bevroren hebben; (ii) eind 1996 de schulden tot het niveau van vergelijkbare particuliere bedrijven hebben teruggebracht: en (iii) haar regelingen over kredietgaranties voor staatsbedrijven herzien.

Protesten tegen bezuinigingen

Op 28 oktober riepen de belangrijkste vakbonden een algemene staking uit om te protesteren tegen de bezuinigingen in de ontwerpbegroting voor 1994 (zieboven).

De staking verlamde de overheidsdiensten, banken en een groot deel van de industrie: in alle grote steden werden betogingen gehouden. Politieagenten en soldaten sloten zich aan bij het protest door stiptheidsacties te houden. De algemene staking volgde op een week met stakingen in de vervoerssector.

Motie van vertrouwen

Op 29 oktober sprak het parlement zijn vertrouwen uit in de regering naar aanleiding van het handhaven van de zogenaamde ,,minimumbelasting" voor zelfstandigen.

Deze maatregel, die door de voorstanders werd beschouwd als een belangrijk wapen in de strijd tegen belastingontduiking, zou anders aan het einde van de maand verlopen zijn.

PREMIER CIAMPI BEZOEKT VERENIGDE STATEN

Tijdens een officieel tweedaags bezoek aan de Verenigde Staten op 17-18 september had premier Carlo Ciampi di-

De Roemeense minister van buitenlandse zaken. Theodor Melescanu. kust de hand van de secretaris-generaal van de Raad van Europa. Catherine Lalumière. nadat zijn land officieel is toegetreden tot de Raad op 7 oktober 1993.

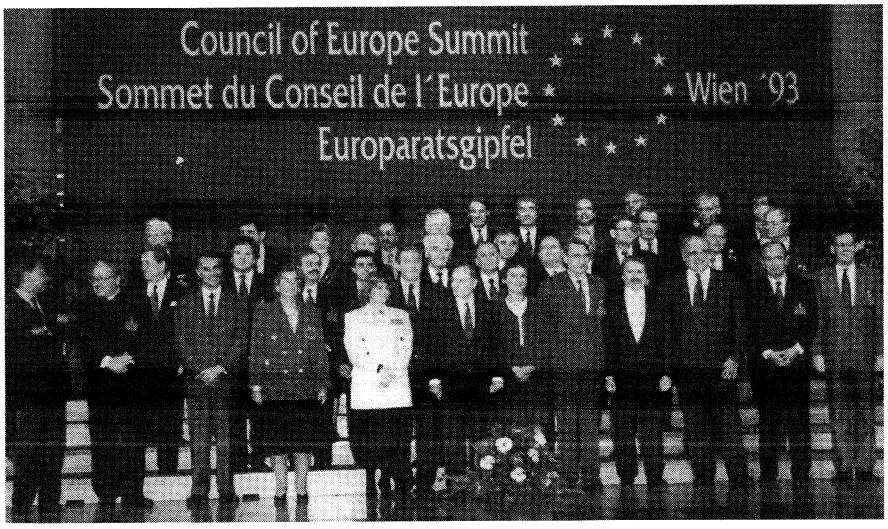

Een familieportret van de deelnemers aan de eerste topbijeenkomst van de Raad van Europa op 8 oktober 1993 in Wenen

verse ontmoetingen met president Bill Clinton, regeringsfunctionarissen en leden van het Amerikaanse Congres. Er werd onder meer gesproken over meningsverschillen over de rol van de VN-vredesmacht in Somalia en over de gespannen verhoudingen tussen de aldaar gestationeerde Italiaanse en Amerikaanse troepen (zie ook pag. 782/1/2-'93).

BOSBRANDEN

In augustus werden Sardinië en in mindere mate de Italiaanse Rivièra, Toscane, Umbrië en het eiland Capri getroffen door bosbranden. Op 19 augustus meldde de *Independent* dat volgens schattingen van de burgerbescherming meer dan 80 procent van de branden opzettelijk was aangestoken. Vaak zou dit het werk zijn geweest van plaatselijke boeren die werk hoopten te vinden bij de brandweer en bij de dienst herbebossing, of was het gebeurd vanwege pogingen uitkeringen van verzekeringsmaatschappijen te krijgen, of beperkingen op het gebruik van als natuurreservaten aangeduide gebieden te omzeilen.

(Vor.ber.pag. 372/1 e.v.-1993)

RAAD VAN EUROPA

TOETREDING ROEMENIË

Op 7 oktober 1993 werd Roemenië formeel toegelaten als 32-ste lid tot de Raad van Europa na een stemming op 4 oktober waar de Hongaarse afgevaardigde zich van stemming onthield uit verontrusting over de behandeling van de Hongaarse minderheid in Roemenië.

Op 28 september had een grote meerderheid van de Parlementaire Assemblée de Roemeense toetreding goedgekeurd maar garanties gevraagd met betrekking tot onafhankelijke rechtspraak, persvrijheid. de rechten van minderheden en de decriminalisatie van homoseksualiteit.

TOP IN WENEN

Op 8-9 oktober hield de Raad van Europa zijn eerste topconferentie in Wenen. De top werd bijgewoond door de staats- of regeringshoofden van alle lidstaten met uitzondering van Groot-Brittannië en Griekenland, en door vertegenwoordigers van landen die het lidmaatschap hadden aangevraagd (Albanië, Bjelaroes, Kroatië, Letland, Moldowa, Oekraine en Rusland).

Om de behandelingstijd van zaken bij het Europese Hof voor dc Mcnscnrechten (op dat moment gemiddeld vijf jaar) te verkorten, keurde de top het samengaan goed van de Europese Commissie voor de Mensenrechten en het Hof tot één enkel orgaan met een permanente zittingsperiode. Een protocol dat deze hervorming tenuitvoer zou brengen, moest door elke lidstaat worden goedgekeurd. De top besloot ook een akkoord op te stellen over de beginselen betreffende de bescherming van nationale minderheden en keurde een resolutie tegen racisme en vreemdelingenhaat goed.

(Vor.ber.pag. 619/1/2-1993)

ALGEMEEN

CARICOM. JAARLIJKSE TOPONTMOETING

De 14e jaarlijkse ontmoeting van regeringsleiders van de lidstaten van de Caribische Gemeenschap (CARICOM) vond van 5-8 juli 1993 plaats in Nassau, de hoofdstad van de Bahama-eilanden. De ontmoeting werd tevens bijgewoond door president Rafael Angel Calderon Fournier van Costa Rica, vice-president Carlos Morales Troncoso van de Dominicaanse Republiek en de minister van buitenlandse zaken van Puerto Rico Baltasar Corrada del Rio (zie pag 766/2/3-'92 voor de 13e topontmoeting in juli 1992)

De conferentie werd beheerst door de noodzaak een gemeenschappelijk extern economisch beleid te ontwikkelen om de ontwrichting van het gebied. die werd veroorzaakt door veranderingen in de wereldeconomie. te beperken. De deelnemers waren het erover eens dat dit externe beleid moest worden aangevuld met interne beleidsmaatregelen. die gericht waren op de ontwikkeling van één regionale markt en nauwere samenwerking en integratie op monetair en financieel gebied.

Tijdens de ontmoeting werd ..ernstige bezorgdheid" geuit over pogingen van Latijnsamerikaanse bananenproducerende landen om de GATT (Algemene Overeenkomst voor Taricvcn cn Handel) ertoe over tc halen zich tegen de nieuwe invoerregels van de Europese Gemeenschap (EG) uit te spreken. Deze regels. die op 1 juli van kracht zouden worden. voorzagen in een speciale toegangsregeling voor bananen uit landen in Afrika, het Caribisch gebied en de Pacific (APC-landen, zie pag. 689/1/2-'93 en onder EUROPESE GEMEENSCHAP). Op een aanbod van Calderon om de kwestie op te lossen door middel van een dialoog ,.zonder een bananenoorlog" werd enthousiast gereageerd.

Er bestond tevredenheid over de consolidering van de betrekkingen tussen CARICOM en de Micldenamerikaanse landen in het voorafgaande jaar. evenals over de intensivering van de betrekkingen van CARICOM met Latijns Amerika via de Groep van Rio. de Andes Ontwikkelingscorporatie (CAF), het Latijns-Amerikaans Economisch Stelsel (SELA)en de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS). Verder moest worden gestreefd naar nauwere samenwerking met de Franse overzeese departementen in het Caribisch gebied.

Een ander belangrijk thema was de instelling van een commissie op 'i juli die nauwcrc betrekkingen tussen CARICOM en Cuba moest bevorderen en was samengesteld uit vertegenwoordigers van beide partijen. Passages over vrije en eerlijke verkiezingen en democratie werden, naar verluidt op verzoek van Cuba, uit de oorspronkelijke resolutie verwijderd.

(Vor.ber.pag. 689/1/2 e.v.-1993)

De Braziliaanse president Itamar Franco (l.)begroet zijn Argentijnse ambtgenoot Carlos Menem bij diens aankomst op 15 juli 1993 in Salvador de Bahia voor de derde Ibero-Amerikaanse top.

IBERO-AMERIKAANSE TOPONTMOETING

De derde jaarlijkse Ibero-Amerikaanse topontmoeting vond op 13-16 juli 1993 plaats in Salvador dc Bahia, in het noordoosten van Brazilië. De top werd bijgewoond door de secretaris-generaal van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS),de koning en de premier van Spanje, de president en de premier van Portugal, de presidenten van Brazilië en Mexico en de regeringsleiders van alle Spaanstalige landen van Midden- en Zuid-Amerika. met uitzondering van de Dominicaanse Republiek en Venezuela. die op een ander niveau werden vertegenwoordigd (zie pag. 91/3 e.v. en 766/3 e.v.-'92 voor de topontmoetingen van 1991 en 1992).

Het thema van de topontmoeting was de opstelling van een gemeenschappelijk **Ontwikkelingsprogramma**. De meeste redevoeringen hadden een retorische toonzetting en handelden vooral over dc noodzaak van sociale ontwikkeling en economische stabiliteit als voorwaarde voor de consolidering van de democratie en respect voor de mensenrechten. De bestrijding van de drugshandel werd gepresenteerd als een internationaal probleem dat in nauw verband stond met de achtergebleven economische ontwikkeling van de regio. Er werd een beroep gedaan op dc ontwikkelde landen om het protectionisme te laten varen en de handelsbarrières te verlagen teneinde de economische diversificatie en groei van de Zuidamerikaanse economie te bevorderen. Verder werd positief gereageerd op handelsovereenkomsten binnen dc regio's.

Dc premier van Spanje, Felipe Gonzalcz Marquez, zei dat de regio haar verzoeken om economische hulp moest „rationaliseren", gezien de ernst van de economische recessie in Spanje en in Europa in het algemeen.

De Mexicaanse president Carlos Salinas de Gortari vroeg de deelnemers een „essentiële rol" te spelen in een hervorming van de Verenigde Naties om te verzekeren dat de organisatie een nieuw handvest zou aannemen dat voorzag in ..de actieve participatie van alle volke en van de wereld". De Cubaanse president Fidel Castro Ruz, die algemeen werd beschouwd als een dominerende persoonlijkheid op de topontmoeting, vroeg om „solidariteit" met Cuba. Zijn land werd volgens hem „op grove wijze geblokkeerd, in het nauw gedreven en bedreigd. omdat het klein is". De Argentijnse president Carlos Saul Menem maakte een toespeling op Castro met de opmerking dat het ..onacceptabel (was) dat in de huidige wereld nog steeds dictatoriale regimes bestaan".

In het slotcommuniqué werd in een behoedzaam geformuleerde resolutie gewezen op .,de noodzaak de unilaterale toepassing door een staat van economische of handelsmaatregelen. vanwege politieke doeleinden, tegen een andere staat uit te bannen". De Verenigde Staten en hun handelsembargo tegen Cuba werden echter niet expliciet genoemd.

MERCOSUR-TOPONTMOETING

Op 1 juli vond in Asuncion, de hoofdstad van Paraguay, een topontmoeting plaats van Mercosur, de Zuidamerikaanse Gemeenschappelijke Markt (Argentinië. Brazilië, Paraguay en Uruguay). Aan het einde van de top spraken de presidenten van de lidstaten hun vertrouwen uit over de toekomst van Mercosur. Er werden echter geen overeenkomsten gesloten over een gemeenschappelijk extern tarief of over onevenwichtige handelsbetrekkingen, kwesties die dringend om een oplossing vroegen voordat de markt in januari 1994 zou beginnen te opereren (zie pag. 248/2-'93).

(Vor.ber.pag. 382/3-1993)

ZEVENDE TOP GROEP VAN RIO

Op 15-16 oktober 1993 vond in de Chileense hoofdstad Santiago de zevende topconfeientie plaats van de Groep van Rio, waarin de Spaanstalige Zuidamerikaanse landen, Brazilië en Mexico n-aren verenigd De conferentie u erd ook bijgewoond door vertegenwoordigers van Midden-Amerika en Engelstalige landen in het Caribisch gebied

Onder de aanwezigen bevond zich president Gonzalo Sanchez de Lozada; hij was het eerste Boliviaanse staatshoofd dat sinds veertig jaar een bezoek aan Chili bracht. Verde was ook de Peruaanse president Alberto Keinya Fujimori aanwezig, die niet had mogen deelnemen aan de zesde topconferentie van december 199% in Buenos Aires na de door hem in april van dat jaar gepleegde presidentiële coup. President Carlos Saul Menem van Argentinië moest wegens ziekte verstek laten gaan.

In de uiteindelijke dertig punten tellende **„Verklaring van Santiago"** (welke Fujimori weigerde te ondertekenen omdat zij .,te lang en te vaag in haar bewoordingen was") werd de regio ..stabiel en dynamisch" genoemd en werd vooruitgang op het gebied van de mensenrechten, armoede en sociale ontwikkelingen gekoppeld aan de versterking van de democratie en de bevordering van het econoinisch liberalisme.

In het verslag kwamen vooral kwesties van **vrijhandel** en onbeperkte toegang tot internationale markten aan de orde. Ondanks bezorgdheid over de positie van de regio bij de slepende handelsbesprekingen in het kader van de Uruguay-ronde van de Algemene Overeenkomst voor Tarieven en Handel (GATT). deed de Groep van Rio een beroep op de internationale gemeenschap en in het bijzonder op de industrielanden om de Gruguay-ronde aan het einde van het jaar af te sluiten en .,een wereldomvattend en evenwichtig akkoord" te bewerkstelligen.

Verder werd steun betuigd aan het **Noordamerikaans Vrijhandelsakkoord** (NAFTA. waarin Mexico. cle VS en Canada samengingen, zie ook onder). aangezien de verwachting was dat dit akkoord de handelsbetrekkingen op het westelijk halfrond zou bevorderen en dat alle landen in de regio ervan konden profiteren.

Het sturen van een officiële brief aan het Amerikaanse Congres met een verzoek om het NAFTA-akkoord te ratificeren, werd door Brazilië verhinderd omdat dit neer zou komen op inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van de VS. Volgens coinmentatoren maakte deze stap deel uit van een dieperliggende Braziliaanse strategie. die erop gericht was te voorkomen dat Mexico zijn NAFTA-lidmaatschap zou gebruiken als een volmacht om de Groep van Rio te leiden en op te treden als de belangrijkste onderhandelaar voor de hele regio.

De kwestie rond **Cuba** zaaide eveneens verdeeldheid. Mexico verdedigde het principe van zelfbeschikking en non-interventie. terwijl de andere landen het communiqué steun-

den waarin werd verklaard dat „democratie zonder uitzondering het regeringsstelsel in alle landen van het wereldeel zou moeten zijn en daar zou moeten gedijen". In een aparte verklaring werd steun betuigd aan een hernieuwde invoering van VN-sancties tegen Haïti. als de autoriteiten van dat land weigerden de democratie te herstellen.

(Vor.ber.pag. 689/2-1993).

TOPCONFERENTIE VAN G-3, CARICOM, EN SURINAME

Op 12-13 oktober 1993 werd in Port of Spain, de hoofdstad van Trinidad, een historische topconferentie gehouden tussen de Groep van Drie, (G-3, te weten Colombia, Mexico en Venezuela), de uit dertien leden bestaande Caribische Gemeenschap (CARICOM) en Suriname. De conferentie had tot resultaat dat CARICOM: net als de G-3 en Suriname, ermee instemde steun te verlenen aan de ratificatie van NAFTA (zie ook boven en onder), onder voorwaarde dat de export van de regio naar de VS en Canada gedurende een „respijtperiode" van drie jaar gelijkwaardig was aan Mexicaanse pi-odukten.

Mexico verklaarde ook bereid te zijn om in navolging van Colombia en Venezuela een plan voor vrijere handel met CARICOM en Suriname op te stellen. Er werden akkoorden ondertekend met betrekking tot een gezamenlijke aanpak van de drugshandel en milieubescherming. CARICOM-leiders maakten verder bekend dat naar verwachting in juli 1994 een document zou worden ondertekend dat de oprichting vastlegde van een Associatie van Caribische Staten. waarvan ook Cuba deel zou uitmaken.

(Vor.ber.pag. 689/2 e.v. 1993)

NAFTA. ARBEIDS- EN MILIEUAKKOORDEK

Op 12 augustus 1993 werden Canada, Mexico en de Verenigde Staten het eens over aanvullende bepalingen bij het Noordamerikaans Vrijhandelsakkoord (North American Free Trade Agreement, NAFTA), waarmee zij in beginsel de weg vrij maakten voor de inwerkingtreding van het akkoord in januari 1994 (voor de in augustus 1992 opgestelde NAFTA-ontwerpovereenkomst en de officiële ondertekening daarvan in december zie pag. 767/2 e.v.-'92 en 32913 e.v.-'93).

Het akkoord over deze zogenaamde „bijzaken" betreffende arbeid en milieu om te garanderen dat de bestaande normen in de drie landen zouden morden gehandhaafd of verbeterd, was voorafgegaan door wekenlange onderhandelingen

In het **arbeidsakkoord** werd er echter van uitgegaan dat ieder land zijn eigenbinnenlandse wetten zou toepassen ter voorkoming van dwang- en kinderarbeid en ter bevordering van de vrijheid van vergadering. collectieve onderhandelingen met betrekking tot arbeidsvoonvaarden, het stakingsrecht. gelijke salarissen. compensatie bij bedrijfsongevallen en bescherming voor migrantenwerkers. De verbetering \-an arbeidsomstandigheden en de levensstandaard zou ieder jaar opnieuw geëvalueerd worden.

In het bijzijn van drie van zijn voorgangers en van de leiders van het Congres ondertekent president Bill Clinton op 14 september 1993 de aanvullende NAFTA-akkoorden. Achter hem staan v.l.n.r. oud-president Gerald Ford. de voorzitter van het Huis van Afgevaardigden Tom Foley, de leider van de Democratische meerderheid in de Senaat George Mitchell, oud-president Jimmy Carter, de leider van de Republikeinse minderheid in de Senaat Bob Dole en oud-president George Bush

Het **milieuakkoord** bevatte geen gedetailleerde voorschriften, maar verplichtte ieder land zichzelf hogere eisen teil aanzien van de milieubescherming te stellen. Mexico en de Verenigde Staten werden het echter een? over de oprichting van een milieuinstituut dat maatregelen tegen water- en bodemvervuiling langs de gemeenschappelijke grens zou coördineren en financieren. De kosten van een dergelijk orgaan moesten nog worden vastgesteld

In een poging de naleving van de akkoorden te waarborgen, werd een complex mechanisme voor de oplossing van geschillen vastgesteld, hetgeen pas lukte nadat fel verzet hiertegen van de kant van Canada was overwonnen.

Krachtens dit gcschillcnmechanisme gingen de Verenigde Staten en Mexico akkoord met handelssancties en boetes (die zouden moeten worden vastgesteld door een trilaterale commissie van deskundigen) indien zij zich niet aan de in de milieu-en arbeidsakkoorden vastgelegde normen zouden houden. Canadese nalatigheden ten aanzien van de akkoorden zouden door binnenlandse rechtbanken worden afgehandeld, aangezien de Canadese regering geweigerd had in te stemmen met handelssancties.

Volgens deskundigen was het niet waarschijnlijk dat in geval van schendingen van de akkoorden ook werkelijk sancties zouden worden opgelegd.

Reacties

In de **Verenigde Staten** gaven invloedrijke leden van de regerende Democratische Partij te kennen dat de akkoorden niet de'angst wegnamen dat lage lonen en gebrekkige inspectieprocedures zouden resulteren in het verdwijnen van Amerikaanse banen en fabrieken naar Mexico; naar verwachting zouden zij bij de stemming in het Congres in september over definitieve ratificatie van NAFTA tegenstemmen. Oppositionele republikeinen en het bedrijfsleven waren de akkoorden gunstiger gezind.

In **Canada** liet de oppositionele Liberale Partij weten dat als zij bij de aanstaande algemene verkiezingen als overwinnaar uit de bus zou komen. zij opnieuw over de akkoorden in onderhandeling zou treden om gunstigere voorwaarden op het gebied van energie, subsidies en het geschillenmechanisme te bedingen.

In **Mexico** verklaarden vertegenwoordigers van de oppositie dat de akkoorden een blamage betekenden voor de Mexicaanse soevereiniteit. Op 13 augustus maakte de regering bekend dat het minimumloon van 13 peso (ongeveer $ 4) per dag afhankelijk van de produktiviteit zou worden verhoogd,

deze aankondiging werd in Mexico geinterpreteerd als een concessie aan de voor goedkope arbeidskrachten beduchte Amerikanen

Goedkeuring door Amerikaans Congres

Op 17 november keurde het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden met een onverwacht grote meerde heid van 234 tegen 200 stemmen het Noordamerikaans Vrijhandelsakkoord met Canada e11 Mexico goed, waarvoor president Bil! Clinton een groot deel van zijn persoonlijk prestige op het spel had gezet.

Slechts 102 van de 259 Democraten stemden rooi; maar uiteindelijk gaven ook 132 van de 175 Republikeinen hun steun aan NAFTA.

Verzet was er vooral geweest van rechts (met name uit de suiker en citrusvruchten producerende staten in het zuiden. die bang waren voor de Mexicaanse concurrentie) en ook van de traditioneel linkse vakbonden. milieugroepen en consumentengroeperingen.

Ross Perot, die in 1992 als onafhankelijke kandidaat had meegedaan aan de presidentsverkiezingen, verlangde een televisiedebat over NAFTA. Toen dit op 9 november plaatsvond, resulteerde het echter in een duidelijke overwinning voor zijn opponent, vice-president Al Gore. Uit een opiniepeiling onder kijkers bleek dat vóór het debat 34 procent NAFTA steunde en na het debat 37 procent. Perot kwetste Mexico bovendien diep door het te kenschetsen als een land met een onderdrukkende regering waar arbeiders weinig of geen democratische of arbeidsrechten genoten.

James Jontz, de leider van de anti-NAFTA beweging Citizens' Trade Campaign. noemde het akkoord ..meer van dezelfde doordruppel-economie. die bedrijven voor mensen laat gaan" Het lobbyen van de vakbonden. die onder meer gedreigd hadden hun steun aan voorstanders van NAFTA in het Congres in te trekken. werd in een redevoering op 7 november bekritiseerd door Clinton als ..keiharde spierballentaktiek"

In de weken voo afgaande aan de stemming had de regering een aantal concessies gedaan. hoofdzakelijk om tegemoet te komen aan de rechtse belangen.

Onder Amerikaanse druk stemde Mexico op 3 november in met wijzigingen in de bepalingen over de handel in suiker. citrusvruchten. groenten. glas, wijn en huishoudelijke apparaten. waardoor de verlaging of opheffing van importtaricven werd versneld. De regering-Clinton besloot ook ren Noordamerikaanse Ontwikkelingsbank in het leven te roepen en beloofde dat er een bovengrens gesteld zou worden aan de Canadese export van harde tarwe (gebruikt voor deegwaren) en pindakaas (zie beneden voor Canadese reactie) Op 13 november werd echter bericht dat de regering een aanbod van Congrealeclen uit de tabaksstaten had afgewezen, die NAFTA wilden steunen als de belastingverhoging op sigaretten, zoals voorzien in net regeringsplan voor de gezondheidszorg omlaag zou worden gebracht

Clinton beklemtoonde ook de essentiële rol van NAFTA in het Amerikaanse buitenlandse-handelsbeleid. Op 18 november zou hij deelnemen aan de top van de APEC (Asia-Pacific Economic Co-operation) in Seattle en hij wees erop dat ei- weinig kans was op handelsovereenkomsten met Aziatische landen als er niet eens een akkoord bereikt kon worden met de buurlanden. De aanvaarding van NAFTA werd ook als een cruciale voorwaarde beschouwd voor de succesvolle afsluiting van de Uruguay-ronde van de GATT (Algemene Overeenkomst voor Tarieven en Handel) (zie pag. 520/1 e.v.-'93).

Ten gevolge van de onzekerheid vóór de stemming in het Amerikaanse Congres daalde de waarde van de Mexicaanse peso 5 procent ten opzichte van de Amerikaanse dollar. Om devaluatie te voorkomen, waardoor Mexicaanse arbeid goedkoper zou zijn geworden voor Amerikaanse werkgevers, was de Mexicaanse centrale bank gedwongen voor ongeveer $ 300 mln schatkistbewijzen te kopen tegen een rente die een stuk hoger lag dan de normale rente op dat moment.

Reactie in Canada en Latijns-Amerika

De Canadese regering gaf blijk van ongenoegen omdat naar haar mening de vrijhandel met Mexico ten koste ging van protectionisme tegen Canada. Het NAFTA-akkoord was gesloten met de vorige Canadese regering en de nieuwe Liberale regering van Jean Chrétien had te kennen gegeven dat zij opnieuw wilde onderhandclcn over bepaalde onderdelen ervan.

Mexico juichte het akkoord onvoorwaardelijk toe en op 22 november keurde de Mexicaanse Senaat het goed met 56 tegen 2 stemmen. In de rest van Latijns-Amerika werd enthousiast gereageerd op de goedkeuring, hoewel werd erkend dat zelfs na de inwerkingtreding van NAFTA op i januari 1994, er op korte termijn niet veel van te merken zou zijn

Argentinië en Chili zeiden het akkoord te steunen. waarmee zij reageerden op de op 10 november door president Clinton gedane beiotte. dat NAFTA zou worden uitgebreid tot andere vrije-marktdemocratieën in Latijns-Amerika. Ook Venezuela werd beschouwd als een mogelijke toekomstige deelnemer. Andere positieve reacties kwamen van de Andesgroep, de inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank (IDB), Honduras en Guatemala.

(Vor.ber.pag. 690/1/2 e.v.-1993)

SURINAME

SMEERGELDAFFAIRE LEIDT TOT AFTREDEN POLITICI EN PRESIDENT CENTRALE BANK

Op 9 juli 1993 werden door de politie in Den Haag twee directeuren van Nederlandse im- en exportbedrijven aangehouden op verdenking van het betalen van miljoenen guldens aan steekpenningen aan hoge Surinaamse ambtenaren met het doel orders los te krijgen voor het leveren van levensmiddelen en cement aan Suriname. Ook waren op 7-9 juli op negentien plaatsen huiszoekingen gedaan en administraties in beslag genomen. De politie kwam op het spoor van de omkopingen door onderzoek naar geldstromen. ,,Banken zijn verplicht transacties van meer dan 25.000 gulden te melden", aldus een politiewoordvoerder. Het onderzoek was in handen van het openbaar ministerie, dat werd geassisteerd door de Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (FIOD) en door agenten van het zogeheten Copa-politieteam (Copa staat voor ..Colombia-Paramaribo").

Het Haagse openbaar ministerie had op 22 juni een gerechtelijk vooronderzoek geopend tegen de Surinaamse zakenman en oud-directeur van de Surinaamse luchtvaartmaatschappij Atta Mungra, tegen de penningmeester van de Verenigde Hervormings Partij (VHP) Dilip Sardjoe en nog enkele Hindoestanen. Zij werden er, samen met de twee Nederlandse zakenlieden, van verdacht een criminele organisatie te hebben gevormd die zich bezighield met handel in cocaïne, het witwassen van drugsgelden en het betalen van smeergeld,

Na onderzoek van de in beslag genomen bankbescheiden en het verhoor van de Nederlandse verdachten. werd op 17 augustus bekend wie geprofiteerd had-

den van de ruim negen miljoen gulden aan smeergeld (3.650.000 gulden over 1991 en 5.554.304 gulden over 1992). Het grootste gedeelte van de steekpenningen werd volgens de twee directeuren van de betrokken bedrijven Begro-Wagenaar en Insulaire overgeboekt naar een ABN Amro-rekening in Paramaribo; waar de tussenpersoon A. Tjin Adjie voor de verdere verdeling van het geld zorgde. De betalingsopdrachten werden onder codenamen geboekt. Over het contract van 1992 voor een bedrag van 35 miljoen gulden had de VHP zes procent gekregen. Het geld werd geboekt ten name van De dikke. waarmee penningmeester Dilip Sardjoe werd aangeduid. Hij eiste het grootste deel op omdat hij volgens de Nederlanders het geld ,,met veel personen moest delen". De ondervoorzitter van de Nationale Partij Suriname (NPS). Arti Jessurun (codenaam Baardmans), zou 3,46 procent krijgen omdat hij de Nederlanders ,,in contact bracht met mensen op beslissingsniveau". De voormalige legerleider Desi Bouterse kreeg geld overgemaakt onder de naam BC, hetgeen stond voor Bouterse en Consorten. De met het leger verbonden Nationale Democratische Partij (NDP)had twee topambtenaren naar voren geschoven die eveneens een deel van het geld opeisten: Lesley Winter (codenaam *Blakka*), beleidsmedewerker op het ministerie van handel en industrie en R. Kersenhout (codenaam ET),coördinator consumentenzaken van hetzelfde ministerie. De president van de Centrale Bank van Suriname, Henk Goedschalk (codenaam Wekker), kreeg 4 procent over de order toebedeeld omdat hij bij de ABN Amrobank in Nederland een krediet van 30 miljoen gulden wist los te peuteren waarmee de levering van goederen aan Suriname kon worden betaald.

Politici treden af. President Centrale Bank op non-actief. Justitieel onderzoek in Suriname

Op 17 augustus maakten Arti Jessurun en Dilip Sardjoe bekend hun functies neer te leggen in verband met de smeergeldaffaire. Jessurun, die tevens lid was van de Staatsraad, het hoogste adviescollege van de Surinaamse regering, stelde in een brief aan president Ronald Venetiaan al zijn politieke functies ter beschikking. Venetiaan aanvaardde diens aftreden in verband met ,,de bescherming van de zuiverheid binnen de gelederen van de leidinggevende partijorganen". Volgens de president had Jessurun op 26 juli van de NPS de gelegenheid gekregen uitleg te geven over zijn zakelijke relaties en activiteiten, maar daarvan geen gebruik gemaakt. Tegenover de pers had Jessurun ontkend dat hij door de bedrijven was omgekocht.
Sardjoe zei hangende het onderzoek niet te willen functioneren als penningmeester van de VHP en betreurde het dat zijn partij betrokken werd in zijn zakelijke transacties.

Op 19 augustus werd de president van de Centrale Bank van Suriname, Henk Goedschalk, door de raad van commissarissen van de bank op non-actief gesteld. Hij mocht zich gedurende het onderzoek niet met bankzaken bezighouden.

Op aandringen van president Venetiaan was ook Lesley Winter buiten functie gesteld op het ministerie van handel en industrie.
Venetiaan gaf minister van justitie Soeshiel Girjasing op 20 augustus opdracht ook in Suriname een justitieel onderzoek te beginnen naar de betrokkenheid van politici en ambtenaren bij de smeergeldaffaire.

Het Surinaainse openbaar ministerie had enkele dagen eerder al besloten het schandaal rond de aankoop van melkpoeder te onderzoeken. Ook bij deze affaire, die reeds in oktober 1992 in het Surinaamse parlement was aangekaart door de oppositie, waren de bedrijven Begro-Wagenaar en Insulaire betrokkcn. Zij kregen van de Surinaairise overheid een order voor de levering van 150 ton melkpoeder. terwijl andere bedrijven goedkoper hadden kunnen leveren.

Justitie ontdekt bankkluis op naam ministersvrouw

Het onderzoek naar de smeergeldaffaire leidde eind augustus tot de ontdekking van een bankkluisje in een filiaal van de Rabo-bank in Den Haag, dat op naam stond van mevrouw Mungra-Bindraban, de echtgenote van de Surinaamse minister van buitenlandse zaken Subhas Mungra. Het bleek een groot aantal spaarbiljetten te bevatten. Volgens de FIOD werd de huur van de kluis betaald door Dilip Sardjoe. De dienst beschikte over een formulier waarmee Sardjoe en mevrouw Mungra-Bindraban gezamenlijk voor 540.000 gulden spaarbiljetten hadden besteld.

Jessurun kort in voorarrest

Arti Jessurun werd op 7 september op zijn vakantie-adres in Utrecht aangehouden om te worden verhoord over zijn betrokkenheid bij de smeergeldaffaire. Twee dagen later werd hij weer vrijgelaten. Volgens de Haagse officier van justitie had Jessuïun volledig aan het onde zoek meegewerkt en toegezegd beschikbaar te blijven voor verder verhoor.

Volgens het Surinaamse dagblad de *West*, dat op 11 december Jessuruns verklaringen tegenover de FIOD integraal publiceerde, had deze bevestigd ruim acht ton te hebben ontvangen van de Nederlandse zakenlieden, omdat hij hen in contact had gebracht met minister van financiën Eddy Sedoc. Jessurun erkende dat een dergelijk bedrag voor een eenvoudig ..advies" aan de hoge kant was. ,.Maarik wist niet precies hoeveel ik zou ontvangen, de hoogte van het beclrag is bepaald door een tussenpersoon':

Volgens de verklaring was de FIOD voornamelijk geinteresseerd in de betrokkenheid van Surinamers bij de cocaïnehandel. Jessurun had ontkend bij deze handel betrokken te zijn. maar had gezegd dat ..het in Suriname algemeen bekend is dat Bouterse daarbij is betrokken .... Van Atta Mungra gaan de geruchten dat hij ook bij deze handel is betrokken". Jessurun noemde het onwaarschijnlijk dat andere personen die werden verdacht van het aannemen van steekpenningen. zoals Dilip Sardjoe en Henk Goedschalk, zich ook bezighielden met handel in cocaïne. maar hij beschuldigde hen wel van fraude. ,,Zij worden in verband gebracht met het circuleren van zwart geld. De regering heeft van Goedschalk nooit gehoord hoeveel oud geld er is ingewisseld toen er in 1987 een nieuwe munt werd ingevoerd". .,Het invoeren van een nieuwe munt was een actie van Bouterse en Goedschalk. We hadden het idee dat er meer geld is aangemaakt dan dat er is ingewisseld. We denken dat de rijkdom van de militairen daarmee is begonnen". aldus Jessurun.

Mungra verliest kort geding tegen Nederlandse staat

Op 15 september eiste Atta Mungra in een kort geding tegen de Nederlandse staat dat justitie de verdenking dat hij zich met cocaïnehandel bezighield zou laten vallen, of daar meer informatie over zou geven.
De vice-president van de rechtbank in Den Haag, mr. B. Punt, wees op 22 september de eisen van Mungra af omdat ,,feiten en omstandigheden voldoende zijn voor het instellen van een gerechtelijk vooronderzoek". De vice-president wees daarbij op de door Mungra ,,zelf genoemde feiten alsmede op de zeer grote geldbedragen waarover hij blijkbaar kon en kan beschikken". Van justitie kon niet worden gevergd volledig opening van zaken te geven, omdat de officier van justitie daardoor in zijn opsporingstaak ernstig zou worden gehinderd, aldus Punt.

Surinaamse officier van justitie van functie ontheven

De Surinaamse officier van justitie die belast was met het onderzoek naar de

smeergeldaffaire, R. de Freitas. werd op 8 december ontheven van zijn functie bij het openbaar ministerie. Daarmee gaf minister van justitie Girjasing gehoor aan het verzoek van procureur-generaal C. de Randamie om de aanklager in een andere tak van dienst op te nemen.

Medio november had de procureur-generaal het vertrouwen in De Freitas opgezegd nadat deze, tegen de regels in. de pers te woord had gestaan naar aanleiding van het uitlekken van zijn voorlopige rapport over de smeergeldzaak.

In liet rapport van de officier aan de procureur-generaal werden als potentiele verdachten in de affaire genoemd de broers L. en A. Tjin Adjie. de ambtenaren L. Winter en R. Kersenhout en de ex-politicus en kinderarts A. Jessurun. Ook de twee directeuren van de Nederlandse bedrijven die het sineergeld hadden betaald. J. van der Ben en J. van der Ree. werden genoemd. Als strafbare feiten stonden in het rapport vermeld: omkoping van ambtenaren. oplichting van de staat, valsheid in geschrifte. heling of uitlokking daarvan en overtreding van de wet op economische delicten.

Het uitlekken van het rapport had in Paramaribo voor beroering gezorgd omdat het haaks stond op het verslag van de procureur-generaal aan minister Girjasing. Deze had op 22 oktober geschreven dat .,de stappen die het OM ondernomen heeft in deze zaak vooralsnog geen concrete aanwijsbare verdachten en/of indicaties in de richting van omschreven strafbare feiten hebben opgeleverd".

Op 2 november liet De Randamie weten zo snel mogelijk informatie uit Nederland te willen krijgen om het onderzoek naar de smeergeldzaak voort te kunnen zetten. Volgens hem had het openbaar ministerie nog geen namen bekendgemaakt omdat er slechts sprake was van een voorlopig onderzoek.

President Centrale Bank ontslagen

De president van de Centrale Bank van Suriname, Henk Goedschalk, werd op 5 december door de regering ontslagen, nadat hij twee dagen eerder eigenmachtig zijn werk op de bank had hervat. Als grond voor het ontslag voerde de regering ook aan dat de Centrale Bank onder Goedschalks leiding voortdurend in opspraak was geraakt.

Begin november had de raad van commissarissen van de bank in een brief aan president Venetiaan al om het ontslag van Goedschalk gevraagd, omdat deze de bank een slecht? reputatie bezorgcle.

Het personeel van de bank - dat grotendeels bestond uit Goedschalk-getrouwen - had sinds diens schorsing herhaaldelijk het werk neergelegd uit onvrede met de gang van zaken.

Goedschalk ve klaarde zich niet bij zijn ontslag neer te leggen en het bij de rechtbank aan te zullen vechten.

Zakenman gearresteerd wegens fraude

Een Haags politieteam, dat criminele activiteiten tussen Nederland en Suriname onderzocht, arresteerde op 20 augustus in Amsterdam de Surinaamse rijsthandelaar Shyam Guptar op verdenking van fraude bij de import van levensmiddelen. Volgens een m-oordvoerder van de Haagse politie stond de zaak los van de smeergeldaffaire. Guptar zou geknoeid hebben met offertes en factureringen, mogelijk om zwart geld wit te wassen.

Guptar gold als een van de drie grootste rijsthandelaren van Suriname. Zijn naam was al eerder genoemd in verband met het witwassen van de opbrengst van drugshandel. In 1990 had Guptar een kleine 23 miljoen gulden laten deponeren bij de Femis Bank in Soest. Kort voordat de bank failliet ging was daarvan 15.5 miljoen gulden opgenomen en op een bankrekening in Zwitserland gestort. Het openbaar ministerie in Breda had, na een onderzoek door de FIOD bij de Femis Bank, beslag laten leggen op Guptars Zw-itserse rekening, omdat het geld afkomstig zou zijn van het witwassen van Canadese drugsdollars.

Op 23 september werd Guptar voorlopig op vrije voeten gesteld na betaling van een borgsom van één miljoen gulden.

Medewerker Nederlandse ambassade in Suriname opgepakt

Een medewerker van de Nederlandse ambassade in Paramaribo werd op 3 september door de Surinaamse politie in verzekerde bewaring gesteld. Hij werd verdacht van oplichting bij het uitbetalen van pensioengelden aan Surinamers die hadden gewerkt voor de Nederlandse troepenmacht in Suriname (TRIS),die na de onafhankelijkheid in 1975 werd ontbonden. Volgens berekeningen van het ministerie van arbeid had hij in de voorafgaande zes jaar minstens 40.000 Nederlandse guldens opgestreken bij het uitbetalen van de tegenwaarde van in Nederland gestorte pensioenen; daarbij hanteerde hij een door hemzelf vastgestelde koers, die iets boven de officiële koers lag, maar aanzienlijk lager dan de toen geldende koers op de parallelmarkt.

Lachmon en Sardjoe doelwit van aanslagen

Op 6 november werden met granaten en inolotov-cocktails aanslagen gepleegd op VHP-voorzitter Jaggernath Lachmon en op de zakenman Dilip Sardjoe. Beiden bleven ongedeerd.

Bij de aanslag op de woning van Lachinon liepen twee bewakers lichte verwondingen op. Bij de auto-showroom van Sardjoe was alleen sprake van matericlc schade. Een niet-ontplofte granaat bleek na onderzoek een registratienummer te hebbenvan het Nationaal Leger
Op 5 november was tevens ren molotov-cocktail gegooid naar de grote handelszaak Kirpalanani. De eigenaar van dit bedrijf was, net als Sardjoe, gelieerd aan de VHP.

De aanslagen werden niet opgeëist maar de politie beschikte over aanwijzingen dat ze waren gepleegd door een nieuwe terreurgroep, het Revolutionaire Actie Front (RAF), waarvan werd vermoed dat het een splintergroepje van de NDP was. Het RAF had drie weken eerder een brief naar de media gestuurd met de mededeling dat het .,tijd wordt tarantula's te straffen". (Met tarantula's werden in Suriname profiteurs en corrupte ambtenaren en politici bedoeld.) In de brief werden de namen genoemd van onder anderen Lachmon. Sardjoe en de Kirpalanani's.

Op 14 november werd met luchtdrukgranaten een aanslag gepleegd op de videotheek van Dilip Sardjoe, waarbij voor enkele tonnen schade werd aangericht.

De politie hield op 17 november een man aan die Sardjoe telefonisch bedreigd zou hebben niet .,maatregelen" als hij niet twee miljoen Surinaamse guldens en een miljoen dollars zou afstaan. De bedreigingen vonden plaats na de aanslagen.

Celstraf voor directeur Telesur

Directeur John Neede van het telecommunicatiebedrijf Telesur werd op 29 december wegens aanranding van een medewerkster van het bedrijf veroordeeld tot zes maanden gevangenisstraf waarvan vier voorwaardelijk. Het proces had grote belangstelling gekregen omdat het slachtoffer de dochter was van de politicus en vakbondsleider Fred Derby. Neede, die als een invloedrijk man gold, had steeds volgehouden onschuldig te zijn.

Neede was sinds de coup van 1980 directeur van Telesur. Hij was een keer eerder geschorst.

van 1988-1991, omdat hij zou hebben aangezet tot moord. Hij werd toen echter vrijgesproken wegens gebrek aan bewijs en door de regering Kraag/Wijdenbosch in zijn functie hersteld. Hij had tevens een veroordeling op zijn naam wegens valsheid in geschrifte.

Hoge militair verdacht van cocaïnehandel

Eind november gaf het openbaar ministerie in Paramaribo de militaire politie opdracht luitenant-kolonel Marcel Zeeuw aan te houden in verband met handel in cocaïne.

Zeeuw was directeur van het kabinet van de bevelhebber en was geruime tijd commandant van de militaire politie geweest. Hij was een van de zestien onderofficieren die in 1980 onder leiding van Bouterse de militaire coup pleegden en zou in december 1982 betrokken zijn geweest bij de moord op 15 tegenstanders van het toenmalige militaire regime.

Op 26 november was bij de politie een klacht gedeponeerd tegen Zeeuw door de zakenman Ch. Birtantie. De man, die eerder met de politie in aanraking was geweest wegens oplichting, verklaarde van Zeeuw een cheque van een miljoen Surinaamse guldens te hebben ontvangen voor een kilo cocaïne. De verdere betaling zou in dollars gebeuren en hij zou nog twee kilo leveren. Later weigerde Zeeuw het geld echter tc betalen en liet hij de woning van de handelaar door vier gewapende mannen onderzoeken om de cheque terug te krijgen. zo luidde de beschuldiging.

Terwijl de bevelhebber van het Nationaal Leger, Arty Gorré, die op werkbezoek was in Nederland, op 2 december verzekerde dat Zeeuw onvindbaa was, gaf deze in zijn woning in Paramaribo ongehinderd een persconferentie waarop hij ontkende betrokken te zijn bij een cocaïnedeal. Hij zei de beschuldiging te beschouwen als onderdeel van een scenario, waarin advocaat-generaal S. Punwasi de hoofdrol speelde. Volgens Zeeuw was Punwasi zelf in 1991 betrapt met tweeëneenhalve kilo cocaïne in zijn kofferbak terwijl hij ook nog ,,ladderzat" aan het stuur zat. Zeeuw verklaarde zich pas aan justitie te zullen overleveren - en niet als verdachte maar als getuige - wanneer er een onderzoek zou worden ingesteld naar Punwasi.

Op 15 december beweerde Gorré in Paramaribo tegenover journalisten dat de aanhouding van Zeeuw geen zaak van het leger was, maar van het openbaar ministerie.
Op 17 december werd door de procureur-generaal opnieuw een bevel tot aanhouding van Zeeuw uitgevaardigd wegens diefstal, afpersing en bedreiging. Een poging van de militaire politie om hem die dag in zijn woning te arresteren faalde omdat hij niet thuis was.

In een door John Nelom ondertekende verklaring die op 18 december door de radiostations werd uitgezonden dreigden de voormalige coupplegers uit 1980 met .,adequate maatregelen" als Zeeuw iets zou overkomen. Nelom liet meten dat als er leden van de ,,groep van zestien" waren die niet achter de verklaring stonden, ze ,,maar publiekelijk moeten bekendmaken dat ze verraad willen plegen". Van de zestien waren overigens vier leden niet meer in leven en was een vijfde spoorloos verdwenen. Bevelhebber Gorré, die ook een van de coupplegers was, verklaarde een dag later dat het Nationaal Leger alle zeilen zou bijzetten om de veiligheid van de burgers te garanderen en dat extra veiligheidsmaatregelen waren getroffen.

Op 3 januari 1994 meldde Marcel Zeeuw zich bij bevelhebber Gorré. Deze droeg hem over aan de militaire politie, die hem samen met de burgerpolitie zou verhoren.

Zeeuw bleek onder meer contact te hebben gezocht met het mensenrechtenbureau Moiwana '86, omdat hij vreesde geen eerlijke behandeling te zullen krijgen van het openbaar ministerie

Op 15 januari, de laatste dag van zijn voorarrest. werd Zeeuw op vrije voeten gesteld, omdat zijn betrokkenheid bij cocaïnehandel niet kon worden bewezen.

Tijdens zijn voorarrest had hij een speciale behandeling genoten. getuige zijn verblijf in een vroegere officierswoning in het militaire complex Fort Zeelandia. Het feit dat hij in die periode ook enkele malen zijn huis had mogen bezoeken. had in Paramaribo opschudding veroorzaakt.

Op 19 januari werd bekend dat Zeeuw bij president Ronald Venetiaan, opperbevelhebber van het leger, in beroep zou gaan tegen een straf van acht dagen huisarrest die bevelhebber Gorré hem had opgelegd. Hij kreeg de straf omdat hij zich niet, zoals opgedragen, had overgegeven aan de justitiële autoriteiten en bovendien 26 dagen onwettig afwezig was geweest uit dienst.

(Vor.ber.pag. 851/3 e.v.-1993)

EQUATORIAAL GUINEE

OPENBARE TERECHTSTELLING VAN OPPOSITIE-ACTIVIST

Volgens een bericht van de Spaanse radio van 21 september 1993 werd Romualdo Rafael Nsogo een jonge oppositieactivist die schuldig was bevonden aan moord en die op 17 september door een militaire rechtbank ter dood was veroordeeld, op 19 september op het strand bil het vliegveld van Bata in het openbaar terechtgesteld

De oppositionele Convergentie voor Sociale Democratie, waarvan Nsogo lid was geweest, zei dat deze executie deel uitmaakte van de regeringsstrategie om de oppositie te intimideren en aantoonde dat de regering niet bereid was zich te houden aan akkoorden die het land de democratie moesten brengen.

UITWIJZING VN-AMBASSADEUR

De permanente vertegenwoordiger van Equatoriaal Guinee bij de Verenigde Naties en andere internationale organisaties in Genève. Marcelo Engoga Motulu, kreeg op 13 oktober een officieel verzoek om Zwitserland te verlaten. De Zwitserse regering had hem tot persona non grata verklaard omdat hij torenhoge schulden die hij had gemaakt, niet terugbetaalde. Een woordvoerder van het ministerie van buitenlandse zaken van Equatoriaal Guinee zei dat Motulu Zwitserland op 6 oktober had verlaten.

BETREKKINGEN MET SPANJE VERSLECHTERD

Op 21 oktober beschuldigde de regering zeven Spanjaarden van spionage. Bovendien zouden zij het land zonder visa zijn binnengekomen. De zeven werden het land uitgezet en de betrekkingen met Spanje, die de laatste tijd reeds onder druk waren komen te staan (zie pag. 711/3-'93), verslechterden verder. De Spaanse ambassadeur in de hoofdstad Malabo en de Spaanse consul in Bata werden ook beschuldigd van ,,inmenging in de binnenlandse aangelegenheden" van Equatoriaal Guinee.

De Spaanse minister van buitenlandse zaken, Javier Solana Madariaga, zei op 21 oktober in Madrid dat het regime in Equatoriaal Guinee .,geobsedeerd was door het idee dat Spanje zich met zijn zaken wilde bemoeien". Hij waarschuwde echter dat Spanje zijn financiële hulp aan Equatoriaal Guinee zou heroverwegen als de voor november aangekondigde parlementsverkiezingen niet doorgingen.

PARLEMENTSVERKIEZINGEN

De regerende Democratische Partij van Equatoriaal Guinee (PDGE) eiste de overwinning op bij de eerste parlementsverkiezingen met meerdere partijen in het land op 21 november. De verkiezingen werden echter door oppositionele politici en buitenlandse diplomaten een .,farce" genoemd.

Volgens cijfers die op 2 december door de Nationale Kiesraad werden gepubliceerd verwierf de PDGE 68 van de 80 zetels in de Nationale Assemblée. De overige 12 zetels gingen naar drie van de zeven oppositiepartijen die aan de verkiezingen deelnamen: de Sociaal Democratische Volksconvergentie (CSDP) kreeg zes zetels en de Democratische en Sociale Unie (UDS)vijf, teiwijl de Liberale Partij (PL)één zetel behaalde. Over de opkomst werden geen officiële cijfers verstrekt.

Het Gezamenlijke Oppositie Platform (POC) beweerde dat 80 procent van de kiesgerechtigden niet had gestemd. Deze organisatie had reeds op 6 november tot een boycot van de verkiezingen op-Beroeuen. nadat duidelijk was geworden dat de regering de POC-eisen niet zou inwilligen: de voorbereiding van een accuraat kiesregister en het recht op het voeren van een verkiezingscampagne zonder intimidatie.

In een op 23 november uitgegeven verklaring noemde het POC de verkiezingen een ..slag in het gezicht van de dictatuur". Het verzocht de internationale gemeenschap de samenwerking met het regime van president Tedodoro Obiang Nguema Mbasogo op te schorten en dit regime te isoleren.

Op 20 november kenschetste het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken de verkiezingen als een ,,parodie op de democratie". De Spaanse minisler van buitenlandse zaken. Javier Solana Madariaga, zei op 22 november dat de verkiezingen niet hadden beantwoord aan de ,,minimumeisen van objectiviteit en democratische participatie" en dat de voorwaarden voor hulp van Spanje voor het eind van het jaar zouden worden heroverwogen. De auto iteiten in Malabo reageerden verbolgen. Zij beschuldigden beide regeringen van inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van Equatoriaal Guinee. Kapitein Manuel Nguema Mba. staatssecretaris van nationale veiligheid, verklaarde tegenover journalisten dat de Amerikaanse ainbassadeur John E. Bennetl ,,traditionele medicijnen (had ingenomen) die hem door oppositiepartijen die de verkiezingen boycotten waren gegeven opdat het stemmen slecht zou aflopen". waarmee hij de ambassadeur kennelijk van hekserij betichtte.

(Vor.ber.pag. 711/2/3-1993)

MAROKKO

BEZOEK VAN FRANSE PREMIER

Op 23 en 24 juli 1993 bracht de Franse premier Edouard Balladur een bezoek aan Marokko voor besprekingen met koning Hassan II en hoge functionarissen. Het bezoek stond in het teken van een verzoening tussen Marokko en Frankrijk, nadat in het begin van de jaren negentig de betrekkingen gespannen waren geweest.

De twee partijen spraken over bilaterale betrekkingen en de relatie met de Europese Gemeenschap. evenals over verschillende internationale en regionale kwesties. waaronder de Westelijke Sahara. het vredesproces in hel Midden-Oosten en het Balkari-conflict.

TABET TERECHTGESTELD

Op 9 augustus werd Haj Mohammad Mustapha Tabet. oud-hoofdcommissaris van politie. terechtgesteld door een vuurpeloton. Tabet was schuldig bevonden aan sexueel geweld en meervoudige verkrachting en op 15 maart had een rechtbank in Casablanca hem ter dood veroordeeld.

De laatste officiele executies in Marokko betroffen mensen die beschuldigd waren van rebelliein 1974.

INDIRECTE VERKIEZINGEN

Op 17 september vonden indirecte verkiezingen plaats voor 111 zetels van de Kamer van Afgevaardigden, het Marokkaanse parlement. Op 25 juni waren directe verkiezingen gehouden voor 222 zetels (zie pag. 644/3 e.v.- '93). De regerende centrum-rechtse coalitie, de Entente nationale, kwam met 154 zetels als grootste blok uit de bus in de tot 333 leden vergrote kamer. Het linkse oppositionele Bloc déinocratique behaalde 120 zetels.

De 111 zetels werden gekozen door kiescolleges. bestaande uit leden van stads- en plattelandsgemeenschapsraden. leden van beroepskamers en vakbonden

De Entente nationale boekte aanzienlijke winst bij de indirecte verkiezingen door 66 van de 111 zetels te veroveren. Het Bloc démocratiyue. dat in juni een doorbraak had beleefd, deed het betrekkelijk slecht bij de indirecte verkiezingen en behaalde slechts 21 zetels.

De definitieve zetelverdeling (met de in september geldende combinaties van partijen) luidde als volgt:

Partijen	25-6	17-9	Totaal
Entente nationale			
Cnionconstitutionnelle	27	27	54
Mouvement populaire	33	18	51
Parti nationaldémocrate	14	10	24
Mouvement national populaire	14	11	25
Bloc démocratique			
Union socialiste des forces populaires	48	4	52
Istiqlal	43	7	50
Parti du progrès et du socialisme	6	4	10
Confédération démocratique du travail	0	4	4
Union générale des travailleurs marocains	0	2	2
Organisation d r l'action démocratiquc et populaire	2	0	2
Andere partijen			
Rassemblement national des indépendents	28	13	41
Parti démocratique pour l'indépendence	3	6	9
Union marocaine du travail	0	3	3
Parti de l'action	2	0	2
Onafhankelijken	2	2	4
TOTAAL	222	111	333

BIJEENKOMST FRANS-MAROKKAANSE MILITAIRE COMMISSIE

Op 28 en 29 september kwam in Rabat de gezamenlijke Frans-Marokkaanse commissie bijeen. Het was de eerste officiële vergadering van de commissie sedert 1975, hoewel hoge officieren van de Franse en Marokkaanse strijdkrachten altijd nauwe banden hadden onderhouden.

OPENING VAN HET NIEUWE PARLEMENT. AFTREDEN OPPOSITIELEIDER

Op 8 oktober opende koning Hassan II de eerste zitting van de pas gekozen Kamer van Afgevaardigden, het Marokkaanse parlement. Onderhandelingen over de vorming van een nieuwe regering waren op dat moment nog gaande.

Na beraadslagingen op 3 en 4 oktober maakten de Union socialiste des forces populaires (USFP)en de Istiqlal, de belangrijkste componenten van het oppositionele linkse Bloc Démocratique, bekend dat zij geen coalitieovereenkomst zouden aangaan met de regerende centrum-rechtse Entente Nationale. De Entente Nationale was als het grootste blok uit de verkiezingen gekomen, ondanks forse winst voor het Bloc Démocratique.

Oppositieleider afgetreden

Het besluit van de USFP en de Istiqlal kwam een week na het aftreden van de

De openingszitting van het Marokkaanse parlement in Rabat op 8 oktober werd onder meer bijgewoond door Mohammed Bouceta (r.)secretaris-generaal en fractieleider van de Istiqlal, en mevr. Bennani Smires (m.)van de Istiqlal, de tweede vrouw in het Marokkaanse parlement.

leider van de USFP, Abdherrahman el-Yousifi. Hoewel Yousifi verklaarde dat hij was afgetreden uit protest tegen de acties van de autoriteiten voor en tijdens de algemene verkiezingen, meenden commentatoren dat zijn vertrek op diepe verdeeldheid duidde in de Marokkaanse linkse beweging.

BENOEMING VAN NIEUWE PARTIJLOZE REGERING. ONTWIKKELINGSPROGRAMMA

Op 11 november benoemde koning Hassan een nieuwe partijloze regering. Deze bestond grotendeels uit technocraten en politiek onafhankelijke figuren en er waren geen vertegenwoordigers in opgenomen van de partijen die aan de verkiezingen voor de Kamer van Afgevaardigden in juni en september (zie hierboven)hadden deelgenomen.

Koning Hassan had de beslissing om een partijloze regering te benoeinen genomen nadat het Bloc démocratique (of kutlah) zijn aanbod om een regering te vormen had verworpen. In een toespraak op 6 november zei Hassan dat hij de kutlah het beheer van 19 ministeries in de nieuwe regering had aangeboden. maar dat die dit had geweigerd omdat onder deze 19 posten niet de portefeuilles van buitenlandse zaken. binnenlandse zaken en justitie waren begrepen. Volgens de koning had de Entente nationale (of wifaq) ,.gesmeekt" om buiten de regering te blijven teneinde de partijen van deze coalitie in de gelegenheid te stellen hun krachten te bundelen en een herstructurering door te voeren.

Op 9 november had Hassan bekendgemaakt dat Mohammed Karim Lamrani aan zou blijren als premier. De 74-jarige Lamrani was benoemd tot leider van de door de koning in september 1992 uitverkoren interim-regering die op de verkiezingen moest toezien (zie pag. 113/2/3-'93). Lamrani was eerder premier geweest in de jaren 1971-1972, 1983-1984 en 1984-1986.

De samenstelling van de nieuwe regering was:

Premier - Mohammed Karim Lamrani.
Staatsministers: zonder portefeuille - Moulay Ahmed Alaoui; buitenlandse zaken en samenwerking - Abdellatif Filali; binnenlandse zaken en voorlichting - Driss Basri.

Ministers: justitie - Mohammed Idrissi Alami Machichi*: gezondheid - Abderrahim Haronchi; financien - Mohainmed Saghou"; onderwijs - Mohammed Knidri"; zeevisserij en koopvaardij - Mustapha Sahel*: uitrusting. kadervorming en beroepsopleiding - Mohammed Hassad*: transport - Rachid Ghazouani; PTT - Abdessalem Azihoun. landbouw en landhervorming - Abdelaziz Meziane Belfkih: jeugd en sport - Moulay Driss Alaomi M'Daghri+; handel, industrie en privatisering - Driss Jettou": religieuze giften (habous)en islamitische zaken - Abdelkedir Alaoui M'Daghri; werkgelegenheid en sociale zaken - Rafiq Haddaoui+; energie en mijnbouw - Abdellatif Guerraoui"; culturele zaken - Mohammed Allal Sinaceur: huisvesting - Driss Toulali*; buitenlandse handel, buitenlandse investeringen en nijverheid - Mourad Cherif*: toerisme - Serge Berdugo.

Junior ministers: Extra kabinetsleden. met de rang van junior minister, waren de secretarisgeneraal van de regering (Abdessadeli Rabi), zeven in het bureau van de premier gedelegeerde ministers (onder wie Omar Azziman voor mensenrechten) en één plaatsvervanger voor de ininister van binnenlandse zaken

* Nieuwe benoeming
\+ Andere taken

In dc nieuwe regering behielden drie staatsministers, die allen dicht bij de koning stonden. hun posten. Voorts was in de regering voor het eerst sinds het einde van de jaren '50 een joodse minister opgenomen: Serge Berdugo, voorzitter van de Raad van de joodse gemeenschappen (welke de 8.000 joden van Marokko vertegenwoordigde), werd benoemd tot minister van toerisme.

Amnesty International juichte de benoeming van Omar Azziinan als gedelegeerd minister voor mensenrechten toe. In een brief aan Azziman kort na zijn benoeming deed de mensenrechtenorganisatie een beroep op di Marokkaanse regering .,eenbladzij over het verleden oin te slaan" door alle gewetensgevangenen in vrijheid te stellen. Azziman was mede-oprichter van de Organisation marocaine des droits de l'homme(OMDH).

Economisch en sociaal ontwikkelingsplan

Op 23 november presenteerde premier Lamrani een nieuw economisch en sociaal ontwikkelingsplan aan de Kamer van Afgevaardigden.

Het plan behelsde nieuwe maatregelen om een ,.forse en aanhoudende groei" te bereiken en ..het grootst mogelijke aantal banen te scheppen". Daartoe zou het privatiseringsprogramma worden voortgezet en zouden de investeringswetten worden vereenvoudigd. Bovendien zou de effectenbeurs van Casablanca worden gereorganiseerd en zouden het bankwezen en het belastingstelsel worden hervormd

De Kamer keurde het nieuwe regeringsplan op 27 november met 202 tegen 118 stemmen goed.

(Vor.ber.pag. 644/3 e.v.-1993)

NIGERIA

CHAOS NA VERKIEZINGEN. VERTREK BABANGIDA. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Ook in juli 1993 duurde de politieke onrust voort, die was gewekt door de annulering van de presidentsverkiezingen in juni (zie pag. 563/3-'93). Voorvechters van de democratie waren er namelijk van overtuigd dat de president, generaal Ibrahim Babangida, niet volgens plan op 27 augustus de macht zou afstaan aan een democratisch gekozen president.

Op 5 juli kwam het!men in Lagos tot stilstand toen duizenden mensen gehoor gaven aan een stakingsoproep, die het begin markeerde van een week van burgerlijke ongehoorzaamheid. Betogers wierpen brandende barricaden op waardoor de zakenwijk in het centrum van de buitenwereld werd afgesloten, en eisten dat Moshood Kashimawo ûlawaie „MKO" Abiola van de Sociaal-Democratische Partij (SDP) onmiddellijk werd geinstalleerd als president. Volgens niet-officiele maar algemeen geaccepteerde cijfers was Abiola als winnaar uit tie bus gekomen bij de geannuleerde presidentsverkiezingen (zie pag. 564/1/2-'93).
Op 6 juli gaf de militaire regering, de Nationale Defensie- en Veiligheidsraad (NDSC). het leger en de stedelijke autoriteiten ran Lagos 24 uur de rijd om de orde te herstellen. nadat de oproerpolitie tenminste 11 betogers had gedood. De dag daarop werden tanks ingezet om groepen boze betogers te bedwingen en werd naar de verluidt de rust hersteld.

Ultimatum van regering

Op 6 juli stelde de regering een ultimatum aan de de twee politieke partijen van het land, de SDP en de Nationale Republikeinse Conventie (NRC). Ze werden voor de keus gesteld in te stemmen met de vorming van een niet-gekozen nationale interim-regering, die de militaire regering op 27 augustus moest aflossen, of in te stemmen met nieuwe verkiezingen.

Op 7 juli besloten beide partijen deel te nemen aan een interim-regering, hoewel de SDP erop stond dat Abiola aan het hoofd daarvan moest komen te staan. Abiola zelf echter, die niet in het nationale partijbestuur zat en dus niet aan de besprekingen had deelgenomen. liet weten dat zijn deelname aan een interim-regering, die hij ,,militair bestuur bij volmacht" noemde, uitgesloten was. Hij stelde de verdeeldheid in de SDP aan de kaak en hij beschuldigde de partijleiding ervan het electoraat te verraden door toe te geven aan de militairen.

Rechtszaak

Op 13 juli ondernamen Abiola en zijn running-mate Baba Gana Kingibe gerechtelijke stappen bij het Opperste Gerechtshof in Lagos door de annulering van de verkiezingen te wraken. Het Hof, dat zich beriep op een decreet van Babangida van 19 juli dat alle juridische mogelijkheden om de annulering aan te vechten verbood, verklaarde zich op 22 juli niet ontvankelijk om uitspraak te doen in de zaak.

Nieuwe verkiezingsdata

Op 13 juli verwierp de NDSC formeel alsnog de optie om een interim-regering te vormen. De raad zei dat nieuwe verkiezingen de ..enige aanvaardbare manier" waren om een president te kiezen.

Op 16 juli maakte de Nationale Kiescommissie (NEC) bekend dat er op 14 augustus gestemd zou worden. De uitslag zou op 16 augustus bekend worden gemaakt en de nieuwe president zou op 27 augustus worden geïnstalleerd.

Di: tijdschema werd onmiddellijk aanvaard door de NRC. De SDP echter bleef bij haar weigering deel te nemen aan nieuwe verkiezingen, waarbij ze nog eens beklemtoond? dat de verkiezingen van juni vrij en eerlijk waren geweest.

Nieuw plan voor interim-regering

Toen steeds duidelijker werd dat er in augustus geen nieuwe verkiezingen gehouden konden worden, haalde de NDSC eind juli het idee van een interim-regering weer van stal.

Op 31 juli maakte president Babangida bekend dat er overeenstemming was bereikt over de vorming van een interim-regering die op 27 augustus de Overgangsraad (zie pag. 116/2-'93) zou aflossen. De interim-regering zou moeten toezien op de lokale verkiezingen in december en daarna op de nieuwe presidentsverkiezingen. Over de samenstelling en het mandaat van de nieuwe regering zou een commissie beslissen die onder leiding zou staan van vice-president Augustus Aikhomu en die zou bestaan uit functionarissen van de twee partijen en hoge officieren van leger en veiligheidsdienst.

Het voorstel werd onmiddellijk verworpen door Abiola. Hij kreeg steun van de Campagne voor Democratie en andere mensenrechtengroeperingen, die opriepen tot nieuwe protesten en tot een boycot van alle verkiezingen. Bronnen dicht bij Abiola zeiden dat als er een interim-regering gevormd zou worden, Abiola met een eigen kabinet zou komen.

Mediabreidel

Op 23 juli probeerde de NDSC dissidente geluiden nog verder de kop in te drukken door verschillende media-instellingen, waaronder één van Abiola, te sluiten. De actie kwam na opmerkingen van kolonel Uche Chukwumerijie, de minister van voorlichting en cultuur, dat ,,ontevreden politici (...) het hele land gegijzeld" hielden door ,,misbruik" van de pers te maken en ,,verkeerde inlichtingen te verspreiden". Hij maakte duidelijk dat de regering niet bereid was de wassende stroom van kritiek in de media te tolereren.

Tot de getroffen kranten behoorden de produkten van Abiola's Concord Pers alsmede *Abuja Newsday*, *Sketch*. Punch en *Tribune*. Ook de lokale omroep in de deelstaat Ogun, Abiola's thuisstaat, werd uit de lucht gehaald.

Rabangida treedt af

Op 26 augustus trad generaal Ibrahim Babangida, aan de macht sinds de militaire coup van 27 augustus 1985 (zie pag. 577/1 e.v.-'85), af als president en droeg hij de macht over aan een niet-gekozen Nationale Interim-Regering. Deze regering zou moetenaanblijven tot 31 maart 1994.

Babangida had herhaaldelijk bevestigd dat hij het presidentschap wilde neerleggen op 27 augustus 1993. de uiterste datum die was afgesproken in november 1992 in het kader van de beloofde terugkeer naar een democratisch burgerbewind (zie pag. 116/1-'93). De activisten voor democratie toonden zich echter verbitterd en boos dat het lang verbeide herstel van de democratie nog niet in zicht was. De onrust groeide toen betogers eisten dat de macht zou worden overgedragen aan Moshood Kashimam o Olamale „MKO" Abiola

De leden van de nieuwe regering, bestaande uit burgers en soldaten, werden door Babangida zelf uitgezocht. Chief Ernest Adegunle Shonekan, het hoofd van de regering (president). was tot dan toe voorzitter van de demissionaire Overgangsraad (zie pag. 116/2-'93) geweest waarin ook verscheidene andere leden van het nieuwe kabinet zitting hadden gehad.

De structuur en samenstelling van de regering \va en gebaseerd op aanbevelingen van de commissie onder leiding van vice-president Augustus Aikhomu (zie hierboven), die op 5 augustus waren gepubliceerd. Een andere aanbeveling van deze commissie die door de regerende NDSC was aanvaard, gold de vorming van twee adviesorganen. de Nationale Defensieraad en de Nationale Veiligheidsraad. hoewel hun verhouding tot de nieuwe regering niet nader bepaald was. Ofschoon deze organen er eind augustus nog niet waren, zouden daarin naar venvachting enkele belangrijke adjudanten van Babangida uit het leger en de veiligheidsdienst zitting hebben, onder wie luitenant-generaal Joshua Dogonyaro (de chef van de defensiestaf) en luitenant-generaal Aliyu Mohammed (de stafchef van het leger). Gevoegd bij het feit dat verscheidene leden van de nu ontbonden NDSC in het kabinet waren opgenomen. was dit voor de pro-dernocratie activisten aanleiding te stellen dat het leger de regering zou blijven domineren.

De belangrijkste leden van de Nationale Interim-Regering waren:

Hoofd van de regering - chief Ernest Adegunle Shonekan*: defensie - generaal Sanni Abacha*; landbouw - Jerry Gana: handel - mevr. Bola Kuforiji-Oluba; communicatie - Dapo Sarumi: onderwijs - Abraham Imogie: financien - Aminu Sale*; buitenlandse zaken - chief Matthew Mbu"; gezondheidszorg - Prince Adelusi Adeluyi; binnenlandse zaken - chicf E.S. Yusufu; politiezaken - Abdullahai Mahmud Koki: justitie - Clement Akpamgbo*; olie en natuurlijke hulpbronnen - Don Etiebet: industrie - chief I.S. Kogbara: voorlichting - kolonel Uche Chukmumerije"

*lid van vorige regering.

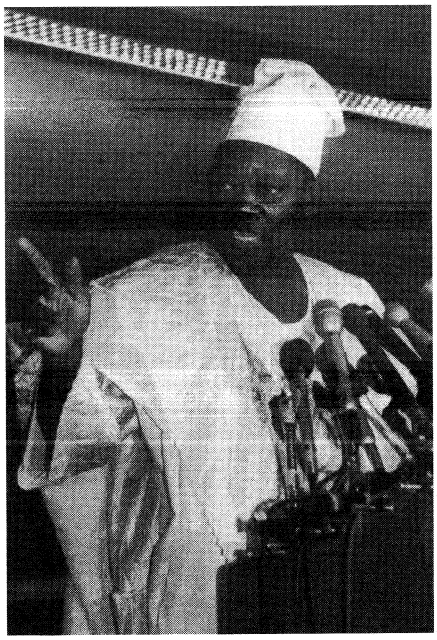

Moshood Kashiinawo Olawale ,,MKO" Abiola. de winnaar van de geannuleerde presidentsverkiezingen in Nigeria, beantwoordt vragen van verslaggevers in de National Press Club te Washingtonop 30 augustus 1993.

Abiola op de vlucht

De installatie van de nieuwe regering werd hevig bekritiseerd door Abiola, die zei dat ,,eenhandjevol geselecteerde ministers" geen ,,alternatief" voor, maar een ,,voortzetting van de militaire regering" was. Abiola zei dit in Londen, waar hij op 4 augustus heen was gevlucht nadat hij met de dood as bedreigd. Na bezoeken aan Parijs en Washington stelde Abiola op 30 augustus zijn terugkeer naar Nigeria uit die voor het eind van die maand verwacht was.

Abiola, die beloofde zo snel mogelijk terug te keren. herhaalde dat hij vastbesloten was zijn eigen alternatieve regering te vormen (zie hierboven). Minister Clement Akpamgbo van justitie waarschuwde echter dat deze stap als een .,opstand" beschouwd zou worden en op 30 augustus maakte hij bekend dat de Nationale Interim-Regering een decreet aan het voorbereiden was dat iedere verwijzing naar of uiting over de geannuleerde verkiezingen van 12 juni tot een illegale actie verklaarde.

Protesten onder bevolking. Persbreidel

In augustus ontplooide de regering verschillende activiteiten om de oppositie te frustreren.

Op 9 augustus arresteerden veiligheidstroepen verschillende vooraanstaande leden van de Campagne voor Democratie (CD) en dreigde de regering de noodtoestand uit te roepen om ren campagne van burgerlijke ongehoorzaamheid de kop in te clrukken. Desalniettemin ging de campagne volgens plan van start met een driedaagse staking (12-14 augustus). Hoewel er buiten het Yoruba-sprekende zuidwesten (het Abiola-bastion) niet veel gehoor aan de stakingsoproep werd gegeven, kwam het leven in Lagos wederom tot stilstand (zie boven) en waren de straten van Ibadan verlaten. Op 13 augustus, de tweede dag van de staking, zei minister Uche Chukwumerije van voorlichting dat de regering een ,,destabiliseringscampagne" had ontdekt die gefinancierd werd door een ,,ontevreden politicus" om ,,een nationale sfeer van onzekerheid" te scheppen. Hij waarschuwde dat er ..passende maatregelen" genomen zouden worden om de .,terroristische actie" te voorkomen.

Ook de persvrijheid werd verder ingeperkt Op 16 augustus werden er nieuwe registratie-eisen voor kranten afgekondigd. die voorafgaande aan de registratie een deposito van 250.000 naira moesten storten en bovendien een niet-terugvorderbare toeslag van 100.000 naira moesten betalen ($ 1 = 24,6799 naira op 16 augustus 1993). Het decreet stelde een geldboete van 250.000 naira of een gevangenisstraf van zeven jaar op het publiceren van een niet-geregistreerde krant. Iedereen die werd veroordeeld voor het publiceren van .,valse verklaringen. geruchten of berichten" kon rekrnenop 10 jaar hechtenis of een boete van 200.000 naira. Een tweede decreet maakte het verschijningsverbod op de kranten en bladen die in juli verboden waren. waaronder een aantal bladen van Abiola. officieel (ziehierboven).

Van 23-27 augustus vond een herhaling plaats van de gebeurtenissen van 12-14 augustus. toen de CD een tweede landelijke staking organiseerde die het economische hart van het land stil legde. Op 27 augustus maakte het Nigeriaanse Arbeiderscongres (NLC), een federatie van 42 vakbonden die de Nationale Interim-Regering afwees en de installatie eiste van een grondwettelijke regering onder leiding van Abiola. bekend dat zijn leden de volgende dag voor onbepaalde tijd in staking zouden gaan. De Nationale Unie van Arbeiders in de Olie- en Aardgasindustrie (Nupeng)sloot zich bij de staking aan en zei dat haar 50.000 leden zouden proberen de produktie stil te leggen.

Aan het einde van augustus deed Shonekan een poging de groeiende onrust tot bedaren te brengen. Op 31 augustus beloofde hij dat er nieuwe presidentsverkiezingen gehouden zouden worden voordat hij zijn post zou verlaten. Ook knoopte hij onderhandelingen aan met het NLC en gelastte hij de vrijlating van drie van de CD-leiders die eerder die maand gearresteerd waren, en van verscheidene gedetineerde journalisten.

Voorstellen voor nieuwe verkiezingen

De pas beëdigde Nationale Interim-Regering van Chief Ernest Adegunle Shonekan, die herhaaldelijk haar trouw aan de democratische principes bevestigde. bleef de eis van de oppositie afwijzen dat de macht moest worden overgedragen aan Moshood Kashimawo Olawale ,,MKO" Abiola. Daarentegen maakte de interim-regering plannen voor het houden van nieuwe verkiezingen. Te zelfdertijd deed zij pogingen zich onafhankelijk op te stellen tegenover het regime van oud-president Ibrahim Babangida.

Militaire benoemingen

Bij een reeks militaire benoemingen in september werden bondgenoten van Babangida gedegradeerd en werd de positie van generaal Sanni Abacha als minister van defensie versterkt. Als gevolg van de veranderingen, waar naar veler mening

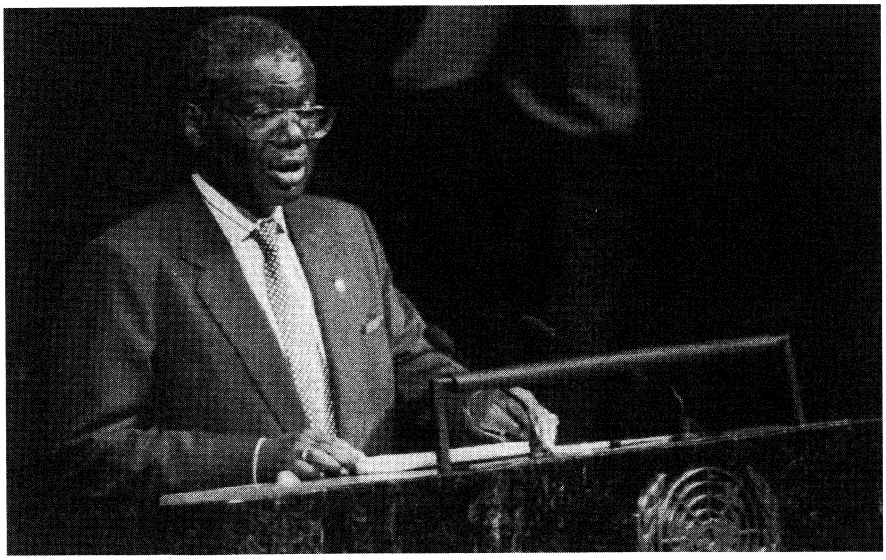

Chief Ernest Adegunle Shonekan staatshoofd van Nigeria. tijdens zijn toespraak tot de 48ste zitting van de Algemene Vergadering van de VN op 7 oktober 1993

Abacha achter stak, werden verscheidene benoemingen die Babangida had gedaan vlak voordat hij aftrad herroepen en werden personen gepromoveerd die zich negatief hadden uitgelaten over de verlenging van het militaire bewind

Tot de aanhangers van Babangida die minder machtige posities kregen. behoorde brigadegeneraal Halilu Akilu, een nauwe medewerker van dc voormalige president, die van de leiding van het Directoraat Militaire Inlichtingen werd overgeplaatst naar de dienst voor recrutering en reservisten Brigade-generaal John Shagaya, oud-minister van binnenlandse zaken en een mogelijke rivaal van Abacha. kreeg het commando over ECOMOG, de multinationale vredesmacht die onder auspicien van de Econoinische Gemeenschap van Westafrikaanse Staten (ECOWAS) in Liberia opereerde. Andere hoge militairen die op een zijspoor waren gezet waren luitenant-generaal Salihu Ibrahim. luitenant-generaal Joshua Dogonyaro en luitenant-generaal Gariba Guba. benevens vice-admiraal Babatunde Elegbede: hun ,,vrijwillige" pensionering werd in september bekendgemaakt,

Op 3 september werd luitenant-generaal Oladipo Diya, die naar verluidt tegen de annulering van de presidentsverkiezingen was geweest. benoemd tot chef van de defensiestaf. Diya, een voorstander van het beroepsmatig handelen van het leger. kritiseerde de recente bemoeienis van de strijdkrachten met de politiek. Hij beloofde dat de strijdkrachten zich aan de grondwet zouden houden en dat zij zich zouden beperken tot militaire taken. Brigadegeneraal A. Abdullahi. tot clan toe attaché voor defensie bij de Nigeriaanse hoge coinmissie in Londen. werd het nieuwe hoofd van het Directoraat Militaire Inlichtingen.

Verkiezingsdatum

Op 19 september maakte de Nationale Verkiezingscommissie (NEC) bekend dat de presidentsverkiezingen zouden worden gehouden op 19 februari 1994.

Er was bekendgemaakt dat de leiding van de twee officieel erkende partijen. de Nationale Republikeinse Conventie (NRC)en de Sociaal-Democratische Partij (SDP). overeenstemming hadden bereikt met de NEC over het houden van nieuwe verkiezingen in februari (hoewel de leiding van de SDP daarinee in conflict kwam met Abiola's eis dat zijn overwinning bij de verkiezingen in juni erkend moest worden).

De NEC maakte op 28 september een gedetailleerd tijdschema bekend. waarin werd bepaald dat het selecteren van partijkandidaten moest eindigen met de nationale partijconventies die van 7-9 januari 1994 gehouden zouden morden. Op 19 februari zou er tegelijkgestemd worden voor het presidentschap en de lokale besturen (oorspronkelijk in december) De definitieve uitslag van de presidentsverkiezingen zou op 23 februari bekend worden gemaakt en 5 maart was voorzien als datum voor een eventuele tweede ronde. De nieuwe president zou op 31 maart beedigd worden.

Op 23 september maakte Shonekan bekend dat in overeenstemming met de geest van nationale verzoening het iedere verkiesbare burger vrij stond mee te doen aan de komende verkiezingen. Ook deed hij een beroep op alle burgers, ,,met inbegrip van degenen in het buitenland, om terug te keren en deel te nemen aan de nationale dialoog".

Terugkeer van Abiola r

Na een afwezigheid van zeven weken keerde Abiola op 24 septembe terug naar Lagos waar hij op het vliegveld ais een held werd binnengehaald door meer dan 100.000 aanhangers die riepen ,,MKO president".

Bij zijn aankomst zei Abiola dat hij ..met iedereen (wilde)praten". vooropgesteld dat deze gesprekkcn plaatsvonden ,,op basis van gerechtigheid. eerlijk spel en de wil van het volk zoals die was uitgedrukt op 12juni". Shonekan gaf later aan dat hij bereid was te onderhandelen met Abiola.

Stakingen pro-Abiola opgeschort

De stakingsacties, die de belangrijkste vakbonden eind augustus hadden uitgeroepen om Abiola te ondersteunen, werden begin september opgeschort om de regering de tijd te geven de vakbondseisen en het effect van hun acties te beoordelen. Het Nigeriaanse Arbeiderscongres (NLC)zette de algemene staking op 2 september tijdelijk stop en de Nationale Unie van Olie- en Aardgasarbeiders (Nupeng)beëindigde haar acties op 6 september. Door de industriële acties was de economie verlamd, waren grote steden tot stilstand gebracht. was het vervoer verlamd en was een e nstig brandstoftekort veroorzaakt.

Campagne voor Democratie roept op tot nieuwe protestacties

Na de bekendmaking van een datum voor de nieuwe verkiezingen riep de Campagne voor Democratie (CD)op tot nieuwe protestacties die op 29 september moesten beginnen en op 1 oktober eindigen, de datum waarop de Nationale Interim-Regering volgens de organisatie inoest aftreden en Abiola als president moest worden geïnstalleerd

Over.het succes van de protestacties waren tegenstelde geluiden te horen. De Nigeriaanse radio berichtte dat aan de stakingsoproep nauwelijks gehoor was gegeven. Volgens het *Pan-African News Agency (PANA)* uit Dakar (Senegal) echter waren de straten van Lagos bijna geheel uitgestorven, waren de ineeste bedrijven en banken dicht en de regeringskantoren slechts bemand dooi- een handjevol werknemers, ondanks waarschuwingen van de politie dat zij ,,meedogenloos" zou optrrdrn tegen iedereen die deelnam aan .,illegale bijeenkomsten. optochten of demonstraties". Andere internationale persbureaus meldden dat de politie op 29 september op hardhandige wijze met traangas een protestbetoging uiteen had gedreven.

Terugkeer Akinloye

Chief Augustus Adisa Akinloye, oud-voorzitter van de inmiddels opgeheven Nationale Partij van Nigeria (NPN,de regeringspartij in de periode 1979-1983 ten tijde van de Tweede Republiek), keerde op 9 oktober uit baiiingschap terug.

Akinloye had het land verlaten na de staatsgreep van 31 december 1983. die een eind maakte aan het vierjarige burgerbewind van presiden? Shehu Shagari (zie pag. 5/1 e.v.-'84).

Eerder in oktober had ook Richard Akinjide. minister van justitie in de regering-Shagari en invloedrijk lid van de NPN, gehoor gegeven aan oproepen tot de terugkeer van ballingen.

Aankondiging verkiezingsboycot door SDP

Een communiqué, dat op 13 oktober aan het slot van een t eedaagse bijeenkomst werd uitgegeven, duidde op een verzoening in de Sociaal-Democratische Partij (SDP), die tevoren intern verdeeld was over zijn steun aan Abiola (zie hierboven). Het nationale bestuur verklaarde dat Abiola de verkiezingen van 12 juni ,,vrij en eerlijk" had gewonnen en deelde mee dat de partij het verkiezingsproces volledig zou boycotten tot Abiola als president werd beëdigd.

Daarentegen bevestigde de Nationale Republikeinse Conventie (NRC) op 19 oktober opnieuw haar afwijzing van de verkiezingen van 12 juni door te verklaren dat voor het land niet ,.een losgeld geëist" kon worden door .,persoonlijke politieke ambitie". Bevestigd werd dat de partij een regeringsbijdrage van 100 mln naira zou aanvaarden om aan de komende presidentsverkiezingen en de verkiezingen voor plaatselijke besturen deel te nemen. Bijzonderheden over de bijdragen, die voor beide partijen beschikbaarwaren, werden op 5 oktober gepubliceerd.

VLIEGTUIGKAPING

Op 25 oktober werd een vliegtuig van Nigerian Airways gekaapt. Het was op weg van Lagos naar Abuja, maar werd gedwongen naar Niamey. de hoofdstad van het buurland Niger, te vliegen. Op 28 oktober waren er nog 20 gijzelaars aan boord toen commando's van het Nigerse leger het vliegtuig bestormden. De vier kapers werden gevangengenomen, maar een van de gijzelaars. een copiloot, kwam hij de actie om het leven.

De commando's kregen steun van Franse militairen. Ook zouden Israëlische veiligheidstroepen ter plaatse zijn geweest namens dr Nigeriaanse regering.

De kapers hadden verklaard dat zij aanhangers waren van Moshood Kashimawo Olawale „MKO" Abiola. Zij beweerden lid te zijn van de tot dan toe onbekende Beweging ter. Bevordering van de Democratie en eisten dat de nationale interim-regering onder leiding van Chief Ernest Adegunle Shonekan onverwijld ten gunste van Abiola zou aftreden. Abiola had zich meteen gedistantieerd van de actie. de kaping veroordeeld en de kapers opgeroepen zich over te geven.

MILITAIRE MACHTSOVERNAME

Nadat Nigeria 82 dagen bestuurd was door een - niet gekozen -burgerregering, namen de militairen in Nigeria op 17 november wederom de macht over. De minister van defensie, generaal Sanni Abacha, trad aan als staatshoofd nadat hij Chief Ernest Adegunle Shonekan. het hoofd van de Nationale Interim-Regering (ING),tot aftreden hadgedwongen.

Abacha's machtsovername bevestigde vermoedens dat hij sedert het aftreden van president Ibrahim Babangida in augustus (zie hierboven) eigenlijk de touwtjes in handen had gehad. Abacha had een sleutelrol gespeeld in de coup van 1983, die een einde had gemaakt aan de Tweede Republiek (1979-1983) en aan de burgerregering van Shehu Shagari (zie pag. 5/1 e.v.-'84). Ook was hij een van de leidende figuren geweest bij de militaire putsch van 1985 die Babangida in het zadel had geholpen als staatshoofd en hemzelf als Babangida's plaatsvervanger (zie pag. 577/1 e.v.-'85).

Shonekans kortstondige ING-bestuur was achtervolgd door problemen sedert haar installatie in augustus (zie hierboven). In de dagen onmiddellijk voor de coup was de belegerde Shonekan steeds meer onder druk komen te staan.

Op 8 november had zijn regering een storm van protest ontketend door de overheidssubsidies op benzine af te schaffen. waardoor de prijzen meer dan het zevenvoudige stegen (van $ 0,028 tot $ 0.20 per liter). Betogers trokken de straat op en eisten Shonekans aftreden. Op 13 november riep het Nigereriaanse Arbeidscongres (NLC) met ingang van 17 november een algemene staking uit om te protesteren tegen de prijsstijging.
Shonekan kreeg bovendien te kampen met een ernstige constitutionele crisis, toen het Hooggerechtshof in Lagos op 10 november uitspraak deed in een zaak die Moshood Kashimawo Olawale „MKO" Abiola had aangespannen, en oordeelde dat de ING ongrondwettig en illegaal was. Op 15 november was ook duidelijk geworden dat Shonekans plannen om op 19 februari 1994 nieuwe verkiezingen te houden niet houdbaar waren nadat een registratiecampagne van de kiezers in het zuidwesten een bolwerk van Abiola. volledig was geboycot

In de avond van 17 november maakte Shonekan na een vier uur durende vergadering met Abacha en hoge militairen zijn aftreden als staatshoofd en opperbevelhebber van de strijdkrachten bekend. Abacha nam beide posten met onmiddellijke ingang over.

Bestuurlijke en parlementaire structuur ontbonden

In zijn eerste toespraak tot het land maakte Abacha op 18 november de onmiddellijke ontbinding van de belangrijkste staatsorganen bekend en de oprichting van een Voorlopige Regerende Raad (Provisional Ruling Council, of PRC). Deze raad zou bestaan uit hoge militairen en belangrijke leden van de Federale Uitvoerende Raad (Federal Executive Coucil of FEC, het kabinet). Hij gaf niet aan hoe lang hij van plan was aan de macht te blijven.

Abacha ontbond de ING, de Nationale Assemblée (de Senaat en het Huis van Afgevaardigden) en alle andere organen die gekozen waren tijdens het proces van geleidelijke overgang naar een democratisch bewind onder het regime van Babangida. De 30 gekozen deelstaatgouverneurs werden ontslagen en vervangen door leger- of politieofficieren. De Nationale Kiescommissie werd ontbonden. De uit twee partijen bestaande politieke structuur, door Babangida in het leven geroepen, werd afgeschaft toen de Sociaal-Democratische Partij (SDP) en de Nationale Republikeinse Conventie (NRC) evenals alle politieke activiteiten werdenverboden.

In antwoord op de algemene staking die het hele land verlamde, drong Abacha er bij de vakbonden op aan onmiddellijk weer aan het werk te gaan. Hij hief het verbod uit juli op sommige media (zie hierboven) op, maar waarschuwde de media zorgvuldigheid te betrachten in de berichtgeving.

Tot slot beloofde hij een constitutionele conferentie bijeen te roepen die over volledige constituerende bevoegdheden zou beschikken om de toekomstige grondwet van het land te bepalen. Hij zei echter niet wanneer de conferentie aan het werk zou gaan.

Binnenlandse reacties

In een radio- en televisieuitzending waarschuwde Abacha op 19 november dat hij geen afwijkende mening zou dulden. Hoewel de Campagne voor Democratie (CD) de coup veroordeelde, nam ze dit dreigement serieus en raadde de mensen aan binnen te blijven. Banken. fabrieken en grote winkels bleven dicht en Lagos was rustig. ten dele als gevolg van de algemene staking tegen de verhoging van de benzineprijs.

Hoewel in het zuidwesten enkele pro-democratie activisten op 19 november de straat opgingen en het tot botsingen met de politie kwam, waren er aan het einde van de maand weinig aanwijzingen voor demonstraties tegen de regering. Abacha's positie werd op 21 november verder verstevigd, toen het NLC besloot de algemene staking te beeindigen, nadat het nieuwe bewind had besloten de verhoging van de benzineprijs te beperken

Nieuwe regering

Op 21 november herstelde Abacha per decreet de grondwet van 1979 (van de Tweede Republiek) en richtte hij formeel de PRC op. Cp 24 november werd bekendgemaakt wie zitting hadden in de PRC en de FEC. In een duidelijke poging de inspanningen van pro-democratie activisten te ondermijnen en de internationale veroordeling van de coup te weerleggen, waren in de nieuwe regering verscheidene prominente aanhangers van Abiola opgenomen.

Baba Gana Kingibe, Abiola's runningmate in de mislukte verkiezingen van juni (zie pag. 563/2-'93), werd benoemd tot lid van de PRC en tot minister van buitenlandse zaken. Olu Onagoruwa, een vooraanstaande pro- democratie activist en advocaat, werd minister van justitie en lid van de PRC. Alex Ibr, de eigenaar van een van de belangrijkste onafhankelijke kranten van het land, werd ook lid van de PRC en werd benoemd tot minister van binnenlandse zaken. In de FEC hadden verder zitting Ada Adogu, oud-voorzitter

Baba Gana Kingibe, Abiola's running-mate bij de geannuleerde presidentsverkiezingen. tijdens een verjaardagsceremonie voor Abiola op 26 augustus in Lagos.

van de ontbonden NRC. Iyorchia Ayu, oud-voorzitter van de Senaat, en verscheidene figuren uit de Tweede Republiek. Abacha wees op de benoeming van deze mensen en van vier oud-leden van de voormalige ING om te beklemtonen dat hij werkelijk van plan was de macht aan de burgers terug te geven.

De PRC was als volgt samengesteld:

Voorzitter - generaal Sanni Abacha (opperbevelhebber strijdkrachten); vice-voorzitter - luitenant-generaal D.O. Diya (chef van de generale staf); leden - generaal-majoor Abdu Salam Abubakar (chef van de defensiestaf). brigadegeneraal Mohamed Chris Ali (stafchef van hel leger). schout-bij-nacht Allison Madueke (stafchef van de marine). vice-luchtmaarschalk John Femi (stafchef van de luchtmacht). Alhaji Kumasie (inspecteur van de politie). Ismaila Gwarzo (adviseur nationale veiligheid), Baba Gana Kingibe, Alex Ibru en Olu Onagoruwa.

De FEC was als volgt samengesteld:

Voorzitter en minister van defensie - generaal Sanni Abacha: vice-voorzitter - luitenant-generaal D.O. Diya; grondgebied federale hoofdstad - luitenant-generaal J. Oseni; onderwijs - Iyorchia Ayu; industrie - Bamanga Tukur; openbare werken en huisvesting - Lateef Jakande+; financien - Kalu Idika Kalu; olie - Don Etiebet*; energie en staal - Bashir Dalhatu*: gezondheid en menselijke hulpbronnen - Sarki Tafida: buitenlandse zaken - Baba Gani Kingibe: binnenlandse zaken - Alex Ibru: communicatie - Abubakar Rimi+; arbeid en uroduktiviteit - Samuel Ogbemuclia; landbouw - Adamu Ciroma: voorlichting - Jerry Gana*: justitie en procureur-generaal - Olu Onagoruwa; handel en toerisme - chief Melford Okilo+; transport en luchtvaart - chief E. Babatope; waterbronnen - Isa Mohammed*; wetenschap en technologie - Lazarus Unagu: politiezaken - Solomon Lar+: plaatselijk bestuur - Mohammed Anka; nationale planning - chief S.B. Daniyan; overheidsdiensten - mevr. Mobolaji Osomo.

Staatsministers olie - Umaru Baba, gezondheid - Silas Ilo landbouw - mevr Ada Adoyu; transport enluchtvaart - A B Yahava

* Lid van Shonekans ING
+ Gezagsdrager onder de Tweede Republiek (1979-1983)

Positie van Abiola

Tot teleurstelling van zijn aanhangers zei Abiola niets meer over de coup dan dat zij een ,.daad van God" was en op 22 november had hij een ontmoeting met Abacha. Bijzonderheden over hun gesprek werden niet openbaar gemaakt. Abiola leek niet te weten wat hij met de samenwerking van zijn aanhangers met het nieuwe bewind aan moest. Hij zei dat wie dacht het land op die manier te dienen, zulks moest doen. hoewel hij beklemtoonde dat iedere vorm van democratie de voorkeur genoot boven een militair bewind.

(Vor.ber.pag. 562/2 e.v.-1993)

RWANDA

NIEUWE OVERGANGSREGERING

Op 16 juli 1993 werd mevrouw Agathe Uwilingiyimana van de Republikeinse Democratische Beweging (Mouvement démocratique républicain, MDR) door president Juvénal Habyarimana benoemd tol premier van de overgangsregering (zie pag. 647/1-'93).

Tegelijkertijd werd het mandaat van de overgangsregering verlengd (zie pag. 646/1-93 voor eerdere verlenging). Hoewel niet werd bepaald op welke datum het nieuwe mandaat zou aflopen, werd overeengekomen dat de nieuwe regering zou aanblijven totdat een overgangsregering op brede basis was aangetreden.

De op 18 juli benoemde regering verschilde slechts op enkele plaatsen van de vorige regering. Alle ministers van de MRND (Mouvement ïépublicain national pour le développement et la démocratie), de PSD (Parti social démocrate) en de PDC (Christen-Democratische Partij) behielden hun portefeuilles. Alle MDR-ministers werden echter vervangen, onder wie Boniface Ngulinzaira, die als minister van buitenlandse zaken en samenwerking werd opgevolgd door Anastase Gasana.

Jean-Marie Vianney Mbonimpa, eveneens van de MDR, werd minister van basis- en voortgezet onderwijs. de functie die tot dan toe was vervuld door mevr. Uwilingiyimana. Mevr. Agnes Ntamabyaliro van de PL (Parti libéral) werd benoemd op de vacante post van minister van justitie en werd als minister van handel, industrie en ambachten opgevolgd door Justin Mugenzi van de PL.

Op 23 juli werd het aftreden van James Gasana als minister van defensie gemeld; hij vluchtte het land uit om in Europa asiel te zoeken. Op 30 juli benoemde president Habyariinana de districtscommandant van Byumba, kolonel Augustine Bizimungu, tot nieuwe minister van defensie.

ONDERTEKENING VREDESAKKOORD. VN-MISSIES. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Het vredesakkoord dat een einde moest maken aan de in oktober 1990 begonnen opstand van het Rwandese Patriottische Front (FPR, zie pag. 712/3 e.v.-'90), werd tenslotte. zoals aangekondigd (zie pag. 647/3-'93), op 4 augustus 1993 in Arusha (Tanzania) ondertekend door president Juvénal Habvarimana en kolonel Alex Kanyarengwevan het FPR.

In hei akkoord werden alle protocollen opgenomen die waren ondertekend tijdens de in juni 1992 begonnen onderhandelingen (zie pag. 858/2-'92), met inbegrip van de afspraak dat er in de periode voorafgaand aan de meerpartijenverkiczingen interim-instellingen zouden komen. Afgesproken werd dat de overgangsperiode zou ingaan op 10 september, als de Nationale Ontwikkelingsraad (parlement) zou worden vervangen door een Nationale Overgangsassemblée en Faustin Twagiramungu, voorzitter van de MDR, zou aantreden als premier van een overgangsregering op brede basis (zie pag 859/2/3-'92 en pag. 338 e.v.-'93). Zijn regering zou toezicht houden op de periode tot aan de verkiezingen die in juni 1995 waren gepland.
Volgens artikel 7 van het vredesakkoord moest de oprichting van de instellingen voor de overgangsperiode een feit zijn binnen 37 dagen na de ondertekening van het akkoord.

Stationering UNOMUR

Overeenkomstig resolutie 846 van de VN-S7eiligheidsraad (zie pag. 647/1-'93) werd op 18 augustus een begin gemaakt met de stationering van de VN-Waarnemersmissie Oeganda-Rwanda (UN Observer Mission Uganda-Rwanda, UNOMUR) aan de Oegandese zijde van de grens, die erop moest toezien dat het FPR geen militaire hulp ontving.

Verwacht werd dat de leden van een internationale vredesmacht begin september zouden aankomen om de reeds aanwezige Militaire Waarnemersgroep (GOM) (zie pag. 858/3-'92 en 646/2-'93) te versterken. Deze troepen zouden de veiligheid bewaken in de bufferzone tussen de twee partijen, toezicht houden op de demobilisatie en ervoor zorgen dat er een geintegreerd leger tot stand kwam (zie pag. 647/2-'93).

Start VN-missie

Op 4 oktober aanvaardde de VN-Veiligheidsraad unaniem resolutie 872 voor de oprichting van de UN Assistance Mission to Rwanda (UNAMIR) die moest helpen bij de uitvoering van het vredesakkoord.

De missie zou naar verwachting haar operaties begin november starten, wanneer de GOM en de UNOMUR in de nieuwe vredesmacht zouden zijn geïntegreerd. UNAMIR moest na de aankomst van al haar personeel uit 2.500 militairen bestaan. Tot haar mandaat behoorden controle op de naleving van het bestand, hulp bij het waarborgen van de veiligheid in Kigali en de veiligheid van de ovcrgangsregering alsmede het onderzoeken van en verslag uitbrengen over incidenten in verband met de activiteiten van de politie en de gendarmerie. Ook moest UNAMIR toezien op de repatriëring van vluchtelingen en de hervestiging van ontheemden en assisteren bij de coördinatie van humanitaire hulpacties.

Op 1 november begon de operatie UNAMIR officieel met het hijsen van de VN-

vlag in Kinihiri, aan de bestandslijn. De VN-vredesmacht stond onder bevel van de Canadese brigade-generaal Romeo Dallaire.
Op 18 november stuurde België als eerste land 65 militairen t.b.v. UNAMIR. De sterkte van het Belgische contingent was eind november opgevoerd tot 450 man.

Moordpartijen in Ruhengeri

Op 27 november maakte generaal Dallaire op een persconferentie in de hoofdstad Kigali bekend dat moordpartijen in de nacht van 17 op 18 november in drie gemeenten van de noordelijke prefectuur Ruhengiri (Nkumba, Cyeru en Kidaho) het leven hadden gekost aan 37 personen en dat zij het werk waren geweest van een goed voorbereid commando. Over de vermoedelijke daders wilde hij zich voorlopig niet uitspreken. Dallaire bevestigde dat de meeste slachtoffers iets met het MRND te maken hadden, maar benadrukte met klem dat er geen enkel bewijs was om het FPR van de moordpartij te beschuldigen (zoals de Rwandese staatsradio had gedaan). Inwoners uit de streek vertelden aan *De Standaard* (29 november) dat de kans groot was dat de daders veeleer gezocht moesten worden in kringen van de extremistische Hoetoe-partij CDR (Coalition pour la défense de la république) die al eerder van moorddadige commando-acties was beschuldigd

In dezelfde streek reed op 26 november een vrachtwagen van het Belgische Rode Kruis op een landmijn, Daarbij vielen één dode en drie zwaargewonden, allen Rwandezen.

Oprichting overgangsregering uitgesteld

Eind november was de overgangsregering nog niet gevormd. In een gesprek met *De Standaard* (1 december) verklaarde de Rwandese premier, Agathe Uwilingiyimana:

,,De aanwezigheid van blauwhelmen (UNAMIR) is voorwaarde voor de vorming van een overgangsregering en een parlement waarin het FPR zitting heeft. De eerste militairen (...) arriveerden reeds, maar hun aantal is kennelijk nog niet voldoende om de nodige veiligheid en stabiliteit in het land te waarborgen. Wij laten het verder aan de opperbevelhebber, brigade-generaal Romeo Dallaire. over om de datum te bepalen waarop beide overgangsinstellingen aan het werk kunnen."

Een tweede knelpunt in de regeringsvorming was de verdeeldheid binnen de MDR. Het vredesakkoord van Arusha noemde zelfs de naam van MDR-voorzitter Faustin Twagiramungu als premier, maar deze werd. kort vóór de ondertekening. samen met de ministers uit de regering-Uwilingiyimana, door een buitengewoon partijcongres uit de partij gestoten (zie pag 647/2-'93) Door zijn naam toch in liet vredesakkoord op te nemen. is dit al geschonden, nog voor het ondertekend werd", zo verklaarde voormalig premier en partijgenoot Dismas Nsengiyaremve begin september. Maar volgens premier Uwilingiyimana was men ,.aardig op weg naar een verzoening binnen de MDR". .,Maar afgezien daarvan, blijven we vasthouden aan de naam van Twagiramungu als toekomstig eerste minister. Juridisch is daar geen speld tussen te krijgen. aangezien de uitsluiting uit de partij nooit officieel geregistreerd is."

(Vor.ber.pag. 646/1 e.v.-1993)

SENEGAL

STAAKT-HET-VUREN

Op 8 juli 1993 tekenden Madieng Khary Dieng, de minister van de strijdkrachten, en Diamacoune Senghor, de leider van de opstandige Beweging van Democratische Krachten in Casamance (MFDC). een staakt-het-vuren in Ziguinchoir in de zuidelijke provincie Casamance (zie pag. 341/3-'93 voor separatistisch geweld). Ook Samba Lamine Mane, minister van defensie van Guinee-Bissau. tekende namens zijn regering die zich garant stelde voor het akkoord.

Het akkoord verplichtte beide partijen onmiddellijk nieuwe onderhandelingen te beginnen. hoewel het onderwerp van dergelijke besprekingen niet werd aangegeven. Het akkoord, waarin een beroep werd gedaan op de Franse regering om een waarnemersteam te sturen naar de betwiste provincie, voorzag in een wapenstilstand in heel Casamance, de vrijlating van gevangenen. het niet versterken van regeringstroepen in de provincie en de vrije terugkeer van vluchtelingen. Enkele dagen na de ondertekening werd echter melding gemaakt van schermutselingen tussen de twee partijen. Op 19 en 20 juli liet de regering niettemin 256 MFDC-gevangenen vrij.

GOEDKEURING VAN NOODPLAN. VERZET

Op 24 augustus keurde de Nationale Assemblée het ,,noodplan" van de regering goed.

Dit plan bestond uit een reeks bezuinigingsmaatregelen, waaronder een verlaging van de ambtenarensalarissen met 15 procent. een verlaging van de salarissen van de afgevaardigden met 25 procent. een verlaging van de toelagen voor afgevaardigden met 50 procent en een verlaging met 50 procent van het salaris en de toelagen van de president.

Verzet tegen bezuinigingsmaatregelen

De vijandige ontvangst die het in augustus bekendgemaakte economische herstelprogramma ten deel viei (zie hierboven). dwong de regering de doorvoering ervan op te schorten en nieuwe onderhandelingen te beginnen met de vakbonden. De bezuinigingsmaatregelen; met een loonsverlaging van 15 procent voor 66.000 ambtenaren, leidden tot grote industriële onrust waaronder een algemene 24-uursstaking op 2 september.

Op 26 september leken de regering en de vakbonden een compromis te hebben bereikt. Er werd afgesproken dat alleen ambtenaren met een maandsalaris hoger dan 50 000 francs CFA (ongeveer $ 175) tussen 11 en 18 procent gekort zouden worden, afhankelijk van de hoogte van het inkomen Het akkoord werd echter verworpen door de Nationale Unie van onafhankelijke Vakbonden van Senegal, die zei dat op deze wijze de lonen van slechts 6 procent van de ambtenaren beschermd werden.

Aanhoudende industriële actie

Hoewel de regering en vakbondsorganisaties een overeenkomst gesloten leken te hebben over de uitvoering van bezuinigingsmaatregelen, hield de industriële actie uit protest tegen het economisch herstelprogramma van de regering ook in oktober aan.

De campagne tegen loonsverlagingen werd geleid door een alliantie van vijf vakbonden. waaronder de Nationale Unie van Onafhankelijke Vakbonden van Senegal en de Nationale Confederatie van Senegalese Arbeiders. De steun voor de acties leek echter te verminderen. Slechts een deel van de arbeiders in Dakar deed mee aan een drie dagen durende staking vanaf 19 oktober, terwijl aan een oproep tot een soortgelijke actie op 26 oktober vrijwel geen gehoorlcelr te zijn gegeven.

Arrestatie van activisten

Drie leden van de Nationale Assemblée en 130 activisten van de oppositie werden op 5 november gearresteerd tijdens een demonstratie tegen de bezuinigingsmaatregelen van de regering welke was georganiseerd door de Afrikaanse Partij voor Democratie en Socialisme (PADS). Er werden aanklachten wegens deelname aan een niet-toegestane demonstratie ingediend tegen de arrestanten, onder wie Landing Savane (PADS),Ousmane Ngom (Senegalese Democratische Partij, PDS) en Abdoulaye Faye (PDS).

(Vor.ber.pag. 647/3 e.v.-1993)

TSJAAD

GESCHIL OVER BENOEMING MINISTER VAN FINANCIEN

Op 2' september 1993 leek er einde te zijn gekomen aan een ruzie tussen president Idriss Déby en premier Fidele Moungar over het ontslag van minister Robert Roingam van financiën en computerkunde, nadat beide partijen het eens waren ge orden over Amos Reoulengar als diens vervanger. De benoeming kwam na dagen van oplopende spanningen tussen Déby en Moungar die waren verscherpt toen Déby op 14 september Roingam had ontslagen.

Déby's actie. door Moungar gehekeld als niet te rijmen was met ,,het geolied functioneren van de door de Nationale Conferentie opgezette instellingen" (zie pag. 420/1/2-'93), viel samen met berichten over groeiende meningsverschillen tussen de twee mannen over het economische beleid. Op 14 septeinber rechtvaardigde Déby Roingams ontslag als een noodzakelijk correctie van het ,,amateurisme" dat Moungar aan de dag legde bij het ,.beheer van overheidsgelden". Op 16 september wees Déby de minister van handel en industrie, Abderahmane Izo Miskine. aan tot opvolger van Roingam als minister van financiën terwijl Moungars aanhangers Débv ervan beschuldigden het deinocratische proces ,.te verstoren" door op eigen houtje te handelen.

Naar aanleiding van de patstelling gaven 24 politieke partijen op 25 september een gezamenlijke verklaring uit waarin zij beide partijen opriepen hun geschillen bij te leggen omdat ,.niemand het recht heeft het overgangshandvest te schenden".

Op 26 septeinber zei Moungar in een radio-interview dat de betrekkingen tussen Déby en hemzelf genormaliseerd waren en dat hij ,,vastbesloten (was) in nauwe samenwerking met Déby te handelen om de overgang (naar democratie) te redden".

CNRT-LEIDER VERMOORD

Op 22 oktober werd kolonel Abbas Koty, leider van de rebellerende Nationale Raad voor de Wederopbouw van Tsjaad (Conseil national de redressement du Tchad, CNRT) doodgeschoten tijdens een vuurgevecht met veiligheidstroepen die opdracht hadden hem te arresteren na de ontdekkmg van een vermeende samenzwering voor een staatsgreep

De overgangsregering had op 16 oktober met Koty een overeenkomst getekend (ter uitbreiding van een akkoord dat in augustus was getekend, zie pag. 716/3-'93). Op grond van deze overeenkomst zou Koty zijn gewapende verzet beëindigen, zouden zijn troepen opgaan in het nationale leger en zou de CNRT veranderen in een politieke partij. Volgens minister Ali Djalbor van binnenlandse zakcn en veiligheid vermoedde de regering echter toen al dat Koty een couppoging beraamde. Deze geruchten. aldus Djalbor, werden vervolgens bevestigd door de ontdekking van door Koty ondertekende documenten waarin voor 24 oktober een reeks aanslagen op de presidentswoning, het vliegveld en op radio- en televisiestaiions was gepland

De aanhangers van Koty bleven echter volhouden dat Koty het vredesakkoord in goed vertroun-en had ondertekend en zij ontkenden de beschuldigingen van een coupkomplot. Zij beweerden dat de regering met het doodschieten van Koty een moord met voorbedachte rade had begaan. Op 24 oktober beschuldigde Idriss Agar Bichara, een leider van de CNRT, vanuit Tripoli (Libië)de regering ervan het akkoord van 16 oktober te hebben geschonden en hij zei dat hij de gewapende strijd zou hervatten.

PREMIER MOUNGAR TREEDT XE KOUMAKOYE NIEUWE PREMIER

Op 28 oktober diende premier Fidèle Moungar het ontslag van zijn regering en van hemzelf in. Deze stap volgde op een motie van wantrouwen tegen zijn regering, die kennelijk op initiatief van de aanhangers van president Idriss Deby in de Hogere Overgangsraad (CST, het overgangsparlement) was ingediend.

Moungar bracht de motie in verband met zijn recente verschillen van mening met Déby zoals een conflict in september over de benoeming van de minister van financiën (zie hierboven). Hij beweerde dat de motie een schending van de normale wroceclures was en hij waarschuwde dat een gevaarlijk precedent was geschapen. Op deze manier kon de president immers met succes de CST buiten \verking stellen en een premier van eigen keus benoemen.

Op 30 oktober werd bekendgemaakt dat de CST de klachten van Moungar zou onderzoeken, maar tegelijk meldde de CST dat sollicitaties voor de post van premier in behandeling werden genomen.

Nieuwe premier

Op 6 november werd Delwa Kassire Kouinakoye door leden van de CST gekozen tot premier van de overgangsregering als opvolger van Moungar:

Kouinakoye. die minister van justitie in de regering-Moungar was geweest, zei te hopen dat hij zou kunnen samenwerken met president Idriss Déby hij de overgang naar de democratie. Als zijn voornaamste doelstellingen noemde Kouinakoye: de voortgaande inkrimping van liet leger, het ondertekenen van een sociaal pakt met de vakbonden. het voorbereiden van de verkiezingen in 1994 en het totstandbrengen van nationale verzoening via gesprekken met de gewapende oppositie

Op 14 november benoemde Koumakove zijn kabinet Naast negen leden van de aftredende regering telde de nieuwe ploeg diverse tegenstanders van Déby, maar in het algemeen behield de Patriottische Reddingsbeweging (Mouvement patriotique du salut, MPS) van de president een overheersende positie
De samenstelling van hei nieuwe kabinet was

Premier - Delwa Kassire Koumakoye+; buitenlandse zakcn - Pakabi Lokna*; binnenlandse zaken en veiligheid - Ali Djalbor: justitie en zegelbewaarder - majoor Loum Hinassou Laina+; ambtenaren en arbeid - Abdelkader Wadal Kamougue; openbare werken en transport - Bambe Laouguere*: financiec en computerkunde - Amos Reoulengar: landbouw - Mahainet Saleh Ahmat; planning en samenwerking - Ibn Oumar Mahamat Saleh: openbare gezondheid - Mahamat Saleh Allabo*; nationaal onderwijs, cultuur, jeugd en sport - Pierre Gali Gatta Ngothe+; veeteelt en waterbronnen -Mahamat Ahmat Soukou*: communicatie - Lardevou Djene*; econoinie. financiën en toerisme - Abderahmane Izo Miskine+; mijnbouw, energie en olie - Chambio Andakatou Simlak*; vrouwenemancipatie en sociaal welzijn - mevr. Bintou Malloum; gedelegeerd minister in het bureau van de president. belast met nationale defensie. oorlogsveteranen en oorlogsslachtoffers - Mamadou Wobi*

+ Gewijzigde portefeuille
*Nieuwe benoeming.

Volgens *Le* Monde van 16 november waren Kaniougue. Laouguere cn Ngothe oppositieleiaers.

(Vorber.pag. 715/3 e.v.-1993)

ZAÏRE

ETNISCH GEWELD

Op 15 juli 1993 bood president Moboetoe Sese Seko de oostelijke provincie Kivu financiële en militaire hulp aan, terwijl hij ervan werd beticht persoonlijk aanstichte te zijn van een programma van ,,etnische zuivering" om Rwandezen uit het gebied te verdrijven. Op 16 juli stuurde Moboetoe 140 leden van zijn gevreesde elite-eenheid, de Republikeinse Garde, naar Kivu. Volgens de Zaïrese radio moesten de gardisten plaatselijke ambtenaren beschermen tegen aanslagen. maar volgens bisschop Faustin Ngabu wer-

den de troepen ingezet om naar meer onrust te scheppen. Welingelichte bronnen in Kinshasa meldden op 18 juli dat bij het etnisch geweld van de laatste drie maanden in Noord-Kivu al bijna 2.000 doden waren gevallen. Kiro Kimate, minister van openbare werken in de regering-Birindwa, die uit die streek afkomstig is, noemde het geciteerde dodencijfer ,,aannemelijk".

Eind juli waren vermoedelijk tenminste 3.000 mensen om het leven gekomen en ongeveer 300.000 ontheemd als gevolg van de aanhoudende etnische conflicten in de provincies Kivu, Kasai en Shaba (zie pag. 649/1 e.v.-'93). Het geweld, waarbij autochtone Zaïrezen en verarmde Banyarwanda (Hoetoe- en Toetsi-stammen die oorspronkelijk uit Rwanda komen) betrokken waren, was uitgebroken nadat Banyarwanda-kolonisten hadden geëist dat hun leefomstandigheden verbeterd zouden worden en dat er einde kwam aan de betaling van tienden aan lokale stammen.

Begin juli waren volgens berichten 60 autochtone Zaïrezen die in de buurt van de Oegandese grens woonden. gedood tijdens een strooptocht van guerrillastrijders van het Rwandese Patriottische Front (FPR).

VN-AFGEZANT OP BEZOEK

De op 8 juli benoemde speciale afgezant van de VN voor Zaïre, de Algerijnse oud-minister van buitenlandse zaken Lakhdar Brahimi, voerde op 20 juli besprekingen met president Moboetoe om de politieke impasse tussen de rivaliserende regeringen van het land (zie pag. 344/1/2-'93) te doorbreken. In april had de regering-Tshisekedi VN-interventie gevraagd om de politieke stabiliteit te helpen herstellen (zie pag. 649/1-'93).
Bij zijn vertrek uit Kinshasa op 31 juli drong Lakhdar Brahimi aan op een ,.regeling onder Zaïrezen".

RAPPORT AMNESTY INTERNATIONAL

Een rapport van de mensenrechtengroepering Amnesty International van 16 september waarin werd gesteld dat de mensenrechtensituatie in Zaïre sinds de jaren zestig niet zo slecht was geweest, werd door Moboetoe afgedaan als ,,tendentieus". Het rapport beschuldigde de veiligheidstroepen ervan met ,,meedogenloze wreedheid" ,,honderden, zoniet duizenden burgers" en leden van de oppositie te hebben vermoord en gemarteld.

AKKOORD OVER OVERGANGSREGERING. ONDERTEKENING UITGESTELD. IMPASSE IN GESPREKKEN OVER OVERGANGSREGERING

Op 30 september werd aangekondigd dat onderhandelaars van president Moboetoe Sese Seko en van de oppositie op 2 oktober in Kinshasa een globaal politiek akkoord zouden ondertekenen dat de overgang naar een democratisch gestructureerde Derde Republiek tegen uiterlijk januari 1995 zou regelen.
De woordvoerders van beide groepen - Lengema Dulia van de Moboetoe-getrouwe Politieke Krachten van het Conclaaf (Forces politiques du conclave, FPC) en Gérard Kamanda Wa Kamanda van de Heilig Unie van de Radicale Oppositie (Union sacrée de l'opposition radicale, USOR) - hadden in de nacht van 29 op 30 september al een gezamenlijke verklaring in 10 punten ondertekend. Zij werden het eens over de tekst van een overgangsgrondwet. waarover het volk zich in een referendum mocht uitspreken. Hiermee zou een einde komen aan de bestaande situatie waarin parallelle regeringsinstellingen elkaar het gezag betwistten.

De besprekingen waren op 10 september in het Palais du Peuple te Kinshasa begonnen - nadat daar sinds 19 augustus vooroverleg had plaatsgevonden - met als doel de politieke impasse te doorbreken die onder meer werd gekenmerkt door het bestaan van rivaliserende regeringen - de regering van premier Faustin Birindwa, die in maart was benoemd (zie pag. 344/1/2-'93) en door Moboetoe werd gesteund, en de regering van Etienne Tshisekedi, die in augustus 1992 was benoemd (zie pag. 862/2-'92) en werd gesteund door de Hoge Raad van de Republiek (HCR).het door de oppositie gedomineerde overgangsparlement (zie pag. 342/2-'93).
Bij het overleg fungeerde ook de speciale afgezant van de VN-secretaris-gene aal voor Zaïre. Lakhdar Brahimi, als bemiddelaar. Maar hij verliet Kinshasa op 23 september zonder dat concrete resultaten werden gemeld.

Het nieuwe akkoord voorzag onder meer in vier overgangsinstellingen: de president van de republiek (met overeengekomen presidentiële prerogatieven); de HCR. voortaan het Overgangspa lement (met één kamer) genoemd: de overgangsregering; en de magistratuur. Het akkoord had ook betrekking op de procedures voor de samenstelling van het parlement. De naam Zaïre en de nationale symbolen bleven voorlopig behouden.

Op 30 september's avonds zou het laatste knelpunt uit de weg worden geruimd: de aan ijzing van een premier. Maar de bijeenkomst werd opgeschort.

Op 1 oktober kwam de verdeeldheid opnieuw tot uiting toen bleek dat zowel het oude Moboetoe-gezinde parlement als de HCR ieder afzonderlijk hun leden opriepen voor de opening. op 4 oktober. van dc gewone parlementaire zitting.
Op 5 oktober werd de ondertekening van het politieke akkoord voor de tweede maal uitgesteld. Volgens de officiële radio in Kinshasa werd het nieuwe uitstel veroorzaakt door meningsverschillen over de toekomstige rol van premier Etienne Tshisekedi. Deze weigerde zomaar op te stappen en drong erop aan opnieuw tot premier te worden benoemd.

Impasse

Vervolgens raakten de gesprekken kennelijk in een impasse.

Er werd gemeld dat leden van de voormalige Heilige Unie bleven vasthouden aan hun eis dat Etienne Tshisekedi de overgangsregering moest leiden. Deze eis werd verworpen door vertegenwoordigers van president Moboetoe Sese Seko, die erop wezen dat Tshisekedi's aanspraak berustte op het gezag van de Nationale Conferentie, die zelf was vervangen op grond van de overeenkoinst van september,

Op 15 oktober verliet de speciale afgezant van de VN in Zaïre, de Algerijn Lakhdar Brahimi, Kinshasa na een verblijf van een week zonder dat een protocol op basis van de overeenkomst van eind september was getekend.

VERWARRING OVER ERKENNING DOOR VN

De mededeling, volgens een Belgisch bericht van 23 september, dat Lambert Mende, minister van voorlichting in de regering-Tshisekedi, was aangewezen om de zetel van Zaïre te bezetten tijdens de 48ste zitting van de Algemene Vergadering van de VN, werd betwist door de regering van premier Faustin Birindwa. Deze diende een klacht in bij de accreditatiecommissie.

In een officiële bekendmaking namens de regering-Birindwa, die op 5 oktober werd uitgegeven. werd verklaard dat de Algemene Vergadering van de VN tijdens haar 48ste zitting Mpinga Kasenda, minister van buitenlandse betrekkingen in de regering-Birindwa, had erkend als hoofd van de officiële delegatie van Zaïre.

MONETAIRE HERVORMING

Op 21 oktober maakte de regering-Birindwa de invoering van een nieuwe munt bekend, de nieuwe zaïre (NZ), met

een waarde van NZ 1 = Z 3 mln. De introductie van de nieuwe munt, die de monetaire hervorming die de Banaue du Zaïre in gang had gezet moest ondersteunen. viel samen met de devaluatie (met 11 procent) van de oude zaïre. die nog een maand geldig bleef. Deze had begin oktober een waarde van ongeveer $ 1 = Z 7 mln. terwijl de waarde op 31 december 1992 nog S 1 = Z 1.955.614 was. De officiële wisselkoers van de nieuwe munt was $ 1= NZ 3.

De monetaire hervorming liep uit op een rampzalige stijging van de prijzen en leidde tot uitingen van verzet en ongenoegen.

De prijs voor een zak maniok - het basisvoedsel in Zairc - steeg in drie dagen van 100 naar 300 mln (oude) zaïres. Die van andere basisprodukten steeg in dezelfde verhouding. (Het basismaandloon van een soldaat of een ambtenaar bedroeg ca. 150 mln oude zaïres.) De nieuwe munt werd op de zwarte markt tegen zes NZ per dollar verhandeld.

Verzet tegen de munthervorming werd gemeld in Bukavu (Zuid-Kivu). de stad x-an premier Birindwa. De presidentiële garde DSP verrichtte verscheidene arrestaties; onder meer Ferclinand Chimanuka (leider van de plaatselijke oppositie) en Wassa Mbilizi (Vereniging voor de Verdediging van de Mensenrechten) werden opgesloten. De société civil van Zuid-Kivu riep op tot een actie .,dode stad". waa - door het openbare leven in Bukavu op 3 november geheel werd stilgelegd. Dezelfde dag werd abt Floribert Bashima gearresteerd. Ook uit Kisangani werd verzet tegen de nieuwe munt gemeld.

Op 11 november was het onrustig in het diamantcentrum Mbuji-Mayi (Kasai) in verband met een aangekondigde verscherpte controle op de illegale handel in goud en edelstenen.

Op 14 november sloot de regering-Birindwa in Kinshasa een akkoord met het verbond van Zaïrese bedrijven Aneza over een gewaarborgde u-isselkoers voor de nieuwe zaïre (S 1 = NZ 4). De maatregel moest een einde maken aan de speculatie en de inflatie. De Aneza verbond zich ertoe dat alle winkels hun deuren openden. Vele handelaren hadden die gesloten uit vrees voor heibel.

(Vor.ber.pag. 648/2 e.v.-1993)

ZUID-AFRIKA

ESCALATIE VAN GEWELD VERKIEZINGSDATUM RAPPORT- GOLDSTONE

Een aanslag op een kerk in Kaapstad op 25 juli 1993, waarmee het politieke geweld van die maand een hoogtepunt bereikte overschaduwde de publikatie van een ontwerp voor een multiraciale interim-grondwet op 26 juli.

Bij de aanslag op de St James's Church in Kenilworth, een blanke voorstad van Kaapstad, vielen 12 doden en meer dan 50 gewonden. De aanvallers, zowel blanken als zwarten. vielen tijdens een dienst de kerk binnen cn openden het vuur op de 1.000 kerkgangers Onder de doden bevonden zich voornamelijk ter plekke woonachtige blanken. maar ook twee kleurlingen en drie Oekraiense zeelieden die in de kerk te gast waren.

De verantwoordelijkheid voor de aanslag werd door geen enkele groepering opgeëist. Hoewel de actie overeenkomsten vertoonde met soortgelijke in het verleden gepieegde aanslagen op blanke doelen door het Azaniaanse Volksbevrijdingsleger (Azanian People's Liberation Army, APLA. zie pag. 564/3-'93 en 568/3-'93), de militaire vleugel van het Pan-Afrikaanse Congres (PAC), ontkende het PAC iedere betrokkenheid. terwijl commentatoren opmerkten dat het APLA in het verleden nooit met blanken had gewerkt. Velen waren van mening dat de aanslag het merk was van een ..Derde Macht" van provocateurs. Deze opinie werd gedeeld door een plaatselijk raadslid dat verklaarde dat de aanslag was gepleegd om ..angst en onzekerheid te zaaien onder een blanke bevolking die toch al nerveus is door het vooruitzicht op democratie en een zwart bewind". Andere motieven zouden naar zijn zeggen ontwrichting van het onderhandelingsproces en ..ondermijning van de voortgang in de richting van verkiezingen" zijn geweest.

De moorden wekten grote ontsteltenis en werden door alle partijen veroordeeld. Het Afrikaanse Nationale Congres (ANC) ondernam snel stappen om de kans op een mogelijke verdere raciale polarisatie te verkleinen door zijn aanhangers op te roepen mee te doen aan de jacht op de moordenaars. Minister Hernus Kriel van wet en orde noemde de aanslag een van de .,wreedste en schokkendste" die het land ooit had getroffen en beloofde dat geen middel onbeproefd zou worden gelaten om de moordenaars te vangen. Later werd bekendgemaakt dat er een beloning van R 230.000 (circa S 50.000) was uitgeloofd voor de tip die tot hun arrestatie zou leiden.

In de weken voorafgaand aan de aanslag op de kerk had een escalatie van politieke gemeld al geresulteerd in de dood van honderden mensen, allen zwarten. Tussen 2 en 13 juli kwamen in de East Rand meer dan 220 mensen om het leven bij gevechten tussen aanhangers van het ANC en de Inkatha Vrijheidspartij (IFP) Tokoza en Kathlehong woonoorden ten oosten van Johannesburg vormden het toneel van de ergste incidenten In dezelfde periode vielen in de provincie Natal ten minste 50 doden ten gevolge van hetzelfde conflict Een klaarblijkelijk onomkeerbare spiraal van wraakacties waarbij iedere moord aanleiding gaf tot nieuwe moorden, bracht de m oonoorden aan de rand van de anarchie. Vredeswaarnemers, die niet in staat bleken de verantwoordelijken aan te wijzen voor de nieuwe moordpartijen, lieten zich vooral kritisch uit over de politie, omdat die er niet in slaagde de gewelddadigheden een halt toe te roepen. Zij verklaarden dat de politie zich 's avonds uit Tokoza en Kathlehong terugtrok en dat ze pas 's morgens terugkeerde om de doden op te halen.

Hernus Kriel minister van wet en orde. met vertegenwoordigers van het ANC en de Inkatha Freedom Party (IFP)

Vele commentatoren brachten het geweld in verband met het feit dat op 2 juli de datum voor de eerste niet-raciale democratische verkiezingen, reeds voorlopig afgesp oken op 3 juni (zie pag. 568/1-'93), was bevestigd. Zij verklaarden dat het conflict was uitgelokt door degenen die de voortgang van het democratiseringsproces wilden blokkeren.

Op 16 augustus stelde de politie formeel een 17-jarige in staat van beschuldiging in verband met de moord op 12 mensen in de St James's Church. Later werden nog drie andere jongeren gearresteerd in verband met het incident.

Verkiezingsdatum bevestigd

Op 2 juli bcxestigden afgevaardigden die zitting hadden in het meerpartijenonderhandelingsforum dat 27 april 1994 was bevestigd als verkiezingsdatum

Tegen deze beslissing werd protest aangetekend door Inkatha dat te kennen gaf niet aan de verkiezingen te zullen deelnemen en door

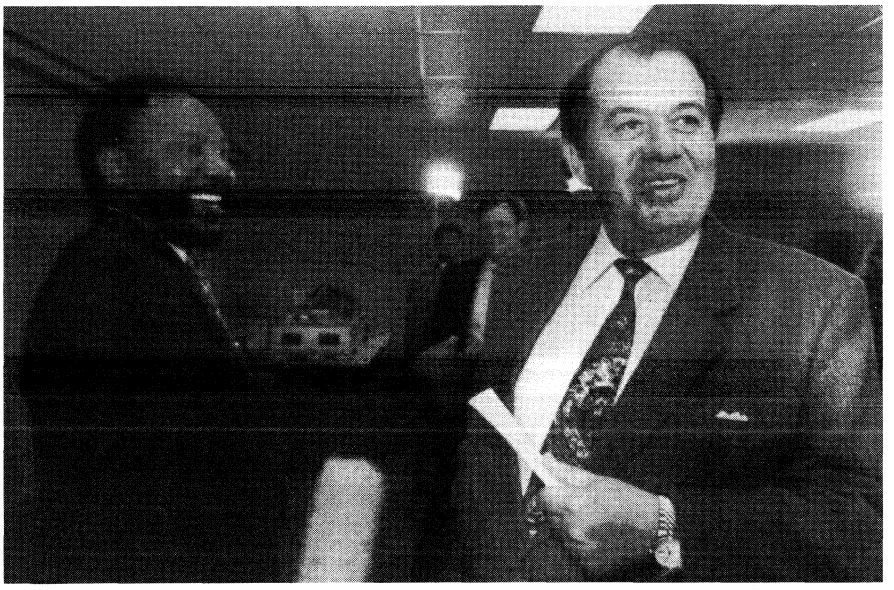

Cyril Ramaphosa, secretaris-generaal van het ANC, en Tom Langley, een leider van de Conservatieve Partij (CP), tijdens een persconferentie op 2 juli. toen de CP en de IFP zich uit het meerpartijenorerleg terugtrokken uit protest tegen de aanwijzing van 27 april 1994 als datuin voor de eerste niet-raciale verkiezingen.

de Inkatha-bondgenoten binnen de Groep van Bezorgde Zuidafrikanen (Concerned South Africans Group. COSAG). die bestond uit de Conservatieve Partij (CP),de Afrikaner Volksunie (AVU), vertegenwoordigers van de in naam onafhankelijke bantoestans (,,thuislanden") Ciskei en Bophuthatswana en vertegenwoordigers van het niet-onafhankelijke thuisland Kwazulu. Pravin Gordhan, de voorzitter van het onderhandelingsforum. verklaarde echter dat er .,voldoende consensus" was om de datum te bevestigen. Hierna schortten Inkatha en de CP hun deelname aan de besprekingen op (zie pag. 569/3-'93 voor een eerdere boycot). omdat zij van mening waren dat er zonder hen geen consensus zou mogen zijn bereikt over een kwestie van een dergelijk vitaal belang. Inkatha eiste later dat de term ,,voldoende consensus" opnieuw gedefinieerd zou worden zodat ook de toestemming van Inkatha vereist was.

Rapport commissie-Goldstone over inval door AWB en AVF

In een op 17 juli gepubliceerd rapport werd ernstige kritiek geleverd op de rol van de politie tijdens de inval in de vergaderzaal voor de meerpartijenbesprekingen door aanhangers van de Afrikaner Weerstandbeweging (AWB) en van het Afrikaner Volksfront (AVF) op 25 juni (zie pag. 569/1/2-'93).

Het rapport vormde de neerslag van het onderzoek dat de commissie-Goldstone, die gerechtelijke naspeuringen verrichtte naar politiek geweld (zie pag. 267/2-'93), naar het incident had ingesteld. De commissie stelde dat dat de bezetting duidelijk ,,allesbehalve spontaan" was geweest en dat de politie had geweten dat een confrontatie met de demonstranten „onvermijclelijk" was geweest. De voor de veiligheid van de vergaderzaal verantwoordelijke politieagenten hadden zich schuldig gemaakt aan plichtsverzuim door zelfs niet bij de ingang van het gebouw ..een ondubbelzinnig en zichtbaar machtsvertoon" te waarborgen. De politie had .,meer dan een beoordelingsfout" gemaakt door klakkeloos aan te nemen dat het AVF zich zou houden aan zijn belofte dat de protestactie vreedzaam zou verlopen. De commissie waarschuwde de politie, de gerechtelijke macht en de overheid in de toekomst niet meer dergelijke garanties van het AVF te aanvaarden. Het rapport adviseerde .,strenge" straffen voor het dragen van ..paramilitaire uniformen" alsmede vermommingen of maskers tijdens openbare bijeenkomsten. terwijl de straffen voor het dragen van gevaarlijke wapens ..aanzienlijk" verhoogd zouden moeten worden.

In een reactie op de bevindingen van de commissie beloofde minister Kriel van wet en orde dat er een .,zo uitgebreid en diepgaand mogelijk onderzoek" naar alle aspecten van het rapport met betrekking tot de politie zou worden ingesteld en dat er ,.dringende aandacht" zou worden geschonken aan de andere aanbevelingen die in het rapport werden gedaan.

GRONDWETSOXTWERP

Op 26 juli werd het ontwerp van een interim-grondwet gepubliceerd. Het document, opgesteld door juridische adviseurs op basis van de instructies van het onderhandelingsforum waarin meerdere partijen zitting hadden (zie pag. 569/3-'93), bepleitte gelijke kies- en burgerschapsrechten ongeacht het ras en voorzag in een twee kamers tellend parlement.

De belangrijkste punten in het ontwerp van de Zuidairikaanse interimgrondwet waren:

- De uitvoerende macht zou bekleed worden door een president en een kabinet dat partijen vertegenwoordigde die een bepaald percentage zetels bezetten.
- De wetgevende macht zou bekleed worden door een twee kaincrs tellend pariement (Nationale Assemblée en Senaat). De ambtstermijnen van de parlementariërs zouden voortduren totdat er een definitieve grondwet zou zijn goedgekeurd.
- De 400 leden van de Nationale Assemblée zouden gekozen worden op basis van nationale en regionale partijlijsten via een stelsel van evenredige vertegenwoordiging.
- Ieder regionaal parlement zou 10 leden leveren voor een indirect gekozen Senaat (over het aantal regionale parlementen was nog geen overeenstemming bereikt)
- De Nationale Assemblée en de Senaat zouden in een gezamenlijke zitting een grondwetgevend orgaan (constitution-making body CMB) vormen.
- Het CMB zou met een tweederde meerderheid binnen twee jaar na het begin van de eerste parlementaire zitting een nieuwe grondwetstekst goedkeuren. Het CMB zou zich moeten richten naar door het onderhandelingsforum opgestelde constitutionele principes.
- Het electoraat zou zich in een referendum over cle door het CMB goedgekeurde grondwetstekst moeten uitspreken. Als deze tekst door ten minste 60 procent van de uitgebrachte stemmen zou zijn goedgekeurd. zou die de grondwet van Zuid-Afrika worden. Als de tekst niet door de vcrciste meerderheid zou worden goedgekeurd. zou het parlement worden ontbonden en zouden er nieuwe verkiezingen worden gehouden. De nieuwe CMB zou dan binnen één jaar een herziene grondwet opstellen, waarvan de tekst door een eenvoudige meerderheid zou moeten worden goedgekeurd en aanvaard.
- Er zou een Coìstitutioneel Hof worden opgericht om de naleving van de 27 door het onderhandelingsforum opgestelde constitutionele principes te garanderen.
- Er zouden een ombudsman en een mensenrechtencommissie worden benoemd.
- Binnen 30 dagen na de goedkeuring van de interim-grondwet zou de president een commissie voor regionaal bestuur benoemen die aanbevelingen zou moeten doen aan het CMB over de bevoegdheden van de regio's en hun definitieve grenzen. De regio's waren al verzekerd van enkele bevoegdheden, waaronder het heffen van lokale belastingen. de controle op plaatselijke politionele actie en wetshandhaving. onderwijs, huisvesting, maatschappelijk werk en sociale diensten alsook taalbeleid.
- De verkiezingen voor regionale parlementen zouden samenvallen met de nationale verkiezingen. De regionale organen zouden vervolgens hun eigen grondwetten opstellen, die met een tweederde meercíerheid zouden moeten worden goedgekeurd. De regionale grondwetten zouden in overeenstemming moeten zijn met de door het onderhandelingsforum opgestelde constitutionele principes en met de definitieve nationale grondwet.

COSAG-reactie op grondwetsontwerp

Hoewel er concessies waren gedaan aan de eisen die Inkatha en de andere leden van COSAG met betrekking tot een federale grondwet hadden gesteld, waaronder bepalingen over de vorming van regionale parlementen, werd het grondwetsontwerp door COSAG veroordeeld

Zowel Inkatha als de CP weigerde het debat over het grondwetsontwerp op 26 juli hij te wonen. Bovendien bevestigden beide partijen dat ze het uit meerdere partijen bestaande onderhandelingsforum zouden blijven boycotten. Ferdi Hartzenberg, de leider van de CP. noemde het document ..vijandig jegens tie Xfrikancr belangen" en een ,,blauwdruk voor burgeroorlog. verdere economische recessie en een spiraal van geweld". Hij verklaarde dat de CP alleen aan de onderhandelingstafel zou terugkeren als het Afrikaner' zelfbeschikkingsrecht .,ondubbelzinnig aanvaard" werd en als bepaalde andere door de partij opgeworpen kwesties .,welwillend overwogen" waren. Ook Inkatha-leider Chief Mangosuthu Buthelezi noemde het grondwetsontwerp ..een blauwdruk voor een burgeroorlog". Hij liet zich vooral kritisch uit over de twee-lasenbenadering van het ontwerp van de definitieve grondwetstekst en verklaarde dat de tekst beter kon worden opgesteld door het onderhandelingsforum dan door een gekozen CMB op basis van de door het forum geformuleerde principes. Voorts herhaalde Buthelezi zijn bezwaren ten aanzien van de bestaande definitie van ,,voldoende consensus".

Na een ontmoeting met Buthelezi verklaarde president F.W. de Klerk op 29 juli dat hij niet zou ovenvegen een interimgrondwet goed te keuren of verlriezingcn tc doen houden zonder deelname van Inkatha.

Wijzigingen grondwetsontwerp

Uit op 10 augustus gepubliceerde details over wijzigingen van het ontwerp van de interim-grondwet bleek dat er nog een aantal concessies was gedaan aan de Inkatha Vrijheidspartij (IFP) en aan haar bondgenoten binnen de COSAG.

Krachtens het geamendeerde document zouden regionale parlementen ,,exclusieve wetgevende bevoegdheden" krijgen op 15 verschillende ambtelijke gebieden, die varieerden van planning en ontwikkeling tot casino's en gokhallen. Behoudens bijzondere omstandigheden zou de nationale regering niet het gezag hebben deze bevoegdheden te wijzigen. Op het gebied van de belangrijkste regeringstaken, zoals onderwijs, gezondheidszorg en huisvesting. zouden de regionale parlementen in verhouding tot de nationale regering ..parallelle wetgevende bevoegdheden" genieten.

De amendementen werden toegejuicht door somniige COSAG-leden en op 17 augustus bevestigden de Afrikaner Volksunie (AVU) en vertegenwoordigers van de in naam onafhankelijke bantoestans (,,thuislanden") Bophuthatswana en Ciskei dat zij deel zouden blijven uitmaken van het uit meerdere partijen bestaande onderhandelingsforum. De wijzigingen waren echter niet verstrekkend genoeg om Inkatha en de CP ertoe te bewegen opnieuw in het forum zitting te nemen (zie boven). Op 11 augustus werden de amendementen door Inkatlia-leider Chief Mangosuthu Buthelezi in een toespraak verworpen. Ook Sleef hij zich resoluut verzetten tegen het houden van meerpartijenverkiezingen voor een grondwetgevend orgaan (CMB) op 27 april 1994. zoals voorgesteld in juli (ziehierboven).

Buthelezi's onbuigzaamheid zou Britse. Amerikaanse en andere diplomaten met zorg vervuld hebben over een vreedzame overgang naar een democratisch bewind. Buthelezi reageerde ontstemd op de druk die op hem werd uitgeoefend om terug te keren naar de onderhandelingstafel. Op 4 augustus verweet hij de Verenigde Staten dat zij zich bemoeiden met de binnenlandse aangelegenheden van Zuid-Afrika en dat zij ..totelke prijs" een onmiddellijke regeling verlarigden.

RAPPORT COMMISSIE-MOTSUENT'ANE OVER ANC-DETENTIEKARTPEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN (AUGUSTUS)

Op 23 augustus maakte een onafhankelijke onderzoekscommissie bekend dat het Afrikaans Nationaal Congres (ANC) in zijn ballingschapsjaren gevangenen had vermoord, gemarteld en mishandeld. De drie leden tellende commissie, voorgezeten door de prominente zakenman Samuel Motsuenyane. was in januari op verzoek van ANC-voorzitter Nelson Mandela in het leven geroepen, nadat een intern onderzoek in oktober 1992 soortgelijke resultaten had opgeleverd (zie pag. 267/1 e.v.-'93).

In haar rapport riep de commissie-Motsuenyane het ANC op zich in het openbaar bij alle slachtoffers te verontschuldigen. Daarnaast zou het ANC een orgaan moeten oprichten dat smartegeld aan de slachtoffers moest uitkeren en de verantwoordelijken moest straffen. terwijl bovendien de aansprakelijkheid binnen de organisatie zou moeten worden verbeterd om een herhaling van dergelijke incidenten te voorkomen. Onder degenen die beschuldigd werden van betrokkenheid bij de misstanden, bevonden zich Joe Modise. de commandant van Umkhonto we Sizwe (MK, de gewapende vleugel van het ANC). en Jacob Zuma. de plaatsvervangend secretaris-generaal van het ANC. Modise zou een gevangene zonder gegronde redenen hebben vastgehouden en Zuma zou ,,gebrekkig toezicht hebben gehouden" op een proces tegen een gevangene. Voorts onthulde het rapport details over de toedracht van de executie. dood of verdwijning van *32* ANC-Kaderleden.

Op 30 augustus reageerde het ANC op het rapport met een verklaring waarin de organisatie uiting gaf aan ..diepe spijt, verontschuldigingen en collectieve morele verantwoordelijkheid". Cyril Ramaphosa, de secretaris-generaal van het ANC. verklaarde dat het ANC de bevindingen van de commissie aanvaardde. maar dat een passende bestraffing van de verantwoordelijken en de vaststelling van sniartegeld voor de slachtoffers zouden worden overgelaten aan een .,commissie van waarheid". die zo spoedig mogelijk zou worden opgericht. Hij gaf te kennen dat een dergelijke commissie moest worden gevormd met steun van de regering en dat zij zowel een onderzoek zou moeten instellen naar scliendingen van de mensenrechten door de bevrijdingsbeweging als naar schendingen die begaan waren door degenen die de apartheid verdedigden.

Vergeefse poging om geweld te beëindigen

Na een weekeinde waarin meer dan 100 doden vielen. rees er op 5 augustus tijdens besprekingen die erop gericht waren het geweld in de woonoorden een halt toe te roepen, onenigheid tussen president F.W. de Klerk en ANC-voorzitter Nelson Mandela.

De Klerk verklaarde dat hij de militaire campagne in de woonoowden waar het geweld het hevigst was. wilde voortzetten, terwijl Mandela van zijn kant scherpe kritiek leverde op de houding van de regering en de veiligheidstroepen ten aanzien van het geweld. Klaarblijkelijk had Mandela ge ild dat de leiders van de diverse gemeenschappen bij het overleg over de veiligheidssituatie betrokken zouden worden, maar De Klerk wees dit voorstel van de hand. De ontmoeting u-ei-d zonder overeenstemming beëindigd.

Eerder, tijdens een bezoek aan Katlehong. een woonoorcl waar sinds juni bij botsingen tussen aanhangers van Inkatha en het ANC meer dan 300 mensen waren omgekomen. had Mandela ten overstaan van een menigte verklaard: ,,Voor deze regering, voor de politie en voor de veiligheicistroepen zijn de levens van zwarten goedkoop"

Afschaffing van dienstplicht voor blanken

Op 24 augustus maakte minister Kobie Coetsee van defensie bekend dat de dienstplicht voor blanke mannen met ingang van januari 1994 geleidelijk zou worden afgeschaft, omdat er dan een stelsel met vrijwilligers uit alle raciale groeperingen zou worden ingevoerd. Coetsee verklaarde dat de bestaande vorm van dienstplicht niet kon worden gehandhaafd gezien de constitutionele ontwikkelingen. Aan details van het nieuwe stelsel moest nog de laatste hand worden gelegd.

Nieuwe landelijke ANC-voorzitter

Op 29 augustus werd Thabo Mbeki, leider van het ANC-departement voor internationale betrekkingen. door leden van het nationale uitvoerende comité

Thabo Mbeki, de woordvoerder voor buitenlandse zaken van het ANC, die op 29 augustus 1993 tot nationaal voorzitter van het ANC werd gekozen.

(NEC) gekozen tot landelijk voorzitter van het ANC. Velen waren van mening dat Mbeki door zijn verkiezing aangeduid werd als rechtmatig opvolger van Mandela. Mbeki, een voormalig lid van het politburo van de Zuidafrikaanse Communistische Partij (SACP), volgde de in april overleden Oliver Tambo op (zie pag. 567/2-'93).

AKKOORD OVER UITVOERENDE OVERGANGSRAAD

Op 23 september keurde het parlement een wetsvoorstel goed, dat een democratisch bewind een stap dichterbij bracht. De nieuwe wet voorzag in de instelling van een Uitvoerende Overgangsraad (Transitional Executive Council, TEC). een multiraciaal orgaan dat zou samenwerken met de regering van president F.W. de Klerk in de aanloop naar de verkiezingen op 27 april 1994. De Afrikaanse meerderheid, waaraan het kiesrecht was ontnomen. zou daarmee voor het eerst een wettige rol spelen in de centrale regering. Deze ontwikkeling was voor het Afrikaans Nationaal Congres (ANC) aanleiding om opheffing van de laatste economische sancties tegen Zuid-Afrika te verzoeken.

Het wijdverbreide optimisme dat door deze ontwikkelingen werd teweeggebracht. werd echter getemperd door nieuwe uitbarstingen van geweld

Structuur Overgangsraad

Op S september hadden de deelnemers aan het onderhandelingsforum van meerdere partijen (zie hierboven) overeenstemming bereikt over de details van het wetsvoorstel. De TEC en zeven sub-raden zouden uitgebreide bevoegdheden krijgen om ,,toezicht te houden op het effenen van het politieke speelveld" in de aanloop naar de multiraciale verkiezingen.

Een van de doelstellingen van de TEC was het creëren en bevorderen van een klimaat waarin vrije politiek? participatie mogelijk was. Aangenomen werd dat de Overgangsraad zou gaan samenwerken met alle geledingen van de metgevende en uitvoerende macht.

Alle 26 groepen die hadden deelgenomen aan de onderhandelingen konden het lidmaatschap van de TEC verwerven, waarbij iedere groep recht had op één zetel. Verwacht werd echter dat de Overgangsraad slecht uit 20 leden zou bestaan. aangezien zes partijen van deelname hadden afgezien: de Inkatha Vrijheidspartij (IFP).de Conservatieve Partij (CP). de bantoestans (thuislanden) Bophuthatswana, Ciskei en Kwazulu en het Panafrikaans Congres (PAC). Onderhandelaars die aan het meerpartijenforum hadden deelgenomen verwachtten dat de TEC niet eerder dan medio oktober bijeen zou komen.

De zeven sub-raden van de TEC zouden verantwoordelijk zijn voor wet en orde alsmede stabiliteit en veiligheid; defensie; de status van de vrouw; inlichtingendiensten; buitenlandse zaken; regionaal en lokaal bestuur alsmede traditionele autoriteiten: en financiën. De belangrijkste sub-raden worden die voor wet en orde alsmede stabiliteit en veiligheid. en die voor defensie. Eerstgenoemde sub-raad krijgt de bevoegdheid tot het oprichten van een nationale inspectiedienst om alle politie-instanties te onderzoeken en te controleren. tot het formuleren van een gedragscode voor politieinstanties en tot het uitspreken van een veto over het besluit van de president om de noodtoestand af te kondigen. De sub-raad voor defensie krijgt niet alleen de bevoegdheid om toezicht te houden op het plannen. voorbereiden en opleiden van een toekomstige nationale defensiemacht. maar beschikt ook over aanzienlijke budgettaire bevoegdheden.

Alle besluiten van de TEC moeten worden gesteund door minimaal driekwart van zijn leden. Dezelfde eis geldt voor de sub-raden voor defensie, voor inlichtingendiensten en voor wet en orde alsmede stabiliteit en veiligheid. Al deze sub-raden bestaan uit acht leden In de andere sub-raden, die uit zes leden bestaan. is een meerderheid van tweederde vereist. Regeringsfunctionarissen dachten dat de regering en haar bondgenoten indien nodig voldoende stemmen konden vergaren om besluiten van de TEC tegen te houden. Soortgelijke geluiden werden ook uit ANC-kringen vernomen.

MANDELA VRAAGT OPHEFFING VAN SANCTIES

De dag na de goedkeuring van het wetsvoorstel voor de Uitvoerende Overgangsraad (TEC) vroeg ANC-voorzitter Nelson Mandela, die verklaarde ,,dat het aftellen voor democratie" in Zuid-Afrika was begonnen, om de opheffing van alle nog bestaande economische sancties tegen Zuid-Afrika.

In zijn toespraak op 24 september tot een buitengewone vergadering van de Spccialc VN-Commissie tegen Apartheid, die vanaf het begin van de jaren zestig het voortouw had genomen bij de campagne in de VN voor het instellen van sancties, verzocht Mandela de regeringen ,.alle noodzakelijke maatregelen (te nemen) ter beëindiging van de economische sancties die u hebt opgelegd en die ons hebben gebracht op het punt dat de overgang naar democratie nu in de wet is vastgelegd". Hij riep de internationale investeerders op te ,.helpen bij het nieuw leven inblazen" in de Zuidafrikaanse economie.

Mandela drong echter wel aan op handhaving van het wapemembargo tot de vorming van een regering van nationale eenheid na de verkiezingen in april. Het besluit over de opheffing van het olie-embargo liet hij aan de VN over.

Internationale reacties

VS. Enkele uren na Mandela's toespraak keurde de Amerikaanse Senaat de wetgeving voor de opheffing van de laatste Amerikaanse sancties goed en riep de Amerikaanse president Bill Clinton de deelstaatregeringen en plaatselijke besturen op hun boycot te beëindigen Clinton liet eveneens weten dat de VS ..initiatieven (zouden nemen) om de economische groei te helpen herstellen". onder nieer door Zuid-Afrika te helpen toegang te krijgen tot de Wereldbank en het IMF Later werd bekendgemaakt dat de Amerikaanse minister van handel. Ronald H. Brown. een handels- en investeringsmissie naar Zuid-Afrika zou leiden om te verkennen welke mogelijkheden de zakenwereld bood, met name de zwarte particuliere sector.

Gemenebest. Op 24 september maakte de secretaris-generaal van het Gemenebest. Emeka Anyaoku. bekend dat het Gemenebest een begin zou maken met het opheffen van de laatste sancties. Hij sprak de hoop uit dat Zuid-Afrika op een dag meer lid zou worden van de organisatie (zie pag. 161/1 e.v.-'61 voor de bekendmaking in maart 1961 dat Zuid-Afrika uit het Gemenebest trad). Canada en Australië maakten bij monde van een minister bekend dat zij hun financiële sancties en de sancties op handelsinvesteringen zouden opheffen.

CHRONOLOGIE VAN SANCTIES TEGEN ZUID-AFRIKA

1960. Verbreking van de handelsbetrekkingen door China.
1963. De VN-Veiligheidsraad kondigt een vrijwillig wapenembargo af.
1964. India verbreekt handelsbetrekkingen; Japan verbiedt directe investeringen.
1953. Na oproep van de OAE stellen 16 Arabische landen een olie-embargo in.
1975. De VN-Veiligheidsraad kondigt ern dwingend wapenembargo af. waaronder ook valt een verbod op samenwerking bij het pi-oduceren en ontwikkelen van kernwapens.
1979. Zweeds verbod op nieuwe investeringen: Brits verbod op export van Noordzee-olie.
1981. De OAE gaat over tot veelomvattende sancties.
1984. De VN-Veiligheidsraad herbevestigt het wapenembargo en verbiedt bovendien de invoer van Zuidafrikaanse wapens, munitie en militaire voertuigen.
1985. De VN-Veiligheidsraad verzoekt VN-lidstaten nieuwe investeringen en exportgaranties op te schorten, zee- en luchtvaartbetrekkingen te heroverwegen, de verkoop van krugerrands en van voor inlichtingendiensten bestemde computers te verbieden en de betrekkingen op liet gebied van cultuur en sport te beperken: EG-verbod op de verkoop van wapens en olie en op nucleaire samenwerking; Amerikaans verbod op de export van computers voor inlichtingendiensten, op de export van nucleaire technologie. op het verstrekken van nieuwe leningen (behalve die welke aan alle raciale groepen ten goede komen). en op de import van krugerrands; het Gemenebest verbiedt de verkoop van olie en nucleaire brandstof. en van apparatuur. technologie en computers aan inlichtingendiensten: Japan verbiedt de verkoop van computers aan veiligheidsdiensten; Frans verbod op de import van steenkool
1986. Verscheidene landen verbieden de import van landbouwprodukten; de EG en Japan verbieden de import van staal en ijzer; Amerikaanse regering keurt de Comprehensive Anti-Apartheid Act (CAAA) goed en verbiedt daarmee zowel de import van krugerrands. militaire uitrusting. steenkool, ijzer, staal, textiel, uranium en landbouwprodukten als de export van computers en aardolie ten behoeve van de Zuidaf ikaanse overheid.
1987. Amerikaans verbod op nieuwe investeringen en bankleningen.
1990. Opheffing van het Britse verbod op nieuwe investeringen.
1991. Opheffing van de CAAA. hoeu-el 2'7 Amerikaanse staten en 89 steden hun sancties handhaven (zie pag. 845/2-'91); hertoetreding van Zuid-Afrika tot Internationaal Olympisch Comité (zie pag. 846/1-'91); Japan heft sancties op (zie pag. 33812-'92): de Algemene Vergadering van VN stemt voor hervatting van uitwisselingen op het gebied van sport, cultuur. wetenschap en universitair onderwijs (zie pag. 338/3-'92).
1992. De EG heft het olie-embargo op en trekt de laatste restricties voor contacten op het gebied van sport, wetenschap en cultuur in (zie pag. 782/2-'92).

OAE Op 29 september maakte de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE) de onmiddellijke opheffing van alle econoinische sancties bekend

EG. De Europese ministerraad (van buitenlandse zaken) presenteerde op 29 september de hoofdlijnen van een ,,draaiboek" voor de volledige normalisering van de betrekkingen, maar waarschuwde dat een nieuw handelsakkoord pas na de democratische verkiezingen zou worden ondertekend.

China besloot op **30** september de economische en handelsbetr ekkingen te hervatten
De oproep van htt ANC was in het geval van **India** overbodig omdat dit land op 12 september had bekendgemaakt dat het ria overleg met het ANC begin oktober de sancties zou opheffen en diplomatieke betrekkingen zou aanknopen
Op 13 september had **Z u eden** bekendgemaakt dat het de handelssancties zou opheffen

SCHULDENAKKOORD

Een nieuwe stap in de normalisering van de betrekkingen tussen Zuid-Afrika en de internationale gemeenschap werd gezet toen minister Derek Keys van financiën. handel en industrie op 27 september bekendmaakte dat er afspraken waren gemaakt over de terugbetaling van buitenlandse leningen die sinds 1985 waren bevroren.

Keys, die in New York een conferentie van investeerders toesprak, zei dat met crediteurenbanken was afgesproken dat Zuid-Afrika zijn schulden van $ 5 mrd zou terugbetalen over een periode van acht jaar, beginnend in januari 1994. waarbij 10 procent van de schuld in £ebruari 1994 zou worden afgelost en de rest in 15 halfjaarlijkse termijnen.
Gehoopt werd dat de afspraken, die werden goedgekeurd door het ANC. de onderhandelingen over nieuwe leningen zouden vergemakkelijken en zouden Iciden tot een verbetering van 's lands kredietwaardigheid op de internationale kapitaalmarkt. die in 1985 sterk was verslechterd na een door Zuid-Afrika eenzijdig afgekondigd moratorium op dc aflossing van alle buitenlandse schulden (zie pag. 444/2 e.v.-'86).

VORMING VAN VRIJHEIDSALLIANTIE

In oktober gingen de onderhandelingen over de interim-grondwet in het meerpartijen-onderhandelingsforum voort waardoor de weg werd gebaand voor het bijeenroepen van de Uitvoerende Overgangsraad (TEC) voor het eind van het jaar (zie hierboven]. Rechtse groeperingen bleven het forum echter boycotten, terwijl zij tegelijkertijd eisten als derde macht in het onderhandelingsproces erkend te worden, met dezelfde status als de regering en het ANC (zie pag. 569/3 e.v.-'93 en hierboven). De Groep van Bezorgde Zuidafrikanen (COSAG, zie hierboven), die op 7 oktober werd herdoopt in de ,,Vrijheidsalliantie", kondigde de opschorting aan van alle bilaterale onderhandelingen met de regering en het ANC.

De Alliantie werd geleid door chief Mangosuthu Buthelezi van de Inkatha Vrijheidspartij (IFP), Ferdi Hartzenberg van de Conservatieve Partij (CP), generaal (b.d.) Constand Viljoen van de Afrikaner Volksunie en de leiders van de in naam onafhankelijke bantoestans Bophuthatswana en Ciskei, Lucas Mangope en brigade-generaal Joshua Oupa Gqoza. De belangrijkste officiele doelstelling van de Alliantie was dat er een grondwet kwam waarin het recht op zelfbeschikking werd vastgelegd. De alliantie riep op tot ontbinding van het meerpa tijen-onderhandelingsforum ten gunste van een nieuwe nationale conventie waaraan alle belangrijke leiders zouden deelnemen, en verwierp de oprichting van de TEC.

Leiders van de Vrijheidsalliantie hadden op 11 oktober een ontmoeting met president De Klerk in Kaapstad. V.l.n r. Chief Mangosuthu Buthelezi (IFP), Constand Viljoen (Afrikaner Volksunie) en Lucas Mangope (president van het thuisland Bophuthatswana).

Hoewel zowel de regering als het ANC de wens uitte dat alle partijen zitting namen in het onderhandelingsforuin en in de TEC, waren beide partiien niet direct bereid om tegemoet te komen aan de eisen van de Vrijheidsalliantie. Op 11 oktober waarschuwde president F.W. de Klerk, na een kennelijk vruchteloze bijeenkomst met het doel de leiders van de Alliantie over te halen terug te keren aan de onderhandelingstafel. dat wanneer met binnen vier weken overeenstemming kon worden bereikt over een interim-grondwet. alleen een referendum om de nationale steun voor democratische hervormingen te testen nog het enige middel kon zijn om vooruitgang te boeken.
Het ANC verklaarde in een reactie hierop dat een referendum ..alleen kori worden overwogen" als een middel om een door onderhandelingen bereikte overeenkomst te bekrachtigen. Tegelijk drong het ANC er bij de partijen in het onderhandelingsforum op aan het snel eens te worden over een interim-grondwet. ondanks de afwezigheidvande Vrijheidsalliantie.

OPHEFFING ECONOMISCHE SANCTIES VAN DE VN. INTERNATIONALE ERKENNING

Op 8 oktober nam de Algemene Vergadering van de VN met algemene stemmen een resolutie aan om de economische sancties tegen Zuid-Afrika op te heffen. In een reactie op het beroep dat Mandela in september op de VN had gedaan (zie hierboven), maakte de Vergadering een eind aan alle verbodsbepalingen en beperkingen t.a.v. de economische betrekkingen met Zuid-Afrika en zijn onderdanen. Bovendien werd besloten dat het olie-embargo zou worden opgeheven zodra de TEC in functie trad. De resolutie had geen invloed op het verplichte wapenembargo van 1977.

In de loop van oktober ondernamen diverse landen stappen om hun betrekkingen met Zuid-Afrika te normaliseren. Zo heivatten onder meer China. Rusland en Zuid-Korea de economische en commerciële contacten met Zuid-Afrika, terwijl Algerije. Ierland en Swaziland bekendmaakten diplomatieke betrekkingen aan te knopen.

De toenemende internationale erkenning van de vooruitgang in Zuid-Afrika werd gesymboliseerd door de toekenning van de Nobelprijs voor de Vrede van 1993 aan ANC-voorzitter Nelson Mandela en president F.W. de Klerk op 15 oktober (zie onder INTERNATIONAAL).

OVERVAL VAN SADF IN UMTATA

Met toestemming van president De Klerk bestormde een commando-eenheid van de Zuidafrikaanse Defensiemacht (SADF) op 8 oktober een huis in Umtata, de hoofdstad van de bantoestan Transkei. Hierbij werden vijf mensen gedood. Volgens de SADF werd het huis gebruikt door het Azaniaanse Volksbevrijdingsleger (APLA), de gem-apende vleugel van het Panafrikaanse Congres (PAC). dat verantwoordelijk was voor een reeks aanslagen op blanke burgersin 1993 (zie pag. 568/3-'93).

De SADF zei in een verklaring dat zij gehandeld had op grond van informatie uit .,bronnen in verzekerde bewaring van de Zuidafrikaanse politie" waaruit was gebleken dat het huis werd gebruikt als .,uitvalsbasisvoor criminele terreurdaden". De mensen in het huis zouden zijn gedood toen zij verzet boden. Bovendien beweerde de SADF dat er wapens en munitie in het huis waren gevonden. Het PAC bevestigde dat het huis van een lid van het PAC was, maar ontkende dat het huis werd gebruikt als APLA-basis. Het PAC zei dat alle slachtoffers jongeren waren en dat soldaten hen met machinegeweren voorzien van geluiddempers door het hoofd hadden geschoten.

De operatie werd toegejuicht door rechtse groeperingen, maar veroordeeld door het ANC en zijn bondgenoten; Mandela noemde de aanval .,een daad van geweld". De actie werd ook veroorcleeld door de VN-waarnemersmissie in Zuid-Afrika (zie pag. 788/2-'92), de Organisatie van Afrikaanse Eenheid en het Gemenebest.

De autoriteiten van Transkei reageerden boos op de overval en hielden vol dat het gebied niet werd gebruikt als een uitvalsbasis voor terroristische activiteiten. Na berichten dat de Zuidafrikaanse ambassade in Umtata was gebruikt voor de coordinatie van de operatie. gaf generaal-majoor Bantu Holomisa, de militaire heerser van het in naam onafhankelijke Transkei. op 17 oktober het bevel de Zuidafrikaanse ambassadeur en het SADF-personeel dat de ambassade bewaakte. het land uit te zetten.

PROCES MOORD OP HANI. DOODSTRAFFEN

Op 14 oktober werden Janusz Walus en Clive Derby-Lewis na een 10 dagen durend proces zonder jury in het Hooggerechtshof van Rand veroordeeld voor de moord op Chris Hani, de secretaris-generaal van de Zuidafrikaanse Communistische Partij (SACP)en een lid van het Nationale Uitvoerende Comité van het ANC die in april was doodgeschoten (zie pag. 565/2 e.v.-'93).De derde beklaagde, Gaye Derby-Lewis, werd vrijgesproken.

Gaye Derby-Lewis was op 10 augustus, in afwachting van het begin van haar proces op 6 oktober; op borgtocht vrijgelaten. Het ANC verklaarde toen dat deze ..schandalige" beslissing van het Hooggerechtshof van Rand ..voedsel geeft aan de opvatting dat de staat levens van zwarten goedkoop acht"

De president van de rechtbank, C.F. Eloff, bevond Walus schuldig aan moord cn verboden vuurwapenbezit, waarbij hij de bewijzen tegen de Poolse emigrant overweldigend noemde. Clive Derby-Lewis. een prominent lid van de CP, werd schuldig bevonden omdat hij het moordwapen had geleverd De rechter noemde de getuigenverklaring van Gaye Derby-Lewis ,.onaanvaardbaar en vergezocht', maar hij sprak haar toch vrij omdat hij niet voldoende harde bewijzen tegen haar had weten te ontdekken

De verdachten werden vrijgesproken van een bijkomende aanklacht, t.w. het beramen van een samenzwering om ANC-voorzitter Nelson Mandela en Joe Slovo van de SACP te vermoorden evenals zes anderen wier namen op een lijst stonden die in het huis van Walus was gevonden (zie pag. 565/3-'93).

Het ANC reageerde boos op de vrijspraak van Gaye Derby-Lewis en kondigde later aan dat het zich het recht voorbehield een nieuw onderzoek tegen haar aan te vragen.

Op 15 oktober veroordeelde rechter Eloff de twee mannen ter dood, de ,,maximale straf" voor deze ,,lafhartige, koelbloedige" moord. Hij zei dat geen van beide verdachten enig berouw had getoond en dat beiden wisten dat de moord zeer waarschijnlijk zou leiden tot ,,chaos. anarchie en bloedvergieten alom".

De zwaarte van de straffen werd met instemming begroet door het ANC en door honderden aanhangers van het ANC en de SACP buiten het gerechtshof, hoewel een hoge functionaris van het ANC opnieuw verklaarde dat het ANC tegen de doodstraf was (zieook pag. 568/3-'93).

VEROORDELING VAN TERREBLANCHE

Op 27 oktober werd Eugene Terreblanche, de leider van de neo-nazistische Afrikaner Weerstandsbeweging (AWB), veroordeeld wegens openbare gewelddpleging, een aanklacht die voortvloeide uit zijn rol bij een overval op een bijeenkomst van de Nationale Partij in Ventersdorp in augustus 1991 tijdens een toespraak van president De Klerk (zie pag. 848/2-'91).

Een magistraat van Potchefstroom legde een boete op van 12.500 rand (ca. $ 3.000) en een voorwaardelijke gevangenisstraf van 18 maanden na de belofte van Terreblanche dat hij zich niet meer aan een dergelijk vergrijp zou schuldig maken. De 10 andere beklaagden werden ook schuldig bevonden, maar slechts één van hen. Albertus Buitendag. werd gevangengezet. Hij kreeg een gevangenisstraf van vijf jaar nadat het hof had geconcludeerd dat hij verantwoordelijk was geweest voor het grootste deel van de schietpartij.

PROCES TEGEN GQOZO

Op 9 november begon het proces tegen brigade-generaal Joshua Oupa Gqozo,

de militaire leider van de bantoestan (.>thuisland"Ciskei. voor het Hooggerechtshof van Ciskei. Hij was aangeklaagd wegens moord of aanzetting tot moord in verband met de dood van luitenant-generaal Charles Sebe tijdens een couppoging in januari 1991 (zie pag. 400/1-'91). De rechter verwierp het betoog van Gqozo's raadsman dat volgens de beginselen van het Engelse recht, waarop de grondwet van Ciskei was gebaseerd. het staatshoofd niet vervolgd kon worden. Volgens de rechter was er geen verband tussen het prerogatief in het Engelse recht dat de vorst ,,niets verkeerd kan doen" en Gqozo's positie.

INTERIM-GRONDWET

Op 18 november keurden de afgevaardigden in het onderhandelingsforum van meerdere partijen uiteindelijk een interim-grondwet goed op grond waarvan Zuid-Afrika bestuurd zou worden in de vijf jaar na de parlementsverkiezingen van 27 april 1994 (zie hierboven). Het document was een uitgebreide en gewijzigde versie van het in juli gepubliceе de ontwerp en bevatte een aantal extra concessies aan de federale verlangens van de rechtse Vrijheidsalliantie, zoals het recht van regio's hun eigen grondwet op te stellen.

Voorzitter Nelson Mandela van het ANC. die het akkoord begroette als ,.het einde van een tijdperk". riep de Zuidafrikanen op om ,.de handen ineen te slaan en naar de toekomst te marcheren". Hij deed een speciaal beroep op de rechtse Afrikaners. In het Afrikaans beloofde hij dat .,jullie het volste recht hebben op jullie eigen taal, religie en cultuur; deze rechten zullen jullie nooit afgenomen worden". President F.W. de Klerk zei dat het document ..het produkt (was) van compromissen" maar voegde eraan toe dat het ..in de grond overeenkomt inet de doelstellingen die ik mijzelf heb gesteld toen we de onderhandelingen begonnen"

De onderhandelingen hadden tot 17 november in een impasse verkeerd. maar de ondertekening werd mogelijk na gesprekken tot diep in de nacht tussen het ANC en de regering. waarbij beide partijen grote concessies deden.
De regering liet haar eis vallen dat voor kabinetsbesluiten een tweederde meerderheid nodig was en stemde er mee in dat zij genomenmoesten worden in de ..naar consensus strevende geest" van de onderhandelingen. Aangezien er geen getal werd genoemd. werd aangenomen dat een eenvoudige meerderheid voldoende zou zijn.
Het ANC van zijn kant stemde in met een vaste periode van vijf jaar voor de overgang naar een meerderheidsbewind. Ook aanvaardde het ANC een nieuwe formulering voor het doorbreken van iedere impasse. die zou ontstaan in verband met de aanvaarding van de definitieve grondwet. die daardoor kon worden vertraagd tot na de algemene verkiezingen van 1999. Dc twee partijen stemden er ook mee in dat kiezers maar één stein zouden uitbrengen bij de verkiezingen van april 1994. Een stem voor een partij of politieke alliantie zou gelden op nationaal èn regionaal niveau.

Hoofdpuntenvan de interim-grondwet

De **uitvoerende macht** zou berusten bij een president en een kabinet. met ten minste twee vice-presidenten.
De **president** zou gekozen worden door de Nationale Assemblée. Ieder partij met minstens 80 zetels in de Nationale Asseinblée (ongeveer 20 procent van de stemmen op nationaal niveau) zou liet recht hebben een vice-president aan te wijzen. Indien geen van de partijen 80 zetels behaalde. zou de eerste vice-president, die als premier zou optreden, gekozen worden door de grootste partij en zou de tweede vice-president gekozen worden door de op één na giootste partij.
Het **kabinet** zou een regering van nationale eenheid zijn waarin elke partij met ten minste 20 zetels in de Nationale Assemblée (ongeveer 5 procent van de stemmen op nationaal niveau) recht zou hebben op een aantal portefeuilles dat in verhouding zou staan tot het aantal zetels in de Asseinblée. De president zou de portefeuilles verdelen in overleg met de partijleiders. die zouden kunnen verzoeken om de portefeuillehouder van de partij te vei-vangen. Kabinetsbesluiten zouden genomen worden in ,.een naar consensus strevende geest"

De **wetgevende macht** zou berusten bij een uit twee kamers bestaand parlement (Nationale Assemblée en Senaat) met eenmandaat tot 1999.
De uit 400 leden bestaande **Nationale Assemblée** zou ria evenredige vertegenwoordiging gekozen worden. met 200 leden van nationale partijlijsten en 200 leden van regionale partijlijsten.
De **Senaat** zou bestaan uit 90 indirect gekozen leden, d.w.z. dat elk van de negen regionale parlementen 10 senatoren kiest. Aan het hoofd van de Senaat zou een voorzitter staan en de Senaat zou met bijzondere meerderheid moeten beslissen over wetgeving inzake de regio's. zoals grenswijzigingen.

De **grondwetgevende vergadering** zou bestaan uit de Nationale Assemblée en de Senaat in een gezamenlijke zitting bijeen (in het ontwerp van september nog grondwetgevend o gaan of CMB genoemd). Besluiten moesten niet tweederde meerderheid genomen worden en zouden moeten beantwoorden aan de grondwettelijke principes van de interim-grondwet. Indien de grondwetgevende vergadering het niet eens kon worden over de definitieve grondwet in de twee jaar van haar eerste zittingspcriocle. zou de tekst van de definitieve grondwet onderworpen worden aan een volksraadpleging. waarin een meerderheid van 60 procent nodig was. Als ook dit niet lukte, zou een akkoord over de definitieve grondwet worden uitgesteld tot na de algemene verkiezingen van 1999, wanneer een nieuwe grondwetgevende vergadering het document zou morden verzocht het clocument met een meerderheidvan 60 procent goed te keuren.
In de definitieve grondwet zouden 31 **grondwettelijke principes** vastgelegd moeten zijn. waaronder de eenheidsstaat, meerpartijendemocratie. provinciale ..integriteit". fundamentele mensenrechten en de onafhankelijkheid van de rechterlijkemacht.

De vier bestaande provincies (Kaap, Natal. Oranje-Vrijstaat en Transvaal) zouden worden vervangen door negen **regio's:** Oost-Kaap. Oost-Transvaal, Kwazulu/Natal, Noord-Kaap, Noord-Transvaal, Noordwesten, Oranje-Vrijstaat, Pretoria-Witmatersrand-Vereeniging (PWV) en West-Kaap.
Iedere regio zou een provinciaal parlement hebben met, afhankelijk van de omvang van het electoraat. 30 tot 100 leden, gekozen via evenredige vertegenwoordiging. Ieder provinciaal parlement had het recht een grondwet voor de regio op te stellen, vooropgesteld dat deze overstemde met de principes van de nationale grondwet. Zoals in augustus reeds was afgesproken (zie hierboven). zouden de provinciale parlementen 15 ambtelijke gebieden onder hun beheer hebben.

Lokaal bestuur: Blanke kiezers in bestaande gemeenschappen zouden 30 procent van de zetels

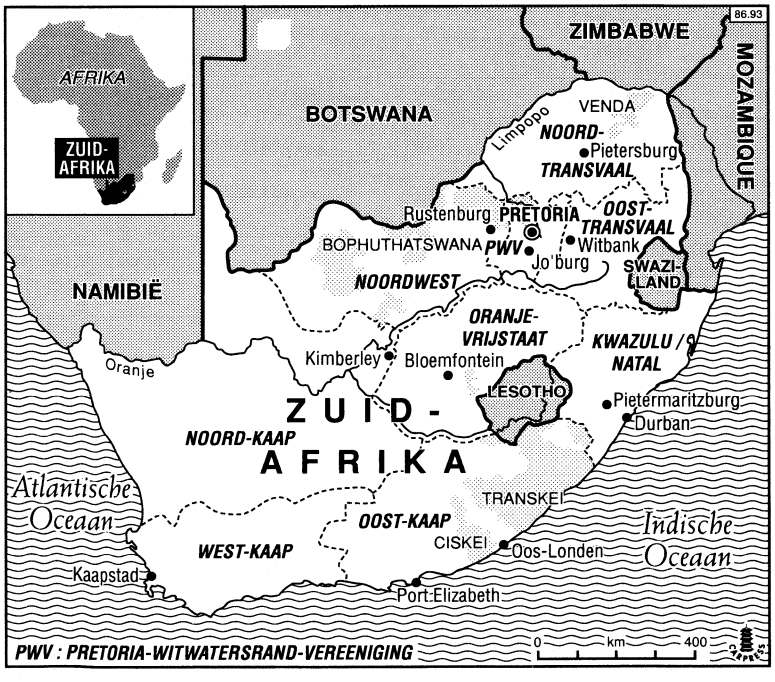

TIJDSPAD VOOR MEERDERHEIDSBESTUUR

December 1993 - Interim-grondwet aangenomen door het uit drie kamers bestaan de parlement.
Installatie van TEC om toe te zien op de regering in de periode tot aan de verkiezingen en om vrije en eerlijke verkiezingen te garanderen.
Vorming van een Onafhankelijke Kiescommissie (IEC) om de verkiezingen te organiseren en erop toe te zien.
Vorming van een Onafhankelijke Mediacommissie (IMC) om een eerlijke berichtgeving in de door de overheid gecontroleerde media te garanderen.

27 april 1994 - Verkiezingen via evenredige vertegenxvoordiging voor de Nationale Assemblée en de negen provinciale parlementen.

Mei 1994 - Verkiezing van de president op de eerste zitting van de Nationale Assemblée.
Keuze van de regering vannationale eenheid.

Mei 1991-mei 1996 - Opstellen van de definitieve grondwet door de grondwetgevende vergadering.

Begin 1996 - Verkiezingen van plaatselijke besturen.

1996-1999 - Geleidelijke invoering van de nieuwe grondwet (de regering van nationale eenheid blijft in functie).

1999 - Verkiezingen onder de nieuwe grondwet. De regering van nationale eenheid wordt daarna vervangen door een meerderheidsregering.

van nieuwe, multiraciale gemeente- en stadsraden kiezen. Zwarte belastingbetalers en huurders zouden ook 30 procent kiezen en de rest zou op niet-raciale basis gekozen worden.

Teruggave van land: Gemeenschappen of individuen zouden - via een speciale commissie en de rechtbanken - land kunnen terugvorderen dat na 1913 op grond van rassenwetten was geconfisqueerd. De rechtbanken zouden rekening moeten houden met factoren als mogelijke armoede. het gebruik op dat moment van het land en de wijze waarop het verkregen was. De bezitters van land dat onteigend zou worden als gevolg van een claim. zouden recht hebben op een schadevergoeding van de staat.

Stemrecht. Alle burgers van 18 jaar en ouder zouden stemrecht hebben.

Nationale symbolen: Bij parlementsbesluit zouden een nationale vlag en een volkslied (nog te bepalen) ingevoerd worden.

Nationale talen: Er zouden **11** officiele talen zijn. De parlementsleden zouden het parlement mogen toespreken in elk van deze erkende talen. In de praktijk zouden het Engels en het Afrikaans echter de talen van de notulen blijven.

Andere punten verschilden niet veel van het ontwerp uit juli (ziehier boven)

Reactie Vrijheidsalliantie

Het document werd verworpen door de Vrijheidsalliantie ondanks de pogingen van het ANC en de regering haar steun te winnen voor de interim-grondwet De reactie van de Alliantie-leden was echter niet uniform

Chief Mangosuthu Buthelezi. de leider van de Inkatha Vrijheidspartij, waarschuwde dat hij zich zou verzetten tegen de interim-grondwet en deze zou reduceren tot het ..puin der geschiedenis". In een toespraak op 18 november zei hij dat hij liever ..de politieke woestijn in zou gaan dan een verkeerde grondwet te legitimeren door mee te doen aan verkiezingen op grond daarvan". Inkatha-functionarissen gaven later echter toe dat de partij een kiescommissie had opgericht, een campagnelogo had en geld voor de campagne aan het inzamelen was.

Ferdi Hartzenberg van de Conservatieve Partij (CP) en Eugene Terreblanche van de Afrikaner Weerstandsbeweging (AWB) eisten op 19 november een kiesronde onder uitsluitende blanken om de steun voor de interim-grondwet te peilen. Op 26 november raadde Terreblanche de blanken aan zich te brwapenen voor een „onvermijdelijke" burgeroorlog. Zijn oproep om wapens te stelen en „hun vrouwen" te bewapenen leidde ertoe dat het weekendverlof van sommige militaire eenheden werd ingetrokken.

SECTIE 29 VAN ISA AFGESCHAFT

Reeds op 11 november had het meerpartijen-onderhandelingsforum besloten sectie 29 van de wet op de binnenlandse veiligheid (ISA). die hechtenis zonder proces mogelijk maakte, in te trekken.

Deze sectie was een van de meest gehate onderdelen van de apartheidswetgeving geweest en was gebruikt tegen tienduizenden anti-apartheidsbetogers. Het besluit deze sectie en de overeenkomstige wetten in de vier in naam onafhankelijke bantoestans (Transkei. Bophuthatswana, Venda en Ciskei) af te schaffen was slechts één van een reeks besluiten over de binnenlandse veiligheid die het forum nam voordat het de interim-grondwet goedkeurde.

Op 17 november werden de onderhandelaars het eens over de structuur van een nieuwe politiemacht en een nieuw leger.

Ze besloten dat de bestaande Zuidafrikaanse politie vervangen zou worden door de Zuidafrikaanse Politiedienst. op te richten en te reguleren per parlementsbesluit. De tweeledige politiedienst zou onder controle komen te staan van de nationale regering en van de regionale regeringen. De onderhandelaars besloten ook de Zuidafrikaanse Defensiemacht (SADF) te rangen door de Nationale Defensiemacht, die zou bestaan uit de SADF, de strijdkrachten van Transkei, Bophuthatswana, Venda en Ciskei, en de leden van iedere gewapende of militaire macht die onder controle van een politieke organisatie stond.

(Vorber.pag. 564/3 e.v.-1993)

EGYPTE

[redacted]NGEN MET VS

Op 4 juli 1993 verzocht de Egyptische regering de VS om de uitlevering van sjeik Umar Abdul Rahman, die twee dagen daarvoor was gearresteerd in verband met bomaanslagen in New York en die de geestelijk leider zou zijn van de Gamaat-i-Islamiyah. Rahman werd in Egypte gezocht wegens aanklachten inzake opruiing en deelname aan rellen in 1989 in zijn geboorteplaats Fayoum, ten zuiden van Cairo.

Op 17 juli verscheen in verscheidene kranten het bericht dat Mubaraks belangrijkste adviseur op het gebied van de buitenlandse politiek de Amerikaanse autoriteiten inlichtingen had verstrekt over een verineend internationaal komplot achter de bomaanslag op het World Trade Center in New York in februari (zie pag. 485/1 e.v.-'93). Op grond van bepaalde aanwijzingen, met in begrip van die van Mahmoud Abu Halima (die Egypte in maart aan de VS had uitgeleverd, zie pag. 485/3-'93), hield de adviseur staande dat het komplot was uitgebroed door islamitische strijders uit het aan de Afghaans-Pakistaanse grens gelegen Peshawar. Deze groep zou worden gesteund door Iraniërs, Irakezen en de Moslim-Broederschap in Duitsland, die ook een van de geldschieters achter de aanslag zou zijn. Later verklaarde Halima echter dat zijn bekentenis inet geweld was afgedwongen en onwaar was.

Op 16 juli werd Abduh Mohamed Haggag, een Egyptische immigrant die in New Jersey woonde en een aanhanger van sjeik Rahman was, gearresteerd en twee dagen later door de Amerikaanse federale openbare aanklager in staat van beschuldiging gesteld omdat hij Mubarak tijdens diens bezoek aan New York in april 1933 had willen vermoorden (zie pag. 500/2-'93). Het plan zou zijn uitgesteld tot september 1993 omdat de samenzweerders elkaar begonnen te wantrouwen.

BINNENLANDSE VEILIGHEID

In de maanden juli-september werden de volgende ontwikkelingen gemeld.

Executie van islamitische activisten. Nieuwe arrestaties

In juli werd in Cairo het doodvonnis tegen 13 islamitische activisten voltrokken. Zeven van hen werden opgehangen op 8 juli (voor hun veroordeling op 22 april. zie pag 652/2-'93), vijf op 17 juli (voor hun veroordeling op 27 mei en die van een zesde persoon bij verstek, zie pag. 652/3-'93) en de laatste, die eveneens in mei was veroordeeld (in verband

De Egyptische ininister van binnenlandse zaken, Hussein Mohammed al-Alfi. op 21 juli in het parlement te Cairo.

met de moord op een agent van de staatsveiligheidsdienst in maart 1992, zie pag. 637/1-'92), op 20 juli. (Zie pag. 653/1-'93 voor executies in juni.)

Na de executies op 8 juli dreigde Jama'ah al-Islamiyah (Islamitische Groep), die verklaarde dat „Mubarak zijn eigen graf aan het graven was", wraak te zullen nemen. Op 18 juli raakte een hoge militair; generaal Uthman Shahin, bij een aanslag op zijn auto in Cairo gewond. Jama'ah al-Islamiyah eiste de verantwoordelijkheid op. hoewel bericht werd dat generaal Ahmad Abdullah, die kort voordien doodvonnissen had uitgesproken tegen islamitische militanten, het doelwit van de aanslag was geweest.

De *International Herald Tribune* van 21 juli berichtte dat ,.de anti-oproercampagne die de Egyptische regering de laatste weken heeft ontketend, de islamitische militante beweging de grootste schade lijkt te hebben toegebracht sinds de extremisten 18 maanden geleden de eerste van een reeks gewelddadige aanslagen uitvoerden". Sinds december 1992 waren ongeveer 6.000 verdachten gearresteerd.

Moordaanslag op minister van binnenlandse zaken

De minister van binnenlandse zaken, generaal Hussein Mohammed al-Alfi. ontsnapte op 18 augustus ter nauwernood aan een aanslag op zijn leven (zie pag. 652/1-'93 voor zijn benoeming tot minister van binnenlandse zaken in april 1993). Generaal Alfi raakte ernstig gewond toen met kogellagers geladen bommen vlakbij zijn auto in het centrum van Cairo ontploften.

Vijf mensen kwamen bij de aanslag om. onder wie twee van generaal Alfi's belagers. terwijl 14 mensen gewond raakten. Functionarissen van het ministerie van binnenlandse zaken lieten op 19 augustus weten dat twee leden van de Voorhoedes van de Verovering of de zogenaamde Nieuwe Jihad (Tala'i ai-Fain) bij de aanslag waren omgekomen. Deze groep zou zijn voortgekoinen uit de groep Al Jihad. die betrokken was geweest bij de moord op president Anwar Sadat in 1981.

Proces tegen islamitische fundamentalisten

Op 15 augustus begon in Cairo het proces tegen 53 vermeende leden van Tala'i al-Fath. die van samenzwering tegen de regering werden beschuldigd.

Van de 53 verdachten stonden er zeven bij verstek terecht, terwijl drie van hen militairen zouden zijn. De twee belangrijkste beklaagden waren Majdi Salim, leider. van de organisatie in de regio Cairo, en Ayman al-Zawahiri, een bekende veteraan uit de burgeroorlog in Afghanistan.

Op 23 augustus begon het proces tegen acht islamitische militanten die ervan werden beschuldigd medio juli een aanslag in Cairo te hebben uitgevoerd.

Op 21 augustus veroordeelde een militaire rechtbank vier leden van de Shawqiyun-groep ter dood.

Moord op hoge politiefunctionaris. Verder geweld

Op 7 augustus werd generaal-majoor Mohammed Abdel-Hamid Ghubara. plaatsvervangend hoofd van politie in de provincie Qcna, door onbekenden doodgeschoten in de buurt van Naga Hammadi. Zijn lijfwacht en chauffeur kwamen eveneens bij de aanslag om het leven.

Op 8 augustus ineldde het persbureau AFP dat de Islamitische Liga (Gamaat i-Islami) had beweerd de aanslag te hebben uitgevoerd .,om onze broeders te wreken die door het (Mubarak-) regime zijn opgehangen". Dc groep liet weten de strijd ..kost wat kost" te zullen voortzetten.

Op 10 augustus werd in Aswan een agent van de inlichtirigendienst van de politie doodgeschoten.

Op 16 augustus werd een cruiseschip dat met toeristen de Nijl afvoer, aangevallen. De aanslag, waarbij niemand gewond raakte. was de eerste op een toeristisch doelwit sinds diverse weken.

Moordkomplot tegen president Mubarak

De *Independent* van 31 augustus. waarin een artikel uit het oppositionele linkse weekblad *Al-Arabi* werd aangehaald. meldde dat drie maanden tevoren 19 islamitische fundamentalisten in het geheim waren gevangengezet omdat zij een kûmplot beraamden om president Hosni Mubarak te vermoorden.

Volgens dat artikel waren zeker twee van de 19 arrestanten legerofficieren, en één van hen zou zelfs lid zijn van Mubaraks eigen presidentiële lijfwacht. Alle 19 werden beschuldigd van pogingen om de regering omver te werpen en zij zouden voor een speciale militaire rechtbank moeten verschijnen.

Verdachten in Mahgoub-zaak vrijgesproken

Op 14 augustus sprak een burgerrechtbank voor de staatsveiligheid alle 24 beklaagden vrij die in staat van beschuldiging waren gesteld voor de moord op Rifaat al-Mahgoub, voorzitter van de Volksassemblée, in oktober 1990 (zie pag. 48/3 e.v.-'91).

Het hoofd van de acht leden tellende rechtbank zei bij de bekendmaking van het vonnis dat de 16 aanwezige beklaagden (de andere acht hadden bij verstek terechtgestaan) onmiskenbaar waren gemarteld en dat hun getuigenverklaringen derhalve ontoelaatbaar waren. Tien beklaagden werden vervolgens gevangengezet voor lichtere vergrijpen, zoals illegaal wapenbezit. Onder degenen die tot een gevangenisstraf werden veroordeeld, bevond zich Safwat Abdel-Ghani, de leider van de Gamaat i-Islami.

Aanhoudend islamitisch geweld

Ook in september vormden politie en veiligheidsfunctionarissen het doelwit van aanslagen van islamitische fundamentalisten in de zuidelijke streek Asyut, een gebied dat bekend stond als een fundamentalistisch bolwerk.

In september werden in Asyut zeker negen politiemensen oermoorcl. De Islamitische Liga (Gamaat i-Islami) eiste in een aantal gevallen de verantwoordelijkheid op voor de aanslagen.

Op 15 september meldde het persbureau *AFP* dat tientallen koptische christenen gewond waren geraakt bij botsingen met moslim-fundamentalisten in Opper-Egypte Volgens het bericht hadden moslim- extremisten 34 kopti-

sche christenen gedood. de meesten in Opper-Egypte, sinds de fundamentalisten in maart 1992 hun campagne waren begonnen om de regering ten val te brengen.

Op 15 september veroordeelde het Opperste Militaire Hof twee van acht moslim-beklaagden ter dood omdat zij medio juli hadden geprobeerd generaal Uthman Shahin te vermoorden. Vier andere beklaagden werden tot levenslang veroordeeld (drie bij verstek). terwijl de andere twee werden vrijgesproken.

Sinds deccmbcr 1992 waren 27 islamitische fundamentalisten door militaire rechtbanken ter dood veroordeeld. van wie er in juni en juli 1993 15 werden opgehangen (zie pag. 653/1-'93 en hierboven).

BEZOEK VAN SOEDANESE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Van 7-10 september bracht de Soedanese minister van buitenlandse zaken. Husayn Sulayinan Abu Salih, een bezoek aan Cairo, waar hij besprekingen voerde met zijn Egyptische ambtgenoot Amr Mohammed Moussa en met president Hosni Mubarak (zie pag. 653/3 e.v.-'93 voor bijzonderheden over slechte betrekkingen tussen Egypte en Soedan). Over de besprekingen werden geen bijzonderheden verstrekt.

IMF KEURT UIT EBREIDE FINANCIERINGSFACILITEIT GOED. TWEEDE FASE SCHULDENKWIJTSCHELDING

Op 20 september keurde de raad van bestuur van het IMF in het kader van de uitgebreide financieringsfaciliteit (EFF) een krediet met een looptijd van drie jaar goed ter ondersteuning van het economische en financiële hervormingsprogramma van de Egyptische regering voor de middellange terinijn. De regering en het IMF waren overeengekomen dat in de periode 1993-1996 de economische groei zou worden gestimuleerd, terwijl het begrotingstekort in de hand zou worden gehouden en de inflatie verlaagd. In een commentaar op het hervormingsprogramma zei het IMF dat het ,,een stevige basis moest bieden om het vertrouwen te vergroten en moest leiden tot versnelde investeringen, groei en werkgelegenheid".

De goedkeuring door de raad volgde nadat de Egyptische regering en IMF-functionarissen in juli 1993 een akkoord hadden bereikt over een intentieverklaring (zie ook pag. 653/2-'93). Het akkoord hield de goedkeuring in van trekkingen, voor een bedrag van in totaal 400 mln SDRs (ongeveer $ 569 mln), die om de zes maanden zouden worden uitgekeerd.

De goedkeuring van de EFF leidde automatisch tot de goedlieuring van een tweede schuldkwijtschelding van 15 procent, waarover in 1991 (zie pag. 554/3-'91) overeenstemming was bereikt met de ,.Club van Parijs" van crediteurenlanden. Het akkoord van 1991 behelsde een halvering van de meer dan $ 20 mrd die de Egyptische regering aan andere regeringen verschuldigd was door een onmiddellijke schuldkwijtschelding van 15 procent (ongeveer $ 3 mrd), waarna in 1993 opnieuw 15 procent van die schuld zou worden kwijtgescholden en inedio 1994 nog eens 20 procent.

Egyptische ministers. onder wie premier Atef Sidki (l.), applaudisseren, nadat de Volksassemblée op 21 juli heeft ingestemd met de nominatie van president Mubarak voor een nieuwe ambtstermijn.

PRESIDENT MUBARAK VOOR DERDE AMBTSTERMIJN BEEDIGD. NIEUW KABINET

Op 13 oktober 1993 werd president Mohammed Hosni Mubarak beëdigd voor een derde ambtstermijn van zes jaar. Mubarak was in 1981 president geworden. na de moord op president Anwar Sadat (zie pag. 846/1 e.v.-'81), en was in 1987 voor een tweede ambtstermijn aangesteld (zie pag. 219/1-'89).

Nadat Mubarak als enige door de Nationale Deinocratische Partij kandidaat was gesteld. keurde de Volksassemblée (parlement) zijn nominatie op 21 juli goed met 439 tegen 7 stemmen. bij twee ongeldige stemmen. Op 4 oktober werd zijn nominatie eveneens goetlgekeurd in een nationaal referendum met 94,91 procent van de uitgebrachte geldige stemmen. Het ministerie van binnenlandse zaken verklaarde dat 84 procent van de 18.900.000 stemgerechtigden ter stembus was gegaan. wat bij veel waarnemers op scepsis stuitte.

Op 13 oktober noemde Mubarak in zijn inaugurele rede een aantal centrale thema's van zijn derde ambtstermijn, zoals economische hervormingen, terugdringing van de werkloosheid en bestrijding van het terrorisme.

Kabinetswijzigingen

Op 13 oktober vroeg Mubarak aan Atef Sidki, premier sinds 1986, een nieuw kabinet te vormen. Sidki benoemde een aantal nieuwe ministers, maar de belangrijkste portefeuilles (binnenlandse zaken. defensie. financiën, landbouw, planning en kabinetszaken) bleven ongewijzigd.

Mubarak zag geen kans zijn regering te verbreden door er vertegenwoordigers van het belangrijkste oppositieblok in op te nemen. In een interview met het dagblad *Al-Ahram* van 30 september had Mubarak gezegd dat hij gedurende zijn derde ambtstermijn een begin zou maken met een .,brede nationale dialoog", waarbij .,alle politieke partijen en democratisch gezinde krachten die geweld en terrorisme afwijzen". betrokken zouden worden. Deze opmerkingen hadden aanleiding gegegeven tot speculaties dat hij de gematigde fundamentalistische Moslim Broederschap in cle regering uilde opnemen.

De samenstelling van het nieuwe kabinet was:

Premier, internationale samenwerking - Atef Sidki+: vice-premiei; planning - Kamal Ahmed Ganzouri; vice-premier, landbouw veeteelt. visserij en landontginning - Yusuf Amin Wali: sociale verzekeringen en sociale zaken - Amal Abdel-Rahim Osman: transport. communicatie en burgerluchtvaart - Soleiman Metwali Soleiman+; elektriciteit en energie - Mohammed Mahir Osman Abazah; defensie en

militaire produktie - veldmaarschalk Mohammed Hussein Tantawi Sulayman; voorlichting - Mohammed Sawfat al-Sharif: buitenlandse zaken - Amr Mohammed Moussa: staatsondernemingen, staatsminister voor bestuurlijke ontwikkeling en milieuïaken - Atif Mohammed Mohammed Ubaydi; bevoorrading en binnenlandse handel - Mohammed Galal Abdel-Dahab: financiën - Mohammed Ahmed al-Razaz; n-aqfs (religieuze giften) - Mohammed Ali Mahjub: justitie - Farouk Seif al-Nasr: cultuur - Farouk Hosni: kabinetszaken cn nazorg - Ahmad Radwan Jum'ah Mansur*; plaatselijk bestuur - Mahmud Sayyid Ahmed Sharif, onderwijs - Hussein Kamil Baha al-Din: olie - Hamdi Ali Abdel-Wahab al-Ranbi; binnenlandse zaken - generaal Hussein Mohammed al-Alfi: huisvesting en nutsbedrijven - Mohammed Salaheddin Hasaballah": toerisme - Mamdouh Beltagui*: economie en buitenlandse handel - Mahmoud Mohammed Mahmoud*; openbare werken en watervoorziening - Mohammed Abdel-Hadi Radi*: volksgezondheid - Ali Abdel-Fatah*: industrie en minerale rijkdommen - Ibrahim Fawzi Abdel-Wahed*: arbeidspotentieel en werkgelegenheid - Ahmed al-Amawi*

Staatsministers: verbonden aan het bureau van de premier voor internationale samenwerking - Youssef Boutros Ghali: huisvesting en gezinsaangelegenheden - Maher Mehran*; aangelegenheden inzake de Nationale Volksasseinblée en de Adviesraad - Kamil Shazli* en Mohamined Zaki Abu-Amer"; nieuwe gemeenschappen - Mohammed Ibrahim Suleiman*; wetenschappelijk onderzoek - Phenice Kamel Gouda*: militaire produktie - Mohammed al-Ghamrawi Daoud*

* Nieuwe benoeming.
\+ Gewijzigde taken.

NIEUWE GOUVERNEUR CENTRALE BANK

Op 13 oktober wees premier Atef Sidki een nieuwe gouverneur van de Centrale Bank van Egypte aan. Ismail Hasan Mohammed, tot dan toe directeur van de Bank van Alexandrië. volgde Mohammed Salaheddin Hamid op, die deze functie sinds 1986 had vervuld (zie pag. 244/3-'87).

MUBARAK BEZOEKT VS EN FRANKRIJK

Eind oktober bracht Mubarak een bezoek aan de VS en Frankrijk, waar hij respectievelijk met de Amerikaanse president Bill Clinton en de Franse president François Mitterrand besprekingen voerde met als voornaamste thema het vredesproces in het Midden-Oosten. Clinton zou hem verzekerd hebben dat de Amerikaanse hulp in de toekomst op hetzelfde peil zou blijven.

Volgens de *Middle* East *Economic Digest* van 5 november bedroeg de Amerikaanse economische hulp toen $ 815 mln per jaar en de militaire hulp $ 1.3 mrd, terwijl concessionaire leningen voor de import van voedsel een waarde hadden van omstreeks $ 200 mln.

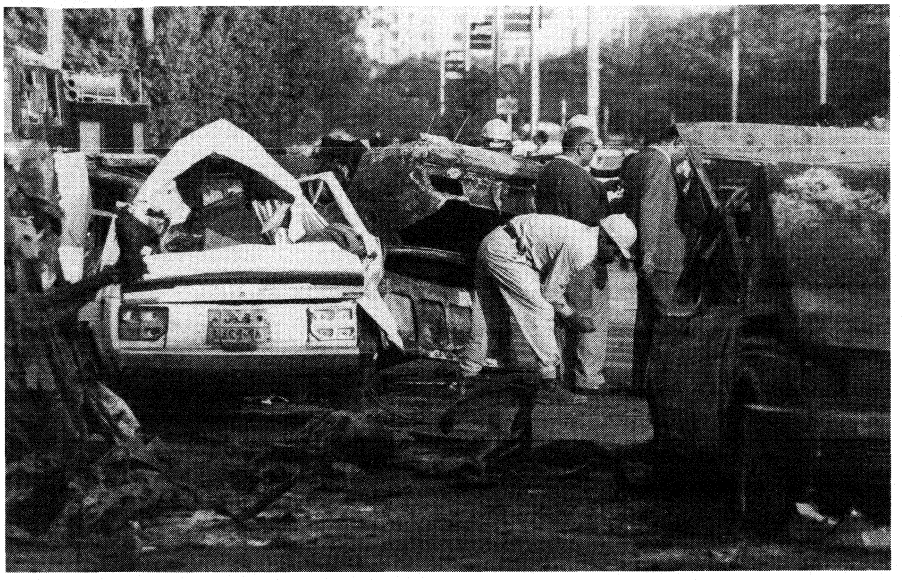

Een beeld van de schade na de mislukte aanslag op premier Atef Sidki in Heliopolis (Cairo) op 25 november

AANHOUDEND ISLAMITISCHE GEWELD. BINNENLANDSE VEILIGHEID EN MENSENRECHTEN

In oktober doodden islamitische fundamentalisten zeker vier politieagenten. De veiligheidstroepen op hun beurt bleven grote aantallen verdachte islamitische militanten arresteren. De campagne tegen de fundamentalisten stond onder leiding van het ministerie van binnenlandse zaken. In een intervie met het dagblad Al-Ahram, dat op 11 oktober werd gepubliceerd, verklaarde minister Tantawi Sulayman van defensie evenwel voor het eerst dat de strijdkrachten paraat stonden om als laatste verdedigingslinie te fungeren tegen islamitische organisaties die het regime-Mubarak ten val wilden brengen.

Op 14 oktober werden drie leden van de Voorhoedes van de Verovering of de zogenaamde Nieuwe Jihad (Tala'i al-Fath) ter dood veroordeeld, terwijl 19 anderen gevangenisstraffen kregen (zie hierboven voor het begin van het proces in augustus).

Op 26 oktober werden in een hotel in Cairo twee Amerikaanse toeristen en een Franse toerist door één man doodgeschoten. Bij de aanslag raakten drie anderen gewond. Op 27 oktober zei premier Sidki dat de dader „gestoord" was en niet tot een islamitische organisatie behoorde.

Verdere executies

Op 3 november werden drie militante islamieten, die schuldig waren bevonden aan het beramen van een koinplot om de regering omver te werpen, opgehangen. Twee militanten, die veroordeeld waren wegens de moordaanslag in juli op generaal Uthman Shahin (zie hierboven), werden op 27 november opgehangen. Daarmee kwam het aantal in 1993 terechtgestelde militanten op 20.

Al Jihad riep op 1 november op tot de moord op acht rechters die verantwoordelijk waren voor de recente doodvonnissen tegen 38 islamitische militanten. Het dreigement volgde op doodvonnissen die op 30 oktober waren uitgesproken tegen nog acht beklaagden die behoorden tot de Voorhoedes van de Verovering.

Amnesty over schendingen van mensenrechten

Op 11 november beschuldigde Amnesty International de Egyptische regering van het niet nakomen van haar verplichtingen krachtens de VN-Conventie tegen Marteling doordat zij er niet in slaagde het systematisch martelen van politieke gevangenen te beperken (zie ookpag. 652/3-'93).

In haar verklaring beweerde Amnesty dat „ondanks honderden formele klachten over marteling ... de Egyptische regering deze beschuldigingen simpelweg niet prompt en onpartijdig heeft onderzocht". Op 22 november werden beschuldigingen van marteling door een regeringswoordvoerder „absoluut van de handgemezen".

Moordaanslag op premier

Op 25 november ontsnapte premier Atef Sidki ongedeerd aan een moord-

aanslag in Cairo. Het was de derde mislukte moordaanslag op een lid van het kabinet in 1993 (zie pag. 652/2-'93 en hierboven) Een zware bom explodeerde bij het huis van Sidki naast zijn autocolonne. Een 12-jarig schoolmeisje werd gedood en 11 andere mensen raakten gewond. De verantwoordelijkheid voor de aanslag werd opgeëist door de militante islamische groep Al Jihad, hoewel de regering beweerde dat de uitvoerders van de aanslag leden waren van de Voorhoedes van de Verovering of Nieuwe Jihad. Op 26 novemher werd bericht dat de politie 100 militante moslims in verband met de aanslag had gearresteerd.

Twee politiefunctionarissen werden, respectievelijk op 1 en 10 november, gedood door onbekende schutters in de zuidelijke regio Asyut, het toneel van recente gewelddaden door islamitische militanten (zie hierboven).

(Vor.ber.pag. 651/1 e.v.-1993)

ISRAËL

VRIJSPRAAK DEMJANJUK

Op 29 juli 1993 velde het Israëlische Hooggerechtshof een historisch vonnis door John Demjanjuk, die op 23 april 1988 wegens oorlogsmisdaden ter dood veroordeeld was (zie pag. 694/2-'88), vrij te spreken. Het hof kwam unaniem tot de conclusie dat nieuw bewijsmateriaal, dat was gebaseerd op documenten uit KGB-archieven, ,,redelijke twijfel" deed rijzen over de identificatie van Demjanjuk als de functionaris in het concentratiekamp Treblinka die bekend stond als de beul ,,Iwan de Verschrikkelijke". Volgens de KGB-documenten en andere stukken heette deze oorlogsmisdadiger Iwan Martsjenko. een man die nooit was gearresteerd Hoewel het hof bewezen achtte dat Demjanjuk in twee andere concentratiekampen, waaronder Sobibor, in dienst van de SS als bewaker dienst had gedaan, zag de president van het hof, Meir Shamgar, geen aanvaardbare reden om hem op grond daarvan te veroordelen. De verdachte was daarvoor niet aangeklaagd en had zich derhalve niet tegen dergelijke beschuldigingen kunnen verdedigen. Bovendien stond het feit dat Demjanjuk uitsluitend op grond van zijn rol in Treblinka aan Israël was uitgeleverd volgens het hof verdere rechtsvervolging in de weg.

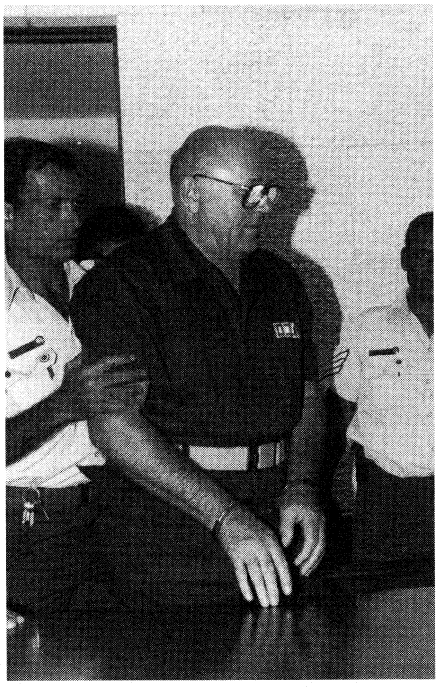

John Deinjanjuk (in.) wordt voorgeleid voor het Israëlische Hooggerechtshof in Jeruzalem op 29 juli 1993.

Uitwijzing Demjanjuk uitgesteld

John Demjanjuk bleef vervolgens in de Ayalon-gevangenis, aangezien verscheidene groeperingen pogingen ondernamen om hem wegens andere vermeende oorlogsmisdaden opnieuw voor de rechtbank te brengen.

Na zijn vrijspraak gelastte de Israelische procureur-generaal dat Demjanjuk onmiddellijk zou worden uitge ezen naar zijn geboorteland Oekraïne. Van verschillende zijden, onder andere overlevenden van de holocaust en het Simon Wiesenthal-centrum, werden onmiddellijk gerechtelijke procedures in gang gezet om Demjanjuk te laten berechten op grond van nieuwe beschuldigingen die verband hielden met zijn verineende taak als SS-bewaker in de concentratiekampen Sobibor en Flossenburg.

Op 31 juli kreeg Demjanjuk een visum van een maand voor Oekraine.

Op last van het Israelische Hooggerechtshof werd de uitwijzing van Demjanjuk naar Oekraine op 1 augustus voor ten minste 10 dagen opgeschort. Het hof aanvaardde een petitie van Noam Federman van de ultra-riationalistische Kach-partij om Drmjanjuk op basis van het vonnis van 29 juli alsnog als Wachmann (bewaker) te vervolgen. De procureur-generaal Yosef Harish zou daarover advies uitbrengen, waarna het Hooggerechtshof een definitieve beslissing zou nemen.

Yarish adviseerde het Hooggerechtshof op 11 augustus geen nieuw proces tegen Demjanjuk te beginnen cn hem van verdere rechtsvervolging te ontslaan. wat inhield dat hij kon worden uitgewezen.

Op 18 augustus verwierp het Hooggerechtshof (dit maal bestaande uit drie rechters) eenstemmig acht petities tegen de vrijlating van Demjanjuk, maar het stelde hem in afwachting van een uitspraak over een nieuwe petitie (van overlevenden van Sobihor) nog niet op vrije voeten.

Op 20 augustus schortte het Hooggerechtshof de uitwijzing van Demjanjuk opnieuw op, dit maal met 15 dagen. De president van het Hooggerechtshof, Meir Shamgar, zei dat dit noodzakelijk was, opdat een laatste verzoek voor een nieuw proces kon worden ingediend. Hij stelde zich op het standpunt dat het nii laten gaan van Demjanjuk definitief een eind zou maken aan de mogelijkheid hem alsnog te berechten.

Op 2 scptcmbcr stcldc hct Hooggcrechtshof de uitwijzing van Demjanjuk opnieuw uit, in afwachting van een nieuwe hoorzitting.

Op 19 september bepaalde het Hooggerechtshof na een juridisch gevecht van 51 dagen definitief dat er geen juridische gronden waren om Demjanjuk alsnog als bewaker in Sobibor te vervolgen.

Vrijlating van Demjanjuk

Op 21 september werd Demjanjuk uit de gevangenis in Israël ontslagen om per-vliegtuig naar de VS terug te keren. Op 22 september arriveerde hij in New York en vandaar vloog hij aan boord van een privévliegtuig naar Medina (Ohio). Volgens berichten zou hij enkele weken in afzondering doorbrengen voordat hij naar zijn huis in Cleveland (Ohio) zou terugkeren.

Het Amerikaanse ministerie van justitie, dat eerder had gepoogd Demjanjuks terugkeer naar de VS te verhinderen, had op 1 september bekendgemaakt dat het zijn beroep bij het Amerikaanse Opperste Gerechtshof had ingetrokken.

Het hof van beroep in Cincinnati (Ohio) had op 3 augustus bepaald dat Demjanjuk naar de VS moest kunnen terugkeren, vanaf het moment dat hij toestemming kreeg Israël te verlaten. Op 31 augustus verwierp dit hof een pleidooi van het Amerikaanse ministerie van justitie voor een nieuwe zitting over de kwestie van Demjanjuks terugkeer.

Demjanjuk was op 28 februari 1986 uitgeleverd aan Israël. nadat hem zijn Amerikaans staatsburgerschap, dat hem in 1958 was ver-

leend, in 1981 was ontnomen. Er waren gerechtelijke stappen tegen hem genomen omdat hij zijn oorlogsverleden had verzwegen. Verwacht werd dat hij zich tot de rechter zou moeten wenden om zijn zijn naam van alle blaam te zuiveren en zijn Amerikaans staatsburgerschap terug te krijgen.

MINISTER DERI AFGETREDEN

Aryeh Deri, een leider van de sefardische Torah-wachters (Shas) - een component van de regeringscoalitie onder leiding van de Arbeiderspartij - trad op 14 september af als minister van binnenlandse zaken wegens beschuldigingen van corruptie.

Op 8 september had het Opperste Gerechtshof van Israël bepaald dat Deri en zijn Shas-collega. onderminister van religieuze zaken Raphael Pinhasi. als kabinetsleden zouden moeten morden ontslagen wegens tegen hen ingebrachte beschuldigingen van corruptie. Beiden dienden op 12 september hun ontslag in dat 48 uur later van kracht werd. Op 26 september stemde de huiscommissie van de Knesset voor opheffing van de parlementaire onschendbaarheid van Deri. waardoor strafrechtelijke aanklachten formeel tegen hem konden worden ingediend.

Deri was sinds 1990 onderwerp van een onderzoek door het fraudeteam van de politie. In juni 1993 had de procureur-generaal aan premier Yitzhak Rabin een ontwerp-aanklacht voorgelegd. waarin Deri werd beschuldigd van het aannemen van steekpenningen. fraude. het schenden van het openbare vertrouwen. verduistering en vervalsing van hedrijfsdocumenten. Pinhasi was beschuldigd van het vervalsen van bedrijfsdocumenten, valse verklaringen en pogingen tot fraude.

De twee overgebleven Shas-leden in de regering, Arye Gamliel en Moshe Maiya (onderminister van respectievelijk huisvesting en onderwijs), traden uit solidariteit met Deri en Pinhasi af.

De de facto terugtrekking van de Shas uit de coalitieregering beperkte de regeringsmeerderheid in de Knesset tot twee stemmen, waarbij werd aangenomen dat de regering de steun behield van de vijf afgevaardigden van de twee Arabische partijen (de Arabische Democratische Partij en Hadash) die niet tot de coalitie behoorden. De regeringscoalitie bestond nu alleen nog uit de Arbeiderspartij en Meretz.
Na het aftreden van Deri ondernam de Arbeiderspartij daaroin krachtige pogingen om Shas in de coalitie terug te brengen. Daartoe beloofde de Arbeiderspartij een staatscommissie in het leven te roepen om beschuldigingen van Shas te onderzoeken over vervolging en discriminatie bij de behandeling door de staat van het onderzoek naar Deri. Ook werd bekendgemaakt dat een sefardische jood, Michael Ben-Yair, in november het ambt van procureur-generaal zou gaan bekleden.

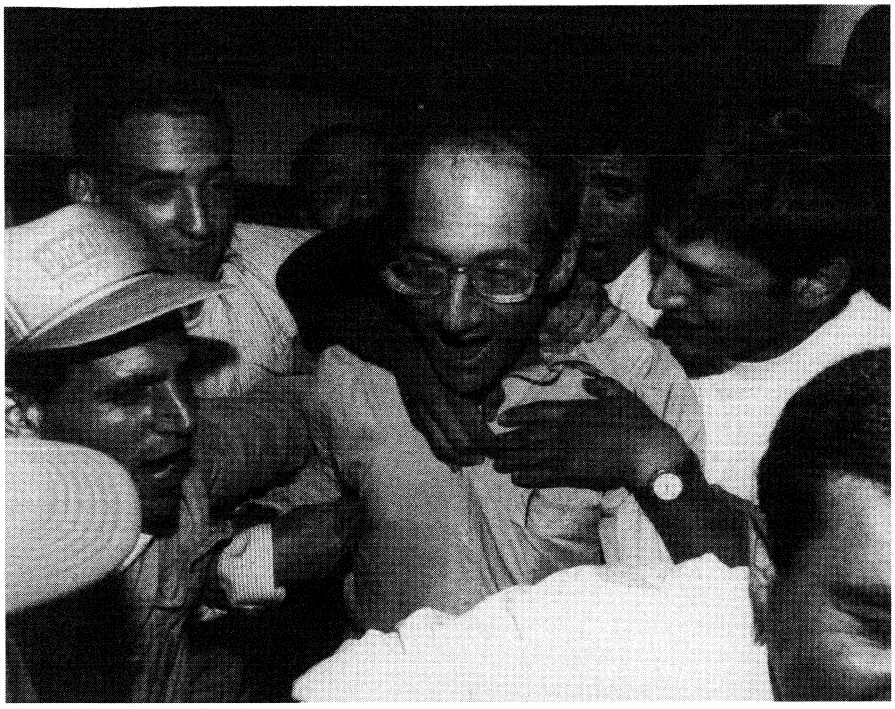

Ehud Olmert (m.) wordt gefeliciteerd na zijn verkiezing tot burgemeester van Jeruzalem op 2 november 1993.

Deri aangeklaagd wegens corruptie

Op 13 oktober werd Aryeh Deri door de Knesset ontheven van zijn parlementaire onschendbaarheid voor strafrechtelijke vervolging. Op 14 oktober werd hij door een districtsrechtbank in Jeruzalem formeel aangeklaagd wegens fraude, het aannemen van steekpenningen, het vervalsen van documenten en schending van het openbare vertrouwen.

VERKIEZINGSNEDERLAAG VOOR BCR-GEMEESTER KOLLEK IN JERUZALEM

Teddy Kollek, de burgemeester van Jeruzalem en lid van de Arbeiderspartij. werd bij de lokale verkiezingen op 2 november door zijn Likoed-rivaal, Ehud Olmert, verslagen. Olmert verwierf 59,6 procent van de stemmen tegen Kollek 34,8 procent. De 82-jarige Kollek had sinds 1963 als burgemeester van Jeruzalem gefungeerd en had de ,,vereniging" van de stad in 1967 geleid.

Premier Yitzhak Rabin (Arbeiderspartij) waarschuwde op 3 november dat Kolleks nederlaag een schadelijke invloed kon hebben op de Arabisch-Joodse betrekkingen in Jeruzalem en in ruimere zin op het Israelisch-Palestijnse vredesproces. Volgens vele commentatoren betekende het verkiezingsresultaat een ernstige tegenslag voor Rabin. die had getracht de gemeenteraadsverkiezingen het karakter te geven van een motie van vertrouwen in de vredespolitiek voor het Midden-Oosten van zijn regering. Niettemin wist de regering op 8 november vier moties van wantrouwen, door de oppositie in de Knesset ingediend, met gemak te overleven. De moties waren gebaseerd op beschuldigingen dat de regering de oncierhandelingen met de Palestijnen verkeerd aanpakte.

Olmert, lid van de Knesset en oud-ininister van gezondheid, had campagne gevoerd voor een agressief Joods vestigingsbeleid in heel Jeruzalem. met inbegrip van stadswijken die voorheen voor Arabieren waren gereserveerd. Voor de verkiezingen had Olmert een akkoord gesloten met de ultra-orthodoxe gemeenschap van de stad, op grond waarvan de kandidaat van die gemeenschap had afgezien van deelname aan de verkiezingen. Daarentegen was Kollek er niet in geslaagd de Palestijnse bevolking van Jeruzalem over te halen op hem te stemmen. Naar verluidt bedroeg de Palestijnse opkomst omstreeks zes procent.

Op 2 november vonden in heel Israël gemeenteraadsverkiezingen plaats. De Likoed bleek daarbij de controle te hebben verworven over 47 gemeenten, terwijl de Arbeiderspartij 39 gemeenten bleek te beheersen.

ONTMOETING TUSSEN OPPERRABBIJN EN PAUS

Op 21 september ontmoetten paus Johannes Paulus II en Yisrael Meir Lau, de opperrabbijn van de asjkenazische joden in Israël, elkaar in Castel Gandolfo. het pauselijk zomerverblijf buiten Rome.

Het was de eerste ontmoeting tussen een Rooms-Katholieke paus en een Israëlische opperrabbijn sinds de stichting van de joodse staat in 1948. Tijdens hun gesprek nodigde rabbijn Lau de paus uit voos een bezoek aan Jeruzalem

HERSTEL VAN DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN MET GABON, MAURITIUS, CAMBODJA EN BURKINA FASO

Op 29 september herstelden Gabon en Mauritius hun diplomatieke betrekkingen met Israël. die respectievelijk in 1973 en 1976 warenverbroken.

De radiozender De Stem van Israël berichtte op 5 oktober dat Israël de diplomatieke betrekkingen met Cambodja en Burkina Faso had hersteld.

VERLAGING VAN AMERIKAANSE KREDIETGARANTIES

Begin oktober maakte de Amerikaanse regering bekend dat zij een kredietgarantie van $ 2 mrd voor het fiscale jaar 1994 (dat op 1 oktober 1993 begon) met $437 mln verlaagde.

De garantie maakte deel uit van een omstreden, in oktober 1992 goedgekeurde regeling, waarbij door de VS akkoord was gegaan met kredietgaranties van $ 10 mrd voor een periode van vijf jaar, ter ondersteuning van de opvang van immigranten in Israël (zie pag. 212/1/2-'93). De vermindering was gebaseerd op een strafclausule die bepaalde dat de jaarlijkse som van $ 2 mrd zou worden verlaagd met iedere dollar die Israël in het voorgaande fiscale jaar had besteed aan de nederzettingen in de bezette gebieden.

RABIN BEZOEKT CHINA

Van 10-15 oktober bracht de Israëlische premier Yitzhak Rabin een bezoek aan China. Het was het eerste bezoek van een Israëlische premier aan China. In januari 1992 hadden de twee landen diplomatieke betrekkingen aangeknoopt (zie pag. 20613-'92).

Rabin sprak met verscheidene Chinese leiders. onder wie premier Li Peng en president Jiang Zemin. Er werden akkoorden ondertekend op gebied van de burgerluchtvaart en consulaire betrekkingen, terwijl China zijn steun herhaalde voor het in september 1993 ondertekende vredesakkoord tussen Israël en de PLO. Volgens sommige berichten werd ook gesproken over de Chinese wapenverkopen aan Syrië en Iran.

CIA-beschuldigingen van nauwe militaire banden tussen Israël en China

,,Absolute nonsens", noemde Rabin op 13 oktober de Amerikaanse beschuldigingen dat Israël al meer dan tien jaar wapens en geavanceerde militaire technologie aan China verkocht.

Op 12 oktober had de Amerikaanse Senaatscoinmissie voor regeringsaangelegenheden bijzonderheden bekendgemaakt van een schriftelijke getuigenis, die ze begin 1993 had ontvangen van R. James Woolsey, directeur van de Amerikaanse Centrale Inlichtingendienst (CIA). Deze verklaarde dat de Israëlische wapenverkopen aan China ,,in de miljarden liepen" en tevens betrekking hadden op .,geavanceerde militaire technologie die Amerikaanse en Westerse bedrijven niet willen leveren". Hij zei tevens dat Israël en China ,.beziglijken te zijn hun militaire en technische samenwerking te formaliseren en uit te breiden" (zie ook pag. 487/1/2-'92).

RABIN BEZOEKT INDONESIË, SINGAPORE EN KENIA

Na zijn vertrek uit China op 15 oktober, bracht premier Yitzhak Rabin een onverwacht bezoek van drie uur aan de Indonesische hoofdstad Jakarta voor besprekingen met president Soeharto.

De Indonesische autoriteiten benadrukten dat Soeharto Rabin uitsluitend in zijn hoedanigheid als voorzitter van de Beweging van Niet-gebonden Landen (NAM) had ontvangen. Desalniettemin werd het bezoek van Rabin aan het grootste moslim-land ter wereld algemeen beschouwd als een diplomatieke overwinning voor Israël.

De besprekingen tussen Rabin en Soeharto werden vriendelijk genoemd en gingen onder meer over het vredesproces in het Midden-Oosten. Na de ontmoeting toonden Indonesische ambtenaren zich sceptisch over de mogelijkheid dat de twee landen cliplomatiekc betrekkingen zouden aanknopen in de nabije toekomst.

Rabin bracht ook een bezoek aan Singapore (15-16 oktober) en Kenia (16-17 oktober), landen waarmee Israël relatief nauwe betrekkingen onderhield.

(Vor.ber.pag. 720/1 e.v. en 789/1-1993)

INDIA

OVERSTROMINGEN

Op 25 juli 1993 werd bericht dat zeker 1.000 mensen zouden zijn omgekomen in het door overstromingen verwoeste noorden. De ernstigst getroffen gebieden in India waren Assam en West-Bengalen. Eind juli bedroeg het aantal slachtoffers van de overstromingen, die zich voordeden in India, Bangladesh en Nepal. meer dan 4.500. terwijl miljoenen mensen dakloos raakten.

BESCHULDIGINGES TEGEN PREMIER RAO. MOTIE VAN WANTROUWEN. VERDERE BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN

Premier P.V. Narasimha Rao werd er op 16 juni van beschuldigd een niet-aangegeven campagnebijdrage ter waarde van Rs 10 mln ($320.000) te hebben geaccepteerd van de effectenmakelaar Harshad Mehta uit Bombay, tegen wie aanklachten waren ingediend in verband met het bankiers- en aandelenschandaal dat in mei 1992 aan het licht kwam (zie pag. 578/1/2-'92). De beschuldigingen van Mehta, die tijdens een persconferentie in Bombay werden geuit. werden door Rao vierkant ontkend en door belangrijke figuren van de Congrespartij (I) als ,,ongegrond" en ,:sinister" van de hand gewezen. De grootste oppositiepartij, de Bharatiya Janata Party (BJP), verlangde echter het onmiddellijke aftreden van Rao, met als argument dat ,,het land zich niet een door zwendel bezoedelde premier kan veroorloven".

Bijzonderheden van de beschuldigingen, vermeld in een door Mehta aan verslaggevers getoonde beëdigde verklaring, beschreven hoe Mehta persoonlijk het bedrag van Rs 6,7 mln in november 1991 bij Rao in zijn residentie te New Delhi had bezorgd, en hoe hij had geregeld de volgende dag nog een bedrag van Rs 3,3 mln naar Rao's kantoor te verzenden.

Ambtelijke gegevens over Rao's bewegingen, die vervolgens door de regering werden gepubliceerd, toonden aan dat Rao een Pakistaanse delegatie had ontvangen en daarna de voormalige gouverneur van Kashmir had ontmoet. op het moment dat Mehta naar eigen zeggen het geld had overhandigd. Deze ambtelijke gegevens zouden zijn bevestigd door een lid van de Pakistaanse delegatie, maar de voorinalige gouverneur van Kashmir ontkende echter Rao te hebben ontmoet en beweerde dat zijn handtekening was vervalst.

Tijdens een hoorzitting voor een gezamenlijke parlementscommissie die het financiële

Een beeld van het door overstromingen getroffen dorp Kazipur in Bangladesh (24 juli 1993)

schandaal op 30 juni onderzocht zou Mehta volgens een verslag van Radio All-India sommige van zijn beschuldigingen tegen Rao hebben weersproken.

Op 28 juli overleefde de regering van premier P.V. Narasimha Rao met 263 tegen 251 stemmen een motie van wantrouwen van de oppositie. De motie, die werd ingediend door de marxistische Communistische Partij van India (CPI-M) met de steun van de BJP en van het National Front-Left Front, betekende de derde poging om de regering sinds zij in juni 1991 aan het bewind kwam, ten val te brengen. De tweede poging was ondernomen in december 1992 (zie pag. 137/1 e.v.-'93).

De oppositie beweerde in haar motie dat de regering was ,,bezoedeld" door recente beschuldigingen over Rao's betrokkenheid bij het financiële schandaal van mei 1992 in Bombay; dat zij er niet in was geslaagd om het etnische geweld te beteugelen dat volgde op de verwoesting van de Ayodhya-moskee in december 1992 (zie pag. 137/1-'93); en dat het arme deel van de bevolking er door haar economische liberaliseringsprogramma nog verder op achteruit was gegaan.

In een reactie op de beschuldigingen zei Rao dat zijn rege ing spoedig een wetsvoorstel zou indienen om politiek en religie van elkaar te scheiden (op 29 juli ingediend). Daarnaast verklaarde hij dat .,de negatieve effecten van de (economische) liberalisering waren tegengegaan". Hij weigerde evenwel in te gaan op de beschuldigingen van corruptie tegen hem.

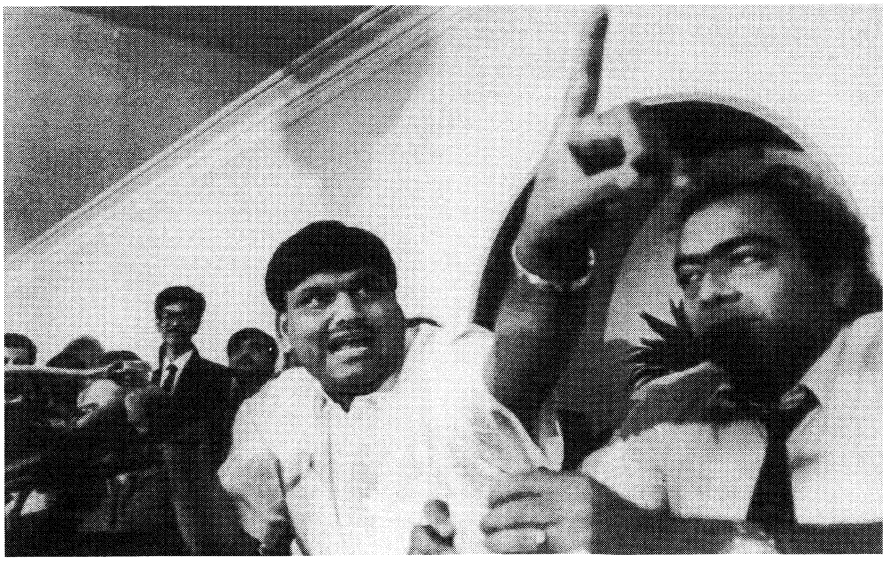

Effectenmakelaai Harshad Mehta (m) tijdens de persconferentie op 16 juni in Bombay, waarop hij premier P.V. Narasimha Rao beschuldigde van het accepteren van campagnebildiagen

Ondertussen doken nieuwe beschuldigirigen wegens hei aannemen van steekpenningen op. waarbij de naam van staatsminister Satish Sharma van olie en gas genoemd werd. Zijn broer zou in dc VS geld hebben aangenomen om de ininister politiek te blijven beïnvloeden.

Minister van handel treedt af

Minister van handel Pranab Mukherjee maakte op 8 juli zijn aftreden bekend, nadat hij er niet in was geslaagd binnen zes maanden na zijn benoeming tot minister in het parlement te worden gekozen, zoals door de grondwet wordt vereist. De aanleiding tot zijn aftreden was een procedurele vertraging van Mukherjee's verkiezing in de Rajya Sabha (Hogerhuis), die niet kon worden opgelost voor de krachtens de grondwet bepaalde uiterste datum van 16 juli was verstreken. Verwacht werd dat als hij eenmaal gekozen zou zijn. Mukherjee weer in regering zou worden opgenomen.

Protesten tegen Narmada-dam

Op 6 augustus werd een massale demonstratie tegen de irrigatieprojecten in de Narmada-rivier (zie pag. 131/1 en 590/2-'93) afgelast, nadat de regering had toegezegd het plan te herzien, dat een netwerk van ongeveer 30 dammen behelsde in de deelstaten Gujarat, Madhya Pradesh en Maharashtra. Verwacht werd dat het nieuwe plan binnen drie maanden gereed zou zijn en dat het vervolgens binnen een maand openbaar zou worden gemaakt.

Het besluit kwam na een intensieve campagne van milieuactivisten onder leiding van Medha Patkar. De activisten hadden gedreigd samarpan (zelfopoffering) te plegen door zichzelf te verdrinken uit protest tegen de dam. die volgens hen duizenden boeren zou verdrijven. Terwijl de ongerustheid over het lot van de bedreigde boeren groeide. had de Wereldbank in maart alle leningen voor het project ingetrokken (zie pag. 590/2-'93). Enige maanden eerder had Japon eenlening van $96 mln opgeschort.

Staking vrachtwagenschauffeurs

Op 6 augustus eindigde een zesdaagse staking van circa 1,8 mln vrachtwagenchauffeurs, die het vrachtverkeer in het gehele land stillegde. Met de regering werd overeengekomen dat de wegenbelasting in de deelstaten Bihar. Gujarat,

Haryana, Madhya Pradesh, Orissa, Punjab, Rajasthan en Uttar Pradesh zou worden afgeschaft De staking was afgekondigd nadat vakbondsleiders de regering ervan hadden beschuldigd zich niet te houden aan de belofte die ze de vrachtwagenchauffeurs tijdens een eerdere staking in juli 1992 had gedaan om de u egenbelasting af te schaffen (zie pag 131/2-'93)

Op 28 september eindigde een 13 dagen durende staking van vrachtwagenchauffeurs nadat de unie-regering met verscheidene deelstaatregeringen een akkoord had bereikt over versoepeling van de wegenbelasting. Ongeveer 1,5 mln vrachtwagenchauffeurs in het hele land hadden voor een hervatting van de staking gestemd na beschuldigingen dat de unie-regering de begin augustus overeengekomen regeling niet had doorgevoerd. De jongste staking, die leidde tot prijsstijgingen en ernstige voedseltekorten, ontaardde in gewelddadigheden toen de politie op 27 september in de deelstaat Tamil Nadu een staker doodschoot.

Vakbonden gingen op 19 augustus één dag in staking om te protesteren tegen het econoinische beleid van de regering (zie pag. 277/3- '92 en 131/1/2-'93).

Op 9 september werden zeker 3.000 mensen gearresteerd tijdens een ééndaagse algemene staking. die was uitgeroepen door linkse vakbonden. Het was de laatste van een reeks stakingen tegen de economische hervormingen van de regering (zie pag. 133/3-'93 en hierboven).

Bomexplosies in Madras en elders

Op 8 augustus kwamen in Madras tien mensen om het leven toen een bom ontplofte in het hoofdkwartier van de extremistische hindoe-organisatie Rashtriya Swayemsevak Sangh (RSS). De RSS, die het verbod op haar activiteiten onlangs zag ingetrokken (zie pag. 588/1-'93), had de handgehad in de verwoesting van de Ayodhya-moskee in december 1992 (zie pag. 137/1-'93). Op 9 augustus gaf een RSS-zegsman moslim-extremisten de schuld van de bomaanslag.

In Punjab werden ongeveer 150 mensen gearresteerd nadat verscheidene extremistische Sikh-groeperingen de verantwoordelijkheid hadden opgeëist voor de ontploffing van een autobom buiten de kantoren van de jeugdafdeling van de Congrespartij (I) in New Delhi, waarbij op 11 september acht mensen omkwamen en 26 gewond raakten. Bij een ontploffing in een reserveringskantoor van de spoonvegen in Secunderabad (Andhra Pradesh) kwamen op 12 september nog eens twee mensen om. Bij drie andere ontploffingen in Manipur dezelfde dag vielen geen slachtoff ers.

Onenigheid over opschorting verkiezingen

Op 10 augustus werd een constitutioneel geschil tussen de kiescommissie en de regering afgewend, doordat de voorzitter van de kiescommissie, T.N. Seshan, terugkwam op het besluit de om de twee jaar plaatsvindende parlementsverkiezingen en tussentijdse verkiezingen in alle deelstaten op te schorten. De kiescommissie had het op 2 augustus uitgevaardigde besluit gerechtvaardigd door te stellen dat haar constitutionele bevoegdheden voor controle op ambtenaren en deelstaatfunctionarissen belast met verkiczingstaken door de regering werden belemmerd.

Doordat de kiescommissie terugkwam op haar oorspronkelijke besluit, konden twee vooraanstaande leden van de regerende Congrespartij (I)de parlementszetels veroveren die ze nodig hadden om hun hoge regeringsposten op respectievelijk unie- en deelstaatniveau te behouden. Zo werd op 17 augustus de voormalige minister van handel Pranab Mukherjee, die in juli had moeten aftreden (zie hierboven), als vertegenwoordiger van West-Bengalen gekozen in de Rajya Sabha. waardoor hij aan de voorwaarden voldeed om zijn portefeuille terug te krijgen. Op 19 augustus werd de premier van Maharashtra, Sharad Pawar, gekozen in het deelstaatparlement. Op 31 augustus werd Mukherjee bevestigd in zijn ambt als minister van handel.

Op 20 augustus maakte de kiescommissie bekend dat de tussentijdse verkiezingen in Tamil Nadu, de enige staat waarop het besluit van 10 augustus niet van toepassing was. op 20 september zouden plaatsvinden. De bekendmaking viel samen met een uitspraak van het Opperste Gerechtshof, waarin bepaald werd dat de kiescommissie niet over de .,ongebreidelde macht" beschikte om in het hele land verkiezingen op te schorten omdat de ,,verhoudingen verstoord" waren.

Opschorting wetsvoorstellen

Op 24 augustus werd de regering gedwongen tot opschorting van het eind juli ingediende wetsvoorstel (zie boven). waarmee zij politieke partijen wilde verbicden religieuze oproepen in hun politieke campagnes te gebruiken. De nationalistische hindoepartij BJP, waartegen de wet was gericht, had zich tegen het voorstel verzet, evenals de linkse Janata Dal, die de wet betwistte vanwege de vergaande bevoegdheden om kandidaten uit te sluiten.

BJP-mars

Op 11 september begon een landelijke mars van de BJP om te protesteren tegen het in augustus opgeschorte wetsvoorstel van de regering (zie hierboven). De mars startte gelijktijdig in Maysore, Jammu en Purbander.

GOUVERNEURSBENOEMINGEN. ONTWIKKELINGEN IN DEELSTATEN (JULI-SEPTEMBER 1993)

Op 14 augustus werden de volgende nieuwe gouverneursbenoemingen bekendgemaakt: A.R. Kidwai werd benoemd tot gouverneur van Bihar en Romesh Bhandari tot gouverneur van Tripura. Bhandari volgde Raghunath Reddy op, die werd benoemd tot gouverneur van West-Bengalen na het overlijden in juli van Nurul Hasan (zie hieronder). Mohammed Shafi Qureshi, tot dan toe gouverneur van Bihar, werd definitief aangewezen als gouverneur van Madhya Pradesh, na het aftreden in juni van Kunwar Mahmood Ali (zieookpag.591/3-'93).

Ontwikkelingen in deelstaten

Assam. Op 3 juli sloten de regering van de deelstaat Assam en de Bodoland People's Party (BPP) een akkoord over de snelle implementatie van het Memorandum van Schikking, dat in februari was ondertekend (ziepag. 59111-'93).

Karnataka. Op 15 juli eiste de Amerikaanse regering dat de regering van de deelstaat Karnataka ,.gepaste maatregelen" zou nemen, nadat boeren in Bellary de Amerikaanse multinational Cargill Seeds hadden aangevallen om te protesteren tegen de hoge kosten voor het aanvragen van een octrooi voor genen in de zaadtechnologie.

Kashmir. Op 25 juli werd in Kashmir de leider van de pro-Pakistaanse Hezb ul mujaheddin, Nisar Ahmed Mir. door veiligheidstroepen doodgeschoten.

Op 14 augustus kaapten ge apende mannen een bus op de weg van Jammu naar Kishtwar in het zuiden van Kashmir en schoten de 16 hindoes onder de buspassagiers dood. Eerder schoot de politie zes mensen dood bij demonstraties in Srinagar van 1-3 augustus tegen de vermeende moord op leden van een moslimgezin door veiligheidstroepen. In juni hadden mensenrechtenorganisaties Indiase soldaten in Kashmir beschuldigd van standrechtelijke executies vanburgers (zie pag. 590/3 e.v.-'93).

Van 16-20 september kwamen in Kashmir meer dan 48 mensen om bij aanhoudende botsingen tussen moslim-militanten en veiligheidstroepen. Op 21 september werd melding gemaakt van nog eens 29 doden.

Manipur. Meer dan 40 leden van de Kuki-stam zouden begin augustus zijn gedood bij een uitbarsting van etnisch geweld tussen de Kuki- en de Naga-stam in Manipur.

Op 13 september werden ongeveer 1.500 soldaten naar Manipur gevlogen om een nieuwe uitbarsting van etnische geweld tussen de Naga- en Kuki-stam de kop in te drukken. De gevechten waren opgelaaid nadat de verboden Nationaai-Socialistische Raad van Nagaland (National Socialist Council of Nagaland, of NSCN) Kuki-inwoners had gelast de overwegend door leden van de Naga-stam bewoonde streek voor een bepaalde datum te verlaten zodat een apart Naga-thuisland kon worden geschapen. Eind september werd bericht dat sedert augustus meer dan 250 mensen waren omgekomen bij gevechten tussen de NSCN en het Nationale Kuki-leger (Kuki National Army, of KNA).

Tamil Nadu. Na een ontmoeting met de unieminister van waterbronnen. V.C. Shukla. beeintligde de premier van Tamil Nadu. Jayaram Jayalalitha, op 21 juli een vierdaagse hongerstaking, die hij was begonnen om zijn eis voor een billijke verdeling van het water van de Cauvary-rivier kracht hij te zetten (zie pag. 27013 en 277/2-'92).

Tripura. Meer dan 1.000 guerrillastrijders van de het Leger van de Tripura-stammen (All Tripura Tribal Force. of ATTF) gaven zich op 6 september over aan de deelstaatregering krachtens een vredesakkoord dat eind augustus was gesloten. Er waren ongeveer 330 mensen omgekomen bij de gevechten sinds 1990, toen plaatselijke stamleden voor het eerst hadden beweerd dat zij werden bedreigd door een stroom islainitische immigranten uit Bangladesh.

West-Bengalen. Op 12 juli stierf na een lang ziekbed de gouverneur van West-Bengalen, Nurul Hasan. Zijn functie werd tijdelijk waargenomen door de gouverneur van Orissa, R. Satya Narain Reddy. Op 23 juli kwam het openbare leven in Calcutta stil te liggen door een staking van de oppositie. die protesteerde tegen het doodschieten van 12 anti-regeringsdemonstranten door de politie.

BUITENLANDSE BETREKKJNGEN

In de maanden juli-september werden de volgende ontwikkelingen gemeld.

Levering Frans uranium gestaakt

Op 6 juli maakte Frankrijk bekend dat het vanaf oktober de levering van onverrijkt uranium aan de kerncentrale van Tarapur zou opschorten. Eerder had de Indiase regering geweigerd akkoo d te gaan met de door het Internationaal Atoomenergie Agenschap (IAEA) geeistc uitgebreide waarborgen.

Op 10 juli werd bericht dat acht kerncentrales. waaronder niet die van Tarapur. waren gesloten in verband met een veiligheidsinspeetie. Het besluit kwam ria een onderzoek naar de oorzaak van een brand in maart in de kerncenti-ale van Narora nabij New Delhi.

Indiaas-Russische rakettransactie opgeschort

De regering sprak haar ..spijt" uit over de Russische opschorting van het in januari 1991 gesloten contract van $ 350 mln, dat voorzag in de levering van cryogene ruimteraketten en technologie. Een regeringswoordvoerder, die beweerde dat Rusland ..overduidelijk had toegegeven aan druk van de VS". verklaarde dat India ,.de benodigde technologie zelf (zou)blijven ontwikkelen".

De opschorting van de transactie, die op 16 juli was bekendgemaakt na Russische-Amerikaanse besprekingen in Washington, betekende de ontknoping van maanden van intensieve diplomatieke druk van de zijde van de Amerikaanse regering. Deze had verklaard dat het contract een schending betekende van het Missile Technology Control Regime (MTCR) ter beperking van de verspreiding van de rakettechnologie (zie ook pag. 579/1-'92).

Buitenlandse reis van Sharma

President Shankar Dayal Sharma maakte van 13-26 juli zijn eerste buitenlandse reis en deed daarbij Oekraïne, Turkije, Hongarije en Groot-Brittannië aan. Het in september 1992 ondertekende Indiaas-Britse uitleveringsverdrag (zie pag. 136/3-'93) werd op 21 juli door Groot-Brittannië geratificeerd.

Betrekkingen met Kirgizstan

Tijdens een bezoek van de Kirgizstaanse minister van buitenlandse zaken, Ednan Karabajew, van 4-6 augustus werden samenwerkingsakkoorden ondertekend op het gebied van opleiding en veldwerk voor diplomaten.

Chinees-Indiaas vredesakkoord

De Indiase premier Narasimha Rao bracht van 6-9 september een bezoek aan Beijing en ondertekende bij die gelegenheid een troepenverminderingsakkoord dat was bedoeld om het 31 jaar oude grensgeschil met China te regelen.

In het akkoord, op 7 september ondertekend na besprekingen tussen Rao en de Chinese premier Li Peng, werd niets gezegd over het grondgebied van duizenden vierkante kilometers dat de landen elkaar betwisten. Het akkoord, dat door de twee landen als een mijlpaal in de bilaterale betrekkingen werd toegejuicht. was volgens sommige waarnemers de belangrijkste ontwikkeling in de Chinees-Indiase betrekkingen sinds het historische bezoek van premier Rajiv Gandhi aan Chinain 1988 (zie pag. 496/2-'91).

In hun gezamenlijke verklaring besloten India en China tot .,een aantal vertrouwenwekkende maatregelen. waaronder het verminderen van het aantal langs de Indiaas-Chinese grens gelegerde militairen (...) en in afwachting van een grensregeling (...) de actuele controlelijn (LAC) te respecte en en in acht te nemen". In een persbericht van de Indiase ambassade in Beijing werd daaraan toegevoegd dat de ..omvang, ondergrens; tijdstip en aard van de troepenvermindering door onderling overleg zal worden vastgesteld".

Andere akkoorden die tijdens Rao's bezoek werden ondertekend.. hadden betrekking op gezamenlijk optreden tegen handelaar? in bedreigde diersoorten. het openstellen van een tweede grensovergang en de uitwisseling van radio- en televisieprogramma's.

Betrekkingen met Zuid-Korea, Iran en Ierland

Premier Rao, die van 9-11 september een bezoek bracht aan Zuid-Korea, ondertekende twee akkoorden op het gebied van toerisme. cultuur cn een samenwerkingsakkoord op het gebied van wetenschap en technologie. Het was het eerste bezoek van een Indiase premier sinds er 20 jaar eerder diplomatieke betrekkingen werden aangeknoopt.

Premier Rao voerde besprekingen met Irans hoge functionarissen tijdens zijn eerste officiële bezoek aan dat land van 20-22 september. In een daarna uitgegeven gezamenlijk communiqué werd een oproep gedaan aan ,.de landen in de wereld zich niet te mengen in elkaars binnenlandse aangelegenheden". Eerder hadden beide landen twee memoranda van ovcrcenstemming ondertekend over bilaterale samenwerking op het gebied van het verkeer over land. doorvoerfaciliteiten alsmede wetenschap en technologie.

Tijdens haar officieel bezoek van 26-28 september sprak de Ierse president Mary Robinson met president Dayal Sharma en verscheidene ministers.

HULP VAN WESTERSE DONORS

Tijdens de vergadering van het Hulp aan India-consortium in Parijs op 2 juli werd $ 7,4 mrd aan hulp toegezegd voor 1993-'94. Dit was $200 mln meer dan het voorgaande jaar was toegezegd (zie pag. 131/1-'93). De jongste toezegging bestond voor een deel uit een snel uit te keren voorschot. De Wereldbank, het IMF. de Aziatische Ontwikkelingsbank (ADB) en VN-organi-

saties namen S 4,2 mrd voor hun rekening, terwijl bilaterale donoren S 3,2 mrd toezegden.

Op 16 juni had het IMF de jongste trekking van 231 mln SDRs goedgekeurd Deze maakte deel uit van een overbruggingsregeling van 1,656 mrd SDRs waarover in oktober 1991 een akkoord was bereikt (zie pag. 272 L- 92)

JAARVERSLAG RESERVE BANK VAN INDIA. RENTEVERLAGING. BUITENLANDSE SCHULD

In het op 9 september gepubliceerde jaarverslag van de Reserve Bank van India (RBI) werd ervoor gewaarschuw-d dat de regering dreigde meer te lenen dan ze zich in haar cconomischc hervormingsprogamma had voorgenomen. Volgens het verslag had de regering in juli 1993, de laatste periode waarover cijfers beschikbaar waren, Rs $ 17 mrd (ongeveer $540 mln) geleend, meer dan tweemaal zoveel als in dezelfde maand in 1992, en meer dan driemaal zoveel als in maart, de laatste inaand van het voorafgaande financiële jaar.

In 1991-'92. het eerste jaar van de hervormingen. was het bruto fiscaal tekort gedaald van 8.4 procent naar 6 procent van het bruto nationaal produkt (BNP). In het financiele jaar tot maart 1993 was er slechts een kleine daling tot 5,7 procent van het BNP.

Rentedaling

Op 1 september verlaagde de RBI de leenrente voor commerciële banken met 1 procent tot 15 procent. De aanleiding voor de verlaging, de vierde sinds oktober 1992 (zie ook pag. 590/3-'93), was de geringe vraag naar geld door de industrie en een verdere daling van de inflatie op jaarbasis, van een recordhoogte van 19 procent eind 1992 tot net boven de 6 procent begin september.

Groei buitenlandse schuld

Uit een verslag van het ministerie van financiën op 4 november bleek dat de buitenlandse schuld van India, die in maart 1986 $ 37,3 inrd bedroeg, in het jaar voorafgaand aan maart 1993 was gegroeid met $ 3,2 mrd tot $ 85,4 mrd, voornamelijk wegens een toename van het aantal leningen via multilaterale kredietinstanties. Het verslag beklemtoonde echter dat .,buitenlandse schuld als zodanig geen kwaad kan zo lang de opgelopen schuld efficiënt wordt gebruikt".

Op 5 november leverde de Aziatische Ontwikkelingsbank (ADB) kritiek op het gebruik van de hulp door India als de slechtste ontvanger van ADB-gelden. Gesteld werd dat een bedrag van ca. $ 4 mrd aan ADB-gelden voor 20 projectennog steeds niet was benut.

AARDBEVINGSRAMP. FINANCIELE HULP

Op 30 september verwoestte een zware aardbeving met een kracht van 6.5 op de schaal van Richter ongeveer 30 dorpen in de deelstaten Maharashtra. Karnataka en Andhra Pradesh.
Het epicentrum van de aardbeving lag in de buurt van Latur waar Maharashtra, Karnataka en Andhra Pradesh aan elkaar grenzen. Hoewel bekend was dat het gebied seismologisch enigszins instabiel was. was er nooit van uitgegaan dat er zich krachtige aardbevingen zouden voordoen. Tot de ernstigst getroffen streken behoorden de districten Osmanabad en Latur in het westen van Maharashtra, waar hele dorpen werden verwoest en de bevolking vrijwel totaal werd weggevaagd. Nog eens duizenden mensen kwamen om in de buurt van de steden Khilari en Uinargao. vlakbij het epicentrum, op ongeveer 450 km ten oosten van Bombay. In Karnataka werd melding gemaakt van 13 doden.

Hoewel de regering opmerkelijk genoeg aarzelde om onmiddellijk internationale hulp in te roepen, stroomden enkele uren na de ramp aanbiedingen om hulp te bieden binnen. Ondertussen werd de hulpverlening gecoördineerd door het leger, dat extra hinder van de aanhoudende zware regenval ondervond bij het bereiken van de overlevenden in de meer afgelegen gebieden.

De laatste zware aardbeving had zich in oktober 1991 voorgedaan in het noorden van Uttar Pradesh (zie pag. 274/3-'92). De zwaarste aardbeving die het subcontinent ooit trof, was in 1935 toen in Quetta (Pakistan) naar schatting 30.000 mensen omkwamen.

Het uiteindelijke aantal doden als gevolg van de aardbeving van eind september 1993 werd op 12 oktober door de premier van Maharashtra, Sharad Pawar, vastgesteld op 9.748. Het feit dat in eerdere berichten sprake was geweest van ca. 30.000 doden. had volgens Pawar te maken met de ongeveer 16.000 zwaargewonden, van wie aanvankelijk was aangenomen dat ze waren omgekomen.

Op 4 oktober beloofde de unie-regering Rs 300 mln (ongeveer $ 16 mln) uit te trekken voor hulp aan de slachtoffers van de ramp. De regering verklaarde bovendien buitenlandse giften en hulp erg op prijs te stellen. Verscheidene Westerse landen, de VN en de Wereldbank boden financiële en praktische hulp. Deze laatste organisatie zou naar verwachting meer dan $300 mln schenken voor het herstel en de wederopbouw. Op 6 oktober boden Bhoetan, Japan en Pakistan hulp aan: andere islamitische landen, waaronder Indonesië, Iran, Koeweit en de Verenigde Arabische Emiraten (VAE), volgden dit voorbeeld.

RECHTSPRAAK

De volgende zaken kwamen aan de orde.

Uitspraak Zwitserse rechtbank in Bofors-affaire

Op 20 juli gelastte het Zwitserse Opperste Gerechtshof dat informatie over Zwitserse bankrekeningen moest worden vrijgegeven die verband hielden met de Bofors-wapentransactie in 1986 (zie pag. 110/2 e.v.-'89). In septetnber 1992 had het Indiase Opperste Gerechtshof zijn goedkeuring verleend aan inzage in de rekeningen door het Centrale Onderzoeksbureau (CBI) (zie pag. 132/3-'93).

Gerechtelijke uitspraak over ramp in Bhopal

Het Amerikaanse Opperste Gerechtshof weigerde op 4 oktober eenuitspraakvan een Amerikaans hof van appel te herzien. De uitspraak van dit hof luidde dat de slachtoffers van de gasramp in Bhopal in 1984 (zie pag. 801/1 e.v.-'84) niet ontvankelijk waren om de schikking van $470 mln die de Indiase regering en het bij de ramp betrokken Amerikaanse bedrijf Union Carbide hadden getroffen, aan te vechten. In de rechtsvordering die bij de Amerikaanse rechtbanken was ingediend, werd gesteld dat de schikking niet toereikend was en dat deze alleen was geaccepteerd vanwege de belangenverstrengeling van de regering, die mede-eigenaar was van de fabriek (zie ookpag. 592/1-'93).

Aanklacht tegen oppositionele hindoepartijen

Op 5 oktober diende de regering een aanklacht in tegen de leiders van de Bharatiya Janata Partij (BJP) en Shiv Sena wegens hun betrokkenheid bij de verwoesting in december 1992 van de moskee van Ayodhya in de deelstaat Uttar Pradesh (zie pag. 137/1 e.v.-'93).

Uitspraak over benoemingen van rechters

Op 6 oktober besliste het Indiase Opperste Gerechtshof dat de opperrechter

voorrang had op de politieke uitvoerende macht in kwesties die verband hielden met de benoeming of overplaatsing van rechters van het Hooggerechtshof en het Opperste Gerechtshof.

De uitspraak zou naar verwachting een eind maken aan het gebruik van rechterlijke benoemingen voor politieke bescherming, een inaatregel waarvan op de meest schaamteloze ivijze gebruik was gemaakt tijdens de noodtoestand van 1975-1977 door de toenmalige premier Indira Gandhi.

Oprichting van Commissie voor Mensenrechten

Minister S B Chavan van binnenlandse zaken verklaarde op 7 oktober dat de aantijgingen van ,,excessen" door veiligheidstroepcn .,zeer zeker" binnen het mandaat van de op 29 september door de regering in het leven geroepen Nationale Commissie voor de Mensenrechten zouden vallen.

Aanklachten i.v.m. bomaanslagen in Bombay

De politie in Bombay diende op 5 november aanklachten in tegen 189 personen in verband met de bomaanslagen waardoor daar in maart meer dan 250 mensen waren omgekomen (zie pag. 588/1 e.v.-'93).

Aanklachten tegen vermeende moordenaars van Rajiv Gandhi

Een speciale rechtbank, die hoorzittingen hield in de zaak wegens de moord in mei 1991 op Rajiv Gandhi, toen premier van India en leider van de Congrespartij (I),diende aanklachten in tegen 26 Indiase staatsburgers en Tamils uit Sri Lanka in verband met de moord. Het proces was op 3 mei 1993 in Madras geopend.

ONTWIKKELINGEN IN AANDELENSCHANDAAL

De Britse Standard Chartered Bank. die zware verliezen had geleden als gevolg van de bank- en aandelenfraude in mei 1992 (zie pag. 578/2/3/-'92, 130/3 e.v.-'93 en 589/2/3-'93), was de eerste partij die haar geld terugkreeg, nadat de National Housing Bank of India op 1 oktober ermee instemde een schadevergoeding van £ 23.9 mln te betalen.

Het Centrale Onderzoeksbureau (Central Bureau of Investigation. CBI) diende op 11 oktober opnieuw aanklachten in tegen 15 mensen, onder wie Harshad Mehta. de in het schandaal verwikkelde effcctenhandelaar uit Bombay Zij zouden hebben samengespannen om SBI Capital Markets - de handelsbank van de State Rank of India - voor een bedrag van Rs 1 005 mln op te lichten

NIEUWE STAFCHEFS VOOR MARINE EN LUCHTMACHT

Op 1 oktober nam admiraal V.S. Shekliawat de functie van stafchef van de marine over van admiraal L. Ramdas. Eerder. op 1 augustus, was de stafchef van de luchtmacht, luchtmaarschalk N.C. Nuri, opgevolgd door luchtmaarschalk Swaroop Krishna Kaul (zie ook pag. 592/1-'93).

MOSKEE IN KASHMIR BEZET. VERDERE ONTWIKKELINGEN IN DEELSTATEN

Op 13 oktober belegerden Indiase veilighcidstrocpcn de Hazratbal-moskee in Srinagar, die bezet was door separatistische Kashmiri.

Het 17de-eeuwse heiligdom. dat een pluk haai van de profeet Mohammed zou hebben. werd door moslims beschouwd als een van de belangrijkste heiligdommen van de islam. De tempel werd bezet door ongeveer 200 mensen, onder wie waarschijnlijk 50 gewapende moslim-rebellen. De belegering hield in dat de water- en elektriciteitstoevoer werd afgesneden. De bevolking protesteerde meteen en er werd in Srinagar voor onbepaalde tijd een avondklok ingesteld. Op 22 oktober leidden protesten tegen de avondklok tot een bloedbad waarbij 29 mensen zouden zijn oingekomen.

Op 17 oktober begonnen de onderhandelingen met de militante moslims, maar men slaagde er niet in de crisis op te lossen. De regering weigerde in te gaan op het verzoek van de bezetters om de tempel te verlaten zonder hun wapens af te hoeven geven. Op 19 oktober dreigde de opperbevelhebber van het leger, luitenant-generaal B.C. Joshi, de militanten ,,uit te putten en hun wil te breken". Op 25 oktober verklaarde de gouverneur van de deelstaat, generaal (b.d.) K.V Krishna Rao. dat er ,,op dit moment" geen plannen waren om het heiligdom te bestormen. Hij zei dit om de mensen te kalmeren die bang waren voor een herhaling van de bestorming in 1984 van de Gouden Tempel te Amritsar in de deelstaat Punjab (zie pag. 751/3 e v.-'84).

Op 16 oktober beweerde de Indiase regering over ..harde bewijzen" te beschikken dat de Pakistaanse inlichtingendienst (Inter-Services Intelligence, ISI) opzettelijk met de separatisten uit Kashmir had samengespannen om het relikwie van het heiligdom te stelen of te beschadigen en vervolgens de schuld op India af te wentelen Pakistan ontkende de aantijgingen en beschuldigde India van het plegen van ..moedwillige heiligschennis". Op 18 oktober wezen beide landen vier diplomaten van elkaar uit op beschuldiging van spionage. (Zie pag. 579/2-'92 voor diplomatieke crisis in mei 1992 die tot wederzijdse uitwijzingen leidde.)

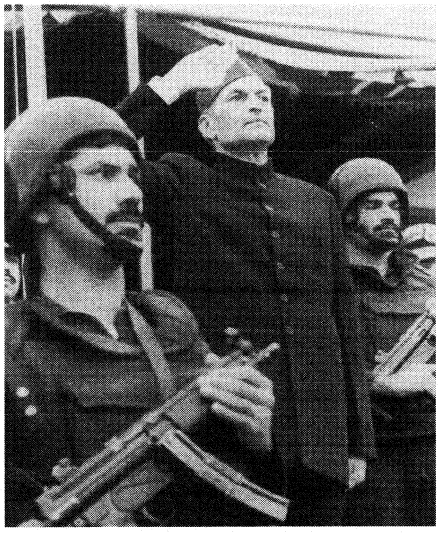

K.V. Krisha Rao, de gouverneur van Kashmir. brengt de groet tijdens een parade op Onafhankelijkheidsdag in Srinagar.

Los daa van gelastte de deelstaatregering op 23 oktober een onderzoek naar berichten dat paramilitaire eenheden in het dorp Bijbehara. ten zuiden van Srinagar. de voorgaande dag 38 sympathisanten van de separatisten uit Kashmir hadden afgeslacht.

Op 16 november gaven de gewapende, door veiligheidstroepen omsingelde separatisten in de Hazratbal-moskee te Srinagar zich op vreedzame wijze over. Het eind van het beleg kwam na weken van intensieve onderhandelingen waarbij de regering de hulp probeerde te krijgen van moslem-geestelijken, pro-militante politici en familieleden van de militanten. Tijdens demonstraties n.a.v. het beleg kwamen bijna 60 mensen om het leven.

Ontwikkelingen in andere deelstaten

Andhra Pradesh. Een landmijn. gelegd door de verboden guerrillabeweging People's War Group (PWG),explodeerde op 14 november in het district Mahboobnagar van Andhra Pradesh. Daarcloor vielen 10 doden. Op 4 november had de PWG bomaanslagen op twee regeringsgebouwen in Hyderabad gepleegd (zonder slachtoffers) als vergelding voor een recente politiecampagne tegen PWG-leden.

Assam. Op 13 oktober werd bericht dat bij gewelddadige botsingen tussen militante Bodo's van de separatistische Bodo Security Force (BSF)en leden van andere stammen in de districten Kokhrajarand en Bongaigaon van de deelstaat Assam 23 mensen om het leven waren gekomen.

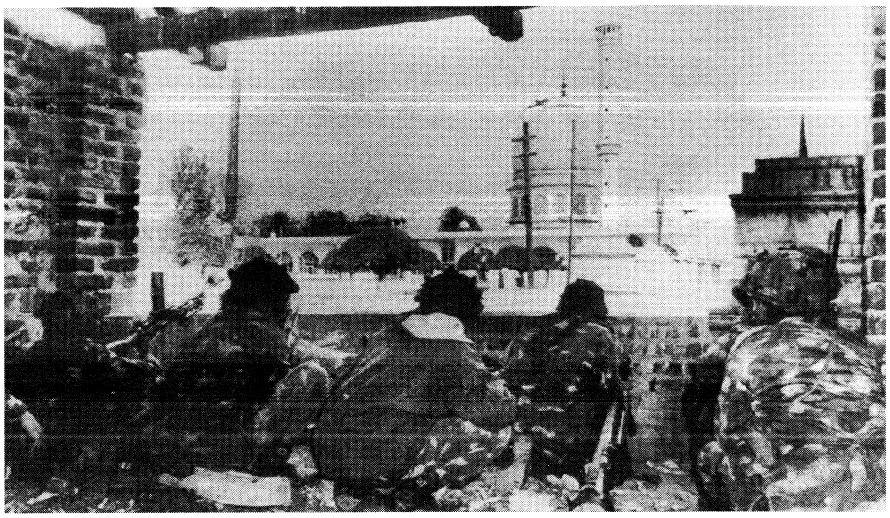

Militairen van het Indiase leger tijdens de belegering van de Hazratbal-moskee in Srinagar die door gewapende separatisten uit Kashmir werd bezet (16 oktober 1993).

Himachal Pradesh. De gouverneur van Himachal Pradesh, Gulsher Ahmed. trad op 23 november af te midden van geruchten dat hij zijn positie had misbruikt door zijn zoon te helpen bij zijn kandidatuur voor een zetel in het deelstaatparlement. Het ambt werd tijdelijk opgedragen aan de gouverneur van Punjab, Surendra Nath.

Manipur. Op 12 oktober werd Nekhlun Kuki, hoofd van het rebellerende Nationale Kuki-leger (KNA) dat betrokken was bij schermutselingen met Naga-stamleden in Manipur. in een vuurgevecht met veiligheidstroepen in het district Senapati gedood.

Nagaland. Bij een bomaanslag op het spoorwegstation van Dimapur in Nagaland op 8 november vielen zeven doden. De aanslag werd door de politie toegeschreven aan Naga-stamleden die ageerden voor een apart Naga-thuisland.

DEELSTAATVERKIEZINGEN

Op 30 november werden gedeeltelijke uitslagen bekendgemaakt van de verkiezingen voor de deelstaatparlementen in Uttar Pradesh, Himachal Pradesh en Rajasthan. De pro-hindoegezinde Bharatiya Janata Party (BJP) verloor de controle in de eerste twee deelstaten en slaagde er niet in een absolute meerderheid in Rajasthan te verwerven. Maar in Delhi, waar voor het eerst na 40 jaar van centraal bestuur verkiezingen werden gehouden, behaalde de BJP een duidelijke meerderheid.

De verkiezingen waren begin november uitgeschreven in het kader van de order van de centrale regering uit december 1992 waarbij de deelstaatparlementen van Himachal Pradesh. Rajasthan, Madhya Pradesh en Uttar Pradesh. die voorheen onder controle van de BJP stonden. werden geschorst wegens hun vermeende betrokkenheid bij de verwoesting van de moskee van Ayodhya. De eerste verkiezing voor een regionale assemblée vond op 6 november in New Delhi plaats. In Himachal Pradesh werd op 9 november gestemd, in Rajasthan op 11 november. in Utiar Pradesh op 18 november. in Madhya Pradesh op 27 november en in Mizoram op 30 november. Er was sprake van sporadisch geweld rond de verkiezingen: tegen 11 november zouden alleen al in Uttar Pradesh mogelijk 11 mensen zijn gedood.

In **Uttar Pradesh,** de volkrijkste en politiek meest begeerde van de vier deelstaten. verwierf de BJP 176 van de 425 zetels in het deelstaatparlement: de populistische alliantie van de Samajwadi Party (SP) en de Bahujan Samaj Party (BSP) behaalde eveneens 176 zetels. De Congrespartij (I) won 28 zetels evenals de centrum-linkse Janata Dal (JD). Terwijl drie zetels niet werden toegewezen, werden de overige 14 zetels als volgt verdeeld: Communistische Partij van India (CPI) 3, CPI (marxistisch) of CPI(M) 1, Janata Party (JP) 1, onafhankelijke kandidaten en andere partijen 9.

In **Himachal Pradesh** verwierf de Congrespartij (I).met 52 van de 68 zetels, een tweederde meerderheid in de assemblée. De BJP behaalde acht zetels. terwijl onafhankelijke kandidaten en andere partijen samen zeven zetels kregen. Een zetel werd niet toegewezen.

In **Rajasthan** kwam de BJP als grootste partij uit de bus met 95 van de 199 zetels. De overige 104 zetels gingen naar: Congrespartij (I) 76. onafhankelijke kandidaten 21. JD 6 en CPI(M) 1.

In **Delhi** verzekerde de BJP zich van een tweederde meerderheid met 48 van de 70 zetels. Terwijl één zetel niet werd toegewezen, behaalde de Congrespartij (I) 14 van de resterende 21 zetels. De JD verwierf 4 zetels en onafhankelijke kandidaten en andere partijen kregen 3 zetels.

De uitslagen van de verkiezingen voor de deelstaatparlementen van **Madhya Pradesh** en **Mizoram** waren eind november nog niet bekendgemaakt.

(Vor.ber.pag. 586/1 e.v.-1993)

INDONESIË

TOESPRAAK SOEHARTO OP ONAFHANKELIJKHEIDSDAG

Op 16 augustus 1993 hield president Soeharto zijn jaarlijkse toespraak t.g.v. Onafhankelijkheidsdag tot het Huis van Afgevaardigden. Hij noemde het ,,legitiem" dat in een samenleving verschillen van mening voorkomen. „Verschillen van inzicht kunnen zelfs een bindende kracht zijn in het streven een consensus tot stand te brengen die meer in ieders belang is." Volgens de president moeten geschillen worden opgelost in een sfeer van wede zijds vertrouwen en respect voor grondwettelijke instellingen. ,,Zonder een dergelijke grondhouding zouden we wellicht in rampen verzeild raken die worden veroorzaakt door een tirannie van de minderheid of een dictatuur van de meerderheid."

De regering, aldus Soeharto, zou doorgaan haar ,,actuele hervormingen te vernieuwen". Op bestuurlijk vlak zou zij ,,het decentralisatieproces uitbreiden en de nadruk leggen op regionale autonomie". Op politiek vlak zou zij ,.meer openheid creeren en een politieke ethiek en moraal bevorderen". Op economisch vlak zou .,zij haar inspanningen t.b.v. deregulering en debureaucratisering voortzetten en de evenwichtige en wederzijdse ondersteuning van pai-ticulierc zakenlieden. coöperaties en economisch zwakke bedrijven bevorderen".

Soeharto. die bijzonderheden verstrekte over de economische resultaten van Indonesië in 1992-'93, zei dat Indonesië een groei van 6,3 procent had bereikt en dat de inflatie was teruggebracht tot minder dan 5 procent. De export van niet-olie- en niet-gas-produkten steeg in 1991-'92 met ongeveer 30 procent tot een waarde van meer dan $ 2 mrd.

Over de buitenlandse politiek zei Soeharto dat de regering zou blijven streven naar meer samenwerking tussen de lidstaten van de Association of South East Asian Nations (ASEAN) en de dialoog zou blijven bevorderen tussen de lidstaten van de Beweging van niet-gebonden landen (NAM) en de Groep van Zeven (G-7) industrielanden.

Ter gelegenheid van de 48ste verjaardag van de onafhankelijkheid kregen 16.471 gevangenen een half tot een heel jaar strafvermindering; 896 gevangenen zouden voorwaardelijk worden vrijgelaten.

DISSIDENTEN VRIJGELATEN

Op 23 augustus werd Andi Mapctahang Fatwa, een van 's lands bekendste dissidenten, uit de Cipinang-gevangenis in Jakarta ontslagen. Fatwa had in 1985 in eerste instantie een gevangenisstraf

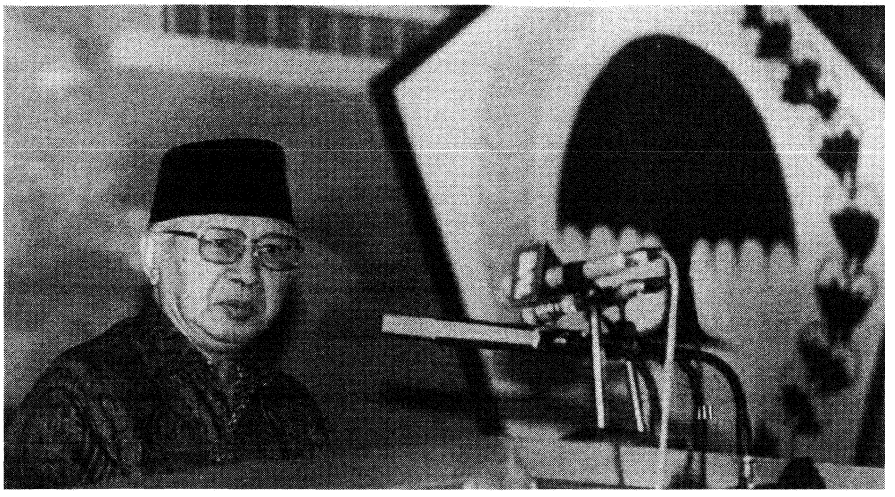

De Indonesische president Soeharto tijdens zijn toespraak tot de openingszitting van het Golkar-congres op 20 oktober.

van 18 jaar gekregen, nadat hij was veroordeeld wegens het organiseren van clandestiene bijeenkomsten (zie pag. 27612-'87).

Op 24 augustus meldde radio Australië dat diezelfde dag drie .,moslim-activisten waren vrijgelaten" die in 1984 waren veroordeeld in verband met een bomaanslag in Jakarta (zie pag. 275/2-'87).

VOORSTEL BESPREKINGEN OVER OOST-TIMOR. VERDERE ONTWIKKELINGEN. POSITIE VS

Op 20 juli maakte de Indonesische regering bekend bereid te zijn deel te nemen aan besprekingen tussen voorstanders van de aansluiting van Oost-Timor bij Indonesië en Timorese ballingen die zich verzetten tegen de annexatie van de voormalige Portugese kolonie door Indonesië in 1976. De Oosttimorese verzetsbeweging Fretilin verwierp de voorgestelde besprekingen omdat deze, tenzij Portugal erbij werd betrokken. de kwestie tot een binnenlandse aangelegenheid van Indonesië zouden beperken.

Het zou de eerste keer zijn dat er dergelijke contacten plaatsvonden sinds Indonesië Oost-Timor in 1973 bezette. De regering benadrukte echter dat haar voorstel alleen informele contacten betrof en dat de Indonesische souvereiniteit over het gebied geen onderwerp van gesprek zou zijn.

Terugtrekkingvan Indonesische strijdkrachten

Generaal-majoor Theo Syafei, commandant van het Operationeel Commando Oost-Timor, maakte op 17 augustus bekend dat alle Indonesische gevechtseenheden vóór oktober 1993 uit Oost-Timor zouden worden teruggetrokken. Syafei zei dat 10 territoriale bataljons die betrokken waren bij ontwikkelingsprojecten, in de provincie zouden blijven.

Verkoop van Amerikaanse gevechtsvliegtuigen tegengehouden

De *Far Eastern Economic Review* van 19 augustus meldde dat het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken had verhinderd dat Jordanië Amerikaanse F5-gevechtsvliegtuigen aan Indonesië zou doorverkopen, omdat het zich zorgen maakte over de mensenrechtensituatie op Oost-Timor.

Stappen van VS om wapenverkopen aan mensenrechten te koppelen

Op 8 september wijzigde de Amerikaanse Senaatscommissie voor buitenlandse betrekkingen het wetsontwerp op buitenlandse hulp zodanig, dat de Amerikaanse wapenverkopen aan Indonesië afhankelijk werden gemaakt van verbeteringen in de mensenrechtensituatie op Oost-Timor. De wijziging zou ingaan indien het Congres in oktober zijn goedkeuring zou geven aan het wetsontwerp als geheel.

Een van de specifieke eisen in het amendement was dat de Amerikaanse president Bill Clinton moest onderzoeken of de Oosttimorezen die waren veroordeeld na het bloedbad dat het leger in november 1991 op de begraafplaats Santa Cruz in Dili onder Oosttimorese burgers had aangericht (zie pag. 279/3 e.v.-'92), een eerlijke behandeling hadden gekregen. Bovendien zou hij moeten onderzoeken of de Oosttimorezen die na het bloedbad als vermist waren opgegeven, nog steeds vermist werden en of de Indonesische legering stappen oncieinam om een einde te maken aan schendingen van de mensenrechten op Oost-Timor

In een op 9 september uitgegeven verklaring betuigde het Indonesische ministerie van buitenlandse zaken zijn ,diepe spijt" over het amendement In een interview op 12 september zei staatssecretaris generaal-majoor (b d) Moerdiono dat de regering de mogelijkheid zou onderzoeken om van andere landen wapens te kopen

Het amendement zette de betrekkingen tussen Indonesië en de Verenigde Staten verder onder druk. In oktober 1992 had het Amerikaanse Congres een wet op de buitenlandse hulp goedgekeurd, waarin de hulp aan Indonesië voor militaire opleidingen werd bevroren uit protest tegen het bloedbad in Santa Cruz (zie pag. 35213-'93). In augustus 1993 blokkeerden de Verenigde Staten de verkoop door Jordanië van gevechtsvliegtuigen van Amerikaanse makelij aan Indonesië (zie hierboven).

Een afvaardiging van het Amerikaanse Congres bracht begin september een bezoek aan Timor. De mensenrechtenorganisatie Amnesty International in Londen beweerde dat de Indonesische autoriteiten voorafgaand aan het bezoek 53 studenten op Oost-Timor hadden opgepakt.

Besprekingen tussen Indonesië en Portugal

Op 17 september ontmoetten de respectieve ministers van buitenlandse zaken van Indonesië en Portugal, Ali Alatas en José Manuel Durao Barroso, elkaar in New York voor de derde ronde van de door de VN georganiseerde besprekingen over Oost-Timor (voor de eerste twee ronden, zie pag. 353/2 en 657/2-'93). De ontmoeting werd ook bijgewoond door de secretaris-generaal van de VN, Boutros Boutros Ghali.

In een commentaar op de ontmoeting zei Durao Barroso dat er .,in de fundamentele kwestie geen vooruitgang was geboekt", maar dat er wel sprake was van ,,enige vooruitgang in de dialoog over de vertrouwenwekkende maatregelen met betrekking tot de mensenrechten". Op 18 september verklaarde Alatas in een interview met Radio Republiek Indonesië, dat de ontmoeting zeven akkoorden had opgeleverd, waaronder de afspraak het aantal wederzijdse bezoeken van journalisten op te voeren.

De twee partijen kwamen overeen in mei 1994 te Genève een vierde gespreksronde te houden.

Nieuwe Fretilin-leider

Op 2 november bevestigde de Portugese televisie dat Konis Santana officieel de militaire leiding van het Fretilin (Front

voor een onafhankelijk Oost-Timor) had overgenomen (zie pag. 657/1-'93).

REORGANISATIE VAKCENTRALE

Op 7 september maakte de minister van arbeid, Abdul Latief, bekend dat het Vakverbond voor Geheel Indonesië (SPSI), de enige officieel erkende vakcentrale, wordt gereorganiseerd. De 13 zogenaamde 'sectordepartementen' van de centrale worden, althans in naam, autonome bedrijfstakbonden onder de paraplu van de SPSI. Volgens SPSI-woordvoerders versterkt de nieuwe federatievorm de onderhandelingspositie van de werknemers. maar activisten voor de mensenrechten betwiifelen dit. aldus *NRC/H'blad* van 8 september.

Deze activisten beklemtonen dat de greep van de overheid op de centrale niet vermindert. Een groot aantal bestuursfuncties op regionaal niveau wordt bekleed door gepensioneerde legerofficieren. Minister Latief is ambtshalve voorzitter van de adviesraad van de SPSI en een bestuurder van de bond, H. Bomer Pasaribu, is parlementslidvan de regeringspartij Golkar.

Minister Latief wees erop dat de twee onafhankelijke vakbonden. die de laatste jaren het licht zagen, niet beschouwd kunnen worden als vakorganisaties ,,omdat zij uit politieke motieven zijn opgericht".

Hij doelde op de Vrije Vakbond Solidariteit (SBM). die drie jaar eerder in het leven werd geroepen door de mensenrechtenactivist J.C. ('Poncke') Princen, en de Indonesische Bond voor Arbeiderswelzijn (SBSM). die in 1992 werd opgericht door de advocaat Muchtar Pakpahan (zie pag. 658/2-'93).

Harmoko de nieuwe voorzitter van Golkar

PARTIJCONGRES GOLKAR

Tijdens het congres van het Functionele Groepcentrum (Sekretariat Bersama Golongan Karya, Golkar), dat van 20-25 oktober in Jakarta plaatsvond, werd minister Harmoko van voorlichting op 25 oktober gekozen tot voorzitter van de regeringspartij als opvolger van luitenant-generaal b.d. Wahono. De verkiezing van de 54-jarige Harmoko, die de enige kandidaat voor de functie was, kreeg de steun van de Indonesische president Soeharto in zijn hoedanigheid als voorzitter van de oppermachtige Raad van Curatoren van Golkai-.

Hoewel Golkar technisch gezien veeleer een ainalgaan van beroepsgroepen was dan een politieke partij. was ze sinds haar oprichting in 1964 de dominerende politieke organisatie in Indonesië. Harmoko was de eerste burger die het voorzitterschap bekleedt en dat Soeharto zijn verkiezing steunde, werd min of meer als een kleinering van het leger beschouwd. Na de algemene verkiezingen van juni 1992 (zie pag. 652/3 e.v.-'92) had Soeharto duidelijk gemaakt dat Golkar haar dalende aanhang onder de bevolking moest tegengaan door haar banden met het leger losser te maken en zich meer in te zetten voor democratie en sociale gerechtigheid.

De scheidende Golkar voorzitter Wahono had zich niet herkiesbaar gesteld en generaal Feisal Tanjung. de stafchef van de strijdkrachten, liet op 19 oktober weten dat het leger ..geen kandidaat heeft" voor het voorzitterschap.

Het leger werd enigszins tegemoet gekomen doordat generaal b.d. Ari Mardjono zonder tegenkandidaat werd gekozen als de nieuwe secretaris-generaal van Golkar. Door zijn academische achtergrond en vorige functie van secretaris van de Raad van Curatoren behoorde Mardjono echter duidelijk niet tot de hoofdstroom van het leger.

Het door de kiescommissie benoemde dagelijkse bestuur van 45 leden bestaat voor driekwart uit nieuwkomers, onder wie Siti Hardiyanti Rukmana (44), de oudste dochter van president Soeharto, als een van de acht vice-voorzitters en Bambang Trihatmodjo (40), de tweede zoon van de president. als penningmeester.

Waarschuwing generaal

In een interview met het weekblad *Detik* waarschuwde generaal-majoor R.K. Sembiring Meliala, voorzitter van de legerfractie in het parlement, dat de Indonesische strijdkrachten (ABRI) uitmaken wie de opvolger van president Soeharto wordt. ,,Als ABRI zou besluiten om in 1997 zijn steun te geven aan de PDI (Democratische Partij van Indonesië), dan wint de PDI de verkiezingen en niet Golkar", aldus de generaal. Hij noemde de nieuwe Golkar-voorzitter Harmoko en minister B.J. Habibie van onderzoek en technologie - een vertrouweling van Soeharto, voorzitter van het invloedrijke Verbond van Moslem-Intellectuelen (ICMI) en lid van de Raad van Curatoren van Golkar - ,,politici zonder maatschappelijk draagvlak, die nergens zijn zonder de president. De generaal verklaarde ABRI's aanvaarding van Harmoko als een staaltje militaire discipline - ,,wijgehoorzamen de president als hoogste bevelhebber - maar hij voegde eraan toe: ,.Mocht hem iets overkomen. dan is er niemand die ABRI bevelen geeft." Sembiring onderstreepte dat de opvolger van president Soeharto opnieuw dient voort te komen uit de strijdkrachten.
Op 29 oktober zei minister Habibie in een reactie tegen enkele verslaggevers: ,,Sembiring is een aardige man, maar wat hij zegt klopt niet met de grondwet. (...) Hij spreekt niet namens de strijdkrachten, het is zijn persoonlijke mening."

AFSCHAFFING NATIONALE LOTERIJ

Op 25 november boog de regering voor de druk van moslem-leiders en studenten en schafte zij de wekelijkse nationale loterij van Indonesië (de Filantropische Giftenmet Prijzen. SDSB) af.

Moslem-protesten tegen de loterij waren reeds in 1991 begonnen, maar u-aren pas begin november 1993 in kracht toegenomen. Voor het eerst sinds de machtsovername door president Soeharto in het midden van de jaren '60 mochten demonstranten op 10 november buiten het presidentiële paleis in Jakarta bijeenkomen om hun verzet tegen de loterij te uiten.

DOCHTER SOEKARNO VOORZITTER PDI

De Democratische Partij van Indonesië (PDI), de kleinste van de twee toegestane oppositiepartijen. heeft op 22 december Megawati Sukarnoputri (46), de oudste dochter van wijlen president Soekarno, tot partijvoorzitter gekozen. Sukarnoputri zal de PDI leiden tot 1998. zo zei een woordvoerder.

De aanwijzing van de nieuwe partijvoorzitter verliep niet zonder slag of stoot. In de voorgaande maanden had de regering zich voortdurend gemengd in de keuze van een nieu e voorzitter.
In juli was de macht in handen gekomen van een overgangsbestuur nadat de minister van binnenlandse zaken, Yogie S. Memed, de herverkiezing van voorzitter Soerjadi ongeldig had verklaard wegens diens onomwonden kritiek op de regering Soerjadi had de regering

van corruptie beschuldigd en aangedrongen op een beperking van de ambtstermijn van de president.

Het buitengewone congres van de PDI. dat sinds 2 december in Surabaya vergaderclc, ging op 6 december uiteen zonder een nieuwe voorzitter te hebben gekozen. Hoewel de delegaties gebruik hadden gemaakt van de plenaire algemene beschouwingen om op 4 december een stemverklaring af te leggen waaruit bleek dat 256 van de 305 regionale afdelingen de kandidatuur van Megawati Sukarnoputri steunden. hield het overgangsbestuur een plenaire stemming tegen en poogde het de beslissing toe te vertrouwen aan een kiescommissie. Toen het congres dit denkbeel verwierp, liet het bestuur na om de plenaire zitting te leiden. zodat de beraadslagingen vastliepen. Het congres werd niet formeel afgesloten. maar eindigde om middernacht toen de politievergunningvoor het congres afliep.

(Vor.ber.pag. 656/3 e.v.-1993)

THAILAND

MOTIES VAN WANTROUWEN VERWORPEN

De door de Democraten geleide coalitieregering van premier Chuan Leekpai overleefde met 204 tegen 153 stemmen gemakkelijk twee moties van wantrouwen die de oppositie in de periode van 10-12 juni 1993 had ingediend. Het driedaagse debat was de eerste gezamenlijke aanval van de oppositie op de regering sedert deze in september 1992 was aangetreden (zie pag. 873/1 e.v.-'92).

Een van de moties van wantrouwen gold het hele kabinet. de andere was gericht tegen vijf ministers: Tharin Nimmanhemin (financiën). Uthai Phimchaichon (handel). generaal Chaoralit Yongchaiyut (binnenlandse zaken), majoor Prasong Sonsiri (buitenlandse zaken) en Thawee Kraikupt (onderminister van communicatie). De oppositie beschuldigde de regering ervan dat zij zich over het algemeen inefficient had getoond, dat ze er niet was geslaagd de exportinkomsten te verhogen en dat zij geen concrete maatregelen had genomen om de armen te helpen. Ook stelde de oppositie vraagtekens bij het vermogen van de regering problemen rond recht en orde aan te pakken en gezonde betrekkingen aan te knopen met buurlanden.

Zo nu en dan ontaardde het debat in een reeks persoonlijke aanvallen op leden van de regering. Zo beschuldigde politiekapitein Chalerm Yubamrung. leider van de oppositionele Muan Chon. Chuan Leekpai van overspel. Na het debat dienden leden-van de regering en van de oppositie een aantal aanklachten wegens smaad en laster in.

Veel commentatoren hadden lovende woorden voor Chuans optreden in het debat. Verwijzend naar Chuans ..staat van dienst wat betreft eerlijkheid en integriteit" schreef de Far *Eastern Economic Review* van 24 juni dat Chuan ..niet alleen de prestaties van zijn regering krachtig (had) verdedigd. maa ook een zichtbare demonstratie van zijn politieke formaat had gegeven". Volgens het bericht was de regering uit het debat tevoorschijn gekomen ,.met een verlengde levensduur die haar waarschijnlijk door de nabije toekomst heen zal helpen"

BINNENLANDSE POLITIEKE ONTWIKKELINGEN

In september deden zich onder meer de volgende politieke ontwikkelingen voor.

Plan voor fusie van SAP en oppositie

Op 10 september werd bekendgemaakt dat de Sociale Actiepartij (SAP), lid van de regeringscoalitie onder aanvoering van de Democratische Partij, in beginsel was overeengekomen te fuseren met vier oppositiepartijen om Zo een nieuwe „superpartij" te vormen. Deze nieuwe partij zou dan met 90 zetels de grootste partij worden in het 360 zetels tellende Huis van Afgevaardigden (het Thaise parlement).

De Democratische Partij was met 79 zetels de grootste partij in de regeringscoalitie, terwijl de coalitie toen in totaal over 207 zetels beschikte (met inbegrip van de 22 zetels van de SAP)

Het fusieplan was naar verluidt ontwikkeld door bemiddeling van de invloedrijke en gerespecteerde ..oudere staatsman" Kukrit Pramoj, oprichter van de SAP en een voormalig premier. De meeste waarnemers waren echter van mening dat het plan een wanhoopspoging was van generaal-majoor Chatichai Choonhaven, voormalig premier en leider van de Chart Patthana, om het premierschap te bcmachtigen. Chart Patthana was met 60 zetels veruit de grootste component van de toekomstige oppositiepartij, aangezien de SAP over slechts 22 zetels beschikte en de drie andere fusiegenoten (Muan Chon. Prachakorn Thai en Rassadorn) samen over acht zetels.

Niet alleen de regering en het grootste deel van de Thaise media hekelden het fusieplan. ook binnen Chart Patthana rees er verzet. Korn Dabbaransi. de plaatsvervangend partijleider en neef van Chatichai, zou tegen het plan zijn. Chart Thai, de oppositiepartij (inmiddels met 77 zetels) waarvan Chart Patthana zich in 1992 had afgesplitst. was kennelijk niet betrokken bij de intriges.

SAP uit regeringscoalitie

Chuan Leekpai, premier en leider van de Democratische Partij, stootte de SAP op 14 september uit zijn coalitie van vijf partijen (ondanks de fusieplannen had de SAP erop gestaan deel te blijven uitmaken van de regeringscoalitie). De plaats van de SAP werd ingenomen door de Seritham (die acht zetels bezette). Het totaal aantal zetels van de regeringscoalitie verminderde dus met 14 zetels.

Benoemingen in kabinet

Op 23 septembe voerde Chuan een kabinetswijziging door ter vervanging van de ontslagen SAP-ministers. Bovendien werd generaal Chaovalit Yongchaiyut, de minister van binnenlandse zaken, tevens benoemd tot minister van arbeid en sociaal welzijn (een nieuw departement).

De Democraat Sawai Phatthano, tot dan toe onderminister van communicatie. werd benoemd tot minister van justitie in plaats van Suwit Khunkitti (SAP). Arthit Urairat. leider van Seritham, volgde de SAP-er Buntham Khaewatthana op als minister van gezondheidszorg

Tevens werd een aantal onderministers benoemd of op een andere post geplaatst. Tuanchai Nu-upala, de nieuwe onderminister van gezondheidszorg. werd als eerste vrouw in het kabinet opgenomen.

OPLEVING VAN GEWELD VAN MOSLIM-SEPARATISTEN IN ZUID-THAILAND

Moslim-separatisten voerden in augustus en begin september een reeks aanslagen uit in het overwegend door moslims bewoonde zuiden van Thailand. De aanslagen. die het werk zouden geweest van de Pattani United Liberation Organization (PULO) en de Barisan Revolusi Nasional (BRN), vormden de eerste gezamenlijke actie van de zuidelijke separatisten sinds het begin van de jaren '80.

Begin augustus hadden PULO-guerrillastrijders brand gesticht in meer dan 30 scholen in de provincies Yala, Pattani en Narathiwat. Op 16 augustus werd een boeddhistische tempel in de provincie Narathiwat met granaten bestookt, waarbij volgens sommige berichten een monnik omkwam. De volgende dag viel een genie-eenheid van het leger in de provincie Yala in een hinderlaag. waarbij twee soldaten de dood vonden. Op 22 augustus lieten guerrillastrijders een trein in een hinderlaag lopen in de provincie Narathiwat. waarbij één burger omkwam en negen anderen gewond raakten. Op 5 september raakte een groep soldaten slaags met BRN-guerrillastrijders in het district Sisakon in de provincie Narathiwat.

Volgens sommige berichten vermoedden Thaise functionarissen dat de guerrillabases zich bevonden in de noordelijke Maleisische deelstaat Kelantan. De Maleisische premier Ma-

hathir Mohamed, die van 19-21 augustus een bezoek aan Thailand bracht. ontkende echter dat Maleisië de separatisten steun had geboden.

BRAND IN FABRIEK. HOTEL INGESTORT

Op 10 mei kwamen meer dan 200 mensen om het leven bij een brand in een fabriek aan de rand van Bangkok Het was de ergste ramp van die soort die ooit in Thailand had plaatsgevonden

Op 11 mei kondigde generaal Chaovalit Yongchaiyut, de minister van binnenlandse zaken. de oprichting aan van een speciale commissie die een onderzoek zou instellen naar de oorzaak van de brand. de toestand van de fabrieksgebouwen en het produktieproces. Volgens officiële cijfers die het ministerie van binnenlandse zaken op 15 mei vrijgaf, waren er 187 mensen omgekomen en werden nog 80 anderen vermist. Het merendeel van de slachtoffers waren vrouwen. Nog 172 mensen lagen in het ziekenhuis met verwondingen die ze hadden opgelopen bij de brand.

Het Royal-Plazahotel in de noordoostelijke stad Nakhon Ratchasima stortte op 13 augustus in, waarbij ten minste 123 mensen omkwamen.

Volgens berichten bestond het gebouw oorspronkelijk uit twee verdiepingen, waaraan later nog eens vier verdiepingen illegaal waren toegevoegd. De eigenaar van het hotel werd samen met andere lokale zakenlieden beschuldigd van criminele nalatigheid. Na de ramp gelastte premier Chuan Leekpai een landelijke inspectie van hoge gebouwen

VERBETERING VAN HANDELSBETREKKINGEN MET VS

Op 8 september schrapten de VS Thailand van een lijst met landen die handelsancties opgelegd konden krijgen.

Het Amerikaanse besluit was gebaseerd op de vooruitgang die de Thaise regering had geboekt bij het beschermen van patenten en andere intellectuele eigendomsrechten. De VS vormden Thailands grootste afzetgebied. dat in 1992 21 procent van de Thaise export, met een waarde van $ 7,29 inrd. voor zijn rekening nam.

De VS hadden Thailand in april op de prioriteitslijst van overtreders op handelsgebied geplaatst en met sancties gedreigd indien er geen akkoord werd bereikt over de omstreden handelspraktijken. De Thaise regering had daarop een campagne op touw gezet tegen illegale cassette- en videobanden en de bescherming van geneesmiddelen en computerprogramma's verbeterd.

(Vor.ber.pag. 517/3 e.v.-1993)

ALGEMEEN

NOBELPRIJS VOOR DE VREDE 1993

Op 15 oktober 1993 werd bekendgemaakt dat de Nobelprijs voor de Vrede van 1993 was toegekend aan de president van Zuid-Afrika. F.W. de Klerk. en de voorzitter van het Afrikaans Nationaal Congres (ANC), Nelson Mandela. Het Nobelcomité van de Storting (het Noorse parlement) verklaarde dat de prijs erkenning uitdrukte voor ,,hun inspanningen voor de vreedzame beëindiging van het apartheidsbewind en voor het leggen van de fundamenten van een nieuw, democratisch Zuid-Afrika". Het comité sprak de hoop uit dat hun ,,constructievebeleid van vrede en verzoening" een voorbeeld zou zijn voor de oplossing van ,,vergelijkbare diepgewortelde conflicten elders".

Het onderhandelingsproces tussen de regering-De Klerk en het ANC was op gang gekomen toen Mandela in februari 1990 na 27 jaar werd vrijgelaten uit de gevangenis (zie pag. 248/3 e.v.-'90). De onderhandelingen leidden in juni 1993 tot het uitschrijven van niet-raciale democratische verkiezingen, te houden in april 1994 (zie pag. 56811-'93).

Eerdere Zuidafrikaanse winnaars van de Nobelprijs voor de Vrede waren Chief Albert Luthuli, toenmalig ANC-voorzitter. in 1960 (zie pag. 675/2-'61) en aartsbisschop Desmond Tutu in 1984 (zie pag. 80312 e.v.-'84).

(Vor.ber.pag. 68/2-1993)

GEMENEBEST

VERGADERING VAN REGERINGSLEIDERS

Van 21-25 oktober 1993 werd de 29ste tweejaarlijkse vergadering van de regeringsleiders van het Gemenebest gehouden in Limassol (Cyprus). Aanwezig waren vertegenwoordigers van 47 van de 50 lidstaten (voor de 28ste vergadering, in Zimbabwe, zie pag. 66/3 e.v.-'92).

Koningin Elizabeth II opende de vergadering in haar hoedanigheid van hoofd van het Gemenebest. De Britse vorstin was nog staatshoofd van slechts 16 landen in het Gemenebest (inclusief het Verenigd Koninkrijk). Van de overige lidstaten waren 29 een republiek (met inbegrip van alle Afrikaanse lidstaten) en waren vijf (naast het Verenigd Koninkrijk) een nationale monarchie.

De voorbereiding van de top werd gekenmerkt door demonstraties van Grieks-Cyprioten die koningin Elizabeth hekelden omdat zij in 1955 geen gratie had verleend aan EOKA-guerrillastrijders die vervolgens waren terechtgesteld wegens het leiden van een opstand tegen de Britse koloniale autoriteiten op Cyprus. De koningin ontving op 19 oktober de sleutel van de stad Nicosia, maar eenzelfde eer werd haar in Limassol door de gemeenteraad onthouden. klaarblijkelijk uit eerbied voor de sympathisanten van EOKA. Op 20 oktober gaf de (Grieks-)Cypriotische president Glafkos Clerides een verklaring uit u-aarin hij de demonstranten veroordeelde en zich met de regering distantieerde van hun acties.

Communiqué

In het slotcommuniqué dat op 25 oktober werd uitgegeven, venvelkoomden

De winnaars van de Wobelprijs voor de Vrede 1993. F.W. de Klerk en Nelson Mandela (l.), kort voor de uitreiking van de prijs op 10 decembe in de Noorse hoofdstad Oslo.

de Gemenebest-leiders de recente ontwikkelingen in Zuid-Afrika en stelden zij zich achter de opheffing van sancties. Wel werd benadrukt dat ,,het wapenembargo van kracht zou blijven totdat een nieuwe, post-apartheid regering zou zijn geïnstalleerd". Er werden plannen bekendgemaakt voor een waarnemersmissic van het Gemenebest die toezicht zou houden op de algemene verkiezingen in Zuid-Afrika, te houden in april 1994. Verder was men het erover eens geworden .,een niet-raciaal en democratisch Zuid-Afrika" weer in het Gemenebest te tullen uitnodigen (zie pag. 161/1 e.v.-'61 voor de bekendmaking van Zuid-Afrika in maart 1961 dat het land zich terugtrok uit het Gemenebest).

De leiders betreurden het voortduren van de burgeroorlog in Angola en toonden zich bezorgd over de vertraging bij de tenuitvoerlegging van het vredesakkoord van oktober 1992 in Mozambique.
Zij spraken opnieuw hun steun uit voor de territoriale onschendbaarheid van Belize en eisten ..de snelle terugtrekking van alle buitenlandse troepen en kolonisten" uit het noordelijke deel van Cyprus dat in 1974 door Turkije was bezet.

Uit het communiqué sprak ongerustheid over de vooi-tdurende schuldenproblematiek van veel ontwikkelingslanden. Het .,riep op tot maatregelen die de schuldenlast zouden terugbrengen tot een draaglijk niveau en tot volledige implementatie van het Trinidad-plan" (zie pag. 284/2/3-'91).

In een aparte verklaring op 22 oktober kondigden de Gemenebest-leiders aan dat een ministeriële missie van het Gemenebest ,,hoofdrolspele s" in de Uruguay-ronde van de Algemene Overeenkomst voor Tarieven en Handel (GATT) zou aanspreken om .,hendringend te verzoeken positief en flexibel te onderhandelen om tot definitieve overeenstemming te komen" voor de uiterste datum van 15 december. Er waren berichten dat de missie was opgezet met de uitdrukkelijke bedoeling er leden van de Franssprekende groep in op te nemen, waaronder Canada en Mauritius, zodat de vriendschappelijke druk op Frankrijk om zijn verzet tegen bepaalde aspecten van de Uruguav-ronde te staken, kon worden opgevoerd.

Bepaalde berichten wezen erop dat Kaineroens aanvraag van het Gemenebest-lidmaatschap zou worden ingewilligd tijdens de volgende tweejaarlijkse top in 1995, op voorwaarde dat het land voldoende vooruitgang zou boeken in het democratiseringsproces.

(Vor.ber.pag. 66/3 e.v.-1992)

IMF/WERELDBANK

KAJAARSBIJEENKOMSTEN

Van 28-30 september 1993 hielden het Internationale Monetaire Fonds (IMF) en de Wereldbank hun gezamelijke najaarsbijeenkomsten in Washington. Van 23-27 september waren voorbereidende besprekingen gehouden van het Interimcornité van het IMF, het gezamenlijke Ontwikkelingscomité van het IMF en de Wereldbank. de Groep van Zeven geïndustrialiseerde landen (G-7), de Groep van Tien geïndustrialiseerde landen (G-10) en de Groep van 24 ontwikkelingslanden (G-24).

In zijn rede op de openingszitting van de gezamenlijke bijeenkomsten riep de algemeen directeur van het IMF. Michel Camdessus, op 28 september de geïndustrialiseerde landen op hun economische politiek .,doortastend bij te stellen" om de economische groei te versterken en de werkloosheid terug te dringen. Tevens beklemtoonde hij de noodzaak om (i) de Uruguay-ronde van de Algemene Overeenkomst over Tarieven en Handel (GATT) tot een goed einde te brengen: (ii) structurele hervormingen in te voeren; (iii) de begrotingstekorten te verlagen door te snijden in subsidies en militaire uitgaven: en (iv) de rentetarieven te verlagen om economische groei en werkgelegenheid te bevorderen.

De president van de Wereldbank, Lewis Preston. richtte de aandacht op ontwikkelingslanden en belichtte de doelmatigheid van de Wereldbank bij het bestrijden van de armoede in de Derde Wereld. Maatregelen van de Bank behelsden onder meer: het vaker verschaffen van leningen aan de privé-sector; een verdrievouding in drie jaar van de steun voor .,ontwikkeling van menselijk kapitaal" zoals onderwijs. het nemen van stappen om de kwaliteit van haar leenportefeuille te verbeteren; en het in het leven roepen van een inspectiecoinmissie om de verschuldigde verantwoording te versterken. (Op 27 september werd melding gemaakt van het besluit een inspectiecommissie te benoemen om de klachten te onclerzoeken van bestuursleden of van mensen die bij leningen van de Bank betrokken waren.)

G-'i bijeenkomst

Op 25 september kwamen de ministers van de G-7 en de presidenten (gouverneurs) van de centrale banken bijeen. Zij onderkenden de noodzaak van een verreikende deregulering van hun economieën en van ingrijpende belastingherzieningen, aldus de Amerikaanse minister van financiën Lloyd Bentsen die de vergadering voorzat.

Dezelfde dag was er een afzonderlijke ontmoeting tussen de G-7 ministers en de Russische minister van financien Boris Fedorow. In een communiqué werd uitdrukking gegeven aan ,.de zeer sterke hoop" dat de recente politieke ontwikkelingen in Rusland dit land .,zullen helpen een beslissende doorbraak te bewerkstelligen op de weg van de markthervorming". Naar verluidt waren de ministers van de G-7 het erover eens Rusland geen nieuwe financiële steun te geven voordat het land verdere vooruitgang had geboekt met zijn cconomische hervormingsprogramma.

G-10 bijeenkomst

In een ontmoeting op 26 september van de ministers van de G-10 en de presidenten van de centrale banken kwamen onderwerpen ter tafel die besproken moesten worden door het Interimcomité en het Ontwikkelingcomité (zie hieronder).

Vergadering van het Interimcomité

De 24 leden van het beleidsbepalende Interimcomité van het IMF spraken op de vergadering van 26 september hun ongerustheid uit over de stijgende schuldenlast in veel Afrikaanse landen. Tevens erkenden zij ,,de bijzondere rol welke ESAF (EnhancedStructural Adjustment Facility, uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit) heeft gespeeld bij het aanmoedigen van een effectieve hervorming in deze landen". Het Interimcomité gaf de Raad van Bestuur van het IMF de opdracht ,,om snel het afgesproken raamwerk in te vullen om ook na 30 november 1993 [de afsluitingsdatum voor toezeggingen van financiele hulp onder de geldende ESAF] de voortzetting van de ESAF-operaties te waarborgen".

In het op 14 september gepubliceerde jaarverslag van het IMF werd een nieuwe structurele aanpassingsfsciliteit aanbevolen ter waarde van 6 mrd SDRs. die de bestaande ESAF zou moeten vervangen. Naar verluidt reageerden de geïndustrialiseerde lidstaten koeltjes op het voorstel, aangezien vele van hen zelf met ernstige begrotingstekorten te kampen hadden. De ESAF, in 1987 in het leven geroepen ter oervanging van het structurele aanpassingsfonds (Structural Adjustment Fond of SAF, ingesteld in maart 1986), bood de armste ontwikkelingslanden leningen tegen een rente van 0,5 procent. Het succes van ESAF was onlangs beklemtoond in een studie van het IMF waarin werd geconstateerd dat de jaarlijkse groei in 19 landen die steun in de vorm van financierings- en hervormingsprogramma's op grond van de ESAF hadden ontvangen. was gestegen van twee naar drie procent.

Vergadering van het Ontwikkelingscomité

Tijdens de vergadering op 27 september van het Ontwikkelingscomité van de Raden van Bestuur van het IMF en de Wereldbank werd gepleit .,om meer te doen aan het sturen van de gevolgen van macro-economische maatregelen en

aanpassingsmaatregelen" in lenende landen Men verwelkomde de constructieve rol van het IMF en de Wereldbank , bij het steunen van hervormingen in het sociale-zekerheidsstelsel, en bij het inbouwen en financieren van vangnetten als onderdeel van de aanpassingsleningen"

De Britse minister van financien. Kenneth Clarke, drong er bij het comité op aan te overwegen onmiddellijk de schuldenlast van de armste landen te verlichten, met name die van de Sahellanden. krachtens de Trinidad-voorwaarden (pag.284/2/3-'91).

Opschorting van stemrecht Soedan

Tijdens de bijeenkomsten mocht Soedan zijn stem niet uitbrengen, aangezien het stemrecht van het land op 6 augustus was opgeschort (pag. 779/2-'93) omdat het zijn verplichtingen voortdurend niet was nagekomen.

De maatregel viel onder Artikel XXVI, sectie 2 (b)van de Artikelen van Overeenkomst van het IMF. en werd voor het eerst toegepast sinds op 11 november 1992 het Derde Amendement op de Artikelen van Overeenkomst van kracht was geworden De Raad van Bestuur van het IMF had in juni 1992 dit amendement aangenomen om te kunnen optreden tegen lidstaten die hun financiële verplichtingen jegens het IMF niet nakwamen door het stemrecht en andere daarmee verbonden rechten van in gebreke blijvende leden op te schorten. Op 6 augustus 1993 hadden de achterstallige verplichtingen van Soedan jegens het IMF een omvang bereikt van 1.150,9 mln SDRs (ongeveer S 1.6 mrd).

(Vor.ber.pag. 667/3 e.v.-1993)

WORLD ECONOMIC OUTLOOK

De World Economic Outlook van het IMF, gepubliceerd op 22 september. liet zien dat de economische groei van ontwikkelingslanden in 1993 op 2,2 procent zou blijven staan: een cijfer dat strookte met de voorspelling van mei (zie pag. 668/3 e.v.-'93). De groei in de industrielanden zou in 1993 echter afnemen tot 1,1 procent vergeleken met de reeds bescheiden 1,7 procent in 1992.

(Vor.ber.pag. 668/3 e.v.-1993)

WERELDBANK

RAPPORTEN OVER ONTWIKKELING VAN DE WERELD

In het op 18 mei 1992 gepubliceerde World Development Report 1992 proclameerde de Wereldbank het verlenen van hulp aan de armsten tot haar hoofddoel. De Bank erkende dat sommige onderdelen van haar beleid in het verleden, in het bijzonder leningen voor belangrijke infrastructuurprojecten zoals grote dammen, hadden geleid tot een achteruitgang voor het milieu.

De hoogste prioriteiten van de Bank voor de toekomst waren. aldus het rapport, onder andere het verschaffen van schoon water en sanitair aan de armsten alsmede beter ondenvijs voor de vrouwen in de Derde Wereld als de meest geschikte methode om de bevolkingsgroei af te remmen. Het rapport riep op boeren landrechten te geven als een manier om hen aan te moedigen bepaalde maatregelen te treffen. zoals de striid om het behoud van de bodem Regeringssubsidies, die aanspoorden tot een overvloedig gebruik van water, energie of pesticiden. moesten worden afgeschaft. Het rapport stelde ook dat de industrielanden bij de-verdeling van de kosten voor de aanpak van mondiale milieuproblemen het zwaarst moesten worden belast. omdat zij de voornaamste oorzaak van die problemen waren.

In het op 6 juli 1993 verschenen World Development Report 1993 meldde de Wereldbank dat in de ontwikkelingslanden elk jaar 11 mln kinderen ,.onnodig sterven". Volgens het rapport bleef de moeder/kinder-sterfte ,,onaanvaardbaar hoog" terwijl grote aantallen mensen onnodig werden getroffen door aandoeningen als polio en blindheid.

Het rapport, dat geheel gewijd was aan gezondheidshervorming, stelde dat ,,te voorkomen sterftegevallen", waarvan de helft het gevolg was van diarree of ademhalingsziekten verergerd door ondervoeding, met een derde verminderd konden worden als de ontwikkelingslanden minder geld zouden uitgeven aan technologisch hoogwaardige medische zorg en meer aan basale gezondheidszorg en klinische hulp. De Bank beval een rendabel pakket maatregelen aan om de basisgezondheidszorg te verbeteren, wat naar schatting in de armste landen zou neerkomen op $ 12 per persoon, of wel iets meer dan 3 procent van het inkomen per hoofd van de bevolking. Op het moment wordt in de armste landen voor de gezondheidszorg $ 6 per persoon uitgegeven, aldus het rapport van de Wereldbank.

Aangezien de leningen van de Bank ten behoeve van de gezondheidszorg in de voorbije zes jaar verviervoudigd waren, bepleitte het rapport een verhoging van de donorhulp met $ 2 mrd per jaar om het gezondheidsaandeel van de officiële hulp van 6 tot 9 procent te verhogen.

(Vor.ber.pag. 71/1-1992)

LENINGEN

Uit medio juli vrijgegeven cijfers bleek dat de leningen van de Wereldbank in het jaar dat eindigde op 30 juni, met S 2 mrd waren toegenomen tot een recordtotaal van $ 23.7 mrd. De grootste stijging gaven de leningen aan Oost-Europa en de voormalige Sowjet-Unie te zien, terwijl de leningen aan Afrika sterk afgenomen waren en waren gedaald tot $ 2.8 mrd, in vergelijking met $ 4 mrd in de voorafgaande 12 maanden.

(Vor.ber.pag. 668/1 e.v.-1993)

WHO

'' OORTDGRENDE CONTROVERSE OVER NAKAJIMA

De positie van Hiroshi Nakajima, die op 20 januari 1993 voor een tweede ambtstermijn tot directeur-generaal van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) was benoemd (zie pag. 443/3-'93), werd opnieuw kritisch bekeken, nadat op 2 april in een WHO-rapport werd beweerd dat er financiële onregelmatigheden hadden plaatsgevonden. Het betrof betalingen aan leden van de Uitvoerende Raad van de WHO die, naar werd aangenomen, vóór Nakajima hadden gestemd. Het rapport wierp geen blaam op Nakajima zelf.

In het rapport werd melding gemaakt van vijf contracten in de tweede helft van 1992. u-aarvan werd aangetoond dat zij alle betrekking hadden op Japanse fondsen en leden van de Uitvoerende Raad, en alle waren goedgekeurd door Yugi Kawaguchi, het Japanse hoofd van de belangrijke WHO-afdeling voor planning. coördinatie en samenwerking. De VS, die zich hadden verzet tegen Nakajima's herbenoeming, hadden kort daarvoor Japan beschuldigd van het kopen van de stemmen van ontwikkelingslanden om Nakajima's benoeming te waarborgen.

In een WHO-verklaring. die op 2 april namens Nakajima werd uitgegeven, werd gezegd dat hij met ,.voldoening" had vastgesteld dat er geen fraude was ontdekt. Op 21 april werd bericht dat Kawaguchi was overgeplaatst om nieuwe taken op zich te nemen als hoofd van de WHO-afdeling voor betrekkingen met andere instellingen. WHO-functionarissen spraken tegen dat de overplaatsing een degradatie of een straf betekende.

AIDS-EXPLOSIE IN OOST-EUROPA

De dreiging van een aids-epidemie in Midden- en Oost-Europa werd op 7 april benadrukt in een waarschuwing

van de directeur van het mondiale aids-programma van de WHO, Michael Merson.

Tijdens een toespraak in Berlijn zei hlerson dat het aantal geregistreerde aids-gevallen in Midden- en Oost-Europa en de voormaiige Sowjet-Unie weliswaar laag bleef in vergelijking met West-Europa (3.026 tegen 84.176). maar dat het na besmetting met het aidsvirus nog wel tien jaar kon duren. voordat mensen symptomen van de ziekte gingen vcrtoneii.

De WHO had kort daarvoor $ 550 inln gevraagd voor een drie jaar clurend aidsbestrijdingsprogramma in de regio.

WERELDGEZONDHEIDSASSEMBLÉE

Van 3-14 mei vond in Genève de Wereldgezondheidsassemblée plaats onder voorzitterschap van de Zweed Claes Ortendahl.

De omstreden benoeming van WHO-directeur Hiroshi Nakajima voor een nieuwe ambtstermijn van vijf jaar - zijn oude termijn liep op 21 juli af - werd op 5 mei op het nippertje door de Assemblée officieel goedgekeurd. Het was de eerste keer dat een WHO-directeui--generaal niet unaniem benoemd werd.

93 landen stemden voor Nakajima, 58 tegen en zes onthielden zich van stemming. terwijl 23 landen afwezig waren. De VS, de lidstaten van de Europese Gemeenschap (EG) en de Scandinavische landen steunden de tegenkandidatuur van plaatsvervangend directeur-generaal Mohamed Abdelmoumene uit Algerije. terwijl de Algerijnse stern uiteindelijk werd toegezegd aan Nakajima (naar vrij algemeen werd aangenomen als gevolg van het feit dat Japan de Algerijnse staatsoliemaatschappij Sonatrach een lening van $ 450 mln had aangeboden).

FRJ van deelname uitgesloten

Via een op de openingsdag aangenomen resolutie was de Federale Republiek Joego-Slavië (Servië en Montenegro) van deelname uitgesloten, omdat het lidmaatschap van de voormalige Socialistische Federale Republiek Joegoslavië niet automatisch kon overgaan op de nieuwe republiek. die in plaats daarvan het lidmaatschap langs de geb uikelijke weg moest aanvragen.

Begroting. Resoluties over financieel beheer

De op 14 mei goedgekeurde tweejaarlijkse WHO-begroting voor 1994-'95 bedroeg in totaal ongeveer $ 1,8 inrd, waarvan bijna S 1 mrd in de vorm van buitengewone financiering en $ 822,101 mln in de vorm van contributies van lidstaten.

In een resolutie over begrotingshervormingen werd aangedrongen op ,,een betere budgettering en financiële verslaglegging" met regelmatige evaluatie van de resultaten en de instelling van een commissie voor begroting en financiën. In een resolutie over een speciaal verslag van een externe accountant over vermeende onregelmatigheden in 1992, waardoor de aandacht was gevestigd op ,,bepaaldefouten en tekortkomingen in de aanbesteding van opdrachten van de WHO", werd aangedrongen op herziening en wijziging van procedures, op dc formulering van een contractbeleid, en op ..maximale doorzichtigheid, verantwoordelijkheid en efficiënt gebruik van de WHO-middelen om het vertrouwen van alle lidstaten in de financiële operaties van de WHO te herstellen".

Nakajima had al op de kritiek op zijn leiding van de organisatie gereageerd door te beloven dat hij, indien herkozen, financiele hervormingen zou doorvoeren, het management en bestuur van de organisatie zou versterken en haar structuren nieuw leven zou inblazen. Voorts had hij toegezegd in 1994 aan de Assemblée verslag te zullen uitbrengen over de activiteiten van het hoofdkantoor in Genève (en het daaropvolgende jaar over de activiteiten in de lidstaten en regio's)

Aids

De Assemblée verzocht de directeur-generaal een onderzoek te laten uitvoeren (dat in januari 1994 gereed zou moeten zijn) naar de haalbaarheid van een samen de VN te sponsoren programma over HIV (aids-virus), dat zou worden uitgevoerd in samenwerking met UNDP (Ontwikkelingsprogramma van de VN), UNICEF (Kinderfonds van de VN). het Bevolkingsfonds van de VN, UNESCO (Organisatie voor Onderwijs. Wetenschap en Cultuur van de VN) en de Wereldbank.

Deze resolutie. die onder andere gesteund werd door de VS. Groot-Brittannie en Japan. hield in dat een gezamenlijk VN-programma toch een leidende rol voor de WHO betekende. Desondanks zou door dit programma de vooraanstaande positie van de WHO op dit terrein en het aanzien van haar ,,vlaggeschip". het mondiale aids-programma onder leiding van Michael Merson. worden uitgehold.

NIEUWE LEDEN WHO

Het aantal WHO-leden steeg tot 187 na de toelating van Estland (31 maart), de voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië (22 april). Tuvalu (6 mei) en Eritrea (12 augustus).

RAPPORT OVEK WERELDGEZONDHEIDS-SITUATIE

In een op 11 mei gepubliceerd rapport, ,;Toepassing van de mondiale gezondheidsstrategie voor allen in het jaar 2000. Tweede evaluatie. Achtste rapport over de wereldgezondheidssituatie" werd een overzicht gegeven van patronen en ontwikkelingen op het gebied van gezondheid en ziekten in de gehele wereld in de periode 1985-1990.

De geiniddelde levensverwachting was met 1 a 2 jaar gestegen tot 65 jaar. Uit cijfers in het rappo t bleek dat het voorkoinen van kinderziektes dank zij iminunisalicprogramma's was gedaald. Ook kwamen hart- en vaatziekten in de ontwikkelde landen minder vaak voor. De cijfers lieten echter ook zien dat aids zich over de gehele wereld als een algemene volksziekte verspreidde, dat meer mensen werden getroffen door besmettelijke tropische ziekten en dat de situatie in ontxvikkelingslandcn verslechterde voor wat betreft ziekten waarvan vroeger werd aangenomen dat ze hoofdzakelijk beperkt bleven tot de industrielanden: kanker. hartziekten en suikerziekte.

NEGENDE AIDS-CONFERENTIE

Naar schatting 15.000 afgevaardigden uit 166 landen woonden van 7-11 juni in Berlijn de negende conferentie over aids bij (zie pag. 879/3-'92 voor achtste aids-conferentie).

In zijn toespraak tot de afgevaardigden waarschuwde Michael Merson, directeur van het mondiale aids-programma van de WHO, voor de ,.meedogenloze opmars" van het HIV (human immunodeficiency virus). Verwijzend naar de laatste officiële cijfers van de WHO zei Merson dat het totale aantal bekende aids-gevallen in 1993 2,5 mln bedroeg, een stijging van 20 procent ten opzichte van 1992. Van de totaal 13 mln met HIV besmette personen, sinds het begin van de pandemie in 1983, kwam het overgrote deel, meer dan 8 mln, in Afrika ten zuiden van de Sahara voor.

De grootste toename in de voorgaande 12 maanden was te zien geweest in Latijns-Amerika, Zuid-Azië en Zuidoost-Azië. Elk van deze gebieden telde ten minste 1,5 mln met HIV besmette personen. terwijl de besmettingsgraad explosief groeide in Zuid- en Zuidoost-Azië.

Met steun van de Wereldbank riep de WHO op jaarlijks $ 2,5 inrd uit te geven aan aids-preventie in de ontwikkelingslanden. Zij voorspelde dat het aantal \-olwassenen dat tot aan 2000 nog met aids besmet zou worden. dan tot 10 mln beperkt kon blijven in plaats van de geschatte 20 mln.

(Vorber.pag. 443/2/3-1993)

INDEX AFLEVERING NR. 3077

AMERIKA Jaarlijkse topontmoeting CARICOM **40**
Ibero-Amerikaanse topontmoeting **41**
Zevende top Groep van Rio **41**
NAFTA, arbeids- en milieuakkoorden **42**
Goedkeuring NAFTA door Amerikaans Congres **43**
EBRD Nieuwe president **9**
EGYPTE Betrekkingen met VS **64**, **67**
Binnenlandse veiligheid, executies en moordaanslagen **64**, **67**
IMF keurt krediet goed, tweede fase schuldenkwijtschelding **66**
Begin derde ambtstermijn president Mubarak. nieuw kabinet **66**
EQUATORIAAL GUINEE Betrekkingen met Spanje verslechterd **46**
Parlementsverkiezingen **47**
EUROPESE GEMEENSCHAP/EUROPESE UNIE Topontmoeting in Kopenhagen **9**
Ineenstorting van wisselkoersmechanisme **12**
Groot-Brittannië ratificeert Verdrag van Maastricht **14**
Ratificatieproces voltooid **15**
FRANKRIJK Nieuwe parlementsvoorzitter **17**
Zelfmoord Bérégovoy **18**
Economische ontwikkelingen **18**
Presentatie begroting voor 1994 **19**
Arbeidsonrust, staking bij Air France **19**
Wetsvoorstellen over immigratie **21**
GEMENEBEST Vergadering van regeringsleiders **80**
GROOT-BRITTANNIE Verklaring Major over economisch herstel **22**
Regeringswijzigingen **22**
Nederlaag Conservatieven bij tussentijdse verkiezingen **23**
Presentatie begrotingvoor 1994-'95 **26**
Voorstel tot hervatting besprekingen over Noord-Ierland **28**
Bomaanslag in Shankill Road en vergeldingsaanslagen **30**
Bekendmaking gezamenlijke beginselen door Britse en Ierse premiers **30**
Contacten tussen Britse regering en IRA **31**
IERLAND Nationaal ontwikkelingsplan **32**
O'Malley vervangen als leider Progressive Democrats **32**
IMF/WERELDBANK Najaarsbijeenkomsten **81**
World Development Report 1992 en 1993, leningen Wereldbank **82**
INDIA Beschuldigingen tegen premier Rao. motie van wantrouwen. binnenlandse ontwikkelingen **7U**
Gouverneursbenoemingen. ontwikkelingen in deelstaten **72**
Buitenlandse betrekkingen **73**
Jaarverslag Reserve Bank van India. buitenlandse schuld **74**
Zware aardbeving, financiële hulp **74**
Rechtspraak **74**
Ontwikkelingen in aandelenschandaal **75**
Nieuwe stafchefs **75**
Moskee in Kashmir bezet **75**
Deelstaatverkiezingen **76**
INDONESIË Toespraak Soeharto op Onafhankelijkheidsdag, dissidenten vrijgelaten **76**
Ontwikkelingen inzake Oost-Timor **77**
Partijcongres Golkar **78**
Dochter Soekarno voorzitter PDI **78**
INTERNATIONALE ZAKEN Nobelprijs voor de Vrede 1993 **80**
ISRAËL Vrijspraak Demjanjuk, vrijlating **68**
Minister Deri afgetreden. formele aanklacht **69**
Verkiezingsnederlaag voor burgemeester Kollek in Jeruzalem **69**
Buitenlandse betrekkingen **70**
ITALIË Onderzoeken naar corruptie voortgezet **33**
Bomaanslagen in Rome, Florence en Milaan **36**
Arrestaties mafia-leiders **36**
Plaatselijke verkiezingen, nieuw kiesstelsel **37**
Economische ontwikkelingen, bezuinigingsmaatregelen **38**
MAROKKO Indirecte verkiezingen **47**
Nieuwe partijloze regering **48**
NEDERLAND Wettelijk minimum-(jeugd)loon per 1 januari 1994 **5**
IOAW-, IOAZ- en bijstandsuitkeringen per **1** januari 1994 **5**
Sociale verzekeringen per 1 januari 1994 **6**
Wijziging premieheffing voor mensen boven 65 jaar **8**
Minister Dales overleden, Van Thijn opvolger **9**
NIGERIA Politieke onrust na annulering verkiezingen **48**
Aftreden Babangida, aantreden Nationale Interim-Regering **49**
Voorstellen voor nieuwe verkiezingen, militaire benoemingen **50**
Militaire machtsovername. nieuwe regering **52**
RAAD VAN EUROPA Toetreding Roemenië **40**
Top in Wenen **40**
RWANDA Nieuwe overgangsregering **53**
Ondertekening vredesakkoord, VN-missies **53**
Vorming overgangsregering uitgesteld **54**
SENEGAL Staakt-het-vuren voor Casamance **54**
Goedkeuring van noodplan, verzet **54**
SURINAME Smeergeldaffaire leidt tot aftreden politici en president Centrale Bank **43**
Lachmon en Sardjoe doelwit van aanslagen **45**
Hoge militair verdacht van cocaïnehandel **46**
THAILAND Moties van wantrouwen verworpen, politieke ontwikkelingen **79**
Opleving van geweld moslim-separatisten in Zuid-Thailand **79**
Verbetering handelsbetrekkingen met VS **80**
TSJAAD CNRT-leider vermoord **55**
Premier Moungar treedt af, Koumakoye nieuwe premier **55**
WHO Aids-explosie in Oost-Europa **82**
Wereldgezondheidsassemblée, nieuwe leden WHO **83**
Negende aids-conferentie **83**
ZAIRE Etnisch geweld **55**
Akkoord over overgangsregering, ondertekening uitgesteld, impasse 56
Monetaire hervorming **56**
ZUID-AFRIKA Verkiezingsdatum bevestigd **57**
Grondwetsontwerp, reactie COSAG **58**
Rapport commissie-Motsuenyane over ANC-detentiekampen **59**
Nieuwe landelijke ANC-voorzitter **59**
Akkoord over Uitvoerende Overgangsraad **60**
Mandela vraagt opheffing sancties **60**
Schuldenakkoord **61**
Vorming van Vrijheidsalliantie **61**
Opheffing economische sancties VN **62**
Processen **62**
Interim-grondwet **63**

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13, 1101CA Amsterdam, Telefoon: 020-5641111; Postbus 1118, 1000 BC Amsterdam, Telefoon: 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen. Telefoon: 0313243890
O Keesings Historisch Archief
O Longman Group UK Ltd, Keesing's Editorial Dept.: CIRCA Reference, Cambridge England.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

EUROPA

ALGEMEEN

CONFERENTIE OVER EUROPESE SAMENWERKING

Op 13-14 april 1993 trad de Deense regering op als gastheer voor een conferentie in Kopenhagen over ,,deperspectieven voor de ontwikkeling van de Europese samenwerking".

Aan de conferentie werd deelgenomen door afgevaardigden uit 30 landen (twaalf lidstaten van de Europese Gemeenschap (EG). zeven lidstaten van de Europese Vrijhandelsassociatie (EVA)en elf Oost- en Middeneuropese staten - Albanië. Bulgarije. Estland. Horigarijr. Letland. Litouwen, Polen. Roemenië, Slovenie. Slowakije en Tsjechie). de Europese Commissie. de Europese Investeringsbank en de Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling (EBRD).

In de slotverklaring werd erkend dat de EG en de EVA een belangrijke rol moesten spelen bij de geleidelijke ontsluiting van markten en dat .,alle betrokken partijen daar profijt van zouden moeten hebben". De Oosteuropese landen leverden echter kritiek op de EG, omdat zij haar markt niet wilde openstellen voor gevoelige goederen en in 't bijzoncler omdat de EG op 8 april een verbod voor een aeriode van één maand had afgekondigd op de invoer van vlees en zuivelproclukten uit Oosteuropese landen (zie pag. 540/2/3-'93).

Sir Leon Brittan, de EG-Commissaris voor buitenlandse economische betrekkingen en handel. verklaarde dat de regeringen van de EG-lidstaten ,.ten onrechte paniek zaaiden" met bet ekking tot het openen van gevoelige marktsectoren (staal, textiel, kunstmest en landbouwprodukten). Hij verklaarde dat de EG-landen tot dusver hadden geprofiteerd van de heroriëntatie van de Oosteuropese handel en dat ze in 1992 hun export naar Oost-Europa hadden zien groeien met 20 procent; hun handelsoverschot ten opzichte van de Vier van Visegrad (Hongarije, Polen, Slowakije en Tsjechië) en Bulgarije bedroeg inmiddels $ 1.3 mrd, terwijl de exporten van deze landen naar de EG slechts met 11 procent waren gestegen.

MACEDONIË LID VAN CEI

Tijdens een bijeenkomst van de regeringsleiders van het Centraal Europees Initiatief (CEI) op 16-17 juli 1993 in Boedapest werd de voormalige Joegoslavische republiek Macedonië toegelaten als lid.

(Vor.ber.pag. 746/1/2-1992)

NIEUWE UNECE-LEDEN

Eind juli 1993 steeg het ledental van de Economische Commissie voor Europa (ECE) van de Verenigde Naties met zeven tot 53: Albanië, Andorra*, Armenië*, Azerbajdzjan*. België, Bjelaroes, Bosnië-Herzegovina, Bulgarije, Canada. Cyprus. Denemarken, Duitsland, Estland, Finland, Frankrijk, Georgië*, Griekenland, Groot-Brittannië, Hongarije, Ierland, Israël**. Italië. Joego-Slavië, Kirgizstan*. Kroatië, Letland, Liechtenstein, Litouwen, Luxemburg. de voormalige Joegoslavische republiek Macedonië. Malta, Moldowa, Monaco, Nederland, Noorwegen. Oekraïne, Oezbekistan*, Oostenrijk. Polen, Portugal, Roemenië. Rusland, San Marino, Slovenië, Slowakije, Spanje, Toerkmenistan". Tsjechië, Turkije, Verenigde Staten, IJsland. Zweden en Zwitserland.

` toegetredenin juli 1993

* ` toegetreden in 1991

(Vor.ber.pag. 296/1 e.v.-1993)

Een beeld van het vredesoverleg in Genève op 30 juli 1993, waaraan werd deelgenomen door. met de klok mee: VN-bemiddelaar Thorvald Stoltenberg (m.).de Bosnische president Alija Izetbegovic, lid van de Bosnische presidentiële raad Fikret Abdic. de Bosnisch-Kroatische leider Mate Boban, de Kroatische president Franjo Tudjman, de Servische president Slobodan Milosevic, de Bosnisch-Senrischeleider Radovan Karaclzic en EG-bemiclclelaar Lord David Owen.

BOSNIË-HERZEGOVINA

AKKOORD IN GENÈVE OVER VOORSTEL DRIEDELING BOSNIE. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 27 juli 1993 werd in Geneve de conferentie over het voormalige Joego-Slavië onder voorzitterschap van Lord Owen en Thorvald Stoltenberg her-vat (zie pag. 613/2 e.v.-'93 voor zittingen in juni). Inmiddels hielden de gevechten tussen Servische, Kroatische en Bosnisch-islamitische strijdkrachten, die allen zoveel mogelijk land probeerden te veroveren voordat er een vredesakkoord zou worden gesloten, aan. Ook hadden de westerse landen op dat moment nog steeds geen consensus bereikt over luchtaanvallen of andere militaire acties om de humanitaire rol van de Verenigde Naties (VN)te ondersteunen.

Tijdens het overleg in Geneve werden er voor het eerst in langer dan zes maanden (hoewel de betrokken partijen in mei in Athene bijeen waren gekomen zonder dat het tot een dialoog kwam) directe onderhandelingen gevoerd tussen onder meer Alija Izrtbegovic. de Bosnische president; Mate Boban, de leider van de Bosnische Kroaten (de president van de Kroatische Gemeenschap He zeg-Rosna): Franjo Tudjman, de president van Kroatie: Radovan Karadzic. de leider van de Bosnische Serviers; Slobodan Milosevic. de president van Servië: en Momir Bulatovic, de president van Montenegro. Terwijl de onderhandelingen voortduurden gaven Karadzic, Izetbegovic en Boban op 29 juli hun militaire commandanten opdracht een staakt-het-vuren in acht te nemen. maar deze orders werden aan het thuisfront niet opgevolgcl.

Terwijl het Vance-Owen-pian over een opdeling van Bosnie in tien provincies (zie pag. 310/2 e.v.-'93) steeds meer op de achtergrond raakte nadat Serviërs en Kroaten het medio juni eens waren geworden over voorstellen aangaande

Maandblad 64ste jaargang, nr. 3078, pag. 48163-48230

een driedeling van de republiek, stemde Izetbegovic op 30 juli tijdens de conferentie in Genève schoorvoetend in met de verdeling van Bosnië-Herzegovina in drie deelrepublieken - een Servische, een Kroatische en een islamitische - binnen een gedemilitariseerde Unie van Republieken van Bosnië-Herzegovina.

De rol van de federale regering zou beperkt blijven tot het buitenlands beleid en de buitenlandse handel. De Unie zou een drie leden tellende presidentiële raad krijgen met een roulerend systeem en een 120 leden tellende Assemblée (waarin de drie deelrepublieken met evenveel parlementariërs vertegen oordigd zouden zijn. terwijl de eerste parlementsverkiezingen onder auspiciën van de VN zouden worden gehouden). De staatsburgers van de republiek zouden zich overal in Bosnië-Herzegovina mogen vestigen.

Karadzic verklaarde dat alle drie de partijen tevreden zouden moeten zijn met het akkoord, dat hij kon aanvaarden ,,met slechts kleine wijzigingen", daar het .,nauwelijks afweek" van het Servisch-Kroatische voorstel. Milosevic verklaarde dat ,,het een realistisch, eerlijk en rechtvaardig plan is. waarvan de opzet de belangen van alle drie de partijen beschermt". Izetbegovic benadrukte echter dat het hier om een ,,voorlopig" akkoord ging en dat ,,het moeilijkste deel van het karwei nog geklaard moet worden. Alles wat we tot nu toe hebben bereikt, zal waardeloos blijken als er geen overeenstemming wordt bereikt over de kaart".

Karadzic wiens strijdkrachten meer dan i0 procent van het grondgebied van Bosnië-Herzegovina onder controle hadden. zou ongeveer 25 procent van dat grondgebied hebben aangeboden aan de moslims, die 44 procent vertegenwoordigden van de vooroorlogse bevolking van 4,35 mln mensen en nu ongeveer 10 procent van het grondgebied controleerden. Hierdoor zou er 60 procent overblijven voor Servië en 15 procent voor Kroatie. Op 28 juli waarschuwde Karadzic dat ..(het einde van de oorlog) enerzijds bewerkstelligt kan worden door onderhandelingen, en anderzijds door een totale nederlaag van één partij, te meten de moslims".

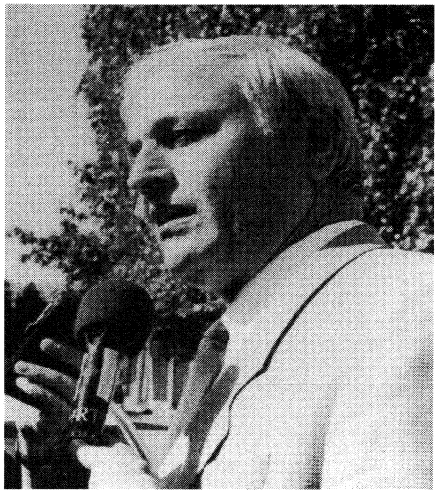

Premier Mile Akmadzic van Bosnië-Herzegovina licht op 11 juli 1993 de pers in na het overleg van de Bosnische presidentiele raad in Zagreb.

Izetbegovic had in juli lang volgehouden dat hij de conferentie in Genève niet zou bijwonen als de Serviërs en de Kroaten hun offensieven niet zouden staken. Inmiddels was de Bosnische presidentiële raad op 7-9 juli in Sarajevo bijeengekomen en op 10-11 juli in de ambassade van Bosnie-Herzegovina in de Kroatische hoofdstad Zagreb (zonder Izetbegovic. die in Sarajevo was gebleven, maar met Owen en Stoltenberg). Op **9** juli had Izetbegovic verklaard dat de presidentiële raad had ingestemd met een voorstel om van ,,Bosnië-Herzegovina een federale staat te vormen", terwijl hij een driedeling van Bosnië-Herzegovina langs etnische scheidslijnen verwierp. Op 18 juli, na een ontmoeting met Witali Tsjoerkin. de speciale afgezant van de Russische president Boris Jeltsin die een rondreis door de regio maakte, had Izetbegovic toegegeven dat ,,weons moeten neerleggen bij... verregaande concessies, als we nu. dit jaar nog, vrede willen krijgen". Op 20 juli kwam de Bosnische presidentiele raad met voorstellen die voorzagen in federale deelstaten die niet waren gebaseerd op de nationale grondgebieden van een van de volken en in een seculiere staat die godsdienstvrijheid garandeerde. maar deze werden nog diezelfde dag door Karadzic van de hand gewezen, omdat ze ,,een verkapte eenheidsstaat" propageerden,

Op **i** juli voerden Owen en Stoltenberg ook onderhandelingen met Tudjman in Zagreb; op 8 juli met Milosevic en Zoran Lilic (die in juni Dobrica Cosic, de afgezette president van de Federale Republiek Joego-Slavië, was opgevolgd) in Belgrado: en op 17 juli met Tudjman en Milosevic in Geneve.

Verloop van de gevechten in juli

Ook in juli werd er weer hevig gevochten, waarbij diverse wapenstilstandsakkoorden geschonden werden.

De Servische strijdkrachten verhevigden hun beschietingen op Sarajevo. dat eind juli enkele van de zwaarste beschietingen sinds het uitbreken van de oorlog te verduren kreeg. Op 1 augustus veroverden Servische strijdkrachten de berg Bjelasnica en op 4 augustus namen ze de berg Igman in. Controle over deze strategisch gelegen hoogten boven de stad zou de Serviërs in staat stellen de enige weg te blokkeren waarlangs de Bosnische moslims de door hen gecontroleerde gebieden in Centraal-Bosnie konden bevoorraden. en zou de Serviers bovendien de volledige macht over de stad geven.

Op 2 juli moesten de islamitische strijdkrachten zich na een gezamenlijke Kroatisch-Servische aanval ook terugtrekken uit de in het noorden van Bosnië gelegen stad Maglaj. Op 3

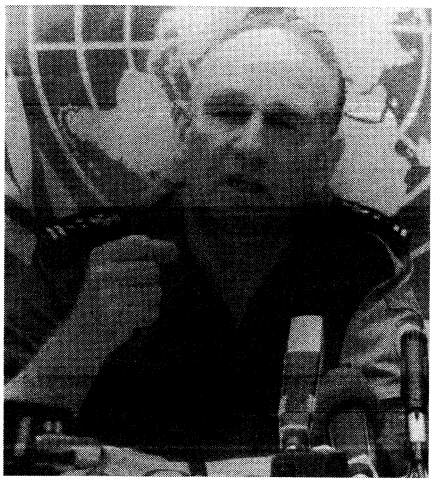

De VN-bevelhebber in Bosnië-Herzegovina, luitenant-generaal Francis Briquemont, vertelt de media op 24 juli 1993 dat de drie strijdende partijen vanaf de volgende dag een staakt-het-vuren in acht zullen nemen.

juli meldde de *Independent* dat deze aanval erop wees dat ,,de algehele samenzwering tussen Serviërs en Kroaten (die aanvankelijk met de moslims tegen de Serviërs hadden gevochten) nu niet langer verhuld is".

In Centraal-Bosnië konden de islamitische strijdkrachten op 16 juli echter de stad Fojnica op de Kroaten veroveren. (VN-waarnemers die op 19 juli de stad binnentrokken, troffen daar 230 achtergelaten zwakzinnige patiënten aan. Daaronder bevonden zich 100 kinderen, van wie er twee door verwaarlozing gestorven waren). Op 26 juli hadden de Bosnische strijdkrachten de eveneens in Centraal-Bosnië gelegen laatste bases van de (Bosnisch-)Kroatische Defensieraad (HVO) in Bugojno veroverd. Op 26 juli beschuldigde de Kroatische radio de moslims van een ,,haastigeetnische zuiveringscampagne in Bugojno en omstreken". Ook zouden de moslims tien concentratiekampen voor mannen in de buurt van Konjic en één concentratiekamp voor vrouwen in Celebici (ten zuiden van Konjic)hebben ingericht.

In het zuiden vonden hevige gevechten plaats rond de door Kroaten bezette stad Mostar, waar de moslims de Kroaten in het begin van de oorlog licht in aantal overtroffen. De Kroaten wilden Mostar echter uitroepen tot de hoofdstad van het Kroatische deel van een langs etnische grenzen verdeeld Bosnië-Herzegovina. Op 14 juli werd in VN-kringen vernomen dat duizenden moslims op de vlucht waren geslagen voor de Servische strijdkrachten of uit hun huizen in de huurt van Mostar waren verdreven door Kroatische soldaten (onder wie manschappen uit Split in Kroatische uniformen en legereenheden die ,.hoogstwaarschijnlijk" tot de Kroatische strijdkrachten behoorden); volgens de *Guardian* van 15 juli betrof het hier een ,,nieuwe epidemie van 'etnische zuiveringen'". Ongeveer 6.000 islamitische mannen en vrouwen zouden door Kroaten op een luchthaven voor helikopters worden vastgehouden. terwijl anderen in een nabijgelegen school zouden zijn opgesloten. Tijdens besprekingen met de Belgische luite-

nant-generaal Francis Briqiiemont (die op 12 juli de Franse generaal-majoor Philippe Morillon als VN-commandant in Bosnie opvolgde) ontkende de Kroatische leider Boban op 19 juli dat errond Mostar ,.etnische zuiveringen" plaatsvonden.

(Nadat er bezwaren waren ingediend door Duitsland, besloot de ministerraad van de Europese Gemeenschap Kroatië geen sancties op te leggen vanwege deelname aan ..etnische zuiveringen" in Bosnië-Herzegovina. In plaats daarvan besloten de ministers een delegatie naar Zagreb te sturen en dreigden zij de voorkeursbehandeling die Kroatië genoot op te schorten. als de Kroatische regering geen einde zou maken aan de Kroatische aanvallen in Bosnië. In het kader van dit besluit bracht de Belgische minister van buitenlandse zaken Willy Claes op 20 juli een bezoek aan Zagreb. op 21 juli aan Sarajevo. en op 22 juli aan Belgrado, waar Milosevic hem niet te woord wilde staan.)

In de eerste helft van juli werden in de stad Banja Luka in het noordwesten van Bosnië, een bolwerk van de Bosnische Serviërs. opnieuw zes moskeeën opgeblazen, waardoor er nog maar vier van de oorspronkelijk 16 moskeeën in Banja Luka overeind stonden. Op 19 juli meldde de *Independent* dat er van de 45.000 moslims die voor het begin van de oorlog in de stad woonden, er nog 15.000 over waren. In het noordoosten werd hevig gevochten rond de stad Brcko, maar woordvoerders van de Servische strijdkrachten verklaarden op 23 juli dat het islamitische offensief ter plekke was afgeslagen.

Aanvallen op „machteloze" VN-troepen

In juli vonden enkele aanvallen op VN-troepen plaats en incidenten die volgens de *Independent* van 6 juli „de machteloosheid van de VN en de toenemende minachting van de plaatselijke strijdkrachten voor het internationale gezag" illustreerden. Deze deden de druk op de westerse landen toenemen om met luchtaanvallen de VN-Protectiemacht in Joego-Slavië (UNPROFOR) en haar humanitaire doelstellingen te ondersteunen.

Op 4 juli omsingelden Kroatische HVO-soldaten het 40 kilometer ten zuiden van Vitez in Kiseljak gelegen UNPROFOR-hoofdkwartier voor Bosnië-Herzegovina en een nabijgelegen Canadese UNPROFOR-basis. Met deze blokkade hoopten zij de vrijlating af te dwingen van twee Kroatische officieren die zich verschanst hadden in een grotere Canadese basis in Visoko (dat omsingeld was door de moslim-strijdkrachten). omdat ze gezocht werden door moslim-soldaten in verband met vermeende oorlogsmisdaden. uiteindelijk werd de Kroatische blokkade op 5-6 juli om middernacht opgeheven. terwijl de moslim-blokkade in Visoko 24 uur later werd beëindigd. Dit gebeurde nadat de Kroatische officieren waren vrijgelaten in ruil voor islamilische krijgsgevangenen.

Op 9 juli boycotten de opperbevelhebber van de Bosnisch-Servische strijdkrachten. generaal Ratko Mladic, en de Kroatische HVO-leider generaal Milovoj Petkovic voor de tweede keer binnen een week onderhandelingen van militaire leiders over de vraag hoe van Sarajevo een „veiligheidszone" (waarvan er in mei nog vijf andere waren ingesteld. zie pag. 610/1 e.v.-'93) kon worden gemaakt.

Enkele uren voordat er een dank zij bemiddeling van de VN overeengekomen staakt-het-vuren zou ingaan, beschoten de Serviërs op 25 juli een Franse VN-basis in Sarajevo (op kleinere schaal werd hun voorbeeld door de Bosniërs gevolgd).

Naar aanleiding van de beschieting van 25 juli verklaarde de Amerikaanse president Bill Clinton bereid te zijn om „op verzoek" van de VN Amerikaanse vliegtuigen in te zetten om aanvallen op Servische artillerieposities te ondersteunen. Ook de Franse minister van buitenlandse zaken, Alain Juppé, bepleitte NAVO-luchtaanvallen om de VN-strijdkrachten te beschermen. Het inzetten van 20 uit vier leden bestaande teams van NAVO-„verkeersleiders". die eventuele luchtaanvallen ter bescherming van de VN-strijdkrachten konden coördineren. werd bespoedigd. (Op Italiaanse bases waren al 70 a 80 NAVO-bommenwerpers en gevechtsvliegtuigen voor grondaanvallen gestationeerd, overeenkomstig besluiten op 7 en 14 juli van NAVO-ambassadeurs. Krachtens de op 4 juni door de VN-Veiligheidsraad goedgekeurde resolutie 836 was het gebruik van geweld, waaronder luchtaanvallen, toegestaan als antwoord op aanvallen op de „veiligheidszones" die in mei in Bosnië waren ingesteld. De secretaris-generaal van de VN, Boutros Boutros Ghali, verklaarde op 28 juli dat de VN op 2 of 3 augustus een beslissing over deze kwestie zouden nemen.)

Op 30 juli werd een Spaanse VN-soldaat gedood en voelen 17 gewonden bij een artillerie-aanval van de HVO en de Kroatische strijdkrachten op een kazerne in de Centraal-bosnische stad Jablanica. In de 15 maanden sinds de komst van VN-troepen naar Bosnië-Herzogevina. waren onder hen 53 doden en 542 gewonden gevallen.

OIC-vergadering over Bosnië

Tijdens een buitengewone ministeriële zitting van de Organisatie van de Islamitische Conferentie (OIC) op 12-13 juli in Islamabad, Pakistan, beloofden vertegenwoordigers van zes islamitische landen en van de „staat Palestina" meer dan 17.000 soldaten te leveren (waaronder 10.000 Iraniërs en 1.000 Palestijnen) om het VN-plan voor „veiligheidszones" uit te voeren. Het aanbod bracht de westerse landen (waarvan alleen Frankrijk 800 extra soldaten had toegezegd) in verlegenheid en de vraag rees of Iraanse. Turkse en Palestijnse soldaten wel voor een dergelijke missie in aanmerking kwamen. Op 15 juli uitte Karadzic heftige kritiek op de inzet van nieuwe islamitische troepen in Bosnië.

Situatie in Sarajevo

In juli verslechterde de situatie in de belegerde Bosnische hoofdstad Sarajevo nog verder, omdat zelfs de geringste hoeveelheden gas. water, elektriciteit en voedsel de inwoners van de stad vaak niet bereikten.

Op 10 juli kwam er in Sarajevo helemaal geen water meer uit de kraan. omdat de Servische strijdkrachten die de stad omsingelden de brandstoftransporten (van het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen van de VN, UNHCR) tegenhielden die noodzakelijk waren om de waterpompen te laten functioneren In dat weekeinde werden 750 nieuwe gevallen van tyfus geregistreerd. Hoewel Izetbegovic en Karadzic twee dagen later instemden met een door Frankrijk ingediend voorstel om de gas-, water- en elektriciteitsdistributie in Sarajevo opnieuw op gang te brengen, werd dit akkoord slechts ten dele nageleefd. Diezelfde dag (12 juli) vielen er in het (Bosnische) Dobrinja-district in Sarajevo twaalf doden en 15 gewonden, toen twee granaten ontploften temidden van mensen die in de rij stonden voor water.

Hulppogingen VN

Op 8 juli vaardigde het UNHCR in Genève een verklaring uit waarin gewaarschuwd werd dat ,,we aan de rand van de afgrond staan... De escalatie van het oorlogsgeweld, het toenemend aantal aanvallen op hulpkonvooien, de teruglopende internationale financiering van onze hulpoperaties en het stagneren van de voedseltransporten tot medio september voorspellen in combinatie met de politieke patstelling en de beperkende maatregelen die de internationale gemeenschap heeft getroffen ten aanzien van de opname van mensen die op de vlucht slaan voor de gevechten, een rampzalige toekomst voor onze hulpactie".

Ook Stoltenberg verklaarde tijdens een besloten zitting van de VN-Veiligheidsraad op 13 juli dat .,er een reeël risico bestaat dat als de neerwaartse spiraal niet doorbroken wordt. de VN onmogelijk in Bosnië en Herzegovina kunnen blijven". Waarnemers bekritiseerden Stoltenberg. omdat hij de dreiging om de humanitaire operaties op te schorten zou gebruiken als een pressiemiddel in het onderhandelingsproces.

Op 16 juli vond in Genève een vergadering plaats van de belangrijkste donorlanden, waaraan werd deelgenomen door vertegenwoordigers van ongeveer 40 landen en organisaties. Zij zegden meer dan $ 100 mln voor VN-hulpoperaties in het voormalige Joego-Slavië toe, nadat Sadako Ogata, de Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen van de VN die twee dagen eerder een bezoek aan Sarajevo had gebracht, gewaar-

schuwd had dat anders ,,de hele hulpactie spoedig zal eindigen". De toegezegde fondsen vertegenwoordigden ongeveer een derde van het bedrag dat volgens VN-hulporganisaties nodig was om de hulpoperaties tot het einde van het jaar te financieren.

Op 14 juli meldde de *Financial Times* dat er tussen september 1991 en eind juni 1993 een bedrag van $ 1,285 mrd was besteed aan humanitaire hulp voor het voormalige Joegoslavië: lidstaten van de Europese Gemeenschap namen $ 872 mln van dat bedrag voor hun rekening. de Verenigde Staten $ 164 mln en Japan $32 mln. (Zie pag. 815/2-'93 voor de verklaring van de Groep van Zeven-landen <=> p 7 juli.)

Hiaat in besprekingen Geneve in eerste helft augustus

Op 1 augustus voerden de Bosnische president Alija Izetbegovic, de Bosnisch-Servische leider Radovan Karadzic, en de Bosnisch-Kroatische leider Mate Boban besprekingen in Geneve. Hun onderhandelingen in de Zwitserse stad werden echter pas op 16 augustus officieel hervat, omdat Izetbegovic de besprekingen boycotte zolang de Servische strijdkrachten op hun posities op de bergen Igman en Bjelasnica bij Sarajevo bleven. In de tussentijd bereikten de NAVO-lidstaten geen consensus over luchtaanvallen.

NAVO-debat over mogelijke luchtaanvallen

Op 2 augustus werd in Brussel een vergadering gehouden van de 16 leden tellende Noordatlantische Raad (North Atlantic Council, NAC) van de NAVO. Na een debat van twaalf uur besloot de NAC zonodig luchtaanvallen uit te voeren (een optie die sinds eind juli door de Amerikaanse p esident Bill Clinton werd gesteund, zie boven) om de VN-grondtroepen in Bosnië te beschermen of om Servische artillerieposities rond Sarajevo aan te vallen ten einde het beleg te doorbreken en zo de weg vrij te maken voor humanitaire konvooien (dit alternatief was door de Verenigde Staten voorgesteld).

In het communiqué werd gesteld: ,,De Alliantie heeft nu besloten onmiddellijke voorbereidingen te treffen om, wanneer de wurggreep op Sarajevo en andere gebieden blijft voortduren.... strengere maatregelen, waaronder luchtaanvallen, te treffen tegen degenen die verantwoordelijk zijn voor het geweld in Bosnië-Herzegovina, ouder wie de Bosnische Serviërs. Vluchtleiders kregen opdracht om vooruitlopend op de definitieve beslissing die een week later genomen zou worden, ,.operationele opties" uit te werken. Onduidelijk bleef of voor een dergelijke actie een nieuw VN-mandaat nodig zou zijn en of de VN of de NAVO de operatie zouden leiden

Bosnische Serviërs rusten op 14 augustus 1993 it op de berg Igman, terwijl hun troepen zich aan het terugtrekkenzijn.

Clinton, die blij was met het besluit. verklaarde: ,.Ik geloof niet dat de geallieerden Sarajevo aan zijn lot zullen overlaten of de stad zullen laten verhongeren... We zijn ervan overtuigd dat we in staat zullen zijn wat dat betreft op één lijn te komen". Witali Tsjoerkin, de speciale afgezant van de Russische president Boris Jeltsin. verklaarde echter dat het Amerikaanse initiatief ,,voor het onderhandelingsproces op een zeer ongelegen moment is gekomen". Frankrijk en Canada. landen die in tegenstelling tot de Verenigde Staten grondtroepen naar Bosnië gestuurd hadden, stonden op het standpunt dat luchtaanvallen die er niet alleen op gericht waren om aanvallen op VN-troepen af te slaan, hun manschappen in gevaar zouden kunnen brengen.

Op 10 augustus meldde de Guardian dat de NAC na een vergadering op 9 augustus in Brussel zijn eerdere verklaring had afgezwakt, waarmee ,,zij impliciet erkende dat het de alliantie aan politieke wil ontbrak om luchtaanvallen uit te voeren". In het op 9 augustus uitgevaardigde communiqué heette het dat ,,de luchtaanvallen waarin de op 2 augustus door de Raad genomen beslissing voorzag, beperkt blijven tot de ondersteuning van humanitaire hulpacties en niet geïnterpreteerd mogen worden als een beslissing om militair in het conflict te interveniëren".

Feitelijk had de NAC alleen overeenstemming bereikt over de logistiek van mogelijke luchtaanvallen. Voorts had de Raad besloten op korte termijn eventueel opnieuw bijeen te komen om te beslissen of dergelijke aanvallen op verzoek van een NAVO-lidstaat. van de SACEUR (de Supreme Allied Commander van de NAVO in Europa) of van de VN zouden moeten worden uitgevoerd. De ..operationele opties" waren goedgekeurd. maar dc secretarisgeneraal van de VN zou daar nog steeds een verzoek toe moeten indienen en ze zouden bovendien nog moeten worden herbevestigd door de NAC. Op 11 augustus was de gehele militaire voorbereiding voor luchtaanvallen, inclusief de luchtverkeersleiding, getest en afgerond.

Op 15 augustus publiceerde de *Independent* on *Sunday* een interview met Lord Owen, waarin deze verklaarde dat de ,.wereldleiders al dan niet terecht besloten hebben om buiten de strijd te blijven". Op 19 augustus verklaarde luitenant-generaal Francis Briquemont. de VN-commandant in Bosnië. op de Belgische radio: ,.Als ik de totale verwarring hier in Bosnië en de verspreiding van mijn troepen in ogenschouw- neem. lijkt het me verre van raadzaam de problemen hier met en dergelijke aanval of een luchtoorlog op te lossen".

Kwestie rond terugtrekking Servische strijdkrachten van Igman en Bjelasnica

Op 3 augustus verklaarde Izetbegovic in Geneve dat hij ,,hoop gekregen" had door ,,het initiatief van de NAVO en de Amerikaanse president Bill Clinton om Servische posities te bombarderen als de agressie tegen Bosnië-Herzegovina niet stopt" (zie onder). Verschillende beloften van Karadzic en generaal Ratko Mladic, de Bosnisch-Servische commandant, om de Servische bezetting van de bergen Igman en Bjelasnica op te heffen als de Servische troepen werden vervangen door UNPROFOR-troepen, werden echter aanvankelijk niet nageleefd.

Met mogelijke NAVO-luchtaanvallen in het vooruitzicht en na besprekingen op het vliegveld van Sarajevo tussen Briquemont, Mladic en Rasim Delic (de commandant van de door moslims gedomineerde Bosnische strijdkrachten). begonnen UNPROFOR-troepen vanaf 9 augustus posities op de twee bergen in te nemen. VN-waarnemers verklaarden dat de Servische terugtrekking van de berg Bjelasnica (die achter de Servische linies lag) op 9 augustus 's avonds laat voltooid was. Briquemont kondigde echter pas op 15 augustus aan dat de Servische strijdkrachten al hun controleposten op beide bergen verlaten hadden en dat die nu door UNPROFOR-soldaten werden bemand. Toch werden er ook na die datum nog Servische soldaten op de bosrijke hellingen van de berg Igman gesignaleerd,

„Operatie Irma"

Medio augustus besteedde de Britse pers uitgebreid aandacht aan een hulpactie die ..operatie Irma" werd genoemd, waarbij een aantal zieke en gewonde Bosniërs via een luchtbrug vanuit Sarajevo naar Groot-Britannië, Zweden en Ierland werden vervoerd.

De luchtbrug kwam tot stand doordat een 5-jarig meisje. Irma Hadzimuratovic. in het Kosevo-ziekenhuis van Sarajevo niet afdoende behandeld kon worden aan de verwondingen die zij op 30 juli bij een Serrische mortieraanval aan haar onderbuik, ruggegraat en hoofd had opgelopen: haar moeder was bij deze aanval oin het leven gekomen. Door de publiciteit rond haar toestand ging de Britse premier John Major zich persoonlijk inet de zaak bemoeien. en op 9 augustus werd zij voor een medische behandeling naar Londen gevlogen.

Op 15 augustus werden nog eens 39 zieke of gewonde Bosniërs (28 volwassenen en elf kinderen) vanuit Sarajevo naar de Italiaanse stad Ancona gevlogen en van daaruit naar Groot-Brittannië (21 patienten) en Zweden (18 patiënten). Kort daarna werden tien patiënten naar Ierland overgevlogen. Later werd in persberichten gesuggereerd dat er ook gewonde soldaten waren geëvacueerd en dat er steekpenningen zouden zijn betaald om bepaalde patiënten aan boord van de vliegtuigen te krijgen. Op 24 augustus werden 20 patienten vanuit Sarajevo naar Italië overgevlogen om daar behandeld te u-orden.

Terwijl het kantoor van het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen van de VN (UNHCR) vóór ,,operatie Irma" slechts een negentigtal patiënten uit Sarajevo had geëvacueerd, hadden op 17 augustus 17 landen 1.250 ziekenhuisbrdden beschikbaar gesteld. Patrick Peillod. het (Franse) hoofd van de medische evacuatiecommissie van de VN, beschuldigde de Britse regering er echter van de luchtbrug te gebruiken als een ,.publiciteitsstunt" waarbij Bosnische kinderen als ,,dierenin een dierentuin" werden behandeld. Ook het hoofd van de afdeling plastische chirurgie van het Kosevoziekenhuis liet zich in een op 16 augustus gepubliceerde open brief aan Major kritisch uit: ..Het zou veel beter zijn als u ons medische apparatuur zou sturen waarmee wij ons werk naar behoren kunnen uitvoeren dan dat u inet een paar willekeurig? evacuaties een grote show opvoe t". Volgens schattingen van Bosnische gezondheidsfunctionarissen waren er alleen in Sarajevo al 14.000 gewonde kinderen en 39.000 in heel Bosnie-Herzegovina.

Beleg van Sarajevo

De situatie van de 380.000 inwoners van de omsingelde Bosnische hoofdstad bleef penibel, hoewel in de tweede helft van augustus na de terugtrekking van de Servische strijdkrachten van de berg Igman in sommige wijken voor het eerst sinds drie maanden weer water en elektriciteit beschikbaa waren.

Op 7 augustus sloten de drie partijen een akkoord over het herstel per 9 augustus van de verbindingen Sarajevo- Mostar en Sarajevo-Visoko om de stad van hulpgoederen te voorzien. Op 16 augustus onthulde de International *Herald* Tribune het bestaan van een nauwe tunnel onder het vliegveld van Sarajevo die het door de moslims gecontroleerde stadsdeel Dobrinka met de eveneens door moslims gecontroleerde voorstad Butmir verbond. Deze tunnel. die niet was opengesteld voor burgers. fungeerde als levensader voor het transport van wapens. munitie, gewonden en voedsel. en vormde bovendien een ontsnappingsroute.

Hervatting besprekingen. Bosnische moslims verwerpen territoriale voorstellen

Op 16 augustus werden de besprekingen in Genève hervat; aan de orde kwamen voorstellen over het bestuur van Sarajevo en over territoriale verdelingen.

Karadzic, Koban en Izetbegovic gingen ermee akkoord dat Sarajevo behoudens de aanwezigheid van VN-troepen gedemilitariseerd zou moeten worden, en twee jaar lang onder controle van de VN zou moeten blijven. De stad zou in de toekomst negen van de tien vooroorlogse stadsdistricten omvatten; het uitgezonderde district was de voorstad Pale, waar het hoofdkwartier van de Bosnische Serviërs was gevestigd. Een door de secretaris-generaal van de VN aan te stellen stadsbestuurder zou worden bijgestaan door een tien leden tellend multi-etnisch adviesorgaan.

Met betrekking tot de territoriale verdeling rezen er vooral geschillen over: (i) dc gebieden rond de Oostbosnisehe moslim-enclaves Gorazde. Zepa en Srebrenica. die voor de oorlog grotendeels in handen van de moslims waren. maar die nu voor het merendeel onder Servisch gezag stonden: (ii) Centi-aal-Bosnië: (iii) de steden Mostar, Brcko en Bihac: en (iv) Bosnische toegang tot de Adriatische Zee en de Sava-rivier.

Op 20 augustus werden de besprekingen in Genève voor tien dagen opgeschort om de deelnemende partijen in staat te stellen de voorstellen voor de territoriale verdeling van Bosnië-Herzegovina (het ,,Owen-Stoltenberg-plan") voor te leggen aan hun respectieve parlementen

Krachtens deze voorstellen zouden de Bosnische moslims. die 44 procent van de vooroorlogse bevolking van Bosnië-Herzegovina vertegenwoordigden, 30 procent van het territorium krijgen. Het hun toegewezen land zou bestaan uit vier door .,corridors" verbonden gebieden, met controle over een gedeelte van Brcko in het noordoosten dat hun toegang zou geven tot de Sava-rivier. en een corridor vanaf de omgeving van Mostar naar de Adria-

tische Zee bij Ploce. (Mostar, dat door de Bosnische Kroaten als hoofdstad werd opgeëist, zou onder gezag van de Europese Gemeenschap komen te staan.)

De Serviërs. die 31 procent van de bevolking uitmaakten, maar meer dan 70 procent van het grondgebied bezet hielden, zou 32.5 procent van het territorium worden toegewezen. De Kroaten, die 1**1** procent van de bevolking vertegenwoordigden, zouden 17,5 procent krijgen. De Servische president Slobodan Milosevic noemde het voorstel een ,,redelijk. eerbaar. eerlijk en rechtvaardig compromis". terwijl Karadzic verklaarde dat het ,,de enige oplossing biedt waarmee alle drie de volken tevreden kunnen en moeten zijn": Boban noemde het voorstel ..het best denkbare compromis", maar de Bosnische vice-president Ejup Ganic omschreef het als ,,chantage".

Voor de verwezenlijking van het plan zouden naar schatting ten minste 40.000 extra VN-soldaten moeten worden ingezet.

De Servische, Kroatische en moslim-parlementen bespraken het Owen-Stoltenberg-plan tussen 27 en 29 augustus.

Op 28 augustus keurde de in Pale bijeengekomen Assemblée van de eenzijdig uitgeroepen Servische Republiek (van Bosnië-Herzegovina) het plan goed met 55 tegen 14 stemmen en drie onthoudingen.

Diezelfde dag riep de in Grude bijeengekomen Kamer van Afgevaardigden van de Assemblée van de Kroatische Gemeenschap Herceg-Bosna unaniem de Kroatische Republiek Herceg-Bosna uit. Het in Genève opgestelde document werd vervolgens (met één tegenstem) aanvaard onder voorwaarde dat het ook zou worden goedgekeurd door de andere twee partijen en dat de kaarten zouden worden veranderd ,,om het duidelijke onrecht dat het Kroatische volk is aangedaan. ongedaan te maken".

Op 27-29 augustus kwam de (in meerclerheid islamitische) Assemblée van Bosnië-Herzegovina bijeen. Bij deze zittingen waren ook naar schatting 200 vertegenwoordigers uit Sarajevo, Tuzla en Zenica aanwezig. hoewel alleen de afgevaardigden mochten stemmen. Mile Akmadzic. de (Kroatische) regeringsleider van Bosnië-Herzegovina. werd ontslagen. omdat zijn Kroatische Democratische Unie (HDZ) weigerde aan het debat van de Assemblée deel te nemen. (Samen met twee andere Kroatische leden van de Bosnische presidentiële raad, Franjo Boras en Miro Lasic, had Akmadzic op 3 augustus aangekondigd zijn werkzaamheden binnen de Bosnische presidentiële raad op te schorten totdat de gevechten in Centraal-Bosnie en Noord-Herzegovina beeindigd zouden zijn. Vervolgens traden de drie toe tot het Bosnisch-Kroatische onderhandelingsteam.)

De verdeeldheid binnen de Assemblée van Bosnië-Herzegovina werd weerspiegeld door het feit dat zij het plan goedkeurde noch verwierp. In plaats daarvan werd de goedkeuring van het plan gekoppeld aan verschillende voorwaarden: (i) de bemiddelaars zouden weer moeten uitgaan van de principeverklaring die in 1992 door dc Londense conferentie over het voormalige Joego-Slavië was opgesteld (zie pag. 13/1 e.v.-'93) en die onder meer ,,etnische zuiveringen" en territoriale veroveringen door om het even welke partij verwierp (deze principes waren op 24 augustus door de VN-Veiligheidsraad in resolutie 859 bekrachtigd): (ii) de kaar? zou met name wat betreft Oost-Bosnip op deze principes gebaseerd moeten zijn (hetgeen in feite zou neerkomen op de teruggave van door Serviers veroverde steden waar voor de oorlog moslims een meerderheid vormden, en een toegangsweg naar de Adriatische zee via dc door Kroaten bezette havenstad Neum, waardoor Dubrovnik van Kroatisch grondgebied gescheiden zou morden): en (iii) garanties van de Verenigde Staten en de NAVO dat zij zouden toezien op de naleving van een eventueel akkoord.

De Bosnische president Alija Izetbegovic toont tijdens een persconferentie op 1 september 1993 een kaart met ..gebieden van volkenmoord" en legt uit waarom zijn regering het vredesplan niet kan aanvaarden.

Hervatte onderhandelingen afgebroken

Toen de conferentie in Genève op 31 augustus - een dag later dan gepland - hervat werd, bereikten de partijen overeenstemming over een staakt-het-vuren. ,,directe communicatielijnen" tussen politieke en militaire leiders, uitwisselingen van krijgsgevangenen en een vrije doortocht voor hulpkonvooien. Er werd echter geen akkoord bereikt over territoriale grenzen, en een dag later werden de onderhandelingen 's avonds afgebroken. Owen verklaarde dat .,ze allemaal meer grondgebied eisen dan de tegenpartijen willen afstaan".

Aanhoudende gevechten. Beleg van Mostar

Op 16 augustus gaf Owen te kennen dat ,,de ernstigste schendingen van het staakt-het-vuren tijdens deze conferentie de gevechten tussen moslims en Kroaten zijn geweest".

Het moslim-Kroatische conflict werd onder meer uitgevochten in de Centraalbosnische stad Gornji Vakuf, die aan een belangrijke weg naar de Adriatische kust lag, en in Doljani (nabij Jablanica). Gornji Vakuf werd op 2 augustus door islamitische strijdkrachten veroverd en Doljani op **3** augustus door troepen van de (Bosnisch-)Kroatische Defensieraad (HVO). Op 14 augustus meldde de *Independent* dat de moslims aan het Bosnisch-Kroatische front vanaf het (door Kroaten bezette) Jablanica tot aan Gornji Vakuf in het noordwesten de overhand hadden gekregen.

Op 18 augustus verklaarde een UNHCR-woordvoerder dat het lot van naar schatting 33.000 islamitische inwoners en vluchtelingen in de door hevige straatgevechten geteisterde stad Mostar .,waarschijnlijk ellendiger is dan dat van de inwoners van Sarajevo". Hoewel beide delen van de stad uiteindelijk door hulpkonvooien werden bereikt, werd een op 24 augustus dankzij bemiddeling van UNPROFOR bereikt staakt-het-vuren niet gerespecteerd.

Op 19 augustus kwam er voor het eerst sinds medio juni een hulpkonvooi in het Kroatische deel van Mostar aan. maar dat werd pas twee dagen later door cle Kroatische strijdkrachten ook toegelaten tot het oostelijke moslim-stadsdeel (waar medicijnen, maar geen voedselvoorraden werden afgeleverd). Op 24 augustus maakte de Amerikaanse luchtmacht een begin met het droppen van hulpgoederen boven Mostar. De (Spaanse) VN-soldaten die een groter konvooi van 27 vrachtwagens met

Inwoners van Mostar beletten een VN-hulpkonvooi op 26 augustus 1993 de stad te verlaten

voedsel en medicijnen begeleidden - waarvan 19 vrachtwagens op 26 augustus het oostelijke stadsdeel bereikten - kregen aanvankelijk geen toestemming om te vertrekken. omdat de moslims hen beschouwden als een schild tegen verdere Kroatische aanvallen. Op 31 augustus werdechter besloten dat zij patrouilles zouden uitvoeren in beide delen van de stad.

Op 21 augustus meldden VN-woordvoerders dat duizenden moslims door Bosnisch-Kroatische strijdkrachten werden gedwongen de regio Mostar te ontvluchten. Er waren .,talrijke berichten over wrede 'etnische zuiveringen', moordpartijen, verkrachtingen. plunderingen en andere misdaden die door de Bosnisch-Kroatische strijdkrachten in de hele regio worden begaan". Naar men aannam werden zo'n 15.000 moslims. voor het merendeel in de dienstplichtige leeftijd, door Kroatische troepen in gevangenenkampen in de regio Mostar vastgehouden.

Aanhoudende schendingen van mensenrechten

Gedurende augustus hielden meldingen over schendingen van de mensenrechten aan, waarbij alle drie de partijen beweerden massamoorden door hun tegenstanders op het spoor te zijn gekomen.

Op 13 augustus berichtte het Internationale Comité van het Rode Kruis (ICRC) dat er bijna 22.000 moslims werden vastgehouden in een nabij Mostar gelegen kamp. Op 16 augustus meldde het ICRC dat de Kroaten gevangenen als dwangarbeiders gebruikten bij de aanleg van loopgraven en militaire installaties (voornamelijk aan het front bij Mostar). Ook zouden gevangenen als ..menselijk schild" worden gebruikt bij het oversteken van mijnenvelden.

Buitenlandse bezoeken Izetbegovic. Bijdrage NAVO-strijdkrachten

Op 2-5 september bracht de Bosnische president Alija Izetbegovic een bezoek aan Turkije (waarbij hij ook een economische vergadering van de Organisatie van de Islamitische Conferentie in Istanboel bijwoonde). Voorts bracht hij bezoeken aan de Verenigde Staten (op 5-9 september), Saoedi-Arabië, Iran (op 12-13 september) en Koeweit. Tijdens zijn rondreis vroeg hij om morele en financiële steun voor de Bosnische moslims.

Op 7 september riep hij leden van de VN-Veiligheidsraad tijdens een besloten vergadering in New York op ..ons te verdedigen (met militaire acties tegen die strijdkrachten die de humanitaire operaties onmogelijk maken) of ons de kans te geven onszelf te verdedigen (door de opheffing van het wapenembargo tegen het voormalige Joego-Slavië voor zover het Bosnit gold)". Op 8 september riep hij de Amerikaanse president Bill Clinton en Congresleiders op troepen te sturen om toezicht te houden op de naleving van een eventueel vredesakkoord. Voor zijn ontmoeting met Izetbegovic verklaarde Clinton dat iedere Amerikaanse betrokkenheid zou moeten worden goedgekeurd door het Congres en deel zou moeten uitmaken van een door de Noordatlantische Verdragsorganisatie (NAVO) en niet door de VN geïnitieerde operatie.

Op 12 september verklaarde de Amerikaanse minister van defensie Les Aspin in Brussel dat als de VN de NAVO zouden verzoeken een eventueel vredesakkoord voor Bosnië te steunen, de NAVO overwoog om circa 50.000 soldaten beschikbaar te stellen (waarvan maximaal de helft uit dc Verenigde Staten zou komen) NAVO-ambassadeurs zouden zich op dit voorstel moeten bezinnen. en op de vraag of niet bij de NAVO aangesloten landen (waaronder Rusland) troeuen zouden kunnen leveren. en of deze troepenmacht officieel onder gezag van de VN zou komen te staan (zoals bepleit door Groot-Brittannië en Frankrijk) of dat zij onder ,.duidelijk en direct bevel" van de NAVO-opperbevelhebber voor Zuid-Europa zou vallen. Wat de Europese bijdrage betrof. zouden de Europese soldaten die al betrokken;varen bij de humanitaire missie van de VN in Bosnië naar \,er\\-achting ook bij de uitvoering van deze nieuwe taak morden ingezet. Op 24 augustus meldde de *Guardian* dat de in Bosnië (inclusief Sarajevo) gestationeerde VN-troepenmacht bestond uit 4.625 Fransen. 2.312 Britten. 1.160 Spanjaarden, 1.062 Canadezen, 517 Nederlanders, 433 Oekraieners, 428 Egyptenaren en 332 soldaten uit andere landen. Begin september zou een troepencontingent van 1.200 Scandinaviërs in de regio worden gestationeerd.

Vredesbesprekingen vruchteloos

Op 20 september ging er opnieuw een gespreksronde van start onder leiding van de internationale bemiddelaars Lord Owen en Thorvald Stoltenberg. Vooraf was er enig optimisme over een mogelijk akkoord over een driedeling, omdat er medio september islamitisch-Kroatische en islamitisch-Servische wapenstilstandsakkoorden waren getekend. Het overleg werd na een dag weer afgebroken, omdat de geboekte vooruitgang geen tweede gespreksronde rechtvaardigde.

In de gezamenlijke verklaring die Izetbegovic en de Kroatische president Franjo Tudjman op 14 september na overleg in Genève hadden uitgegeven. werd niet alleen opgeroepen tot een staakt-het-vuren per 18 september tussen de Bosnische strijdkrachten en de HVO-troepen. maar ook tot de vrijlating pe 21 september van allen die vastzaten in gevangenenkampen. Zij vei-wachtten dat dit zou .,bijdragen aan de initiatieven om de oorlog definitief te beëindigen", hoewel zij geen pogingen ondernamen om de belangrijkste obstakels voor een dergelijk akkoord. met name de door de moslims geëiste toegangs\\-eg naar de zee, uit de weg te ruimen. Eerder. op 5 september, had Tudjman nadrukkelijk gesteld dat dc Kroaten de aan de Adriatische kust gelegen havenstad Neum niet zouden opgeven. terwijl dat een van de .,minimumeisen" was waaraan volgens Izetbegovic voldaan diende te worden; mede om die reden had hij geweigerd het vorige vredesplan in Genève op 1 september te ondertekenen (zie boven).

Ook het akkoord dat op 16 september in Genève ondertekend werd door Izetbegovic en Moncilo Krajisnik, de vertegenwoordiger van de Bosnisch-Servische leider Radovan Karadzic die de dag daarvoor in Montenegro geheim overleg had gevoerd met de bemiddelaars. voorzag in een staakt-het-vuren (met ingang van 18 september) en de sluiting van gevangenenkampen (metingang van 20 september).

Dit akkoord. ondertekend met Owen en Stoltenberg als getuigen, bevatte een belangrijke concessie van Izetbegovic, omdat erin stond dat twee iaar na overeenstemming over een ,,losse unie" van een in drie republieken verdeeld Bosnië-Herzegovina, in de republieken referenda zouden worden gehouden over de vraag of zij deel wilden blijven uitmaken van die ,,unie" (impliciet betekende dit dat zij toestemming zouden krijgen om toe te treden tot

De VN-bevelhebber in Bosnie-Herzegovina luitenant-generaal Francis Briquemont (m.), de bevelhebber van de Bosnische Kroaten generaal Milivoj Petkovic (r.) en de bevelhebber van de Bosnische strijdkrachten generaal Rasim Delic (l.) geven een persconferentie op 17 augustus 1993 nadat zij op het vliegveld van Sarajevo een bestand hebben getekend.

..groot-Servië" of ,,groot-Kroatie"). De islamitische staat zou in dat geval aanspraak kunnen blijven maken op ,,alle rechten van de unie, waaronder het VN-lidmaatschap". De kwestie van de verdeling van het grondgebied tussen de republieken. waarover Izetbegovic duidelijk maakte dat de moslims geen genoegen zouden nemen met de 30 procent die hun eerder was aangeboden, kwam in dit stadium niet uitdrukkelijk aan de orde.

Lord Owen. die op 17-18 september uitgebreid diplomatiek overleg voerde in Macedonie. Turkije en de Servische hoofdstad Belgrado, verklaarde op 18 september te ,,verwachten dat het akkoord (mededoor leiders van de Bosnische Serviërs en de Bosnische Kroaten op een volwaardige tripartiete basis) zal worden ondertekend" tijdens een plechtigheid die op 21 september op het vliegveld van Sarajevo zou plaatsvinden. Op 20 september werd echter na twee dagen overleg in Split duidelijk dat het akkoord nog steeds kans liep te mislukken door de territoriale kwestie, omdat de Bosnische Kroaten en de Bosnische Serviërs geen concessies wilden doen. (Zij weigerden in te stemmen met de op 29 augustus door de Assemblée van Bosnië-Herzegovina opgestelde ,.voorwaardelijke aanvaardingsformule". waarin was bepaald dat de moslims nog eens 4 procent van het grondgebied eisten, zie boven.)

Tijdens een langdurige onderhandelingssessie op 20 september aan boord van de Britse oorlogsbodem HMS Invincible in de Adriatische Zee, waaraan werd deelgenomen door Izetbegovic, Karadzic, Tudjman en de Bosnisch-Kroatische leider Mate Boban, werden de resterende geschillen echter niet opgelost. De voor de volgende dag geplande ceremonie op het vliegveld van Sarajevo werd toen afgezegd.

Izetbegovic. die vervolgens de Bosnische Assemblée bijeen moest roepen om een nieuwe strategie te bepalen. zou zich verzekerd hebben van afdoende Kroatische concessies met betrekking tot de toegangsweg naar zee, maar hoopte waarschijnlijk dat de Bosnische Serviërs nog extra grondgebied zouden afstaan. Na afloop van het overleg verklaarde Karadzic echter dat zijn partij hooguit bereid was een gebied in de buurt van Gorazde af te staan en eventueel gebieden te willen ruilen. en dat ,,als de moslims blijven aandringen op meer land. het akkoord niet zal worden ondertekend". Op 21 september verklaarde Izetbegovic tijdens een persconferentie in Sarajevo dat ,,iker persoonlijk niet toe geneigd ben" de Assemblée te adviseren in te stemmen met het akkoord.

Gevechten duren voort

Na het afbreken van de onderhandelingen op 1 september hadden de strijdende partijen besloten een staakt-het-vuren in acht te nemen. Op beperkte schaal bleven echter gevechten plaatsvinden tussen Serviërs en moslims, rond Sarajevo en de noordelijke steden Doboj en Ercko; zwaarder werd gevochten tussen moslims en Bosnische Kroaten rond het belegerde zuidelijke moslim-bolwerk Mostar en rond het Kroatische bolwerk Vitez in Centraal-Bosnië.

Begin september lieten duizenden burgers hun huizen in de steek om aan deze gevechten te ontsnappen. Zo namen circa 10.000 moslim-vluchtelingen de wijk naar Jablanica, terwijl 2.800 ontheemde Kroaten neerstreken in de Westbosnische stad Tomislavgrad en een even groot aantal in Livno. Verklaringen van Kroaten dat bij een islamitische aanval op Uzdol op 14 september 54 doden waren gevallen, onder wie 34 burgers, werden bevestigd door een VN-verklaring in Zagreb. waardoor de Eosnische legerleiding zich genoopt zag een onderzoek in het vooruitzicht te stellen. Op 17 september laaiden de gevechten rond Mostar op. toen islamitische guerrillastrijders pogingen ondernamen oin door Kroaten bezette stadsdelen te infiltreren en erri doorgangsroute naar de Adriatische kust te forceren. Toen de gevechten afnamen, kon een VN-hulpkonvooi de stad op 24 september bereiken Op 21 september zetten moslim-troepen aan het centrale front een opmars naar Vitez in.

Op 23 september lieten de autoriteiten van de eenzijdig uitgeroepen Kroatische Republiek Herzeg-Bosna 451 gevangen vrij uit het beruchte Dretelj-kamp in de buurt r-an Medjugorje. Dit was één van de kampen waar duizenden moslims zaten opgesloten onder omstandigheden die in toenemende mate internationale kritiek opriepen. Onder sterke Amerikaanse druk oin de excessen van de Bosnische Kroaten in te dammen, had de Kroatische president Tudjman de HVO op 6 september verzocht ,,gevangenen een humane behandeling te garanderen". Na deze oproep werden deze kampen bijna onmiddellijk opengesteld voor inspectie.

Muiterij in Banja Luka

Op 10 september grepen eenheden van het Krajina-korps, een machtig onderdeel van de Bosnisch-Servische strijdkrachten, naar de macht in het noordwestelijke Servische bolwerk Banja Luka. Zij beweerden dat zij hiermee gehoor gaven aan de wens van het volk om ..definitief af te rekenen" met oorlogsprofiteurs. Op 14 september stelden zij ook politieke eisen, waaronder het aftreden van de Bosnisch-Servische regering van Karadzic. Karadzic kon aanblijven, omdat de ,,september '93"-muiterij op 17 september door middel van concessies en de arrestatie van enkele van haar leiders de kop kon worden ingedrukt. Er deden hardnekkige speculaties de ronde dat de Servische president Slobodan Milosevic de muiterij had aangemoedigd teneinde Karadzics gezag te ondermijnen, nadat zij ruzie hadden gekregen naar aanleiding van de onderhandelingen over het vredesplan voor Bosnië.

Internationale bemiddelingspogingen in impasse. Problemen rond humanitaire hulpoperaties

Geconfronteerd met een patstelling rond hun voorstellen over de driedeling van Bosnië kwamen Lord Owen en Thorvald Stoltenberg in oktober tot de conclusie dat zij niet veel meer konden doen dan wachten tot de strijdende partijen zelf de basis voor een compromis

zouden leggen. Ondertussen voerden Owen, Stoltenberg en VN-secretarisgeneraal Boutros Boutros Ghali internationaal overleg over een ,;universele aanpak" van de crisis. hetgeen zou impliceren dat er bredere aandacht besteed werd aan het conflict tussen Serviërs en Kroaten en aan het voormalige Joego-Slavië als geheel, zodat de kwestie Bosnië voortaan gekoppeld zou worden aan de problemen in Kosovo en in de door Servië gecontroleerde gebieden in Kroatië. (Voor de verlenging van het UNPROFOR-mandaat met nog eens zes maanden tot eind maart 1994 zie onder KROATIË).

Er bleef onenigheid bestaan tussen westerse landen, met name over het door de regering van de Amerikaanse president Bill Clinton gesteunde voorstel om het wapenembargo op te heffen (om de Bosnische regeringstroepen van wapens te kunnen voorzien);bovendien verzetten Groot-Brittannië, Frankrijk en andere EG-lidstaten zich tegen de voorstellen om luchtaanvallen op Servische stellingen uit te voeren. Clinton leverde hierover op 18 oktober kritiek op zijn Europese NAVO-partners, maar tegelijkertijd waren velen de mening toegedaan dat een door zijn regering ingediend voorstel om Amerikaanse grondtroepen in te zetten door het Congres zou worden verworpen. Door de impasse over het verdelingsplan nam in ieder geval wel de kans op een onmiddellijke en massale inzet van NAVO-troepen als vredesmacht af. De gedetailleerde militaire planning voor de eventuele inzet van een 50.000 manschappen tellende en door de Verenigde Staten te leiden VN-troepenmacht, waarmee in september vóór de verwerping van het verdelingsplan door de moslims een begin was gemaakt, was afgerond vóór de vergadering van de ministers van defensie van de NAVO in Duitsland op 20-21 oktober. Op dat moment was echter zelfs de beperkte doelstelling van het beschermen van de zes ,,veiligheidszones" teveel gevraagd van het aanwezige VN-troepencontingent, zodat VN-commandanten zich gedwongen zagen aan sommige locaties personeel te onttrekken om het elders in Bosnië in te zetten. Op 3 oktober stuitte de terugtrekking van Canadese soldaten uit het door moslims bezette Srebrenica op gewelddadig verzet van moslims die bang waren zo extra kwetsbaar voor Servische aanvallen te zijn.

Op 8 oktober verklaarde Sadako Ogata. de Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen van de VN (UNHCR), dat er $ 696 mln nodig was om in de winter in het voormalige Joego-Slavië voor 4,26 mln mensen een dreigende hongerdood af te wenden. Tegelijkertijd werd echter steeds vaker melding gemaakt van aanvallen op VN-hulpkonvooien, waardoor de humanitaire operaties steeds moeizamer verliepen.

Op 25 okiober hield de Franse president François Mitterrand een pleidooi voor militaire interventie met deelname van de VS die erop gericht zou moeten zijn een luchtbrug af te dwingen tussen de Adriatische kust en de door Serviers belegerde Bosnische hoofdstad Sarajevo. Diezelfde dag werd een Deense vrachtwagenchauffeur van een VN-hulpkonvooi doodgeschoten door moslim-soldaten toen zijn konvooi werd aangehouden bij een Kroatische controlepost; negen andere hulpverleners raakten daarbij gewond. Naar aanleiding van deze gebeurtenis verklaarde Boutros Boutrns Ghali op 26 oktober dat alle hulpkonvooien naar Mostar en Centraal-Bosnië opgeschort zouden worden, totdat de Kroatische en islamitische strijders in die regio garanties konden geven voor de veiligheid van deze konvooien. Eerder die maand had een vertegenwoordiger van het CNHCR alle medische evacuaties vanuit Sarajevo tussen 8 en 10 oktober opgeschort: hij sprak zijn verontwaardiging uit over de ..cynische exploitatie" waaraan beide partijen zich schuldig hadden gemaakt door de evacuaties te willen verhinderen tenzij de gewonden van hun eigen etnische groepering een voorkeursbehandeling zouden krijgen. In het westen van Centraal-Bosnië ondernamen hulpkonvooien herhaalde pogingen om de belegerde moslim-enclaves Maglaj en Tesanj te bereiken. Op 16 oktober trokken de konvooien zich uiteindelijk terug. maar dc volgende dag kregen ze van de Servische strijdkrachten te horen dat ze vanaf Banja Luka op een vrije doortocht konden rekenen.

Op 11 oktober waarschuwde generaal Philippe Morillon, de voormalige VN-bevelhebber in Bosnië. in Londen dat de ongecontroleerde ,.etnische zuiveringen" in Bosnie een situatie schiepen waarin vluchtelingen generaties lang zouden blijven doorvechten om hun eigen land te heroveren. Hij zei dat als de oorlog geen halt toegeroepen zou worden. de etnische facties ,.een speelbal (zouden) blijven van hun extreemste aanhangers" en hij suggereerde dat .,de tijd rijp is om een voorlopig VN-protectoraat in het leven te roepen" om de oorlog te beëindigen.

Islamitisch standpunt ten aanzien van verdelingsplan. Bosnische Assemblée stemt over ,,voorwaardelijke aanvaarding". Kroaten en Serviërs *verwerpen voorwaarden*

Op 27-28 september werd in Sarajevo een bijeenkomst van het 352 leden tellende Congres van Islamitische Intellectuelen onder voorzitterschap van Alija Isakovic gehouden. Aansluitend vond op 28-29 september een zitting van de Bosnische Assemblée (romppparlement) plaats om te debatteren over de vredesvoorwaarden die waren tot stand gekomen op basis van de door Owen en Stoltenberg ingediende verdelingsvoorstellen. Volgens president Izetbegovic lieten deze voorstellen Bosnië de keuze ,,tussen een rechtvaardige oorlog en een onrechtvaardige vrede".

Op 28 september stemden 218 afgevaardigden van hrt Congres vóór een voorstel dat gebaseerd was op ..voorwaardelijke aanvaarding". hetgeen in feite neerkwam op aanvaarding van een driedeling en venverping van de .,kaart" over de territoriale verdeling van Bosnië (zie boven). 33 afgevaardigden spraken zich uit voor onvoorwaardelijke aanvaarding en 78 voor compromisloze verwerping. Deze tellingname werd op 29 september bij een stemming in de Assemblée weerspiegeld door 58 voorstanders van een .,voorwaardelijke aanvaarding", vier van ,,aanvaarding" en zeven van verwerping.

Naar verwachting werden deze ..voorwaarden" door dc parlementen van de Bosnische Kroaten en de Bosnische Serviërs (in Banja Luka) op respectievelijk 30 september en 2 oktober als onaanvaardbaar verworpen. Beide volksvertegenmoordigingen bleven het standpunt van de moslims veroordelen, omdat de mosliins daarmee met militaire middelen een gunstiger machtsevenwicht zouden willen afdwingen, en ze verklaarden ,,concessies", waartoe ze bij onderhandelingen in september bereid waren gebleken, nu in te trekken. De belangrijkste concessie van Kroatische zijde had de Bosnische staat toegang gegeven tot de zee: de Servische strijdkrachten stelden nu voor vast te houden aan het gebied dat zij op dat moment veroverd hadden (ongeveer 70 procent van het grondgebied van Bosnië-Herzegovina, terwijl hun krachtens de opdelingskaart 52 procent toekwani), en de moslims geen garanties te geven op toegang tot de Sava-rivier via de haven bij Brcko of op corridors die door moslims bezette enclaves verbonden. Omdat zij de verdelingsvoorstellen graag open wilden houden, kwamen de Serviërs echter inet een formule waarin ,.territoriale geschillen ook nog na ondertekening van het vredesplan door bilaterale onderhandelingen kunnen worden opgelost".

In een toespraak tot de Algemene Vergadering van de VN in New York verklaarde Izetbegovic op 7 oktober dat er voortaan gestreefd zou moeten worden naar een breder regionaal kader voor vrede. Het verdelingsplan kwam naar zijn zeggen neer op .,politieke vivisectie" van Bosnie. terwijl het bovendien de ,,etnische zuiveringen" zou sanctioneren die daar waren uitgevoerd. De dagen daarna bleek uit berichten dat er opnieuw moslims uit door Serviërs en Kroaten beheerste gebieden werden verdreven. Dat gold met name voor de Noordbosnische stad Bijelina. waar bij het uitbreken van de gevechten in 1992 enkele van de eerste ,,etnische zuiveringen" hadden plaatsgevonderi.

Medio oktober verwierp Radovan Karadzic, de leider van de Bosnische Servirs. een op 16 oktober door Izetbegovic voorgestelde Balkan-conferentie over Bosnie. Kroatie en Koso-

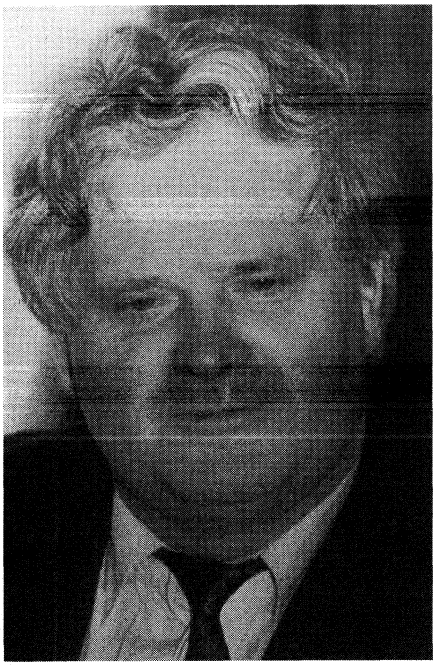

Fikret Abdic werd op 27 augustus 1993 uitgeroepen tot leider van de ,,autonome provincie West-Bosnie"

vo. Karadzic herhaalde dat hij de onderhandelingen liever wilde voortzetten op basis van de door Owen en Stoltenberg ingediende verdelingsvoorstellen.

Ondertekening van „verdragen" met Kroatië en Servië door afgescheiden moslim-leider in deel van de enclave Bihac

Eind september scheidden moslims in een deel van de kleine noordwestelijke enclave Bihac zich af van de regering-Izetbegovic, omdat die naar hun mening te lang aarzelde met het ondertekenen van een vredesakkoord. Op 27 september riep een uit 400 afgevaardigden bestaande assemblée in Velika Kladusa de ,,autonome provincie West-Bosnië" uit; leider van de assemblée was de ondernemer Fikret Abdic, de directeur van het voedselverwerkingsbedrijf Agrokomerc (zie ook pag. 614/1-'93). Abdic werd door de Bosnische Assemblée onmiddellijk veroordeeld wegens verraad en van zijn functie binnen de collectieve Bosnische presidentiële raad ontheven.

Abdic-getrouwe milities en leden van de plaatselijke politie in Velika Kladusa veroverden vervolgens in snel tempo de nabijgelegen stad Cazin en dreven het Bosnische vijfde legerkorps terug naar Bihac. Terwijl dit korps vergeefse pogingen ondernam de opstand neer te slaan. liepen leden ervan over naar de rebellen; bij gevechten gedurende de weken die daarop volgden vonden meer dan 50 mensen de dood.

Op 21 en 2% oktober ondertekende Abdic respectievelijk in Zagreb en Belgrado ..permanente vredesverdragen" met de Bosnisch-Kroatische leider Mate Boban en de Bosnisch-Servische leider Radovan Karadzic. Hoewel het om een klein grondgebied ging. werden de bereidheid van Abdic om dergelijke ,.pragmatische" verdragen te ondertekenen en zijn verwerping van het centrale gezag van de regering-Izetbegovic beschouwd als ren veelzeggende politieke ontwikkeling.

Wijzigingen binnen Bosnische regering. Benoeming van nieuwe moslim-premier

Op 25 oktober werd Haris Silajdzic van de (islamitische) Partij van Democratische Actie, tot dan toe de Bosnische minister van buitenlandse zaken, benoemd tot premier. Zijn benoeming werd beschouwd als een verdere symbolische verwijdering van het multi-etnische principe. (Zie boven voor het ontslag eind augustus van de vorige premier, de Kroaat Akmadzic.)

Op 20 oktober koos de Bosnische collectieve presidentiele raad ter vervanging van twee Kroaten en Abdic (zie boven voor diens schorsing) echter twee Kroaten en een moslim.

Sarajevo. Nieuwe Servische beschietingen. Operatie tegen moslim-commandanten met ,,gangstermethoden"

Hoewel Karadzic op 9 oktober verklaarde dat de Servische strijdkrachten niet opnieuw aanvallen op Sarajevo zouden uitvoeren, werden de Servische beschietingen op 14 oktober hervat. In het weekeinde van 16-17 oktober werden daarbij ten minste 13 mensen gedood. Op 18 oktober dreigde de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Cristopher de Servische president Slobodan Milosevic met mogelijke NAVO-luchtaanvallen om ,,wurging" van de Bosnische hoofdstad door de Serviërs te voo komen.

Ondanks hernieuwde beschietingen op de stad Sarajevo werden Bosnische regeringsfunctionarissen en Servische afgevaardigden het op 16 oktober op het vliegveld van de Bosnische hoofdstad eens over een uitwisseling van krijgsgevangenen, waarmee op 20 oktober een begin zou worden gemaakt. Ook hit inmiddels achterhaalde akkoord dat beide partijen op 16 september in Genève gesloten hadden in het kader van de onderhandelingen over het verdelingsplan van Owen en Stoltenberg (zie boven) had voorzien in een uitwisseling van krijgsgevangenen.

Eind oktober startte het Bosnische regeringsleger in Sarajevo een operatie tegen de ,,gangstermethoden" van sommige van zijn eigen commandanten. Op 26 oktober werd Ramiz Delalic, alias ,,Celo", na een vuurgevecht gearresteerd. De dag daarna vonden Musan Topulovic (,,Caco") en 17 anderen de dood bij gevechten die verband hielden met de operatie van het regeringsleger; in totaal 537 mensen werden daarbij gearresteerd. ,,Caco" was ervan beschuldigd medio oktober materieel van een VN-team ontvreemd te hebben, waarna de VN tot 20 oktober hun herstelwerkzaamheden aan de waterleidingen en het elektriciteitsnet hadden opgeschort.

De Bosnische minister van binnenlandse zaken Bakir Alispahic (l.) en de Bosnische bevelhebber Rasim Delic (r) geven een persconferentie op 2'7 oktober 1993 naar aanleiding van het optreden tegen commandanten van enkele onderdelen.

Gevechten tussen moslims en Kroaten. Uitwisseling van krijgsgevangenen

In oktober vonden in Bosnië opnieuw zware gevechten plaats tussen eenheden van het (islamitische) Bosnische regeringsleger en troepen van de (Bosnisch-)Kroatische Defensieraad (HVO). I-Iet zwaartepunt lag in Centraal-Bosnië. waar met name strijd werd geleverd rond Vares (waar de islamitische strijdkrachten de noordelijke uitvalsweg vanuit Sarajevo naar Tuzla trachtten te heroveren) en rond het ten zuiden van Sarajevo gelegen Mostar.

Bij gevechten ten wcstcn van Vitez begin oktober beschuldigden de moslims de Kroaten ervan gevangenen als menselijk schild te gebruiken in ren poging de regeringslinies in de buurt van Novi Travnik te doorbreken. Beide partijen gingen echter akkoord met het uit\\-isselen van enkele duizenden krijgsgevangenen. hetgeen op 11 oktober zou beginnen. Deze uilwisselingen. waarover Izetbegovic en de Kroatische president Franjo Tudjman op 14 september overeenstemming hadden bereikt. werden op 7 oktober bevestigd door hun respectieve ministers van buitenlandse zaken.

Op 23 oktober. toen regeringstroepen een offensief tegen de stad Vares startten en het dorp Kopjari veroverden. voerden HVO-troepen een aanval op het dorp Stupni Do uit en vernietigden het. Geschokte overlevenden deden relaas van een slachting. van lichamen die in brandende gebouwen werden gegooid en van zo'n 80 doden: op 27 oktober beschuldigde UNPROFOR-commandant generaal Jean Cot de HVO van inassamoord en van ..pogingen om de wreedheden die zij hebben begaan voor ons verborgen te houden". Op 29 oktober vaardigde de VN-Veiligheidsraad een verklaring uit waarin de slachting onder de burgers van Stupni Do veroordeeld werd.

Hervatting van de onderhandelingen

Op 29 november werd in Genève een internationale conferentie over de oorlog in Bosnië-Herzegovina gehouden, waaraan werd drelgenomen door president Alija Izetbegovic van Bosnië-Herzegovina. president Slobodan Milosevic van Servië en president Franjo Tudjman van Kroatië. Ook aanwezig waren de Bosnisch-Kroatische leider Mate Boban, de Bosnisch-Servische leider Radovan Karadzic. de ministers van buitenlandse zaken van de twaalf lidstaten van de Europese Unie (EU, voorheen EG), de twee voorzitters van de internationale conferentie over voormalig Joego-Slavië Lurd Owen en Thorvald Stoltenberg, en Charles Redman en Witali Tsjoerkin, de speciale gezanten van de Amerikaanse en Russische presidenten.

Op de conferentie en hij de daaropvolgende onderhandelingen werd het plan voor een ,,unie van drie republieken" nieuw leven ingeblazen. De bijeenkomst was het resultaat van een nieuwe strategie, die was bepaald op een vergadering van de ministers van buitenlandse zaken van de EU op 22 november in Luxemburg en die beoogde via een ,,geef en neem"-benadering de compromisbereidheid van de Bosnische Serviërs ten aanzien van een vredesakkoord te vergroten. Volgens deze strategie moesten de Bosnisch-Servische troepen extra grondgebied afstaan dat zij op dat moment controleeiden (in totaal 3 tot 4 procent van het grondgebied van Bosnië-Herzegovina), om de omvang can de geplande moslimrepubliek te vergroten tot ongeveer eenderde van het Bosnische grondgebied. In ruil voor deze territoriale concessies boden de ministers van buitenlanctse zaken de Serven uitzicht op de geleidelijke opschorting van de internationale sancties tegen Joego-Slavië.

De in Luxemburg gepresenteerde strategie kwam voort uit een eerder plan dat op 8 november was voorgesteld door de ministers van buitenlandse zaken van Duitsland en Frankrijk. Klaus Kinkel en Alain Juppé. In tegenstelling tot het Duits-Franse plan wilde de Luxemburgse variant extra voorwaarden opleggen aan de strijdende partijen om de beschuldiging te voorkomen dat de Servische agressie werd beloond door Servische troepen veel van het veroverde gebied te laten behouden. De st ategie behelsde daarom eveneens een staakt-het-vuren, een gegarandeerde vrije doorgang van humanitaire hulp en verwelkomde de idee van een ,.universele aanpak" (zie boven) - een nieuw akkoord om de etnische spanningen in andere delen van voormalig Joego-Slavië te verminderen (zie onder KROATIË voor betrekkingen tussen Kroatië en de separatistische, in meerderheid Servische Krajina-regio).

De Servische leiders hadden het Duits-Franse plan voorzichtig begroet, maar op 23 november zei een hoge Bosnisch-Servische functionaris dat ,,het in Luxemburg aangenomen document niet veel te bieden" had. Volgens de *Financial Times* van 29 november had Karadzic de opheffing van de sancties geëist voordat er sprake kon zijn van territoriale concessies.

De hoop op een akkoord nam verder af toen Owen zelf op 23 november twijfels uitte over de haalbaarheid van het plan voor een .,unievan drie republieken".

Owen zei dat na het gebrek aan steun van de VS voor het Vance-Owen-plan in mei (zie pag. 610/1 e.v.-'93) de hoop op een multi-etnisch Bosnië voorgoed vervlogen was en .,de stichting van een onafhankelijke, voornamelijk uit moslims bestaande republiek onvermijdelijk" was geworden.

Op 4 november had Owen gezegd dat .,alledrie de partijen hebben besloten door te rechten" en dat er zich ..deze winter een bijzonder afschuwelijke humanitaire ramp" zou voltrekken.

Karadzic, die voorbij ging aan iedere Servische medewerking aan het idee van een ,,unievan drie republieken", had op 14 november een onmiddellijke valuta-

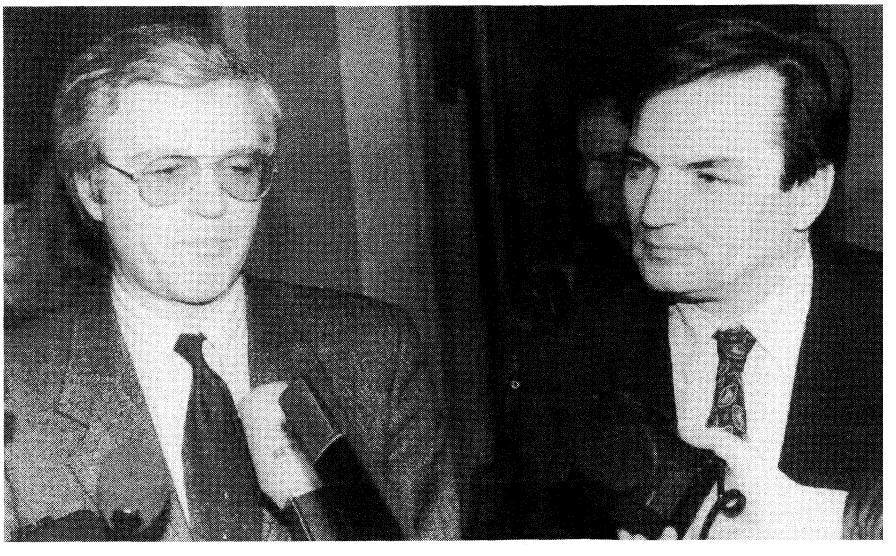

De Russische onderminister van buitenlandse zaken Witali Tsjoerkin (1.)en de Bosnische premier Haris Silajdzic (r.)beantwoorden vragen van journalisten na hun ontmoeting in Sarajevo op 13 november 1993.

unie geëist tussen Servië en de door Serviërs bezette gebieden in Bosnië en Kroatië. Hij gaf te verstaan dat dit de eerste stap was op weg naar de politieke eenwording van Servische gebieden en wees op de ,,groeiende overtuiging (in de wereldgemeenschap) dat de Serven recht hebben op zelfbeschikking".

Geschil over grondgebied

Het territoriale geschil tussen de Bosnische regering en de Bosnische Serven zou vooral draaien om de kwestie Sarajevo. waarbij Karadzic Izetbegovic territoriale concessies aanbood in ruil voor de opdeling van de Bosnische hoofdstad in ,,twee steden". de een onder gezag van een moslimrepubliek en de ander onder dat van een Servische republiek.

Izetbegovic van zijn kant zou met name aandacht hebben gehad voor de veiligheid van een toekomstige moslim-republiek. Op 28 november riep hij Kroatië en de Bosnische Kroaten op om de toegang van een dergelijke republiek tot de Adriatische Zee te garanderen. Volgens de *Independent* van 30 november had Izetbegovic er in Genève mee ingestemd zijn eis te laten vallen dat de republieken van een unie van drie republieken gedemilitariseerd moesten worden, maar hij had wel geëist dat de NAVO de grenzen van de moslimrenubliek gedurende vijf jaar zou garanderen. indien nodig met inlitair geweld.

Dreigement intrekking hulp. Hulpleveranties hervat

Izetbegovic stond onder grote druk om een compromis te bereiken in Geneve, nadat er van verschillende kanten gesuggereerd was om de humanitaire hulp te stoppen en de VN-troepen terug te trekken.

Op 19 november zei de Britse minister van buitenlandse zaken Douglas Hurd dat ,het niet realistisch is te verwachten dat deze (humanitaire) inspanningen voor altijd en eeuwig door zullen gaan wanneer er geen samenwerking ter plaatse is en een politieke regeling niet dichterbij komt"

Op 25 november waarschuwde Owen dat de onbuigzame houding van de Bosnische moslims kon leiden tot het terugtrekken van de VN-grondtroepen, zodat .,de twee partijen ... het onderling (mogen) uitvechten met alle mogelijke middelen". Owen suggereerde dat het VN-hulpprogramma de oorlog verlengde door ,.de legers van alle partijen" te voeden en zei dat de operatie ..steeds moeilijker te rechtvaardigen wordt"

Izetbegovic zei op 29 november echter nadrukkelijk dat hij ,,ongeacht de komende w-inter en dreigende opmerkingen vanuit Europa betreffende honger ieder onrechtvaardig aanbod" zou verwerpen.

Op 26 oktober waren de hulpleveringen tijdelijk opgeschort na de dood van een Deense chauffeur (zie boven). Op 18 november ondertekenden Boban, Karadzic en de Bosnische premier Haris Silajdzic in Geneve een akkoord dat de VN-konvooien een veilige doorgang moest garanderen.

VN-hoge commissaris voor de vluchtelingen Sadako Ogata noemde het akkoord een ,.gezamenlijke en plechtige belofte". Het akkoord riep op de vijandelijkheden langs de hulproutes te staken wanneer er VN-konvooien passeerden; de veiligheid van hulpverleners van de VN en humanitaire organisaties te garanderen: er, erkende het recht van de VN zelf de route van de konvooien te bepalen en te beslissen wat ze aan wie \\-ilderi leveren. (Op 29 riovember tekenden de strijdende partijen in Genève nog een document dat opnieuw de vrije hulpstroom garandeerde.)

Op 24 november werden de meeste in nood verkerende steden in Centraal- en Oost-Bosnië. met uitzondering van Gorazde. voorzien van humanitaire hulp via Belgrado en via een verbeterde wegverbinding door de bergen vanaf Split aan de Adriatische kust. Volgens UNPROFOR-bevelhebber generaal Jean Cot was de levering van humanitaire hulp aan de naar schatting 1,5 mln mensen in Centraal-Bosnië tegengewerkt door troepen van alle drie de facties. Cot had op 11 november gewaarschuwd dat UNPROFOR ..het punt naderde waarop geweld gebruikt (moet) worden". een verwijzing naar opmerkingen van de Franse president François Mitterrand in oktober (zie boven). Silajdzic en de Kroatische vice-premier Mate Cranic ontmoetten elkaar op 12 november en vroegen de internationale gemeenschap ..de humanitaire corridors door militairen te laten beschermen"

UNPROFOR beschuldigd van wangedrag

In een reportage in het Amerikaanse weekblad *Newsday* van 2 november werd beweerd dat UNPROFOR-leden een Servisch bordeel in de buurt van Sarajevo hadden bezocht waar gevangen Kroatische en moslimvrouwen tot prostitutie gedwongen werden. Diezelfde dag noemde UNPROFOR dit bericht ,,desinformatie". De Bosnische Serven beschouwden het verslag als onderdeel van een campagne in de Westerse media om de Serven te ,,demoniseren".

Hoge Bosnische legerofficier gearresteerd. Spanning in Sarajevo na actie tegen Kroatische militieleiders

Op 1 november werd de Bosnische legerchef van de generale staf en oud-bevelhebber van het Bosnische leger generaal Sefer Halilovic gearresteerd. De precieze aard van de beschuldigingen tegen hem was onduidelijk, maar sommige geruchten brachten zijn arrestatie in verband met de operatie tegen de gangsterpraktijken die op 26 oktober begonnen was (zie boven). Halilovic werd opgevolgd door generaal Enver Hadzihasanovic.

In wat kennelijk een actie was tegen corruptie in het leger trad hel Bosnische leger op 6-9 november hard op tegen in Sarajevo gelegerde eenheden van de Kroatische Defensieraad (HVO, de Bosnisch-Kroatische militie) en arresteerde verscheidene van zijn leiders: de Kroatische radio meldde op 8 november dat zich onder hen ook bevelhebber Slavko Zelic bevond.

Tot dan toe had het Bosnische leger in Sarajevo zij aan zij gevochten met de HVO. hoewel het zelf in conflict was met Kroatische troepen in zuidwestelijk Bosnië-Herzegovina. Militieleden van de HVO kregen nu het bevel toe te treden tot het Bosnische leger. Op 9 november stuurde Boban een bij Kiseljak gelegerde HVO-leider de laan uit, die in een reactie op de arrestaties van 6 november had laten weten dat zijn artillerie nu op Sarajevo gericht stond.

Op 26 november blokkeerde de HVO de evacuatie van 1.000 vluchtelingen uit Sarajevo omdat er nog steeds vijf HVO-leiders vast zaten.

Beschietingen op Sarajevo hervat

Volgens functionarissen van het Bosnische leger kwamen op 9 november zeven mensen om, onder wie ten minste vier kinderen, toen twee granaten een kleuterschool in Sarajevo raakten. Volgens berichten kwamen nog eens tien mensen om, onder wie drie kinderen, bij andere beschietingen die aanhielden tot 11 november. Bosnisch-Servische bronnen legden de schuld bij zowel Kroaten als moslims; volgens hen hadden deze laatsten de wreedheden zelf begaan om internationale sympathie te winnen voor de moslimzaak.

Gevechten tussen moslims en Kroaten

Op 19 november betoogde Owen dat het ,,grootste probleem" in Bosnië-Herzegovina de oorlog tussen Kroaten en moslim was. ,,Er vechten veel troepen van het Kroatische leger in Bosnië-Herzegovina," zei hij, en dit had ,,de dynamiek van de burgeroorlog zeer veranderd".

Op 16 november beloofde Tudjman de Kroatische belangen in Bosnië-Herzegovina ,,met alle middelen" te verdedigen (zie ook onder KROATIË).

Volgens de Guardian van 20 november hadden militaire waarnemers van de VN de komst gemeld van een omvang-

rijke troepenmacht en helikopters uit Kroatië ter versterking van de HVO-eenheden die sedert 15 november Gornji Vakuf belegerden. Kroatische troepen belegerden ook Fojnica, waar op 14 november ongeveer 570 patiënten van twee psychiatrische ziekenhuizen in de steek waren gelaten door het ziekenhuispersoneel dat gevlucht was voor de Kroatische aanval. Op 14 november arriveerde een medisch team van de VN om voor de patiënten te zorgen.

De val van Vares

Op 4 november viel de stad Vares in handen van Bosnische moslimtroepen nadat ongeveer 15.000 HVO-soldaten zich op 3 november uit de stad hadden teruggetrokken. Vares zou de tactisch belangrijke aanvoerlijnen tussen eenheden van het Bosnische leger controleren.

Ongeveer *12.000* Kroatische inwoners van Vares zouden volgens het Internationale Comité van het Rode Kruis (ICRC) het stadje op *3* november ontvlucht zijn uit angst voor moslimwraak voor het bloedbad van Stupni Do op *23* oktober (zie boven). Hoewel de bevelhebber van het Bosnische leger, Rasim Delic. op 3 november zei dat het leger zich garant stelde .,voor de volledige veiligheid van alle burgers in de gemeente Vares", berichtten Westerse media dat moslimsoldaten Vares op 3 november nog steeds aan het plunderen waren.

Oude brug van Mostar vernietigd

Op 9 november werd de oude brug van Mostar vernietigd, vermoedelijk door granaten van de HVO.

De in 1566 gebouwde brug was een van de beroemdste monumenten in voormalig Joego-Slavie. Voor de ongeveer 23.000 moslims die in het oostelijke deel van Mostar vastzaten, was de brug de enige manier geweest om aan vers water te komen. Op 13 november noemde Silajdzic de vernietiging van de brug ,.een barbaarse daad zonder precedent" en vroeg hij de VN Mostar, dat het toneel was geu-eest van zware gevechten tussen Kroaten en moslims, uit te roepen tot .,veiligheidszone" (zie pag. 610/1 e.v. - '93).

Nieuwe Bosnische regering

Op 30 november trad een nieuwe Bosnische regering aan onder leiding van Silajdzic. Silajdzic zei op 29 november dat de prioriteit van de nieuwe regering lag bij het herstel van de vrede. het beschermen van de Bosniërs tegen honger en kou, en de versterking van het Bosnische leger.

Het nieuwe Bosnische kabinet was als volgt samengesteld:

Premier - Haris Silajdzic; vice-premier - Edib Bukvic: buitenlandse zaken - Irfan Llubijankic: financiën - Seael Kreso; justitie - Kasim Trnka; speciale produktie - Rusmir Mahmutcehajic; binnenlandse zaken - Bakir Alispahic*: economie - Faruk Smajlbegovic; wederopbouw en bouw - Munever Imamoric. buitenlandse handel - Dragoljub Stojanov; sociaal welzijn en vluchtelingen - Arif Smajkic; gezondheidszorg - Mustafa Beganovic': onderwijs, wetenschap en sport - Enes Durakovic; voorlichting - Ivo Knesevic; ininister zonder portefeuille - Gradimir Gover: minister zonder portefeuille - Hasan Muratovic: minister zonder portefeuille - Nedeljko Despotovic; regionaaigevolinachtigde. district Tuzla - Saiko Kulenovic; regionaal gevolmachtigde. district Zenica - Fuad Djigic; regionaal gevolmachtigde, regio Mostar - Ibrahim Kolundara: regionaal gevolmachtigde, district Bihac - Mirsad Velagic.

* bekleedde dezelfde post in de vorige regering

Moslims verwerpen Kroatisch-Servische verdelingsvoorstellen

Op 21 december verwierp de Bosnische president Alija Izetbegovic een voorstel om een derde van het grondgebied van Bosnië-Herzegovina toe te wijzen aan een moslim-republiek. Het voorstel, dat tijdens besprekingen op 20-21 december in Genève was opgesteld door de Kroatische president Franjo Tudjman en de Servische president Slobodan Milosevic en de opdeling van Bosnië-Herzegovina in een ,,Unie van Drie Republieken" behelsde, voorzag in een Kroatische Republiek die 17,5 procent van het grondgebied van Bosnië-Herzegovina zou bezetten, terwijl de Serviërs de resterende 49 procent kregen toebedeeld.

De Sen-iërs hadden meer grondgebied aangeboden ondanks het veto van de Bosnisch-Servische militaire leider generaal Ratko Mladic ten aanzien van landconcessies (zoals de *Financial* Times van *10* december berichtte).

Na de vergadering van de ministers van buitenlandse zaken van de Europese Unie (EU) van 22 november in Luxemburg (zie boven) was bekendgemaakt dat een belangrijke doelstelling van de vredesstrategie van de EU was geweest om de Bosnische Serviërs en Kroaten onder druk te zetten om meer land af te staan voor een moslim-republiek (tot dan toe waren zij in onderhandelingen niet verder gegaan dan circa 31 procent).

Er waren echter berichten dat Lord Owen tijdens de besprekingen in Genève van 29 november-2 december de nadruk had gelegd op de Servische eisen ten aanzien van Sarajevo (zie beneden). (In deze onclerhandelingsfase hadden de Bosnische Serviërs geweigerd meer land at te staan.) Dit leidde rrtoe dat Lord Owen tijdens de vergadering van de ministers van buitenlandse zaken van de EU in Brussel op 12 deceinber bekritiseerd werd door België, Duitsland en Nederland.

Verdere besprekingen op 22-23 december in Brussel verliepen voor Izetbegovic niet naar wens. De belangrijkste obstakels voor aanvaarding van het voorstel waren naar verluidt de opdeling van de moslim-republiek (met grondgebied in Centraal-Bosnië en verscheidene enclaves in het oosten) en de nog niet nader bepaalde status van Sarajevo, de hoofdstad van Bosnië-Herzegovina, en van Neum, de haven van Bosnië-Herzegovina aan de Adriatische Zee (zie onder). Het groeiend militair zelfvertrouwen van de Bosnische moslim-regering (zie onder). vormde mogelijk een extra belemmering voor een compromis.

Op 23 december dreigde de Bosnisch-Servische leider Radovan Karadzic. dat. tenzij Izetbegovic het voorstel uiterlijk op 15 januari accepteerde, er een autonome Servische staat, die ongeveer 70 procent van Bosnië besloeg, zou worden uitgeroepen. Zijn uitlatingen stonden in schril contrast met eerdere optimistische opmerkingen van hem na de besprekingen in Genève van *2* december (ziebeneden).

Sarajevo en Neum

Op 2 december had Karadzic herhaalde malen verklaard dat in Geneve aanzienlijke vorderingen waren geboekt, met name wat betreft de sleutelkwestie van de Bosnische hoofdstad Sarajevo. De Bosnische ambassadeur bij de VN, Mohammed Sacirbey, noemde Karadzics voorstel over de verdeling van Sarajevo tussen een toekomstige moslim-republiek en een Servische republiek echter .,weerzinwekkend", en wilde niets weten van een voorlopige afspraak over het voorstel.

Wat betreft de Bosnische toegang tot de Adriatische Zee had Tudjman op 7 december erop aangedrongen dat de Bosnische havenstad Neum, die een hoofdzakelijk Kroatische bevolking kende en in Kroatische handen was, onder controle van de Kroaten moest blijven; hij benadrukte evenwel bereid te zijn over gebiedsruil te praten. De *Financial* Times van 22 december berichtte dat het door de Kroaten aangeboden land op het schiereiland Prevlaca, meer dan 100 km verwijderd van de voorgestelde moslim-republiek, op 22 december was afgewezen.

Op 23 december ging de Bosnisch-Kroatische leider Mate Boban akkoord met een plan dat

voorzag in een tijdelijk EU-bestuur voor de in tweeën gedeelde stad Mostar dat in voorgaande maanden het toneel was geweest van felle gevechten tussen Kroatische en Bosnische regerings[illegible]

Frankrijk dreigt met terugtrekking troepen. Amerikaanse steun voor UNPROFOR

In navolging van de Britse minister Douglas Hurd van buitenlandse zaken, die op 19 november had gewaarschuwd dat de vredesmacht teruggeroepen kon worden indien de gevechten in Bosnië aanhielden. zei de Franse minister van defensie François Léotard op 19 december dat indien ..de voorwaarden voor een politieke oplossing" uitbleven, er ,,volgende lente" een besluit moest worden genomen over de continuering van de VN-aanwezigheid in voormalig Joego-Slavië.

Léotards opmerkingen stonden haaks op die van de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher. die op 1 december verklaarde dat ,,de VS zullen doorgaan humanitaire hulp te bieden" en die niets wilde weten van suggesties om ,,humanitairehulp te gebruiken als pressiemiddel ... tegen de Bosnische regering".

VN-Algemene Vergaderingeist ,,wapens voor Bosnië". Brandstofembargo tegen Serviërs

Op 20 december nam de Algemene Vergadering van de VN met grote meerderheid een resolutie aan waarin de VN-Veiligheidsraad dringend werd verzocht het wapenembargo tegen de Bosnische regering op te heffen. Daarnaast verzocht de Vergadering de Veiligheidsraad te voorkomen dat de Federale Republiek van Joego-Slavië de strijdkrachten van de Bosnische Serviërs van wapens zou voorzien.

Op 7 december zei het Internationale Comité van het Rode Kruis (ICRC) dat door tegenwerking van de oorlogvoerende partijen 90 procent van de hulp zijn doel niet bereikte.

Om Bosnische moslimtroepen te bewegen de aanvoer van hulp naar door moslims gecontroleerde door te laten, maakte UNPROFOR de opschorting bekend van de levering van brandstof en benzine aan de Bosnische Serviërs.

Gevechten ondanks aankondiging kerstbestand. Moslims sterker volgens Izetbegovic. Evacuatie uit Sarajevo

Na de afkondiging op 17 december van een kerstbestand tussen moslims en Kroaten. dat zou duren van 23 december tot 2 januari, zei Mladic dat ook de Servische troepen de gevechten zouden staken Er waren echter berichten dat de gevechten op 23 december waren opgelaaid

In de *International Herald Tribune* van *30* december werden ..Westerse militaire bronnen" aangehaald die hadden gezegd dat het aantal slachtoffers aan de nieuwe gevechten ,,in de honderden liep, vooral aan Servische zijde". De berichten over de oplaaiende gevechten volgden na Izetbegovics bewering van 14 deceinber dat ,,de vijand met de dag zwakker (wordt).terwijl wij ... met de dag sterker worden", en leken een bevestiging van Lord Owens inschatting op 25 november (zie boven) dat de Bosnische regering naar een militaire oplossing van het conflict zou blijven streven in plaats van naar een diplomatieke oplossing.

Op 28 december werden na een vertraging van enkele weken ongeveer 800 burgers uit Sarajevo geëvacueerd.
De gevechten rond Sarajevo hadden het vertrek van het konvooi met de evacuees vertraagd en hadden ,,tientallen" levens gekost.

Beschuldiging van het gebruik van chemische wapens

Op 6 december meldde ***Radio*** Sarajevo dat de Bosnische premier Haris Silajdzic in een brief aan de voorzitter van de VN-Veiligheidsraad, Li Zhaoxing, de Bosnische Serviërs had beschuldigd van het gebruik van chemische wapens en had geëist dat de VN tegen Bosnië ingediende resoluties zouden uitvoeren.

Volgens het radiostation hadden de Bosnische Serviërs chemische wapens gebruikt bij hevige gevechten rond het dorp Teocak in het noord-oosten.
Mladic daarentegen had op 1 december geëist dat UNPROFOR een einde zou maken aan de produktie van chemische wapens in Tuzla. een stad die in handen u-as van de Bosnische regering.

Vermeende Servische steun aan moslim-opstandelingen in Bihac

Op 6 december verklaarde UNPROFOR dat opstandige moslims in de eclave Bihac in het noordwesten van Bosnië-Herzegovina (zie boven) militaire steun hadden gekregen van lokale Serviërs, die hun toestemming hadden gegeven om aanvallen uit te voeren vanaf door Serven gecontroleerd grondgebied en die bombardementen hadden uitgevoerd op Bosnische regeringstroepen in de enclave. De leider van de rebellen in de enclave Bihac, voormalig lid van de Bosnische presidentiële raad Fikret Abdic, ontkende deze beschuldigingen op 6 december ten stelligste.

(Vor.ber.pag. 605/2 e.v.-1993)

JOEGO-SLAVIE

VRIJLATING VAN VUK EN DANICA DRASKOVIC VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 9 juli 1993 gelastte de Servischepresident Slobodan Milosevic de vrijlating van Vuk Draskovic. de leider van de oppositionele Servische Vernieuwingsbeweging (SPO),en van diens vrouw Danica, die beiden in juni waren gearresteerd (zie pag. 616/3-'93). Milosevic verklaarde dat het paar van strafvervolging ontslagen zou worden, hoewel Vuk Draskovic [illegible] echt zou moeten staan wegens het aanvallen van een politieman.

Op 1 juli was Vuk Draskovic in een ziekenhuis in Belgrado in hongerstaking gegaan. Daar werden hij en zijn vrouw Danica onder bewaking behandeld aan de verwondingen die ze bij hun arrestatie hadden opgelopen. Milosevics aankondiging kwam na een doktersverklaring dat Draskovic ,,misschien nog maar enkele uren te leven had". Van internationale zijde was er druk uitgeoefend op de vrijlating van het paar. Zo had Danielle Mitterrand. de vrouw van de Franse president, op 6 juli een ontmoeting gehad met Milosevic.

Het bevel tot vrijlating betekende een herroeping van de op 6 juli doo het Hooggerechtshof bevestigde uitspraak van een districtsrechtbank in Belgrado krachtens welke de gevangenisstraffen van de twee verlengd waren; Milosevic rechtvaardigde de vrijlating met de verklaring dat .,de gebeurtenissen die gevolgd zijn op het proces tegen Vuk Draskovic ... een heel lelijk beeld geven"

Op 15 juli verlieten Vuk en Danica Draskovic het ziekenhuis, waarna ze op 21 juli voor een medisch onderzoek naar Frankrijk vlogen. Op 25 juli keerden ze terug naar Belgrado.

Regeringsbenoemingen

Op 6 juli maakte premier Kontic bekend dat Zeljko Simic, een adviseur van Milosevic, benoemd was tot federaal vice-premier. en dat Vuk Ognjanovic, president van de bank van Joego-Slavië, benoemd was tot federaal minister van financiën. (Over deze portefeuille had sinds de vorming van de regering-Kontic in maart. zie pag. 317/2/3-'93, onenigheid bestaan.) Voorts werd Radonja Minic van de Democratische Partij van Socialisten van Montenegro benoemd tot minister zonder portefeuille.

Bij een kabinetswijziging op 14 juli benoemde de Servische premier Nikola Sainovic zes nieuwe ministers.

Zuivering van legertop

Op 14 juli werd tijdens een vergadering van dc Opperste Defensieraad besloten

SPO-leider Vuk Draskovic (r) en zijn vrouw Danica (2de v.l.) arriveren op 21 juli 1993 in het Val-de-Grace-ziekenhuis in Parijs. Tussen hen in presidentsvrouw Danielle Mitterrand. die in Belgrado voor hun vrijlating had gepleit.

de commandostructuur van de strijdkrachten te ,,verjongen", hetgeen betekende dat meer dan een derde van de generaals van het federale leger (ongeveer 40 in getal) gedwongen zou worden vervroegd uit te treden. Het besluit betekende de tweede zuivering van de legertop binnen een jaar (zie pag. 604/3-'92).

Daarnaast keurde de Raad, die bestond uit de president van de Federale Republiek Joego-Slavië (FRJ) Zoran Lilic, Slobodan Milosevic, de president van Montenegro Momir Bulatovic, de federale premier Radoje Kontic, de federale minister van defensie Pavle Bulatovic. en de opperbevelhebber van de Joegoslax-ische strijdkrachten generaal Zivota Panic, hervormingsmaatregelen goed om de strijdkrachten (die volgens westerse diplomaten in liet afgelopen jaar in aantal verdubbeld waren tot 70.000 militairen) te depolitiseren. De Opperste Defensieraad zou de controle over defensie en militaire planning krijgen, terwijl de ministeries van defensie in Servië en Montenegro zouden worden opgeheven.

Op 26 augustus voerde de Opperste Defensieraad overeenkomstig haar besluit van juli een grootscheepse zuivering van de legertop uit. Er werden 42 generaals op non-actief gesteld, onder wie de 60-jarige kolonel-generaal Zivota Panic, die in mei 1992 tot opperbevelhebber van de strijdkrachten benoemd was. Hij werd opgevolgd door de 49-jarige luitenant-kolonel-generaal Momcilo Perisic.

Toenemendegezagscentralisatie

De´goedkeuring op 22 september van een nieuwe, meer gecentraliseerde defensiewet weerspiegelde een toenemende gezagscentralisatie binnen de bestuursstructuur van de Federale Republiek Joego-Slavië. Zo kreeg de Federale Assemblée volmachten om de noodtoestand in een deelrepubliek of provincie uit te roepen zonder rekening te houden met de plaatselijke assemblees. Diezelfde dag werd een nieuwe wet op de Joegoslavische strijdkrachten goedgekeurd. Op 16 september had de regering van Montenegro, vermoedelijk met het oog op grondwetswijzigingen. ,,op advies van de FRJ-regering" ingestemd met de opheffing van het Montenegrijnse ministerie van defensie.

Sommige berichten wezen er echter op dat in Montenegro steeds meer verzet rees tegen de dominante positie van Servië binnen dc FRJ. Op 2 september trok de Liberale Alliantie van Montenegro (LS) zich terug uit de republikeinse regering, waarin zij de kleinere coalitiepartner van dc Democratische Partij van Socialisten (DPS) was geweest. Er werd gezinspeeld op een referendum over afscheiding van de FRJ-federatie, met name omdat de Montenegrijnse import en het toerisme in de republiek ernstig te lijden hadden gehad onder de VN-sancties. en omdat Servië de export van voedsel naar Montenegro verboden had. De regering van Montenegro had onlangs maatregelen getroffen tegen anti-islamitische acties van Serviërs langs de noordgrens van de republiek met Bosnië. terwijl zij ook pogingen ondernam om een onafhankelijker beleid te voeren ten opzichte van zuiderbuur Albanië. Op 15-16 september bracht een delegatie onder leiding van de Montenegrijnse president Momir Bulatovic een bezoek aan Albanië voor overleg, dat ,.veelomvattend" werd genoemd; de betrekkingen tussen de FRJ en Albanië waren op dat moment uiterst gespannen en werden gekenmerkt door wederzijdse beschuldigingen over gewelddadige grensschendingen (hoewel ook gesuggereerd werd dat het bezoek van Bulatovic erop wees dat de FRJ de betrekkingen met Albanië wenste te verbeteren).

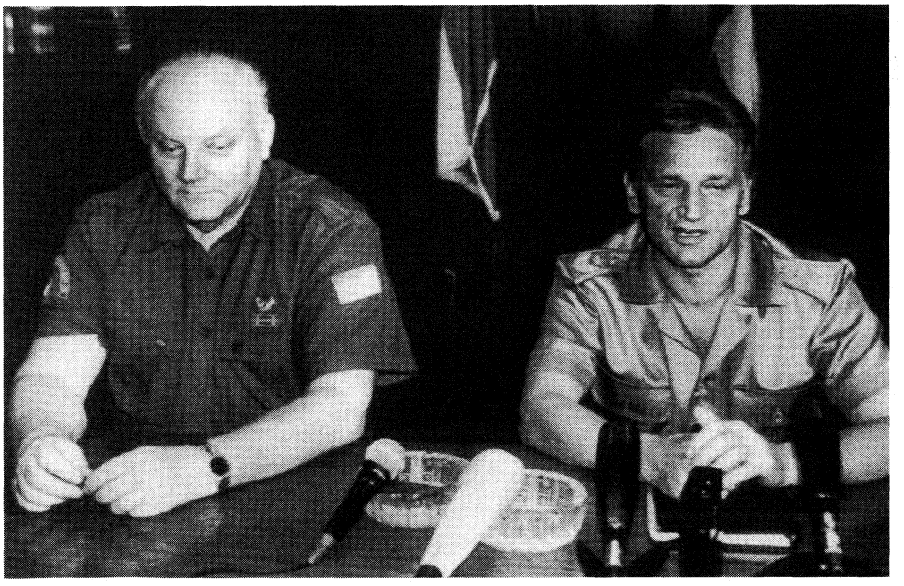

Luitenant-kolonel-generaal Momcilo Perisic (r), de nieuwe opperbevelhebber van de Joegoslavische strijdkrachten. geeft op 27 augustus 1993 in Belgrado een persconferentie samen met zijn voorganger Zivota Panic.

Devaluatie. Hyperinflatie

Op 22 juli werd de dinar gedevalueerd. De officiële wisselkoers ten opzichte van de dollar werd veranderd van $ 1 = 2.387.000 dinar in $ 1 = 13.700.000 dinar en ten opzichte van de Duitse mark van 1 DM = 1.404.000 dinar in 1 DM = 8.000.000 dinar (zie pag. 615/3 en 616/3-'93 voor de devaluaties in april en juni). Diezelfde dag werd er een nieuw biljet van 50 mln dinar in omloop gebracht met een straatwaarde die lager was dan DM 4. In juni en juli bedroeg de inflatie respectievelijk 366.7 en 431,6 procent.

Eind juli waren er berichten over onvrede. die geleid had tot stakingsacties van arbeiders in de auto- en metaalindustrie, spoorwegpersoneel, mijnwerkers en luchtverkeersleiders. Voorts blokkeerden eind juli boeren in Vojvodina, de ,,korenschuur" van Joego-Slavië. wegen uit protest tegen de lage officiële verkoopprijs van tarwe, die vervolgens werd verhoogd.

Terwijl de waarde van de munt teniet werd gedaan door de spiraal van hyperinflatie (de officiële maandelijkse inflatie steeg van 430 procent in juli naar 1.800 procent in augustus), werd er op 13 augustus een biljet van 500 mln dinar in omloop gebracht; op de zwarte markt was dit biljet die dag minder dan $ 6 waard. Een op 30 augustus uitgegeven biljet van 1 mrd dinar was die dag minder dan $ 3 waard was. Op 18 augustus werd de dinar met meer dan 93 procent gedevalueerd ten opzichte van de dollar en de Duitse mark.

Daarnaast trachtte de regering op 18 augustus de markt te stabiliseren door de controle op de prijzen van stapelgoederen in te voeren en door maatregelen tegen speculanten te treffen. Op 5 augustus hadden Joegoslaven die nog bij een werkgever in dienst waren een algemene staking van een dag georganiseerd om hun eisen - het behoud van hun inkomsten en een regelmatige betaling van minimumlonen - kracht bij te zetten.

Ontmoeting tussen Lilic en Mitsotakis

Op 6 augustus voerden FRJ-president Zoran Lilic en de Griekse premier Konstantinos Mitsotakis besprekingen waarover geen nadere details bekend werden gemaakt. Volgens Mitsotakis had het vredesproces hoog op de agenda gestaan.

Spanningen in Kosovo. Vertrek van CVSE-delegatie. Betrekkingen met Albanië. Arrestaties

In juni en juli werden twee politieagenten gedood en raakten twaalf anderen gewond in hinderlagen in de voornamelijk door etnische Albanezen bewoonde Servische provincie Kosovo. Radio Tirana meldde dat de politie zich bij de daarop volgende golf van invallen en arrestaties in toenemende mate schuldig maakte aan de .,mishandeling" van etnische Albanezen.

Op Y8 juli rnoest de missie van de Conferentie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (CVSE),die toezicht had gehouden op de naleving van de mensenrechten in Kosovo (zie pag. 287/1/2-'93), het land verlaten, nadat de federale autoriteiten geweigerd hadden haar mandaat, dat op Y8 juni verliep, te verlengen.

Er zaten CVSE-missies in de Servische provincies Kosovo en Vojvodina en in de moslimregio Sandzak. De Joegoslavische rcgcring liet in juli herhaalde malen weten dat zij alleen op basis van gelijkwaardigheid met de CVSE wilde samenwerken. en eiste dat de opschorting van het CVSE-lidmaatschap van Joego-Slavië in juli 1992 (zie pag. 807/2/3-'92) ongedaan zou worden gemaakt.

Op 9 augustus riep de VN-Veiligheidsraad de Joegoslavische regering in resolutie 855 (1993) op terug te komen op haar besluit om de CVSE niet toe te staan haar waarnemersfunctie in Kosovo, Sandzak en Vojvodina voort te zetten.

In augustus rezen de spanningen in Kosovo, waar melding werd gemaakt van gewelddadigheden, huiszoekingen - ook bij kantoren van politieke partijen - en arrestaties. Op 18 augustus werd Ibrahim Rugova, de president van de eenzijdig uitgeroepen Republiek Kosovo en als zodanig leider van de etnische Albanezen in Kosovo, korte tijd vastgezet in Pristina, de provinciale hoofdstad.

Op 6 augustus beklaagde het Albanese ministerie van buitenlandse zaken zich over twee vermeende grenscchendingen door Serviërs, waarbij een Albanese soldaat om het leven zou zijn gekomen. Het Joegoslavische persbureau Tanjug hield vol dat de schietpartijen op Joegoslavisch grondgebied hadden plaatsgevonden, maar in het gebied verblijvende waarnemers van de Europese Gemeenschap bevestigden op 10 augustus de Albanese lezing dat bij beide incidenten de Albanezen zich op Albanees grondgebied bevonden toen ze werden beschoten.

Op 9 augustus verklaarden Joegoslavische functionarissen dat twee Albanese organisaties voorbereidingen troffen voor een gewapende opstand in Kosovo. Op 19 augustus kwam de commandant van een Joegoslavische grenspatrouille om het leven toen zijn eenheid ,,in de onmiddellijke nabijheid" van de grens met Albanië in een hinderlaag werd gelokt.

In september ondernamen de autoriteiten van de FRJ en Servië voortdurend aanvallen op etnisch-Albanese actievoerders, die de kwestie-Kosovo trachtten te ,,internationaliseren" en die zich verzetten tegen de sluiting van Albanese scholen in de provincie.

Nadat eind juli de CVSE-delegatie die toezicht hield op de naleving van de mensenrechten uit Kosovo vertrokken was. waren talloze etnische Albanezen die contacten hadden gehad met de CVSE-delegatie gearresteerd. Op 16 september had de etnisch-Albanese leider Ibrahim Rugova, de president van de Democratische Alliantie van Kosovo (DSK) en van de eenzijdig uitgeroepen Republiek Kosovo, in Pristina een ontmoeting met een CVSE-delegatie (met vertegenwoordigers uit Zweden, de huidige CVSE-voorzitter, en uit Slowakije en Italie. de respectieve voormalige en toekomstige CVSE-voorzitters). De dag daarna maakte Rugova, die aandrong op internationale aandacht voor de kwestie-Kosovo. gewag van toenemend Servisch geweld tegen het Albanese volk en de Albanese instituties in Kosovo en van de arrestatie op 15 september van DSK-actievoerders in Pristina.

Op 18 september werd in Tirana (Albanië) gemeld dat de FRJ ,,opdracht had gegeven tot de sluiting van de 58 middelbare scholen en 21 van de 330 basisscholen waar in het Albanees les werd gegeven". Door een aantal arrestaties op 6-7 september kon een delegatie uit Kosovo niet aanwezig zijn bij een vergadering van de internationale conferentie van Genève over het voormalige Joego-Slavie, waar de kwestie van het Albanese taalonderwijs aan de orde zou komen (en die door Servië geboycot werd).

In oktober hielden de arrestaties van etnische Albanezen in Kosovo-Metohija aan.

Tot de arrestanten behoorden leden van het ministerie van defensie van de eenzijdig uitgeroepen Republiek Kosovo. Op 28 oktober werden 19 etnische Albanezen in staat van beschuldiging gesteld wegens het beramen van een opstand. Zij zouden lid zijn van de Volksbeweging voor de Republiek Kosovo en van de Nationale Beweging voor de Bevrijding van Kosovo. Deze groeperingen zeiden Kosovo en de etnisch Albanese delrn van Montenegro te vertegenwoordigen en streefden naar afscheiding van Joego-Slavië,

„Schaduwkabinet" Radicale Partij. Ontwikkelingen bij oppositiepartijen in Servië

Op 2 september maakte de door Vojislav Seselj geleide Servische Radicale Partij (SRS). die tot dan toe de Servische president Slobodan Milosevic en de Socialistische Partij van Servië (SPS) op republikeins en federaal ni-

veau onvoorwaardelijk had gesteund, bekend dat zij uit protest tegen het regeringsbeleid bezig was inet de formatie van een door Tomislav Nikolic te leiden ,,schaduwkabinet". Op 20 september kondigde de SRS aan dat zij een motie van wantrouwen tegen de regering zou indienen.

De oppositionele Servische Vernieuwingsbeweging (SPO) maakte echter op 21 september bekend dat zij niet aanwezig zou zijn bij dc zitting van de Federale Assemblee over de motie van wantrouwen van de SRS, aangezien zij deze beschouwde als een poging van de SRS om ,.de aandacht af te leiden van haar verantwoordelijkheid" als jarenlange bondgenoot van de SPS. Op 14 september had Vladimir Gajic, de secretaris-gencaal van dc SPO. zich er tijdens een persconferentie in Belgrado over beklaagd dat de leden van zijn partij nog steeds vervolgd werden. Naar zijn zeggen waren al tientallen SP-leden veroordeeld, terwijl een veertigtal anderen nog steeds moest terechtstaan in verband met de demonstratie op 1-2 juni waarbij partijleider Vuk Draskovic was gearresteerd (zie pag. 616/3-'93 en boven).

Economie. Voedselbonnen. Revaluatie munt. Proces tegen voormalige ministers wegens woekerwinsten

Terwijl de economie ernstig te lijden had onder de hyperinflatie, de gevolgen van de sancties en de ergste droogte sinds 70 jaar, werd op 13 september een poging ondernomen om de verkoop van de meest elementaire voedselprodukten in de regio Belgrado te reguleren door middel van voedselbonnen, die onder meer dan 500.000 gezinnen werden gedistribueerd. Op 22 september werd de Joegoslavische dinar ,,gerevalueerd" door zes nullen van haar nominale waarde te schrappen.

Op 13 september begon het proces tegen Sara Vlajkovic en Velimir Mihajlovic, twee voormalige ministers die in maart waren gearresteerd op beschuldiging van het maken van woekerwinsten bij de distributie van olievoorraden na de afkondiging van de VN-sancties.

Aankondiging verkiezingen in Servië

Op 20 oktober ontbond de Servische president Slobodan Milosevic de Servische Volksassemblée en vervroegde de algeinene verkiezingen naar 19 december (zie pag. 316/3 e.v.-'93 voor laatste algemene verkiezingen in december 1992). Met zijn beslissing (die geen nieuwe presidentsverkiezingen inhield) voorkwam hij dat de oppositie een motie van wantrouwen kon indienen tegen de regering (zieboven).

SRS-leider Vojislav Seselj beschuldigde Milosevics SPS-regering van incoinpetentie. economisch wanbeheer, afpersing en oorlogsmisdadrn De *Financial Times* van 21 oktober gaf als commentaar dat Miloseric ,.moet zien af te komen van Seselj. ooit zijn favoriete ,oppositiepoliticus' die ook aan het hoofd slaat van een woeste paramilitaire eenheid. teneinde de nationalistische extremisten te lozen die een politiek compromis kunnen blokkeren dat kan leiden tot de opheffing van de sancties". Het debat over de motie van wantrouwen w-as begonnen o~? oktober. maar was verdaagd tot 1S oktober

De regerende SPS bezette op dat moment 105 van de 250 zetels in de Assemblée en was dus afhankelijk van de steun van de 73 SRS-afgevaardigden (zie ook boven) De motie van wantrouwen illustreerde de spaakgelopen onofficiële samenwerking tussen de twee partijen.

Aanklachten tegen Draskovic ingetrokken. Draskovic roept oppositie op tot eenheid

Op 6 oktober zag het bureau van de openbare aanklager in Belgrado af van vervolging van SPO-leider Vuk Draskovic wegens het zich verzetten tegen en het slaan van een politieagept bij zijn arrestatie in juni (zie ook boven).

Radio *Servië* berichtte op 21 oktobe dat Draskovic. evenals Seselj en andere oppositieleiders. het uitroepen van vervroegde verkiezingen had veroordeeld. Draskovic noemde dit een ,,totalitaire zet" van Milosevic. die bedoeld was om opnieuw een eenpartijregime te vestigen en waartegen alle democratische krachtenzich moesten verenigen

President Montenegro aangevallen

Op 30 september werd de auto van president Momir Bulatovic van Montenegro in Cetinje (devoormalige hoofdstad van Montenegro) bekogeld met stenen door betogers die onafhankelijkheid van Servië eisten.

Op 19 oktober traden de twee leden van de Liberale Alliantie in de Montenegrijnse regering af. Eerder was een minister zonder portefeuille van de Nationale Partij afgetreden. Op 27 oktober werd bericht dat de SRS een Montenegrijns schaduwkabinet had gevormd onder leiding van Drago Bakrac.

Sandzak

In Sandzak (een regio die delen van Servië en Montenegro besloeg waar een kleine meerderheid van de bevolking moslim was) werden op 19 oktober 25 leden van de ovenvegend uit moslims bestaande Partij van Democratische Actie (SDA) in staat van beschuldiging gesteld wegens het bedreigen van de territoriale integriteit van de Federale Republiek Joego-Slavië, en wegens het bezit van vuurwapens, munitie en explosie\-en Eind september waren 50 activisten gearresteerd die ervan verdacht werden plannen beraamd te hebben voor de vorming van een onafhankelijke staat Sandzak

Ultra-nationalisten aangepakt

In november kreeg de ultra-nationalistische SRS met een reeks tegenslagen te kampen Correspondenten meenden dal de Servische president Slodoban Milosevic achter een campagne stak om de SRS te verzwakken in de aanloop naar de in december geplande verkiezingen voor de Servische Volksassemblée

In de nacht van 4 op 5 november werden verscheidende leiders van de SRS gearresteerd die banden onderhielden met haar militaire vleugel (Chetniks). Het dagblad Borba van 11-12 november berichtte dat ongeveer 40 mensen in beschuldiging waren gesteld voor misdrijven variërend van moord en verkrachting tot ontvoering en verboden wapenbezit. De krant kwam tevens met een aantal gedetailleerde beschrijvingen van wreedheden die ongeregelde Servische troepen hadden begaan in Kroatie en Bosnie. Het was voor het eerst sedert het begin van de oorlog in juni 1991 dat er in Servië in de media over deze zaken bericht werd.

Er waren ook aanwijzingen dat Milosevic een nieuwe ultranationalistische groepering, de Servische Eenheidspartij (SSJ).zou steunen in de decemberverkiezingen, als een directe concurrent van de SRS (zie ook onder).

Vojislav Seselj. de leider van de SRS en aanvoerder van de paramilitaire Chetniks. zei op 11 november dat Milosevic zijn organisatie opzettelijk probeerde aan te zetten tot rebellie om haar vervolgens te kunnen vernietigen. Seselj beweerde dat de Servische politie in september een moordaanslag op hem had gepleegd, toen zijn auto door een andere auto werd aangereden in Belgrado. Verder beweerde hij dat Milosevic had samengespannen met de fede ale regering, die bestond uit ,,misdadigers. profiteurs en financiele mafia", om grote hoeveelheden overheidsgeld te verduisteren.

Nieuwe politieke partij van Arkan

De oprichtingsconferentie van de SSJ in Belgrado, waarover gunstig werd bericht in de door de staat gecontroleerde pers, koos op 3 november Zeljko Raznjatovic, de aanvoerder van de paramilitaire Tijgers (die ook bekend was onder de naam ,,Arkan"), tot partijvoorzitter. Hij was in veel berichten in de Westerse pers genoemd in verband met in Kroatië en Bosnië begane wreedheden.

Op 2 november zei Raznjatovic dat de SSJ een ,,democratie naar Amerikaanse snit"

Zeljko Raznjatovic, alias Arkan, maakt op 2 november 1993 de oprichting bekend van de Servische Eenheidspartij

voorstond. Vermoedelijk zou hij een zetel behalen in de Servische provincie Kosovo. waarvan de bevolking voor 90 procent bestond uit etnische Albanezen. maar waar de etnisch-Albanese partijen de verkiezingen waarschijnlijk zouden boycotten. Ibrahim Rugova. leider van de Democratische Alliantie van Kosovo (DSK) en president van de eenzijdig uitgeroepen Republiek Kosovo. zou volgens de Borba van 29 oktober een dergelijke boycot hebben aangekondigd. Volsens de Borba van 3 november dreigde Raznjatovic als hij een zetel zou winnen in Kosovo, de Albanese nationalisten te verdriiven.

Uitslag Servische verkiezingen

Bij de verkiezingen voor het Servische parlement veroverde de regerende Socialistische Partij van Servie (SPS) 123 van de 250 parlementszetels, 22 meer dan in de verkiezingen van 20 december 1992 (zie pag. 316/3 e.v.-1993).

De verkiezingen waren gehouden op 19 december. maar de definitieve uitslag was vertraagd, nadat de autoriteiten zich door onregelmatigheden gedwongen zagen op 26 december bij sommige kiesbureaus in enkele onbelangrijke kiesdistricten opnieuw te laten stemmen.

De positie van de Socialisten was versterkt, toen het oppositionele Depos-blok het niet eens had kunnen worden met de leiders van de Democratische Partij (DS) en de Democratische Partij van Servië (DDS) over een gezamenlijke kieslijst. De onderhandelingen hierover waren op 1 december mislukt. Depos verloor desalniettemin maar drie zetels en werd de tweede partij met 43 zetels.

Verkiezingsuitslag

Partij	Zetels
Socialistische Partij van Servië (SPS)	123
Depos	43
Servische Radicale Partij (SRS)	39
Democratische Partij (DS)	29
Democratische Partij van Servië (DSS)	7
Democratische Gemeenschap van Hongaren in Vojvodina (DZVM)	3
Partij voor Democratische Actie/ Democratische Partij van Albanezen	2
Totaal	230

Opvallend was dat een aantal oppositiepartijen. waaronder Vuk Draskovics Partij van Servische Vernieuwing (SPO, behorend tot het Depos-blok). naar nationalistisch rechts was opgeschoven.

In een toespraak op een verkiezingsbijeenkomst in Belgrado vroeg Draskoric op 14 december om de vorming van een Groot-Servië dat moest bestaan uit de door Serven bezette Krajina-regio in Kroatie en het grootste deel van Bosnië-Herzegovina, met inbegrip van de steden Mostar en Sarajevo en waarin de Bosnische moslims ..een eigen canton, maar geen eigen staat" konden krijgen. Hij beloofde dat als hij aan de macht zou komen, hij een door Milosevic gesloten vredesakkoord dat niet aan deze doelstellingen beantwoordde, naast zich neer zou leggen. Deze opmerkingen waren in tegenspraak met de campagne die hij eerder had gevoerd voor vrede in Bosnië-Herzegovina.

Deze zwenking naar rechts leek, in combinatie inet de buiten verwachting goede resultaten van de neo-fascistische Servische Radicale Partij (SRS), de kort daarvoor opgerichte ultra-nationalistische Servische Eenheidspartij (SSJ) van Zeljko Raznjatovic (Arkan) de wind uit de zeilen te hebben genomen, want deze behaalde geen enkele zetel. De SRS werd de derde partij in het parlement met een aantal zetels dat was teruggelopen tot 39.

Volgens officiële cijfers van 22 december bedroeg de opkomst in heel Servië 62,3 procent. Enkele oppositiepartijen hadden de verkiezingen geboycot. zoals de etnisch-Albanese partijen in de provincie Kosovo en de Sandzak-regio, waar etnische Albanezen in de meerderheid waren. Naar verluidt was minder dan een tiende van de 1 mln kiezers in Kosovo ter stembus gegaan.

Hyperinflatie

De Socialisten boekten hun overwinning ondanks de gierende inflatie. Volgens officiele cijfers van 1 december was de inflatie op jaarbasis in november meer dan 286 mrd procent en de *Financial Times* van 1 januari 1994 berichtte dat alleen de inflatie in de maand december al meer dan 1 mln procent bedroeg De Joegoslavische Nationale Bank reageerde op 29 december met een herwaardering van de dinar tot een miljardste deel van haar nominale waarde

Mediabeperkingen

In oktober kon *Magyar Szo*, het Hongaarstalige dagblad in Vojvodina, een aantal keren niet verschijnen vanwege een tekort aan papier Kranten en uitzendingen in de Albanese taal in Kosovo kampten met soortgelijke problemen

Donau-blokkade

In augustus blokkeerden de organisaties Witte Roos en Nieuw Byzantium (die in de Servische media ,.niet-partijgebonden verenigingen" werden genoemd en in de European van 19 augustus ,,piraten") het scheepvaartverkeer op de Donau door in de buurt van Belgrado vier konvooien van schepen aan te houden en te eisen dat de in het kader van de sancties in beslag genomen Joegoslavische schepen zouden worden teruggegeven.

Op 14 oktober veroordeelde de VN-Veiligheidsraad de Witte Roos en Nieuw Byzantium wegens de Donau-blokkade. De Joegoslavische regering werd bekritiseerd omdat zij niets had gedaan om deze onwettige acties te stoppen. De scheepvaart op het Servische deel van de Donau werd al drie maanden door de acties belemmerd.

Montenegrijnse orthodoxe kerk heropgericht

Op 31 oktober werd op een bijeenkomst in Centinje de Montenegrijnse orthodoxe kerk heropgericht. De ettelijke duizenden Montenegrijnse nationalisten die aan de bijeenkomst deelnamen, kozen Antonija Abromovic tot hun leider. De Servische orthodoxe kerk noemde haar nieuwe rivaal ,,illegaal" en schismatiek.

Op 18 november gaf de Montenegrijnse president Momir Bulatovic toe dat er tussen Montenegrijnen en Serven sprake kon zijn van een diepe antipathie, die naar zijn mening terugging tot de Tweede Wereldoorlog. Hij beklemtoonde echter dat ..dit probleem buiten elke proportie politiek is opgeblazcn". Op 3 november zei Milosevic dat er ,,geen belangrijke meningsverschillen" waren tussen Serven en Montenegrijnen.

Hongaarse steun voor groepen in Vojvodina

Op 27 december zei Andras Agostan. leider van de Democratische Gemeenschap van Hongaren in Vojvodina (DZVM),dat Hongaarse culturele organisaties in de Servische provincie Vojvodina gefinancierd waren door Hongarije. Hij beweerde dat deze organisaties campagne zouden voeren voor de autonomie van Vojvodina, waar een grote minderheid van de bevolking etnisch-Hongaars was.

(Vor.ber.pag. 605/2 e.v.-1993)

KROATIË

GEVECHT OM MASLENICA-BRUG. VERDERE ONTWIKKELINGEN

De in november 1991 bij gevechten tussen Servische en Kroatische strijdkrachten vernielde Maslenica-brug. die een verbinding vormde tussen Dalmatië en Centraal-Kroatië, werd op 18 juli 1993 door president Franjo Tudjman heropend. Op 1 augustus werd de brug echter opnieuw gesloten.

Kroatische plannen om bij Maslenica een 270 meter lange pontonbrug aan te leggen. waren door de strijdkrachten van de eenzijdig uitgeroepen ,,republiek Servisch Krajina" (RSK. de in meerderheid door Serviers bevolkte enclave in Kroatië) beantwoord met de beschieting van de 50 kilometer ten zuidwesten van Zagreb gelegen stad Karlovac en van het gebied rond Maslenica, inclusief het nabijgelegen vliegveld Zadar in Zeinunik. Op 15 juli ondertekende de RSK echter een akkoord (evenals de Kroatische regering een dag later) waarin werd ingestemd met de heropening van de brug op voorwaarde dat (i) de Kroatische strijdkrachten zich op 31 juli hadden teruggetrokken uit de gebieden die ze in januari veroverd hadden (zie pag. 311/3 e.v.-'93): en (ii) de brug. het vliegveld en de nabijgelegen Peruca-dam onder controle van de VN-Protectiemacht (UNPROFOR) zouden komen te staan. Dit akkoord was geen lang leven beschoren. Tijdens Servisch-Kroatische besprekingen op 20-22 juli in Wenen over een staakt-het-vuren onder auspieien van CNPROFOR. weigerde de RSK-delegatie een wapenstilstandsakkoord te ondertekenen. Op 27 juli maakte de Kroatische regering bekend dat zij haar troepen niet zou terugtrekken. tenzij de RSK de in januari door de VN-Veiligheidsraad aanvaarde resolutie 802 zou naleven; volgens deze resolutie moesten de zware wapens van de RSK in dat gebied onder VN-controle worden geplaatst. Omdat de Kroatische troepen geen aanstalten maakten om te vertrekken, hervatten de RSK-strijdkrachten op 30 juli hun beschietingen, waarna de Kroatische strijdkrachten de brug op 1 augustus sloten.

Pogingen om staakt-het-vuren tot stand te brengen

In augustus slaagden Geert Ahrens en Knut Vollebaek, de voorzitters van de besprekingen tussen Kroatië en de RSK, er niet in een vredesakkoord tussen de twee partijen tot stand te brengen. De RSK-strijdkrachten bleven de in juli heropende brug bij Maslenica onder vuur nemen, terwijl de Kroatische strijdkrachten beschietingen bleven uitvoeren op door de RSK bezette steden. Hoewel de Maslenica-brug begin augustus na een RSK-beschieting wegens reparatiewerkzaamheden gesloten werd, werd zij op *22* augustus heropend (en opnieuw beschoten).

Toen de Maslenica-brug heropend werd, werd de alternatieve verbinding tussen de door Kroatië bezette noordelijke kustgebieden en Dalmatit (per veerboot naar het in de Adriatische Zee gelegen eiland Pag en vandaar via een brug buiten het bereik van de RSK-artillerie naar Dalmatië) gesloten voor voertuigen zwaarder dan twee ton. De brug tussen Pag en Dalmatië was overmatig belast; omdat er dagelijks meer dan *5.000* voertuigen overheen reden.

Op 16 augustus werd een begin gemaakt met de bouw van een tunnel door de berg Velebit. Deze tunnel, waarvan de aanleg binnen 3.5 jaar voltooid zou moeten zijn. zou een verbinding vormen tussen de twee door Kroatië gecontroleerde gebieden.

Beperkende maatregelen ten aanzien van moslim-vluchtelingen

Op 22 juli meldde de Kroatische radio dat Kroatië voortaan alleen moslim-vluchtelingen uit Bosnië-Herzegovina zou opnemen als er sprake was van een hereniging met familieleden in Kroatië of in een derde land. en slechts in samenwerking met het Hoge Cominissariaat voor de Vluchtelingen van de VN. Dit besluit vormde een antwoord op beschuldigingen dat Kroatië betrokken zou zijn bij ,,etnische zuiveringen" in Bosnië-Herzegovina. (Zie onder BOSNIË-HERZEGOVINA voor het besluit van de Europese Gemeenschap om Kroatië naar aanleiding van deze kwestie geen sancties op te leggen.)

De regering maakte bekend dat er 277.320 Bosnische vluchtelingen in Kroatië waren. onder wie iets meer dan 50 procent moslims. In de beginfase van de gevechten in Bosnië, toen de moslims en de Kroaten tegen de Serviërs vochten, had Kroatië alle Bosnische vluchtelingen toegelaten. maar de Kroaten hadden dat beleid herzien toen de allianties in Bosnië zich wijzigden.

Op 2 augustus drukte Tadeusz Mazowiecki, de speciale VN-gezant voor de mensenrechten in het voormalige Joego-Slavië, zijn bezorgdheid uit over berichten dat Bosnische vluchtelingen uit Kroatië werden verdreven en naar Bosnië-Herzegovina werden gedeporteerd. De Kroatische autoriteiten hielden vol dat degenen die waren uitgezet niet over de juiste papieren beschikten en bij ,,subversieve activiteiten" betrokken waren, hoewel ooggetuigen verklaarden dat er onder de *500* ongewenste Bosniërs ook vluchtelingen waren die wel degelijk over de juiste papieren beschikten.

Kroaten raken opnieuw slaags met Serviërs in Krajina

Op 9 september lanceerden Kroatische legereenheden een offensief dat klaar-

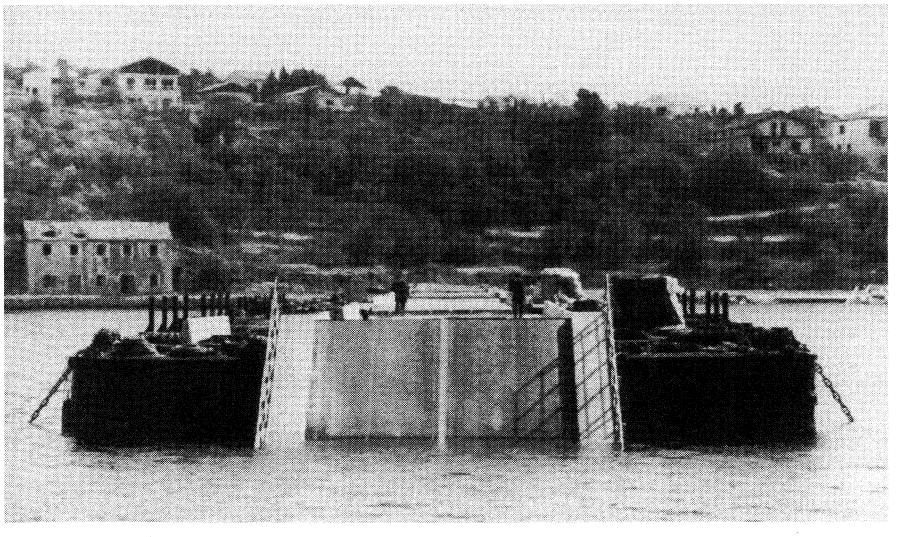

Kroatische soldaten patrouilleren op 3 augustus 1993 op het resterende deel van de Maslenica-brug.

blijkelijk bedoeld was om ,,terroristische groeperingen" te verdrijven uit drie dorpen in de buurt van Gospic in het zuiden van de RSK

De dag voor dit offensief hadden de vijf belangrijkste Kroatische oppositiepartijen samen met vakbondsleiders kritiek geleverd op de regering van de Kroatische president Franjo Tudjman, omdat die zou ,,samenspannen" met Servië door de opdeling van Bosnie na te streven (zie onder BOSNIË-HERZEGOVINA), hetgeen koren op de molen van Mate Boban, de leider van de Kroaten in Herzegovina, zou zijn. De sociaal-democraat Ivan Racan verklaarde echter dat een verenigd Bosnië .,in het strategisch belang van de Kroatische staat en van het Kroatische volk" was.

De jongste gevechten tussen Kroaten en Serviërs op Kroatisch grondgebied gingen vooral om de strategische Maslenica-brug. Het Kroatische offensief van 9 september werd door de Serviërs beantwoord met een staaltje van machtsvertoon waarbij ook over grote afstanden beschietingen en raketaanvallen werden uitgevoerd. Op 11 en 13 september werd de stad Karlovac onder vuur genomen. terwijl het RSK-geschut later zelfs tot Zagreb reikte (waarbij onder meer in de Sowjet-Unie vervaardigde FROG (free-flight rocket over ground)-raketten werden gelanceerd die rechtstreeks uit Servië zouden zijn aangevoerd). Op 12 september kondigde Tudjman een eenzijdig staakt-het-vuren voor een periode van 24 uur aan. Dat deed hij onder druk van een hoge VN-delegatie die hem had opgeroepen het Kroatische offensief, dat hei startsein was geweest voor de hevigste gevechten in Kroatië sinds januari 1992. te beëindigen.

Op 14 september werd een Kroatische MiG-21 boven Krajina neergehaald. Het was bekend dat de Kroatische luchtmacht over tenminste twee MiG-21's beschikte. maar volgens een Servisch persbericht zou Duitsland de Kroaten in weerwil van het wapenembargo tegen het voormalige Joego-Slavië via Hongarije 36 extra toestellen hebben geleverd. Op 16 september sprak de Duitse regering deze beschuldiging tegen.

Op 15 september werd een wapenstilstandsakkoord ondertekend, waarin was vastgelegd dat circa 500 Franse en Canadese soldaten van UNPROFOR aan het front een ,,bufferzone" tussen de twee strijdende partijen zouden vormen.

Op 16 september bevestigden de RSK-strijdkrachten dat de Kroatische troepen zich uit de dorpen Citluk en Divoleso hadden teruggetrokken; naar hun zeggen hadden de Kroaten hierbij ,,enorme" verliezen hebben geleden. Zij beschuldigden de Kroaten ervan tijdens hun bezetting van de dorpen circa 50 burgers tc hebben afgeslacht. Er werd ook melding geniaakt van gewelddadige incidenten tussen Kroaten en UNPROFOR-soldaten, maar op 21 september hadden alle UNPROFOR-eenheden hun posities ingenomen, terwijl zowel de Kroatische strijdkrachten als de RSK-strijdkrachten zich hielden aan een demarcatielijn waarover op 20 september overeenstemming was bereikt.

Kroatische regering bepleit uitbreiding UNPROFOR-mandaatom milities te ontwapenen

Op 23 september waarschuwde de Kroatische regering dat zij erop zou aandringen dat UNPROFOR zich vóór 30 november uit Kroatië zou terugtrekken, tenzij het UNPROFOR-mandaat zodanig zou worden uitgebreid dat de VN-troepen ook Servische milities zouden mogen ontwapenen.

In het rapport dat de secretaris-generaal van de VN. Boutros Boutros Ghali, op 20 septeinber aan de Veiligheidsraad had uitgebracht, deed hij de aanbeveling het UNPROFOR-mandaat na eind september met nog eens zes maanden te verlengen. De eis van de Kroatische regering werd echter beschouwd als een ,.opzettelijk verkeerde interpretatie" van het mandaat, dat eerder was gericht op het scheiden van de strijdende partijen dan op het afdwingen van een vredesregeling.

UNPROFOR-mandaatverlengd

Op 4 oktober nam de VN-Veiligheidsraad met algemene stemmen resolutie 871 aan, waardoor het mandaat van de UNPROFOR werd verlengd tot 31 maart 1994.

Het vorige UNPROFOR-mandaat. dat op 30 september afliep, werd eerst met een dag en daarna met vier dagen verlengd oin de leden van de Veiligheidsraad in de gelegenheid te stellen de Russische bezwaren te bespreken tegen de nieuwe ontwerpresolutie. Rusland was er tegen om sancties tegen Joego-Slavië (d.w.z. Servië en Montenegro) te koppelen aan een oplossing voor de situatie in Kroatie, waardoor Servië duidelijk verantwoordelijk zou worden gesteld voor het controleren van de Servische milities in Kroatie. Uiteindelijk werd een ingewikkeld compromis bereikt, waarin slechts in zoverre naar de sancties werd verwezen dat de internationale gemeenschap aandacht zou schenken aan de toepassing van alle relevante VN-resoluties (waaronder die tegen Kroatië) alvorens de betrekkingen .,volledig genormaliseerd" zouden zijn.

De Kroatische regering kon zich geheel vinden in resolutie 871. die daarentegen door de Servische media, de eenzijdig uitgeroepen regering van de .,Republiek Servisch Krajina" (RSK) en het RSK-parlement van de hand werd gewezen. De Kroatische regering was zeer ingenomen met de hernieuwde bevestiging in de resolutie van de Kroatische soevereiniteit en territoriale onschendbaarheid; de verwijzingen naar het herstel van de Kroatische soevereiniteit over ..roze zones". grenzend aan de door de VN beschermde zones die in Servische handen waren; de oprichting van een apart UNPROFOR-hevel in Kroatie; en het mandaat voor UNPROFOR-soldaten om gebruik te maken van alle noodzakelijke middelen. inclusief geweld. omzichzelf te verdedigen.

VN-rapport over moorden door Kroatische troepen

In een verklaring die op 7 oktober werd uitgegeven na een VN-onderzoek van drie weken, werden Kroatische troepen ervan beschuldigd op 9 september een ,.uitgebreide tactiek der verschroeide aarde" te hebben toegepast tijdens hun offensief tegen door Serven bewoonde dorpen (zie boven). Ook de speciale VN-onderzoeker van de mensenrechten en oud-premier van Polen, Tadeusz Mazowiecki. maakte in een brief aan Mate Granic. een Krsatische vice-premier, melding ran bewijzen van willekeurige executies. UNPROFOR had 67 lichamen ontdekt, waarvan er 18 verminkt waren, terwijl er nog 48 Serven vermist werden.

Oppositiepartijen verlaten parlement. Congres van regeringspartij

Op 6 oktober verliet de oppositie onder aanvoering van de Kroatische Sociaal-Liberale Partij (HSLS, de grootste oppositiepartij) het parlement uit protest tegen het autocratische gedrag van Tudjmans regerende Kroatische Democratische Gemeenschap (HDZ). Vooral de weigering van de HDZ om wetgeving over de liberalisering van het omroepwezen te behandelen had de woede van de oppositie gewekt.

De Istrische Democratische Assemblée (IDS) en de Dalmatische Actiepartij (DA), de belangrijkste regionale autonomistische partijen (die Tudjman in een redevoering op 24 september als onvaderlandslievend had aangevallen), sloten zich aan bij het protest. Een aantal DA-functionarissen was een dag eerder gearresteerd.

De HDZ hield op 15-16 oktober in Zagreb een speciaal partijcongres.

Tudjman presenteerde zijn partij als de enige garantie voor Kroatische onafhankelijkheid en noemde de bevrijding van land dat gecontroleerd werd door de Servische milities. haar belangrijkste taak. Ook deed hij het controversiële voorstel om van Jasenovac, het kamp in door Servie bezet zuidelijk Kroatië waar de fascistische Kroatische ustashe-staat in 1941-'45 Serven. joden en zigeuners had afgeslacht. een monument te maken ter herdenking van .,alle slachtoffers van het communisme", onder wie de ustashe-functionarissen die als oorlogsmisdadigers waren geexecuteerd en de Kroatische slachtoffers die in 1991 gevallen waren in de oorlog met Servië.

Het congres keurde een nieuw partijprogramma goed waarin de HDZ als een christen-democratische partij werd omschreven. Tudjman werd herkozen als partijvoorzitter. Minister Gojko Susak, de nieuwe vice-voorzitter van de partij. was volgens waarnemers een havik.

hoewel Tudjman andere haviken ervan had kunnen overtuigen zich terug te trekken ten faveure van gematigder kandidaten voor de vice-voorzitterschappen en het presidium.

Kabinetswijzigingen

Tudjman maakte op 12 oktober kabinetswijzigingen bekend. Ivica Kostic werd vice-premier voor sociale zaken. Nadan Vidosevic nam liet ministerie van economische zaken over van Ivan Cermak. Andrija Hebrang nam het departement van gezondheidszorg over van Juraj Njavro, die minister zonder portefeuille werd. Ivan Parac volgde Josip Juras op als minister van arbeid en sociaal welzijn.

Nieuwe leider HSP

Op 12 september koos de extreemrechtse Kroatische Rechtenpartij (HSP) tijdens een buitengewone vergadering een nieuw partijbestuur. Boris Kandare en Vlado Jukic werden respectievelijk benoemd tot voorzitter en secretaris.

Op 5 juli had de Kroatische politie de HSP verwijderd uit haar hoofdkwartier in Zagreb, dat zij twee jaar eerder had bezet.

Fascistische leider vrijgesproken

Op 4 november werd Dobroslav Paraga, oud-voorzitter van de HSP, onschuldigd verklaard aan terrorisme en ,,het aanzetten tot een gewelddadige verandering van de constitutionele orde" (zie pag. 617/3-'93 voor hervatting proces in juni).

Nieuwe naam munt

Op 29 juli wijzigde de Kroatische Assemblée de naam van de munt. De in december 1991 geïntroduceerde Kroatische dinar (zie pag. 234/2-'92) werd omgedoopt tot de kuna (1 kuna = 100 lipa). In 1941-'44 was de kuna de munteenheid geweest van de Kroatische ustasha. het nazistische marionettenregime.

Devaluatie

De Kroatische dinar werd op 5 oktober ten opzichte van de Duitse mark gedevalueerd met 21 procent tot DM 1 = 4.444 dinar. De devaluatie maakte deel uit van een driefrontenaanval op de desastreuze inflatie. De loonstijgingen zouden beperkt blijven tot 24,9 procent in oktober en daarna tot maandelijks 4 procent, er werd een invoerbelasting ingesteld van 10 procent, en een gelijktijdige reductie van de BTW van 50 naar 40 procent.

Vredesinitiatief van Tudjman

Op 2 november deed de Kroatische president Franjo Tudjman aan Thorvald Stoltenberg, een van de twee voorzitters van de Internationale Conferentie over Voormalig Joego-Slavië, het voorstel voor een vredesinitiatief, dat tot doel had om het etnische conflict in Bosnië en Kroatië te beëindigen.

Tudjmans vredesinitiatief bestond uit (i) een staakt-het-vuren tussen Kroatië en de separatistische Servische Republiek Krajina. die een derde van het Kroatische grondgebied had bezet; (ii) de terugkeer van alle vluchtelingen, vooral Kroaten, naar Krajina; (iii) locale politieke en culturele autonomje. met inbegrip van onderwijs in het Servisch en een Servische politiemacht onder toezicht van internationale instellingen; (iv) een hof voor de mensenrechten.

Tudjman beklemtoonde dat Servië zijn eigen etnische minderheden soortgelijke rechten moest toekennen en hij herhaalde dat er niet onderhandeld kon worden over de Kroatische soevereiniteit en territoriale integriteit. De Servische radio berichtte op 3 november dat dit laatste standpunt ,,delaatste nagel aan de doodkist van het vredesproces" was.

Functionarissen in Krajina hadden zware kritiek op Tudjmans initiatief. dat volgens hen de geheime vredesbesprekingen saboteerde die op 2-3 november in de Noorse hoofdstad Oslo gehouden werden tussen henzelf en Kroatië. Tudjmans bureau repliceerde op 3 november dat Krajina Tudjmans initiatief had gebruikt als voorwendsel om zich terug te trekken uit de besprekingen in Oslo.

Op 28 november beweerde Goran Hadzic, leider van de Serven in Krajina, dat er tijdens de besprekingen in Genève (zie onder BOSNIË-HERZEGOVINA) gesproken zou worden over een modus vivendi met een permanent staakt-het-vuren en de afscheiding van Krajina van Kroatië. Hadzic zei dat voortzetting van de Kroatische soevereiniteit over Krajina ,,volledig uitgesloten" was en dat Krajina onder de volgende president (die op 12 december gekozen zou worden) herenigd zou worden met Servië.

Tudjmans belofte aan Bosnische Kroaten

In een vraaggesprek met de Kroatische radio zei Tudjman op 16 november dat ,,Kroatië als moederland van de Kroatische natie de plicht (had) om de Kroatische natie in Bosnië-Herzegovina te verdedigen". Hij waarschuwde dat ,,Kroatië ondanks de consequenties zijn historische en strategische belangen zou mocten verdedigen" als de Kroaten door een aanval bedreigd werden.

Tudjmans uitte zijn waarschuwing nadat ten gevolge van de val van de stad Vares in Centraal-Bosnië (zie onder BOSNIË-HERZEGOVINA) ongeveer 12.000 Kroaten naar door Serven bezette gebieden waren gevlucht.

(Vor.ber.pag. 617/1 e.v.-1993)

MACEDONIË

AANHOUDENDE GESCHILLEN MET GRIEKENLAND OVER NAAM

Op 15 oktober 1993 maakte de onlangs gekozen Griekse premier Andreas Papandreou, wiens Panhelleense Socialistische Beweging (Pasok) op 10 oktober de Griekse algemene verkiezingen had gewonnen (zie pag. 839/2e.v.- '93), bekend dat Griekenland niet langer wilde deelnemen aan de onder VN-auspiciën gevoerde onderhandelingen met Macedonië over de naam van dat land.

Het Griekse standpunt kwam voort uit de angst dat wanneer de voormalige Joegoslavische republiek de naam Macedonie zou aannemen dit in de expiosieve situatie op de Balkan zou leiden tot territoriale aanspraken op de naburige Griekse provincie Macedonië. De *Guardian* van 27 oktober berichtte echter over ,,aanwijzingen" dat ..de nieuwe regering haar betrekkingen met Macedonië op een pragmatische basis (zou) onderhouden". Macedonië werd in Griekenland Skopje genoemd, naar de naam van haar hoofdstad.

Erkenning door China en België

Op 12 oktober kwamen China en Macedonië overeen diplomatieke betrekkingen aan te knopen. China erkende het laatste land als de Republiek Macedonië (niet de Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië, de naam die werd aangehouden toen Macedonië op 8 april toetrad tot de Verenigde Naties, zie pag. 617/3 e.v. en 671/1-'93).

Op 21 oktober erkende België Macedonië als Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië met terugwerkende kracht vanaf 8 april 1993.

Diplomatieke erkenning door zes EU-staten

Op 16 december erkenden zes lidstaten van de Europese Unie (EU, voorheen

EG) Macedonië onder de naam „Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië".

Denemarken, Duitsland, Frankrijk. Groot-Brittannië, Italië en Nederland waren hiertoe overgegaan vlak voordat Griekenland op 1 januari 1994 het roulerende EU-voorzitterschap zou overnemen. De Griekse woordvoerder Evangelos Venizelos noeinde deze stap op 16 december „een lelijke slag voor de Europese solidariteit".

De Griekse premier Andreas Papandreou had op 4 december gesuggereerd dat diplomatieke erkenning voor Griekenland aaiileiding zou kunnen zijn om de grenzen met de republiek te sluiten. De Griekse piaarsvervangende minister van buitenlandse zaken, Tcodoros Pangalos, had echter op 4 december toegegeven dat Griekenland de diplomatieke strijd had verloren en niet had kunnen verhinderen dat de republiek de naam Macedonië officieel zou gebruiken. Hij zei: „Wehebben de kwestie van de naamgeving verloren ... We hoeven er niet langer over te praten."

Grieks-Duitse ruzie over erkenning van voormalige Joegoslavische republieken

Op 29 november had Pangalos Duitsland „een reus met dierlijke kracht en de hersens van een kind" genoemd en had hij kritiek uitgeoefend op de druk die Duitsland had uitgeoefend om voormalige Joegoslavische republieken al in een vroeg stadium te erkennen, hetgeen volgens hem had geleid tot de destabilisering van Bosnië-Herzegovina. Op 2 december antwoordde de Duitse kanselier Helmut Kohl dat Pangelos' opmerkingen „dwaas en onbeleefd" waren. Na een ontmoeting van Pangelos met de Duitse minister van buitenlandse zaken Klaus Kinkel op 10 december verklaarde het Duitse ministerie van buitenlandse zaken dat „Pangelos spijt had betoond voor de opmerkingen in zijn toespraak en had benadrukt interesse te hebben in nauwe samenwerking met Duitsland."

VERMEEND COMPLOT VAN ETNISCHE ALBANEZEN

Begin november arresteerden de Macedonische autoriteiten een aantal etnische Albanezen.

Tot de arrestanten behoorden de onderminister van defensie en ook onderminister Imer Imeri van gezondheidszorg. Imeri stond echter niet op de officiele arrestantenlijst en op 12 november haalde de Kroatische radio onofficiële bronnen aan volgens welke hij politiek asiel had aangevraagd in het Duitse consulaat in de Macedonische hoofdstad Skopje.

Ter rechtvaardiging van de arrestaties en de daarmee verbonden inbeslagname van wapens zeiden de autoriteiten dat paramilitaire groepen van 21.000man sterk een goed voorbereide opstand hadden willen plegen oin de Republiek Ilirida te stichten als eerste stap naar een ..Groot- Albanië". Albanië daarentegen zei dat de onrust deel uitmaakte van een Joegoslavisch komplot om Macedonië te destabiliseren alvorens het te annexeren. De officiële Joegoslavische media beweerden dat de grootste dreiging kwam van Albanese nationalisten in Macedonie. die volgens hen Albanese, Turkse en Saoedi-Arabische steun kregen

Op 16 november overleefde de regering een inotie van wantrouwen die de nationalistische Binnenlandse Macedonische Revolutionaire Organisatie-Democratische Partij voor Macedonische Nationale Eenheid (VMRO-DPMNE) had ingediend naar aanleiding van de wijze waarop de regering de affaire had aangepakt.

NIEUW HOOFD ORTHODOXE KERK

Het nieuwe hoofd van de Macedonische orthodoxe kerk, aartsbisschop Mihail, werd op 5 december 1993 geïnstalleerd. Hij genoot de steun van Macedonische nationalisten en was een actieve aanhanger van de VMRO-DPMNE.

(Vor.ber.pag. 617/3 e.v.-1993)

SLOVENIË

HET MARIBOR-WAPENSCHANDAAL. REGERING BESCHULDIGD VAN BETROKKENHEID BIJ WAPENSMOKKEL

Op 23 juli 1993 werd een geheime opslagplaats van 120 ton wapens ontdekt. De wapens waren verborgen in voor humanitaire hulp bestemde containers die zich op het grootste vliegveld van Slovenië. Maribor, bevonden. De vondst vormde een bedreiging voor de regering, nadat hoge functionarissen, onder wie de president. de premier en de ministers van binnenlandse zaken en defensie, beschuldigd werden van betrokkenheid bij dit schandaal.

In een aantal artikelen in augustus beweerde het Sloveense weekblad *Mladina* dat de wapens afkomstig waren uit Saoedi-Arabië en bestemd waren voor Bosnische moslims in weerwil van het wapenembargo dat van kracht was tegen het voormalige Joego-Slavië. Volgens de *Guardian* van 18 augustus had het in Belgrado gevestigde onafhankelijke weekblad *Vreme* bericht dat minister van defensie Janez Jansa bevel had gegeven het vliegveld te doorzoeken. nadat de oppositie de regering had beschuldigd van betrokkenheid bij wapensinokkcl.

Het schandaal rond de met het VN-embargo strijdige wapensmokkel naar Bosnië en Kroatië breidde zich begin september uit tot beschuldigingen aan het adres van de Sloveense president Milan Kucan, die op 2 september iedere betrokkenheid ontkende.

Janez Jansa. minister van defensie en vooraan staand Sociaal-Democraat. beweerde dat Kucan de verscheping van de wapens had georganiseerd en daarnaast betrokken was bij het regelen van trainingsfaciliteiten voor strijdkrachten van de Bosnische moslims. Op 13 september ging Jansa nog verder in zijn kritiek op Kucan door de president ervan te beschuldigen dat hij zijn verkiezingscampagne in 1992 had gefinancierd door zijn invloed op voormalige communisten te verzilveren. In andere lezingen van het wapensmokkelschandaal stond Jansa echter zelf centraal. Op 8 september meldde het weekblad *Mladina* dat zowel het ministerie van defensie als de ministeries van binnen- en buitenlandse zaken betrokken waren bij de wapensmokkel, maar dat Jansa het bestaan van het wapendepot in Maribor wereldkundig had gemaakt omdat de tussenhandelaar Hosan Cengic, een Bosnische moslim die later naar Kroatië was uitgeweken. het niet eens was geweest met de betalingsvoorwaarden. Op 6 september vaardigde het Sloveense ministerie van binnenlandse zaken een arrestatiebevel uit tegen Cengic wegens wapensmokkel.

In oktober bracht Mladina nieuwe onthullingen en beweerde dat de wapenzendingen in de zomer van 1992 op het hoogste niveau waren goedgekeurd. President Milan Kucan, minister Janez Jansa van defensie en de toenmalige minister van binnenlandse zaken, Igor Bavcar, zouden er allen bij betrokken zijn geweest. De huidige minister van binnenlandse zaken, Ivan Bizjak, onder wiens verantwoordelijkheid een officieel onderzoek werd uitgevoerd, ontkende echter iedere betrokkenheid van regeringsfunctionarissen.

Op 18 oktober verklaarde Kucan in een interview dat Slovenië ..nooit wapens voor verkoop aan Bosnië-Herzegovina (had) gekocht ... Het heeft altijd alleen hulp gegeven". Ook zei hij dat hij slechts in zoverre bij de zaak betrokken was dat hij president was toen de beslissing was genomen om de twee buurlanden te helpen.

STAKING BIJ POLITIE

Op 8 oktober gingen de politie en een aantal ambtenaren van het ministerie van binnenlandse zaken in staking om een looneis van 25 procent kracht bij te zetten. De regering diende daarop een wetsvoorstel in dat politieagenten, cipiers, vluchtleiders en douaniers het stakingsrecht ontzegde. De wet werd op 13 oktober tijdens een spoedvergadering door de Nationale Assemblée goedgekeurd. De politievakbond beëindigde daarop de staking, maar liet weten dat zij zich zou beraden over andere actiemiddelen om haar eisen kracht bij te zetten.

(Vor.ber.pag. 619/2/3-1993)

BOLIVIA

TOEGANG TOT DE ZEE

De aftredende president Jaime Paz Zamora waadde op V? juli 1993 in de Stille Oceaan. Hij vierde hiermee op symbolische wijze een overeenkomst met Peru, waardoor het door land ingesloten Bolivia toegang tot de oceaan kreeg. Bolivia kreeg tot het jaar 2091 een concessie van 162 hectaren in een vrijhandelszone rond de kustplaats Ilo in het zuiden van Peru (zie pag. 546/3 e.v.-'92 voor achtergronden).

Nadat Bolivia in 1879 door Chili was verslagen in de Salpeteroorlog, had het land afstand moeten doen van zijn kuststrook. De betrekkingen tussen heide landen waren sindsdien gespannen gebleven.

BETREKKINGEN MET CHILI. MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN TREEDT AF

Bolivia en Chili tekenden op 16 juli vier samenwerkingsverdragen en verscheidene andere overeenkomsten tijdens de Ibero-Amerikaanse topontmoeting in Brazilië (zie pag. 41/1/2-'94). De overeenkomsten voorzagen onder meer in samenwerking op het gebied van economie, vervoer, olie-industrie en toerisme, en gezamenlijke actie in de bestrijding van de drugshandel.
Verder zou worden gezocht naar een oplossing voor de grenskwestie.

Gonzalo Sanchez de Lozada (l.) en Victor Hugo Carclenas (r.) wuiven naar aanhangers na hun beediging op 6 augustus 1993 tot respectievelijk president en vice-president van Boliria.

Op 23 juli trok Chili zich echter terug uit de laatste gespreksronde over deze kwestie, nadat president Paz Zamora een dag eerder had gezegd dat Chili ,,indolent" was; ,.helaas in het stenen tijdperk verkeert" en ,,de klok wil terugdraaien wat betreft de maritieme situatie van Bolivia". De Boliviaanse minister van buitenlandse zaken: Ronald Maclean Abaroa, trad op 26 juli a i vanwege deze opmerkingen. Hij verklaarde zich ,.rationeelen gevoelsmatig niet in staat om met hem (Paz Zamora) mee te gaan in deze gewijzigde opstelling". Maclean werd op 27 juli vervangen door Roberto Pena, die tot dan toe minister zonder portefeuille was geweest.

NIEUWE PRESIDENT

Gonzalo Sanchez de Lozada werd op 6 augustus beëdigd als president voor een ambtstermijn van vier jaar. Onder de regionale leiders die de plechtigheid bijwoonden, bevond zich de Cubaanse president Fidel Castro Ruz, wiens aanwezigheid ,,ongepast" werd genoemd door de Amerikaanse minister van binnenlandse zaken Bruce Babbitt, die president Bill Clinton vertegenwoordigde.

Zoals de grondwet bepaalde, had het Congres op 4 augustus gestemd om een president aan te wijzen. aangezien bij de verkiezingen op 6 juli geen van de kandidaten een absolute meerderheid had behaald. De terugtrekking van de als tweede geeindigde kandidaat (zie 693/2-'93) had de weg vrijgemaakt voor de rechtse Sanchez de Lozada en zijn linkse vice-presidentskandidaat Victor Hugo Cardenas, de leider van de Aymara-Indianen. Zij werden zoals verwacht gekozen door het Congres. met 155 tegen 97 stemmen.

Sanchez de Lozada beloofde dat hij zou zorgen voor een ,.vreedzame consolidering" van de democratie en dat hij tijdens zijn ambtstermijn de corruptie zou terugbrengen tot een marginaal verschijnsel. Hij zegde ook toe dat hij zich zou inzetten voor S lands ,.soevereine toegang tot de zee, op grond van argumenten en niet door middel van geweld". In een toespraak op 7 augustus benadrukte hij dat in dit kader de hernieuwing van de betrekkingen met Chili hoge prioriteit had (zie ook boven). Hij zei dat de rol van het leger, zoals was vastgelegd in de grondwet. zou worden gerespecteerd en hij „betwijfelde" of zou u-orden bezuinigd op de defensiebegroting. Hij vroeg het leger echter wel ..veranderingen in overweging te nemen"

VORMING VAN KABINET

De Nationalistische Revolutionaire Beweging (MNR) van Sanchez de Lozada, die bij de verkiezingen van 6 juni de grootste partij in het Congres was geworden, sloot een pact niet de Unie van Burgerlijke Saamhorigheid (UCS) en de Beweging voor een Vrij Bolivia (MBL) om een meerderheid in het Congres te verkrijgen (zie pag. 693/2/3-'93). In ruil voor hun steun kregen beide partijen kabinetsposten.

Op 2 augustus werd de regerende coalitie Patriottisch Akkoord (AP) van de demissionaire president Jaime Paz Zamora ontbonden en op 6 augustus werd het nieuwe kabinet beëdigd

Samenstelling van het kabinet

Buitenlandse zaken en godsdienst - Antonio Aranibar Quiroga (MRT,).binnenlandse zaken - German Quiroga Gomez (MNR): defensie - Antonio Cespedes Toro (UCS); minister in het bureau van de president - Carlos Sanchez Verzain (MNR): planning en coördinatie: financiën, vervoer en verbindingen (waarnemend); export en economische concurrentiepositie (waarnemend); mijnbouw en metaalnijverheid (waarnemend); campesino-zaken en landbouw (waarnemend); energie (waarnemend) - Fernando Illanes de la Riva (onafh.):onderwijs en cultuur: sociale zekerheid (waarnemend); volksgezondheid (waarnemend): stedelijke zaken (waarnemend) - Fernando Romero Moreno (onafh.); arbeid - Reynaldo Peters Arzabe (MNR): voorlichting - Hermann Antelo Laughlin (MNR): minister zonder portefeuille (met verantwoordelijkheid voor justitie) - Carlos Morales Guillen (MNR); minister zonder portefeuille (met verantwoordelijkheid voor duurzame ontwikkeling) - José Guillermo Justiniano Sandoval (onafh.).

WIJZIGINGEN I S LEGERTOP

Op 6 oktober verving president Sanchez de Lozada de bevelhebbers van de strijdkrachten (voor benoemingen in november 1991, zie pag. 545/2 - '92).

De opperbevelhebber van de strijdkrachten, generaal Oscar Vargas Lorenzetti, werd opgevolgd door generaal Fernando Sanjines van de luchtmacht en tot opvolger van de chef van de generale staf. generaal Hernan Lara, werd generaal Moises Chiriki benoemd. De nieuwe bevelhebbers i-an het leger. de luchtinacht en de marine waren respectievelijk generaal Reynaldo Caceres. generaal José Perez Reyes Ortiz envice-admiraal Julio Molina.

Naar verluidt verrasten de benoemingen het leger. Bij het Miraflores-garnizoen in de hoofdstad La Paz zouden hoge officieren een poging tot muiterij hebben ondernomen, terwijl er in de oostelijke stad Cochabamba ernstige onrust heerste onder lagere officieren, die al ontevreden maren over het feit dat zij hun salaris over september niet ontvangen hadden.

De vervangingen vielen samen met berichten dat de Nationale Ontwikkelingsmaatschappij van de Strijdkrachten (Cofadena), een ontwikkelingsorganisatie van het leger die fabrieken. landbouwbedrijven en mijnen beheerde. betrokken was geweest bij een ingewikkelde

transactie, waarbij onder meer in Po tugal wapens werden gekocht voor verzending naar Bosnië of Kroatië. Ook was er sprake van de verkoop van in Cochabamba vervaardigde munitie aan een Portugese firma. Het openbaar ministerie was bezig met een onderzoek naar de betrokkenheid van burgers. onder wie een Portugees en twee Israëli's. en had de strijdkrachten gevraagd een onderzoek in te stellen naar :n-cc generaals en de voormalige minister van defensie. schout-bij-nacht Alberto Saenz Klinsky.

BANZER TREKT ZICH TERUG UIT POLITIEK

Op 13 november maakte oud-dictator generaal (bd) Hugo Banzer Suarcz zijn aftreden bekend als leider van de Democratische Nationalistische Alliantie (ADN) en zijn afscheid uit de politiek. Op 14 november verliet hij het land met als vermoedelijke bestemming de Amerikaanse stad Miami.

Banzer. die van 1971-'78 president was geweest. had aan verschillende presidentsverkiezingen meegedaan, het meest recent nog in juni 1993 (zie pag. 693/1-'93) toen hij als kandidaat van de regerende alliantie Patriottisch Akkoord als tweede eindigde. Politici binnen en buiten de ADN suggereerden dat dit afscheid wellicht tijdelijk was.

(Vor.ber.pag. 692/3 e.v.-1993)

CHILI

PRIVATISERINGSMAATREGELEN

De Corporatie voor de Ontwikkeling van de Produktie (CORFO),de holdingmaatschappij van grote staatsondernemingen die verantwoordelijk was voor de verkoop van niet-strategische staatsondernemingen, maakte op 28 juni 1993 nieuwe privatiseringsmaatregelen bekend. Daartoe behoorde onder meer de verkoop van een aandeel van 33 procent in het staatsbedrijf Elektriciteit van het Noorden (EDELNOR), waardoor dit bedrijf voor 51 procent in particuliere handen kwam. Ook konden binnen een termijn van 90 dagen aandelen gekocht worden in het zink- en loodmijnbedrijf Empresa Minera de Aysen.

SPANNINGEN NAAR AANLEIDING VAN AMNESTIEWET

President Patricio Aylwin Azocar voerde op 11 juni overleg met opperbevelhebber generaal Augusto Pinochet Ugarte, en ontkende daarbij dat hij voor een nieuwe amnestiewet was,

Generaal Augusto Pinochet (l.) praat met president Patricio Aylwin (r.)tijdens de eedaflegging van 1.000 nieuwe soldaten op 9 juli 1993 in Santiago.

krachtens welke militairen terecht zouden moeten staan wegens grove schendingen van de mensenrechten in de jaren zeventig en tachtig.

Het vooruitzicht van een dergelijke wet had op 28 mei geleid tot machtsvertoon van het leger. waarbij zo'n 60 soldaten in volledig gerechtstenu en met zwart gemaakte gezichten zich, bewapend met raketwerpers, buiten het hoofdkwartier van het leger hadden vertoond, op slechts 150 meter van het presidentiële Moneda-paleis in de hoofdstad Santiago. Aangenomen werd dat de actie de instemming had van Pinochet. De gretigheid waarmee de regering vervolgens ontkende dat zij een conflict met het leger had. vergrootte slechts de ongerustheid onder de bevolking dat er daadwerkelijk sprake was van een crisis.

***Veroordelingen voor moorden in* 1983**

Op 15 juli veroordeelde een rechtbank 20 oud-leden van Dicomcar, de inmiddels opgeheven inlichtingendienst van de paramilitaire politie (carabineros), voor de moord op drie vooraanstaande communisten in maart 1983.

In een poging om een einde te maken aan de gespannen verstandhouding met het leger met betrekking tot mensenrechtenkwesties, begon president Aylwin op 26 juli besprekingen met 40 legergeneraals, die werden geleid door opperbevelhebber Pinochet. De president stelde hierbij voor de gerechtelijke procedures tegen militairen die nog werden beschuldigd van mensenrechtenschendingen, versneld af te wikkelen.

Voorstel tot bespoediging mensenrechtenprocessen

Op 11 augustus gingen in Santiago familieleden van ,,verdwenen" gevangenen voor onbepaalde tijd in hongerstaking uit protest tegen een wetsvoorstel van de regering om de processen tegen militairen dic beschuldigd waren van schendingen van de mensenrechten, versneld af te wikkelen. Socialistische afgevaardigden binnen de regerende Coalitie van Partijen voor Democratie (CPD) beloofden zich hard te maken voor de - nog door het Congres goed te keuren - maatregelen die de rechterlijke macht toegang zouden geven tot legerkazernes en die het leger zouden verplichten het noodzakelijke bewijsmateriaal te leveren.

Op 4 augustus had president Aylwin in een met spanning tegemoet geziene radio- en t.v.-toespraak voorgesteld 10 a 15 speciale rechters te benoemen die 200 lopende rechtszaken moesten afhandelen tegen naar schatting 20 officieren die nog in functie waren en tegen een onbekend aantal gepensioneerde officieren. Aangeklaagden en militairen die als getuigen werden opgeroepen. zouden op anonimiteit kunnen rckcnen om de procesgang te versnellen, om de ware toedracht van de gebeurtenissen boven tafel te krijgen en om waar mogelijk de verblijfplaatsen van vermiste lichamen te achterhalen.

Het zou hier om die processen gaan die aanvankelijk in de doofpot waren gestopt krachtens de in 1978 door het leger uitgevaardigde amnestiewet. die leden van de veiligheidst oepen officieel verschoonde van gruweldaden na de coup. Bovendien belette de wet de bestraffing van andere schendingen van de men-

Generaal (bd) Manuel Contreras

senrechten die tussen 1973 en 1978. de bloedigste periode van het militaire regime (1973-'90). waren begaan. Nog eens 600 processen werden uitgesteld wegens gebrek aan bewijsmateriaal. hoewel er wel nog uitspraak moest worden gedaan in een aantal beruchte processen waarop de amnestiewet niet van toepassingwas.

Op 20 juli had Aylwin pressie van het leger weerstaan om een wet goed te keuren die alle van misdaden tegen de mensenrechten beschuldigde militairen amnestie zou hebben verleend. Het militaire machtsvertoon in mei (zie boven) zou de door het leger geëiste goedkeuring van deze maatregel kracht hebben moeten bijzetten.

Bekentenissen van voormalig DINA-lid

Michael Townley, een Amerikaans staatsburger en een voormalig lid van de Chileense geheime politie (DINA) ten tijde van de militaire dictatuur, verklaarde dat hij voor zijn leven vreesde. nadat hij op 18 augustus op de Chileense staatstelevisie te zien was geweest en bij die gelegenheid misdaden tegen de mensenrechten had bekend.

Ook beschuldigde hij de voormalige DINA-chef generaal (bd) Manuel Contreras van de beraming van dc moord op Orlando Letelier in 1979. Onder het bewind van Salvador Allende (1970-'73) had Letelier aanvankelijk de portefeuilles van buitenlandse zaken en van defensie beheerd. waarna hij benoemd was tot ambassadeur in de Verenigde Staten.

Veroordelingen in zaak-Letelier

Op 12 november werden twee voormalige hoge officieren van het Nationale Inlichtendirectoraat (DINA, de geheime politie tijdens het regime-Pinochet van 1973-1990) veroordeeld wegens het beramen van de bomaanslag in de Amerikaanse hoofdstad Washington in 1976 waarbij de socialistische leider in ballingschap en oud-minister Orlando Letelier en zijn secretaresse Ronni Moffit werden gedood.

Generaal (bd) Manuel Contreras en kolonel Pedro Espinoza kregen gevangenisstraffen van respectievelijk zeven en zes jaar, kortere straffen dan gebruikelijk voor moord vanwege de tijd die sedert demisdaad was verstreken.

Contreras en Espinoza, die in november 1992 waren aangeklaagd (zie pag. 254/3-'93), gingen op 21 november in beroep met als argument dat hun veroordeling gebaseerd was op bewijs uit de VS dat naar hun mening voor een Chileense rechtbank niet geldig was. Ze bleven op vrije voeten hangende een definitieve beslissing van het Hooggerechtshof.

Leteliers zuster Fabiola Letelier. die tevens de advocaat namens de familie was. begroette het vonnis als ,,enorm belangrijk, omdat eruit blijkt dat een vastbesloten rechter recht kan laten wedervaren". Zij voegde eraan toe dat .,dit de eerste keer is dat officieren van Pinochet voor een dergelijke misdaad zijn veroordeeld".

Wet voor bespoediging mensenrechtenprocessen ingetrokken

Nadat de coalitiepartners de Socialistische Partij (PSdeC) en de Partij voor Democratie (PPD) hun steun hadden ingetrokken na een campagne van mensenrechtenactivisten. was president Aylwin op I september gedwongen zijn zeer onistreden ,,Aylwin-wet" in te trekken nog voordat deze ter stemming zou komen in het parlement. Deze wet bevatte voorstellen om zo snel mogelijk een einde te maken aan de processen tegen leden van de strijdkrachten wegens schending van de mensenrechten (zie boven).

Hierdoor zou Pinochets amnestiedeereet uit 1978 voor schenders van de mensenrechten zijn bekrachtigd. dat ook alle militairen vrijwaarde van vervolging die beschuldigd werden van politieke misdaden tussen 1973 en 1978. De ,,Aylwin-wet" garandeerde ook de anonimiteit van aangeklaagden en getuigen. zonder wie volgens Aylwin de processen gedoemd x-aren te mislukken cn zonder wier hulp de resten van de ongeveer 1.100 verdwenen en nog altijd vermiste gevangenen nooit ontdekt zouden kunnen ~i-orden.

In een interview met de conservatieve krant El *Mercurio* van 12 september eiste generaal Pinochet een algehele amnestie voor schendingen van de mensenrechten, waarbij hij voor het eerst in het openbaar erkende dat er ..excessen" waren geweest Hij beweerde dat de verdwenen personen bandieten waren geweest en dat de verantwoordelijken onder moeilijke omstandigheden ,,alleszins begrijpelijk hun beheersing" hadden verloren

Demonstraties op 20ste verjaardag van coup

Op 11 september werden in heel Chili tochten en demonstraties gehouden ter gelegenheid van de 20-ste verjarrdag van de coup van generaal Augusto Pinochet Ugarte in 1973 waarbij de regering van president Salvador Allende omver was geworpen. De meeste tochten waren ter herdenking van degenen die waren omgekomen bij de coup en de 3.300 mensen die onder de dictatuur van Pinochet waren ,.verdwenen". Er waren ook een paar demonstraties vóór Pinochet, die nog steeds opperbevelhebber van het leger was

In Santiago werden de tochten georganiseerd door de Cominunistische Partij (PCCh), mensenrechtengroeperingen en verwanten van de verdwenen personen. Middelpunt was het La Moneda-paleis waar Allende was gestorven en het kerkhof waar hij begraven lag. Een herdenkingsmis bij La Moneda, georganiseerd door de Christen-Democratische Partij (PDC), werd bijgewoond door Allende's weduwe Hortensia Bussia de Allende die verklaarde dat verzoening in Chili onmogelijk was ,,zolang (het leger) geen berouw toont". Ook aanwezig waren minister Enrique Krauss Rusque van binnenlandse zaken en verschillende Congresleden. Ongeveer 5.000 mensen trokken naar La Moneda, waar gewelddadigheden uitbraken toen zij een politiecorclon probeerden te doorbreken. De politie maakte gebruik van traangas, waterkanonnen en alluminium kogels; volgens een Chileens televisiestation was de politie geprovoceerd door betogers die stenen en *molotov-cocktails* gooiden. Een oudere man kwain in de buurt van hel paleis om het leven toen hij werd overreden door een waterkanon en een jongeman stierf op het kerkhof door een kogel uit een politiepistool. In bcrichten werd gesproken over 20 tot 50 gewonden en 75 tot 160 arrestanten.

Ook bij demonstraties op 10 september in Santiago. Concepcion en Valparaiso vielen gewonden en werden arrestaties gepleegd. Een factie van de Beweging van Revolutionair Links (MIR) eiste de verantwoordelijkheid op voor bomaanslagen in de hoofdstad. waarbij op 9 september twee winkels werden verwoest die eigendom waren van Ainerikaanse bedrijven (een van de twee maakte deel uit van de Amerikaanse fast-food-keten MacDonalds).

VOORVERKIEZISGEN PRESIDENTSCHAP

Op 23 mei versloeg senator Eduardo Frei Ruiz-Sagle de zoon van een oud-

president en reeds de presidentskandidaat van de Christen-Democratische Partij (PDC), zijn rivaal Ricardo Lagos van de Socialistische Partij van Chili (PSdeC) waardoor hij zich zeker wist van zijn presidentskandidatuur namens de regerende Coalitie van Partijen voor Democratie (CPD) Door deze voorverkiezing, de eerste sinds het herstel van de democratie in 1990, was Frei favoriet voor de presidentsverkiezingen die op 11 december gehouden zouden worden. Frei kreeg 60 procent van de 600.000 stemmen die de leden van de coalitiepartijen hadden uitgebracht, tegen 38 procent voor Lagos.

Op 8 augustus werd na een rumoerige vergadering van de Unie voor de Vooruitgang van Chili (UPC), een vijf partijen tellende rechtse kiescoalitie, Arturo Alessandri Besa, een zoon van Jorge Alessandri, die in 1938-'64 het presidentschap had bekleed, aangezen als kandidaat voor de in december te houden presidentsverkiezingen.

Presidentiële ambtstermijn

Een wetsvoorstel van de regering van president Aylwin oin een niet-verlengbare presidentiële ambtstermijn van vier jaar in te voeren leed schipbreuk, aangezien afwijkende voorstellen werden goedgekeurd door de Senaat (waarin aanhangers van de vroegere militaire dictator en huidige opperbevelhebber van het leger, generaal Pinochet, sterk vertegenwoordigd waren).

De grondwet van 1981, die was afgekondigd tijdens het militaire bewind (1973-'90), voorzag in een presidentiele ambtstermijn van acht jaar. In de door de Senaat op 14 oktober goedgekeurde versie werd weliswaar aanvaard dat de termijn vier jaar zou zijn, maar werd tevens een tweede termijn toegestaan. De Senaat nam het voorstel aan met 29 stemmen vóór. tien tegen en vier onthoudingen. De tegenstemmers u-aren senatoren die door Pinochet wa en benoemd vóór zijn machtsoverdracht. en senatoren van de rechtse Onafhankelijke Democratische Unie (UDI). De rechtse partij Nationale Vernieuwing (RN) stemde daarentegen vóór. na intensieve onderhandelingen met de regerende CPD.

Op 20 oktober stemde het Huis van Afgevaardigden met een ruime meerderheid vóór beperking van de presidentiele ambtstermijn tot vier jaar, zonder mogelijkheid tot verlenging.

Aylwins niet-verlengbare ambtstermijn van vier jaar. die in maart 1994 zou verstrijken, was duidelijk vastgelegd in een grondwetswijziging, die in juli 1989 bij referendum was goedgekeurd. In augustus 1991 had hij een initiatief van verscheidene partijen om zijn ambtsperiode met nog eens twee jaar te verlengen van de hand gewezen (zie pag. 750/2/3/-'91). Aylwins centrumlinkse CPD was erop gebrand de grondwet te wijzigen met betrekking tot de presidentiële ambtstermijn vóór de volgende presidentsverkiezingen. die in december zouden worden gehouden.

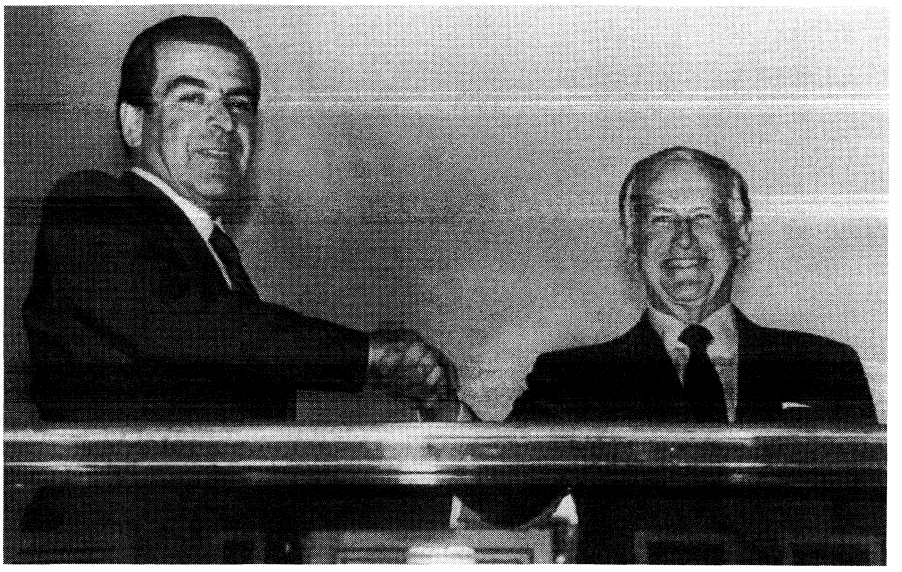

Eduardo Frei (1.)schudt de hand van zijn grootste rivaal voor het presidentschap. Arturo Alessandri (r),tijdens deverkiezingenop 11 december 1993.

PRESIDENTS- EN PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Bij de presidentsverkiezingen die op 11 december werden gehouden, behaalde Eduardo Frei Ruiz-Tagle, de kandidaat van de regerende CPD, een overweldigende overwinning; sedert 1931 had geen andere Chileense leider meer zo'n massale steun van het electoraat gekregen.

In zijn verkiezingsprogramma „Nieuwe Tijden" had Frei aangedrongen op grotere uitgaven voor gezondheidszorg en onderwijs. Ook wilde hij dat de president wederom de macht zou krijgen oin hoge militairen te benoemen en te ontslaan, een kwestie die van belang was gezien het feit dat de voormalige militaire leider generaal Augusto Pinochet Ugarte nog steeds opperbevelhebber van de strijdkrachten was. Frei suggereerde een mogelijk nationaal referendum over dit onderwerp indien hij, net als president Patricio Aylwin. geen goedkeuring van het Congres zou krijgen voor het herstel van deze presidentiële macht.

Volgens voorlopige officiële uitslagen kreeg Frei, senator voor de Christen-Democratische Partij (PDC) en zoon van oud-president Eduardo Frei Montalva (1964-'70), 58 procent van de 6.468.406 uitgebrachte stemmen. Zijn belangrijkste rivaal. Arturo Alessandri Besa, kreeg 24,4 procent als kandidaat van de rechtse Unie voor de Vooruitgang van Chili. een verbond van de gematigde partij Nationale Vernieuwing (RN), de pro-Pinochet Onafhankelijke Democratische Unie (UDI). de Centrum Unie (UCC) en andere rechtse partijen. Alessandri slaagde er niet in een breuk te slaan in het gematigde electoraat van de PDC en verloor bovendien stemmen aan de rechtse onafhankelijke kandidaat José Piñera Echenique, oud-minister tijdens het regime-Pinochet. die 6,3 procent kreeg. Op de vierde plaats kam de „eco-anarchistische" kandidaat Manfredo Max-Neef, die het buiten verwachting goed deed met 5.6 procent. Vijfde werd Eugenio Pizarro Poblete van het door de communisten gesteunde Democratische Alternatief van Links met 4,7 procent en zesde werd Cristian Reitze van de Humanistisch-Groene Alliantie met iets minder dan 1.2 procent.

Parlementsverkiezingen

In de tegelijkertijd gehouden verkiezingen voor het Congres slaagde de CPD er wederom niet in genoeg zetels te behalen voor een twee-derde meerderheid in beide kamers, die nodig was om de door het leger afgekondigde grondwet uit 1981 te hervormen. De PDC werd in haar pogingen belemmerd door dit dubbele meerderheidsprincipe - dat dooi het leger was ingevoerd voor de verkiezingen van 1989 om rechts een steuntje in de rug te geven - en door de aanwezigheid van negen niet-gekozen senatoren, die vlak vóór de verkiezingen van 1989 door de aftredende regering waren benoemd met een mandaat tot 1997. In de Kamer van Afgevaardigden behaalden de partijen van de regerende CPD 70 van de 120 zetels en kregen de rechtse oppositiepartijen 50 zetels.
Bij verkiezingen voor 18 van de 38 verkiesbare zetels van de 47 zetels tellende Senaat verloor de CPD een van haar 22 zetels aan rechts. dat daarmee op 16 zetels kwam; een van deze zetels bleef vacant.

Terwijl de verkiezingen het evenwicht tussen regering en oppositie vrijwel onveranderd lieten, deden zich binnen elk blok belangrijkeverschuivingenvoor.

In het regeringskamp was een ruk naar links te zien. De Socialistische Partij van Chili (PSdeC) en cle Partii voor Democratie (PPD) vergrootten hungezamenlijk stemmenaandeel tot 24 procent (tegen 18 procent in de gemeenteraadsverkiezingen van 1992, zie pag. 253/3 e.v.-93), terwijl dat van de PDC afnam van 28,9 naar 27 procrnt. In de Kamer van Afgevaardigden bezette de PDC nu 37 zetels (voorheen 39) en vergrootte de PPD haar zeteltal van zeven naar 15. voor een deel ten koste van de Radicale Partij (PR), die terugging van zes tot twee zetels. De Partij van Democratisch Links (PDI). die was gevormd door leden van de Communistische Partij van Chili (PCCh) die er wederom niet in slaagde in het parlement gekozen te worden, behaalde voor het eerst een zetel. De Allendistische Beweging van Deinocratiseh Links (MIDA) verloor haar twee afgevaardigden.

Aan oppositiezijde verbeterden de UDI. UCC en onafhankelijke rechtse afgevaardigden hun positie ten koste van de Rn'. die drie zetels verloor en uitkwam op 29. De RN maakte dit verlies in de Kamer van Afgevaardigden echter goed door haar vertegenwoordiging in de Senaat te vergroten van 11 tot 13

Conform de wensen van de pas gekozen president keurden leden van de regering en van de oppositie in het Congres op 14-15 december gezamenlijk een grondwetshervorming goed die de presidentiële ambtstermijn terugbracht van acht tot zes jaar, maar de mogelijkheid van herverkiezing uitsloot.

Een plenaire vergadering van het Congres inoest deze hervorming ratificeren vóór 11 maart 1994, de datum waarop de nieuwe president Frei beëdigd zou worden.

Op 16 december benoemde Aylwin minister van energie Jaime Toha Gonzalez tot minister van economie na het vertrek van Jorge Marshall naar de centrale bank.
Eind december maakte Frei zijn regering bekend.

Samenstelling van het kabinet

De nieuwe regering (die op 11 maart 1994 zou aantreden) was als volgt samengesteld:

Binnenlandse zaken - German Correa Diaz (PSdeC); buitenlandse zaken - Carlos Figueroa (PDC):defensie - Edmundo Perez Yoma (PDC):financiën - Eduardo Aninat (PDC); justitie - Soledad Alvear (PDC): openbare werken - Rieardo Lagos Escobar (PSdeC); riationale hulpbronnen - Adriana Drlpiano (PPD):arbeid en sociale zekerheid - Jorge Arrate (PSdeC); gezondheidszorg - Carlos Massad (PDC): mijnbouw - Benjamin Teplisky (pH): huisvesting en stadsontwikkeling - Eumundo Hermosilla (PDC); vervoer en telecommunicatie - Narciso Irureta (PDC); minister secretaris-generaal van de regering - Victor Manuel Rebolledo (PPD); minister secretarisgeneraal van de president - Genaro Arriagada (PDC); planning en samenwerking - Luis Maira (PSdeC).

SAMENWERKING MET RUSLAND

Tijdens een bezoek aan Rusland ondertekende president Patricio Aylwin op 3 juni een 11 punten tellende verklaring. waarmee een einde kwam aan een 20 jaar oude vijandschap, die begon toen Pinochet in 1973 met een staatsgreep de linkse UP-regering van president Salvador Allende ten val bracht. De verklaring behelsde onder meer overeenkomsten op het gebied van drugsbestrijding, culturele uitwisseling en bevordering van samenwerking op het gebied van handel en economie. Verwacht werd dat er in de toekomst ook op militair gebied samengewerkt zou worden.

(Vor.ber.pag. 253/3 e.v.-1993)

PERU

MILITAIR MACHTSVERTOON. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 21 en 22 april 1993 rolden tanks door de straten van de hoofdstad Lima als steunbetuiging aan generaal Nicolas de Bari Hermoza Rios, de bevelhebber van het leger en voorzitter van het gezamenlijk opperbevel van de strijdkrachten.

Het machtsvertoon volgde op beschuldigingen van linkse Congresleden dat het leger in 1992 negen studenten en een professor had geexecuteerd tijdens een inval op het terrein van de La Cantuta-universiteit. 30 km ten oosten van Lima. Op 23 april vaardigden de algemene bevelhebbers van de marine en de luchtmacht en de waarnemende directeur-generaal van de nationale politie een communiqué uit waarin zij hun steun aan Hermoza betuigden: de militaire leiding wees de beschuldigingen van de hand en voerde aan dat het onderzoek naar de 10 verdwijningen nog niet was afgerond.

Verjaardag coup

Hermoza Rios had op 4 april zijn trouw aan president Alberto Keinya Fujimori bevestigd. twee dagen voor de eerste verjaardag van de door het leger gesteunde presidentiële coup, waarbij de grondwet was opgeschort en het Congres en de rechterlijke macht op non-actief waren gesteld (zie pag. 471/1 e.v.-'92). Dezelfde dag had Fujimori tijdens een teievisieuitzending de coup gerechtvaardigd met de bewering dat de voor investeringen benodigde stabiliteit was hersteld en dat Peru niet meer het ;,gevaarlijkste land" van het continent was. dat werd ,,verwoest door terrorisme".

Guerrillastrijders van de maoistische beweging Sendero Luminoso (Lichtend Pad) pleegden ter gelegenheid van de verjaardag een bomaanslag op een winkelcentrum in Lima. die aan een beveiligingsbeainbte her leven kostte. Ookvoerdcnzij in Quesquenda. 500 km teil noorden van Lima. vanuit een hinderlaag een overval uit op veiligheidstroepen, waarbij zeven politiemensrn en drie soldaten om het leven werden gebracht.

Sendero-bevelhebbers die nog op vrije voeten waren beloofden het leven te beschermen van hun leider Abimael Guzrnan Renoso. die in september 1993 gevangen was genomen en een levenslange gevangenisstraf uitzat. Op 3 april nerd Guzman van het voor de kust gelegen eiland San Lorenzo overgebracht naar een nieuwe, streng beveiligde gevangenis van de marine in Callao. de havenstad bij Lima.

Ontsnapping uit gevangenis

Ten minste 70 gevangenen ontsnapten op 29 maart uit de Quencoro-gevangenis. 11 km van de provinciehoofdstad Cuzco in het hoogland van de Andes. De meesten van hen waren linkse guerrillastrijders van Sendcro Luminoso en de Revolutionaire Beweging Tupac Amaru (MRTA).

De uitbraak vond plaats na een aanval op de gevangenis door twee gewapende groepen, die een gat in een muur bliezen met behulp van een voertuig waarin zich een lading dynamiet bevond. Volgens onbevestigde berichten bevond Walter Palacios. een van de belangrijkste leiders van Sendero, zich onder de ontsnapte gevangenen. President Alberto Keinya Fujimori noeinde de inassale ontsnapping een .,tegenslag" in de strijd tegen het terrorisme.

Margot Dominguez. een militaire leider van Sendero, werd op 2 maart aangehouden in de hoofdstad Lima. Op 1 maart werd een leider van de MRTA, cominandant Danilo. gearresteerd.

Bij een aanval op een gevangenis in het noorden van Peru op 26 april werden door Sendero vier gedetineerde guerrillastrijders bevrijd.

Veroordelingvan guerrilla-leiders

MRTA-leider Victor Polay Campo, die in juni 1992 gevangen was genoinen (zie pag. 34/3-'93), werd op 3 april samen met Peter Cardenas. een andere hoge MRTA-bevelhebber. wegens verraad veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf. Lucero Pumpa, de nummer

twee van de MRTA die naar Frankrijk zou zijn uitgeweken, werd op 6 april bij verstek veroordeeld. Ook hem werd levenslang opgelegd

Een ander belangrijk MRTA-lid, Benjamin Renfigo. werd op 7 april gevangengenomen.

Militaire vonnissen in verband met couppoging november 1992

Het hof van beroep van de Hoge Militaire Raad sprak op 3 april het definitieve vonnis uit over officieren die terecht stonden wegens betrokkenheid bij de couppoging van november 1992 (zie pag. 332/2 e.v.-'93).

De rechtbank wijzigde de straffen die door de krijgsraad waren opgelegd aan zes officieren. onder wie generaal Jaime Salinas Sedo, wiens gevangenisstraf van acht jaar werd gehandhaafd maar wiens boete werd verminderd van 500.000 soles tot 250.000 soles, en generaal Manuel Obando Solas, die acht in plaats van zeven jaar gevangenisstraf en een boete van 60.000 in plaats van 50.000 soles kreeg. De vrijlating van acht officieren en de vonnissen van 19 anderen bleven gehandhaafd.

Regeling voor achterstallige schulden

De geplande storting van een kortlopend overbruggingskrediet dat was verleend door de Japanse Eximbank en het Amerikaanse ministerie van financiën (zie ook pag. 334/3-'93) stelde het land op 18 maart 1993 in staat ruim $ 1,7 mrd aan achterstallige schulden bij het Internationale Monetaire Fonds (IMF) en de Wereldbank af te lossen.

Het IMF verklaarde Peru op die dag weer bevoegd om de algemene middelen van het IMF te gebruiken en gaf zijn goedkeuring aan een krediet van drie jaar in de vorm van een extended fund facility (EFF) ter waarde van SDR 1.018 mrd (circa S 1,395 mrd). Peru was hierdoor in staat zijn geaccumuleerde rechten ter waarde van SDR 621 mln (circa $ 830 mln) te innen. die equivalent waren aan de achterstallige schulden bij het IMF die het direct daarvoor had afgelost. Met dit geld kon het land de VS en Japan weer terugbetalen. Door de aflossing van achterstallige schulden ter waa de van $ 900 mln bij de Werelclbank kwamen direct kredieten vrij ter waarde van $1.03 mrd.

Peru moest nog tot een overeenkomst komen met de westerse crediteurenlanclen van de Club van Parijs over schulden ter waarde van ruim $ 8 mrd en met commerciële crediteuren aan wie ongeveer S 6 mrd was verschuldigd. Verder stond het land $ 1,3 mrd in het krijt bij leveranciers. De totale buitenlandse schuld bedroeg S 21 mrd.

Schuldenherschikking

Op 5 mei besloot de ,,Club van Parijs" van westerse crediteurenlanden dat de $ 3,1 mrd aan aflossingen die in 1993-'95 betaald moesten worden. zouden worden verminderd met $ 1,883 mrd. De herschikte schulden zouden waar het ging om openbare ont~vikkelingsprogramma's in 20 jaar terugbetaald moeten worden en de andere kredieten in 15 jaar.

Kredieten van Wereldbank

De adviesgroep van de Wereldbank hechtte tijdens een vergadering op 22 juni in Parijs haar goedkeuring aan nieuwe leningen voor een periode van twee jaar ter ondersteuning van de onder schulden gebukt gaande Peruaanse economie. Het ging om S 700 mln aan bilaterale leningen en $ 200 mln aan multilaterale leningen via de Wereldbank. het IMF en de Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank (IDB).

Beschuldigingen over schending van mensenrechten

Op 8 mei wees president Fujimori in een televisie-interview berichten van de hand dat het leger in de nacht van 5 op 6 mei een couppoging had gedaan. Ook ontkende hij aantijgingen dat zijn veiligheidsadviseur kapitein Vladimiro Montesinos (zie pag. 471/3 e.v.-'92)en de opperbevelhebber van de strijdkrachten. generaal Nicolas de Bari Hermoza Rios. direct betrokken waren bij een eskader van de geheime dienst dat verantwoordelijk zou zijn voor recente verdwijningen en buitengerechtelijke moorden.

De aantijgingen tegen Montesinos en Herinoza waren afkomstig van generaal Rodolfo Robles Espinoza, die hoofd opleidingen van het leger was en afdelingen van het leger zou vertegenwoordigen die vijandig stonden tegenover Hermoza en Montesinos. Deze laatsten werden er ook van beschuldigd achter de moord op negen studenten en een professor van de ten oosten van Lima gelegen La Cantuta-universiteit in juli 1992 te steken (zie boven). Op 6 mei vroeg Robles met zijn twee zonen politiek asiel aan in de Amerikaanse ambassade in Lima: hij kreeg vervolgens asiel in Argentinie. Op 10 mei begon de Hoge Militaire Raad bij verstek een juridische procedure tegen hem. Hij werd beschuldigd van insubordinatie, belediging van superieuren, meineed en bezoedeling van de natie en de strijdkrachten.

Begin mei trok het Democratische Constituționele Congres (CCD), dat in november 1992 was opgericht met de taak de grondwet te hervormen en dat gedomineerd werd door aanhangers van Fujimori, dc grondwetsbepaling in die de voormalige Senaat van het Congres, die na Fujimori's coup in april 1992 was ontbonden (zie pag. 471/1 e.v.-'921, het recht gaf militaire benoemingen te ratificeren.

Op 28 mei las generaal (bd) José Pastor Vives, die van Fujimori gratie had gekregen voor zijn deelname aan de couppoging van november 1992 (zie pag 332/2 e v.-'93), een communiqué voor van elf andere gegratieerde officieren. Daarin ..bevestigden zij nogmaals de grondwettelijkheid" van hun actie en zeiden zu lichamelijk en geestelijk gemarteld te zijn na hun arrestatie.

Aanklachten wegeni verdwijningen

Op 16 december klaagde een speciale aanklager elf militairen aan wegens moord en ontvoering; zij werden verdacht van betrokkenheid bij de verdwijning van tien mensen van de Nationale Ondenvijsuniversiteit in juli 1992. Een dag' later werden tien van de elf verdachten gearresteerd.

De stap volgde op de weigering van de minister van defensie, generaal Victor Malca, het Congres enige inlichtingen te geven over het eigen onderzoek van de strijdkrachten naar deze zaak (zie boven).

Gewapende staking van guerrillabeweging

Ter viering van de dertiende ve jaardag van het begin van haar ,,oorlog" tegen de staat riep de maoïstische guerrillabeweging Sendero Luminoso op 17-19 mei een ,,gewapende staking" van 72 uur uit waardoor het verkeer in Lima, Ayacucho (in het zuidelijke hoogland) en in andere steden tot stilstand kwam; daarbij vielen acht doden en tien gewonden. Volgens deskundigen betekende het verminderde geweld in Lima dat de ervaren kaders van Sendero waren uitgedund en dat de aandacht was verschoven naar de politieke organisatie van arme gebieden.

De zuidelijk? stad Arequipa kwam net als Tacna, Puno en de omliggende gebieden zonder elektriciteit tc zitten nadat Sendero op 16 mei een aanslag had gepleegd op de Charcani waterkrachtcentrale in Arequipa.

Volgens berichten zouden MRTA-leider Lucero Cumpa Miranda en Luz Carizo Corneto Villalobos. hoofd van de MRTA-basis voor verbindingen en logistiek in de noordoostelijke stad Tarapoto, op 1 mei zijn gevangengenomen.

Bloedbad onder Indianen

Op 19 augustuszettenguerrillastrijders van Sendero Luminoso met hen verbonden Ashaninka-indianen aan tot een slachting waarbij 55 rivaliserende Ashaninka's de dood vonden. De slachtoffers vielen bij aanvallen op zeven dorpen die in de buurt lagen van de 300 kilometer ten oosten van de hoofdstad Lima gesitueerde moerasstad Satipo.

De wreedheid van de moorden n-as zelfs voor een door de gruwelen van 13 jaar burgeroorlog geharde bevolking schokkend. Veel slachtoffers waren onherkenbaar verininkt: 14 kinderen die nog in leven waren hadden ernstige brandwonden. verwondingen door kapmessen en speren. of afgesneden uren. Bij een aanslag die enkele dagen daarvoor had plaatsgevonden, vielen acht doden.

Overlevenden verklaarden dat de slachtpartij een vergeldingsactie was tegen dorpelingen die in het geweer waren grknmen tegen het gezag en de intimidaties van Sendero in de regio Om zichzelf te verdedigen hadden zij - vaak onder druk van het leger - rondas campesinas (plattelandsmilities) opgericht. Het geweld wierp de vraag op of het leger de plattelandsbevolking wel wilde en kon beschermen en of president Fujimoro zijn vaak herhaalde belofte dat Sendern in 1995 zou zijn opgerold wel waar konmaken.

Arrestatie van Sendero-leider. Guerrillastrijders geven zich over

Op 21 augustus werd Edmundo Cox Beauzeville (alias Federico), naar verluidt een ,.belangrijke" Sendero-leider, gearresteerd door de geheime politie.

Op 4 augustus maakten legerwoordvoerders bekend dat het noordoostelijke front van het MRTA ,,volledig" onder de voet was gelopen en dat de MRTA nog maar over drie van haar oorspronkelijke zeven commando-eenheden beschikte. die bestonden uit slechts 70 .,gedemoraliseerde" guerrillastrijders.

Nieuwe premier. Andere kabinetsbenoemingen

Bij een kabinetswijziging op 28 augustus werd Alfonso Bustamente y Bustamente benoemd tot de nieuwe premier. Daarnaast bleef hij aan als minister van industrie, handel, toerisme en integratie. Efrain Goldenberg Schreiber werd benoemd tot de nieuwe minister van buitenlandse zaken, Jaime Freundt-Thurne Oganguran tot minister van volksgezondheid cn Raul Vittor Alfaro tot minister van onderwijs.

Grondwetswijzigingen

Op 10 juni nam het Democratische Constituerende Congres (CCD) amendementen aan op de grondwet van 1979. In het CCD, dat in december 1992 was geïnstalleerd en werd geboycot door de grote oppositiepartijen. maakten de aanhangers van president Keinya Fujimori in de coalitie van Nieuwe Meerderheid (NM) en Verandering 90 (Cambio-90) de dienst uit (zie pag. 331/3 e.v.-'93). Door de amendementen kon een aftredende president herkozen worden en werd de doodstraf opnieuw ingevoerd voor terreurdaden.

Fujimori, die na zijn geslaagde presidentiële coup in april 1992 een autoritair bewind had ingesteld, had er geen geheim van gemaakt dat hij na afloop van zijn ambtstermijn in 1993 een tweede termijn ambieerde. Ook werd verwacht dat hij als voorstander van de doodstraf voor terrorisme zou proberen de wetgeving met terugwerkende kracht toe te passen op gevangen guerrillastrijders. onder wie Senderoleider Abimael Guzman Renoso

Begin augustus hield het CCD een definitieve stemming over de reeds in juni goedgekeurde grondu etswijzigingen.

Op 3 augustus werd na een geheime stemming met 55 tegen 21 stemmen en één onthouding de invoering van de doodstraf voor terroristische misdaden goedgekeurd.

Na een volgens berichten lang en verhit debat kreeg de president op 4 augustus met 51 tegen 24 stemmen toestemming zich nog voor één verdere ambtstermijn herkiesbaar te stellen. Afgevaardigden van de regerende en Fujimori-getrouwe Cambio 90-Nieuwe Meerderheidscoalitie steunden dit amendement. met uitzondering van Reinaldo Roberst, de voorzitter van de economische commissie van de CCD. die tegenstemde.

Ontwerp-grondwet aanvaard door Congres

Op 5 september rnaakte president Fujimori bekend dat de nieuwe ontwerpgrondwet, die op 31 augustus was goedgekeurd door het CCD, op 31 oktober aan het volk zou worden voorgelegd in een nationaal referendum. In een toespraak op 18 september zei hij dat het referendum zou dienen als motie van vertrouwen voor het nationale wederopbouwprogramma van de regering en het vredesproces. en dat zijn persoonlijke geloofwaardigheid afhankelijk was van de uitslag.

Het ontwerp bevatte een aantal controversiële bepalingen: (i) het invoeren van de doodstraf voor terroristische misdaden (zie boven); (ii) het opheffen van het verbod op herverkiezing van de president. en (iii) een op 9 augustus goedgekeurde maatregel waardoor de president de mogelijkheid kreeg militairen te bevorderen en het vetorecht van het Congres werd ingetrokken.

Het ontwerp werd kritisch ontvangen door de oppositie omdat de president er teveel macht door kreeg. Op de dag dat Fujimori op 18 september zijn toespraak hield, betoogden studenten aan de San Marcos-universiteit van Lima tegen het grondwetsontwerp. Volgens de staatsomroep had de politie ingegrepen toen de demonstratie in geweld ontaardde en had zij de betoging uiteengedreven met traangas cn schoten in de lucht.

De Algemene Confederatie van Peruviaanse Arbeiders (CGTP) organiseerde op 29 september een demonstratie waarin werd opgeroepen ,,nee" te stemmen in het referendum. De politie dreef de bijeenkoinst uit elkaar, omdat die volgens hen onder de heersende noodtoestand in Lima verboden was, en arresteerde vijftien mensen, onder wie de secretaris-generaal van de CGTP, Teodulo Hernandez De CGTP beschuldigde de autoriteiten ervan dat zij probeerden ,de oppositie, die het recht had om het beleid van de regering-Fujimori in het openbaar te verwerpen, het stilzwijgen op te leggen".

De voormalige secretaris-generaal van de Verenigde Naties, Javier Perez de Cuellar, bevestigde in augustus dat de Christelijke Volkspartij (PPC) hem gevraagd had zich kandidaat te stellen in de presidentsververkiezingen van 1995.

Referendum over grondwet

Op 31 oktober werd een referendum gehouden over het nieuwe grondwetsontwerp, dat op 31 augustus was goedgekeurd door het Democratisch Constituerende Congres (CCD) (zie boven).

Krachtens de 206 artikelen tellende nieuwe grondwet mocht president Fujimori zich in 1995 herkiesbaar stellen. Het Congres werd teruggebracht tot Pén kamer met 120 leden. die allen van één nationale lijst gekozen zouden worden. Ook de doodstraf werd u-eer ingevoerd voor terroristen (maar of deze ook met terugwerkende kracht gold voor gevangen guerrillastrijders bleef twijfelachtig). Gratis universitair onderwijs en het recht op een vaste betrekking werden afgeschaft. Het CCD. dat werd beheerst door aanhangers van Fujimori, had deze voorzieningen in juni en augustus aanvankelijk goedgekeurd als amendementen op degrondwet uit 1979 (zie boven).

Op het stemmen werd toezicht gehouden door een delegatie van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS).maar volgens de politieke oppositie en de vakbonden was hun anti-referendumcainpagne ernstig ontwricht door het lcgcr cn door het feit dat de regering de media in handen had. Soldaten gebruikten traangas en waterkanonnen om een studentenbetoging tegen het referendum uiteen te jaren in de hoofdstad Lima op 28 oktober

Op 9 november werd de officiële uitslag van het refe endum bekendgemaakt,

r

De overwinningsmarge van de regering van ongeveer 5 procent was veel kleiner dan \,erwacht. Terwijl in Lima tweederde van de kiezers vóór had gestemd. had meer dan de helft van de departementen de nieuwe grondwet verworpen. President Alberto Keinya Fujimori had gehoopt op een aantal ..ja"-stemmers dat in de buurt zou liggen van zijn persoonlijke populariteitsscorevan 70 procent.

Acties van Sendero Luminoso

Terwijl de regering haar beleidsprogramma presenteerde in het Congres biel op 24 september in Lima de stroom uit tengevolge van sabotage die werd toegeschreven aan guerrillastrijders van Sendero De aanslag viel ook samen met de publikatie van cijfers van het Gezamenlijk Commando van de Strijdkrachten over de oorlog tegen de guerrillabeweging, waarvan de activiteiten ,,subversieve volkenmoord" werden genoemd Volgens het rapport waren in totaal 23 332 mensen gedood (onder wie 2 232 leden van de veiligheidstroepen) en waren 11 084 ,,terroristische misdadigers" gevangen genomen

Vredesaanbod van Guzman

Op 1 oktober liet president Fujimori tegenover de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in New York weten dat hij een van 15 september daterend schriftelijk vredesaanbod van Abimael Guzman Renoso, de gevangen leider van Sendero Luminoso, om de 13 jaar durende burgeroorlog te beëindigen had afgewezen.

Het aanbod werd herhaald in een tweede brief van 6 oktober. waarin Guzman toegaf dat de regering Sendcro Luminoso in de voorgaande 18 maanden zware nederlagen had toegebracht Hij weigerde echter een oproep te doen aan zijn aanhangers om de wapens neer te leggen.

In de media werd getwijfeld aan de echtheid van twee video's van de regering. waarop te zien was dat Guzman en zijn rechterhand, Elena Reboredo Iparayuirre. de teksten lazen en ondertekenden. Sendero-leiders die waren ondergedoken in Lima. wezen de films als trucages van de hand. De zware autobom die Sendero op 22 oktober in Lima tot ontploffing bracht en waarbij drie mensen gedood en 50 anderen gewond werden, werd door velen gezien als een teken van steun voor Guzman of als een afwijzing van zijn vredesaanbod door dissidente Sendero-leden.

De twijfel over de spontaneïteit van het vredesaanbod nam verder toe toen bekend werd dat een speciale ..gezant" van Fujimori (naar men meende zijn zeer omstreden veiligheidsadviseur kapitein Vladimiro Montesinos. zie pag. 333/3 e.v.-'93 en boven) ten opzichte van de guerrillaleiders een ..systematische benadering" had aangewend met als doel hun capitulatie.

Critici van de regering zeiden dat het tijdstip waarop het vredesaanbod cn de videofilms openbaar werden geinaakt. bedoeld was om het referendum te beïnvloeden.

Anti-terrorismewetten versoepeld

Op 13 november keurde het CCD een nieuwe wet goed. die de krachtens een anti-terrorismewet in mei 1992 opgeschorte burgerrechten van van terrorisme verdachte personen (zie pag. 34/2/3-'93) herstelde.

Veroordelingen konden nu herzien worden zonder dat de verdachte nieuw bewijsmateriaal moest overleggen. Van terrorisme verdachte personen konden niet langer bij verstek berecht worden en konden op borgtocht worden vrijgelaten. Een andere wet. die op 26 november van kracht werd, herstelde de omstandigheid dat er voor een arrestatie een arrestatiebevel nodig was.

Bij een reeks bomaanslagen in Lima vielen medio november een dode en vier zwaar gewonden.

Gevangen Sendero-leiders werden op 28 oktober 1993 voor de foto bijeengebracht. V.l.n.r. staand: Angelica Salas, Osman Morote en Martha Huatay; zittend. Elena Iparraguirre, Abimael Guzman en Maria Pantoja.

Aanslagen op een bank op 18 november, nabij het ministerie van defensie op 19 november cn op het Amerikaans-Peruviaans Cultureel Instituut op 20 november werden toegeschreven aan Sendero Luminoso Een andere aanslag inet een autobom op 18 november was volgens de politie het werk van de ILIRTA.

De ontdekking van vijf lijken medio november op een schietbaan van de politie buiten Lima leidde tot een nieuwe oproep om een gerechtelijk onderzoek in te stellen naar de moord op negen studenten en een professor in juli 1992 (zie ook boven). In juli 1993 waren de overblijfselen van vijf andere lichamen gevonden.

In oktober had Fujimori bekendgemaakt dat het leger een eigen onderzoek was begonnen en vier officieren had gearresteerd. onder wie majoor Santiago Martin Rivas. Mensenrechtenorganisaties waren skeptisch over de uitkomst van dit onderzoek. Zij beweerden dat de moorden waren gepleegd door een doodseskader van het leger, dat banden onderhield met de presidentiele veiligheidsadviseur kapitein Vladimiro Montesinos en met legerbevelhebber generaal Nicolas de Bari Hermoza Rios. Het legeronderzoek was pas begonnen nadat de regering de verzekering had gegeven, dat er geen hoge legerofficieren voor een onderzoekscommissie van het Congres hoefden te verschijnen.

Nieuwe grondwet van kracht

Op 29 december stelde president Fujimori de nieuwe grondwet, die in het referendum van oktober was goedgekeurd (zie boven), formeel in werking. Hij noemde de tekst een ,,nieuwe dageraad voor Peru". Leden van de oppositie in het Democratische Constituerende Congres boycotten de officiële plechtigheid, omdat de nieuwe grondwet naar hun mening eerder een dekmantel voor een autoritair de facto bewind was dan een grondwet. Juan Chavez Molina, een lid van de Nationale Kiesraad (JNE), zei dat de regering niet de twee-derde meerderheid had behaald die nodig was om de grondwetswijzigingen goed te keuren.

Op 12 december had de JNE bekendgemaakt dat twee series van op 10 december bekendgemaakte referendumresultaten ongeldig zouden worden verklaard vanwege ,.typografische fouten". Volgens de definitieve cijfers bedroeg het aantal ..ja"-stemmen 52,24 procent (blanco en ongeldige stemmen niet meegerekend); 3.878.964 mensen hadden ,.ja" gestcmd. 3.545.699 ,,nee", 215.613 blanco en 518.274 stemmen waren ongeldig. De raad wees aantijgingen van de hand over onregelmatigheden in de uitslagen van Lima. Puno en Ayacucho, waardoor volgens de oppositie het referendum gunstig was uitgevallen voor de rcgering.

President Alberto Fujimori (1.)tekent op 29 december 1993 de nieuwe grondwet. Naast hem de voorzitter van het Deinocratische Constituerende Congres. Jaime Yoshiyama.

Garcia verlaat APRA

Oud-president Alan Garcia Perez trad te op 25 december uit de Amerikaanse Revolutionaire Volksalliantie (APRA).

Betrekkingen met Venezuela

Op 5 november werden de diplomatieke betrekkingen tussen Peru en Venezuela, die na de presidentiële coup in april 1992 waren opgeschort (zie pag. 471/1 e.v.-'92), volledig hersteld.

(Vor.ber.pag. 331/3 e.v.-1993)

VERENIGDE STATEN

SPECIALE CONGRESVERKIEZINGES

De politieke voorspoed van president Bill Clinton liep een deuk op door een verpletterende Democratische nederlaag bij de speciale Senaatsverkiezingen in Texas, waarvan de tweede ronde plaatsvond op 5 juni 1993. Aanleiding tot de verkiezingen was de benoeming van Lloyd Bentsen tot minister van financiën.

Kay Bailey Hutchinson, hoofd van de afdeling financien van de staat Texas, die de verkiezingen gebruikte als een referendum over Clintons moeizaam verlopend presidentschap en diens begroting. kreeg 68 procent van de stemmen. terwijl de Democratische interim-senator Bob Kreuger niet verder kwam dan 32 procent. Het was de grootste Republikeinse overwinning bij verkiezingen voor het gouverneurschap. het presidentschap of voor de Senaat in 118 jaar. In 19 van de 34 traditioneel Democratische stemmende districten behaalde Hutchinson een ruime overwinning Beide kandidaten hadden tijdens de eerste ronde op 1 mei 29 procent van de stemmen behaald. maar de stemmen van de twee andere Republikeinse kandidaten cn van een onafhankelijke kandidaat waren in de beslissende ronde voor het grootste deel naar Hutchinson gegaan.

Door de nederlaag in Texas werd de Democratische meerderheid in de Senaat verkleind tot 56-44. De Deinocratische meerderheid in het Huis van Afgevaardigden bleef 259-176, nadat de Democraten de zetel van Wisconsin op 5 mei ternauwernood hadden weten te behouden.

Bij de verkiezingen in Wisconsin (voor de zetel die vrijkwam toen Les Aspin minister van defensie werd) had de Democratische kandidaat Peter Barca de Republikein Mark Neuinann verslagen met 55.578 tegen 54.838 stemmen, maar pas nadat hij zich had gedistantieerd van Clintons economische voorstellen. mer name van de BTU-energiebelasting.

KANDIDATCCR GUINIER VOOR FUNCTIE OP MINISTERIE VAN JUSTITIE INGETROKKEN

Op 3 juni besloot Clinton de kandidatuur van Lani Guinier, een zwarte professor in de rechten die hij had voorgedragen als hoofd van de afdeling Burgerrechten van het ministerie van justitie, in te trekken. Dit besluit, dat een storm van protest veroorzaakte van de kant van zwarte-burgerrechten- en vrouwengroepen; werd algemeen als een blunder beschouwd.

Guinier, een goede vriendin uit de studententijd van de president en zijn vrouw Hillary Rodham Clinton. was door conservatieve tegenstanders van haar benoeming afgeschilderd als een „quota-koningin", die vast besloten was de Wet op het Stemrecht te ondermijnen door etnische minderheden te *he*voordelen ten koste van het democratische principe een-mens, een-stem. Tijdens het conflict hleek dat slechts weinig mensen die standpunten innamen over de kandidatuur van Guinier, haar doorwrochte artikelen in academische tijdschriften hadden gelezen. Daarin uitte zij twijfel over traditionele visies op stemrechten en werkte zij nieuwe theorieën en voorstellen uit over meer zeggenschap voor minderheden. Clinton, die in allerijl enkele van haar artikelen had gelezen, kwam tot de slotsom dat hij het niet eens was met haar ideeën. Op 4 juni verklaarde Guinier tijdens een persconferentie dat zij nog steeds veel respect voor Clinton had en het met hem eens w-as dat ..een polariserende discussie over rassen" niet wenselijk was. Zij zei het echter te betreuren dat zij niet in staat was gesteldzich te verdedigen voor een benoemingscommissie van de Senaat.

Van de regering had alleen minister van justitie Janet Reno haar openlijk gesteund. Progressieve Democraten hadden hun twijfels geuit en de conservatieve vleugel van de partij had zich aangesloten bij het Republikeinse verzet tegen haar.

Lani Guinier verklaart op 4 juni 1993 tegenover de pers dat president Clinton en anderen haar publikaties verkeerd hebben geïnterpreteerd.

De nieuwe opperrechter Ruth Bader Ginsburg houdt op 10 augustus 1993 in het Witte Huis een persconferentie. Achter haar president Bill Clinton.

BENOEMING AAN HOOGGERECHTSHOF

Een andere controverse betrof de nominatie door Clinton op 14 juni van Ruth Bader Ginsburg voor de opvolging van rechter Byron R. White in het door conservatieven beheerste Hooggerechtshof. White had in maart aangekondigd met pensioen te zullen gaan (zie pag. 481/1-'93).

De gematigde Ginsburg. de eerste kandidaat voor het Hooggerechtshof van een Democratischc uresident in 25 jaar, was aanvaardbaar voor de belangrijkste Republikeinen in de Senaatscommissie voor justitie. Voordat zij in 1980 werd benoemd tot federaal rechter, was zij raadsvrouw voor de Amerikaanse Unie van Burgerrechten. Hoewel ze baanbrekend werk had verricht op het gebied van vrouwenemancipatie, was ze door vrouwengroepen bekritiseerd vanwege haar mening dat het in 1973 door het Hooggerechtshof gegarandeerde recht op abortus wellicht te ver ging. Zij had ook de vakbonden van zich ve reemd, door uitspraken die in het voordeel van grote ondernemingen uitvielen, evenals de lobby van homoseksuelen, omdat zij het wettige recht van het Pentagon om homoseksuelen te ontslaan, had verdedigd.

Ginsburg kwam aanvankelijk niet voor op Clintons lijst met drie kandidaten en op 14 juni brak hij kwaad een persconferentie af toen een journalist suggereerde dat hij een zigzagkoers had gevolg bij de benoeming. Minister van binnenlandse zaken en voormalig presidentskandidaat Bruce Babbitt, die aanvankelijk de belangrijkste kandidaat was, werd door Republikeinse tegenstanders als een ,,politiek figuur" beschouwd die ongeschikt was voor het Hof, en was er in de conservatieve pers van beschuldigd gokschulden te hebben en steekpenningen van de mafia te hebben geaccepteerd. De gematigde rechter Stephen Breyer uit Massachusetts. een van de andere kandidaten. viel af na onthullingen dat hij en zijn vrouw pas zeer onlangs sociale-verzekeringspremies voor hun huishoudhulp hadden betaald. Pogingen om Breyers kandidatuur te redden door verzachtende omstandigheden aan te voeren, leidden tot beschuldigingen dat er voor mannen andere normen werden gehanteerd dan voor vrouwen als het om benoemingen op hoge posten ging (soortgelijke problemen hadden ertoe geleid dat Zoë Baird en rechter Kimba Wood zich als kandidaat voor her ministerschap van justitie moesten terugtrekken, zie pag. 258/2/3-'93 en 476/3 e.v.-'93).

Op 3 augustus bekrachtigde de Senaat met 93 tegen drie stemmen de benoeming van rechter Ruth Ginsburg tot lid van het Hooggerechtshof. Zij werd de 107de opperrechter en was pas de tweede vrouw in de geschiedenis, die zitting had in dit uit negen leden bestaande rechtscollege.

BURGEMEESTERSVERKIEZINGEN IN LOS ANGELES

De verkiezing van de blanke conservatieve Republikein Richard Riordan tot burgemeester van Los Angeles werd eveneens als een nederlaag voor Clinton beschouwd. In de beslissende kiesronde versloeg hij op 8 juni de Democraat Michael Woo met 56 tegen 46 procent bij een opkomst van 43 procent. Hij was de eerste Republikeinse burgemeester van Los Angeles sinds 1961. Hij zou op 1 juli aantreden als opvolger van Tom Bradley, de zwarte burgemeester van de stad die na twintig jaar met pensioen ging.

Hoewel de burgemeestersverkiezing formeel geen partijkwestie was, was ze toch partijpolitiek gekleurd, aangezien Riordan werd gesteund door de Republikeinse gouverneur Pete Wilson en Woo door Clinton. De campagne u-as echter vooral gericht op de presentatie van de kandidaten in de media cn nauwelijks op politieke meningsverschillen. Beiden benadrukten het belang van misdaadpreventie en het scheppen van banen in de door de recessie getroffen stad, die nog niet helemaal van de onlusten van 1992 was bekomen.

Riordan, een katholieke zakenman cn miljonair die nog nooit een politieke functie had bekleed. had de voorkiezingen op 20 april onverwacht gewonnen. Hij beloofde 3.000 extra politiemensen aan te stellen, en trok de stemmen van de rijke, blanke middenklasse- minderheid in de voorsteden die gebiologeerd was door openbare veiligheidskwesties Zijn imago als kandidaat met een zakeninstict die de economie waarschijnlijk uit het slop zou halen, raakte ook een snaar in de Spaanstalige en zwarte gemeenschappen. Woo, een Chinese Amerikaan uit een welvarende familie en gedurende acht jaar gemeenteraadslid voor Hollywood, kreeg het leeuwedeel van de zwarte en Aziatische kiezers en een aanzienlijk deel van de Spaanstalige kiezers achter zich. maar wist slechts in geringe mate de steun van blanken te trekken. (Van de inwoners was 40 procent van Latijns-Amerikaanse afkomst, bijna 20 procent zwart en 10 procent Aziatisch; veel Latijns-Amerikanen en Aziaten waren echter niet stemgerechtigd, omdat ze niet als burger stonden ingeschreven of niet als kiezer geregistreerd waren.)

GENERAAL MET PENSIOEN NA OPMERKINGEN OVER CLINTON

Clinton verklaarde op 15 juni dat hij zich niet ,,persoonlijk" aangesproken voelde door de geringschattende opmerkingen die een hoge Amerikaanse officier over hem had gemaakt, maar dat zulke opmerkingen over hem in zijn rol als ,,opperbevelhebber" een zeer slechte zaak waren.

Tijdens een erebanket in mei in Nederland noemde de Amerikaanse luchtmachtgeneraal-majoor Harold N. Campbell, een Vietnamoorlogsveteraan met hoge onderscheidingen en drager van de Silver Star. Clinton een ,,dienstplichtontduiker", een ,,hasjroker" en een ..rokkenjager". De luchtmacht maakte op 18 juni bekend dat Campbell een boete van S 7.000 zou krijgen, zichneerlegde bij een reprimande en op 1 juli met pensioen zou gaan.

RUIMTEONDERZOEK

Op 28 juni stemde Het huis van Afgevaardigden met 220 tegen 196 stemmen voor een bescheidener ruimtestation Freedom. Het herziene project, dat kon rekenen op de steun van de regering-Clinton, zou de volgende vijf jaar waarschijnlijk $ 2,1 mrd per jaar kosten. Nog eens $ 5,5 mrd zou nodig zijn om het ruimtestation voor het einde van de eeuw geschikt te maken voor het verblijf van astronauten.

FBI-DIRECTEUR ONTSLAGEN

Op 19 juli 1993 werd William S. Sessions door president Bill Clinton ontslagen als directeur van het Federaal Onderzoeksbureau (Federal Bureau of Investigation, FBI).

Sessions, die aan het zesde jaar bezig was van zijn tienjarige ambtstermijn als directeur (zie pag 4012-'88 voor zijn benoeming).was de eerste FBI-chef die ontslagen was. Clinton verklaarde de stap met het argumenl dat minister van justitie Janet Reno en hij overeen waren gekomen dat er voldoende ..ernstige vraagtekens" gesteld konden worden bij Sessions gedrag die ervoor zorgden dat hij ,.niet langer het Bureau kan leiden" en dat het tijd u-erd dat de ,,misdaadbestrijders de leiding (krijgen)die ze verdienen".

President Bill Clinton (r.) stelt op 20 juli 1993 de nieuwe toekomstige directeur van de FBI. Louis J. Freeh (l.).voor aan de pers.

Het ontslag beëindigde een buitengewone periode van zes maanden die in januari 1993 was begonnen met de publikatie van een vernietigend rapport van het bureau van ethiek van het ministerie van justitie. Daarin werd Sessions beschuldigd van talloze schendingen van de gedragscode. zoals het gebruik maken van auto's, vliegtuigen en personeel van de FBI voor persoonlijke doeleinden (zie pag. 482/2/3-'93). Reno en Clinton hadden daarop steeds grotere druk uitgeoefend op Sessions om af te treden. maar zonder resultaat. Op 17 juli culmineerde de affaire in een ontmoeting tussen Sessions, Reno en Bernard Nussbaum, adviseur van het Witte Huis, waarbij de FBI-directeur te horen kreeg dat hij onmiddellijk moest aftreden of anders ontslagen zou worden.

Op een persconferentie direct na zijn ontslag maakte Sessions de .,lage aanvallen" op zijn integriteit belachelijk en bleef hij volhouden dat er in de periode waarin hij de FBI had geleid, ,,verbazingwekkende prestaties" waren verricht. Hij zei dat zijn koppige weigering om af te treden was voortgekomen uit zijn wens de ..onafhankelijkheid" van de FBI te behouden

Op 20 juli maakte Clinton bekend dat hij de 43-jarige Louis J. Freeh. een rechter aan de federale districtsrechtbank van Manhattan, had aangezocht om Sessions op te volgen. Freeh, wiens benoeming op 6 augustus werd bekrachtigd door de Senaat, was tien jaar FBI-agent geweest en genoot de reputatie een van de onkreukbaarste tegenstanders van de georganiseerde misdaad in de VS te zijn.

Op 1 september werd Freeh officieel beëdigd.

COMPROMIS OVER HOMOSEKSUELEN IN DE STRIJDKRACHTEN

Op 19 juli maakte Clinton eindelijk de herziene plannen van zijn regering bekend over het controversiële thema van homoseksuelen in de strijdkrachten. Ondanks zijn duidelijke verkiezingsbelofte een eind te maken aan het verbod op homoseksuelen, was het beleid waartoe Clinton uiteindelijk besloot - na zes maanden onderhandelen met het ministerie van defensie - een compromis. dat ver afstond van zijn oorspronkelijke plan. Homoseksuelen mochten alleen in het leger dienen wanneer zij niet voor hun seksuele geaardheid uitkwamen en deze niet in praktijk brachten.

Clintons poging om onmiddellijk na zijn ambtsaanvaarding in januari 1993 zijn verkiezingsbelofte na te komen, had geleid tot een storm van protest in het militaire establishment en was gestuit op onverzoenlijke tegenstand vanuit het Congres. Het verzet was zo groot dat het beleidsplan een half jaar op de plank werd gelegd in afwachting van verder overleg (zie pag. 472/1 e.v.- '93). Mede dank zij de verkiezingsbelofte had 80 procent van de homoseksuele kiezers op Clinton gestemd.

Clinton zei bij de bekendmaking van het nieuwe beleid - dat bestond uit een richtlijn van minister Les Aspin van defensie aan de gezamenlijke chefs van staven, die op 1 oktober 1993 zou ingaan - dat het weliswaar ,,niet identiek (was) met enkele van mijn eigen doelstellingen" maar toch ,,een eerzaam cornpromis" was. De kern van het compromis was dat het algehele verbod op homoseksuelen in de strijdkrachten werd opgeheven. Ook zou op het recruteringsbureau niet langer gevraagd worden naar iemands seksuele geaardheid, een praktijk die gedurende de overlegperiode op last van de president was afgeschaft. Krachtens het nieuwe beleid konden militairen echter uit de diens! morden gezet voor bijna alle homoseksuele gedragingen waaruit de ..neiging of intentie" tot homoseksuele activiteit bleek. ongeacht de plaats waar deze gedragingen plaatsvonden. Bovendien zou iedereen die openlijk verklaarde homoseksueel te zijn aanleiding geven tot de veronderstelling dat hij van plan was de militaire gedragsregels te overtreden.

Het nieuwe beleid werd door veel homoseksuele pressiegroepen veroordeeld als een verraad van Clintons verkiezingsbelofte en als een teken van de bereidheid toe te geven aan heteroseksuele onverdraagzaamheid.

Gerechtelijke uitspraak over anti-homoseksuele wet in Colorado

De bekendmaking van het nieuwe beleid viel samen met de uitspraak van het Hooggerechtshof van Colorado dat Amendement 2. dat in november 1992 door de kiezers in de staat aangenomen maatregelen tegen homoseksuelen bevatte (zie pag. 38/3-'93), waarschijnlijk een schending betekende van de rechten van het individu zoals neergelegd in de Amerikaanse grondwet en daarom niet ingevoerd mocht worden. Het Hof wees er ook op dat beleid, dat fundamentele rechten beknotte, .,niet aan een stemming onderworpen mag worden".

Amendement 2, dat de bescherming van homoseksuelen tegen discriminatie op het gebied van werk en huisvesting ophief, was door 53 procent van de kiezers goedgekeurd, maar was aangevochten door organisaties voor de rechten van homoseksuelen. Homoseksuelen hadden daarop Colorado geboycot, waardoor de staat naar schatting $ 33 mln aan congresinkomsten gederfd had. Het vonnis van het Hof had landelijke betekenis. omdat Florida, Maine. Idaho en Michigan soortgelijke amendementen orenvogen.

Uitspraak over discriminatie homoseksuelen in strijdkrachten

Onderminister Edwin Dorn van defensie gaf op 1 oktober een memorandum uit waarin de strijdkrachten werd gelast de invoering van het in juli bekendgemaakte beleid van de regering-Clinton over homoseksuelen in de strijdkrachten op te schorten. Het me-

morandum beval onmiddellijk een einde te maken aan ontslagprocedures en nadelige activiteiten tegen militairen uitsluitend op grond .,van zijn of haar homoseksuele geaardheid of verklaarde homoseksualiteit".

Het memorandum werd uitgegeven een dag nadat rechter Terry J Hatter \an de Amerikaanse districtsrechtbank in Los Angeles een ingrijpende uitspraak had gedaan waardoor alle discriminatie van homoseksuelen in het leger werd verboden. De uitspraak werd gedaan in de zaak van onderofficier Keith Meinhold, die uit de marine was ontslagen nadat hij had toegegeven homoseksueel te zijn. In een eerdere uitspraak had Hatter dit ontslag ongrondwettelijk verklaard en had hij gelast dat Meinhold zijn haan terugkreeg. Hatter herhaalde dit vonnis en verbood tevens alle discriminatie. waarbij hij waarschuwde dat als de regering zich niet aan het vonnis hield en zich schuldig maakte aan minachting van het hof. zij kon rekenen op een boete van minstens $ 10.000 per dag. Het ministerie van defensie bekritiseerde het vonnis als een ernstige bedreiging voor het leiden van de strijdkrachten en liet weten zo snel mogelijk tegen de uitspraak in beroep te zullen gaan. Op 29 oktober oordeelde het Hooggerechtshof dat de regering haar beleid betreffende homoseksuelen in de strijdkrachten mocht voortzetten, zolang het beroep van het ministerie van defensie tegen de uitspraak van de lagere rechtbank in behandeling was.

Uitspraak hof van beroep over homoseksuele marinestudent

Op 16 november vernietigde het federale Amerikaanse hof van beroep in het district Columbia het vonnis van een lagere instantie door de Amerikaanse marineacademie te gelasten een student te laten afstuderen die in 1987 de academie had moeten verlaten nadat hij had toegegeven homoseksueel te zijn. Het hof beval de marine tevens de student, adelborst Joseph C. Steffan, een aanstelling te geven.

Het hof was van oordeel dat het ongrondwettelijk en ,.fundamenteel onrechtvaardig" was Steffan tot het afbreken van zijn studie te hebben gedwongen ,,uitsluitend op grond van een eerlijke bekentenis over een seksuele voorkeur die verschilt van die van de meerderheid. een voorkeu die onbezoedeld is door zelfs het geringste spoortje wangedrag". Hoewel deze zaak speelde vóór recente proefprocessen tegen het compromisbeleid van de regering-Clinton betreffende homoseksuelen in de strijdkrachten, werd dit alleiwege beschouwd als een duidelijke wettelijke uitspraak tegen het beleid van .,niets vragen, niets zeggen", dat de regering was overeengekomen met het ministerie van defensie.

PRESIDENTIELE GOEDKEURING SLUITING MILITAIRE BASES

Op 2 juli nam de regering ongewijzigd de aanbeveling over van een onafhankelijke instantie (de commissie voor de sluiting en hergroepering van bases, Base Closing and Realignment Commission) die 129 binnenlandse militaire bases voor sluiting had geselecteerd. Clinton maakte ook een pakket van $ 5 mrd bekend dat hij ,,een nog nooit vertoonde federale inspanning" noemde om de gevolgen van de sluitingen voor de economie van de ergst getroffen gemeenschappen te verzachten.

De sluitingen. waaronder die van 35 grote bases, zouden doorgaan tenzij het Congres ze binnen 45 werkdagen zou verwerpen. Minister Aspin aan defensie had ook 92 bases in het buitenland aangewezen die gesloten of ingekrnrnpen moesten worden. Veel van deze bases lagen in Duitsland en hun sluiting kwam overeen met het doel van Clintons regering om de Amerikaanse militaire aanwezigheid in Europa tot 100.000 manschappen te verminde en, 50.000 minder dan hetgeen zijn voorganger George Bush van plan was geweest.

RAPPORT OVER ONTSLAG PERSONEEL REISBUREAU. DOOD VAN PERSONEELSLID WITTE HUIS

Op 2 juli werd een intern rapport gepubliceerd over het ontslag van zeven medewerkers van het reisbureau van het Witte Huis in mei (zie pag. 706/2/3-'93). Volgens het rapport was er weliswaar sprake geweest van ,,financieel wanbeheer" bij het reisbureau, maar had de regering niet correct gehandeld door de werknemers te ontslaan en door de FBI in te willen schakelen bij het onderzoek naar de zaak.

Bij de presentatie van het rapport gaf de stafchef van het Witte Huis, Thomas McLarty, - die samen met de directeur van het bureau voor manageinent en begroting. Leon E. Panetta, het onderzoek had geleid - de verzekering dat de interne procedures gewijzigd werden om herhaling van het incident te voorkomen. Het rapport noemde verscheidene Witte-Huisfunctionarissen die onjuist gehandeld hadden. en deed de aanbeveling om viif ontslagen functionarissen - degenen die niet verantwoordelijk waren geweest voor het financiële beheer - weer in dienst te nemen.

Op 20 juli werd in een park in Virginia het lichaam gevonden van Vincent Foster jr, vice-adviseur van het Witte Huis, die kennelijk zelfmoord had gepleegd. Foster jr, een jeugdvriend van Clinton, was in het rapport weliswaar niet rechtstreeks bekritiseerd maar hij was wel nauw betrokken geweest bij de affaire met het reisbureau.

PROCES TEGEN VOORMALIG DIRECTEUR POSTKANTOOR VAN HUIS VAN AFGEVAARDIGDEN

Op 19 juli bekende de voormalige directeur van het postkantoor van het Huis van Afgevaardigden, Robert V. Rota, voor een federale rechtbank schuld aan een aanklacht wegens samenzwering en aan twee aanklachten wegens verduistering. Ook bekende hij verscheidene Congresleden geholpen te hebben bij het verduisteren van geld uit het postkantoor van het Huis. Uit de bewijsstukken van de rechtbank bleek dat Dan Rostenkowski, Democratisch afgevaardigde voor Illinois en de voorzitter van de machtige commissie voor financiën, een van de Congresleden was die van deze fraude geprofiteerd hadden.

Rota's samenwerking met de federale aanklagers en zijn schuldbckentenis. inruil u-aarvoor hij strafvermindering kreeg, betekenden een belangrijke doorbraak in het onderzoek naar het schandaal rond het postkantoor van het Huis. dat nadat het schandaal aan het licht was gekomen en Rota in maart 1991 gedwongen ontslag had genomen, op dood spoor geraakt leek te zijn. Rota's bekentenis was brisant omdat ze verklaringen bevestigde die een andere werknemer van het postkantoor, James Smith. medio 1992 had gedaan. Op basis van Smiths beschuldigingen hadden de federale aanklagers de officiële onkostennota's van Rostenkowski en twee andere Democraten in het Congres in beslag genomen.

Algemeen werd aangenomen dat Rota's schuldbekentenis de inbeschuldigingstelling van Rostenkowski aanzienlijk dichterbij had gebracht. Gezien de enorme invloed en macht van deze parlementariër in het Huis en de essentiele rol van de commissie voor financiën in de onderhandelingen over Clintons plannen voor vermindering van het overheidstekort en de hervoriningen van de gezondheidszorg die op dat moment werden geformuleerd, werd het mogelijk gedwongen vert ek van Rostenkowski uit de politiek beschouwd als wellicht schadelijk voor de regering-Clinton.

Op 24 juli gaf Rostenkowski, die een nieuw advocatenteain had aangetrokken om de aantijgingen te bestrijden, voor het eerst een publieke reactie. Verwijzend naar de ,,vele oneerlijke, valse en ongegronde aantijgingen", verklaarde hij ,,onschuldig aan enige vorm van overtreding" te zijn.

ARRESTATIE VAN MOSLIMFUNDAMENTALISTEN EN HUN LEIDER

Op 24 juni arresteerde de FBI in New York acht moslim-fundamentalisten. Zij werden beschuldigd van het beramen van bomaanslagen op het VN-gebouw, het FBI-hoofdkwartier in New York en autowegtunnels naar Manhattan. Zij werden ook beschuldigd van plannen om VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali. de Republikeinse Senator van New York, Alfonse D'Amato, en de joodse politicus Dov Hikinduit Brooklyn te vermoorden.

Na de arrestatie van de acht werd sterk aangedrongen op de inhechtenisneming van hun geestelijk leider, sjeik Umar Abdul Rahman. een 55-jarige blinde aan suikerziekte lijdende geestelijke die verbonden was aan een moskee in de stad Jersey. Enkele van de acht gearresteerde moslims, die werden beschuldigd van het beramen van boni- en moordaanslagen in de stad, waren volgelingen van Rahman, net als de moslims die eerder waren opgepakt in verband met de bomaanslag op het World Trade Center in februari (zie pag. 485/1 e.v.-'93 en boven).

Het besluit om Rahman niet in hechtenis te nemen gaf aanleiding tot protesten van joodse belangengroeperingen en van D'Amato. Hoewel ei- onvoldoende bewijs was om Rahman aan te klagen in verband met de bomaanslagen, gaf minister Janet Reno FBI-agenten op 1 juli opdracht hem op te pakken. Dit gebeurde nadat de voorwaardelijke vrijlating waardoor Rahman op vrije voeten kon blijven hangende zijn beroep tegen uitwijzing. was herroepen. Rahman was in juli 1990 de VS binnengekomen op een toeristenvisuin en had later een verblijfsvergunning gekregen als geestelijke. Deze was in maart 1993 echter ingetrokken omdat hij zijn strafblad in Egypte verzwegen had.

Rahman werd op 2 juli gearresteerd en vastgehouden in een federaal huis van bewaring. Het ministerie van buitenlandse zaken bevestigde op 6 juli dat het een uitleveringsverzoek van de Egyptische regering had ontvangen zodat Rahman in Egypte berecht kon worden in verband met het uitlokken van rellen tegen de regering (zie pag. 651/2-'93). De federale Raad van Beroep voor Immigratie wees op 9 juli Rahmans aanvraag voor politiek asiel in de VS af en handhaafde het uitleveringsbevel tegen hem.

Op 23 juli arresteerden de federale autoriteiten Matarawy Mohammed Said Saleh in verband met de in juni ontdekte samenzwering. Na zijn arrestatie bevestigden de autoriteiten dat iedereen die gezocht werd in verband met die zaak in hechtenis was genomen.

Rahman aangeklaagd wegens terrorisme

Op 26 augustus werd sjeik Umar Abdul Rahman met veertien van zijn volgelingen in New York aangeklaagd wegens het beramen van ,,stadsterreur tegen de Verenigde Staten".

Rahman was een van de 24 verdachten geweest die waren berecht voor betrokkenheid bij de moord op de Egyptische president Anwar Sadat in 1982, maar hij was vrijgesproken. In 1989 was hij vrijgesproken van het aanzetten tot rellen tegen de Egyptische regering. Zijn beroep tegen de dreigende uitzetting werd op 1ti augustus afgewezen door de Amerikaanse districtsrechter Charles L. Brieant; in zijn vonnis stelde Brieant dat de regering gerechtigd was Rahman als ..een gevaar voor de veiligheid van de Verenigde Staten" te beschouwen. Hij besliste echter dat het bevel tot uitzetting niet oniniddellijk mocht worden uitgevoerd om Rahnian de gelegenheid te geven tegen dit vonnis in beroep te gaan bij een hogere instantie.

Kaping KLM-vliegtilig

Op de dag voor Rrieants vonnis kaapte een Egyptische volgeling van Rahman een Boeing 737-400 van KLM die van Tunis op weg was naar Amsterdam.

De kaper dwong het vliegtuig te landen in Dusseldorf. waar hij de 131 passagiers en vijf van de zeven bemanningsleden vrijliet. Hij eiste de vrijlating van Rahinan en het uitvoeren van sancties tegen Servië, dat de Servische nationalistische troepen in Bosnië had gesteund in hun strijd tegen de Bosnische moslims. Vlak voordat het ultimatum van de kaper zou aflopen wisten de twee overgebleven beinanningsleden in de vroege ochtend van 16 augustus te ontsnappen. De politie bestormde daarop het vliegtuig en sloeg de kaper. die ongewapend bleek te zijn. in de boeien.

Soedan geplaatst op lijst terroristische staten

Verscheidene verdachten die waren aangeklaagd in verband met de beraming van bomaanslagen in New York, waren Soedanezen en op 18 augustus maakte minister Warren Christopher van buitenlandse zaken bekend dat Soedan geplaatst zou worden op de lijst van landen die door de VS werden aangeduid als .,staten die het terrorisme steunen".

Soedan. het zevende land op de lijst (naast Iran. Irak, Syrië, Libië. Cuba en Noord-Korea),kn-ain met onmiddellijke ingang niet langer in aanmerking voor niet-humanitaire hulp. In 1992 bedroeg de Amerikaanse import uit Soedan $11 mln, terwijl de export naar het land $ 53 mln bedroeg. In dezelfde periode werd humanitaire hulp ter waarde van $ 71 mln verstrekt. grotendeels aan slachtoffers van de langdurige burgeroorlog in het land.

Ondanks hardnekkige geruchten dat er een verband bestond tussen de beraamde bomaanslagen in New York en Soedan. bagatelliseerden functionarissen van hei Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken de rol die het FBI-onderzoek gespeeld zou hebben bij de beslissing. Volgens hen was de beslissing daarentegen genomen na een acht maanden durend onderzoek van de inlichtingendiensten naar tie Soedariese politiek. Daaruit was geconcludeerd dat de islamitisch-fundamentalistische regering van Soedan consequent onderdak, veilige doortocht en militaire training had verschaft aan ten minste vijf terroristische groeperingen.

De beslissing werd ook gezien als een gebaar van goede wil naar Egypte, dat Soedan er voortdurend van beschuldigd had het islamitische fundamentalisme in Egypte aan te moedigen. Als onderminister van buitenlandse zaken in de regering-Carter was Christopher nauw betrokken geweest bij het totstandbrengen van het Camp David-akkoord tussen Egypte en Israël in 1979. Algemeen bekend was zijn mening dat de Amerikaanse regering in de voorgaande jaren haar Egyptische bondgenoot had verwaarloosd. Recentelijk waren de betrekkingen tussen de twee staten erg stroef geworden naar aanleiding van de zaak-Rahman (zie boven).

ERNSTIGE OVERSTROMINGEN IN MIDDEN-WESTEN

Na twee maanden van zware regenval kreeg het Midden-Westen van Amerika in juli te kampen met ernstige overstromingen toen het rivierenstelsel van Mississippi en Missouri over een lengte van 500 km buiten zijn oevers trad. Ten minste 41 mensen kwamen om het leven en meer dan 40.000 vierkante km akkerland kwam onder water te staan.

Vooral Iowa werd zwaar getroffen. Des Moines. de grootste stad van de staat, kwam zonder drinkwate te zitten toen de waterzuiveringsinstallatie van de stad werd verontreinigd door de overstroming. Ook delen van Wisconsin. Illinois, Missouri, Minnesota, Nebraska en Zuid-Dalrota werden ernstig getroffen. Er kwam een enorm hulpprogramma van de grond waarbij vrijwilligers, liefdadigheidsinstellingen en de Nationale Garde betrokken waren.

President Clinton bracht verscheidene bezoeken aan de get offen gebieden en verklaarde deze tot rampgebieden, waardoor ze in aanmerking kwamen voor directe federale hulp. Ook maakte hij een plan voor noodhulp ter waarde van $ 3 mrd bekend en op 17 juli riep hij gouverneurs en functionarissen van negen staten in het Midden-Westen bijeen voor een ,,overstromingstop". Het noodhulppakket werd op het einde van de maand uiteindelijk goedkeurd nadat ei in het Huis van Afgevaardigden enige vertraging was opgetreden ten gevolge van discussies over de financiering ervan.

Algemeen werd echter erkend dat er meer geld nodig was aangezien de schattingen over de schade eind juli al $12 mrd bedroegen en bijna dagelijks stegen. Er werd gevreesd dat de totale schade hoger zou uitvallen dan de S 25 mrd schade die in 1992 door de orkaan Andrew was

veroorzaakt. Daarmee zou de overstroming de duurste natuurramp in de Amerikaanse geschiedenis worden.

Terwijl het Midden-Westen n-crd geteisterd door onophoudelijke regenval. ging de oostkust van het land medio juli gebukt onder een hittegolf met temperaturen van tegen de 40". Alleen in Philadelphia stierven volgens berichten ai meer dan 50 mensen. terwijl het uiteindelijke dodental naar verwachting boven de 100 zou liggen.

Op zijn vierde reis naar het door overstromingen geteisterde Midden-Westen maakte president Clinton op 11 augustus van de gelegenheid gebruik om een wet te ondertekenen die $ 5,7 mrd aan hulp vrijmaakte voor het gebied. Het geld, dat via een omvangrijk net van federale bureaus verspreid zou worden, kwam bovenop de $500 mln die al aan noodhulp was toegezegd.

Het eerder die maand door het Congres goedgekeurde noodhulppakket bestond uit $ 2.38 mrd voor uitkeringen aan door de ramp getroffen boeren: $ 2 mrd voor het herstel van nutsvoorzieningen en huizen: S 389 mln voor bedrijfsleningen; $ 235 mln voor het repareren van dijken: $ 200 mln om het lange-termijnherstel te ondersteunen: $ 200 mln voor noodherstelplanning: en $ 175 mln voor herstel van wegen en bruggen.

BEGROTINGSPAKKET GOEDGEKEURD

Na een lange partijpolitieke strijd slaagde president Bill Clinton er ternauwernood in zijn begrotingspakket, waarmee hij het overheidstekort wilde terugdringen, door het Congres te loodsen. Na intensieve onderhandelingen tussen de president en zijn mede-Democraten in het Congres werd het pakket op 5 augustus in het Huis aangenomen met 218 tegen 216 stemmen. De dag daarna stemde de Senaat met 51 tegen 50 voor de maatregelen, waarbij de stem van de voorzitter van de Senaat, vice-president Al Gore, de doorslag gaf. Niet één Republikein in Huis en Senaat stemde voor het pakket, terwijl 41 Democraten in het Huis en zes in de Senaat tegen de president stemden.

Het pakket, gebaseerd op twee wetten die met veel moeite in juni waren aangenomen (zie pag. 707/3 e.v.-'93):beoogde het tekort in vijf jaar met $496 mrd terug te dringen door middel van bezuinigingen van $ 253 mrd en belastingverhogingen van $ 241 mrd. Bob Dole. de Republikeinse leider in de Senaat, noemde dit schamper de ,.grootste belastingverhoging in de wereldgeschiedenis". Meer dan 80 procent van de nieuwe inkomsten zou naar verwachting komen van mensen wier jaarinkomen boven $ 200.000 lag, terwijl mensen met een inkomen tot $ 27.000 per jaar zouden profiteren van belastingverlaging. De positie van de middengroepen zou grotendeels hetzelfde blijven. behalve waar het de verhoging van de indirecte belastingen op benzine en diesel betrof

Veel van Clintons economische prioriteiten kwamen ook in de herziene begroting voor. zoals uitgebreide loonsubsidies en belastingvermindering voor de laagstbetaalden; meer geld voor voedselbonnen en kindervaccinatie; nieuwe fiscale prikkels om bedrijfsinvesteringen in stedelijke gebieden en op het platteland te bevorderen. Het uiteindelijke pakket bevatte ook een verhoging van de inkomstenbelasting van de rijkste 1,2 procent der belastingbetalers (een stijging van 31 naar 36 procent met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 1993) en verhogingen van de belasting op sociale uitkeringen voor de bovenste 12.8 procent der uitkeringsgerechtigen

Andere maatregelrn redden het echter niet in de politieke strijd. Clintons voorstel om een brede energiebelasting te heffen - oorspronkelijk bedoeld om het milieu te beschermen en de Amerikaanse afhankelijkheid van buitenlandse olie te verminderen - werd teruggebracht tot een verhoging van de federale accijns op benzine van $ 0.043 per gallon. De voorgestelde verhoging van de vennootschapsbelasting werd zodanig gewijzigd dat de geldende schaal van 34 procent alleen zou stijgen tot 35 procent wanneer het belastbaar bedrijfsinkomen boven $ 10 mln kwam (met terugwerkende kracht vanaf 1 januari); de investeringsaftrek voor het bedrijfsleven werd geschrapt: de voorstellen om mazen in het belastingnet te dichten. waarvan Amerikaanse bedrijven profiteerden die in het buitenland opereerden, werden afgezwakt; en de geplande belastingverhogingen voor sociale uitkeringen vielen lager uit.

Met Clintons handtekening kreeg het economische pakket op 10 augustus kracht van wet. De president maakte van die gelegenheid gebruik Democraten en Republikeinen op te roepen de partijpolitieke stellingen te verlaten, waardoor het aanvaarden van de begroting zo moeilijk was geweest.

Tijdens de plechtigheid hield Clinton een pleidooi voor een eendrachtige benadering van de komende wetgevende taken toen hij zei dat ,,we niet kunnen slagen wanneer de partijpolitieke verbittering, rancune en het geruzie geen einde neemt" De president klaagde dat de bevoiking in de vijf maanden die waren verstreken sedert de begrotingsplannen openbaar waren gemaakt, ,,teweinig (gehoord had) over de echte discussie" en verkeerd was geïnformeerd door degenen die politieke munt wilden slaan uit de begrotingsperikelen en niet geïnteresseerd waren in economisch herstel.

Hoewel de stemming in beide huizen voor Clinton bijzonder krap uitviel. betekende de uiteindelijke goedkeuring van het economische pakket een grote overwinning voor de regering en droeg ook bij aan een nieuw elan voor een presidentiële ambtsperiode waarin. na een onzekere start. belangrijke onderdelen van de binnenlandse agenda langzaam werden omgezet in wetgeving. Gezien het unanieme Republikeinse verzet en de lauwe Democratische steun bleek uit de goedkeuring van het pakket tevens dat Clinton in staat was het Congres naar zijn hand te zetten doordat hij een meerderheid had kunnen vormen voor een van de ingewikkeldste begiotingspakketten met belastingverhogingen en bezuinigingsmaatregelen waarover ooit in het Congres gedebatteeid u as Ondanks de vele compromissen was bovendien Clintons stiategische doelstelling intact gebleven om het overheidstekort :n vijf jaar met bijna $ 500 mrd te verminderen en bijna alle belastingsverhogingen af te wentelen op de rijken

Het lange-termijneffect van de beloften die Clinton inderhaast had gedaan om een meerderheid in het Congres achter het pakket te krijgen. bleef echter ongewis. Men meende dat Clinton aan de vooravond van de stemming had beloofd om nog eens $ 5 mrd à $ 10 mrd te bezuinigen op de overheidsuitgaven: om de groei van de uitkeringsuitgaven terug te dringen in plaats van te bevriezen; en om een stemming mogelijk te maken over een grondwetswijziging die van de aanvaarding van een sluitende begroting een constitutionele eis maakte.

CONGRES KEURT NATIONAAL DIENSTVERLENINGSPROGRAMMA GOED

Naast de goedkeuring van het begrotingspakket stond het Congres vlak voor het zomerreces in augustus op het punt een wet goed te keuren waarmee Clintons nationale dienstverleningsprogramma van start zou gaan. Hierdoor zouden jongeren in aanmerking komen voor studiefinanciering wanneer ze twee jaar lang gemeenschapsdiensten zouden verrichten.

Clinton. die tijdens zijn verkiezingscampagne een zeer omvangrijk diensverleningsprogramma had voorgesteld, was in maart met een bescheidener maar nog altijd kostbaar plan gekomen (zie pag. 481/1/2/ en 70813-'93) Toen de benodigde wetgeving de Senaat had bereikt. werd zij daar door Republikeinen opgehouden. De obstructie werd op 3 augustus doorbroken. maar pas nadat de omvang van het geplande programma verder was verkleind. In het uiteindelijke compromis. dat op 4 augustus werd aanvaard door de afgevaardigden van Huis en Senaat, was sprake van slechts 100.000 jongeren die betrokken zouden worden bij het driejarige programma. Iedere jongere zou twee jaar lang voltijds voor het federale minimumloon werken in gemeenschapsprojecten, waarna hij of zij in aanmerking kwam voor een studiebeurs van $ 9.450. De compromiswet werd op 6 augustus aangenomen door het Huis.

Als zich in het eerste jaar werkelijk de geplande 20.000 vrijwilligers zouden aanmelden, zou het nieuwe dienstverleningskorps groter zijn dat het Vredeskorps ooit was geweest. In tegenstelling tot eerdere dienstverleningsprogramma's zou de structuur van dit programma in hoge mate gedecentraliseerd zijn en zouden uitgaven en overheadkosten bij wet beperkt zijn.

Op 8 september werd de wet op de instelling van een nationaal dienstverleningsprogramina door de Senaat aangenomen. Hiermee passeerde de wet de laatste hindernis.

ORIVANGRIJK PAKKET MAATREGELEN TEGEN MISDAAD BEKENDGEMAAKT

In augustus onthulde Clinton eveneens een omvangrijk pakket maatregelen ter bestrijding van de misdaad. De verkoop van wapens zou verder aan banden worden gelegd, er zouden 30.000 nieuwe politieagenten worden aangesteld en de doodstraf zou vaker worden voltrokken. Waar het geld vandaan moest komen om het op $ 5 mrd begrote pakket, dat op 11 augustus werd gepresenteerd, te bekostigen. werd niet aangegeven, maar Clinton maakte duidelijk dat hij beide partijen in het Congres zou vragen om die onderdelen van het pakket te steunen waarvoor wetgeving nodig was.

Bij de presentatie van de maatregelen betreurde Clinton het feit dat in de vorige vier jaar 90.000 Amerikanen waren verinoord en herinnerde hij zijn gehoor eraan dat het ,.de eerste taak van iedere overheid is de veiligheid van haar burgers zeker te stellen". Hij noemde het pakket een .,belangrijke afbetaling" van zijn verkiezingsbelofte om de stijging van de geweldsmisdaden te bestrijden.

De specifieke voorstellen behelsden onder meer:

Politieagenten. Clinton vroeg $3.4 mrd om 50.000 nieuwe agenten aan te nemen die zich zouden wijden aan ,,gemeenschapstaken". Ook stelde hij voor jonge mensen studiebeurzen te geven wanneer ze daarna bij de politie zouden gaan.

Vuurwapens. Clinton herhaalde nog eens dat hij achter de Brady-wet stond (vernoemd naar de persattaché van het Witte Huis die ernstig gewond werd bij de moordaanslag op president Reagan in 1981), die een wachttijd van vijf dagen wilde instellen bij de aankoop van handvuurwapens. Ook gaf hij oninid-dellijk opdracht de import van semi-automatische pistolen te verbieden en de uitgifte van vergunningen aan wapenhandelaren strenger te controleren.

Doodstraf. Clinton wilde de categorieën van federale misdaden waarop de doodstraf stond uitbreiden. Ook wilde hij de beroepsmogelijkheden van ter dood veroordeelde gevangenen beperken tot één hoger beroep zodat de eenmaal opgelegde doodstraf met minder vertraging kon worden uitgevoerd.

President Bill Clinton (m.)maakt op 11 augustus 1993 bekend dat generaal John M. Shalikashvili (r.)generaal Colin Powell (l.) zal opvolgen als voorzitter van de gezamenlijke stafchefs.

NOMINATIE VAN NIEUWE STAFCHEF

Op 11 augustus koos president Clinton de 57-jarige generaal John M. Shalikashvili tot zijn kandidaat voor de opvolging van generaal Colin Powell als voorzitter van de gezamenlijke stafchefs, de hoogste militaire post van het land. Indien de Senaat akkoord ging zou Shalikashvili's tweejarige ambtstermijningaanop 1 oktober 1993.

Shalikashvili werd geboren in Polen als de zoon van een voormalige Sowjet-officier uit Georgië. Hij emigreerde in 1932 op 16-jarige leeftijd naar de VS, nam dienst in het leger als geu-oon soldaat, vocht in Vietnam en werd uiteindelijk bevorderd tot viersterrengeneraal. In 1991 leidde hij ,,Operation Provide Comfort". een humanitaire hulpoperatie in Koerdistan die door veel waarnemers werd beschouwd als het prototype van het soort missies dat de Amerikaanse troepen waarschijnlijk zouden uitvoeren na het einde van de Koude Oorlog. Medio 1992 werd hij bevordercl tot opperbevelhebber van de NAVO in Europa. waarmee hij veel hogere commandanten passeerde.

Shalikashvili's benoeming kwam op een precair moment aangezien de Amerikaanse strijdkrachten na de Koude Oorlog te maken kregen met grote bezuinigingen en er een fundamentele herbezinning plaatsvond op hun rol. De spanning werd nog gevoed door specifieke moeilijkheden tussen het militaire establishment en de regering-Clinton. omdat de president zich in het verleden had gekeerd tegen de oorlog in Vietnam en zich nu inzette voor het toelaten van homoseksuelen in het legei-

De nominatie van Shalikashvili viel samen met een bekendmaking door minister van defensie Les Aspin, waardoor een recente richtlijn van het korps mariniers werd teruggedraaid. Deze richtlijn, die de recrutering van gehuwden met ingang van 30 september 1995 wilde verbieden, was op 5 augustus uitgevaardigd door de commandant van het marinekorps, Carl E. Mundy Jr, en kwam voort uit grote bezorgheid over het aantal gestrande huwelijken onder mariniers.

Benoeming van ministers voor marine en luchtmacht

Op 5 augustus keurde de Senaat de benoeming goed van Sheila Widnall tot minister voor luchtmacht. Zij werd de eerste vrouw die aan het hoofd kwam te staan van een tak van de Amerikaanse strijdkrachten.

De benoeming van de 55-jarige Widnall, een vliegtuigbouwkundig ingenieur en adjunct-hoofd van het Massachusetts Institute of Technology (MIT), volgde op die van John Dalton tot minister voor marine. De regering. die bekritiseerd werd vanwege het trage tempo waarmee burgertopfuncties in het Pentagon werden opgevuld, had nog geen kandidaat gevonden als minister voor het leger

VRIJSPRAAK IN BCCI-PROCES

Op 14 augustus sprak een Newyorkse rechtbankjury de 46-jarige advocaat Robert Altman uit Washington vrij van vier beschuldigingen in verband met het schandaal rond de Bank of Credit and Commerce International (BCCI). die in juli 1991 over de kop was gegaan (zie pag. 225/1 e.v.-'92). Altman werd onschuldig bevonden aan één aanklacht wegens bankfraude en aan drie

aanklachten wegens het indienen van valse documenten bij de controledienst van het bankwezen van de staat New York. In juli had de jury vier andere aanklachten wegens gebrek aan bewijs niet ontvankelijk verklaard.

Altman en de 86-jarige Clark Clifford. die in 1968-'69 minister van defensie was geweest. waren partners bij een vooraanstaand advocatenbureau in Washington. In juli 1992 w-aren zij in staat van beschuldiging gesteld (zie pag. 302/1/2-'92). Clifford stond niet terecht vanwege zijn slechte gezondheid. De officier van justitie van Manhattan voerde aan dat Altman de overname door BCCI van First Xinerican Bankshares. waar hij en Clifford van 1982-'91 hoge functies hadden bekleed. willens en wetens had beraamd. De advocaten van Xltnîan betoogden dat hij werd gebruikt als zondebok door de controledienst van het bankwezen. die er niet in geslaagd was aan het licht brengen dat First American in strijd met de wet door BCCI was overgenomen. In april 1993 waren federale aanklachten ingetrokken om de voortgang van het Newyorkse proces mogelijk te maken. Het was niet bekend of deze opnieuw zouden morden ingediend (zie ook pag. 25/2-'94).

HOOFDPUNTEN VAN HERVORMING GEZONDHEIDSZORG

Meteen na de goedkeuring door het Congres van zijn plan om het overheidstekort terug te dringen (zie boven), begon president Clinton op 16 augustus met zijn campagne voor een ingrijpende hervorming van de Amerikaanse gezondheidszorg. In een toespaak op een bijeenkomst van het Nationale Genootschap van Gouverneurs (National Governors' Association, NGA) in Tulsa in de staat Oklahoma onderstreepte Clinton dat er dringend behoefte was aan een door werkgevers betaalde ziektekostenverzekering voor hun werknemers. Dit concept zou naar werd verwacht de kern vormen van de voorstellen die waren opgesteld door een werkgroep onder leiding van Clintons vrouw Hillary Rodham Clinton en die in september openbaar gemaakt zouden worden.

Clinton erkende dat het niet gemakkelijk zou worden om de hervormingen door het Congres te loodsen. maar benadrukte dat ,,iedere Amerikaan inoet weten dat de gezondheidszorg niet betaald wordt door een goede fee". Werkgevers te laten zorgen voor de verzekering van ziektekosten. zei hij, was de enige eerlijke manier om iedereen medische verzorging te geven. Nog afgezien van het feit dat de hervormingen medische zorg garandeerden. moesten ze ook gebaseerd worden op het concept van ,,beheerde zorg" door de particuliere ziektekostenverzekeraars in stand te houden, terwijl tevens goedkopere en preventieve gezondheidszorg moesten worden bevorderd. Clinton steunde ook het verminderen van de bureaucratie in de gezondheidszorg. u-ilde meer geld voor medisch onderzoek en was voor de hervorming van het schadevergoedingensysteem voor arbeiders die getroffen werden door met de werkplek verband houdende kwetsuren en ziekten.

De belangrijkste adviseur van de president op het gebied van de gezondheidszorg, Ira Magaziner, suggereerde later dat de nieuwe werkgeversverplichtingen zouden worden uitgesmeerd over vijf tot zeven jaar. Hoewel de werkgevers 80 procent van de verzekeringspremies moesten gaan betalen, zou er een plafond worden gesteld aan de totale kosten, voor kleine bedrijven vermoedelijk 3.5 procent van de totale loonkosten en voor grotere organisaties 7 tot 7,5 procent.

Officiële presentatie van hervormingen in gezondheidszorg

In een 53 minuten durende toespraak tot het Congres, die op de televisie werd uitgezonden, maakte president Clinton op 22 september officieel een plan bekend om het Amerikaanse systeem van gezondheidszorg te hervormen. Het langverwachte voorstel vormde de meest ingrijpende hervorming van het Amerikaanse sociale stelsel in de laatste vijftig jaar en had tot doel iedere Amerikaan te voorzien van een permanente ziektekostenverzekering.

In een toespraak. die herhaaldelijk werd onderbroken door geestdriftig applaus. beklemtoonde Clinton het belang van .,een ziektekostenverzekering voor iedere Amerikaan. een gezondheidszorg die nooit kan worden weggenomen. een gezondheidszorg die er altijd is". Clinton noemde het bestaande Amerikaanse stelsel van gezondheidszorg - waarin 37 miljoen mensen onverzekerd waren en daarom geen recht hadden op medische hulp - .,het duurste en meest verkwistende systeem op aarde" en kenschetste zijn hervorming als de ..meest dringende prioriteit" waarvoor het land zich zag gesteld.

Het nieuwe plan. dat tevoren al bijna geheel was uitgelekt en eerder die maand in de vorm van een wetsontwerp naar het Congres was gezonden. behelsde naast de handhaving van vele aspecten van het bestaande systeem van ziektekostenverzekering ook een uitbreiding en rationalisering van het bereik ervan door een coinbinatie van marktwerking en federale regulering. De kern van het plan werd gevormd door het voorstel om grote consumentenorganisaties in het leven te roepen. die als regionale gezondheidsorganisaties werden aangeduid. Hun onderhandelingspositie zou sterk genoeg zijn oin van concurrerende artsen en ziekenhuizen goedkope medische zorg van hoge kwaliteit te verkrijgen. Elke organisatie zou voorlichting geven over de prijs en de hulp. die binnen haar gebied werden aangeboden door onderling concurrerende ziektekostenverzekeringen Elke ziektekostenverzekering zou een door. de federale regering gegarandeerd minimumniveau van gezondheidszorg moeten aanhieden De mensen konden kiezen tussen de concurrerende ziektekostenverzekeringen. Werkgevers zouden 80 procent van de premies betalen en werkne iners de resterende 20 procent. Regeringssubsidies zouden echter garanderen dat de ziektekostenpremies niet meer zouden bedragen dan 8 procent van de totale loonkosten van een bedrijf en ingeval he? kleinere ondernemingen betrof. niet meer dan 3,5 procent. Zelfstandigen, werklozen en mensen met een laag inkomen zouden rechtstreeks overheidssubsidies krijgen om een ziektekostenverzekering af te sluiten. Verder zou iedere burger een ziekteverzekeringskaart krijgen - Clinton liet tijdens zijn toespraak een model van deze kaart zien -, die zou worden gebruikt om de toegang tot de gezondheidszorg te waarborgen.

Hoewel het plan was gebaseerd op het concept van gereguleerde concurrentie, zou toch een ongekende mate van federale controle worden ingevoerd door de oprichting van een Nationale Gezondheidsraad, die bevoegdheden zou krijgen om op alle terreinen van de gezondheidszorg regelingen te treffen. Deze raad zou worden gemachtigd om het groeipercentage van de premies voor ziektekostenverzekeringen te beperken. Verder zou dit orgaan het niveau kunnen bepalen van de uitgaven voor nationale ziektekostenverzekeringen als Medicare (het op dat moment bestaande stelsel voor medische hulp aan bejaarden. dat in het nieuwe systeem van kracht zou blijven voor degenen die er gebruik van wilden maken). Clinton stelde voor de $ 700 mrd kostende hervormingen te financieren door de invoering van nieuwe ,,zondebelastingen" op tabak en, mogelijk. op alcohol. Verder zei hij dat voor de financiering van het plan niet nog meer nieuwe belastingen nodig zouden zijn.

Na de officiële bekendmaking van het plan begonnen Clinton en vooraanstaande leden van de regering aan een reeks landelijke campagnes om steun voor het voorstel te verwerven.

Hillary Rodham Clinton, die aan het hoofd stond van de u-erkgroep die acht maanden had gewerkt aan de uitwerking van het voorstel, verscheen voor een aantal commissies van het Huis van Afgevaardigden en de Senaat om toelichting te geven op onderdelen van de voorstellen. Daarmee werd ze de derde presidentsvrouw in de Amerikaanse geschiedenis - na Eleanor Roosevelt en Rosalynn Carter - die voor het Congres had getuigd. Zij stond bekend als zeer intelligent en had tijdens de voorbereiding van de voorstellen uitgebreid overleg gevoerd met vooraanstaande Democraten en Republikeinen, waardoor het plan een welwillend gehoor kreeg; de voorzitter van de commissie voor financiën van het Huis van Afgcvaardigdcn. Dan Rostenkowski, noemde haar optreden voor zijn commissie ,.fantastisch". Ondanks haar formiciabele kennis van de details van het 1.500 pagina's tellende voorstel bleef er twijfel bestaan over de wijze waarop het plan kon worden gefinancierd zonder grotere offers dan cle regering tot dusver had gesuggereerd.

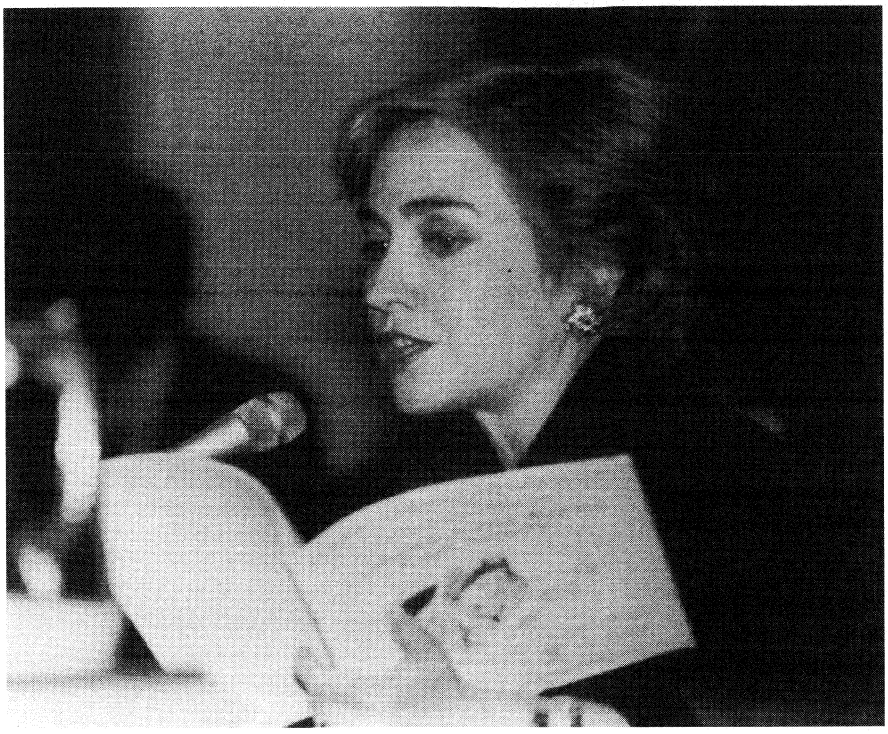

Hillary Rodham Clinton geeft op 28 september 1993 tegenover de energie- en handelscommissie van het Huis van Afgevaardigden een toelichting op het plan voor de hen-orming van de gezondheidszorg.

BEZOEK VAN DE PAUS

Op 12 augustus kwam paus Johannes Paulus II aan in de stad Denver in Colorado. Dit was het begin van een vierdaags bezoek aan de VS, de laatste etappe van een rondreis door Amerika, waarbij de paus eerder Jamaica en Mexico had aangedaan.

Hoewel veel Amerikaanse katholieken voorstanders waren van geboortenbeperking en legalisering van abortus herhaalde de paus zijn verbod op dergelijke praktijken. Hij roerde ook de kwestie van seksueel wangedrag van geestelijken aan (sinds 1982 waren aanklachten ingediend tegen ongeveer 400 Amerikaanse priesters). Hij weigerde echter in te gaan op verzoeken van Amerikaanse bisschoppen oin in dergelijke gevallen de ontslagprocedure voor priesters te vereenvoudigen.

EINDRAPPORT OVER IRAN-CONTRA-SCHANDAAL INGEDIEND

Op 5 augustus 1993 diende speciale aanklager Lawrence E. Walsh zijn eindrapport over het Iran-contraschandaal in bij een speciale gerechtelijke commissie bestaande uit drie rechters aan het hof van beroep. Dit was het formele einde van het zes jaar durende onderzoek (dat naar schatting $ 35,7 mln had gekost) naar geheime wapenverkopen aan Iran en het illegale doorsluizen van de winsten naar de rechtse contra-rebellen in Nicaragua.

De tekst van het rapport bleef geheim totdat een gerechtelijke coinmissie had bepaald welke delen openbaar gemaakt konden worden. Deze zou pas een beslissing nemen nadat de in het rapport bekritiseerde personen de gelegenheid hadden gehad te reageren.

In zijn tussenrapporten had Walsh zich zeer kritisch uitgelaten over hoge functionarissen in de regering-Reagan en de regering-Bush, van wie sommigen (zoals oud-minister van defensie Caspar Weinberger) in december 1992 gratie hadden gekregen van president Bush (zie pag. 482/3 e.v.-'93). Daarom werd verwacht dat dergelijke personen zouden proberen hun reputaties te redden door te proberen vrijgave van het integralr rapport tegen te houden.

GEVANGENISSTRAF VOOR POLITIE-AGENTEN IN ZAAK-KING

Op 4 augustus veroordeelde de Amerikaanse districtsrechter John G. Davies sergeant Stacey Koon en agent Laurence Powell. de twee blanke politieagenten die schuldig bevonden waren aan mishandeling van de zwarte automobilist Rodney King in maart 1991, tot 30 maanden gevangenisstraf.

De zaak-King was een nationale kwestie geworden toen een plaatselijke rechtbank de vier agenten in april 1992 had vrijgesproken van bijna alle aanklachten. ondanks een videoband van de mishandeling (zie pag. 484/3 e.v.-'93). Naar aanleiding van deze uitspraak maren er onlusten uitgchroken in Los Angeles, die verscheidene dagen duurden en waarbij meer dan 50 mensen om het leven kwamen. De algemeen heersende opvatting dat er sprake was van een gerechtelijk dwaling Ieiddc eitue dat de vier agrnten later werden aangeklaagd voor het federale misdrijf dat ze Kings burgerrechten hadden geschonden Op grond van deze aanklacht werden Koon en Powell later veroordeeld.

De openbare aanklager had gevangenisstraffen geëist van zeven tol negen jaar (op het misdrijf stond een maximale slraf van tien jaar) en boetes van S 150.000. Hoewel rechter Davies bekend stond om zijn strenge straffen. zat hij met de strafmaat veel lager dan de federale jurisprudentie adviseerde omdat er volgens hem sterke verzachtende omstandigheden waren ten gunste vari de agenten Hij verweet King het incident ,.in belangrijke mate zelf te hebben uitgelokt" door zich tegen arrestatic te verzetten. Ook oordeelde Davies dat veel verwondingen van het slachtoffer waren toegebracht vóór het moment waarop de handelwijze van de agenten was overgegaan in mishandeling. Hij legde de agenten geen boete op omdat ze door de juridische kosten al bankroet maren en bovendien Rodney King een civiele procedure tegen hen had aangespannen om een schadevergoeding te krijgen.

Veel zwarte leiders wezen de straffen als buitensporig mild van de hand. Maxine Waters, een zwarte afgevaardigde in het Congres wier kiesdistrict in het zuid-centrum-gebied van Los Angeles lag dat geteisterd was door de onlusten, noemde de veroordeling een .,doekje voor het bloeden". De onvrede groeide nog toen uit de na de rechtszaak openbaar gemaakte strafbepalingen bleek dat Powell was genoemd bij drie eerdere gevallen van vermeende mishandeling; bij twee daarvan was ook Koon betrokken geweest. Davies oordeelde dat deze eerdere incidenten ,.niet relevant" waren voor de zaak-King.

Hoewel de politie van Los Angeles uitgebreide veiligheidsmaatregelen had getroffen rond het tijdstip van de uitspraak, bleef het rustig in de stad. Na afloop lieten zowel de aanklager als de verdediging weten tegen het vonnis in beroep te zullen gaan.

De zaak-Denny

De spanning die was ontstaan tijdens het proces over de strafmaat, werd nog verscherpt toen op 19 augustus het proces tegen Damian Williams en Henry Watson begon. Zij hadden tijdens de rellen in Los Angeles acht mensen aangevallen. en werden in dat verband beschuldigd van poging tot moord en tien andere misdrijven. Net als in de zaak-King was op film vastgelegd dat de twee zwarte verdachten de blanke vrachtwagenchauffeur Reginald O. Denny in elkaar hadden geslagen.

De op televisie uitgezonden mishandeling van Denny werd een nationaal symbool van het willekeurige raciale geweld u-aarmee de onlusten gepaard waren gegaan. De advocaten van de verdachten zeiden dat hun cliënten terecht stonden als zondebokken voor de ernstigste ordeverstoring in de recente geschiedenis van de VS. Twee andere mannen zouden later eveneens terecht moeten staan in verband met de mishandeling van Denny

Toen het proces tegen Williams en Watson in oktober eindigde, werd de politie in verhoogde staat van paraatheid gebracht voor het geval er na de uitspraak rellen zouden uitbreken. Een raciaal gemengde jury oordeelde op 18 oktober dat de twee niet schuldig waren aan de zwaarste onderdelen van de aanklacht waarvoor zij terecht stonden.

Tijdens het proces werden vijf juryleden vervangen, twee wegens ziekte, een omwille van persoonlijke redenen. een wegens wangedrag en een op bevel van de rechter wegens onvermogen tot overleg.

Uiteindelijk oordeelde de jury Watson onschuldig op vijf punten. waaronder poging tot moord op Dennj-, maar vei-oordeelde hem op het minder zware vergrijp van mishandeling van de chauffeur Williams werd onschuldig bevonden aan negen punten wegens mishandeling en beroving. maar schuldig aan verminking en aan vier punten wegens mishandeling. De jury slaagde er niet in tot een beslissing te komen over een aanklacht tegen Williams wegens poging tot moord en tegen Watson wegens mishandeling met een dodelijk wapen. Nadat de rechter de jury had gelast de beraadslagingen voort te zetten. verklaarde de jury op 20 oktober Williams onschuldig aan de resterende aanklacht. waarna rechter John Ouderkirk het laatste punt tegen Watson zonder conclusie verklaarde.

Hoewel de vonnissen met vreugde werden begroet door de aangeklaagden en veel andere zwarte Amerikanen. was er tevens sprake van wijdverspreide verontrusting dat ze een even ernstige gerechtelijke dwalingen betekenden als de vonnissen in het proces tegen Rodney King.

Williams werd op 7 december veroordeeld tot tien jaar gevangenisstraf. Watson, die maximaal zes maanden gevangenisstraf kon krijgen, was in oktober meteen op vrije voeten gesteld omdat hij 17 maanden in voorarrest had gezeten.

VERDERE INKRIMPING VAN DE STRIJDKRACHTEN EN HERZIENING VAN DE DEFENSIESTRATEGIE

Op 2 september maakte minister van defensie Les Aspin de plannen van de regering-Clinton bekend voor de Amerikaanse militaire structuur en strategie in het tijdperk na de Koude Oorlog.

De voorstellen behelsden een inkrimping van de strijdkrachten die verder ging dan de door Dick Cheney. minister van defensie in de regering-Bush, geplande inkrimping. Aspin handhaafde echter de opvatting van zijn voorganger dat de omvang en de technologische superioriteit van de strijdkrachten, ondanks de troepenverminderingen, groot genoeg zou zijn om ingeval van noodzaak tegelijkertijd in twee . grote regionale conflicten" (major regional conflicts, MRC's) militair te kunnen optreden.

Het plan-Aspin was het resultaat van een vijf maanden durende ,,analyse van onderaf". waartoe de ininister van defensie opdracht had gegeven om na te gaan wat in de toekomst de militaire behoeften van de VS zouden zijn. De ..slanke en mobiele strijdmacht voor het nieuwe tijdperk" bracht met zich mee dat de totale sterkte zou moeten worden teruggebracht van het bestaande niveau van 1.7 miljoen manschappen tot ongeveer 1.4 miljoen in 1999. Het door Cheneyin 1990 opgestelde Base Force-plan was uitgegaan van een totaal van 1,6 miljoen in 1999 Aspin ging verder dan Cheney met zijn plan voor inkrimpingen bij alle krijgsmachtonderdelen. Hij maakte een uitzondering voor het korps mariniers, dat in zijn plan in totaal 174.000 manschappen zon omvatten. Dit aantal was gelijk aan dat van 1990 en was 13.000 meer dan het totale aantal dat door Cheney voor 1999 was gepland. Verder was gepland dat de reservisten van de Nationale Garde volledigen zouden worden geïntegreerd in de militaire structuur zodat zij binnen drie maanden na hun oproep konden worden ingezet De twee belangrijkste wapensystemen die in het plan-Aspin werden geschrapt. naren de voor radar onzichtbare A/FX-bommenwerper voor de marine en het gevechtsvliegtuig met meerdere taken voor de luchtmacht.
In de analyse werd niet uitvoerig ingegaan op de strategische kernstrijdmacht van het land. In een afzonderlijke nota zou echter waarschijnlijk voor 1999 een aantal van 18 Tridentduikboten en 500 intercontinentale ballistische Minuteman-3 raketten worden aanbevolen. elk voorzien van één kernkop. Deze wapens zouden worden gesteund door 94 B-52 bommenwerpers en 20 B-2 Stealth-bommenwerpers. die alle met conventionele of nucleaire wapens konden worden uitgerust.

De belangrijkste strategische overweging van het plan was de opvatting dat, nu de Koude Oorlog voorbij was, het ernstigste militaire conflict waarbij de VS betrokken zou kunnen worden, eerder van regionale dan van mondiale aard zou zijn. Door van tevoren wapens, brandstof cn munitie naar potentiële conflictgebieden over te brengen. de vervoerscapaciteit door de lucht en over zee te verbeteren en effectievere wapens te ontwikkelen voor de bestrijding van vijandelijke pantservoertuigen was de strategie van Aspin erop gericht dat de VS het vermogen zouden hebben om tegelijkertijd twee regionale conflicten uit te vechten en te winnen. Dit ,,win-win"-concept kwam in de plaats van de ,,win-hold-win"-strategie. die was geformuleerd door de regering-Bush en die inhield dat ingeval van twee gelijktijdige conflicten in het ene conflict een actie zou worden uitgevoerd om de status quo te handhaven totdat het andere was opgelost. Op de ,,win-hold-win"-strategie was kritiek geleverd door een aantal bondgenoten van de VS, met name Zuid-Korea. Dit land beschouwde deze strategie als een recept waarbij bondgenoten aanzienlijke schade konden aanrichten voordat voldoende Amerikaanse troepen arriveerden om de krijgskans te doen keren. De ,,win-win"-strategie werd echter nader gepreciseerd door de aftredende voorzitter van de gezamenlijke chefs van staven, generaal Colin Powell. die stelde dat twee regionale conflicten eerder ,.bijna gelijktijdig" dan gemeenschappelijk moesten worden uitgevochten.

Bij de aankondiging van het plan maakte Aspin niet duidelijk welke implicaties dit zou hebben voor de begroting. Ambtenaren van het ministerie van defensie voerden echter aan dat het overeenkwam met het beoogde doel van de regering-Clinton om in 1999 $ 127 mrd te besparen op de defensie-uitgaven.

MISLEIDING BIJ STARWARS-PROEVEN TOEGEGEVEN

Op 9 september erkende minister Aspin van buitenlandse zaken dat de regering-Reagan had geprobeerd de Sowjet-Unie om de tuin te leiden over de voortgang en uitvoerbaarheid van het

Geplande* sterkte *van de strijdkrachten in 1999

	1993	plan-Cheney	plan-Aspin
Totaal aantal manschappen (globaal)	1,7 mln	1.6 mln	1,4 mln
Parate legerdivisies	14	12	10
Groepen vliegdekschepen	13	12	12
Marineschepen	443	450	346
Gevechtseenheden van de luchtmacht	16	15,25	13

„Starwars"-defensieprogramma door de heimelijke manipulatie van drie ruimteproeven in 1983.

De erkenning kwam na een twee weken durend onderzoek door het ministerie van defensie naar een bericht in de *New* York *Times* van 18 augustus. Hierin werd beweerd dat er was gemanipuleerd met de zogeheten Homing Overlay-proeven om ze succesvol te laten lijken. zelfs als ze mislukt maren. Deze experimenten waren bedoeld om te bewijzen dat een vanaf de aarde gelanceerde onderscheppingsraket een binnenkomende kernkop kon vernietigen voordat deze insloeg op Amerikaans grondgebied.

De Homing Overlay-proeven omvatten de lancering van een raket vanaf de luchtmachtbasis Vandenberg in Californië. die nioest proberen een vanaf een Amerikaanse legerbasis op Kwajalein (op de in de Stille Oceaan gelegen Marshall-eilanden) gelanceerde namaakkernkop te onderscheppen en vernietigen. Om het succes van de proeven te waarborgen waren in het geheim explosieven bevestigcl aan de koppen die automatisch tot ontploffing moesten komen wanneer de onderscheppingsraket ze binnen een bepaalde afstand passeerde. Het bedrog was echter mislukt, omdat de onderscheppingsraketten zelfs niet nauwkeurig genoeg waren om de springladingen tot ontploffing te brengen.

Aspin benadrukte dat bij het onderzoek geen bewijs was gevonden dat bij de vierde proef, die in 1984 was gehouden, op vergelijkbare manier was geknoeid. Het succes van de vierde proef, waarbij een raket voor de eerste keer volgens plan een andere had vernietigd, was van doorslaggevende betekenis geweest om het Congres over te halen het Starwars-programma te financieren.

TOERISTENCAMPAGNE IN FLORIDA AFGELAST NA MOORD

Op 14 september gelastte het toeristenbureau van de staat Florida zijn binnenlandse en buitenlandse advertentiecampagne af nadat op 14 september de Britse toerist Garry Colley was vermoord bij een beroving. Colley was de tweede toerist die binnen één week werd vermoord in Florida, en de negende in een jaar tijd.

Colley en zijn partner werden overvallen, toen ze in hun auto lagen te slapen op een parkeerplaats aan snelweg 10 bij Tallahassee in Koord-Florida. Op 9 september was de Duitse toerist Uwe-Wilhelm Rakebrand bij een schietpartij op een verkeersweg in Miami op gewelddadige wijze om het leven gekomen.

Naast de afgelasting van de reclamecampagne zette gouverneur Lawton Chiles van Florida 540 hulpagenten van de verkeerspolitie van Florida. de Jacht- en Visserijdienst en de waterpolitie in om te helpen bij het bewaken van de 48 parkeerplaatsen langs de autosnelwegen van de staat. Chilesloofde ook een beloning uit van $ 10.000 voor inlichtingen die zouden leiden tot de veroordeling van dc inoordcnaars. Verder maakte hij bekend dat hij de toeristenindusti-ie van Florida, die goed was voor $ 31 mrd, probeerde te beschermen door feclcrale bijstand voor noodsituaties in te roepen om te zorgen voor meer poiitiesurveillance. In de (iagen na de dood van Colley klaagden vertegenwoordigers van de zwarte gemeenschap van Florida dat de politie lukraak zwarte jongeren aanhield en verhoorde in een poging de daders van de moord tc vinden.

Op 24 oktober werden vier jongeren in de leeftijd van 13 tot 16 jaar in staat van beschuldiging gesteld wegens moord en poging tot moord op de twee Eritten.

JACK KEVORKIAN IN STAAT VAN BESCHULDIGING GESTELD

Op 9 september kreeg Jack Kevorkian, een gepensioneerde arts, die in de volksmond bekend stond als „Dr Dood" te horen dat hij terecht zou moeten staan op grond van beschuldigingen in verband met de meest recente van de 17 gevallen van hulp bij zelfdoding waaraan hij zijn medewerking had verleend.

De uitspraak van rechter Willie G. Lipscomb jr van de districtsrechtbank in Detroit kwam nadat in augustus een aanklacht tegen Kevorkian was ingediend wegens overtreding van een wet in de staat Michigan die hulp bij zelfdoding verbood. Hierop stond een gevangenisstraf van maximaal vier laar en een boete van $ 2.000. Deze met was uitgevaaidigd om een halt toe te roepen aan de activiteiten van Kevorkian. Deze stap betekende een mijlpaal in de kruistocht van Kevorkian voor de legalisering van hulp bij zelfdoding. doordat hij de gelegenheid kreeg zijn zaak aan ren jury voor te leggen.

Op de dag van de uitspraak was Kevorkian voor de 18de keer betrokken bij een geval van zelfdoding. deze keer van de 73-jarige botkankerpatiënt Donald O'Keefe. Op 1i september werd een tweede aanklacht wegens hulp bij zelfdoding tegen Kevorkian ingediend. Hij werd op vrije voeten gesteld tegen een borgsoin van S 10.000 op voorwaarde dat hij zich zou onthouden van medewerking aan nieuwe zelfdodingen.

Op 11 oktober kreeg Jack Kevorkian te horen dat hij moest terechtstaan omdat hij op 9 september een man had geholpen met zelfdoding. Op 22 oktober hielp hij bij een andere zelfdoding. zijn negentiende. in zijn appartement in Michigan.

Op 5 november werd Jack Kevorkian gevangengenomen omdat hij had geweigerd 10 procent over te maken van een borg van S 20.000. Hij ging onmiddellijk in hongerstaking en werd op 8 november op vrije voeten gesteld nadat een sympathisant het geld had betaald.

WONINGBOUWPROJECT

Op 6 september schetste president Clinton in Miami in een toespraak ter gelegenheid van de Dag van de A beid de hoofdlijnen van een woningbouwproject ter waarde van $ 600 mln Dit project behelsde samenwerking van de particuliere sector en de overheidssector oin het bestaande tekort aan „betaalbare" woningen op te Lossen Het project was in het bijzonder gericht op gebieden ala Florida en het Midden-Westen die onlangs geteisterd waren door natuurrampen

PUBLIKATIE VAN PLAN OM OVERHEID EFFICIENTER TE MAKEN

Op 7 september dienden president Clinton en vice-president Al Gore regeringsplannen in om de efficiëntie te verbeteren en de kosten van de federale overheid te verminderen. In het plan, dat 800 aanbevelingen omvatte, werd gestreefd naar een besparing van $ 108 mrd in vijf jaar. voornamelijk door inkrimping van het aantal federale ambtenaren.

Het plan verscheen in de vorm van een rapport met de titel Van Administratieve Rompslomp tot Resultaten: Het Creeren van een Overheid die Beter Werkt en Minder Kost. Dit plan was opgesteld door de National Performance Review, een werkgroep onder leiding van Gore. De vier algemene doelstellingen van deze werkgroep waren de vermindering van de „administratieve rompslomp" bij de overheid: de verbetering van de dienstverlening aan de consumenten; het verschaffen aan federale ambtenaren van grotere controle over hun werk om hun produktioiteit te verhogen: en de bevordering van het totale rendement door overheidsprograinma's aan een kritischer onderzoek te onderwerpen en betere apparatuur in te voeren.

Bij de bekendmaking van het plan erkende Clinton dat dit het verlies van naar schatting 252.000 federale banen - 12 procent van het bestaande federale ambtenarenapparaat - zou betekenen. Hij voerde echter aan dat het grootste deel van deze personeelsinkrimpingen kon worden verwezenlijkt door vrijwillige uittreding en natuurlijk verloop. De leiders van de Nationale Unie van Werknemers bij het ministerie van financien en de Nationale Federatie van Federale Werknemers, twee van de grootste vakbonden voor federale ambtenaren. lieten zich laatdunkend uit over het plan. Zij brachten naar voren dat de regering te optimistisch was in haar geloof dat een dergelijke radicale personeelsinkrimping tot stand kon worden gebracht zonder een negatief effect op de dienstverlening aan het publiek.

Naar schatting kon tussen de 40 en 70 procent van de aanbevelingen uit het plan worden ingevoerd door bestuursmaatregelen, terwijl

voor de rest goedkeuring van het Congres nodig zou zijn. Op 8 september begonnen Clinton en Gore landelijke campagnes in een poging om publieke steun te verkrijgen voor het plan.

NOODGELDEN GOEDGEKEURD. VOORSTEL VOOR NIEUWE BEZUINIGINGEN

Op 1 oktober begon het fiscale jaar 1994 terwijl het Congres slechts twee van de dertien begrotingswetten had goedgekeurd. Via een ,,doorgaande resolutie", die op 29 september door het Congres werd goedgekeurd en een dag later door president Bill Clinton tot wet werd getekend, werd de voorlopige financiering geregeld.

Krachtens een belofte uit augustus (zie boven) stelde Clinton het Congres op 26 oktober nieuwe bezuinigingen voor van $ 10 mrd. Hoewel sommige bezuinigingen reeds bestaande programma's betroffen, hadden de meeste bezuinigingsvoorstellen de vorm van het terugdringen van inefficiënte overheidsuitgaven. Clinton maakte tevens een vereenvoudigd aanschaffingsprogramma van de overheid bekend, waarmee volgens officiële schattingen in de volgende vijf jaar S 22.5 mrd bespaard kon worden.

VERKLARINGEN BUITENLANDSE POLITIEK. VERGEEFSE POGING CONGRES OM INZET TROEPEN TE BEPERKEN

Medio oktober gaven hoge functionarissen in de regering-Clinton, onder wie de president zelf, minister Warren Christopher van buitenlandse zaken en nationaal veiligheidsadviseur Anthony Lake, een reeks gecoördineerde verklaringen uit om de Amerikaanse buitenlandse politiek opnieuw te definiëren. De kern van dit beleid lag in de ,,uitbreiding" van de vrije-marktdemocratie die het voormalige beleid van ,,indamming" van het Sowjet-communisme ten tijde van de Koude Oorlog moest vervangen.

In een interview met de *Washington Post* van 17 oktober zei Clinton dat zijn aanpak van de buitenlandse politiek niet foutloos was geweest. vooral met betrekking tot Somalia. maar verwie p hij suggesties dat zijn regering zich meer op de buitenlandse politiek en minder op de binnenlandse moest richten. Hij bekritiseerde het onvermogen van de Westeuropese landen om de crisis in Joego-Slavië op te lossen. waarbij hij met name Groot-Brittannië en Frankrijk noemde, omdat zij zich hadden verzet tegen Amerikaanse pogingen om het wapenembargo tegen Eosnië op te heffen en luchtaanvallen op de Serven uit te voeren. Clinton en vooral Christopher zeiden ook dat de Amerikaanse politiek in het verleden te veel op Europa u-as gericht en dat West-Europa niet langer als een vanzelfsprekende of betrouwbare partner in internationale zaken beschouwd kon worden.

In oktober was er steeds meer kritiek gekomen op de manier waarop de regering de buitenlandse zaken aanpakte. nadat in Sonialin 18 Amerikaanse soldaten om het leven waren gekomen en nadat op 8 oktober was verhinderd dat Amerikaanse soldaten m-erden ingezet op Haïti. Deze onvrede bleek toen het Congres probeerde om Clintons bevoegdheid te beperken om Amerikaanse troepen onder buitenlandse bevelhebbers in te zcttcn. Op 20 oktober kwam het tot een climax toen de Senaat mei 65 tegen 33 stemmen een motie verwierp die de financiering verhinderd zou hebben van VN-operaties waarin Amerikaanse soldaten onder bevel zouden komen van buitenlandse officieren. tenzij met uitdrukkelijke toestemming van het Congres. Wel werd een niet-bindende resolutie goedgekeurd waarin de president werd gevraagd het Congres te raadplegen alvorens troepen onder buitenlands bevel te plaatsen. De volgende dag verwierp de Senaat Republikeinse moties. waarin getracht werd de macht van de president om troepen in te zetten in Bosnie en op Haiti te beperken. Eerder die maand was een soortgelijke poging om het inzetten van militairen in Somalia te beperken mislukt.

NIEUW DRUGSPLAN BEKENDGEMAAKT

Op 20 oktober maakte de regering-Clinton een voorlopig drugsbeleidsplan bekend. waarin de politie zich meer zou concentreren op zware drugsverslaving en minder op sporadisch gebruik.

In het plan. dat tijdens een hoorzitting van de Senaatscominissie voor justitie bekend was gemaakt door Lee Brown, de directeur van het Bureau voor Nationaal Drugscontrolebeleid. werd gesuggereerd dat verslaafden niet alleen verantxvoordelijk waren voor het gebruik van het merendeel van drugs als eocaine en heroine. maar ook voor het grootste deel van het geweld en de sociale ontwrichting die verband hielden met illegaal drugsgebruik. Brown stelde voor om in het nieuwe beleid drugsgebruik meer te benaderen als een medisch probleem en niet meer uitsluitend als een politiezaak. Hij beklemtoonde echter dat ..de regering zonder enig voorbehoud gekant is tegen de legalisering, decriminalisering of medicalisering van verboden drugs". Volgens een aantal senatoren was het beleidsplan te vaag. Zij bekritiseerden dc president omdat hij bezuinigd had op de begroting van het Bureau voor Nationaal Drugscontrolebeleid en het personeel had teruggebracht van 146 tot 25.

CORRCPTIE

In oktober werd het onderzoek naar corruptie van twee Republikeinse senatoren - Bob Packwood (Oregon) en David F. Durenberger (Minnesota) - voortgezet

Een onderzoek van de Senaatscommissie voor ethiek naar aantijgingen dat Packwood 26 vrouwen seksueel had lastig gevallen (zie pag. 705/1/2-'93), bereikte op 20 oktober een cruciale fase toen de commissie de senator sommeerde zijn 8.200 bladzijden tellende dagboeken te overleggen. De dag daarop weigerde Packwood de dagboeken te geven, waarna de commissie unaniem besloot de Senaat om toestemming te vragen een rechtszaak aan te spannen om de dagboeken ter inzage te krijgen. Er ontspon zich een uitvoerig debat in de Sneaat over het recht op privacy en de wettelijke bevoegdheden van een Congrescommissie. Na de stemming spande de Senaat op 22 november een rechtszaak aan om Packwood te dwingen kopieën ran het dagboek ter beschikking tc stellen aan de commissie voor ethiek. Teneinde de Senaat af te houden van een dergelijke stap liet Packwood zijn collegae op 25 oktober weten dat de dagboeken materiaal bevatten over echtbreuken en seksuele betrekkingen van een groot aantal andere senatoren. Op 2 november besloot de Senaat met 96 tegen zes stemmen wettelijke stappen te nemen om Packwoocl te dwingen zijn dagboeken te overhandigen aan de Senaatscommissie voor ethiek.

Op 22 oktober verwierp een rechtbank van eerste aanleg de eis van Durenberger dat de aanklachten tegen hem moesten worden ingetrokken. Durenberger had aangevoercl dat de bewijzen wegens corruptie (zie pag. 705/1-'93), die hem 10 jaar gevangenisstraf konden bezorgen, onrechtmatig waren verkregen.

Ook Dan Rostenkowski, een van Clintons belangrijkste bondgenoten in het Huis van Afgevaardigden, en minister Ron Brown van handel stonden onder druk wegens aantijgingen van corruptie.

Op 19 oktober xverd bericht dat federale aanklagers een beslissing hadden uitgesteld over het vervolgen van Rostenkowski. de Democratische voorzitter van de commissie voor financiën van het Huis. Een grand jury had zijn betrokkenheid onderzocht bij financiële onrcgclmatigheden in verband met het schandaal over het postkantoor van het Huis (zieboven). Naar verluidt werd de beslissing uitgesteld om nieuwe beschuldigingen te onderzoeken. Ook werd bericht dat de commissie voor ethiek van het Huis een onderzoek was begonnen naar de verdwijning van honderden dociimenten van de loonadminiitratie van Rostenkowski's staf

r

Op 23 oktober werd bericht dat Ron Brown door FBI-agenten was ondervraagd naar aanleiding van beschuldigingen dat hij S 700.000 van een Vietnamese zakenman had afgeperst in ruil voor dc bcloftc het Amerikaanse handelsemba go tegen Vietnam op te heffen. Volgens de beschuldiging, die door een grancl jury werd onderzocht. had Brown gevraagd het geld te betalen aan een goede vriendin van hem die een huis in Washington be oonde dat hij gekocht zou hebben. Na de ondervraging van de minister van handel

door de FBI nam de roep onder Republikeinen toe dat minister Janet Reno ban justitie een speciale aanklagei moest benoemen om de zaak te onderzoeken

ZITTING HOOGGERECHTSHOF GEOPEND. UITSPRAAK OVER SEKSUELE INTIMIDATIE

Op 4 oktober opende het Hooggerechtshof de zitting van 1993-'94 met in zijn gelederen rechter Ruth Bader Ginsburg, die op 1 oktober was beëdigd. Tot de zaken die het Hof zou behandelen in de komende zittingsperiode, behoorde Harris vs Forklift Systems Inc., waarbij het onder meer zou gaan om de definitie van het begrip seksuele intimidatie.

De zaak, waarin het Hof op 13 oktober beide partijen hoorde. betrof het beroep van een vrouw die beweerde dat zij haar baan bij een vrachtwagenverhuurbedrijf in Nashville, Tennessee, had moeten opgeven vanwege de voortdurende seksuele intimidatie van de eigenaar van het bedrijf. Lagere gerechtshoven hadden geoordeeld dat het gedrag van de man varieerde van ..onnozel en puberaal" tot ,,waarlijk grof en beledigend". maar dat dit niet als seksuele intimidatie beschouwd kon worden omdat er geen onomstotelijk bewijs was dat de eiseres er psychologische schade door had opgelopen.

Op 10 november deed het Hooggerechtshof een belangrijke uitspraak, waardoor seksuele intimidatie zodanig werd omschreven dat werknemers gemakkelijker wettelijke stappen konden nemen tegen werkgevers.

In de zaak Harris vs Forklift Systems Inc. vernietigde het Hof een vonnis van een lagere instantie door unaniem te oordelen dat een klager niet hoefde te bewijzen dat het gedrag van een superieur ,,ernstige psychologische schade" had veroorzaakt oin de beschuldiging van seksuele intimidatie te onderbouwen. Bij de uitleg van het vonnis zei rechter Sandra Day O'Connor. een van de twee vrouwen in het negen leden tellende rechtscollege, dat de uitcindclijke toetssteen in zulke zaken moest zijn of een ..redelijk mens" van oordeel was dat de sfeer. veroorzaakt door de vermeende intimidatie. ,,vijandig of beledigend" was. in welk geval deze sfeer .,niet ook nog psychologisch schadelijk" hoefde te zijn.

TAILHOOK-SCHANDAAL

Op 4 oktober besloot minister Les Aspin van defensie de aanbeveling van minister John Dalton van marine om admiraal Frank B. Kelso te ontslaan niet over te nemen. De reden van Daltons aanbeveling was dat Kelso er kennelijk niet in geslaagd was het Tailhook-schandaal tot een goed einde te brengen.

Het schandaal had zich voorgeclaan op een conferentie van marinepiloten - waaraan ook Kelso had deelgenomen - in 1991 in Las Vegas waarbij 83 vrouwen en zeven mannen seksueel geïntimideerd en mishandelt1 u-arcri. In een rapport uil april over de zaak waren 117 mannen beschuldigd van wangedrag (zie pag. 705/3-'93); slechts 42 hadden disciplinaire straffen gekregen en niemand was voor de krijgsraad verschenen. De aanklachten tegen commandant Robcrt E. Stumpf en kapitein Gregory J. Bonam - de twee zaken die de meeste publiciteit hadden gekregen - werden op respectievelijk 7 en 21 oktober ingetrokken wegens gebrek aan bewijs en identificatieproblemen.

RAPPORT OVER BELEG WACO

Op 8 oktober maakte het ministerie van justitie een rapport openbaar over het 51 dagen durende beleg van de sekte van David Koresh in Waco (Texas). dat op 19 april na een aanval van de politie uitmondde in een brand waarbij meer dan 70 sekteleden het leven lieten (zie pag. 481/3 e.v.-'93). Het rapport, dat was opgesteld onder leiding van onderminister Philip B. Heymann van justitie. concludeerde dat de fatale brand was aangestoken door mensen binnen het gebouwencomplex en wees beweringen van sommige sekteleden dat de brand was ontstaan door de FBI-aanval, als ,,volkomen onjuist" van de hand.

Het rapport zuiverde ook minister Reno van justitie van iedere blaam voor de sterfgevallen, hoewel sommige opinerkingen in tegenspraak waren met eerdere uitspraken die Reno had gedaan ter rechtvaardiging van de aanval Zo had zij beweerd dat de FBI haar had verteld dat er in de sekte kinderen werden misbruikt. en dat zij van deskundigen had vernomen dat er weinig kans was dat de sekteleden massaal zelfmoord zouden plegen bij een aanval.

De milde toonzetting van het rapport werd niet door iedereen op prijs gesteld. Don Edwards. de Democratische voorzitter van de justitiele commissie van het Huis, noemde het een ,,voornamelijk interne visie"

In scherp contrast daarmee stond een eerder rappo t dat op 30 september was verschenen en dat onder supervisie van onderminister van financiën Ronald K. Noble was geschreven. Daarin was geen spaan heel gelaten van de manier waarop het Amerikaanse Bureau voor Alcohol, Tabak en Vuurwapens (Bureau of Alcohol, Tobacco and Firearms, ATF) np 28 februari voor het eerst had geprobeerd het gebouwencomplex bij Waco in te nemen.

Hoge ATF-functionarissen werden bekritiseerd omdat zij deze overval hadden doorgezet (waarbij vier ATF-agenten en zes sekteleden omkwamen) ook al wisten ze dat het verrassingselement, dat essentieel was voor de goede afloop, verloren was gegaan. Het rapport stelde de vraagtekens bij de ATF-beslissing tot een overval over te gaan terwijl het Bureau geen ervaring had met zo'n operatic. en had ernstige kritiek op het feit dat het Bu eau de sekteleider. David Koresh niet buiten het gebouwencomplex had proberen te arresteren. Ook bevond het rapport dat na dc operatie ..talloze" ATF-functionarissen ..minder betrouwbaar over de feiten" waren geweest en dal er met bewijzen gerommeld was om het onderzoek te misleiden

S a de publikatie van hot eerste rapport had minister van financiën Lloyd Bentsen op 30 september bekendgemaakt dat hij Stephen Higgins met onmiddellijke ingang onthief van zijn taken als ATF-directeur. Higgins had op 27 september laten weten dat hij met ingang van 30 oktober ontslag zou nemen. Bentsen stelde ook vijf andere ATF-functionarissen, die er in het rapport van beschuldigd waren gelogen te hebben over de operatie, op non-artief.

CALIFORSIE E N OHIO VERVROEGEN DATA VOORVERKIEZINGEN

Op 5 oktober tekende de Californische gouverneur Pete Wilson een wet waardoor de presidentiële voorverkiezingen in de staat werden vervroegd van juni tot eind maart. Hoewel Californie het grootste aantal conventieafgevaardigden had van alle Amerikaanse staten, hadden zijn voorverkiezingen sedert 1972 geen doorslaggevende rol meer gespeeld bij de nominatie van een presidentskandidaat, omdat die strijd al was beslist voordat er in de staat voorverkiezingen werden gehouden.

Deze beslissing volgde op het besluit van Ohio zijn voorverkiezingen te verschuiven van mei naar maart en ze op dezelfde datum te houden als die van Illinois en Michigan, de buurstaten in het Midden-Westen. Het gevolg van de twee wijzigingen betekende dat de nominatie in 1996 reeds in maart beslist kon worden door de voorverkiezingen in Californië, de drie staten in het Midden-Westen en de groep zuidelijke staten die sedert 1984 hun voorverkiezingen op dezelfde dag begin maart hielden; deze gebeurtenis was bekend geworden als ,,Super Tuesday". Naar algemeen werd aangenomen zouden de veranderingen vooral ten goede komen aan die kandidaten die grote algemene bekendheid genoten en geld bijeen konden brengen voordat in februari het voorverkiezingscircus van start ging.

(Vor.ber.pag. 705/1 e.v.-1993)

AFRIKA

ALGEMEEN

16DE JAARLIJKSE TOPCONFERENTIE ECOWAS

Van 22-24 juli 1993 vond in Cotonou (Benin) de 16de jaarlijkse topconferentie plaats van de staatshoofden en regeringsleiders van de 16 lidstaten van de Economische Gemeenschap van Westafrikaanse Staten (ECOWAS) (zie pag. 854/1/2-'92 voor 15de top).

Evenals in 1992 vormde de burgeroorlog in Liberia en de rol van de Gemeenschap in het conflict een belangrijk onderwerp van de conferentie. De afgevaardigden toonden zich gematigd optimistisch over het herstel van de vrede. Op 25 juli, na afloop van de conferentie, ondertekenden zowel de belangrijkste facties in de burgeroorlog als de bemiddelaars, onder wie ECOWAS-voorzitter president Nicéphore Soglo van Benin, in Cotonou een vredesakkoord (zie pag. 867/3 e.v.-'93).

De top werd afgesloten met de ondertekening van een herzien gemeenschapsverdrag, hetgeen inhield dat liet toenemend belang van de politieke agenda van ECOWAS werd erkend doordat het voorkomen en beheersen van regionale conflicten als doelstelling in de statuten werden vastgelegd. Het herziene verdrag voorzag ook in de invoering van een gemeenschapsbelasting, die was gebaseerd op de waarde van de totale import uit de lidstaten. en in de oprichting van een regionaal parlement, een Economische en Sociale Raad en een Hof van Justitie. Soglo verklaarde dat ECOWAS dankzij het nieuwe verdrag de middelen had gekregen om haar hoofddoel te verwezenlijken: „werkelijke economische en politieke eenheid"

(Vor.ber.pag. 854/1/2-1992)

FRANC-ZONE. VERBOD OP VALUTAEXPORT

Op 2 augustus 1993 schortte de Union monétaire ouest-africaine (UMOA, Westafrikaanse monetaire unie) de fysieke export van de franc van de Communauté financiere africaine (franc CFA) op. Het besluit had geen betrekking op niet-fysieke transacties. De directeur van de Banque des états de l'Afrique centra1 (BEAC) nam een soortgelijke maatregel om de vlucht van de franc van de Co-opération financiere en Afrique centrale (CFA franc) te voorkomen.

Het optreden van de UMOA (een unie van Benin, Burkina Faso, Ivoorkust, Mali. Niger, Senegal en Togo) en de BEAC (de centrale bank van uitgifte van de Centraal Afrikaanse Republiek, Equatoriaal Guinee, Gabon. Kameroen. Kongo en Tsjaad) vloeide voort uit de beroering op de Europese markten en de druk op de Franse franc. hetgeen leidde tot de vlucht van beide francs CFA. waarvan de valutakoers in 1948 was vastgesteld op F 1 = franc CFA 30. Volgens UMOA-functionarissen werd dagelijks circa 1 mrd franc CFA geëxporteerd. wat neerkwam op 38.6 procent van de geldcirculatie in de zone. Ondanks verklaringen van officiële zijde dat de inwisselbaarheid van de CFA niet in gevaar was, heerste er de vrees dat de beperkingen het vertrouwen in de valuta's aan het wankelen zouden brengen en onvermijdelijk tot devaluatie zoudenleiden.

BEAC schort terugkoop van valuta op

Op 16 srptemher besloot de BEAC met onmiddellijke ingang de terugkoop op te schorten van francs CFA die buiten de franc-zone gewisseld waren

De BEAC onderstreepte dat deze stap, die zij een eenvoudige technische maatregel noemde, geen gevolgen had voor de basisprincipes van de franc-zone: de onbeperkte inwisselbaarheid van de franc CFA ten opzichte van de Franse franc en de vrije kapitaaloverdracht binnen de franc-zone.

(Vor.ber.pag. 779/1 e.v.-1992)

TOPCONFERENTIE SADC

Op 5 en 6 september vond in Mbanane (Swaziland) de jaarlijkse ontmoeting plaats van de staats- en regeringshoofden van de 10 lidstaten van de Ontwikkelingsgemeenschap van Zuidelijk Afrika (Southern African Development Community. of SADC) (zie pag. 779/2-'92 voor top 1992). Op deze top, die voor de 13de keer gehouden werd (de 12 voorgaande keren als de Conferentie voor Ontwikkelingscoördinatie van Zuidelijk Afrika. Southern African Development Co-ordination Conference of SADCC). richtten de leden hun aandacht vooral op regionale economische integratie.

Op 3 september ratificeerden de leiders een sleutelverdrag dat de 10 staten van zuidelijk Afrika verplichtte tot diepergaande en formelere regelingen voor samenwerking op het gebied van handel en investeringen. Het verdrag werd begroet als een belangrijke stap naar de oprichting van een regionale economische gemeenschap, die versterkt zou worden door het lidmaatschap van een democratisch Zuid-Afrika. Verscheidene leiders verwachtten dat Zuid-Afrika aan de aan het lidmaatschap verbonden voorwaarden zou hebben voldaan wanneer de voor april 1994 geplande democratische verkiezingen waren gehouden, en zij verheugden zich op de Zuidafrikaanse deelname aan de top in 1994.

Een ander gespreksonderwerp was de voedselvoorziening, waaronder een voorstel om een regionale voedselreserve aan te leggen. De leiders vernamen dat 1992 in de regio de ergste droogte had te zien gegeven sedert generaties (zie pag. 779/1-'92) en dat grootschalige hongersnood alleen afgewend had kunnen worden dank zij efficiënt gebruik van het regionale transportsysteem.

Sir Ketumile Masire, president van Botswana, werd verzocht nog een jaar aan te blijven als SADC-voorzitter en koning Msmati III van Swaziland werd gekozen tot vice-voorzitter. In zijn slottoespraak bracht president Masire hulde aan Simba Makoni. de aftredende uitvoerend secretaris van de organisatie die deze functie negen jaar had vervuld. Masire bevestigde dat Makoni aan het einde van het jaar opgevolgd zou worden door Kaire Mbuende, een voormalig onderminister van landbouw van Namibië.

(Vor.ber.pag. 779/2-1992 en 709/2/3-1993)

VIERDE IGADD-TOP

Op 6 en 7 september vond in Addis Abeba (Ethiopië) de vierde topconferentie plaats van de staatshoofden en regeringsleiders van het Intergouvernementele Gezag over Droogte en Ontwikkeling (Inter-Governinental Authority on Drought and Development, of IGADD) onder voorzitterschap van de Ethiopische president Meles Zenawi. De top werd bijgewoond door de staatshoofden van vier andere lidstaten: president Hassan Gouled Aptidon van Djibouti, president Daniel Arap Moi van Kenia, luitenant-generaal Omar Hassan Ahmad al-Bashir van Soedan en president Yoweri Museveni van Oeganda. Somalia, een van de oprichters van het IGADD, was niet vertegenwoordigd vanwege de burgeroorlog die het land op dat moment teisterde.

Eritrea. dat op 6 september het zevende lid van het IGADD werd, werd vertegenwoordigd door president Issaias Afewerki.

In een gemeenschappelijke verklaring die na de top werd uitgegeven, werd gezegd dat de IGADD-leiders een ontwikkelingsprogramma van vijf jaar over voedselvoorziening, milieubescherming en het stoppen van de oprukkende woestijn hadden aangenomen. De leiders steunden ook de actuele vredesinspanningen om het conflict in Somalia op te lossen, en besloten een commissie in te stellen om de burgeroorlog in Soedan te beëindigen, met Kenia als voorzitter en Ethiopië, Eritrea en Oeganda als leden.

Verscheidene leiders benadrukten de noodzaak om de activiteiten van het IGADD te versterken en uit te breiden Hoewel werd erkend dat het IGADD oorspronkelijk (in 1986) was opgericht om de milieuproblemen van Afrika aan te vatten wensten sommige leden met na-

me Soedan, grotere betrokkenheid bij regionale vredesoperaties en de formele oprichting van een ,,conflict-oplossend lichaam, gefinancierd door de continentale organisatie (waarschijnlijk de Organisatie van Afrikaanse Eenheid, OAE) om inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van Afrikaanse landen te voorkomen".

Op 3 september werd officieel bericht dat het IGADD met ernstige begrotingsproblemen te kampen had. aangezien het ca. $ 1.3 rnln aan crediteuren verschuldigd was.

PTA-VERDRAG OVER GEMEENSCHAPPELIJKE MARKT

Op 5 november werd in Kampala (Oeganda) de 12de topconferentie gehouden van staatshoofden en regeringsleiders van het Preferentiële Handelsgebied van Oostelijk en Zuidelijk Afrika (Preferential Trade Area, PTA). De bijeenkomst werd bijgewoond door delegaties uit 14 van de 19 lidstaten; afwezig waren Angola, Boeroendi. Comoren, Djibouti en Somalia. Ook u-aren er afvaardigingen uit twee van de drie landen die tijdens de conferentie als nieuwe lidstaten werden toegelaten: Eritrea en Madagascar. Het derde nieuwe lid, de Seychellen, ontbrak. Drie delegaties uit Zuid-Afrika, vertegenwoordigers van respectievelijk de regering. het Afrikaanse Nationale Congres (ANC)en de Inkatha Vrijheidspartij. woonden de vergadering bij als waarnemers.

Tijdens de openingszitting weid door 15 van de 16 aanwezige PTA-leden een verdrag ondertekend over de oprichting van een Gemeenschappelijke Markt voor Oostelijk en Zuidelijk Afrika (Common Market for Eastern and Southern Africa, Comesa). een vrijhandelszone en douane-unie met gemeenschappelijke buitentarieven.

Een van de expliciete doelstellingen van Comesa was de nationale economieen te helpen bij het overwinnen van structurele economische zwakheden. zoals een laag tempo van kapitaalvermeerdering, onvoldoende industriële ontwikkeling en onderontwikkeling op het gebied van landbouw. transport en communicatie.

De ondertekenaars van het Coniesa-verdrag. met een totale bevolking van meer dan 200 mln, maren Eritrea. Ethiopië, Kenia. Lesotho. Madagascar, Malawi. Mauritius, Mozambique, Namibië. Oeganda, Rwanda, Soedan. Swaziland. Tanzania en Zambia. President Robert Mugabe van Zimbabwe weigerde het verdrag te ondertekenen omdat de ve houding tussen het PTA en de SADC. waarvan Zimbabwe eveneens lid was. nog niet duidelijk was vastgesteld (zie pag. 709/3-'93). Ook zou hij twijfels hebben geuit over de doeltreffendheid van het PTA

De gedelegeerden kwamen overeen dat Zuid-Afrika na de multiraciale verkiezingen. die voor april 1994 op het programma stonden. zou worden uitgenodigd toe te treden tot Comesa.

Bingu Mutharika werd gekozen tot secretaris-generaal van Comesa. Hij werd bovendien voor nog eens vier jaar herkozen als secretaris-generaal van het PTA.

President Meles Zenawi van Ethiopië werd tot voorzitter van het PTA gekozen. president Joaquim Alberto Chissano van Mozambique tot vice-voorzitter.

(Vor.ber.pag. 709/2/3-1993)

ERITREA

AMNESTIE VOOR GEVANGENEN

Op 26 augustus 1993. ter gelegenheid van de 32ste verjaardag van het begin van de bevrijdingsstrijd, gelastte president Issaias Afewerki de vrijlating van 250 gevangenen die waren veroordeeld wegens ,,misdaden tegen het Eritrese volk". Voorts wijzigde hij alle doodvonnissen in gevangenisstraffen van 25 jaar, terwijl de straffen van personen die veroordeeld waren tot 25 jaar of minder met 20 procent werden verlaagd.

DREIGENDE HONGERSNOOD

Op 18 november riepen hulporganisaties op tot het verlenen van noodhulp om een dreigende hongersnood af te wenden. Volgens berichten was 80 procent van de jaarlijkse oogst vernietigd door sprinkhanen en ander ongedierte alsook door voortijdige regens in vrijwel elke provincie van Eritrea.

(Vor.ber.pag. 558/1 e.v.-1993)

ETHIOPIË

VERDEELDHEID BINNEN EPRDF

In juli 1993 leek het Ethiopische Revolutionaire Democratische Volksfront (EPRDF) zijn ernstigste interne crisis door te maken sedert het in mei 1991 (zie pag. 541/3 e.v.-'91) aan de macht was gekomen. Op 9 juli waren er tekenen van een splitsing in de organisatie aan het licht gekomen toen het uitvoerend comité een verklaring uitgaf waarin het royement van een niet vermeld aantal EPRDF-leden werd bekendgemaakt.

In de verklaring werden de geroyeerde leden ervan beschuldigd ..te handelen uit eigenbelang, betrokken te zijn bij ,,weerzinwekkende activiteiten" en ,.advies en kritiek" van de organisatie te negeren. Het besluit hen uit de partij te zetten was genomen voor het ..heil van het volk" en om de ,.orde" in de organisatie te herstellen.

Naar aanleiding van berichten over de arrestatie van leden van het Volksbevrijdingsfront van Tigre (TPLF, een van de belangrijkste groeperingen in het EPRDF) meenden sommige commentatoren dat er een zuivering in de organisatie aan de gang was. Op 20 juli maakte de in Washington gevestigde Coalitie van Ethiopische Democratische Krachten bijzonderheden bekend over de zes gearresteerde TPLF-leden. Een van hen zou Aklilu Tetemke zijn. een voormalig lid van het centraal comité van het TPLF. die tot zijn arrestatie leiding gaf aan de inlichtingendiensten van het regeringsleger.

MENGISTU HAILE MARIAM EN ZIMBABWE

Op 16 september verklaarde de Zimbabwaanse minister van buitenlandse zaken, Nathan Shamuyarira, dat zijn regering, in tegenstelling tot andersluidende persberichten, geen verzoek van de autoriteiten van Addis Abeba had ontvangen om de uitwijzing van ex-president Mengistu Haile Mariam. Deze had na zijn afzetting in mei 1991 politiek asiel in Zimbabwe gekregen (zie pag. 542/2-'91).

SCHULDENHERSCHIKKING MET DUITSLAND

Op 13 oktober werden details bekendgemaakt van een akkoord over een schuldenherschikking met Duitsland in de orde van DM 200 mln.

Een deel van de schuld werd kxvijtgcscholclen. waaronder bedragen die verschuldigd waren aan het voormalige Oost-Duitsland (DDR), terwijl de aflossing van de resterende schulden werd uitgesmeerd tot 2017

WAARSCHUWINGEN VOOR HONGERSNOOD

Op 3 december citeerde het radiostation de Stem van Ethiopië premier Tamirat Layne die gewaarschuwd zou hebben dat het land nog steeds door hongersnood kon worden bedreigd ondanks een ,.geweldige" hulpactie.

Een vertegenwoordiger van de hulp- en rehabilitatiecommissie voor. de zone Wollo (Noord-Ethiopië) zou op 1 december hebben gezegd dat een acuut tekort aan regen in het jongste

Op 11 november 1993 begon de evacuatie van meer dan 3.000 Ghanezen uit Ivoorkust. Daarvoor werden onder meer 12 bussen ingezet waarin de vluchtende Ghanezen ook hun bezittingen meenamen.

seizoen meer dan 730.000 mensen in acht districten had geconfronteerd met een mogelijke hongersnood. Het Ethiopische persbureau ENA meldde dat meer dan 400.000 mensen in noordelijk Shoa (Centraal-Ethiopië) met onmiddellijke hongersnood we den bedreigd nadat in vier achtereenvolgende jaren de regen was uitgebleven. In een later bericht verklaarde de radio dat meer dan 200.000 mensen in westelijk Hararghe (Oost-Ethiopië) eveneens met hongersnood werden geconfronteerd.

ARRESTATIES ONDER OPPOSITIE

Naar verluidt werden zeven functionarissen van oppositiepartijen in Addis Abeba gearresteerd in de dagen die voorafgingen aan een conferentie aldaar over vrede en verzoening, die door ca. 50 oppositiegroepen was georganiseerd van 18-22 december.

Onder de arrestanten waren Ibssa Gutema. een oud-minister van onderwijs en lid van het verbannen bestuur van het Oromo Bevrijdingsfront (OLF). die zojuist uit Europa was aangekomen. en Lencho Leta. plaatsvervangend secretarisgeneraal van het OLF. die volgens latere berichten was gearresteerd toen hij uit Canada overkwam om de plaats van Ibssa Gutema in te nemen. (Voor de terugtrekking van het OLF uit de overgangsregering van president Meles Zenawiop 23 juni 1992 zie pag. 701/1-'92.)

In een regeringsverklaring van 22 december werd gesteld dat de arrestanten zouden worden berecht, en dat zij ,,functionarissen van het voormalige regime" waren of behoorden tot organisaties die momenteel ..terroristische operaties" uitvoeren.

(Vor.ber.pag. 559/1 e.v.-1993)

IVOORKUST

GESPANNEN VERHOUDING MET GHANA NA VOETBALGEWELD

De betrekkingen met Ghana verslechterden nadat 35 mensen, voornamelijk Ghanezen, waren omgekomen bij rellen die begin november 1993 uitbraken in Abidjan (Ivoorkust).

Het geweld, dat bijna 9.000 Ghanezen noopte uit Ivoorkust te vluchten, zou zijn ontketend door aanvallen op Ivoriaanse voetbalfans die op 1 november in Ghana een wedstrijd om de Afrika Cup bijwoonden. Er waren berichten dat de fans bij thuiskomst wraak hadden genomen door in Ivoorkust wonende Ghanezen aan te vallen.

PRESIDENT HOUPHOUET-BOIGNY OVERLEDEN. OPVOLGING

Op 7 december 1993 stierf president Félix Houphouët-Boigny op 88jarige leeftijd in zijn huis in de hoofdstad Yamoussoukro. Precies 33 jaar eerder was Ivoorkust onder zijn leiding onafhankelijk geworden.

Houphouët-Boigny, die werd beschouwd als de nestor onder de staatslieden van Franstalig Afrika en als de belangrijkste Afrikaanse bondgenoot van successieve Franse regeringen, had zijn politieke invloed in de jaren dertig en veertig als leider van de Afrikaanse boerenunie verworven. In 1943 werd hij gekozen in de naoorlogse Constituercndc Vcrgadcring van Frankrijk en een jaar later in de Franse Nationale Assemblée. waarvan hij tot 1959 lid bleef. Tot 1939 vervulde hij eveneens ministersposten in vijf Franse regeringen. Vanaf 1960 was hij gedurende zeven opeenvolgende ambtstermijnen president van Ivoorkust.

De laatste jaren was de gezondheidstoestand van Houphouët-Boigny in toenemende mate verslechterd. Volgens een bericht van het tijdschrift *Jeune Afrique*, dat in november werd gepubliceerd, leed de president aan prostaatkanker Op 1 juni had hij in het Cochin-hospitaal in Parijs een prostaatoperatie ondergaan en op 9 oktober was hij opnieuw in het hospitaal opgenomen wegens een nierstoornis. Op 19 november keerde Houphouët-Boigny na een afwezigheid van omstreeks zes maanden in Ivoorkust terug.

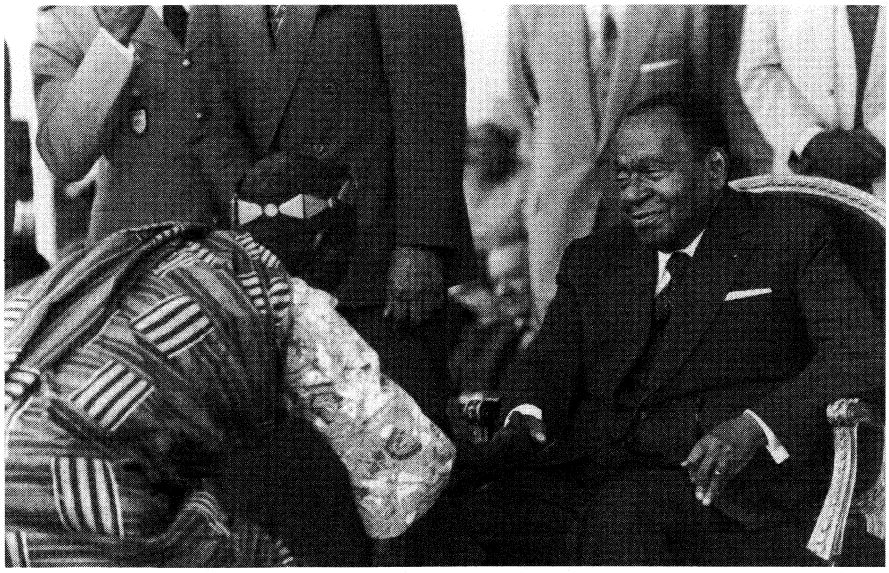

President Félix Houphouët-Boigny (r.)begroet een stamhoofd bij zijn terugkeer van een bezoek aan Frankrijk (20 juni 1992).

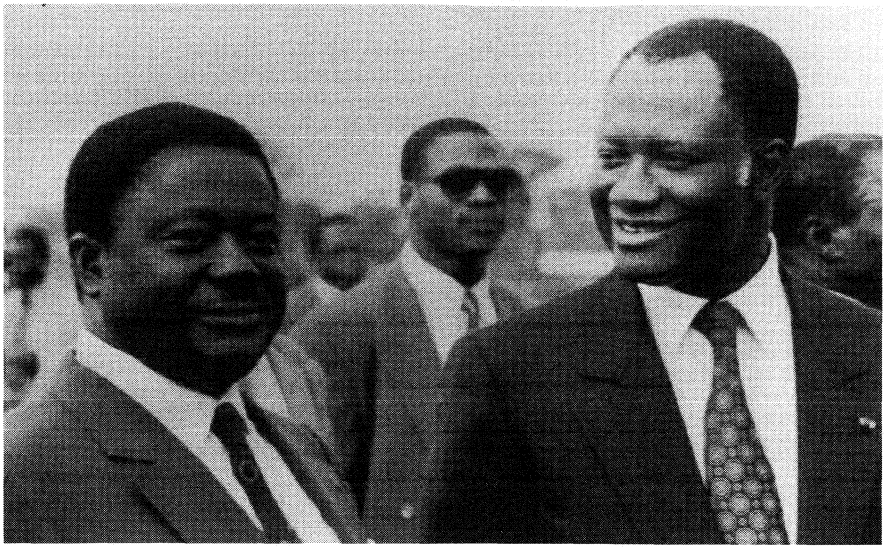

Henri Konan Bédié (l.), de nieiiwe president van Ivoorkust. met de vroegere premier Allassane Ouattara (archieffotouit juli 1991).

Konan Bédié interimpresident

Op 7 december betrok premier Alassane Ouattara, die het overlijden van de president eerder had bekendgemaakt, het presidentiël bureau waar hij een kabinetsvergadering voorzat. Volgens berichten hadden de militaire leiders trouw beloofd aan zijn regering.

's Avonds echter maakte Henri Konan Bédié, van oudsher een rivaal van Ouattara en voorzitter van de Nationale Assemblée. voor de televisie bekend dat hij de macht had overgenomen. Hij beriep zich daarbij op artikel 11 van de grondwet, dat bepaalde dat de voorzitter van de Nationale Assemblée de ambtstermijn van de president moet uitdienen indien deze tijdens zijn ambtsperiode overlijdt. Dit mandaat loopt in september 1995 af.

Ouattara noch zijn bondgenoten deden kennelijk geen pogingen om te verhinderen dat Konan Bédié, die duidelijk door Frankrijk werd gesteund. het presidentschap overnam. Op 9 december maakten regeringsgezinde media bekend dat het Opperste Gerechtshof het presidentschap van Konan Bédié had bekrachtigd en dat de strijdkrachten hem trouw hadden beloofd.

Benoeming van nieuwe regering

Na het aftreden van Ouattara en zijn regering op 9 december, werd Daniel Kablan Duncan, sinds november 1990 gedelegeerd minister voor economie, financiën en planning onder Ouattara, door Konan Bedié op 11 december benoemd tot premier.

Tot de machtigste figuren in het 24 leden tellende kabinet, dat op 15 december werd gepresenteerd. behoorden volgens waarnemers de leden van een ,,driemanschap". Dit bestond uit Emile Constant Bombet (die aanbleef als minister van binnenlandse zaken), Léon Konan Koffi (die aanbleef als minister van defensie) en Gaston Ouassénan Koné (de nieuwe minister van veiligheid), die, zo werd algemeen aangenomen. zou worden aangesteld als leider van Konan Bédié's campagne voor de presidentsverkiezingen in 1995. Minister Amara Essy van buitenlandse zaken was een van de acht ministers uit de vorige regering die zijn portefeuille behield.

(Vor.ber.pag. 642/3-1993)

LIBIË

NASLEEP LOCKERBIE-AFFAIRE. VN-SANCTIES

Op 13 augustus 1993 maakten de Verenigde Staten, Groot-Brittannië en Frankrijk bekend dat zij het eens waren geworden over nieuwe en zwaardere sancties die de VN-Veiligheidsraad op hun verzoek na 1 oktober zou moeten opleggen aan Libië. De sancties zouden worden uitgeb eid tot de oliesector en de financiële en technische sector, tenzij de Libische regering op die datum volledig gehoor had gegeven aan resolutie 731 (1992) van de VN-Veiligheidsraad (zie pag. 262/2-'92).

Resolutie 731 uit januari 199% eiste dat Libië ermee instemde de twee Libiërs naar de VS of Groot-Brittannië uit te wijzen die beschuldigd werden van het organiseren van de bomaanslag op Pan Am-vlucht PA103 boven het Schotse stadje Lockerbie in 1988 (zie pag. 259/3 e.v.-'92). De resolutie verlangde tevens dat Libië zou samenwerken met het Franse onderzoek naar de vernietiging van een UTA-vliegtuig in de nabijheid van dc grens tussen Tsjaad en Niger in 1989 (zie pag. 261/2-'92). Toen Libië geen gehoor had gegeven aan resolutie 731, was in niaart 1992 resolutie 748 (1991) aangenomen op grond waarvan sancties op het gebied van de luchtvaart, wapenhandel en diplomatie getroffen werden tegen het land (zie pag. 565/1 e.v.-'92). De sancties werden vernieuwd in december 1992 en april 1993 (zie pag. 336/1-'93 en 643/2-'93).

Op 13 augustus gaf de Libische regering een verklaring uit waarin 1 oktober als uiterste datum impliciet werd verworpen. De regering herhaalde haar aanbod om gesprekken met de VS, Groot-Brittannie. Frankrijk en de VN te beginnen over een geschilite plaats om de verdachten te berechten

Bezoek van Mubarak

Op 17 en 18 augustus bracht president Hosni Mubarak van Egypte een onaangekondigd bezoek aan Libië voor gesprekken met de Libische leider kolonel Moamer al-Kadhafi. De gesprekken gingen vooral over de Lockerbie-crisis.

VN-resolutie 883 voorziet in strengere sancties

Op 11 november stemde de VN-Veiligheidsraad in met strengere sancties tegen Libië.

In augustus 1993 maakten de VS, Groot-Brittannië en Frankrijk bekend dat zij het eens waren geworden over nieuwe. strengere sancties en dat zij de VN-Veiligheidsraad zouden voorstellen deze sancties na 1 oktober aan Libie op te leggen (zie hierboven). De invoering van de sanctiemaatregelen werd echter uitgesteld nadat Rusland met een veto had gedreigd, dit om zijn eigen economische belangen te beschermen (Libië was Rusland naar schatting $ 3 a 4 mrd verschuldigd voor bouwprojecten en militaire lcrcranties in de jaren zeventig en tachtig). Uiteindelijk ging Rusland ermee akkoord voor de resolutie te zullen stemmen nadat een clausule was opgenomen die wees op ,,deplicht van Libië om nauwgezet al zijn verplichtingen na te komen met betrekking tot de terugbetaling van buitenlandse schulden". De mogelijkheid dat Libië de invoering van strengere sancties zou pogen af te wenden door in te stemmen met uitlevering van de beide verdachten voor berechting in Schotland. ging teniet toen de Schotse advocaat van de verdachten medio oktober verklaarde dat hij nooit zou instemmen met een rechtszaak tegen zijn cliënten in Groot-Brittannië of de VS Een daarna gedaan Libisch voorstel om het proces in Zwitserland te houden, werd door Groot-Erittannie van de hand gewezen.

Resolutie 883, die met 11 tegen 0 stemmen werd aangenomen met onthoudingen van China, Djibouti, Marokko en Pakistan, stipuleerde maatregelen die op 1 december van kracht zouden worden. De drie belangrijkste waren: (i) bevriezing van Libische activa in het buitenland: (ii) een verbod op de verkoop van apparatuur ten behoeve van de ver erking van olie en gas uit Libische bodem; en (iii) verdergaande beperkingen voor de luchtvaart.

In detail behelsden de maatregelen

Een verbod op de export naar Libië van specifieke olietransport- en raffinage-apparatuur
Bevriezing van alle buitenlandse bankrekeningen en bronnen van financiën die direct of indirect in het bezit waren van of beheerd u-erden door de Libische regering (met uitzondering van inkomsten uit de verkoop van olieprodukten (koolwaterstoffen) en landbouwprodukten, die op speciale rekeningen moesten worden gestort).
Een verdere reductie van de aantallen medewerkers bij Libische diplomatieke vertegenwoordigingen in het buitenland.
Sluiting van alle kantoren van Libyan Arab Airlines (LAA)in alle VN-lidstaten en een rolledig verbod op de levering van vliegtuigen en vliegtuigonderdelen aan van vliegtuigbouw- of onderhoudsdiensten.

Volgens de Finnncial Times van 12 november waren de nieuwe sancties meer gericht op een ..psychologisch" effect dan op directe economische gevolgen voor Libië. vooral omdat ze de inkomsten uit de export van olieprodukten geheel ongemoeid lieten. terwijl die juist verantwoordelijk waren voor vrijwel alle Libische inkomsten in harde valuta. Bovendien had Libië ruimschoots de tijd gekregen om zich op de nieuwe sancties voor te bereiden, zodat de regeringstcgoeden grotendeels waren getransfereerd van Westerse naar Arabische banken.

De Libische minister van buitenlandse zaken, Omar Mustafa al-Muntasir. spreekt de Algemene Vergadering van de VN toe op 7 oktober 1993.

De aanvankelijke reactie van Libië was relatief gematigd, maar op 17 november maakte het officiële persbureau *Jamahiriya* melding van een dreigement van de Libische ,,revolutionaire leider" kolonel Moamer al- Kadhafi. dat Libië bereid was zijn oliebronnen, olievelden en havens in brand te steken als gebaar van trotsering van het Westen.

Rechtszaak tegen Libië en controverse rond Lockerbie

Op 15 december werd bekendgemaakt dat Pan American World Airlines (Pan Am) een eis tegen Libië instelde tot betaling van $ 300 mln wegens de bomaanslag op vlucht 103, welke in december 1988 aan *270* mensen het leven kostte (Lockerbie).

Pan Am, dat in liquidatie verkeerde. had de staat Libië, Libyan Arab Airlines en twee Libische staatsburgers, die beschuldigd waren van het uitvoeren van de aanslag, voor het gerecht gedaagd en eiste schadevergoeding voor de vernietiging van het vliegtuig en de erop volgende zakelijke verliezen. De claim werd ingediend enkele dagen voordat de termijn van vijf jaar voor het indienen van claims onder de Schotse wet verstreek.

Een op 21 december door de BBC uitgezonden radioprogramma deed echter twijfels rijzen over de vraag of Libië als enige schuld droeg.

Het programma, ..Silence over Lockerbie". stelde dat de bomaanslag in feite door Iran was gelast. als vergelding voor de Amerikaanse aanval op een Iraanse Airbus boven de Golf in juli 1988 waarbij 290 mensen waren omgekomen (zie pag. 433/1 e.v.-'88) Iraanse functionarissen zouden vervolgens het door Syrië gesteunde Volksfront voor de Bevrijding van Palestina - Algemeen Commando (PFLP-GC) opdracht hebben gegeven de aanslag uit te voeren. maar leden van de daarmee belastte PFLP-GC-cel werden in Duitsland gearresteerd. De leider van het PFLP-GC, Ahmed Jibril, zag zich genoodzaakt Libische hulp in te roepen om het Iraanse contract te voltooien. aldus het programma.

BERICHTEN OVER COUPPOGING

In de tweede week van oktober werd volgens berichten in de Westerse media een grote opstand van leden van de strijdkrachten onderdrukt door troepen die trouw bleven aan de Libische ,,revolutionaire leider" kolonel Moamer al-Kadhafi.

Hoewel de officiële Libische media geen melding maakten van enige onrust. werden de berichten indirect bevestigd door een toespraak die Kadhafi op 17 oktober hield in Misurata (een van de verzetshaarden). Hij veroordeelde daarin tamelijk uitvoerig het .,verraad" aan zijn regime en hij vergeleek ,,deverraders" van oktober 1911 (Libiers die de invasie van de Italiaanse kolonialisten hadden gesteund) met die van oktober 1993.

De Middle East *Economic* Digest van 5 november meldde dat meer dan 3.000 militairen, van Tarhounah in het oosten tot Tobruk in het westen, betrokken waren geweest bij een opstand die drie dagen duurde. De hevigste botsingen deden zich voor bij Misurata en Tobruk. waar opstandige legereenheden werden aangevallen door regeringsgetrouwe luchtmachtpiloten. Tot degenen die na de mislukking van de coup werden gearresteerd, zou ook majoor Abdel Salem Jalloud behoren, de hoogste adviseur van Kadhafi, bekend als ,,de tweede man van Libië".

Volgens dit verslag was de ,,meest plausibele verklaring" dat de couppoging langs stamlijnen was georganiseerd en direct te maken had met de voortdurende Lockerbie-crisis (zie hierboven). Berichten over spanning tussen de Qadhathfa-clan (waartoe Kadhafi behoorde) en de Megarha-stam van Jalloud waren schering en inslag. De spanning zou recentelijk zijn opgelopen door Jallouds vermeend verzet tegen pogingen van Kadhafi om de twee Lockerbie-verdachten, beiden lid van de Megarha-stam. aan het Westen uit te leveren.

Ook de Guardian van 25 oktober meende dat de mislukte opstand het ,,gewelddadige hoogtepunt van een lange machtsstrijd binnen het regime" was, maar de krant kwam desalniettemin tot de slotsom dat Jalloud niet in het komplot had gezeten

PROMINENTE DISSIDENT VERDWENEN

De gemelde verdwijning medio december uit Cairo van Mansur Kikhiya leidde tot speculatics dat deze voormalige Libische minister van buitenlandse zaken en een prominente dissident mogelijk door Libische agenten was ontvoerd.

De verdwijning van Kikhiya viel samen met een reeks steeds openlijker aanvallen van de Libische leider. kolonel Moamer al-Kadhafi, op dissidenten in ballingschap. Enkele dagen voor Kikhiya's verdwijning zou Kadhafi hebben opgeroepen tot de moord op een andere exminister van buitenlandse zaken. Abdel-Monem al-Houni.

De *Financial* Times van 21 december meldde dat de Amerikaanse president Bill Clinton op de Egyptische president Mohammed Hosni Muharak een persoonlijk beroep had gedaan ten behoeve van Kikhiya, die in het bezit was van een Amerikaanse werkvergunning en die een zaak in de Amerikaanse staat Missouri dreef.

(Vor.ber.pag. 643/2/3-1993)

MALAWI

REGISTRATIE VAN PARTIJEN

Op 17 augustus 1993 maakte het bureau van het hoofd van de burgerlijke stand bekend dat er vijf politieke partijen geregistreerd waren sinds 29 juni, toen een grondwetswijziging de weg had vrijgemaakt voor de legalisering van een meerpartijenstelsel (zoals goedgekeurd in het referendum van 14 juni, zie pag. 644/1-'93).

De vijf partijen waren (naast de regerende Congrespartij van Malawi-MCP): Alliantie voor Democratie (AFORD); Verenigd Democratisch Front (UDF): Verenigd Front voor Meerpartijendemocratie (UFMD):Democratische Partij van hlalau-i (MDP);Nationaal-Democratische Partij van Malawi (MNDP).

AMBTENARESSTAKING

Op 7 september eindigde een week van stakingen in de overheidssector waaraan ongeveer 6.000 ambtenaren hadden deelgenomen, toen het aanbod van de regering om de salarissen 33 procent te verhogen werd aanvaard. Krachtens het akkoord zou de salarisverhoging met terugwerkende kracht per 1 juli ingaan en onevenredig worden verdeeld. waarbij de lagere salarisschalen de grootste verhoging kregen. Inzet van de stakingen, waardoor de staatsinstellingen waren verlamd en de belangrijkste luchthavens van het land te Blantyre en Lilongwe gesloten moesten worden, was een salariseis van meer dan 100 .procent geweest.

KABINETSWIJZIGING

Op 11 september maakte president Hastings Kamuzu Banda een kabinetswijziging bekend. Eerder, op 30 juli, was Dalton Katopola - naar eigen zeggen om gezondheidsredenen - afgetreden als minister van handel en industrie. De belangrijkste kabinetsleden waren na de reorganisatie:

Financien - Louis Chimango: justitie - Love Munlo*: buitenlandse zaken - Hethcnvick Mtaba*: gezondheidszorg - Edson Sambo+; openbare werken - Jodder Kanjere*: energie en mijnbouw - William Binali+; arbeid - Michael Mlambala+: handel en industrie - Nyemba Mbekeani*: gemeenschapsdiensten: vrouwen- en kinderzaken - mevr. Queen Gondwe*.

" Nieuwe benoeming
+Andere portefeuille

BRITSE HULP HERVAT

Op 22 septembe r deed de regering een beroep op Groot-Brittannië om de financiële en technische hulp aan Malawi te verhogen, omdat het weigeren van hulp had geleid tot ,,enorm leed onder gewone Malawiërs".

Op 17 september had Groot-Brittannië de hulp aan Malawi formeel hervat met de schenking van MK 65 mln (ongeveer $ 16 mln) aan het land als hulp voor de betalingsbalans. In mei 1992 hadden Westerse donoren de niet-humanitaire hulp aan Malawi opgeschort omdat ze ontevreden waren over de naleving van de mensenrechten door de regering (zie pag. 630/1-'92). Op 21 september had een uit twee personenen bestaande Britse parlementaire delegatie de regering geprezen voor dr vooruitgang die zij had geboekt op het gebied van de democratisering.

Op 17 september gaf de EG te kennen dat zij de hulp aan Malawi eind 1993 zou hervatten uit erkentelijkheid voor de vooruitgang in het democratiseringsproces

SPOEDOPERATIE PRESIDENT BANDA. VORMING PRESIDENTIËLE RAAD. TERUGKEER BANDA

Op 2 oktober onderging president voor het leven Hastings Kamuzu Banda, die in de 90 zou zijn, een spoedoperatie in een ziekenhuis te Johannesburg (Zuid-Afrika).Er werd vocht uit zijn hersenen verwijderd.

In verband met Banda's onvermogen zijn ambt te vervullen werden krachtens de paragrafen 13 en 16 van de grondwet maatregelen getroffen die de vorming van een Presidentiële Raad mogelijk maakten om in Banda's afwezigheid de uitvoerende macht uit te oefenen.

Nadat het de eis van de oppositie om een ,,neutrale" interim-president te kiezen had verworpen. maakte het bureau van de president op 13 oktober bekend dat een driekoppige Presidentiele Raad was gevormd. Deze zou in overeenstemming met de grondwet worden voorgezeten door de secretaris-generaal van de regerende Congrespartij van Malawi (MCP), Gwanda Chakuamba. De beide andere leden waren de MCP-veteranen John Tembo. staatsminister in het bureau van de president en eerste penningmeester van de partij. en Robson Chirma, minister van transport en communicatie en regionaal partijvoorzitter in het noorden.

Chakuamba. een vroegere tegenstander van Banda, was in maart 1981 tot 22 jaar gevangenisstraf veroordeeld voor activiteiten tegen de regering en plannen oin Banda te vermoorden (zie pag. 447/2-'83). Nadat hij in juli 1993 onverwacht was vrijgelaten, was hij uit de oppositiepartij Verenigd Democratisch Front (UDF) getreden en werd hij op 6 oktober tijdens een MCP-conventie tot secretaris-generaal van de MCP gekozen. Hij bezette daardoor een post die sedert de dood van secretaris-generaal Dick Tenny-

President Hastings Kamuzu Banda van Malawi.

son Matenje in 1983 vacant was geweest (zie pag. 447/3-'83). Het was onduidelijk of zijn benoeming de instemming van Banda had of dat bepaalde partijleiders het initiatief hadden genomen om een constitutionele crisis te voorkomen. Algemeen werd geloofd dat de partijleiding van de MCP met de benoeming van een voormalige tegenstander ook hoopte op meer steun in het zuiden, een UDF-bolwerk waar Chakuamba vandaan kwam.

Terugkeer van Banda. Amnestie

Banda keerde op 24 oktober terug uit Johannesburg. Op 26 oktober gelastte de Presidentiële Raad, klaarblijkelijk ter gelegenheid van de thuiskomst van de president, de onmiddellijke vrijlating van 429 gevangenen.

KABINETSWIJZIGINGEN

De Presidentiële Raad verrichtte op 2 november een aantal ministersbenoemingen.

Gwanda Chakuamba, voorzitter van de Presidentiële Raad, werd benoemd tot minister van binnenlandse zaken. Minister van lokaal bestuur Katola Phiri werd benoemd tot minister van landbouw, een post die tot dan toe werd bezet door president Banda. Als gevolg van de kabinetswijzigingen had de president

voor het eerst sinds 1964 geen enkele ministeriële verantwoordelijkheid meer. Andere wijzigingen waren de benoeming van Mfungo Mwakikunga tot minister van bosbouw en natuurlijke hulpbronnen. terwijl zijn vroegere portefeuille van voorlichting en toerisme werd overgenomen door Johnson Mkandawire. Phiri werd als minister van lokaal bestuur opgevolgd door Jimmy Alfred Kienda.

AFSCHAFFING PRESIDENTSCHAP VOOR HET LEVEN

In november keurde de Nationale Assemblée een reeks maatregelen goed ter voorbereiding van de verkiezingen met meer partijen die voor 1994 op het programma stonden. De belangrijkste van deze maatregelen was het amendement op de grondwet dat op 17 november werd aangenomen. Dit maakte een einde aan het instituut van het presidentschap voor het leven, dat in 1970 uitsluitend ten behoeve van president Hastings Kamuzu Banda in de grondwet was opgenomen (zie pag. 608/1/2-'71).

Andere wijzigingen als gevolg van het amendement waren een verlaging van de minimumleeftijd voor presidentskandidaten van 40 naar 35 jaar; afschaffing van de eis dat verkiezingskandidaten lid moesten zijn van de regerende Congrespartij van Malawi (MCP);afschaffing van het recht van de president om uitsluitend parlementsleden uit de MCP te nomineren; en verlaging van de stemgerechtigde leeftijd van 21 naar 18 jaar.

Op 16 november nam de Nationale Assemblée een met aan waarmee formeel twee organen werden ingesteld die toezicht moesten houden op de overgang naar de democratie: de Nationale Adviesraad (NCC) en de Nationale Uitvoerende Raad (NEC). De MCP had ingestemd met de vorming van deze uit meer partijen samengestelde raden na het referendum in juni, dat steun had opgeleverd voor een meerpartijenstelsel (zie pag. 644/1-'93). De beide organen waren kort daarna voor het eerst bijeen geweest.
Het parlement wijzigde op 16 november ook de wet op de openbare veiligheid: alle bepalingen over detentie zonder vorm van proces werden geschrapt. Diezelfde dag werd ook de wet op decente kleding ingetrokken, zodat het vrouwen voortaan was toegestaan broeken en rokken boven de knie te dragen, terwijl mannen hun haar over hun kraag mochten laten groeien.

HULP VAN EUROPESE UNIE HERVAT

De Europese Unie (EU) besloot op 25 november de hulp aan Malawi te hervatten. EU-functionarissen vonden dat de regering voldoende vooruitgang had geboekt op de gebieden van mensenrechten en behoorlijk bestuur sedert de hulpverlening 18 maanden eerder was opgeschort. Krachtens het besluit zou Malawi circa 150 mln kwacha (ca. $35 mln) van de EU ontvangen ter ondersteuning van de betalingsbalans.

BANDA HERSTELD. ONTWIKKELINGEN DECEMBER

Twee maanden nadat hij een hersenoperatie had ondergaan, nam president Hastings Kamuzu Banda op 7 december het presidentschap weer volledig op zich en werd de uit drie leden bestaande Presidentiële Raad. die in verband met zijn ziekte was geïnstalleerd, ontbonden.

Actie tegen MYP

Waarnemers zagen in de onverwachte terugkeer van de president een poging om de orde te herstellen. Vier dagen eerder was het leger, van oudsher beschouwd als een instantie die niet aan politiek deed, met harde hand opgetreden tegen de Jonge Pioniers van Malawi (MYP), een algemeen gevreesde gemilitariseerde afdeling van de regerende Congrespartij van Malawi (MCP).

Door het legeroptreden van 3 december tegen kantoren en kampen van de MYP, dat volgde nadat MYP-leden twee soldaten hadden gedood, stegen de reeds jaren bestaande spanningen tussen het leger en de MYP ten top. Het legeroptreden ondervond grote bijval onder de bevolking, hoewel legerbevelhebber generaal Isaac Yokane zich ei-van distantieerde. Bij de daaropvolgende gewelddadigheden werden landelijke MCP-kantoren aangevallen en zouden 30 mensen zijn omgekomen. terwijl duizenden Pioniers onderdoken of naar het buurland Mozambique vluchtten, waar ze volgens berichten werden opgevangen door het opstandige Mozambikaanse Nationale Verzet (MNR of Renamo).

Onmiddellijlr na het legeroptreden eiste de Nationale Adviesraad (NCC, het uit meer partijen bestaande overgangsorgaan. zie hierboven), dat informeel door hoge legerofficieren op de hoogte werd gesteld, (i) dat de regering erkende dat ze greep op het land kwijt was; (ii)dat de Presidentiële Raad onmiddellijk werd ontbonden en werd opgevolgd door een neutrale interimpresident of door Banda zelf; (iii) dat legerbevelhebber Yohane werd ontslagen; en (iv) dat de MYP volledig werd ontwapend.

Later op 3 december beweerde de Presidentiële Raad de operatie te hebben gelast om de MYP te ,.ontwapenen". Ook drong de Raad er bij MYP-leden op aan samen te werken met het leger.

Militaire benoemingen

Bij de bekendmaking van zijn herstel zei Banda up 7 december dat hij een minister van defensie zou benoemen (deze portefeuille was tot dan toe door de president beheerd), die zou toezien op de ontwapening van de MYP en een onderzoek zou instellen naar klachten van het leger.

Op 10 december werd generaal-majoor Wilfred John Mponera benoemd tot minister van defensie en generaal Dismus Anibo Nsanje Maulana tot legerbevelhebber als opvolger van Yohane. die met ..pensioen" ging.

Grondwetswijzigingen

Op 9 december wijzigde de regering, onder toenemende druk van de oppositie. de grondwet zodat deze voorzag in de benoeming van een waarnemend president mocht de zittende president zijn functie niet langer kunnen uitoefenen. De regering kwam echter niet tegemoet aan de eis van de oppositie om de bevoegdheden van een waarnemend president te beperken.

(Vor.ber.pag. 644/1 e.v.-1993)

MALI

HULP VAN IMF EN WERELDBANK OPGESCHORT

Op 7 november 1993 werd bericht dat het Internationale Monetaire Fonds (IMF)en de Wereldbank hadden besloten de hulp aan Mali op te schorten. Het besluit kwam slechts twee maanden na ondertekening van een overeenkomst die voorzag in 125 mrd CFA francs aan investeringssteun voor een periode van vier jaar.

Het besluit werd genomen na de bekendmaking dat het begrotingstekort van Mali was gestegen tot 30 mrd CFA francs. De stijging werd toegeschreven aan extrabudgettaire uitgaven ter compensatie van een daling van de belastingopbrengst met 50 procent als gevolg van fraude. Bovendien was er sprake geweest van onvoorziene looneisen in de publieke sector. De Wereldbank eiste de doorvoering van noodmaatregelen om de fiscale inkomsten met 5 mrd CFA francs te verhogen en de uitgaven met 2 mrd CFA francs teverlagen.

KABINETSWIJZIGINGEN

President Alpha Oumar Konare voerde een aantal kabinetswijzigingen door,

die waarschijnlijk verband hielden met de maatregel van het IMF en de Wereldbank. Zo verkleinde hij de omvang van de regering en ontsloeg hij Mahamar Oumar Maiga als minister van economie, financiën en planning. Hoewel de partij van de president, de Alliantie voor Democratie in Mali (ADEMA), de coalitie bleef domineren, werden twee van de meest invloedrijke ADEMA-leden. net als zes andere ministers, uit het kabinet verwijderd. Het betrof Mohammed Lamine Traore (staatsminister van territoriaal bestuur en decentralisatie) en Samba Sidibe (transport).

Na de reorganisatie was het kabinet als volgt samengesteld:

Premier. regeringsleider - Abdoulaye Sekou Sow; staatsminister van defensie en mijnbouw - Djounkouma Traore*: energie en waterkracht - Yoro Diakite+; territoriaal bestuur en veiligheid - liiitenant-kolonel Sada Samake+; financiën - Soumeyla Cisse*: buitenlandse zaken, Malinezen in het buitenland en Afrikaanse integratie - Ibrahim Boubakar Keita*; milieu - Mohamed Ag Erlaf; volksgezondheid, solidariteit en ouderenzorg - inajoor Modibi Sidibe; huisnijverheid en toerisme - mevr. Fatou Haidara+; plattelandsontwikkeling - Boubacar Sadassi: bouwnijverheid. stadsontwikkeling en huisvesting - Abdoulaye Diop; justitie - Amadou Dibate; werkgelegenheid, ambtenarenzaken en arbeid - Ousmane Oumarou Sidibe*; voortgezet en hoger onderwijs. wetenschappelijk onderzoek - Mainadou Bamou Toure"; cultuur en communicatie - Cheikna Kamissoko; handel, industrie en transport. woordvoerder van de regering - Bakary Konimba Traore+: basisonderwijs - Adama Sammassekou"; secretaris-generaal van de president - Ahmed al-Madani Diallo*.

* Nieuw kabinetslid.
+Gewijzigde portefeuille

COUPKOMPLOT

Nadat in de pers berichten over een komplot t.b.v. een staatsgreep waren verschenen, bevestigde de minister van cultuur en communicatie, Cheikna Kamissoko, op 9 december de arrestatie van vijf officieren die trouw waren aan de in maart 1991 afgezette president Moussa Traore (zie pag. 388/3 e.v.-'91). Hij zei dat alle vijf in contact hadden gestaan met een gedetineerde oud-adjudant van Traore, luitenant-kolonel Oumar Diallo, die volgens het Malinese weekblad *L'Observateur* het komplot had gefinancierd.

In een regeringscommuniqué van 10 december werd beweerd dat de samenzweerders waren geinspireerd door Diallo. die sindsdien was overgebracht naar een gevangenis in Tomboctou. Volgens het communiqué waren de samenzweerders van plan president Alpha Oumar Konai-e, premier Abdoulaye Sekou Sow. parlementsvoorzitter Ali Nouhoun Diallo en andere vooraanstaande regeringsleden te vermoorden, met het doel de ..democratischeinstellingen omver te werpen" en ..de meerderheid van de leden van het Coördinerend Comité" te elimineren „alsmede die lagere officieren en soldaten die zich verzetten tegen de vrijlating van Oumar Diallo en een zekeraantal andere officieren."
Volgens het weekblad *l'Aurore* wilden de vijf samenzweerders Oumar Diallo bevrijden, die sinds diverse maanden gevangen zat in het kader van een onderzoek naar economische misdrijven.

(Vor.ber.pag. 561/2/3-1993)

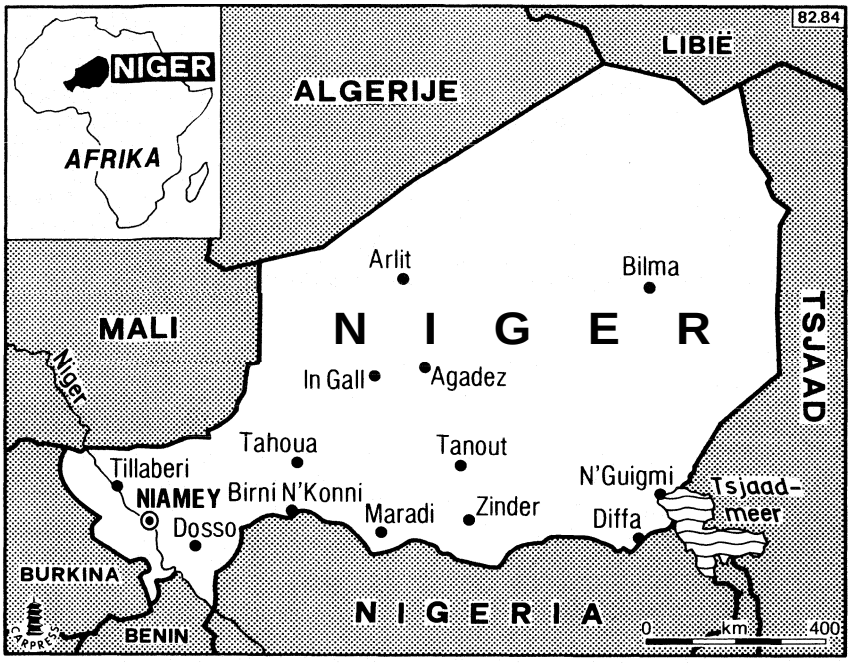

NIGER

ONRUST IN LEGER

Op 12 juli 1993 gijzelden soldaten in de stad Agadez gedurende diverse uren een aantal regionale functionarissen uit protest tegen de achterstallige betaling van drie maanden soldij. Soortgelijke incidenten vonden te zelfdertijd plaats in de steden Maradi, Tahoua en Zinder.

President Mahamane Ousmane veroordeelde de rebellen onmiddellijk. wier actie naar zijn mening politiek gemotiveerd was. Hij herinnerde de muitende troepen eraan dat zij iri dezelfde omstandigheden verkeerclen als andere ambtenaren. Hij bevestigde dat de regering het leger op alle niveaus zou reorganiseren terwijl hij discipline van de strijdkrachten eiste.

Op 16 juli beweerde het in Niamey verschijnende weekblad Le *Républicain* dat de opstandige soldaten in Zinder van plan waren geweest premier Mahamadou Issoufou te vermoorden en dat de autoriteiten waren gewaarschuwd door regeringsgetrouwe soldaten. Regeringsfunctionarissen bevestigden dat een gepland bezoek van Issoufou aan Zinder was afgezegd als gevolg van de muiterij, maar zij weigerden in te gaan op geruchten over het moordkomplot.

SPLITSING ONDER TOEAREGS. BESTAND VERLENGD

Volgens berichten van Franse persbureaus op 18 juli zouden Mano Dayak en verscheidene andere vooraanstaande leden van het opstandige Bevrijdingsfront van Air en Azawad (FLAA)deze organisatie hebben verlaten om het Bevrijdingsfront van Tamoust (Front de la libération de Tamoust. FLT)op te richten.

Dayak, tot dan toen FLAA-woordvoerder en een van de belangrijksre onderhandelaars bij de gesprekken met de regering. zou het niet eens zijn geweest met Toeareg-leider Rissa Boula. die naar verluidt niet van zins was de gewapende strijd op te geven. De nieuwe beweging verklaarde het bestand te steunen dat oorspronkelijk in maart door de regering met het FLAA was gesloten en dat in juni was verlengd (zie pag. 562/1-'93).

Op 11 september verlengde de regering een bestand met een van de drie voornaamste rebellenfacties in Niger, het

AFRIKA

Bevrijdingsfront van Tamoust (FLT), met nog eens drie maanden. Het FLT, dat werd geleid door Mano Dayak, had gedreigd de gevechten in het noorden te hervatten tenzij de regering stappen ondernam om tot een regeling via onderhandelingen te komen.

In een gezamenlijke verklaring riepen het FLT en de regering het FLAA en het Revolutionaire Leger voor de Bevrijding van Noord-Niger, die niet deelnamen aan het jongste bestand, op dat alsnog te doen,

STAKING IN OVERHEIDSSECTOR

Op 13 september eindigde een driedaagse staking van werknemers in de openbare sector, de tweede in 1993 (zie pag. 338/1/2-'93), nadat de regering ermee had ingestemd opnieuw te gaan praten over haar bezuinigingsprogramma waartegen de vakbeweging zich had verzet. Volgens berichten eind september had de regering haar bezuinigingsmaatregelen opgeschort hangende de uitkomst van de onderhandelingen met bonden in de overheidssector, die op 27 september hervat werden.

VREDESPROCES IN IMPASSE

Volgens berichten van medio november zouden de besprekingen tussen de regering en de rebellerende Toeareg-facties in een impasse verkeren. Er zouden problemen zijn gerezen nadat twee facties - het FLAA en het nieuwe FLT (zie hierboven) - onenigheid hadden gekregen over het verloop van de onderhandelingen.

Volgens een bericht van Radio France Internationale van 16 november waren de gesprekken in Ouagadougou (Burkina Faso) tussen de regering en de rebellenfacties, die op 11 november hadden moeten beginnen, uitgesteld toen de bemiddelaars er niet in waren geslaagd de rivaliserende facties aan de onderhandelingstafel te krijgen. Tegelijkertijd werd bericht dat de Franse bemiddelaars zich hadden teruggetrokken uit het vredesproces nadat ze de impasse hadden geweten aan de persoonlijke rivaliteit tussen FLAA-leider Rissa Boula en FLT-leider Mano Dayak.

Begin november hadden het FLAA en het Revolutionaire Leger voor de Bevrijding van Noord-Niger bekendgemaakt dat zij de contacten met de regering hadden opgeschort omdat deze niet had deelgenomen aan de recente vredesonderhandelingen in Algiers. Het FLT daarentegen gaf aan, dat het in contact wilde blijven met de regering.

(Vorber. pag. 561/3 e.v.-1993)

MIDDEN-OOSTEN

ALGEMEEN

BIJEENKOMSTEN ISRAËL EN PLO. VOORTGANG VREDESPROCES. DEADLINE VAN 13 DECEMBER NIET GEHAALD

In oktober 1993 begonnen Israël en de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO) aan de uitvoering van het vredesakkoord dat zij op 13 september hadden ondertekend (zie pag. 784/2 e.v.-'93), middels een reeks bijeenkomsten in Egypte.

Ontmoeting tussen Arafat en Rabin

Op 6 oktober hielden PLO-voorzitter Yasser Arafat en de Israëlische premier Yitzhak Rabin in Cairo (Egypte) hun allereerste werkbespreking. De bijeenkomst, totstandgekomen op initiatief van Rabin, werd eveneens bijgewoond door de Egyptische president Mohammed Hosni Mubarak.

Op 13 oktober besloten de twee partijen besprekingen te starten over de tenuitvoerlegging van het akkoord en over te gaan tot het instellen van een algemene verbindingscommissie, een technische commissie (die zich vooral zou bezighouden met de terugtrekking van het Israëlische leger uit de Gazastrook en het gebied van Jericho), een economische commissie en een regionale samenwerkingscommissie (waarin eveneens Jordanië en Egypte zitting zouden hebben). Daarnaast zou in het kader van de 22 maanden oude vredesbesprekingen voor het Midden-Oosten een nieuwe reeks gesprekken worden gehouden. Zeker twee commissies zouden in Egypte vergaderen, waarmee tegemoet werd gekomen aan de eis van Israël om elementen van het vredesproces van Washington naar het Midden-Oosten te verplaatsen.

Volgens Arafat ging Rabin ermee akkoord dat de commissies zich zouden buigen over de status van Jeruzalem, die een twistpunt vormde. Voor veel waarnemers was Arafats opmerking een verrassing, aangezien beide partijen in eerste instanties hadden besloten pas later in het vredesproces over Jeruzalem te praten.

Vergadering van verbindingscommissie

Op 13 oktober vergaderde de gezamenlijke verbindingscommissie van Israël en de PLO in Cairo. De delegaties vierden respectievelijk geleid door Shimon Peres, de Israëlische minister van buitenlandse zaken, en Mahmoud Abbas (Abu Mazan) namens de PLO. De commissie besloot iedere twee of drie weken in Cairo bijeen te komen om te spreken over de tenuitvoerlegging van het akkoord.

Vergadering van technische commissie

Op 13-14, 20-21 en 26-28 oktober kwam de technische commissie bijeen in het Egyptische vakantieoord Taba aan de Rode Zee. De taak van de commisie was het opstellen van een protocol voor de terugtrekking van het Israëlische leger uit Gaza en Jericho, die op 13 december 1993 zou moeten beginnen en op 13 april 1994 voltooid zou moeten zijn. De delegaties werden respectievelijk ge-

PLO-voorzitter Yasser Arafat (l.) en president Hosni Mubarak van Egypte (m.) luisteren naar de Israëlische premier Yitzhak Rabin (r.) tijdens hun ontmoeting in het Tahriya-paleis in Heliopolis (Cairo) op 6 oktober 1993.

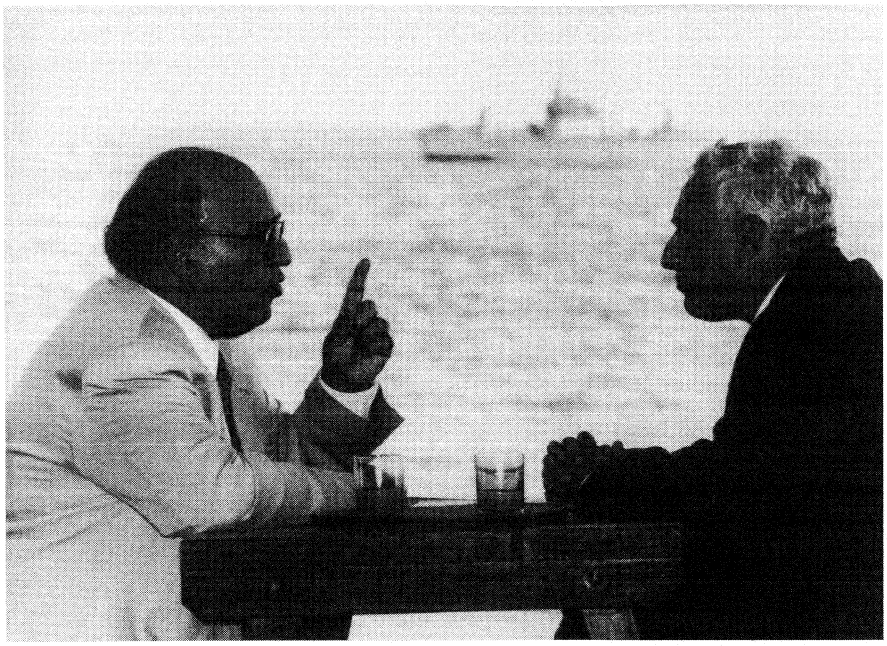

De leider van de Palestijnse delegatie, Nabil Shaath (l.), en zijn Israelische collega, generaal Amnon Shahak. tijdens een lunchpauze op het strand van Taba (14 oktober).

leid door Nabil Shaath van de PLO en generaal-majoor Amnon Shahak, de Israëlische plaatsvervangend stafchef.

Tijdens de eerste vergadering werden subcommissies ingesteld die zich zouden buigen over veiligheidsaangelegenheden (zoals de status van joodse kolonisten in de bezette gebieden) en over ,,vertrouwenwekkende maatregelen" (zoals de kwestie van de naar schatting 12.000 Palestijnse gedetineerden in Israelische gevangenissen).

De *Financial Times* van 29 oktober verklaarde dat de technische commissie ,.gestage vooruitgang" had geboekt tijdens haar drie bijeenkomsten in oktober. De twee partijen zouden het in grote lijnen eens zijn geworden over de oprichting van een Palestijnse politiemacht. De Palestijnse delegatie was het naa verluidt echter oneens met Israëlische voorstellen om de veiligheid te waarborgen voor de mogelijk 5.000 joodse kolonistenin de Gazastrook.

Vrijlating van Palestijnse gevangenen. Versoepeling van afsluiting bezette gebieden

Op 19 oktober stelde Israël Salim Zrei, de langst in Israëlische gevangenschap verblijvende Palestijnse politieke gevangene, in vrijheid. Deze Fatah-commandant had 23 jaar in de gevangenis gezeten.

Tijdens de besprekingen in Taba op 20 en 21 oktober stemde Israël in met een stapsgewijze vrijlating van Palestijnse gevangenen. waarna op 25 en 26 oktober 617 ..relatief ongevaarlijke" gevangenen werden vrijgelaten. Er bestond enige venvarring over de vraag of er tevens Hamas-leden zouden worden vrijgelaten. aangezien de PLO de onmiddellijke en onvoorwaardelijke vrijlating had geëist van alle Palestijnse gevangenen, met inbegrip van Hamas-leden.

Op 22 oktober maakte Israël bekend dat als ,,gebaar van goede wil" de van april daterende afsluiting van de bezette gebieden zou worden versoepeld (zie pag. 500/2/3-'93). Voor het merendeel van de Palestijnse mannen zou Israël echter ontoegankelijk blijven.

Centrale Raad PLO keurt vredesakkoord goed

Op 11 oktober keurde de Centrale Raad van de PLO het vredesakkoord tussen Israël cn dc PLO goed. Dit gebeurde aan het einde van een tweedaagse bijeenkomst in Tunis waaraan 80 van de 107 leden van de Raad deelnamen.

Sommige PLO-facties boycotten de vergadering uit protest tegen het vredesakkoord, in het bijzonder het Volksfront voor de Bevrijding van Palestina (PFLP) en het Democratisch Front voor de Bevrijding van Palestina (DFLP). Voor de vergadering hadden de PFLP, de DFLP en andere in Dainascus gevestigde groepen die tegen het vredesakkoord waren, langdurige besprekingen gevoerd met Hamas, hetgeen echter niet had geleid tot een gezamenlijke strategie tegen het vredesakkoord.

Vóór de vergadering werd bekendgemaakt dat de PLO verscheidene functionarissen in het hoofdkwartier te Tunis had gearresteerd. Er werden PLO-functionarissen aangehaald die gezegd zouden hebben dat de arrestaties volgden op twee verijdelde moordaanslagen cp Arafat. Uit andere Palestijnse bronnen werd daarentegen vernomen dat de arrestaties een voorzorgsmaatregel van Arafat vormden om de critici van het akkoord uit te sluiten.

Op 12 oktober meldde radio Monte Carlo dat de Raad het akkoord met 63 tegen 8 stemmen bij 9 onthoudingen had goedgekeurd. De belangrijkste tegenstemmers waren Shafiq al Hout. de voormalige PLO-vertegenwoordiger

De bijeenkomst van de Centrale Raad van de PLO op 11 oktober in Tunis werd bijgewoond door o.a. (v.l.n.r.) PLO-voorzitter Yasser Arafat, Selin Zaanoum (vice-voorzitter van de Palestijnse Nationale Raad), Mohamed Salia (lid van de Centrale Raad) en Haider Abdel-Shafi (de Palestijnse hoofdonderhandelaar bij de bilaterale vredesbesprekingen)

in Libanon die in augustus uit het uitvoerend comité van de PLO was gestapt (zie pag. 719/1/2-'93), Ahmad Sidqi al-Dajani. directeur van de Hogere Raad voor onderwijs en cultuur van de PLO. Abu Ahmad Halab. de vertegenwoordiger van het Palestijnse Bevrijdingsfront (PLF). en Nasif Awwad. de vertegenwoordiger van het Arabische Bevrijdingsfront (ALF). Drie leiders van Al-Fatah onthielden zich var. stemming, onder MIC Farouk Kaddoumi.

De Raad hechtte eveneens zijn goedkeuring aan dat deel van het akkoord dat aandrong op de instelling van Palestijns interim-gezag voor zelfbestuur om de Westoever en de Gazastrook geduiende de overgangsperiode van vijf jaar te behrren

Israëlisch-Palestijnse onderhandelingen (november)

In november vergaderde de gezamenlijke Israëlisch-Palestijnse technische commissie een aantal malen in Egypte om een protocol op te stellen over de militaire terugtrekking van Israël uit Gaza en Jericho, die op 13 december moest beginnen. Hoewel er melding werd gemaakt van enige vooruitgang, bleven de besprekingen eind november in een impasse verkeren voor wat betreft de drie sleutelkwesties: Palestijnse gevangenen, de grenzen van Jericho en een regeling voor de grensbeveiliging. Begin november waren de besprekingen verplaatst van Taba naar Cairo.

Op 27 november zei de Israëlische premier Yitzhak in een interview dat hij 13 december niet als .,heilig˘ beschouwde en dat het van belang was te waarborgen dat er volledige duidelijkheid bestond over alle kwesties aangaande de autonomie. voordat de terugtrekking werd bekrachtigd.

Israël en PLO halen 13 december niet

De uiterste datum van 13 december 1993, door de PLO ,,heilig" genoemd, verstreek zonder dat er overeenstemming was over het voor Israël vereiste protocol om een begin te maken met de terugtrekking van de Israëlische troepen uit de Gazastrook en het gebied van Jericho, zoals was overeengekomen in het in september gesloten vredesakkoord tussen Israël en de PLO (zie pag. 784/2 e.v.-'93). Begin januari 1994 duurden de onderhandelingen tussen beide partijen nog steeds voort.

Het belangrijkste punt van onenigheid dat het begin van de terugtrekking tegenhield, betrof veiligheidsafspraken over de grensovergangen van de Palestijnse entiteit met Jordanië en Egypte. De PLO stond erop dat Palestijnen de controle over de grensovergangen kregen. Israël echter betoogde dat het zelf de controle over de internationale grensovergangen in handen moest houden omdat het moeilijk zou zijn om te controleren of mensen die eenmaal in de Gazastrook of Jericho waren. naar Israël gingen. Ander twistpunten over het protocol waren onder meer de grenzen van Jericho en de veiligheid van joodse kolonisten.

In december vond een hele reeks bijeenkomsten plaats om alsnog een akkoord te bereiken over de terugtrekking. Tegelijkertijd werd er in El-Arish (Egypte) en in Parijs onderhandeld over economische aangelegenheden en over kwesties die niets met veiligheid hadden te maken.

Op 12 december spraken PLO-voorzitter Yasser Arafat en de Israëlische premier Yitzhak Rabin met elkaar in de Egyptische hoofdstad Cairo. Op een persconferentie na hun ontmoeting erkende Rabin dat de twee partijen ,,het akkoord op bepaalde punten verschillend interpreteerden".

Op 9 december had Arafat in Spanje een korte ontmoeting met de Israëlische minister Shimon Peres van buitenlandse zaken (tijdens zijn rondreis door Europa deed Arafat ook Duitsland, Groot-Brittannie en Ierland aan). Peres sprak vervolgens op 18 en 19 december in Noorwegen en van 21-23 december in Frankrijk met hoge PLO-functionarissen.

Van 27-29 december hield Peres in Cairo een reeks besprekingen met de hoge PLO-fiinctionaris Mahmoud Abbas. Aan het slot van de besprekingen hielden de twee partijen een persconferentie. waarop Peres zei dat er .,een consensus (was bereikt) over de kernkwesties van de grensovergangen. de omvang van (het gebied van) Jericho en zaken betreffende de Gazastrook". Abbas noemde de gesprekken .,constructief". Kort vóór de persconferentie echter had het uitvoerend comité van de PLO in Tunis een verklaring uitgegeven waarin de door Peres tijdens de besprekingen gedane voorstellen van de hand werden gewezen.

Volgens de *Financial Times* van 30 december voedde de verklaring uit Tunis .,speculaties dat Arafat opzettelijk trachtte de positievan Abbas te ondergraven". Abbas en andere vooraanstaande Palestijnen, onder wie Yasser Abd Ar-Rabbuh, Sulayman An-Najjab en Ahmed Qurie. zouden het verscheidene weken met Arafat aan de stok hebben gehad over diens aanpak van de vredesbesprekingen. Abbas en de anderen zouden pogingen in het werk stellen om Arafat over te halende PLO te democratiseren.

In berichten over het ontslag op 10 december van Hanan Ashrawi als woordvoerster van de Palestijnse delegatie bij de vredesbesprekingen in Washington werd deze stap in verband gebracht met groeiende kritiek op Arafats leiderschap. Dia haar ontslag maakte Ashrawi bekend een Palestijnse mensenrechtenorganisatie te willen oprichten.

Repatriëring van gedeporteerden

Op 15 december keurde Israël de repatriëring van 197 gedeporteerde Palestijnen goed, de laatsten van de groep van circa 400 die in december 1992 naar Libanon was uitgewezen (zie pag. 214/2 c.\,.-'93).

(Vor.ber.pag. 784/2 e.v.-1993)

PALESTIJNSE HULPCONFERENTIE. ECONOMISCHE KWESTIES

Op 1 oktober werd tijdens een donorconferentie van 47 regeringen en organisaties in Washington een bedrag van ca. S 2 mrd toegezegd om de vijf jaar durende interimperiode van Palestijns zelfbestuur te financieren (zie pag. 790/1-'93 voor bijzonderheden over de financiering van het vredesakkoord). Ongeveer $ 600 mln zou voor 1994 ter beschikking worden gesteld. Op 1 oktober prees de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Warren Christopher, de conferentie als een ,.doorslaand succes". Arafat zei echter dat de toezeggingen ontoereikend waren en de Palestijnen minstens $ 5 mrd nodig hadden.

De Europese Gemeenschap (EG)besloot via de EG-Commissie en de Europese Investeringsbank $ 577 mln te schenken. De VS zegden $ 500 mln toe. waarvan driekwart als gift, bedoeld voor de stimulering van de particuliere sector. Japan zou $200 mln geven in 1994-'95. Saoedi-Arabië $100 mln in 1994 en de Scandinavische landen ongeveer S 150 mln in een niet nader bepaalde periode. Israël bood C 75 mln aan, waarvan een derde in de vorm van giften en de rest als krediet. De Wereldbank zou $ 50 mln geven. afkomstig uit een concessielening van de Internationale Ontwikkelingsassociatie (IDA),die in hoofdzaak voor Gaza bestemd was. en een lening van $ 33 mln uit het World Bank Trust Fund om investeringsprojecten mogelijk te maken. Daarnaast stelde het VN-Ontwikkelingsprogramma voor 1994 projecten voor waarmee een bedrag was gemoeid van $ 250 mln. Andere landen die financiële of technische hulp toezegden waren onder meer China, Indonesie. Maleisië. Oostenrijk. Turkije, de Verenigde Arabische Emiraten en Zwitserland.

De conferentie richtte een ad hoc verbindingsgroep op die bestonduit de VS, Canada, de EG, Japan, Rusland. Noorwegen en Saoedi-Arabie. Israël, Egypte. Jordanië en de PLO werden toegelaten als geassocieerd lid van deze groep die iedere drie a zes maanden zou vergaderen in het Europese hoofdkwartier van de Wereldbank in Parijs.

De PLO besloot een Palestijns Noodgezag voor Ontwikkeling en Wederopbouw in te stellen om de hulp te beheren.

Economisch pact PLO-Jordanië. Gezamenlijke Israëlische-Palestijnse investeringen. Palestijnse bank

Begin oktober sloten de PLO en Jordanië een economische samenwerkingspact. Dit pact voorzag in de instelling van een

vrijhandelsregime tussen Jordanië en de Palestijnse entiteit, terwijl Jordanië aanvankelijk toezicht zou houden op het monetaire beleid van de Palestijnen.

De *Middle East Economic Digest* van 22 oktober meldde dat Koor Industries, een van Israëls grootste ondernemingen. en een groep van Palestijnse investeerders, die werden vertegenwoordigd door Jawid Ghossein, hoofd van het Palestijnse Nationale Fonds en lid van de Palestijnse Nationale Raad. overeen waren gekomen om op de Westoever en in de Gazastrook een gezamenlijke irivesteringsmaatschappij te vestigen.

Een groep van Palestijnse zakenlieden op de Westoever zou medio oktober zwevende aandelen hebben uitgegeven voor de eerste Palestijnse handelsbank. die in Ramallah gevestigd zou worden.

Oprichting Palestijns ontwikkelingsbureau

Op 4 november richtte de PLO formeel een Economische Raad voor Ontwikkeling en Opbouw (ECDC) op om de internationale hulp te beheren.

Aanvankelijk zou de 14 leden tellende raad worden voorgezeten door PLO-voorzitter Yasser Arafat. Later zag hij af van deze functie nadat de PLO er door Palestijnen en internationale donors van was beschuldigd politici in de raad te benoemen ten koste van goedopgeleide economen. Arafat werd opgevolgd door Farouk Kaddouini. de ervaren PLO-,,minister van buitenlandse zaken", terwijl de bevoegdheden van Ahmed Qurie (Abu Ala), uitvoerend directeur en economisch expert van de PLO, werden verruimd.

De delegatieleiders bij de Israelisch-Palestijnse economische besprekingen in Parijs, resp. Avraham Shohat (l.) en Ahmed Qurie. drukken elkaar de hand (25 november)

Palestijns-Israëlische economische besprekingen. Berichten over financiële crisis PLO

Op 16 november hielden Israëlische en Palestijnse delegaties in Parijs de eerste ronde van de economische besprekingen. Ahmed Qurie voerde de PLO-delegatie aan en minister Avraham Shohat van financiën de Israëlische.

De Palestijnse clelegatie gaf tc kennen een onafhankelijke centrale bank te willen, met volledige bevoegdheden om een Palestijnse munt uit te geven. de reserves van cominerciële banken te controleren en aan te houden. Ook wilde zij dat de bank het monetaire beleid zou dirigeren. Israël verzette zich naar verluidt tegen de oprichting van een centrale bank en toonde zich voorstander van een geleidelijke overdracht van het monetaire beleid, te beginnen met de instelling van een Palestijnse deviezenraad. De Palestijnse delegatie was tegen het Israëlische voorstel voor een uniform belasting- en accijnsstelsel.

Op 17 november erkende Qurie dat de PLO de voorgaande vijf maanden niet in staat was geweest haar exploitatiekosten te betalen. Hij waarschuwde dat deze financiele crisis het Israëlisch-Palestijnse vredesproces in gevaar kon brengen.

Qurie. een aanhanger van Arafat die een belangrijke rol had gespeeld bij de geheime vredesonderhandelingen met Israël. erkende dat de PLO feitelijk bankroet was. Donoren hadden toezeggingen gedaan, maar slecht een paar van hen hadden hulp geboden t.b.v. de exploitatiekosten. Hij beweerde dat Arafat het gaandeweg steeds moeilijker vond het vredesproces te leiden, terwijl hij niet eens over geld beschikte oin zijn lijfwachten te betalen.

DIPLOMATIEKE ONTWIKKELINGEN

In oktober werden de volgende diplomatieke ontwikkelingen gemeld.

Jordaans-Israëlische bijeenkomst

Op 1 oktober sprak kroonprins Hassan van Jordanië in Washington met de Israëlische minister van buitenlandse zaken Shimon Peres. Dit dit was de eerste officiële ontmoeting tussen Jordaanse en Israëlische hoogwaardigheidsbekleders en volgde op de ondertekening van een Israëlische-Jordaanse ,,gemeenschappelijke agenda" voor medio-september te houden onderhandelingen (zie pag. 790/2/3-'93).

Beide partijen besloten een gezamenlijke economische commissie in het leven te roepen. Peres zei op 11 oktober. toen hij een commissie van de Knesset (Israelisch parlement) inlichtte. dat hij en Hassan hadden gesproken over een mogelijke fusie van Jordaanse en Israëlische zeehavens aan de Golf van Akaba en over de aanleg van een nieuwe gezamenlijke internationale luchthaven.

Het overleg op 1 oktober werd ook bijgewoond door de Amerikaanse president Bill Clinton, die later openlijk zijn steun bekendmaakte voor een schuldaflossingsprogramma voor Jordanie. Jordanie had een buitenlandse schuld van ongeveer $ 7 mrd. waarvan circa $ 1 mrd bij de VS.

Rondreis speciale coördinator VS

Dennis Ross, de Amerikaanse .,speciale coördinator" voor de vredesbesprekingen inzake het Midden-Oosten. maakte medio oktober een rondreis door het gebied (zie ook pag. 718/3-'93), waarbij hij Israël, Egypte, Syrië, Jordanië en Tunesië aandeed.

De rondreis leek in eerste aanleg bedoeld om een doorbraak te bewerkstelligen op het vastgelopen Israèlisch-Syrische spoor van de vredesbesprekingen. Ross slaagde er evenwel niet in een akkoord tot stand te brengen over een datum voor het begin van de 12de gespreksronde.

Multilaterale besprekingen

Op het multilaterale niveau van de vredesbesprekingen voor het Midden-Oosten vergaderde van 12-14 oktober in Tunesië de vluchtelingencommissie (zie pag. 502/1-'93 voor vorige ontmoeting in Noorwegen).

De vergadering werd bijgewoond door een Israëlische delegatie die werd geleid door onderminister Yossi Beilin van buitenlandse zaken, die toezegde het aantal Palestijnse ballingen dat jaarlijks kon terugkeren te verhogen tot 5.000.

Van 26-28 oktober hield de matereommissie een bijeenkomst in China.

Vooruitgang bij Jordaans-Israëlische onderhandelingen gemeld

In de Israëlische media werd beweerd dat Israël en Jordanië op 2 november een vredesakkoord hadden geparafeerd tijdens geheime besprekingen in de Jordaanse hoofdstad Amman tussen koning Hoessein van Jordanië en de Israëlische minister van buitenlandse zaken Shimon Peres. Tijdens bezoeken aan Syrië en Egypte medio november hield koning Hoessein echter vol geen afzonderlijk vredesakkoord met Israël te zullen tekenen, hetgeen onmiddellijk werd toegejuicht door Syrische functionarissen. Het was het eerste officiële bezoek van de koning aan Egypte sinds de Golfoo log van 1990-'91, die de betrekkingen tussen de landen behoorlijk had verslechterd.

Volgens berichten in de Israëlische media hield het akkoord onder meer in dat Israël en Jordanië hun gemeenschappelijke grens zouden openen, volledige diplomatieke betrekkingen zouden aanknopen en een begin zouden maken met gezamenlijke projecten op het gebied van toerisme, transport en energie. Omstreden door Israël bezet gehouden land rond de Dode Zee en in de Arava-woestijn zou formeel worden teruggegeven aar, Jordanië en vervolgens voor een nominale prijs aan Israël worden verpacht.

Volgens een bericht in de Israëlische krant *Maariv* van 11 november had een Jordaanse delegatie kort daarvoor een geheim bezoek gebracht aan Israël om de economische aspecten van een vredesakkoord te bespreken.

Arafat bezoekt Brussel

Op 8 en 9 november was Arafat in Brussel voor besprekingen met Belgische regeringsleiders en functionarissen van de Europese Unie (EU). Tijdens zijn bezoek werd Arafat behandeld als een staatshoofd.

Multilaterale onderhandelingen over regionale ontwikkeling

Op 8 en 9 november werd er in het kader van de vredesbesprekingen over het Midden-Oosten in de Deense hoofdstad Kopenhagen vergaderd over de regionale economische samenwerking. Besloten werd om in de loop van 1994 een aantal studies te verrichten en werkgroepen te organiseren.

De studies, die de EU met $ 9,2 mln zou financieren. hadden betrekking op regionale samenwerking op het gebied van transport. energie, toerisme, financiële markten, handel. opleiding en andere sectoren.

Rondreis Christopher. Akkoord over ontmoeting Assad-Clinton

Begin december maakte de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Warren Christopher, een rondreis door het Midden-Oosten. Na ontmoetingen met de Syrische president Hafez Assad en minister van buitenlandse zaken Farouk el-Chareh in de Syrische hoofdstad Damascus, maakte Christopher op 9 december bekend dat de Amerikaanse president Bill Clinton ermee had ingestemd Assad begin 1994 te ontmoeten.

De VS besloten tot de ontmoeting nadat Syrië ermee akkoord was gegaan de bilaterale onderhandelingen met Israël in Washington eind januari of begin februari 1994 te hervatten. De laatste bilaterale onderhandelingsronde dateerde van september 1993.

Syrië had eveneens toegezegd steun te verlenen aan een Amerikaans team dat een onderzoek instelde naar de verdwijning van Israëlische soldaten in Libanon in de jaren 1982-1986. Daarnaast had Assad tegen Christopher gezegd dat er uitreisvisa zouden worden verstrekt aan Syrische Joden die het land wilden verlaten. Op hun beurt gingen de VS ermee akkoord dat Koeweit drie vliegtuigen van Amerikaanse makelij aan Syrië cadeau deed.

(Vorberpag. 790/2 e.v.-1993)

ONLUSTEN IN BEZETTE GEBIEDEN

In oktober werd opnieuw duidelijk dat Hamas tegen vredesonderhandelingen was De beweging voerde verscheidene aanslagen uit op Israëlische civiele en militaire doelen in de bezette gebieden. Het aantal gewelddadigheden in oktober bleef echter aanzienlijk lager dan in september (ziepag. 791/2/3-'93).

Op 2 oktober kwamen twee Hamas-leden om bij een Israëlische veiligheidsoperatie in de Gazastrook. Het was de grootste operatie sinds de ondertekening van het vredesakkoord tussen Israël en de PLO op 13 september.

In een brief aan de Israelische premier Rabin keurde PLO-leider Arafat de Israëlische actie af. evenals de arrestatie van zes leiders van de Zwarte-Panterbeweging (Fatah), die op 29 september op de Westoever was verricht (zie pag. 791/3-'93). Arafat beweerde dat daarmee de geest van het vredesakkoord werd geschonden. In een op 3 oktober uitgegeven verklaring zei Rabin echter dat hij het leger gelast had jacht te blijven maken op alle Palestijnse ,.terreurkrachten"

Op 4 oktober beantwoordde Hamas de Israëlische operatie met een zelfmoordactie, waarbij een met explosieven geladen auto tegen een bus werd gereden in de buurt van de nederzetting Beit El op de Westoever en 29 Israelische kolonisten gewond raakten De dag daarop schoten Israelische soldaten een Fatah-schutter dood in de Gazastrook

Op 9 oktober werden op de Westoever twee Israëlische burgers ontvoerd en gedood. De verantwoordelijkheid voor de moorden werd opgeëiit door zowel de PFLP als de Islamitische Jihad, beide tegenstanders van vredesbesprekingen.

Op 15 en 16 oktober doodden Hainas-leden vier Palestijnse ,,collaborateurs" in de Gazastrook, van wie er twee tot Al-Fatah behoorden.

Assad Saftami, een van de leiders van Al-Fatah in de Gazastrook en een naaste vriend van Arafat, werd op 21 oktober in Gaza-Stad vermoord.

Op 24 oktober doodden Hamas-guerrillastrijders twee Israëlische soldaten in de Gazastrook. In een na deze aanslag uitgegeven verklaring zei Hamas de oorlog te hebben verklaard aan de Israëlische bezettingstroepen en Hamas zwoer van Gaza ,,een massabegraafplaats voor Israëlische soldaten en kolonisten" te inaken.

Op 29 oktober doodde Hamas een joodse kolonist uit Beit El. De aanslag leidde tot gewelddadige demonstraties van joodse kolonisten op de gehele Westoever.

Aanhoudend geweld

De Israëlisch-Palestijnse onderhandelingen in Egypte (zie hierboven) on-

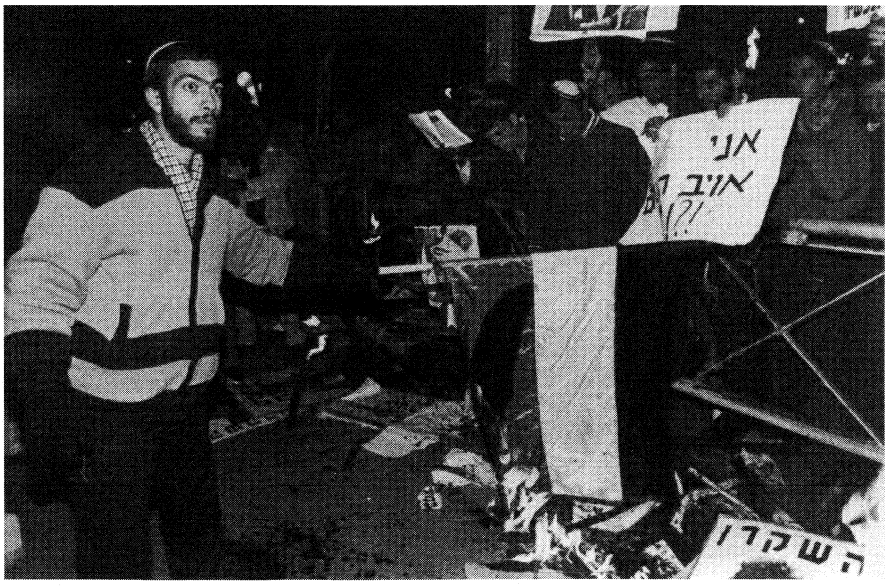

Tiran Polack, een leider van de Kach-beweging, verbrandt een Palestijnse vlag tijdens een protcstdcmonstratiein Jeruzalem op 15 november.

Palestijnse jongeren rennen eg voor Israëlische soldaten tijdens onlusten in Gaza-Stad op 26 november.

dervonden hinder van een escalatie van het geweld in de bezette gebieden aan het einde van november. De onlusten. de eerste sinds de ondertekening van het vredesakkoord tussen Israël en de PLO op 13 september, braken uit toen Israëlische soldaten een aantal .:gczochte" Palestijnse militanten doodschoten.

Op 24 november doodden Israëlische soldaten Imad Akel, Qassem-commandant in het noordelijk deel van Gaza. Qassem vormde de militaire vleugel van Hamas, de meest uitgesproken ,,afwijzings"macht in de bezette gebieden.
Sinds 13 september waren toen bij aanslagen of botsingen in totaal 26 Palestijnen en 12 Israëliërs omgekomen.

Op 25 norcinber deden zich gewelddadigheden voor in de Gazastrook. waarbij één Palestijn om het leven kwam en meer dan 30 anderen gewond raakten.

Op 26 november schoten Israelische soldaten een ander Qassem-lid. Khaled Zer, dood in het dorp Surbaher nabij Jeruzalem. Diezelfde dag maakte het Israelische leger bekend dat militairen enige dagen eerder nog een Palestijnse militant. Salim Sabah, hadden gedood.

Op 28 norcmbcr doodden Israëlische troepen een lid van de Fatah-Haviken. De dag daarop werden verscheidene leiders van deze factie gearresteerd. onder wie de commandant van de Haviken, Taisir Bardini. die door Israël van moord werd beschuldigd. De dood van de Havik en de arrestaties leidden op 30 november tot ernstige onlusten in de Gazastrook. Zeker 60 Palestijnen raakten gewond bij botsingen met Israëlische troepen.

In de avond van 30 november Israëlische militairen voor het eerst overleg met Fatah-leiders in de Gazastrook om het geweld te beëindigen.

Aan het slot van het overleg beloofden beide partijen hun best te doen de gemoederen in de Gazastrook tot bedaren te brengen.

Hamas eiste de verantwoordelijkheid op voor de moord op een joodse kolonist die op 7 november bij de stad Hebron op de Westoever werd gedood. Na de moord gingen op de hele Westoever joodse kolonisten de straat op, waarbij verscheidene Palestijnse auto's en winkels werden aangevallen.

In december vonden er ernstige onlusten plaats in de bezette gebieden, vooral op de Westoever en daar speciaal rond Hebron.

Op i december werd door strijders van Qassem een Israelische vrouw doodgeschoten in de stad Al-Birah op de Westoever. Haar dood leidde tot massale demonstraties van joodse kolonisten. Na dagen van spanningen tussen kolonisten en Palestijnen in het gebied doodden Qassem-strijders in Hebron op 8 december twee joodse kolonisten (vader en zoon).

Op 10 december werden in het dorp Tarqumiya op de Westoever drie Palestijnen doodgeschoten. De verantwoordelijkheid voor de aanslag werd opgeëist door de tot dan toe onbekende groep, het ,,Zwaard van David", waarvan werd aangenomen dat ze banden onderhield met de extreem rechtse joodse Kachbeweging.

Op 22 december schoten onbekenden twee Israëliërs dood in Ramallah op de Westoever. Duizenden kolonisten in heel Israël protesteerden tegen hun dood.

Gewapende en gemaskerde Fatah-Haviken in het vluchtelingenkamp Rafah in de Gazastrook op 30 november. Zij meldden de hervatting van hun gewapende strijd tegen Israël. nadat hun leider, Taisir Bardini. de voorgaande dag door Israelische troepen gevangen was genomen.

Joodse kolonisten met een Israëlische vlag blokkeerden op 2 december de weg Hebron-Jeruzalemmet brandende banden uit protest tegen de aanslag op twee van hun kameraden die de vorige dag door Qassem-strijders werden gedood.

Op 13 december kwamen in Gaza drie Palestijnen om bij botsingen met Israëlische troepen. Op 7 december werd de mosliin-geestelijke sjeik Khaled Saqallah in Gaza vermoord.

(Vor.ber.pag. 791/2/3-1993)

BAHREIN

NIEUWE MINISTER

Sjeik Isa bin Ali bin Hamad al-Khalifa, een lid van de heersersfamilie, werd op 6 december 1993 tot minister van arbeid en sociale zaken benoemd. Hij was de opvolger van sjeik Khalifa bin Sulman bin Mohammed al-Khalifa, die in juli was overleden.

(Vor.ber.pag. 118/2-1993)

GCC

AKKOORD OVER VERDEDINGSMACHT SCHIEREILAND

De ministers van defensie van de zes lidstaten van de Samenwerkingsraad voor de Golf (GCC). die op 8 en 9 november vergaderden in Abu Dhabi. besloten tot versterking van de samenwerking op veiligheidsgebied en tot de ontwikkeling van de Verdedigingsmacht van het Schiereiland (Peninsular Shield Force), de in Saoedi-Arabië gestationeerde snel inzetbare interventiemacht van de organisatie.

Tegenover journalisten verklaarde de Koeweitse minister van defensie. sjeik Ali Sabah as-Salim as-Sabah. dat de GCC-ministers waren overeengekomen dat elk land in de Verdedigingsmacht van het schiereiland zou participeren door het leveren van troepen, op voorwaarde dat er één opperbevel kwam en dat het voorzitterschap daarvan beurtelings door elke lidstaat zou worden vervuld. Besloten werd dat het opperbevel in Saoedi-Arabië gestationeerd zou blijven. Ook werd overeenstemming bereikt over de financiering van de Verdedigingsmacht door middel van een speciaal, door het secretariaat van de GCC te beheren, budget.

14DE TOPCONFERENTIE

De 14de topconferentie van de GCC vond van 20-22 december plaats in Riad (Saoedi-Arabië). De top werd bijgewoond door de staatshoofden van alle zes lidstaten - Bahrein, Koeweit, Oman, Qatar, Saoedi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten (VAE).

De topconferentie bood de zes een gelegenheid de invloed te beoordelen van de lage olieprijzen op hun economieën. In zijn slotcommuniqué stelde de Raad dat zijn leden ,.bereid (waren) bij te dragen tot een vermindering van de huidige (olie)produktie als alle landen in en buiten de OPEC instemmen met en zich houden aan een veelomvattend plan om de p oduktie op een evenwichtige wijze te beperken".

Volgens de *Middle* East Economie *Digest* van 7 januari 1994 vormden gezamenlijke veiligheidsafspraken een centraal thema op de top. De zes staten slaagden er echter niet in de plannen m h t de Peninsular Shield Force af te ronden. die waren goedgekeurd door de ministers van defensie in november (zie hierboven). Plannen om de diverse luchtverdedigingssystemen in de GCC-landen te integreren en een gezamenlijk netwerk van waarschuwingsradar (early warning system) op te zetten stonden op de top ter discussie.

Andere onderwerpen die ter sprake kwamen. waren onder meer: **1)** uitvoering van de resoluties van de VN-Veiligheidsraad inzake ,,Iraakse agressie"; 2) de betrekkingen met Iran. met in het bijzonder het territoriale geschil tusseiî dc VAE en Iran (zie png. 347/3 e.v. en 792/3-'93); **3)** het vredesproces in het Midden-Oosten en het vredesakkoord tussen Israël en de PLO (zie pag. 784/2 e.v.-'93); en 4) de situatie in Bosnië-Herzegovina (ziepag. 605/2 e.v.-'93).

(Vor.ber.pag. 571/2 e.v.-1993)

JORDANIË

BEZOEK KONING HOESSEIN AAN TURKIJE

Op 1 en 2 augustus 1993 bracht koning Hoessein een officieel bezoek aan Turkije voor besprekingen met president Suleyman Demirel en premier Tansu Ciller. De Turkse minister van buitenlandse zaken, Hikmet Cetin, had Jordanië eind juli bezocht, het eerste bezoek van dien aard in 13 jaar.

BEZOEK KROONPRINS HASSAN AAN QATAR

Op 8 en 9 augustus bracht kroonprins Hassan een bezoek aan Qatar om besprekingen te voeren met hoge functionarissen. Het was het eerste bezoek van een Jordaanse hoogwaardieheidsbekleder aan de Golf sinds de Golfcrisis.

HERVATTING VAN AMERIKAANSE HULP

Na het bezoek van koning Hoessein aan de VS in juni (zie pag. 654/2/3-'93), maakte de Amerikaanse president Bill Clinton op 15 september bekend dat hij $ 30 mln voor hulp aan Jordanië zou vrijgeven die door het Congres sinds 1992 was bevroren omdat Jordanië in de Golfcrisis van 1990-1991 een pro-Iraaks standpunt had ingenomen. Clinton deed zijn bekendmaking de dag nadat Jordanië en Israël een onderhandelingsagenda hadden ondertekend (zie pag. 790/2/3-'93).

De financiele steun maakte deel uit van de som die Jordanie voor 1993 was toebedeeld en die voor de ene helft bestond uit econoinische en voor de andere helft uit militaire hulp

ONTBINDING VAN PARLERIEST. AANKONDIGING VAN MEERPARTIJENVERKIEZINGEN. BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN

Op 4 augustus vaardigde koning Hoessein een koninklijk decreet uit waarin hij het 80 zetels tellende Huis van Afgevaardigden (tweede kamer van Nationale Assemblee) ontbond Dit Huis was 's lands elfde parlement dat eind 1989 was gekozen zonder dat daar politieke partijen aan te pas waren gekomen (zie pag 98/1 e v-'90) De koning maakte bekend dat s lands eerste meerpartijenverkiezingen voor het Huis sinds 1956 op 8 november zouden worden gehouden (zie pag. 795/1-'92 en 346/1-'93 voor wettelijke toestemming voor oprichting van politieke partijen en hun registratie).

Verbod op „politiek in moskee"

De Middle East Econornic Digest van 8 augustus berichtte dat de regering „predikers had verboden om in moskeeën over politiek te spreken". In het bericht werd een regeringsfunctionaris aangehaald die op 22 juli gezegd zou hebben dat „moskeeën niet mochten worden gebruikt voor electorale doeleinden en opruiende politieke toespraken".

Wijziging kieswet

In een televisietoespraak op 17 augustus maakte koning Hoessein een aantal „tijdelijke wijzigingen" van de kieswet bekend.

Hij liet weten dat de verkiezingen in november zouden zijn gebaseerd op een stelsel van één kiezer, één stem. Bij het afgeschafte kiesstelsel met een kandidatenlijst mochten de kiezers evenveel stemmen uitbrengen als er leden in het kiesdistrict naren. Volgens sommige commentatoren was de wijziging bedoeld om de sterkte van de Moslim Broederschap. de grootste fractie in het oude parlement, in te dammen.

Het merendeel van de 20 wettelijk toegestane politieke partijen dreigde de verkiezingen te boycotten en gerechtelijke stappen te ondernemen tegen de regering. omdat zij de kieswet had gewijzigd zonder het parlement te raadplegen.

Moordkomplot tegen koning. Begin proces

Op 16 augustus maakte de regering bekend dat zij 10 mannen had gedetineerd wegens een samenzwering om koning Hoessein te vermoorden.

Het komplot was in april ontdekt toen zes militaire kadetten van de Muta-Universiteit werden gearresteerd omdat zij een plan hadden beraamd om de koning in juni tijdens een diploma-uitreiking te vermoorden. Vervolgens werden vier leden van de verboden Islamitische Bevrijdingspartij gearresteerd wegens steun aan het komplot.

Op 16 september begon voor de rechtbank van Amman het proces tegen acht mannen die er van werden beschuldigd koning Hoessein in juni t r hebben willen vermoorden

Executie van Israëlische spionnen

Op 14 augustus werden twee Jordaanse legerofficieren geexecuteerd, nadat ze wegens spionage voor Israël waren veroordeeld.

Bevestiging van verkiezingen in november

Op 28 september bevestigde de Jordaanse premier, Abdel-Salam al-Majali, dat er beginnovember. zoals gepland, parlementsverkiezingen zouden worden gehouden. Koning Hoessein had de verkiezingen begin augustus aangekondigd (zie hierboven), maar de ondertekening van het vredesakkoord tussen Israël en de PLO op 13 september (zie pag. 784/2 e.v.-'93) had tot speculaties geleid dat de verkiezingen zouden worden uitgesteld.

REGERINGSBENOEMINGEK

Op 14 oktober werd veldmaarschalk Sharif Zaid ibn Shaker, premier van november 1991 tot mei 1993 (zie pag. 654/1-'93), benoemd tot hoofd van de koninklijke hofhouding. Shaker was de opvolger van Khaled al-Karaki, die nu werd benoemd tot adviseur van koning Hoessein.

Eveneens op 14 oktober werd Mohammad Affash al-Adwan benoemd tot opvolger van Yanal Hikmat als minister van toerisme en oudheden.

GEWAPENDE OVERVAL OP MILITAIRE POST

Op 29 oktober overvielen drie gewapende mannen een militaire post in de Jordaan-vallei. Alle drie werden gedood, evenals een soldaat.

w

Radio Monte Carlo berichtte op 1 november dat de drie mannen (een Jordanier en t ee Jemenieten) zich hadden laten inspireren door Abdullah Azzam. een leider van de Moslim Broederschap die in 1989 in Afghanistan de dood had gevonden.

PARLEMENTSVERKIEZINGEN. NIEUW KABINET

Op 8 november werden verkiezingen gehouden voor het 80 leden tellende Huis van Afgevaardigden (tweede kamer van Nationale Assemblée) (zie pag. 98/1 e.v.-'90 voor vorige verkiezingen in november 1989). De verkiezingen werden algemeen als een succes voor koning Hoessein beschouwd. De Middle East Econornic Digest van 19 november was de mening toegedaan dat de goede resultaten van kandidaten die trouw waren aan dc koning, hem de vrije hand gaven om een volledig vredesakkoord met Israël te sluiten (zie ook onder ALGEMEEN).

Voor het eerst sinds 1956 mochten er politieke partijen aan de verkiezingen deelnemen. Desalniettemin bleken de onafhankelijke royalistische kandidaten de grootste groep te vormen in het nieuwe Huis.
Het Islamitische Actiefront (IAF), dat werd gesteund door de Moslim Broederschap, behaalde 16 zetels en bleek daarmee de grootste partij in het Huis. maar over het geheel genomen kwam het islamitische blok verzwakt uit de verkiezingen. Het IAF beweerde hinder te hebben ondervonden van de in augustus verordende wijzigingen in de kieswet (zie hierboven). Afgezien van

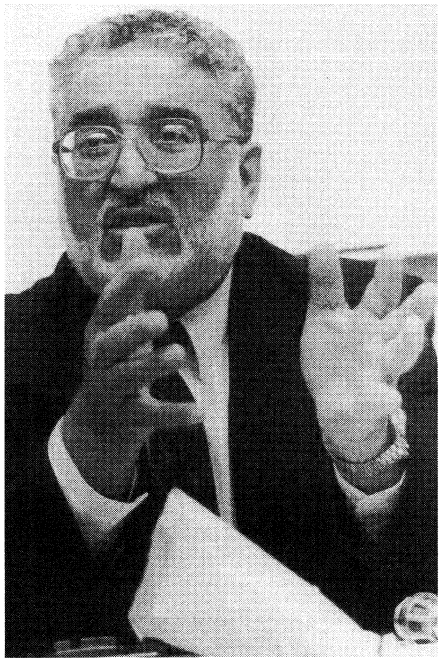

Ishaq Farhan, de secretaris-generaal van het Islamitisch Actiefront (IAF) tijdens een persconferentie op 10 november 1993 in Amman

Toujan Faisal, de eerste vrouw in het Jordaanse parlement

het IAF boekten de 20 andere politieke partijen slechte resultaten. Kandidaten van zes partijen die los stonden van het IAF behaalden elk slechts één zetel.

De vrees dat de verkiezingen zouden uitdraaien op een referendum over het in september ondertekende vredesakkoord tussen Israël en de PLO, bleek grotendeels ongegrond. Commentatoren meldden dat de kiezers allereerst geinteresseerd waren in kwesties van economische en sociale aard.

Volgens het ministerie van binnenlandse zaken bedroeg de opkomst, ondanks de matte campagne, 68 procent.

Toujan Faisal, gekozen in Amman, werd het eerste vrouwelijke parlementslid.

Op 18 november benoemde koning Hoessein een 40 leden tellende Senaat, met Ahmad al-Lawzi als voorzitter.

Opening van Nationale Assemblée

Op 23 november opende de koning de eerste zitting van het twaalfde Jordaanse parlement. Het Huis van Afgevaardigden koos vervolgens oud-premier Taher al-Masri tot voorzitter.

Nieuw kabinet

Op 1 december herschikte koning Hoessein het kabinet. dat onder leiding bleef staan van premier Abdul Salam Majali.
Hoewel daarna bijna de helft van de kabinetsleden uit nieuwelingen of bewindslieden met een andere portefeuille bestond, waren er weinig belangrijke veranderingen ten opzichte van het zakenkabinet dat op 29 mei was benoemd (zie pag. 654/1/2-'93 en ook hierboven) om toezicht te houden op de meerpartijenverkiezingen. De sleutelposten bleven in dezelfde handen.

Er werden twee vice-premiers aangesteld: Maan Abu Nowar (voorheen minister van voorlichting) en Saïd al-Tal1 (lid van de Senaat), aan wie tevens de portefeuille van hoger onderwijs werd toevertrouwd.

Rima Khalaf werd minister van handel en industrie en daarmee de eerste vrouw die een belangrijke economische post in het kabinet vervulde.

De overige posten waren als volgt verdeeld:

Premier, defensie, buitenlandse zaken - Abdul Salam Majali; landbouw - Mohammad Mahdi al-Farhan+; communicatie en posterijen - Tareq Suheimat; cultuur - Amin Mahmoud*: onderwijs - Khaled al-Ommari+; energie en minerale rijkdommen - Walid Asfour; financien - Sami Gammo; gezondheidszorg - Abdel-Rahim Malhas; voorlichting, staatsminister van kabinetszaken - Jawad al-Anani+; binnenlandse zaken - Salameh Hammad; justitie - Tahir Hikmat*: arbeid - Khaled al-Ghazawi; gemeentelijke zaken. plattelands- en milieuzaken - Ahmad al-Akaileh+; planning - Ziyad Fariz: openbare werken en huisvesting - Abdel-Razzag al-Nusur*: religieuze zaken - Abdel-Salam al-Abbadi; sociale ontwikkeling - Mohammad al-Saqour; bevoorrading - Radi Ibrahim: toerisme en oudheden - Mohammad Affash al-Ad an; transport - Adib Halasah*: water en irrigatie - Hisham al-Khatib*; jeugd - Abdullah Oweidat; staatsminister van buitenlandse zaken - Talal al-Hassan; staatsminister van juridische zaken - Khaled al-Zuabi; staatsministers - Fawwaz Abu al-Ghanam* en Adil Irshaid*: hoofd van de koninklijke hofhouding - veldmaarschalk Sharif Zaid ibn Shaker.

* Nieuwe benoeming.
\+ Andere taken.

Op 8 december kreeg het nieuwe kabinet het vertrouwen van het Huis van Afgevaardigden met 41 tegen 29 stemmen, bij 9 onthoudingen, aan het slot van een vierdaags stormachtig debat.

De debatten werden gekenmerkt door bittere kritiek op premier Majali. De meerderheid van de afgevaardigden die het woord nam beschuldigde hem ervan eenzijdige beslissingen te nemen zonder het parlement te raadplegen en zijn team te hebben gereorganiseerd zonder er Afgevaardigden in op te nemen, aldus het persbureau AFP (*Le Monde* 10-12-'93).

(Vor.ber.pag. 654/1 e.v.-1993)

KOEWEIT

VERMEEND FONDS VOOR GOLFOORLOG

Op 7 juli 1993 deed de minister van financiën en planning, Nasir Abdullah al-Rawdan, een bericht in de Financial Times van diezelfde dag af als een verzinsel. In dit bericht werd gewag gemaakt van het bestaan van een ,,enorm geheim fonds voor steekpenningen" dat was gebruikt om in het Westen en in de Arabische wereld steun te verwerven voor gewapend ingrijpen na de Iraakse invasie in 1990.

Het bericht was gebaseerd op bevindingen van de financiële en economische commissie van het Koeweitse parlement, die naspeuringen verrichtte naar het verlies van mogelijk $ 5 mrd dat zou zijn geleden door de Grupo Torras, het failliete Spaanse filiaal van het in Londen gevestigde Kuwait Investment Office (KIO) (zie pag. 346/2/3-'93). De commissie trachtte in het bijzonder $ 510 mln te achterhalen van de naar schatting $ 1,2 mrd die tussen augustus en oktober 1990 van het KIO-kantoor in Londen waren overgemaakt naar de Grupo Torras.

David Betts, de voormalige financiële hoofddirecteur van KIO, vertelde de commissie in februari 1993 dat de voormalige president van KIO. sjeik Fahad Mohammed as-Sabah, S 300.000 van deze som had teruggestort op zijn eigen bankrekening in Londen om ze voor politieke doeleinden te gebruiken. Andere voormalige hoge KIO-functionarissen bevestigden Betts' getuigenis en beweerden dat inzonderheid Frankrijk, Tunesië en Marokko waren geselecteerd om steun te verlenen.

De commissie zou ook vertrouwelijk bewijsmateriaal hebben ontvangen waaruit bleek dat grote sommen geld waren gebruikt om invloed te kopen in de VN. waar stemmingen van de Veiligheidsraad later de wettelijke basis hadden gelegd voor de militaire interventie van de geallieerden in de Golf

De regering en het huidige KIO-management hadden de aantijgingen ontkend en dagvaardingen uitvaardigd voor een groot aantal van de voormalige KIO-functionarissen. die door de Koeweitse autoriteiten werden beschuldigd van verduistering van $ 300 mln a $ 510 mln.

BENOEMING TWEEDE VICE-PREMIER

Op 18 juli werd Nasir Abdullah al-Rawdan benoemd tot tweede vice-premier. terwijl hij de portefeuille van financiën en planning behield.

WAPENAKKOORD MET FRANKRIJK

Naar op 23 juli werd bericht was een wapenakkoord met Frankrijk afgerond over de verkoop aan Koeweit van 10 oorlogsschepen en luchtdoelraketten. Hiermee was een bedrag van 3 mrd francs (ca. $ 325 mln) gemoeid. Frankrijk zou eveneens artilleriegeschut van Russische makelij aanpassen dat aan het eind van de Golfoorlog in februari 1991 door Iraakse troepen was achtergelaten.

Het akkoord werd verwacht na het bezoek van de Franse minister van defensie, François Léotard, aan Koeweit op 7 juli. Hij had toen beklemtoond dat de Franse regering zich verantwoordelijk voelde voor het waarborgen van Koeweits veiligheid in de regio.

TAXATIE VERLIEZEN ALS GEVOLG VAN IRAAKSE INVASIE

Adel Assam. algemeen manager van het Koeweitse Openbare Gezagsorgaan voor het vaststellen van de vergoeding voor de schade als gevolg van de Iraakse agressie, verklaarde op 6 december dat de voorlopige schattingen van de verliezen welke voortvloeiden uit Iraks invasie en bezetting van Koeweit in 1990-1991 waren uitgekomen op een bedrag van $ 170 mrd.

Assam zei dat omstreeks tweederde van dit bedrag zou worden geclaimd via de VN-Compcnsatiecommissie die het beheer voerde over een fonds. dat zou moeten worden gefinancierd uit de olie-export van Irak, om de schade te vergoeden die buitenlandse regeringen en staatsburgers hadden geleden tijdens de Golfoorlog. Het resterende bedrag betrof mede de kosten die Koeweit had betaald aan leden van de door de VS geleide militaire alliantie die Irak hadverslagen.

(Vor.ber.pag. 654/3 e.v.-1993)

ALGEMEEN

ASEAN-AKKOORD OVER TARIEFVERLAGING

Op f oktober 1933 besloot de Association of South-East Asian Nations (ASEAN) dat het gemeenschappelijke effectieve preferentiële tarief (CEPT) vanaf begin 1994 in werking zou treden. Het besluit kwam na een akkoord over een wederzijdse tariefverlaging. dat in januari 1992 door de leiders van ASEAN was bekrachtigd als de eerste stap op weg naar de vorming van een ASEAN Free Trade Area (AFTA, Vrijhandelszone) in 2008 (pag. 270/1-'92).

Het CEPT, dat in 1993 in werking had moeten treden, was tegengehouden door de Filippijnen, Indonesië en Thailand (drie van de zes lidstaten). Het jongste akkoord bood sommige landen de mogelijkheid om de tarieven voor speciale produkten vanaf begin 1994 te verlagen tot een percentage tussen 0 en 5, terwijl andere landen ervoor konden kiezen hun tarieven later in het jaar te verlagen. Geen enkel land zou uitstel hebbengevraagdtot 1995 of 1996.

(Vor.ber.pag. 721/1/2-1993)

NIEUWE ADB-PRESIDENT

Op 6 oktober werd Mitsuo Sato. vicepresident van de effectenbeurs van Tokio, benoemd tot president van de Aziatische Ontwikkelingsbank (ADB), in welke hoedanigheid hij Kimimasa Tarumizu opvolgde. Sato's benoeming zette de traditie voort dat een Japanner werd benoemd tot president van de bank. uit erkentelijkheid voor Japans positie als de grootste aandeelhouder van de ADB.

(Vor.ber.pag. 721/1-1993)

AFGHANISTAN

GEVECHTEN IN KANDAHAR

Op 25 augustus 1993 werd uit Afghaanse bronnen in Pakistan vernomen dat er in de zuidelijke provincie Kandahar zware gevechten gaande waren tussen aanhangers van premier Gulbuddin Hekmatyar en die van president Burhanuddin Rabbani. Aan het eind van de maand werd gemeld dat er meer dan 220 mensen waren omgekomen bij de gevechten.

BUITENLANDSE REIS PREMIER

Premier Gulbuddin Hekmatyar bracht vanaf medio augustus een bezoek aan Pakistan, Iran en Saoedi-Arabië. waar hij hulp toegezegd kreeg voor de wederopbouw van het land. Het was zijn eerste buitenlandse reis sinds zijn beëdiging als premier in juni (zie pag. 581/1 e.v.-'93).

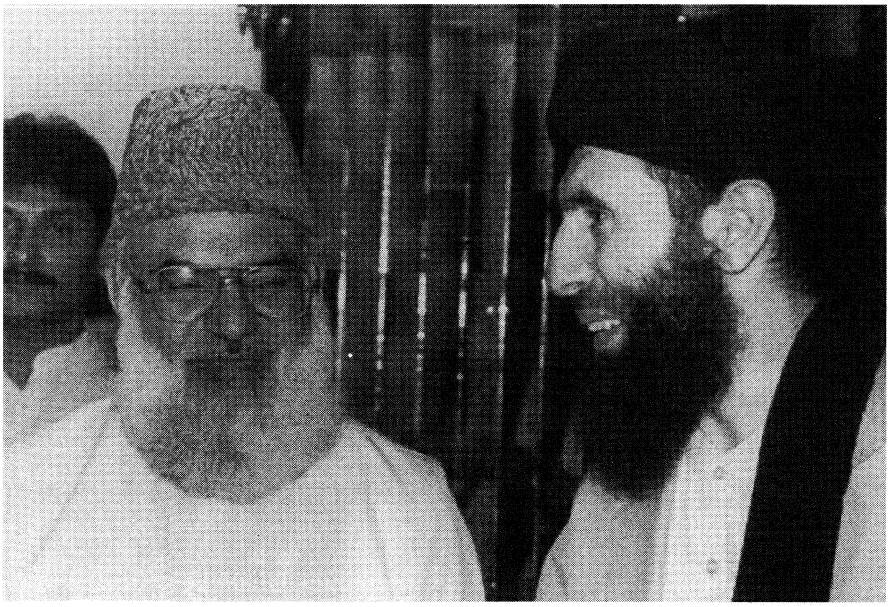

Gulbuddin Hekmatyar (r.), premier van Afghanistan, in gesprek met Kazi Hussain Ahmad, secretaris-generaal van de Jamaat-e-Islami Pakistan. tijdens Hekmatyars verblijf in Islamabad (Pakistan) op 17 augustus 1993.

Hekmatyar, die op 15 augustus aankwam in Pakistan. voerde hartelijke besprekingen met waarnemend president Wasim Sajjad en waarnemend premier Moeen Qureshi. Op 17 augustus ondertekenden de twee landen een akkoord met het VN-Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen (UNHCR) om de terugkeer van Afghaanse vluchtelingen uit Pakistan te versoepelen. Het akkoord voorzag in de onmiddellijke instelling van een tripartiete commissie, die zorg moest dragen voor de ..veilige, ordelijke en vrijwillige" repatriëring en herintegratie van de vluchtelingen.
In het officiele communiqué, dat aan het eind van Hekmatyars bezoek op 18 augustus werd uitgegeven, veroordeelden de twee landen de ..ernstige schending van de mensenrechten onder het volk van Jammu en Kashmir" en herhaalden zij hun steun aan zelfbeschikking voor Kashrnir. Zij spraken eveneens hun ongerustheid uit over de schermutselingen langs de Afghaans-Tadzjikistaanse grens (zie pag. 813/3 e.v.-'93), die zij een bedreiging noemden voor de vrede en veiligheid in de regio. Zij waren het erover eens dat de Tadzjiekse kwestie vooral een binnenlands probleem was. dat door onderhandelingen moest worden opgelost. Verder kwamen zii overeen de bilaterale samenwerking te versterken

Hekmatyar, die op 18 augustus in Teheran aankwam. had een ontmoeting met de Iraanse president Hashemi Ali Akbar Rafsanjani en met eerste vice-president Hassan Ebrahim Habibi. De twee landen besloten een gezamenlijke economische commissie in het leven te roepen en bepaalde visumeisen te versoepelen Op 18 augustus werd een met het UNHCR gesloten akkoord, vergelijkbaar met dat wat in Pakistanmas ondertekend. bekrachtigd.

De laatste etappe van Hekmatyars reis was een bezoek aan Saoedi-Arabië. u-aar hij op 22 augustus arriveerde. In besprekingen met koning Fahd herhaalde hij achter het in maart gesloten vredesakkoord met de Afghaanse president Burhanuddin Rabbani te staan (zie pag. 579/1 c.v.-'93). Dit akkoord was door bemiddeling van Pakistan tot stand gekomen en door Iran en Saoedi-Arabië gegarandeerd. Hekmatyar liet ook weten dat de verkiezingen voor de constituerende vergadering, zoals overeengekomen in het akkoord. eind oktober zouden worden gehouden.

PRESIDENT BEZOEKT GOLFGEBIED

Op 20 oktober beëindigde president Burhanuddin Rabbani een elfdaagse rondreis door het Golfgebied, waarbij hij bezoeken bracht aan Koeweit, Saoedi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten (VAE).

PRESIDENT SLUIT AKKOORD TEGEN TERRORISME MET EGYPTE

Tijdens een bezoek aan Egypte van 15-17 november stemde president Burhanuddin Rabbani erin toe het gebruik van Afghaans grondgebied door Egyptische militante islamieten, die zich verzetten tegen de Egyptische regering, niet te zullen toestaan.

APEC-leiders poseren op de laatste dag van hun topconferentie (20 november 1993) voor fotografen op Blake Island

In berichten werd echter gesuggereerd dat het onwaarschijnlijk was dat de fundamentalistische premier van Afghanistan. Gulbuddin Hekmatyar, Rabbani's akkoord met Egypte zou honoreren. of Egyptische militanten zou uitwijzen van mie sommigen samen met zijn guerrillastrijders hadden meegevochten in de Afghaanse burgeroorlog. Er was een groeiende internationale bezorgdheid over het gebruik van Afghanistan als toevluchtsoord voor degenen die zich aan islamitische terroristische activiteiten wijden.

(Vor.ber.pag. 579/1 e.v.-1993)

APEC

ONTMOETING MINISTERS

Van 14-20 november 1993 vergaderden in Seattle (VS) leiders en ministers uit de lidstaten van de Asia Pacific Economie Co-operation (APEC)voor de vijfde keer. Mexico en Papoea Nieuw-Guinea werden toegelaten als nieuwe leden. waardoor het aantal APEC-leden tot 17 steeg.

De toekomst van de APEC vormde het belangrijkste gespreksonderwerp. Uit berichten bleek dat sommige Aziatische landen zich hadden verzet tegen plannen om de APEC strakker te structureren. Zij zouden bang zijn dat de APEC een medium zou worden voor Amerikaanse handelsbelangen en buitenlandse overheersing.

In een verklaring die werd aangenomen aan het eind van een tweedaagse vergadering op 18 en 19 november besloten de ministers van buitenlandse zaken en handel van de APEC om dc behandeling van een voorstel van de APEC-raad van deskundigen uit te stellen. In dit voorstel werd 1996 aangeduid als streefdatum voor de oprichting van een vrijhandels„gemeenschap". De ministers besloten daarentegen een commissie voor handel en investeringen op te richten die een kostenverlaging moest bewerkstelligen voor de handel tussen landen van de Pacific Rim en die werkgroepen moest stimuleren om uniformiteit tot stand te brengen in de regelgeving in Azië op het gebied van telecommunicatie, toerisme en milieu.

De APEC-ministers, die aandrongen op een snelle voltooiing van de Uruguay-ronde van de Algemene Overeenkomst voor Tarieven en Handel (GATT). steunden het Amerikaanse standpunt dat het in november 1992 gesloten akkoord tussen de VS en de Europese Gemeenschap (inmiddels Europese Unie) over landbouwsubsidies niet kon worden gewijzigd (zie pag. 69/3 e.v.-'93).

ONTMOETING REGERINGSLEIDERS

Op 19 en 20 november woonden 12 APEC-regeringsleiders, alsmede verscheidene hoge economische ambtenaren uit Hongkong, Maleisië en Taiwan een informele top bij op uitnodiging van de Amerikaanse president Bill Clinton. De Maleisische premier Mahathir Mohamed schitterde door afwezigheid op de top, de eerste in zijn soort

sinds de oprichting van de organisatie in 1989. Hij boycotte de bijeenkomst nadat hij had gewaarschuwd dat de VS van zins waren de Aziatische landen te overheersen. onder het mom van de APEC te bevorderen

In een na de bijeenkomst uitgegeven „economische-visieverklaring" werd erop aangedrongen prioriteit te geven aan de vorming van een internationaal handelsstelsel en de handelsbetrekkingen lussen de VS en de zes leden van de Association of South East Asian Nations (ASEAN) te verbeteren. Ook werd overeengekomen een niet bindende code voor investeringen en de overdracht van technologie te ontwerpen en een APEC-onderwijsprogramma op te stellen om de intellectuele uitwisseling te verbreden.

De volgende top van deze aard zou volgens plan in 1994 plaatsvinden te Jakarta (Indonesië)

(Vor.ber.pag. 218/1-1993)

Premier Khaleda Zia van Bangladesh wuift naar kinderen in het Nationale Stadion te Dhaka bij de 23ste viering van Victory Day op 16 december 1993.

BANGLADESH

KABINETSWIJZIGING

Bij een kabinetswijziging op 13 september 1993 werden drie nieuwe ministers in de regering van premier Khaleda Zia opgenomen.

Generaal (b.d.)Shaukar Ali werd minister van voedsel. kolonel (b.d.) Akbar Hossain werd minister van milieu en bosbouw en de arts Moeen Khan werd staatsminister van planning.

Om het privatiseringsprogamma van de regering nieuw leven in te blazen benoemde Zia minister Zahiruddin Khan van planning tot minister van van industrie. Hij volgde Shamsul Islam Khan op, die er niet in geslaagd zou zijn om verlieslijdende staatsbedrijven sneller te verkopen.

Op 14 augustus was de oprichting van een nieuw staatsministerie van wetenschap en technologie bekendgemaakt, waarvoor M.A. Mannan als staatsminister werd benoemd.

SPLITSING IN JATIYA-PARTIJ EN AWAMI LIGA

Op 10 september splitsten dissidenten zich af van de Jatiya-partij van voormalig president Hussain Mohammad Ershad. Zij richtten de (Nationalistische) Jatiya-partij op en beweerden dat Ershad daarvan voorzitter was.

Eerder. op 29 augustus. was een breuk in de Awami Liga. de voornaamste oppositiepartij. formeel ge\<-ordenioen een afgescheiden partij. de Gano of Volksforum, werd opgericht. De voorzitter van de nieuwe partij. Kamal Hossain, zei dat Gano de waarden van de Liga voor mat betreft democratie. secularisme en vrije-markteconomie zou handhaven en onder meer zou streven naar „geweldloze politiek, economische vooruitgang voor de basis en fundamentele sociale voorzieningen voor allen".

LINKSE ALLIANTIE

Op 4 oktober kondigden 10 linkse politieke partijen, waaronder het overgebleven deel van de Communistische Partij van Bangladesh (BCP), de vorming van een socialistische alliantie aan.

RECHTBANK GELAST BESCHERMING SCHRIJFSTER

Op 6 oktober gelastte een rechtbank in Dhaka politiebescherming voor de schrijfster Taslima Nasreen. Dit gebeurde na berichten dat zij herhaaldelijk met de dood was bedreigd door extremistische moslim-groepen die haar van godslastering beschuldigden. De campagne tegen Nasreen werd geleid door de vrij onbekende Raad van de Soldaten van de Islam, die een prijs van $1.250 op haarhoofd hadgezet.

Medio september hadden tientallen islamitische groepen gedreigd Nasreen volgens de islamitische wet te berechten, indien de regering niet zou optreden tegen de publikatie van haar roman Lajja (,.Schaamte").In dit boek werd beschreven hoe een een hindoe-gezin door moslims werd aangevallen na de verwoesting van de Ayodhya-moskee in de Indiase deelstaat Uttar Pradesh in december 1992 (zie pag. 137/1 e.v.-'93).Het boek was sinds juli verboden.

AKKOORD MET INDIA

Op 14 september werd het akkoord met India inzake grensoverschrijdend vervoer over water en handel met twee jaar verlengd. Dit akkoord was in 1972 gesloten in het kader van het vriendschaps- en samenwerkingsverdrag (zie pag. 237/2-'72).

PREMIER BEZOEKT NEPAL

Van 22-24 november bracht premier Begum Khaleda Zia een officieel bezoek aan Nepal, waar zij besprekingen voerde met haar Nepalese ambtgenoot Girija Prasad Koirala over het delen van de waterbronnen en over regionale samenwerking.

Khaleda Zia had tijdens de topconferentie in Dhaka (zie pag. 511/1 e.v.-'93) het voorzitterschap overgenomen van de SAARC (South Asian Association for Regional Co-Operation).

(Vor.ber.pag. 656/1 e.v.-1993)

SRI LANKA

LTTE-AANVALLEN. ONTBINDING JOC. REGERINGSOFFENSIEE VERVANGING LEGERBEVELHEBBER

Op 25 juli 1993 lanceerden de Bevrijdingstijgers van Tamil Eelam (LTTE) aanvallen op drie noordelijke legerposten in Janakpura. Kokkuttoduvai en Kovilan Point. Bij deze grootste rebellenactie uit de laatste tijd kwamen ze-

ker 59 mensen om het leven, onder wie Singalese burgers cn Icdcn van de veiligheidstroepen.

Op 6 september ontbond president D.B. Wijetunge het Joint Operations Command (JOC), dat tot dan toe verantwoordelijk was voor het coördineren van de operaties tegen de separatistische Tamil-guerrillastrijders van de LTTE. Het JOC werd vervangen door een Defensiecommissie onder leiding van de voormalige JOC-chef, generaal Hamilton Wanasinghe.

Regeringsoffensief tegen LTTE

Op 5 oktober werd uit officiële militaire bronnen vernomen dat ongeveer 800 strijders van de LTTE waren gedood bij de grootste militaire operatie van de regering tegen LTTE-bases in bijna twee jaar. Tegelijkertijd werd bericht dat ook ca. 118 soldaten waren gesneuveld.

De zware verliezen waren het resultaat van een hevig regeringsoffensief. dat eind september was begonnen en dat op 1 oktober had geleid tot de verovering van de oversteekplaats in de Killali-lagune, ongeveer 14 km ten noorden van de legerbases in de Olifantspas. De lagune was van cruciaal belang aangezien die voor LTTE-troepen op het schiereiland Jaffna de enige verbinding vormde met het vasteland. Alle andere routes waren in handen van het leger.

Op 4 oktober gelastte het ministerie van defensie de terugtrekking van de regeringstroepen uit Killali-Port (ten noordu-esten van Pooneryn), terwijl geruchten de ronde deden dat het ,.verrast" was door omvang van de verliezen aan de kant van het leger.

LTTE-offensief

Meer dan 1.000 regeringssoldaten en opstandelingen van de LTTE zouden op 11 november zijn gesneuveld bij een aanval van de LTTE op een legerbasis te Pooneryn aan de oever van de Jaffnalagune, ten westen van de Olifantspas.

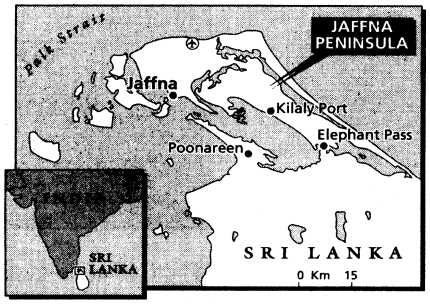

(The Economist)

De aanval, waarbij meer dan 500 soldaten omkwamen en ongeveer 1500 soldaten zich moesten terugtrekken, betekende de ernstigste nederlaag van het leger in de oorlog tegen de LTTE

Op 13 november zei een legerwoordvoerder dat over zee aangevoerde troepen met de steun van gevechtshelikopters de LTTE-guerrillastrijders bij Pooneryn hadden verjaagd en het contact hadden hersteld met de soldaten die in de basis zaten opgesloten De LTTE-strijders zouden zich met boten naar het schiereiland Jaffna hebben teruggetrokken. nadat ze de wapenvoorraad hadden geplunderd en het complex van leger- en marinekampen hadden verwoest

Legerbevelhebber vervangen

Op 18 december werd generaal-majoor J e r y de Silva benoemd tot opperbevelhebber van het leger per 1 januari 1994 als opvolger van generaal Cecil Waidyaratne, die aftrad na de zware nederlaag die het leger door Tamil-strijders in Pooneyn was toegebracht (zie hierboven).

BEGROTING 1994

De begroting voor 1994, die de regering op 11 november bij het parlement indiende, bevatte een defensieheffing van 3,5 procent die, zo werd gezegd, ,,een tijdelijke maatregel" betrof die noodzakelijk was, ,.door de noodsituatie in Sri Lanka".

HOF HERROEPT BENOEMING VAN UNP-LEDEN TOT PROVINCIALE PREMIERS

Op 8 oktober bepaalde het Hof van Beroep dat de benoeming van Gamini Jayawickrema Perera en M.S. Amarisiri, beiden lid van de regerende United National Party (UNP),tot eerste minister van respectievelijk de Noordwestelijke en Zuidelijke Provincie ,,illegaal en onredelijk" was, aangezien zij niet over een meerderheid in de raden beschikten.

Op 9 oktober werd G.M. Premachandra van het Democratic United National Front (DUNF) beëdigd als eerste minister van de Noordwestelijke Provincie. waardoor de oppositie drie van de zeven provincies in handen had. waaronder Colombo.

ANURA BANDARANAIKE NAAR UNP. BENOEMD TOT MINISTER

Anura Bandaranaike. zoon van voormalig premier en partijleider Sirimavo Bandaranaike, maakte op 11 oktober bekend dat hij aftrad als landelijk organisator van de oppositionele Sri Lanka Freedom Party (SLFP) en uit de partij stapte, waarmee hij ook zijn parlementszetel opgaf.

Op 4 november werd bericht dat hij zich had aangesloten bij de regeringspartij UNP en was gevraagd voor de UNP zitting te nemen in het parlement Een UNP-parlementslid zou afstand hebben gedaan van zijn zetel om een vacature te creeren en zo plaats te maken voor Bandaranaike

Tussentijdse verkiezingen waren afgeschaft. Opvolgers van parlementsleden werden aangewezen door de leider van de partij die het vertrekkende lid bij de vorige verkiezingen kandidaat had gesteld.

Op 17 december werd Anura Bandaranaike benoemd tot minister van hoger onderwijs, een post die tot dan toe door president D.B. Wijetunge was bezet.

(Vor.ber.pag. 663/1 e.v.-1993)

VIETNAM

BETREKKINGEN MET VS. VERSOEPELING VAN AMERIKAANS HANDELSEMBARGO

De Amerikaanse president Bill Clinton maakte op 2 juli 1993 bekend dat de VS er niet langer bezwaren tegen maakten dat Vietnam werd geholpen om zijn achterstallige schuld van $ 140 mln bij het IMF te vereffenen. Het besluit werd als doorslaggevend beschouwd voor Vietnams toekomstige economische ontwikkeling, aangezien het de weg effende voor internationale leningen.

Krachtens de IMF-bepalingen kwam Vietnam niet in aanmerking voor verdere hulp totdat het zijn achterstallige schuld had voldaan. Hoewel verscheidene landen - waaronder Frankrijk. Japan en Australie - te kennen hadden gegeven overbruggingsleningen te willen verstrekken om aan deze eis te voldoen, kwam er geen schot in de zaak, aangezien de VS zich onwrikbaar bleven verzetten tegen elke dergelijke hulp aan Vietnam.

Mede door het besluit van de VS kon het bezoek van een Amerikaanse delegatie aan Vietnam van 15-17 juli in een hartelijk sfeer verlopen. Winston Lord, de Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken voor Oostaziatische en Pacific-aangelegenheden die de delegatie leidde, was de hoogste Amerikaanse functionaris die het land

bezocht sinds het einde van de oorlog in 1975 Er werd een akkoord bereikt om drie ambtenaren van het ministerie van buitenlandse zaken ,,tijdelijk" in Vietnam te stationeren. Zij zouden Amerikaanse bezoekers met raad en daad bijstaan en behulpzaam zijn bij het zoeken naar de 2.000 Amerikaanse militairen die als vermist in actie (MIA) ten gevolge van de oorlog stonden geregistreerd.

Om de autoriteiten te helpen bij het opsporen van 300.000 vermiste Vietnamese soldaten. kregen zij van de Amerikaanse delegatie kopieën van 3 mln pagina's documenten die tijdens de oorlog in beslag waren genomen

Amerikaanse functionarissen benadrukten dat het besluit om ambtenaren in Vietnam te stationeren niet moest worden opgevat als de eerste stap op weg naar een opheffing van het Amerikaanse handelsembargo en het normalise en van de diplomatieke betrekkingen. Er werd te kennen gegeven dat een dergelijke ontwikkeling afhankelijk was van een aanzienlijke vooruitgang in de MIA-kwestie.

Vietnamese en Amerikaanse deskundigen ontmoetten elkaar op 28 juli in Hanoi om de resultaten te beoordelen van de 24ste gezamenlijke zoekactie naar Amerikaanse MIAs. De twee partijen kwamen tot de conclusie dat de jongste zoekactie. waarbij de resten van 18 Amerikaanse militairen waren gevonden. een van de meest effectieve acties tot dusver was geweest Afgesproken werd om van 19-21 augustus de 25ste zoekactie te houden

Versoepeling van Amerikaans handelsembargo

Op 13 september maakte de Amerikaanse regering haar besluit bekend het 18 jaar oude handelsembargo tegen Vietnam niet te zullen beëindigen maar te versoepelen. Dit was de derde keer binnen een jaar dat de VS hun embargo tegen Vietnam wijzigden (zie pag. 230/3-'93 en hierboven).

Amerikaanse bedrijven mochten voortaan inschrijven op projecten in Vietnam die werden gefinancierd door internationale financiële instellingen zoals het IMF. de Wcrcldbank en de Aziatische Ontwikkelingsbank. Volgens de persvoorlichter van het Witte Huis, Dee Dee Myers, bleven andere beperkingen onverminderd van kracht ,.om de Vietnamezen duidelijk te maken dat er meer moet gebeuren" om helderheid te verschaffen over het lot van de Amerikaanse MIAs.

Het Vietnamese ministerie van buitenlandse zaken gaf op 14 september een officiële verklaring uit waarin de versocpcling werd toegejuicht. maar tevens werd gesteld dat het ..te betreuren" was dat de VS hun embargo voortzetten.

ENORME GASBEL IN ZEEBODEM ONTDEKT

De *Independent* van 16 augustus berichtte dat kort daarvoor bijzonderheden waren bekendgeworden over de ontdekking van een enorme gasbel onder de zeebodem binnen de Vietnamese territoriale wateren Volgens het bericht had British Petroleum (BP) een veld ontdekt van 60 mrd a 80 mrd kubieke meter gas in het zeebekken Nam Con Son Het zou echter ,,nog enige tijd vergen" voordat BP de hoeveelheid olie in het veld had bepaald.

BP was de eerste Westerse oliemaatschappij die een belangrijke ontdekking deed in Vietnam, dat algemeen wercl beschouwd als een van de meest veelbelovende oliegebieden ter wereld.

BCITESLANDSE BETREKKINGEK

Op het gebied van de buitenlandse betrekkingen deden zich van begin augustus tot in de loop van oktober de volgende ontwikkelingen voor.

Olie-overeenkomst met Broenei

Begin augustus werd bericht dat het Staatscomité voor Samenwerking en Investeringen met Primal Corp. uit Broenei was overeengekomen dat deze onderneming gedurende 20 jaar zeker $ 9 mrd zou investeren in de exploratie van olie en gas.

Akkoord met Japan en Frankrijk over betaling achterstallige schuld bij IME Hulppakket 15 landen

Op 17 augustus meldde het persbureau *Reuter* dat Japan en Frankrijk ermee hadden ingestemd ieder S 50 mln bij te dragen aan de betaling van Vietnams achterstallige schuld van $ 140 mln bij het IMF.

Volgens het bericht zouden vijf andere landen - Australië. België. Canada, Duitsland en Zweden - de resterende $ 40 mln voor hun rekening nemen. Door de achterstallige schuld te vereffenen kon Vietnam het IMF om nieuwe leningen vragen in ruil voor een akkoord over een structureel aanpassingsprogramma. Medio augustus bracht een IMF-delegatie een bezoek aan Vietnam.

Op 27 september maakten Frankrijk, Japan en 13 andere landen, die zich informeel ,,Vrienden van Vietnam" noemden, bijzonderheden bekend over een financieel hulppakket om Vietnams achterstallige schuld van S 140 mln aan het IMF te vereffenen.

In een verklaring van deze landen werd de Vietnamese regering geprezen om haar uitvoering van ..moedige economische en structurele hervormingen"

Topbesprekingen over Chinees-Vietnamese grens. Voorlopig grensakkoord

Van 24-30 augustus werd in Beijing de eerste ronde gehouden van de topbesprekingen over het grensgeschil tussen China en Vietnam. De delegaties werd aangevoerd door respectievelijk de Chinese onderminister van buitenlandse zaken Tang Jiaxuan en zijn Vietnamese ambtgenoot Vu Khoan.

Beide partijen zegden toe dat geen van hen activiteiten zou ondernemen ,.om het conflict nog ingewikkelder te makent of geweld te gebruiken of tc dreigen met het gebruik van geweld". Over de betwiste Spratly Eilanden kwamen de twee partijen overeen ,,de besprekingen voort te zetten t.b.v. een fundamentele oplossing op lange termijn"

Op 19 oktober ondertekenden Vu Khoan, de onderminister van buitenlandse zaken van Vietnam, en Tang Jiaxuan, een onderminister van buitenlandse zaken van China. een voorlopig akkoord oin een vreedzame regeling inzake de betwiste Chinees-Vietnamese grens te bevorderen.

Het slepende grensgeschil. dat ook betrekking had op een stuk van de Zuidchinese Zee, had in 1979 geleid tot het uitbreken van officieuze vijandelijkheden tussen de twee landen. Khoan prees het akkoord als het resultaat van 20 jaar bilaterale besprekingen, maar waarschuwde dat het slechts een begin was op weg naar een definitieve oplossing voor het geschil.

HERVATTISG VAN INTERNATIONALE LENINGEN

Het IMF, de Aziatische Ontwikkelingsbank (ADB) en de Wereldbank verstrekten Vietnam vanaf oktober weer leningen. Dit gebeurde na de beslissing van de Amerikaanse regering in juli om internationale hulp niet langer te blokkeren en na het besluit in september van 15 landen om de schulden van Vietnam bij het IMF te vereffenen (zie hierboven).

Vietnain mocht weer van IMF-middelen gebruik maken nadat zijn schulden van 100,2 mln SDRs (ongeveer S 142 mln) bij het IMF op 5 oktober formeel vereffend waren. Daarop keurde liet IMF kredieten voor Vietnam goed ter waarde van 15'7.08 mln SDRs (S 233 mln). Van dit bedrag zou 12.08 mln SDRs ($ 17 mln) beschikbaar worden gesteld als een eerste trekking krachtens de nieuwe systematische transformatiefaciliteit (STF) van het IMF, terwijl nog eens 145 mln SDRs ($206 mln) gedurende de volgende 12 maanden beschikbaar zou koinen als een overbruggingskrediet ter ondersteuning van het economische prograinma van deregering voor 1993-1994.

Op 26 oktober keurde de ADB een zachte lening van S 76 5 mln goed, haar eerste krediet aan Vietnam sinds het einde van de oorlog in

1975. De rentevrije lening, die bestemd was voor de financiering van irrigatieprojecten en in 40 jaar moest worden terugbetaald met een respijtperiode van 10 jaar, was een aanvulling op de schenking van $ 1,2 mln, die was bestemd voor het ontwikkelen van de watervoorziening.

Op 1 november ontving Vietnam twee kredieten van de International Development Association (IDA), her filiaal van de Wereldbank dat zachte leningen verstrekte. De kredieten, waarover 0,75 procent algemene kosten moesten worden betaald, moesten worden terugbetaald in 40 jaar en hadden een respijtperiode van 10 jaar. Het ene krediet. dat S 70 mln bedroeg. was bestemd voor lager onderwijs, terwijl het andere, van $ 158.5 mln. bedoeld was ter verbetering van de hoofdweg tussennoord en zuid.

HULPCONFERENTIE

Op 9 en 10 november organiseerde de Wereldbank een conferentie voor hulpdonoren van Vietnam. De conferentie werd bijgewoond door vertegenwoordigers van omstreeks 24 regeringen en 17 internationale organisaties. De VS waren niet vertegenwoordigd.

De afgevaardigden keurden een hulppakket ter waarde van ca. $ 1,86 mrd goed. waarvan meer dan de helft (voornamelijk in de vorm van zachte leningen) verstrekt zou worden door regeringen, met inbegrip van $ 550 mln van Japan en substantiële leningen van Frankrijk, Zuid-Korea, Australië en Groot-Brittannië. De rest werd toegezegd door multilaterale instellingen, vooral de Wereldbank en de Aziatische Ontwikkelingsbank.

Vietnam zou ongeveer $ 9 mrd hebben gevraagd voor de financiering van meer dan 70 economische en sociale infrastructurele projecten.

PRESIDENT LE DUC ANH IN LAOS EN CHINA

Van 1-3 november bracht president Le Duc Anh een officieel bezoek aan Laos, waar hij besprekingen hield met zijn Laotiaanse ambtgenoot Nouhak Phoumsavan en premier Khamtay Siphandon. Beide partijen herhaalden hun besluit hun onderlinge speciale relatie te waarborgen alsmede hun bereidheid samen te werken met de nieuwe Cambodjaanse regering.

Op 9 en 10 november bracht president Le Duc Anh een officieel bezoek aan China voor besprekingen met hoge Chinese functionarissen, onder wie president Jiang Zemin en premier Li Peng. Het was de eerste bezoek van een Vietnamees staatshoofd aan China sinds het bezoek van Ho Chi Minh, de toenmalige president van Noord-Vietnam, in 1953.

NIEUWE PERSWET

Op 26 juli werd een nieuwe perswet van kracht, die de publikatie verbood van geschriften, die ,,het socialistische vaderland vijandiggezind zijn, staats- of partijgeheimen onthullen, de geschiedenis vervalsen of de verworvenheden van de revolutie ontkennen".

PROCES TEGEN OPSTANDELINGEN

Op 24 en 25 augustus stonden in Ho Chi Minh Stad 14 Vietnamezen terecht (negen van hen hadden een Frans of Amerikaans paspoort),die werden beschuldigd van een samenzwering om de regering omver te werpen. Alle 14 werden veroordeeld tot lange gevangenisstraffen.

GEVANGENISSTRAFFEN VOOR BOEDDHISTISCHE MONNIKEN

Op 15 november werden acht mensen, onder wie vier Boeddhistische monniken, veroordeeld tot gevangenisstraffen oplopend tot vier jaar. Zij werden schuldig bevonden aan het aanzetten tot de onlusten tegen de regering die in mei 1993 in de stad Hue (Midden-Vietnam) hadden plaatsgevonden.

De onlusten vormde de climax van een lang conflict tussen de regering en monniken van van de Verenigde Boeddhistische Kerk, die fel gekant was tegen staatscontrole op religie. Tijdens de onlusten had een man zich in brand gestoken, hetgeen deed denken aan het Boeddhistische verzet tegen de militaire regimes van Zuid-Vietnam in de jaren zestig.

ZITTING NATIONALE ASSEMBLEE

Van 6-30 december hield de negende Nationale Assemblée haar vierde zitting (zie pag. 667/2-'93 voor begin derde zitting). Deze werd voorafgegaan door een plenaire zitting van het Centrale Comité van de regerende Communistische Partij van Vietnam (CPV).

In zijn openingsrede op 6 december zei premier Vo Van Kiet dat het land alle voorname economische doelstellingen voor 1993 had ,,bereikt en overtroffen". Het bruto binnenlands produkt was in de drie jaren 1991 t/m 1993 gegroeid met een jaarlijks gemiddelde van 7.2 procent. Maar de premier waarschuwde dat de economie nog steeds ,.onstabiele factoren (bevatte) die wanorde konden vcroorzalien". Hij bevestigde het voornemen van zijn regering een effectenbeurs in Ho Chi Minh Stad te openen en hij kondigde ook plannen aan voor de opening vaneen beurs in de hoofdstad Hanoi.

In zijn toespraak tot de Assemblée erkende de minister van binnenlandse zaken, Bui Thien Ngo, dat de jongste anti-corruptiecampagne van de regering geen belangrijke veranderingen tot stand had weten te brengen.

De Asscmblée keurde drie nieuwe wetten goed die betrekking hadden op de milieubescherming, het faillissement van bedrijven en de organisatie van het rechtsstelsel.

(Vor.ber.pag. 664/2 e.v.-1993)

AUSTRALIË

REGERINGSVOORSTELLEN OVER LANDRECHTEN ABORIGINALS

Op 3 juni 1993 maakte de regering bijzonderheden bekend over een veelomvattende pakket wetten inzake de landrechten van de Aboriginals. De wetten waren opgesteld na de uitspraak van het Hooggerechtshof op 3 juni 1992 (het zogenaamde ,,Mabo-vonnis"), waarin voor het eerst werd erkend dat de inheemse bevolking Australië vóór de vestiging van Europeanen had bezet en dat zij krachtens het gevroonterecht nog steeds over eigendomsrechten beschikte (zie pag. 65/1-'93). Voordien gold het beginsel van 'terra nullius', de opvatting dat het Australische continent ten tijde van de vestiging van Europeanen in de 18de eeuw onbewoond was geweest.

Hoewel de wetten voorzagen in het legaliseren van landrechten die tussen 1975 en 30 juni 1993 waren verleend. stuitten ze op verzet van vertegenwoordigers van de mijnindustrie, de agrarische sector en de houtindustrie, die betoogden dat deze wetten een ernstige bedreiging vormden voor de exportbasis van het land. Op hun beurt hekelden de landraden van de Aboriginals de wetten die een van hen omschreef als een ,.slijmerig cn waardeloos stuk papier".

Na maanden van touwtrekken stemde het federale kabinet op 18 oktober in met een ,,new deal" inzake de landrechten van de Aboriginals in een poging het fundament te leggen voor een weergaloos verzoeningsproces tussen blanke en zwarte Australiërs. Bij de bekendmaking van de doorbraak beloofde premier Paul Keating een ,,historische wetgeving" om inheemse landrechten te erkennen, zonder afbreuk te doen aan de belangen van boeren en mijnbouwmaatschappijen.

Sinds het ,,Mabo-vonnis" had de regering-Keating maandenlang onderhandeld met vertegenwoordigers van de 300.000 Aboriginals en afgevaardigden van mijnbouwmaatschappijen, boeren en deelstaatregeringen. Na intens lobbyen werden de pachtcontracten in de mijnbouw die vóór eind 1993 waren afgesloten vrijgesteld van aanspraken, evenals de meeste pachtcontracten in de agrarische sector.
Een groot deel van het land waarop krachtens de voorgestelde wetten waarschijnlijk aanspraak zou worden gemaakt bestond daarom uit vacante liroondomeinen of niet-bezette gebieden in afgelegen streken.
Aboriginals, die zich tot federale of deelstaatrechtbanken zouden wenden voor het indienen van claims op zulke gebieden. zouden volgens de bepalingen van het ,,Mabo-vonnis" moeten aantonen dat zij een continue band met het land hadden gehad. Keating sugge-

reerde ook dat Aboriginals die niet Lij machte n aren directe claims op land in te dienen compensatie zouden kunnen krijgen uit een groot maar niet nader omschreven ,sociaal gerechtigheidspakket'

Bij de bekendmaking van zijn plannen verklaarde premier Keating voorts: ,,Terwijl Mabo een historisch vonnis was. is dit een historische wetgeving die de fictie van 'terra nullius' eri het feit van inheems eigendomsrecht wettelijk erkent. Alleen al daardoor is het fundament van verzoening gelegd, omdat wij na 200 jaar eindelijk op de waarheid zullen bouwen."

AKKOORD OVER SCHOONMAAK MARALINGA

De ministers Gareth Evans (buitenlandse zaken) en Simon Crean (primaire industrieen) maakten op 18 juni bekend dat zij een akkoord hadden bereikt met Britse functionarissen over de voorwaarden voor de schoonmaak van het nucleaire proefterrein bij Maralinga in Zuid-Australië.

De ministers weigerden openheid van zaken te geven over de bepalingen van het akkoord, dat door het gehele kabinet moest worden goedgekeurd. Australië zou de Britse regering echter onder druk hebben gezet om de helft te betalen van de naar schatting A$ 100 mln (ongeveer $ 68 mln) die nodig was voor de schoonmaak van het terrein bij Maralinga.

VERDERE DEREGULERING VAN BANKWEZEN

Op 18 juni maakte de regering bijzonderheden bekend over een reeks maatregelen om het bankwezen verder te dereguleren.

Door de maatregelen werden onder meer fusies mogelijk tussen regionale banken, banken van deelstaten en kleinere nationale banken. Ook konden banken voortaan overgaan in buitenlandse handen. met uitzondering van de vier grootste banken van Australie. Daarnaast werd het maximale aandeel dat particulieren in een bank konden nemen. verhoogd van 10 naar 15 procent.

REPUBLIKEINSE STATUS STAP DICHTERBIJ

Op 19 september maakte premier Paul Keating bekend dat Australië in 2001 een republiek zou worden, indien deze verandering in een referendum werd goedgekeurd. In dat jaar zou de Australische federatie 100 jaar bestaan. Hij verklaarde dat koningin Elizabeth II hem had laten weten dat zij iedere op democratische wijze tot stand gekomen beslissing van die strekking zou aanvaarden en zou ,,handelen op advies van haar Australische ministers".

Keating deed deze bekendmaking toen hij in Ierland aankwam na een officieel bezoek aan Groot-Brittannie van 16-19 september. Hoogtepunt van dat bezoek was een ontvangst door de koningin en een overnachting op Balmoral Castle. het koninklijke paleis. op 18 september. Keating had van de gelegenheid gebruik gemaakt om de koningin formeel op de hoogte te stellen ran de plannen van zijn regering om de banden met de Britse monarchie te verbreken. Hij noemde de audientie bij haar .,vriendelijk en ontspannen" en herhaalde dat zijn krachtige pleidooi voor de instelling van een republiek een principiële kwestie was en niet getuigde van persoonlijke animositeit jegens de koningin. Tijdens een koninklijk bezoek aan Australië in 1992 had Keating een inbreuk op het koninklijke protocol gemaakt door zijn arm om de koningin te slaan toen hij haar voorstelde aan gasten op een receptie. Later had zijn opmerking dat de koningin zijn attenties op prijs had gesteld, geleid tot woedende reacties in de Britse pers (zie pag. 585/3-'92).

Na zijn verkiezingsoverwinning in maart 1993 had Keating een commissie ingesteld die moest onderzoeken of de monarchie in 2001 afgeschaft kon worden. De meest recente opiniepeiling, die in augustus 1993 was gehouden, gaf te zien dat 62 procent van de Australiërs vóór een republiek was en 34 procent tegen.
Een opmerking van gouverneur-generaal Bill Hayden (de vertegeiiwoordiger van de koningin) had de royalistische zaak echter veel goed gedaan. Hij had op 13 september gezegd te vrezen dat de vervanging van de monarchie door een gekozen president zou leiden tot politieke instabiliteit en een ..hoge mate van onrust". Hayden, voormalig leider van de regerende Australische Labor Party (ALP) en een vurig aanhanger van de republikeinse zaak, was in 1989 tot gouverneur-generaal benoemcl. Zijn volte face inzake de kwestie van de monarchie kwam aan het licht in een interview met Bob Hawke. zijn opvolger als ALP-leider en Keatings voorganger. Fragmenten daarvan werden uitgezonden op de Britse televisie vijf dagen voor Keatings audientie bij de koningin.

De beslissing van het Internationale Olympisch Comité (IOC) op 23 september om Sydney aan te wijzen als gastheer van de spelen in 2000 werd door Keating begroet als een extra impuls voor de republikeinse zaak. Na zijn terugkeer in Australië op 26 september zei Keating dat het .,mogelijk" was dat Australië een president zou hebben bij de opening van de Olympische Spelen in september 3000. Ook suggereerde hij dat het wenselijk was dat de spelen geopend werden door iemand anders dan de koningin.

Rapport Adviescommissie

Het rapport van de door premier Keating op 28 april ingestelde Adviescommissie inzake de republiek werd op 5 oktober gepubliceerd. Daarin werd geconcludeerd dat er geen onoverkomelijke constitutionele of wettelijke problemen bestonden in verband met de afschaffing van de monarch als het Australisch staatshoofd, en dat zo'n maatregel zeer weinig invloed zou hebben op het bestaande regeringsstelsel van het land.

De Commissie was ingesteld onder voorzitterschap van Malcolm Turnbull, een prominent rechtsgeleerde en republikein. met de bedoeling een feitelijke context te bieden voor het steeds intensievere debat over de toekomst van de monarchie in Australië. Het tweedelige rapport, dat door Keating werd aangeduid als .,substantieel. grondig en professioneel", was gebaseerd op uitgebreide raadplegingen door het hele land.
Premier Keating kondigde de oprichting aan van een werkgroep van vooraanstaande ministers om het rapport te bestuderen en vervolgens een document voort te brengen dat in de eerste helft van 1994 door het kabinet in overweging genomen zou moeten worden.

POLITIEKE PROBLEMEN IN VERBAND MET BEGROTING

Dank zij de republikeinse kwestie en het besluit van het IOC werd de aandacht afgeleid van de politieke problemen waarmee Keating te kampen had in verband met de begroting voor 1993-'94 (de 12 maanden die eindigden op 30 juni 1994).

De begroting, die was ingediend op 17 augustus, stuitte op weerstand bij veel ALP-collega's van Keating, de vakbeweging en een groot deel van de bevolking. vooral omdat de beloofde verlaging van de inkomstenbelasting werd uitgesteld, terwijl de accijns op benzine, wijn en veel consumptiegoederen werd verhoogd. Nadat de regering verscheidene concessies had gedaan, zoals meer steun voor gezinnen met een laag inkomen en een kleinere verhoging van de benzineaccijns. werd de begroting op 28 september aangenomen door het Huis van Afgevaardigden. Aan het einde van de maand moest de Senaat, waar de ALP slechts 30 zetels had tegen de Liberaal-Nationale oppositie 36 (de Australische Democraten en Groenen zaten op de wip), de begroting nog goedkeuren. De Australische Democraten en de Groenen hadden echter verzekerd dat zij geen algemene verkiezingen zouden uitlokken door een eindeloze impasse over de begroting te veroorzaken.

De politieke impasse werd op 21 oktober tenslotte doorbroken toen de begroting door de Senaat werd goedgekeurd.

Na uitgebreide onderhandelingen met de minderheidspartijen - de Groenen en de Australische Democraten - werd op 19 oktober bekendgemaakt dat een compromis was bereikt dat de goedkeuring van het budget zou garanderen. Volgens dit compromis stemde de regering erin toe meer hulp te bieden aan de werklozen. meer kinderbijslag aan arme gezinnen te verlenen en enkele onderwijsheffingen af te schaffen. Ook ging zij ermee akkoord de voorgestelde verhoging van de omzetbelasting op wijn te laten onderzoeken door een onafhankelijke instantie.

(Vor.ber.pag. 439/2 e.v.-1993)

INDEX AFLEVERING NR. 3078

AFGHANISTAN Buitenlandse reis premier 145
President bezoekt Golfgebied en Egypte 146
AFRIKA Topconferenties ECOWAS, SADC en IGADD 128
PTA-verdrag over gemeenschappelijke markt 129
APEC Ontmoetingen ministers en regeringsleiders **146**
AUSTRALIË Regeringsvoorstellen over landrechten Aboriginals 150
Republikeinse status stap dichterbij 151
Politieke probiemen i.v.m. begroting 151
AZIË ASEAN-akkoord over tariefverlaging 145
BAHREIN Nieuwe minister 142
BANGLADESH Splitsing in Jatiya-partij en Awami Liga, linkse alliantie 147
BOLIVIA Nieuwe president beëdigd, nieuw kabinet 107
Wijziging in legertop **107**
Banzer trekt zich terug uit politiek 108
BOSNIË-HERZEGOVINA Akkoord in Genève over voorstel driedeling Bosnië 85
Gevechten en andere ontwikkelingen juli-augustus 1993 86
Beleg van Mostar 90
Vruchteloze vredesbesprekingen 91
Internationale bemiddelingspogingen in impasse 92
Islamitisch standpunt t.a.v. verdelingsplan 93
Benoeming nieuwe moslim-premier van Bosnische regering, nieuwe Servische beschietingen van Sarajevo 94
Gevechten tussen moslims en Kroaten 95
Hervatting van de onderhandelingen, ontwikkelingennovember 1993 **95**
Moslims verwerpen Kroatisch-Servische verdelingsvoorstellen, ontwikkelingen december 1993 97
CHILI Spanningen n.a.v. amnestiewet 108
Presidents- en parlementsverkiezingen 110
Nieuw kabinet **111**
ERITREA Dreigende hongersnood 129
ETHIOPIË Verdeeldheid binnen EPRDF 129
Arrestaties onder oppositie 130
EUROPA Conferentie over Europese samenwerking 85
GCC 14de topconferentie 142
ISRAËL Zie onder **MIDDEN-OOSTEN**
IVOORKUST Gespannen verhouding met Ghana 130
President Houphouët-Boigny overleden, opvolging 130
JOEGO-SLAVIE Vrijlating van Vuk en Danica Draskovic. verdere ontwikkelingen tweede halfjaar 1993 98
Uitslag Servische verkiezingen van 19 december l02
JORDANIË Hervatting Amerikaanse hulp 142
Binnenlandse ontwikkelingen. parlementsverkiezingen 143
Nieuw kabinet 144
KOEWEIT Vermeend fonds voor Golfoorlog 144
Wapenakkoord met Frankrijk 145
KROATIË Gevechten om Maslenica-brug 103
UNPROFOR-mandaat verlengd 104
Vredesinitiatief van Tudjman 105
LIBIË Nasleep Lockerbie-affaire. VN-sancties 131
Berichten over couppoging 132
MACEDONIË Aanhoudende geschillen met Griekenland over naam 105
Vermeend komplot van etnische Albanezen 106
MALAWI Spoedoperatie president Banda, vorming Presidentiële Raad 133
Afschaffing presidentschap voor het leven; Banda hersteld, grondwetswijzigingen 134
MALI Hulp IMF en Wereldbank opgeschort, kabinetswijzigingen 134
Coupkomplot 135
MIDDEN-OOSTEN Bijeenkomsten Israël en PLO, voortgang vredesproces, deadline van 13 december niet gehaald 136
Palestijnse hulpconferentie. economische kwesties 138
Diplomatieke ontwikkelingen 139
Onlusten in bezette gebieden 140
NIGER Onrust in leger 135
Vredesproces in impasse na splitsing onder Toea egs 136
PERU Militair machtsvertoon, veroordeling guerrilla-leiders **111**
Schuldenherschikking 112
Nieuwe premier **113**
Referendum over grondwet 113
Anti-terrorjsmewetten versoepeld 114
SLOVENIE Maribor-wapenschandaal, regering beschuldigd van betrokkenheid bij wapensmokkel 106
SRI LANKA LTTE-aanvallen, ontbinding JOC. regeringsoffensief. vervanging legerbevelhebber 147
Anura Bandaranaike naar UNDP, benoemd tot minister **148**
VERENIGDE STATEN Speciale Senaatsverkiezingen 115
Benoemingen ministerie van justitie en Hooggerechtshof **115**
Burgemeestersverkiezingen in Los Angeles 116
FBI-directeur ontslagen 116
Compromis over homoseksuelen in de strijdkrachten 117
Arrestatie van moslim-fundamentalisten 118
Ernstige overstromingen in Midden-Westen 119
Begrotingspakket goedgekeurd 120
Maatregelen tegen misdaad bekendgemaakt 121
Nominatie nieuwe stafchef 121
Hoofdpunten van hervorming gezondheidszorg 122
Gevangenisstraffen voor politie-agenten in zaak-King **123**
Verdere inkrimping van de strijdkrachten 124
Onderzoeken naar corruptie 126
Rapport over beleg Waco 127
VIETNAM Betrekkingen met VS. versoepeling Amerikaans handelsembargo 148
Buitenlandse betrekkingen, hervatting internationale leningen 149
Zitting Nationale Assemblée 150

Uitgevers: " Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13, 1101 CA Amsterdam, Telefoon: 020-5641111; Postbus 1118, 1000 BC Amsterdam, Telefoon: 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen. Telefoon: 03/3243890

O Kccsings Historisch Archief
O Longman Group UK Ltd, Keesing's Editorial Dept.:CIRCA Reference, Cambridge England.
Niets uit deze uitgave mag u-orden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

NEDERLAND

EUTHANASIEWET DOOR PARLEMENT GOEDGEKEURD

De Eerste Kamer is op 30 november 1993 met een nipte meerderheid van 37 tegen 34 stemmen akkoord gegaan met de wijziging van de Wet op de Lijkbezorging, waarmee zij haar steun gaf aan een wettelijke regeling voor euthanasie. Twee CDA'ers, P.H. Coenemans en H. Eversdijk, stemden met de oppositie (VVD, D66, GroenLinks, SGP. GPV en RPF) mee tegen de wijziging.

De Tweede Kamer was reeds op 9 februa i 1993 met 91 tegen 45 stemmen akkoord gegaan. Het wetsvoorstel van het kabinet kreeg hier de steun van het CDA (uitgezonderd G. van Leijenhorst), de PvdA (uitgezonderd J. van der Vaart) en de CD'er J.H.G.Janmaat.

Een initiatief-wetsvoorstel van D66, dat in 1984 werd ingediend door het toenmalige Kamerlid E.K. Wessel-Tuinstra, kreeg in de Tweede Kamer alleen de steun van D66, de VVD (behalve J. Franssen) en GroenLinks. De kleine christelijke fracties van SGP, GPV en RPF stemden tegen beide wetsvoorstellen.

Het wetsvoorstel van het kabinet hield in dat euthanasie (levensbeeindiging op nadrukkelijk verzoek) strafbaar blijft volgens het Wetboek van Strafrecht, maar dat artsen ervan kunnen uitgaan dat zij vrijuit gaan, als aan een aantal voorgeschreven zorgvuldigheidseisen is voldaan. Zij kunnen zich daarvoor baseren op het zogeheten overmachtsartikel: ciat wil zeggen dat zij tot handelen overgaan omdat de patiënt in een „uitzichtloze noodsituatie" verkeert. De wijziging van de Wet op de Lijkbezorging vormt de basis onder een nog te ontwerpen meldingsprocedure voor zowel euthanasie als levensbeëindiging die niet op verzoek geschiedt. Dit laatste heeft betrekking op zogenaamde wilsonbekwamen. zoals comapatiënten, pasgeboren baby's met ernstige afwijkingen, demente bejaarden en anderen die niet meer in staat zijn hun wil kenbaar te maken. Hierbij moet er in alle gevallen strafrechtelijke vervolging plaatsvinden.

In het initiatief-wetsvoorstel van D66 werd de strafbaarstelling van euthanasie onder voorwaarden opgeheven. Artsen moeten ook aan een gedragscode voldoen. maar hun handelwijze wordt beoordeeld door de inspectie voor de volksgezondheid. Vindt de inspecteur dat de arts onzorgvuldig heeft gehandeld. dan kan alsnog tot vervolging worden overgegaan. Het D66-voorstel omvatte alleen euthanasie op uitdrukkelijk verzoek. Levensbeëindiging zonder verzoek van de patiënt, omdat deze daar niet (meer) toe instaat is. blijft onverkort strafbaar.

Bij de behandeling van het regeringsvoorstel voor een euthanasie-regeling in de Eerste Kamer op 23 november bleek een onbepaald aantal CDA-senatoren „zeer zwaarwegende bezwaren" tegen het voorstel te hebben. CDA-woordvoerder G.J. Fleers vroeg extra waarborgen van minister Ernst Hirsch Ballin (justitie), zowel ten aanzien van de meldingsprocedure als van het vervolgingsbeleid, om de strafbaarheid van euthanasie te onderstrepen.

De voorgestelde regeling ging uit van een meldingsprocedure voor artsen die al dan niet op verzoek het leven van een patiënt hebben beëindigd. De arts stuurt een formulier naar de lijkschouwer. eveneens een arts. die beoordeelt of er sprake is van „onnatuurlijke dood". In dat geval gaat de melding door naar de officier van justitie die toetst of de aan alle in de jurisprudentie vastgelegde zorgvuldigheidseisen is voldaan. In de praktijk blijkt dat justitie bijna in alle gevallen besluit tot seponering.
Fleers drukte de minister op het hart dat zijn fractie nog niet overtuigd was van de welwillendheid van de medische stand oni 'twijfelgevallen' van euthanasie te melden. (Hirsch Ballin had op 2 februari vastgesteld dat het aantal meldingen van euthanasie toenam: van 440 in 1990 tot 1.313 in 1992. Maar volgens onderzoek maken artsen jaarlijks in 2.300 gevallen een eind aan het leven van patiënten die daarom uitdrukkelijk hebben verzocht.) De minister zou er goed aan doen de vervolging op te voeren. verdachte plaatsen waar weinig meldingen van euthanasie plaatsvinden in kaart te brengen en zijn officier van justitie op pad te sturen om na te vragen hoe dat kan. De CDA-woordvoerder verlangde „een actief opsporings- en vervolgingsbeleid".

Minister Hirsch Ballin zegde de CDA-fractie toe dat de centrale registratie van de meldingen via het Openbaar Ministerie gebruikt zou worden om te bepalen of door bepaalde instellingen opvallend veel of juist opvallend weinig meldingen binnenkomen. Dit ging voor de PvdA-fractie te ver.
Op 30 november laveerde de minister tussen beide regeringsfracties door. Hij zegde het CDA toe dat de meldingsprocedure „geen bureaucratische formaliteit wordt die automatisch tot sepot leidt". En hij stelde de PvdA gerust met de mededeling dat het Openbaar Ministerie niet tot vervolging zal overgaan „op grond van het enkele feit van statistische afwijkingen".

Reacties Vaticaan

De Vaticaanse krant *L'Osservatore Romano* veroordeelde de Nederlandse euthanasieregeling op 1 december als „een monsterlijke misstap". Het blad vond het onvoorstelbaar dat politici, die gekozen zijn om de mensenrechten te verdedigen. „een wet durven te maken die het eerste recht van de menselijke persoon schendt". In het commentaar, geschreven door mgr. Gino Concetti, werd euthanasie gekenschetst als „de consequentie, het perverse effect van een visie op het leven waarin waarden ontbreken".

Eerder in februari had het Vaticaan al een scherpe veroordeling uitgesproken over de Nederlandse euthanasieregeling, Mgr Elia Sgrec-

Tijdens een schorsing van het euthanasiedebat in de Tweede Kamer op 2 februari 1993 sprak kamerlid J. Kohnstamm (D66) met minister E. Hirsch Ballin (justitie).staatssecretaris H.J. Simons (WVC)en kainervoorzitter W.J. Deetman (v.l.n.r.).

Maandblad 64ste jaargang nr 3079 pag 48231-48306

cis. de secretaris van de pauselijke raad voor het gezin. vergeleek de wet in een vraaggesprek inet Radio Vaticaan op 18 februari zelfs met uitroeiingspraktijken in het nationaal-socialistische Duitsland. Hij zei o.a.: ,,De voorstanders van euthanasie, zoals ook die van selectieve abortus. van misvormde foetussen, zijn beledigd als iemand Hitler in herinnering roept. In werkelijkheid is de conclusie dezeif*dr*. namelijk dat menselijke levens worden geelimineerd die als onnuttig worden beschouwd voor dat soort samenleving..."
Op 21 februari meldde de *Osservatore* Romano dat Nederland van plan zou zijn euthanasie te plegen op baby's met aangeboren afwijkingen en geestelijk gestoorden. In een commentaar op de voorpagina deed de krant een felle aanval op de ,,cultuur van de dood" in Nederland. Deze reacties leidden tot ern hotsing tussen het Vaticaan en de Nederlandse regering. Minister Kooijmans van buitenlandse zaken ontving op 22 februari de pauselijke nuntius in Den Haag om het ongenoegen van de Nederlandse regering over te brengen.

Op 2 december schreef de directeur voorlichting van het ministerie van justitie namens minister Hirsch Ballin aan de hoofdredacteur van de Osservatore Romano dat wat de berichtgeving over het Nederlandse standpunt inzake euthanasie ,,rectificatie door de feiten gerechtvaardigd lijkt". maar dit verzoek van de minister om een interview met de Vaticaanse krant bleek tevergeefs. Wel mocht Hirsch Ballin op 7 december in twee minuten aan Radio Vaticaan uitleggen welke misverstanden er zijn in de Vaticaanse reactie op de Nederlandse euthanasieregeling.

(Vor.ber.pag. 437/1 e.v.-1992)

In het kader van de voorlichtingscampagne i.v.m. de wet op de identiiicatieplicht toonde minister Hirsch Ballin op 15 maart 1994 zijn identificatie.

WET OP IDENTIFICATIEPLICHT AANVAARD

De Eerste Kamer heeft op 7 december i933 met uitzondering van de Groen-Links-fractie haar zegen gegeven aan de Wet op de Identificatieplicht, die op 1 juni 1994 in werking treedt.

De Tweede Kamer was op 16 juni 1993 met een ruime meerderheid akkoord gegaan met de invoering van een - beperkte - plicht tot identificatie per i januari 1994. Dat gebeurde nadat minister Hirsch Ballin (justitie) alsnog het rijbeu-ijs als geldig identiteitsbewijs op de werkplek had geaccepteerd, een eis die CDA en PvdA in een wijzigingsvoorstel hadden neergelegd. Ook liet de minister zijn bezwaren varen tegen een verplichte registratie van werknemers door de werkgever, zodat de identiteitsgegevens bij de administratie kunnen worden geverifieerd.

Eerder had de minister zijn belangrijkste bezwaren tegen toelating van het rijbewijs als identiteitsbewijs als volgt geformuleerd: .,Het rijbewijs vermeldt niet de nationaliteit en het sofi-nummer van de houder en is niet geheel fraudebestendig. Het huidige rijbewijs is daarom niet aan de maat, waar het controle op illegaal verblijf en illegale arbeid betreft." Het ministerie van verkeer en waterstaat zou onderzoeken hoe het rijbewijs op de door Hirsch Ballin genoeinde punten kan worden verbeterd, maar intussen zou het bestaande rijbewijs als identiteitsbewijs gelden.

(Vor.ber.pag. 439/2 e.v.-1992)

AANSCHERPING VREEMDELINGENWET GOEDGEKEURD

De Eerste Kamer heeft op 23 december 1993 in de vroege ochtend de aangescherpte Vreemdelingenwet met 52 tegen 15 stemmen aangenomen. Tegen de wet stemden D66, GroenLinks en de senatoren J. Kassies (PvdA) en E. Schuurman (RPF). De gewijzigde wet moest op 1 maart 1994 van kracht worden.

De Tweede Kamer had reeds op 23 septernber 1993 zijn steun verleend met de stemmen van CDA, PvdA, VVD, SGP, GPV, RPF en CD voor en die van D66 en GroenLinks tegen.

De door het ministerie van justitie voorgestelde wijzigingen waren volgens *NRC/H'blad* (30-8-'93):

- De asielaanvraag van een vreemdeling wordt niet in behandeling genomen indien hij al eerder een asielaanvraag heeft ingediend die is afgewezen. Ook wanneer hij via een andere E G staat, waar hij een asielverzoek had kunnen indienen. Nederland heeft bereikt, wordt zijn asielaanvraag niet-ontvankelijk geacht. Een aanvraag kan ook kennelijk ongegrond zijn. Daarvan is bijvoorbeeld sprake wanneer komt vast te staan dat de vreemdeling over een nationaliteit beschikt van een land waar hij voldoende bescherming kan krijgen. of wanneer komt vast te staan dat hij bewust valse identiteitspapieren of andere documenten heeft overgelegd. In dat geval wordt de aanvraag wel in behandeling genomen. maar staat de aanvrager snel weer buiten
- Asielzoekers hebben geen recht op hoger beroep wanneer zij zich verzetten tegen een afwijzende beschikking. Alle vreemdelingenzaken worden afgedaan door de (bestuursrechterlijke) Vreemdelingenkamer van de Haagse rechtbank, die zogeheten nevenzittingsplaatsen heeft in Amsterdam. Haarlem. Den Bosch en Zwolle Op dit moment worden vreeindelingenzaken in laatste instantie afgedaan door de Raad van State of de Hoge Raad.
- Gedoogden (asielzoekers wier verzoek is afgewezen maar die bijvoorbeeld om humanitaire redenen niet worden uitgezet) en ontheemden (bijvoorbeeld Bosniërs) krijgen een voorwaardelijke vergunning tot verblijf. Deze wordt na drie jaar omgezet in een gewone verblijfsvergunning. In de tussentijd kan echter. bijvoorbeeld wanneer de omstandigheden in het land van herkomst verbeteren. de voorwaardelijke vergunning worden ingetrokken. In dat geval kunnen ontheemden alsnog trachten een asielaanvraag in te dienen. Gedoogden kunnen tussentijds worden uitgewezen.
- Iedere vreemdeling die illegaal in Nederland aanwezig is. kan voor onbepaalde tijd worden opgesloten.
- Vreemdelingen kunnen tegen beschikkingen een kort geding aanspannen bij de president van de Haagse rechtbank. Daarvoor dienen zij f 30 aan griffierechten te betalen. De rechter oordeelt echter nooit over het eigenlijke asielverzoek maar alleen over de rechtmatigheid van bijvoorbeeld opsluiting of niet-ontvankeliikheidverklaring.
- Vervoerders kunnen aansprakelijk worden gesteld voor het naar Nederland brengen van vreemdelingen die niet beschikken over geldige ,,grensoverschrijdings- en identiteitsbcscheiden". Daarnaast zullen werkgevers die illegalen in dienst nemen zwaarder worden gestraft.

Bij het begin van het debat in de Tweede Kamer op 31 augustus bleek dat de fractie van de PvdA ,,liever een ander wetsvoorstel had gezien". Maar op 15 september ging zij na een concessie van minister Hirsch Ballin toch akkoord met het kabinetsvoorstel.

PvdA-woordvoerder M. van Traa diende aanvankelijk 22 amendementen in om de inbreuken op de rechtsbescherming van vreemdelingen als gevolg van de voorgestelde maatregelen ter versnelling van asielprocedures te repareren. term-ij1 CDA en VVD zich beide wel konden vinden in die maatregelen.
In de loop van het gefragmenteerde debat deden toezeggingen van minister Hirsch Ballin en staatssecretaris Aad Kosto (justitie) het aantal amendementen sterk afnemen, totdat er aan het eind van de derde termijn op 15 september 's avonds nog drie restten – die bovendien door staatssecretaris Kosto werden ontraden.

De bezwaren van de PvdA richtten zich vooral tegen de voorgestelde afschaffing van de mogelijkheid voor vreemdelingen om in hoger beroep te gaan. Tegenstanders van de afschaffing (ook buiten de Tweede Kamer) wezen op de rechtsongelijkheid die hierdoor zal ontstaan tussen Nederlanders en vreemdelingen. Te vens zou bij het ontbreken van hoger beroep ook de rcchtseenheid bij de uitleg van de bepalingen van de vreemdelingenwet in gevaar kunnen komen.
Aan dit laatste bezwaar kwam minister Hirsch Ballin op 15 september tegemoet met een inmiddels vierde aangepaste versie van de wijzigingsvoorstellen. Hij wilde nu de procureurgeneraal bij de Hoge Raad in cassatie laten gaan als die vindt dat de rechtbank de wet verkeerd heeft toegepast (,.cassatie in het belaag der wet''). De asielzoeker kon niet zelf in cassatie gaan. dat zou volgens de minister alleen maar leiden tot langere procedures. Na deze concessie van de minister stemde de PvdA alsnog in met het kabinetsvoorstel.

Bij de behandeling van de kabinetsvoorstellen in de Eerste Kamer op 21 en 22 december bleek de druk op minister Hirsch Ballin om afgewezen asielzoekers alsnog de mogelijkheid te bieden van een hoger beroep nog groter dan in de Tweede Kamer. Niet alleen D66 en GroenLinks waren mordicus tegen het wetsvoorstel, maar er viel ook toenemend verzet te bespeuren bij PvdA, VVD en RPF De minister hield echter voet bij stuk.

Met vage formuleringen probeerde hij keer op keer de PvdA-fractie te overtuigen, maar woordvoerster mevr. M.T. Mastik-Sonneveldt bleef bij haar standpunt: asielzoekers moesten en zouden het recht hebben op gedegen rechtsgang tot en met het hoger beroep. Midden in de nacht van 22 op 23 december ging zij toch overstag, nadat minister Hirsch Ballin had gesproken over ,,onbevooroordeeld nagaan wat ons te doen staat". over de ministerraad die hem - in een middernachtelijke sessie - gemachtigd had. en over ..het betrekken bij de reeds toegezegde evaluatie van die opvatting van uw Huis". Mevr. Mastik-Sonneveldt las uit die w-oorden dat het kabinet bereid was op zo kort mogelijke termijn te zoeken naar een vorm van hoger beroep. waarop de minister verklaarde dat ,,mevrouw Mastik de teneur goed weergeeft".

WETSVOORSTEL TEWERKSTELLING VREEMDELINGEN INGEDIEND

Op 7 januari 1994 heeft minister B. de Vries (sociale zaken en werkgelegenheid) het voorstel Wet tewerkstelling vreemdelingen bij de Tweede Kamer ingediend. De nieuwe wet moet in plaats komen van de Wet arbeid buitenlandse werknemers (WABW) en aan de oorspronkelijke doelstelling van deze wet - het voeren van een terughoudend toelatingsbeleid tot de Nederlandse arbeidsmarkt - een duidelijker uit erking geven. Willen werkgevers vreemdelingen van buiten de Europese Unie (EU) werven. dan moet de betreffende vacature vijf weken voor het aanvragen van de tewerkstellingsvergunning zijn gemeld bij het arbeidsbureau. De vreemdeling moet ten minste het minimumloon gaan verdienen. Als aan deze eisen niet wordt voldaan, wordt de tewerkstellingsvergunning geweigerd.

Evenals de WABW regelt de nieuwe w-et dat een werkgever een tewerkstellingsvergunning nodig heeft van het Centraal Bureau Arbeidsvoorziening (CBA) als hij een vreemdeling van buiten de EU wil aannemen. Zo'n vergunning wordt alleen verleend als er voor dat werk geen werkzoekende uit de regio of uit een ander EC-land beschikbaar is: Het zogenoemde prioriteitgenietend aanbod. Tot die werkzoekenden behoren ook vreemdelingen die op grond van de Vreemdelingenwet een werkvergunning hebben.

Aan het begrip 'werkgever' is in de nieuwe wet een ruimere interpretatie gegeven. Iedereen die een vreemdeling feitelijk arbeid laat verrichten - of dat nu in loondienst is of in een andere constructie - moet beschikken over een tewerkstellingsvergunning. Deze bepaling is opgenomen om ontduiking van de vergunningplicht tegen te gaan via bijvoorbeeld schijnconstructies waarbij vreemdelingen als zelfstandig ondernemer optreden.

Het arbeidsbureau krijgt door de bovengenoemde periode van vijf weken de gelegenheid gegadigden in de regio of binnen de EU te zoeken. Tevens wordt voorgesteld de periode waarin de vergunningaanvraag mort worden afgehandeld te verlengen tot acht weken. In de WABW was dat 30 dagen, een termijn die nogal eens werd overschreden omdat de verwerking van de aanvragen gemiddeld meer tijd kostte.
De eis dat de vreemdeling die wordt tewerkgesteld ten minste het minimumloon verdient. moet voorkomen dat hij zich gedw-ongen voelt zijn inkomen aan te vullen door andere, wellicht illegale activiteiten of doo een bijstandsuitkering aan te vragen.
Het CBA kan ook voorwaarden verbinden aan het verlenen van een tewerkstellingsvergunning. Zo kan van de werkgever gevraagd worden dat hij zich inspant om arbeidsplaatsen te laten bezetten door werkzoekenden uit de regio of uit andere EU-landen. Als het vermoeden bestaat dat er geen binnenlands aanbod voor een vacature is omdat de arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden binnen een bedrijf te kort schieten, kan dat ook een reden zijn & een vergunning te weigeren.

Wanneer een werknemer illegaal werkend wordt aangetroffen,wordt er voortaan vanuit gegaan dat hij dat werk al ten minste zes maanden doet. Hierdoor kan hij zes maanden loon van de werkgever vorderen. tenzij deze kan aantonen dat de periode korter was of dat het loon is uitbetaald. Op deze manier wordt voorkomen dat de vreemdeling zonder uitbetaling van loon wordt uitgezet en dat de werkgever daardoor een concurrentievoordeel heeft.

Volgens het wetsvoorstel kunnen drie verschillende soorten vergunningen worden afgegcvcn die alle drie in de tijd beperkt zijn. Naast een vergunning met beperkte duur. variërend van enkele dagen tot maximaal d ie jaar, wordt een vergunning onder voorschriften verleend die maximaal een jaar geldig is. Verder bestaat er voor tijdelijke arbeid. veelal seizoensarbeid. een kortlopende vergunning van ten hoogste 24 weken. Deze kan niet worden verlengd.(Persbericht SZW)

WET REGISTRATIE ALLOCHTONEN AANVAARD

De Eerste Kamer heeft op 1 februari 1994 met 36 tegen 33 stenimen ingestemd met een initiatief-wetsvoorstel over de registratie van allochtone werknemers Het wetsvoorstel verwierf de steun van D66, Groenlinks, SGP, GPV, RPF en in meerderheid van PvdA en VVD Tegen stemden de CDA-fractie, vier senatoren van de VVD (onder wie partijvoorzitter E.J.J.E. van Leeuwen-Schut) en drie leden van de PvdA (onder wie M.F. Jaarsma-Buijserd, voorzitter van het bestuur van de arbeidsbureaus in Flevoland).

Het wetsvoorstel, dat op 2 juli 1993 door de Tweede Kamer was aanvaard, was ingediend door de TK-leden H.F. Dijkstal (VVD), L.S. Groenman (D66) en P. Rosenmöller (GroenLinks). Na drie dagen debatteren besloot de PvdA in de nacht van 1 op 2 juli op het allerlaatste moment te kiezen voor het initiatiefvoorstel van VVD. D66 en GroenLinks, en tegen het minder ver gaande voorstel van minister De Vries (sociale zaken en werkgelegenheid) dat alleen steun kreeg van zijn eigen partij, het CDA.

Het debat in de Tweede Kamer werd beheerst door een amendement van het PvdA-lid A. Apostolou op het wetsvoorstel van De Vries. Met dit amendement wilde Apostolou bereiken dat organisaties voor minderheden inzicht zouden krijgen in vertrouwelijke gegevens van bedrijven over het aantal allochtonen dat zij in dienst hebben en het beleid dat zij voeren om dit aantal te vergroten.
Minister De Vries milde van deze wijziging echter niets weten. Volgens zijn wetsvoorstel zouden bedrijven de informatie op aanvraag en strikt vertrouwelijk verstrekken aan de regionale besturen voor de arbeidsvoorziening (RBA, de nieuwe arbeidsbureaus). De gegevens doorspelen aan organisaties voor minderheden zou volgens De Vries schending van deze vertrouwelijkheid inhouden. De uitleg van Apostolou dat het niet om schending maar uitbreiding van de vertrouwelijkheid gaat, legde de minister naast zich neer. De Vrics zei aan het eind van het debat het amendement-Apostolou .,met kracht te moeten ontraden".
Tijdens het debat was echter al gebleken dat het amendement-Apostolou op weinig steun kon rekenen. Het CDA vond het voorstel van coalitiegenoot PvdA te ver gaan, terwijl de oppositie de wijziging juist niet vergenoeg vond gaan

GroenLinks. VVD en D66 verwezen naar het eigen wetsvoorstel waarin sprake was van volledige openbaarheid van de gegevens van de bedrijven. Werkgevers worden volgens dit voorstel verplicht hun gegevens op te sturen aan de Kamers van Koophandel waar ze voor iedereen toegankelijk zijn.
Door de afwijzende houding van De Vries en de oppositie t.a.v. het amendement-Apostolou kwam de PvdA voor de keus t? staan het voorstel van De Vries of dat van de oppositie te steunen.
In de nacht van 1 op 2 juli sprak Apostolou (PvdA) het verlossende woord: ,,Wij steunen het initiatiefvoorstel."

De nieuwe wet verplicht bedrijven met meer dan 35 werknemers jaarlijks aan de Kamer van Koophandel te rapporteren hoeveel allochtone werknemers er in dienst zijn en hoeveel er in het voorgaande jaar zijn aangenomen en ontslagen. Die registraties van werknemers naar allochtone afkomst liggen bij de Kamer ter inzage voor iedereen die geïnteresseerd is, waardoor bijvoorbeeld groeperingen die voor allochtonen opkomen de mogelijkheid krijgen bedrijven aan te spreken als zij relatief weinig allochtonen in dienst hebben.
Bedrijven moeten jaarlijks een werkplan opstellen en dat aan het arbeidsbureau beschikbaar stellen. Daarin moeten zij aangeven wat zij ondernemen om hun personeelsbestanden een afspiegeling te doen zijn van het aanbod van werkzoekenden in hun regio.

In de Eerste Kamer bestond bij PvdA en VVD aanvankelijk grote twijfel over het wetsvoorstel, omdat de registratie de persoonlijke levenssfeer van de allochtone werknemers zou aantasten. Namens de indieners kwam P. Rosenmöller aan deze bezwaren tegemoet. Allochtone werknemers hoeven zich daardoor, als ze schriftelijk bezwaar maken, niet als zodanig te laten registreren.

De initiatiefwet was een reactie op het falen van afspraken tussen sociale partners. In 1990 spraken de vakbonden en de werkgevers in de Stichting van de Arbeid af dat bedrijven in vier jaar ten minste 60.000 allochtonen in dienst zouden nemen en dat ze op vrijwillige basis plannen zouden maken om de werkloosheid onder. allochtonen op vergelijkbare hoogte te brengen met die van de autochtone bevolking. Dat laatste lukte bij lange na niet. De werkloosheid onder migranten ligt nog steeds vier tot zeven keer zo hoog als onder de Nederlandse beroepsbevolking, aldus de *Volkskrann* van 4 februari.
De werkgevers, die zich tot het laatst toe fel tegen de nieuwe wet hadden verzet. dreigen hun medewerking op te zeggen aan de uitvoering van het akkoord uit 1990. ,,Veel enthousiasme daarvoor hebben we niet meer", aldus voorzitter J.C. Blankeri van de werkgeversorganisatie NCW.

(Vor.ber.pag. 118/2 e.v.-1990)

WET GELIJKE BEHANDELING GOEDGEKEURD

Op 1 maart 1994 stemde de Eerste Kamer met 62 tegen 6 stemmen in met de invoering van de Algemene Wet gelijke behandeling. Die wet verbiedt discriminatie op grond van godsdienst, ras. geslacht, nationaliteit; seksuele gerichtheid of burgerlijke staat. Tegen stemden twee CDA-senatoren (C.P. van Dijk en A.J. Vermaat), de VVD'er A. van Boven en de drie leden van de kleine christelijke fracties.

Senator J.R. Giasz (CDA) zei in zijn stemverklaring namens zijn fractie dat de afbakening van grondrechten twee CDA-leden te ver gaat. Zij vinden dat instellingen op godsdienstige grondslag door de wet worden belemmerd in in het naar eer en geweten naleven van die grondslag. K. Veling (GPV) sloot zich daar namens zijn partij, SGP en RPF bij aan. Van Boven (VVD) stemde tegen, omdat hij er grote bezwaren tegen heeft dat grondrechten voorrang krijgen op belangen van godsdienst en onderwijs.

Het wetsvoorstel was al op 16 februari 1993 door de Tweede Kamer aanvaard. Daar kreeg het de steun van de CDA-fractie - met uitzondering van G. van Leijerhorst -, de PvdA, VVD, D66 en Groen Links. SGP, RPF en GPV alsmede de CDA'er Van Leijenhorst stemden tegen, omdat zij bevreesd zijn dat de vrijheid van onderwijs in gevaar komt.

De Kamerleden mevr. N. Rempt-Halmmans de Jongh (VVD), mevr. L.S. Groenman (D66) en P. Lankhorst (GroenLinks) waren de week tevoren tijdens de behandeling van het wetsvoorstel aanvankelijk tegen, omdat de wet volgens hen de mogelijkheid biedt homoseksuele leerkrachten op christelijke scholen te discrimineren. Maar zij lieten zich overtuigen door de uitleg van minister Ien Dales (binnenlandse zaken) die betoogde dat scholen en instellingen niet van hun werknemers mogen verlangen dat zij hun seksuele gerichtheid verloochenen. Groenman noemde tenslotte de voordelen van de wet groter dan de nadelen. Zo kunnen mensen die menen gediscrimineerd te zijn, voortaan hun beklag doen bij de Commissie Gelijke Behandeling.

(Vor.ber.pag. 218/1 e.v.-1991)

SGP TEGEN LIDMAATSCHAP VROUWEN

De partijraad van de SGP (Staatkundig Gereformeerde Partij) besloot op 25 september 1993 tijdens een besloten vergadering in Putten op voorstel van het hoofdbestuur dat de vrouw op bijbelse gronden geen regeermacht toekomt en dat dit ook betekent dat zij geen lid mag zijn van een politieke partij. Wel gaf de partijraad het bestuur opdracht vrouwen op een andere manier dan via het lidmaatschap bij de SGP te betrekken Daarbij werd gedacht aan een soort studievcrcniging voor vrouwen, als vervolg op de gemengde jongerenorganisatie (met ca 11 000 leden van wie 60 procent vrouwen) Ook mocht het twintigtal vrouwen dat reeds lid is, partijlid blijven, maar er mochten geen nieuwe vrouwen meer bijkomen

Op 28 september maakte ds. W.C. Hovius zijn aftreden als partijvoorzitter bekend. Hij legde zijn functie neer uit protest tegen het besluit om vrouwen het lidmaatschap te ontzeggen. Volgens hem was dit besluit ,,onverstandig en zelfs onbijbels". Op 2 oktober trad ook partijsecretaris C.G. Boender af.

KAMERDEBAT OVER STAATKUNDIGE EN BESTUURLIJKE VERNIEUWING

Op 3 november 1993 begon de Tweede Kamer aan een serie van vier debatten over de hervormingen van politiek en bestuur. Dit gebeurde aan de hand van de rapporten van vier externe adviescommissies van experts (geleid door resp. Ed van Thijn, Jan de Koning, M. Scheltema en Hans Wiegel), en twee commissies van Kamerleden (geleid door resp. G. de Jong en J. Franssen), die in het eerste halfjaar van 1993 waren uitgebracht (zie pag. 601/1 e.v.-'93).

Het rapport ,,Het bestel bijgesteld" van de Commissie-De Koning, dat op 27 april 1993 verscheen, had op 1 juli in de Tweede Kamer zoveel kritiek uitgelokt dat de politicoloog R. Andeweg het werk in de zomer deels moest overdoen.

Op 7 oktober bracht de Commissie-De Koning zelf nog een tweede rapport uit, waarin zij in meerderheid (vier van de zes leden) invoering van een correctief bindend referendum zowel op centraal als op lokaal niveau aanbeval.
Bij het opstellen van dit rapport ging de commissie uit van het rapport dat een staatscommissie onder voorzitterschap van oud-premier B.W. Biesheuvel in 1983 uitbracht. De Commissie-De Koning vond de belangrijkste elementen in de adviezen van de Commissie-Biesheuvel dat het initiatief voor het referendum bij de kiezers ligt en dat er drempels worden ingebouwd om een lichtvaardig gebruik te voorkomen. Zij zag in dit verband liever dat een ,,inleidend verzoek" niet door 10.000 kiezers wordt gedaan (zoals de Commissie-Biesheuvel voorstelde). maar door ten minste 20.000 kiezers. Ook moest het onderwerp van een referendum door een vertegenwoordigend lichaam zijn aanvaard.
De meerderheid van de Commissie-De Koning - de leden Th. de Graaf (D66), L. de Rijk (PvdA). M. Ernsting (GroenLinks) en J. de Vries (GPV) - was van mening dat, mede gezien de toenemende belangstelling - ook op lokaal niveau - voor referenda, er ten minste opnieuw een discussie in de Tweede Kamer moest worden gevoerd. Deze meerderheid was van me-

ning dat wanneer kiezers de mogelijkheid tot correctie hebben dat hun betrokkenheid bij de democratie kan vergroten. Van groot belang vond dit deel van de commissie ook dat van een correctief wetgevingsreferendum een sterk legitimerende werking uitgaat.
Een minderheid van de commissie - voorzitter De Koning en J. Polak (VVD)- meende dat ..na de parlementaire behandeling van het rapport van de Commissie-Biesheuvel niet zodanig nieuwe feiten zijn ontstaan die het opnieuw plaatsen van dit onderwerp op de politieke agenda rechtvaardigen". Deze minderheid gaf er de voorkeur aan om binnen de bestaande grondwet het feilen van het vertegenwoordigend stelsel weg te nemen.

Op 8 december sloot de Tweede Kamer de reeks debatten over bestuurlijke en staatkundige vernieuwing, de 'Deetman-operatie', af. De belangrijkste resultaten werden in *NRC/H'blad* en Volkskrant van 9 december als volgt samengevat:

Relatie kiezer-parlement
Het moet gemakkelijker worden voor burgers om in de Tweede Kamer verkozen te worden
De wettelijk vastgestelde 'drempel' die iemand over moet om met voorkeursstemmen gekozen te morden. wordt verlaagd. van 50 procent van de kiesdeler (aantal stemmen nodig voor een zetel) naar 25 procent. De Tweede Kamer heeft geen voorkeur voor een kiesstelsel waarin. behalve voor een landelijke ook voor een regionale kandidaat kan worden gestemd.
Op dit moment bestaat geen meerderheid voor invoering van een referendum. Het aantal voorstanders in de CDA-f actie - naast de VVD traditioneel tegenstander van zo'n voorstel - voor een volksraadpleging groeit echter.

Gekozen minister-president, gekozen burgemeester
Voor een direct door het volk gekozen minister-president zijn alleen DG6 en GroenLinks. Ook het kiezen van de burgemeester door de gemeenteraad kan niet op een meerderheid rekenen.
De meeste fracties zijn ervoor om de positie van beide benoemde gezagsdragers te versterken. Beide moeten gelegenheid krijgen om bijvoorbeeld zelf onderwerpen op de agenda van respectievelijk ministerraad en college van B&W te zetten.
De minister-president moet meer invloed krijgen op de benoeming en het ontslag van bewindslieden. In de Europese Raad moet hij meer armslag krijgen.

De positie van de gemeenteraad bij de benoeming van de burgemeester moet worden versterkt. Hoe dat precies dient te gebeuren, is nog onduidelijk. Het CDA heeft grote kritiek op de huidige procedure waarbij de minister van binnenlandse zaken zich in veruit de meeste gevallen laat leiden door een voordracht door een vertrouwenscommissie uit de gemeenteraad. In deze cominissie zouden de kleine partijen zijn oververtegenwoordigd.
De Tweede Kamer steunt het voorstel om wethouders. behalve uit de gemeenteraad,ook van daarbuiten aan te trekken. Dit om de kwaliteit van de bestuurders te vergroten. Bovendien kan dit bijdragen aan een afstandelijker verhouding tussen gemeenteraad en college van B&W

Relatie Tweede-Eerste Kamer
De Eerste Kamer krijgt wellicht het recht om omstreden wetsontwerpen terug te sturen naar de Tweede Kamer. Netelige staatrechtelijke kwesties zoals de vraag wie het laatste woord krijgt, de Tweede of de Eerste Kamer, en hoeveel stemmen in de Eerste Kamer nodig zijn voor zo'n terugzending, maken echter dat dit voorstel voorlopig nog niet zal worden gerealiseerd.

Relatie parlement-kabinet
De meeste partijen willen een afstandelijker verhouding tussen Tweede Kamer en kabinet. Daarbij wordt, voorafgaand aan de parlementaire behandeling van een controversieel wetsvoorstel, minder overleg gevoerd tussen leden van het kabinet en van regeringsfracties. Het regeerakkoord moet korter en globaler worden. de kabinetsformatie sneller.
Ook dient de Tweede Kamer een actievere rol te gaan spelen in de formatie van een kabinet. De kabinetsformateur wordt eerder (na een aantal weken) en intensiever ter verantwoording geroepen. Een en ander is echter alleen als voornemen uitgesproken, maar leidt niet tot nieuwe wetgeving. Voor een gekozen kabinetsformateur bestaat geen meerderheid.

Decentralisatie
Departementen worden kleiner en concentreren zich meer op de ontwikkeling van beleid. Uitvoering wordt, waar mogelijk. naar aparte, verzelfstandigde onderdelen overgebracht. De ministeriële verantwoordelijkheid voor die verzelfstandigde onderdelen (bijvoorbeeld de Vreemdelingendienst en de Informatiseringsbank) blijft van kracht.
De projectminister. de minister die op specifieke onderdelen ook op het terrein van andere departementen coördineert, bijvoorbeeld op het gebied van decentralisatie. krijgt het voordeel van de twijfel. Na het mislukken van eerdere project-ministerschappen in de jaren tachtig houdt een deel van de Tweede Kamer stevige reserves

Adviesraden
Het huidige aantal van 276 adviesraden wordt flink kleiner, al zal het nog een tijd duren voordat dit is gerealiseerd. Elk beleidsterrein (volksgezondheid, welzijn, landbouw enz.) kent in beginsel nog maar één adviesraad. De wettelijke verplichting voor de regering om advies te vragen komt te vervallen. De Sociaal-Economische Raad (SER) wordt alleen nog over hoofdzaken geraadpleegd.

(Vorber.pag. 601/1 e.v.-1993)

RAPPORT VAN SUBCOMMISSIE BIJSTAND

Op 28 oktober 1993 presenteerde de subcommissie Bijstand van de Tweede Kamer onder voorzitterschap van mevr. A. Doelman-Pel (CDA) haar rapport over de uitvoering van de bijstand onder de titel ,,Rechten en plichten". De subcommissie had tot taak een onderzoek uit te voeren naar een beter uitvoerbare en meer fraudebestendige Bijstandswet. Zij deed de aanbeveling zo spoedig mogelijk tot herziening van de Algemene Bijstandswet (ABW) te komen, opdat de waarborgfunctie van de wet behouden blijft, de activeringsfunctie beter uit de verf komt, en er duidelijkheid ontstaat over de controle, de afbakening van de normcategorieën, en de rechten en plichten van de bijstandsontvanger.

Mevrouw A. Doelman-Pel (CDA)

De meerderheid van de uit zes leden bestaande commissie kwam tot de conclusie dat de hoogte van de meeste bijstandsuitkeringen op 70 procent van het minimumloon moet worden gehandhaafd. Deze bijstandsnorm moet landelijk worden vastgelegd en niet afhankelijk worden van gemeentelijk beleid.
De aanbevelingen van de commissie hadden betrekking op de volgende onderwerpen:

Bijstandsnorm en uitkeringen
De commissie is van mening dat de huidige normsystematick van dc ABW (100%-90%-70% van het netto-minimumloon voor een echtpaar) moet worden gehandhaafd: deze percentages worden ook in andere sociale-zekerheidswetten gehanteerd. Wel moeten veranderingen worden aangebracht om de uitvoerbaarheid en de fraudebestendigheid te vergroten. De commissie wijst erop dat de wijzigingen niet zijn bedoeld als bezuinigingsplan.
De commissie heeft gekozen voor een systematiek van toekenning van bijstandsuitkeringen die is opgebouwd uit drie componenten: woonlasten (huur),persoonlijke uitgaven en toeslagen. Die vormen tezamen het grensbedrag dat is vastgesteld voor de drie normcategorieën: gehuwden/samenwonenden, alleenwonenden en woningdelers.
De commissie adviseert de door de rechter ontwikkelde criteria voor het vaststellen van sa-

menwoning (gezamenlijke huishouding) in de Bijstandswet op te nemen. Aan gehuwden/samenwonenden en aan alleen onenden (één persoon op één adres) wordt een uitkering verstrekt van 70% van het normbedrag Alleenwonenden die niet kunnen aantonen in een aizonderlijke woning te wonen, worden aangemerkt als woningdeler en krijgen een uitkering van 55%. Indien aangetoond kan worden dat dit onvoldoende is om rond te komen, kan het percentage worden verhoogd tot 60. Het niet voldoen aan bijv. de sollicitatieplicht is reden voor een korting op de uitkering, maar niet voor het niet toekennen van deze aanvulling.
Op het punt van de uitkeringshoogte namen twee leden van de subcommissie een minderheidsstandpunt in. VVD-vertegenwoordiger R.L.O. Linschoten wil de uitkeringen van alleenstaanden verlagen tot 60% van het minimumloon, met een ruime mogelijkheid tot bijverdienen. P. Rosenmöller (GroenLinks) wil alle uitkeringen op het niveau van 70% handhaven, ook die van woningdelers.

Bijzondere bijstand
De bijzondere bijstand moet volgens de commissie op twee manieren worden verruimd. Er kan een vergoeding plaatsvinden voor de aanschaf van duurzame gebruiksgoederen door mensen die langdurig op de bijstand zijn aangewezen en door gezinnen met kinderen. De cominissie bepleit verlenging van de woonkostentoeslag voor gevallen waarin sprake is van een hogere huur dan in de normbedragen besloten ligt en waarbij wel de bereidheid bestaat tot verhuizen maar geen passende woonruimte beschikbaar is.
De commissie vindt dat er een mogelijkheid moet blijven om eigenverdiensten (tot 100 gulden per maand) vrij te laten. Die vrijlating moet erop gericht zijn de arbeidsparticipatie van hen die (nog) niet geheel in hun onderhoud kunnen voorzien te bevorderen. Daarnaast meent de commissie dat een eenmalige uitkering (incentive-premie)om de bijstand te verlaten een goed werkend middel kan zijn.

Activeringsbeleid
De commissie beveelt een wettelijk omschreven krachtig activeringsbeleid aan. Voor alle bijstandsontvangers dient de plicht te gelden dat ze beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt en voor arbeidsgerichte scholing. Arbeidsbureaus zullen wettelijk moeten worden verplicht samen te werken met sociale diensten. De gemeenten worden verantwoordelijk voor de totstandkoming van actieprogramma's voor individuele uitkeringsgerechtigden, waarin niet alleen de biistandsontvanger maar ook de gemeente zelf en de arbeidsvoorziening zich vastlegen op de te verrichten inspanningen. Deze actieprogramma's kunnen gericht zijn op het vinden van werk of het volgen van scholing: maar ook op verbetering van de toerusting voor arbeidsdeelname (taalcursussen, sollicitatietraining en werkritme-training). Na een fase van toerusting volgt in beginsel altijd een programma dat gericht is op het vinden van werk.
De commissie meent dat de invoering van actieprogramma's geleidelijk zal moeten plaatsvinden. De gemeenten wordt voorgesteld te beginnen bij nieuwe bijstandsaanvragers en bij personen voor wie een regulier heronderzoek aan de orde is.

Intake
Veel problemen (onterechte uitkeringen, opsporing, terugvordering. strafvervolging, schulden) kunnen volgens de commissie worden voorkomen als het intake-gesprek tussen de sociale dienst en de bijstandsaanvrager zorgvuldiger en uitvoeriger is. De aanvrager moet zoveel mogelijk de juistheid van de verstrekte gegevens aantonen. Daarnaast is een goed dossier onontbeerlijk. De commissie stelt voor in een uitvoeringsbesluit bij de Bijstandswet op te nemen welke eisen daaraan gesteld moeten worden. Aan de hand hiervan kan dan het rijkstoezicht plaatsvinden.

Rijkstoezicht en evaluatie
De gemeentelijkse uitvoeringsorganisatie wordt in de wet omschreven. De gemeenten krijgen de plicht deze taak, waaronder voorlichting en opsporing. naar behoren uit te voeren. In geval van gebreken kan de minister van financiën de gemeente een sanctie opleggen.
Het rijkstoezicht wordt een interne zelfstandige inspectie, die openbare jaarverslagen uitbrengt en aanbevelingen aan de minister kan doen.
Verder beveelt de commissie aan om de Bijstandswet periodiek, bijv. om de vier jaar, te evalueren. Daarbij moet de minister van sociale zaken en werkgelegenheid aangeven welke beleidsinformatie is verzameld, hoe met beleidsinformatie is omgegaan en hoe is gereageerd op de aanbevelingen van de inspectie.
Tot slot wil de commissie dat in de beschouwingen over de totale kosten van de bijstand niet alleen de uitkeringskosten, maar ook de uitvoeringskosten van gemeenten en de regionale arbeidsvoorziening en de kosten van toezicht, beleid en wetgeving van het ministerie worden betrokken.

Reactie staatssecretaris Wallage

Staatssecretaris Wallage van sociale zaken en werkgelegenheid liet in een eerste reactie op het rapport weten te willen vasthouden aan het in september gesloten akkoord met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). Volgens dit akkoord krijgen alleenstaanden voortaan 50% van het minimumloon en mogen gemeenten hierop een toeslag van 20% geven als de bijstandsgerechtigde zich voldoende inspant om werk te vinden. Woningdelers en kamerhuurders komen volgens het akkoord niet in aanmerking voor deze toeslag.
Het kabinet wil met deze maatregel f 380 mln op de bijstand bezuinigen. Wallage betwijfelt of deze bezuiniging mogelijk is als uitvoering wordt gegeven aan het advies van de subcommissie om de landelijke bijstandsnormen te handhaven. De staatssecretaris vreest bovendien dat het openbreken van het VNG-akkoord zal leiden tot een algehele verlaging van de bijstandsuitkeringen.

(Vor.ber.pag. 826/3 e.v.-1993)

NATIONAAL MILIEUBELEIDSPLAN 2 GEPUBLICEERD

Op 21 december 1993 werd het Nationaal Milieubeleidsplan 2 (NMP 2) gepresenteerd met als titel ,,Milieu als maatstaf". Dit plan bevat dezelfde doelstellingen als het NMP 1, dat in 1989 verscheen en een jaar later werd aangescherpt (NMP-plus, zie pag. 421/1 e.v.-'90). In het nieuwe plan wordt gedeeltelijk aangegeven hoe de eerder vastgestelde milieunormen moeten worden gehaald. Daartoe worden aanvullende maatregelen opgesomd die betrekking hebben op energiebesparing en mobiliteit:

- Een accijnsverhoging van 20 cent op een liter benzine tot aan het jaar 2000. beginnend met de afgesproken 11 cent in 1994. Na 2000 moet de accijns met 40 à 50 cent per liter stijgen in tien jaar.
- Omdat een accijns op LPG ontbreekt, wordt op die brandstof de motorrijtuigenbelasting verhoogd met 200 à 250 gulden per jaar Na 2000 tot een bedrag van450 gulden.
- Invoering van een spitsvignet in 1996-1997 voor verkeer op de autowegen in de Randstad.
- Zo snel mogelijk wordt rekening-rijden ingevoerd: het rijden op drukke autowegen, ook buiten de Randstad, wordt belast.
- Onderzoek naar snelheidsbegrenzers in personenauto's en bestelwagens.
- Onderzoek naar invoering van een katalysator voor vrachtwagens.
- Onderzoek naar een verlaging van de motorrijtuigenbelasting voor transporteurs die een 'schone' vrachtwagen kopen.
- Onderzoek naar de milieueffecten van een stapsgewijze verlaging van de rijsnelheden.
- De milieubelasting voor toerisme wordt gekwantificeerd. vooral van de pleziervaart.
- Voorbereiding van een energieheffing voor kleinverbruikers (huishoudens, kleine bedrijven),zo mogelijk in te voeren in 1995. Dit wordt ,,een voorwaarde" genoemd om de CO2-doelstelling voor 2000 (een vermindering van de uitstoot van kooldioxyde met 3 procent in vergelijking met 1990) te bereiken.
- Om de verdroging van de bodem tegen te gaan. moeten drinkwaterbedrijven geleidelijk aan minder grondwater onttrekken.
- Convenanten moeten algemeen verbindend worden verklaard, zodat bedrijven die zich onttrekken aan de afspraak. toch juridisch gebonden zijn.
- Voorbereiding van een agro-milieukeur.

De maatregelen zullen de transportsector in 2010 jaarlijks bijna f 1,5 mrd extra kosten. De industrie ziet haar kosten stijgen met f 218 mln per jaar. De lasten van de huishoudens stijgen met f 355 mln. Vanaf 2010 bedragen de jaarlijkse kosten van de extra maatregelen ruim f 2,2 mrd. De totale uitgaven voor milieumaatregelen stijgen van f 17 mrd in 1995 tot f 24 mrd in 2010.

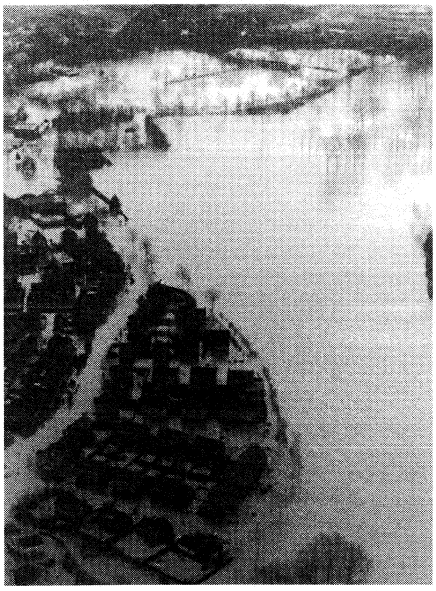

Op 23 december 1993 bereikte het wassende Maasmater in Roermond een stand van 20.45 meter. waardoor honderden mensen zich moesten laten evacueren

OVERSTROMINGEN IN LIMBURG

Het water van de Rijn, de Maas en hun zijrivieren steeg op 21 december 1993 tot recordhoogte door de aanhoudende regenval. Het hoge water van de Maas veroorzaakte grote schade in Zuid-Limburg, waar de rivier voor de tweede maal in 1993 buiten haar oevers trad. Bij de laatste meting die dag was de waterstand in de Maas aan de stuw van Borgharen 45,85 meter boven NAP, d.w.z. drie meter hoger dan normaal in deze tijd van het jaar en ruim 40 centimeter hoger dan het record van 45,44 meter uit 1984. In het dorp Itteren liepen 393 van de 400 woningen onder water; dat lot trof ook een deel van het dorp Borgharen.
Op 23 december bereikte het hoge water Midden-Limburg, het gebied rond Roermond en Venlo. Daar moesten meer dan 1.500 bewoners worden geëvacueerd. In Arcen moest de evacuatie op last van de burgemeester gedeeltelijk onder dwang worden uitgevoerd.

Op 29 december trad de burgemeester van Arcen en Velden, E.A. Mooren (CDA), af na kritiek van de CDA-fractie in de raad op zijn te laks optreden tijdens de overstroming. Hij meldde zich .,voor onbepaalde tijd onbereikbaar".

Tijdens het Kerstweekeinde werd het Noordlimburgse Gennep verreweg het zwaarst getroffen. Meer dan 1.000 huizen liepen onder en ruim 3.750 inwoners werden geëvacueerd, voor een deel onder dwang, omdat de dijk langs het riviertje de Niers op 24 december doorbrak. Op 25 december 's ochtends liep het iets noordelijker gelegen Ottersum gedeeltelijk onder.
Op 27 december, toen het waterpeil in de grote rivieren weer daalde, verstrekte *NRC/H'blad* de volgende cijfers: in heel Limburg (plus een klein deel van Brabant en Gelderland) stond een gebied van in totaal 460 km2 onder water: 6.400 woningen waren ondergelopen en 8.500 a 10.000 mensen waren geëvacueerd.

Schade

De bevolking in de getroffen gebieden was in beginsel niet verzekerd voor de schade. Inboedelverzekeringen dekken individuele risico's, en geen collectieve zoals overstromingen of aardbevingen

Op 23 december werd in overleg met schadeverzekeraars een formulier opgesteld, waarop gedupeerden een eerste indicatie van hun schade konden invullen. Aan de hand daarvan zouden schade-experts zo snel mogelijk op pad worden gestuurd.
De verzekeraars hadden al in januari 1993 een voorstel voor een gezamenlijke verzekering ingediend bij het kabinet. Dit plan werd gemaakt naar aanleiding van de aardbeving van april 1992 in Midden-Limburg en had betrekking op schade die ontstaat door aardbevingen en zoetwateroverstromingen. Cit een peiling onder verzekeraars bleek dat zij f 50 mln beschikbaar konden stellen. Het voorstel was verbonden aan de voorwaarde dat de overheid het bedrag verhoogt. Maar een beslissing bij de ministeries van binnenlandse zaken en financiën bleef uit, waardoor invoering van de verzekering op zich laat wachten.

De Limburgse Organisatie van Zelfstandige Ondernemers (LOZO) drong op 23 december in een brief aan het kabinet aan op geldelijke steun voor het bedrijfsleven in Limburg, waarvan de schade in de ,,tientallen miljoenen" zou lopen.
Inmiddels had het kabinet f 15 mln aan het Nationaal Rampenfonds beschikbaar gesteld om niet elders gedekte schade te vergoeden. Dit Fonds stelde zelf f 3 mln ter beschikking en de provincie Limburg f 1 mln.

Op 27 december zei de commissaris van de koningin in Limburg, B.J. van Voorst tot Voorst, te vrezen dat een schadebedrag van f 100 mln ruimschoots zou worden overschreden. Maar op 13 januari maakte J. Kneepkens, hoofd schadeinventarisatie van de provincie Limburg, bekend dat de uiteindelijke schade in Limburg als gevolg van de overstroming van de Maas uitkwam op f 90 mln.

ARMENIË

„CATASTROFALE" BLOKKADE

Op 17 september 1993 verklaarde de Armeense premier Hrand Bagratian dat door de opstand in West-Georgië (zie onder GEORGIË) de resterende (noordelijke) aanvoerroutes naar Armenië over land waren afgesloten. Deze ,,catastrofale" situatie maakte naar zijn zeggen noodvluchten noodzakelijk om het land van rijst en graan te voorzien. De (islamitische) zuider- en westerburen van het land. Iran en Turkije. hadden een handelsverbod tegen Armenië ingesteld uit protest tegen wat zij de Arineense agressie tegen buurland Azerbajdzjan noemden.

REGERING BEHAALT OVERWINNING INZAKE PRIVATISERING

Op 1 november kregen de oppositiepartijen steun van enkele afgevaardigden van de regering, toen zij tijdens een verhit debat in de Opperste Raad (het parlement) de regering het vuur na aan de schenen legden over de wijzigingen die de regering wilde aanbrengen in wetsvoorstellen over privatisering. Het kabinet zou op het punt hebben gestaan af te treden nadat het slechts 116 van de benodigde 121 stemmen had gekregen.

Nadat de afgevaardigden van de regering de parlementaire procedures tot stilstand hadden gebracht door de parlementszaal te verlaten, maakte de voorzitter bekend dat hij de honderd handtekeningen had verkregen die nodig waren om diezelfde dag een buitengewone zitting bijeen te roepen. Op deze buitengewone zitting werden de regeringsvoorstellen aangenomen met 152 tegen 14 stemmen, nadat de communistische oppositie had besloten nu vóór te stemmen. De wet bepaalde dat 20 procent van het eigendom van ondernemingen zou worden overgedragen aan arbeiderscollectieven alvorens de privatiseringsverkopen van start zouden gaan.

ARMENIËR SCHULDIG BEVONDEN AAN POLITIEKE MOORD IN LONDEN

Op 21 oktober werd Gagic Ter-Organizsian door de Britse Centrale Rechtbank schuldig bevonden aan de moorden die in februari in Londen waren gepleegd op Roeslan Outsiew, een hoge functionaris van de Russische republiek Tsjetsjenië, en diens broer Nazarbek

Outsiew. Volgens de politie had Roeslan Outsiew wapens voor de in een conflict met Armenië betrokken republiek Azerbajdzjan willen kopen.

Ook Nkrtitsj Martirossian, die voor hij in hechtenis zelfmoord pleegde tegenover de politie verklaard had dat hij lid was van de Armeense veiligheidsdienst, en Asjot Sarkissian, voorzitter van de Armeense kamer van koophandel. werden met deze zaak in verband gebracht. Sarkissian, die volgens de politie een generaal van de veiligheidsdienst was, werd op 12 oktober in de Armeense hoofdstad Jerewan vermoord.

(Vor.ber.pag. 737/1-1993)

AZERBAJDZJAN

AANKONDIGING VAN PRESIDENTSVERKIEZINGEN. ALIJEW GEKOZEN. BENOEMINGEN

Op 1 september 1993 besloot de Milli Majlis (Nationale Assemblée of rompparlement) dat op 3 oktober presidentsverkiezingen zouden worden gehouden. Waarnemend president en voorzitter van de Opperste Sowjet Gejdar Alijew verklaarde op 1 september dat krachtens het op 29 augustus gehouden referendum. waarbij slechts 2 procent van de kiezers zijn ,,vertrouwen" had uitgesproken in de afgezette president Aboelfez Eltsjibej (zie pag. 738/2-'93), laatstgenoemde ,,geen president van Azerbajdzjan meer (was)".

Op 6 september kondigden het Volksfront en de Moesawat-partijen aan de verkiezingen te zullen boycotten. Naar de mening van deze pro-Eltsjibej-groeperingen kon er geen sprake zijn van een eerlijke verkiezingscampagne, omdat de regering bij wijze van noodmaatregel de media onder haar controle had geplaatst.
Op 13 september meldde het persbureau *Toeran* dat opnieuw vooraanstaande functionarissen van het Volksfront waren gearresteerd, onder wie de hoogste persfunctionaris.

Alijew tot president gekozen

Nadat hij op 3 oktober bij de presidentsverkiezingen 98,8 procent van de stemmen op zijn naam had gebracht, werd Gejdar Alijew op 10 oktober beëdigd als president van Azerbajdzjan. De opkomst bij de verkiezingen was 97 procent.

Op 5 oktober zou de afgezette president Aboelfez Eltsjibej verklaard hebben dat de politieke censuur die sinds het aantreden van Alijew als staatshoofd op 15 juni (zie pag. 737/2-'93) van kracht was, de verkiezingen ongeldig maakte. Geen enkele grote partij had kandidaten voorgedragen en volgens het persbureau Toeran zouden waarnemers van de mensenrechtenorganisatie Helsinki Watch verklaard hebben dat de verkiezingen ondemocratisch waren geweest en dal de massamedia gedomineerd maren door .,bevooroordeelde propaganda".

Nieuwe benoemingen

Op 2 september meldde het persbureau *Reuters* dat er verscheidene nieuwe kabinetsleden waren benoemd.

Gasan Gasanow, die onder de in maart afgezette (zie pag. 374/3-'92) president Ajaz Moetalibow eerst premier en later ambassadeur bij de Verenigde Naties was geweest, werd benoemd tot minister van buitenlandse zaken. Generaal-majoor Mamedrafi Mamedow werd benoemd tot minister van defensie. Lidija Rasoelowa, een voormalige vakbondsleidster, werd benoemd tot minister van onderwijs.

Op 20 september stemde de Milli Majlis in met de benoeming van vice-premier Abbas Abbasow tot voorzitter van de recent ingestelde staatscommissie voor internationale betrekkingen. Op 16 september meldde de Azerbajdzjaanse televisie dat Alijew minister Ragim ogly Goesejnow van volksgezondheid ontslagen had.

Op 5 november meldde het Russische persbureau *Itar-Tass* dat de Milli Majlis president Gejdar Alijews kandidaat, Rasoel Koelijew, had gekozen tot nieuwe voorzitter. De Azerbajdzjaanse radio berichtte op 9 november dat Ali Binnet ogly Insanow was benoemd tot minister van gezondheidszorg.

RESOLUTIE OVER GOS-LIDMAATSCHAP

Op 20 september besloot de Milli Majlis dat Azerbajdzjan zou streven naar een volwaardig lidmaatschap van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS).

Deze beslissing was op 6 september voorafgegaan door een ontmoeting in Moskou tussen Alijew en de Russische president Boris Jeltsin, waarbij Alijew de Russische president had verzekerd dat Azerbajdzjan tot het GOS zou toetreden. Op 20 september gaf Alijew de Milli Majlis te verstaan dat er ..absoluut geen sprake (was geweest) van Russische pressie". Tofik Gasymow. minister van buitenlandse zaken in de pro-Turkse regering van Eltsjibej, verklaarde echter dat het GOS-lidmaatschap de Azerbajdzjaanse onafhankelijkheid zou aantasten.

OLIEAKKOORD MET WESTERSE MAATSCHAPPIJEN

De *Guardian* van 2 november kwam met het bericht dat er na meer dan een jaar onderhandelen een akkoord was getekend tussen de Azerbajdzjaanse regering en een consortium van Westerse oliemaatschappijen, geleid door het Britse BP. Een eerdere versie van het akkoord was in juni geannuleerd (zie pag. 738/1- 93).

Krachtens het akkoord zou het consortium ongeveer $ 7,5 mrd investeren in twee olievelden in de Kaspische Zee en zou het Azerbajdzjan bij de ratificatie van de overeenkomst door de Milli Majlis $250 mln betalen. Het consortium zou 20 procent van de opbrengst van de olievelden krijgen, die naar schatting ongeveer 3 mrd vaten bevatten.

Het akkoord kwam tot stand nadat Douglas Hogg onderminister van het Britse ministerie van buitenlandse zaken en het Gemenebest op 13 oktober een bezoek had gebracht aan Azerbajdzjan Volgens de Azerbajdzjaanse radio had Hogg beklemtoond dat Groot-Brittannië Nagorno-Karabach beschouwde als een integraal onderdeel van Azerbajdzjan en had hij het gebruik van geweld om de status van de omstreden enclave te veranderen, veroordeeld.

COMMUNISTISCHE PARTIJ HEROPGERICHT

Op een op 2 november gehouden congres werd de Azerbajdzjaanse Communistische Partij, die in augustus 1991 was afgeschaft, heropgericht. Het congres koos Sajad Sajadow tot nieuwe partijleider.

MILITAIRE CENSUUR

Op 6 december nam de Milli Majlis een wet aan die het openbaarmaken van militaire geheimen en van berichten die beledigend waren voor belangrijke staatsfunctionarissen. verbood.

De wet maakte het mogelijk dat bladen met beledigende artikelen een publikatieverbod van een maand kregen en dat de verantwoordelijke journalisten werden vervolgd.

ONTSLAG MINISTERS

Op 9 december meldde *Radio Azerbajdzjan* dat president Gejdar Alijew per decreet Wachid Achmedow, aangeduid als eerste vice-premier, en Salam Mahmedow, aangeduid als minister van financiën, had ontslagen wegens ,,onvolkomenheden in hun werk". Beide mannen hadden regeringsposten bekleed onder de verdreven president Aboelfez Eltsjibej en hadden na de coup van juni kennelijk deel uitgemaakt van de regering van kolonel Soerat Goesejnow (zie pag. 737/1 e.v.-'93).

NAGORNO-KARABACH. VERLENGING STAAKT-HET-VUREN. VREDESBESPREKINGEN

Op 9-14 september werden in Moskou besprekingen gevoerd tussen delegaties

uit Azerbajdzjan en uit de door etnische Armeniërs bevolkte enclave Nagorno-Karabach. Na afloop werd bekendgemaakt dat beide partijen hadden besloten het op 31 augustus officieel bekendgemaakte staakt-het-vuren tot 5 oktober te verlengen. Op 8 september hadden de autoriteiten van Karabach laten weten dat de enclave geen aanspraak op Azerbajdzjaans grondgebied maakte. Op 13 sewtember meldde de Russische televisie dat Armeense troepen zich hadden teruggetrokken uit Koebatli.

Op 25 september vond in Moskou een ontmoeting tussen Alijew en de Armeense president Lewon Ter-Petrosjan plaats. Na afloop verklaarden beide partijen vertrouwen te hebben in een vreedzame oplossing van het probleem.

Russische kritiek op Armeens offensief. Turkse waarschuwing met betrekking tot Nachitsjewan. Iraanse troepen in Azerbajdzjan

Begin september waren er ernstige schendingen van het op 31 augustus overeengekomen staakt-het-vuren gemeld. Op 3 september liet het Azerbajdzjaanse ministerie van defensie weten dat de nabij de Iraanse grens gelegen stad Goradiz veroverd was door Armeense troepen die vanuit Nagorno-Karabach in zuidelijke richting oprukten. Op 3 september waarschuwde het Russische ministerie van buitenlandse zaken dat Rusland ,,de strijdkrachten van Karabach niet zal toestaan dit uiterst gevaarlijke conflict een internationaal karakter te geven".

Begin september maande de Turkse premier Tansu Ciller Armenië af te zien van een aanval op de autonome republiek Nachitsjewan. Deze republiek werd van de rest van Azerbajzjan gescheiden door Armeens grondgebied en had gemeenschappelijke grenzen met Turkije en Iran.

Op 4 september meldde het Turkse dagblad *Hürriyet* dat Ciller gezegd zou hebben dat ,,als er maar een vinger naar Nachitsjewan wordt uitgestoken, ik het parlement toestemming zal vragen om Armenië de oorlog te verklaren". Ook verklaarde Ciller dat er meer troepen naar de grens met Armenië waren gestuurd. Na een ontmoeting met Jeltsin op 9 september in Moskou gaf ze echter te kennen dat ,,we niet de indruk hebben dat Nachitsjewan onmiddellijk bedreigd wordt. We blijven onze buren in de gaten houden".

Op 9 september waarschuwde een woordvoerder van het Russische ministerie van buitenlandse zaken dat het bericht over de inval van circa 1.000 Iraanse soldaten in Azerbajdzjan ,,met begrip noch instemming" ontvangen was en dat deze actie bijdroeg ,,aaneen escalatie van het conflict".

Op 7 september had Iran besloten behuizingenin Zuid-Azerbajdzjan te bouwen om 100.000 van de naar schatting 800.000 a 1 mln door de oorlog in Karabach ontheemde Azerbajdzjaanse vluchtelingen onderdak te verschaffen.

Iran bemiddelt bij wapenstilstandsverdrag

Op 28 oktober werd na diplomatieke bemiddeling door Iran een staakt-het-vuren van kracht lussen Azerbajdzjaanse eenheden en troepen van de Armeense enclave Nagorno-Karabach (op 27-28 oktober bracht de Iraanse president Rafsanjani een bezoek aan de Azerbajdzjaanse hoofdstad Bakoe).

Ondanks het op 18 oktober door de Azerbajdzjaanse minister van buitenlandse zaken Gasan Gasanow gedane aanbod om een op 1 oktober verlopen staakt-het-vuren met zes maanden ,,onvoorwaardelijk" te verlengen. waren de gevechten in het zuiden van Nagorno-Karabach op 23 oktober hervat. Azerbajdzjan had opnieuw grondgebied afgestaan in de aan de grens met Iran gelegen regio Zangoerlan, waardoor naar schatting 20.000 Azeri's zuidwaarts naar Iran moesten vluchten.

Besprekingen na afwijzen CVSE-voorstellen. Dood van vluchtelingen. Alijew pleit voor Turkse militaire hulp

Op 25 november zei de Armeense president Lewon Ter-Petrosjan dat de leiders van de separatistische enclave Nagorno-Karabach hadden ingestemd met een tijdschema voor een vredesplan, dat was opgesteld door de Conferentie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (CVSE). Op 29 november noemde het Azerbajdzjaanse ministerie van buitenlandse zaken deze verklaring echter ,,propaganda".
Op 30 november verwierp Azerbajdzjan het CVSE-voorstel. Minister van buitenlandse zaken Gasan Gasanow noemde dit plan op 1 december ,,pro-Armeens" en beweerde dat de CVSE de eis van een onvoorwaardelijke terugtocht van Armeense troepen uit Azerbajdzjan had laten vallen.

Op 10 november had de CVSE scherpe kritiek uitgeoefend op de hervatting van de vijandelijkheden in het zuid-westen van Azerbajdzjan, nadat bij een Armeens offensief begin november ongeveer 50.000 Azeri's over de rivier de Araxes naar Iran waren gevlucht. Ten minste 100 mensen. onder mie veel kinderen. zouden bij de oversteek zijn verdronken.

Op 21 december hervatten vertegenwoordigers van Armenië. Nagorno-Karabach en Azerbajdzjanin Finland de onderhandelingen over de betwiste enclave Nagorno-Karabach.

Naar verluidt werd er ook in december zwaar gevochten in het zuid-westen van Azerbajdzjan.

Het Turkse dagblad *Sabah* van 7 december schreef dat Alijew tegen de Turkse president Suleyman Demirel had gezegd: ,,We willen alle verloren gebied terugveroveren" en Turkije vragen ..vrijwilligers, wapens en munitie naar Azerbajdzjan te sturen". Over een Turks antwoord werd niets gemeld.

(Vor.ber.pag. 737/1 e.v.-1993)

BALTISCHE STATEN

BALTISCH VRIJHANDELSAKKOORD

Tijdens een ontmoeting van regeringsleiders in de Estse hoofdstad Tallinn op 13 september 1993 ondertekenden Mart Laar, Valdis Birkavs en Adolfas Slezevicius - de respectieve premiers van Estland, Letland en Litouwen - een vrijhandelsakkoord. De *Baltic Independent* van 17-23 september berichtte dat het akkoord, dat nog moest worden geratificeerd door de parlementen van de drie landen, de tarieven zou afschaffen voor de meeste niet-agrarische goederen die tussen de Baltische staten verhandeld werden; het voorzag bovendien in gezamenlijke douane- en visumbepalingen.

PAUSELIJK BEZOEK

Van 4-10 september bracht paus Johannes-Paulus II een bezoek aan de Baltische staten, waar hij opriep tot respect voor etnische minderheden. In verband daarmee verklaarde hij op 5 september dat het Vaticaan ,,de aanspraak erkent die staatsburgers van Russische afkomst maken op volwaardige mensenrechten in hun land". Ook wees de paus er op 9 september op dat ,,uitbuiting" ten gevolge van ,,eenkapitalisme zonder menselijkgelaat... inderdaad zondig is".

Op 26 september namen circa 100.000 gelovigen deel aan een openluchtmis in Kaunas in het in meerderheid duor katholieken bevolkte Litouwen. In Letland, waar meerdere godsdiensten werden beleden. trok een soortgelijk evenement op 7 september 40.000 mensen.

VERGADERING BALTISCHE ASSEMBLEE. VERENIGDE STATEN BEPLEITEN VERVROEGDE TERUGTREKKING RUSSISCHE TROEPEN

Op 25-26 september werd in Tallinn een vergadering gehouden van het presidium

van de interparlementaire Baltische Assemblée Voorgesteld werd om aanbevelingen van de Assemblée voortaan voor te leggen aan de parlementen van de lidstaten (Estland,Letland en Litouwen)

Alvorens de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in New York toe te spreken: hadden Lennart Meri, Guntis Ulmanis en Algirdas Brazauskas, de respectieve presidenten van Estland, Letland en Litouwen, op 27 september een ontmoeting met de Amerikaanse president Bill Clinton. Clinton verklaarde bij die gelegenheid dat de Verenigde Staten voorstander waren van een vervroegde terugtrekking van de in Estland en Letland gestationeerde Russische troepen. Deze oproep werd op 27 oktober herhaald door de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher. bij diens bezoek aan de Baltische staten.

(Vor.ber.pag. 452/1/2-1993)

BJELAROES

ONENIGHEID OVER ECONOMIE

Na een debat van twee weken over de economie werden moties, die het vertrek eisten van staatshoofd Stanislau Sjoesjkewitsj en premier Wjatsjeslau Kebitsj, naar verluidt op 19 november 1993 verworpen. Voorstellen om het maximale begrotingstekort op 6 procent van het bruto nationaal produkt te stellen en de inflatie niet hoger dan 10 procent te laten oplopen, werden ook verworpen.

Sjoesjkewitsj verzette zich tegen de ratificatie van het akkoord dat op 7 september met Rusland was gesloten over de roebelzone (zie onder GOS voor parlementaire goedkeuring op 18 november en de daaropvolgende stemming in het parlement om de Bjelaroesische roebel de enige munt te maken). Hij betoogde dat het akkoord het gevecht van Bjelaroes tegen de inflatie zou bemoeilijken. Kebitsj daarentegen. een voorstander van grotere economische integratie met Rusland. drong sterk op ratificatie aan.

Volgens officiële cijfers zou de produktie op 85 procent van het niveau van 1992 liggen, terwijl de maandelijkse inflatie 30 procent bedroeg. Volgens een bericht van 23 november was er in het land nog maar voor een week brandstof.

Op 17 november maakte Kebitsj bekend dat de Wereldbank een lening had goedgekeurd van $ 123 mln. waarvan het grootste deel bestemd was voor de import van goederen die nodig waren tijdens dc overgang naar een marktecono-mie.

(Vor.ber.pag. 740/1/2-1993)

DUITSLAND

NIEUWE VOORZITTERS SPD E N FDP. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Tijdens een speciaal congres van de Sociaal-Democraten (SPD) op 25 juni 1993 in Essen werd de 45-jarige Rudolf Scharping, premier van Rijnland-Palts, tot nieuwe partijvoorzitter gekozen. Hij volgde Björn Engholm op, die in mei zijn functie had neergelegd (zie pag. 533/2-'93).

Scharping, de enige kandidaat. kreeg 362 stemmen. terwijl 54 afgevaardigden een ,,nee"-sten1 uitbrachten en 40 zich onthielden van stemming. Hij was op 14 juni officieel kandidaat gesteld door het nationale partijbestuur van de SPD. nadat hij op 13 juni bij een ,,adviserende" opiniepeiling onder SPD-leden, de eerste directe opiniepeiling in de geschiedenis van de partij, een voorsprong behaalde met 40,3 procent van de stemmen; de 49-jarige Gerhard Schröder, premier van Nedersaksen (die een coalitie met de Groenen bij de aanstaande algemene verkiezingen in 1994 had bepleit), behaalde 33,2 procent van de stemmen, terwijl de 50-jarige Heidemarie Wieczorek-Zeul bleef steken op 26,5 procent.

Ook bevestigde Scharping op 21 juni dat hij zich namens de SPD kandidaat zou stellen voor het bondskanselierschap. Oskar Lafontaine, de premier van Saarland, had na een vergadering van het partijpresidium op 20 juni aangekondigd dat hij zich niet opnieuw kandidaat zou stellen, omdat de SPD bij de algemene verkiezingen van 1990 een nederlaag had geleden.

Op 11 juni werd de federale minister van buitenlandse zaken Klaus Kinkel (56) tot voorzitter van de Vrije Democraten (FDP) gekozen. Hij volgde Otto Graf Lambsdorf op, die in november 1991 tot partijvoorzitter gekozen was (zie pag. 45513-'92);in mei 1992 had de partijleiding hem in deze functie bevestigd tot juni 1003, hoewel er vanuit de partij veel kritiek op zijn beleid was.

Kinkel, die in februari 1991 tot de FDP was toegetreden, was de enige kandidaat, omdat zijn belangrijkste opponent, Jurgen Möllemann, in januari was afgetreden als minister van economische zaken en vice-bondskanselier (zie pag. 531/3 e.v.-'93). Werner Hoyer werd gekozen tot secretaris-generaal als opvolger van Uwe Luhr.

Verklaring van Kohl naar aanleiding van racistische aanslagen

Bondskanselier Helmut Kohl, die fel bekritiseerd was omdat hij niet aanwezig was bij de plechtigheid op 3 juni in Keulen ter nagedachtenis van de vijf Turken die op 29 mei waren omgekomen bij een aanslag met brandbommen in Solingen (zie pag. 529/1 e.v.-'93), kondigde op 16 juni maatregelen aan om het rechts-extremisme te bestrijden en de Duitse wetgeving met betrekking tot het staatsburgerschap te hervormen. Terwijl hij het dubbele burgerschap, zoals dat bepleit was door de FDP en de SPD, verwierp, hield hij een pleidooi voor wetswijzigingen om te ga-

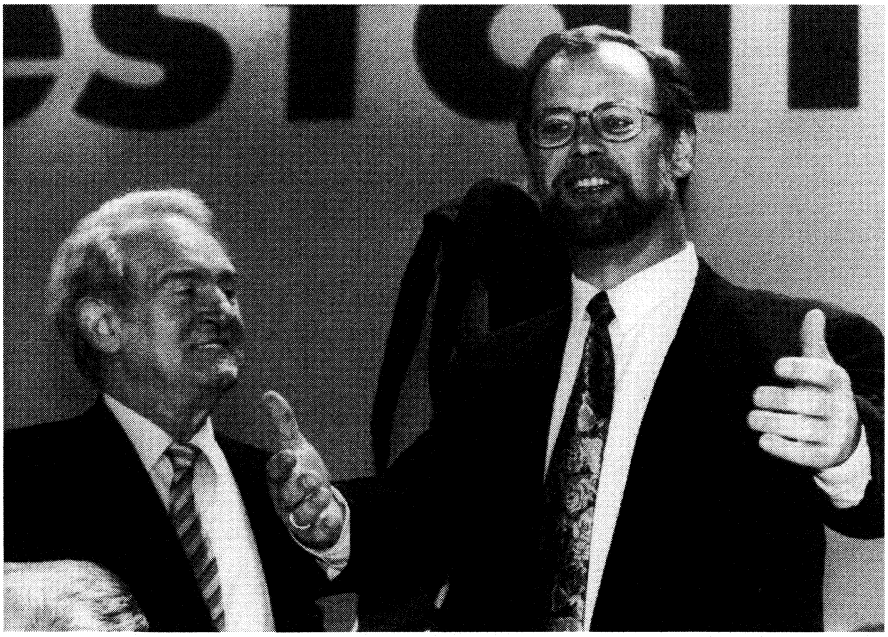

De premier van Rijnland-Palts, Rudolf Scharping (r.),en de waarnemend voorzitter van de SPD, Johannes Rau (l.),bij de opening van het speciale SPD-congres op 23 juni 1993 in Essen. waar Scharping tot nieuwe partijvoorzitterwerdgekozen.

Minister van buitenlandse zaken Klaus Kinkel werd tijdens het 44ste FDP-congres op 11 juni 1993 in Munster gekozen tot voorzitter van de partij. Zittend zijn voorganger Otto Graf Lambsdorff. Op de achtergrond oud-minister van economische zaken Jurgen Möllemann.

randeren dat ,,de bestaande mogelijkheden om Duits staatsburger te worden beter worden gebruikt".

Op 23 juni besloot de Bondsdag (tweede kamer van het parlement) dat buitenlanders die langer dan drie jaar in Duitsland woonachtig waren in aanmerking kwamen voor door de regering uit te keren smartegeld als zij na 1 juli 1990 slachtoffer waren geworden van gewelddadigheden.

In juni bleven de brandstichtingen en andere aanslagen aanhouden. Op 7 juni leverde de Suddeutsche *Zeitung* kritiek op het feit dat over dergelijke aanslagen maar zelden werd bericht en op 15 juni benadrukte Rita Sussmuth, de (CDU-)voorzitter van de Bondsdag. dat het belangrijk was .,niet de indruk te wekken dat het hier alleen maar om een paar geisoleerde figuren gaat". (Zie pag. 552/2-'93 voor Koerdische aanslagen op het Turkse consulaat in München en aanslagen in andere Europese steden.)

Uitspraak over inzet van Duitse troepen in Somalia. Bondsdag keurt stationering goed

Op 23 juni verwierp het Constitutionele Hof (Bundesverfassungsgericht, BVG) een door de SPD ingediend verzoek om de Duitse troepen terug te trekken die na een uitspraak van het BVG in april (zie pag. 530/2-'93) naar Somalia waren gestuurd. Volgens de SPD was dat noodzakelijk, omdat de VN-operatie ter plekke niet langer humanitair, maar militair was (zie ook pag. 780/1 e.v.-'93). Het Hof bepaalde dat de operatie kon doorgaan zolang zij de steun genoot van een absolute meerderheid van de parlementariërs.

Op 2 juli ging de Bondsdag met 337 tegen 185 stemmen en 13 onthoudingen officieel akkoord met de stationering van Duitse troepen in Somalia in het kader van de VN-hulpoperaties aldaar. De stemming was noodzakelijk geworden na de uitspraak van het BVG in juni.

Minister Seiters treedt af naar aanleiding van doden bij arrestatie RAF-leden

Op 4 juli trad minister van binnenlandse zaken Rudolf Seiters af in verband met de publieke verontwaardiging die was gerezen naar aanleiding van een incident op 27 juni waarbij een lid van een anti-terroristische eenheid en een vermeend lid van de Rote Armee Fraktion (RAF) waren doodgeschoten. Seiters verklaarde dat hij de politieke verantwoordelijkheid op zich nam voor de ,,fouten"van en de ,,gebrekkigesamenwerking" tussen de federale autoriteiten. Op 6 juli werd Alexander von Stahl ontslagen als federale openbare aanklager in verband met de rol die hij speelde bij deze affaire.

De discussie draaide om tegenstrijdige officiële lezingen en verklaringen van ooggetuigen over het incident, dat plaatsvond op het station van Bad Kleinen, een stadje in de buurt van het in het oosten van Duitsland gelegen Schwerin. Hier poogden leden van de speciale anti-terroristische eenheid van de federale grenspolitie, ook wel bekend als GSG-9, de vermeende RAF-leden Wolfgang Grams. 40 jaar oud. en Birgit Hogefeld. 36 jaar oud, te arresteren.

In een op 27 juli door het openbaar ministerie gepubliceerd gerechtelijk rapport werd bevestigd dat de kogel die GSG-9-functionaris Michael Newrzella doodde afkomstig was uit het wapen van Grams Op 4 juli had *Bild am Sonntng* gesuggereerd dat Newrzella's eigen collega's per ongeluk op hem gevuurd hadden.

In het rapport heette het dat Grams ofwel (i) zelfmoord had gepleegd (de openbare aanklager in Schwerin had deze mogelijkheid niet uitgesloten): ofwel (ii) vanaf een afstand van 1,5 meter was neergeschoten (hetgeen bleek uit een rapport dat von Stahl op 30 juni had overhandigd aan een commissie van de Bondsdag): ofwel (iii) van korte afstand was ,,geëxecuteerd" toen hij al gewond op de grond lag (volgens een ooggetuigenverslag dat op 3 juli in *Der Spiegel* gepubliceerd werd). Op 6 juli bevestigde het hoofd van de Federale Gerechtelijke Onderzoeksdienst, verwijzend naar een rapport van een officieel medisch instituut dat verbonden was aan de universiteit van Munster, dat Grams vermoedelijk inet zijn eigen wapen van zeer nabij was neergeschoten. In het op 27 juli gepubliceerde gerechtelijke rapport heette het dat Grams niet was gedood door een politiewapen.

Later bleek dat een undercover-agent in het gezelschap van Grams en Hogefeld had verkeerd. Omdat deze agent voor Grams werd aangezien, werd hij naast Hogefeld, die later gearresteerd werd. op de grond gegooid. zodat Grams een kans kreeg om te vluchten. Op 16 juli bevestigde de regering van Rijnland-Palts dat de agent tien jaar werkzaam was geweest voor haar dienst ter bescherming van de grondwet. Op 22 juli identificeerde Hogefeld in een door haar advocaten in de openbaarheid gebrachte brief de man als Klaus Steinmetz.

Nieuwe minister van binnenlandse zaken

Op 12 juli werd de 54-jarige Manfred Kanther, voorzitter van de Christen-Democraten (CDU) in Hessen. beëdigd als de nieuwe federale minister van binnenlandse zaken

Nasleep affaire Grams

Op 19 augustus publiceerde de federale regering een interimrapport over de toedracht van de dood van Wolfgang Grams. In dit rapport werden 17 verschillende fouten erkend, die vooral betrekking hadden op aan het federale openbare ministerie toegeschreven communicatiestoornissen. Er werd

Minister van binnenlandse zaken Rudolf Seitersmaakt op 4 juli 1903 zijn aftreden bekend.

Manfred Kanther (l.) wordt op 12 juli 1993 door parlementsroorzitter Rita Sussmuth (r.)beëdigd tot minister van binnenlandse zaken.

echter geen antwoord gegeven op de vraag hoe Grams aan zijn eind was gekomen.

In een op 21 september gepubliceerd gerechtelijk rapport van onafhankelijke specialisten van de universiteit van Munster werd geconcludeerd dat de sporen op Grams eigen pistool, waarvan in juli was vastgesteld dat dit het schietwapen was waarmee hij om het leven was gebracht, erop wezen dat hij het fatale schot zelf had gelost.

In een op 21 november verschenen eindrapport van de stadspolitie Zürich over de dood van Wolfgang Grams werd een dood ,,inde vorm van een executie" van Grams ,,praktisch uitgesloten". Volgens het rapport had hij met zijn eigen wapen zichzelf gedood of was er sprake van een ongeluk.

Hongerstaking van mijnwerkers

Op 1 juli gingen meer dan 40 arbeiders die werkzaam waren bij de kaliummijn te Bischofferode in het Oostduitse Thuringen in hongerstaking. Hiermee hoopten zij het besluit ongedaan te maken de mijn te sluiten in het kader van een fusie tussen de eigenaar, de Mitteldeutsche Kali AG, met de Westduitse onderneming Kali und Salz AG. Een uniek aanbod van de federale regering om de banen van de 700 mijnwerkers tot 1995 te garanderen, werd door de hongerstakers, die door collega's werden afgelost als ze naar het ziekenhuis moesten worden gebracht, op 18 juli van de hand gewezen, waarna de hongerstaking werd voortgezet.

Nieuwe asielwet

Op 1 juli werden de in mei (zie pag. 528/3 e.v.-'93) goedgekeurde strengere asielbepalingen van kracht.

In de eerste helft van 1993 dienden 224.099 mensen een asielaanvraag in, 19.5 procent meer dan over diezelfde periode in 1992. Gedurende de eerste twaalf dagen waarin de nieuwe bepalingen van kracht waren geworden, daalde het aantal in mei en juni ingediende asielaanvragen met de helft.

Verbod op neo-nazistische groeperingen

Op 14 juli verbood de regering van Baden-Wurttemberg de ,,bijzonder actieve en militante neo-nazistische groepering" Heimattreue Vereinigung Deutschlands (Patriottische Vereniging van Deutsland, HVD).

Op 11 juni had de Beierse regering het rechtsextremistische Nationale Blok verboden, dat in juli 1991 was opgericht door aanhangers van de eerder dat jaar overleden Michael Kùhnen (zie pag. 82/1 en 527/3-'93 voor de eind 1992 verboden vier rechtse partijen).

Wolfgang Vogel in staat van beschuldiging gesteld

De juridisch adviseur van de voormalige Oostduitse leider Erich Honecker, Wolfgang Vogel, die had bewerkstelligd dat spionnen werden uitgewisseld en politieke vluchtelingen naar het Westen konden vertrekken, werd op 18 juli gearresteerd. De dag daarna werden hem meineed en belastingontduiking ten laste gelegd. Zijn vrouw werd ervan beschuldigd hem met die belastingontduiking geholpen te hebben. Op 15 juli was Vogel in staat van beschuldiging gesteld, omdat hij onroerend goed of geld zou hebben afgeperst van personen die het voormalige Oost-Duitsland wilden ontvluchten. Vogel was twee keer eerder gearresteerd en vrijgelaten, eind 1989 en in maart 1992 (zie pag. 459/3-'92).

Bezuinigingen op sociale uitgaven. Presentatie begroting voor 1994

Op 11 augustus publiceerde minister van financiën Theo Waigel wetsvoorstellen die voorzagen in bezuinigingen op de sociale uitgaven in 1994 ter waarde van DM 21 mrd. In 1995 en 1996 zou er op de sociale uitgaven met respectievelijk DM 27 rnrd en DM 29 rnrd bezuinigd moeten worden ($ 1,00 = DM 1,6863 op 16 augustus 1993).

De maatregelen hadden onder meer betrekking op een verlaging van de sociale uitkeringen en de kinderbijslag, de afschaffing van ..slecht weer"-bonussen voor bouwvakkers, een verkorting van de uitkeringstermijn van 15 naar 6 maanden voor het geld dat werd toegekend aan etnische Duitsers die zich in Duitsland vestigden, en bezuinigingen op de fondsen die bestemd waren voor banenscheppende programma's. De regeringscoalitie had eind juni met deze bezuinigingen ingestemd. Op 1 juli werd dit besluit gevolgd door een verlaging van de rentevoet (zie pag. 12/3-'94).

Op 13 juli had de regering haar ontwerpbegroting voor 1994 gepresenteerd. Hierin werd voorzien in uitgaven ter waarde van DM 478,4 rnrd en een begrotingstekort van DM 67,5 rnrd (iets lager dan het tekort in 1993). Volgens plan zou dit tekort in 1997 tot DM 38 rnrd moeten zijn teruggedrongen. In de ontwerpbegroting waren de bovengenoemde bezuinigingen van DM 21 rnrd opgenomen.

In juli steeg het werkloosheidscijfer in het westen van Duitsland tot 2.3 mln (7.5 procent van de totale beroepsbevolking), hetgeen een stijging van 27 procent in vergelijking met juli 1992 impliceerde. In het oosten van Duitsland steeg het werkloosheidscijfer tot 1.17 mln (15.3 procent van de beroepsbevolking): hier waren ongeveer evenveel werklozen betrokken bij omscholingsprogramma's en banenscheppende projecten, maar zij waren in voornoemd cijfer buiten bcschouu-ing gelaten.

Ontmoeting tussen Kohl en Scharping

Op 23 augustus had bondskanselier Helmut Kohl een onderhoud onder vier ogen met de voorzitter van de Sociaal-Democraten Rudolf Scharping. Hun ontmoeting gaf voedsel aan speculaties dat hun beider partijen na de algemene verkiezingen in 1994 naar de vorming van een ,,brede coalitie" zouden streven.

Verkiezingen in Hamburg

Bij dc verkiezingen voor de Burgerschaft (het stadsparlement) van Hamburg op 19 september verloren de regerende Sociaal-Democraten (SDP) hun absolute meerderheid. De partij veroverde met 40,4 procent van de stemmen 58 zetels, terwijl zij in 1991 met 48 procent nog op 61 zetels aanspraak kon maken. De Christen-Democraten (CDU)zagen hun stemmenaandeel met 10 procent dalen tot 25,1 procent, terwijl de Vrije Democraten (FDP) de kiesdrempel van 5 procent zelfs niet haalden. De Groene Alternatieve Lijst (GAL) zag haar steinmenaandeel daarentegen bijna verdubbelen van 7,2 tot 13,5 procent. Ook de pas opgerichte Statt-Partei (,,Inplaats van een Partij", zie onder) wist met 5,6 procent van de stemmen zetels te behalen. De extreem-rechtse Republikeinen (die Republikaner) verviervoudigden hun stemmenaandeel tot 4.8 procent, terwijl ook de Duitse Volksunie (DVU) winst boekte.

De verkiezingen waren uitgeschreven nadat het Hamburgse constitutionele hof in mei 1993 had bepaald dat de verkiezingen van juni 1991 (zie pag. 665/2-'91) ongeldig waren wegens ..ernstige schendingen van de democratische procedure" bij de verkiezing van CDU-kandidaten. De zaak was aanhangig gemaakt door de voormalige CDU-politicus Markus Wegner, die vervolgens de Statt Partei oprichtte.

Vorming regering Hamburg

Op 8 december maakte Henning Voscherau. de aftredende SPD-burgemeester van Hamburg wiens partij de absolute meerderheid verloren had bij de verkiezingen in september, bekend dat de SPD en de Statt-Partei een ,,samenwerkingsakkoord" (geen formele coalitie) hadden gesloten. De twee partijen zouden 66 van de 121 parlementszetels bezetten.

Nominatie van presidentskandidaten. CDU-kandidaat trekt zich terug

Op 13 september werd Johannes Rau, de 62-jarige premier van Noordrijn-Westfalen. officieel door de SPD genomineerd als kandidaat voor de in mei 1994 geplande presidentsverkiezingen.

Er was grote onenigheid ontstaan over de te verwachten CDU-kandidatuur van de 49-jarige Steffen Heitmann, de conservatieve minister van justitie in Saksen die lutheraans dominee was geweest in het voormalige Oost-Duitsland.

Bondskanselier Helmut Kohl. die op 13 september in Berlijn tijdens de openingszitting van het jaarlijkse CDU-congres de kandidatuur van Heitmann steunde. verklaarde dat zijn nominatie ..een belangrijk teken voor de mensen in het oosten" zou zijn. Heitmann werd in brede kring bekritiseerd vanwege zijn uiterst conservatieve ideeën. Zo had hij gezegd dat het hoog tijd was om de nazi-holocaust eindelijk eens in .,een juist (historisch) perspectief" te plaatsen, dat Duitsland leed aan Uberfremdung (.,een overschot aan buitenlanders"), en dat een vrouw thuis het best op haar plaats was. Op 25 september verklaarde Klaus Kinkel, de federale minister van buitenlandse zaken cn de voorzitter van de FDP, dat ,,Heitmann niet onze man is". Hij gaf te kennen dat zijn partij ovenvoog een eigen kandidaat aan te wijzen.

Markus Wegner, de oprichter van de Statt-Partei. reageert verheugd op de eerste uitslagen van de verkiezingen voor het stadsparlement in Hamburg op 19 september 1993.

Op 15 oktober wees het congres van de FDP, de kleinste partner in de federale regeringscoalitie, de 72-jarige Hildegard Hamm-Brücher aan als FDP-kandidaat voor de presidentsverkiezingen in mei 1994. Op 20 oktober werd de omstreden Heitman officieel aange ezen als kandidaat van de CDU.

Op 25 november trok Steffen Heitmann zich terug als kandidaat voor het presidentschap. Heitmann was stevig aangepakt in de media vanwege zijn omstreden opvattingen over de rol van vrouwen en over het Duitse nazi-verleden. Kanselier Helmut Kohl, die zich sterk had gemaakt voor Heitmanns kandidatuur en wiens persoonlijke prestige een gevoelige klap kreeg na diens terugtreding, noemde de kritiek in de media een ,,ontoelaatbare campagne van persoonlijke aanvallen en laster".

Massaontslagen

Op 17 september kondigde Daimler-Benz, het grootste industrieconcern van Duitsland, aan dat het in 1993 en 1994 43.900 banen (waarvan 35.000 in Duitsland) zou schrappen. In 1992 had het bedrijf al 16.100 werknemers ontslagen. De ontslagen maakten deel uit van een plan om over de periode 1992-'97 DM 8 mrd (ongeveer $ 5 mrd) te bezuinigen. (Zie boven voor de werkloosheidscijfers van juli.)

Over de eerste helft van 1993 werd Daimler-Benz geconfronteerdmet een tekort van DM 949 mln ten gevolge van de omschakeling naar Amerikaanse rescontre-normen. Hiertoe had Daimler-Benz besloten. omdat het in oktober als eerste Duits bedrijf in de notering van de New Yorkse effectenbeurs zou worden opgenomen. Zelfs met Duitse rescontre-technieken zou de winst evenwel in vergelijking met dezelfde periode in 1992 met 80 procent gedaaldzijn.

Op 21 september kondigde Ruhrkohle, de grootste Duitse steenkoolproducent, aan naast die 12.000 ontslagen die al gepland waren in 1994 nog eens 6.000 banen te zullen schrappen. Een kolenmijn in Bergkamen zou worden gesloten, terwijl twee andere mijnen voor een deel gesloten zouden worden. Deze aankondiging leidde in het hele Roergebied tot protestacties en werkonderbrekingen.

Nieuwe president Bundesbank

Op 1 oktober werd de 62-jarige Hans Tietmeyer benoemd tot president van de Bundesbank. Hij volgde Helmut

Schlesinger op, die met pensioen ging. Tietmeyer, sinds 1991 vice-president van de Bundesbank (zie pag. 663/3-'91), zou aanblijven tot 30 augustus 1999. Johann-Wilhelm Gaddum werd benoemd tot vice-president.

Verhuizing van regering naar Berlijn

Op 12 oktober maakte bondskanselier Helmut Kohl bekend dat de verhuizing van de regering van Bonn naar Berlijn in 2000 zou zijn voltooid. Hoewel de verhuizing in juni 1991 was goedgekeurd (zie pag. 666/2-'91), was destijds niet afgesproken voor welke datum deze moest zijn afgerond.

Regering Saksen-Anhalt treedt af

Op 28 november kreeg de CDU een nieuwe tegenslag te verduren toen de regering van de oostelijke deelstaat Saksen-Anhalt aftrad na aantijgingen dat vier van haar leden, allen uit het westen, te veel betaald hadden gekregen. Werner Münch, de CDU-premie , en drie andere ministers (twee van de CDU cn een van dc FDP) zouden zichzelf in de voorgaande twee jaar DM 900.000 ($ 1 = DM 1,7111 op 26 november 1993) te veel hebben uitgekeerd.

Op 2 december kreeg Christouh Bergner van de CDU de opdracht een nieuwe regering in Saksen-Anhalt te vormen.

Begroting over 1994 aangenomen

Op 26 november nam de Bondsdag de federale begroting over 1994 aan, die in juli was ingediend (zie boven). In haar goedgekeurde vorm voorzag de begroting in een tekort van DM 69,1 mrd tegen de oorspronkelijk geraamde DM 67,5 mrd en het bedrag van DM 72 mrd. dat verwacht werd over 1993.

Met DM 130,4 mrd vormden arbeid en sociale zaken de grootste uitgavenpost, gevolgd door de aflossing van de federale schuld met DM 67,1 mrd, DM 53,8 mrd voor vervoer en DM 48,5 mrdvoor defensie.

Op 1 oktober had de Bondsdag al een salarisvermindering van 20 procent op tien nationale feestdagen goedgekeurd om een nieuw uitkeringsplan voor bejaarden te helpen financieren. Deze wet behoefde geen goedkeuring van de Bondsraad (eerste kamer van het parlement) en zou op 1 januari 1994 van kracht worden, hoewel vakbonden dreigden met stakingen als de wet werd ingevoerd en zeiden naar het Constitutionele Hof te zullen stappen.

Tegen een achtergrond van oplopende werkloosheid kwamen de automobielfabrikant Volkswagen en de vakbond EG Metall op 25 november overeen met ingang van 1 januari 1994 een vierdaagse werkweek van 28,8 uur (op dat moment 36 uur) en een loonsverlaging van bijna 10 procent in te voeren als alternatief voor het ontslag van 30.000 van de 100.000 in Duitsland werkzame VW-arbeiders in de volgende twee jaar.

Christoph Bergner (r.) werd op 2 december 1993 gekozen tot nieuwe premier van de deelstaat Saksen-Anhalt.

Begroting goedgekeurd door Bondsraad. Economische wetgeving

Op 17 december keurde de door de SPD beheerste Bondsraad de begroting goed, die in november door de Bondsdag was aangenomen (zie boven). De Bondsraad aanvaardde de bezuinigingen op de sociale uitgaven die oorspronkelijk in augustus waren voorgesteld (zie boven), maar verwierp een wet op de financiering van de bejaardenzorg. Diezelfde dag keurde de Bondsraad tevens wetgeving goed die een uiteindelijke privatisering van de Duitse spoorwegen mogelijk maakte.

Na januari 1994 zouden de Bundesbahn en de Reichsbahn, die na de eenwording gescheiden waren blijven functioneren in respectievelijk het westen en oosten van het land, samengaan in de Deutsche Bahn AG. De staat zou in het begin de enige aandeelhouder zijn, maar na 2002 zouden de verschillende onderdelen van het bedrijf geprivatiseerd kunnen worden. De gecentraliseerde financiering van investeringen in de infrastructuur zou worden voortgezet en de staat zou de bestaande schulden van ongeveer DM 70 mrd (ongeveer $ 43,5 mrd) overnemen.

Schandaal over met HIV-besmet bloed

Op 12 november maakte minister Horst Seehofer van gezondheidszorg maatregelen bekend om het testen van bloedprodukten te verbeteren. Dit volgde op de ontdekking dat een bedrijf uit Koblenz, UB Plasma, had verzuimd bloed voldoende te controleren voordat het verkocht werd aan ziekenhuizen in Duitsland en andere landen. Seehofer maakte ook de instelling bekend van een fonds van DM 20 mln, waaruit schadevergoeding betaald zou worden

Bondskanselier Helmut Kohl, minister van buitenlandse zaken Klaus Kinkel en minister van financiën Theo Waigel (van boven naar beneden) volgen het begrotingsdebat in de Bondsdag op 24 november 1993.

aan aids-patiënten die het HIV-virus hadden opgelopen door een transfusie met besmet bloed.

Het schandaal was losgebarsten op 6 oktober toen twee functionarissen van het ministerie van gezondheidszorg werden ontslagen omdat zij rapporten hadden achtergehouden over bijna 400 aids-patienten die het HIV-virus opgelopen konden hebben via besmet bloed. UB Plasma werd eind oktober gesloten en de directeur en drie anderen werden in beschuldiging gesteld wegens fraude, dood door nalatigheid en het overtreden van verschillende wetten op farmaceutische produkten. Op 10 november werd een andere firma, Haemoplas in Osterode (bij Hannover) gesloten.

Schadevergoeding voor geconfisqueerd eigendom

Op 23 november besloot de regering over te gaan tot schadevergoeding voor degenen wier eigendom was geconfisqueerd in 1945-'49, zoals voorzien was in het Verdrag over de Uiteindelijke Regeling uit 1990 ten tijde van de hereniging (zie pag. 717/1 e.v.-'90). In plaats van een belasting voor iedereen die aanspraak maakte op teruggave van eigendom (zoals eerst was voorgesteld), zouden er staatsobligaties worden uitgegeven, die zouden vervallen in 2004, om de vorderingen van in totaal DM 18 mrd te betalen.

Oorlogsmonument onthuld

Op 14 november onthulde Kohl in Berlijn een monument ,,voor de slachtoffers van oorlog en tirannie", dat hij .,een belangrijk symbool voor het herenigde Duitsland" noemde.

Er was kritiek gekomen op het monument, bij het voormalige Pruisische wachthuis aan de hoofdweg Unter den Linden. omdat het geen onderscheid maakte tussen slachtoffers en daders. Daarom werd buiten de hoofdingang een plaket aangebracht met een citaat uit een rede van president Richard ron Weizsacker uit 1985. waarin enkele groepen werden genoemd die ten offer waren gevallen aan het nazi-regime.

Gemeenteraadsverkiezingen in Brandenburg

Op 5 december 1993 werd de Christen-Democratische Unie (CDU) bij gemeenteraadsverkiezingen in de deelstaat Brandenburg verslagen door de Sociaal-Democraten (SPD) en de Partij van Democratisch Socialisme (PDS, de voormalige communisten) (zie pag. 500/1 e.v.-'93 voor laatste gemeenteraadsverkiezingen in mei 1990, voor de Duitse eenwording).

De SPD behaalde 34.5 procent van de stemmen (28.1 procent in 1990). de PDS 21.2 procent (16.5).de CDU 20.5 (31,8), de Vrije Democraten (FDP) 7,1 (6.0) en de Groenen/Alliantie '90 4,2 (3,8). Het grootste deel van de resterende stemmen ging naar onafhankelijke kieslijsten. De opkomst was met 59,2 procent betrekkelijk laag en in 351 gemeenten werden geen verkiezingen gehouden omdat er geen kandidaten waren.

De slechte prestatie van de CDU werd voor een deel geweten aan het conflict rond Steffen Heitmann, de uit Oost-Duitsland afkomstige presidentskandidaat van de CDU, die zich in november 1992 had teruggetrokken en kort daarna aan het aftreden van de CDU-regering in Saksen-Anhalt (oostelijke Duitsland) naar aanleiding van vermeende overbetaling van vier ministers (ziehoven)

In de beslissende tweede ronde. die op 19 december in 85 steden en gemeenten gehouden werd, slaagde de PDS er niet in de regerende SPD te verslaan in Brandenburg en Potsdam, of de CDU in Cottbus te verdrijven

Proces tegen voormalige Oostduitse leiders

Op 16 september bevond een Berlijnse rechtbank drie voormalige hoge Oostduitse politici schuldig aan medeplichtigheid aan het .,gericht schieten" op personen die het voormalige Oost-Duitsland trachtten te ontvluchten.

Heinz Kessler. een voormalige minister van defensie. Fritz Streletz, diens plaatsvervanger, en Hans Albrecht. een regionale partijleider, werden respectievelijk tot gevangenisstraffen van 7,5, 5,5 en 4,5 jaar veroordeeld. Omdat zij het ,,gericht schieten" hadden gedoogd, werden de drie schuldig bevonden aan het schenden van mensenrechten. (Zie pag. 458/3 e.v.-'92 en 84/1-'93 voor de processen tegen grenswachten die veroordeeld werden wegens ,,gericht schieten".)

Het proces was begonnen in november 1992, maar de drie andere aangeklaagden. onder wie de voormalige Oostduitse leider Erich Honecker, hoefden vanwege hun slechte gezondheid niet terecht te staan (zie pag. 535/1/2-'93).

Grenswacht veroordeeld wegens moord

Op 20 oktober werd de voormalige Oostduitse grenswacht Rolf-Dieter Heinrich door een federaal Hooggerechtshof schuldig bevonden aan ,,perfide moord" en veroordeeld tot tien jaar gevangenisstraf, omdat hij een Oostduitser had doodgeschoten die zich al had overgegeven en zijn vluchtpoging over de Berlijnse muur hadgestaakt. De tot dan toe zwaarste straf die in een vergelijkbaar geval was opgelegd was voor doodslag geweest (zie pag. 84/1-'93 en boven). Met de veroordeling van Heinrich deed het hof de uitspraak van een rechtbank in Potsdam teniet, die Heinrich in december 1992 wegens doodslag had veroordeeld tot zes jaar gevangenis.

Mielke veroordeeld

Op 26 oktober bevond een Berlijnse rechtbank de 83-jarige Erich Mielke, voormalig hoofd van de Oostduitse veiligheidsdienst (Stasi), in twee gevallen schuldig aan moord en in een geval aan poging tot moord en veroordeelde hem tot zes jaar gevangenisstraf

Mielke w-as reeds in 1934 door eeri nazi-rechtbank schuldig bevonden aan de betreffende moorden. die op 9 augustus 1931 waren gepleegd buiten het hoofdkantoor van de Communistische Partij in Berlijn. Hoewel de rechtbank vond dat reel van de getuigenverklaringen van het proces van 1934 ontoelaatbaar bewijs vormden, achtte ze Mielke's schuld voldoende bewezen en was ze van mening dat de verjaringswet niet van toepassing was. aangezien de relevante documenten in 1947 door de Sowjet-autoriteiten in beslag waren genomen en pas in 1989 aan het licht warengekomen.

Het commentaar van de Independent van 27 oktober luidde dat ,,het besluit om Mielke op zo'n oude aanklachten te veroordelen in plaats van op recente beschuldigingen wegens corruptie en schending van de mensenrechten, opnieuw onderstreepte hoe moeilijk het was voor de Duitse autoriteiten om voormalige Oostduitse leiders voor de rechtbank te brengen" (zie boven).

VoormaligeStasi-chef veroordeeld

Op 6 december werd de 70-jarige Markus Wolf, de voormalige chef van de Oostduitse geheime staatspolitie (Stasi), door de rechtbank in Dusseldorf veroordeeld tot zes jaar gevangenisstraf nadat hij schuldig was bevonden aan verscheidene aanklachten wegens verraad en omkoperij (zie pag. 535/2-'93 voor begin proces in mei). Het Federale Constitutionele Hof zou na verwachting in 1994 een uitspraak doen over de vraag of voormalige Oostduitse spionnen op deze manier berecht konden worden.

Arrestaties in verband met spionage

Op 1 augustus bevestigde het federale openbaar ministerie dat de belangrijkste spion van de zogenaamde ,,Topaz"-groep, die tussen 1979 en 1989 in het hoofdkwartier van de NAVO in Brussel actief was geweest en in die tijd meer dan 10.000 geheime documenten aan de voormalige Oostduitse geheime dienst (Stasi) zou hebben doorgespeeld, in Duitsland gearresteerd was. In Brussel werden ook andere verdachte Topaz-agenten gearresteerd. Later werd bekendgemaakt dat de leider van de groep Rainer Rupp was; de naam van zijn tegelijkertijd gearresteerde Britse vrouw was Christine-Ann Rupp.

Op 30 september maakte het federale openbare ministerie bekend dat een secretaresse die 13 jaar verbonden was geweest aan het kantoor van de bondskanselier, gearresteerd was op verdenking van spionage voor het voormalige Oost-Duitsland Haar man, die men ervan verdacht haar opdrachtgever te zijn geweest, werd eveneens aangehouden

RAF-proces

Op 24 november veroordeelde een rechtbank in Frankfurt Rolf Klemens Wagner, een lid van de Rote Armee Fraktion (RAF). tot levenslang vanwege zijn aandeel in de mislukte moordaanslag op generaal Alexander Haig in 1979 (ziepag587/1-'79).

Brandstichting in opvanghuis

Op 5 oktober kwamen een Srilankaanse man, zijn Duitse echtgenote en hun twee kinderen om bij een brand die was aangestoken in hun opvanghuis in Bad Wildungen. Hoewel er er geen directe aanwijzingen bestonden voor racistische motieven, zei de politie een onderzoek in verband met moord te hebben gestart en er zeker van te zijn dat de brand moedwillig was aangestoken.

In het weekeinde van 30-31 oktober werden Amerikaanse sporters (onder wie twee zwarten) in Oberhof in Thüringen in Oost-Duitsland beschimpt en geslagen door neo-nazi's.

Veroordeling in proces tegen racistische brandstichters

Op 8 december veroordeelde een rechtbank in Schleswig de 26-jarige Michael Peters tot de maximale straf van levenslang en de ZO-jarige Lars Christiansen (juridisch nog minderjarig) tot 10 jaar wegens brandstichting in Mölln in november 1992. waarbij drie Turken om het leven waren gekomen (zie 81/3 e.v.-'93).

(Vor.ber.pag. 527/3 e.v.-1993)

ESTLAND

JELTSIN-GEZI DE MAATREGELEN. BENOEMING MINISTER

Op 5 oktober 1993 maakte premier Mart Laar bckcnd dat het ministerie van binnenlandse zaken de distributie van in Rusland verboden publikaties zou opschorten. Het betrof onder meer de bladen Den, *Prawda* en *Sowjetskaja Rossija.* Het besluit was in overeenstemming met het verdrag van 1991, waarin Estland zich verplichtte activiteiten op zijn grondgebied tegen het wettige Russische gezag te verhinderen. Naar de *Baltic Independent* van 8-14 oktober berichtte, verbood de regering tezelfdertijd de activiteiten van pro-communistische groepen die tegen de Russische president Boris Jeltsin waren.

Op 12 oktober werd Peeter Olesk beëdigd als minister zonder portefeuille; tot zijn verantwoordelijkheden behoorden onder meer etnische betrekkingen en immigratie.

WET OP CULTURELE AUTONOMIE

Op 26 oktober nam de Riigikogu (parlement) een wet op culturele autonomie voor etnische minderheden aan.

De wet gaf minderheden van ten minste 3.000 burgers het recht culturele en religieuze organen en onderwijsinstellingen op te richten, waarvoor de staat mogelijk fondsen zou vrijmaken. Afgevaardigde Ants-Enno Lohmus, die de wet had ingediend, zei op 26 oktober dat de wet bedoeld was voor die minderheden die ,,hun onderwijs. taal en geloof (willen) behouden".

ONTSLAG MINISTER

Op 28 november trad minister Lagle Parek van binnenlandse zaken af. Op 14 december werd zij opgevolgd door Heike Arike. Volgens de *Baltic Independent* van 3-9 december had haar ontslag te maken met een incident dat zich op 26 november in de hoofdstad Tallinn voordeed, toen voormalig militair commandant Assos Kommer (zie pag. -'93) werd gearresteerd en twee politiemannen door kogels werden verwond. Beweerd werd dat de verhouding tussen politie en leger verslechterde en dat beide banden onderhielden met rivaliserende criminele bendes.

IMF-LENINGEN

Op 27 oktober keurde het IMF leningen goed van in totaal SDRs 23,25 mln (ongeveer $ 32 mln). Daarvan was krachtens een overbruggingskrediet SDRs 11,6 mln ($ 16 mln) beschikbaar tot maart 1995 om het economische en financiële hervormingsprogramma van de regering te steunen. Nog eens SDRs 11.6 mln was beschikbaar krachtens de systematische transformatiefaciliteit (STF).

(Vor.ber.pag. 740/2 e.v.-1993)

GEORGIË

OVERWINNING VAN ABCHAZISCHE REBELLEN VERDERE ONTWIKKELINGEN

Na een op 16 september 1993 gelanceerde verrassingsaanval viel de aan de Zwarte Zee gelegen badplaats Soechoemi op 27 september in handen van separatistische Abchazische rebellen Op 27 september verklaarde de Georgische president (voorzitter van de Opperste Sowjet) Edoeard Sjewardnadze dat bij de aanval .,honderden mensen" waren omgekomen, Naar schatting 120.000 burgers vluchtten in zuidelijke richting naar West-Georgië, terwijl nog eens 14.000 burgers per schip geëvacueerd werden. Sjewardnadze zelf, die op 17 september nog gezworen had de stad pas te verlaten–aïs ,,het gevaar is geweken", ontkwam op 28 september per vliegtuig naar de Georgische hoofdstad Tbilisi.

De verdediging van Soechoemi was aanzienlijk verzwakt door de terugtrekking van een groot deel van de zware wapens waarmee de stad beschermd werd; dat was gebeurd in het kader van een op 27 juli gesloten wapenstilstandsakkoord. Op 30 september werden ook de steden Gali en Otsiamtsiira zonder al te veel verzet ingenomen, waardoor de rebellen bijna heel Abchazië in hun macht hadden.

Controverse over Russische rol bij de val van Soechoemi

Op 27 september gaf Sjewardnadze Rusland de schuld van het verlies van Soechoemi; hij klaagde over ,,verraad" en over de weigering van de Russen hun belofte (die gedaan zou zijn krachtens het op 27 juli via Russische bemiddeling gesloten trilaterale wapenstilstandsakkoord, zie pag. 742/1/2-'93) na te komen om zonodig met militair geweld vrede af te dwingen. Zinspelend op de op 26 september door het kabinet genomen beslissing om tot het door Rusland gedomineerde Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS)toe te treden als de bevolking dat besluit in een referendum zou steunen, en op de beslissing van 1 september om de stationering van Russische troepen op Georgisch grondgebied toe te staan, verklaarde Sjewardnadze: ,,Georgië is door de knieën gegaan, maar helaas bleek dat niet voldoende".

Op 27 september waarschuwde Sjewardnadze de secretaris-generaal van de Verenigde Naties. Boutros Boutros Ghali. in een brief dat

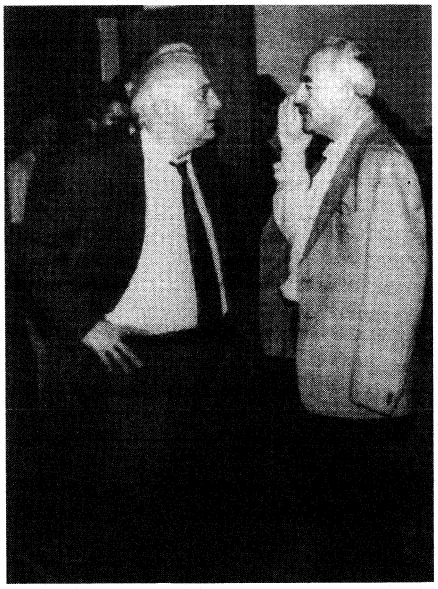

De Georgische president Edoeard Sjewardnadze (l.) voert op 18 september 1993 in Soechoemi overleg met de vice-voorzitter van de gemeenteraad, Lorik Marsjani (r.).

,.de internationale gemeenschap goed moet beseffen dat het rijk van het kwaad nog steeds gedijt en zaden des doods verspreidt". Op 28 september beweerde Sjewardnadze dat ..het plan om Soechoemi te bezetten uit de koker van de Russische (leger)top kwam".

Woordvoerders van het Russische ministerie van buitenlandse zaken noemden de beschuldigingen ,,verbijsterend". Zij verklaarden dat het bericht over de val van Soechoemi in Rusland inet ,,verbittering en onbegrip" was ontvangen. Hoew-el Rusland Abchazië sancties had opgelegd door op 19 september de levering van elektriciteit aan bepaalde delen van de regio te staken en de verkoop van militair materieel te verbieden en door op 21 september de Abchazisch-Russische grens te sluiten. had de Russische minister van defensie, Pawel Gratsjow, Sjewardnadze's roep om militaire interventie verworpen. Op 20 september verklaarde Gratsjow dat .,de inzet van buffertroepen die de twee partijen moeten scheiden onmogelijk is". Hier voegde hij aan toe dat de ..enige oplossing voor deze militaire crisis" de terugtrekking van de Georgische strijdkrachten was.

Afkondiging noodtoestand. Opperste Sowjet geschorst

Op 14 september keurde de Opperste Sowjet in de avonduren de plannen van Sjewaidnadze goed om met ingang van 20 september voor een periode van twee maanden de noodtoestand in de republiek af te kondigen. Op 15 september besloot de Opperste Sowjet zichzelf gedurende diezelfde periode te schorsen.

Eerder op 14 september had het er nog naar uitgezien dat de Opperste Sowjet opnieuw zou weigeren de plannen goed te keuren. Dzjaba Iosseliani, de leider van de paramilitaire Mchcdrioni-groep die in 199% had geholpen Gainsachoerdia af te zetten. had Sjewardnadzc in een toespraak tot de Opperste Sowjet beschuldigd van ,.populisme" en verklaard dat hij niet zou toestaan dat de Mchedrioni zouden worden opgeheven. Dit vormde voor Sjewardnadze aanleiding zijn ontslag in te dienen. waarna een menigte van circa 20.000 mensen zich in de straten van Tbilisi verzamelde om het aanblijven van Sjewardnadze te eisen. Ook patriarch Ilija II van de Georgisch-orthodoxe kerk steunde Sjewardnadze in het openbaa , waarna de Opperste Sowjet besloot zijn ontslag niet te aanvaarden.

Op 19 september meldde de Georgische radio dat er verscheidene noodmaarregelen getroffen zouden worden om paramiiitaire groeperingen een halt toe te roepen en om de spanning te verminderen. Eurgers werd verboden militaire uniformen te dragen en militairen mochten in openbare gelegenheden geen wapens meer dragen. De noodmaatregelen voorzagen ook in een verbod op bijeenkomsten, demonstraties en stakingen en cont ole over de massamedia.

Benoeming nieuw kabinet

Nadat op 7 september de herstructureringsplannen voor de regering waren goedgekeurd (zie pag. 742/3-'93), maakte Sjewardnadze op 11 september de samenstelling van een nieuw kabinet bekend dat in de plaats zou komen van dat van Tengiz Sigoea. die op 5 augustus was afgetreden. Sjewardnadze bedeelde zichzelf de portefeuille van binnenlandse zaken toe, die voorheen onder de verantwoordelijkheid van Temoeraz Chatsjiasjwili, een bondgenoot van Iosseliani, viel. Het was onduidelijk of de Opperste Sowjet de nieuwe regering had goedgekeurd alvorens zichzelf te schorsen.

Samenstelling van het kabinet

Voorzitter Opperste Sowjet, binnenlandse zaken (waarnemend) - Edoeard Sjewardnadze; premier - Otar Patsatsia*; vice-premier - Zoerab Kerwalisjwili; vice-premier - Nikoloz Lekisjwili*; vice-premier - Awtandil Margiani: vice-premier - Irena Sarisjwili (v)*; vice-premier - Ainiran Kadagisjwili*; buitenlandse zaken - Aleksandr Tsjikmaidze: defensie - brigadegeneraal Giorgi Charcharasjwili; justitie - Tewdore Ninidze+; economie - Michail Zjiboeti; financien - Dawid Jakowidze*: controle over staatseigendommen - Awtandil Silagadze; industrie - Wladimir Keleselidze*; handel en bevoorrading - Moertaz Zankaliani: landbouw en voedselindustrie - Georgi Kwetsitadze; werkgelegenheid en sociale zekerheid - Wazja Goedzjabidze. verbindingen - Pridon Injia: cultuur - Dawid Maghradze; onderwijs - Tamaz Kwatsjantiradze*; volksgezondheid - Irakli Menagharisjwili; milieu - Sjota Adainia.

*Nieuwe benoeming
+Wijziging van portefeuille

Lidmaatschap van GOS per decreet goedgekeurd. Kabinetswijzigingen

Op 22 oktober ondertekende Sjewardnadze een decreet dat het lidmaatschap van Georgië van hrt GOS officieel goedkeurde Volgens Sjewardnadze hadden, ondanks de opschorting van de Opperste Sowjet op 15 september, 120 van de 234 Sowjet-afgevaardigden een petitie ondertekend, waarvan de wettelijke status onduidelijk was, en waarin de aansluiting bil het GOS werd goedgekeurd

Op 8 oktober had Sjwewardnadze, na een ontmoeting met de Russische president Boris Jeltsin in Moskou. duidelijk gesteld dat het lidmaatschap van het GOS ,,de laatste kans was oin het land te redden" en dat er .,meer redenen waren om op het GOS en Rusland te oertrouwen" na Jeltsins overwinning op militante Russische nationalisten (zie onder RUSSISCHE FEDERATIE). Op 11 oktober verklaarde Sjewardnadze eveneens dat ,,zeker 70 procent ·· van de Georgiërs zijn besluit steunde.

Op 10 oktober trad vice-premier Irena Sarisjwili af uit protest tegen het besluit tot aansluiting bij het GOS. Op 19 oktober werd Sarisjwili opgevolgd door Irakli Menagharisjwili, die als minister van volksgezondheid weer werd opgevolgd door Awtandil Jorbenadze.

Oprichting ministerie van veiligheid

Op 13 oktober besloot Sjewardnadze per decreet tot de oprichting van een ministerie van veiligheid met Igor Georgadze als minister. Het nieuwe ministerie was een fusie van delen van het ministerie van binnenlandse zaken en de inlichtingendienst. Op 26 oktober zei Georgadze dat het nieuwe ministerie met andere politiediensten de strijd zou aanbinden tegen banditisme, verboden gewapende eenheden en de economische misdaad.

Sjewardnadze-gezinde partij opgericht

Op 21 november hield de Burgerunie van Georgië haar oprichtingscongres. Sjewardnadze, die tot partijleider werd gekozen, zei dat de Burgerunie de ,,democratische waarden" zou bevorderen en een massale aanhang zou proberen te verwerven onder de bevolking. De Unie stond ook het herstel van de Georgische .,territoriale integriteit" voor (dus met Abchazië).

Conflict tussen ministers

Een conflict tussen minister van defensie brigadegeneraal Giorgi Charcharasjwili en minister Igor Georgadze van

veiligheid leek snel te escaleren na een bomaanslag op 25 december op het ministerie van veiligheid.

Charcharasjwili en Georgadze. eik commandant van hun eigen paramilitaire troepen. zouden op 24 december met elkaar in een scheldpartij verwikkeld zijn geraakt op het vliegveld van de hoofdstad Tbilisi. Berichten dat troepen van de rivaliserende ministers zich aan het verzamelen waren in militaire kampen in en nabij Tbilisi werden door beide ministeries tegengesproken, zo meldde het Russische televisiestation Ostankino op 30 december.

Ontslag minister. Voedseltekort

Op 8 december trad minister van economische zaken Michail Zjiboeti af, omdat hij fundamentele bezwaren koesterde tegen het economische beleid van de regering en haar manier van besturen. Zjiboeti's aftreden kwam op een moment dat in verscheidene Georgische steden, waaronder Tbilisi, het brood op de bon werd gezet en er nog steeds sprake was van ernstige energietekorten, als gevolg waarvan scholen tijdelijk dicht gingen.

Zwiadistische opstand in West-Georgië

Op 24 september keerde de in januari 1992 afgezette president Zwiad Gamsachoerdia vanuit zijn ballingsoord in de Zuidrussische republiek Tsjetsjenië terug naar Georgië. Bij zijn aankomst verklaarde hij dat de Georgische regering ,,moet aftreden en de macht aan het wettelijke gezag moet overdragen". Troepen die trouw waren gebleven aan Gamsachoerdia bleven de verbindingen in Georgië ontwrichten en veroverden belangrijke weg- en spoorwegverbindingen tussen Tbilisi en de Zwarte-Zeekust. Bij één van deze aanvallen, op 15 september, sneuvelden negen regeringssoldaten. Nadat er op 18 september enkele Zwiadistische eenheden naar Abchazië waren gestuurd, luwden de gevechten.

Op 29 september verklaarde Sjwewardnadze dat ,,ik mijn bevoegdheden gaarne aan (Gamsachoerdia) zal overdragen, als mijn volk daarmee instemt". Op 29 september werd de publikatie van de pro-Chamsachoerdia-krant *Iberia* Spektr bij nooddecrect vcrbodcn, omdat het blad materiaal gepubliceerd zou hebben ,,dat grievend is voor het volk en beledigend voor de regering".

Militaire nederlaag voor Gamsachoerdia-rebellen

Troepen die trouw waren aan de Georgische president Edoeard Sjewardnadze wisten na een reeks militaire nederlagen tegen Zwiadistische rebellen de rollen om te draaien in wat Sjewardnadze op 18 oktober een ,,strijd tussen goed en kwaad" noemde.

De Zwarte-Zeehaven Poti was (samen met een arsenaal zware wapens) op 1 oktober in handen gevallen van Zwiadistische rebellen, die in totaal uit zo'n 10.000 manschappen bestonden. Vervolgens waren de rebellen oostwaarts getrokken en hadden op 17 oktober, na gevechten waarbij 40 mensen zouden zijn omgekomen, Samtredia ingenomen, een strategische stad die controle gaf over een belangrijk spoorwegknooppunt. Op 18 oktober had Sjewardnadze toegegeven dat zijn leger .,vrijwel uiteen was gevallen". Bij een tegenaanval, die op 20 oktober begon, heroverden regeringstroepen echter op 22 oktober de stad Samtredia en op 25 oktober Poti. Op 31 oktober zou alleen nog de stad Zoegdidi in handen van de rebellen zijn.

Op 20 oktober werd bekend dat Russische troepen waren ingezet om in Georgië belangrijke wegen en spoorwegen te bewaken die tot dan toe in handen waren van de Zwiadistische rebellen. Op 25 oktober ontkende het Russische ministerie van defensie dat Russische troepen hadden meegevochten aan de zijde van Georgische regeringstroepen.

Harde actie tegen Zwiadisten

Op 2 november voerde dc voorzitter van de Opperste Sowjet (president) Edoeard Sjewardnadze per decreet de mogelijkheid in om opstandelingen die trouw waren aan de afgezette oud-president Zwiad Gamsachoerdia te straffen door middel van parate executie. Op 22 november noemde Sjewardnadze Gamsachoerdia de ,,antichrist".

Volgens de Georgische radio bepaalde het decreet dat ,,allein de wet toegestane maatregelen, waaronder liquidatie, ter plekke (moeten) worden gebruikt" tegen iedereen die schuldig is aan ,,plunderingen geweld" en die weigerde ,,zichte onderwerpen aan de eisen van de ordehandhavende organen". Op 10 november zei Sjewardnadze dat het sporadische geweld van de Zwiadisten ,,toteen eind moet worden gebracht" en dat de ordehandhavende organen meedogenloos moesten optreden, ,,ongeacht de wet".

Op 20 november verlengde Sjewardnadze per decreet de op 20 seutember uitgeroepen noodtoestand (zie boven) tot 20 januari 1994.

Vlucht van Gamsachoerdia. Komst van Russische mariniers

Op 3 november berichtte de Georgische radio dat Gamsachoerdia met een deel van zijn overgebleven troepen uit Georgië was vertrokken naar Gali, een stad in de separatistische Georgische regio Abchazië.

De Zwiadisten hadden hun laatste steunpunt in westelijk Georgië, de stad Zoegdidi, op 6 november verlaten.

Een vredesmacht van ongeveer 500 Russische mariniers, die op 4 november in de Georgische haven Poti was aangekomen, werd op 7 november ingezet in Zoegdidi en op 8 november in westelijk Georgië om de belangrijkste wegen en spoorlijneri te beschermen. Admiraal Edoeard Baltin, de commandant van de Zwarte-Zeevloot waarvan de mariniers deel uitmaakten, zei op 16 november dat weliswaar sommige soldaten werden teruggetrokken, maar dat een ander deel in Georgië zou blijven.

Separatistische leider vermoord

Op 14 november berichtte radio Moskou dat Parpat Dzjoijew, de minister van defensie van de separatistische Georgische regio Zuid-Ossetië, op 13 november vermoord was. Het Zuidossetische parlementsgebouw was eveneens op 13 november beschadigd na een aanval met brandbommen.

Vluchtelingencrisis in Abchazië

Op 6 oktober verklaarde vice-premier Irena Sarisjwili dat 200.000 mensen op de vlucht waren gedreven door de gevechten in Abchazië en dat 20.000 vluchtelingen die waren gestrand in de bergen in de regio Swanetia, dreigden dood te vriezen. Op 14 oktober werden Oekraïense helikopters ingezet bij de evacuatie van 7.000 in Abchazië gestrande vluchtelingen.

Abchazisch referendum voorgesteld over vereniging met Rusland

Volgens het Russische weekblad Mos*kowskije* Nowosti van 18 november had Wladislaw Ardzinba, de leider van Abchazië, gezegd dat er een referendum gehouden zou worden over vereniging met Rusland. Ardzinba verwees naar de ,,onverbrekelijke banden" tussen Abchazië en Rusland.

De Georgische radio meldde dat de plaatselijke Georgische bevolking een ,,grootschalig offensief" van Abchazische troepen in de Lata Gorge-regio had afgeslagen. Volgens de Independent van 30 november had het Georgische ministerie van buitenlandse zaken de Abchazen beschuldigd van .,een nieuwe golf van genocide en etnische zuivering".

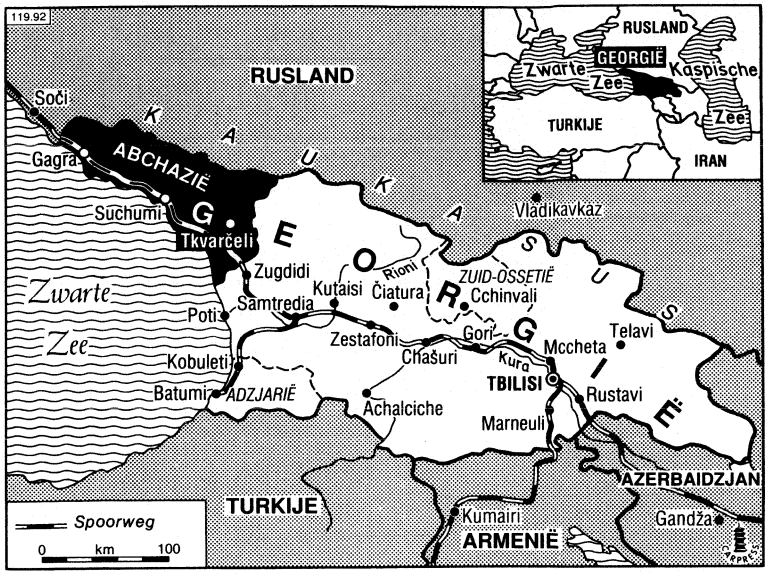

Akkoord tussen Georgië en Abchazië

Na twee dagen onderhandelen onder auspiciën van de VN ondertekenden Georgië en de separatistische autonome republiek Abchazië, respectievelijk vertegenwoordigd door Dzjaba Iosseliani (leider van Mchedrioni) en door de Abchazische premier Sokrat Jinjolia, op 1 december in Genève een ,,memorandum van begrip". De Russische onderminister van buitenlandse zaken Boris Pastoechow, die bij de onderhandelingen aanwezig was, noemde het akkoord ,,een eerste en heel belangrijke stap op weg naar een regeling voor het Abchazische conflict".

De gemaakte afspraken behelsden onder meer (i) een staakt-het-vuren in afwachting van verdere onderhandelingen; (ii) de stationering van extra internationale waarnemers: (iii) het formuleren van voorstellen over de toekomstige status van Abchazië door een door de VN en de conferentie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (CVSE) benoemde commissie van deskundigen; (iv) de terugkeer van de naar schatting 200.000 vluchtelingen; en (v) de uitwisseling van alle gevangenen.

Er rees hoop op een vredesakkoord door berichten dat de Georgische autoriteiten bereid waren Abchazië vergaande autonomie te verlenen, en dat Jinjolia op zijn beurt niet zou aandringen op afscheiding van Georgië. Op 16 december meldde de Georgische televisie echter dat de gevechten in Abchazië doorgingen.

(Vor.ber.pag. 741/2 e.v.-1993)

GOS

AKKOORD OVER ECONOMISCHE UNIE

Op 24 september 1993 werden de leiders van de lidstaten van het GOS (Gemenebest van Onafhankelijke Staten) het tijdens een topontmoeting in Moskou eens over een procedure die ,,uiteindelijk (zou moeten resulteren in) een gemeenschappelijke op marktverhoudingen gebaseerde economische ruimte".

Volgens de *Financial Times* van *25-26* september voorzag het akkoord in (i) de geleidelijke afschaffing van douanetarieven en andere belemmeringen voor de handel binnen het GOS; (ii) een valuta-unie die de republieken in staat zou stellen hun valuta's binnen bepaalde grenzen ten opzichte van de roebel te laten zweven: en (iii) maatregelen om het gezamenlijk eigendom van bedrijven aan te moedigen (mede om republieken in staat te stellen Russische energieleveranties te betalen met aandelen in hun industriële ondernemingen).

Negen landen ondertekenden het akkoord: Armenië, Bjelaroes, Kazachstan, Kirgizstan, Moldowa, Oezbekistan, Rusland, Tadzjikistan en Azerbajdzjan (dat als volwaardig lid tot het GOS was toegelaten, zie ook onder AZERBAJDZJAN). Oekraïne zei als ,,geassocieerd lid" tot de unie te willen toetreden, maar over die status was nog geen overeenstemming bereikt. Toerkmenistan liet weten het akkoord mogelijk in een later stadium te zullen ondertekenen. De Georgische premier Otar Patsatsia woonde de vergadering als waarnemer bij.

AKKOORD OVER ROEBELZONE

In een op 7 september ondertekend akkoord stemde Rusland ermee in dat vier GOS-lidstaten de roebel als munt mochten blijven gebruiken. Als tegenprestatie beloofden Armenië, Bjelaroes. Kazachstan en Oezbekistan hun monetaire en .financiële wetgeving aan te passen aan die van Rusland.

ROEBELZONE INGESTORT

In november voerden verschillende GOS-lidstaten nieuwe munten in, ondanks de recente afspraken de roebelzone in stand te houden.

In onderhandelingen eiste Rusland dat landen van de roebelzone hun monetaire beleid moesten schikken naar dat van de Russische Centrale Bank en daar hun goud- en harde-valutareserves moesten deponeren. Bachtiar Hamidow, een Oezbeekse vice-premier. noemde die voorwaarden op 2 november .,onderwerpend".

De voorzitter van de Azerbajdzjaanse Opperste Sowjet, Gejdar Alijew (m.) neemt deel aan de eerste zitting van de topontmoeting van GOS-leiders op 24 september in Moskou. Azerhajdzjan was die dag officieel tot het GOS toegetreden.

Op 2 november maakten twee van de betrokken staten, Kazachstan en Oezbekistan, plannen bekend voor een economische unie. Op 15 november introduceerden zij gelijktijdig hun nieuwe munt

De nieuwe munt van **Oezbekistan,** de somcoupon, zou op tijdelijke basis naast de roebel gebruikt worden: de roebel van vóór 1993 (niet langer wettig betaalmiddel in Rusland sedert de valutahervorming van 24 juli) zou vanaf december geleidelijk uit roulatie worden genomen.

De nieuwe munt van **Kazachstan** de tenge, werd op 23 november. tien dagen na de invoering ervan het enige u ettelijke betaalmiddel

Op 1 november voerde **Toerkmenistan** dc manat in samen met een pakket hervormingsmaatregelen. waaronder de deregulering van prijzen van niet-essentiële goederen en diensten.

Op 29 november voerde **Moldowa** de leu (meervoud lei) in en kon de roebel tot 4 december gebruikt worden

Op 22 november voerde **Armenië** de dram in. Volgens functionarissen zou de roebel op 1 januari 1994 uit roulatie genomen zijn.

In Kazachstan en Oezbekistan heerste grote onrust onder de bevolking over de nieuwe munten. De Guardian van 16 november meldde dat de prijzen van de belangrijkste voedselprodukten in beide landen verviervoudigd waren toen de consumenten hun oude bankbiljetten wilden opmaken.

Gevolgen voor betrekkingen met Rusland

Volgens een bericht van het persbureau Kaztag van 22 november had de Kazachstaanse president Noersoeltan Nazarbajew beklemtoond dat deze gedwongen valutahervorming ,,niet betekent dat de betrekkingen met Rusland verstoord zijn". De hervormingen gaven echter wel aanleiding tot bezorgheid over verdere economische achteruitgang en een ,,brain drain", aangezien etnische Russen naar Rusland terugverhuisden.

Op 12 november verwelkomde de Russische minister van financiën Boris Fjodorow (voorheen Fedorow genoemd) de valutahervormingen en zei hij tegen vormen van eenwording te zijn die ,,inflatie in ons land zouden importeren". Hij stelde niettemin voor een ,,GOS-ecu"of een algemeen betaalmiddel in te vocrcn, gebaseerd op verschillende nationale munten. De *Financial Times* van 12 november berichtte dat de hervormingen Rusland een besparing van meer dan $15 mrd per jaar konden opleveren door de voormalige leden van de roebelzone goedkope kredieten en gesubsidieerde energie te onthouden.

Michel Camdessus, de directeur van het Internationaal Monetair Fonds (IMF), juichte op 15 november de valutahervormingen toe. Hij zei dat de voormalige landen van de roebelzone nu hun eigen financiën konden beheren. maar hij drong er bij hen tevens op aan een ,,voldoende terughoudend monetair en fiscaal beleid (te volgen) alsmede de handel en het betalingssysteem te liberaliseren".

Positie van Bjelaroes

Op 18 november werd bericht dat het parlement van Bjelaroes het akkoord had geratificeerd dat op 7 september was gesloten over het handhaven van de roebelzone in Bjelaroes, waarbij de monetaire en financiële wetgeving van Bjelaroes werd afgestemd op die van Rusland. Op 24 november berichtte het persbureau Itar-Tass echter dat het parlement van Bjelaroes had besloten de Bjelaroesische roebel het enige wettelijke betaalmiddel te maken. (Zie onder BJELAROES voor debat over economische k esties.)

TOPONTMOETING IN ASJCHABAD. BILATERALE MILITAIRE AKKOORDEN

Tijdens een topontmoeting van staatshoofden van het GOS in de Toerkmeense hoofdstad Asjchabad op 23-24 december 1993 sloot de Russische Federatie bilaterale militaire overeenkomsten met Armenië, Azerbajdzjan, Bjelaroes, Kazachstan, Kirgizstan, Tadzjikistan en Toerkmenistan, waardoor het verenigde defensiecommando formeel werd afgeschaft. Volgens de ,,Independentn van 24 december gaven de overeenkomsten Rusland ,,het recht toezicht te houden op het militaire beleid".

(Vor.ber.pag. 743/3 e.v.-1993)

LETLAND

PRO-COMMUNISTISCHE ORGANISATIES VERBODEN

Volgens het dagblad *Diena* had de regering op 6 oktober 1993 drie pro-communistische organisaties verboden - de Letlandse Unie van Communisten, de Unie ter Verzekering van Veteranenrechten en de Letlandse Vereniging van Russische Burgers - wegens 22 vermeende samenzweringen.

Indien de anti-Jeltsin-krachten in Moskou zouden winnen (zie onder RUSSISCHE FEDERATIE), zouden de groepen van plan zijn geweest Letse leiders te kidnappen en hen te ruilen tegen de eerste secretaris van de voormalige Letse Communistische Partij, Alfred Rubiks, die in Riga terechtstond wegens anti-Letse activiteiten (zie pag.693/1-'91 voor zijn arrestatie).

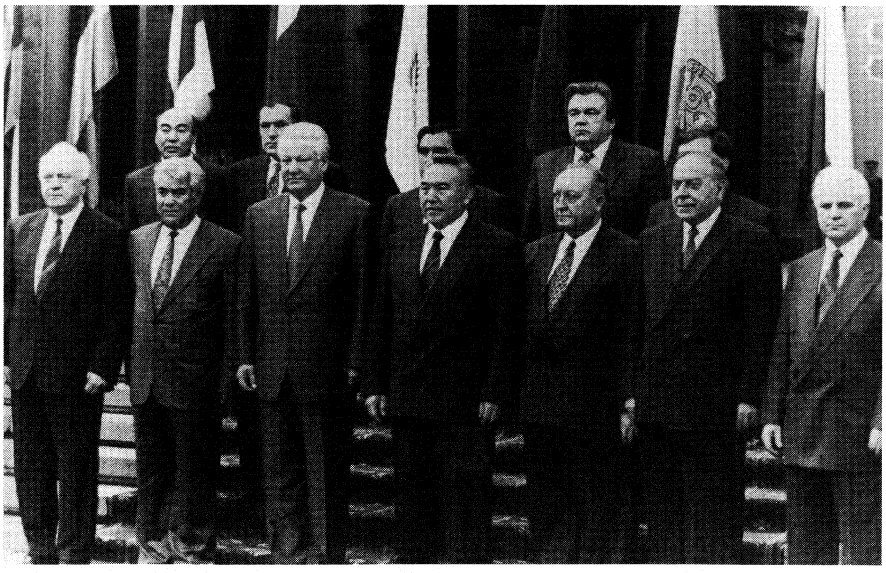

GOS-leiders poseren voor het familieportret aan het begin van hun 12de topontmoeting op 24 december 1993 in Asjchabad. V.l.n.r. eerste rij: Edoeard Sjewardnadze (Georgië).Saparmoerad Nijazow (Toerkmenistan). Boris Jeltsin (Rusland). Noersoeltan Nazarbajew (Kazachstan), Wjatsjeslaw Kebitsj (premier van Bjelaroes), Gejdar Alijew (Azerbajdzjan), Leonid Krawtsjoek (Oekraine); tweede rij: Askar Akajew (1ste, Kirgizstan). Lewon Ter-Petrosjan (2de, Armenië), Mircea Snegoer (4de, Moldowa)

Op 3 oktober hadden Russische officieren in Riga gezegd dat de in Letland gestationeerde troepen zich niet zouden mengen in de opstand in Moskou.

OVERBRUGGINGSKREDIET VAN IMF

Op 15 december keurde het IMF een krediet van SDRs 45,75 mln (ongeveer $ 63 mln) goed, waarvan SDRs 22,875 mln werd verstrekt in de vorm van een 15 maanden durende financiële overbruggingsregeling, terwijl de resterende SDRs 22,875 mln beschikbaar was krachtens de systematische transformatiefaciliteit (STF). De kredieten waren bedoeld ter ondersteuning van het economische programma van de regering voor 1993-'94, dat er onder meer op was gericht om de gemiddelde inflatie op maandbasis op 0,5 procent te houden.

Op 19 december maakte Radio Letland bekend dat het IMF Letland nog een krediet van $ 25 mln had verstrekt, dat grotendeels was bestemdvoor particuliere boeren.

(Vorber.pag. 744/3 e.v.-1993)

LITOUWEN

AFTREDEN MINISTER VAN DEFENSIE NA MUITERIJ

Een muiterij door 140 leden van de Vrijwillige Burgerwacht in Kaunas, die op 16 september 1993 was begonnen, eindigde op 23 september toen de betrokken troepen zich overgaven. Op 21 september was minister van defensie Audrius Butkevicius afgetreden, omdat zijn ,.gezag(was)ondermijnd".

De soldaten eisten dat voormalige communisten op hoge functies ontslagen werden, en bovendien betere sociale voorzieningen. Hun leider, luitenant Jonas Maskvytis, was nog op vrije voeten.

Volgens een bericht waren soldaten vóór de muiterij zonder toestemming ten strijde getrokken tegen misdaadbendes in Kaunas. Op 7 oktober werd bericht dat vijf leden van de Burgerwacht gearresteerd waren wegens de vermeende diefstal van automatische Kalasjnikow-geweren.

AANKLACHT TEGEN PRESIDENT LITOUWSE BANK

Op 8 september meldde de Litouwse radio dat Romualdas Visakavicius, de president van de Litouwse Bank, was aangeklaagd wegens machtsmisbruik, omdat de bank gunstige kredieten zou hebben verleend aan een commerciële bank waar hij medeëigenaar van was.

JOURNALIST VERMOORD

Op 12 oktober werd Vitas Lingys, eindredacteur van het dagblad Respublika en een vooraanstaand misdaadverslaggever. buiten zijn huis in Vilnius doodgeschoten.

Met deze moord, die naar algemeen werd aangenomen was gepleegd door een van de georganiseerde misdaadbendes die bekendstonden als ,,demafia", kwam het aantal van dergelijke moorden op 31 in 1993. Op 7 oktober werden vijf mensen doodgeschoten bij een aanslag op een restaurant in Kaunas, die het werk van de mafia zou zijn.

REGERINGSBENOEMINGEN

Op 19 oktober berichtte de Litouwse radio dat kolonel Jonas Andriskevicius, het hoofd van de nationale militaire academie, was benoemd tot opperbevelhebber van de strijdkrachten. Linas Linkevicius werd op 25 oktober benoemd tot minister van defensie in opvolging van Butkevicius (zie boven). Laurinas Stankevicius werd benoemd tot minister van sociaal welzijn.

IMF-KREDIET

Op 25 oktober keurde het IMF leningen goed van in totaal 51,75 mln SDRs ($72 mln) waarvan 25,875 mln SDRs ($ 36 mln) beschikbaar was tot maart 1995 krachtens een overbruggingsovereenkomst. Nog eens 25,875 mln SDRs was beschikbaar krachtens de systematische transformatiefaciliteit (STF). De leningen waren bedoeld ter ondersteuning van het stabiliseringsprogramma van de regering voor 1993-'94 en van haar pogingen Litouwen om te vormen tot een markteconomie.

(Vorber.pag. 745/3 e.v.-1993)

MOLDOWA

COMMUNISTISCHE PARTIJ GELEGALISEERD

Op 9 september 1993 besloot het presidium van het Moldowaanse parlement het verbod op te heffen dat na de coup-poging tegen het Sowjet-regime in augustus 1991 was uitgevaardigd tegen de Moldowaanse Communistische Partij. omdat dit verbod een schending betekende van de constitutionele rechten van de staatsburgers. Bovendien waren de parlementariërs van mening dat het openbaar ministerie niet had kunnen aantonen dat Moldowaanse communisten betrokken waren geweest bij de coup.

ONTSLAG MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

President Snegoer onthief Nicolae Tiu op 29 november van de functie van minister van buitenlandse zaken en benoemde hem tot ambassadeur in de Verenigde Staten.

LEBED GEKOZEN IN PARLEMENT DNJESTRIË

Bij verkiezingen op 12 september werd luitenant-generaal Aleksandr Lebed, de bevelhebber van het in Moldowa gestationeerde Russische 14de leger, gekozen tot afgevaardigde in de Opperste Sowjet van de separatistische Djnestr-regio. Lebed verklaarde dat hij een actieve rol in de Moldowaanse politiek zou nastreven. In een verklaring op 15 september bekritiseerde het Moldowaanse ministerie van buitenlandse zaken de verkiezing van Lebed als een ,,grove inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van een soeve eine staat".

COMMANDO'S UIT DNJESTRIË BETROKKEN BIJ OPSTAND IN MOSKOU

Volgens berichten in de Russische media zouden zich onder de anti-Jeltsin-rebellen die op 3 oktober de gebouwen van het televisiestation Ostankino en het persbureau Itar-Tass en het Moskouse stadhuis bestormden (zie onder RUSSISCHE FEDERATIE), commando's van de separatistische Dnjestr-republiek bevonden hebben. ,,Enkele tientallen" van hen zouden op 4 en 5 oktober gedood of gevangen genomen zijn.

Functionarissen van Dnjestrië. die werden geciteerd door *Agence France-Press*, hadden op 27 september gezegd dat zij de Russische vicepremier Aleksandr Roetskoj steunden.

Op 3 oktober stuurde de Moldowaanse president Mircea Snegoer een steunbetuiging naar de Russische president Boris Jeltsin; tijdens een bezoek aan Moskou op 18 en 19 oktober zou Snegoer niettemin door Jeltsin onheus bejegend zijn.

UITSPRAAK HOF DNJESTRIË OVER MILITANTEN

Op 9 december veroordeelde het Hooggerechtshof van de eenzijdig uitgeroe-

pen republiek Dnjestrië zes mensen die zich tijdens de gewapende botsingen in de zomer van 1992 schuldig zouden hebben gemaakt aan moord en staatsondermijnende activiteiten (samenzwering tegen de staat). Een van hen, Ilie Ilescu, werd ter dood veroordeeld, terwijl de anderen lange gevangenisstraffen kregen. De president van Moldowa, Mircea Snegoer, wiens regering de jurisdictie van het hof niet erkende, bekritiseerde de veroordelingen op 9 december. Op 10 december verzocht de Raad van Europa de autoriteiten van Dnjestrië de uitspraak van het hof teniet te doen.

IMF-KREDIET

Op 17 december besloot het IMF de regering SDRs 74,25 mln ($ 103 mln) aan kredieten te verlenen om haar te helpen haar economisch en financieel programma voor 1993-'94 te verwezenlijken. SDRs 51,75 mln werd verstrekt in de vorm van een 15 maanden durende overbruggingsregeling, terwijl SDRs 22,5 mln als tweede trekking werd verstrekt in het kader van de systematische transformatiefaciliteit (SDF).

(Vor.ber.pag. 746/2 e.v.-1993)

OEKRAÏNE

AFTREDEN VAN PREMIER KOETSJMA. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 27 sentember 1993 plaatste de Oekraïense president Leonid Krawtsjoek de Oekraïense ministerraad bij decreet onder zijn direct gezag, nadat de Opperste Raad (parlement) op 21 september het ontslag van premier Leonid Koetsjma had aanvaard en bovendien een tegen de ministerraad ingediende motie van wantrouwen had aanvaard. Koetsjma had op 9 september zijn ontslag ingediend, omdat naar zijn zeggen zijn functioneren onmogelijk werd gemaakt door voortdurende kritiek en door tegenwerking van de Opperste Raad.

Nadat hij vanaf 22 september tijdelijk het premierschap op zich had genomen, werd de conservatief Joechim Zwjagilski op 28 september opnieuw benoemd tot eerste vice-premier. Daarnaast werd op 28 september per decreet een tien leden tellende commissie ingesteld die de hervormingen op alle regeringsniveaus moest coördineren.

Aankondiging vervroegdeverkiezingen. Referendumafgelast

Op 24 september besloot de Opperste Raad vervroegde verkiezingen uit te schrijven. De parlementsverkiezingen werden gepland op 27 maart 1994 en de presidentsverkiezingen op 26 juni 1994. Een op 26 september gepland nationaal referendum over het vertrouwen in de Opperste Raad en de president werd afgelast. Krawtsjoek had op 23 september toegegeven dat ,,elk vertrouwen in de autoriteiten ontbreekt".

De annulering van het referendum, dat gehouden zou worden in het kader van een in juni met stakende mijnwerkers afgesloten akkoord (zie pag. 747/2/3-'93), resulteerde in oproepen van verscheidene vakbonden tot een algemene staking om het aftreden van de ministerraad te eisen. Ook waren er protestacties tegen op 8 september aangekondigde plannen om de prijzen van gesubsidieerde voedselprodukten, brandstoffen en diensten met 300 a 500 procent te verhogen.

Nieuwe kieswet

Op 18 november keurde de Opperste Raad een nieuwe kieswet goed voor de algemene verkiezingen die in maart 1994 gehouden zouden worden. Onder het nieuwe stelsel koos elk district een afgevaardige. De afgevaardigde was de kandidaat op wie de meeste stemmen werden uitgebracht.

De wet werd bekritiseerd door de oppositionele Volksbeweging van Oekraïne (Roech) omdat zij vasthield aan de kern van de oude kieswet uit de communistische periode. Arbeidscollectieven mochten kandidaten stellen, hetgeen volgens de Christen-Democratische Partij van Oekraïne de bevolking de mogelijkheid ontnam vrijelijk uiting te geven aan haar wil.

Akkoord met Rusland over Zwarte-Zeevloot geannuleerd

Er bestond verwarring over een akkoord inzake de Zwarte-Zeevloot waarover op 3 september tijdens een Russisch-Oekraïense topontmoeting in de stad Massandra op de Krim overeenstemming zou zijn bereikt.

Volgens westerse persberichten zou Oekraïne krachtens het akkoord zijn helft van de vloot ..min of meer" (zoals de Russische president Boris Jeltsin het op 3 september uitdrukte) hebben ingeruild voor een kwijtschelding van de Oekraïense schuld aan Rusland. die op $ 2,5 mrd werd geschat (de schattingen varieerden al naar gelang de waarde die aan de Russische olie- en gasleveranties werd toegekend). De vloot zou in Sewastopol blijven. Op 4 september benadrukte Krawtsjoek echter dat er geen beslissingen waren genomen en op 6 september deed het Oekraïense ministerie van buitenlandse zaken de berichtgeving over het tijdens de topontmoeting gesloten akkoord af als .,verkeerde informatie"

Oekraiense nationalisten hadden gealarmeerd gereageerd op de berichten over het akkoord. Wjatsjeslaw Tsjornowil, de leider van de oppositionele Roech-beweging, had Krawtsjoek op 4 september beschuldigd van gedrag ,,dat neerkomt op hoogverraad".

Op 21 september meldde het persbureau *Reuters* dat Rusland een tweede in Massandra afgesloten akkoord had geannuleerd. Krachtens dit akkoord zou Rusland ermee hebben ingestemd de Oekraïense kerncentrales van brandstof te voorzien in ruil voor de terugga-

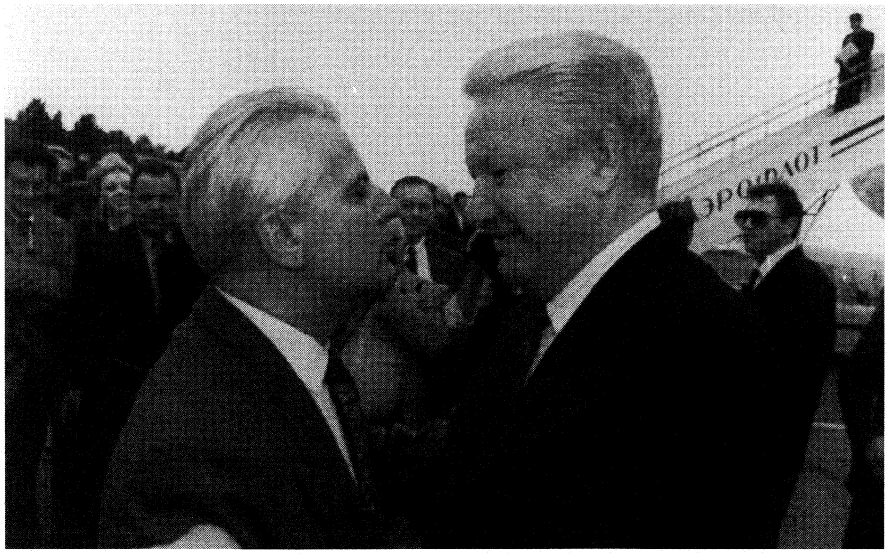

De Oekraïense president Leonid Krawtsjoek (l.) begroet zijn Russische ambtgenoot Boris Jeltsin bij diens aankomst op de Krim op 3 september 1993.

ve van de 1.800 in Oekraine gestationeerde kernkoppen, die vervolgens in Rusland ontmanteld zouden worden.

Militaire doctrine

Het parlement keurde tijdens een besloten vergadering op 19 oktober een nationale militaire doctrine goed.

In het slotdocument was de formulering uit eerdere ontwerpen dat ,,Oekraïne geen enkele staat als zijn tegenstander beschouwt" vervangen door de verklaring dat ,,Oekraïne als zijn mogelijke tegenstander zal beschouwen een staat welks consistente politiek een militair gevaar voor Oekraïne vormt". Clausules over het Oekraiense kernwapenarsenaal maakten ontwapening afhankelijk van ..passende handelingen" door andere kernmachten. waaronder veiligheidsgaranties. President Leonid Krawtsjoek vertelde journalisten tijdens een pauze van de vergadering dat onvoldoende veiligheidsgaranties van Westerse kernmachten ten grondslag lagen aan de Oekraiense vertraging bij het ratificeren van het START-l-verdrag. Niettemin herhaalde hij zijn intentie te willen voldoen aan START-1 door afstand te doen van 130 SS-IS-raketten,

Krawtsjoek merkte op dat 46 in Oekraïne gestationeerde SS-24-raketten niet onder START-1 vielen. Over hun status bleef verschil van mening bestaan na de akkoorden die Oekraïne en Rusland hadden afgesloten over een reeks defensie- en ontwapeningsaangelegenheden op de topconferentie die begin september had plaatsgevonden in de Oekraïense badplaats Massandra (zie boven). Op 21 september beschuldigde een woordvoerder van het Russische ministerie van buitcnlandsc zaken de Oekraïense onderhandelaars ervan met de hand de bewoordingen van het in Massandra gesloten protocol over kernontwapening na ondertekening veranderd te hebben zodat de SS-24-raketten ervan uitgesloten werden. Oekraïne daarentegen zei dat de Russische onderhandelaars hun Oekraiense collegae om de tuin hadden geleid door bij de ondertekening een tekst op tafel te leggen die niet degene was waarmee Oekraine akkoord was gegaan.

Kabinetsbenoemingen

Op 4 oktober trad kolonel-generaal Konstantin Morozow af als minister van defensie. Hij werd op 8 oktober opgevolgd door luitenant-generaal Witali Radetsky.

Volgens berichten vreesde Morozow een breuk in het parlement als hij in functie bleef. Hij zou de nationalistische afgevaardigden van zich vervreemd hebben door zich sterk te maken voor de ontmanteling van het Oekraïense kernwapenpotentieel, terwijl pro-Russische afgevaardigden bezwaar gemaakt zouden hebben tegen zijn verzet tegen samenwerking op militair gebied met andere GOS-lidstaten.

Op 6 oktober keurde het parlement de benoeming goed van luitenant-generaal Andrii Wasylysjyn tot minister van binnenlandse zaken. van Hrihorii Pjatatsjenko tot minister van financiën, van Walerii Hocbcnko tot voorzitter van de grenswachtcommissie, en van kolonel-generaal Jewhenii Martsjoek tot voorzitter van de staatsveiligheidsdienst. Allen hadden dezelfde functie bekleed in de vorige regering (zie boven voor motie van wantrouwen tegen vorige regering in september).

Tot de benoemingen per presidentieel decreet op 30 september behoorde die van Oleh Sljepitsjew tot minister van buitenlandsc cconomische betrekkingen.

Economische crisis

In de eerste week van november tekende president Leonid Krawtsjoek decreten waardoor de economische hervormingen van het voorgaande jaar werden teruggedraaid.

De inflatie bedroeg 100 procent per maand. De karbowanets, de nationale munt. was in de voorgaande drie maanden ruim 80 procent in waarde gedaald. Het land. dat voor 90 procent afhankelijk was van gas en olie uit Rusland. was niet meer in staat de kosten van de energieimport te dekken met de inkomsten uit de energieverkoop, aangezien de binnenlandse energiemarkt voor ongeveer 90 procent gesubsidieerd werd.

De maatregelen van Krawtsjoek behelsden onder meer (i) sluiting van de valutabeurs in Kiew, die de martkwaarde van de karbowanets bepaalde: (ii)sluiting van wisselkantoren; (iii) toestaan van wisseltransacties, maar uitsluitend van door de regering goedgekeurde in- en exporten legen een door de centrale bank vastgesteld tarief; (iv)instelling van controles op groothandels- en consumentenprijzen; en (v) herintroductie van het systeem dat ondernemingen (waarvan 98 procent nog steeds in handen van de staat was) verplichtte een deel van de produktie tegen vaste prijzen te verkopen aan de staat.

Grondwetsontwerp gepubliceerd

Op 30 oktober werd een nieuw grondwetsontwerp gepubliceerd waarin Oekraïne werd gedefinieerd als ,,een democratische, op het recht gebaseerde sociale staat waarin alle macht aan het volk behoort".

De burgers hadden gelijke rechten en vrijheden, ongeacht hun sociale positie, nationaliteit of religie. In het grondwetsontwerp was officieel het recht op gewetensvrijheid en religie vastgelegd. Het hoogste wetgevende orgaan was een 450 zetels tellende Opperste Raad, die om de vier jaar gekozen werd. De uitvoerende macht berustte bij een ministerraad, geleid doo een president die direct gekozen werd voor een ambtstermijn van vijf jaar en die verantwoordelijk was voor veiligheid en buitenlandse politiek. De Krim zou een autonoom gebied worden.

Russisch persbericht over inkrimping strijdkrachten ontkend

Op 4 november berichtte het Russische dagblad *Izwestija* dat de Oekraiense minister van defensie, luitenant-generaal Witali Radetsky, een bevel had ondertekend dat voorzag in een inkrimping van het Oekraiense leger op 1 januari 1994 met 150 000 manschappen tot een totaal van 380 000 en eind 1995 tot 250 000 Het Oekraiense ministerie van defensie hekelde het bericht een dag later als ..provocerende desinformatie"

Leider Krimtartaren vermoord

Op 6 november werd de leider van de Nationale Beweging der Krimtartaren, Joerij Osmanow, vermoord in Simferopol. Op 23 november werd bericht dat de politie een verdachte had gearresteerd en dat er geen politieke motieven in het spel leken te zijn.

„Vervolging" van orthodoxe kerk

Volgens een op 21 september door de Russisch-orthodoxe kerk gepubliceerd rapport zouden kerkgangers en geestelijken die de voorkeur gaven aan de patriarch van Moskou boven die van Kiew vervolgd zijn door de Oekraïense autoriteiten - daartoe behoorden ook ,,volksafgevaardigden en plaatselijke vertegenwoordigers van de president" - met name in de regio Rowno. Volgens het rapport zouden er ook gelovigen in elkaar geslagen zijn.

Massale arrestatie sekteleden

Begin november werden in Kiew ongeveer 500 leden van de apocalyptische sekte Witte Broederschap gearresteerd. Op 12 november volgden nieuwe arrestaties, toen sekteleden de Sofia-kathedraal in Kiew bestormden, twee dagen voordat zich het door de sekte voorspelde einde van de wereld zou voltrekken.

De sekteleiders Marina Tswygoen, die zichzelf Maria Devi Christos had genoemd. en Joerii Kriwinogow, een hypnotiseur die zich in de voormalige Sowjet-Unie had beziggehouden met psychologische oorlogvoering. doken onder maar op 10 november werd Tswygoen gearresteerd op beschuldiging van vandalisme.

(Vor.ber.pag. 747/2 e.v.-1993)

RUSSISCHE FEDERATIE

PARLEMENT OP NON-ACTIEF GESTELD. GEWAPENDE OPSTAND IN MOSKOU. PUBLIKATIE ONTWERPGRONDWET. PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Op 21 september 1993 vaardigde de Russische president Boris Jeltsin een

decreet ,,Over constitutionele hervormingen" (volledige titel: ,,Overgeleidelijke hervormingen in de Russische Federatie") uit. waarin alle ,,wetgevende, bestuurlijke en controlerende functies" van het Russische parlement (het Congres van Volksafgevaardigden en de Opperste Sowjet) werden opgeschort. en waarin op il-12 december verkiezingen werden uitgeschreven voor de Staatsdoema (tweede kamer) van een nieuw samen te stellen twee kamers tellend parlement, de Federale Assemblée. Op 23 september verklaarde Jeltsin dat er op 12 juni 1994 presidentsverkiezingen gehouden zouden worden.

In het decreet werd gesteld dat iedere poging om de verkiezingen te boycotten als een misdaad zou worden aangemerkt. De ministeries van defensie en van binnenlandse zaken en de veiligheidsdienst kregen bevoegdheden om ,,alle noodzakelijke maatregelen te treffen om de veiligheid van staat en maatschappij te garanderen".

In zijn decreet ,,Over constitutionele hervormingen" hield Jeltsin vol dat de Opperste Sowjet het proces van economische en constitutionele hervorming in de weg had gestaan, waarbij hij met name verwees naar het begrotings- en privatiseringsbeleid van dat orgaan (zie pag. 753/2 e.v.-'93); ook beweerde hij dat de Opperste Sowjet systematisch zichzelf uitvoerende en gerechtelijke functies van andere instellingen had toegeëigend. In een op 21 september 's avonds uitgezonden televisietoespraak verklaarde Jeltsin dat de daaruit voortvloeiende politieke impasse in Rusland uiteindelijk geleid zou hebben tot ,,het uiteenvallen van de Russische staat" met alle ,,catastrofale" gevolgen vandien. Jeltsin stelde dat ,,de veiligheid van Rusland en zijn volkeren kostbaarder (was) dan formele gehoorzaamheid aan tegenstrijdige normen uit de koker van een parlement dat zichzelf definitief in diskrediet (had)gebracht".

Congres van Volksafgevaardigden start impeachment-procedure tegen Jeltsin en benoemt Roetskoj tot president. Constitutioneel Hof doet uitspraak tegen Jeltsin

Jeltsins conservatieve vice-president en rivaal Aleksandr Roetskoj veroordeelde het decreet ,,Overconstitutionele hervormingen" onmiddellijk, omdat het naar zijn zeggen een schending van de grondwet vormde, en beschuldigde Jeltsin van een ,,openlijkecoup". Op 23 september kwam het Congres van Volksafgevaardigden, het hoogste wetgevende orgaan waaruit de leden van de aan het Congres ondergeschikte Opperste Sowjet werden gekozen, in spoedzitting bijeen; op 24 september besloot het Congres een impeachement-procedure tegen Jeltsin te starten. De afgevaardigden bekrachtigden bovendien de beëdiging van Roetskoj tot president. die had plaatsgevonden tijdens de zitting van de Opperste Sowjet op 21 september.

De leden van het Constitutionele Hof hadden tijdens een spoedzitting op 21 september 's avonds laat besloten dat ,,Over constitutionele hervormingen" en de inhoud van Jeltsins televisieboodschap ,.in strijd met de grondwet" waren en .,aanleiding (vormden) om een impeachement-procedure tegen de president te starten".

Reactie op crisis onder het volk

Roetskoj en de voorzitter van de Opperste Sowjet Roeslan Chasboelatow riepen herhaaldelijk op tot industriële acties tegen ,,Overconstitutionele hervormingen". Igor Klotsjkow, de leider van de circa 50 mlnleden tellende Federatie van Onafhankelijke Vakbonden van Rusland (voorheen een officieel staatsorgaan), veroordeelde de beperkende maatregelen ten aanzien van de Opperste Sowjet op 22 september als strijdig met de grondwet en dreigde een algemene staking uit te roepen. Niettemin werden er geen belangrijke stakingen ter ondersteuning van het parlement gemeld. Een woordvoerder van Sotsprof, een kleinere, onafhankelijke vakbond, liet op 22 september weten dat zijn vakbond stakingen zou proberen tegen te gaan.

Buiten Moskou vonden er geen noemenswaardige demonstraties vóór of tegen de ontbinding van het parlement plaats.

Internationale reacties op crisis

Een aantal westerse leiders gaf verklaringen uit waarin zij Jeltsins actie zeiden te steunen.

Op 21 september voerde de Amerikaanse president Bill Clinton een telefoongesprek met zijn Russische collega. Na afloop daarvan verklaarde Clinton dat hij ervan overtuigd was dat Jeltsins strategie voor de verkiezing van een nieuw parlement .,uiteindelijk in de lijn ligt van de democratische hervormingskoers die (Jeltsin heeft) uitgezet". In een door het Britse ministerie van buitenlandse zaken uitgegeven verklaring werd gesteld dat ,,(Jeltsins) mandaat voor radicale economische en politieke hervormingen herhaaldelijk (was) gedwarsboomd door instituties met minder democratische geloofsbrieven" en werd er van uitgegaan dat Jeltsin het recht had ,,onder buitengewone omstandigheden buitrngewone maatregelen" te treffen. Op 21 september verklaarde de Franse minister van buitenlandse zaken Alain Juppé in een interview dat Jeltsins gezag ,,democratisch gelegitimeerd" was, terwijl de Duitse bondslransclicr Helmut Kohl op 22 september te kennen gaf dat ,,president Jeltsin onze onvoorwaardelijke steun hierin verdient" Kohl was blijkbaar gerustgesteld door Jeltsins belofte in december verkiezingen te zullen houden om uit de impasse te geraken.

Oekraïne was op 21 september bij monde van minister Anatolii Zlenko van buitenlandse zaken de eerste lidstaat van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS) die steun betuigde aan Jeltsin. Zlenko verklaarde dat .,deze beslissende stap mogelijk niet helemaal democratisch is, maar wel het enige alternatief".

Machtsstrijd rond sleutelministeries. Strijdkrachten steunen Jeltsin

Op 21 september trachtte Roetskoj verschillende sleutelministeries onder zijn gezag te plaatsen door de zittende ministers te ontslaan en hen te vervangen door politieke bondgenoten.

Wladislaw Atsjalow, een generaal buiten dienst die banden onderhield met het radicaal-nationalistische Front voor Nationale Redding (FNR), werd benoemd tot minister van defensie. Wiktor Barannikow, een gematigd politicus die op 27 juli door Jeltsin uit de ministerraad was verwijderd (zie pag. 755/1-'93), werd opnieuw aangesteld als minister van veiligheidsdienst. Onderminister van binnenlandse zaken Andrej Doenajew werd bevorderd tot de minister van dat departement.

Op 21 september eiste Chasboelatow dat ,,alle soldaten, politiefunctionarissen en werknemers van het ministerie van veiligheid misdadige bevelen van de president (Jeltsin)" in de wind zouden slaan.

Tijdens een wandeling door het centrum van Moskou met Jeltsin en minister Wiktor Jerin van binnenlandse zaken verklaarde minister van defensie Pawel Gratsjow op 22 september dat de legertop als één man achter de president stond. Generaal Michail Kolesnikow, de chef van de generale staf, verklaarde op 22 september alleen bevelen van Gratsjow en Jeltsin te zullen opvolgen.

Er deden geruchten de ronde dat Jeltsin met zijn recente bezoeken aan legerbases - waaronder het bezoek dat hij op 16 september in gezelschap van Jerin aflegde aan de nabij Moskou gestationeerde Dzerzjinski-elitetroepen van het ministerie van binnenlandse zaken - de strijdkrachten voor zijn standpunt trachtte te winnen.

De door de Opperste Sowjet tot minister van defensie benoemde Wladislaw Atsjalow richt zich up 23 september 1993 buiten het parlementsgebouw in Moskou tot pro-communistische aanhangers

Witte Huis door pro-Jeltsin-troepen van buitenwereldafgesloten. Voorbereidingen ter verdedigingvan het gebouw

Het Jeltsin-kamp nam een aantal maatregelen om de druk op te voeren op degenen die in het Witte Huis (de parlementszetel die officieel naar de naam ,,Huis der Sowjets" luisterde) verbleven. Op 22 september werden de telefoonverbindingen afgesneden. Twee dagen later werd de elektriciteit afgesloten, terwijl ook de aanvoer van water deels werd geblokkeerd. Krachtens een op 23 september uitgevaardigd decreet werden er echter ook compensatiemaatregelen voor de afgevaardigden in het vooruitzicht gesteld, en presidentieel woordvoerder Wjatsjeslaw Wolkow verklaarde dat 76 afgevaardigden nieuwe banen waren aangeboden.

Vanaf 21 september verschenen er demonstranten voor het Witte Huis, van wie er velen voorzien waren van lichte wapens die afkomstig waren uit een magazijn in het Witte Huis.

Volgens ooggetuigen was een groot deel van de paar honderd demonstranten van middelbare leeftijd of bejaard; volgens andere berichten ging het hier vooral om aanhangers van het Front voor Nationale Redding. Op 23 september werden een politieman en een omstander gedood, toen vermeende aanhangers van Atsjalow vergeefs trachtten het militaire hoofdkwartier van het GOS binnen te dringen, waarzich apparatuur bevond waarmee met legereenheden in de gehele voorinalige Sowjet-Unie gecommuniceerd kon worden. Daarop machtigde onderminister van defensie Konstantin Kobets zijn soldaten ,,gericht te schieten als zich nogmaals dergelijke aanvallen zouden voordoen".

Op 26 september vond een van de grootste demonstraties in Moskou plaats, toen ongeveer 10.000 mensen deelnamen aan een manifestatie die georganiseerd was door de pro-Jeltsin-beweging Democratisch Rusland.

Op 26 september waarschuwde Roetskoj in een toespraak tot enkele duizenden aanhangers die zich voor het Witte Huis verzameld hadden, dat ,,we tot de laatste kogel zullen doorvechten" en dat ,.er bloed zal vloeien". Op 26 september ve klaarde Chasboelatow dat zijn aanhangers bereid waren het Witte Huis ,,zonodig een jaar lang" te verdedigen.

Op 27 september werd het Witte Huis door circa 2.000 soldaten van de buitenwereld afgesloten.

In de nacht van 28 op 29 september werd een officier van de verkeerspolitie, luitenant-kolonel Wladimir Resjtoek. tijdens ongeregeldheden in Moskou onder een rijdende auto geduwd, waarna hij overleed. Op 29 september verklaarde generaal Albert Makasjow, een vooraanstaand lid van het Front voor Nationale Redding dat zich belast had met de verdediging van het Witte Huis. dat de aanhangers van het parlement over voldoende wapens beschikten om iedere aanval van het Jeltsin-kamp te weerstaan. Hoewel werd ontkend dat het Witte Huis zou worden bestorind, had de ministerraad op 29 september iedereen die zich op 4 oktober nog in het parleinentsgebouw zou ophouden. gewaarschuwd voor ,.ernstige gevolgen". Volgens een lezing van de Opperste Sou-jet waren er op 29 september 527 afgevaardigden in het Witte Huis aanwezig, maar een woordvoerder van de president verklaarde dat er nog hooguit 130 waren achtrrgebleven.

Jeltsin plaatst media onder zijn gezag

Op 21 september besloot de Opperste Sowjet de staatsmedia onder zijn controle te plaatsen. Roetskoj stond erop die dag onmiddellijk een televisietoespraak tot de natie te houden. De uitzendingen van het televisieprogramma ,,Parlementair Uur" werden echter vanaf 21 september gestaakt en uit berichten bleek dat de standpunten van de oppositie tot 23 september uit de televisiejournaals werden geweerd. Bovendien werd de publikatie van het parlementgezinde dagblad Rossijskaja *gazeta* met ingang van 23 september verboden.

Onderhandelingenin impasse

Op 23 september wees Chasboelatow ieder compromis met Jeltsin en zijn bondgenoten, die hij voor ,.beramers van een staatsgreep" uitmaakte. van de hand. Waleri Zorkin, de voorzitter van het Constitutionele Hof, bepleitte echter een ,,nul-optie"-plan. dat erin voorzag dat beide partijen alle sinds de ondertekening van het decreet ,,Overconstitutionele hervormingen" genomen beslissingen zouden terugdraaien. Krachtens dit plan, dat op 22 september voor het eerst geopperd was en op 23 september gesteund werd door het Constitutionele Hof tijdens overleg met Roetskoj en Jeltsin-inedewerker Michail Poltoranin, zou de Opperste Sowjet met beperkte bevoegdheden blijven functioneren tot er in december gelijktijdig parlements- en presidentsverkiezingen gehouden zouden worden; de ministerraad zou dan niet onder toezicht van de president, maar van het Constitutionele Hof zelf vallen.

Op 27 september verklaarde Jeltsin nadrukkelijk ,,niet tot dit compromis bereid te zijn", waarbij hij aantekende: ,,Gedeelde macht is zeer gevaarlijk tegenwoordig... Een machtsvacuüm is zelfs nog gevaarlijker. als beide machten bezig zijn met verkiezingen en geen tijd hebben om te werken".

Op 28 september trachtte het Hof het plan deels ten uitvoer te brengen door beide partijen te gelasten alle decreten die sinds de ondertekening van het 21 september-decreet uitgevaardigd waren. te herroepen

Russische regio's onderling verdeeld

Op 30 september merkte Chasboelatow op dat ,,de regio's nu een beslissende stem (zullen) hebben".

Op 21 september had Roetskoj de Russische regio s cn republieken opgeroepen het decreet

Op 15 september voerden president Boris Jeltsin (l.)en voormalig premier Jegor Gajdar (r.)in Moskou overleg over eennieuwe functie voor Gajdar.

,,Over constitutionele hervormingen" te verwerpen. Premier Wiktor Tsjernomyrdin. die toegaf dat hij zich zorgen had gemaakt over de reacties van de regio's en republieken. verklaarde tegenover het persbureau Itar-Tass dat uit telefoongesprekken met regionale leiders op 22 september gebleken was dat ,,iedereen vóór stabiliteit was en dat niemand de door de president genomen maatregelen veroordeelde". Op 25 september verklaarde Jeltsin echter tegenover verslaggevers van het televisiestation Ostankino dat ,,twee of drie regio's negatief gereageerd (hadden)", waaraan hij toevoegde dat ,.de leiders van deze regeringen van hun functie ontheven (zullen) worden". Een van degenen die zich kritisch ten aanzien van ,,Over constitutionele hervormingen" had uitgelaten, Joeri Lodkin, de gouverneur van dc regio Brjansk, zou op 26 september gearresteerd en gemolesteerd zijn.

De deelnemers aan een vergadering in Moskou van vertegenwoordigers uit 62 van de 89 Russische regio's en republieken eisten op 30 september de beëindiging van de blokkade van het Witte Huis. Zij dreigden ,,alle noodzakelijke economische en politieke pressiemiddelen aan te zullen wenden om de constitutionele orde te herstellen", waarmee zij volgens waarnemers doelden op de weigering belastinggelden af te dragen en op een stopzetting van de export van olie en gas.

De deelnemers aan de vergadering besloten de door Jeltsin voorgestelde eerste kamer van een Federale Assemblée overbodig te maken door een Federatieraad op te richten. Sergej Sjachraj, de vice-premier en voorzitter van de staatscommissie voor het nationaliteitenbeleid die bij deze vergadering aanwezig was, liet na afloop weten dat de hier verkondigde standpunten .,nietrepresentatief" waren.

Herbenoeming Gajdar. Benoeming van Goloesjko tot minister van veiligheid bij decreet bevestigd. Aftreden Glazjew

Op 16 september werd de radicale voormalige premier Jegor Gajdar benoemd tot eerste vice-premier en minister van economische zaken. Hij waarschuwde dat als de inflatie beteugeld wilde worden, er ,,harde besluiten op het gebied van de staatsuitgaven" genomen dienden te worden.

Gajdar was de opvolger van de gematigde Oleg Lobow, die tot secretaris van de Veiligheidsraad werd benoemd. Het op 3 september door Lobow gehouden pleidooi voor ingrijpende wijzigingen van het privatiseringsprogramma was bekritiseerd door Anatoli Tsjoebajs. de voor privatisering verantwoordelijke vicepremier, die op 13 september had gezegd dat de voorstellen van Lobow ,,door niemand serieus kunnen worden genomen".

Op 20 september werd de benoeming van Nikolaj Goloesjko tot de voor de veiligheidsdienst verantwoordelijke minister bij decreet bevestigd. Goloesjko had een lange staat van dienst binnen het Staatsveiligheidscomité (KGB).

Op 22 september trad minister Sergej Glazjew van buitenlandse economische betrekkingen af. Hij protesteerde daarmee tegen de ,,ongrondwettigheid" van Jeltsins decreet „Over constitutionele hervormingen".

Tegen Roetskoj en Sjoemejko ingediende aanklachten in verband met corruptie ingetrokken. Andere strafzaken

Gennadi Ponomarew, de Moskouse openbare aanklager die belast was met het onderzoek naar de tegen Roetskoj ingediende aanklacht in verband met corruptie, verklaarde op 19 september dat er onvoldoende bewiismateriaal was om de rechtsvervolging voort te zetten. Op 21 september werd gemeld dat ook de eerste vice-premier Wladimir Sjoemejko van blaam gezuiverd was.

Jeltsin had Roetskoj op 1 september bij decreet geschorst, hetgeen voor Chasboelatow aanleiding vormde om eerstgenoemde te beschuldigen van ,,schokkend verraad aan de grondwet". Op 3 september had de Opperste Sowjet besloten de scho sing van Roetskoj ongedaan te maken. Ook Sjoemejko was op 1 september geschorst.

Op 6 september verklaarde Ponomarew dat er geen bewijzen waren voor de in augustus door Andrej Makarow, een lid van de interdepartementale misdaadcommissie van de Veiligheidsraad, geuite beschuldiging dat de Russische procureur-generaal Walentin Stepankow een moord tegen hem had beraamd (zie pag. 755/2-'93).

Op 16 september werd Poltoranin na een onderzoek naar de verkoop van een door de staat beheerd huis in Berlijn beschuldigd van het te buiten gaan van zijn bevoegdheden en van valsheid in geschrifte.

Onderdrukking van opstand in Moskou

Op 3-4 oktober kwam het in Moskou tot een gewapend treffen tussen troepen die trouw bleven aan president Boris Jeltsin en opstandelingen die protesteerden tegen diens schorsing van het parlement op 21 september (zie boven). De leiders van de opstandelingen gaven zich op 4 oktober aan het begin van de avond over, en verlieten het brandende parlementsgebouw, het ,,Witte Huis". Die dag waren er vanaf zeven uur 's ochtends tot twaalf uur onder meer met tanks steeds fellere aanvallen uitgevoerd tegen de opstandelingen. Om twaalf uur hadden Jeltsins troepen de eerste vier verdiepingen van het gebouw veroverd. 's Middags werd nog doorgevochten.

De oppositieleiders werden opgesloten in de zwaar bewaakte Lefortowo-gevangenis in Moskou. Op 15 oktober werden Aleksandr Roetskoj (die op 3 oktober per decreet door Jeltsin was ontheven van zijn functie als vice-president) en de voorzitter van de Opperste Sowjet Roeslan Chasboelatow in staat van beschuldiging gesteld wegens ,,het organiseren van een massale ordeverstoring"; hiervoor zouden zij tot maximaal 15 jaar gevangenisstraf veroordeeld kunnen worden. Tegen Wiktor Barannikow, Andrej Doenajew en Wladislaw Atsjalow (die op

Tanks van het Russische leger schieten op het parlementsgebouw in Moskou op 4 oktober 1993

21 september door de Opperste Sowjet waren benoemd tot respectievelijk minister van veiligheidsdienst, minister van binnenlandse zaken en minister van defensie) werd dezelfde aanklacht ingediend. Tot de andere oppositieleiders die in staat van beschuldiging werden gesteld, behoorden generaal Albert Makasjow en Wiktor Anpilow van het radicale nationalistische Front voor Nationale Redding (FNR).

Op 6 oktober meldde de Independent dat op 4-5 oktober 1.452 mensen waren gearresteerd in de nabijheid van het Witte Huis. Op 7 oktober verklaarde minister van binnenlandse zaken generaal Wiktor Jerin dat nog slechts 200 van hen in hechtenis verbleven. Boris Kagarlitski, een schrijver die lid was van de Moskouse gemeenteraad, beweerde dat tal van arrestanten waren geslagen om hen bekentenissen af te dwingen. Op 29 oktober meldde persbureau Itar-Tass dat Roetskoj in het gevangenisziekenhuis was opgenomen, omdat zijn bloeddruk te hoog was.

Op 20 oktober meldde het ministerie van volksgezondheid dat er in totaal 145 mensen om het leven waren gekomen en dat 240 anderen nog steeds ,,behandeld werden". Sommige slachtoffers waren gevallen onder de honderden burgers die de gevechten vanaf de nabijgelegen Kalinin-brug hadden gadegeslagen. Op 5 oktober meldde het persbureau *Interfax* dat in de nacht van 4-5 oktober naar schatting 24 sluipschutters maren gedood, gevangengenomen of ontwapend na gevechten in het centrum van Moskou.

In de nacht van 3 oktober vielen voor het eerst meerdere slachtoffers, toen naar schatting 300 opstandelingen met granaten, lichte wapens en pantservoertuigen vergeefs trachtten het gebouw van de staatstelevisie met geweld te veroveren. Zij vormden de voorhoede van een veel grotere massa demonstranten. die volgens de *Financial* Times van 4 oktober 40.000 mensen telde. Veel demonstranten waren aanhangers van het FNR (Roetskoj noemde hen op 3 oktober ,,patriotten") en werden aangevoerd door Makasjow, en begeleid door FNR-leider Ilja Konstantinow en door Barannikow Bij hevige vuurgevechten tussen deze opstandelingen en soldaten van het ministerie van binnenlandse zaken bij het televisiestation *Ostankino* vielen ten minste 62 doden en 400 gewonden De uitzendingen werden enkele uren gestaakt (hoewel een tweede staatstelevisiestation vanaf een geheime locatie bleef uitzenden) maar om twaalf uur s nachts hervat

Begin van de opstand op 3 oktober

In de namiddag van 3 oktober was er een einde gekomen aan een gespannen 13 dagen durende gewapende vrede tussen aanhangers van de oppositie en Jeltsin-getrouwen.

In het centrum van Moskou vonden herhaaldelijkbotsingenplaats tussenzo'n 7.000 a 10.000 demonstranten. van wie sommigen over vuurwapens beschikten. en leden van de oproerpolitie. Omstreeks vier uur 's middags hadden zij het kordon doorbroken dat de oproerpolitie rond het parlementsgebouw had gelegd en verzainelden zij zich om naar redevoeringen van oppositieleiders te luisteren. Opstandelingen bezetten ook het gebouw waarin het kantoor van de burgemeester van Moskou, Joeri Loezjkowv,gehuisvest was. De meeste soldaten van het ministe ie van binnenlandse zaken in dat gebouw moesten vluchten, omdat ze beschoten werden. Ongeveer 200 van hen liepen over naar het kamp van de oppositie.

Voormalig parlementsvoorzitter Roeslan Chasboelatow (l.)en voormalig vice-president Aleksandr Roetskoj worden na hun arrestatie op 4 oktober uit het parlementsgebouw geleid.

Op 4 oktober meldde de *Financial* Times dat Roetskoj de menigte buiten het parlementsgebouw had verteld: ,,Jullie moeten groepen vormen voor het Witte Huis. Je krijgt wapens uitgereikt: we zullen het kantoor van de burgemeester en vervolgens de televisiezender *Ostankino* innemen". Op 4 oktober; kort voor zijn overgave, ontkende Roetskoj in een interview met een correspondent van de Italiaanse krant La Repubblica echter dergelijke orders gegeven te hebben. Hij verklaarde dat de bestorming van het televisiestation Ostankino ,.spontaan" had plaatsgevonden. Op 3 oktober had *Interfax* gemeld dat Roetskoj de demonstranten had opgeroepen geweld te vermijden en dat hij had aangedrongen op ,,orde en kalmte". Volgens *Itar*-Tass had Chasboelatow daarentegen, toen Jeltsin er niet in slaagde de orde in de straten van Moskou te herstellen, op 3 oktober 's avonds verklaard dat ,,we vandaag het Kremlin moeten innemen".

Vredesonderhandelingen mislukt

Op 3 oktober waarschuwde Jeltsin 's avonds dat ,,de gewapende fascistische opstand neergeslagen (zal) worden" en dat ,,de krachten die uit zijn op een burgeroorlog (zullen) falen". Op 4 oktober meldde het Amerikaanse persbureau CNN dat Roetskoj om overleg had verzocht, maar dat een regeringswoordvoerder een onvoorwaardelijke overgave van de opstandelingen had geëist.

Eerdere pogingen om de crisis op een vreedzame manier op te lossen waren mislukt, toen een in de nacht van 30 september-1 oktober bereikt akkoord op 1 oktober door het Congres van Volksafgevaardigden was verworpen. Het akkoord was in het Moskouse Danilom-klooster onder bemiddeling van patriarch Aleksi II tot stand gebracht door Loezjkow, de presidentiële stafchef Sergej Filatow en eerste vice-premier Oleg Soskowets namens de autoriteiten, en door de afgevaardigden Wenjamin Sokolow en Ramazan Abdoelatipow namens het parlement, en zou de parlementariërs in het Witte Huis weer de beschikking hebben gegeven over elektriciteit en een beperkt aantal telefoonlijnen in ruil voor het inleveren van het merendeel van de wapens die zich in het parlementsgebouw bevonden. Er werd gemeld dat de besprekingen in het klooster nog tot 3 oktober werden voortgezet, maar intussen bleef het Congres van Volksafgevaardigden, naast de opheffing van de blokkade van het Witte Huis. het aftreden van Jeltsin en de ,,sleutelministers" eisen. Dezen zouden vervangen moeten worden door politici die door het Congres waren voorgesteld.

Reacties op de crisis in Rusland

In een toespraak tot ,,het Russische volk" riep eerste vice-premier en minister van economische zaken Jegor Gajdar de Moskovieten op 3 oktober 's avonds op te komen demonstreren tegen de opstandelingen om te voorkomen dat er een ,,bloedig bruin gordijn" van fascisme over het land zou vallen. Er kwamen echter slechts sporadische meldingen binnen over demonstraties ten gunste van het Jeltsin-kamp of het parlement.

Op 4 oktober voerde het instituut voor opiniepeilingen 's avonds een telefonische enquete uit waarbij de volgende vraag werd gesteld: ,,Wiesteunt u: president Jeltsin of de Opperste Sowjet?" 72 procent van de ondervraagden koos voor het eerste alternatief en 6 procent voor het laatste. Bij een op 7 oktober in Moskou uitgevoerd telefonisch onderzoek bleek dat 40 procent van de ondervraagden Roetskoj, Chasboelatow en hun volgelingen verantwoordelijk stelde voor het geweld. terwijl eenzelfde percentage van mening was dat ,,ze allemaal schuldig zijn".

Op 4 oktober veroordeelde het uitvoerend comité van de Federatie van Onafhankelijke Vakbonden .,de misdadige acties van de gewapende extremisten die in Moskou tot bloedige botsingen hebben geleid" en riep zijn leden op kalm te blijven. Op 11 oktober zag Igor Klotsjkow, de leider van de Federatie, zich echter gedwongen af te treden, nadat hij ervan beschuldigd was de opstandelingen gesteund te hebben (zie boven).

Buitenlandse reacties

De westerse landen schaarden zich onmiddellijk achter Jeltsins beslissing om op 3 oktober geweld te gebruiken legen de opstandelingen.

De Amerikaanse president Bill Clinton zei dat ,,het duidelijk is dat de gewelddadigheden moeten worden toegeschreven aan het kamp van Roetskoj en Chasboelatow" en dat .,Jeltsin zich tot het uiterste heeft moeten inspannen om het gebruik van geweld te vermijden". De Britse premier John Major verklaarde dat Jeltsin ,,onvoorwaardelijk kan rekenen op onze volledige steun".

In een op 4 oktober door zes GOS-lidstaten, waaronder Oekraïne, uitgegeven verklaring heette het dat ,,er bloed is vergoten in Moskou en dat degenen die daaraan schuldig zijn (de oppositionele opstandelingen) zich hiermee buiten de wet hebben geplaatst".

Op 21 oktober verklaarde de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher dat zijn bezoek aan Rusland op 21-23 oktober bedoeld was ,,omopnieuw steun te betuigen aan de democratische beweging in Rusland, aan de markthervormingen en aan president Jeltsin".

Rol van de strijdkrachten tijdens de opstand

Op 8 oktober verklaarde minister van defensie Pawel Gratsjow dat de leger-

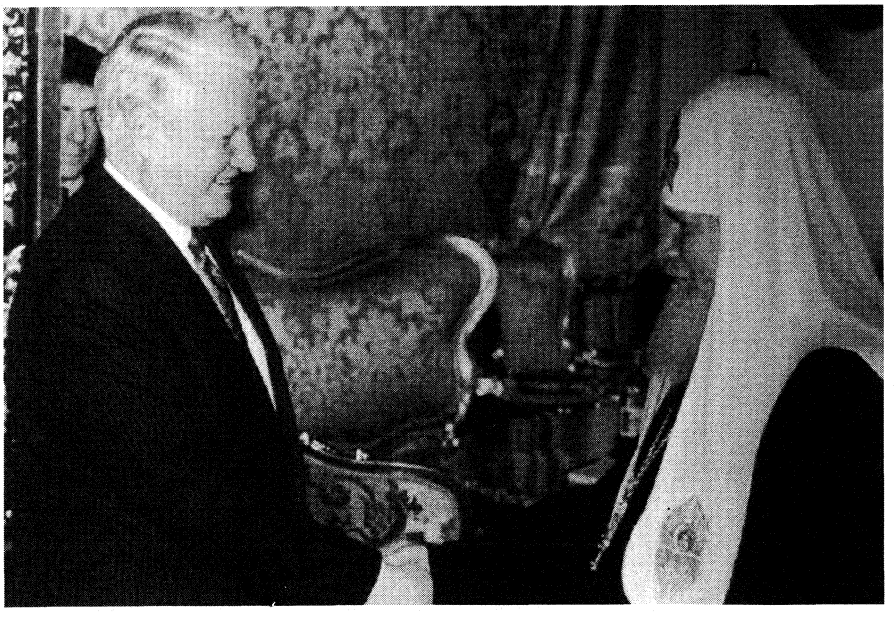

President Boris Jeltsin en patriarch Aleksi II schudden elkaar op 30 september 1993 de hand aan het begin van hun overleg over de politieke crisis.

top tot de slotsom was gekomen dat er resoluut tegen de opstandelingen moest worden opgetreden, omdat zij de gewelddadigheden bij het televisiestation Ostankino hadden uitgelokt, Voorts gaf Gratsjow te kennen dat het besluit van de Opperste Sowjet om Atsjalow tot minister van defensie te benoemen, hem .,vernederden beledigd" had.

Generaal Dmitri Wolkogonow, een hoge militaire adviseur van Jeltsin, verklaarde op 18 oktober echter dat Jeltsin .,behoorlijk had moeten soebatten" op het ministerie van defensie voordat Gratsjow ermee had ingestemd actie tegen de opstandelingen te ondernemen. Wolkogonow suggereerde dat ,,sommige staatsinstituties" wellicht zouden zijn overgelopen ,,als de opstandelingen... (op 3 oktober) nog meer gebouwen veroverd zouden hebben". Hij beweerde ook dat het voor de veiligheidsdienst verantwoordelijke ministerie had geaarzeld om tegen de rebellen op te treden. (In een op 1 oktober door dit ministerie uitgegeven verklaring werd gesteld dat het personeel van de veiligheidsdienst niet ,,in de politieke confrontatie meegesleurd moet worden". Op 14 oktober liet het ministerie echter weten dat het trouw was gebleven aan Jeltsin en dat agenten in het Witte Huis de president vertrouwelijke informatie waren blijven toespelen.)

Uit de gevarieerde samenstelling en de relatief beperkte omvang van de troepenmacht die werd ingezet om het Witte Huis te bestormen, bleek eveneens dat de strijdkrachten de aanval op de opstandelingen niet onverdeeld steunden. Op 6 oktober verklaarde Gratsjow dat er voor de bestorming een 1.300 man tellende troepenmacht naar Moskou was ontboden die onder meer bestond uit soldaten van de Dzerzjinski-divisie en paratroepers van verschillende eenheden. Waarnemers merkten op dat veel van de betrokken eenheden niet onder direct gezag stonden van het ministerie van defensie, maar hun orders ontvingen van het ministerie van binnenlandse zaken, het voor de veiligheidsdienst verantwoordelijke ministerie of de president zelf.

Geen bij de aanval betrokken eenheden was overgelopen naar de rebellen.

Tekenen van aanscherping van het buitenlands beleid als ..beloning" voor strijdkrachten

Op 8 oktober verklaarde de Russische minister van buitenlandse zaken Andrej Kozyrew dat Rusland zou moeten blijven vasthouden aan de ,,geopolitieke posities waarvan de verovering eeuwen in beslag had genomen".

Op 30 september had Kozyrew beweerd dat Rusland een speciale verantwoordelijkheid had om te intervenieren in voormalige Sowjet-staten ter bescherming van de mensenrechten van nationale minderheden ,met name die van nationale minderheden" (die vaak bestonden uit etnische Russen)

Op 6 oktober meldde *Itar-Tass* dat Rusland aandrong op versoepeling van beperkingen die in het kader van het in november 1990 ondertekende Verdrag inzake Conventionele Strijdkrachten in Europa (CFE, zie pag. 141/3 e.v.-'91) golden voor de sterkte van de Russische strijdkrachten in het militaire district Noord-Kaukasus. Het gerucht deed de ronde dat Rusland dit verdrag eenzijdig zou opzeggen als dit verzoek niet zou morden ingewilligd.

Op 22 oktober beloofde onderminister van financiën Aleksandr Potsjinok fondsen te zullen aanboren om de strijdkrachten ,,fatsoenlijke arbeidsvoorwaarden" te kunnen bieden. Daarnaast benadrukte hij echter dat de uitgaven voor defensie en de omvang van de strijdkrachten in de toekomst zouden moeten worden teruggebracht.

,,Verwarring" over Jeltsins reactie op opstand

In een op 8 oktober door *Moskowski* Komsomolets gepubliceerd interview verklaarde Gratsjow dat Jeltsin .,zelfverzekerd de leiding (had genomen)", toen het nieuws over de opstand het Kremlin, de zetel van de uitvoerende macht, bereikte. Dit was in tegenspraak met de verklaring die Sergej Parchomenko, een correspondent van het liberale dagblad *Segodnja* die op dat moment in het Kremlin aanwezig was geweest. op 7 oktober tijdens een persconferentie aflegde.

Volgens Parchomenko, wiens verhaal over de gebeurtenissen naar zijn eigen zeggen gecensureerd was. werden presidentiële en regeringsfunctionarissen door .,paniek" overvallen toen hen het nieuws over de aanval op het kantoor van de burgemeester bereikte. Jeltsin zou ,.verlamd" hebben gereageerd op dc crisis cn een .,niet al te heldere indruk" hebben gemaakt (volgens latere berichten was Jeltsin op dat moment ziek). Hij zou zijn kalmte pas weer hebben hervonden nadat Michail Poltoranin, het hoofd van de federale informatiedienst. en Gennadi Boerboelis, vanouds een bondgenoot van Jeltsin, hun opwachting hadden gemaakt. Boerborlis zou ,,Jeltsins plaats (hebben ingenomen)" en ..iedereen instructies (hebben gegeven)".

Noodtoestand in Moskou

De noodtoestand in Moskou, door Jeltsin op 3 oktober per decreet uitgevaardigd, bleef van kracht tot de ochtenduren van 18 oktober.

Krachtens tic noodtoestand waren bijeenkomsten en demonstraties verboden, terwijl er bovendien een avondklok n-er . .ingesteld. Op de naleving van deze maatregelen werd toegezien door 17.000 soldaten die naar Moskou waren ontboden (demeesten van hen waren op 19 oktober vertrokken). Waarnemend minister van binnenlandse zaken Aleksandr Koelikow, die op 4 oktober benoemd was tot. commandant van de troepen die toezicht mocsten houden op de naleving van de noodtoestand, verklaarde op 19 oktober dat in de periode waarin dc noodtoestand van kracht was, het criminaliteitscijfer met 26.6 procent was gezakt. De *Independent* van 19 oktober meldde dat de ordehandhavers in Moskou in deze periode 90.000 mensen gearresteerd hadden.

Uit een op 17 oktober in *Izwestija* gepubliceerde opiniepeiling bleek dat 75 procent van de Moskovieten achter de afkondiging van de noodtoestand stond en voor de verlenging ervan was. Burgerrechtengroeperingen tekenden echter protest aan, omdat de politie volgens hen haar tijdelijke volmachten had aangegrepen om niet-Russen, met name Kaukasische handelaren en vluchtelingen uit Cent aal-Azië, te koeioneren. Op 17 oktober ontkende Koelikow dat de acties van het leger een raciaal karakter hadden gehad. Hij verklaarde dat .,iedereen gelijk is voor de wet" en dat ,,mijnmensen gestraft worden.... als ze hun boekje te buiten gaan". Het ministerie van binnenlandse zaken gaf toe dat 9.779 mensen uit Moskou waren verdreven, omdat ze niet als inwoners van de stad geregistreerd stonden.

Beperking van regionale macht. Verdere binnenlandse ontwikkelingen

Na de opstand kondigde Jeltsin een aantal maatregelen aan die erop gericht waren de politieke macht van centrale instituties te herstellen. Hun macht was door de aanhoudende machtsstrijd in Moskou verzwakt, waardoor regionale en republikeinse organen steeds meer invloed hadden gekregen.

Veel regionale en republikeinse leiders die gehoopt hadden op een benoeming binnen de Federatieraad (de eerste kamer van de Federale Assemblée, het nieuwe parlement) maren teleurgesteld door een op 11 oktober uitgevaardigd decreet, dat bepaalde dat de Federatieraad zou worden sainengesteld uit afgevaardigden (twee uit elk van Ruslands 89 regio's en republieken) die zouden worden gekozen bij nationale verkiezingen op 12 december.

Krachtens een decreet van 9 oktober moesten de sowjets van rcgio's en districten hun macht overdragen aan regionale gouverneurs die door

Jeltsin waren aangesteld. Het decreet deed bovendien de ,,aanbeveling" dat de regionale raden zichzelf zouden ontbinden. In een op 22 oktober uitgevaardigd decreet werden verkiezingen aangekondigd voor hervormde regionale en lokale raden; deze zouden uiterlijk in maart 1994 moeten morden gehouden. De raden zouden hooguit 50 afgevaardigden mogen tellen; zij zouden zelf wetten mogen bekrachtigen. maar hun wetgeving zou ondergeschikt zijn aan de federale wet en onderworpen zijn aan het veto van regionale gouverneurs.

Daarnaast verklaarde Sergej Filatow, de chef van de presidentiële staf, op 22 oktober dat de afgevaardigden van de Constitutionele Conferentie alle verwijzingen naar republikeinse ,.soevereiniteit" in het grondwetsontwerp hadden geschrapt. Mintimer Sjajmijew, de president van Tatarstan, tekende hiertegen protest aan, omdat ,,het hier niet zal gaan om een Russische Federatie, maar om een Russisch rijk en een Russische monarchie".

De Financial Times van 28 oktober meldde dat Jeltsin alle regio's en republieken gelast had onmiddellijk alle belastingen te betalen die zij nog schuldig waren aan de centrale regering. Als zij dat niet zouden doen, dreigde hij per 1 november alle vanuit Moskou te verstrekken kredieten en leveranties te zullen opschorten.

Aankondiging van referendum over grondwet

Op 16 oktober meldde Itar-Tass dat Jeltsin per decreet een referendum had uitgeschreven over de aanvaarding van het in november te publiceren grondwetsontwerp. Dit referendum zou gehouden worden op 12 december, de dag van de parlementsverkiezingen.

Controverse over controle over media

Op 4 oktober legde het ministerie van pers en voorlichting de publikatie van verschillende oppositionele kranten stil. Het ging hier onder meer om de linkse bladen Prawda en Sowjetskaja *Rossija,* het nationalistische blad Den, en het gematigde blad Rabotsjija Tri*boena.* Op 1 november rolde Prawda weer van de persen, maar dat gebeurde pas nadat de hoofdredacteur van het blad was afgetreden.

De perscensuur had tot gevolg dat verschillende kranten op 5 oktober kolommen blanco lieten op plekken waar de censor artikelen geschrapt had. Op 6 oktober werd de maatregel ingetrokken. De op 5 oktober tot waarnemend minister van pers en voorlichting benoemde eerste vice-premier Wladimir Sjoemejko riep de kranten niettemin op ,,zelfcensuur" toe tepassen.

Op 25 oktober maakte Poltoranin bekend dat Jeltsin de procureur-generaal opdracht had gegeven een onderzoek in te stellen naar de ,,onrrchtmatigheid" van hrt publikatieverbod dat sommige kranten was opgelegd. Poltoranin verklaarde dat zowel hijzelf als Jeltsin tegen de censuurmaatregel waren die door premier Wiktor Tsjernomyrdin was opgesteld, en dat behoudens fascistische bladen alle k anten toestemming zouden krijgen weer te verschijnen. Op 25 oktober wierp Sjoemejko tegen dat er helemaal geen censuur was afgekondigd. Hij beschuldigde Poltoranin ervan te proberen een wig te drijven tussen Jeltsin en de regering.

Ten aanzien van de radio- en televisieuitzendingen verzette Poltoranin zich op 28 oktober tegen plannen oin dagelijks een uur uit te trekken voor een regeringsprogramma en tegen het verbod op verscheidene controversiële uolitieke programma's. Gedurende de confrontatie tussen president en parlement hadden de opstandelingen zich gestoord aan de vermeende vooringenomenheid van het televisiestation *Ostankino,* dat op 22 september een steunbetuiging aan het adres van Jeltsin had uitgezonden.

Krachtens een op 29 oktober uitgevaardigd presidentieel decreet werd een Hof van Voorlichting opgericht om ,,de massamedia te beschermen tegen onwettige inmenging in hun activiteiten gedurende de verkiezingscampagne". Het Hof zou de pers ,,onafhankelijkheid" garanderen en aan de verkiezingen deelnemende kandidaten zonder onderscheid toegang verlenen tot de media, maar partijen en allianties moesten betalenvoor zendtijd.

Op 20 oktober kende de regering haar persecretaris, de voormalige journalist Walentin Sergejew, de rang van minister toe. zodat hij kon optreden als gevolmachtigde van Tsjernomyrdin.

Status van politieke partijen

Op 4-8 oktober werden verscheidene politieke partijen tijdelijk verboden, omdat zij een rol bij de opstand zouden hebben gespeeld. De Russische Communistische Arbeiderspartij behoorde tot de partijen die verboden bleven, terwijl verscheidene andere partijen op 20 oktober opnieuw gelegaliseerd werden, zoals het FNR, de Unie van Officieren, de Communistische Jeugdorganisatie, evenals de Communistische Partij van de Russische Federatie en Roetskojs Volkspartij voor een Vrij Rusland. De laatste twee partijen kregen toestemming om mee te doen aan de parlementsverkiezingen.

Er werd bekend gemaakt dat in totaal tien verkiezingsallianties en zeven partijen voornemens waren deel te nemen aan de parlementsverkiezingen Op 12 december.

Constitutioneel Hof geschorst. Procureur-generaal ontslagen. Herinvoering juryrechtspraak

Op 7 oktober schorste Jeltsin het Constitutionele Hof per decreet, omdat dat naar zijn zeggen ,,het land door zijn overhaaste handelingen en beslissingen op de rand van de burgeroorlog heeft gebracht".

Nikolaj Witroek, die na het aftreden van Waleri Zorkin op 6 oktober tot waarnemend voorzitter van het Hof was benoemd, gaf op 13 oktober te kennen dat er na de december-verkiezingrn opnieuw een gereorganiseerd Hof moest worden geinstalleerd.

Op 5 oktober werd procureur-generaal Walentin Stepankow ontslagen.

Zijn opvolger, Aleksi Kazannikow. een bondgenoot van Jeltsin en een deskundige op het gebied van milieuwetgeving, was naar verluidt niet erg thuis in het strafrecht. Op 22 oktober meldde Itar-Tass dat Kazannikow alle aanklachten tegen Poltoranin (zie boven) wegens gebrek aan bewijs had ingetrokken.

Op 27 oktober herintroduceerde Jeltsin per decreet de in 1917 afgeschafte juryrechtspraak.

Legalisering van de verkoop van land

Op 27 oktober werd de vrije aan- en verkoop van land bij presidentieel decreet gelegaliseerd, waardoor het door het Russische Congres van Volksafgevaardigden ingevoerde verbod op dergelijke transacties werd teruggedraaid.

Op 27 oktober verklaarde minister van landbouw Wiktor Chlystoen tegenover *Itar-Tass* dat potentiële kopers blijk zouden moeten geven van ,,een opleiding aan een landbouwschool en enige landbouwen~aring"en dat ,,onnuttig" gebruik van land ertoe zou kunnen leiden dat die percelen opnieuw in staatshanden zouden komen. Buitenlanders zouden geen land mogen kopen, maar onder bepaalde voorwaarden zouden zij wel pachtrecht krijgen. Op 1 november meldde de Financial Times echter dat het decreet buitenlanders in staat zou stellen land te kopen via joint ventures met Russische ondernemers.

Staatssubsidies op brood afgeschaft

Op 15 oktober werden de graansubsidies van staatswege in de meeste Russische steden afgeschaft.

Een officiële woordvoerder verklaarde dat de prijs van een brood naar verwachting van 137 tot circa 250 roebel zou stijgen. Een tegelijkertijd afgekondigd pakket van uitkeringen zou de gevolgen van deze hervorming voor de armen moeten verzachten. In Moskou zou de broodprijs naar verwachting eind oktober worden vrijgelaten.

Herschikking van schuld aan Verenigde Staten

Op 30 septeinber onde tekenden vicepremier Aleksandr Sjochin en de Amerikaanse minister van financiën Lloyd Bentsen een akkoord over een herschikking van de Russische schuld aan de Verenigde Stalen Het akkoord voorzag in de terugbetaling van $ 400 mln voor eind 1993 terwijl de resterende $ 1 I mrd over een periode van tien jaar zou worden afgelost

Publikatie van ontwerpgrondwet

Op 9 november werd het lang verwachte ontwerp voor de nieuwe Russische grondwet gepubliceerd. dat tegelijkertijd met de parlementsverkiezingen op 12 december aan de bevolking zou worden voorgelegd in een nationaal referendum

Presidentiële bevoegdheden. De ontwerpgrondwet voorzag in aan aanzienlijke verruiming van de macht van de president. die staatshoofd zou zijn en opperbevelhebber van de strijdkrachten De president zou verantwoordelijk zijn voor het politieke en economische beleid van de regering. dat hij in een jaarlijkse rede zou bekendmaken: hij zou de premier kiezen en benocmcn cn kon bezwaren van de Federale Assemblée (het nieuwe parlement) naast zich neer leggen: en hij zou de Veiligheidsraad benoemen en voorzitten. De president kon decreten uitvaardigen en een veto uitspreken over wetgeving van het parlement.

De president zou verder de president van de Centrale Bank. de procureur-generaal en de belangrijkste functionarissen van de rechterlijke macht mogen voordragen. De benoemingen moesten worden goedgekeurd door de voorzitter van een van de twee kamers van de Federale Assemblée (de Federatieraad en de Staatsdoeina), maar het parlement zou er verder geen controle op kunnen uitoefenen.

Rol van parlement. De niacht van de Federale Assemblée ten opzichte van de uitvoerende organen zou aanzienlijk verminderen. De Federale Assemblée zou zich niet eens mogen buigen over presidentiële decreten. laat staan deze betwisten. Om de president af te zetten was de goedkeuring van beide kamers nodig en bovendien moesten het Hooggerechtshof en het Constitutionele Hof daarmee instemmen.

De Federale Assemblée zou de regering niet kunnen wegsturen zonder instemming van de president. Indien de Assemblée een motie van wantrouwen tegen de regering zou aannemen. kon de president binnen drie maanden de Assemblee ontbinden en nieuwe verkiezingen uitschrijven.

Krachtens de ontwerpgrondwet konden leden van dc regering ook zitting hebben in de Assemblée. waardoor hun invloed vergroot werd.

De eerste termijn van de Assemblee zou beperkt worden tot twee laar en zou dus aflopen voordat president Boris Jeltsin te maken kreeg met nieuwe verkiezingen (zie her-eden voor zijn besluit het plan voor vervroegde presidentsverkiezingen terug te draaien).

Beknotting macht van regio's. Alle 89 regio's en republieken van Rusland zouden geiijke rechten krijgen en zouden onderworpen zijn aan de federale autoriteiten. Bepalingen uit eerdere grondwetsontwerpen, zoals soevereiniteit der republieken en het recht op afscheiding van de Federatie, waren geschrapt in de uiteindelijke versie, een wijziging die was goedgekeurd op een bijeenkomst van de leiders van de regio's en republieken op 3-4 november.

(Met een decreet. dat de eenzijdig uitgeroepen Republiek Oeral afschafte, maakte Jeltsin op 9 november duidelijk vastbesloten te zijn de macht in Rusland te centraliseren.)

Andere bepalingen. In een ander deel van de ontwerpgrondwet was de vrijheid van denken (er zou geen staatsgeloof of -ideologie zijn). van beweging en van vergadering vastgelegd. Er zou een ombudsman voor de mensenrechten komen. hoewel de wettelijke status van een dergelijke functie niet werd gespecificeerd. Andere delen van het ontwerp hadden betrekking op de bescherming van de sociale zekerheid, pensioenen, gratis gezondheidszorg en ..betaalbare" huisvesting. Ook was er ,.het recht op werk en bescherming tegen werkloosheid" in opgenomen.

Reacties op ontwerpgrondwet

In een televisietoespraak op 9 november noemde Jeltsin de ontwerpgrondwet een ,,barrière tegen tweespalt", een verwijzing naar de langdurige patstelling in het Russische parlement die culmineerde in de rebellie in Moskou op 3-4 oktober (zie boven). Hij zei dat Rusland ,,kordate wettelijke orde" nodig had.

Er was felle kritiek op het grondwetsontwerp van oppositiegroepen. waa onder de nationalistische radicaal-rechtse Russische Nationale Volksunie van Sergej Baboerin. Deze partij noemde het ontwerp op 11 november de ,.grondwet van een welhaast absolute monarchie" en de leider van de Coinmunistische Partij, Gennadi Zjoeganow. noemde het ontwerp .,dictatoriaal" (zie beneden voor conflict naar aanleiding van kritiek op ontwerp tijdens verkiezingsuitzendingen).

Jeltsins kritiek op de regering

In een toespraak tot leden van de regering uitte Jeltsin op 2 november scherpe kritiek op de regering, waarbij hij haar ervan beschuldigde de behoeften van de armen te verwaarlozen en erop aandrong de hervormingen te versnellen. Hij zei dat veel mensen die hadden meegedaan aan het geweld in Moskou in oktober ,,wanhopig" waren geweest en niet alleen ,.bandieten en misdadigers". Hij beschuldigde er sommige ministers van decreten uit te vaardigen die ,,tegen het concept van hervorming (ingaan) of zelfs (neigen) naar een autoritair systeem"

Op 1 november had minister Boris Fjodorow van financien ook kritiek geuit op het economische beleid van de regering. Hij beweerde dat er ,,pogingen (waren gedaan) om belangrijke beslissingen uit te stelicn" en zei dat de ministers zich hadden laten afleiden door de naderende parlementsverkiezingen.

Vervroegde presidentsverkiezingen geannuleerd

Op 6 november leek Jeltsin zijn plannen om in juni 1994 vervroegde presidentsverkiezingen te houden, twee jaar voor het einde van zijn ambtsterinijn. terug te draaien. Een bepaling in het grondwetsontwerp onderstreepte dat Jeltsin wettelijk zijn ambtstermijn volledig mocht uitdienen.

Op 7 november zei de Amerikaanse president Bill Clinton dat de Verenigde Staten Jeltsin moesten blijven steunen ondanks deze beslissing. De Duitse kanselier Helmut Kohl, die op 22 november een ontmoeting had met Jeltsin in Moskou. meende: ,,Ik vertrouw Boris Jeltsin en heb alle hoop dat hij en zijn collega's een stevige en sterke democratie zullen opbouwen."

Jeltsins beslissing werd op 7 november gesteund door premier Wiktor Tsjernomyrdin en eerste vice-premier Jegor Gajdar. Op 1% november berichtte de *Guardian* echter dat de vice-premiers Sergej Sjachraj en Aleksandr Sjochin tot de ministers behoorden die niet helemaal gerust waren over het besluit. Hel dagblad *Izwestija* waarschuwde op 11 november dat deze stap de communisten ennationalisten in de komende parlementsverkiezingen de wind in de zeilen kon geven

Volgens *Izwestija* van 15 november zei Jeltsin dat hij de Federale Assemblée zou consulteren over een datum voor toekomstige presidentsverkiezingen en dat hij zijn decreet van 23 september (dat de datum in juni 1994 vastlegde) nog niet had ingetrokken.

Registratie partijen voor algemene verkiezingen

Op 10 november zeiden verkiezingsfunctionarissen dat 13 politieke partijen en politieke blokken zich mochten laten registeren voor de verkiezingen van de Federale Assemblée op 12 de-

cember. Acht partijen en blokken waren niet toegelaten, waaronder de Russische Nationale Volksunie, welks leider Baboerin beweerde dat lijsten met een deel van de 100.000 handtekeningen, die de partij nodig had om voor registratie in aanmerking te komen, door de politie gestolen waren.

Tot de deelnemende partijen en blokken behoorden vier pas opgerichte groepen.

Ruslands Keuze was een blok van radicale hervormers. onder wie veel vooraanstaande leden van de regering: het werd geleid door Gajdar en bestond uit verschillende politieke partijen. zoals Democratisch Rusland. de Boerenpartij van Rusland, de Vereniging van Geprivatiseerde en Particuliere Ondernemers en de Partij van Democratisch Initiatief. Ruslands Keuze werd op 17 november opgericht onder de leuze „vrijheid, bezit. wettigheid". Het blok beweerde partijorganisaties te hebben in meer dan 50 Russische regio's.

Het blok Jawlinksi-Boldyrew-Loekin (Jabloko of het Blok van Drie) werd aangevoerd door de hervormingsgezinde econoom Grigori Jawlinski, wetenschapper Joeri Boldyrew en Wladimir Loekin, de Russische ambassadeur in de VS. Het medio oktober gevormde blok stond markthervormingen voor maar maarschuwde tegen een economische „schoktherapie" en twijfelde aan Jeltsins democratische gezindheid.

De Partij van Russische Eenheid en Harmonie had als leuze „stabiliteit. gezin. bezit en moederland" gekozen. Deze partij van Sjachraj en Sjochin mikte op de regionale lobby. de industriële lobby en de armen.

De Burgerunie voor Stabilisering, Gerechtigheid en Vooruitgang was een blok waar onder meer de invloedrijke Russische Unie van Industriëlen en Ondernemers deel van uitmaakte en bevond zich in het midden van het politieke spectrum. Dit nieuwe blok, dat op 26 oktober was opgericht en werd geleid door Arkadi Wolski, nam de plaats in van de Burgerunie, waarvan oud-vice-president Aleksandr Roetskoj een vooraanstaand lid was geweest.

Andere belangrijke partijen waren de Democratische Partij van Rusland (centrum) van Nikolaj Trawkin; drie „conservatieve" partijen die inspeelden op het terugverlangen naar het oude communistische systeem, namelijk de Russische Communistische Partij zelf, de Agrarische Partij van Rusland (verbonden met de lobby der collectieve boerderijen) en Vrouwen van Rusland; en de ultra-nationalistische rechtse Liberaal-Democratische Partij van Wladimir Zjirinowski.

Vier andere toegelaten partijen waren de gematigde Beweging voor Democratische Hervormingen van Anatoli Sobtsjak, burgemeester van St. Petersbrug: de milieugroep Kedr; de groep Toekomst van Rusland-Nieuwe Namen, die zich richtte op de jongere kiezer; en het blok Waardigheid en Barmhartigheid. dat de belangen behartigde van invaliden en veteranen.

Op 26 november citeerde het persbureau *Itar-Tass* een verkiezingsfunctionaris, die zei dat slechts 60 van ut! meer dan 1.000 voormalige afgevaardigden van het Congres van Volksafgevaardigden kandidaat stonden voor de Federale Assemblée.

Conflict na verkiezingsuitzendingen

Naar aanleiding van de wijze waarop sommige oppositiegroepen hun gratis zendtijd gebruikten om de ontwerpgrondwet te bekritiseren, vroeg eerste vice-premier en waarnemend minister. van pers en voorlichting Wladimir Sjoemejko op 29 november om uitsluiting van de Communistische Partij en de Democratische Partij van de verkiezingen.

Op 22 november waren alle 13 partijen en blokken begonnen met gratis verkiezingsuitzendingen van een half uur. Verscheidene partijen. waaronder ook het blok Burgerunie, lieten in hun uitzendingen beelden zien van de aanval op het Witte Huis (de zetel van het parlement) op 4 oktober: Volgens correspondenten u-aren deze uitzendingen voor Westerse br-grippen tamelijk mild geweest.

Sjoemejko's opmerkingen. die waren voorafgegaan door Jeltsins dreigement op 26 november dat partijen met kritiek op de ontwerpgrondwet konden worden uitgesloten van verkiezingsuitzendingen, werden venvorpen door verkiezingsfunctionarissen en werden op 1 december scherp aangevallen door Ruslands Keuze.

Activiteiten buitenlandse banken beperkt

OP 18 november vaardigde Jeltsin een decreet uit dat het binnenlandse bankwezen moest beschermen tegen de sterke buitenlandse concurrentie. Het decreet scherpte de wetswijziging van 21 juli aan (zie pag. 753/3-'93), waarmee de Opperste Sowjet in Rusland gevestigde buitenlandse banken tot 1996 verbood Russische klanten te bedienen.

Naar aanleiding van het decreet rees twijfel over een partnerschapsakkoord tussen Rusland en de Europese Unie (EU, voorheen EG), dat Jeltsin op 9 december in Brussel zou tekenen. De *Financial* Times van 27 november citeerde „een handelsfunctionaris van de Europese commissie" die gezegd had dat door deze stap onderhandelingen over het partnerschap „heel wat moeilijker" werden. EU-onderhandelaars maren het eens geworden over een pakket van, in de woorden van de *Financial* Times van 10 november. „omvangrijke handelsconcessies" om de Russische toegang tot de Europese markt te verbeteren.

Begroting over 1993 ingediend

Op 10 november diende minister Fjodorow de definitieve begroting over 1993 in, waarin op een tekort van ongeveer 17.000 mrd roebel, oftewel 10 procent van het bruto nationaal produkt (BNP), was gerekend. Op een regeringsvergadering op 11 november zei Fjodorow echter dat het tekort nog kon oplopen tot 14 procent van het BNP.

Nieuwe militaire doctrine

Op 4 november reageerde de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher gematigd positief op de nieuwe militaire doctrine die Jeltsin op 2 november via een decreet had ingevoerd. Volgens Christopher respecteerde de doctrine de soevereiniteit en territoriale integriteit van de voormalige Sowjet-staten.

Het grootste deel van de doctrine, die diende als politieke vertaling van de richtlijnen van de Russische strijdkrachten, verscheen op 17 november officieus in het dagblad *Kommersant* en bevatte een lijst met „militaire dreigingen tegen Rusland". Opmerkelijk was dat daartoe ook behoorde de onderdrukking van de rechten en legitieme belangen van etnische Russen in het buitenland. Andere dreigingen waren „de verbreding van militaire blokken en allianties, die de veiligheidsbelangen van de Russische Federatie schaden". een formulering die als mogelijke verwijzing werd beschouwd naar de eventuele uitbreiding van de NAVO; pogingen zich te bemoeien met ondersteuningssystemen voor kernwapens, een mogelijke verwijzing naar in Oekraïne gestationeerde wapens: en de stationering in buurlanden van troepen uit een derde land. Er werd niets gezegd over de toekomstige omvang van het leger.

Verkiezingen

Op 12 december greep de Russische kiezer de algemene verkiezingen aan om de radicale hervormingen scherp af te keuren. Extreem linkse en rechtse partijen trokken veel kiezers en leken de dienst te gaan uitmaken in het nieuwe parlement, de Federale Assemblée. Ruslands buurlanden en veel Westerse regeringen waren geschokt door de verkiezingsuitslagen. De kiezers keurden echter wel het omst eden grondwetsontwerp van president Boris Jeltsin goed in een referendum dat gelijktijdig werd gehouden (zie onder).

In het grondwetsontwerp werd het nieuwe parlement, de Federale Assemblée, opgedeeld in twee kamers: (i) de 178 zetels tellende Federatieraad, waarin elke van Ruslands 89 regio's en

republieken zou worden vertegenwoordigd door twee afgevaardigden; en (ii) de 450 zetels tellende Staatsdoema. waarvan 225 zetels zouden worden verdeeld volgens een systeem van evenredige vertegenwoordiging op basis van partijlijsten, en voor 225 zetels zouden verkiezingen worden gehouden in districten met één afgevaardigde.

Nederlaag voor hervormingsgezinde groepen. Definitieve uitslag onzeker

Het opvallendste succes bij de verkiezingen was dat van de ultra-nationalistische Liberaal-Democratische Partij van Rusland (LDPR)van Wladimir Zjirinowski, die met 22,8 procent het grootste aantal op partijlijsten uitgebrachte stemmen behaalde. Ruslands Keuze, de hervormingsgezinde partij die op de steun kon rekenen van verscheidene belangrijke ministers, behaalde 15,4 procent, terwijl de Communistische Partij van Rusland uitkwam op 12,4 procent. Vrouwen van Rusland en de Agrarische Partij, beide verbonden met de Communistische Partij, trokken ieder 8 procent van de kiezers (zietabel).

Er heerste grote onzekerheid over de politieke loyaliteit van veel afgevaardigden die via het districtenstelsel in de Federatieraad en in dc Staatsdoema waren gekozen.

Eind december was nog onduidelijk hoeveel van deze afgevaardigden zich bij partijen hadden aangesloten. Een aanzienlijk deel van hen had campagne gevoerd over lokale en regionale kwesties en had nauwelijks of niet samengewerkt met een van de grote partijen. Bovendien waren er berichten dat sommige afgevaardigden zich los wilden maken van de partijen. waarmee ze tijdens de verkiezingscampagne min of meer een band waren aangegaan. Correspondenten wachtten af tot de inaugurele vergadering van de Federale Assemblée op 12 januari om een duidelijker beeld te krijgen van de politieke samenstelling van het nieuwe parleinent.

Ondanks deze onzekerheid publiceerde *Itar-Tass* op 25 december cijfers waaruit bleek dat de LDPR het in de districtenverkiezingen veel minder goed had gedaan. Als deze cijfers van Itar-Tass werden samengevoegd met de uitslagen van de verkiezingen in de districten, bleek dat Ruslands Keuze de LDPR voorbij zou streven als de grootste partij in de Staatsdoema, zij het met minder zetels dan de Communistische Partij, de Agrarische Partij en Vrouwen van Rusland samen.

De leider van de Liberaal-Democratische Partij van Rusland, Wladimir Zjirinowski. voert het woord tijdens eenverkiezingsbijeenkomst op 10 clecember 1993.

Resultaten van verkiezingen voor Russische Federale Assemblée

Partijlijstzetels

Partij*	Stemmenpercentage	Zetels in Staatsdoema
Ruslands Keuze	15,4	40
Liberaal-Democratische Partij aan Rusland (LDPR)	22.8	59
Communistische Partij	12.4	32
Agrarische Partij	7,9	21
Vrouwen van Rusland	8,1	21
Jabloko	7.8	20
Partij van Russische Eenheid en Harmonie	6,8	18
Democratische Partij van Rusland	5,5	14
Totaal*		225

* Vijf andere partijen, samen goed voor 13 procent van de stemmen, haalden de kiesdrempel van 5 procent niet, die vereist was voor partijlijstzetels.

Districtzetels

Itar-Tass publiceerde op 25 december de volgende cijfers:
Ruslands Keuze 56: LDPR 11; Communistische Partij 33; Agrarische Partij 26; Vrouwen van Rusland 4: Jabloko i3; Partij van Russische Eenheid en Harmonie 9: Democratische Partij van Rusland 7; Burgerunie voor Stabilisering. Gerechtigheid en Vooruitgang 18: Beweging voor Democratische Hervormingen 8: Waardigheid en Barmhartigheid 3: Toekomst van Rusland 1: Kedr 0; onafhankelijken 30: totaal 219. Zes zetels in de Staatsdoema bleven onbezet als gevolg van de verkiezingsboycot door de separatistische Russische reuubliek Tsjetsjenië, en uitstel van de verkiezingen in de Republiek Tatarstan en de stad Tsjeljabinsk in de Oeral.

Succes voor ultra-nationalistische partij

Uit door verkiezingsfunctionarissen verstrekte informatie bleek dat de 22,8 procent van de stemmen die de LDPR bij de verkiezingen via partijlijsten voor de Staatsdoema behaalde, gelijkelijk over heel Rusland was verdeeld. maar dat de partij het vooral goed had gedaan bij het leger. De uitslagen toonden aan dat ongeveer 46 procent van de kiezers in het militaire district van Moskou op de LDPR had gestemd.

Sinds de oprichting van de LDPR in 1990 had Zjirinowski de aandacht getrokken door zijn herhaalde pleidooienvoor het bestrijden van de misdaad en door zijn agressieve standpunten inzake de buitenlandse politiek. Zijn oproep om door verovering een Groot-Rusland tot stand te brengen. dat niet alleenvoormalige Sowjet-staten zou omvatten. maar ook delen van Midden-Europa, van het Midden-Oosten en van Azië. en zijn venijnige aanvallen op niet-Russen. was hem op scheruc kritiek komen te staan van riraliserende politici. van wie sommigen twijfelden aan zijn geestelijke gezondheid.

In de dagen na de verkiezingen nam Zjirinowski een gematigder houding aan. bijvoorbeeld toen hij in de *Financial* Times van 15 december zei dat Rusland zich .,geen meter" buiten zijn grenzen zou toeeigenen. Hij ontkende eveneens anti-joods te zijn. hoewel hij op 14 december verklaarde dat een .,golf van anti-semitisme in het land (was) uitgelokt door mensen met de joodse nationaliteit" (in andere berichten werd gezegd dat Zjirinowski's vader joods was).

Onenigheid over radicale hervormingen. Kritiek op Gajdar

Op 23 december herhaalde Jeltsin dat hij achter eerste vice-premier Jegor

Gajdar stond, die algemeen werd beschouwd als de architect van de radicale economische hervormingen in Rusland.

In dit eerste gedetailleerde commentaar van Jeltsin na de vei kiezingen, benadrukte hij onder meer dat ,,Gajdar blijft en dat geldt ook voor de koers die hii samen met de president en de regering heeft uitgezet

Premier Wiktor Tsjernomyrdin daarentegen, die in de Guardian van 20 december Gajdar persoonlijk bekritiseerde, weet het succes van de LDPR aan de proteststemmen tegen ,,de fouten van de huidige hervormingen en het ongemak dat daarmee gepaard ging", en zei dat de ,,verkiezingsnederlaag een evaluatie (was geweest) van Gajdar als de man die leiding had gegeven aan het ministerie van economische zaken". Tsjernomyrdin betrok bij zijn beschuldigingen ook Anatoli Tsjoebajs, de vice-premier met verantwoordelijkheid voor de privatisering.

Grigori Jawlinski. leider van het pragmatische hervormingsgezinde Jabloko-blok (zie boven). vond ook dat de mislukking van het economische beleid van de regering had geleid tot de verkiezingsnederlaag. Hij beschuldigde de regering van intolerantie jegens de oppositie en verklaarde dat het ..extremisme" van Gajdar en andere leidinggevende radicalen had bijgedragen tot het ontstaan van een extremistische oppositic.

Michail Poltoranin, een bondgenoot van Jeltsin die als kandidaat van Ruslands Keuze was gekozen, behoorde tot een groep van belangrijke hervormers die het LDPR-succes toeschreven aan het gebrek aan eensgezindheid onder de hervormers tijdens de verkiezingscampagne. Op 13 december waarschuwde hij dat het ,,fascismenaar binnen (sloop) door de deur die was geopend door onze verdeeldheid en onze ambities". (Tegelijkertijd wezen correspondenten erop dat het uitsluiten van sommige ultranationalistische partijen van de verkiezingen ertoe had geleid dat anti-hervormingsgezinde kiezers zich inassaal tot de LDPR hadden gewend.)

Vooruitzichten op rood-bruine coalitie. Oproep voor ,,anti-fascistische coalitie"

Voorstanders van de hervormingen waren van hun stuk gebracht door het vooruitzicht op een machtige ,,roodbruine"-coalitie van de LDPR en communisten en geassocieerde partijen (Vrouwen van Rusland en de Agrarische Partij), die een groot deel van de zetels in de Staatsdoema zou bezetten. Zjirinowski noch de leider van de Communistische Partij (Gennadi Zjoeganow) sloot samenwerking uit.

Op 14 december riep Gajdar op tot de vorming van ,.een zo breed mogelijke coalitie" van anti-fascisten. met zelfs Communistische afgevaardigden, om ,,invloed uit te oefenen op wijzigingen binnen de regering die de komende dagen hun beslag moeten krijgen".

Jeltsin beschuldigd van voorkeur voor zwak parlement

Gcnnadi Boerboelis, een belangrijk lid van Ruslands Keuze en voormalig medewerker van Jeltsin, verklaarde in een vraaggesprek met de *Izwestija* van 6 december dat Jeltsin opzettelijk had geprobeerd verdeeldheid te zaaien binnen het nieuwe parlement om zijn macht als president te vergroten. Volgens zijn interpretatie had Jeltsin geen van de hervormingsgezinde partijen willen steunen omdat hij bang was dat de komst van een sterke partij zijn overheersende positie zou aantasten.

Buitenlandse reactie. Baltische staten eisen veiligheidsgaranties

Op 15 december kwamen de presidenten van Litouwen, Letland en Estland bijeen in de Estlandse hoofdstad Tallinn. Zij drongen er bij de NAVO op aan snel stappen te ondernemen om de veiligheid in de regio te garanderen na de Russische verkiezingen. De Estlandse premier Mai-t Laar had op 13 december opgemerkt dat ,,.Europa de ervaringen van de jaren dertig niet mag vergeten". waaraan hij toevoegde dat ,,we de fouten van het verleden niet moeten herhalen". Van de 10.000 Russen die in Estland hadden gestemd. had 48 procent gestemd op de LDPR.

Op 17 december zei de Russische ininister van buitenlandse zaken Xndrej Kozyrew dat de Baltische staten zouden moeten proberen de problemen van de etnische Russen in die landen te verlichten. Eerder. op 14 december. had Zjirinowski ..economische maatregelen" geëist om de Baltische staten tot ,,de ondergang" te brengen als ze etnische Russen het volledige stemrecht onthielden.

Ongerustheid bij Westerse regeringen

Westerse regeringen reageerden bezorgd op het verkiezingssucces van de LDPR. In een reactie noemde de Britse minister van buitenlandse zaken Douglas Hurd op 14 december het succes van de LDPR ,,alarmerend". De Amerikaanse president Bill Clinton weet het succes aan ,,proteststemmen" na jaren van economische ontberingen. De Amerikaanse vice-president Al Gore, die van 14-18 december een bezoek bracht aan Rusland, was duidelijker in zijn commentaar. Hij noemde Zjirinowski's opvattingen op 15 december ,,volkomen in strijd met onze principes van democratie, mensenrechten ... economische hervormingen en betrekkingen tussen soevereine staten". Op 18 december zei Gore dat ,,economische hervormingen alleen succesvol (konden) zijn ... (in een) sociale situatie die een helder en hoopvol vooruitzicht bood". Op 17 december had Jean Foglizzo, hoofd van het bureau van het Internationaal Monetair Fonds in Moskou, na eerdere opmerkingen van Gore toegegeven dat het IMF ,,zijn aanpak" moest wijzigen en rekening moest houden met de sociale gevolgen van het door het IMF gesteunde beleid. Gore had betoogd dat Rusland onder druk van het IMF bezuinigingen had doorgevoerd zonder te kijken naar de gevolgen voor de doorsnee Rus.

Bulgarije wijst Zjirinowski uit. Geen toestemming voor bezoek aan Duitsland

Op 28 december kreeg Zjirinowski. die op 25 december in Bulgarije was aangekomen, te verstaan dat hij het land binnen 24 uur moest verlaten. omdat hij de Bulgaarse president Zjelju Zjelew had beledigd en de betrekkingen tussen Bulgarije en zijn buurlanden in gevaar had gebracht.

Tijdens zijn b oek had Zjirinowski herhaaldelijk gesuggereerd dat zijn medewerker Swetoslaw Stojlow de Bulgaarse president Zjelew zou moeten vervangen. Daarnaast had hij Griekenland en Turkije ervan beschuldigd andere Balkanstaten te willen binnenvallen en had hij Roemenië een door ,,Italiaanse zigeuners" bewoonde ,,kunstmatige staat" genoemd.

Op 29 december zeiden Duitse functionarissen dat Zjirinowski's verzoek om Duitsland opnieuw te bezoeken diezelfde dag was afgewezen. na zijn korte bezoek op 23 december aan München, waar hij sprak met Gerhard Frey, leider van de radicaal-rechtse Duitse Volksunie. Volgens het Duitse weekblad *Welt am Sonntag* van 2 januari 1994 had Zjirinowski tegen een Duitse diplomaat gezegd dat de afwijzing van zijn aanv aag kon leiden tot de ,,volledige verwoesting" van Duitsland in een nieuwe wereldoorlog.

Ontwerpgrondwet goedgekeurd

Het referendum van 12 december over de ontwerpgrondwet kende een opkomst en een meerderheid die groot genoeg waren om de grondwet op 22 december officieel van kracht te laten worden. Jeltsins noemde de aanvaarding ervan ,,onze gemeenschappelijke hoop op de herleving van een groot en machtig Rusland".

Verkiezingsfunctionarissen hadden op 17 december verklaard dat de opkomst 54,8 procent was geweest, ruimschoots voldoende om het referendum geldig te verklaren (het referen-

De Amerikaanse vice-president Al Gore (1.)ontmoette op 15 december 1993 in Moskou de Russische vice-premier Wiktor Tsjernomyrdin (r.).

dum zou ongeldig zijn verklaard indien de opkomst lager dan 50 procent was geweest). Volgens op 20 december gepubliceerde officiele cijfers had 58,4 procent van de kiezers voor het ontwerpgestemd en 41.6 procent tegen.

Ministeries opgeheven

Op 21 december hief Jeltsin per decreet het ministerie van de veiligheidsdienst (de voormalige Staatsveiligheidsdienst of KGB) op. In het decreet werd Nikolaj Goloesjko, die het ministerie geleid had, benoemd tot directeur van de nieuwe gereorganiseerde Federale Contraspionagedienst van de Russische Federatie, die officieel in januari zou worden opgericht.

Itar-Tass meldde op 21 december dat Jeltsin had verklaard dat de bestaande dienst ,,onmogelijk hervormd" kon worden en dat hij wilde voorkomen dat de politieke toezichthoudende functies van de KGB nieuw leven werden ingeblazen. Goloesjko, die het decreet op 27 december ..abrupt" noemde. verdedigde de staat van dienst van het ministerie.

Op 22 december werd het ministerie van pers en voorlichting per presidentieel decreet opgeheven. De taken ervan werden overgeheveld naar de nieuwe federale omroepdienst, die direct onder de president viel.

Deze dienst zou deels tot taak hebben ..een bijdrage te leveren aan de objectieve verslaggeving over het politieke. sociale, economische en culturele leven van Rusland". Jeltsin zei op 22 december dat deze verandering de media .,onafhankelijker" zou maken. Op 27 december zei een medewerker van Jeltsin. Joeri Batoerin. echter tegen *Itar-Tass* dat het decreet de staatscontrole over de massamedia zou vergroten en ..tot op zekere hoogte de vrijheid van de pers in gevaar bracht"

Na de verkiezingen was de directeur van het televisiestation *Ostankino,* Wjatsjeslaw Bragin, op 16 december ontslagen, nadat hij was bekritiseerd wegens zijn besluit om de LDPR zendtijd te laten kopen naast de gratis zendtijd die onder de deelnemende partijen werd verdeeld. Op 11 december. de vooravond van de verkiezingen. had de staatstelevisie, kennelijk in een poging om de opkomst van de LDPR tegen te gaan. onverwacht een documentaire uitgezonden waarin Zjirinowski werd afgeschilderd als een fanatieke neo-fascist cn antisemiet; er waren echter berichten dat deze documentaire een tegengestelde werking had gehad en de steunvoor de LDPR had vergroot.

Op 21 december werd Alcksandr Jakowljew, die een van de belangrijkste architecten was van de glasnost toen hij nog lid was van het politburo van de voormalige Communistische Partij van de Sowjet-Unie, aangewezen als opvolger van Bragin.

Controle op immigratie

Op 17 december besloot Jeltsin per decreet tot striktere immigratiecontrole en tot het beperken van het aantal werkvergunningen voor buitenlanders. Naar verluidt was het besluit gericht op burgers van voormalige Sowjet-republieken, die in uitlatingen van Zjirinowski verantwoordelijk werden gesteldvoor de hoge misdaadcijfers.

Spanningen in Tsjetsjenië

Op 7 december maakte Wjatsjeslaw Kostikow, een medewerker van Jeltsin, bekend dat Jeltsin het leger opdracht had gegeven de grens te sluiten van de Zuidrussische republiek Tsjetsjenië, die zich in 1991 onfhankelijk van Rusland had verklaard (zie pag. 161/2/3-'92), en de strategisch belangrijke spoorwegverbinding die door de republiek liep te bewaken. Volgens de *Guardian* van 9 december had de leider van Tsjetsjenië. Dzjachar Doedajew, daarop verklaard dat dit neerkwam op een oorlogsverklaring. De autoriteiten van Tsjetsjenië boycotten het referendum en de verkiezingen.

Rusland dumpt radioactief afval

Volgens waarnemingen van de milieugroepering Greenpeace zou een Russisch marinevaartuig op 17 oktober op 500 kilometer ten westen van Hakodate, Hokkaido, 900 ton van Russische kei-nonderzeeërs afkomstig laag-radioactief koelwater in zee hebben gedumpt. Deze lozing van de Russische marine, de eerste keer sinds november 1992, werd bekritiseerd door Japan. de Verenigde Staten en Zuid-Korea. Op 19 oktober diende de Japanse regering een officieel protest in bij de Russische ambassadeur in Tokio. Zij eiste dat de Russen dergelijke praktijken onmiddellijk zouden staken. Nadat zij aanvankelijk had laten doorschemeren dat er nog meer radioactief afval zou worden geloosd, kondigde de Russische regering op 21 oktober aan dat zij plannen voor toekomstige lozingen had opgeschort, maar zij waarschuwde wel dat de lozingen binnen 18 maanden zouden moeten worden hervat als er geen internationale hulp zou worden geboden om de Russische herverwerkingsfaciliteiten uit te breiden.

(Vor.ber.pag. 750/1 e.v.-1993)

Nikolaj Rybalski. onderministrr van milieuzaken, geeft op 18 oktober 1993 in Moskou een persconferentie naar aanleiding van het dumpen door Rusland van radioactief afval in zee.

ARGENTINIË

PRESENTATIE BEGROTING 1994. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 15 september 1993 maakte de regering bijzonderheden bekend over de begroting over 1994. De uitgaven werden daarin gesteld op 39,980 mrd peso, hetgeen iets minder was dan de 39,9854 mrd peso van 1993 ($ 1 = 1,002 peso op 20 september 1993). De uitgaven voor sociale zekerheid en welzijn werden verhoogd van 69,8 procent naar 73,2 procent (waaronder een verhoging van 20.1 procent voor onderwijs) en ook voor veiligheid en defensie werd meer geld uitgetrokken.

De begroting was gebaseerd op een voorspelde groei van het bruto nationaal produkt (BNP) van 6.5 procent. een algehele prijsstijging van 4 procent en een handelstekort van 1.815 mrd peso, waarbij ervan uit werd gegaan dat ambtenaren geen loonsverhoging zouden ontvangen.

Aanslagen op journalisten

Op 9 september werd Hernan Lopez Achagüe, redacteur van het dagblad Pagina 12, onder bedreiging van een mes in een auto gesleurd waarna hij in elkaar werd geslagen en met de dood bedreigd door mannen die leden van de veiligheidstroepen zouden zijn. Lopez was ook op 25 augustus voor zijn huis aangevallen, nadat hij een artikel had geschreven over vermeende verbanden tussen de Partido Justicialista (PJ, de Peronisten) en afpersingspraktijken op een markt in Buenos Aires.

Het aantal gevallen van bedreigde, aangevallen of lastiggevallen journalisten had een sterke stijging te zien gegeven met 23 van dergelijke incidenten in de periode april-september 1993 (op een totaal van 130 sedert medio 1989). De stijging zou op het conto geschreven kunnen worden van afdelingen van de PJ die met harde hand de pers probeerden te breidelen in de aanloop naar de verkiezingen in oktober.

President Carlos Saul Menem gelastte weliswaar een onderzoek naar de aanslagen en wees ze in het openbaar af, maar hij had zich ook zeer kritisch uitgelaten over journalisten van wie een aantal volgens hem ,,oud-subversievelingen" waren die banden hadden onderhouden met terroristische bewegingen.

Verkiezingen voor het Congres

Op 3 oktober werden verkiezingen gehouden voor 127 van de 259 zetels in de

Kamer van Afgevaardigden. Zij leverden een duidelijke overwinning op voor de Partido Justicialista (PJ) van president Carlos Saul Menem.

Verder werden ook ongeveer 400 leden van provinciale parlementen en nog eens 3.400 plaatselijke ambtenaren gekozen.

De regerende PJ behaalde 42,3 procent van de stemmen en breidde haar aantal zetels in de Kamer van Afgevaardigden uit tot 126. De belangrijkste oppositiepartij, de gematigde Radicale Burgerunie (UCR), sleepte 30 procent van de stemmen in de wacht en verloor één zetel, waardoor zij op 83 zetels kwam. Provinciale partijen behaalden met 10,4 procent van de stemmen twee zetels. De rechtse Beweging voor Waardigheid en Onaihankelijkheid (Modin) van Aldo Rico, de uit het leger ontslagen luitenant-kolonel die de leider was geweest van mislukte militaire opstanden in 1987 en 1988, verwierf 5,8 procent van de stemmen en breidde haar aantal zetels in de Kamer van Afgevaardigden met vier tot zeven uit. De rechtse Unie van het Democratische Midden (Uccdc) ging ten onder. Zij behaalde slechts 2.6 procent van de stemmen en verloor vier zetels, waardoor haar zetelaantal zakte tot vijf, evenveel als dat van Socialistische Eenheid (US).

De Peronisten boekten een belangrijke overwinning in de hoofdstad. Buenos Aires, een traditioneel UCR-bolwerk, waar de PJ-campagne werd geleid door de vroegere minister van economische zaken en defensie Erman Gonzalez, een vertrouweling van Menem, die hierdoor op opinerkelijkc wijze tcrugkccrdc in dc politiek. Verder behaalden de Peronisten een klinkende ovenvinning in de provincie Buenos Aires, de dichtstbevolkte streek van Argentinië. De enige nederlaag van betekenis leed de regering in de westelijke stad Cordoba. waar de macht in handen bleef van de UCR en het aantal PJ-stemmen inet t ee procent daalde Volgens verscheidene commentatoren was de uitslag in Cordoba niettemin gunstig voor Menem, omdat de campagne van de verslagen PJ-kandidaat werd geleid door de minister van economische zaken Domingo Cavallo. van wie lange tijd werd gedacht dat hij presidentiële aspiraties had.

Gezien de grote steun van alle partijen en de bevolking voor de anti-inflatiepolitiek van de regering had de UCR haar campagne gericht op de corruptie in de regering en bij de rechterlijke macht en de mogelijke gevolgen daarvan voor de nationale veiligheid en de staatsstructuur

Menem ondergaat hartoperatie

Op 14 oktober onderging Menem een spoedoperatie aan zijn hart om een prop in zijn halsslagader te verwijderen. Hierdoor kon hij niet aanwezig zijn bij de topconferentie van de Rio-groep in Chili (zie pag. 41/3-'94). Volgens berichten was hij buitengewoon goed hersteld en op 18 oktober verliet hij het ziekenhuis.

Referendum over grondwetshervorming aangekondigd

Op 22 oktober maakte Menem bekend dat op 21 november een referendum zou worden gehouden over een grondwetswijziging om het voor een zittende president mogelijk te maken zich kandidaat te stellen voor een tweede ambtsperiode. Menem had de verkiezingen beschouwd als een toetssteen voor zijn mogelijke herverkiezing in 1995 en het nationale PJ-congres interpreteerde op 13 oktober de uitslag als gunstig.

Ondanks haar overwinning beschikte de PJ nog steeds niet over de tweederde meerderheid in de Kamer van Afgevaardigden, die was vereist om de hervormingen goed te keuren. Op 22 oktober keurde de Senaat, waar de PJ wel over een dergelijke meerderheid beschikte, met 32 tegen 16 stemmen een wetsontwerp goed. dat een amendement op de grondwet voorstelde om herverkiezing van de president mogelijk te maken.

De UCR-leiding was verdeeld over de hervormingsvoorstellen. Felle tegenstanders hiervan waren Fernando de la Rua en Eduardo Cesar Angeloz, de gouverneur van Cordoba en Menems rivaal bij de presidentsverkiezingen van 1989 (zie pag 382/3 e.v.- '89). De positie van Angeloz binnen de partij was na de Peronistische nederlaag in Cordoba aanzienlijk versterkt.

Tot de UCR-factie die meer geneigd was de hervormingen te steunen. behoorden Federico

Storani (wiens verkiezingsnederlaag in de provincie Buenos Aires in feite het einde betekeilde van zijn ambities voor het partijleiderschap). José Genoud, UCR-voorzitter Mario Losada en de VCR-gouverneur van de provincie Rio Negro, Horacio Massaccesi. Op 27 oktober deelde UCR-afgevaardigde Hcctor di Tulio mee dat hij zijn Congreszetel ter beschikking stelde. Hij was fel bekritiseerd door zijn fractiegenoten in het Congres, omdat hij in het openbaar zijn voornemen bekend had gemaakt om bij het referendum .,ja" te stemmen.

,,Democratisch pact"

Op 14 november bereikten president Carlos Menem en de leider van de oppositionele Radicale Burgerunie (UCR), Raul Alfonsin Foulkes, overeenstemming over een reeks controversiële voorstellen voor grondwetshervormingen.

De regering had al eerder gezegd dat de voorstellen (reeds goedgekeurd door de Senaat. zie boven) op 21 november in een referendum aan de bevolking zouden worden voorgelegd. Na het akkoord van 14 november zei Menem op 15 november dat er op een later tijdstip nog altijd een referendum gehouden kon worden als de UCR het akkoord zou afwijzen op haar nationale conventie op **3** december Op 29 november besloten de regering en de UCR ,.alle akkoorden over de grondwetsheivorming" op 1 december af te ronden.

Menem en Alfonsin hadden aanvankelijk alle berichten over hun bijeenkomsten ontkend. Op 10 november maakte Eduardo Bauza, de secretaris-generaal van het bureau van de president, officieel bekend dat zij elkaar op 4 november hadden getroffen en op 6 september een eerdere ontmoeting hadden gehad.

De twee gebeurtenissen die het akkoord uiteindelijk mogelijk maakten, waren de unanieme herverkiezing van Alfonsin als UCR-partijleider op 12 november en Menems besluit op 13 november (officieel bevestigd op 13 november) om het referendum op te schorten. Bauza had op 2 november gezegd dat .,omeen vruchtbare dialoog met de UCR te voeren de UCR een verenigde partijleiding moet hebben die met één stem praat".

De belangrijkste in het pact opgenomen wijzigingen (waarvanvele nog moesten worden uitgewerkt alvorens ingevoerd te worden) m-aren de volgende:

(i)Een zittende president zou zich herkiesbaar mogen stellen voor een tweede termijn (waardoor Menem zich weer kandidaat kon stellen).

(ii) De ambtstermijn van president en vicepresident zou worden teruggebracht van zes naar vier jaar:

(iii) De president en de vice-president zouden nict meer door een kiescollege gekozen worden maar via directe verkiezingen in twee ronden.

(iv) De eis dat de president roomskatholiek moest zijn zou worden afgeschaft ,.in overeenstemming rnet de grondwettelijke godsdienstvrijheid".

(v) Er zou een coördinerende minister komen. die verantwoording schuldig was aan de president en het Congres, en die kon worden ontslagen met tweederde meerderheid in liet Congres.

(vi)De burgemeester van Buenos Aires zou direct gekozen worden en niet meer benoemd door de president.

(vii) Voor elke provincie zouden drie in plaats van twee senatoren direct gekozen worden Twee zouden de meerderheid en de derde de minderheid vertegenwoordigen Het mandaat van de Senaat zou worden teruggebracht van negen jaar tot een nog niet bekende ambtstermijn

Er werden ook toezeggingen gedaan over de onafhankelijke rechtspraak.

In een toespraak op 15 november drukte Menem de hoop uit dat de nieuwe grondwet medio 1994 van kracht zou zijn. Hij meende dat ,,sommige punten" van de hervormingen ,,verbeterd moeten worden" en zei dat hij persoonlijk niets zag in een coördinerende minister. Ook zei hij dat ,,anderepolitieke partijen gevraagd zal worden deel te nemen aan een gespreksronde, zodat ze voorstellen kunnen doen voor de hervorming".

Akkoord over grondwetshervorming

Op 13 december ondertekenden president Menem en oud-president Alfonsin een uit tien wunten bestaand akkoord, dat het resultaat bekrachtigde van de onderhandelingen over de grondwetshervormingen. De hervormingen, waarmee zij al in november hadden ingestemd, behelsden onder meer de opheffing van het verbod op opeenvolgende presidentiële ambtstermijnen en de verkorting van de presidentiële ambtstermijn (zie boven). Het akkoord werd daarna goedgekeurd door de Kamer van Afgevaardigden en op 29 december door de Senaat. Meneni, die intensief campagne had gevoerd om zich herkiesbaar te kunnen stellen aan het einde van zijn zesjarige ambtstermijn in 1995 (zie boven), maakte bekend dat er op 10 april 1994 verkiezingen zouden worden gehouden voor een constituerende assemblée die een nieuwe grondwet zou opstellen en goedkeuren.

De doorbraak in de onderhandelingen tussen Menem en Alfonsin werd bereikt. nadat de twee leiders een meningsverschil hadden opgelost over de bevoegdheden van de coördinerende minister, die volgens het hervormingsplan zou worden benoemd. Terwijl Menem beklemtoonde dat deze minister een strikt coördinerende functie zou vervullen. wilde Alfonsin hem een rol als premier toebedelen. Alfonsin moest zijn eisen echter matigen om tenminste te bereiken dat het presidentiële stelsel toch nog enigszins verzwakt zou worden. Krachtens het hervormingspakket zou de uitvoerende macht het Congres op het gebied van belastingen, strafrecht, clcctorale zaken enpoliticlrcpartijcn nict kunnen passeren met nooddecreten. Onduidelijk bleef echter welk percentage stemmen een presidentskandidaat nodig had om een tweede en beslissende kiesronde te voorkomen.

Alfonsins onderhandelingsmandaat was versterkt toen hii medio november

President Carlos Saul Menem (r)en oud-president Raul Alfonsin Foulkes (1.)omhelzen elkaar na de ondertekening op 13 december 1993 van het akkoord over de grondwetshervorming.

het UCR-voorzitterschap veroverde en toen op 4 december een vergadering van het nationale partijcomité het grondwetshervormingspakket goedkeurde.

Volgens berichten was een ongeschreven onderdeel van het december-akkoord tussen Menem en Alfonsin de afspraak dat de samenstelling \-an het Hooggerechtshof zou worden gewijzigd, dat in 1989 was uitgebreid met een aantal Menem-medestanders. Omdat zij voorvoelden dat tegemoetkoming aan de eis van ,,juridische zekerheid" cruciaal was om de steun van de UCR te verwerven voor het hervormingspakket, hadden functionarissen van de Peronistische regering de publieke opinie gemobiliseerd om het terugtreden van rechters te bewerkstelligen, een tactiek die bekritiseerd was door de katholieke kerk. Op 30 november trad Antonio Boggiano terug als president (maar niet als lid) van het Hooggerechtshof en op 1 december trad zijn beoogde tijdelijke vervanger Rodolfo Barra af, nadat Menem had verklaard dat er geruchten de ronde deden dat hij zou aftreden om het hervoriningsproces te helpen. Menem voegde eraan toe dat Ricardo Levene, een andere rechter, in februari 1994 zou aftreden. Op 3 december, de dag vóór de UCR zou vergaderen over het akkoord tussen Alfonsin en Menem, diende ook rechter Mariano Cavagna Martiez zijn ontslag in. Maar Augusto Belluscio, een door Alfonsin benoemde rechter tegen wie een afzettingsprocedure werd voorbereid in het Congres, had Menems verzoek om af te treden woedend van de hand gewezen.

Gewelddadige protesten tegen bezuinigingsmaatregelen

Medio december werden zes mensen gedood en 120 gewond bij gewelddadige protesten in de noordwestelijke stad Santiago del Estero, de hoofdstad van de provincie met dezelfde naam. De betogingen waren gericht tegen bezuinigingsmaatregelen die deel uitmaakten van een plan van de federale overheid om het begrotingstekort van de provincie, een van dc armste van Argentinië, terug te dringen.

De onlusten, die tot de gewelddadigste behoorden van de afgelopen jaren in Latijns Amerika, braken uit nadat de gouverneur van Santiago had bekendgemaakt dat de salarissen van september en oktober niet uitbetaald zouden worden. Eenheden van de federale politie en de grenswacht werden ingezet om de orde te herstellen nadat relschoppers het regeringsgebouw en andere overheidsgebouwen in brand hadden gestoken. Eerder die maand was er in La Rioja, Menems eigen provincie. fel geprotesteerd tegen ontslagen bij de overheid.

Uitbreiding van veiligheidsmaatregelen

Minister van binnenlandse zaken Carlos Ruckauff maakte op 16 januari bekend dat strenger gecontroleerd zou gaan worden aan de grenzen teneinde de komst van illegale immigranten tegen te gaan. die door ,,clandestiene" groepen waren georganiseerd. Het besluit volgde op een incident. waarbij 30 iiiegale Peruviaanse immigranten naar hun land waren teruggestuurd en geruchten de ronde deden dat leden van de Peruviaanse guerrillabeweging Sendero Luminoso betrokken waren geweest bij de ongeregeldheden in december in Santiago del Estero.

Verdrag van Tlatelolco over nucleaire non-proliferatie geratificeerd

Na herhaaldelijk uitstel ratificeerde het Congres op 10 november uiteindelijk het Verdrag van Tlatelolco uit 1967 over de non-proliferatie van kernwapens in Latijns Amerika. Argentinië had in november 1990 besloten het verdrag te ratificeren (zie pag. 242/2-'91), afhankelijk van de aanpassing van sommige bepalingen teneinde industriële geheimen te beschermen. De Verenigde Staten hadden druk uitgeoefend om haast te maken met de ratificatie. Omdat Argentinië eerder had betoogd dat het verdrag ontwikkelingslanden discrimineerde, werd de ratificatie beschouwd als een teken van de toenemende pro-westerse buitenlandse politiek van het land.

Aanbod betreffende opruimen van mijnen op Falkland/Malvinas-eilanden

Op 4 januari 1994 bevestigde het Britse ministerie van buitenlandse zaken dat Argentinië die dag had aangeboden specialisten uit een derde land te betalen voor het zoeken naar en opruimen van naar schatting 30.000 mijnen, die tijdens de oorlog van 1982 op de Falkland-eilanden waren geplaatst. Het aanbod bracht in Argentinië een enorme discussie teweeg over de vraag wie die operatie moest financieren, en op 10 januari liet president Menem weten: ,,Er is geregeld dat Argentinië de mijnen zal verwijderen, maar dat Groot-Brittannië ervoor zal betalen."

(Vor.ber.pag. 756/2 e.v.-1993)

CANADA

BEËDIGING VAN NIEUWE REGERING

Op 4 november 1993 werd Jean Chrétien beëdigd als 20-ste premier van Canada nadat zijn Liberale Partij bij de algemene verkiezingen van 25 oktober een overtuigende overwinning had behaald (zie pag. 849/2 e.v.-'93). Hij volgde Kim Campbell van de Progressieve Conservatieve Partij (PCP) op. de eerste vrouwelijke premier van Canada. die slechts 134 dagen in functie was geweest.

De 59-jarige Chrétien, de zoon van een fabrieksarbeider uit Shawinigan in Quebec. was de 18-de van 19 kinderen. Na zijn rechtenstudie trad hij in 1963 voor de Liberale Partij toe tot het Lagerhuis en diende hij in de kabinetten van Lester Pearson en Pierre Trudeau. In 1977 werd hij de eerste Frans-Canadees die de portefeuille van financiën beheerde. Hij was een vurig pleitbezorger van de Canadese eenheid en had in het referendum in 1980 over de soevereiniteit van Quebec krachtig campagne gevoerd tegen het separatisme (zie pag. 519/3 e.v.-'80). In 1984 verloor hij de strijd om het partijleiderschap van John Turner en in 1986 verliet hij het parlement (zie pag. 433-'84: 572/2-'87). In 1990 werd hij opnieuw in het parlement gekozen en in datzelfde jaar won hij de verkiezing voor het leiderschap van de partij (zie pag. 666/3-'90)

De nieuwe regering zag zich voor grote economische problemen gesteld, waaronder een federaal begrotingstekort van naar schatting C$ 40 mrd voor het jaar dat eindigde op 31 maart 1994, een record ($ 1 = C$ 1,2965 op 8 november 1993). De economie verkeerde in het slop waarbij de groei in bepaalde sectoren wegviel tegen de snel stijgende kosten van de gezondheidszorg en het sociale stelsel. De werkloosheid bedroeg rond de 11 procent en de totale buitenlandse schuld werd geschat op om en nabij de $225 mrd.

Aanstelling van het kabinet

Op 4 november benoemde Chrétien 22 ministers voor het federale kabinet.

Chrétien week af van een nog jonge traditie door slechts vier vertegenwoordigers van Quebec op te nemen. terwijl in deze provincie ongeveer 25 procent van de bevolking woonde. Zes leden van het kabinet (onder wie Chrétien zelf) hadden in vorige Liberale regeringen gediend en het kabinet telde verder vier vrouwen, onder wie de 40-jarige vice-premier Sheila Copps.

Het kabinet leunde zwaar op de centrumrechtse vleugel van de partij. De 55-jarige Paul Martin. die door Chrétien was verslagen in de strijd om de partijleiding, was op fiscaal gebied conservatief en erop gericht het gierende begrotingstekort geleidelijk aan terug te dringen. De 39-jarige Roy MacLaren was een verklaard voorstander van het Noordamerikaanse Vrijhandelsakkoord (NAFTA). hoewel van Chrétien bekend was dat hij kritisch stond tegenover het akkoord in zijn huidige vorm (zie ook beneden).

Samenstelling van het kabinet

Premier - Jean Chrétien; vice-premier, milieu - Sheila Copps (v); financien, federaal bureau

van regionale ontwikkeling (Quebec) - Paul Martin; internationale handel - Roy MacLaren; industrie - John Manley: intergouvernementele zaken, vernieuwing van openbare diensten - Marcel Massé: buitenlandse zaken - André Ouellet: defensie, reteranenzakeil - David Collenette: gezondheidszorg - Diane Marleau (v); vervoer - Douglas Young; natuurlijke hulpbronnen - Anne McLellan (r): landbouw en voedselprodukten - Ralph Goodale: visserij en oceanen - Brian Tobin: staatsburgerschap en immigratie - Sergio Marchi; nationaal overzicht - David Anderson: opleidingen, economische diversificatie van het westen - Lloyd Axworthy; Indianenzalien, ontwikkeling van het noorden - Ron Irwin: openbare werken, Atlantische mogelijkheden - David Dingwall; nationaal erfgoed - Michel Dupuy; voorzitter van de Raadroor de Schatkist, infrastructuur - Arthur Eggleton; justitie, procureur-generaal - Allan Rock; regeringsleider in het Lagerhuis. advocaat-generaal - Herbert Gray: regeringsleider in de Senaat, alfabetisme - Joyce Fairbairn (v).

BLOC QUÉBECOIS ERKEND ALS OFFICIËLE OPPOSITIE

Na het rampzalige electorale verlies van de PCP was de op een na grootste partij in het parlement het door Lucien Bouchard geleide separatistische Bloc Québecois, dat daarmee volgens de traditie recht had erkend te worden als officiële oppositie. Dit recht werd van vele zijden betwist met als argument dat het Bloc ondanks zijn 54 zetels geen nationale partij was; het had alleen kandidaten gesteld in Quebec en streefde naar onafhankelijkheid voor deze overwegend Franstalige provincie. Toen het nieuwe parlement voor het eerst bijeenkwam, werd het Bloc niettemin de officiële oppositicpartij van de Liberale regering. Bouchard werd de nieuwe oppositieleider nadat hij op 9 november zijn zetel had aanvaard door onder meer trouw te zweren aan koningin Elizabeth II.

BELEIDSINITIATIEVEN VAN NIEUWE REGERING

Op de dag van zijn inauguratie pakte Chrétien de zaken voortvarend aan door twee belangrijke verkiezingsbeloften in te lossen. Hij annuleerde onmiddellijk een omstreden contract voor de aankoop van een vloot nieuwe legerhelikopters en begon gelden vrij te maken voor een programma van openbare werken, dat erop gericht was de binnenlandse vraag te stimuleren en de werkloosheid terug te dringen.

Het helikoptercontract betrof de aankoop van 43 nieuwe EH101-machines van een consortium geleid door het Britse Westland en het Italiaanse Agusta Het plan was de helikopters geschikt te maken voor onderzeebootbestrijding en ze te laten opereren vanaf een vloot fregatten die op dat moment gebouwd werden

Het contract van $ 4,4 mrd was getekend door de PCP-regering en was tijdens de verkiezingscampagne door de oppositie aan de kaak gesteld. Na de annulering eiste Bouchard echter dat Quebec „schadeloos" werd gesteld voor de economische gevolgen - volgens sommige ramingen wel een verlies van $ 1 mrd - van het schrappen van het project. Bouchard deed tevens de suggestie soortgelijke defensiecontracten in Engelstalig Canada op te schorten. Deze eisen. die werden afgewezen door Chrétien. toonden volgens de Hervormingspartij (Reform Party, de op twee nagrootste partij)de bekrompen visie van 's lands officiële oppositie aan.

De premier liet weten dat de annulering i-an het helikoptercontract het begin was van een algehele herbezinning op de buitenlandse politiek en het defensiebeleid van Canada. Hoewel hij specifieke projectgebonden compensatie uitsloot, gaf hij aan dat er gelden beschikbaar zouden komen om defensie-industrieen te helpen bij de omschakeling naar civiele produktie.

Het programma van openbare werken had onder meer betrekking op investeringen van C$ 6 mrd in gemeenschappelijke projecten van federale en plaatselijke overheden om de wegen. het openbaar vervoer en andere onderdelen van 's lands infrastructuur te verbeteren. Het progiamnia, dat ten dele gefinancierd zou worden uit bezuinigingen op defensie. moest in de volgende twee jaar 120.000 banen opleveren. De PCP wees het programma af omdat het slechts kortdurige arbeidsplaatsen zou opleveren, terwijl het begrotingstekort van het land verder zou oplopen.

Aangaande NAFTA (overeengekomen door Canada, Mexico en de VS in augustus 1992 en in december van dat jaar officieel getekend, zie pag. 329/3 e.v.-'93) herhaalde Chrétien dat hij over sommige bepalingen opnieuw wilde onderhandelen. Het wetsvoorstel om NAFTA te ratificeren was goedgekeurd door het Canadese parlement (zie pag. 690/2-'93) maar was niet formeel afgekondigd. Chrétien gaf aan dat de afkondiging zou worden uitgesteld totdat de VS en Mexico zouden ingaan op zijn bedenkingen over het akkoord, vooral die aangaande het opleggenvan handelssancties als straf.

PCP-LEIDER TREEDT AF

Op 13 december trad Kim Campbell af als leider van de PCP.

Campbell was pas in juni 1993 aangetreden als partijleider en federaal premier nadat Brian Mulroney was afgetreden (zie pag. 556/3 e.v.-'93). Zij trad op haar beurt af na de nederlaag in de algemene verkiezingen in oktober, de zwaarste nederlaag die de Conservatieven ooit geleden hadden (zie pag. 849/2 e.v.-'93).

NIEUWE PREMIER QUEBEC

Op 15 december werd de 44-jarige Daniel Johnson officieel benoemd tot leider van de federalistische Liberale Partij van Quebec. Hij volgde Robert Bourassa op en werd daarmee automatisch premier van de provincie. Bourassa had in september aangekondigd dat hij zou aftreden om gezondheidsredenen (zie pag. 849/1-'93).

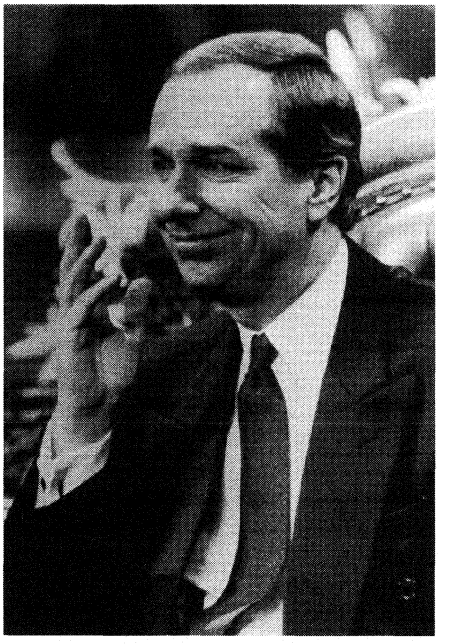

De nieuwe premier van Quebec, Daniel Johnson, begroet aanhangers bij zijn beediging op 11 januari 1994.

Johnson, advocaat en zakenman, was de enige kandidaat. Zijn vader, die ook Daniel heette, was premier van Quebec geweest in de jaren zestig. net als zijn broer Pierre-Marc, die in 1985 korte tijd aan het hoofd had gestaan van een regering van de Parti Québécois (zie pag 576/1-'87).

(Vor.ber.pag. 848/2 e.v.-1993)

COLOMBIA

STRAFFEN VOOR TERRORISME VERDUBBELD. BESTRIJDING VAN DRUGSHANDEL. VERDERE ONTWIKKELINGEN

In de avond van 15 april 1993 maakte de regering bekend dat de gevangenisstraf voor plegers van terreurdaden waarbij doden of gewonden vielen, werd verdubbeld tot 60 jaar. Het plaatsen of vervoeren van explosieven zou worden bestraft met 40 jaar. Alleen voor degenen die samenwerkten met de autoriteiten zou de mogelijkheid van strafvermindering bestaan.

Eerder die dag was in de hoofdstad Bogota een autobom ontploft, waarbij 11

mensen werden gedood en 218 gewond raakten. De regering stelde Pablo Escobar Gaviria, de voortvluchtige leider van het Medellin-drugskartel, verantwoordelijk voor de aansiag.

Het anti-Escobar waakzaamheidscomité Pepes (Mensen Vervolgd door Pablo Escobar, zie pag 391/2-'93), vaardigde op 24 april in Medellin een communiqué uit waarin zij beweerde dat zij als gevolg van de regeringsacties tegen Escobar haar eigen ,,terroristische" organisatie zou ontbinden. Volgens berichten zou de regering een beloning van 1 mrd pesos (ongeveer $1,2 mln) geboden hebben voor informatie die kon leiden tot de identificatie en arrestatie van Pepes-leden.

Leiders drugskartel bieden overgave aan

De voortvluchtige leider van het Medellin-drugskartel, Pablo Escobar Gaviria, herhaalde in een brief aan minister Gustavo de Grieff van justitie zijn aanbod zich over te geven in ruil voor ,,opschrift gestelde garanties van de overheid" betreffende zijn veiligheid. De inhoud van de brief, die gedateerd was op 29 april 1993 en waarvan de echtheid was vastgesteld, werd op 3 mei vrijgegeven.

Volgens Escobar was het waakzaamheidscomité Pepes nog altijd actief in Medellin en had het een hoofdkartier in het district El Poblado, hoewel de groep in april had beweerd zich ontbonden te hebben.

Op 7 mei berichtte El Tiempo, de belangrijkste krant van het land, dat de leiders van het kleinere Cali-drugskartel, dat gevestigd was in de 500 km ten zuidwesten van de hoofdstad Bogota gelegen stad Cali, de regering het voorstel hadden gedaan op te houden met de produktie van en handel in cocaïne en zich over te geven aan de autoriteiten in ruil voor de belofte dat hun enorme fortuinen niet werden geconfisqueerd. Er was niets bekend over een reactie van de regering.

Guerrilla biedt wapenstilstand aan. Noodtoestand verlengd

In een interview met Teleuision Española in Madrid bood Manuel Perez, de leider van het Nationale Bevrijdingsleger (ELN), op 7 mei een wapenstilstand aan. Het aanbod werd door de regering verworpen omdat het volgens een functionaris niet geloofwaardig was en omdat het leger bovendien in staat was guerrillastrijders en subversieve groepen te verslaan.

Op 5 mei verlengde de Senaat de ,,staat van binncnlandsc verstoring", die in november 1992 was afgekondigd (zie pag. 390/1/2-'93), met 90 dagen.

Aanbod aan guerrillastrijders

Op 4 augustus deed de regering linkse guerrillastrijders een aanbod dat was gericht op een bespoediging van de ontwapening en de herintreding in de burgermaatschappij van diegenen die beschuldigd waren van rebellie, opruiing of betrokkenheid bij gewapende aanslagen en die bovendien bereid waren met rechters samen te werken. De nadruk lag op diegenen wier hulp kon bijdragen aan de bestrijding van verdere guerrilla-activiteiten.

Net aanbod gold niet voor degenen die waren beschuldigd van ontvoering of ,,andere weerzinwekkende misdaden of moorden die waren begaan buiten de strijd of terwijl het slachtoffer weerloos was".

Rechters kregen de bevoegdheid om (i) veroordeelden op voorlopige basis in vrijheid te stellen en afzonderlijke gevallen te beboeten in overeenstemming met het wetboek van strafrecht: (ii) straffen op te schorten als zij van mening waren dat de aangeklaagde voldoende bereid was mee te werken; (iiij huisarrest op te leggen als de minimumstraf niet hoger uitviel dan acht jaar hechtenis; (iv) niet doorslaggevend bewijsmateriaal te verwerpen als dat concessies in de weg zou staan; (v) gevangenisstraffen terug te brengen met evenveel dagen als de veroordeelden in de gevangenis of in voorlopige hechtenis hadden doorgebracht, op voorwaarde dat zij bereid waren te werken, studeren of onderwijzen.

Het aanbod had de toon van een ultimatum, aangezien het gedaan werd na de bekendmaking op 1 augustus van een ,,grootscheeps offensief" dat het leger in de vorm van 50 operaties door het hele land heen tegen de guerrillastrijders zou gaan voeren.

Aanslagen op pijpleidingen

Op 1 en 4 augustus gingen bij aanslagen op oliepijpleidingen, die werden toegeschreven aan het Nationale Bevrijdingsleger (ELN), in totaal 7.000 vaten ruwe olie verloren.

Vice-voorzitter Senaat vermoord

Op 5 november werd de 45-jarige Dario Londono Carmona, de vice-voorzitter van de Senaat, neergeschoten door vier mensen tijdens een college dat hij gaf aan de universiteit van Medellin. Londono, die door president Cesar Gaviria Trujillo ,,een van de krachtigste verdedigers van democratische beginselen (en) de fundamentele burgerrechten" werd genoemd, stierf twee dagen later aan zijn verwondingen,

Volgens sommige berichten was een cel van het ELN verantwoordelijk voor de aanslag en op 19 november zeiden het leger en de veiligheidsdienst dat zij de betrokkenheid van het ELN hadden vastgesteld. Andere bronnen beweerden dat Londono was vermoord door een commando dat contacten onderhield met drugshandelaren en de strijdkrachten.

In een radiouitzending werd beweerd dat een nieuwe groep, Dood aan de Beschermers van het Cali-cartel, de verantwoordelijkheid had opgeëist. Deze groep zou zijn ontstaan als reactie op een nieuwe strafrechterlijke procedure, die op 2 november door het Congres was goedgekeurd en die bij de drugshandel betrokken mensen ertoe moest aanzetten zich vrijwillig over te geven in ruil voor sterk gereduceerde straffen. Gevangenisstraffen tot vijf jaar zouden worden omgezet in voorwaardelijk, veroordelingen van vijf tot acht jaar zouden worden verminderd tot een vierde van de periode en straffen van meer dan acht jaar zouden tot een derde worden teruggebracht.

Pepes weer actief. Dood van Escobar

Op 17 november hervatte het waakzaamheidscomité Pepes zijn activiteiten toen het Alba Lodona, de gouvernante van de huishouding van Escobar, ontvoerde. Er waren ook berichten over een aantal gevallen van brandstichting op bezittingen van Escobars vrienden.

Op 2 december werd Pedro Escobar, voortvluchtig sedert zijn ontsnapping uit de La Catedral-gevangenis in juli 1992 (zie pag. 389/2-'93), door veiligheidssoldaten doodgeschoten in Medellin toen hij zich ,,verzette tegen zijn arrestatie". Zijn zoon Juan Pablo, die met de rest van zijn familie op dat moment door de politie beschermd werd, zei dat hij zijn vaders drugsimperium wilde erven en diens dood wilde wreken.

Op 28 november hadden de Duitse autoriteiten Escobars vrouw en kinderen vanuit Frankfurt teruggestuurd naar Colombia; zij waren daar eerder die dag geland en hadden politiek asiel gevraagd.

Ontwikkelingen in drugshandel

De dood van Pablo Escobar begin december leidde tot speculaties over een op handen zijnd akkoord tussen de regering en leiders van het rivaliserende Cali-kartel.

De uit Cali afkomstige drugshandelaren \varen kennelijk verontrust over de opkomst van nieuwe groepen. die met geweld hun overheersende positie in de lucratieve drugshandel bedreigden. De drugs uit Cali vormden het grootste deel van de exportmarkt sedert de Medellin-groepen waren afgegleden naar een bittere interne machtsstrijd. De Cali-drugshandelaren zouden op 3 december opnieuw

pogingen hebben ondernomen om een rehabilitatie-akkoord te sluiten met de regering; zij beloofden hun organisatie te ontmantelen en samen te werken met de staat in ruil voor korte gevangenisstraffen en een officiële overeenkomst hun rijkdom niet aan te tasten, waardoor ze feitelijk de status kregen van legale zakenlieden.

Op 18 december maakte minister van justitie Gustavo de Greiff, die beschouwd werd als een pleitbezorger voor de legalisering van drugs om zo het met drugs verbonden geweld te beëindigen en als een voorstander van een akkoord, bekend dat de ,,overgave"-gesprekken met advocaten van de Cali-leiders in januari 1994 hervat zouden worden.

Tezelfdertijd bleek echter dat de regering onder druk van de Verenigde Staten de militaire operaties tegen het Cali-kartel aan het intensiveren was en Amerikaanse hulp van naar verluidt $ 700 mln had aanvaard, die onder meer voorzag in het sturen van troepen naar het departement Valle om daar wegen. scholen en kleine ziekenhuizen te bouwen. De aankomst van Amerikaanse troepen op de marinebasis Bahia Malaga bij de haven Buenaventura op 30 december ontketende een politieke storm waarin beschuldigingen werden geuit van een Amerikaanse ,,invasie" en geheime operaties.

Ontvoerde Italiaanse consul gestorven

Op 18 november werd het ontzielde lichaam van Guiseppe Guargalia Nordacci. de Italiaanse consul in Bucaramanga, gevonden. Hij was in juli ontvoerd, kennelijk door de Revolutionaire Strijdkrachten (FARC), en was begin november in gevangenschap aan een hartaanval overleden nadat een aantal pogingen hem te voorzien van medicijnen was mislukt.

Ernstige overstromingen

Eind april 1993 traden op vele plaatsen in het land ernstige overstromingen en op verschillende plaatsen ook aardverschuivingen op als gevolg van aanhoudende stortregens na een jaar droogte. Er werd gevreesd dat meer dan 100 mensen om het leven waren gekomen toen de rivier de Taparto, in het noordwestelijke departement Antioquia. buiten zijn oevers trad. De Ariari-rivier had eveneens overstromingen veroorzaakt in het departement Meta in de oostelijke vlakten. In het zuidoosten bereikten de Amazone en twee van haar grootste zijrivieren de hoogste waterstand in 40 jaar, wal tot gevolg had dat 5.000 Ticuna- en Yagua-Indianen en blanke kolonisten hun huizen, vee en gewassen kwijtraakten. Tientallen bruggen werden door het water weggespoeld en 24 hoofdwegen werden onbegaanbaar. Ongeveer 400.000 bewoners van de krottenwijken rond Bogota dreigden door de overstroming dakloos te worden.

De situatie werd ernstig verslechterd door een zwak milieubeleid van de regering en door het gebrek aan natuurbeschermende maatregelen dat in veel gebieden geleid had tot ongebreidelde ontbossing. Het gebrek aan natuurlijke vegetatie. die vocht zou kunnen vast houden, leidde ertoe dat het water kon wegstromen en de bovengrond werd losgespoeld. waardoor erosie optrad, die vervolgens leidde tot aardverschuivingen en het dichtslibben van rivieren.

Investeringen in olie-industrie

Op 14 mei maakte Juan Maria Rendon, de directeur van het staatsoliebedrijf ECOPETROL,bekend dat in de volgende vier jaar $ 5 mrd geïnvesteerd zou worden in de modernisering van apparatuur voor oliewinning en pompen.

Rendon zei ook dat de olieproduktie in 1993 waarschijnlijk 900.000 vaten per dag zou bedragen en naar verwachting aanzienlijk zou stijgen wanneer er putten geslagen waren in pas ontdekte olievelden. Ook werd bevestigd dat British Petroleum, dat reeds samen met ECOPETROL en andere oliemaatschappijen betrokken was bij de ontdekking van nieuwe olievelden in het zuid-oosten van het land. toestemming had gevraagd om nieuwe putten te boren.

Vliegramp

Op 19 mei vloog een Boeing 727-100 van de Colombiaanse luchtvaartmaatschappij SAM tegen een berg. waardoor alle 132 inzittenden van het toestel om het leven kwamen. Wrakstukken werden ten noordwesten van Medellin gevonden, waar het vliegtuig zou landen na een vlucht vanuit Panama. Functionarissen zeiden dat de bemanning geen problemen had gemeld.

(Vorber.pag. 389/1 e.v.-1993)

FALKLAND/MALVINAS-EILANDEN

VERSOEPELING VAN BEPERKENDE MAATREGELEN

Op 12 juli 1993 kondigden de regeringen van Groot-Brittannië en Argentinië gelijktijdig aan dat de voor de Falkland-eilanden geldende militaire beperkingen in het kader van de verbeterde bilaterale betrekkingen versoepeld zouden worden. Dit zou betekenen dat de beschermde 200-mijlszone die na de Argentijnse invasie van 1982 rond de eilanden was ingesteld geleidelijk ingekrompen zou worden. Voorts zouden de contacten tussen de opperbevelhebber van de op de eilanden gestationeerde Britse troepen en de betrokken Argentijnse luchtmacht- en marineopperbevelhebbers worden uitgebreid.

Op 27 juli verwierp het Britse ministerie van biiitenlandse zaken en het Gemenebest een Argentijns voorstel om de eilanden deel te laten uitmaken van Argentinië onder een speciale status die grensde aan volledige integratie. Het ministerie noemde dit voorstel een voor binnenlands gebruik opgelaten .,vlieger[v].

Graham Bound. een vertegenwoordiger van de in Londen gevestigde Raad voor de Falkland-eilanden, ontkende dat er tijdens een zitting van de Speciale VN-Cominissie voor de Uitvoering van de Verklaring over Dekolonisatie op 14 juli in New York direct overleg zou zijn gevoerd met een Argentijnse delegatie.

VEKIEZINGEN VOOR WETGEVENDE RAAD

Een recordaantal van 24 kandidaten nam deel aan de verkiezingen voor de acht zetels van de Wetgevende Raad op 14 oktober 1993.

Er waren twee kiesdistricten, Camp (met acht kandidaten) en Stanley (met 16 kandidaten). In elk kiesdistrict konden vier leden voor de Raad worden gekozen. De kandidaten namen op persoonlijke titel aan de verkiezingen deel omdat er geen politieke partijen bestonden. In Camp waren de winnaars: William Luxton (228 stemmen), Eric Goss (144). Norma Edwards (136). Richard Stevens (133). In Stanley gingen de zetels naar Charles Keenleyside (456 stemmen), John Cheek (356), Carol Teggart (245) en Sharon Halford (214)

Vlak voor de verkiezingen had de Argentijnse minister van buitenlandse zaken Guido di Tella beweerd dat de verkiezingen een ,,verlichte" groep raadsleden zouden opleveren. die grotere bereidheid zouden vertonen tot een dialoog met Argentinië. Alle gekozen kandidaten gaven er echter de voorkeur aan de contacten met Argentinië tot de meest noodzakelijke te beperken totdat dit land zijn soevereiniteitsaanspraken op de Falkland-eilanden opgaf.

GROTE OLIEVONDST

Op 1 december maakte de British Geological Survey bekend dat uit eerste studies was gebleken dat er zich een aanzienlijk olicvcld binnen een straal van 200 km van de Falkland-eilanden bevond.

De reserves van deze velden zouden naar schatting 50 procent meer olie kunnen bevatten dan de Britse sector van het Noordzeeveld. Medio 1994 zouden preciezere schattingen beschikbaar zijn na voorbereidende boringen; binnen vijf tot zeven jaar zou op commerciële schaal olie gewonnen kunnen worden.

In reactie op de angst dat dit nieuws de Argentijnse wens om de eilanden met geweld in bezit te nemen nieuw leven zou inblazen, zei president Carlos Saul Menem op 3 december tijdens een bezoek aan Japan dat hij „de verwerving van de Malvinas door middel van militaire kracht nooit (zou)toestaan". Zijn regering was vastbesloten om de natuurlijke hulpbronnen van de Malvinas te ontwikkelen in samenwerking met de Britse regering en zou een diplomatieke oplossing zoeken voor de kwestie aan de soevereiniteit van de eilanden.

UITBREIDING VAN VISZONE AANVAARD

Op 14 december werd bericht dat de Argentijnse regering de uitbreiding van de viszone van de eilanden van 150 naar 200 mijl had aanvaard (zie pag. 303/1/2-'90).

Het Argentijnse ministerie van buitenlandse zaken verklaarde dat het besluit was genomen „met het oog op de precaire financiele situatie" van de eilandbewoners. De eilandbewoners zouden dan de vangstquota kunnen behalen die hun waren toegekend krachtens een akkoord over de vangstquota voor de pijlinktvis uit november. De vangstquota voor de Eilanden en Argentinie waren daarin vastgesteld op respectievelijk 150.000 en 220.000 ton pijlinktvis

(Vor.ber.pag. 623/2 e.v.-1993)

NEDERLANDSE ANTILLEN

REFERENDUM OVER STAATKUNDIGE TOEKOMST CURAÇAO. BEVOLKING STEMT MASSAAL VOOR BEHOUD ANTILLIAANSE EENHEID

Op 19 november 1993 werd op Curaçao het referendum gehouden over de staatkundige toekomst van het eiland (zie ook pag. 633/3-'93). De ongeveer 110.000 kiesgerechtigden konden voor het eerst zelf hun oordeel geven over de toekomstige relatie met Nederland en hadden daarbij de keus uit vier opties: a) Curaçao blijft deel uitmaken van de Nederlandse Antillen, b) het eiland wordt een autonoom land binnen het Koninkrijk der Nederlanden, c) het wordt een deel van Nederland (een soort overzeese provincie) en d) Curaçao wordt een onafhankelijke staat.

Bij een opkomst van 60 procent sprak 73,6 procent van de kiezers zich uit voor handhaving van de Antilliaanse eenheid, 17,9 procent koos voor de positie van autonoom land binnen het Koninkrijk, 8 procent wilde dat Curaçao een provincie van Nederland zou worden en 0,5 procent was voor volledige onafhankelijkheid.

Als grote winnaar kwam uit het referendum de 54-jarige fiscaal jurist en oud-premier Miguel Archangel Pourier tevoorschijn; deze had in oktober de beweging Pro Antia Restruktura (PAR) opgericht, die een opsplitsing van het eiland onverantwoord achtte.

Pourier was in de jaren zeventig enkele keien minister geweest namens de Bonaireaanse POB-UPB en had van juli-november 1979 een interim-kabinet geleid (zie pag. 55/3-'83). In de jaren tachtig was hij bankdirecteur bij de ABN. In 1991 richtte Pourier een adviesbureau op dat het rapport schreef over het bestuur van St. Maarten, op basis waarvan het eiland onder curatele werd geplaatst (zie pag. 690/3-'92).

De uitslag maakte duidelijk dat de bevolking in meerderheid niets moest hebben van pogingen om de Nederlandse Antillen op te heffen en het eiland een „status aparte" binnen het Koninkrijk te geven, hetgeen alle politieke partijen op het eiland hadden nagestreefd.
De Antilliaanse premier, mevrouw Maria Liberia-Peters, liet weten de uitslag te zullen respecteren en met Nederland en de vijf Antilliaanse eilandbesturen te gaan praten over behoud van de eenheid van de Antillen in een nieuwe vorm. De Nederlandse minister Ernst Hirsch Ballin (justitie en Koninkrijkszaken). die vergaand overleg had gevoerd met de eilanden over opsplitsing in verschillende rijksdelen? verklaarde er begrip voor te hebben dat de voor december geplande Toekomstconferentie over een autonoom Curaçao (zie pag. 633/3-'93) niet door zou gaan, maar wilde niet dat het uitstel tot afstel zou leiden.

Kort geding over rechtmatigheid referendum

Op 8 november oordeelde de president van de rechtbank in Willemstad dat het referendum over de staatkundige toekomst van Curaçao niet onrechtmatig was. Een groep van Curaçaoënaars die op Bonaire woonden, hadden in een kort geding een verbod op het referendum geëist omdat zij niet mochten meestemmen. Het eilandbestuur had de regels van de kieswet gehanteerd, die bepaalden dat niet op het eiland wonende Curaçaoënaars niet mochten stemmen. Een aantal Curaçaoënaars in Nederland, verenigd in de actiegroep Nos tambe ta vota (Wij stemmen ook), had zich gevoegd in de eis. De groepen voerden aan dat het niet zomaar verkiezingen betrof, maar een keuze over de toekomst van het eiland, en dat daarbij niet een groot deel van de bevolking - een kwart van de Curaçaoënaars woont in Nederland - kon worden uitgesloten.
Op 10 november diende in Den Haag eveneens een kort geding over het referendum, dat was aangespannen door Nos tamba ta vota. Ook hier besliste de president van de rechtbank op 15 november dat het referendum rechtmatig was.

Miguel Pourier.

KABINET ANTILLEN DIENT ONTSLAG IN. PREMIER LIBERIA-PETERS VERTREKT

Op 23 november diende premier Maria Liberia-Peters het ontslag van haar kabinet in en legde haar functie als minister-president neer. Minister Susanne Römer van justitie werd tijdelijk benoemd tot premier; zij bleef tevens de portefeuille van justitie beheren.
Het kabinet-Liberia diende bij gouverneur Jaime Saleh zijn ontslag in nadat het de meerderheid in de 22 zetels tellende Staten (parlement) was kwijtgeraakt door het opzeggen van de steun van de UPB (Union Patriotico Bonaireano). Ook het parlementslid Beto Thomas had op 23 november zijn steun aan het kabinet ingetrokken. Besprekingen met de oppositiepartij SI (Soshal Independiente) en de PDP (Progressieve Democratische Partij) van St. Maarten.

die ten doel hadden de regering opnieuw een meerderherd in de Staten te bezorgen, hadden geen resultaat opgeleverd

De UBP en 'Thomas kwamen tot hun besluit nadat bij het referendum gebleken was dat de meerderheid van de bevolking voor het behoud was van de Antilliaanse eenheid. Thomas. die gedurende 16 jaar in het bestuur van de PNP (Partido Nashonal di Pueblo) van Liberia-Peters had gezeten, had zich tijdens de referendumcampagne voorstander getoond van het behoud van de Antilliaanse Federatie. terwijl de PNP ernaar streefde dat Curaçao een apart land binnneri het Koninkrijk zou worden.

Een maand eerder had het kabinet al gewankeld toen de Democratische Partij St. Maarten op 23 oktober haar steun opzegde en de UPB op 27 oktober eveneens dreigde de regering niet langer te steunen. UBP-leider Rudy Ellis werd toen alsnog overgehaald om tot na de voor medio december geplande Toekomstconferentie zijn steun te blijven geven en het resultaat van het referendum af te wachten. Premier Liberia-Peters besloot toen dat het parlement rond de jaarwisseling demissionair zou worden en dat op 25 februari 1994 nieuwe Statenverkiezingen zouden worden gehouden.

PAR WORDT POLITIEKE PARTIJ

Miguel Pourier maakte op 9 december bekend dat de door hem opgerichte Curaçaose beweging Pro Antia Restruktura (PAR) een-politieke partij werd en onder de naam Partido Antia Restruktura zou deelnemen aan de verkiezingen op 25 februari.

Interim-premiei A F ,,Yandi Paula

VORMING INTERIM-KABINET. PAULA INTERIM-PREMIER

Op 30 november kreeg prof. dr. Alejandro Felipe „Yandi" Paula van gouverneur Saleh de opdracht op korte termijn een interim-kabinet te vormen van zes ministers met steun van de diverse eilanden.

Het te formeren kabinet moest een concreet actieplan opstellen voor het realiseren van ..werkbare en evenwichtige aanpassingen" in de staatkundigr en financiële verhoudingen binnen de Antillen. Tevens kreeg het de opdracht een actieplan te presenteren tot verdere verbetering van de kwaliteit van het bestuur.

Nadat een meerderheid van het parlement akkoord was gegaan met het concept van het regeerprogramma van formateur Paula. kwam op 25 december een nieuw interim-kabinet tot stand, dat op 28 december werd beëdigd. Het kabinet werd geleid door Paula (PNP) en bestond verder uit Susanne Römer (justitie) en Faroe Metry (financiën). beiden van de PNP; George Hueck (sociale zaken. volksgezondheid en milieu) van de Curaçaose partij Soshal Independiente (SI): Leo Chance (verkeer, vervoer en telecommunicatie), die was voorgedragen door de drie Bovenwindse partijen Democratische Partij St.Eustatius, St. Maarten Patriotic Alliance (SPA) en Windward Islands People Movement (WIPM) van Saba; en Rudy Thomas (onderwijs en ontwikkelingssamenwerking) van de Union Patriotico Bonaireano (UPB).
Het kabinet had de steun van 16 van de 22 leden van de Staten.

PAR GROTE WINNAAR STATENVERKIEZINGEN. POURIER BENOEMD TOT FORMATEUR

De verkiezingen voor de Antilliaanse Staten, die op 25 februari 1994 werden gehouden, leverden een grote overwinning op voor de PAR van Miguel Pourier. die 8 van de 22 zetels behaalde. Daarmee werd zij de grootste partij op Curaçao, dat recht heeft op 14 zetels in het pa lement. De resterende zetels zijn verdeeld over Bonaire, St. Maarten (elk 3), Saba en St. Eustatius (elk 1).
De uitslag betekende een nederlaag voor de PNP van oud-premier Maria Liberia-Peters. die nog maar 3 zetels over hield van de 7 die ze in 1990 kreeg (zie pag. 386/1 e.v.-'90). Twee kleine partijen. FOL/SI en Nos Patria, die respectievelijk 3 en 1 zetel hadden, verdwenen uit het parlement.

Verkiezingsuitslag Curaçao

	stemmen	zetels
PAR	33.994	8
PNP	15.897	3
MAN	10.952	2
DP	3.818	1
FOL/SI	4.332	-
Nos Patria	1.220	-

Op St. Maarten ging de oppositionele St. Maarten Patriotic Alliance (SPA) van 1 naar 2 zetels: de Democratische Partij van Claude Wathey behield 1 zetel.
De rege ingspartij van Bonaire (Union Patriotico Bonaireano, UPB) moest twee van haar drie zetels afstaan aan de oppositionele Democratische Partij van Jopi Abraham. Op St. Eustatius en Saba bleven de zittende partijen. respectievelijk de Democratische Partij en de WIPM, aan de macht.
Op Curaçao was 63.6 procent van de stemgerechtigden naar de stembus gegaan.

Op 2 maart kreeg partijleider Miguel Pourier van de PAR van gouverneur Jaime Saleh de opdracht een kabinet te vormen, dat moest steunen op tweederde meerderheid in de Staten en dat de belangen van alle eilanden moest waarborgen.

(Vor.ber.pag. 629/3 e.v.-1993)

VENEZUELA

SPECIALE BEVOEGDHEDEN PRESIDENT. AANHOUDENDE GERUCHTEN OVER STAATSGREEP. PRESIDENTS- EN PARLEMENTSVERKIEZINGEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 11 augustus 1993 verleende het Congres interimpresident Ramon José Velasquez tot eind 1993 speciale bevoegdheden om bij decreet economische en financiële maatregelen te treffen. Hiertoe werd besloten om het fiscale tekort, dat voor 1993 werd geraamd op $ 3,5 mrd a S 3,7 mrd, terug te dringen. Dit tekort werd voornamelijk veroorzaakt door de ten gevolge van de kwakkelende internationale olieprijs gedaalde inkomsten van de olieëxport.

Velasquez was op 5 juni tot president beedigd om de vijfja ige ambtstermijn te voltooien van de in mei geschorste Carlos Andres Perez, die moest terechtstaan wegens corruptie (zie pag. 703/1 e.v.-'93).

De speciale bevoegdheden stelden hem in staat (i)een algemene omzetbelasting en een belas-

ting op bedrijfsbezittingen te introduceren: (ii) de inkomsten te verhogen door middel van een hervorming van de belastingwetgeving en door particuliere inïesteerders in de olie en gasindustrie vennootschapsbelasting op te leggen; (iii)speciale wetten op te stellen ter ondersteuning van de agrarische sector; (iv) de wetgeving voor het bankwezen aan te passen, waardoor ook buitenlandse investeerders bij de banken konden aankloppen: (v) het huisvestingsbeleid te wijzigen en de wet op te heffen die hypotheekhouders beschermde; en (vi) bepaalde privatiseringsplannen versneld door te voeren.

Ook werden er bezuinigingen op de overheidsuitgaven en een herziening van buitenlandse leningen vei-wacht

President Perez blijvend geschorst

Tijdens een buitengewone zitting besloot het Congres op 31 augustus de schorsing van president Carlos Andres Perez (uit mei, zie pag. 703/1 e.v.-'93) definitief te maken om te voorkomen dat hij weer in functie zou terugkeren, ook als hij werd vrijgesproken van de tegen hem ingediende aanklachten. Alle oppositiepartijen stemden voor de motie, terwijl alle aanwezige afgevaardigden en senatoren van Perez's Democratische Actiepartij (AD) zich van stemming onthielden. De stemming ratificeerde ook de aanstelling van Ramon Velasquez tot interim-president tot aan de presidentsverkiezingen in december.

De stemming was een initiatief van de Sociaal-Christelijke Partij (COPEI) wier leider Oswaldo Alvarez Paz toegaf dat het een ,,politiekemaatregel" was, gebaseerd op het grondwetsartikcl dat vereiste dat het Congres de president verving na drie maanden afwezigheid. De AD bekritiseerde de stemming, aangezien een ander grondwetsartikel bepaalde dat een president niet kon worden afgezet totdat de rechtszaak tegen hem was afgesloten.

Op 12 september riep Velasquez op tot een nationaal pact tussen de politieke partijen, de vakbonden en de bedrijfswereld om de politieke en economische situatie van het land aan te pakken voordat de nieuwe president aantrad. Ook stelde hij een aantal hervormingen van de grondwet uit 1961 voor, die de macht van de president moesten beperken door de functie van premier in het leven te roepen, twee stemrondes in de presidentsverkiezingen in te voeren en grotere autonomie te geven aan de centrale en gemeentelijke overheden.

Invoering BTW

Medio september maakte de regering bekend dat BTW zou worden ingevoerd voor bijna alle goederen en diensten met uitzondering van eerste levensbehoeften, vei-voer, geneesmiddelen en financiële transacties

Groothandelsgoederen en importgoederen zouden met ingang van 1 oktober en winkelgoederen met ingang van 1 januari 1994 belast worden met tien procent. De regering verwachtte dat de belasting in de eerste drie maanden ongeveer $ 300 mln zou binnenbrengen en het stijgende overheidstekort (dat ongeveer $ 3 mrd bedroeg) zou helpen te neutraliseren.

In september maakte de Centrale Bank bekend dat na drie jaar economische groei van gemiddeld 8 procent per jaar, de economie in de eerste helft van 1993 2,3 procent was gekrompen. Als redenen werden aangevoerd de politieke onzekerheid, de daling van de olieinkoinsten, de bezuinigingen op de overheidsuitgaven, de hoge rentetarieven en de hoge inflatie. In de eerste acht maanden van 1993 waren de buitenlandse investeringen in Venezuela met ruim 40 procent gedaald en hadden meer dan 1.000 kleine en middelgrote bedrijven opgehouden te bestaan. waardoor ongeveer 59.000 arbeidsplaatsen verloren waren gegaan.

Universitaire onrust

Uit protest tegen de bezuinigingen en de invoering van BTW hield een aantal universiteiten op 23 september een demonstratie die uiteen werd gedreven door de autoriteiten. Een student kwam om het leven en ongeveer 20 studenten en journalisten werden gewond, waarna er de volgende dag nieuwe studentenprotesten losbarsten. Minister Carlos Delgado Chapellin van binnenlandse zaken en minister Radames Muñoz Leon van defensie rechtvaardigden de actie door de universiteiten ervan te beschuldigen centra van politiek activisme te worden en met opzet aan te sturen op verstoring van de openbare orde.

Geruchten over staatsgreep

Op 3 augustus ontkende minister van defensie vice-admiraal Radames Muñoz Leon dat er die dag in de kazerne van het Lino de Clemente-bataljon in de hoofdstad Caracas een opstand was uitgebroken. Hij verklaarde dat er geen arrestaties waren verricht en dat de op schoten lijkende geluiden die in de stad waren gehoord, veroorzaakt waren door ,,vuurwerk".

In deze kazerne werden de militairen vastgehouden die hadden deelgenomen aan de twee couppogingen in 1992 (zie pag. 401/1 e.v.-'92 en 405/1 e.v.-'93).In een op 6 augustus door de krant El *Nacional* gepubliceerd interview waarschuwde luitenant-kolonel Hugo Chaves Frias. de 20 kilometer ten zuidenvan de hoofdstad gedetineerde populaire leider van de couppoging van februari 1992, dat ..de hergroepering van de meest regressieve krachten" binnen de strijdkrachten, onder wie de opperbevelhebber, zou kunnen leiden tot een door de geschorste president Perez ,,gesteunde" staatsgreep.

Op 31 juli was bekendgemaakt dat de minister van buitenlandse zaken, generaal Fernando Ochoa Antich. rrrklaard had dat de recente terroristische aanslagen in juli waaronder vier bomaanslagen in Caracas en de naar het Hooggerechtshof verzonden bombrieven. deel uitmaakten van een campagne die ,,deweg bereidt voor een staatsgreep".

Op 19 oktober zei minister van defensie Radames Muñoz Leon dat geruchten over staatsgrepen en ,,samenzweringen", die de laatste maanden de ronde deden, ,,eens en voor altijd" moesten ophouden en dat de democratische rechten verdedigd moesten worden.

Hij reageerde hiermee op beschuldigingen van José Vicente Rangel, journalist en presidentskandidaat van de oppositionele Beweging Naar het Socialisme (MAS),dat vier generaals onlangs betrokken waren bij een coupcomplot. Muñoz zei dat Rangel namen en beu-ijzen zou moeten overleggen aan een militaire rechtbank.

De regering had zelf op 29 september bekendgemaakt dat extreem-linkse groepen de volgende dag in opstand hadden willen komen om de strijdkrachten aan te zetten tot een staatsgreep en zo sociale onrust te scheppen. De regering beweerde het complot opgerold te hebben. maar weigerde de namen van de leiders of de groepen bekend te maken. De beweringen van de regering werden in zekere zin ondersteund door berichten dat het opperbevel van de strijdkrachten op 28 september in spoed bijeen was gekomen. Rangel verwierp de versie van de regering echter en beschuldigde haar ervan moedwillig spanningen te creëren om de onderdrukking van sociale protesten in september te rechtvaardigen in een tijd van economische crisis (zie boven).

In wat allenvege werd beschouwd als een opzettelijke poging om de regering in verlegenheid te brengen, was in oktober in de openbaarheid gekomen dat president Ramon Velasquez was overreed de drugshandelaar Larry Tovar Acuna gratie te verlenen. De zaak-Tovar en een reeks aanslagen met autobommen en bombrieven werden door minister Fermin Marmol Leon van justitie op 2 november ,,eenpoging om het systeem te destabiliseren" genoemd. Minister van defensie Radames Muñoz Leon maakte op 12 november bekend dat er vier mensen waren gearresteerd

wegens subversieve activiteiten. Drie dagen later maakte hij bijzonderheden bekend over een samenzwering van officieren die ook betrokken waren geweest bij de mislukte couppogingen van 1992 (zie pag. 401/1 e.v.-'92 en 405/1 e.v.-'93) en die de verkiezingen van december hadden willen saboteren.

Het leger beschuldigde Pablo Medina. de leider van de linkse partij Radicale Zaak (Causa-R), ervan in het bezit te zijn van gestolen legerwapens en eiste dat hij in beschuldiging werd gesteld wegens medeplichtigheid aan militaire opstand. Medina ontkende de beschuldigingen.

Nadat op 26 november in verschillende delen van het land ongeregeldheden waren uitgebroken. sloot de regering tijdelijk alle scholen. Op 14 november werd het privatiseringsproces opgeschort tot na de verkiezingen.

Hervorming bankwezen

Op 2 november werd door president Velasquez een nieuwe wet betreffende de financiële wereld en het bankwezen ondertekend, die op 1 januari 1994 van kracht zou worden. De belangrijkste bepalingen waren: (i) buitenlandse financiële instellingen konden voortaan een meerderheidsaandeel in Venezolaanse banken bezitten; (ii) de Raad van Toezicht op het Bankwezen werd onafhankelijk en kreeg meer macht: (iii) er werden strengere kapitaaleisen gesteld aan banken; en (iv) financiële instellingen kregen een gemoderniseerd wettelijk kader.

Parlements- en presidentsverkiezingen

Bij algemene verkiezingen die op 5 december 1993 gehouden werden, keerden de kiezers zich af van de twee traditionele partijen van het iand en kozen zij Rafael Caldera Rodriguez, een populistisch politicus met een lange staat van dienst, tot president.
Dc uitslag werd beschouwd als een afwijzing van de overheidscorruptie en van het vrije-marktbeleid dat sedert 1989 was gevoerd door de geschorste president Carlos Andres Perez. Caldera was de eerste president die niet behoorde tot de Democratische Actiepartij (AD) of de Sociaal-Christelijke Partij (COPEI)sedert de terugkeer naar de democratie in 1958. Zijnvijfjarige ambtstermijn zou ingaan op 2 februari 1994, wanneer hij waarnemend president Ramon José Velasquez zou opvolgen.

Caldcra, een vooraanstaande christendemocraat en inede-oprichter van COPEI, die van 1969-'74 president mas geweest. was in juni uit COPEI gezet (ziepag. 705/1- '93).Hij had deelgenomen aan de verkiezingen als kandidaat van de Nationale Convergentiecoalitie (CN), een monsterverbond van 17 partijen die het hele politieke spectrum besloegen.

Volgens de definitieve uitslag, die op 10 december door de Opperste Kiesraad [SEC) werd vrijgegeven, had Caldera 30,45 procent van de stemmen veroverd, tegen 23,59 procent voor Claudio Fermin van de regerende AD en 22.72 procent voor Oswaldo Alvarez Paz van COPEI. Andres Velasquez, een deelstaatgouverneur van de linkse partij Radicale Zaak (Causa-R) die campagne voerde tegen de corruptie, kreeg 21.94procent.

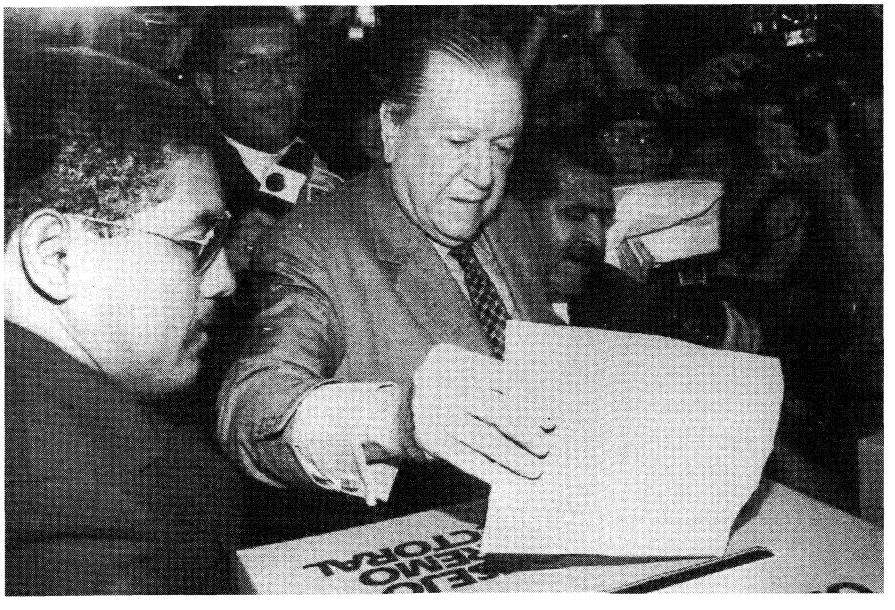

Rafael Caldera Rodriguez brengt in Caracas zijn stem uit bij de algemene verkiezingen op 5 decernber 1993.

Eerdere peilingen en SEC-uitslag ei^ hadden de kandidaat van Causa-R op een stevige tweede plaats gezet met de AD op grote afstand op de vierde plaats, Zowel CN als Causa-R beweerde dat de twee traditionele partijen hen via manipulatie en fraude duizenden stemmen ontnomen hadden.

De verkiezingen waren vreedzaam verlopen. ondanks de gespannen sfeer in de periode vóór de verkiezingen en aanhoudende geruchten over een mogelijke staatsgreep. Causa-R beschuldigde minister van defensie vice-admiraal Radames Muñoz Leon - die de partij in diskrediet zou hebben willen brengen door te beweren dat zij betrokken was bij een recent coupcompiot (zie boven) - van het beramen van een staatsgreep om een verkiezingsoverwinning van Causa-R te voorkomen. De Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken Alexander Watson, die kort voor de verkiezingen onverwacht op bezoek kwam. waarschuwde de Venezolaanse autoriteiten dat iedere niet-democratische regering te maken zou krijgen met een economisch embargo en andere sanctics.

Hoewel er in principe stemplicht was. bleef volgens berichten meer dan 40 procent van de 10 mln kiezers thuis. meer dan dubbel zoveel als bij de vorige algemene verkiezingen in 1988. (Zie pag. 405/3 e.v.-'93 voor 45 procent thuisblijvers bij deelstaatverkiezingen in 1992.)

Uitslag parlementsverkiezingen

Bij de gelijktijdig gehouden Congresverkiezingen werd de macht van de twee grootste traditionele partijen eveneens gereduceerd. Drie blokken zagen het licht: (i)CN, met inbegrip van de Beweging naar het Socialisme (MAS); (ii) Causa-R; en (iii) COPEI en AD. Er werden ook verkiezingen gehouden voor 362 zetels in de deelstaatparlementen.

Amnestie voor coupplegers 1992

Op 16 december verleende waarnemend president Velasquez gratie aan 15 leden van de strijdkrachten en drie burgers die betrokken zouden zijn geweest bij de couppogingen van februari en november 1992.

Doden na storm

Op 10 augustus vielen ten minste 150 doden en honderden gewonden, toen de tropische storm ,,Bret" op de heuvels van de metropool Caracas gelegen sloppenwijken vernielde. Duizenden mensen raakten dakloos. Volgens nationale kranten waren er in het gehele land meer dan 300 doden te betreuren en de regering kondigde nationale rouw af.

(Vor.ber.pag. 703/1 e.v.-1993)

COMOREN

PARLEMENTSVERKIEZINGEN. NIEUW KABIXET. OPRICHTING FRN

Op 12 en 20 december 1993 werden ten langen leste in twee ronden algemene verkiezingen gehouden, die uitliepen op een overwinning voor president Said Mohammed Djohar. De regering kreeg de absolute meerderheid in het parlement en daarmee een mate van stabiliteit, die sedert de verkiezingen van november 1992 (zie pag. 486/1-'93) ontbrak

De op 30 december bekendgemaakte uitslag gaf de aanhangers van de president, gegroepeerd rond de pas opgerichte RDR. 24 van de 42 zetels in de Federale Assemblee. terwijl de oppositionele Union nationale pour la démocratie aux Comores (UNDC) en haar bondgenoten de resterende 18 zetels kregen.

De verkiezingen waren noodzakelijk geworden na de ontbinding van de Federale Assemblee door Djohar op 18 juni (zie pag. 775/1-'93). Volgens dc grondwet moesten er binnen 40 dagen na ontbinding van het parlement verkiezingen worden gehouden, maar deze werden keer op keer. laatstelijk nog in november. uitgesteld wegens ..technische redenen" (zie pag. 775/2-'93).

Hoewel de eerste kiesronde zonder incidenten plaatsvond. werd de tweede ronde, per presidentieel decreet 24 uur uitgesteld. ontsierd door geweld en onregelmatigheden. De ernstigste incidenten deden zich voor op het eiland Anjouan, waar minstens drie mensen om het leven kwamen. Als gevolg daarvan werden de verkiezingen in acht kiesdistricten (zeven op Anjouan en één op Grande Comore) ongeldig verklaard en werd daar op 26 december opnieuw gestemd. Op die dag vond ook de uitgestelde tweede kiesronde in Moroni plaats.

De herhaalde verkiezingen waren controversieel en werden door de oppositie een .,maskerade" genoemd. Verscheidene oppositiekandidaten die de andere uitslagen van de tweede ronde aanvochten. trokken zich terug uit de herhaalde verkiezingen voordat het stemmen begon. Daardoor werden in drie gevallen regeringskanclidaten zonder tegenstand gekozen. onder wie Mohamed Said Abdallah Mchangama, dc schoonzoon van de president en een voormalig minister, die betrokken was in een financieel schandaal (zie pag.627/3-'93).

Nieuw kabinet

President Said Mohammed Djohar benoemde Mohanied Abdou Madi op 2 januari 1994 tot premier.

Abdou Madi. de secreta is-generaal van de RDR. was tot dusver verantwoordelijk voor de uitvoering van de hervormingen in het ambtenarenapparaat. Hij stond bekend om zijn nauwe banden met Mohamed Said Abdallah Mchangama. In 1988 was Abdou Madi naar verluidt veroordeeld wegens fraude als gevolg van een twijfeiachtige regeling die hij als belastinginspecteur in Moroni had getroffen met een Franse staatsburger. Volgens de *Indian Ocean Newsletter* had hij geen gevangenisstraf uitgediend, maar had hij als huishoudelijke hulp gewerkt in het huis van de toenmalige openbare aanklager.

Nog op 2 januari benoemde Abdou Madi zijn kabinet, waarin vijf leden van de vorige regering waren opgenomen. De portefeuilles waren als volgt verdeeld:

Premier, hoofd van de regering: minister van openbare diensten - Mohamed Abdou Madi*; voorlichting; cultuur, jeugd. sport; PTT; regeringswoordvoerder; minister voor betrekkingen met parlement - Houmed Mdahoma M'Saidie+; buitenlandse zaken en samenwerking - Said Mohammed Sagaf*; financiën en begroting - Ahmed el-Harif Hamidi*: uitrusting: energie: stadsontwikkeling en huisvesting - Moussa Toybou*; islamitische zaken. justitie - Mouslim Ben Moussa: nationaal onderwijs, technisch onderwijs en beroepsopleiding - Ibrahima Hissani M'Foihaya*; sociale zaken. arbeid en werkgelegenheid - mevr. Sittou Raghadat Mohammed*:volksgezondheid - Attoumane Boinaissa*;procluktie en industrie - Idarousse Attoumane; transport en toerisme - Ahmed Said Issilam; economie, planning. industrie en nijverheid - Ahmed Bourhane; binnenlandse zaken en decentralisatie - Ahmed Houmadi*.

* Nieuwe benoeming.
+ Andere taken.

Oprichting FRN

De benoeming van Abdou Madi werd verworpen door de oppositie, die de geldigheid van de verkiezingsuitslagen bleef betwisten. Ook de verkiezing van Mchangama tot voorzitter van de Nationale Assemblée op 7 januari werd veroordeeld.

De Nationale Assemblée had de verkiezingen voor het voorzitterschap gehouden in afwezigheid van de oppositieleden. die op dat moment een persconferentie hielden om te betogen dat de Assembléeleden van de RDR ..usurpators" waren.

Op 17 januari aanvaardden de 12 voornaamste oppositiepartijen een resolutie waarin de ,,bruteonderbreking van de overgang naar de democratie" werd gehekeld.

Zij eisten het aftreden van Djohar, die zij ervan beschuldigden het land op het ,,pijnlijke pad naar een dictatuur" te brengen. Ook beweerden zij dat Djohar en zijn schoonzoon Mchangama samen in staat zouden zijn de grondwet gemakkelijk te schenden.

President Omar Bongo van Gabon tijdens een verkiezingsbijeenkomst op 4 december 1993

Erkennend dat de onderlinge verdeeldheid van de oppositie de ,,politieke coup" van Djohar had vergemakkelijkt, kwamen de 12 oppositiepartijen overeen hun acties te coördineren in een Forum voor Nationaal Herstel (FRN). Abbas Djoussouf van de Democratische Volksbeweging (MDP) werd tot woordvoerder van het FRN gekozen.

(Vor.ber.pag. 775/1/2-1993)

GABON

PRESIDENT BONGO HERKOZEN. TEGENREGERING. ACTIE TEGEN OPPOSITIELEIDERS

Op 5 december 1993 werd Omar Bongo herkozen als president in verkiezingen, waaraan voor het eerst sedert hij in 1967 aan de macht was gekomen (zie pag. 31/2-'69), kandidatenvan de oppositie deelnamen. De bekendmaking van zijn overwinning leidde echter tot ernstige onlusten toen betogers de straat opgingen om te protesteren tegen vermeende kiesfraude.

Volgens de op 9 december gepubliceerde officiële uitslag behaalde Bongo 51,07 procent van de uitgebracht stemmen. Daarmee voorkwam hij een beslissende tweede ronde tegen zijn grootste rivaal, pater Paul Mba Abessole, de leider van de Rassemblement national des bucherons (RNB), die 27,48 procent van de stemmen kreeg. De resterende stemmen gingen naar 10 andere kandidaten.

Het nieuws van Bongo's overwinning leidde tot rellen in Libreville, waar verscheidene buitenlanders, zowel uit Afrika als Europa. werden aangevallen. Volgens waarnemers hadden deze aanslagen te maken met de onvrede over de internationale toezichthouders op de verkiezingen. die ,.geen duidelijke of opzettelijke fraude" hadden gerapporteerd. Minstens drie mensen zouden zijn gedood toen leden van de presidentiële garde het vuur openden op betogers. Aan het einde van de maand was de rust weergekeerd nadat op 11 december een uitgaansverbod voor de nacht was ingesteld.

Tegenregering

Op 10 december eiste Mba Abessole de annulering van de verkiezingen en beschuldigde hij Bongo van ,,hoogverraad" en het organiseren van een verkiezingscoup. Hij eiste voor zichzelf de ovenvinning op en maakte de vorming van een tegenregering bekend onder leiding van André Kombila Koumba, eerste secretaris van de RNB. Deze tegenregering kreeg ,,drie missies": de voorbereiding van nieuwe presidentsverkiezingen, het herstel van de sociale vrede en de instandhouding van de nationale eenheid.

Paul Mba Abessole, de leider van de oppositiepartij RNB, begroet zijn aanhangers op 4 deceinber 1993. aan de vooravond van de presidentsverkiezingen.

Op 12 december maakte Mba Abessole de vorming van een ,,Hoge Raad van de Republiek" bekend, waarin het merendeel van de oppositionele presidentskandidaten was opgenomen. Hij zei tegen zijn aanhangers dat de Hoge Raad hem ,.terzijde (zou)staan" en hem ,,zijn mening (zou geven) over de grote problemen betreffende het bestaan van de natie".

In een toespraak tot het land, de eerste na de verkiezing, beschuldigde Bongo de tegenregering op 14 december van ,,opstandigheid". Hij waarschuwde dat deze ,,wanorde" niet geduld zou worden en kondigde stappen aan om ervoor te zorgen dat iedereen die .,lid (was) van deze zogenaamde regering ontslagen" zou worden. Op meer verzoenende toon suggereerde hij een regering van .,brede consensus" te vormen van alle politieke partijen. Dit voorstel werd echter op 15 december verworpen door Mba Abessole, die herhaalde dat hij de enige legitieme president was.

Actie tegen oppositie

Op 12 januari 1994 belette de regering oppositieleiders het land te verlaten. Het ging onder andere om Alexandre Sambat, Pierre-Clave Maganga-Moussavou (leider van de Parti social-démocrate of PSD), Jean-Pierre Lemboumba en Jules-Aristide Bourdes-Ogouliguende (voormalig parlementsvoorzitter), die allen kandidaten waren geweest bij de presidentsverkiezingen. Deze oppositieleiders maakten deel uit van een delegatie die een bezoek zou brengen aan Frankrijk en de VS, waar de oppositieleiders hun kritiek op het verloop van de verkiezingen hoopten te kunnen ventileren.

In een verklaring over de beperking van de bewegingsvrijheid van zijn opponenten zei president Bongo op 13 januari dat zij .,Frankrijk genoeg bezocht" hadden en dat zij van plan waren tijdens hun verblijf in het buitenland ,.verhaaltjes te vertellen" over de regering. Op 27 januari werd het verbod opgeheven na druk op de regering door het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken.

Op 27 januari liet Le *Bûcheron*, de spreekbuis van de RNB, bij verwijzingen naar RNB-leider Paul Mba Abessole de aanduiding president van de republiek achtenvege. Mba Abessole had deze titel aanvaard nadat hij de overwinning bij dc presidentsverkiezingen had opgeëist, maar hij ontkende nu dat de

koerswijziging van Le *Bücheron* een einde betekende van de RNB-campagne om president Bongo af te zetten. De oppositie zou haar strijd voortzetten, zo liet hij weten, terwijl hij de omvorming van de Hoge Raad van de Republiek in de Hoge Raad van het Verzet bekendmaakte.

(Vor.ber.pag. 711/3 e.v.-1993)

GUINEE

PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Op 19 december 1993 werd president Lansana Conte, die sedert de coup van 1984 aan de macht was (zie pag. 225/1 e.v. - '84), in zijn ambt bevestigd bij de eerste verkiezingen van het land waaraan meerdere partijen deelnamen. Volgens de voorlopige officiële uitslag verwierf Conte in de eerste ronde 50,93 procent van de uitgebrachte stemmen en zijn voornaamste rivaal, Alpha Conde 20,85 procent. De verkiezingen vonden echter plaats tegen een achtergrond van geweld en verwarring.

Volgens berichten waren minstens 12 mensen om het leven gekomen en tientallen gewond toen jeugdbendes stembureaus aanvielen. In de aanloop naar de verkiezingen had Changement démocratique (CD), een coalitie van 30 partijen, opgeroepen tot een boycot van de verkiezingen omdat er volgens haar meer voorbereiding nodig was om vrije en eerlijke verkiezingen te houden. Maar 24 uur voordat de stembureaus opengingen hadden alle partijen op twee na kennelijk besloten toch aan de verkiezingen mee te doen. Hoewel de aanhangers van de oppositie in verwarring waren, was de opkomst volgens officiële cijfers 78,48 procent

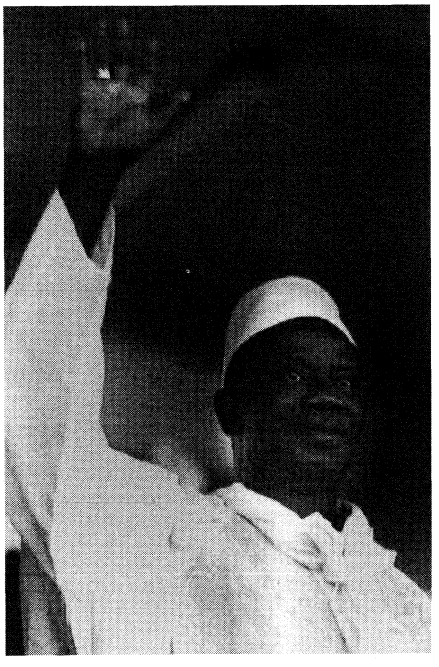

De president van Guinee. Lansana Conte, wuift naar aanhangers tijdens een verkiezingsbijeenkomst op 17 december 1993

Verscheidene oppositieleiders eisten annulering van de uitslag. Zij klaagden dat veel van hun aanhangers geen kieskaart hadden gekregen en daarom niet hadden kunnen stemmen.

Op 28 december werd een aantal aanhangers van oppositieleider Alpha Conde gearresteerd. Conde, die de actie veroordeelde, riep de aanhangers van de oppositie op hun kalmte te bewaren tegenover de ,,provocatie" van de regering. Hij waarschuwde echter dat de oppositie de verkiezingsuitslag niet zou aanvaarden.

Verkiezing Conte door Opperste Gerechtshof bekrachtigd

Op 4 januari 1994 bekrachtigde het Opperste Gerechtshof de verkiezing van generaal Lansana Conte tot president. Volgens het Hof was de definitieve uitslag:

Kandidaat	Percentage van stemmen
Lansana Conte (PUP)	51,70
Alpha Conde (RPG)	19,55
Mamadou Ba (UNR)	13,37
Siradiou Diallo (PRP)	11,86
Facinet Toure (UNPG)	1,40
Drie andere kandidaten	2,12

PUP = Parti de l'unité et du progrès; RPG = Rassemblement du peuple guinéen; UNR = Union pour une nouvelle république; PRP = Parti du renouveau et du progrès; UNPG = L'nion nationale pour la prospérité de la Guinée. De drie andere kandidaten verwierven elk minder dan 1 procent van de stemmen.

Het Hof verwierp de rekesten van de oppositiekandidaten, maar accepteerde die van generaal Conte. Het annuleerde de verkiezing in de prefecturen Siguiri en Kankan, bolwerken van de oppositie. In Siguiri had oppositieleider Alpha Conde 99.928 stemmen verworven (90 procent van de uitgebrachte stemmen). Als deze uitslag niet was geannuleerd zou generaal Conte zich aan een tweede verkiezingsronde hebben moeten onderwerpen, aldus Alpha Conde.

(Vor.ber.pag. 866/1/2-1993)

GUINEE-BISSAU

VEROORDELING EX-STAATSSECRETARIS

Op 31 augustus 1993 werd Joseph Turpin, een voormalige staatssecretaris van visserij, veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf met dwangarbeid nadat een regionale rechtbank hem schuldig bevonden had aan corruptie in verband met een EG-bijdrage van $ 9 mln m.b.t. de verkoop van vier trawlers in staatsbezit. Ook zou hij het visserijbedrijf van Guinee-Bissau, Semapesca, zonder machtiging hebben verkocht.

VRIJLATING PRD-LEIDER

Joao da Costa, leider van de Partij voor Vernieuwing en Ontwikkeling (PRD), werd - na twee maanden verblijf in de gevangenis in aansluiting op een vermeende couppoging in maart 1993 (zie pag. 559/3-'93) - aan het slot van een twee weken durend proces op 21 januari 1994 vrijgesproken van de aanklachten m.b.t. die coup. Andere beklaagden werden wel schuldig bevonden.

(Vor.ber.pag. 55913-1993)

LESOTHO

NIEUWE MINISTER VAN JUSTITIE

Kelebone Maope werd op 3 juni 1993 benoemd op de vacante post van minister van justitie, mensenrechten, wetten en constitutionele aangelegenheden (zie pag. 489/3-'93). Maope had tijdens de periode van het militaire bewind ook reeds als minister van justitie (sinds 1990) gediend.

GEVECHTEN TUSSEN EENHEDEN STRIJDKRACHTEN

In januari 1994 bereikten spanningen binnen de Royal Lesotho Defence Force (RLDF, de strijdkrachten) een climax toen in en rondom de hoofdstad Maseru gevechten plaatsvonden tussen rivaliserende facties van de strijdkrachten.

De kennelijke reden voor de onenigheid was een eis inzake een soldijverhoging van 100 procent welke op 11 januari aan de regering werd gesteld, maar die door onderdelen van de RLDF niet werd goedgekeurd. De meeste commentatoren brachten het geweld echter in verband met het feit dat facties in de RLDF uiterst ongelukkig waren met de enorme

verkiezingsoverwinning van de Basotho Congress Party (BCP)in maart 1993 (ziepag. 489/1 e.v.-'93). Onder voorgaande regimes was een groot deel van de RLDF-activiteiten juist gericht tegen tie BCP en haar gewapende vleugel. het Lesotho Liberation Army (LLA)

Het nngenoegen was eind 1993 versterkt toen de BCP-regering poogde voormalige LLA-leden in de RLDF te integreren, een maatregel die door lagere officieren werd verworpen. Lokale waarnemers suggereerden dat de oppositionele Basotho National Party (BNP), die de steun van de strijdkrachten had genoten bij de verkiezingen van 1993, met opzet het ongenoegen had aangewakkerd.

De gevechten begonnen op 14 januari in het militaire kamp van Makhoayane aan de rand van de hoofdstad. toen luitenant-kolonel Patrick Majare, de commandant van de luchtmacht, ernstig gewond raakte. Sporadische gevechten hielden aan en op 23 januari werd melding werd gemaakt van het ernstigste incident waarbij de rivaliserende facties elkaar met artillerie en mortieren bestookten.

Internationaleinterventie

De aanvankelijke vrees voor een coup leek te zijn weggenomen door de interventie van de Zuidafrikaanse regering die duidelijk maakte dat zij in geval van een militaire machtsgreep de grenzen van het koninkrijk zou afgrendelen. Tegen 19 januari werd echter evident dat premier Ntsu Mokhehle de situatie niet meer onder controle had. Mogelijk acht RLDF-compagnieën werden op afstand gehouden door 150 militairen die trouw aan de regering waren.

De Zuidafrikaanse minister van buitenlandse zaken, Roelof ,,Pik" Botha, voerde overleg met VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali, die op zijn beurt op 19 januari Aldo Ajello, zijn speciale vertegenwoordiger in Mozambique, stuurde voor een bemiddelingspoging. Zijn inspanningen kregen de steun van een sterke delegatie van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE):die op 22 januari arriveerde, alsook van de Gemenebest-onderhandelaars Max Gaylard en Moses Anafu, die op 25 januari aankwamen. Aanbevelingen ter beëindiging van de crisis werden ook uitgebracht door hoge functionarissen uit Botswana, Zimbabwe en Zuid-Afrika.

De twee rivaliserende facties stemden er uiteindelijk mee in hun wapens op 1 februari neer te leggen en naar de kazerne terug te keren. Op grond van een door het Gemenebest totstandgebracht akkoord stemden zij erin toe hun wapens in te leveren vóór besprekingen met de regering.

(Vor.ber.pag. 489/1 e.v.-1993)

MAURETANIË

KABINETSWIJZIGING

Op 9 november 1993 bracht premier Sidi Mohammed Ould Boubaker een aantal wijzigingen in zijn kabinet aan.

Mohammed Abdrahmane Ould Moine werd als minister van buitenlandse zaken en samenwerking vervangen door Mohammed Salein Ould Lekhel. die tot 1987 minister van financiën was geweest en de laatste tijd ambassadeur in Japan. Mohamed Lemine Salem Ould Dah nam het ministerie van visserij en maritieme economie over van Abdallahi Ould Abdi, die benoemd werd tot minister van ambtenarenzaken, arbeid. jeugd en sport. Hij volgde Mokhtar Ould Haye op, die op zijn beurt werd benoemd tot minister van nationaal onderwijs. Deze functie was vacant geworden door de benoeming van Sghaier Ould M'bareck tot minister van plattelandsontwikkeling, die de ontslagen Mouloud Ould Sidi Abdallah opvolgde. Mohammed Ould Lamar verving Ahmed Ould Ghanahallah als minister van gezondhcid cn sociale zaken. Zijn vorige functie. minister van uitrusting en transport, werd toegewezen aan Diagana Moussa, die op zijn beurt als minister van handel, ambachten en toerisme werd opgevolgd door sjeik Malainine Ould Ch'bih. Sjeik Ould Ali, tot dan toe staatssecretaris voor Maghreb-zaken, nam de verantwoordelijkheid voor alfabetisme en traditioneel onderwijs over van de ontslagen Khattri Ould Taleb Jiddou.

ERKENNING VAKBOND

Het persbureau *AFP* meldde op 5 januari 1994 dat een onafhankelijke vakbond, de Algemene Confederatie van Mauretaanse Arbeiders (CGTM), op 4 januari, na meer dan een jaar van juridische strijd, officie1 was erkend. De grondwet van juli 1991 (zie pag. 839/2/3-'91) sanctioneerde pluralisme in de vakbeweging, maar tevoren had alleen de door de regering gesteunde Mauretaanse Arbeidersunie mogen optreden.

GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN

Op 28 januari vond de eerste ronde van de gemeenteraadsverkiezingen plaats overeenkomstig een kabinetsbesluit van 17 november 1993. Bij deze verkiezingen in 208 gemeenten won de regerende Sociaal-Democratische Republikeinse Partij (PRDS) van president Moaouia Ould Sidi Mohammed Taya de controle over 163 van de 197 gemeenten waarin een beslissende uitslag werd geboekt. De oppositionele Unie van Democratische Krachten (UFD) verwierf de controle over 16 gemeenten, terwijl onafhankelijke kandidaten de resterende 18 gemeenten beheersten, aldus een bekendmaking van Radio Mauretanië. Naar verluidt gingen 540.284 kiezers naar de stembus, wat een opkomst van 70 procent van de kiesgerechtigden betekende. Er werd melding gemaakt van een aantal arrestaties waarbij beschuldigingen over verkiezingsfraude werden geuit.

Sjeik Saad Bouh Camara, de voorzitter van de Mauretaanse Mensenrechtenvereniging en een leider van de oppositionele Unie voor Democratie en Vooruitgang (UDP), werd op 21 januari gearresteerd, maar drie dagen later na internationale protesten weer vrijgelaten.

De door de radio bekendgemaakte uitslagen weken sterk af van berichten op 29 januari waarin werd gesuggereerd dat geen van de voornaamste partijen op een beslissende stembusuitslag leek af te stevenen. In de resterende 11 gemeenten zou de beslissing in een tweede ronde op 4 februari vallen.

IMF-LENING

Het IMF keurde op 27 januari een lening goed ter waarde van 16,95 mln SDRs (ca.$ 23,2 mln), volgens de uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESAF) ter ondersteuning van het tweede jaarlijkse ESAF-programma van de regering. (In het kader van het eerste jaarlijkse ESAF-programma had Mauretanië hetzelfde bedrag ontvangen.) De lening werd beschikbaar gesteld in twee gelijke termijnen van een half jaar, waarvan de eerste op 31 januari ter beschikking zou komen.

(Vor.ber.pag. 713/1-1993)

MAURITIUS

BREUK IN MMM. KABINETSWIJZIGING

Begin november 1993 waren de repercussies nog steeds merkbaar van het ontslag van Paul Bérenger als minister van buitenlandse zaken in augustus (zie pag. 713/1-'93). Er bleek een diepe kloof te lopen in zijn Mouvement militant mauricien (MMM) waardoor premier Aneerood Jugnauth zijn coalitieregering noodgedwongen moest wijzigen.

De premier van Mauritius, Annerood Jugnauth.

Medio oktober werd duidelijk dat er grote geschillen in de MMM waren toen een factie, geleid door vice-premier Prem Nababsing en minister Jean-Claude Gervais de L'Estrac van industrie en industriële technologie, bekendmaakte dat Bérenger geschorst was als secretaris-generaal van de partij. Aanhangers van Bérenger verzetten zich tegen deze stap en wisten tijdens een bijeenkomst op 23 en 24 oktober 11 MMM-functionarissen te royeren, onder wie Nababsing en De L'Estrac. Op 5 november vroegen zij het Hooggerechtshof formeel de factie van Nababsing en De L'Estrac het gebruik van partijnaam en -logo te verbieden.

Op 2 november traden de twee overgebleven Bérenger-aanhangers in het kabinet, Alan Ganoo en Jaya Krishna Cuttaree, af.

Als gevolg daarvan nam Amede Dargo van de Nababsing/De L'Estrac-factie het ministerie van huisvesting, land en stads- en plattelandsplanning over van Cuttarcc. Prem Koonjoo, een ander lid van de Nababsing/De L'Estrac-factie, werd benoemd tot minister van lokaal bestuur Hij volgde Mathieu Laclé op, ook lid van de anti-Bérenger-factie, die werd benoemd tot minister van visserij. Laclé nam deze portefeuille over van Murlidass Dulloo van de Mouvement socialist mauricicn (MSM, de partij van de prcmier). de minister van landbouw en natuurlijke hulpbronnen. Dulloo kreeg bovendien de portefeuille van justitie die door de afgetreden Ganoo was beheerd.

(Vor.ber.pag. 713/1-1993)

OEGANDA

VRIJLATING LEGEROFFICIEREN

Op 1 september 1993 werden negen legerofficieren, die tussen 1988 en 1990 op beschuldiging van verraad waren gearresteerd en die sindsdien zonder vorm van proces waren vastgehouden, in vrijheid gesteld. De staatsminister van defensie, Amama Mbabazi, zei dat hun mensenrechten ,,flagrant geschonden" waren. Voorts kondigde hij een herziening aan van de zaken van degenen die ter dood veroordeeld waren door legertribunalen, die hij als ,,illegaal en incompetent" kenschetste.

GEVECHTEN OM VEE

Begin oktober werden omstreeks 130 mensen gedood bij gevechten om vee in het district Moroto (Oost-Oeganda).Dit conflict werd het ernstigste van dien aard in 20 jaar genoemd.

TERUGKEER OKELLO

Op 21 november keerde oud-president Tito Okello Lutwa terug naar Oeganda na bijna acht jaar ballingschap in Kenia, Tanzania en Soedan. Okello had Oeganda in januari 1986 verlaten, kort voordat het Nationale Verzetsleger (NRA) Kampala binnentrok (zie pag. 763/2 e.v.-'86).In 1991 waseenwetaangenomen die zijn terugkeer mogelijk maakte en die hem de privileges van een voormalig staatshoofdverleende.

VERKIEZINGSDATURI

Op 20 november werd bekendgemaakt dat op 28 maart 1994 de afgevaardigden zouden worden gekozen voor een grondwetgevende assemblée, die een nieuwe grondwet zou afkondigen.

AANBOD REBELLEN

Rebellen van het zogenaamde Leger van de Heer stemden er begin januari 1994 in toe zich over te geven mits hun financiële middelen voor hervestiging werden verstrekt.

De rebellen, die vroeger - toen zij geleid werden door de priesteres Alice Lakwena - bekend stonden als het ,,Bataljon van het Heilige Geest" (zie pag. 614/3 e.v.-'go), maakten hun aanbod op 10 januari bekend aan een regeringsdelegatie onder leiding van oud-president Tito Okello Lutwa.

(Vor.ber.pag. 713/2-1993)

SIERRA LEONE

VERDACHTEN VAN COUP GEARRESTEERD. BEGIN PROCES

Na de ontdekking van een vermeend coupkomplot maakte de waarnemend inspecteur-generaal van politie, S.L. Lamin Bangura, op 19 oktober 1993 de arrestatie bekend van vier verdachte huurlingen, die in het bezit waren van Britse paspoorten.

Lamin Bangura zei dat de vier mannen. die van Vietnamese en Chinese afkomst waren, up 14 oktober waren gearresteerd bij een gezamenlijke operatie van de inlichtingendicnstcn van de politie en het leger. Bovendien beweerde hij reden te hebben om aan te nemen dat deze huurlingen waren geronseld door ,,ontevreden Sierraleoners en zakenlieden in het buitenland" om te helpen bij een couppoging die was gepland voor 16 oktober.

Op 11 januari 1994 begon in Freetown een proces tegen de vier vermeende huurlingen die wegens verraad waren aangeklaagd.

SUCCESSEN TEGEN REBELLEN

In de loop van januari besteedde het radiostation Sierra Leone Broadcasting Service (SLBC) opvallend veel aandacht aan regeringsberichten over successen tegen de rebellen van het Revolutionary United Front (RUF).

Op 3 januari werd een communiqué van het departement van defensie uitgezonden waarin 20 vermeende schendingen werden opgesomd van een bestand dat voor de periode van 1 t/m 31 december was afgekondigd door kapitein Valentine Strasser (het staatshoofd) en waarin successen van het leger bij vergeldingsacties werden vermeld. Op 9 januari beweerde een legercommandant, brigade-generaal Joe Turay, naar verluidt dat drie hoge RUF-commandanten waren gedood.

Op 11 januari maakte de radio bekend dat regeringstroepen rebellencentra rond Pujehun (in het zuiden van Sierra Leone) en Kenema (bij de grens met Liberia) hadden heroverd. Vervolgens werden ,,spectaculaire overwinningen" gemeld in het gebied van Kailahun (dichtbij het drielandenpunt van Sierra Leone, Liberia en Guinee).

Tijdens een ontmoeting met buitenlandse diplomaten op 14 januari sprak president Strasser van een sfeer van groter vertrouwen bij het publiek als gevolg van deze successen. Maar volgens een bericht van het persbureau *AFP* op 25 januari waren 100 burgers gedood en andere burgers op de vlucht gedreven toen het RUF dorpen rondom Bo (Zuidelijke Regio) met de grond gelijkmaakte.

(Vor.ber.pag. 714/1/2 e.v.-1993)

ZAMBIA

LEDEhr MMD STAPPEN OP

In augustus 1993 staken in de regerende Beweging voor Meerpartijendemocratie (MMD) opnieuw spanningen de kop op toen 15 leden van de Nationale Assemblée uit de partij en het parlement stapten. President Frederick Chiluba, die deze spanningen „kinderziekten" noemde, probeerde de gevolgen van deze uittocht voor zijn regering en de partij te bagatelliseren.

Een van degenen die aftraden, was Arthur Wina, die bij een ingrijpende kabinetswijziging in april (zie pag. 497/3-'93) was ontslagen als minister van onderwijs. De opgestapte leden beschuldigden de regering ervan corrupte kabinetsleden te beschermen en berichten te negeren waarin partijfunctionarissen in verband werden gebracht met de drugshandel. Op 16 augustus richttenzij de Nationale Partij op. Michael Sata, minister van arbeid en sociale verzekeringen, zou later gezegd hebben dat nog 15 andere parlementsleden van de MMD overwogen toe te treden tot de nieuwe partij.

In juli 1893 was het conflict in de MMD voor het eerst aan het licht getreden toen twee ministers. die beschuldigingen van corruptie hadden geuit, waren afgetreden en een nieuwe politieke partij hadden opgericht. de Caucus for National Unity (CNU, zie pag. 51/2-'93).

REORGANISATIE KABINET NA BERICHTEN OVER CORRUPTIE EN DRUGSHANDEL

Op 11 januari 1994 zag president Frederick Chiluba zich genoodzaakt zijn kabinet te reorganiseren na het aftreden van twee ministers die naar verluidt verwikkeld waren in corruptie en drugshandel op hoog niveau.

Op 4 januari trad Vernon Mwaanga af als minister van buitenlandse zaken wegens beschuldigingen die tegen hem waren ingebracht sedert hij in november 1991 dit ambt aanvaardde (zie pag. 109/3 e.v.-'82). Mwaanga, een nauwe medewerker van de president en een van de oprichters van de regeringspartij MMD, betuigde zijn onschuld. maar zei dat hij de regering tijd wilde geren om de beschuldigingen van drugshandel en corruptie te onderzoeken. Hij hekelde kabinetsleden die hem naar zijn zcggcn tot aftreden hadden gedwongen en verklaarde dat een campagne tegen hem was gevoerd door collega's die het ..toppunt van hebzucht" vertegenwoordigden. Mwaanga was al jarenlang in verband gebracht met de drugshandel, hoewel hij nooit veroordeeld was ondanks de conclusies van een tribunaal in 1983 dat hem een vooraanstaand handelaar had genoemd.
Het vertrek van Mwaanga werd op 9 januari gevolgd door het aftreden van prinses Nakatindi Wina als minister van gemeenschapsontwikkeling en maatschappelijk werk (zie pag. 497/3-'93) en dat van haar echtgenoot Sikota U'ina als vice-voorzitter van de Nationale Assemblée. Ook zij betuigden hun onschuld en herhaalden de claim dat zij door andere ministers uit hun ambt werden gedrongen.

Het aftreden van de twee ministers volgde op toenemende druk zowel in binnen- als buitenland op de regering om met het oog op de beschuldigingen op te treden. In december had een consultatieve bijeenkomst van donorstaten in Parijs de hulp aan Zambia verminderd en gewaarschuwd dat verdere reducties zouden plaatsvinden tenzij president Chiluba de regering van corrupte leden zuiverde Op 6 januari deed de vakcentrale van Zambia (Zambia Congress of Trade Unions, ZCTU) een beroep op Chiluba het kabinet te ontbinden en nieuwe ministers te bcnocmcn die niet bezoedeld waren door het schandaal
Chiluba reageerde boos op de beschuldigingen en stelàe nadrukkelijk dat hij een schone regering leidde. Hij had in het bijzonder kritiek op het uiten van tegenbeschuldigingen binnen het regeringsteam en verklaarde dat „elke minister die met mij wil werken moet weten dat er geen vuile was buiten gehangen zal worden"

Onder de op 11 januari bekendgemaakte wijzigingen in het kabinet was het ontslag van Boniface Kawimbe als minister van gezondheid en dat van Dean Mungomba als onderminister van economische samenwerking. Van beiden werd aangenomen dat zij andere ministers tot aftreden hadden gedwongen.

Kawinibe en Mungomba hadden beiden deel uitgemaakt van de delegatie naar de consultatieve bijeenkomst in december te Parijs. Bij die gelegenheid hadden zij toegegeven dat sommige ministers in illegale activiteiten waren verwikkeld. terwijl zij ook de regering ertoe hadden verplicht rekening te houden met de bezorgdheid van de donorstaten.

Na de reorganisatie was het kabinet als volgt samengesteld:

Vice-president, leider van de Nationale Assemblée - Levy Mwanawasa; minister zonder portefeuille - Godfrey Miyanda; defensie - Benjamin Yoram Mwila; buitenlandse zaken - Remmy Mushota+; financien - Ronald Penza; binnenlandse zaken - Chitalou Sampa*; arbeid en sociale verzekeringen - Newstead L. Zimba+; onderwijs - Alfeyo Hambayi+; gezondheid - Michael Sata+; handel en industrie - Dipak Patel+; gemeenschapsontwikkeling en maatschappelijk werk - Kabunda Kayongo+; wetszaken - Ludwig Sondashi: verbindingen, transport en openbare werken - William Carrington*; energie en watcrontwikkeling - mevr. Edith Nawakwi; landbouw en visserij - Siinon Zukas; grondbeheer - Chullou Kalima+: plaatselijk bestuur en huisvesting - Bernie Mwiinga: milieu en natuurlijke hulpbronnen - Dawson Lupunga+; jeugd, sport en kinderontwikkeling - Amusa Mwanamwabwa*; voorlichting en omroep; woordvoerder kabinet - Keli Walubita+; mijnbouw en minerale ontwikkeling - Paul Kapinga; toerisme - Christon Tembo; openbare wreken en bevoorrading - Andrew Kashita+; wetenschap, technologie en beroepsopleiding - Gabriel Maka.

* Nieuwe benoeming
\+ Andere taken

De kabinetswijzigingen stelden de ZCTU noch de oppositiegroepen tevreden. Deze gaven uiting aan hun zorg dat twee eerlijke ministers waren ontslagen, terwijl zeker zeven leden van het gereorganiseerde kabinet naar verluidt bij misdadigheid betrokken waren.
(Vorber.pag. 497/1 e.v.-1993)

ZIMBABWE

PETITIE INZAKE LANDVERWERVINGSWET

Medio september 1993 dienden zes blanke boeren een petitie in over de omstreden Landverwervingswet uit 1992 (zie pag. 331/3-'92), waarin zij het Hooggerechtshof verzochten de „aanwijzing" door de staat van hun landbouwbedrijven voor hervestiging „van nul en gener waarde, onwettig en in strijd met de grondwet" te verklaren. President Robert Mugabe noemde deze actie nutteloos.

INKRIMPING STRIJDKRACHTEN

De staatsradio maakte op 6 november melding van regeringsplannen om het leger in te krimpen van 01.500 tot 11.000 man. zonder exact aan te geven op welk tijdstip dit proces zou zijn voltooid. Volgens het bericht was de reductie onderdeel van het in 1991 gelanceerde economische hervormingsprogramma, dat door de Wereldbank was goedgekeurd (zie pag. 33112-'92).

DEVALUATIE DOLLAR

Op 1 januari 1994 werd een devaluatie van de Zimbabwaanse dollar met 17

De president van Zimbabwe, Robert Mugabe

procent bekendgemaakt als onderdeel van een hervormingspakket dat ten doel had buitenlandse investeringen aan te moedigen. De voorlopige koers werd vastgesteld op $ 1 = Z$ 8,2. Tegelijkertijd deelden het ministerie van financiën en de centrale bank mee dat de munt zou gaan zweven en dat een valutamarkt met twee systemen zou worden ingevoerd.

Tevens maakten zij de afschaffing per 1 januari bekend van directe importtoewijzingen, de invoering van buitenlandse-valutarekeningen en een verhoging van de limieten voor het overmaken van dividenden door buitenlandse ondernemingen. die reeds voor de opening van de onafhankelijkheidsconferentie van Lancaster House in september 1979 hadden geïnvesteerd. en wel van 25 tot 50 procent van de winsten na aftrek van de belastingen. Ondernemingen die sinds 1979 hadden geïnvesteerd vielen reeds onder de limiet van 50 procent, terwijl bedrijven die na 1 mei 1993 investeerden. toestemming zoudenkrijgen 100 procent over te maken.

Buitenlandse ondernemingen zouden naar verwachting ook profiteren van de herroeping van de wet op overtollige tegoeden, die van hen had geëist overtollige deposito's bij hun banken te storten, met een maximale winst van 5 procent.

Voortaan konden zij. aldus de *Financial Times* van 4 januari, winsten boven de 25 procent tegen de koers op de geldmarkt investeren.

KABINETSWIJZIGING. DOOD MINISTER

Gabriel Machinga, tot dusver onderminister van onderwijs en cultuur, werd op 27 januari benoemd tot staatsminister van nationale zaken, werkgelegenheidsbevordering en coöperaties in plaats van Fay Chung. Geen vervanger werd benoemd voor Christopher Ushewokunze , de minister van industrie en handel die op 17 januari omkwam bij een auto-ongeluk in de buurt van Chegutu (110 km ten westen van Harare).

FUSIE TWEE PARTIJEN

Tijdens een persconferentie op 27 januari maakten bisschop Abel Muzorewa, een vooraanstaand lid van de United African National Council (UANC), en Edgar Tekere, de leider van de Zimbabwe Unity Movement (ZUM),de fusie van hun respectieve organisaties bekend. Muzorewa en Tekere verklaarden te hopen de regering van president Robert Mugabe ten val te brengen. De nieuwe partij zou de naam ZUM houden.

Muzorewa was premier van de overgangsregering van Zimbabwe-Rhodesië in de periode 1979-1980. Tekere was tot 1981 secretaris-generaal van de regeringspartij Zimbabwe African National Union - Patriotic Front (ZANU-PF).

(Vor.ber.pag. 717/1-1993)

HONGKONG

VRIJLATING OSMAN

Op 6 augustus 1993 lieten de autoriteiten van Hongkong alle nog resterende aanklachten inzake fraude en corruptie tegen de voormalige Maleisische bankier Lorraine Esme Osman vallen. Hij was een sleutelfiguur in een van de grootste corruptieschandalen die de kolonie ooit gekend had.

Osman. de voormalige directeur van Bumiputra Malaysia Finance Ltd. was van corruptie beschuldigd omdat hij tussen 1979 en 1953 ongedekte leningen ter waarde van miljoenen dollars aan de Carrian-groep zou hebben goedgekeurd. Dit scheepvaart- en onroerendgoed-conglomeraat was in 1983 met een schuld van $ 1,2 mrd failliet gegaan. In december 1992 was hij door Londen aan Hongkong overgedragen, na een zeven jaar durende strijd over zijn uitwijzing, waardoor hij de langste gevangenisstraf zonder te zijn veroordeeld had uitgezeten in de Britse geschiedenis. Hij had schuld bekend voor wat betreft één aanklacht, namelijk het beramen van oplichterij, en was veroordeeld tot 12 maanden gevangenisstraf.

Op 17 augustus werd Osman uit de gevangenis ontslagen na acht maanden van zijn straf te hebbenuitgezeten.

POLITIEOPTREDEN TEGEN ALLIED-GROEP

Op 15 september was de Allied-groep het doelwit van het omvangrijkste politieoptreden tegen een commerciële onderneming dat ooit in verband met fraude in de kolonie plaatsvond.

De actie, waaraan meer dan 100 agenten deelnamen, volgde 13 maanden nadat een nog niet officieel bekendgemaakt onderzoek was begonnen naar de activiteiten van de groep.

BENOEMING VAN CHIEF SECRETARY

Op 21 september benoemde de regering van Hongkong Anson Chan tot de nieuwe Chief Secretary van de kolonie, de hoogste functie na de gouverneur. Chan, een beroepsambtenaar, was de eerste vrouw en de eerste Chinees die op deze post werd benoemd.

Chan, die Sir David Ford (Chief Secretary sinds 1986) in novembe zou opvolgen. was een overtuigd voorstander van de plannen van gouverneur Chris Patten om de democratie in de kolonie te vergroten. Uit haar benoeming werd ook afgeleid dat de regering vastbesloten was om voor 1997 meer Chinezen in de hoogste bestuursfuncties van de kolonie te benoemen.

BESPREKINGEN TUSSEN CHINA EN GROOT-RRITTANNIE (SEPTEMBER-OKTOBER 1993)

Op 4-5 september, 8-9 september en 26-27 september werden in Beijing drie nieuwe gesprekronden tussen China en Groot-Brittannië gehouden over de toekomst van Hongkong. Evenals in de voorgaande ronden werd er geen concrete vooruitgang geboekt bij het oplossen van de bestaande meningsverschillen over het plan om in 1995 in de kolonie democratische verkiezingen te houden, twee jaar voordat China's soevereiniteit over de kolonie zou worden hersteld.

Van 14-16 september vergaderde de Chinees-Britse Joint Liaison Group voor de 27ste maal in Beijing, eveneens zonder enig tastbaar resultaat. De volgende vergadering zou in december 1993 in Londen worden gehouden.

Voor de 12de gespreksronde raakte de sfeer nog meer gespannen doordat de Chinese media op 24 september veel aandacht besteedden aan opmerkingen die China's leider Deng Xiaoping in 1982 had geinaakt. De aandacht voor deze opmerkingen - die een waarschuwing waren geweest aan het adres van de toenmalige Britse premier Margaret Thatcher dat China nog vóór 1997 zijn soevereiniteit over Hongkong zou doen gelden indien er zich voor die datum ernstige problemen in de kolonie zouden voordoen - werd gezien als een poging van de Chinese regering om de druk op de Britse autoriteiten wat de verkiezingen betreft op te voeren.

Verdere Brits-Chinese onderhandelingen

Op 1 oktober ontmoette de Britse minister van buitenlandse zaken en het Gemenebest, Douglas Hurd, bij de VN de Chinese minister van buitenlandse zaken, Qian Qichen. Zij kwamen in hun gesprekken evenwel niet dichter bij een oplossing voor de voortdurende meningsverschillen over de toekomst van Hongkong.

Nadien zei Hurd dat de Chinees-Britse onderhandelingen niet „eindeloos" konden doorgaan, en dat Groot-Brittannië, indien er geen akkoord in het verschiet lag, zou moeten overwegen om de grondwetshervorming in de kolonie zonder China's instemming door te voeren. Deze boodschap werd op 6 oktober herhaald door gouverneur Chris Patten in zijn tweede jaarlijkse state-of-the-colony toespraak tot de Wetgevende Raad van Hongkong (Legco).

Patten, die zich geirustreerd toonde over het gebrek aan resultaat bij de Chinees-Britse onderhandelingen sinds april 1993, waarschuw-

de de Chinese regering dat ,.ons slechts weken in plaats van maanden resten om deze besprekingen af te ronden". De hoogste prioriteit in het komende jaar, zo benadrukte hij, was dat er met China een akkoord werd bereikt over het houden van eerlijke en open lokale verkiezingen in 1994 en parlementsverkiezingen in 1995, zoals was voorgesteld in zijn in oktober 1992 gepresenteerde pakket van democratische hervormingen (zie pag. 348/3 e.v.-'93). ,,Helaas". aldus Patten, ,,hebben we Chinese functionarissen nog steeds niet ervan overtuigd dat de buitengewoon bescheiden aspiratics van Hongkong inzake de politieke ontwikkeling legitiem zijn"

In eerste instantie reageerde China terughoudender op Pattens toespraak dan verwacht. Deze reactie, een uiting van ,,spijt", contrasteerde scherp met de vele venijnige verklaringen aan het adres van Patten in het voorgaande jaar. De betrekkingen verslechterden echter na het mislukken van de 13de gespreksronde (11-13 oktober), waarin Patten met de belangrijkste Chinese onderhandelaar. onderminister van buitenlandse zaken Jiang Enzhu, discussieerde over opmerkingen die deze laatste op 11 oktober had gemaakt. Op 12 oktober interpreteerde Patten Jiangs opmerkingen als uiting van de opvatting dat ,,hetniet veel uitmaakte" als de twee partijen niet in staat bleken een akkoord te bereiken; vervolgens berispte Patten de Chinese delegatie wegens haar houding jegens de besprekingen en trok hij haar oprechtheid in twijfel.

Op 14 oktober bood Patten aan tegemoet te komen aan een oude eis van de Chinezen, namelijk om de verkiezingen van 1994 en 1995 afzonderlijk te bespreken. Dit leek een plotselinge tactische wending, aangezien hij nog in zijn toespraak van 6 oktober had benadrukt dat beide verkiezingen .,als een pakket" moesten worden beschouwd.

De Chinese regering reageerde voorzichtig op het aanbod, en deze ontwikkeling zorgde ervoor dat de sfeer bij de 14de en 15de gespreksronde, respectievelijk op 20-21 en 27-28 oktober. hartelijker was dan bij de 13de ronde het geval was geweest. Niettemin werd er geen belangrijke vooruitgang geboekt. Hoewel de partijen overeenkwamen elkaar op 19-20 november opnieuw te ontmoeten, gaf het hoofd van de Britse delegatie, Sir Robin McLaren, toe dat er nog steeds ,.een behoorlijke kloof" gaapte tussen de twee partijen, en verklaarde hij dat het ,.onzeker (was) of we een akkoord kunnen bereiken".

PATTEN PRESENTEERT HERVORMINGEN

Gefrusteerd door de in het slop geraakte Chinees-Britse onderhandelingen, diende gouverneur Chris Patten op 10 december bij het parlement van Hongkong een wetsvoorstel in dat enkele van zijn minder omstreden hervormingsvoorstellen omvatte die hij voor het eerst had onthuld inoktober 1992 (zie pag. 348/1 e.v.-'93).

Pattens voorstellen uit oktober '92 behelsden onder meer plannen tot (i) verlaging van de kiesgerechtigdeleeftijd van 21 naar 18 voor de laatste parlementsverkiezingen die onder auspiciën van Groot-Brittannië in 1995 zouden worden gehouden; (ii) invoering van een kiesdistrictenstelsel mei één zetel voor alle verkiczingen; en (iii)afschaffing van toegewezen zetels in districtsraden en gemeenteraden.
In april 1993 waren de Chinees-Britse besprekingen over de politieke toekomst van Hongkong hervat (zie pag. 721/3-'93), maar eind november leek China alleen een co promis te willen ovenvegen over de kiesgerechtigde leeftijd. Op 19-21 eri 26-27 november waren in Beijing respectievelijk de 16de en 17de ronde van de Chiriees-Britse besprekingen gehouden, die evenwel zonder concreet resultaat eindigden en, voor het eerst, zonder een afspraak voor een nieuwe ontmoeting.

Het wetsvoorstel van 10 december vormde de eerste formele stap op weg naar de bekrachtiging van hervormingsmaatregelen. Op 30 november had Patten zich reeds verzekerd van de steun van de Uitvoerende Raacl met 10 stemmen tegen 1 stem. Het parlement beschikte over beperkte tijd om de hervormingen te behandelen.

In de voorstellen. vervat in het wetsontwerp van 10 december. werd niet werd ingegaan op de belangrijke kwestie hoe het merendeel van de leden van de Wetgevende Raad in 1995 zou worden gekozen en onder w-elke voorwaarden zij tot 1999 zouden functioneren. De voorstellen weerspiegelden de behoefte om de steun van de conservatieve Liberale Partij in de Wetgevende Raad te behouden.

Chinese reactie

De Chinezen reageerden ongekend furieus op het besluit eenzijdig door te gaan met de hervormingen.

Op 12 december eindigde een driedaagse vergadering van de Chinees-Britse Joint Liaison Group (JLG)in een impasse en zonder afspraak over een datum voor de volgende vergadering. Kennelijk om Groot-Brittannië te straffen had China besloten de werkzaamheden van de JLG. een orgaan dat was belast met de administratieve en praktische aspecten van de machtsoverdracht, op een laag pitje te zetten.

Op 27 december maakte China in een verklaring bekend dat het zich niet langer gebonden achtte aan het concept van een ..sneltrein", d.w.z. het recht van gekozen politici om na 1997 aan te blijven. Bovendien zei China op 1 juli 1997 alle wetten te zullen afschaffen die betrekking hadden op gekozen lokale raadsleden en parlementsleden. Tenzij China op zijn standpunt zou terugkomen, zouden de Wetgevende Raad, de gemeenteraden en de districtsraden worden ontbonden en gereorganiseerd overeenkomstig de Basic Law. de in 1990 door China goedgekeurde grondwet van Hongkong voor de periode na 1997

Lu Ping, secretaris-generaal van het Chinese voorbereidende werkcomité dat door velen wordt beschouwd als de Chinese schaduw-regering voor Hongkong, tijdens een persconferentie op 10 december 1993 in Beijing. Bij die gelegenheid daagde hij de gouverneur van Hongkong, Chris Patten, uit de notulen van de laatste twee ronden van de Chinees-Britse besprekingen over afspraken voor de verkiezingen openbaar te maken.

De ruzie leidde ertoe dat China de samenwerking op economisch terrein staakte, wat met name gevolgen had voor de aanleg van de nieuwe vluchthaven in Hongkong. Er werd bekendgemaakt dat China een lijst had opgesteld van Britse bedrijven die doelwit zouden warden van economische sancties indien de Britse regering de hervormingen zou doorzetten

Tijdens de crisis getroostten de politieke autoriteiten in Londen zich erg veel moeite om duidelijk te maken dat Patten handelde met de volledige steun van het Britse kabinet. Na op 10 november in Londen een vergadering van het ministerscomité voor Hongkong en andere afhankelijke gebieden te hebben bijgewoond. had Patten gewaarschuwd dat hij steun had gekregen om ,,destroom uit te schakelen" bij de besprekingen met China indien er geen akkoord kon worden bereikt.

PATTEN IN GROOT-BRITTANNIË. BETREKKINGEN MET CHINA. BESLUIT LEGCO

Op 19 januari 1994 vertrok gouverneur Chris Patten uit Hongkong naar Groot-Brittannië voor overleg met de Britse premier John Major en minister Douglas Hurd van buitenlandse zaken en het Gemenebest.

Pattens bezoek van een week aan Groot-Brittannie vond plaats nadat de Bi-its-Chinese besprekingen over de toekomst van Hong-

kong waren mislukt en Patten in december had besloten bij het parlement van de kolonie een wetsontwerp in te dienen met enkele van de hervormingsvoorstellen, die aan de basis van het geschil met China lagen (zie hierboven).

Voor de speciale commissie van buitenlandse zaken van het Lagerhuis verdedigde Patten op 20 januari met verve zijn voorstellen om het kiesrecht in Hongkong uit te breiden, maar sloot hij een referendum over de kwestie uit met als argument dat China zich fel zou verzetten tegen een dergelijke stap.

In een verklaring op 24 januari deed Patten ren beroep op China om de besprekingen te hervatten in een poging de impasse te doorbreken. Hij herhaalde tevens dat hij zijn hervormingen desnoods eenzijdig zou doorvoeren als er geen overeenstemming werd bereikt. Ook gaf hij aan dat hij de volledige steun had van de Britse regering.

Legco gaat akkoord met voorlopige financiering luchthaven

Tijdens Pattens verblijf in Groot-Brittannië willigde de Legco (Wetgevende Raad van Hongkong) op 21 januari met 38 tegen twee stemmen het verzoek van het bestuur van de kolonie in om extra geld ter beschikking te stellen voor de tussentijdse financiering van de aanleg van het nieuwe vliegveld van Hongkong.

De Chinese goedkeuring van het $ 20,5 mrd kostende project - van vitaal belang als het vliegveld internationale financiers wilde trekken tegen aantrekkelijke voorwaarden - was vertraagd door een combinatie van echte financiele zorgen en de verslechterde betrekkingen van China met Groot-Brittannië en het bestuur van Hongkong. Terwijl hij nogmaals de wenselijkheid onderstreepte van China's steun in deze zaak, noemde Hongkongs minister van financiën Hamish Macleod het besluit van de Legco een aanwijzing voor de bereidheid van de kolonie het project desnoods alleen voort te zetten.

(Vor.ber.pag. 721/3 e.v.-1993)

JAPAN

SCHADE ALS GEVOLG VAN TYFOON

I-Iet zuiden en westen van Japan werden op 3 september 1993 getroffen door de tyfoon Yancy, een van de zwaarste stormen die Japan in de afgelopen 50 jaar had getroffen. Windstoten van maximaal 212 kilometer per uur veroorzaakten een enorme chaos. Meer dan veertig mensen kwamen om en er vielen meer dan 150 gewonden.

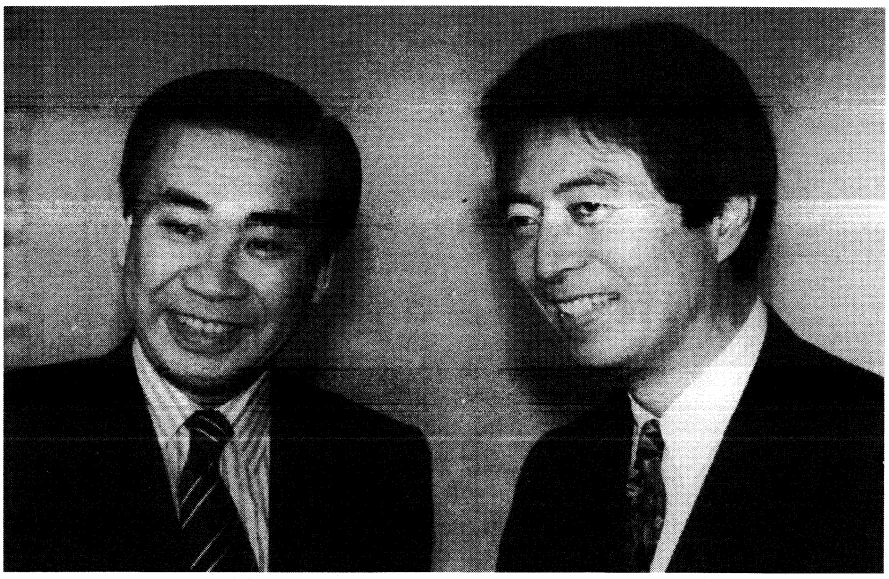

Morohito Hosokawa (r)en Tsutomu Hata, resp. premier en minister van buitenlandse zaken van Japan.

BEKENDMAKING VAN PAKKET MAATREGELEN TER STIMULERING VAN DE ECONOMIE

Op 16 september ontvouwde de nieuwe Japanse regering onder leiding van Morihiro Hosokawa haar eerste belangrijke economische initiatief. Het ging om een pakket maatregelen van 6,15 biljoen yen om de kwijnende economie van het land nieuw leven in te blazen ($ 1 = 104,275 yen op 20 september 1993).
Het pakket, het derde in de afgelopen 13 maanden, telde een aantal traditionele investeringsmaatregelen, die bedoeld waren om het bruto nationaal produkt (BNP) van Japan met ten minste 1.3 procent te verhogen.

Bijna 2 biljoen yen werd gereserveerd voor openbare werken, waaronder 1 biljoen yen voor de sociale infrastructuur. Er werd 500 mrd yen uitgetrokken voor de lokale overheden en 430 mrd yen zou door de centrale regering worden gebruikt voor het herstel van de schade die de recente aardbeving en tyfoon hadden aangericht. Nog eens 2,9 biljoen yen was bedoeld voor leningen tegen een lage rente t.b.v. de huisvesting. Het resterende deel van het pakket werd gebruikt als prikkel voor bedrijven, zoals leningen aan kleine en middelgrote organisaties, die een zware klap hadden gekregen door de stijgende yen en het slechte zomerweer, om de import te bevorderen en de werkgelegenheid te behouden.

In tegenstelling tot de eerdere pakketten voorzag dit pakket ook in de versoepeling of afschaffing van de staatsbemoeienis in 94 sectoren van de economie, het vereenvoudigen van de criteria en de procedures voor de import van buitenlandse produkten, de erkenning van internationale criteria voor bouwmaterialen, en grotere flexibiliteit in de regels voor Japanse bedrijven betreffende het soort obligaties dat ze konden uitgeven. Tevens lagen er plannen op tafel om de voordelen van de sterke yen door te berekenen aan de consument, door de prijzen voor gas en elektriciteit, de binnenlandse luchtvaarttarieven en de telefoonkosten te verlagen.

Ondanks de deregulerende elementen in het pakket luidde de algemene kritiek dat deze te beperkt waren in schaal en omvang. In totaal was dit pakket slechts half zo omvangrijk als de twee vorige pakketten. resp. uit augustus 1992 en april 1993 (zie pag. 139/3 en 724/2-'93). die geen van beide die mate van effect op de economie hadden gehad als was voorspeld. In beide gevallen was slechts een deel van het geld gebruikt dat bestemd was voor openbare uitgaven. Terwijl het pakket maatregelen van april bedoeld was om het BNP met ten minste 2.6 procent op te schroeven, bleek in september uit de cijfers dat het BNP in het twccdc kwartaal zelfs met 2 procent op jaarbasis was gedaald. Bovendien was men van mening dat het plan te veel op overheidsuitgaven leunde. De kritiek richtte zich met name op het feit dat het plan niet voorzag in verlaging van de inkomstenbelasting. Hoewel verschillende bedrijfssectoren hadden aangedrongen op belastingverlagingen. werd aangenomen dat er binnen de coalitieregering grote verdeeldheid over deze kwestie bestond.

Rentedaling

Om de economie te stimuleren maakte de Bank van Japan op 21 september een onverwacht grote verlaging van het disconto bekend met 0,75 procent tot een laagterecord van 1,75 procent. De rente

was in de voorgaande twee jaar voortdurend gedaald (zie pag. 431/2-'93 voor daling in februari).

TIJDELIJKE OPHEFFING VAN VERBOD OP RIJSTIMPORT. HANDELSBETREKKINGEN MET VS

Op 26 september werd bericht dat de regering had besloten tijdelijk het verbod op de import van rijst op te heffen. Deze stap werd ingegeven door de slechtste rijstoogst in 40 jaar. De oogst was mislukt als gevolg van de uitzonderlijk koude en natte zomer.

Van oudsher was het verbod, dat een langdurigc bron van irritatie vormde bij de handelspartners van Japan. gerechtvaardigd met het argument dat Japan om redenen van nationale veiligheid in zijn eigen rijstproduktie moest kunnen voorzien. In werkelijkheid was het verbod echter door opeenvolgende LDP-regeringen in stand gehouden om haar populariteit in de kiesdistricten op het platteland veilig te stellen. Een onevenredig deel van haar kiezers was van oudsher afkomstig van het platteland.

Handelsbetrekkingen met VS

In september bracht Morihiro Hosokawa voor het eerst in zijn functie als regeringsleider van Japan een bezoek aan de VS om o.a. de Algemene Vergadering van de VN toe te spreken. Bovendien had hij op 27 september een onderhoud met president Bill Clinton. Hoewel sommige economische maatregelen van de nieuwe regering werden afgeschilderd als een belangrijke aanwijzing voor de oprechtheid van Japan bij het treffen van maatregelen om het handelsoverschot met de VS te verminderen, bleef de Amerikaanse toegang tot de Japanse binnenlandse markt een voortdurende bron van spanning tussen de twee landen. Hosokawa herhaalde de bezwaren van zijn regering tegen het vaststellen van specifieke numerieke doelstellingen om het overschot te verminderen. Tevens vroeg hij de Amerikaanse regering om geduld te betrachten en te wachten tot zijn beleid inzake stimulering van de geldcirculatie invloed zou hebben op het overschot.

Voorafgaand aan de ontmoeting had er overleg plaatsgevonden tussen handelsfunctionarissen. Op 24 september werd bericht dat de VS hadden gedreigd met ..radicale actie" als het bestaande overschot op de handelsbalans niet zou worden aangepakt. Eind september bedroeg het Amerikaanse tekort in de handel met Japan over 1993 al $ 60 mrd. Over heel 1992 was het nog maar $50 mrd.

Op 24 september werd tevens bericht dat de Amerikaanse regering, in een nieuwe poging het evenwicht te herstellen, had voorgesteld Japan te helpen bij de bouw van een raketafweersysteem in de ruimte in ruil voor commerciële technologieën die de Amerikaanse industrie ten goede zouden komen.

Het plan hield verband met de Japanse zorgen over zijn defensie, die sterk waren toegenomen toen op 29 mei een Noordkoreaanse Rodong I-raket boven de Japanse Zre was getest. De raket zou een bereik hebben van ongeveer 1.000 kilometer en werd, samen met de vermeende ontwikkeling van kernwapens door Noord-Korea (zie ook pag. 806/2 e.v.-'93).beschouwd als een ernstige bedreiging van de Japanse veiligheid. Het huidige Japanse raketafweersgsteem bestond uit een Patriot-systeem van de eerste generatie. dat pas rond 1995 vervangen zou worden door de meer geavanceerde versie, die in de Golfoorlog was gebruikt. Het was bovendien niet duidelijk of de meest geavanceerde Patriot-techriologie afdoende bescherming zou bieden tegen een Noordkoreaanse aanval.

Opschorting van Amerikaanse handelssancties. Plannen voor rijstimport bevestigd

Een onverwacht gevolg van het bouwschandaal (zie hieronder) was het besluit van de Amerikaanse regering van 26 oktober om het opleggenvan niet nader omschreven sancties aan Japan op te schorten.

De sancties zouden worden ingesteld omdat de Japanse bouwwereld was gesloten voor buitenlandse aannemers. De bekendmaking van een Japans plan om buitenlandse bedrijven te laten meedoen aan de aanbesteding van publieke werken en de bestrijding van de corruptic binnen de bouwwereld, die bleek uit het groeiend aantal arrestaties, werden beschouwd als een teken van voldoende goede wil om enigerlei vergeldingsactie op te schorten.

De handelsspanningen met de VS werden bovendien enigszins verminderd door het besluit van de regering, dat op 14 oktober werd bekendgemaakt, om voor het einde van 1993 200.000 ton rijst te importeren.

Hoewel het leeuwendeel van de iinport afkomstig was uit Thailand en Taiwan, werd er ook rijst uit de VS en China aangekocht. Het besluit volgde na de bekendmaking op 30 september dat de regering, wegens een buitengewoon magere rijstoogst door de slechte zomer, had besloten toestemming te geven voor de noodimport van rijst om de voorraad op peil te houden.

Begin oktober waren er berichten dat de regering, na onderhandelingen met de VS, op het punt stond. bekend te maken dat zij eindelijk tegemoet zou komen aan de Amerikaanse eis om het Japanse verbod op dc import van rijst definitief op te heffen. Op 16 oktober noemde Hosokawa de berichten over een op handen zijnde akkoord ..absoluut onwaar"

Overleg Hosokawa-Clinton. Rede minister Aspin

Op 19 november sprak premier Hosokawa in Seattle met de Amerikaanse president Bill Clinton. De twee leiders woonden daar de top bij van de lidstaten van de Asia-Pacific Economic Cooperation (APEC, zie pag. 146/3 e.v.-'94).

De VS oefenden minder druk uit op Japan dan verwacht om zijn economie nieuw leven in te blazen doorverlagingen van de inkomstenbelasting en om zijn markt voor buitenlandse concurrenten open te stellen, mrt name de sterk beschermde rijstmarkt. Ingezien werd dat goedkeuring van de politickc-hcrvormingsvoorstellen voor het einde van het jaar de voornaamste prioriteit van Hosokawa was. De twee leiders zegden hun steun toe aan de lopende bilaterale besprekingen, die erop gericht waren de Japanse markt open te stellen, en zij spraken de hoop uit dat in januari 1994 een basisakkoord kon worden bereikt. Zij kwamen overeen op 11 februari 1994 hun volgende ontmoeting te houden.

De Amerikaanse minister van defensie, Les Aspin, die op 2 november in Tokio een rede hield, trachtte de Japanse ongerustheid weg te nemen over het voorstel van de regering-Clinton inzake een nieuw Japans raketverdedigingssysteem (zie hierboven). Japan, zo zei hij, zou niet betrokken hoeven te worden in een omvangrijke uitwisseling van technologie met de VS in ruil voor hulp bij de opbouw en plaatsing van een raketverdedigingssysteem, dat was aangepast om de potentiele dreiging van een aanval uit Noord-Korea het hoofd te bieden.

OVEREENSTEMMING OVER WETSONTWERP VOOR POLITIEKE HERVORMING. PARTIJPOLITIEKE ONTWIKKELINGEN

Op 17 september, de openingsdag van een 90 dagen durende buitengewone zitting van de Diet (het uit twee kamers bestaande parlement), maakte de regering vier wetsontwerpen bekend om voor het einde van 1993 tot een veelomvattende herziening van het kiesstelsel te komen. een verklaarde doelstelling van deze regering.

De wetsontwerpen waren gebaseerd op een akkoord dat op 28 augustus bekend was gemaakt na twee weken van intensieve onderhandelingen binnen de coalitieregering. De kern van het plan was de vervanging van het corruptiegevoelige kiesstelsel waarbij kiesdistricten meerdere leden afvaardigden. door een combinatie van 250 kiesdistricten met slechts één zetel en 250 vertegenwoordigers die apart zouden worden gekozen op basis van evenredige vertegenwoordiging. Het wetsontwerp voorzag ook in het beperken

van donaties van bedrijven aan individuele politici of hun aanhang, en in de oprichting van een centraal verkiezingsfonds dat de partijen financieel zou steunen, waardoor ze niet meer afhankelijk zouden zijn van donaties uit het bedrijfsleven.

De oppositionele Liberaal Democratische Partij (LDP) verklaarde zich tegen de hervormingen van Hosokawa te zullen verzetten. Een van de belangrijkste redenen waarom de LDP na 30 jaar regeringsverantwoordelijkheid de macht had verloren, was het feit dat ze er nooit in geslaagd was politieke hervormingen door te voeren. Op 2 september maakte de partij haar eigen hervormingsvoorstellen bekend. die opvallend veel overeenkomsten vertoonden met die van de regering. De belangrijkste verschillen waren dat de LDP voorstelde 471 in plaats van 500 leden in het Lagerhuis op te nemen (300 afkomstig van de kiesdistricten en 171 gekozen door evenredige vertegenwoordiging), en dat elke kiezer slechts één stem mocht uitbrengen in plaats van de twee stemmen die de regering voorstelde (een voor het kiesdistrict en een om het niveau van de evenredige vertegenwoordiging te bepalen). In het plan van de LDP zou het niveau van de evenredige vertegenwoordiging worden bepaald door het totale aantal stemmen dat in de kiesdistricten op een partij zou worden uitgebracht. Dit systeem werd beschouwd als gunstig voor de grotere partijen die een volledige kandidatenlijst konden opstellen.

Verkiezing van socialistische leider. Wijziging standpunt inzake Korea

Op 18-19 september koos de Sociaal Democratische Partij van Japan (SDPJ), de grootste partij binnen de uit zeven partijen bestaande regeringscoalitie van Hosokawa, Torniichi Murayama als haar nieuwe voorzitter.

Algemeen was verwacht dat de scheidende voorzitter Sadao Yamahana, die pas sinds januari in functie was (zie pag. 430/2-'93), zou aftreden, na het slechte resultaat van de partij bij de algemene verkiezingen in juli (zie pag. 729/3 e.v.-'93). Vooral de linkervleugel van de partij had hem verweten te veel van het traditionele beleid op te offeren ten behoeve van de coalitie. Het meest recente voorbeeld hiervan was het driedaagse bezoek van Yamahana aan Zuid-Korea, waar hij besprekingen voerde met president Kim Young Sam en zijn verontschuldigingen aanbood voor het Japanse koloniale bewind op het Koreaanse schiereiland in de jaren 1910-1945. Het bezoek, dat op 4 september begon en het eerste van een leider van Japans socialistische partij aan Zuid-Korea was, markeerde een keerpunt in het beleid van een partij, die tot dan toe de regering van Noord-Korea had erkend als de wettige regering van het hele Koreaanse schiereiland.

In september versloeg Murayama bij de verkiezing Masatoshi Ito, die de steun genoot van de linkervleugel van de partij en die zich verzette tegen de politieke hervormingsplannen van Hosokawa. De strijd tussen Murayama en Ito werd als doorslaggevend beschouwd voor de stabiliteit van de regering-Hosokawa op lange termijn. Hoewel 33 procent van de leden geen stem uitbracht en Ito 22 procent van de stemmen behaalde, was het verschil waarmee Murayama de overwinning behaalde overtuigend genoeg om de regering een nieuwe impuls te geven Na zijn verkiezing zwoer de nieuwe leider trouw aan Hosokawa.

Begin debat over politieke hervormingen

Op 13 oktober nam premier Hosokawa deel aan het debat dat in het Huis van Afgevaardigden werd gevoerd over de politieke-hervormingsvoorstellen die zijn regering in september had onthuld (zie hierboven).

Daar de mogelijkheid bestond dat een onbekend aantal leden van de Sociaal-Democratische Partij van Japan (SDJP), de grootste partij binnen de regeringscoalitie van zeven, zich zou keren tegen ieder voorstel dat in de richting ging van kiesdistricten met één kandidaat, was het verre van zeker dat Hosokawa zijn belofte gestand kon doen dat de hervormingen voor het einde van het jaar zouden zijn goedgekeurd. Hij had laten weten te zullen aftreden indien hij daar niet in slagen zou.

Lagerhuis keurt wetsvoorstel over politieke hervormingen goed

Nadat premier Hosokawa vergeefs had getracht een akkoord met de LDP te bereiken, week hij op 18 november van de traditie af en vertrouwde hij op zijn meerderheid in het Huis van Afgevaardigden (het Lagerhuis), waarna de vier hervormingsvoorstellen met 270 tegen 226 stemmen werden goedgekeurd.

Door de nieuwe wetten zou het aannemen van politieke donaties aan een veel strengere controle worden onderworpen. terwijl politici die schuldig aan corruptie werden bevonden, hun ambt niet langer mochten uitoefenen.

De stemming bracht een splitsing teweeg in de LDP, doordat 13 LDP-ers de partij-instructie trotseerden en voor de wetsvoorstellen stemden. Zes anderen, onder wie voormalig premier Toshiki Kaifu, onthielden zich van stemming. Vijf leden van de Sociaal Democratische Partij van Japan (SDPJ) onttrokken zich eveneens aan de partij-instructies door tegen de wetsvoorstellen te stemmen, omdat zij het nieuwe kiesstelsel nadelig achtten voor hun partij.

Na te zijn goedgekeurd door het Huis van Afgevaardigden gingen de wetsontwerpen naar het Huis van Raadsheren (Hogerhuis).

GEHEIMZINNIGE ZIEKTE VAN KEIZERIN

Keizerin Michiko, de echtgenote van Akihito, zakte op haar 59ste verjaardag op 20 oktober in elkaar tijdens een wandeling in de tuin van het paleis. Na enkele uren kwam ze weer bij bewustzijn. maar zij was, hoewel ze zich kon bewegen en klanken kon voortbrengen, kennelijk niet tot spreken in staat.

Berichten dat ze een beroerte had gehad, werden ontkend en gezegd werd dat ze geestelijk volkomen helder was en kon schrijven. Hoewel ze besloot bijna niet meer in het openbaar te verschijnen, werd ze gezien terwijl ze in een auto door de stad werd gereden en zwaaide naar mensen die haar beterschap wensten. Voor haar ziekte was de keizerin licht bekritiseerd door de Japanse pers, wat uniek was, omdat ze extravagant, dominant en prikkelbaar zou zijn. Op de ochtend van haar verjaardag had ze gezegd ..bedroefd en verbijsterd" te zijn door de onnauwkeurigheid van dergelijke berichten. Later werd door de paleisstaf gesuggereerd dat haar onvermogen om te spreken sympomatisch was voor deze ,,diepe bedroefdheid". In sommige berichten werd gesteld dat Michiko 30 jaar eerder ook haar spraakvermogen was kwijtgeraakt, toen ze problemen had met haar schoonmoeder Nagako, de vrouw van keizer Hirohito.

ONTSLAG VAN HOOFD DEFENSIEBUREAU

Op 2 december trad de directeur-generaal van het defensiebureau, Keisuke Nakanishi, af naar aanleiding van een controverse over een toespraak waarin hij had gepleit voor herziening van artikel 9 van de grondwet (dat het voeren van oorlog en het instandhouden van strijdkrachten verwierp).

Nakanishi, lid van Shinseito (de Japanse Vernieuwingspartij). die deel uitmaakte van de uit zeven partijen bestaande coalitieregering van premier Morihiro Hosokawa, had zijn toespraak op 1 december tijdens een besloten Shinseito-receptie gehouden. Hij had verklaard dat ,,het in een tijd waarin de wereld

Keisuke Nakanishi tijdens een persconferentie op 2 december 1993 toen hij aftrad als directeur-generaal van het Japanse defensiebureau.

snel verandert. niet goed is vast te houden aan de oorlog afzmerendc grondwet die een halve eeuw geledrn werd opgesteld". Deze opmerking wekte verontwaardiging in de Sociaal Democratische Partij van Japan (SDJP). de grootste partij in de regeringscoalitie en van oudsher een voorstander van de verwerping van oorlog in de grondwet van Japan. Vooral Hosokaxva werd door het tijdstip van de controverse in verlegenheid gebracht, aangezien hij op dat monient verwikkeld was in gecompliceerde onderhandelingen met de coalitiepartijen om steun te verwerven voor zijn omstreden maatrcgcl om het ocrbod op de import van rijst op te heffen (zie hieronder).

Door het onmiddellijke aftreden van Nakanishi bleef de regering-Hosokawa ernstige schade bespaard. Op 2 december werd Nakanishi opgevolgd door zijn partijgenoot Kazuo Aichi, voormalig directeur-generaal van het milieubureau (1990-1991). De affaire onderstreepte niettemin de diepe ideologische verdeeldheid binnen de coalitie. De premier verontschuldigde zich voor de opmerkingen van Nakanishi en Aichi getroostte zich veel moeite duidelijk te maken dat hij zijn taken binnen het raamwerk van artikel 9 zou vervullen.

DEBAT OVER POLITIEKE HERVORMINGEN. BINNENLANDSE RIJSTMARKT OPEN

De oppositionele Liberaal Democratische Partij (LDP) gebruikte Nakanishi's opmerkingen als een voorwendsel om de gang van zaken in de Diet te verstoren en de goedkeuring van de politieke hervormingen, die toen onderwerp van debat waren, te vertragen.

In november had het Lagerhuis het hervormingspakket goedgekeurd (zie hierboven). Sinds Hosokawa had gedreigd af te treden als de wetsontwerpen niet voor het eind van het jaar waren aangenomen. greep de LDP iedere gelegenheid aan om het debat te vertragen.

Het debat over de politieke hervormingen werd nog ingewikkelder nadat Hosokawa op 14 december had bekendgemaakt dat hij, in overeenstemming met Japans verplichtingen krachtens det Algemene Overeenkomst voor Tarieven en Handel (GATT), de binnenlandse rijstmarkt van Japan zou openstellen voor buitenlandse importen.

Het tijdstip van dit besluit, waaraan een maandenlang debat was voorafgegaan, werd bepaald door de GATT-onderhandelingen in Genève. Het GATT-akkoord - waarin Japan zes jaar de tijd kreeg om zijn rijstimportverbod te vervangen door een tarievenstelsel. in ruil waarvoor het vanaf 1995 4 a 8 procent van zijn rijst moest invoeren - leidde tot demonstraties van boze boeren. Het akkoord werd ook fel bekritiseerd door de LDP, van oudsher een steunpilaar van Japans rijstboeren, en door de nppositionele Japanse Communistische Partij (JCP). Het besluit stuitte ook op verzet van sommige individuele leden van de SDPJ, hoewel de partijtop zich uiteindelijk had laten overhalen het besluit op 13 december goed te keuren.

Ondanks de woede van de oppositie hield Hosokawa de coalitie bijeen en wist hij door zijn meerderheid de zitting van de Diet te verlengen. In plaats van de zitting op 15 december te sluiten, zoals gepland, werd ze verlengd tot 29 januari 1994, waardoor de kans van de regering om haar politieke hervormingen tot wet te verheffen, aanzienlijk leek toe te nemen

TANAKA OVERLEDEN

Terwijl de Diet zich boog over de politieke-hervormingsvoorstellen, stierf op 16 december op 75-jarige leeftijd Kakuei Tanaka, de man die meer dan wie ook verantwoordelijk was voor de enorme invloed van geld op de politiek. Lijn begrafenis op 25 december werd bijgewoond door Hosokawa en heel wat voormalige premiers.

Tanaka, die van eenvoudige afkomst was cn zich tot zakenman omhooggewerkt had en vanaf 1947 lid was van de Diet voor de LDP. werd in juli 1972 premier (zie pag. 598/2-'72). Hij was vermaard om zijn vaardig manipuleren van de factiestructuur van de partij en om zijn grootschalig patronagestelsel dat hij had opgebouwd zowel binnen de partij als door contacten met de ambtenarij en de grote zakenwereld. In december 1974 moest hij wegens beschuldigingen van corruptie na 27 maanden als premier aftreden (zie pag. 541/3 e.v.-'75). In 1983 werd hij veroordeeld wegens het aannemen van steekpenningen van de Lockheed Aircraft Corporation (zie pag. 837/1 e.v.-'83). Ondanks zijn veroordeling tot vier gevangenisstraf (waartegen zijn hoger beroep tot aan zijn dood in behandeling was bij het Japanse Hooggerechtshof), bleef Tanaka in de Diet zitten en door zijn factie enorme invloed uitoefenen binnen de LDP, totdat hij zich na een hersenbloeding in 1985 moest terugtrekken. Noboru Takeshita en Shin Kanemaru namen daarna de leiding van zijn factie over, maar beiden zagen zich vervolgens gedwongen terug te treden uit de politiek wegens beschuldigingen van corruptie.

COMPROMIS OVER POLITIEKE HERVORMINGEN. VERDERE PARTIJPOLITIEKE ONTWIKKELINGEN

In januari 1994 probeerde de coalitieregering van premier Morihiro Hosokawa met alle macht de goedkeuring van het Huis van Raadsheren (het Hogerhuis) te verkrijgen voor het pakket van politieke hervormingen waarmee Hosokawa de corruptie wilde uitbannen die vergroeid was met het Japanse systeem van ,,geldpolitiek". De premier had herhaaldelijk verklaard dat de toekomst van zijn regering afhankelijk was van de goedkeuring van de hervormingsmaatregelen vóór 29 januari, de datum waarop de buitengewone zitting van de Diet zou eindigen.

Nieuwe partij opgericht

Op 4 januari leek Hosokawa's positie te verbeteren door de oprichting van een kleine politieke partij die beloofde zijn regering te steunen. Kaikaku-no-kai (Her-

Op 9 december 1993 protesteerden ca. 5.000 boeren in Tokio tegen het besluit van de regering om het rijstimportverbod te vervangen door een tarievenstelsel voor buitenlandse rijst.

vormingsgroep), aangevoerd door Takeo Nishioka (ministervan onderwijs in de jaren 1988-1990), bestond uit vijf parlementsleden die in december 1993 uit de Liberaal Democratische Partij (LDP)waren gestapt uit protest tegen het verzet van deze partij tegen de hervormingsvoorstellen. Hoewel de nieuwe groepering de regering haar steun aanbood, verklaarde Nishioka dat er geen plannen waren om zich aan te sluiten bij de coalitie.

Kaikaku-no-kai had geen leden in het Hogerhuis en kon de regering dus niet onmiddellijk helpen met het hervormingspakket. De steun vergrootte echter wel de krappe meerderheid van de coalitie in het Lagerhuis, waarin zij nu over 266 van de 511 zetels beschikte. De oprichting van de nieuwe partij onderstreepte nogeens de brede steun voor het hervormingspakket.

Partijconventie SDPJ

Hoewel de voorzitter van de Sociaal Democratische Partij van Japan (SDPJ), Tomiichi Murayama, zijn vertrouwen uitsprak dat het hervormingspakket voldoende steun zou krijgen om aangenomen te worden, kwam het grote voorbehoud van de partij duidelijk aan het licht op de tweedaagse jaarlijkse conventie van de SDPJ in Tokio op 11 en 12 januari.

Veel afgevaardigden, vooral van de linkervleugel van de partij, waren tegen het hervormingspakket omdat het herziene kiesstelsel de partij vermoedelijk zetels zou gaan kosten. Zij waren ook tegen Hosokawa's voornemen de BTW te verhogen, waarmee ze de regeringsplannen voor de financiering van het pakket economische stimuleringsmaatregelen, dat op 20 januari onthuldzoumorden. in de wielen reden.

Hervormingspakket afgewezen

Ofschoon de regering in theorie 131 van de 251 zetels in het Hogerhuis onder controle had, was het hoogst onzeker of het pakket zou worden goedgekeurd. Met de LDP werd koortsachtig onderhandeld over de kwestie, waardoor ook de goedkeuring van het investeringspakket voor de economie werd vertraagd. Toen de besprekingen op 19 januari laat uiteindelijk mislukten, bracht Hosokawa het pakket in stemming. De regering leed een nederlaag met 118 stemmen tegen 130.

In totaal 17 leden van de SDPJ stemden tegen het pakket en drie leden onthielden zich van stemming. Vijf van de 99 LDP-ers trotseerden hun partij en stemden met de regering mee.

Akkoord over compromis

Aangezien Hosokawa het lot van zijn regering had verbonden aan het hervormingspakket. veroorzaakte deze nederlaag een politieke crisis.

Na intensieve onderhandelingen tussen regering en oppositie werd op 25 januari afgesproken een gemeenschappelijke commissie van Hoger- en Lagerhuisleden in te stellen die moest proberen de verschillende standpunten in de twee kamers over het hervormingspakket tot elkaar te brengen. De commissie kon het echter niet eens worden over een compromis en paf haar opdracht even voor middernacht op 27 januari terug. Hosokawa, die beklemtoonde dat hij niet koste wat koste premier wilde blijven, trof daarna voorbereidingen om het pakket opnieuw voor te leggen aan het Lagerhuis in een wanhopige poging daar de tweederde meerderheid te behalen, waardoor de afwijzing van het Hogerhuis ongedaan kon worden gemaakt. Hoewel hij een nationaal beroep op de Japanners deed van hun parlementariërs te eisen dat zij de hervormingen steunden, leek deze stap weinig kans van slagen te hebben.

In onderhandelingen tussen Hosokawa en LDP-leider Yohei Kono werd uiteindelijk een uitweg uit de crisis gevonden. In de vroege morgen van 29 januari, de laatste dag van de buitengewone Dietzitting, bereikten de twee leiders overeenstemming over een compromiswetsontwerp dat vervolgens werd goedgekeurd door de gezamenlijke commissie van de twee kamers en later die dag door het parlement werd gejaagd. Weliswaar betekende de uiteindelijke wet een ingrijpende hervorming, maar zij was toch een aanzienlijk afgezwakte versie van de oorspronkelijke voorstellen.

De wet schiep 300 districten met één afgevaardigde en 200 zetels. die via partijlijsten bezet zouden worden. Hoewel de politieke kaart werd herzien om het onevenredig grote electorale gewicht van het platteland te corrigeren, was Hosokawa gedwongen in te stemmen met een reeks nieuwe districtsindelingen die de LDP leken te bevoordelen. Ook moest hij zijn wens laten varen bedrijfsschenkingen aan politici af te schaffen. Hij ging daarentegen akkoord met een systeem dat een limiet van 500.000 yen ($1 = 109,12 yen op 28 januari 1994) per jaar per bedrijf vaststelde voor donaties aan politici en dat de schenkingen binnen vijf jaar geheel zou verbieden.

CORRUPTIESCHANDALEN IN BOUWWERELD

In de loop van oktober 1993 werden onthullingen gedaan over corruptiepraktijken binnen de Japanse bouwwereld, die betrekking hadden op het omkopen van lokale bestuurders door 's lands grootste bouwaannemers. Eind oktober had het openbaar ministerie 24 mensen van betrokkenheid bij het schandaal beschuldigd, onder wie 16 directieleden van zes grote aannemers, twee prefectuurgouverneurs en twee burgemeesters.

Het schandaal was begonnen met de arrestatie op 29 juni van de voormalige burgemeester van Sendai. Toru Ishii, en van verscheidene functionarissen van vier grote bouwbedrijven: Hazama, Nishimatsu, Mitsui en Shimizu. Ishii werd beschuldigd van het aannemen van $ 952.300 aan steekpenningen, in ruil waarvoor hij zijn invloed aanwendde bij het uitbesteden van opdrachten voor openbare werken in de stad. Een van ae arrestanten was Harusuke Imamura. een van de vice-directeuren van Shimizu. Ondanks zijn belangrijke functie verklaarde de raad van bestuur van Shimizu dat hij zonder toestemming of medeweten van het bedrijf had gehandeld.

Op 23 juli werd gouverneur Fujio Takeuchi van de prefectuur Ibaraki gearresteerd. Hij zou voor $ 95.200 aan steekpenningen van Hazama hebben aangenomen. Later bleek dat hij in totaal $ 523.800 had aangenomen. Op 20 september werden vier directeuren van Shimizu gearresteerd, onder wie president-directeur Teruzo Yoshino. Zij werden beschuldigd van het verrichten van betalingen aan Takeuchi. Vervolgens werd eind september gouverneur Shuntaro Honma van de prefectuur Miyagi gearresteerd. Hij zou $190.400 hebben onvangen van een vijfde groot bouwbedrijf. Taisei. Daarop werden twee provinciale managers van Taisei in verband met deze affaire gearresteerd. Ondanks verklaringen van het bedrijf dat de mannen zonder toestemming van hun hoofdkantoor hadden gehandeld, werd op 4 oktober een onderdirecteur van Taisei, Takashi Hashimoto, in verband met de Honma-zaak aangehouden.

Op 11 olrtobcr nam het schandaal in omvang toe toen Yoshino en twee leden van de raad van bestuur van Shimizu werden aangeklaagd. Er werd tevens bekendgemaakt dat Shimizu de voorgaande twee jaar voor meer dan $47 mln aan onduidelijke betalingen had verricht. Aangenomen werd dat het grootste deel van dit geld bestond uit steekpenningen en niet gedeclareerde politieke giften. De dag voor de tenlastelegging was een regionaal financieel manager van Shimizu. die in verband met de affaire was ondervraagd, in allerijl naar het ziekenhuis gebracht. nadat hij in een park bij het kantoor van de openbare aanklager in Tokio zelfmoord had willen plegen.

Shimizu was het grootste Japanse bouwbedrijf en tot zijn arrestatie was Yoshino de voorzitter geweest van de machtige Federatie van Bouwaannemers en de leider van een campagne tegen de zwendel met offertes in de bouwwereld. Op 21 oktober raakte ook de op een na grootste bouwonderneming van het land, Kajima, bij het schandaal betrokken. Die dag werden twee directeuren van bijkantoren gearresteerd op verdenking van het verstrekken van steekpenningen aan Ishii. Het openbaar ministerie verrichtte ook huiszoeking bij een onderdirecteur van Kajima. De president-directeur van het bouwbedrijf verklaarde wel te geloven dat er illegale betalingen waren verricht, maar hij was van mening dat de arrestanten zonder medeweten van hun hoofdkantoor haddengehandeld.

Escalatie in bouwschandaal

Het schandaal binnen de Japanse bouwwereld, dat draaide om beschuldi-

gingen dat politici steekpenningen hadden aangenomen van 's lands grootste bouwondernemers (zie hierboven), escaleerde verder in november en kreeg een extra dimensie doordat Ichiro Ozawa. een invloedrijk figuur in de zeven partijen tellende coalitie van premier Morihiro Hosokawa, erin verwikkeld raakte.

Het bouwschandaal. dat op 29 juni plotseling was losgebarsten, had geleid tot de arrestatie van verscheidene vooraanstaande managers en plaatselijke politici. Eind oktober echter raakten ook belangrijke landelijkepolitici bij het schandaal betrokken. Op 26 oktober volgde de arrestatie van Shin Kiyoyama, vicepresident van Kajima, een van 's lands grootste bouwaannemers. Hij werd ervan beschuldigd $ 185.000 te hebben betaald aan gouverneur Fujio Takeuchi van de prefectuui Ibarakai om zich te verzekeren van contracten voor de bou van een gouvernementskantoor en andere lokale projecten. Takeuchi. die reeds was gearresteerd voor het aannemen van steekpenningen van andere bouwondernemingen. erkende het geld te hebben aangenomen.

Na zijn arrestatie werd op 29 oktober in de Japanse media bericht dat Kiyoyama had toegegeven in het geheim tweemaal per jaar betalingen tot $ 93.000 te hebben verricht aan voormalig premier Noboru Takeshita. De donaties zouden zijn begonnen in 1989. het jaar waarin Takeshita werd gedwongen af te ti-eden in verband met het Recruit/Cosmos-schandaal. In de berichten werden ,,onbekende bronnen" in het bureau van de openbare aanklager in Tokio aangehaald, een gebruikelijke methode in Japan om informatie over justitieel onderzoek openbaar te maken. Takeshita's assistenten ontkenden de beschuldigingen en verklaarden dat hij Kiyoyamaniet had ontmoet sinds 1984.

Op 28 oktober arresteerde de openbare aanklager ook Suguru Akiyama, een hoge functionaris op Kajima's hoofdbureau in Tokio, omdat hij bewijsmateriaal dat verband hield met het betalen van de steekpenningen zou hebben vernietigd.

Ozawa beschuldigd

Op 5 november raakte de regering in het schandaal betrokken toen Ozawa toegaf 5 mln yen ($46.250)te hebben aangenomen van Kajima. Zijn bekentenis volgde na berichten dat hij jarenlang tweemaal per jaar geld had ontvangen van de onderneming.

Ozawa benadrukte dat de betalingen die hij had ontvangen strikt genomen legaal waren omdat ze niet in strijd waren met de Wet op de controle van politieke fondsen. die individuele politici verbood geheime bijdragen van meer dan 1.5 mln yen per jaar van één enkel bedrijf aan te nemen. Ozawa's bewering dat de gift legaal was. hield in dat de gift was vercleeld in sommen van minder dan 1,5 mln yen die waren overgemaakt naar zijn vele geldinzamelingsorganisaties.

Hoewel hij geen deel uitmaakte van de regering-Hosokawa, was Ozawa een leidende figuur in Shinseito (Verniewingspartij van Japan), de op een na grootste component van de regeringscoalitie. Een van de belang ijkste oorzaken van de LPD-nederlaag bij de verkiezingen in juli 1993. na 38 jaar aan het bewind te zijn geweest. was dat Ozawa uit de LDP was gestapt. Zijn sleutelrol in de coalitie die de LDP was opgevolgd. had sommige critici ertoe geleid de mate waarin de nieuwe regering een werkelijke breuk met het verleden vertegenwoordigde in twijfel te trekken. Zijn betrokkenheid bij het schandaal bracht Hosokawa in acute verlegenheid omdat diens regering zich op dat moment inspande om via wetgeving het kiesstelsel te hervormen en de corruptie te bestrijden. Dit werd nog verergerd doordat de oppositionele LPD erop stond dat er een diepgaand onclerzoek naar de zaak kwam. waarbij Ozawa gedwongen zou kunnen worden te getuigen

Een voormalig minister van bouwnijverheid, Kishiro Nakamura, die in de laatste LPD-regering had gediend. was de derde landelijke politicus die in het schandaal verwikkeld raakte. Op 14 november verschenen er kranteberichten dat Kiyoyama had toegegeven dat hii Nakamura bedragen van 10 mln ven had betaald. Nakamura, die inmiddels voor de oppositie in de Diet zat, weigerde op de beschuldiging in te gaan.

Arrestatie van vooraanstaande zakenman

Op 11 november werd de miljonair Ryoei Sato, zakenman en erevoorzitter van de papierfabriek Daishowa, gearresteerd. Hij werd beschuldigd van het omkopen van de gouverneur van de prefectuur Miyagi. Hij zou Shuntaro Honma (die eveneens werd gearresteerd) 100 mln yen hebben betaald in ruil voor het intrekken van een verbod op de aanleg van een golfbaan. Honma was al eerder gearresteerd wegens het aannemen van geld van een bouwbedrijf (ziehierboven).

Saito was een beroemde kunstverzamelaar die enorm veel geld had uitgegeven aan schilderijen. In 1990 had hij $ 82,5 mln betaald voor het schilderij ,,Portret van Dr Gachet" van Vincent van Gogh, het hoogste bedrag ooit voor een kunstwerk betaald.

Hosokawa verwikkeld in Sagawa Kyubin-schandaal

Premier Hosokawa zag zich niet alleen voor problemen gesteld door de betrokkenheid van Ozawa bij het bouwschandaal, ook raakte hij zelf verwikkeld in het reeds lang slepende Sagawa Kyubin-schandaal, dat al verscheidene politieke slachtoffers had gemaakt. De bekendste van hen was Shin Kanemaru, vice-voorzitter van de LPD, geweest (ziepag. 140/1 e.v.-'93).

Het Tokiose dagblad *Asahi Shimbun* van 23 november berichtte dat Hosokawa zelf in 1990 en 1991 19 mln yen aan politieke donaties had ontvangen van Sagawa Kyubin. Deze informatie zou afkomstig zijn uit een document dat Hosokawa aan een parlementscomissie had voorgelegd. Het bleek dat de donaties niet in strijd met de wet waren omdat ze verdeeld waren in sommen van kleiner dan 1.J mln yen. Desalniettemin lieten de LDP en de Japanse Communistische Partii (JCP) weten dat zij nader onderzoek in dc zaak eisten om vast te stellen of Hosokawa, wiens populariteit was gebaseerd op zijn reputatie van gewetensvolle rechtschapenheid. had geprobeerd te donaties geheim te houden.

Verdere ontwikkelingen in bouwschandaal

In ianuari 1994 maakte het voortwoekerende bouwschandaal nieuwe slachtoffers, toen de autoriteiten een inval deden in de kantoren van Obayashi, de op drie na grootste bouwfirma van het land, en twee topfunctionarissen arresteerden. Vice-president Koreaki Hagihara en Juichi Konishi werden beschuldigd van het omkopen van de burgemeester van Sendai om een contract voor openbare werken in de wacht te slepen.

In een andere zaak werd beweerd dat Seiroku Kajiyama, een belangrijke LDP-er, steekpenningen ter waarde van 10 mln gen had aangenomen van Mitsui Contruction in ruil voor de hulp die hij het bedrijf had verleend bij het verkrijgen van een contract voor openbare werken in Ibaraki, zijn thuisbasis.

BEZOEK VAN BRITSE PREMIER. VERONTSCHULDIGING VOOR BEHANDELING KRIJGSGEVANGENEN

Op 20 september 1993 betuigde premier Morihiro Hosokawa zijn ,,diepespijt en verontschuldigingen" voor de manier waarop Japan de Britse krijgsgevangenen van de oorlog in de Tweede Wereldoorlog had behandeld. Hij wees echter de eis af dat de regering de voormalige krijgsgevangenen schadevergoeding verschuldigd was. Hij plaatste zijn opmerkingen tijdens een driedaags bezoek van de Britse premier John Major. Hosokawa benadrukte dat het vredesverdrag van San Francisco uit 1951 de kwestie van de schadevergoedingen had geregeld. Hij hield echter de mogelijkheid open dat niet-gouvernementele organisaties mogelijk wel zouden betalen.

Hoewel het bezoek van Major bedoeld was om handels- eninvesteringskmesties te bespreken. had Hosokawa's ongekende verontschuldiging voor het Japanse oorlogsoptreden in augustus (zie pag. 732/1-'93), veel voormalige krijgsgevangenen aangemoedigd opnieuw op schade-

vergoeding aan te dringen. De Vereniging van Overlevenden van Japanse Werkkampen (Japanese Labour Camp Survivors Association), die 12.000 voormalige Britse gevangenen vertegenwoordigde, had voor elk van haar leden een schadevergoeding van £13.000 geëist.

BEZOEK VAN RUSSISCHE PRESIDENT

Van 11-13 oktober bracht de Russische president Boris Jeltsin een officieel bezoek aan Japan, in de loop waarvan hij verscheidene ontmoetingen met premier Morihiro Hosokawa had en door keizer Akihito werd ontvangen. Hoewel er geen conc ete vooruitgang werd geboekt in het territoriale geschil tussen de twee landen, noemden beide partijen het bezoek een succes. Jeltsin verklaarde ,,heel tevreden" te zijn over de reis, terwijl Hosokawa vond dat ,,er een nieuwe bladzijde (was) opgeslagen" in de Russisch-Japanse betrekkingen.

Jeltsin had eerder tweemaal een bezoek afgezegd (zie pag. 725/1/2-'93), en alleen al het feit dat dit bezoek was doorgegaan zoals gepland, had; naar algemeen werd aangenomen, tot tevredenheid geleid. Bovendien bood Jeltsin op 12 oktober voor het eerst excuses aan, dat hij bij verscheidene gelegenheden herhaalde, voor de ,.onmenselijke" behandeling van Japanse krijgsgevangenen door de Sowjet-Unie. Naar schatting 600.000 Japanse soldaten waren na het einde van de oorlog in de Pacific in 1945 vele jaren lang geïnterneerd in Sowjetgevangenissen en -werkkampen, en naar schatting 60.000 van hen waren in gevangenschap gestorven.

Er werd bijna geen vooruitgang geboekt in het geschil over de vier eilanden (in Japan bekend als de Noordelijke Territoria, bestaande uit Kunashiri, Etorofu, Shikotan en de Habomai-eilanden; in Rusland bekend als de zuidelike Koerilen) voor de noordkust van Hokkaido, die in 1945 door Sowjettroepen waren veroverd. Hun blijvende bezetting was de belangrijkste factor die een normalisering van de betrekkingen tussen de twee landen in de weg stond.

Jeltsin erkende het belang van een oplossing voor het geschil en van een normalisering van de betrekkingen. Ook bevestigde hij dat Rusland als de ,.erfgenaam" van de Sowjet-Unie ,,de akkoorden en verdragen die tussen Japan en de Sowjet-Unie werden gesloten inet betrekking tot welke zaak ook naleven" zou. Deze opmerking werd belangrijk geacht, aangezien ze inhield dat Rusland zich zou houden aan een verklaring uit 1956, waarin de Sowjetregering had aangeboden Shikotan en de Habomai-eiland terug te geven in ruil voor de ondertekening van een bilateraal vredesverdrag (zie pag. 12817-'56). Vervolgens wilden opeenvolgende Sowjet-regeringen niets weten van de verklaring uit 1956. Jeltsins toezegging daarover werd door veel Japanners beschoumd als de eerste stap naar het herstel van de (Japanse)soevereiniteit over de vier territoria. Jeltsin bevestigde ook zijn voornemen om de laatste soldaten op de vier eilanden (de helft van het oorspronkelijke aantal was al teruggetrokken), terug te trekken, maar weigerde ook maar iets te zeggen over wanneer dit zou gebeuren.

In een op 13 oktober ondertekend slotcommuniqué stemden de twee partijen ermee in dat er onderhandelingen zouden worden gehouden om de ondertekening van een vredesverdrag te bevorderen door een resolutie over het onopgeloste geschil over de soevereiniteit van Kunashiri, Etorofu, Shikotan en de Habomai-eilanden. De opsomming van alle vier eilanden in een officieel bilateraal document werd beschouwd als een allereerste Russische erkenning van de omvang van de territoriale kwestie. In het communiqué stond dat de oplossing van het geschil moest worden gezocht ,,op basis van historische en wettelijke feiten en gebaseerd op met instemming van de twee landen verstrekte documenten alsmede op beginselen van recht en rechtvaardigheid". In het communiqué werd tevens bevestigd dat akkoorden tussen Japan en de Sowjet-Unie door Rusland als geldig erkend zouden worden. Daarnaast werd afgesproken het personenverkeer tussen bewoners van de betwiste eilanden en Japan uit te breiden. Jeltsin en Hosokawa kwamen overeen de politieke dialoog te bevorderen door meer besprekingen op hoog niveau te houden, door wederzijdse bezoeken van ministers en regeringsvertegenwoordigers en door samen te werken bij de non-proliferatie van massavernietigingswapens.

De twee partijen ondertekenden ook een economisch akkoord, waarin 11 sectoren werden opgesomd voor uitbreiding van de samenwerking, waaronder kernenergie, ruimtetechnologie. milieubescherming, landbouw, transport en communicatie. Verder ondertekenden beide leiders ook documenten over aangelegenheden als ruimteonderzoek en regionale samenwerking, en over de verstrekking van economische hulp. Verwacht werd dat door de verbeterde betrekkingen de reeds door Japan aan Rusland toegezegde hulp van bijna $ 5 mrd sneller zou worden uitbetaald. Van deze hulp was tot dusver slechts naar schatting 10 procent verstrekt.

Enkele dagen na Jeltsins bezoek verslechterden de Russisch-Japanse betrekkingen door de kwestie over het dumpen van radioactief afval in de Japanse Zee.

HANDELSBETREKKINGEN MET VS

De Amerikaanse handelssancties tegen Japan. die op 20 januari 1994 van kracht hadden moeten worden, werden op het laatste moment ingetrokken nadat de Japanse regering op 18 januari een plan had bekendgemaakt om contracten voor grote openbare werken open te stellen voor buitenlandse concurrenten. Op een persconferentie op 19 januari prees de Amerikaanse handelsgezant Mickey Kantor het initiatief als een ,,historische stap voorwaarts" en als een aansporing voor de manier waarop ..grote handelspartners. bondgenoten en vrienden moeten samenwerken".

Bij de bilaterale handelsbesprekingen wees eind januari echter niets op een doorbraak. ondanks de belofte van beide landen om een handelsakkoord te presenteren vóór Hosokawa's bezoek aan de VS. waar hij op 11 februari president Bill Clinton zou ontmoeten. Tijdens een toespraak in Tokio op 23 januari waarschuwde de Amerikaanse minister van financien Lloyd Bentsen dat de VS gedwongen zouden zijn .,de basis van het kader te heroverwegen" als er vóór de ontmoeting van Hosokawa en Clinton geen overeenstemming was bereikt over de vermindering van het Japanse handelsoverschot en het openstellen van enkele sectoren van de Japanse binnenlandse markt.

JURIDISCHE STAPPEN VAN NEDERLANDSE OORLOGSSLACHTOFFERS

Op 25 januari begon een particuliere Nederlandse stichting een juridische procedure in Tokio om schadevergoeding te verkrijgen voor acht Nederlanders die te lijden hadden gehad van de Japanners tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Een van de acht was als ,,troostmeisje" gedwongen geweest seksuele diensten te verlenen aan het Japanse keizerlijke leger. Er werd op gezinspeeld dat ongeveer 200-300 Nederlandse en Nederlands-Indische vrouwen gedwongen waren geweest als ,,troostmeisje" te werken.

VN-VERZOEK AFGEWEZEN

Op 26 januari werd bericht dat de Japanse regering een VN-verzoek om ongewapende Japanse vredeshandhavers naar Macedonië te sturen, had afgewezen. De Japanners zouden zijn toegevoegd aan een contingent van 300 Amerikaanse soldaten cn 22 ongewapende waarnemers. dat op dat moment in het gebied gestationeerd was.

(Vor.ber.pag. 723/2 e.v.-1993)

KAZACHSTAN

EERSTE RONDE GROOTSCHALIGE PRIVATISERING

Op 2 november 1993 ging in Kazachstan de eerste ronde van een grootschalig privatiseringsproject van start met de uitgifte van gratis coupons in sommige delen van het land. De ontvangers moesten hun coupons toevertrouwen aan een van de 41 investeringsfondsen die verantwoordelijk waren voor het kopen van ondernemingen die de staat beschikbaar had gesteld. Volgens een bericht van het persbureau Kazachstani Kaztag op 27 oktober was met de bestaande wetgeving slechts 8,2 procent van de staatsbedrijven aan de particuliere sector overgedragen via veilingen en directe verkopen. Deze grootschalige privatisering was naar verluidt bedoeld om het proces te versnellen.

PARLEMENT ONTBONDEN TOT NA VERKIEZINGEN IN MAART

Op 13 december ontbond de Kazachstaanse Opperste Sowjet zichzelf, nadat zij op ? december had besloten dat er op 7 maart 1994 verkiezingen zouden worden gehouden voor een nieuw professioneel voltijds parlement. De Opperste Sowjet machtigde president Noersoeltan Nazabarjew in de tussentijd per decreet te regeren. De Volkseenheid van Kazachstan, de partij van Nazarbajew, en het oppositionele Volkscongres van Kazachstan steunden het besluit in een gezamenlijke verklaring.

Op 9 december keurde de Opperste Sowjet de afschaffing van gekozen lokale en regionale sowjets goed, die Nazarbajew wilde vervangen door door hemzelf aangewezen bestuurders

REGERINGSBENOEMINGEN

Op 18 december benoemde Nazarbajew per decreet Kazjageldin Akezjan Magzjan Oeloe tot opvolger van eerste vicepremier Daoelet Sembajew, die in de regering bleef als de nieuwe president van de nationale bank van Kazachstan, in welke hoedanigheid hij Galim Bajnazarow opvolgde.

Minister Karataj Toerysow van toerisme, lichamelijke opvoeding en sport was op 17 december per decreet ontslagen. Als zijn opvolger werd aangewezen Ajtimowa Byrganym Sarijewna, die het gereorganiseerde ministerie van jeugdzaken, sport en toerisme ging leiden.

De Amerikaanse vice-president Al Gore (1.)en de Kazachstaanse premier Sergej Teresjtsjenko (r.) wisselen in Alma Ata documenten uit na de ondertekening op 13 december 1993 van een verdrag over de ontmanteling van zo'n 1.400 kernkoppen. In het midden de Amerikaanse ambassadeur in Kazachstan, William Courtney; rechts de Kazachstaanse president Noersoeltan Nazarbajew.

VERENIGDE STATEN ZEGGEN HULP TOE

Op 14 december berichtte Televisie Kazachstan dat de Amerikaanse regering $ 150 mln had toegezegd voor de ontwikkeling van de particuliere sector in Kazachstan, onder voorwaarde dat de economische hervormingen werden voortgezet, en nog eens $ 15 mln voor milieuprojecten.

(Vor.ber.pag. 805/3-1993)

KIRGIZSTAN

IMF-LENING

Op 21 september 1993 hechtte het Internationaal Monetair Fonds (IMF) zijn goedkeuring aan verdere trekkingen met een totale waarde van 18.060.000 SDRs (ongeveer $ 26 mln) ter ondersteuning van het economische en financiele programma van de regering. 16.125.000 SDRs van dit bedrag zou worden uitgekeerd in het kader van een tweede trekking krachtens de systematische transformatiefaciliteit (STF). De eerste trekking had in mei plaatsgevonden (zie pag. 806/1-'93). De overige fondsen zouden beschikbaar worden gesteld krachtens een eveneens in mei goedgekeurd overbruggingskrediet van 27.090.000 SDRs.

NIEUWE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Op 13 september benoemde president Askar Akajew de 33-jarige Janysj Roestenbekow tot de nieuwe minister van buitenlandse zaken. Hij volgde Toerar Kojtsjoejew op.

CENSUUR AFGESCHAFT

Op 30 oktober berichtte het Russische televisiestation Ostankino dat de Kirgizische president Akajew per decreet de kennelijk in augustus ingevoerde staatscensuur had opgeheven. Ostan*kino* zei dat haar correspondent in Kirgizstan, Wladimir Fjodorow, op 14 september door de Kirgizische regering tot persona non grata was verklaard.

REGERINGSWISSELING

Op 13 december verloor premier Toersoenbek Tsjyngysjew een in de Oeloek Kenesj (parlement) ingediende motie van wantrouwen over illegale goudexporten. Daarop ontbond president Akajew de regering; de Oeloek Kenesj keurde op 17 december een nieuwe regering goed.

Akajews persdienst verklaarde op 6 december dat leden van een parlementaire commissie die een onderzoek instelde naar het goudschandaal, bewijsmateriaal hadden vervalst. Desondanks werden er op 9 december in het parlement

beschuldigingen geuit over Tsjyngysjews betrokkenheid, hetgeen op 10 december leidde tot de val van vice-president Feliks Akoelow. Op 13 december verklaarde Tsjyngysjew dat de opschudding in het parlement over het schandaal deel uitmaakte van een „sluipende contra-revolutie" die bedoeld was om de hervormingen in een kwaad daglicht te stellen en de positie van de conservatieven te versterken.

Samenstelling van het kabinet

Premier - Apas Joemagoelow; eerste vice-premier - Almambek Matoebraimoxv: vice-premier - Osmon Ibraimow; vice-premier - Joemgalbek Amanbajew: vice-premier - Andrej Iordan: vice-premier - Esengoel Omoeralijew; vice-premier - Jan Fisjer; buitenlandse zaken - vacant; financiën - Kamtsjibek Sjakirow; binnenlandse zaken - Abdybek Soetalinow*: justitie - Moekar Tsjolponbajew; defensie - generaal Myrzakan Soebanow*; vervoer - Madybek Oblesow; onderwijs - Askar Kakejew; watervoorziening - Mejrazjdin Zoelpejew; gezondheidszorg - Naken Kasijew; verbindingen - Emil Bektenow*;arbeid en sociale zaken - Zafar Chakimow; cultuur - Tsjolponbek Bazarbajew; landbouw - Jalal Asanow.

* Bekleedde dezelfde post in vorig kabinet

PRESIDENTIEEL PLAN VOOR REFERENDUM

Op 30 november door Akajew bekendgemaakte plannen voor een referendum waarin de bevolking haar vertrouwen kon uitspreken over zijn presidentschap, werden voortgezet ondanks het feit dat het parlement zich er op 7 december tegen had uitgesproken.

De Amerikaanse vice-president Al Gore noemde zijn bezoek aan Kirgizstan op 12-13 december „een teken van de actieve steun van de Amerikaanse regering voor het beleid van Askar Akajew".

OPSCHORTING VAN LANDBOUWHERVORMINGEN. NIEUWE PARTIJ

Op 23 december meldde het Russische radiostation *Majak* dat de nieuwe minister van landbouw, Jalal Asanow, de privatisering in de landbouw en de landhervormingen tijdelijk had gestaakt. Het bericht liet doorschemeren dat hij het verloop van eerdere hervormingen chaotischvond.

Op 5 december had Radio Kirgizstan melding gemaakt van de registratie van de Agrarische Partij. Een woordvoerder van de partij noemde het landhervormingsprogramma „onuitvoerbaar", maar sprak zich desondanks uit voor particulier landeigendom.

(Vor.ber.pag. 805/3 e.v.-1993)

MYANMAR

VOORTGANG VAN NATIONALE CONVENTIE

Op 17 september 1993 werd de nationale conventie, die het opstellen van een nieuwe grondwet moest coördineren. verdaagd tot 17 januari 1994 (voor opening van conventie in januari 1993 en daaropvolgende ontwikkelingen zie pag. 356/1 en 733/1-'93).

In de weken voorafgaand aan de verdaging had de conventie zich gebogen over 22 grondwetsroorstellen, die door de verschillende afgevaardigde groepen waren ingediend. Een uitgebreide lijst met basisbeginselen voor de staat, die uit de voorstellen was gedestilleerd, werd op 16 september door Aung Toe, voo zitter van het werkcomité van de conventie, aan de voltallige conventie aangeboden.

Op 18 januari 1994 werd de nationale conventie heropend.

STAAKT-HET-VUREN TCSSEN REGERING EN KACHIN

Op 2 oktober 1993 werd officieel bekendgemaakt dat luitenant-generaal Khin Nyunt, eerste secretaris van de Staatsraad voor het Herstel van Recht en Orde (SLORC), in Myitkyina, de hoofdstad van de deelstaat Kachin, een bestandsakkoord had ondertekend met generaal-majoor Zau Mai, de stafchef van het 8.000 man sterke Onafhankelijkheidsleger van Kachin (KIA), de militaire vleugel van de Onafhankelijkheidsorganisatie van Kachin (KIO). Het akkoord, dat een einde maakte aan 30 jaar vijandelijkheden tussen de Kachin en de centrale overheid van Birma (thans Myanmar), werd beschouwd als de belangrijkste overwinning voor de regerende militaire junta sinds 1989. Toen gingen de leden van de Wa-stam, die het overgrote deel van de strijdkrachten van de Communistische Partij van Birma (CPB) vormden en die tegen de CPB-leiding in opstand waren gekomen, ermee akkoord toe te treden tot militie-eenheden onder controle van de regering.

De regeling kwam tot stand na maanden van geheime onderhandelingen. In april zouden beide partijen akkoord zijn gegaan met een staakt-het-vuren. hoewel dit later door de Kachin werd ontkend. De bereidheid van de Kachin om de besprekingen te hervatten werd kennelijk ingegeven door verscheidene recente tegenslagen die het gevolg waren van de verminderde wapenleveranties door de voormalige communistische bondgenoten van de Kachin en door een mislukt militair offensief van de Kachin tegen regeringsbolwerken in het noordwesten medio 1992.

Tot dan toe maren de Kachin na de communisten de sterkste opstandelingenstrijdmacht geweest. Na het akkoord van de Kachin met de regering bleven de Karen over als de voornaamste opstandelingengroepering die nog een uitdaging voor de regering vormde. Op 5 oktober bekritiseerde generaal-majoor Bo Mya, president en stafchef van het 5.000 man tellende Nationale Bevrijdingsleger van Karen (KNLA) en voorzitter van de dissidente koepelorganisatie Democratische Alliantie van Birma (DAB), de Kachin omdat zij een afzonderlijk vredesakkoord haddengesloten.

RAPPORT AMNESTY

In een op 8 oktober openbaar gemaakt rapport van de mensenrechtenorganisatie Amnesty International werd de militaire regering beschuldigd van wijdverbreide schendingen van de mensenrechten. Volgens het rapport waren honderden politieke gevangenen gemarteld en zonder vorm van proces geëxecuteerd. De in de voorgaande 18 maanden vrijgelaten gevangenen, in totaal ca. 2.000 personen, bleven onderworpen aan intimidatie, militair toezicht en vrijheidsbeperking, aldus Amnesty.

AKKOORD TUSSEN RIVALISERENDE KRIJGSHEREN

De Bangkok Post van 15 oktober meldde dat Chang Shee Fu (bekend als Khun Sa), die wegens drugshandel

Myanmars minister van buitenlandse zaken, Ohn Gyaw, hield op 17 juni 1993 in Wenen een toespraak tot de Wereldconferentie over de Mensenrechten (zie pag. 818/3 e.v.-'93). wat protesten uitlokte van leden van niet-gouvernementelc organisaties (NGOs).

door de VS werd gezocht, en Chao Yelai, een rivaliserende „drugskrijgsheer" van de Wa-gemeenschap, een bestandsovereenkomst hadden ondertekend. Volgens de krant had Khun Sa tot samenwerking besloten nadat hij had ingezien dat de heroinefabriekjes in zijn bolwerk in de staat Shan afhankelijk waren van opium die werd geproduceerd in de noordelijker gelegen Wa-gebieden.

Op 12 oktober had een officiële Amerikaanse woordvoerder laten weten dat de VS op laag niveau met Myanmar milde praten over de bestrijding van de drugshandel.

OPPOSITIE TOT ONDERHANDELINGEN BEREID

Op 6 december maakte een woordvoerder van de door de Karen gedomineerde Democratische Alliantie van Birma (DAB), de koepelorganisatie van ongeveer 20 etnische en democratisch gezinde facties, bekend bereid te zijn tot het openen van vredesonderhandelingen met de SLORC, de regerende junta. De woordvoerder zei dat de DAB reeds een delegatie van vijf leden had aangewezen, die naar de hoofdstad Yangon (Rangoon) zou reizen indien de reactie van de SLORC positief was.

De woordvoerder zei verheugd te zijn over een serie recente toespraken van luitenant-generaal Khin Nyunt, de eerste secretaris van de SLORC en de daadwerkelijke leider van de junta, waarin hij de opstandelingen opriep terug te keren in de schoot van de wet.
De DAB had kort daarvoor het lidmaatschap van de Kachin opgeschort. nadat leiders van deze etnische groep een afzonderlijk vredesakkoord met de militaire junta hadden gesloten (zie hierboven).

BESPREKINGEN TUSSEN SLORC EN KAREN-OPSTANDELINGEN

De Far *Eastern Economic* Review van 20 januari 1994 berichtte dat in Pa-an, de hoofdstad van de Karen-staat, „voorbereidende vredesbesprekingen" waren begonnen tussen de regerende SLORC en etnische Karen-opstandelingen.

Volgens het bericht beweerden de Karen dat zij onderhandelden namens de Democratische Alliantie van Birma (DAB). De SLORC had echter vastgehouden aan zijn standpunt geen besprekingen met de DAB te zullen beginnen en alleen aparte akkoorden te zullen sluiten met afzonderlijke etnische rebellenorganisaties

(Vor.ber.pag. 733/1/2-1993)

OEZBEKISTAN

OPNIEUW AANVALLEN OP OPPOSITIE

Op 3 oktober 1993 werd Samad Moeratow, die op 25 september was gekozen tot eerste secretaris van de oppositiepartij Erk („Vrijheid") in de stad Karsji door onbekenden in elkaar geslagen. Dit was de derde keer in 1993 dat een vooraanstaand lid van de oppositie werd aangevallen. In mei was Sjoechrat Ismatoellajew, medevoorzitter van de Birlik-beweging („Eenheid") op straat in de hoofdstad Tasjkent aangevallen door onbekenden en in september was oud-premier en vice-president Sjoekroella Mirsajdow (eerder Sjakoeroella genoemd) hetzelfde overkomen in Tasjkent.

Op 1 oktober verliep de uiterste datum waarop politieke partijen en bewegingen zich konden laten registreren conform een decreet uit maart. Een aanvraag van Birlik werd afgewezen, kennelijk met als argument dat de beweging niet langer voldeed aan de eis een kantooradres te hebben. Erk had geen poging gedaan zich opnieuw te laten registreren.

Op 23 september veroordeelde het Hooggerechtshof vijf mannen tot gevangenisstraffen van 10 tot 15 jaar u-egens verraad. De precieze aanklacht was onduidelijk, maar de vijf zouden gearresteerd zijn toen zij probeerden illegaal de grens over te steken vanuit het belendende Tadzjikistan naar Afghanistan. Volgens de autoriteiten waren de vijf leden van een islamitische oppositiegroep. genaamd Adolat („Gerechtigheid"). hoewel Adolat dit ontkende.

BEZOEK VAN PRESIDENT RAFSANJANI

Op 18 oktober kwam president Hashemi Ali Akbar Rafsanjani van Iran aan in Tasjkent, de eerste etappe van een rondreis langs islamitische voormalige Sowjet-republieken. Rafsanjani zou ook Toerkmenistan, Kirgizstan, Kazachstan en Azerbajdzjan aandoen. De officiële gesprekken in Oezbekistan gingen voornamelijk over economische banden.

(Vor.ber.pag. 812/3-1993)

TADZJIKISTAN

AKKOORD OVER AMERIKAANSE HULP

Op 13 september 1993 ondertekende de speciale Amerikaanse ambassadeur Strobe Talbott een akkoord in Doesjanbe dat vaart zette achter de Amerikaanse hulp aan Tadzjikistan. Wel waarschuwde hij dat de grootte van het bedrag afhankelijk zou zijn van de bereidheid van dt regering om democratische hervormingen door te voeren en om de mensenrechtensituatie te verbeteren

Tijdens een die dag gehouden persconferentie verklaarde Talbott dat ondanks het feit dat de Verenigde Staten al een hulpbedrag van $ 43 mln hadden toegekend, „(Amerikaanse) hulp op de lange termijn " niet gegarndeerd was zolang Tadzjikistan niet had voldaan aan bindende voorwaarden „op het gebied van dernocratisering mensenrechten economische hervormingen en de eerbiediging van de vrede in de regio

VEROORDELING LID OPPOSITIE

Op 25 augustus veroordeelde het Hooggerechtshof Ajik Alijew, een vooraanstaand lid van de Islamitische Wedergeboortepartij. ter dood omdat hij getracht zou hebben de regering omver te werpen.

GREXSCONFLICT HOUDT AAN

Ook in oktober vonden sporadische gevechten plaats tussen langs de Tadzjieks-Afghaanse grens gestationeerde troepen van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS) (zie pag. 814/1 e.v.-'93) en troepen van de oppositie die opereerden vanuit Afghanistan. Op 5 oktober sloegen grenstroepen met gevechtshelikopters en artillerie een twee dagen eerder begonnen offensief af van ongeveer 400 oppositiesoldaten in de buurt van grenspost 12, de plaats waar op 13 juli een slachting onder grenstroepen had plaatsgevonden (zie pag. 81313-'93). Op 21 oktober zouden in dezelfde zone ongeveer 70 oppositiesoldaten zijn gedood door grenstroepen.

Op 7 oktober werden zes grenssoldaten gevangengenomen door oppositietroepen in de buurt van een grenszone in de autonome regio Gorno-Badachsjan en meegenomen naar Afghanistan. De dag daarop werden zij vrijgelaten nadat de Tadzjiekse regering een officieel protest had ingediend bij de Afghaanse regering en de commandant van de GOS-grenstroepen had gedreigd oppositiestellingen aan de andere kant van de grens te bombarderen.

PREMIER TREEDT AF

Op 22 december werd Abdoemalik Abdoellojanow, die op 19 december was afgetreden als premier. per p esidentieel decreet benoemd tot eerste vice-premier en ambassadeur in Rusland. Het Russische dagblad *Nezawisimaja* gazeta van 21 december berichtte dat Abdoellojanow had moeten aftreden vanwege de slechte toestand van de economie.

Op 22 december werd vice-premier Aboeljalil Samadow benoemd tot waarnemend premier.

(Vor.ber.pag. 813/2 e.v.-1993)

AZIË

TOERKMENISTAN

MILITAIR AKKOORD MET RUSLAND

Een op 2 september 1993 met Rusland ondertekend militair akkoord stelde Russische staatsburgers in staat hun dienstplicht in Toerkmenistan te vervullen. terwijl Toerkmeense officieren een opleiding aan Russische militaire academies konden gaan volgen. Daarnaast beloofde Toerkmenistan na 1 januari 1994 de onderhoudskosten te zullen betalen van de op zijn grondgebied gestationeerde Russische strijdkrachten. In ruil daarvoor zou Rusland enkele strategische bases in Toerkmenistan handhaven.

AKKOORD MET RUSLAND OVER DUBBEL STAATSBURGERSCHAP

Op 23 december tekenden de Toerkmeense president Saparmoerad Nijazow en de Russische president Boris Jeltsin in de Toerkmeense stad Asjchabad een akkoord, dat het de 400.00 etnische Russen in Toerkmenistan toestond zowel de Toerkmeense als de Russische nationaliteit te bezitten. Het akkoord, dat bedoeld was om de etnische spanningen te verminderen, was het eerste akkoord van die aard tussen Rusland en een andere voormalige Sowjet-staat.

NIEUWE MUNT

Op 19 augustus liondigde president Nijazow aan dat de Toerkmeense roebel per 1 november vervangen zou worden door een nieuwe munt. de manat; de wisselkoers werd voorlopig vastgesteld op 1 manat = $1.

MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN AFGETREDEN

Volgens het Russische blad *Segodnja* van 30 november was de Toerkmeense minister van buitenlandse zaken Chalykberdy Atajew afgetreden uit protest tegen voorstellen van topfunctionarissen van de regerende Toerkmeense Democratische Partij (de voormalige Communistische Partij) om de voor 1997 geplande presidentsverkiezingen af te gelasten en Nijazow daarmee in feite tot president voor het leven te maken.

Atajew zou gezegd hebben dat Nijazow de democratie in Toerkinenistan onderinijnde door te streven naar ,,meer persoonlijke macht dan een middeleeuwse despoot".

VOLLEDIG GOS-LIDMAATSCHAP

Op een topconferentie van GOS-leiders, die op 23-24 december in Asjchabad werd gehouden, werd Toerkmenistan toegelaten als volwaardig lid van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (zie ook onder GOS).

(Vor.ber.pag. 518/2-1993)

OCEANIË

AUSTRALIË

WETSONTWERP VOOR LANDRECHTEN ABORIGINALS GOEDGEKEURD

In een van zijn zeldzame televisietoespraken tot de natie deed premier Paul Keating op 15 november een beroep op zijn landgenoten de recente gerechtelijlre erkenning van de landrechten van Aboriginals (zie hierboven) aan te grijpen als een kans om ,,uitte reiken boven de geschiedenis van de onteigening" van Australië's inheemse bevolking

Keating. die bij de recente regeringsmaatregelen in de zaak van de landrechten een persoonlijke sleutelrol had aanvaard, hield zijn toespraak aan de vooravond van de indiening van een wetsontwerp inzake landrechten in het Australische federale parlement.
Het wetsontwerp, dat op 16 november bij het Huis van Afgevaardigden werd ingediend. beoogde de inheemse eigendomsrechten te beschermen in gevallen waarin Aboriginals een nauwe en continue band met staingebieden konden aantonen. Het voorzag in de instelling van inheemse eigendomstribunalen om te oordelen over landaanspraken en bedragen voor schadevergoeding vast te stellen. Ook stelde het wetsontwerp de oprichting voor van een Nationaal Landfonds voor Aboriginals en bewoners van eilanden in de Torresstraat om onteigende inheemse volken te helpen bij het verwerven en behouden van land. Keating uitte de hoop dat ..de meeste aspecten van het wetsontwerp" op 1 januari 1994 van kracht zouden zijn.

Op 22 december werd het wetsontwerp inzake de erkenning van inheemse eigendomsrechten op land door het federale parlement goedgekeurd.

AFTREDEN MINISTER VAN DE SCHATKIST

Op 17 december maakte John Dawkins tot veler verrassing zijn aftreden als minister van de schatkist bekend. Premier Paul Keating betuigde zijn spijt over het vertrek van Dawkins.
Op 23 december werd Ralph Willis, de minister van financiën die bekend stond als een conservatief op fiscaal gebied, benoemd tot minister van de schatkist. De portefeuille van financiën werd overgenomen door Kim Beazley, de minister van werkgelegenheid, onderwijs en opleidingen.

De 46-jarige Dawkins, een trouwe bondgenoot van Keating, deed de mededeling over zijn aftreden in het Huis van Afgevaardigden aan het slot van de parlementaire zitting van 1993. Hij koesterde naar eigen zeggen niet de wens ,,oud te worden" in de politiek en hij verwachtte dat hij ,,op een tijdstip tussen nu en de volgende verkiezingen" het parlement zou verlaten.

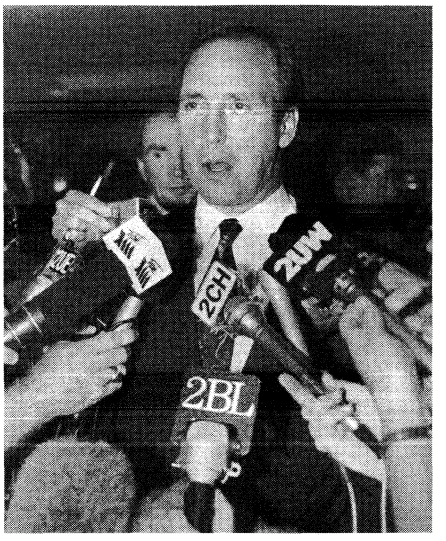

De Australische premier Paul Keating staat de media te woord.

MINISTER VAN INDUSTRIE TREEDT AF

Op 22 januari 1994 trad minister Alan Griffiths van industrie, technologie en regionale ontwiklreling af na beschuldigingen dat overheidsgeld en geld van de regerende Australische Labor Party (ALP) waren doorgesluisd naar zijn noodlijdende sandwich-bedrijf. Griffiths, algemeen beschouwd als een mogelijke toekomstige ALP-leider, ontkende iets verkeerd gedaan te hebben en zei erop te vertrouwen dat hij van alle blaam gezuiverd zou worden door een politieonderzoek naar de zaak.

BOSBRANDEN IN NEW SOUTH WALES

In de eerste twee weken van januari werd de staat New South Wales geteisterd door meer dan honderd bosbranden, die grote schade aanrichtten. Toen de branden medio januari onder controle waren gebracht, waren vier mensen om het leven gekomen en ongeveer 200 huizen verwoest. Omstreeks 600.000 hectaren land waren in de as gelegd en de totale schade werd geraamd op A$ 150 mln ($ 1 = A$ 1,4495 op 14 januari 1994).

BEZOEK VAN PRINS VAN WALES

Op 24 januari arriveerde prins Charles in Australië voor een bezoek van 12 dagen. dat bijzondere betekenis kreeg door de groeiende republikeinse stemming in het land.

Kort nadat iemand uit de menigte twee losse flodde1s op hem had afgevuurd met een start-

pistool, zei de prins op 26 januari ?n een toespraak te Sydney tegen zijn gehoor dat de toekomst van de grondwettelijke structuur van Australië ,.iets (was) waarover alleen u - het Australische volk - kunt beslissen"

(Vor.ber.pag. 150/3 e.v.-1994)

BELAU

VERDRAG VAN VRIJE ASSOCIATIE GOEDGEKEURD

Op 9 november 1993 leek een einde te zijn gekomen aan de onzekerheid over de toekomstige grondwettelijke status van Belau (ook wel Palau genoemd) toen er een achtste referendum werd gehouden. Voorlopige uitslagen gaven aan dat 68 procent van de kiezers een grondwetswijziging had goedgekeurd die de weg vrijmaakte voor de doorvoering van een Verdrag van Vrije Associatie (Compact of Free Associaton) met de VS.

Hoewel reeds getekend in 1986 was het Verdrag - op grond waarvan Belauzelfbestuur kreeg terwijl de VS verantwoordelijk bleven voor de buitenlandse politiek en de defensie van het gebied - niet in kracht getreden, aangezien de rechten die erin aan de VS werden toegekend strijdig waren met de bepalingen in de grondwet die het binnenbrengen. opslaan of plaatsen van nucleaire, chemische of biologische wapens verbood. In verschillende referenda over de kwestie was het Verdrag goedgekeurd. maar had het niet de meerderheid van 75 procent van de stemmen weten te behalen die nodig was voor de grondwetswijziging om het Verdrag in te passen. In november 1992 was echter per referendum besloten dat voortaan voor de goedkeuring van grondli-etswijzigingen een eenvoudige meerderheidvoldoende was (zie pag. 280/3 e.v.-'93).

Hoewel een aantal procedurele kwesties nog opgelost moest worden en er nog rechtszaken van tegenstanders van het Verdrag liepen, leek de uitslag van de stemming de opheffing te ve gemakkelijken van het VN- Trustgebied van de Pacific (waarvan Belau als laatste van de vier oorspronkelijke bestanddelen was overgebleven). Daarmee kon Belau dezelfde status bereiken als de Gefedereerde Staten van Micronesië (FSM) en de Marshall Eilanden.

(Vor.ber.pag. 280/3 e.v.-1993)

NIEUW-ZEELAND

ALGEMESE VERKIEZINGEN. NIEUW KIESSTELSEL BIJ REFERENDUM GOEDGEKEURD

Op 14 september 1993 schreef premier Jim Bolger algemene verkiezingen uit. die op 6 november, een maand voor de uiterste door de grondwet bepaalde datuin, gehouden zouden worden. Hoewel de oppositionele Labour Party, die in 1990 de macht had moeten afstaan aan Bolgers National Party- (zie pag. 67/2 e.v.-'91), een minieme voorsprong in de opiniepeilingen behield, had Bolgers regering in de voorafgaande maanden iets van haar eerder aanzien bij het electoraat teruggewonnen.

Conform een eerder referendum in september 1992 (zie pag. 67/3-'93) zou er gelijktijdig met de algemene verkiezingen een referendum gehouden worden over het kiesstelsel van het land. De kiezers zou gevraagd worden te kiezen tussen het vigerende systeem van een eenvoudige meerderheid (first-past-the-post) en een gemengd systeem van evenredige vertegenwoordiging.

Bij de algemene verkiezingen op 6 november behaalde de regerende National Party van Jim Bolger een absolute meerderheid van één zetel in het kort tevoren van 97 tot 99 zetels uitgebreide parlement van één kamer.
In het gelijktijdig gehouden referendum kozen de kiezers voor een nieuw kiesstelsel.

Terwijl de regering-Bolger de laissez-faire-aanpak van de economie. zoals toegepast door de Labour Party, voorzette. sneed zij ook diep in het uitgebreide sociale stelsel van het land. Hoewel de economie vanaf eind 1991 tekenen van groei had vertoond. was er wijdverbreide onrust over het sociale beleid van de regering. vooral over de herstructurering van de gezondheidszorg en het vragen van geld voor diensten die voorheen gratis waren geweest.

In de enigszins matte verkiezingscampagne concentreerde de National Party zich op haar economische prestaties. terwijl de Labour Party onder aanvoering van Mike Moore de nadruk legde op haar traditionele rol als hoeder van de openbare gezondheidszorg en het sociale stelsel. De traditionele twee-partijenstrijd werd echter ondergraven door de deelname van twee partijen die na de verkiezingen van 1990 waren gevormd.

De Alliance was een coalitie van vijf partijen. die werd aangevoerd door Jim Anderton. end-voorzitter van de Labour Party en parlementslid. In 1989 had Anderton zich afgescheiden en de New Labour Party opgericht. die 5 procent van de stemmen behaalde bij de algemene verkiezingen van 1990. De New Labour Party vormde vervolgens in december 1991 met de Groenen, de Democraten, de Liberalen (een kleine partij. opgericht door twee dissidente parlementariërs van de National Party) en Mana Motuhake (een kleine nationalistische, in 1980 opgerichte Maoripartij) de Alliance (ziepag. 29013-'92).

De andere nieuwe partij. de New Zealand First Party (NZFP), was in juli 1993 opgericht door Winston Peters. Peters was op 2 oktober 1991 uit Bolgers kabinet gezet (zie pag. 59312-'93) en was steeds rrrder vervreemd geraakt van het sociale beleid van de partij. Hoewel de landelijke organisatie van zijn nieuwe partij nog in de steigers stond. hadden opiniepeilingen constant aangegeven dat Peters de populairste politicus van het land was.

Eerste uitslagen. Kleine NP-meerderheid

Voorlopige uitslagen suggereerden dat de Nationale Partij 49 zetels behaald had - één te weinig voor de absolute meerderheid -, Labour 46 en de Alliance en de NZFP elk twee. Er volgde een periode waarin druk gespeculeerd werd of Bolger in functie zou pogen te blijven aan het hoofd van een minderheidsregering, of dat hij plaats zou moeten maken voor een oppositiecoalitie.

Toen op 17 november de einduitslag werd bekendgemaakt na telling van de 300.000 stemmen van Nieuwzeelanders in het buitenland. bleek echter dat de National Party 30 zetels had behaald en Labour 45.

De gedetailleerde uitslagen leverden het volgende beeld:

Partij	Percentage stemmen	Zetels nieuw	Zetels bij ontbinding	Zetels in 1990
National Party	35,2	50	63	68
Labour Party	34,7	45	29	28
Alliance	18.7	2	3	-
NZFP	9.0	2	1	-
Andere partijen	2 4	0	1	1*
TOTAAL	100	99	97	97

*De enige succesvolle kandidaat in de verkiezingen van 1990. die niet tot een van de twee grote partijen behoorde. was Jim Anderton die als lijsttrekker van de Alliance de verkiezingen van 1993 inging.

Bolger juichte de uitslag toe en suggereerde dat er geen reden was om aan te nemen dat zijn regering niet de volledige termijn van drie jaar zou uitdienen, hoewel hij erkende dat de meerheid ,.vliesdun" was.

Nieuwkiesstelselgoedgekeurd

In het referendum schaarde 54 procent van cle kiezers zich achter het voorstel om een gemengd kiesstelsel van evenredige vertegenwoordiging (mixed mem

Mike Moore (m.).de leider van de oppositionele Labour Party in Nieuw-Zeeland, en zijn vrouw Yvonne Moore verkeerden op 6 november's avonds nog in de veronderstelling dat de Labour Party de verkiezingen van 1993 had gewonnen.

ber proportional, of MMP) in te voeren voor toekomstige algemene verkiezingen, terwijl 46 procent het bij het vigerende systeem wilde houden, waarbij binnen een kiesdistrict een eenvoudige meerderheid voldoende was voor een zetel. In het nieuwe MMP-stelsel zou het aantal parlementszetels worden uitgebreid tot 120. De helft daarvan zou kiesdistricten vertegenwoordigen en de andere helft zou gekozen worden op grond van partijlijsten. Het MMP was al goedgekeurd in het referendum van september 1992 (zie pag. 67/3 e.v.-'93).

VERKIEZING LEIDER LABOUR PARTY

Een bittere interne strijd in de oppositionele Labour Party na de verkiezingen bereikte op 1 december een climax toen de verkiezing voor het leiderschap van de partij een gelijk opgaande krachtmeting bleek. Daarin nam Helen Clark met de steun van 26 van de 45 Labour-parlementsleden de plaats over van Mike Moore als partijleider. Clark, een vroegere minister van gezondheid, werd de eerste vrouw die de leiding van een grote partij in Nieuw-Zeeland verwierf.

Hoewel Moore de partij bij de verkiezingen van november had geleid en erin geslaagd was de parlementaire meerderheidvan de National Party tot één zetel te reduceren. had de linkervleugel van de partij hem ervan beschuldigd te zeer naar het politieke midden te zijn opgeschoven.

Het leek dat de precaire meerderheid van de regering zou worden vergroot, toen op 9 december werd overeengekonien dat een Labour-lid zou worden genomineerd voor de post van parlementsvoorzitter Peter Tapsell, minister in de jaren 1984-1990, zou de eerste Maori en de eerste vertegenwoordiger van een oppositiepartij op die post worden.

(Vor.ber.pag. 593/2-1993)

TUVALU

NIEUWE PREMIER NA VIJFDE ALGEMENE VERKIEZINGEN

Op 10 december 1993 werd bericht dat het 12 leden tellende parlement Kamuta Laatasi tot nieuwe premier had gekozen. Hij versloeg de zittende premier Bikenibeu Paeniu met 7 tegen 5 stemmen.

Na de algemene verkiezingen van september 1993 was het parlement er niet in geslaagd uit zijn midden een premier te kiezen (zie pag. 88313-'93). Het raakte verdeeld tussen aanhangers van Paeniu en van oud-premier Tomasi Puapua, die na de algemeneverkiezingenvan 1989 door Paeniu was opgevolgd (zie pag. 45/3-'90). Uiteindelijk werden eind november nieuwe algemene verkiezingen gehouden, de vijfde sinds de onafhankelijkheid van Tuvalu in 1978. In het toen gekozen parlement trok Puapua zich als uitdager van Paeniu terug ten gunste van Kamuta Laatasi.

Het nieuwe kabinet was als volgt samengesteld:

Premier, minister van buitenlandse zaken en van economische zaken - Kainuta Laatasi; vice-premier. minister van natuurlijke hulpbronnen, binnenlandse zaken, plattelandsontwikkeling - Artenielu Toasi; financiën, handel en openbare lichamen - Poloa Talaki; gezondheidszorg en ontwikkeling menselijke hulpbronnen - Paen Malakaluka; arbeid. openbare werken en verbindingen - Hoichi Tealei.

(Vor.ber.pag. 883/3-1993)

ALGEMEEN

UAPENBEHEERSING. CHINESE KERNPROEF AKKOORDEN MET VOORMALIGE SOWJET-REPUBLIEKEN. RUSSISCHE EN BRITSE MAATREGELEN

Op 5 oktober 1993 m-erd een ondergrondse kernlading tot ontploffing gebracht in het Chinese testcentrum Lop Nor in de provincie Xinjiang, 1.500 km ten westen van Beijing. China rechtvaardigde de kernproef als een daad van ,,zelfverdediging". Terloops verwijzend naar ..de ontwikkeling en het bezit van een klein aantal kernwapens" zei een officiële Chinese woordvoerder dat het proefprogramma van China ,,uiterst beperkt" van omvang was geweest in vergelijking met dat van andere grote kernmachten. Hij voegde daaraan toe dat China bleef streven naar een wereldwijd verdrag tegen kernproeven in 1996.

De Chinese proef was de eerste van enig land sinds meer dan een jaar. China had op 5 juli verklaard dat het zich ,.terughoudend" zou opstellen, na een oproep van de Amerikaanse president Bill Clinton aan alle erkende kernmachten om alle kernproeven te staken in afwachting van onderhandelingen over een veelomvattend verdrag inzake een verbod op kernproeven (zie pag. 734/3-'93). De Geneefse ontwapeningsconferentie had haar ad hoc commissie op 10 augustus gemachtigd deze onderhandelingen te starten (zie pag. 735/1-'93).

In oktober 1991 had Rusland als eerste kernmacht een inoratorium op kernproeven afgekondigd (zie pag. 214/1-'92). In april 1992 volgde Frankrijk (zie pag. 52111-'92) en in september 1992 de Verenigde Staten (zie pag. 282/3-'93). Rusland en de VS hadden hun moratorium later verlengd (zie pag. 283/1/2-'93 en 734/3-'93) Groot-Brittannië handhaafde zijn beleid van beperkte kernproeven (zie pag. 283/2-'93).

Internationale reacties

De Amerikaanse president Clinton reageerde onmiddellijk op de Chinese kernproef. Hij gaf het Amerikaanse ministerie van energie, verantwoordelijk voor kernkoppen. oudracht zich voor te bereiden op de ,,mogelijke" hervatting van het testprogramma.
Het Russische ministerie van buitenlandse zaken sprak van ,,diepe teleurstelling" over de Chinese actie omdat deze de besprekingen over een wereldwijd verbod op kernproeven zou verstoren.
De Britse minister van buitenlandse zaken Douglas Hurd zei dat zijn land het

beleid met betrekking tot kernproeven zou trachten te ,,coördineren" met de VS.
In een officieel communiqué maakte Frankrijk op 6 oktober bekend dat het Rusland, Groot-Brittannië en de VS zou raadplegen om ,,de consequenties (van China's ondergrondse kernproef) te bestuderen". Het communiqué maakte geen melding van een hervatting van de Franse kernproeven.

Akkoorden met voormalige Sowjet-republieken over ontmanteling kernwapens

Frankrijk en Rusland ondertekenden op 20 oktober in Parijs een overeenkomst over de ontmanteling van Russische kernwapens met Franse steun ter u-aarde van circa $70 mln. Een soortgelijke overeenkomst hadden beide landen in november 1992 ondertekend (zie pag. 284/1-'93).

Aan het eind van een tweedaags bezoek aan Kazachstan van de Ame ikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher werd op 24 oktober een gezamenlijke verklaring uitgegeven. Daarin heette het dat Kazachstan had ingestemd met ratificatie, eind 1993, van het protocol van Lissabon uit 1992 (zie pag. 730/2-'92). De ontmanteling van de Kazachstaanse kernwapens, waartoe het protocol verplichtte, zou mogelijk worden gemaakt met Amerikaanse financiële steun van in totaal $ 80 mln.

Op 25 oktober ondertekenden de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Christopher en zijn Oekraïense ambtgenoot Anatoli Zlenko in Kiew een akkoord. Dit voorzag in een Amerikaanse bijdrage van $ 175 mln ter bekostiging van de ontmanteling van 176 strategische kernraketten van de voormalige Sowjet-Unie die nog in Oekraïne gestationeerd waren. Het akkoord was bedoeld als uitwerking van het protocol van Lissabon, dat overigens nog door Oekraïne geratificeerd moest worden. Het protocol zou Oekraïne verplichten toe te treden tot START-I (zie pag. 786/2 e.v.-'91) en een niet-nucleaire mogendheid te worden door alle kernwapens te ontmantelen of over te dragen aan Rusland.

Rusland stapt af van ,,no-first-use"-doctrine

Op 3 november zag de Russische president Roris Jeltsin formeel af van de ,,no-first-use"-doctrine inzake kernwapens (de doctrine om bij een conflict niet als eerste partij kernwapens te gebruiken). De ,,no-first-use"-doctrine was van oudsher een kenmerk van het nucleair beleid van de voormalige Sowjet-Unie en was openlijk gesteld tegenover het beleid van de Westerse militaire allianties, die zo'n doctrine niet hadden. Op grond van het nieuwe beleid beloofde Rusland geen kernwapens te gebruiken (behalve uit zelfverdediging) tegen alle kernwapenvrije staten die het NPT hadden ondertekend. Een uitzondering werd gemaakt voor kernwapenvrije staten die bondgenoot van een kernmacht waren of daarmee een overeenkomst hadden.

Jeltsin gaf ook zijn goedkeuring aan nieuwe richtlijnen die het mogelijk maakten Russische troepen in het buitenland in te zetten. Waarnemers merkten echter op dat door deze maatregel alleen maar de betrokkenheid van Russische troepen bij conflicten in een aantal voormalige Sowjet-republieken waarvan reeds sprake was, formeel werd bekrachtigd (zie onder GEORGIË).

Groot-Brittannië vermindert aantal kernkoppen op met Trident-raketten uitgeruste onderzeeërs

Op 16 november maakte de Britse minister van defensie, Malcolm Rifkind, in Londen bekend dat het totale aantal kernkoppen op de Britse met strategische Trident-raketten uitgeruste onderzeeë s zou worden verminderd tot een aantal ,,dat aanzienlijk lager (is) dan 96" per onderzeeër. Tevoren was het aantal gesteld op 128 kernkoppen per onderzeeër, of acht voor elke van de 16 Trident-raketten.

In een toelichting op zijn besluit zei Rifkind dat volledige ontwapening weliswaar een ,,begerenswaardig einddoel was". maar dat het voor Groot-Brittannië van essentieel belang was zowel een volledig strategisch kernwapenarsenaal als minder krachtige atoomwapens te bezitten Het Britse afschrikmiddel. de Trident, zou naar zijn zeggen geschikt worden gemaakt voor beide laken.

Ratificatie van START-I door Oekraïne

Op 18 november ratificeerde Oekraïne voorcvaardelijk het eerste Strategisch Wapenbeperkingsverdrag (START-I). Hiermee kwam het gedeeltelijk zijn verplichtingen na krachtens het Protocol van Lissabon van 1992. Het besluit van Oekraïne om het verdrag te ratificeren maakte een einde aan maanden van zware diplomatieke druk op Oekraine. In die periode had het land, als laatste van de vier voormalige Sowjet-republieken met kern apens. hardnekkig geweigerd toe te treden tot START-I (zie pag. 284/2 e.v.-'93).(Voorratificatie van START-I door Rusland, Kazachstan en Bjelaroes zie pag. 283/2 e.v. en 734/1-'93).

In een met 254 tegen negen stemmen aangenomen resolutie gingen de afgevaardigden van de Oekraïense Opperste Raad akkoord met de vernietiging van 42 procent van de 1.656 kernkoppen van Oekraïne en de ,,geleidelijke" ontmanteling van de rest van zijn kernwapens. Krachtens START-I moesten 130 van Oekraïne's 176 kernraketten worden vernietigd. Hiervan waren al 20 SS-19-raketten ontmanteld. Krachtens START-I mocht Oekraïne echter 46 zeer geavanceerde SS-24-raketten behouden, waarvan het naar verwachting op korte termijn geen afstand zou doen.

De in de resolutie neergelegde voorwaarden voor de uiteindelijke denuclearisatie van Oekraïne behelsden veiligheidsgaranties door het Westen, financiële steun voor de ontmanteling van kernwapens en vergoeding voor de overeengekomen overdracht van Oekraïense kernwapens aan Rusland (zie pag. 678/3 en 730/2-'92). De afgevaardigden wilden niet het exacte bedrag noemen dat Oekraïne als vergoeding voor de ontmanteling van de kernwapens en als compensatie verlangde, maar uit berichten viel op te maken dat dit bedrag tussen $ 2 mrd en $ 3 mrd lag. In oktober hadden de VS Oekraïne $ 175 mln aangeboden voor de kosten van het ontmantelen van kernwapens en het schoonmaken (zie hierboven).

In de resolutie werd ook bepaald dat deze voorwaarden zouden moeten worden vervuld voordat Oekraïne zou toetreden tot het nucleaire Non-Proliferatieverdrag (NPT). zoals door het Protocol van Lissabon vereist werd.

Gesprekken over kernwapens Oekraïne

In de week van 13 december kwamen Oekraïense, Amerikaanse en Russische functionarissen in de Oekraïense hoofdstad Kiew bijeen om te praten over de Oekraïense voorwaarden voor de ontmanteling en overdracht van zijn kernwapens aan Rusland (zie pag. 734/2/3-'93 en hierboven). Oekraïense en Amerikaanse functionarissen gaven later een verschillende inschatting van de geboekte vooruitgang.

Op 18 december zei de Oekraïense vice-premier Waleri Sjmarow dat overeenstemming

was bereikt over het principe van schadeloosstelling voor de aan Rusland overgedragen kernwapens (zie hierboven). Op 21 december vertelde president Leonid Krawtsjoek verslaggevers dat er spoedig een tripartiet akkoord gesloten zou worden over Oekraïne's eisen voor compensatie. veiligheidsgaranties en hulp. Amerikaanse functionarissen waren echter terughoudenderen zeiden slechts dat er vooruitgang a-as geboekt in de onderhandelingen.

Op 20 december maakte Sjmarow bekend dat Oekraine de kernkoppen van 17 van zijn 46 geavanceerde SS-24-raketten had verwijderd. die het land krachtens START I mocht behouden. Hij zei dat eind 1993 nog drie raketten ontmanteld zouden worden en de rest in 1994. Onderminister van buitenlandse zaken Boris Tarasjoek zei op 22 december dat de Oekraïense maatregel een gebaar van goede wil was.

AKKOORD OVER ONTMANTELING OEKRAÏENSE KERNWAPENS ONDERTEKEND DOOR KRAWTSJOEK, CLINTON EN JELTSIN

Op 14 januari 1994 tekende de Oekraïense president Leonid Krawtsjoek in Moskou een akkoord met de Amerikaanse president Bill Clinton en zijn Russische collega Boris Jeltsin, waarin hij instemde met de overdracht van de Oekraïense kernraketten. Het akkoord kwam tot stand na maandenlange druk van de VS en Rusland en langdurige onderhandelingen over de Oekraïense eisen voor schadevergoeding en Westerse veiligheidsgaranties (ziehierboven). De 176 raketten en meer dan 1.600 kernkoppen, die Oekraïne had geërfd van de voormalige Sowjet-Unie, vormden naar schatting het op twee na grootste kernwapenarsenaal in de wereld.

Krachtens het akkoord zouden de wapens worden ontmanteld (eerste berichten verschilden over hoe lang dit zou duren) en naar Rusland overgebracht, waar het uranium zou worden verwijderd. Volgens een ingewikkeld compensatiepakket zou Oekraïne in ruil daarvoor nucleaire brandstofstaven voor zijn civiele kerncentrales ontvangen en een gedeelte van de ongeveer $ 12 mrd die over een periode van 20 jaar aan Rusland zou worden betaald voor uranium uit ontmantelde Sowjet-wapens. Westerse persberichten meldden tevens dat Rusland een deel van de Oekraïense schuld voor Russische gasleveringen zou kwijtschelden en gas- en olie zou blijven verstrekken onder de wereldprijs. Bovendien stelde president Clinton extra Amerikaanse hulp in het vooruitzicht boven de $ 175 mln die al was toegezegd als bijdrage in de kosten van de ontmanteling van de raketten (ziehierboven).

In een interview met het persbureau *ITAR-TASS* op 14 januari zei de Russische minister van buitenlandse zaken Andrej Kozyrew dat kwijtschelding van een deel van de Oekraiense schuld aan Rusland niet ter discussie stond. en dat Oekraïne zijn aandeel in de opbrengst van de verkoop van uranium uit Sowjet-wapens waarschijnlijk zou ontvangen in de vorm van uraniumbrandstof.

In reactie op de Oekraiense angst voor Russische militaire intenties waren Clinton en Jeltsin naar verluidt overeengekomen de Oekraïense grenzen te respecteren. Tijdens een kort bezoek aan de Oekraïense hoofdstad Kiew op 12 januari prees Clinton het ,,moedige besluit" van Krawtsjoek en zei hij dat het akkoord de weg opende voor Oekraïense samenwerking met de NAVO in het kader van het ,,partnerschap voor vrede" dat de Midden- en Oosteuropese landen werd aangeboden (zie onder NAVO).

Verzet tegen akkoord in Oekraïense parlement

President Krawtsioek stuitte in het Oekraïense parlement op hevig verzet tegen zijn besluit. Wjatsjeslaw Tsjornowil, de voorzitter van de nationalistische partij Roech. veroordeelde het akkoord en zei dat de president niet gemachtigd was het te sluiten. Andere nationalistische leiders zeiden dat het land zonder kernwapens weerloos was tegen agressie. Enkele parlementsleden dreigden het akkoord tegen te houden. Het parlement had bij voortduring een behoedzame houding ingenomen ten aanzien van een definitieve beslissing om de kernwapens op te geven. Toen het in november had gestemd over START-I, had het parlement strikte voorwaarden verbonden aan ratificatie, waaronder de eis inzake Westerse veiligheidsgaranties (ziehierboven).

In een boodschap aan het parlement op 25 januari vroeg Krawtsjoek met klem een resolutie aan te nemen waardoor Oekraine tot het nucleaire Non-Proliferatieverdrag (NPT) kon toetreden waartoe het krachtens de bepalingen van het protocol van Lissabon uit 1992 verplicht was. Bjelaroes en Kazachstan, de twee andere staten met kernwapens uit de Sowjet-inboedel, hadden al ingestemd met het opgeven van hun kernwapens door START-I te aanvaarden. hoewel alleen Bjelaroes het NPT had geratificeerd (zie pag. 734/1-'93).

Amerikaans-Russisch akkoord over raketten

Tijdens hun ontmoeting in Rusland maakten de presidenten Clinton en Jeltsin tevens bekend dat de Amerikaanse en Russische raketten niet langer gericht zouden zijn op doelen in de elkaars landen. Persberichten noemden dit een voornamelijk symbolisch gebaar en haalden militaire deskundigen aan die erop wezen dat de bestemmingscoördinaten makkelijk en snel veranderd konden worden.

ONDERHANDELINGEN OVER TOTAAL VERBOD OP KERNPROEVEN

Op de openingszitting van de VN-Conferentie over Ontwapening voor het jaar 1994 kreeg een uit 37 landen bestaande commissie op 26 januari opdracht te onderhandelen over een verdrag dat alle kernproeven verbiedt. In de commissie hadden de vijf erkende kernmachten zitting, namelijk China, Frankrijk, Groot-Brittannië, Rusland en de VS.

(Vor.ber.pag. 734/1 e.v.-1993)

COCOM

COCOM OPGEHEVEN

Op 16 november 1993 werd in Den Haag een vergadering gehouden van vertegenwoordigers van de 17 lidstaten van het Coördinerend Comité voor Multilaterale Exportcontroles (COCOM). Zij besloten COCOM te ontbinden en te vervangen door een nieuwe organisatie, die open zou staan voor de voormalige communistische landen in Midden- en Oost-Europa. Functionarissen bevestigden later dat Rusland, en wellicht ook China, zouden worden uitgenodigd toe te treden tot het nieuwe orgaan, dat naar verwachting in april 1994 met zijn activiteiten zou beginnen.

COCOM werd in 1950 opgericht om de export van gevoelige militaire technologie naar de toenmalige communistische tegenstanders van het Westerse blok en zijn bondgenoten te voorkomen. Alle 16 leden van de Noordatlantische Verdragsorganisatie (NAVO) behalve IJsland waren lid van COCOM evenals Australië en Japan.
Vanaf 1989 had COCOM echter de lijst van aan restricties onderworpen produkten ingekort, de controle op de export naar Hongarije afgeschaft en de beperkingen op de export naar Bulgarije en Tsjechië gedeeltelijk versoepeld. Volgens een recenter bericht had COCOM ook de beperkingen op de export van militaire technologie naar Rusland opgeheven.
Begin juni 1992 had COCOM besloten de voormalige Sowjet-republieken uit te nodigen zich aan te sluiten bij het zojuist ingestelde Samenwerkingsforum voor Exportcontrole van de COCOM. Deelnemers uit de voormalige Sowjet-republieken woonden op 23 en 24 november 1992 voor het eerst een COCOM-bijeenkomst in Parijs bij.

De nieuwe organisatie zou toezicht blijven houden op de export van gevoelige militaire technologie en artikelen die zowel voor militaire als niet-militaire doeleinden konden worden gebruikt. Het was echter onduidelijk welke landen de kans liepen in de toekomst door een exportverbod te worden getroffen.

(Vor.ber.pag. 635/1/2-1990)

CVSE

„OPEN SKIES"-AKKOORD TUSSEN HONGARIJE EN ROEMENIË

Op 6 en 8 april 1993 voerde Hongarije verkenningsvluchten uit boven Roemenië krachtens een „Open Skies"-akkoord tussen beide landen dat in het verlengde lag van de „Open Skies"-overeenkomst die door de Conferentie over Veiligheid en Samenwerking in Europa (CVSE) was gesloten en door beide landen in maart 1992 was ondertekend (zie pag. 588/3 e.v.-'92).

Op 30 maart had de Hongaarse Nationale Vergadering unaniem gestemd vóór ratificatie van de „Open Skies"-overeenkomst van de CVSE.

Hongarije stond op 13 juli, als eerste lidstaat van het voormalige Warschau Pact, de VS toe een verkenningsvlucht uit te voeren krachtens de „Open Skies"-overeenkomst van de CVSE.

TWEEDE BIJEENKOMST PARLEMENTAIRE ASSEMBLEE

De parlementaire assemblée van de CVSE hield van 6-9 juli haar tweede jaarlijkse bijeenkomst in Helsinki (zie voor de eerste bijeenkomst pag. 287/1-'93).

Het dooi de afgevaardigden aanvaarde slotcommuniqué, waarin de erkenning van de voormalige Joegoslavische republiek Macedonië als onafhankelijke staat werd aanbevolen, stuitte op verzet van Griekenland. Verzet kwam ook van de kant van Kroatië, dat werd beschuldigd van schending van de mensenrechten en van het bezig zijn met een politiek van „etnischezuivering".

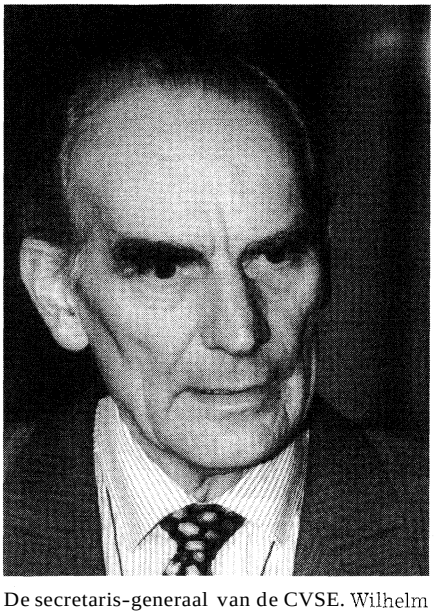

De secretaris-generaal van de CVSE. Wilhelm Hyönck.

RATIFICATIE „OPEN SKIES"-VERDRAG DOOR VS

Op 3 november ratificeerde de Amerikaanse president Bill Clinton het „Open Skies"-verdrag van de CVSE, dat alle partijen toestond niet-militaire verkenningsvluchten boven elkaars grondgebied uit te voeren. Op 6 aiigustus was het verdrag door het Amerikaanse Congres goedgekeurd.

BIJEENKOMST MINISTERS BUITENLANDSE ZAKEN

Op 30 november en 1 december kwamen de ministers van buitenlandse zaken van de CVSE, die 52 landen vertegenwoordigden (zie pag. 287/3-'93 voor toelating van de Tsjechische en Slowaakse republieken), bijeen in Rome. Hun gesprekken richtten zich vooral op het beëindigen van regionale gewapende conflicten en het voorkomen van het uitbreken van nieuwe conflicten, maar er werden geen belangrijke nieuwe initiatieven ontwikkeld.

De Russische minister van buitenlandse zaken, Andrej Kozyrew, probeerde een CVSE-mandaat te krijgen voor Russische vredesoperaties in de voormalige Sowjet-Unie, maar hij stuitte op verzet van andere voormalige Sowjetrepublieken, terwijl enkele andere CVSE-leden voorzichtig reageerden. De ministers gaven echter het CVSE-secretariaat in Wenen opdracht mogelijke richtlijnen voor dergelijke operaties op te stellen.

De ministers van buitenlandse zaken van Oekraïne en Estland behoorden tot de felle tegenstanders van enigerlei CVSE-goedkeuring van Russische interventie. De Zweedse minister van buitenlandse zaken, Margaretha af Ugglas. zei. zonder Rusland met name te noemen. dat sommige landen openlijk hadden verklaard dat zij hun eigen belangen moesten beschermen, maar dat de geschiedenis aanleiding gaf tot begrijpelijke terughoudendheid over de aard van deze belangen. Zij beklemtoonde dat voor iedere interventie de instemming van alle partijen en volledige CVSE-supervisie nodig waren.

Kozyrew kritiseerde ook Oekraine voor de tijd die het land nodig had gehad om START-I onder voorwaarden te ratificeren en om zijn verplichting na te komen de van de voormalige Sotvjet-Unie geërfde kernwapens over te dragen. Hij waarschuwde dat de Oekraïense politiek tot een kettingreactie kon leiden en een nieuwe koude oorlog kon veroorzaken.

De Oekraïense minister van buitenlandse zaken. Anatoli Zlenko, zei daarop dat Oekraïne helemaal niet van plan was de operationele controle van de wapens over te nemen. maar dat zij een bezit waren waarvoor Oekraïne volledige schadeloosstelling wilde hebben.

Griekenland bleef de toelating van de voormalige Joegoslavische republiek Macedonië tegenhouden.
De schorsing van de Federale Republiek Joego-Slavië (FRJ), ingegaan in juli 1992 (zie pag. 807/2-'92), bleef van kracht.

(Vor.ber.pag. 287/1 e.v.-1993)

FAO

NIEUWE DIRECTEUR-GENERAAL GEKOZEN. NIEUWE LEDEN

Van 6-25 november 1993 vond in Rome de 27ste tweejaarlijkse conferentie van de Voedsel- en Landbouworganisatie van de VN (FAO) plaats. Tijdens deze vergadering werd de Senegalees Jacques Diouf op 8 november gekozen tot de nieuwe directeur-generaal van de FAO. Hij werd per 1 januari 1994 de opvolger van de Libanees Edouard Saouma, die deze functie gedurende drie opeenvolgende ambtstermijnen van zes jaar had vervuld.

De verkiezing van Diouf was mogelijk geworden nadat de belangrijkste kanshebber, de Chileen Rafael Morena, een van de negen kandidaten voor de functie, zich vóór de zesde (en laatste) stemming had teruggetrokken. Chili en Senegal zouden hebben afgesproken elkaars kandidaat te steunen, als dit nodig mocht zijn om te bewerkstelligen dat de functie zou worden vervuld door iemand uit de Derde Wereld.

Uiteindelijk ging de overwinning naar Diouf, nadat hij de Australiër Geoffrey Miller, die werd gesteund door de VS en andere Westerse landen, met 90 tegen 72 stemmen had verslagen.

De 55-jarige Diouf is de eerste Afrikaan die aan het hoofd van de FAO komt te staan. Vanaf mei 1991 was hij de permanente vertegenwoordiger van Sencgal bij de VN geweest en voordien was hij secretaris-generaal van de Centrale Bank voor Westafrikaanse Staten.

Zuid-Afrika opnieuw toegelaten

Op 10 november liet de FAO als eerste VN-instelling Zuid-Afrika weer toe. Dit land was in 1964 uit de organisatie getreden en werd nu het 169ste lid.

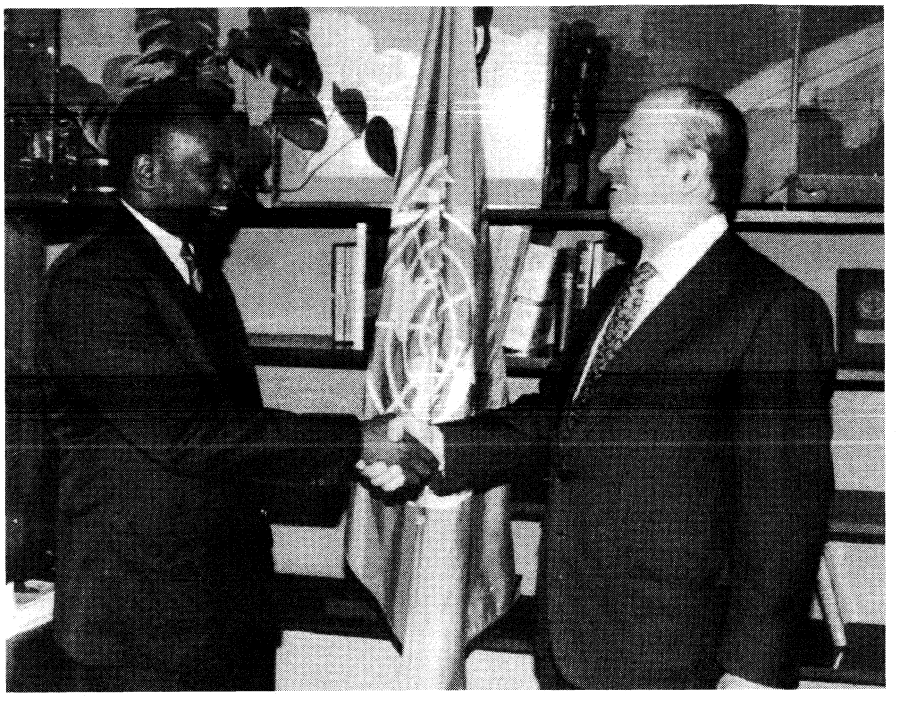

De nieuwe directeur-generaal van de FAO. Jacques Diouf (l.),schudt bij zijn ambtsaanvaarding op 4 januari de hand van zijn voorganger Edouard Saouma.

Op 8 november waren Armenië, Bosnie-Herzegovina, Eritrea, Kirgizstan. Kroatië, Macedonië, Slovenië, Slowakije en Tsjechie als nieuwe leden in de FAO opgenomen.

(Vor.ber.pag. 591/3-1992)

GATT

PROBLEMEN IN SLOTFASE URUGUAY-RONDE. VERDER BERAAD. VERGADERING EG-MINISTERS.

Tijdens de Uruguay-ronde van de Algemene Overeenkomst over Tarieven en Handel (GATT) bedreigde een ernstige crisis een mogelijk slotakkoord. Op 21 september 1993 werd deze dreiging afgewend nadat de ministers van landbouw, buitenlandse zaken en handel van de Europese Gemeenschap (EG)tijdens een bijeenkomst in Brussel hadden besloten om het akkoord over landbouwsubsidies tussen de VS en de EG van november 1992 (zie pag. 69/3 e.v.-'93) niet open te breken. Een communiqué waarin iedere verwijzing naar nieuwe onderhandelingen over het landbouwakkoord werd vermeden (een eis van Frankrijk), onderstreepte de geschilpunten en herhaalde ,,het belang om de rol van de EG als landbouwexporteur op wereldschaal te garanderen". De EG-commissaris van handel, Sir Leon Brittan. werd afgevaardigd om onverwijld gesprekken met de VS te hervatten om een ruimhartiger uitleg van het akkoord zeker te stellen.

De ministers begroetten de uitkomst als een ware triomf, terwijl waarnemers het resultaat, waaraan weken van dramatische crisisdiplomatie aan vooraf waren gegaan, meer als een compromis beschouwden. De Fransen hadden gedreigd de overeenkomst over landbouwsubsidies met een veto te blokkeren. hetgeen voor Groot-Brittannie weer aanleiding was geweest om openlijk te verklaren dat het het EG-proces zou verstoren als Frankrijk de GATT-besprekingen liet mislukken. De Britse waarschuwing werd geuit door premier John Major (op 19 september tijdens een bezoek aan Japan) en door minister Douglas Hurd van buitenlandse zaken. Om de Franse rege ing te dwingen haar veto uit te spreken over het landbouwakkoord tussen de VS en de EG, had de grootste Franse boerenbond. Co-ordination rurale. op 15 september het weg- en treinverkeer rond Parijs geblokkeerd.

Pogingen om de meningsverschillen glad te strijken sorteerden weinig effect. Op 20 september werden in een Frans-Duits initiatief, dat geen gehoo gaf aan oproepen om opnieuw formeel te onderhandelen over het landbouwakkoord tussen de VS en de EG. vijf terreinen aangemerkt waarop tegemoetkoming nodig was: uitbreiding van de zogeheten vredesclausule om wederzijdse unilaterale sancties tegen te gaan; flexibiliteit om op ieder moment tijdens de zes jaren van de overeenkomst te snijden in gesubsideerde voedselexporten; de verzekering dat de voedselhergen van de EG gevrijwaard zouden blijven van exportdrempels; bevestiging van de reeds bestaande bepalingen om schommelingen te voorkomen in goedkope Amerikaanse graanvervangers; en garanties dat de EG haar volle deel zou ontvangen van elke groei op de wereldvoedselmarkt. Het initiatief kreeg geen steun omdat het de manoeuvreerruimte zou beperken bij toekomstige onderhandelingen met de Verenigde Staten.

Bij zijn terugkeer in Parijs op 21 september verklaarde de Franse minister van buitenlandse zaken. Alain Juppé, dat Frankrijk zich het recht voorbehield om met een veto te komen als de EG er niet in slaagde concessies van de Verenigde Staten los te krijgen. In een reactie op de beslissing van de EG zei de Amerikaanse handelsafgevaardigdc Mickey Kantor diezelfde dag dat de Verenigde Staten de besprekingen over de landbouwovcrcenkomst tussen de EG en de VS niet zouden heropenen. ,.directnoch indirect"

Gesprekken tussen EG en VS

Gesprekken op 27 en 28 september in Washington tussen Leon Brittan en Mickey Kantor eindigden zonder dat er een oplossing gevonden werd voor de nog onbesliste kwesties inzake het landbouwakkoord. Beide partijen echter herhaalden met klem hun "voornemen om uiterlijk 15 december de Uruguay-ronde af te ronden, en kwamen overeen elkaar in oktober opnieuw te ontmoeten.

Op 26 september gaven het Internationale Monetaire Fonds (IMF), de Wereldbank en de GATT in een gezamelijke verklaring de schuld voor de impasse in het GATT-overleg aan de Groep van Zeven geindustrialiseerde landen (G-7).

Frans verzet tegen vrijhandel in cultuurgoederen

De Franse minister van cultuur, Jacques Tourbon, waarschuwde op 14 september voor een ophanden zijnde Franse campagne tegen ieder akkoord dat de distributie van films voor bioscoop en televisie zou vrijgeven. Zijn waarschuwing werd gevolgd door een oproep van zo'n 4.400 Franse acteurs, producenten en schrijvers, die op 28 september eisten dat Europa's ,,culturele identiteit" beschermd moest worden in de GATT-onderhandelingen.

Verdere besprekingen EG-VS over landbouwsubsidies

Op 13 en 14 oktober lukte het Sir Leon Brittan en Mickey Kantor niet de impasse over de landbouwsubsidies te doorbreken, welke de afronding van de Uruguay-ronde tegenhield. De besprekingen. waarvan de eerste ronde eind september was gehouden (zie hierboven), waren bedoeld om tot een libera-

lere interpretatie te komen van het landbouwakkoord tussen de EG en VS uit november 1992.

Kantor verklaarde opnieuw dat de Amerikanen gekant bleven tegen verdere concessies inzake het akkoord en dat zij ook een recent Frans voorstel hadden verworpen om voor het verstrijken van de GATT-deadline op 15 december een voorlopige deelovereenkomst te sluiten waaruit landboum, film en televisie zouden worden weggelaten

Tijdens daaropvolgend crisisoverleg tussen Kantor en de Franse minister voor buitenlandse handel. Gérard Longuet. op 13 oktober in Brussel. konden de resterende meningsverschillen evenmin worden opgelost. Na afloop verklaarde Kantor dat het probleem van de landbouwexport door de EG ..intern" zou moeten worden aangepakt. Volgens waarnemers bedoelde hij dat de EG haar gemeenschappelijk landbouwbeleid (CAP)verder zou moeten aanpassen om te voldoen aan de voorwaarden van het landbouwakkoord tussen de EG en de VS uit 1992.

Staalbesprekingen mislukt

Een bijeenkomst van 36 staalproducerende landen in Genève (5-8 oktober) leidde niet tot overeenstemming over een multilateraal staalpact. De uitkomst van de besprekingen, formeel geen onderdeel van de Uruguay-ronde, werd van levensbelang geacht voor de afschaffing van invoerheffingen op staal. Deze afschaffing zou op haar beurt een breder akkoord over de eliminatie van invoerheffingen voor het verstrijken van de GATT-deadline (15 december)dichterbij moeten brengen.
Eerder in 1993 hadden de VS heffingen ingevoerd op bepaalde geïmporteerde staalprodukten omdat deze gedumpt of zwaar gesubsidieerd zouden worden (zie pag. 817/1/2-'93).

Toename aantal handelsgeschillen

Het aantal verzoeken om bemiddeling door de geschillencommissie van de GATT steeg tot 26 in de 12 maanden tot september, tegen 11 het jaar ervoor. Dit bleek uit een rapport dat op 27 oktober door Peter Sutherland, directeur-generaal van de GATT, werd aangeboden aan de GATT-Raad van Afgevaardigden. Het aantal aanbevelingen van de geschillencommissie dat door de Raad werd overgenomen, nam in dezelfde periode echter af van acht tot één.

Verzet van Japan tegen liberalisering van de rijstmarkt

In be ichten uit medio november werd gewaarschuwd dat de kans om de uiterste datum van 15 december voor de afsluiting van de Uruguay-ronde te halen, in gevaar werd gebracht door het hardnekkig verzet van Japan tegen de openstelling van zijn rijstmarkt (zie pag. 510/2 e.v.-'92 en pag. 520/1-'93). Op 14 en 15 november spraken Japanse functionarissen zich tijdens besprekingen met EU-commissaris Brittan in Tokio nogmaals uit tegen iedere vorm van ,,tarifering" van rijst (volgens de voorstellen uit het plan-Dunliel van december 1991, zie pag. 510/2 e.v.-'92).

Op 19 noveinber diende Japan bij de GATT een nieuw plan in voor de verlaging van de importtarieven. Dit plan bevatte echter geen voorstellen om de tarieven te verlagen in de drie gevoeligste sectoren: alcohol. lederwaren en bosbouw- en landbouwprodukten zoals rijst. Japan bood evenwel aan om de invoerrechten op ongeveer 6.600 industrieprodukten met gemiddeld G0 procent te verlagen.

Vruchteloze besprekingen tussen EU en VS

Van 22-24 november werd in Washington zonder enig resultaat overleg gevoerd tussen Sir Leon Brittan, de commissaris voor externe economische zaken en handel van de Europese Unie (EU, voorheen EG), en Mickey Kantor, de Amerikaanse afgezant voor handelsbesprekingen.

Het overleg was bedoeld om de meningsverschillen op te lossen die een eindakkoord over de Uruguay-ronde van de GATT in de weg stonden. Na afloop gaven beide partijen op een persconferentie toe dat er weinig vooruitgang was geboekt bij het regelen van de belangrijkste geschillen over landbouw, filmdistributie en subsidie aan de vliegtuigindustrie. Ze hadden echter gesproken over ,,levensvatbare alternatieven". waarover ze op 1-2 december tijdens nieuwe besprekingen verder wilden praten.

Volgens niet bevestigde berichten op 20 en 21 november zouden functionarissen van de EU en de VS, voorafgaand aan het overleg in Washington, in Brussel geheime besprekingen hebben gevoerd om de nog overblijvende meningsverschillen over voedselexportsubsidies en openstelling van de markt voor landbouwprodukten uit de wereld te helpen.

Op 8 november hadden de EU-ministers van buitenlandse zaken tijdens een vergadering in Brussel een ongebruikelijke eenstemmigheid aan de dag gelegd. Zij zeiden dat de vertraging in de GATT-onderhandelingen te wijten was aan de VS. die weigerden het overleg te hervatten voordat het Amerikaanse Congres op 17 november over het Xoordamerikaans Vrijhandelsakkoord (NAFTA) had gestemd (zie pag. 43/1 e.v.-'94).Daarnaast verweten de EU-ministers in een krachtige verklaring de VS en Japan dat zij niet serieus waren ingegaan op het EU-aanbod over openstelling van de markt en verlaging van invoerrechten op industrieprodukten.

Verzet VS tegen nieuwe internationale belastingregels

Eind november verminderden de kansen om een levensvatbaar akkoord over dienstverlening te bereiken. nadat de VS hadden bekendgemaakt dat ze niet meer wilden meedoen aan nieuwe internationale belastingregels. De reden was dat de VS buitenlandse dienstverlenende bedrijven fiscaal anders wilden behandelen dan Amerikaanse.

AFSLUITING URUGUAY-RONDE

Op 15 december 1993, de uiterste datum, werd de Uruguay-ronde van de GATT formeel afgesloten. Het protocol van de Uruguay-ronde zou worden aangenomen op een bijzondere ministeriële zitting van het Trade Negotiations Committee van de GATT die van 12-13 april 1994 zou plaatsvinden in Marrakesh (Marokko).Het akkoord zou ingaan op 1 januari 1993, wanneer het geratificeerd was door de betrokken landen.

De Uruguay-ronde, de achtste reeks multilaterale handelsbesprekingen, was in september 1986 begonnen in Punta del Este (zie pag. 676/3 e.v.-'86) en telde in december 1993 117 deelnemers - de GATT-lidstaten (op dat inoment 114 in getal, zie hieronder) plus Algerije. China en Paraguay. Het oorspronkelijke tijdschema, volgens hetwelk de gesprekken eind 1990 afgesloten hadden moeten zijn, was niet gehaald en ook daaropvolgende deadlines werden overschreden. Daardoor duurde de Uruguay-ronde uiteindelijk langer dan zeven jaar, vergeleken met 5½ jaar van de vorige Tokio-ronde in de periode 1973-1979 (zie pag. 22/1 e.v.-'80).

Door de uiterste datum van 15 december te halen stelden de onderhandelaars de Amerikaanse regering in staat goedkeuring aan het Congres te vragen voor het akkoord als geheel - dus zonder amendering - krachtens een zogenaamde ,,fast-track"-procedure in plaats van elk onderdeel afzondrrlijk aan het Congres te moeten voorleggen. (Het Congres had deze procedure verschcidcnc kcrcn verlengd. Op 22 en 30 juni nog was de afloopdatum verschoven van 31 maart naar 15 december)

Slotfase van de onderhandelingen

Een groot deel van de slotakkoorden bestond in feite uit bilate ale compromissen, die in de eerste twee weken van december tot stand waren gekomen tijdens intensieve onderhandelingen tussen de onderhandelaars van de VS en de EG (nu EU), aangevoerd door respectievelijk Mickey Kantor (de Amerikaanse afgezant voor handelsbesprekingen) en Sir Leon Brittan (de Europese commissaris voor externe economische zaken en handel).

De onderhandelaars van de VS en de EU in de laatste fase van de Uruguay-ronde. resp. Mickey Kantor en Sir Leon Brittan (l.),tijdens een persconferentie in Genève op 14 december 1993 waarop zij een akkoord over de audiovisuele sector bekendmaakten.

Tot de onderwerpen waarover de VS en de EG tot op het laatst bleven onderhandelen, waren de film- en omroepsector, de lucht- en ruimtevaartindustrie, landbouw, scheepvaart, belastingen, financiële dienstverlening en maatregelen tegen dumping. De belangrijkste geschillen rezen in het bijzonder tussen de VS en Frankrijk.

Frankrijk had met name bezwaar tegen het openstellen van de Europese markt voor de invoer van Amerikaanse films, muziek en televisieprogramma's en beklemtoonde dat het met de andere EU-landen in staat moest worden gesteld zijn eigen ..culturele identiteit" te bewaren. Deze sector, na de vliegtuigindustrie de belangrijkste Amerikaanse exportbron, zou naar verwachting gestaag groeien naarmate uitzendingen via de satelliet en andere verspreidingsvormen toenamen. De VS van hun kant betoogden dat hun producenten moesten delen in de opbrengsten van de belasting op filmtoelating. videoverhuur en de verkoop van lege cassettebanden.

Wat betreft de lucht- en ruimtevaart werd een voorlopig akkoord bereikt over de beperking van overheidssubsidies aan producenten van burgervliegtuigen (wat de EU betreft vooral het multinationale Airbus-project).

De VS en de EU bcslotcn uiteindelijk de bijzonderheden over de audiovisuele sector buiten de slottekst te laten, net als de meeste aspecten van de lucht- en ruimtevaart. scheepvaart en financiële dienstverlening. hoewel ze allemaal toch binnen het algehele kader van het akkoord kwamen.

Japan en Zuid-Korea waren van hun kant uiteindelijk bereid hun rijstmarkt te openen, een thema dat op 5 december in Seoel en op 8 december in Tokio (zie onder JAPAN) tot wijdverspreide protesten had geleid.

Belangrijkstebepalingen van de slotakte

De belangrijkste elementen van de slotakte van de Uruguay-ronde voorzagen in de vorming van de Multilaterale Handelsorganisatie (Multilateral Trade Organization, of MTO) en de uitbreiding van de GATT-zeggenschap op het gebied van landbouw, textiel en kleding, diensten en intellectueel eigendom.

De afzonderlijke landen hadden ook bindende afspraken gemaakt over het verlagen of afschaffen van specifieke tarifaire en niet-tarifaire barrières voor handelswaar (naar schatting zouden deze verminderingen gemiddeld meer dan een derde bedragen) en tevens in beginsel specifieke beloften gedaan over de liberalisering van de handel in diensten.

MTO. De MTO, die de GATT (zoals gewijzigd door de Uruguay-ronde) zou omvatten, zou worden geleid door een Ministeriele Conferentie die elke twee jaar ten minste één keer zou vergaderen: een Algemene Raad zou regelmatig toezien op de werking van het akkuord en de ministeriële beslissingen. en zou optreden als een instantie voor het regelen van geschillen en als een mechanisme om de handelspolitiek te beoordelen.

Landbouw. Voor het eerst zou de landbouw gchccl vallen onder GATT-regels (zie pag. 69/3 e.v.-'93 voor ,,Blair House"-akkoord uit november 1992). Niet-tarifaire handelsbarrières zouden worden omgezet in tarieven en de exportsubsidies zouden worden verminderd. In elk geval zou de verinindering voor ontwikkelde landen gemiddeld 36 procent in zes jaar bedragen (met een verlaging van 21 procent van de hoeveelheid gesubsidieerde exporten) en voor ontwikkelingslanden gemiddeld 24 procent in tien jaar; de minst ontwikkelde landen (least developed countries, of LDC's) hoefden niet tot verlaging over te gaan. Er zou overgangshulp worden gegeven aan de LDC's en de netto-voedselimporterende landen. De binnenlandse steun voor landbouwprodukten zou met 20 procent (13.3 procent voor de ontwikkelingslanden) worden teruggebracht. Een bijzondere bepaling werd opgenomen voor de toepassing van regels voor voedselveiligheid en voor de gezondheid van dier en plant (,.sanitaire en fytosanitaire maatregelen")

Diensten. Krachtens een raamakkoord werden GATT-regels. waaronder MFN-verplichtingen (Most Faroured Nation, ofte wel meest begunstigde natie) van kracht voor de internationale handel in diensten; de belangrijkste gebieden waren financiele diensten, telecommunicatie. transport (met uitzondering van luchtverkeersrechten). de audiovisuele sector (zie boven), toerisme, professionele dienstverlening en het vrije verkeer van werknemers. De gedetailleerde doorvoering van de maatregelen in verschillende van deze sectoren zou worden vastgesteld in latere onderhandelingen.

Intellectueel eigendom Op de meeste intellectuele-eigendomsrechten (zoals patenten, copyrights, handelsmerken en vakgeheimen) zou een ,,nationale behandeling' worden toegepast met bepaalde minimumbeschermingsnormen

Andere aspecten. Andere akkoorden, afspraken en besluiten die deel uitmaakten van de slotakte, hadden betrekking op textiel en mode (zie ook hieronder), technische handelsbarrières, met de handel verbonden aspecten van investeringsmaatregelen, anti-dun-iping. douanewaarden, inspectie voorafgaande aan inlading, certificaten van oorsprong. procedures voor importvergunningen, subsidies en compensatiemaatregelen, waarborgen, de regeling van geschillen, het mechanisme voor beoordeling van het handelsbeleid, globale economische-beleidsbepaling en overheidsaanschaffing.

Akkoord over overheidsaanschaffing

Op 15 december werden onderhandelaars uit 11 landen (met inbegrip van de VS) en de EU het eens over een nieuw Akkoord over Overheidsaanschaffing, dat naar werd verwacht regeringsaankopen op een groot aantal nieuwe gebieden zou openstellen voor internationale concurrentie en de bestaande regels zou versterken.

MFA verlengd

Het GATT-Textielcomité verlengde op 9 december het Multivezel-akkoord (Multifibre Agreement, MFA) ongewijzigd met een jaar. Het MFA was op 1 januari 1974 van kracht geworden en was tot dusver ondertekend door 44 landen. Het was de bedoeling dat de valuta van het MFA vanaf begin 1995 op één lijn gebracht zou worden met de akkoorden van de Uruguay-ronde en dat de MFA-bepalingen in tien jaar geleidelijk zouden worden afgeschaft (zie pag. 520/1-'93 voor verlenging met één jaar in december 1992).

NIEUWE GATT-LEDEN

In de maanden november en december nam het ledental van de GATT toe van 111 tot 114 met de toetreding van Fiji (op 16 november), Broenei (op 9 december) en Bahrein (op 13 december) (zie pag. 817/2 - '93 voor vorige toetredingen). Elk van deze landen had sedert de onafhankelijkheid de bepalingen van de GATT op een de facto-basis toegepast.
Op 6 januari 1994 volgde Paraguay als 115de lid.

JAARVERGADERING

Vertegenwoordigers van de 115 contractanten van de GATT hielden op 25 en 26 januari 1994 hun jaarvergadering te Genève. De zitting, die normaliter in december op het programma stond, was uitgesteld tot na de formele afsluiting van de Uruguay-ronde in december (zie hierboven).

in zijn openingstoespraak zei de voorzitter van de zitting, de Indiase handelsambassadeur Balkrishan Zutshi, dat de wereldhandel in 1993 met slechts 3 procent was toegenomen. De GATT-prognose voor 1993, zoals in maart 1993 meegedeeld door de toenmalige directeur-generaal Arthur Dunkel, had de groei van de handel op 4,5 procent geraamd. De jongste, door Zutshi aangehaalde GATT-cijfers toonden aan dat de wereldproduktie in 1993 licht steeg, met iets meer dan 2 procent. ,,Zowel de cijfers voor de groei van de wereldhandel als die voor de groei van de produktie bleven duidelijk beneden het gemiddelde van het voorgaande decennium, waardoor wordt bevestigd dat de periode van trage groei voor de wereldeconomie. die in 1989 begon, in 1993 voortduurde", aldus Zutshi.

Hij benadrukte echter dat ..ondanks het tragere tempo van de wereldhandel en de economische activiteit in 1993". recente tekenen van herstel in sommige belangrijke Westeuropese economieën. in samenhang met de succesrijke afsluiting van de Uruguay-ronde, .,redenen voor optimisme" boden ,.ten aanzien van een herstel in 1994". Zutshi verlangde een controlemechanisme om de invloed van het akkoord inzake liberalisering van de handel te meten. Naar zijn zeggen moest elk land dat voordelen kwijtraakte, in staat zijn daarvoor herstel, met inbegrip van compensatie, te krijgen. Hij waarschuwde dat .,wij op onze hoede moeten zijn voor machinaties van protectionistische krachten en bekrompen deelbelangen".

(Vor.ber.pag. 816/2 e.v.-1993)

NAVO

DIVERSE VERGADERINGEN. BELGISCHE DEELNAME AAN EURO-KORPS. NIEUWE OPPERBEVELHEBBER. VERZOEK OM LIDMAATSCHAP DOOR VROEGERE WARSCHACPACT-LANDEN

Van juni-december 1993 deden zich in de Noordatlantische Verdragsorganisatie (NAVO) o.a.de volgende ontwikkelingen voor.

Gezamenlijke vergadering NAC-WEU

Tijdens een gezamenlijke zitting van de Noordatlantische Raad (NAC) en de Raad van de Westeuropese Unie (WEU) op 8 juni in Brussel werd een akkoord goedgekeurd over één gemeenschappelijk commando en controlesysteem voor de lucht- en zeeoperaties die voortvloeiden uit het besluit van de NAVO en de WEU van juli 1992 om toe te zien op de handhaving ter zee en in de lucht van de VN-sancties tegen Joego-Slavië (zie pag. 10/2-'93).

De gezamenlijke embargo-operatie in de Adriatische Zee, codenaam ,,Sharp Guard". ging op 15 juni van start en was de eerste gezamenlijke actie van de WEU en de NAVO sedert zij respectievelijk in 1948 en 1949 waren opgericht.

Vergadering ministers van buitenlandse zaken

Op 10 juni kwamen de ministers van buitenlandse zaken van de lidstaten van de NAVO in Athene bijeen voor hun voorjaarsvergadering. De gesprekken gingen vooral over het conflict in Bosnië-Herzegovina waarbij de ministers naar verluidt hun steun betuigden aan een Amerikaans voorstel om een NAVO-top bijeen te roepen, bedoeld om de samenwerking bij de aanpak van toekomstige Europese crises te verbeteren.

In een na afloop uitgegeven communiqué werd het in mei in Washington gesloten akkoord om in Bosnie-Herzegovina .,vrijhavens" in te stellen bekrachtigd, en werd benadrukt dat de NAVO vastbesloten was .,samen met de WEU toe te zien op de nalevingvan de VN-embargo's in de Adriatische Zee" (ziehierboven).

Net als bij vorige gelegenheden onderstreepte het communiqué het ,,transatlantische partnerschap" tussen Noord-Amerika en Europa als de hoeksteen van de ,.Europese veiligheid en stabiliteit". Tegelijk vestigden de ministers de aandacht op de omvorming van de NAVO tot een bredere alliantie die zou samenwerken met de staten van Oost-Europa en die van de voormalige Sowjet-Unie binnen het kader van de Noordatlantische Samenwerkingsraad (NACC).

NACC-vergadering

De ministers van buitenlandse zaken van de NACC, die op 11 juni in Athene vergaderden, begroetten de aanbevelingen van de Ad Hoc Groep voor Samenwerking bij het Stichten van Vrede (Ad Hoc Group on Co-Operation in Peacemaking, opgericht na een NACC-vergadering in december 1992 - zie pag. 363/1-'93), waarin werd aangedrongen op verdere gezamenlijke vredeshandhavende activiteiten ter ondersteuning van de VN en de Conferentie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (CVSE).

In hun slotverklaring riepen de ministers op om de oorlog in Bosnie-Herzegovina te beëindigen en uitten zij hun bezorgdheid over de mogelijkheid dat het conflict zich zou uitbreiden naar buurlanden en aangrenzende gebieden. De aandacht vestigend op de aanhoudende crises in de voormalige Sowjet-republieken Azerbajdzjan. Armenië. Georgië en Tadzjikistan vroegen de ministers om een spoedige oplossing onder auspiciën van de VN en de CVSE.

Belgische deelname aan Euro-Korps

Op 25 juni besloot de Belgische regering officieel dat België deel zou nemen aan het Euro-Korps, dat werd opgesteld op basis van een gezamenlijke participatie van Frankrijk en Duitsland (zie pag. 363/2-'93). Het korps, dat in 1995 operationeel moest worden, zou in een noodsituatie ter beschikking staan van de NAVO alsmede van de WEU. De Belgische bijdrage zou bestaan uit één gemechaniseerde legerdivisie van circa. 12.000 militairen.

Een uitnodiging aan België om deel te nemen was verstrekt na een Frans-Duitse topbijeenkomst in Beaune (Frankrijk)op 2 juni. Belgische officieren zouden op voet van gelijkheid met de deelnemende landen bij toerbeurt het bevel voeren.

Nieuwe opperbevelhebber

Op 4 oktober werd generaal George Joulwan benoemd tot NAVO-opperbevelhebber in Europa (Supreme Allied Commander in Europe, Saceur).

Joulwan (53), die aan het eind van de jaren '80 in Europa diende. was sinds november 1990 hoofd van de Amerikaanse strijdkrachten in Latijns- Amerika geweest, verantwoordelijk voor de bestrijding van drugshandel en terrorisme In zijn nieume functie volgde hij generaal John Shalikashvili op (zie pag. 735/1-'92 voor diens benoeming in april 1992). Deze was in augustus genomineerd als voorzitter van de gezamenlijke stafchefs in de VS (zie pag.121/2-'94).

Bijeenkomst ministers van defensie

Op 20 en 21 oktober kwamen de ministers van defensie van de NAVO informeel bijeen in Travemunde (Duitsland).

In een perscominuniqué werd de bijeenkomst de eerste in haar soort genoemd en gezegd dat de ministers zich hadden geconcentreerd op vijf hoofdzaken: de situatie in het voorinalige Joego-Slavië; de toekomstige rul van de NAVO bij handhaving van de vrede: de transatlantische solidariteit en de ontwikkeling van een Europese identiteit op de gebieden van veiligheid en defensie: de toekomst van de samen-

De nieuwe NAVO-opperbevelhebber in Europa, generaal George Joulwan (l.),met zijn voorganger. generaal John Shalikashvili, in afwachting van de commando-overdracht op 22 oktober 1993.

werking op defensiegebied met landen van Midden- en Oost-Europa (zie hieronder); en het gevaar van de verspreiding van kernwapens.

Er werd bericht dat de Verenigde Staten hun belofte hadden herhaald om met een .,aanzienlijke troepenmacht" bij te dragen aan de VN-vredesoperaties in Bosnië-Herzegovina en plannen hadden ontvouwd om de verspreiding van massavernietigingswapens te bestrijden door betere samenwerking bij het traceren van de handel in wapens en anti-ballistische raketsystemen.

Voorafgaand aan de bijeenkomst had de Amerikaanse president Bill Clinton in een Amerikaans TV-interview op 18 oktober zijn Europese NAVO-bondgenoten tegen de haren in gestreken met scherp geformuleerde kritiek. Zijn commentaar betrof de weigering van leden van de Europese Gemeenschap (EG), vooral Frankrijk en Groot-Brittannië, om het wapenembargo tegen de Bosnische moslims op te heffen of luchtaanvallen op Servische posities uit te voeren. Op 19 oktober zei een woordvoerder van de Britse premier John Major dat meningsverschillen in een ,,volwassenrelatie" onvermijdelijk waren.

Nieuw verzoek om NAVO-lidmaatschap van voormalige Warschaupactlanden

Nieuwe verzoeken van Tsjechië, Hongarije en Polen om spoedig lid te mogen worden van de NAVO werden koel ontvangen terwijl berichten de ronde deden dat de NAVO was gez icht voor Russische druk om de toelating van Oost- en Middeneuropese landen uit te stellen. (Zie voor de aanvraag van Albaniëpag. 363/1-'93.)

Tijdens een persconferentie aan het eind van de bijeenkomst van de defensieministers, op 21 oktober, zei de Amerikaanse minister van defensie Les Aspin dat de kwestie van de toelating van nieuwe leden was beschouwd in samenhang met een Amerikaans voorstel voor een aantal beperkte defensie-afspraken tussen de NAVO en individuele Oosteuropese landen, de zogenoemde ,,partnerschappen voor de vrede" (,,partnerships for peace"). Aspin onderstreepte de voordelen van dit plan, dat unaniem zou zijn gesteund, en zei dat dit het ,,militaire fundament" zou leggen voor de uiteindelijke integratie van nieuwe leden in de NAVO. Ministers deden echter zorgvuldig hun best niet de indruk te wekken dat de voorgestelde afspraken zouden neerkomen op het soort veiligheidsgaranties die sommige voormalige Warschaupact-landen haddengeeist (zie pag. 293/3-'92).

In een reactie op berichten over Russische druk ontkende Aspin dat uit de vertraging bij de toelating van voormalige Warschaupactlanden ontzag voor de mening van Rusland sprak. ,.We zijn niet bang voor Russische dreigementen", zei hij Eind september had de Russische president Boris Jeltsin aan de regeringsleiders van Frankrijk, Duitsland, Groot-Brittannië en de VS geschreven dat openstelling van het NAVO-lidmaatschap voor de voormalige communistische staten van Oost- en Midden-Europa een schending zou inhouden van het in 1990 gesloten Verdrag over de Definitieve Regeling met betrekking tot Duitsland (zie pag. 717/1e.v.-'90).

Op 27 oktober verklaarde de Russische minister van buitenlandse zaken Andrej Kozyrew in Londen dat zijn land zich zou blijven verzetten tegen een NAVO-lidmaatschap van de voormalige Warschaupact-bondgenoten. Hij deed als alternatief een beroep op de Oosteuropese landen om samen met Rusland de Conferentie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (CVSE)om te zetten in een volwassen regionale organisatie die een garantie zou bieden voor vrede en stabiliteit in Europa.

Op 11 oktober uitten Estland, Letland en Litouwen de wens lid te worden van de NAVO.

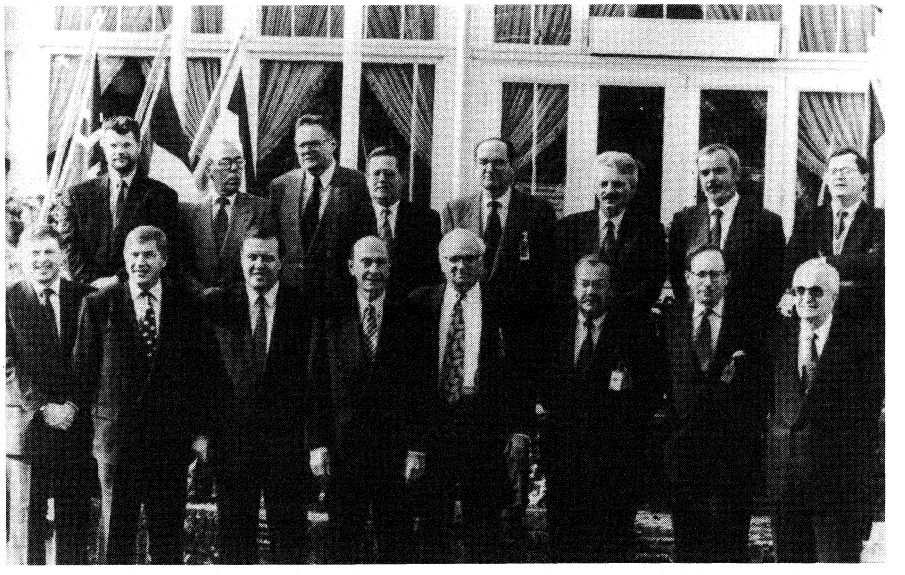

Een familieportret van de NAVO-ministers van defensie op 20 oktober 1993 in Travemunde. Op de eerste rij (v.l.n.r.) James K. Bartleman (Canada),Leo Delcroix (België). Volker Ruhe (Duitsland), Manfred Wörner (secretaris-generaal van de NAVO). Les Aspin (VS),Relus ter Beek (Nederland). Malcolm Rifkind (Groot-Brittannië)en Neozat Avaz (Turkije). Op de tweede rij (v.l.n.r.) Hans Haekkerup (Denemarken). Dimitris Petrounakos (Griekenland). Sverrir Haukur Gunnlaugsson (IJsland),Fabio Fabbri (Italië),Paul Schuller (Luxemburg). Joergen Kosmo (Noorwegen), Fernando Nogueira (Portugal)en Julian Garcia Vargas (Spanje).

Vergadering ministers van buitenlandse zaken

De ministers van buitenlandse zaken van cle NAVO kwamen op 2 december in Brussel bijeen ter voorbereiding van de aanstaande top in januari 1994. Zij werden het eens over een nauwere samenwerking met de Oosteuropese landen, maar vermeden een van die landen een spoedig NAVO-lidmaatschap in het vooruitzicht te stellen.

De ministers gaven hun steun aan een Amerikaanse plan betreffende „partnerschappen voor vrede", dat bilaterale militaire samenwerking wilde aanbieden aan voormalige \Varschaupact-leden en voormalige Sowjetrepublieken, maar zonder duidelijke veiligheidsgaranties of een tijdschema voor toetreding tot de NAVO.

De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Warren Christopher, zei dat afzonderlijke staten krachtens het „partnerschap" permanente vertegenwoordigers naar de NAVO konden stu- en. lid konden worden van een planninggroep en deel konden nemen aan gezamenlijke militaire oefeningen. Deze regelingen konden een ..stap op weg naar het NAVO-lidmaatschap" zijn, maar het lidmaatschap zou daar niet automatisch uit voortvloeien.

Volgens veler mening hield het standpunt van de ministers rekening met Ruslands opvatting. Westerse functionarissen zouden gezegd hebben dat zij president Boris Jeltsins kwetsbaarheid voor zijn nationalistische binnenlandse concurrenten niet wilden vergroten door de NAVO uit te breiden op een wijze die als bedreigend voor Rusland kon worden ervaren.

Vergadering NACC

Op een vergadering van de Noordatlantische Samenwerkingsraad (NACC, bestaande uit NAVO-lidstaten en voormalige Warschaupact-leden), die op 3 december in Brussel werd gehouden, gaven verscheidene ministers van buitenlandse zaken uit Midden- en Oost-Europa uiting aan hun ongeduld over het NAVO-standpunt.

TOPCONFEREKTIE IN BRUSSEL. WAARSCHCWING VOOR LUCHTAANVALLEN IN BOSNIE-HERZEGOVINA. „PARTNERSCHAP VOOR VREDE" VAN START

De NAVO-leiders besloten een topconferentie in Brussel op 10 en 11 januari 1994 met de waarschuwing dat zij bereid bleven luchtaanvallen uit te voeren om VN-troepen te helpen bij het beschermen van belegerde burgers in Bosnië-Herzegovina. Naar verluidt was deze waarschuwing op het laatste moment aan het beoogde slotcommuniqué toegevoegd; nadat Frankrijk de kwestie op de agenda van de top had geplaatst. Volgens persberichten aarzelden de staatshoofden en regeringsleiders van de NAVO nog steeds over de te volgen koers in deze crisis. De *New York* 'Times, die bronnen in Washington en Brussel aanhaalde, berichtte op 10 januari dat de VS de week tevoren een verzoek van Frankrijk en Nederland hadden afgewezen om Sarajevo met luchtaanvallen te beschermen tegen de zware beschietingen waaraan de stad werd onderworpen.

„Partnerschap voor vrede"

Op de top ging het NAVO-programma „partnerschap voor vrede" formeel van start. dat in december 1993 was goedgekeurd door de ministers van buitenlandse zaken van de alliantie (zie hierboven). De uitnodiging beklemtoonde NAVO's „wens de banden met de democratische staten ten oosten van ons te versterken" maar ging niet in op herhaalde smeekbeden van sommige voormalige Warschaupact-staten lid te mogen worden van NAVO. Een lidmaatschap bood de verzekering dat de NAVO in actie zou komen in geval van een aanval op een lid.

Het slotcommuniqué van de top stelde: „Wij (de NAVO-leiders) verwachten en verheugen ons op een uitbreiding van de NAVO (tot Oost-Europa). Dit dient echter te geschieden als onderdeel van een evolutionair proces..." Westerse functionarissen hadden duidelijk gemaakt dat de NAVO ten dele voor deze geleidelijke benadering had gekozen om de Russische angst niet op de spits te drijven (ziehierboven).

De staten die een „partnerschap voor vrede" aangingen. zouden meedoen aan gemeenschappelijke oefeningen en planning en mogelijk met NAVO-landen deelnemen aan vredesmissies onder het gezag van de VN of de CVSE. Zij zouden vertegenu-oordigers bij het NAVO-hoofdkwartier in Brussel mogen benoemen. In ruil daarvoor verplichtten ze zich hun defensieplanning ..transparant" te maken (informatie geven over militaire begrotingen en troepensterkte) en te zorgen voor een democratische controle op hun strijdkrachten.

Reacties

Roemenië sloot op 26 januari als eerste land een „partnerschap voor vrede"-akkoord. toen minister van buitenlandse zaken Teodor Melescanu een overeenkomst ondertekende tijdens een bijeenkomst met de 16 NAVO-ambassadeurs in Brussel

Op 27 januari tekende Litouwen een soortgelijk akkoord en werd daarmee de eerste voormalige Somjet-republiek die inging op de uitnodiging.

Op 4 januari had de Litouwse president Algirdas Brazauskas meegedeeld dat hij het volledige NAVO-lidinaatschap voor zijn land had aangevraagd. Deze mededeling had een snelle en bezorgde reactie teweeggebracht bij Rusland. waar Wjatsjeslaw Kostikow, de u-oordvoerder van president Boris Jeltsin, op 5 januari waarschuwde dal de NAVO-expansic. tot de Russische grenzen kon ..leiden tot militair-politieke destabilisatie in de regio". Jeltsin. zei hij, was bezorgd dat het opnemen van Rusland buren in dc NAVO een slecht effect kon hebben op de Russische publieke opinie en .,de ontwikkeling van ongewenste opvattingen in civiele en militaire kringen (kon) aanmoedigen". Bij de ondertekening van het partnerschapsakkoord op 27 januari herhaalde president Brazauskas echter dat Litouwen uiteindelijklid wilde worden van de NAVO.

Begin januari had de Amerikaanse president Clinton generaal John Shalikashvili, voorzitter van de Amerikaanse gezamenlijke stafchefs. en Madeleine Albright. de Amerikaanse ambassadeur bij de VN. op reis gestuurdlangs de Midden- en Oosteuropese hoofdsteden om te trachten vóór de NAVO-top het ongeduld te sussen en de leiders daar te overtuigen van de waarde van het programma „partnerschap voor vrede".

Vooral Polen. Hongarije, Tsjechië en Slowakije - na een vergadering van deze landen in 1990 in de Hongaarse stad Visegrad de Visegrad-groep genoemd (zie pag. 293/3 e.v.-'92, 296/1 e.v.-'93 en hierboven) - hadden aangedrongen op een snelle toelating tot een volledig NAVO-lidmaatschap. Na een ontmoeting met de Amerikaanse afgezanten op 7 januari in Warschau stemden de ministe s van defensie van de Visegrad-groep er schoorvoetend mee in dat het partnerschapsvoorstel een .,stap in de goede richting" was. Hongarije besloot als eerste in principe daaraan deel te nemen, wat werd bekendgemaakt toen Albright op 8 januari Boedapest bezocht. Op 11 januari zei Slowakije dat het voorbereidingen trof een partnerschapsakkoord te tekenen.

Clinton ging direct na de NAVO-top naar Praag om de leiders van de Visegrad-groep te ontmoeten om hen gerust te stellen. Tijdens een gezamenlijke persconferentie op 19 januari zei hij dat ..devraag niet langer is of de NAVO nieuwe leden zal opnemen, maar wanneer en hoe". De Poolse president Lech Walesa, de felste criticus van het verzuim van de NAVO een duidelijk tijdschema op te stellen voor het lidmaatschap. zei na deze ontmoetingen dat Polen zou ..proberen goed gebruik te maken" van het partnerschapsprogramma.

Op 13 januari legden de regeringen van Bulgarije. Moldawa en de voormalige Joegoslavische republiek Macedonie verklaringen af waarin zij aangaven te willen deelnemen aan het programma „partnerschap voor vrede".

(Vor.ber.pag. 735/1 e.v.-1993)

INDEX AFLEVERING NR. 3079

ARGENTINIË Presentatie begroting **1994** 188
Aanslagen op journalisten 188
Akkoord over grondwetshervorming 189
Gewelddadige protesten tegen bezuinigingsmaatregelen 190
ARMENIË ..Catastrofaleblokkade" **159**
Overwinning regering inzake privatisering **159**
AUSTRALIË Wetsontwerp voor landrechten Aboriginals goedgekeurd 216
AZERBAJDZJAN Alijew tot president gekozen **160**
Resolutie over GOS-lidmaatschap 160
Vredesbesprekingen over Nagorno-Karabach **160**
BALTISCHE STATEN Baltisch vrijhandelsakkoord **161**
Vergadering Baltische Assemblée 161
BELAU Verdrag van Vrije Associatie goedgekeurd 217
BJELAROES Onenigheid over economie **162**
CANADA Beediging run nieuwe regering, samenstelling kabinet 190
Beleidsinitiatievennieuwe regering 191
Nieuwe premier Quebec 191
COCOM Cocom opgeheven 220
COLOMBIA Straffen voor terrorisme verdubbeld 191
Guerrilla biedt wapenstilstand aan. noodtoestand verlengd 192
Pepes weer actief. dood van Escobar 192
Ontwikkelingen in drugshandel **193**
COMOREN Parlementsverkiezingen, nieuw kabinet. oprichting FRN 198
CVSE ,,Open Skies"-akkoord tussen Hongarije en Roemenie. verdrag door VS geratificeerd 221
DUITSLAND Nieuwe voorzitters SPD en FDP 162
Minister Seiters treedt af wegens affaire-Grams 163
Bezuinigingen op sociale uitgaven, presentatie begroting voor 1994 164
Verkiezingen in Hamburg, vorming regering 165
Nominatie van presidentskandidaten, Heitmann trekt zich terug 165
Nieuwe president Bundesbank 165
Begroting goedgekeurd door Bondsraad, economische wetgeving **166**
Schandaal over met HIV besmet bloed 166
Proces tegen voormalige Oostduitse leiders, veroordelingen Mielke en Wolf 167
ESTLAND Jeltsin-gezinde maatregelen, regeringswijzigingen 168
FALKLAND/MALVINAS-EILANDEN Versoepeling van beperkende maatregelen 193
Verkiezingen voor Wetgevende Raad 193
FAO Nieuwe directeur-generaal, nieuwe leden 221
GABON President Bongo herkozen, tegenregering. actie tegen oppositie 199
GATT Afsluiting Uruguay-ronde 223
Jaarvergadering 225
GEORGIE Abchazische rebellen veroveren Soechoemi **168**
Afkondiging noodtoestand, Opperste Sowjet geschorst **169**
Nieuw kabinet 169
Zwiadistische opstand in West-Georgië. vlucht van Gamsachoerdia 170
Akkoord tussen Georgië en Abchazië 171
GOS Akkoord over economische unie 171
Akkoord over roebelzone. ineenstorting roebelzone **171**
Topontmoeting in Asjchabad 172
GUINEE Presidentsverkiezingen 200
GUINEE-BISSAU Veroordeling ex-staatsecretaris, vrijlating PRD-leider 200
HONGKONG Benoeming van Chief Secretary, besprekingen tussen China en Groot-Brittannië (sept.-okt.1993) 204
Patten presenteert hervormingen en overlegt in Groot-Brittannië 205
Legco akkoord met voorlopige financiering luchthaven 206
JAPAN Bekendmaking maatregelen ter stimulering van economie 206
Tijdelijke opheffing van verbod op rijstimport, handelsbetrekkingen met VS 207,209.212
Partijpolitieke ontwikkelingen. ontslag van hoofd defensiebureau 208
Debat over politieke hervormingen, compromis 209
Corruptieschandalen in bouwwereld 210
Bezoek van Russische president 212
KAZACHSTAN Eerste ronde grootschalige privatisering 213
Parlement ontbonden, regeringsbenoemingen 213
KIRGIZSTANIMF-lening 213
Regeringswisseling 213
Samenstelling kabinet 214
LESOTHO Nieuwe minister van justitie 200
Gevechten tussen eenheden strijdkrachten **200**
LETLAND Pro-communistische organisaties verboden 172
IMF-krediet **173**
LITOUWEN Minister van defensie treedt af na muiterij 173
IMF-krediet **173**
MAURETANIË Kabinetswijziging. gemeenteraadsverkiezingen 201
MAURITIUS Breuk in MMM, kabinetswijziging **201**
MOLDOWA Communistische partij gelegaliseerd 173
Commando's uit Dnjestriè betrokken bij opstand in Moskou 173
IMF-krediet 174
MYANMAR Voortgang van nationale conventie 214
Staakt-het-vuren tussen regering en Kachin, akkoord tussen rivaliserende krijgsheren 214
Besprekingen tussen SLORC en Karen-opstandelingen 215
NAVO Diverse vergaderingen. nieuwe opperbevelhebber 225
Verzoek om lidmaatschap door vroegere Warschaupact-landen 226
Topconferentie in Brussel, waarschuwing voor luchtaanvallen in Rosnie-Herzegovina, ,,Partnerschap voor vrede" van start 227
NEDERLAND Euthanasiewet door parlement goedgekeurd 153
Wet op identificatieplicht aanvaard 154
Aanscherping vreemdelingenwet goedgekeurd 154
Wet registratie allochtonen aanvaard 155
Wet gelijke behandeling goedgekeurd 156
SGP tegen lidmaatschap vrouwen **156**
Kamerdebat over staatkundige en bestuurlijke vernieuwing 156
Rapport van subcommissie bijstand **157**
Nationaal milieubeleidsplan 2 gepubliceerd 158
Overstromingen in Limburg 159
NEDERLANDSE ANTILLEN Referendum over staatkundige toekomst Curaçao, bevolking stemt voor behoud Antilliaanse eenheid 194
Kabinet Antillen dient ontslag in, premier Liberia-Peters vertrekt 194
Vorming interim-kabinet, Paula interiin-premier 195
PAR wint Statenverkiezingen Pourier benoemd tot formateur 195
NIEUW-ZEELAND Algemene verkiezingen nieuw kiesstelsel goedgekeurd 217
Verkiezing leider Labour Party 218
OEGANDA Binnenlandse ontwikkelingen 202
OEKRAÏNE Aftreden van premier Koetsjma 174
Nieuwe kieswet 174
Kabinetsbenoemingen 175
Economische crisis 175
OEZBEKISTAN Aanvallen op oppositie **215**
RUSSISCHE FEDERATIE Parlement op non-actief gesteld **175**
Machtsstrijd rond sleutelministeries. strijdkrachten steunen Jeltsin 176
Witte Huis van buitenwereld afgesloten 177
Kabinetswijzigingen, herbenoeming Gajdar 178
Gewapende opstand in Moskou onderdrukt 178
Publikatie van ontwerpgrondwet 183
Algemene verkiezingen 184
Succes voor ultra-nationalistische partij 185
Ontwerpgrondwet goedgekeurd **186**
Spanningen in Tsjetsjenië 187
SIERRA LEONE Proces tegen verdachten van coup. successen tegen rebellen 202
TADZJIKISTAN Akkoord over Amerikaanse hulp 215
Grensconflict houdt aan 215
Premier treedt af 215
TOERKMENISTAN Militair akkoord met Rusland 216
Minister van buitenlandse zaken treedt af **216**
Volledig GOS-lidmaatschap 216
TUVALU Nieuwe premier na vijfde algemene verkiezingen 218
VENEZUELA Speciale bevoegdheden voor president **195**
President Perez blijvend geschorst 196
Geruchten over staatsgreep 196
Parlements- en presidentsverkiezingen 197
WAPENBEHEERSING Chinese kernproef, internationale reacties 218
Akkoord over ontmanteling Oekraïense kernwapens ondertekend door Krawtsjoek, Clinton en Jeltsin 220
ZAMBIA Leden MMD stappen op. reorganisatie kabinet 203
ZIMBABWE Devaluatie dollar 203
Kabinetswijziging. fusie twee partijen 204

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V.,Hogehilweg 13,1101CA Amsterdam, Telefoon: 020-5641111;Postbus 1118,1000 BC Amsterdam, Telefoon: 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen. Telefoon: 03/3243890

O Keesings Historisch Archief
O Longman Group UK Ltd, Keesing's Editorial Dept.: CIRCA Reference, Cambridge England.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk. fotocopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

BELGIË

DRIE PS-MINISTERS NEMEN ONTSLAG NA VERDENKING VAN CORRUPTIE BIJ AANKOOP AGUSTA-HELIKOPTERS

Het onderzoek naar de moord op de Luikse PS-leider. voormalig vice-premier en gewezen nationaal PS-voorzitter André Cools (zie pag. 508/1 e.v.-1991), leidde tot een diepgaand onderzoek van een aantal legeraankopen en tot de verdenking van de betaling van smeergelden aan de PS bij de aankoop van 46 legerhelikopters van de Italiaanse fabrikant Agusta.
De koop werd op 19 december 1988 gesloten en bedroeg Bfr. 12 miljard. Guy Coëme was toen minister van landsverdediging; Guy Spitaels voorzitter van de PS. Volgens de Luikse industrieel Georges Cywie, die beschuldigd werd van actieve corruptie in deze zaak. moesten de onderhandelingen verlopen via Guy Mathot, kamerlid voor Luik. Het gerecht ging ervan uit dat de partijvoorzitter alle financiële operaties van de partij kent.

Omdat hun namen in het Agusta-dossier werden genoemd en onderzoeksrechter Véronique Ancia de Luikse procureur-generaal Léon Giet had verzocht de opheffing van hun parlementaire onschendbaarheid aan te vragen. namen federaal vice-premier en minister van verkeer en infrastructuur Guy Coëme, minister-president van de Waalse Gewestregering Guy Spitaels, en Waals Gewestminister van binnenlandse aangelegenheden Guy Mathot op 21 januari 1994 ontslag onder de druk van parlement en media.

Guy Mathot

De opheffing van de parlementaire onschendbaarheid werd aangevraagd in het federaal parlement, in de Waalse gewestraad en in de Franse gemeenschapsraad, waarin de drie ministers zitting hebben. Dat gebeurde nadat onderzoeksrechter Ancia bij huiszoekingen in het onderzoek naar de moord op André Cools documenten had gevonden die wezen op mogelijke corruptie bij de aankoop van 46 legerhelicopters van de Italiaanse fabrikant Agusta. Die documenten en verklaringen van getuigen bleken bezwarend te zijn voor de drie PS-ministers.

De senaat, de Waalse gewestraad en de Franse gemeenschapsraad beslisten tot de gedeeltelijke opheffing van de parlementaire onschendbaarheid van Spitaels en Mathot. Het gerecht mag hen ondervragen, maar niet aanhouden. De Waalse gewestraad en de Franse gemeenschapsraad namen een gelijkaardige beslissing voor gewezen minister Alain Van der Biest op verdenking van zwendel met gestolen waardepapieren.

De kamer besliste gewezen vice-premier Coëme te verwijzen naar het Hof van Cassatie.

Véronique Ancia

Onderzoeksrechter Véronique Ancia (38)werd belast met het onderzoek naar de moord op André Cools. Omwille van de hardnekkigheid waarmee zij dit onderzoek uitvoerde, werd zij in 1993 door journalisten uitgeroepen tot ,,Vrouw van het jaar". Ancia leidt een ploeg van 17 onderzoekers. Hun speurtocht naar de moordenaars van André Cools bracht hen op het spoor van de Agusta-zaak. Sedert deze zaak in een stroomvcrsnclling geraakte, geniet Ancia bijzondere politiebescherming.

Van der Biest

Het was niet de eerste maal dat de PS in het onderzoek naar de moord op André Cools in opspraak kwam. In de zomer van 1992 werd de naam genoemd van gewezen PS-minister Alain Van der Biest in een zaak van diefstal en zwendel in waardepapieren (kasbons). Vroegere medewerkers van de minister werden in deze zaak aangehouden. Tevens werd een verband gelegd met de moord op Cools. Op 2 juli 1992 ging de kamer van volksvertegenwoordigers over tot de gedeeltelijke opheffing van de parlementaire onschendbaarheid van Alain Van der Biest. Het Luikse gerecht mocht de gewezen PS-minister alleen ondervragen. Indien er redenen tot aanhouding zouden zijn, moet het gerecht hiertoe opnieuw de toelating vragen aan het parlement. Behalve de procureur-generaal van Luik, die op spoed had aangedrongen, had Van der Biest ook zelf om de opheffing van zijn parlementaire onschendbaarheid verzocht ten einde zich beter te kunnen verdedigen tegen de feiten waarvan hij verdacht werd. Tussen de indiening van het verzoek en de opheffing verliepen nauwelijks twee dagen.

De beschuldigingen aan het adres van Van der Biest berustten op verklaringen van de aangehouden Italiaan Carlo Todarello. Daarop drong de procureur-generaal erop aan dat onderzoeksrechter Ancia Van der Biest zou ondervragen over de moord op Cools. Volgens Todarello werd de moord op Cools opgezet door Richard Taxquet en Guiseppe Di Mauro, twee gewezen kabinetsmedewerkers van Van der Biest. Het onderzoek ten aanzien van Van der Biest leverde tot op heden nog niets op.

Stroomversnelling

Tot 14 december 1993 bleef het kalm rond het onderzoek naar de moord op Cools. Die dag lekte uit dat onderzoeksrechter Ancia de Luikse procureur-generaal had verzocht bij het federaal parlement, de Waalse gewestraad en de Franse gemeenschapsraad een verzoek in te dienen tot opheffing van de parlementaire onschendbaarheid van Coëme, Spitaels en Mathot, op verdenking van corruptie bij de aankoop van helikopters voor het leger. Procureur-generaal Léon Giet ging daar deze keer niet onmiddellijk op in. Op 15 december ontkende Giet een dergelijke aanvraag ontvangen te hebben. Later zei bij dat hij eerst de grondwettelijkheid van een dergelijk onderzoek moest onderzoeken.

Om te verhinderen dat er in het onderzoek kostbare tijd verloren zou gaan, gingen er stemmen op om procureur-generaal Giet te verplichten een verzoek tot opheffing in te dienen. Grondwetspecialist en Gentse professor-emeritus Robert Senelle opperde dat minister x-an justitie Melchior Wathelet in die zin een bevel moest geven. Senelle zei dat het tot de politieke verantxvoordelijkheid behoort van de minister van justitie om het immobilisme in het Agusta-dossier te doorbreken. De grondwettelijke scheiding der machten geldt voor de zetelende rechters, maar niet voor de staande magistratuur van het parket De parketmagistraten behoren grond\\-ettelijk niet tot de rechterlijke macht en staan onder het gezag en

Maandblad 64ste jaargang. nr. 3080, pag. 48307-48382

het toezicht van de minister van justitie, aldus Senelle. Wathelet maakte echter geen gebruik van zijn injunctierecht.

Op 20 december verzocht procureur-generaal Giet de kamer. de senaat, de Waalse gewestraad en de Franse gemeenschapsraad om de opheffing van de parlementaire onschendbaarheid van Coëme, Spitaels en Mathot. Coëme is volksvertegenwoordiger; Spitaels en Mathot zijn senator. Alle drie zijn zij lid van de Waalse ge estraad en de Franse gemeenschapsraad. Vermits de verdenkingen die op Coëme rusten betrekking hadden op handelingen, die hij als minister zou hebben gepleegd, bestond de kans dat hij door het Hof van Cassatie berecht moet worden. De kamer vertrouwde het onderzoek van het dossier toe aan een bijzondere commissie. Die moet oordelen of Coëme al dan niet naar Cassatie wordt verwezen. Deze commissie kreeg, tot wantrouwen van VLD en Vlaams Blok, de taak van een onderzoeksrechter. De oppositie vreesde dat dit ertoe zou leiden dat de kamer het onderzoek uit handen nam van onderzoeksrechter Ancia. PS, PRL, SP en CVP beklemtoonden echter dat het openbaar ministerie van een rechtbank in feite een onderdeel is van de uitvoerende macht en dus slecht geplaatst is om de uitvoerende macht te vervolgen. Minister Coëme ondervragen als getuige kan zonder de tussenkomst van de kamer; hem ondervragen als verdachte. wat in het Agusta-dossier het geval is, is een daad van vervolging en vergt een tussenkomst van de kamer, zeiden juristen van deze partijen. De kamer trad hun standpunt bij. In de senaat werd de zaak onderzocht door de commissie van justitie.
In het parlement won de mening veld dat, indien Spitaels en Mathot schuldig werden bevonden. zij door de gewone strafrechter berecht konden worden, omdat zij op het ogenblik van de feiten geen ministeriële functie bekleedden. Dat gold niet voor Coëme, die door het Hof van Cassatie berecht moet worden omdat hij de aangeklaagde feiten als minister zou hebben gepleegd.

Voorts raakte bekend dat Giet terzelfdertijd had verzocht dat ook de Waalse gewestraad en de Franse gemeenschapsraad zouden overgaan tot de opheffing van de parlementaire onschendbaarheid van Alain Van der Biest. Dit was men in juli 1992 vergeten te vragen. Dit verzoek kwam er op een ogenblik dat de meeste waarnemers ervan uitgingen dat het dossier-Van dei Biest aan klassering toe was.

Guy Spitaels

Coëme, Spitaels en Mathot hielden hun onschuld in de Agusta-zaak staande. Coëme benadrukte dat het Agusta-dossier correct werd afgehandeld, volgens de regels van de openbare aanbesteding. De aankoop werd door de ministerraad goedgekeurd. Mathot zei dat hij op geen enkele manier bij het Agusta-dossier betrokken was en stelde voor dat hij in het openbaar door onderzoeksrechter Ancia gehoord zou worden. Spitaels hield staande dat hijzelf, noch zijn naaste medewerkers enig contact hadden met de firma Agusta of met zijn de tussenpersonen in België. De nationale PS had geen enkele som geld gekregen in de onderhandelingen of de uitvoering van dat contract. ,,Dat betekent niet dat ik enig vermoeden zou hebben tegenover andere socialisten. maar wel dat ik over geen enkele preciese informatie beschik buiten het niveau waarvoor ik toen verantwoordelijk was", aldus Spitaels.

Op 6 januari 1994 lekte uit dat onderzoeksrechter Ancia Guy Coëme ervan verdacht schriftvervalsing gepleegd te hebben. Hij zou een vervalst stuk gebruikt hebben bij de regeringsbeslissing tot aankoop van de Agusta-helikopters. Dat bleek uit het dossier dat Ancia aan de kamer overmaakte. Uit het oorspronkelijke evaluatierapport van het leger zou een passage weggelaten zijn die nadelig was voor Agusta ten opzichte van twee concurrenten, met name de Duitse BK 117 en de Franse Ecureuil. Het oorspronkelijke advies van het leger was vergezeld van een brief van stafchef José Charlier en droeg de stempel van het Belgisch leger. Ancia vergeleek het oorspronkelijke document met het aankoopadvies dat Coeme aan het sociaal-economisch kernkabinet voorlegde. Zij stelde een aantal verschillen vast.

Uit het dossier van Ancia bleek voorts dat Mathot en spilfiguur was in de vermeende betaling van smeergeld aan de PS voor haar bemiddeling in de aankoop van de Agusta-helikopter. Mathot was naar verluidt de man met wie men moest onderhandelen. Mathot had vele gesprekken met Georges Cywie, die in België Agusta vertegenwoordigde. Soms verliepen de onderhandelingen indirect via Jacques Cardon, lid van de Luikse federatie van de PS. De betaling van de steekpenningen verliep langs de vennootschap Cardon, wat volgens het dossier een fictieve vennootschap is die werd opgericht om discreet de belangen van de Waalse PS te behartigen. Agusta sloot met Cardon een samenwerkingsovereenkomst. Die bestond uit een commissie van 2,5 procent op de aankoopprijs, aldus het verslag van de Luikse onderzoeksrechter aan de kamer. Uit dat verslag bleek ook dat Ancia weinig geloof hechtte aan de ontkenningen van Coëme en Mathot. Verscheidene getuigen verklaarden dat een ander industrieel, Léon Deferm van het bedrijf Trident, geld gaf aan Cools en dat hij maandelijks geld stortte aan Mathot. Trident is actief op de helikop-

termarkt en sloot een samenwerkingscontract met Agusta en het Zweedse Saab. Bezwarend voor Mathot zijn de verklaringen van verscheidene getuigen, onder wie zijn toenmalige vriendin Eliane Van Vreckom, dat hij als beloning voor zijn tussenkomst van Agusta in het Zuidfranse Saint-Raphaël een villa ter waarde van meer dan 10 miljoen Bfr. kreeg. Deze staat naast de villa van de voorzitter van de Luikse federatie van de PS.

Steeds volgens het verslag. had Cywie ook ontmoetingen inet de raadsheer van de vermoorde Cools, kolonel Dubois. Uit brieven blijkt dat Mathot, Coëme, Spitaels en Cools contacten hadden met de Italiaanse directie van Agusta.

Coëme en Spitaels waren volgens Ancia ten minste medeplichtig. De beschuldigingen aan het adres van Coëme en Spitaels berusten grotendeels op verklaringen van hun partijgenoot, gewezen minister Philippe Moureaux. die een boezemvriend was van de vermoorde André Cools. Volgens Ancia stond de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van Spitaels vast. Zij was van oordeel dat het ondenkbaar is dat een akkoord over de betaling van fondsen aan de PS gesloten zou worden zonder het medeweten van de voorzitter van de partij. Ook Coëme maakte zich volgens de onderzoeksrechter schuldig aan corruptie omdat hij als minister van landsverdediging de beslissing over de aankoop benvloedde ten voordele van Agusta en omdat hij schriftvervalsing pleegde door de ministerraad een gewijzigd evaluatierapport van de aankoopdienst van het leger voor te leggen.

In het licht van deze gegevens gingen er in het parlement stemmen op dat Coëine ontslag zou nemen als vice-premier en minister van verkeer en infrastructuur. Ook werd het ontslag gevraagd van Waals minister-president Spitaels en Waals minister Mathot. De drie ministers weigerden. Mathot sprak van een afrekening en beschuldigde daarbij zijn partijgenoot Moureaux. Mathot zei ook dat hij de villa in Saint-Raphaël kocht in 1987, een onverdachteperiode, want de PS zat toen in de oppositie, zei hij.

Compensaties

Ten slotte stonden er in het verslag-Ancia nog getuigenissen, die minister van buitenlandse zaken Claes in verlegenheid brachten. Volgens die verklaringen deed Trident bij de beslissing over de aankoop de balans overhellen in het voordeel van Agusta. De handigheid zat hem erin dat men ook iets aan Vlaanderen gaf, namelijk economische compensaties in het Limburgse Lummen. Ook een gewezen medewerker van vice-premier Coëme beklemtoonde dat de economische compensaties de doorslag gaven ten voordele van Agusta. Die compensaties behoorden tot de bevoegdheid van de toenmalige minister van economische zaken. Willy Claes. Die gewezen medewerker verklaarde dat de Italianen vlugger dan de Fransen de Belgische logica doorhadder, wanneer het op compensaties aankomt. Er bestaan geen regels voor het opbod onder concurrerende bedrijven. Agusla was op dat terrein zeer actief: het bedrijf beloofde compensaties in dc streek van Luik, het kiesdistrict van Cools en Mathot, en in de streek van Hasselt, het kiesdistrict van Claes. Volgens deze getuigen hebben deze toezeggingen een fundamentele rol gespeeld in de besluitvorming ten voordele van Agusta. In een nota van 23 november 1988 aan minister van landsverdediging Coëme verklaarde minister van economische zaken Claes ,,een lichte voorkeur te hebben voor Agusta, gezien de investeringen die men voorziet".

De burgemeester van Lummen verklaarde echter dat de beloofde komst van vliegtuigbouwer Sabca naar Lummen hoge verwachtingen schiep, die echter nooit zijn ingelost. Sabca zou er een composietenfabriek voor de luchtvaart bouwen. Bij deze investering van 500 miljoen Bfr tot 1 miljard Bfr werden 230 nieuwe banen beloofd. Agusta zou bij Sabca-Lummen voor Bfr. 480 miljoen bestellingen plaatsen.

Senaat en Kamer

Op 11 januari verschenen Spitaels en Mathot voor de commissie van justitie van de senaat. Daar verzetten zij zich tegen de opheffing van hun parlementaire onschendbaarheid. In een uitvoerige nota aan de pers weerlegden de advocaten van Spitaels de vermoedens van onderzoeksrechter Ancia. De nationale partijleiding had geen inspraak in de geldstromen binnen de verschillende federaties van de PS. zeiden ze. Zij trokken ook van leer tegen partijgenoot Moureaux. Voorts wezen zij erop dat directeur Cortesi van Agusta verklaard heeft dat de voorzitter van Agusta, d'Allessandro, in juni 1989 in Brussel toenmalig CVP-vice-premier Jean-Luc Dehaene ontmoette. Volgens lobbyist Cywie had ook vice-premier Claes een ontmoeting met d'Allessandro Volgens de advocaten van Spitaels zei Cywie dat vooral de Vlaamse ministers gewonnen waren voor de aankoop van de Franse Ecureuil Het waren zij die gekocht moesten worden ,,en het is daarom dat we Claes gekocht hebben". aldus het citaat van Spitaels' advocaten

Het kabinet van premier Dehaene ontkende formeel dat de premier contacten had met mensen van Agusta ten tijde van de aankoopbeslissing.

Minister van buitenlandse zaken Claes reageerde scherp op de aantijgingen van de advocaten van Spitaels. Hij benadrukte dat hij als toenmalige minister van economische zaken een officiële ontmoeting had met de vertegenwoordigers van de Italiaanse en Franse helikopterbouwers. Daarbuiten had hij geen enkel contact. vóór, noch na de ondertekening van het contract. ,,Opgeen enkel ogenblik werden mij oneerbare voorstellen gedaan", aldus Claes. De minister verduidelijkte dat er in ruil voor de beloofde Agusta-investeringen in Lummen, Zaventem en op de Luikse Bierset-luchthaven een borgsom van Bfr. 170 miljoen op een geblokkeerde bankrekening stond. Als Agusta zijn verplichtingen niet nakwam, kwam dat bedrag ten goede aan de Belgische staat bij wijze van schadevergoeding. Claes zei ook dat de economische compensaties gedekt waren door een waarborg van de Italiaanse staatsholding Enim. van wie Agusta een dochter is.

Op 13 januari werd Coëme gehoord door de bijzondere kamercommissie. Nadien gaf hij een persconferentie. Hij wees elke betrokkenheid bij de vermeende betaling van smeergeld aan de PS van de hand. Hij ontkende dat hij schriftvervalsing zou hebben gepleegd of dat hij gebruik zou hebben gemaakt van een vervalst stuk om de beslissing in het voordeel van Agusta te doen overhellen. Hij beriep zich op een onderzoek dat hij liet verrichten door de Brusselse hoogleraar Maurice-André Flamme, die gespecialiseerd is in administratief recht en deskundig is inzake procedures van overheidsbestellingen. Volgens Flamme kan er geen wettelijke kritiek geleverd worden op de procedure van raadpleging van de bedrijven, noch op de wijze van gunning van het contract. Coëme benadrukte dat hij op geen enkel ogenblik geweten heeft dat er een tweede versie bestond van het verslag van de aankoopdienst van het leger.

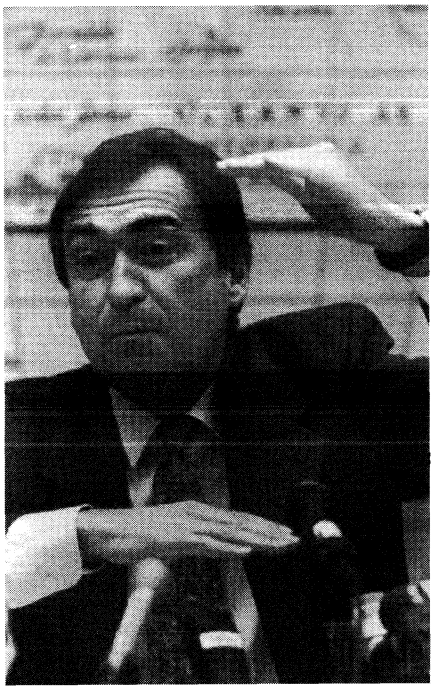

Tijdens een persconferentie op 13 januari verdedigde vice-premier Guy Coeme zijn optreden in de Agusta-affaire.

Op 14 januari besloot de senaatscommissie van justitie tot de gedeeltelijke opheffing van de parlementaire onschendbaarheid van Spitaels en Mathot. Op 20 januari trad de voltallige senaat dit voorstel bij. Dat gebeurde met een debat achter gesloten deuren. Beiden kunnen door het gerecht ondervraagd worden, maar werden niet aangehouden.

Ontslag

Op 19 januari onttrokken de fractieleiders van CVP en SP hun vertrouwen aan vice-premier Coëme. Dat was het enige uitwendige teken van de binnen de meerderheid toegenomen druk op Coëme om ontslag te nemen uit de regering. Na interpellaties in de kamer over de Agusta-zaak weigerden CVP en SP de gewone motie van vertrouwen mee te ondertekenen.

De gebeurtenissen in de kamer brachten de kwestie in een stroomversnelling. Op 21 januari nam Coëme iets na de middag ontslag uit de regering. Iets na 14 uur deelde het persbureau Belga het ontslag mee van Spitaels als minister-president van de Waalse Gewestregering; een kwartiertje later volgde dat van Waals gewestminister Mathot.

Er lekten ook nieuwe anonieme verklaringen uit van een PS-topman aan een magistraat van het Hof van Cassatie, die bijzonder bezwarend waren voor Coëme en Spitaels. Al vlug lekte uit dat het opnieuw om gewezen minister Moureaux ging, die daarop zijn getuigenis iets afzwakte.Toch bleef zij nog bezwarend voor Coëme en Spitaels, die hij in 1989 hoorde spreken over de betaling van commissies door Agusta aan de PS. Spitaels vroeg alle contacten daarover stop te zetten.

PS-kamerlid en burgemeester van Hoei Anne-Marie Lizin bevestigde de getuigenis van Moureaux en voegde eraan toe dat een koerier het smeergeld ging ophalen voor de PS. Het zou volgens Lizin gaan om Fernand Detaille, die schatbewaarder was van de Luikse PS. Detaille is tevens commissaris-revisor in een zestigtal bedrijven.

Andere anonieme getuigen wezen tenoverstaan van onderzoeksrechter Ancia een kabinetsmedewerker van Spitaels aan als smeergeldkoerier. Het zou gaan om Francis Piron, lid van het partijbestuur van de Luikse PS. Zowel Detaille als Piron ontkenden elke betrokkenheid.

Op 25 januari vroeg Coëme zelf dat hij zou verwezen worden naar het Hof van Cassatie ,,omdat hij zich in de huidige omstandigheden niet kan verdedigen". De bijzondere kamercommissie ging daarop in. Zij meende dat er gronden bestonden voor verdenking van corruptie. De beschuldiging van schriftvervalsing achtte de commissie onvoldoende bewezen. Op dit laatste punt was de commissie echter niet unaniem. De Vlaamse liberalen oordeelden dat er wel voldoende bewijzen bestonden voor schriftvervalsing. Door het gebrek aan unanimiteit, moest de voltallige kamer zich nog over de verwijzing naar Cassatie uitspreken.

Dat gebeurde op 1 februari met 146 stemmen tegen 19, bij 28 onthoudingen en blanco-stemmen. Een amendement van de VLD om Coëme ook te laten vervolgen wegens schriftvervalsing kreeg alleen de steun van Agalev en het Vlaams Blok.

Coëme bleef afwezig. Kamervoorzitter Charles-Ferdinand Nothomb las twee brieven van Coëme voor. In de eerste betreurde hij dat de bijzondere commissie van het parket-generaal nog dossierstukken ontving nadat de verslaggevers Tong Van Parys (CVP)en Jacky Morael (Ecolo)hun verslag reeds hadden opgesteld. Coëme beklaagde er zich bijgevolg over dat hij deze stukken voor de commissie niet meer kon toelichten. In de tweede brief verheugde Coëme zich over het feit dat de commissie de beschuldiging van schriftvervalsing niet in aanmerking had genomen.

Grondwettelijk probleem

De verwijzing van Coëme naar het Hof van Cassatie; het hoogste rechtscollege van de gewone rechtbanken, stelt een grondwettelijk probleem. Cassatie spreekt zich nooit uit over de grond van de zaak. maar gaat na of de lagere rechters de voorgeschreven procedures of de wet niet hebben geschonden. Is dat het geval, dan verwijst Cassatie de zaak naar een andere rechtbank, voor een behandeling ten gronde.

De verwijzing van een minister naar het Hof van Cassatie is in de grondwet voorzien en is tot op heden in België slechts één maal van toepassing geweest. In 1865 moest minister van oorlog Pierre baron Chazal zich voor het Hof van Cassatie verantwoorden omdat hij een duel aanging met een kamerlid, na een uit de hand gelopen woordenwisseling in het parlement.

De procedure die het Hof van Cassatie moet volgen ligt echter niet wettelijk vast omdat artikel 103 van de nieuwe grondwet (artikel 134 in de oude grondwet) nooit bij wet toepasbaar werd gemaakt. De grondwetgever van 1831 bepaalde dat het parlement een wet zou goedkeuren om de procedure te bepalen vanaf het onderzoek door de kamer tot de berechting voor het Hof van Cassatie. Die wet kwam er nooit. Voor de zaak-Chazal werd een tijdelijke wet van een jaar gestemd.

Volgens bepaalde juristen moet het parlement dringend een uitvoeringswet van artikel 103 van de grondwet goedkeuren. Anderen betwisten dat, omdat de kamer in dergelijke gevallen een allesomvattende (discretionnaire) bevoegdheid heeft.
Artikel 103 van de grondwet luidt:

.,De Kamer van volksvertegenwoordigers heeft het recht ministers in beschuldiging te stellen en hen te brengen voor het Hof van Cassatie; dit alleen is bevoegd om hen te berechten, in verenigde kamers, behoudens hetgeen de wet zal bepalen betreffende het instellen van de burgerlijke rechtsvordering door de benadeelde partij en betreffende misdaden en wanbedrijven die door de ministers buiten de uitoefening van hun ambt mochtenzijn gepleegd.

De wet bepaalt in welke gevallen de ministers verantwoordelijk zijn. welke straffen hun worden opgelegd en op welke wijze tegen hen in rechte wordt opgetreden, zowel bij inbeschuldigingstelling door de Kamer van volksvertegenwoordigers als bij vervolging door de benadeelde partijen.

Overgangsbepaling Totdat de wet bedoeld in het tweede lid er zal hebben in voorzien heeft

de Kamer van volksvertegenwoordigers de discretionnaire macht om een minister in beschuldiging te stellen. en het Hof van Cassatie om hem te berechten, in de gevallen en met toepassing van de straffen die in de strafwetten zijn bepaald."

Het Hof van Cassatie is het hoogste rechtscollege en doet uitspraak in eerste en laatste aanleg. Daartegen is geen beroep meer mogelijk. Spitaels en Mathot. die eventueel door de gewone strafrechter berecht zullen worden, zijn er bijgevolg beter aan toe dan Coënie.

HERSCHIKKING VAN DE FEDERALE REGERING

Op 23 januari werd de federale regering herschikt. De veranderingen speelden zich alleen in het PS-kamp ai. Koning Albert benoemde Elio di Rupo tot vicepremier en minister van verkeer. De bevoegdheid inzake infrastructuur werd gevoegd bij die van minister van wetenschapsbeleid Jean-Maurice Dehousse. Elio di Rupo was tot dan minister van onderwijs in de Franse gemeenschapsregering.
Magda De Galan werd benoemd tot minister van sociale zaken. De Galan was minister van leefmilieu. volksgezondheid en maatschappelijke integratie.

Het Luxemburgse kamerlid Jacques Santkin werd benoemd tot minister van leefmilieu, volksgezondheid en maatschappelijke integratie.

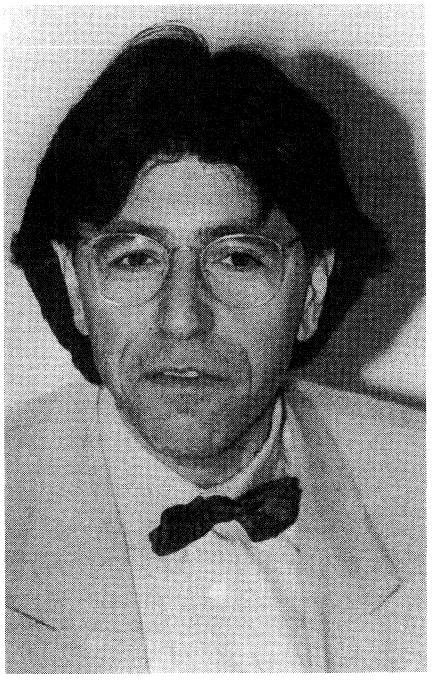

Elio di Rupo de nieuwe Belgische vice-premier

Biografische gegevens nieuwe ministers

Elio di Rupo is 43 jaar en de jongste telg uit een Italiaans migrantengezin. Hij werd in 1931 geboren in Morlancvelz in een gewezen gevangenenkamp, waarin Italiaanse migranten in armzalige omstandigheden waren ondergebracht. Dank zij de hulp van buren kon hij studeren, eerst technische school. vervolgens behaalde hij voor de centrale examencommissie het diploma middelbaar onderwijs, mat hem toclict aan de universiteit van Bergen natuurwetenschappen te studeren. Hij startte een wetenschappelijke loopbaan. tot de PS van Bergen hem van de universiteit weghaalde.

Jacques Santkin werd in 1948 in het Luxemburgse On geboren. Tot 1984 was hij ambtenaar op het ministerie van sociale voorzorg. Sedert 1984 vertegenwoordigt hij het arrondisscment Aarlen-Marche-Bastenaken in de kamer.

(Vor.ber.pag. 446/2 en 826/3-1993)

HERSCHIKKING VAN DE WAALSE GEWESTREGERING

Aan het hoofd van de Waalse gewestregering werd Guy Spitaels opgevolgd door Robert Collignon. tot dan minister van financiën in deze regering.

Bernard Anselme, tot dan minister van sociale zaken in de federale regering, werd benoemd tot minister van financiën in de Waalse gewestregering, waar hij ook een groot deel van de bevoegdheden van minister Mathot (binnenlandse aangelegenheden) overneemt.

De Henegouwse senator Willy Taminiaux werd benoemd tot minister van huisvesting, sociale actie en gezondheid.

Taminiaux (55 jaar) is senator voor het arrondissement Zinnik en is een man uit de basis van de partij.

(Vor.ber.pag. 143/2-1992)

HERSCHIKKING VAN DE FRANSE GEMEENSCHAPSREGERING

In de Franse gemeenschapsregering werd de moeilijke portefeuille van onderwijs, voorheen beheerd door Elio di Rupo, overgenomen door de Naamse senator Philippe Mahoux.

Philippe Mahoux is 50 jaar. Hij is chirurg en mede-oprichter van Artsen zonder Grenzen België. Mahoux is senator voor Namen-Dinant-Philippeville.

(Vor.ber.pag. 446/2-1993)

VERDERE GERECHTELIJKE ONDERZOEKEN TEGEN PARLEMENTSLEDEN EN MINISTERS

ZWART GELD De parlementaire onschendbaarheid werd opgeheven voor VLD-senator Jacky Buchmann, op verdenking van medewerking aan fraude en het witwassen van zwart geld

GEWESTPLANNEN De parlementaire onschendbaaiherd werd opgeheven van CVP-senator Leonard Quintelier op verdenking van medewerking aan vervalsing van gewestplannen toen hij in 1981 kabinetsmedewerker was van staatssecretaris voor ruimtelijke ordening Paul Akkermans

AFVALCOLLECTOR. Minister van landsverdediging Leo Delcroix (CVP) wordt genoemd in het onderzoek van het Hoog Comité van Toezicht naar mogelijke onregelmatigheden en partijfinanciering bij de schaderegeling van de omstreden afvalcollector langs het Albertkanaal, spottend ook smeerpijp genoemd. De collector moest Limburg ontsluiten voor de chemische industrie. Op het ogenblik van de schaderegeling was Delcroix nationaal secretaris en penningmeester van de CVP. De afvalcollector bestaat uit twee pijpleidingen vanaf Genk in Limburg tot het afvalwaterzuiveringsstation Antwerpen-Noord en moest 100.000 kubiek meter afvalwater per dag naar de Schelde afvoeren. Het project heeft meer dan Bfr. 7 miljard gekost. Tot op heden heeft het nog niet gefunctioneerd. De ingenieur die belast werd met het onderzoek van dit dossier, pleegde in april 1982 zelfmoord. Grote delen van de afvalcollector zijn inmiddels defect of vervallen of kunnen nooit functioneren wegens conceptiefouten

Bij de kostprijs van 7 miljard Bfr voegen zich schadeclaims van aannemers ten aanzien van de Belgische staat. Tussen 1978 en januari 1992 waren deze opgelopen tot 1,7 miljard Bfr. In 1990 stelde de staat een tegenvordering in van 896 miljoen, omdat de werken niet correct uitgevoerd werden. Op 20 augustus 1991 werd een minnelijke schikking getroffen, waarbij de staat aan de aannemers 200 miljoen zou betalen. gespreid over drie jaar. Deze regeling werd afgesproken op het kabinet van toenmalig CVP-staatssecretaris voor leefmilieu Miet Smet. Op 20 december 1991 ondervroeg het Hoog Comité van Toezicht Leo Delcroix en Miet Smet. In een verklaring aan het persbureau Belga zei Smet dat de Inspectie van Financiën en het Rekenhof hun akkoord betuigden met de minnelijke schikking. Zij ontkende dat van de aannemers een tegenprestatie werd gevraagd ten voordele van de partijkas van de CVP?

Op 21 maart 1994 verdedigde Miet Smet in de kamer nogmaals de minnelijke schikking. Zij beklemtooncle dat het dossier al 13 jaar aansleept en dat alle elementen wezen op een mogelijke hoge boetevoor de staat.

ZAAK-UNIOP

Op 23 februari 1994 meldde de krant La Lzbre *Belgique* dat de PS in opspraak

kwam in een ander dossier, waarbij het onderzoeksinstituut Uniop van de Université Libre de Bruxelles gebruikt zou worden als kanaal voor de financiering van de PS. Uniop voerde hoofdzakelijk opdrachten uit voor de overheid. Daarbij zouden valse facturen zijn gebruikt. Hierbij worden de namen genoemd van PS-kopstukken zoals Bernard Anselme, Philippe Moureaux en huidig PS-voorzitter Philippe Busquin.

Op 28 februari nam PS-voorzitter Busquin plots ontslag uit zijn functie, tot verrassing van vriend en tegenstander. Als reden gaf hij de Gniop-zaak op, die de partij in een slecht daglicht stelt, ,,ofschoon ik mij niets te venvijten heb". ,,De partij wordt, zonder dat bewijsmateriaal wordt aangedragen, bedolven onder de verdachtmakingen en lekken over onderzoeken naar vormen van partijfinanciering die alle partijen gebruikt hebben", aldus de PS-voorzitter. Op 2 maart had Busquin op eigen verzoek een onderhoud met het parket van Brussel. Nadien verspreidde hij een korte mededeling waarin hij verklaarde niets te verbergen te hebben.

Op 12 maart verkoos het PS-congres Busquin opnieuw als voorzitter. Hij was de enige kandidaat. Waarnemers zijn van oordeel dat Busquin met zijn ontslag zijn positie binnen de partij heeft willen verstevigen. Hij werd herkozen met 485 stemmen, bij 10 tegenstemmen.

HUISZOEKING BIJ PSC. AFTREDEN THYS ALS BRUSSELS MINISTER

Op 9 maart verrichte het Hoog Comité van Toezicht een huiszoeking in het hoofdkwartier van de PSC. De inval werd in verband gebracht met de verdenking die weegt op PSC-minister Jean-Louis Thys of zijn boekhouder. Thys was in de Brusselse regering bevoegd voor de openbare werken. Er werden ook huiszoekingen verricht bij medewerkers van de minister en bij het reclamebureau dat de meeste opdrachten voor zijn kabinet uitvoerde.

PS-voorzitter Philippe Busyuin

Nog voor de huiszoekingen werden verricht, had Thys aangekondigd zijn ministerportefeuille te willen ruilen voor het burgemeesterschap van de Brusselse gemeente Jette. Naar verluidt deed hij dat onder druk van PSC-voorzitter Gérard Deprez. Thys laat op zijn begroting van openbare werken en verkeer een schuld na van meer dan 2 miljard.

Op 24 maart nam Thys ontslag als Brussels minister.

HERSCHIKKING VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING

De Brusselse Hoofdstedelijke Raad verkoos op 24 maart de 38-jarige Dominique Harmel (PSC) tot minister bevoegd voor openbare werken en verkeer, in opvolging van de ontslagnemende Jean-Louis Thys.

Harmel is advocaat en was de fractieleider van de PSC in de Brusselse Hoofdstedelijke Raad. Hij is de zoon van minister van state Pierre Harmel.

(Vor.ber.pag. 143/3-1992)

REX-LEIDER LEON DEGRELLE IN SPANJE OVERLEDEN

Op 31 maart overleed oud-kamerlid, Rex-leider en gewezen SS-generaal van het Waals Legioen Léon Degrelle op 87-jarige leeftijd in Malaga (Spanje), waar hij na de ineenstorting van het Duitse Derde Rijk zijn toevlucht had gezocht.

Degrelle werd op 15 juni 1906 in Bouillon geboren. Na onvoltooide studies in de rechten in Namen en in Leuven, stichtte hij de Christus Koning of Rex-beweging. Het werd de basis van zijn latere Rex-partij, waarmee hij bij de verkiezingen van mei 1936 bijna 12 procent van de stemmen behaalde en 21 kamerzetels in de wacht sleepte.

Als studentenleider en daarna als partijleider trachtte Degrelle met zijn Rex-partij een fascistische nieuwe orde te propageren. Hij zocht daarvoor ook in Vlaanderen steun. Hij richtte een autonoom Vlaams partijsecretariaat op en sloot in oktober 1936 een geheim akkoord met het Vlaamsch Nationaal Verbond van Staf Declercq. Als ééntalige Waal bleef hij echter ongevoelig voor de Vlaamse problemen. Zowel zijn doorbraak in de Belgische politiek in 1936 als zijn verstandhouding inet de Vlaams-nationalisten liepen op een mislukking uit.

In april 1937 leed Degrelle een zware nederlaag bij een tussentijdse verkiezing tegen toenmalig premier Paul Van Zeeland. Bij de verkiezingen van 1939 verloor Rex 17 kamer- en 7 senaatszetels, maar Degrelle werd toen zelf kamerliti

Bij de Duitse inval in mei 1940 werd Degrelle, zoals vele andere verdachten, door de Staatsveiligheid opgepakt en naar Frankrijk weggevoerd. Daar werd hij door de Duitsers bevrijd en naar Brussel teruggebracht. Hij nam contact op inet Adolf Hitler, die hij in 1934 reeds in Rerlijn had ontmoet. In 1941 richtte Degrelle het Waals Legioen op en vertrok hij zelf ook naar het Oostfront. waar het Waals Legioen op 1 juni 1943 in de Waffen SS werd opgenomen. Degrelle werd voor zijn militaire acties door Hitler gedecoreerd en tot generaal bevorderd. Volgens Degrelle zou Hitler hem gezegd hebben: ,,Indien ik een zoon had gehad zou ik gewild hebben dat hij op u geleek."

Bij de bevrijding van België in 1944 vluchtte Degrelle eerst naar Duitsland. Toen het Derde Rijk ineenstortte vluchtte hij via Noorwegen naar Spanje. Het legertoestel stortte neer vlak voor de kust, bij gebrek aan brandstof. Degrelle werd licht gewond. In het ziekenhuis belde hij zijn vriend en minister van defensie Augustin Muñoz Grandes op, die de Spaanse Blauwe Divisie aan het Oostfront had geleid (zie pag. 687/2-'70). Dit luidde voor Degrelle een nieuw leven in als industrieel. Hij verwierf in 1954 de Spaanse nationaliteit en was vooral actief in de vastgoedsector.

In België werd hij in december 1944 bij verstek ter dood vcroordceld wegens politieke en militaire collaboratie, maar niet wegens misdaden jegens de mensheid. België vroeg zijn uitlevering, maar drong daar nooit sterk op aan. Brussel zag Degrelle liever niet terugkeren en in een proces de duistere politieke kanten van de oorlogsperiode uit de doeken doen.

Hoewel Degrelle uiterlijk wel gewonnen leek voor een federale staatsstructuur, kon hij zich -volgens Manu Ruys in de encyclopedie van de Vlaamse Beweging - nooit helemaal bevrijden van unitair-Belgische reflexen. Tijdens de bezetting beperkte hij de activiteit van zijn collaborerende beweging tot Brussel en Wallonië. Hij maakte propaganda voor een vage Bourgondische staat, zonder dat ooit helemaal duidelijk werd, of daarin ook Vlaanderen begrepenzouzijn.
Degrelle heeft steeds volgehouden dat hij niets wist van de oorlogsmisdaden van de nationaal-socialisten. Historicus Maxime Steinberg u-ijst er echter op dat de Rexisten, zoals ze werden genoemd, rechtstreeks verantwoordelijk zijn voor de deportatie van ten minste 23.000 Belgische joden naar Duitsland. van wie de meesten onmiddellijk na hun aankomst werden vermoord.

Om de verjaring van de uitvoering van de doodstraf te voorkomen, werd in 1964 een wet aanvaard om de uitvoering van het vonnis te verlengen (zie pag. 745/1/2-'64). Men noemde deze wet de Lex Degrelliana. Nadien werd die

wet nog twee maal bevestigd. voor de laatste keer op 5 juli 1984. Toenmalig minister van justitie Jcan Golverklaarde in een ministerieel besluit dat Degrelle in België ongewenst was. ..omdat zijn aanwezigheid in België de openbare rust en de openbare orde kan schenden" Tndien Degrelle niet was overleden. had de luinister van justitie dit jaar in juli opnieuw de .,wet-tegen-Degrelle" moeten bevestigen.
(Vor.ber.pag. 664/2/3-1969 en 709/1-1974)

CYPRUS

SPANNINGEN NAAR AANLEIDING VAN SCHIETPARTIJEN

Terwijl op 24 mei 1993 een nieuwe gespreksronde over Cyprus onder auspiciën van de Verenigde Naties zou starten (zie pag. 367/1-'93), zorgden twee incidenten in april voor een verhoging van de spanning op het eiland.

Op 8 april werd in de bufferzone in Nicosia een Grieks-Cypriotische soldaat doodgeschoten door een Turkse wachtpost toen hij aan de Turks-Cypriotische zijde van de grens alcoholische dranken kocht; hoewel dit illegaal was werd het veelvuldig gedaan.

Op 28 april opende een Grieks-Cypriotisch marinevaartuig het vuur op een Turks vrachtschip, waarbij de kapitein en een bemanningslid gewond raakten. De Turks-Cypriotische autoriteiten noemden dit incident ,,piraterij" en ontkenden berichten dat het vrachtschip de twaalfinijlszonc van de Cypriotische territoriale wateren tussen Limassol en Larnaca geschonden zou hebben, geen vlag zou hebben gevoerd en een stopbevel genegeerd zou hebben.

HERVATTING VAN BESPREKINGEN IN NEW YORK

Op 24 mei werden in New York onder voorzitterschap van de secretaris-generaal van de VN, Boutros Boutros Ghali. de besprekingen hervat tussen president Glafkos Clerides en de Turks-Cypriotische leider Rauf Denktash, de president van de Turkse Republiek Noord-Cyprus (TRNC), die internationaal alleen door Turkije werd erkend.

De besprekingen, de eerste sinds de opschorting in november 1992 (zie pag. 365/3-'93), werden voor het eerst bijgewoond door afgevaardigden van de permanente leden van de Veiligheidsraad van de Vhr. Daarnaast was Joe Clark aanwezig. de voormalige Canadese premier die op 21 mei was benoemd tot de voor Cyprus verantwoordelijke speciale afgezant van de secretaris-generaal van de VN. Net als bij voorgaande gespreksronden werd Denktash ervan beschuldigd dat hij niet bereid u-as serieus te onderhandelen op basis van de door Boutros Boutros Ghali voorgestelde ,,Ideeënreeks" (zie pag. 365/3-'93). De op 1 juni ingelaste onderbreking van de besprekingen werd verlengd tot 14 juni om Denktash de gelegenheid te geven overleg te voeren met de regeringen van de TRNC en Turkije.

Opschorting van besprekingen

Omdat de Turks-Cypriotische delegatie bleef volharden in haar standpunt. werden de besprekingen onder auspiciën van de VN niet hervat, hoewel de nieuwe Turkse president Suleyman Demirel op 2 juni de Turks-Cypriotische leider Rauf Denktash opriep een meer verzoeningsgezind standpunt in te nemen.

Denktash. die de opschorting van de besprekingen begin juni klaarblijkelijk aangreep voor ,,overleg" met Turkije en zijn eigen ..Turkse Republiek Noord-Cyprus" (TRNC), verklaarde op 10 juni tegenover de Turkse Grote Nationale Assembleé in Ankara dat de VN-voorwaarden de voortgang van het vredesproces in de weg stonden. Denktash was gevraagd vóór 14 juni naar New Yürk terug te keren met een positieve reactie op drie door secretaris-generaal Boutros Ghali opgestelde documenten over maatregelen die het vertrouwen moesten herstellen. Denktash liet echter weten dat er ,,teveel vragen" overbleven en dat hij de ..minister van buitenlandse zaken" van de TRNC, Kenan Atakol. met die boodschap zou afvaardigen.

Op 18 juni werd het optreden van Denktash bij de onderhandelingen goedgekeurd door de Assemblée van de TRNC. Op 24 juni liet Denktash in een schriftelijke verklaring weten dat hij een ,,zuivere" toepassing van het p incipe van gelijkheid eiste en dat hij bleef vasthouden aan de Turks-Cypriotische autonomie. Naar zijn zeggen veronderstelde dit een ..fundamentele wijziging" van de in 1992 door Boutros Ghali opgestelde ,,Ideeënreeks" en kaart, die .,bevooroordeeld" waren en alleen maar waren ontworpen om ,,onseen Grieks-Cypriotisch bestuur op te dringen"

In een verslag aan de VN-Veiligheidsraad over de voortgang van de besprekingen over Cyprus, liet secretaris-generaal Boutros Ghali zich op 15 september kritisch uit over het gebrek aan ,,samenwerking en actieve steun" van Turks-Cypriotische zijde.
Rauf Denktash noemde het verslag op 16 september op zijn beurt ,.niet realistisch en pro-Grieks-Cypriotisch" en gebaseerd op een verkeerde diagnose van de problemen.

FINANCIERING VAN CNFICYP

Op 27 mei 1993 keurde de VN-Veiligheidsraad met 14 tegen nul stemmen en één onthouding (Pakistan)resolutie 831 over de financiering van de VN-vredesmacht op Cyprus (UNFICYP)goed. Met ingang van de volgende verlenging van het UNFICYP-mandaat op 15 juni zouden de kosten die niet werden gedekt via vrijwillige bijdragen (Cyprus en Griekenland hadden zich garant gesteld voor vrijwillige bijdragen van circa $ 25 mln, terwijl de stationering van UNFICYP jaarlijks in totaal $ 47 mln kostte), als VN-uitgaven worden opgevoerd. Dit geld zou worden gefinancierd uit verplichte contributies van VN-lidstaten.

Rusland, waarvan de verplichte bijdrage naaischatting S 1,9 inln bedroeg, stemde vóór, cn bond daarmee in na aanzienlijke internationale opschudding veroorzaakt te hebben door - voor het eerst sinds 1984 - zijn veto in de VN-Veiligheidsraad uitgesproken te hrbben tegen de op 11 mei door Groot-Brittannië ingediende ontwerpresolutie. De Russische permanente vertegenwoordiger hij de VN, Jneli Worontsow. had bij die gelegenheid benadrukt dat het principe van vrijwillige bijdragen aan VN-vredesmachten niet ondermijnd diende te worden en dat Rusland al zwaar belast was door bijdragen aan vredeshandhavende operaties in Joego-Slavië en (buiten de VN om) het Gemenebest van Onafhankelijke Staten. De Britse permanente vertegenwoordiger bij de VN, sir David Hannay, wiens regering sinds 1964 op vrijwillige basis een groot deel van de kosten van UNFICYP had gedragen, had het Russische veto van 11 mei echter ..betreurenswaardig en buiten proportie" genoemd, en in de periode voorafgaand aan de stemming op 27 mei hadden zowel Groot-Brittannie als de Verenigde Staten Rusland opgeroepen zijn standpunt te herzien.

Verlenging van UNFICYP-mandaat

Op 11 juni keurde de VN-Veiligheidsraad unaniem resolutie 839 goed, waardoor het mandaat van de VN-vredesmacht op Cyprus (UNFICYP) verlengd werd met een periode van zes maanden (tot 15 december).

Op 15 juni werd de 29 jaar durende aanwezigheid van Canadese VN-troepen op Cyprus in het kader van UNFICYP officieel beëindigd. Hun stellingen zouden worden overgenomen door Britse en Oostenrijkse troepen. De terugtrekking van de 514 Canadezen, die in september voltooid moest zijn, maakte hun vervanging zeer urgent. Argentinië en Hongarije hadden zich bereid getoond troepen bij te dragen aan UNFICYP.

Reorganisatie van UNFICYP

Ongeveer 350 Argentijnse soldaten arriveerden medio oktober ter versterking van UNFICYP, die op dat moment voornamelijk uit Oostenrijkse en Britse troepen bestond. De komst van de Argentijnen voltooide de herstructurering en reorganisatie van UNFICYP, aarvan de sterkte op 1.400 man gehandhaafd zou blijven. Op 14 september had de Algemene Vergadering van de VN het door dc Veiligheidsraad op 27 mei genomen besluit bekrachtigd dat UN-

FICYP hoofdzakelijk gefinancierd zou worden via vastgestelde bijdragen van alle leden in plaats van via vrijwillige bijdragen.

VERKIEZINGEN IN TRNC

Op 20 oktober werd een op de spits lopende politieke crisis in de eenzijdig uitgeroepen Turkse Republiek Noord-Cyprus (TRNC) ten dele bezworen doordat president Rauf Denktash de Assemblée van de Turkse Federale Staat Cyprus (parlement) ontbond en vervroegd verkiezingen uitschreef voor 12 december (aanvankelijk zouden niet eerder dan in augustus 1995 verkiezingen worden gehouden)

De crisis had hoofdzakelijk betrekking op een meningsverschil tussen Denktash en premier Dervis Eroglu over het verloop van de onderhandelingen over de kwestie Cyprus. Eroglu was veel minder bereid concessies te doen aan de Grieks-Cypriotische partij dan Denktash. De onenigheid was in juli 1992 formeel geworden, toen dissidente leden van de Nationale Eenheidspartij (UBP) zich met Denktashs steun afscheidden en de Democratische Partij (DP)hadden opgericht.

In 1993 drongen de DP en andere oppositiepartijen aan op nieuwe verkiezingen om de impasse te doorbreken. In september stapten alle afgevaardigden van de oppositie uit het parlement uit protest tegen een nieuwe kieswet die de UBP zou bevoordelen. Met name de vaag geformuleerde bepaling dat de grootste partij een niet nader bepaald aantal extra zetels in de Assemblée zou krijgen, was een steen des aanstoots. Denktash, die zich fel tegen deze bepaling had verzet, stuurde het wetsvoorstel op 8 september ongetekend terug en dreigde een referendum uit te schrijven, tenzij het aantal voorgestelde extra zetels nader gespecificeerd werd. Op 20 oktober werd de wet uiteindelijk goedgekeurd, en vervolgens verklaarden de politieke partijen, in weerwil van hun twijfels over het kiesstelsel, aan de verkiezingen te zullen deelnemen.

Op 27 oktober werd bekendgemaakt dat Denktash lid was geworden van de Democratische Partij.

Nadat op 12 december 1993 de verkiezingen voor de Assemblée van de TRNC hadden plaatsgevonden, werd op 31 december een coalitie bekendgemaakt tussen de Democratische Partij, die werd gesteund door TRNC-president Rauf Denktash, en de linkse Republikeinse Turkse Partij; de leider van deze partij, Ozker Ozgur, was een voorstander van het zoeken naar een compromis bij de onderhandelingen over Cypriotische eenwording.
De leider van de Democratische Partij, Hakki Atun. werd genoemd als de nieuwe premier.

CYPRIOTISCHE LEIDERS ONTMOETEN BRITSE MINISTER HURD

De Britse minister van buitenlandse zaken en het Gemenebest, Douglas Hurd, nodigde president Glafkos Clerides en Rauf Denktash uit voor een lunch op 20 oktober, aan de vooravond van de top van het Gemenebest in Limassol (zie pag. 80/3 e.v.-'94), om van gedachten te wisselen over mogelijke oplossingen voor de kwestie Cyprus. Het was de eerste ontmoeting tussen de twee leiders sinds de opschorting van de besprekingen onder auspiciën van de VN in New York (zie boven).

De ontmoeting vond plaats op een gevoelig moment in de Brits-Cypriotische betrekkingen. Nadat een onderminister van het Britse ministerie van buitenlandse zaken en het Gemenebest in september had gezegd dat zou worden onderzocht of een ,,confederale" oplossing voor de verdeling van het eiland tot de mogelijkheden behoorden. hadden belangrijke Grieks-Cypriotische leiders verklaard dat Groot-Brittannië de Turks-Cyprioten bevoordeelde. Slechts twee dagen voor de lunch zegde Hurd e n afzonderlijke ontmoeting me: Denktash af op aandringen van Clerides.

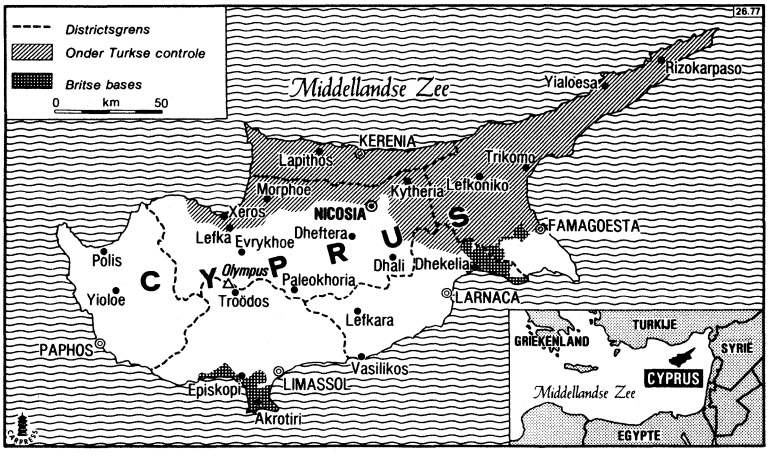

PRESIDENT CLERIDES SPREEKT VN TOE. ONTMOETING MET CILLER

President Clerides. die op 5 oktober de Algemene Vergadering van de VN toesprak. riep op tot gecoördineerde internationale actie om de kwestie-Cyprus tot een oplossing te brengen. Hij beschuldigde de Turks-Cyprioten van ,,onbuigzaamheid" en Turkije van ,,openlijke minachting" voor VN-resoluties over Cyprus.

Tijdens een topontmoeting van de Raad van Europa in Wenen spraken Clerides en een hoge diplomaat op 8 oktober afzonderlijk met de Turkse premier Tansu Ciller. Over de gesprekken: die ,,informeel" werden genoemd, werden geen bijzonderheden bekendgemaakt.

VOORTGANG VN-BEMIDDELING

Op 9 november had Joe Clark, de speciale gezant van de VN-secretaris-generaal, afzonderlijke ontmoetingen met president Glafkos Clerides en TRNC-president Rauf Denktash.

Besprekingen tussen de ministers van buitenlandse zaken van de Europese Unie (EU, voorheen EG) en Griekse en Turkse vertegenwoordigers op 8 november in Brussel hadden naar verluidt geresulteerd in een Turkse steunbetuiging aan recente maatregelen waarmee de VN een regeling voor Cyprus hoopten te stimuleren, en in een concessie van de Grieken, die hun bezwaren introkken tegen een douaneunie tussen Turkije en de EU.

Na de besprekingen in Brussel herhaalde de Turkse minister van buitenlandse zaken, Hikmet Cetin, echter de Turkse bezwaren tegen de aanwezigheid van een EU-waarnemer bij toekomstige gesprekken, hoewel hij bevestigde dat Turkije zich wilde inzetten om tot een politiek akkoord te komen over Cyprus. Voor zijn ontmoeting op 9 november met Clark vertelde Denktash verslaggevers dat als de EU besloot een waarnemer aan te stellen voor toekomstige gesprekken, dit het einde van de gesprekken betekende.

De Cyprische president Glavkos John Clerides

De VN-voorstellen behelsden onder meer VN-bestuur over het vakantieoord Famagusta en wellicht de heropening van het vliegveld Nicosia voor toeristen voor heide delen van het eiland. Turks-Cypriotische leiders hadden eerder gezegd dat zij nict met deze maatregelen konden instemmen zonder overleg met de Turkse regering.

DEFENSIEAKKOORD MET GRIEKENLAND

Na een ontmoeting tussen Clerides en de Griekse premier Andreas Papandreou maakten Cyprus en Griekenland op 16 november in een verklaring bekend dat zij een gemeenschappelijke defensiepolitiek zouden volgen; zij waarschu den Turkije zich militair niet te versterken op Cyprus.

Op 17 november verklaarde Denktash dat Turkije en de TRNC onmiddellijk een soortgelijk akkoord moesten tekenen.

(Vor.ber.pag. 365/1 e.v.-1993)

DENEMARKEN

MINISTER VAN JUSTITIE TREEDT AF

Minister van justitie Pia Gjellerup (33) trad op 29 maart 1993 af na de bekendmaking dat een onderzoek werd ingesteld naar de mogelijke verduistering van overheidsgelden door de Sociaal-Democratische Jeugdorganisatie, waarvan zij voorzitter was geweest. Zij werd opgevolgd door Erling Olsen, eveneens een Sociaal-Democraat.

NIEUWE VOORZITTER KF

Voormalig premier Poul Schluter trad op 12 september terug als voorzitte van de oppositionele Conservatieve Volkspartij (KF) en werd vervangen door Hans Engell, een voormalig minister van defensie (1982-'87)en van justitie (1989-'93) en leider van de parlementsfractic van de KF. Torben Rechendorff werd Secretaris-generaal van de KF.

LOKALE VERKIEZINGEN

Bij regionale en gemeenteraadsverkiezingen op 16 november bleven de regerende Sociaal-Democraten met 34 procent van de stemmen de grootste partij. De Liberalen (Venstre) behaalden 27 procent (vergeleken met 18 procent in 1989. zie pag. 153/1/2-'91) en de Conservatieven (KF)13 procent.

KABINETSWIJZIGING

Op 28 januari 1994 wijzigde premier Poul Nyrup Rasmussen zijn coalitieregering.' De wijzigingen hadden gevolgen voor verscheidene ministers van zowel zijn eigen Sociaal-Democraten (SD) als van de Centrum Democraten (CD).

Bente Juncker (CD) werd in het kabinet benoemd als opvolger van minister Karen Jespersen van sociale zaken (SD). De niinisteries van technologie en onderzoek en van industriële samenwerking werden beide opgeheven. Svend Bergstein (CD)trad uit de regering. terwijl Mimi Stilling Jakobsen (CD),houdster van de laatstgenoemde portefeuille. minister Jan Troejborg van industrie (CD) opvolgde, die op zijri beurt minister van vervoer werd. Helgc Mortensen (SD) verruilde het ministerschap van vervoer voor dat vanverhindingen en toerisme. dat voordien werd beheerd door Arne Melchior (CD)

AFTREDEN MINISTER VAN SOCIALE ZAKEN. POSITIE REGERINGSCOALITIE ONZEKER

Op 11 februari zag de pas benoemde minister van sociale zaken Bente Juncker zich gedwongen af te treden nadat zij de media in kennis had gesteld van niet gestaafde geruchten over seksueel misbruik van patiënten door de directeur van een inrichting voor geestelijk gehandicapten. Zij werd opgevolgd door Yvonne Herloev Andersen.

Eind januari had premier Poul Rasmussen geprobeerd de eenheid binnen zijn uit vier partijen bestaande coalitie te versterken door Juncker als minister te benoemen, die fractieleider was van de Centrum Democraten (CD)en tot dan toe een kritisch opponent van de regering. De coalitie raakte haar absolute meerderheid in het parlement echter kwijt toen Juncker op 28 februari besloot uit de CD te stappen nadat haar kiesdistrict stappen tegen haar had ondernomen. Daarna beschikte de coalitie over nog slechts 89 van de 179 zetels, maar de kans dat zij door een parlementaire nederlaag zou vallen, verminderde doordat Juncker beloofde dat zij het regeringsbeleid als onafhankelijke parlementariër zou blijven steunen. Op 6 december zouden er nieuwe verkiezingen worden gehouden.

NIEUWE REGERING OP FAERØR-EILANDEN

De coalitieregering van Sociaal-Democraten en Volkspartij; die sinds de verkiezingen van november 1990 aan de macht was (zie pag. 155/2-'91), trad op 22 april 1993 af in verband met het visserijbeleid. Zij werd vervangen door een coalitie van Sociaal-Democraten, Republikeinen en de Partij voor Zelfbestuur Marita Petersen, die in februari 1992 Atli Dam was opgevolgd als premier, bleef aan in deze functie

UITSPRAAK IN GESCHIL OVER TERRITORIALE WATEREN TUSSEN GROENLAND EN JAN MAYEN

Op 14 juni bepaalde het Internationale Hof van Justitie (ICJ) dat de betwiste

wateren tussen Groenland en het Noorse eiland Jan Mayen in grote lijnen gelijk verdeeld zouden moeten orden tussen Denemarken en Noorwegen.

Het uit 1980 stammende geschil had betrekking op een zeeoppervlak van 65.000 km- dat van belang was vanwege de visrechten en als mogelijke vinclplaats van aardgas cn olie. Denemarken had danspraak gemaakt op eeii economische zone ter breedte van 200 mijl aan de oostkust van Groenland, terwijl Noorwegen op het standpunt stond dat de grens precies in het midden tussen de kusten van Groenland en het eiland Jan Mayen getrokken zou moeten worden. In de uitspraak werd gesteld dat het trekken van ren middellijn op het eerste gezicht een billijke oplossing was, maar dat in dit geval rekening moest worden gehouden met de relatieve lengtes van de kustlijnen van Groenland en Jan Mayen (respectievelijk 524 en 58 kilometer). Daarom stelde het ICJ een grenslijn voor die zich ruwweg midden tussen de twee voorgestelde grenslijnen bevond.

(Vor.ber.pag. 233 e.v.-1993)

HONGARIJE

AANVULLENDE BEGROTING GOEDGEKEURD

Op 7 juli 1993 keurde de één kamer tellende Nationale Vergadering een aanvullende begroting goed die erop gericht was het overheidstekort in 1993 tot 213 mrd forint terug te dringen, ofwel 6,8 procent van het bruto nationaal produkt (in 1992 7,3 procent van het BNP). (Op 26 juli 1993 bedroeg de wisselkoers van de dollar ten opzichte van de forint $ 1 = F t 95,0649.)

Sommige oppositionele parlementariers van de Vrije Democraten (SzDSz) en Jonge Democraten (FIDESz) waren niet aanwezig bij de stemming. waardoor de regeringscoalitie slechts op een meerderheid van drie stemmen kon rekenen, aangezien op 6 juli twee afgevaardigden van het Hongaars Democratisch Forum (MDF, de grootste partij binnen de regeringscoalitie) als onafhankelijken in het parlement zitting hadden genomen (zie pag. 679/3 e.v.-'93voor MDF-scheuring in juni).

Daarnaast keurde de Nationale Vergadering op 7 juli per 1 augustus een verhoging van het BTW-basistarief van 6 naar 10 procent goed, terwijl het maximumtarief op 25 procent bleef gehandhaafd. Op 8 juli werd de forint met 3 procent gedevalueerd: het betrof de vierde devaluatie in 1993. Door deze maatregelen werd het naar verwachting mogelijk een nieuw overbruggingskrediet af te sluiten met het Internationaal Monetair Fonds (IMF)ter waarde van $ 700 mln over een periode van 18 maanden (zie pag. 67912-'93 voor besprekingen in februari).

WET OVER RECHTEN NIINDERHEDEN

Op 7 juli keurde de Nationale Vergadering met 304 tegen drie stemmen en acht onthoudingen een wet goed die de rechten van nationale en etnische minderheden zou beschermen. De wet had onder meer betrekking op de Roma (.,zigeuners",van wie er naar schatting 500.000 waren), Duitsers (200.000)~ Slowaken (100.000), Kroaten (30.000), Roemenen (25.000)en acht andere officieel erkende kleinere minderheden. Hongarije hoopte dat buurlanden met aanzienlijke Hongaarse minderheden eveneens dergelijke wetten zouden goedkeuren.

Onder nationale en etnische minderheden werden alle etnische minderheden verstaan die teil minste een eeuw in Hongarije hadden gewoond en die over een eigen taal, cultuur. en tradities beschikten. Het stond een ieder vrij een eigen identiteit te kiezen. Minderheden kregen garanties dat ze voor hun namen en voor onderwijs hun moedertaal mochten gebruiken en dat ze hun eigen culturele en erfgoedorganisaties mochten oprichten, waaronder ,,regeringen voor regionaal en nationaal zelfbestuur". (Zie onder SLOWAKIJE voor de goedkeuring van een minderhedenwet in dat land in juli.)

BIJEENKOMST HONGAARSE WEG

Na de scheuring binnen het MDF in juni werd Istvan Csurka (die met andere ontevreden MDF-afgevaardigden ook de parlementaire Hongaarse Gerechtigheidspartij had opgericht, zie pag. 679/3-'93) op 3 juli gekozen tot voorzitter van de brede volksbeweging Hongaarse Weg.

CONTROVERSE ROND HERBEGRAFENIS HORTHY

Op 4 september werden de stoffelijke resten van admiraal Miklos Horthy, die van 1920-'44 regent van Hongarije was en in 1957 in ballingschap in Portugal was overleden, bijgezet in het familiegraf in de Oosthongaarse stad Kenderes.

Premier Jozsef Antall noemde Horthy een ,.toegewijde Hongaarse patriot". In buurlanden werd hij echter beschouwd als een symbool van het Hongaarse irredentisme en zijn regime werd in het algemeen militaristisch, conservatief-fascistisch. antisemitisch en antidemocratisch genoemd. De controversiële herbegrafenisplechtigheid, die rechtstreeks door de staatstelevisie werd uitgezonden. werd bijgewoond door 30.000 à 50.000 mensen, onder wie verscheidene ministers en Antalls vrouw en zoon. Een dag eerder hadden circa 1.000 mensen plechtigheden bijgewoond die georganiseerd waren door joodse organisaties en de groepering Democratisch Handvest oin de slachtoffers van het Horthy-regime te herdenken. oin te protesteren tegen de ,,herleving van de geest van het interbellum", en om ,,militarisme, irredentisme en antisemitisme tebegraven"

TWEE MDF-AFGEVAARDIGDEN GEROYEERD

Op 20 september werden opnieuw twee afgevaardigden van het Hongaars Democratisch Forum (MDF) als partijlid geroyeerd, waardoor het MDF nog maar 137 van de 386 parlementszetels bezette (zie pag. 679/3 e.v.-'93 voor scheuring binnen MDF).

WET OVER OPSTAND VAN 1956

Op 14 oktober stuurde president Arpad Göncz een wet terug naar de Orszaggyules (parlement) over de vervolging van misdrijven die waren gepleegd tijdens de opstand van 1956. De wet was in februari goedgekeurd door het parlement maar de eerste paragraaf ervan was begin oktober verworpen door het Constitutionele Hof. De geamendeerde versie van de wet werd op 19 oktober met overweldigende meerderheid aangenomen.

Het amendement herdefiiiieerde de categorieën van misdrijven waarop verjaring niet van toepassing was, als misdaden die internationaalrechtelijk als oorlogsmisdaden of misdaden tegen de mensheid werden beschouwd. Het bureau van de openbare aanklager kondigde diezelfde dag een onderzoek aan naar de mogelijkheid een procedure te beginnen naar aanleiding van het doden van betogers buiten het parlementsgebouw op 25 oktober 1956.

Verdachten van moordpartijen in 1956 gearresteerd

Op 4 februari 1994 werden twee voormalige politiefunctionarissen en twee voormalige grenswachten gearresteerd, die verdacht werden van betrokkenheid bij het neerschieten van meer dan 200 ongewapende burgers in Mosonmagyarovar en Salgotarjan tijdens het neerslaan van de opstand van 1956. De vier werden op 17 februari in afwachting van hun proces vrijgelaten. Op 18 en 24 februari werden nog twee verdachten gearresteerd.

OVERBRUGGINGSKREDIET VAN IMF. DEVALUATIE

Op 15 september keurde het Internationaal Monetair Fonds (IMF) een overbruggingskrediet goed van 340 mln SDRs ($ 478 mln) met een looptijd van 15 maanden ter ondersteuning van het economische programma van de regering voor 1993-'94.

Op 29 september werd de forint met 4,5 procent gedevalueerd (op 4 oktober bedroeg de wisselkoers van de dollar ten

opzichte van de forint $ 1 = Ft 96.5041) Deze devualutie, de vijfde in 1993, volgde op een terugval van de Hongaarse export over de eerste zeven maanden van 1993 met 27 a 28 procent ten opzichte van dezelfde periode in 1992.

PRESENTATIE BEGROTING VOOR 1994

Op 12 oktober presenteerde minister Ivan Szabo van financiën de begroting voor 1994 aan het parlement. waarbij hij eveneens voorspellingen deed over de vermoedelijke cijfers van 1993.

Hij zei dat in 1993 het bruto nationaal produkt (BNP) met 1 tot 3 procent zou dalen (in vergelijking met een teruggang van 12 procent in 1991 en 4.3 procent in 1992). Dit kwam onder meer op conto van de door droogte getroffen landbouw, welks verlies niet gecompenseerd kon worden door de industriële groei. Ook de export was aanzienlijk gedaald. Er werd een begrotingstekort verwacht van $ 2 mrd tot $2.3 mrd en de inflatiezou net als in 1992 rond 22-23 procent liggen.

De begroting van 1994 zou bezuinigingsmaatregelen bevatten om het tekort als onderdeel van het BNP terug te dringen. De wet op de ambtenaren, die voorzag in een minimum maandloon van 8.000 forint, zou begin 1994 worden ingevoerd en niet worden uitgesteld tot 1995. Ook zouden er impulsen gegeven worden aan de landbouw en zou er veel geïnvesteerd worden in de infrastructuur.

CONFLICT OVER MEDIA OPNIEUW ONTBRAND

Op 22 november werd Karoly Alexa, een prominent lid van het regerende MDF, benoemd tot directeur-generaal van MTI. het persbureau van de staat. Het besluit, de laatste ontwikkeling in het langlopende conflict tussen de regering en de media, werd herig bekritiseerd door de oppositiepartijen (zie pag. 678/2/3-'93 voor eerdere ontwikkelingen).

Op 25 oktober was een dagelijkse nieuwsuitzending op de Hongaarse radio niet doorgegaan omdat de nieuwskeuze bevooroordeeld zou zijn en er een artikel van Elemer Hankiss. oud-directeur van de Hongaarse televisie. aangehaald zou worden waarin kritiek werd geuit op het mediabeleid van de regering. Op 26 oktober werden de hoofdredacteur en drie redacteuren van een belangrijk nieuwsprogramma op de televisie geschorst. omdat zij stukken film gemanipuleerd zouden hebben. Op 1 november namen ongeveer 10.000 mensen deel aan een demonstratie door journalisten in Boedapest om te protesteren tegen de naar hun mening toenemende controle van het MDF op de door de staat beheerde media en om te eisen dat een wet zou u-orden aangenomen waarin de vrijheid van de media was vastgelegd.

PREMIER ANTALL BEHANDELD VOOR KANKER

Op 4 oktober maakte de 61-jarige premier Jozsef Antall bekend dat hij met ingang van 6 oktober vier weken ziekteverlof nam om zich in een Duits ziekenhuis te laten behandelen voor lymfeklierkanker.

Minister Peter Boross van binnenlandse zaken zou in Antalls afwezigheid diens taken als premier waarnemen. Op 10 oktober maakte het landelijke bestuur van het MDF bekend dat Antall lijsttrekker van de partij zou blijven bij de verkiezingen van 1994 en dus als premier zou aanblijven in het geval van een overwinning van de MDF.

Op 5 november ging premier Antall weer aan het werk, maar na een verslechtering van zijn toestand werd hij op 26 november opnieuw opgenomen in het ziekenhuis. Minister Peter Boross werd opnieuw waarnemend premier.

ANTALL OVERLEDEN. NIEUWE PREMIER

Jozsef Antall. die sinds mei 1990 premier was van de coalitieregering die was gevormd na de eerste (en tot dusver enige) postcommunistische meerpartijenverkiezingen (zie pag. 505/3 e.v.-'90). stierf op 12 december.

De 61-jarige Antall, een voormalig museumdirecteur en historicus, was sinds oktober 1989 leider van het Hongaars Democratisch Forum (MDF) (zie pag. 15/1-'90). Hij vormde deze brede conservatief-nationalistische groepering om tot een centrumrechtse partij, zorgde voor een geleidelijke overgang naar een ..sociale-markt"-economie in plaats van een .,shock-therapie" toe tepassen. en droeg bij aan derelatieve stabiliteit van de Hongaarse politiek. Onder degenen die zijn begrafenis op 18 december bijwoonden, waren de Amerikaanse vice-president Al Gore. de Russische eerste vice-premier Jegor Gajdar en staats- en regeringshoofden van buurlanden, behalve van Roemenië.

Op 21 december werd Peter Boross, tot dan toe minister van binnenlandse zaken en waarnemend premier tijdens Antalls afwezigheid, door het parlement tot premier gekozen. De 46-jarige Imre Konya werd minister van binnenlandse zaken. Verder onderging de regering geen wijzigingen. Konya werd door Ferenc Kulin opgevolgd als fractieleider van het MDF.

De 65-jarige Boross, wiens verkiezing en regeringsprogramma werden goedgekeurd inet 201 tegen 152 stemmen en vijf onthoudingen, beloofde het econoinische beleid van Antall voort te zetten. Boross. voormalig inanager van een cateringbeclrijf en zonder staat van dienst in de oppositie in de jaren tachtig. had niet deelgenomen aan de algemene verkiezingen van 1990 en was als niet-partijgebonden

De nieuwe Hongaarse premier Peter Boross

technocraat in Antalls regering benoemd. Vervolgens was hij lid geworden van het MDF, waarvan hij nu vice-voorzitter was.

PARTIJPOLITIEKE ONTWIKKELINGEN

Op 6 november werd de uiterst rechtse Hongaarse Gerechtigheid en Leven Partij (MIEP) officieel opgericht. Istvan Csurka en Lajos Horvath werden gekozen tot voorzitters.

Csurka, Horvath en drie andere afgevaardigden van het MDF hadden in juni een aparte parlementsfractie gevormd (zie pag. 679/3 e.v.-'93).

De oppositionele Federatie van Jonge Democraten (FIDESz), die in de voorgaande jaren voortdurend het hoogst had gescoord in opininiepeilingen, kreeg een gevoelige tegenslag te verduren toen begin november drie vooraanstande leden opstapten.

De aanleiding van hun aftreden was een machtsstrijd over samenwerking met andere politieke groeperingen. Gabor Fodor. de vice-voorzitter van FIDESz, had partijleider Viktor Orban ervan beschuldigd de partij van het liberale rnidden naar rechts te willen laten opschuiven. Fodor. ciie vergeefs had geprobeerd voorzitter van het nationale partijcomiti. te worden, stapte op 3 november uit de partij, op 5 november gevolgd door partijvoorzitter Peter Molnar en de voorzitter van de afdeling Boedapest Klara Ungar.

Eind november waren de partijen als volgt vertegenwoordigd in de Nationale Vergade-

ring: Hongaars Democratisch Forum (MDF) 136: Alliantie van Vrije Democraten (SzDSz) 85: Onafhankelijke Partij van Kleine Boeren-Historische Sectie (FKgP-TT 36): Hongaarse Socialistische Partij (MSzP) 33: Federatie van Jonge Democraten (FIDESz) 26; Christen-Democratische Volkspartij (KDNP) 23; Hongaarse Gerechtigheid en Leven Partij (MIEP) 11; Onafhankelijke Partij van Kleine Boeren (FKgP) 7: onafhankelijken 27: vacant 2

Op 13 december verkozen de afgevaardigden en het landelijk bestuur van de MDF Boross boven minister Ivan Szabo van financiën en minister Lajos Für van defensie als premier. Boross verklaarde echter dat hij het MDF-voorzitterschap niet ambieerde (dat na Antalls overlijden werd waargenomen door Sandor Lezsak tot de landelijke conferentie van afgevaardigden op 18-20 februari). Met verkiezingen in mei 1994 voor de boeg bleef het MDF in de opiniepeilingen achter bij de Hongaarse Socialistische Partij (MSzP), de liberale Federatie van Jonge Democraten (FIDESz) en de Alliantie van Vrije Democraten (SzDSz). Deze drie oppositiepartijen waren tegen Boross bij de stemming op 21 december, evenals acht afgevaardigden van de afgescheiden Hongaarse Gerechtigheid en Leven Partij (MIEP, zie boven), terwijl twee MIEP-afgevaardigden en tien onafhankelijken met de door het MDF geleide coalitie meestemden.

Minister Janos Szabo van landbouw werd op 19 december gekozen tot voorzitter van de Verenigde Historische Partij van Kleine Boeren (de Onafhankelijke Partij van Kleine Boeren-Historische Sectie, FKgP-TT).

Tijdens het MDF-congres op 18-20 februari 1994 werd minister van defensie Lajos Für op 18 februari gekozen tot partijvoorzitter.

Sandor Lezsak werd op 23 februari door het uitvoerend comité van het MDF bekrachtigd als voorzitter van het partijbestuur,

BETREKKINGEK MET ROEMENIË

Van 15-19 september bracht minister Geza Jeszensky van buitenlandse zaken een bezoek aan Roemenië. In Boekarest voerde hij besprekingen met zijn Roemeense collega Teodor Viorel Melescanu, premier Nicolae Vacaroiu en president Ion Iliescu. Hoewel er twee economische akkoorden werden ondertekend, werd er nog steeds gewerkt aan een algemeen bilateraal verdrag.

Met betrekking tot de 1.7 mln mensen tellende Hongaarse minderheid in Roemenië verklaarde Jeszensky dat de Roemeense staat ..internationaal aanvaardbare u-ettelijke garanties voor de rechten van de Hongaren moet bieden". terwijl Iliescu liet weten dat het wederzijdse ,.wantrouwen verdwenen is of verdwijnt".

(Vor.ber.pag. 677/2 e.v.-1993)

Lajos Fur (m.)werd op 18 februari 1994 gekozen tot nieuwe leider van het MDF. Links bestuursvoorzitter Sandor Lezsak, rechts premier Peter Boross.

NOORWEGEN

MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN OVERLEDEN. KABINETSWIJZIGINGEN

Op 13 januari 1994 overleed op 56-jarige leeftijd Johan Jörgen Holst, die in december '93 was getroffen door een beroerte. Hij was minister van defensie geweest en sinds april 1993 minister van buitenlandse zaken.

Holst viel een uarm eerbetoon ten deel van de voorzitter van de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO)Yasser Arafat en van de Israëlische premier Yitzhak Rabin. Beiden betuigden hun erkentelijkheid voor zijn rol bij de totstandkoming van de geheime besprekingen in Oslo, die in september 1993 leidden tot het akkoord tussen Israël en dc PLO (zie pag. 784/2 e.v.-'93). Holst was een vooraanstaand internationalist, die directeur was geweest van het Noorse Instituut van Internationale Zaken. lid van de ,,Brundtland-Commissie" van 1984-'87 (de Wereldcoinmissie over Milieu en Ontwikkeling), en auteur van een groot gedeelte van het rapport Gemeenschappelijke Veiligheid van de .,Commissie Palme"; hij was ook genoemd als mogelijk toekomstig secretaris-generaal van de NAVO.

Op 24 januari werd bekendgemaakt dat Holst als minister van buitenlandse zaken werd opgevolgd door Björn Tore Godal; Godal werd als minister van handel en scheepvaart opgevolgd door Grete Knudsen,die op haar beurt weer werd opgevolgd als minister van sociale zaken door Hill Marta Solberg

(Vor.ber.pag. 841/2 e.v.-1993)

PORTUGAL

AFTREDEN VAN MINISTER VAN MILIEU

Op 7 juni 1993 trad minister Carlos Borrego van milieu af. Hij werd vervangen door Teresa Pinto Basto Gouveia.

Aanleiding voor Borrego's aftreden vormde de publiciteit die hij kreeg in verband met een smakeloze opmerking over 18 mensen die tijdens een nierdialyse overleden waren. omdat er teveel aluminium in het ziekenhuiswater zat. Hij zou zich hebben laten ontvallen dat hun lijken moesten worden ,,gerecycled" om het metaal terug te winnen.

REGIONAAL ONTWIKKELINGSPLAN

Op 7 juli maakte de regering een regionaal ontwikkelingsplan bekend ,,omde economie voor te bereiden op de 21ste eeuw"; het plan, dat een looptijd van zes jaar had, zou 6,5 mrd escudos gaan kosten. De regering zou van de EG hulp vragen ter waarde van 3,5 mrd escudos en van de Europese Investeringsbank (EIB) 1,3 mrd (US $ 1=172.77 op 26 juli 1993).

NIEUWE IMMIGRATIEWETGEVING

Op 8 maart 1993 werd een nieuwe immigratiewet van kracht, die het buitenlanders uit landen buiten de Europese Gemeenschap moeilijker maakte Portugal binnen te komen en die het gemakkelijker maakte mensen uit te zetten.

Op 5 maart eindigde de periode waarin immigranten van buiten tie EG amnestie werd verleend: naar. schatting 70.000 mensen hadden van de amnestie. die in oktober 1992 van kracht was geworden (zie pag. 94/3-'93), gebruikt gemaakt om huil verbiijf te legaliseren.

Tijdens een buitengewone zitting van de Assemblée van de Republiek, die op 5 augustus was bijeengeroepen na een spoedzitting van de ministerraad, werd op 19 augustus bij eerste lezing een wetsvoorstel goedgekeurd dat het recht op politiek asiel voor vluchtelingen drastisch moest beperken.

Tegen het wetsvoorstel. dat gesteund werd door de regerende centrum-rechtse Sociaal-Democratische Partij (PSD) en het rechtse Sociaal Democratisch Centrum (CDS),werd protest aangetekend door socialisten en coinmunisten, die premier Anibal Cabaco Silva beschuldigden van ,,xenofobie".De buitengewone vergadering was bijeengeroepen nadat president Mario Soares, die het wetsvoorstel bekritiseerd had omdat het veel te beperkend was, zijn veto had uitgesproken over een eerder wetsvoorstel. Soares verzette zich daarmee niet alleen tegen de inhoud van dat voorstel. maar ook tegen de manier waarop het tot wet verheven zou worden, namelijk bij regeringsdecreet.

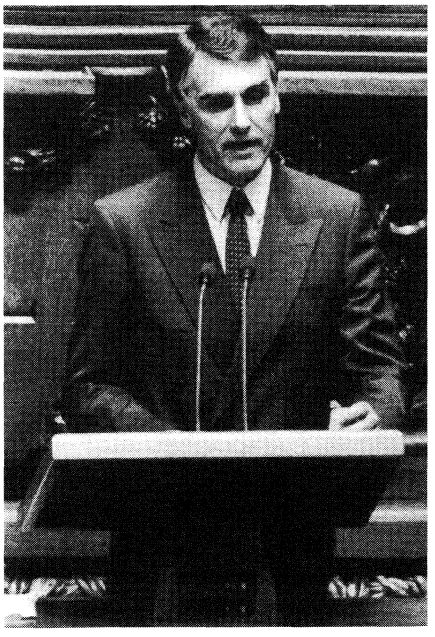

Premier Cavaco Silva spreekt op 1 juli 1993 het parlement toe

De burgemeester van Lissabon. Jorge Sampaio, brengt bij de lokale verkiezingen op 1%december 1993 zijn stem uit.

VERLAGING VAN WETTELIJKE WERKGERECHTIGDE LEEFTIJD

Een met ingang van 4 augustus in werking tredend regeringsdecreet dat de wettelijk vastgestelde werkgerechtigde leeftijd verlaagde tot 14 jaar, werd heftig bekritiseerd door de vakbonden. die lieten weten dat dit decreet een schending betekende van de aanbevelingen van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO). Ook de reacties van het publiek waren sterk negatief, hoewel kinderarbeid tamelijk wijdverbreid was in het land.

Krachtens het initiatief mochten jongeren tussen 14 cn 18 jaar niet langer dan zeven uur per dag en niet langer dan **33** uur per week werken. Voorts was bepaald dat het werk dat zij deden lichamelijk en geestelijk niet al te belastend mocht zijn.

Volgens berekeningen van de regering waren er op dat moment 30 000 minderjarigen werkzaam, maar volgens de vakbonden lag dit cijfer vijf keer zo hoog. Vooral in de noordelijkt regio's, met name in de textiel- en schoenenindustrie. was kinderarbeid niet ongewoon.

BESCHULDIGINGEN VAN MARTELING

Op 15 november maakte de mensenrechtenorganisatie Amnesty International in Londen bijzonderheden bekend over talloze klachten van marteling van gevangenen door de politie en gevangenbewaarders.

De meeste klachten, afkomstig van gedetineerden in Portugese gevangenissen. hadden betrekking op schoppen, vuistslagen, knietjes, pistoolslagen en afranselingen met knuppels. In het rapport zei Amnesty dat, het ongewoon en zeer verontrustend is dat er zo veel klachten komen uit een lidstaat van de Europese Unie' De organisatie voegde eraan toe dat overheidsdienaren van alle takken van de wet- en orclehandhaving en het gevangeniswezen praktisch straffeloos kunnen handelen"

LOKALE VERKIEZINGEN

Bij lokale verkiezingen op 12 december behaalde de oppositionele Socialistische Partij (PS) 35,82 procent van de stemmen bij een opkomst van 65 procent. De regerende Sociaal-Democratische Partij (PSD) eindigde als tweede met 34 procent. Een linkse alliantie waar onder meer de Portugese Communistische Partij (PCP) deel van uitmaakte behaalde 12,5 procent, en het Sociaal Democratisch Centrum (CDS) 8,5 procent. De PS breidde haar macht uit in de hoofdstad Lissabon en in Oporto.

(Vor.ber.pag. 93/2 e.v.-1993)

SLOWAKIJE

GRENSAKKOORD MET TSJECHIË

Op 1 juli 1993 werden de Slowaakse president Michal Kovac en zijn Tsjechische collega Vaclav Havel het eens over een verscherping van de controles aan de Tsjechisch-Slowaakse grens door individuele reizigers aan paspoortcontroles te onderwerpen. Tsjechische en Slowaakse staatsburgers zouden echter alleen een identiteitskaart hoeven te to-

nen (en geen paspoo t, zoals in maart was aangekondigd, zie pag. 686/1/2-'93). (Voor Kovacs bezoek aan Praag in maart. zie pag. 686/2-'93.)

Dit akkoord, waarover overeenstemming werd bereikt tijdens besprekingen in Slowakije, werd aanvankelijk verworpen door de Slowaakse premier Vladimir Meciar. Na overleg met zijn Tsjechische collega Vaclav Klaus tijdens de vergadering van het Centraaleuropees Initiatief op 17 juli (zie pag. 85/1-'94) had Meciar er echter mee ingestemd dat staatsburgers uit beide staten met alleen een identiteitskaart de grens konden blijven oversteken. (Door de striktere asielbepalingcn die op 1 juli in Duitsland van kracht werden - zie pag. 528/3 e.v.-'93 - zouden naar verwachting asielzoekers door Duitsland naar Tsjechië worden teruggestuurd).

Op 8 juli ondertekenden Slowakije en Polen een akkoord over de repatriering van illegale immigranten (zie pag. 55013-'93 voor een soortgelijk Pools-Tsjechisch akkoord).

Op 15 juli werden akkoorden ondertekend over de overdracht van voormalige federale vermogens en schulden en over de overdracht van staatsgaranties.

DE RECHTEN VAN MINDERHEDEN

Op 7 juli keurde de Nationale Raad (het één kamer tellende parlement) een wet goed die niet alleen het gebruik van buitenlandse voor- en achternamen mogelijk maakte, maar ook vrouwen in staat stelde hun achternaam te ontdoen van het Slavische achtervoegsel ,.-ova". De goedkeuring van de wet was een voorwaarde voor de toelating van Slowakije tot de Raad van Europa (zie pag. 619/2-'93). (Zie onder HONGARIJE voor de goedkeuring van een Hongaarse wet over de rechten van minderheden in juli.)

In een poging de toenemende misdaad het hoofd te bieden had de gemeenteraad van het Noordslowaakse Spisske Podhradie begin juli een nachtelijk uitgaansverbod ingesteld voor leden van het Roma-volk (zigeuners) en ..ander verdacht volk". Op 15 juli werd dit besluit echter unaniem door de Nationale Raad herroepen. omdat het in strijd met de grondwet was.

Klachten van Hongaarse minderheid

Vier partijen die de 600.000 leden tellende Hongaarse minderheid in Slowakije vertegenwoordigden, beklaagden zich er in een op 31 augustus gepubliceerde brief aan de Raad van Europa over dat de regering zich niet hield aan de bij de toetreding tot de organisatie in juni (zie pag. 619/2-'93) gedane belofte de rechten van minderheden te zullen respecteren.

In de brief werd bezwaar gemaakt tegen (i) het verwijderen door het ministerie van vervoer van borden langs de weg waarop de namen van steden en dorpen in het Hongaars stonden vermeld: (ii) de beperking van het aantal opleidingsplaatsen voor leraren met Hongaars als moedertaal: en (iii) terugdraaiing van een in juli goedgekeurd wetsvoorstel over het gebruik van buitenlandse namen (zie boven).

Controverse naar aanleiding van uitlatingen over zigeuners door Meciar

Minderhedengroeperingen en buitenlandse mensenrechtenorganisaties spraken hun verontwaardiging uit over berichten op 7 september dat premier Vladimir Meciar de Slowaakse Romaminderheid ,,sociaal onaangepast" en ,,geestelijk achtergebleven" had genoemd. De aan Meciar toegeschreven opmcrkingcn werden onmiddellijk veroordeeld door de in Wenen gevestigde Bond van Joodse Slachtoffers van het Nazi-regime en door de in Helsinki gevestigde Internationale Federatie van Mensenrechten, die eiste dat hij zijn opme kingen zou herroepen.

De controverse was ontstaan toen het Tsjechische persbureau CTK naar aanleiding van Meciars bezoek op 3 september aan de in het oosten van het land gelegen stad Spisska Nova Ves had gemeld dat de premier gezegd zou hebben dat de gezinstoelagen verlaagd moesten worden om ,,deextensieve groei van de sociaal onaangepaste en geestelijk achtergebleven bevolking te remmen". Deze opmerkingen. waarmee hij volgens velen op de zigeuners (die ongeveer 13 procent van de stadsbevolking vertegenwoordigden) doelde, werden echter niet door de staatsradio uitgezonden en stonden ook niet vermeld in de door de Slowaakse regering gepubliceerde tekst van de toespraak van Meciar. Op 10 september ondernam de premier gerechtelijke stappen tegen CTK-journalist Karel Hirman, omdat die hem naar zijn zeggen had belasterd.

Op 5 september nam de angst voor een heropleving van antisemitisme toe, nadat er een aanslag was gepleegd op Baruch Mayers, de opperrabijn van Bratislava. De aanslag werd gepleegd door twee jongeren die eisten dat de joden het land uitgezet zouden worden.

Bijeenkomst van etnische Hongaren

Een controversiele bijeenkomst van 3.000 afgevaardigden van de 600.000 zielen tellende Hongaarse minderheid in Slowakije, die op 8 januari 1994 in de zuidelijke stad Komarno werd gchouden. eindigde zonder dat separatistische eisen voor een autonome p ovincie werden gesteld, zoals geruchten vantevoren wilden; de afgevaardigden ontkenden enig streven naar hereniging met Hongarije, maar richtten hun aandacht wel op de crisis over de rechten van minderheden.

In het middelpunt van de discussies stonden de plannen van de Slowaakse regering voor administratieve hervormingen, waardoor de door etnische Hongaren bewoonde regionale eenheden zouden worden opgedeeld, en beperkingen in het gebruik van de Hongaarse taal, in het bijzonder in het onderwijs, plaatsnamen, verkeersaancluidingen, postadressen en persoonsnamen (zie boven).

De vergadering in Komarno, die zich als algemene assemblée afficheerde. was bijeengeroepen naar aanleiding van een dringend verzoek van de Vereniging van Steden en Dorpen van Zitny Ostrov op 6 december 1993. hetgeen had geleid tot een golf van Slowaakse veroordelingen van Hongaars ..irredentisme". De vergadering eiste een door Hongaren bewoonde bestuurlijke eenheid (die ongeveer 15 procent van Slowakije zou beslaan en zich langs de zuidelijke grens zou uitstrekken), en nieuwe wetten die minderhedenrechten garandeerden. De besluiten van de vergadering werden op 14 januari aangeboden aan het Slowaakse parlement en de Slowaakse president Michal Kooac. Deze had met klem verzocht om de vergadering geen doorgang te laten vinden. waarbij hij een parallel trok met het voormalige Joego-Slavië waar .,de strijd met wapens was voorafgegaan door een strijd met woorden". Op 21-23 januari brachten de leiders van de grootste regeringspartij in Hongarije, het Hongaars Democratisch Forum (MDF). een bezoek aan het Komarno-gebied.

COALITIEAKKOORD

Op 19 oktober tekende de regerende Beweging voor een Democratisch Slowakije (HZDS) een coalitieakkoord met de Slowaakse Nationale Partij (SNS). SNS-leider Ludovit Cernak was in maart afgetreden als minister van economische zaken, ten dele uit protest tegen het gebrek aan steun van de regering voor een versneld economisch hervormingsproces (zie pag. 683/2/3-'93). Er werden geen bijzonderheden bekendgemaakt en over de toewijzing van ministersposten aan de SNS moest nog overeenstemming worden bereikt.

De HZDS was de meerderheid in het parlement kwijtgeraakt nadat acht afgevaardigden in maart-april uit de partij waren gestapt (zie pag. 683/3-'93). De nieuwe coalitie zou 80 zetels bezetten in de 150 leden tellende Nationale Raad.

KABINETSUITIJZIGINGEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Na het coalitieakkoord in oktober tussen de HZDS en de SNS werden de twee partijen het begin november eindelijk eens over de verdeling van de kabinetsposten.

Op 17 november beëdigde president Michal Kovac vier extra vice-premiers: Marian Andel (SNS), die de algehele verantwoordelijkheid kreeg voor onderwijs, wetenschap, jeugd en

sport: Sergej Kozlik (HZDS), verantwoordelijk voor hervorming van de economie; Jozef Prokes (SNS). verantwoordelijk voor integratie in Europese structuren; en Julius Toth (HZDS). die al minister van financiën was, maar ook de algehele verantwoordelijkheid kreeg voor economische zaken. De andere belangrijke benoeming was die van Jan Ducky tot minister van economie. Hij was de derde die deze functie bekleedde sedert het land in januari onafhankelijk was geworden. De politiek ongebonden Ducky. die in 1989-'90 kort minister van industrie was geweest, volgde Jaroslav Kubecka op. Jaroslav Paska (SNS) werd benoemd tot minister van onderwijs en wetenschap.

De belangrijke post van minister van prix-atisering bleef vacant, nadat president Korac de door premier Vladimir Meciar voorgedragen Iran Lexa had afgewezen. Meciar beschuldig. de Kovac ervan .,persoonlijke beloften" te breken. maar trok niettemin de benoeming van Lexa in en zou zelf op tijdelijke basis de privatiseringsportefeuille beheren.

Nieuwe minister van gezondheid

Op 17 november nam het parlement een motie van wantrouwen aan tegen minister Viliam Sobona van gezondheid, die door de oppositiepartijen en sommige leden van de SNS herhaaldelijk was beschuldigd van incompetentie. Sobona werd op 24 november opgevolgd door Irena Belohorska, die tot dan staatssecretaris was op het ministerie van buitenlandse zaken.

Meciar weigert af te treden

Op 3 december zei de Slowaakse premier Vladimir Meciar dat hij had geweigerd in te gaan op een verzoek van president Michal Kovac om af te treden en een nieuwe regering te vormen.

Kovac had zijn verzoek kennelijk gedaan nadat het dagblad *Slovensky vychod* op 3 december dc omstreden redevoering had afgedrukt die Meciar op 28 november in de stad Zlata Idka had afgestoken voor HZDS-activisten. Deze redevoering zou uiterst kritisch zijn geweest over vooraanstaande politici en internationale instellingen. waaronder het IMF In een verklaring beweerde de HZDS op 9 december dat Meciars woorden uit hun verband waren gerukt.

Vooraanstaand lid HZDS overleden

w

Op 1 november k am Roman Zelenay om het leven bij een auto-ongeluk in de Tsjechische republiek. Zelenay was vice-voorzitter van de HZDS en een naaste medewerker van Meciar.

Crisis in coalitie

Interne verdeeldheid leidde in februari 1994 tot een crisis binnen de regeringscoalitie van Slowakije, toen vice-premier Roman Kovac en minister Jozef Moravcik van buitenlandse zaken van de regerende HZDS samen met enkele anderen overliepen naar de oppositie.

Op 24 respectievelijk 25 februari dienden Kovac en Moravcik op aandringen van premier Vladimir Meciar hun ontslag als minister in. Op 28 februari gaf president Michal Kovac echter te kennen hun ontslag pas te zullen accepteren als er geschikte opvolgers waren. Diezelfde dag ging de president niet akkoord met de door Meciar als minister van buitenlandse zaken voorgedragen Jozef Prokes, vice-premier en ere-voorzitter van de Slowaakse Nationale Partij (SNS). Door het standpunt van de president dreigde het slepende conflict over benoemingen tussen hemzelf en Meciar op te laaien (zie boven).

Aanleiding voor het ontslag van de ministers was een privatiseringswetsvoorstel van de regering, dat voorzag in de oprichting van een privatiseringsbureau met deels politieke en deels commerciële taken. De oppositie had het wetsvoorstel bekritiseerd omdat het waarschijnlijk zou leiden tot belangenverstrengeling van de met de leiding van het bureau belaste ambtenaren. Op 17-18 februari werd een aantal amendementen van de oppositie aanvaard, die de verantwoordelijkheid van het bureau jegens de Nationale Raad verhoogden.

Kovac en Moravcik hadden zich op 10 februari aangesloten bij een nieuwe factie binnen de HZDS, het Alternatief Politiek Realisme (APR), die die dag werd opgericht

De APR, die aanvankelijk bestond uit tien leden van de Nationale Raad. pleitte voor vervanging van de regering-Meciar door ,,eenregering van niet-partijgebonden deskundigen" die kon rekenen op de steun van de oppositie. Twee medeoprichters van de APR. die blijkbaar bang waren voor een desastreuze scheuring binnen de HZDS. stapten uit de APR en sloten zich op 23 februari opnieuw aan bij Meciar. Ondertussen had HZDS-woordvoerster Ivana Salczerova op 15 februari bekendgemaakt, dat Kovac en Moravcik uit de partij waren gestoten.

SNS-leden lopen over

De positie van de regering in de Nationale Raad was al eerder verzwakt doordat op 4 februari de zes leden van de ,,Nationaal Democratische" parlementsfactie van de SNS, de coalitiepartner van de HZDS, waren overgelopen.

De SNS-overlopers werden aangevoerd door partijvoorzitter Ludovit Cernak. die in maart 1993 was afgetreden als minister van economie (zie pag. 683/3-'93). Op 10 februari liet Cernak weten achter een brede coalitieregering te staan.

Op 19 februari werd Cernak tijdens een buitengewoon congres van de SNS ontheven van zijn voorzitterschap van de SNS en uit de partij gezet. De tot de nieuwe SNS-voorzitter gekozen Jan Slota beloofde de samenwerking met de regering-Meciar te zullen voortzetten. Jozef Prokes bleef erevoorzitter van de partij. Cernak zei een nieuwe centrum-rechtse partij te zullen oprichten, die zou luisteren naar de naam Nationale Democratische Partij.

Onenigheid in parlement over vervroegde verkiezingen

Noch de regering noch de oppositie slaagde er op 16-17 februari in hun respectieve voorstellen voor vervroegde verkiezingen in juni (zoals voorgesteld door de regering) of in november (zoals bepleit door de oppositie, die onvoldoende zou zijn voorbereid op verkiezingen in juni) door het parlement te loodsen.

Volgens de grondwet moest het vormen van een nieuwe regering of het uitschrijven van vervroegde verkiezingen worden gesteund door 60 procent van de Nationale Raad (dat wil zeggen 90 van de 130 leden). De regeringscoalitie wist slechts 65 stemmen achter zich te krijgen. terwijl de gehele oppositie medio-februari 85 afgevaardigden telde.

IMF-lening

Op 27 juli 1993 hechtte het IMF zijn goedkeuring aan een lening van 64.350.000 SDRs ($89 mln) in het kader van de systematische transformatiefaciliteit (STF) ter ondersteuning van de hervorming van de Slowaakse economie.

Aan de lening was de voorwaarde verbonden dat de Slowaakse kroon met 10 procent gedevalueerd zou worden. hetgeen met ingang van 10 juli gebeurd was (op 12 juli 1993 bedroeg de wisselkoers van de dollar ten opzichte van de kroon $ 1 = kcs 33,2002). Om het begrotingstekort terug te dringen keurde de Nationale Raad op 9 juli een aantal belastingverhogingen goed. waaronder een verhoging van de BTW van 23 naar 23 procent.

Kerk krijgt eigendommen terug

Op 27 oktober nam de Nationale Raad een wet aan over de teruggave van eigendommen aan kerken en religieuze gemeenschappen.

De wet had betrekking op gebouwen, landbouwgrond, bossen en wijngaarden die tijdens de communistische heerschappij waren geconfisqueerd (of na 1938 waar het joodse ei-

gendommen betrof). Eigendom dat reeds in ander particulier bezit was, zou niet worden teruggegeven evenals eigendom dat werd beheerd door staatscoöperaties. Deze laatste restrictie werd opgenomen op aandrang van president Michal Kovac, die de wet naar het parlement had teruggestuurd nadat zij in september was aangenomen.

,,Indiagate"-affaire

Op 5 oktober besloot de Nationale Raad een parlementaire commissie in het leven te roepen die een onderzoek moest instellen naar wat de ,,Indiagate"-affaire was gaan heten.

In september had het dagblad *Sme* beweerd dat verschillcndc hoge ministers $ 22 mln hadden verduisterd die door India aan Slowakije waren betaald als onderdeel van een handelsakkoord betreffende de kwijtschelding van schulden. Premier Vladimir Meciar noemde de beschuldigingen .,absolute leugens", waarop de krant toegaf dat zij haar bronnen niet had gecontroleerd alvorens het verhaal af te drukken.

Beleid ten aanzien van uitzendingen van Radio Free Europe

Eind december 1993 maakte Roman Hofbauer, de minister van vervoer, telecommunicatie en openbare werken, bekend dat met ingang van 31 januari 1994 de ontvangst van de door de Amerikaanse regering gefinancierde radiozender Radio Free Europe (RFE) aan strenge banden zou worden gelegd.

Volgens Hofbauer. die ontkende dat er sprake was van een verbod, was het besluit (om de Slowaakse middengolffrequenties en zendfaciliteiten. die krachtens een in 1990 door Tsjechoslowakije ondertekend en tot 1996 lopend akkoord aan RFE waren toegewezen. af te nemen) vooral genomen om *Radio Slowakije* beter bereikbaar te maken in het land. Slowaakse nationalisten hadden echter niet veel op met de naar hun mening constante voorkeur van RFE voor .,centralistische Tsjechoslowaakse krachten", en op 17 januari zei Hofbauer in een interview dat Radio Slowakije betere informatie zou geven ,.betreffende de volledig gekleurde afschildering van Slowakije door mensen die de democratische verkiezingen verloren hebben".

De begroting van RFE werd teruggebracht van $ 210 mln tot $ 75 mln in het fiscale jaar 1995 (dat eindigde in september 1995) en het Amerikaanse Congres stond op het punt voorstellen te bespreken om *RFE* te fuseren met Radio Liberty (RL) en Voice of America. De Tsjechische regering had in oktober 1993 aangeboden om *RFE/RL*, die op dat moment in de Duitse stad München was gevestigd, vanuit Tsjechië te laten uitzenden.

De Slowaakse televisie maakte op 28 januari bekend dat Slowaakse Telecommunicatie had afgezien van het voornemen om de uitzendingen van het radiostation Radio Free Europa te beperken.

BEZOEK VAN PRESIDENT JELTSIN

Tijdens een kort bezoek van de Russische president Boris Jeltsin aan Bratislava op 26 augustus 1993 (dat vooraf was gegaan door een bezoek aan Praag, zie onder TSJECHIE) ondertekende deze samen met zijn Slowaakse ambtgenoot Michal Kovac een vriendschaps- en samenwerkingsverdrag (zie pag. 541/1 e.v. -'92 voor het in 1992 gesloten Russisch-Tsjechoslowaakse vriendschapsverdrag).

Een controversieel artikel waarin werd bepaald dat geen van beide landen in geval van een militair conflict zijn grondgebied zou laten gebruiken door andere landen, werd geschrapt. Diezelfde dag werd ook een militair samenwerkingsverdrag ondertekend.

REPATRIËRINGSAKKOORDEN

Op 20 september 1993 ondertekenden Slowakije en Roemenië een akkoord dat beide landen machtigde illegale vreemdelingen en asielzoekers te repatriëren. Diezelfde dag sloten beide partijen een samenwerkingsakkoord over misdaadpreventie.

Op 12 en 30 augustus had Slowakije respectievelijk met Oekraïne en Polen verdragen over de repatriëring van vluchtelingen gesloten.

MILITAIR SAMENWERKINGSAKKOORD MET HONGARIJE

Op 4 oktober tekenden de Slowaakse minister van defensie Imrich Andrejcak en zijn Hongaarse collega Lajos Für in Boedapest een bilateraal samenwerkingsakkoord dat betrekking had op de uitwisseling van informatie over grote troepenverplaatsingen, de uitwisseling van militaire waarnemers en de coördinatie van luchtverdediging en luchtvaart in grensgebieden.

(Vor.ber.pag. 682/3 e.v.-1993)

TSJECHIË

WET OVER ONWETTIGHEID COMMUNISTISCH REGIME. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 9 juli 1993 keurde de Kamer van Afgevaardigden (tweede kamer van het parlement) na een verhit debat met 129 tegen 34 stemmen en drie onthoudingen een wetsvoorstel goed dat het voormalige communistische regime als onwettig bestempelde. De verjaringswet was niet van toepassing op de periode van het communistisch gezag (februari 1948 - december 1989), waardoor misdaden die om politieke redenen begaan waren en die niet te verenigen waren met een democratische rechtsorde alsnog bestraft konden worden Verzet tegen het communistische regime zelfs als dat , in samenwerking met een buitenlandse democratische mogendheid" was gepleegd, werd als legitiem en gerechtvaardigd bestempeld

Partijpolitieke ontwikkelingen

Op 29 juni besloten vertegenwoordigers van de Tsjechische Sociaal-Democratische Partij (CSSD),de Liberaal-Sociale Unie (die de Boerenpartij en de Groenen omvatte, zie pag. 686/1-'93) en de Christelijk-sociale Unie (KSU) een ,,Realistisch Blok" op te richten om de positie van gematigd links in Tsjechië te consolideren en versterken.

Op 16 juli richtten afvallige leden van de Communistische Partij van Bohemen en Moravië (KSCM) de Partij van Democratisch Links op (zie pag. 686/1-'93 voor de scheuring tijdens het KSCM-congres in juni).

Nieuwe opperbevelhebber strijdkrachten

Op 1 juli verving kolonel Jiri Nekvasil. de stafchef van de luchtmacht en de luchtverdediging, kolonel-generaal Karel Pezl als opperbevelhebber van de strijdkrachten.

Wallis-affaire

In augustus stonden de Tsjechische media in het teken van berichten over de zogenaamde Wallis-affaire.

Vaclav Wallis, een voormalig agent van het federale Bureau van de Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (FBIV) en van de voorganger van die organisatie, de communistische veiligheidspolitie (StB), zou in 1992 gevoelige informatie over de economie en het privéleven van vooraanstaande politici. onder wie president Vaclav Havel en premier Vaclav Klaus, verkocht hebben aan Viktor Kozeny, de directrur van de eind 1991 opgerichte Harvard Capital and Consulting Company (HC&C); HC&C, het grootste beleggingsfonds in Tsjechië, beheerde de privatiseringswaardebonnen van bijna 1 mln Tsjechische staatsburgers. Wallis, die op 7 december 1992 was aangehouden, werd op 28 juli na een onderzoek aangeklaagd door een militaire rechtbank wegens het verkopen van staatsgeheimen. Wallis beweerde dat hij op bevel van Kozen'; had gehandeld, terwijl laatstgenoemde volhield dat Wallis hem had trachten te chanteren.

Op 29 juli uitte de Tsjechische televisie de beschuldiging dat niet alleen individuele agenten, maar ook de inlichtingendiensten zelf (zowel het FBIV als zijn opvolger. het Tsjechische Bureau voor Inlichtingen cn Veiligheid, BIV) sinds 22 januari 1992 politici bespioneerd hadden. Op 2 augustus werd deze beschuldiging tegengesproken door Stanislav Devaty, het hoofd van het BIS.

In persberichten werd gespeculeerd over de vraag in hoeverre dergelijke praktijken het werk zouden kunnen zijn van krachten die het huidige politieke systeem, waaronder het privatiseringsprogramma van de regering, trachtten te ondermijnen; minister Jiri Dienstbier van buitenlandse zaken schreef de ontwikkelingen echter toe aan de persoonlijke belangen van afzonderlijke individuen.

Op 4 augustus noemde premier Klaus het bericht dat zijn Democratische Burgerpartij een eigen veiligheidsnetwerk had opgebouwd „absolute nonsens"

Hoofd openbaar ministerie treedt terug

Generaal Jiri Setina, het hoofd van het openbaar ministerie, nam op 16 september ontslag na enkele maanden het middelpunt van een controverse te zijn geweest. omdat hij huisvestingsreglementen zou hebben geschonden en zou hebben gelogen om een tweede appartement in Praag te bemachtigen.

Oud-minister van buitenlandse zaken overleden

Op 22 oktober overleed op 80-jarige leeftijd Jiri Hajek, minister van buitenlandse zaken van Tsjechoslowakije tijdens de „Praagse lente" in 1968. Op 1 november werd hij begraven. Hajek had tijdens de „Praagse Lente" in 1968 nauw samengewerkt met Alexander Dubcek, de leider van de Communistische Partij, en hij was een van de oprichters van de dissidentenbeweging Charta 77.

Nieuwe commissie voor buitenlandse politiek

Na een akkoord tussen de coalitiepartijen werd op 3 november een uit elf leden bestaande adviescommissie opgericht, die de buitenlandse politiek moest coördineren. Van het nieuwe orgaan maakten deel uit president Havel, de premier, de ministers van buitenlandse zaken en defensie. de twee onderministers van buitenlandse zaken, de voorzitter van de Kamer van Afgevaardigden, de voorzitter van de commissie van buitenlandse zaken van de Kamer en de leiders van de coalitiepartijen.

Onenigheid over wet op belastering

Op 23 november bekrachtigde president Vaclav Havel met zijn handtekening een wijziging van het strafrecht, ondanks zijn kritiek op bepalingen in de wet waardoor belastering van de republiek. de regering en het parlement een misdrijf werd. Hij zei dat hij de regering had gevraagd de artikelen 102 en 103 te heroverwegen, en suggereerde dat het Hooggerechtshof ze moest schrappen.

De meeste oppositiepartijen hadden de verwijdering of wijziging van deze artikelen geëist, die volgens hen gebruikt konden worden urn activiteiten van de oppositie te beperken.

Minister vervangen

Op 17 januari 1994 trad Jindrich Kabat van de Christen-Democratische Unie-Tsjechoslowaakse Volkspartij (KDU-CSL) af als minister van cultuur. Hij was de eerste minister die aftrad sinds Tsjechië in januari 1993 een onafhankelijke staat werd. Op 19 januari werd hij opgevolgd door Pawel Tigrid.

De 77-jarige Tigrid, een politieke-journalist met een lange staat van dienst die tijdens het communistisch regime lange tijd als balling in de Verenigde Staten had gewoond. was niet aan een bepaalde partij gebonden. hoewel hij was voorgedragen door de KDU-CSL.

Wetsvoorstel over teruggave joods eigendom

Op 13 januari ging de regering akkoord met een wetsvoorstel om de joodse gemeenschap synagogen, gebedshuizen en kerkhoven terug te geven die vanaf 1938 onder het nazi-bewind onteigend waren.

Op voorstel van het parlement waren in het wetsvoorstel in eerste instantie 202 eigendommen opgenomen. maar premier Vaclav Klaus bevestigde dat de regering verscheidene commerciële gebouwen buiten het wetsvoorstel wilde houden. Belangrijker was dat Klaus de noodzaak benadrukte van een preambule waarin werd gewezen op het buitengewone karakter van deze teruggave. De bestaande wetgeving had alleen betrekking op de teruggave van eigendom waarop beslag was gelegd na de communistische machtsovername in februari 1948. Aangezien de teruggave van door de nazi's onteigende bezittingen betrekking had op de periode vóór 1948. liet de regering weten dat het wetsvoorstel geen precedent vormde voor andere groepen. Zij dacht daarbij met name aan de nog levende etnische Duitsers (Sudeten-Duitsers) en hun nakomelingen. waarvan er na de Tweede Wereldoorlog miljoenen Tsjechoslowakije waren uitgewezen.

BEZOEK VAN RUSSISCHE PRESIDENT

Op 26 augustus bracht de Russische president Boris Jeltsin op zijn doorreis van Polen naar Slowakije (zie pag. 843/1/2-'93 en onder SLOWAKIJE) een kort bezoek aan Praag. Zijn Tsjechische ambtgenoot en hij ondertekenden een vriendschaps- en samenwerkingsverdrag (zie pag. 541/1 e.v.-'92 voor het in 1992 gesloten Russisch-Tsjechoslowaakse vriendschapsverdrag). Tijdens de ondertekeningsplechtigheid verklaarde Jeltsin dat Rusland „geenenkel recht heeft" een land te beletten toe te treden tot organisaties als de NAVO (zie pag. 843/1-'93 voor een soortgelijke verklaring met betrekking tot Polen).

Ook legde Jeltsin een krans bi; een monument dat was opgericht voor een jonge vrouw die tijdens de invasie van het Warschaupact in augustus 1968 in Praag was doodgeschoten.

(Vor.ber.pag. 685 e.v.-1993)

TURKIJE

DE KOERDISCHE OPSTAND. OPNIEUW GEVECHTEN IN HET ZUIDOOSTEN. VERDERE BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN

De hoop op een afzwakking van het conflict tussen veiligheidstroepen en de separatistische Koerdische Arbeiderspartij (PKK) nam af, toen in juli 1993 meer dan 100 mensen in het zuidoosten van Turkije de doodvonden.

PKK-guerrillastrijders werden verantwoordelijk gesteld voor een bloedbad in een Turks dorp in de provincie Erzincan waarbij op 5 juli 32 mensen gedood werden. Op 20 juli werd bekendgemaakt dat naar schatting 75 mensen. onder wie PKK-rebellen en burgers, gedood waren bij een schotenwisseling die de dag daarvoor in de provincie Bitlis had plaatsgevonden.

In een poging de spanningen te verminderen belegde premier Tansu Ciller op 22 juli een kabinetsvergadering in de afgelegen Koerdische stad Hakkari, waar ze op 23 juli een plan ter waarde van $220 mln onthulde dat zou moeten bijdragen aan de ontwikkeling van de provincies Hakkari en Sirnak. Eerder had Ciller gezegd dat de PKK-separatisten niet de kans zouden krijgen het land te verdelen. hoewel ze de probleinen van „de zwijgende meerderheid" met „moederlijke liefde" beloofde aan te pakken.

Volgens onbevestigde berichten die medio augustus in de openbaarheid werden gebracht, zouden bij gevechten in

het zuidoosten circa 1.015 mensen zijn omgekomen sinds de PKK in mei eenzijdig een tijdelijke wapenstilstand had afgekondigd (zie pag. 551/1 e.v. en boven). Op 26 augustus verklaarde de minister van binnenlandse zaken dat in de voorafgaande zes a acht weken voor zover bekend ten minste 1.000 PKK-rebellen waren gedood.

De aanslagen op burgers uit de door gevechten geteisterde regio bleven onverminderd aanhouden. Op 4 augustus vielen bij een aanslag van Koerdische rebellen op twee minibusjes met burgerpassagiers 20 doden en tien gewonden. De busjes waren in de buurt van de zuidoostelijke stad Bitlis in een hinderlaag gelokt.

Ontvoering van buitenlanders

Op 27 juli verwierp de regering het aanbod van de PKK om zes buitenlandse toeristen, die begin juli waren ontvoerd, vrij te laten in ruil voor een stopzetting van militaire operaties in het zuidoosten.

Op 8 juli had de regering een Zwitsers verzoek afgewezen om de diplomatieke onschendbaarheid op te heffen van vier bij de Turkse ambassade in Bern werkzame functionarissen die verdacht werden van betrokkenheid bij de dood van een Koerdische demonstrant in juni (zie pag. 552/2-'93).

Ondanks de uitgebreide aandacht die de pers besteedde aan de vrijlating op 10-11 augustus van een Australische, een Engelse en vier Franse toeristen, die allen in juli waren ontvoerd, intensiveerden de Koerdische guerrillastrijders hun campagne tegen buitenlandse toeristen. Op 15 augustus werden twee Duitsers en een Nieuwzeelander ontvoerd door PKK-rebellen die in het oosten actief waren. Op 21 augustus werden een Italiaan en drie Zwitsers ontvoerd.

Op 17 augustus waarschuwde de politieke vleugel van de PKK. het Nationale Bevrijdingsfront van Koerdistan (ERNK), buitenlands toeristen die een bezoek wilden brengen aan West-Turkije ervoor dat ze het doelwit zouden kunnen worden van nieuwe aanslagen. Op 20 augustus bevonden zich zes buitenlandse toeristen onder de 18 mensen die gewond raakten bij een bomexplosie in de aan de Egeïsche kust gelegen badplaats Kusadasi. Op 25 augustus raakten zes Duitse toeristen gewond, toer, in Istanboel een granaat ontplofte

Medio augustus werd bericht dat veiligheidstroepen betrokken waren geweest bij de ontvoering van en moord op verschillende journalisten die verslag deden van het conflict in het zuidoosten.

Op 14 september werden in de buurt van de Oostturkse stad Dogubayazit de zeven westerse toeristen vrijgelaten die in augustus door Koerdische guerrillastrijders waren ontvoerd.

Pro-Koerdischepartij verboden

Op 14 juli verbood een constitutioneel hof de pro-Koerdische Volkspartij van de Arbeid (HEP); het parlementaire mandaat van drie van haar vier afgevaardigden, onder wie voormalig HEP-leider Fehmi Isiklar, werd ingetrokken. Het hof nam deze besluiten, omdat de activiteiten van de partij strijdig werden bevonden met de Turkse grondwet.

Inwoners van het dorp Bahcesaray in de Zuidturkse provincie Van bedekken de lichamen van 9 vrouwen en 14 kinderen. die op 19 juli 1993 door Koerdische rebellen u-erden vermoord.

Aanslag door islamitische extremisten

Op 3 juli vonden ten minste 36 mensen de dood, nadat islamitische extremisten een hotel in de 360 kilometer ten oosten van Ankara gelegen stad Sivas in brand hadden gestoken.

De aanslag, die plaatsvond tijdens een cultureel festival, volgde op de publikatie in het blad *Aydinlik* van vertaalde passages uit de roman De Duivelsverzen van de in India geboren Britse auteur Salman Rushdie. Aziz Nesin, de hoofdredacteur van *Aydinlik*. had een in 1989 door de regering uitgevaardigd verbod op publikatie van de roman trachten aan te vechten met de verklaring dat ,,de heerschappij van de 1.000 jaar oude Koran ten einde is".

De regering beloofde effectieve veiligheidsmaatregelen om een herhaling van dergelijke incidenten te voorkomen en gelastte op 8 juli het ontslag van de gouverneur van de provincie Sivas en de hoogste veiligheidsfunctionaris van Anatolië wegens ,.nalatigheid". Ook de burgemeester van Sivas. die een aanhanger van een op islamitische leest geschoeide politiekzouzijn, werd geschorst.

Regeringsprogrammagoedgekeurd. President centrale bank treedt af

Op 5 juli stemden 247 van de 450 parlementsleden vóór het hervormingsprogramma van de regering. De goedkeuring van deze motie van vertrouwen werd beschouwd als een persoonlijk succes voor Ciller, die in juni vanwege haar ministerskeuze bekritiseerd was door conservatieve afgevaardigden van de regerende Partij van het Juiste Pad (DYP); zij was toen tevens bekritiseerd door sommige afgevaardigden van de kleinere coalitiepartner, de Sociaal-Democratische Volkspartij (SHP), die een voorbehoud maakten bij haar radicale privatiseringsprogramma (zie pag. 555/2-'93). De speculaties over de uitslag van de stemming over de motie waren toegenomen, toen Ciller ervan beticht werd dat ze nog in de jaren tachtig een aanvraag voor het Amerikaanse staatsburgerschap had ingediend.

Op 30 juli moest de regering haar eerste belangrijke tegenslag incasseren, toen de president van de centrale bank, Rusdu Saracoglu. zijn ontslag indiende. Ciller, die bezorgd was over de dalende export, zou zich verzet hebben tegen Saracoglu's ondersteuning van een hoge rentevoet, waarmee hij de inflatie. die op dat moment ongeveer 60 procent bedroeg, hoopte te beteugelen.

Op 8 juli keurde de Grote Nationale Assemblée een grondwetswijziging goed die het staatsmonopolie op radio- en televisieuitzendingen ophief.

Nieuwe president centrale bank

Op 26 augustus werd Bulent Gultekin benoemd tot president van de centrale bank. Hij was de opvolger van de een maand eerder afgetreden Rusdu Saracoglu (zie boven). Gultekins benoeming viel samen met een nadrukkelijke interventie van de centrale bank om de lira te verdedigen. De Turkse munt was onder druk komen te staan van speculanten die ria het aftreden van Saracoglu anticipeerden op een verdere ontwaarding van de lira.

Bekendmaking exportmaatregeien

Op 20 augustus maakte de regering nieuwe maatregelen ter waarde van naar schatting S 600 mln bekend die de export en de economische groei moesten bevorderen In 1993 zou de export $17 mrd moeten opbrengen.

In de eerste zes maanden van 1993 werd voor $ 7.15 mrd geëxporteerd, ofwel slechts 4.3 procent meer dan over dezelfde periode in 1992, terwijl de import met 31.4 procent tot $ 13.696 mrd steeg. Het buitenlandse handelstekort groeide daarmee met 83.2 procent tot $ 6,545 mrd.

Nieuwe leider SHP benoemd tot vicepremier

Op 19 september werd Murat Kuraylcin benoemd tot vice-premier en staatsminister. Op 12 september was hij gekozen tot leider van de Sociaal-Democratische Volkspartij (SHP), de kleinere partner in de regeringscoalitie. In deze laatste functie volgde hij Erdal Inonu op, die 11 september was afgetreden nadat hij in juni te kennen had gegeven zich uit de politiek te willen terugtrekken (zie pag. 555/5-'93).

De 50-jarige Kuraylcin. die sinds 1989 burgemeester van Ankara was. stond bekend om zijn hervormingsijver en liberale standpunten. Als burgemeester had hij verscheidene ambitieuze openbare werken in de hoofdstad gesteund, waaronder de aanleg van een metrolijn. Recentelijk zou hij zich een voorstander hebben getoond van versoepeling van de beperkende maatregelen ten aanzien van het gebruik van de Koerclische taal op scholen en in de media.

Verdere partijpolitieke ontwikkelingen

Op 26 augustus werd een nieuwe politieke partij. de Nieuwe Horizon Partij (YUP), opgericht.
Op 16 september ontbond de YUP zichzelf om op te gaan in de Partij van het Juiste Pad (DYP).

Op 18 september werd Aydin Menderes tijdens het eerste congres van de Partij voor Grote Veranderingen herkozen tot partijleider.

Eind augustus was Mesut Yilmaz herkozen als leider van de belangrijkste oppositiepartij. de Moederland Partij (ANAP).

Benoeming van nieuwe ministers

Op 24 oktober werden kabinetswijzigingen bekendgemaakt, waarbij onder meer de ministers van binnenlandse zaken en defensie werden vervangen.

Nahit Mentese. tot dan toe minister van onderwijs. werd benoemd tot minister van binnenlandse zaken. Hij volgde Mehmet Gazioglu op. die werd benoemd tot staatsminister Mehmet Golhan. tot dan toe staatsminister en een vertrouwensadviseur van premier Tansu Ciller. werd benoemd tot minister van defensie. Hij volgde Nevzat Ayaz op. die minister van onderwijs werd.

De wijzigingen, met name de vervanging van Gazioglu, waren kennelijk het gevolg van toenemende kritiek op de manier waarop de regering de Koerdische opstand in het zuid-oosten van het land aanpakte. Volgens berichten hadden president Suleyman Demirel en haviken in het leger druk uitgeoeiend op Ciller om een harder standpunt in te nemen inzake de Koerdische kwestie, nadat ze een voorkeur zou hebben uitgesproken voor het „Baskische model" met een zekere mate van autonomie voor de zuicloostelijke provincies. Op 12 oktober ontkende Ciller dat zij een dergelijk model voorstond.

Ciller herkozen als leider DYP

Op de jaarlijkse partijconferentie in Ankara werd Ciller op 20 november met overweldigende meerderheid herkozen als leider van de Partij van het Juiste Pad (DYP) Zij behaalde 1 045 stemmen tegen 29 voor de vrij onbekende rivaal Mehinet Kucuk

Ciller consolideerde haar politieke gezag met een op 28 november bekendgemaakte kabinetswijziging, waarin vijf DYP-ministers werden vervangen door medestanders van Cillec

Regeringsdecreten nietig verklaard

Op 26 november verklaarde het Constitutionele Hof de nieuwe wetgeving met betrekking tot het bankwezen nietig die Turkije op een lijn had moeten brengen met de Europese normen

Met een eerdere uitspraak in oktober had het Hof de verkoop per decreet van hel staatstelecommunicatiemonopolie (PTT). de hoeksteen van het privatiseririgsprogramma van de regering, geblokkeerd. In juni had de regering krachtens een machtigingswet haar deeretionaire bevoegdheden gebruikt om buiten de Grote Nationale Assemblée om privatiseringen en hervormingen van het bank- cn verzekeringswezen door te drukken (zie pag. 555/2-'93). Tot clan toe had het Constitutionele Hof acht van zulke decreten nietig verklaard.

Presentatie begroting voor 1994

Op 27 oktober maakte de regering de begroting voor 1994 bekend. Daarin was voor 1994 een investeringstoename voorzien van 2,4 procent in de openbare sector en van 8,7 procent in de particuliere sector. Uit de cijfers bleek dat het bruto nationaal produkt, dat in 1992 met 5,2 procent was gestegen, in de eerste helft van 1993 was toegenomen tot 9,4 procent. Ten opzichte van 1992 was de inflatie op jaarbasis, die rond 60 procent lag, vrijwel gelijk gebleven.

Premier Tansu Ciller wordt toegejuicht na haar herverkiezing tot leider van de Partij van het Juiste Pad op 20 november 1993.

Goedkeuring van begroting voor 1994. Devaluatie. Ontslag president centrale bank

In januari 1994 keurde de Grote Nationale Assemblée de regeringsbegroting voor 1994 goed. De totale uitgaven werden beraamd op TL 819.000 mrd ($58.1 mrd), terwijl de begroting een recordtekort vertoonde van TL 192.000 mrd ($ 13,2 mrd).

De Middle *Enst Economic* van 14 januari wees op voorspellingen van economen volgens wie he! tekort veel groter zou uitvallen.

Op 26 januari werd de Turkse lira met 12 procent gedevalueerd; $ 1 = TL 17.400,2 op 28 januari. Na een toeloop op de banken trad de president van de Centrale Bank: Bulent Gultekin, op 31 januari af (voor zijn benoeming in augustus 1993, zie boven).

Inkrimping leger teruggedraaid

Op 7 januari 1994 bleek uit een aankondiging van minister van onder ijs en waarnemend minister van defensie Nevzat Ayaz dat de regering op 20 december had besloten af te zien van de voorlopige maatregel om het 600.000 manschappen tellende leger in te krimpen. Dienstplichtigen die in februari en maart zouden afzwaaien, zouden vier maanden langer moeten dienen. Ciller zou hebben gezegd dat Turkije 110.000 soldaten nodig had voor de strijd in het zuid-oosten.

Moord op Koerdisch parlementslid

Op 4 september 1993 werd Mehmet Sincar, een Koerdisch parlementslid van de Democratische Partij (DEP),in de zuidoostelijke stad Batman doodgeschoten. De verantwoordelijkheid voor de aanslag werd door de regering toegeschreven aan de Turkse Hezbollah-groep, hoewel sommige DEP-leden vermoedden dat hier veiligheidssoldaten bij betrokken waren geweest.

w

De DEP, de opvolger van de in juli verboden (zie boven) pro-Koerdische Volkspartij van de Arbeid (HEP),was met 17 afgevaardigden vertegen oordigd in de Grote Nationale Assemblée. Sincar was qua functie de belangrijkste van de 54 Koerdische partijleden die tot dusver waren omgekomen bij een serie moordaanslagen tegen Koerdische sympathisanten van de separatistische PKK.

Op 16 september werd DEP-leider Yasar Kaya door de politie gearresteerd. omdat hij ,,separatistische propaganda" gevoerd zou hebben. Kaya had geen zitting in het parlement.

In de laatste week van september zouden bij nieuwe gewelddadigheden tussen Koerdische rebellen en veiligheidstroepen meer dan 116 mensen zijn omgekomen.

PKK-offensief escaleert

In wat werd beschouwd als een dramatische escalatie van het conflict tussen de PKK en de veiligheidstroepen in het zuid-oosten, gaf de regering op 22 oktober de PKK de schuld van de dood van brigadegeneraal Bakhtiar Aydin, de bevelhebber van de regeringstroepen in het zuid-oostcn die was omgekomen bij een aanval van rebellen op de stad Lice ccrdcr die dag.

De PKK ontkende iedere betrokkenheid bij de moord op Aydin, de hoogste militair die tot dan toe in het conflict was omgekomen.

De PKK gaf wel toe op 21 oktober tenminste 22 vrouwen en kinderen gedood te hebben in een dorp in de provincie Siirt. Volgens de PKK was de aanval gericht geweest tegen bewakers in staatsdienst die de vrouwen en kinderen als levend schild hadden gebruikt. De aanval was de derde in zijn soort van de PKK. Begin oktober waren **33** mensen gedood in twee andere dorpen in Siirt. onder wie tien vrouwen en kinderen.

Op 27 oktober zei president Demirel dat tussen 1984 en oktober 1993 bijna 10.000 mensen, onder wie burgers, soldaten en Koerdische rebellen, waren omgekomen in de opstand.

PKK „verbiedt" journalisten en politieke partijen

Op 15 oktober versterkte de PKK haar greep op de door de rebellen bezette gebieden in het zuid-oosten door alle Turkse kranten en alle activiteiten van Turkse en buitenlandse journalisten te verbieden.

Ter rechtvaardiging van deze stap voerde de PKK aan dat de pers had samengespannen met de regering in de verslaggeving van de Koerdische opstand. In reactie hierop sloten vijf nationale dagbladen op 19 oktober hun kantoren in de zuidoostelijke stad Diyarbakir.

Op 24 oktober verbood de PKK ook Turkse politieke partijen campagne te voeren in het zuid-oosten.

Eerder waren Koerdische rebellen betrokken geweest bij de ontvoering van de leider van de Sociaal-Democratische Volkspartij (SHP) in de zuidoostelijke provincies.

Op 14 oktober kondigde het Amerikaanse bedrijf Mobil Oil aan dat het zijn werkzaamheden in het zuid-oosten opschortte omdat de PKK geprobeerd zou hebben het bedrijf af te persen. In augustus had de PKK zeven werknemers van Mohil Oil ontvoercl.

Nieuwe maatregelen tegen Koerden

Op 4 november maakte premier Tansu Ciller harde maatregelen tegen het terrorisme bekend om de Koerdische opstand in het zuid-oosten van het land te onderdrukken Tot deze maatregelen, die een antwoord waren op de toenemende politieke en militaire druk (zie boven), behoorden de oprichting van een 10 000 man sterke troepenmacht, die speciaal zou worden getraind in guerrillabestrijding

Ciller zei dat de maatregelen nodig waren om in de zuidoostelijke regio veelomvattende sociale en economische hervormingen ter waarde van $750 mln door te voeren Haai regering had kort daaivoor alle openbare werken in de regio stilgelegd na berichten dat de contractanten gedwongen waren beschermingsgeld te betalen aan opstandelingen van de Koerdische Arbeiderspartij (PKK)

Ciller waarschuwde nogmaals Turkije's buurlanden, waaronder Armenië, Iran: Irak en Syrië, de PKK niet toe te staan hun grondgebied te gebruiken als trainingsbasis. Begin november hadden Turkse functionarissen Damascus bezocht om Syrië er toe te brengen zijn steun aan de PKK in te trekken. Op 15 november maakte minister Nahit Mentese van binnenlandse zaken bekend dat Iran had toegezegd de steun aan de PKK te stoppen.

Op 12 november publiceerde het dagblad *Hurriyet* een brief die wijlen president Turgut Ozal gestuurd had aan oud-premier Suleyman Demirel (nu president). Daarin bepleitte hij de deportatie van de gehele Koerdische bevolking uit de bergdorpen in het zuid-oosten om de logistieke systemen van de PKK te vernietigen.

Op 19 november vierden een Amerikaan en een Nieuwzeelander vrijgelaten die in oktober gegijzeld waren door Koerdische rebellen.

Pro-Koerdische leiders gearresteerd

Op 23 november werd Kemal Bilgit, vice-voorzitter van de pro-Koerdische Democratische Partij (DEP),gearresteerd nadat hij beschuldigd was van pogingen de grondwet ,,teondermijnen".

Op 20 oktober veroordeelde een staatsveiligheidsrechtbank in Ankara DEP-leider Yasar Kaya, die in september was gearresteerd op beschuldiging van het verspreiden van .,separatistische propaganda" (zie boven). tot een gevangenisstraf van twee jaar,

Aan het slot van een massaproces in Diyarbakir veroordeelde een militaire rechtbank op 11 november 15 PKK-leden ter dood vanwege terrorisme. De

doodstraf was nog steeds van kracht maar was sedert 1953 niet meer voltrokken.

Nieuwe leider DEP

Op 12 december hield de pro-Koerdische Democratische Partij (DEP)in Ankarra haar oprichtingscongres. Hatip Dicle. een van de radicaalste Koerdische afgevaardigden in het parlement, werd gekozen tot voorzitter. De aftredende DEP-voorzitter Yasar Kaya, die in september was gearresteerd en was veroordeeld wegens staatsondermijnende activiteiten (zie boven), was op 7 december vrijgelaten om het congres te kunnen bijwonen.

Op 24 december veroordeelde een Veiligheidsrechtbank in Istanboel de hoofdredacteur van het Koerdische dagblad *Ozgur* Gundem („Vrije agenda"), waarvan Kaya de eigenaar was, tot vier jaar gevangenisstraf krachtens de anti-terrorismewetten. Ook mocht het blad twee maanden niet verschijnen.

Operaties tegen PKK-kamp in Irak

Op 28 januari 1994, na verscheide eken van intensieve operaties tegen PKK-strijders, voerden 50 F-16-vliegtuigen en F-4-gevechtsvliegtuigen van de Tu kse luchtmacht met steun van helikopters en een verkenningsvliegtuig een 30 minuten durende aanval uit op het kamp Zala in Noord-Irak; waar zich 1.600 PKK-„terroristen" zouden ophouden. Premier Tansu Ciller, die haar harde standpunt herhaalde (zie boven), zei dat „1994 een belangrijk keerpunt moet worden in de strijd tegen het terrorisme".

Het dagblad *Milliyet* van 29 januari meldde dat het leger PKK-stellingen in de bergen van zuidoost-Turkije aanviel

Eveneens op 29 januari klaagde Iran dat er bij de aanval op Zala bommen waren gevallen op grensdorpen, waarbij negen Iraniërs waren omgekomen en 19 gewond geraakt. Iran zou hebben ingestemd met een voorstel van het Turkse ministerie van buitenlandse zaken om een gezamenlijk onderzoek in te stellen (zie onder voor terreurbestrijdingsakkoord met Iran).

Operaties op Syrisch grondgebied

Op 8 januari bevestigde Ciller tegenover journalisten dat het Turkse leger bij recente operaties tegen „terroristen" Syrisch grondgebied had betreden.

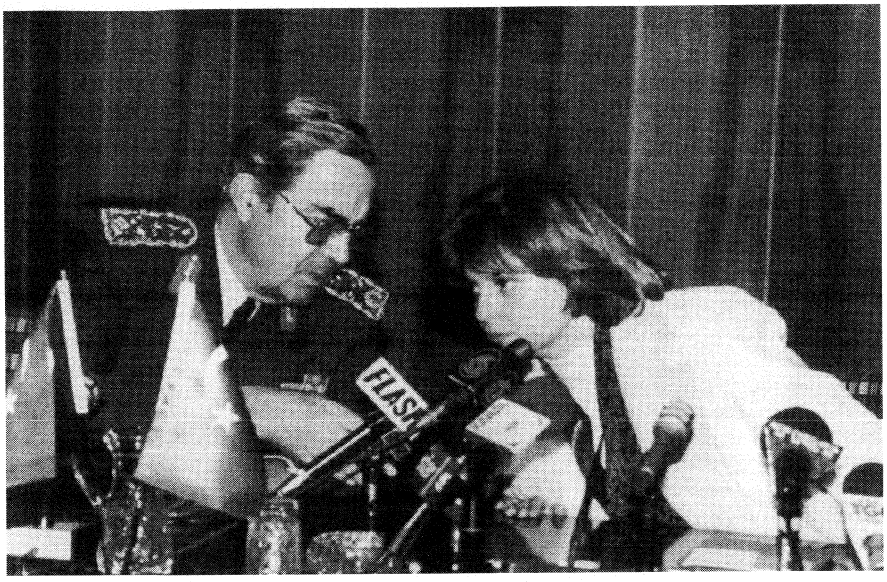

Premier Tansu Ciller (r.)en stafchef generaal Dogan Gures (l.) geven op 28 januari 1994 een persconferentie naar aanleiding van de Turkse aanval op het PKK-kamp Zala in Noord-Irak.

Op 18 januari werd in de Turkse pers gemeld dat Syrië PKK-leider Abdullah Ocalan, ook wel bekend als „Apo", had gelast Damascus te verlaten, waarna hij naar Beiroet was vertrokken. Volgens dczc berichten had de Amerikaanse president Bill Clinton de Syrische president Hafez Assad tijdens hun ontmoeting op 16 januari in Genève gewaarschuwd de KPP niet te steunen.

PKK beschuldigd van heroïnesmokkel

Op 5 januari werd bericht dat het hoofd van de drugsbestrijdingsbrigade van de politie in Ankara, Tuncay Yilmaz, had gezegd dat het leeuwedeel van de drugssmokkel van Turkije naar West-Europa in handen was van de PKK en dat Koerden betrokken waren geweest bij zeven van de tien keer dat er in 1993 heroïne werd onderschept die van Turkije naar West-Europa werd gesmokkeld.

BUITENLANDSE BETREKKINGEN. DEFENSIEAKKOORD MET OEKRAÏNE

Op 16 juli verklaarde minister van defensie Nevzat Ayaz aan het eind van een officieel bezoek aan Oekraïne dat Turkije en Oekraïne een samenwerkingsakkoord op het gebied van defensie hadden ondertekend, dat betrekking had op militaire trainingen en de defensieindustrie.

Betrekkingen met Zwitserland en Jordanië

Op 24 augustus maakte Turkije de uitwijzing bekend van de Zwitserse ambassadeur en twee andere Zwitserse diplomaten (die op 31 augustus vertrokken), terwijl de Turkse ambassadeur in Zwitserland werd teruggeroepen. Het ging hier om een vergeldingsmaatregel voor een Zwitsers verzoek om de diplomatieke onschendbaarheid van de Turkse ambassadeur in Zwitserland op te heffen, zodat hij kon worden ondervraagd in verband met de dood van een Koerdische demonstrant in juni (zie pag. 552/2-'93 en boven)

Op 1-3 augustus bracht koning Hoessein van Jordanië een officieel bezoek aan Turkije. Bij die gelegenheid voerde bij besprekingen met president Suleyman Demirel.

Premier Ciller bezoekt Rusland en Duitsland

Een op 9 september gesloten akkoord over de beëindiging van de acties van de Armeense strijdkrachten in Azerbajdzjan (zie ook pag. 161/1-'94) vormde het slotstuk van een tweedaags bezoek van premier Tansu Ciller aan Rusland. Krachtens het akkoord beloofden Turkije en Rusland naar een vreedzame oplossing voor het conflict te zullen zoeken. Uit andere bronnen werd vernomen dat Turkije had gevraagd deel te mogen uitmaken van de voorgestelde vredesmacht waarvoor aanvankelijk alleen het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS) troepen zou leveren.

Een door beide partijen ondertekend handelsprotocol voorzag in een toename van de export van Siberisch gas naar Turkije. Ongeveer 40

procent van de kosten van het Russische gas, volgens Ciller ongeveer $520 mln, zou worden gebruikt ter afbetaling van Russische schulden aan Turkije.

Tijdens een officieel bezoek aan Duitsland van 20-22 september voerde Ciller in Bonn besprekingen met haar collega, bondskanselier Helmut Kohl

Hun gesprekken spitsten zich toe op uitbreiding van de bilaterale betrekkingen en op de oprichting van een gezamenlijke commissie die bij aanslagen van neo-nazi's de vinger aan de pols moest houden en die zich zou moeten bezinnen op de mogelijke tockcnning van het Duitse staatsburgerschap aan de naar schatting 1.8 mln Turken die in Duitsland woonden (zie pag. 162/3 e.v.-'94 voor de interne Duitse verdeeldheid over het dubbele staatsburgerschap).

Volgens andere berichten zou Ciller de Duitse regering hebben opgeroepen haar vermeende tolerante beleid ten aanzien van de PKK. die ongeveer 400.000 aanhangers in Duitsland zou hebben, te herzien.

Premier Ciller bezoekt de VS. Aankoop helikopters

Tijdens een bezoek aan de Verenigde Staten van 14-21 oktober voerde premier Ciller in Washington gesprekken met de Amerikaanse president Bill Clinton.

In een gemeenschappelijk communiqué dat op 16 oktober werd uitgegeven, stond dat beide leiders hun regeringen opdracht hadden gegeven .,een diepgaand onderzoek in te stellen naar de situatie van Turkije na de Iraakse invasie van Koeweit". Turkije had naar verluidt aangedrongen op de opheffing van de VN-sancties tegen Irak zodat de oliepijpleiding tussen de twee landen weer geopend kon worden. Als gevolg van de sluiting van de oliepijpleiding derfde Turkije maandelijks naar schatting $ 20 mln aan douanetarieven.

Op 8 oktober werd in Ankara een akkoord ter waarde van $ 235 mln getekend voor de aankoop door Turkije van 20 Super-Puma-helikopters die werden gemaakt door het Frans-Duitse consortium Eurocopter.

Duits en Frans verbod op pro-Koerdische groepen

Op 26 november verklaarde Duitsland de PKK tot verboden organisatie na een reeks aanslagen op Turkse consulaten en bedrijven in Duitsland, waaronder een aanslag in Wiesbaden op 4 november die aan één persoon het leven kostte. Tegelijkertijd werden aanslagen gepleegd in Londen en de Franse stad Straatsburg. In juni waren Koerdische activisten een soortgelijke campagne begonnen in West-Europa (zie pag. 552/1/2-'93).

Het verbod werd door Turkije begroet als ,,een uiterst belangrijke stap" en een bewijs dat het recente verzoek aan Duitsland om zijn tolerante beleid ten aanzien van de PKK te beëindigen (zie boven) juist was geweest

Op 30 november verbood Frankrijk de activiteiten van het Koerdische Comité en van de Federatie van Koerdische Culturele Verenigingen en Vaderlandslievende Arbeiders, omdat zij dekmantels van de PKK zouden zijn. Op 18 november u-aren in Frankrijk ongeveer 80 Turkse Koerden gearresteerd die verdacht werden van banden met de PKK.

President Demirel bezoekt Polen

Van 2-4 november bracht president Suleyman Demirel een officieel bezoek aan Polen.

Terreurbestrijdingsakkoord met Iran

Op 2 december werd in Ankara een protocol voor samenwerking op veiligheidsgebied getekend met Iran. Tijdens bezoeken aan Ankara van de Iraanse minister van buitenlandse zaken Ali Akbar Velayati en de Iraanse eerste vice-president Hassan Ebrahim Habibi op 19-22 december werden nieuwe gezamenlijke inspanningen aangekondigd om de activiteiten van de Koerdische Arbeiderspartij (PKK) in het grensgebied te beperken.

Op 16-17 december sprak premier Tansu Ciller in Ankara met haar Libanese collega Rafiq al-Hariri over maatregelen om de PKK in Libanon te bestrijden.

Syrische functionarissen en de PKK ontkenden onbevestigde berichten eind december dat de in Syrië wonende PKK-leider Abdullah Ocalan was gearresteerd en vermoord.

Turkse diplomaat vermoord

De Iraanse oppositiebeweging Mojahedin-e-Khalq bood haar verontschuldigingen aan voor haar aandeel in de moord op een Turkse diplomaat in Bagdad op 11 december. Zij zei dat hij voor een Iraanse regeringsfunctionaris was aangezien.

(Vor.ber.pag. 551/1 e.v.-1993)

ECUADOR

DODEN BIJ OVERSTROMINGEN EN AARDVERSCHUIVINGEN

Begin april 1993 kondigde de regering de noodtoestand af na een van de ergste natuurrampen in de geschiedenis van Ecuador. Duizenden mensen raakten dakloos en er werd gevreesd voor een groot aantal levens toen op 29 maart zware regenval in de zuidelijke provincie Azuay een aardverschuiving van naar schatting 65 mln kubieke meter rotsgrond veroorzaakte. De rotsblokken vormden een dam in de vallei van de rivier de Paute, een van de rijkste landbouwgebieden van het land. Door het stijgende water werden verschillende gemeenschappen bedreigd, alsmede Cuenca, de derde stad van het land, die al was afgesneden van het noorden. Op 1 mei kwam de gehele vallei uiteindelijk blank te staan door naar schatting 200 mln kubieke meter water. Het uiteindelijke aantal doden bedroeg meer dan 300.

Naar schatting 200 tot 400 mensen kwamen om het leven toen op 9 mei het mijnplaatsje Las Brisas aan de grens met Peru na een aardverschuiving werd bedolven onder 15.000 ton rotsblokken.

In beide gevallen hadden stortbuien hele berghellingen weggevaagd die waren ondermijnd door kleine mijngangen die van de bergen een honingraat hadden gemaakt.

ASIEL VOOR VENEZOLAANSE BERAMERS VAN COUP

Op 8 april maakte de regering bekend dat zij om humanitaire redenen asiel zou verlenen aan twee onderofficieren van het Venezolaanse leger, Cesar Ricardo Bastardo en Leonardo Bastida, die in november 1992 hadden deelgenomen aan de mislukte militaire coup in Venezuela (zie pag. 405/1 e.v.-'93). Op 3 maart had de regering soortgelijke bescherming geboden aan kolonel Alfredo Castro en kapitein Jesus Navas.

NIEUWE ECONOMISCHE MAATREGELEN

Op 5 mei maakte president Sixto Duran Ballen nieuwe economische maatregelen bekend, waaronder een stijging van de elektriciteits- en telefoontarieven. Het lokale radiostation *Voz de los Andes* meldde op 6 mei dat deze bekendmaking ,,een stroom geruchten had losgemaakt over een breuk binnen de regering over de hoogte van de stijgingen, een mogelijke devaluatie en een

verhoging van de benzineprijs". Duran zou het collectieve aftreden van het kabinet hebbengeweigerd.

Het plan maakte deel uit van een aanpassingsakkoord dat was overeengekomen met het Internationaal Monetair Fonds (IMF),en leidde op 26 mei tot een algemene 24-uursstaking die was uitgeroepen door de vakbondsfederatie Verenigd Arbeidersfront (FUT).

KABINETSWIJZIGINGEN

Op 28 april werd Gustavo Novoa Bejarano benoemd tot de nieuwe minister van sociale zaken en promotie. Hij verving in deze functie Mariana Argudo.

Op 12 juli wijzigde president Duran zijn kabinet in een poging een einde te maken aan het conflict dat zijn ministers verdeelde naar aanleiding van het zeer impopulaire economische bezuinigingsbeleid van de regering. Hij beloofde de sociale gevolgen van de bezuinigingen te verzachten. Op 6 juli was het gehele kabinet gevraagd op te stappen om de wijzigingen door te kunnen voeren.

Eind juni was het kabinet uiteengevallen in twee facties. toen ministers die voorstander waren van een ,,sociaalaanvaardbaar" beleid (sociale zaken. volksgezondheid en arbeid) tegenover de economische haviken (financiën. landbouw industrie en handel) kwamen te staan. Op 28 juni trad minister van volksgezondheid Leonardo Viteri af. (Patricio Abdad Herrera werd diezelfde dag beëdigd als zijn opvolger.) Viteri's vertrek werd diezelfde dag gecompenseerd door de benoeming van Galo Abril tot secretaris van planning van de nationale ontwikkelingsraad; Abril verving de havik Pablo Lucio Parades.

Bij de in juli doorgevoerde wijzigingen werd minister Roberto Dunn Barreiro van binnenlandse zaken. die in het openbaar minister Mario Ribadeneira van financiën bekritiseerd had. vervangen door Marcelo Santos Vera. Ribadeneira werd op zijn beurt vervangen door Cesar Robalino Gonzaga. Gustavo Novoa Bejarano werd als minister van sociale zaken vervangen door Monserrat Butiña Piedra. terwijl Mauricio Pinto als minister van industrie en handel werd vervangen door Jorge Garcia Torres.

De havik Ana Lucia Arinijos. die president was van de centrale bank, werd in een ande e functie benoemd. namelijk voorzitter van de monetaire raad.

PRIVATISERINGSW'ET

Op 22 oktober nam het Nationale Congres uiteindelijk na bijna acht maanden van verhitte debatten een omstreden privatiseringswet aan. De privatiseringsvoorstellen waren voor het eerst ingediend als onderdeel van een economisch hemormingspakket, dat in september 1992 was bekendgemaakt (zie pag. 325/3 e.v.-'93).

De rechtse regering van president Duran, die voorstander was van een vrije markt. was beperkt in haar beleid omdat zij geenmeerderheid in het Congres bezat. Zij streefde naar verkleining van de overheidssector, massale privatisering van staatsbedrijven en de egulering van talrijke economische activiteiten. Overheidsfunctionarissen die vrijwillig ontslag namen zouden schadeloosstelling krijgen aangeboden.

De eerste bedrijven die in aanmerking kwamen voor privatisering. waren de grote nationale elekticiteits- en telecommunicatiebedrijven en de staatsoliemaatschappijen.

FISCAAL BELEID EN SCHULDENPOLITIEK

Op 4 januari 1994 eiste het Verenigde Arbeidersfront (FUT) van de regering de verdubbeling van het minimumloon, dat op dat moment bevroren was op omgerekend $ 33. Het FUT beweerde tevens dat in 1994 100.000 banen verloren zouden gaan, naast de 25.200 arbeidsplaatsen die in 1993 verdwenen waren. De regering verdedigde haar economische beleid door te wijzen op een daling van de inflatie van 60,2 procent in 1992 tot 39,9 procent in 1993. Op 16 december 1993 had Duran een aantal belastinghervormingen ingediend bij het Congres om het stijgende fiscale tekort terug te dringen, dat veroorzaakt werd door de daling van de prijs van ruwe olie. Zijn voorstellen om de BTW te verhogen van 10 tot 18 procent en de belasting op luxe goederen op te trekken naar 15 procent werden echter verworpen.

Ruwweg de helft van de regeringsuitgaven werd bekostigd uit olieinkomsten. In de begroting voor 1993 was uitgegaan van een gemiddelde prijs van $17 per vat ruwe Ecuadoraanse olie. maar de werkelijke prijs was veel lager uitgevallen. Dit resulteerde in een fiscaal tekort van ongeveer $ 200 mln. dat in 1994 naar verwachting zou stijgen tot $350 mln.

Op 11 januari werd bekendgemaakt dat Duran toestemming had gegeven voor de uitgifte van staatsobligaties ter waarde van ruim S 909 mln om de buitenlandse schuld (op dat moment S 12.6 mrd) te dekken. Tezelfdertijd herhaalde minister Cesar Robalino Gonzaga van financien en overheidsleningen dat de regering niet zou afwijken van haar beleid om geen enkele betaling te doen aan internationale commerciële banken.

Op 24 januari maakte de regering bekend dat zij de zevende ronde opende voor inschrijvingen op de exploratie en exploitatie van ongeveer 3.2 mln hectare die in het Ecuadoraanse Amazonegebied en voor de kust lagen.

Deze mededeling leidde tot nieuwe protesten tegen de schade die het boren zou berokkenen aan het milieu. De Nationale Confederatie van de Inheemse Volkeren van Ecuador (CONAIE) eiste opnieuw een moratorium van 15 jaar op de inschrijvingen en ongeveer 100 Indiaanse afgevaardigden probeerden het ministerie van mijnbouw en energie te bezetten.

NIEUWE KABINETSWIJZIGING

Op 7 januari wijzigde president Duran zijn kabinet. toen hij alle ministers op vier na herbenoenide. De wijziging betekende geen beleidsherziening, maar zou een poging zijn om de kritiek op de regering af te zwakken.

Minister Monsrrrat Butiña Piedra van sociale zaken die beschuldigd was van nepotisme werd vervangen door Alberto Cardenas. Minister Eduardo Peña Triviño van onderwijs, die te maken had gekregen met een staking van het onderwijzend personeel van 3 oktober tot 7 december 1993. werd opgevolgd door Rosalia Arteaga. De portefeuille van industrie. handel. integratie en visserij ging naar José Vicente Maldonado. nadat de vorige minister, Jorge Garcia Torres. kritiek had geleverd op het regeringsbeleid. Maldonado's vorige functie van staatssecretaris van openbaar bestuur werd overgenomen door Carlos Larreategui.

(Vor.ber.pag. 325/2 e.v.-1993)

GUATEMALA

VOORAANSTAAND POLITICUS VERMOORD. VREDESINITIATIEVEN. REFERENDUM. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 3 juli 1993 werd de rust die was ingetreden na de politieke crisis van mei-juni (zie pag. 626/2 e.v.-'93), grondig verstoord toen Jorge Carpio Nicolle, de leider van de rechtse Unie van het Nationale Centrum (UCN) en uitgever van het dagblad *El Grafico*, werd vermoord.

Carpio, een neef van de kort daarvoor beëdigde president Ramiro de Leon Carpio (zie pag. 627/1-'93), was als tweede geëindigd in de presidentsverkiezingen van 1991 (zie pag. 243/2 e.v.-'91). Hij werd samen met drie metgezellen door onbekenden doodgeschoten op een autoweg in het noordelijke departement Quiché.

Guerrillastrijders van de Guatemalteekse Nationale Revolutionaire Eenheid (URNG) gaven op 4 juli in Mexico Stad een verklaring uit, waarin zij iedere betrokkenheid bij de zaak ontkenden en de verantwoordelijkheid legden bij ..recalcitrante elementen" die ..erop uit (waren) de vredestichting in Guatemala te ondermijnen". Enkele deskundigen dachten dat rechtse paramilitairen. die nauwe banden onderhielden met die delen van de strijdkrachten en de politie die gekant waren legen politieke hervormingen, de moord gepleegd konden hebben als onderdeel van een plan om het land te destabiliseren.

Op 7 juli werd bericht dat de politie tien \,erdachten had gearresteerd in verband met de

moord, allen leden van de misdadigersbende Los Churuneles die reeds enige tijd in het gebied actief was.

Investeringsplan

Op 2 juli maakte De Leon een 180-dagen plan bekend, waarmee investeringen ter waarde van $ 177 mln in 400 voorrangsprojecten gemoeid waren. Hij sloot loonsverhogingen uit omdat deze de inflatie zouden aanwakkeren.

Afronding kabinetsformatie. Samenstelling van het kabinet

Begin juni werden de resterende benoemingen bekendgemaakt van De Leoni kabinet (zie pag 628/1-'93 voor eerste benoemingen)

De belangrijkste benoemingen waren die van Hector Luna Trocoli tot secretaris-generaal van het bureau van de president, Arnoldo Ortiz Moscoso tot minister van binnenlandse zaken en van Jorge Mario Garcia La Guardia tot minister van justitie. Richard Aitkenhead Castillo bleef minister van overheidsfinanciën.

Het kabinet van Guatemala was als volgt samengesteld:

Secretaris-generaal van het bureau van de president - Hector Luna Trocoli; buitenlandse zaken - Arturo Fajardo Maldonado; binnenlandse zaken - Arnoldo Ortiz Moscoso: orerheidsfinanciën - Richard Aitkenhead Castillo*; onderwijs - Alfredo Tay Tocoy; landbouw - Luis Arturo del Valle Garcia; arbeid en sociale zaken - Gladys Morfin (v): openbare gezondheidszorg en sociale bijstand - Gustavo Hernandez Polanco: energie en mijnbouw - José Luis Terron Calderon: verbindingen*, vervoer* en openbare werken - Oscar Ramirez Amaya; defensie - generaal Mario René Enriquez Morales; justitie - Jorge Mario Garcia La Guardia.

* Geen verandering

Op 19 augustus werd Fanny Estrada benoemd tot nieuwe ininister van buitenlandse handel.

Vredesvoorstel

Op 8 juli stelde president de Leon een tweesporenbeleid voor om het in een impasse geraakte vredesproces nieuw leven in te blazen en de 31 jaar durende burgeroorlog te beëindigen (zie pag. 628/2-'93).

Hij zei dat hij de Verenigde Naties en de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS) zou vragen een **interne dialoog** te coordineren die voor al gericht moest zijn op het vormen van een permanent vredesforum. Alle sectoren van de samenleving zouden worden uitgenodigd daar problemen voor te leggen op economisch en sociaal gebied en op het gebied van de mensenrechten. Het lange-termijndoel van het foruin moest zijn te komen tot een nationale consensus over de koers die toekomstige regeringen moesten varen waar het de economische. sociale en juridische ontwikkeling betrof. De Leon voegde eraan toe dat hij zou zoeken naar wegen om gerechtelijke onschendbaarheid te verlenen zodat een URNG-vertegenwoordiger het forum zou kunnen bijwonen.

Tegelijkertijd moest een **externe dialoog.** wederom via bemiddeling van de VN en de OAS, de URNG ei? de regering samenbrengen met het korte-termijndoel het gewapende conflict zo snel mogelijk te beëindigen.

Vredesplan

Op 6 oktober legde de regering de VN een vredesplan voor, dat was bedoeld om een einde te maken aan de 33 laar durende oorlog met de guerrillastrijders van de URNG.

Het plan g i n uit van (i) de oprichting van een Permanent Vredesforum. dat zou functioneren op nationaal. regionaal. departementaal, gemeentelijk en gemeenschapsniveau Het forum moest een publieke discussie op gang brengen over uiteenlopende kwesties op het gebied van democratie en rechtspleging, racisme, en individuele en mensenrechten. De URNG zou aan dit forum deelnemen via een opnieuw ingestelde Nationale Verzoeningscommissie totdat zijzelf een wettelijke status verkreeg: (ii) ,,eerlijke en efficiente maatregelen op korte termijn" van de regering om de mensenrechten te bevorderen en te beschermen. en om de ontwikkeling te stimuleren en de armoede terug te dringen in de gebieden die het zwaarst waren getroffen door het geweld. Daarnaast zou de regering groepen financiële hulp en bijstand geven voor op dit doel gerichte ,,oprechte activiteiten", waarvoor de internationale gemeenschap steun had gevraagd; en (iii) hervatting van de onderhandelingen met de URNG over een wapenstilstand, die zou worden gevolgd door amnestie, ontwapening en demobilisatie van URNG-troepen, terugkeer van de URNG naar de gewone politiek en haar rechtstreekse deelname aan het Permanente Vredesforum.

De maatregelen om het plan uit te voeren behelsden (i) de bijeenroeping van het Permanente Vredesforuin door de Nationale Verzoeningscommissie: (ii) een verklaring over de mensenrechten met duidelijke beloften om schendingen op alle niveaus aan te pakken ter geruststelling van de nationale en internationale gemeenschap; (iii) wijzigingen in het wetboek van strafrecht om de schuldigen aan vermissingen van personen en executies te straffen; (iv) uitvaardiging van een nieuwe militaire en sociale dienstplichtwet om te garanderen dat de recrutering voor de dienstplicht rechtvaardig was en dat daarbij niet werd gediscrimineerd: en (v) de toezegging van de regering dat zij de organisatie van of de bewapening van nieuwe door het leger gesteunde Burgerdefensiepatrouilles (PAC) niet zou aanmoedigen, .;zolangdaar geen redenen toe zijn".

Afwijzing van vredesplan door URNG

Op 13 oktober wezen URNG-leiders het plan vierkant van de hand.

Zij eisten dat het vorige. vastgelopen vredesproces zou worden hervat (zie pag 627/1-'93) en dat de PACs zouden worden ontbonden. Volgens hen miste het jongste plan een wezenlijke ,,politieke en sociale inhoud", negeerde het eerdere eisen voor een onmiddellijk internationaal onderzoek naar mensenrechten, en was het erop gericht om de URNG bij toekomstige onderhandelingen een marginale rol te geven en de guerrillastrijders tot ,,overgave te dwingen.

Nobelprijswinnares voor de vrede, Rigoberta Menchu, verzette zich ook tegen het plan. Tijdens een toespraak in de Verenigde Staten noemde zij het .,eengrote stap terug"

Tussen 7 en 11 nktober vonden enkele hevige gevechten plaats tussen de URNG en he?leger Hierbij vielen minstens dertig doden en meer dan vijftig gewonden.

Nieuwe vredesinitiatieven

Medio november waren er verschillende berichten dat pogingen in het werk werden gesteld om de in mei opgeschorte vredesbesprekingen (zie pag. 627/1-'93) te hervatten.

De VN lieten weten dat de Guatemalteekse regering en de guerrillastrijders van de URNG de VN-secretaris-generaal hadden gevraagd een ontmoeting tussen hen te organiseren. Volgens een artikel in de *Independent* van 13 november had de Noorse regering intussen op 12 november bekendgemaakt dat zij zou optreden als bemiddelaar in gesprekken tussen de twee partijen die op 15-19 november in Washington zouden plaatsvinden. De coördinator van de vredescommissie van de regering. Hector Rosada, bevestigde op 18 november dat de regering en de URNG in de eerste week van december een voorbespreking zouden houden, maar dat in de regeringsdelegatie mgr Rodolfo Quezada Toruño zou ontbreken. Quezada was betrokken geweest bij de besprekingen sinds zij in april 1990 waren begonnen (zie pag. 600/3-'90).

Vredesbesprekingen hervat

Op 6-10 januari 1994 hervatten de regering en de URNG de vredesbesprekingen. President De Leon maakte op 6 januari bekend dat de gesprekken beperkt zouden blijven tot het opstellen van een procedure voor een officiële dialoog. Op 10 januari werd een akkoord getekend dat voorzag in de hervatting van de eigenlijke vredesonderhandelingen op 20 februari en in het sluiten van een vredesakkoord voor het einde van het jaar.

Het akkoord van 10 januari bepaalde verder dat de Mexico Agenda van april 1991 (zie pag. 168/3 e.v.-'92) de basis voor de onderhandelingen zou vormen en stelde de oprichting van een assemblée voor die een parallelle discussie kon voeren over de kernthema's maar geen beslissingsbevoegdheid had. De regering slaagde erin mgr Rodolfo Quezada Toruno te ontheffen

van zijn bemiddelende taak: de VN zouden een grotere rol gaan spelen in de onderhandelingen als .,moderator". Het lukte de regering echter niet de mensenrechten van de agenda te krijgen.

Constitutionele crisis

In september 1993 kwam het landsbestuur min of meer stil te liggen door een constitutionele crisis die ontstond toen president de Leon p obeerde de corruptie in het Congres uit te bannen. Op het einde van de maand eiste De Leon dat er een referendum zou worden gehouden om de impasse te doorbreken.

Gesteld tegenover een dalende populariteit en groeiende kritiek op de traagheid die zijn regering aan de dag legde bij het aanpakken van de corruptie in de politiek. had de president in augustus opgeroepen tot een zuivering van het Congres. Toen daar geen positieve reactie op kwam, eiste hij op 26 augustus het onmiddellijke en vrijwillige aftreden van alle 116 afgevaardigden en tevens van alle negen rechters van het Hooggerechtshof. Er waren in het bijzonder beschuldigingen ingediend tegen 16 afgevaardigden die hun stem regelmatig zouden verkopen; ook was onrust ontstaan omdat er geen poging was gedaan om twee afgevaardigden tc royeren, van wie er een beschuldigd was van drugshandel en de ander verwikkeld zou zijn in handel in gestolen auto's. 76 afgevaardigden dienden hun ontslag in bij de Nationale Instantie van Consensus (INC, zie boven) maar geen van hen behoorde tot de zestien op de lijst van de INC.

Een zitting van het Congres die op 5 september werd gehouden om de zaak te bespreken. eindigde in een vechtpartij. De voo zitter van het Congres. José Fernando Lobo Dubon die een van de zestien personen op de lijst was, schorste daarop de vergadering. 65 afgevaardigden negeerden echter de schorsing en kozen Arturo Soto tot nieuwe voorzitter van het Congres.

Op 7 september werd Lobo tijdelijk in zijn functie hersteld door het Hoogge echtshof in afwachting van een oplossing voor de toestand in het Congres. Lobo bleek echter niet in staat het benodigde quorum voor een zitting van het Congres bijeen te roepen, aangezien de meerderheid van de afgevaardigden, die zichzelf de ..Groep van 70" noemden. liet weten alle zittingen te boycotten die door hem bijeengeroepen waren totdat er een einduitspraak was gedaan.

Op 27 septemhei werd bericht dat De Leon nogmaals had geprobeerd alle afgevaardigden en rechters tot aftreden te dwingen door een nationaal referendum te eisen om de kwestie op te lossen

Referendum uitgesteld

De plannen van president De Leon om het Congres en de rechterlijke macht te zuiveren (zie boven) stuitten op nieuwe tegenslag toen het Constitutionele Hof op 11 november besloot het voor 28 november geplande referendum op te schorten

De Leon wilde het referendum gebruiken om steun te vinden voor zijn stap om alle afgevaardigden en rechte s te ontslaan Het Congres wilde daarentegen een pakket grondwetswijzigingen invoeren. Op 1 noveniber stcldc de nationale bisschoppenconferentie het Congres voor de ontwerphervorming op te schorten en directe onderhandelingen met de president te beginnen over grondwetswijzigingen waarover op een latere datum gestemd kon worden. De dialoog ging op 9 november van start waarbij De Leon zei dat hij de oproep van de bisschoppen niet kon negeren, maar het referendum niet zou opgeven zonder een akkoord over een zuivering.

Op 16 november werd na bemiddeling van de bisschoppen een soort compromis bereikt, waaraan de weidse titel ,,Contract voor de Herstructurering van de Staat" gegeven werd. Krachtens dit akkoord zouden alle 116 afgevaardigden en negen opperrechters aftreden en zouden nieuwe parlementsverkiezingen gehouden worden op een nog vast te stellen datum. In de tussentijd zou een reeks grondwetshervormingen worden opgesteld en in een referendum aan het volk worden voorgelegd. Deze volksraadpleging zou waarschijnlijk niet voor het einde van het jaar gehouden worden.

Presidentieel veto over begroting voor 1994

In zijn aanhoudende strijd met het Nationale Congres sprak president Ramiro de Leon Carpio op 8 december 1993 zijn veto uit over een reeks door het Congres goedgekeurde wijzigingen van de begroting over 1994.

De Leon rechtvaardigde zijn veto op economische en politieke gronden en zei dat hij wilde voorkomen dat ,,een groep afgevaardigden de begroting van het land ten eigen bate gebruikt en manipuleert". Hij beweerde dat de begi-oting zoals voorgesteld door het Congres .,zo opgeblazen (zouzijn)dat zij onmogelijk te verwezenlijken is". De wijzigingen zouden neerkomen op een verhoging van de overheidsleningen (hetgeen de regering had beloofd te vermijden in de huidige grondmetshervormingen),aldus De Leon, en zouden een inbreuk op de grondwet zijn, die een sluitende begroting voorschreef. Hij verwierp ook de verhoging van de gelden die het Congres wilde toewijzen aan het Hooggerechtshof. omdat dit ongepast was vlak voor zijn voorgenomen zuivering van de rechterlijke macht (zie boren).

Kabinetswijziging

Op 19 januari 1994 maakte De Leon Carpio de benoeming bekend van een aantal ministers.

Maritza Ruiz de Vielman verving Arturo Fajardo Maldonado als minister van buitenlandse zaken. Ana Ordoñez de Molina volgde Richarcl Aitkenhead Castillo op als minister van overheidsfinanciën. Jorge Erdmenger de la Fuente volgde Oscar Armando Martinez Anaya op als minister van verbindingen, vervoer en openbare we ken. Eduardo Gonzalez Castillo werd benoemd tot minister van huitenlandse handel in de plaats van Fanny de Estrada, die eerder die maand om gezondheidsredenen was afgetreden.

Nieuwe parlementsvoorzitter

Op 12 januari werd Marco Vinicio Villar Anleu, de afgevaardigde van het district Quiché, met 70 tegen 21 stemmen gekozen tot voorzitter van het Congres. Hij volgde de omstreden José Fernando Lobo Dubon op.

Referendum

Op 30 januari werd het referendum tegen de corruptie gehouden, waarvoor

President Ramiro de Leon Carpio brengt op 30 januari 1994 in Guatemala Stad zijn stem uit in het referendum over de grondwetswijziging.

president De Leon zich sedert september 1993 had ingezet (zie boven). Van dc 3,4 mln kiezers hadden er slechts 548.894 hun stem uitgebracht; 64 procent van hen had vóór de grondwetswijzigingen gestemd. De grondwet zou dus gewijzigd worden op grond van de voorkeur van 10.75 procent van het electoraat.

Het referendum stelde de volgende grondwetswijzigingen voor: (i) de verkorting van de presidentiële ambtstermijn van vijf tot vier jaar en het afschaffen van irreguliere betalingen aan de president: (ii) de vermindering van het aantal Congreszetels van 116 tot 94. de ontbinding van het zittende Congres en nieuwe parlementsverkiezingen in september; (iii) de uitbreiding van het Hooggerechtshof van negen tot dertien rechters, de verkorting van hun ambtstermijn van zeven tot vijf jaar. de ontbinding van het huidige Hof en de henoeming van een nieuw Hof door het nieuwe Congres in september. Indien de grondwetswijzigingen werden goedgekeurd, zouden ze binnen 60 dagen van kracht worden.

Leiders van de volksbeweging, waarin mensenrechten- en kerkelijke activisten, vakbondsleiders, linkse sociaaldemocratische partijen en guerrillastrijders van het URNG samenwerkten, hadden opgeroepen niet aan het referendum deel te nemen. Zij juichten de uitslag dan ook toe en concludeerden dat de lage opkomst bewees dat president De Leon niet langer het vertrouwen van de bevolking genoot en dat de politieke crisis, die begonnen was met de mislukte presidentiële coup van Jorge Serrano Elias in mei 1993 (zie pag. 626/2 e.v.-'93), voortduurde.

Ontdekking van graven

Op 30 oktober 1993 maakte een groep antropologen bekend dat zij de stoffelijke overblijfselen van ongeveer 200 vrouwen en kinderen hadden ontdekt die in maart 1982 waren vermoord. De resten lagen in anonieme graven aan de rand van het dorp Rio Negro, ongeveer 100 km ten noorden van de hoofdstad.

Mensenrechten

Eind januari 1994 nam het bureau mensenrechten van de katholieke kerk een scherpe opleving van het politieke geweld waar.

Sedert 1 januari waren 46 standrechtelijke executies, 20 aanslagen. 10 verdwijningen en drie gevallen van marteling gemeld in vergelijking met 15 executies en zes verdwijningen in januari 1993. Volgens minister van justitie Jorge Mario Garcia La Guardia waren in 1993 13.330 schendingen van de mensenrechten gerapporteerd tegen 6.730 in 1992.

Op 9 januari ontploften in Guatemala Stad twee bommen met pamflettrn, waarvan de inhoud naar verluidt de guerrillabeweging in het zuid-oosten van Mexico steunde (zie onder MEXICO). Op 19 januari werd een handgranaat gegooid in een menigte. waarbij een kind om het leven kwam en 17 andcrrn gewond raakten. Een andere bom ontplofte op 20 januari bij het Congresgebouw en op 27 januari werd in de stad een hoogspanningsmast opgeblazen In de tweede helft van de maand werden tien andere bommen onschadelijk gemaakt.

Terugkeer vluchtelingen

Op 12 januari keerde een groep van meer dan 1.000 Guatemalteekse vluchtelingen terug, die meer dan tien jaar in Mexico hadden gewoond.

Ook andere vluchtelingen en arbeiders begonnen terug te keren uit Mexico vanwege de gevechten in de staat Chiapas. die grensde aan Guatemala en waar een gewapend conflict was uitgebroken (zie onder MEXICO). Minister van defensie Mario Enriquez Morales zei op 6 januari dat in het grensgebied geen extra veiligheidsmaatregelen zouden worden genomen naar aanleiding van de onrust in Mexico. Volgens andere cominentatoren wrobeerde het leger echter de ,.hardnekkige" beschuldigingen in Mexico dat er Guatemalteken betrokken waren bil de opstand in Chiapas, politiekvolledig uit te buiten

ivor.bei-.pag. 624/1 e.v.-1993)

HONDURAS

BERICHTEN OVER REBELLIE BIJ LUCHTMACHT

Berichten in de media dat er bij de luchtmacht op 9 augustus 1993 rebellie was uitgebroken, werden nog diezelfde dag tegengesproken door president Rafael Leonardo Callejas. De waarnemende opperbevelhebber van de strijdkrachten, brigadegeneraal Reynaldo Aldino, ontkende eveneens dat jonge officieren een luchtmachtbasis in de buitenwijken van de hoofdstad Tegucigalpa hadden bezet. Hij voegde daaraan toe dat deze berichten naar buiten waren gebracht door personen die door middel van ,,psychologische oorlogsvoering" chaos wilden stichten.

Het plaatselijke radiostation Vor de Honduras (Tegucigalpa) liet weten dat het telefoontjes had ontvangen waarin gewag werd gemaakt van een ,,opstand" door de .,achtste klas" van de luchtmacht. De tot deze klas behorende officieren. die een hervorming van alle afdelingen van de strijdkrachten eisten, zouden met name kritiek hebben geleverd op generaal Luis Alonso Discua Elvir, de opperbevelhebber van de strijdkrachten die op dat moment in het buitenland verbleef. Ze beschuldigden hem ervan dat hij de aflossing en promotie van hoge officieren in de weg stond.

PRESIDENTS- EN CONGRESVERKIEZINGEN

Bij de presidents- en congresverkiezingen op 28 november behaalde de oppositionele centrum-rechtse Liberale Partij van Honduras (PLH) een overtuigende overwinning op de regerende linkse Nationale Partij van Honduras (PNH) (zie pag. 307/2 e.v.-'90 voor ve - kiezingen 1989).

Volgens de uitslag. die nog bekrachtigd moest worden door het Nationale Kiestribunaal. kreeg PHL-presidentskandidaat Carlos Roberto Reina 52,36 procent van de stemmen tegen 40,74 procent voor Osvaldo Ramos Soto van de PNH. 2,96 procent voor Olban Valladares van de sociaal-democratische Partij voor Vernieuwing en Eenheid (PINU) en 1,07 procent voor Marco Orlando Iriarte van de centrum-rechtse Christen-Democratische Partij (PDCH).

De PLH zou naar verwachting een overwinning met een even grote marge behalen in de gelijktijdig gehouden verkiezingen voor het 148-zetels tellende, uit een kamer bestaande Congres, voor 192 gemeenteraden. en voor 20 afgevaardigden voor het Centraalamerikaanse Parlement (Parlacen) (zie pag. 90/3 e.v.-'92).

Naar schatting 33 procent van de 2.7 mln kiesgerechtigden was niet gaan stemmen. De twee presidentskandidaten die het hoogste aantal stemmen hadden vergaard, waren voorstander van een conservatief politiek en economisch beleid.

PRESIDENT REINA BEËDIGD

In zijn inaugurele rede op 27 januari 1994 verklaarde president Carlos Roberto Reina dat hij reeds gesprekken was aangegaan over de buitenlandse schuld van het land, dat hij een speciale raad met daarin de relevante ministers in het leven zou roepen ,,om sociale en economische kwesties te coördineren tot een eenduidig beleid", en dat zijn regering ,,de sociale uitgaven (zou) verhogen tot 33 procent van de overheidsbegroting".

Nieuw kabinet

Diezelfde dag werden Reina's kabinet en de drie vice-presidenten Walter Lopez Reyes, Juan de la Cruz Avelar en Guadalupe Jerezano beëdigd.
Het kabinet was als volgt samengesteld:

Buitenlandse zaken - Ernesto Paz Aguilar; binnenlandse zaken en justitie - Efrain Moncada Silva: economie en handel - Delmer Urbizo Panting; financien rn overheidsleningen - Juan Ferrera; onderminister van economische planning - Guillermo Molina Chocano; onderwijs - Xenobia Rodas de Leon Gomez; gezondheidszorg en sociale zaken - Enrique Samayoa; natuurlijke hulpbronnen - Ramon Villeda

De nieuwe president van Honduras Carlos Roberto Reina (1) zwaait samen met zijn echtgenote Bessv Watson naar aanhangers in het stadion van Tegucigalpa na zijn beediging op 27 januari 1994

Bermudez; arbeid - Cecilio Zavala; cultuur - Rodolfo Pastor: verbindingen en openbare werken - German Aparicio; president van de centrale bank - Hugo Noe Pino; milieu - Carlos Medina: defensie en openbare veiligheid - generaal Reynaldo Andino.

RAPPORT OVER MENSENRECHTEN GEPUBLICEERD

Op 28 december 1993 gaf de Nationale Commissaris voor de Bescherming van de Mensenrechten, Leo Valladares Lanza, een rapport vrij met bijzonderheden over de betrokkenheid van burgerlijke en militaire autoriteiten bij schendingen van de mensenrechten tussen 1979 en 1990. In het rapport werd melding gemaakt van meer dan 300 politieke moorden en 184 verdwijningen, alle van linkse activisten, en ook van het martelen van gevangenen.

Degenen die verantwoordelijk voor de schendingen werden gehouden. waren voornamelijk contraspionage-eenheden van het leger. die waren opgeleid door militaire adviseurs uit de Verenigde Staten, Argentinië en Nicaragua. De eenheid die zich bijzonder onderscheiden had. was Inlichtingenbataljon 3-16, dat in 1934 was opgericht door de toenmalige bevelhebber van het leger. generaal Gustavo Alvarez Martinez en waarvan de hoogste leidcr de huidige opperbevelhebber van de strijdkrachten was, generaal Luis Alonso Discua Elvir. Het Comité van Vent-anten van Verdwenen Personen eiste Discua's schorsing hangende het onderzoek naar de inhoud van het rapport.

Op 29 december deed de waarnemend president van het Hooggerechtshof. Rigoberto Espinal Irias. een beroep op de rechters om alle lopende zaken tegen burgers en militairen die betrokken waren bij „verdwijningen", tc onderroeken. Legerwoordvoerder kolonel Napoleon Santos Aguilar zei in een interview op 30 december dat de strijdkrachten bereid waren hun archieven te openen voor de burgerlijke autoriteiten en ..alle officieren die vermoedelijk betrokken waren bij deze kwesties" ter beschikking van de rechtbank te stellen.

(Vorber.pag. 401/3 e.v.-1993)

MEXICO

STIMULERINGSPAKKET VOOR ECONOMIE. DEELSTAATVERKIEZINGEN. OPSTAND IN CHIAPAS. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 3 oktober 1993 verlengden de regering, werkgevers en vakbonden het in januari 1989 gesloten Pact voor Economische Solidariteit en Groei (PECE). (zie pag. 80/2-'90) tot 31 december 1994.

Het pact, dat was gebaseerd op een vermoedelijk inflatiepercentage in 1994 van niet hoger dan 5 procent. had betrekking op belastingen, lonen. prijzen en deviezenbeleid. **Belastingen:** de inkomstenbelasting zou worden afgeschaft voor degenen die minder dan het dubbele van het minimumloon verdienden, terwijl degenen die hooguit viermaal het minimumloon verdienden voordeel zouden genieten van een verlaging van de belastingvrije voet: de vennootschapsbelasting zou worden verlaagd van 35 tot 34 procent. **Lonen:** het minimumdagloon zou met ingang van 10 oktober met gemiddeld 9.5 procent worclen verhoogd tot 15.69 nieuw pesos en vanaf 1 januari 1994 nog eens tot 16.40 nieuwe pesos: bedrijven moesten kwaliteits- en produktiviteitspremies uitkeren. **Prijzen:** de stroomkosten voor de industrie en de prijs van dieselolie zouden jaarlijks met 10-15 procent worden verlaagd en verder zouden de spoorwegtarieven en de vrachttarieven op luchthavens omlaag gaan. **Deviezenbeleid:** het bestaande beleid zou ongewijzigd worden gehandhaafd; de dagelijkse devaluatie van de peso ten opzichte van de dollar bleef beperkt tot maximaal 0,04 nieuwe peso (koers op 4 oktobcr 1993: $ 1.00 = 3,1221 peso). Dit kwam neer op 5 procent per jaar.

De regering drong erop aan dat het pact zou worden gefinancierd met „reële middelen", die voortvloeiden uit het belastingoverschot. Dit werd voor 1993 geschat op $ 6 mrd en stond gelijk aan 1,1 procent van het bruto nationaal produkt (BNP).

Landbouwplan

Een startsubsidie van 11,7 mrd nieuwe pesos uit het belastingoverschot moest het Procampo-ontwikkelingsplan voor het platteland financieren, dat op 4 oktober was bekendgemaakt; het plan was bedoeld om 3 miljoen boeren hulp te bieden, het platteland een nieuwe impuls te geven en te moderniseren, en de trek naar de steden tot staan te brengen.

In de eerste .,tijdelijke" fase van het plan zou een eind worden gemaakt aan prijsondersteuning voor belangrijke graangewassen en zouden boeren rechtstreekse subsidies in contanten ontvangen overeenkomstig de omvang en de vruchtbaarheid van hun land. In de „permanente" fase zou vanaf april 1995 in een periode van vijftien jaar een prijzenstelsel worden opgezet binnen de context van „marktprijzen".

Betoging voor mensenrechten

Op 2 oktober trokken meer dan 50.000 mensen door de straten van Mexico Stad ter gelegenheid van de 25ste herdenking van het bloedbad dat militairen in 1968 hier onder universiteitsstudenten hadden aangericht (zie pag. 705 e.v.-'68).

Een uit bekende intellectuelen bestaande Commissie van Waarheid. die werd geconfronteerd met ambtelijke geheimhouding, stelde een onderzoek in naar bewijzen dat meer dan driehonderd studenten warenvermoord.

Nominatie presidentskandidaten

Op 28 november koos de regerende Institutionele Revolutionaire Partij (PRI) Luis Donaldo Colosio, de minister voor sociale ontwikkeling, tot haar kandidaat voor de presidentsverkiezingen die in augustus 1994 zouden worden gehouden.

De 43-jarige Colosio stond bekend als een trouwe bondgenoot van president Carlos Salinas de Gortari en iemand die in grote lijnen diens politieke en economische doelstellingen deelde. Hij had zijn steun gegeven aan het kort

Luis Donaldo Colosio werd op 28 november 1993 door de PRI genomineerd als haar kandidaat voor de presidentsverkiezingen in augustus 1994.

daarvoor afgesloten Noordamerikaanse Vrijhandelsakkoorrd (NAFTA. zie pag. 43/1 e.v.-'94). terwijl de kandidaat van de linkse Partij van de Democratische Revolutie (PRD), Cuauhtemoc Cardenas Solorzano. te kennen had gegeven dat hij de onderhandelingen over het akkoord zou hcropcncn als hij gckozcn werd.

In 23 november werd bericht dat de rechtse Partij van Nationale Actie (PAN) de 52-jarige Diego Fernandez de Cevallos, fractieleider in de Kamer van Afgevaardigden, had gekozen tot haar presidentskandidaat. Fernandez behoorde tot de partijvleugel die voor samenwerking met de PRI was, en was betrokken geweest bij de onderhandelingen over grondwetshervormingen eerder dat jaar (zie pag. 771/1-'93).

Kabinetswijziging

Op 29 november trad Manuel Camacho Solis, die de presidentskandidaat van de PRI had willen worden, af als burgemeester van Mexico Stad (een kabinetsfunctie), naar verluidt uit protest tegen de omstreden keuze van Colosio. In de daaropvolgende kabinetswijziging aanvaardde Camacho echter de portefeuille van buitenlandse betrekkingen. Hij volgde Fernando Solana Morales op, die naar onderwijs ging. De nieuwe burgemeester van Mexico Stad werd Manuel Aguilera Gomez, terwijl Carlos Rojas werd benoemd tot minister van sociale ontwikkeling in de plaats van Colosio.

Op 14 december werd de 58-jarige Jesus Silva Herzog benoemd tot minister van toerisme als opvolger van Pedro Joaquin Coldwell, die ontslag had genomen om toe te treden tot het partijbestuur van de PRI.

Silva Herzog was van 1982-'86 minister van financiën geweest en daarna directeur van het Latijns-Amerikaanse Centrum voor Monetaire Studies en ambassadeur in Spanje. Zijn benoeming maakte een einde aan speculaties dat hij uit de PRI zou stappen nadat centrum-linkse afgevaardigden hem hadden gevraagd hun kandidaat te worden voor de presidentsverkiezingen in augustus 1994.

Verkiezingen in de deelstaat Mexico. Omstreden verkiezingen in Yucatan

Op 14 november werden de in de deelstaat Mexico verkiezingen gehouden met de PRI als overduidelijke winnaar. De PRI behaalde alle zetels op twee na, namelijk die van Cuautitlan, waar de PAN-kandidaat 57 procent van de stemmen behaalde tegen 34 voor de PRI, en Tepotzotlan, waar de uitslag onbeslist leek.

Na de verkiezingen in de staat Yucatan op 28 november braken verhitte meningsverschillen uit en werd geëist dat de verkiezingen geannuleerd zouden worden.

De PRI had de overwinning opgeëist van de gouverneursverkiezing, en daarnaast de 25 zetels van het deelstaatparleinent en alle 106 burgemeestersposten in Yucatan. De PAN beschuldigde de PRI echter van het kopen van stemmen en eiste zelf de overwinning op van de gouverneursverkiezing en verder ten minste zes burgemeestersposten en één zetel in het deelstaatparlement

Op 1 december trad Dulce Maria Sauri, interim-gouverneur van de staat Yucatan sedert februari 1991, af met zes leden van haar deelstaatkabinet, hoewel haar ambtstermijn pas eind januari 1994 zou aflopen Tot haar opvolger werd benoemd Ricardo Avila Heredia.

Opstand in Chiapas

Op 1 januari 1994 brak in de zuidelijke deelstaat Chiapas een opstand uit, toen gewapende Indiaanse groepen vier steden bezetten en ingrijpende sociale en economische veranderingen in de regio eisten. De groepen, die deel uitmaakten van het tot dusver onbekende Zapatistische Nationale Bevrijdingsleger (EZLN), hadden hun actie zo gepland dat deze samenviel met de inwerkingtreding van het Noordamerikaanse Vrijhandelsakkoord (NAFTA, zie pag. 42/2 e.v.-'94). De opstand, de eerste in Mexico sedert twintig jaar, bracht de regering in grote verlegenheid en bezorgde de regerende PRI een gevoelige klau.

In de vroege uren van 1 januari nam het EZLN de macht over in de stad San Cristobal de las Casas, een geliefd toeristenoord en met 90.000 inwoners de op een na grootste stad van Chiapas. De strijders van het EZLN hielden de stad een etmaal bezet voordat ze zich terugtrokken en optrokken naar de steden Ocosingo, Las Margaritas. Altamirano. Chanal del Carmen en Abasolo. Op 2 januari trok het federale leger tegen hen op en op 3 januari werd er in Ocosingo gevochten.

Op 6 januari hadden de guerrillastrijders zich teruggetrokken uit de steden. maar gingen zij

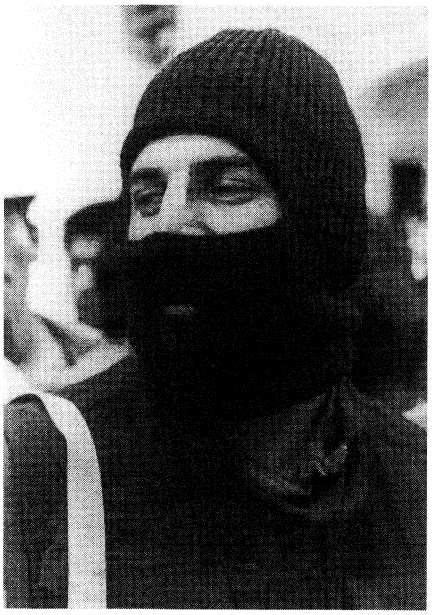

De leider van het Zapatistische Nationale Bevrijdingsleger. ondercominandant Marcos, op 1 januari 1994 in San Cristobal de las Casas.

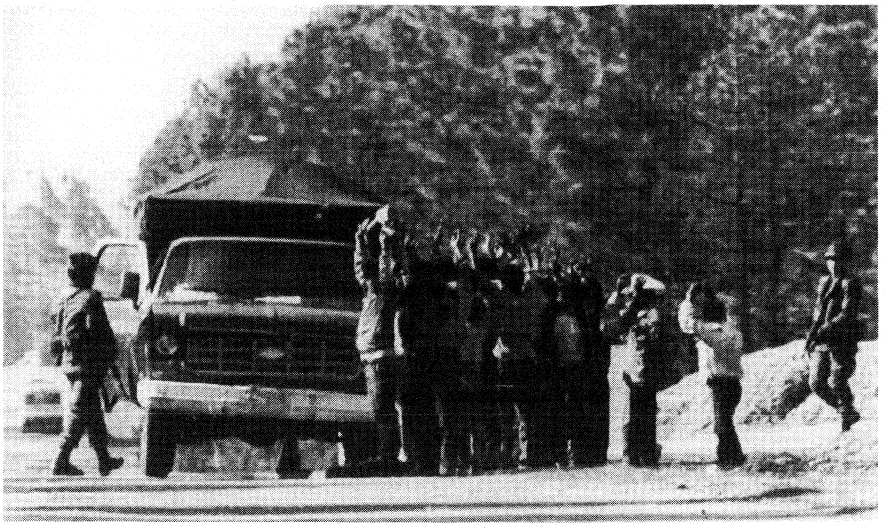

Inwoners van San Cristobal de las Casas worden op 3 januari 1994 door soldaten van het regeringsleger opgepakt voor ondervraging over de opstandelingen.

door met het offensief vanuit posities in de bergen. Zij zouden Tenejapa (40 km van San Cristobal) ingenomen hebben en optrekken naar Tuxtla Gutierrez, de hoofdstad van Chiapas. Het EZLN eiste de verantwoordelijkheid op voor het opblazen van twee hoogspanningsleidingen in de staten Puebla en Michoacan op 7 januari en voor een bomaanslag in Mexico Stad op 8 januari. Op 2 januari hadden ze generaal (bd) Absalon Castellanos Dominguez, oud-gouverneur van Chiapas, ontvoerd en gedreigd hem te berechten en te exccutcrcn. Een op 20 januari uitgegeven communiqué meldde dat hij schuldig was bevonden en tot levenslang veroordeeld. maar dat hij zou worden vrijgelaten.

Identiteit EZLN

Het EZLN ontleende zijn naam aan Emiliano Zapata, de leider van de Mexicaanse revolutie van 1910, die zich vooral sterk had gemaakt voor de herverdeling van land. In Chiapas, een van de armste deelstaten van Mexico, was de kloof tussen rijke landeigenaren en boeren zonder grond in de voorgaande jaren breder geworden. Volgens de EZLN-leider, die zich ondercommandant Marcos noemde, was NAFTA, dat op 1 januari in werking was getreden, het doodvonnis voor de inheemse volkeren van Mexico".

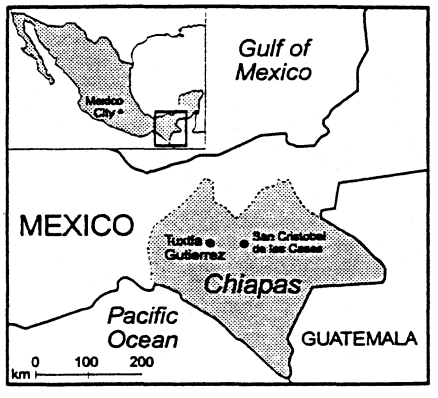

Schattingen van het aantal guerrillastrijders varieerden van enkele honderden tot een paar duizend en volgens de meeste waarnemers waren het bijna uitsluitend Indianen, gewapend met slechts een paar geweren, een handjevol pistolen, zelfs speelgoedwapens en zeisen of machetes. Volgens de regering ging het echter om .,gewelddadige. professionele en uitstekend getrainde" guerrillastrijders, onder wie zich ook ..buitenlanders (vermeende *Guate*malteekse vluchtelingen. zie ook onder GUATEMALA). ideologen en priesters" bevonden en die gewapend waren met ..machinegeweren. geweren, revolvers en moderne wapens".

Eisen van EZLN

In een proclamatie beschuldigde het EZLN op 1 januari de opeenvolgende PRI-regeringen ervan ,,een verborgen oorlog te voeren, gericht op de uitroeiing van ons volk" en gaf een .,oorlogsverklaring" uit met de volgende voornemens:

(i) op te trekken naar Mexico Stad en onderweg steden .,te bevrijden"; (ii) behandeld te worden als oorlogvoerende partij krachtens de Conventie van Genève; (iii) in het buitenland getrainde leden van het leger en de veiligheidstroepen te berechten wegens verraad; (iv) in heel Mexico nieuwe leden te recruteren: (v) de strijdkrachten de gelegenheid te geven tot onvoorwaardelijke overgave voor ze strijd zouden aangaan: (vi) ..de plundering van onze natuurlijke rijkdom te beëindigen in de door het EZLN gecontroleerde gebieden".

Reactie regering

De regering, die volledig werd verrast door de opstand, probeerde deze eerst met militaire middelen de kop in te drukken en zocht daarna naar een politieke oplossing

Op 4-5 januari voerde het leger met vliegtuigen en helikopters bombardementen uit op gucrriiiaposities en werden ook tanks en zware artillerie ingezet. Volgens journalisten in het gebied n-erd er niet goed gericht en werden verschillende gehuchten vernietigd. Eveneens op 5 januari werden in Ocosingo de lijken ontdekt van vijf guerrillastrijders met de handen op de rug gebonden en een kogelgat in het hoofd. De bewering van de regering dat het leger niet verantwoordelijk was voor de:?-emcuties. werd betwist door onafhankelijke forensisch-deskundigen. Op 15 januari werd in Ocosingo een graf ontdekt met de lichamen van 20 slachtoffers van de strijd. Onduidelijk was wie hiervoor verantwoordelijk was. De Nationale Mensenrechtencommissie zei op 21 januari dat ze 138 meldingen van moorden. verdwijningen en martelingen onderzocht die sedert 1 januari waren begaan in Chiapas.

Op 10 januari koos de regering voor een andere benadering, toen zij een eenzijdig staakt-het-vuren afkondigde en alle EZLN-leden die de wapens neerlegden amnestie aanbood; niettemin waren er de rest van de maand berichten over sporadische gevechten. (De amnestie ging in op 22 januari.) Volgens officiële cijfers waren sedert 1 januari 107 guerrillastrijders, soldaten en burgers om het leven gekomen. maar de roomskatholieke kerk meende dat het dodental eerder in de buurt van 400 lag.

Kabinetswijziging. Pogingen tot onderhandelingen

Op 10 januari wijzigde president Carlos Salinas de Gortari zijn kabinet. Hij stelde Manuel Camacho Solis, die sinds november '93 minister van buitenland-

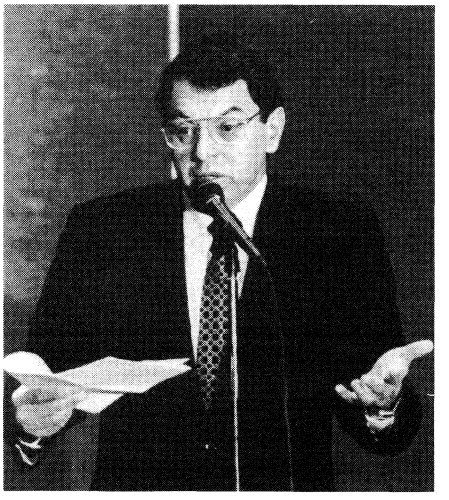

Manuel Camacho Solis werd op 10 januari 1994 benoemd tot hoofd van de Commissie voor Vrede en Verzoening in Chiapas.

se zaken was (zie boven), aan het hoofd van een Commissie voor Vrede en Verzoening in Chiapas, en ontsloeg minister Jnsé Patrocinio Gonzalez van binnenlandse zaken, die van 1988 tot januari 1993 gouverneur van Chiapas was geweest, hetgeen werd uitgelegd als een gebaar om het EZLN gunstig te stenîmen

Manuel Tello Macias werd benoemd tot minister van buitenlandse zaken en Jorge Carpizo MacGregor tot minister van binnenlandse zaken. Diens portefeuille van justitie ging naar Diego Valades, die op zijn beurt als minister van justitie van het federale district tijdelijk werden vei-vangen door Rene Gonzalez de la Vega.

Op 11 januari maakte Camacho bekend dat hij EZLN-leiders wilde ontmoeten om een politieke oplossing te bereiken. Diezelfde dag had hij een ontmoeting met kerkleiders uit het zuiden van Mexico, onder wie Samuel Ruiz, de bisschop van San Cristobal die eerder door de regering was bekritiseerd vanwege het steunen van burgerlijke ongehoorzaamheid in de regio.

De regering had veel priesters in de regio ervan beschuldigd de ,.bevrijdingstheologie" te propageren, het EZLN te helpen (hetgeen de kerk ontkende) en de door de guerrillastrijders geëiste sociale rechtvaardigheid te onderschrijven. Op 21 januari gaf de Mexicaanse bisschoppenconferentie een rapport uit waarin stond dat het conflict ,.als waarschuwing moet dienen voor het gevaar de arme lagere klassen aan hun lot over te laten (...) In dit geval wordt extreme armoede veroorzaakt door machtsmisbruik en onrechtvaardige structuren die gecorrigeerd moeten worden".

Op 29 januari maakte de regering bekend dat alle troepen zich zouden terugtrekken naar de rand van de steden en dat alle humanitaire taken werden overgedragen aan het burgerlijke gezag. In een uitzending op de lokale radio zei Camacho dat ,,we de Indianen en de gemeenschappen om vergeving moeten vragen voor alle leed dat ze hebben doorstaan".

De volgende dag verordonneerde president Salinas een aantal belastingontheffingen in de regio en op 25 januari had hij in Tuxtla Gutierrez een ontmoeting met 42 afgevaardigden van 280 inheemse groeperingen, waarbij hij plannen presenteerde voor de bevoorrading met voedsel en geneesmiddelen. voor verbetering van de sociale zekerheid en voor garanties van de mensenrechten.

Op 29 januari maakte Camacho bekend dat de twee partijen het eens waren geworden over een agenda voor toekomstige vredesbesprekingen. Daarop stonden economische, sociale, politieke en culturele eisen die vooral de problemen van de gemeenschappen in Chiapas betroffen, en het definitief beëindigen van de vijandelijkheden.

Verdeeldheid in PRI

Het conflict taste het zelfvertrouwen van de PRI ernstig aan, vooral met de presidentsverkiezingen in het vooruitzicht die in augustus gehouden zouden worden (de campagne begon officieel op 7 januari).

De PRI-factie Democratie 2000 liet presidentskandidaat Luis Donaldo Colosio (in november gekozen. zie boven) op 18 januari weten dat zij haar steun aan hem introk omdat zij met haar ,,gematigde (PRI) opinie meer invloed heeft in de burgerlijke samenleving dan het georganiseerde of autoritaire PRI-isme". In de nationale pers n-erd aan Colosio veel minder aandacht besteed dan aan Camacho. die tegen diens nominatie gekant was geweest.

Op 27 januari tekenden de regering en alle grote politieke partijen een overeenkomst, getiteld ,,Twintig Democratische Toezeggingen". Daarin werd gesteld dat de recente gebeurtenissen .,een politiek akkoord dat eerlijke verkiezingen op 21 augustus aanstaande garandeert, dringender dan ooit" noclig maken. Tot de voorstellen behoorden de beëindiging van het gebruik van overheidsgelden door partijen, gerechtelijke onderzoek naar aantijgingen van kiesfraude en de verrassende eis dat kranten en televisiestations de bronnen van ,,betaalde" informatie moesten bekendmaken.

Vredesbesprekingen

Eind februari 1994 waren er sterke aanwijzingen dat de regerende PRI, na onderhandelingen met de oppositie, bereid was ingrijpende electorale hervormingen aan te kondigen. Waarnemers brachten deze aanzet tot politieke veranderingen in verband met de aanhoudend steun onder de bevolking voor de januari-opstand in Chiapas. Op 22-27 februari gehouden vredesbesprekingen tussen commandanten van het Zapatistische Nationale Bevrijdingsleger (EZLN) en de vredesgezant van de regering, Manuel Camacho Solis, leidden tot een basis voor politieke hervormingsvoorstellen en overleg.

Tijdens deze in San Cristobal de las Casas gevoerde besprekingen wilde Camacho aanvankelijk alleen praten over economische en sociale problemen in Chiapas. Later veranderde hij van standpunt en verbond hij eenmogelijke vreedzame oplossing voor het conflict aan landelijke democratische hervormingen. Op zijn beurt gaf onder-commandant Marcos van het EZLN, een gemaskerde en charismatische figuur wiens identiteit onderwerp van speculatie bleef, toe dat sommige voorstellen van de rebellen buiten de ,,mogelijkheden" van de besprekingen vielen.

Gezien de landelijke aandacht voor de opstand zagen alle politieke partijen zich genoodzaakt in te gaan op een uitnodiging van het EZLN aan hun presidentskandidaten om de vredesbesprekingen bij te wonen. De eis van de rebellen dat niet-gouvernementele organisaties betrokken moesten worden bij het vredesproces leidde op 12 februari tot de oprichting van .,Ruimte voor Vrede" (Espaz). waarin meer dan 90 niet-gouvernementele organisaties (vrouwen- en milieugroepen en mensenrechtenorganisaties) samengingen.

De besprekingen mondden uit in een ontwerpdocument met 34 voorlopige toezeggingen. waarvan de meesten nog nader uitgewerkt moesten worden. Daarnaast werden er ook afspraken gemaakt, maar alleen over kwesties die minder tot verdeeldheid aanleiding gaven. zoals gezondheidszorg, onderwijs, huisvesting

Bisschop Samuel Ruiz (I.).de bemiddelaar namens het EZLN, en regeringsafgezant Manuel Camacho Solis (r,)maken op 17 januari 1994 bekend dat enkele dagen later de vredesbesprekingen zullen starten.

en eerbiediging van de cultuur tradities en rechten van Indianen in Mexico Het document moest nog worden besproken dooi de achterban van het EZLN

Vredesbemiddelaar Samuel Ruiz, bisschop van San Christobal. verklaarde dat beide partijen tot een compromis bereid waren. waardoor er. zicht kwam op een definitieve ..waardige vrede". Hij bevestigde echter dat niet gesproken was over cruciale eisen van de rebellen - zelfbestuur voor inheemse volken, landelijke electorale hervormingen en een zodanige wijziging van de grondwet dat een definitievelandherverdeling mogelijk werd.

Marcos ontkende op 28 februari dat een vreedzame oplossing nabij was. Hij zei dat de opstandelingen een vijf weken durend staakt-het-vuren zouden naleven. mits ze niet aangevallen werden. Hij eiste echter het aftreden van president Salinas en de vorming van een niet-partijgebonden of uit meerdere partijen bestaande overgangsregering die toezicht moest houden op vrije en democratische presidentsverkiezingen in augustus.

Boerenprotesten

In de eerste helft van februari hadden demonstraties van boeren (campesinos) in het gehele land de totstandkoming van de vredesbesprekingen een krachtige impuls gegeven.

In Chiapas bezetten honderden boeren. die verklaarden te zijn geinspireerd door de opstandelingen. op vreedzame wijze tien stadhuizen. Zij eisten het ontslag van de burgemeesters, die zij beschuldigden van corruptie. en dat er een begin werd gemaakt met openbare werken. Ook bezetten zij ranches en boerderijen om de door hen geëiste landherverclelingen kracht bij te zetten.

In de deelstaten Puebla, Michoacan Coahuila Guerrero Chihuahua en Oaxaca vonden eveneens protestacties plaats van boeren- en Indianenorganisaties ter ondersteuning van het EZLN

Op 21 februari liet het Hooggerechtshof van Chiapas als gebaar van goede wil in verband met de vredesbesprekingen 28 van verschillende misdrijven beschuldigde Indianen vrij uit de gevangenis.

Houding van het leger

Op 22 februari onderstreepte minister van defensie generaal Antonio Riviello Bazan dat het leger achter de vredesbesprekingen stond. Dit was in tegenspraak met berichten dat Camacho militaire commandanten de garantie had moeten afdwingen dat zij de dialoog zouden beschermen.

Standpunten van politieke partijen

De Partij van het Cardenistisch Front voor Nationale Wederopbouw (PF-CRN) verklaarde op 7 februari het

Generaal Absalon Castellanos Dominguez (m.) op 31 januari 1994 tijdens zijn gijzeling door leden van het EZLN.

EZLN ,,vreedzaam" te steunen. De volgende dag ondertekenden acht van de negen geregistreerde partijen een akkoord waarin zij het vredesproces steunden onder voorwaarde dat er ,,eerlijke verkiezingen" gehouden werden.

Op 13 februari sprak Cuauhtemoc Cardenas Solorzano, leider en presidentskandidaat van de Partij van de Democratische Revolutie (PRD) die al geruime tijd campagne voerde tegenverkiezingsfraude, in Mexico Stad een menigte van 50.000 mensen toe. van wie velen met spandoeken hun steun betuigden aan het EZLN. Cardenas eiste dat Salinas een speciale zitting van het Congres bijeenriep om electorale hervormingen goed te keuren.

De kandidatuur van Cardenas werd gesteund door zeven kleinere partijen en 20 sociale en stedelijke bewegingen, die op 5 februari de Nationale Democratische Alliantie (ADN) vormden. Op 21 februari maakten door Marco Aurelio Sanchez geleide PRI-dissidenten. die beweerden in totaal over 20.000 aanhangers te beschikken. bekend Cardenas' kandidatuur te zullen steunen.

Voormalige gouverneur vrijgelaten

Op 16 februari werd generaal (bd) Absalon Castellanos Dominguez, voormalig gouverneur en hoogste bestuurder in Chiapas, vrijgelaten. Hij was op de tweede dag van de opstand door de rebellen gevangengenomen (zie boven). Na zijn vrijlating zei hij tegen de pers nu te begrijpen waarom de gewelddadigheden waren uitgebroken en te beseffen dat er wel degelijk sprake was van sociale onrechtvaardigheid.

(Vor.ber.pag. 769/3 e.v.-1993)

NEDERLANDSE ANTILLEN

NIEUWE REGERING. SAMENSTELLING KABINET

Op 22 maart 1994 werd in Willemstad overeenstemming bereikt over een politiek akkoord tussen de zes partijen, die bij de Statenverkiezingen op 25 februari winst hadden geboekt (zie pag. 195/2/3-'94). De nieuwe regering zou bestaan uit de Curaçaose partijen Partido Antia Restruktura (PAR) en Movementu Antia Nobo (MAN), de Bonaireaanse Democratische Partij (DP), de Sint Maarten Patriotic Alliance (SPA); de Democratische Partij (DP) van Sint Eustatius en de Windward Islands People's Movement (WIPM) van Saba. De coalitie steunde op een ruime meerderheid van 16 van de 22 zetels in de Staten.

In het regeerakkoord stonden de herstructurering van de Antillen en de gevolgen daarvan voor de inrichting van het bestuur centraal. Het streven was om op 1 januari 1996 een nieuwe staatkundige structuur in te voeren. Daartoe zouden binnen zes maanden op alle eilanden referenda worden gehouden over de staatkundige toekomst, net als op Curaçao in november 1993 was gebeurd (zie pag. 194/1 e.v.-'94). Verder wilde de regering-Pouiier veel aandacht besteden aan verbeteringen in het onderwijs, verlaging van de kosten voor de volksgezondheid, reorganisatie van het ambtenarenapparaat en bestrijding van drugsgebruik en criminaliteit.

Volgens het regeerprogramma moest er een heroriëntatie komen op het gebied van de ontwikkelingssamenwerking, waardoor de Antillen minder afhankelijk werden van Nederlandse hulp. Ook zou de Algemene Maatregel van Rijksbestuur, waarmee St. Maarten onder hoger toezicht van de Koninkrijksregering was geplaatst (zie pag. 637/1-'93), moeten worden afgeschaft en moest het bestuur op het eiland verbeterd worden onder verantwoordelijkheid van de Antilliaanse regering.

Het nieuwe kabinet. dat op 31 maart door gouverneur Jaime Saleh werd geinstalleerd, was als volgt samengesteld:

Premier, algemene zaken - Miguel Arcangel Pourier; verkeer en ven-oer, economische aangelegenheden, waarnemend minister van algemene zaken - Leo Alphons Ignatius Chance; justitie - Pedro José Atacho; arbeid en sociale zaken - Jeffrey Avinton Corion: financiën - Etienne Nestor Ys; onderwijs - Marta Beatriz van der Kroef-Dijkhoff; ontwikkelingssamenwerking. vrouwen en humanitaire zaken - Edith Strauss-Marsera; volksgezondheid - Stanley Inderson.
Staatssecretaris van algemene zaken - Harold Arends; staatssecretaris belast met economische integratie - Daniel Emanuel Hassell.

Nieuwe gevolmachtigde minister in Den Haag

Carel de Haseth (44) werd eind maart benoemd tot de nieuwe gevolmachtigde minister voor de Antillen in Den Haag. Hij volgde Edsel A.V. Jesurun op, die deze functie sinds medio 1988 had uitgeoefend (ziepag.379/3-'90).

De Haseth was hoofd van de apotheek van het St. Elisabeth Ziekenhuis. Hij was ook curator van de Cniversiteit van de Nederlandse Antillen en voorts vertegenwoordiger van de Rijksuniversiteit Groningen in de commissie die op de Antillen advies uitbracht over de opleiding van verplegencl personeel voor de plaatselijke ziekeninrichtingen. De Haseth was niet eerder actief bij de politiek betrokken geweest. Voor de verkiezingen in februari stond hij op de kandidatenlijst van Pouriers partij PAR.

ARRESTATIES OP ST. MAARTEN IN VERBAND MET CORRUPTIEZAAK

Op 29 oktober 1993 werd de leider van de Democratische Partij, Claude Wathey, gearresteerd op verdenking van corruptie en oplichting. De 67-jarige Wathey, die meer dan veertig jaar lang de ongekroonde koning van St. Maarten was, werd de dag na zijn arrestatie overgevlogen naar Curaçao en daar ingesloten.

Wathey was de vierde verdachte, die was gearresteerd wegens mogelijke betrokkenheid bij het corruptieschandaal rond de uitbreiding van de Luchthaven Prinses Juliana en de aanleg van een haven op St. Maarten (zie pag. 636/2 e.v.-'93).In het kader van het onderzoek naar de affaire, dat de naam operatie Watersnood had gekregen, waren op 16 oktober de direkteur van het vliegveld. Frank Arnell, en de vroegere gezaghebber (burgemeester) van St. Maarten, Ralph Richardson, gearresteerd en naar Curaçao overgebracht. Enkele dagen later werd ook Watheys zoon Al in de gevangenis Koraalspecht op Curaçao vastgezet.
Allen werden verdacht van valsheid in geschrifte, oplichting, meineed en ,,deelname aan een organisatie die tot doel heeft misdrijven te plegen". Het beroep tegen hun insluiting was door het Hof van justitie verworpen. Op 29 oktober was besloten om in het belang van het onderzoek hun voorarrest met nog acht weken te verlengen.

De arrestatie van Wathey leidde op het eiland tot een gespannen onrust onder de bevolking. Op diverse op het eiland geplaatste spandoeken en in verklaringen van vooraanstaande personen en organisaties werd stelling genomen tegen de aanhouding. Ook werd gedreigd met een algemene staking. Er heerste een sterke anti-Nederlandse stemming omdat men ervan uitging dat Nedrrland het Openbaar Ministerie op de Antillen aanspoorde om het eiland aan te pakken.
Het Antilliaanse parlementslid Rufus McWilliam wilde de mogelijke Nederlandse betrokkenheid bij de arrestatie van Wathey ,,tot op de bodem" onderzocht zien. Desnoods moest er een parlementaire enquête komen over de wijze waarop in de Antillen het vervolgingsapparaat functioneerde. zo stelde hij in een brief aan minister van justitie Suzanne Römer. Hij wilde met name weten of het waar was dat de gezaghebber noch de politie-commissaris op St. Maarten van tevoren waren ingelicht over Watheys arrestatie.

Op 19 november werd op het verzoek van het Openbaar Ministerie een vijfde verdachte, de Italiaanse onroerendgoedmagnaat Rosario (Don) Spadaro, aangehouden op zijn jacht in de buurt van het Franse Caribische eiland St. Bartholomeus.

Spadaro, die op St. Maarten verschillende hotels bezat, had in 1989 bemiddeld tussen vertegenwoordigers van het eilandbestuur en Italiaanse bankinstellingen voor het afsluiten van een lening van $ 43.5 mln voor de uitbreiding van de luchthaven. een aanzienlijk hoger bedrag dan dc S 33 mln die voor dc u-crlien was begroot. Voorwaarde van Italiaanse kant was dat de werken zouden worden gegund aan Italiaanse aannemers. De luchthavendirectie maakte $ 13,5 mln over aan de Italianen. die na het overbrengen van materialen het eiland weer verlieten onder het mom dat ze failliet waren gegaan Volgens aanwijzingen van de Italiaanse politie, die het Openbaar Ministerie op Curaçao had geassisteerd. had Spadaro ook bemiddeld bij het betalen van smeergelden. onder andere aan Claude Wathep

Volgens de hoofdofficier van justitie van de Antillen, mr. D.A. Piar, en officier van justitie mr. E.D. Harderwijk u-aren op St. Maarten in totaal 15 verdachten in deze zaak verhoord. Richardson en Arnell waren na een serie ,,intensieve verhoren" op 17 november overgebracht naar de gevangenis Point Blanche op St. Maarten. Ook Al Wathey zou daarheen worden overgebracht. Zijn vader Claude, die wegens hartklachten onder detentie verbleef in een ziekenhuis op Curaçao, moest nog een aantal verhoren ondergaan. Hoofdofficier Piar verwachtte dat de verdachten in het eerste kwartaal van 1994 voor de rechter zouden worden geleid. Tot die tijd zou het speciale onderzoeksteam van justitie Paros (Proactieve Research Sint Maarten) beschikbaar blijven.

Paros bestond uit negen Antilliaanse rechercheurs, acht Nederlandse rechercheurs die tijdelijk waren benoemd tot buitengewoon agent van politie en vier Nederlandse hulpofficieren van justitie die tijdelijk waren benoemd tot plaatsvervangende officieren van justitie. Herdenuijk ontkende dat de Nederlandse hulpkrachten op aandrang van de Nederlandse minister van justitie, Ernst Hirsch Ballin, waren gezonden. ,,Hirsch Ballin heeft met dit team niks te maken. hij heeft alleen ingestemd met een desbetreffend verzoek van zijn Antilliaanse collega, mevrouw Suzanne Romer. die dit verzoek deed op voorstel van de procureurgeneraal van de Antilleri".

Nederlandse advocaat klaagt Antillen aan

De Nederlandse advocaat G. Spong diende eind november bij de Europese Commissie voor de rechten van de mens in Straatsburg een klacht in tegen de Nederlandse Antillen. Volgens Spong hadden de Antillen het recht van zijn twee Antilliaanse cliënten, Wathey sr en jr, om zich te laten bijstaan door een raadsman van eigen keuze, geschonden.

Begin november weigerde de rechter-commissaris bij het hof van de Antillen. Hartsuiker, Spong als raadsman te accepteren omdat Antillianen zich volgens hem alleen in zeer uitzonderlijke omstandigheden mochten laten bijstaan door een advocaat die niet was ingeschreven bij de Antilliaanse balie. Volgens Spong maakte de rechter-commissaris zich schuldig aan willekeur. omdat in civiele zaken Nederlandse advocaten wel in rechte mochten optreden. Bovendien was de rechterlijke macht op de Antillen volgens hem ,.nagenoeg geheel" in handen van Nederlandse rechters en officieren van justitie.

Politicus na aanhouding weer vrijgelaten

Op 23 februari 1994 werd op St. Maarten gedeputeerde (wethouder) van financiën R.A. Richardson (geen familie van dc voormalige gezaghebber) gearresteerd op verdenking van het aannemen van steekpenningen in ruil voor het afgeven van een casinovergunning. Ook de Italiaanse casino-ondernemer Salvatore Maccarone werd aangehouden. De beide verdachten werden voor verhoor overgebracht naar Curaçao.
Nadat de advocaten van Richardson bij het Gerechtshof in Willemstad geprotesteerd hadden tegen diens voorarrest, werd deze op 3 maart weer vrijgelaten. Het hof besliste die dag dat een ambtsdrager die steekpenningen aanneemt, weliswaar kon worden vervolgd, maar als hij gerechtigd was de vergunning te verlenen waarvoor dat geld was betaald, mocht hij niet in voorarrest worden vastgehouden.

(Vor.ber.pag. 194/1 e.v.-1994)

VERENIGDE STATEN

GOUVERNEURS- EN BURGEMEESTERS-VERKIEZIXGEN

De gouverneurs- en burgemeestersverkiezingen die op 2 november 1993 in verschillende delen van de VS werden gehouden, vormden het grootste cluster verkiezingen sedert president Bill Clinton in januari van dat jaar was aangetreden. Bij de drie belangrijkste verkiezingen - voor het gouverneurschap van Virginia en New Jersey en het burgemeesterschap van de stad New York - werden de Democratische kandidaten verslagen door hun Republikeinse uitdagers. Door deze uitslag hadden de Democraten nog 28 gouverneurs, terwijl de Republikeinen er nu 20 telden. De andere twee gouverneurs behoorden niet tot ecnpartij (ziepag. 162/2 e.v.-'90 voor verkiezingen 1989).

In **Virginia** behaalde de Republikein George F. Allen. oud-lid van het Huis van Afgevaardigden, 58 procent van de stemmen tegen 41 procent voor de Democratische kandidaat Mary Sue Terry en 1 procent voor de onafhankelijke kandidaat Nancy Spannaus. Hoewel Terry de campagne was ingegaan als favoriet voor de opvolging van de Democratische gouverneur Douglas Wilder, was Allen haar te slim af geweest met de thema's misdaad, wapencontrole en belastingen. Terry's campagne zou ook te lijden hebben gehad van de persoonlijke vete tussen Wilder en de Democratische Senator Charles S. Robb. en van enkele in Virginia impopulaire maatregelen die Clinton in zijn eerste ambtsjaar had doorgevoerd. De Republikeinen boekten ook zes zetels winst in de tweede kamer van het staatsparleinenl, waardoor het aantal Republikeinse zetels in het honderd leden tellende Huis van Afgevaardigden op 47 kwam.

In **New Jersey** behaalde de Republikeinse uitdager Christine Todd Whitman een marginale overwinning op de Democratische gouverneur Jim Florio, en werd daarmee de eerste vrouwelijke gouverneur in de geschiedenis van dc staat. Whitman kreeg bijna 50 procent van de stemmen en Florio 48 procent. De rest van de stemmen ging naar 17 andere kandidaten. Florio had in zijn campagne veel last van de scherpe verhoging van de directe en de indirecte belastingen die hij in 1990 had doorgevoerd. Whitman richtte haar campagne op het terugdringen van de belastingen en was van plan de inkomstenbelasting in drie jaar tijd met ongeveer 30 procent te verlagen; na een zwakke start slaagde zij erin sterk te eindigen. ondanks het optreden van de president en zijn vrouw Hillary Rodham Clinton ten gunste van Florio aan het einde van de campagne. De Republikeinen wisten ook de meerderheid in beide Huizen van het staatsparlement te behouden

In interviews na de verkiezingen beweerde Whitmans campagneleider Ed Rollins dat de Republikeinen ongeveer $ 500.000 betaald hadden aan zwarte dominees en gemeenschapsleiders om de zwarte stemmers te weerhouden van een stembusgang. De opkomst onder zwarte kiezers daalde van 12 procent in 1989 tot 8 procent in 1993. Hoewel Whitman deze aantijgingen ontkende, gelastten een federale rechter en de openbare aanklager van de staat op 15 november een onderzoek naar de zaak.

In de stad **New York** werd oud-officier van justitie Rudolph Giuliani gekozen tot de 107-de burgemeester van New York na een marginale overwinning op de Democratische burgemeester David N. Dinkins. Als Liberaal kandidaat (met een programma dat op de naam na puur Republikeins was) behaalde Giuliani 51 procent van de stemmen tegen 48 p ocent voor Dinkins. bijna dezelfde marge waarmee Dinkins in 1989 Giuliani had verslagen. toen hij de eerste zwarte burgemeester van de stad werd (zie pag. 163/1 e.v.-'90). Dat Dinkins er niet in was geslaagd burgemeester te blijven in een stad die voor het overgrote deel Democratisch was. illustreerde de algemene ontvredenheid over zijn eerste ambtstermijn. Dit werd nog onderstreept doordat Giuliani de meest voor-aanstaande Democraten. onder wie Ed Koch. van de stad aanzijn zijde kreeg.

Naast grote aandacht voor misdaad en de economische problemen van de stad hadden de verkiezingcampagnes sterke racistische trekken, waarbij beide kandidaten elkaar ervan beschuldigden in te spelen op racistische sentimenten om steun te winnen. Het racistische karakter van de verkiezingsstrijd werd bekritiseerd door president Clinton die samen met zijn vrouw en vice-president Al Gore verschillende keren was opgetreden ten gunste van Dinkins. Uiteindelijk kreeg Giuliani naar schatting 77 procent van de blanke stemmen (de blanken maakten 55 procent van de totale stadsbevolking uit) en 38 procent van het Spaanstalige electoraat, terwijl 93 procent van de zwarte stemmen op Dinkins werd uitgebracht. Andere bestuursfuncties in de stad werden veroverd door de Democraten, terwijl de zittende voorzitters van de vijf stadsraden (vier Democraten en een Republikein) werden herkozen.

In Minneapolis werd de Democraat Sharon Sayles Belton gekozen tot burgemeester, de eerste vrouw en eerste zwarte die deze functie ging bekleden. Andere zwarte Democratische kandidaten werden herkozen in Cleveland en Seattle. In Buffalo in de staat New York. verdreven de Democraten de zittende Republikein. maar in Hartford (Connecticut) werd de zittende Democraat verslagen door een onaf-

De burgemeester van de stad Nem York. David Dinkins (l.) feliciteert Rudolph Giuliani op 3 november 1993 met diens overwinning bij de burgemeestersverkiezing

hankelijke kandidaat. In Houston werd Bob Lanier, in december 1991 gekozen in een tweede ronde waarin hij een partijgenoot versloeg (zie pag. 250/3-'92), herkozen zonder tegenstand van betekenis. De Democraten behielden verder Pittsburgh in Pennsylvania en St Paul in Minnesota.

Zoals gebruikelijk waren er talloze voorstellen op lokaal en staatsniveau (in feite referenda) over een groot aantal onderwerpen.

Kiezers in Maine en in de stad New York steunden het beperken van de ambtstermijn van afgevaardigden. terwijl in Cinciilnati (Ohio) en Lewiston (Maine) een meerderheid van de kiezers voor het intrekken van wetten was die homoseksuelen beschermden.rIn Californië werd een voorstel verworpen om iedere scholier bonnen te geven die gebruikt konden worden in privé-scholen. maar werd wel een verhoging van de BTW van 0,5 procent goedgekeurd, die ten gunste zou komen aan politie en brandweer. In de staat Washington werd een maatregel goedgekeurd om iedereen die schuldig werd bevonden aan een de de misdaad. verplicht tot levenslang zonder kans op voorwaardelijke vrijlating te veroordelen. Staten Island, het kleinste van de vijf districten van de stad New York, stemde met 65 tegen *35* procent voor afscheiding van New York. deze beslissing moest nog worden goedgekeurd door de gemeenteraad en de gouverneur van de staat alvorens ze kon morden verwezenlijkt.

ONDERMINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN AFGETREDEN. VERKLARING OVER BUITENLANDSE POLITIEK

Het eerste prominente slachtoffer van de algemene kritiek op de buitenlandse politiek van de regering (zie pag. 126/1/2-'94) was onderminister van buitenlandse zaken Clifton R. Wharton, die op 8 november aftrad.

Wharton. de hoogste zwarte functionaris in de regering. was vooral actief geweest op bestuurlijk gebied en had zich niet zozeer bezig gehouden met het formuleren van beleid. De regering ontkende suggesties dat hij was opgeofferd om tegemoet te komen aan de critici van het ministerie van buitenlandse zaken en zei dat zijn vertrek al enige tijd een punt van overweging was geweest.

Voor Whartons aftreden had de regering nogmaals pogingen ondernomen haar doelstellingen op het terrein van de buitenlandse politiek te verduidelijken. In een verklaring voor de Senaatscommissie van buitenlandse betrekkingen beklemtoonde minister van buitenlandse zaken Warren Christopher op 4 november dat de regering een ,.activistische" buitenlandse politiek wilde voeren. Hij schetste zes prioriteiten waarmee ,.de grote uitdagingen in dit tijdperk van verandering (kunnen worden) aangegaan".

Dit waren: Amerikaanse „economische veiligheid", die niet los kon worden gezien van nationale veiligheid; succesvolle hervorming in Rusland. volgens Christopher „de hoogste buitenlandspolitieke prioriteit": het instandhouden en uitbreiden van de NAVO;de vorming van een ,.nieuwe Pacifische gemeenschap" van handel en geïntegreerde economieen in het Verre Oosten: de bevordering van vrede in het Middel~-(>cistem steun aan nucleair? non-proliferatie. Christopher uitte zijn teleurstelling over het feit dat de media vooral geinteresseerd waren geweest in terreinen met een minder dringende prioriteit, zoals Somalia, Bosnië en Haïti, en daarmee bij het publiek het beeld hadden geschapen van buitenlandspolitieke mislukkingen in het eerste jaar van de regering.

Nieuwe onderminister van buitenlandse zaken

Op 28 december werd de 47-jarige Strobe Talbott genomineerd als onderminister van buitenlandse zaken.

Talbott, die tot dan toe ambassadeur voor de VS en coordinator van het beleid inzake de voormalige Sowjet-Unie was geweest, was een goede vriend van Clinton en had samen met hem aan de Rhodes-universiteit gestudeerd. Zijn brnoeming werd allerwegen beschouwd als een aanwijzing voor een positievere Amerikaanse houding tegenover de problemen, die werden veroorzaakt door het tempo van de sociale en economische hervormingen in Rusland.

„BRADY-WET" GETEKEND. SENAAT KEURT VERZAMELWET TEGEN MISDAAD GOED

Op 30 november werd de zogenaamde ,,Brady-wet" door het Congres aangenomen en door president Clinton tot wet getekend. Het was de belangrijkste vuurwapenwet sedert de verkoop van geweren door postorderbedrijven in 1968 was verboden.

Krachtens de nieuwe wet moest iedereen die een geweer wilde kopen vijf dagen wachten, zodat de autoriteiten in die tijd konden nagaan of de persoon in kwestie een strafblad had. Er zou $ 200 mln beschikbaar worden gesteld waarmee de staten hun strafregisters konden hijwerken zodat deze in een nationaal computersysteem voor snelle controles konden worden ondergebracht. Na vijf jaar zou de vijfdaagse wachtperiode worden afgeschaft, of liet gecomputeriseerde controlesysteem nu werkte of niet.

De wet was genoemd naar James S. Brady, perssecretaris van oud-president Ronald Reagan. die ernstig invalide was geraakt nadat hij was neergeschoten bij een moordaanslag op de president in 1981 (zie pag. 225/1 e.v.-'81). De wet was voor het eerst in 1986 ingediend en was een vast bestanddeel geworden van mislukte wetsvoorstellen ter bestrijding van de misdaad. In 1991 was de wet aangenomen door het Huis van Afgevaardigden (zie pag. 27/1/2-'92) maar had in de Senaat niet voldoende steun gekregen.

Op 10 november nam het Huis de wet aan. die daarna naar de Senaat ging waar de Republikeinen de behandeling ervan traineerden. Gezien de grote publieke verontwaardiging hierover werd deze tactiek opgegeven en werd de wet op 20 november aangenomen met 63 tegen 36 stemmen. Vervolgens werden de twee versies van de wet op een gezamenlijke zitting van het Congres met elkaar in overeenstemming gebracht en tot één wetsvoorstel samenge-

Strobe Talbott (1.)werd op 28 december 1993 voorgedragen als de nieuwe onderminister van buitenlandse zaken. Naast hem minister van buitenlandse zaken Warren Christopher.

voegd Deze u et werd op 22 nov ember goedgekeurd door het Huis en op 24 november door de Senaat

Nadat president Clinton had gehoord dat de wet haar weg vol hindernissen door het Congres had voltooid. zei hij dat hij ,.in de wolken" was. Hij noemde de goedkeuring van de wet een .,prachtig Thanksgiving-geschenk", maar kenschetste haar als het ,.begin van een langdurige en meedogenloze aanval op de misdaad- en geweldsproblemen in dit land". Daarmee erkende hij impliciet dat de beperkte doelstelling van de wet haar eerder een symbolische dan een praktische maatregel tegen het wapengebruik maakte.

*Op 19 november nam de Senaat een ver*zamelwet *ter bestrijding van de misdaad aan ter waarde van* $ 22,3 *mrd met een keur aan nieuwe maatregelen. De wet, de omvangrijkste* misdaadbestrijdingswet *in de geschiedenis van de Senaat; werd aangenomen met 95 tegen vier stemmen.*

Tot de maatregelen behoorden de aanstelling van 100.000 nieuwe politieagenten, een verbod op de verkoop van 19 typen halfautomatische wapens (zoals de AK-47 en de Uzi) en zwaardere straffen. waaronder de uitbreiding van de doodstraf voor ongeveer 50 federale misdaden. De verzamelwet zou in 1994 behandeld worden in een gezamenlijke zitting van het Congres en daar in overeenstemming worden gebracht met een reeks aparte misdaadwetten over soortgelijke kwesties. die door het Huis waren aangenomen.

Wet Florida tegen vuurwapens

Op 9 november besloot het parlement van de staat Florida wapenbezit van jongeren te verbieden en ouders strafbaar te stellen voor wapenbezit van *hun kinderen.*

Dezelfde maatregel was al genomen in Colorado en stond op de rol in Arizona. Ook in de verzamelwet tegen de misdaad van de Senaat was een dergelijke bepaling opgenomen.

MINISTER VAN DEFENSIE TREEDT AF

Op 15 *december 1993 die nde minister van defensie Les* Aspin *met ingang van 20 januari 1994 zijn ontslag in.*

Aspin, die kort daarvoor een bypass-nperatie had ondergaan. voerde persoonlijke omstandigheden aan voor zijn besluit. Hij was het eerste lid van de regering van president Bill Clinton die zijn functie neerlegde. Aspin was zwaar bekritiseerd voor zijn aandeel in wat als beleidsfouten werden beschouwd in Somalia, Haïti en Bosnie. en voor een manier van besturen die door velen als te academisch werd gezien. Ook had hij de moeilijke taak gehad te bemiddelen tussen de regering en de strijdkracliten over heikele onderwerpen als bezuinigingen en de positie van homoseksuelen in de Amerikaanse strijdkrachten (zie pag. 117/2 e.v.-'94).

Op 16 december droeg Clinton *de 62-jarige admiraal (bd) Bobby Ray* Inman, *voormalige vice-directeur van de CIA die had gediend onder Republikeinse en Democratische regeringen, voor als opvolger van* Aspin. *De Senaat moest de benoeming nog bekrachtigen.*

Inmari. die in 1992 niet op Clinton maar op Bush had gestemd. liet weten dat hij zou streven naar consensus over defensiezaken bij Democratrn en Republikeinen. Indien zijn benoeming werd bekrachtigd, zou hij de eerste voormalige beroepsofficier worden die het bracht tot deze post sinds generaal George Marshall in 1950-'51 onder president Harry Truman minister van defensie was geweest.

De snelheid van Inmans *benoeming versterkte de mening dat* Aspin *uit de regering* was *gewerkt door* Clinton en *minister Warren Christopher van buitenlandse zaken, als onderdeel van een poging de buitenlandse politiek en het defensiebeleid van de regering opnieuw te definiëren.*

Nieuwe minister van defensie

Clintons *kandidaat voor de functie van minister van* defensie, *admiraal (bd) Bobby* Ray Inman *(zie boven)* trok *zich op 18 januari 1994 onverwacht terug. Als reden voerde hij aan dat hij niet bereid was ,,de nonsens" van een nauwkeurig onderzoek te ondergaan, dat gepaard ging met een* publieke functie, en *in het bijzonder de hoorzittingen van de Senaat ter* goedkeuring *van zijn benoeming.*

Op een persconferentie in de Texaanse stad Austin beschuldigde Inrnan de media en de politici van ,,modern MacCarthyisme", hoewel zijn kandidatuur algemene bijval had gekregen. Inman klaagde met name over een ,,samenzwering" van Bob Dole, de Republikeinse leider in de Senaat. en William Safire. politiek columnist van de *New* York Times, om zijn benoeming tegen te houden. Er werd gesuggereerd dat het onderzoek van de Senaat zich vooral zou richten op Inmans rol als commissaris van het bedrijf International Signal and Control (ISC, dat door een frauduleuze verkoop aan het Britse bedrijf Ferranti iri belangrijke mate had bijgedragen aan de ondergang van dit bedrijf). Inman was ook in verlegenheid gebracht door onthullingen dat hij de belasting en sociale premies over het salaris van zijn huishoudelijke hulp had ontdokken.

Op *25 januari nomineerde president* Clinton *William* Perry *als nieuwe minister van defensie. De hoorzittingen van de Senaat, die de benoeming moest bekrachtigen, zouden begin februari beginnen.*

De 66-jarige Perry, een wiskundige, was op dat moment onderminister van defensie. Als hoofd van de onderzoeksprojeeten van het ministerie van defensie onder president Carter was hij bet okken geweest bij de vroegste ontwikkeiingen van de Stealrh-technologie. Perry had de president op 23 januari te kennen gegeven dat hij de benoeming wilde aanvaarden, hoewel hij eerder had gezegd de functie te zullen weigeren indien deze hem werd aangeboden. vanwege gezinsomstandigheden.

Perry werd voorgedragen nadat naar verluidt andere kandidaten voor de eer bedankt hadden. De regering ontkende echter dat hetzij Sam Nunn. voorzitter van de Senaatscommissie voor dc strijdkrachten. hetzij oud-senator Warren Rudman, een Republikeinse defensiedeskundige, waren benaderd,

Admiraal Bobby Ray Inman (l.) werd op 16 december 1993 door President Bill Clinton (r.)genomineerd als minister van defensie.

De nieuwe minister van defensie William Perry op 5 februari 1994

CORRUPTIE. BANKSCHANDAAL WITTE HUIS

Op 17 december 1993 werd Jack Russ, een voormalige ceremoniemeester in het Huis van Afgevaardigden, veroordeeld tot twee jaar gevangenisstraf wegens fraude en verduistering. Hij was de eerste die veroordeeld werd naar aanleiding van het schandaal rond de bank van het Huis uit 1992, het zogenaamde ,,Rubbergate" (zie pag. 408/1 e.v.-'92 en 41/2 e.v.-'93). Russ, die de bank beheerde, bekende schuld aan de verduistering van $ 75.000 en aan het oplichten van beleggers voor $ 445.000.

Corruptiezaak tegen Durenberger

Op 6 december verklaarde een federale rechter in Minneapolis een aanklacht die het ministerie van justitie had ingediend tegen de Republikeinse senator David F. Durenberger uit Minnesota (zie pag. 126/2 e.v.-'94), ongegrond.

De Amerikaanse districtsrechter Warren Urbom oordeelde dat het ministerie van justitie haar zaak ten onrechte had gebaseerd op de bevindingen van een Congresonderzoek (de bevindingen van de ethiekcommissie van de Senaat en haar speciale adviseur). Daarmee had zij de senator zijn grondwettelijke bescherming tegen een onderzoek door andere onderdelen van de regering ontnomen. de zogenaamde ,,rede en debat"-bepaling.
Durenberger had laten weten dat hij zich niet herkiesbaar zou stellen.

BESCHULDIGINGEN TEGEN CLINTON

Op 23 december probeerde Clinton de controverse over zijn omstreden transacties met een corrupte zakenman uit Arkansas in de kiem te smoren door zijn advocaten op te dragen ,,alle relevante documenten" aan de federale rechercheurs te overhandigen.

Er w-aren verdenkingen gerezen nadat relevante documenten waren verdwenen uit het bureau van Vincent Foster Jr, een juridisch adviseur op het Witte Huis, kort na diens zelfmoord op 20 juli (zie pag. 118/2-'94). Foster, een goede vriend van de president en zijn vrouw Hillary, had de Eaiiiiete Madison Guaranty spaarbank geleid en er gingen geruchten dat gelden van Madison gebruikt waren oin Clintons campagneschulclen te betalen in ruil voor politieke protectie.

De federale autoriteiten onderzochten tezelfdertijd ook een onroerend-goedproject waaraan Whitewater Development Corp. deelnam, een onderneming waarin de Clintons grote belangen hadden. Er gingen stemmen op om voor deze zogenaamde Whitewater-affaire een speciale aanklager te laten benoemen door de minister van justitie - net zoals in het Watergate-schandaal in 1972 met de toenmalige president Richard Nixon.

Clinton kwam verder in moeilijkheden toen er nieuwe beschuldigingen de kop opstaken over buitenechtelijke relaties (zie pag. 320/2/3-'92 j. Twee agenten van van zijn voormalige lijfwacht kwamen met de aantijging dat hij zijn personeel had ingeschakeld bij het versieren van vrouwen toen hij gouverneur van Arkansas was. In een 45 minuten durend interview met Associated *Press* op 23 december in de Oval Office van het Witte Huis ontkende hij de beschuldigingen, Hij weigerde in bijzonderheden te treden maar verklaarde dat ,,we niets verkeerds hebben gedaan". Ook deed het gerucht de ronde dat Clinton in 1989-'91 bijna 60 telefoongesprekken had gevoerd met een vrouw in Arkansas. die echter ontkende dat zij een affaire had gehad met hem en zei dat hij haar door een persoonlijke crisis heen had geholpen.

Speciale aanklager voor Whitewater-affaire

Op 2 januari 1994 vroeg president Clinton het ministerie van justitie een speciale aanklager te benoemen om de Whitewater-affaire en Clintons relatie met de failliete Madisons Guaranty spaarbank te onderzoeken. Bovendien moest de aanklager een onderzoek instellen naar de omstandigheden rond de zelfmoord van Vincent Foster:

De speciale aanklager zou ook de rol van de vrouw van de president. Hillary Rodham Clinton. onderzoeken. die was opgetreden als advocaat van Madison toen de bank probeerde het toezicht te versoepelen waaraan de bank krachtens de wet van Arkansas was onderworpen. In die tijd was haar man gouverneur van Arkansas. Dit aspect van de Whitewater-affaire - een duidelijk belangenconflict - was ,,Hillarygate" gedoopt.

President Clinton en minister van justitie Janet Rrno hadden zich aanvankelijk verzet tegen de benoeming van een speciale aanklager met als argument dat het lopende onderzoek van het ministerie van justitie voldoende was. Invloedrijke Democraten in het Congres hadden Clinton echter gevraagd de atmosfeer te zuiveren door een speciale aanklager aan te stellen voor een extra onderzoek.

Op L0 januari werd Robert Fiske Jr (63), een Republikein en voormalig advocaat. benoemd tot speciale aanklager. Fiske zei diezelfde dag dat hij verwachtte het echtpaar Clinton onder ede te verhoren. Clinton had in een interview met CBS op 12 januari gezegd dat hij zich ,.helemaal gerust (voelde) hierover (het onderzoek) omdat ik helemaal niets verkeerd heb gedaan, behalve dat ik me bij het zakendoen in de vingers heb gesneden".

Om te waarborgen dat de Whitewater-documenten die Clinton had besloten te overhandigen (zie boven), geheim zouden blijven, had dc regering-Clinton het ministerie van justitie gevraagd beslag te laten leggen op de papieren. Door het beslag, dat op 24 december 1993 was gelegd, kwamen de documenten onder juridische bescherming waardoor het voor de pers en het Congres moeilijk werd nieuwe informatie krijgen.

STATE OF THE UNION-REDE

Op 23 januari 1994 hield president Bill Clinton zijn eerste ,.State of the Union", een redevoering van 63 minuten die in het hele land op de televisie werd uitgezonden. In zijn redevoering beloofde Clinton de misdaad te bestrijden, de bijstand te herzien en de gezondheidszorg te hervormen.

Gezondheidszorg. Met de waarschuwing dat ,,de mensen de politici ver vooruit zijn" waar het de gezondheidszorg betrof. dreigde de president iedere wet met een veto te treffen die geen universele verzekeringsdekking garandeerde. ,.Als jullie me wetgeving sturen die niet garandeert dat elke Amerikaan een particuliere ziektekostenverzekering krijgt die hem nooit meer kan worden afgenomen". zei hij. ,,dm-ingen jullie me deze pen te pakken en een veto te zetten onder de wetgeving, en dan beginnen we weer helemaal van voor af aan."

Clinton merkte op dat andere presidenten, zoals Richard Nixon en Jimmy Carter, er niet in geslaagd waren het gezondheidssysteem te veranderen. ,.Speciale belangengroepen stonden een overwinning iedere keer in de weg maar dat zal nu niet gebeuren!"

Misdaad. Clinton maakte duidelijk dat hij vastbesloten was de misdaad aan te pakken. en zei dat ..de misdaad en de angst die daarvan het gevolg is. onze samenleving verlammen. de persoonlijke vrijheid beperken en de banden die ons binden doen verslappen". Zijn regering had gekozen voor een benadering waarin de klemtoon lag op controle op wapenbezit. druk uitoefenen en programma's ter voorkoming van de misdaad.

In de toespraak sprak Clinton zich uit voor het controversiële initiatief ..drie maal raak en je ligt eruit' . een bepaling in de misclaadbestrijdingswet die al wel door de Senaat maar nog niet door het Huis van Afgevaardigden was aangenomen. waardoor iedereen die voor een derde geweldsmisdrijf werd veroordeeld. automatisch levenslang zou krijgen. Clinton bepleitte eveneens het instellen van buurtwachten. uitbreiding van de politie. meer federaal geld voor de behandeling van drugsverslaafden, beroepsopleidingen en herontwikkeling van steden.

De president gaf ook zijn steun aan wetgeving die wapens moest verbieden. Hij riep de wapenlobby op te erkennen dat ..geen enkel sportdoel op de wereld het Amerikaanse Congres ervan mag wee houden wapens te verbieden die politiewapens overtreffen en kinderen neermaaien".

Bijstandsherziening. De president beloofde in het voorjaar te komen met een veelomvattend wetgevingspakket voor hervorming van de bijstand. Hij stelde dat gezondheid en bijstandshervorming niet los van elkaar konden worden gezien en dat veel mensen bang waren uit de bijstand te stappen in ruil voor werk zonder ziektekostenverzekering, en voegde eraan toe: „We kimnen het bijstandsprobleem niet oplossen voordat we het probleem van de gezondheidszorg hebben opgelost"

De president werkte zijn verkiezingsbelofte om een „einde te maken aan de bijstand zoals we die kennen" nader uit door te beloven de periode waarin een persoon bijstand ontving te beperken tot twee jaar. „Iedereen die afhankelijk is van de bijstand." zei hij. .„moeten we uiteindelijk een simpele overeenkomst aanbieden. Wij geven maximaal twee jaar lang financiele steun. scholing, kinderverzorging. Maar daarna moet iedereen die daartoe in staat is aan het werk - waar mogelijk in de particuliere sector, en zonodig in de sociale dienstverlening."

In de redevoering lag de nadruk op autorisatie en afschrikking. Clinton zei bijvoorbeeld. „Wij zullen tegen jongeren zeggen. als je een onecht kind hebt, krijg je niet langer een cheque om een apart gezin te stichten".

Defensie. In reactie op de bezorgdheid van militaire leiders dat de recente bezuinigingen te ver waren gegaan. benadrukte de president dat er niet nog meer bezuinigd zou morden op de defensieuitgaven.

In een verwijzing naar de komende begroting zei hij: „Dit jaar drongenveel mensen er hij me op aan verder te bezuinigen op onze defensieuitgaven oin andere regeringsprogramma's te financiercn. Ik heb nee gezegd." De uiteindelijke basis van de Amerikaanse veiligheid, zo stelde hij, was het vermogen nieuwe democratieën aan te moedigen vooral die in de voormalige Sowjet-Unie

EINDRAPPORT IRAN-CONTRA-AFFAIRE

Op 18 januari vcrschccn het eindrapport van Lawrence Walsh, de speciale aanklager die het Iran-contraschandaal had onderzocht. In augustus 1993 was het voorgelegd aan een speciale commissie van rechters van beroep (zie pag. 123/1/2-'94). Een van de conclusies van het rapport was, dal de toenmalige president Ronald Reagan op de hoogte was van het plan om wapens aan Iran te verkopen en de opbrengst daarvan naar de contra's te sluizen die het Sandinistische regime in Nicaragua wilden omverwerpen, maar dat er geen harde bewijzen waren dat Reagan een strafrechtelijke overtreding had begaan.

Volgens het rapport was de Iran-contra-operatie, die in 1986 aan het licht was gekomen (zie pag 785/e.v.-'86), geen geisoleerde „kwajongensstreek" geweest, maar was zij het onvermijdelijke uitvloeisel van de institutionclc cultuur die Reagan en andere hoge functionarissen hadden geschapen. Het rapport zei dat Reagan „deteneur had gezet" voor illegale activiteiten Hij was op zijn minst schuldig aan „het uitnodigen tot het overtreden van de met" en hij had „willens en wetens deelgenomen of ten minste ingestemd" met een poging het schandaal te verdoezelen, nadat het in de openbaarheid was gekomen.

Walsh oordeelde tevens dat ex-president George Bush, de toenmalige vice-president. in tegenspraak tot wat hij had beweerd. volledig op de hoogte was geweest van de wapenverkoop. Evenals in het geval van Reagan kon de aanklager echter geen bewijzen vinden dat Bush een wet had overtreden.

In een reactie beschuldigde Reagan Walsh er op 18 januari van dat diens onderzoek „overdreven en rancuneus" was; Bush noemde het rapport „gewoon verkeerd".

Oud-minister van justitie Ed Meese en voormalig functionaris van de Nationale Veiligheidsraad (NSC)Oliver North, die heiden betrokken waren bij het schandaal, en Reagan hadden vergeefs geprobeerd de publikatie van het rapport tegen te houden. Op 7 januari verwierp de speciale commissie van drie federale rechters van beroep de klacht dat de drie er in het rapport niet eerlijk van afkwamen. hoewel de commissie meende dat de in het rapport genoemde personen de gelegenheid moesten krijgen een geschreven verdediging aan het rapport toe te voegen.

UITSPRAAK HOOGGERECHTSHOF OVER BLOKKADE ABORTUSKLINIEKEN

Op 24 januari oordeelde het Hooggerechtshof unaniem dat actievoerders tegen abortus die de toegang tot abortusklinieken blokkeerden, vervolgd konden worden krachtens de bestaande wetten tegen intimidatie. Het Hof was van oordeel dat de wet niet alleen van toepassing was op zaken met een economisch motief, zoals was betoogd door de anti-abortusgroeperingen die de blokkades van de klinieken organiseerden.

Het vonnis, dat als een groot succes voor de regering werd beschoiiwd, werd uitgesproken in de zaak Nationale Organisatie voor Vrouwen vs Scheidler, die door de Nationale Organisatie voor Vrouwen aan het Hooggerechtshof was voorgelegd, nadat de organisatie bij lagere rechtbanken nul op het requert had gekregen in het pi-incipiële proces. Aan het vonnis was een jaar voorafgegaan waarin het recht op abortus in de VS tot toenemende spanningen had geleid. hetgeen in maart 1993 onder meer hadgeleid tot de moord op een gynaecoloog buiten een abortuskliniek in Florida (zie pag. 480/3-'93).

ONTHULLINGEN OVER STRALINGSEXPERIMENTEN

President Clinton richtte op 3 januari een werkgroep op en op 18 januari een adviescommissie van deskundigen die de ware omvang moesten helpen vaststellen van geheime stralingsproeven die tijdens de koude oorlog op last van de regering waren uitgevoerd op mensen. Ook moesten zij de hoogte van de schadevergoeding aan slachtoffers of aan hun families bepalen.

De Adviescommissie over Stralingsexperimenten op Mensen zou bestaan uit 15 nog te benoemen deskundigen op het gebied van ethiek, wetenschap en geneeskunde. De commissie zou „advies geven en aanbevelingen doen" aan de Interdepartementale Werkgroep over Menselijke Bestraling, waarin zitting hadden de minister van energie. de minister van gezondheid en welzijn, de minister van oeteranenzaken. de directeur van de CIA en de directeur van het bureau van beheer en brgroting (OMB).

De CIA, de Commissie voor Atoomenergie en andere federale organen zouden in het verleden geheime stralingsexperiinenten hebben uitgevoerd op kwetsbare personen. zoals terminale patiënten of geesteszieken zonder dat zij precies wisten wat er gebeurde of duidelijke toestemming hadden gegeven. Het doel van de proeven was informatie te vergaren over het effect van straling op mensen. Het grootste deel van de proeven werd in de jaren '40 en '50 gedaan. maar sommige experimenten gingen door tot in de jaren '70 Het onderzoek van de regering-Clinton vond plaats terwijl nieuwe beschuldigingen opdoken, nainelijk dat de CIA in 1973 veel geheime archieven over deze proeven had vernietigd.

Minister van energie Hazel O'Leary had de bevolking in december 1993 geschokt door tot dan toe onbekende bijzonderheden te onthullen over de experiinenten. Op een persconferentie op 28 december had zij bevestigd dat federale bureaus

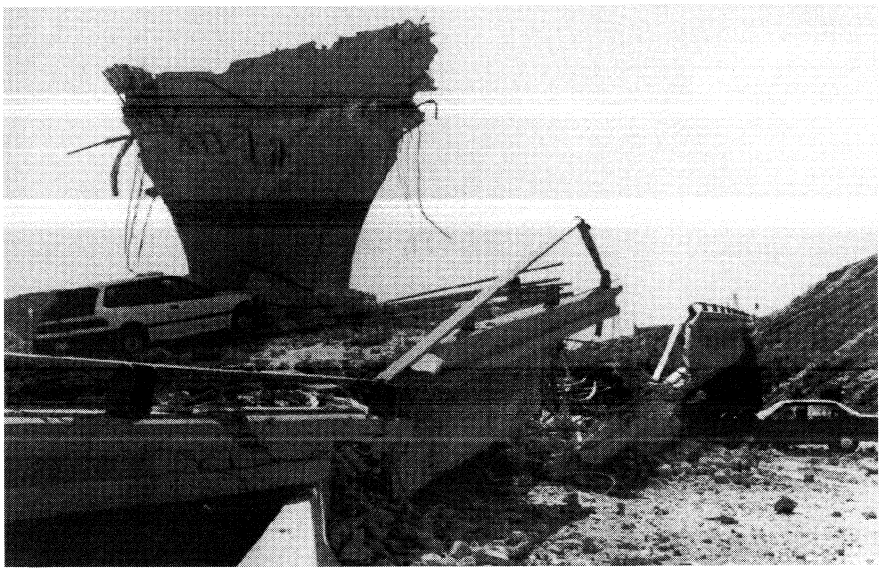

Een beeld van de ravage na de aardbeving in Californiëop 17 januari 1994.

na het einde van de Tweede Wereldoorlog experimenten hadden uitgevoerd op ongeveer 600 personen, van wie velen niet op de juiste wijze om toestemming gevraagdzouzijn. O'Leary was in haar eigen woorden ,.verbijsterd,geschokt en diep bedroefd" over wat ze hadvernomen.

UITSPRAAK OVER PACKWOOD-DAGBOEKEN

Op 24 januari oordeelde de federale rechter Thomas Penfield Jackson in Washington dat senator Bob Packwood zijn dagboeken moest overhandigen, waarop de Senaatscommissie voor ethiek beslag had laten leggen in verband met haar onderzoek naar seksuele misdragingen en intimidatie van getuigen door de senator (zie pag. 705/2-'93). Hoewel hij het persoonlijke karakter van de dagboeken erkende, vond de rechter niettemin dat de commissie zich over het materiaal zou buigen op een manier die ,,senator Packwoods recht op privacy respecteert".

Ook het ministerie van justitie wilde beslag laten leggen op de dagboeken.

TIP O'NEILL OVERLEDEN

Op 5 januari 1994 overleed Thomas ,,Tip" O'Neill op 81-jarige leeftijd in een ziekenhuis in Boston aan een hartaanval. O'Neill, die in de periode 1977-'87 vijf termijnen voorzitter van het Huis van Afgevaardigden was geweest, was in 1952 in het Huis gekomen waar hij de zetel van Massachusetts bezette die vacant was gekomen omdat John F. Kennedy naar de Senaat ging.

AARDBEVING IN CALIFORNIË

Na een aardbeving van 6,6 op de schaal van Richter op 17 januari riep gouverneur Pete Wilson van Californië de noodtoestand uit en verklaarde Clinton Zuid-Californië tot rampgebied. Volgens schattingen zou de totale schade kunnen oplopen tot $30 mrd, waarmee de aardbeving de kostbaarste natuurramp in de Amerikaanse geschiedenis zou worden.

In totaal verloren 57 mensen het leven en raakten duizenden gewond. Dat er betrekkelijk weinig slachtoffers vielen, had te maken met het feit dat de aardbeving om half vijf 's ochtends plaatselijke tijd op een vrije' dag plaatsvond, toen slechts weinig mensen op straat waren of met de auto onderweg waren. Naar schatting waren 25.000 personen dakloos geworden als gevolg van de aardschok. De Nationale Garde sloeg in parken tenten op en zette er veldkeukens neer om degenen die gedwongen waren in de buitenlucht te slapen onderdak te bieden. Tienduizenden huizen zaten zonder stroom of water. Zes belangrijke autowegen of kruisingen waren volledig vernield of werden gesloten en tientallen andere wegen lagen bezaaid met stenen.

De regering-Clinton reageerde snel en diende op 26 januari een extra begrotingswet in waarin werd gevraagd om noodfondsen ter waarde van $ 6,6 mrd voor Californië, bovenop $ 900 mln die eerder als noodhulp waren vrijgegeven voor het herstel van autowegen, kleine bedrijven en huizen.

Dit kordate optreden stond in schril contrast met de trage reactie van de regering-Bush op de orkaan Andrew die in 1992 Florida had getroffen (zie pag. 102/3 e v.- '93). De kritiek op de talmende federale overheid was een verkiezingsthema geworden en had de kansen van George Bush op herverkiezing geschaad.

(Vor.ber.pag. 115/1 e.v.-1994)

ANGOLA

VREDESBESPREKINGEN IN LUSAKA. HULPVERLENING. AANHOUDENDE STRIJD

In oktober 1993 leek de opstandige Nationale Unie voor de Totale Onafhankelijkheid van Angola (UNITA) tijdens besprekingen met de Verenigde Naties en de drie internationale waarnemers bij het Angolese vredesproces (Portugal, Rusland en de Verenigde Staten) een aantal concessies te doen. Dit leidde tot enige hoop dat de rechtstreekse vredesbesprekingen tussen UNITA en de Angolese regering, die in mei maren verdaagd (zie pag. 772/1-'93), begin november zouden kunnen worden hervat.

Op 6 oktober verklaarde UNITA zich bereid de uitslag van de algemene verkiezingen van september 1992 (zie pag. 104/2 e.v.-'93) te erkennen, al hield zij vol dat de verkiezingen ,,frauduleus" waren geweest. UNITA aanvaardde bovendien de geldigheid van het vredesakkoord van Bicesse uit mei 1991 (zie pag. 617/1 e.v.-'91). Wel voegde zij eraan toe dat deze overeenkomst moest worden geactualiseerd en dat zij het protocol van Abidjan (zie pag. 413/1/2-'93) als een .,serieuze basis" voor onderhandelingen met de regering beschouwde. UNITA zei verder ,.nota te hebben genomen" van de resoluties van de VN-Veiligheidsraad over het Angolese conflict, bereid te zijn tot samenwerking met Alioune Blondin Beye (de vertegenwoordiger van de VN in Angola), en vast te houden aan het op 20 september eenzijdig door haar afgekondigde staakt-het-vuren (zie pag. 77413-'93).

De regering reageerde sceptisch op de verklaring van UNITA. Op 8 oktober werd deze door president José Eduardo dos Santos ,,tweeslachtig en tegenstrijdig" genoemd en een ,,manoeuvre om tijd te winnen en op het slagveld verloren posities terug te krijgen". Toch sloot hij de mogelijkheid van onderhandelingen met de rebellen niet uit. De volgende dag pleitte hij voor een voorbereidende bijeenkomst met vertegenwoordigers van de VN-Verificatiemissie voor Angola (UNAVEM 11), de drie waarnemers en UNITA om duidelijkheid te scheppen over UNITA's positie. Hij wenste in het bijzonder opheldering over (i) UNITA's reserves tegenover de verkiezingsuitslag van 1992; (ii)haar intenties met betrekking tot het ,,actualiseren" van het akkoord van Bicesse; en (iii) de bedoeling van haar verklaring dat UNITA slechts ,.nota had genomen" van de VN-resoluties. Ook herhaalde hij het regeringsstandpunt dat onderhandelingen pas konden plaatsvinden als UNITA zich zou hebben teruggetrokken uit het gebied dat zij had bezet nadat de gevechten opnieuw waren uitgebroken inoktober 1992.

Ingevolge het verzoek van de regering vond van 25-27 oktober in Lusaka (Zambia) een reeks ontmoetingen plaats tussen UNITA. UNAVEM en de internationale waarnemers. VN-vertegenwoordiger Beye toonde zich op 27 oktober optimistisch over een spoedig begin

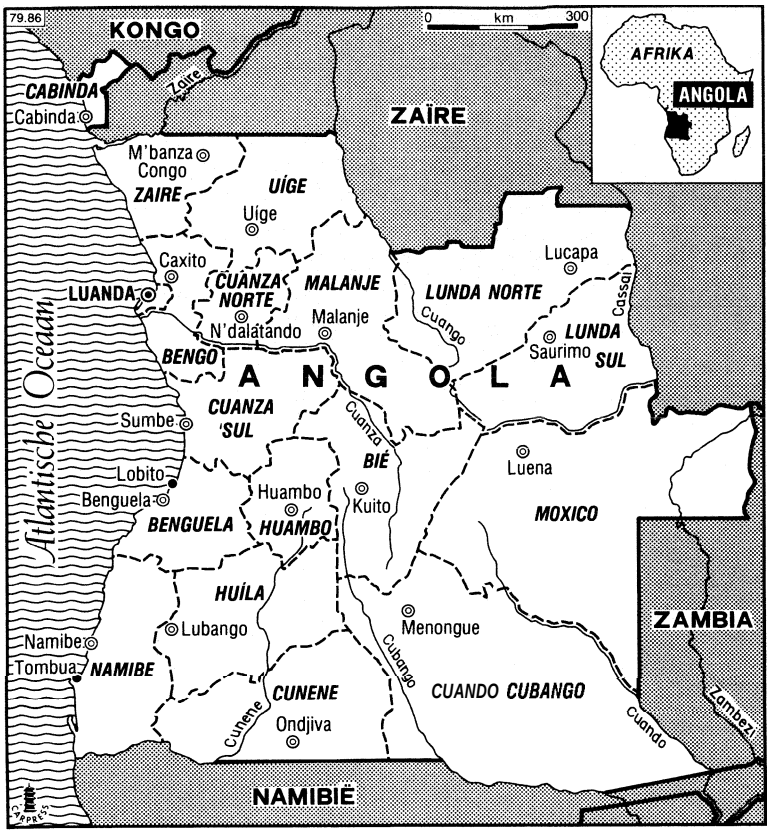

van rechtstreekse besprekingen tussen de twee partijen. Hoewel hij niet in details wilde treden, verklaarde hij dat de regering-Dos Santos genoegen had genomen met de nadere uitleg die UNITA had verschaft. Hij zei verder dat UNITA zich verplicht had met de regering te praten over de wijze waarop UNITA de bezette gebieden zou ontruimen. alsook over de demobilisatie van haar troepen en de omvorming van UNITA tot een politieke partij.

Voedselhulp voor Kuito

Op 21 oktober arriveerde voedselhulp van het Wereldvoedselprogramma van de VN (WFP) in de stad Kuito, die al negen maanden door UNITA werd belegerd. De hulpvlucht, de eerste sinds het begin van de belegering, was drie dagen vertraagd als gevolg van een dispuut tussen de VN en UNITA, die tevergeefs erop had aangedrongen dat haar troepen alle vliegtuigen met noodhulpgoederen zouden inspecteren.

VN-medewerkers die naar de stad waren gekomen voordat de hulpgoederen arriveerden. noemden Kuito één groot kerkhof in doodsnood. Manual Aranda de Silva, hoofdcoördinator van de VN-hulpopcratie. zei dat de toestand in Kuito ernstiger was dan waar ook in het land. inet 23.000 doden en geen gebouw zonder oorlogsschade (zie ook pag. 774/2-'93).

Akkoord over terugtrekking troepen

Op 1 november werd een nieuwe doorbraak in het vredesproces gemeld, toen UNITA instemde met de terugtrekking van haar troepen uit de gebieden die zij had bezet sinds de hervatting van de burgeroorlog in oktober 1992. Deze stap volgde op een reeks concessies van UNITA in oktober (zie hierboven). Deze stappen samen waren voldoende om de onmiddellijke tenuitvoerlegging van nadere VN-sancties tegen UNITA af te wenden. Ook brachten zij een hervatting van de rechtstreekse besprekingen met de regering dichterbij.

Alioune Blondin Beye, de VN-vertegenmoo - diger in Angola, liet op 1 november aan de VN-Veiligheidsraad weten dat UNITA schriftelijk had beloofd haar troepen te zullen terugroepen naar de door de VN gecontroleerde gebieden waar ze in afwachting van deinobilisatie hadden verbleven voor de verkiezingen van september (zie pag. 104/1 e.v.-'93). De Veiligheidsraad. die in september een bindend olie- en wapenembargo tegen UNITA had ingesteld (zie pag. 774/3-'93), stemde daarom in met uitstel van de invoering van een tweede pakket sancties tot 15 december. De Raad waarschuwde echter dat meteen nadere sancties zouden worden opgelegd als de opstandelingen zich niet aan hun jongste toezeggingen zouden houden.

De rechtstreekse besprekingen tussen de regering en UNITA, die in mei waren verdaagd (zie pag. 772/1-'93), werden op 16 november hervat in Lusaka (Zambia).

Ondanks de bezwaren van UNITA hield Beye als basis voor de besprekingen vast aan het vreclesakkoord van Eicesse van mei 1991, de uitslag van de verkiezingen van 1992. het protocol van Abidjan en diverse resoluties van de Veiligheidsraad
Na een debat van di ie dagen werden de twee partijen het eens over een agenda van vijf punten: een staakt-het-vuren. het mandaat van UNAVEM II, de politie, de strijdkrachten. en nationale verzoening. Tegen het einde van de maand deden onbevestigde persberichten de ronde dat een staakt-het-vuren vanaf 20 december was overeengekomen.

Stijgend aantal doden

Op 9 november zei de onderminister van buitenlandse zaken, Joao Bernado Miranda, dat elke dag 2.000 mensen stierven aan de directe en indirecte gevolgen van de oorlog. Dit cijfer was tweemaal zo hoog als de jongste schatting van de VN (zie pag. 773/2-'93). In commentaren werd erop gewezen dat ook bij 1.000 doden per dag het sterftecijfer hoger was dan dat van enig ander gewapend conflict in de wereld.

De bewindsman sprak een dag na een dringende oproep aan alle lidstaten van de VN door Jan Eliasson. de ondersecretaris-generaal van de VN voor humanitaire zaken. om bij te dragen in het programma van humanitaire hulp in Angola. Van de $ 227 mln waar in juni om was verzocht (zie pag. 773/1- '93), zou tot dan toe slechts $ 60.5 mlnzijn toegezegd.

Vredesbesprekingenin Lusaka

Hoewel er geen definitief vredesakkoord werd gesloten, werd in december kennelijk aanzienlijke vooruitgang geboekt bij besprekingen in Lusaka (Zambia)tussen de regering en UNITA.

Medio decembe leek overeenstemming te zijn bereikt over de principes. het mechanisme en het tijdschema voor een bestand en over de regelingen voor de demobilisatie. opvang en ontwapening van de UNITA-troepen. De berichten suggereerden dat de twee partijen het ook eens waren geworden over sleutelkwesties zoals de vo ming van een verenigd leger, en vooral dat er een formule was gevonden dat het meningsverschil tussen de twee partijen over de integratie van hoge UNITA-officieren. uit de wereld hielp.

Verdere vooruitgang werd bemoeilijkt doordat UNITA op 13 december de onderhandelingstafel tijdelijk verliet. maar de organisatie stemde er later mee in de onderhandelingen te hervatten nadat een VN-onderzoek de beschuldiging van UNITA dat de regering UNITA-leider Jonas Savimbi had willen vermoorden. ongegrond had verklaard.

Op 22 december werden de gesprekken verdaagd tot 5 januari 1994 Alioune Blondin Beye, de speciale afgezant van de VN-secretaris-generaal liet weten optimistisch te zijn ovei de uitkomst Hij zei dat we niet vei verwijderd zijn van het afsluiten van de protocollen van Lusaka omdat we alle moeilijke kwesties achter de rug hebben en we reeds de voorwaarden hebben geschapen voor het oplossen van de belangrijkste problemen Niettemin wilde hij geen toestemming geven voor een staakt-het-vurcn voordat alle geschillen waren geregeld

Uit waardering voor het succes van de besprekingen verlengde de VN-Veiligheidsraad op 15 december het mandaat van UNAVEM II tot 16 maart 1994. De Veiligheidsraad besloot ook de toepassing van aanvullende sancties tegen UNITA op te schorten (zie pag. 77413-'R3 en hierboven).

Tweede ronde gesprekken in Lusaka. Akkoord over politiemacht

Op 6 januari 1994 begon in Lusaka (Zambia) de tweede ronde van de vredesbesprekingen tussen de regering en UNITA. De oprichting en taken van een nieuwe nationale politiemacht vormden een van de voornaamste thema's.

UNITA beweerde dat de bestaande politiemacht een vleugel van het Angolese leger was en eiste dat zij een civiele instelling werd. Ook moest de politiemacht voor 40 procent uit UNITA-leden bestaan.

UNITA eiste verder de ontmanteling van de Snelle Interventiemacht. een speciale oproerpolitie-eenheid die was opgericht toen de regering haar Volksstrijdkrachten voor de Bevrijding van Angola (FAPLA) demobiliseerde in de aanloop naar de verkiezingen van 1992 (zie pag. 104/1 e v.-1993)

Na langdurige onderhandelingen werd tenslotte op 30 januari een akkoord bereikt, dat werd begroet als een belangrijke doorbraak omdat beide partijen ermee hadden ingestemd, aldus een bron, dat het ,,geen politie voor de regering of UNITA, maar een politie voor de Angolezen" zou worden. Het akkoord voorzag in een politiemacht van 26.700 manschappen. UNITA zou 5.500 manschappen leveren, van wie 180 officieren en 550 brigadiers. De politiemacht zou worden opgericht onder VN-supervisie en alle toekomstige leden moesten hun militaire posities opgeven. Burgers hadden het recht de nieuwe politiemacht aan te klagen en kregen de garantie dat ze niet vastgehouden zouden worden zonder proces.

Ook werd besloten de Snelle Interventiemacht tc handhaven. maai. UNITA zou 40 officieren, 105 onderofficieren en 1.040 agenten bijdragen. Men kwam echter overeen deze ordetroepen slechts in te zetten in .,situaties van georganiseerd geweld ... ter bescherming van strategische installaties en ter beveiliging van belangrijke personen".

De gesprekken zouden naar verwachting worden voortgezet. waarbij de onderhandelaars hun aandacht weer zouden richten op kwesties die verband hielden met de ..nationale verzoening". zoals de status van LUVITA-leider Jonas Savimbi, UNITA-wensen betreffende regeringsposities, amnestie, persvrijheid cn economisch beleid.

De gesprekken vonden plaats terwijl de gevechten aanhielden.

UNITA begon een nieuwe aanval op de belegerde steden Kuito (pag. 773/3 e.v.-'93) en Malange en er waren berichten over bloedige botsingen in de regio Nambuangongo van de provincie Bengo.

Aan het eind van de maand bereidden de commandanten van het regeringsleger zich voor op een nieuw UNITA-offensief. Op 30 januari meldde Radio Nacional de Angola dat de toestand in de provincie Bie ,,zorgwekkend" was daar UNITA troepen en materieel uit Cuando Cubango, Huambo, Uige en Soyo naar het gebied dirigeerde. De legerleiding in het noordoosten berichtte op 30 januari dat UNITA troepen rond Giata en in het gebied ten noorden van Cagandala concentreerde en binnen 48 uur klaar zou zijn voor een aanval.

De tweede gespreksronde in Lusaka duurde ook in februari voort en bemiddelaars uitten zich optimistisch over de geboekte vooruitgang.

De onderhandelaars concentreerden zich op de kwestie van de nationale verzoening. Op 17 februari tekenden zij een document waarin overeenstemming over vijf fundamentele beginselen van nationale verzoening werd vastgelegd. Zij definieerden deze beginselen als ,,de uitdrukking van de wil van het volk vertaald in de politieke wil van zowel de regering als UNITA". Het document drong er bij alle Angolezen op aan ,.alle wandaden als gevolg van het conflict te vergeven en te vergeten". De twee partijen bevestigden ook opnieuw dat zij de verkiezingsuitslagen van 1992 aanvaardden. Er moest evenwel nog overeenstemming worden be eikt over de participatie van UNITA in de centrale regering en over de status van UNITA-leider Jonas Saviinbi.

Oproep VN

Op 28 februari deden de Verenigde Naties een herziene oproep tot humanitaire noodhulp voor Angola ten bedrage van $ 179 mln. Het extra geld was nodig, zo werd gemeld, nu VN-instanties hadden vastgesteld dat 3 mln Angolezen bijstand nodig hadden, terwijl in juni 1993 was uitgegaan van 2 mln (zie pag. 773/1/2-'93).

(Vor.ber.pag. 772/1 e.v.-1993)

IVOORKUST

VOORZITTER NATIONALE ASSEMBLEE GEKOZEN

Op 5 januari 1994 werd Charles Donwahi van de regerende Democratische Partij van Ivoorkust gekozen tot voorzitter van de Nationale Assemblée.

De uitvaartplechtigheid voor wijlen president Félix Houphouët-Boigny op 7 februari in Yamoussoukrou. Links vooraan op de foto: premier Daniel Kablan Duncan van Ivoorkust. president François Mitterrand van Frankrijk en president Abdou Diouf van Senegal (v.l.n.r.).

Donwahi's voorganger, Henri Konan Bédié, was president geworden na het overlijden van Félix Houphouët-Boigny in december 1993. Krachtens de grondwet was Donhawi de eerst aangewezene om de presidentiële ambtstermijn van Konan Bédié te voltooien mocht deze laatste komen te overlijden.

BEGRAFENIS HOUPHOUËT-BOIGNY

Op 7 februari vond in de basiliek Notre Dame de la Paix te Yamoussoukro (zie pag. 30/3 e.v.-'91) een uitvaartmis plaats voor wijlen president Félix Houphouët-Boigny. De dienst werd bijgewoond door 26 staatshoofden, onder wie president François Mitterrand van Frankrijk als enige niet-Afrikaanse leider.

OPROEP TOT GRONDWETSWIJZIGING

Laurent Gbagbo, leider van het oppositionele Front populaire ivoirien (FPI), riep op 14 februari op tot intrekking van artikel 11 van de grondwet, op grond waarvan de voorzitter van de Nationale Assemblée, Henri Konan Bédié, het presidentschap ad interim had aanvaard na de dood van Houphouët-Boigny (zie pag. 131/1-'94). Gbagbo verlangde in plaats daarvan de installatie van een overgangsregering.

GEVANGENISSTRAF VOOR JOURNALIST

Ahmed Bakayoko, redacteur van Le Patriote, werd op 24 februari door de rechtbank voor strafzaken te Abidjan veroordeeld tot één jaar gevangenisstraf wegens belediging van het staatshoofd. De rechtbank gelastte tevens de scho sing van zijn krant voor de duur van drie maanden.

(Vor.ber.pag. 130/2 e.v.-1994)

KAMEROEN

GRENSGESCHIL MET NIGERIA

Volgens berichten van 6 en 7 januari 1994 - waarin de Kameroense onderminister van buitenlandse zaken Francis Nkwain werd aangehaald - had een Nigeriaanse troepenmacht van 500 soldaten vanaf 3 januari Diamant Eiland en Djabane (Kameroense eilanden in een olieproducerend deel van de Golf van Guinee) bezet. Naar verluidt zouden Kameroense troepen naar de eilanden zijn gestuurd.

Aansluitende berichten zeiden dat Nigeriaanse troepen waren ingezet in grensgebieden na een eerder incident, waarbij Kameroense gendarines een vissersdorp in de (deel)staat Cross River (Nigeria) hadden overvallen, zes mensen hadden gedood en zes vrouwen hadden ontvoerd.

Op 6 januari vloog de Nigeriaanse minister van buitenlandse zaken. Baba Gana Kingibe, naar Yaounde Na een ontmoeting met de Kameroense president Paul Biya zou hij verzekerd hebben dat er geen grenzen geschonden waren. Een woordvoerder van de Nigeriaanse ambassade in Yaoundé zou gezegd hebben dat er gemeenschappelijke patrouilles in het betwiste gebied zouden komen. Beide landen leken de zaak te willen bagatelliseren.

ETNISCHE GEVECHTEN IN HET NOORDEN

Op 16 januari leidde Gilbert Andze-Tsoungui, vice-premier belast met territoriaal bestuur, een verzoeningsmissie naar afgelegen gebieden in het noorden na gevechten tussen de Kotoko's en de Arabische Choa's in december waarbij naar verluidt 36 doden waren gevallen. Op 16 januari. toen Andze-Tsoungui's bemiddelingspoging nog gaande was, werd een nieuwe uitbarsting van geweld gemeld waarbij zeven mensen het leven lieten.

In september 1993 was bericht dat de twee gemeenschappen na tussenkomst van president Biya een vredesakkoord hadden gesloten. dat een einde maakte aan twee jaar aanvallen over en weer.

Een incident in het noorden, waarbij op 19 januari negen leden van de veiligheidstroepen in een hinderlaag werden vermoord, was volgens functionarissen in Yaounde het werk van „snelwegrovers", die later geïdentificeerd werden als Tsjadische opstandelingen.

BEZOEK FRANSE MISSIES

Op 27 februari arriveerde een Franse militaire missie van 15 technici in Yaounde. Zij was gestuurd op grond van de in 1974 getekende militaire samenwerkingsakkoorden (zie pag. 237/1/2-'74). De missie kwam 10 dagen na het uitbreken van nieuwe gevechten tussen Kameroense en Nigeriaanse troepen op het schiereiland Bakassi (zie ook hierboven).
Tegelijkertijd voerde een Franse delegatie van hoge diplomaten en militaire functionarissen besprekingen met president Biya. Deze delegatie zou naar verwachting doorreizen naar Abuja voor een ontmoeting met de Nigeriaanse autoriteiten.

Op 28 februari deed een Frans fregat de haven van Douala (Kameroen) aan.

(Vor.ber.pag. 775/2/3-1993)

KENIA

VOORTDURENDE ETNISCHE EOTSINGEN

Op 20 oktober 1993 kwam de regering met nieuwe noodmaatregelen nadat opnieuw etnisch geweld was uitgebroken in de districten Narok en Nakuru in de Rift-vallei (zie pag 776/2-'93)

In deze nieuwe golf van geweld, waarbij tientallen doden werden gemeld. zou hef gaan om aanvallen door leden van minderheiclsstammen, met name de Masai. op kleine boeren die behoorden tot de grote en ooit overheersende Kikuyu-stam Op 28 oktober beschuldigden critici van de regering. onder wie diverse presbyteriaanse predikanten. president Daniel Arap Moi ervan aan te sporen tot het geweld en zich onverschillig te tonen ten aanzien van de benarde positie van de Kikuyu.

Op 27 oktober liep een parlementair debat over de onlusten uit op vechtpartijen tussen afgevaardigden die rivaliserende standpunten verdedigden.

IPK-LEIDER TREEDT AF

Sjeik Khalid Balala, leider van de Islamitische Partij van Kenia (IPK). maakte op 9 oktober zijn aftreden bekend. Hij beweerde dat hij was ,,beschimpten gekleineerd" door de interimvoorzitter van de partij, Omar Mwinyi.

EENHEID VAN WISSELKOERS

Minister van financiën Musalia Mudavadi maakte op 18 oktober bekend dat de regering had besloten het bestaande systeem met twee ~visselkoersen los te laten en de officiële koers van de shilling te laten zweven tot het niveau van de vrije markt. Deze maatregel, die per 19 oktober van kracht werd, was waarschijnlijk aanbevolen door het IMF als eerste stap op weg naar afschaffing van de valutabeperkingen.

Mudavadi zei dat de maatregel een stimulans voor de export vormde. Exporteurs zouden voortaan de helft van hun verdiensten in vreemde valuta. die zij moesten afdragen aan de centrale bank. mogen inwisselen volgens de marktkoers in plaats van de officiële wisselkoers. Het verschil tussen beide wisselkoersen was op dat moment minder dan 2 procent.

DUITSE EN JAPANSE HULP. INTERNATIONALE HULP. LENING IMF

Duitsland en Japan waren de eerste landen die hun financiele steun aan Ke-

nia hervatten sinds de hulp door donorlanden in november 1991 was bevroren om een hoger tempo van economische en politieke hervormingen af te dwingen (zie pag. 194/1/2-'92).

Op 13 oktober ondertekende Duitsland een overeenkomst voor ontwikkelingshulp ter waarde van DM 127.2 mln (circa S 80 mln) voor de komende twee jaar. Het was een teken van waardering voor het lopende economische en politieke hervormingsprogramma van de regering.
Op 26 oktober volgde de ondertekening van een overeenkomst met Japan voor een lening aan Kenia ter ondersteuning van de betalingsbalans van circa $ 75 mln. Als reden werd opgegeven dat Japan zich „aangemoedigd" voelde door de substantiële hervormingsmaatregelen van de regering.

Internationale hulp hervat

De Adviesgroep voor Kenia van de Wereldbank, die op 22 en 23 november bijeenkwam in Parijs, maakte bekend dat de financiële hulp aan Kenia werd hervat. Deze hulp was in november 1991 opgeschort (zie pag. 194/1-'92).

In een verklaring na afloop van de bijeenkomst heette het dat „de donoren voor 1994 nieuwe toezeggingen deden van circa S 850 mln, inclusief minimaal $ 170 mln aan betalingsbalanssteun op zeer korte termijn". De toezegging kwam nadat Kenia en het Internationale Monetaire Fonds (IMF) begin november overeenstemming hadden bereikt over de uitvoering van een nieuwe reeks economische hervormingen (zie ook pag. 48813-'93 en hierboven). In april had de Wereldbank ingestemd met het vrijgeven van de eerste tranche. ter waarde van S 85 mln. van in totaal $ 350 mln aan buitenlandse hulp (zie pag. 48812-'93).

Verwijzend naar het besluit van de donoren benadrukte minister Musalia Musavadi van financiën dat er „geen strikte voonraarden" aan de hulp verbonden waren. In hun communiqué. dat aan duidelijkheid niets te wensen overliet. hadden de hulpgevers er echter wel degelijk bij de regering op aangedrongen eensgezinde pogingen te ondernemen om de recente etnische botsingen de kop in te drukken (zie hierboven) en de financiële corruptie uit te rueien.

Lening IMF

Op 23 december keurde het IMF een lening goed ter waarde van 45,23 mln SDRs (ca. $ 63 mln) in het kader van de uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESAF), ter ondersteuning van het economische en financiële programma van de regering voor de periode oktober 1993 - september 1994. De lening bestond uit twee gelijke termijnen. waarvan de eerste onmiddellijk ter beschikking stond.

BOEK VAN OPPOSITIELEIDER VERBODEN

Op 14 januari 1994 verbood de regering „Kenya: Return to Reason". een boek van oppositieleider Kenneth Matiba, dat naar verluidt uiterst kritisch was over president Moi. Gewapende politieagenten namen 15.000 exemplaren in beslag bij een inval in een drukkerij te Nairobi. De politie confisqueerde tevens het 14-januarinummer van People, een weekblad dat door Matiba werd uitgegeven.

MOI'S BEROEP OP UNHCR. OPROEP VN

Op 19 januari vroeg president Moi het bureau van de VN-Hoge Commissaris voor Vluchtelingen (UNHCR) stappen te nemen om meer dan 400.000 vluchtelingen in Kenia te repatriëren. Op een bijeenkomst met Boddens Hosang, de voorzitter van het uitvoerend comité van de UNHCR en de Nederlandse ambassadeur bij de VN in Genève, klaagde hij over de belasting die de massa vluchtelingen voor de veiligheid, de economie en het milieu van Kenia vormde.

Op 17 februari verklaarde Moi dat de regering pogingen in het werk stelde om een hulpprogramma ter bestrijding van de droogte in gang te zetten. Dit programma moest voorzien in de behoeften van bijna een vijfde deel van de bevolking. De president waarschu de dat dit een drastische beperking van andere regeringsuitgaven zou vereisen en de tijdelijke invoering van een droogteheffing voor individuen en bedrijven met hoge inkomsten.

Na dit beroep van Moi deden de Verenigde Naties op 23 februari een oproep tot humanitaire noodhulp ter waarde van $114 mln.

ODINGA OVERLEDEN. NIEUWE LEIDER FORD-KENYA

Op 20 januari overleed Oginga Odinga in zijn huis te Kisumu in het westen van Kenia op 82-jarige leeftijd. Odinga was Kenia's eerste vice-president en de meest opmerkelijke oppositiefiguur van het land sedert hij in 1966, 18 maanden na de onafhankelijkheid (zie pag. 268/3 e.v.-'66), het ambt van vicepresident had neergelegd.

Odinga had Jomo Kenyatta gesteund in de campagne voor onafhankelijkheid. van Groot-Brittannië. maar had. moelen aftreden toen hij zich verzette tegen de de-radicalisering van de regerende Kenya African National Union (KANU). Hij werd als vice-president opgevolgd door Daniel Arap Moi. Odinga richtte onmiddellijk de oppositionele Kenya People's Union (KPU) op, die prompt werd verboden. Hijzelf verdween in de gevangenis en kreeg daarna huisarrest van oktober 1969 tot maart 1971 (zie pag. 501/1-'71) en van november 1982 tot oktober 1983 (zie pag. 477/3-'84).
In augustus 1991 bundelden hij en andere hervormingsgezinde politici de krachten en richtten zij het Forum voor het Herstel van de Democratie (FORD) op (zie pag. 19312-'92). FORD viel naderhand echter uiteen in twee facties. Odinga's FORD-Kenya en FORD-Asili. opgericht door zijn voormalige oppositiemakker Kenneth Matiba (zie pag. 110/2 e.v.-'93). De meeste commentatoren meenden dat het aan de op etnische gronden gebaseerde verdeeldheid van FORD te danken was dat Moi een gemakkelijke overwinning kon behalen bij de verkiezingen van december 1992 (zie pag. 486/2 e.v.-'93).Odinga behoorde namelijk tot de Luo. de op één na grootste stam van Kenia, en Matiba was een Kikuyu, de overheersende bevolkingsgroep van het land.

Oginga Odinga

Nieuwe leider FORD-Kenya

Na de dood van Oginga Odinga sprak de leiding van FORD-Kenya op 3 februari haar steun uit voor Michael Wamalwa Kijana als waarnemend voorzitter. met de toezegging hem zo spoedig mogelijk formeel te kiezen. De leiding bevestigde dat er geen verandering in de koers van de oppositiepartij zou optreden.

OPHEFFING BEPERKING LENINGEN

Op 18 februari maakte minister van financiën Musalia Mudavadi een verdere stap bekend in het economische hervor-

mingsprogramma van de regering dat ten doel had buitenlandse investeringen aan te trekken, het vertrouwen van de donoren te herstellen en de groei te stimuleren.

Mudavadi kondigde de opheffing aan van de beperkingen voor lokale leningen door bedrijven onder buitenlandse controle en maakte melding van plannen om de resterende controles op buitenlandse valuta tegen het eind van het jaar af te schaffen. Inwoners van Kenia zouden onbeperkt buitenlandse leningen mogen afsluiten om investeringen in Kenia te financieren, terwijl Kenianen met inkomsten in buitenlandse valuta daarvoor rekeningen bij lokale banken mochten openen. Bestaande retentierekeningen voor de export zouden worden omgezet in bewonersrekeningen met buitenlandse valuta. Tot dusver hadden exporteurs slechts 50 procent van hun verdiensten in harde valuta mogen behouden: dit aandeel werd verhoogd tot 100 procent. ook al moesten exporteurs nog steeds de opbrengsten binnen 90 dagen na ontvangst afstaan.

(Vor.ber.pag. 775/3 e.v.-1993)

MOZAMBIQUE

BEZOEK VAN BOUTROS GHALI. OVEREENSTEMMING TCSSEN CHISSANO EN DHLAKAMA

Op 20 oktober 1993 meldde VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali een belangrijke doorbraak in het vredesproces nadat hij in Maputo besprekingen had gevoerd met president Joaquim Chissano en Afonso Dhlakama, leider van het opstandige Mozambikaanse Nationale Verzet (MNR of Renamo). In september had de VN-Veiligheidsraad er bij beide partijen op aangedrongen de kans op uitvoering van het Algemene Vredesakkoord van oktober 1992 (zie pag. 189/1 e.v.-'93) niet voorbij te laten gaan.

Uitweidend over de details van de overeenkomst tussen Chissano en Dhlakama aan het eind van een vierdaags bezoek. zei Boutros Ghali dat zij het eens waren geworden over de instelling van een Kiescommissie van 20 leden: tien van de regering, zeven van Renamo en drie van andere oppositiepartijen, De leden van de Commissie zouden zelf een onafhankelijke voorzitter kiezen. Intussen zou een ontwerp-kieswet eind november gereed moeten zijn voor indiening bij de assemblée van de republiek.

Boutros Ghali maakte ook bekend dat de meningsverschillen die de demobilisatie van paramilitaire troepen hadden vertraagd, waren opgelost en dat een nieuw tijdschema voor de demobilisatie spoedig gereed zou zijn. Ook wat betreft de samenstelling van de drie commissies van toezicht op de uitvoering van het vredesakkoord, zei hij dat de twee partijen hun verschillen van mening hadden opgelost. Zij waren overeengekomen dat de zogenoemde Administratieve Commissie, die moest toezien op de verbindingen tussen de door de regering beheerste gebieden en de door Renamo gecontroleerde delen van het land, bij toerbeurt zou morden voorgezeten door de regering en Renamo.

Op 22 oktober stemde de Toezicht- en Controlecommissie, benoemd volgens de bepalingen van het vredesakkoord uit 1992, in met een nieuw tijdschema voor de verkiezingen. Dit voorzag in de goedkeuring van de kieswet tegen eind november 1993, het houden van algemene verkiezingen in oktober 1994, de demobilisatie van de troepen tussen januari en mei 1994 en de vorming van een volledig operationeel leger tegen september 1994.

VOORTGANG VREDESPROCES

In november werd in het vredesproces verdere vooruitgang geboekt, toen de regering en Renamo overeenstemming bereikten over de demobilisatie en de kieswet. Deze progressie volgde op de interventie van VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali in oktober (zie hierboven) en toenemende druk van de VN-Veiligheidsraad terwille van een spoedige afronding van het vredesproces.

Op 3 november nam de VN-Veiligheidsraad resolutie 882 aan die het mandaat van de VN-Operatie in Mozambique (UNOMOZ) (zie pag. 490/1- '93) met zes maanden verlengde, ook al kon dit mandaat binnen 90 dagen worden herzien. De Raad droeg Boutros Ghali op uiterlijk 31 januari 1994. en vervolgens iedere drie maanden. te rapporteren of de partijen voldoende vooruitgang hadden geboekt bij de tenuitvoerlegging van het Algemene Vredesakkoord uit oktober 1992 (zie pag. 189/1 e.v.-'93) en voldeden aan het tijdschema voor de ontwikkelingen op electoraal en militair gebied.

Op 11 november werd het akkoord over de demobilisatie getekend. Krachtens de bepalingen daarvan zouden alle militairen van beide partijen zich moeten terugtrekken in 49 aangewezen gebieden (29 gebieden voor regeringstroepen en 20 voor Renamo). Dit proces zou op 30 november moeten beginnen en in zes maanden voltooid moeten worden. De naar schatting 82.000 soldaten zouden rantsoenen krijgen van het VN-Wereldvoedselprogramma, dat ook zou zorgen voor de voeding van 40.000 familieleden die zich naar verwachting zouden voegen bij de soldaten in de gebieden. Hoewel op 30 november een aantal kampen nog door UNOMOZ-leden geïnspecteerd moest worden, zouden alle kampen naar verwachting operationeel zijn vóór eind december.

De meningsverschillen over de kieswet werden opgelost. toen president Joaquim Chissano en Renamo-leider Afonso Dhlakama op 18 november overeenkwamen dat Mozambikanen in het buitenland mochten stemmen wanneer de kiescommissie daartoe mogelijkheden zag. Chissano merkte op dat. hoewel hem er veel aan gelegen was dat iedereen zijn of haar grondwettelijke rechten kon uitoefenen. Mozambikanen in meer afgelegen landen dit mogelijk niet zouden kunnen doen. Renamo had eerder bezwaar aangetekend tegen het verlenen van kiesrecht aan Mozambikanen in het buitenland. Renamo beschuldigde de regering ervan op die manier de verkiezingen te willen frauderen, en dreigde de wapens weer op te nemen.

TRAAG VERLOPENDE TROEPENCONSIGNATIE. VERDERE VOORTGANG IN VREDESPROCES

In januari 1994 werd de kritiek van de VN en Renamo op de regering steeds luider naar aanleiding van het trage tempo waarin de regering haar troepen in de aangewezen gebieden consigneerde. Tegen het einde van de maand waren ongeveer 14.000 soldaten van het regeringsleger, minder dan 20 procent van het totale leger, in de consignatiegebieden (verzamelpunten) gearriveerd, tegen ongeveer 9.000 Renamo-strijders, circa 45 procent van Renamo's troepenmacht.

Op 14 januari zei Aldo Ajello, de speciale afgezant van de VN-secretaris-generaal, dat de regering in feite was gestopt met het consigneren van haar troepen. Op 19 januari berichtte Radio-Mozambique. zich baserencl op cijfers van de VN, dat het consigneren van regeringstroepen praktisch was gestopt sedert 21 december 1993 en dat tussen 6 en 16 januari slechts negen soldaten zich gemeld zouden hebben bij de verzamelpunten.

Renamo-leider Afonso Dhlakama eiste een verklaring van de regering maar liet weten dat het consigneren van Renamo-strijders zou doorgaan.

Op 18 januari gaf Tomas Salomao, onderminister van planning, toe dat de regering met logistieke problemen te kampen had en verantwoordelijk was voor enkele van die problemen. Hij zei echter ook dat de consignatiecentra niet de capaciteit hadden om grote groepen soldaten op te vangen.

Ajello meldde op 14 januari dat de Italiaanse regering $ 500.000 had gegeven voor de reparatie van militaire opleidingscentra en dat 340 militaire instructeurs. die in 1993 waren opgeleid in Zimbabwe (zie pag. 777/1-'93), naar verwachting voor het einde van de inaand zouden beginnen met de opleiding van leden van het nieuwe leger.

UNOMOZ

Op 23 februari aanvaardde de VN-Veiligheidsraad unaniem resolutie 898

(1994) waarmee toestemming werd gegeven tot de oprichting van een VN-politiecomponent van de UNOMOZ (UN Operation in Mozambique). Commentatoren merkten op dat dit een beslissende wending in de VN-operatie was die nu voortschreed van toezicht op het bestand en het consigneringsproces van de troepen naar voorbereiding van de verkiezingen.

De Raad stemde erin toe tot 1.144 man civiele politie te sturen. maar deed tegelijk een beroep op VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali de omvang van de vredesmacht van 6.200 militairen te beperken. De Raad benadrukte het belang van het houden van algemene verkiezingen in oktober en nodigde de partijen met klem uit het vlot eens te worden over een specifieke verkiezingsdatum. Ook verzocht de Raad de secretaris-generaal een tijdschema op te stellen voor de voltooiing van het UNOMOZ-mandaat en voor een overdracht van haar resterende taken aan VN-instanties tegen eind noveinber. wanneer een democratisch gekozen regering naar verwachting aan het bewind zou zijn gekomen

Eerder was de geloofwaardigheid van de UNOMOZ-operatie in twijfel getrokken toen Aldo Ajelli, de speciale afgezant van de VN-secretaris-generaal in Mozambique. op 18 februari onthulde dat de bewegingsvrijheid van een Italiaans UNOMOZ-bataljon was beperkt na beschuldigingen dat sommige bataljonsleden kinderen seksueel hadden misbruikt. Ajello beloofde de resultaten van een onderzoek naar de beschuldigingen openbaar te maken.

SCHULDENHERSCHIKKING

Op 4 januari werd bekendgemaakt dat Groot-Brittannië had besloten £ 12,5 mln van de Mozambikaanse schuld te herschikken. waarvan F 11 mln herschikt zou worden onder prioritaire voorwaarden. Volgens de officiële mededeling van de Britse regering zou de resterende schuld tegen een zeer gereduceerd rentetarief terugbetaald worden.

(Vor.ber.pag. 776/3 e.v.-1993)

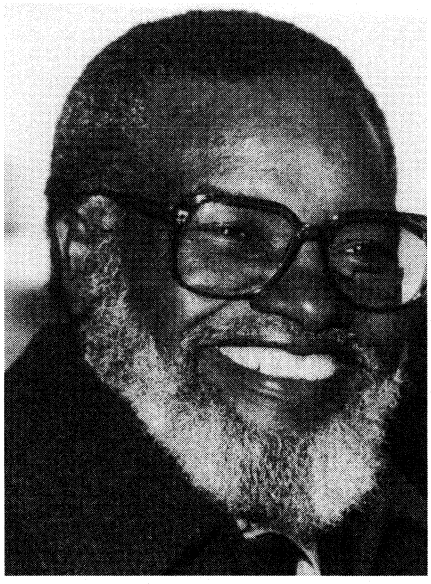

Sam Nujoma. president van Namibië.

NAMIBIE

OYERDRACHT WALVISBAAI

Tijdens een ceremonie in Walvisbaai op 28 februari 1994 vierde president Sam Nujoma - bij zijn eerste bezoek aan de haven sinds 1959 - de formele soevereiniteitsoverdracht van Walvisbaai en van de Pinguïn Eilanden ten zuiden daarvan (met ingang van middernacht op 28 februari/1 maart) door Zuid-Afrika aan Namibië

De overdracht werd bijgewoond door Kobie Coetsee, de Zuidafrikaanse minister van defensie en justitie. Ook aanwezig waren president Robert Mugabe van Zimbabwe. president Jerry Rawlings van Ghana, secretaris-generaal Salim Ahmed Salim van dc Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE) en vooraanstaande leden van de Zuidafrikaanse organisaties ANC en PAC.

(Vor.ber.pag. 778/1/2-1993)

SOEDAN

ONTBINDING VAN DE RCC. VORMING VAN BURGERREGERING. PROTESTEN

Op 19 oktober 1993 maakte president Omar Hassan Ahmad al-Bashir een pakket politieke hervormingen bekend. met als doel in 1994 en 1995 nieuwe presidentsverkiezingen respectievelijk algemene verkiezingen te houden. Deze bekendmaking volgde op de ontbinding op 16 oktober van de regerende militaire raad, de Revolutionaire Commandoraad (RCC),die Bashir had aangewezen als president en hoofd van een nieuwe burgerregering.

De 15 leden tellende RCC onder leiding van Bashir had in juni 1989 dc macht gegrepen tijdens een onbloedige militaire staatsgreep. waarbij de RCC de democratisch gekozen burgerregering van premier Sadiq el-Mahdi had afgezet (zie pag. 433/1-'89) Gesteund door het Nationale Islamitische Front (NIF) veranderde de RCC Soedan in een islamitische staat. De laatste tijd was het regime onder toenemende internationale en binnenlandse druk komen te staan wegens zijn vermeende steun aan terroristische bewegingen in het buitenland en wegens zijn economische wanbeheer (ziehieronder).

Vorming van burgerregering

Alle zittende ministers, die op 17 oktober hun ontslag indienden zodat Bashir een nieuwe regering kon vormen. werden gevraagd tijdelijk aan te blijven tot de nieuwe verkiezingen. Er waren slechts enkele kleinere wijzigingen. Zo droeg Bashir zijn portefeuille van defensie over aan luitenant-generaal Hasan Abdel-Rahman Ali en benoemde hij generaal-majoor Zubir Mohammed Saleh tot vice-president.

Een van de eerste handelingen van Bashir als hoofd van de nieuwe burgerregering was de opheffing van de landelijke avondklok die in juni 1989 voor het eerst was afgekondigd. Bij de bekendmaking van zijn besluit in de Nationale Assemblée zei hij dat Soedan een veilig land was geworden.

Protesten tegen brandstoftekort

Begin oktober leidde het ernstige gebrek aan brandstof, waardoor een bloeiende zwarte markt was ontstaan, tot een uitbarsting van straatprotesten. Bij deze protesten deden zich de ernstigste uitingen van geweld voor sinds Bashir in 1989 de macht had gegrepen.

Het geweld begon in Khartoem en Omdurman en verspreidde zich tot Atbara. Wad Medani en Gedaref. Demonstranten zouden uiteen zijn gejaagd door politieagenten die met traangas schoten en door regeringsgezinde militante leden van het NIF. Ook zouden tientallen communisten en vakbondsleden zijn gearresteerd.

De regering gaf de schuld voor de crisis aan buitenlandse oliemaatschappijen en zei dat deze maatschappijen hun contracten om olie te leveren niet waren nagekomen. Zij zouden daarmee vooruitlopen op een prijsstijging van de olie die werd verwacht na een recente overeenkomst van de Organisatie van Olie-exporterende landen (OPEC) om nieuwe quota vast te stellen. De beschuldigingen werden ontkend door de oliemaatschappijen. Intussen meldden waarnemers dat de regering praktisch failliet was na een boycot door internationale donorlanden, die was geformaliseerd door Soedans schorsing als lid van het Internationale Monetaire Fonds (IMF) (zie pag. 779/2-'93). Bovendien hadden sommige landen, waaronder Iran. Libië en Saoedi-Arabië. strenge straffen opgelegd omdat Soedan eerdere olieleveranties niet had betaald.

VERKIEZINGES BELOOFD

Na de ontbinding van de RCC en de vorming van een burgerregering in oktober 1993 (zie hierboven) zegde president Omar Hassan Ahmad al-Bashir ,,vrije en open" verkiezingen toe.

In een op 17 november door Radio Monte Carlo uitgezondcn interview zei Bashir dat er in juni 1994 gekozen provincieraden zouden zijn geïnstalleerd. waarna verkiezingen zouden plaatsvinden voor een nationale raad en een president Bashir. die beloofde dat de verkiezingen vrij zouden zijn. zei dat ze niet op basis van partijen, sekten of stammen gehouden zouden worden

BEZORGDHEID OM OPPOSITIELEIDER

Op 22 november drukten functionarissen van de verboden Democratische Unionistische Partij (DUP) hun bezorgdheid uit over de veiligheid van Sid Ahmad el-Hussein. de hoogste DUP-leider in het land. die op 17 november was gearresteerd Acht samen met hem opgepakte mensen waren op 21 november vrijgelaten

Hussein. wiens huis bovendien was geplunderd. was gearresteerd nadat hij op 16 november op een door aanhangers van het Nationale Islamitische Front verstoorde bijeenkomst had opgeroepen de regering omver te werpen. Hij was sedert de staatsgreep van 1989 al vaker gearresteerd. en gemarteld.

CONFLICT MET GROOT-BRITTANNIE OVER BEZOEK AARTSBISSCHOP

Een bezoek van George Carey, aartsbisschop van Canterbury en primaat van de Anglicaanse Kerk, aan door rebellen bezette gebieden in Zuid-Soedan leidde eind december 1993 en januari 1994 tot een bekoeling van de betrekkingen tussen Groot-Brittannië en de Soedanese regering.

Carey had een bezoek gebracht aan het zuiden van Soedan als gast van de Episcopale Kerk van de provincie Soedan in weerwil van een verbod van de Soedanese regering. Carey had eerder een uitnodiging van president Omar Hassan Ahmad al-Bashir van de hand gewezen om een officieel bezoek te brengen aan Khartoem, kennelijk omdat men meende dat de Soedanese autoriteiten zijn programma wilden bepalen. Bashirs radicaal islamitische regering zou de christelijke Kerken tot het uiterste gedreven hebben door haar vermeende slechte behandeling van de naar schatting 3 mln christenen in het land.

Op 30 december gelastte Soedan de Britse ambassadeue Peter Stream, binnen twee weken te vertrekken. De Britse regering gaf vervolgens op 4 januari de Soedanese ambassadeur in Londen. Sayed Ali Mohamed Osman Yassin. eveneens veertien dagen om het land te verlaten. Naar verluidt wilden beide regeringen daarna het conflict snel bijleggen.
De Soedanese minister van buitenlandse zaken. Husavn Sulayman Abu Salih. klaagde dat Carey met zijn bezoek aan door rebellen gecontroleerde gebieden hun zaak had gesteund. Yassin zou echter gezegd hebben dat zijn regering niet zozeer bezwaren had tegen Carey's bezoek als tegen Streams optreden als ambassadeur.

REBELLENFACTIES SLUITEN WAPENSTILSTAND

Volgens berichten waren kolonel John Garang, de leider van de Torit-factie van het opstandige Soedanese Volksbevrijdingsleger (SPLA), en Riek Machar van de factie SPLA-United het tijdens een bijeenkomst in Nairobi (Kenia) op 10 januari 1994 eens geworden over een staakt-het-vuren na gesprekken in Nairobi met de ministers van buitenlandse zaken van de lidstaten van het Intergouvernementele Gezag over Droogte en Ontwikkeling (Inter-Governmental Authority on Drought and Development, of IGADD).

Het IGADD had tijdens zijn vierde topconferentie in september 1993 (zie pag. 128/3 e.v.-'94) een nieuw initiatief ontwikkeld om een oplossing te vinden voor de oorlog tussen de Soedanese regering en de rebellen in het zuiden. Tijdens een persconferentie in de Ethiopische hoofdstad Addis Abeba op 7 september had president Omar Hassan Ahmad al-Bashir gezegd dat Soedan ,,totaalove tuigd" was van de stelling dat de staten van de regio ..beter in staat (waren) de problemen van de regio op te lossen" en dat Soedan op die basis bemiddeling had aanvaard van de vierhoofdige IGADD-commissie, bestaande uit vertegenwoordigers van Eritrea, Ethiopië. Kenia en Oeganda. Bashir benadrukte echter dat Soedan andere vredesinitiatieven. die toen werden ondernomen door Nigeria (zie pag. 493/1 e.v.-'93). niet wilde afwijzen. In een officiële verklaring van 9 september werd gesteld dat consultaties aan de gang waren ter wille van een hervatting van de onderhandrlingen tussen de regering cn de rebellenbeweging onder auspiciën van de IGADD-commissie.

Volgens dezelfde berichten hadden de IGADD-ministers kennelijk geen vooruitgang geboekt in hun meer algemene streven om het SPLA over te halen tot directe vredesonderhandelingen met de Soedanese regering in Khartoem; hoewel de regering op de bijeenkomst in Nairobi vertegenwoordigd zou zijn geweest.

PARLEMENTSLID VERLAAT LAND

Op 11 januari maakte Aldo Ajo Deng Akuey, de christelijke ondervoorzitter van de Nationale Overgangsassemblée, in Londen bekend dat hij Soedan had verlaten uit protest legen de wijze waarop de regering de mensen in het zuiden behandelde. De Assemblée, waarin Deng sedert 1967 zitting had gehad, besloot de volgende dag met algemene stemmen hem van zijn lidmaatschap vervallen te verklaren.

BUITENLANDSE BERICHTEN OVER REGERINGSOFFENSIEF IN HET ZUIDEN

Op 24 januari berichtten buitenlandse nieuwsbronnen over een ongekende concentratie van regeringstroepen in het zuiden van Soedan, mogelijk de voorbode van een nieuw offensief tegen de twee facties en een poging hun aanvoerlijnen uit Kenia en Oeganda af te snijden. Op 31 januari zei Gabriel Rurec, staatsminister van buitenlandse

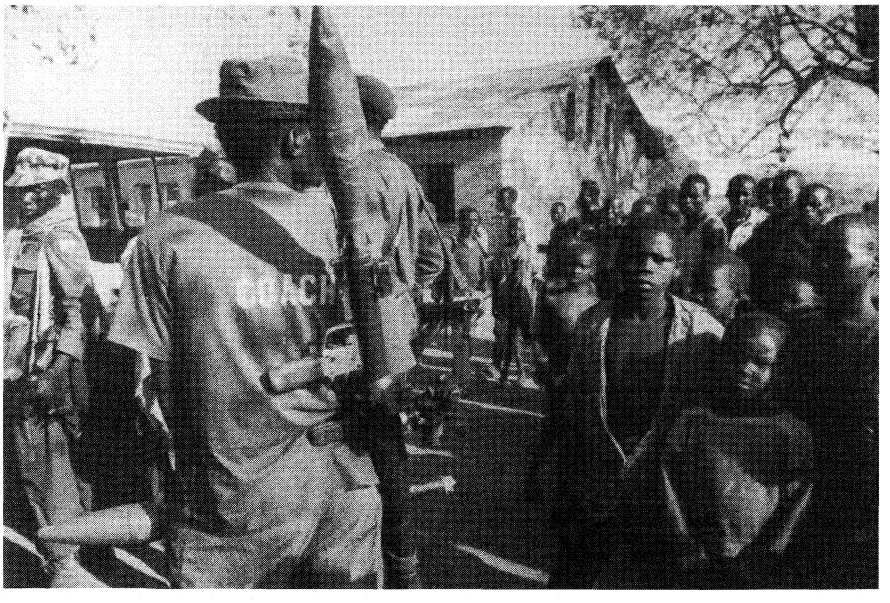

Een SPLA-strijder met een aantal ontheemde kinderen in Nimule (Zuid-Soedan)

zaken en bisschop van de Soedanese Episcopale Kerk, dat het bericht van een op handen zijnd offensief onderdeel van een ,,Westerse" actie tegen de Soedanese regering was

Begin februari meldden diplomaten en hulpverleners echter dat de regering eind januari een groot offensief tegen de rebellen in Zuid-Soedan had gelanceerd. Buitenlandse waarnemers, die claims van SPLA-facties bevestigden, zeiden dat het offensief een uiterste poging leek om het langlopende conflict te beëindigen. Het offensief werd ontkend door de regering van president Omar Hassan Ahmad al-Bashir, en de lokale nieuwsmedia verstrekten geen bijzonderheden van de gevechten.

De strijd was kennelijk begonnen aan het begin van het droge seizoen toen regeringstroepen. met steun van gevechtsvliegtuigen, oprukten vanuit de garnizoenssteden Juba, Torit en Wau. Waarnemers zeiden dat het offensief groter van omvang was clan het offensief dat in augustus 1993 was gestart (zie pag. 779/2-'93). De regering zou erop uit zijn Nimule en andere door rebellen bezette steden aan de grens met Oeganda te veroveren en daarinee de aanvoerlijnen over de grens af te snijden.

Op 14 februari deden de Verenigde Naties een dringende oproep voor humanitaire hulp om de noden te lenigen van de naar schatting 100.000 mensen die als gevolg van de strijd op de vlucht waren. Bericht werd dat de bestaande vluchtelingenkainpen verlaten waren toen de strijd dichterbij kwam, en dat mensen in de richting van de Oegandese grens trokken.

HERVERDELING VAN SOEDAN. NIEUWE VICE-PRESIDENT

Een constitutioneel decreet van 2 februari verdeelde het land in 26 staten, terwijl het tot dan toe uit negen staten bestond Op 15 februari zei president Bashir in een toespraak dat het land een ,,uniekeconstitutionele fase" inging

Bashir zei dat de regering van elke staat uitvoerende en wetgevende bevoegdheden zou bezitten die burgers ,,in de afgelegen gebieden nooit meegemaakt" hadden. Een gouverneur zou verantwoordelijk zijn voor elke staat en hij zou worden bijgestaan door vijf staatsministers die verantwoordelijk zouden zijn voor respectievelijk 1) financiën en economische ontwikkeling: 2) onderwijs en oriëntatie; 3) landbouw en veeteelt; 4) technische zaken: en 5) gezondheid en sociale zaken. Bovendien zoiiden de zuidelijke staten nog een minister hebben die verantwoordelijk was voor vrede en rehabilitatie. De zuidelijke staten zouden, naar werd verwacht, vrijgesteld zijn van de islamitische sharia-wetten.

De namen van de gouverneurs van de diverse staten werden op 15 februari bekendgemaakt. President Bashir benoemde diezelfde dag George Kongor Arop, een christelijke zuiderling van de Dinga-stam, tot tweedevice-president.

Waarnemers meenden dat de benoeming van Arop een poging was om een eind te maken aan de klacht van niet-islamitische zuiderlingen dat zij van hoge regeringsposten waren uitgesloten.

AANVAL OP MOSKEE

Mogelijk 16 mensen werden gedood toen gemaskerde overvallers op 4 februari gelovigen aanvielen in een moskee te Omdurman (tegenover Khartoem aan de andere kant van de Nijl).

De regering sprak beschuldigingen van de oppositie tegen dat zij achter de aanval zat. De moskee u-as van de Ansar al-Sunna sekte. die de nauwe banden van de regering inet het Nationale Islamitische Front en met de sjiitische moslems van Iran afkeurde. Het ministerie van binnenlandse zaken maakte op 5 februari bekend dat drie vermeende aanvallers waren gedood door veiligheidstroepen die poogden hen gevangen te nemen. In een op 10 februari uitgegeven verklaring van het ministerie werd gesteld dat staatsburgers van Libië, Tsjaad en Soedan bij de aanval waren betrokken die, zo werd gesuggereerd. gericht was tegen Usamah Bin al-Din, een Saoedische zakenman die als balling in Soedan leefde. In de verklaring werd ontkend dat er enig verband bestond met islamitische fundamentalistische activiteiten.

IMF START PROCEDURE VOOR INTREKKING LIDMAATSCHAP SOEDAN

Na zijn besluit van augustus 1993 om het stemrecht van Soedan op te schorten (pag. 779/2-'93) stemde het IMF op 14 februari voor de beslissing om de procedure tot intrekking van het lidmaatschap van Soedan te starten.

Deze beslissing van de uitvoerende raad van het IMF baande de u-eg voor de 1'78 lidstaten van de organisatie om in oktober een beslissende stemming te houden. Opgemerkt werd dat de achterstallige betalingen van Soedan aan het IMF - opgelopen tot ca. $ 1,7 mrd - een tot dan toe ongekende omvang hadden bereikt. Het IMF had zich herhaaldelijk gefrustreerd getoond over de weigering van de Soedanese regering mee te werken aan een regeling van de achterstand.

(Vor.ber.pag. 779/1 e.v.-1993)

NIEUWE INDELING SOEDAN

Staat	Hoofdstad	Gouverneur
Bahr al-Jabal	Juba	Agnes Lukodi
Boven Nijl	Malakal	Musa al-Mak Kor
Rode Zee	Port Soedan	Badawi al-Khair Idris
Meren (Buhayrat)	Rumbek	Mong Geng Shir
Gezira	Madani	Ibrahim Abaidullah
Zuid-Darfur	Nyala	Brig. Babikir Jabir
Jonglei	Bor	Al-Shaikh Akor
Zuid-Kordofan	Kaduqli	Habib Makhtoum
Khartoem	Khartoem	Badr al-Din Taha
Sinnar	Sinjah	Muhammad Osman Muhammad Said*
Oost-Equatoria	Kapoeta	Caesar Paia
Noord-Bahr al-Ghazal	Aweil	Joseph Ajaung
Noord-Darfur	Fashir	Al-Tijani Hassan al-Amin
Noord-Kordofan	Ubayyid	Muhammad al-Hassan al-Amin
Noord	Dunqulah	Brig. Al-Awad Muhammacl al-Hassan
Gadaref	Gadaref	Al-Sharif Ahmad Badr
\Vest-Kordofan	Fulah	Gen. b.d. Salah al-Ghali
West-Equatoria	Yambio	Isia Paul Riyani
West-Bahr al-Ghazal	Wau	Ali Tamim Fartak
West-Darfur	Junaynah	Muhammad Ahmad al-Fadul
Kassala	Kassala	Abul-Qassim Muhammad Ibrahim"
Nahr al-Nil	Damir	Kol. b d. Al-Jayli Ahmad al-Sharif
Witte Nijl	Radah	Abdallah Deng Niyal
Blauwe Nijl	Damazin	Abdulla Abu-Fatma Abdalla
Warab	Warab	Arop Sheer Arop
Eenheid (Wahdah)	Bentiu	Thomas Kumi Kai

*Generaal-majoor b.d.

SOMALIA

WIJZIGINGEN IN VN-BELEID. HERORIËNTATIE VAN AMERIKAAKS BELEID. TERUGTREKKING BUITENLANDSE TROEPEN. ANDERE ONTWIKKELINGEN

In oktober 1993 namen de speculaties toe over een op handen zijnde wijziging in het VN-beleid in Somalia. Verwacht werd dat de aandacht voor de jacht op factieleider generaal Mohammed Farah Aydid zou verminderen en de nadruk

meer zou komen te Liggen op het streven naar een vredesregeling via onderhandelingen.

Op 13 oktober zei Kofi Annan, assistent secretaris-generaal van de VN voor vredesoperaties. tijdens een persconferentie in Mogadishu dat de lidstaten van de VN niet langer de verliezen konden dragen die zij Somalia hadden geleden. Ook zouden vele bereid zijn ,,een soort gerechtelijk proces" te accepteren om te onderzoeken in hoeverre Aydid verantwoordelijk was gr\\-eest voor de dood van VN-soldaten.

Op 22 oktober zei VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali in Nairobi. nadat hij tijdens een onaangekondigde tussenstop op het vliegveld van Mogadishu eerder die dag gesproken had met VN-vertegenwoordigers, dat de VN bereid waren VN-resolutie 837 (waarinde arrestatie van Aydid nerd gelast op verdenking van de moord op 24 Pakistaanse soldaten in juni. zie pag. 780/1-'93) opnieuw in overweging te nemen. als Aydid ,,de jurisdictie van een onderzoekscommissie zou accepteren".

Op 29 oktober nam de VN-Veiligheidsraad resolutie 878 aan die het mandaat van de VN-operatie in Somalia (UNOSOM II) verlengde tot 18 november.

Heroriëntatie van Amerikaans beleid

Eind september gaf de Amerikaanse president Bill Clinton tijdens een toespraak tot de Algemene Vergadering van de VN een verandering in het Amerikaanse beleid aan, toen hij erop aandrong met spoed stappen te ondernemen om een nieuwe regering in Somalia te vormen.

De steeds openlijker Amerikaanse herwaardering van de rol van de VS in Somalia kreeg een belangrijke impuls na de afkondiging door Aydid op 9 oktober van een eenzijdig staakt-het-vuren. Hij deed zijn aanbod aan de vooravond van de besprekingen die van 10-13 oktober werden gehouden tussen de Amerikaanse politieke vertegenwoordiger Robert Oakley en naaste adviseurs van generaal Aydid. Deze gesprekken beoogden de vrijlating van de Amerikaanse helikopterpiloot Michael Durant en de Nigeriaanse soldaat Umar Shantali. Deze twee mannen waren op **3** oktober gevangen genomen tijdens een fel vuurgevecht in Mogadishu, waarbij ongeveer 300 Somaliërs en 18 Amerikaanse soldaten werden gedood.

Op 14 oktober lieten Aydids troepen Durant en Shantali vrij met de mededeling dat de betrekkingen met de VS .,een nieuwe politieke fase" waren ingegaan Clinton juichte de vrijlating toe. rnaar ontkende dat de twee gijzelaars waren vrijgelaten op grond van een geheime afspraak van de VS met Aydid. Maar Aydid bood aan rechtstreeks met de VS te onderhandelen toen hij, na zich vier maanden te hebben schuilgehouden. opdook tijdens een persconferentie in Mogadishu, die samenviel met de vrijlating van de gijzelaars. Bij een daaropvolgende persconferentie op 28 oktober verwelkomde hij het ,,positieve" beleid van de VS met betrekking tot Somalia en beweerde hij dat dit beleid in schril constrast stond met het VN-beleid van ,,dreigementen en vernietiging"

Door een uitbarsting van factiegerechten in Mogadishu eind oktober tussen pro-Aydid troepen en clanleden die trouw waren aan interim-president Ali Mahdi Mohammed, dreigden de lopende internationale inspanningen om een einde te maken aan de burgeroorlog in gevaar te komen. Op 14 oktober hadden leiders van de Arabische Liga. de Organisatie van de Islamitische Conferentie Organisatie (OIC. voorheen aangeduid als ICO) en de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE) een ontmoeting met Boutros Ghali in Cairo. Hierbij drongen zij erop aan dat de VN in samenwerking met regionale organisaties zouden bemiddelen bij de totstandkoming van een Somalische vredesregeling.

Verdere terugtrekking van troepen

Op 7 oktober maakte president Clinton bekend dat alle Amerikaanse troepen uiterlijk op 31 maart 1994 teruggetrokken zouden zijn uit Somalia, ongeacht of er wel of niet een politieke regeling was bereikt. Tegelijkertijd gelastte hij onmiddellijk 1.700 infanteristen en 104 pantserwagens in Somalia in te zetten en 3.600 Amerikaanse mariniers voor de kust van Somalia te stationeren.

In een andere, meer controversiële zet beval Clinton op 19 oktober meteen ongeveer 600 leden van het speciale Amerikaanse keurkorps, de Rangers, terug te trekken. Hij ontkende dat er enig ve - band was met de vrijlating van Durant (zie boven). De Rangers waren eind augustus ingezet om te helpen bij de jacht op Aydid (zie pag. 782/1-'93).

Duitsland gaf op 17 oktober te kennen dat het voor april 1994 zijn contingent vredestroepen zou terugtrekken. Ook België, Frankrijk en Zweden zouden hun troepen halverwege januari 1994 willen terugtrekken. r

Daarentegen maakte Pakistan op 17 oktober bekend dat het nog eens 5.000 soldaten naar Somalia zou sturen.

UNHCR vraagt hulp voor slachtoffers van verkrachting

Het VN-Hoge Commissariaat voor Vluchtelingen (UNHCR) vroeg op 19 oktober opnieuw om $ 1,1 mln voor hulp aan Somalische slachtoffers van verkrachting in de vluchtelingenkampen in Kenia.

Een eerder verzoek in juni had geen reacties opgeleverd. Het jongste verzoek volgde op een rapport van 4 oktober van de in Washington gevestigde mensenrechtenorganisatie Africa Watch, waarin werd beweerd dat Somalische jongens tussen vijf en dertien jaar waren verkracht in vluchtelingenkampen in Noordoost-Kenia. De Keniaanse regering ontkende de beschuldigingen.

Radicale wijziging VN-beleid

Op 16 november maakte de VN-Veiligheidsraad officieel een einde aan de jacht op de voortvluchtige leider van de

Een beeld van de Amerikaanse basis Victory op 5 kin ten westen van Mogadishu (10 novembei 1993)

Op 18 november 1993 sprak generaal Mohammed Farah Aydid duizenden aanhangers in het stadion van Mogadishu toe tijdens zijn eerste openbare optredcn sinds de VN-Veiligheidsraad de jacht op hem had gestaakt (16 november).

Somalische Nationale Alliantie (SNA), generaal Mohainmad Farah Aydid. De Raad nam resolutie 885 aan, waarin de oprichting van een onderzoekscommissie werd gelast die de aanslagen op de militairen van de VN-Operatie in Somalia (UNOSOM II) zou onderzoeken. Ook werden in deze resoluties alle arrestaties opgeschort van personen die bij die aanslagen betrokken waren.

Resolutie 885 betekende in feite de omkering van resolutie 837 die de VN-Veiligheidsraad begin juni had aangenomen (zie pag. 780/1/2-'93). Deze resolutie had de dood van 24 Pakistaanse VN-soldaten in Mogadishu veroordeeld en het bevel goedgekeurd tot de arrestatie van Aydid, die verantwoordelijk werd gesteld voor de aanslag.

De wijziging van het VN-beleid, die reeds allerwege in oktober was vei-wacht (zie hierboven), kwam na berichten dat de VS intensief hadden gelobbvd bij de leden van de Veiligheidsraad om Aydid publiekelijk te rehabiliteren voordat op 18 november in Mogadishu de gesprekken tussen Aydid en Robert Oakley, de speciale Amerikaanse afgezant voor Somalia, zouden beginnen.

Op 24 november benoemde VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali een uit drie leden bestaande internationale onderzoekscommissie om resolutie 883 uit te voeren.

Mandaat UNOSOM II verlengd

Op 18 november nam de VN-Veiligheidsraad unaniem resolutie 886 aan, die het mandaat van UNOSOM II verlengde tot 31 mei 1994. De Raad vroeg de VN-secretaris-generaal op 15 januari 1994 verslag uit te brengen over de voortgang in Somalia en over de toekomstige UNOSOM-strategie. In dit licht besloot de Raad het mandaat van UNOSOM op 1 februari opnieuw te bekijken.

Ontwerp interim-grondwet voltooid

Op 10 november werd het ontwerp voor een interim-grondwet, in maart opgesteld onder leiding van een nationale verzoeningsconferentie in Addis Ababa (zie pag. 495/2/3-'93), overhandigd aan admiraal (b.d.)Jonathan Howe, de speciale vertegenwoordiger van de VN-secretaris-generaal in Somalia.

SNA boycot VN-vredesconferentie

De SNA boycotte een vredesconferentie die op 29 november onder auspiciën van de VN begon in de Ethiopische hoofdstad Addis Ababa. De SNA wilde daarmee protesteren tegen het feit dat VN-troepen nog steeds SNA-financier Osman Ato en verscheidene andere prominente SNA-leden vasthielden (zie pag. 782/3-'93). De bijeenkomst, die een humanitaire conferentie werd genoemd, was bedoeld om de strijdende partijen van het land te verzoenen.

Op 19 november werd bekend dat 12 anti-Aydid facties een alliantie hadden gevormd onder leiding van interim-president Ali Mahdi Mohammed.

Verdere problemen bij vredesproces

Op 2 december arriveerde SNA-leider generaal Mohammed Farah Aydid die ondergedoken was nadat de VN in juni een arrestatiebevel tegen hem hadden uitgevaardigd (zie pag 780/3-'93), aan boord van een Amerikaanse vliegtuig vanuit Mogadishu in de Ethiopische hoofdstad Addis Abeba om daar een door de VN georganiseerde vredesconferentie bij te wonen (zie hierboven) President Meles Zenawi van Ethiopie had hem er op het laatste moment toe weten ocer te halen aan de conferentie deel te nemen Aydids grootste rivaal interim-president Ali Mahdi Mohammed, was al op 1 december aangekomen

Volgens berichten hadden hun twee delegaties de volgende tien dagen contact met elkaar via Ethiopische bemiddeling, maar op 12 december werd bericht dat de besprekingen waren afgebroken. Er was nu geen Amerikaans vliegtuig beschikbaar om Aydid terug te vliegen naar Mogadishu. Op 17 december verklaarden SNA-functionarissen dat de gesprekken in Addis Abeba werden voorgezet; zij beschuldigden ,,sommige Somalische individuen" en functionarissen van UNOSOM II ervan de gesprekken verlaten te hebben.

Terugtrekking VN-troepen

In december werden meer soldaten van UNOSOM, de militaire alliantie van 29 landen, teruggetrokken. Op 9 december vertrokken ongeveer 1.000 Franse soldaten en diezelfde maand zouden ook 2.500 Amerikaanse soldaten Somalia verlaten (de eerste 430 gingen op 17 december). Conform het gewijzigde beleid van de VN en VS moesten alle 8.100 Amerikaanse soldaten eind maart 1994 uit Somalia zijn teruggetrokken (zie hierboven).

Op 20 december maakte de Duitse minister van defensie, Volker Ruhe. bekend dat op 31 maart 1994 alle Duitse soldaten zouden zijn teruggetrokken. Diezelfde dag kondigde zijn Italiaanse collega Fabio Fabri aan dat ook de 2.500 Italiaanse militairen Somalia dan zouden verlaten. Ook de Belgische en Zweedse contingenten zouden naar verluidt teruggetrokken worden.

Ondanks herhaalde verzoeken van VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali waren er geen nieuwe troepen voor UNOSOM toegezegd.

Geheime vredesbesprekingen

Na de mislukte vredesbesprekingen in Ethiopië in december 1993 (zie hierbo-

Op 13 november 1993 droeg de commandant van het Franse UNOSOM-contingent. generaal Maurice Quadri (r),het bevel over de regio in Baidoa over dan de commandant van het Indiase contingent. generaal Mono Bhagat.

ven) had generaal Mohammed Farah Aydid, de leider van de Somalische Nationale Alliantie (SNA), begin januari 1994 in Nakuru (Kenia)een ontmoeting met vertegenwoordigers van de ,,Groep van Twaalf", de coalitie onder leiding van interim-president Ali Mahdi Mohammed. zijn grootste rivaal.

Het nieuws van de geheime vredesbesprekingen, waarbij de Keniaanse president Daniel Arap Moi een bemiddelende rol speelde, werd op **3** januari bekendgemaakt door de SNA-secretaris voor buitenlandse zaken. Issa Mohammed Siacl.

De oudsten van Ali Mahdi's Abgal-clan en Aydids Habr Gedir-clan begonnen op 13 januari aan een conferentie in Mogadishu. Op 16 januari werd melding gemaakt van een vredesakkoord tussen de clans.

De voortgaande vredesbesprekingen k amen echter onder druk te staan, toen Aydid op 27 januari vanuit Oeganda, waar hij een ontmoeting had met president Yoweri Museveni, liet u-eten van plan te zijn voor eind maart een interim-regering in Mogadishu te vormen.

UNOSOM-gevangenen vrijgelaten

Op 17 januari gelastte VN-secretarisgeneraal Boutros Boutros Ghali de vrijlating van acht SNA-leden die door UNOSOM II troepen werden vastgehouden. Zij waren de laatsten van de 750 Somali's die waren opgepakt in verband met aanslagen op de VN-missie.

Onder de acht waren Muhammad Hasan Awaleh, Aydids adviseur voor internationale zaken. en twee andere hoge SNA-functionarissen. Alvorens een massale protestbijeenkomst tegen tie VN toe te spreken, deden zij tijdens een persconferentie op 20 januari hun beklag over de slechte behandeling door VN-soldaten.

Moeilijkheden als gevolg van militaire VN-operaties

Door een reeks incidenten in januari verslechterden de betrekkingen tussen UNOSOM II en delen van het Somalische publiek.

Op **3** januari verspreidden Turkse VN-troepen met traangas een menigte die het UNOSOM-hoofdkwartier in Mogadishu met stenen bekogelde. Op 6 januari openden volgens de SNA Pakistaanse VN-soldaten zonder enige aanleiding het vuur op een groep mensen, waarbij een SNA-functionaris de dood vond en twaalf ,,onschuldige mensen" gewond raakten. Ongeidentificeerde VN-soldaten. die volgens latere berichten tot het Amerikaanse contingent zouden behoren. zonden op 9 januari buiten een ziekenhuis in Mogadishu een zwangere Somalische vrouw hebben doodgeschoten. In het zuiden van Somalia werden op 13 januari vijf Indiase soldaten gemond. toen hun nachtelijke patrouille door onbekenden in een hinderlaag werd gelokt. Op 21 januari schoten Duitse soldaten een Somali dood die inbrak in hun hoofdkwartier in Belet Uen. (Verondersteld werd dat dit de eerste keer sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog was dat Duitse strijdkrachten iemand hadden gedood op vreemde bodem.) Volgens berichten hadden Amerikaanse mariniers die Amerikaanse diplomaten escorteerden. ten minste vijf Somali's gedood en andcrcn verwond, toen zij op 31 januari in Mogadishu het vuur openden.

Op 6 januari deelde Boutros Ghali de VN-Veiligheidsraad mee dat het twijfelachtig was of UNOSOM II de middelen zou hebben om door te gaan na 31 maart, wanneer de sterkte van UNOSOM - na het vertrek van dé Amerikaanse troepen - zou zijn gereduceerd tot 19.700 soldaten Aangezien de operaties ook bedreigd werden door geldtekort, stelde hij voor dc VN-troepenmacht terug te brengen tot 16 000 manschappen om havens konvooien en vluchtelingen te beschermen

Hulporganisaties belaagd

Op **3** januari verliet het personeel van het VN-Ontwikkelingsprogi-amma (UNDP)en van het Hoge Commissariaat voor Vluchtelingen van de VN (UNHCR) zijn kantoren in Mogadishu na een reeks aanslagen op en bedreigingen van hulpverleners en eigendommen in verschillende delen van Somalia.

Eerder was een gebouw van het VN-Wereldvoedselprogramma (WFP)aangevallen in Baidoa ten noordwesten van Mogadishu waarbij een Somalische bewaker werd gedood. Er zouden ook granaten zijn geworpen naar kantoren van een Ierse liefdadigheidsinstelling en een vergelijkbare organisatie van de Katholieke Kerk. Op 11 januari werd een Britse WFP-medewerker in Mogadishu ontvoerd door gewapende mannen en 42 uur lang vastgehoudcn. Op 18 januari werden na aanslagen alle buitenlandse personeelsleden van vijf hulporganisaties teruggetrokken uit de zuidelijke stad Buale.

Nieuw VN-mandaat

Op 4 februari keurde de VN-Veiligheidsraad een nieuw mandaat voor UNOSOM II goed, waarbij de nadruk werd gelegd op vredestichting en wederopbou . Deze tcrugkcer naar een meer behoedzame en neutrale rol werd alom beschouwd als een erkenning van het falen van de dwangstrategie van de VN in Somalia.

Het nieuwe mandaat, neergelegd in resolutie 897 (1994).accentueerde de VN-hulp bij de nationale verzoening. met inbegrip van het neerleggen van de wapens, de bescherming van havens en vliegvelden om de leverantie van humanitaire hulp en de wederopbouw te vergemakkelijken, de reorganisatie van de politie en de gerechtshoven. en de repatriëring van vluchtelingen. De resolutie beklemtoonde dat de missie UNOSOM II tegen maart 1995 moest zijn voltooid. ondanks de vrees van secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali van de VN voor een herleving van de gevechten tussen de facties en de daaruit voortvloeiende hongersnood. De Raad verplichtte de VN tot het stimuleren van het ..zich ontwikkelende politieke proces" en verlangde de vaststelling van een overeengekomen tijdschema voor de uitvoering van de ,,Akkoorden van Addis Abeba". die voorzagen in de vorming van een overgangsregering voorafgaand aan democratische verkiezingen (zie pag. 495/3-'93 en hierboven).

Terwijl de Amerikaanse troepen en verscheidene andere nationale contingenten van UNOSOM II volgens de plannen tegen eind maart zouden worden teruggetrokken. gaf de

Op 1 februari werd een begin gemaakt met de terugtrekking van het Duitse VN-contingent (1.468 leden) uit Somalia. Het eerste konvooi verliet toen Belet Uen op weg naar Mogadishu.

Raad toestemming tot de geleidelijke inkrimping van de internationale troepenmacht tot maximaal 22.000 man. Daarmee stelde de Raad de limiet 6.000 man hoger dan Boutros Ghali in januari had voorgesteld (zie hierboven). Commentatoren wezen erop dat de secretaris-generaal op moeilijkheden kon stuiten bij het op de been brengen van zo'n troepenmacht, gegeven het feit dat slechts enkele van de 40 landen die hij had benaderd zich bereid hadden verklaard een bijdrage tot UNOSOM II te leveren.

Op 4 februari maakten de VN bekend dat admiraal b.d. Jonathan T. Howe mogelijk zou vertrekken als de speciale vertegenwoordiger van de secretaris-generaal in Somalia, een stap die met bovenstaande ontwikkelingen verband zou houden. Daaraan werd toegevoegd dat bij een vertrek van Howe diens functie tijdelijk zou morden overgenomen door Lansana Kuoyate uit Guinee.

Gevechten in Kismayu

Op 11 februari braken hevige gevechten uit in Kismayu. Twee dagen later waren naar verluidt 60 doden gevallen bij schermutselingen tussen concurrerende milities. Tegen het eind van de maand werd melding gemaakt van nog meer doden en van 5.000 vluchtelingen die uit de zuidelijke havenstad de wijk hadden genomen.

Voor zover uit de onvolledige gegevens viel op te maken zouden de gevechten gaan tussen troepen die trouw waren aan kolonel Ahmad Umar Jays (een aanhanger van generaal Mohammed Farah Aydid) en troepen van generaal Mohainmed Siyad Hersi Morgan (schoonzoon van ex-president Mohammed Siad Barre en bondgenoot van interim-president Ali Mahdi Mohainmed).

Ontvoeringen

Generaal Aydid beloofde functionarissen van het Italiaanse ministerie van buitenlandse zaken tijdens een bijeenkomst in Nairobi (Kenia) op 17 februari dat medewerkers van niet-gouvernementele organisaties die in gebieden onder controle van zijn SNA opereerden, niet langer zouden worden ontvoerd. De toezegging werd gedaan na een kortstondige ontvoering van twee Italiaanse hulpverleners.

(Vor.ber.pag. 779/3 e.v.-1993)

TOGO

PARLEMENTSVERKIEZINGEN. VOORAFGAANDE ONTWIKKELINGEN

De voornaamste oppositiegroepering in Togo, het Collectief van Democratische Oppositie-2 (COD-2), stelde dat er bij de presidentsverkiezingen van 25 augustus 1993 (zie pag. 715/2/3-'93) sprake was geweest van ernstige verkiezingsfraude. COD-2 verklaarde niet aan de komende parlementsverkiezingen te zullen deelnemen, tenzij zijn eisen werden ingewilligd. Deze eisen, die in een op 21 september gepubliceerd communiqué werden herhaald, waren onder meer een eerlijke toegang tot de media, neutraliteit van het leger en herschikking van de kiesdistricten. De regering had reeds op 9 september toegestemd in de herziening van het kiesregister, een andere eis rail de oppositie. Een verdere concessie aan het COD-2 werd gedaan toen dit vier zetels kreeg toegewezen in de Nationale Kiescommissie, die op de parlementsverkiezingen toezicht zou houden.

Op 19 november deelde de regering indirect mee dat de parlementsverkiezingen, die volgens plan in twee ronden op respectievelijk 19 december 1993 en 2 januari 1993 zouden worden gehouden, waren uitgesteld tot nader te bepalen data in begin 1994.

Gevechten in Lomé

Op 5 januari 1994 vonden in en rond de voornaamste militaire basis van de hoofdstad, de Tokoin-kazerne in het centrum van Lomé, zware gevechten plaats waarbij 40 mensen om het leven kwamen. Volgens functionarissen betrof het een poging president Gnassingbe Eyadema te vermoorden en de regering omver te werpen.

Een woordvoerder van het ministerie van defensie zou hebben gezegd dat 30 aanvallers, onder wie een Braziliaanse pastoor, waren gedood en dat 35 anderen waren gevangen genomen. De landgrenzen werden gesloten en er werd een uitgaansverbod afgekondigd van 18.00 tot 6.00 uur. Op 7 januari meldden functionarissen dat het dodental was opgelopen tot 58.

Arrestanten zouden hebben bekend dat zij deel uitmaakten van een groep van 50 die vanuit Ghana de grens was overgetrokken met de opdracht president Eyadema gevangen te nemen. Volgens functionarissen zouden meer clan 100 man op motoren, in taxi's en met 4WD-voertuigen vanuit Ghana Togo zijn binnengekomen: hun radiogesprekken in het Engels en het Ewe waren opgevangen.

De Togolese minister van buitenlandse zaken en samenwerking, Ouatara Fambare Natachaba, beweerde dat in Ghana gevestigde aanhangers van de verbannen oppositieleider Gilchrist Olyinpio op Togolese troepen aan de grens hadden geschoten. Dit werd door Olympio ontkend die tegelijk een oproep deed tot het houden van een ronde-tafel-conferentie van alle belangrijke Togolese groeperingen ,.met buitenlandse bemiddelaars" om het proces van ..nationale desintegratie" te keren.

Naar verluidt zouden oppositieleiders de officiële versie hebben betwist. Volgens hun versie hadden de autoriteiten een zuivering uitgevoerd onder officieren van de Ewe-gemeenschap, die in Zuid-Togo en Ghana is gevestigd. President Eyadema is. evenals een groot deel van zijn voornaamste aanhangers, een Kabye uit Noord-Togo.

Op 15 januari verwierp minister Natachabareen beschuldiging die de vorige dag door Amnesty International was uitgesp oken, namelijk dat 48 mensen na de gebeurtenissen van 5-7 januari het slachtoffer van parate executie waren geweest.

Verslechterde relatie met Ghana

Het geweld in Lomé leidde tot een verdere verslechtering van de betrekkingen met Ghana (zie ook pag. 418/1-'93), doordat vluchtelingen uit de hoofdstad meldden dat Ghanese inwoners van Lomé het voornaamste doelwit waren van vergeldingsacties van Togolese troepen.

Na berichten over gevechten in Aflao aan de grens met Ghana zou de Togolese regering op 7 januari hij Ghana hebben geprotesteerd. Naar verluidt klaagde zij over aanvallen op haar troepen en beschuldigde zij de Ghanese regering van pogingen om de instabiliteit van het land aan te wakkeren ten einde het houden van parlementsverkiezingen te voorkomen. Deze beschuldigingen werden categorisch ontkend door de Ghanese autoriteiten die op hun beurt Togo beschuldigden van doelbewuste en niet uitgelokte agressie.
Op 21 januari deed Ghana's minister van huitcnlandse zaken, Obed Asamoah, een beroep op de internationale gemeenschap de Togolese autoriteiten ervan te doordringen dat zij .,de gevaren van roekeloos gedrag en onverantwoordelijke beschuldigingen (dienden te) beseffen". Hij waarschuwde dat zijn regering op elke verdere agressie zou reageren met een .,gepast antwoord". Eerder had hij de regering van Togo opgeroepen schadevergoeding te betalen aan de gezinnen van de Ghanezen die tijdens de gewelddadigheden in Lomé waren gedood.

Verder uitstel parlementsverkiezingen

Op 6 januari maakte Radio Togo bekend dat de twee ronden van de parlementsverkiezingen, die inmiddels waren uitgesteld tot respectievelijk 23 januari en 6 februari, nu zouden plaats vinden op 6 en 20 februari. Oppositiepartijen verlangden echter op 8 januari een verder uitstel.

Parlementsverkiezingen

De eerste parlementsverkiezingen in Togo met meerdere partijen werden uiteindelijk op 6 en 20 februari gehouden. In tegenstelling tot de presidentsverkiezingen van 23 augustus 1993 (zie pag. 715/1/2-'93) werd aan de parlementsverkiezingen ook deelgenomen door de voornaamste oppositiepartijen, met uitzondering van de Unie van Veranderingskrachten (UFC) van Gilchrist Olympio. Niettemin werden de verkiezingen opnieuw ontsierd door geweld en onenigheid

Bij de eerste ronde op 6 februari betwistten 347 kandidaten de 81 zetels in de Nationale Assemblée. Van de 57 zetels; waarover in de eerste ronde een beslissing viel. gingen naar verluidt 33 naar de Rassemblement du peuple togolais (RPT), de voormalige eenheidspartij van president Eyadema; de voornaamste oppositiepartij, het Comité d'action pour le renouveau (CAR). verwierf 19 zetels en de resterende vijf zetels vielen toe aan andere oppositiepartijen. De Coordination des forces nouvelles (CFN) van premier Joseph Kokou Koffigoh (zie pag. 714/3-'93) verwierf geen enkele zetel.

Hoewel volgens de berichten de eerste ronde in een kalme sfeer verliep, werden op 14 februari in het noorden van Lomé de verkoolde stoffelijke resten gevonden van drie CAR-leden. De drie waren de vorige dag door mannen in officiele legeruniformen ontvoerd. Volgens CAR-leiders was het duidelijk dat de regering achter de actie zat. Soortgelijke opvattingen werden geventileerd door leden van de Union togolaise pour la démocratie (UTD) na een bomaanslag op de woning van een vooraanstaand UDT-lid, eveneens op 14 februari

De tweede kiesronde op 20 februari werd gekenmerkt door diverse gewelddadige incidenten. Er werd melding gemaakt van gewapende benden die stemlokalen en aanhangers van de oppositie aanvielen. UDT-leider Edem Kodjo noemde de omstandigheden .,rampzalig˙ en beweerde dat een ,,militie" van de RPT door Lomé was getrokken en kiezers had bedreigd.
De grote groep van internationale waarnemers maakte wel melding van de incidenten, maar verklaarde tevens dat de verkiezingen in beide ronden bevredigend waren verlopen.

Op 23 februari publiceerde de Nationale Kiescommissie de uitslagen van 76 van de 81 zetels in de Nationale Asseinblée: 38 zetels voor oppositiepartijen, 37 voor de RPT en één voor premier Koffigoh (CFN). De beslissing over de uitslagen in de overige vijf kiesdistricten, waar de RPT (die het CAR van fraude had beschuldigd) een herstemming had verlangd, werd overgedragen aan het Opperste Gerechtshof, dat naar verwachting de gedetailleerde definitieve uitslagen begin maart zou bekendmaken.

De oppositiepartijen gaven uiting aan woede en frustratie over de vertraging bij de publikatie van de uitslagen en beschuldigden de regering ervan niet de inoed te hebben de nederlaag toe te geven.

(Vor.ber.pag. 714/2 e.v.-1993)

IRAN

NIEUWE MINISTER VAN FINANCIËN

Op 6 oktober 1993 bekrachtigde de Majlis (parlement) de benoeming van Morteza Mohammadkhan tot minister van economische zaken en financiën; waardoor Javad Vahaji van zijn verantwoordelijkheden als waarnemend minister van financiën werd ontheven (zie pag. 794/3-'93). Voormalig minister van financiën Mohsen Nourbakhsh. die door president Ali Akbar Rafsanjani ter herbenoeming was voorgcdragcn maar door de Majlis in augustus was afgewezen, bleef aan als vice-president belast met economische zaken.

Op 29 september had Rafsanjani de 48-jarige Mohammadkhan kandidaat gesteld. Verwacht werd dat Mohammadkhan. sinds 1989 hoofd van de douane en voormalig medewerker van Nourbakhsh, de economische hervormingen zou voortzetten waarvan Rafsanjani en Nourbaksh voorstander waren.

BEGROTING 1994

In de op 3 oktober door het Plan- en Begrotingsbureau gepresenteerde begroting 1994 werden de volgende voorstellen gedaan: verdere privatisering, regulering van handelstarieven en stimulering van investeringen in de particuliere sector. Daarnaast bleef het garantiebeleid t.a.v. de prijzen van verscheidene belangrijke landbouwprodukten gehandhaafd.

Begroting voor 1994 goedgekeurd

Op 30 januari 1994 ging de majlis akkoord met de regeringsbegroting voor het fiscale jaar 1994, dat op 21 maart begon. Het door de staat geleide persbureau van de Islamitische Republiek *IRNA* meldde dat de afgevaardigden de begroting ,,ingrote lijnen" met absolute meerderheid hadden goedgekeurd na een debat van twee dagen. In het bericht werden geen cijfers verstrekt over de totale begrotingsuitgaven.

De overheidsuitgaven in de ontwerpbegroting, op 21 december 1993 door president Ali Akbar Rafsanjani bij de majlis ingediend, bedroegen R 33 800 mrd ($ 1,00 = R 1.740,49 op 28 januari 1994), terwijl de verwachte inkomsten ongeveer R 33.592 mrd bedroegen. Volgens IRNA werd de olieopbrengst geschat op R 22.096 inrd, gebaseerd op een prijs van $ 14 per vat, hoewel sommige afgevaardigden dit cijfer te optimistisch vonden.

Volgens een eerdere verklaring van het plan-
,, Begrotingsbureau, dat verantwoordelijk was voor het ontmikkclingen van de voorlopige plannen (zie hierboven), zou een kwart van

de ontmikkelingsbegroting van R 12.600 mrd betaald worden met tariefheffingen en verhoging van de prijzen van elektriciteit. water. benzine en olie. *IRNA* berichtte ook dat het merendeel van de uitgaven subsidies waren, in de vorm van door de staatsbank verstrekte kredieten. om verlieslijdende staatsondernemingen te steunen.

Eind december bleek ui? berichten tevens dat in de begroting maatregelen waren opgenomen om de buitenlandse leningen te verminderen. met minimaal $ 1 mrd over het hele jaar. Eind 1993 werd geschat dat Iran een buitenlandse schuld had van ongeveer $ 20 mrd en dat zijn achterstallige betalingen wellicht meer dan $ 6 mrd bedroegen.

Begrotinggewijzigd

Op 1 februari wijzigde de majlis de regeringsbegroting door de inkomsten voor 1994 te verlagen van R 33.592 mrd tot ruim R 30.048 mrd ($ 1= R 1.755,6 op 4 februari).

Het parlement baseerde de inkoinstenraming kennelijk op de verwachting dat de internationale olieprijzen zouden dalen. Bij een prijs van $ 13 per rat werd geraamd dat de olie-inkomsten in het fiscale jaar dat op 21 maart 1994 begon, $ 10.15 mrd zouden bedragen. In de ontwerpbegroting waren de olie-inkomsten geschat op $ 11,84 mrd bij een prijs van $ 14 per vat (ziehierboven).

In de begrotingsversie van het parlement bedroegen de inkomsten uit de olie-export 58,4 procent van de totale inkomsten, terwijl in de oorspronkelijke schatting van de regering was uitgegaan van 65,8 procent. Een in de begroting opgenomen clausule die voorzag in de verhoging van de brandstof- en binnenlandse gasprijzen, werd door het parlement verworpen.

BENOEMING PROVINCIALE GOUVERNEUR

Op 29 november 1993 werd Mahmud Ahmadi-Nehzad benoemd tot de eerste gouverneur-generaal van de provincie Ardebil.

Het voorstel om van Ardebil de 25ste provincie van het land te maken dateerde al van 1992 en was op 12 april 1993 formeel goedgekeurd door de Majlis. De vroegere provincie Oost-Azerbajdzjan werd daardoor opgedeeld in Midden-Azerbajdzjan (met Tabriz als hoofdstad) en Ardebil (met Ardebil als hoofdstad).

BESTUURDERS VAN VRIJHANDELSZONES VERVANGEN

Op 2 december verving president Hashemi Ali Akbar Rafsanjani de bestuurshoofden van de vrijhandelszones Qeshm, Kish en Shah Bahar, terwijl geruchten de ronde deden dat zij zich hadden verzet tegen nieuwe regeringsbesluiten over importbeperking.

De drie zones, die in september 1993 formeel een speciale status hadden gekregen, waren ingesteld om buitenlandse investeringen aan te trekken en de export van niet-olieprodukten te stimuleren. Kort voor hun vervanging werd bericht dat de zonehoofden hun voordeel hadden gedaan met de in juli versoepelde importregels (zie pag. 794/2-'93), hetgeen de kritiek voedde dat zij hadden nagelaten de zones als export- en toeristencentra te promoten De regering reageerde door de import in de drie zones op 27 november weer onder strikter toezicht te plaatsen

OPPER-AYATOLLAH OVERLEDEN

Op 9 december overleed in Teheran op 96-jarige leeftijd de hoogste sjiitische geestelijke, opper-ayatollah Muhammad Reza Golpayegani, aan een hartaanval. Hij werd opgevolgd door ayatollah Muhammad Ali Araki.

AANSLAG OP NOORSE UITGEVER

Op 11 oktober 1993 werd Wiliam Nygaard, de Noorse uitgever van de Duivelsverzen van de India geboren uitgever Britse auteur Salman Rushdie, door een onbekende schutter buiten zijn huis in Oslo verwond.

Het was de derde aanslag tegen iemand die met Rushdie samenwerkte sinds de overleden ayatollah Khomeini in februari 1989 een fatwa uitvaardigde en een doodvonnis uitsprak tegen Rushdie en iedereen die betrokken was bij de verspreiding van diens boek (zie pag. 129/1 e.v.-'89). Op 4 juli 1991 was de Italiaanse vertaler van Rushdie neergestoken in Milaan. Acht dagen later was zijn Japanse vertaler doodgestoken in Tokio (zie pag. 115/1-'92).

In een reactie op de jongste aanslag eiste Rushdie dat de internationale gemeenschap de „terroristische gangster" staat Iran zou veroordelen. Op 14 oktober ontkende Iran dat het achter de aanslag op Nygaard zat.

De op 19 en 20 september geroerde topbesprekingen om de diplomatieke betrekkingen tussen Iran en Groot-Brittannië te verbeteren (zie pag. 84513 e.v.-'90 voor de hervatting van de betrekkingen in september 1990) leverden geen substantifle vooruitgang op toen Iran herhaalde niet bereid te zijn de fatwa tegen Rushdie in te trekken.

BESCHULDIGINGEN VAN SCHENDING VAN MENSENRECHTEN

In november werd Iran opnieuw onder druk gezet door de VN-Commissie voor de Mensenrechten (UNCHR) en de mensenrechtengroepering Amnesty International om zijn reputatie op het gebied van de mensenrechten te verbeteren.

Op 18 november had een woordvoerder van het ministerie van buitenlandse zaken ten stelligste de beschuldigingen van de speciale VN-rapporteur voor Iran. Galindo Pohl, ontkend. Begin november had deze in een rapport voor de UNCHR de Iraanse regering ervan beschuldigd in het buitenland verblijvende tegenstanders te willen vermoorden en ca. 20.000 politieke tegenstanders gevangen te houden. Pohl stelde ook dat martelingen „gewoon (waren) in het hele land"

In een op 1 november gepubliceerd rapport uitte Amnesty International haar ongerustheid over het stijgende aantal buitengewone executies. in het bijzonder van Iraanse dissidenten in het buitenland, waarvan sommige. zo werd gesteld, werden goedgekeurd door de regering.

VN-veroordeling van schending mensenrechten

Op 21 december veroordeelde de Algemene Vergadering van de VN met 74 tegen 23 stemmen bij 51 onthoudingen Iran wegens schending van de mensenrechten. Op 7 december had de regering een resolutie van de VN-Commissie voor de Mensenrechten (UNCHR) scherp veroordeeld, waarin de naleving van de mensenrechten in Iran werd bekritiseerd (zie hierboven).

BESPREKINGEN MET IRAK

Van 17-21 oktober werden in de Iraakse hoofdstad Bagdad besprekingen gevoerd tussen hoge Iraakse en Iraanse functionarissen om tot een oplossing te geraken voor de laatste geschilpunten die voortvloeiden uit de Iraans-Iraakse oorlog van 1980-1988. Deze besprekingen, die in september te New York waren afgesproken tijdens een ontmoeting van de ministers van buitenlandse zaken van beide landen, waren de eerste contacten op hoog niveau in drie jaar (zie pag. 201/3 e.v.-'91).

Een van de belangrijkste onderwerpen bij de gesprekken in Bagdad was een meningsverschil over het aantal krijgsgevangenen dat door beide partijen werd vastgehouden. Volgens Iran verbleven nog 5.000 Iraniërs in Iraakse krijgsgevangenschap, wat door Irak werd ontkend. terwijl Irak op zijn beurt beweerde dat Iran nog steeds verscheidene Iraki's gevangenhield (zie pag. 206/1-'93).

Een andere kwestie betrof het aantal vliegtuigen die Irak tijdens het Golfconflict in 1991 naar Iran had gevlogen, naar verluidt om te voorkomen dat ze vernietigd of buitgemaakt zouden worden (zie pag. 190/1-91). De *Guardian* van 27 oktober berichtte dat Irak beweerde 148 vliegtuigen te hebben overgevlogen. terwijl Iran volhield dat slechts 22 vliegtuigen waren aangekomen. Daarnaast herhaalde Iran dat het $ 1 mrd als schadevergoeding van Irak eiste voor de geleden verliezen tijdens de Iraans-Iraakse oorlog.

Op 18 februari 1994 werd een begin gemaakt met een week durende besprekingen met hoge Iraakse functionarissen over de vrijlating van de laatste Iraakse soldaten die tijdens de Iraans-Iraakse oorlog van 1980-1988 krijgsgevangen waren gemaakt.

ONENIGHEID OVER VEILIGHEIDSBESPREKINGEN MET DUITSLAND. ANDERE BILATERALE ZAKEN

Op 28 oktober 1993 begon in Berlijn het proces tegen vijf mensen die ervan werden verdacht in september 1992 in een Berlijns restaurant vier belangrijke functionarissen te hebben vermoord van de Democratische Partij van Iraans Koerdistan, ook wel bekend als de Koerdische Democratische Partij van Iran (KDPI),(zie pag. 119/1-'93).

Over het proces was onenigheid ontstaan door beschuldigingen dat een hoge Duitse veiligheidsofficiei; Bernd Schmidbauer, bijzonderheden over het proces had besproken niet de Iraanse minister van voorlichting en veiligheid, Hojatolislam Ali Fallahiyan, met wie hij in Bonn op 6 en 7 oktober overleg voerde over samenwerking op veiligheidsgebied. De beschuldigingen werden evenwel door Schmidbauer ontkend. Groot-Brittannië en de VS spraken hun ongerustheid uit over beweringen van Fallahiyan dat de inlichtingendiensten van Iran en Duitsland al twee jaar gezamenlijke operaties hadden uitgevoerd.

Vrijlating Duitse zakenman

Op 4 november werd de Duitse zakenman Gerhard Bachmann. die op 9 oktober op beschuldiging van spionage was gearresteerd omdat hij zonder officiële toestemming contacten had gelegd met militairen, in vrijheid gesteld. Zijn vrijlating was verwacht na de kort daarvoor gehouden veiligheidsbesprekingen tussen Iran en Duitsland (zie hierboven).

Duitser veroordeeld

Het doodvonnis tegen de Duitser Helmut Szimkus werd op 5 januari 1994 bekrachtigd door het Iraanse Hooggerechtshof. Duitsland waarschuwde Iran rekening te houden met een sterker internationaal isolement indien het vonnis zou worden voltrokken.

De werktuigbouwkundige Szimkus, die in 1980 voor het eerst naar Iran ging, werd in 1988 gearresteerd op beschuldiging van het doorgeven van geheime informatie aan Irak.

Een woordvoerder van het Duitse ministerie van buitenlandse zaken zei op 5 januari dat Duitsland liet enige industrieland was dat de contacten met Iran niet had verbroken en dat de Iraniers ..heel goed beseften dat het niet in hun belang was als zij dit vonnis voltrokken".

Op 11 januari werd Mohammad Javad Larijani. lid van de Opperste Nationale Veiligheidsraad (SNSC) en een vertrouweling van president Rafsanjani. in Bonn geciteerd: hij zou gezegd hebben dat Szimkus kon hopen op gratie van 's lands geestelijke leider Ayatollah Ali Khamcnei. In berichten werd erop gewezen dat Larijani deze mogelijk had geopperd in de hoop dat Duitsland zich coulant zou opstellen in liet proces tegen vijf verdachten - een Iranier en vier pro-Iraanse Libanese sjiitische moslims - die ervan werden beschuldigd in 1992 in Berlijn hoge functionarissen van de Democratische Partij van Iraans Koerdistan te hebben vermoord (zie pag. 11911-'93 en hierboven).

Herschikking van schulden aan Duitsland

Eind februari stemde Duitsland in met de herschikking van schulden in de orde van $ 3 mrd waarvoor Iran bij Duitse bedrijven in krijt stond. Het ging om het grootste herfinancieringspakket dat Iran was aangeboden (voor eerdere herschikking van Iraanse schulden bij Westerse crediteuren. zie pag. 793/3 e.v.-'93).

BEZOEK VAN DE INDONESISCHE PRESIDENT

Het bezoek van de Indonesische president Soeharto van 23-26 november 1993 werd voorafgegaan door berichten over de op handen zijnde aankoop door Iran van zeven Franse Super Puma-helikopters die in licentie in Indonesië werden gefabriceerd. Bezwaren dat de helikopters, die $ 80 mln kostten, voor militairen doeleinden konden worden ingezet, werden door functionarissen van beide landen weggewuifd.

BETREKKINGEN MET FRANKRIJK

De betrekkingen met Frankrijk verslechterden na het protest van de Iraanse regering tegen het besluit van Frankrijk om asiel te verlenen aan Maryam Rajavi, leider van de in Irak gevestigde oppositiepartij, de Mojahedin-e Khalq (Heilige Strijders van het Volk). Op 9 november schoten onbekenden met granaten op de Franse ambassade in Teheran. vermoedelijk uit protest tegen het Franse besluit. Na een door de regering ingesteld onderzoek werd beweerd dat de aanval te maken had met interne twisten binnen de Mojahedin e-Khalq. Deze beschuldiging werd door de Mojahedin afgedaan als ,,absurd".

Onenigheid over uitwijzing door Frankrijk van Iraanse verdachten

De problemen van Iran op juridisch gebied met Westerse regeringen werden vergroot door de onthaal welke begin januari 1994 werd gegeven aan twee Iraanse staatsburgers die eind december uit Frankrijk waren uitgewezen. De twee werden gezocht door Zwitserland

in verband met de moord op de Iraanse dissident Kazem Rajavi, die in april 1990 in Genève plaatsvond. Op 22 januari diende Zwitserland een formeel protest in bij Iran, omdat het geen medewerking zou hebben verleend aan een Zwitsers onderzoek naar de moord op Rajavi.

Op 15 januari werden zeventien mensen verdacht van het onderhouden van banden met de verboden oppositionele Mojahedin e-Khalq gearresteerd omdat ze verantwoordelijk werden gehouden voor de bomaanslag op 11 januari op de Britse ambassade in Teheran

Iraanse regering beschuldigd van betrokkenheid bij moord op Bakhtiar

De Franse rechter Jean-Louis Bruguière. die belast was met het onderzoek naar de moord op ex-premier Shapour Bakhtiar in augustus 1991 in Parijs (zie pag. 115/2/3 - '92), legde het Parijse hof van beroep op 7 februari een rapport voor dat belastende verklaringen bevatte voor de Iraanse regering. In het rapport werd ook de aanbeveling gedaan dat het hof van beroep het proces tegen drie verdachte Iraniërs die werden vastgehouden in Frankrijk, zou doorzetten.

BETREKKINGEN MET ZWEDEN EN VS

Drie Zweedse diplomaten kregen op 18 november 1993 te verstaan dat zij het land moesten verlaten. Dit gebeurde een dag nadat Zweden de uitwijzing had bekendgemaakt van drie Iraanse diplomaten, vanwege het feit dat zij daden hadden begaan die ,.onverenigbaar" waren met hun diplomatieke status. Zo zouden zij Iraanse vluchtelingen in Zweden hebben lastig gevallen.

De betrekkingen met de VS raakten gespannen nadat het hoofd van de rechterlijke macht, Ayatollah Mohammed Yazdi, de Amerikaanse president Bill Clinton op 26 november had gehekeld als de ,,meestgehate persoon in de wereld". Aanleiding voor Yazdi's uitbarsting was de ontmoeting tussen Clinton en de auteur Salman Rushdie in Washington op 24 november (zie ook hierboven).

IAEA-INSPECTIES

Op 2 december liet het Internationaal Agentschap voor Atoomenergie (IAEA) in Wenen weten dat het van 15-21 november op drie nucleaire complexen installaties had gecontroleerd: in Isfahan, Karaj en Teheran. Bij een IAEA-inspectie in februari 1992 was geen bewijs gevonden voor activiteiten van militair belang (zie pag. 416/3-'92).

NIEUWE BESCHULDIGINGEN VAN KERNWAPENPROGRAMMA

In een op 28 januari 1994 door Irans permanente vertegenwoordiger bij ae VN uitgegeven officieel communiqué werd ontkend dat Iran terroristische bewegingen in het buitenland steunde en beschikte over kernwapens, hetgeen kort daarvoor was beweerd door de Amerikaanse Centrale Inlichtingendienst (CIA).

Medio 1993 hadden de VS hun campagne opgevoerd om Westerse regeringen over te halen hun commerciële transacties met Iran op te schorten, met als argument dat Iran terroristische bewegingen steunde en kernwapens aan het ontwikkelen was (zie pag. 795/2-'93).

Op 14 januari erkende het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken dat de Amerikaanse export naar Iran de voorgaande jaren was toegenomen. maar benadrukte evenwel dat de export onderhevig bleef aan strikte regulering die de export van militair gevoelige apparatuur en technologie verbood.

BETREKKINGEN MET JORDANIË

Op 3 februari werd bericht dat Jordanië aan Iran zou hebben verzocht 21 van zijn diplomaten terug te roepen, omdat zij zouden samenwerken met extremistische moslimgroepen in Jordanië en op de door Israël bezette Westelijke Jordaanoever.

ONGERUSTHEID OVER VERVOLGING CHRISTENEN

De vrees dat de christelijke minderheid in Iran, bij de volkstelling van 1976 geschat op ca. 310.000 mensen, steeds meer aan vervolging kwam bloot te staan, groeide toen een Armeense geestelijke, bisschop Haik Hovsepian Mehr, op 19 januari verdween en op 30 januari in Teheran dood op straat werd gevonden. Zijn dood volgde na zijn geslaagde poging om de vrijlating te bewerkstelligen van dominee Mehdi Dibaji, die begin januari ter dood was veroordeeld omdat hij het islamitische geloof had afgezworen en zich had bekeerd tot het christendom. Zowel Hovsepian als Dibaji was lid van een evangelische sekte, de Gemeente van God, die bekeerlingen wierf onder islamieten.

KABINETSWIJZIGING NA ONENIGHEID OVER MEDIABENOEMINGEN. MOORDAANSLAG OP RAFSANJANI. ONRUST IN ZAHEDAN

Medio februari 1994 zag president Ali Akbar Hashemi Rafsanjani zich gedwongen zijn kabinet te wijzigen na omstreden benoemingen bij de staatsradio en -televisie die door religieuze fundamentalisten waren geëist. Zijn politieke problemen werden vergroot doordat hij persoonlijk in verlegenheid was gebracht door 's lands geestelijk leider, ayatollah Ali Khamenei, die Rafsanjani's jongere broer, Mohammad Hashemi, had ontslagen als hoofd van de officiële Omroep van de Islamitische Republiek Iran (IRIB) (ook bekend als de Stem en de Visie van de Islamitische Republiek).

In een op 13 februari uitgevaardigd decreet wees Khamenei op toenemende onvrede onder de bevolking over de staatsmedia, in het bijzonder over het onvoldoende tegengaan van ,,vijandelijke propaganda" en het weren van ,.ordinaire muziek". Het decreet, reeds uitgezonden enkele uren nadat Hashemi was ontslagen uit een functie die hij 13 jaar had bekleed. kwam na maanden van kritiek van conservatieve verdedigers van de publieke moraal die Hashemi in het parlement hadden beschuldigd van administratief wanbeheer en het toestaan van ..smerige, verdorven en immorele Westerse televisiefeuilletons". Tegelijkertijd verschenen er echter berichten dat het besluit was bekokstoofd door Rafsanjani's tegenstanders onder de religieuze fundamentalisten die zich verzetten tegen zijn jongste besluit dat de staatsmedia een evenwicht moesten zien te vinden tussen religieus onderricht en amusement. in het bijzonder in jongerenprogramma's.

Khamenei wees de minister van cultuur en islamitische leiding, Ali Larijani. aan als opvolger van Hashemi. De nieuwe man, aldus Khamenei. zou een plan moeten opstellen om de radio en televisie te veranderen in ..centrum dat leiding moet geven aan het islamitische volk van Iran en aan iedereen die graag naar de stem van revolutionair Iran luistert".

Op 22 februari keurde de rnajlis de benoeming goed van de 47-jarige Mostafa Mirsalim, een in Frankrijk opgeleide ingenieur en voormalig adviseur van de president, tot opvolger van Larijani als minister van cultuur en islamitische leiding.

Mohammad Hashemi werd op 14 februari benoemd tot eerste onderminister van buitenlandse zaken. een post die vacant was sinds Ali Mohammad Besharati in augustus was bevorderd tot minister van binnenlandse zaken (zie pag. 795/1-'93)

Moordaanslag op Rafsanjani verijdeld

Op 1 februari werd een moordaanslag op president Rafsanjani gepleegd tijdens een massabijeenkomst die ter gelegenheid van de 15de verjaardag van de islamitische revolutie in Teheran werd gehouden. Radio Teheran noemde de moordaanslag een ,,goed geplande en voorbereide samenzwering (van) buitenlandse mogendheden".

Op 7 februari maakte het ministerie van voorlichting bekend dat er meer dan 20 arrestaties

\\-aren verricht in verband met de aanslag, de meeste serieuze poging sinds Rafsanjani in 1979 een maagschot opliep. De 26jarige dader; Kouresh Nik-Akhtar geheten, zou volgens het officiële Iraanse persbureau *IRNA* .,moreelabnormaal" zijn en uit de Revolutionaire Garde zijn geweerd wegens ,,heiligschennis".In volgende berichten heette het dat een organisatie. die zich de ,,Vrije officierenvan de Revolutionaire Garde" noemde. de verantwoordelijkheid voor de aanslag had opgeeist.

Onrust in Zahedan

Er bestond onduidelijkheid over de oorzaken van een uitbarsting van rellen begin februari in Zahedan, de hoofdstad van de oostelijk provincie Sistan-Baluchistan.

Aanvankelijk werd gesuggereerd dat de ongeregeldheden onder de ovenvegend soennitische bevolking van de stad waren uitgebroken naar aanleiding van geruchten dat sjiieten een soennitische moskee in de regio hadden verwoest. Volgens andere berichten van 4 februari. waarin ordehandhavers werden aangehaald. waren de ongeregeldheden uitgelokt door drugssmokkelaars die woedend waren over de striktere veiligheidsmaatregelen langs Irans oostgrens met Afghanistan en Pakistan. De officiële Radio Teheran weet de rellen aan ,.buitenlanders˘ en .,anti-revolutionaire" demonstranten.

(Vor.ber.pag. 792/1 e.v.-1993)

LIBANON

PREMIER BEZOEKT FRANKRIJK. HULPPROTOCOL

Op 14 en 15 oktober 1993 bracht premier Rafiq al-Hariri een bezoek aan Frankrijk, waar hij besprekingen voerde met hoge functionarissen, onder wie president François Mitterrand.

De twee landen tekenden een hulpprotocol voor 1993-1994 op grond waarvan Libanon hulp van Frankrijk zou ontvangen ter waarde van ca. $30 mln. wat $15 mln meer was dan in 1992. Het hulppakket voor 1993 bestond uit giften, concessionaire leningen en gegarandeerde commerciële leningen.

AANHOUDEND GEWELD IN ZUID-LIBANON

In oktober vonden er in de eenzijdig door Israël uitgeroepen ,,veiligheidszone" in Zuid-Libanon veelvuldig botsingen plaats tussen enerzijds Israëlische troepen en anderzijds Hezbollah en radicale Palestijnse guerrillastrijders. Het waren doorgaans kleinschalige gevechten, die beperkt

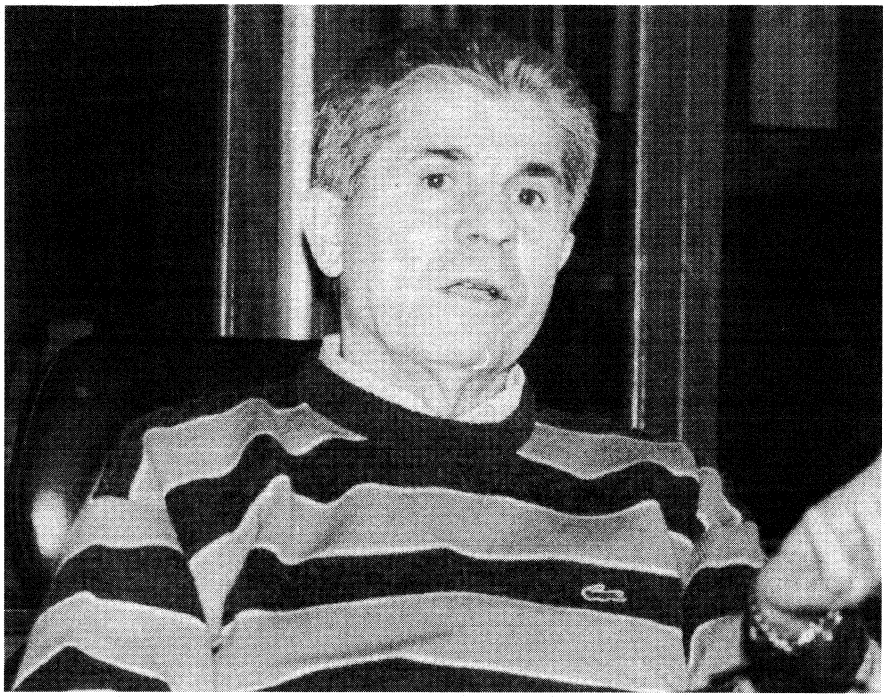

SLA-commandant Antoine Lahad tijdens een interview met het Franse persbureau AFP op 28 november 1993.

bleven tot de oostelijke sector van de ,,veiligheidszone". Volgens Israëlische bronnen werden zeker 13 strijders van Hezbollah en Palestijnse groepen gedood bij de schermutselingen. Een aantal Israëlische soldaten raakte gewond, maar berichten van Hezbollah over verliezen aan Israëlische zijde werden niet bevestigd.

Op 9 oktober werd een gewapend lid van het Volksfront voor de bevrijding van Palestina - Algemeen Commando (PFLP-GC) gedood door de Israelische marine, toen hij probeerde vanuit Libanon op een supersnelle waterscootcr Israëlisch grondgebied te bereiken.

Op 16 november voerden Hezbollah-strijders een gecoördineerd offensief uit tegen posities van het Zuidlibanese leger (SLA, de door Israël gesteunde militie) in en onmiddellijk ten noorden van de ,,veiligheidszone".

Het waren de hevigste gevechten sinds de ondertekening medio september van het vredesakkoord tussen Israël en de Palestijnse bevrijdingsorganisatie (PLO). Volgens Israëlische functionarissen was het offensief uitgevoerd op last van de Syrische regering. die gefrusteerd was over het feit dat Israël weigerde in te gaan op de Syrische eis zich terug te trekken van de Golanhoogte. De aanval

één dag nadat Syrië internationale druk op Israël had verlangd ten gunste van een volledige terugtrekking van de Golanhoogte.

De Hezbollah-strijders liepen een SLA-garnizoen onder de voet in het dorp Tallousa; zij namen 12 SLA-soldaten gevangen en verwondden twee Israëlische soldaten. Later maakte Hezbollah bekend dat een van haar strijders bij de aanval om het leven was gekomen. Na de aanval voerde Israël uit vergelding een reeks luchtaanvallen uit in de buurt van Baalbek. Daarop reageerde Hezbollah met het afvuren van verschcidcnc Katjoesja-raketten op posities van het Israëlische leger en het SLA in de .,veiligheidszone"

Moord op Palestijnse functionaris

Luitenant-kolonel Mouin Shabaytah, een hoge Fatah-functionaris in Libanon. werd op 15 november door een onbekende doodgeschoten in de zuidelijke stad Sidon.

De verantwoordelijkheid voor de moord werd niet onmiddellijk opgeëist. maar in sommige persberichten werd beweerd dat de moordenaar banden onderhield met het ,,afwijzingsfront" d.w.z. tegenstanders van PLO-voorzitter en ata ah-leider Yasser Arafat die tegen onderhandelingen met Israël zijn. Op 9 november was Zeid Wehbe, de belangrijkste politiek adviseur van Arafat in Libanon, op het nippertje ontsnapt aan een moordaanslag in Sidon.

BOMAANSLAG IN BEIROET

OP 20 december werd het hoofdkantoor van de maronitisch-christelijke Al Kataeb (Falangistische Partij) in Oost-Beiroet verwoest bij een bomaanslag

die drie doden en 130 gewonden vergde. Het was het ernstigste incident van dien aard sinds de bomaanslag op de Amerikaanse Universiteit van Beiroet in november 1991 (zie pag. 210/1-'92).

ZOEKACTIE NAAR VERMISTE ISRAËLISCHE SOLDATEN

In januari 1994 bezocht een delegatie van het Amerikaanse Congres Libanon om een begin te maken met het verzamelen van informatie over Israëlische soldaten die in de jaren 1982-1986 in Libanon als vermist tijdens actie waren opgegeven. In december 1993 had de Syrische regering toegezegd de Amerikaanse delegatie van steun te zullen voorzien (zie pag. 140/1/2-'94).

NIEUWE GEVECHTEN IN ZUID-LIBANON. PREMIER IN DAMASCUS

In de loop van januari werd melding gemaakt van schermutselingen en gevechten in Zuid-Libanon tussen Hezbollah en het Israëlische leger met hun diverse bondgenoten.

Het merendeel van de botsingen speelde zich af in de ..veiligheidszone". Zeker één keer (op 19 januari) reagrerde Israël met een luchtaanval op bases van het door Syrie gesteunde PFLP-GC. die zich ten zuiden van de Libanese hoofdstad Beiroet bevonden.

Op 24 januari bevestigde het radiostation De Stem van Israël dat twee strijders van het SLA waren gedood en vijf andere gewond geraakt bij twee afzonderlijke aanvallen van Hezbollah in de ,,veiligheidszone". Het Israëlische leger en het SLA reageerden met zware artilleriebeschietingen op Hezbollah-doelen. Op 30 en 31 januari werd naar verluidt in en buiten de zone zwaar gevochten. De Stem van Israël meldde op 31 januari dat drie .,terroristen" bij de gevechten om het leven waren gekomen.

Op 7 februari lokten Hezbollah-strijders een Israëlische patrouille in een hinderlaag in het district Jebel Safi in de ,,veiligheidszone". Vier Israëlische militairen werden gedood en vijf raakten gewond in wat werd aangeduid als het bloedigste incident in Zuid-Libanon sinds zes maanden. Israëlische gevechtsvliegtuigen en helikopters voerden als vergelding luchtaanvallen uit op Hezbollah-bolwerken in de bergen.

In de dagen voor cn na dit incident werd melding gemaakt van toegenomen militaire activiteit in de .,veiligheidszone". nieuwe beschietingen door Hezbollah, de Israelische strijdkrachten en het SLA. en verdere Israëlische luchtaanvallen.

Radio Libanon meldde op 10 februari dat Nabih Berri, de voorzitter van de Nationale Assemblée, een bezoek aan Zuid-Libanon had gebracht en dat Israëlische versterkingen ,.de bezette grensstrook bleven binnenstromen". Dit laatste werd nog dezelfde dag door Israëlische militaire bronnen ontkend.
Bericht werd dat de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken. Warren Christopher, op 14 februari aan zijn Libanese collega Faris Buwayz een brief had geschreven waarin hij waarschuwde voor de ,,zeer gevaarlijke" consequenties van de opleving van het geweld.
Op 18 februari zei de Libanese president Elias Hraoui tegen een bezoekende militaire delegatie uit de VS dat verzet tegen de Israëlische bezetting een legitiem recht was dat de Libanezen niet zouden opgeven. Libanon zou naar verluidt bij de Amerikaanse regering erop hebben aangedrongen te streven naar beëindiging van de Israëlische agressie in het zuiden.

Premier op bezoek in Syrië

Op 17 februari had de Libanese premier Rafiq al-Hariri in de Syrische hoofdstad Damascus een ontmoeting met president Hafez Assad, waarbij Hariri zou hebben getracht Assad ertoe over te halen bij Hezbollah tussenbeide te komen om het geweld in Zuid-Libanon te staken.

Door relen werd aangenomen dat een Katjoesja-raketaanval op Noord-Israel op 16 februari door Hezbollah was uitgevoerd. Deze aanval had de vrees in Libanon doen toenemen voor een nieuwe Israëlische strafoperatie, zoals onder soortgelijke omstandigheden in juli 1993 was gebeurd (zie pag. 796/3 e.v.-'93).

Met tussenpozen duurde het geweld in het zuiden voort tot eind februari. Daarbij werden naar verluidt op 27 februari vier Hezbollah-strijders door Israëliërs gedood.

MOORD OP JORDAANSE DIPLOMAAT

Op 29 januari werd in West-Beiroet een Jordaanse diplomaat doodgeschoten. Naen Umran Maaitah, eerste secretaris van de Jordaanse ambassade, was de eerste diplomaat die sinds 1986 in Beiroet werd vermoord.

Op 2 februari meldde de pro-Syrische krant *As-Safir* dat een voorheen onbekende Palestijnse organisatie, met de naam Awja, zich verantwoordelijk had verklaard voor de moord. Volgens het bericht had een onbekende telefonisch laten weten dat de groep ,,tegen het sluiten van vrede met de zionistische vijand" was. De onbekende. die verwees naar de rol van Noorwegen als gastheer van de geheime besprekingen tussen de PLO en Israël in 1993. had ook gedreigd met aanvallen op Noorse belangen in het Midden-Oosten ,,indien de Palestijns-zionistische ontmoetingen op Noors grondgebied blijven plaatsvinden"

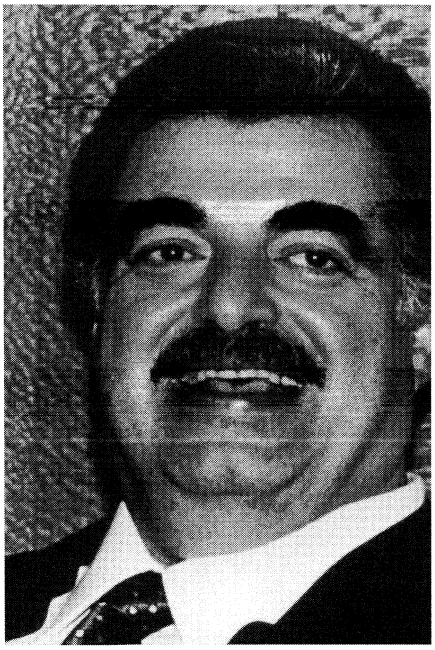

Rafiq al-Hariri. premier van Libanon

BOMEXPLOSIE IN MARONITISCHE KERK

Door de explosie van twee bommen tijdens een mis in de Sayyidet al-Najat-kerk van de maronitische christenen te Jounieh (12 km ten noorden van Beiroet) kwamen op 27 februari tien Libanese maronieten om het leven en raakten zeker 60 gewond.

Tijdens een bezoek aan de kerk na de aanslag zei premier Hariri dat die was uitgevoerd ,,door buitenlandse handen", als reactie op het bloedbad dat een Israelische kolonist twee dagen eerder onder Palestijnen in een moskee te Hebron had aangericht (zie een volgende aflevering)

BETREKKINGEN MET GROOT-BRITTANNIË

Op 3 januari begon de Britse minister van buitenlandse zaken en het Gemenebest, Douglas Hurd, in Libanon aan een rondreis door het Midden-Oosten. Hurd was de hoogste Britse functionaris die in ongeveer 20 jaar een bezoek aan het land bracht. Na Libanon bezocht hij Israël, de bezette gebieden, Jordanië en Malta.

De Libanese premier Rafiq al-Hariri, die Hurd in Beiroet had gesproken, bracht van 23-26 januari een officieel bezoek aan Groot-Brittannië.

Hariri werd vergezeld door minister Muhsin Dallul van defensie. die sprak met Jonathan Aitken. onderminister voor defensieinaterieel.

Hoewel er geen officiële verklaring werd afgelegd over de inhoud van de gesprekken. zeiden waarnemers dat zij gingen over mogelijke Britse wapenverkopen.

(Vor.ber.pag. 796/1 e.v.-1993)

SYRIË

BEZOEK VAN BRITSE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Van 22-24 oktober 1993 bracht de Britse ininister van buitenlandse zaken en het Gemenebest, Douglas Hurd, een officieel bezoek aan Syrië. Hij was de hoogste Britse functionaris die Syrië bezocht, sinds de twee landen in 1990 hun diplomatieke betrekkingen hadden hersteld (zie pag. 118/1-'91).

Hurd voerde gesprekken met president Hafez Assad en met minister Farouk el-Chareh van buitenlandse zaken, in het bijzonder over bilaterale betrekkingen en het vredesproces in het Midden-Oosten. Op 23 oktober noemde Hurd de Brits-Syrische betrekkingen in een interview met journalisten ,,sterk en groeiend".

TOP ASSAD-CLINTON

Op 16 januari 1994 ontmoetten de Syrische president Hafez Assad en de Amerikaanse president Bill Clinton elkaar in Geneve voor besprekingen over het vredesproces in het Midden-Oosten (zie pag. 140/1/2-'94 voor de regeling van hun ontmoeting).

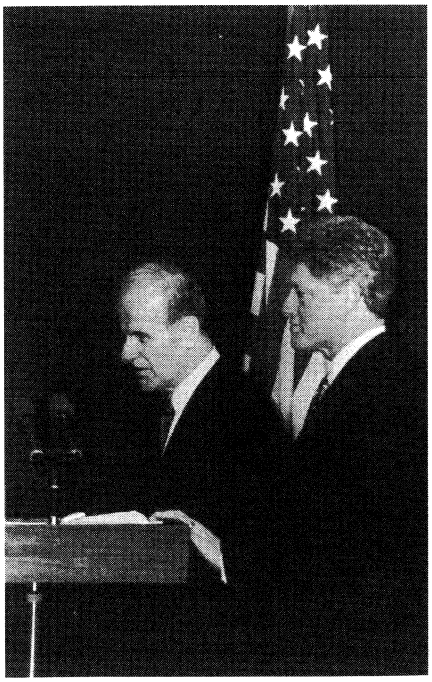

De presidenten Hafez Assad (Syrië, links) en Bill Clinton (VS) tijdens hun persconferentie op 16 januari in Genève.

Tijdens de vijf uur durende ontmoeting herhaalde Assad de belangrijkste Syrische eis: een veelomvattend vredesakkoord met volledige te ugtrekking van Israël uit de bezette Golanhoogte. de door Israël tijdens de Zesdaagse Oorlog in 196'7 veroverde strategisch gelegen hoogvlakte. Voor het eerst echter verklaarcle Assacl openlijk dat Syrie bereid was normale betrekkingen met Israël aan te knopen. Hij rei: .,Alsde leiders van Israël voldoende moed hebben om te reageren, zal er een nieuw tiidperk van veiligheid en stabiliteit aanbreken. waarin normale vreedzame betrekkingen tussen iedereen bestaan."

In een op 18 januari uitgegeven verklaring zei de Israelische premier Yitzhak Rabin dat Israël wellicht bereid was ,,een pijnlijke prijs" voor vrede met Syrië te betalen. Rabin zei echter ook dat naar zijn mening een nationaal referendum noodzakelijk was om goedkeuring te verwerven voor een terugtrekking van de Golanhoogte. Rabins steun aan een referendum werd beschouwd als een poging om zowel diplomatieke druk op Syrië uit te oefenen voor het begin van een nieuwe ronde van bilaterale besprekingen die eind januari in Washington zouden beginnen, als om de binnenlandse oppositie gunstig te stemmen.

Syrië bekritiseerde Rabins toespelingen op een referendum over de toekomst van de Golanhoogte De Syrische minister van buitenlandse zaken Farouk el-Chareh zei op 18 januari tijdens een bezoek aan Jordanie dat dit inging tcgcn hct intcrnationalc recht

BASEL ASSAD OVERLEDEN

Op 21 januari kwam majoor Basel Assad, de oudste zoon van de Syrische president Hafez Assad, bij een auto-ongeluk om het leven.

De 33-jarige Basel Assad, majoor van de Syrische cavalerie, werd in bepaalde kringen beschouwd als de gedoodverfde opvolger van zijn vader. Volgens de *Independent* van 22 januari was door Basels dood niet alleen de opvolging van president Assad onzeker geworden. maar ook de ..stabiliteit van Syrië in de toekomst".

VRIJLATING POLITIEKE GEVANGENEN

Op 22 februari werden drie prominente leden van de Baath Partij, die sinds 1970 gevangen zaten. in vrijheid gesteld.

De voormalige stafchef generaal Ahmed al-Suwaydani was in juli 1969 gearresteerd op beschuldiging van contacten met de Iraakse Baath Partij. Hij was inmiddels 65 jaar oud en berichten meldden dat hij op grond van zijn zwakke gezondheid was vrijgelaten.
De twee andere vrijgelaten gedetineerden waren Mustapha Rostam en Haditha Murad. die behoorden tot een Baath-factie welke zich tegen president Hafez Assad verzette.

Hoewel er sinds december 1991 ca. 4.500 politieke gevangenen waren vrijgelaten. verbleven naar schatting nog 2.000 à 5.000 lotgenoten in detentie.

UITREISVISA VOOR JODEN

Eind februari werd bericht dat aan alle leden van de joodse minderheid, naar schatting 1.250 mensen. uitreisvisa waren verleend voor reizen naar het buitenland overeenkomstig een Syrische toezegging aan de VS uit december 1993 (zie pag. 140/2-'94). Sommigen van de personen die een visum hadden gekregen zouden naar verluidt hebben gekozen voor emigratie naar de VS, maar de meesten hadden er de voorkeur aan gegeven in Syrië te blijven, waar tekenen van een joodse aanwezigheid al zeker 2.500 jaar voorkomen.

(Vor.ber.pag. 799/3-1993)

VERENIGDEARABISCHE EMIRATEN

BCCI-AFFAIRE

Op 25 december 1993 begonnen in plaatselijke rechtbanken civiele zaken van de regering van Abu Dhabi, de belangrijkste aandeelhouder van de in juli 1991 failliet gegane Bank of Credit and Commerce International (BCCI) (zie pag. 736/1 e.v.-'91), tegen 13 voormalige directeuren van de bank, met als inzet $ 9 mrd. Indien de regering de zaken won, zou dat de aan honderdduizenden crediteuren van de bank uit te keren vergoedingen aanzienlijk verminderen.

Van de 13 voormalige BCCI-directeuren zaten er 11 in hechtenis in Abu Dhabi. Zij waren voor de strafrechter in staat van beschuldiging wegens misbruik van vertrouwen. valsheid in geschriften en frauduleus boekhouden. Een ander verdachte in de civiele zaak. Syed Ali Akbar, zat een gevangenisstraf van zes jaar uit in Groot-Brittannië. waar hij in september 1993 schuldig was bevonden aan frauduleus boekhouden (zie pag. 25/2-'94).

(Vor.ber.pag. 578/3-1993)

AZIË

BROENEI

MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN BEZOEKT CHINA

Prins Mohamed Bolkiah, de minister van buitenlandse zaken; bracht van 9-14 juni 1993 een bezoek aan China voor besprekingen met zijn Chinese ambtgenoot Qian Qichen en andere Chinese functionarissen. Bolkiah's bezoek aan China was het eerste van een hoge functionaris uit Broenei aan de Volksrepubliek sinds de twee landen in september 1991 diplomatieke betrekkingen hadden aangeknoopt (zie pag. 860/1-'91).

SULTAN BEZOEKT IRAN EN KOEWEIT

Sir Hassanal Bolkiah, de sultan van Broenei, bracht van 3-6 februari 1994 een bezoek aan Iran voor gesprekken met Iraanse leiders, onder wie president Hashemi Ali Akbar Rafsanjani.

Aan het slot van het bezoek tekenden de twee partijen een memorandum van overeensteinming waarin zij afspraken samen te werken op het gebied van handel. gezamenlijke investeringen, cultuur, onderwijs en training

Van 6-9 februari bezocht de sultan Koeweit.

(Vor.ber.pag. 867/1-1992)

CHINA

BINNENLANDSE VEILIGHEID

Van 5-10 oktober 1993 organiseerde het ministerie van staatsveiligheid in Beijing een vijfdaagse werkconferentie, die werd bijgewoond door het grootste deel van het permanente comité van het politburo van de Chinese Communistische Partij (CCP),met inbegrip van secretaris-generaal Jiang Zemin van de CCP en premier Li Peng. Het belangrijkste thema van de conferentie was dat China's economische hervormingen en zijn toenemende integratie in de internationale economie tot een stijging van de criminaliteit zouden kunnen leiden en de veiligheid van het land in toenemende mate in gevaar zouden kunnen brengen. Geconcludeerd werd dat het onder zulke omstandigheden geboden was alert te blijven en meer energie te steken in de strijd tegen sociale desintegratie.

Ontvangst van satelliet-televisie beperkt

Een bewijs voor de groeiende ongerustheid over de veiligheid was de goedkeuring van nieuwe regels - op 5 oktober tot wet ondertekend door Li Peng en op 8 oktober openbaar gemaakt - die waren bedoeld om de onti angst i an buitenlandse televisiezenders streng aan banden te leggen

De nieuwe wet onderwierp de produktie, import, verkoop en installatie van satellietschotels aan strenge beperkingen en een strak vergunningenstelsel. Hoewel uit officiële cijfers bleek dat er in China slechts 41.000 satellietontvangers waren. werd ervan iiitgcgaan dat het werkelijke aantal in de miljoenen liep. De explosieve groei van het aantal satellietschotels in de voorgaande jaren, zowel in huishoudens als in restaurants en andere openbare centra, had het voorlichtingsmonopolie van de regering steeds meer bedreigd.

Nieuwe regels voor economische activiteiten en het uitgeversbedrijf

Een andere maatregel om de gevolgen van China's marktgerichte beleid in de hand te houden, was het op 22 oktober door de Staatsraad en het Centrale Comité van de CCP uitgevaardigde verbod voor overheidsfunctionarissen op deelname aan particuliere ondernemingen en op speculatie op de beurs

In de richtlijnen. die een erkenning van de groeiende ongerustheid onder de bevolking over de corruptie binnen het partij- en staatsapparaat inhielden, werd geëist dat ,,aan het wangedrag waaraan de brede massa van de bevolking aanstoot neemt. een eind moet komen". De nieuwe regels waren niet alleen bedoeld om de activiteiten van individuele functionarissen te beperken, maar ook om een halt toe te roepen aan de jongste tendens dat openbare organen particuliere ondernemingen opzetten. De nieuwe regels bepaalden dat .,geen enkele partij- of overheidsorganisatie op welk niveau dan ook mag deelnemen aan ondernemingen of die mag opzetten: en dat reeds bestaande ondernemingen de banden met hun departementen waaruit ze voortkomen. resoluut moeten verbreken"

Op 28 oktober werd een verbod op de verkoop van officiële registratienummers voor gedrukt materiaal. met inbegrip van boeken, tijdschriften en kranten. bekendgemaakt. Hoewel de registratienummers werden verstrekt door de regering, waren ze de jongste maanden in toenemende mate door uitgevers met winst verkocht. Het verbieden van deze praktijk werd eveneens gezien als beu-ijs voor de vastberadenheid waarmee de regering de volledige controle op de informatiesector wilde terugwinnen.

Moslim-onlusten in Xining

Op 15 oktober maakten de Chinese autoriteiten bekend dat veiligheidstroepen protesten hadden neergeslagen van moslims in Xining, dc hoofdstad van de provincie Qinghai (Midden-China).Dit zou op 7 oktober zijn gebeurd. maar er werd niets gezegd over hoe lang de protesten hadden geduurd.

De aanleiding voor de protesten. die de ernstigste officieel bevestigde onlusten vormden onder de moslim-bevolking in China in drie jaar (zie pag. 705/2-'90), waren beledigingen aan het adres van de islam in een kinderboek. Hoewel het boek onmiddellijk uit de handel werd genomen en er excuses werden aangeboden, fungeerde de kwestie als een katalysator voor de uiting van een meer algemene onvrede onder dc moslims. De autoriteiten zouden verhinderd hebben dat moslims naar Beijing reisden om daar een protestbijeenkomst te houden.

NIEUW HERVORMINGSDOCUMENT GOEDGEKEURD

Van 10-14 november hield het Centrale Comité van de CPP een belangrijk plenum over de bespoediging van de markthervormingen, met bijzondere nadruk op de hervorming van de financiële sector.

De derde plenaire zitting van het 14de CPP-congres was aangekondigd als vermoedelijk de belangrijkste CPP-vergadering sinds 1978. toen werd besloten om de economie om te buigen in de richting van een marktgeoriënteerd systeem. Na het plenum berichtte het officiële Chinese persbureau *Xinhua* dat er een 50 punten tellend plan was goedgekeurd. Dit plan was bedoeld om de herstructurering van de econoinie voor het einde van het decennium te voltooien. Het plan, dat radicale hervormingen zou inhouden op het gebied van het bankwezen, de belastingen, investeringen en de buitenlandse handel, was bedoeld om gunstiger voorwaarden voor de ontwikkeling van een markteconomie te creeren.

In een op 14 november uitgegeven communiqué bevestigde de CCP dat de overheidssector de ,,steunpilaar" van de economie zou blijven, maar dat er een scheiding tot stand zou worden gebracht tussen ,,overheidsbestuur en ondernemingsbeheer". In het communiqué werd ook de overtuiging uitgesproken dat ,,het creëren van een socialistische markteconomie inhoudt dat de markt een fundamentele factor gaat spelen bij de toewijzing van middelen onder macrocontrole van de staat". De herhaalde verwijzingen in het communiqué naar de Chinese leider Deng Xiaoping werden algemeen beschouwd als een bevestiging van diens overheersende positie, ondanks zijn gevorderde leeftijd en vermeende zwakke gezondheid.

De tijdens het plenuin genomen besluiten werden op 16 november gepubliceerd in de vorm

van een 16.000 woorden tellend document met de titel ,,Besluit over zaken aangaande de totstandbrenging van een socialistische economische inarktstructuur". In dit document werd eveneens bevestigd dat de CCP haar politieke machtsinonopolie nou behouden.

In het document werd gesuggereerd dat de overheid alleen in de grootste staatsbedrijven een mcerderheidsaandcel zou behouden. Deze zouden worden hervormd door ,,corporatisatie": zij zouden een raad van directeuren krijgen en. tenzij de de regering de enige eigenaar was. de structuur van een vennootschap op aandelen. Kleinere siaatsondernemingeri zouden worden geprivatiseerd

Voor onder meer arbeid. onrorrend goed en financiële diensten zouden marktprijzen gaan gelden, zoals reeds het geval was voor marktgoederen (waarvan de prijzen voor 90 procent werden bepaald door de markt). Ook werd besloten dat de overheid in toenemend? mate controle zou uitoefenen door middel van traditionele macru-economische mechanismen in plaats van door bestuursopdrachten, waarbij een belangrijker economische rol was weggelegd voor de centrale bank.

Er zou ook een sociaal-zekerheidsstelsel komen. dat voornamelijk betrekking zou hebben op pensioenen, gezondheidszorg en bescherming bij werkeloosheid en dat gefinancierd zou worden door de inkomstenbelasting te verhogen. Ook zouden er particuliere verzekeringsmaatschappijen worden toegestaan.

Tegelijkertijd met de verbreding en verhoging van de inkomstenbelasting. vanaf januari 1994, zou de centrale belastingheffing - waaronder douanetarieven. indirecte belastingen en inkomstenbelastingen - worden gescheiden van de lokale vennootschaps- en inkomstenbelasting. Op die manier werd de belastingopbrengst van de centrale overheid verhoogd ten koste van die van de provincies. Door de basis van de dalende inkomsten van de centrale overheid te wijzigen - de belastingopbrengst, een bepaald deel van het bruto nationaal produkt (BNP), was de voorgaande 15 jaar gehalveerd - probeerde de regering zich te verzekeren van een stabiele inkomstenbron die evenredig met het nationaalprodukt zou stijgen.

Onofficieel werd ook erkend dat het plenum had besloten af te zien van het kort lopende bezuinigingsprogramma van vice-premier Zhu Rongji (tevens gouverneur van de Volksbank van China), die in juni 1993 de leiding had gekregen over de formulering van het economische beleid (zie pag. 802/1-'93).

Zhu's kredietbeperking had weliswaar geleid tot een daling van de buitensporig snelle economische groei en van de inflatie, maar was tevens gepaard gegaan met een vergelijkbare daling van de produktie. Veel staatondernemingen die zonder contanten kwamen te zitten, hadden de procluktie namelijk opgeschort en hun werknemers naar huis gestuurd.

NIEUWE FINANCIELE MAATREGELEN

Op 1 december onthulden de Chinese autoriteiten bijzonderheden over de omvangrijkste revisie van het belastingstelsel sinds de revolutie van 1949. De hervormingen, die met ingang van 1 januari 1994 geleidelijk zouden worden ingevoerd, waren bedoeld ter verhoging van de belastinginkomsten van de centrale regering, die waren gedaald van 26,7 procent van het bruto nationaal produkt (BNP) in 1979 tot 15,8 procent in 1991.

Tot de belangrijkste hervormingsmaatregelen behoorden (i) aanvaarding van een nieuwe progressieve schaal voor de inkomstenbelasting. oplopencl van 5 tot 45 procent: (ii) invoering van een uniforme vennootschapsbelasting van 33 procent, die in de plaats kwam van het belastingtarief van 55 procent voor grote en middelgrote bedrijven (de voorkeurstarieven voor buitenlandse bedrijven werden gehandhaafd, maar wel werd toegezegd dat die uiteindelijk op één lijn zouden worden gebracht met het nieuwe uniforme tarief; (iii) invoering van een BTW van 17 procent op alle goederen. samen niet extra accijnsheffingen op luxe goederen (met inbegrip van sigaretten. alkohol en cosmetica) en op gas en benzine; en (iv) heffing van belasting op de overdracht van onroerend goed, op beurstransacties en op erfenissen.

Verder maakte de Volksbank op 29 december bekend dat het ingewikkelde dubbele wisselsysteem voor buitenlandse deviezen met ingang van 1 januari 1994 zou worden geunificeerd. Aangenomen werd dat door dit besluit, een lang gekoesterde wens van buitenlandse bedrijven, de volledige inwisselbaarheid van de Chinese munt, een stap dichter bij kwam.

ECONOMISCHE HERVORMINGEN. GEVOLGEN

Zoals in december 1993 was aangekondigd, schafte de Volksbank (de Chinese centrale bank) op 1 januari 1994 het traditionele stelsel van dubbele wisselkoersen af. Vóór de hervorming werd de officiële wisselkoers van de yuan vastgesteld door centrale planners, terwijl de munt ook werd verhandeld tegen een marktkoers die werd bepaald door haar dollarwaarde in de ongeveer 100 ,,wisselmarkten" voor buitenlandse valuta in China. Volgens het nieuwe stelsel zou de officiëlewisselkoers worden bepaald door de gemiddelde marktprijs in de wissel-centra.

Op 1 januari werd de yuan dus verhandeld tegen $ 1 = 8.7 yuan. een devaluatie van 33 procent ten opzichte van de eerdere officiële koers van $ 1 = 5.8 yuan.

Hoewel het Buitenlandse-Valutacertiîicaat (FEC), de munteenheid die buitenlanders moesten gebruiken. geleidelijk uit de circulatie zou worden genomen. bevestigden de autoriteiteil dat in de tussenliggende periode de wisselkoers van FECs op $ 1 = 5,8 yuan zou blijven.

Gevolgen voor inflatie. Minimumlonen in steden

Het effect van deze stap. gevoegd bij de ingrijpende belastinghervormingen die in december waren afgekondigd (zie boven). was dat de sterke inflatiedruk, die toch al zo duidelijk aanwezig was in China, nog verder werd opgevoerd

Met een inflatie van meer dan 30 procent per jaar in sommige stedelijke gebieden waren er talloze berichten over paniekaankopen van basisvoedingsmiddelen. Officiële publikaties waarschuwden voor de gevaren van inflatie en in de loop van die niaand beklemtoonden president Jiang Zemin eri vice-premier Zhu Rongji, dat wilde prijsstijgingen een ernstig gevaar betekenden voor de maatschappelijke stabiliteit.

Een van de maatregelen om arbeiders enigszins te beschermen was de aankondiging op 7 januari dat er in stedelijke gebieden in juli 1994 een minimumloonschaal moest zijn ingevoerd. De glijdende schaal dwong provinciale en gemeentelijke autoriteiten iedere werknemer ten minste de helft van het gemiddelde loon in haar of zijn geografische regio te garanderen.

BETREKKINGEN MET VS

Op 19 november 1993 ontmoette president Jiang Zemin, die in de VS deelnam aan de vergadering van de Asia-Pacific Economic Co-operation (APEC) in Seattle (zie pag. 146/3 e.v.-'94), zijn Amerikaanse ambtgenoot Bill Clinton. Het was de eerste ontmoeting tussen de staatshoofden van de twee landen in bijna vijf jaar. Jiang sprak van een ,,nieuwen goed begin" van de Chinees-Amerikaanse betrekkingen, waarmee Clinton instemde. Amerikaanse functionarissen, die teleurgesteld waren over het feit dat Jiang geen concessies had gedaan op het gebied van de mensenrechten en de handel, noemden de ontmoeting wel een belangrijke stap om een einde te maken aan de neerwaartse spiraal die de voorgaande zes maanden kenmerkend was geweest voor de betrekkingen tussen de landen.

Vóór de ontmoeting hadden de VS een gebaar van goede wil gemaakt door de verkoop van een $ 8 inln kostende meteorologische supercomputer aan China goed te keuren. Dat was tot dan toe tegengehouden krachtens het verbod op de export van geavanceerde technologie naar China. Dit verbod was in augustus 11193 ingesteld als represaille voor de verkoop door China van rakettechnologie aan Pakistan

(zie pag. 803/3 e.v. en 878/3-'93). De regering besloot eveneens toestemming te geven voor de verkoop van onderdelen voor China's kerncentrales. Bovendien overwoog ze het verbod op te heffen ten behoeve van de verkoop van enkele satellieten van Amerikaanse makelij.

Dat beide partijen hun betrekkingen wilden verbeteren. bleek duidelijk uit het bezoek dat Charles Freeman, onderminister van defensie voor regionale veiligheidskwesties, van 31 oktober - 2 november aan China bracht voor besprekingen met defensiefunctionarissen en vertcgcnmoordigers van het Volksbevrijdingsleger (PLA).Freeman was de eerste hoge functionaris van het Amerikaanse ministerie van defensie die sinds 1989 officieel een bezoek aan China bracht Zijn bezoek betekende het einde van het verbod op contacten tussen hoge Chinese en Ainerikaanse inilitairen. dat de Amerikaanse regering had ingesteld na het bloedbad op het Plein van de Hemelse Vrede in 1989.

Jiang gebruikte zijn aanwezigheid bij de APEC-top ook voor afzonderlijke ontmoetingen met de leiders van Australië. Indonesië, Zuid-Korea, Japan en Thailand.

Handelsbetrekkingen. Textielakkoord. Bezoek Bentsen

Op 1 januari 1994 schafte China de quota en importvergunningen af van 283 produkten en verlaagde het de tarieven van nog eens 234 produkten. Deze stap was een uitvloeisel van het akkoord dat China en de VS in oktober 1992 hadden gesloten over het openstellen van de Chinese markt en op grond waarvan China ermee had ingestemd 75 procent van zijn niet-tarifaire barrières binnen twee jaar op te heffen. De maatregel ging echter vergezeld van de invoering van nieuwe controlcs. of de verscherping van bestaande restricties, voor een breed scala aan goederen.

Op 17 januari voorkwamen China en de VS een ernstig handelsconflict door een driejarig textielakkoord te tekenen, dat de Chinese toegang tot de Amerikaanse markt verminderde met ongeveer 13 procent.

Het akkoord kwam na maandenlange onderhandelingen over het feit dat Chinees textiel het toegestane quotum voor de Amerikaanse markt overschreden had met ongeveer $ 2 mrd per jaar ten gevolge van illegale overladingen. Hierbij werden textielprodukten geexporteerd naar een derde land waar zij nieuwe labels kregen met dr naam van dat land als plaats van fabricage: de produkten werden vervolgens naar de VS geëxporteerd. Uit frustratie over deze praktijk had de Amerikaanse regering op 6 januari aangekondigd dat zij met ingang van 17 januari het Chinese textielimportquotum met 25 à 33 procent zou verlagen. Na dezr aankondiging kwamen meteen onderhandelingen op gang over de kwestie, die uiteindelijk leidden tot het akkoord.

Medio januari bracht de Amerikaanse minister van financiën, Lloyd Bentsen, een officieel bezoek aan China. Hij was daarmee de hoogste Amerikaanse functionaris die China bezocht sedert de inauguratie van president Bill Clinton in januari 1993.

Bentsen, die op 19 januari in Beijing arriveerde. voerde gesprekken met premier Li Peng, die ,,zeer openhartig" u-erden genoemd. Na afloop gaf hij een persconferentie waarop hij erkende dat China enige vooruitgang had geboekt bij de verbetering van zijn reputatie op het gebird van de mensenrechten, maar hij zei dat er meer moest gebeuren wilde China de MFN-status (meest begunstigde handelsnatie) behouden, waarover de Amerikaanse regering inedio 1994 zou beslissen.

De volgende dag maakte Bentsen bekend dat de Chinese regering had ingestemd met een Amerikaanse inspectie van vijf gevangenissen. zodat de VS zich ervan konden vergewissen dat daar geen goederen werden vervaardigcl voor export naar de VS. Maatregelen om de export van door gevangenen gemaakte goederen te voorkomen was een van de voorwaarden geweest die de Amerikaanse regering had gesteld aan verlenging van China's MFN-status.

Op 21 januari zat Bentsen de heroprichting voor van een gezamenlijke economische commissie, die sedert 1989 een zieltogend bestaan had geleid. De commissie was nieuw- leven ingeblazen als gespreksplatform voor bilaterale handelskwesties. Op de openingszitting stelde de commissie zich ten doel de Chinees-Amerikaanse regionale samenwerking te versterken; werkgroepen in te stellen om monetaire zaken en bankkwesties, wisselkoershervorming en samenwerking op het gebied van economie en investeringen te onderzoeken; een bezoek van Alan Greenspan. voorzitter van de Amerikaanse Federal Reserve Bank, te organiseren voor adviezen over monetaire hervormingen; en de toegang van buitenlandse financiele instellingen tot de Chinese markt te oergemakkelijken.

Mensenrechten

De kwestie van de mensenrechten werd ook ter sprake gebracht door de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher. die op 24 januari in Parijs sprak met China's vicepremier en minister van buitenlandse zaken Qian Qichen.

Tijdens deze gesprekken. waarin ook het vermeende Noordkoreaanse kernwapenprogramma aan de orde kwam, zou Qian er mee hebben ingestemd om te praten over 233 individuele gevallen die Christopher ter sprake bracht. maar de Chinese bewindsman zou geen concessies hebben gedaan aan Clintons algemene eis dat iedereen die gevangen zat vanwege zijn betrokkenheid bij het protest op het Tiananmen-plein in 1989. moest worden vrijgelaten. Besloten werd dat John Shattuck. de Amerikaanse ondciminister van buitenlandse zaken voor mensenrechten en humanitaire zaken, een bezoek zou brengen aan Beijing oin rle regering-Clinton te helpen bij haar besluitvorming in de MFN-kwestie.

Na de publikatie op 1 februari van het jaarrapport van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken over de mensenrechten, waarin China werd bekritiseerd vanwege de aanhoudende martelingen, willekeurige opsluitingen, met geweld afgedwongen bekentenissen en buitengerechtelijke executies. maakte de machtige subcommissie van handel van het Ways and Means Committee van hel Amerikaanse Huis van Afgevaardigden bekend een begin te maken met hoorzittingen waarin zou worden nagegaan in hoeverre China had voldaan aan de criteria op grond waarvan een besluit werd genomen over de verlenging van China's status van meest begunstigde handelsnatie (MFN). Het besluit over deze kwestie moest begin juni vallen. De Amerikaanse president Bill Clinton had gesuggereerd dat die status alleen kon worden verlengd indien er sprake was van een .,totale,aanzienlijke vooruitgang m.b.t. de mensenrechten".

Op 3 februari deed het Chinese ministerie van buitenlandse zaken het rapport af als ,,uitgesproken onredelijk en volstrekt onverantwoordelijk" en herhaalde het zijn bezwaren tegen buitenlandse inmenging in China's binnenlandse aangelegenheden. Niettemin maakte de regering op 4 februari de vrijlating bekend van Xiao Bin, Liao Yiwu en Ding Junze, drie prominente dissidenten die gevangenzaten in verband met hun betrokkenheid bij de protesten voor democratiein 1989.

De VS bekritiseerden de mensenrechtensituatie echter opnieuw toen de Chinese autoriteiten op 5 februari bekendmaakten dat (met ingang van 31 januari) nieuwe restricties golden voor religieuze activiteiten. Krachtens deze beperkingen was het buitenlanders verboden religieuze organisaties, schalen en kantoren in China op te richten of ,,religieuze volgelingen te recruteren onder Chinese staatsburgers".

Deze verordeningen waren een antwoord op de wijdverbreide groei van religieuze activiteiten in China en het groeiend aantal contacten met buitenlandse religieuze organisaties. Binnen enkele dagen na de invoering van de nieuwe regels werden zeven buitenlandse christelijke zendelingen (onder wie drie Amerikanen) gearresteerd in de provincie Henan in Midden-China en vijf dagen vastgehouden voordat ze in vrijheid werden gesteld.

De in de VS gevestigde mensenrechtenorganisatie Asia Watch publiceerde op 20 februari een omvangrijk rapport dat nog kritischer was dan dat van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken. Het beschreef meer dan 1.000 gevallen van mensen die vanwege hun politieke en religieuze ideeën gevangenzaten. Volgens het rapport waren de mensenrechten in 1993 het ernstigst geschonden sinds medio 1990, d.w.z. na de periode van de beweging voor deniocratie.

BETREKKINGEN MET RUSLAND. GRENS-.AKKOORD

Van 8-11 november 1993 bracht de Russische minister van defensie, Pawel Gratsjew, een bezoek aan Beijing. Hij was de eerste Russische minister van defensie die sinds de ineenstorting van de Sowjet-Unie China bezocht. Het bezoek leidde tot de ondertekening op 11 november van een vijfjarig defensieakkoord dat voorzag in meer militaire contacten.

Hoewel de precieze bijzonderheden van het akkoord geheim bleven, benadrukte Gratsjew dat de uitbreiding van de Chinees-Russische samenwerking niet ten koste zou gaan van andere landen. Hij onderstreepte ook dat er tijdens zijn bezoek niet was gepraat over de verkoop van wapens. aangezien dit een kwestie was die op een hoger nireaumoest worden besproken.

Grensakkoord

Op 27 januari 1994, de tweede dag van een driedaags bezoek aan China van de Russische minister van buitenlandse zaken Andrej Kozyrew, tekenden Kozyrew en zijn Chinese collega Qian Qichen een grensakkoord.

Na de ondertekening van een aantal Chinees-Duitse samenwerkingsakkoorden op 16 november 1993 in Beijing werd een toost uitgebracht door (v.l.n.r.)Günter Rexrodt (Duitse minister van economische zaken). Helmut Kohl (Duitse bondskanselier), Li Peng (Chinese premier) en Song Jian (voorzitter van de Chinese staatscommissie voor wetenschap en technologie).

Het akkoord betekende de erkenning van de groeiende handel tussen de twee landen, die in 1993 naar schatting was toegenomen tot $ 8 mrd. een groei van 30 procent ten opzichte van het jaar daarvoor Het akkoord voorzag onder meer in maatregelen om het oversteken van de grens te vergemakkelijken, om de voorschriften voor handel en andere vormen van uitwisseling te versterken en om misdadige activiteiten te bestrijden.

In de loop van zijn bezoek voerde Kozyrew ook ,.vriendschappelijke"gesprekken met premier Li Peng en president Jiang Zemin. Hij gaf aan dat er kwesties over de militaire samenwerking van beide landen besproken waren, maar weigerde nadere bijzonderheden te verstrekken. Hij bevestigde echter dat besloten was de ,,bilaterale betrekkingen op een hoger plan te brengen". Tot de internationale kwesties die aan de orde kwamen. behoorde het conflict tussen Noord-Korea en het Internationale Atoomenergie Agentschap (IAEA) (zie ook onder KOREA-NOORD).

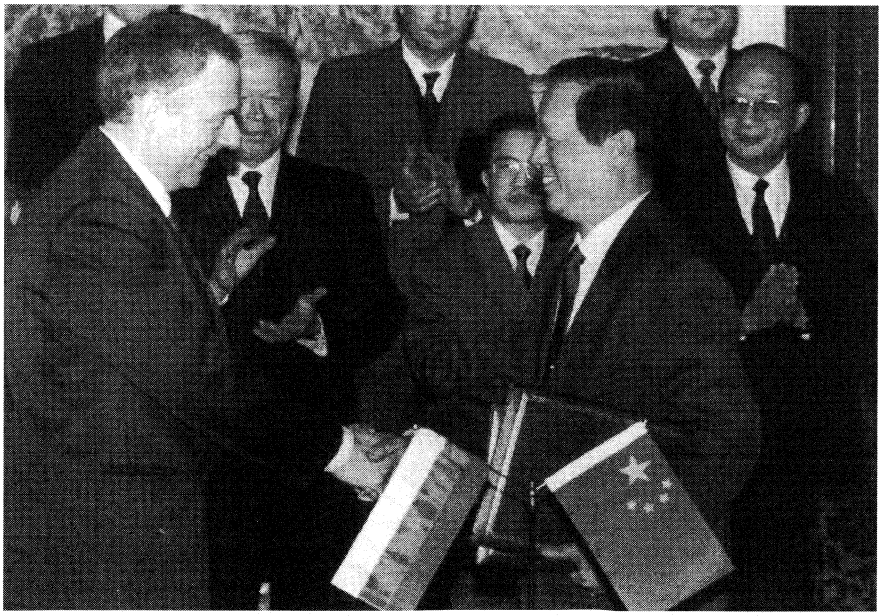

De ondertekening van een Chinees-Russisch grensakkoord op *27* januari in Beijing werd bezegeld door een handdruk van heide ministers van buitenlandse zaken, resp. Qian Qichen (r.)en Andrej Kozyrew.

BETREKKINGEN MET DUITSLAND

De Duitse kanselier Helmut Kohl kwam op 15 november 1993 in Beijing aan voor een zesdaags bezoek. In zijn gezelschap bevonden zich 180 ministers, regeringsfunctionarissen en ondernemers.

Tijdens het bezoek ontmoette Kohl president Jiang Zemin en premier Li Peng. Ook ondertekende hij een aantal akkoorden op het gebied van economische samenwerking. In een venijnige opmerking over de aanhoudende Amerikaanse sancties tegen China, onderstreepte Kohl dat Duitsland maar al te graag bereid was met China samen te werken op het gebied van technologisch hoogwaardige projecten.

BEZOEK JAPANSE MINISTER VAN BUITENLASDSE ZAKEN

Op 8 en 9 januari 1994 bracht de Japanse vice-premier en minister van buitenlandse zaken, Tsutomu Hata. een twee-

daags bezoek aan China. Hij voerde gesprekken met zijn Chinese collega Qian Qichen en president Jiang Zemin.

Hata gaf zijn gastheren te verstaan dat de nieuwe Japanse coalitieregering zich directer zou opstellen tegenover China dan haar LDP-voorganger en dat hiertoe ook gevoelige kwesties behoorden als de stijging van de Chinese defensie-uitgaven met 15 procent in 1993 en de opvatting van het land over de overdracht van rakettechnologie. Hata suggereerde ook dat Japan China's campagne zou steunen om toegelaten te worden tot de GATT en China leningen tegenlage rente kon verschaffen.

BETREKKINGEN BIET FRANKRIJK GENORMALISEERD

In een gezamenlijke verklaring op 12 januari maakten de regering van Frankrijk en het officiële Chinese persbureau *Xinhua* bekend, dat de twee landen streefden naar een ,,volledige normalisering van de betrekkingen en het herstel van de warme banden".

De bilaterale betrekkingen tussen de twee landen waren ernstig bekoeld nadat Frankrijk in november 1992 had besloten 60 Mirage 2000-5 gevechtsvliegtuigen te verkopen aan Taiwan voor naar schatting $ 2,6 mrd (zie pag. 228/2-'93). De Chinezen hadden daarop het Franse consulaat in Guangzhou gesloten en Franse bedrijven feitelijk uitgesloten van mededinging naar Chinese aanbestedingen.

Krachtens dc voorwaarden voor de toenadering herhaalde de Franse regering dat zij de regering in Beijing erkende als de ,,enige wettige regering van China" en bevestigde zij dat Taiwan ,,een integraal deel van het Chinese grondgebied" was. Verder beloofde de Franse regering ,,geen enkel Frans bedrijf toestemming te verlenen om deel te hebben aan de bewapening van Taiwan", maar dit had geen gevolgen voor de uitvoering van de Mirage-transactie.

VRIJLATING VAN DISSIDENTEN IN TIBET

Op 14 januari werd bericht dat de Chinese autoriteiten twee van Tibets prominenste politieke gevangenen hadden vrijgelaten. Gendun Rinchen, een reisleider, en Lobsang Yonten, een voormalige boeddhistische monnik, waren beiden in mei 1993 opgepakt, toen zij informatie over de mensenrechten wilden overhandigen aan een groep Europese diplomaten die een bezoek bracht aan Tibet (zie pag. 80013-'93). De vrijlating van de twee leek een reactie op de Amerikaanse druk op China (zie hierboven) om de mensenrechtensituatie te verbeteren.

Vóór het nieuws over de vrijlating van de dissidenten berichtte het in Londen gevestigde Tibet Information Netmork op 12 januari dat er van 9-14 december 1993 kleine demonstraties voor de onafhankelijkheid waren gehouden in Lhasa. De demonstraties. die waren georganiseerd door boeddhistische nonnen, waren door de autoriteiten onderdrukt en zeker 22 mensen zouden naar verluidt zijn gearresteerd.

DENG XIAOPING VERSCHIJNT IN OPENBAAR

Op 9 februari, aan de vooravond van het Chinese nieuwe maanjaar, verscheen China's ,,elder statesman" Deng Xiaoping (89) voor het eerst sinds meer dan een jaar in het openbaar. Hoewel zijn gezondheid officieel goed werd genoemd. oogde Deng frêle en werd hij ondersteund door twee van zijn dochters toen hij de verzamelde functionarissen in Shanghai gelukkig nieuwjaar wenste. Wat hij zei werd niet uitgezonden, maar hij zou verklaard hebben dat Shanghai, een van de vele kuststeden die zich midden in een economische groeiexplosie bevonden, .,over de mogelijkheden beschikte om zich sneller te ontwikkelen".

Speculaties over de vraag of het hcrvormingsproces Deng zou overleven, werden gevoed doordat de 88-jarige Chen Yun. 's lands invloedrijkste pleitbezorger van een centraal geleide economie. weer in het openbaar verscheen. In zijn eerste televisieoptreden sinds mei 1992 maakte Chen gewag van de ,,vele moeilijkheden en problemen" waarmee China had te kampen en riep hij op tot het behoud en de versterking van het centrale gezag van de Chinese Communistische Partij (CCP).

(Vor.ber.pag. 800/1 e.v.-1993)

FILIPPIJNEN

PRESIDENTIEEL BEZOEK AAN VS

Op 22 november 1993 sprak president Fidel Ramos in Washington met de Amerikaanse president Bill Clinton. De twee leiders benadrukten de lange en nauwe relatie tussen hun landen, niettegenstaande de sluiting van de twee grote Amerikaanse militaire bases op de Filippijnen te Clark Field en Subic Bay in respectievelijk november 1991 en september 1992 (zie pag. 363/1-'92 en 129/1/2-'93).

Clinton benadrukte dat het einde van de Koude Oorlog noch het sluiten van de bases ,,de basis voor voortgaande samenwerking tussen onze twee landen (had) veranderd". Deze samenwerking, aldus Clinton, was gebaseerd op investeringsbanden, wederzijdse veiligheidsbelangen en gedeelde democratische idealen. In overeenstemming hiermee benadrukte Ramos de economische betrekkingen tussen de

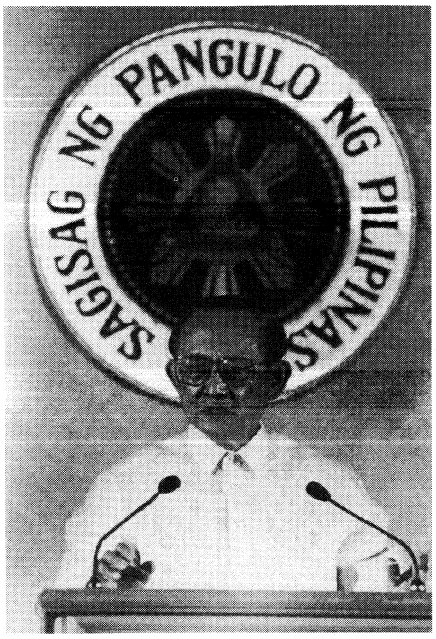

De Filippijnse president Fidel Ramos tijdens een toespraak tot de natie op 3 januari.

twee landen en verzocht hij om de Amerikaanse markt toegankelijker te maken voor Filippijnse goederen. De twee leiders besloten ook een begin te maken met onderhandelingen over een uitleveringsverdrag. de eerste dergelijke regeling tussen hun twee landen, en door te gaan met de onderhandelingen over een juridisch bijstandsverdrag om de uitwisseling van bewijsmateriaal te vergemakkelijken.

Ramos, in het gezelschap van ministers en zakenmensen, maakte een reis door de VS om Amerikaanse investeerders aan te trekken. Eerder die maand woonde hij ook de vergadering bij van de APEC-leiders in Seattle (zie pag. 146/3 e.v.-'94).

STAAKT-HET-VUREN MET MNLF EN NPA. ONDERHANDELINGEN MET NDF, MILF EN MNLF

Op 7 november 1993 ondertekendenonderhandelaars van de Filippijnse regering en van het opstandige Moslim Moro Nationaal Bevrijdingsfront (MNLF) in de Indonesische hoofdstad Jakarta zowel een memorandum van overeenstemming als een tijdelijk staakt-het-vuren. De bedoeling was dat de vijandigheden voor een periode van drie maanden gestaakt zouden worden. In deze periode zou verder onderhandeld worden over een definitieve regeling van het conflict.

Het MNFL was de grootste van de moslimguerrillaorganisaties die sinds 1968 een afscheidingsoorlog voerden tegen de regering op Mindanao en de nahurige eilanden in het zui-

den. Op het hoogtepunt van het conflict waren zware gevechten gevoerd en waren naar schatting 50.000 mensen om het leven gekomen. In recente jaren was dc guerrillastrijd echter beperkt tot bomaanslagen. ontvoeringen en sporadische schermutselingen met de veiligheidstroepen. Op 25 oktober. dc dag waarop de vredesbesprekingen in Jakarta begonnen. zouden 22 mensen zijn gedood bij gevechten in de provincie Sultan Kudarat op Mindanao.

Na de ondertekening van het staakt-het-vuren zei MNLF-voorzitter Nur Misuari optimistisch te zijn over het bereiken van een definitieve regeling Hij erkende evenwel dat een aantal kwesties de twee partijen nog scheidde en dat het tijdelijk staakt-het-vuren slechts het ..eerste stadium van onze reis" vormde en dat we nog vele mijlen te gaan (hebben) op onze zoektocht naar vrede"

Staakt-het-vuren met communistische rebellen

Op 10 december bevestigde de regering dat zij voor de periode rond Kerstmis een tijdelijk staakt-het-vuren was overeengekomen met het communistische Nieuwe Volksleger (NPA), dat zou duren van 15 december 1993 tot 15 januari 1994. Het akkoord kwam na verkennende gesprekken tussen de regering en het Nationaal Democratische Front (NDF), de politieke vleugel van het NPA. Verwacht werd dat beide partijens tijdens het staakt-het-vuren verder zouden praten.

Onderhandelingen met NDF

Op 5 januari 1994 zei minister Renato de Villa "van defensie dat er geen ernstige schendingen waren geweest van de tijdelijke wapenstilstand tussen de regeringstroepen en het communistische NPA, die medio december 1993 van kracht was geworden (zie hierboven). Verder werden de verkennende gesprekken tussen vertegenwoordigers van de regering en het NDF. de legitieme politieke vleugel van het verboden NPA, voortgezet ondanks de moord begin januari op Vincente Martinez. de voormalige NPA-onderbevelhebber in de regio Visayas.

De moordenaars van Martinez beweerden agenten van het Nationale Inlichtingenbureau (National Bureau of Investigation) geweest te zijn, maar het bureau ontkende ook maar iets te weten van de moord. Volgens veel commentatoren kon Martinez ook vermoord zijn als gevolg van het steeds bitterder interne conflict in de Coinmunistische Partij van de Filippijnen – Marxistisch-Leninistisch (CPP-ML).

Sedert 1992 had de secretaris-generaal van de partij. Saturnino Ocampo, gepoogd te bemiddelen in een openlijke ideologische strijd tussen Jose Maria Sison. de oprichter en voorzitter die de partij wilde terugvoeren naar haar inaoïstische wortels. en een dissidente factie. waartoe Romulo Kintanar, een voormalige NPA-commandant. en Arturo Tabara. de belangrijkste partijfunctionaris in Visayas, behoorden. Na de moord gaf Tahara Sisons „stalinistische factie" de schuld van de dood van Martinez. Kort daarna. op 10 januari. werd bericht dat Tabara en vier andere hoge CPP-ML-functionarissen waren gevangengenomen door de autoriteiten.

Onderhandelingen met islamitische separatisten

Op 11 januari bevestigden onderhandelaars van de regering dat er besprekingen gevoerd zouden worden met het Moro Islamitische Bevrijdingsfront (MILF), de op een na grootste islamitische separatistische rebellengroepering. Op 13 januari werd bericht dat het MILF had verklaard bereid te zijn besprekingen te beginnen met als uiteindelijke doel een aparte wapenstilstand te tekenen. De regering was al aan het onderhandelen met het grotere Moro Nationale Bevrijdingsfront (MNLF), sinds de ondertekening van een bestandsakkoord in november 1993 (zie hierboven).

Op 11 februari werd gemeld dat de tweede formele ronde van de vredesbesprekingen tussen de regering en het MNLF, die voor maart op de agenda stond, wegens de Ramadan was uitgesteld tot april.

(Vor.ber.pag. 804/3 e.v.-1993)

KOREA (NOORD)

BETREKKINGEN MET ZUID-KOREA EN IAEA

Op 5 oktober 1993 ontmoetten afgevaardigden van Noord- en Zuid-Korea elkaar in het vredesdorp Panmunjom voor de eerste rechtstreekse onderhandelingen sinds januari 1993 (zie pag 431/3-'93) Er vonden werkbesprekingen plaats over de mogelijke uitwisseling van speciale presidentiele afgezanten Hoewel er geen onmiddellijke vooruitgang werd gemeld, werden er op 15 en 25 oktober vervolgbesprekingen gehouden

De besprekingen waren op 2 oktober door de Noordkoreaanse regering voorgesteld zonder de prealabele voorwaarden die ze eerder had verbonden aan de hervatting van de bilaterale dialoog (zie pag. 809/2-'93). Niettemin gaf de Noordkoreaanse delegatie geen indicatie dat de Noordkoreaanse regering haar houding had versoepeld in haar geschil met het Internationaal Atoomenergie Agentschap (IAEA) over de door het IAEA geëiste inspectie van twee nucleaire complexen. waarvan werd aangenomen dat er bewijzen te vinden wa en voor een geheim kernwapenprogramma.

Op 12 oktober liet de Noordkoreaanse regering het IAEA weten niet dat zij niet verder zou onderhandelen over inspecties van de nucleaire complexen en dat directe besprekingen met de VS de enige manier waren om tot een oplossing voor het geschil te komen. Op 29 oktober bevestigde het IAEA een brief te hebben ontvangen waarin de Noordkoreaanse regering de toegang tot de nucleaire complexen weigerde. De brief

De delegatieleiders van Noord- en Zuid-Korea, resp. Pak Yong Su (l.) en Song Young Dae. schudden elkaar de hand in Panmunjom op 15 oktober 1993 voor het begin van hun vervolgbesprekingen.

leek een reactie te vormen op het jaarrapport van IAEA-directeur-generaal Hans Blix, dat begin november zou worden gepresenteerd aan de Algemene Vergadering van de VN, en dat algemeen werd beschouwd als een mogelijke inleiding tot de afkondiging van sancties door de VN-Veiligheidsraad tegen Noord-Korea.

BETREKKINGEN MET DE VS

In oktober waren er officieuze contacten tussen Noord-Korea en de VS. Bericht werd dat de twee partijen hadden gepraat over mogelijke normalisering van hun betrekkingen, met inbegrip van de ondertekening van een vredesverdrag om een einde te maken aan de Koreaanse Oorlog (de gevechten waren beëindigd in 1953 met een wapenstilstand), in ruil waarvoor Noord-Korea zijn kernwapenprogramma zou staken en zich zou onderwerpen aan een volledige inspectie door het IAEA (zie boven).

In een gebaar van goede wil verleende de Noordkoreaanse regering een lid van het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden toestemming om het land op 12 oktober te verlaten via de zwaar versterkte gedemilitariseerde zone. die de de facto grens met Zuid-Korea vormde. Gary L. Ackerman. de Democratische voorzitter van de subcommissie van het Huis voor zaken betreffende Azië en de Pacific, was de eerste Amerikaanse staatsburger die door de gedemilitariseerde zone trok. Op 9 oktober was hij in Pyongyang aangekomen en tijdens zijn verblijf daar had hij gesprekken gevoerd met president Kim Il Soeng.

AANHOUDENDE SPANNING OVER NUCLEAIRE INSPECTIES. BETREKKINGEN MET VS EN ZUID-KOREA

In november bleef de weigering van de Noordkoreaanse regering om haar kerninstallaties te onderwerpen aan volledige internationale inspectie een bron van internationale spanning vormen.

Resolutie van Algemene Vergadering van VN over relatie met IAEA

Op 1 november nam de Algemene Vergadering van de VN resolutie 1-13 aan met 140 stemmen tegen één stem (Noord-Korea) bij negen onthoudingen (waaronder China, Cuba, Irak en Vietnam). In deze resolutie werd Noord-Korea gemaand ,.subiet mee te werken" aan de door het IAEA geëiste inspectie van de Noordkoreaanse kerninstallaties.

Het IAEA had de kwestie voorgelegd aan de Algemene Vergadering nadat de besprekingen tussen het IAEA en Noord-Korea in oktober in het slop waren geraakt (zie hierboven). Directeur-generaal Hans Blix van het IAEA deelde de afgevaardigden mee dat Koord-Korea routine-inspecties verhinderde en zich bleef verzetten tegen de door het IAEA geëiste ..speciale inspectie" van twee installaties van het kerncomplex Yongbyon. Blix. die suggereerde dat Noord-Korea zich sterker was gaan verzetten tegen de bepalingen van het Nucleaire Non-Proliferatieverdrag (NPT), ging niet zover dat hij hel land ervan beschuldigde zich niets aan te trekken van dit verdrag, hetgeen. zo werd aangenomen, zou hebben geleid tot verzoeken aan de Veiligheidsraad om sancties in te stellen.

De Noordkoreaanse regering deed de VN-resolutie af als onredelijke inmenging in de soevereiniteit van Noord-Korea.

Betrekkingen met VS en Zuid-Korea

Het Amerikaanse beleid jegens de kerninspecties in Noord-Korea leek in november niet helemaal consistent. Aan het begin van de maand bracht minister Les Aspin van defensie een vierdaags bezoek aan Japan en Zuid-Korea. Beide landen bleken bevreesd te zijn dat Amerikaanse pogingen om VN-sancties te laten instellen tegen Noord-Korea, het regime daar aanleiding zou kunnen geven over te gaan tot vijandige militaire acties. Niettemin werd op 3 november in Seoel afgesproken dat, mocht Blix verklaren dat Noord-Korea het NPT had getrotseerd, beide landen dan zouden aandringen op het instellen van sancties.

Klaarblijkelijk als vergeldingsmaatregel tegen de gesprekken van Aspin gelastte Noord-Korea op 3 november de vierde ronde af van de u-erkbesprekingen tussen beide Korea's over de uitwisseling van speciale presidentiële afgezanten. die de volgende dag zou worden gehouden (zie hierboven).

Op 7 november werd de druk op Noord-Korea opgevoerd toen de Amerikaanse president Bill Clinton in een televisie-interview ondubbelzinnig verklaarde dat we ,,niet kunnen toelaten dat (Noord-Korea) een atoombom ontwikkelt". Hij waarschuwde ook dat ,,elke militaire aanval op Zuid-Korea een militaire aanval op de VS is".

De reactie van het Noordkoreaanse ministerie van buitenlandse zaken bestond uit een herhaling van het standpunt dat het land de bedoeling noch de behoefte had om kernwapens te ontwikkelen, en dat de Noordkoreaanse en Amerikaanse regeringen reeds hadden afgesproken om onopgeloste nucleaire kwesties door onderhandelingen op te lossen. In antwoord op nadere Amerikaanse suggesties dat er sancties op handen waren. suggereerde de Noordkorraanse regering op 11 november dat de problemen rond de inspecties konden u-orden opgelost als onderdeel van een pakket bilaterale maatregelen, die onder meer een einde zouden maken aan de Amerikaanse .,vijandigheid" jegens Noord Korea. De met name genoemde maatregelen hielden onder meer in de voortzetting van de Amerikaans-Noordkoreaanse besprekingen, die eerder dat jaar maren gevoerd. en de annulering van de Amerikaans-Zuidkoreaanse militaire oefening .,Team Spirit", die ieder voorjaar werd gehouden.

Doordat het zeer onzeker was of China zou instemmen met de afkondiging van sancties tegen Noord-Korea, was de Amerikaanse regering volgens tal van berichten bereid tot concessies oir, het geschil bi] te leggen.
Op 22 november echter sprak de Zuidkoreaanse president Kim Young Sam zich uit tegen concessies, tot Noord-Korea de besprekingen met het Zuiden had hervat en IAEA-inspecteurs had toegelaten. Na een lang en blijkbaar stevig gesprek tussen Clinton en Kim in Washington op 23 november bood de Amerikaanse president Noord-Korea mogelijke besprekingen aan over ,,een diepgaande en brede aanpak", maar hij benadrukte evenwel dat dit geen versoepeling inhield van de Amerikaanse eisen. Indien Noord-Korea zou afzien van zijn kernprogramma en zich zou onderwerpen aan inspecties, zo verklaarde Clinton, dan ,,zoude deur open staan voor een breed scala aan kwesties". Indien dit niet zou gebeuren, zo waarschuwde hij, dan ,,riskeert het (land)het toegenomen verzet van de gehele internationale gemeenschap". Clinton bevestigde eveneens dat hij zich verantwoordelijk voelde voor de veiligheid van Zuid-Korea, maar zowel hij als Kim was van mening dat instelling van VN-sancties tegen het Noorden geen ..bijzonder aantrekkelijke optie" was.

Conflict over nucleaire inspecties duurt voort

Ook in december duurde de impasse tussen het IAEA en de Noordkoreaanse regering. over de weigering van Noord-Korea om zijn nucleaire installaties aan een volledige inspectie te onderwerpen, voort.

Op 1 december stuurde de Noordkoreaanse regering het IAEA een boodschap waarin zij herhaalde niet te zullen zwichten voor de internationale druk in deze kwestie. De volgende dag, tijdens een vergadering van de raad van gouverneurs van het IAEA in Wenen. verklaarde directeur-generaal Hans Blix in zorgvuldig gekozen bewoordingen dat er niet langer een .,zinvolle garantie" kon worden gegeven dat Xoord-Korea zijn nucleaire kennis enkel voor vreedzame doeleinden gebruikte. Hij ver-

klaarde nog net niet dat het inspectieproces volledig was vastgelopen - een conclusie waarvan werd aangenomen dat die waarschijnlijk zou leiden tot de afkondiging van VN-sancties. Het bureau van Blix maakte later echter duidelijk dat een dergelijke verklaring in de nabije toekomst zou volgen, tenzij er ren oplossing kwam voor het geschil.

Op 2 december liepen de spanningen verder op toen de Noordkoreaanse regering de Amerikaanse regering ervan beschuldigde ,,schietgraag" te zijn. De verklaring kwam na opmerkingen van CIA-directeur James Woolsey die erop neerkwamen dat de confrontatie met Koord-Korea tot oorlog zou kunnen leiden.

Na besprekingen op 3 december tussen Amerikaanse en Noordkoreaanse vertegenwoordigers bij de VN bood Noord-Korea aan enkele van zijn nucleaire complexen open te stellen voor inspectie. De Amerikaanse regering verwierp dit aanbod op 6 december, omdat het beperkingen stelde aan de toegang tot de twee Yongbyon-installaties, waar het gehele conflict om draaide, ook al werd vrije toegang tot vijf (andere) nucleaire complexen verleend. Bovendien kwam het aanbod ook niet helemaal tegemoet aan de Amerikaanse eis dat de Noordkoreaanse regering zich verplichtte tot een hervatting van de dialoog met Zuid-Korea. De Amerikaanse afwijzing van het aanbod werd zowel door de Zuid-Koreaanse regering als het IAEA gesteund.

De Ainerikaanse president Bill Clinton waarschuwde op 8 december dat de confrontatie kon uitdraaien op een .,volslagen crisis". Clinton. die opnieuw de hoop uitsprak dat het conflict vreedzaam kon worden opgelost, verklaarde: .,Ik heb er alle vertrouwen in dat, als het tot een conflict komt. wat God verhoede, we dan kunnen doen wat we moeten doen".
De dag daarop leek het Noordkoreaanse ministerie van buitenlandse zaken de kloof te verbreden door te verklaren dat het aanbod een beperkt aantal nucleaire complexen open te stellen ..de grootst mogelijke concessie" was en dat een afwijzing door de VS inhield dat de regering-Clinton ..niet langer van zins is de dialoog voort te zetten"

Ook in december hielden vertegenwoordigers van de VS en Noord-Korea verdere gespreksronden bij de VN. Op 24 december werd bericht dat er een akkoord op handen was, nadat de Noordkoreaanse regering had ingestemd met het openstellen van alle nucleai e installaties.

Hoewel er nog een akkoord moest worden bereikt over de hervatting van de dialoog met Zuid-Korea en over de precieze vorm van een overeenkomst met het IAEA, toonden Amerikaanse ambtenaren zich optimistisch dat het geschil tot aller tevredenheid via diplomatieke kanalen kon worden opgelost. Dit optimisme werd gevoed toen op 29 december werd bericht dat de Noordkoreaanse president Kim Il Soeng had verklaard dat zijn regering bereid was de dialoog met het Zuiden te hervatten

Van 24-26 december bracht VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali een driedaags bezoek aan Noord-Korea: waar hij besprekingen voerde met president Kim I1 Soeng en diens zoon en kennelijke opvolger Kim Jong Il.

Boutros Ghali. die Noord-Korea binnenkwam via de zwaar bewaakte gedemilitariseerde zone na een bezoek aan Zuid-Korea. riep later alle partijen in het geschil op door te gaan met de onderhandelingen en ,,geduld" te betrachten bij het zoeken naar een oplossing.

PROMOTIE VOOR BROER VAN PRESIDENT. ANDERE BENOEMINGEN

In december vonden belangrijke interne ontwikkelingen in Noord-Korea plaats, waaronder in het bijzonder de verdere politieke rehabilitatie van de 71-jarige Kim Yong Ju (de jongere broer van de 81-jarige Kim I1 Soeng), die hoge staats- en partijposten kreeg toebedeeld.

Kim Yong Ju was in april 1975 van het toneel verdwenen. nadat zijn plaats als officieel aangewezen opvolger van Kim Il Soeng was ingenomen door de zoon van de president. Kim Jong Il. Pas in juli 1993 was hij weer in het openbaar verschenen (zie pag. 80812-'93).

Op de 21ste plenaire vergadering van het zesde centrale comité van de regerende Koreaanse Arbeiderspartij (KWP). die op 8 december plaatsvond. werd bekendgemaakt dat Kim Yong Ju opnieuw was benoemd tot lid van het politburo van de partij. Twee plaatsvervangende leden raakten hun positie kwijt: Kim Tal Hyon. een belangrijk pleitbezorger van economische hervormingen (zie hieronder), en Kim Yong Sun. die een sleutelrol had gespeeld bij het bepalen van de buitenlandse politiek. Blijkbaar dienden zij als zondebok voor de mislukkingen op economisch en diplomatiek gebied in 1993.

Van 9-11 december hield de negende Opperste Volksvergadering (SPA). het Noordkoreaanse parlement. haar zesde zitting, en op 11 december keurde zij de verkiezing goed van Kim Yong Ju als vice-president van de republiek. Deze status werd ook toegekend aan Kim Pyong Sik. voorzitter van de Gekozen Socialistische Democratische Partij (een groep die ondergeschikt was aan de KWP). De andere belangrijke wijziging was het ontslag van Kim Tal Hyon als vicepremier en als voorzitter van de Staatsplanningscommissie. In de laatste hoedanigheid werd hij opgevolgd door Horig Sok Hyong.

Op de zitting van het centrale comité van de KWP van 8 december werd een overzicht gegeven van het vigerende economische zevenjarenplan (1987-1993). waarbij officieel in een ongekende mate de omvang van het economisch falen werd toegegeven. In een communiqué werd verklaard dat de economie ,,grimmige beproevingen" had ondergaan en dat het onmogelijk zou zijn de doelstellingen van het plan te verwezenlijken. De conclusie luidde dat de economie de volgende drie jaar zou moeten worden aangepast. waarbij prioriteit moest worden gegeven aan de ontwikkeling van de landbouw, de lichte indust ie en de buitenlandse handel.

Als oorzaak van de economische mislukking werd gewezen op het ineenstorten van veel van Noord-Korea's communistische bondgenoten. waardoor het land veel van zijn import moest betalen in schaarse harde valuta. Het gevaar van een dreigende oorlog had het land ook gedwongen ,,eengroot deel van de economie af te stemmen op de nationale defensie"

NIEUWJAARSTOESPRAAK PRESIDENT

Op 1 januari 1994 hield de 81-jarige president Kim I1 Soeng zijn jaarlijkse nieuwjaarsrede tot het land. Gezien de intensieve speculaties over Kims opvolging en de geruchten over zijn lichamelijke aftakeling werd in de toespraak gespeurd naar aanwijzingen over de gezondheidstoestand van de ,,Grote Leider". Naar verluidt maakte Kim in de toespraak van 25 minuten circa 70 spreekfouten, 30 meer dan in een toespraak van dezelfde lengte een jaar eerder waren opgemerkt.

Hoewel hij erkende dat het land te kampen had met economische moeilijkheden ,,dooronverwachte internationale gebeurtenissen". prees Kim de economische prestaties van 1993 en schetste hij ambitieuze doelstellingen voor 1994. Dat de hereniging in 1993 niet noemenswaardig dichterbij was gekomen, weet hij aan Zuid-Korea en hij verklaarde dat de kwestie van de Noordkoreaanse nucleaire capaciteit - ..waarover de VS en hun volgelingen wauwelen" - alleen opgelost kon worden via directe onderhandelingen tussen de regeringen van Noord-Korea en de VS.

JAPANSE MAATREGELEN TEGEN EXPORT NAAR NOORD-KOREA

Naar verluidt onder Amerikaanse druk namen de Japanse autoriteiten in januari stappen om de export naar Noord-Korea te beletten van elektronische instrumenten die gebruikt konden worden bij de bouw van raketten. De Japanse politie verrichtte op 13 en 14 januari invallen bij een tiental bedrijven in de regio Tokio, waaronder Anritsu Corp.. Dit bedrijf zou aan Noord-Korea spectrumanalyseapparatuur verkocht hebben. waarmee de nauwkeurigheid van raketten verhoogd kon worden.

ONDERHANDELINGEN OVER NUCLEAIRE INSPECTIES. AKKOORD TUSSEN NOORD-KOREA EN VS

In januari werden de in december gevoerde gesprekken tussen Noord-Korea en de VS (zie hierboven) voortgezet.

Het optimisme dat een akkoord tussen de twee partijen nabij was. werd vergroot door een verklaring die op 5 januari werd uitgegeven in Washington. De Amerikaanse onderminister voor internationale veiligheid. Lynn Davis. suggereerde dat de Noordkorcaanse regering ermee had ingestemd dat inspecteurs van het IAEA naar Noord-Korea mochten terugkeren om de bij vurige bezoeken aangebrachte controle-apparatuur te controleren. De kwestie van de toegang tot de twee belangrijkste nucleaire complexen. die de kern vormde van het geschil tussen Noord-Korea en het IAEA, leek echter onopgelost. Ook werd gesuggereerd dat het Noorden garanties had gegeven dat het een zinvolle dialoog met het Zuiden zou aangaan. Deze concessies, aldus Davis. waren voldoende om de Noordkoreaanse wens te honoreren om de bilaterale onderhandelingen met de VS op een hoger diplomatiek niveau te brengen.

Uiteindelijk bleef het akkoord echter een illusie. omdat de erop volgende gesprekken tussen Noord-Korea en het IAEA over de omvang van toekomstige inspecties geen overeenstemming overleverden. Op 20 januari verklaarde het IAEA dat Noord-Korea was teruggekomen op zijn belofte om opnieuw inspecteurs toe te laten door aan hun bezoeken zulke beperkingen op te leggen dat die als verificatie-oefeningen zinloos werden.

Eind januari werden nieuwe onderhandelingen gehouden tussen Noord-Korea en het IAEA, maar er werd geen vooruitgang gemeld.

Akkoord over internationale nucleaire inspecties

In februari leek aanzienlijke vooruitgang te zijn geboekt in het geschil tussen het IAEA en de Noordkoreaanse regering. die weigerde haar nucleaire faciliteiten voor inspecties open te stellen

Ondanks een bezoek aan Noord-Korea van de Amerikaanse evangelist Billy Graham van 27 januari - 1 februari. waarbij brieven werden uitgewisseld tussen de Amerikaanse president Bill Clinton en diens Noordkoreaanse ambtgenoot Kim Il Soeng. begon de maand met een hoogoplopende woordenwisseling tussen de Noordkoreaanse en de VS. Op 1 februari keurde de Amerikaanse Senaat een resolutie goed waarin werd gevraagd om het opnieuw stationeren van Amerikaanse kernwapens in Zuid-Korea, een besluit waarop de Noordkoreaanse regering antwoordde met een nauwelijks verhuld dreigement om kernwapens te gebruiken. In een op 3 februari uitgegeven verklaring waarschuwde zij dat aanhoudende Amerikaanse druk kon leiden tot een .,honderd maal sterkere" reactie die ,.in concrete daden (kon morden) omgezet"

De vergadering van de raad van bestuur van het IAEA, die voor 22 februari op het programma stond. deed de spanning oplopen Verwacht werd dat Noord-Korea bij die gelegenheid schuldig zou worden verklaard aan schending van de bepalingen van het Nucleaire Non-proliferatieverdrag (NPT). Algemeen werd aangenomen dat onmiddellijk daarna sancties tegen Noord-Korea zouden worden afgekondigd.
Op 15 februari echter maakte de Noordkoreaanse regering onverwacht een ommezwaai en stemde zij ermee in een team van IAEA-inspecteurs toe te laten.

Het team mocht zeven met name genoemde kerninstallaties bezoeken. waaronder het omvangrijke nucleaire complex van Yongbyon, om na te gaan of het nucleaire materiaal in het jaar na de laatste inspecties voor geen ander doelg was gebruikt. Hoewel de Noordkoreaanen akkoord zou zijn gegaan met de door het IAEA gestelde voorwaarden. had de overeenkomst geen betrekking op twee niet inet name genoemde installaties van Yongbyon. die de kern vormden van het conflict tussen Noord-Korea en het IAEA. Over deze twee installaties en over Noordkorea's verdere verplichtingen krachtens het NPT werd op lager niveau verder gepraat tijdens de Noordkoreaans-Amerikaanse besprekingen in New York. Maar ondanks het akkoord liet de Noordkoreaanse regering na visa te verstrekken aan het inspectieteam. waardoor algemeen de indruk ontstond dat de aanvaarding van het akkoord een nieuwe poging was om de dreiging van sancties af te wenden terwijl er geen echte concessies werden gedaan.

Om Noord-Korea aan te sporen het IAEA-inspectieteam toe te laten, maakten de VS en Zuid-Korea gebaren van goede wil, onder meer door te suggereren dat de geplande stationering van Amerikaanse Patriot-antiraket-raketten in Zuid-Korea uitgesteld zou worden en dat ..Team Spirit 94" - de grote jaarlijkse militaire oefening van Zuidkoreaanse en Amerikaanse strijdkrachten - afgelast kon worden. Ook bood de Zuidkoreaanse uresident Kiin Young Sam aan een unieke topontmoeting met Kim Il Soeng te houden. een aanbod dat eerder afhankelijk was gesteld van de succesvolle oplossing van het nucleaire geschil. Op 25 februari, de eerste verjaardag van inauguratie, suggereerde Kim Young Sam ook dat zijn regering bereid was economische hulp aan Noord-Korea te verlenen. Niettemin liet de Noordkoreaanse regering weten dat haar akkoord met het IAEA niet zou worden uitgevoerd totdat er door de VS een datum was vastgesteld voor een derde ronde van overleg op hoog niveau met Noord-Korea.

Uiteindelijk leverde de besprekingen in New York tussen onderminister Thomas Hubbard van buitenlandse zaken en de tweede man van de Noordkoreaanse missie bij de VN, Ho Jong, op 23 februari een vier punten tellend akkoord op De Noordkoreaanse regering stemde ermee in de inspecteurs vanaf 1 maart toe te laten en werkbesprekingen met Zuid-Korea te beginnen Op hun beurt stemden de VS erin toe ,,Team Spirit" te annuleren en op 21 maart te beginnen aan een derde ronde van besprekingen op hoog niveau in Genève

Na het akkoord met de VS werden visa uitgereikt aan het IAEA-inspectieteam, waarna dit stipt op 1 maart in de Noordkoreaanse hoofdstad Pyongyang aankwam. De inspecteurs hadden twee weken de tijd om de zeven kerninstallaties te onderzoeken en nog eens drie of vier weken om hun bevindingen op schrift te stellen.

BERICHTEN OVER VERWONDINGEN VAN KIM JONG IL

Op 17 februari suggereerde Lee Ki Taek, de leider van de Democratische Partij (de grootste oppositiepartij in Zuid-Korea), dat Kim I1 Soengs zoon, Kim Jong Il, ernstig gewond was geraakt.

Lee verklaarde uit betrouwbare buitenlandse bron te hebben vernomen dat Kim junior was uitgeschakeld door ,.ernstig fysiek letsel", waarschijnlijk als gevolg van een ongeluk met een geweer. Het gerucht werd gevoed door commentaren dat Kim junior reeds enige maanden niet in openbaar was gesignaleerd en niet op de televisie was verschenen tijdens de viering van zijn verjaardag op 16 februari. Volgens andere berichten hadden bronnen in China gesuggereerd dat Kim in september 1993 ernstig hoofdletsel had opgelopen bij een verkeersongeluk. Zuidkoreaanse regeringsbronnen deden de bericht af als ongegrond en wezen erop dat Kim junior nog in december 1993 in het openbaar was gezien.

(Vorber.pag. 806/2 e.v.-1993)

KOREA (ZUID)

VERBOD VAN ANONIEME FINANCIËLE TRANSACTIES

Vanaf 12 oktober 1993 mogen geen anonieme financiële transacties meer worden afgesloten. Op die dag verstreek de uiterste datum waarop alle bankrekeningen onder de werkelijke naam van de eigenaar geregistreerd mocstcn zijn. Deze maatregel was genomen in het kader van de corruptiebestrijding (zie pag. 811/1-'93). De deadline verstreek zonder incidenten, hoewel een financiële crisis werd gevreesd in geval er op het laatste moment massaal geld zou worden afgehaald van bank- en effectenrekeningen.

GEVANGENISSTRAF VOOR OPRICHTER HYUNDAI

Op 1 november werd Chung Ju Yung, oprichter en ere-president van Hyundai, het reusachtige Zuidkoreaanse concern, tot een gevangenisstraf veroordeeld, nadat hij schuldig was bevonden aan verduistering.

De 78-jarige Chun werd schuldig bevonden omdat hij zijn campagne voor de presidentsverkiezingen in december 1992 op illegale wijze had medegefinancierd met ruim 30 mrd won (S 62 mln) van Hyundai Heavy Industries (HII), de scheepswerf die een dochtermaatschappij van de onderneming was. Ook werd hij schuldig bevonden omdat hij werknemers van Hyundai had gedwongen aan zijn campagne mee te werken. Ondanks de bewering van Chung dat het geld van HII afkomstig was geweest van de verkoop van zijn persoonlijke aandelen in het bedrijf. en dat de werknemers vrijwillig aan zijn campagne hadden meegewerkt, was hij in februari 1993 in staat van beschuldiging gesteld. Na zijn veroordeling tot een gevangenisstraf mocht Chung. in afwachting van een hoger beroep. op vrije voeten blijven gezien zijn hoge leeftijd en zijn bijdrage aan 's lands economische ontwikkeling.

De beschuldigingen tegen Chung hadden de kop op gestoken in de laatste dagen van de verkiezingscampagne, waaraan hij deelnam als kandidaat van de Verenigde Volkspartij (UPP). Deze partij was door hem opgericht om het machtsmonopolie te breken van de regerende Democratische Liberale Partij (DLP). Door de beschuldigingen, algemeen gezien als oorzaak van ziin matige derde plaats bij de verkiezingen (zie pag. 435/1 e.v.-'93), had de UPP vrijwel al haar geloofwaardigheid als politieke partij verloren. Chung had beweerd dat de beschuldigingen tegen hem uit de politieke koker kwamen van de kandidaat van de regeringspartij en uiteindelijke winnaar van de verkiezingen, Kim Young Sam van de DLP.

BEZOEK VAN JAPANSE PREMIER. EXCUSES VOOR KOLONIAAL VERLEDEN

Op 6 en 7 november bracht de premier van Japan, Morihiro Hosokawa, zijn eerste officiële bezoek aan Zuid-Korea. Tijdens gesprekken met president Kim Young Sam op 6 november bood Hosokawa zijn excuses aan en betoonde hij zijn spijt voor het koloniale bewind dat Japan tussen 1910 en 1945 op het Koreaanse schiereiland voerde.

Hosokawa. wiens excuses de openhartigste waren die een Japanse leider ooit aan Korea had aangeboden. noemde de koloniale heersers .,aanvallers". Het scheelde niet veel of hij had het woord ,,agressor" gebruikt. Met dit woord had hij in augustus Japans rol in de Pacific-oorlog omschreven (zie pag. 732/1-'93), hetgeen hem op een ernstige reprimande van de conservatieven in de Japanse Diet was komen te staan. Tijdens een gezamenlijke persconferentie op 7 november herhaalde Hosokav-a zijn spijtbetuiging, en dc twee leiders beloofden hun best te doen de hechte band tussen hun twee landen te versterken. Ze besloten nauwer te gaan samenwerken, niet alleen op economisch gebied. maar ook om een oplossing te vinden voor regionale kwesties. zoals de dreiging die uitging van de vermeende ontwikkeling van kernwapens door Noord-Korea en het lozen van Russisch kernafval in de Japanse Zee.

Op 6 november bevestigde het Japanse ministerie van buitenlandse zaken dat Hosokawa's excuses ook gericht waren aan Noord-Korea, maar het weigerde te zeggen of dergelijke openhartige excuses ook zouden worden aangeboden aan andere landen die het slachtoffer waren geworden van het Japanse imperialisme.

BESPREKINGEN MET AMERIKAANSE PRESIDENT

Nadat hij had deelgenomen aan de bijeenkomst van de landen van de Asia Pacific Economic Co-operation (APEC) in Seattle (14-20 november, zie pag. 146/2 e.v.-'94), voerde president Kim Young Sam op 23 november afzonderlijke gesprekken met de Amerikaanse president Bill Clinton over de vermeende ontwikkeling van kernwapens door Noord-Korea (zie onder dit land).

GEZAMENLIJKE MILITAIRE OEFENING

Op 15 november ging een grootscheepse zesdaagse militaire oefening van Zuidkoreaanse en Amerikaanse troepen van start, ondanks de verklaring van Noord-Korea dat dit een .,provocatie" betekende die ,,onherstelbare gevolgen" kon hebben.

Aan de oefening. met de naam ,,Foal Eagle 93", zouden bijna alle 37.000 Amerikaanse in Zuid-Korea gelegerde militairen en het merendeel van de 650 000 militairen van het gastland hebben deelgenomen. De oefening was bedoeld om na te gaan of een aanval van het Noorden effectief kon wordenafgeslagen. Daarnaast werd de oefening van bijzonder belang geacht vanwege de toegenomen spanning op het Koreaanse schiereiland als gevolg van de weigering van Noord-Korea zijn kerninstallaties aan internationale inspectie te onderwerpen [zie onder KOREA (NOORD)]en vanwege recente beweringen dat Noord-Korea troepen had samengetrokken langs de gedemilitariseerde zone. die de facto de grens tussen de twee Korea's vormt.

ONTSLAG VAN MINISTERS

Op 21 december voltooide president Kim Young Sam een omvangrijke reorganisatie van zijn regering. waarbij hij - in het kader van zijn hervormingen - meer dan de helft van de kabinetsleden verving. De reorganisatie vormde ook, meer direct, een reactie op wijdverbreide demonstraties tegen het openstellen van de Zuidkoreaanse rijstmarkt, hetgeen hij op 9 december had bekendgemaakt.

De beleidsverandering, die in overeenstemming was met het akkoord in de Uruguay-ronde van de GATT (zie pag. 223/3 e.v.-'94), vormde een schending van de vroegere belofte van de president om de boeren te beschermen tegen de import van buitenlandse rijst. Aangenomen u-erd dat her besluit voortkwam uit de noodzaak op vriendelijke voet te blijven met de VS in een pcriodc dat de spanningen met Noord-Korea opliepen.

Op 16 december had Kiin Young Sam premier Hwang In Sung vervangen en het gehele kabinet ontslagen

Het nieuwe kabinet was als volgt samengesteld:

Premier - Lee Hoi Chang; vice-premier, economische planning - Chung Jai Suk; vice-premier. nationale vereniging - Lee Yung Duk; buitenlandse zaken - Han Sung Joo*; binnenlandse zaken - Choi Hyung Woo; financiën - Hong Jae Hyung*; justitie - Kim Doo Hee'; nationale defensie - Rhee Byoung Tae; onderwijs - Kim Sook Hee; cultuur en sport - Lee Min Sup*: landbouw, bosbouw en visserij - Kim Yang Bae; handel, industrie en hulpbronnen - Kim Chul Su+; bouwnijverheid - Kiin Woo Suk: gezondheidszorg en sociale zaken - Suh Sang Mok; arbeid - Nam Jae Hee; transport -

Lee Hoi Chang werd op 16 december 1993 benoemd tot premier van Zuid-Korea

Oh Myung; communicatie - Yoon Dong Yoon*; regeringsbeleid - Hwang Young Ha: milieu - Park Yun Heun; voorlichting - Oh Inn Hwan": eerste staatsminister voor politieke zaken - Suh Chung Won; patriotten en veteranenaangelegenheden - Lee Chung Kil.

*Ongewijzigd.
+Gewijzigde verantwoordelijkheid.

De nieuwe premier, de 58-jarige Lee Hoi Chang, had als voorzitter van de Raad van Controle en Inspectie het onderzoek geleid naar de bureaucratische corruptie, dat sinds februari had geleid tot het ontslag van circa 3.000 overheidsambtenaren (zie pag. 809/2 e.v.-'93). Lee was sinds 1981 ook twee ambtstermijnen verbonden geweest aan het Hooggerechtshof.

NIEUWJAARSTOESPRAAK PRESIDENT

Op 1 januari 1994 hield president Kim Young Sam zijn nieuwjaarstoespraak tot het land. Hij beloofde de strijd tegen de corruptie voort te zetten, het belangrijkste kenmerk van zijn presidentschap in 1993.

Daarnaast vroeg Kim zijn landgenoten zich nog meer in te spannen om de concurrentiepositie van Zuid-Korea in 1994 te verbeteren. Verwijzend naar Noord-Korea uitte hij de wens dat het komende jaar ,.waarachtigevrede" mocht brengen op het Koreaanse schiereiland. Daarom vroeg hij om Noord-Korea te helpen zich open te stellen voor de buitenwereld en fundamentele hervormingen te beginnen.

DISSIDENT OVERLEDEN

Op 18 januari stierf de 76-jarige dominee Moon Ik Hwan, een van Zuid-Korea's meest prominente dissidenten. De presbyteriaanse dominee en vooraanstaand mensenrechtenactivist Moon was een fervent pleitbezorger van de Koreaanse hereniging. Krachtens de Zuidkoreaanse wetten op de nationale veiligheid had Moon in de gevangenis gezeten, omdat hij in 1989 zonder toestemming een bezoek aan Noord-Korea had gebracht. In maart 1993 was hij vrijgelaten (zie pag. 438/3 ex-'93).

LANDBOUWPROTESTEN

Op 31 januari en 1 februari vonden in Seoel gewelddadige demonstraties plaats, toen ca. 25.000 studenten en boeren protesteerden tegen het regeringsbesluit de binnenlandse rijstmarkt te openen voor buitenlandse concurrentie (zie hierboven).

Het ernstigste geweld deed zich voor toen de oproerpolitie traangas gebruikte om de demonstranten te beletten de Amerikaanse ambassade te bestormen om hun eis. dat de regering de gesprekken met de VS over de invoer van rijst heropende. kracht bij te zetten. Zeker 60 mensen raakten gewond bij de gevechten en vele anderen werden gearresteerd.

OVERSCHOT OP LOPENDE REKENING

Op 25 februari gepubliceerde cijfers gaven aan dat Zuid-Korea in 1993 een overschot op de lopende rekening had geboekt van $ 450,3 mln, vergeleken met een tekort van $4.530 mln in 1992. Dit overschot, het eerste sinds het in 1989 geboekte surplus van $ 5.050 mln. was grotendeels te danken aan een forse groei van de export, die in 1993 met 8 procent toenam tot een waarde van $ 81.020 mln. In diezelfde periode steeg de invoer slechts met 2 procent tot een waarde van S 78.950 mln.

NOORDKOREAANSE SOLDATEN TERUGGEZONDEN

Twee Noordkoreaanse soldaten kregen op 1 februari, overeenkomstig hun wensen, toestemming om naar Noord-Korea terug te keren. De twee, die op 27 januari in de Westzee waren opgepikt nadat zij 41 uur in een boot hadden rondgedobberd, werden in een hospitaal verzorgd voordat zij werden teruggezonden.

(Vor.ber.pag. 809/2 e.v.-1993)

MALEISIË

ANWAR GEKOZEN TOT VICE-VOORZITTER UMNO EN BENOEMD TOT VICE-PREMIER

Tijdens de algemene vergadering van de United Malays National Organization (UMNO, de grootste partij in de regerende Barisan Nasional-coalitie), die werd gehouden van 3-6 november 1993, werd minister Anwar Ibrahim van financiën gekozen tot vice-voorzitter van de partij (voor de vorige algemene vergadering in 1990. zie pag. 277/3 e.v.-'91). Premier Mahathir Mohamed werd zonder tegenkandidaat herkozen als UMNO-voorzitter.

Volgens veel waarnemers maakten Anwars nadrukkelijke overwinning en de zege van zijn zogeheten .,Visie-team" van aanhangers bij de verkiezingen voor de lagere posten de weg vrij voor een soepeles machtsoverdracht na Mahathirs pensionering.

Op 21 oktober nam Anwar het vice-voorzitterschap reeds feitelijk over toen de zittende vice-voorzitter Ghafar Baba zich voor de stemming terugtrok. nadat hij slechts zeven nominaties van UMNO-afdelingen had gekregen voor het vice-voorzitterschap. Anwar daarentegen ontving 145 nominaties Op 15 oktober diende Ghafar zijn ontslag in als vice-premier en als minister van nationale ontwikkeling en plattelandsontwikkeling. Mahathir nam vervolgens de ministersportefeuille over.

De drie door de vergadering gekozen plaatsvervangende partijvoorzitters waren allen lid van het .,Visie-team", te weten Muhyiddin Yassin (eerste minister van Johore), Najib Tun Razak (minister van defensie) en Mohammed Taib (eerste minister van Selangor). Deze drie volgden Anwar en twee van zijn belangrijkste rivalen op. minister Abdullah Ahmad Badawi van buitenlandse zaken en minister Sanusi Junid van landbouw.

Rahim Tamby Chik, eerste minister van Malakka, werd gekozen tot voorzitter van de jongerenorganisatie van de UMNO. Verder werd de nieuwe. 25 leden tellende. Opperste Raad van de partij gedomineerd door aanhangeis van Anwar

Anwar benoemd tot vice-premier

Op 1 december werd minister Anwar Ibrahim van financiën eveneens benoemd tot vice-premier als opvolge van de in oktober afgetreden Ghafar Baba (zie hierboven).

PARLEMENT KELANTAN VOERT SHARIA IN

Op 25 november ging het parlement van de noordoostelijke deelstaat Kelantan unaniem akkoord met een wet tot invoering van de sharia, het islamitische strafrecht. Om de aangenomen wet echter in werking te kunnen stellen, moest de grondwet van het land door het federale parlement worden gewijzigd.

Kelantan werd bestuurd door een coalitie die werd geleid door de Parti Islam Se-Malaysia (PAS),die de samenleving en de natie op islamitische grondslag wilde inrichten. De twee UMNO-leden in het deelstaatparlement stemden voor de wet.

BETREKKINGEN MET AUSTRALIË TIJDELIJK VERSLECHTERD

Eind november verslechterden de betrekkingen van Maleisië met Australië nadat de Australische premier Paul Keating zijn Maleisische collega Mahathir Mohamed ,,recalcitrant" had genoemd omdat deze de APEC-conferentie, die medio november in het Amerikaanse Seattle was gehouden, had geboycot (zie pag. 146/3 e.v.-'94).

Op 27 november noemde de Maleisische minister van voorlichting. Mohammed Rahmat, de uitlating van Keating een ..vernedering" voor

De Maleisische vice-premier Anwar Ibrahim tijdens een persconferentie op 2 maart.

Mahathir en maakte hij bekend dat Maleisië alle samenwerking op het gebied van radio cn televisie met Australië had opgeschort. De invloedrijke UMNO-jongerenorganisatie riep op tot de invoering van een handelspolitiek met als motto ,,buy Australia last" (koop Australische produkten in de laatste plaats), tenzij Keating excuses voor zijn uitlating zou aanbieden.

Op 11 december maakte het Maleisische kabinet een einde aan het geschil met Australië. Tijdens zijn zitting die dag besloot het kabinet de spijtbetuiging van Keating te accepteren en de normale betrekkingen met Australië te hervatten.

ONTWIKKELINGEN INZAKE SABAH. PREMIER VEROORDEELD. PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Op 17 januari 1994 werd Joseph Pairin Kitangan, premier van Sabah sinds 1985. schuldig bevonden aan corruptie en veroordeeld tot een boete van 1.800 ringgit. Een boete van 2.000 ringgit had automatisch een verbod op het uitoefenen van een openbaar ambt met zich meegebracht. Pairin werd schuldig bevonden aan misbruik van zijn positie als premier door bouwcontracten van ongeveer 1.48 mln ringgit te gunnen aan een bedrijf van een familielid.

Pairin was de leider van de Parti Bersatu Sabah (PBS), de regeringspartij van Sabah. die zich kort voor de federale verkiezingen in 1990 had losgemaakt van de regerende Barisan Nasional (BN)-coalitie (zie pag. 60/3-'91). Begin 1991 was Pairin op verdenking van drie gevallen van corruptie gearresteerd door het federale anticurruptiebureau en op borgtocht vrijgelaten (zie pag. 278/2/3-'91). Sommige aanhangers van Pairin zeiden dat de federale regering zijn arrestatie had gelast als vergelding voor de afscheiding van de PBS. Pairins proces was in januari 1992 begonnen (zie pag. 432/3-'92).

Deelstaatparleinent Sabah ontbonden

Op 10 januari. een week voordat het vonnis uitgesproken zou worden, ontbond Pairin het deelstaatparlement. hoewel de zittingsperiode van de regering officieel pas in juni 1993 afliep.

Federale minister voor Sabah treedt af

Op 19 januari trad Mustafa Harun af als de federale minister voor Sabah-zaken. De volgende dag liet premier Mahathir Mohamed weten dat hij niet van plan was hem te vervangen.

Mustafa. premier van Sabah in de jaren 1967-1976 en lid van de UMNO. was in mei 1993 op deze post benoemd (zie pag. 509/3-'93).

Parlementsverkiezingen in Sabah

Op 18 en 19 februari werden de verkiezingen voor het nieuwe deelstaatparlement van Sabah gehouden. Deze werden opnieuw gewonnen door de PBS onder leiding van premier Joseph Pairin Kitingan, maar de meerderheid van de regeringspartij bleek geslonken.

De PBS verwierf 23 van de 48 betwiste zetels, tegen 36 bij de vorige verkiezingen in juli 1990 (zie pag. 769/2-'90). De UMNO. de voornaamste tegenstander van de PBS op deelstaatniveau in Sabah. kreeg 18 zetels. De overige vijf zetels werden gewonnen door bondgenoten van de UMNO. Het was voor het eerst dat de UMNO in Sabah rechtstreeks had meegedongen; voorheen had zij haar lokale bondgenoten in de Barisan Nasional (BN)gesteund.

Op 21 februari werd Pairin voor een nieuwe ambtstermijn als premier beëdigd. Hij was op 19 februari bij de residentie van de gouverneur in Kota Kinabalu (de hoofdstad van Sabah) gearriveerd, maar hem werd 36 uur lang de toegang geweigerd. Terwijl hij in zijn auto buiten de residentie wachtte, trachtten UMNO-leiders naar verluidt diverse succesrijke PBS-kandidaten over te halen naar de tegenpartij over te lopen.

Nadat hij beedigd was, beweerde Pairin dat de UMNO bij de verkiezingen aanzienlijke winst had geboekt door stemmen te kopen. Volgens Pairin was er tijdens de verkiezingscampagne ,,daadwerkelijk geld uit helikopters geworpen en vrijelijk in koffieshops uitgedeeld". De *Far Eastern* Econonzic *Review* van 3 maart meldde dat een hoge BN-functionaris had toegegeven dat de verkiezingen ,,in hoge mate door het in omloop brengen van geld" gekenmerkt waren.

Het grootste succes van de UMNO bij de verkiezingen bestond. uit het losweken van moslem-kiezers uit de door christenen gedomineerde PBS De PBS behield slechts de harde kern van haar steun in de plattelandsgebieden die beheerst werden door het overwegend christelijke Kadazan-Dusin volk

VERKIEZING VAN NIEUWE KONING

De Yang di-Pertuan Besar (heerser) van de deelstaat Negri Sembilan. Ja'afar ibni Abdul Rahman, werd op 4 februari tot Yang di-Pertuan Agong (opperste staatshoofd of koning) van Maleisië gekozen als opvolger van de sultan van Perak, Azlan Muhibbuddin Shah De ambtstermijn van hzlan Miihibbiiddin Shah liep op 26 april af

Krachtens de unieke constitutionele regeling van Maleisië kiezen de negen erfelijke Maleise heersers van hel schiereiland Malakka elke vijf jaar een nieuwe koning uit hun midden (zie pag. 768/2-'90 voor de kroning van Azlan Muhibbuddin Shah).

NIEUWE COMMANDANT STRIJDKRACHTEN

Op 1 februari werd generaal Borhan Ahmed gepromoveerd tot hoofd van de Maleisische defensietroepen, waarvan hij tot dusver - als hoofd van het leger - plaatsvervangend hoofd was. Hij verving generaal Abdul Rahman Abdul Hamid, die zijn functie minder dan een jaar had uitgeoefend (zie pag. 509/2-'93 voor zijn benoeming).
De commandant van het hoofdkwartier van de strijdkrachten. generaal Ismail Omar, werd tot hoofd van het leger benoemd.

GESPREKKEN MET INDONESIË OVER BETWISTE EILANDEN

Maleisië en Indonesië sloten eind januari bilaterale besprekingen af, zonder een op-

De sultan van Perak. Azlan Muhibbuddin Shah, in zijn hoedanigheid van kuning van Maleisië (11 april 1994).

lossing te hebben gevonden voor een territoriaal geschil over Sipadan en Ligitan, twee eilanden voor de oostkust van Borneo waarop beide landen aanspraak maakten. Beide partijen verklaarden dat zij het geschil volgens de beginselen van het internationale recht zouden bijleggen.

Her geschil was kennelijk geëscaleerd toen Indonesië protesteerde tegen de campagne van Maleisië om de eilanden als toeristische bestemming te promoten.

(Vor.ber.pag. 812/2/3-1993)

SINGAPORE

PROCES IN VERBAND MET WET OP OFFICIËLE GEHEIMHOUDING

Op 21 oktober 1993 begon een proces dat algemeen als een toets voor de persvrijheid werd beschouwd. Twee journalisten, onder wie de redacteur van de invloedrijke Business Times Patrick Daniel, en drie prominente economen stonden terecht. Zij werden beschuldigd van het schenden van de wet op officiële geheimhouding.

De aanklacht tegen de vijf beklaagden luidde dat zij instrijdmet de wet op 29 juni 1992, vóór de officiele openbaarmaking. hadden onthuld dat de economie van Singapo e in het tweede kwartaal van 1992 met 4.6 procent was gegroeid. Indien schuldig bevonden, konden zij veroordeeld worden tot een gevangenisstraf van maximaal twee jaar of eengeldboetevan S$ 2.000 of beide.

LEIDER RAAD VOOR HANDELSONTWIKKELING GESCHORST

De leider van de Raad voor Handelsontwikkeling (een staatsinstelling), Yeo Seng Tek, werd op **3** november geschorst, nadat hij was gearresteerd op beschuldiging van diefstal en vervalsing. Hij werd later vrijgelaten tegen betaling van een borgsom van S$ 600.000 ($ 1 = SS 1,591 per I nov. 1993). Yeo werd beschuldigd van het vervalsen van docuinenten en het ontvreemden van S$2 mln uit de kas van de Jurong Town Corporation, waarvan hij president-directeur was.

Wong Kan Seng, minister van binnenlandse zaken van Singapore (sinds 2 januari 1991).

KABINETSWIJZIGING

Op 2 januari 1994 werd de kabinetswijziging van kracht, die medio december 1993 was aangekondigd door premier Goh Chok Tong.

Wong Kan Seng en Shanmugam Jayakumar, tot dan toe respectievelijk minister van buitenlandse zaken en binnenlandse zaken. wisselden van functie. hoewel Jayakumar de portefeuille van justitie behield.

Brigade-generaal (reserve) Lee Hsien Loong nam het voorzitterschap van de ministeriele commissie voor economie over van premier Goh. Tevens werd bekendgemaakt dal Lee toezicht zou houden op het ministerie van handel en industrie zou leiden en, met ingang van 1 juli 1994, op het ministerievan defensie, zonder de portefeuilles evenwel te beheren.
Lee. een vice-premier; was de zoon van Senior Minister (en oud-premier) Lee Kuan Yew en Goh's kennelijke erfgenaam. Hij was tot november 1992 reeds minister van handel en industrie geweest, maar was afgetreden toen bekend werd dat hij aan kanker leed (zie pag. 512/1-'93).(De portefeuille werd daarna tijdelijk overgenoinen door Suppiah Dhanabalan.) Toen Goh in december 1993 de kabinetswijziging aankondigde, verklaarde het bureau van de premier dat Lee volgens diens artsen volledig hersteld was.

Yeo Cheow Tong. oud-minister van gezondheidszorg en gemeenschapsontwikkeling, werd met ingang van 2 januari minister van handel en industrie (onder toezicht van Lee). Ook werd bekendgemaakt dat Yeo Ning Hong in juli 1994 zou aftreden als minister van defensie. wanneer zijn post zou worden overgenomen door Lee Boon Yang, thans minister van arbeid en tweede minister van defensie.

Brigade-gcncraal George Yeo werd benoemd tot minister van gezondheidszorg, terwijl hij minister van voorlichting bleef. Yeo gaf zijn post als tweede minister van buitenlandse zaken op. Abdullah Tarmugi werd waarnemend minister van gemeenschapsontwikkeling.

Voorts werd Lim Hng Kiang benoemd tot waarnemend ininister van nationale ontwikkeling. Tevoren was Richard Hu Tsu Tau, de minister van financiën, tevens minister van nationale ontwikkeling.

MAATREGELEN TEGEN BRITS WEEKBLAD OPGEHEVEN

Op 15 januari hief de regering de restricties op de verkoop van het Britse weekblad The Economist op.

De regering had deze restricties begin augustus 1993 ingesteld na een conflict over de publikatic cn prcsentatic van brieven van overheidsfunctionarissen.

(Vor.ber.pag. 812/3 e.v.-1993)

AMNESTY INTERNATIONAL

JAARVERSLAGEN OVER 1991 EN 1992

De mensenrechtenorganisatie Amnesty International publiceerde op 9 juli 1992 haar jaarverslag over 1991. Hierin werd gesteld dat regeringen over de hele wereld hadden samengespannen met veiligheidstroepen door moord, ontvoering en martelingen toe te laten.

Het rapport, dat 142 van de 178 landen ter wereld betrof, liet zien dat in 1991 nog in 65 landen mensen in de gevangenis zaten vanwege hun overtuiging. terwijl in 26 landen het middel van ,,verdwijning" als tactiek voor het elimineren van politieke tegenstanders werd toegepast. In 1992 bestond de doodstraf nog in l06 landen, waaronder China, dat in het rapport werd gehekeld vanwege de officieel goedgekeurde executie van meer dan 1.000 mensen in 1991.

In Indonesië en Myanmar waren honderden mensen onwettig geexecuteerd, en de Thaise veiligheidstroepen hadden .,grove schendingen van de mensenrechten" begaan toen zij een onbekend aantal mensen had gedood tijdens pro-denlocratiebetogingen.

In liet Midden-Oosten waren in 1991 meer dan 800 mensen opgehangen, geexecuteerd door een vuurpeloton of gestenigd. Daarnaast \varen in Irak en Koeweit bewijzen geleverd voor wijdverbreide willekeurige arrestaties. martelingen. verdwijningen en moord.

Enkele van de ergste excessen waren vastgesteld in Afrika. waar in Boeroendi in een klimaat van etnische spanningen meer dan 1.000 standrechtelijke executies hadden plaatsgevonden. Het rapport beschuldigde de Zuidafrikaanse regering van medeplichtigheid aan de wederrechtelijke executie van politieke tegenstanders. In Tsjaad, Ethiopië en Niger had onderzoek naar schendingen van de mensenrechten door voormalige ambtenaren niet tot veroordelingen van schuldigen geleid.

Hoewel in het rapport werd toegegeven dat enkele hervormingsgezinde regeringen hadden gepoogd recente schendingen van de mensenrechten'echt te zetten. bleken andere regeringen zich te ontpoppen als schenders van de mensenrechten, zoals in India, waar 25.000 politieke gevangenen vastzaten, van wie velen stelselmatig werden gemarteld en sommigen zelfs stierven in politiecellen.

Het rapport stelde ook met nadruk dat opstandige bewegingen. vooral in Peru en Sri Lanka. wreedheden begingen. Hier waren volgens het rapport onschuldige burgers zonder aanzien des persoons vermoord of verminkt.

De regering van Groot-Brittannië werd op twee punten bekritiseerd: wegens het vasthouden van 90 Arabieren tijdens de Golfoorlog en

wegens de naar verluidt slechte behandeling van verdachten die in Noord-Ierland in politiehechtenis zaten.

In het op 8 juli 1993 gepubliceerde jaarverslag van Amnesty International werd 1992 een ,,rampzalig" jaar voor de mensenrechten genoemd. Het verslag maakte melding van martelingen in 110 landen en stelde dat 45 regeringen opdracht hadden gegeven politieke tegenstanders te vermoorden, terwijl in 62 landen bijna 4.500 gewetensgevangenen achter de tralies waren verdwenen. Het verslag besteedde bijzondere aandacht aan het ,,bloedbad" in Somalia en het voormalige Joego-Slavië, waar duizenden mensen waren gemarteld of gedood, dan wel waren verdwenen.

Het verslag noemde niet alleen gevallen van massale arrestaties en standrechtelijke executies in Algerije. Egypte, Israël en de door Israël bezette gebieden, maar documenteerde ook gevallen van marteling en verkrachting in India, waaraan in de pers minder ruchtbaarheid was gegeven, en de dood van ongeveer 20.000 ongewapende burgers in de burgeroorlog in Tadzjikistan.

In het verslag werd de internationale gemeenschap ervan beschuldigd haar verplichtingen ,,cynisch genegeerd" te hebben. Ook werd gesteld dat de Wereldconferentie over de Mensenrechten, die van 14-25 juni in Wenen gehouden was (zie pag. 818/3 e.v. -'93), haar waarde nog moest bewijzen tegenover de slachtoffers van de schendingen van de mensenrechten.

AMNESTY BREEKT LANS VOOR RECHTEN KINDEREN

Op 7 januari 1994 deed de mensenrechtenorganisatie Amnesty International een beroep op de regeringen om een einde te maken aan de schending van de rechten van kinderen. Hoewel 149 regeringen waren tocgctrcdcn tot de VN-Conventie over de Rechten van het Kind (zie pag. 115/2-'90) en 20 andere die conventie hadden ondertekend. waren kinderen nog steeds het slachtoffer van ,,vreselijke" mishandelingen door de strijdkrachten van enkele van diezelfde regeringen, aldus de organisatie.

Kinderen werden vermoord, ontvoerd, gemarteld. verkracht cn in de gevangenis gestopt door personen in dienst van de overheid of door groepen die kennelijk in opdracht van de regering handelden. Soms waren kinderen doelwit om hun ouders te dwingen hirn verzet tegen de regering te staken. Andere kinderen werden slachtoffer vanwege hun eigen verzet of omdat ze behoorden tot een bepaalde etnische groep In Brazilië en Colombia werden zwerfkinderen door .,doodseskaders" vermoord alleen om het feit dat ze als lastig werden beschouwcl. Amnesty International haalde nog andere voorbeelden aan uit zo uiteenlopende landen als China en voormalig Joego-Slavië.

In sommige landen, waaronder dc Verenigde Staten, Irak. Bangladesh en Pakistan. knn aan minderjarigen de doodstraf worden voltrokken. wat volgens Amnesty een schending van hun mensenrechten was.

OPEC

SPOEDVERGADERING UITGESTELD

Op 23 juli 1993 werd een voor 28 juli in Wenen geplande spoedvergadering van de olieministers van de Organisatie van Olie-exporterende Landen (OPEC) geannuleerd, nadat Iran en Saoedi-Arabie elkaar er openlijk van hadden beschuldigd zich niet te houden aan de produktiequota's en debet te zijn aan de daling van de olieprijzen (zie pag. 670/3-'93). De vergadering was bijeengeroepen om een verdere daling van de olieprijzen te voorkomen naar aanleiding van berichten over een op handen zijnde opheffing van het VN-embargo op de verkoop van Iraakse olie (zie ook pag. 870/1/2-'93).

VERGADERING VAN MINISTERSCOMITÉ

Het toezichthoudend ministerscomité van de OPEC kwam van 27-29 september bijeen in Genève. Het besloot de totale olieproduktie van de OPEC-landen de komende zes maanden te beperken tot 24,5 mln vaten per dag (vpd). Het nieuwe produktieplafond lag hoger dan de 23,582 mln vpd, waartoe in februari was besloten, maar dat van alle kanten werd ontdoken (zie pag. 669/1 e.v.-'93). Het nieuwe plafond was echter beneden de vraag die gedurende de winter op het noordelijk halfrond werd verwacht.

Het slotakkoord over de totale produktie kwam tot stand na intensieve onderhandelingen om een consensus te bereiken over de quota per land.

Op 26 september ontving een subcommissie van ..wijze mannen", onder wie OPEC-secretaris-generaal Soebroto. afgevaardigden van de lidstaten om problemen glad te strijken - vooral tussen Koeweit en Iran - over Koeweits

De secretaris-generaal van de OPEC, Soebroto.

eis dat zijn quotum op het niveau van de Verenigde Arabische Emiraten (2,161 mln vpd) gebracht moest wo den om de verliezen uit de Golfoorlog goed te maken. Koeweit had zich in juni vanwege deze kwestie teruggetrokken uit het OPEC's systeem van produktieplafonds (zie pag. 670/2/3-'93). Naar verluidt kwam de definitieve doorbraak in de kwestie tot stand na een telefoongesprek op 27 september tussen koning Fahd ibn Abdul Aziz van Saoedi-Arabië en de Iraanse president Hashemi Ali Akbar Rafsanjani, die klaarblijkelijk hun meningsverschil over de afzonderlijke quota wilden bijleggen om de olieprijs op de wereldmarkt te stabiliseren.

Onder de nieuwe overeenkomst stemde Koeweit ermee in zijn produktie te beperken tot 2 mln vpd, ging Iran akkoord met een produktiebeperking in het vierde kwartaal tot 3,6 mln vpd (meer dan de bestaande toewijzing van 3,3 mln vpd. maar minder dan het gewenste quotum van 4 mln), en accepteerde Saoedi-Arabië voor dezelfde periode een bevriezing van zijn huidige produktieniveau van 8 mln vpd.

Op 29 september zei de olieminister van Koeweit, Ali Ahmad al-Baghli, dat hij ,,gelukkig" was met het bereikte akkoord, hoewel hij gehoopt had op een hoger quotum. Iran noemde de vergadering een ,,succes" en begroette ,,deterugkeer van Koeweit in het OPEC-systeem van produktiequota".

VERGADERING OLIEMINISTERS

Op 23 en 24 november vond in Wenen de 95ste vergadering van de olieminis-

ters van de OPEC plaats. De ministers besloten niet opnieuw te onderhandelen over verlaging van het OPEC-produktieplafond van 24,5 mln vaten per dag (vpd) (voor de 94ste ministersvergadering zie pag. 670/2/3 - '93). Het besluit veroorzaakte een onmiddellijke daling van de olieprijzen, die zakten tot het laagste niveau in vijf jaar. De olieprijs bedroeg ongeveer $14 per vat, ver beneden de OPEC-richtprijs van $ 21 per vat.

De olieministers van de OPEC schreven de daling van de olieprijzen echter toe aan de onbeperkte produktie van de niet-OPEC-landen, vooral Noorwegen en Groot-Brittannië. In een aan het einde van de bijeenkomst uitgegeven communiqué werd verklaard dat ,,de vergadering niet van mening is dat de OPEC alleen de verantwoordelijkheid moet blijven dragen voor het evenwicht tussen vraag en aanbod". Na afloop deelde OPEC-secretaris-generaal Soebroto op een persconferentie verder mede dat het besluit om de gezamenlijke OPEC-produktie niet te verminderen, ondanks het risico van een ,,tijdelijke" prijsdaling, was beïnvloed door de factor dat een koude winter werd verwacht. Hierdoor zou de vraag worden gestimuleerd en uiteindelijk de olieprijs worden opgedreven.

Een aantal olieministers liet doorschemeren dat de eensgezindheid om het bestaande olieplafond te handhaven voorkwam uit angst voor heftige meningsverschillen over de vaststelling van de quota van de afzonderlijke lidstaten, een zaak die recente vergaderingen had gedomineerd (zie pag. 670/2 e.v.-'93 en hierboven). Om een duidelijk beeld te geven van de sluimerende meningsverschillen over een quotaregeling zei de Iraanse olieminister, Gholamreza Agazadeh, dat een verlaging van 1 mln a 1.5 mln vpd een aanzienlijk effect op de olieprijzen zou hebben, maar dat het ,,nietgemakkelijk was een dergelijke verlaging over de lidstaten te verdelen".

Jean Ping, olieminister van Gabon en voorzitter van de OPEC sinds juni 1993.

NIEUWE VOORZITTER

Op 23 november werd Abdullah ibn Hamad al-Atiyyah, Qatars minister van energie en industrie, voor het volgende half jaar benoemd tot voorzitter van de OPEC. Hij volgde de Gabonese olieminister Jean Ping op.

BETREKKINGEN MET LANDEN BUITEN DE OPEC

De minister van olie en mineralen van Oman. Said bin Ahmed al-Shanfari. had op 18 januari 1994 een ontmoeting met zijn Saoedische collega Hisham Nazer in Riad (Saoedi-Arabië) om de resultaten te bespreken van Shanfari's recente reeks bezoeken aan olieproducerende landen buiten de OPEC. De rondreis maakte deel uit van een nieuwe poging om steun te winnen voor een initiatief van Oman en een gezamenlijke strategie van OPEC- en niet-OPEC-producenten te formuleren teneinde de olieproduktie te verminderen en de wereldprijzen te verhogen (zie pag. 670/1/2-'93).

Shanfari, die zelf een land buiten de OPEC vertegenwoordigde. begon zijn rondreis eind december met bezoeken aan Egypte. Groot-Brittannië, Jemen, Noorwegen, Rusland en Syrië. Op 4 januari reisde hij naar Broenei en Maleisië. Het resultaat van Shanfari's inspanning was tot dusver wisselend geweest. Egypte. Jemen en Syrië zeiden dat zij zouden helpen, en Rusland stemde erin toe met Oman een gezamenlijke werkgroep inzake olie op te zetten. Maar Groot-Brittannië en Noorwegen weigerden enige toezegging te doen over een beperking van de produktie.

(Vor.ber.pag. 669/1 e.v.-1993)

WERELDPRODUKTIE VAN AARDOLIE IN 1993

Volgens de voorlopige cijfers van de *Petroleum Economist* is de produktie van ruwe aardolie in 1993 t.o.v. 1992 nagenoeg gelijk gebleven. Het totaal van 3.169 mln ton ligt 1,7 procent onder de recordproduktievan 1979 (3.225mlnton).

Saoedi-Arabië blijft de grootste producent voor de Verenigde Staten en Rusland; de grote drie nemen samen 36,3 procent van de wereldproduktie voor hun rekening. Voor het tweede opeenvolgende jaar bedraagt de globale achteruitgang in de voormalige Sowjet-Unie (vooral in Rusland en Oek aïne) zo'n 13 procent. Ook in de VS. waar een aantal olievelden stilaan uitgeput raakt, blijft de produktie achteruitgaan. Koeweit is erin geslaagd in twee jaar de gevolgen van de Golfoorlog ongedaan te maken, en klom van 9,6 mln ton in 1991 via 53 mln ton in 1992 naar 94 mln ton in 1993. Irak kent nog steeds opgelegde VN-quota voor de olie-uitvoer; de produktie steeg er van 20,8 mln ton in 1992 naar 23,5 mln ton in 1993.

Het aandeel van de OPEC-landen schommelde in de jaren '70 rond de 50 procent. Vanaf 1980 volgde een daling met als dieptepunt 30 procent in 1985, waarna het OPEC-aandeel opnieuw steeg. In 1993 bedroeg het 41 procent. Sinds begin 1993 is Ecuador geen lid meer van de OPEC (zie pag. 147/1-'93).
Naast een vooruitgang van 170 procent in Papoea Nieuw-Guinea zijn ook de groeipercentages in de volgende landen opmerkelijk: Vietnam +13, Ecuador +12, Jemen +12 en Kongo +11. Nieuwe records werden in 1993 gevestigd in China, Noorwegen, Canada, Egypte, Brazilië, Argentinië, Syrië, Colombia, Ecuador en Jemen.

(Vor.ber.pag. 669/1/2-1993)

WERELDRANGLIJST 1993

	produktie in mln ton	percentage wereld-produktie
1. Saoedi-Arabië	408	12.9
2. Verenigde Staten	403	12,7
3. Rusland	341	10.8
4. Iran*	184	5,8
5. Mexico	155	4,9
6. China	144	4,6
7. Venezuela"	121	3,8
8. Noorwegen	114	3,6
9. VAE*	108	3.4
10. Canada	103	3.2
11. Nigeria*	102	3,2
12. Groot-Brittannië	98	3,1
13. Koeweit*	94	3,0
14. Indonesië*	75	2,4
15. Libië*	68	2.1
16. Algerije*	56	1,8
17. Egypte	47	1,5
18. Oman	39	1,2
19. Brazilië	33	1,0
20. Maleisië	30	0,9

'lid van de OPEC.

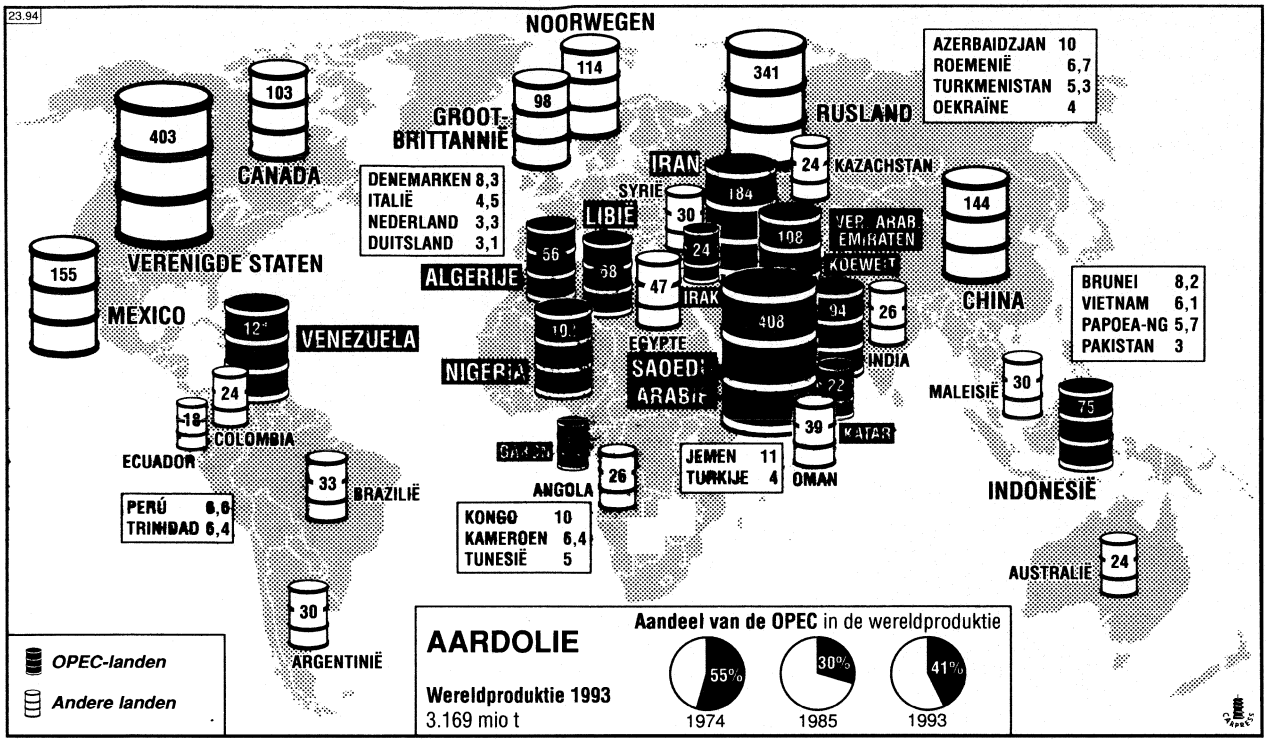

VERENIGDE NATIES

NIEUWE WIJZIGINGEN IN SECRETARIAAT

Begin februari 1993 werden nieuwe wijzigingen in het secretariaat van de VN bekendgemaakt. Het betrof kennelijk een poging van de secretaris-generaal van de VN, Boutros Boutros Ghali, om zijn team voor het stichten van vrede te versterken.

De onder-secretaris-generaal voor de mensenrechten, Antoine Blanca (Frankrijk),die naar zijn land werd teruggeroepen, werd opgevolgd door Wladimir Petrowski (Rusland), voorheen assistent secretaris-generaal in het departement van politieke zaken. De onder-secretaris-generaal voor vredesoperaties, Marrack Goulding (Groot-Brittannie). verving Petrowski en kreeg de post van onder-secretaris-generaal voor politieke zaken, belast met het stichten van vrede in Europa. Azië, de voormalige Sowjet-Unie en Latijns-Amerika. Goulding deelde de verantwoordelijkheid met James Jonah (Sierra Leone). onder-secretaris-generaal voor politieke zaken. belast met het stichten van vrede in Afrika en het Midden-Oosten. Kofi Annan (Ghana), voorheen assistent secretaris-generaal voor vredesoperaties, werd de nieuwe onder-secretaris-generaal voor vredesoperaties als opvolger van Goulding.

(Vor.ber.pag. 591/2-1992)

GELDNOOD. ANTI-CORRUPTIEMAATREGELEN

In een op 2 augustus gedateerde brief aan de lidstaten vroeg VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali met klem om een onmiddellijke geldinjectie om de ergste financiële crisis van de organisatie sedert haar start in 1945 af te wenden. Van de 184 VN-leden was slechts een tiental bij met de contributie. Met een betalingsachterstand van $ 836 mln op 15 juli waren de Verenigde Staten de grootste schuldenaar, gevolgd door Rusland met een schuld van $508 mln.

Op 24 augustus werd Mohamed Aly Niazi benoemd tot assistent secretaris-generaal voor inspectie en onderzoek om leiding te geven aan een 90 personen tellend team. Niazi, die eerst een interne VN-accountant was geweest, zou deze pas in het leven geroepen post met ingang van 1 september bekleden.

De benoeming kwam na een kritisch in maart verschenen rapport over bureaucratische hervormingen (zie pag. 523/3-'93) en na druk van de VS om een .,inspecteur-generaal" te benoemen die corruptie moest onderzoeken. Kort daarvoor waren acht functionarissen geschorst op verdenking van laakbaar gedrag bij het toekennen van een contract voor helikopterdiensten aan de VN.

OPENI G 48STE ZITTING ALGEMENE VERGADERING

Vertegenwoordigers van 184* lidstaten woonden op 21 september de openingszitting bij van de 48ste Algemene Vergadering van de VN, onder voorzitterschap van Samuel R. Insanally, pe manent vertegenwoordiger van Guyana bij de VN (zie voor de 47ste zitting van de Algemene Vergadering pag. 877/2 e.v.-'92).

In zijn jaarlijks verslag aan de gedelegeerden liet VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali zich pessimistisch uit over de langverwachte wedergeboorte van de VN na het einde van de Koude Oorlog. Hij had kritiek op sommige leden voor het feit dat ze VN-troepen naar conflicthaarden drongen ,,waarin grote mogendheden niet bereid (waren) zich te wagen". Voorts zei hij dat de VN moeilijkheden hadden met het oplossen van de problemen van de armere landen, op een moment dat de rijke staten niet meer met elkaar wedijverden om steun in hun ideologische veldslagen.

De Amerikaanse president Bill Clinton zei op 27 september in zijn maiden speech tot de Algemene Vergadering dat ,,de Verenigde Naties eenvoudigweg niet betrokken kunnen worden bij ieder conflict in de wereld". Op 23 september had de permanente vertegen-

*Andorra was op 28 juli het 184ste lid van de VN geworden.

Samuel Insanally (r.). voorzitter van de 48ste Algemene Vergadering van de VN, drukt de hand van VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali op 21 september 1993.

woordiger van de VS bij de VN, Madeleine Albright, opgeroepen tot een radicale herziening van de vredestaken van de VN en stelde zij voor om geen buitenlandse troepen te sturen ,,in gevaarlijke situaties zonder duidelijke opdracht, zonder competente bevelhebbers, zonder zinvolle afspraken bij gevechtssituaties. en zonder de middelen die nodig zijn om de klus te klaren".

Oproepen voor bescheidener VN-ambities op het gebied van de vredestaken kregen op 28 september de steun van de Britse minister van buitenlandse zaken en het Gemenebest, Douglas Hurd, die aandrong op streng toezicht bij toekomstige vredesoperaties.

De Russische minister van buitenlandse zaken, Andi-ej Kozyrew, die eveneens op 28 september de Algemene Vergadering toesprak, beklemtoonde de rol van zijn land bij de vredestichtende activiteiten in de voormalige Sowjet-Unie, een rol die Rusland zichzelf had toebedeeld. Volgens sommige berichten streefde Rusland naar financiële steun van de VN oin de kosten van zulke operaties te betalen.

DEBAT OVER UITBREIDING VEILIGHEIDSRAAD

Het debat over de mogelijke uitbreiding van het aantal leden van de VN-Veiligheidsraad won aan gewicht toen Duitsland zichzelf publiekelijk kandidaat stelde voor een extra permanente zetel. Volgens sommige waarnemers liep Duitsland hierdoor voorop. Een andere serieuze kandidaat, Japan, koos ervoor meer op de vlakte te blijven door slechts zijn krachtige steun aan VN-activiteiten te betuigen. Op 29 september opperde China dat iedere hervorming van de Veiligheidsraad een sterkere vertegenwoordiging van de ontwikkelingslanden met zich mee zou moeten brengen. Eerder al hadden sommige berichten erop geduid dat de 22 leden van de Arabische Liga van plan waren om te lobbyen voor een permanente Arabische zetel in de Veiligheidsraad.

NIET-PERMANENTE LEDEN VAN DE VEILIGHEIDSRAAD

Op 29 oktober koos de Algemene Vergadering Argentinië, Nigeria, Oman, Rwanda en Tsjechië met ingang van 1 januari 1994 voor twee jaar tot niet-permanente leden van de Veiligheidsraad. De overige vijf niet-permanente leden voor 1994 (gekozen in oktober 1992. zie pag. 878/1-'92) waren Brazilië, Djibouti, Nieuw-Zeeland, Pakistan en Spanje.

De leden waarvan de tweejarige termijn eind 1993 afliep, waren Hongarije, Japan. Kaapverdië. Marokko en Venezuela.

VS VOLDOEN DEEL ACHTERSTALLIGE BETALINGEN

Op 6 oktober maakten de VS bekend dat zij $ 533 mln aan achterstallige betalingen aan de VN hadden voldaan. Er bleef een betalingsachterstand van $ 472 mln over, waarvan $ 284 mln voor de gewone begroting en $ 188 inln voor vredesoperaties. De Amerikaanse president Bill Clinton had in zijn toespraak tot de Algemene Vergadering in september (zie hierboven) de toezegging gedaan dat ,,binnen een paar weken" een bedrag zou worden overgemaakt om te beginnen met inlossing van de Amerikaanse schuld bij de VN.

Eerder had secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali de Algemene Vergadering gewaarschuwd voorde hachelijke financiële staat van de VN. Het totaal aan achterstallige betalingen van alle lidstaten bedroeg (na de Amerikaanse betaling van 6 oktober) $ 536 mln aan reguliere contributie en $ 1.3 mrd aan bijdragen voor de sterk toegenomen VN-vredesoperaties.

Een rapport van de Onafhankelijke Adviesgroep voor de Financien van de VN. dat op 11 oktober aan Boutros Ghali werd aangeboden. gaf als aanbevelingen veel hogere bijdragen voor vredesoperaties er, rentevergoeding over achterstallige betalingen te verlangen.

Amerikaanse beloften over achterstallige rontribiitiebetalingen

Op 16 november beloofden de VS hun financiële verplichtingen na te komen en de achterstallige contributie aan de VN te voldoen. De VS verwachtten dat ze eind 1993 meer dan $ 1mrd aan bijdragen voor de gewone begroting en voor vredesoperaties zouden betalen. In oktober hadden de VS iets meer dan de helft van hun openstaande schulden voldaan (zie hierboven). Zij erkenden dat zij door het niet-nakomen van hun financiële verplichtingen de VN schade hadden berokkend, maar aarschuwden ook dat de voortdurende verhoging van de aan de VN-leden opgelegde contributies en de bijdrage aan vrijwillige programma's niet als vanzelfsprekend kon worden beschouwd.

BEGROTING VOOR 1994-1995

Op 5 november maakte VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali de begroting voor de tweejaarlijkse termijn van 1994-1995 bekend. Deze bedroeg in totaal $ 2.749 mrd en betekende in vergelijking met de herziene toewijzing van $ 2,468 mrd voor 1992-1993 een reële stijging van ongeveer één procent.

Op 5 november hadden slechts 66 van de 184 VN-leden hun betalingsverplichtingen volledig vervuld. terwijl 45 leden helemaal niets hadden betaald.

Op 23 december keurde de Algemene Vergadering van de VN de toekenning goed van S 2,58 inrd voor de normale VN-begroting voor 1994-1995.

HOGE COMMISSARIAAT VOOR DE MENSENRECHTEN INGESTELD. BENOEMING FUNCTIONARIS

Na jaren discussie keurde de Algemene Vergadering van de VN op 21 december eensgezind de nieuwe post van VN-Hoge Commissaris voor de Mensenrechten goed.

De betreffende functionaris, die door de VN-secretaris-generaal benoemd zou worden voor een periode van vier

José Ayala Lasso. de eerste Hoge Commissaris voor de Mensenrechtenvan de VN.

jaar met de rang van onder-secretaris-generaal, zou een dialoog aangaan met regeringen om de eerbiediging van de mensenrechten te waarborgen en schendingen van de mensenrechten te voorkomen. Ook zou hij de mensenrechtenactiviteiten van de VN coördineren.

De Algemene Vergadering benoemde José Ayala Lasso (Ecuador) op 14 februari 1994 tot eerste VN-Hoge Commissaris voor de Mensenrechten, met ingang van 28 februari.

De 62-jarige Lasso was sinds 1989 de permanente vertegenwoordiger van Ecuador bij de VN geweest en hij had een sleutelrol gespeeld bij het verwerven van steun voor het instellen van de nieuwe post. Zijn standplaats werd Genève.

VERMEENDE SCHENDINGEN VAN DE MENSEXRECHTEN BIJ VS-OPERATIES

In een op 26 januari 1994 gepubliceerd rapport beweerde de mensenrechtenorganisatie Amnesty International dat manschappen die deelnamen aan vredesoperaties van de VN, de normen voor de mensenrechten hadden genegeerd en dat de mensenrechten in het bijzonder waren geschonden tijdens dc VN-operatie in Somalia. Het rapport zei dat het doden van Somalische burgers door ,.troepen van de VN of de VS" een schending van de mensenrechten en het internationale recht inhield, en dat mensen gevangen waren gehouden dooi VN-troepen zonder aanklacht of proces, of toegang tot advocaten of verwanten.

In het rapport werden VN-manschappen beschuldigd van verkrachting en het dwingen tot prostitutie in voormalig Joego-Slavië. In Angola. de westelijke Sahara en andere gebieden zouden VN-troepen de mensenrechten hebben genegeerd en werkeloos hebben toegezien hoe daarop ernstig inbreuk werd gepleegd. Het rapport riep op hel toezicht op en de bescherming van de mensenrechten te integreren in de VN-operaties.

BERICHT OVER AFTREDEN ONDER-SECRETARIS-GENERAAL

Op 19 januari berichtte de *Washington Post* dat Melissa Wells, de VN-ondersecretaris-generaal voor administratie en management, haar ontslagbrief had ingediend nadat het bureau van VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali om haar ontslag had gevraagd.

Volgens het bericht was Wells herhaaldelijk in aanvaring gekomen met de secretaris-generaal sedert zij in april 1993 haar functie had aanvaard (zie pag 523/3-'93) en was zij bovendien de steun van de Amerikaanse missie kwijtgeraakt. De stafchef van de secretaris-generaal had volgens het bericht de Amerikaanse missie gevraagd haar terug te trekken. Andere persberichten meldden dat Wells in haar ontslagbrief had geklaagd over de moeizame samenwerking inet Boutros Ghali.

Tegen een achtergrond van - vooral Amerikaanse - kritiek op de administratieve procrdurrs van de VN was het Wells taak geweest een hervorrningsprogramma door te voeren. Haar voorganger. Richard (Dick) Thornburgh, ook uit de VS. zou een uiterst kritisch rapport hebben ingediend over de vermeende bureauc atie en een gebrek aan middelen om de corruptie te bestrijden (zie pag. 523/3-'93). Daarna werd een nieuwe functie in het leven geroepen; de assistent secretaris-generaal voor inspectie en onderzoek die aan het hoofd stond van een team van 90 personen. In augustus was Mohamed Aly Niazi benoemd op deze post (zie hierboven).

(Vor.ber.pag. 671/1 en 818/3 e.v.-1993)

UNHCR: RAPPORT OVER VLUCHTELINGEN. OGATA OPNIEUW BENOEMD

Op 9 november 1993 werd door de Hoge Commissaris voor Vluchtelingen van de VN (UNHCR) een rapport over de positie van de vluchtelingen in de wereld gepubliceerd. Volgens dit rapport was het aantal vluchtelingen (personen die internationale grenzen hadden overschreden) in 1992 met 10.000 per dag toegenomen en in totaal gestegen van 2,5 mln in 1970 tot 18,2 mln aan het begin van 1993. Nog eens 24 mln mensen waren ,,ontheemden". Deze personen waren van huis en haard verdreven, maar woonden nog steeds binnen de grenzen van hun eigen land.
In het rapport werd een dringend beroep gedaan om de diepere oorzaken van vervolging en verdrijving aan te pakken. Verder werd gewaarschuwd dat ,,het klimaat voor de opvang van vluchtelingen in veel asiellanden is bekoeld".

Herbenoeming Ogata

Op 4 oktober werd Sadako Ogata door de Algemene Vergadering opnieuw benoemd tot VN-Hoge Commissaris voor Vluchtelingen voor een periode van vijf jaar, die zou ingaan op 1 januari 1994. De Japanse Ogata, de eerste vrouw die deze post bekleedde, was in december 1990 benoemd voor de rest van de ambtstermijn van haar voorganger Thorvald Stoltenberg (zie pag. 358/3-'91).

(Vor.ber.pag. 799/3-1991)

INDEX AFLEVERING NR. 3080

ANGOLA Vredesbesprekingen in Lusaka, hulpverlening. aanhoudende strijd **266**
BELGIË Drie PS-ministers neinen ontslag na verdenking van corruptie bij aankoop Agusta-helikopters **229**
Herschikking van de federale regering **233**
Herschikking van Waalse gewest- en Franse gemeenschapsregering **233**
Aftreden Thys. herschikking Brusselse hoofdstedelijke raad **234**
Rex-leider Léon Degrelle in Spanje overleden **234**
BROENEI Sultan bezoekt Iran en Koeweit **286**
CHINA Binnenlandse veiligheid **286**
Nieuw hervormingsclocumentgoedgekeurd **286**
Nieuwe financiële maatregelen **287**
Economische hervormingen, gevolgen **287**
Betrekkingen met VS. rol mensenrechten **287**
Betrekkingen met Rusland, grensakkoord **289**
Vrijlating van dissidenten in Tibet **290**
Deng Xiaoping weer in het openbaar **290**
CYPRUS Hervatting van besprekingen in New York **235**
Financiering van UNFICYP **235**
Verkiezingen in TRNC **236**
President Clerides spreekt VN toe. ontmoeting met Ciller **236**
Defensieakkoord met Griekenland **237**
DENEMARKEN Kabinetswijziging **237**
Nieuwe regering op Faerør-eilanden **237**
Uitspraak in geschil over territoriale wateren tussen Groenland en Jan Mayen **237**
ECUADOR Nieuwe economische maatregelen **250**
Kabinetswijzigingen **251**
FILIPPIJNEN Presidentieel bezoek aan VS **290**
Staakt-het-vuren met MNLF en NPA. onderhandelingen met NDF, MILF en MNLF **290**
GUATEMALA Vooraanstaand politicus oermoord **251**
Vredesinitiatieven **252**
Constitutionele crisis. referendum **253**
Mensenrechten. terugkeer vluchtelingen **254**
HONDURAS Presidents- en Congresverkiezingen. president Reina beëdigd **254**
Rapport over mensenrechten **253**
HONGARIJE Wet overrechtenminderheden **238**
Overbruggingskrediet van IMF, devaluatie **238**
Presentatie begroting voor 1994 **239**
Antall overleden, nieuwe premier **239**
Partijpolitieke ontwikkelingen **239**
INTERNATIONALE ZAKEN Jaarverslagen Amnesty International **298**
IRAN Nieuwe minister van financiën. begroting voor 1994 goedgekeurd en gewijzigd **279**
Beschuldigingen inzake mensenrechten **280**
Besprekingen met Irak en Duitsland **281**
IAEA-inspecties, nieuwe beschuldigingen van kernwapenprogramma **282**
Kabinetswijziging na onenigheid over mediabeleid, moordaanslag op Rafsanjani verijdeld **282**
IVOORKUST Voorzitter Nationale Assemblée gekozen **268**
KAMEROEN Grensgeschil met Nigeria. etnische gevechten in het noorden **269**
KENIA Voortdurende etnische botsingen **269**
Internationale hulp hervat, lening IMF **270**
Odinga overleden, nieuwe leider **270**
KOREA (NOORD) Betrekkingen inet Zuid-Korea. IAEA en VS **291**
Aanhoudende spanningen over nucleaire inspecties **292**
Promotie voor broer president **293**
Japanse maatregelen tegen export naar Noord-Korea **293**
Onderhandelingen over nucleaire inspecties, akkoord tussen Noord-Korea en VS **294**
KOREA (ZUID) Gevangenisstraf voor oprichter Hyundai **295**
Bezoek van Japanse premier, excuses **295**
Besprekingenmet president VS **295**
Premier vervangen, nieuw kabinet **295**
Landbouwprotesten **296**
LIBANON Aanhoudend geweld in Zuid-Libanon, bomaanslag in Beiroet **283**
Moord op Jordaanse diplomaat, bomexplosie inmaronitische kerk **284**
MALEISIË Anwar vice-voorzitter UMNO en vice-premier **296**
Betrekkingen met Australie tijdelijk verslechterd **296**
Ontwikkelingen inzake Sabah, parlementsverkiezingen **297**
Verkiezing van nieuwe koning **297**
Gesprekken met Indonesië over betwiste eilanden **297**
MEXICO Stimuleringspakket voor economie **255**
Deelstaatverkiezingen **256**
Opstand in Chiapas. reactie regering. vredesbesprekingen **256**
MOZAMBIQUE Bezoek Boutros Ghali. voortgang vredesproces **271**
NAMIBIË Overdracht Walvisbaai **272**
NEDERLANDSE ANTILLEN Nieuwe regering, samenstelling kabinet **259**
Arrestaties op St. Maarten i.v.m. corruptiezaak **260**
NOORWEGEN Minister van buitenlandse zaken overleden, kabinetswijzigingen **240**
OPEC Vergadering ministerscomité en olieministers **299**
Retrekkingenmet landenbuiten de OPEC **300**
Wereldproduktie van aardolie in 1993 **300**
PORTUGAL Regionaal ontwikkelingsplan **240**
Nieuwe immigratiewetgeving **241**
Lokale verkiezingen **241**
SINGAPORE Kabinetswijziging **298**
SLOWAKIJE Grensakkoord met Tsjechië **241**
De rechten van minderheden **242**
Coalitieakkoord, kabinetswijzigingen **242**
IMF-lening **243**
Bezoek van President Jeltsin **244**
SOEDAN Ontbinding van RCC. vorming van burgerregering, protesten **272**
Rebellenfacties sluiten wapenstilstand, buitenlandse berichten over regeringsoffensief in het zuiden **273**
Herindelingvan Soedan, nieuwe vice-president **274**
SOMALIA Wijzigingen in VN-beleid **274**
Heroriëntatie van Amerikaans beleid. terugtrekking buitenlandse troepen **275**
SNA boycot VN-vredesconferentie, geheime vredesbesprekingen **276**
Nieuw VN-mandaat **277**
SYRIË Top Assad-Clinton **285**
Vrijlating politieke gevangenen **285**
TOGO Parlementsverkiezingen, vooraf-gaande ont ikkelingen **278**
TSJECHIË Wet over onwettigheid communistisch regime **244**
Wallis-affaire **244**
TURKIJE De Koerdische opstand **245**
Regeringsprogramma goedgekeurd. president centrale bank treedt af246
Ciller herkozen als leider DYP **247**
PKK-offensief escaleert **248**
Nieuwe leider DEP **249**
Defensieakkoordmet Oekraïne **249**
Terreurbestrijdingsakkoordmet Iran **250**
VERENIGDE ARABISCHE EMIRATEN BCCI-affaire **285**
VERENIGDE NATIES Nieuwe wijzigingen in secretariaat, anti-corruptiemaatregelen **301**
Opening 48ste zitting Alg. Vergadering **301**
Niet-permanente leden Veiligheidsraad **302**
VS voldoen deel achterstallige schuld **302**
Hoge Commissariaat voor mensenrechten **302**
UNHCR-rapport over vluchtelingen **303**
VERENIGDE STATEN Gouverneurs- en burgemeestersverkiezingen **261**
„Brady-wet" getekend, Senaat keurt verzamelwet tegen misdaad goed **262**
Minister van defensie treedt af. opvolger genomineerd **263**
Bankschandaal. corruptiezaak, Whitewater-affaire **264**
„State of the Union" **264**
Eindrapport Iran-Contra-affaire **265**
Onthullingen over stralingsexperimenten **265**
Aardbeving in Californië **266**

Uitgevers: Systemen Keesing B V., Hogehilweg 13, 1101CA Amsterdam, Telefoon 020-5641111: Postbus 1118.1000 BC Amsterdani, Telefoon 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20. B 2100 Deurne-Antwerpen Telefoon. 03/3243890

© Keesings Historisch Archief
G Longman Group UK Ltd, Keesing's Editorial Dept CIRCA Reference, Cambridge England
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van di uk fotocopie, microfilm. of op welke wijze dan ook. zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever

EUROPA

NEDERLAND

VERKIEZINGEN VOOR GEMEENTERADEN EN TWEEDE KAMER. ZWAAR VERLIES VOOR COALITIEPARTNERS

De twee regeringspartijen CDA en PvdA waren de grote verliezers van de gemeenteraadsverkiezingen van 2 maart. Omgerekend in Kamerzetels zou de coalitie op niet meer dan 71 zetels uitkomen, tegen 103 tot dan toe. De verkiezingen voor de Tweede Kamer op 3 mei bevestigden deze ongekende nederlaag voor de regeringspartijen: zij hielden samen 71 zetels over.
Alleen bleek het verlies van het CDA nog dramatischer dan in maart was voorzien: het behield van zijn 54 zetels niet de fictieve 39 maar slechts 34. Daarentegen viel het verlies voor de PvdA beperkter uit: zij behield van haar 49 zetels niet 32 maar 37 en werd daarmee de grootste partij.

D66 en VVD waren de grote winnaars van de Kamerverkiezingen. Zij deden het nog beter dan bij de gemeenteraadsverkiezingen. D66 klom van 12 via 22 fictief naar 24 zetels, de VVD van 22 via 28 naar 31 zetels. Van de oude partijen boekten het RPF en de CD elk twee zetels winst (van 1 naar 3).

Van de nieuwe partijen boekte het Algemeen Ouderen Verbond (AOV) bij de Kamerverkiezingen de grootste winst, het kwam met zes zetels in de Tweede Kamer. Bovendien haalde een andere ouderenpartij, de Unie 55+, één zetel. De derde nieuwe partij in de Tweede Kamer is de Socialistische Partij (SP) die twee zetels verwierf.

Verliezers waren GroenLinks, dat onver acht van zes naar vijf zetels terugviel, en de SGP, die van drie naar twee terugzakte. Het GPV bleef op twee zetels staan.

Nieuwe lijsttrekkers

Van de in de oude Tweede Kamer vertegenwoordigde partijen wezen drie een nieuwe lijsttrekker aan: CDA, GroenLinks en RPF

● Het partijbestuur van het CDA wees op 8 niaart 1993 fractievoorzitter L.C. Brinkman aan als kandidaat-lijsttrekker voor de Tweede Kamerverkiezingen als opvolger van Ruud Lubbers. Op 29 januari 1994 werd Brinkman dooi het CDA-congres formeel gekozen tot lijsttrekker. Tegenkandidaten waren er niet.

De lijstaanvoerders van GroenLinks, Ina Brouwer (l.) en Mohammed Rabbae

● De fractieleider van GroenLinks, Ria Beckers-de Bruijn, nam op 20 april 1993 na 16 jaar afscheid van de Tweede Kamer. Vanaf die datum leidde Peter Lankhorst de fractie tot de Kamerverkiezingen, waarna hij de landelijke politiek verliet. Als 'partijleider' zou hij slechts functioneren tot GroenLinks via een referendum een nieuwe lijsttrekker en daarmee een nieuwe politieke leider zou aanwijzen. Dat gebeurde op 22 oktober 1993, toen Tweede-Kamerlid I. Brouwer en M. Rabbae, directeur van het Nederlands Centrum voor Buitenlanders (NCB), in de eindronde van het referendum onder partijleden 51,1 procent van de stemmen kregen als lijsttrekkersduo. Zij boekten een nipte zege op het duo van de Kamerleden P. Rosenmöller en L. Sipkes dat 47,7 procent van de stemmen verwierf. De rest van de stemmen was blanco of ongeldig. Aan de eindronde nam 72,3 procent van de leden deel.

● Als opvolger van Meindert Leerling, bijna 13 jaar lang het gezicht van de RPF, werd L.C. van Dijke. sinds 1987 lid van de Provinciale Staten van Zeeland, op 13 februari 1993 door de federatieraad van de RPF tot lijsttrekker aangewezen. Hij kreeg 190 van de 197 stemmen, terwijl vijf tegenkandidaten samen de overige zeven stemmen veroverden.

Gemeenteraadsverkiezingen

Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2 maart bedroeg de opkomst 65,1 procent, een lichte stijging t.o.v. de verkiezingen van maart 1990 (zie pag. 120/2 e.v.-'90) toen met een opkomst van 61,9 procent een laagterecord werd gevestigd.

De verdeling van de raadszetels werd volgens Trouw (3maart):

Zetels	1994	1990
CDA	2.702	3.423
PvdA	1.822	2.293
VVD	1.722	1.474
D66	981	664
SGP/GPV/RPF	614	511
GroenLinks	383	300
SP	113	58
CD	77	11
CP'86	9	4
FNP	39	27
NCPN	10	6
Plaatselijke partijen	2.442	1.779
Overige 1990	-	202
TOTAAL	10.914	10.752

Per gemeente waren er soms grote afwijkingen van het landelijke beeld. *NRC/H'blad* (3maart) berichtte:

Zo won de PvdA in Amsterdam twee zetels en verloor zij er in Rotterdam* zes. In de hoofdstad leverde D66 één zetel in: de PvdA bleef er met afstand de grootste. In Utrecht stootte

Maandblad 64ste jaargang. nr. 3081, pag. 48383-48454

CD-leider Hans Janmaat brengt in Den Haag zijn stem uit voor de gemeenteraadsverkiezingen.

GroenLinks door naar de positie van grootste partij. Dat werd in Den Haag de VVD.

Hoewel in Rotterdam de Stadspartij twee zetels haalde, was er anders dan in de rest van het land in de vier grote steden geen doorbraak van lokale partijen. Grote winnaars waren daar de Centrumdemocraten (CD).
In Amsterdam verdubbelden ze hun zeteltal van twee naar vier, waartegenover staat dat CP'86 uit de raad verdwijnt. In Amsterdam zijn de centrumdemocraten nu groter dan het CDA.
In Rotterdam ging de CD van één naar vijf en handhaafde CP'86 zijn ene zetel (waardoor deze twee partijen samen met 13,7 procent van de stemmen nu de tweede politieke stroming vormen). In Utrecht steeg de CD van één naar drie zetels en haalde ook het Nederlands Blok van ex-CD'er Vreeswijk één zetel. Ook in de deelgemeenteraden van Amsterdam en Rotterdam versterkten de extreem-rechtse partijen hun positie. In diverse andere gemeenten maken ze hun intrede of versterkten ze hun positie. De allochtonen stemden in de grote steden, zo bleek uit schaduwverkiezingen, vooral op GroenLinks en de PvdA.

Behalve in Den Haag slaagde de VVD er ook in Leiden in de grootste partij te worden en verder in opvallend veel gioeigemeenten (Almere Nieuwegein, Capelle aan den IJssel, Alphen aan den Rijn, Huizen, Den Helder Haarlemmermeer, Zoetermeer) D66 lukte dat in Amersfoort en Lelystad

De lokale partijen behaalden in totaal 661 zetels meer dan vier jaar geleden. De helft van hun totaal kwam terecht in gemeenten in Noord-Brabant en Limburg. In uiteenlopende gemeenten als bijvoorbeeld Hilversum. Oegstgeest en Langedijk werden plaatselijke groeperingen die eerder niet aan de verkiezingen meededen in één klap de grootste partij: in veel plaatsen elders versterkten ze hun positie. in het bijzonder in geineenten als Heiloo, Castricum. Oldenzaal. Rijswijk en Etten-Leur.

Ook de Socialistische Partij boekte opvallende resultaten. Zij werd de grootste partij in Schijndel, Boxtel en Vlaardingen en in Zoetermeer de tweede.

* Het afdelingsbestuur van de PvdA had op 25 september 1993 door Andre van der Louw, de oud-burgemeester van Rotterdam. de top van de Rotterdamse fractie laten weten dat er twee lijsttrekkers 'van buitenaf' waren aangewezen: Hans Simons, de staatssecretaris van WVC. en Hans Kombrink. directeur-generaal op het ministerie van defensie.

Op 12 april traden de nieuwe colleges van B en W aan. In de vijf grootste steden was de samenstelling:

Amsterdam - PvdA, VVD en D'66; Rotterdam - PvdA, CDA. VVD, D66 en GroenLinks: Den Haag - VVD. PvdA, CDA en D66; Utrecht - D66. GroenLinks, PvdA en CDA: Eindhoven - CDA, PvdA. VVD. D66 en het Algemeen Ouderen Verbond (AOV).

Nieuwe partijen

Naast de negen partijen die sinds de verkiezingen van 1989 in de Tweede Kamer vertegenwoordigd waren: deden nog 17 partijen aan de landelijke verkiezingen mee. Vooral aan de *Staatscourant* van 13 april werden de volgende gegevens ontleend.

● De Nieuwe Partij - lijsttrekker A.B. Blase. De partij van mevr. M J. Ockels, tweede op de kandidatenlijst en voormalig Tweede-Kamerlid voor de PvdA (zie pag. 837/2-'93), richt haar onvrede vooral op de manier van besluitvorming in Nederland. Het individu of de kiezer moet veel meer betrokken worden bij het politieke proces en bij de besluitvorming op alle niveaus. P

● PSP'92 - J.C.H. Robroek. De partij is een voortzetting van de vroegere PS Het zijn de volgelingen van oud-Tweede-Kamerlid A.G. van der Spek. die vinden dat GroenLinks te weinig socialistisch en pacifistisch is.

● Socialistische Partij (SP)- J.G.C.A.Marijnissen De S P wil het kapitalisme vervangen

AMSTERDAM 719856 INW.

	stemmen	Raad '94 zetels	%	Raad 90 %	zet
Opkomst	308957	45	56,8	50,7	45
PvdA	81254	14	26,3	26,1	12
D66	49067	8	15,9	18,3	9
GRLINKS	38832	6	12,6	15,4	7
VVD	49424	8	16,0	14,2	7
CDA	23121	3	7,5	11,3	5
CD	24474	4	7,9	4,4	2
CP'86	5542	0	1,8	2,4	1
PSP'92	1133	0	0,3	–	–
NCPN	3017	0	1,0	–	–
Plasman	936	0	0,3	–	–
SP	6663	1	2,1	0,7	0
ECO 2000	1361	0	0,4	–	–
Solid'93	243	0	0,1	–	–
MokMob99	3917	0	1,3	–	–
Schimmel	3018	0	1,0	–	–
PMP	996	0	0,3	–	–
L A 92	3349	0	1,1	–	–
GPV	1840	0	0,6	–	–
Groenen	10770	1	3,5	5,3	2
Overige 1990	–	–	–	1,9	0

ROTTERDAM 600109 INW.

	stemmen	Raad '94 zetels	%	Raad '90 %	zet
Opkomst	258530	45	56,9	48,0	45
PvdA	64065	12	24,8	35,8	18
CDA	31489	6	12,2	18,9	9
D66	35212	7	13,6	14,4	7
VVD	33713	6	13,0	11,5	6
GRLINKS	18895	3	7,3	7,0	2
CD	26319	5	10,2	3,8	1
SG/GP/RP	8997	1	3,5	3,5	1
CP'86	9100	1	3,5	3,3	1
MKP	1189	0	0,5	–	–
PvdNabij	284	0	0,1	–	–
SP	8764	1	3,4	1,4	0
TOCADO	776	0	0,3	–	–
NCPN	698	0	0,3	0,1	0
Broeders	388	0	0,1	–	–
Stadspar	11350	2	4,4	–	–
Solid'93	7291	1	2,8	–	–
Overige 1990	–	–	–	0,3	0

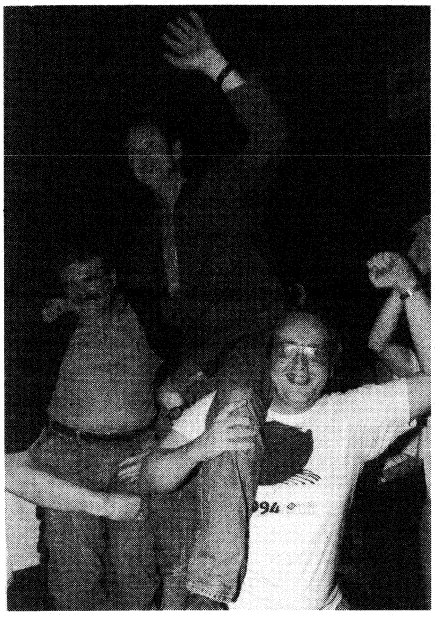

SP-lijsttrekker Jan Marijnissen gaat dinsdagavond 3 mei in Amsterdam op de schouders wanneer bekend is dat de partij in de Tweede Kamer twee zetels zal behalen. Links Remi Poppe, de nummer 2 op de lijst.

door een planeconomie, gecombineerd met een vorm van arbeiderszelfbestuur. Herverdeling van kapitaal en invloed ten gunste van de minst-draagkrachtigen staat centraal. Als actiepartij keert de 20 jaar oude SP zich tegen de 'gevestigde orde' en tegen extreemrechts.

● Socialistische Arbeiderspartij (SAP) - C.P. van der Voort. De SAP verschilt in doelstellingen weinig van de SP. maar is alleen kleinschaliger in haar manier van opereren.

Natuurwetpartij (NWP) - J.A.J.H. Uijen. Deze partij. gcinspireerd door transcendente meditatie. staat een compleet andere samenleving voor ogen. Zij probeert met haar verkiezingsprogramma 16-etenschappelijk aan te tonen dat een nieuw bewustzijn de problemen van deze tijd kan oplossen. Als mensen weer in harmonie leven met de natuurwet. wordt hun gedrag als vanzelf doelmatig en succesvol voor henzelf en hun omgeving.

● Partij voor Milieu en Recht (PMR) - R.M. Kaatee. De PMR kiest voor een intensieve ecologisering van het overheidsbeleid. Voor het overige biedt het prograrnina een 'vergaarbak' van 'recht'-standpunten: hard aanpakken van criminelen. herinvoering van de dienstplicht en een halt toeroepen aan de immigratiestroom.

● Unie 55+ - H. Leerkes. Werd in 1992 ais kiesvereniging opgericht door de lijsttrekker Leerkes uit Enschede en vrienden. Ging een lijstverbinding aan met het Algemeen Ouderen Verbond.

● Solidariteit Boerenpartij (SBP)- D. Guichelaar. Paul Koekoek. de neef van mijlen boer H. Koekoek is de man achter deze partij, die vooral een belangenpartij voor de boeren is.

● Algemeen Ouderen Verbond (AOV) - mevr. H.M. Nijvels-Hezemans. oud-[VVD)-gemeenteraadslid in Eindhoven. Zowel het AOV als dc Unie 55+ willen het geluid van de 55-plussers laten doorklinken in de politiek en de aandacht vestigen op deze groep. Het AOV wil ook de kleine criminaliteit aanpakken. AOW-uitkeringen volgen loonstijging. Verlagen kinderbijslag grote gezinnen en werkgeverslasten.

● Centrumpartij '86 (CP'86) - W.J. Beaux. Deze partij is een voortzetting van de Centrumpartij. die na een interne ruzie in twee partijen uiteenviel: de CD van Janmaat en CP'86. De

Lijsttrekster van het Algemeen Ouderen Verbond. Jet Nijpels.

inhoud van de verkiezingsprogramma's van beide partijen komt sterk overeen. De ongunstige toestand waarin Nederland verzeild is geraakt, wordt geweten aan de constante migrantenstroom.

● Libertarische Partij - T.Th.A.J. Mandcrs. Het doel van deze partij is een samenleving die bijna geheel bevrijd is van een regulerende overheid. Ze pleit voor privatisering van het onderwijs en de gezondheidszorg.

● De Groenen - A.H.L. Westerouen van Meeteren, met Roel van Duijn als lijstduwer. Economische groei als principe moet plaats maken voor een balans tussen economie en ecologie,

'S-GRAVENKAGE				444598 INW.	
	stemmen	Raad '94 zetels	%	Raad 90 %	zet
Opkomst	193319	45	57,6	49,7	45
PvdA	34490	9	17,8	24,4	12
CDA	26869	7	13,9	21,3	10
VVD	43277	11	22,4	19,5	9
D66	29017	7	15,0	15,0	7
GRLINKS	16717	4	8,7	7,5	3
CD	17831	4	9,2	4,3	2
SG/GP/RP	6189	1	3,2	3,0	1
CP 86	5284	1	2,7	2,1	1
SP	4557	1	2,4	0,7	0
VVP	1940	0	1,0	0,4	0
Solid'93	1230	0	0,6	–	–
Orie	2434	0	1,3	–	–
PDS	344	0	0,2	0,0	0
Groenen	1969	0	1,0	–	–
Vrouwenp	1013	0	0,5	–	–
vdSluijs	158	0	0,1	–	–
Overige 1990	–	–	–	1,8	0

UTRECHT				234465 INW.	
	stemmen	Raad '94 zetels	%	Raad '90 %	zet.
Opkomst	111446	45	59,8	53,3	45
PvdA	20101	9	18,0	25,6	12
CDA	14035	6	12,6	19,9	10
GRLINKS	21292	9	19,1	17,2	8
D66	21263	9	19,1	17,0	8
VVD	13064	6	11,7	9,9	5
CD	7135	3	6,4	3,9	1
SP	5824	2	5,2	3,7	1
Kilic	719	0	0,7	–	–
CP'86	1902	0	1,7	1,1	0
NedeBlok	2385	1	2,1	–	–
GRAS	503	0	0,5	–	–
GPV	1419	0	1,3	1,0	0
SGP	680	0	0,6	0,7	0
Groenen	1124	0	1,0	–	–

die echter wel cloorslaat ten gunste van het milieu

● Vrije Indische Partij (VIP) - E.R. Blaauw. Deze partij op liberale grondslag wil erkenning en financiele compensatie voor al diegenen die of als soldaat of als burger in Nederlands-Indië en Nederlands Nieuw-Guinea geleden hebben onder de Japanners tijdens de Tweede Wereldoorlog of door het Nederlands beleid na 1945 in deze regio klem zijn komen te zitten.

● Nieuwe Communistische Partij Nederland (NCPN) - R. Visser. De partij benadrukt haar anti-kapitalisme en communisme, maar neemt afstand van het verleden en van landen die in naam slechts de idealen van een communistische wereldorde nastreven. Kernthema's in de verkiezingen vormen hogere lonen, lagere huren, behoud van het sociale-zekerheidsstelsel en strijd tegen het fascisme.

■ Algemene Democratische Partij (ADP) - J.H. Geschiere. Uitgangspunten van deze partij zijn veiligheid van de burger. verbod op abortus provocatus, het gezin als hoeksteen van de samenleving en een milieubeleid gebaseerd op economische haalbaarheid. De ADP werd vooral een plattelandspartij genoemd.

● Solidair '93 - J. van de Scheur. Deze partij van de oud-vakbondsinan richt zich op de economisch zwakkeren. Zij wil een samenleving waar het eerlijk delen en het verdedigen van de belangen van de zwakkeren de leidraad wordt van politiek handelen.

● Patriottisch Democratisch Appel (PDA) - J.C. Sablerolle. Het PDA mil een herbevestiging van de christelijke grondslag en tradities in Nederland. Normen en waarden moeten voor afkalving behoed worden. Belangrijke thema's zijn. harde aanpak van criminaliteit en stopzetting van verdere immigratie om de belangen van 'Nederlanders' niet verder te schaden.

AOW-crisis in CDA

In het weekeinde van 22-23 januari besloot de programcommissie van het CDA acht miljard gulden extra te bezuinigen door de sociale uitkeringen, inclusief de WAO, en de salarissen van ambtenaren de komende vier jaar te bevriezen. In het concept-verkiezingsprogramma was het CDA nog uitgegaan van bezuinigingen van negen miljard gulden. Nadat partijvoorzitter Wim van Velzen samen met de vice-voorzitter van de programcommissie, prof. A. Kolnaar, op 27 januari een persconferentie had gegeven over de extra bezuinigingen, ontstond grote beroering bij de ouderenbonden. Zij beschuldigden lijsttrekker Brinkman van woordbreuk, omdat hij in november 1993 op een bijeenkomst van de bonden beloofd zou hebben de AOW op peil te houden.

Het grote verlies van het CDA bij de gemeenteraadsverkiezingen op 2 maart leidde tot een actie van de vijf lijsttrekkers in Den Bosch, Tilburg, Eindhoven, Breda en Helmond. In een open brief riepen zij Rrinkman op terug te komen op ,,het onrechtvaardige AOW-standpunt". Na afloop van beraad met het CDA-kader liet deze op 4 maart weten dat het voorstel om de AOW voor vier jaar te bevriezen niet werd geschrapt, maar dat het inkomensverlies van de AOW'ers werd hersteld zodra de economie zou aantrekken en het aantal banen zou toenemen. De Brabantse leiders namen hiermee genoegen.

Op 6 maart bleek uit een eriquéte die in opdracht van het t.v.-programma Brandpunt was uitgevoerd dat 72 procent van de CDA-stemmers het oneens was met het bevriezen van de WAO, dat 49 procent vond dat dit plan moest worden herzien, en dat 32 procent niet meer op het CDA zou stemmen bij de Tweede-Kamerverkiezingen op 3 mei. Op 7 maart besloot het CDA-bestuur dat ,.het verkiezingsprogramma nadere invulling behoeft op het punt van de AOW". Diezelfde dag maakte Van Velzen bekend af te treden als partijvoorzitter, omdat hij meende in de fout te zijn gegaan bij de presentatie van de AOW-voorstellen. Met zijn vertrek wilde Van Velzen, die sinds begin 1987 deze functie had bekleed, ,,een bijdrage leveren aan het herstel van de vertrouwensband tussen de ouderen en het CDA". Het partijvoorzitterschap zou worden waargenomen door vice-voorzitter T. Lodders-Elfferich.
Op 11 maart verklaarde Brinkman op een persconferentie dat het CDA van de ,,bevriezing van de AOW geen doelstelling van beleid" zou maken en dat ,,de AOW als basispensioen een onvervreemdbaar recht blijft, ook in de toekomst". Hij beloofde ,,heel concreet" geld uit te trekken om de koopkracht van bejaarden en uitkeringsgerechtigden te beschermen. Het CDA zou de AWBZ-premies voor ouderen verlagen; voorts zou 15 miljard gulden lastenverlichting niet langer alleen aan werkgevers worden betaald, maar voor de helft ook aan burgers.

Brinkman onder vuur. Arscop-affaire

Een uitzending van het tv-programma Reporter van de KRO op 8 april, waarin CDA-lijsttrekker Elco Brinkman in opspraak werd gebracht wegens een commissariaat bij een bedrijf dat verdacht werd van belastingfraude, leidde tot woede en verbijstering bij het CDA.

De Arnhemse justitie had die dag. in samenwerking inet de Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (FIOD) een inval gedaan bij het bedrijf Arscop bv in Scherpenzeel, waarvan Brinkman sinds 1992 commissaris was. De beheersmaatschappij was eigendom van Arie V., een aangetrouwde oom van Brinkman. en beheerde een vermogen van circa 25 mln gulden. Dat geld was afkomstig uit de verkoop in 1989 van een vroegere dochteronderneming van Arscop, het textielbedrijf Hevatex. Het Openhaar Ministerie beschikte over aanwijzingen dat Hevatex gedurende een groot aantal jaren de fiscus voor miljoenen guldens had opgelicht. Brinkman behoorde niet tot de verdachten, aangezien het onderzoek van justitie zich beperkte tot de jaren 1985-1990, toen hij nog geen commissaris was. In de KRO-uitzending werd vooral ingegaan op de vraag of Brinkman zich bij het aanvaarden van het commissariaat wel voldoende verdiept had in de achtergronden van het bedrijf.

Brinkman zelf noemde de uitzending ,,misselijk makend"; hij sprak van een ,,schandelijke en ongefundeerde beschadigingsactie". Ook premier Lubbers toonde zich verontwaardigd. Hij vond het .,niet tolerabel dat de FIOD het werk onderdeel maakt van een journalistieke plot om een tv-programma te vullen."

Lubbers ging er daarbij van uit dat de FIOD de KRO had getipt Volgens de redactie van Reporter misten de verwijten elke grond. De KRO had hel programma al een maand eerder willen uitzenden - dus niet vlak voor de verkiezingen -. maar had op verzoek van de Arnhemse justitie hiermee gewacht, omdat het Openbaar Ministerie bang was dat voortijdige publiciteit het FIOD-onderzoek naar Arscop en Hevatex zou frustreren. De redactie had ingestemd inet het verzoek op voorwaarde dat zij zou worden geïnformeerd over het tijdstip waarop de FIOD tot actie zou overgaan.

Tijdens een aan de Arscop-affaire gewijde persconferentie op 14 april, verklaarde Brinkman geen reden te zien zijn commissariaat neer te leggen. Hij zei zich van te voren goed op de hoogte te hebben gesteld van de situatie bij Arscop. ,,Ik heb juist gehandeld. Mij treft geen blaam". Het dagelijks bestuur van het CDA noemde Brinkmans verklaring ,,overduidelijk en afdoende".

Op 1 mei verscheen Brinkman, ondanks een aanvankelijke weigering, alsnog in het KRO-programma *Brandpunt*, waar hij werd geïnterviewd door de eindredacteur van Reporter, Fons de Poel. Het gesprek vond plaats in het kader van een serie interviews met lijsttrekkers.

Op 20 mei maakte Brinkman bekend dat hij op 4 mei, de dag na de Tweede-Kamerverkiezingen, zijn omstreden commissariaat bij Arscop had neergelegd. In een verklaring zei hij dit reeds geruime tijd geleden met Arscop bv te

hebben afgesproken .,in het kader van een vrije oriëntatie op zijn politieke functie-uitoefening".

Verwarring door uitspraken van Lubbers

De positie van lijsttrekker Brinkman als vanzelfsprekende leider van het CDA en beoogde kandidaat voor het premierschap kwam verder in het gedrang door enkele uitspraken van premier Lubbers.
In een interview met het tv-programma *Nova* op vrijdag 15 april zei deze dat PvdA-leider Kok als premier ,.niet slechter" zou zijn dan Brinkman. Hij ontkende met nadruk dat hij Brinkman ooit als toekomstig premier naar voren had geschoven. ,,Ik heb nooit gezegd: Hier staat de nieuwe premier van Nederland, maar alleen: Dit is een goede leider van de partij."
In een reactie verklaarde Brinkman de opmerking van Lubbers uit de moeite die de premier had om afscheid te nemen van zijn positie. .,Ik denk dat Lubbers wat aan het afkicken is".

Tijdens de ledenvergadering van de CDA-jongeren op 23 april, waarbij ook Brinkman aanwezig was. nuanceerde Lubbers zijn uitspraak door te verklaren dat het hem spoet dat hij Brinkman in een vroeg stadium (eind 1989) tot zijn opvolger als CDA-leider had aangewezen: .,Ik heb hem misschien iets te vroeg genoemd" Lubbers had zich niet gerealiseerd dat Brinkman in de hoedanigheid van fractieleider en dus politiek leider van het CDA al heel snel in alles wat hij deed en zei beoordeeld zou u-orden op zijn mogelijk premierschap.
Brinkman had zelf altijd verklaard zijn vroege aanwijzing .,ongelukkig" te vinden.

Tijdens een spreekbeurt op vrijdag 29 april in Gorinchem verklaarde Lubbers zijn stem bij de Kamerverkiezingen niet op lijsttrekker Brinkrnan te zullen uitbrengen. maar op de nummer 3 van de CDA-kandidatenlijst, Ernst Hirsch Ballin. Met deze ,,signaalstem", aldus *NRC/H'blad* van 30 april, wilde Lubbers zijn waardering laten blijken voor de minister van justitie als ,,principieel christen". Hij zei erbij dat Brinkman zijn besluit zou begrijpen. Deze onthield zich van commentaar.

Met zijn openlijke steunverklaring nam Lubbers stelling in het conflict rond Hirsch Ballin. Deze had hij tijdens een partijmanifestatie op woensdag 20 april gewaarschuwd voor een paarse coalitie. een kabinet zonder het CDA; dat kon volgens hem gevaar inhouden voor het christelijk onderwijs en christelijke instellingen en het kon de discussie over euthanasie en abortus opnieuw oprakelen. Hirsch Ballin zei bij die gelegenheid onder meer:,.Er mag nooit een sfeer groeien waarin ouders met een mongooltje als kind zich als het ware moeten excuseren dat ze het kind niet hebben laten wegmaken". Het gevolg was dat zowel D66 als de VVD daags erna lieten weten ernstige bezwaren te hebben tegen de terugkeer van Hirsch Ballin op het ministerie van justitie in een volgend kabinet. Maar ook van de kant van de PvdA was er kritiek: vice-premier Wim Kok eiste dat Hirsch Ballin zijn verontschuldigingen zou aanbieden en minister van binnenlandse zaken Ed van Thijn beschuldigde de minister van justitie van ,,fundamentalistische uitspraken".

Evenals twee weken daarvoor was ook nu de reactie dat Lubbers met zijn stellingname de CDA-lijsttrekker afviel. D66-lijsttrekker van Mierlo oordeelde dat Lubbers'voorkeursaktie meer leek op een poging om een nieuwe lijsttrekker in het leven te roepen. VVD-leider Bolkestein sprak van een ,.verbijsterende stap" en achtte een eventuele coalitie met het CDA steeds onaantrekkelijker vanwege de verwarring in christen-democratische kring.

Vergelijking programmapunten

Hieronder volgt een overzicht (ontleend aan *Trouw* van 30 april) van de standpunten van de gevestigde politieke partijen over een aantal thema's.

SOCIALE ZEKERHEID

CDA - Alle uitkeringen, inclusief de AOW. worden vier jaar bevroren. Bijstand: 50 procent van het minimumloon. WAO. bedrijven gaan meer risico dragen. De Ziektewet moet op den duur verdwijnen, de werkgever wordt verplicht tot doorbetaling gedurende een nog vast te stellen periode. Kinderbijslag: voor het eerste kind wordt meer betaald, vanaf het derde minder. Voor kinderen in het buitenland geldt het woonlandbeginsel: de kosten van levensonderhoud ter plekke.

PvdA - Aan de hoogte van de WAO en de WW en aan de AOW mag niet worden getornd. Koppeling van uitkeringen aan de lonen. van jaar tot jaar te bezien. De kinderbijslag wordt afhankelijk van de leeftijd. De bijstand wordt niet geïndividualiseerd.

VVD - Een ministelsel voor alle uitkeringen behalve de AOW. die niet wordt aangetast. Alleenstaanden krijgen 60 procent van het minimumloon. kostwinners 100 procent. éénoudergezinnen 80 procent. De kinderbijslag wordt gelijk voor ieder kind. Voor kinderen in het buitenland geldt het woonlandbeginsel. Meer geld voor ouderenzorg.

D66 - De uitkeringen worden voor de helft aan de lonen gekoppeld. In de bijstand en de AOW mag niet worden ingegrepen. De ziekteverzekering moet door de werkgevers worden geregeld. Verplichte verzekering van mensen die buiten de WAO vallen. Vanaf het tweede kind stijgt de kinderbijslag niet meer.

GroenLinks -Vanaf 18 jaar krijgt iedereen die niet in het eigen onderhoud kan voorzien. een basisuitkering. Herstel van de koppeling van uitkeringen aan lonen. De kinderbijslag voor de eerste twee kinderen gaat omhoog, voor de overigen omlaag. De AOW wordt hoger. de uitkering voor langdurig werklozen stijgt met 10 procent. WW en WAO worden minimaal 70 procent van het loon. Ouderen mogen indien gewenst langer doorwerken.

GPV - Werkgevers en werknemers moeten zelf de ziekteverzekering regelen. De WAO wordt 70 procent van het loon. Gezinnen met meer dan drie kinderen krijgen nieer kinderbijslag. De koopkracht van de minima blijft intact.

SGP - Geen koppeling van de uitkeringen aan de lonen. herinvoering van het kostwinnersprincipe. WAO afhankelijk van de leeftijd. Kinderbijslag ook voor studerende kinderen ouder dan 18 jaar en invoering van het woonlandbeginsel.

RPF - Herstel van de koppeling van uitkeringen aan lonen. De hoogte van het minimumloon blijft gehandhaafd, WAO en WW gaan op termijn naar het minimum, kostwinners krijgen meer. WAO'ers kunnen zich bijverzekeren, er komen strenge herkeuringen. De kinderbijslag wordt niet gewijzigd. Mensen met een uitkering moeten zich nuttig maken voor de maatschappij.

CD- Alleen Nederlanders krijgen WW en AOW, buitenlanders zijn slechts voor ziekte verzekerd. AOW voor echtparen stijgt van 1.760 naar 2.000 gulden. De WAO is onbeperkt. op minimaal 70 procent van het loon. Ziektewet: eerste twee dagen geen uitkering, daarna een week lang 50 procent, vervolgens 100 procent.

WERKGELEGENHEID

CDA - Meer arbeidsplaatsen creëren door het verschil in hoogte tussen lonen en uitkeringen te vergroten. Dat kan door verhoging van het arbeidskostenforfait, zodat het inkomen uit merk minder wordt belast. Verder moet het verschil tussen bruto-loon en netto-loon worden verminderd door verlaging van de premies. Verlaging van de laagste CAO-schalen, om eenvoudiger banen te scheppen.

PvdA - Minimumloon niet aantasten. De loonkosten verminderen door arbeid minder zwaar te belasten. Verschuiving van belasting op arbeid naar heffingen op gebruik van energie en grondstoffen. Lage en modale inkomens gaan minder belasting betalen. de hogere iets meer. Het Jeugdwerkgarantieplan wordt uitgebreid tot 27 jaar. Recht op deeltijdarbeid, meer kinderopvang. winkels langer open.

VVD - Meer investeren in de econoinie. vergroting van het verschil tussen lonen en uitkeringen. Loonmatiging en verlaging minimumloon. Verlaging van de inkomstenbelasting, nieuwe banen scheppen bij politie en toezicht.

D66 - Loonmatiging, lasten op arbeid verlagen door forse vermindering van belastingen en premies op lonen. Verschuiving van belasting op arbeid naar heffingen op gebruik van energie en grondstoffen. Ontslagrecht versoepelen, recht op deeltijdarbeid. winkels langer open. Bedrijven mogen langer doorwerken, eventueel ook op zaterdag.

GroenLinks - Verschuiving van belasting op arbeid naar heffingen op gebruik van energie en grondstoffen (ecotax). Henerdeling van werk. een 32-urige werkweek in 1998. recht op deeltijdwerk Werkgevers worden eventueel verplicht vrouwen, migranten en gehandicapten aan te nemen.

GPV - De lasten op loon verminderen. Het minimumloon wordt verlaagd met 15 procent. maar kostwinners met een gezin krijgen een toeslag. Bedrijven moeten zich makkelijker kunnen vestigen en mensen sneller kunnen ontslaan

SGP - Overheid investeert een miljard gulden in meer werk. Het begrip 'passende arbeid' wordt verruimd. Voor langdurig werklozen worden meer scholing en werkervaringsplaatsen gecreëerd.

RPF - Verlaging minimumloon door lastenverlichting. Bedrijven moeten zich makkelijker kunnen vestigen en mensen sneller kunnen ontslaan. Deeltijdarbeid stimuleren. Jongeren krijgen een sociale dienstplicht.

CD - Nederlanders gaan voor bij vacatures. Pas als er geen Nederlandse sollicitanten zijn. mag een buitenlander m-orden aangenomen. Het Nederlandse bedrijfsleven gaat voor, gebruik van Hollandse produkten wordt bevorderd. Geen subsidies voor migranten-onderneiners

MIGRATIE

CDA - Streven naar gemeenschappelijk toelatingsbeleicl in de Europese Unie. Ruimhartige opvang van vluchtelingen, maar een strenge selectie. Voor het verkrijgen van een uitkering is het leren van Nederlands verplicht. Het werkgevers makkelijker maken buitenlanders tijdelijk in dienst te nemen. maai- het inzetten van illegalen zwaarder straffen. Onderwijs in eigen taal en cultuur dient buiten schooltijd plaats te vinden.

PvdA - Streven naar gemeenschappelijk toelatingsbeleid in de Europese Unie. Mensen zonder de Nederlandse nationaliteit krijgen ook stemrecht voor provinciale verkiezingen en Kamerverkiezingen. Bevorderen van integratie in de Nederlandse samenleving. Extra scholing voor allochtonen. bestrijden van de kreet 'Nederland is vol'.

VVD - Streven naar gemeenschappelijk toelatingsbeleid in de Europese Unie. Invoering van een inburgeringscontract, waarin plichten staan over scholing, leren Nederlandse taal, werk en huisvesting. Verlaging van de uitkering als de migrant basiseducatie weigert. Meer voorwaarden verbinden aan immigratie Meer afgewezen asielzoekers uitzetten. Geen subsidie voor eigen taal- en cultuuronderwijs.

D66 - Streven naar gemeenschappelijk toelatingsbeleid in de Europese Unie. Streng optrcden tegen werkgevers die illegalen in dienst nemen. Migrant werkt mee aan integratie. anders uitkering gekort. Wet bevordert evenredige arbeidskansen allochtonen. Bedrijven met veel allochtonen krijgen voorrang bij overheidsopdrachten. Financieel bijdragen aan opvang vluchtelingen in eigen regio. Mensen zonder de Nederlandse nationaliteit krijgen ook stemrecht voor provinciale verkiezingen en Kamerverkiezingen.

GroenLinks - Nederland is al immigratieland. Voorkeursbeleid voor allochtonen. ruimhartige toelating asielzoekers. Illegalen krijgen na twee jaar een verblijfsvergunning. Vreemdelingen die langer dan twee jaar in Nederlancl zijn. mogen voor gemeente, provincie en Tweede Kamer kiezen en worden gekozen. Harde aanpak van racisme.

GPV - Geen kiesrecht voor buitenlanders voor Tweede Kamer en provincie. Intrekken van de Wet gelijke behandeling. Werkgevers onder druk zetten om meer allochtonen in dienst te nemen.

SGP - Nederland geen immigratieland strengere eisen voor toelating Verplicht Nederlands leren Illegalen harder aanpakken racisme bestrijden, geen subsidie voor moskeeën.

RPF - Geen subsidies voor moskeeën, geen enkel kiesrecht voor buitenlanders. Meer scholing voor allochtonen, staken subsidie voor eigen taal- en cultuuronderwijs. Dubbele nationaliteit mag niet mogelijk zijn.

CD - Nederland voor de Nederlanders. Migranten: geen voorkeursbehandeling. Stimuleren Nederlandse cultuur. elementen uit andere culturen terugdringen. Buitenlanders zo veel mogelijk terug naar eigen land. bij werkloosheid verplichte terugkeer. Minderheden moeten zich aanpassen en hebben geen recht op sociale voorzieningen.

Uitslag verkiezingen Tweede Kamer

	1994			1989		
	stemmen	%	zetels	zetels	%	stemmen
Opkomst	**8.966.151**	**78,3**	**150**	**150**	**79,9**	**8.893.302**
CDA	1.994.115	22,2	34	54	35,3	3.140.502
PvdA	2.150.035	24,0	37	49	31,9	2.835.251
VVD	1.787.358	19,9	31	22	14,6	1.295.402
D66	1.387.883	15,5	24	12	7,9	701.934
GroenLinks	310.292	3,5	5	6	4,1	361.488
SGP	155.177	1,7	2	3	1,9	166.898
GPV	118.990	1,3	2	2	1,2	109.637
RPF	158.702	1,8	3	1	1,0	85.231
CD	220.333	2,5	3	1	0,9	81.340
DNP	6.987	0,1	0			-
PSP'92	7.622	0,1	0	-	-	-
SP	118.535	1,3	2	0	0,4	38.870
SAPRebel	4.465	0,0	0	0	0,0	4.293
NWP	27.581	0,3	0	-	-	
PMR	8.814	0,1	0	-	-	
Unie 55+	77.953	0,9	1			
SBP	9.347	0,1	0			
AOV	325.997	3,6	6	-	-	
CP'86	32.348	0,4	0	-	-	-
LP	2.841	0,0	0	-	-	-
Groenen	13.807	0,1	0	0	0,3	30.698
VIP	17.224	0,2	0	-	-	-
NCPN	11.701	0,1	0	-		-
ADP	5.334	0,1	0			-
S'93	7865	0,1	0			-
PDA	4.845	0,1	0	-	-	-
Overige '89	-	-	-	0	0,5	41.758

Berekeningen CPB. Werkloosheid volgens CBS

Op 21 februari publiceerde het Cen-

AMSTERDAM **719856**

	TK'94 stem.	TK'94 perc.	TK'89 perc.
Opkomst	349958	69,2	70,3
CDH	27731	7,9	15,2
PvdA	116295	33,2	42,6
W D	64187	18,3	13,6
D66	61710	17,6	11,0
GRLINKS	29808	8,5	10,8
SGP	338	0,1	0,2
GPV	1197	0,4	0,4
RPF	1589	0,5	0,3
CD	12790	3,7	3,1
DNP	284	0,1	-
PSP'92	692	0,2	-
SP	5375	1,5	0,3
SAPRebel	369	0,1	0,1
NWP	1739	0,5	-
PMR	332	0,1	-
Unie 55+	3304	1,0	-
SBP	130	0,0	-
AOV	14447	4,1	-
CP'86	2085	0,6	-
LP	126	0,0	-
Groenen	1540	0,4	1,2
VIP	934	0,3	-
NCPN	1347	0,4	-
ADP	205	0,1	-
S'93	434	0,1	-
PDA	970	0,3	-
Overige 89		-	1,2

ROTTERDAM **598727**

	TK'94 stem.	TK'94 perc.	TK'89 perc.
Opkomst	289545	67,9	70,2
CDA	33976	11,7	20,5
PvdA	88357	30,5	45,4
VVD	52764	18,2	12,1
D66	42857	14,8	8,7
GRLINKS	12701	4,4	5,1
SGP	3219	1,1	1,4
GPV	2783	1,0	0,9
RPF	3039	1,1	0,6
CD	18904	6,5	3,4
DNP	318	0,1	-
PSP'92	309	0,1	-
SP	6396	2,2	0,5
SAPRebel	452	0,2	0,1
NWP	900	0,3	-
PMR	363	0,1	-
Unie 55+	2845	1,0	-
SBP	250	0,1	-
AOV	12835	4,4	-
CP'86	2648	0,9	-
LP	115	0,0	-
Groenen	424	0,1	0,5
VIP	595	0,2	-
NCPN	502	0,2	-
ADP	135	0,1	-
S'93	1644	0,6	-
PDA	214	0,1	-
Overige 89		-	0,8

'S-GRAVENHAGE **444800**

	TK'94 stem.	TK'94 perc.	TK'89 perc.
Opkomst	225223	70,5	70,5
CDA	31751	14,1	24,5
PvdA	54372	24,2	34,1
W D	57280	25,4	19,0
D66	35358	15,7	10,3
GRLINKS	9281	4,1	4,9
SGP	1622	0,7	1,0
GPV	1669	0,7	0,8
RPF	2102	0,9	0,5
CD	11520	5,1	3,2
DNP	188	0,1	-
PSP'92	251	0,1	-
SP	3538	1,6	0,3
SAPRebel	111	0,1	0,0
NWP	850	0,4	-
PMR	234	0,1	-
Unie 55+	2708	1,2	-
SBP	90	0,0	-
AOV	8216	3,7	-
CP'86	1564	0,7	-
LP	75	0,0	-
Groenen	651	0,3	0,4
VIP	1042	0,5	-
NCPN	185	0,1	-
ADP	51	0,0	-
S'93	305	0,1	-
PDA	209	0,1	-
Overige 89	-	-	1,0

UTRECHT **234399**

	TK'94 stem.	TK'94 perc.	TK'89 perc.
Opkomst	134329	77,2	76,0
CDA	17247	12,8	23,2
PvdA	35290	26,3	37,5
W D	21235	15,8	11,7
D66	26807	20,0	10,7
GRLINKS	14101	10,5	10,5
SGP	567	0,4	0,6
GPV	1044	0,8	0,8
RPF	1008	0,8	0,4
CD	5692	4,2	2,6
DNP	149	0,1	-
PSP'92	137	0,1	-
SP	2993	2,2	1,0
SAPRebel	82	0,1	0,1
NWP	453	0,3	-
PMR	85	0,1	-
Unie 55+	1007	0,8	-
SBP	50	0,0	-
AOV	4458	3,3	-
CP'86	830	0,6	-
LP	36	0,0	-
Groenen	303	0,2	0,4
VIP	362	0,3	-
NCPN	153	0,1	-
ADP	26	0,0	-
S'93	108	0,1	-
PDA	106	0,1	-
Overige 89	-	-	0,5

traal Planbureau zijn berekeningen van de verkiezingsprogramma's van CDA, PvdA; VVD. D66 en GroenLinks. Daaruit bleek dat de programma's van VVD en CDA voor de komende kabinetsperiode de meeste banen opleveren. terwijl het PvdA-programma tot de meest gelijkmatige verdeling van de koopkracht leidt.

In alle programma's staat de werkgelegenheid centraal. Bezuinigingen op de rijksuitgaven moeten het geld opleveren voor verlaging van de lasten op arbeid. Het CDA bezuinigt de komende kabinetsperiode het meest, namelijk 18,4 mrd gulden. de VVD volgt met 17,6 mrd, D66 met 12,6 mrd de PvdA met 8,8 mrd en GroenLinks sluit de rij met 8.4 mrd.

De collectieve lastendruk (som van belastingen en sociale premies) komt bij het CDA uit op 42,0 procent in 1998. bij de VVD een fractie hoger. bij D66 op 43.3, bij de PvdA op 43.7 en bij GroenLinks op 45,5 procent.

Op 21 april meldde het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) dat het aantal werklozen stijgt met 18.000 per maand. In het voorgaande kwartaal telde het CBS gemiddeld 520.000 werklozen (of wel 8.i procent van de beroepsbevolking), waarmee de werkloosheid voor het eerst sinds begin 1986 tot boven het half miljoen kwam. Vanaf 1984 daalde het aantal werklozen tot 329.000 in het eerste kwartaal van 1992. Tot medio 1993 steeg de werkloosheid met 8.000 per maand, nu is dat 18.000 per maand, aldus het CBS.

Kamerverkiezingen

Bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer op 3 mei bedroeg de opkomst 78,3 procent tegen 79,9 procent in september 1989 (zie pag. 577/1 e.v.-'89). De opkomst in 1994 was de laagste uit de geschiedenis bij Kamerverkiezingen. Het vorige dieptepunt, 78.5 procent, was in 1971. één jaar na de afschaffing van de opkomstplicht.

De lijsttrekker en de 'kroonprins van de PvdA, Wim Kok (r)en Jacques Wallage, feliciteren elkaar op 3 mei 's avonds in Amsterdam met het resultaat van de verkiezingen voor de Tweede Kamer

GRONINGEN				556689
	TK'94 stem.	TK'94 perc.	TK'89 perc	TK'89 stem
Opkomst		-	83,6	360115
CDA		-	23 4	84175
PvdA	-	-	45,5	163724
VVD	-	-	11,5	41588
D66	-	-	7.0	25171
GRLINKS			5,4	19295
SGP	-	-	0,2	739
GPV	-	-	4,2	15138
RPF	-	-	1.1	3993
CD			0.3	1100
DNP	-	-	-	
PSP'92	-	-	-	-
SP	-	-	0,4	1336
SAPRebel	-	-	0,0	176
NWP	-	-	-	-
PMR	-	-	-	-
Unie 55+	-	-	-	-
SBP	-	-	-	-
AOV	-	-	-	-
CP'86	-	-	-	-
LP	-	-	-	-
Groenen	-	-	0,3	1012
VIP	-	-	-	-
NCPN	-	-	-	-
ADP	-	-	-	-
S'93	-	-	-	-
Overige 89	-	-	0,7	2668

FRIESLAND				607101
	TK'94 stem.	TK'94 perc.	TK 89 perc	TK 89 stem
Opkomst		-	86,6	387958
CDA	-	-	34,6	134216
PvdA	-	-	39,5	153262
W D	-	-	11,0	42682
D66	-	-	6,4	24934
GRLINKS		-	3,5	13387
SGP		-	0,6	2435
GPV			2,0	7767
RPF			1 4	5522
CD		-	0 2	927
DNP				
PSP'92				
SP			0,1	422
SAPRebel			0,1	155
NWP				
PMR				
Unie 55+				
SBP				
AOV				
CP'86				
LP				
Groenen		-	0,3	1001
VIP				
NCPN				
ADP				
S'93				
Overige 89			0.3	1248

DRENTHE				450428
	TK'94 stem.	TK'94 perc.	TK'89 perc.	TK'89 stem.
Opkomst	284318	82,2	86,7	289496
CDA	56342	19,8	27,5	79529
PvdA	98112	34,5	43,6	126174
VVD	51893	18,2	15.2	44106
D66	39573	13,9	6,5	18908
GRLINKS	7070	2,5	2,8	8235
SGP	735	0,3	0,3	747
GPV	6719	2,4	2,0	5854
RPF	4699	1.6	1,1	3036
CD	3437	1,2	0 3	839
DNP	156	0,0	-	
PSP'92	192	0,1	-	
SP	2733	1,0	0.2	549
SAPRebel	156	0.1	0.0	77
NWP	591	0,2	-	
PMR	2i5	0,1	-	
Unie 55+	1779	0,6	-	
SBP	880	0,3	-	
AOV	5953	2,1	-	-
CP'86	521	0,2	-	-
LP	83	0,0	-	
Groenen	315	0,1	0,2	550
VIP	292	0,1	-	
NCPN	338	0,1	-	
ADP	1359	0,5	-	
S'93	175	0,1	-	
Overige 89			0,3	892

FLEVOLAND				253701
	TK'94 stem.	TK'94 perc.	TK'89 perc.	TK'89 stem.
Opkomst	138133	79,7	79,8	112736
CDA	24355	17,6	28,6	32197
PvdA	27866	20,2	31,4	35428
VVD	32548	23,6	17,6	19799
D66	23456	17,0	9,2	10351
GRLINKS	4316	3,1	4,0	4456
SGP	3313	2,4	2,6	2971
GPV	2846	2,1	2,1	2390
RPF	3930	2,8	2,0	2292
CD	3279	2,4	1,4	1603
DNP	67	0,0	-	
PSP'92	101	0,1	-	-
SP	1760	1,3	0,2	242
SAPRebel	33	0,0	0,0	53
NWP	989	0,7	-	-
PMR	149	0,1	-	-
Unie 55+	1428	1,0	-	-
SBP	112	0,1	-	-
AOV	5750	4,2	-	-
CP'86	669	0,5	-	-
LP	32	0,0	-	-
Groenen	284	0,2	0,4	402
VIP	207	0,1	-	-
NCPN	250	0,2	-	-
S'93	125	0,1	-	-
PDA	268	0,2	-	-
Overige 89	-	-	0,5	552

NOORD-HOLLAND				2452352
	TK'94 stem.	TK'94 perc.	TK'89 perc.	TK'89 stem.
Opkomst			77,6	1377798
CDA	-	-	28,1	387763
PvdA	-	-	32,3	444444
W D	-	-	18,8	259761
D66	-	-	9,9	136911
GRLINKS	-	-	6,2	85912
SGP	-	-	0,4	5113
GPV	-	-	0.6	7959
RPF	-	-	0,6	7940
CD	-	-	1,4	19089
DNP	-	-		
PSP'92	-	-		-
SP	-	-	0,2	2844
SAPRebel	-	-	0,1	743
NWP	-	-		-
PMR	-	-		-
Unie 55+	-	-		-
SBP	-	-		-
AOV	-	-	-	-
CP'86			-	-
I P			-	-
Groenen			0,7	9100
VIP			-	-
NCPN				
ADP				
S'93			-	-
PDA			-	-
Overige 89			0,7	10219

ZUID-HOLLAND				3311633
	TK'94 stem.	TK'94 perc.	TK'89 perc.	TK'89 stem.
Opkomst			77,6	1850186
CDA			30,4	562547
PvdA			31,1	575171
VVD	-		16,9	312205
D66			9,1	168955
GRLINKS			3,9	71619
SGP			3,3	61682
GPV	-		1,1	20699
RPF			1,1	19886
CD			1,7	31082
DNP	-			
PSP'92	-			
SP	-		0,5	8779
SAPRebel	-	-	0,0	947
NWP	-	-		
PMR	-	-		
Unie 55+				
SBP				
AOV				
CP'86			-	-
LP			-	-
Groenen			0,4	6587
VIP				
NCPN		-		
ADP		-	-	-
S'93		-	-	-
PDA		-	-	-
Overige 89		-	0,5	10027

Het aantal partijen dat in de Tweede Kamer vertegenwoordigd is steeg in vergelijking met 1989 van 9 naar 12. Het record dateert uit 1918 toen 18 partijen in de Kamer werdengekozen. 1933 en 1971 waren het 14.

Samenstelling Tweede Kamer

De uitslag van de verkiezingen zorgt voor veel nieuwe gezichten aan het Binnenhof. Van de 150 kandidaten die op 3 mei werden gekozen maakten 67 geen deel uit van de oude Kamer, onder wie 11 bewindslieden, terwijl slechts 63 terugkeerden.

Nadat de Kiesraad op 10 mei de definitieve uitslag van de Kamerverkiezingen en de toewijzing van het aantal zetels bekendgemaakt had, bleek dat geen enkel kandidaat-Kamerlid op een onverkiesbare plaats erin was geslaagd via voorkeursstemmen in de Tweede Kamer te komen. De volgende leden werden verkozen verklaard:

PvdA

W. Kok (55)*
J. Wallage (47)*
M.A.M. Wòltgens (50)
K Y.I.J. Adelmund (45)*+
J.P. Pronk"
A. Kosto (56)*
J.G.M. Alders (42)*
A.L. ter Beek (50)*
F van der Ploeg*
T Netelenbos-Koomen (50)+
A.PW Melkert (38)
W.A.F.G. Vermeend (45)
R.H. Oudkerk*

OVERIJSSEL				1045002
	TK'94 stem.	TK'94 perc.	TK'89 perc	TK 89 stern
Opkomst		-	85 3	640848
CDA		-	42 1	269443
PvdA		-	30 6	196084
VVD		-	10 6	68194
D66			6,1	38969
GRLINKS			2 9	18299
SGP			2,3	14993
GPV			2,6	16769
RPF			1,8	11182
CD			0,3	2142
DNP				
PSP'92				
SP			0,2	1371
SAPRebel			0,0	218
NWP				-
PMR				
Unie 55+				
SBP				
AOV				
CP'86				
LP				
Groenen			0,2	1130
VIP				
NCPN				
ADP				
S'93				
Overige 89			0,3	2054

GELDERLAND				1851277
	TK'94 stem.	TK'94 perc.	TK 89 perc	TK 89 stem
Opkomst		-	8 2 4	1113128
CDA	-	-	38,3	425824
PvdA	-	-	30,5	340094
W D	-	-	13,4	149185
D66	-	-	7,0	78142
GRLINKS	-	-	3,7	41101
SGP	-	-	3,3	36262
GPV	-	-	1,0	11460
RPF	-	-	1,4	15565
CD	-	-	0,4	4931
DNP	-	-	-	
PSP'92	-	-	-	-
SP	-	-	0,3	3541
SAPRebel	-	-	0,1	593
NWP	-	-	-	-
PMR	-	-	-	-
Unie 55+	-	-	-	-
SBP	-	-	-	-
AOV	-	-	-	-
CP'86	-	-	-	-
LP	-	-	-	-
Groenen	-	-	0,3	3169
VIP	-	-	-	-
NCPN	-	-	-	-
ADP	-	-	-	-
S'93	-	-	-	-
Overige 89	-	-	0,3	3261

UTRECHT				1056008
	TK'94 stem.	TK'94 perc.	TK'89 perc	TK'89 stem
Opkomst		-	81.1	608374
CDA	-	-	34,3	208680
PvdA	-	-	25,2	153002
VVD	-	-	18,0	109478
D66	-	-	9,3	56427
GRLINKS	-	-	5,1	31122
SGP	-	-	2,7	16339
GPV	-	-	2,0	12072
RPF	-	-	1,3	7981
CD	-	-	1,1	6696
DNP	-	-	-	
PSP'92	-	-	-	-
SP	-	-	0,4	2244
SAPRebel	-	-	0,0	178
NWP	-	-	-	-
PMR				
Unie 55+				
SBP				
AOV				
CP'86				
LP				
Groenen			0,3	2045
VIP				
NCPN				
ADP				
S'93				
PDA				
Overige 89			0,3	2110

ZEELAND				363836
	TK'94 stem.	TK'94 perc.	TK'89 perc.	TK'89 stem.
Opkomst		-	81,2	215446
CDA	-	-	33,9	72995
PvdA	-	-	29,6	63686
W D	-	-	14,1	30374
D66	-	-	6,7	14346
GRLINKS	-	-	2,8	6060
SGP	-	-	8,3	17827
GPV	-	-	1,7	3757
RPF	-	-	1,6	3404
CD	-	-	0,7	1436
DNP	-	-	-	
PSP'92	-	-	-	-
SP	-	-	0,1	337
SAPRebel	-	-	0,0	61
NWP	-	-	-	-
PMR	-	-	-	-
Unie 55+	-	-	-	-
SBP	-	-	-	-
AOV	-	-	-	-
CP'86	-	-	-	-
LP	-	-	-	-
Groenen			0,2	535
VIP				
NCPN	-	-	-	-
ADP	-	-	-	-
Overige 89	-	-	0,3	628

NOORD-BRABANT				2258606
	TK'94 stem.	TK'94 perc.	TK'89 perc.	TK'89 stem.
Opkomst		-	78,0	1277724
CDA	-	-	45,1	576140
PvdA	-	-	28,7	367170
W D	-	-	12,1	154921
D66	-	-	7,2	92398
GRLINKS	-	-	3,3	42710
SGP	-	-	0,5	6287
GPV	-	-	0,3	4026
RPF	-	-	0,3	3487
CD	-	-	0,7	8294
DNP	-	-	-	
PSP'92	-	-	-	-
SP	-	-	1,1	13682
SAPRebel	-	-	0,1	838
NWP	-	-	-	-
PMR	-	-	-	-
Unie 55+	-	-	-	-
SBP	-	-	-	-
AOV	-	-	-	-
CP'86	-	-	-	-
LP	-	-	-	-
Groenen	-	-	0,3	3560
VIP	-	-	-	-
NCPN				
ADP				
S'93				
PDA				-
Overige 89			0,3	4211

LIMBURG				1121018
	TK'94 stem.	TK'94 perc.	TK'89 perc.	TK'89 stem.
Opkomst		-	76,5	642705
CDA	-	-	46,9	301547
PvdA	-	-	33,4	214500
VVD	-	-	9,0	58134
D66	-	-	5,5	35026
GRLINKS	-	-	3,0	19128
SGP	-	-	0,1	523
GPV	-	-	0,2	1567
RPF	-	-	0,1	793
CD	-	-	0,5	3198
DNP	-	-	-	
PSP'92	-	-	-	-
SP	-	-	0,5	3482
SAPRebel	-	-	0,0	244
NWP	-	-	-	-
PMR	-	-	-	-
Unie 55+	-	-	-	-
SBP	-	-	-	-
AOV	-	-	-	-
CP'86				
LP				
Groenen	-	-	0,3	1607
VIP	-	-	-	-
NCPN	-	-	-	-
ADP	-	-	-	-
S'93	-	-	-	-
Overige 89			0,5	2956

S.E.A. Noorman-den Uyl (48)*+
R.L. Vreeman (46)[4]
J.P.C.M.van Zijl (41)
J. van Nieuwenhoven (50)+
A.Th. Duivesteijn (43)*
J.F. Buurmeijer (54)
M. van Traa (48)
N.A. Kalsbeek-Jasperse (39)+
h. Apostolou (47)
D.W. de Cloe (46)
E.P. Woltjer (52)'
A.M. Vliegenthart (35)+
E.C. Rozenblad (42)*
H. Vos (50)
M. Zijlstra (49)

E.P. van Heemst (41)
J. Liemburg (41)*+
J.J. Lilipaly (50)
F.J.M. Crone (39)"
G.A. Dijksman (37)*+
S.A.M. Dijksma (23)*+
G.J.W. van Oven (45)*
J.M. Verspaget (48)+
W.J. van Gelder (46)

CDA

L.C. Brinkman (46)
Y.C.M.T van Rooy (42)*+
E.M.H. Hirsch Ballin (43)*

W.J. Deetman (49)
E. Heerma (49)"
M.H.J. Soutendijk-van Appeldoorn (45)+
F.L.A.J. Wolters (30)
J.G. de Hoop Scheffer (46)
A.G.W.J. Lansink (59)
A. Doelman-Pel (61)+
P. Bukman (60)"
P.R.H.M. van der Linden (30)
M.H.A. Boers-Wijnberg (48)+
V.A.M. van der Burg (49)
M. Eeinema (61)
M.J.A. van der Hoeven (44)+
J.D. Gabor (54)*
J. Reitsma (48)

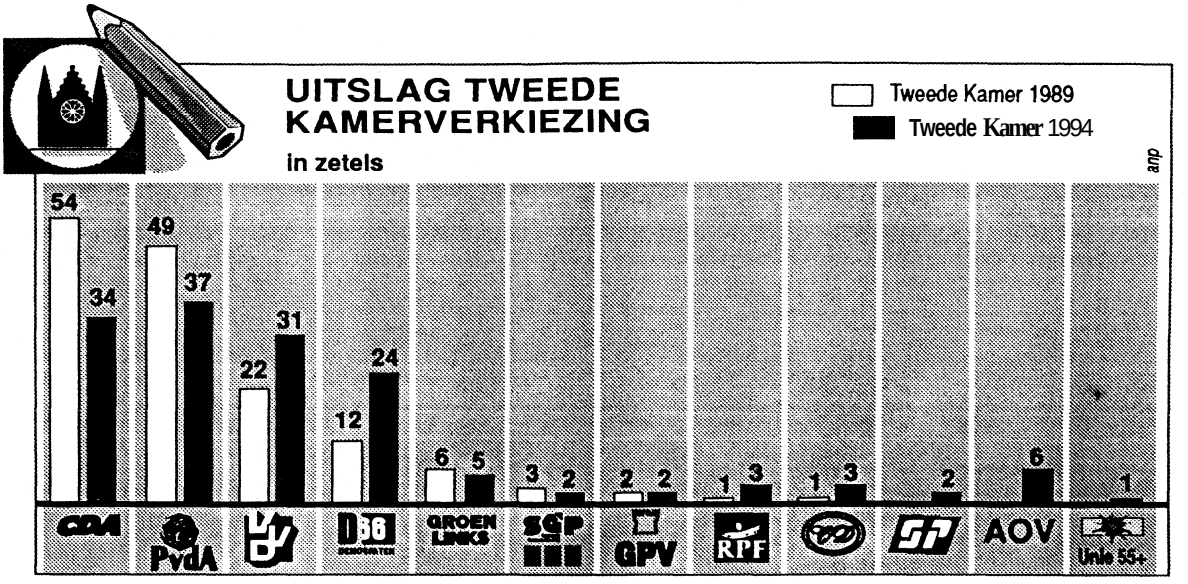

WA. Mateman (49)
A.M.A. van Ardenne-van der Hoeven (44)*+
A.Th.B. Bijleveld-Schouten (31)+
W.G.J.M.van de Camp (40)
G.H.Terpstra (53)
A.H. Esselink (50)
J.S.J.Hillen (46)
G. de Jong (50)
L.H.J.M.Dankers (44)*+
F.J. van der Heijden (56)
M. Smits (49)
G.B.M.Leers (42)
P.A.L. Mulder-van Dam (57)+
M.J.M.Verhagen (47)'
A.K. Koekkock (49)*
P.J.Biesheuvel (44)

VVD

F. Bolkestein (61)
E.G.Terpstra (50)+
H.F Dijkstal (51)
A. Jorritsma-Lebbink (43)+
R.L.O. Linschoten (37)
D.J.D.Dees (49)
J.Franssen (42)
R.W. de Korte (57)
F.W. Weisglas (47)
A.L.E.C. van der Stoel (39)*+
A.H. Korthals (49)
J.W. Remkes (42)
M.M.H. Kamp (41)+
H.A.L. van Hoof (46)
A.J. te Veldhuis (47)
A.A.M.E. van Erp (60)
P.M.Blauw (56)
W.C.G. Voute-Droste (50)*+
H.G.J.Kamp (41)*
J.F.B. van Rey (49)
E.L.P. Hessing (46)*
J.D.Blaauw (53)
J.F. Hoogervorst (38)*
P.J.L. Verbugt (37)+
S. van Heemskerck Pillis-Duvekot (54)+
O. Cherribi (34)"
B.M. de Vries (31)*+
M.J. Essers-Huiskamp (39)*+
J. Rijpstra (38)"
C.G.A.Cornielje (35)*
J.M.de Vries (46)*+

HERKOMST VAN DE WINST

(t.o.v. uitslag Tweede Kamer-verkiezing '89, in procenten)

cijfers afgerond waardoor totalen niet altijd overeenstemmen
** vorige keer niet gestemd*

anp / InterView	CDA	PvdA	VVD	D66	Gr. L.	PCG	Overig	Niet*	Totaal
CDA		0,8	0,9	0,4	0,0	0,1	0,0	4,6	6,7
PvdA	1,3		0,4	1,4	0,4	0,0	0,1	6,3	9,9
VVD	2,4	0,9		1,2	0,0	0,0	0,1	6,9	11,5
D66	1,5	1,7	0,7		0,4	0,0	0,0	6,3	10,6
Groen Links	0,2	0,6	0,1	0,3		0,0	0,1	1,6	2,8
Prot. Chr. Geref.	0,5	0,2	0,0	0,0	0,0		0,0	2,0	2,7
SP	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,3	0,6
CD + CP'86	0,2	0,3	0,1	0,1	0,0	0,0	0,3	1,1	2,1
AOV + Unie 55+	1,1	1,0	0,7	0,3	0,0	0,1	0,0	1,7	5,0

BESTEMMING VAN HET VERLIES

(t.o.v. uitslag Tweede Kamer-verkiezingen '89, in procenten)

cijfers afgerond waardoor totalen niet altijd overeenstemmen
** nu niet gestemd*

anp / InterView	CDA	PvdA	VVD	D66	Gr. L.	PCG	Overig	Niet*	Totaal
CDA		2,2	4,4	2,6	0,4	0,0	2,2	7,0	20,0
PvdA	1,2		2,0	3,6	1,2	0,8	2,4	6,4	18,5
VVD	1,0	0,4		0,9	0,1	0,0	0,9	2,5	6,1
D66	0,2	0,6	0,5		0,1	0,0	0,2	0,8	2,5
Groen Links	0,0	0,8	0,1	0,7		0,0	0,3	0,9	2,9
Prot. Chr. Geref.	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0	0,2	1,8

VVD-lijsttrekker Frits Bolkestein brengt in Amsterdam zijn stem uit voor de landelijke verkiezingen.

D66

H.A.F.M O. van Mierlo (6%)
G.J Wolffensperger (49)
J. Kohnstamm (44)
D.K.J.Tommel (52)
L.S. Groenman (53)+
A. Nuis (60)
O. Scheltema-de Nie+
A.J. Schimmel (41)+
J A,.Torritsma-van Oosten (52)*+
E.D.C.M.Lambrechts (38)*+
G. Ybema (48)
M.M. Versnel-Schmitz (53)+
B.O. Dillrich (38)*
P.K. ter Veer (49)
H.G. Fermina (46)*
N.G. van 't Riet (45)*+
M.J. Augusteijn-Esser (50)'+
Th.C de Graaf (36)*
J.M.de Koning (51)*+
B.R.A. van den Bos (46)*
A.D. Bakker (35)*
J.T. Hoekema (42)"
F.C. Giskes (43)*+
G. Roethof (37)*+

AOV

H.M. Nijpels-Hezemans (46)*+
L.E.M. Boogaardsr. (66)*
C.S. van Wingerden (67)"
W.J. Vcrkerk (55)*
E.G van Wageningen (64)*+
Th.J.M. Hendriks (64)*

GroenLinks

P Rosenmoller (38)
M. Rabbae (53)*
L. Sipkes-van Zijl (45)+
M.B. Vos (37)*+
T Oedayraj Singh Varma (45)*+

RPF

L.C. van Dijke (38)*
A. Rouvoet (32)*
D.J. Stellingwerf (40)*

CD

J.G.H. Janmaat (59)
W.B Schuurinan (50)*+
C. Zonneveld (391*

SGP

B.J. van der Vlies (51)
J.T. van den Berg (51)

GPV

G.J. Schutte (54)
E. van Middelkoop (45)

SP

J.G.C.A. Marijnissen (41)*
R J.L. Poppe (55)*

Unie 55+

H. Leerkes (71)"

* nieuw. incl. sinds 2 mei demissionaire kabinetsleden.
+vrouw.

Toen op 16 mei in totaal 67 Kamerleden werden uitgezwaaid, werd eraan herinnerd dat van de 150 Kamerleden die op 14 september 1989 werden beëdigd er 46 hun termijn niet hadden volgemaakt: 27 leden hadden tussentijds een andere functie aanvaard, twee zijn overleden en 17 leden waren toegetreden tot het kabinet. Kamervoorzitter Deetman vroeg zich af of ..doorstroming op die wijze en in die omvang goed voor de Kamer is". Hij noeinde de verschuivingen uniek in de parlementaire geschiedenis: er veranderen 34 zetels van partijpolitieke kleur.

Analyses verkiezingsuitslag

In de *Staatscourant* van 4 mei schreef R A Koole hoofddocent politieke wetenschap aan de Rijksuniversiteit Leiden, ondrr de kop ..Het christen-democratisch tijdperk is ten einde" onder meer het volgende

..Het zijn - zoals te verwachten viel - historische verkiezingen geworden. De gezamenlijke achteruitgang van beide regeringspartijen is ongekend groot.
Een regeringscoalitie die ruim vier jaar kon bogen op een parlementaire meerderheid van 103 zetels. tuimelde naar 71 zetels De ene coalitiepartij verloor bijna een kwart van haar aanhang (PvdA), de andere zelfs een derde (CDA). Geen enkele partij heeft ooit in één keer zoveel zetels verloren als elk van de regeringspartijen nu. hoewel het verlies van D66 na de deelname aan het mislukte Kabinet-Van Agt-II in 1982 (van zeventien naar zes zetels) in relatieve zin nog steeds ongevenaard is (63% verlies). D66 vestigt nu een nieuw record: nooit won een partij zoveel zetels.
Het zijn dan ook verrassende verkiezingen geworden. De opiniepeilingen mogen dan veel van de turbulentie hebben voorspeld, het verlies van GroenLinks en de grote winst van de twee oudcrcnpartijcn was niet voorzien.(...)
Het zijn echter bovenal de verkiezingen van de onvrede geworden. Onvrede die zich nauwelijks heeft vertaald in een minder hoge opkomst. maar wel in stemmen voor oppositiepartijen in of buiten het parlement. Een

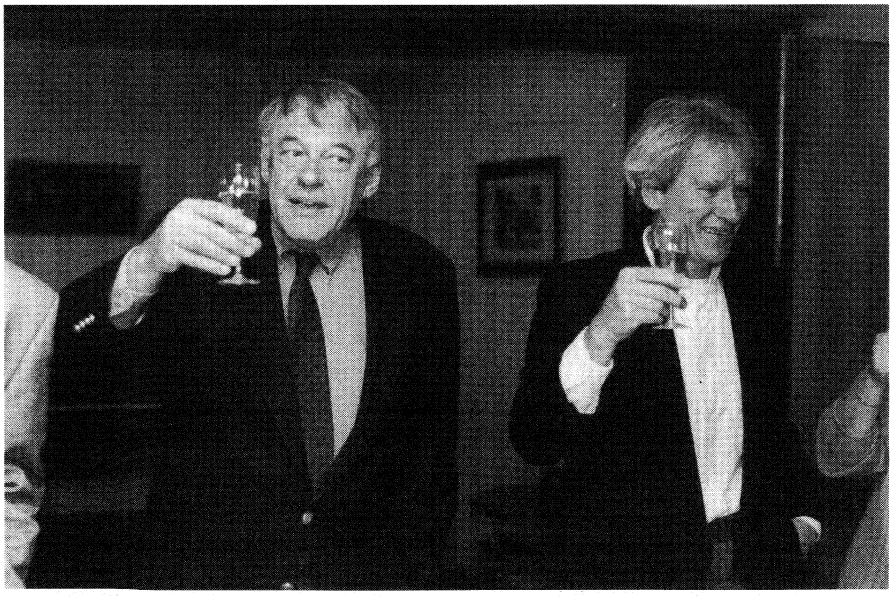

Hans van Mierlo (l.) en (;errit.-Jan Wolffensperger heffen op een fractiebijeenkomst in Amsterdam op 5 mei het qlas vanwege de zetelwinst voor D'66 in de Tweede Kamer

gedetailleerd onderzoek naar stemmotivaties is op dit moment nog niet voorhanden, maar het is buiten twijfel dat de electorale verschuivingen met name voortkomen uit ontevredenheid over de regeringspartijen.

Factoren

Hoe kan deze onvrede worden verklaard'! Zowel structurele als meer incidentele factoren verklaren waarom niet alleen in Nederland. maar ook elders uitingen van grote politieke onvrede kunnen worden waargenomen. Overal in de Westeuropese wereld hebben overheden zich in de naoorlogse periode steeds actiever betoond. Het terrein van staatsinterventie is de afgelopen decennia sterk gegroeid. Hierdoor werden burgers steeds inecr afhankelijk van de sraa! voor wat betreft hun persoonlijke welzijn. Niet alleen uitkeringsgerechtigden en ambtenaren, maar ook rele andcrcn zagen hun (materieel) welzijn in toenemende mate bepaald door overheidsoptreden. Tegelijkertijd veroorzaakten fundamentele individualiseringsprocessen dat burgers zich minder gebonden achtten aan specifieke partijen. Het is daarom niet verwonderlijk dat burgers zich bij economisch ontij tegen de regering en de regeringspartijen keren. Wanneer de prestaties van de overheid onder druk staan. komen regeringspartijen onder vuur te liggen. Ook al is het materiële welzijn van de burger in absolute zin helemaal niet minder dan in de jaren vijftig, dan nog is het tegen de regeringspartijen gerichte sentiinent tegenwoordig groter dan destijds, omdat de burger in het algemeen afhankelijker is geworden van de overheid. Waar vroeger persoonlijke tegenspoed geweten moest worden aan het noodlot of aan de voorzienigheid. richt zich de frustratie nu ten volle op de overheid en op de met haar geïdentificeerde partijen.

Eerder

Maai; zo werpt men wellicht tegen, waarom is dat electorale verlies voor de regeringspartijen niet eerder gekomen, bijvoorbeeld in de jaren tachtig. toen het economisch tij immers ook niet altijd mee zat? (...) Het is vooral de winst van het CDA onder Lubbers in 1986 en 1989 die verklaard moet worden. De tijdelijke vermindering van de economische crisis is hieraan slechts zeer ten dele debet. Het was Lubbers die er in de jaren tachtig met zijn zakelijke politiek in slaagde nogal wat niet-

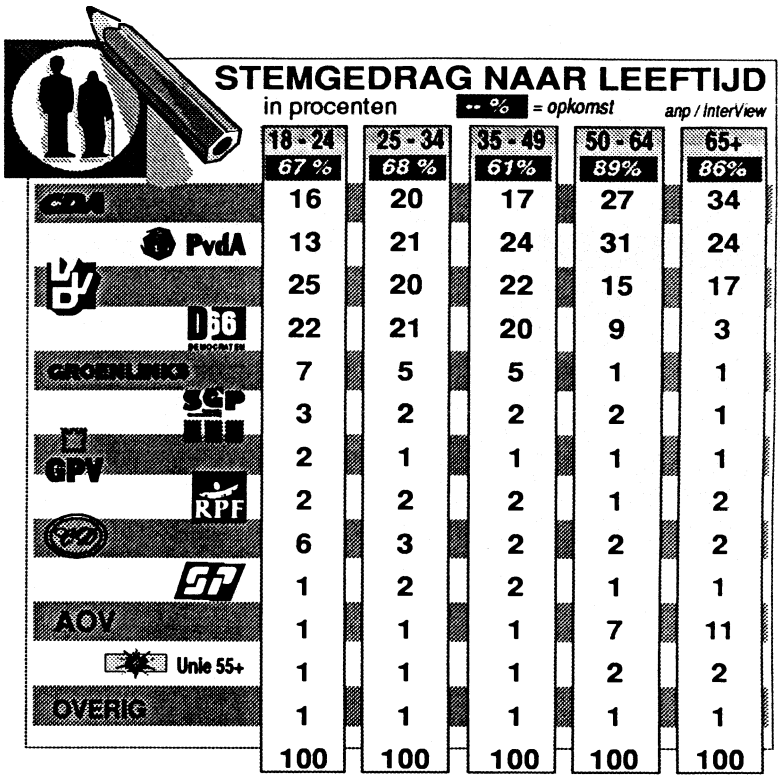

godsdienstige kiezers voor zijn partij te winnen. zonder de trouwe achterban af te stoten. Hiermee was Lubbers in staat een andere structurele ontwikkeling, de deconfessionalisering. tijdelijk te camouileren.

Ontkerkelijking

Door de economische tegenwind en de vroegtijdige wisseling van het leiderschap, kwam dit fundamentele uroces van ontkerkelijking weer bloot te liggen. Brinkman stond voor de moeilijke taak om zonder de autoriteit van het premierschap die Lubbers als lijsttrekker wel steeds heeft gehad. de gevolgen van de deconfessionalisering en van de crisis van de verzorgingsstaat te trotseren. Nooit maren de ingrepen in de sociale zekerheid zo ingrijpend geweest als de afgelopen kabinetsperiode, zeker in de perceptie van de kiezers Ook de PvdA heeft daar een grote electorale prijs voor moeten betalen. Maar bij het CDA speelde het ontkcrkclijkingsproces ook nog cens mcc. De verkiezingsuitslag markeert een tweede beslissend moment in de tanende politieke positie van de christen-democraten en daarmee in de machtsverhoudingen in dit land.

Het eerste moment was de uitslag van 1967. Toen verloren de drie grote confessionele partijen. die later in het CDA zouden opgaan, voor het eerst de absolute meerderheid in het parlement. De politieke turbulentie van de 'jaren zestig' had daar reel mee te maken.

Nu verliezen de christen-democraten hun spilpositie. In een volgend kabinet kunnen zij hoogstens een minderheidspositie innemen, hetgeen sinds het bijzondere extra-parlementaire Kabinet-Den Uyl niet meer is voorgekomen. Voor he! eerst is er een situatie dat niet een andere partij. maar het CDA zelf, misschien mag 'aanschuiven'. Alleen in een D66/CDA/VVD—kabinet zou het CDA zich

CDA-lijsttrekker Elco Brinkman (l.),zoon Eduard en echtgenote Janneke proberen op 3 mei in Leiden alledrie tegelijk hun stem uit te brengen. Op de achtergrond dochter Harriëtte.

nog in een middenpositie bevinden. Maar deze coalitie lijkt niet erg waarschijnlijk en ook in die coalitie zijn de christen-democraten in een minderheid. Het definitieve einde van het 'christen-democratisch tijdperk' lijkt hiermee bereikt te zijn.

Leiderschapswisseling

Behalve de meer structurele factoren die de verkiezingsuitslag hebben bepaald, zijn natuurlijk ook meer incidentele oorzaken te noemen. De reeds vermelde leiderschapswisseling hij het CDA is er een van. Maar ook het inmiddels gevestigde leiderschap bij de andere grote partijcnis belangrijk. Lubbers heeft als gevestigde premier in 1986 en 1989 te maken gehad met niet overtuigend of nieuw leiderschap hij de VVD. de grootste electorale concurrent van het CDA. Nu heeft Brinkman te maken met de inmiddels crvaren VVD-voorman Bolkestein. die bovendien vanuit de oppositie kon opereren.

Bij de PvdA leidde in 1986 Den Uyl zijn partij nog tot een verkiezingswinst. Drie jaar later moest Kok bij zijn eerste verkiezingen als lijst-. trekker een klein verlies incasseren. Dit jaar was het vooral de gevestigde positie van Kok als 'staatsman' die z'n partij voor een nog groter debacle behoedde.

De politiek leider van D66. Van Mierlo. heeft sinds zijn comeback in 1986 geen verkiezing verloren. Dit jaar kon hij box-endien als enige grote progressieve partij het oppositiekrediet incasseren. GroenLinks bleek hiertoe niet in staat. Maar ook daar had zojuist een wisseling van het leiderschap plaatsgevonden. Het niet overtuigende duo Brouwer/Rabbae kreeg bovendien te maken met het aanzuigende effect van een gepercipieerde nek-aan-nek-race tussen PvdA en CDA.

Van de vier grote partijen was het CDA aldus de enige die zich inet een nieuwe lijsttrekker in het strijdgewoel begaf. Zo bezien laat de uitslag een overwinning van 'krasse knarren' zien. Gevestigd leiderschap blijkt bij economisch zwaar weer electoraal aantrekkelijk.

'Mannetjesmakerij'

Daarnaast is wel gewezen op de 'Amerikaanse' u-ijze van campagnevoeren door het CDA die niet zou passen in de Nederlandse politieke cultuur. Ook de term 'mannetjesmakerij' werd hierbij genoemd. Het is echter onjuist om bij uitstek het CDA hiervan te betichten. Bij alle grote partijen speelt de persoon van de lijsttrekker een grote rol. De leuze 'Kies Kok' is daarvan een sprekend voorbeeld.(...)

Het gekrakeel rond de zogeheten 'Brinkmanshuffle'. in feite een heel bescheiden vernieuwing die niet eens zo nieuw was, is zwaar overdreven. De grote aandacht hiervoor verraadt enige gemakzucht bij de poging de veranderende positie van het CDA te verklaren. Bij de televisie is zoiets makkelijker te visualiseren dan fundamentele processen als individualisering of ontkerkelijking. Kritiek in eigen CDA-gelederen op de campagnestijl is voor een belangrijk deel ingegeven door de weigering de structureel verzwakte positie van christen-democraten te erkennen.

Ouderenprotest

Belangrijker dan de shuffle is het ouderenprotest. Deels manifesteerde zich dat in thuisblijven. deels in de opkomst van de ouderenpartijen Dit zijn typische protestpartijen. die waarschijnlijk geen lang leven beschoren zullen zijn. tenzij ze zich los kunnen maken van het 'single-issue-imago'. dat zij nu onmiskenbaar hebben. De winst van de ouderenpartijen konit niet alleenvan het CDA. Ook de PvdA,de VVD en voormalige thuisblijvers blijken een voedingsbron te zijn geweest. Maar het feit dat deze ouderenpartijen bij elkaar een ongeveer even sterk debuut maken als D66 in 1967 is tekenend. Tekenend voor de grote mate van ontevredenheid. voortkomend uit onzekerheid over sociale voorzieningen. Met name de partijen die geïdentificeerd u-orden met de totstandkoming van voorzieningen voor de oude dag. krijgen nu een electorale afstraffing. Een enkele keer werd wel eens gewag gemaakt van een verwende oudere generarie. De huidige ouderen hebben het immers grosso inoclo veel beter dan hun ouders. Maar los van het feit dat dcze verbetering betrekkelijk is. is van grotcr belang dat ouderen door het overheidsbeleid van de afgelopen decennia op een goede, door de overheid gegarandeerde ouderdomsvoorziening zijn gaan rekenen. Zij moesten ook wel. Want door de grotere mobiliteit en het kleinere kindertal komt het steeds minder vaak voor dat ouderen bijvoorbeeld op hun eigen kinderen kunnen terugvallen. Niet zozeer de feitelijke achteruitgang van de financiële positie van ouderen. maar vooral de onzekerheid hierover verklaart de opkomst van het ouderenprotest.

Eenwordingsproces

Dat vooral het CDA in de campagne daar last van ondervond, had veel te maken met het feit dat het initiatief tot ouderenpartijen met name uit het Zuiden kn-am, waar veel ouderen voordien op het CDA stemden. Het illustreert bovendien hoe kwetsbaar het eenwordingsproces van het CDA kan zijn. Vooral katholieke ouderen verzetten zich tegen het door de protestant Brinkman voorgestane beleid.

Het CDA werd bij deze verkiezingen voor het eerst geleid door een niet-katholiek. Dat mag volgens het beginsel van rechtvaardige verdeling van posities over de verschillende bloedgroepen in het CDA billijk lijken, de vraag is of het electoraal verstandig is. Er zijn immers meer stemmen te halen bij (voormalig)katholicken dan bij (voormalig) protestanten. Van Agt had genoeg 'ethisch reveil' en Lubbers voldoende 'arbeidsethos' om voor protestanten acceptabel te zijn. Brinkman mist kennelijk een voor katholieken aansprekende kant van zijn overduidelijk protestantse persoon. (...)

Extreme partijen

De politieke onvrede heeft zich slechts ten dele gekanaliseerdvia extreme partijen. Ter linkerzijde won de Socialistische Partij twee zetels en ter rechterzijde behaalden de Centruindemocraten drie zetels. Bij een nagenoeg gelijkblijvende opkomst. kanaliseerde een belangrijk deel van de onvrede zich via D66 en de VVD. Het oppositiemechanisme. onontbeerlijk voor elke democratie. heeft gewerkt. De verhoudingen tusen de gevestigde partijen zijn danig gewijzigd. maar de uitslag geeft geen aanleiding om te spreken van een algeheel verzet tegen de gevestigde partijen als zodanig. Nederland is Italië niet.

Toch moeten de zeteltallen van SP. CD en de Ouderenpartij. hoe verschillend deze partijen ook zijn, begrepen worden als een belangrijk politiek signaal. Net zoals het geval was bij de opkomst van lokale partijen bij de raadsverkiezingen. Een signaal dat er op neerkomt dat 'de' politiek meer aandacht dient te besteden aan kwesties ais sociale zekerheid en migranten. Niet dat elke opvatting van 'de' burger heilig is.

De democratie vindt haar grenzen in de rechtsstaat. Maar voorkomen moet worden dat de onvrede. die er altijd in zekcrc mate zal zijn. meer clan nu het geval is zich via ondemokratisch? partijen manifesteert.. "

Maurice de Hond van het bureau Inter/View gaf in Het *Parool* van *3* mei zijn visie onder de kop ..Het recept voor instabiliteit". Hij schreef o.a.:

..Tot begin jaren zestig waren verschuivingen van meer dan twee procent van het electoraat al een unicum. Vooral door de toevloed van de na de oorlog geboren kiezers leerden we daarna verschuivingen kennen tot vijf procent. De verkiezingen van 1967. met D66 dat vanuit het niets bijna vijf procent haalde. was daar een goedvoorbeeld van.

In die periode (1963-1972) zakten de drie christelijke partijen. die samen het CDA vormden. van bijna 30 naar 32 procent. Maar als de uitslagen werden geanalyseerd dan waren echte verschuivingen eigenlijk beperkt.(...) Met name viel steeds op hoe stabiel de ouderen bleven stemmen. In 1986 nog was bij de kiezers van 65 jaar en ouder de verkiezingsuitslag van 1958 terug te zien (50 procent CDA. 30 procent PvdA en 10 procent D66). Gisteren sprongen de kiezers tussen de partijen heen en meer dat het een lust was en bleken ook oudere kiezers veel minder honkvast. (...)

Minstens drie records werden gebroken. Het verlies van het CDA was historisch gezien het grootst en dat van de PvdA het op één na grootst. De winst van D66 was ook historisch gezien de omvangrijkste. En nog nooit scoorde een partij onder ouderen (de meest stabiele kiezers) zo hoog als het AOV: van nul naar elf procent.

En daa mee is het beeld van een losgeslagen electoraat compleet. Elk stabiel element ontbreekt. Zelfs de SGP, een partij die altijd drie zetels behaalt. verloor er gisteren één (weliswaar door een verlies van slechts 0.3 procent, maar toch).

Alvorens dieper in te gaan op de verschuivingen wat verklaringen:

1. De inhoudelijke verschillen tussen politieke partijen zijn dermate gering dat de kiezer gemakkelijker de oversteek maakt. Toen PvdA en VVD elkaar nog verketterden, was het haast ondenkbaar dat een kiezer rechtstreeks overstapte.
2. De kiezer zelf is dermate ontzuild. dat er geen echte automatismen zijn. Men is lid van de Vara, leest Dc *Telegraaf* en stemt GroenLinks. Alles kan tegenwoordig.
3. Dc politici hebben de kiezer eigenlijk alleen maar een vrijblijvende vraag gesteld. In tegenstelling tot eerdere verkiezingen was er geen rechtstreeks verband tussen dc uitslag en de te vormen coalitie. In 1981 was het duidelijk dat. als CDA en VVD de meerderheid zouden krijgen. ze zouden doorregeren. En in 1986 gold dat wederom. De kiezer kon daar met zijn stem commentaar op geven. De uitslag van gisteren

kan in iedere denkbare regeringssamenstelling eindigen.

Onder deze omstandigheden is de kiezer op hol geslagen en overal terechtgekomen. Het best kan dit geïllustreerd worden met de winst- en verliesrekeningen per partij. De zetels zijn als het ware tussen de partijen verschoven. De omvang van de stromen is veel groter dan gewend en het aantal partijen waartussen overgang van enige omvang plaatsvindt, is beduidend groter dan voorheen. Het CDA verliest in feite zetels aan alle partijen en de PvdA doet dat ook, behoudens aan het CDA. VVD en D66 winnen van PvdA en CDA, maar alleen niet van elkaar.

Een wat zien we bij de ouderen: terwijl zij traditioneel voor zeker zeventig procent op CDA of PvdA stemden gebeurde het dit keer maar voor iets meer dan de helft. De twee bejaardenpartijen behaalden dertien procent aanhang in deze groep. Voo een belangrijk deel van die kiezers was dit ongetwijfeld de eerste keer dat ze anders stemden dan ze steeds hadden gedaan (en dat betrof dan niet alleen het CDA/KVP, maar ook de VVD of PvdA-SDAP).
En daarmee is aangetoond dat ook de bejaarden aangestoken zijn met het virus van de mobiliteit; ook zij bepalen van verkiezing tot verkiezing op eigen wijze wat ze nu eens zullen stemmen. Tot dusverre gold dat alleen voor de naoorlogse kiezers, inmiddels gaat het blijkbaar op voor het hele electoraat.

Deze forse bewegingen waren meestal in de peilingen wel al te merken. Maar als de verkiezingen naderbij km-amen. dan schoven de peilingsresultaten toch weer in de richting van de vorige uitslag. Dat patroon is nu duidelijk doorbroken, met naar mijn stellige overtuiging grote electorale consequenties.
De ankers zijn echt los en in feite kunnen de kiezers vanaf nu binnen korte tijd grote schommelingen in hun voorkeur gaan vertonen. Mede daardoor kunnen we een uolitiek zeer instabiele periode tegemoet zien.
Want maak de balans maar op:
- Er kan alleen geregeerd worden door een driepartijenregering.
- Eén of twee regeringspartijen (afhankelijk van de samenstelling van de coalitie) heeft of hebben net de grootste. respectievelijk op één na grootste nederlaag uit de historie geleden.
- Het electoraat staat haast trappelend klaar om partijen die in de regering stappen via peilingen het leven zuur te maken door de dreiging van dalende politieke voorkeur. (...)

En dan dienen we ook nog te beseffen dat de nieuwe regering een aantal ingrijpende maatregelen moet nemen met betrekking tot werkgelegenheid en sociale zekerheid. die alleen maar succes kunnen hebben als ze in brede lagen van de bevolking worden gedragen.

Ik verwacht derhalve een periode van grote electorale en politieke beroering. Het kan best zijn dat zich daarbij, net als in de roerige periode 1963-1973, meer nieuwe politieke groeperingen melden (a la de ouderenpartij) en dat bestaande politieke organisaties zich hergroeperen tot grotere eenheden. of binnen het politieke scala een andere plaats gaan innemen...

ANDORRA

GRONDWETVAN KRACHT. VRIENDSCHAPSVERDKAG MET FRANKRIJKEN SPANJE. AANSTELLING MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Andorra's eerste grondwet, die in maart 1993 bij referendum was goedgekeurd (zie pag. 365/1-'93), werd op 4 mei van kracht na op respectievelijk 29 en 30 april te zijn ondertekend door de twee co-prinsen, Joan Marti Alanis (bisschop van Seo de Urgell) en François Mitterrand (president van Frankrijk).

Op 3 juni tekende Andorra een verdrag inzake goede-nabuurschap, vriendschap en samenwerking met Frankrijk en Spanje, waarin de souvereiniteit van het dubbelvorstendom werd erkend.

Antoni Armengol werd in juni benoemd tot eerste minister van buitenlandse zaken van Andorra.

ALGEMENE VERKIEZINGEN

In Andorra werden op 12 december 1993 voor het eerst algemene verkiezingen gehouden. De opkomst voor de verkiezingen voor de Consell General de las Valls (parlement) bedroeg 80,8 procent (bij 9.675 stemgerechtigde kiezers). Het parlement telde 28 zetels. De verkiezingen voor 14 zetels vonden plaats via een nationale lijst, terwijl voor de resterende zetels met een stelsel van zeven districten (parochies) met elk twee kandidaten werd gewerkt.

De Nationale Democratische Groepering (AND) van Oscar Ribas Reig, de vertrekkende voorzitter van de Uitvoerende Raad (premier), behaalde 26,4 procent van de op de nationale lijst uitgebrachte stemmen (vier zetels), tegen 22 procent (drie zetels) voor de Liberale Unie (UL), 19,1 procent (drie zetels) voor Nieuwe Democratie (ND), 17.2 procent (twee zetels) voor de Nationale Coalitie van Andorra (CNA) en 15,3 procent (twee zetels) voor het sociaaldemocratische Nationaal Democratisch Initiatief (IDN).

In de zeven kiesdistricten met elk twee afgevaardigden behaalde de ADN nog eens vier zetels (wat een totaal opleverde van acht zetels), de UL twee zetels (totaal vijf), de ND twee zetels (totaal vijf), terwijl de kleinere partijen en onafhankelijke kandidaten samen zes zetels behaalden. De CNA en het IDN wisten geen extra zetels te bemachtigen. Na de verkiezingen vond er een ingrijpende hergroepering van de partijen plaats.

NIEUWE REGERING

Op 3 februari 1994 werd de regering van Oscar Ribas Reig beëdigd, bestaande uit ministers van zijn ADN en onafhankelijke ministers. Ribas Reig was op 19 januari door 15 van de 28 leden van het parlement herkozen.

De 57-jarige Ribas Reig, die van 1982-'84 en vanaf januari 1990 voorzitter van de Uitvoerende Raad was geweest, had de stemmen gekregen van de ADN, het IDN en ND. De CNA

De Franse president François Mitterrand (m.) en de Spaanse bisschop van Seo de Urgell, Joan Marti Alanis (r) poseren tijdens een officieel bezoek aan Andorra op 26 oktober 1993 met premier Oscar Ribas Reig (l.) en leden van de regering.

en vier onafhankelijke parlementsleden onthielden zich van stemming, terwijl de UL tegen Reig stemde. Eenmaal gekozen zei Reig dat zijn regering het accent zou leggen op belastinghervormingen en op de ontwikkeling van het toerisme.

(Vor.ber.pag. 365/1-1993)

EER

EER-AKKOORD VAN KRACHT

Op 1 januari 1994 werd de Europese Economische Ruimte (EER)van kracht, een vrijhandelszone die volgens de oorspronkelijke opzet alle zeven lidstaten van de Europese Vrijhandelsassociatie (EVA) en alle twaalf lidstaten van de Europese Unie (EU) zou omvatten. Twee landen deden niet mee: Zwitserland (vanwege de negatieve uitkomst van het referendum in december 1992, zie pag. 240/2 e.v.-'93)en Liechtenstein, dat extra tijd kreeg voor het uitzoeken van problemen die voortvloeiden uit zijn douane-unie met Zwitserland.

De ratificatie door alle deelnemende partijen had langer geduurd dan verwacht en werd pas voltooid in november 1993 toen Frankrijk als laatste van de 17 landen hiertoe overging. De procedure was bemoeilijkt omdat de protocollen van maart 1993 bekrachtigd moesten worden (zie pag. 541/1-'93), die het akkoord zodanig wijzigden dat Zwitserland slechts de status van waarnemer kreeg.

Van de vijf deelnemende EVA-landen waren er vier (Finland, Noorwegen, Oostenrijk en Zweden) verwikkeld in onderhandelingen over volwaardige toetreding tot de EU, met 1 januari 1993 als streefdatum. De EER zou 's werelds grootste vrijhandelszone worden, met 372 mln inwoners en, volgens cijfers van de EVA, een gezamenlijk bruto nationaal produkt van $ 7.500 mrd in 1992. Het akkoord, dat geparafeerd was in oktober 1991 en ondertekend in mei 1992 (zie pag. 514/1 e.v.-'92 voor details). voorzag onder meer in het vrije verkeer, met bepaalde uitzonderingen, van goederen (uit de industrie, landbou en visserij), financiële en de meeste andere diensten, kapitaal en arbeid; een gezamenlijke EER-ministerraad: instituties naar het model van het Europese Hof van Justitie en de EU-Commissie (het EVA-Hof van Justitie. dat vijf rechters telde, werd officieel op 4 januari in Genève ingesteld: de Toezichthoudende Instantie van de EVA, EFTA Surveillance Authority oftewel ESA, zou met vijf commissarissen in Brussel bijeenkomen en Engels als voertaal gebruiken); en in een gezamenlijke parlementscommissie. De EVA-leden aanvaardden de bestaande EU-wetgeving, de acquis communautaire, hoewel zij niet over nieuwe EU-wetten konden stemmen omdat zij geen lid waren.

(Vor.ber.pag. 541/1-1993)

EUROPESE UNIE

TOP IN BRUSSEL

Op de derde vergadering van de Europese Raad in 1993, die van 10-11 december werd gehouden in Brussel, bespraken de staats- en regeringshoofden van de lidstaten van de Europese Unie (EU) de maatregelen om de recessie en werkloosheid te bestrijden die waren voorgesteld in het ,,plan Delors", het Witboek van de commissie over ,,Groei, concurrentievermogen en werkgelegenheid: de uitdagingen en wegen die leiden naar de 21ste eeuw".

De vergadering keurde voorstellen goed om de volgende zes jaar bijna ECU 124 mrd uit te geven aan openbare werken om 15 mln banen te creëren tegen het jaar 2000. De deelnemers waren het niet eens over de noodzaak van nieuwe fondsen. en hechtten met name geen goedkeuring aan het voorstel in het Witboek dat de Commissie (in plaats van de Europese Investeringsbank) op de internationale kapitaalmarkten jaarlijks ECU 8 mrd moest vergaren in de vorm van ,,Unie-obligaties".

Over de voortgang met betrekking tot de economische en monetaire unie (EMU) berichtte de *Financial* Times dat de EU-leiders .,het eens waren over hel principe van wettelijk bindende macro-economische richtlijnen, zoals verlaging van de rente. loonmatiging, verlaging van begrotingstekorten en van overheidsschulden". maar dat ,,bezwaren van Franse zijde tegen detailpiinten de formele goedkeuring van de voorstellen vertraagden".

De EU-leiders besloten de kwestie van uitbreiding en externe aangelegenheden pas in EU-instituties aan de orde te stellen nadat Finland, Noorwegen, Oostenrijk en Zweden waren toegetreden. Zij werden het echter niet eens over het minimum aantal stemmen dat nodig was om een besluit van de ministerraad tegen te houden. Zij besloten in april 1994 in Parijs een inaugurele conferentie te houden over het initiatief van Balladur voor een ,,stabiliteitspact" met Midden- en Oosteuropese landen, hoewel de landen op de Balkan en van de Kaukasus daarvan uitgesloten werden (zie ook pag. 10/3 e.v. en 15/2/3-'94).

Aan de vooravond van de top dineerden de EU-leiders met de Russische president Boris Jeltsin.

Hieronder volgen fragmenten uit de conclusies van het topberaad.

Groei, concurrentievermogen en werkgelegenheid. De **strijd** tegen *werkloosheid* - het *(,,Delors")-actieplan.* ,,...Wemoeten handelen en dat zal des te effectiever zijn omdat we gezamenlijk optreden...Hiervan uitgaande besloot de Europese Raad een actieplan uit te voeren dat het volgende inhoudt: een algemeen kader voor het op lidstaatniveau te volgen beleid ter bevordering van de werkgelegenheid: specifieke op Gemeenschapsniveau te nemen begeleidende maatregelen; een controleprocedure. Het belangrijkste doel van het actieplan is het concurrentievermogen van tie Europese economie te versterken. De economie moet tegemoetkomen aan nieuwe eisen. Zij moet zich ook aanpassen aan een wereld die enorme veranderingen ondergaat op het gebied van produktiesystemen. organisatie van arbeid en consumptiepatronen...

Samenwerking op bet gebied van justitie en binnenlandse zaken. ,,De Europese Raad betuigde haar instemming met het actieplan van de Raad (betreffende) dc onmiddcllijkc oprichting van de Europol Drugs Unit en de afronding van de Europol-conventie voor oktober 1994;...het toepassen van een grootscheepse drugsbestrijdingsstrategie:...het opstellen van een gemeenschappelijke lijst van niet-lidstaten waarvan de onderdanen een visum nodig hebben:...het intensiveren van de juridische samenwerking, in het bijzonder wat betreft het uitwijzen van personen en de bestrijding van de internationale georganiseerde misdaad:.. betere coördinatie...tussen justitie en binnenlandse zaken en de buitenlandse politiek en het veiligheidsbeleid. in het bijzonder wat betreft het heropnemen van illegale immigranten door niet-lidstaten...

Buitenlands en veiligheidsbeleid. ,.Het ontwerp voor het Pact *over* Stabiliteit in Europa heeft tot doel het stimuleren van preventieve diplomatie en is daarom niet van toepassing op landen die in een conflict zijn gewikkeld. In eerste instantie zal het gericht zijn op die landen in Midden- en Oost-Europa die mogelijk lid worden van de Europese Unie en waarmee de Europese Unie akkoorden heeft gesloten of daarover in onderhandeling is. Het doel van het (Balladur)-initiatief is de stabiliteit te bevorderen door spanningen en mogelijke conflicten in Europa te voorkomen, door vriendschappelijke relaties te onderhouden. en landen aan te moedigen hun grenzen niet te wijzigen en oplossingen te zoeken voor problemen met nationale minderheden...De Europese Unie zal in april 1993 een inaugurele conferentie in Parijs beleggen...

Tenuitvoerbrenging* van het *unieverdrag. .,Economische en monetaire unie. Aan alle voorwaarden is voldaan om een effectief begin van de tweede fase van de EMU op de afgesproken datum, dat mil zeggen 1 januari 1994, mogelijk te maken." (Daarna kwam een gedeelte over subsidiariteit, waarover de Commissie in december 1993 verslag moest uitbrengen.)

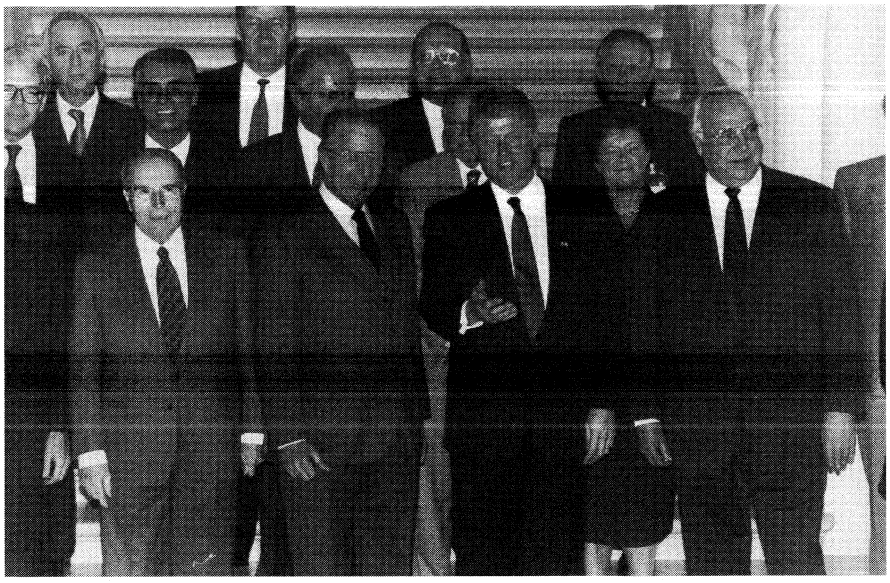

Staatshoofden en regeringsleiders van de NAVO-landen poseren op 10 december 1993 voor het familieportret. V.l.n.r. de Britse premier John Major, de Franse premier Edouard Balladur, de Portugese premier Anibal Cavaco Silva, de Franse president François Mitterrand. de Belgische koning Albei-t II. de Griekse premier Andreas Papandreou, de Belgische premier Jean-Luc Dehaene (inet bril),de Amerikaanse president Bill Clinton, de Noorse premier Gro Harlem Brundtland. de Italiaanse premier Carlo Azeglio Ciamoi en de Duitse kanselier Helmuth Kohl.

(De Europese Raad nam ook verklaringen aan over het voormalige Joego-Slavië, over liet vredesproces in het Midden-Oosten en het EU-raamwerk voor gezamenlijke actie, over het sluiten van een nieuw akkoord met Israël, en over de onderhandelingen in het kader van de Algemene Overeenkomst voor Tarieven en Handel (GATT),zie pag. 223/3 e.v.-'94).

„FASE TWEE" VAN EMU

Op 1 januari 1994 trad de tweede fase van de economische en monetaire unie (EMU) in werking met de vestiging in Frankfurt van het Europese Monetaire Instituut (EMI), de voorloper van een Europese centrale bank.

Fase één van de EMU was in werking getreden in juli 1990 (zie pag. 155/3 e.v.-'91). Fase twee ging van start volgens de afspraken die waren gemaakt bij de ondertekening van het verdrag van Maastricht in december 1991 (zie pag. 75/3 e.v.-'92), ondanks de tegenslagen die het Europese Monetaire Stelsel (EMS) te verduren kreeg toen het wisselkoersmechanisme (WKM) in augustus 1993 instortte (zie pag. 12/2 e.v.-'94).

Op 1 januari werd baron Alexandre Lamfalussy, een Hongaar van geboorte met de Belgische nationaliteit, officieel voor een ambtstermijn van drie jaar benoemd tot directeur van het EMI.

BEZOEK VAN PRESIDENT CLINTON AAN BRUSSEL

Tijdens zijn bezoek aan de NAVO-top in Brussel (zie pag. 227/1 e.v.-'94)sprak de Amerikaanse president Bill Clinton op 11 januari ook met de voorzitter van de EU-commissie Jacques Delors.

Na het GATT-akkoord van december 1993 (zie pag. 223/3 e.v.-'94) namen Clinton en Delors vergelijkbare standpunten in over de wereldhandel en benadrukten zij dat ieder beleid ter bevordering van de economische groei niet ten kostemocht gaan van derechten van de werkneiners. de minimale sociale normen en het milieu. Op 17 januari bekritiseerde sir Leon Brittan. de commissaris voor externe economische zaken en handel, deze ideeën als een ..verhulde vorm van protectie ' tegenover ontwikkelingslanden.

BOETES VOOR STAALKARTEL

Op 16 februari 1993 legde de Europese Commissie boetes op aan 16 particuliere staalbedrijven uit zes lidstaten van de Europese Unie (EU)en drie Scandinavische lidstaten van de Europese Vrijhandelsassociatie (EVA) wegens concurrentie-belemmerende activiteiten in de periode 1988-'91; de bedrijven werden schuldig bevonden aan het maken van prijsafspraken, het sluiten van akkoorden op het verdelen van de markt en het uitwisselen van vertrouwelijke informatie.

De hoogste boetes werden opgelegd aan British Steel (ECU 32 MLN), Usinor Sacilor uit Frankrijk (ECU 12,3 mln). Arbed uit Luxemburg (ECU 11,2 mln) en Aristrain uit Spanje (ECU 10.6 mln). Verscheidene staalbedrijven zeiden in hoger beroep te zullen gaan bij het Europese Hof van Justitie.

De uitspraak kwam op een moment dat particuliere staalbedrijven verzocht werd hun produktie verder te verlagen. in navolging van de afspraken in december 1993 over produktieverlaging door door de overheid gesubsidieerde bedrijven (zie pag. 539/2/3 en boven).

PROTESTACTIES VAN FRANSE VISSERS

Op 3 februari richtten zo'n 1.200 Franse vissers vernielingen aan op de vismarkt

Voorgestelde vertegenwoordiging van lidstaten in EU-instituten

Huidige leden	Commissie	Europees Parlement	Ecosoc	Commissie van de Regio's	Gewogen stemmen in de Raad
België	1	25	12	12	5
Denemarken		16	9	9	3
Duitsland	2	99	24	24	10
Frankrijk	2	87	24	24	10
Griekenland	1	25	12	12	5
Groot-Brittannië	2	87	24	24	10
Ierland	1	15	9	9	3
Italië	2	87	24	24	10
Luxemburg	1	6	6	6	2
Nederland	1	31	12	12	5
Portugal	1	25	12	12	5
Spanje	2	64	21	21	8
Aspirant-leden					
Finland	1	16	9	9	
Noorwegen	1	15	9	9	
Oostenrijk	1	20	11	11	
Zweden	1	21	11	11	
Totaal	21	639	229	229	90

Daarnaast zou iedere lidstaat een rechter aanwijzen voor het Europese Hof van Justitie en een lid aanwijzen voor de Rekenkamer. Het Fins, Noors en Zweeds zouden talen van de Gemeenschap worden.

van Rungis buiten Parijs om te protesteren tegen lage visprijzen en de concurrentie van goedkope importvis. De volgende dag liep het 17-de eeuwse „parlement de Bretagne" in Rennes, waarin het regionale hof van beroep was gehuisvest. ernstige schade op door brand na gewelddadige botsingen tussen betogers en politie.

Op 16 februari besloten de vissers aarzelend weer aan het werk te gaan (eind januari was een landelijke staking begonnen) nadat de Franse regering twee hulppaketten van in totaal F 450 min (ongeveer $76 mln) had toegezegd en de Europese Commissie opnieuw een minimuminvoerpi-ijs had vastgesteld voor zeven soorten vis. die tot 16 maart zou gelden (voor vergelijkbare protesten begin 1993, zie pag. 540/1/2-'93).

Op 23 februari beweerden de Verenigde Staten dat de EU-beperkingen op invoerprijzen in strijd waren met GATT-bepalingen.

EUROPOL DRUGSEEKHEID GEÏNSTALLEERD

Op 16 februari werd de Europol Drugseenheid geïnstalleerd in Den Haag, waar het nieuwe hoofdkwartier van Europol zou komen, zoals in oktober 1993 was overeengekomen (zie pag. 16/1/2-'94). De Drugseenheid zou informatie verzamelen en verspreiden over de handel in drugs en het witwassen van geld.

HANDELSMAATREGELEK

De EU-ministers van buitenlandse zaken besloten op 8 februari in Brussel tot de afschaffing van 4.700 nationale quota op goedkope impoi-tprodukten, vooral uit landen met een centraal geleide economie zoals China en Noord-Korea. Deze quota zouden worden vervangen door voor de gehele EU geldende quota voor bepaalde textielprodukten, aardewerk, keukenkeramiek, handschoenen, laaggeprijsde schoenen. transistorradio's en andere artikelen.

De ministers kwamen ook overeen dat in de toekomst een gewone meerderheid in plaats van een gekwalificeerde meerderheid voldoende was om anti-duinpmaatregelen te nemen, zodat de E C gemakkelijker kon optreden tegen oneerlijke concurrentie. In december 1993 was hiertoe in principe besloten als voorwaarde voor Franse steun aan een akkoord in de GATT-besp ekingen (zie pag. 223/3 e.v.- '94).

r

ASSOCIATIEAKKOORDEN

Associatieakkoorden met Polen en Hongarije, die in december 1991 waren getekend (zie pag. 295/1-'92), werden op 1 februari 1994 van kracht.

Vergelijkbare akkoorden waren getekend met Roemenië (februari '93). Bulgarije (maart '93, zie pag. 539/1-'93) en met Tsjechië en Slowakije (oktober '93. zie pag. 14/1-'94). Het Poolse *Persbureau (PAP)* ineldde dat het totale handelsoverschot van de EU met deze landen in 1993 $ 2.8 mrdbedroeg.

ONDERHANDELINGEN OVER UITBREIDING

In maart 1994 werden de onderhandelingen inet Finland Noorwegen Oostenrijk en Zweden over toetreding tot de Europese Unie afgesloten Nadat er een regeling was gevonden die tegemoet kwam aan Britse en Spaanse bezwaren, kon ook overeenstemming be- eikt worden over stemprocedures en meerderheden in een vergrote Raad van de Europese Unie (voorheen de Ministerraad genoemd, zie pag. 16/2 e.v.- '94).

Om de toetreding zoals gepland op 1 januari 1993 te laten ingaan (zie pag. 15/2-'94), moesten de bepalingen worden goedgekeurd door een referendum in ieder van de vier landen. door de parlementen van de EU-lidstaten en door het Europese parlement.

De Duitse kanselier Helmut Kohl. wiens land een leidende rol speelde in de alsluitende fase van de onderhandelingen, noemde het akkoord „een grote gebeurtenis in de Europese geschiedenis", terwijl de Zweedse premier Carl Bildt het akkoord omschreef als „Zwedens belangrijkste internationale overeenkomst in deze eeuw".

Met **Finland. Oostenrijk** en **Zweden** waren de onderhandelingen begonnen op 1 februari 1993 en met **Noorwegen** op 5 april (zie pag. 538/3 e.v.-'93).Alle vier landen waren lid van de zeven leden tellende Europese Vrijhandelsassociatie (EVA) en maakten eveneens deel uit van de Europese Economische Ruimte (EER) die het resultaat was van onderhandelingen tussen de EU en de EVA (zie onder EER).

Van de andere EVA-leden had **IJsland** (eveneens EER-lid) afgezien van de lidmaatschapsaanvrage. Het toetredingsverzoek dat **Zwitserland** op 20 mei 1992 had ingediend (zie pag. 96/2-'93), was feitelijk niet meer van kracht sedert de Zwitserse bevolking de EER in december 1992 in een referendum verworpen had (zie pag. 240/2 e.v.-'93). **Liechtenstein** was nauw met Zwitserland verbonden door een douaneunie.

Andere landen die het EU-lidmaatschap hadden aangevraagd waren **Turkije** (in april 1987.

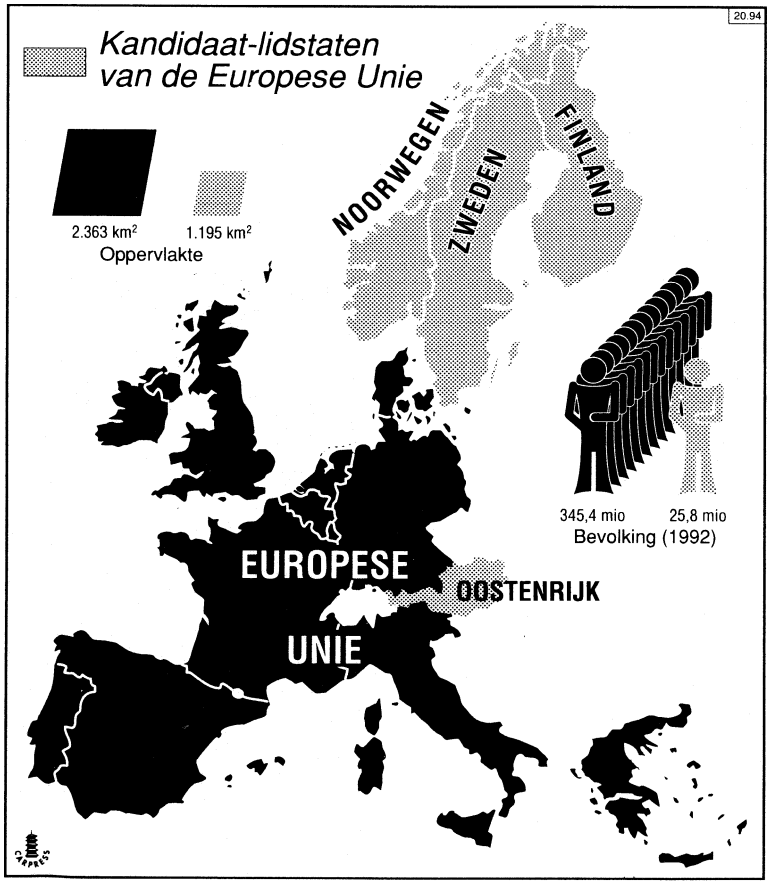

in impasse na stellingname EG december 1989), en Cyprus en Malta (juli 1990. in principe positieve stellingname juni 1993. zie pag. 11/3-'94).

Akkoorden met Finland, Oostenrijk en Zweden

De onderhandelingen met Finland. Oostenrijk en Zweden werden succesvol afgesloten op 1 maart en die met Noorwegen op 16 maart (zie beneden).

Op 21 december 1993 was men het eens geworden over de handhaving van de hogere **milieunormen** van de aanvragers en over deelname aan het **gemeenschappelijke buitenlands en veiligheidsbeleid** van de EU (ingevoerd krachtens het Verdrag van Maastricht over de Europese Unie). hoewel Finland, Oostenrijk en Zweden neutrale staten waren.

Wat de regionale hulp betreft. had alleen Burgenland in het oosten van Oostenrijk een bruto nationaal produkt (BNP) per hoofd van de bevolking dat minder dan 75 procent van het EU-gemiddelde bedroeg en dat dus in aanmerking kwam voor regionale hulp krachtens de ,.Eerste Prioriteit"-categorie van de structuurfondsen (zie pag. 11/3 e.v.-'94).De Noordse staten betoogden echter met succes dat de afgelegen en dunbevolkte Arctische en sub-Arctische regio's hulp dienden te krijgen krachtens een iets minder goed voorzien Arctisch fonds (,,Zesde Prioriteit"). De vier aanvragers zouden in de eerste vijf jaar in totaal EU 5.9 mrd uit de structuurfondsen ontvangen (ECU 1 = $ 1,2977 op 4 maart 1994).

De landbouwprijzen van de EU. die belangrijk lager waren dan de prijzen in Finland. Noorwegen en Oostenrijk. zouden bij toetreding ingevoerd worden. Hoewel de EU aanvankelijk had betoogd dat iedere vorm van compensatie aan boeren uitsluitend uit fondsen van de nationale regeringen mocht komen, werd uiteindelijk EU-hulp aan de vier landen goedgekeurd. die eind 1998 ECU 3,6 mrd zou bedragen.

Met deze overgangshulp zouden de vier landen pas na 1998 netto betalers aan de EU-begroting worden. Hun gezamenlijke netto bijdrage zou daarna jaarlijks ECU 1 mrd gaan bedragen (de Commissie had in februari 1994 nog meer dan ECU 1.6 mrd voorgesteld).

In december 1993 werd wat Zweden aanging besloten dat het staatsmonopolie up de verkoop van alcohol van kracht zou blijven en dat de verkoop van snus (vochtige snuiftabak die via de mond werd genoten) bleef toegestaan.

De belangrijkste problemen met Finland waren landbouw en regionaal beleid. Zoals uiteindclijk overecngclromen werd. zou 85 procent van de boeren kunnen profiteren van steun van de EU of van de Finse regering bij de aanpassing aan de EU-prijzen. Finland. dat in een periode van vijf jaar ECU 1.7 mrd zou ontvangen uit structuurfondsen, zou van de vier landen de meeste regionale hulp ontvangen (zie boven).

Een struikelblok voos Oostenrijk was een in 1991 met de EU gesloten akkoord dat het wegverkeer over de Alpen moest terugdringen (zie pag 515/1- 92) Uiteindelijk werd overeengekomen dat deze overgangsregeling zou duren tot 2004 hoewel ei eerder zou worden onderhandeld over het opheffen van de beperkingen wanneer ten gevolge van de verbeterde spoorweginfrastructuur de vervuiling door uitlaatgassen met 60 procent was gedaald (Zie onder ZWITSERLAND voor referendum in februari 1994 dat verbod goedkeurde op transitoverkeer van buitenlandse vrachtvoertuigen)

Akkoord met Noorwegen

De onderhandelingen met Noorwegen, dat in 1972 het lidmaatschap van de Europese Gemeenschap met een kleine meerderheid in een referendum had verworpen (zie pag. 649 e.v.-'72), werden pas in de vroege ochtend van 16 maart voltooid. De belangrijkste problemen lagen op het gebied van landbouw en regionaal beleid, olie en gas en vooral visserij.

Het uiteindelijke visserijakkoord was een ingewikkeld compromis. Noorwegen had geweigerd de EU een hoger vangstquotum te geven in zijn wateren. terwijl Spanje en Portugal (die veruit de grootste EU-vloten hadden) een extra kabeljauwquotum eisten van 14.000 ton. Deze vis werd uiteindelijk ..gevonden" in wat de *Financial Times* van 10 maart .,versnelde cohesievis". ,.papieren vis" en ..vis van andere mensen" doopte. Dit betekende (i) dat meteen al, in 1994. het volledige speciale quotum van 11.000 ton binnengebracht zou worden dat Noorwegen krachtens het EER-akkoord uit 1991 geleidelijk tot 1997 in zijn wateren moest laten vangen (zie pag. 515/1-'92); (ii) dat het EU-quotum van 2.9 procent als een groter tonnage dan voorheen werd uitgedrukt. omdat de Noorse visvoorraden groter waren dan de aanvankelijke voorspellingen; en (iii) dat de EU het recht kocht om 8.000 ton van het Russische quotum in de omstreden Barentszee te vangen (zie pag. 607/3 e.v.-'77)

De Fransr angst dat de EU-markt overspoeld zou worden met Noorse vis. werd getemperd doordat overeenstemining werd bereikt over een overgangsperiode van vier jaar waarin de toegang van de Noorse vis tot de EU-markten gecontroleerd zou worden De minimumimportprijzen voor zeven vissoorten. ure in februari waren opgelegd na protesten van Franse vissers (zie boven). werden met twee maanden verlengd.

Data referenda

In Finland stond het referendum gepland up 18 september, in Oostenrijk up 12 juni en in Zweden op 13 november na de algemene verkiezingen van 18 september. Er was nog geen datum vastgesteld voor het Noorse referendum.

Conflict over stemproceduresin Raad

De vooruitgang over de uitbreiding raakte in een impasse toen Groot-Brittannië (traditioneel vóór uitbreiding) en Spanje bezwaar aantekenden tegen de nieuwe regels over de stemprocedures in een vergrote Raad.

In de bestaande Raad waren 76 stemmen verdeeld over de twaalf leden (zie boven voor gewogen steminenverdeling tussen landen) en waren 23 stemmen. of 30 procent, voldoende om besluiten te blokkeren. Volgens het voorstel zouden er na de uitbreiding in totaal 90 stemmen zijn en zouden besluiten met 27 stemmen (nog altijd 30 procent) geblokkeerd kunnen worden.

Het Britse argument kwam er in essentie op neer dat een minderheid van 23 stemmen wen-

De Noorse ministers van buitenlandse handel en Europese zaken Grete Knudsen (r.) en van visserij Jan Henry T Olsen (l.)brengen tijdens een persconferentie op 9 maart 1994 in Brussel verslag uit over de onderhandelingen met de EU

selijk was omdat op deze manier twee grote en een kleine staat een besluit konden blokkeren en dat een verhoging tot 27. ook al was ze rekenkundig correct, te veel macht aan kleine staten zou geven. Spanje was bang dat de noordelijke landen besluiten over mediterrane kwesties zouden kunnen blokkeren.

Op 26-27 maart werd in de Griekse plaats Ioaninna uiteindelijk de basis gelegd voor een compromis, dat op 29 maart werd aanvaard door Groot-Brittannië. De drempel werd verhoogd naar 27 stemmen. maar 23 stemmen tegen waren voldoende om wetgeving voor een (niet nader aangegeven) ,,redelijke periode" tegen te houden, in welke tijd naar consensus zou worden gezocht. Krachtens de procedures van de Raad was in principe een eenvoudige meerderheid voldoende om de leden tot een stemming over een kwestie te dwingen, maar in de praktijk probeerden de leden bijna altijd het eens te worden. De hele kwestie zou in ieder geval nader overwogen worden op de intergouvernementele conferentie over het Verdrag van Maastricht in 1996.

BETREKKINGEN MET OEKRAÏNE EN OOST-EUROPA

Op 23 maart parafeerden de EU en Oekraïne een Partnerschaps- en Samenwerkingsakkoord, het eerste dat met een voormalige Sowjet-republiek werd gesloten. Het akkoord voorzag in nauwere economische en politieke samenwerking, waaronder de mogelijke instelling van een vrijhandelszone.

Er werd geen melding gemaakt van een mogelijk EU-lidmaatschap. zoals in de Associatieakkoorden met Bulgarije, Hongarije. Polen. Roemenië. Slowakije en Tsjechië.

COMMISSIE VAN DE REGIO'S

De Commissie van de Regio's (opgericht krachtens het Verdrag van Maastricht. zie pag. 16/3-'94) kwam op 9-10 maart voor het eerst bijeen in Brussel en koos de Fransman Jacques Blanc, de conservatieve voorzitter (Union pour la démocratie française, UDF) van de regionale raad van Languedoc-Roussillon, tot voorzitter.

BANANENAKKOORD

Op 29 maart stemde de Commissie in met de verhoging van het importquotum voor Latijnsainerikaanse bananen (dat met ingang van 1 juli 1993 was teruggeb acht tot een vast jaarquotum van 2 mln ton. zie pag. 12/1/2-'94) tot 2.1 mln ton per jaar met ingang van oktober 1994 en 2,2 mln ton in 1995. Het importtarief voor bananen die dit quotum overschreden werd verlaagd.

Colombia. Costa Rica, Guatemala, Nicaragua en Venezuela hadden een proces aangespannen bij dc Algemene Overeenkomst voor Tarieven en Handel (GATT).die zich in mei 1993 en januari 1994 ten gunste van hen had uitgesproken (zie pag. 816/2 e.v.-'93). Alle landen behalve Guatemala gingen akkoord met het voorstel van de Commissie.

(Vor.ber.pag. 9/3 e.v.-1994)

Martti Ahtisaari (r.)wordt na zijn overwinning bij de presidentsverkiezingen op 6 februari 1994 gelukgewenst door zijn rivale Elisabeth Kehn.

FINLAND

KABINETSWIJZIGING

Op 1 augustus 1993 werd Seppo Kaariäinen benoemd tot minister van handel en industrie. Zijn voorganger Pekka Tuomisto, die net als hij lid was van de Centrumpartij (KESK). was benoemd tot hoofd van de verzekeringsmaatschappij voor overheidspensioenen.

PRESIDENTSVERKIEZINGEX

Op 6 februari 1994 won Martti Ahtisaari van de Finse Sociaal-Democratische Partij (SSDP) de presidentsverkiezingen na een tweede beslissingsronde, waarin hij het opnam tegen minister Elisabeth Rehn van defensie van de rechtse Zweedse Volkspartij (SFP).

Blijkens de definitieve uitslagen. bij een opkomst 82,3 procent, had Ahtisaari 53,9 procent van de stemmen behaald, tegen Rehn 46,1 procent. In de eerste ronde op 16 januari had Ahtisaari met 25,9 procent de meeste stemmen van de elf kandidaten behaald, terwijl Rehn op een verrassende 22 procent was geëindigd.

Rehns gooi naar het presidentschap, die in een stroomversnelling raakte door een stijging in de opiniepeilingen. verliep al snel minder voorspoedig nadat zij eind januari ervan was beschuldigd te twijfelen aan het bestaan van Jezus Christus. Ook werd bericht dat conservatieve Finnen er weinig voor voelden om op een Zweeds-sprekende vrouw te steminen. Als Rehn zou hebben gewonnen . zou zij het eerste vrouwelijke staatshoofd van Finland zijn geweest en de eerste etnische Zweed die die positie sinds 1946 had bekleed.

De nieuw-gekozen president Ahtisaari (56)zei dat hij wilde proberen een ,.opener en toegankelijker president" te zijn. Als diplomaat had hij carrière gemaakt als ondersecretaris-generaal van de Verenigde Naties. Net als Rehn was hij een sterk pleitbezorger van Finlands toetreding tot de Europese Unie (EU), maar onlangs had hij ook blijk gegeven van zijn diplomatieke vaardigheden door aan te dringen op betere betrekkingen met Rusland in een tijd dat er groeiende ongerustheid was over het opkomende Russische nationalisme. Verwacht werd dat hij begin maart zou

worden beëdigd als opvolger van president Mauno Koivisto.

(Vor.ber.pag. 676/2 e.v.-1993)

ITALIË

EERSTE RONDE GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN. WINST VOOR PDS

De door schandalen geteisterde Christen-Democratische Partij (DC)en Italiaanse Socialistische Partij (PSI)en hun coalitiegenoten uit het centrum leden op 21 november 1993 een zware nederlaag in de eerste ronde van de gemeenteraadsverkiezingen. De verkiezingen voor 424 burgemeestersposten en gemeenteraadszetels in alle belangrijke steden gaven een indicatie over de relatieve sterkte van de partijen in het zicht op de vervroegde algemene verkiezingen, die in de eerste helft van 1994 gehouden zouden worden.

Francesco Rutelli, de nieuwe burgemeester van Rome

Van de partijen die decennia lang deel van de regering hadden uitgemaakt. behaalde de DC slechts 15 procent van de stemmen. terwijl de PSI en de andere coalitiegenoten geen indruk wisten te maken. De grote overwinnaars waren de Democratische Partij van Links (PDS), de opvolger van de communistische partij, die voet aan de grond kreeg in alle delen van het land: de neo-fascistische Italiaanse Sociale Beweging (MSI), die de DC opvolgde als grootste rechtse partij in veel steden in het zuiden; en de Noordelijke Liga, die haar positie van grootste partij in het noorden consolideerde.

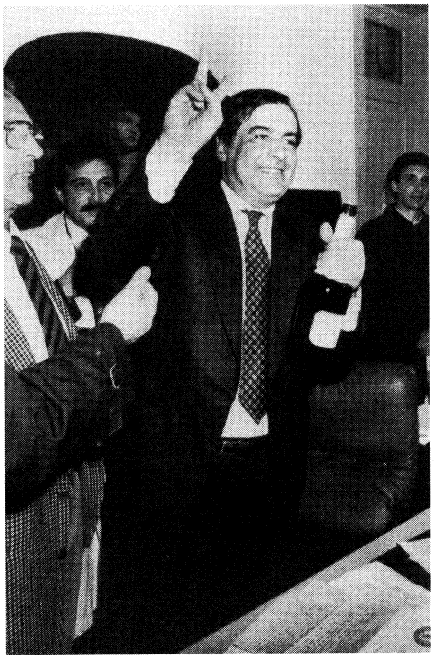

Leoluca Orlando. de leider van La Rete (m.). viert op 22 november 1993 zijn verkiezing tot burgeineester van Palermo.

De verkiezingen werden gehouden volgens nieuwe regels. Burgemeesters werden voor het eerst direct gekozen via een absolute meerderheid, in twee ronden. De partijlijst die de winnende kandidaat steunde, zou automatisch 60 procent van de gemeenteraadszetels krijgen. De tweede kiesronde zou op 5 december plaatsvinden.

De enige grote stad waar een burgemeesterskandidaat in de eerste ronde een absolute meerderheid behaalde. was de Siciliaanse hoofdstad Palermo, waar de leider van de antimafiapartij La Rete (het Netwerk) Leoluca Orlando meer dan 76 procent van de stemmen verove de. Orlanda was van 1985-'90 al burgemeester van de stad geweest, maar was afgezet toen hij de strijd aanbond met corruptie en de georganiseerde misdaad.

In de belangrijke steden Rome, Napels. Genua. Venetië en Triest behaalden kandidaten van de PDS of door de PDS gesteunde kandidaten (Groenen of centrumlinkse hervormers) de meeste stemmen. maar moest een tweede ronde de beslissing brengen. De MSI kwam als tweede uit de bus in Rome en Napels, n-aar respectievelijk haar partijleider Gianfranco Fini en Alessandra Mussolini (kleindochter van Benito Mussolini. de dictator die van 1922-1943 aan de macht was) zich kandidaat hadden gestcld.

In de twee dagen na de verkiezingen daalden de aandelenprijzen scherp en bereikte de koers van de lire een recorddieptepunt. Premier Carlo Azeglio Ciampi deed een poging de markt te kalmeren en herhaalde dat zijn regering vastbesloten was de begroting voor 1994 (zie pag. 39/1-'94) door het parlement te loodsen; de PDS en de Noordelijke Liga zeiden dat zij de regering zouden steunen. Algemeen werd het aanvaarden van de begroting gezien als de belangrijkste taak van het zittende parlement voordat het vervroegd ontbonden zou worden.

Op 23 november veroorzaakte de invloedrijke zakenman Silvio Berlusconi, die eigenaar was van drie nationale televisiestations, grote ophef toen hij verklaarde dat hij, als hij in Rome zou wonen, in de tweede ronde op Fini zou stemmen.

Verkiezingen in Trentino-Alto Adige

Op 21 november werden ook verkiezingen gehouden voor de twee assemblées van de autonome provincies die de regio Trentino-Alto Adige vormden.

De Zuidtiroolse Volkspartij (SVP), de belangrijkste vertegenwoordiger van de Duitstalige gemeenschap, verloor stemmen in Bolzano (Bozen),een van de twee regionale hoofdsteden, maar behield met 19 van de 35 zetels de absolute meerderheid in de regionale assemblée van Alto Adige.

Succes voor PDS in tweede ronde verkiezingen

Op 5 december behaalde de PDS een belangrijke overwinning bij de tweede

ronde van de gemeenteraadsverkiezingen waarbij PDS- en door de PDS gesteunde kandidaten tot burgemeester werden gekozen in de belangrijke steden Rome, Napels, Genua, Venetië en Triëst en in kleinere steden.

In Rome versloeg de door de PDS gestrunde kanclidaat van de Groene Partij, Francesco Rutelli. de leider van de neo-fascistische MSI, Cianfranco Fini, met 53.1 tegen 46,9 procent. In Napels won Antonio Bassolino (PDS) met 55,6 procent tegen 44.4 procent van Alessandra Mussolini van de MSI. Door deze nederlaag sloeg de hoop van de MSI om de grootste rechtse partij in het zuiden te blijven. de bodem in.

in Noord-Italië werd een halt toegeroepen aan de opmars van de populistische Noordelijke Liga (LN) door de overwinning in Genua van Adriano Sansa (PDS) op Enrico Serra met 39.2 tegen 40.8 procent en in Venetië van Massimo Cacciari (PDS) op Aldo Mariconda met 55,4 tegen44.6 procent.

In Triest. de enige stad waar de PUS een alliantie vormde met de Christen-Democratische Partij, won Riccardo Illy (PDS) met 53 tegen 47 procent van de extreemrechtse kandidaat Giulio Staffieri.

Congres Noordelijke Liga

Op een speciaal LN-congres dat op 12 december in Milaan werd gehouden ter voorbereiding op de algemene verkiezingen van maart 1994, riep partijleider Umberto Bossi op tot een ,,liberaal-democratische" alliantie om het vacuum op te vullen dat werd nagelaten door de bedreigde Christen-Democraten en om een overwinning onder leiding van de PDS te voorkomen.

Massimo Cacciari werd op 5 december 1993 gekozen tot burgemeester van Venetië.

Bossi noemde de mogelijkheid een alliantie aan te gaan met onder andere mediamagnaat Silvio Berlusconi. die voorbereidingen trof voor de oprichting van een eigen partij. Bossi presenteerde eveneens een constitutioneel plan om Italië in drie federale republieken te verdelen. het noorden. midden en zuiden. ieder met een eigen parlement en premier en zeggenschap over de eigen belastinginkomsten.

Tijdens de voorbereidingen voor het congres was er beroering ontstaan nadat de voormalige penningmeester van de LN, Alessandro Patelli, op 7 december als eerste LN-functionaris op beschuldiging van corruptie werd gearresteerd.

Hoewel Patelli toegaf L 200 mln aan steekpenningen te hebben aangenomen van het in zijn bestaan bedreigde Ferruzi-conglomeraat, veroorzaakte Bossi nog meer opschudding door president Oscar Luigi Scalfaro ervan te beschuldigen Patelli gerechtelijk te laten vervolgen, maar leiders van de PUS en voormalige PCI daarvan te vrijwaren. Na Bossi's uitval verklaarde de president dat hij hem zou aanklagen wegens laster.

Bossi zelf moest op 20 december voor de rechtbank verschijnen om zich te verantwoorden voor liet schenden van de wet op de financiering van politieke partijen.

PSI besluit nieuwe politieke beweging op te richten

Op 16 december besloot de nationale assemblée van de Italiaanse Socialistische Partij (PSI) met 156 tegen 116 stemmen een nieuwe politieke beweging op te richten. Het verlies van haar aanhang werd geweten aan haar betrokkenheid bij de corruptieschandalen, en in het bijzonder aan de rol van partijleider Bettino Craxi (die in februari 1993 was gedwongen af te treden, zie pag. 377/1-'93).

De nieuwe beweging. die werd geleid door Ottaviano Del Turco (PSI-secretaris-generaal sinds mei 1993. zie pag. 35/3 e.v.-'94), zou een andere naam, symbool en structuur krijgen, en zou streven naar een alliantie met de voormalige communistische rivalen van de PSI. die in de PDS waren opgegaan.

FUNCTIONARISSEN GEHEIME DIENST GEARRESTEERD. BESCHULDIGINGEN TEGEN SCALMRO. ARRESTATIE VAN DE BENEDETTI. MAFIA-KWESTIES

De Italiaanse geheime diensten. die reeds verwikkeld waren in terroristische activiteiten, coupcomplotten en corruptie, raakten verder in diskrediet, toen aan het licht kwam dat zij betrokken waren bij grootschalige verduistering.

Verscheidene leidende functionarissen van de binnenlandse inlichtingendienst SISDE. onder wie Riccardo Malpica die van 1987-'91 directeur was. werden eind oktober en begin november gearrcstccrcl op verdenking van verduistering van ongeveer. L 49 mrd ($ 34 mln) uit de geheime ..reservefondsen" van de dienst. Deze fondsen werden jaarlijks door het parlement toegekend voor geheime operaties en waren niet ondenvorpen aan de normale controle van de rekenkamer. Het geld zou gebruikt zijn om grond en huizen te kopen voor de functionarissen of hun families. om zaken op te zetten. of zou gestort zijn op buitenlandse banken. Maurizio Broccoletti. liet voormalige hoofd van de boekhouding van de SISDE, beweerde dat deze geheime fondsen ook gebruikt waren om prominente politici en leger- en politiefunctionarissen ,.salarissen · te betalen.

De zaak kreeg een dramatische wending toen Malpica en Broccoletti zeiden dat ook vier opeenvolgende DC-ministers van binnenlandse zaken, onder wie de huidige president Oscar Scalfaro (minister van binnenlandse zaken van 1983-'87). maandelijks betaald m-aren uit de geheime fondsen

De aantijging tegen Scalfaro werd algemeen beschouwd als een poging om de centrale rol van de president in de politieke heil-ormingen van het land te ondergraven. Scalfaro ontkende alle beschuldigingen in een televisietoespraak die op 3 november, de dag waarop de media er voor het eerst over berichtten, op alle zenclers van de staatsomroep werd uitgezonden: hij noemde de aantijgingen ..een poging om de staat te vernietigen". Scalfaro kreeg veel steunbetuigingen van de regering, de politieke partijen (met uitzondering van de MSI en de Noordelijke Liga). de vakbonden en de media.

Op 5 november legde het kabinet de laatste hand aan de plannen om de SISDE en haar militaire tegenhanger SISMI te hervormen zodat ze volledig te controleren zouden zijn. In december zou een wetsvoorstel daarover door het parlement behandeld worden.

Op 9 november nam Alessandro Voci, die van 1991-'92 de SISDE had geleid, ontslag als politiechef in Rome, nadat hij had toegegeven dat hij op de hoogte was geweest van illegale betalingen uit de geheime fondsen.

Arrestatie van De Benedetti

Op 2 november gaf Carlo de Benedetti. een van de bekendste zakenlieden van Italië die aan het hoofd stond van het computerbedrijf Olivetti en van een grote uitgeverij, zichzelf aan bij de politie. Drie dagen eerder hadden rechters in Rome een arrestatiebevel tegen hem uitgevaardigd in verband met beschuldigingen wegens omkoping. Hij werd ondervraagd en korte tijd vastgehouden voordat hij huisarrest kreeg, dat op 11 november werd opgeheven

Hij werd ervan verdacht steekpenningen te hebben goedgekeurd ter waarde van L 10 mrd ($7 mln) om van de posterijen contracten te krijgen voor Oliveiti-apparatuur Het arrestatiebevel beschuldigde hem van betrokkenheid bij een ,,grootschalig stelsel van bestuurlijke en politieke corruptie In mei was hij in Milaan al over soortgelijke zaken ondervraagd (zie pag 34/1/2-'94)

In een ander zaak werd De Benedetti op 16 november gezuiverd van alle blaam in verband met de ondergang van de Banco Ambrosiano in 1982. waarvan hij korte tijd vice-presiaent geweest was (zie pag. 533/1-'92).

Moordenaars Falcone geïdentificeerd

Op 12 november maakten rechters op Sicilië de namen bekend van 18 mafialeden, die volgens hen verantwoordelijk waren voor de moord op Giovanni Falcone, de rechter die in mei 1992 met zijn vrouw en drie lijfwachten werd gedood door een aanslag op hun auto (zie pag. 531/3 e.v.-'92). Zij zeiden dat de moord was georganiseerd door de Corleone-clan maar dat ze nog probeerden vast te stellen wie de opdracht had gegeven en of er leden van de geheime dienst bij betrokken waren. Hun bevindingen waren gebaseerd op zeer moderne forensische methoden, het aftappen van door mafialeden gebruikte telefoons en de bekentenis van een mafia-informant.

Mafiabaas overleden

Op 15 november overleed in de gevangenis de 68-jarige Luciano Liggio, de ,.baas der bazen" van de mafia, die de Corleone-clan tot de machtigste misdaadorganisatie van Sicilië had gemaakt.

Onder leiding van Liggio. die in 1958 aan de macht was gekomen in de clan, hadden de Corleoni hun activiteiten uitgebreid naar onroerend-goedspeculatie en de smokkel van tabak en drugs. Liggio werd in 1964 voor het eerst gearresteerd, in 1969 vrijgelaten en in 1974 opnieuw opgepakt. Als officieus hoofd van de mafia was hij opgevolgd door Salvatore Riina, die op zijn beurt in januari 1993 werd gearresteerd (zie pag. 375/3 e.v.-'93).

Ontwikkelingen in onderzoek naar Andreotti

Op 15 december maakten rechters een foto openbaar die bevestigde dat de voormalige Christen-Democratische premier Giulio Andreotti zich had ingelaten met de mafia.

Op de 14 jaar oude foto stonden Andreotti en andere DC-leiders met Nino Salvo, die samen met zijn neef een machtige positie innam bij de mafia. en van wie werd aangenomen dat hij een belangrijke schakel had gevormd tussen Andreotti en de mafia. De foto was afkomstig uit het archief van de voormalige persfotograaf Letitzia Eattaglia. die in het parlement zat voor hel anti-mafianetwerk (La Rete).

BEGROTING VOOR 1994 GOEDGEKEURD

De Kamer van Afgevaardigden en de Senaat keurden op respectievelijk 19 en 22 december de begroting voor 1994 goed, waardoor Scalfaro het parlement kon ontbinden en vervroegde algemene verkiezingen in 1994 kon uitschrijven. Premier Carlo Azeglio Ciampi had zich verzet tegen ontbinding van het parlement voordat de begroting was goedgekeurd.

In de begroting werd gepoogd een overschot van L 34.000 mrd te bereiken door L 32.000 mrd aan de economie te onttrekken via bezuinigingen op overheidsuitgaven en belastingverhogingen ($ 1,00 = L 1.536,95 op 30 december 1993). Het begrotingstekort zou worden teruggebracht van 10.5 procent naar 8.7 procent van het bruto nationaalprodukt (BNP).

Op 6 december ging de eerste grootscheepse privatisering in Italië van start toen aandelen van de Credilo Italiano, de op vijf na grootste bank van het land, te koop werden aangeboden. Verwacht werd dat de verkoop L 1.800 mrd zou opleveren.

JAARRAPPORT OESO

In haar op 17 januari gepubliceerde jaarrapport over Italië merkte de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) op dat zowel de regering-Ciampi als de daaraan voorafgaande regering-Amato substantiële maatregelen hadden genomen om de economische problemen van het land aan te pakken. De OESO waarschuwde echter dat zowel het begrotingstekort, 9,7 procent van het bruto nationaal produkt (BNP)in 1993, als de overheidsschuld, 114 procent van het BNP, te hoog waren en dat de komende jaren veel inspanningen zouden vergen om de economie weer op peil te krijgen.

Minister Piero Earucci van financiën maakte begin januari de verkoop van 33 procent van de bank Instituto Mobiliare Italiano bekend. Aan het eind van de maand werd de prijs vastgesteld op L 10.900 ($ 6.40) per aandeel. 14.5 maal zoveel als in 1992. Het actief vermogen per aandeel was L 11.605.

Marco Pannella dient op 12 januari 1994 een motie van wantrouwen in tegen de regering van premier Carlo Ciampi.

PARLEMENT ONTBONDEN. VERVROEGDE VERKIEZINGEN. VORMING RECHTSE ALLIANTIES

Op 13 januari 1994 diende Carlo Azeglio Ciampi, die premier was sinds april 1993 (zie pag. 379/3 e.v.-'93), zijn ontslag in. Volgens Ciampi had zijn regering haar twee belangrijkste opdrachten vervuld, namelijk de hervorming van het kiesstelsel (zie pag. 38/1/2-'94) en het invoeren van maatregelen om de economie weer op koers te brengen, waaronder de begroting voor 1994 (zie boven).

Na het ontslag van Ciampi ontbond president Oscar Luigi Scalfaro het in april 1992 gekozen parlement (zie pag. 529/3-'92), opdat nieuwe algemene verkiezingen konden worden gehouden volgens de in augustus 1993 goedgekeurde nieuwe procedure. Scalfaro verzocht Ciampi aan te blijven tot na de verkiezingen, die op 27-28 maart zouden worden gehouden.

Men had verwacht dat Ciampi onmiddellijk na de goedkeuring van de begroting in december 1993 zou zijn afgetreden. Zijn aftreden was echter uitgesteld in verband met een motie van wantrouwen die was ingediend door een groep afgevaardigden die werd geleid door de Radicale Marco Pannella. Scalfaro had het ongepast geacht het parlement te ontbinden, terwijl een dergelijke motie op de agenda van het parlement stond. ook al werd het indienen van de motie algemeen beschou d als een manoeuvre van centrumrechtse afgevaardigden die tijd wilden winnen om nog voor de al-

gemene verkiezingen partij-allianties aan te gaan. Verwacht werd dat de motie ook zou worden gesteund door afgevaardigden die herverkiezing wel konden vergeten en door afgevaardigden tegen wie een onderzoek liep en die bang u-aren hun onschendbaarheid kwijt te raken. Toen duidelijk werd dat de motie niet zou worden aangenomen. werd zij ingetrokken.

Hoewel in de nieuwe kieswet stond dat de verkiezingen op één dag zouden moeten worden gehouden (zie pag 38/1/2-'94), merd bij wijze van uitzondering akkoord gegaan met een tweede verkiezingsdag. aangezien 27 maart op de eerste dag van het joodse paasfeest viel. Naar schatting waren er 30.000 joodse stemgerechtigden: degenen onder hen die de regels streng naleefden, zou feitelijk het kiesrecht zijn ontnomen indien de verkiezingen niet waren verlengd.

Politieke partijen

De ontbinding van het parlement en het voorzicht op een verkiezingsstrijd die volgens geheel nieuwe regels zou verlopen, zetten de politieke partijen tot actie aan. Nieuwe partijen namen vaste vorm aan, terwijl de uit de gratie geraakte oude partijen trachtten zich te herstellen en de banden met corrupte personen en praktijken te ve breken. Tegelijkertijd werden er, vanwege het zeer uiteenlopende kiesgedrag in de regio's bij de jongste regionale verkiezingen, allerlei allianties verstevigd of tot standgebracht. Aan het eind van de maand was er nog steeds een veelheid van partijen, maar losse of formele associaties leken te leiden tot vier stromingen: rondom de Democratische Partij van Links (PDS. opvolger van de Italiaanse Communistische partij), de voormalige leden van de Christen-Democratische Partij (DC),de Liga Noord (LN)en de neo-fascisten.

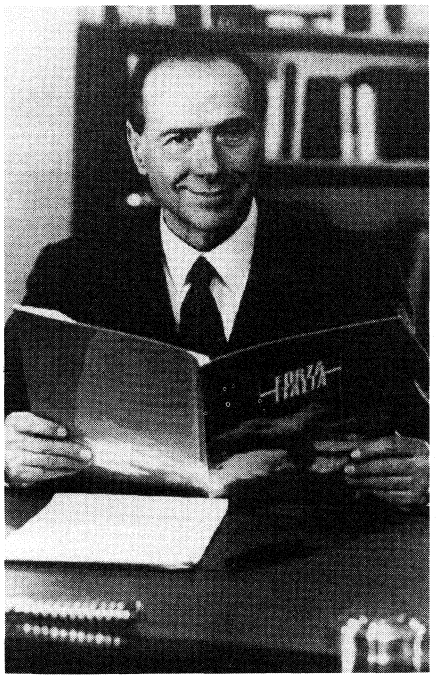

Silvio Berlusconi maakt tijdens een uitzeilding van zijn eigen televisiestation Reteyuattro op 26 januari 1994 bekend met zijn partij Forza Italia deel te zullen nemen aan de verkiezingen eind maart.

De leider van de Noordelijke Liga, Umberto Bossi (I.).en Forza Italia-leider Silvio Berlusconi (r) maken tijdens een persconferentie op 11 februari 1994 bekend dat hun partijen een verkiezingsalliantie hebben gevormd.

Links in het politieke spectrum had de PDS nauwelijks geleden onder de vele schandalen die andere politieke partijen hadden getroffen. De lokale verkiezingen lieten zien dat van de oude partijen de PUS landelijk op de meeste aanhangers kon rekenen. maar op eigen kracht waarschijnlijk geen meerderheid zou behalen als gevolg x-an het nieuwe kiesstelsel, waarin 75 procent van de zetels in beide kamers op basis van eenvoudige meerderheid zou worden verdeeld. Daarom knoopte de PDS besprekingen aan met verscheidene .,progressie\e" groeperingen met vergelijkbare ideeën, waaronder de Heropgerichte Cominunistische Partij (PRC) van Armando Cosutta, die het marxisme trouw was gebleven: het anti-mafia-Netwerk (La Rete) van Leoluca Orlando. waarvan de machtsbasis in het zuiden en op Sicilië lag. de Groenen van voormalig Europees Commissaris Carlo Ripa de Meana: de Italiaanse Socialistische Partij (PSI) van Ottaviano Del Turco en met de Democratische Alliantie (AD) van Ferdinando Adornato. die was opgericht door enkele pleitbezorgers van het in april 1993 gehouden referendum (zie pag. 378/3 e.v.-'93).

De centrumlinkse kern van de DC, die zich had ontdaan van een aantal in diskrediet geraakte prominente figuren. had zich gehergrocpccrd rond DC-leider Mino Martinazzoli en de Italiaanse Volkspartij (PPI) opgericht; daarmee herleefde de naam van een in 1919 door Luigi Sturzo opgerichte partij, die de voorloper was geweest van de in 1942 opgerichte DC. Tegelijkertijd met de oprichting van de PPI splitste een deel van de voormalige DC. dat vermoedelijk de voorkeur gaf aan een alliantie met de rechtsere LN, zich af oin het kleinere Christen-Deinocratisch Centrum (CCD)te vormen.

Eind januari merd gemeld dat de LN. waarvan dc aanhang vooral in het noordelijke deel van het land woonde, een electoraal akkoord had bereikt met de pas opgerichte beweging .,Pact voor Italië" van Mario Segni. een voormalig DC-lid die leiding had gegeven aan de campagne om ..ja te stemmen" bij het in april 1993 gehouden referendum. Deze beslissing van Segni stelde de PPI teleur, die kennelijk de hoop had gekoesterd een alliantie met diens beweging aan te gaan.

Nieuw in januari was de poging van mediamagnaat Silvio Berlusconi, eigenaar van drie televisiestations. talrijke tijdschriften en van de voetbalclub AC Milaan. om zich in de politieke arena te begeven met de partij .,Forza Italia" (de leuze van de supporters van het Italiaanse voetbalelftal. vrij vertaald: .,Hup Italie"). Volgens Berlusconi wilde hij een geloofwaardig conservatief alternatief bieden voor de linkse partijen rond de PDS. Maar zijn initiatief kon noch op de instemming van Segni, door Berlusconi genoemd als mogelijk conservatief premier. noch op die van de LN rekenen.

Ter rechterzijde trachtte de neo-fascistische Italiaanse Sociale Beweging (MSI) haar aantrekkingskracht te verbreden door de steun te verwerven van de uiteenvallende DC en anderc centrumrechtsc clcmcntcn. waaronder de monarchisten. De beweging herdoopte zichzelf tot Nationale Alliantie (AN)

Rechtse allianties voor verkiezingen

Mediamagnaat Sivio Berlusconi, die gealarmeerd was door het succes van de

voormalige communistische PDS bij de gemeenteraadsverkiezingen van december 1993 (zie boven). intensiveerde in februari zijn campagne om rechtse kiezers vóór de algemene verkiezingen op 27-28 maart bijeen te brengen in een hecht machtsblok.

Op 11 februari. op een moment dat zijn nieuw gevormde beweging Forza Italia hoog scoorde in de opiniepeilingen, maakte Berlusconi bekend dat hij een verkiezingspact had gesloten met de populistische Noordelijke Liga (LN) van Umberto Bossi. Afgesproken werd onder meer dat Berlusconi zou dingen naar een zetel in Rome en ten gunste van Bossi zou afzien van een zetel in Milaan, waar zijn voorkeur aanvankelijk naar uitging.

Binnen de LN, die voor een federatie en een vrije markt was. bleef men vijandig gestemd over het geflirt van Forza Italia met de van oudsher nationalistische en etatistisch-fascistische Italiaanse Socialistische Beweging (MSI). Berlusconi had met MSI-leider Gianfranco Fini afgesproken dat hun partijen met een gezamenlijke lijst aan de verkiezingen zouden meedoen. De MSI zou de verkiezingen ingaan als de Nationale Alliantie. nadat de partij op 30 januari tijdens een partijcongres in Rome had besloten zich te presenteren als een grote Europese conservatieve middenpartij.

De toenadering van Forza Italia tot de MSI was bedoeld om in Zuid-Italie, maar de MSI veel aanhangers had, de stemmen van de voormalige Christen-Democratische Partij te winnen.

Op 1 februari had Berlusconi reeds bekendgemaakt dat Forza Italia een alliantie zou vormen met het Christen-Democratische Centrum (CCD).een rechtse splinterpartij van de voormalige DC. en met de Unie van het Centrum. die gevormd was door leden van de Liberale Partij. Medio februari werd ook een akkoord bereikt met de tegenstanders van de gevestigde orde uit de Radicale Partij van Marco Pannella.

Op 6 februari gaf Berlusconi officieel het startschot voor zijn campagne op de eerste conventie van Forza Italia. Onthuld werd een 40 punten tellend prog amma voor een vrije-marktpolitiek, waarin deregulering, belastingverlaging, fiscale decentralisatie en een vermindering van de overheidsschuld werden beloofd.

Arrestatie van Paolo Berlusconi

Berlusconi's politieke ambities liepen een deuk op toen Milanese rechters op 11 februari de arrestatie gelastten van zijn broer Paolo Berlusconi op verdenking van corruptie en omkoping.

De arrestatie maakte deel uit van een breder onderzoek naar de Cassa di Risparmio delle Provincie Lombardie (Cariplo). de grootste spaarbank van Italië waarvan directeur Rnberto Mazzotta. een voormalige Christen-Democratische ininister, op 7 februari werd gearresteerd. Paolo Berlusconi werd ervan beschuldigd medio jaren tachtig 1,1 mrd lire smeergeld te hebben betaald aan de toentertijd regerende Christen-Democratische Partij en Socialistische Partij voor de verkoop van onroerend goed aan het pensioenfonds van Cariplo. De betrokken onroerend-goedmaatschappij, die deel uitmaakte van Silvio Berlusconi's imperium Fininvest, werd geleid door Paolo Berlusconi

De drie televisiestations van Silvio Berlusconi's Fininvest. die reeds werden bekritiseerd omdat ze geen onbevooroordeeld politiek beeld van hun eigenaar zouden geven, suggereerden dat de arrestatie van Paolo Berlusconi uit de koker kwam van linkse rechters die Forza Italia en haar leider in diskrediet wilden brengen.

Verkiezingsprogramma PDS. Tweedracht in progressieve alliantie

Op 15 februari presenteerde de PDS een verkiezingsprogramma waarin werd gestreefd naar een evenwicht tussen een economisch beleid in een vrijemarktcontext en socialistische kwesties, vooral wat betreft het scheppen van nieuwe banen.

In het programma werden staatshervormingen (zoals privatisering, belastingdecentralisatie en het terugdringen van de overheidsschuld) gecombineerd met een werkgelegenheidsplan, dat was gebaseerd op verkorting van de werkweek.

Begin februari onstond er onenigheid in de door de PDS geleide Progressieve Alliantie, die een breed spectrum besloeg met inbegrip van de centristische Democratische Alliantie (AD),de milieupartij de Groenen en de Heropgerichte Communistische Partij. bestaande uit overgebleven hardliners van de voormalige PCI. De AD ging voor in het verzet tegen wat zij noemde de dominante rol van de PDS binnen de alliantie en eiste meer vertegenwoordigers op de kieslijst.

Geen registratie voor Pact voor Italië

De centristische partij Pact voor Italië (zie boven) slaagde er niet in voldoende handtekeningen te verzamelen om kandidaten te laten registreren voor de 153 zetels van de 630 zetels tellende Kamer van Afgevaardigden, die volgens het oude stelsel van evenredige vertegenwoordiging zouden worden verdeeld.

Pact-leider Mario Segni van de voormalige DC en later van de AD (zie pag 37312-'93) die een belangrijke rol had gespeeld hij de invoering van de nieuwe kieswet (zie pag. 38/2/3 -'94), weet de mislukking aan een slechte organisatie en de in opspraak geraakte traditie van partijmacht. Het Pact zou bij de verkiezingen een alliantie vormen met de Italiaanse Volkspartij (PPI), het hervormde overgebleven deel van de DC. maar niet met de LN. zoals in januari werd verwacht (zie boven)

Verkiezingsoverwinning voor MSI in provincie Catania

De overwinning in de beslissende ronde bij de verkiezingen voor het gouverneurschap in de provincie Catania ging op 13 februari naar Nello Musumeci van de MSI, die met 66,3 procent van de stemmen Stelio Mangiameli van het Pact voor Italië versloeg.

Voorstel voor afzonderlijke raad voor Venetië afgewezen

In een referendum op 6 februari stemde een minieme meerderheid in Venetië er voor om onder één bestuur te blijven met de nabijgelegen industriestad ~ e - stre en wees daarmee een afzonderlijke raad voor Venetië af. Het was het derde referendum in 15 jaar over deze kwestie.

CORRUPTIESCHANDALEN

Eind januari werd de voormalige premier Bettino Craxi (PSI) in hechtenis genomen wegens beschuldigingen van corruptie. Vrijwel tegelijkertijd werd een andere voormalige premier, Giovanni Goria (DC), aangehouden wegens omkoperij in verband met de bouw van een ziekenhuis in zijn woonplaats Asti.

Franco Viezzoli, directeur van het staatselektriciteitsbedrijf ENEL, was een van de andere belangrijke bestuurders die in januari werden gearresteerd in verband met beschuldigingen van ernstige fraude.

De beschuldigingen tegen Viezzoli hadden betrekking op de offertes voor de bouw van een energiecentrale bij Gioia Tauro in Calabria, waar de mafia van Calabrië, de 'Ndrangheta, de hand in zou hebben gehad.

Los van deze zaak werd Gaetano Mancini, voormalig president van de staatshoudstermaatschappij EFIM, gearresteerd op beschuldiging van fraude en frauduleuze boekhouding.

Eind januari werd ook een arrestatiebevel uitgevaardigd tegen de van corruptie verdachte Roberto Mazzotta. directeur van Cariplo, de grootste spaarbank van Italië.

Craxi beschuldigt PDS van corruptie

Bettino Craxi. de voormalige leider van de Italiaanse Socialistische Partij (PSI). die zich in februari 1993 gedwongen had gezien af ie treden toen er een corruptieonderzoek naar hem liep (zie pag. 374/1 e.v. en 377/1 e.v.-'93), stelde de rechterlijke macht op 16 februari in het bezit van dossiers waarin vooraanstaande PDS-leden werden beschuldigd van corruptie; zoals het aannemen van geld van de zogeheten Rode Coöperaties in het noorden van Italië.

Craxi kwam met zijn beschuldigingen op het moment dat Sergio Cusani, de Milanese financier die terecht stond wegens het betalen van steekpenningen aan politieke partijen (zie pag. 36/1-'94), zijn beschuldigingen herhaalde dat de PDS. de toenmalige Italiaanse Communistische Partij (PCI). gebruikt had gemaakt van illegale financieringskanalen.

Een van de door Craxi genoemde PDS-leden was vice-partijleider Massimo d'Alema, die op zijn beurt Craxi ervan beschuldigde bewust een verkiezingsvendetta tegen de PDS te voeren. D'Alema zei Craxi te zullen aanklagen wegens smaad en laster.

Corruptieproces

Op 19 februari deed het openbaar ministerie de aanbeveling dat Craxi en 101 anderen, onder wie drie voormalige directieleden van de industriële groep Fiat en bouwgigant Salvatore Ligresti, voor het gerecht te brengen wegens corruptie bij de bouw van de Milanese metro. Twee leden van de Kamer van Afgevaardigden, die beiden socialistisch burgemeester van Milaan waren geweest, Paolo Pillitteri en Carlo Tognoli, werden echter van de lijst met verdachten van het openbaar ministerie afgevoerd.

Gianfranco Fini. de leider van de Nationale Alliantie. maakt het V-teken tijdens een persconferentie op 29 maart 1994 in Rome.

Op 29 maart begon in Milaan het proces tegen Bettino Craxi, die er samen met twaalf andere verdachten van werd besrhuldigd smeergeld te hebben aangenomen van een verzekeringsmaatschappij die een contract wilde afsluiten met het staatsenergiebedrijf

Op 11 februari ontnam het parlement Gianni De Michelis, de voormalige socialistische minister van buitenlandse zaken, en Giovanni Prandini, de voormalige Christen-Democratische minister van vervoer. hun onschendbaarheid, zodat ze konden worden aangeklaagd wegens corruptie (zie pag. 378/2-'93).

Op 7 februari trad Giampiero Cantoni tijdelijk terug als president van de Banca Nazionale del Lavoro (BNL), Italië's grootste commerciële bank. Er werd bekendgemaakt dat Romeinse rechters een onderzoek waren gestart naar Cantoni's rol bij het verstrekken van kredieten aan Mandelli. een in robottechnologie gespecialiseerde groep in Piacenza die kort daarvoor failliet was gegaan. Cantoni werd opgevolgd door BNL-voorzitter Mario Sarcinelli. (Tegen BNL liep nog een onderzoek wegens de „Atlanta-affaire" in verband met ongeoorloofde leningen aan Irak via een Amerikaanse dochtermaatschappij. zie pag. 98/2 e.v. en 483/2/3-'93.)

Op 10 februari leverde Zwitserland Ruggero Firrao uit, voormalig hoofd van de Italiaanse organisatie voor export-kredietgarantie (SACE),zodat hij kon worden berecht wegens corruptie.

VERKIEZINGSOVERWINNING VOOR RECHTSE ALLIANTIE

De rechtse Vrijheidsalliantie, bestaande uit Forza Italia van Silvio Berlusconi. de federalistische Liga Noord (LN) en de neo-fascistische Nationale Alliantie (AN), behaalde een daverende ove inning bij de parlementsverkiezingenvan 26 en 27 maart 1994.

Tijdens de verkiezingscampagne raakte de Vrijheidsalliantie echter verdeeld door interne meningsverschillen en onmiddellijk na de verkiezingen rezen er conflicten over de formatie van een regering. De uitslagen lieten een geografische scheiding zien tussen het noorden, waar veel steun was voor rechts en voor meer autonomie; het midden, waar linkse kanclidaten gesteund werden; en een verdeeld zuiden, waar steun voor de anti-mafiahervormers leek te zijn weggevallen.

Verkiezingsuitslagen

Kamer van Afgevaardigden

Blok	percentage stemmen volgens evenredige vertegenwoordiging	zetels
Vrijheidsalliantie	42,9	366
Directe stemmen		302
Forza Italia	21.0	30
Nationale Alliantie	13,5	23
Noordelijke Liga	8,4	11
Progressieve Alliantie	34,4	213
Directe stemmen		164
Democratische Partij van Links	20.4	38
Heropgerichte Commiinistische Partij	6.0	11
Groenen	2.7	0
Socialisten	2.2	0
Het Netwerk	1.9	0
Democratische Alliantie	1,2	0
Pact voor Italië	15.7	46
Directe stemmen		4
Italiaanse Volkspartij	11.1	29
Het Segni-Pact	4.6	13
Andere	8,0	3

Kiesgerechtigden: 48.300.000 (kiesgerechtigdeleeftijd 18). Opkomst: 86.1 procent.

Senaat

Blok	stemmenpercentage	zetels
Vrijheidsalliantie	42,0	156
Progressieve Alliantie	33.0	122
Pact voor Italië	17,0	31
Andere	8,0	6

Kiesgerechtigden: 42.700.000 (kiesgerechtigde leeftijd 25). Opkomst: 85.5 procent.

Nieuw kiesstelsel

Voor de verkiezingen waren nieuwe regels van kracht, die in augustus 1993 na een aantal referenda in april van dat jaar waren goedgekeurd (zie pag. 38/1/2-'94). Deze hervormingen waren bedoeld om de representatieve parlementaire democratie te versterken en een einde te maken aan het systeem van begunstiging dat door de oude partijen gehanteerd werd. Krachtens het nieuwe stelsel werd driekwart van de zetels in zowel de Senaat als de Kamer van Afgevaardigden direct gekozen door middel van een eenvoudige meerderheid in ieder district; de overige zetels werden verdeeld via het systeem van evenredige vertegenwoordiging.

De verkiezingen voor de direct gekozen zetels, 475 in de Kamer van Afgevaardigden en 232 in de Senaat. werden gehouden in 27 kiesdistricten, zodat er 90.000 kiezers zouden zijn roor elke afgevaardigde en 180.000 kiezers (met een minimumleeftijd van 25 jaar, terwijl de minimumleeftijd voor de verkiezingen voor de Kamer van Afgevaardigden 18 jaar bedroeg) voor elke senator. De evenredige verdeling van de resterende 83 senaatszetels kwam tot stand in 20 regio's, waarvan de grenzen niet samenvielen met die van de districten. Voor de 155 evenredig te verdelen zetels van de Kamer van Afgevaardigden werden tegelijkertijd verkiezingen met partijlijsten gehouden. waarbij een kiesdrempel gold van 4 procent. Kandidaten konden zich zowel verkiesbaar stellen in de districten als op maximaal drie kieslijsten.

Nieuwe partijen en allianties

De verkiezingen versnelden de oprichting van nieuwe politieke partijen ter vervanging van de partijen die ingestort waren door de onthullingen over geïnstitutionaliseerde corruptie. Onduidelijk was echter in hoeverre de oude politieke klasse was weggevaagd, aangezien veel nieuwe partijen uit overblijfselen van de oude partijen bestonden. Verwacht werd dat de allianties die vooral met het oog op deze verkiezingen waren gevormd, geen lang leven beschoren waren.

Begin maart vertoonde de Vrijheidsalliantie tekenen van ernstige spanningen toen LN-leider Umberto Bossi waarschuwde dat Berlusconi ,,eensynthese was van de oude regeringspartijen". Op 6 maart werd bekendgemaakt dat Bossi zijn partij had verboden mee te werken aan de campagne van Forza Italia, die met de LN de districten in Noord-Italië deelde (70 procent voor de LN en 30 procent voor Forza Italia). Daarnaast kwam het door grote politieke meningsverschillen tot een verwijdering tussen de andere alliantiepartij, de neo-fascistische AN, en de LN, hoewel de twee partijen niet elkaars verkiezingsrivalen waren (de aanhang van de AN was vooral te vinden in de zuidelijke districten). De LN eiste autonomie voor het noorden, terwijl de AN voor een eenheidsstaat was en voor handhaving van de subsidies voor het zuiden; het corporatisme van de AN stond echter ook op gespannen voet met het vrije-marktliberalisme van Forza Italia.

In de verkiezingscampagne zocht de Democratische Partij van Links (PDS) toenadering tot de middenpartijen om haar gematigd imago te versterken en zich te distantiëren van haar orthodoxe bondgenoot, de Heropgerichte Communistische Partij (PRC). Vanuit dezelfde gedachte riep minister van defensie Fabio Fabbri van de Socialistische Partij (IS!) up 18 maart op tot een alliantie tussen links en het midden. De PDS liet doorschemeren dat zij, mocht zij in de regering komen, zittend premier Carlo Azeglio zou vragen aan te blijven.

Verkiezingscampagne. Schandalen rond Forza Italia

Naar aanleiding van alom geuite beschuldigingen van corruptie en banden met de mafia noemde Le Monde van 27-28 maart de verkiezingscampagne ,,een van de hardste en gemeenste die Italië ooit gekend heeft". Voor de verkiezingen werden verscheidene schandalen onthuld rond Forza Italia, dat een gepolijste en populistische campagne voerde. Berlusconi weet dit aan rechters die de PDS welgezind waren en Forza Itala opzettelijk in de wielen wilden rijden. Waarnemers wezen op het voordeel dat Berlusconi genoot als eigenaar van 85 procent van de commerciële televisie in Italië en van 20 procent van de binnenlandse bladenmarkt. (Vanaf het officiële begin van de campagne moest er in naam op evenwichtige wijze verslag worden gedaan van het nieuws en de politieke ontwikkelingen.)

Op 23 maart deed de politie een inval in de verkiezingskantoren van Berlusconi in Milaan en Rome. Deze inval, die gebeurde op verzoek van een rechter die een onderzoek instelde naar banden tussen de vrijmetselaars, de georganiseerde misdaad en de veiligheidsdienst, leidde tot een enorme stampij. Berlusconi, die lid was geweest van de geheime P-2 vrijmetselaarsloge, die in 1981 was ontdekt en later was verboden, ontkende actief te zijn geweest in de organisatie. Op 24 maart kwam een aantal rechters na klachten van Berlusconi tot de conclusie dat een dergelijke actie vlak voor de verkiezingen ,,in het gunstigste geval ongelegen" kwam.

Op 22 maart trad Luciano Violante af, de PDS-voorzitter van de anti-mafiacommissie van het parlement. Berlusconi had Violantes ontslag geëist nadat deze zou hebben gezegd dat tegen Berlusconi's medewerker Marcello Dell' Utri een onderzoek liep in verband met drugs- en wapensmokkel.

Er waren ook beschuldigingen van politieke en commerciele banden tussen de mafia en Berlusconi's houdstermaatschappij Fininvest, de op twee na grootste particuliere onderneming van Italië. Minister Nicola Mancino van binnenlandse zaken suggereerde dat de mafia Forza Italia stemmen kon bezorgen

Verkiezingsallianties

Partij. herkomst	Orientatie	Leider
Rechtse Vrijheidsalliantie		
Christen-Democratisch Centrum (CCD).rechtervleugel van Christen-Democratische partij	conseivatief	Pierferdinando Casini
Forza Italia (Hup Italie).opgericht in januari 1994	vrije markt	Silvio Berlusconi
Nationale Alliantie (A??)voorheen Italiaanse Sociale Beweging (MSI)	neo-fascistisch	Gianfranco Fini
Noordelijke Liga (LN).ongewijzigd	federalistisch	Umberto Bossi
Lijst Pannella. Radicale Partij	libertarisch	Marco Pannella
Unie van het Democratisch Centrum (UDC). Italiaanse Liberale Partij	centrum-rechts	onbekend
Centrum-pact roor Italië		
Italiaanse Volkspartij (PPI).Christen-Democratische Partij	gematigd katholiek	Mino Martinazzoli (na verkiezingen opgestapt)
Pact voor Italië (Patto per l'Italia, ook wel genoemd Patto Segni),Christen-Democratische Partij	hervormingsgezind	Mario Segni
Linkse Progressieve Alliantie		
Heropgerichte Communistische partij (PRC).Italiaanse Communistische Partij	marxistisch	Fausto Bertinotti
Democratische Alliantie (AD).Italiaanse Socialistische en Republikeinse Partijen	links	Ferdinando Adornato
Democratische Partij van Links (PDS).Italiaanse Communistische Partij	sociaal-democratisch	Achille Occhetto
Groenen (Verdi), ongewijzigd	ecologisch	Carlo Ripa di Meana
Italiaanse Socialistische Partij (PSI).overblijfsel van Italiaanse Socialistische partij	sociaal-democratisch	Ottaoiano del Turco
Het Netwerk (La Rete), links-katholiek. anti-mafia	ongewijzigd	Leoluca Orlando

in het zuiden van Italië. (Op 22 maart beweerde een onderzoeksorganisatie dat de mafia op Sicilie zeker 400.000 stemmen controleerde.) Op 8-9 maart deden geruchten de ronde dat Milanese rechters op het punt stonden zes hoge Fininvest-bestuurders. met inbegrip van Dell'Utri, te arresteren wegens het voeren van een valse boekhouding en met de mafia verband houdende illegale betalingen voor de transfer van een voetbalspeler naar Berlusconi's voetbalclub AC Milaan. Op 14 maart werd bericht dat Berlusconi's broer Paolo Berlusconi, die in februari was gearresteerd. had bekend plaatselijke bestuurders smeergeld te hebben betaald in verband iriet een projectontwikkelingsplan.

Het enige televisiedebat tussen de leiders van de twee belangrijkste blokken. Berlusconi en Occhetto, dat op 23 maart werd gehouden, begon met beschuldigingen over en weer die werden gevoed door de politieinval in Berlusconi's verkiezingskantoren en het aftreden van Violante. Volgens La *Stampa* was het debat ,,tekenend voor de onvolwassenheid van de partijen".

Problemen bij vorming van regering

Na de verkiezingen was duidelijk dat het winnende blok slechts met moeite een regering zou kunnen vorinen.

Op 31 maart maakte Bossi bekend niet te zullen dulden dat Berlusconi premier werd. De dag daarvoor echter had Berlusconi gezegd dat was afgesproken dat hijzelf premier zou worden en Bossi's tweede man, Robrrtn Maroni, vice-premier.

Verwacht werd echter dat de grootste meningsverschillen zich zouden voordoen tussen de LN en de AN. AN-leider Fini bracht zijn bondgenoten in verlegenheid door in een interview in *La Stampa* van *1* april te stellen dat de fascistische dictator van Italië, Benito Mussolini. .,de grootste staatsman van de eeuw" was geweest. (De kleindochter van Mussolini. Alessandra Mussolini. had in Napels een zetel voor de AN behaald.)

(Vor.ber.pag. 33/1 e.v.-1994)

ROEMENIË

EERSTE STAP IN RICHTING LIDMAATSCHAP RAAD VAN EUROPA. ETNISCH GEWELD. REGERING WANKELT. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Na een stemming op 28 september 1993 keurde de parlementaire vergadering van de Raad van Europa de toetreding van Roemenië goed. Het debat over de definitieve goedkeuring van het Roemeense lidmaatschap stond op de agenda van een vergadering van ambassadeurs van de 31 lidstaten van de Raad. Hoewel de Hongaarse Democratische Unie van Roemenië gevraagd had de toelating van Roemenië op te schorten zolang dat land geen garanties had gegeven ten aanzien van de rechten van etnische minderheden, verwelkomde ook zij het besluit in een op 29 september uitgegeven verklaring (zie pag. 240/1/2-'94 voor het Hongaarse beleid ten aanzien van de Hongaarse gemeenschappen in Roemenië en elders).

Hoofd Privatiseringsbureau afgetreden

Op 8 september trad Aurelian Dochia af als hoofd van het Roemeense Privatiseringsbureau Dochia verklaarde dat de geplande oprichting van een ministerie van privatisering de verkoop van staatsbedrijven nog verder zou vertragen

Etnisch geweld in Transsylvanië. Beschuldigingen tegen politie

Op 20 september kwamen bij een incident in de buurt van het in Transsylvanië gelegen Tirgu Mures drie etnische Roma's (zigeuners)om het leven.

Volgens het persbureau *Rompres* waren twee van hen gelyncht door enkele honderden lokale etnische Hongaren en Roemenen. nadat een etnische Roemeen eerder die dag op gewelclclädige wijze om het leven gekomen was: de derde zigeuner kwam om in één van de elf huizen die door de menigte in brand maren gestoken. In een op 23 september uitgegeven regeringsve - klaring werden de gewelddadigheden toegesch even aan ..stijgende sociale spanningen" in de regio en werd beloofd ,.werk te zullen makenoan het sociale integratieproces".

Op een persconferentie op 30 september beschuldigde de interim-leider van de Roma-federatie van Roemenië, Gheorghe Raducanu, de regering van betrokkenheid bij de dood van de drie etnische Roma's. Volgens sommige berichten hadden gewapende politieagenten, die twee van de zigeuners hadden gearresteerd en in de boeien geslagen. werkeloos toegekeken toen de mannen dood werden geslagen. De mensenrechtenorganisatie Amnesty International diende een protest in bij p esident Ion Iliescu.

Corruptieschandaal

Op 2 september gaf premier Nicolae Vacaroiu toe dat uit een onderzoek naar de vermeende illegale verkoop van aandelen in de Roemeense koopvaardijvloot (zie pag. 681/2/3-'93) was gebleken dat ,,grote bedragen" waren gestort op buitenlandse bankrekeningen van hoge functionarissen.

Motie van wantrouwen. Minister treedt af

Op 25 oktober overleefde de minderheidsregering van Nicolae Vacaroiu een motie van wantrouwen die was ingediend door de Democratische Partij-Front voor Nationale Redding (DP-FNR) van oud-premier Petre Roman

In de Senaat werd de motie verworpen met 66 tegen acht stemmen en drie onthoudingen 37 senatoren van de oppositie weigerden aan de stemming deel re nemen in de 341-zetels tellende Kamer vdn Afgevaardigden werd de motievenvorpenmet 155 tegen 128 stemmen

Bij het indienen van de motie, de derde in 1993, betoogde de oppositie dat Vacaroiu vervangen moest worden omdat hij in augustus vier ministers had benoemd zonder toestemming van het parlement (zie pag. 682/1-'93).

Op 22 oktober werd bekendgemaakt dat premier Vacaroiu het ontslag had aanvaard van Petre Salcudeanu (cultuur), een van de vier ministers die hij in augustus had benoemd. Salcudeanu beklaagde zich op een persconferentie die dag dat hij het slachtoffer was geworden van een vijandige mediacampagne.

Demonstraties voor hervormingen

Op 18 en 29 november organiseerden vakbonden grote demonstraties in Boekarest en andere steden om te protesteren tegen de dalende levensstandaard en de snel stijgende voedsel- en brandstofprijzen, en om aan te dringen op snellere economische hervormingen. De betoging van 18 november, waaraan ongeveer 50.000 vakbondsleden deelnamen, was de grootste demonstratie sedert de omverwerping van het Ceausescu-regime in 1989.

Op 17 november maakten de bonden een programma van elf punten bekend, waarin zij de regering opriepen volledige privatisering in te voeren, de overheidssector te herstructureren, in infrastructurele projecten te investeren, de corruptie te bestrijden, de sociale zekerheid te verbeteren en een minimumloon van drie vijfde van het gemiddelde loon in te voeren.

In de dagen voorafgaand aan 21 december (de verjaardag van de revolutie van 1989) werden in Boekarest door studenten en vakbondsleden massale demonstraties gehouden, waarbij het aftreden van de regering-Vacaroiu werd geëist.
Op 17 december had de regering een

motie van wantrouwen met slechts 13 stemmen overleefd.

Voormalige koning toegang tot het land geweigerd

De festiviteiten ter viering van de 75ste verjaardag van de vereniging van Roemenië en Transsylvanië op 1 december, de Roemeense nationale feestdag, leidden tot een politiek conflict nadat de verbannen ex-koning Michael (Mihai) op 9 november te kennen had gegeven aanwezig te willen zijn bij de gebeurtenis.

De in Zwitserland wonende koning was in 1947 door het communistische regime gedwongen afstand te doen van de troon. Hij had in april 1992 in Roemenië Pasen gevierd (zie pag. 22/2/3-'93) maar zijn aanvraag voor een visum was bij verschillende andere gelegenheden geweigerd.

Op 24 november zei minister Teodor Melescanu van buitenlandse zaken dat de voormalige koning een visum kon krijgen als alle politieke partijen zich konden vinden in een bezoek. De grote oppositiepartijen hadden dat eerder al gedaan, maar de regerende Sociaal-Democratische Partij van Roemenië (het voormalige Democratisch Front voor Nationale Redding) had haar afkeuring duidelijk laten blijken. Als gevolg van het conflict boycotten de oppositiepartijen de officiële feestelijkheden in Alba Iulia.

Status van meest begunstigde handelsnatie door VS hersteld

Op 2 november gaven de Verenigde Staten Roemenië opnieuw de status van meest begunstigde handelsnatie, waardoor het land aanspraak kon maken op een voorkeursbehandeling op handelsgebied. Roemenië had deze status genoten tot 1988 toen deze werd opgeschort vanwege de mensenrechtensituatie onder het Ceausescu-regime.

Conflict over regeren per decreet

In een uitspraak op 11 januari 1994 handhaafde het Constitutionele Hof van Roemenië een wet, die het de regering mogelijk maakte per decreet te regeren tijdens het januari-reces van het parlement. Afgevaardigden van de oppositie hadden betoogd dat de wet ongeldig was, omdat door hun boycot van de stemming over de wet op 29 december 1993 het vereiste quorum in de Kamer van Afgevaardigden niet was gehaald. De zaak was verwezen naar het Constitutionele Hof, nadat de Kamer van Afgevaardigden zich op 5 januari in een spoedzitting over de wet had gebogen.

Minderheidsregering wankelt. Pogingen tot vorming coalitie

De Sociaal-Democratische Partij van Roemenië (SDPR), die in november 1992 een minderheidsregering had gevormd (zie pag. 25/2 e.v.-'93) welke op het punt stond te vallen, nam begin februari stappen om een coalitie te vormen met de extreem-nationalisten en voormalige communisten. Dit gebeurde na een aantal gesprekken tussen de politieke partijen die erop gericht waren het uitroepen van vervroegde verkiezingen te vermijden.

Op 2 februari werd bericht dat de SDPR een ontwerpakkoord had ondertekend met de nationalistische Roemeense Nationale Eenheidspartij (RNEP) van Gheorghe Funar, de burgemeester van de Transsylvaanse hoofdstad Cluj. In het protocol stond dat de RNEP verscheidene sleutelposten in het kabinet zou krijgen. De twee partijen verklaarden dat zij ook de Socialistische Arbeiderspartij en de Agrarische Democratische Partij van Roemenië, die beide gedomineerd werden door voormalige communisten. in een nieuwe coalitieregering wilden opnemen, evenals de antisemitische Romania Mare (Partij voor een Groot-Roemenië). De onderhandelingen over een nieuw regeringsprogramma waren reeds begonnen.

Nationalisten en oud-communisten hadden maandenlang gedreigd hun steun aan premier Nicolae Vacaroiu in te trekken. als zij geen kabinetsposten kregen toebedeeld.

Toen de uiterste datum van 1 maart die de regering voor de vorming van een nieuwe regering had gesteld, dreigde te verstrijken, maakte de SDPR bekend dat zij een tweede gespreksronde zou beginnen met de oppositionele Democratische Partij-Front voor Nationale Redding (DP-FNR) van voormalig premier Petre Roman.

Zowel de DP-FNR als de centrumrechtse oppositionele Drmocratische Conventie van Roemenië (DCR) wilde tot clan toe niets weten van een mogelijke coalitie met de regering, omdat haar banden met de nationalisten en oud-communisten de goede naam van Roemenië te schande maakten bii Westerse regeringen en krediteuren. Op 26 februari maakte de DCR bekend dat het succes van de besprekingen afhankelijk was van de vraag of de regering ermee zou instemmen vaart te zetten achter de economische hervormingen, met inbegrip van het privatiseringsproces en belastingverlagingen

Regeringswijzigingen

Op 6 maart werden wijzigingen binnen de SDPR-regering bekendgemaakt,

De diplomaat Gheorghe Tincu werd de eerste burgerminister van defensie van Roemenië; hij volgde luitenant-generaal Niculae Spiroiu op, Ioan Doru Taracila. een SDPR-senator, verving majoor-generaal Gheorghe Ioan Danescu als minister van binnrnlandse zaken Iosif Gavril Chiuzbaian volgde Petre Ninosu op als minister van justitie. Aurel Novac werd de nieuwe minister van vervoer: hii volgde Paul Teodoru op. die betrokken was geweest bij de frauduleuze verkoop van een meerderheidsaandeel van de koopvaardijvloot (zie pag. 681/2/3-'93).

De RNEP ging er prat op de regering tot de wijzigingen te hebben aangezet; van andere oppositiepartijen werd echter verwacht dat ze grotere concessies zouden eisen alvorens hun steun toe te zeggen aan de regeringscoalitie.

Het overleg over de vorming van een ,,grote coalitie" werd voortgezet, maar premier Vacaroiu liet op 14 maart weten er niet zeker van te zijn tot een vergelijk te zullen komen gezien de .,grote verschillen" tussen de programma's van de SDPR en de oppositiepartijen.

Bezuinigingsmaatregelen

Op 9 februari, na verhitte discussies en een twee maanden durend meningsverschil tussen de partijen, keurde de Roemeense Senaat een pakket economische bezuinigingsmaatregelen goed, waarover overeenstemming was bereikt met het IMF Het pakket moest de weg effenen voor een overbruggingskrediet en leningen met een looptijd van 18 maanden, waarmee een bedrag was gemoeid van $700 mln.

Krachtens de overeenkomst moest de regering een stricte controle over de begroting in acht nemen, de rente en wisselkoersen vrijlaten, de inflatie beteugelen, de overhcidsscctor herstructuren en privatiseren en een nieuw belastingbeleid gaan voeren. De oppositie zei er niet op te vertrouwen dat de regering de door het IMF geëiste hervormingen zou doorvoeren.

Stakingen

Volgens vakbondsfunctionarissen hadden op 28 januari meer dan 1 mln werknemers deelgenomen aan een ,,waarschuwingsstaking" van een uur.

De drie grootste vakbondsfederaties die bij de staking betrokken waren, Alfa Cartel, CNSLR-Fratia (de Nationale Confederatie van Vrije vakbonden van Roemenië) en het Nationale Vakbondsblok, eisten loonsverhogingen en betere sociale voorzieningen, en drongen aan op een snellere hervorming van de economie. Op 1 februari dreigden de leiders val1 de drie federaties hun 5 mln leden (meer dan de helft van alle werknemers in het land) op te roepen op 3 februari een dag in staking te gaan.

De machtige nationale federatie van mijnwerkers maakte op 25 februari bekend mee te zullen doen aan een algemene staking op 1 maart. ondanks een eerder genomen besluit een voorgenomen mars naar Bockarest op te schorten in afwachting van het resultaat van overleg met de regering.

De mijnwerkers hadden medio februari al gestaakt om bonussen. betere arbeidsomstandighcden en uitbetaling van achterstallig loon te eisen. Op 16 februari hadden duizenden mijnwerkers het hoofdkwartier bestormd van de Lignite-maatschappij in Tirgu Jiu. Op 11 februari hadden duizenden spoor-\vrgar.beiders het ministerie van vervoer in Boekarest aangevallen om te protesteren tegen het niet uitbetaler, van loon.

De belangrijkste eisen van de vakbonden hielden in dat de regering maatregelen zou nemen voor de invoering van een collectieve arbeidsovereenkomst. wijziging van de arbeidswetgeving om de rechten van de arbeiders te beschermen, verbetering van het sociale zekerheidsstelsel, evenwicht tussen lonen en prijzen, en snellere economische hervormingen, met inbegrip van privatiseringen. Bovendien eisten zij dat een begroting voor 1994 zou worden aangenomen, die gericht was op het verwerven van buitenlandse financiële steun voor de economische hervormingen.

Romulus Nita van de Alfa Cartel Vakbondsconfederatie verklaarde op 2 maart dat naar schatting 74.000 mensen, voornamelijk in de sectoren mijnbouw en zware industrie, volledig of gedeeltelijk hadden deelgenomen aan de algemene staking op 28 februari en 1 maart.

Anti-smaadwet

Op 2 februari stemde de Senaat met een overweldigende meerderheid voor een door de RNEP ingediende wet, op grond waarvan ,,het in het openbaar te schande maken van Roemenië en de Roemeense natie" bestraft kon worden met een gevangenisstraf van een tot vijf jaar.

Senatoren van de oppositie spraken de vrees uit dat de wet. wanneer deze was aangenomen door de Kamer van Afgevaardigden, gebruikt kon worden om politieke tegenstanders of leden van etnische minderheden te onderdrukken.

Burgemeesters ontslagen

Op 23 maart werden de burgemeesters van 15 districten, onder wie zich verscheidene vooraanstaande oppositionelen bevonden, door de Roemeense regering ontslagen op beschuldiging van machtsmisbruik en wanbeheer van overheidsgeld. Volgens oppositiepartijen waren de 15 om politieke redenen ontslagen.

Amnestie voor voormalige communistische leiders

Acht voormalige leiders van het communistische politburo, die na de revolutie van 1989 waren veroordeeld wegens massamoord en machtsmisbruik, werd op 25 maart duur president Ion Iliescu gratie verleend. De acht, tot wie ook de voormalige minister van buitenlandse zaken Stefan Andrei behoorde, waren reeds in 1992 en 1993 uit de gevangenis vrijgelaten in verband met hun gezondheidstoestand.

(Vor.ber.pag. 680/2 e.v.-1993)

WESTEUROPESE UNIE

BELGISCHE DEELNAME AAN EURO-KORPS

Op 25 juni 1993 besloot de Belgische regering officieel dat België zou toetreden tot het Euro-korps, dat werd opgezet op basis van de gezamenlijke deelname van Duitsland en Frankrijk (zie pag. 363/1/2-'93). Het korps, dat in 1995 operationeel moest zijn, zou ter beschikking staan van de Westeuropese Unie (WEU) en in een noodsituatie ook van de NAVO. België zou een gemotoriseerde divisie met ongeveer 12.000 manschappen bijdragen.

De uitnodiging aan België kwam na een Duits-Franse topvergadering in de Franse stad Beaune op 2 juni. Belgische officieren zouden net als de andere deelnemende lanclcn evenredig meerouleren in het bevel, Op 1%oktober werd een officieie overeenkomst over de Belgische participatie getekend.

EURO-KORPS GEÏNSTALLEERD. SPAANSE DEELNAME

Tijdens een ceremonie in Straatsburg op 5 november werd het Euro-korps officieel geïnstalleerd door de Belgische, Duitse en Franse ministers van defensie (respectievelijk Léo Delcroix, Volker Ruhe en François Léotard).

Gebaseerd op de in 1986 opgerichte Duits-Franse brigade telde het Euro-korps op dat moment 6.000 manschappen, een aantal dat in 1995 gestegen zou zijn tot 50.000.

Op een vergadering van de ministers van buitenlandse zaken en defensie van de WEU, die op 22-23 november in Luxemburg gehouden werd, maakte Spanje bekend dat het met 3.500 manschappen zou toetreden tot het korps. Ter vergadering werd na sterke aandrang van de Belgische minister Delcroix eveneens besloten dat naast het Duits en Frans ook het Ne-

De nieuwe president van Zwitserland. Otto Stich (r.), wordt na de \-erkiezingscercmonie op 8 december 1993 gefeliciteerd door zijn voorganger Adolf Ogi (l.).

derlands een officiële voertaal in het korps zou zijn.

(Vor.ber.pag. 622/1-1993)

ZWITSERLAND

PRESIDENT EN VICE-PRESIDENT VOOR 1994

Op 8 december 1993 koos de Bundesversammlung (parlement) vice-president Otto Stich tot president en Kaspar Villiger tot vice-president voor 1994. Stich was in 1988 ook president geweest.

REFERENDA

Op 26 september 1993 sprak het electoraat zich in vijf nationale referenda met grote meerderheid uit vóór (i) de door de federale regering voorgestelde kostenbesparende wijzigingen van werkloosheidsvoorzieningen en ziekteverzekeringen: (ii) het uitroepen van de nationale feestdag 1 augustus tot een vrije dag in het hele land; (iii) striktere controle op de verkoop van schietwapens; en (iv) de overdracht van het Laufental-district door het kanton Bern aan het halfkanton Basel-Land.

Deze laatste beslissing. die door alle andere kantons moest worden goedgekeurd, betekende dat er voor het eerst een Zwitsers district een kanton wilde verlaten om tot een ander kanton toe te treden. De 15.000 Duitstalige bewoners van het Laufental-district waren na de vorming van het Franstalige kanton Jura in 1979 geografisch van Bern afgesneden.

Bij een kantonnaal referendum verwierpen de kiezers in Zurich een voorstel om de uitbreiding van het internationale vliegveld, het grootste van het land. te beperken

In een referendum op 28 november stemde 66,7 procent van de kiezers ervoor om in plaats van de bestaande omzetbelasting op goederen per januari 1995 een BTW op goederen en diensten in te voeren; het betreffende wetsvoorstel was bij drie eerdere gelegenheden (in 1977, 1979 en 1991) door de kiezers verworpen.
Een voorstel om reklame voor tabak en alcohol te verbieden haalde het niet.

Verbod op transitowegvervoer in referendum goedgekeurd

Op 20 februari 1994 werd het internationaal omstreden „Alpeninitiatief", dat het Alpengebied wilde beschermen tegen de vervuiling van het zware wegvervoer, per referendum goedgekeurd. Bij een opkomst van 40 procent stemde bijna 52 procent van de kiezers voor een verbod op transitoverkeer van zware buitenlandse vrachtwagens door Zwitserland binnen tien jaar en een verbod op de bouw of uitbreiding van wegen voor transitoverkeer. De uitslag werd beschouwd als een hart onder de riem van diegenen in Oostenrijk die zich daar verzetten tegen een versoepeling van de beperkingen op het wegvervoer, een centraal thema in de onderhandelingen met de EU over de toetreding.

De parlementariërs Gret Haller (l.) en Rico Jagmetti (r.)feliciteren elkaar op 29 november 1993 na te zijn voorgedragen als voorzitters van respectievelijk de g ote en de kleine kamer van het Zwitserse parlement.

Het wegverkeer tussen Italië en Duitsland via de Zwitserse Alpen belastte in het bijzonder de route via de St Gotthard sedert de opening van de tunnel in 1980. Het aantal vrachtwagens dat door de tunnel reed, boven een smalle vallei in het kanton Uri, was verdertigvoudigd tot 2.500 per dag (waarvan 40 procent international wegvervoer) en zou volgens ramingen in het jaar 2000 6.000 bedragen.

De Zwitserse regering. die tegen het initiatief was. betoogde dat 90 procent van het transitoverkeer reeds per spoor verliep en dat het Alpeninitiatief tot vergeldingsmaatregelen zou kunnen leiden nu de EU-landen onlangs met Zwitserland overeengekomen waren om het gewicht per as te beperken tot 28 ton in plaats van 40 ton De regeringen van Duitsland. Frankrijk. Nederland en Spanje zouden gehoor geven aan de Italiaanse wens krachtig te reageren op het „gevaarlijke precedent" dat door het referendum was gesteld. De EU-raad van ministers van verkeer. die op 21 februari vergaderde, vroeg de Europese Commissie een rapport voor te bereiden over de gevolgen van het Alpeninitiatief voor de betrekkingen tussen Zwitserland en de EU.

MEER BEVOEGDHEDEN VOOR POLITIE

Op 16 maart keurde de Nationalrat (Tweede Kamer) een wet goed, die de politie de extra bevoegdheid gaf om buitenlanders die zich niet konden identificeren te arresteren en maximaal drie maanden in hechtenis te houden, en die de bevoegdheid tot het doen van huiszoekingen aanzienlijk uitbreidde.

(Vor.ber.pag. 688 e.v.-1993)

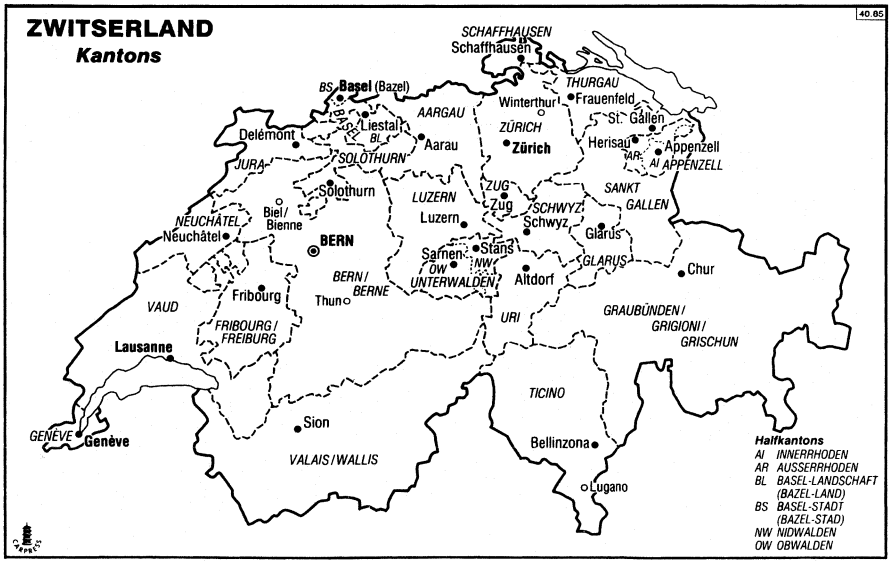

AMERIKA

COSTA RICA

PRESIDENTS- EN CONGRESVERKIEZINGEN

De presidentsverkiezingen op 6 februari 1994 werden gewonnen door José Maria Figueres (39). de kandidaat van de oppositionele centrum-linkse Nationale Bevrijdingspartij (PLN). Hij versloeg met gering verschil Miguel Angel Rodriguez (54)van de regerende rechtse Sociaal-Christelijke Eenheidspartij (PUSC). De ambtstermijn van vier jaar zou in mei ingaan.

Meer dan 150 internationale waarnemers, onder wie de secretaris-generaal van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS),volgden de verkiezingen, die een vreedzaani verloop hadden.

Figueres, de in de Verenigde Staten opgeleide zoon van wijlen José ,,Pepe" Figueres Ferrer, die driemaal president was geweest (zie pag. 729/1-'90), kreeg 739.181 stemmen (49,6 procent), en Rodriguez 710.403 (47,5 procent). Ondanks de opkomstplicht werd officieel erkend dat 18 procent van de kiezers zich had onthouden van stemming.

Tot de verkiezingsbeloften van Figueres behoorden nieuwe onderhandelingen over akkoorden met het IMF en de Wereldbank, matiging van de ingezette hervormingen in de richting van een vrije-markteconomie. en meer nadruk op sociale programma's om de armoede te bestrijden en de gezondheidszorg en het onderwijs te verbeteren. Waarnemers verwachtten echter weinig verandering in het lopende, door het IMF goedgekeurde structurele aanpassingsprogramma

Bij de verkiezingen voor de Wetgevende Vergadering. het uit één kamer bestaande 57-koppige parlement dat eveneens voor vier jaar werd gekozen; veroverde de PLN 28 zetels, terwijl de PUSC er 23 in de wacht sleepte; vier zetels gingen naar onafhankelijke kandidaten.

(Vor.ber.pag. 694e.v.-1993)

CUBA

BETREKKINGEN MET D E VS. ECONOMISCHE HERVORMINGEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 26 oktober 1993 sloot de Amerikaanse onderminister voor interamerikaanse zaken, Alan Watson, iedere verlichting van het Amerikaanse handelsembargo uit (zie pag. 394/3 e.v.-'93) en stelde dat mensenrechten en democratie ,,dekern blijven van ons beleid jegens Cuba".

Watson zei dit in een toespraak tot de Cubaans-Amerikaanse Nationale Stichting (CANF),die president Fidel Castro Ruz ten val wilde brengen en die de verkiezingscampagne van president Bill Clinton in 1992 krachtig had gesteund.

De toon van de toespraak vormde een contrast met de samenwerkingsovereenkomsten van september, die ertoe hadden geleid dat Cuba van drugssmokkel verdachte personen uitleverde (zie pag. 762/2/3-'93) en de VS akkoord gingen met de repatriëring van 1.500 Cubanen, een deel van de groep, die in 1980 met het schip de Mariel Cuba had verlaten (zie pag. 516/3 e.v.-'81) en die op dat moment straffen uitzaten in Amerikaanse gevangenissen.

Voorspellingen in de media over een dooi in de bilaterale betrekkingen waren ook aangewakkerd door uitlatingen van de Cubaanse minister van buitenlandse zaken Roberto Robaina Gonzales, die begin oktober in New York was voor de 48ste Algemene Vergadering van de Verenigde Naties Cuba, zo beweerde hij, was bereid met de VS te onderhandelen op basis van ,,wederzijds respect" en wilde ,,als nooit tevoren deel uitmaken van de wereld" en ,,over alles onderhandelingen voeren, behalve over onze soevereiniteit, onze onafhankelijkheid en ons vermogen om voor onszelf te spreken". Hij zei dat de regering-Clinton ,,minder agressieve" taal tegen Cuba gebruikte, maar waarschuwde dat ,,we niet kunnen denken aan veranderingen die verder gaan dan die we op dit ogenblik doorvoeren, zolang de bestaande dreiging van buitenaf niet verdwijnt". Daarmee verwees hij naar de vermindering van de staatscontrole op de economie in juli en september (zie pag. 763/2 e.v.-'93).

Particuliere Amerikaanse hulp

Van 10-17 oktober werden leden van de 175 personen tellende groep ,,Vrijheid om te reizen" officieel in Cuba ontvangen. Het gezelschap bestond uit Amerikaanse burgers die tegen het handelsembargo en het reisverbod naar Cuba waren. Zij stelden zich bloot aan mogelijke vervolging in de VS, gevangenisstraffen van maximaal tien jaar en geldboetes van maximaal $250.000.

De groep. die bestond uit personen uit 25 staten en 50 organisaties, overhandigde giften en medicijnen ter waarde van $ 30.000. Op 17 oktober arriveerde uit de VS een tweede ..Basta"-vloot (zie pag. 761/3 e.~-'93) deze telde 15 schepen met ongeveer zeventig Amerikanen aan boord en bracht vijftïg ton aan medicijnen. voedsel. fietsen en bijbels.

VN stemmen voor opheffing Amerikaans embargo

Op 3 november riep de Algemene Vergadering van de VN in een stemming op tot de opheffing van het 30 jaar oude Amerikaanse handelsembargo tegen Cuba. Er waren *88* stemmen vóór, 57

José Maria Figueres en zijn vrouw Josette Altman Ortiz zwaaien naar aanhangers voor de officiële beëdigingsplechtigheid op 8 mei 1994 in San José.

onthoudingen en vier stemmen tegen (VS. Israël, Albanië en Paraguay). In een soortgelijke stemming in november 1992 waren slechts 59 stemmen vóór uitgebracht met 71 onthoudingen en drie tegen.

Dialoog met ballingen

Op 10 oktober had minister Roberto Robaina in New York een ontmoeting met 150 vertegenwoordigers van meer gematigde Cubaanse Amerikanen, die voor onderhandelingen met het Castro-bewind waren.

Er werden weinig bijzonderheden vrijgegeven, maar de ontmoeting zou het begin zijn van een geruisloos toenaderingsproces tot de ballingen. Naar verwachting zou in de eerste drie maanden van 1994 een tweede ontmoeting worden gehouden in de Cubaanse hoofdstad Havana.

Nieuwe organisatie ballingen

Op 3 januari 1994 werd bericht dat in Washington een nieuwe overkoepelende organisatie van ballingengroeperingen was opgericht, het Cubaanse Comité voor Democratie, dat gematigder was dan de grote Cubaans-Amerikaanse Nationale Stichting (CANF) van de miljonai Jorge Mas Canosa.

Uitnodiging aan ballingen

Op 14 februari maakte de regering officieel bekend dat in de hoofdstad Havana van 22-24 april een speciale conferentie zou worden gehouden over ,,de natie en emigratie".

Alle ballingen en hun organisaties zouden worden uitgenodigd. op voorwaarde dat zij het handelsembargo van de VS veroordeelden en de soevereiniteit van Cuba respecteerden. Absoluut uitgesloten was de aanwezigheid van de in Florida gevestigde CANF en het Cubaans Democratisch Platform uit Madrid, dat werd geleid door Carlos Alberto Montaner.

De conferentie was in naam bedoeld om de betrekkingen met ballingen te verbeteren en sociale en culturele uitwisseling te bevorderen. Waarnemers zagen de conferentie echter als een poging oin het internationale aanzien van de regering op te vijzelen en de meest vijandige anti-Castroïsten in het buitenland te isoleren.

Binnenlandse oppositie

Op 8 oktober 1993 verdedigde de permanente commissie van de Katholieke Bisschoppenconferentie van Cuba (COCC) haar herderlijk schrijven van 14 september, waarin zij de Cubaanse Communistische Partij (PCC) opriep haar machtsmonopolie op te geven.

Minister van buitenlandse zaken, Roberto Robaina Gonzales, nodigt op 14 februari 1994 Cubaanse ballingen uit deel te nemen aan een conferentie in april in Havana.

In de bisschoppelijke brief werd gevraagd om een nationale dialoog met alle sectoren van de Cubaanse samenleving. In de brief werd de aandacht gevestigd op .,moreel verval" en .,ontevredenheid, onzekerheid en wanhoop onder de bevolking". De brief was veroordeeld door de onder staatstoezicht staande pers en door het Vierde Congres van de Comité's voor de Bescherming van de Revolutie (CDR). dat formeel 7.5 miljoen leden telden; op 27 septeinber noemde het congres de bisschoppelijke brief .,contrarevolutionair,opportunistisch en de aandacht afleidend".Ook een aantal katholieke burgers en de belangrijkste protestantse en evangelische kerken hadden de brief impliciet veroordeeld in een verklaring op 28 september, waarin de regering werd gelukgewenst met haar pogingen de bestaande economische crisis te bedwingen.

In een reactie op een toespraak van Castro. die verklaarde dat zijn regering de pogingen van .,Amerikaanse imperialisten om het land te verdelen" niet zou dulden. keurde het CDR-Congres een landelijke campagne goed tegen .,contrarevolutionairen" rn ,.misdadige" elementen. Volgens westerse diplomaten en woordvoerders van de oppositie hadden de politie en eenheden van het ministerie van binnenlandse zaken in de voorafgaande weken herhaaldelijk razzia's uitgevoerd in stadswijken. Hierbij arresteerden zij groepen jongeren, die werden beschuldigd van ,,vandalisme" en van plannen om het land te destabiliseren.

Economische hervormingen

Carlos Lage Davila, de secretaris van het Uitvoerende Comité van de Ministerraad, kondigde in een op 30 oktober gepubliceerd kranteartikel een ,,ingrijpender" reorganisatie van het staatsapparaat aan om de regering te helpen een beter financieringsevenwicht te bereiken.

Naast de invoering van een algeheel belastingsysteem, het terugdringen van het fiscale tekort en bezuinigingen op de nationale uitgaven zei Lage dat het overheidspersoneel doelmatiger gebruikt kon worden door arbeiders elders in te zetten of te ontslaan met behoud van 60 procent van hun salaris. In de landbouw zou de produktiviteit omhoog moeten en de efficiëntie van organen in die sector zou verhoogd worden: zo zou de citrusvakbond zijn personeel moeten terugbrengen van 156 naar 25 personen maar tegelijkertijd zijn werkzaamheden moeten uitbreiden.

Op 4 november maakte president Fidel Castro Ruz bekend dat de in gang gezette economische hervormingen ,,onomkeerbaar" waren. Van groot belang was volgens hem een bezoek dat de Chinese premier Jiang Zemin die maand aan het land zou brengen. Castro gaf vooral blijk van zijn belangstelling voor de Chinese „socialistische marktervaring" (zie ook pag. 286/3 e.v.- 94 voor wijziging economisch beleid China).

Op 17 november werd bekendgemaakt dat sedert de invoering van de wet op het zelfstandig ondernemerschap in september (zie pag. 764/1-'93) er meer dan 86.500 vergunningen waren aangevraagd, waarvan er 67.262 waren goedgekeurd en er 18.000 nog op een beslissing wachtten. In totaal 1.206 aanvragen waren geweigerd. vooral omdat ze waren ingediend door mensen die daarvoor niet in aanmerking kwamen zoals studenten, managers en mensen die hun werkplek zonder toestemming hadden opgegeven.

Minister Roberto Robaina van buitenlandse zaken bezocht in november Venezuela en zeven Caribische landen. Hoewel het voornaamste doel van de reis was gesprekken te voeren over handel en economische samenwerking, trok Robaina dc aandacht toen hij in een interview tijdens zijn verblijf in Barbados op 21-22

november zei dat Cuba ,.op weg (wasj naar een collectief leiderschap" en dat de benoeming van regeringsleden van een jongere generatie ,,de vitaliteit van het revolutionaire proces" weerspiegelde.

Debat over economische crisis

Op 28-29 december kwam de Nationale Assemblée van Volksmacht (ANPP) in speciale zitting bijeen oin te debatteren over de economische problemen van het land. Regeringsleden beklemtoonden in hun toespraken tot de ANPP dat zij trouw bleven aan de socialistische economische beginselen en iedere vorm van aanpassing verwierpen die gepaard ging met banenverlies, loonstops en stijgingen van prijzen van basisgoederen; wel erkenden zij de noodzaak van concessies en enkele ,,opofferingen".

In zijn toespraak tot de ANPP verzekerde president Fidel Castro Ruz dat Cuba alle beloften aan buitenlandse investeerders zou nakomen en dat de regering niet van zins was bedrijven te nationaliseren die samen met buitenlandse investeerders waren opgericht. maar wel weerstand zou bieden aan de naar zijn zeggen buitenlandse druk op het land om de weg naar het kapitalisme op te gaan.

Op 28 december werd een nieuwe wet goedgekeurd waardoor staatsdecreet 141 over het zelfstandig ondernemerschap (in september ingevoerd, zie pag. 764/1-'93) werd uitgebreid. Terwijl de werking van de wet allerwegen als bevredigend werd gezien, maakte Francisco Linares Calvo, de voorzitter van het staatscomité voor arbeid en sociale zekerheid, bekend dat er een wet werd voorbereid om degenen die zich niet hielden aan het decreet te beboeten.

José Luis Rodriguez Garcia, de voorzitter van het staatscomité voor financiën, maakte plannen bekend voor nieuwe belastingen, en stelde voor bijdragen in te voeren op het gebied van onderwijs en cultuur, zoals voor niet noodzakelijke schoolbenodigdheden en museum- en tentoonstellingbezoek. Ook verklaarde hij dat de regering gedwongen was de subsidies aan de landbouw en de suikerindustrie te verminderen. In de vorige drie jaar hadden deze 7,231 mrd pesos bedragen, wat overeenkwam met 54 procent van het fiscale tekort in dezelfde periode (1 peso = S 0.7602 op 10 december 1993). Hij wees erop dat het overschot aan geld in omloop - ongeveer 10 mrd pesos - schadelijk begon te worden, aangezien de verkoop van goederen en diensten met 35 procent was gedaald vergeleken met 1989.

Ontwikkeling toeristenindustrie. Toeristen bedreigd

Na het opheffen van het verbod op buitenlandse investeringen kreeg de toeristenindustrie de wind in de zeilen. Op 13 november opende Castro in Cayo Coco (in het noordelijk rif) het eerste vijfsterrenhotel van het land. Het hotel was eigendom van de nationale organisatie Cubanacan maar werd beheerd door de Spaanse groep Guitart Hotels. Diezelfde dag werden contracten getekend voor nog eens drie hotels, waardoor het aantal kamers in Cayo Coco op 6.000 zou komen.

Op een persconferentie in Miami op 4 november herhaalde Andres Nazario Sargen, de leider van de paramilitaire groepering Alpha 66. de bedreigingen van deze groep dat zij vanaf 27 november buitenlandse toeristen in Cuba zou lastigvallen en zelfs ontvoeren. Hij beweerde dat de groep 5.900 leden in de VS telde en kon rekenen op 45.000 ,.medewerkers" in Cuba zelf.

Nieuwe ondernemingen

In januari 1994 liep de Santiago de Cuba van stapel, een cruiseschip waarop gegokt kon worden. Het schip was eigendom van een onderneming die gedeeltelijk eigendom was van Havanatur, het staatstoerismebedrijf. Gokken was verboden in Cuba en officieel was het casino aan boord gesloten binnen de territoriale wateren.

Op 30 januari zag een nieuw weekblad het licht. Opciones bevatte artikelen over de aandelenmarkt en andere financiële zaken en er stonden ook commerciële advertenties in.

Toenemend aantal vaklieden en **hoger**-opgeleiden vlucht per boot. Sportlieden lopen over

Ondanks de economische hervormingen probeerden steeds meer ontevreden Cubanen het land te verlaten.

Volgens cijfers van de Amerikaanse kustwacht was het aantal mensen dat de Straat van Florida overstak op kleine, veelal eigenhandig gemaakte vlotten, van 467 in 1990 gestegen tot 2.203 in 1992; in 1993 lag dat aantal eind november al boven de 3.000. Een groot gedeelte van deze vluchtelingen waren geschoolde arbeiders en hoger-opgeleiden; als reden gaven zij gewoonlijk de steeds ernstiger economische crisis van het land en de politieke beperkingen die het dagelijkse leven beinvloedden.

Tijdens de Centraalamerikaanse en Caribische Spelen die van 19-30 november werden gehouden in Puerto Rico. vroegen minstens 39 Cubaanse atleten asiel aan in de VS.

Functionarissen van de Cubaanse delegatie protesteerden bij de organisatoren dat de Cubaanse sporters waren lastiggevallen met spandoeken, aanbiedingen van geld en de publikatie in een Puertoricaanse krant van adviezen met betrekking tot overlopen.

Op 27 oktober werd in de Peruaanse stad Lima bericht. dat de Cubaanse wielrenner Raul ,,Pipin" Dominguez,

De Cubaanse piesident Fidel Castro Ruz (l) ver elkomt de Chinese president Jiang Zemin bij diens aankomst in Havana op 21 november 1993

de Panamerikaanse kampioen, was overgelopen. Op 27 oktober bevestigden de Venezolaanse autoriteiten dat ,,territoriaal asiel" was verleend aan 12 leden van het universiteitskoor van Havana. die in september hadden deelgenomen aan het festival van universiteitskoren.

Gezamenlijke commissie met CARICOM

Op een bijeenkomst in de Guyaanse hoofdstad Georgetown op 14 december werd de nieuwe Gemeenschappelijke Commissie Cuba-CARICOM (Caribische Gemeenschap en Gemeenschappelijke Markt) opgericht om de wederzijdse handel en samenwerking te bevorderen. Cuba hoopte in het bijzonder op de ontwikkeling van een regionale suikerrietindustrie en de stimulering van zijn veeteelt- en visserijbelangen.

Economische besprekingen met Rusland

Tijdens intergouvernementele besprekingen op 23-24 december in Moskou riepen beide partijen op tot de ontwikkeling van oude economische banden. Lionel Soto Prieto, een vice-premier, bracht de kwestie ter sprake van de wederopbouw van Russische suikerfabrieken. Hij verwees ook naar joint ventures in beide landen om oliereserves aan te leggen, en vroeg Russische hulp voor Cubaanse krachtcentrales, die waren uitgerust met Russische technologie.

Jesse Jackson bezoekt Cuba

Dominee Jesse Jackson, de vooraanstaande Amerikaanse zwarte Democratische politicus, kwam op uitnodiging van de Oecumenische Raad naar Cuba, waar hij een ontmoeting had met vertegenwoordigers van de ANPP, het ministerie van buitenlandse zaken en de economische sector. Op 27 december gaf hij in Havana een persconferentie waarbij hij opriep een einde te maken aan het Amerikaanse handelsembargo tegen Cuba. Jackson drong aan op nieuwe Amerikaans-Cubaanse handelsbetrekkingen, in het bijzonder op het gebied van toerisme, investeringen, verbindingen en biogeneeskunde.

Dochter en kleindochter Castro verlaten Cuba

Op 21 december verliet Alina Fernandez Revuelta, de dochter van president Castro, die reeds verscheidene jaren van hem vervreemd was, Cuba vermomd en met een vals paspoort Zij ging naar Spanje waar zij asiel vroeg op de Amerikaanse ambassade Haar 16-jarige dochter Alina Maria Salgado Fernandez kreeg daarop toestemming Cuba te verlaten (hetgeen bekend werd gemaakt tijdens het bezoek van Jesse Jackson) en vloog op 31 december naar de VS

35-ste verjaardag van Cubaanse revolutie

Op 1 januari 1994 zei president Fidel Castro Ruz in Santiago de Cuba in een toespraak ter gelegenheid van de 35-ste verjaardag van de revolutie, dat 1993 ,,ons moeilijkste jaar" was geweest. Hij waarschuwde dat een kentering van de economische crisis van het land ,,veel opoffering, werk en strijd" zou vragen.

Ondanks Castro's fervente verdediging van het socialisme publiceerde het door de overheid gesubsidieerde Centrum voor Amerikaanse Studies in januari een rapport waarin werd geconcludeerd dat de hervorming van de economie niet door kon zetten zonder politieke veranderingen, waarmee bedoeld werd ,.de opbouw van een participerende en pluralistische democratie".

Akkoord over schadevergoeding voor Spanjaarden

Op 15 februari werd in Madrid bekendgemaakt dat de Cubaanse regering met Spanje overeenstemming had bereikt over een schadevergoeding voor Spaanse staatsburgers wier eigendommen tijdens de revolutie van 1959 waren geconfisqueerd.

De Spaanse regering zou in drie jaar ptas 5.3 mrd (ongeveer $ 37 mln) uitkeren aan een voorlopige lijst van 1.455 rechthebbenden. Cuba zou dit bedrag deels in goederen, deels in geld terugbetalen krachtens een in 1990 gesloten verdrag. Zo'n 2.450 mensen hadden een verzoek om schadevergoeding ingediend.

Botsingen om Amerikaanse visa

Na gewelddadige botsingen op 11 februari tussen een groep van meer dan 100 man en politie die een cordon had gelegd rond het kantoor van de Amerikaanse Belangen Sectie in Havana, zouden 82 mensen in de gevangenis zijn beland.

De menigte had gereageerd op geruchten dat de Belangen Sectie een visum voor de Verenigde Staten zou verstrekken aan iedere Cubaan die er een aanvroeg Amerikaanse functionarissen ontkenden dit en de autoriteiten gaven de schuld aan radio-uitzendingen vanuit de VS van anti-Castroïsten die vastbesloten waren de conferentie over ballingen in april te saboteren.

Het ministerie van buitenlandse zaken herhaalde op 17 februari dat het betreden van ambassades geen aanvaardbare weg was om het land te verlaten en verklaarde dat de zeven mensen die op 26 januari de Belgische ambassade waren binnengegaan, deze vrijwillig zouden moeten verlaten.

De Belgische regering had om garanties gevraagd dat de zeven, die politiek asiel hadden aangevraagd. niet zouden worden gevangengenomen of anderszins gestraft.

Diplomatieke betrekkingen met Colombia

Op 28 oktober 1993 werd bekendgemaakt dat Colombia weer volledige diplomatieke betrekkingen met Cuba had aangeknoopt; deze waren in 1981 verbroken (zie pag. 843/1 e.v.-'82).Dit besluit werd gezien als een belangrijke stap in de richting van het herstel van de banden van Cuba met Latijns-Amerika.

Overstromingen

In de nacht van 23 op 24 november vielen bij zware overstromingen in de provincies Guantanamo, Santiago de Cuba en Holguin 22 doden; 6.500 huizen werden geheel of gedeeltelijk verwoest en meer dan 47.000 mensen moesten wordengeëvacueerd.

(Vorber.pag. 761/3 e.v.-1993)

HAÏTI

CRISIS VERERGERT. ARISTIDE KEERT NIET TERUG. PREMIER TREEDT AF. VERDERE ONTWIKKELINGEN

In oktober 1993 belette een door het leger en de politie gesteunde terreurcampagne van gewapende bendes, die als attachés bekend stonden (zie pag. 768/3 e.v.-'93), de geplande terugkeer van de verbannen president Jean-Bertrand Aristide. Duizenden burgers ontvluchtten de hoofdstad Port-au-Prince en leden van de VN-waarnemersmissie voor de mensenrechten en overig buitenlands overheidspersoneel werden geëvacueerd.

In het door bemicldeling van dc Verenigde Naties in juli gesloten akkoord (zie pag. 767/1 e.v.-'93) was bepaald dat Aristide op 30 okto-

ber weer in functie zou treden en dat de opperbevelhebber van het leger, generaal Raoul Cedras, en de andere leider van de staatsgreep van 1991, het hoofd van de militaire politie kolonel Joseph Michel François, vóór zijn terugkeer (op 15 oktober. maar zie onder) zouden aftreden. Om het vredesplan te redden nodigden de VN op 30 oktober Cedras, Aristides' interimpremier Robert Malval (zie pag. 768/2-'93) en de voorzitters van het uit twee kamers bestaande Congres uit voor nieuwe besprekingen op 3-4 november. Intussen beweerden fel tegen Aristide gekante partijen onder leiding van de Alliantie voor de Bevrijding en Vooruitgang van Haiti (ALAH) dat het mislukken van Aristides terugkeer het VN-akkoord ongedaan maakte. Op 29 oktober maakten zij bekend dat zijzelf op 31 oktober een regering zouden vormen.

Internationale reactie

r

Op *28* oktober eiste Aristide in een toesp aak tot de Algemene Vergadering dat de VN strengere sancties tegen alle handel met Haïti zouden treffen, die verder moesten gaan dan het bestaande wapen- en olie-embargo, dat de Veiligheidsraad op 13 oktober krachtens Resolutie 873 opnieuw had ingesteld (voor afkondiging van sancties in juni, zie pag. 765/3 e.v.-'93).

Op 19 oktober kondigde de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS) opnieuw een ..niet-bindend" handelsembargo af.

Op 18 oktober gaf de Amerikaanse president Bill Clinton zijn goedkeuring aan een strenger Amerikaans embargo op alle goederen met uitzondcring van voedsel, medicijnen en andere humanitaire hulp. Verder u-erden de Amerikaanse tegoeden van militaire leiders, de handelselite en leiders van het rechtse Front voor de Bevordering en Vooruitgang van Haiti (FRAPH), dat nauwe banden met de attachés had (zie pag. 769/2/3-'93), bevroren.

Zes Amerikaanse fregatten. die al een blokkade van Haïti uitvoerden, voegden zich bij oorlogsschepen uit Canada, Groot-Brittannië, Frankrijk. Nederland en Argentinië om met ingang van 19 oktober het VN-embargo kracht bii te zetten.

Weigering van Cedras om af te treden zonder algehele amnestie

Op *28* oktober bleef Aristide bij zijn standpunt dat Cedras, François en hun ,,bondgenoten" moesten aftreden, voordat ze krachtens het akkoord van juli amnestie kregen. Dezelfde dag antwoordde Cedras echter dat hei ,,ongrondwettig" was om aan de amnestie (op 4 oktober ondertekend door Aristide) dergelijke voorwaarden te verbinden en dat dit in strijd was met het VN-akkoord.

De op 4 oktober afgekondigde amnestie, die Aristide slechts onder druk van de VS zou hebben ondertekend, gold voor alle militairen en burgers die tussen september 1991 en 3 juli 1993 ..politieke vergrijpen" hadden begaan. De weigering van Cedras om af te treden voor het Congres een totale amnestie voor het leger had afgekondigd kwam neer op de bekrachtiging van het militair bewind. aangezien het Congres. dat door de attachés werd geïntimideerd, in oktober geen quorum kon halen. Aristide-gezinde afgevaardigden van het Nationale Front voor Verandering en Democratir ((FNCD). de grootste partij in beide kamers sinds de verkiezingen van december 1990, hielden zich verborgen of verbleven in ballingschap in de VS. Op 20 oktober werd FNCD-afgevaardigde Samuel Milord ontvoerd: georeesdmerd dat hij was vermoord.

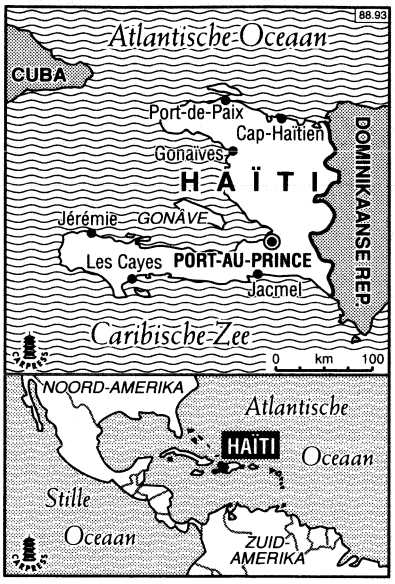

François had op zijn beurt het akkoord van juli al eerder in het openbaar verworpen.

Moord op minister van justitie

Op 14 oktober werd Guy Malary, minister van justitie in het kabinet van Malval, door attachés vermoord. Malay was bezig met het opstellen van een wet voor de oprichting van een burgerpolitie. Het kabinet van Malval kon in feite op dat ogenblik niet functioneren en was gedwongen te werken in een permanente staat van beleg ten gevolge van de intimidatiecampagne.

Alternatieve vredesvoorstellen

Op *22* oktober werd door een anti-Aristide ,,Crisiscommissie ad hoc" van het Congres onder leiding van de voorzitter van het Huis van Afgevaardigden, Antoine Joseph, een alternatief pakket vredesvoorstellen ingediend. Deze voorstellen werden door Malval verworpen omdat zij niet het standpunt van het Congres vertolkten, maar werden gunstig ontvangen door de Amerikaanse regering en Dante Caputo, de speciale gezant van de VN/OAS in Haïti. Dit gaf aanleiding tot toenemende speculaties dat de VN en de VS bereid waren tot verregaande concessies om Aristide weer in zijn ambt te herstellen.

De voorstellen weerspiegelden het standpunt van Cedras omdat zij Aristides' terugkeer afhankelijk maakten van dc goedkeuring en bekrachtiging door het Congres van een amnestiewet voor het leger en een andere wet waarin voor het leger en de politie afzonderlijke taken werden vastgesteld. De ,,Crisiscommissie" eiste ook dat de regering van Malval werd uitge-

De nieuwe Amerikaanse ambassadeur in Haiti, William Swing (r) herdenkt tijdens een persconferentie op 15 oktober 1993 in Port-au-Prince de vermoorde minister van justitie Guy Malary. Naast hem premier Robert Malval (m.) en een woordvoerder van de Amerikaanse ambassade.

breid met ,,minder radicale" ministers. en drong er bij Aristide op aan de internationale gemeenschap te vragen alle sancties op te heffen.

Malval, die op 20 oktober met aftreden had gedreigd als Cedras en François in functie bleven. gaf nu te kennen dat hij bereid was zijn kabinet uit te brriden met aanhangers van het leger op voorwaarde dat hij hiervoor niet onder druk werd gezet.

Amerikaans standpunt met betrekking tot interventie

Hoewel president Clinton een militair ingrijpen in Haïti. om ongeveer 1.000 Amerikanen (en 8.000 personen met een dubbele nationaliteit) te beschermen, niet uitsloot, bleef hij gevoelig voor waarschuwingen uit eigen land dat hij verwikkeld zou raken in een ,,tweede Somalia", en voor het gevaar dat de crisis de stroom ,,bootvluchtelingen" zou doen toenemen (op 27 oktober werden 15 van hen, die door de Amerikaanse kustwacht waren opgepikt, overgedragen aan de Haïtiaanse politie).

Begin oktober hadden de ministeries van buitenlandse zaken en defensie bedenkingen geuit trgrn de deelname van Amerikaanse troepen aan de jongste VN-operatie (zie pag 769/3-'93). Opiniepeilingen bezen uit dat het merendeel van de bevolking tegen militaire interventie was, en Republikeinse senatoren probeerden Clintons bevoegdheid om troepen naar Haïti te sturen te beperken. tenzij de veiligheid van de VS of de levens van Amerikanen in gevaar werden gebracht. In een rapport. dat door de Centrale Inlichtingendienst (CIA) op 20 oktober was uitgebracht aan het Congres, werd onder meer beweerd dat Aristide geestelijk labiel was.

Op 12 oktober sloot Clinton verdere deelname van Amerikaanse militairen uit totdat het VN-vredesakkoord was nagekomen. Hij kwam tot dit standpunt door dc vijandige ontvangst van het Amerikaanse oorlogsschip Harlan County door attachés. toen het op 11 oktober afmeerde in Port-au-Prince mrt 216 Amerikaanse in Canadese VN-geniemilitairen en instructeurs aan boord. Amerikaans ambassadepersoneel in Haiti werd lastig gevallen en het schip kreeg opdracht zich terug te trekken. De reis van een tweede Amerikaans troepentransportschip werd afgelast.

President Aristide keert niet terug

Op 29 oktober veroordeelde de VN-Veiligheidsraad in een verklaring de militaire leiders van Haïti omdat zij zich niet hielden aan het akkoord van Governor's Island van juli (zie pag. 767/1 e.v.-'93) en daarmee de terugkeer van president Jean-Bertrand Aristide naar het eiland verhinderden. Terwijl de internationale druk toenam om de gekozen democratische regering te herstellen, probeerden de strijdkrachten en luidruchtige rechtse politieke groeperingen uit alle macht die druk te weerstaan en Aristidc te vervangen.

Op een persconferentie in de hoofdstad Port-au-Prince eiste Emmanuel Constant, secretaris-generaal van het FRAPH, op 31 oktober namens een coalitie van anti-Aristide-groeperingen de annulering van het akkoord van Governor's Island en de onverwijlde inwerkingtreding van artikel 149 van de grondwet. Krachtens dit artikel moest de voorzitter van het Hooggerechtshof bij permanente afwezigheid van de president de macht in handen nemen in afwachting van nieuwe verkiezingen Diezelfde dag hielden ongeveer 200 mensen een betoging in de hoofdstad om het uitstel van Aristides terugkeer te vieren, sommigen droegen afbeeldingen van de Duvaliers (de voormalige dictators) met zich mee

Op 1 november deed het gerucht de ronde dat een groep van rechtse partijen met steun van het leger premier Robert Malval had afgezet. Dit gerucht bleek vals, maar op 5 november maakten de senatoren die op 18 januari op omstreden wijze waren gekozen (zie pag. 400/2/3-'93), bekend dat zij hun zetels onmiddellijk wilden bezetten.

Nieuwe sancties overwogen

Op 3 november dienden de VS, Frankrijk, Venezuela en Canada bij de VN een resolutie in waarin ze sancties eisten tegen individuele militaire en politieke leiders die opzettelijk het herstel van de democratie blokkeerden. De regering-Malval werd verzocht een lijst van zulke mensen op te stellen aan wie de toegang tot het grondgebied van alle lidstaten van de VN ontzegd zou worden en wier buitenlandse tegoeden bevroren zouden worden.

In oktober had de Amerikaanse regering de Amerikaanse tegoeden van 41 leger- en veiligheidschefs bevroren en op 3 november verklaarde een functionaris van het ministerie van buitenlandse zaken dat Zwitserland en België hadden besloten hetzelfde te doen. Op 9 november werd bekend dat een Zwitserse bank de rekening van generaal Cedras had geblokkeerd en dat de VS een lijst met 85 namen hadden gestuurd naar de Zwitserse autoriteiten.

Gesprekken afgezegd

De VN-Veiligheidsraad nam het initiatief tot een nieuwe gespreksronde die op 5-6 november moest plaatsvinden, maar op 5 november zegde VN/OAS-gezant Dante Caputo deze besprekingen af omdat het leger niet was komen opdagen.

Op 3 november had een VN-woordvoerder op Haïti gezegd dat de strijdkrachten in principe en onder bepaalde voorwaarden hadden ingestemd met de besprekingen. Uiteindelijk wei-

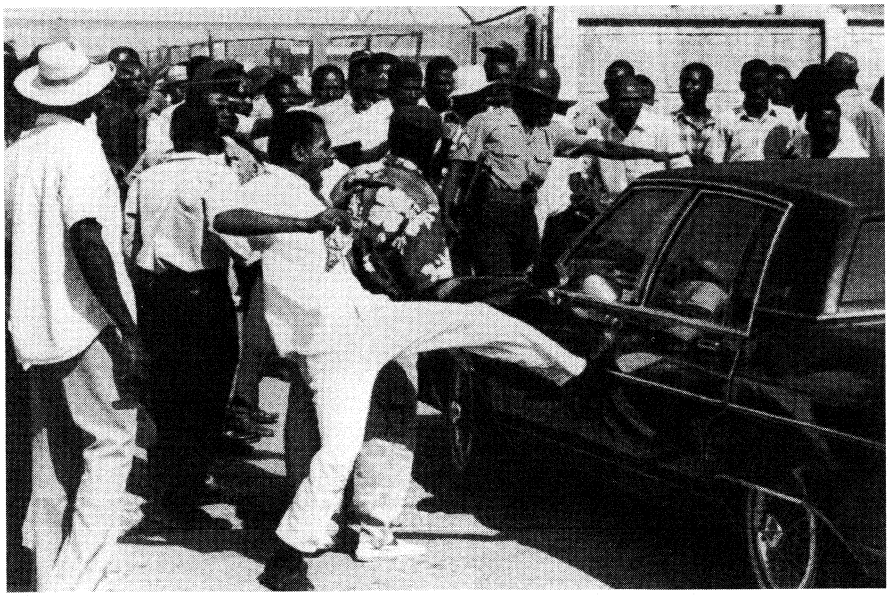

Demonstranten schoppen tegen de auto waarin Kathy Huddleston. zaakgelastigde op de Amerikaanse ambassade. op 11 oktober naar de haven is gekomen om VN-militairen te verwelkomen.

gerde generaal *Cedras echter met als* argument *dat de beperkte tijd die was uitgetrokken* voor *de* besprekingen *suggereerde dat ,,de conclusies al zijn voorbereid en afgerond"; ook was hij* ,,woedend *dat mijn veiligheid en die van he: inilitaire* opperbevel *wordt* gewaarborgd *door* buitenlandse gewapende *burgers"*.

In een verklaring op 15 november veroordeelde de VN-Veiligheidsraad de inilitaire gezaghebbers opnieuw omdat zij zich niet gehouden hadden aan het akkooid van Goverrior's Island. De Raad herhaalde nog eens vastbesloten te zijn om de huidige sancties tegen Haïti volledig uit te voeren en zei bereid te zijn krachtiger maatregelen te overwegen.

Economische gevolgen van het embargo

Uit protest tegen het internationale embargo dat op 19 oktober was ingegaan, riep het FRAPH algemene stakingen uit op 29 oktober en 4 november.

FRAPH-secretaris-generaal Emmanuel Constant beweerde dat de ambtenaren al twee maanden niet *betaald* waren *Het FRAPH kritiseerde de regering vooral omdat zij* benzine*voorraden had achtergehouden sedert het begin van het embargo. Op instigatie van de Nationale Vereniging van* Benzinedistributeurs *(kennelijk met steun van het leger) gelastte de Haïtiaanse rechter Enock Voltaire op* 9 *en 10 november de buitenlandse olie*maatschappijen *Shell, Exxon en Texaco de* benzinedistributie *te hervatten. Aanvankelijk legden de maatschappijen het gerechtelijk bevel naast zich neer, maar toen er gedreigd werd* met *politie en de arrestatie van* bedrijfsfunctionarissen *werd* de *distributie op* 16 *november hervat Een week later* werd *bericht dat de toestand in feite weinig veranderd was* omdat *benzine en gas nog altijd schaars maren. tegen zeer hoge prijzen verkocht werden en alleen in* jerrycans *verkrijgbaar waren, ondanks een verbod van de politie.*

Op een persconferentie wees de *Federatie van Boeren- en Vakbondsorganisaties van het Volk (FOPPS) op* 9 *november het embargo van de hand en verklaarde zij* dat *zij ..tenzij de crisis binnen twee weken wordt opgelost", ..een beweging genaamd Operatie Redding zou starten" en mensen zou aanmoedigen ,,in bootjes naar Miami te gaan. want dit is de enige oplossing die we zien;* we *willen niet in ons* land blijven en sterven".

Radioberichten op 22 november gaven bijzonderheden over *een sterke verslechtering van de economie en* over *de problemen van de regering bij het* verhogen van *de belastinginkomsten.*

Initiatief* Malval. *Aftredenaangekondigd

Op instigatie van premier Malval begon op 24 november een reeks gesprekken met oppositieleiders, vertegenwoordiger~van het bedrijfsleven en van de particuliere sector, het leger en mensenrechtengroeperingen Op 25 en 29 november had Malval tevens ontmoetingen met generaal Cedras Na afloop van deze meerpartijengesprekken wilde Malval naar Washington gaan om de resultaten met Aristide te bespreken

Op een persconferentie op 26 noveniber liet Malval weten dat hij van plan was met ingang van 15 december af te treden als premier. Hij zei dat hij Aristide, het parlement en ,,uit beleefdheid" ook het leger reeds had ingelicht.

Voorstel tot Conferentie van Nationale Redding

In een toespraak tot de VN in New York maakte Malval (die de terugtrekking van de VN-missie in Haïti in oktober een ,,messteek in de rug" had genoemd, zie boven) op 7 decembe een nieuw initiatief bekend binnen het kader van het akkoord van Governor's Island. Dit initiatief voorzag in een Conferentie van Nationale Redding, een voorstel dat de steun kreeg van de VN-secretaris-generaal, de VS, Venezuela en het Vaticaan en dat nieuwe onderhandelingen tussen de diverse sectoren over de terugkeer naar democratie behelsde.

De Amerikaanse president Bill Clinton *had later die dag een ontinoeting met* Malval *en* Aristide *om het voorstel te* bespreken. *Op 13 december merd echter bericht dat* Aristide *grote bedenkingen had over deze Conferentie. Alvorens daaraan deel te nemen wilde hij eerst een agenda opstellen. waarin zijn terugkeer was opgenomen evenals veiligheidsgaranties voor alle deelnemers.*

Een aantal persberichten in december *suggereerde dat de Amerikaanse regering haar geduld begon te verliezen met* Aristide *en dat haar steun aan hem aan het* afnemen was. Clinton *zei op 23 december dat hij de terugkeer naar democratie en het in zijn functie herstellen van* Aristide *..niet had opgegeven", en dat andere mogelijkheden* werden *overwogen.*

Malval *treedt af*

Op 17 december diende premier Robert Malval zijn ontslag in ondanks pogingen van de Amerikaanse regering hem daarvan te weerhouden. Hij zei dat hij zijn taken zou blijven vervullen in afwachting van de benoeming van een opvolger.

Malval *zei dat hij was afgetreden o meen motie van* wantrouwen *te vermijden wanneer het Congres op* 15 *januari* 1994 *weer bij elkaar zou komen. en ook* omdat *hij* geloofde *dat de verbannen president Jean-Bertrand* Aristide *de macht alleen kon terugkrijgen op basis van een* ,,omvangrijk *historisch compromis"*. Malval *zou later tegen de New York Times gezegd* hebben *dat* Aristide ,,een *ernstig ego-probleem"* had

Malval, die *naar eigen zeggen aan ,,het eintie* (was gekomen) *van* wat *ik ban doen"*. was *op 1 december naar* Washington *gereisd voor een aantal ontmoetingen* met *Aristide. Hij keerde* op 15 *december terug naar Haiti met een* brief *van Aristidc, waarin deze opperbevelhebber generaal Raoul Cedras liet* weten *dat hij* tijdelijk *zon worden* vervangen *door generaal* Jean-Claude Duperval. Op 16 december maakte Malval *echter bekend dat hij de brief niet had afgegeven na overleg met zijn ministers, die betoogden dat Cedras' vertrek* moest *wachten tot de volledige tenuitvoerbrenging van het akkoord van* Governor's Island *en dat* Malvals *persoonlijke veiligheicl in het geding was.*

VN-resolutie

Op 6 december nam de Algemene Vergadering van de VN een resolutie aan waarin zij haar steun uitsprak voor Aristidc als grondwettelijk president en zijn terugkeer eiste. De resolutie noemde iedere poging hem te vervangen onwettig en veroordeelde de schending van de mensenrechten in het land.

Vier-Vriendengroep opgericht

Tijdens een vergadering in Parijs op 13-14 december richtten functionarissen van de VS, Frankrijk, Canada en Venezuela een nieuwe internationale groep op die de terugkeer naar een grondwettelijk bestuur op Haïti steunde. De groep werd de Vier-Vriendengroep gedoopt.

Vooral de Franse en Venezolaanse delegaties drongen erop aan de reeds genomen sancties tegen Haiti (zieboven) te verscherpen door het embargo algemeen bindend te maken *en uit te b eiden met een verbod op* niet-commerciële *vluchten van en naar het eiland.*

Vertegenwoordigers *van* de *groep en* Dante *Caputo, de speciale* VN/OAS-gezant, *hadden op 20-21 december een ontmoeting met* Aristide. *Zij slaagden er niet in hem af te brengen van zijn weigering* gesprekken *te gedogen zonder dat er garanties gegeven* werden *voor zijn* terugkeer.

Op 22 december arriveerde een missie, *die onder meer officieren uit* de *lidstaten van de* Vier-*Vriendengroep bevatte, in Port-au-Prince met een* memorandum *waarin werd gedreigd met een verscherping* van *het embargo met ingang van* 15 *januari* 1994 *tenzij het akkoord van Governor's* Island *merd doorgevoerd. Cedras weigerde de* missie *te ontmoeten.*

In lijn met het omstreden beleid van de regering-Clinton o m Haïtiaanse vluchtelingen te

repatrieren onderschepte de Amerikaanse kust acht op 12 december op 50 km voor de noordkust van het eiland een boot met 111 Haïtianen. Dit was de derde aanhouding in één week tijd. Op 14 december zei John Shattuck, de Amerikaanse onderminister van het ministerie voor mensenrechten en humanitaire zaken, dat het repatrieringsbeleid herzien moest worden omdat het ..volkomen verkeerd en schandalig" was.

Politiek geweld

Op 27 december staken leden van terreurbendes van het FRAPH meer dan 200 huizen in de wijk Soleil in de hoofdstad in brand om de moord op de penningmeester van de plaatselijke FRAPH-afdeling ,,tewreken".

De wijk Soleil werd grotendeels bewoond door Aristide-aanhangers cn de FRAPH werd terzijde gestaan door reguliere troepen. Ten minste drie mensen kwamen bij de aanslag om het leven en verscheidene burgers werden door het FRAPH weggevoerd.

Geweld bij openingszitting Congres

De openingszitting van het Congres op 10 januari 1994 werd afgebroken toen parlementsleden met elkaar slaags raakten.

Het conflict draaide om de aanwezigheid van leden die in januari 1993 op controversiële wijze waren gekozen (zie pag. 400/2/3-'93). Buiten het Congresgebouw dreigde het FRAPH, dat de attâche-terreurbendes leidde. de ontbinding van de Assemblee af te dwingen tenzij er snel een politieke oplossing werd gevonden Op 11 januari stuurde de Senaat haar voorzitter Firmin Jean-Louis weg en bracht zij haar quorum terug van elf tot negen. zodat ze kon functioneren zonder de twee aanhangers van de verbannen president Aristide die zich uit protest hadden teruggetrokken.

Op 13 januari werd de voorzitter van de Kamer van Afgevaardigden, Antoine Joseph, vervangen door Frantz Robert Monde, een fel tegenstander van Aristide.

Uit protest tegen de verkiezing van Monde (een voormalig lid van de tontons macoutes. de terreurbendes van de familie Duvalier) bleven verscheidene afgevaardigden weg op 19 januari waardoor het quorum ontoereikend was voor een officiële zitting. Ook de regering was verlamd. aangezien waarnemend premier Robert Malval niet genoeg kabinetsleden bijeen kon krijgen om het gewone regeringswerk te doen.

Gevolgen van VN-embargo

Op een vergadering van 15 werkgeversorganisaties werd op 25 januari besloten dat alle aangesloten bedrijven de deuren zouden sluiten van 28 januari tot 9 februari om hun eis kracht bij te zetten dat er een einde moest komen aan het VN-embargo (zie boven).

Veel fabrieken, transportfirma's en dienstverlenende bedrijven waren gedwongen overgegaan tot ai beidstijdverkorting en sluiting Hulpverleners meldden pen toename van ondervoeding, doordat het brandstoftekort de distributie van levensmiddelen verhinderde

Begin januari werd bericht dat de autoriteiten van de Bahama's steeds vaker poogden illegale Haïtianen terug te sturen. Er verbleven naar schatting 40.000 Haïtianen up de Bahama's. waar hun aanwezigheid steeds meer weerstand opriep.

Aristide verwerpt vredesplan

De betrekkingen tussen president in ballingschap Jean-Bertrand Aristide en de Amerikaanse regering kwamen verder onder druk te staan toen Aristide op 15 februari 1994 het jongste, door de VS gesteunde vredesvoorstel van de hand wees.

Het plan voorzag in de benoeming van een nieuwe premier als eerste stap in de vorming van een regering op brede grondslag, die voldoende steun in het Haïtiaanse parlement zou kunnen krijgen om een amnestiewet voor militairen te laten aanvaarden; een dergelijke wet werd als cruciaal gezien voor de beëindiging van de politieke crisis. Er werd geen datum genoemd voor de terugkeer van Aristide. De nieuwe vredesformule was opgesteld door leden van een Haitiaanse parlementaire delegatie die op 8 februari in Washington aankwam. Onder Amerikaanse druk had Aristide een ontmoeting met de delegatie, maar hij weigerde over het plan te discussieren. In een verklaring na afloop stelde hij dat de benoeming van een nieuwe premier ,.onverantwoordelijk" zou zijn en eiste hij uitvoering van het vredesakkoord van Governor's Island uit juli 1993 (zie pag. 767/1 e.v.-'93).

VN-steun voor plan. Alternatieve voorstellen van Aristide

Secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali van de VN en VN/OAS-bemiddelaar Dante Caputo maakten op 22 februari bekend dat zij achter het vredesplan van de Haïtiaanse parlementariers stonden.

Aristidc kwam op 22 februari met zijn eigen plan om de crisis op te lossen. Daarin werden de VN opgeroepen een strenger embargo op te leggen (waarvan voedsel en humanitaire benodigdheden werden uitgesloten) om het vertrek van de militairen af te dwingen. Vervolgens zou Aristide weer aan de macht komen, tien dagen nadat hij een nieuwe premier zou hebben benoemd.

Gewapend treffen tussen militairen en Aristide-aanhangers

Op 3 februari kwam het tot een botsing tussen Aristide-aanhangers en een militaire patrouille in de landelijke streek Le Prêtre, ten zuiden van Port-au-Prince. Het treffen werd beschouwd als het eerste teken van gewapend verzet tegen de militaire krachten die Aristide in 1991 hadden afgezet. Het leger ontkende de bewering dat zes soldaten waren gedood.

De benzineprijzen op de zwarte markt schoten omhoog van $ 8.50 naar $ 10.50 per gallon na een ontploffing die op 12 februari een grote raffinaderij in Port-au-Prince vernietigde. Deze vormde een belangrijke bron van gesmokkelde brandstof voor de burgers.

Senaatsvoorzitterschap

Bernard Sansaricq verklaarde op 4 februari na een stemming door dertien Senatoren te zijn gekozen tot nieuwe voorzitter van de Senaat als opvolger van de zittende voorzitter Firmin Jean Louis. Jean Louis bleef echter op zijn post en de internationale gemeenschap bleef hem erkennen als Senaatsvoorzitter.

Acht van de senatoren die voor Sansaricq stemden. hadden hun zetel veroverd bij de verkiezingen van januari 1993 die door Aristide en buitenlandse regeringen onwettig waren verklaard (zie pag. 400/2/3-'93). Sansaricq verklaarde dat hij onmiddellijk grondwettelijke stappen zou ondernemen om Aristide officieel uit zijn ambt te zetten.

(Vor.ber.pag. 765/2 e.v.-1993)

JAMAICA

AFTREDEN VAN MINISTER VAN FINANCIËN

Op 12 augustus 1993 trad Hugh Small af als minister van financiën, nadat er binnen het kabinet onenigheid was gerezen over een hervorming van de deviezenmarkt.

Op 11 augustus had het kabinet een eind juni door Small geïntroduceerde wijziging van het deviezenbeleid herzien, die afzonderlijke banken had toegestaan hun eigen aan- en verkoopprijzen voor harde valuta te bepalen zonder dat ze de details daarvan hoefden te publiceren. Omdat de Jamaicaanse dollar tussen eind juni en medio augustus in waarde gedaald was van $ 1,00 = J$ 22 naar $ 1,00 = J $25, besloot het kabinet

het deviezenstelsel opnieuw aan te passen. In zijn ontslagbrief verklaarde Small dat de wijzigingen niet in overeenstemming waren met de regeringsbelofte om de deviezenmarkt te liberaliseren Premier Percival J Patterson hield echter vol dat de regering ,,onherroeoelijk" bleef vasthouden aan de belooide liberalisering, maar dat de door Small geintroduceerde mechanismen gewijzigd moesten worden om het kelderen van de munt tegen te gaan

Op 16 augustus maakte Patterson details bekend over de maatregelen die het kabinet had getroffen om de munt te stabiliseren. Zo werd de lijst van deviezenhandelaren uitgebreid met personen die harde valuta verdienden. terwijl er bovendien obiigaties ter waarde van $ 20 mln werden uitgegeven om vreemd geld aan te trekken; ook werd teruggekeerd naar het oude systeem van de dagelijkse publikaties van de aan- en verkopen van individuele handelaren.

Op 13 augustus verklaarde Patterson dat hij tijdelijk de portefeuille van financiën zou beheren. Senator Omar Davies, minister zonder portefeuille, werd aangewezen als de ,,permanente opvolger" van Small.

Aangezien de grondwet vereiste dat de minister van financiën een gekozen parlementslid moest zijn, zou Davies zich naar verwachting kandidaat stellen bij de volgende tussentijdse verkiezingen voor het Huis van Afgevaardigden.

Na een parlementszetel te hebben gewonnen bij een tussentijdse verkiezing op 1 december, werd Davies op 3 december beëdigd als minister van financiën.

ECONOMISCHE STIMULERINGSMAATREGELEN

Op 2 februari 1994 maakte de regering maatregelen bekend die bedoeld waren om de geldkoers te stabiliseren en de kwakkelende economie een stimulans te geven.

Sinds juni 1993 was de Jamaicaanse dollar weggezakt van een betrekkelijk stabiele wisselkoers van rond J$ 22 per Amerikaanse dollar naar een koers van $ 1.00 = J$ 28,9303 per 28 januari 1994. De dalende wisselkoers had meegeholpen het hoge inflatiepeil in stand te houden. dat inmiddels 3 procent per maand bedroeg.

Tot de nieuwe aangenomen maatregelen behoorde een uitbreiding van de handel in vreemde valuta Deze moest de opname van harde valuta in het officiële stelsel bevorderen Voortaan kregenmeer dan 100 hotels toestemming voor de aan- en verkoop van vreemd geld. waarvan 20 procent moest worden verkocht aan de Bank of Jamaica. Meer dan twintig handelsbanken kregen een beperkte status van vreemde-valutahandelaar. Ook aan de olieraffinaderij Petrojam werd een beperkte vergunning voor de handel in vreemde valuta verleend. opdat het bedrijf aan voldoende financiële middelen voor de olie-import zou kunnen komen Nieuwe wetgeving tegen zwart-geldhandelaren zou streng morden toegepast

Ook werden plannen aangekondigd voor de uitgifte van een obligatielening van $25 mln in vreemde valuta. ter vergroting van de capaciteit van de Export-Import Bank met J$ 50 rnln, ter verlaging van de rente op leningen van ontwikkelirigsbanken en ter verlaging van de gedifferentieerde rentetarieven die voor kleine boeren en ondernemers beschikbaar waren.

DOODSTRAF OMGEZET

Op 2 november 1993 oordeelde de Juridische Commissie van de Geheime Raad (Privy Council) in Londen (de laatste beroepsinstantie in het rechtsstelsel van Jamaica en van enkele andere Gemenebestlanden, die voor deze gelegenheid uit zeven Hogerhuisleden bestond) dat de doodstraffen die in 1979 waren uitgesproken tegen Earl Pratt en Ivan Morgan, moesten worden omgezet in levenslange gevangenisstraf. Als reden gaf het hof dat ,,het onmenselijk is om iemand gedurende een lange periode te confronteren met de angst te worden geëxecuteerd". Sedert hun oorspronkelijke veroordeling waren de mannen drie keer naar de dodencel gebracht maar hadden daarna uitstel van executie gekregen.

Bovendien deed de Juridische Commissie de aanbeveling doodstraffen, die niet binnen vijf jaar na de veroordeling waren voltrokken, te herzien met een aanbeveling voor omzetting van de straf.

De uitspraak had grote gevolgen voor Jamaica en andere Caribische Gemenebestlanden. In Jamaica zouden 81 gevangenen al meer dan vijf jaar wachten op executie, eenzelfde aantal in Trinidad en anderen in Belize. In Jamaica was de doodstraf verplicht voor moord en in 1992 bedroeg het aantal geregistreerde moorden 700. (Volgens de mensenrechtengroepering Americas Watch was 22 procent van de moorden gepleegd door politieagenten.) Sinds 1988 waren er echter geen executies meer voltrokken na succesvolle protesten van mensenrechtenadvocaten.

Pratt en Morganzaten in de St Catherine's districtsgevangenis (ongeveer 15 km ten westen van Kingston): deze was door mensenrechtengroeperingen herhaaldelijk aan de kaak gesteld vanwege het wrede optreden tegen de gevangenen, die door de cipiers vaak u-erdem geslagen en geïntimideerd.

(Vor.ber.pag. 628/2 e.v.-1993)

NICARAGUA

GESPREKKEN TUSSEN REGERING EN OPPOSITIE OPGESCHORT. HERGROEPERING POLITIEKE PARTIJEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

De gesprekken tussen de regering en de rechtse Nationale Oppositie Unie-Politieke Oppositie Alliantie (UNO-APO), bedoeld om de in mei begonnen ,,nationale dialoog" (zie pag. 700/3 e.v.-'93) te hervatten. werden op 28 september 1993 opgeschort, omdat de UNO-APO geweigerd had de onderhandelingen voort te zetten toen drie ministers lieten weten zich van de onderhandelingstafel terug te trekken. Regeringsfunctionarissen zeiden dat de ministers waren teruggeroepen om een staking van werknemers in het vervoer op te lossen (zie beneden).

De bilaterale gesprekken, die op 13 september onder druk van de Organisatie van Ainerikaanse Staten (OAS) begonnen u-aren. waren op 7 september al eens onderbroken toen de UNO-APO het aftreden had geëist van zowel Antonio Lacayo Oyanguren, de voorzitter van de presidentiële raad, als van negen voormalige UNO-APO-afgevaardigden als voorwaarde voor verdere gesprekken. Volgens de UNO-APO hadden Lacayo en de andere afgevaardigden president Violeta Barrios de Chamorro ertoe gebracht af te wijken van de oorspronkelijke regeringsverklaring. Chamorro wees deze aantijgingen van de hand en zei dat het mandaat van de afgevaardigden een zaak van de Nationale Vergadering was.

Vervoersstaking

Met de ondertekening van een akkoord tussen de regering, vervoerscoöperaties en eigenaren van voertuigen kwam op 24 september een einde aan een gewelddadige staking van vier dagen waarbij twee mensen, onder wie een hoge politiefunctionaris, om het leven waren gekomen. Aan de landelijke staking hadden ongeveer 30.000 bus-, vrachtwagen- en taxichauffeurs meegedaan om te protesteren tegen een nieuwe voertuigenbelasting. Het aanbod van de regering op 22 september om de belasting pas volgend jaar te laten ingaan werd verworpen door de stakers.

Krachtens het nieuwe akkoord stemde de regering ermee in de belasting te schrappen, de benzineprijzen te bevriezen tot eind 1993 en

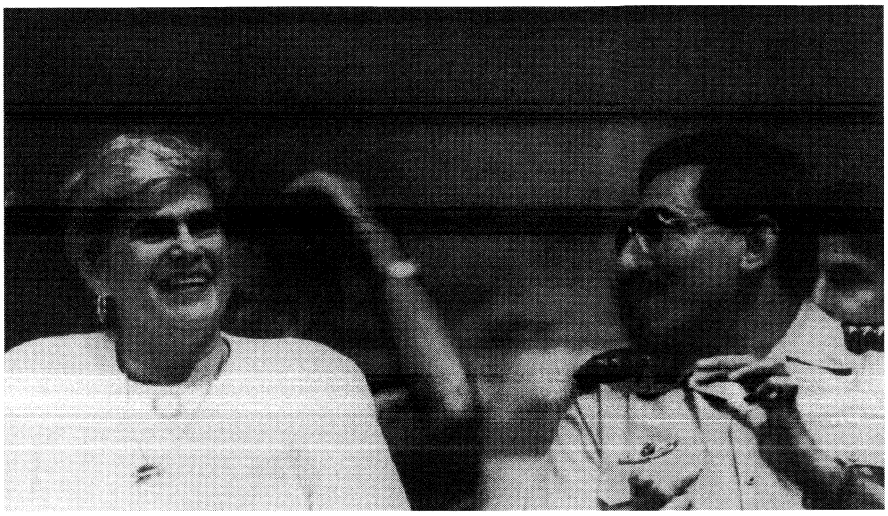

President Violeta Barrios de Chamorro (l.) in gesprek met de opperbevelhebber van het leger. generaal Humberto Ortega Saavedra, tijdens een plechtigheid op 2 september 1993 ter gelegenheid van de 14de verjaardag van de oprichting van het Sandinistische Volksleger.

geen gerechtelijke stappen te nemen tegen gearresteerde stakers.

Op 25 september waarschuwde Chamorro dat de economische aspecten van het akkoord „negatieve gevolgen (zouden hebben) voor het fiscale tekort van de regering".

Vervangingopperbevelhebber leger

Op 2 september maakte Chamorro bekend dat zij van plan was generaal Humberto Ortega Saavedra in 1994 te vervangen als opperbevelhebber van het leger; dit leidde tot verder oplopende spanning met het leger, dat liet weten deze beslissing niet te zullen accepteren.

In een toespraak tijdens een militaire ceremonie ter gelegenheid van de 14de verjaardag van de oprichting van het Sandinistische Volksleger zei Chamorro dat zij van plan was in de toekomst het mandaat van opperbevelhebbers te beperken tot vijf jaar. Naderhand vertelde generaal Ortega echter tegen journalisten dat alleen de Nationale Vergadering kon bepalen wanneer hij moest terugtreden. Op 5 september verwierp Chamorro de beschuldiging dat zij onwettig had gehandeld door te pogen hem af tezetten.

Naar verluidt hadden afdelingen van de Amerikaanse regering en Chamorro's eigen aanhang er bij haar op aangedrongen generaal Ortega te ontslaan. Zijn ontslag zou noodzakelijk zijn om de politieke invloed van het linkse Sandinistische Nationale Bevrijdingsfront (FSLN) te beknotten. Het ontslag van generaal Ortega, een broer van oud-president Daniel Ortega en opperbevelhebber van de strijdkrachten sedert de triomf van het FSLN in juli 1979. was ook een van de voorwaarden geweest voor de vrijlating van verscheidene regeringsfunctionarissen die in augustus gegijzeld waren door rechtse contra's (zie pag. 702/1 e.v.-'93).

Dialoog UNO-FSLN

Op 5 en 8 oktober vonden voor het eerst gesprekken plaats tussen het FSLN en de Nationale Oppositie Unie (UNO),die eens deel uitmaakte van de regeringscoalitie, maar werd gedomineerd door rechtse partijen die nu vijandig stonden tegenover president Chamorro en haar kernkabinet.

Beide partijen eisten het ontslag van Chamorro's economische team en de invoering van een nieuw totaalplan dat de produktie en investeringen zou aanzwengelen. de werkgelegenheid bevorderen en de kredietverlening vergemakkelijken.

Zij waren het er ook over eens dat de opperbevelhebber van het leger, generaal Humberto Ortega Saavedra. moest aftreden. zodra een nieuwe wet op de reorganisatie van de strijdkrachten was goedgekeurd (zie boven). Gedeeltelijke wijzigingen in de grondwet en de eventuele oprichting van een grondwetgevende vergadering kwamen eveneens ter sprake.

Op 13 oktober schortte de UNO verdere besprekingen op, omdat het FSLN een akkoord getekend zou hebben met afgevaardigden van de Centrumgroep (UNO-dissidenten) dat hun rol in de Nationale Vergadering legitimeerde en waardoor Ortega kon aanblijven.

Op 19 oktober hervatte de UNO de ,,nationale dialoog" met de regering (zie pag. 700/3 e.v.-'93en boven).

Partijen sluiten akkoord over grondwetshervormingen

De gesprekken tussen het FSLN en de UNO leidden op 25 november tot de ondertekening van algemene akkoorden betreffende burgerrechten, politieke rechten, de nationale economie, het parlement en defensie. Diezelfde dag begon een nieuwe gespreksronde over de hervorming van de rechtspraak en de regering. De akkoorden voorzagen in de oprichting van een ministerraad en van een Raad voor Planning en Economie waarin afgevaardigden van arbeiders- en particuliere ondernemingen zitting zouden hebben.

De vei-tegeilwoardiges van de Nationale Conservatieve Partij (PNC) - een van de partijen van de UNO - Julio Icaza Tijerino, trok zich terug uit de gesprekken voordat het akkoord werd getekend: hij herhaalde dat zijn partij gekant was tegen grondwetswijzigingen en een voorkeur had voor een grondwetgevende vergadering.

De gesprekken werden voortgezet over verschillende aspecten van de rechtspraak en de regering. Volgens Bayardo Arce Castano, een van de leden van het nationale directoraat van het FSLN. poogde het FSLN de macht van de regering tot het uitgeven van decreten te beperken, vooral inzake belastingen, zodat alle regeringsmaatregelen goedgekeurd moesten worden door de Nationale Vergadering.

De uit tien partijen bestaande UNO-alliantie had haar meerderheid in de Nationale Vergadering in september verloren toen een breuk in haar gelederen het FSLN dankzij een voormalige UNO-splintergroep een blok van 47 zetels had opgeleverd in de 92 zetels tellende Nationale Vergadering. De UNO voerde daarom tegelijkertijd onderhandelingen met de regering, die volgens haar had bijgedragen aan het verlies van haar parlementaire meerderheid, en met het FSLN. Op 30 oktober had de politieke raad van de UNO met de FSLN-leiding het akkoord van El Crucero getekend, waarin de UNO instemde met het FSLN-voorstel de grondwet gedeeltelijk te hervormen, vooropgesteld dat men het vóór 30 november eens kon worden over de inhoud van de hervormingen. Indien er geen consensus werd bereikt, zou de UNO weer teruggrijpen op haar oorspronkelijke eis, namelijk de verkiezing van een grondwetgevende assemblée. (Voor de goedkeuring van grondwetswijzigingen was een meerderheid van 60 procent nodig en voor het uitroepen van verkiezingen voor een grondwetgevende vergadering was een tweederde meerderheid vereist.)

In een radiointerview op 19 november verwierp UNO-leider Alfredo Cesar Aguirre de suggestie dat gedeeltelijke grondwetswijzigingen tot weinig zouden leiden. Hij zei dat UNO onder meer zou streven naar veranderingen die .,het concept van een socialemarkteconomie mogelijk" zouden maken en ,.een volledige wijziging van hoe de strijdkrachten

opereren. van het mechanisme om gehoorzaamheid aan de regering te garanderen, van de verantwoordelijkheden van leden van de strijdkrachten. plichten. bevoegdheden en de naam"

UNO trekt zich terug uit parlementair proces

Op 13 december verklaarde de rechtse factie van de in naam regerende coalitie van de UNO in de Nationale Vergadering ,.niet (te zullen) deelnemen aan de presentatie, bespreking of goedkeuring van wetten, gegeven hel feit dat de huidige leiding onwettig en niet-iegitiein is".

In de verklaring werd tevens de ontwerpbegroting over 1994 bekritiseerd, die niet alleen ongrondwettig zou zijn, maar ook ,,ernstige fouten" zou bevatten.

De UNO was sedert december 1992 in conflict gewikkeld met president Violeta Barrios de Chamorro (zie pag. 698/3 e.v.-'93) en had in september 1993 haar meerderheid in de Nationale Vergadering verloren (zie boven). In oktober was een compromis bereikt, maar de UNO-leiding verklaarde op 1 december dat de doelstellingen die voor 30 november waren gesteld, niet waren gehaald en dat zij daarom opnieuw eiste dat constituerende verkiezingen zouden worden gehouden.

De verklaring van 1 december stelde echter dat de uiterste datum van 30 november verlengd kon worden in de hoop dat de UNO haar parlementaire meerderheid kon herwinnen en daarna kon deelnemen aan het debat en de goedkeuringsprocedure voor de grondwetshervormingen op 15 februari 1994.

Politieke hergroepering

In januari 1994 werd de politieke impasse die heel 1993 had beheerst uiteindelijk doorbroken, nadat sommige partijen van de rechtse, tegen de regering gekante Nationale Oppositie Unie (UNO) een verbond waren aangegaan met het Sandinistische Nationale Bevrijdingsfront (FSLN) en de Democratische Christelijke Unie (UDC).De partijen van de UNO-coalitie hadden eerst de Nationale Assemblée geboycot, maar toen de Assemblée op 10 januari weer bijeenkwam, werden de gedeeltelijke grondwetshervormingen die de regering en het FSLN in november overeen waren gekomen (zie boven), met meer dan de vereiste 60 procent van de stemmen aangenomen.

De alliantie van het FSLN, de Centrumgroep (opgericht in januari 1993 door negen rebellerende UNO-afgevaardigden) en de UDC was op 20 december 1993 ouenbaar gemaakt. Diezelfde dag was de Sociaal-Christelijke Volkspartij (PPSC) officieel omgedoopt in UDC. De samenstelling van het directoraat van de Assemblée was nu gelijkelijk verdeeld tussen deze drie groepen en er werd bekendgemaakt dat een Politieke Raad zou worden opgericht waarin iedere groep met drie afgevaardigden vertegenwoordigd was. De Raad moest ervoor zorgen dat bij de Assemblée ingedicnde wetten voldoende steun zouden krijgen.

Op 4 januari stootte de politieke raad van de UNO de UDC, de Nationale Democratische Beweging (MDN) en de Conservatieve Volksalliantie (PAPC) officieel uit haar gelederen, nadat enkele leden van deze partijen te kennen hadden gegeven dat zij de gedeeltelijke hervormingen wilden steunen en de UNO-boycot van de Assemblée zouden negeren

Bij de verkiezingen van 1990 had de UNO-coalitie nog uit 14 partijen bestaan, maar nu waren er nog slechts zeven over: de Sociaal-Democratische Partij (PSD), de Constitutionalistische Liberale Partij (PLC),de Onafhankelijke Liberale Partij (PLI). de Nationale Actiepartij (PAN). de Communistische Partij van Nicaragua (PCdeN), de Nationale Conservatieve Partij (PNC) en de Neo-Liberale Partij (PALI). In de 92 zetels tellende Assemblée kon de UNO nu nog maar rekenen op 23 stemmen, in vergelijking met 51 onmiddellijk na de algemene verkiezingen van 1990.

Benoemingen

Begin februari werd Luis Humberto Guzman door 71 afgevaardigden tot nieuwe voorzitter van de Nationale Vergadering gekozen. Daarbij weigerden 21 afgevaardigden van zeven partijen. die behoorden tot de antiregeringsgezinde rechtervleugel van de UNO. aan de stemming deel te nemen. Guzman werd voor één in plaats van twee jaar gekozen.

Arturo Harding Lacayo werd op 11 februari tot thesaurier-generaal benoemd.

Secretaris-generaal van PSD vermoord

Perfecto Gutierrez, secretaris-generaal van de Sociaal-Democratische Partij (PSD),een aangebleven lid van de rechtervleugel van de UNO (zie boven), werd op 14 februari door een onbekende doodgeschoten.

VS geven hulp voor 1993 vrij

Tijdens een vraaggesprek op 30 november 1993 met president Chamorro, die in Washington was voor een bijeenkomst van de Centraalamerikaanse presidenten met de Amerikaanse president Bill Clinton, en Clinton maakte de laatste bekend dat zijn regering ,,onlangs heeft besloten de hulp voor het fiscale jaar 1993 vrij te geven uit erkentelijkheid voor de belangrijke vooruitgang die Nicaragua onder meer heeft geboekt door de macht van het burgerbestuur over het leger te bevestigen en door te streven naar een oplossing voor de claims van bepaalde Amerikaanse burgers op bezittingen". Bij haar terugkeer in Nicaragua zei Chamorro dat zij de verzekering had gekregen dat Nica-

Commandant Esteban, leider van de politieke tak van het Noordelijke Front 3-80 (r.).overhandigt op 24 februari 1994 in Kaulatu zijn wapen aan minister van binnenlandse zaken Alfredo Mendieta Artola.

ragua uiterlijk in januari 1994 $40 mln zou ontvangen. Zij beklemtoonde dat haar regering geen buitenlandse inmenging in het land zou tolereren. (Zie boven voor Amerikaanse druk om opperbevelhebber van het leger te vervangen; zie pag. 700/2/3-'93 voor vrijgave van rest hulp van fiscale jaar 1992 in april 1993.)

Opleving van gevechten

Op 13 oktober 1993 werden meer dan 2.500 soldaten in de noordelijke bergregio's ingezet tegen herbewapende rechtse contra's (recontra's) van het Noordelijke Front 3-80 (FN 3-80); die werden aangevoerd door José Angel ,,Jakhals" Garcia Talavera (zie pag. 702/1 e.v.-'93).De operatie vond plaats nadat een staakt-het-vuren was geschonden en de rebellen het amnestieaanbod van de regering uit augustus hadden verworpen-(zie pag. 701/3 e.v.-'93).

Ontwapening

Op 24 november maakte de nieuwe minister van binnenlandse zaken, Alfredo Mendieta Artola, bekend dat de regering in de voorgaande twee jaar 53.000 wapens en 147.789 explosieven in beslag had genomen, ,,niet alleen in ons land, maar ook in andere landen".

Beëindiging van strijd in het noorden

Als gevolg van de politieke ontwikkelingen maakte de rechtse guerrillagroepering FN 3-80 tijdens een ontmoeting met bisschop Juan Abelardo Mata Guevara van Esteli op 20 januari 1994 bekend dat zij de dialoog met de regering zou hervatten en een staakt-het-vuren zou voorstellen. De groepering deed ook het voorstel enkele FN 3-80-leden in de politie op te nemen in gebieden waar het Front sterk was, en vroeg de regering met plannen te komen om de rest te integreren in het burgerbestaan.

Een op 17 december 1993 verschenen rapport van de Tripartiete Commissie, die toezag op de mensenrechten. beschuldigde het leger ervan tijdens het offensief in oktober bombardementen te hebben uitgevoerd en voormalige contra's te hebben mishandeld en vermoord.

Ontwapening van recontra's

De regering en het FN 3-80 sloten op 24 februari een vredesakkoord in het dorp Kaulatu aan de grens met Honduras. Het akkoord behelsde de demobilisatie van de rebellen tussen 2 maart en 8 april, alsmede de instelling van een gedemilitariseerde veilige zone

Op korte termijn zouden voedsel. kleding en medicijnen aan de rebellen morden verstrekt. Ook werden beloften gedaan over sociale en economische ontwikkelingsprogramma's, waarmee de regering in het verleden niet over de brug was gekomen, en over de opname van een aantal rebellen in de politie.

De vredesbesprekingen, die op 14 februari waren begonnen. kwamen tot stand door bemiddeling van de rooms-katholieke kerk en de Internationale Commissie voor Steun en Verificatie van de Organisatie van Amerikaanse Staten (CIAV-OAS).Ze werden mogelijk gemaakt door het eenzijdige staakt-het-vuren dat de leider van FN 3-80, José Angel Garcia Talavera. alias de Jakhals. op 8 februari bekend had geinaakt, nadat de rebellen de demobilisatievoorwaarden hadden aanvaard die hun op **3** februari waren overhandigd door de kerk en door Pantonio Cuadra. directeur van La *Prensa*, de toonaangevende krant die eigendom was van president Violeta Barrios de Chamorro. De regering kondigde op 9 februari een wapenstilstand af en op 11 februari gaf de Nationale Assemblée haar steun aan het vredesproces.

Het leger had de rebellen eind januari omsingeld en bij een treffen in de buurt van Quilali op 31 januari waren elf opstandelingen en vijf soldaten gedood.

Geschil met Costa Rica over lokale reisvergunningen

Op 18 november zeiden de Nicaraguaanse autoriteiten van plan te zijn te verhinderen dat Costaricaanse burgers zonder paspoort Nicaraguaans grondgebied zouden betreden. Dit was een vergeldingsmaatregel voor een incident eerder die dag toen minstens 50 Nicaraguanen met lokale reisvergunningen de toegang tot Costa Rica was geweigerd.
(Vor.ber.pag. 698/3 e.v.-1993)

PANAMA

WAPENSMOKKELSCHANDAAL

Op 18 augustus 1993 maakte president Guillermo Endara Galimany bekend dat Victoria Uribe, de Panamese viceconsul in de Spaanse stad Barcelona, als enige functionaris betrokken was geweest bij een schandaal rond wapensmokkel naar Bosnië-Herzegovina. Hij verklaarde dat zij daartoe niet door de regering gemachtigd was en haar wettelijke bevoegdheden te buiten was gegaan. Ook bevestigde Endara dat Julio E Linares, de minister van buitenlandse zaken die op 17 augustus in verband met deze affaire zijn ontslag had ingediend, in zijn functie gehandhaafd zou blijven

Op 17 augustus had de Panamese radio een passage uit een rapport van een presidentiële commissie geciteerd waaruit bleek dat bij de Panamese consulaten in Barcelona en Madrid werkzame functionarissen betrokken waren bij een mislukte operatie om wapens in de Tsjechische Republiek te kopen die vervolgens naar Bosnië verscheept 'hadden moeten worden. Het rapport vermeldde geen details. maar maakte wel gewag van het feit dat .verscheidene hoge Panamese regeringsfunctionarissen zich in deze zaak onachtzaam en laks hebben opgesteld". Linares, die niet direct werd beschuldigd in het rapport. verklaarde dat het rapport ..bol staat van onnauwkeurigheden. om nog maar te zwijgen over de fouten".

AANGEKLAAGDEN VAN MOORD OP SPADAFORA VRIJGELATEN. VEROORDELING NORIEGA

Op 6 september vonden in een aantal steden spontane betogingen plaats, nadat zeven voormalige soldaten die waren beschuldigd voor de moord op Hugo Spadafora in 1983, door de jury maren vrijgesproken. Een van de protestdemonstraties in de hoofdstad werd geleid door Ana Mae Diaz, de vrouw van de president.

Spadafora's gemartelde en onthoofde lichaam was in september 1985 gevonden (zie pag 675/1 e.v.-'85) kort nadat hij kenbaar had gemaakt van plan te zijn de betrokkenheid van oud-dictator generaal Manuel Antonio Noriega en de Amerikaanse CIA in het Nicaraguaanse contra-schandaal aan de kaak te stellen.

Het proces was op 6 juli in de stad David begonnen en had volgens veler vervachting moeten leiden tot de veroordeling van enkele beklaagden, onder wie Francisco Gonzalez die had bekend Spadafora te hebben gevangengehouden (hoewel hij had ontkendhem te hebben vermoord).Dat er mogelijk sprake was geweest van een samenzwering. werd tijdens het proces niet ter sprake gebracht.

De zaken tegen drie andere oud-leden van het Panamese leger lagen nog bij de rechtbank. Een van hen was Manuel Noriega, het vermeende brein achter de moord, die op dat moment een gevangenisstraf uitzat in de Verenigde Staten wegens drugsdelicten.

Op 3 maart 1994 werd Noriega bij afwezigheid veroordeeld wegens de moord op majoor Moises Giroldi Vega, toen deze een poging tot staatsgreep deed kort voor de invasie van de Verenigde Staten in Panama (zie pag. 156/1 e.v.-'90).

NIEUWE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

José Raul Moulino werd op 1 november benoemd tot minister van buitenlandse zaken, nadat zijn voorganger Julio E. Linares, op 26 oktober in New York aan een hartaanval was gestorven.

POLITIEKE HERGROEPERING

Op 22 januari 1994 maakte de Nationalistische Republikeinse Liberale Beweging (Molirena) bekend dat zij zich terugtrok uit de regerende Democratische Alliantie van Burgerlijke Oppositie (ADOC) en samen met de Burgerlijke Vernieuwingspartij ca de Nationale Vernieuwingsbeweging (Morena) de Alliantie Cambio 94 (Verandering 94) zou vormen. Deze nieuwe groep koos Ruben Dario Carles tot presidentskandidaat voor de verkiezingen in mei

De volgende dag richtten de Arnulfistische Partij (PA) van president Guillermo Endara Galimany, de Liberale Partij (PL) en de Authentieke Liberale Partij (PLA) een nieuwe Democratische Alliantie (AD) op.

AD koos Mireya Moscoso de Gruber tot presidentskandidaat. Zij was voorzitter van de PA en de weduwe van oud-president Arnulfo Arias Madrid. de politieke veteraan die in 1988 gestorven was (zie pag. 432/2-'89). PLA-voorzitter Arnulfo Escalona Rios en José Tera Siton van de PL werden benoemd tot vice-presidentskandidaten van de AD.

Julio Harris, minister verbonden aan het bureau van de president en PLA-secretaris-generaal, maakte op 25 januari bekend dat hij in verband met de huidige politieke situatie betreffende Molirena aftrad.

KABINETSWIJZIGINGEN

Op 7 februari werd een nieuw kabinet beëdigd als uitvloeisel van het besluit van de Molinera in januari om haar drie portefeuilles (financiën en schatkist. volkshuisvesting, arbeid en sociale zaken) op te geven en uit de coalitieregering te treden (zie boven).

De nieuwe ministers waren José Antonio Dominguez (openbare werken), Victor Juliao (schatkist en financiën), Gregorio Ordonez (arbeid en sociale zaken), Ricardo Fabrega (handel en industrie), Rodrigo Sanchez (volkshuisvesting), Ivonne Young (bureau van de president) en Jacobo Salas (bestuur, justitie).

(Vor.ber.pag. 330/2 e.v.-1993)

ST VINCENT EN DE GRENADINES

NATIONALE ASSEMBLEE ONTBONDEN. MINISTER TREEDT AF

Op 21 januari 1994 maakte de regering bekend dat op 21 februari algemene verkiezingen gehouden zouden worden. De regerende Nieuwe Democratische Partij (NDP) had bij de vorige verkiezingen in 1989 alle 15 verkiesbare zetels gewonnen (zie pag. 509/3-'89).

Op 24 januari werd bericht dat twee oppositiepartijen, de Arbeiderspartij van St Vincent (St Vincent Labour Party, SVLP) en de Beweging voor Nationale Eenheid (Movement for National Unity, MNU), een alliantie hadden gevormd om gezamenlijk aan de verkiezingen deel te nemen.

Volgens een verklaring van SVLP-leider Stanley John en MNU-leider Ralph Gonsalves zou Vincent Beache de alliantie leiden. Beache was oud-minister van handel en een voormalige SVLP-leider De SVLP zou negen kandidaten leveren en de MNU zes.

Een week voordat de verkiezingen werden uitgeroepen, was Burton Williams afgetreden als minister verbonden aan het bureau van de premier. Hij beschuldigde premier James Mitchell ervan de bewoners van St Vincent met „uiterste minachting en gebrek aan respect" te behandelen.

ALGEMENE VERKIEZINGEN

De op 21 februari gehouden algemene verkiezingen leverden premier James Mitchell een derde ambtstermijn op. ondanks aanzienlijk stemmenverlies voor de NDP.

Tijdens de verkiezingscampagne had Mitchell beloofd de hulp van de Europese unie in te roepen bij de herstructurering van de bananensector en te zullen blijven streven naar eenwording van de Bovenwindse Eilanden. De campagne werd ontsierd door de dood van een NDP-aanhanger bij een botsing tussen rivaliserende activisten aan de vooravond van de verkiezingen: hierbij vielen ook 65 gewonden.

De NDP veroverde twaalf van de vijftien verkiesbare zetels in de Nationale Assemblée en circa 55 procent van de stemmen (in 1989 vijftien zetels en 66.2 procent). De overige drie zetels gingen naar de door SVLP en MNU gevormde verkiezingsalliantie onder leiding van Vincent Beache. Beache en MNU-leider Gonsalves werden in de Assemblée gekozen. maar SVLP-leider John niet. Ook Burton Williams. die in januari uit de regering was gestapt (zie boven) en als onafhankelijk kandidaat meedeed, wist geen zetel te veroveren.

(Vor.ber.pag. 839/2-1992)

ALGEMEEN

DEVALUATIE FRANC CFA

Op 11 januari 1994 maakten 13 van de 14 staten van de Afrikaanse franc-zone de devaluatie bekend van hun gemeenschappelijke munt, de franc CFA, met 50 procent ten opzichte van de Franse franc, waaraan zij sedert 1948 was gekoppeld tegen een vaste koers van franc CFA 50 = F 1 De nieuwe koers zou per 12 januari franc CFA 100 = F1 zijn

Het besluit kwam aan het slot van een tweedaagse topconferentie in Dakar (Senegal), die ook werd hijgewoond door de Franse minister van ontwikkelingssamenwerking, Michel Roussin, en de directeur van het IMF, Michel Camdessus.

De betrokken landen vielen uiteen in twee groepen. De zeven leden van de Union monétaire ouest-africaine (UMOA. bestaande uit Benin. Burkina. Ivoorkust. Mali. Niger. Togo en Senegal) gebruikten de franc van de Communauté financière africaine (franc CFA) en hadden als centrale uitgiftebank de Banque centrale des états de l'Afrique de l'ouest in Dakar. De andere groep, bestaande uit de Centraal Afrikaanse Republiek, Equatoriaal Guinee, Gabon, Kaineroen. Kongo en Tsjaad, gebruikte de franc van de Co-opération financière en Afrique centrale (ook afgekort als franc CFA) en de centrale uitgiftebank was de Banque des états de l'Afrique centrale (BEAC) in Yaoundé (Kameroen). De Comoren. het 14de lid van de zone - maar met een eigen centrale bank. maakte een devaluatie van de franc comorien bekend met 33,33 procent tot F 1 = CF 75.

Het besluit van de topconferentie volgde op maanden van druk van het IMF en Frankrijk. Een studie van de Wereldbank, die werd aangehaald in de *Financial* Times, stelde dat ten gevolge van de appreciatie van de franc CFA tussen 1986 en 1991, en het daarmee gepaard gaande verlies aan concurrentiekracht, de produktie van de CFA-landen met gemiddeld 0,2 procent per jaar was gedaald. terwijl het bruto nationaal produkt (BNP) van vergelijkbare landen buiten de zone gemiddeld met 4.5 procent was gegroeid. Naar vei>\-achting zou het onmiddellijke effect zijn dat de exportprodukten van de zone - vooral grondstoffen als cacao en koffie - concurrerender werden. De Afrikaanse leiders meenden echter dat zij geen reële keuze hadden gehad; en zij gaven uiting aan hun gevoel verraden te zijn door de voormalige koloniale heerser. Ook was men bezorgd dat de import van hasisprodukten. zoals voedsel en brandstof. duurder zou worden.

Compensatiemaatregelen

Op 11 en 12 januari maakten Frankrijk en het IMF een pakket maatregelen bekend om de gevolgen van de devaluatie te verlichten. Het pakket was vooral be-

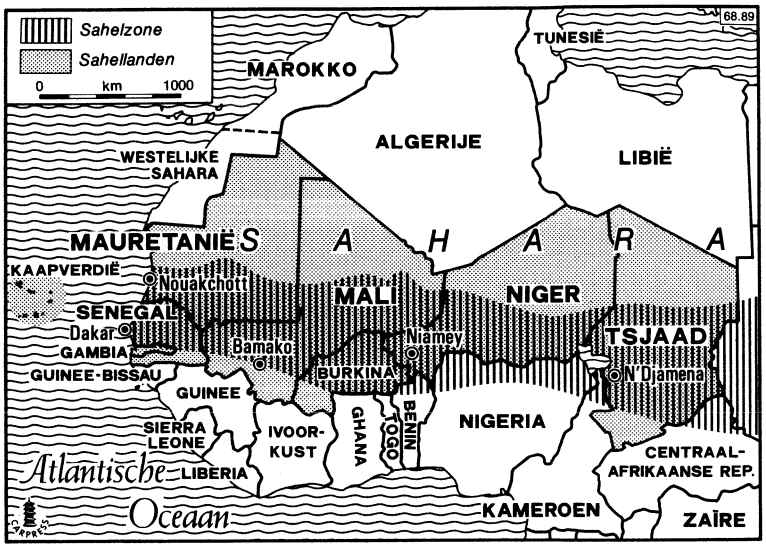

doeld voor de 10 landen in de franc CFA-zone die de Wereldbank op de lijst van de armste landen ter wereld had gezet.

In een gemeenschappelijke verklaring zeiden de Franse president François Mitterrand en premier Edouard Balladur dat Frankrijk ..niet zal nalaten zich solidair met zijn partners te tonen". Zij maakten maatregelen bekend om F 25 mrd aan schulden kwijt te schelden ($1= F 5.9428 op 14 januari 1994). Hiervan bestond F 6.6 mrd uit bilaterale schulden van de 10 armste landen. Frankrijk schold ook de helft (F 18,4 mrd) kwijt van de schulden van de vier relatief welvarender landen in de franc-zone, Gabon. Ivoorkust, Kameroen en Kongo.

Camdessus beweerde dat de Afrikaanse leiders ervan overtuigd waren dat de devaluatie zou leiden tot een ,,groeisprong", gestimuleerd door eraan gekoppelde hulp. Op 12 januari maakte hij in Parijs bekend dat het IMF landen in de franc-CFA-zone de komende drie tot vier jaar zou steunenmet $1.5 tot 1,7 mrd, aanvankelijk in de vorm van overbruggingskredieten. De 10 landen zouden daarna kunnen putten uit de uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit van het IMF (ESAF) tegen een rente van 0,5 procent, af te lossen in een termijn van 10 jaar. Camdessus zei tevens dat het IMF geen bezwaar zou maken wanneer de 10 landen in hun aangepaste begrotingen geld zouden reserveren voor subsidies voor enkele basisgoederen.

Maatregelen ter bestrijding van de *inflatie*

Op 12 januari speelden zich volgens berichten chaotische taferelen af in de meeste hoofdsteden van de franc-CFA-zone toen mensen massaal goederen hamsterden tegen de oude prijs. Veel winkels bleven dicht in afwachting van officiële mededelingen over de prijzen. In de daaropvolgende dagen voerden de regeringen prijscontroles in op importgoederen en diensten om de inflatie te beheersen. Naar verwachting zouden zij overgaan tot loonsverhogingen of die in het vooruitzicht stellen om sociale onrust te voorkomen.

Gevolgen van devaluatie in landen franc-zone

In de landen van de franc-zone kwam het tot prijsverhogingen en industriële onrust toen de gevolgen van de devaluatie van de franc CFA merkbaar begonnen te worden. De ernstigste gewelddadigheden deden zich voor in Gabon en Senegal.

De Gabonese Vakbondsfederatie (Cosyga) en de Gabonese Confederatie van Vrije Vakbonden (CGSL) riepen twee algemene stakingen uit: een staking van 72 uur met ingang van 16 februari en een staking voor onbepaalde tijd vanaf 22 lebruari. De stakingen waren bedoeld om looneisen kracht bij te zetten. Het vakbondsprotest viel samen met politieke onrust en gedurende enige tijd werkten de stakers samen met activisten van de oppositie. Tot de negen doden die vielen bij botsingen met veiligheidstroepen. behoorden ook stakers. Op 24 februari verklaarden de bonden zich echter bereid hun actie op te schorten na gesprekken met president Omar Bongo. Hij beloofde prijsverlagingen en andere maatregelen om de effecten van de devaluatie te verzachten.

In Senegal vielen op 17 februari in Dakar en voorsteden zes doden bij gewelddadige demonstraties van oppositiepartijen tegen de devaluatie.

De regeringen, die werden geconfronteerd met toenemende onrust onder de bevolking terwijl zij zelf ainper waren bekomen van tie schok van het op instigatie van Frankrijk genomen besluit tot devaluatie. troffen maatregelen om de veranderde economische omstandigheden het hoofd te bieden. Over het algemeen werden de belastingen en/of prijzen voor eerste lerensbehoeften verlaagd. Zo werden bijvoorbeeld in Benin de belastingen op suiker. melk. tomatenpuree, schoolboeken en schrijfgerei. bepaalde farmaceutische produkten, water en elektriciteit verlaagd. De prijs van olieprodukten werd bevroren. Deze maatregelen zouden de staatsuitgaven in 1994 naar verwachting met 5,463mrd franc CFA doen toenemen.

Op 28 februari kwamen de staatshoofden van de Centraal Afrikaanse Republiek, Equatoriaal Guinee, Gabon, Kameroen, Kongo en Tsjaad in Libreville (Gabon) bijeen om de gevolgen van de devaluatie te bespreken.

Zij merkten op dat de vaststelling van de nieuwe wisselkoers niet alleen de prijzen de hoogte in gedreven had, maar ook negatief uitwerkte op de transactierekeningen van de staten; die nu alle een negatief saldo vertoonden. Zij bestudeerden een aantal maatregelen die via de Banque des états de l'Afrique centrale (BEAC) zouden moeten worden getroffen om de oplopende inflatie te beteugelen. Ook gaven zij aan dat er onderhandeld werd met internationale financiële instellingen, waaronder het IMF. Met deze instellingen zouden naar verwachting principe-overeenkomsten worden ondertekrnd om de toestroom van kapitaal te aarborgen dat nodig was om het financiële evenwicht te herstellen en de economische activiteit weer op gang te brengen.

(Vor.ber.pag. 128/1/2-1994)

ALGERIJE

VERTREK BUITENLANDERS. OFFENSIEF VEILIGHEIDSTROEPEN. ISLAMITISCHE AANSLAGEN. POLITIEKE ONTWIKKELINGEN

Een reeks aanslagen op buitenlanders in september en oktober 1993 (zie pag. 86212-'93) deed verscheidene internationale bedrijven in november besluiten om medewerkers en hun gezinsleden uit Algerije terug te trekken. Buitenlandse oliemaatschappijen verklaarden dat zij normaal doorwerkten, maar dat veel niet-essentiële personeelsleden werden geëvacueerd. De Middle East *Economic* Digest van 12 november berichtte dat 3.000 buitenlandse ingezetenen, onder wie 2.000 met de Franse nationaliteit, het land verlaten hadden.

Veiligheidstroepen roerden eind oktober en begin november een offensief uit tegen islamitische extremisten. De *Middle* Easl *International* van 19 november meldde dat bij operaties eind oktober in slechts twee dagrn 30

islarnieten waren gedood. Medio november werden zo'n 200 van extremisme verdachte personen gearresteerd tijdens een actie in de Algierse wijk Belcourt. een islamitisch bolwerk.

Ondanks het krachtige optreden van de veiligheidstroepen vonden ook in november islamitische aanslagen plaats. Op 11 november werd bericht dat zes douaniers waren gedood in een hinderlaag bij Tamazougha, aan de grens met Marokko. Op 21 november werd een rechter vermoord in de kustplaats Tenes en een week later ontsnapte vakbondsleider Abdelhaq Benhamouda. een fel tegenstander van de islamitische extremisten, ternauwernood aan de dood in de oostelijke stad Constantine.

Op 16 november veroordeelde een rechtbank in Algiers 37 islamieten ter aood. in totaal waren sinds het uitbreken van de ongeregeldheden circa 360 extremisten ter dood veroordeeld en in 1993 was een aantal doocloonnissen voltrokken (zie pag. 861/2 e.v.-'93). Het onafhankelijke dagblad Al-Khabar meldde op 25 november echter dat de autoriteiten de executies van islamieten hadden opgeschort.

Fransen pakken verdachte islamieten op

De Franse autoriteiten hielden op 9 november 88 vermeende aanhangers van het FIS aan, de meeste van hen in Parijs. Franse functionarissen spraken van een ,.preventieve operatie". Slechts drie van de 88 arrestanten werden uiteindelijk in staat van beschuldiging gesteld voor terroristische vergrijpen. Het FIS dreigde in een communiqué dat op 15 november aan het persbureau *AFP* werd gezonden: met acties tegen Franse staatsburgers en belangen.

Aanbod HCE aan gematigde islamieten

Op 23 november maakte het regerende Hoge Staatscomité (HCE) bekend dat alle ,,elementen die de wet eerbiedigen" zouden kunnen herintegreren in de georganiseerde politiek. Dit werd algemeen geïnterpreteerd als een uitnodiging aan gematigde islamitische leiders om onderhandelingen te beginnen. Voorheen had het HCE de mogelijkheid van onderhandelingen met het verboden Islamitische Front der Verlossing (Front islamique du salut, FIS) of andere islamitische facties steeds verworpen.

Oppositieleiders hadden aangedrongen op toelating van het FIS tot de besprekingen inet de Coriimissie voor de Nationale Dialoog (CDN). die medio oktober door het HCE was ingesteld (zie pag. 862/3-'93) om een consensus over de overgang naar democratie te bereiken. De CDN belegde in oktober en november een aantal bijeenkomsten met verschillende partijen en groeperingen. Verdeeldheid over het vraagstuk van de deelname van de islamieten cn over het tijdschema voor nieuwe verkiezingen stond enige vooruitgang echter in de weg. Volgens de *Middle* East *International* van 3 december had het HCE op grond van de vertraging bij het bereiken van een gemeenschappelijk uitgangspunt. besloten plannen voor een referendum over de overgang naar de democratie te annuleren. Dit referendum zou volgens plan moeten worden gehouden voor het einde van 1993 (zie pag. 859/3-'93). Het mandaat van het HCE liep in december 1993 af en het referendum zou voorstellen moeten bevatten voor de opvolging van het HCE.

EICE-mandaat met één maand verlengd

In een op 19 december uitgegeven verklaring maakte het HCE bekend dat het niet zou aftreden op 31 december zoals gepland.

De *Middle* East *Economic Digest* van 7 januari 1994 beweerde dat uit dit uitstel het falen van het HCE bleek om het intern eens te worden over kernkwesties. in het bijzonder de reactie van het HCE op de escalerende islamitische opstand. Toen het HCE in januari 1992 de macht had overgenomen, had het gezegd dat het de presidentiële bevoegdheden overnam ,.totdat voorzien is in de noodzakelijke voorwaarden voor het normale functioneren van instellingen en de constitutionele orde" en dat deze periode uiterlijk tot december 1993 zou duren (zie pag. 187/3 e.v.-'92).

In de verklaring van 19 december zei het HCE dat zijn mandaat nu zou aflopen op 31 januari wanneer een nieuw collectief presidentschap beëdigd zou worden. Het nieuwe orgaan zou naar verwachting gekozen worden op een conferentie van nationale dialoog die voor 25 en 26 januari op de agenda stond.

Belangrijke oppositieleden trekken zich terug uit gesprekken met dialoogcommissie

De gesprekken over de vorming van een nieuw collectief leiderschap werden in december voortgezet tussen oppositiepartijen en de Commissie voor de Nationale Dialoog (CDN). Enkele vooraanstaande oppositieleiders, onder wie oud-president Ahined Ben Bella (leider van de Mouvement pour la démocratie en Algérie), verlieten de dialoog echter toen bekend werd dat het HCE zijn mandaat wilde verlengen.

Begin december gaf generaal-majoor Mohammed Touati, een van de drie militairen in de CDN, aan dat de Cominissie bereid was te praten met de gematigde vleugel van het verboden FIS. Andere vooraanstaande militairen cn politici (onder wie generaal-majoor Mohammed Lamari, de stafchef van het leger en een voorstander van de harde lijn, en Said Saadi, de invloedrijke secretaris-generaal van de Rassemblement pour la culture et la démocratie) zouden deze opening echter verworpen hebben.

In een op 17 december in Duitsland uitgegeven verklaring zei Rabah Kebir, de woordvoerder in ballingschap van het FIS. dat er alleen sprake kon zijn van een dialoog niet de CDN als alle politieke gevangenen werden vrijgelaten en de decreten betreffende de noodtoestand werden ingetrokken.

Aanslagen op buitenlanders gaan door. Ander islamitisch geweld

In december bereikte de islamitische campagne tegen buitenlanders, die in september begonnen was (zie pag. 862/2/3 - '93), een voorlopig hoogtepunt. De Gewapende Islamitische Groep (GIA) had 30 november vastgesteld als uiterste datum waarop alle buitenlanders Algerije verlaten moesten hebben of moesten rekenen op aanslagen. Als gevolg daarvan adviseerden veel regeringen hun onderdanen Algerije niet te bezoeken, tenzij dat absoluut noodzakelijk was.

Het ergste incident tot dan toe voltrok zich op 14 december toen 12 Kroaten en Bosniërs - allen christen - doodgestoken werden in Tamezguida, ongeveer 60 km ten zuidwesten van Algiers, waar zij werkten voor een energiemaatschappij. De GIA eiste in een op 16 december uitgegeven communiqué de verantwoordelijkheid voor de aanslag op.

De GIA eiste tevens de verantwoordelijkheid op voor de dood van een Spanjaard. een Rus. een Fransman en een Brit bij afzonderlijke aanslagen begin december. De veiligheidstroepen beweerden echter dat de aanslag op de Brit op 8 december geen politieke achtergrond had. Op 29 december werden een Belgische vrouw en haar Algerijnse echtgenoot gedood in Bouira.

In de loop van december berichtte de Algerijnse staatsradio over talloze islamitische aanslagen op prominente functionarissen, onder wie een belangrijke rechter en een ambtenaar van het ministerie van buitenlandse zaken. Er werden ook berichten uitgezonden met bijzonderheden over het doden van groepen ,,terroristen" door leden van de veiligheidsdiensten.

GESPREKKEN MET IMF

Eind november gingen de gesprekken van start tussen de regering en het IMF. De onderhandelingen over een nieuwe overbruggingskrediet waren in het slop geraakt nadat de vorige faciliteit in maart 1992 was afgelopen. Volgens de *Middle East Economic Digest* van 10 december gaven Algerijnse functionarissen .,blijk van een nieuwe bereidheid tot hervormingen die een IMF-akkoord kon versnellen".

GENERAAL ZEROUAL TOT PRESIDENT BENOEMD. VERZOENINGSPOGINGEN. AASHOUDEND GEWELD

In een klimaat dat gekenmerkt werd door aanhoudend islamitisch geweld, slaagde een conferentie van de nationa-

le dialoog, bijeengeroepen door het regerende Hoge Staatscomité (HCE), er op 23 en 26 januari 1994 niet in een nieuw staatshoofd te benoemen (de voorzitter van het HCE was tot dusver de facto staatshoofd geweest). In plaats daarvan benoemde de Hoge Veiligheidsraad (HCS), het orgaan dat in januari 1992 het HCE had aangesteld (zie pag. 187/3-'92), op 27 januari de minister van defensie, brigade-generaal Lamine Zeroual, tot de nieuwe president van Algerije op voordracht van het HCE. Op 31 januari werd Zeroual beëdigd en werd het HCE, dat het land had bestuurd sedert jariuar-i 1992 (zie pag. 187/3 e.v.-'92), ontbonden. Zeroual zou regeren in samenwerking met de HCS.

Ontwikkelingen voorafgaandeaan de conferentie

De conferentie was bijeengeroepen om een collectief leiderschap te kiezen dat het HCE moest vervangen, waarvan de ambtstermijn de facto in december 1993 met een maand was verlengd tot 31 januari (zie hierboven).

In oktober had de HCS al een poging gedaan om een uitweg uit de crisis te vinden door een Commissie voor de Nationale Dialoog (CDN) in te stellen met een mandaat onderhandelingen aan te knopen met de politieke tegenstanders (zie pag. 862/3-'93). Deze poging was op niets uitgelopen toen de belangrijkste oppositiegroeperingen hun medewerking hadden geweigerd. De meeste oppositiepartijen weigerden daarna ook deel te nemen aan de conferentie.

Op 14 januari hadden vier oppositiegroeperingen (Front de libération nationale, Mouvement pour la démocratie en Algérie, Hamas en Nahdah) een lijst met 14 eisen naar de HCS en de CDN gestuurd die, aldus een bericht van radio-RTA diezelfde dag, van de nationale dialoog een succes zouden maken. Tot de eisen behoorden maatregelen om leiders van het ve boden FIS in staat te stellen aan de conferentie deel te nemen. Andere eisen van de vier partijen waren onder meer de vrijlating van gevangenen, versoepeling van de veiligheidsmaatregelen en het beëindigen van de schendingen van de mensenrechten en van de persbreidel.
Ook een andere belangrijke oppositiepartij, het Front des forces socialistes (FSS), was gekant tegen de conferentie omdat deze niet representatief zou zijn.

Op 16 januari richtte brigade-generaal Zeroual in een televisietoespraak een oproep tot de conferentie om radicaal te breken met het verleden, en waarschuwde hij de politieke partijen de conferentie niet te bovcotten.

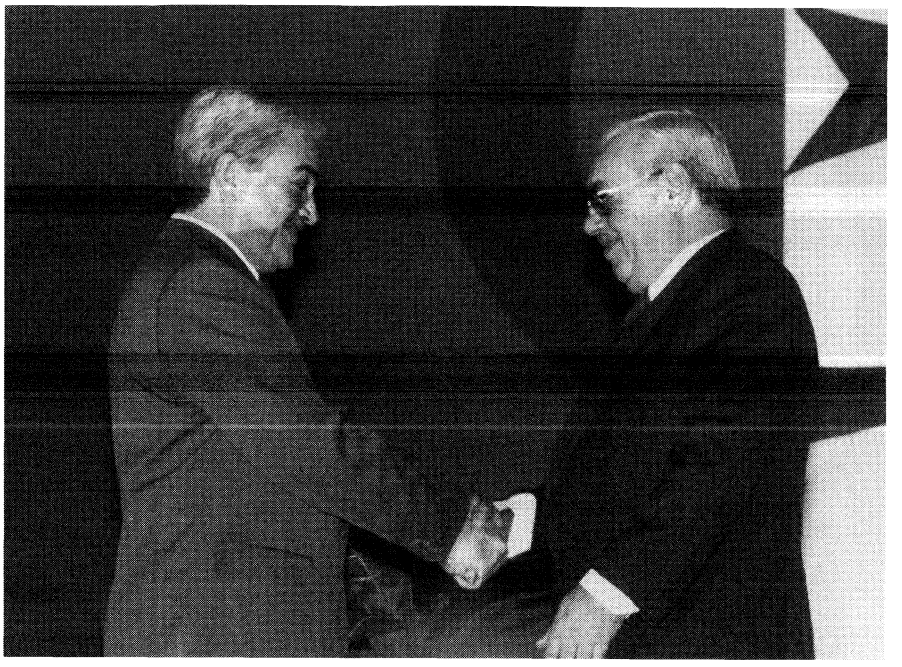

De nieuwe presiclent van Algerije, Lamine Zeroual (1.) wordt aan het begin van de beëdigingsplechtigheid op 31 januari 1994 te Algiers gelukgewenst door zijn voorganger Ali Kafi.

Op 19 januari maakte de regering bekend dat zij als gebaar van goede wil een aantal FIS-leden die gevangen zaten in twee kampen in zuidelijk Algerije, voor de conferentie zou vrijlaten. In een interview met Radio France Internationale op 20 januari verwierp Rabah Kebir, FIS-woordvoerder in ballingschap, het gebaar echter en eiste hij de vrijlating van alle FIS-gevangenen, onder wie partijvoorzitter Abbasi Madani en Ali Benhadj, een andere prominente leider (zie pag. 43/1/2-'93). Niettemin werden naar verluidt enkele honderden FIS-gevangenen vrijgelaten voor de conferentie. Volgens de voorzitter van de Nationale Toezichtsgroep op de Mensenrechten. Rezzaq Bara, die op 2 januari werd aangehaald in het dagblad El *Moujahid,* bevonden zich op dat moment nog 780 islamitische extremisten in hechtenis.

Conferentievan de nationale dialoog

Op 23 januari werd de conferentie geopend door Ali Kafi, HCE-voorzitter en aftredend staatshoofd. Volgens berichten waren alle belangrijke partijen, met uitzondering van Hamas, weggebleven en waren ongeveer 60 politiek onbetekenende groepen aanwezig. De woordvoerder van de conferentie, Abdelkader Bensaleh, maakte op 25 januari bekend dat de conferentie ,,contacten" had met het FIS die ,.tastbare" resultaten opleverden, maar volgens berichten was niet duidelijk of de regering in het geheim onderhandelde met het FIS.

Op 26 januari werd het verklaarde doel van de conferentie, namelijk een nieuwe president te benoemen op basis van consensus die het land moest leiden in een overgangsperiode van drie jaar, gewijzigd nadat Abdelaziz Bouteflika, minister van buitenlandse zaken in de jaren 1963-1979, de functie had afgewezen. Daarna werd bericht dat het HCE de voordracht van Zeroual als president had voorgelegd aan de Hoge Veiligheidsraad (HCS). Daarop verlieten Hamas en 14 andere partijen de conferentie.

Zeroual benoemd tot president

In een nationale radio- en televisieuitzending op 31 januari riep Zeroual op tot eenheid en beloofde hij te streven naar ,,veiligheid,stabiliteit en rust".

Na Zerouals aanvaarding van het presidentschap werd Redha Malek op 31 januari bevestigd in de functie van premier, die hij sinds 21 augustus 1993 had vervuld (zie pag. 861/1-'93). Volgens waarnemers bleek uit het feit dat Malek bekend stond als een krachtig pleitbezorger van een akkoord met het IMF, als een stap om de economische problemen van Algerije op te lossen, dat de regering zou streven naar nationale verzoening alvorens bezuinigingsmaatregelen

te treffen, die niet door te voeren zouden zijn zonder een zekere mate van nationale consensus.

Aanhoudend geweld

Veiligheidstroepen meldden de dood of arrestatie van honderden mensen. onder wie vermeende islamitische activisten, bij operaties in de provincies Bleda. Medea, Algiers. Boumerdes en Batna in de loop van januari. Er waren meldingen van brandaanslagen op scholen en universiteiten in sommige gebieden en van aanslagen op overheidseigendommen en voertuigen. Op 22 januari berichtte *Le Monde* dat i? Algerije die week ongeveer 300 mensen waren omgekomen door geweld. Volgens de krant maren ongeveer 60 soldaten op 15 januari gedood bij een aanslag op een kazerne in de buurt van Sidi-Bel-Abbès in westelijk Algerije. Een bericht in de New York Times van 25 januari stelde dat regeringsgezinde paramilitaire doodseskaders in de voorgaande vier maanden tientallen vermeende islamitische militanten hadden vermoord.

Op 15 januari werd een Franse werkneemster op het Franse consulaat in Algiers vermoord toen zij naar haar auto liep. Het aantal buitenlanders dat in vier maanden in Algerije was vermoord kwam daarmee op 26. Frankrijk maakte op 18 januari bekend dat het zijn diplomatieke aanwezigheid in het land zou beperken. Op 28 januari werd in Algiers een Tunesische inwoner vermoord.

Massale demonstratie op 17 januari 1994 in de straten van Tizi Ouzou in Kabylie tegen het terrorisme en ter ondersteuning van de Berber-cultuur.

Verzoeningspogingen

Begin februari kwam de regering met een nieuw initiatief voor een meer verzoenende benadering ter wille van de oplossing van de politieke crisis in het land.

In een beleidsve klaring op 7 februari zei de nieuwe president, brigade-generaal Liamine Zeroual. dat „de oplossing van het veiligheidsprobleem alleen niet voldoende (was) om het land van de crisis te bevrijden" en dat „wij weten dat de politieke crisis alleen kan worden opgelost in samenspraak met alle politieke krachten. geen enkele uitgezonderd". In januari hadden de meeste grote partijen, maaronder het verboden FIS en het oppositionele FSS, de door de regering georganiseerde conferentie van de nationale dialoog geboycot (zie hierboven).

Op 22 februari gelastte de regering de vrijlating van twee vooraanstaande FIS-leiders, Ali Djeddi en Abdel-Kader Boukhamkham. Hiermee kwam de regering klaarblijkelijk haar recente toezegging na dat een aantal FIS-gevangenen zou worden vrijgelaten.

Meer geweld

Pogingen om een politieke dialoog nieuw leven in te blazen sorteerden weinig effect om de geweldspiraal tegen Algerijnen en buitenlanders te stoppen. Op 1 februari eisten militante islamieten de verantwoordelijkheid op voor het doden van Olivier Quemener in de kasba van Algiers. Quemener, een Frans staatsburger, was de eerste Westerse journalist die tijdens de heersende onrust om het leven kwam. Het volgende slachtoffer van een moordaanslag was Mohamed Touali, lid van de voormalige communistische Ettahadi-partij en een uitgesproken tegenstander van het islamitisch extremisme. Hij werd op 2 februari in Algiers doodgeschoten. Op 21 februari werd in Algiers nog een Frans staatsburger, een boekhandelaar, vermoord.

Op 4 februari maakte Denemarken bekend dat het zijn ambassadeur terugriep en zijn diplomatieke staf in Algerije inkromp in verband mrt het toenemende aantal aanslagen op buitenlanders en diplomaten. Frankrijk had in januari een gelijksoortig besluit genomen (zie hierboven).

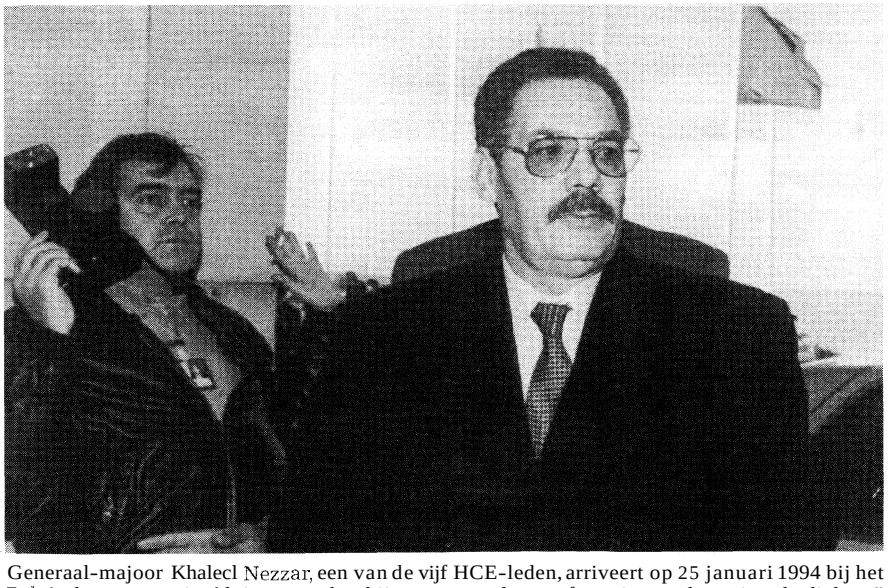

Generaal-majoor Khalecl Nezzar, een van de vijf HCE-leden, arriveert op 25 januari 1994 bij het Palais des Nations in Algiers voor het bijwonen van de „conferentie van de nationale dialoog" over de toekoms! van Algerije.

Leider van groep islamitische extremisten gedood

Veiligheidstroepen schoten op 27 februari Mourad Si Ahmed en negen van zijn volgelingen dood in een voorstad van Algiers. Mourad Si Ahmed, beter bekend onder zijn schuilnaam Djafar al-Afghani, zou de leider zijn geweest van de Gewapende Islamitische Groep (Group islamique armé, GIA).

De GIA, beschouwd als een onafhankelijk opererende splintergroep van het FIS, was berucht geworden om haar „heilige oorlog" tegen „christenen, joden en ongelovigen" die in de voorgaande maanden het leven had gekost aan tientallen Algerijnen en zo'n 30 buitenlanders (zie pag. 862/1 e.v.-'93). Sommige GIA-leden werden „Afghani's" genoemd omdat zij als vrijwilliger in de oorlog tegen het door de Sowjet-Unie gesteunde bewind in Afghanistan hadden gevochten alvorens naar Algerije terug te keren.

In de westelijke stad Oran begon op 12 februari een proces tegen 55 islamitische activisten die werden beschuldigd van de oprichting van een gewapende groep en van het verlenen van hulp aan Algerijnen die na een training in Afghanistan naar huis terugkeerden.

Drie Algerijnse politiemannen die op 28 februari een toestel van Air Algérie met 130 mensen aan boord kaapten en naar Alicante in Spanje lieten vliegen, gaven zich na korte tijd over aan de Spaanse politie.

Aanhoudend geweld

Mogelijk 1.000 gevangenen, van wie het merendeel vastzat wegens terroristische en politieke misdrijven, ontsnapten op 10 maart uit de extra beveiligde Tazoult-gevangenis bij Batna, nadat gewapende islamieten een gecoördineerde aanval op de gevangenis hadden gelanceerd.

Volgens berichten in de officiele media uaren tegen 14 maart 24 van de ontsnapte gevangenen gedood en 114 weer gevangengenomen

Kolonel b.d. Salim Saadi, de minister van binnenlandse zaken en lokale gemeenschappen, kondigde nieuwe maatregelen in de strijd tegen de fundamentalistische opstand aan tijdens een met veel publiciteit omgeven bezoek aan het islamitische bolwerk Blida op 23 maart. Onder de maatregelen die werden overwogen viel het oproepen van omstreeks 150.000 legerreservisten.

De aankondiging van kolonel Saadi had weinig directe invloed op de fundamentalistische moordcampagne tegen intellectuelen, journalisten en beoefenaars van andere beroepen. Militante islamieten bleven ook doorgaan met aanvallen op buitenlandse staatsburgers. De moord op twee Franse onderdanen in Algiers op 22 maart bracht de Franse regering ertoe een beroep te doen op alle Fransen, voor zover hun aanwezigheid niet van vitaal belang was, Algerije te verlaten Op 28 maart werd een personeelslid van de Russische ambassade in Saoula gedood

In de loop van maart werden drie studentes doodgeschoten, naar verluidt in het kader van een campagne tegen vrouwen die verzuimden de strikte islamitische kledingvoorschriften op te volgen. Dergelijke moorden brachten commentatoren tot de suggestie dat delen van het land feitelijk onder islamitische controle stonden.

Dialoog regering-FIS

Berichten uit eind maart duidden erop dat er besprekingen over de escalerende politieke en veiligheidscrisis aan de gang waren tussen president Liamine Zeroual en leiders van het FIS.

Een dialoog tussen Zeroual en diverse belangrijke politieke partijen en organisaties was op 19 maart begonnen. Het persbureau A P citeerde op 28 maart leden van Hamas (een van de partijen die openlijk bij de onderhandelingen betrokken waren) die zeiden dat het FIS ook aan de dialoog deelnam. De International *Herald* Tribune van 31 maart meldde op grond van uitspraken van „diversevoormalige en huidige regeringsfunctionarissen" dat Zeroual in geheime gesprekken verwikkeld was met Abbas Madani, de gedetineerde leider van het FIS.

Tegen contacten met het FIS werd naar verluidt bezwaar gemaakt door de meeste legerofficieren. die juist een harde koers tegen de islamitische oppositie bepleitten. De *Middle* East Economie Digest van 1 april meldde dat militaire voorstanders van de harde lijn „terreinwinst" hadden geboekt in hun campagne om Zerouals dialoog te stoppen en dat de staf-chef van het leger. generaal-majoor Mohammed Lamari (die als een van de leidende voorstanders van de harde lijn werd aangemerkt), nieuwe bevoegdheden had gek egen. waaronder het recht om decreten uit naam van Zeroual te tekenen. waardoor hij als „nummer twee in de hiërarchie" werd bevestigd.

Benoeming presidentiële adviseurs

President Zeroual benoemde in de loop van maart vijf adviseurs: Ahmed Ouyahia (directeur van het bureau van de president), Mihoub Mihoubi (diplomatiek adviseur en woordvoerder van de president), generaal Ahmad Sanhadji (directeur-generaal van het protocol), generaal b.d. Mohamed Betchine en Youcef Khatib.

PLANNEN VOOR SCHULDSANERING

De regering voerde op 23 en 24 februari besprekingen over een economische herstructurering met de bezoekende algemeen directeur van het IMF, Michel Camdessus.

Volgens berichten wilde Algerije een herschikking van de terugbetaling van zijn schulden bij de crediteurenlanden bereiken ria de Club van Parijs. Dat streven was waarschijnlijk ingegeven door de recente scherpe daling van de olieprijzen. die naar verwachting 's lands buitenlandse inkomsten in 1994 met ongeveer een vijfde zou verminderen tot $ 8 mrd.

De totale schuldenlast van Algerije bedroeg in februari 1994 zo'n $ 26 mrd. Ongeveer $ 13.5 inrcl daarvan bestond uit bilaterale schuiden bij lidstaten van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO). De jongste ramingen wezen uit dat de verplichtingen voor 1994 konden worden gereducee d met ca. $ 3,75 mrd als de aflossing van schulden aan OESO-landen zou worden herschikt door middel van een overeenkomst met de Club van Parijs.

(Vor.ber.pag. 859/3 e.v.-1993)

BENIN

NIEUWE PARTIJFORMATIE

Nadat president Nicéphore Soglo op 11 oktober 1993 in de Nationale Assemblée de steun van 15 afgevaardigden van Renouveau, een parlementaire fractie die in maart 1992 was gevormd om de president te steunen, had verloren (zie pag. 863/1-'93), werd een nieuwe groepering gevormd met het uitdrukkelijke doel Soglo te steunen. Deze groepering, de Afrikaanse Verzameling voor Vooruitgang en Solidariteit (RAP), hield op 30 oktober haar constituerende vergadering en bundelde 11 politieke partijen en verenigingen. De Renaissance Partij van Benin (PRB), die in maart 1992 was gevormd door Rosine Soglo (de vrouw van de president) en waarbij de president zich in juli 1993 had aangesloten, maakte geen deel uit van de RAP.

WEERSLAG VAN DEVALUATIE

Arbeiders in de openbare sector gingen in maart 1994 over tot industriële actie om hun eisen voor een loonsverhoging van 30 procent kracht bij te zetten. Die loonsverhoging moest de gevolgen van de devaluatie van de franc CFA in januari (zie hierboven onder ALGEMEEN) opvangen.

Een driedaagse staking, die op 7 maart begon, verlamde de hoofdstad Cotonou.

Scholen en regeringskantoren werden gesloten, terwijl ziekenhuizen en de staatsradio slechts up beperkte schaal functioneerden. Een volgende staking vond plaats van 21-28 maart, en vakbondsfunctionarissen meldden dat aan de stakingsoproep in het algemeen door 70 procent van de ambtenaren en 100 procent van de leraren gehoor werd gegeven. De

vakbondsleiders waarschun-den dat zij opnieuw tot staking zouden oproepen als hun eisen niet werden ingewilligd.

De acties vonden plaats ondanks de mededeling op 8 maart van minister van financiën Paul Dossou dat Benin in totaal ca. 424 mrd francs CFA (ca. $ 743 mln) over een periode van drie jaar zou ontvangen van het IMF en de We eldbank, en dat deze twee instellingen hun aandrang op verdere ontslagen en privatiseringen hadden laten varen.

Het IMF bevestigde op 23 maart dat de totale toezegging krachtens de uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESAF) voor drie jaar zou worden verhoogd met omstreeks 10 procent tot 51.89 mln SDRs ($ 73.6 mln), en dat de bedragen van de leningen voor het tweede en derde jaar dienovereenkoinstig zouden worden verhoord. De tweede jaarlijkse lening, beschikbaar in twee gelijke termijnen van een half jaar (met de eerste op 31 maart), werd vastgesteld op 18,12 mln SDRs (ca. $ 25,4 mln). [Het IMF had in maart 1993 een lening van $65 mln goedgekeurd voor een periode van drie jaar om eenvierjarenplan (1992-1995) te steunen.]

In zijn persbericht bevestigde het IMF ook dat, rekening houdend met de schuldenverlichting die reecls door de Club van Parijs (crediteurenlanden) was verleend en met de ESAF-financiering, de financitle tekorten van Benin in de jaren 1994-1996 naar verwachting volledig zouden worden gedekt door hulp van de Wereldbank, de Europese Unie, de Afrikaanse Ontwikkelingsbank en bilaterale crediteuren en donoren.

MILITAIRE OEFENINGEN VAN BENIN EN FRANKRIJK

Van 8-11 maart werden te Dogbotota in de zuidwestelijke provincie Mono, die aan Togo grenst, door Benin en Frankrijk gezamenlijke militaire oefeningen gehouden, waaraan werd deelgenomen door 1.000 Franse militairen en waarbij voor het eerst in Afrika vliegtuigen van het type Mirage F1-CT werden ingezet.

Als reactie op blijken van Nigeraanse ongerustheid benadrukt? een vertegenwoordiger van de Franse Snelle Reactiemacht dat de oefeningen al een jaar eerder waren gepland en „op geen enkele wijze verband (hielden) met het grensgeschil tussen Kameroen en Nigeria" (zie pag. 269/1 e.v.-'91). Waarnemers uit Nigeria, maar ook uit Burkina Faso, Niger en Togo woonden de oefeningen bij.

(Vor.ber.pag. 862/3 e.v.-1993)

BURKINA FASO

KABINETSWIJZIGING

Op 19 januari 1994 bracht premier Youssouf Ouedraogo een aantal wijzigingen aan in zijn kabinet.

Staatsminister Naboho Kanidoua, voorheen belast met territoriaal bestuur, nam de verantwoordelijkheid op zich voor defensie. Yarga Larba, tot dan toe minister van defensie, volgde Timothee Some op als minister van justitie, terwijl Vincent Te Kabre, een nieuweling in de regering, werd benoemd tot minister van teri-itoriaal bestuur als opvolger Antoine Raogo Sawadogo. Er werd geen officiële reden gegeven voor de wijzigingen.

NIEUW KABINET

Op 17 maart trad Youssouf Ouedraogo, premier sinds 16 juni 1992 (zie pag. 561/2-'92), af omdat hij, naar eigen zeggen, er niet in geslaagd was met de vakbonden een onderhandelingsresultaat te bereiken na de devaluatie van de franc CFA in januari (zie hierboven onder ALGEMEEN).

Oueclraogo had op 12 maart met de vakbonden een communiqué getekend waarin loonsverhogingen werden overeengekomen. Het akkoord werd echter later door enkele vakbonden als onvoldoende van de hand gewezen, terwijl in lokale persberichten ook werd gesuggereerd dat president Blaise Compaore had geweigerd het akkoord te steunen.

Op 20 maart benoemde president Compaore een nieuwe premier: Roch Christian Kabore, tot dusver staatsminister belast met de betrekkingen met de instellingen. Een nieuw kabinet, beheerst door leden van Compaore's partij, de Organisation pour la démocratie populaire - Mouvement du travail (ODP-MT), werd op 22 maart benoemd. Opgemerkt werd dat daarin Ousmane Ouedraogo, tot dan toe staatsminister van financiën en planning, ontbrak.
De leden van het nieuwe kabinet waren:

Premier - Roch Christian Kabore+; staatsminister van defensie - Naboho Kanidoua; Afrikaanse integratie en solidariteit - Hermann Yameogo+; minister belast met speciale taken in het bureau van de president - Salif Diallo; economie, financiën en planning - Zephirin Diabre+; justitie, zegelbewaarder - Yarga Larba; buitenlandse betrekkingen - Ablesseh Ouedraogo*:territoriaal bestuur - Vincent Te Kabre; industrie, handel en mijnbouw - Souley Mohamed*: voortgezet en hoger onderwijs, wetenschappelijk onderzoek - Maurice Melegue Traore: basisonderwijs en bestrijding analfabetisme - mevr. Alice Tiendrebeogo: betrekkingen met het parlement - Thomas Sanon+; openbare werken, huisvesting en stadsplanning - Joseph Kabore; werkgelegenheid, arbeid en sociale zekerheid - Argumia Alphonse Ouedraogo*; ambtenarenapparaat en bestuurlijke modernisering - mevr. Juliette Bonkougou: landbouw en veeteelt - Jean Paul Sarnadogo: communicatie, cultuur en regeringswoordvoerder - Nourchior Claude Somda*: gezondheidszorg - Christopher Dabire+; milieu en toerisme - Anatole G. Tiendrebeogo; waterbronnen - Joseph Nongodo Ouedraogo: jeugd en sport - Ibrahim Traore: transport -

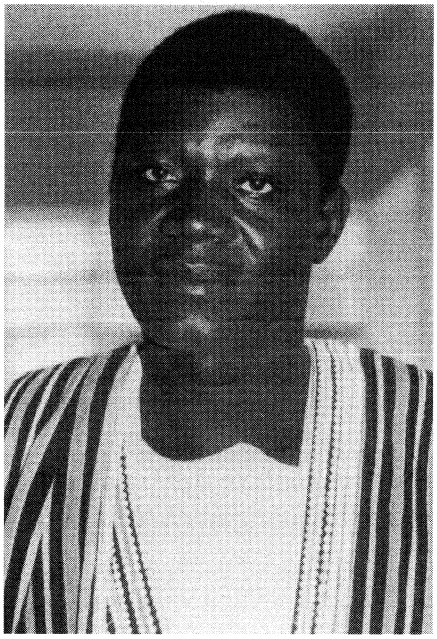

De aftredende premier van Burkina Faso, Youssouf Ouedraogo.

Ouala Koutiebou+; maatschappelijk werk en gezin - mevr. Akila Belombaogo+; gedelegeerd minister voor economie, financien en begroting - Celestin Tindrebeogo+.

* nieuwe benoeming.
+gewijzigdetaken.

IMF-LENING

Op 28 maart keurde het IMF de tweede jaarlijkse lening onder de uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESAF) goed ter waarde van 17,68 mln SDRs (ca. $25 mln). De lening werd beschikbaar gesteld in twee gelijke halfjaarlijkse termijnen: waarvan de eerste op 31 maart kon worden opgenomen.

(Vor.ber.pag. 864/3 e.v.-1993)

CENTRAALAFRIKAANSE REPUBLIEK

KOLINGBA UIT HET LEGER. ARRESTATIE RDC-LEDEN

Oud-president André Kolingba, tot dusver generaal in het leger, werd uit het leger verwijderd op grond van een decreet, dat op 11 maart 1994 door president Ange-Felix Patasse was ondertekend.

Dc maatregel werd getroffen krachtens een wet uit 1983 die door Kolingba zelf was goedgekeurd. Deze wet bepaalde dat „elke officier die kandidaat is bij enigerlei verkiezing of een gekozen anibt bekleedt" het leger moet verla-

ten. Kolingba was kandidaat geweest bij de presidentsverkiezingen van augustus 1993 (zie pag. 710/3 e.v.-'93).
Eerder op 8 maart. waren twee vooraanstaande leden van Kolingba's partij (Rassemblement démocratique centrafricain, RDC), Augustin Ngbanda (oud-staatssecretaris van openbare veiligheid) en Joseph Kanda, gearrestrei-d wegens hrt ..creëren van haarden van sociale spanning".
Kolingba ve klaarde dat de arrestaties van zijn partijgenoten en het optreden tegen hemzelf een ,,zeer gevaarlijke ontsporing" van de democratie symboliseerden.

IMF-AKKOORD

Het IMF keurde op 28 maart een krediet goed van 16,48 mln SDRs (ca. $23 mln) dat deels was bedoeld om de gevolgen van de devaluatie van de CFA-franc in januari (zie onder ALGEMEEN) op te vangen. Maar het krediet, dat ter beschikking werd gesteld in de komende 12 maanden op grond van een standby-regeling, ging vergezeld van kritiek van het IMF op wat werd omschreven als een verzwakking van de vastberadenheid van de regering om economische heivormingen uit te voeren en op de desintegratie van het openbaar bestuur sinds 1990.

(Vor.ber.pag. 865/1 e.v.-1993)

DJIBOUTI

REGERINGSOFFENSIEF. VERDEELDHEID BINNEN FRUD. BETREKKINGEN MET FRANKRIJK

Op 5 juli 1993 begon de regering een groot offensief tegen het opstandige Front voor het Herstel van Eenheid en Democratie (Front pour la restauration de l'unité et la démocratie, FRUD).

Toen minister Ahmad Bulaleh Barreh van defensie op 10 juli de eerste bijzonderheden van de operatie bekendmaakte, zei hij dat de regering de volledige controle over het land had herwonnen. dat de belangrijkste FRUD-basis in Asa Gayla was gevallen en dat regeringstroepen het Dhay-woud en de steden Balho, Dorra en Randa hadden heroverd. Deze gebieden waren sedert het begin van de opstand in november 1991 door Afar-rebellen bezet (zie pag. 191/1 e.v.-'92). Het FRUD erkende het verlies van enig terrein maar beweerde dat zijn guerrillastrijders zich hadden teruggetrokken in de bergen in het uiterste noorden van het land.

Op 7 juli zegde de Franse minister van ontu~ikkelingssamenwerking, Michel Roussin, een op 9 juli gepland bezoek aan Djibouti af. Als reden werd de oplevingvan de gevechten aangevoerd.

Grote aantallen burgers in de opstandige zones sloegen voor de gevechten op de vlucht. Op 29 juli meldden hulporganisaties dat ongeveer 13.000 Djiboutiaanse staatsburgers naar Ethiopië gevlucht waren en dat er nog enkele duizenden aan de grens wachtten.

De regeringsclaims over het succes van haar operaties werden in twijfel getrokken, omdat de gevechten in augustus en september voortduurden. Daarbij werden. volgens inensenrechtenorganisaties, burgers steeds meer het doelwit van de regeringsaanvallen.

FRUD verdeeld

In maart 1994 traden kennelijke meningsverschillen in het FRUD aan het licht. In een op 7 maart uitgegeven communiqué werd de ontbinding bekendgemaakt van het politieke bureau onder leiding van Ahmed Dini Ahmed cn de vorming van een ,,uitvoerende raad" van 13 leden onder leiding van Ahmed Ougoureh Kible die tevens werd vermeld als de nieuwe opperbevelhebber van de verzetsbeweging.

Het communiqué beschuldigde de voormalige leiding van het begaan van ..onvergeeflijke fouten" en stelde dat haar ,.negatieve beleid" de organisatie twee jaar lang had ,,verlamd" De nieuwe leiding beloofde ,.de toestand van geen vrede, geen oorlog te beeindigen" en zinspeelde op de mogelijkheid van onderhandelingen met de regering.

Betrekkingen met Frankrijk

De aankomst op 19 maart van Michel Roussin, de Franse minister van ontwikkelingssamenwerking. om een zitting van de gemeenschappelijke samenwerkingscommissie van de twee landen bij te wonen, duidde op een vermindering van de spanning tussen Frankrijk en Djibouti. De commissie was al vier jaar lang niet bijeengeweest in een periode waarin de bet ekkingen tussen Djibouti en de vroegere koloniale mogendheid, volgens president Hassan Gouled Aptidon, ,.een deuk (hadden) opgelopen door successieve ... misverstanden".

Tijdens zijn bezoek herhaalde Roussin het Franse aanbod om in het conflict nmet het FRUD te bemiddelen. Voorts deelde hij mee dat een budgettair hulppakket ter waarde van F 8,5 mln was vrijgegeven en dat een bedrag van F 11,5 mln beschikbaar was gesteld voor de wederopbouw van de bij het conflict verwoeste infrastructuur ($1= F 5,7775 per 18 maart 1994).

(Vor.ber.pag. 557/3 e.v.-1993)

GHANA

ETNISCH GEWELD

In februari 1994 vielen er meer dan 1000 doden en moesten meer dan 150 000 mensen hun woonplaats verlaten als gevolg van etnische botsingen in het noorden van Ghana

Aanleiding tot de gevechten tussen Konkomba's en Namumba's was een ineningsverschil op een markt in Napayili, in het district Bimbila van de Noordelijke Regio, op 3 februari. De onderliggende oorzaak zou echter gezocht moeten worden in door Konkomba's geclaimde rechten op land. De Konkomba's, kolonisten uit het buurland Togo die in het verleden vaker op gespannen voet hadden gestaan met de grondbezittende Namumba's, trokken plunderend en brandstichtend van dorp naar dorp. kennelijk in reactie op het marktdispuut. Toen de Namumba's terugsloegen liep het aantal doden op en werden duizenden mensen gedwongen huis en haard te ontvluchten. Velen trokken de grens over naar Togo.

Tegen 10 februari had het geweld zich over de hele Noordelijke Regio verspreid. Dit noopte de regering de noodtoestand af te kondigen en een avondklok van zonsondergang tot zonsopgang in te stellen in Tamale en in de districten Saboba Chereponi. Yendi. Zabzugu Tatali, Namumba. Gushiago Karaga en Oost-Gonja.
Op 16 februari maakte minister Mahama Iddrissu van defensie bekend dat een nationale noodcommissie was ingesteld om de oorzaak van het conflict te onderzoeken. Ook meldde hij dat troepen naar het gebied waren gezonden om de orde te herstellen. Toch waren er tegen het cinde van de maand berichten dat het geweld op ongeveer dezelfde schaal aanhield.

(Vor.ber.pag. 415/1 e.v.-1993)

KAAPVERDIË

VERDEELDHEID IN MPD

Volgens een AFP-bericht van 21 februari 1994 leidde de herbenoeming van premier Carlos Veiga als voorzitter van de regeringspartij Movimento para Democracia (MPD)tot het aftreden van diverse vooraanstaande leden van de partij, onder wie Enrico Correia Monteiro (staatsminister van justitie en arbeid). Deze kondigde aan dat hij een nieuwe partij zou vormen. Meningsverschillen binnen de MPD waren in maart 1993 voor het eerst gesignaleerd toen Jorge Carlos Fonseca en andere partijleden die een harde koers bepleitten, hun posten in het kabinet verloren (zie pag. 560/1-'93).

REORGANISATIE KABIXET

Op 4 maart maakte premier Carlos Veiga een aantal kabinetswijzigingen be-

kend n.a.v. het aftreden van staatsminister Enrico Correia Monteiro.

Pedro Monteiro Freire de Andrade werd nu minister van justitie en José Medina werd minister van gezondheid in plaats van Rui Figueiredo Soares, die begin 1992 was benoemd (zie pag. 263/3-'93). De premier kondigde ook de instelling aan van een nieuw ministerie van werkgelegenheid, jeugd en sociale proinotic, hoewel de betreffende portefeuille aan het eind van de maand nog niet aan iemand was toegewezen

(Vorber.pag. 560/1-1993)

KONGO

OPNIEUW ONLUSTEN

In november 1993 brak opnieuw politiek geweld uit in Brazzaville, waarbij mogelijk 41 doden zouden zijn gevallen. De slachtoffers vielen tijdens botsingen tussen het leger en gewapende aanhangers van de Unie voor Democratische Vernieuwing-Kongolese Partij van de Arbeid (Union pour le renouveau démocratique-Parti congolais du travail. URD-PCT), een coalitie van oppositiepartijen. De gewelddadigheden vloeiden voort uit een slepend conflict in mei, juni en juli 1993 over het verkiezingsproces, ondanks nieuwe verkiezingen in de omstreden kiesdistricten in oktober (zie pag. 867/2/3-'93). Tot november had het geweld al ongeveer 30 doden geëist (zie pag. 866/3-'93).

De onlusten speelden zich voornamelijk af in de huoidstedelijke wijk Bacongo, een bolwerk van URD-leider Bernard Kolelas en de woonplaats van oud-president Denis Sassou-Nguesso. De eerste ernstige incidenten werden gemeld op 2 november. toen twee hoge regeringsfunctionarissen 24 uur in gijzeling werden gehouden. klaarblijkelijk op bevel van Kolelas. Op 3 november werd een routinepatrouille van het leger in Bacongo aangevallen. waarna de situatie snel leek te verslechteren. Aan het eind van de dag was er sprake van 25 doden. Terwijl vanaf 4 november militairen waren ingezet in ..gevoelige delen" van Bacongo. werden in de drie volgende weken vrijwel dagelijks gewelddadigheden gemeld Op 7 november reageerden de autoriteiten in Zaïre woedend nadat granaten die waren afgevuurd in Brazzaville, waren neergekomen op Kinshasa. aan de overkant van de rivier de Kongo.

Op 30 november werd een afname van de gevechten gemeld. nadat op 26 november een overeenkomst tot beëindiging van de gevechten was getekend door premier Jacques-Joachim Yhombi-Opango en Jean-Pierre Thystere-Tchikaya, vice-voorzitter van de Rassemblcmcnt pour démocratie et progrès social (RDPS). die de oppositie vertegenwoordigde.

Aanhoudend *geweld*

De vredesoproep die president Pascal Lissouba in zijn op 1 januari 1994 uitgezonden nieuwjaarstoespraak had gedaan, sorteerde kennelijk weinig effect, aangezien de gewelddadige botsingen tussen het leger en aanhangers van de oppositiecoalitie URD-PCT in januari onverminderd doorgingen.

Volgens Franse persbrrichten waren tussen medio december en eind januari minstens 110 mensen omgekoinen. Het zwaartepunt van de gevechten lag in de wijk Bacongo in her zuiden van de hoofdstad Brazzaville. Het staatsoliebedrijf HYDRO-CONGO rantsoeneerde de benzine in Brazzaville nadat de spoorverbinding met het 400 km verder oostelijk gelegen Pointe-Noire. waar de enige olieraffinaderij van het land stond. door de gcvcchten was verbroken.

Op 14 januari laaide de strijd weer op en steeg het aantal doden, toen ongeregelde troepen. die trouw waren aan Lissouba. blijkbaar een inval deden in Bacongo vanuit de aangrenzende wijk Makele-Kele. en er zware wapens werden ingezet. Een commissie onder leiding van generaal Raymond Damase Ngollo, staatsminister en voorzitter van het Nationale Defensiecomité, zou een bemiddelingspoging ondernemen. maar moest op 15 januari nog beginnen met rechtstreekse onderhandelingen.

De spanning steeg toen op 16 januari werd bericht dat een officier van Lissouba's lijfwacht was ontvoerd en vermoord. Oppositiegroeperingen ontkenden iedere betrokkenheid. Vanaf 17 januari blokkeerde het leger Bacongo. maar dit maakte geen einde aan de gevechten en kon ook niet verhinderen dat de wijk bevoorraad werd via schepen vanuit de Zaïrese hoofdstad Kinshasa.

ECONOMISCHE MAATREGELEN

Op 4 januari keurde de Nationale Assemblee een begroting voor 1994 goed van 166 mrd franc CFA, 38,64 mrd franc CFA minder dan de begroting voor 1993 ($ 1 = 394,283 franc CFA op 14 januari 1994). Twee dagen later nam de regering een sociaal en economisch herstelprogramma aan waarin de sala issen van 80.000 ambtenaren werden verlaagd. De jaarlijkse loonkosten van de overheid zouden zo worden teruggebracht van 134 mrd franc CFA tot 84 mrd franc CFA.

STAAKT-HET-VUREN. REGELING VOOR BETWISTE VERKIEZINGSUITSLAGEN. ISRAELISCHE MILITAIRE MISSIE

Begin februari werd bericht dat het in Brazzaville relatief rustig was na een maand van gewelddadige botsingen tussen het legeren aanhangers van de oppositiecoalitie URD-PCT (zie hierboven).

Een staakt-het-vuren dat op 30 januari was ondrrtekend door de oppositionele Kongolese Beweging voor Democratie en Integrale Ontwikkeling (MCDDI), die trouw was aan Bcrnard Kolelas, en afgevaardigden van de Panafrikaanse Cnie voor Sociale Democratie (UPADS). loyaal aan president Pascal Lissouba. leek stand te houden. Beide partijen kwamen overeen hun milities te ontwapenen. Latere berichten over schietpartijen in de hoofdstad werden door militaire bronnen afgedaan als het werk van ,.gewapende bandieten". Op 9 februari kwamen minstens drie mensen om het leven bij de beschieting van een bus in Zuid-Brazzaville.

In Zuid-Brazzaville werd in het kader van de bestandsovereenkomst op 20 februari een militaire bufferzone ingesteld. De hier ingezette militairen moesten de pro- en antiregeringsmilitics gescheiden houden in de wijken Makele-Kele en Bacongo.

Een internationale commissie die onderzoek deed naar de betwiste verkiezingsuitslagen van 1993. maakte op 1 februari vanuit Libreville (Gabon) bekend dat de uitslagen in negen kiesdistricten ongeldig waren en dat er nieuwe verkiezingen moesten worden gehouden. Desondanks behield de presidentiële groep een absolute meerderheid in de Nationale Assemblée.

Aankomst van Israëlische militaire experts

Staatsminister Martin Mberi van binnenlandse zaken gaf op 17 februari in

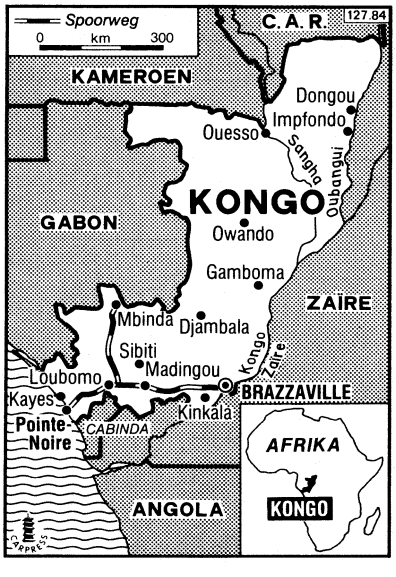

een vraaggesprek met Radio France Internationale toe dat er een Israëlische militaire missie in het land was oin Kongolese ,,speciale eenheden" on te leiden.

Op 9 februari had het Israëlische dagblad *Yedioth Ahronoth* bericht dat 30 oud-officier??.. afkomstig uit elite-eenheden van het Israëlische leger. zich in Kongo bevonden en dat er nog 30 zouden volgen. Volgens het persbureau AFP beschreef de krant de officieren als ,.huurlingen" die waren gemobiliseerd nadat de Kongolese regering en de Israëlische fabrikant Levdan een overeenkomst hadden gesloten voor de levering van wapens ter waarde van $ 50 mln. met toestemming van de Israëlische regering.

BEGINSELOVEREENKOMST MET IMF

Op 8 februari werd in Brazzaville officieel bekendgemaakt dat de regering en het Internationale Monetaire Fonds (IMF) een voorovereenkomst hadden getekend. De bevestiging werd binnen drie maanden verwacht en was afhankelijk van een aantal maatregelen, waa onder een vermindering van de jaarlijkse salarispost van de staat van 134 mrd tot 122 mrd francs CFA ($ 1 = 595,376 francs CFA op 11 februari 1994).

BUITENLANDSE HULP. PRIJSSTIJGINGEN

Frankrijk en Duitsland zegden in maart hulp toe toen de regering van Kongo genoodzaakt was maatregelen te treffen om de gevolgen van de devaluatie van de CFA franc in januari (zie hierboven onder ALGEMEEN) te bestrijden.

Op 11 maart werden ca. 8.050 ambtenaren - één vijfde van het totaal - ontslagen. waardoor de regering in staal werd gesteld de jaarlijkse uitgavenpost voor ambtenarensalarissen te reduceren van 134 mrd francs CFA tot ca. 122 mrd francs CFA ($ 1= 570.875 francs CFA per 11 maart 1994). Bij de bekendmaking van het besluit zei de minister van ambtenaren en bestuurshervorining. Jean-Prosper Koyo, dat meer dan 3.000 van de ontslagen personen ,.valse kwalificaties bezaten". terwijl anderen ,,fictieve" werknemers waren. Op 20 maart werden de tarieven voor water, elektriciteit. telefoon. brandstof en binnenlands vervoer met 20 procent verhoogd.

Op 15 maart verstrekte Frankrijk hulp ter waarde van 1 mrd francs CFA. Deze hulp. afkomstig van het door de Franse regering ingestelde Speciale Ontwikkelingsfonds, was bestemd voor gezondheids-. onderwijs- en voedselprojecten en zou, naar n-crd gehoopt. ook werkgelegenheid scheppen.
Op 20 maart verstrekte de Duitse regering een kredfet ter waarde van ruim F 30 mln om soortgelijke projecten te financieren.

(Vor.ber.pag. 866/2 e.v.-1993)

LIBERIA

VN-RAPPORT OVER BLOEDBAD BIJ HARBEL

In een VN-rapport over het bloedbad onder honderden vluchtelingen in een kamp bij Harbel in begin juni 1993 (zie pag. 643/1-'93) werd geconcludeerd dat de verantwoordelijken behoorden tot de Strijdkrachten van Liberia (Armed Forces of Liberia. ALF - nu onder cont ole van de interimregering) en niet tot het Nationale Patriottische Front van Liberia (NPFL) zoals algemeen was aangenomen. Het rapport, dat op 17 september 1993 werdvoorgelegd aan de VN-Veiligheidsraad, wees ook op betrokkenheid van de waarnemersgroep (ECOMOG) van de Economische Gemeenschap van Westafrikaanse Staten (ECOWAS), omdat ECOMOG de aanvallers kort na het bloedbad had kunnen identificeren maar er het zwijgen toe had gedaan.

Op 21 september gelastte de interimregering de arrestatie van drie AFL-leden die in het rapport waren genoemd wegens hun vermeende deelname aan het bloedbad. In een gelijktijdig uitgegeven communiqué beklemtoonde de regering echter dat ,,de feiten en omstandigheden in het Carter-kamp (bij Harbel) niet volledig zijn vastgesteld door de VN-onderzoekscommissie". Eerder had een woordvoerder van het ministerie van defensie beweerd dat het rapport ,,vol vooroordelen" tegen de AFL stond.

Op 20 september beschuldigde het NPFL de interimregering en ECOMOG ervan het bloedbad in de doofpot te stoppen om de organisatie in diskrediet te brengen

Sierra Leone bood op 24 september zijn excuses aan voor een onopzettelijke luchtaanval de dag daarvoor op een voedseldistributiecentruin in het grensstadje Vahun (ca. 190 km ten noordwesten van Monrovia), waarbij vijf mensen waren gedood en 48 verwond.

NIGERIAANS CONTINGENT UIT ECOMOG

De interimregering gaf op 1 september uiting aan haar ongerustheid over de beslissing van Nigeria zijn contingent vóór 31 maart 1994 uit ECOMOG terug te trekken. Nigeria, dat op dat moment bijna driekwart van de ECOMOG-manschappen leverde, was tevens een cruciale financier geweest voor de uitvoering van de vredesoperaties, sedert ECOMOG in augustus 1990 was opgericht (zie pag. 837/1 e.v.-'90).

De VN-Veiligheidsraad aanvaardde op 22 september unaniem resolutie 866. Daarin werd de oprichting voorzien van de VN-Waarnemersmissie in Liberia (UNOMIL) voor een periode van zeven maanden om toezicht te houden op het in juli getekende vredesakkoord (zie pag. 867/3-'93).

VERTRAGING IN OVERGANGSPROCES. INSTALLATIE STAATSRAAD

Vertragingen bij de uitvoering van het ontwapeningsproces, dat in juli was

De uit vijf ledenbestaande Staatsraadlegt op 8 maart 1994 de eed af in Monrovia.

overeengekomen bij het vredesakkoord van Cotonou, bleven de installatie van de hoogste vijf leden tellende Staatsraad in de weg staan. Op 30 november had interimpresident Amos Sawyer zijn macht nog steeds niet afgestaan aan dit nieuwe orgaan. dat krachtens het akkoord van Cotonou het land zou leiden naar de verkiezingen in februari 1994 (zie pag 868/2-'93)

Het overgangsproces werd verder verstoord doordat de drie facties in de burgeroorlog het niet eens konden worden over de portefeuilleverdeling in een uit.uv-e overgangsregering. Tijdens een bijeenkomst op 3 november in Cotonou, waarbij president Nicéyhore Soglo van Benin als gastheer optrad, leken de partijen het eens te zijn geworden over de toewijzing van een aantal posten. maar verscheidene sleutelportefeuilles moesten nog worden toegewezen. waaronder defensie, buitenlandse zaken. justitie en financiën.

Op 13 november beschuldigde het Nationale Patriottische Front van Liberia (NPFL) de interimregering ervan het overgangsproces verder te vertragen. nadat zij Bismark Kuyon als kandidaatvoorzitter van de Staatsraad (zie pag. 868/2-'93) had vervangen door Philip Banks, minister van justitie in de interimregering. De regering-Sawyer wees de beschuldiging van de hand en inerkte op dat het NPFL zelf eerder die maand een van zijn genomineerden voor de Staatsraad had ve angen. toen generaal Isaac Mousa de plaats van Dorothy Musuleng-Cooper innam als eerste vice-voorzitter

Staatsraad kiest voorzitter

De vijf leden tellende Staatsraad, die in juli 1993 was opgericht in het kader van het vredesakkoord van Cotonou, koos op 28 februari 1994 David Kpormakor tot voorzitter. De Staatsraad zou de uitvoerende macht bekleden tijdens de overgangsperiode (zie pag. 867/3 e.v.-'93), waarvan de aanvangsdatum overigens nog niet was vastgesteld.

Kpormakor. een vertegenwoordiger van de interimregering onder leiding van Amos Sawyer, was de opvolger van een andere kandidaat van Sawyer, Philip Banks (benoemd in november, zie hierboven). De raad koos verder Thomas Ziah van de Verenigde Bevrijdingsbeweging van Liberia voor Deinocratie (United Liberation Movement of Liberia for Democracy, Ulimo) en Isaac Mousa van het NPFL tot respectievelijk eerste en tweede vice-voorzitter De resterende zetels werden bezet door Banks en het Ulimo-lid Mohamed Sheriff.

Installatie Staatsraad

Na maanden van vertraging begon de overgangsperiode uiteindelijk op 7 maart met de inauguratie van de Staatsraad, onder voorzitterschap van David Kpormakor, en van het 35 zetels tellende Overgangsparlement.

De verdere vooruitgang werd opgehouden oindat de drie voornaamste facties in de burgeroorlog - de aftredende interimregering onder leiding van Amos Sawyer, het NPFL en de Ulimo - er niet in slaagden overeenstemming te bereiken over de verdeling van de portefeuilles inhetkabinet.

De overgangsperiode van zeven maanden was begonnen ondanks voortdurende problemen t.a.v. het ontwapeningsproces. Op 2% maart ineiddcn functionarissen van de VN-waarriemersmissie in Liberia (UNOMIL) dat slechts 1.1322 van de naar schatting 30.000 militairen hun wapens hadden ingeleverd.

(Vor.ber.pag. 867/3 e.v.-1993)

r

MADAGASCAR

MINISTERSBENOEMINGEN

Op 5 oktober 1993 voltooide premier Françisque Ravony de vorming van het nieuwe kabinet (zie pag. 712/3-'93) met de benoeming van Falgence Fanony tot ministe van nationaal onderwijs en van Damasy Andriambao tot minister van volksgezondheid. Beide mannen hadden ook gediend in de regering van Ravony's voorganger, Guy Razanamasy — Fanony als minister van openbaar onderricht en Andriambao als minister van gezondheid. Ralahy Nelson Rabenirainy werd tot gedelegeerd minister in het bureau van de premier voor gerechtelijke zaken en tot zegelbewaarder benoemd.

Salarisverlaging

De ministerraad maakte op 14 maart 1994 een verlaging van de ministerssalarissen met 10 procent bekend.

President Albert Zafy had op 13 maart laten weten dat het IMF en de Wereldbank een loonstop en een bepeiking van de oinvang van het ambtenarenapparaat hadden verlangd

(Vorberpag 712/1 e v-1993)

SAHARA (WEST)

NIEUWE SADR-REGERING

Op 19 september 1993 berichtte Radio France Internationale (RFI) dat de regering in ballingschap van de eenzijdig uitgeroepen Saharaanse Arabische Democratische Republiek (SADR, in 1976 door het Frente Polisario uitgeroepen tot onafhankelijke staat) was gewijzigd.

Bouchrava Bavoune werd benoemd tot premier als opvolger van Mahfoud Ali Beiba die minister van gezondheidszorg werd. Brahim Ghali verving Mohammed Lamine als minister van defensie. Ghali was eerder minister van defensie geweest, maar n-as in 1991 uit de regering gestapt na wat RFI .,ernstige politieke nleningsverschillen" noemde. Volgens deskundigen was Ghali's herbenoeming bedoeld om de militaire kracht van het Frrnte Polisario te versterken. RFI berichtte dat Ghali een ,.aanhanger van de harde koers tegen Marokko" was.

UITSTEL VREDESBESPREKINGEN

De tweede ronde van de door de VN gearrangeerde besprekingen tussen de Marokkaanse regering en het Frrnte Polisario, die op 25 oktober 1993 in New York zou plaatsvinden, werd op het laatste nioment uitgesteld. De ee - ste ronde van de directe besprekingen tussen beide partijen had in juli 1993 in de Westsaharaanse hoofdstad El Aaiun plaatsgevonden (zie pag. 714/1-'93).
Polisario weigerde deel te neinen aan de besprekingen in New York nadat de Marokkaanse regering een aantal voormalige Polisario-leden in haar delegatie had opgenomen.

NIEUWE VN-VREDESVOORSTELLEN

Op 12 maart 1994 ontvouwde de secretaris-generaal van de VN, Boutros Boutros Ghali, nieuwe vredesvoorstellen voor de Westelijke Sahara. De voorstellen beoogden een nieuwe stimulans te geven aan de VN-inspanningen om een referendum te organiseren dat de inwoners de keus moest bieden tussen integratie van het gebied in Marokko of onafhankelijkheid.

In maart 1993 had de VN-Veiligheidsraad unaniem resolutie 809 goedgekeurd die opriep tot het houden van een referendum nog vóór het einde van het jaar (zie pag. 417/2-'93). Maar in november had Boutros Ghali toegegeven dat aanhoudende ,.moeilijkheden" in de betrekkingen tussen Marokko en het Fiente Polisario tot gevolg hadden dat het referendum niet vóór medio 1994 plaats zou vinden.

Het nieuwe plan behelsde drie afzonderlijke opties: 1) het houden van een referendum over zelfbeschikking in december 1994, zonder rekening te houden met onenigheid over de kiezerslijst bij één of beide partijen; 2) annulering van het referendum en de terugtrekking van de VN uit het gebied; of 3) voortzetting van de onderhandelingen tot eind juni 1994 om een geloofwaardige kiezerslijst op te stellen voor het referendum, dat dan vóór eind 1993 zou moeten worden gehouden.

De VN-Veiligheidsraad aanvaardde op 29 maart unaniem resolutie 907, welke akkoord ging met de in optie 3 geschetste weg. Als het referendum niet tegen eind 1994 kon worden gehouden, dan zou de Raad de toekomst van de VN-missie voor het referendum in de Westelijke Sahara nader overwegen

De *Middle* East *Economic* Digest van 23 maart berichtte dat Polisario de eerste twee opties van het plan van Boutros Ghali had verworpen en had betoogd dat de derde optie Marokko begunstigde. Volgens het bericht wenste Polisario dat deze aerde optie werd .,herzien en anders geformuleerd".

(Vor.ber.pag. 713/3 e.v.-1993)

TANZANIA

CCM VOOR APARTE REGERING TANGANJIKA

Op 13 en 14 november 1993 hielden de uitvoerende organen van de regerende Chama Cha Mapunduzi (CCM)een speciale bijeenkomst in Dodoma. Na afloop werd bekendgemaakt dat er overeenstemming was bereikt over een pa lementaire resolutie die de vorming van een aparte regering van Tanganjika binnen de unie van Tanzania mogelijk moest maken (ziepag. 783/2-'93). President Ali Hassan Mwinyi, de voorzitter van de CCM, zei naderhand dat deze beslissing nog aan het nationaal uitvoerend comité van de partij zou worden voorgelegd, dat een voorstel zou opstellen voor definitieve goedkeuring door het congres.

Het lobbyen voor en tegen de vorming van een aparte regering voor Tanganjika (het vasteland van Tanzania) was geintensiveerd naarmate de beslissende stemming over de motie. die eind november werd verwacht. dichterbij kwam. Op 13 november deed oud-president Julius Nyerere, die aanvankelijk gekant was tegen de parlementaire resolutie (zie pag. 783/3-'93), een beroep op de CCM-afgevaardigden de motie te verwerpen omdat deze naar zijn zeggen tegen de partijlijn indruiste.

Bewoners van het vasteland. die op voet van gelijkheid met de bewoners van Zanzihar \vilden worden behandeld. beweerden dat dit eiland, met zijn aparte rcgcring cn slechts 3 procent van de bevolking, een onevenredig groot deel van het nationale inkomen ontving.

WAARSCHUWING VOOR HONGERSNOOD

President Ali Hassan Mwinyi waarschuwde op 22 januari 1994 voor het dreigende gevaar van een hongersnood in het land als gevolg van een langdurige droogte. Terwijl hij er bij de bevolking op aandrong voedsel op te slaan, verklaarde hij dat de tekorten het meest acuut waren in vijf noordelijke regio's.

(Vor.ber.pag. 783/1 e.v.-1993)

TUNESIË

RAPPORT AMNESTY INTERNATIONAL

Op 12 januari 1994 publiceerde de in Londen gevestigde mensenrechtenorganisatie Amnesty International een rapport dat ,,degapende kloof in Tunesië tussen wat de regering lijkt te doen voor de mensenrechten en de werkelijkheid van systematische schendingen van de mensenrechten" aan de kaak stelde.

Het rapport beweerde dat in de voorgaande drie jaar duizenden vermeende tegenstanders van de regering zonder arrestatiebevel waren opgepakt. Velen waren gemarteld en tot gevangenisstraffen veroordeeld in oneerlijke processen.

De Tunesische regering verwierp de aantijgingen. in een op 12 januari uitgegeven verklaring zei Mohamed Fethi Houidi, de staatssecretaris van voorlichting. dat het rapport .,in volledige tegenspraak was met de werkelijke situatie zoals die door de Tunesiërs wordt ervaren in een open. tolerant land. waar het respect voor de mensenrechten voortspruit uit een vrije politieke keuze, die beredeneerd is en open staat voor veranderingen". Houidi beweerde vervolgens dat Amnesty ..uitgebreid gemanipuleerd" was door islamitische fundamentalisten.

PRESIDENTS- EN PARLEMENTSVERKIEZINGEN

President Zine al-Abidine Ben Ali en de regerende Rassemblement constitutionnel démocratique (RCD) behaalden overweldigende overwinningen bij de presidents- en parlementsverkiezingen die op 20 maart werden gehouden in overeenstemming de presidentiële aankondiging van 7 november 1993. De wijziging in het Tunesische kiesstelsel (zie hieronder) zorgden ervoor dat de oppositie voor het eerst in de geschiedenis van Tunesië een plaats in het parlement kreeg.

Ben Ali was zonder tegenkandidaat gekozen op 2 april 1989, toen de RCD tegelijk alle parlementszetels had verworven (zie pag. 209/1 e.v.-'89).

Herverkiezing president Ben Ali

Ben Ali, de enige kandidaat voor het presidentschap, werd met 99,91 procent van de in de 23 kiesdistricten uitgebrachte stemmen herkozen Hij nam deel als de officiele kandidaat van de RCD (waarvan hij de voorzitter was), maar hij genoot ook de openlijke steun van het merendeel van de zes legale oppositiepartijen

Moncef Marzouki. de vroegere voorzitter van de Ligue Tunisiennc pour la défense des droits de l'homme. werd verhinderd als onafhankeiijke kandidaat tegenover Ben Ali op te treden. toen hij er niet in slaagde het vereiste officieel erkende sponsorschap te verwerven. Radio France Internationale meldde op 27 maart dat Marzouki onlangs was gearresteerd .,wegens opmerkingen in een Spaanse krant die werden beschouwd als beledigend en lasterlijk voor het Tunesische gerechtelijke apparaat".

RCD-overwinning bij parlementsverkiezingen

In totaal 631 kandidaten namen deel aan de verkiezingen voor de Nationale Assemblée, die was uitgebreid van 141 tot 163 zetels. De verkiezingscampagne duurde van 6-18 maart.

De RCD verwierf alle 144 zetels die werden betwist volgens het traditionele

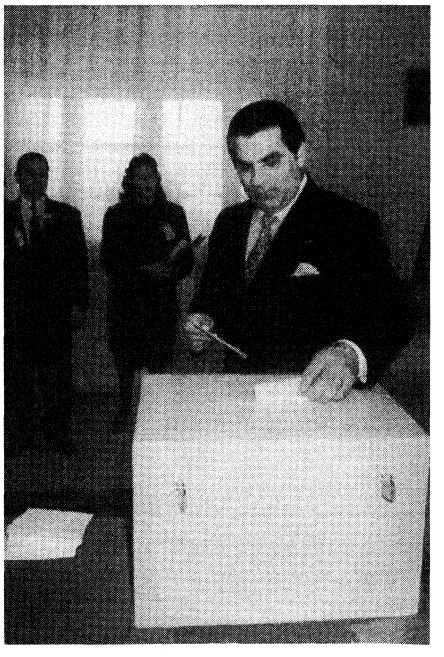

De enige kandidaat voor het presidentschap. het Tunesische staatshoofd Zine el-Abidine Ben Ali, brengt op 20 maart 1994 in Tunis zijn stem uit bij de presidents- en parlementsverkiezingen.

kiesstelsel van een eenvoudige meerderheid. Op grond van een nieuwe, in 1993 ingevoerde kieswet (zie pag. 784/1-'93) werden de overige 19 zetels verdeeld op basis van evenredigheid tussen die partijen die geen meerderheid in een van de 25 kiesdistricten van het land verwierven. Dit systeem was ontworpen om een aanwezigheid van de oppositie in de Nationale Assemblée te garanderen.

Terwijl deze wijziging de oppositie een beperkt aantal zetels garandeerde, was het optreden van de zes oppositiepartijen bij de verkiezingen aanzienlijk zwakker dan in 1989. RCD-kandidaten verwierven 97,73 procent van de stemmen: terwijl de oppositiepartijen samen slechts 2,27 procent behaalden. Dit resultaat was aanzienlijk slechter dan de resultaten die onafhankelijke kandidaten, verbonden met de verboden islamitische Al-Nahda, in 1989 hadden geboekt.

De gedetailleerde uitslag luidde:

Partij	*Stemmen*	*Zetels*
RCD	2.768.667	144
MDS	30.660	10
MR	11.299	4
UDU	9.152	3
PCP	8.391	2
PSP	1.892	0
RSP	1.749	0
Onafhankelijken	1.061	0
TOTAAL	2.832.871*	163

MDS = Mouvement des démocrates socialistes: MR = Mouvement de la rénovation; UDU = Union démocratique unioniste; PCP = Parti de l'unité populaire: PSP = Parti social pour le progrès; RSP = Rassemblement socialiste progressiste.

* Door de 2.976.366 geregistreerde kiesgerechtigden werden 2.841.557 stemmen uitgebracht. waarvan 8.686 stemmen ongeldig werden verklaard. De opkomst bedroeg 95.47 procent.

Reacties oppositie

Rachid Ghannouchi, de verbannen leider van Al-Nahda, hekelde de verkiezingen (waarvan zijn organisatie was uitgesloten) als ,,een grap". In een uitzending op 21 maart meldde Radio France Internationale dat de Mouvement de la rénovation (de vroegere communistische partij) scherpe kritiek had geleverd op de volgens haar .,massale fraude" bij de verkiezingen.

(Vor.ber.pag. 783/3 e.v.-1993)

IRAK

AKKOORD OVER LANGDURIGE WAPENCONTROLE. GRENSINCIDENT MET KOEWEIT. VN-ACTIES. HOUDING IRAK

Op 26 november 1993 ging Irak ermee akkoord dat zijn wapenprograinma onder langdurig internationaal toezicht kwam te staan krachtens resolutie 715 (1991) van de VN-Veiligheidsraad (zie pag. 42/1/2-'92). Het besluit, waarop werd vooriiitgclopen in een in juli ondertekend voorlopig akkoord (ziepag. 869/2 e.v.-'93); betekende dat de Iraakse regering formeel terugkwam op haar eerdere standpunt om geen wapencontrole toe te staan, aangezien dit een ongerechtvaardigde inbreuk op en schending van Iraks soevereiniteit inhield. In een brief aan de VN-Veiligheidsraad zei minister van buitenlandse zaken Muhammad Said Kazim al-Sahhaf te hopen dat het ,,positieve" gebaar van zijn regering zou leiden tot de onmiddellijke opheffing van de internationale sancties tegen Irak.

Het hoofd van de speciale commissie van de VN voor Irak, Rolf Ekeus, die sinds 15 november in New York ontwapeningsgesprekken voerde met Iraakse functionarissen. noemde het Iraakse besluit ,,een grote doorbraak". De VN-Veiligheidsraad, die de sancties op 18 november met 60 dagen had verlengd. reageerde echter niet onmiddellijk.

Onderzoek naar aanval met chemische wapens

Op 23 november meldde het Iraakse persbureau *INA* dat het vooronderzoek van de speciale commissie van de VN voor Irak naar beschuldigingen dat Irak chemische wapens had ingezet tegen sjiitische opstandelingen in de zuidelijke moerassen (zie pag. 872/2-'93) weinig afdoend bewijsmateriaal had opgeleverd. Het definitieve onderzoeksrapport zou nog enige maanden op zich laten wachten.

Op 14 november waren chemische-wapenexperts van de VN in Iran aangekomen om ooggetuigen te horen. Op 19 noveinbcr reisden zij naar Irak waar zij uitgebreide wetenschappelijke analyses verrichtten in de streek van de Hammar-moerassen. het gebied waar op 26 september chemische wapens zouden zijn gebruikt. Op 19 november noemde Irak de beschuldigingen ,,tendentieus", maar het zegde toe het VN-team toestemming te verlenen om vrij door het land te reizen.

Op 7 november waren in Londen nadere bijzonderheden onthuld na een onderzoek van een maand door de voormalige Iraakse kernwetenschapper Hussein Sharistani. Daarin werd gesuggereerd dat Iraakse troepen onder bevel van minister van defensie Ali Hasan al-Majid de ruwe chemische stof fosgeen hadden gebruikt. Fosgeen. een uit twee componenten bestaande stof. viel niet onder resolutie 687 (1991) van de VN-Veiligheidsraad. die de \,ernietiging gebood van alle Iraakse chemische-wapenvoorraden die waren afgeleid van *ze*nuw- enmosterdgas (ziepag. 407/3 e.v.-'91).

VN-mensenrechtenrapport

Op 23 november overlegde de speciale VN-rapporteur voor Irak, Max van der Stoel. een rapport aan de VN-Commissie voor de Mensenrechten (UNCHR), waarin hij de regering beschuldigde van het bombarderen van de burgerbe-

Iraakse boeren steken hij Umm Qasr op 16 november 1993 de grens met Koeweit over uit protest regen het graven van een verdedigingsgracht door Koeweit.

volking in de zuidelijke moerassen en van het droogleggen van de moerassen om de sjiitische dissidenten te onderwerpen. Van der Stoel, die de toegang tot Irak was geweigerd, had zich gebaseerd op verklaringen van Iraakse vluchtelingen en dissidenten.

Op 12 november verklaarde de in Teheran gevestigde research- en mensenrechtengroepering Slachtoffers van de Golfoorlog dat de regering in het geheim haar plan had uitgebreid om de zuidelijke moe assen droog te leggen en de lokale bevolking had gelast naar het noorden te verhuizen, naar Iran uit te wijken of de verwoesting van hun dorpen onder ogen te zien.

Grensschermutselingen met Koeweit

Op 24 november maande de VN-Veiligheidsraad Irak om de grens met Koeweit te respecteren. In zijn verklaring vestigde de Raad speciaal de aandacht op de Iraakse invallen in Koeweit op 16 en 20 november. Demonstranten zouden bij de grens bij Umm Qasr zijn overgestoken om te protesteren tegen het graven van een verdedigingsgracht door Koeweit.

VN-reactie op akkoord over wapencontrole

Op 3 decembernam de VN-Veiligheidsraad verheugd kennis van het feit dat Irak akkoord ging met een langdurige wapencontrole (zie hierboven). De Raad benadrukte evenwel dat pas na ,,een langdurige periode" kon worden vastgesteld of Irak inderdaad aan het controleprogramma meewerkte.

In een gezamenlijk door Irak en de VN op 1 deeember ondertekend rapport. waarin verslag werd gedaan van de resultaten van de vier gesprekSronden over ontwapening die sinds juli waren gevoerd (zie pag. 870/3 e.v.-'93 en hierboven), werd opgeroepen de besprekingen in januari voort te zetten.

Vooruitgang bij wapenontmanteling

Op 14 december verklaarde de speciale VN-commissie voor Irak dat zij de vernietiging van de Iraakse voorraad van met mosterdgas gevulde 155 mm artilleriegranaten had voltooid.

Een eerste consignatiezending verrijkt uranium werd op 5 december onder toezicht van VN-inspecteurs naar Rusland gevlogen om daar te worden vernietigd. De resterende zendingen van naar schatting 35 kg uranium zouden in 1994 worden weggehaald.

UNCHR-resolutie over mensenrechten

Op 6 december nam de VN-Commissie voor de Mensenrechten (UNCHR) een resolutie aan waarin de schending van de mensenrechten in Irak werd veroordeeld

Terugtrekking uit zone in Koeweit

Op 15 december deelde de VN-Waarnemersmissie voor Irak-Koeweit (UNIKOM) in een comniuniqué mee dat Irak was begonnen met de ontruiming van de Koeweitse sector van de stad Cmm Qasr, in november het toneei van protesten van plaatselijke Iraakse boeren (zie hierboven)

Voortgang bij wapeninspecties

Op 30 januari 1994 zei Nikita Smidowitsj, hoofd van een VN-team van 16 internationale wapeninspecteurs, in Manama (Bahrein) dat zijn missie naar Irak die op 21 januari was begonnen, een ,,succes" was geweest en dat Iraakse functionarissen hadden toegezegd tc zullen meewerken aan het opzetten van een wapencontrolesysteem.

Op de vraag hoeveel missies er nog zouden moeten volgen voordat een begin kon worden gemaakt met de langdurige controle van Iraakse wapens en de internationale sancties tegen Irak konden worden opgeheven, antwoordde Smidowitsj dat .,me nog veel werk moeten verrichten eer het controlesysteem klaar is" Op 29 januari zei het plaatsvervangend hoofd van de speciale VN-commissie voor Irak, Charles Duelfer, die van 21-26 januari in Bagdad met Iraakse functionarissen had gesproken. dat in weerwil van ,,aanzienlijke vooruitgang" in de besprekingen over de langdurige wapencontrole er nog heel wat moest gebeuren voor de VN-sancties werden opgeheven.

In het op 30 december aan de VN-Veiligheidsraad aangeboden jaarverslag had de speciale VN-commissie voor Irak geadviseerd om de sancties pas op te heffen nadat de Iraakse regering een controleregister t.a.v. haar eigen wapenwroeramma had ouesteld. In het rapport stond ook dat de door Irak verstrekte informatie over alle bestaande wapenprogramma's nader moest worden geverifiëerd, aangezien de regering beweerde dat het grootste deel van de documentatie over de programma's uit het verleden was vernietigd.

Op 15 januari gaf de regering de VN een 1.000 pagina's tellend rapport met gedetailleerde informatie over de Iraakse wapenindustrie. De helft van het rapport ging over ballistische raketten met een bereik van meer dan 150 km, waarvan de produktie krachtens resolutie 687 (1991) van de VN-Veiligheidsraad was verboden (zie pag. 407/3 e.v.-'91).

Chemicaliën voor raketbrandstof in beslag genomen

Op 24 januari maakte de Duitse regering bekend dat Duitse agenten in Jeddah (Saoedi-Arabië) beslag hadden gelegd op Chinese chemicaliën. bestemd voor de produktie van raketbrandstof, die zich aan boord van een Duits vrachtschip bevonden dat op weg was naar Irak. Op 26 januari ontkende een woordvoerder van het Iraakse ministerie van buitenlandse zaken ten stelligste dat de chemicaliën bestemd waren voor Irak.

Amerikaans rapport over wapenexport naar Irak

Een op 10 februari onthuld rapport van de Amerikaanse Senaat beweerde dat het gebruik door Irak van biologische wapens tijdens de Golfoorlog tegen de door de VS geleide coalitie, mogelijk was gemaakt doordat in de jaren '80 Amerikaanse bacteriële culturen waren geëxporteerd naar Irak.

Het rapport verwierp de bewering van het Amerikaanse ministerie van defensie dat geallieerde soldaten niet met biologische of chemische wapens waren aangevallen. Volgens het rapport was uit het Senaatsonderzoek gebleken dat een raadselachtige ziekte, die bekend stond als het Golfsyndroom en waardoor duizenden geallieerde militairen na de Golfoorlog getroffen waren. afkomstig kon zijn van een ,,cocktail" van biologische en chemische strijdmiddelen.

Ontwapeningsgesprekken met VN

Op 7 februari zei het hoofd van de speciale VN-commissie voor Irak, Rolf Ekeus, in Koeweit Stad dat de Iraakse regering had besloten samen te werken met de VN-wapeninspecteurs krachtens resolutie 715 (1991) van de VN-Veiligheidsraad die in november door Irak was aanvaard (zie hierboven).Ekeus maakte dit bekend aan het slot van vijfdaagse besprekingen over langdurige wapencontrole met hoge Iraakse functionarissen in Bagdad.

Extra controlecamera's geïnstalleerd

Op 11 februari maakten VN-wapeninspecteurs na afloop van een missie van een week ter voorbereiding van de controle op Iraakse wapens in Manama (Bahrein) bekend dat zij twee extra controlecamera's hadden geïnstalleerd op een fabriek te Umm al-Maarik in de buurt van Bagdad. De fabriek zou zijn gebruikt voor de behandeling van verrijkt uranium. De eerste twee controlecamera's waren in augustus 1993 geïnstalleerd door VN-wapeninspecteurs (zie pag. 870/2-'93).

Een ander team van VN-wapeninspecteurs kwam op 17 feb uari in Irak aan om de voorbereidingen voor het langdurige VN-toezicht op de Iraakse wapenindustrie voort te zetten.

Laatste verzending uranium

Op 12 februari vei-trok de laatste consignatiezending uranium per vliegtuig onder begeleiding van VN- vap pen inspecteurs naar Rusland. Het uranium zou naar verwachting worden opgeslagen in afwachting van een definitieve beslissing van het Internationale Atoomenergie Agentschap (IAEA)over de vernietiging ervan. De eerste zending was in december 1993 naar Rusland gevlogen (zie hierboven).

Voortgang van vernietiging chemische wapens

Op 25 februari zei het hoofd van de VN-groep voor de vernietiging van chemische wapens, Cees Wolterbeck, in Manama (Bahrein) dat de rest van Iraks chemische wapens in ongeveer een maand vernietigd zou worden. Zijn verklaring werd afgelegd nadat experts op het gebied van chemische wapens op 11 februari een missie van tien dagen in Irak hadden afgesloten.

Op 28 februari maakte de speciale VN-commissie bekend dat zij geen aanwijzingen had gevonden waaruit bleek dat Irak recentelijk chemische wapens had gebruikt tegen zijn sjiitische bevolking (zie hierboven).

Omstreden verlenging van VN-sancties

Ondanks een intensieve campagne van Irak ten gunste van de opheffing van de internationale sancties, besloot de VN-Veiligheidsraad op 18 maart. bij haar routine-beoordeling om dc 60 dagen, dat de sancties van kracht zouden blijven.

Het besluit viel terwijl er druk werd gespeculeerd over een groeiende kloof tussen de 15 leden van de Veiligheidsraad. Naar verluidt had de Raad aan het slot van haar beraadslagingen geen verklaring uitgegeven, zoals gebruikelijk was, omdat er verschil v i n mening heerste over de vraag of Iraks verbeterde samrnwerking met de VN-organisaties daarin moest worden erkend. China, Rusland en Frankrijk (op dat moment de voorzitter van de Raad). waren voorstander van zo'n maatregel. maar Groot-Brittannië en de VS verzetten zich daartegen.

Het besluit om de sancties te verlengen wekte een ongebruikelijk vijandige reactie op bij sommige Iraakse ministers en delen van de officiële Iraakse pers. Uit berichten bleek echter dat de regering de vermeende meningsverschillen tussen de leden van de Veiligheidsraad wilde uitbuiten. Op 20 maart zei Radio Irak dat de breuk in de Veiligheidsraad ,,deeerste tekenen (lietzien) van de ontbinding van de anti-Iraakse alliantie" en de radio beweerde dat de opheffing van de internationale blokkade tegen Irak op handen was. In een meer verzoeningsgezinde verklaring van officiële zijde, die op 27 maart werd uitgegeven, werd gesteld dat de regering haar toekomstige strategie zou herzien om zo te bewerkstelligen dat het VN-embargo binnen twee maanden zou worden opgeheven.

De jongste campagne van de regering was gekenmerkt door intensieve onderhandelingen, waarbij hoge Iraakse functionarissen onder leiding van vice-premier Tariq Aziz op 16 en 17 maart in New York hadden geprobeerd om de leden van de Veiligheidsraad en de speciale VN-commissic voor Irak ervan te overtuigrn dat Irak had voldaan aan al zijn verplichtingen krachtens dc VN-resoluties die betrekking hadden op het staakt-het-vuren in de Golf. In een brief aan de Veiligheidsraad op 16 maart, waarin Iraks standpunt uiteengezet werd, waarschuwde Aziz dat de Iraakse regering zich gedwongen zou zien .,haar standpunt te heroverwegen indien de sancties voortduurden". hetgeen Aziz op 21 maart herhaalde tijdens een ontmoeting met VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali.

VN-wapeninspecties

Op 20 maart arriveerde een team van zes VN-inspecteurs van chemische wapens om monsters te nemen op een niet_onthulde plaats waar gifgassen waren vernietigd.

VRIJLATING VAN BUITENLANDSE GEVANGENEN

Medio november 1993 werden een Amerikaanse oliearbeider en een Filippijn vrijgelaten die waren aangehouden omdat zij het land illegaal waren binnengekomen (voor vrijlating van drie Zweden in september, zie pag. 87213-'93).

Op 9 december werden drie Britse onderdanen - Michael Wainwright, Paul Ride (beiden zaten sinds 1992 gevangen op beschuldiging van illegale grensoverschrijding, zie pag. 20412-'93) en Simon Dunn (sinds juni 1993 gevangen wegens hetzelfde vergrijp) - vrijgelaten. Op 14 december werden een Fransman en Duitser, die sinds juni om dezelfde reden gevangen zaten, vrijgelaten.

Eind december maakte Groot-Brittannië bekend bevroren Iraakse activa over te zullen maken naar een VN-fonds voor humanitaire hulp aan Irak en voor wapenontmanteling. Groot-Brittannie ontkende dat er enig verband was tussen de overmaking en de vrijlating van de drie Britten uit Iraakse gevangenschap.

Op 10 februari 1994 werden acht Pakistaanse gevangenen, beschuldigd van het illegaal betreden van het land, vrijgelaten nadat de regering was ingegaan op een verzoek namens hen van Pakistans premier Benazir Bhoetto. De stap kwam nadat kort daarvoor Westerse staatsburgers waren vrijgelaten die op soortgelijke gronden vast zaten (zie hierboven).

Het hoofd van de speciale VN-commissie voor Irak, Rolf Ekeus (l.) geeft op 6 februari 1994 een gezamenlijke persconferentie met de Iraakse onderminister van buitenlandse zaken, Riyad al-Qaysi, aan het slot van vijfdaagse ontwapeningsgesprekken in Bagdad.

TERECHTSTELLINGEN.MISLUKTE MOORDAANSLAG

Op 17 november 1993 verklaarde de in New York gevestigde mensenrechtengroepering Middle East Watch dat tientallen hoge militairen en politici die behoorden tot de regerende Takriti-clan kort daarvoor waren geexecuteercl wegens het beramen van een coup tegen president Saddam Hoessein (pag. 871/2 e.v.-'93).

Volgens berichten waren eind december zeker 60 hoge functionarissen gearresteerd en ongeveer 120 legerofficieren terechtgesteld, nadat een aanslag met een autobom op president Saddam Hoessein op 24 september was mislukt

GEVECHTEN IN KOERDISTAN. STAAKT-HET-VUREN. VREDESAKKOORD

Op 20 decembe 1993 zouden meer dan 30 mensen zijn gedood bij gevechten tussen partisanen van de Patriottische Unie van Koerdistan (PUK) en van de pro-Iraanse Islamitische Liga van Koerdistan (ILK) in de Koerdische steden Arbil en Sulaymaniya.

Staakt-het-vuren

Berichten uit eind december over een op handen zijnd staakt-het-vuren tussen de PUK en de pro-Iraanse Islamitische Liga van Koerdistan (ILK, ook bekend als de Islamitische Beweging van Iraaks Koerdistan, IMIK) werden bevestigd door bemiddelaars van de in Iran gevestigde Opperste Assemblée van de Islamitische Revolutie in Irak (SAIRI) en van Al-Daawah al-Islamiya. die op 1 januari in Koerdistan aankwamen.

Op 9 januari veroordeelde een Iraaks-Koerdische rechtbank de Turkse Koerd Hasim Ciftci tot 26 jaar gevangenisstraf. nadat hij schuldig was bevonden aan de moord op twee Britse journalisten, Nick Della Casa en Charles Maxwell. in 1991 in Noord-Irak.

Koerdisch vredesakkoord getekend

Op 17 februari tekenden de PUK en de IMIK een vredesakkoord om een einde te maken aan hun conflict dat sedert december 1993 naar schatting aan 200 mensen het leven had gekost (zie hierboven). Het akkoord werd getekend op het hoofdkantoor van het Iraaks Nationaal Congres (INC), de belangrijkste Arabische oppositiegroepering, in de noordelijke stad Salahuddin.

IRAANS-SYRISCH-TURKSE BIJEENKORIST OVER IRAAKS KOERDISTAN

Op 5 februari kwamen de ministers van buitenlandse zaken van Iran, Syrië en Turkije in Istanboel bijeen voor hun vierde ontmoeting over Iraaks Koerdistan (zie pag. 575/2-'93 voor eerdere ontmoetingen). In een naderhand uitgegeven verklaring herhaalden zij vast te houden aan Iraks territoriale integriteit, maar drongen zij aan op de opheffing van de economische blokkade die de Iraakse regering had ingesteld tegen de Koerdische en sjiitische bevolkingsgroepen in het land.

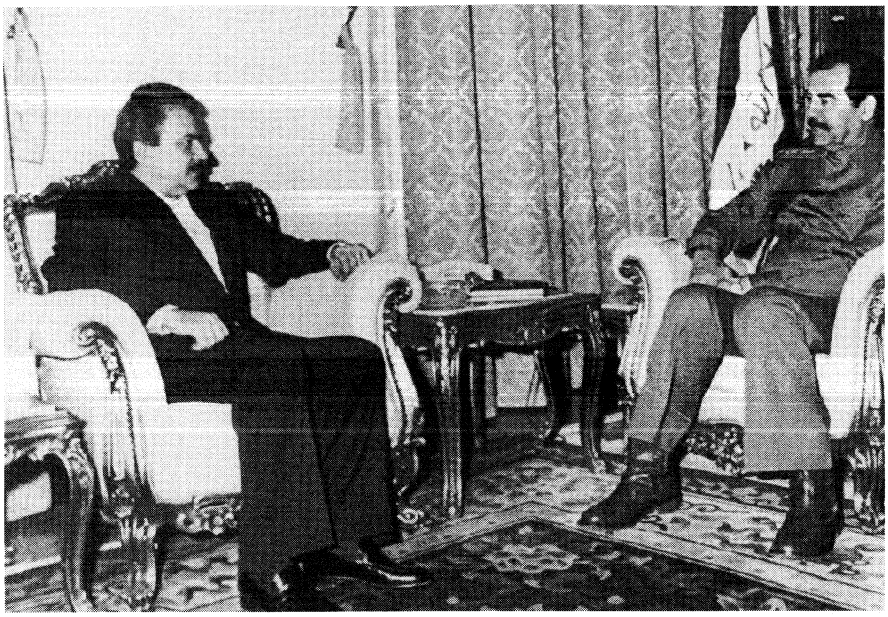

President Saddam Hoessein van Irak (r.) op 26 januari 1994 in Bagdad in gesprek met de leider van de vanuit Irak opererende oppositionele Iraanse groepering Mujaheddin-e Khalq. Massoud Rajavi.

BEGROTING-1994

Op 29 december 1993 berichtte het Iraakse persbureau *INA* dat het kabinet de begroting en het investeringsplan voor 1994 had goedgekeurd, na gelast te hebben dat er 25 procent bezuinigd moest worden op de begroting voor 1993.

NIEUWE MAATREGELEN TER BEHEERSING VAN VALUTA-CRISIS

Op 27 januari 1994 werden nieuwe maatregelen bekendgemaakt om de catastrofale val van de Iraakse dinar tegen te gaan.

In feite erkende de Centrale Bank van Irak de macht van de zwarte markt toen ze bekendmaakte dat ze 28 wisselkantoren vergunningen had verleend voor het kopen en verkopen van buitenlandse valuta en dat de bank zich niet zou bemoeien met de vrije-marktkoers. die zou worden bepaald door ,,vraagen aanbod". De bank benadrukte evenwel niet te zullen tolereren dat personen zonder vergunning geld wisselden en dat ,,u-ettelijk zou worden opgetreden tegen degenen die zulks deden". Sinds eind 1993 had de regering geen Amerikaanse dollars meer gekocht tegen de zwartemarktkoers en eerder dat jaar had zij ouderwetse ,,Zwitserse"bankbiljetten van 25 dinar uit de roulatie genomen (zie pag. 574/2/3-'93), wat de m-aarde van de dinar echter bijna niet beinvloed had.

De officiele koers van de dinar bleef ongewijzigd: $ 1 = 0,32 dinar. In januari was de koers op de zwarte markt gedaald tot $ 1= 190 dinar.

Aanhoudende valutacrisis

Op 5 februari nam de regering een nieuw besluit om de feitelijke ineenstorting van de dinar te stoppen door staatsbanken toestemming te geven om dinars te kopen en verkopen buiten de officiële wisselkoers van $ 1 = 0,32 dinar.

Door de maatregel steeg de dinar op de zwarte markt onmiddelliik tot $ 1 = 190 dinar. Dit werd ook de nieuwe koers van de staatsbanken Eind januari was op de zwarte markt nog 265 dinar hetaald voor één dollar, vlak voordat de regering sommige wisselkantoren toesteinining gaf om buitenlandse valuta te kopen en verkopen tegen de openmarktkoers (zie hierboven)

Volgens berichten van 13 februari waren ongeveer 30 Iraakse buitenlandse-valutahandelaren, die verdacht werden van illegale geldhandel. door de politie in Bagdad doodgeschoten. De actie volgde op recente waarschuwingen van de regering dat iedere overtreding van de bestaande regels voor de handel in buitenlandse valuta zwaar bestraft zou worden.

Nieuw bankbiljet

Op 10 maart bracht de centrale bank een nieuw biljet van 50 dinar in omloop. Het was de eerste keer dat iets derge-

lijks gebeurde na de invoering in mei van in Irak gedrukte 25 dinar-biljetten die de in het buitenland gedrukte biljetten moesten vervangen De valutacrisis hield aan door de gestage waardevermindering van de dinar ten opzichte van de Amerikaanse dollar op de zwarte markt, waar begin maart voor één dollar circa 270 dinar werd betaald.

OLIEAKKOORD MET JORDASIE

Aan het slot van een bezoek van de Jordaanse minister van energie en minerale rijkdommen, Walid Asfour, ondertekenden Irak en Jordanië op 15 januari, een nieuw bilateraal samenwerkingsakkoord dat betrekking had op alle sectoren van de olie-industrie, met inbegrip van boren en exploratie. De twee partijen hernieuwden ook hun jaarovereenkomst. op grond waarvan Jordanië dagelijks 50.000 vaten ruwe olie en 25.000 vaten stookolie uit Irak ontving, waarvan de helft gratis en de rest tegen concessieprijzen. Deze afspraak, daterend uit het midden van de jaren tachtig. viel niet onder de VN-sancties tegen Irak.

OLIEBESPREKINGEN MET FRANKRIJK

Bericht werd dat er vorderingen werden geboekt in de oliebesprekingen met Frankrijk, die eind februari in Bagdad waren begonnen en begin maart in Parijs waren voortgezet.

De besprekingen. kennelijk op voorstel van Frankrijk. zouden, vooruitlopend op de opheffing van de internationale sancties tegen Irak. vooral gegaan zijn over investeringen door de Franse oliemaatschappijen Total en Elf-Aquitaine. Op 26 maart zei de Iraakse minister van olie. Safa Hadi Jawad, in een interview met het officiële Iraakse persbureau *INA* dat de regering overeenkomsten had bereikt met Franse oliemaatschappijen die na de opheffing van de sancties ten uitvoer zouden worden gebracht.

(Vor.ber.pag. 869/2 e.v.-1993)

JEMEN

CRISIS IN BETREKKINGEN TUSSEN NOORD EN ZUID (NOVEMBER 1993 - MAART 1994)

In november 1993 leek de crisis in de betrekkingen tussen Noord- en Zuid-Jemen, die in oktober aan licht was gekomen tijdens de verkiezingen voor de Presidentiële Raad (zie pag. 872/3 e.v.-'93), te escaleren. De verslechterde relatie verlamde niet alleen het politieke proces, maar deed ook het schrikbeeltl ontstaan van een gewapend conflict tussen de rivaliserende legers van het Noorden en het Zuiden.

Ûp 20 november berichtte radio Monte Carlo dat legereenheden van het Noorden en het Zuiden werden samengetrokken in het voormalige grensgebied. Ondanks de officiële vereniging van de twee Jemens in 1990 waren de legers, politiekorpsen, inlichtingendiensten en ambtnarenapparatec van Noord en Zuid volledig zelfstandig gebleven. Bemiddelingspogingen van Frankrijk. Oman. Jordanië. de PLO en de VS, die in oktober en november werden ondernomen, slaagden eï niet in de spanningen tussen de twee partijen te verminderen.

Het conflict spitste zich toe op do twee belangrijkste persoonlijkheden van Jemen, luitenant-generaal Ali Abdullah Saleh. de president en voormalig leider van Noord-Jemen. en Ali Salim al-Bid, de vice-president en voormalig leider van Zuid-Jemen. Bid, die sinds augustus geweigerd had zijn basis in het zuidelijke Aden te verlaten, beweerde onder meer dat president Saleh niets had ondernomen om een einde te maken aan gewapende aanslagen van noordelijke functionarissen op mensen uit het zuiden. Bid beweerde dat sinds de vereniging circa 150 zuiderlingen bij dergelijke aanslagen om het leven waren gekomen.

Eind augustus verslechterde de koele verhouding tussen de president en de vice-president toen twee zonen van Bid ternauwernood een moordaanslag in Aden overleefden; wel kwam een van zijn neven daarbij om het leven. Medio november mislukte een volgende moordaanslag op een van zijnzonen. De *Middle* East Economic Digest van 26 november haalde een zuidelijke politicus aan die gezegd zou hebben dat er ongetwijfeld een burgeroorlog was uitgebrokenindien een van Bids zonen was vermoord.

Streven naar oplossing politieke crisis

In december werd enige vooruitgang geboekt in de richting van een oplossing van de politieke crisis tussen Noord- en Zuid-Jemen.

Dank zij bemiddeling van Jordanië begonnen vertegenwoordigers van het Algemene Volkscongres (GPC) en de Jemenitische Socialistische Partij (JSP),de hoofdrolspelers in de crisis. begin december aan besprekingen om ..de escalatie aan het militaire front en het voorlichtingsfront te beëindigen". Kort na het begin van deze besprekingen maakte GPC-leider en president van Jemen. luitenant-generaal Ali Abdullah Saleh. bekend dat hij geheel akkoord ging met een 18 punten tellend rerzoeningsprogramma van JSP-leider en vice-president Ali Salim al-Bid. Eind december weigerde Bid echter nog steeds om zijn basis in Aden te verlaten.

Akkoord over einde politieke crisis geparafeerd

Op 18 januari 1994 parafeerden de belangrijkste politieke partijen van Jeinen het Document van Belofte en Overeenstemming. dat een einde moest maken aan het half jaar oude conflict tussen president Ali Abdullah Saleh en vice-president Ali Salim al-Bid.

Het Document was tot stand gekomen dank zij bemiddeling van het eind november gevormde Comité van Politieke Krachten voor de Dialoog. waarin 's lands drie grootste partijen zitting hadden: het Algeinene Volkscongres van Saleh (GPC), de Jemenitische Socialistisclie Partij van Bid (JSP) en de Jemenitische Hervormingsgroepering of AI-Islah.

Ondanks hun openlijke steun aan het akkoord had Saleh noch Bid het Document eind januari ondertekend. Bij de intensieve bemiddelingspogingen was onder meer een Jordaanse delegatie betrokken.

De Jemenitische Ulema-Associatie had een ontmoeting geregeld tussen de twee leiders in Taizz. het commerciële centrum van het voormalige Koord-Jemen. op 9 januari. Die dag echter overviel een gewapende man het huis van Bid in Aden (de hoofdstad van het voormalige Zuid-Jemen); Bid weigerde daarop Aden te verlaten om de ontmoeting in Taizz bij te wonen. Eveneens op 9 januari werd Abdel-Karim Saleh al-Ghani, een vooraanstaand lid van de JSP, vermoord in Sanaa, de hoofdstad van het verenigde Jeinen.

Het Document bevatte een aantal maatregelen die door Bid waren geëist in zijn zogeheten 18-punten-programma voor nationale hervorining, dat hij in september had openbaargemaakt. Die maatregelen waren onder meer: het sluiten van legerkampen en het verwijderen van wegblokkades in de belangrijkste steden van het land rn in de voorinalige grensgebieden (tussen Noord en Zuid-Jemen); het oprichten van een nieuwe inlichtingendienst: de reorganisatie van het ministerie van binnenlandse zaken: beperkende bepalingen voor het dragen van wapens; en de arrestatie van personen verdacht van betrokkenheid bij de moorden op meer dan 150 JSP-leden sinds de hereniging in 1990

Economische gevolgen van de crisis

De politieke crisis had het land sinds augustus feitelijk verlamd en de regering belet zich met de dringende economische problemen bezig te houden.

Het persbureau AFP meldde op 3 januari dat de rial ..de afgelopen paar dagen een ongekend dieptepunt (had) bereikt" en in één week meer dan 12 procent in waarde was gedaald ten opzichte van de Amerikaanse dollar: Begin januari werd melding gemaakt van demonstraties in Sanaa en Taizz uit protest tegen de hoge prijzen en de scherpe waardedaling van de rial.

Document getekend

Op 20 februari ondertekenden president Ali Abdullah Saleh en vice-president Ali Salim al-Bid in de Jordaanse hoofdstad Amman het Document van

Belofte en Overeenstemming. dat in januari was geparafeerd.

De ondertekening had oorspronkelijk op 5 februari zullen plaatsvinden. maar was uitgesteld na een reeks gewelddadige incidenten. Naast een aantal vitale veiligheidskxvesties. die door Bid ter sprake waren gebracht (zie hierboven) voorzag het document in een grondige bestudering, en mogelijke herziening, van de grondwet (met inbegrip van de bevoegdheden van de presidentiële raad. het plaatselijk bestuur en het kiesstelsel) en van 's lands economische doelstellingen en beleidsmaatregelen.

Uiteindelijk leek het akkoord van weinig invloed te zijn op de crisis, die het land politiek en economisch verlamd had. Ten tijde van de ondertekening waren de spanningen zover opgelopen dat een militaire confrontatie tussen de noordelijke en zuidelijke troepen nabij leek.

Voor en na de ondertekening van het Document leekvooral Bid internationale steun in de regio te zoeken. Voor de ondertekening bezocht hij Syrië en Egypte, terwijl Saleh een bezoek bracht aan Eritrea. Na de ondertekening bezocht Bid Saoedi-Arabie. Koeweit, de Verenigde Arabische Emiraten en Oman.

Gevechten

Bijna onmiddellijk na ondertekening van het Document braken er gevechten uit tussen de noordelijke en zuidelijke troepen.

Aanvankelijk speelde de strijd zich vooral rond de zuidelijke stad Zinjubar af. Volgens de *Middle* East *Economic* Digest van 4 maart waren de gevechten begonnen toen de noordelijke Amaliqah-brigade de stad omsingelde na botsingen tussen noordelijke en zuidelijke patrouilles in het gebied. Naar verluidt waren tanks van de hmaliqah-brigade op 22 februari teruggekeerd naar de kazerne. maar waren zij vervolgens verwikkeld geraakt in gevechten met het zuidelijke Wehda-bataljon in de zuidelijke provincie Abyan. waar de spanning hoog was opgelopen na een geschil over de benoeming van een nieuwe gouverneur.

Sinds de strijd in de provincie Abyan verschenen er dagelijks berichten over gevechten, die zich over het land verspreidden van Lahej in het uiterste zuiden tot Sadah in het hoge noorden. Volgens een bericht in de *Middle* East International van 4 maart leken de gevechten volgens een bepaald patroon te verlopen waarbij zuidelijke kampen in het noorden of noordelijke kampen in het zuiden werden omsingeld door lokale troepen.

Pogingen om Document ten uitvoer te brengen

Ondanks de ondertekening van het Document van Belofte en Overeenstemming in februari (zie hierboven), leek het conflict tussen president Saleh en vice-president Bid eind maart nog steeds niet opgelost. Een gezamenlijke militaire commissie, die de noordelijke en zuiderlijke legerheden moest scheiden. wist echter een herhaling te voorkomen van het ernstige ge apende treffen dat zich had voorgedaan na de ondertekening van het akkoord.

President Ali Abdullah Saleh aan Jemen (1.)en vice-president Ali Salim al-Bid (r.)applaudisseren na hun ondertekening van het Dokument van Belofte en Overeenstemming in het koninklijk paleis in Amman op 20 februari 1994. onder het toeziend oog van koning Hoessein van Jordanie (m.).

De commissie bestond uit hoge noordelijke en zuidelijke officieren. vertegenwoordigers uit Jordanie en Oman. en de Franse en Amerikaanse militaire attachés.

Op 3 maart voerden Saleh en Bid in Oman een reeks besprekingen. Bid weigerde echter om eind maart een vergadering bij te wonen van de uit vijf leden bestaande Presidentiële Raad. een orgaan dat hij sinds medio 1993 boycotte. Het kabinet daarentegen kwam eind maart in Aden (Bids bolwerk) bijeen voor zijn eerste zitting sinds januari. Het besloot een aantal commissies in te stellen die plannen moesten ontwerpen voor de tenuitvoerbrenging van het Document van Belofte en Overeenstemming.

EX-PKESIDENTNOORD-JEMEN OVERLEDEN

Op 5 maart overleed Abdullah al-Sallal, de eerste president van de voormalige Jemenitische Arabische Republiek (Noord-Jemen).

Sallal had in september 1962 de geslaagde coup tegen het bewind van de Zaydi-imans geleid en een republiek in Koord-Jemen uitgeroepen (zie pag. 639/1-'62). Hij bleef aan de macht tot 1967, toen hij werd afgezet bij een militaire coup en werd verbannen (zie pag. 738/3-'67).

(Vor.ber.pag. 872/3 e.v.-1993)

OMAN

KABINETSWIJZIGINGEN

Op 5 januari 1994 vaardigde sultan Qaboos bin Said een decreet uit waarin opdracht werd gegeven tot een kabinetswijziging.

Sayyid Fahad bin Mahmoud al-Said, voorheen vice-premier voor wetszaken, werd benoemd tot vice-premier voor kabinetszaken en belast met de verantwoordelijkheid voor het toezicht op de activiteiten van de ministerraad en haar secretariaat-generaal

Een nieuw ministerie van wetszaken werd ingesteld en Mohammed bin Ali bin Nasir al-Alawi werd benoemd tot staatsminister voor wetszaken. Voorts werd een ministerie voor hoger onderwijs opgericht onder leiding van Yahya bin Mahfudh al-Manthari. tot dusver minister van onderwijs. Deze post werd nu toevertrouwd aan Saud bin Ibrahim bin Saud al-Busadi. Tevens werd een ministerie van ontwikkeling ingesteld en werd Mohammed bin Musa al-Yusuf benoemd tot staatsminister voor ontwikkelingszaken.

Bij een eerdere kabinetswijziging, op 10 december 1991, was sjeik Hamoud bin Abdullah al-Harthy. tevoren minister van verbindingen, benoemd tot minister van handel en industrie.

De andere belangrijkste posten blijven als volgt verdeeld: Premier. minister van buitenlandse zaken. defensie en financien - sultan Qaboos bin

Said: vice-premier voor veiligheid en defensie - Sayyid Fahr bin Taiinour al-Said. vice-premier voor financiële en economische zaken - Qais Abdul-Munim al-Zawawi; minister van olie en mineralen - Said bin Ahmed al-Shanfari.

(Vor.ber.pag. 469/2 e.v.-1990 en 766/3 e.v.-1991)

SAOEDI-ARABIË

AKKOORD MET SJIITISCHE OPSTANDELINGEN

Op 28 oktober 1993 werd bevestigd dat er een akkoord was bereikt over de opschorting van de activiteiten van sjiitische dissidenten in het buitenland.

Volgens regeringsfunctionarissen en -woordvoerders van de opstandige sjiitische Hervormingsbeweging, zouden sjiitische dissidenten de publikatie staken van hun nieuwsbrief Arabian Pen*insula*, die werd gedrukt en uitgegeven in Londen, in ruil waarvoor ze naar Saoedi-Arabië mochten terugke en, een onbepaald aantal sjiitische politieke gevangenen in vrijheid zou worden gesteld en aan andere leden van de sjiitische minderheid opnieuw paspoorten zouden worden verstrekt.

De sjiitische bevolking van Saoedi-Arabië werd geschat op 700.000. terwijl de totale bevulking uit ongeveer 12 mln overwegend soennitische moslems zou bestaan.

BEGROTING-1994

Op de begroting van Saoedi-Arabië voor 1994, die op 1 januari 1994 door het kabinet werd goedgekeurd. werd voor 20 procent op de uitgaven bezuinigd ten einde de begroting van het koninkrijk voor het eerst in ruim tien jaar sluitend te krijgen (zie tabel voor bijzonderheden). De begroting volgde na maandenlang? kritische belangstelling van de internationale gemeenschap voor de overheidsfinanciën van het koninkrijk. die onder toenemende druk waren komen ie staan ais gevolg van de dalende olieprijzen.

Saoedische begrotingen van 1992-1994

	1992	1993	1994
	(SR 1 mrd)		
Inkomsten	165,4	169.2	160.0
uit:			
olie	27,1	134.3	—
investeringen	9,0	8.4	—
binnenland	29,3	26,5	—
Uitgaven	204.9	197.0	160.0
aan.			
projecten. operaties, onderhoud	74,1	53,0	43.0
Totaal tekort	39.5	27,8	0,0

Bron: *Middle East Economic Digest* (gebaseerd op IMF-rapporten over de jaren 1987-'93, koninklijke decreten ran 1 januari 1994, en officiële SPA-rapporten van 1 januari 1994).

Sultan Qaboos bin Said van Oman (r:)op 10 september 1993 in gesprek met de Duitse president Richard von Weizsäcker bij diens bezoek aan Oinan.

BEZOEK VAN FRANSE PREMIER. PRINCIPE-AKKOORD OVER DEFENSIECONTRACT

Op 8 januari bracht de Franse premier Edouard Balladur een bezoek aan Saoedi-Arabië voor besprekingen met koning Fahd.

Volgens Franse functioriarissen was er een ,,principeovereenkomst" bereikt over onderhoudscontracten die verband hielden met het Sawari-1-marinedefensiecontract en het contract voor de Shahine-luchtdoelraketten die Frankrijk begin jaren tachtig waren gegund, Volgens de *Middle East Economic Digest* van 21 januari was met het onderhoudscontract een bedrag gemoeid van ca. $ 1.35 mrd. De twee partijen benoemden een commissie van deskundigen om de financiële zijde van het contract te regelen en een tijdschema op te stellen voor het verrichten van de in de contracten afgesproken werkzaamheden

HERSCIIIKKING VAN BETALING AMERIKAANSE WAPENS

Op 29 januari ondertekenden Saoedi-Arabië en de Verenigde Staten een akkoord op grond waarvan Saoedi-Arabië tot herschikking van een schuld van ca. $ 9,2 mrd aan vijf Amerikaanse wapenfabrikanten kon overgaan.

Door de overeenkomst werd de directe betalingsverplichting van de Saoedische regering aan de wapenfabrikanten versoepeld, waardoor geen van de geplande aankopen geannuleerd hoefden te worden (zie hieronder)

AKKOORD OVER AANKOOP AMERIKAANSE STRAALVLIEGTUIGEN

Op 16 februari maakte de Amerikaanse president Bill Clinton in Washington tijdens een ongebruikelijke plechtigheid in het Witte Huis bekend, dat Saoedi-Arabië een overeenkomst had gesloten voor de aankoop van ongeveer 50 commerciële straalvliegtuigen van de Amerikaanse fabrikanten Boeing en McDonnell Douglas. waarmee een bedrag was gemoeid van ca. $ 6 mrd. De bekendmaking volgde op berichten over een krachtige Amerikaanse campagne van een jaar om offertes van concurrenten. waaronde het Europese Ai bus-consortium, te overtreffen.

Een n-oordvoerder van Airbus zei later dat er. ondanks deze bekendmaking in feite geen contract was getekend. Ook de Amerikaanse fabrikant Boeing gaf toe dat hij ..geen overeenkomst" had cn ,,geen specifiek aantal" orders.

(Vor.ber.pag. 873/2j3-1993)

CAMBODJA

INSTALLATIE VAN KONINKLIJKE REGERING

Op 23 oktober 1993 werd de in juli 1993 gevormde Voorlopige Nationale Regering van Cambodja (zie pag 874/1- 93) formeel vervangen door een Koninklijke Regering Deze was als volgt samengesteld

Eerste premier - prins Norodom Ranariddh+; tweede premie - Hun Sen+: vice-preinier. buitenlandse zaken en internationale samenwerking - prins Norodom Sereivut+: vice-premier. binnenlandse zaken - Sar Kheng*; staatsminister - Ing Kiet; staatsminister (herstel en ontwikkeling) - Keat Chhon+: staatsminister (inspectie) - Ung Phan+: staatsminister (cultuur, schone kunsten, landschapsbeheer en urbanisatie - Van Molivan: staatsminister. justitie - Chein Snguon+; staatsminister economie en financiën - Sam Rangsi+; minister (bureau van de ministerraad) - Sok An: ininister (bureau van de ministerraad). toerisme - Veng Sereivut+: nationale defensie - Tea Banht en Tie Chamrat+; binnenlandse zaken - Yu Hokkri+; pers - Ieng Muli*; openbare werken en transport - Ing Kiet+; landbouw, bosbouw, dieren in het wild en visserij - Kong Sam-ol; onderwijs, jeugdzaken en sport - Ing Huot+; handel - Va Huot: industïie. delfstoffen en energie - Pu Sothirak+; planning - Chea Chanto.

"nieuwe benoeming.
+gewijzigde verantwoordelijkheid

Ook werden er 21 staatssecretarissen benoemd.

AANWEZIGHEID UNTAC VERLENGD. VREDESPROCES. BENOEMINGEN

Op 4 november aanvaardde de VN-Veiligheidsraad unaniem resolutie 879. waarmee de stationering van de militaire politie en geneeskundige troepen van het VN-Overgangsgezag in Cambodja (UNTAC) werd verlengd tot 31 december 1993. Andere onderdelen van UNTAC werden in november teruggetrokken zoals was bepaald in het oorspronkelijke tijdschema van de VN.

Vredesproces

Toegenomen diplomatieke activiteit in november en december duidde erop dat er pogingen werden ondernomen om nog voor het droge seizoen van 1994 via onderhandelingen tot een vredesakkoord tussen de regering en de opstandige Rode Khmer te komen. Er waren echter ook tekenen dat de vijandelijke legers zich aan het voorbereiden waren op het begin van een nieuw oorlogsseizoen. Begin december erkende de regering dat de opstandelingen een aantal posities in Midden-Cambodja opnieuw hadden ingenomen die het regeringsleger in augustus had veroverd

Op 17 december voerde premier Norodon, Ranariddh in de Thaise hoofdstad Bangkok een reeks gesprekken met Khieu Samphan, in naam leider van de Rode Khmer

Naar verluidt besloten de twee een ,.technische groep" van alle partijen in het leven te roepen om verder overleg gemakkelijker te maken. In een telegram aan koning Norodom Sihanouk bevestigde Khieu Samphan op 20 december dat de Rode Khmer een staakt-het-vuren wilde, maar hij verklaarde tevens dat ,,we moeten vermijden een bestand af te kondigen zonder een oplossing voo een duurzame vrede".

Begin december had Ranariddh schijnbaar een belangrijke concessie gedaan toen hij bekendmaakte bereid te zijn de Rode Khmers te vragen of ze hun strijdkrachten wilden laten opgaan in het nationale leger, op voorwaarde dat de factie met onmiddellijke ingang een staakt-het-vuren in acht nam. Over andere eerder door de regering gestelde voorwaarden. zoals het opgeven van door de opstandelingen gecontroleerd gebied. kon. zo zei hij op een later tijdstip worden onderhandeld. Ranariddh deed zijn aanbod nadat hij naar verluidt een eind november gedaan *voorstel* van de koning (zijn vader) had afgewezen, waarin ..aanvaardbare" functionarissen van de Rode Khmer een rol in de regering kregen aangeboden in ruil voor een garantie van vrede.

Nieuwe ministers van defensie en binnenlandse zaken

Op 1 december werden zes hoge militairen, allen voormalige persoonlijke adviseurs van tweede premier Hun Sen, in de regering benoemd.

Generaal Peng Pat en generaal El Vansarat werden beiden benoemd tot co-minister van nationale defensie. en generaal Long Sophat, generaal Thong Chan, generaal Phan Khin en generaal Khang Nem werden alle vier aangesteld als co-minister van binnenlandse zaken.

Oprichting van Raad voor Nationale Ontwikkeling

Op 15 december stelde de regering een Raad voor Nationale Ontwikkeling in om prioriteiten op ontwikkelingsgebied te vast te stellen en toezicht te houden op buitenlandse hulp en investeringen. Ranariddh werd- benoemd tot voorzitter van de Raad en staatsminister (van herstel en ontwikkeling) Keat Chhon werd vice-voorzitter.

GEHEIME WAPENOPSLAGPLAATS BIJ THAIS-CAMBODJAANSE GREKS ONTDEKT

Begin december ontdekte de Thaise politie een enorme geheime opslagplaats met wapens van Chinese makelij in pakhuizen langs de Thais-Cambodjaanse grens niet ver van bolwerken van de Rode Khmer

In eerste instantie verklaarde de politie dat de wapens aan de Rode Khmer toebehoorden, vervolgens echter gaven Thaise militairen toe dat ze eigendom waren van het Thaise leger. Door de ontdekking kwam bij veel waarnemers opnieuw de verdenking op dat het Thaise leger, in strijd met het Parijse akkoord over vrede in Cambodja uit oktober 1991 (zie pag. 863/2 e.v.-'91). Chinese wapens was blijven leveren aan de Rode Khmer:

BEZOEK THAISE PREMIER

Van 12-14 januari 1994 bracht premier Chuan Leekpai van Thailand een bezoek aan Cambodja, het eerste bezoek van een Thaise premier sedert tientallen jaren. Chuan werd vergezeld door ministers met economie in hun portefeuille en Thaïse zakenlieden die een congres over handel en investeringen bijwoonden in de Cambodjaanse hoofdstad Phnom Penh.

Chuans bezoek viel samen met nieuwe beschuldigingen dat het Thaise leger de Rode Khmer steun verleende, wat door de Thaise regering ontkend werd.

De *Guardian* van 13 januari berichtte dat volgens commandanten van het regeringsleger verscheidene honderden guerrillastrijders van de Rode Khmer vanuit Thailand de grens waren overgestoken om op 1 januari dorpen in het noordwesten van Cambodja aan te vallen. Volgens dit bericht hadden doi-pelingen verteld dat de guerrillastrijders in Thaise vrachtauto's bij de grens waren aangekomen. De *Far Eastern Economic Review* van 27 januari schreef dat deze aantijgingen ,,vooral genant" waren voor de Thaise regering en het Thaise leger omdat zij vragen opwierpen over hun vermogen om controle uit te oefenen op lokale legercommandanten.

CAMBODJAANSE DELEGATIE BEZOEKT CHINA

Medio januari bezocht een 40 leden tellende Cambodjaanse regeringsdelegatie onder leiding van Hun Sen en prins Norodom Ranariddh (resp. tweede en eerste premier) China. De twee partijen spraken naar verluidt over wapenverkopen en andere defensiekwesties.

Het bezoek was van grote symbolische betekenis, gezien het feit dat China de voornaamste bron voor politieke en militaire steun aan de Rode Khiner was geweest tijdens de Cambod-

jaanse burgeroorlog die was uitgebroken nadat de factie in 1979 door Vietnam ten val was gebracht.

GEVECHTEN TUSSEN REGERINGSTROEPEN EN RODE KHMER

In januari verschenen er berichten over gevechten tussen troepen van de Cambodjaanse regering en guerrillastrijders van de Rode Khmer. Volgens waarnemers was de strijd voornamelijk bedoeld om de positie van de regering te versterken bij eventuele toekomstige vredesonderhandelingen.

Begin januari waren er berichten over sporadische schermutselingen in het westen van Cambodja. vooral rond posities van de Rode Khmer in de buurt van de stad Poipet nabij de grens van Thailand

Eind januari maakte minister Tea Banh van defensie bekend dat regeringstroepen een offensief waren begonnen om Anlong Veng te veroveren (310 km ten noordwesten van Phnom Penh). het noordelijke hoofdkwartier van de Rode Khmer dat onder bevel stond van Ta Mok. De *Far Eastern Economic Review* van 27 januari berichtte dat Ta Mok en zijn soldaten (naar schatting omstreeks 3.000) naar het oosten de provincie Preah Vihear waren binnengetrokken en de stad Choam Ksan. nabij de grens met Laos. hadden omsingeld.

Cambodjaanse regeringssoldaten onderzoeken in beslaggenomen bankbiljetten op 17 februari 1994 in Anlong Veng, de op één na belangrijkste basis van de Rode Khmer in het noorden van Cambodja. die op 5 februari na zware gevechten in hun handen was gevallen.

Strijd om noordelijke Rode-Klimerbasis

Regeringstroepen zouden begin februari het noordelijke hoofdkwartier van de Rode Khmer in Anlong Veng (provincie Siem Reap) hebben veroverd. De regering beschou de dit wapenfeit als een belangrijk militair succes. Sommige commentatoren beweerden echter dat de verovering van Anlong Veng voornamelijk symbolisch van aard was, aangezien de commandant van de basis, Ta Mok, met het grootste deel van zijn troepen in januari naar de provincie Preah Vihear zou zijn getrokken (zie hierboven).

Van hun kant ontkenden de Rode Khmers dat de basis was gevallen en beweerden ze dat zij de aanvallen van het regeringsleger en Vietnamese troepen hadden afgeslagen. Op 1 maart berichtte het persbureau *Associated Press* dat de Rode Khmers delen van het hoofdkwartier in Anlong Veng hadden heroverd tijdens een zware tegenaanval. die eind februari was ingezet. Volgens het bericht had de regering op grote schaal versterkingen naar het gebied gezonden.

Begin maart heroverden guerrillastrijders van de Rode Khmer hun basis in Anlong Veng. Generaal Toan Chay, gouverneur van de provincie Siem Reap, zei volgens de International Herald Tribune van 2 maart dat de regeringstroepen zich uit de basis hadden teruggetrokken „omdat zij geen voedsel hadden".

Regeringstroepen veroveren Pailin

Op 19 maart meldden regeringstroepen de verovering van Pailin (provincie Battambang), het officiële hoofdkwartier van de Rode Khmers. Het dichtbij de grens met Thailand gelegen Pailin had sinds oktober 1989 onder controle van de Rode Khmers gestaan (zie pag. 32813-'90).

Volgens persberichten waren minstens 5.000 regeringsmilitairen, geleid door speciale eenheden van het provinciale leger van Battambang, betrokken bij de aanval op Pailin. Maar de gerechten bleven naar verluidt beperkt, omdat de naar schatting 1.500 guerrillastrijders die in de stad waren gelegerd zich voor de slotaanval hadden verspreid.

De val van Pailin leidde tot een uittocht van burgers, die tot dan toe onder controle van de Rode Khmer hadden gestaan, naar de provincie Chantaburi in Zuidoost-Thailand. De naar schatting 23.000 a 30.000 vluchtelingen werden op 23 maart in hoog tempo door het Thaise leger met vrachtwagens naar Cambodja teruggebracht. In sommige

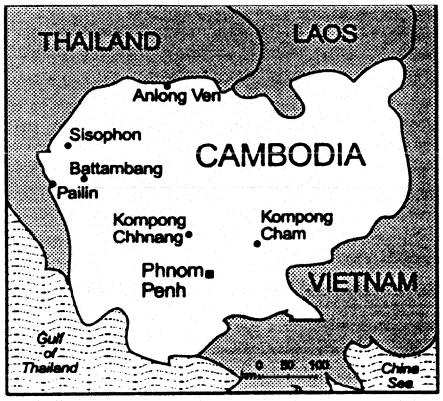

berichten werd beweerd dat deze repatriëring was afgesproken tussen de Rode Khmer en Thaise militaire leiders.

De gedwongen repatriëring van de burgers werd als een „schending van de mensenrechten" gehekeld in een verklaring die op 26 maart werd uitgegeven door Norodom Sirevut. de Cambodjaanse vice-premier en minister van buitenlandse zaken en internationale samenwerking. De operatie werd ook k achtig veroordeeld door Sadako Ogata. de Hoge Coinmissaris voor Vluchtelingen van de VN. in een brief van 28 maart aan de Thaise minister van buitenlandse zaken. squadronleider Prasong Sonsiri.

BIJEENKOMST INTERNATIONALE COMMISSIE

De tweede bijeenkomst van de Internationale Commissie voor de Wederopbouw van Cambodja werd op 11 en 12 maart gehouden in Tokio (Japan), terwijl de eerste bijeenkomst in september 1993 te Parijs had plaatsgevonden (zie pag. 876/1/2-'93). De vergadering werd voorgezeten door Japan en bijgewoond door functionarissen uit 32 landen en vertegenu-oordigers van de EU en 12 internationale organisaties.

Tijdens de conferentie zegden donors financiële hulp voor 1994 toe ter waarde van $ 486 min. Daaronder was een bedrag van $ 15 mln voor hulp bij het opruimen van landmijnen in Cambodja.

In een aan het slot van de conferentie uitgegeven persverklaring wezen de deelnemers op de vorderingen die de Cambodjaanse regering had gemaakt bij het invoeren van marktherVormingen en de liberalisering van de handel en bij het verhroten van de belastinginkomsten. het beperken van de inflatie en het stabiliseren van de wisselkoersen.

Cambodja's minister van economie en financiën. Sam Rangsi, verstrekte de afgevaardigden bijzonderheden over een wetsontwerp inzake buitenlandse investeringen.

(Vor.ber.pag. 874/1 e.v.-1993)

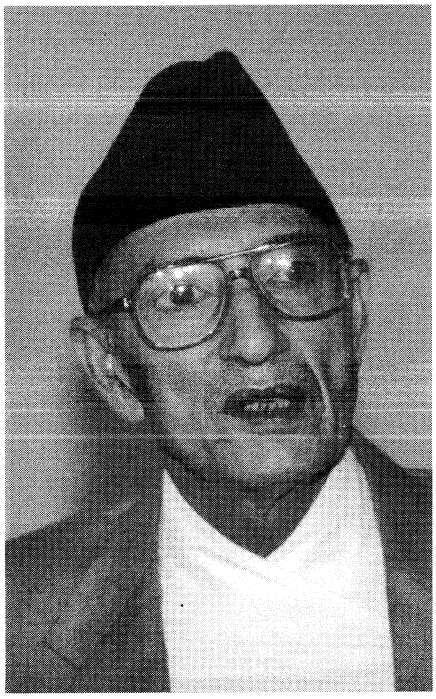

Girija Prasad Koirala. premier van Nepal.

NEPAL

AKKOORD MET BHOETAN

Op 7 oktober 1993 werd in Katmandu een akkoord tussen Nepal en Bhoetan ondertekend om de authentieke status van meer dan 100.000 Bhoetanese vluchtelingen van Nepalese herkomst naar categorie te ordenen (zie ook pag. 733/2/3-'93).

AFTREDEN KOIRALA GEEIST. MOTIE VAN WANTROUWEN VERWORPEN

Premier Girija Prasad Koirala zou medio februari 1994 hebben moeten vechten voor zijn politieke bestaan nadat dissidenten van zijn regerende Nepalese Congrespartij aansluiting zochten bij een coalitie van communisten en andere linkse partijen om een motie van wantrouwen in het parlement te steunen, waarover in maart zou worden gedebatteerd en die bedoeld was om Koirala tot aftreden te dwingen. De kans dat de regering de motie zou overleven, nam toe toen de Congrespartij op 28 februari zou hebben besloten één lijn te trekken.

De roep oin Koirala's aftreden was steeds luider geworden na de dood. naar verluidt onder verdachte omstandigheden, van twee communistische partijleiders in mei 1993 (zie pag. 733/2-'93). Koirala's problemen werden vergroot door geschillen binnen zijn partij. die vooral werden veroorzaakt door zijn machtsstrijd met partijvoorzitter en voormalig premier Krishna Prasad Bhattarai. De zaak werd op de spits gedreven toen Bhattarai Koirala verantwoordelijk stelde voor zijn nederlaag bij een van de twee tussentijdse parlementsverkiezingen. die op 7 februari werden gehouden voor de zetels van de twee dode communisten.

Op 25 februari stelde de Congrespartij een onderzoek in naar de beschuldigingen dat Koirala de verkiezingsnederlaag van Bhattarai in het district Katmandu bekokstoofd had door kiezers aan te sporen hun stem uit te brengen op de kandidaat van de rivaliserende Verenigde Communistische Partij van Nepal (UCPN). Bij de andere tussentijdse verkiezing, voor de zetel van Jhapa, leed de UCPN een nederlaag tegen de Congreipartij

Motie van wantrouwen

Op 7 maart werd de motie van wantrouwen tegen de regering van premier Koirala verworpen met 113 stemmen tegen en 81 voor.

Tijdens het debat over de motie zakte Koirala in het parlement ineen. kennelijk als gevolg van stress, maar hij knapte kort daarna in het ziekenhuis weer op.

(Vor.ber.pag. 733/2/3-1993)

PAKISTAN

VERKIEZING VAN PRESIDENT

Op 14 november 1993 werd Farooy Ahmed Leghari voor een termijn van vijf jaar beëdigd als president van Pakistan.

Bij de verkiezing van 13 november behaalde Leghari, de kandidaat van de Pakistaanse Volkspartij (Pakistan People's Party. PPP). 274 stemmen, terwijl zijn belangrijkste rivaal. de door de Pakistaanse Moslimliga (Nawaz-groep) (PML-N) gesteunde waarnemend president Wasim Sajjad. 168 stemmen kreeg. De president werd gekozen door leden van de Nationale Assemblée. de Senaat en 's lands vier provinciale assemblées

De 53-jarige Leghari, een hoofd van de machtige Baluchi Leghari-stam, was afgestudeerd aan de universiteit van Oxford. Als trouw PPP-lid en naaste medewerker van premier Benazir Bhoetto was hij in oktober benoemd tot minister van buitenlandse zaken (zie pag. 880/3-'93). Verwacht werd dat door zijn presidentschap de kans steeg dat de PPP-regering als eerste haar vijfjarige ambtstermijn zou uitdienen.

Leghari zei dat hij zou proberen boven de partijen te staan en dat hij zijn lidmaatschap van de PPP zou opgeven. Ook beloofde hij steun te verlenen aan het herroepen van het omstreden Achtste Amendement op de grondwet, dat de president vergaande discretionaire bevoegdheden verleende met inbegrip van de bevoegdheid om het parlement te ontbinden en gekozen regeringen te ontslaan (zie pag. 660/1 e.v.-'93).

NIEUWE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Op 17 november volgde Ahmed Asif Ali van de Pakistaanse Moslimliga (Junejo-groep) (PML-J) Leghari op als minister van buitenlandse zaken.

ARRESTATIE VAN MURTAZA BHOETTO. BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN (NOVEMBER-DECEMBER)

Murtaza Bhoetto, de broer van premier Benazir Bhoetto en leider van de verbo-

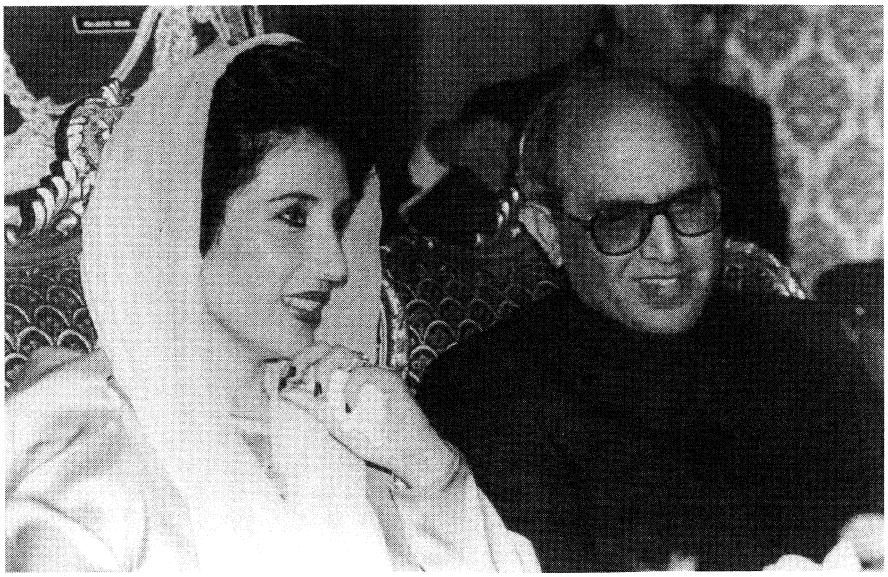

De nieuwe president van Pakistan Farooq Ahmed Leghari (r.) op 14 november 1993 tijdens de beedigingsplechtigheid in Islamabad in gesprek met premier Benazir Bhoetto (l.).

Murtaza Bhoetto, broei- van premier Benazir Bhoetto. tijdens zijn beediging als lid van de provinciale assemblée van Sind op 8 november 1993 in Karachi. nadat hij onder strenge bewaking uit de gevangenis was overgebracht.

den Al Zulfiqar-organisatie, die in 1977 het land was uitgevlucht, werd op 4 november in Karachi gearresteerd nadat hij uit ballingschap in Syrië was teruggekeerd om te worden beëdigd als lid van de provinciale assemblée van Sind (zie pag. 879/3 e.v.-'93). Hij verscheen op 6 november voor de rechtbank en ontkende de terreurdaden waarvan hij werd beschuldigd.

Onderzoek naar brand

De regering gelastte een officieel onderzoek naar de oorzaak van de brand die op 9 november in het parlementsgebouw in Islambad woedde en de Nationale Assemblée (het Lagerhuis) in de as legde.

Tussentijdse verkiezingen

Op 2 december werden tussentijdse verkiezingen gehouden voor 12 zetels in de Nationale Assemblée.
De PPP en haar bondgenoten wonnen zes van de tussentijdse verkiezingen en het totale aantal zetels van de PPP in de Nationale Assemblée steeg daardoor tot 98 van de 217 zetels. Vier van de zes andere tussentijdse verkiezingen werden gewonnen door de PML-N (waarvan één in Lahore, Punjab). één door de Pakhtoonkwa Milli Awami partij en één door een onafhankelijke kandidaat.

Op 2 december werden er ook tussentijdse verkiezingen gehouden voor 10 zetels in provinciale parlementen. waarvan de PPP er vier behaalde in Punjab en één in Sind, de PLM-N één in Sind en één in Noordwestelijke Greiisprovincie (NWFP). de PIVIL-J twee zetels in Puiljab, cn de Muttahida Deeni Mahaz één

Nusrat Bhoetto niet langer mede-voorzitter PPP

Op 5 december werd premier Benazir Bhoetto door de centrale uitvoerende raad van de regerende PPP gekozen tot enige leider en werd Nusrat Bhoetto, die sinds mei 1986 samen mei haar dochter het voorzitterschap had bekleed (zie pag. 755/3-'88), afgezet.

De twee vrouwen waren steeds meer van mening gaan verschillen over de politieke rol van Benazirs broer Murtaza Bhoetto. Deze was gearresteerd toen hij in november in Pakistan terugkeerde (zie hierboven). Op 19 december verklaardc Murtaza Bhoctto zich niet schuldig ten aanzien van de aanklachten inzake oproer en terrorisme.

Oproep Amnesty International

Op 7 december bracht de mensenrechtenorganisatie Amnesty International een rapport uit waarin de regering werd opgeroepen haar verkiezingsbeloften gestand te doen en een einde te maken aan de schendingen van de mensenrechten in Pakistan. Amnesty zei dat het toepassen van martelingen door de politie en door paramilitaire en militaire autoriteiten in Pakistan ,,endemisch" was.

BESPREKINGEN MET VS. CONFLICT OVER WAPENVERKOPEN

De besprekingen die premier Benazir Bhoetto op 8 november voerde met de bezoekende Amerikaanse onderminister voor Zuidaziatische aangelegenheden Robin Raphael, duidde zij aan als ,,het openzetten van een venster met uitzicht op betere betrekkingen tussen de VS en Pakistan".

Op 26 november toonde een woordvoerder van het ministerie van buitenlandse zaken zich verheugd over een uitspraak van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken waarin getwijfeld werd aan het nut van het Pressler-amendement. op grond waarvan de VS in oktober 1990 hun economische en militaire hulp aan Pakistan hadden opgeschort (zie pag. 65/1 e.v.-'91).

Minister van buitenlandse zaken Ahined Asef Ali. die niets wilde weten van speculaties dat de regering akkoord zou zijn gegaan met stopzetting van het nucleaire programnia in ruil voor versoepeling van de Amerikaanse sancties. zei op 28 november dat Pakistans ,,huidige vreedzame (nucleaire)programma zou worden voortgezet".

Conflict met VS over wapenverkopen

Op 14 december zei ministci van buitenlandse zaken Ahmed Asif Ali dat het geschil tussen Pakistan en de Amerikaanse regering over wapenverkopen uiterlijk in april 1994 moest zijn opgelost

Op 14 december sprak een delegatie van de Ainerikaanse Senaat (inet senator Larry Pressler. indiener van het Prescler-amendement. zie beneden) met minister Ali en op 15 december met president Farooq Ahmed Khan Leghari en premier Bhortto. Ali hield de delegatie voor dat Pakistan bij andere landen zou aankloppen indien de VS hun wapenverkopen niet hervatten.

De Ainerikaanse militaire en econoinische hulp was in 1990 opgeschort krachtens het Pressler-amendement. aangezien de Pakistaanse president het Amerikaanse Congres niet had gegarandeerd dat Pakistan niet bezig was kernwapens te ontwikkelen (zie pag. 65/1 e.v.-'91; in december 1993 verschenen berichten waaruit bleek dat de Amerikaanse regering op korte termijn een met zou indienen bij het Congres waarin de Amerikaanse hulp werd losgekoppeld van de nucleaire non-proliferatie).
In augustus 1993 werden nieuwe sancties opgelegd nadat de inlichtingendienst had gerapporteerd dat Pakistan middellange-afstandsraketten uit China invoerde, hetgeen een schending inhield van het Missile Technology Control Regime (MTCR) (zie pag. 87813-'93).

AKKOORD MET IMF EN WERELDBANK

Op 11 november maakte de financieel adviseur van de premier, V A. Jafarey, bekend dat er een overeenkomst met het Internationale Monetaire Fonds (IMF) was gesloten over nieuwe kredietfaciliteiten voor de volgende drie jaar, waarmee een bedrag was gemoeid van 1,2 mrd SDRs ($ 1,67 mrd).

De kredieten, waarover de IMF-raad in februari 1994 zou beslissen. bestonden uit een uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESAF), een uitgebreide fondsfaciliteit (EFF) en een aanpassingskrediet vuur de overheidssector. Het in september door het IMF goedgekeurde standby krediet (zie pag. 879/1-'93) maakte geen deel uit van het nieuwe akkoord.

Op 16 november tekende de Wereldbank een akkoord over de verstrekking van $490 mln als bijdrage aan de financiering van de particuliere thermische centrale Hub, die naar schatting $ 1,8 mrd kostte

BHOETTO BEZOEKT CHINA

Op 27 december begon premier Bhoetto aan een driedaags bezoek aan Beijing, na afloop waarvan zij herhaalde dat Pakistan en China het MTCR niet hadden geschonden.

Op 4 december hadden China en Pakistan een akkoord ondertekend over verlenging van de Chinese kredietfaciliteiten voor Pakistan. zodat het land defensiematerieel kon aankopen.

BHOETTO BEZOEKT IRAN EN TURKIJE

Van 8-10 december bracht premier Bhoetto een officieel bezoek aan Iran. waar zij besprekingen voerde met president Ali Akbar Rafsanjani. Vervolgens reisde zij door naar de Turkse hoofdstad Ankara, waar zij met premier Tansu Ciller sprak over regionale kwesties en bilaterale samenwerking.

BOTSINGEN TUSSEN RIVALISERENDE BHOETTO-AANHANGERS

De betrekkingen tussen Nusrat Bhoetto, in december 1993 afgezet als medevoo zitter van de regerende PPP (zie hierboven). en haar dochter. premier Benazir Bhoetto, verslechterden begin januari 1994 aanzienlijk, nadat Nusrat Bhoetto de regering van dictatuur had beschuldigd.

Bij een incident in Bhoetto's woonplaats Larkana werden op 5 januari twee mensen gedood. toen de politie het vuur opende op een menigte mensen die demonstreerden voor Murtaza Bhoetto. de van Benazir Bhoetto vervreemde broer. Nusrat Bhoetto's twist met haar dochter was in augustus 1993 begonnen. toen Nusrat de kandidatuur van Murtaza voor de algemene verkiezingen had gesteund (zie pag. 878/2-'93).

Nusrat Bhoetto

NIEUWE MINISTERS BENOEMD

Op 26 januari werden zeven nieuwe ministers en drie staatsministers beëdigd. Het totaal aantal regeringsleden kwam daarmee op 20. De posten waren als volgt verdeeld:

Premier, financiën - Benazir Bhoetto+; buitenlandse zaken - Ahmed Asif Ali; defensie - Aftab Shahban Mirani: binnenlandse zaken - Naseerullah Babar: industrie en produktie - Muhaminad Asghar: handel - Chaudhry Ahmed Mukhtai-+: parlementszaken - Sher Afghani Niazi; recht en justitie - Iqbal Haider: Kashmir en noordelijke zaken - Mohammad Afzal Khan: olie en natuurlijke hulpbronnen - Anwar Saifullah*: voorlichting en omroep - Khalid Ahmad Kharal": onderwijs - Khurshid Ahmad Shah': openbare werken - Makhduin Mohammad Amin Fahim*; voedsel. landbouw en veeteelt - Mohammad Yusuf Talpur*; water en energie - Malik Ghulam Mustafa Khar*; bevolking en sociaal welzijn - Julius Salik": financieel adviseur met kabinetsstatus - V. A. Jafarey.

Staatsministers: financien - Makhdum Shabuddin*; arbeid en arbeidskracht - Ghulam Akbar Lasi*: deelstaten en grensregio's - Abdul Qayyum Khan*.

* nieuwe benoeining.
+ gewijzigde verantwoordelijkheid

CONFLICT OVER STAATSBANK. NEDERLAAG REGERING

Begin januari rees er twijfel over de intentie van de regering het economische hervoriningsprogramma. waartoe de voormalige interimregering van premier Moeen Qureshi (zie pag. 878/2-'93) de aanzet had gegeven, voort te zetten, toen de pas verworven onafhankelijkheid van de Staatsbank van Pakistan (zie pag. 879/1/2-'93) per presidentieel decreet werd gekortwiekt.

Het decreet leidde tot het aftreden van drie directeuren van het centrale bestuur van de Staatsbank. Het wilde de bevoegdheden van de bank om het monetaire beleid te bepalen inperken door haar te verplichten in overleg te treden met de federale regering en de vie provinciale regeringen over de kredietlimiet die hun was verleend. Krachtens de wet van Qui-eshi's regering mocht de bank in alle onafhankelijkheid de kredietliinieten van de centrale en provinciale regeringen vaststellen. Het nieuwe decreet bracht ook de ainbtstermijn van de gouverneur van de bank terug van vijf tot drie jaar.

In een interview in de *Financial Times* van 5 januari zei Qureshi dat het decreet de mocilijkheden van de regering in de lopende onderhandelingen met het IMF en de Wereldbank alleen maar zou vergroten. Hij deelde daarmee de opvatting van sommige analisten, dat een onafhankelijke centrale bank het vertrou en versterkte dat overeengekomen kredietlimieten zouden morden gehandhaafd. Qureshi zette ook vraagtekens bij de verkorting van de ainbtstermijn van de gouverneur. toen hij zei: ,,Het is uiterst belangrijk de centrale bank het gevoel te geven dat als zij een principieel standpunt inneemt. de gouverneur niet ontslagen wordt". De bepaling in het decreet dat de regering binnen 180 dagen na inwerkingtreding van de nieuwe wet een nieuwe gouverneur inocht benoemen. had tot speculaties geleid dat Mohammad Yaqub, de huidige gouverneur die bekend stond als voorstander van strenge financiële discipline, op het punt stond ontslagen te worden.

Regering lijdt nederlaag over onafhankelijkheid centrale bank. Landbouwbelasting

De regering leed haar eerste belangrijke politieke nederlaag sinds haar aantreden in oktober 1993 toen de Senaat (Hogerhuis)op 1 februari akkoord ging met een wetsvoorstel van de oppositie dat een recent presidentieel decreet teniet deed, waarin de onafhankelijkheid van de Staatsbank van Pakistan werd gekortwiekt (zie hierboven).

Begin februari werd gemeld dat de regering de omstreden landbouwbelasting, die door de vorige waarnemende regering was ingevoerd (zie pag. 878/2-'93), wilde handhaven. Verwacht werd echter dat het nadelige effect van deze belasting zou worden gecompenseerd door een verhoging van de subsidie waarmee de overheid de aan de boeren betaalde prijzen aanvulde tot ongeveer het marktniveau. Tussen 10.000 en 20.000 landeigenaren die elk meer dan 20 hectaren grond bezaten, zouden te maken krijgen met de landbouwbelasting.

ISLAMITISCHE PARTIJLEIDER TREEDT AF EN WORDT HERKOZEN

Op 22 januari trad Amir Kazi Hussain Ahmad af als leider van de grootste islamitische partij van het land, de Jamaat-e-Islami Pakistan (JIP). Hij werd opgevolgd door Chaudhry Rahmat Elahi. die door het dagelijks bestuur van de partij werd gekozen tot waarnemend leider. Er werden geen redenen gegeven voor Ahmads aftreden.

Volgens een bericht in Le Monde van 25 januari had de regering een ultimatuin gesteld aan alle A abische islamitische activisten om het land voor het einde van de maand te verlaten. Ten minste drie landen - Algerije, Egypte en Tunesië - hadden Pakistan met succes onder druk gezet om hun onderdanen uit te wijzen. die zij ervan verdachten in de Noordwestelijke Grensprovincie (NWFP) van Pakistan te worden opgeleid voor het ontwikkelen van terroristische activiteiten

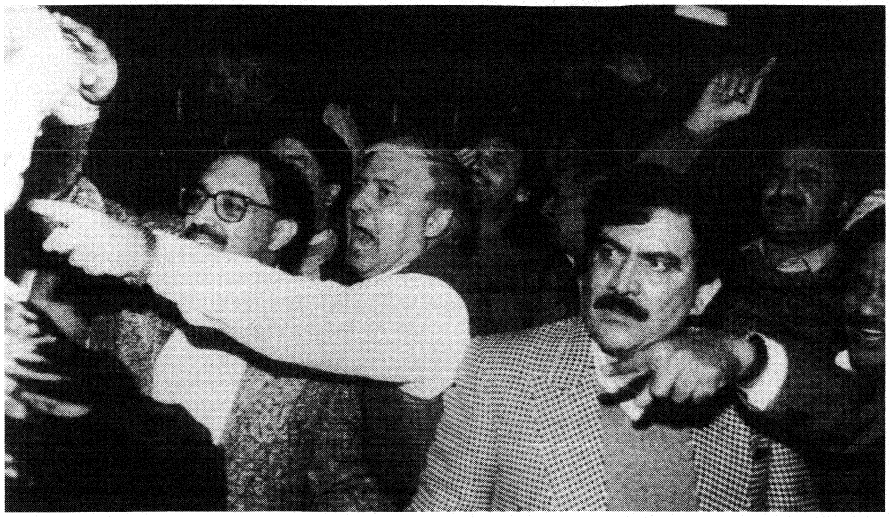

Akhter Hussain Shah aan de PML (l.), Aftab Sherpao van de PPP (m.)en Haleem Kattak (partij onbekend) (r.)beschimpen in Peshawar op 23 februari 1994 de voorzitter van de assemblée van de Noordwestelijke Grensprovincie. Hidayatullah Chamkani (niet zichtbaar), nadat hij twee afgevaardigden van de regeringscoalitie die waren overgelopen naar de PPP. heeft uitgesloten.

Amir Kazi Hussain Ahmad werd op 27 februari als leider van de JIP herkozen. Volgens berichten kwam Ahmads herverkiezing neer op een mandaat om de partij in een progressievere richting te hervormen.

NWFP ONDER FEDERAAL BEWIND

Een in de pers onthulde campagne van premier Benazir Bhoetto met het doel de zeggenschap over de regering van de Noordwestelijke Grensprovincie (NWFP) te onttrekken aan haar belangrijkste politieke tegenstander. Mian Mohammad Nawaz Sharif, bereikte een kritiek punt toen de NWFP op 25 februari onder direct federaal bestuur werd geplaatst.

De gebeurtenissen hadden elkaar in snel tempo opgevolgd. nadat Bhoetto's PPP op 7 februari een motie van wantrouwen had ingediend tegen de coalitieregering van de NWFP. die werd gesteund door de PML-Nawaz van Sharif. De inotie was naar verluidt zo gepland dat zij samenviel met het verstrijken van de verordening tegen het overlopen \-an afgevaardigden naar een andere partij, die was ingevoerd door de voormalige waarnemende regering van Moeen Qureshi. Op 23 februari eindigde een debat over de motie in de assemblée van de NWFP in een pandemonium. waarbij Sharifs partij de PPP verweet met onwettige methoden de steun te hebben gezocht van andere afgevaardigden. Het debat werd geschorst en de prorinciegouverneur zag zich gedwongen in te grijpen door de assemblée op 26 februari bijeen te roepen en de premier van de NWFP, Pir Mohammad Sabir Shah. te gelasten aan te tonen dat hij over een meerderheid beschikte.

Op 27 februari verdedigde Bhoetto het besluit om de NWFP onder federaal bestuur te plaatsen. maar zij benad ukte dat haar regering zich zou neerleggen bij de wil van de meerderheid van de NWFP-assemblée.

BHOETTO EN ZARDARI VRIJGESPROKEN

Op 19 februari sprak een speciale rechtbank Benazir Bhoetto vrij van een aanklacht wegens corruptie. De aanklacht, een van de zeven die tegen Bhoetto waren ingediend kort nadat ze in augustus 1990 was ontslagen (zie pag. 774/1 e.v.-'90), hield verband met vermeende onregelmatigheden bij de toewijzing van contracten voor vloeibaar gas (zie pag. 64/2/3-'91).

Op 28 februari liet een speciale rechtbank de laatste van de 13 aanklachten vallen die sedert oktober 1990 waren ingediend tegen Bhoetto's echtgenoot, Asif Ali Zardari (ziepag 64/3-'91)

Op 19 december 1993 was Zardari. een lid van de Nationale Assemblée, vrijgesproken van de aanklacht inzake ontvoering. Toen bleef alleen nog een aanklacht wegens oplichting van een lokale bankover.

SENAATSVERKIEZINGEN

De t eejaarlijkse verkiezingen voor 37 zetels in de Senaat vonden op 2 maart plaats. De regerende PPP won 16 zetels en werd daardoor met 23 zetels de grootste partij in de 87 zetels tellende Senaat. De bondgenoten van de PPP in de PML-Junejo behaalden drie zetels.

Van de resterende 18 zetels gingen zes naar de PML-Nawaz, drie naar de Awami National Party, twee naar de Jamhoori Watan Party en twee naar de Mohajir Qaumi Mahaz-Altaf (MQM-Altaf), terwijl de volgende vijf partijen elk één zetel verwierven: Jamaat-i-Islami, Baluchistan National Movement (Hai),Baluchistan National Movement (Mengal), Jamiat-i-Ulema-i-Islam en Pakhtoonkwa Milli Awami Party.

De winst voor de regering werd echter gedeeltelijk teniet gedaan door de nede laag op 21

Wasim Sajjad, waarnemend president van Pakistan en kandidaat van de oppositie bij de presidentsrerkiezingen van 13 november 1993. wuift naar de menigte in Islamabad voordat hij zijn stem gaat uitbrengen.

De Indiase secretaris van buitenlandse zaken, J.N.Dixit (r.).en zijn Pakistaanse collega Shaharyar Mohammed (l.) zitten tegenover elkaar tijden:; de laatste sessie op 3 januari 1994 te Islamabad over de kwestie Kashmir.

maart van haar kandidaat voor het voorzitterschap van de Senaat. Deze betrekkelijk onbekende kandidaat uit Baluchistan verloor van de oppositiekandidaat Wasim Sajjad, de aftredende Senaatsvoorzitter. Volgens berichten was de nederlaag van de regering te wijten aan de omstandigheid dat de PPP er niet in slaagde voldoende steun te werven onder haar bondgenoten. Volgens de grondwet zou Sajjad het recht hebben als waarnemend president te fungeren in het geval van het afwezig zijn of overlijden van de zittende president Farooq Ahmed Leghari. een trouw aanhanger van de PPP voordat hij het presidentschap aanvaardde (zie hierboven).

ZEVENDE GESPREKSRONDE TUSSEN INDIA EN PAKISTAN. BETREKKINGEN VERSLECHTERD

De zevende ronde van de Indiaas-Pakistaanse gesprekken tussen de secretarissen van buitenlandse zaken, die op 2 en 3 januari in Islamabad werd gehouden, eindigde zonder grote vooruitzichten op verzoening in de kwestie Kashmir (zie pag. 802/3-'92 voor de zesde ronde in augustus 1992). In een gezamenlijke verklaring die naderhand werd uitgegeven, heette het dat ,,fundamentele verschillen" over de kwestie Kashmir hadden verhinderd dat de twee partijen vooruitgang boekten. De verklaring voegde eraan toe dat beide partijen elkaar zouden raadplegen over eventuele verdere gesprekken tussen de secretarissen van buitenlandse zaken of op een andere niveau.

Op een persconferentie die samenviel met de publikatie van de verklaring, zei de Pakistaanse secretaris van buitenlandse zaken Shahryar Khan dat Pakistan geen vervolggesprekken plande totdat de situatie in het door India beheerste Jammu en Kashmir merkbaar was verbeterd. De Indiase secretaris van buitenlandse zaken, J.N. Dixit, suggereerde dat India met ,,nieuwe voorstellen" zou komen over de omstreden Siachen-gletsjer en het Sir Creek-gebied in de Grote Rann van Kutch om een ,,vooruitgang" in de gespannen betrekkingen tussen de twee landen te verzekeren.

De onderhandelingen, de eerste op hoog niveau over Kashmir sedert 1947, waren in november 1993 door India voorgesteld. Volgens berichten had Pakistan niet willen ingaan op het aanbod zonder enkele concessies van India. zoals de vrijlating van Kashmiri-militanten en troepenvermindering in de deelstaat. maar was het land uiteindelijk gezwicht voor Amerikaanse druk om de gesprekken toch te laten doorgaan. In wat volgens waarnemers een poging was de schade beperkt te houden en daardoor haar binnenlandse critici tot zwijgen te brengen (die haar ervan beschuldigden een ,,marionet van de VS" te zijn). gaf premier Bhoetto op 18 januari opdracht aan Shahryar Khan India te laten weten dat toekomstige bilaterale besprekingen afhankelijk waren van een volksraadpleging in Kashmir.

India, dat deze voorwaarde verwierp, beklemtoonde van zijn kant dat de kwestie Kashmir de oplossing van andere bilaterale kwesties niet in de weg mocht staan. Op 24 januari diende India bij Pakistan nieuwe voorstellen in voor vertrouwenwekkende maatregelen, waaronder een wederzijdse verklaring om niet als eerste kernwapens te gebruiken, het openen van een ,,crisislijn" tussen de respectieve militaire bevelhebbers om een escalatie van het conflict over de Siachen-gletsjer te beheersen, en de definitieve afbakening van de zeegrenzen in het Sir Creek-gebied.

Betrekkingen met India gespannen

Na een officieel protest van Pakistan op 4 februari naar aanleiding van persoonlijke opinerkingen van de Indiase p esident Shankar Dayal Sharma over premier Bhoetto, nam de spanning tussen beide landen toe.

Op 3 februari zou Sharma gezegd hebben dat uit Bhoetto's recente stappen tegen haar moeder en broer (zie hierboven) bleek dat zij was bezweken voor .,de verleiding van de macht" en ..van haar wortels vervreemd" was. Het incident wakkerde een diplomatieke woordenstrijd aan, die was uitgebarsten na Bhoetto's oproep - tijdens een toespraak tot de 50ste zitting van de VN-Mensenrechtencommissie in Genève op 1 februari - om een onde zoek in te stellen naar schendingen van de mensenrechten door Indiase veiligheidstroepen in Kashmir.

Op 5 februari steunde de rege ing-Bhoetto een landelijke staking van Pakistaanse politieke partijen ter ondersteuning van het zelfbeschikkingsrecht van Kashmir. Dit leidde tot berichten dat zij haar geduld met India aan het verliezen was nadat de besprekingen tussen beide landen begin januari op niets waren uitgelopen (zie hierboven).

Een van de tegenvoorstellen die Pakistan op 2 februari aan India had gedaan in antwoord op de zes eind januari door India voorgestelde vertrouwenwekkende maatregelen (zie hierboven), was de terugtrekking van de Indiase troepen die sedert januari 1990 in Kashmir waren gelegerd.

In maart volgde een verdere verslechtering van de betrekkingen tussen Pakistan en India. De Pakistaanse regering gelastte op 20 maart de sluiting van haar consulaat in Bombay, de op één na belangrijkste inissie van Pakistan in India, wegens de vermeende niet behulpzame houding van de Indiase regering. Op 22 maart werd bericht dat India zijn consulaat in Karachi had gesloten.

De maatregel volgde op een wekenlange diplomatieke woordenstrijd die was ingeleid door de weigering van India Pakistan voor zijn consulaire diensten gebruik te laten maken van het Jinnah House in Bombav, vroeger het huis van Mohummad Ali Jinnah, de leider van Pakistan onafhankelijkheidsbeweging.

De spanning was gestadig toegenomen sinds 9 maart toen Pakistan, onder druk van Iran en China. ermee had ingestemd de stemming in de VN-Mensenrechtencommissie te Genève over een resolutie inzake Kashmir (zie hierboven)

uit te stellen. Op 10 maart ontkende een woordvoerder van het Pakistaanse ministerie van buitenlandse zaken Indiase beweringen dat de resolutie was ingetrokken: hij benadrukte dat de stemming slechts was uitgesteld op voorwaarde dat India een delegatie van islamitische landen toestond Kashmir te bezoeken. Deze versie van de gebeurtenissen werd door Indiase functionarissen tegengesproken; zij ontkenden dat er enig verband bestond tussen het lot van de resolutie en het verlenen van officiële toestemming aan een team van islamitische ambassadeurs voor een bezoek aan Kashmir.

KREDIETHULP IMF. ANDERE HULP

Op 22 februari maakte het IMF in Washington bekend dat het leningen van in totaal 986 mln SDRs ($ 1,3 mrd) aan Pakistan had goedgekeurd die krachtens de uitgebreide fondsfaciliteit (EFF) en de uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESAF) in een periode van drie jaar zouden worden uitgekeerd.

Over de kredietfaciliteiten was informeel overeenstemming bereikt in november 1993, hoewel er in de berichten van toen van iets hogere bedragen sprake was (zie hierboven).

Tijdens een vergadering van het consortium Hulp aan Pakistan op 24 en 25 februari in Parijs werd extra hulp vrijgemaakt voor Pakistan ter waarde van $ 2,5 mrd, waarvan $ 2,3 mrd zou worden uitgekeerd in 1994-1995.

(Vor.ber.pag. 877/2 e.v.-1993)

TAIWAN

VEROORDELING BEURSSPECULANTEN FINANCIELE HERVORMINGEN

Op 12 oktober 1993 werd een vooraanstaand beursspeculant tegelijk met 38 anderen veroordeeld wegens overtreding van de effectenwetten in het grootste aandelenschandaal dat Taiwan ooit had gekend.

Lei Po-lung. bekend als .,Grote Handen", kreeg één jaar gevangenisstraf wegens zijn aandeel in het niet nakomen van betalingsverplichtingen in 1992 tot een bedrag van NT$ 1,5 mrd ($1= NT$ 26.8288 per 11 oktober 1993). De anderen. die schuldig werden bevonden aan l-iet manipuleren van aandelenprijzen en aan het optreden als stromannen voor de transacties van Lei. kregen gevangenisstraffen variërend van vier tot 10 maanden (soms voorwaardelijk). Drie personen werden op alle punten van de aanklacht vrijgesproken.

Op 13 oktober werden in Taiwan ingrijpende financiele hervormingen met ingang van 14 oktober bekendgemaakt Deze zouden naar verwachting de invloed van het land op de internationale kapitaalmarkt vergroten

De nieuwe regels garen ondernemingen de mogelijkheid in het buiteniand jaarlijks bedragen van $ 3 mrd te vergaren. die naar Taiwan terug te brengen en ze in plaatselijke valuta om te wisselen. Tevoren moesten bedrijven in het buitenland vergaard geld gebruiken voor externe projecten of aankopen. De nieuwe regels voorzagen ook iii een verlichting van de beperkende maatregelen t.a v. het geld van buitenlandse investeerders bij binnenkomst iri Taiwan.

LOKALE VERKIEZINGEN. FUSIE VAN OPPOSTTIFPARTTJFV

Op 27 november werden bij lokale verkiezingen vijf burgemeesters en 18 districtsmagistraten gekozen. De ve - kiezingen, waarbij ongeveer 70 kandidaten dongen naar 23 posten en de regerende Kwomintang (KMT) trachtte de controle over het merendeel van de steden en districten te behouden. werden beschouwd als een cruciale graadmeter voor de populariteit van de KMT.

De KMT-campagne had te lijden onder interne conflicten en partijkandidaten die om dezelfde functies streden. De partijvoorzitter. president Lee Teng-hui. brak met de traditie door zich diepgaand met de campagne te bemoeien. Hij voerde verscheidene weken campagne voor KMT-kandidaten en probeerde te voorkomen dat de stemmen voor de KMT verdeeld raakten door talrijke malen tussenbeide te komen om niet-officiële KMT-kandidaten te bewegen hun kandidatuur in te trekken. Als hem dat niet lukte, ging Lee over tot het nemen van sancties. Zo zette hij op 3 november 19 leden uit de partij, van wie er enkelen afvallige kandidaten waren.

De positie van de KMT werd ernstig bedreigd door de oppositionele Democratische Progressieve Partij (DPP) die. althans volgens sommige opiniepeilingen, kon rekenen op een steun van meer dan 45 procent. De regeringspartij moest ook rekening houden met de Chinese Nieuwe Partij (CNP), die geleid werd door Jaw Shau-kong en die zich in augustus van de KMT had afgescheiden (zie pag. 88112-'93). Voor de lokale verkiezingen had de CNP bekend gemaakt dat ze een fusie aanging met de Chinese Sociaal-Democratische Partij (CSDP). De nieuwe partij, die de naam CNP behield, werd de op twee na grootste partij in het land.

De verkiezingen leverden de KMT 15 van de 23 posten op net zoveel als zij voor de verkiezingen had Het stemmenaandeel van de KMT daalde echter tot 47 procent, waarmee de partij voor het eerst onder de 50 procent kwam De DPP behaalde zes posten, slechts de helft van wat de partijleiding voorspeld had De twee overige posten gingen naar de CNP

BETREKKINGEN MET CHINA. VLIEGTUIGKAPINGES

De recente golf van vliegtuigkapingen, waarbij Chinese toestellen naar Taiwan moesten vliegen (zie pag. 882/2-'93), hield in november aan. Tussen 5 en 12 november vonden drie kapingen plaats. Deze incidenten zetten de licht verbeterde betrekkingen tussen de twee landen onder druk.

Hoewel de gekaapte vliegtuigrn onmiddellijk mochten terugvliegen, werden de kapers in Taiwan berecht (zij konden rekenen op een gevangenisstraf van ongeveer 10 jaar) en werden zij niet uitgeleverd aan China, waar hun waarschijnlijk de doodstraf stond te wachten. Terwiil China volliield dat de kapingen het effectiefst tegengegaan konden worden door de kapers uit te leveren aan het vasteland, beweerde Taiwan dat effectievere veiligheidsmaatregelen op de Chinese luchthavens een einde zouden maken aan het probleem. Ook groeide het bange vermoeden dat de kapingen op touw werden gezet door de Chinese regering om op die manier inlichtingen te verwerven over de luchtverdediging van Taiwan. Nadat op 12 november het zevende vliegtuig was gekaapt. zei de Taiwanese minister van defensie, Sun Chen, dat de kapingen misschien .,een truc van Beijing (waren) om inzicht te krijgen in de mogelijkheden en beperkingen van onze luchtmacht".

De repatriëring van kapers werd, samen met andere bilaterale problemen als illegale immigratie en visserijgeschillen, besproken tijdens de tweede ronde van de werkbesprekingen tussen de China's Association for Relations Across the Taiwan Straits (Arats) en Taiwans Straits Exchange Foundation (SEF). De zes dagen durende besprekingen, die werden gehouden in de Chinese kustplaats Xiamen, eindigden op 7 november zonder dat er een formeel akkoord was bereikt (voor de historische Koo-Wang ontmoeting in Singapore in april, zie pag. 516/1 e.v.-'93; voor de eerste ronde van de besprekingen eind augustus. zie pag. 882/2/3-'93).

Beide partijen zeiden de besprekingen in december te willen hervatten. De bijeenkomst zou dan waarschijnlijk in een

betere sfeer verlopen, aangezien minister Wu Po-hsiung van binnenlandse zaken op 18 november bekendmaakte dat het Taiwanese kabinet had besloten een begin te maken met de repatriering van Chinese kapers. Of ze onmiddellijk na hun veroordeling zouden worden uitgeleverd of pas na het uitzitten van hun straf bleef onzeker.

Door de recente vliegtuigkapingen (zie hierboven) bleven ook in december de betrekkingen tussen de twee landen gespannen.

Op 8 en 12 deceinber werden vliegtuigen op een binnenlandse vlucht in China gekaapt. cvaardoor het aantal kapingen sinds april 1993 op negen k am. Om de kapingen tegen te gaan breidden de Chinese autoriteiten op 16 december de lijst met zaken uit die vliegtuigpassagiers niet mochten meenemen. Niettemin werd op 28 december het tiende vliegtuig gekaapt met bestemming Taipei door een stel dat beweerde explosieven bij zich te hebben. De dag daarop werd bericht dat een volgende kaping was voorkomen doordat het kabinepersoneel een kaper wist te overmeesteren.

De repatriëring van kapers was het belangrijkste gespreksonderwerp van de derde ronde van de werkbesprekingen tussen de Chinese ARATS en de Taiwanese SEF, die van 18-23 december in Taipeh werden gehouden.

Deze besprekingen volgden op die in augustus en november (ziehierboven). Behalve de vliegtuigkapingen bespraken beide partijen ook andere bilaterale kwesties als illegale immigratie en visserijgeschillen. De bijeenkomst eindigde zonder een duidelijk akkoord, terwijl de twee partijen verdeeld bleven over de vraag of Chinese kapers eerst in Taiwan moesten terechtstaan voordat ze naar China teruggestuurd werden.

PRESIDENT OP REIS DOOR ZUIDOOST-AZIË

Vergezeld door een gevolg van 40 functionarissen en zakenlieden bracht president Lee Teng-hui een bezoek aan de Filippijnen (9 februari 1994), Indonesië (9-13 februari) en Thailand (13-16 februari). Hoewel Lee ontmoetingen had met de staatshoofden van alle drie landen. werd de reis een privé-..vakantie" genoemd omdat de staten die hem ontvingen diplomatieke betrekkingen onderhielden met China en niet met Taiwan.

Het was pas de tweede keer dat Lee op reis ging naar het buitenland sedert hij in 1988 president was geworden (de eerste keer was een bezoek aan Singapore in maart 1989). De reis werd beschouwd als een belangrijke stap vooruit voor zijn politiek van „vakantiediplomatie", waarmee Taiwan probeerde zijn economische banden met buurlanden op te bouwen zonder hun betrekkingen met China de compromitteren.

De Chinese regering veroordeelde Lee's reis en zei dat hij probeerde „twee China's" te scheppen door onder het mom van vakantie ..substantiële betrekkingen" aan te knopen met buurlanden. Deze politiek, aldus het Chinese ministerie van buitenlandse zaken, was „iets dat de Chinese regering en het Chinese volk ten sterkste afwijzen en nooit kunnen aanvaarden"

NIEUWE BESPREKINGEN MET CHINA. VLIEGTUIGKAPING

Voorafgaand aan Lee's reis was de dialoog tussen Taiwan en het Chinese vasteland voortgezet met een nieuwe gespreksronde tussen de semi-officiële Chinese Association for Relations Across the Taiwan Straits (ARATS) en de Taiwanese Straits Exchange Foundation (SEF).

In de gesprekken. die van 31 januari - 4 februari plaatsvonden in Beijing, zou volgens een beschrijving sprake zijn geweest van een „hoge mate van consensus". Naar verluidt waren er afspraken gemaakt op een aantal gcbiedcn. waaronder de repatriëring van Chinese burgers die een vliegtuig naar Taiwan gekaapt hadden, en de schikking van maritieme geschillen. Men kwam overeen dat er in maart een vierde zitting op werkgroepniveau gehouden zou worden. waarop formele akkoorden op deze gebieden getekend zouden worden (de derde gespreksronde was in december 1993 gehouden, zie hierboven).

Op 18 februari werd een Chinees verkeersvliegtuig op een binnenlandse vlucht gekaapt en gedwongen in Taiwan te landen. De passagiers van het vliegtuig, onder wie vier familieleden van de kaper, werden onmiddellijk naar China gerepatrieerd, terwijl de kaper zelf in hechtenis werd genomen door de Taiwanese autoriteiten. Dit was de elfde kaping sedert april 1993.

De vierde ronde van de werkbesprekingen tussen de ARATS en de SEF vond van 25-30 maart in Beijing plaats, maar er werd geen melding gemaakt van het bereiken van concrete vorderingen.

DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN MET BURKINA FASO

Op 2 februari knoopte de regering van Burkina Faso diplomatieke betrekkingen aan met Taiwan. dat daarop economische en technische hulp toezegde.

Op 4 februari maakte China de opschorting van alle diplomatieke betrekkingen met Burkina Faso bekend alsook de bevriezing van alle bestaande overeenkomsten tussen de twee landen. De Chinese regering noemde Burkina's betrekkingen met Taiwan een breken van de belofte die was gedaan in een communiqué van 15 september 1973 waarin de regering van Rui-kina (toe nog Opper-Volta) de regering in Beijing had erkend als de enige wettige vertegenwoordiger van het gehele Chinese volk. China beschuldigde Taiwan er ook van ..munt te slaan uit de tijdelijke economische problemen van sommige landen" en „gelddiplomatie" te bedrijven.

(Vor.ber.pag. 881/1 e.v.-1993)

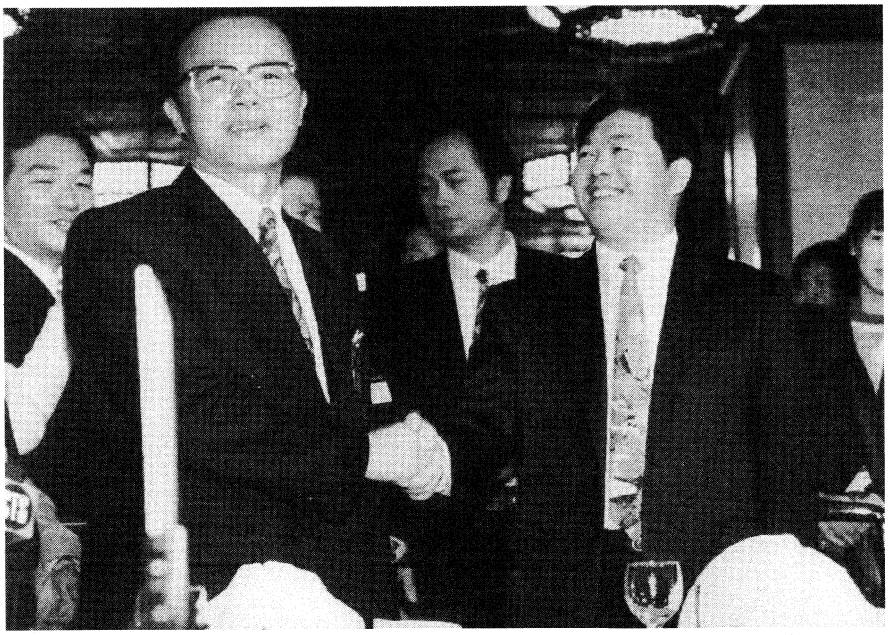

Het hoofd van de Chinese onderhandelingsdelegatie. Sun Yafu (r:)treedt als gastheer op voor zijn Taiwanese collega Shi Hwei-you tijdens een diner op 22 december 1993 in Taipei aan het slot van vijfdaagse besprekingen over vliegtuigkapingen en andere bilaterale kwesties.

OCEANIË

FIJI

OVERLIJDEN PRESIDENT

Op 16 december 1993 overleed Ratu Sir Penaia Ganilau, de president van Fiji, in Washington, waar hij werd behandeld voor leukemie. Verwacht werd dat zijn plaatsvervanger, Ratu Sir Kamisese Mara, die tijdens zijn absentie waarnemend president was geweest, hem zou opvolgen.

Door Ganilau's dood werd de politieke situatie op dc Fiji-eilanden nog onduidelijker. Eind november had het parlement de begroting van de regering verworpen. waarna de premier, generaal-majoor Sitiveni Rabuka, op 29 november bekendgemaakt had dat er begin 1994 ,.onverwacht" algemene verkiezingen zouden worden gehouden".

Ganilau (75). een inheems Melanesisch stamhoofd. was in 1983 benoemd tot gouverneur-generaal van Fiji. Na de twee militaire coups van Rabuka in 1987 (zie pag. 641/1 e.v.-'87) had hij een cruciale rol gespeeld in de constitutionele ontwikkelingen. Na de herroeping van de grondwet van 1970 en de aanvaarding door koningin Elizabeth II van zijn ontslag als gouverneur-generaal (hetgeen het einde betekende van haar positie als staatshoofd), werd Ganilau in december 1987 door het militaire regime geïnstalleerd als eerste president van de Republiek Fiji (zie pag. 334/3-'88), waardoor het land in naam weer een burgerbewind kreeg

NIEUWE PRESIDENT GEKOZEN. PARLEMENT ONTBONDEN

Op 10 januari 1994 werd bericht dat de Grote Raad van Stamhoofden de waarnemend president, Ratu Sir Kamisese Mara, unaniem gekozen had tot president van Fiji.

De bijeenkomst, waarop de traditionele leiders van de Melanesische gemeenschap hun keuze zouden maken, werd voorgezeten door premier Siteveni Rabuka De enige die in aanmerking kwam was Mara. die u-aarnemend president was sedert het overlijden van president Ganilau.

Op 18 januari werd Mara formeel geïnstalleerd door Chief Justice Sir Timoci Tuivaga. Zijn eerste officiële daad na de beëdiging was de ontbinding van het parlement ter voorbereiding van de verkiezingen die van 18-25 februari gehouden zouden worden.

REGERING WINT VERKIEZINGEN

Op 28 februari 1994 werd Sitiveni Rabuka beëdigd voor een tweede ambtstermijn als premier, nadat hij de algemene verkiezingen. die van 18-25 februari waren gehouden, had gewonnen. Rabuka's Fijian Politica1 Party (FPP, Soyosoqo ni Vakavulewa ni Taukei) veroverde 31 zetels in het 70 zetels tellende parlement en vormde opnieuw een coalitieregering met de steun van de partner van vóór de verkiezingen, de Genera1 Voters' Party (GVP), en twee onafhankelijke parlementsleden.

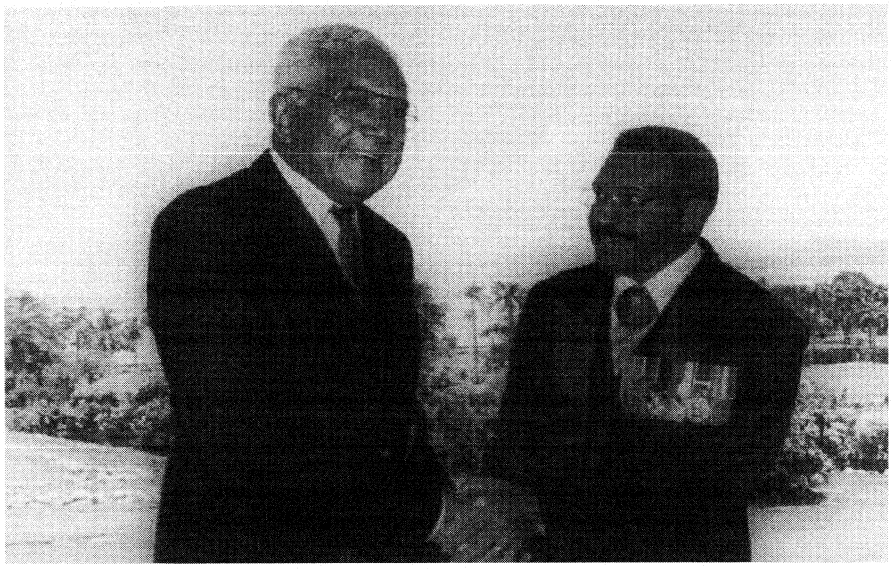

De president van Fiji, Ratu Sir Kamisese Mara (1.)en de voormalige coupleider Sitiveni Ligamamada Rabuka schudden elkaar de hand na de officiële installatie van Rabuka als premier in het Government House te Suva op 28 februari 1994.

Het was de tweede keer dat er verkiezingen gehouden werden onder de grondwet van Fiji uit 1990, die waarborgde dat de president en de premier inheemse Melanesiërs (bijna 50 procent van de bevolking) moesten zijn en die 37 parlementszetels reserveerde voor de Melanesiërs. 27 zetels voor de Indische bevolking (46 procent van de bevolking) en de rest voor kandidaten van gemengd ras. met één zetel voor de bewoners van Rotuman.

De verkiezingen, die pas in 1997 gehouden hoefden te worden, waren uitgeschreven na een rebellie in Rabuka's regering, waardoor de begroting voor 1994 in november door het parlement was rei-worpen (zie hierboven). De FPP-dissidenten. onder aanvoering van Rabuka's rivaal en oud-minister van financiën, Josefata Kamikamica. scheidden zich af en richtten de Fijian Association op.

Ondanks aantijgingen van onethische activiteiten voerde Rabuka een overtuigende campagne en verbeterde hij de prestatie van de FPP in vergelijking met de vorige verkiezingen in mei 1992 (zie pag 587/1 e.v.-'92) nog iets door 31 (voorheen 30) van de 37 Melanesische zetels te winnen. Kamikamica daarentegen verloor zijn zetel en de Fijian Association slaagde er niet in haar doel te verwezenlijken en tien of meer zetels te behalen. Zij was slechts met vijf zetels vertegenwoordigd in het nieuwe parlement. De multiraciale GVP behaalde vier zetels, één minder dan in 1992, en het All National Congress kreeg er één.

Het Fijian Nationalist United Front (FNUF). dat een extremer Melanesisch nationalisme propageerde dan de FPP, verloor alle vijf vertegenwoordigers in het parlement.

In de strijd om de Indische zetels vergrootte de National Federation Party (NFP) haar vertegenwoordiging van 14 tot 20 zetels ten koste van de Fijian Labour Party (FLP),die slechts zeven van haar 13 zetels behield.

Hoewel beide partijen campagne hadden gevoerd tegen de grondwet, had de NFP een minder polariserend standpunt ingenomen dan de FLP.

Na zijn overwinning maakte Rabuka een nieuw kabinet - met 12 in plaats van 18 leden - bekend zonder Indiërs. De premier zei te hopen dat zijn coalitie uitgebreid kon worden met Indische parlementsleden. maar hij beklemtoonde dat het beleid van positieve discriminatie voor Melanesiërs dat zijn vorige regering had gevoerd, niet gewijzigd zou worden.

(Vor.ber.pag. 883/2-1993)

INDEX AFLEVERING NR. 3081

AFRIKA Devaluatie franc CFA **347**
Gevolgen devaluatie in landen franczone **348**
ALGERIJE Vertrek buitenlanders. offensief veiligheidstroepen, islamitische aanslagen **348**
Zeroual benoemd tot president **350**
verzoeningspogingen **351**
Aanhoudend geweld **352**
ANDORRA Algemene verkiezingen, nieuwe regering **318**
BENIN Nieuwe partijformatie **352**
Weerslag van devaluatie **352**
BURKINAFASO Nieuw kabinet **353**
IMF-lening **333**
CAMBODJA Installatie van koninklijke regering **366**
Aanwezigheid UNTAC verlengd, vredesproces **366**
Bezoek Thaise premier **366**
Cambodjaanse delegatie bezoekt China **366**
Gevechten tussen regeringstroepen en Rode Khmer **367**
Bijeenkomst Internationale Commissie **367**
CENTRAAL AFRIKAANSE REPUBLIEK Kolingba uit het leger gezet, arrestatie RDC-leden **353**
IMF-akkoord **354**
COSTA RICA Presidents- en congresverkiezingen **335**
CUBA Betrekkingen met de VS **335**
Economische hervormingen **336**
DJIBOUTI Regeringsoffensief, verdeeldheid in FRUD **354**
EER EER-akkoord van kracht **319**
EUROPESE UNIE Top in Brussel **319**
,,Fasetwee" van EMU **320**
Onderhandelingen over uitbreiding **321**
FIJI President overleden, nieuwe president gekozen **375**
Regering wint verkiezingen **375**
FINLAND Presidentsverkiezingen **323**
GHANA Etnisch geweld **354**
HAÏTI Crisis verergert **338**
President Aristide keert niet terug **340**
Premier Malval treedt af **341**
Geweld bij openingszitting Congres **342**
IRAK Akkoord over langdurige wapencontrole **359**
Grensincident met Koeweit **360**
VN-acties **360**
Vrijlating buitenlandse gevangenen **361**
Gevechten in Koerdistan, vredesakkoord **362**
Nieuwe maatregelen ter beheersing valutacrisis **362**
ITALIË Gemeenteraadsverkiezingen **324**
Functionarissen geheime dienst gearresteerd, mafia-kwesties **323**
Begroting voor 1994 goedgekeurd **326**
Partijpolitieke ontwikkelingen **327**
Corruptieschandalen **328**
Rechtse alliantie wint parlementsverkiezingen **329**
JAMAICA Minister van financiën treedt af **342**
Economische stimuleringsmaatregelen **343**
JEMEN Crisis in betrekkingen tussen noord en zuid **363**
KAAPVERDIË Verdeeldheid in MPD **354**
Reorganisatie kabinet **354**
KONGO Opnieuw onlusten **355**
Economische maatregelen **355**
Staakt-het-vuren. Israëlische militaire missie **355**
Beginselovereenkomst met IMF **336**
LIBERIA VN-rapport over bloedbad bij Harbel **356**
Vertraging in overgangsproces **356**
Installatie staatsraad **357**
MADAGASCAR Ministersbenoemingen **357**
NEDERLAND Verkiezingen voor gemeenteraden en Tweede Kamer **305**
Nieuwe partijen **306**
AOW-crisis in CDA **308**
Brinkman onder vuur, Arscop-affaire **308**
Vergelijking programmapunten **309**
Uitslag Kamerverkiezingen **310**
Samenstelling Tweede Kamer **312**
Analyses verkiezingsuitslag **315**
NEPAL Aftreden Koirala geëist, motie van wantrouwen verworpen **368**
NICARAGUA Overleg tussen regering en oppositie opgeschort **343**
Dialoog UNO-FSLN **344**
Akkoord over grondwetshervormingen **344**
Politieke hergroepering **345**
Beëindiging van strijd in het noorden **346**
OMAN Kabinetswijzigingen **364**
PAKISTAN Verkiezing van president **368**
Arrestatie van Murtaza Bhoetto **368**
Tussentijdse verkiezingen **369**
Besprekingen met VS. conflict over wapenverkopen **369**
Benoeming nieuwe ministers **370**
NWFP onder federaal bewind **371**
Senaatsverkiezingen **371**
Zevende gespreksronde tussen India en Pakistan, betrekkingen verslechterd **372**
PANAMA Wapensmokkelschandaal **346**
Nieuwe minister van buitenlandse zaken **347**
Kabinetswijzigingen **347**
ROEMENIË Etnisch geweld in Transsylvanië **331**
Demonstraties voor hervormingen **331**
Regering wankelt, pogingen tot vorming coalitie **332**
Stakingen **332**
SAHARA (WEST) Nieuwe SADR-regering **357**
Uitstel vredesbesprekingen **357**
Nieuwe VN-vredesvoorstellen **357**
SAOEDI-ARABIË Akkoord met Sjiitische opstandelingen **365**
Begroting voor 1994 **365**
Bezoek van Franse premier **365**
ST VINCENT EN DE GRENADINES Nationale Assemblée ontbonden **347**
Algemene verkiezingen **347**
TAIWAN Veroordeling beursspeculanten, financiële hervormingen **373**
Lokale verkiezingen. fusie van oppositiepartijen **373**
Betrekkingen met China, vliegtuigkapingen **373**
TANZANIA CCM voor aparte regering Tanganjika **358**
TUNESIË Presidents- en parlementsverkiezingen **358**
WESTEUROPESE UNIE Belgische deelname aan Eurokorps **333**
Eurokorps geïnstalleerd, Spaanse deelname **333**
ZWITSERLAND President en vicepresident voor 1994 **334**
Referenda **334**

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13, 1101 CA Amsterdam, Telefoon: 020-5641111; Postbus 1118, 1000 BC Amsterdam, Telefoon: 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen. Telefoon: 03/3243890
O Keesings Historisch Archief

©Longman Group UK Ltd. Keesing's Editorial Dept.: CIRCA Reference, Cambridge England.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

EUROPA

BOSNIË-HERZEGOVINA

WESTERSE LANDEN VERDEELD OVER LUCHTAANVALLEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Terwijl de gevechten op de grond heviger dreigden te worden, waren met name Frankrijk en de Verenigde Staten het oneens over het te volgen beleid in de kwestie Bosnië-Herzegovina.

Op 25 januari 1994 waarschuwde de Franse minister van buitenlandse zaken, Alain Juppé, de VS dat ze verantwoordelijk zouden zijn voor ,,een catastrofe" in Bosnië-Herzegovina, indien ze zich niet achter de E U en Rusland schaarden, die de strijdende partijen onder druk zetten om tot een akkoord te komen. Op 3 januari had de Franse minister van defensie François Léotard ervoor gewaarschuwd dat bij uitblijven van Amerikaanse interventie de oorlog in Bosnië-Herzegovina zich kon .,uitbreiden naar Zuid-Europa en dc Balkan".

Het commentaar van Juppé en Léotard weerspiegelde de groeiende frustratie van Frankrijk over het Amerikaanse standpunt, dat op 27 januari als volgt werd verwoord door woordvoerder Michael McCurry van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken: ,.De benadeelde partijen (dat wil zeggen de meerderheidsregering van Bosnische moslims) tot een akkoord te dwingen. is een vreemde morele manier van rekenen".

Franse leiders bleven openlijk skeptisch tegenover de Amerikaanse steun voor een ,,vredestichtende" militaire interventie in Bosnië-Herzegovina. ondanks het feit dat de Amerikaanse president Bill Clinton op 11 januari verzekerde dat ,.de alliantie (NAVO)hercid moet zijn op te treden. indien de situatie niet verbetert". en het feit dat de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Warren Christopher. op 24 januari toezegde dat Amerikaanse bommenwerpers zouden deelnemen aan eventuele luchtaanvallen. Een Frans verzoek om Amerikaanse grondtroepen in te zetten in Bosnie-Hrrzegovina wees Christopher van de hancl.

Op 11 januari hadden de leiders van 16 NAVO-lidstaten tijdens een topontmoeting in Brussel, die werd bijgewoond door Clinton (zie pag. 319/2 e.v.-'94), herhaald dat zij bereid waren ..luchtaanvallen uit te voeren om de wurgende greep op Sarajevo, de veiligheidsenclaves en andere bedreigde gebieden in Bosnië-Herzegovina te voorkomen". De Bosnische Serviërs werd te verstaan gegeven dat hun troepen doelwit zouden worden van luchtaanvallen indien ze geen gehoor gaven aan drie eisen, die erop gericht waren de druk te verlichten op door de Bosnische regering beheerste gebieden die door Servische strijdkrachten werden belegerd: (i) toestemming geven voor de heropening van het vliegveld van Tuzla, (ii) toestaan dat de VN-troepen in Srebi-enica worden afgelost, en (iii) beëindiging van het beleg van Sarajevo. De waarschuwing was een herhaling van liet dreigenierit luchtaanvallen uit te voeren. dat in augustus 1993 door de VN en de NAVO was goedgekeurd (zie pag. 88/1 e.v.-'94). Bosnisch-Servische leiders verwierpen de NAVO-eisen onmiddellijk als ..onaanvaardbaar". Bosnische moslim-leiders reageerden na het jongste NAVO-comniuniqué skeptisch op de bereidheid van de NAVO om in te grijpen.

Volgens sommige berichten hadden Amerikaanse functionarissen geïrriteerd gereagccrcl op het feit dat de kwestie van de Bosnische veiligheidsenclaves op aandringen van Frankrijk op de agenda van de NAVO-top was gezet Een aantal regeringen. waaronder de Engelse die manschappen leverde aan de VN-troepen in voormalig Joego-Slavië (UNPROFOR). zou zich zorgen maken over de consequenties voor de veiligheid van deze troepen indien de Bosnische Serviërs het doelwit werden van luchtaanvallen. Groot-Brittannie u-as een van de landen die maanden tot terughoudendheid. Op 12 januari benadrukte premier John Major dat het besluit om over te gaan tot luchtaanvallen ,.met grote voorzichtigheid genomen moet worden".

Op 21 januari keurde de Russische staatsdoema met overweldigende meerderheid een motie goed waarin werd gewaarschuwd voor de risico's van luchtaanvallen en werd opgeroepen de sancties tegen Servië op te heffen.

Voorbereiding op ,,totaleoorlog"

Op 18-19 januari voerden de strijdende partijen in Bosnië-Herzegovina vredesbesprekingen in Genève, terwijl intussen de vrees groeide dat de drie partijen zich aan het voorbereiden waren op een grootscheepse oorlog in de lente. De Bosnische premier Haris Silajdzic noemde de besprekingen de eerste dag ,,nietszeggend". Zoals verwacht bleef een akkoord uit.

Nadat de Bosnisch-Servische leider Radovan Karadzic op 17 januari had gedreigd dat er voorbereidingen zouden worden getroffen voor een grootscheepse oorlog indien de besprekingen in Genève mislukten, maakte het Bosnisch-Servische leger op 31 januari bekend dat het was overgegaan tot volledige mobilisatie en dat de straffen voor dienstweigeraars waren verhoogd. Alle gezonde burgers moesten een bijdrage leveren aan de oorlogsinspanningen.

Kroatische en Joegoslavische troepen in „Bosnië-Herzegovina"

De aanhoudende successen van het Bosnische regeringsleger, dat volgens de Bosnische president Alija Izetbegovic op 10 januari 200.000 manschappen telde, leken voor Kroatië en Servië aanleiding om reguliere troepen beschikbaar tc stellen aan respectievelijk het Bosnisch-Kroatische en het Bosnisch-Servische leger.

Hoewel de Verenigde Naties het aantal reguliere Kroatische soldaten in Bosnië-Herzegovina volgens de *Financial* Times van 31 januari op 5.000 schatten. beweerde de Bosnische regering dat hun aantal circa 20.000 bedroeg. Volgens de *Guardian* van 27 januari maakten VN-functionarissen ook melding van ,,troepenbewegingen van het Joegoslavische leger in Bosnië. waarbij zeer veel soldaten en militaire voertuigen" betrokken zouden zijn.

Volgens de *Independent* van 17 januari hadden VN-bronnen de aanwezigheid bevestigd van Joegoslavische paratroepers in de buurt van de belegerde stad Oloro in centraal-Bosnië. Op 14 januari hadden VN-functionarissen gezegd dat Kroatische leger\-liegtuigen en -helikopte s op 13 januari moslim-posities in Travnik en T'itez hadden aangevallen, waarbij ze het door de VN ingestelde vliegverbod over Bosnië-Herzegovina schonden.

Er waren ook beschuldigingen dat Bosnische Kroaten in Kroatië en Bosnische Serviërs in Serrie n-aren gedwongen om in Bosnië-Herzegovina te vechten. Deze beschuldigingen verschenen voor hct eerst in het onafhankelijke Kroatische weekblad *Feral* Tribune van 5 januari (waarvan de hoofdredacteur was gedwongen dienst te nemen. zie onder KROATIE). Op 20 januari werden deze beschuldigingen herhaald door het bureau van het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen (UNHCR) in Belgrado.

De betrekkingen tussen Kroatië en de Bosnische regering verslechterden na het mislukken van de besprekingen tussen de Kroatische president Franjo Tudjman en de Bosnische president Alija Izetbegovic die op 9-10 januari in het Duitse Bonn plaatsvonden.

Izetbegovic verwierp op 10 januari de Kroatische voorstellen voor een gemeenschappelijke markt van Bosnie-Herzegovina en Kroatie met open grenzen, zodat Bosnie over vrije doorgang naar zee beschikte. Volgens Izetbegovic kwamen de voorstellen ..te laat". (Zie onder KROATIE voor gezamenlijke verklaring van Kroatie en Jocgo-Slavië.)

Maandblad 64ste jaargang, nr 3082 pag 48455-48526

Kroatië gedreigd met sancties

Op 6 januari waarschuwde Madeleine Albright. de Amerikaanse permanente vertegenwoordiger bij de VN, dat militaire inmenging van Kroatië in Bosnië-Herzegovina kon leiden tot internationale sancties tegen Kroatië. Zij deed haar uitspraak na besprekingen met president Tudjman in de Kroatische hoofdstad Zagreb.

Albrights waarschuwing volgde op de erkenning van de Kroatische minister van defensie Gojko Susak op 28 december. dat Kroatië zelf steun had verleend aan Bosnisch? Kroaten Susak had met grootscheeps ingrijpen van de zijde van Kroatië gedreigd, tenzij de Bosnische regering een einde zou maken aan wat hij noemde de genocide van Bosnische Kroaten.

Ontslag Cot en Briquemont. Motie van wantrouwen tegen Owen

Op 18 januari werd bekendgemaakt dat de commandant van de VN-troepen in het voormalige Joego-Slavië, generaal Jean Cot, eind februari zou terugtreden. Cot had zich herhaaldelijk de woede van VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali op de hals gehaald door openlijk het recht op te eisen om op eigen gezag opdracht te geven tot luchtaanvallen.

Op 24 januari werd luitenant-generaal Francis Briquemont als commandant van de VN-troepen in Bosnië-Herzegovina opgevolgd door de Britse luitenant-generaal sir Michael Rose. De Belg Briquemont had op 4 januari om ,,persoonlijke redenen" ontslag genomen. Briquemont had onder meer eind december nog kritisch erop gewezen dat er onvoldoende middelen waren om de resoluties van de VN-Veiligheidsraad uit te roeren.

Op 20 januari nam het Europese Parlement een motie van wantrouwen aan tegen Lord Owen, de bemiddelaar van de Europese Unie (EU). De Britse premier John Major steunde Owen door er op 20 januari op te wijzen dat deze ,,de volledig steun van de Britse regering" genoot. Het Franse ministerie van buitenlandse zaken schaarde zich op 21 januari eveneens achter Owen.

Hulptransporten. Hulp aan Zenica opgeschort. Onderzoek naar corruptie bij UNPROFOR

Op 6 januari zei een militaire VN-woordvoerder dat het UNHCR in december de 1.2 mln zielen tellende bevolking van Midden-Bosnië slechts 18 procent van de benodigde hoeveelheid voedsel had kunnen leveren en dat sommige dorpelingen de hongerdood nabij waren. Majoor Idesbald van Biesenbroeck beschuldigde plaatselijke moslimleiders ervan voedselzendingen naar hun troepen te sluizen.

Op 28 januari werden de voedseltransporten naar Zenica en omgeving opgeschort nadat op 27 januari de Britse hulpverlener Paul Goodall was ontvoerd en vermoord en twee andere hulpverleners waren gewond. Volgens de Bosnische politie waren op 31 januari vier buitenlanders, die als huursoldaten te boek stonden, omgekomen bij een incident, toen de politie een auto die van de hulpverleners was gestolen. in beslag wilde nemen. Op 29 januari waren nog vier mensen gearresteerd in verband met de moord op de hulpverlener.

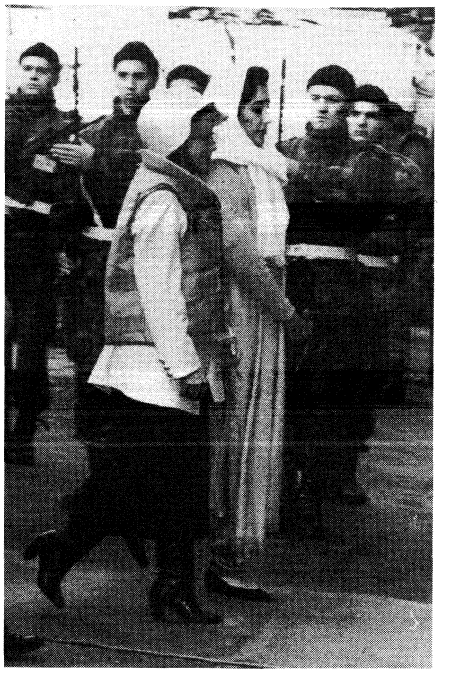

De Pakistaanse premier Benazir Bhoetto (met witte sjaal) en haar Turkse collega Tansu Ciller brachten op 2 februari 1994 een eendaags bezoek aan Sarajevo als steun aan de moslimbevolking van de belegerde stad.

Speciale VN-gezant Yasushi Akashi (die Thorvald Stoltenberg in december in die hoedanigheid was opgevolgd) maakte op 27 december bekend dat een onderzoek naar corruptie van UNPROFOR-leden geen wijdverspreide corruptie aan het licht had gebracht, hoewel hij opmerkte dat 23 Keniase en Oekraïense soldaten om disciplinaire redenen naar huis waren gestuurd.

Italiaanse journalisten vermoord. Slachtoffers in Sarajevo

De Italiaanse minister van buitenlandse zaken, Beniamino Andreatta, eiste dat de Kroatische regering officieel haar excuses zou maken voor de moord op drie Italiaanse journalisten bij de Bosnische stad Mostar drie dagen eerder door de Bosnisch-Kroatische militie (HVO). Op 31 januari kwamen in Triëst duizenden mensen bijeen om de drie vermoorde journalisten te herdenken.

Op 5 januari verklaarde de Bosnische regering dat sinds het begin van het zo-

Op 24 februari 1994 droeg luitenant-generaal François Briquemont (l.) in Sarajevo het bevel over de VN-macht in Bosnië-Herzegovina over aan luitenant-generaal Michael Rose (r).

geheten kerstbestand er in Sarajevo 171 mensen waren omgekomen en 845 gewond Op 22 januari kwamen zes kinderen om bij een mortieraanval

Mortieraanval veroorzaakt bloedbad op markt Sarajevo

Op 5 februari verklaarden VN-functionarissen dat bij een enkele mortieraanval op de markt van Sarajevo 68 mensen waren omgekomen en 197 waren gewond (van wie e ongeveer 150 op 6 februari naar Duitsland werden gevlogen voor behandeling in een Amerikaans militair ziekenhuis).

In een vergelijkbare aanvai door de Servische belegeraars van Sarajevo waren de dag daarvoor tien mensen gedood die in de rij stonden voor humanitaire hulp.

Op 8 februari ontkende de Bosnisch-Servische leider Radovan Karadzic dat Servische soldaten de mortiergranaat hadden afgevuurd, die de markt op 5 februari verwoestte. Het bloedbad, zo zei hij, was ,,bedrog",dat door de overwegend uit moslims bestaande Bosnische regering uit propagandaovenvegingen ,,in scene" was gezet. Hij suggereerde dat soldaten van de Bosnische regering de mortiergranaat hadden afgevuurd en dat het aantal slachtoffers met opzet was overdreven.

De op 13 februari gepubliceerde voorlopige conclusies van een VN-commissie die een onderzoek instelde naar het bloedbad, luidde dat .,het onmogelijk was te bewijzen dat de ene dan wel de andere partij de mortiergranaat had afgevuurd", aldus het hoofd van de commissie, kolonel Michael Gauthier van het Canadese leger. Op 14 februari zei de Russische speciale gezant Witali Tsjoerkin dat het ,,welhaastzeker" was dat de granaat niet het werk was van de Serven. In een voorlopig verslag concludeerde de commissie op 16 februari evenwel dat een enkele mortiergranaat wel degelijk zo'n groot aantal slachtoffers kon maken (de *Independent* van 9 februari had Paul Beaver aangehaald, redacteur van het Britse blad *Jane's Defence* Weekly, die gezegd had ,,zich dit moeilijk te kunnen voorstellen").

Reactie van Westen op bloedbad

Westerse leiders veroordeelden de aanslag unaniem De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher zei op 7 februari dat ,,de beschaafde wereld ontsteld was over de barbaarse aanval" Zowel de Franse

De speciale VN-afgezant Yasushi Akashi (l.) bezoekt met de burgemeester van Sarajevo. Muhamed Kresljcvakovic (r.).en UNPROFOR-bevelhebber Jean Cot (met baret) op 6 februari 1994 het marktplein waar een dag eerder een bloedbad werd aangericht door een mortieraanval.

minister van buitenlandse zaken Alain Juppé (op 6 februari) als zijn Britse collega Douglas Hurd (op 7 februari) spraken van een ,.keerpunt". Hurd zei daarnaast dat de Europese Unie zou moeten proberen om ,,onmiddellijkeen einde te maken aan het beleg van Sarajevo, indien nodig met alle middelen, met inbegrip van vliegtuigen". De ministers van buitenlandse zaken van de EU-lidstaten, die op 7 februari in vergadering in Brussel bijeen waren: gingen akkoord (met uitzondering van Griekenland, zie onder) met luchtaanvallen teneinde Sarajevo onmiddellijk te ontzetten.

VN en NAVO akkoord over luchtaanvallen

Op 6 februari vroeg VN-secretaris-generaal Boutros Ghali de NAVO officieel te bekrachtigen dat NAVO-treepen onmiddellijk gehoor zouden gegeven aan een verzoek om luchtaanvallen uit te voeren ,.tegen artilleriegeschut in en rond Sarajevo...waarmee burgerdoelen (werden) aangevallen". Boutros Ghali verklaarde dat het Bosnisch-Servische leger .,ten minste één" zo'n aanval op zijn geweten had en betoogde dat het daarom ,,nodig was dringend voorbereidingen te treffen voor het uitvoeren van luchtaanvallen om dergelijke aanvallen in de toekomst te verhinderen".

Boutros Ghali zei dat resolutie 836. die door de Veiligheidsraad op 4 juni 1993 was aangenomen (zie pag. 612/2 e.v.-'93), het besluit wettigde, waardoor de VN-Protectiemacht (UNPROFOR) .,de nodige maatregelen (kon) treffen, met inbegrip van het gebruik van geweld. om te reageren op beschietingen van de veiligheidsenclaves". (De ,,veiligheidsenclaves", waartoe Sarajevo behoorde. waren ingesteld krachtens resolutie 824 van de Veiligheidsraad. die dateerde van 6 mei 1993. zie pag. 610/1-'93.)

NAVO steunt luchtaanvallen. Ultimatum

NAVO-secretaris-generaal Manfred Wörner noemde het op 10 februari een ,,beslissend moment in de geschiedenis van het (Atlantisch) bondgenootschap" toen de NAVO-ambassadeurs op 9 februari in Brussel positief reageerden op Boutros Ghali's vraag om in het vervolg gehoor te geven aan verzoeken van de VN luchtaanvallen uit te voeren. Van de 16 NAVO-lidstaten was alleen Griekenland tegen luchtaanvallen (zie onder), maar het land zegde toe geen veto uit te brengen tegen het besluit. Op 9 februari waarschuwde de Amerikaanse president Bill Clinton dat de ,,NAVO nu klaar (was) om in te grijpen" en dat ,,niemand moet twijfelen aan de vastberadenheid van de NAVO".

De NAVO-ambassadeurs stelden in een ultimatum aan de Bosnische Serviërs dat als de zware wapens in een straal van 20 km rond Sarajevo niet voor middernacht van 20 op 21 februari waren teruggetrokken of onder ..toezicht" van de VN waren geplaatst. luchtaanvallen zouden worden uitgevoerd op de achtergebleven zware wapens.

De NAVO had reeds rekening gehouden met luchtaanvallen door in augustus 1993 te he-

sluiten ..krachtige maatregelen te nemen, inet inbegip van luchtaanvallen". mochten ,,Sarajevo en andere gebieden (onverminderd) in een wurggreep" blijven (zie pag. 88/1 e.v.-'94)

Door een aantal rcgcringen werd skeptisch op het NAVO-ultimatum gereageerd.

Rusland uitte ernstige twijfels (zie onder). Op 9 februari kwam er kritiek van de zijde van Roemenië en Griekenland. Op 11 februari zei de Hongaarse premier Peter Boross dat NAVO-verkenningsvliegtuigen toegang tot het Hongaarse luchtruim geweigerd zou worden in geval van luchtaanvallen. Op 14 februari wilde een woordvoerder van het Hongaarse ministerie van buitenlandse zaken, Janos Herman, niets weten van de bewering dat het Hongaarse beleid ten aanzien van het voormalige Joego-Slavie was gewijzigd na het bezoek dat de Hongaarse minister van buitenlandse zaken, Geza Jeszenszky, op 28-29 januari had gebracht aan Belgrado, de hoofdstad van de Federale Republiek Joego-Slavie (FRJ). Tijdens zijn bezoek had Jeszenszky herhaald dat Hongarije was gekant tegen de internationale sancties tegen de FRJ: naar zijn zeggen had hij concessies gekregen over autonomie voor Vojvodina. een Servische provincie binnen de FRJ, waar veel etnische Hongaren woonden.

Canada was bezorgd dat zijn inanschappen in Bosnië door het ultimatum in toenemende mate gevaar zouden lopen. Politici van de Servische oppositie, zoals Vuk Draskovic van de Servische Vernieuwingspartij. betoogden dat het besluit tot nog meer bloedvergieten zou leiden.

Uitvoering van NAVO-ultimatum

De uitvoering van het NAVO-ultimatum en de terugtrekking van Servische troepen gingen gepaard met enige verwarring, die vooral was toe te schrijven aan meningsverschillen tussen de VN en de NAVO over de aard van de in het ultimatum genoemde ,,controle" over de Servische zware wapens.

Volgens de *Washington* Post van 16 februari stond de NAVO erop dat de zware wapens werden teruggetrokken, ontmanteld of ingeleverd bij VN-troepen, terwijl de VN-commandant in Bosnië-Herzegovina het voldoende vond dat de VN ,.toezicht" konden houden op de wapens, desnoods met behulp van elektronische apparatuur. Volgens de krant nam de Amerikaanse regering een middenpositie in. In andere berichten in de Westerse pers twijfelde men eraan of VN-soldaten die zware wapens van de Serviërs ,,controleerden", in staat zouden zijn geweest te verhinderen dat ze door Servische soldaten wcrdcn gebruikt.

In de vroege ochtend van 17 februari was pas 20 procent van het Servische wapentuig dat zich in een straal van 20 km rond Sarajevo bevond, onder VN-..controle" gesteld, aldus in de Westerse media aangehaalde VN-bronnen.

Premier Radoje Kontic van de FRJ (l.)had op 18 februari een ontmoeting met VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali, waarbij hij pleitte voor opheffing van de sancties tegen zijn land.

Russisch initiatief

De massale terugtrekking van het Servische wapentuig, die Rose beschreef als ,,eenexodus", ving pas aan op 17 februari (zie onder), na de omstreden bemiddeling van Rusland en na de afspraken die Tsjoerkin en Karadzic die dag in de Bosnisch-Servische ,,hoofdstad" Pale overeenkwamen (zie onder).

Afgesproken werd dat de Bosnische Serviërs zich onmiddellijk zouden terugtrekken en dat het daardoor ontstane vacuüm in de straal van 20 km rond Sarajevo zou worden opgevuld door 800 Russische soldaten. De eerste 400 Russische soldaten, die voordien in Kroatië u-aren gelegerd. werden op 20 februari onthaald door een menigte uitbundige Serviërs

De *Independent* van 18 februari meldde dat volgens een ,,hoge VN-functionaris in Sarajevo" het Russische initiatief ..eenzijdig (was) en los stond van dc VN". De VS waren blij met het initiatief, maar toonden zich verbaasd over de stationering van Russische troepen rond Sarajevo.

Hoewel de Bosnische Serviers zich ingenomen toonden met de afspraken - Karadzic zei dat hij dacht ,.dat de oorlog in Sarajevo eindelijk voorbij" was - was de Bosnische regering bang dat de Russische troepen de Serviers gunstiger gezind zouden zijn dan de moslims. Op 17 februari zei de Bosnische ambassadeur bij de VN, Mohammed Sacirbey dat de aanwezigheid van de Russen .,de situatie alleen maar kon verergeren".

Het Russische initiatief kwam deels voort uit de bezorgheid dat het Westen bij de jongste diplomatieke ontwikkelingen onvoldoende oog had gehad voor de Russische belangen.

Op 15 februari had de Russische president Jeltsin gewaarschuwd dat Rusland niet zou toestaan dat ..de problemen in Bosnië zonder Rusland (zouden morden) opgelost". In een telefoongesprek met de Duitse kanselier Helmut Kohl benadrukte Jeltsin op 16 februari dat Rusland tegen luchtaanvallen was. Tsjoerkin zei op 18 februari dat luchtaanvallen een einde zouden maken aan alle vooruitzichten op een diplomatieke oplossing en zouden leiden tot een ..totale oorlog". De Russische permanente vertegenwoordiger bij de VN. Joeli Worontsow, had niettemin op 10 februari toegegeven dat Boutros Ghali krachtens resoluties van de Veiligheidsraad gemachtigd was opdracht te geven tot luchtaanvallen, en de Russische minister van buitenlandse zaken, Andrcj Kozyrew, had op 12 februari gezegd dat Rusland zou instemmen met luchtaanvallen .,alsuiterste middel".

Het Russische initiatief weerspiegelde ook de groeiende pro-Servische sentimenten onder Russische nationalisten. De leider van de ultra-nationalistische rechtse Liberaal-Democratische Partij van Rusland, Wladimir Zjirinowski, die voormalig Joego-Slavië eind januari en begin februari bezocht, had op 31 januari gewaarschuwd dat Rusland zijn macht zou gebruiken om de Serviërs te beschermen tegen Westerse aanvallen.

VN tevreden over Servische terugtocht

Ondanks het feit dat de Serviers zich op 21 februari, de dag waarop het op 9 februari gestelde NAVO-ultimatum afliep. niet volledig hadden teruggetrokken, zei de speciale VN-gezant, Yasushi Akashi, op 20 februari dat er voldoende voortgang was geboekt en dat ,,luchtaanvallen niet nodig" waren. Rose echter bleef waarschuwen dat hij onmiddellijk opdracht tot luchtaanvallen zou geven indien de beschietingen werden hervat.

Op 21 februari zei de Bosnische president Alija Izetbegovic dat de Bosniërs ,,deze overwinning moesten vieren en niet meer bang hoefden te zijn".

Rose wil „Sarajevo-plan" in Mostar

Op 24 februari zei Rose ,,erzeker van te zijn dat het Sarajevo-plan tactisch gezien ook bij Mostar toepasbaar" was.

Rose behoorde tot degenen die aandrongen op uitbreiding van de vredeshandhavende inspanningen in gebieden waar nog werd gevochten. Groot-Brittannie en Frankrijk bepleitten heropening van het vliegveld van Tuzla in het noorden van Bosnië-Herzegovina vóór 7 maart, aldus de *Financial* Times van 23 februari. Hoewel het vliegveld in handen van de Bosnische regering was. hadden Servische troepen in de omringende heuvels belet dat het werd gebruikt.

Tsjoerkin echter waarschuwde op 22 februari voor Westerse suggesties dat er met meer geweld gedreigd moest worden om te bewerkstelligen dat de Serviërs zich ook elders in Bosnië terugtrokken. Op 21 februari waarschuwde ook Clinton dat de NAVO ,,geen missies moest beginnen die zij niet aankan".

VN-verzoek om meer troepen

De VN hadden de internationale gemeenschap dringend om versterking verzocht, gezien het beroep dat werd gedaan op de vredeshandhavende troepen nu er een staakt-het-vuren was bereikt.

Op 16 februari echter hield Hurd staande dat Groot-Brittannië ,,al meer dan een redelijk deel voor zijn rekening (had) genomen", waar het ging om de verantwoordelijkheid voor de vredeshandhavende lasten, die ,,eerlijk verdeeld" moesten worden". Op 17 februari zei de Britse minister van defensie Malcolm Rifkind niet meer dan 60 extra soldaten naar Bosnië-Herzegovina te zullen sturen (die waren opgeleid om mortieren met radar op te sporen). Op 18 februari drong hij er bij de VS op aan zelf troepen te sturen.

Ondanks deze reacties herhaalde Rose op 27 februari dat hij versterkingen wilde en betoogde hij dat hij 3.000 a 5.000 soldaten nodig had in Sarajevo en om toezicht te houden op het 350 km lange front tussen Kroatische en Bosnische troepen.

„Krachtig" hulpbeleid

De Independent van 28 februari meldde dat UNPROFOR had besloten dat hulpkonvooien voortaan onder gewapende begeleiding vrij door Bosnië zouden rijden zonder vooraf te onderhandelen met de lokale milities.

Generaal F Polle. coördinator van de VN-vredesoperaties van het Nederlandse leger (l.) en luitenant-kolonel C. Vermeulen, bataljonscommandant, overleggen op 24 februari over het verzoek van VN-bevelvoerder Michael Rose om zo snel mogelijk naar Srebrenica te gaan.

Deze stap maakte deel uit van een krachtiger beleid inzake de hulpverlening. waartoe w-as besloten na Rose's benoeming in januari. Rose's dreigement om de hulproute naar Sarajevo te laten vrijmaken door gevechtsvoertuigen had Bosnisch-Servischc troepen op 3 februari doen besluiten de weg voor VN-voertuigen open te stellen.

NAVO-gevechtsvliegtuigen schieten Servische bommenwerpers neer

Op 28 februari wei-den in de buurt van de Bosnische stad Banja Luka vier Soko G-4 Super-Galeb lichte gevechtsvliegtuigen neergeschoten door NAVO-toestellen, omdat in het luchtruim boven Bosnië-Herzegovina een vliegverbod gold. Het was het eerste treffen sinds de instelling van het vliegverbod en de eerste militaire aanval van de NAVO sinds haar oprichting in 1949.

Een NAVO-woordvoerder zei op 28 februari dal zes Galebs waren waargenomen terwijl ze in Nori Travnik een munitiefabriek van de Bosnische regering bombardeerden. De NAVO had de Galebs neergehaald nadat ze geen gehoor hadden gegeven aan orders van de NAVO om te landen. De *Independent* van 1 maart meldde dat. volgens NAVO-bronnen. de twee resterende Galebs waren gevlucht naar de Bosnisch-Servische luchtbasis bij Banja Luka. Karadzic liet echter weten de herkomst van de Galebs niet te kennen.

De verboden vliegzone was in oktober 1992 door de VN-Veiligheidsraad ingesteld (zie pag. 16/1-'93). De Galebs werden neergehaald krachtens de bepalingen van resolutie 816 van de Veiligheidsraad (zie pag. 31611-'931.

Kroatische en Bosnische functionarissen waren blij met het optreden van de NAVO. Op 28 februari noemde de Bosnische premier Haris Silajdzic het ,,de beste manier om vrede te brengen in Bosnië-Herzegovina". Op 28 februari stelde het Russische ministerie van buitenlandse zaken degenen die het vliegverbod hadden geschonden verantwoordelijk voor het voorval.

Staakt-het-vuren tussen Bosnische regering en Kroaten

Na een ontmoeting in Zagreb tussen Rasim Delic, bevelhebber van het Bosnische leger, en Ante Roso, bevelhebber van het Bosnisch-Kroatische leger (HVO),ondertekenden de Bosnische regering en Kroatische troepen op 23 februari een algemeen staakt-het-vuren dat op 24 februari inging. Rose en Akashi woonden de ontmoeting in Zagreb eveneens bij. Het staakt-het-vuren werd echter niet overal nageleefd. hoewel in Mostar, dat reeds maanden het toneel was van zware gevechten, in de

Na de ondertekening van het staakt-het-vuren tussen de Bosnische regering en Kroatische troepen werd op 23 februari in de Kroatische hoofdstad Zagreb een persconferentie gegeven. V.l.n.r. de Bosnische moslim-generaal Rasim Delic, Michael Rose, Yasushi Akashi, Jean Cot. en de Bosnisch-Kroatische generaal Ante Roso.

laatste week van februari alleen sporadisch schermutselingen werden gemeld.

Kroatië en de Bosnische Kroaten waren zwaar onder druk gezet om een akkoord te sluiten met de Bosnische regering. Op 3 februari had de VN-Veiligheidsraad Kroatië gemaand zijn troepen die in Bosnië-Herzegovina zouden zijn gestationeerd, terug te trekken of rekening te houden met ,.ernstige maatregelen". In Bosnië-Herzegovina zouden zich 3.000 à 5.000 Kroatische soldaten bevinden, aldus Boutros Ghali in een brief op 17 februari aan de Veiligheidsraad.

Het staakt-het-vuren volgde op het aftreden op 8 februari van de Bosnisch-Kroatische leider Mate Boban, een krachtig pleitbezorger van de separatistische Kroatische republiek Herzeg-Bosna. Op 8 februari stelde Boban in een rede tot het Bosnisch-Kroatische parlement dat de ,,Kroaten...het nooit slecht voor hadden gehad met de moslims, en evenmin uit waren op het uiteenvallen van Bosnië en Herzegovina". Op 17 februari werd Kresimir Zubak door het parlement van Herzeg-Bosna gekozen tot opvolger van Boban.

Vredesbesprekingen tussen moslims en Kroaten

De Westerse pers berichtte dat de VS zich sterk maakten voor een plan om te komen tot een confederatie van Kroatische gebieden en moslim-gebieden in Bosnië-Herzegovina, waar misschien ook Kroatië deel van zou uitmaken. Op 26 februari begonnen in Washington besprekingen tussen Silajdzic, Zubak en de Kroatische minister van buitenlandse zaken Mate Granic.

Omstreden Tsjechisch vredesplan voor Bosnië

Een op 19 februari door de Tsjechische minister van defensie Antonin Baudys voorgesteld vredesplan voor Bosnië, stuitte op sterke kritiek van de Tsjechische regering.

De Tsjechische premier Vaclav Klaus toonde zich op 20 februari ..verbaasd" over het initiatief en het Tsjechische ministerie van buitenlandse zaken beschuldigde Baudys er op 22 februari van zijn boekje te buiten te zijn gegaan en de naam van de Tsjechische Republiek te grabbel te hebben gegooid.

Baudys had voorgesteld dat het voormalige Joego-Slavië zou worden opgedeeld in een aantal protectoraten, die zouden worden bestuurd door een VN-commissie waarin vertegenwoordigers van alle zes staten zitting hadden.

Moslim-Kroatisch federatieakkoord. Nieuwe grondwet Bosnië-Herzegovina

Tijdens een plechtigheid in Washington waarbij de Amerikaanse president Bill Clinton als gastheer optrad, ondertekenden vertegenwoordigers van Bosnië-Herzegovina en Kroatië op 18 maart een akkoord over een nieuwe federatie van Bosnische moslims en Kroaten, en een ,,voorlopig akkoord over de oprichting van een confederatie", waarin deze nieuwe Bosnische federatie in een losse confederatie zou samengaan met Kroatië.

Het akkoord over de federatie binnen Bosnië-Herzegovina, dat in Washington werd ondertekend door de Bosnische premier Haris Silajdzic en de Bosnisch-Kroatische leider Kresimir Zubak. voorzag in een federatie naar voorbeeld van de Zwitserse kantons. Een sterke federale regering zou verantwoordelijk zijn voor het beleid op het gebied van defensie, buitenlandse zaken en economie. De uitvoerende macht kwam vooral bij de premier te liggen. terwijl de president relatief weinig macht kreeg toebedeeld. De twee etnische groepen zouden de macht delen. waarbij de ambten van premier en president jaarlijks zouden rouleren tussen moslims en Kroaten.

De Bosnische president Alija Izetbegovic (zittend links) en zijn Kroatische ambtgenoot Franjo Tudjman ondertekenen op 18 maart 1994 in Washington het akkoord betreffende een federatie in Bosnië tussen moslims en Kroaten. Achter hen v.l.n.r. de Bosnische premier Haris Silajdzic, de Amerikaanse president Bill Clinton en de Bosnisch-Kroatische leider Kresimir Zubak.

Het Kroatisch-Bosnische confederatieakkoord, dat werd ondertekend door president Franjo Tudjman van Kroatië en president Alija Izetbegovic van Bosnië-Herzegovina. voorzag in de oprichting van een ,.confederatieve raad", waarvan het voorzitterschap jaarlijks zou rouleren tussen Kroatië en Bosnie-Herzegovina. De twee staten zouden ,,geleidelijk aan op economisch gebied gaan samenwerken" om .,te komen tot een gezainenlijke markt en monetaire unie als de situatie dat toeliet". Er zou een ..gemeenschappelijk" beleid komen op het gebied van onderwijs, cultuur en misdaadbestrijding en ,.samenwerkingop het gebied van defensie".

De akkoorden waren (na een staakt-het-vuren tussen moslims en Kroatische troepen op 23 februari, zie boven) in Washington voorbereid tijdens besprekingen van 26 februari-1 maart tussen afgevaardigden van de Bosnische regering, van de Bosnische Kroaten en van Kroatië, die werden afgesloten met een met veel publiciteit omgeven voorlopig akkoord. Verdere besprekingen van 4-12 maart in Wenen werden afgerond met een akkoord over een 52 pagina's tellende grondwet, die was opgesteld door Amerikaanse diplomaten. Op 12 maart werd in Split tijdens afzonderlijke besprekingen een voorlopig akkoord bereikt over de oprichting van een gezamenlijk leger van Kroaten en moslims. Zowel moslim- als Kroatische troepen waren bezig hun zware wapens vreedzaam terug te trekken van de plaatsen waar zij elkaar bevochten hadden, aldus de internationale media op 8 maart. Op 19 maart werden ongeveer 800 krijgsgevangenen uitgewisseld.

Op 26 maart werd het akkoord in Mostar goedgekeurd door de Bosnisch-Kroatische assemblée. De nieuwe grondwet werd op 30 maart geratificeerd door de assemblée (parlement) van Bosnië-Herzegovina.

Tudjman prijst akkoord. Servisch veto tegen deelname aan federatie

Tudjman maakte op 3 maart een opmerkelijk volte face toen hij het akkoord van 1 maart prees als ,,historisch" en in het ,,strategische belang van de Kroatische staat". ondanks zijn eerdere steun voor een opdeling van Bosnië-Herzegovina. Op 7 maart voegde Tudjman daar echter aan toe dat een definitief akkoord tussen Kroaten en moslims uitgesloten was zolang geen rekening werd gehouden met de Servische belangen. De Amerikaanse gezant Charles Redman sloot zich daar op 8 maart bij aan door op te merken dat de Bosnische Serviërs toch ,.een belangrijke rol" in het vredesproces nioeten blijven spelen (hoewel bericht werd dat de VS Kroatië en Bosnië-Herzegovina aanzienlijke financiële hulp in het vooruitzicht hadden gesteld).

De Bosnische president Alija Izetbegovic (r) had op 28 maart 1994 een ontmoeting met de voorzitter van het Kroatische parlement. Stipe Mesic (l.). Mesic was in Sarajevo in verband met de zitting van het Bosnische parlement over het moslim-Kroatischfederatieakkoord.

Hoewel de Servische president Slobodan Milosevic zei dat het akkoord van maart de Servische belangen niet had .,geschonden", aldus het dagblad Borba van 9 maart, hadden de Serviërs niet deelgenomen aan de onderhandelingen over de federatie.

Op 24 maart sprak het parlement van de eenzijdig uitgeroepen Bosnisch-Servische republiek zijn veto uit over Servische deelname.

Izetbegovic terug op partijpost

Op 27 maart werd Izetbegovic herkozen als voorzitter van de islamitisch georiënteerde Partij van Democratische Actie (SDA), een functie die hij in december 1992 neerlegde toen Kroaten en Serven er bezwaar tegen maakten dat het staatshoofd van Bosnië-Herzegovina leider was van een etnisch georiënteerde partij.

Vliegveld Tuzla heropend

Op 22 maart landde op het vliegveld van de door de regering gecontroleerde stad Tuzla in het noorden van Bosnië-Herzegovina een VN-vliegtuig met 22 ton hulpgoederen, dat werd begeleid door de speciale VN-gezant Yasushi Akashi. Als gevolg van de Servische belegering van de enclave Tuzla was het vliegveld in 1992 gesloten.

De Russische minister van buitenlandse zaken, Andrej Kozyrew, had de Bosnisch-Servische leider Radovan Karadzic op 1 maart weten over te halen onder voorbehoud in te stemmen met de heropening van het vliegveld van Tuzla. Voordat een volledig akkoord over de permanente heropening van het vliegveld mogelijk was, moesten afspraken worden gemaakt over Servische inspectie van de hulpvluchten op wapens.

Hoewel de VN op de heropening van het vliegveld hadden aangedrongen om de Tuzla-enclave gemakkelijker van humanitaire hulp te voorzien, was dit verzoek door het heropenen van de aanvoerwegen over land minder dringend geworden.

Staakt-het-vuren in Sarajevo

Ondanks incidentele schotenwisselingen her en der waren er aanwijzingen in maart dat het staakt-het-vuren rond Sarajevo zou standhouden.

Op 18 maart bracht de Britse premier John Major een kort bezoek aan de stad. Op 20 maart woonden 20.000 inwoners van de stad in het Olympisch Stadion een voetbalwedstrijd bij tussen de voetbalclub van Sarajevo en een VN-tram. Op 23 maart werd een brug tussen de mosliinsector en de Servische sector in Sarajevo heropend. hetgeen de bewegingsvrijheidin de stad enorm verbeterde,

Rombardement op Maglaj

De VN verplaatsten hun aandacht naar de belegerde enclave Maglaj in het noorden van Bosnië-Herzegovina. De enclave; die werd gecontroleerd door de Bosnische regering, werd sinds mei

1993 belegerd door Servische troepen en werd gedurende de hele maand maart zwaar beschoten. VN-woordvoerder Peter Kcssler zei op 15 maart dat de Servische weigering om sinds eind januari hulp door te laten naar de Maglaj-enclave neerkwam op ,,etnische zuiveringen door middel van uithongering". De 100.000 mensen in de enclave Maglaj waren geheel en al afhankelijk van voedseldroppings van de Amerikaanse luchtmacht.

Hoewel een hulpkonvooi met voedsel, medicamenten en artsen op 20 maart Maglaj binnen mocht, werd een ander hulpkonvooi op 23 maart gekaapt en geplunderd door Bosnische Serviërs. Op 23 maart zei Kessler te geloven dat een op eigen houtje opererende commandant achter dit ,,buitengewoon ernstig voorval" zat. Karadzic zei op 24 maart dat ,,de verantwoordelijke mensen (zouden)worden gestraft".

Gorazde en andere ,,veiligheidszones" beschoten. ,,Etnische zuiveringen" in Banja Luka

Volgens de Financial Times van 2-3 april kostten Servische beschietingen van Gorazde, een ,,veiligheidszone" in het oosten van Bosnië-Herzegovina, op 28-31 maait aan 30 mensen het leven, terwijl 132 mensen gewond raakten. Eind maart werden ook andere veiligheidszones, zoals Srebrenica, beschoten.

In de Noordbosnische stad Banja Luka vonden nog steeds ,,etnische zuiveringen" plaats door Serven tegen moslims, aldus Kris Janowski, woordvoerder van het kantoor in Sarajevo van het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen op 4 maart.

Janowski verklaarde dat de moslims in het gebied op grote schaal het slachtoffer waren van verkrachting. moord en diefstal.

Bevel voor luchtaanval bij Bihac te laat. Nieuwe UNPROFOR-commandant

Een aantal incidenten op 10-12 maart, waarbij onder meer een Franse soldaat op 11 maart door een sluipschutter werd doodgeschoten en Franse posities op 12 maart met zware wapens door de Serven werden bestookt, was voor de vredeshandhavende Franse troepen in de moslim-enclave Bihac in het noordwesten van Bosnië-Herzegovina op 12 maart aanleiding om luchtsteun te vragen. Er verstreken echter drie uur voordat het verzoek werd ingewilligd, maar

De nieuwe bevelhebber van de VN-vredesmacht in voormalig Joego-Slavië (UNPROFOR),generaal Bernard de Lapresle (r.)wordt op 15 maart 1994 door zijn voorganger, generaal Jean Cot (1.) aan de pers voorgesteld.

toen waren de luchtaanvallen al onmogelijk geworden vanwege het slechte weer.

Dit voorval deed twijfel rijzen over de vraag of de VN wel in staat waren effectieve luchtsteun te verlenen aan de VN-troepen in voormalig Joego-Slavië (UNPROFOR). In de VN-hiërarchie moest eerst de commandant van de VN-troepen in Bosnië-Herzegovina, luitenant-generaal sir Michael Rose. toestemming geven. vervolgens de commandant van de VN-troepen in voormalig Joego-Slavië, generaal Jean Cot, en tenslotte Akashi.

Generaal Bernard de Lapresle volgde op 16 maart Cot op, die in januari besloten had zijn functie neer te leggen (aanvankelijk zou hij eind februari met ontslag gaan. zie boven).

VN vragen om troepenversterking. Brits antwoord. Stationering Turks contingent voorgesteld

Op 3 maart vroeg Akashi om 10.630 nieuwe vredeshandhavende soldaten om toe te zien op de naleving van het staakt-het-vuren in Sarajevo en Bosnië-Herzegovina.

De Britse regering wijzigde haar beleid opmerkelijk door als een van de eerste aan het verzoek gehoor te geven en op 7 maart bekend te maken minstens 900 extra soldaten te zullen sturen.

Op 23 maart ging VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali, ondanks verzet van de Bosnische Serviërs en van de buurlanden, akkoord met het omstreden plan troepen uit Turkije, dat eeuwenlang een koloniale macht op de Balkan was, in Bosnië-Herzegovina in te zetten.

Op 23 maart hekelde Karadzic het besluit als ,,een zeer gevaarlijk precedent". Op 22 maart verklaarde Griekenland, de historische vijand van Turkije op de Balkan, in een brief van de Griekse minister van buitenlandse zaken, Karolos Papoulias, aan de voorzitter van de VN-Veiligheidsraad, Jean-Bernard Merimeé, zich ,,categorisch tegen" het sturen van Turkse soldaten.

Papoulias betoogde dat geen enkel land dat grensde aan Bosnië-Herzegovina of daar historische banden mee had, een rol zou moeten spelen in het handhaven van de vrede. Dc Bulgaarse president Zjelju Zjelew zei op 24 maart dat het plan historische conflicten kon doen oplaaien, waardoor de spanningen in de regio konden oplopen.

De Turkse minister van buitenlandse zaken Hikmet Cetin zei op 24 maart dat in totaal 2.700 soldaten naar Bosnië-Herzegovina zouden worden gestuurd.

Amerikaans veto tegen 8.500 extra soldaten. Compromis. Aantallen soldaten

Op 31 maart spraken de VS in verband met de kosten hun veto uit tegen een plan om ongeveer 8.500 extra soldaten naar Bosnië-Herzegovina te sturen. Als compromis werd besloten om slechts 3.500 soldaten te sturen.

Krachtens de gemaakte afspraken namen de VS ongeveer 30 procent van de kosten van de VN-operaties in het voormalige Joego-Slavië (geschat op $ 1 mrd per laar) voor hun rekening. De VS waren de VN reeds $80 mln schuldig.

Volgens de *Guardian* van 1 april, waarin bericht werd dat Boutros Ghali had ,,laten weten het Amcrikaansc standpunt con schande te vinden". bedroeg het totaal aantal VN-soldaten. militaire waarnemers en toezichthouders 31.334. van wie er ongeveer 14 400 in Bosnie-Herzegovina gestationeerd waren, 14.600 in Kroatië en 1.000 in Macedonië.

(Vor.ber.pag. 85/2 e.v.-1994)

FRANKRIJK

GRONDWETSWIJZIGING BETREFFENDE ASIELWET. ARBEIDSONRUST. ONDERWIJSWET NIETIG VERKLAARD. STUDENTENPROTESTEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 19 november 1993 keurden de Nationale Assemblée en de Senaat, in een gezamenlijke bijeenkomst van het Congres in Versailles. een grondwetswijziging goed die de controle op asielzoekers vergrootte.

Krachtens de grondwetswijziging, die door de Conseil d'état (Staatsraad) in september ,,onontbeerlijk" was genoemd (zie pag. 21/2-'94), kon de regering weigeren een asielaanvraag te onderzoeken die reeds door een ander lid van de Europese Unie (EU) was afgewezen. Afgevaardigden en senatoren bekrachtigden het amendement met 698 tegen 157 stemmen en 10 onthoudingen. Naderhand zei premier Edouard Balladur dat het amendement het verlenen van asiel ..een privilege van de staat eri niet langer uitsluitend het recht van het individu" maakte.

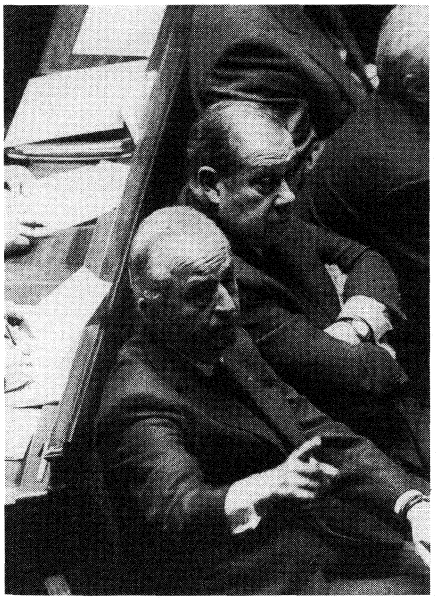

Premier Edouard Balladur (voor) en minister van binnenlandse zaken Charles Pasqua tijdens de speciale zitting van het parlement op 19 november 1993. waarop besloten werd het recht op politiek asiel in Frankrijk te beperken

Op 26 november diende de regering een herziene immigratiewet in, die tegemoet kwam aan de bezwaren van de Conseil constitutionel (Constitutionele Raad) uit augustus (zie pag. 21/1/2-'94).

Senaat keurt werkgelegenheidswet goed

Op 10 november nam de Senaat met 219 tegen 86 stemmen en 10 onthoudingen een werkgelegenheidswet met een looptijd van vijf jaar aan, die in oktober reeds was goedgekeurd door de Nationale Assemblee (zie pag 20/2-'94) Voor het tot een stemming kwam was het wetsvoorstel op verschillende punten ingrijpend gewijzigd Zo werd de mogelijkheid geschapen een 32-urige werkweek in te voeren, zoals rechtse senatoren voorstonden, om de experimentele regeringsplannen ter bestrijding van de werkloosheid te financieren.

Arbeidsonrust

Op 18 november protesteerden bijna 10.000 ambtenaren in Parijs tegen de privatiseringsplannen van de regering.

Aan het hoofd van de mars liepen werknemers van Air France. dat in oktober de regering gedwongen had haar herstructureringsplan voor het bedrijf in te trekken (zie pag. 19/3 e.v.-'94), en werknemers van verschillende andere grote staatsbedrijven die op de nominatie stonden verkocht te worden. Vakbonden. die de arbeiders van het staatsruimtevaartbedrijf Aerospatiale in Toulouse vertegenwoordigden, riepen tegelijkertijd een staking uit.

Op 15 november vond in Parijs een grote studentendemonstratie plaats uit protest tegen de overvolle zalen en het tekort aan docenten op de Franse universiteiten. Op 23-25 november werd gestaakt door werknemers van de elektriciteits- en gasbedrijven, werknemers van de binnenlandse luchtvaartmaatschappij Air Inter en kunst- en theatergroepen.

Nieuwe leider Groenen

Het jaarlijkse partijcongres van de Groenen (les Verts), dat op 12-14 november in Lille gehouden werd. gooide het roer om naar links, toen de afgevaardigden met overweldigende meerderheid Dominique Voynet tot partijleider kozen in de plaats van Antoine Waechter, die deze functie sedert 1986 had bekleed.

De afgevaardigden weten het aan Waechters hardnekkige verzet tegen politieke allianties met andere partijen dat de Groenen er bij de algemene verkiezingen in maart (zie pag. 368/3 e.v.-'93) niet in geslaagd waren een zetel te veroveren.

Lang en andere afgevaardigden raken zetel kwijt

De voormalige socialistische minister van cultuur Jack Lang moest zijn parlementszetel afstaan (als afgevaardigde van een district in Blois, Loir-et-Cher) en hem werd verboden gedurende een jaar mee te doen aan verkiezingen, nadat de Constitutionele Raad op 9 december had bepaald dat hij het wettelijk toegestane bedrag (F 500.000, ongeveer $ 8.600) aan campagnekosten bij de laatste algemene verkiezingen had overschreden.

Lang was de derde afgevaardigde die zijn zetel op deze wijze kwijtraakte. Een RPR-afgevaardigde en een van Union pour la démocratie française (UDF) hadden in noreinber reeds hun zetels moeten opgeven omdat ze de wet op de campagnefinanciering hadden overtreden. Op 16 december werd de verkiezing van een vierde afgevaardigde Christian Etrosi (RPR, voor een district in Nice) ongedaan gemaakt nadat de Constitutionele Raad tot de slotsom was gekomen dat ook hij meer dan F 500.000 aan zijn campagne had uitgegeven.

Onenigheid over financiering particuliere scholen

De tot dan toe hartelijke relatie tussen de socialistische president François Mitterrand en premier Edouard Balladur van de Gaullistische Rassemblement pour la République (RPR) kwam onder zware druk te staan, toen de Senaat op 15 december een nieuwe wet aanvaardde, die toestond dat plaatselijke overheden meer geld uittrokken voor particuliere (vooral roomskatholieke) scholen.

De nieuwe wet herriep de Loi Falloux uit 1850. die bepaalde dat plaatselijke overheden slechts 10 procent van de totale begroting van particuliere scholen mochten financieren. De regering vond dat de subsidies dringend verhoogd moesten worden om het lichamelijk welzijn te garanderen van kinderen op particuliere schalen die opgeknapt moesten worden.

Op 17 december zei Mitterrand, die het haastige besluit van de regering bekritiseerde. dat hij in zijn 35-jarige politieke carrière ,,nog nooit zo iets had meegemaakt". Door stakingen van onderwijsbonden waren scholen in het hele land gesloten.

Onderwijswet nietig verklaard

De regering van premier Edouard Bal-

ladur leed een van haar ernstigste nederlagen sinds haar aantreden in maart 1993, toen de Conseil constitutionnel op 13 januari 1994 de hervorming van de Loi Falloux uit 1850 ongrondwettig verklaarde.

De negen leden tellende Raad, die tot taak had alle wetten te toetsen aan de grondwet van de Vijfde Republiek, bepaalde dat het intrekken van de wet een schending inhield van de grondwettelijke gelijkheid tussen openbaar en particulier onderwijs. Het argument van de Socialistische Partij (PS) dat de regering onjuist had gehandeld door de wet door de Senaat te jagen, werd verworpen.

Een directe openbare reactie van Balladur op het besluit van de Raad bleef uit, hoewel minister François Bayrou van onderwijs liet weten dat de regering geen herziene versie van het wetsvoorstel zou indienen. Op 17 januari begon de regering besprekingen met vertegenwoordigers van leraren- en oudervereniging en op 27 januari belegde zij een ronde-tafelgesprek over de toekomst van het onderwijsstelsel, dat werd voorgezeten door Balladur.

Op 16 januari vond een van 's lands grootste demonstraties plaats toen ongeveer 600.000 mensen door de straten van Parijs trokken om steun te betuigen aan het openbaar onderwijs.

Reacties

De uitspraak van de Raad tegen de onderwijshervormingswet van de regering werd door PS-leider Michel Rocard begroet als een „overwinning voor iedereen die het openbaar onderwijs een warm hart toedraagt". Het besluit kreeg impliciet ook de bijval van critici van de regering binnen de regerende RPR.

Op 13 januari zei de RPR-er Philippe Séguin, voorzitter van de Nationale Assemblée en criticus van Balladur, dat de regering zich erop moest toeleggen het openbaar onderwijs te verbeteren, dat volgens hem „de beste manier (was) om integratie te bewerkstelligen".

De Franse Communistische Partij (Parti communiste français, PCF) en de Groenen (les Verts) verwelkomden het besluit van de Raad, terwijl het Nationaal Front (FN) het een bewijs vond van het feit dat de Raad in een „ideologisch tribunaal" veranderd was.

Onafhankelijkheid centrale bank

Wijzigingen rond de Bank van Frankrijk (de centrale bank), bedoeld om de bank onafhankelijk van de regering te maken, werden op 7 januari van kracht toen een pas benoemde negen leden tellende monetaire raad haar inaugurele vergadering hield. De raad, waarvan de samenstelling op 5 januari definitief vastgesteld was, bestond uit de president van de bank, twee vice-presidenten en zes leken. De ambtstermijn van de leken bedroeg negen jaar, terwijl de bankfunctionarissen voor zes jaar werden aangesteld.

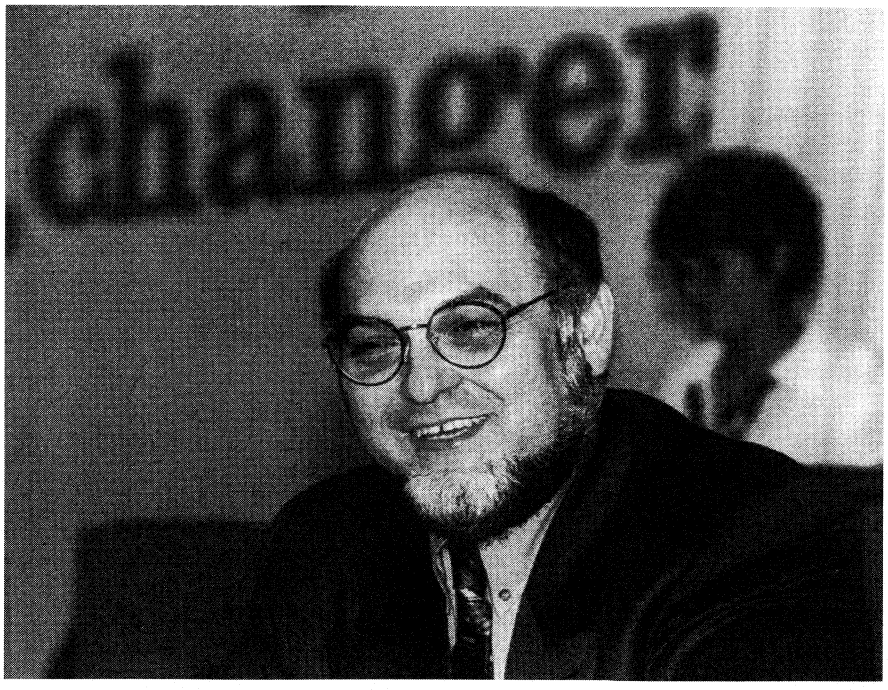

Robert Hue werd op 29 januari 1994 gekozen tot secretaris-generaal van de PCF.

De raad mocht, onafhankelijk van de regering, het monetair beleid bepalen en uitvoeren. In tegenstelling tot de Duitse Bundesbank en de Amerikaanse Federal Reserve Board had de bank echter officieel geen stem bij de bepaling van de wisselkoersen.

Balladur, die de eerste vergadering van de raad bijwoonde, zei te hopen dat de onafhankelijkheid van de bank „de internationale kredietwaardigheid" van de franc zou verhogen. Eerder had minister van financiën Edmond Alphandéry gezegd dat Frankrijk door de bank onafhankelijk te maken voldeed aan zijn verplichtingen krachtens het Verdrag van Maastricht, waarin stond dat de lidstaten van de EU een onafhankelijk monetair gezag moesten creëren als onderdeel van de tweede fase van de monetaire unie.

Nieuwe leider Communistische Partij

Het 28ste congres van de PCF werd van 25-29 januari gehouden in St-Ouen, een voorstad van Parijs. De afgevaardigden stemden in met de verkiezing van Robert Hue als nieuwe PCF-leider (pas de achtste leider van de partij sinds haar oprichting in 1920).

Bij de verkiezing voor het partijleiderschap, waarbij de leden van het centrale comité in het geheim hun stem uitbrachten, versloeg Hue de leider van de parlementsfractie van de PCF, Alain Bocquet. Zijn verkiezing betekende het officiële einde van het leiderschap van George Marchais, die de partij sinds 1972 had voorgezeten en die in september had bekendgemaakt dat hij zou terugtreden (zie pag. 21/3-'94). Hue kreeg de titel van landelijk secretaris in plaats van die van algemeen secretaris, hetgeen in overeenstemming was met het partijbesluit om het „democratisch centralisme" af te zweren.

De 47-jarige Hue was sinds 1977 burgemeester geweest van Montigny-les-Corneilles, een voorstad in het noorden van de Parijs, en had daarnaast het voorzitterschap bekleed van de landelijke vereniging van communistische parlements- en raadsleden. Zijn bliksemcarrière - na twee jaar lidmaatschap van het politburo werd hij al partijleider - werd toegeschreven aan zijn nauwe band met Marchais. Hue werd echter ook wel gematigd genoemd, en iemand die graag wilde dat de partij afstand nam van de orthodoxe ideeën van Marchais, die als een van de oorzaken werden gezien van de politieke neergang van de PCF (zie pag. 21/3-'94).

Lid Nationale Assemblée vermoord

De politie startte een grootscheeps onderzoek naar de moord op 25 februari 1994 op Yann Piat, parlementslid van de Republikeinse Partij (PR) en oud-lid van het ultra-rechtse Nationaal Front.

Piat werd op weg naar huis in de havenstad Hyères bij Toulon door twee motorrijders

Een archiefopname van Yann Piat tijdens de persconferentie die zij op 10 oktober 1988 gaf na haar royement door het Nationaal Front.

doodgeschoten. In eerste berichten werd gesuggereerd dat de moord het werk was geweest van criininele benden die zich verzetten tegen Piats campagne tegen drugshandelaars die langs de Franse Middellandse-Zeekust opereerden. Volgens andere berichten was Piat daarentegen het slachtoffer geworden van moordenaars die loyaal waren aan haar politieke rivaal. Joseph Sercia. eveneens lid van de PR, die zij bij de parlementsverkiezingen van 1993 had verslagen.

De 44-jarige Piat, een peetdochter van Nationaal Front-leider Jean-Marie Le Pen. verwierf in mei 1988 bekendheid als de enige afgevaardigde van het Rationaal Front die haar zetel in de Nationale Assemblée behield. Groeiende politieke meningsverschillen leidden ertoe dat zij in oktober 1988 uit de partij werd gestoten. Een jaa later sloot zij zich aan bij dc Unie voor Franse Democratie (UDF) en in maart 1993 werd zij in de Assemblée herkozen als afgevaardigde van de PR, de conservatieve vleugel van de UDF.

Winst voor socialisten bij tussentijdse verkiezingen

De Socialistische partij (PS) kwam als overwinnaar uit de bus bij twee van de drie tussentijdse parlementsverkiezingen op 30 januari en 6 februari in de districten Blois (Loir-et-Cher), Digne (Alpes-de-Haute-Provence) en Parijs (19de arrondissement).

In het district Blois, waar de zetel van de voormalige socialistische minister Jack Lang van cultuur vakant was, behaalde de PS een grote overwinning. terwijl de partij in Parijs een zetel veroverde op, de daar in de meerderheid zijnde UDF. met wie zij deel uitmaakte van de door de Gaullisten gedomineerde coalitie. In het district Digne ging de overwinning naar de door de UDF en het Centrum van Sociaal-Democraten (CDS) gesteunde kandidaat van rechts. De drie tussentijdse verkiezingen waren noodzakelijk geworden nadat de zittende afgevaardigden hun zetel was ontnomen omdat zij de wet op de campagnefinanciering hadden overtreden (zieboven).

Witboek van defensie

In een op 23 februari gepubliceerd witboek van het ministerie van defensie werd de aanbeveling gedaan het bestaande beleid te continueren en zowel het verbod op nucleaire proeven (zie pag. 521/1-'92 en 284/1-'93) als de militaire dienstplicht ongewijzigd te laten.

Daarnaast werd onder meer voorgesteld om de defensiebetrekkingen tussen Frankrijk en zijn partners in de Noordatlantische Verdragsorganisatie (NAVO)aan te halen, Frankrijks veiligheidsbelangen te lierdefinieren om ze op één lijn te brengen met die van zijn belangrijkste Europese partners. en in het concept van afschrikking mogelijke aanvallen tegen kleine kernmachten en ..terroristische staten" op te nemen. Deze laatste aanbeveling stond ook in een op 13 februari gepubliceerd rapport van een parlementscoinmissie voor defensie.

Volgens onbevestigde berichten eind februari zou Jacques Chirac. leider van de RPR. de regering tijdens een onderhoud met premier Edouard Balladur op 22 februari fel hebben bekritiseerd wegens de verlenging van het moratoriuin op kernproeven. Volgens de berichten deed Chirac zijn aanval om Balladurs geringe populariteit in de opininiepeilingen uit te buiten (zie onder) en zo de presidentsambities van zijn rivaal te ondermijnen.

Op 20 februari bleek uit een landelijke opiniepeiling dat de steun voor Balladur voor het eerst sinds hij in maart 1993 aan het bewind kwam minder dan 50 procent bedroeg. hij zou kunnen rekenen op de steun van 47 pi-ocent van de kiezers, terwijl dat in januari nog 36 procent was

Nieuwe economische maatregelen

Eind januari werden nieuwe maatregelen bekendgemaakt om de economie te stimuleren en de bestedingen van de consument te verhogen

Een van de belangrijkste onderdelen van het maatregelenpakket was het vrijmaken van gelden die vastgezet waren in het kader van winstdelingsregelingen om werknemers in staat te stellen auto's te kopen of het geld aan huisvesting uit te geven. De verkoop van auto's was in Frankrijk in 1993 met 18 procent gedaald tot 1.720.000. een clieptepunt sinds het midden van de jaren '70.

Studentenprotesten

Na drie weken van protesten zag premier Edouard Balladur eind maart af van een verlaging van het minimumloon vooi- jongeren met een contract d'insertion professionelle (CIP, ,,contract voor beroepsintegratie").

Op basis van in oktober/november 1993 aangenomen werkgelegenheidswet (zie boven) had de regering op 24 februari per decreet de CIP voor 16-25-jarigen ingevoerd, waardoor werkgevers in ruil voor een opleiding een loon mochten betalen dat 30 a 80 procent van het minimumloon (SMIC) bedroeg. Het SMIC bedroeg F 5.586 per maand bij een 39-nrige werkweek ($ 1= F 5,8453 op 4 maart 1994).

Premier Edouard Balladur spreekt op 28 maart 1994 met studentenleiders over het omstreden plan jongeren minder dan het minimumloon te laten verdienen.

Balladur hield rol dat het om een ,.vorm van parttime leerlingschap" ging dat was bedoeld om de werkloosheid terug te dringen, die 3,3 mln ofwel 12.2 procent van de totale beroepsbevolking bedroeg, en 22,6 procent van de beroepsbevolking onder de 25 jaar Vakbonden en studenten zeiden dat het CIP neerkwam op een nieuw jeugdminimumloon, dat zij omdoopten tot het ,.SMIC-jeunes"

Vanaf 10 maart vonden bijna dagelijks demonstraties plaats, waaraan door tienduizenden werd deelgenomen. De meeste demonstranten waren studenten en scholieren. net als bij dc studentenopstanden in 1968; deze keer echter waren de protesten in de provincie omvangrijker dan in de hoofdstad. Grote betugingen werden georganiseerd: (i)door de communistische vakbondsfederatie CGT op i2 maart in Parijs (met 26.000 deelnemers) en andere steden: (ii) door vakbonden, waaronder de CFDT, FO, CFTC, en de GCT op 17 maart, waarbij een bijeenkomst in Parijs 30.000 a 50.000 deelnemers trok en bij demonstraties in andere steden nog veel meer mensen aanwezig waren. In Parijs. Lyon, Nantes en elde s kwam het tot heftige botsingen met de politie, hoewel toegegeven werd dat deze vaak veroorzaakt werden door ontevreden jonge casseurs (..vandalen") uit de voorsteden.

Onder druk van de wijdverbreide protesten kondigde Balladur op 28 maart in eerste instantie aan dat het CIP een week zou worden opgeschort; toen de demonstraties aanhielden, liet hij op 30 maart weten dat de regering definitief afzag van het CIP. In plaats daarvan zouden werkgevers over een periode van negen maanden F 1.000 per maand ontvangen als zij werklozen onder de 26 jaar voor minimaal 18 maanden in dienst namen. Dit bedrag zou worden verdubbeld voor degenen die voor 1 oktober 1994 werden aangenomen.

Op 31 maart trokken tienduizenden studenten door Parijs en andere steden om de behaalde concessies te vieren.

Kranten merkten op dat Balladur de voorgaande maanden herhaalde malen had moeten inbinden. Hij had moeten afzien van onderwijshervormingen (zie boven), concessies moeten doen aan protesterende vissers in februari (zie pag. 320/3 e.v.-'94) en de reorganisatieplannen bij Air France moeten intrekken (zie pag. 19/3 e.v.-'94).

Kantonnale verkiezingen

Partijen van de regerende conservatieve coalitie deden het goed bij kantonnale verkiezingen op 20 en 27 maart voor 2.009 algemene raadsleden in 95 departementen (voor kantonnale verkiezingen in maart 1992, zie pag. 519/3 -'92).

Volgens in *Le Monde* van 23 maart gepubliceerde cijfers van het ministerie van binnenlandse zaken behaalden de RPR, de UDF en andere rechtse partijen in de eerste kiesronde gezamenlijk 14.58 procent van de stemmen. De PS behaalde 22,45 procent, hetgeen een verbetering was ten opzichte van de nog geen 18 procent bij de algemene verkiezingen in maart 1993. De Communisten (PCF)behaalden 11.39 procent van de stemmen.

Na de tweede kicsronde beheersten de conservatieven, die één departement op de PS veroverden, i5 van de 95 departementen op het vasteland. De PS verloor weliswaar verscheidene zetels, maar behaalde een meerderheid in twee departementen, waarmee zij haar totaal op 20 bracht.

In Marseille versloeg de omstreden zakenman en socialistische politicus Bernard Tapie (zie onder), de kandidaat van het Nationaal Front in de tweede ronde. In de Var leed Maurice Arreckx van de UDF-PR een nederlaag tegen de FN-kandidaat.

Zowel Arreckx als zijn FN-tegenstander waren eerder die maand ondervraagd in verband met de moord op UDF-PR-afgevaardigde Yann Piat op 25 februari (zie boven). Op 1 maart had de politie in verband met de moord 26 politici en verdachte mafia-leden gearresteerd, onder wie Piats politieke rivaal Joseph Sercia.

Resultaten overzee

In de overzeese departementen en gebiedsdelen behield de PS de meerderheid in Guadeloupe, Martinique en Frans Guyana en behaalde een meerderheid op Réunion. De conservatieven bleven de grootste partij op Mayotte.

Tussentijdse verkiezing Nationale Assemblée in Nice

Jean-Paul Barety, de RPR-burgemeester van Nice, werd bij de tweede en beslissende ronde van een tussentijdse verkiezing op 13 maart in de Nationale Assemblée gekozen. Hij versloeg de kandidaat van het Nationaal Front met 56,48 tegen 43,51 procent van de stemmen, terwijl zijn voorsprong in de eerste ronde, die op 6 maart was gehouden, slechts vier stemmen bedroeg. De Constitutionele Raad had de resultaten van de algemene verkiezingen van maart 1993 ongeldig verklaard in verband met onregelmatigheden.

Beschuldigingen tegen Tapie

Op 17 november 1993 deed een commissie van de Nationale Assemblée de aanbeveling oud-minister Bernard Tapie zijn parlementaire onschendbaarheid te ontnemen zodat hij verhoord kon worden door rechters naar aanleiding van beschuldigingen dat hij corrupte zakentransacties had afgesloten.

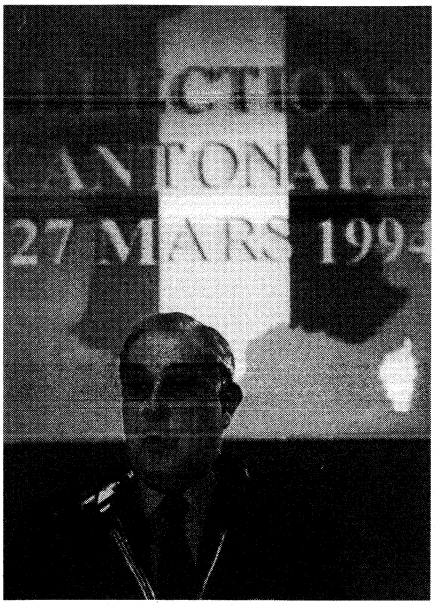

Minister van binnenlandse zaken Charles Pasqua maakt op 27 maart 1994 de resultaten bekend van de tweede ronde van de kantonnale verkiezingen.

Op 22 december werd Tapie beschuldigd van ,,misbruik van gemeenschapsgoederen" door rechters in Béthune die een onderzoek instelden naar zijn vermeende betrokkenheid bij frauduleuze handelstransacties. Het gerechtelijk onderzoek was van start gegaan, nadat de Nationale Assemblée op 7 december met 432 tegen 72 stemmen had besloten om Tapie's parlementaire onschendbaarheid op te heffen.

Op 2 december had de Constitutionele Raad geweigerd de verkiezing van Tapie als afgevaardigde van een voorstad van Marseille teniet te doen.

Tegen Bernard Tapie werden op 10 februari nieuwe beschuldigingen ingebracht in verband met een vermeende poging tot ,,omkoping" bij een voetbalwedstrijd tussen Olympique Marseille en Valenciennes. Tapie, die voorzitter was van de voetbalclub Marseille, werd door een rechtbank gelast zijn voorzitterschap uiterlijk op .20 april neer te leggen.

Médecin gearresteerd

Op 26 november 1993 werd de door Interpol gezochte oud-burgemeester van Nice, Jacques Médecin, gearresteerd in zijn Uruguyaanse woonplaats Punta del Este, waar hij in 1990 uit Frankrijk heen gevlucht was. Médecin was in januari 1992 bij verstek veroordeeld wegens omkoperij en corruptie (zie pag.

517/3-'92). Hoewel Frankrijk geen uitleveringsverdrag had met Uruguay, had het begin november om Médecins uitlevering gevraagd na aanwijzingen dat Uruguay hem waarschijnlijk geen politiek asiel zou verlenen.

Noir beschuldigd van corruptie

De burgemeester van Lyon, Michel Noir, die in maart 1993 als onafhankelijke kandidaat in de Nationale Assemblée was herkozen nadat hij in december 1990 zowel uit de RPR als de Assemblée was gestapt (zie pag. 370/1 - '93), werd er op 29 maart 1994 van beschuldigd tussen 1989 en 1992 F 7,2 mln aan overheidsgelden ie hebben verduisterd en deze te hebben aangewend voor het verwerven van politieke steun.

De commissie van de Nationale Assemblée had op 16 maart besloten zijn parlementaire onschendbaarheid niet op te heffen, waardoor hij niet gearresteerd kon worden; derhalve zou het parlement toestemming moeten ge\-envoor zijn arrestatie. (Voor in april 1993 tegen hem ingebrachte heschuldigingen in verband inet een zaak waarbij zijn zwager was betrokken, zie pag. 18/1-'94.)

Moslimhoofddoeken verboden

Op 5 november 1993 werd vier moslimmeisjes op een middelbare school in Nantua de toegang tot de lessen ontzegd. omdat zij geweigerd hadden hun hoofddoeken af te doen. In oktober hadden leraren van de school gcstcld dat de hoofddoek een religieus symbool was en dat het dragen ervan de wereldlijke status van de school ondermijnde.

In 1989 had de Conseil d'état bepaald dat moslimmeisjes op school hoofddoeken mochten dragen zonder dat dit een inbreuk betekende op het seculiere schoolsysteem van het land. maar dat leraren het recht hadden. onder bepaalde omstandigheden, leerlingen van school te sturen die de hoofddoek wilden blijven dragen.

Invoering van uitreisvisum

Buitenlanders uit 13 landen en Palestijnen moesten vanaf 13 februari 1994 over een uitreisvisum beschikken om het land te kunnen verlaten.

De betreffende landen waren Afghanistan. Armenië, Azerbajdzjan, Georgië. Irak. Iran, Jemen. Jordanië. Noord-Korea. Libanon, Libië. Soedan en S-rië. De maatregel was naar verluidt getroffen om de illegale toestroom te beperken van reeds eerder uitgewezen immigranten of van immigranten die op de een of andere manier in het bezit waren gekomen van documenten van buitenlanders die in Frankrijk verbleven (Voor bijzonderheden over de jongste immigratiewetten van de regering. zie pag. 20/2 e.v.-'94.)

In-vitro-fertilisatie aan banden

Op 21 januari 1994 verbood de Senaat de in-vitro-fertilisatie (reageerbuisbevruchting) van vrouwen die de menopauze al hadden bereikt of niet over een stabiele relatie met een mannelijke partner beschikten. Daarnaast sprak zij zich uit tegen het knoeien met embryo's om ,,betere babies" te maken. Het besluit kwam na een publiek protest toen een 59-jarige Britse vrouw in december in een Italiaanse kliniek het leven schonk aan een tweeling.

(Vor.ber.pag. 17/1 e.v.-1994)

GROOT-BRITTANNIË

VERLOOP VAN SCOTT-ONDERZOEK. VERDERE ONTWIKKELINGEN

De verhoren in het kader van het onderzoek van Lord Justice Scott naar de export van Britse wapens naar Irak (met name door Matrix Churchill) in de periode vóór de Iraakse inval in Koeweit in augustus 1990 (zie pag. 27/3- '94), werd begin december 1993 nieuw leven ingeblazen toen barones Thatcher, die premier was geweest tot november 1990, als getuige werd opgeroepen.

In een verhoor op 8 december ontkende Thatcher tegenover raadsman Presily Baxendale het parlement te hebben misleid over het beleid van haar regering inzake het verstrekken van vergunningen voor de export naar Irak van defensie-materieel en van goederen die voor zowel civiele als militaire doeleinden bruikbaar waren.

De Britse regering had in 1984 de export van Brits defensiematerieel naar Irak en Iran. die sinds 1980 met elkaar in oorlog waren. verboden. Het parlement was daarvan echter pas in oktober 1985 op de hoogte gesteld. Na het staakt-het-vuren tussen Iran en Irak in augustus 1988 werd het Britse beleid in december van dat jaar gewijzigd en werd de export van wapens naar Irak weer toegestaan. Thatcher hield echter vol dat zij toentertijd formeel niet op de hoogte was gesteld van deze ..veranderde omstandigheid".

Thatcher. die uitlegde dat zij als premier niet alle betreffende documenten gezien had. benadrukte dat zij zich had beziggehouden met beleid en niet met bestuurszaken die onder de directe verantwoordelijkheid vielen van ambtenaren en van de ministers op de departementen.

Alan Clark, de voormalige minister wiens getuigenis had geleid tot het onmiddellijke ontslag van rechtsvervolging van drie directeuren van Matrix Churchill in november 1992 (zie pag. 303/2/3-'93), vertelde de rechters van onderzoek op 13 december dat het parlement volgens hem indertijd. op de hoogte had moeten worden gesteld van de beleidswijziging in 1988

Op 17 januari 1994 verscheen premier John Major als getuige in het Scott-onderzoek.

Major, die in 1989 minister van buitenlandse zaken en het Gemenebest was geweest en in 1989-'90 minister van financiën, verklaarde dat hij geen rol had gespeeld bij het formuleren, bedenken, amenderen en uitvoeren van de richtlijnen voor de export naar Irak en zei dat hij achteraf niet wilde oordelen over wat ministers enige jaren eerder mogelijk hadden bedoeld.

Openbare hoorzittingen van Scott-onderzoek beëindigd

De openbare hoorzittingen door Lord Scott eindigden officieel op 30 maart. Het onderzoek werd verdaagd tot mei. Tot de laatste getuigen behoorde procureui--generaal sir Nicolas Lyell, die op 24-23 maart zijn opwachting maakte.

De belangrijkste getuigen die in februari werden gehoord. waren sir Robin Butler (kabinetssecretaris). Kenneth Clarke. Malcolm Rifkind. Peter Lilley en Michael Hesseltine (allen leden van het zittende kabinet). en Tristan Garel-Jones, oud-staatssecretaris op het ininisterie van buitenlandse zaken en het Gemenebest.

In verband met de beslissing drie voormalige directeuren van Matrix Churchill te vervolgen luidde een cruciale vraag in deze fase van de hoorzittingen onder welke omstandigheden de verschillende ministers zogenaamde PII's (,,public interest immunity certificates", certificaten op de bescherming van het landsbelang) hadden getekend. Met een PII kon de openbaarmaking van officiële informatie voor de rechtbank worden tegengehouden. In deze zaak ging het niet alleen om de identiteit van inlichtingenbronnen, maar ook om de kennelijke wijziging van criteria voor de export van defensiegevoelig materieel naar Irak. Sir Nicholas leek aan te duiden dat ministers onder bepaalde omstandigheden verplicht waren PI-I's te tekenen. maar Hesseltine had de onderzoekscommissie op 28 februari verteld dat hij alleen onder protest getekend had.

Regeringswijzigingen

Begin januari 1994 kwam de regering van John Major onder druk te staan naar aanleiding van haar campagne voor de ,,terugkeer naar fundamentele waarden" (zie pag. 26/3 e.v.-'94).De geloofwaardigheid van het regeringsstandpunt hierover was twijfelachtig geworden na onthullingen over het

privé-leven van twee regeringsleden, die als gevolg daarvan aftraden, ofschoon Major duidelijk probeerde te maken dat seksuele moraal op zichzelf geen belangrijk aspect van de campagne voor de ,.terugkeer naar fundamentele waarden" vormde.

Tim Yeo, sinds mei 1993 minister van milieu en platteland. trad af op 5 januari, de dag nadat hij tijdens een vergadering van de Conservative Association van het kiesdistrict Suffolk South zware kritiek te verduren had gekregen. In de pers was op 26 december 1993 onthuld dat Yeo, die gehuwd was, een vijf maanden oude dochter had bij een partijgenote. die op dat moment gemeenteraadslid was in Hackney in London. Op 14 januari besloten de conservatieven van Suffolk South echter dat Yeo zijn zetel in het Lagerhuis niet hoefde op te geven. Intussen was op 9 januari bekendgemaakt dat Yeo in zijn studententijd een kind bij een andere vrouw had verwekt.

De graaf van Caithness trad op 9 januari af als minister van lucht- en scheepvaart, een post die hij sinds april 1992 bekleed had. Zijn vrouw had een dag eerder zelfmoord gepleegd; bekend was dat de graaf en zijn vrouw huweijksproblemen hadden.

Regeringsmedewerker overleden

De regering van John Major met haar ,,terugkeer naar fundamentele waarden"-campagne werd begin februari opnieuw in verlegenheid gebracht door de omstandigheden waaronder Stephen Milligan overleed, parlementslid voor de conservatieven en (onbetaald) parlementair privé-secretaris van minister van defensieaankopen Jonathan Aitken.

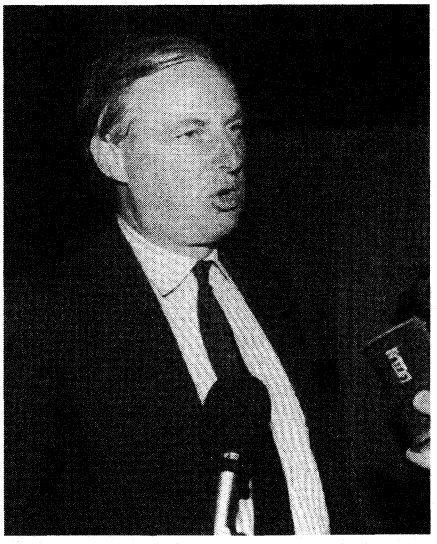

Minister van milieu Tim Yeo laat de pers op 4 januari 1994 weten dat de onthulling over zijn buitenechtelijke affaire voor hem geen reden is om af te treden.

Milligans gedeeltelijk ontklede lichaam werd op 7 februari in zijn flat in Londen gevonden en een eerste onderzoek wees uit dat hij om het leven was gekomen door erotische zelfverstikking.

Kritiek op huisvestingsbeleid gemeenteraad Westminster

Op 13 januari maakte de onafhankelijke districtsaccountant een uitermate kritisch rapport openbaar over het huisvestingsbeleid van de gemeenteraad van Westminster in Londen, waarin de conservatieven over een meerderheid beschikten.

In de periode 1987-'89, aldus het voorlopige rapport van de accountant, werden huurders in bepaalde wijken met onzeker stemgedrag in het kader van een ,.onwettig en niet-officieel" programma overgehaald te verhuizen: de vrijgekomen huizen werden vervolgens verkocht aan particulieren, die naar verwachting bij plaatselijke verkiezingen eerder op de conservatieven zouden stemmen dan de vorige bewoners. In de tussentijd stonden er huizen leeg terwijl Westminster veel woningzoekenden kende. (Om de vier jaar werden er gemeenteraadsverkiezingen gehouden. In 1990 had de Conservatieve fractie in de gemeenteraad, die in 1986 tot vier zetels was geslonken, zich opvallend hersteld.) De totale kosten van dit beleid werden geraamd op ongeveer £ 21 mln.

Conflict over financiële steun voor Maleisische dam

Op 17 januari werd het Britse ontwikkelingsbeleid bekritiseerd toen sir Timothy Lankester, de vaste secretaris van buitenlandse ontwikkelingshulp, de commissie voor openbare financiën van het Lagerhuis vertelde dat hij zich had verzet tegen het in februari 1991 door Major genomen besluit om £ 234 mln bij te dragen aan de bouw van een hydro-elektrische dam in de Pergau-rivier in Noord-Maleisie. Hij noemde het verspilling van geld van de Britse belastingsbetaler om dit project, dat bovendien schadelijk zou zijn voor de Maleisische economie en het milieu, te steunen.

De onderhandelingen over het financieren van de Pergau-dam waren onder het premierschap van barones Thatcher begonnen. Er rees onenigheid na beschuldigingen dat de hulp inofficieel was gekoppeld aan de aankoop door Maleisië van een enorme hoeveelheid Britse wapens (zie pag. 779/2-'91). Op 25 januari bevestigde minister Douglas Hurd van buitenlandse zaken en het Gemenebest in een antwoord aan het parlement dat in het in maart 1988 getekende protocol over wapenaankopen werd verwezen naar niet-militaire hulp. Deze verwijzing was echter niet opgenomen in het definitieve memorandum van begrip over de wapenaankopen dat in september van dat jaar was getekend.

Britse bedrijven uitgesloten van Maleisische overheidscontracten

De onenigheid over de Britse lening van £ 234 mln voor de bouw van de hydro-elektrische Pergau-dam in Noord-Maleisië en de vermoedelijke koppeling daarvan aan de aankoop van Britse wapens nam een nieuwe wending toen de Maleisische vice-premier Anwar Ibrahim op 25 februari bekendmaakte dat het Maleisische kabinet had besloten om Britse bedrijven geen deelname aan nieuwe overheidscontracten te gunnen.

Het besluit van de Maleisische regering volgde op een bericht in de *Sunday* Times van 20 februari over beschuldigingen van corruptie aan het adres van functionarissen en vooraanstaande leden van de Maleisische regering.

Als gevolg van het besluit dreigden Britse bedrijven contracten mis te lopen waarmee een bedrag was gemoeid van honderden miljoenen ponden en waarover nog werd onderhandeld (met name over de bouw van een nieuwe internationale luchthaven bij Kuala Lumpur). Daarnaast liep ook de Britse export naar dat land, die in 1993 bijna £ 1 mrd bedroeg, gevaar. (Maleisië had begin jaren tachtig het kopen van Britse produkten ontmoedigd uit onvrede over het intrekken van de overheidsbeurzen voor buitenlandse studenten in Groot-Brittannie.)

Minister Douglas Hurd van buitenlandse zaken en het Gemenebest, die op 2 maart uitsluitsel moest geven over de kwestie tegenover de bijzondere commissie voor buitenlandse zaken van het Lagerhuis, erkende op 26 februari dat de hulp- en de wapenaankoopkwestie in 1988 een aantal maanden met elkaar ,.verstrengeld" waren geweest na ondertekening van een protocol in maart van dat jaar door de toenmalige minister van defensie. Lord George Younger, maar dat zij daarna ,.afzonderlijk (waren)behandeld"

Gevolgen Pergau-dam

In maart onderzochten twee commissies van het Lagerhuis de mogelijke koppeling tussen Britse financiële hulp voor het Pergaudam-project in Maleisië en de Maleisische aankoop van Brits defensiematerieel.

Op 22 maart bevestigde Lord Howe of Aberavon, minister van buitenlandse zaken en het Gemenebest van 1983-'89, ten overstaan van de speciale commissie van buitenlandse zaken de verklaring van de zittende minister van buitenlandse zaken en het Gemenebest. Douglas Hurd. dat de twee kwesties medio 1988 korte tijd ,,verstrengeld" waren geraakt maar kort daarna van elkaar waren gescheiden

De begrotingscommissie liet zich in een op 30 maart gepubliceerd rapport kritisch uit over de manier waarop het hulpaanbod tot stand was gekomen. Zij stelde in het bijzonder vraagtekens bij de grondigheid waarmee de kosten waren bepaald en merkte op dat de ministers het officiële advies naast zich neer hadden gelegd door het akkoord goed te keuren.

Herziening onderwijsbeleid

Op 5 januari ging minister John Patten van onderwijs akkoord met de aanbevelingen van si Ron Dearing, voorzitter van de Leerplan en Beoordelingsinstantie voor Scholen, voor een herziening van het nationale onderwijsprogramma en van de onderwijstoetsen

Het in 1988 ingevoerde nationale onderwijsprogramma was gestuit op fel verzet van onderwijsvakbonden. die zowel onderwijskundige als bestuurlijke bezwaren aanvoerden. en had in de lente van 1993 tot een bovcot van de onderwijstoetsen geleid. Volgens de voorstellen van sir Ron zouden de toetsen een eenvoudigere methode van beoordeling hanteren en worden beperkt tot de kernvakken Engels. wiskunde en natuurwetenschappelijke vakken. terwijl geschiedenis. aardrijkskunde, muziek en kunst niet langer verplicht zouden zijn voor leerlingen boven de 14 jaar. Het was de bedoeling dat vanaf eind jaren negentig oudere leerlingen ook beroepsonderwijs konden volgen.

Verlaging van minimumleeftijd voor homoseksuele betrekkingen

Op 21 februari besloot het Lagerhuis tijdens de behandeling van de Wet op Strafrecht en Openbare Orde in een vrije stemming met 427 tegen 162 stemmen om de leeftiid waarou homoseksuele contacten waren toegestaan in Engeland, Wales en Schotland (niet in Noord-Ierland) te verlagen van 21 tot 18 jaar. Het door homoseksuele activisten gesteunde voorstel dat die leeftijd hetzelfde moest zijn als bij contacten met wederzijds goedvinden tussen heteroseksuelen, nl. 16 jaar, werd met 307 tegen 280 stemmen verworpen.

Kontakten met wederzijds goedvinden tussen homoseksuelen ouder dan 21 jaar was wettelijk toegestaan krachtens de Wet op Seksuele Vergrijpen van 1967 (zie pag. 520/2-'67).

Discussiestuk Labour Party over investeringen

Voorafgaand aan de op 24 februari te houden conferentie over een nieuw investeringsplan publiceerde de Labour Party op 21 februari een discussiestuk hierover, met de titel Financing Infrastucture Investment

In het document werd onder meer geopperd het ..doorzichtiger" maken van de financiering; de benoeming van een ,,investeringsmakelaar" om mogelijke samenwerking tussen de particuliere cn de publieke sector te onderzoeken: het instellen van duidelijker regels over risicodeling en gewenst rendement; de herdefiniëring van behoefte aan overheidsleningen; en nieuwe criteria voor de beoordeling van banenscheppende projecten en uitkeringen.

Bryan Gould kondigt aan uit parlement te treden

Bryan Gould, die in 1993 meedong naar het leiderschap van de Labour Party (zie pag. 525/1-'92) en tot september 1993 lid was van het schaduwkabinet van zijn partij, maakte op 9 februari bekend dat hij een hoge academische post had aanvaard in zijn geboorteland Nieuw-Zeeland en dat hij daarom zijn parlementszetel in september 1994 zou opgeven.

Gould was vanaf 1986 tot aan zijn aftreden in september 1992 lid geweest van het schaduwkabinet van zijn partij, waar hij uitgestapt was uit onvrede over het econoinische beleid van Labour. dat hij .,monetaristisch" en niet radicaal genoeg vond, en over Labours steun voor het Verdrag van Maastricht over de Europese Unie; hij was het evenmin eens met Groot-Brittannie's korte deelname aan het wisselkoersmechanisme van het Europese Monetaire Stelsel.

Gevolgen van conflict over blokkeren de minderheid in EU-Raad

Het conflict over de regels voor ,,het stemmen met een gekwalificeerde meerderheid" in de Raad van de Europese Unie (EU), die zouden gelden na de uitbreiding van de EU in 1995 (zie pag. 322/3 e.v.-'94), had ernstige gevolgen voor de regering van premier John Major.

Volgens veel berichten had de regering zich verzet tegen de tot 27 stemmen verhoogde ,,blokkerende minderheid' die een bredere coalitie noodzakelijk maakte om de aanvaarding van een voorstel te blokkeren en zodoende de invloed van de grotere EU-staten verminder de

Na een slotvergadering van de EU-ministers van buitenlandse zakrn op 26-27 maart legde Major het Lagerhuis op 29 maart uit dat op die vergadering een compromis was bereikt. De blokkerende minderheid werd verhoogd naar 27 stemmen maar met de bepaling dat de bestaande minderheid van 23 stemmen een ,,redelijk uitstel" teweeg kon brengen in de tenuitvoeringbrenging van EU-wetgeving. Dit akkoord. zei hij, had de EU-uitbreiding bewerkstelligd, bevatte garanties voor Groot-Brittannië met betrekking tot sociale regelingen en veiligheids- en gezondheidsmaatregelen, en tevens een duidelijke belofte het kiesstelselin 1996 te herzien

De aanvaarding van het compromis werd echter scherp aangevallen door enkele conservatieve parlementsleden, die voorop hadden gelopen bij het verzet tegen de ratificatie van het Verdrag van Maastricht (zie vooral pag. 537/3 e.v.-'93 en 14/1 e.v.-'94). Nu bekritiseerden zij Major omdat hij de onrealistische hoop had gewekt dat het oorspronkelijke doel van de regering bereikt had kunnen worden ondanks overweldigende tegenstand in de EU-Raad.

Chef defensiestaf neemt ontslag

Op 13 maart nam luchtmachtmaarschalk sir Peter Harding ontslag als chef van de defensiestaf. Twee dagen later werd hij opgevolgd door generaal

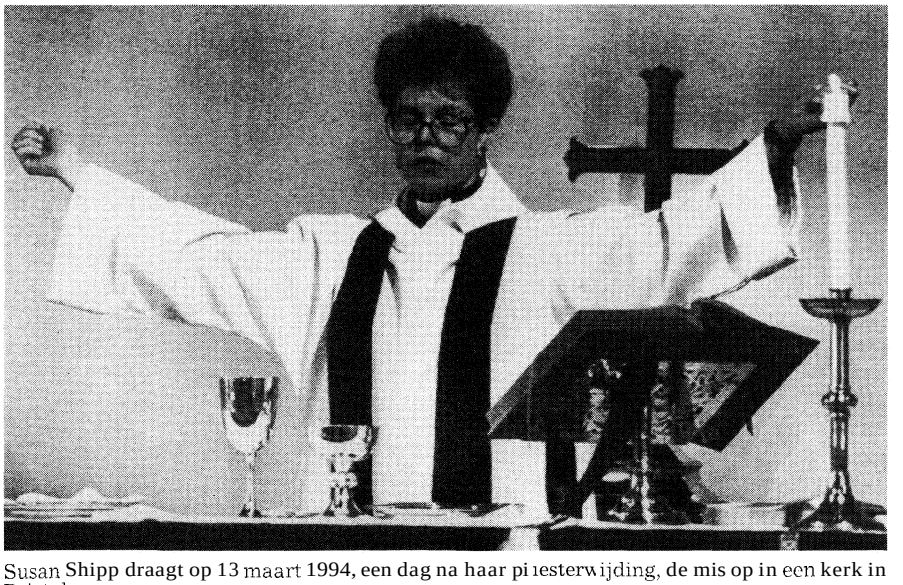

Susan Shipp draagt op 13 maart 1994, een dag na haar priesterwijding, de mis op in een kerk in Bristol

(nu veldmaarschalk) sir Peter Inge, tot dan toe chef van de generale staf.

Sir Peter Harding trad terug nadat *New s of the World* die dag bijzonderheden had gepubliceerd over een intieme verhouding tussen hem en lady Bienvenida Buck

Kieuw hoofd MI6

Op 4 maart werd bekendgemaakt dat David Spedding in september sir Colin McColl zou opvolgen als hoofd van de inlichtingendienst MIG. Krachtens de Wet op de Inlichtingendiensten die op dat moment door het parlement behandeld werd, zou MI6 voor het eerst in haai bestaan een wettelijke basis krijgen. (Zie pag. 225/1-'92 voor de benoeming van Stella Rimington in december 1991 als directeur-generaal van de contraspionagedienst MI5.)

Hogerhuis spreekt zich uit over rechten deeltijdwerkers

Op 3 maart besliste het Hogerhuis dat bepaalde aspecten van de Britse arbeids etgeving met betrekking tot onterecht ontslag en wettelijke werkloosheidsuitkeringen in strijd waren met de richtlijnen van de EU uit 1975 en 1976 omdat zij discriminerend waren voor deeltijdwerkers.

De grote meerderheid van de deeltijdwerkers waren vrouwen en de zaak was voor de Commissie van Gelijke Rechten gebracht onder verwijzing naar artikel 119 van het Verdrag van Rome.

Vrouwen tot priester gewijd in Kerk van Engeland

Op 12 maart werden in de kathedraal van Bristol de eerste 32 vrouwen tot priester gewijd in de Kerk van Engeland. De Algemene Synode had hiertoe in november 1992 besloten (zie pag. 303/2-'93) en het parlement had de benodigde wet in oktober-november 1993 goedgekeurd.

(Vor.ber.pag. 22/2 e.v.-1994)

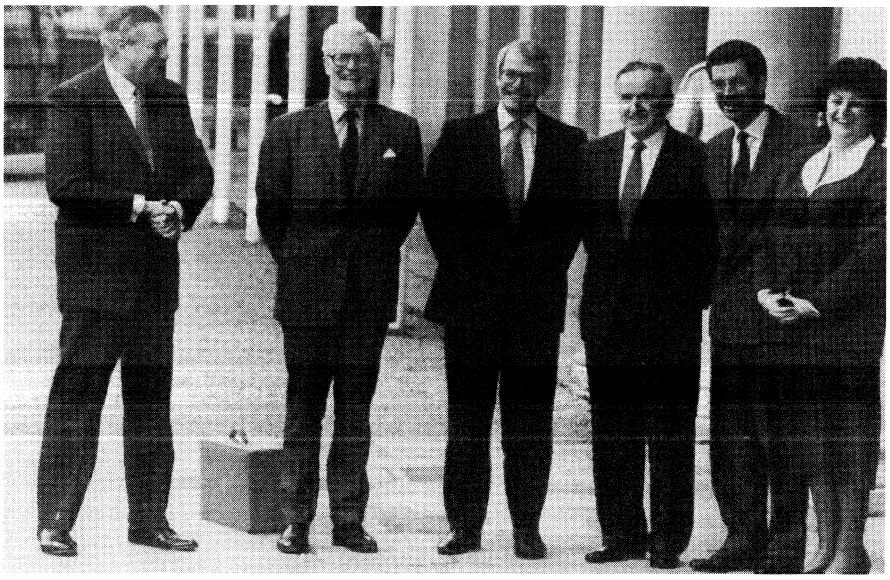

Britse en Ierseìninisters poseren voor het begin van hun overleg over de kwestie Noord-Ierland in Dublin op 3 december 1993. V.l.n.r. de Britse minister voor Noord-Ierland Patrick Mayhew, minister van buitenlandse zaken Douglas Hurd en premier John Major. en de Ierse premier Albert Reynolds. minister van buitenlandse zaken Dick Spring en minister van justitie Maire Geoghehan-Quinn.

NOORD-IERLAND. ENGELS-IERSE VERKLARING VAN DOWNING STREET. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 15 december 1993 ondertekenden de premiers van Groot-Brittannië en Ierland, John Major en Albert Reynolds, in Londen een twaalf punten tellende ,,Verklaring van Downing Street", waarin algemene principes werden geformuleerd ten aanzien van het houden van vredesbesprekingen over Noord-Ierland.

De verklaring. die in grote lijnen een herhaling van bestaande standpunten was (waaraan naar verluidt zeker 20 ontwerpen voorafgingen en waarover de voorafgaande dag telefonisch de laatste beprekingen waren gevoerd), werd door Major de belichaming genoeind van ,,ons gemeenschappelijk standpunt dat het nu mogelijk is voorgoed een einde te maken aan het geweld", terwijl Reynolds sprak van ,,een historische kans op vrede". Bij eerdere ontmoetingen op 3 december in Dublin en op 10 december in Brussel waren zij er niet in geslaagd een definitief akkoord te bereiken.

In punt 2 van de verklaring werd herhaald dat ,,er alleen een einde aan de deling kan komen als het volk. zowel in het zuiden als het noorden, dat beide tradities in Ierland vertegenwoordigt, ermee instemt". Herhaald werden de garanties ,.die iedere regering heeft gegeven". expliciet met inbegrip van de ,,wettelijke constitutionele garantie van Noord-Ierland".

De Britse regering bevestigde in punt 4 dat ze ..de democratische wens van een meerderheid van de bevolking van Noord-Ierland over de vraag of zij voor een Unie was of voo een soeverein verenigd Ierland (zou) ondersteunen": herhaalde dat Groot-Brittannië .,geen eigenbelang of economische belangen in Noord-Ierland" had; en was hei ermee eens ,,dat het alleen aan het volk van Ierland is om, via overeenstemming tussen de twee delen, het zelfbeschikkingsrecht uit te oefenen op basis van overeenstemming, dat hun. Noord en Zuid. in vrijheid en gelijktijdig is geschonken, om een verenigd Voord-Ierland tot stand te brengen.

Sinn Fein-leider Gerry Adams (r.) en zijn plaatsvervanger Martin McGuinness geven op 2 december. aan de vooravond van het Anglo-Ierse topoverleg. een persconferentie.

indien zij dat wensen". Op haar beurt aanvaardde de Ierse regering, in punt 5. ,.dat het democratisch recht op zelfbeschikking van de bevolking van heel Ierland tot stand moet komen en inoet morden uitgeoefend met de instemming van een meerderheid van de bevolking van Noord-Ierland"; zij zou, ,,in geval van een algehele regeling...geinotiveerde voorstellen doen voor wijziging van de Ierse grondwet, die het principe van eensgezindheid in Noord-Ierland zullen weergeven" (dat wil zeggen in plaats van haar grondwettelijke aanspraak op de provincie te handhaven). De Ierse premier erkende de noodzaak ,.in een dialoog te treden. waarin op eerlijke en integere wijze rekening zou worden gehouden met de angstgevoelens van alle tradities". Hij wilde een Forum voor Vrede en Verzoening instellen dat aanbevelingen moest doen om overeenstemming en vertrouwen te bewerkstellige11 (een voorstel waarover Reynolds op 17 december meer hijzonderheden verstrekte in een toespraak tot het Ierse parlement. de Dail).

Beide regeringen zouden .,doormiddel van een politieke dialoog samen met de constitutionele partijen van Noord-Ierland" instituties in het leven roepen waarin de bevolking van Ierland kon samenwerken. V ede ,.moet inhouden dat er een definitief einde komt aan het geweld en aan de steun voor paramilitair geweld". In punt 10. dat een duidelijke verwijzing inhield naar in het bijzonder Sinn Fein (de politieke vleugel van het Ierse Republikeinse Leger, de IRA) stond onder meer dat partijen ,.die zeggen alleen de vreedzame weg te willen volgen en die hebben bewezen dat zij gehoor geven aan de democratische spelregels te zijner tijd (zouden kunnen) deelnemen aan de dialoog"

Reacties

Op 15 december werd het document in het Britse Lagerhuis met instemming begroet door de leiders van de oppositionele Labour Party en de Liberal Democrats, terwijl de leider van de Northern Ireland Social Democratic and Labour Party (SDLP), John Hume, het beschreef als ,,de eerste stap om de kogel en de bom voorgoed te ver ijderen van ons kleine eiland". (Hume zei dat hij verder wilde praten met Sinn Feinleider Gerry Adams - zie pag. 29/2 e.v.-'94 voor eerder Hume-Adams-initiatief - hetgeen op 19 decembe gebeurde, waarbij Adams volgens Hume ,,heel Serieus" over vrede sprak.)

James Molyneaux van de Ulster Unionist Party voerde op een naar eigen zeggen ,.constructiex-e manier" op 15 december bedenkingen en kritiek aan tegen het ..misleidende document": de leider van de Democratic Unionist Party, dominee Ian Paisley, noemde het een ,,verraderlijke verkoopstunt" om de IRA deelname aan de dialoog in het vooruit te stellen mits deze gedurende drie maanden had afgezien van geweld.

Op 16 december zei Adams dat Sinn Fein nog ,,aan het nadenken" was over de verklaring. Op 20 en 21 december zei hij dat Sinn Fein van de verklaring ,,het begin van het einde': wilde maken. maar hij vroeg aandacht voor dekwestie van gevangen IRA-leden als voorbeeld van een van de zaken die ophcldtring behoefden. waarbij hij stelde dat ..het duidelijk is dat de vrijlating van alle gevangenen" deel moest uitmaken van ieder akkoord. Adams. die de aandacht vestigde op ,.tegenstrijdige verklaringen over iedere kwestie" door vertegenwoordigers van de Britse en Ierse regering. drong aan op een .,directe dialoog zonder voorwaarden vooraf". Major antwoordde op 22 december tijdens een bezoek aan Belfast. dat Sinn Fein .,demogelijkheid (had) vrede te sluiten". maar hij bekritiseerde Adams wegens ,,vertragingstactieken" en stelde dat de. gezamenlijke verklaring volstrekt helder" was en ,.er geen behoefte bestaat aan nieuwe onderhandelingen". Zijn eis dat de IRA gedurende langere tijd moest bewijzen het geweld te hebben afgezworen. voordat Sinn Fein aan de dialoog kon deelnemen. werd door Reynolds in een verklaring voor de Ierse Senaat herhaalcl.

Op 23 december kondigde de IRA zijn gebruikelijke kerstbestand af, waaraan echter op 27 december een eind kwam met een bomaanslag op een politiestation op het platteland, waarbij twee burgers gewond raakten. In een nieuwjaarsboodschap drong de IRA op 29 december opnieuw aan op onvoorwaardelijke besprekingen, maar verwierp de Verklaring van Downing Street niet zonder meer. De dag daarop echter erkende de IRA verantwoordelijk te zijn voor het doodschieten van een Britse soldaat in de grensstad Crossmaglen, de eerste dergelijke IRA-aanslag sinds het initiatief van 15 december.

Politiek initiatief stagneert

Eind februari 1994 bleek het Verklaring van Downing Street-initiatief in een impasse te zijn geraakt. De republikeinse partij Sinn Fein bleef volhouden dat de verklaring ,,opheldering" vereiste, terwijl de Britse regering aanvoerde dat zulks niet nodig was, maar dat Sinn Fein positief moest reageren en dat de IRA moest beloven een eind te maken aan het geweld. Intussen vielen er in februari verscheidene doden en vonden andere gewelddadige incidenten plaats; zo kwam op 17 februari een IRA-raket terecht in de buurt van het centrum van Belfast, waarbij een politieman van de Royal Ulster Constabulary (RUC), Johnston Beacom, om het leven kwam en twee van zijn collega's gewond raakten.

Tijdens de jaarlijkse conferentie van Sinn Fein, op 26-27 februari, erkende partijleider Gerry Adams dat de verklaring een grondige koerswijziging inhield, maar vond verder dat deze vol tweeslachtigheid. tegenstelling en verwarring zat. De Britse regering. zo zei hij. moest opheldering verschaffen over haar bedoelingen met Ierland op de lange termijn en de Unionisten ervan overtuigen dat hun toekomst in een verenigd Ierland lag

Terwijl de Britse minister voor Noord-Ierland, sir Patrick Mayhew, bij herhaling suggereerde dat de in de verklaring venvoorde bedoelingen duidelijker konden worden gemaakt door toespraken en verklaringen, hiildigde premier Jonh Major het standpunt dat zijn regering peen onderhandelingen over de verklaring kon aangaan, tenzij de IRA er duidelijk blijk van had gegeven het geweld te hebben afgezworen. Maar in een interview met *Irish News* van 25 februari. een krant uit Belfast, wijdde Major uit over de vredesbeginselen in de verklaringen en deed hij uit de doeken hoe Sinn Fein. na het geweld tc hebben afgezworen. betrokken zou worden bij overleg over deelname aan de reguliere vredesonderhandelingen en bij de ontwikkeling van een dialoog met de regering over een breed scala aan sociale. economische en veiligheidskwesties.

Voortgang vredesbesprekingen na Engels-Ierse Intergouvernementele Conferentie

Op 28 januari werd in Dublin een vergadering gehouden van de Engels-Ierse Intergouvernementele Conferentie, waarna de Britse en Ierse regering bevestigden betrokken te blijven bij de drie lijnen waarlangs de vredesonderhandelingen verliepen, en nog eens wezen op de noodzaak en het belang van het bereiken van een politiek akkoord.

De premiers Major en Reynolds bespraken op 19 februari in Downing Street de voortgang van de besprekingen tussen de partijen, waarna Reynolds liet weten dat hij voorzichtig optimistisch bleef over de kans dat de gezamenlijke verklaring tot vrede zou leiden.

Pogingen om initiatief van Verklaring kracht bij te zetten

De Britse en Ierse regering probeerden tijdens een reeks ministeriële ontmoetingen in maart het gezamenlijke Verklaring van Downing Street-initiatief uit december 1993 (zie boven) kracht bij te zetten. Dit werd bemoeilijkt door mortieraanslagen op het Londense vliegveld Heathrow (zie beneden), het niet aflatende aandringen van Sinn Fein op nadere uitleg van de Verklaring (zie boven), en een duidelijke verharding van het verzet tegen het initiatief van onder anderen de Ulster Unionisten.

Op 13 maart gaf de IRA zijn eerste ofiiciële reactie op de Verklaring, toen de Legerraad een verklaring uitgaf waarin een ,.flexibelen positief" antwoord en de hervatting van de geheime contacten werden aangeboden (zie pag.

32/1/2-'94 voor overzicht van die contacten in 1993). Maar noch deze reactie, noch het door de IRA op 30 maart afgekondigde driedaagse staakt-het-vuren tijdens de paasvakantie beantwoordde aan de veelvuldig herhaalde eis van de Britse regering, dat de IRA het geweld ondubbelzinnig moest afzweren.

De Ierse minister van buitenlandse zaken, Dick Spring, had kennelijk de vinger gelegd op een interpretatieverschil tussen zijn standpunt en dat van de Britse regering, toen hij op 20 maart zei dat een tijdelijke wapenstilstand ,,eenstap in de goede richting" zou zijn. Op 21 maart herhaalden beide regeringen dat zij op hetzelfde standpunt stonden; de Britse minister voor Noord-Ierland, sir Patrick Mayhew, erkende dat een tijdelijke wapenstilstand ,,beter dan geweld" was, terwijl Spring en de Britse minister van buitenlandse zaken en het Gemenebest, Douglas Hurd, na gesprekken in Dublin een gezamenlijke verklaring uitgaven waarin zij herhaalden dat de permanente beëindiging van het IRA-geweld een voorwaarde was voor de deelname van Sinn Fein aan gesprekken over de politieke toekomst van de provincie.

De (Official) Ulster Unionist Party (OUP) had intussen op 28 februari aangekondigd de gesprekken te zullen boycotten (hetgeen de onbuigzame Democratic Unionist Party, DUP, al deed) vanwege de mate waarin de Ierse regering werd betrokken bij zaken die de provincie betroffen. OUP-leider James Molyneaux riep op de binnenlandse overheidsinstellingen van Noord-Ierland te herstellen, waaronder de eigen assemblée.

Op 3 maart maakte de Britse regering bekend dat er een bijzondere parlementaire commissie voor Noord-Ierland in het leven geroepen zou worden. Het Lagerhuis keurde dit besluit op 9 maart goed met 324 tegen 221 stemmen. Volgens de oppositionele Labour Party was deze stap vooral ingegeven door de wens van de regerende Conservative Party om de steun van de negen OUP-parlementariërs in het Britse parlement te behouden.

Gerry Adams bezoekt Verenigde Staten

Op 30 januari verleende de Amerikaanse president Bill Clinton Gerry Adams een visum voor 48 uur, zodat hij een conferentie in New York kon bijwonen (31 januari-1 februari) die werd georganiseerd door de Nationale Commissie over Amerikaans Buitenlands Beleid. Tot dan toe was Adams de toegang tot de VS ontzegd vanwege zijn vermeende terroristische achtergrond; in 1993 was hem nog tweemaal de toegang tot de VS geweigerd.

Britse regeringsfunctionarissen in Washington en Unionistische politici in Noord-Ierland maakten hun ongenoegen over het bezoek kenbaar. De Ierse regering op haar beurt zei dat het geheel en al een Amerikaanse aangelegenheid was.

Adams, die door de Amerikaanse media als een belangrijke politicus werd behandeld, verscheen in een aantal Amerikaanse nieuws-, actualiteiten- en praatprogramma's, waardoor hij wereldwijd. in korte tijd betrekkelijk veel aandacht kreeg. (In Groot-Brittannië had de regering in 1988 besloten dat de stemmen van Sinn Fein-functionarissen niet op de radio en televisie uitgezonden mochten worden. In Noord-Ierland werd een dergelijk verbod, dat van kracht was sinds 1976; niet verlengd toen het op 19 januari verliep.)

In zijn rede tot de conferentie op 1 februari zei Adams dat Groot-Brittannië deze historische kans moest aangrijpen en een nieuw, ondubbelzinnig en alomvattend ,,vredesvoorstel" moest doen. Aan de hand van een dergelijk voorstel. zo zei hij, zou hij persoonlijk trachten de IRA over te halen een definitief staakt-het-vuren af te kondigen en het geweld te staken.

Mortieraanslagen op Heathrow. Andere incidenten

De mortieraanslagen op het vliegveld Heathrow op 9, 11 en 13 maart domineerden de verslaggeving in de media over de gewelddadigheden in maart.

Bij deze aanslagen, de eerste IRA-mortieraanslag op het Britse vasteland sedert de aanslag op Downing Street in februari 1991 (zie pag. 595/2-'91), kwamen geen granaten tot ontploffing. Na de ontdekking van vijf granaten die op 9 maart waren afgevuurd. werd een startbaan gesloten. werd een granaat bij een luchthavenhotel tot ontploffing gebracht en ontstond een conflict over de vraag of de veiligheidsmaatregelen voldoende u-aren. Op 13 maart waren de maatregelen zodanig geïntensiveerd dat de luchthavens Heathrow en London Gatwick verscheidene uren gesloten werden.

Op 15 maart werd het treinverkeer op het station Sevenoaks in zuid-oost-Londen stilgelegd toen een bom onder een brug onschadelijk werd gemaakt.

Op 19 maart werd een legerhelikopter getroffen door een IRA-mortiergranaat bij Crossmaglen in het graafschap Armagh, waarbij een agent van de RUC ernstig werd gewond. De piloot slaagde erin de helikopter met een noodlanding aan de grond te zetten zonder dat de andere bemanningsleden gewond raakten.

Wet op Voorkomen van Terrorisme verlengd

De eerste mortieraanslag op Heathrow op 9 maart viel samen met een debat in het Lagerhuis over de verlenging van de Wet op het Voorkomen van Terrorisme met een jaar. De verlenging werd uiteindelijk goedgekeurd met 328 tegen 242 stemmen.

De oppositionele Labour Party stemde tegen, nadat de regering het verzoek had verworpen om een gerechtelijk onderzoek in te stellen naar twee kernaspecten van de wet: het zonder aanklacht gevangenhouden van verdachten tot maximaal zeven dagen en de mogelijkheid van terrorisme verdachte personen uit Noord-Ierland de toegang tot het Britse hoofdeiland te ontzeggen.

Plegers bomaanslag Warrington veroordeeld. Veroordelingen voor andere bomaanslagen

Pairic MacFhloinn en Denis Kinsella

OUP-leider James Molyneaux maakt op 28 februari 1994 bekend de vredesbesprekingen over Noord-Ierland te zullen boycotten.

werden op 10 februari door het Central Criminal Court in Londen veroordeeld tot respectievelijk 35 en 25 jaar gevangenisstraf. Zij waren schuldig bevonden aan het plegen van een aanslag op het gasdepot hij Warrington in het noorden van Engeland in 1993 (zie pag. 307/1-'93), aan een poging tot moord op een politieman, aan het ontvoeren van een motorrijder en aan verboden wapenbezit. John Kinsella, de oom van Denis, werd veroordeeld tot 20 jaar gevangenisstraf nadat hij schuldig was bevonden aan het bezit van de springstof Semtex en hei voornemen het te gebruiken.

Liam Rory Dougan was op 31 januari veroordeeld tot tweemaal levenslang en in totaal 199 jaar gevangenisstraf. Hij was schuldig bevonden aan moord, het veroorzaken van een explosie en het proberen te vermoorden van overlevenden bij een aanslag op de militaire vleugel van het ziekenhuis Musgrove Park in het zuiden van Belfast in november 1991, waarbij twee soldaten omk amen en elf personen gewond raakten (zie pag. 226/2-'92)

Op 25 maart kregen de 30-jarige Ciaran Morrison en de 31-jarige Patrick Murray van het Belfast Crown Court een gevangenisstraf van 25 jaar voor een reeks bomaanslagen die zij tussen juli 1992 en 20 januari 1993 pleegden. Op die dag waren zij gearresteerd toen zij in een gekaapte taxi op weg waren naar de luchthaven van Belfast om een aanslag te plegen. Zij kregen nog eens dezelfde straf voorrespectievelijk 24 en 17 andere misdrijven.

Dominic McGlinchey gedood

De voormalige leider van het Irish National Liberation Army (INLA), Dominic McGlinchey, werd op 10 februari door drie schutters gedood in een telefooncel in Drogheda in de Ierse Republiek. In berichten werd gesuggereerd dat de moord verband hield met een familievete of een criminele afrekening.

Rapport van Amnesty International

Op 9 februari publiceerde de mensenrechtenorganisatie Amnesty International een rapport waarin de Britse regering werd verweten geen onderzoek in te stellen naar ,,hetgroeiende bewijs voor een heimelijke verstandhouding tussen regeringstroepen en groepen als de verboden Ulster Defence Association".

Volgens Amnesty verschenen er bij herhaling beschuldigingen dat verdachten eigenmachtig werden doodgeschoten in plaats van gearresteerd. De organisatie nam het de regering kwalijk geen stappen te ondernemen om dergelijke moorden tevoorkomrn. Op 10 februari noemde de RUC het rapport onjuist en beledigend.

(Vor.ber.pag. 28/1 e.v.-1994)

IERLAND

TRIPARTIET LOONAKKOORD

Op 14 februari 1994 sloten de regering, vakbonden en werkgevers, na een ronde centrale loononderhandelingen. de regel in Ierland sinds 1987, een nieuw tripartiet akkoord. Het akkoord. dat bedoeld was om de inflatie te beteugelen. moest loonstijgingen in de particuliere en overheidssector tegengaan in een poging nieuwe banen te creëren.

In de periode 1994-'96 mochten de lonen in de particuliere sector niet meer dan 8 procent stijgen, terwijl de stijging in de overheidssector tot juni 1997 beperkt moest blijven tot 11 procent: het verschil stamde uit het vorige akkoord.

CRISIS IN FINE GAEL

Op 14 februari overleefde John Bruton een motie van vertrouwen en bleef aan als leider van de belangrijkste oppositiepartij Fine Gael. Er bleven echter twijfels bestaan over de vraag of hij erin zou slagen de partij tot een geheel te maken vóór de verkiezingen voor het Europese Parlement en de plaatselijke verkiezingen in juni.

De geheime stemming onder de 66 partijafgevaardigden in de Dail (Tweede Kamer) was slechts met een miniem verschil in zijn voordeel uitgevallen, hetgeen betekende dat verscheidene afgevaardigden die Bruton openlijk hun steun hadden toegezegd. uiteindelijk tegen hem hadden gestemd.

Bruton had de vertrouwensvraag gesteld, nadat hij het ontslag had geëist van vier invloedrijke parlementsleden die hem gemaand hadden af te treden. Zij stelden hem persoonlijk verantwoordelijk voor de dalende populariteit van de partij en voor het ontbreken van een duidelijk gezicht van de partij, hetgeen weerspiegeld werd in een ongekend dieptepunt van 13 procent in de opinicpeilingen. Onder de critici bevonden zich Michael Noonan en Alan Dukes. vooraanstaande partijleden die beiden op het partijleiderschap aasden.

(Vor.ber.pag. 32/2 e.v.-1994)

JOEGO-SLAVIË

ONENIGHEID BIJ SERVISCHE COALITIE-BESPREKINGEN

Na de verkiezingen voor de Servische Nationale Assemblée van december 1993 (zie pag. 102/1 e.v.-'94) mislukten de in januari 1994 gevoerde besprekingen over de vorming van een nieuwe .,coalitieregering van nationale eenheid". Na een aantal ontmoetingen op 21 januari tussen de Servische president Slobodan Milosevic van de Socialistische Partij van Servië (SPS) en oppositieleiders, leek een akkoord in het verschiet te liggen. Tijdens de vergadering van de Nationale Assemblée op 24-26 januari bleven oppositie-afgeraardigden echter eisen dat een van hen werd gekozen tot voorzitter van de Assemblée; uiteindelijk werd geen van de kandidaten van socialisten of oppositie gekozen.

Zoran Djindjic (die op 29 werd gekozen tot voorzitter van de Democratische Partij) had na besprekingen met Milosevic op 21 januari aangedrongen op de vorming van een coalitieregering die de ,.absolute zeggenschap kreeg over financiën, de media en binnenlandse zaken".

Vuk Draskovic. leider van het Depos-blok en de daarmee verbonden Servische Vernieuwingspartij, eiste op 29 januari opnieuw dat een lid van de oppositie zou worden gekozen tot voorzitter van de Assemblée en verklaarde dat in ruil daarvoor Depos een minderheidsregering van de Socialisten zou steunen.

Uit de bereidheid van Draskovic tot samenwerking met de SPS bleek dat hij was opgeschoven naar nationalistisch rechts tijdens de campagne voor de verkiezingen in december. Vanuit het Depos-blok was hierop kritiek geleverd: 11 van de 45 afgevaardigden van het blok hadden op 10 januari verklaard voortaan onafhankelijk te zullen optreden in de Assemblée.

NIEUWE MUNT. MOGELIJKE MONETAIRE UNIE VAN SERVISCHE GEBIEDEN

Op 24 januari werd de ,,superdinar", een nieuwe Joegoslavische munt, ingevoerd in een poging de hyperinflatie een halt toe te roepen.

Dragoslav Avramovic, de econoom die verantwoordelijk was voor de invoering van de nieuwe munt. zei op 24 januari dat de nieuwe munt volledig inwisselbaar zou zijn en gelijke koers zou houden met de Duitse mark, daarbij gesteund door harde valuta en goud ter waarde van DM 500 mln ($ 1=DM 1.7272 op 28 januari). Oude dinars zouden in roulatie blijven te-

gen een koers van 13 mln ten opzichte van de superdinar.

De Joegoslavische vice-premier Jovan Zebic zei op 31 januari dat „niets" de invoering van de superdinar in de door Serven gecontroleerde gebieden in Kroatië en Bosnië-Herzegovina „in de weg stond".

NIEUWE SERVISCHE PREMIER

Mirko Marjanovic werd op 22 februari door de Servische president aangewezen als premier van Servië (dat samen met Montenegro de Federale Republiek Joego-Slavië, FRJ, vormt). Marjanovics voorganger, Nikola Sainovic, werd dezelfde dag benoemd tot vice-premier van de FRJ, met verantwoordelijkheid voor de financiële en economische hervormingen.

De 57-jarige Marjanovic, een bedrijfsmanager uit Belgrado, pleitte op 23 februari voor de vorming van een coalitieregering van nationale eenheid, die zou worden geleid door de Socialistische Partij van Servië (SPS) van Milosevic. De oppositionele partij Nieuwe Democratie zei diezelfde dag aan een dergelijke regering te willen deelnemen. Nieuwe Democratie stapte daarmee uit het oppositionele blok Depos, waarvan ze deel had uitgemaakt voor de verkiezingen van december 1993 (zie pag. 102/1 e.v.-'94).

Eerder. op 2 februari, was de SPS-afgevaardigde Dragan Tomic gekozen tot voorzitter van de Servische Assemblée. De oppositiepartijen hadden geëist dat, in ruil voor hun medewerking aan een coalitie (zie boven). een van hun afgevaardigden op deze post zou worden gekozen

NIEUW KABINET

Op 17 maart koos de Servische Assemblée een „kabinet van economen", dat werd geleid door premier Mirko Marjanovic.

Op 14 maart had Marjanovic aangegeven dat de nieuwe prioriteiten van de regering lagen bij het reactiveren van de kwijnende industriesector van Servië, het bevorderen van het particulier initiatief en de vernietiging van de „grijze economie". Ook beloofde hij de in januari ingevoerde „superdinar" te verdedigen (zieboven).

HALT AAN INFLATIE. BEGROTING GOEDGEKEURD

Volgens een verklaring van Mirjana Rajkovic van het Federaal Instituut voor de Statistiek op 15 maart was de inflatie in Joego-Slavië, die in december 1993 nog 1 mln procent was geweest (zie pag. 102/2/3-'94), volledig tot staan gebracht na de invoering van de „superdinar".

Op 17 maart keurde de Kamer van Burgers, de tweede kamer van het parlement, de begroting goed die voor ongeveer 75 procent opging aan militaire doeleinden.

PRESIDENT VAN KOSOVO BEZOEKT WASHINGTON. ALBANESE UNIVERSITEIT GESLOTEN

Ibrahim Rugova. de president van de eenzijdig uitgeroepen Republiek Kosovo. de overwegend door Albanezen bewoonde provincie in het zuiden van Servië, sprak op 3 februari met de Amerikaanse president Bill Clinton, tijdens een bezoek aan de Verenigde Staten.

Na de ontmoeting zei Rugova dat Clinton „begrip en bezo gdheid" had getoond voor de situatie in Kosovo, waar, aldus Rugova, Albanezen te lijden hadden van „geweld. intimidatie en zelfs apartheid"

De onder Servisch gezag staande autoriteiten van Kosovo maakten op 23 februari de onmiddellijke sluiting bekend van de Academie van Wetenschappen en Kunsten van Kosovo. De Academie was blijven functioneren, ondanks het feit dat ze in 1992 officieel was opgeheven. De etnisch-Albanese krant *Bukju* van 24 februari hekelde het besluit als „een daad van genocide tegen Albanese wetenschap, cultuur en onderwijs" (zie ook pag. 100/3-'93 voor sluiting etnisch-Albanese scholen).

(Vor.ber.pag. 98/3 e.v.-1994)

KROATIË

KROATISCH-JOEGOSLAVISCH PACT OVER NORMALISERING VAN BETREKKINGEN

Op 19 januari 1994 gaven Kroatië en Joego-Slavië een gezamenlijke verklaring uit waarmee „het proces van normalisering van de wederzijdse betrekkingen" werd aangegeven. Diezelfde dag werd een vergelijkbare verklaring ondertekend door leiders van de Bosnische Serviërs en Bosnische Kroaten, waarin onder meer werd gesteld dat „er geen problemen (waren tussen Bosnische Serviërs en Kroaten) die niet op vreedzame wijze (konden) worden opgelost".

Op 19 januari beweerden de Joegoslavische minister van buitenlandse zaken, Vladislav Jovanovic, en de Kroatische president Franjo Tudjman dat de verklaring een politieke oplossing voor de oorlog in voormalig Jocgo-Slavie een stap dichterbij bracht. Hoewel in de verklaring de wens werd geuit „tot goede nabuurrelaties te komen" en stabiliteit in de regio te brengen, bleven de belangrijkste kwesties inzake de Kroatisch-Joegoslavische betrekkingen onopgelost, waaronder het conflict over de soevereiniteit over het door Serviërs bezette gebied in Kroatie. Op 15 februari zouden Kroatische en Joegoslavische „vertegenwoordigers" kantoren openen in Belgrado en Zagreb.

Zowel vanuit de oppositie als vanuit de regerende Kroatische Democratische Gemeenschap (HDZ) werd kritisch gereageerd op de gezamenlijke verklaring. De voorzitter van de Tweede Ka-

Vladislav Jovanovic. de minister van buitenlandse zaken van de FRJ (l.), schudt de hand van zijn Kroatische collega Mate Granic (2de v.r.) na de ondertekening op 19 januari 1994 van een overeenkomst ter normalisering van de wederzijdse betrekkingen. De Servische president Slobodan Milosevic (m.) en zijn Kroatische ambtgenoot Franjo Tudjman (r.) kijken toe.

mer van het Kroatische parlement, Stipe Mesic, drong erop aan dat de begin 1993 uiteengevallen alliantie tussen moslims en Kroaten in Herzegovina nieuw leven werd ingeblazen. Mesic noemde de Bosnische moslims als „natuurlijke bondgenoten" van de Kroaten tegen de meer talrijke Serviërs. aldus de onafhankelijke Kroatische krant *Novi List* van 26 januari.

(Voor bezoek van Amerikaanse ambassadeur bij de Verenigde Naties, Madeleine Albright. aan Kroatie en haar waarschuwing voor mogelijke sancties tegen Kroatie. zie onder BOSNIË-HERZEGOVINA.)

Op 18 maart opende Kroatie een ,.kantoor" in de Joegoslavische hoofdstad Belgrado Het bureau werd geleid door Zvonomir Markovic

CONFLICT OVER GEDWONGEN DIENSTPLICHT JOURNALIST

Viktor Ivancic, de Bosnisch-Kroatische hoofdredacteur van het zeer prominente en onafhankelijke satirische weekblad *Feral Tribune*, werd op 5 januari door de politie opgepakt en gedwongen dienst te nemen in het Kroatische leger. Aangenomen werd dat het om een politiek gemotiveerd besluit ging (zie ook onder BOSNIË-HERZEGOVINA).

KANDIDAAT VAN MILOSEVIC WINT PRESIDENTSVERKIEZINGEN IN KRAJINA

Milan Martic werd uitgeroepen tot winnaar van de op 23 januari gehouden laatste ronde van de verkiezingen voor het presidentschap van de eenzijdig uitgeroepen Republiek Servisch Krajina (RSK). die ongeveer 30 procent van het Kroatische grondgebied besloeg. De gematigde nationalist Martic was de favoriete kandidaat geweest van de Servische president Slobodan Milosevic en was gesteund door de Servische staatsmedia; hij behaalde 31 procent van de stemmen. De extreem nationalistische Milan Babic, de zittende president, kreeg de resterende 49 procent van de stemmen.

Babics Servische Democratische Partij van Krajina beweerde dat Babic door onregelmatigheden bij de eerste ronde van de presidentsverkiezingen op 17 december niet de absolute meerderheid had gehaald, waardoor een beslissende ronde noodzakelijk werd. aldus de Servische krant *Borba* van 4 januari.

WAPENSTILSTANDSAKKOORD MET SERVISCHE REBELLEN

Op 30 maart kwam Kroatië een wapenstilstand overeen met de RSK. Het akkoord, dat tot stand was gekomen dank zij de bemiddeling van Witali Tsjoerkin, de speciale gezant van de Russische president. volgde op gesprekken in de Kroatische hoofdstad Zagreb op 22-23 en 29-30 maart. Op 4 april zou de wapenstilstand intreden.

De Russische onderminister van buitenlandse zaken Witali Tsjoerkin (1.).de Amerikaanse speciale gezant Charles Redman (m.) en de ambassadeur van de VS in Kroatië Peter Galbraith in een onderonsje op 30 maart 1994 na afloop van de onclerhandelingen in Zagreb die leidden tot een wapenstilstand tussen Kroatie en de RSK.

Krachtens de bepalingen moesten de troepen aan het front ten minste 1 km en de zware wapens ten minste 10 km worden teruggetrokken om tussen de troepen van Kroatië en de RSK een bufferzone te creëren, die dan onder toezicht zou komen van de VN-Protectiemacht (UNPROFOR). Brigadegeneraal Charles Ritchie, de stafchef van de UNPROFOR-bevelhebber, zei op 30 maart dat er naast de 14.000 reeds in Kroatië gestationeerde soldaten nog ongeveer 3.000 soldaten nodig waren

De leider van de Kroatische delegatie. Hrvoje Sarinic (l.),schuclt de delegatieleider van de RSK, Dusan Rakic, de hand na de ondertekening van het wapenstilstandsakkoord op 30 maart 1994 in de Russische ambassade in Zagreb. In het midden UNPROFOR-bevelhebber Rernard de Lapresle.

om de wapenstilstand ten uitvoer te kunnen brengen.

De Amerikaanse ambassadeur in Kroatië. Peter Galbraith, had tijdens gesprekken op 27 maart met RSK-,,president" Milan Martic onafhankelijkheid voor de RSK uitgesloten. Galbraith zei naderhand dat ,,de VS met Rusland en de rest van de internationale gemeenschap van mening zijn ... dat er geen politieke regelingmogelijk is waarbij Krajina onafhankelijk wordt of een deel van Servië wordt". Hij voegde eraan toe dat Krajina rekening moest houden met een internationaal isolement als het geen vrede overeenkwam met Kroatië.

NAVO-VLIEGTUIG TOT LANDEN GEDWONGEN

Op 8 maart moest een Spaans vliegtuig, dat deel uitmaakte van het NAVO-onderdeel dat het vliegverbod boven Bosnië-Herzegovina controleerde, een noodlanding maken nadat het tijdens een vlucht boven Kroatië licht beschadigd was door beschietingen vanaf de grond. Vier mensen aan boord van het CASA-212 transporttoestel werden licht gewond. Op 9 maart ontkende het RSK-leger de beschuldiging van het Kroatische ministerie van defensie van 8 maart dat Servische troepen verantwoordelijk waren voor het incident.

TUDJMAN BIEDT JODEN VERONTSCHULDIGINGEN AAN

De Washington Post van 16 februari 1994 meldde dat de Kroatische president Franjo Tudjman zijn excuses had aangeboden omdat hij twijfel had uitgesproken over de uitroeiing van de joden door de nazi's in de oorlog.

Volgens de Washington Post had Tudjman in een brief aan de joodse organisatie B'nai B'rith geschreven dat hij nu besefte ,,hoe grievend bepaalde delen" waren van zijn boek De Woestenij van de Historische Werkelijkheid, dat in de jaren '80 was verschenen.

(Voor bijzonderheden van de besprekingen tussen de regeringen van Kroatië en Bosnie-Herzegovina over een mogelijke confederatie van de twee staten in het kader van een algemeen vredesplan voor het voormalige Joegoslavië, zie onder BOSNIE-HERZEGOVINA).

Op 28 maart bood president Tudjman namens Kroatië zijn verontschuldigingen aan de joodse gemeenschap aan voor ,,diegenen die ... deelnamen aan de holocaust en de uitvoering van de nazifascistische wetten" tijdens het nazistische Ustasa-regime in de Tweede Wereldoorlog.

(Vor.ber.pag. 103/1 e.v.-1994)

MACEDONIË

GRIEKS HANDELSEMBARGO

Op 16 februari 1994 maakte de Griekse premier Andreas Papandreou bekend dat met onmiddellijke ingang een handelsembargo met Macedonië van kracht was.

Papandreou zei dat alleen humanitaire goederen Macedonie in mochten via de Noordgriekse havenstad Thessaloniki. Het embargo was bedoeld om Macedonie eraan te herinneren dat Griekenland .,de belangrijkste garantie voor vrede, stabiliteit en veiligheid in de (Balkan)regio" bleef, aldus Papandreou, die de ,,onbuigzaamheid" van Macedonië in verband met de naam van de republiek bekritiseerde (zie pag. 617/3 e.v.-'93en 105/3 e.v.-'94).

Op 21 februari verklaarde de Europese Commissie dat het verbod in strijd was met de wetgeving van de Europese Unie.

De EU-partners van Griekenland hadden scherpe kritiek geleverd op het handelsembargo. De Duitse minister van buitenlandse zaken Klaus Kinkel noemde de Griekse houding op 18 februari ,,instrijd met het normale gedrag tussen beschaafde Europese naties".

Op 28 maart dreigde de Commissaris voor buitenlandse betrekkingen van de EU, Hans van den Broek, Griekenland voor het Europese Hof te dagen wanneer het land niet binnen een week het handelsembargo tegen Macedonië ophief.

Op 10 maart had Griekenland wel de levering van brandstof aan Macedonie toegestaan.

ERKENNING DOOR RUSLAND EN VS

Het Griekse handelsembargo volgde op de officiële erkenning van Macedonië door Rusland op 3 februari en door de Verenigde Staten op 9 februari.

Macedonië was erkend onder de naam Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië (in navolging van de naam waaronder Macedonië in april 1993 tot de VN was toegetreden, zie pag. 617/3 e.v.-'93,en die in december 1993 eveneens door de lidstaten van dc EU was erkend, zie pag. 105/3 e.~-'94).

De Griekse minister van buitenlandse zaken Karolos Papoulias had op 9 februari het .,ongenoegen" uitgesproken van de Griekse regering met de Amerikaanse erkenning van Macedonië. Tienduizenden mensen verzamelden zich op 15 februari voor het Amerikaanse consulaat in Thessaloniki om te protesteren tegen het besluit.

LENINGEN VAN WERELDBANK EN IMF

Volgens berichten op 10 en respectievelijk 15 februari hadden de Wereldbank en het IMF kredieten aan Macedonie goedgekeurd Van de Wereldbank kreeg het land ongeveer $ 80 mln, en van het IMF ongeveer $ 17 mln, (en in de volgende zes maanden hetzelfde bedrag) ter bevordering van economische hervormingen en stabilisatie

BREUK IN ETNISCH-ALBANESE PARTIJ. NIEUWE PARTIJVOORZITTER.BESCHULDIGINGEN TEGEN PARTIJLEIDER

Op 12-13 februari kwam het op het jaarlijkse partijcongres tot een breuk binnen de etnisch-Albanese Partij van Democratische Voorspoed (PDP).

Een gematigde factie van PDP-leden, die tijdelijk de naam Partij van Continuïteit aannam, pleitte voor voortzetting van deelname aan de coalitieregering van Macedonië. De aanhangers van deze factie, onder wie zich naar verluidt regeringsfunctionarissen en parlementsleden bevonden, kozen Xheladin Murati op 13 februari tot partijvoorzitter en Mithat Emini tot erevoorzitter van de partij.

De rivaliserende nationalistische factie van de PDP koos Arben Dzaferi tot voorzitter.

Emini behoorde samen met voormalig onderminister van defensie Husein Haskaj tot een groep van tien mensen die op 3 februari waren aangeklaagd wegens staatsondermijnende activiteiten die verband zouden houden met een complot om een separatistisch ,,Albanees leger" op te zetten (zie pag. 106/1/2-'94).

(Vor.ber.pag. 105/3 e.v.-1994)

SLOVENIË

KROATISCH-SLOVEENSE BESPREKINGEN

Besprekingen in de Kroatische hoofdstad Zagreb op 25 januari en 7 februari 1994 tussen Nikica Valentic en Janez Drnovsek, de respectieve premiers van Kroatië en Slovenië, leidden tot een vermindering van de hoog opgelopen spanningen tussen de twee republieken.

Terwijl de besprekingen geen oplossing voor de grensgeschillen tussen Slovenië en Kroatië opleverden, waren naar verluidt over de economische

kwesties bevredigende afspraken gemaakt. Hoewel er geen bijzonderheden bekendgemaakt werden, zou onder meer een regeling zijn getroffen voor het geschil over de vraag wie eigenaar was van de kerncentrale Krsko in Slovenië en de daarmee verbandhoudende energieschuld van Kroatië aan Slovenië.

MINISTER VAN DEFENSIE ONTSLAGEN

De Nationale Assemblée (parlement) van Slovenië stemde in met het ontslag op 28 maart van de omstreden minister van defensie Janez Jansa na berichten over onbehoorlijk gedrag van de militaire politie. Jansa, die het vaak aan de stok had gehad met president Milan Kucan, werd op 28 maart opgevolgd door Jelko Kacin ondanks bezwaren van twee partijen in de regeringscoalitie. Op 29 maart maakte de Sociaal-Democratische Partij van Slovenië (SDSS, waarvan Jansa voorzitter was) bekend dat zij zich terugtrok uit de coalitie. Diezelfde dag waarschuwde Lojze Peterle, vice-premier en minister van buitenlandse zaken en tevens voorzitter van de Christen-Democraten (SKD, de op een na grootste partij in de Nationale Assemblée), dat zijn partij dit voorbeeld wellicht zou volgen.

LIBERAAL-DEMOCRATEN FUSEREN

De onenigheid in de coalitie weerspiegelde de onzekerheid die bij de coalitiepartners was ontstaan nadat de Liberaal-Dcmocratische Partij (LDS. de grootste partij in het parlement), op 12 maart een fusie was aangegaan met de Democratische Partij (DS), de Groenen-Milieupartij (ZS of Groene Alliantie) en de Socialistische Partij; de nieuwe partij kreeg de naam Liberale Democratie van Slovenië (eveneens LDS).

Door de fusie kwam het totale aantal LDS-afgevaardigden in de 90 zetels tellende Nationale Assemblée op 30. Slechts drie van de zes DS-afgevaardigden traden echter toe tot de nieuwe partij. Twee anderen weigerden de opheffing van de partij te aanvaarden en de laatste werd onafhankelijk afgevaardigde.

Premier Janez Drnovsek, die op 12 maart werd gekozen tot voorzitter van de nieuwe LDS, zei dat de nieuwe partij ,.absoluut een partij van het politieke midden" zou zijn en dat zij de samenwerking met de SKD zonder meer wilde voorzetten.

(Vor.ber.pag. 106/2/3-1994)

Minister van binnenlandse zaken José Luis Corcuera Cuesta licht op 23 november 1993 de pers in over zijn aftreden.

SPANJE

OVERLEG OVER SOCIAAL PACT AFGEBROKEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Na drie maanden onderhandelen werd op 30 november 1993 het overleg tussen de regering, werkgevers en vakbonden over een ,,sociaal pact" over inkomensbeleid en arbeidshervormingen (zie pag. 846/2 e.v.-'93) zonder resultaat beëindigd.

De belangrijkste vakbondsfederaties CCOO (Arbeiderscomités) en UGT (Algeinene Arbeidersvakbond) hadden op 23 november in vijftig steden grote protestbetogingen georganiseerd (in Madrid liepen 40.000 mensen mee en in Barcelona 60.000) tegen pogingen van de regering de concurrentie te vergroten door loonmatiging. vermindering van de sociale uitkeringen en hervorming van de arbeidsmarkt via deeltijdwerk en eenvoudiger ontslagprocedures. De werkgevers van hun kant vonden de hervormingen te mager.

Minister van binnenlandse zaken afgetreden

De groeiende vertrouwenscrisis in de minderheidsregering van premier Felipe Gonzalez Marqucz werd op 23 november verergerd door het aftreden van minister van binnenlandse zaken José Luis Corcuera Cuesta, die algemeen werd gerespecteerd vanwege zijn succesvolle optreden tegen de guerrillastrijders van de Baskische afscheidingsbeweging ETA en tegen drugsmisdaden. Hij werd op 24 november opgevolgd door Antoni Asuncion. het voormalige hoofd van het gevangeniswezen.

Cocuera, minister van binnenlandse zaken sedert 1988, had zijn politieke lot verbonden aan artikel 21.2 van de wet op de bescherming van de burgerveiligheid, dat het de politie toestond zich met geweld en zonder huiszoekingsbevel toegang te verschaffen tot huizen. Het twaalf leden tellende Constitutionele Tribunaal (het Hooggerechtshof) oordeelde op 17 november echter. dat het artikel een inbreuk op de burgerrechten vormde.

De rechtszaken tegen naar schatting 800 mensen, die vastzaten of waren aangeklaagd op grond van het artikel, zouden naar verwachting herzien worden.

Crisis tussen regering en gemeentelijke en provinciale overheden

De nationale vergadering van 1.500 afgevaardigden van provinciale en lokale overheden (FEMP), die op 6 november in de noordwestelijke stad La Coruña werd gehouden, gaf de regering nog twee maanden om een twee jaar oude belofte na te komen en meer financiele steun te verlenen. Als de regering in gebreke bleef, zouden de nutsbedrijven worden stilgelegd.

De FEMP, die een totale schuld had van ptas 300 mrd, eiste ptas 50 mrd om de uitgaven van 1992 te dekken ($1 = ptas 133,036 op 8 november 1993) en milde dat de regering nu eindelijk het probleem van de verdeling van de verantwoordelijkheden tussen de centrale. autonome en lokale overheden zou aanpakken.

Crisis in bankwezen

Op 28 december 1993 werd de handel in

Luis Angel Rojo, de president van de Bank van Spanje (1.)en minister van economische zaken Pedro Solbes Mira (r.)voerden op 30 december 1994 overleg met de economische commissie van het Congres van Afgevaardigden over de crisis bij Banesto.

aandelen opgeschort nadat er geruchten de kop op hadden gestoken over het op handen zijnde bankroet van de Spaanse Kredietbank (Banesto). De Bank van Spanje (centrale bank) ontsloeg de raad van bestuur en benoemde een nieuw bestuur van vijf leden, die van vijf verschillende banken kwamen.

Ranesto, dat bezig was zijn marktaandeel te vergroten, had in dc eerste negen maanden van 1993 een recordverlies geleden van 5,7 mrd ptas. In december werd bekend dat de bank ongeveer $ 3,5 mrd nodig had om haar activa en passiva in evenwicht te brengen ($ 1 = 142,95 pta op 31 december 1993). De ontslagen voorzitter van de raad van bestuur, Mario Conde. had zich kritisch opgesteld tegenover de socialistische regering en het werd waarschijnlijk geacht dat hij actief zou worden in de rechtse politiek. De Spaanse inlichtingendienst had een onderzoek naar hem ingesteld en er werd bericht dat hij mogelijk betrokken was bij de corruptieschandalen in Italië door de verkoop van zijn aandeel in een farmaceutische firma, voordat hij in 1987 voorzitter van dc raad van bestuur van Banesto was geworden.

Algemene staking

De vakbondsfederaties UGT en CCOO verklaarden dat 90 procent van Spanje's 12 mln arbeiders op 27 januari 1994 had deelgenomen aan de 24-uursstaking die was afgekondigd tegen plannen van de regerende Spaanse Socialistische Arbeiderspartij (PSOE) om de werking van de arbeidsmarkt te hervormen. Werkgeve s hielden echter vol dat in 70 procent van de bedrijven normaal werd gewerkt.

De regering scheen zich ogenschijnlijk niets aan te trekken van de protesten en het leek onwaarschijnlijk dat zij nieuwe onderhandelingen zou beginnen na de mislukking in november van de besprekingen over het „sociale pact" (zie pag. 846/2 e.v.-'93en boven).

Aan de staking. de vierde tegen de regering sinds 1982, werd vooral gehoor gegeven in dc dichtst geïndustrialiseerde gebieden. In de hoofdstad Madrid en de steden Burgos, Malaga, Zaragoza en San Sebastian kwam het tot botsingen tussen politie en stakers. Tientallen mensen raakten gewond. en meer dan vijftig werden er gearresteerd. Gemaskerde met ijzeren staven en stenen bewapende jongeren. die tegen de politie vochten in San Sebastian, zouden aanhangers zijn van de Baskische afscheidingsbeweging ETA. Het openbaar vervoer in de steden reed minimaal, en er reden geen intercity-treinen cn internationale treinen; slechts 12 procent van de binnenlandse en internationale vluchten van de nationale luchtvaartmaatschappij Iberia kon doorgaan.

Bomexplosies aan de vooravond van de staking verhoogden de spanningen. Bij twee bomexplosies, waarvan de verantwoordelijkheid werd opgeëist door de kleine linkse stadsguerrillabeweging GRAPO, werden twee overheidsgebouwen in Madrid beschadigd en raakte een vrouw gewond. In de noordelijke stad Pamplona raakten banken beschadigd door vier bommen. waarbij echter niemand gewond raakte; de politie schreef deze aanslagen toe aan de ETA. Op 25 januari werd in Madrid een autobom ontdekt die zou zijn geplaatst door de ETA. maar deze kwam niet tot ontploffing.

Onenigheid in ministerie van binnenlandse zaken

Op 4 januari maakte minister Antonio Asuncion Hernandez van binnenlandse zaken bekend dat Rafael Vera, de staatssecretaris voor veiligheid, zijn functie aan het eind van de maand znu neerleggen en niet zou worden vervangen.

Door dit in de ministerraad genomen besluit kreeg Asuncion de verantwoordelijkheid over het gehele veiligheidsbeleid, maar werd de drugsbestrijding overgedragen aan Baltasar Garzon, de directeur van het Nationale-Drugsbestrijdingsbureau, dat zou opgaan in het ministerie van binnenlandse zaken.

Het besluit verhoogde de macht van Garzon aanzienlijk. Hij was een oud-rechter die naam had gemaakt met het veivolgen van belangrijke drugshandelaars en nauwe banden onderhield met premier Felipe Gonzalez Marquez. Als onafhankelijke kandidaat stond hij op dezelfde kieslijst als Gonzales in Madrid toen hij bij de algemene verkiezingen in juni 1993 werd gekozen (zie pag. 620/2 e.v.-1993).

Hardere aanpak ETA. Betaling losgeld

Als onmiddellijk gevolg van de aankondiging van Vera's vertrek ging de regering harder optreden tegen de ETA.

Op 7 januari gelastte Asuncion dat er een einde moest komen aan alle initiatieven en bemiddelingspogingen, waartoe Vera had besloten teneinde de communicatie met de ETA gaande te houden na het beëindigen van de vredesbesprekingen tussen de regering en de ETA in 1989. Asuncion wilde eveneens niets weten van het op 8-9 november gedane aanbod van de Baskische Socialistische partij (PSE-EE) om. in ruil voor een staakt-het-VU-ren van de ETA. een politieke dialoog aan te gaan met de Baskische nationalistische Herri Batasuna (HB)-partij, de politieke vleugel van de ETA.

De Madrileense krant El ***País*** van 8 januai meldde dat Julio Iglesias Zamora, een Baskische zakenman die in juli 1993 was ontvoerd door een afperserscbende van de ETA en het middelpunt van een langdurige anti-ETA-campagne, de ETA in december een extra losgeld van 200 a 300 mln peseta's had betaald, waarmee hij voldeed aan de voorwaarden waaronder hij in oktober was vrijgelaten (zie pag. 847/2-'93).

Vakbondscrisis

Het bestuur van de Algemene Arbeidersvakbond (UGT). de grootste vakbondsfederatie, besloot op 8 februari Candido Mendez voor te dragen als de opvolger in april van secretaris-generaal Nicolas Redondo, die over een lange staat van dienst beschikte.

Mendez was een consensus-kandidaat, die de leden in de bouw-, metaal-. transport- en aanverwante sectoren die met een opstand dreigden en een andere leider wilden, gunstig moest stemmen. De machtige UGT-afdelingen in Madrid en Valencia bekrachtigden daarop de benoeming van Mendez

De onrust begon na de algemene staking van 27 januari (zie boven) en het afbreken van besprekingen met de regering op 4 febiuari waarin het niet lukte voorgenomen arbeidshervormingen stop te zetten

Ook de ineenstorting van de door de UGT geleide onroerendgoedgroep PSV. die 20.000 huizen in en rond Madrid zou hebben gebouwd, maar in december onder curatele werd gesteld, werd de leiding van de UGT aangerekend. Verscheidene aangesloten ondernemingen weigerden de onderneming voor een faillissement te behoeden.

De duidelijke z akte van de UGT werd onderstreept toen de regering op 11 februari tijdelijk ingreep om de PSV meer tijd te geven een reddingsplan op te stellen; daarbij benadrukte de regering dat er geen overheidsgelden beschikbaar werden gesteld. Diezelfde dag wees een rechter vier curatoren aan die moesten onderhandelen met schuldeisers van de PSV.

Nieuwe militaire top

Luitenant-generaal José Rodrigo bleef op 8 februari opperbevelhebber van de militaire staatsraad om leiding te geven aan de reorganisatie en mogelijke inkrimping van de strijdkrachten.

Op 17 februari werden tot nieuwe hoofden van de drie legeronderdelen benoemd: luitenant-generaal José Faura Martin (leger), luitenant-generaal Ignacio Manuel Quintana Arevalo (luchtmacht) en admiraal Juan José Romero Caramelo (marine).

Omstreden wijziging arbeidswet

Op 10 maart liep een plenaire vergadering van de Cortes (parlement) over de wijziging van de arbeidswet uit op een fikse ruzie.

De rechtse oppositionele Volkspartij (PP) maakte bezwaar tegen de naar haar mening ernstige procedurele onregelmatigheden nadat twee stemmingen binnen enkele minuten na elkaar een verschil van zes aanwezige parlcmcntsleden te zien gaven. De PP beweerde dat de Socialisten haar amendementen hadden kunnen verwerpen omdat een PSOE-aigevaardigde de elektronische stemknop van een afwezige collega had ingedrukt. De vergadering was urenlang ontregeld door protesten dat er een ,.institutionele coup" was gepleegd

De hervormingen, die het werkgevers onder meer gemakkelijker maakten u erkneiners te ontslaan werden uiteindelijk op 24 maart goedgekeurd en vervolgens naar de Senaat gestuurd

PSOE-congres

Tijdens het 33-ste partijcongres op 18-20 maart 1993 bereikten rivaliserende facties van de regerende PSOE een ongemakkelijk compromis. toen premier Felipe Gonzalez Marquez (secretarisgeneraal van de partij) een schadelijke breuk probeerde te voorkomen vóór de regionale verkiezingen in Andalusië en de verkiezingen voor het Europees Parlement.

De samenstelling van het nieuwe en uitgebreide uitvoerend comité van de partij was de uitkomst van intensieve onderhandelingen tussen de zogenaamde renovadores (vernieuwers), die Gonzalez en zijn vorm van centrumrechtse sociaal-democratie steunden, en de factie van de meer orthodox socialistische Alfonso Guerra, de vice-voorzitter van de partij en voormalig vice-premier. In het 36-leden tellende comité, zoals dat uiteindelijk aan het congres werd gepresenteerd en door 89 procent van de afgevaardigden werd goedgekeurd. zouden nu twee belangrijke ministeriële steunpilaren van de premier zitting hebben. namelijk vice-premier Narcis Serra Serra en minister van buitenlandse zaken Javier Solana Madriaga. Theederde van de zetels ging naar de renovadores en tien naar de „Guerristas". Guerra bleef echter vice-voorzitter en slaagde erin zijn belangrijkste bondgenoten op hoge posities te krijgen. onder wie José Maria „Txiki" Benegas hoewel deze zijn functie als secretaris voor de partijorganisatie kwijtraakte. Deze belangrijke post ging naar Cipria Ciscar, een tamelijk onbekende gematigde afgevaardigde uit Valencia.

Een overwinning voor Gonzalez was dat het congres de hoofdlijnen van het regeringsbeleid steunde, waaronder de omstreden hervormingen van de arbeidsmarkt en van het sociale-zekerheidsstelsel. De regering beloofde de partij voorrang te geven aan het scheppen van banen, de bestrijding van fraude, het efficiënte gebruik van overheidsgelden en het scheppen van gunstige omstandigheden voor particulier ondernemerschap.

Renteverlaging

Op 3 maart verlaagde de Bank van Spanje de basisrente van 8,5 naar 8 procent.

Motie van wantrouwen tegen president Cantabrië

Op 5 januari overleefde president Juan Hormaechea Cazon van Cantabrië, die was beschuldigd van samenspanning en misbruik van overheidsfondsen. een motie van wantrouwen die was ingediend door PSOE-afgevaardigde Jaime Blanco.

De regionale PSOE-top en premier Gonzalez waren tegen Blanco's initiatief. Horinaechea ontkende de beschuldigingen. waarnaar op 2 februari een gerechtelijk onderzoek zou starten.

Er waren 20 stemmen nodig voor de goedkeuring van de motie van wantrouwen in het regionale parlement, maar er werden slechts 18 stemmen vóór uitgebracht en 17 tegen. Vier onthoudingen kwamen voor rekening van leden van de Unie Groepering voor Cantabrië, die werd gevormd door voormalige leden van de rechtse Volkspartij (PP) die eerder te kennen hadden gegegeven de motie te zullen steunen.

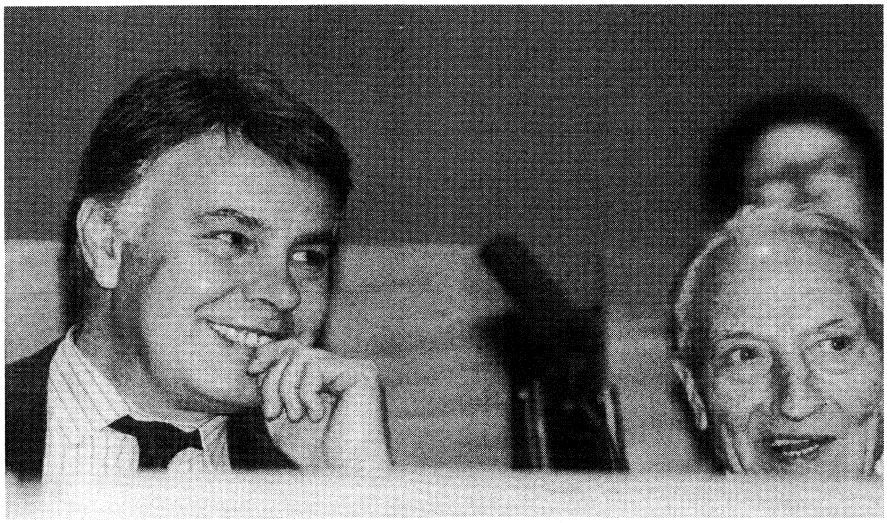

Premier Felipe Gonzalez (l.) en PSOE-voorzitter Ramon Rubial tijdens het 33ste partijcongres op 19 maart 1994.

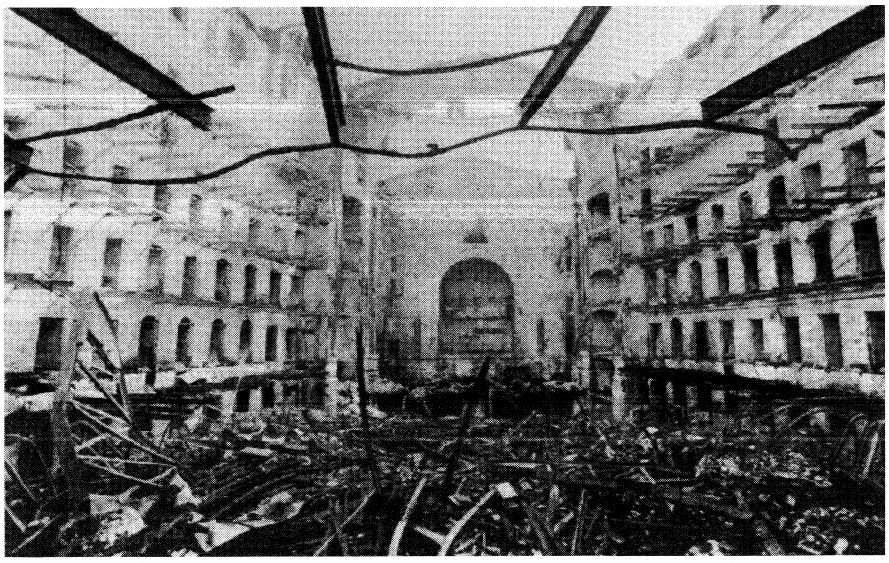

Het door brand verwoeste operagebouw in Barcelona op 1 februari 1994

Catalaanse stappen naar autonomie

De Catalaanse nationalistische alliantie Convergentie en Eenheid (CiU) maakte op 14 februari bekend dat zij haar steun voor de minderheidsregering afhankelijk zou stellen van de reactie van premier Gonzalez op haar laatste eis om een deel van de macht af te staan aan Catalonië.

De eisen moesten nog nader gespecificeerd worden, maar Gonzalez kreeg vijf maanden de tijd om te reageren na een geheime ontmoeting op 10 februari in Madrid. toen CiU-leider Jordi Pujol betoogde dat het ,,uur van de autonomie" nabij was.

De Madrileense krant El *Pais* van 7 februari had een geheim discussiestuk van de CiU gepubliceerd. waarin werd voorgesteld dat de Catalaanse president direct contact zou hebben met de koning. waarbij de premier werd gepasseerd wiens rol zou worden teruggebracht tot die van hoofd van het centraal bestuur zonder bestuurlijke bevoegdheden in de regio's. Waarnemers verklaarden dat dit in feite neerkwam op een plan voor volledige autonomie.

ETA-aanslagen

Bij de eerste aanslag door leden van de Baskische afscheidingsbeweging ETA op de autonome Baskische politie (Ertzaintza), raakte op 22 november 1993 sergeant-majoor Joseba Goikoetxea, een–van de oprichters, zwaar gewond; hij overleed op 26 november.

Op 27 november demonstreerden duizenden Basken in de Baskische hoofdstad Bilbao tegen de moord.

De ETA werd verantwoordelijk gesteld voor de moord op kolonel Leopoldo Garcia Campos, die op 7 februari 1994 in het centrum van Barcelona werd doodgeschoten.

Buitenlandse gevangenen gedeporteerd. ETA-lid veroordeeld

Begin maart gaf procureur-generaal Aligio Hernandez opdracht alle buitenlandse gevangenen die straffen tot zes jaar hadden gekregen, te deporteren.

Volgens schattingen zaten er 6.500 buitenlanders in Spaanse gevangenissen. van wie de helft Marokkanen en Colombianen die veroordeeld waren voor drugshandel en die gezien de lengte van hun straf niet in aanmerking kwamen voor de maatregelen. Mensenrechtengroepen en juristen zeiden dat de uitzetting van mensen die op hun proces wachtten. een schending van hun rechten betekende en xenofobe trekjes had.

Een Frans lid van de Baskische afscheidingsbeweging ETA, Henri Parot, kreeg begin maart in totaal 1.802 jaar gevangenisstraf voor een bomaanslag op een legerkazerne in 1987 waarbij elf mensen om het leven kwamen (zie pag. 44012-'90 voor zijn arrestatie in april 1990). Parot was eerder tot een lange gevangenisstraf veroordeeld voor andere ETA-aanslagen en was aangeklaagd voor de moord op in totaal 37 mensen.

Opera verwoest

Op 31 januari ging het 150 jaar oude Teatro del Liceo in Barcelona, een van Europa's grootste en belangrijkste operagebouwen, door brand verloren.

(Vor.ber.pag. 845/2 e.v.-1993)

ANTIGUA EN BARBUDA

NIEUWE LEIDER REGERINGSPARTIJ

Tijdens de jaarlijkse partijconventie op 5-6 september 1993 werd minister Lester Bird van buitenlandse zaken, planning en handel gekozen tot de nieuwe leider van de regerende Antigua Labour Party (ALP). Begin 1994 zou hij deze functie aanvaarden. Bird kreeg 169 stemmen tegen 131 voor minister John St Luce van voorlichting. Op een speciale conventie in mei 1992 was het niet gelukt een opvolger te kiezen voor premier Vere Bird Sr (die premier wilde blijven tot de verkiezingen in 1994), omdat Bird en St Luce toen evenveel stemmen kregen (zie pag. 690/2-'93).

ALGEMENE VERKIEZINGEN

Op 8 maart 1994 behaalde de ALP haar vijfde opeenvolgende overwinning bij algemene verkiezingen, de derde sedert de onafhankelijkheid van 1981 (zie pag. 717/1 e.v.-'89 voor algemene verkiezingen 1989).

De ALP, die veelvuldig in verband werd gebracht met de welig tierende corruptie en officiële betrokkenheid bij drugshandel en het witwassen van geld, behield 11 van de 15 zetels die ze in het 17 leden tellende Huis van Afgevaardigden bezet had. De oppositionele United Progressive Party (UPP) van Baldwin

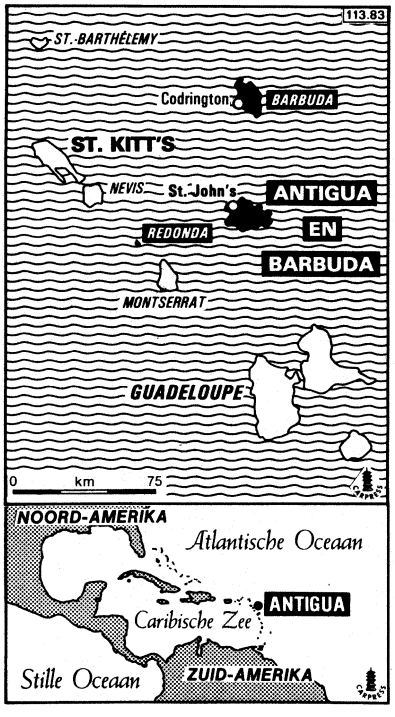

Spencer. veroverde vijf zetels en verklaarde het machtsmonopolie van de ALP gebroken te hebben. De Barbuda People's Movement (BPM)veroverde de enige zetel van Barbuda.

Tijdens de verkiezingscampagne beioofde ALP-leider Lester Bird. die zijn vader Vere Bird Sr opvolgde als premier, een open politiek stelsel in het leven te roepen en een wet in te dienen voor de heraanstelling van een oinbudsman. Het nieuwe economische programma van de ALP beloofde nieuwe banen te scheppen en de buitenlandse schuld met de helft terug te brengen, deels door extra inkomen te verwerven via de groei van het toerisme en de industrie. deels door strakke controle op de overheidsuitgaven. en deels door privatisering (hoewel het ambtenarenapparaat niet ingekrompen zou worden). De inkomstenbelasting zou afgeschaft worden en er zou een kapitaalmarkt komen om buitenlandse investeringen aan te trekken.

Op 10 maart maakte Bird zijn kabinet bekend, waarin zijn concurrent voor het partijleiderschap John St Luce wel was opgenomen maar zijn oudere broer Vere Bird Jr tot veler verbazing niet. Er werd opnieuw geen vice-premier benoemd, een functie die volgens waarnemers verdeeldheid teweeg zou brengen.

Omdat Vere Bird Jr buiten het kabinet bleef, voorspelden waarnemers een nieuwe interne strijd in de ALP In een onderzoek uit 1990 over zijn betrokkenheid bij het transport van Israëlische wapens naar Colombiaanse drugshandelaren was geadviseerd hem van publieke functies uit te sluiten (zie pag. 521/1/2-'90).

Het kabinet van Antigua en Barbuda

Premier. buitenlandse zaken, planning, sociale diensten. voorlichting - Lester Bird+; landbouw, handel, industrie en consurnentenzaken - John St Luce+; procureur-generaal, minister van justitie - Clare Roberts (v)*; openbare werken, nutsbedrijven. verbindingen. energie en burgerluchtvaart - Robin Yearwood+; arbeid. ambtenarenzaken, cooperaties - Adolphus Freeland+; gezondheidszorg en binnenlandse zaken - Hilroy Humphreys+; financiën en sociale zekerheid - Molwyn Joseph+; onderwijs, jeugd. sport. gemeenschapsontwikkeling - Rodney Williams+: toerisme, cultuur en milieu - Bernard Percival+; staatsminister in het bureau van de premier, belast met huisvesting - Henderson Simon*

* nieuwe benoeming
+gewijzigdeportefeuille

(Vor.ber.pag. 690/2/3-1993)

BAHAMA-EILANDEN

KABINETSWIJZIGING

Bij een kabinetswijziging eind augustus 1993 werd Orville Alton Turnquest door premier Hubert Ingraham benoemd tot vice-premier.
Turnquest, die procureur-generaal en minister van buitenlandse zaken bleef. droeg de portefeuille van justitie over aan Janet Gwenett Bostwick, die tot dan toe verantwoordelijk was voor nationale verzekering en huisvesting; zij kreeg eveneens de portefeuille van immigratie toegewezen. Verder werd William Allen, tot dan toe staatssecretaris voor financiën en planning, bevorderd tot minister voor ambtenarenzaken en het omroepwezen.

(Vor.ber.pag. 690/3 e.v.-1993)

BARBADOS

KABINETSWIJZIGING

Bij een eind augustus 1993 bekendgemaakte kabinetswijziging droeg premier Erskine Sandiford de portefeuille van financiën over aan David Thompson.
De 31-jarige Thompson werd daarmee de jongste minister van financiën van het land; hij werd algemeen beschouwd als toekomstig leider van de Democratic Labour Party (DLP). Sandiford wees de suggestie dat Thompsons benoeming .,een openlijke erkenning van Sandifords falen als minister van financiën" betekende, als ,,ridicuul" van de hand.

De portefeuille van buitenlandse zaken ging naar Branford Taitt, wiens ontslag als minister van gezondheidszorg door de oppositie geëist was naar aanleiding van het beheer van het St Joseph-staatsziekenhuis. Taitt volgde Maurice King op, die procureur-generaal en minister van justitie bleef en minister van CARICOM-zakenwerd.

AKKOORD OVER INKOMENS EN PRIJZEN

In een protocol over lonen en prijzen, dat op 29 augustus was getekend door de regering, de vakbonden en vertegenwoordigers van de particuliere sector, werd opgeroepen de lonen in de overheidssector en de particuliere sector te bevriezen van 1 april 1993 tot 31 maart 1995, behalve in die branches waar men vond dat de lonen ,,onder de norm" lagen. De vrees van de vakbonden dat de waarde van de bevroren lonen zou afkalven door de prijsstijgingen, werd in het akkoord weggenomen door een prijscontrole in te stellen ,,zodat (prijs)stijgingen beperkt kunnen blijven tot legitieme stijgingen van de kosten".

(Vor.ber.pag. 691/2/3-1993)

BRAZILIË

CORRUPTIESCHANDAAL. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 18 oktober 1993 besloot het Nationale Congres een onderzoekscommissie van het Congres (CPI) in te stellen na crnstigc beschuldigingen van corruptie, die betrekking hadden op de federale begrotingscommissie. Dezelfde dag zei uresident Itamar Franco dat hij bereidwas af te treden als het Congres zijn goedkeuring gaf aan vervroegde verkiezingen (die anders niet vóór oktober 1994 zouden worden gehouden). Franco's uitlatingen leidden tot paniekerige reacties in de zakenwereld en veroorzaakten scherpe koersdalingen op de effectenbeurzen.

Het corruptieschandaal was aan het licht gekomen toen een hoge overheidsfunctionaris medio oktober was aangeklaagd voor moord. José Carlos Alves dos Santos, begrotingsdirecteur op het ministerie van financiën en voormalig adviseur van de begrotingscommissie van het Congres. zou zijn vrouw hebben vermoord toen zij zijn betrokkenheid had ontdekt bij de verdwijning van grote hoeveelheden overheidsgeld. Gelden die officieel bestemd waren voor de armen, waren doorgesluisd naar particuliere bank ekeningen van overheidsfunctionarissen en politici via niet-bestaande liefdadigheidsinstellingen of verzonnen openbare werken.

Alves dos Santos beschuldigde Congresleden en andere politici ervan steekpenningen te hebben aangenomen om bouwprojecten op de federale begroting te krijgen, en fondsen voor privé-projecten te hebben gebruikt. In dat verband noemde hij 22 afgevaardigden (onder wie Genebaldo Correa, de leider van de Partij van de Braziliaanse Democratische Beweging, PMDB. in het Huis van Afgevaardigden). vier senatoren (onder wie Mauro Benevides, PMDB-leider in de Senaat. en Humberto Lucena, de voorzitter van de Senaat), twee ministers. Aiexandre Costa (binnenlandse zaken en regionale integratie) en Henriyue Hargreavrs (huishoudelijke staf van de president). twee voormalige ministers. twee voormalige secretarissen-generaal van het ministerie van sociale zaken. drie gouverneurs en acht van de grootste hou\-maatschappijen van Brazilië. Op 18 oktober dienden Costa en Hargreaves hun ontslag in. Het ontslag van Hargreaves

werd aanvaard, maar hij werd niet meteen vervangen

Op 27 oktober gaf de uit 44 leden bestaande CPI, die haar onderzoek binnen 45 dagen moest voltooien, opdracht de bankrekeningen en belastingdossiers van de verdachten te onderzoeken. De commissieleden besloten ook hun eigen bankrekeningen aan een controle te laten onderwerpen om beschuldigingen te voorkomen dat zij zelf bij het schandaal waren betrokken.

Op 9 november trad Ibsen Pinheiro. oud-voorzitter van de Kamer van Afgevaardigden en vooraanstaand lid van de PMDB, af als coördinator van de grondwetsherziening nadat hij was beschuldigd van betrokkenheid bij grootschalige fraude. Pinheiro ontkende deze aantijgingen en zei dat hij was afgetreden om de PMDB niet in verlegenheid te brengen. Pinheiro was de hoogste functionaris wiens naam tot dan toe genoemd was in het schandaal. Sommige leden van de Congrescommissie die was ingesteld om de fraude te onderzoeken, hadden dreigbrieven ontvangen en politiebescherming gevraagd.

De beschuldiging tegen Pinheiro had te maken met drie betalingen (in totaal $ 33.000) die een collega. Genebaldo Correa, aan hem had gedaan. Naar Correa's financiële zaken werd reeds een onderzoek ingesteld.

Op 25 november werd bericht dat Correa als PMDB-fractieleider in de Kamer van Afgevaardigden was vervangen door Tarcisio Delgado. Eind november werd bericht dat de fractieleden, die niet betrokken waren bij de beschuldigingen, erover dachten zich af te scheiden en een alliantie aan te gaan met een andere partij voor de verkiezingen van 1994.

Arrestatie en veroordeling van Farias

Het schandaal werd ook in verband gebracht met Paulo Cesar Farias, die tijdens de afzettingsprocedure tegen de toenmalige president Fernando Collor de Mello (zie pag. 384/3-'93) in 1992 was genoemd als het meesterbrein achter een omvangrijke fraudezaak.

Farias. die in juni 1993 Brazilië was ontvlucht. werd in oktober opgespoord in Groot-Brittannië. Het Hooggerechtshof in Londen honoreerde op 3 november een uitleveringsverzoek van de Braziliaanse regering. ook al hadden de twee landen geen uitleveringsverdrag. Farias wist echter Groot-Brittannie ongemerkt te verlaten. Eind november werd hij in Thailand opgepakt als een gebaar van goede mil van de Thaïse autoriteiten jegens Brazilie. Hij werd onmiddellijk uitgewezen en op 3 december in Brasilia gearresteerd.

Op 7 januari 1994 werd Farias veroordeeld tot vier jaar gevangenisstraf wegens belastingontduiking; dit was de eerste van in totaal zeven aanklachten die tegen hem waren ingediend naar aanleiding van zijn betrokkenheid bij de fraude onder de regering-Collor.

Wet tegen corruptie uitgebreid

Op 9 november maakte president Itamar Franco bekend dat de bestaande wetgeving tegen frauduleuze verrijking per decreet zou worden uitgebreid en voortaan ook zou gelden voor alle ambtenaren. gekozen ambtsdragers en leden van het Congres, de regering en de rechterlijke macht. Krachtens de wet zou iedereen die schuldig bevonden werd aan corruptie zijn of haar bezittingen kunnen verliezen en zijn of haar politieke rechten gedurende 10 jaar kwijt raken. Een ander decreet zou van alle autoriteiten een jaarlijkse inkomensverklaring eisen.

Corruptieonderzoek afgesloten

Op 17 januari 1994 sloot de onderzoekscommissie, die het Nationale Congres in oktober had ingesteld om te onderzoeken of de federale begrotingcommissie zich schuldig had gemaakt aan corruptie (zie boven), haar in het hele land op de televisie uitgezonden hoorzittingen af. In het eindrapport van de commissie, dat was opgesteld door Roberto Magalhaes, werd op 21 januari geadviseerd 18 federale afgevaardigden uit het Congres te zetten wegens grootschalige verduistering en het aannemen van steekpenningen voor regeringscontracten. Tegen twaalf andere afgevaardigden, een senator en drie gouverneurs zou de procureur-generaal een gerechtelijke procedure beginnen.

Tot de 18 behoorden Genebaldo Correa, de fractieleider van de PMDB in de Kamer van Afgevaardigden: Ibsen Pinheiro, die voorzitter van de Kamer. van Afgevaardigden was geeest toen de toenmalige president Fernando Collor de Mello in 1992 was afgezet wegens corruptie (ziepag. 830/2 e.v.-'92); Ricardo Fiuza, minister van sociaie actie onder Collor (zie pag. 549/3-'92); en Joao Alves, afgevaardigde uit de deelstaat Bahia die de leider van het corruptie-netwerk werd genoemd. Alves zou $ 31 mln hebben gekregen, waarvan hij een groot deel had „witgewassen" door op grote schaal loterijloten te kopen.

Op 21 maart 1994 maakte Genebaldo Correia bekend dat hij zou terugtreden als afgevaardigde.

Grondwetsherziening

Het corruptieschandaal dreigde de grondwetsherziening in het Congres te blokkeren, die krachtens de grondwet van 1988 binnen vijf jaar moest worden uitgevoerd.

De grondwetsherziening stuitte op verzet van de kant van linkse partijen, vakbonden en kerkelijke organisaties, die bang waren dat bestaande grondwettelijke waarborgen voor sociale rechten in gevaar zouden komen. Op 5 oktober verklaarde één rechter van het Hooggerechtshof de openingsoergadering van het Congres over de wijzigingen op grond van een vormgebrek nietig; op 7 oktober werd deze

De voorzitter van de parlementaire onderzoekscommissie, senator Jarbas Passarinho (l.) bespreekt op 21 januari 1994 het eindrapport over het begrotingsschandaal. Naast hem afgevaardigde Roberto Magalhaes.

nietigverklaring echter ongedaan gemaakt door een beslissing van het voltallige Hooggerechtshof.

Teneinde de regering de vrije hand te geven bij de aanpak van de economische crisis was de grondwetsherziening erop gericht de stroom van federale belastingopbrengsten naar deelstaten en lokale overheden te verminderen, het belastingsysteem te herzien en te vereenvoudigen teneinde de inkomsten te verhogen, en de beperkingen op de investering van buitenlands kapitaal in staatsbedrijven en op het uitbrengen van offertes op overheidsorders door buitenlandse bedrijven op te heffen.

Een ander controversieel voorstel (invoering van een landelijke kiesdrempel voor het Congres) was bedoeld om het aantal partijen in het Congres te verminderen (van de 19 op dat ogenblik tot zeven of acht). Op die manier zou het Congres afkomen van kleine partijen. die ervan beschuldigd werden obstructiepolitiek te voeren en ingezet te worden voor de behartiging van plaatselijke belangen.

Akkoord over schuldenherschikking

Op 29 november werd in het kader van het zogenaamde „Brady-plan" (zie pag. 246/2 e.v.-'89) een akkoord bereikt over de herschikking van een schuld van $35 mrd bij buitenlandse banken en andere particuliere kredietinstellingen. In ruil voor de kwijtschelding van sommige leningen verplichtte Brazilië zich andere leningen om te zetten in staatsobligaties met een looptijd van 30 jaar, gedekt door Amerikaanse staatsobligaties.

Het akkoord zou pas definitief worden wanneer Brazilië. het ontwikkelingsland met de grootste schuld, met het Internationale Monetaire Fonds (IMF) overeenstemming had bereikt over de hervorming van de economie. De crediteuren hadden Brazilië daarvoor tot 13 april 1995 de tijd gegeven.

Stabiliseringsplan voor de economie

Op 7 december maakte minister Fernando Henrique Cardoso een „stappenplan" bekend om de economie te stabiliseren door de inflatie te bestrijden en de overheidsuitgaven te beteugelen.

Het stabiliscringspakket. het zevende sedert 1986, volgde op de presentatie eind november van de begroting over 1994. waarin harde bezuinigingsmaatregelen waren opgenomen. Om het „schok"-effect van eerdere plannen te voorkomen wilde men in de eerste fase van het stabiliseringsplan, dat deel uitmaakte van de begroting. maatregelen treffen om de overheidsuitgaven te verminderen en de inkomsten te verhogen en zodoende een geraamd begrotingstekort van $ 22,2 mrd weg te werken. De bezuinigingen. die de regering ongeveer $ 7 mrd moesten opleveren. bestonden onder meer uit een reservering van 15 procent van de federale overboekingen aan staten en gemeenten. Alle federale belastingen zouden met 5 procent verhoogd worden, hetgeen omgerekend $ 3,9 mrd zou opbrengen.

Cardoso zei dat wanneer het Congres de begroting en de noodzakelijke grondwetswijzigingen voor de eerste fase eenmaal had goedgekeurd. de regering een nieuwe index zou invoeren oni de inflatie te meten, de Echte Waarde Eenheid (URV). De URV zou op den duur gekoppeld worden aan de dollar of een valutamand en dagelijks worden aangepast. Vervolgens zou de URV de nieuwe munteenheid worden, gesteund door de reserves van Brazilie, en zou de Braziliaanse Centrale Bank meer onafhankelijkheid krijgen op het gebied van de uitgifte van geld. Volgens commentatoren zouden de maatregelen leiden tot „dollarisering" (het voegen van het monetaire beleid naar de Amerikaanse dollar). Het plan om tic wisselkoersen te verenigen was naar hun mening een stap in deze richting.

Op 29 december stuurde president Itamar Franco na ondertekening drie voorlopige maatregelen en een wetsontwerp over de verhoging van de inkomstenbelasting voor hogere inkomens naar het Congres. Op 15 december keurde het Hooggerechtshof de zogenaamde „cheque-belasting" goed die het eerder ongrondwettelijk had verklaard (zie pag. 760/1-'93).

Datum van verkiezingen 1994 bekendgemaakt

Op 19 november maakte de regering bekend dat er op 3 oktober 1994 presidents-. gouverneurs- en Congresverkiezingen gehouden zouden worden met een eventuele tweede ronde op 13 november. Alle kandidaten die op dat moment een functie bekleedden, zouden uiterlijk op 2 april moeten aftreden. De uiterste kiezersregistratiedatum werd op 31 mei gesteld.

Nieuwe minister van landbouw: Ministers treden af

Op 6 oktober werd Dejandir Dalpasquale benoemd tot de nieuwe minister van landbouw (voor het aftreden van zijnvoorgangei-. zie pag. 761/3-'93).

Op 19 november maakte minister José Eduardo Andrade Vieira bekend te willen aftreden aan het einde van het jaar. Hij zei dat hij zich niet kandidaat zou stellen voor de verkiezingen van 1994.

Op 8 december trad minister Antonio Brito van sociaal welzijn af. Hij was de eerste van een reeks ministers, die in december aftraden nadat president Franco had laten weten dat ministers die wilden meedoen aan de algemene verkiezingen in oktober 1994, hun functie moesten neerleggen.

Brito werd vervangen door Sergio Cutolo, en José Israel Vargas nam de portefeuille over van Paulino Cicero en werd waarnemend minister van mijnbouw en energie. Verder traden af: minister Alberto Goldman van verbindingen en verroer (vervangen door Margarida Coimbra do Nascimento); minister José Eduardo Andrade Vieira van industrie. handel en toerisme (vervangen door Cosettc Alves); en minister Dejandir Dalpasquale van landbouw (vervangen door Alberto Portugal).

Ook de regeringsleider in de Kamer van Afgevaardigden. Roberto Freire. diende op 14 december zijn ontslag in. maar hij werd ertoe overgehaald aan te blijven totdat Franco een opvolger had gevonden.

Het aftrrden van José Jeronimo Moscardo de Souza als minister van cultuur stond los van bovenstaande ontwikkelingen; hij werd opgevolgd door Luis Norberto do Nascimento Silva.

Uitsluiting Collor bevestigd

Op 16 december bekrachtigde het Hooggerechtshof het besluit van de Senaat van december 1992 om de in ongenade gevallen oud-president Fernando Collor de Mello gedurende acht jaar uit te sluiten van een openbaar ambt (zie pag. 385/1/2-'93).

Debat over grondwetshervorming hervat

Op 19 januari 1994 werd het debat over een aantal grondwetswijzigingen hervat, dat sedert 1993 in een impasse verkeerde (zie boven).

Tot de voorstellen voor .veranderingen in de politieke structuur behoorden inperking van de parlementaire onschendbaarheid voor gerechtelijke vervolging. toezicht op het overstappen van zittende congresleden naar een andere partij, verkorting van de presidentiële ambtstermijn van vijf tot vier jaar, en het laten vallen van de eis dat leden van de uitvoerende macht hun functie dienden op te geven als ze wilden meedoen aan verkiezingen (volgens de huidige grondwet moest dat uiterlijk zes maanden voor de verkiezingen gebeuren).

Vakbondsleider vermoord

Begin januari werd Oswaldo Cruz, een leider van de vakbond van buswerknemers in Sao Paulo, doodgeschoten. De Arbeiderspartij (PT) was verantwoordelijk voor zijn dood, althans volgens haar politieke tegenstanders, die beweerden dat Cruz over informatie beschikt had waarmee hij de partij in diskrediet kon brengen. Luis Ignacio „Lula" da Silva, PT-kandidaat voor de presidentsverkiezingen later dat jaar, had volgens de opiniepeilingen op dat moment een voorsprong van 20 procent op zijn concurrenten.

Sociaal noodplan

In een stemming die werd gezien als de redding van het economische herstructureringsprogramma van de regering, keurde het Congres op *8* februari met 388 stemmen tegen *38* de oprichting goed van een Sociaal Noodfonds (FSE) Het besluit had tot gevolg dat de grondwet van 1988 geamendeerd moest worden In een laatste stemming werd het FSE op 23 februari gesteund met 402 tegen 95 stemmen

De goedkeuring van het FSE was een persoonlijk succes voor minister Fernando Henrique Cardoso van financiën. Het FSE zou de federale regering dc beschikking gcvcn over naar schatting $ 16 mrd aan belastingverhogingen en uitgaven die anders meteen aan de deelstaten of overheidsdiensten verschuldigd waren. In combinatie met andere belastingverhogingen en bestedingsbeperkingen vormde het FSE de kern van een breed pakket maatregelen om de inflatie te beteugelen, die 40 procent per maand bedroeg, en om de eerste sluitende begroting in twintig jaar te presenteren in plaats van het voorziene tekort van $22.2 mrd over 1994.

Semi-munteenheid

Het aannemen van het FSE leidde op 28 februari tot de aankondiging van een ,,Echte Waarde Eenheid" (URV), een nieuwe rekeneenheid die de opvolger moest worden van een complex geheel van indexen waaraan prijsstijgingen werden afgemeten maar die ook de inflatieverwachtingen hadden aangewakkerd (zieboven).

De URV zou gelden vanaf 1 maart en gekoppeld worden aan de Amerikaanse dollar Eenmaal op ruime schaal in gebruik, naar verwachting in mei. zou de URV worden omgezet in een nieuwe munteenheid. de real. Deze zou dan de plaats innemen van de bestaande real cruzeiro, waarvan de koers onderwijl nog steeds dagelijks zou worden aangepast aan de inflatie.

De lonen werden met onmiddellijke ingang verplicht gekoppeld aan de URV. maar de prijzen bleven vrij en konden dus verder stijgen in real cruzeiro's. Gehoopt werd dat de particuliere sector vrijwillig zou overgaan op de nieuwe eenheid.

Volgens de regering zou de overgang naar een nieuwe munt de koopkracht van de werkenden beschermen, maar vakbondsleiders beschouwden de maatregel als een loonstop. Op 28 februari dreigden zij dan ook met stakingen in de grootste industriële deelstaat, Sao Paulo.

Presidentiële indiscretie tijdens carnaval in Rio. Speculatie over kandidatuur van Cardoso

De integriteit van de regering leek nog afhankelijker te worden van de geloofwaardigheid van Cardoso en het succes van zijn anti-inflatiebeleid, toen president Itamar Franco de risee van de media werd na een indiscretie tijdens het carnaval.

Franco, 63 jaar en gescheiden, werd op 14 februari tijdens het carnaval van Rio de Janeiro hand in hand en zoenend gefotografeerd met een schaars geklede 27-jarige vrouw. De aandacht voor het incident nam nog toe toen bekend werd dat zij optrad in pornografische films en in deeltijd als prostituée werkte. Kerkleiders spraken hun misnoegen uit over het slechte voorbeeld dat de president gaf; generaals bd en conservatieve zakenlieden eisten zijn aftreden

Er werd steeds meer gespeculeerd dat Cardoso nu zou meedoen aan de presidentsverkiezingen in oktober, mogelijk als kandidaat van de Sociaal-Democratische Partij van Brazilië (PSDB).

De besturen van de PSDB en de PMDB, die afzonderlijk bijeen waren gekomen op 27 januari, hadden besloten een gezamenlijk standpunt in te nemen over de constitutionele hervorming (zie boven). maar eigen presidentskandidaten te zullen kiezen.

Cardoso werd door velen beschouwd als de enige centrumkandidaat die de koploper in de race om het presidentschap, leider Luis Inacio ,,Lula" da Silva van de linkse Arbeiderspartij (PT), zou kunnen verslaan. De aanvaarding van het FSE en de introductie van de URV hadden echter de druk op Cardoso doen toenemen om aan te blijven na 2 april, de datum waarop hij volgens de wet zou moeten aftreden als hij presidentskandidaat wilde worden. (De kans bestond dat na de herziening van de grondwet waaraan gewerkt werd. latere kandidaatstellingen alsnog mogelijk zouden zijn.)

Leonel Brizola. leider van de Democratische Arbeiderspartij (PDT) en gouverneur van Rio de Janeiro, was al aan zijn campagne voor het presidentschap begonnen. Hij opperde de mogelijkheid van een centrum-links ,.sociaal-democratisch front" van PMDB. PSDB en PDT. Voormalig minister van sociale zaken Antonio Brito. die zelf de nominatie van de PMDB nastreefde. kwam daarentegen met de suggestie van een verbinding tussen PMDB en de centrum-rechtse Liberale Frontpartij (PFL). Intussen zou een kandidatuur van PFL-leider Antonio C. Magelhaes, gouverneur van de deelstaat Bahia, kunnen leiden tot een centrum-rechtse alliantie van de PFL. de Progressieve Hervormingspartij (PPR)en de Progressieve Partij (PP).

Sommige facties in de PMDB waren bereid Cardoso te steunen in plaats van Orestes Quercia, de oud-gouverneur van Sao Paulo. Deze werkte aan een comeback sinds zijn aftreden als leider van de PMDB in april 1993 na aanhoudende beschuldigingen van corruptie (zie pag. 38812-'93).

De leiding van de PMDB was ook sterk gekant tegen een eventuele kandidatuur van voormalig president José Sarney, die inmiddels senator was. Hij had, naar verluidt na oriënterende gesprekken met de PPR en de Braziliaanse Arbeiderspartij (PTB). in januari besloten bij de PMDB te blijven en te trachten haar presidentskandidaat te worden. Beschuldigingen van corruptie waarbij zijn familie betrokken was, zouden naar men aannam zijn kansen om verkozen te worden schaden.

Benoemingen in het kabinet

De wijziging van het kabinet die in december was ingezet (zie boven), ging eind januari verder. Franco moest moeite doen om een ,,technisch" team samen te stellen dat de resterende tien maanden van zijn regeerperiode kon volmaken.

Nieuwe ministers waren Elcio Alvares (PMDB; industrie, handel en toerisme), Beni Veras (mijnbouw en energie). Silval Guazzelli (PMDB: landbouw, bevoorrading en landzaken). Bastos de Moraes (verbindingen - waarnemend), Leonor Franco (sociaal welzijn), José Israel Vargas (wetenschap en technologie) en Tarcisio Carlos de Almeida Cunha (civiele huishouding van de president - waarnemend). Admiraal Arnaldo Pereira Leite werd benoemd tot hoofd van de generale staf van de strijdkrachten.

Minister van bestuurszaken generaal (b.d.) Romildo Canhim kreeg ook interimoerantwoordelijkheidvoor regionale integratie.

Cardoso kandidaat voor presidentschap

Fernando Henrique Cardoso werd een serieuze kanshebber voor het presidentschap, toen hij op *30* maart 1994 zijn lang verwachte aftreden bekendmaakte als minister van financiën om zich op tijd kandidaat te kunnen stellen voor de verkiezingen van oktober.

Cardoso zou de kandidaat worden van de Braziliaanse Sociaal-Democratische Partij (PSDB). Hij werd gesteund door de grote bedrijven omdat hij het beste in staat werd geacht over het hele maatschappelijke spectrum steun te verwerven om Luiz Inacio da Silva (,,Lula") van de linkse Arbeiderspartij (PT)te verslaan die in de opiniepeilingen leidde.

Kabinetswijzigingen

Cardoso werd als minister van financiën opgevolgd door Rubens Ricupero, voormalig ambassadeur in de VS, wiens portefeuille van milieu werd overgenomen door Mozart Abreu. De verkiezingscampagne had ook andere persoonele gevolgen. Minister Mauricio Correa van justitie droeg zijn functie over aan Alexandre Martins Dupeyrat, en Henrique Cavalcanti volgde Walter Barelli (PT)op als minister van arbeid.

Begin maart had president Itamar Franco de kabinetswijziging voltooid.

Het aantal militairen in de 27 leden tellende regering nam toe tot negen.

Kapitein (bd)Djalma Bastos de Moraes volgde minister Hugo Napoleão van verbindingen op en generaal Rubens Bayma Denys werd minister van vervoer: hij volgde Margarida Coimbra do Nascimento op die was afgetreden na onthullingen dat haar echtgenoot haar positie had geprobeerd te gebruiken om een speciale behandeling voor zijn bouwfirma te verkrijgen. Verder nam Aluizio Alves de portefeuille van regionale integratie over. an volgde Beni Veras minister Alexis Stepananko van planning, begroting en coordinatie op. Stepanenko nerd minister van mijnbouw en energie, een post die oorspronkelijk was bestemd voor. Veras (zie boven).

Grondwetswijziging verkort presidentiële ambtstermijn

De ambtstermijn van de nieuwe president werd verkort van vijf jaar naar vier jaar, nadat het Congres op 9 maart een grondwetswijziging van die strekking had goedgekeurd. Er werd betoogd dat dit de stabiliteit van de regering zou vergroten omdat de ambtstermijn van de president en die van de afgevaardigden in het Congres nu even lang duurden.

De regering had besloten de uiterste datum voor grondwetswijzigingen te verlengen van febiuari tot mei in ruil voor steun van rechts in het Congres voor het kort daarvoor goedgekeurde Sociale Noodfonds (zie boven) Daarmee bleef de mogelijkheid voor omstreden hervormingen open die betrekking hadden op de privatisering van belangrijke staatsmonopolies als in de olie- en telecommunicatiesector:

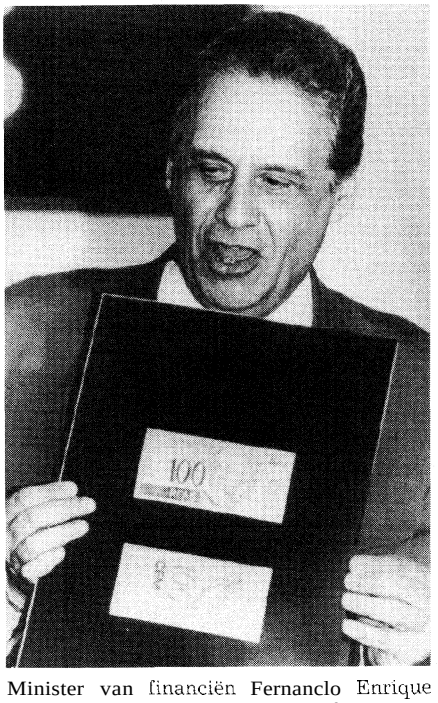

Minister van financiën Fernanclo Enrique Cardoso toont tijdens zijn persconferentie op 30 maart 1994 een bankbiljet van 100 real. de nieuw in te voeren munteenheid.

Conflict ever loonsverhoging congresleden

Cardoso's stabiliseringsplan werd bedreigd door een felle machtsstrijd die op 19 maart losbarstte toen Franco weigerde zijn handtekening te zetten onder een loonsverhoging van 23 procent die het Congres en de rechterlijke macht zichzelf hadden toegekend in URVs, de nieuwe rekeneenheid waarmee de inflatie bestreden moest worden en die de nieuwe munteenheid zou worden (zie boven).

Het grootste deel van de lonen in de overheidssector zou op de betaaldag aan het einde van de maand wettelijk worden omgezet in URVs. maar de rechters namen hun eigen betaaldag. 20 maai-t, als conversiedatum. Daarmee gaven ze zichzelf een bonus van 10 procent gezien de dagelijkse prijsstijging van 1 procent. Terwijl de vakbonden al dreigden met een algemene staking als de URV-conversie de koopkracht van de werknemers aantastte. leidde de botte actie van rechters en politici tot een storm van protest bij de bevolking.

De media gaven veel aandacht aan de woede bij de strijdkrachten, die toch al niet bijzonder gelukkig waren met hun eigen lonen en begroting, en enkele gepensioneerde officieren zouden Franco hebben voorgesteld het Congres te ontbinden. In de opiniepeilingen bleek een ovenveldigende steun voor het idee de crisis op te lossen middels militaire interventie. Sommige delen van de conservatieve pers hadden eerder geopperd dat het leger moest ingrijpen om de privatiserings- en vrijemarkthervormingen door te voeren.

Onder druk van F anco, die gesprekken begon met de rechterlijke macht - die vasthield aan haar grondwettelijke recht op financiële zelfstandigheid - keurde de Senaat de beslissing van de Kamer van Afgevaardigden af. In reactie daarop oordeelde het Federalc Hooggerechtshof op 28 maart dat de autoriteiten de gelden voor de lonen moesten vrijgeven, maar beperkte het vonnis tot werknemers van het parlement en gaf geen uitsluitsel over de kwestie van de betaaldag.

Krachtens dit compromis hadden de president en het Congres nog een maand de tijd met nieuwe gegevens te komen zodat er in mei een definitieve uitspraak kon volgen.

Nucleaire overeenkomst

De Senaat hechtte op 9 februari zijn definitieve goedkeuring aan een vierpartijenakkoord met Argentinië. het Internationaal Atoomenergie Agentschap (IAEA) en het Argentijns-Braziliaanse Agentschap voor Controle en Beheer van Nucleair Materiaal (ABAC).

De overeenkomst stond Brazilië toe zijn technologische geheimen te behouden, maar maakte speciale ABAC- en IAEA-inspecties mogelijk van alle door Brazilië geproduceerde nucleaire materialen. Het ABAC was bezig de nucleaire installaties en materialen in Argentinië en Brazilië te inventariseren en het IAEA zou binnen zestig dagen een inspectie uitvoeren in beide landen.

(Vor.ber.pag. 758/3 e.v.-1993)

EL SALVADOR

DODEN BIJ DEMONSTRATIE VETERANEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 20 mei 1993 opende de oproerpolitie het vuur op gehandicapte Oorlogsveteranen die voor het presidentiële paleis in de hoofdstad San Salvador demonstreerden. Volgens ooggetuigen schoot de politie willekeurig in de menigte en doodde een oud-soldaat, een voormalige guerrillastrijder en een vrou elijke betoger.

Op 24 mei maakte president Alfredo Cristiani Burkard bekend dat de politiecommandant die het bevel voerde over de eenheid, uit zijn functie ontslagen zou worden. Vijf leden van de oproerpolitie werden gearresteerd. Tevens zegde Cristiani een onderzoek toe naar het incident. het gewelddadigste sedert een door bemiddeling van de Verenigde Naties tot stand gekomen vredesakkoord in december 1992 een einde had gemaakt aan de twaalf jaar lange burgeroorlog (zie pag. 396/3 e.v.-'93).

Aan de demonstratie hadden 500 oud-soldaten en voormalige leden van het Nationaal Bevrijdingsfront Farabundo Marti (FMLN) deelgenomen om te eisen dat de regering over de brug zou komen met de beloofde medische en economische hulp.

Bevel tot opgraving vermoorde boeren

Op 13 mei maakten de gerechtelijke autoriteiten bekend dat de daaropvolgende week de resten zouden worden opgegraven van honderden campesinos (boeren),die in 1980 waren vermoord en waren begraven op de oever van de Sumpul-rivier. Het leger werd beschuldigd van de slachtpartij.

Protest tegen amnestie voor legeraanvoerders

Op 12 mei gingen jezuïeten van de Centraalamerikaanse Universiteit wan El Salvador in beroep tegen de amnestiewet van de regering die op 20 maart van kracht was geworden (zie pag. 398/3-'93). Krachtens de wet waren in april twee legerofficieren vrijgelaten die ver-

oordeeld waren voor de moord in november 1989 op zes jezuïeten, hun huishoudster en haar dochter (zie pag. 242/3-'92).

Overbruggingskrediet van IMF

Het Internationaal Monetair Fonds (IMF) maakte op 11 mei bekend een overbruggingskrediet voor El Salvador te hebben goedgekeurd, dat recht gaf op trekkingen ter waarde van SDR 34 550 000 (circa US $ 49 mln) voor de komende tien maanden ter ondersteuning van het financiële en economische programma van de regering voor 1993

Verenigde Naties stellen FMLN ultimatum

Het Nationale Bevrijdingsfront Farabundo Marti (FMLN), d voormalige linkse guerrillagroepering die een politieke partij was geworden, verklaarde op 17 juni 1993 dat het zich zou neerleggen bij een ultimatum van VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali en dat het rond 20 juni openheid van zaken zou geven over de opsporing en vernietiging van wapenarsenalen die zich in El Salvador en in verscheidene buurlanden bevonden.

Naar aanleiding van rapporten van VN-waarnemers in El Salvador (ONUSAL) over geheime wapenopslagplaatsen, had de VN-Veiligheidsraad op 11 juni verklaard .,ernstig bezorgd" te zijn over deze vermeende schending van het vredesakkoord van december 1992 (zie pag. 396/3 e.v.-'93). Op 17 juni erkende Joaquin Villalobos, lid van het algemeen commando van het FMLN en leider van het Revolutionaire Volksleger (ERP), een onderdeel van het FMLN, dat het ERP wapens verborgen hield omdat rechtse elementen hun eigen wapens niet hadden ingeleverd. Hij zegde ONUSAL toe dat de wapens zouden u-orden ingeleverd.

President Alfredo Cristiani (1.)beëdigt op 1 juli 1993 de nieuwe minister van defensie, kolonel José Humberto Corado Figueroa (m.).en diens plaatsvervanger kolonel Roberto Tejada (r.).

Leonel Gonzalez. de eerste secretaris van het Bevrijdingsleger van het Volk (FPL). de guerrillatak van het Revolutionaire Blok van het Volk (BPR), een ander onderdeel van het FMLN), zou echter op 29 juni hebben verklaard dat het FPL zijn geheime wapenvoorraden in Nicaragua niet zou inleveren. omdat de FPL-leiders de regering en het leger niet vertrouwden.

Militairen moeten vervroegd uit dienst

Op 1 juli vulde een jubelende menigte de straten van de hoofdstad San Salvador, omdat president Cristiani de dag daarvoor bekend had gemaakt dat leden van de tandona, de elite van afgestudeerde officieren die lange tijd de militaire hiërarchie had gedomineerd, vervroegd gepensioneerd zouden worden.

Onder degenen die gedwongen werden vervroegd uit te treden bevonden zich minister van defensie generaal René Emilio Ponce en zijn plaatsvervanger generaal Juan Orlando Zepeda. Zij werden er onder meer van beschuldigd in 1989 opdracht te hebben gegeven tot de moord op zes jezuieten (zie pag. 398/1 e.v.-'93).Ponce had aangekondigd een politieke carrière na te streven, mogelijk bij de Partij van Nationale Verzoening (PCN), die van oudsher banden met het leger onderhield.

Hiermee kwam het aantal officieren dat uit het leger was verwijderd op aanbeveling van de speciale Commissie van de Waarheid, die onder de voorwaarden van het in 1992 gesloten vredesakkoord een onderzoek had ingesteld naar schendingen van de mensenrcchtcn. op 103. Al deze militairen waren gevrijwaard van strafvervolging krachtens de amnestiewet die in maart door het door rechtse afgevaardigden gedomineerde parlement was aanvaard (zie pag. 398/3 e.v.-'93).

Nieuwe minister van defensie. Militaire benoemingen

Op 1 juli werd kolonel José Humberto Corado Figueroa beëdigd als nieuwe minister van defensie. Kolonel Roberto Tejada werd aangesteld als zijn plaatsvervanger en kolonel Jaime Guzman Morales werd benoemd tot stafchef van het leger. Met de benoeming op 8 juli van kolonel Juan Antonio Martinez Varela tot de nieuwe opperbevelhebber van de luchtmacht werd de machtsoverdracht aan een jongere generatie voltooid

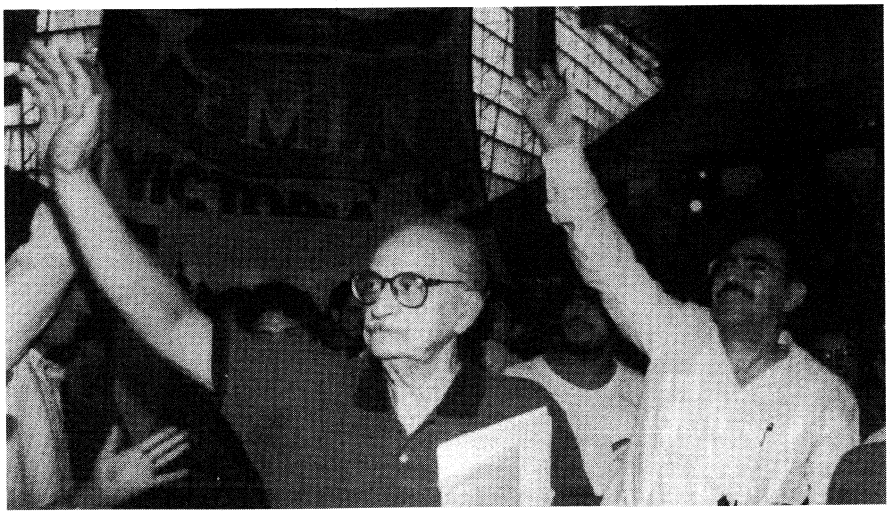

Ruben Zamora (r.)en Francisco Lima (1.)zwaaien naar aanhangers tijdens de eerste nationale conventie van het FMNL op 5 september 1993, nadat zij kandidaat zijn gesteld voor respectievelijk het presidentschap en het vice-presidentschap voor de ve kiezingen van 1991.

De non-gouvernementele Commissie voor de Mensenrechten stelde Coraclo verantwoordelijk voor het bloedbad waarbij in 1982 45 campesinos (boeren) waren omgekomen.

Partijconventie van FMLN

Tijdens zijn eerste nationale politieke conventie koos het FMLN op 5 september Francisco Lima tot kandidaat voor het vice-presidentschap Hij zou met presidentskandidaat Ruben Zamora namens de Democratische Convergentie (CD) deelnemen aan de verkiezingen in 1994

Op 18 augustus had het FMLN de overgang van guerrillagroepering naar politieke partij voltooid met de afsluiting van het verificatieproces en de vernietiging van zijn wapens. Het Revoiutionaire Volksleger (ERP). een van de lidorganisaties van het FMLN, maakte op 28 september bekend dat het het marxistisch-leninisme had afgezworen en voortaan een centruinlinkse koers zou varen. ERP-leider Joaquin Vilialobos verklaarde dat ..de verkiezingsstrijd (...) het FMLN dicht bij enkele zeer concrete ideologische posities brengt die sociaal-democratisch van aard zijn".

Staking

Op 21 september zeiden vakbondsleiders dat ongeveer 60.000 van de 110.000 ambtenaren van het land hadden deelgenomen aan een 48-uursstaking om de werknemers van het ministerie van gezondheidszorg te steunen die sedert eind augustus in staking waren.

Opleving politiek geweld

De minister van gezondheidszorg en sociaal welzijn kolonel Lisandro Vasquez Sosa, overleefde op 5 oktober een moordaanslag.

De moord op 25 oktober op Francisco Velis, een lid van het verkiezingssecretariaat van het FMLN, werd toegeschreven aan rechtse doodseskaders.

Begin november werden de lijken gevonden van twee vermoorde FMLN-leden. Hun handen waren op de rug gebonden en zij waren door het hoofd geschoten, kenmerken van executies door rechtse doodseskaders. Sedert begin 1993 waren 25 FMLN-leden vermoord.

De regering weigerde te erkennen dat de moorden politiek van aard waren, hoewel vice-president Francisco Merino op 5 november zei dat de regering de persoonlijke veiligheid van individuele FMLN-leden niet kon garanderen. Een dag eerder had hij aantijgingen van Joaquin Villalolobos van het FMLN ontkend dat de regering informatie achterhield die kon leiden tot de identificatie van leden van doodseskaders. Merino zei dat er al een inter-ministeriële commissie was gevormd om het bestaan van verboden gewapende groepen te onderzoeken.

Aankomst van VN-missie

Op 5 november veroordeelde de VN-Veiligheids aad de recente golf van moorden en maakte bekend dat op S november een inissie onder leiding van de onder-secretaris-generaal voor politieke zaken. Marrack Goulding, in El Salvador zou arriveren.

Het doel van deze missie was de regering aan te zetten tot spoed bij de kiezersregistratie en de uitgave van land aan voormalige guerrillastrijders, en tevens een commissie in te stellen om de moorden te onderzoeken. De regering en het FMLN verschilden van mening over de samenstelling van de commissie. Op 15 november maakte Goulding bekend dat er bijna overeenstemming was bereikt en dat de commissie zou bestaan uit leden van de regering. van het bureau van de Ombudsman voor de Mensenrechten en uit VN-Waarnemers voor El Salvador (ONUSAL).

Het VN-bezoek viel samen met het vrijgeven door de Amerikaanse regering van een aantal geheime documenten van de ministeries van buitenlandse zaken en defensie waaruit bleek dat de regeringen van Reagan en Bush gedetailleerde informatie hadden bezeten over de activiteiten van doodseskaders van het begin van de jaren tachtig tot 1990. In deze documenten kwamen regelmatig de namen voor van Merino en Armando Calderon Sol; de burgemeester van San Salvador en presidentskandidaat van de regerende Nationalistische Republikeinse Alliantie (ARENA) voor de verkiezingen in maart 1994. President Alfredo Cristiani zei op 11 november dat de documenten niet het resultaat waren van ,,serieus" onderzoek en deel uitmaakten van een lastercampagne tegen ARENA in de aanloop naar de verkiezingen.

Amerikaanse betrokkenheid bij training van gewapende groepen

Onderzoek naar de op 5 november vrijgegeven documenten van de Amerikaanse ministeries van buitenlandse zaken en defensie (zieboven) bracht een telegram aan het licht uit oktober 1990, waarin de Amerikaanse ambassadeur in El Salvador, William G. Walker, verklaarde dat Amerikaanse officieren bereid waren gevonden een groep van ongeveer 50-60 rijke jonge burgers te trainen die bekend stonden als Los Patrioticos (de patriotten).

Walker gaf tevens toe dat ,,mijn ergste vermoedens be aarheid werden" en dat de eenheid ,,als dekmantel werd gebruikt voor doodseskaderactiviteiten". In een televisieinterview op 14 december zei Walker dat het verlenen van militaire training aan niet-militaire groepen .,een geïsoleerd incident was en geen deel van ons beleid"

Onderzoek naar politiek geweld

In ant oord op het toenemende geweld in de voorafgaande maanden maakte VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali op 7 december de oprichting bekend van een gezamenlijke co missie die in El Salvador een onderzoek moest instellen naar wat officieel genoemd werden ,,illegale gewapende groepen met politieke motieven".

De volgende dag beëdigde president Cristiani de vier leden van de commissie: Carlos Molina Fonseca van het bureau van de Ombudsman voor de Mensenrechten, Diego Garcia Sayan van de VN-Waarnemersmissie in El Salvador (ONUSAL), José Leandro Echeverria en Juan Jeronimo Castillo.

Opnieuw geweld tegen FMLN-leden

De 60-jarige Mario Lopez, een universiteitsprofessor, lid van het politieke comité van het FMLN en voormalig FMLN-commandant, werd op 9 december in San Salvador in een hinderlaag gelokt en vermoord. Net als in andere gevallen zei de regering dat de moord niet politiek gemotiveerd was, maar het FMLN gaf rechtse doodseskaders de schuld. Deze opvatting werd gedeeld door kandidaten voor het vice-presidentschap op een vergadering, die op 11 december bijeen was geroepen door het FMLN om te praten over het uitgebroken politieke geweld.

Tot de aanwezigen behoorden Ruben Zainora van de coalitie Deinocratische Convergentie-FMLN, Armando Calderon Sol van de regerende Nationalistische Republikeinse Alliantie (ARENA) en Atilio Vieytez, de kandidaat voor het vice-presidentschap van de Christen-Democratische Partij (PDC). De Authentieke Christelijke Beweging (MAC) en de Nationale Verzoeningspartij (PCN) hadden geen afgevaardigden gestuurd.

Op 11 december maakte het FMLN bekend dat er een aanslag was gepleegd op zijn burgemeesterskandidaat in Guazapa, Andres Bonilla. en dat diens broeder José Guillermo Ventura daarbij was doodgeschoten.

Gevangenisoproer

Op 18 november brak een oproer uit in de Francisco Gotera-gevangenis, onge-

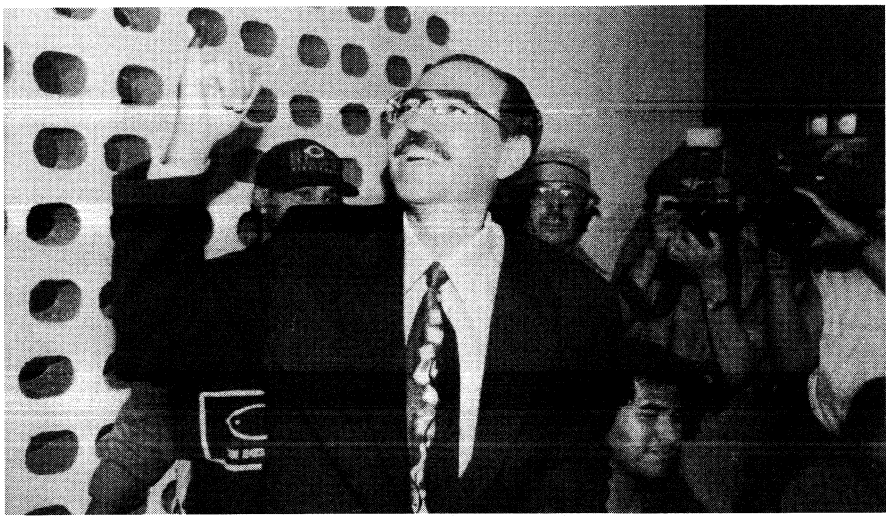

Ruben Zamora, de CD-FMLN-kandidaat voor het presidentschap. laat op 20 maart 1994 zijn geverfde vinger zien ten teken dat hij gestemd heeft.

veer 170 km ten oosten van de hoofdstad. Er zouden 27 doden zijn gevallen en 30 gewonden. Dit was het vierde gewelddadige incident in deze gevangenis binnen drie maanden.

Cholera-epidemie

Op 30 december riep minister Lisandro Vasquez Sosa de noodtoestand uit in het land vanwege het uitbreken van een cholera-epidemie. In de voorgaande week waren vier mensen aan de ziekte gestorven.

ALGEMENE VERKIEZINGEN

Bij de eerste algemene verkiezingen sedert de ondertekening van het vredesakkoord dat in 1992 onder auspiciën van de VN tot stand was gekomen (zie pag. 242/1 e.v.-'92), verhinderde de steun die het FMLN genoot onder de bevolking dat de presidentskandidaat van de regerende Nationalistische Republikeinse Alliantie (ARENA)in de eerste ronde op 20 maart 1994 de benodigde absolute meerderheid behaalde voor een overwinning.

Uit de voorlopige uitslag: na telling van drie kwart van de stemmen, bleek dat Armando Calderon Sol bijna 49.3 procent van de uitgebrachte stemmen had gekregen. Calderon was oud-burgemeester van de hoofdstad San Salvador en zou als ARENA-havik in de jaren tachtig betrokken zijn geweest bij activiteiten van de doodseskaders (zie boven). Ruben Zamora. de kandidaat van een coalitie van het FMLN en Democratische Convergentie (CD), kreeg net geen 25.6 procent en Fidel Chavez Mena van de Christen-Democratische Partij (PDC)ongeveer.16 procent. Op 24 april zou een beslissende ronde gehouden worden tussen Calderon en Zamora.

De voorlopige uitslagen van de gelijktijdig gehouden verkiezingen voor de 84 zetels tellende Wetgevende Assemblée gaven ARENA 39 zetels, het FMLN (dat voor het eerst meedeed aan parlementsverkiezingen) 21, de PDC 18 (voorheen 26), de Nationale Verzoeningspartij (PCN, die werd beschouwd als ARENA-bondgenoot) vier en de CD één (voorheen acht).

ARENA zou tevens de meerderheid hebben behaald in 200 van de 262 gemeenteraden waarvoor gestemd was, waaronder San Salvador, terwijl het FMLN het naar verluidt goed gedaan had in de landelijke gebieden die het tijdens de oorlog controleerde. Ook werd gestemd voor zetels in het Centraalamerikaanse Parlement (Parlacén).

Links, dat tevreden was met zijn resultaat, schatte dat meer dan 300.000 van de 2,4 mln kiezers niet hadden kunnen stemmen omdat ze niet op de kieslijst stonden of geen stemkaart hadden gekregen vanwege het verlies van geboortebewijzen tijdens de oorlog. Het vervoer en de aanwezigheid van stembureaus op het platteland waren slecht verzorgd. Eet FMLN beweerde dat de lage opkomst (iets meer dan 50 procent) de partij steun had gekost en ARENA in de kaa t had gespeeld.

De VN-Waarnemersmissie in El Salvador (ONUSAL) riep op de onregelmatigheden op te lossen vóór de twee ronde van de presidentsverkiezingen.

Aangezien de regering veel aspecten van het vredesakkoord nog niet tenuitvoer had gebracht. maakte VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali op 12 maart bekend dat ONUSAL's mandaat moest worden verlengd na 31 mei, de dag waarop het zou verlopen. Diezelfde dag werd de Venezolaan Enriaue Ter Horst benoemd tot de speciale vertegenwoordiger van de secretaris-generaal in El Salvador en tot leider van de afvaardiging van ONUSAL.

Beslissende ronde presidentsverkiezingen

In de tweede ronde van de presidentsverkiezingen op 24 april versloeg Armando Calderon Sol Ruben Zamora.

Calderon kreeg 68,2 procent (818.264 stemmen) tegen 31,6 procent (378.980)voor Zamora, waarbij ARENA de duidelijke winnaar was in alle 14 de departementen. inclusief de hoofdstad San Salvador. Met 45 procent van de 2.700.000 kiezers was de opkomst bijna vijf procent lager dan in de eerste ronde in maart.

Een team van ongeveer 900 VN-waarnemers uit 52 landen meldde minder onregelmatigheden dan in de eerste ronde. hoewel na felle gevechten tussen ARENA- en CD-FMLN-aanhangers het stemmen in Cuscatancingo bij San Salvador werd opgeschort. Ook werd ARENA

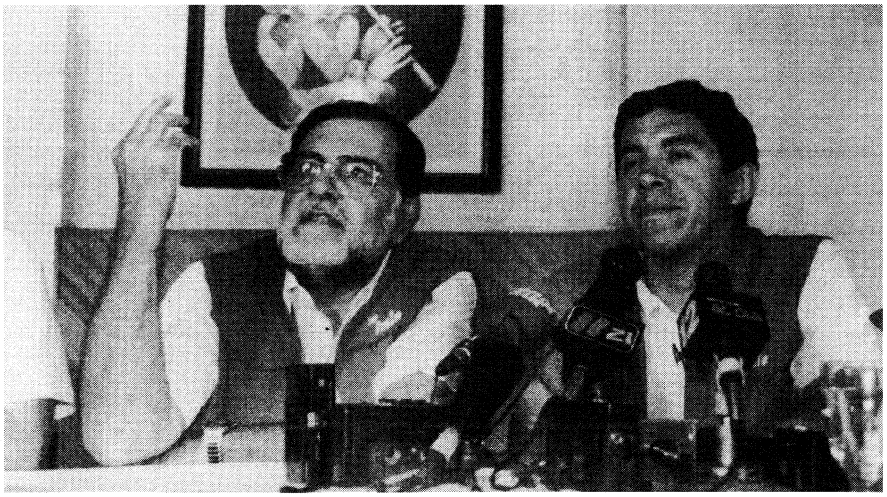

FMNL-leiders Schafik Jorge Handal (l.) en Joaquin Villalobos (r)beschuldigen op een persconferentie op 20 maart 1994 het Opperste Kiestribunaal van ,.onregelmatigheden".

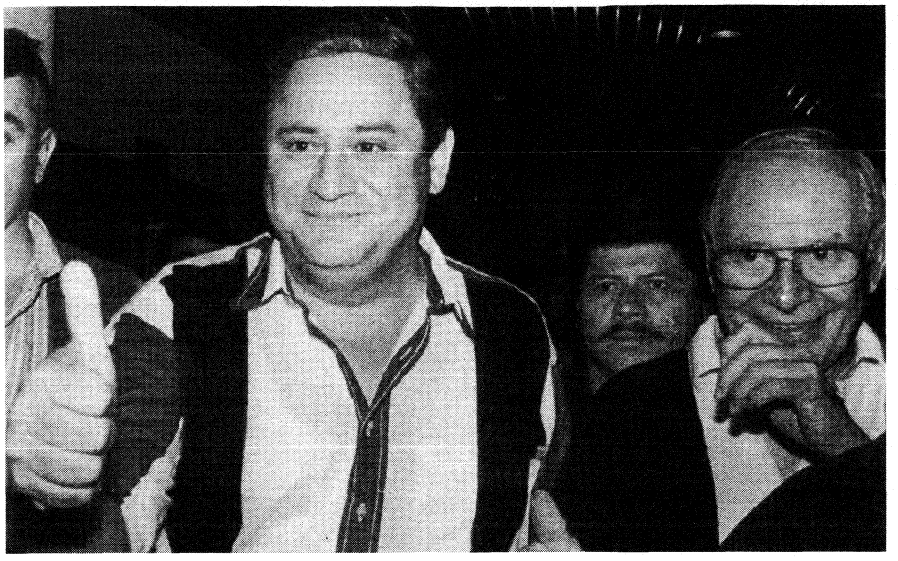

De kandidaten voor het presidentschap en vice-presidentschap van de ARENA-partij. Armando Calderon Sol (l.) en Enrique Borgo Bustamante (r.)vieren op 21 maart 1994 het resultaat van de verkiezingsuitslag

ervan beschuldigd de stemmen van ongeletterde mensen in Pasaquina in het departement La Union te hebben gekocht

Na de verkiezingen begon Calderon op 25 april onmiddellijk gesprekken met Zamora, FMLN-coördinator Schafik Jorge Handal en de Amerikaanse ambassadeur Alan Flanigan. Centraal stond het opstellen van een agenda voor de hervorming van het kiesstelsel en de rechterlijke macht, zoals was bepaald in de vredesakkoorden die in 1992 onder auspiciën van de VN tot stand waren gekomen en die een einde hadden gemaakt aan de burgeroorlog (zie pag. 242/1 e.v.-'92).

(Vor.ber.pag. 395/3 e.v.-1993)

PUERTO RICO

REFERENDUM OVER SOEVEREINITEIT

Op 14 november 1993 vond in het Gemenebestterritorium Puerto Rico een niet-bindend referendum plaats over de toekomstige constitutionele relatie met de Verenigde Staten.

Naar schatting 1,7 mln mensen (ongeveer 73 procent van het electoraat) namen deel aan de stemming waarbij ze konden kiezen uit drie mogelijkheden. 48,4 procent koos voor continuering van de huidige status van ,.Gemenebest" met een vrije associatie met de VS, terwijl 46,2 procent een volwaardige Amerikaanse staat wilde worden. en 4,4 procent stemde voor totale onafhankelijkheid. De resterende 1 procent van de kiezers stemde blanco uit protest tegen de kosten van het referendum.

Puerto Rico was in 1898 door Spanje afgestaan aan de Verenigde Staten. In 1932 had het gebied zijn huidige status gekregen. toen de 3,7 mln inwoners het Amerikaanse burgerschap hadden ontvangen. Over de toekomstige status van het gebied was in 1967 een referendum gehouden. waarbij 60 procent van de bevolking stemde voor continuering van de status van Amerikaans Gemenebest.

Hoewel het referendum in 1993 niet bindend was en een eventuele toekomstige aanvraag voor volledige aansluiting bij de VS goedgekeurd moest worden door het parlement van het gebied en het Amerikaanse Congres, erkenden de voorstanders van aansluiting bij de VS dat een meerderheid in het referendum een cruciale eerste stap zou zijn. Daarom werd de referendumcampagne nauwlettend gevolgd door degenen die het District Columbia een volwaardige Amerikaanse staat wilden maken.

De twee Puertoricaanse politieke partijen namen volkomen verschillende standpunten in over de kwestie.
De Nieuwe Progressieve Partij (Partido Nuevo Progresista, PNP) van gouverneur Pedro J. Rossello brak in een zeer dure campagne, waaraan de Amerikaanse oud-presidenten George Bush, Ronald Reagan en Gerald Ford deelnamen, een lans voor volledige aansluiting bij de VS.

De Democratische Volkspartij (Partido Popular Democratico, PPD) van Miguel Hernandez Agosto wilde de gemenebeststatus handhaven om de cultuur en taal van het gebied te behouden. De PPD beweerde ook dat volledige aansluiting bij de VS het verlies zou betekenen van de belastingvoordelen voor de in het gebied gevestigde Amerikaanse bedrijven, waardoor naar schatting 100.000 banen in de industrie verloren zouden gaan. Met een werkloosheid van ongeveer 17 procent werd dit algemeen als rampzalig beschouwd.

(Vor.ber.pag. 639/2/3-1993)

STCHRISTOPHER EN NEVIS

ONTWIKKELINGEN IN 1993

De politiek werd het hele jaar beheerst door de campagne voor de algemene verkiezingen. Het eerste slachtoffer was Michael Powell, voormalig vicepremier van de regerende People's Action Movement (PAM), die in maart uit de partij werd gezet nadat hij had besloten als onafhankelqk kandidaat mee te doen. Later richtte hij de Verenigde Volkspartij (United People's Party, UPP) op.

In augustus nam de Nationale Vergadering een wet op crimineel verkregen inkomsten aan. Deze maakte het mogelijk bezittingen in beslag te nemen en verbeurd te verklaren van personen die betrokken waren bij drugshandel en het witwassen van geld.

De regering begon zich in juli te houden aan het gemeenschappelijke externe handelstarief van de Caribische Gemeenschap (CARICOM). In juni was een overeenkomst voor een ontwikkelingskrediet van EC$ 17 mln getekend met Koeweit. In augustus gaf het parlement zijn goedkeuring aan leningen van de staat van $ 200 mln, bestemd voor ontwikkeling van de infrastructuur. In oktober werd bekendgemaakt dat de Wereldbank het land had gepromoveerd uit de categorie van landen met geconcessioneerde leningen, nadat een laatste concessie was verleend voor een lening van $20 mln ten behoeve van wegenaanleg.

ALGEMENE VERKIEZINGEN. ONGEREGELDHEDEN NA VORMING VAN NIEUWE REGERING

Nadat de algemene verkiezingen die op 29 november 1993 waren gehouden, geen duidelijke winnaar hadden opgeleverd, vroeg gouverneur-generaal sir Clement Arrindell de aftredende premier Kennedy Alphonse Simmonds van de People's Action Movement (PAM) op 1 december een nieuwe regering te vormen.

De PAM, die zes van de elf zetels had bezet in de vorige Nationale Assemblée, had bij de verkiezingen terrein verloren en slechts vier zetels behouden. De St Kitts-Nevis Labour Party (SKLP)veroverde ook vier zetels, maar met een groter aandeel van de stemmen. De Bezorgde Burgerbeweging (Concerned Citizens' Movement, CCM) behaalde twee zetels en de Nevis Reformation Party(NRP) kreeg er één. De SKLP had voorgesteld een interimregering te vormen voor een periode van zes maanden, met drie ministersposten voor de PAM en de SKLP elk en CCM-leider Vance Amory als premier. Amory liet echter weten dat hij geen belangstelling had voor een coalitie. Vervolgens maakte NRP-leider Joseph Parry bekend dat zijn partij de samenwerking met de PAM zou continueren.

SKLP-leider Denzil Douglas weigerde Simmonds te aanvaarden als premier, omdat de kiezers naar zijn mening hadden gekozen voor verandering. Honderden SKLP-aanhangers demonstreerden op 1 en 2 december voor de regeringsgebouwen in de hoofdstad Basseterre. Er werden flessen en stenen gegooid, minstens 18 mensen raakten gewond (onder wie drie politieagenten) en enkele winkels werden geplunderd.

Op 2 december riep Arrindell voor drie weken de noodtoestand uit (die op 14 december weer werd opgeheven) met een avondklok (op 7 december opgeheven). Bij nieuwe ongeregeldheden op 10 december werden minstens zeven mensen gearresteerd.

Na een ontmoeting op 3 december tussen Simmonds en Douglas onder auspiciën van de St Kitts-Nevis Christelijke Raad en Evangelische Vereniging zei Douglas dat de PAM had ingestemd met nieuwe verkiezingen; dit werd bevestigd door de voorzitter van de Raad. Op 4 december ontkende Simmonds dit echter en op 7 december maakte hij bekend dat de nieuwe Nationale Assemhlée in januari haar eerste zitting zou houden. waarbij ,.personen beëdigd zullen worden in het Huis zodat dit normaal kan functioneren"

(Vor.ber.pag. 839/1/2-1992)

VERENIGDE STATEN

PRESENTATIE VAN BEGROTING

Op 7 februari 1994 presenteerde president Bill Clinton aan het Congres zijn plannen voor het begrotingsjaar 1995 (dat zou ingaan op 1 oktober 1994). De begroting, waarin een sterke verlaging van de uitgaven werd voorgesteld en die weinig belangrijke belastingverhogingen bevatte, voorzag een totaal aan uitgaven van $ 1.518 rnrd en inkomsten van $ 1.342 mrd. Het verwachte tekort van $ 176,1 rnrd zou lager zijn dan enig jaarlijks begrotingstekort sinds 1989 (toen het $ 152.5 rnrd bedroeg) en was ook $ 126 mrd lager dan het tekort voor 1995 dat de regering eerder (begin 1993) had voorzien.

De beperking van de uitgaven was ook bedoeld om ruimte te maken voor een bescheiden verhoging van uitgaven. bijvoorbeeld voor omscholingsmogelijkhedrn,die waarschijnlijk de werkgelegenheid zouden bevorderen. Deze strategie was in overeenstemming met de beloften die Clinton in zijn verkiezingscampagne had gedaan, zij het op aanzienlijk kleinere schaal dan oorspronkelijk voorzien.

Voorstellen met betrekking tot inkomsten

Hoewel de inkomsten van de staat zouden stijgen met $ 1,52 rnrd in het begrotingsjaar 1993, bevatte het begrotingsvoorstel nog altijd geen algemene belastingverhogingen. De enige uitzondering vormde de voorgestelde verhoging van de belasting op sigaretten van 24 tot 99 dollarcent per pakje. Deze maatregel, die de komende zes jaar $67 rnrd moest opbrengen, was bedoeld om de financiering van Clintons ambitieuze plannen voor hervorming van de gezondheidszorg mede mogelijk te maken. De algehele inkomsten zouden ook worden vergroot door verhoging van de gebruikersbijdragen voor federale voorzieningen en diensten. Deze liepen uiteen van hogere toegangsprijzen in nationale parken tot verhoogde tarieven voor inspecties van vlees en gevogelte.

Voorstellen met betrekking tot uitgaven. Vijfjarenplannen

De totale uitgavenstijging was bepaald op 2,3 procent ten opzichte van het begrotingsjaar 1994. Deze stijging kwam geheel voor rekening van een toename van de uitgaven met 4,4 procent in de sfeer van verplichte programma's als Medicare en sociale zekerheid.

Voor deze zogenoemde ,,entitlement programmes" (voorzieningen waarop iedereen recht had en waarvan daardoor niet vaststond hoeveel ze gingen kosten) werd een uitgavenstijging van 40 procent voorzien in de komende vijf jaar. van $ 730.4 mrd tot $ 1.029.5 mrd. Daarentegen werd voor ,,discretionaire uitgaven·· (waarover van jaar tot jaar kon worden onderhandeld) in deze vijf jaar bijna een stabiel niveau voorzien: $ 550.1 mrd in 1994 en $ 554.4 mrd in 1999.

De niet-defensiecomponent van de discretionaire uitgaven zou in deze periode van vijf jaar nominaal toenemen inet 9.9 procent. Met een geplande inflatie van 3 tot 3,5 procent per jaar kwam dit neer op een aanzienlijke reële daling. De discretionaire uitgaven buiten defensie zouden in het begrotingsjaar 1995 reëel met minder dan 1 procent stijgen, maar toch zouden zo'n 300 federale programma's minder geld ontvangen clan in 1994: 115 van deze programma's zouden helemaal geschrapt worden.

De defensie-uitgaven zouden in 1995 toenemen tot $ 252,2 mrd, een stijging met 1,3 procent ten opzichte van het voorgaande jaar. Daarna zouden ze dalen, tot $ 243,4 rnrd in de begroting voor 1996 en $240.2 mrd in 1997. De twee jaren daarna zouden minimale stijgingen te zien ge:-cn. Voor 1999 werd voorzien dat de defensieuitgaven 2.8 procent van het bruto nationaal produkt (BNP) zouden uitmaken. het laagste cijfer sinds de Tweede Wereldoorlog. Overeenkomstig de strategische overwegingen in de ..analyse van onderaf" die in 1993 van de strijdkrachten was gemaakt (zie pag. 124/1 e.v.-'94). zou de gevechtssterkte moeten worden teruggebracht tot 1.520.000 militairen tegen het einde van 1993, om daarna nog met 4,8 procent af te nemen tot 1.450.000 in 1999. Gedurende dezelfde periode zou het aantal reservisten met 7,4 procent worden teruggebracht tot 906.000, terwijl het aantal civiele werknemers van het ministerie van defensie met 9 procent zou afnemen tot 794.000. Verscheidene wapensystemen werden geschrapt, maar de financiering van een aantal grote projecten (zoals het geavanceerde tactische gevechtsvliegtuig F-22, dat eind jaren negentig gereed zou moeten komen) bleef intact.

Kritiek op basisveronderstellingen

De meeste kritiek op de begrotingsvoorstellen van Clinton had te maken met de optimistische veronderstellingen die eraan ten grondslag lagen.

Met een totaal aan inkomsten dat in vijf jaar zou moeten dalen van 18,8 tot 18.6 procent van het BNP, moest de verlaging van het begrotingstekort worden bereikt door de uitgaven te verminderen van 22,3 tot 20,9 procent van het BNP. Deze taakstelling werd door veel commentatoren als uiterst ambitieus beschouwd.

Bovendien waren de aan de begroting ten grondslag liggende veronderstellingen volgens critici ongerechtvaardigd optimistisch. Er werd tusen 1995 en 1999 een voortdurende economische groei voorzien van 2.5 tot 3 procent per jaar en een gestage daling van de werkloosheid tot 5,5 procent aan het eind van die periode. Nog meer optimisine sprak uit de veronderstelling dal de Federal Reserve Board (centrale banlc) een inflatiestijging voor de consument zou toestaan tot 4,4 procent in 1999. en dat tegelijkertijd de rentetarieven laag zouden blijven, met een driemaandelijkse rente van gemiddeld minder dan 4.5 procent per jaar en een opbrengst op 10-jarige staatsobligaties die de 6 procent niet te boven zou gaan.

ONTMASKERING VAN RUSSISCHE SPION

Op 21 februari werden Aldrich Hazen Ames (52), een hoge medewerker van de

centrale inlichtingendienst CIA, en zijn vrouw Maria del Rosario Casas Ames, gearresteerd op verdenking van spionage sinds 1985 voor de voormalige Sowjet-Unie en nadien voor Rusland. Het echtpaar werd beschuldigd van het aannemen van $1.5 mln in ruil voor de levering van geheime informatie.

Ames, die van 1983 tot '83 hoofd van de CIA-divisie voor Somjet-contraspionage was en later hoofd Zwarte-Zeegebied van de narcoticadienst werd. werd ervan beschuldigd de hoogste CIA-medewerker te zijn die ooit door de Sowjet-Unie was gerecruteerd. Hoewel het maanden en misschien jaren zou duren voor dat kon worden geraamd hoeveel schade het paar de Amerikaanse inlichtingendiensten had berokkend. werd alom bericht dat de federalc recherche (FBI) geloofde dat Ames verantwoordelijk was voor de gevangenneming en executie van ten minste tien Sowjet-burgers die hadden gespioneerd voor de VS.

Op de arrestatie van Ames werd geschokt gereageerd. In het Congres gingen steeds meer stemmen op om de hulp aan Rusland te verminderen. In een reeks ontmoetingen met leiders van het Congres voorkwam Clinton zo'n vermindering door te benadrukken dat hulp aan Rusland belangrijk was in het kader van het aanhoudend stimuleren van economische hervormingen en in een groter geheel ook in het belang van de VS was. De regering-Clinton deed echter wel haar beklag bij de Russische regering, waarbij minister Warren Christopher van buitenlandse zaken de voortdurende Russische spionageactiviteiten in de VS ,.onaanvaardbaar" noemde. Christopher ontbood op *22* februari de Russische zaakgelastigde in Washington om ,.in de meest krachtige bewoordingen te protesteren" Ook werd een CIA-team naar Moskou gestuurd om te proberen Russische hulp te krijgen bij de vaststelling van de schade die Ames had aangericht.

Als vergeldingsmaatregel eiste de Amerikaanse regering dat Alexander Lysenko, die door het ministerie van buitenlandse zaken werd omschreven als Moskou's hoogste inlichtingenman in de VS, zou worden teruggeroepen. Toen de Russische regering niet op de eis inging: kreeg Lysenko op 23 februari opdracht het land binnen zeven dagen te verlaten. In een reactie die deed denken aan de oog-om-oog uitwijzingen die gebruikelijk waren in de Koude Oorlog: beval de Russische regering het hoofd van de CIA-vestiging in Moskou, James Morris, Rusland binnen zeven dagen te verlaten.

Presidentieel \\-oord\-oerster Dee Dee Myers zei dat de regering-Clinton de Russische reactie betreurde omdat ,,wij in dit geval de benadeelde partij zijn", maar dat de Amerikaanse regering niet van plan was nog meer Russische diplomaten uit te wijzen.

MINISTER VAN HANDEL GEZUIVERD VAN CORRCPTIEBESCHULDIGINGEN

Minister Ronald H. Brown van handel verklaarde op 2 februari dat het ministerie van justitie hem onschuldig had verklaard van beschuldigingen dat hij voor een bedrag van $ 700.000 had beloofd te zullen bevorderen dat het Amerikaanse handelsembargo tegen Vietnam zou worden opgeheven (zie pag. 126/3 e.v.-'94 en boven). Brown citeerde uit een brief van het ministerie van justitie waarin stond dat ,,geen nader onderzoek noodzakelijk is" en dat de zaak gesloten was.

Aldrich Hazen Ames wordt op 22 februari 1991 weggevoerd van de rechtbank. waar hij officieel in staat van beschuldiging is gesteld wegens spionage.

De beschuldigingen tegen Brown waren gebaseerd op beweringen van de in Florida opererende Vietnamese zakenman Binh Ly, die stelde dat Brown door twee van zijn partners was aangetrokken in een poging het handelsembargo te beëindigen. De zaak was medio 1993 in onderzoek genomen door de FBI, het ministerie van justitie en een grand jury in Miami. Brown bleef de beschuldiging consequent ontkennen. hoewel hij toegaf dat hij de beide partners van Ly bij verscheidene gelegenheden had ontmoet. ook al oindat hij met een van hen, Marc Ashton. al jaren bevriend was.

GEEN VEROORDELINGEN IN TAILHOOK-ZAAK. ADMIRAAL NEEMT ONTSLAG

Een militaire rechter wees op 8 februari beschuldigingen van seksuele intimidatie en obsceen gedrag tegen drie vliegers van de Amerikaanse marine af. De rechtszaak was voortgekomen uit de beruchte Tailhook-conferentie in Las Vegas, waar 83 vrouwen aangifte hadden gedaan van aanrandingen en bedreigingen door dronken piloten.

Het mislukken van de rechtszaak betekende dat geen van de 140 onderzochte incidenten tot een veroordeling door de rechter had geleid. hoewel verscheidene officieren voor hun gedrag waren overgeplaatst of disciplinair gestraft (zie pag. 127/1/2-'94). De rechter ontsloeg de verdachten van vervolging op grond van het feit dat admiraal Frank Kelso II. chef marineoperaties, in het Tailhook-onderzoek had ingegrepen om te verheimelijken dat hij zelf op de conferentie getuige was geweest van ontoelaatbaar gedrag. Kelso reageerde op 14 februari door interne marinedocumenten vrij te geven die het oordeel van de rechter weerspraken.

Nadat hij zo zijn stelling had herhaald dat hij van geen enkel Tailhook-incident getuige was geweest, maakte Kelso bekend dat hij de marine per 30 april zou verlaten. Hij sprak daarbij de hoop uit dat zijn vertrek het einde van de Tailhook-affaire zou betekenen.

Op 14 maart benoemde president Clinton admiraal Mike Boorda, commandant van de NAVO-troepen in Zuid-Europa, tot hoofd van de marineoperaties (Naval Operations) in opvolging van admiraal Frank Kelso II.

WET-BRADY VAN KRACHT

De wet-Brady (,,Brady bill") inzake handvuurwapens, die was aangenomen in november 1993 (zie pag. 262/2 e.v.-'94), trad op 28 februari in werking.

De wet. die een wachttijd van vijf dagen oplegde bij de aanschaf van handvuurwapens. was het eerste belangrijke wetsontwerp voor wapenbeheersing dat in de VS was aangenomen sinds de jaren zestig. De wet zou de grootste uitwerking hebben in 32 staten cn in Pucrto Rico. aangezien in de overige 18 staten al vergelijkbare of strengere wetten bestonden met betrekking tot antecedentenonderzoek naar

degenen die handvuunvapens wensten aan te schaffen. In zijn wekelijkse radiopraatje sprak president Clinton op 26 februari opnieuw zijn steun voor de wet-Brady uit. Hij voorspelde dat de wet ..duizenden moorden met handvuurwapens (zou)voorkomen".

UITSPRAKEN IN WACO-PROCES

Het proces tegen elf overlevende leden van de Branch Davidian-sekte die betrokken waren geweest bij de belegering in Waco in 1993, eindigde op 26 februari na zeven weken met een voor de Amerikaanse rechtshandhavende instanties beschamende uitspraak. De verdachten werden vrijgesproken van beschuldigingen van moord en poging tot moord. al stond vijf van hen gevangenisstraf te wachten nadat ze waren veroordeeld voor de minder ernstige beschuldiging van doodslag.

Het proces concentreerde zich op de eerste aanval op het complex in Waco op 28 februari 1993 door agenten van het federale Bureau voor Alcohol, Tabak en Vuurwapens (AFT). waarbij vier agenten en zes sekteleden waren doodgeschoten. Deze was gevolgd door een 51 dagen durende belegering die op 19 april eindigde toen een tweede bestorming van het complex tot het inferno leidde waarin sekteleider David Koresh en ten minste 78 van zijn volgelingen om het leven kwamen (zie pag 481/3 e.v.-'93). De openbare aanklager riep 125 getuigen op - onder wie een van de vele ..vrouwen" van Koresh, Kathryn Schroeder, die tegen haar vroegere kameraden getuigde - om aan te tonen dat de sekte een hinderlaag voor de AFT-agenten had voorbereid. Het pleidooi van de verdediging, waarvoor niet meer dan twee dagen nodig waren. kwam erop neer dat de sekteleden zich slechts hadden verdedigd toen zij werden aangevallen. De verdediging leunde zwaar op een opgenomen telefoongesprek dat enkele minuten na het begin van de eerste aanval met nooddiensten was gevoerd. Daarin was te horen hoe sekteleden om hulp vroegen in het aangezicht van de plotseling opgedoken gewapende indringers.

Samen met een rapport van het ministerie van financiën waarin de afhandeling van de zaak-Waco was bekritiseerd (zie pag. 127/2/3-'94), werden de uitspraken in het proces gezien als een nieuwe veroordeling van de tactiek die de autoriteiten tegen de sekte hadden gevolgd. Ook werd het waarschijnlijk geacht dat er eisen tot schadevergoeding zouden volgen van overlevende sekteleden en van nabestaanden van hen die bij de operatie waren omgekomen.

RACIST VEROORDEELD IN MOORDZAAK MEDGAR EVERS

Byron De La Beckworth (73) werd op 3 februari schuldig bevonden aan de moord op de zwarte burgerrechtenactivist Medgar Evers in 1963. Een jury van acht zwarten en vier blanken in Jackson (Mississippi)had niet meer dan zes uur nodig om unaniem tot de conclusie te komen dat de verdachte schuldig was, waarna De La Beckworth werd veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf.

Evers. secretaris van de Yational Association for the Advancement of Coloured People (NAACP) in Mississippi, was een van de beroemdste martelaren van de beweging voor gelijke burgerrechten. Hij was op 12 juni 1963 doodgeschoten voor zijn huis in Jackson (zie pag. 371/1/2 en 553/3-'63). Er waren sterke aanwijzigingen voor de betrokkenheid van De La Beckworth. een uitgesproken racist. maar in t ee rechiszaken in 1964 (beide met geheel blanke jury's) was het niet gelukt hem veroordeeld te krijgen. De La Beckworth werd in 1991 voor de derde keer in staat van beschuldiging gesteld, waarbij de zaak van de openbare aanklager grotendeels was gebaseerd op getuigenissen van mensen die de verdachte hadden horen opscheppen over het plegen van de moord.

NATIE VAN DE ISLARI BESCHULDIGD VAN ANTISEMITISME

De betrekkingen tussen de joodse gemeenschap en delen van de zwarte bevolking, met name die welke banden hadden met de radicale moslimorganisatie Natie van de Islam, raakten in februari gespannen naar aanleiding van een toespraak van Khalid Abdul Muhammad, een vooraanstaand lid van de Natie van de Islam.

Sprekend tot een overwegend welwillend gehoor op een universiteit in New Jersey, had Khalid de joden ,,bloedzuigers" van de zwarte gemeenschap genoemd, de werkelijkheid van de holocaust in twijfel getrokken en bovendien opgeroepen tot het doden van alle blanken in Zuid-Afrika. De toespraak werd in de publiciteit gebracht door de ovenvegend joodse Liga tegen Laster (Anti-Defamation League) en op 2 februari nam de Senaat met algemene stemmen een resolutie aan waarin de antisemitische inhoud ervan werd veroordeeld

Op 3 februari ontsloeg Louis Farrakhan, de leider van de Natie van de Islam. Khalid uit zijn rang in de organisatie omdat zijn denigrerende opmerkingen over joden ,,stuitend" waren. Farrakhan,die in het verledenzelf van antisemitische uitspraken was beschuldigd. joeg delen van de joodse bevolking tegen zich in het harnas door te opperen dat Khalid toch veel ,,waars" hadgezegd in zijn kritiek op de joden. Tijdens een televisievraaggesprek later in de maand suggereerde Farrakhan dat de media werden beheerst door joden die op zijn vernietiging uit waren en dat de zwarten een holocaust hadden doorgemaakt die .,honderdmaal erger" was dan die van de joden.

Op 23 februari nam het Huis van Afgevaardigden met 361 tegen 34 stemrnen een resolutie aan waarin de toespraak van Khalid als ,,schandalig" werd veroordeeld.

JAARVERSLAG VAN MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN OVER MENSENRECHTEN

Op i februari verscheen het jaarlijkse rapport van het ministerie van buitenlandse zaken over de toestand van de mensenrechten in meer dan 150 landen.

Het rapport was met name kritisch over China. Gesteld werd dat, ondanks enige ,.positieve stappen" in 1993, China's staat van dienst inzake de mensenrechten ver onder de internationale maat bleef. Er zaten nog altijd honderden, mogelijk duizenden. politieke gevangenen vast. terwijl marteling in gevangenissen gemeengoed was, vooral in Tibet.

Tot de andere landen die in het rapport genoemd werden vanwege schending van de mensenrechten op ruime schaal, behoorden **India.** in het bijzonder de provincies Kashmir en Punjab, en Israël. waar veiligheidstroepen beschuldigd werden van marteling en standrechtelijke executie van Palestiinen. Ook in **Svrië** zouden veiligheidstroepen de mensenrechten hebben geschonden. Flagrante schendingen, waaronder militaire acties die de vernietiging van complete dorpen tot gevolg hadden, werden gemeld in **Irak;** door de overheid gesanctioneerde marteling en standrechtelijke executies kwamen ook frequent voor in **Iran**.

WHITEWATER-SCHANDAAL

Het Whitewater-schandaal rond de regering van president Bill Clinton verergerde in maart '94 met het gedwongen ontslag van juridisch Witte-Huismedewerker Bernard Nessbaum, het dagvaarden van personeel van het Witte Huis en nieuwe beschuldigingen tegen Hillary Clinton.

Achtergrond

De Whitewater-ontwikkelingsmaatschappij was een klein bedrijf in Arkansas, waarin Clinton (die daar toentertijd gouverneur was) en Hillary in 1978 hadden geïnvesteerd. Hun partner in de onderneming was James B. McDougal (en niet Vincent Foster, zoals abusievelijk werd gesuggereerd op pag. 264/2-'94), die in 1982 de Madison Guaranty Savings kocht, een spaarbank waar Whitewater een rekening had lopen en die in 1989 failliet ging.

De belangrijkste vragen die de affaire opriep luidden: (i) of Clinton op ongeoorloofde wijze financieel voordeel had genoten door zijn politieke campagne te financieren met gelden van Madison of Whitewater; (ii) of de Clintons McDougal hielpen om met ongeoorloofde middelen te voorkomen dat Madison failliet ging: (iii) of leden van de regering-Clinton probeerden om het federale onderzoek naar het faillissement te beinvloedcn: en (iv) of de Clintons belastingvoordeel genoten door de verliezen die zij leden door hel faillissement van Madison, te overdrijven

Speciaal aanklager Robert Fiske beantwoordt vragen van journalisten als hij op 10 maart het federaal gerechtsgebouw in Washington verlaat

De affaire kreeg een nieuwe dimensie door de zelfmoord in juli 1993 van Vincent Foster, een juridische adviseur van het Witte Huis die de belastingachterstand van Whitewater trachtte te ontwarren. Foster was een oude vriend van de Clintons en had. net als Hillary, gewerkt voor het advocatenbureau Rose in Little Rock in Arkansas.

Ernstiger dan de beschuldigingen in verband met Whitewater was de toenemende indruk dat het Witte Huis de zaak in de doofpot had willen stoppen. Door de groeiende publieke druk was in januari 1994 de onafhankelijke jurist (speciale aanklager) Robert Fiske benoemd om de zaak te onderzoeken (zie pag. 26413-'94).

Ontslag Nessbaum

In een politierapport over Fosters dood (dat niet openbaar werd gemaakt, maar op grote schaal uitgelekt was) werd kritiek geleverd op Nessbaum, een goede vriend van Hillary Clinton, omdat hij Fosters bureau na diens dood had doorzocht voordat de politie daar toegang toe kreeg. Bovendien, zo werd beweerd, had hij nagelaten de onderzoeksautoriteiten in het bezit te stellen van de zaken die hij uit het bureau had meegenomen, waaronder papieren die verband hielden met de investeringen van de Clintons in Whitewater. De directe aanleiding voor zijn ontslag op 5 maart was de onthulling dat hij had getracht op te hoogte te blijven van het verloop van het Whitewater-onderzoek door gesprekken, de laatste keer in februari 1994, met ambtenaren van het Amerikaanse ministerie van financiën.

Een van degenen die ervan werden beschuldigd te hebben deelgenomen aan deze ongeoorloofde gesprekken, was onderminister van financiën Roger Altman. Altman, een van Clintons belangrijkste economische adviseurs. was tevens waarnemend hoofd van de Resolution Trust Corporation (RTC), het federale bureau dat was belast met het weer gezond maken van de in versukkeling geraakte spaarbanken. Op 10 maart erkende Altman dat zijn gesprek op 2 februari met Nessbaum ,.een staaltje van een afschuwelijke inschatting" was geweest.

Clintons reactie op 4 maart luidde dat ,,voorzover ik kan beoordelen niemand iets verkeerds heeft gedaan of geprobeerd heeft het onderzoek van de overheid op ongeoorloofde wijze te beïnvloeden". Hij erkende echter dat .,het beter zou zijn geweest als de ontmoetingen en gesprekken niet hadden plaatsgevonden". Hij gaf zijn staf opdracht de indruk te vermijden dat .,wij het Whitewater-onderzoek op enige wijze trachten te sturen" en gelastte hen .,hun uiterste best te doen om dit (onderzoek) door te laten gaan".

Nessbaum werd op 8 maart als adviseur vervangen door de 76-jarige Lloyd Cutler, die deze post onder president Carter had bekleed. Cutler. een oudgediende van het establishment van Washington, zegde toe 130 werkdagen aan te zullen blijven om de president de tijd te geven een definitieve vervanger te zoeken.

Personeel Witte Huis gedagvaard

Het tijdstip van Nessbaums ontslag werd deels bepaald door het feit dat hij op 4 maart werd gedagvaard door speciale aanklager Fiske.

Nessbaum was een van de tien functionarissen van het Witte Huis en het ministerie van financiën die werden gedagvaard om voor de Grand Jury te verschijnen. Tot de andere gedagvaarden behoorden Roger Altman; adviseur William Kennedy, ook een vroegere partner van advocatenbureau Rose; Margaret Williams, hoofd van de staf van Hillary Clinton; en Lisa Caputo, perschef van Hillary Clinton. De hoorzittingen begonnen op 10 maart. In een afzonderlijke dagvaarding werd de regering gelast alle documenten over te dragen die betrekking hadden op de contacten tussen het Witte Huis en het ministerie van financien over het Whitewater-onderzoek.

Williams had Nessbaum geholpen Fosters bureau na diens dood te doorzoeken. Zij had ook deelgenomen aan een van de ongeoorloofde gesprekken tussen personeel van het Witte Huis en ambtenaren van het ministerie van financiën.

Congres besluit tot hoorzittingen

De opeenstapeling van beschuldigingen leidde er in maart toe dat het congres een begin maakte met een onderzoek naar de Whitewater-affaire. Na een langdurig achterhoedegevecht tegen de Republikeinen die een onderzoek eisten, stemde het Huis van Afgevaardigden op 22 maart met 408 tegen 15 stemmen voor een resolutie, waarin de leiders van de twee partijen werden verzocht ,,eengeschikte tijdtabel" voor de hoorzittingen op te stellen.

Eerder, op 17 maart, had de Senaat met 98 tegen nul stemmen besloten om hoorzittingen te houden, en wel dusdanig en op zo'n tijdstip dat het onderzoek van Fiske daar niet door zou worden belemmerd. De speciale aanklager had op 9 maart verklaard tegen ieder uitgebreid onderzoek van het Congres te zijn, aangezien zijn eigen onderzoek daardoor bemoeilijkt kon worden.

Beschuldigingen tegen Hillary Clinton stapelen zich op

Door Hillary Clintons connecties met het advocatenbureau Rose en haar

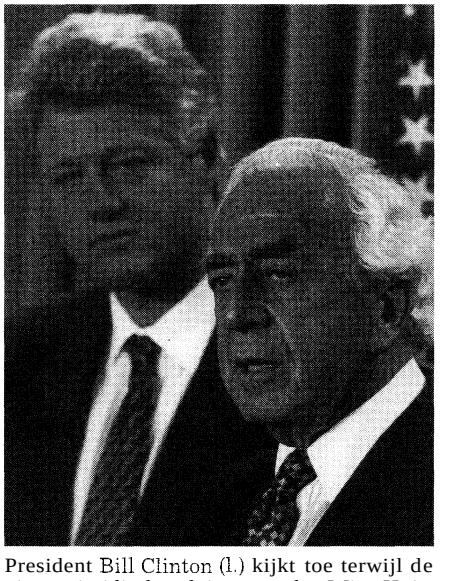

President Bill Clinton (l.) kijkt toe terwijl de nieuwe juridische adviseur van het Witte Huis. Lloyd Cutler (r.).de pers toespreekt op 8 maart 1994.

verantwoordelijkheid voor de financiële aangelegenheden en belastingzaken van de Clintons werd aangenomen dat zij nauwer bij de Whitewater-affaire was betrokken dan haar echtgenoot. Deze indruk werd in maart sterker.

Begin maart waren er herichten dat een werknemer van het advocatenbureau Rose tegenover de Grand Jury had verklaard dat het advocatenbureau documenten van Foster had vernietigd, terwijl Fiske al met zijn onderzoek was begonnen. Op 4 maart ontkende het advocatenbureau de aantijging. maar andere voormalige werknemers van Rose hielden vol dat papieren van Hillary Clinton vóór het onderzoek eveneens systematisch waren vernietigcl.

De toenemende kwetsbaarheid van Hillary Clinton leidde tot aanvallen vanuit bepaalde hoeken van de Republikeinse Partij en van rechtse media (die haar steeds hadden afgeschilderd als een radicale feministe die, als First Lady, een te grote invloed uitoefende op de regering). Toen de aanvallen toenamen, nam de president het op 7 maart openlijk op voor zijn vrouw.

Hij verklaarde: ,,Inmijn hele leven heb ik nooit iemand gekend met een sterker gevoel voor goed en kwaad". Ook ontkende hij op de hoogte te zijn geweest van de ongeoorloofde contacten die hadden geleid tot het ontslag van Nessbaum. dit in weerwil van het hoofd van de Witte-Huisstaf Thoinas McLarty die een dag eerder had gezegd dat een van de ontmoetingen waarop ambtenaren van het ministerie van financiën de staf van de president informatie hadden verstrekt. was georganiseerd door zijn (McLarty's) bureau. Clinton wilde ook niets weten van vergelijkingen tussen Whitewater en Watergate, het schandaal dat in 1974 had geleid tot de val van president Richard Nixon, en beloofde dat ,.er niets in dc doofpot zou morden gestopt en dat er in dit Witte Huis geen sprake zal zijn van machtsmisbruik".

Desalniettemin werd de First Lady op 10 maart opnieuw aangevallen toen 80 Republikeinse senatoren onderzocht wilden hebben of Hillary zou hebben gehandeld in gezondheidszorgaandelen toen ze al was benoemd tot hoofd van de taakgroep van de regering die was belast met het hervormen van de gezondheidszorg. Hillary zou hebben geïnvesteerd in Valupartners, een investeringsgroep in Little Rock. die begin 1993 had gehandeld in gezondheidszorgaandelen. Het Witte Huis ontkende dat zij op ongeoorloofde wijze had gehandeld, hoewel bleek dat de financiële bezittingen van de Clintons in juli 1993 nog niet maren ondergebracht in een ,.blind" trust, een gebruikelijke gang van zaken voor een nieuwe president en zijn gezin.

Hillary maakte een eind aan weken van stilte met een aantal interviews op 13 maart. xvaarin zij erkende dat ,,we veel fouten hebben gemaakt", maar ,,we hebben niets verkeerds gedaan...We hebben nooit de intentie gehad iets verkeerds te doen". Zij verweet de pers ,,wilde en ongestaafde verhalen" te hebben verzonnen en bevestigde zich in januari te hebben verzet tegen het besluit van haar man om een speciale aanklager te benoemen. Tijdens een bezoek aan Colorado leek zij zich op 14 maart te distantiëren van eerdere verklaringen dat zii en haar man S 69.000 hadden verloren bij hun investeringen in Whitewater. Zij zei dat ze een ,.boel geld" waren kwijtgeraakt. maar suggereerde dat ze nog bezig was uit te zoeken wat de ..juiste bedragen" waren.

Witte-Huisfunctionarissen legden verklaringen met dezelfde teneur af, waardoor de speculaties gevoed werden dat uit de definitieve cijfers zou blijken dat de Clintons in verband met Whitewater ten onrechte aftrekposten hadden opgevoerd.

Hillary werd het doelwit van nieuwe kritiek toen op 18 maart werd onthuld dat zij $100.000 had verdiend door te speculeren op de zeer riskante termijnmarkten. Zij werd bijgestaan door de zeer invloedrijke advocaat uit Arkansas. James Blair, die beschikte over contacten inet het overheidsbedrijf Tyson Foods. dat behalve $ 8 mln in de vorm van belastingvoordelen allerlei andere voordelen zou hebben genoten van de regering van Arkansas. Naar Tyson werd een onderzoek ingesteld door de Security Exchange Coinmission (SEC). waarin twee Witte-Huismedewerkers, William Kennedy cn Patsy Thomasson, waren benoemd.

Republikeins Congresliduit beschuldigingen

Het zeer gerespecteerde Republikeinse lid van het Huis van Afgevaardigden Jim Leach hield op 24 maart een toespraak in het Congres waarin voor het eerst formeel onderbouwde beschuldigingen werden geuit over specifieke vergrijpen van de Clintons.

Aan de hand van allerlei documenten verklaarde Leach dat Whitewater was gebruikt om geld ,,af te romen" van door de federale overheid verzekerde tegoeden bij Madison Guaranty. Uit de documenten bleek dat halve ege de jaren tachtig in een periode van zes maanden $ 70.000 ten onrechte was overgeboekt. Hij haalde bankonderzoeker Jean Lewis van de overheid aan die Whitewater ..zwendel" had genoemd en die tot de slotsom was gekomen dat de Clintons, als directe begunstigden. volledig op de hoogte moesten zijn geweest van de ware bedoeling van Whitewater. Ook beweerde hij dat een deel van het geld was gebruikt voor Clintons gouverneurscampagnes en dat in 1994 een onderzoek van het ministerie van financiën met opzet was afgeleid van de rol van de president.

Aan de vooravond van 24 maart hield Clinton een volgens waarnemers uiterst geslaagde persconferentie, waarin hij Leachs beschuldigingen ontkende. Hij noemde bij deze gelegenheid echter een bedrag dat hij met Whitewater zou hebben verloren; dat $ 22.000 lager lag dan aanvankelijk het geval was. De volgende dag maakte hij zijn belastingformulieren voor de periode 1977-'79 openbaar, het eerste deel van zijn ambtstermijn als gouverneur van Arkansas. Daaruit bleek een snelle stijging van het gezamenlijk inkomen van de Clintons, wat verklaard werd door de succesvolle speculaties van Hillary op de termijnmarkt.

Beschuldigingen tegen medewerker president

Aan het eind van de maand werd onthuld dat George Stephanopoulos, een van de zeer naaste medewerkers van de president, mogelijk terecht moest staan wegens poging tot belemmering van het onderzoek naar Whitewater.

Tegen Stephanopoulos, die eerder die maand was gedagvaard door Fiske, liep een onderzoek van de Grand Jury omdat hij op 25 februari zou hebben geprobeerd het ministerie van financiën te dwingen terug te komen op het besluit van de RTC Jay Stephens in dienst te nemen. een voormalige openbare aanklager die de regering-Clinton vijandig gezind zou zijn. Stephens was aangesteld om zich bezig te houden met civiele rechtsgedingen die voortvloeiden uit het faillissement van Madison, met inbegrip van de processen waarbij het advocatenbureau Rose, dat de spaarbanken vertegenwoordigde, was betrokken. Hoewel Stephanopoulos niet in zijn opzet was geslaagd. was zijn poging de eerste keer dat het Witte Huis erop werd betrapt het onderzoek actief te beïnvloeden.

Ontslag van toegevoegd procureur-generaal

Op 14 maart kreeg de regering een nieuwe tegenslag te verwerken door het ontslag van Webster Hubble als toegevoegd procureur-generaal, de op twee na hoogste post op het ministerie van justitie.

Zijn ontslag hield niet rechtstreeks verband met de Whitewater-affaire. maar Hubble was wel een oude vriend van de Clintons en mas bij het advocatenbureau Rose een compagnon geweest van Foster en Hillary Clinton. Hij nam ontslag in verband met beschuldigingen dat hij clienten van Rose teveel in rekening had gebracht. Daartoe behoorde ook de federale regering die hij vertegenwoordigde in een proces tegen de accountants van Madison Guaranty.

HERVORMINGEN IN GEZONDHEIDSZORG

Ondanks de beschuldigingen in de Whitewater-affaire bleef Clinton zich inzetten voor de hervorming van de gezondheidszorg. Dit plan (waarmee de naam van Hillary Clinton nauw verbonden was) had hij gekarakteriseerd als zijn belangrijkste binnenlandse initiatief als president.

Het plan. dat in 1993 was gepresenteerd (zie pag. 12212 e.v.-'94), was terechtgekomen in de machinerie van het Congres, waarbij een reeks commissies van het Huis van Afgevaardigden en de Senaat werkten aan verschillende versies \-an het wetsvoorstel. Op 3 maart hekelde Clinton in een toespraak de $ 30 inln kostende campagne die verzekeringsmaatschappijen en andere belangengroeperingen tegen het roorstel voerden. Hij herhaalde zijn vertrouwen in het voorstel. maar suggereerde dat over ieder onderdeel kon worden onderhandeld mits de definitieve wet iedereen een particuliere gezondheidsverzekering garandeerde.

Op 23 maart kwamen de hervormingen een stapje dichterbij toen in de subcommissie voor gezondheidszorg van de begrotingscomniissie van het Huis van Afgevaardigden een versie van de met werd goedgekeurd. Hoewel het om slechts een zeer bescheiden stap ging. vormde het besluit van de subcommissie een symbolische overwinning omdat het betrekking had op een cruciaal onderdeel van het plan: tot een algemene ziektekostenverzekering te komen door werkgevers te verplichten het leeuwedeel van de kosten voor hun rekening te nemen.

Dan Rostenkomski verschijnt samen met zijn vrouw Laverne (l.)op l 5 maart 1994 op een feest om zijn herverkiezing als afgevaardigde van Chicago te vieren.

AMENDEMENT OP SLUITENDE BEGROTING AFGEWEZEN

Op 1 maart keurde de Senaat een grondwetswijziging goed. die bepaalde dat de Amerikaanse begroting sluitend moest zijn; het amendement werd evenwel niet aangenomen omdat de meerderheid daar te klein voor was. Het wetsvoorstel werd goedgekeurd met 63 (22 Democraten en 41 Republikeinen) tegen 37 (34 Democraten en drie Republikeinen) stemmen. hetgeen vier stemmen te weinig was voor de vereiste tweederde meerderheid

Het wetsvoorstel, ingediend door de Democraat Paul Simon uit Illinois, was bedoeld om een tekort op de federale begroting te verbieden, tenzij dit door tweederde meerderheid van beide kamers van het Congres werd goedgekeurd. De regering-Clinton verzette zich zowel om praktische als grondwettelijke redenen tegen het voorstel. Voorstanders van het plan. onder wie de leider van de Republikeinen in de Senaat. Bob Dole, erkenden dat de kwestie gedurende de rest van de zitting van het Congres niet meer besproken kon worden, maar dat ze het jaar daarop opnieuw aan de orde zou worden gesteld. en het jaar daarop. totdat ze was goedgekeurd.

Op 18 maart werd het amendement goedgekeurd in het Huis van Afgevaardigden, maar het kwam twaalf stemmen tekort voor een tweede de meerderheid. Vóór stemden 271 Afgevaardigden (172 Republikeinen en 99 Democraten) en tegen 153 (151 Democraten, één Republikein en het enige onafhankelijke lid van het Huis).

Op 11 maart werd de begroting van S 1 500 mrd van de regering-Clinton voor het fiscale jaar 1995 door het Huis van Afgevaardigden goedgekeurd met 222 tegen 164 stemmen (geen enkele Repubiikein stemde voor), en op 25 maart door de Senaat met 57 tegen 40 stemmen. Geen enkele versie van de begroting week veel af van Clintons oorsp onkelijke begroting. De twee versies moesten nu nog door een gezamenlijke commissie tot een geheel worden gemaakt.

VERKIEZINGEN

In maart werden verscheidene belangrijke verkiezingen gehouden, waaronder de verkiezing in Chicago op 15 maart van Dan Rostenkowski, de machtige Democratische voorzitter van de begrotingscommissie van het Huis van Afgevaardigden.

Hoewel Rostenkowski reeds sinds 1958 afgevaardigde was van Chicago. was zijn positie onlangs verzwakt door het onderzoek dat tegen hem liep in verband met het schandaal rond het postkantoor van het Huis (zie pag. 118/2/3-'94). Door zijn functie en aneienniteit had hij echter veel invloed. en zijn herverkiezing werd gunstig geacht voor de Democraten in liet algemeen en voor Clintons hervorming van de gezondheidszorg in het bijzonder. Derhalve was in de voorafgaande weken een hele stoet van belangrijke Democraten. onder wie de president. naar Chicago getogen om campagne voor hem te voeren Uiteindelijk versloeg Rostenkowski zijn drie uitdagers gemakkelijker dan verwacht door 50 procent va11 de stemmen te behalen.

In de beslissende ronde van de verkiezingen voor het burgemeesterschap van New Orleans versloeg de zwarte kandidaat Marc Morial, senator van de staat en zoon van de eerste zwarte burgemeester van de stad, op 5 maart zijn blanke tegenstander Donald Mintz.

De bevolking bestond roor 61 procent uil zwarten en 39 procent blanken. De verkiezing verliep langs raciale lijnen. waarbij Moritz 83 procent van de zwarte stemmen kreeg en Mintz 91 procent van de blanke. Mintzs overwinningskansen waren ernstig ondermijnd door de onthulling dat in zijn campagne anti-semitische geschriften waren gemaakt, waan-an beweerd werd dat deze afkomstig waren van aanhangers van Morial teneinde zijn tegenstander in een kwaad daglicht te stellen.

VEROORDELINGEN IN ZAAK ROND AANSLAG OP WORLD TRADE CENTRE

Op 4 maart werden vier extremistische islamieten veroordeeld in verband met de bomaanslag op het World Trade Centre in New York op 26 februari 1993. waarbij zes mensen om het leven kwamen cn meer dan 1.000 gewonden vielen (zie pag. 485/1 e.v.-'93). Na vijf dagen durende beraadslagingen bevond de federale jury de verdachten op alle punten van de aanklacht schuldig, waaronder samenzwering. het gebruik van explosieven, en moord. De vier mannen, tegen wie op 4 mei het vonnis zou worden uitgesproken, konden worden veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf zonder voorwaardelijke vrijlating.

Tijdens het proces. dat vijf maanden had gcduurd. riep de openbare aanklager 207 getuigen op en de verdediging vier, en werden meer dan 1.000 bewijsstukken overlegd, waarvan het grootste deel indirect bewijs was. De vier veroordeelden. Mohainmed Salameh, Nidal Ayyad, Mahmud Abohalima en Mohainmed

AMERIKA

Ahmad Ajaj. behoorden tot een groep van zeven mannen die in verband met de aanslag waren aangeklaagd. Een vijfde verdachte, Bilai Alkaisi, moest nog terechtstaan. terwijl twee anderen, Ramzi Yousef, volgens de openbare aanklager de ,,kwade genius" achter de aanslag, en Abdul Yasin, nog vrij rondliepen; voor inlichtingen die tot hun arrestatie konden leiden. was een beloning uitgeloofd van $ 2 mln.

In een verwante zaak zouden 15 verdachten in september terechtstaan wegens het voorbereiden van andere aanslagen in New York (zie pag. 118/3 e.v.-'94).Tot hen behoordende blinde Egyptische geestelijke sjeik Umar Abdul Rahman, die ervan werd beschuldigd de geestelijke inspirator van de samenzweerders te zijn en die in augustus in staat van beschuldiging was gesteld (zie pag. 119/1-'94).

CALIFORNIË BEKRACHTIGT WETSVOORSTEL MISDAADBESTRIJDING

Op 7 maart werd een volledig nieuwe wet op de misdaadbestrijding, de strengste die Californië ooit gekend had, ondertekend door gouverneur Pete Wilson. Krachtens de nieuwe wet kon een verdachte die reeds veroordeeld was voor een ernstig of gewelddadig vergrijp, een twee keer zo zware straf als normaal plus vijf jaar gevangenisstraf krijgen, indien hij veroordeeld werd wegens een nieuw misdrijf. Een verdachte die reeds tweemaal veroordeeld was, kon de derde keer rekenen op minstens 25 jaar gevangenisstraf zonder voorwaardelijke vrijlating.

Dc wet. in de volksmond betiteld als ..drie maal raak en je bent uit". een term die was ontleend aan het honkbal, was bedoeld om recidivisten uit de maatschappij te houden. Critici betoogden echter dat de wet jury's ervan zou weerhouden mensen schuldig te verklaren en dat de gevangenispopulatie in de staat (die op dat moment 120.000 bedroeg) dermate zou toenemen dat er in de volgende tien jaar meer dan 20 gevangenissen zouden moeten bijkomen. Ook werd het waarschijnlijk geacht dat justitie overbelast zou raken doordat verdachten in toenemende mate om een proces met een jury zouden vragen, terwijl onder. het huidige systeem verdachten strafvermindering trachtten te verkrijgen door schuld te bekennen.

Uit opiniepeilingen bleek dat de ongerustheid onder het publiek over de stijgende misdaad tot gevolg had dat de aanpak van ,,drie maal raak en je bent uit" op veel bijval onder de bevolking kon rekenen. In de staat Washington was in 1993 een vergelijkbare, maar minder draconische wet goedgekeurd en in zeker. acht andere staten werden vergelijkbare wetten voorbereid. President Clinton had zich ook voor het idee uitgesproken en de nieuwe aanpak was verwerkt in federale wetten die nog door het Cungres moesten worden goedgekeurd.

(Vor.ber.pag. 261/1 e.v.-1994)

AFRIKA

BOEROENDI

ONTWIKKELINGEN SINDS MEDIO NOVEMBER 1993

Na de mislukte couppoging van 21 oktober 1993 en de daarop volgende uitbarsting van etnisch geweld (zie pag. 864/1 e.v.-'93)bleef de toestand in Boeroendi instabiel.

Plannen **voor** internationale interventie

Op 19 november maakte de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE) bekend dat zij een contingent van 200 militairen en burgers zou zenden om de leden van de regering gedurende zes maanden te beschermen. Het besluit werd genomen in antwoord op een verzoek van de regering om internationale bescherming (zie pag. 864/2-'93). Aanvankelijk had de regering de VN en de OAE om de inzet van 1.000 buitenlandse militairen gevraagd, maar dat verzoek was door de VN afge ezen.

Een regeringswoordvoerder noemde het OAE-contingent op 20 november ,,onvoldoende om de orde te herstellen" en riep op tot het zenden van nog 800 buitenlandse militairen. Intussen werd bericht dat het leger had aangegeven zich niet te zullen verzetten tegen de aanwezigheid van een internationale beschermingsmacht.

De VN-Veiligheids aad stemde op 16 november in met het sturen van een ,,kleine" informatiemissie die de omstandigheden van de couppoging van 21 oktober zou moeten onderzoeken.

Humanitaire crisis

De omvang van de humanitaire crisis ten gevolge van de staatsgreep overviel de internationale hulporganisaties.

Op 18 november startte het Wereldvoedselprogramma (WFP) een noodhulpoperatie voor meer dan 800.000 op drift geraakte of over de grens gevluchte Boeroendiërs. Zij waren de wrede etnische strijd ontvlucht, die na de mislukte staatsgreep was uitgebroken. Het VN-departement voor humanitaire zaken reageerde met de toewijzing van $ 5 mln aan het Hoge Commissariaat voor Vluchtelingen van de VN (UNHCR).

Op 25 november waarschuwde het UNHCR dat dagelijks meer dan 100 Boeroendische vluchtelingen stierven aan ondervoeding en ziekte in geïmproviseerde kampen in de buurlanden Rwanda, Tanzania en Zaïre. Berichten over een nijpend voedseltekort waren op 20 november bevestigd door de Radio Boeroendi, die meldde dat het land voor het eerst in zijn geschiedenis geconfronteerd werd met een ,,voedselcatastrofe".

Begrafenis Ndadaye. Crisis **duurt voort**

Op 6 december werden in de hoofdstad Bujumbura wijlen president Melchior Ndadaye en zeven andere vooraanstaande personen begraven, die om het leven waren gekomen bij de mislukte staatsgreep van 21 oktober. Tienduizenden mensen waren een dag eerder langs de lichamen gedefileerd, die lagen opgebaard in een voetbalstadion. Op 2 december was de benoeming van een nationale commissie gemeld, die een onderzoek zou instellen naar de moord en het ermee verbonden geweld.

De Boeroendische ambassadeur in Brussel, Jean Ngendanganya, deelde de pers op 21 december mee dat sedert de couppoging minstens 1,5 mln mensen (op een totale bevolking van ca. 5,6 mln zielen) huis en haard hadden verlaten om het etnische geweld te ontvluchten.

Hij bevestigde cijfers van de humanitaire organisaties Artsen zonder Grenzen en Oxfam. dat 750.000 mensen in Tanzania. Rwanda en Zaire hun toevlucht hadden gevonden en dat er elke dag gemiddeld 180 vluchtelingen stierven. Volgens de ambassadeur waren tussen 100.000 en 200.000 mensen om het leven gekomen in gevechten die samenhingen met de couppoging. De coup was gepleegd door soldaten van de voorheen dominante Toetsi-minderheid tegen hun rivalen, de Hoetoes.

Op 22 december werd bericht dat de VN-Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen, Sadako Ogata, de Zwitser Michel Moussali had benoemd tot haar speciale afgezant voor de noodtoestand in Boeroendi.

Uit verscheidene gebieden kwamen berichten over instabiliteit en aanhoudend geweld. Op 9 december meldde Radio Boeroendi over moordpartijen in Kirundo in het noordoosten, waar de plaatselijke gouverneur, Deogratias Bizimana, tijdens de oktober-gebeurtenissen was vermoord. Op 21 december maakte Radio Boeroendi bekend dat de gouverneur van Bubanza (in het noordwesten) was vermoord op een ,,pacificatie-missie".

Het persbureau *AFP* meldde dat ten minste 30 mensen waren gedood in een botsing tussen Toetsi s en Hoetoes in Kirundo op 8 december Volgens Reuter waren minstens 100 mensen omgekomen

Op 2 december waarschuwde de Rwandese regering Boeroendische vluchtelingen, nadat 40 personen waren gearresteerd als gevolg van incidenten waarbij, zo werd beweerd. Boeroendische soldaten een aantal Rwandese burgers had afgeslacht wat tot gevechten op Rwandees grondgebied leidde. Boeroendische functionarissen wezen de aantijgingen als ongegrond van de hand.

Op R december deed de Tanzaniaanse premier John Malecela een beroep op regering en leger in Boeroendi om het etnische conflict te beëindigen. waarbij hij erop wees dat er reeds 500.000 Boeroendische vluchtelingen in Tanzania waren.

Protest tegen inzet Afrikaanse vredesmacht

Op 26 december demonstreerden in Bujumbura enkele duizenden mensen tegen plannen om een 200 manschappen tellende vredesmacht van de OAE in te zetten.

Op 28 december zou het parlement van Burkina Faso hebben ingestemd met de deelname van 43 soldaten aan de OAE-macht voor een periode van zes maanden (zie hierboven)

Voorzitter Nationale Assemblée gekozen

Na op 22 december te zijn afgetreden als minister van buitenlandse zaken werd Sylvestre Ntibantunganya op 23 december gekozen tot voorzitter van de Nationale Assemblée. De aftredende minister van nationale documentatie en immigratie, Christian Sendegeya, werd gekozen tot vice-voorzitter van de Assemblée.

Ntibantunganya sprak berichten tegen dat hij krachtens de grondwet automatisch staatshoofd zou worden en zei dat de taken van de president door de regering als collectief vervuld zouden worden.

Verkiezing nieuwe president

Terwijl de spanningen tussen de Toetsi's en Hoetoes aanhielden, koos de Nationale Assemblée op 13 januari 1994 Cyprien Ntaryamira (38), tot dan toe minister van landbouw en veeteelt, tot president van de republiek. Hij volgde Melchior Ndadaye op. die bij de coupoging van oktober 1993 was vermoord (zie pag. 864/1-'93), en was daarmee de tweede Hoetoe die staatshoofd van Rwanda werd.

De verkiezing van een staatshoofd door middel van algemene verkiezingen was als niet haalbaar beschouwd gezien de spanningen en het geweld waaronder het land gebukt ging. Daarom was er een grondwetswijziging nodig zodat de Assemblée een vervangende president kon kiezen die Ndadaye's ambtstermijn zou volmaken. Toen de Assemblée op 9 januari over deze wijziging stemde, werd het amendement gesteund door alle leden van het regerende Front voor Democratie in Boeroendi (FRODEBU) dat 64 zetels bezette in de R1 zetels tellende Assemblée. De zitting werd echter geboycot door de grootste oppositiepartij in het parlement, de Unie voor Nationale Vooruitgang (UPRONA).Jean-Baptiste Manwangari, de fractieleider van UPRONA. zei dat het wijzigingsproces ongrondwettelijk was omdat artikel 182 van de grondwet volgens hem bepaalde dat de grondwet niet gewijzigd mocht worden in tijden van ernstige binnenlandse onrust. Manwangari zei dat UPRONA alleen met het amendement zou instemmen als de wettigheid ervan werd aanvaard door het Constitutionele Hof.

Op 11 januari kwam de Assemblée bijeen voor de verwachte verkiezing, maar de zitting werd op grond van een technisch detail verdaagd door voorzitter Sylvestre Ntibantunganya. Na een bijeenkomst van premier Sylvie Kinigi en oppositie- en gemeenschapsleiders op 12 januari werd een ,,politieke wapenstilstand" overeengekomen waardoor de verkiezing de volgende dag voortgang kon vinden. Ntaryamira werd met 78 van de 79 uitgebrachte stemmen gekozen

In een vraaggesprek met Radio France Internationale op 17 januari beloofde Ntaryamira een ,,nationaalen internationaal" onderzoek naar de achtergronden van de couppoging van 21 oktober en zei hij dat de verantwoordelijken berecht zouden worden. Hij zei dat hij het voorbeeld van de vermoorde president zou volgen door ervoor te zorgen dat de regering ,,open (zou staan) voor iedereen".

Twee Boeroendische legerofficieren. die betrokken zouden zijn geweest bij de mislukte coup. werden op bevel van president Yoweri Museveni op 28 januari Oeganda uitgewezen.

Aanhoudendgeweld en spanning

Dat de spanningen nog niet waren afgenomen: bleek op 5 en 6 januari toen voorstanders van een voor 6 januari uitgeroepen algemene staking in Bujumbura barricades oprichtten. De staking, naar verluidt uitgeroepen door militante UPRONA-aanhangers en andere oppositiegroeperingen. was bedoeld als een nieuw protest tegen de verwachte komst van een 200 man tellende militaire eenheid van de OAE die de leden van de regering moest beschermen (zie hierboven).

Op 6 januari demonstreerden enkele duizenden Toetsi's in Bujumbura. Op 7 januari werden arrestatiebevelen uitgevaardigd tegen 14 vermeende leiders van de ongeregeldheden van de dag daarvoor Volgens berichten zouden alle 14 zijn ondergedoken.

Op 13 januari deden de Rwandese en Franse autoriteiten hun beklag bij de regering na incidenten de dag daarvoor toen betogers hun ambassades met stenen bekogeld zouden hebben.

Vluchtelingencrisis. Waarschuwingen voor hongersnood

In januari maakten hulporganisaties voor het eerst melding van de terugkeer van vluchtelingen die gevlucht waren voor het geweld eind 1993 (zie pag. 864/2-'93).

Eind december hielden zich naar schatting 250.000 mensen schuil in noodkampen in Boeroendi en verbleven ongeveer 375.000 vluchtelingen in Rwanda. 300.000 in Tanzania en 50.000 in Zaïre. Op 24 januari zouden ongeveer 100.000 van deze vluchtelingen zijn teruggekeerd naar het land.

Hulporganisaties waarschuwden echter dat het beginnende regenseizoen het de mensen moeilijk maakte naar huis terug te keren en te zaaien, en dat dit onvermijdelijk zou leiden tot hongersnood binnen zes maanden. De Britse humanitaire organisatie Action Aid waarschuwde op 18 januari voor ,,ongekende" hongersnood en vroeg om spoedhulp.

Medio februari waarschuwde het Wereldvoedselprogramma van de VN (WFP) dat binnen enkele weken hongersnood zou uitbreken als niet snel voedselhulp werd gegeven. Het WFP verklaarde dat door voedseldonoren niet was gereageerd op een oproep die het in november had gedaan (zie hierboven) en dat het slechts een kwart van de noodzakelijke hoeveelheid voedsel kon distribueren. Naar schatting van het WFP waren 970.000 mensen, ongeveer een zesde van de bevolking, afhankelijk van voedselhulp.

Inhuldiging van Ntaryamira. Nieuwe regering

Terwijl het land nog altijd in de greep was van etnisch geweld, bleven de belangrijkste politieke partijen zoeken naar een politieke oplossing voor de crisis. Op 3 februari werd door vertegenwoordigers van alle grote partijen, waaronder de door Toetsi's gedomineerde vroegere regeringspartij UPRONA, een overeenkomst ondertekend.

Cyprien Ntaryamira, president van Boeroendi van 3 februari tot 6 april 1994.

Dit akkoord maakte de inhuldiging op 5 februari mogelijk van Cyprien Ntaryamira, lid van het regerende FRODEBU, als president. De hoop op herstel van de rust nam nog toe toen de legertop zijn steun aan de nieuwe president betuigde.

President Ntaryamira benoemde op 7 februari Anatole Kanyenkiko, voordien minister van openbare werken en uitrusting, tot premier als opvolger van Sylvie Kinigi.

De 40-jarige Kanyenkiko. een Toetsi met een Hoetoe-moeder en een Hoetoe-echtgenote. was lid van UPRONA geweest. Op 9 februari werd bekendgemaakt dat Kanyenkiko en de president een kabinet hadden benoemd waarin volgens de lokale media 60 procent van de portefeuilles in handen van FRODEBU-leden was en de rest werd beheerd door UPRONA en andere oppositiepartijen.

De regering werd echter onmiddellijk aangevallen door de Vergadering voor Democratie en Economische en Sociale Ontwikkeling (Rassemblement pour démocratie et développement économique et social, Raddes), de Waarborg voor de Vrijheid van Meningsuiting in Boeroendi (Inkinzo)en de Partij voor de Verzoening van het Volk (Parti de la reconciliation du peuple, PRP). De leider van de PRP, Mathias Hitimana. beschuldigde de regering van verraad en eiste het aftreden van de nieuwe premier.

Op 11 februari werden details bekendgemaakt van een nieuw kabinet, waarin ook leden van Raddes, de PRP en Inkizo waren opgenomen. Raddes-voorzitter Joseph Nzeyimana werd minister van handel en industrie, terwijl de leider van Inkizo, Alphonse Rugumbarara, tot minister van cultuur. jeugd en sport werd benoemd. Kanyenkiko had zich bovendien neergelegd bij de eis van UPRONA voor een groter aandeel in de regering. Zo benoemde hij Jean-Baptiste Manwangari, een buitenparlementair UPRONA-lid, op het belangrijke ministerie van territoriaal bestuur.

De samenstelling van het nieuwe kabinet was

Premier - Anatole Kanyenkiko+; staatsminister voor ontwikkelings- planning en wederopbouw - Bernard Ciza+; staatsminister voor buitenlandse betrekkingen en samenwerking - Jean-Marie Ngendahayo+; staatsminister voor binnenlandse zaken en openbare veiligheid - Léonard Nyangoma+; financiën - Salvator Toyi+; nationale defensie - kolonel Gedeon Fyiroko*: justitie. zegelbewaarder - Fulgence Dwiina Bakana; territoriaal bestuur - Jean-Baptiste Manwangari*; landbouw en veeteelt - Pierre-Claver Nahimana*;basisonderwijs en alfabetisering van volwassenen - Nicéphore Ndimurukundo*: voortgezet en hoger onderwijs - Liboire Ngendahayo+; arbeid en beroepsopleiding - Venerand Bakevyumusaya*; ambtenarij - mevr. Marguerite Bukuru+; gemeenschapsontwikkeling - Ambroise Niyonsaba*; handel en industrie - Joseph Nzeyimana+; midden- en kleinbedrijf, toerisme - Onesime Ciza*: energie en mijnbouw - Ernest Kabushemeye+; transport en PTT - Shadrack Niyonkuru; openbare werken en uitrusting - Leonidas Nyamwana*:landbeheer en inilieu - Salvator Ntihabose*; communicatie en regeringswoordvoerder - Cyriaque Simbizi+; mensenrechten en vluchtelingen - Issah Ngendakumana*; volksgezondheid - Jean Minani; sociale zaken en vrouwenzaken - mevr. Emilienne Minani*; cultuur. jeugd en sport - Alphonse Ruguinbarara*; institutionele hervormingen en betrekkingen met de Nationale Assemblée - Gaethan Nikobamye*; gedelegeerd minister voor wederopbouw - Jacques Ngendakumana+; gedelegeerd minister voor samenwerking - Antoine Ntamobwa*.

* Nieuwe benoeming.
\+ Gewijzigde portefeuille.

Aanhoudend geweld. Missies OAE en VN

De politieke ontwikkelingen vielen in een periode van relatieve rust, waarin minder geweld werd gemeld. Eerder in de maand. van 1 tot 4 februari, waren naar schatting 100 mensen gedood bij gevechten in Bujumbura. Deze gevechten hadden de inzet van de OAE-vredesmacht vertraagd

Op 11 februari rapporteerde een internationale commissie die onderzoek had gedaan naar de couppoging van oktober. dat het grootste deel van de strijdkrachten daarbij actief of passief betrokken was geweest en dat er tussen 23.000 en 50.000 doden waren gevallen. Ander~bronnen namen aan dat de gevechten zeker 200.000 levens hadden geëist.

De regering ondernam in maart verdere stappen om een eind te maken aan het geweld.

Op 21 maart kwam president Cyprien Ntayamira bijeen met hoge militairen en leiders van de inlichtingendiensten. Hij benadrukte dat de veiligheidstroepen actief zouden ingrijpen om het geweld te beëindigen en hij droeg hen op ..wie ook maar onveiligheid schept" te arresteren. De volgende dag verving de regering de commandant van de gendarmerie, kolonel Epitace Bayagamakandi, en een eental hoge legerofficieren omdat zij er niet in waren geslaagd de orde te herstellen.

De ontslagen en Ntayamira's eisen. waardoor het leger in feite opdracht kreeg tegen sommige van zijn leden op te treden, leidden tot woede onder grote delen van de door Toetsi's gedomineerde veiligheidstroepen, die daarop plunderend door de straten van Bujumbura trokken.

Op 23 maart kenschetste Léonard Nyangoma, staatsminister voor binnenlandse zaken en openbare veiligheid, de toestand in de hoofdstad als een ,,rampen totale verwarring". Hij meldde dat in de voorgaande 48 uur bijna 1.000 mensen door het leger warengedood.

Het door Nyangoma vermelde dodental werd later door andere bronnen tegengesproken. Ahmedou Ould Abdallah, de speciale VN-vertegenwoordiger in Boeroendi, gaf te kennen dat het dodentaldichterbij 400 lag en hij voegde daaraan toe dat het ,,inhet belang van sommige politici (was)mensen te laten geloven dat de zaken niet goed gaan" en dat er ,,geen algemene onveiligheid in Boeroendi" heerst. Andere regeringsleden bevestigden de cijfers van Ould Abdallah en verwierpen Nyangoma's roep om een grotere buitenlandse interventie in het land.

Inkrimping OAE-missie

Op 17 maart werd gemeld dat de OAE op verzoek van de regering de militaire component van haar missie zou beperken tot 47 leden (in plaats van de beoogde 180 leden). Er werd geen datum bekendgemaakt voor de inzet van de vredesmacht die tevens uit 20 civiele waarnemers zou bestaan.

VN-missie

Op verzoek van de regering zond VN-secretaris-generaal Boutros Boutros

Ghali een informatiemissie om een onderzoek in te stellen naar de couppoging van oktober 1993 en de daaropvolgende moordpartijen. De missie arriveerde op 22 maart en zou naar verwachting de speciale VN-vertegenwoordiger Ahmedou Ould Abdallah, de regering en de OAE raadplegen.

President komt om het leven

Op 6 april kwam president Cyprien Ntaryamira om het leven. toen het vliegtuig waarin hij met president Juvénal Habyarimana van Rwanda (zie onder RWANDA) reisde, in de buurt van Rwandese hoofdstad Kigali neerstortte. De omstandigheden waaronder het ongeluk plaatsvond bleven onduidelijk.

De Hoetoe Ntaryamira was in januari tot president gekozen met steun van Hoetoe's en Toetsi's (ziehierboven)

Interim-president

Op 8 april werd bevestigd dat de voorzitter van de Nationale Assembiée. de Hoetoe Sylvestre Ntibantunganya, zou optreden als waarnemend president. Krachtens de grondwet kon de voorzitter van de Assemblée in afwachting van de verkiezing van een nieuwe president dit ambt maximaal drie maanden vervullen.

Opleving geweld. Rust hersteld

In de dagen onmiddellijk na het ongeluk berichtten de plaatselijke media dat

Sylvestre Ntibantunganya, waarnemend president van Boeroendi.

het rustig was in het land, wat de vrees voor verder ge eld als gevolg van Ntaryamira's dood verminderde. De regering nam stappen om de nationale veiligheid te versterken. De betrekkelijke rust werd vanaf 19 april echter verstoord door gevechten.

Het kabinet had zichzelf op 18 april drie doelen gesteld: (i) het herstel van veiligheid en vertrouwen in de hoofdstad Bujumbura; (ii) de hervestiging van ontheemde mensen en x-luchtelingen; en (iii) de ontwapening van individuen en gewapende groeperingen. De regering had tevens de OAE met klem gevraagd onmiddellijk de Waarnemersmissie te sturen om bij de verwezenlijking van deze doelstellingen te helpen.

Bij de ongeregeldheden in Bujumbura waarover op 19 april werd bericht, ging het om gevechten tussen de door Toetsi's gedomineerde strijdkrachten en Hoetoe-militanten. In de daaropvolgende dagen vonden er sporadische geweldacties plaats. Een van de slachtoffers was procureur-generaal Nathan-Audance Nibaruta die op 21 april verzeild raakte in een vuurgevecht en overleed. De situatie verslechterde op 25 april toen een kleine groep Toetsi-parachutisten een greep naar de macht deed. Hoewel deze couppoging snel werd verijdeld,hield het geweld aan.

Op 28 en 29 april werd hevig kanonvuur gemeld in het noorden van Bujumbura. toen het leger op last van de regering een operatie uitvoerde oïn burgers te ontwapenen. De regering had verordonneerd dat alle illegale wapens uiterlijk op 24 april moesten zijn ingeleverd, maar deze datum werd op 29 april verschoven tot 1 mei. Hoewel de spanning aanhield, was de situatie volgens berichten aan het eind van de maand rustig.

In de loop van mei gaven regeringsfunctionarissen blijk van optimisme. De vrees voor een spiraalsgewijs toenemend politiek geweld na de dood van president Cyprien Ntayarima in april was misschienmisplaatst geweest.

Op 15 mei meldde de minister van territoriaal bestuur. Jean-Baptiste Manwangari, dat de operatie om rivaliserende groepen in Bujumbura te ontwapenen. had geleid tot het herstel van een ,,zekere kalmte" en ..voo aarden (had)geschapen voor de terugkeer van de vrede". Hij riep bewoners die in april naar de buitenwijken van de hoofdstad waren gevlucht om te ontkomen aan gevechten tussen de door Toetsi's gedomineerde strijdkrachten en Hoetor-militanten naar hun huizen terug te keren. Hij voegde daaraan toe dat de volksverhuizing tot ernstige overbevolking had geleid en waarschuwde dat er cholera was uitgebroken. Op 17 mei meldden gezondlieidsïunctionarissen dat de ziekte in bepaalde wijken van de stad epidemische vormen had aangenomen.

Er bestond verwarring over de positie van Leonard Nyangoma, de staatsminister voor binnenlandse zaken en nationale veiligheid.

Op 4 mei meldden de lokale media dat hij was ontslagen. Maar de volgende dag zei premier Anatole Kanyenkiko dat Nyangomo eigenlijk ,,zijnpost in de steek gelaten" had Nyangoma. die verscheidene weken voor regeringszaken in het buitenland verbleef, was niet zoals verwacht op 25 april teruggekeerd. De premier liet ook doorschemeren dat Nyangoma ,,met het regeringsbeleid inzake het herstel van vrede en veiligheid in conflict" was gekomen. Dit werd beschouwd ais een verwijzing naar geruchten dat hij de gewapende bendes van inilitante Hoetoes hadgesteund.

(Vor.ber.pag. 863/2 e.v.-1993)

EQUATORIAAL GUINEE

NIEUWE REGERING

Op 21 december 1993 werd Silvestre Siale Bileka, na de verkiezingsoverwinning van zijn Democratische Partij van Equatoriaal Guinee (PDGE)in november (zie pag. 47/1-'94), door president Teodoro Obiang Nguema Mbasogo herbenoemd tot premier.

Het uit 38 leden bestaand kabinet, dat op 22 december werd bekendgemaakt, bestond geheel uit PDGE-leden. De belangrijkste portefeuilles werden toebedeeld aan leden van de aftredende regering. Opmerkelijk was dat als gedelegeerd minister voor buitenlandse zaken en samenwerking Feliciano Mbato Obama Nsue Mangue in de regering was opgenomen; als voormalig hoofd van de staatspolitie werd hij verantwoordelijk gehouden voor de moord in december 1976 op ongeveer 100 hoge partijfunctionarissen uit Bata, die hadden aange-

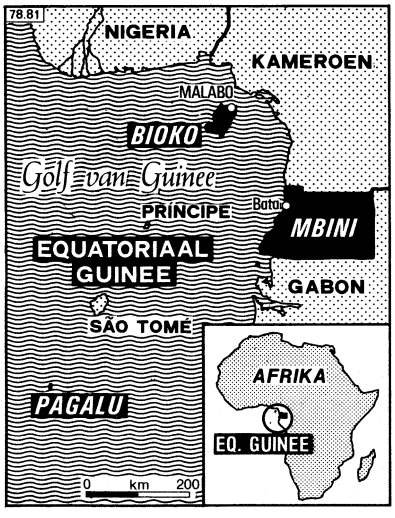

drongen op politieke en econoinische veranderingen (zie pag. 804/3 e.v.-'78).

De voornaamste kabinetsleden waren:

Premier en regeringsleider - Silvestre Siale Bileka+; vice-premier. minister van economie en financien - Anatolio Ndong Mba"; staatsminister belast met speciale taken - Alejandro Evuna Owono Asangono+; staatsminister voor transport, voorlichting en cominunicatie, en regeringswoordvoerder - Antonio Fernando Nve Ngu*; staatsminister voor buitenlandse zaken en samenwerking - Miguel Oyono Ndong Mifumu*; staatsminister voor binnenlandse zaken - Julio Ndong Ela Mangue*.

+Geen wijziging
* Andere tunctie

KRANT DOOR REGERING ERKEND

Op 1 januari 1994 werd bericht dat El Sol op 30 december als krant was geregistreerd door het staatsministerie voor voorlichting en communicatie. El Sol werd daarmee de eerste particuliere krant die door de overheid werd erkend.

IMF-LENINGEN

Op 4 februari ging het IMF akkoord met een driejarige lening ter waarde van 12,88 mln SDRs (ongeveer $ 18 mln) krachtens de uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESAF). Een bedrag van maximaal 5.52 mln SDRs kon worden opgenomen voor het eerste jaarprogramma. Het ESAF-programma volgde op een eerdere driejarige lening, eveneens ter waarde van 12,88 mln SDRs, die in 1988 was goedgekeurd krachtens de structurele aanpassingsfaciliteit (SAF).

Op 2 mei keurde het IMF de tweede jaarlijkse lening krachtens de ESAF goed ter waarde van 3,68 mln SDRs (ca. $ 5,2 mln), ter ondersteuning van het economische en financiële hervormingsprogramma van de regering voor 1994. De lening zou beschikbaar zijn in twee gelijke termijnen van een half jaar, waarbij de eerste uitbetaling van 1,84 mln SDRs zou plaatsvinden op 14 mei.

BETREKKINGEN MET SPANJE VERBROKEN

De betrekkingen tussen Equatoriaal Guinee en Spanje, die al niet goed waren (zie pag. 46/3-'94), verslechterden verder toen de Spaanse consul-generaal in Bata op 11 december tot persona non grata werd verklaard en binnen 24 uur het land moest verlaten.

Diego Sanchez Bustamante. die als enige diplomaat in de tweede stad van het land resideerde, werd beschuldigd van inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van Equatoriaal Guinee en van overtreding van internationale gedragsregels. Op 10 december had Sanchez Bustamantc een ontmoeting gehad met leiders van partijen die de verkiezingen van november (zie pag. 47/1'94) hadden geboycot.

De Spaanse regering wees de beschuldigingen van de hand en riep haar ambassadeur in Malabo terug voor overleg. Op 16 december liet het Spaanse ministerie van buitenlandse zaken een ,,krachtig protest" horen tegen het uitwijzingsbevel. en werd een secretaris van de ambassade van Equatoriaal Guinee in Madrid uitgewezen. Ook maakte het ministerie bekend dat Spanjemet ingangvan 1 januari 1994 de hulp aan zijn voormalige kolonie tenminste zou halveren, hoewel humanitaire hulp ongemoeid zou worden gelaten.

Laatste contingent van Spaanse luchtmacht teruggetrokken

Op 13 maart werd het laatste contingent van de Spaanse luchtmacht, dat bestond uit twee Aviocars en tien bemanningsleden, uit Equatoriaal Guinee teruggetrokken; de toestellen waren er 14 jaar lang gestationeerd geweest ten behoeve van de Spaanse ambassade in Malabo en werden voornamelijk gebruikt voor transport tussen de eilanden.

(Vor.ber.pag. 46/3 e.v.-1994)

ERITREA

EPLF-CONGRES

Met het derde congres van het regerende Volksbevrijdingsfront van Eritrea (EPLF), dat van 10-17 februari 1994 plaatsvond, werd de verandering van het EPLF van een bevrijdingsbeweging in een politieke partij ingeluid.

De afgevaardigden kozen een nieuwe naam: Volksfront voor Democratie en Gerechtigheid (People's Front for Democracy and Justice, PFDJ), omdat zij de noodzaak inzagen van een ,.bredeen sterke" politieke organisatie, die alle ,.landgenoten" zou omvatten in plaats van enkel EPLF-leden. Ook werd een actieplan van 15 punten aanvaard. dat onder meer voorzag in de reorganisatie van de partij teneinde haar politieke activiteiten te bevorderen. versterking van de nationale eenheid, instelling van een permanente regering, hergroepering van strijders en steun voor de families van ,.martelaren" van de bevrijdingsstiijd. versterking van de maatschappelijke status van vrouwen en repatriëring van vluchtelingen.

Het partijvoorzitterschap bleef in handen van president Issaias Afemerki. De afgevaardigden kozen ook 75 leden van het centraal comité (waarin naar verwachting nog eens 75 leden zouden worden gekozen door regionale comités van het PFDJ) en een uitvoerend comité van 1x leden

In het uitvoerend comité zaten, naast Afewerki, slechts drie voormalige leden van het uitvoerend comité van het EPLF: Ali Said Abdella (minister van binnenlandse zaken). Alamin Mohammed Said (minister van cultuur en voorlichting) en Mesfin Hagous. De vertrekkende secretaris-gene aal van het EPLF, minister Ramadan Mohammed Nur van regionaal bestuur, had aangegeven dat hij geen leidende post in het PFDJ wilde bekleden. Zijn positie als tweede man na Afewerki zou echter niet in gevaar zijn.

NIEUW KABINET

Op 4 maart nam de Nationale Assemblée een aantal belangrijke resoluties aan, waardoor onder meer de verandering van het EPLF in het PFDJ (zie hierboven) in de grondwet werd vastgelegd. De Assemblée keurde ook de vorming van een nieuwe Staatsraad (kabinet) goed, die werd gekenmerkt door een poging om de regering en het PFDJ-bestuur te scheiden.

Bijgevolg werd Alamin Mohammed Said, oudminister van cultuur en voorlichting, die eerder was benoemd tot secretaris-generaal van het PFDJ, uit de Staatsraad gelaten. Ook buiten de regering bleef Ramadan Mohammed Nur, voormalig secretaris-generaal van het EPLF en tot dan toe minister van regionaal bestuur. Hoewel Nur te kennen had gegeven dat hij de partij niet in een hoge functie wilde dienen, kwam zijn vertrek uit de regering ook onverwacht

De samenstelling van de nieuwe Staatsraad was:

President, voorzitter van de Staatsraad. voorzitter van de Nationale Assemblée - Issaias Afewerki: lokaal bestuur - Mahmoud Ahmed Sherifo+; defensie - Mesfin Hafos*; binnenlandse zaken - Ali Said Abdella: buitenlandse zaken - Petros Solomon+; financiën en ontwikkeling - Haile Weldetensae: cultuur en voorlichting - Baraki Gebreselassie*; handel en industrie - Ekuba Abraha*; landbouw - Tesfaye Ghirmazien; maritieme hulpbronnen - Saleh Meki; energie, mijnbouw en waterbronnen - Tesfai Gebraselassie; onderwijs - Uthman Salih Muhammad*; gezondheidszorg - Sebhat Ephrem*; transporî - Giorgis Tekle Mikael*; justitie - mevr. Fozia Hashim; bouwnijverheid - Abraha Asfaha; toerisme - mevr. Worku Tesfa Mikael*.

* Nieuwe benoeming.
+Andere verantwoordelijkheid.

Men kwam overeen dat de Nationale Assemblée voortaan zou bestaan uit 75 leden van de centrale raad van het PFDJ en 75 door het volk gekozen leden. Andere maatregelen die de Natio-

nale Assemblée onder meer nam waren de oprichting van een 42 leden tellende grondwetscommissie, alsmede de instelling van commissies die tot taak hadden om nieuwe bestuurlijke indelingen te maken en een perswet op te stellen.

(Vor.ber.pag. 129/2-1994)

RWANDA

OVERGANG VERTRAAGD. ONTWIKKELINGEN TOT BEGIN APRIL 1994

De lang verwachte instelling van een overgangsregering op brede basis en een Nationale Overeanesassemblée (zie pag. 53/3-'94) vond toch niet plaats op 31 december 1993.

Op 20 december had Jacques-Roger Booh-Booh, oud-minister van buitenlandse zaken van Kameroen en nu de speciale afgezant van de VN-secretaris-generaal in Rwanda, er nog zijn vertrouwen over uitgesproken dat de overgangsorganen hun taken op 31 december zouden kunnen aanvangen. Plaatselijke berichten suggereerden echter dat de inauguratie van uit meer partijen bestaande uitvoerende en wetgevende organen nu ,,voor onbepaalde tijd" zouworden uitgestelcl.

De instelling van deze overgangsorganen was overeengekomen in het vredesakkoord dat in augustus was getekend tussen de regering en het opstandige Rwandese Patriottische Front (FPR) Het begin van de overgangsperiode was toen nog gepland op 10 september (zie pag 53/3-'94) De inauguratiedatum was echter uitgesteld tot eind december als gevolg van vertragingen bij de inzet van de VN-Ondersteuningsmissie in Rwanda (UN Assistance Mission to Rwanda. of UNAMIR) en als gevolg van verdeeldheid binnen verschillende politieke partijen, hetgeen de voordracht van hun vertegenwoordigers voor de Nationale Assemblée en het kabinet had vertraagd.

Volgens eerste berichten werden de voor 31 december op het programma staande inauguratieplechtigheden geannuleerd, nadat president Juvénal Habyarimana geweigerd had beëdigd te worden. FPR-functionarissen beschuldigden Habyarimana van kwade trouw en drongen er bij UNAMIR op aan druk op hem uit te oefenen om zijn verplichtingen krachtens het vredesakkoord van augustus na te komen.

Nieuwe problemen bij vorming overgangsregering

Na enige maanden vertraging werd Juvénal Habyarimana, die sedert 1973 aan de macht was (zie pag. 647/2-'73), op 5 januari 1994 beëdigd als president voor een overgangsperiode van 22 maanden, aan het eind waarvan in oktober 1995 meerpartijenverkiezingen gehouden zouden worden.

De plechtigheid werd geboycot door een aantal oppositiepartijen. waaronder de Republikeinse Democratische Beweging (Mouvement démocratique républicain; MDR), de Sociaal-Democratische Partij (Parti social démocrate, PSD) en de Christen-Democratische Partij (PDC), die Habyarimana beschuldigden van bemoeienis bij de keuze van ministers. Het gevolg hiervan was dat Habyarimana de inauguratie van de overgangsregering op brede basis en van de Nationale Overgangsassemblée opnieuw uitstelde.

Jacyues-Roger Booh-Booh gaf blijk van zijn frustratie over de voortdurende vertragingen en zette vraagtekens bij de toezeggingen van regeringsfunctionarissen met betrekking tot de overgang. Hij waarschuwde ook dat het IMF en de Wereldbank niet bereid zouden zijn verzoeken aangaande de financiering van een economisch-hen~ormingsprogrammain overweging te nemen, zolang de nieuwe regering niet in functie was.

Booh-Booh liet ook weten bezorgd te zijn over een eventuele weigering van de VN-Veiligheidsraad om meer troepen beschikbaar te stellen voor UNAMIR. Op 6 januari echter ging de Veiligheidsraad akkoord met het sturen van nog eens 1.350 man aan vredeshandhavende troepen. maar de Raad wilde wel binnen 90 dagen een rapport over de voortgang in de tenuitvoerbrenging van het vredesakkoord van Arusha.

De vertragingen werden ook veroordeeld door het FPR.

Het FPR noemde de acties van de MDR. PSD en PDC .,politieke manoeuvres". Het FPR stond echter ook kritisch tegenover Habyarimana's ,,onverantwoordelijke gedrag" en eiste dat de overgangsinstellingen zo snel mogelijk in het leven wei-den geroepen. Op 11 januari beschuldigde de FPR-radio Habyarimana van schending van het vredesakkoord van Arusha; de zender liet doorschemeren dat, als hij hierin volhardde, het FPR ,,geen ander alternatief (had)clan de gewapende strijd te hervatten"

Politieke moorden

De op 22 februari voorziene inauguratie van de overgangsregering op brede basis en de Nationale Overgangsassemblée werd voor onbepaalde tijd uitgesteld nadat Felicien Gatabazi, minister van openbare werken en energie en tevens leider van de PSD, op 21 februari door onbekenden was vermoord.

Gatabazi. een Hoetoe, had nauwe banden ontwikkeld met het door Toetsi's gedomineerde FPR. De vrees dat zijn dood zou leiden tot hernieuwd etnisch geweld, nam toe toen binnen enkele uren na de moord Martin Bucyana, voorzitter van de extremistische Hoetoe-partij Coalitie voor de Verdediging van de Republiek (Coalition pour la défense de la république. CDR),werd gedood door een w-oedende menigte PSD-aanhangers. In de volgende twee dagen kwamen tenminste 40 mensen om bij straatgevechten.

Het FPR stelde president Juvénal Habyarimana verantwoordelijk voor Gatabazi's dood en het daaropvolgende geweld. Het beschuldigde de president ervan dat hij. samen met de Na-

Leden van de PSD demonstreren op 24 februari in Kigali na de moord op hun leider Felicien Gatabazi.

tionale Bemegingvoor Democratie en Ontwikkeling (Mouvement républicain national pour le développement et la démocratie, MRND) - de vroegere regeringspartij - en de CDR. het geweld en de interne verdeeldheid binnen de oppositiepartijen aanmoedigde om aan de macht te blijven.

Op 28 februari werden de vijf belangrijkste partijen het erover eens dat de regering van Agathe Uwilingiyimana zou aanblijven in afwachting van de installatie van de brede coalitieregering op een nader te bepalen datum.

BLOEDBAD NA DOOD VAN PRESIDEST AANHOUDENDE MASSAMOORDEN INTERYATIONALE REACTIES

De dood van president Juvénal Habyarimana op 6 april leidde tot een orgie van geweld. Duizenden mannen, vrouwen en kinderen werden door bendes militieleden met stokken en kapmessen afgeslacht. Hoewel het geweld over het algemeen werd voorgesteld als een etnisch conflict tussen de Hoetoe-meerderheid en de Toetsi-minderheid. ging het in feite om een politiek gemotiveerde strijd waarin aanhangers van het militaire regime iedere vorm van oppositie tegen het aan de macht blijven van dit regime poogden te elimineren. Hiermee kwam een abrupt einde aan het broze overgangsproces zoals dat was geregeld in het vredesakkoord van Arusha tussen Habyarimana en het FPR (zie pag. 53/1/2-'94).

w

Habyarimana k am samen met zijn Boeroendische collega Cyprien Ntaryamira (zie onder BOEROENDI) om het leven toen het vliegtuig waarin zij terugkeerden van een overleg in Dar-es-Salaam (Tanzania) vlak voor de landing op het vliegveld. van de Rwandese hoofdstad Kigali neerstortte.

Over de achtergronden van het ongeluk liepen de ineningen uiteen. Volgens eerste berichten was het vliegtuig getroffen door granaten, maar de bijzonderheden bleven vaag en niemand eiste de verantwoordelijkheid op. Dc regering en de veiligheidstroepen gaven het door Toetsi's gedomineerde FPR de schuld, dat echter iedere betrokkenheid categorisch ontkende. Het FPR op zijn beurt beschuldigde extremistische Hoetoe-elementen in het leger, een opvatting die later werd onderschreven door Faustin Twagiramungu, voorzitter van de MDR en de aangestelde maar nog niet geïnstalleerde premier van de geplande toekomstige overgangsregering op brede basis (zie pag. 53/3-'94). Op 25 april betoogde Twagiramungu dat het FPR ,.niets te winnen" had bij de dood van Habyarimana en hij suggereerde dat het waarschijnlijker was dat extremistische Hoetoes in het leger hem gedood hadden om de ..burgeroorlog nieuw leven in te blazen", omdat zij er niets voor voelden de macht te delen met de Toetsi's. (Habyarimana was zelf een Hoetoe en sinds zijn militaire regime in 1973 aan het bewind was gekomen had hij het Hoetoe-ovenvicht in stand gehouden, Maar zijn betrokkenheid sinds kort bij het overgangsproces had het einde van de exclusieve machtspositie van de Hoetoes ingeluid.)

Terwijl het nieuws over het ongeluk met het presidentiële vliegtuig zich op 7 april verspreidde, brak in Kigali in een ommezien chaos uit. Leden van de veiligheidstroepen en gewapende jongeren trokken met kapmessen, stokken en vuurwapens moordend door de straten om wraak te nemen. Doelwit van het geweld waren niet alleen de 600 FPR-strijders die in de stad gestationeerd

Een beeld van Kigali op 11 april. Een plunderaar neemt een bed mee uit een huis waarvan de bewoners zijn vermoord.

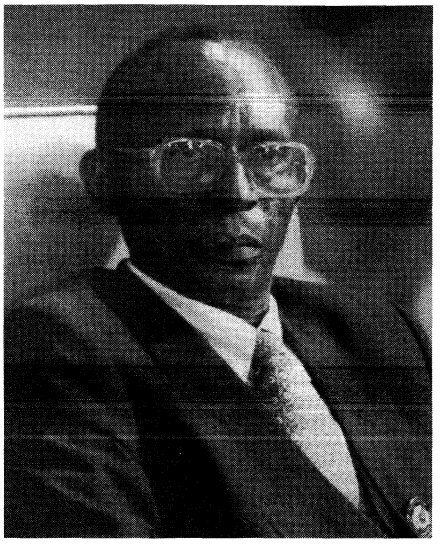

Theodore Sindikubgabo. president van de Rwandese overgangsregering.

waren krachtens het door de VN gecontroleerde vredesplan, maar ook politici van de oppositie en iedereen. Toetsi of Hoetoe, die verdacht werd van sympathie voor de FPR-opstandelingen. Honderden mensen werden in de eerste uren gedood, onder wie premier Agathe Uwilingiyama en leden van haar familie, die werden vermoord door de presidentiële garde. Tot de andere doden van 7 april behoorden de minister van arbeid en sociale zaken Edouard Ntatsindwa, de voorzitter van het Constitutionele Hof Joseph Kavarunganda en 10 Belgische leden van het 2.500 man sterke UNAMIR-contingent, allen vermoedelijk slachtoffer van de presidentiële garde.

Nieuwe regering. Afwijzing door het FPR

In de vroege ochtend van 9 april maakte Theodore Sindikubgabo, de voorzitter van de Nationale Ontwikkelingsraad (CND, het parlement), bekend dat hij overeenkomstig de grondwet het presidentschap had aanvaard.
Hij benoemde een nieuwe overgangsregering waarin leden waren opgenomen van de vijf politieke partijen in het aftredende kabinet: de MRND van Habyarimana, de MDR van Twagiramungu, de PSD, de PDC en de Liberale Partij (PL).

De belangrijkste leden van de nieuwe regering waren:

President - Theodore Sindikubgabo*: premier - Jean Kambanda*:buitenlandse zaken en samenwerking - Jerome *Bicamumpaka**; binnenlandsc zaken en gemeenschapsontwikke-

ling - Faustin Munyazesa; justitie - mevr. Agnes Ntamabyaliro; defensie - Augustin Bizimana.

* Nieuwe benoeming

De regering kreeg de opdracht om de orde te herstellen en de veiligheid van mensen en eigendommen te garanderen. Ook moest zij de contacten met het FPR voortzetten teneinde binntin zes weken de lang uitgestelde overgangsregering op brede basis te kunnen installeren (ziehierboven).

In een radiouitzending op 12 april verwierp het FPR de legitimiteit van de nieuwe regering en maakte het bekend de strijd te hervatten om zijn strijders te ondersteunen die in Kigali werden belaagd door de presidentieie garde, om de moord op onschuldige mensen te stoppen en om de vrede in het land te herstellen.

Het FPR beweerde dat krachtens het Arusha-akkooid het presidentschap niet had mogen toevallen aan de voorzitter van het schcidcnde parlement maar aan de voorzitter van de nog te installeren Nationale Overgangsassemblée. Volgens het FPR was de nieuwe regering. ,,een moordlustige kliek". verantwoordelijk voor het bloedbad. In een radiouitzending had het FPR op 9 april de leden van de nieuwe regering ,,felletegenstanders" van het Arusha-akkoord genoemd die zich wanhopig vastklampten aan de macht en niet in staat waren het land uit de huidige crisis te redden.

Evacuatie van buitenlanders

Op 9 april zetten België, de voormalige koloniale macht, en Frankrijk troepen in om hun staatsburgers te evacueren.

De hoop dat zij zouden helpen bij het herstellenoan de orde. vervloog toen beide regeringen duidelijk maakten dat zij alleen de veiligheid van hun onderdanen wilden waarborgen.

Begeleid door Franse parachutisten worden Fransen. Belgen en Italianen per vrachtwagen naar het vliegveld van Kigali overgebracht (11 april).

De evacuatie van bijna de gehele buitenlandse gemeenschap, die op 14 april was voltooid. werd vergemakkelijkt door een akkoord tussen UNAMIR en het FPR over de veilige doortocht van konvooien met evacués.

Regering ontvlucht Kigali. Exodus vluchtelingen

Toen FPR-troepen hun opmars naar Kigali voortzetten, vluchtte de nieuwe regering op 12 april van Kigali naar Gitarama, 50 km zuidelijker. Een enorme stroom vluchtelingen verliet de hoofdstad om te ontsnappen aan het bloedbad dat volgens hulpverleners in de eerste paar dagen aan 20.000 mensen het leven had gekost.

Op 13 april beweerde het FPR, waarbij zich inmiddels ook Hoetoe-burgers hadden aangesloten die tegen het leger waren. ..vier strategische punten" in Kigali te controleren evenals grote delen van noordelijk Rwanda. Eenheden van het rebellenleger leverden in het centrum van Kigali geregelde veldslagen met regeringssoldaten terwijl het granaten en raketten regende op de stad.

Eerste internationale reacties

Herhaaldeliike VN-uogingen om een staakt-het-vuren tot stand te brengen liepen op niets uit en de aanwezigheid van het UNAMIR-contingent was onvoldoende om het geweld te stoppen. Op 22 april gaf de VN-Veiligheidsraad opdracht om, in schril contrast met haar opstelling in de kwestie-Bosnië, het UNAMIR-contingent van 2.500 manschappen tot slechts 270 terug te brengen.

Resolutie 912 (1994), unaniem aangenomen, beperkte het mandaat van de verkleinde VN-missie tot een bemiddelende rol. Zij zou moeten zorgen voor een staakt-het-vuren, helpen bij de hervatting van de humanitaire hulp en toezicht houden op en rapporteren over de ontwikkelingen. VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali had in een verslag aan de Veiligheidsraad drie mogelijkheden geschetst: (i) UNAMIR

Jean Kambanda. premier van de Rwandese interim-regering. tijdens een interview op 27 mei in Gitarama

grootscheeps versterken en haar toestemming geven de strijdende partijen te dwingen tot een staakt-het-vuren; (ii) de omvang van UNAMIR terugbrengen en haar mandaat beperken, zoals geschiedde; en (iii) UNAMIR volledig terugtrekken, een optie waar Boutros Ghali niet voor was. Het besluit van de Raad volgde na de terugtrekking van het Belgische contingent (420 man) op 14 april.

Het besluit werd veroordeeld door de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE). Secretaris-generaal Salim Ahmed Salim zei dat het een ..teken (was) van gebrek aan voldocride bezorgdheid over een Aiiikaanse tragedie". Salim beschuldigde de VN van het meten met twee maten voor Afrika en Europa.

Hulporganisatie lieten zich in soortgelijke bewoordingen uit. Zij steunden bovendien beschuldigingen van het FPR dat de nieuwe regering betrokken was bij de systematische moord op Toetsi's die als vijanden van de staat werden beschouwd en op alle Hoetoes aan wier loyaliteit werd getwijfeld. In een op 28 april uitgegeven verklaring stelde de Britse hulporganisatie Oxfam dat ,,milities Toetsi's zijn blijven afslachten en dat de aanvallen kennelijk door machtige politieke en militaire groepen worden aangemoedigd en georganiseerd".

Naar schatting van hulporganisaties waren op 28 april reeds 200.000 mensen omgekomen en waren ongeveer 500.000 mensen het land uitgevlucht, van mie het merendeel op weg was naar Ngara in noordwestelijk Tanzania. Hulpverleners daar meldden dat de Kagera-rivier langs de grens met Oost-Rmanda vol lijken was. waardoor het water voor het vluchtelingenkamp besmet werd.

Toen de vrees voor een ramp van ongekende omvang groeide. drong Boutros Ghali er op 29 april bij de Veiligheidsraad op aan haar besluit te heroverwegen en ,,krachtige actie te ondernemen teneinde gezag en orde te herstellen".

In een brief aan de Raad zei hij zich ervan bewust te zijn dat ,,voor zo'n actie de inzet nodig zou zijn vanmensen en materiaal op een schaal die lidstaten tot nog toe niet hebben willen overwegen".(De Westerse regeringen leken niet bereid te zijn meer troepen te sturen. terwijl de Afrikaanse regeringen te kennen gaven dat zij niet beschikten over de noodzakelijke middelen.) Maar, zo betoogde Boutros Ghali. er waren ,,sterke aanwijzingen dat er nieuwe slachtingen onder burgers worden voorbereid en dat er verschillende grote concentraties burgers zijn die vrezen voor hun leven maar nauwelijks op effectieve bescherming kunnen rekenen. Massamoorden blijven op grote schaal plaatsvinden op het platteland." Ook zei hij dat hel bestaande UNAMIR-contingent zijn geloofwaardigheid verloren had nu zowel de regeringstroepen als het FPR aan zijn onpartijdigheid twijfelen en weigeren ermee samen te werken.

Aanhoudende massamoorden. Schendingen mensenrechten. Humanitaire crisis

In mei namen de aanhoudende massamoorden de omvang van een genocide aan. Omstreeks 500.000 mensen, in hoofdzaak leden van de Toetsi-minderheid, zouden zijn afgeslacht, terwijl naar schatting 1,5 mln mensen op de vlucht waren. Op 2 mei omschreef de Britse hulporganisatie Oxfam de situatie als de ernstigste humanitaire crisis sinds de,,killing fields" van Cambodja uit het midden van de jaren zeventig.

Aan de hand van steeds meer bewijsmateriaal kon worden vastgesteld dat de verantwoordelijkheid voor het merendeel van de moorden berustte bij de veiligheidstroepen en regeringsgetrouwe gewapende benden.

De meest beruchte moordenaarsbenden waren de overwegend uit Hoetoes bestaande militiegroepen ,,Interahanwe" (de saamhorigen) en ,,Impuza Mugambi" (de doelbewusten). die waren getraind door het nationale leger en waren georganieerd als de jongerenorganisaties van respectievelijk Habyarimana's MRND en haar naaste politieke bondgenoot, de CDR.

Getuigen meldden dat deze militiegroepen in het streven hun politieke tegenstanders uit te roepen, systematisch iedereen doodden. Toetsi of Hoetoe. die geacht werd sympathiek tegenover de rebellen le staan Er n-aren ook berichten dat Hoetoes die weigerden Toetsi's te doden als collaborateurs werden gebrandmerkt en zelf werden gedood. Vrij algemeen werd verondersteld dat deze acties werden geleid door regeringsleden. Een hoge VN-functionaris omschreef de slachtpartijen op 9 mei als ,.vooraf beraamde moorden die van bovenaf begonnen". Ou 30 mei verklaarde de Amerikaanse mensenrechtenorganisatie Human Rights Watch-Africa dat minstens vier regeringsfunctionarissen de ,,voornaamste aanstichters en organisatoren" van de slachtpartij waren.

Lugubere bewijzen voor de massamoorden verschenen in Oeganda en Tanzania waar verminkte lijken de Kagera-rivier afdreven en aan de oevers van het Victoriameer aanspoelden. Op 22 mei verklaarde de Oegandese regering drie aan dit meer gelegen districten tot rampgebieden; zij vroeg om noodhulp ter waarde van f 130.000 (ca. $ 200.000) om

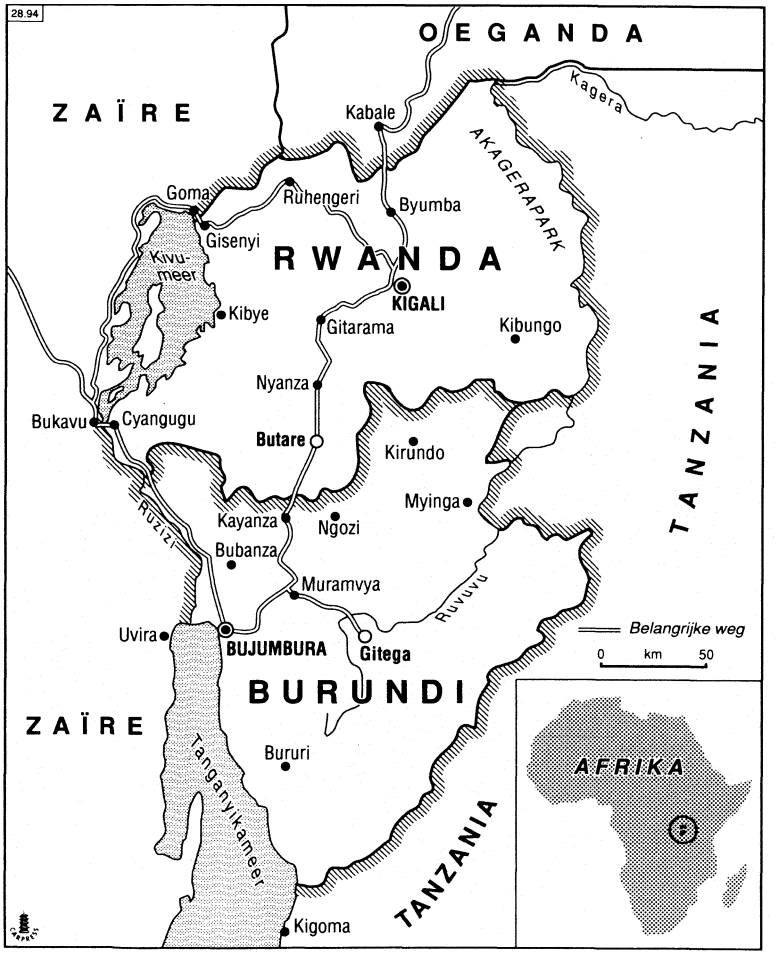

de opruimingsoperatie te financieren. Hulpverleners meldden dat de in ontbinding verkerende lijken van 40.000 slachtoffers van de met kapmessen opererende doodseskaders waren aangespoeld; het verontreinigd? water vormde een gevaar voor de volksgezondheid

Ook de stroom vluchtelingen hield aan. De bevolking van Kigali was tegen eind mei afgenomen van 350.000 tot 50.000 a 70.000 zielen. Slechts 12.500 van de achtergebleven bewoners kregen voedsel en medische hulp. Terwijl velen naar het platteland uitweken. zochten honderdduizenden hun toevlucht over de grenzen. Op 10 mei vroeg het Hoge Commissariaat voor Vluchtelingen van de VN (UNHCR) om $ 57 mln voor hulpverlening aan de naar schatting 860.000 mensen die zich in de buurlanden ophielden.

De grootste concentratie vluchtelingen was in Tanzania. waar het kamp Benaco, bij Ngara in het noordwesten van Tanzania. zomaar ineens verrees. Hulpverleners meldden dat daar begin mei in 24 uur 250.000 mensen waren samengestroomd. waarmee het in één klap het grootste vluchtelingenkamp ter wereld werd en het op één na dichtstbevolkte gebied in Tanzania. De Tanzaniaanse regering, die haar grens met Rwanda op 1 mei officieel sloot. deed een beroep op de internationale gemeenschap een veelomvattend programma te ontwikkelen om de toevloed van vluchtelingen in het noordwesten op te vangen. Gehoopt werd dat zo'nprogramma de economische en sociale dienstverlening zou verbeteren zowel voor de vluchtelingen als voor de plaatselijke bevol king.

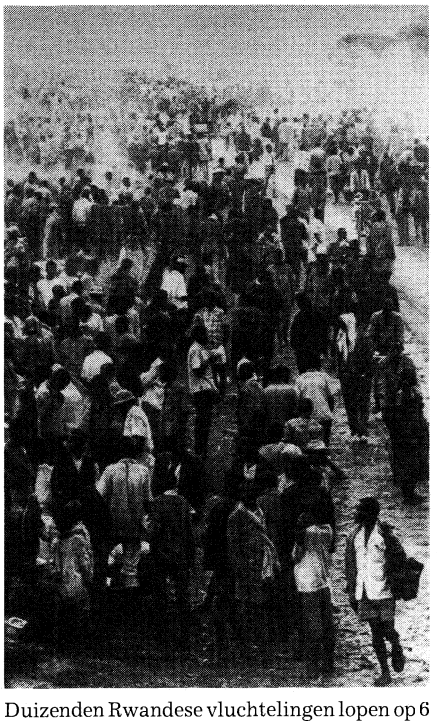

Duizenden Rwandese vluchtelingen lopen op 6 mei rond in het overvolle kamp van Benaco (Tanzania).

Medio mei maakten de internationale media melding van het bestaan van een concentratiekamp in Gitarama, waar 1.000 Toetsi's werden vastgehouden door regeringstroepen die dagelijks executies uitvoerden onder de kampbewoners. De vestiging van de Internationale Commissie van het Rode Kruis (ICRC) aldaar keek op het kamp uit, maar de ICRC liet weten dat zij niet kon ingrijpen omdat haar medewerkers de toegang werd geweigerd.

Resolutie VN-Veiligheidsraad

Op 17 mei aanvaardde de VN-Veiligheidsraad unaniem resolutie 918 die in beginsel akkoord ging met de uitbreiding van de VN-missie UNAMIR tot 5.500 militairen. Daarmee werd het Raadsbesluit van april om de omvang van het contingent te beperken (zie hierboven) teruggedraaid.

Maar, na intensief lobbyen van de VS, werd afgesrpken in eerste instantie slechts 150 ongewapende waarnemers te sturen om demilitaire toestand te beoordelen alsmede een 800 man sterk Ghanees bataljon om het vliegveld van Kigali te beveiligen. De toestemming om het grootste deel van de vredesmacht, UNAMIR II, in te zetten zou afhangen van een rapport van VN-secretaris-generaal Boutros Ghali over de duur en de organisatie van het mandaat van de vredesmacht, waarbij ook de vraag moest worden beantwoord of UNAMIR II de steun van de strijdende partijen zou krijgen. Voorts kondigde de Veiligheidsraad een embargo af voor de verkoop en levering van wapens aan beide partijen.

(Vor.ber.pag. 53/2 e.v.-1994)

SENEGAL

LEIDER ISLAMITISCHE BEWEGING VEROORDEELD EN BEWEGING ZELF VERBODEN. DEMONSTRATIES E N ARRESTATIES

Op 14 januari 1994 werd Mostapha Sy, de leider van Moustarchidine Oua Moustarchidate (Mannen en Vrouwen die Vechten voor de Waarheid, ook bekend als ,.Gidsen"), een radicale islamitische beweging. veroordeeld tot een jaar gevangenisstraf en een boete van 200.000 francs CFA. Hij werd schuldig bevonden aan het ten laste gelegde dat voortvloeide uit een anti-regeringsgezinde toespraak die hij in oktober had gehouden tijdens een bijeenkomst, die was georganiseerd door de oppositionele Senegalese Democratische Partij (Parti démocratique sénégalais, PDS).

Op 17 februari verbood de regering Moustarchidine Oua Moustarchidate. Het verbod kwam 24 uur na dc gevechten, die in Dakar hadden plaatsgevonden tussen veiligheidstroepen en duizenden gewapende betogers, waarbij vijf politiemannen en één burger werden gedood. Betogers trokken op naar het presidentiële paleis en riepen op tot het afzetten van president Abdou Diouf.

Op 18 februari werden Abdoulaye Wade en Landing Savane, secretaris-generaal van respectievelijk de PDS en de Afrikaanse Partij voor Democratie en Socialisme (Parti africain pour la démocratie et le socialisme, PADS), in hechtenis genomen zonder aanklacht. Op 23 februari werd hun detentie met nog eens 96 uur verlengd.

Andere oppositieleiders die in de nasleep van de demonstraties werden gearresteerd. waren Bokar Kanc van de PDS en Babacar Sane, voormalig secretaris-generaal van de Democratische Liga. Pate Malik Sy, tweede man van Moustarchidine Oua Moustarchidate, zou op 20 februari zijn aangehouden voor ondervraging.

Op 18 maart verschenen de oppositieleiders Abdoulaye Wade en Landing Savane, op beschuldiging van schending van de binnenlandse staatsveiligheid, voor de rechtbank.

AKKOORD MET IMF

Op 3 maart keurde het IMF een krediet goed ter waarde van 47,56 mln SDRs (ongeveer $ 66,7 mln) ter ondersteuning van het economische beleid van de regering in de daaropvolgende 12 maanden.

Het krediet was bedoeld om het programma te steunen, dat de regering na de devaluatie van de CFA franc in janua i (zie pag. 347/3 e.v.-'94) had aanvaard om de economie te stimuleren. Tot de maatregelen behoorden de verlaging van de douanetarieven, de verhoging van vastgestelde prijzen en het streven naar een gematigde loonpolitiek.

In reactie op een IMF-oproep aan de internationale gemeenschap het programma te steunen, stemde de ,,Club van Parijs" van crediteurenlanden op 4 maart in met een pakket maatregelen dat de buitenlandse schuld van Senegal met F 1,3 mrd moest verlagen.

(Vor.ber.pag. 54/2/3-1994)

TSJAAD

KABINETSWIJZIGING

Op 18 januari 1994 wijzigde premier Delwa Kassire Koumakoye zijn kabinet (zie pag. 55/3-'94).

Abderahinane Izo Miskine werd bevorderd tot minister van binnenlandse zaken en veiligheid, waardoor hij feitelijk niet alleen verantwoordelijk werd voor operaties tegen de opstandelingen maar ook voor de nationale verzoening. Zijn post op het ministerie van economie. financiën en toerisme werd overgenomen door Ouardougou Bolou. Andere veranderingen waren onder meer de benoeming van Alina Mongodjo tot minister ranfinancien en computerkunde. De toewijzing van deze ministerspost had geleid tot spanningen tussen president Idriss Déby en Koumakoye's voorganger Fidele Moungar (zie pag. 55/1/2-'94). Mahamat Mamadou Regui. die lid van de regering-Moungar was geweest, keerde terug in de regering. maar nu als gedelegeerd minister belast met nationale defensie, oorlogsveteranen en -slachtoffers.

ACTIVITEITEN REBELLEN

Op 14 januari maakten twee gewapende oppositiegroeperingen bekend dat zij hun militaire en politieke krachten aan het bundelen waren om het regime-Déby te bestrijden. In een gezamenlijke verklaring deden de Beweging voor Democratie en Ontwikkeling (MDD) van Brahim Malla en de Nationale Unie voor Democratie en Socialisme (UNDS) onder leiding van Youssou Sougoudi ook een beroep op andere oppositiegroepen om zich bij hen aan te sluiten.

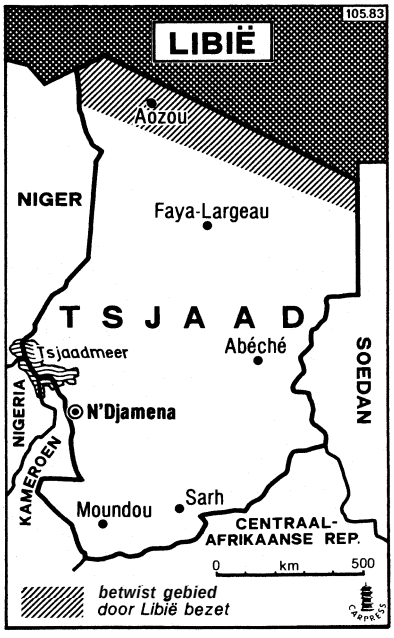

De bekendmaking van dit verzetsfront tegen de regering viel samen met een opleving van de activiteiten van het opstandige Tsjadische Nationale Front (FNT). Volgens plaatselijke radioberichten van 23 januari hadden FNT-leden, die kennelijk werden geïntegreerd in het leger, regeringstroepen aangevallen in Abeche. in de oostelijke regio Ouaddai. Volgens officiële cijfers bedroeg het aantal doden 31. onder wie naar verluidt 29 FNT-leden.

Op 20 januari beschuldigde de regeringsradio van Kameroen Tsjadische rebellen ervan negen leden van de Kameroense veiligheidstroepen gedood te hebben in een hinderlaag in het uiterste noorden van Kameroen (zie ook pag. 26912-'94). Volgens het bericht werden de negen op 18 januari aangevallen door 150 manschappen van de Nationale Raad voor de Wederopbouw van Tsjaad (Conseil national de redressement du Tchad, CNRT), die naar werd beweerd van plan waren een aanval op Ndjamena uit te voeren. Er was geen officiële reactie van de Tsjadische autoriteiten.

UITSPRAAK INTERNATIONAAL GERECHTSHOF OVER DE AOUZOU-STROOK. LIBIË AKKOORD MET TERUGTREKKING

Op 3 februari sprak het Internationale Gerechtshof (ICJ)in Den Haag zich met 16 stemmen tegen één uit ten gunste van Tsjaad in zijn-20 jaar oude territoriale geschil met Libië inzake de soevereiniteit over de Aouzou-strook, een grensgebied van circa 114.000 km² dat uranium en olie zou bevatten. De strook was in juni 1973 door Libische troepen bezet.

Naar verluidt waren beide partijen vooraf overeengekomen zich neer te leggen bij de uitspraak van het ICJ in deze zaak. die op 14 juni 1993 was geopend (zie pag. 716/2-'93). Libië had zonder succes aangevoerd dat de grens nooit was vastgelegd. Het hof kon zich vinden in het argument van Tsjaad. dat beide landen waren gebonden aan een demarcatielijn die was vastgesteld in een verdrag dat in 1955 was getekend tussen Frankrijk (op dat moment de koloniale macht in Tsjaad) en het toenmalige koninkrijk Libië

Naar verluidt zou president Idriss Déby in Ndjamena op 8 en 9 februari een ontmoeting hebben gehad met een Libische delegatie. De Libische media bleken geen melding te maken van de uitspraak van het ICJ.

Vermeende Libische troepenversterkingen

Op 13 februari werd bericht dat Tsjadische functionarissen Libië ervan hadden beschuldigd zijn militaire aanwezigheid in de Aouzou-strook op te voeren.

Abdelkader Wadal Kamougue, de Tsjadische minister van ambtenaren en arbeid, keerde op 23 februari terug uit de Libische hoofdstad Tripoli, waar hij een boodschap van Déby had overgebracht aan de Libische leider kolonel Moamer al-Kadhafi. Kamougue zei dat Kadhafi de uitspraak van het ICJ leek te aanvaarden. maar dat de Libische autoriteiten nog altijd niet formeel gereageerd hadden. Libië ontkende de beschuldigingen inzake troepenversterkingen.

Libië akkoord met terugtrekking uit Aouzou

Op 25 april werd tenslotte met Libië een tijdschema overeengekomen voor de terugtrekking van dit land uit de Aouzou-strook in overeenstemming met de uitspraak van het ICJ uit januari.

De Libische regering, die aanvankelijk geweigerd had het gebied over te dragen, stemde ermee in onmiddellijk een begin te maken met haar terugtrekking in het kader van een operatie die op 30 mei moest zijn voltooid. Overeengekomen werd dat op het proces toezicht zou worden gehouden door 25 Libische en 25 Tsjadische officieren alsook door vijf waarnemers van de VN. Volgens plan zou ook een begin worden gemaakt met een gezamenlijke mijnopruimingsoperatie

IMF-LENING

Op 25 maart keurde het IMF een krediet goed ter waarde van 16,52 mln SDRs (ongeveer $ 23 mln) ter ondersteuning van een éénjarig economisch programma dat een groeitempo van ongeveer 1,5 procent beoogde alsmede het terugdringen van de inflatie tot onder 10 procent aan het eind van het jaar. Het geld, dat beschikbaar werd gesteld krachtens een standby regeling. werd verstrekt na de devaluatie van de franc CFA in januari (zie pag. 347/3 e.v.-'94).

VEROORDELING MENSENRECHTENLEIDER

Op 1 april werd Joseph Batma, voorzitter van de Tsjadische Mensenrechtenliga, veroordeeld tot één maand voorwaardelijk, nadat de liga de Republikeinse Garde verantwoordelijk had gesteld voor 41 doden en 152 gewonden tijdens een demonstratie te Ndjamena in augustus 1993 (zie pag. 716/2/3-'93). De liga verklaarde dat zij tegen het vonnis in beroep zou gaan, en zij betreurde dat de rechter in deze zaak een legerkapitein was die aan het hof was toegevoegd.

VERLENGING OVERGANGSPERIODE. STAKING AMBTENAREN. ONTSLAG MINISTERS. REORGANISATIE KABINET

Op 4 april aanvaardde de Hogere Overgangsraad (CST, het overgangsparlement) een tijdschema voor de verkiezingen, terwijl de CST akkoord ging met een verlenging van de overgangsperiode, die op 9 april zou aflopen (zie pag. 420/1/2-'93), met 12 maanden. CST-voorzitter Lol Mahamat Choua zei dat deze beslissing was genomen omdat de regering, in het bijzonder president Idriss Déby, er niet in was geslaagd voldoende voorbereidingen te treffen voor het houden van democratische verkiezingen.

Volgens het tijdschema was de regering verplicht tussen april en juni 1994 (a) financiele middelen beschikbaar te stellen voor het organiseren van de verkiezingen; (b) een sociaal pakt met de vakbonden te sluiten om een eind te maken aan de industriëleonrust: en (c)een kieswet te aanvaarden. een nationale verzoeningsraad in te stellen. het territoriale bestuursdepartement te reorganiseren, veiligheidstroepen op te stellen voor het begeleiden van de verkiezingen. een registratie van de kiezers door te voeren en een kiescommissie alsmede een mensenrechtencommissie te benoemen.
Daarna zouden voorbereidingen worden getroffen voor een constitutioneel referendum dat naar verwachting voor december 1994 zou worden gehouden. Indien de nieuwe grondwet de steun van het volk ontving, dan zouden in januari 1995 parlementsverkiezingen worden gehouden en in maart 1995 presidentsverkiezingen.

Staking ambtenaren

Regeringspogingen om een sociaal pakt met de vakbonden te sluiten - een eis in het overeengekomen tijdschema - werden belemmerd door een ambtenarenstaking, die op 26 april begon.

De staking was uitgeroepen door de Federatie van Tsjadische Vakbonden (UST) ter ondersteuning van geëiste salarisverhogingen die de effecten van de devaluatie van de franc CFA (zie pag. 347/3 e,\:.-'94) moesten verzachten. De staking kreeg brede steun en duurde ook in mei voort, ondanks de publikatie op 1 mei van een presidentieel decreet waarin het stakingsrecht werd beperkt en waardoor organen voor industriele verzoening en arbitrage werden ingesteld die de vakbonden moesten inschakelen alvorens zij tot industriële actie overgingen.

Ontslag ministers

Op 17 mei maakte president Idriss Déby een belangrijke reorganisatie van het kabinet bekend. Negen ministers werden onslagen, onder wie Abdelkader Wadal Kamougue (ambtenaren en arbeid). die de onderhandelingen met de stakende ambtenaren had geleid, en Ibn Oumar Mahamat Saleh (planning en samenwerking). Het vertrek van Kamougue en Saleh, die door de vakbonden als gematigden werden beschouwd, werd als een klap voor het onderhandelingsproces aangemerkt.

Het kabinet was na de reorganisatie als volgt samengesteld:

Premier - Delwa Kassire Koumakoye; justitie en zegelbel\-aarder - majoor Loum Hinassou Laina; communicatie - Komtok Laoteh Dienobi; financiën - Patake Albert Pahimi*; buitenlandse zaken - Ahmat Abderamane Haggar*; binnenlandse zaken en veiligheid - Abderahmane Miskine Izo. nationaal onderwijs, jeugd en sport - Mahamat Saleh Allabo+; sociale zaken en vrouwenzaken - Mahamat Mamadou Regui+; openbare gezondheid - vacant: landbouw en milieu - Mahamat Adoum Kalobounc"; planning en samenwerking - mevr. Nour Mariam Mahamat*: ambtenaren en arbeid - Salibou Garba' ;economie en toerisme - Ouardougou Bolou: mijnbouw en energie - Mahamat Garfa*: openbare werken en transport - Esaie Tchakna: veeteelt en waterbronnen - Mahamat Ahmat Soukou; strijdkrachten - Ali Absakine *.

"Nieuwe benoeming
+Andere taken.

Salomon Garbaye Tombalbaye. leider van de oppositionele Beweging voor Democratie en Socialisme in Tsjaad en zoon van Tsjaads eerste president Ngarta Tombalbaye (vermoord bij een militaire coup in april 1975, zie pag. 381/1 e.v.-'75), werd tot minister van openbare gezondheid benoemd. Maar Tombalbaye weigerde de benoeming te aanvaarden; hij zei op 21 mei dat hij daarover niet was geraadpleegd.

NATIONALE VERZOENINGSCOMMISSIE

De regering stelde op 12 mei een Nationale Verzoeningscommissie in als een van haar pogingen om een duurzame vrede met de diverse rebellengroeperingen tot stand te brengen. De commissie zou bestaan uit twee vertegenwoordigers van de regering, twee van de CST, twee van politieke partijen, twee van mensenrechtenorganisaties en uit vier andere gerespecteerde figuren.

(Vor.ber.pag. 55/1 e.v.-1994)

ZAÏRE

SHABA VERKLAART ZICH AUTONOOM

De zuidelijke provincie Shaba, die met haar afscheidingspoging in 1960 (zie pag. 15817/3 en 15840/3 e.v.-'60.) de burgeroorlog had ontketend. kondigde opnieuw „volledige autonomie" af ten opzichte van de rest van Zaïre en greep terug op haar oude naam Katanga.

De mededeling werd gedaan door de gouverneur van de provincie, Gabriel Kungua Kumwanza, tijdens een toespraak op een bijeenkomst in Kolwezi op 14 december 1993. Deze bijeenkomst werd ook bijgewoond door Jean Nguza Karl-I-Bond, vice-premier in de regering van Faustin Birindwa en leider van de separatistische Unie van Onafhankelijke Federalisten en Republikeinen (Union des féderalistes et républicairis indépendants, UFERI).

UFERI viel daarna de door president Moboetoe Sese Seko benoemde regering-Birindwa aan oindat deze er niet in was geslaagd regionale autonomie in te voeren. In een verklaring op 21 december zei UFERI dat zij zich niet langer gebonden achtte aan het politieke contract inet de regering en nodigde zij haar andere provinciale politieke comités uit .,conform de grondwet te vechten voor de oprichting van autonome slrucluren in hun respectieve regio'~".

VALUTAHERVORMING. NIEUWE GOUVERNEUR CENTRALE BANK

Na de invoering van een nieuwe munt in oktober 1993 (zie pag. 56/3 e.v.-'94), waren oude bankbilietten met ingang van 30 november geen wettig betaalmiddel meer. Minstens drie mensen verloren het leven in gewelddadigheden die verband hielden met de valutahervorming.

Op 30 november werd bericht dat twee mensen werden gedood tijdens plunderingen in Kananga in de provincie West-Kasaï. waar soldaten kwaad waren geworden op winkeliers die de nieuwe munt hadden geweigerd. Op 13 december kwam één persoon om het leven in Mbuji-Mayi, ongeveer 130 km ten oosten van Kananga, toen soldaten het vuur openden op een menigte die protesteerde tegen de hervorming.

Op 5 december maakte de regering nieuwe maatregelen bekend voor overheidsbetalingen en nieuwe controles op particuliere bankrekeningen. Deze stappen werden gepresenteerd als maatregelen om de inflatie te beteugelen en de wisselkoers te stabiliseren.

Gouverneur centrale bank ontslagen

Op 1 februari 1994 ontsloeg president Moboetoe de gouverneur van de Banque du Zaïre (centrale bank), Joseph Buhendwa Bwa Mushaba. In diens plaats werd Ndiang Kaboul benoemd. Het ontslag volgde op de mislukking van de monetaire hervorming. De centrale bank was naar verluidt vanaf 31 januari voor het publiek gesloten omdat er geen contant geld meer in kas was, terwijl de commerciële banken op

3 februari hun loketten zouden hebben gesloten voor kastransacties.

Het persbureau *AFP* meldde op 31 januari dat de Wereldbank haar kantoor in Kinshasa inet ingang van 1 februari zou sluiten onder gelijktijdige annulering van alle uitstaande kredietlijnen en dat Zaire ,,insolvent" was verklaard.

POGING OM POLITIEKE IMPASSE TE DOORBREKEN

In een televisietoespraak op 4 januari stelde president Moboetoe de rivaliserende politieke groeperingen een ultimatum. Hij eiste dat ze vóór 12 januari de inaatregelen tenuitvoer hadden gebracht waarmee zij in september 1993 hadden ingestemd en die bedoeld waren om de aanhoudende politieke impasse te doorbreken (zie pag. 56/2/3-'94).

De maatregelen, waarvan de wijze waarop zij vorm moesten morden gegeven. onderwerp van discussie bleef. hadden een overeenkomst omvat om de laatste hand te leggen aan een interimgrondwet, voorts de herstructurering van de Hoge Raad van de Republiek (HCR,het overgangsparlement) alsmede het vaststellen van een tijdschema voor democratische verkiczingen. Volgens berichten was er geen vooruitgang mogelijk zolang er twee premiers waren: Etienne Tshisekedi, onaanvaardbaar voor Moboetoe maar gesteund door de Heilige Unie-coalitie, en Faustin Birindwa. gesteund door de Politieke Krachten van het Conclaaf (FPC), de pro-Moboetoe-coalitie die werd aangevoerd door de Volksbeweging van de Revolutie (Mouvement populaire de la révolution. MPR), de partij van de president (zie pag. 344/1/2-'93).

In de daaropvolgende dagen maakten de belangrijkste partijen van de twee blokken bekend dat zij Moboetoes oproep steunden en instemden met de hervatting van de besprekingen. Op 11 januari tekende FCP en de Heilige Unie van de Radicale Oppositie (Union sacrée de l'opposition radicale. USOR) een akkoord over de vorming van een regering van nationale verzoening. Op 12 januari werd echter duidelijk dat de patstelling niet doorbroken was, toen een woordvoerder van Tshisekedi zei dat deze vasthield aan zijn rechtsgeldige claim op het premierschap.

Op 14 januari maakte Moboetoe de ontbinding van de HCR en de Nationale Assemblée bekend, alsook het ontslag van de regering van Faustin Birindwa. Wel kreeg deze opdracht .,de lopende zaken af te handelen tot de vorming van een nieuwe regering". In een radio- en televisietoespraak tot de natie zei Moboetoe dat de Assemblee en de HCR samengevoegd zouden worden in één orgaan, de HCR-Overgangsparleinent (Parlement de transition, PT). Dit nieuwe orgaan werd bijeengeroepen op 17 januari en zou 15 dagen de tijd hebben om te kiezen tussen twee kandidaten voor het premierschap, de door de FPC voorgedragen Mulumba Lukoii (Tshisekedi's voorganger als premier, zie pag. 759/3-'91) en Tshisekedi.

Uit protest tegen Moboetoes zet riep Tshisekedi op 17 januari een algemene staking uit op 19 januari die Kinshasa voor één dag in een ..spookstad" moest veranderen. Volgens berichten i{-erd op grote schaal gehoor gegeven aan de staking soproep. Op strategische punten werden troepen gestationeerd en Tshisekedi's residentie werd een tijdlang omsingeld door soldaten van de presidentiële garde.

Op 19 januari kwam de HCR-PT bijeen. Het benoemde mgr. Laurent Monsengwo Pasinya, de rooms-katholieke aartsbisschop van Kisangani en tot dan toe voorzitter van de HCR. tot voorzitter van de HCR-PT.

Eind januari werden gevechten in het oosten van Zaïre gemeld. Honderden burgers zouden de grens met Oeganda zijn overgestoken om te ontsnappen aan botsingen tussen opstandelingen en aan Moboetoe getrouwe troepen.

BESCHULDIGING VAN MASSA-EXECUTIES

Amnesty International, de in Londen gevestigde organisatie voor de mensenrechten, kwam op 2 februari in een rapport met de beschuldiging dat duizenden mensen in de voorafgaande vier jaren in het wilde weg waren geëxecuteerd door Zaïrese legerofficieren en dat willekeurige arrestaties en slechte behandeling van gevangenen op grote schaal voorkwamen. De bevindingen in het rapport werden op 3 februari door de Zaïrese ambassadeui- in België onjuist en onbewezen genoemd.

AANVAARDING NIEUWE OVERGANGSGRONDWET. OPPOSITIE VERDEELD OVER BENOEMING VAN PREMIER

Op 8 april gaf de HCR-PT zijn steun aan een nieuwe overgangsgrondwet om de overgang naar de democratie te regelen. De wet werd op 9 april door president Moboetoe Sese Seko ondertekend.

De wet omschreef de betrekkingen tussen de regering en de president, en belastte de HCR-PT met de taak van toezicht op de regeringsactiviteiten. De wet versterkte de positie van de premier en het kabinet in verhouding tot de president door de regering een effectieve controle toe te kennen op de strijdkrachten en de centrale bank, iets wat tevoren tot conflicten aanleiding had gegeven (zie o.a. 343/1 e.v.-'93). De wet stelde de duur van de overgang naar de democratie op 15 maanden. Tijdens deze periode zouden zowel een constitutioneel referendum als presidents- en parlementsverkiezingen moeten worden georganiseerd.

Het meest omstreden punt uit de nieuwe net was artikel 76, dat handelde over de benoeming van een nieuwe premier en de partijen 10 dagen de tijd gaf oinkandidaten voor te dragen. Op grond van het feit dat dit impliceerde dat de post van premier thans vacant was, werd artikel 76 door sommige leden van de Unie voor Democratie en Sociale Vooruitgang (UDPS) verworpen, die van inening waren dat hun leider Erierine Tshisekedi, de in augustus 1992 door de Nationale Conferentie gekozen premier (zie pag. 862/2-'92), nog steeds die post bezette. Een honderdtal van de UDPS verliet op 30 maart boos de bijeenkomst van de HCR-PT, net voor er zou worden gestemd over artikel 76. Maar de overgebleven afgevaardigden keurden artikel 76 unaniem goed. Niettemin kreeg de wet als geheel de steun van andere partijen in de Heilige Unie van de Radicale Oppositie en zijn Bondgenoten (Usoral).

Op 20 april meldde radio Voix du Zaïre dat Tshisekedi de vorige dag de nieuwe regelingen had aanvaard en ermee had ingestemd als kandidaat te fungeren bij de verkiezing van de premier.

Maar in mei trad een verdere verdeeldheid binnen de Usoral aan het licht over de benoeming van de nieuwe premier.

Op 2 mei bracht het uitvuerend comité van de HCR-PT verslag uit over de diverse kandidaten voor de post. Het meldde dat het 14 nominaties had ontvangen waarvan zeven. waaronder die van Tshisekedi, aan de voorwaarden van de overgangsgrondwet voldeden.

De aanvaarding van zeven nominaties wekte de woede op van Tshsekedi's UPDS, die betoogde dat alleen zijn kandidatuur in overweging moest worden genomen. Bij de bekendmaking op 7 mei van haar besluit om de HCR-PT te boycotten hekelde de UPDS de Unie voor de Republiek en Democratie (URD), een van de grootste van de andere partijen in de Usoral, die drie kandidaten had voorgedragen. De scheuring kreeg een formeel karakter toen de URD en negen verwante groeperingen op 20 mei uit de Usoral werden gestoten.

Onder de door het uitvoerend comité afgewezen nominaties was die van Faustin Birindwa. de door president Moboetoe in maart 1993 benoemde premier, wiens regering op 14 januari was ontslagen (zie hierboven).

De HCR-PT, dat niet bij machte bleek een besluit te nemen over de keuze van de premier, stelde op 13 mei een commissie in die ,,snel" de ,,criteria" voor het kiezen van de toekomstige premier moest vaststellen.

(Vor.ber.pag. 55/3 e.v.-1994)

MIDDEN-OOSTEN

EGYPTE

BINNENLANDSE VEILIGHEID. ARRESTATIES EN EXECUTIES. AANHOUDEND GEWELD. OPROEP MUBARAK

Op 4 december 1993 arresteerden veiligheidstroepen negen mannen die werden verdacht van de mislukte moordaanslag eind november op premier Atef Sidki (zie pag. 67/3-'94).

De negen zouden lid zijn van de islamitische groepering Voorhoede van de Verovering, ook wel Nieuwe Jihad geheten, een afsplitsing van de Jihad-organisatie. Leden van de groepering zouden hebben bekend dat de aanslag was gepleegd op last van Ayman al-Zawahiri, een Jihad-leider van wie werd aangenomen dat hij in Genève woonde.

Op 16 december werden een lid van de Voorhoede van de Verovering en twee leden van de islamitische ,,19 Organisatie" in Alexandrië opgehangen, nadat ze schuldig waren bevonden aan het uitvoeren van terroristische operaties. Op 20 december werden zes leden van de Voorhoede van de Verovering in Cairo opgehangen na te zijn veroordeeld wegens misdrijven tegen de staatsveiligheid. Met hun executie kwam het aantal opgehangen islamitische fundamentalisten in 1993 op 29.

In december veroordeelde het Hogere Staatsveiligheidshof een lid van de groepering Gamaat i-Islami ter dood wegens de moord op de islamitische geleerde Farag Fudah in juni 1992 (zie pag. 637/3 c.v.-'92). Verschcidene andere beklaagden werden vrijgesproken, onder wie de leider van de Gamaat i-Islami. Safwat Abdel-Ghani. In augustus was Abdel-Ghani door hetzelfde hof vrijgesproken van medeplichtigheid aan de moord op de voorzitter van de Volksassemblée Rifaat al-Mahgoub in 1990 (zie pag. 65/3-'94)

In december werden zeker 18 politiemensen doodgeschoten door islamitische fundamentalisten, het hoogste aantal in één maand sinds het begin van het islamitisch geweld in 1991.

De Gamaat i-Islami eiste de verantwoordelijkheid op voor de aanslag op een toeristenbus op 11 december, waarbij acht Egyptenaren en acht Oostenrijkers gewond raakten.

Mubarak roept op tot nationale dialoog

Begin januari 1994 deed president Mohammed Hosni Mubarak een oproep tot het houden van een nationale dialoog over de politieke toekomst van het land. Volgens sommige berichten zou de dialoog in de tweede helft van februari van start gaan. Bij partijleiders van de oppositie werd de oproep gunstig ontvangen, maar islamitische groeperingen leverden er kritiek op en beweerden dat zij waren uitgesloten.

Arrestaties en aanhoudend geweld

Ook in januari pleegden islamitische activisten aanslagen op politiefunctionarissen. Als reactie daarop arresteerde de politie in de loop van de maand circa 1.000 verdachte fundamentalisten. vooral in Caïro en dezuidelijke stad Asyut.

Op 10 januari schoten onbekenden een kolonel van de politie en zijn chauffeur dood in Asyut, een bolwerk van islamitisch activisme. De politie reageerde met de arrestatie van 14 mensen. onder wie Hamadah Nassar, een van de leiders van de Islamitische Liga (Gamaat i-Islami), die de verantwoordelijk had opgeëist voor recente aanslagenin Asyut. Op 13 januari werden nog eens drie politiemensen in Asyut doodgeschoten.

Negen leden van de islamitische Voorhoede van de Verovering, beschuldigd van de moordaanslag op premier Sidki (zie hierboven). zouden op 27 januari voor de rechtbank de identiteit van tien andere potentiële slachtoffers hebben onthuld. onder wie de Israëlische ambassadeur in Egypte.

Escalerend geweld. Aanslagen op buitenlanders

De strijd tussen veiligheidstroepen en islamitische activisten leidde in februari tot zware verliezen aan beide kanten, terwijl de aanslagen op Egyptische burgers en buitenlandse toeristen aanhielden.

De jongste escalatie van het geweld begon op 1 en 2 februari, toen bij een politierazzia in Zawiya el-Hamra. een sloppenwijk in het noordoosten van Cairo, waar zich islamitische militanten zouden schuilhouden, zeven vermeende Islamitische militanten werden gedood. Het politie-optreden leidde tot een felle reactie van de Gamaat i-Islami, die op 2 februari zwoer het ..bloedbad" te wreken en op 8 februari een ,,laatstewaarschuwing" gaf aan toeristen en buitenlandse investeerders om het land te verlaten. De groepering gaf investeerders bovendien tot 22 februari de tijd om geld terug te trekken uit wat zij omschreef als ..woekermonumenten".

Op 4 februari schoten drie leden van de Jihadorganisatie in Shibin al-Qanatir, een stad in de Nijldelta. een autohandelaar dood die als hoofdgetuige a charge was opgetreden in een proces tegen negen mannen die beschuldigd werden van de moordaanslag op premier Atef Sidki (ziehierboven).

Islamitische militanten werden ook beschuldigd van de moorden op 2 en 6 februari op twee politiecommissarissen in Asyut. Op 9 februari bedroeg het aantal sedert maart 1992 gedode politieleden 108. Op 20, 21 en 23 februari werden in Asyut in totaal nog eens vier politieagentengedood.

Drie soldaten, die vermoedelijk banden met islamitische militanten onderhielden en die beschuldigd werden van het beramen van een moordaanslag op president Mubarak. werden op 18 februari ter dood veroordeeld door een militaire rechtbank in Sid Barrani nabij de grens met Libië. Bijzonderheden van het komplot,, dat in november 1993 uitgevoerd had moeten worden, waren naar verluidt op 19 januari ontdekt tijdens een politierazzia in een zuidelijke voorstad van Cairo.

Gamaat i-Islami eiste de verantwoordrlijkheid op voor drie aanslagen op buitenlanders op 14 februari in de regio rond Asyut. Voorts werd een bus met Roemeense en Egyptische ingenieurs aangevallen. waarbij geen slachtoffers vielen?en werden op 19 en 23 februari aanslagen gepleegd op luxe-treinen die door Asyut reden (waarbij zeven buitenlandse toeristen en zeven Egyptenaren gewond raakten).

Extremistisch islamitisch geweld

In maart nam het islamitische geweld klaarblijkelijk af, hoewel militante islamieten aanslagen bleven plegen op onder meer de veiligheidstroepen, christenen, buitenlanders en banken in Caïro en Opper-Egypte.

Ook de aanslag op het Muharray-klooster bij Asyut op 11 maart, waarbij vijf mensen om het leven kwamen. werd toegeschreven aan militante islamieten. De aanslag zou het ernstigste incident zijn geweest waarbij een christelijk huis des gebeds betrokken was.

Op 4 maart pleegde Gamaat i-Islami een aanslag op een cruiseschip op de Nijl in Opper-Egypte, waarbij een Duitse toerist ernstig gewond raakte. Bij aanslagen op twee treinen in hetzelfde gebied op 5 en 6 maart werden tenminste zes Egyptische reizigers gewond.

Gevechten tussen veiligheidstroepen en militanten bleven doorgaan, vooral in de streek rond Asyut, en aan beide zijden vielen slachtoffers. Op 20 maart werden in Sidfa vijf politieagenten gedood in een hinderlaag en de daaropvolgende dag werden bij een politieoperatie zes verdachten gedood in een nabij gelegen dorp.

Eind maart maakte de regering bekend dat het gouvernement Asyut in vier aparte zones werd verdeeld met aan het hoofd van elke zone een hoge veiligheidsofficier.

Doodstraf voor militanten

Op 17 maart werd de doodstraf uitgesproken tegen de negen beklaagden inzake de moordaanslag op premier Sidki. De negen waren in december 1993 gearresteerd (ziehierboven).

Officieren geëxecuteerd

Op 17 maart werden in Alexandrie twee legerofficieren geëxecuteerd die beschuldigd waren van het smeden van een komplot om president Hosni Mubarak te vermoorden Een derde bij verstek ter dood veroordeelde officier was nog voortvluchtig

De Egyptische autoriteiten maakten geen bijzonderheden van het komplot bekend, maar oppositiekranten meldden dat de drie officieren explosieven hadden aangebracht op een landingsbaan bij de Libische grens. die Mubarak zou gebruiken tijdens een ontmoeting met de Libische leider kolonel Moamer al-Kadhafi.

Politie beschuldigd van wapenverkopen aan islamieten

In een interview dat op 11 maart werd gepubliceerd in het dagblad *Al-Ahram* uit Cairo ontkende de minister van binnenlandse zaken, generaal Hussein Mohammed al-Alfi, hardnekkige berichten in de pers dat er een onderzoek liep tegen een aantal hoge politiefunctionarissen die verdacht werden van het leveren van wapens aan islamitische activisten.

Moord op hoge veiligheidsfunctionaris. Reactie regering

Op 9 april werd generaal-majoor Raouf Khairat, hoofd van de afdeling antiterrorisme van de recherche van de staatsveiligheidsdienst, in een voorstad van Cairo vermoord. De verantoordelijkheid voor de aanslag werd opgeëist door de Gamaat i-Islami (of Gamaat Islamiya).

Generaal-majoor Khairat was de hoogste veiligheidsfunctionaris die met succes het doelwit van militante islamieten vormde. Zijn moord volgde op weken van betrekkelijke rust in Egypte, waarin de fundamentalisten zich leken te hebben beperkt tot operaties in hun bolwerken in Asyut.

De moord leidde tot een nieuw offensief van politie en veiligheidstroepen. Op 13 april maakte de minister van binnenlandse zaken. generaal Hussein Mohammed al-Alfi. details bekend van een recente veiligheidsoperatie die naar zijn zeggen ,,een uitgebreid terrotistisch plan (had) verijdeld". Generaal Alfi meldde dat de politie tijdens de operatie Adel Awad Siyam, de militaire commandant van Al-Jihad. had doodgeschoten. Voorts werden 30 leden van deze organisatie gearresteerd.

Brigade-generaal Shirin Ali Fahmi, commandant van de veiligheidsleiding in Asyut, werd op 20 april vermoord.

Talaat Yasin Himam. naar verluidt de militaire commandant van de Gamaat Islamiya, werd bij een vuurgevecht met de politie in Cairo op 25 april gedood, evenals zes andere leden van deze groepering.

In een verklaring, die op 27 april aan het persbureau *AFP* werd gestuurd, bezwoer Gamaat Islamiya president Mohammed Hosni Mubarak te vermoorden om Himams dood te wreken.

Noodwetten verlengd

Wetten op de noodtoestand, die aan politie en leger verreikende arrestatie- en detentiebevoegheden verleenden, werden door de Nationale Volksvergadering tijdens een zitting op 11 april voor een periode van drie jaar verlengd. De wetten, die voor het eerst in 1981 na de moord op president Anwar Sadat waren ingevoerd, waren in mei 1991 voor het laatst verlengd (zie pag. 555/2-'91).

Veroordeling sjeik Abdul Rahman

Op 28 april werd sjeik Umar Abdul Rahman, de blinde islamitische fundamentalistische theoloog, bij verstek veroordeeld tot 7 jaar dwangarbeid wegens het aanzetten tot rellen en wegens een moordkomplot tegen twee politieofficieren in april 1989. Hij zat inmiddels in de VS in hechtenis in afwachting van zijn berechting wegens aanklachten betreffende bomaanslagen en samenzwering (zie pag. 64/3 en 119/1/2-'94).

Van de 48 medebeklaagden van de sjeik kregen vier een straf van 7 jaar en 21 straffen die varieerden van 3 tot 5 jaar. Er volgde vrijspraak voor 21 beklaagden en twee overleden tijdens het proces.

RAMP NA ROTSBRECK IK CAIRO

Op 14 december 1993 verloren zeker 30 mensen het leven toen in de Moqattamheuvels een enorm stuk rots afbrak en terechtkwam op woonhuizen in de wijk Manshiat Nasr in het oostenvan Caïro.

PUBLIKATIE VAN FRAGMENTEN UIT DE DUIVELSVERZEN

Op 17 januari 1994 publiceerde het regeringsgezinde weekblad Rose al-Yussef fragmenten uit de Duivelsverzen. de omstreden roman van de in India geboren Britse auteur Salman Rushdie, die zich nog steeds schuil hield wegens de in 1989 door de overleden Iraanse leider ayatollah Ruhollah Khomeini tegen hem uitgesproken fatwa (doodvonnis, zie ook pag. 280/3-'94).

BESCHULDIGINGEN VAN CORRCPTIE

De leider van de oppositionele Socialistische Arbeiderspartij (SLP), Ibrahim Mahmoud Shukri, en de uitgever van de partijkrant werden op 8 februari aangeklaagd wegens laster nadat zij hadden beweerd *dat naaste* medewerkers van president Mubarak betrokken waren geweest bij het in de doofpot stoppen van overtredingen van de bouwvoorschriften en van belastingontduiking Een van de drie personen die een aanklacht hadden ingediend, was premier Sidki

CENSUURBEVOEGDHEDEN AL-AZHAR UITGEBREID

De Middle East *Economic Digest* van 25 maart berichtte dat een recente gerechtelijke uitspraak de Islamitische Onderzoeksraad van de Al-Azhar-universiteit (het toonaangevende religieuze instituut van de soennitische islamieten) meer censuurbevoegdheden toekende op het gebied van film, televisie en video. De maatregel werd bekritiseerd door een aantal liberale organisaties, waaronder de Egyptische Organisatie voor de Mensenrechten.

MUBARAK BEZOEKT TURKIJE

In een persverklaring die aan het einde van een ééndaags bezoek van president Mubarak aan Turkije op 1 februari werd uitgegeven, stond dat de twee landen overeen waren gekomen de territoriale integriteit van Irak te beschermen en te werken aan een duurzame vrcdcsregeling voor het Midden-Oosten.

HULP TOEGEZEGD. IMF EN WERELDBANK POSITIEF OVER ECONOMISCH HERVORMINGSPROGRAMMA

Berichten uit begin februari wezen erop dat internationale hulpdonoren overwogen om Egypte in 1994-1995 voor in totaal een bedrag van bijna $ 3 mrd aan nieuw kapitaal toe te wijzen, waarvan de helft naar verwachting in de vorm van schenkingen. Het voorstel zou op 25 en 26 januari in Parijs aan de orde zijn geweest op een vergadering van een adviesgroep voor Egypte die werd voorgezeten door de Wereldbank.

Het bedrag, dat de verwachtingen van de rcgering overtrof, zou zo hoog zijn uitgevallen vanwege de goede economische resultaten in Egypte. Een verslag van de Egyptische centrale bank van eind februari liet zien dat het bruto nationaal produkt (BNP) voor het jaar eindigend in juni 1993 was toegenomen met 2,4 procent in reële termen. Het verslag kwam op hetzelfde moment uit als officiële ramingen die een vermindering voorspelden van het begrotingstekort tot 2,6 procent van het BNP in 1993-1994, tegen 28 procent in 1986. De inflatie was op dat moment met 15 procent op jaarbasis echter ho-

ger dan in de voorgaande 1% maanden, wat vooral te wijten was aan prijsstijgingen in de transport- en communicatiesector.

Overleg met IMF en Wereldbank

Het IMF en de Wereldbank velden een positief oordeel over het economische hervormingsprogramma van de Egyptische regering tijdens besprekingen medio april tc Washington. De gesprekken vonden plaats in het kader van beoordelingen van een uitgebreide financieringsfaciliteit die in september 1993 door het IMF was verleend (ziepag. 66/1/2-'94).

Na de besprekingen verklaarden IMF-functionarissen dat Egyptes belangrijkste macro-econoinische indicatoren binnen de limieten bleven waarnaar door het IMF was gestreefd, Voor de eerste helft van het fiscale jaar 1993/94 (de 12 maanden die in juni 1994 aflopen) was het begrotingstekort 0.8 procent van het BNP en het bleef daarmee aanzienlijk beneden het streefcijfer vuur het hele jaar, t.w. 2.6 procent. De inflatie, die volgens plan in 1993/94 op 9 procent per jaar zou uitkomen. bedroeg thans op jaarbasis omstreeks 7.3 procent.

TARIEFWIJZIGINGEN. NIEUWE WET OP DEVIEZEN

Op 14 februari werd een nieuw stelsel van importtarieven van kracht. waaronder aanzienlijke verlagingen van de tarieven voor een aantal grondstoffen. De wijzigingen beoogden het hoogste importtarief tot 50 procent te verlagen zoals de Wereldbank en het IMF hadden geadviseerd. De regering verlaagde ook de omzetbelasting en douaneheffing op grondstoffen voor de vervaardiging van exportprodukten.

Op 27 april aanvaardde de Nationale Volksvergadering (het parlement) een nieuwe wet op de deviezen die ten doel had de t ansacties in buitenlandse valuta te stroomlijnen. De nieuwe wet verschafte volledige vrijheid voor het overmaken van valuta naar Egypte of vanuit Egypte naar het buitenland.

(Vor.ber.pag. 64/3 e.v.-1994)

ISRAËL

OVERLEG RABIN EN CLINTON

Van 11-21 november 1993 bracht de Israëlische premier Yitzhak Rabin een bezoek aan de Verenigde Staten en Canada. Op 12 november sprak hij in Washington inet president Bill Clinton voornamelijk over de voortgang bij de tenuitvoerbrenging van het in september ondertekende vredesakkoord tussen Israël en de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO).over de stand van Israëls onderhandelingen met Syrië, Libanon en Jordanië (zie ook pag. 136/2 e.v.-'94)en over veiligheidskwesties.

Clinton beloofde Israëls ,.kwalitatieve militaire kracht" te versterken door de levering van geavanceerde gevechtsvliegtuigen die gronddoelen konden aanvallen. en door hulp te bieden bij de ontwikkeling van een anti-raket-raket.
Volgens de *Middle East International* van 19 november. gaf Clinton ook ,.duidelijk te kennen" dat hij spoedig de in 1987 tot levenslang veroordeelde Jonathan Ja'; Pollard, eem Amerikaanse inlichtingendeskundige en Israelischc spion. zou vrijlaten of diens straf zou verminderen. Clinton zou ook tegen Rabin hebbengezegd dat hij voorstander was van een verplaatsing van de Amerikaanse ambassade in Israël van Tel Aviv naar Jeruzalem.

BERICHTEN OVER GASLEVERANTIES UIT EGYPTE EN QATAR

In november 1993 verschenen in de Israëlische pers berichten dat Egypte had besloten om aardgas te leveren aan Israël en de Gazastrook.

Volgens de *Middle* East *Economic Digest* van 3 december bevestigden Egyptische functionarissen dat er een principeovereenkomst was bereikt over de aanleg van een gaspijpleiding naar Gaza en Israël. maar dat verder onderzoek naar de commerciële levensvatbaarheid van het project nodig was.
Eind oktober gaf de regering van Qatar een verklaring uit waarin zij ten stelligste een aantal Israëlische kranten tegensprak die hadden bericht dat Qatar op het punt stond een akkoord met Israël te ondertekenen over de levering van aardgas uit zijn Noordelijk Veld.

Onderhandelingen tussen Israël en Qatar bevestigd

De *Financial* Times van 28 januari 1994 berichtte dat sjeik Hamad Bin Jassem Bin Jabr al-Thani, de minister van buitenlandse zaken van Qatar, had bevestigd dat Qatar met Israël onderhandelde over de levering van aardgas. De verdere afloop, aldus Al-Thani, was afhankelijk van de uitkomst van een haalbaarheidsstudie en van vooruitgang in het vredesoverleg over het Midden-Oosten.

Volgens het bericht had Al-Thani op 23 januari in Londen in het geheim een ontmoeting gehad met de Israëlische minister van buitenlandse zaken Shimon Peres en minister van politie, energie eninfrastructuur Moshe Shahal.

BEZOEK VAN TURKSE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN. PRESIDENT WEIZMANN IN TURKIJE

Medio november 1993 bracht de Turkse minister van buitenlandse zaken. Hikinet Cetin, een bezoek aan Israël.

De Israëlische premier Yitzhak Rabin (m.)met zijn minister van buitenlandse zaken Shimon Peres (r,)en diens collega van politie. energie en infrastructuur Moshe Shahal (l.).

Het door Cetin en zijn Israelische ambtgenoot Shimon Peres ondertekende memorandum van overeenstemming was de eerste schriftelijke overeenkomst tussen de twee landen. Het memorandum had voornainelijk betrekking op economische overeenkomsten en bevatte een clausule die bepaalde dat beide landen zich zouden beraden over de mogelijkheid van een vrijhandelsakkoord Daarnaast werden verdragen op het gebied van toerisme en burgerluchtvaart ondertekend.

Van 24-27 januari 1994 bracht president Ezer Weizmann een bezoek aan Turkije, het eerste bezoek ooit van een Israëlische president aan dat land.

HISTORISCH BEZOEK VAN SPAANSE VORST

Begin november 1993 bracht koning Juan Carlos van Spanje een bezoek aan Israël. Het was de eerste keer dat de regerende monarch van een land een staatsbezoek aan Israël bracht.

Juan Carlos zou reeds in 1992 een bezoek aan Israël hebben gebracht ter herdenking van de uitwijzing van de joden uit Spanje 500 jaar geleden (zie pag. 321/3-'93). Dit bezoek was echter uitgesteld vanwege de ziekte van de vader van de koning. Het uit 1492 daterende edict over de uitwijzing van de joden uit Spanje werd in 1992 officieel door de Spaanse koning herroepen

VATICAAN EN ISRAËL ERKENNEN ELKAAR

Tijdens een plechtigheid in Jeruzalem ondertekenden Israël en het Vaticaan op 30 december een akkoord over wederzijdse erkenning. Het akkoord vormde de belangrijkste gebeurtenis in de Israelisch-Vaticaanse betrekkingen sinds de stichting van de joodse staat in 1948. Functionarissen van beide partijen spraken de hoop uit dat dit akkoord een bijdrage zou zijn aan de verzoening, na 2000 jaar, van christenenen joden.

Krachtens de bepalingen van het akkoord beloofde het Vaticaan zich niet te mengen in .,Seculiere conflicten". Israël stemde ermee in de rooms-katholieke kerk in Israël te erkennen, evenals haar recht om haar eigen religieuze en educatieve instellingen te steunen.

De preambule van het akkoord bevatte een verwijzing naar het ,,uitzonderlijke karakter en de universele betekenis" van het Heilige Land. In het akkoord werd Jeruzalem echter niet specifiekvermeld.

In de *Jerusalem Report* van 13 januari werd gemeld dat in een geheim aanhangsel bij het akkoord was overeengekomen om per 1 juni 1994 volledige diplomatieke betrekkingen aan te knopen.

HERSTEL DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN. BANDEN MET NAMIBIË

Op 6, 7 en 16 december 1993 hervatte Israël de diplomatieke betrekkingen met respectievelijk Laos, Botswana en Vanuatu.

Op 6 en 27 januari 1994 herstelde Israël de diplomatieke betrekkingen met respectievelijk Equatoriaal Guinee en Madagascar.

Op 11 februari knoopten Israël en Namibië diplomatieke betrekkingen aan. Volgens de radiozender *Voice* of *Israel* was Namibië het twaalfde land dat betrekkingen aanging met Israël sedert het vredesakkoord met de PLO van 1993.

KENIAANSE PRESIDENT BEZOEKT ISRAËL

Van 9-12 januari 1994 bracht president Daniel Arap Moi van Kenia voor het eerst een bezoek aan Israël. In oktober 1993 had de Israëlische premier Yitzhak Rabin een kort bezoek gebracht aan Kenia (ziepag. 70/2-'94).

De Middle East International van 21 januari gaf als commentaar op Moi's bezoek dat Israël waarschijnlijk .,de wens koestert om Kenia - lang een geheime basis voor activiteiten van de Israëlische inlichtingendienst in Afrika - nauwer en openlijker te betrekken bij zijn kruistocht tegen wat het noemt de door Iran geïnspireerde islamitische politiek op het continent". Volgens de krant viel het bezoek samen met uitvocrigc bcrichtcn in de Keniaanse media over plannen van Iran en Soedan om doelen in Kenia, Oeganda, Zaïre en de Centraal Afrikaanse Republiek aan te vallen.

AKKOORD OVER AANKOOP AMERIKAANSE JACHTBOMMENWERPERS

Op 27 januari werd bekendgemaakt dat Israël definitief had besloten 20 speciale F-15E jachtbommenwerpers te kopen van de Amerikaanse fabrikant McDonnell-Douglas, waarmee een bedrag was gemoeid van mogelijk $ 2 mrd.

Op 11 april stelde het Amerikaanse ministerie van defensie het Amerikaanse Congres ervan in kennis dat het van plan was 25 jachtbommenwerpers van het type McDonnell-Douglas F-151 (een gewijzigde versie van de F-15E) aan Israël te verkopen. Medio mei tekenden functionarussen van beide landen een definitief akkoord.

MILITAIR SAMENWERKINGSAKKOORD MET FRANKRIJK

Op 10 maart ondertekenden premier Yitzhak Rabin en de op bezoek zijnde Franse minister van defensie François Léotard een samenwerkingsakkoord op het gebied van onderzoek en ontwikkeling van militaire technologie.

Dit was het eerste Frans-Israelische militaire akkoord sinds de Arabisch-Israelische oorlog van 196'7, terwijl het bezoek van Léotard het eerste was van een Franse minister van defensie.

Het Syrische dagblad *Tishrin* (dat doorgaans het officiële Syrische standpunt verwoordt) stelde in zijn editie van 12 maart dat het akkoord niet alleen een bedreiging vormde voor het vredesproces in het Midden-Oosten. maar ook voor de veiligheid van het Palestijnse volk en de Arabische landen.

REGERING OVERLEEFT MOTIE VAN WANTROUWEN

Op 10 januari 1994 overleefde de regering-Rabin met 57 tegen 43 stemmen bij twee onthoudingen een motie van wantrouwen die gezamenlijk was ingediend door de ultra-nationalistische Tsomet en de ultra-orthodoxe Nationaal Religieuze Partij.

Radio Vozce of *Israël* berichtte op 10 januari dat het debat zich concentreerde op een verklaring van minister van landbouw Ya'akov Tsur dat de huidige vredesonderhandelingen konden leiden tot de vorming van een Palestijnse staat. In een reactie op de motie van wantroumcn zei minister van buitcnlandsc zaken Shimon Peres dat ..de regering in de lopende onderhandelingen niet praat over een Palestijnse staat, maar alleen maar over autonomie voor de Palestijnen".

DOOD COMMANDANT WESTOEVER

Op 12 januari kwam generaal-majoor Nechemia Tamari, de hoogste Israëlische legercommandant op de bezette Westoever, om bij een helikopterongeluk. Het ongeluk, waarbij de helikopter in dichte mist neerstortte aan de noord-

Mgr. Claudio Celli (l.),plaatsvervangend staatssecretaris van buitenlandse zaken van het Vaticaan. wisselt mrt Yossi Beilin, de Israelische onderminister van buitenlandse zaken, de documenten uit na de ondertekening van het akkoord over wederzijdse erkenning op 30 december 1993.

kant van Jeruzalem, kostte ook het leven aan drie andere officieren.

MINISTER VAN GEZONDHEID AFGETREDEN. PARTIJPOLITIEKE ONTWIKKELINGEN

Op 6 februari trad Chaim Ramon af als minister van gezondheid nadat de regering onder druk van het congres van de regerende Arbeiderspartij, dat in de voorafgaande week had plaatsgevonden, zijn versie van een ziektenkostenverzekeringswet had afgewezen

Volgens berichten op 19 februari zou de commissie van de Knesset voor wetsontwerpen bezig zijn met een alternatieve wet. Premier Yitzliak Rabin nam de portefeuille van gezondheidszorg over. maar zou volgens de Jeruzalem *Post* van 19 februari gezegd hebben dat hij die niet wilde houden.

Scheuring in Tsomet-partij

Begin februari voltrok zich een scheuring in de ultra-nationalistische Tsomet-partij toen drie van de acht Knesset-leden een nieuwe partij oprichtten, de Yi'ud.

Een van de dissidente leden, Gonen Segev, ontkende suggesties dat de groep onderhandelde met de door de Arbeiderspartij geleide regeringscoalitie of dat hem de portefeuille van gezondheid was aangeboden.

Nieuw akkoord tussen Arbeiderspartij en Shas

Op 14 maart parafeerden premier Rabin, de leider van de regerende Arbeiderspartij, en Aryeh Deri, de leider van de ultra-orthodoxe sefardische Torahwachters (Shas), een coalitieakkoord. In de weken die voorafgingen aan de parafering leek Rabin de weg vrij te maken voor het opnemen van de ultra-nationalistische Tsomet-partij in de coalitie.

Shas, die zes zetels in de Knesset bezette. was in september 1993 uit de coalitie gestapt, nadat Deri zich gedwongen had gezien af te treden als minister van binnenlandse zaken in verband met beschuldigingen van corruptie" (zie pag. 69/1/2-'94). Daardoor was de meerderheid van de regering in de Knesset geslonken tot twee, de vijf afgevaardigden van de twee Arabische partijen meegerekend.

Tijdens de onderhandelingen met Shas stemde de Arbeiderspartij ermee in een wet op het verbod van de invoer van niet-kosher vlees te zullen steunen. Naar verluidt besloot de Arbeiderspartij eveneens pressie uit te oefenen op Meretz, haar enige coalitiepartner, om af te zien van wetgeving op de burgerrechten.

BESCHULDIGINGEN TEGEN HOOFD VAN JEWISH AGENCY

Op 14 februari maakte Simcha Dinitz, voorzitter van het Jewish Agency sedert 1988, vooraanstaand lid van de Arbeiderspartij en voormalig ambassadeur in de Verenigde Staten (1973-1978), bekend dat hij verlof nam na beschuldigingen dat hij duizenden dollars van het agentschap had verduisterd. Het Jewish Agency organiseerde de immigratie en huisvesting van joden uit het buitenland.

Dinitz ontkende aanklachten wegens fraude. het schenden van vertrouwen en de frauduleuze ontvangst van goederen, die officieren van justitie hadden ingediend bij de procureur-generaal Michael Ben-Yair. Voorts zei hij dat hij zou aftreden als de zaak voor het eind van hei jaar niet was opgelost.

PRIVATISERINGSPROGRAMMA

Op 4 april maakte de regering formeel plannen bekend om Israel Shipyards, het scheepsbouw en scheepsreparatieconcern in staatsbezit dat sinds 1986 onder het beheer van een curator stond, te privatiseren.

Om de verkoop te laten doorgaan was de regering verplicht een schuld van ca. $ 140 mln krachtens een regeling met de crediteuren van het bedrijf kwijt te schelden.

De verkoop maakte deel uit van het privatiseringsprogramma van de regering voor 1994 dat beoogde een bedrag van $ 1,5 mrd bijeen te brengen door de verkoop van concerns in staatsbezit, waaronder de staatsluchtvaartmaatschappij El Al, Israel Chemicals, de Bank Hapoalim en de Bank Leumi.

RABIN BEZOEKT RUSLAND

Van 24-27 april bracht de Israëlische premier Yitzhak Rabin een officieel bezoek aan Rusland. Rabin, de hoogste Israëlische functionaris die Rusland bezocht, voerde besprekingen met Russische leiders zoals president Boris Jeltsin en premier Wiktor Tsjernomyrdin. De discussie betrof vooral de vredesbesprekingen inzake het Midden-Oosten, waarbij Rusland als medevoorzitter fungeerde.

Tijdens gesprekken op 25 april verzekerde Tsjernomyrdin dat in Rusland noch fascisme noch anti-semitisme de overhand zou krijgen.

De twee partijen tekenden zes akkoorden betreffende samenwerking op wetenschappelijk en technologisch gebied; agro-industriële zaken, voorkoming van dubbele belasting, gezondheidszorg en medicijnen, onderwijs en cultuur, en toerisme.

(Vor.ber.pag. 68/1 e.v.-1994)

*Op 23 februari berichtte de radiozender *Voice of Israel* dat Aryeh Deri een aantal aanvullende beschuldigingen van fraude en schending van vertrouwen ten laste zou worden gelegd.

BANGLADESH

VERKIEZINGSGEWELD

Op 30 en 31 januari 1994 kwamen negen mensen om het leven en raakten meer dan 200 anderen gewond bij gevechten die de voor het eerst gehouden directe verkiezingen van burgemeesters en wijkhoofden van stadscorporaties in Dhaka, Chittagong, Rajshahi en Khulna kenmerkten. Ten gevolge van het geweld moest het uitbrengen van de stemmen in 25 stembureaus te Dhaka worden opgeschort.

Naar verluidt begonnen de gevechten op 30 januari toen activisten van de regerende Bangladesh Nationalist Party (BNP) stembureaus in Dhaka aanvirlen, na geruchten over ren forsr winst voor de oppositionele Awami Liga. De dreigende verkiezingsnederlaag van de BNP in Dhaka zou ook de oorzaak zijn geweest van nieuw geweld op 31 januari. toen BNP-aanhangers van een verslagen raadslid in het wilde weg vuurden op aanhangers van de Awami Liga.

Uit voorlopige uitslagen van de burgemeestersverkiezingen bleek dat de BNP in Khulna en Rajshahi had gewonnen, maar dat de Awami Liga in Chittagong als winnaar te voorschijn was gekomen en met ruime voorsprong leidde in Dhaka. De definitieve uitslag van de burgemeestersverkiezingen in Dhaka werd pas verwacht na de hervatting van de verkiezingen, waarvoor echter nog geen datum was vastgesteld.

De leider van de Awami Liga in Bangladesh, Sheikh Hasina Wajed.

De (Nationalistische)Jatiya Partij van ex-president Hussain Mohammad Ershad (zie pag. 147/1-'94) en de pro-islamitische Jamaat-i-Islami werden vrijwel weggevaagd tot grote verbazing van waarnemers die over het algemeen een come-back van beide partijen hadden voorspeld.

Uitslag van de burgemeestersverkiezingen in Dhaka en Chittagong

De uitslag van de eind januari gehouden burgemeestersverkiezingen bevestigde dat de regerende BNP haar controle over het voorzitterschap van de gemeenteraden van Dhaka en Chittagong had verloren en een nederlaag had geleden tegen de oppositionele Awami Liga.

GRENSBESPREKINGEN MET INDIA

Grensbesprekingenmet India, die op 12 en 13 januari gevoerd waren door veiligheidsfunctionarissen, resulteerden in een overeenkomst die voorzag in het optreden tegen criminaliteit langs de grens en smokkelarij (zie pag. 54/1-'92 voor ren eerdere gespreksronde in augustus 1991).

AKKOORD OVER TERUGKEER CHAKMA-VLUCHTELINGEN

Volgens een officiële bekendmaking op 18 januari na gesprekken tussen de regering en vertegenwoordigers van de welzijnsorganisatie van Chakma-vluchtelingen zouden 500 Chakma-vluchtelingen naar huis terugkeren naar de Chittagong Hill Tracts (CHT). Dit zou de eerste fase zijn van een repatriëringsprogramma voor 56.000 vluchtelingen die in de Indiase deelstaat Tripura verbleven.

Eind december had de regering de vluchtelingen nieuwe financiële waarborgen en veiligheidsgaranties geboden, nadat velen hadden verkozen niet terug te keren onder de voorwaarden van het akkoord. dat in mei 1993 was gesloten tussen Bangladesh en India (zie pag. 656/1/2-'93). Verdere concessies en financiële prikkels die de regering in juli 1993 had bekendgemaakt hadden evenmin tot de terugkeer van de vluchtelingen geleid.

Het nieuwe akkoord zou mogelijk zijn geworden nadat Chakma-leiders volgens de regering .,onmogelijke" eisen hadden laten vallen (de terugtrekking van alle veiligheidstroepen en de uitzetting van Bengalese kolonisten uit de CHT). Deze eisen, die deel hadden uitgemaakt van een 13 punten tellend pakket (zie pag. 656/2-'93), zouden naar verluidt onder ..enorme druk" van India. dat streefde naar een snelle oplossing van het probleem. van tafel zijn verdwenen.

Een grens acht van Bangladesh (r)assisteert bij de repatriëring van de eerste groep Chakma-vluchtelingen die op 15 februari vanuit India naar Bangladesh terugkeerde. De vluchtelingen passeren een brug over de Feni-rivier:

Terugkeer van Chakma-vluchtelingen

Op 15 februari keerde een eerste groep van ongeveer 56.000 Chakma-vluchtelingen uit de Indiase deelstaat Tripura terug naar hun woongebieden in de CHT. In het begin van de jaren tachtig hadden duizenden Chakma's hun woonplaatsen verlaten om te ontsnappen aan het geweld rond de opstandige beweging onder leiding van de Shanti Bahini (Vredesstrijdmacht), die streefde naar meer autonomie voor de CHT.

Op 12 februari kondigde de regering een amnestie af voor ..opstandige stamleden" in de CHT. Verder beloofde zij elke terugkerende familie een toelage van $250 als bijdrage aan cie herhuisvestingskosten.

BESCHULDIGINGEN VAN STEMFRAUDE

Oppositiepartijen onder aanvoering van de Awami Liga beschuldigden de regerende BNP van massaal ,,geknoei met stemmen en manipulatie" bij een cruciale tussentijdse verkiezing op 20 maart in het kiesdistrict Magura, ongeveer 190 km ten westen van Dhaka.

Het kiesdistrict, dat lang beschouwd was als een van de veiligste zelels van de Awami Liga, werd veroverd door de BNP na een energieke verkiezingscampagne die erop was gericht het politieke prestige van de partij te herstellen na de nederlaag tegen de Awami Liga bij de recente burgemeestersverkiezingen (zie hierboven).

GEWELDDADIGE PROTESTEN

Drie mensen kwamen op 7 april om het leven tijdens gewelddadige protesten die ten doel hadden nieuwe algemene verkiezingen onder een zakenkabinet af te dwingen

De doden vielen toen landelijke stakingen werden gehouden die waren uitgeroepen door oppositiepartijen die het onmiddellijke aftreden eisten van de regering van premier Khaleda Zia wegens corruptie, gebrek aan efficiency en kiesfraude. Op 10 en 26 april herhaalden de oppositiepartijen hun eisen en verlangden zij bovendien de annulering van de uitslag van de recente tussentijdse verkiezing in het kiesdistrict Magura (zie hierboven).

NIEUWE PARTIJFORMATIE

Op 18 april sloten acht linkse politieke partijen, waaronder de Communistische Partij van Bangladesh. zich aaneen om het Linkse Democratische Front te vormen.

(Vor.ber.pag. 147/1 e.v.-1994)

INDIA

RESULTATEN DEELSTAATVERKIEZINGEN. NIEUWE DEELSTAATREGERINGEN

Begin december 1993 kreeg de Congrespartij(I) de wind in de zeilen door de bekendmaking van de volledige uitslag van de verkiezingen voor de deel-

UITSLAGEN DEELSTAATVERKIEZINGEN
(oudezetelaantallen tussen haakjes)

	Delhi	Himachal Pradesh	Rajasthan	Uttar Pradesh	Madhya Pradcsh	Mizoram
Zetels (totaal)	70	68	200	425	320	40
Verkozen	70	68	199	422	316	onbekend
Uitslagen (bekend)	70	68	199	421	316	onbekend
Congres (I)	14	52 (8)	77 (50)	28 (46)	171 (56)	16
BJP	49	8 (44)	94 (85)	176 (211)	116 (220)	-
SP/BSP				171	11 (2)	-
Janata Dal Mizoram	4	- (11)	6 (54)	28 (90)	4 (28)	8*
Nat. Front				-	-	16
Onafhank./anderen	3	8	22	18	14	-

*Mizo Janata Dal.

staatparlementen die eind november waren gehouden (zie pag. 76/1 e.v.-'94). De Bharatiya Janata Party (BJP) leed een zware nederlaag bij de verkiezingen.

Hoewel de BJP in New Delhi een meerderheid behield. werd ze zowel in Himachal Pradesh als in Madhya Pradesh verslagen door de Congrespartij(I), en door een coalitie van de Congrespartij(I) en plaatselijke politieke bondgenoten in Mizoram. In Uttar Pradesh bleek een volksalliantie van de lagere kasten onder leiding van de Samajwadi Party (SP)en de Bahujan Samaj Party (BSP),te sterk voor de BJP. In Rajasthan behaalde de BJP noch de Congrespartij(I) een meerderheid. De BJP werd daar echter u-el gevraagd een regering te vormen die zou steunen op onafhankelijke leden in het deelstaatparlement.

De BJP wist geen steun te verwerven onder arme Indiërs op het platteland, die de uit de hogere kasten samengestelde partij bleven wantrouwen. terwijl de inoslim-minderheid in de meeste kiesdistricten haar stem ook gebruikte om te protesteren tegen de betrokkenheid van de BJP bij de verwoesting van de Ayodhya-moskee in december 1992 (zie pag. 137/1 e.v.-'93).

Nieuwe deelstaatregeringen

Op 3 december trad in Himachal Pradesh onder leiding van premier Vir Bhadra Singh een Congrespartij(I)-regering aan.
Op 4 december werd in Uttar Pradesh een coalitieregering onder aanvoering van SP-leider Mulayam Singh Yadav beëdigd.

Dezelfde dag werd Bhairon Singh Shekhawat van de BJP gevraagd oin voor de derde keer premier van Rajasthan te worden en een regering te vormen die steunde op 10 onafhankelijke leden in het deelstaatparlement.

Op 5 december werden Congrespartij(I)-regeringen goedgekeurd in Madhya Pradesh en Mizoram, die respectievelijk werden geleid door Digvijay Singh en Lal Thanhawla.

M.L. Khurana van de BJP werd de eerste premier van het unieterritorium Delhi sinds de ontbinding van het territoriale parlement in 1956, dat in 1952 was aangetreden na vijf jaar van centraa! bestuur. De vorming van een nieuw deelstaatparlement was in december 1991 goedgekeurd door het centrale parlement (zie pag. 276/2-'92).

PARLEMENTAIR RAPPORT OVER AANDELENSCHANDAAL. AANKLACHTEN

Op 21 december 1993 maakte de gezamenlijke parlementaire onderzoekscommissie (zie pag. 132/1 en 589/2/3-'93) haar rapport openbaar over het aandelenschandaal dat zich in mei 1992 in Bombay afspeelde (zie pag. 578/1/2-'92). In het rapport werd de Reserve Bank van India (RBI) ernstig beschuldigd en werd het ministerie van financiën bekritiseerd omdat het geen toezicht had gehouden op de effectenbeurs en geen acht had geslagen op tekenen van frauduleuze activiteiten. In het rapport werd ook aanbevolen om de vergunning van vier buitenlandse banken in te trekken: Bank of America, Citibank, ANZ Grindlays en Standard Chartered. Deze banken, aldus het rapport, waren ,,de initiatiefnemers" en ,,de hoofdroispeiers" in het schandaai geweest. Hoewel het rapport minister Manmohan Singh van financiën niet openlijke kritiseerde, werd hij wel verantwoordelijk gesteld voor de tekortkomingen van zijn ministerie.

Na een tweedaags debat nam Singh op 30 december in een toespraak lot het parlement ,.de volledige constitutionele verantwoordelijkheid" op zich, maar benadrukte hij dat hervormingen van de financiele wereld op stapel stonden. Op 24 december diende Singh zijn ontslag in. naar verluidt als reactie op de verhulde kritiek in het rapport op zijn aandeel in de affaire. Premier P.V. Narasimha Rao weigerde op 31 december zijn ontslag echter te aanvaarden onder druk van collega-ministers en belangrijke zakenlieden. die betoogden dat Singhs vertrek India's ontwikkeling naar een markteconomie in gevaar zou brengen.

Aanklachten in aandelenschandaal

Op 9 februari 1994 diende het Centraal Onderzoeksbureau (Centra1 Bureau of Investigation, CBI) een aanklacht in tegen 13 personen in verband met het financiële schandaal in Bombay uit mei

Eén jaar na de verwoesting van de moskee in Ayodhya demonstreerden honderden betogers op 6 december 1993 voor het kantoor van de BJP in New Delhi

De Indiase minister van financiën. Manmohan Singh. kort nadat hij zijn ontslag heeft ingediend bij president P.V. Narasimha Rao, die echter weigerde het te aanvaarden.

1992. Onder de verdachten bevonden zich Harshad Mehta. een effectenmakelaar uit Bombay die de centrale figuur in het schandaal was, twee hoge functionarissen van de buitenlandse ANZ Grindlays Bank en verscheidene functionarissen van financiële overheidsinstellingen.

ONTWIKKELINGEN IN DEELSTATEN

In december 1993 en januari 1994 werden uit de hieronder vermelde deelstaten de volgende ontwikkelingen gemeld.

Karnataka

De politieke crisis in Karnataka, veroorzaakt door verdeeldheid in de parlementaire fractie van de regerende Congrespartij (I), verergerde op 3 januari toen acht deelstaatministers, onder wie vice-premier S.M. Krishna. hun ontslag indienden. Dit vormde onderdeel van hun campagne om premier Veerappa Moily te wippen.

Kashmir en Punjab

Op 15 december publiceerde de mensenrechtenorganisatie Amnesty International een rapport waarin werd beweerd dat ,,verdwijningen" in Kashmir en Punjab ,,systematisch" waren geworden: en waarin bewijzen weiden geleverd voor het opzettelijk en illegaal achterhouden van informatie door het leger en de veiligheidstroepen. De regering deed het rapport af als ,,in wezen onjuist", ,,onverstandig" en ,,slecht getimed".

Op 17 december kwamen in Kashmir 19 mensen om bij een t effen tussen Indiase soldaten en moslim-separatisten en op 19 december verloren nog eens 13 mensen het leven bij botsingen. Van 16-18 december namen veel moslims in Kashmir deel aan een algemene staking om te protesteren tegen het doden van twee leiders van de moslim-separatisten door Indiase veiligheidstroepen.

Op 27 januari berichtte de *Press* Trust of *India* dat 26 mensen om het leven waren gekomen in het eerste geval van separatistisch geweld in Kupwara (Kashmir). De meeste slachtoffers vielen op 27 januari op de centrale markt van de stad, toen soldaten het vuur openden na een aanval van sluipschutters. Onder de doden bevonden zich drie politieagenten. De regering maakte bekend dat zij een onderzoeksteam naar de stad zou sturen

Volgens officiële,op 13 januari vrijgegeven cijfers van het leger over het totaal aantal slachtoffers, dat in 1993 in Kashmir gevallen was naar aanleiding van de separatistische actie, had het leger 1.075 Kashmierse activisten gedood en 2.424 anderen gearresteerd. In 1992 was het aantal gedode activisten volgens officiële cijfers slechts 554 geweest. In 1993 waren als gevolg van militante acties 2.600 mensen. zowel burgers als soldaten. om het leven gekomen. bijna 500 meer dan het laar daarvoor

Maharashtra

Op 19 november zuiverde het Opperste Gerechtshof de premier van Maharashtra, Sharad Pawar, van alle blaam. Deze was in hoger beroep gegaan tegen de uitspraak van het Hooggerechtshof van Bombay uit maart 1993, waarin hij schuldig was bevonden aan frauduleuze praktijken bij de verkiezingen voor de Lok Sabha in 1991 (zie pag. 591/1/2-'93).

Op 8 december ondertekende de deelstaatregering een akkoord met de Amerikaanse onderneming Enron Power over de afname van stroom van een 695 MW gasgestookte Enroncentrale die in Dhahol zou worden gebouwd. Het akkoord werd van vitaal belang geacht voor de pogingen van de Indiase regering om buitenlandse investeerders aan te trekken (zie pag. 590/1-'93).

Op 18 januari werden twee mensen gedood, toen de politie in het Bir-district van Maharashtra het vuur opende op betogers die protesteerden tegen de naamsverandering van de Marathwada universiteit in Aurangabad, die voortaan de Dr Babashab Ambedkar Marathwada universiteit heette.

De naamsverandering was door premier Sharad Pawar van de Congrespartij (I) gerechtvaardigd als een huldeblijk aan Dr B.R. Ambedkar, een leider van de Harijan-kasten (vroeger de Onaanraakbaren) in de Indiase onafhankelijkheidsbeweging. Sommige waarneiners zagen hierin een manoeuvre van de Congrespartij (I) om de steun van de lagere kasten te verwerven.

Een staking van de rechtse oppositionele Shiv Sena, de enige partij die gekant was tegen de actie. verlamde op 21 januari Bombay, de econoinische hoofdstad van de deelstaat. en veroorzaakte wijdverspreid kaste-geweld.

Manipur

Op 31 december kwam Manipur onder direct presidentieel bestuur, nadat er opnieuw gevechten tussen de stammen van de Naga's en Kuki's waren uitgebroken (zie pag. 73/1 en 76/1-'94). Maar er volgden nieuwe uitbarstingen van stammengeweld.

Naga-activisten in Manipur doodden op 14 januari twee leden van de Kukistam en kregen op 19 januari de schuld van de dood van zeven Kukivrouwen.

Uit officiële cijfers die medio januari werden vrijgegeven, bleek dat in 1993 in Manipur hij gewapende botsingen 410 plaatselijk activisten en 87 leden van de veiligheidstroepen \varen omgekomen. Nog eens 316 mensen waren omgekomen bij botsingen tussen Naga's en Kuki's als gevolg van de toegenomen activiteit van Naga-guerrillastrijders van de verboden Nationaal-Socialistische Raad van Nagaland

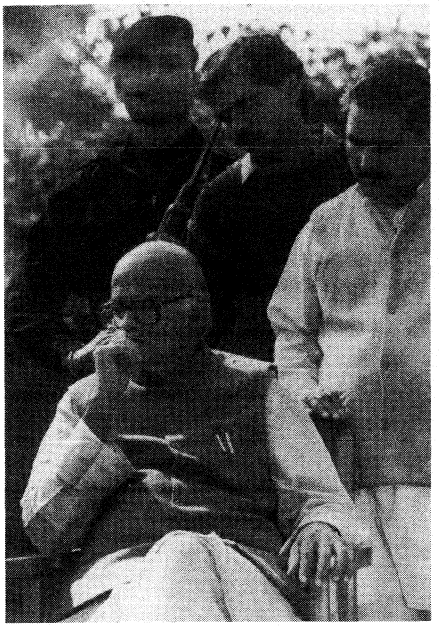

BJP-voorzitter L.K. Advani (zittend) in afwachting van een uitspraak van de rechtbank in Lucknow op 7 december 1993.

(NSCN) De NSCN had de Kuki's een ultimatum gesteld om de staat te verlaten teneinde plaats te maken voor een apart Kaga-thuisland

Uttar Pradesh

Op 6 december, de eerste verjaardag van de verwoesting van dc moskee in Ayodhya, werden bomaanslagen gepleegd op vier treinen die op weg waren naar Delhi. Twee passagiers kwamen daarbij om het leven en meer dan 20 anderen raakten gewond. De volgende dag werden acht leiders van de Hindoenationalisten, onder wie BJP-voorzitter Lal Krishna Advani, teruggezonden in voorlopige hechtenis in Lucknow, op beschuldiging van samenzwering in verband met de verwoesting van de Ayodhga-moskee.

PROCES TEGEN RIOORDENAARS RAJIV GANDHI

Op 19 januari begon in de zwaar bewaakte Poonamalle-gevangenis in Madras achter gesloten deuren het proces tegen 26 Indiërs en Srilankanen - allen Tamils - die waren aangeklaagd voor de moord in mei 1991 op de leider van de Congrespartij (I), ex-premier Rajiv Gandhi (zie pag. 564/1 e.v.-'91). Een speciaal gerechtshof in Madras, dat de zaak in mei had behandeld (zie pag. 75/1-'94), had in november gelast dat de verdachten formeel in staat van beschuldiging moesten worden gesteld.

MIJNRAMP

Op 24 januari brak in de kolenmijnen van Newkenda, 250 km ten noorden van Calcutta, een brand uit die naar men vreesde het leven had gekost aan 55 kompels.

Na de ramp weid het aftreden geëist van dc minister van energie van West-Bengalen, Ajit Panja.
Het ongeluk volgde op de opheffing xan restricties voor de mijnbouw door de regering. waardoor buitenlandse en binnenlandse particuliere ondernemingen langdurige pachtovereenkomsten in de mijnbouw Konden aangaan zonder toestemming van de centrale regering.

NIEUWE SECRETARIS VAN BUITENLANDSE ZAKEN

K.N. Srinivasan werd benoemd tot Secretaris van buitenlandse zaken. Hij volgde J.N. Dixit op, die op 31 januari was afgetreden. Dixit was de belangrijkste onderhandelaar van de regering geweest in diverse gespreksronden tussen India ei? Pakistan, met inbegrip van de gesprekken die in begin januari beëindigd waren (zie pag. 372/1 e.v.-'94).

VERKIEZINGEN VOOR RAJYA SABHA

Op 17 februari werden voor de deelstaatparlementen van Bihar, Karnataka, Sikkim en West-Bengalen de tweejaarlijkse verkiezingen gehouden voor een deel van de Rajya Sabha (het Hogerhuis van het unieparlement, waarvan de leden een ambtstermijn van zes jaar hadden). In Gujarat werden de verkiezingen uitgesteld wegens het overlijden van de deelstaatpremier (zie hieronder), terwijl op 27 januari in acht dcclstaten afgevaardigden waren herkozen, zonder dat er tegenkandidaten waren gesteld.

De Congrespartij(I) won in Karnataka alle vier de zetels. terwijl het Links Front alle vijf beschikbare zetels in West-Bengalen behaalde. Van de acht zetels in Bihar sleepte de Congrespartij(I) er twee en de Janata Dal (JD)er vier in de wacht. De Communistische Partij van India (CPI) en de BJP behaalden elk één zetel. De enige zetel in Sikkim ging naar de Sikkim Sangram Parishad (SSP).

De deelstaten waar afgevaardigden zonder tegenkandidaten werden herkozen, waren Uttar Pradesh (11 zetels), Maharashtra (zes), Haryana (één), Andhra Pradesh (zes).Rajasthan (drie), Delhi (drie), Orissa (drie) en Madhya Pradesh (zes)

BEGROTING VOOR 1994-'95. JAARLIJKS ECONOMISCH OVERZICHT. PROTESTEN TEGEN PRIJSSTIJGINGEN

Op 28 februari werden de begrotingsvoorstellen van de regering voor het financiële jaar 1994-'95 (dat op 1 april begon) bekendgemaakt door minister van financiën Manmohan Singh. In deze voorstellen lag het accent op het voortdurende streven van de regering naar economische groei, ondanks bezorgdheid over de stijging van de overheidsleningen tot boven de streefniveaus. Om haar medio 1991 gelanceerde programma voor economische groei een nieuwe impuls te geven verlaagde de regering het maximumtarief voor invoerrechten van 85 procent naar 65 procent en dat voor vennootschapsbelasting, met in begrip van opcenten, van 65 procent naar 55 procent. Verder verlaagde de regering het minimumleentarief met één procent naar 14 procent.

De totale inkomsten over 1994-'93 werden geschat op Rs 1.456,99 mrd en de totale uitgaven op Rs 1.516,99 mrd. wat een begrotingstekort opleverde van Rs 60 mrd, ofwel ongeveer 6 procent van het bruto nationaal produkt (BNP) ($ 1 = Rs 31,3964 op 4 maart 1994).

Singh gaf toe dat het begrotingstekort .,hoger is clan ik graag zou zien". maar hij benadrukte dat ,,allebelastinghervormingen enige risico's met zich meebrengen". Eerder had Singh onthuld dat de belasting- en douane-inkomsten lager en de uitgaven voor subsidies en andere zaken hoger waren dan men had verwacht. Daarom zou het begrotingstekort voor het jaar dat in maart 1994 eindigde. ongeveer 7,3 procent van het BNP zijn. in vergelijking met het streefpercentage van zo'n 4.5 procent van het BNP (zie pag. 589/3-'93).

Voor de ontwikkelingsplannen van de centrale regering in 1994-'95 werd een bedrag van iets meer dan Rs 270 inrd uitgetrokken. terwijl voor de ontwikkelingsplannen van de deelstaten een extra bedrag van ruim Rs 190 mrd werd gereserveerd. De bijzondere uitgaven werden vastgesteld op Rs 1.050 mrd. Van de totale bijzondere uitgaven ging een bedrag van Rs 230 mrd naar defensie (vergeleken met de Rs 191.5 mrd van de oorspronkelijke defensiebegroting voor 1993-'94. die in herziene schattingen al tot Rs 215 mid was gestegen)

De roepie. die al inwisselbaar was voor handelstransacties, zou vrij kunnen worden omgeruild op de rekening-courant. De restricties op de vermogenstransacties voor.de handel in activa bleven bestaan.

De buitenlandse schuld was in de eerste helft van het belastingjaar 1993-'94 maar langzaam gestegen met $ 300 mln. Singh maakte ook bekend dat de Indiase regering van plan was hij

het begin van het nieuwe belastingjaar de totale schuld van $ 1,4 mrd aan het IMF over 1994-'95 vervroegd af te lossen

De op 24 februari gepubliceerde spoorwegbegroting voor 1994-'95 voorzag in een verhoging van de eerste-klastarieven met 6 procent. een geringe prijsstijging van andere kaartjes en een aanpassing van tarieven in het goederenvervoer om de inkomsten met Rs 99,7 mrd extra te laten toenemen.

Economisch jaaroverzicht

Volgens een schatting in het op 24 februari gepubliceerde economisch jaaroverzicht van de regering zou de economie in het financiële jaar 1993-'94 slechts met 3,8 procent groeien. Dat betekende een groei die lager as dan die van 4 procent in het jaar daarvoor, en die bij lange na niet het streefcijfer van 5 a 5,5 procent van de oorspronkelijke begroting voor 1993-'94 zou halen (zie pag. 590/1-'93).

De opbrengst van de landbouw was enigszins gedaald. terwijl de industriële produktie met een groei van één procent in de eerste zeven maanden van het financiële jaar 1993-'94 langzamer herstelde dan was verwacht.

De Indiase export vertoonde echter .,opvallende tekenen van vooruitgang". na een duidelijke daling in 1992-'93 (zie pag. 589/3-'93). Uitgedrukt in dollars was de export in de negen maanden vóór december 1993 met 19.9 procent gestegen. Naar verwachting zou de lage import. die het gevolg was van een geringe vraag naar kapitaalgoederen en lage olieprijzen. de deviezenreserve eind maart doen toenemen tot $ 12 mrd.

Protesten tegen prijsstijgingen

Op 10 februari gaven in het hele land overheidsinstellingen en bedrijven gehoor aan een stakingsoproep van de oppositionele hindoeïstische BJP uit protest tegen de prijsstijgingen in januari en begin februari. Deze hadden betrekking op essentiële artikelen zoals benzine, dieselolie, suiker, rijst en tarwe.

LANCERING VAN AGNI-RAKET

Op 19 februari werd in Chandipur bij Balasore in de deelstaat Orissa met succes de derde proeflancering uitgevoerd van de Agni, een Indiase ballistische raket voor de middellange afstand, De lancering was oorspronkelijk gepland voor maart 1993 (zie pag. 591/3-'93) en in januari 1994 opnieuw uitgesteld.

VERDERE ONTWIKKELINGEN IN DEELSTATEN

In februari. maart en april deden zich in onderstaande deelstaten de volgende ontwikkelingen voor.

Gujarat

Op 17 februari overleed premier Chimanbhai Patel na een hartaanval. Hij werd tijdelijk opgevolgd door de deelstaatminister van financiën, Chhabildas Mehta. Deze werd op 22 april tot premier benoemd.

Kashmir

Op 16 februari werd Abdul Rashed Islahi, een vooraanstaand lid van de verboden afscheidingsbeweging Hezb ul mujaheddin, in Bhalla bij de stad Baderwah gedood door veiligheidstroepen.

Kashmierse separatisten schoten op 27 maart in Srinagar op de staatsminister van binnenlandse zaken (binnenlandse veiligheid),Rajesh Pilot, die daar op bezoek was. Pilot bleef ongedeerd. Bij een ander incident kwamen 15 soldaten om als gevolg van een bomexplosie in een legerkamp in Srinagar op 29 maart. Twee pro-Pakistaanse militante groeperingen eisten de verantwoordelijkheid voor de aanslag op.

Op 21 maart arriveerde een team waarnemers van het Internationale Comité van het Rode Kruis (ICRC) om een onderzoek in te stellen naar beschuldigingen over schendingen van mensenrechten door Indiase veiligheidstroepen.

In februari hadden mensenrechtengroeperingen. waaronder Amnesty International, toestemming gekregen om het gebied te bezoeken.

Eerder hadden, in een zeldzaam vertoon van eendracht, beide kamers van het parlement op 22 februari een resolutie aanvaard waarin de status van Jarnmu en Kashmir als integrerend deel van India werd bekrachtigd.

Ambassadeurs van 11 landen met diwlomatieke vertegenwoordiging in India, van wie acht uit islamitische landen, brachten van 27-30 april op uitnodiging van de regering een bezoek aan Kashmir.

De uitnodiging was in maart verstrekt toen er internationale bezorgdheid was gerezen over schendingen van de mensenrechten in de deelstaat. De invitatie zou een tegenprestatie zijn voor de intrekking van een Pakistaanse resolutie die tijdrns de 50ste zitting van de VN-Commissie voor de Mensenrechten in Genève was ingediend en waarin was aangedrongen op het zenden van een internationale missie van onderzoek.

Uttar Pradesh

Op 8 en 9 februari braken in Varanasi hevige kastenrellen uit na de moord op een plaatselijke leider van de Bahujan Samaj Party (BSP).Bij het geweld kwamen drie personen om het leven.

De BSP en de Samajwadi Party (SP) waren partners in een alliantie. die in november de deelstaatverkiezingen had gewonnen (zie pag. 76/1/2-'94 en hierboven).

Op 10 februari vond in de industriestad Kanpur een nieuwe uitbarsting van sektarisch geweld plaats. Op die dag vielen groepen hindoes moslim-inwoners aan. die ze beschuldigden van een bomexplosie op 9 februari, aarbij de plaatselijke BSP-politicus Kala Bachcha werd gedood. Bachcha was betrokken geweest bij aanvallen op verscheidene woningen van moslims tijdens de communautaire onlusten na de verwoesting van de moskee in Ayodhya in december 1992 (zie pag. 137/1 e.v.-'93).

Op 19 februari werd Phoolan Devi in New Delhi op erewoord vrijgelaten. Devi. die tot een lage kaste behoorde, was de bekendste Indiase ,,bandietenkoningin". Zij had in Uttar Pradesh sinds 1983 zonder proces op grond van ongeveer vijftig aanklachten, waaronder moord. in de gevangenis gezeten (zie pag. 160/1/2/-'83). De regering deelde mee dat zij alle aanklachten tegen Devi zou intrekken.

VERKIEZINGEN VOOR RAJYA SABHA IN GUJARAT

De regerende Congrespartij(I) leed een ernstige nederlaag bij de verkiezingen voor vier zetels in de Rajya Sabha (Hogerhuis). die op 4 maart in Gujarat werden gehouden.

De stemming onder de leden van het deelstaatparlement, die in februari was uitgesteld in verband met de dood van de premier (zie hierboven), leverde de Congrespartij(I) slechts twee zetels op (in plaats van de verwachte drie), terwijl de oppositionele BJP de twee andere in de wacht sleepte. De uitslag zou anders zijn uitgevallen dan verwacht doordat veel afgevaardigden van de Congrespartij (I) hun stem ten gunste van de BJP uitbrachten.

UITSPRAAK OPPERSTE GERECHTSHOF OVER ONTSLAG DEELSTAATREGERINGEN

In wat waarnemers een ,.mijlpaal-uitspraak" noemden, ging het Opperste Gerechtshof op 11 maart unaniem akkoord met het ontslag van de deelstaatregeringen van Himachal Pradesh,

Madhya Pradesh en Rajasthan na de verwoesting van de Babri-moskee in Ayodhya (Uttar Pradesh) in december 1992 (zie pag. 137/1 e.v.-'93). Alle drie de regeringen werden beheerst door de oppositionele hindoepartij BJP. Het gelijktijdige ontslag van de BJP-deelstaatregering in Uttar Pradesh was niet aangevochten.

In hun uitspraak merkten de negen rechters op dat geen enkele ,,politieke partij tegelijkertijd een religieuze partij kon zijn", en dat iedere deelstaatregering die ..niet-seculiere doeleinden" nastreefde. daarmee de grondwet schond. Het vonnis zou naar verwachting eerdere uitspraken van het Hooggerechtshof, waarin getracht werd de grondwettelijkheid van de ontslagen in twijfel te trekken (zie pag 587/3-'93), definitief herroepen.

In een afzonderlijke uitspraak kwam het Opperste Gerechtshof in meerderheid tot de conclusie dat het ontslag van de deelstaatregeringen van Karnatalra en Meghalaya in respectievelijk april 1989 en oktober 1991 (zie pag. 330/2-'90 en 274/3-'92) ,,ongrondwettig" was.

Op 18 maart herriep het Opperste Gerechtshof de maatregel waarmee de regering in december 1992 de religieuze moslimpartij, de Jamaat-i-Islami, verbood. met het argument dat het verbod ongerechtvaardigd was (zie pag. 137/3-'93). (Voor andere uitspraken van het Opperste Gerechtshof en Hooggerechtshof over het regeringsverbod op extremistische hindoe- en moslim-organisaties, zie pag. 588/1-'93.)

BETREKKINGEN MET DE VS

De betrekkingen met de VS raakten bekoeld na omstreden opmerkingen over Kashmir van de Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken voor Zuidaziatische aangelegenheden, Robin Raphael, in Washington op 29 oktober 1993. Raphael zou hebben gezegd dat ,,wij niet het Instrument van Toetreding (van Kashmir tot India) erkennen in de zin dat Kashmir voor altijd een integraal deel van India vormt".

De bet ekkingen verslechterden verder nadat de Indiase regering op 23 januari 1994 woedend had gereageerd op een verklaring van de Amerikaanse president Bill Clinton. Deze had in een brief aan het Democratische Congreslid Gary Condit beweerd dat in Punjab de mensenrechten geschonden werden.

Naar verluidt zouden de betrekkingen met de VS gedeeltelijk zijn verbeterd na ,.openhartige en vriendschappelijke" besprekingen die hoge Indiase functionarissen van 22-26 maart voerden met de Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken voor Zuidaziatische aangelegenheden Robin Raphael tijdens diens bezoek aan India. Maar de Indiase regering reageerde kennelijk niet positief op een nieuw Amerikaans voorstel om haar nucleaire programma te beperken door middel van een wederzijds akkoord met Pakistan.

MILITAIRE BESPREKINGEN MET CHINA. GRENSBESPREKINGEN

Op 20 en 21 december 1993 bracht een militaire delegatie uit China een bezoek aan India. Het was het eerste bezoek op hoog niveau van deze aard sinds de grensoorlog van 1962. De besprekingen in New Delhi met Indiase legerofficieren richtten zich op vermindering van de spanningen langs de Chinees-Indiase grens. In een in september bereikt historisch akkoord was aangedrongen op aanzienlijke troepenverminderingen door beide partijen (zie pag. 73/2/3-'94).

Van 2-4 februari 1994 vond in New Delhi overleg met China plaats over de grens tussen beide landen krachtens het in september 1993 gesloten Chinees-Indiaas akkoord (zie pag. 73/2/3-'94). De besprekingen gingen voornamelijk over troepenverminderingen langs de actuele controlelijn (LAC), het van tevoren uitwisselen van informatie over militaire oefeningen en het voorkomen van schendingen van het luchtruim.

BERICHTEN OVER INDIAAS-RUSSISCHE RAKETOVEREENKOMST

Begin januari 1994 ve schenen er onbevestigde berichten, dat Rusland alsnog had besloten India motoren voor cryogene ruimteraketten te leveren. Deze leveringen waren in juli 1993 opgeschort nadat de Verenigde Staten hadden beweerd dat zij een schending vormden van het Missile Technology Control Regime (MTCR) (zie pag. 73/2-'94). Op 4 januari werd een Russisch bericht, dat er zeer spoedig een nieuw contract zou worden gesloten. door een officiële woordvoerder als ,,voorbarig" van de hand gewezen. Op 20 januari berichtte de staatszender All-India Radio echter dat Rusland ermee had ingestemd India zeven cryogene raketten ter waarde van $ 220 mln te leveren als tegenwicht voor de gevolgen van Rusland-weigering een eerdere belofte na te komen.

Terwijl er na het laatste bericht geen officiële bevestiging van het akkoord kwam, werd op 27 januari in Bangalore een belangrijke Indiase functionaris op het gebied van de ruimtevaart aangehaald die zei dat er .,een voor ons bevredigende regeling" was getroffen voor de levering van cryogene raketstartmotoren uit Rusland. Hij weigerde nadere bijzonderheden te geven.

Indiaas-Russisch raketakkoord

De Russische radio meldde op 22 maart dat er diezelfde dag aan het slot van Indiaas-Russische besprekingen in New Delhi een nieuw akkoord was gesloten over de levering van zeven motoren voor cryogene raketten aan India. Het nieuwe contract, dat door geen van beide partijen officieel werd bevestigd, was in januari weer aan de orde gesteld ter vervanging van een in januari 1991 gesloten akkoord, dat in juli 1993 was opgeschort (zie hierboven).

GESPREKKEN MET JAPAN OVER NON-PROLIFERATIE

Medio januari spraken Indiase functionarissen met hun Japanse collega's over nucleaire non-proliferatie. Tijdens deze gesprekken, die eindigden op 18 januari, zou India er bij Japan op hebben aangedrongen ,,het bevooroordeelde karakter van het Nucleaire Non-Proliferatieverdrag (NPT)" ongedaan te maken.
De gesprekken vormden de tweede ronde in een reeks onderhandelingen waartoe was besloten tijdens een bezoek van premier P.V. Narasimha Rao aan Japan in juni 1992 (zie pag. 136/1-'93).

Op 15 januari zei een woordvoerder van het ministerie van buitenlandse zaken in een reactie op de verklaring die op 14 januari was uitgegeven na de Amerikaans-Russische top en die opriep het NPT in zijn huidige vorm te verlengen, dat India het verdrag in zijn huidige vorm verwierp.

BETREKKINGEN MET SISGAPORE

Tijdens een bezoek van premier Goh Chok Tong van Singapore (23-29 januari) werden bilaterale overeenkomsten getekend op het gebied van toerisme en scheepvaart en met betrekking tot het voorkomen van dubbele belastingheffing.

BETREKKINGEN MET DUITSLAND, TSJECHIË EN POLEN

Tijdens een bezoek van premier P.V. Narasimha Rao aan Duitsland (2-5 februari) werd een akkoord over

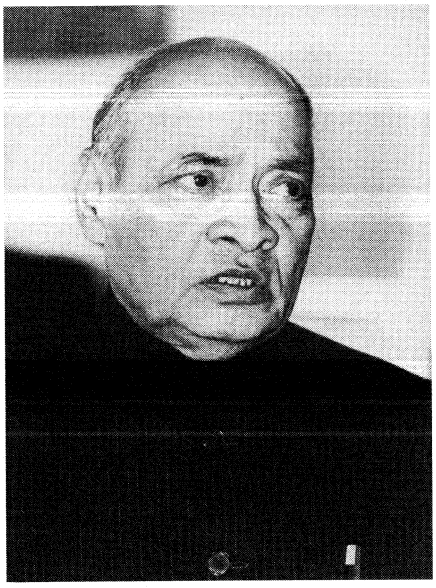

De Indiase premier P.V. Narasimha Rao.

wetenschappelijke samenwerking ondertekend.

Op 6 februari kwam president Vaclav Havel van Tsjechië aan in India voor een staatsbezoek van zes dagen.

Tijdens een bezoek van 2-8 maart sprak president Lech Walesa van Polen met president Shankar Dayal Sharma en enkele ministers van de unieregering.

PREMIER RAO BEZOEKT GROOT-BRITTANNIË

Tijdens een officieel bezoek aan Groot-Brittannië van 13-17 maart voerde premier P.V. Narasimha Rao besprekingen over Kashmir, nucleaire non-proliferatie en de uitbreiding van de bilaterale economische contacten. De twee landen bereikten ook een akkoord over het bevorderen en beschermen van investeringen.

(Vor.ber.pag. 70/3 e.v.-1994)

INDONESIË

BESPREKINGEN OVER OOST-TIMOR

De *Far Eastern Economic Review* van 6 januari 1994 berichtte dat medio december 1993 in de buurt van Londen de ,,allereerste verzoeningsbesprekingen" waren gehouden tussen de Indonesische regering en Oosttimorese tegenstanders van het Indonesische bewind op Oost-Timor.

De twee delegaties werden respectievelijk geleid door Lopes da Cruz, de speciale Indonesische ambassadeur op Oost-Timor, en Abilio Araujo, een vooraanstaande Oosttimorese balling.

ARRESTATIE VAN BETOGERS VOOR DEMOCRATIE

Op 4 januari berichtte Radio Australië dat de politie een aantal ,,betogersvoor democratie" had opgepakt, die buiten het parleinentsgebouw in Jakarta demonstreerden. In zijn nieuwjaarsboodschap had president Soeharto gezegd dat de ontwikkeling naar grotere politieke openheid in 1994 zou worden voortgezet. Hij had echter gewaarschuwd dat democratisch leven zou worden gekoesterd .,met de grootst mogelijke verantwoordelijkheid en zorg".

Volgens het Australische bericht hadden de betogers, merendeels studenten, .,grotere vrijheid" geëist, evenals de vrijlating van 21 studenten die waren aangeklaagd wegens het beledigen van Soeharto op 14 december 1993. Toen waren studenten het parlementsgebouw in Jakarta binnengedrongen om een parlementair onderzoek te eisen naar vooral de schendingen van de mensenrechten door het bewind van president Soeharto

De Indonesische strijdkrachten (ABRI) maakten begin januari een plan bekend, dat voorzag in meer samenspraak met universiteitsstudenten. Radio Republiek Indonesie berichtte op 5 januari dat minister van onderwijs en cultuur Wardiinan Joyonegoro zijn steun had betuigd aan het ABRI-plan ,,omin te spelen op protestbetogingen die waarschijnlijk dit jaar zullen plaatsvinden".

ARREIDSWET INGETROKKEN. VERHOGING MINIMUMLOON

Op 15 januari trok de regering de omstreden arbeidswet uit 1986 in. Deze wet, die de Indonesische strijdkrachten (ABRI) toestond tussenbeide te komen in arbeidsgeschillen, was in binnen- en buitenland bekritiseerd.

De maatregel. die kennelijk was ingegeven door de wens om continuering van Amerikaanse handelsconcessies veilig te stellen. werd bekendgemaakt aan de vooravond van een bezoek van de Amerikaanse minister van financien Lloyd Bentsen aan Indonesië. In juni 1993 hadden de Verenigde Staten Indnesië tot medio februari 1994 de tijd gegeven om de rechten van werknemers te verbeteren, en gedreigd dat anders de handelsvoordelen onder het Generalized System of Preferences (GSP) ingetrokken zouden kunnen worden.

De Indonesische regering had het minimuinloon op 1 januari verhoogd.

VERLENGING VAN AMERIKAANSE HANDELSPRIVILEGES. ARBEIDSONRUST

Op 17 februari maakte de Amerikaanse ambassade in Jakarta. op gezag van de Amerikaanse handelsgezant Mickey Kantor, bekend dat de VS een beoordeling van de arbeidsrechten in Indonesie een half jaar opschortten Dit betekende dat Indonesie zijn bevoorrechte handelspositie krachtens het GSP zou behouden

In de weken die voorafgingen aan het verstrijken van de uiterste termijn op 15 februari, vond er in Indonesië een ongebruikelijke uitbarsting van arbeidsonrust plaats.

Duizenden werknemers legden in januari en februari het merk neer om te protesteren legen het feit dat werkgevers het nieuwe minimumloon niet uitbrtaalden Dr regering reageerde met het dreigement dat zij bedrijven voor de rechter zou dagen. als deze zich niet aan het nieuwe loonniveau zouden houden

Op 11 februarizouden 90.000 a 130.000 werknemers gehoor hebben gegeven aan een oproep tot een landelijke werkonderbreking van één uur. Deze stakingsoproep was afkomstig van de pas opgerichte Indonesische Bond voor Arbeiderswelzijn (SBSI), een groepering die niet was erkend door de regering (zie pag. 658/2-'93). De SBSI riep op tot deze staking om te protesteren tegen de arbeidsomstandigheden.

Twee dagen voor de staking arresteerde de politie SESI-voorzitter Muchtar Pakpahan omdat hij zou aanzetten tot haat tegen de regering. Minstens 20 andere activisten werden voorafgaand aan de staking in industriegebieden op Java aangehouden. Allen werden kort na 11 februari weer op vrije voeten gesteld.

GEVANGENISSTRAF VOOR STUDENTENLEIDER

Op 24 februari werd studentenleider Nuku Sulaeman veroordeeld tot vier jaar gevangenisstraf, nadat hij schuldig was bevonden aan belediging van president Soeharto. Sulaeman had tijdens een demonstratie voor het parlementsgebouw te Jakarta in november 1993 stickers verspreid, waarop kritiek werd geuit op de wijze waarop Soeharto omging met kwesties betreffende de mensenrechten in Indonesië.

VREDESOVERLEG VOORGESTELD DOOR OPM

Op 22 februari berichtte Radio Australië dat de Onafhankelijkheidsbeweging voor Papoea (Organizasi Papua Merdeka, OPM) voor 't eerst had voorgesteld om vredesonderhandelingen te beginnen met de Indonesische regering. De

OPM is de belangrijkste afscheidingsbeweging in Irian Jaya.

AARDBEVING

Op 16 februari werd de Zuidsumatraanse provincie Lampung getroffen door een aardbeving met een kracht van 6.3 op de schaal van Richter. Hierbij kwamen meer dan 200 mensen om het leven en raakten zeker 2.300 mensen gewond. De meeste slachtoffers vielen in de stad Liwa.

SOEHARTO WIL ZICH TERUGTREKKEN

In een op 12 maart uitgezonden interview liet president Soeharto weten dat hij zich in 1998 niet kandidaat zou stellen voor een zevende opeenvolgende presidentiële ambtstermijn van vijf jaar (zie pag. 354/2-'93 voor Soeharto's verkiezing in maart 1993).

Volgens de *Guardian* van 14 maart betekende dc bekendmalring dat Soeharto een probleemloze overdracht van het ambt met vertrouwen tegemoet zag. Hoewel Soeharto in het interview niet zinspeelde op een opvolger. leidde zijn verklaring onvermijdelijk tot nieuwe speculaties over deze kwestie.

ANTI-CHINESE RELLEN

Een arbeidersbetoging op 14 april in Medan, de hoofdstad van Noord-Sumatra en de op twee na grootste stad van Indonesië, ontaardde in heftige anti-Chinese rellen. De Far Eastern *Economic Review* van 23 april stelde dat de onrust „ernstige repercussies (kon hebben) voor zowel de bloeiende arbeidsbeweging in het land als. meer in het algemeen. voor de beperkte politieke openheid die president Soeharto in recente jaren heeft toegestaan"

Net als in vele andere Indonssischc steden waren in Medan de spanningen op arbeidsgebied al diverse maanden opgelopen. De onrust uitte zich vooral in geschillen over hrt niet-betaler; van het nieuwe minimumloon dat in januari 1994 was ingevoerd (zie hierboven)

Op 14 april werd een staking georganiseerd door functionarissen van de afdeling-Medan van de SRST in samenwerking met lokale niet-gouvernementele organisaties Arbeiders uit 42 fabrieken in de stad ondernamen een mars naar het kantoor van de gouverneur van Noord-Sumatra om een lijst met eisen te overhandigen Naast loonsverhogingen verlangden de stakers onder meer de vrijheid om zich buiten de door de regering gesponsorde vakcentrale SPSI om te organiseren alsook de instelling van een onderzoek naar de dood van de 22-jarige werknemer Rusli, wiens toegetakelde lijk op 11 maart uit de Deli-rivier was opgevist nadat hij kort tevoreïï een demonstratieve werkonderbreking had geleid.

Na een onproduktieve bijeenkomst van functionarissen en arbeiders - de gouverneur van Noord-Sumatra. Raja Inal Siregar, gaf niet thuis - liepen de acties van de stakers snel uit de hand. Grote groepen betogers overvielen en plunderden winkels en huizen van etnische Chinezen, die vrij algemeen werden beschouwd als de voornaamste begunstigden van de recente economische expansie in Indonesië.

Op 15 april werd de Chinese ondernemer Kwok Joe Lip doodgeslagen toen hij onderweg was naar zijn wasmiddelfabriekje, terwijl diezelfde dag pamfletten werden rondgestrooid waarin werd opgeroepen „de Chinezen in mootjes te hakken" omdat ze „kolonialisten, verkrachters en dieven van onze nationale welvaart zijn".

Zowel SBSI-voorzitter Muchtar Pakpahan als het leger beweerde dat de excessen zijn uitgelokt door niet nader genoemde 'derden', aldus *NRC/H'blad* van 23 april.

In een interview met de *Volkskrant* van 24 mei zei Pakpahan: „Volgens mij zijn die pamfletten verspreid door de plaatselijke militaire autoriteiten in samenwerking met de mafiabendes van Medan." Een van de twee grote mafiabendes is volgens de *Financial Times* van 17 mei de Pemuda Pancasila (Jongeren voor de Pancasila. de vijf staatsdogma's), die in Noord-Sumatra een hele geschiedenis heeft van vuile karweitjes voor de militairen in ruil voor illegale activiteiten zoals gokken en prostitutie. Inmiddels zou de Pemuda Pancasila in de schaduw worden gesteld door de Ikatan Pemuda Karya (Vereniging van Werkende Jongeren).

Nog op 15 april herstelde het leger de orde, en werden meer clan 100 personen aangehouden en ondervraagd. De militaire commandant van Noord-Sumatra, generaal-majoor, Pranowo. verklaarde dat „demonstratieve acties die sportief zijn, redelijk en binnen de grenzen van de wet alsmede gefundeerde eisen getolereerd kunnen worden."
De veiligheidsorganen trokken wat de stakingen betreft een grens bij geweld en vandalisme en aan dat uitgangspunt heeft Pranowo zich sedertdien gehouden. aldus *NRC/H'blad*-correspondent Dirk Vlasblom op 23 april.

In de week na de onlusten werd melding gemaakt van het uitbreken van stakingen in andere industriele gebieden van Noord-Sumatra. De gecombineerde eenheden van leger, marine en politie beperkten zich tot afsluiting van de kernen van Medanende satellietstadjes voor demonstrerende stakers. De betogingen voor fabriekspoorteu werden op afstand gevolgd en personen die aanstuurden op vernielingen werden opgepakt. Toen de eisen op aandringen van de autoriteiten werden teruggeschroefd naar naleving van wettelijke regelingen - zoals het minimumloon, vergoedingen en bonussen -, begonnen miiitaire teains ondernemers te pressen zich voortaan aan de wettelijke regelingen te houden.

(Vorberpag 76/3 e.v.-1994)

Op 4 april voerde president Soeharto (1) een kort gesprek met de Nederlandse premier Ruud Lubbeis die van 4-6 paiil een bezoek aan Indonesië bracht

SRI LANKA

MASSAGRAVEN ONTDEKT

Op 3 januari 1994 groeven activisten van de oppositionele Sri Lanka Freedom Party (SLFP)drie massagraven op in een afgelegen gebied nabij de zuidelijke stad Suryakanda. De graven zouden wel 300 lijken bevatten. Tienduizenden jonge mannen waren door veiligheidstroepen van de regering, georganiseerd in doodseskaders, ontvoerd tijdens de campagne die de regering in de jaren 1987-1990 had gevoerd tegen het Singalese Volksbevrijdingsfront (Janatha Vimukti Perarnuna of JVP).

Op 5 januari eiste de SLFP een onderzoek naar de massagraven dat geleid zou moeten worden door een rechter van het Opperste Gerechtshof. Volgens latere berichten op 12 januari had ook de Amerikaanse ambassadeur in Sri Lanka een onderzoek geëist (Zie ook pag. 367/2-'921.

VOORMALIGE LTTE-LEIDER VEROORDEELD

Op 7 januari werd bericht dat de separatistische Bevrijdingstijgers van Tamil Eelam (LTTE) hun voormalige plaatsvervangend leider, Gopalaswamy Mahendraraja (alias „Mahattaya"), ter dood hadden veroordeeld.

Mahendraraja werd ervan beschuldigd vitale informatie te hebben verstrekt aan de Indiase inlichtingendienst, de Onderzoeks- en Analysevleugel (Research and Analysis Wing. 'of RAW), hetgeen zou hebben bijgedragen tot de moord op Tamil-commandant Sathasivain Krishna Kumar („Kittu") in januari 1993 (zie pag. 280/2-'93). Mahendraraja zou naar verluidt geëxecuteerd worden op 16 januari. ovcrccnliomstig de dag van de moord op Kumar.

NOODWETTEN GEWIJZIGD

Op 7 januari wijzigde president Dingiri Banda Wijetunge de noodwetten. De beperkende bepalingen voor kranten en aanplakbiljetten met kritiek op de president of de regering werden versoepeld. Op 24 januari besloot het parlement de noodtoestand met een maand te verlengen. een procedure die een maandelijkse routine was geworden.

VOORSTEL GRONDWETSWIJZIGING

Tijdens een toespraak op een bijeenkomst in Anuradhapura op 2 februari deed president Dingiri Banda Wijetunge het voorstel om het huidige direct gekozen presidentschap te vervangen door een systeem, waarbij de president indirect door het parlement zou worden gekozen.

Wijetunge betoogde dat onder het bestaande stelsel (de in 1978 ingevoerde „presidentiële" grondwet; vóór die tijd was het presidentschap voornamelijk een ceremoniëel ambt geweest. waartoe men benoemd werd - zie pag. 68011 e.v.-'78) het gevaar bestond dat de stenimen van de Singalese bevolking. die de meerderheid van het land vormde. verdeeld zouden worden over de regerende United National Party (UNP) en de oppositionele SLFP. zodat de Tamilbevolking, die een minderheid vormde. een brslissende stem zou krijgen in de verkiezingsuitslag.

De verandering die door Wijetunge aan de orde was gesteld zou, evenals iedere andere, een grondwetswijziging met zich meebrengen waarvoor een tweederde meerderheid in het parlement nodig was of een landelijk referendum.

VERKIEZINGEN VOOR ZUIDELIJKE PROVINCIALE RAAD

Bij verkiezingen voor de 53 zetels tellende raad van de Zuidelijke provincie op 24 maart leed de regerende UNP haar zwaarste nederlaag sedert ze in 1977 aan de macht was gekomen. Algemeen werd de uitslag beschouwd als een motie van wantrouwen tegen het beleid van president Wijetunge. Ook gaven de verkiezingen groeiende steun te zien voor de oppositionele Volksalliantie, die werd aangevoerd door de SLFP en waartoe ook communisten en trotskisten behoorden.

Tien maanden eerder. in mei 1993. waren ook ai verkiezingen gehouden (zie pag. 664/1/2-'93). toen de UNP als grootste partij (zij het met minder zetels dan de combinatie van oppositiepartijen) haar kandidaat had beëdigd als premier. Vervolgens liet de Volksalliantie zijn benoeming in een juridische procedure nietig verklaren, waarna haar eigen kandidaat naar behoren werd beëdigd. Na het verdwijnen van deze premier werd de raad ontbonden en werden nieuwe verkiezingen uitgeschreven

De definitieve uitslag van 25 maart liet zien dat de Volksalliantie in alle drie bestuursdistricten van de provincie had gewonnen, dus ook in Hambantota dat zij bij de vorige verkiezingen had verloren. De Alliantie vergrootte haar stemmenaandeel aanzienlijk in alle districten en eindigde vóór de UNP in 20 van de 21 kiesdistricten (alle behalve Balapitiya). De totaalscore in zetels bedroeg 32 voor de Volksalliantie en 23 voor de UNP.

Na de uitslag werd druk gespeculeerd over de vraag of de SLFP een serieuze bedreiging kon vormen voor de UNP bij de presidents- en parlementsverkiezingen die respectievelijk in december 1994 en begin 1995 gehouden zouden worden. Op een persconferentie na de verkiezingen maakte SLFP-leider Sirimavo Bandaranaike op 25 maart bekend dat zij een gooi zou doen naar het presidentschap, ,,de grondwet (zou)

Een stembureau in Batticaloa tijdens de lokale verkiezingen van 1 maart. Een functionaris voorziet de vinger van een kiezer van niet afwasbare inkt om het uitbrengen van meer stemmen tegen te gaan

veranderen en de macht (zou) overdragen aan het parlement en de premier en naar huis (zou) gaan". Bandaranaike, die weigerde haar favoriete kandidaat voor het premierschap te noemen, zou naar algemeen werd aangenomen het liefst haar dochter Chandrika Kumaranatunga op die post zien, die op dat moment leider van de Volksalliantie en premier van de Westelijke provincie was (ziepag. 664/1-'93).

LOKALE VERKIEZINGEN

De UNP deed het beduidend beter bij de verkiezingen voor de lokale raden die op 1 maart in de Oostelijke en Noordelijke provincies werden gehouden. Zij veroverde de controle over 18 van de 40 raden. De SLFP won de meerderheid in vier raden, het Moslimcongres van Sri Lanka (SLMC) won in zes en de Tamil-onafhanlrelijken in 12.

De verkiezingen waren de eerste die sedert 1983 werden gehouden in een gebied dat door Tamil-separatisten werd opgeëist als hun vaderland. De uitslagen werden. luist omdat de verkiezingen in weerwil van een door de separatistische LTTE gelastte boycot u-aren gehouden. gezien als overtuigend bewijs van de stelling van de regering dat zij het burgerbestuur had hersteld in een gebied dat voorheen onder controle van het leger stond.

BOMAANSLAGEN IN COLOMBO

De regering ondernam actie om de veiligheidsmaatregelen te verscherpen na een reeks bomaanslagen in de hoofdstad Colombo op 8 en 9 april. De eerste explosie, bij een hotel net buiten Colombo, doodde twee personen van wie werd aangenomen dat zij de aanslag hadden gepleegd. Andere bommen explodeerden in drie hotels in Colombo. waardoor zeker 15 mensen gewond raakten.

Een voorheen onbekende Tamil-groep, die zichzelf Ellahan Force noemde, eiste op 16 april de verantwoordelijkheid op voor de bomaanslagen, die werden omschreven als een .,waarschuwing" voor buitenlandse investeerders en toeristen.

IMF-LESING

Op 30 maart keurde het IMF een derde jaarlijkse lening goed van 112 mln SDRs (ongeveer S 158 mln) krachtens een uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESAF). Het geld zou worden uitgekeerd in twee gelijke halfjaarlijkse tranches, waarvan de eerste op 15 april beschikbaar zou komen.

(Vor.ber.pag. 147/3 e.v.-1994)

COOK-EILANDEN

ALGEMENE VERKIEZINGEN

Na de algeinene verkiezingen van 24 maart 1994 bleef de regerende Cook Islands Party (CIP)onder leiding van premier sir Geoffrey Henry aan de macht

Sir Geoffrey had op 20 maart de ontbinding van het parlement bekendgemaakt. Volgens de grondwet van de Cook-eilanden - een gebied met zelfbestuur dat een vrije associatie met Nieuw-Zeeland vormt - moesten er binnen drie maanden na 18 januari. de datum waarop de zittingstermijn van het parlement afliep. verkiezingrn worden gehouden.

Ondanks een krachtige campagne van de oppositie. waarin de regering werd beschuldigd van financieel wanbeheer en fraude, had de CIP volgens de voorlopige uitslagen 20 van de 25 zetels gewonnen, drie meer dan in het scheidende pa lement. De Democratic Party zou drie zetels hebben veroverd, hoewel haar leider. Tom Davis, bleek te zijn verslagen. De in 1992 opgerichte Alliance Party onder leiding van Norman George zou volgens de voorlopige uitslagen de resterende twee zetels hebben gewonnen.

Tegelijkertijd met de verkiezingen werd ook een referendum gehouden, waarbij de kiezers zich uitspraken vóór het behoud van 's lands vlag (waarin de Union Jack was opgenomen) en tegen het voorstel om de 15 eilanden die de Cook-eilanden vormen, een Maori-naam te geven.

(Vor.ber.pag. 291/1/2-1992)

PAPOEA NIEUW-GUINEA

GEVECHTEN OP BOC'GAINVILLE

Radio Australië meldde op 9 juni 1993 dat regeringstroepen van Papoea Nieuw-Guinea de havenstad Kieta op het eiland Bougainville hadden veroverd op guerrillastrijders van het separatistische Revolutionaire Leger van Bougainville (BRA).

Volgens de regering stuitte de aanval op Kieta op tegenstand en kwamen drie rebellen om bij de gevechten. Uit rebellenbronnen werd vernomen dat een regeringssoldaat bij de aanval was gesneuveld.

Radio Australië had op 2 juni bericht dat het regeringsleger kort daarvoor een belangrijk BRA-lid gevangen had genomen. De gevangene werd omschreven als ..een in Australië getrainde voormalige soldaat van de defensiemacht van Papoea Nieuw-Guinea"

VOORMALIG PREMIER VRIJGESPROKEN VAN OMKOPERIJ

Radio Australië maakte op 8 juni 1993 bekend dat Rabbie Namaliu, premier van 1988-1992, was vrijgesproken van beschuldigingen inzake verduistering van staatsgelden en omkoperij. Ook Paul Pora, minister van financiën onder Namaliu, werd van soortgelijke beschuldigingen vrijgesproken (zie ook pag. 595/1-'93).

POLITIEKE MANOEUVRE PREMIER WINGTI

Eind septembe haalde premier Paias Wingti een onverwachte politieke manoeuvre uit die door de parlementaire oppositie werd veroordeeld als een constitutionele coup. Hij trad in de nacht van 23 september af en liet zichzelf de volgende dag door het parlcinent herkiezen, nog voordat het nieuws volledig bekend was geworden. De herverkiezingsprocedure, die zowel het merendeel van zijn aanhangers als de oppositie overrompelde, nam slechts vier minuten in beslag. Door zijn optreden verzekerde hij dat hij tot de algemene verkiezingen van 1997 aan de macht kon blijven.

In een poging een zekere mate van stabiliteit te bieden aan een politiek proces. dat gebaseerd was op onstabiele coalities van zwakke, niet-ideologisch gefundeerde partijen, was in 1991 een amendement aangenomen dat bepaalde dat een een motie van wantrouw-en niet tegen een regering kon worden ingediend binnen 18 maanden na de verkiezing van een premier (zie pag. 63/3-'92). De verkiezing van Wingti had op 17 juli 199%plaatsgevonden en dus zou de respijtperiode begin 1994 aflopen. Door een technische herverkiezing te organiseren, verlengde Wingti die periode met nog eens 18 maanden. Anderzijds verbood de grondwet vertrouwensstemmingen binnen een periode van 12 maanden vóór algemene verkiezingen (de volgende staan voor medio 1997 op het programma). Dit betekende dat de oppositie nog maar ongeveer acht maandende tijd heeft voor een poging Wingti uit zijn ambt te zetten. Het werd waarschijnlijk geacht dat Wingti die mogelijkheid zou omzeilen door gebruik te maken van zijn prerogatief om in die periode geen parlementszitting bijeen te roepen Niettegenstaande de protesten van de oppositie en de demonstraties tegen zijn optreden. leek het erop dat Wingti de kans loopt de eerste premier sinds de onafhankelijkheid te worden die een volledige parlementaire termijn uitdient zonder door een motie van wantrouwen uit zijn ambt te worden gezet. (Sinds de onafhankelijkheid waren er 15 moties van wantrouwen ingediend. waarvan drie het beoogde succes hadden.)

Wingti rechtvaardigde zijn optreden mei het argument dat vertrouwensstemmingen gepaard gingen met hebzucht en corruptie door

de verleidingen uaaraan zij parlementsleden blootstelden. en dat zij ,.de ethick van het nationale parlement (hadden)gecorrumpeerd"

AARDBEVING

Papoea Nieuw-Guinea werd getroffen door drie aardschokken op 13 oktober en een vierde aardschok (met de kracht van 6.8 op de Schaal van Richter) op 16 oktober. Er werd melding gemaakt van meer dan 60 doden.

BEGROTING 1994

Medio november presenteerde minister van financiën Sir Julius Chan de begroting voor 1994 die voorzag in uitgaven tot een bedrag van 1.833,5 mln kina (een stijging van 12 procent vergeleken met het voorgaande jaar). Het begrotingstekort van 242,8 mln kina kwam neer op 5,6 procent van het Bruto Nationaal Produkt.

Chan karakteriseerde zijn begroting als agressief in het streven naar een snelle economische groei. De belastingen, die in 1993 waren verlaagd. zouden laag blijven, en de invoerheffingen zouden verder worden verlicht om daardoor een op consumptie gerichte middenklasse aan te moedigen. De minister voorspelde dat de economische groei in 1993 - als gevolg van de uitvoer van hout. olie en goud - zou uitkomen op een stijging in de orde van 11.5 procent. Het inflatiepeil voor 1991 werd geraamd op 0 procent.

KABINETSWIJZIGING

Op 10 januari 1994 werd bericht dat premier Paias Wingti zijn kabinet had gewijzigd. De vice-premier, Sir Julius Chan, nam de portefeuilles van buitenlandse zaken en handel over en werd als minister van financiën en planning opgevolgd door Masket Iangalio. John Kaputin, tot dan toe minister van buitenlandse zaken, volgde Iangalio op als minister van mijnbouw en olie.

Philemon Embel, minister van justitie en procureur-generaal, werd op 25 januari tijdelijk ontheven van zijn taken. Hij was aangeklaagd voor mishandeling van een veiligheidsbeambte en het bedreigen van bezoekers van een hotelbar. De minister van huisvesting, John Jaminian, bleef op zijn post, hoewel hij was aangeklaagd voor soortgelijke vergrijpen.

OPROEP UNHRC

Terwijl melding werd gemaakt van nieuwe successen van de rebellen in de afscheidingsoorlog op Bougainville (zie hierboven): deed de Mensenrechtencommissie van de VN (UNHRC) op 10 maart een beroep op de regering van Papoea Nieuw-Guinea om een internatioaaal onderzoek toe te *ctaannaar ver*meende schendingen van de mensenrechten op het eiland door Papoease strijdkrachten. Het beroep werd door premier Paias Wingti als misplaatst en arrogant van de hand gewezen.

CONFERENTIE OVER REGIONALE AUTONOMIE

Een conferentie van de vijf eilandprovincies van Papoea Nieuw-Guinea (dat in totaal 19 provincies telt) werd op 8 april afgesloten met een intentieverklaring om over een vorm van regionale autonomie te onderhandelen in plaats van ineens een afscheiding te verlangen.

(Vor.ber.pag. 593/2 e.v.-1993)

VANUATU

COALITIEREGERING ONDER DRUK

De coalitieregering van premier Maxime Carlot (zie pag. 291/3-'92), de leider van de Union of Moderate Parties (UMP), kwam in augustus 1993 onder druk te staan door een scheuring in de National United Party (NUP),de junior coalitiepartner in de regering.

NUP-leider en oud-premier Walter Lini eiste begin augustus dat Carlot vier NUP-ininisters. met wie hij in conflict was geraakt. uit het kabinet verwijderde. Maar Carlot ontsloeg slechts één minister, Hilda Lini (Walters zuster), en verving die door een weinig prominente NUP-parlementariër. Nadat Walter Lini volgens geruchten zonder succes had verlangd tot vice-premier te worden benoemd, verlieten hij en vijf NUP-collega's (onder wie Hilda) op 23 augustus het regeringskamp om zich aan te sluiten bij de oppositie, welke toen bestond uit de Vanua'aku Pati (VP), de Melanesian Progressive Party (MPP).Nagriamel en de Tan Union. Hun optreden werd veroordeeld door de uit vier leden bestaande .,NUF-regeringsfactie" onder leiding van vice-premier John Sethy Regenvanu, die trouw bleef aan Carlot.

Carlots regering overleefde de confrontatie en kreeg op 12 september 1993 versterking doordat een VP-parlernentslid van de oppositie naar de regeringsbanken overliep.

KIESCOLLEGE KIEST NIEUWE PRESIDENT

Op 16 februari 1994 werd bericht dat het 57 leden tellende kiescollege van het land er niet in was geslaagd om een opvolger tc kiezen voor president Fred Timakata, wiens vijfjarige ambtstermijn eindigde op 31 januari 1994 (zie voor diens verkiezing in januari 1989 pag. 352/2/3-'89). Geen van de twee kandidaten voor de opvolging kregen de vereiste tweederde meerderheid van het college.

De kandidaat van de regering. Luc Dini. behaalde 28 stemmen, terwijl de kandidaat van de oppositie, John Bernard Bani, 18 stemmen kreeg. Tien stembiljetten werden vernietigd en het resterende lid van het college werd van de stemming uitgesloten op procedurele gronden.

Chief Justice Charles Vaudin d'Imecourt riep het college op om op 2 maart opnieuw bijeen te komen voor verdere beraadslagingen over de zaak.
Toen werd de nieuwe kandidaat van de regering, Jean-Marie Leye, met 41 van de 55 stemmen tot president gekozen. Oppositiekandidaat John Bernard Bani kreeg dit maal slechts vijf stemmen, en er waren negen ongeldige stembiljetten. De 61-jarige Leye, voorheen vicepresident van de UMP, was een compromisfiguur die op het laatste moment kandidaat was gesteld. Hij werd onmiddellijk na zijn verkiezing beëdigd als de derde president van Vanuatu sinds de onafhankelijkheid in 1980.

Een doorslaggevende factor bij het behalen van de vereiste tweederde meerderheid door Leye was het besluit van de oppositionele Vanua'aku Pati (VP).die negen van de 46 zetels in het parlement bezette, om de regeringskandidaat te steunen. De VP werd prompt uit de oppositiecoalitie gestoten en Barak Sope, de voorzitter van de Melanesian Progressive Party (MPP), verving VP-leider Donald Kalpokas als oppositieleider Het enige parlementslid van de Nagriamel Movement, Frankie Stevens, werd tot plaatsvervangend oppositieleider gekozen. maar enkele dagen later werd gemeld dat hij naar de regering was overgelopen.

De veranderingen in de partijvoorkeur versterkten de positie van premier Maxime Carlot (Korman). Tegen eind maart kon zijn coalitieregering volgens schatting steunen op 25 van de 46 parlementsleden.

JIMMT STEVENS OVERLEDEN

Jimmy Stevens, de leider van de afscheidingsbeweging op het eiland Espiritu Santo in 1980, overleed op 28 februari na langdurige ziekte. Stevens had 11 jaar in de gevangenis doorgebracht voor zijn aandeel in de opstand, voordat hij in augustus 1991 om gezondheidsredenen in vrijheid werd gesteld (zie pag. 64/1 e.v.-'92). Stevens was de oprichter van de Nagriamel Movement, die thans door zijn zoon wordt geleid.

(Vor.ber.pag. 805/2-1992)

INTERNATIONAAL

ALGEMEEN

VERGADERING VAN G-'?-MINISTERS VAN FINANCIËN. STEUN VOOR RUSLAND

Op 26 en 27 februari 1994 vond in Kronberg bij Frankfurt (Duitsland) een vergadering van de ministers van financiën en centrale-bankdirecteuren van de Groep van Zeven (G-7) belangrijkste industrielanden plaats. Zij voorspelden een inflatievrije groei en een verdere daling van de rentetarieven. Er was verdere steun voor Ruslands economisch hervormingsprogramma, maar de voortzetting van de Westerse financiële hulp werd aan strengere voo - waarden gebonden.

De bijeenkomst ging vooraf aan een voor medio maart geplande ,,banentop" van de G-7. De ministers beloofden dat zij zouden streven naar ern beleid dat het scheppen van werkgelegenheid zou bevorderen. Zij waarschuwden echter dat er geen snelle oplossing kon zijn voor het werkloosheiclsvraagstuk.
De bijeenkomst in Kronberg was oorspronkelijk georganiseerd om de aandacht te vestigen op de crisis waarin de Russische economie verkeerde. Begin februari dwongen echter de aanhoudende verslechtering van de handelsbetrekkingen tussen de Verenigde Staten en Japan en de onrust op de internationale effectenmarkten de ministers hun agenda aan te passen

Werkloosheid

In een reeks persconferenties na de bijeenkomst zeiden de G-7-ministers (die hadden besloten geen communiqué uit te geven) dat men het er in het algemeen over eens was dat het niveau van de werkloosheid in de G-7-landen onaanvaardbaar hoog was. Tegelijkertijd erkenden zij ook dat er grote meningsverschillen over het beleid bleven bestaan. De Verenigde Staten. die op dat moment konden bogen op een van de veerkrachtigste fasen van economisch herstel binnen de groep van G-7-landen, beweerden dat Japan en Duitsland ,.niet alles deden wat ze konden" om de groei te bevo deren.

Rentetarieven

Meningsverschillen traden eveneens aan het licht over de rentetarieven. Zonder Duitsland er speciaal uit te pikken. zoals in het verleden was gebeurd. drongen de VS er bij de Europese landen op aan gebruik te maken van de lagere inflatie door de rentetarieven te verlagen en hun economieën te stimuleren. De Bundesbank had op 17 februari haar voornaamste discontotarief verlaagd, maar de Duitse delegatie ontkende in het openbaar dat zij onder enige druk had gestaan om de rentetarieven verder te verlagen. Volgens de delegatie was Duitsland bereid dit te doen ,,wanneer daarvoor ruimte is".

De renteverlaging van de Bundesbank werd gevolgd door verlagingen in België Denemarken Frankrijk, Italie, Nederland, Oostenrijk, Spanje Zweden en Zwitserland

Handelsconflict tussen VS en Japan

Tijdens de bijeenkomst werd geen wezenlijke vooruitgang geboekt bij de oplossing van het felle handelscunflict tussen de VS en Japan. Hoewel de besprekingen tussen beide partijen naar verluidt in een vriendschappelijke sfeer plaatsvonden, vertelde de Amerikaanse minister van financiën Lloyd Bentsen versiaggevers dat het recente miljardenpakket, dat was bedoeld om de Japanse binnenlandse vraag te versterken en de import te stimuleren. niet voldoende was om het grote handelsoverschot van Japan met de VS en Europa te verminderen.

De scherpe stijging van de yen (zie pag. 815/3 e.v.-'93) leidde ook tot verhoging van de spanning tussen Japan en zijn G-7-partners. Op een persconferentie bij zijn terugkeer in Japan liet de Japanse minister van financiën. Hirohisa Fuji. doorschemeren dat Japan een gedeeltelijke overwinning had behaald door weerstand te bieden aan zware druk voor een sterkere yen. Japan had zijn G-?-partners ervoor gewaarschuwd dat elke nieuwe waardestijging van de yen economische groei eerder zou vertragen dan versnellen.

Financiële onrust

De ministers waren eensgezind in hun pogingen om de rust te herstellen op de financiele markten. waar de aandelenkoersen kelderden nadat de Amerikaanse Federal Reserve Board (bestuur van 12 Amerikaanse centrale banken) begin februari had besloten de tarieven voor de ,.korte rente" te verhogen. Vooral de V S gaven de verzekering dat de Amerikaanse inflatie oncler controle bleef en dat het evenwicht op de Amerikaanse obligatiemarkten zou terugkeren. Andere G-7-landen daarentegen. waaronder Duitsland en Groot-Brittannië. hielden vol dat de verwachting dat de inflatie in de VS zou stijgen. volkomen ongegrond was.

Steun voor Rusland

De ministers van financiën en centralebankdirecteuren van de G-7-landen, die na onderling overleg besprekingen voerden met hun Russische collega's, maakten bekend dat zij hadden besloten plannen te steunen voor de verbetering van het Russische sociale-zekerheidsstelsel. Zij zeiden dat het besluit was genomen om ,,de sociale ontberingen als gevolg van het transformatieproces" in Rusland. te verzachten. In december hadden de VS een beroep gedaan op het Internationale Monetaire Fonds (IMF) om rekening te houden tnet de sociale gevolgen van het door de IMF gesteunde beleid (zie pag. 186/3-'94).

Hoewel het plan voor het grootste deel uit Russische bronnen zou worden gefinancierd, zeiden de ministers dat de Wereldbank $ 500 mln ter beschikking zou stellen. als onderdeel van het privatiserings- en herstructuringsprogramma voor Rusland ter waarde van $ 3 mrd, dat in juli door G-7-leiders was goedgekeurd (zie pag. 815/3-'93; zie ook pag. 754/2-'93, waar het bedrag foutief wordt vermeld als $ 43 mrd). Er werd opnieuw nadruk gelegd op de noodzaak om de inflatie te bestrijden en de omvang van het Russische begrotingstekort terug te dringen. De G-7-leden drongen aan op hardere maatregelen. wilde Rusland bereiken dat de lening van S 1,5 mrd. waarover in maart met het IMF zou worden onderhandeld. zou worden vrijgegeven. Soortgelijke voorwaarden zouden zijn gesteld voor het verlenen van nieuwe kredieten ter waarde van ongeveer $ 4,1 mrd en voor het voorstel tot meer schuldenverlichting.

G-?-CONFERENTIE OVER WERKLOOSHEID

Een bijeenkomst op 14 en 15 maart in Detroit (VS) van de ministers van financiën, economische zaken en arbeid van de G-7-landen, die zijn weerga niet kende, droeg er volgens de Amerikaanse minister van financiën Lloyd Bentsen toe bij om ,,een agenda op te stellen voor (de G-7-top in juli 1994 in) Napels over een economisch beleid dat de aanpak van de werkloosheid en het scheppen van nieuwe banen tot doel heeft". (Voor de bezorgdheid over het hoge werkloosheidspeil die werd geuit op G-7-top in Tokio in juli 1993, zie pag. 814/3-'93.)

Amerikaanse functionarissen betoogden dat de hoge werkloosheid in de landen van de G-7 voor een groot deel werd veroorzaakt door de recessie. vooral in Europa. en dat de door vraag gestuurde groei derhalve gestimuleerd moest worden door renteverlaging in Europa en fiscale prikkels in Japan. Een Amerikaans voorstel om G-7-werkgroepen in te stellen ter uitwisseling van beleidsideeen op het gebied van werkloosheid. ondenvijs en opleidingen werd door de Duitse minister van economische zaken. Günter Rexrodt. van de hand gewezen als ..overbodig".
Algemeen was men het erover eens dat het probleem, om met de woorden van de Canadese minister van financien Paul Martin te spreken. ,,zowel structureel als cyclisch" was en dat een macro-economische aanpak. gericht op een duurzame groei met lage inflatie. aangevuld moest worden met maatregelen om een gemeenschappelijk probleem van structurele werkloosheid op te lossen.
Hoei\-el er geen officieel communiqué werd uitgegeven. zouden de ministers het eens zijn geworden over rijf uitgangspunten om de werkloosheid te bestrijden: open economieën, vrije handel, duurzame groei, het gebruik van technologie. en flexibele arbeidsmarkten. Padraig Flynn, de Europese Commissaris voor sociale zaken, verklaarde: ..Het leek me toe dat er een nieuwe volkswijsheid te voorschijn kwam rond de hele kwestie van de werkloosheid"

(Vor.ber.pag. 814/3 e.v.-1993)

INDEX AFLEVERINGNR. 3082

ANTIGUA EN BARBUDA Algemene verkiezingen, nieuw kabinet **402**
BAHAMA-EILANDEN Kabinetswijziging **403**
BANGLADESH Verkiezingsgeweld **435**
Akkoord over terugkeer Chakma-vluchtelingen **436**
BARBADOS Kabinetswijziging. akkoord over lonen en prijzen **403**
BOEROENDI Ontwikkelingen sinds medionovember 1993 **418**
Inhuldiging president Ntaryamira. nieuwe regering **419**
President komt om het leven. opleving geweld **421**
BOSNIE-HERZEGOVINA Westerse landen verdeeld over luchtaanvallen, voorbereiding op ..totale oorlog" **377**
Ontslag Cot cn Briquemont, motie van wantrouwen tegen Omen **378**
Mortieraanval veroorzaakt bloedbad op markt Sarajevo **379**
Uitvoering van NAVO-ultimatum **380**
Russisch initiatief **380**
Rose wil .,Sarajevo-plan" in Mostar **381**
Moslim-Kroatisch federatieakkoord **382**
Nieuwe grondwet Bosnië-Herzegovina **382**
Vliegveld Tuzla heropend **383**
Gorazde en andere .,veiligheidszones" beschoten **384**
Nieuwe UNPROFOR-commandant **384**
VN vragen om troepenversterking. Brits antwoord, Turks aanbod. Amerikaanse bijdrage beperkt **384**
BRAZILIE Corruptieschandaal. verdere ontwikkelingen **403**
Grondwetsherziening **404**
Stabiliseringsplan voorde economie **405**
Nieuwe minister van landbouw, ministers treden af, benoemingen **405,406**
Sociaal noodplan **406**
Grondwetswijziging verkort presidentiële ambtstermijn **407**
COOK-EILANDEN Algemene verkiezingen **445**
EGYPTE Arrestaties en executies. aanhoudend geweld **431**
IMF en Wereldbank positief over economisch hervormingsprogramma **432**
EL SALVADOR Doden bij demonstratie veteranen **407**
Nieuwe minister van defensie, militaire benoemingen **408**
Opleving politiek geweld **409**
Algemene verkiezingen, Calderon Sol winnaar presidentsverkiezingen **410**
EQUATORIAAL GUINEE Nieuwe regering421
Betrekkingen met Spanje verbroken **422**
ERITREAEPLF-congres, nieuw kabinet **422**
FRANKRIJK Grondwetswijziging betreffende asielwet **385**
Werkgelegenheidswet door Senaat goedgekeurd, arbeidsonrust **385**
Onderwijswet nietig verklaard, studentenprotesten **385**
Nieuwe leider PCF, parlementslid PR vermoord **386**
Witboek van defensie **387**
Kantonnale verkiezingen **388**
Beschuldigingen tegen Tapie, Médecin gearresteerd, Noir beschuldigd **388**
Invoering van uitreisvisum **389**
GROOT-BRITTANNIË Verloop van Scott-onderzoek **389**
Regeringswijzigingen **389**
Conflict over financiële steun voor Maleisische dam **390**
Verlaging van minimumleeftijd voor homoseksuele betrekkingen **391**
Chef defensiestaf neemt ontslag **391**
Vrouwen tot priester gen-ijd in Kerk van Engeland **392**
Engels-Ierse ..Verklaring van Downing Street" met algemene principes voor vredesbesprekingen over Noord-Ierland. verdere ontwikkelingen **392**
Mortieraanslagen op Heathrow, andere incidenten **394**
IERLAND Tripartiet loonakkoord **395**
Crisis in Fine Gael **395**
INDIA Uitslagen deelstaatverkiezingen, nieuwe deelstaatregeringen **436**
Parlementair rapport over aandelenschandaal, aanklachten **437**
Ontwikkelingen in deelstaten **438**
Begroting voor 1994-1995, protesten tegen prijsstijgingen **439**
Uitspraak Opperste Gerechtshof over ontslag deelstaatregeringen **440**
Buitenlandse betrekkingen **441**
INDONESIË Arbeidswet ingetrokken, verhoging minimumloon, arbeidsonrust **442**
Verlenging van Amerikaanse handelsprivileges **442**
Anti-Chinese rellen **443**
INTERNATIONALE ZAKEN G-7-vergadering van ministers van financiën. G-7-conferentie over werkloosheid **447**
ISRAËL Overleg Rabin-Clinton. verdere buitenlandse betrekkingen **433**
Vaticaan en Israël erkennen elkaar **434**
Minister van gezondheid afgetreden, partijpolitieke ontwikkelingen **435**
JOEGO-SLAVIE Invoering nieuwe munt **395**
Nieuwe Servische premier. nieuw kabinet **396**
Albanese universiteit van Kosovo gesloten **396**
KROATIË Kroatisch-Joegoslavisch pact over normalisering betrekkingen **396**
Wapenstilstandsakkoord met Servische rebellen **397**
Tudjman biedt joden verontschuldigingen aan **398**
MACEDONIË Grieks handelsembargo na erkenning door Rusland en VS **398**
PAPOEA NIEUW-GUINEA Politieke manoeuvre premier Wingti **445**
Kabinetswijziging **446**
PUERTO RICO Referendum over soevereiniteit **411**
RWANDA Ontwikkelingen tut begin april **1994423**
Bloedbad na dood van president **424**
Nieuwe regering. afwijzing door het FPR **424**
Evacuatie van buitenlanders, exodus vluchtelingen, eerste internationale reacties **425**
Aanhoudende massamoorden, humanitaire crisis **426**
Resolutie VN-Veiligheidsraad **427**
SENEGAL Leider islamitische beweging veroordeeld, demonstraties en arrestaties **427**
SLOVENIË Kroatisch-Sloveense besprekingen **398**
Minister van defensie ontslagen **399**
SPANJE Overleg over sociaal pact afgebroken, minister van binnenlandse zaken afgetreden. crises **399**
Algemene staking, vakbondscrisis **400**
Nieuwe militaire top **401**
PSOE-congres **401**
ETA-aanslagen **402**
SRI LANKA Verkiezingen voor Zuidelijke provinciale raad, lokale verkiezingen **444**
IMF-lening **445**
ST CHRISTOPHER EN NEVIS Ontwikkelingen in 1993 **411**
Algemene verkiezingen. ongeregeldheden na vorming van nieuwe regering **411**
TSJAAD Uitspraak Internationale Gerechtshof over Aouzou-strook, Libië akkoord met terugtrekking **428**
Verlenging overgangsperiode, ontslag ministers, reorganisatie kabinet **429**
VANUATU Kiescollege kiest nieuwe president **446**
VERENIGDE STATEN Presentatie van begroting voor 1995 **412**
Minister van handel gezuiverd van corruptiebeschuldigingen. geen veroordelingen in Tailhook-zaak **413**
Wet-Brady van kracht **413**
Uitspraken in Waco-proces **414**
Whitewater-schandaal. ontslag Nessbaum **414**
Hervormingen in gezondheidszorg **416**
Veroordelingen in zaak rond aanslag op WTC **417**
Californië bekrachtigt wetsvoorstel misdaadbestrijding **418**
ZAIRE Shaba verklaart zich autonoom **429**
Valutahervorming, nieuwe gouverneur centrale bank **429**
Aanvaarding nieuwe overgangsgrondwet, oppositie verdeeld over benoeming premier **430**

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13, 1101CA Amsterdam. Telefoon: 020-5641111; Postbus 1118, 1000 BC Amsterdam, Telefoon: 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen. Telefoon: 03/3243890

O Keesings Historisch Archief
O Longman Group UK Ltd, Keesing's Editorial Dept.: CIRCA Reference, Cambridge England.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm, of op welke wijze dan ook. zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

EUROPA

ALBANIË

NIEUWE MEDIAWET

President Sali Berisha ondertekende op 18 oktober 1993 een nieuwe mediawet, die op 11 oktober door de Volksvergadering was goedgekeurd. Journalistenorganisaties en oppositiegroeperingen hadden kritiek geuit op beperkingen in de wet ten aanzien van de persvrijheid.

BERICHTEN OVER CORRUPTIE

Op ' november werd bekendgemaakt dat Arben Kiloci, oud-president van de staatsbank, was gearresteerd op beschuidiging van grootschalige toeëigening van staatsbezit.

Ondanks de beperkingen die de pers waren opgelegd in oktober (zie boven), bleven hardnckkig berichten verschijnen over vermeende financiële corruptie waarbij ministers en regeringsfunctionarissen betrokken waren (zie pag. 673/3-'93 voor arrestatie van oud-premier en voormalige ministers).

REGERINGSWIJZIGING

Op 8 november ontbond president Sali Berisha per decreet het ministerie van financiën en economie (dat werd geleid door Genc Ruli) en het ministerie van buitenlandse handel en economische betrekkingen (dat werd geleid door Artan Hoxha). Ter vervanging werden nieuwe ministeries van financiën en van industrie en handel gecreëerd.

De Albancsc president Sali Berisha.

Voormalig lid van het Albanese politburo en secretaris van het Centraal Comité Foto Cami luistert staande in de beklaagdenbank tijdens het proces op 10 december 1993 te Tirana tegen vroegere leden van het politburo van de APvdA. Naast hem mede-beklaagden Prokop Murra (m) en Llambi Gegprifti (r), resp. oud-minister van defensie en oud-burgemeester van Tirana.

Ruli trad de volgende dag af; in een verklaring beklaagde hij zich over het gebrek aan steun van zijn collega's. Berisha maakte op 10 november bekend dat Ruli en Hoxha ontslagen waren. De Albanese *Radio* meldde de benoemingen van Piro Dishnica tot minister van financiën en van Selim Belortaja tot minister van industrie en handel.

Op 14 januari 1994 werd Maksim Zisa Cikuli. een technocraat die van geen enkele' partij lid was, aangewezen als opvolger van minister Tritan Shehu van gezondheidszorg en milieubescherming.

GEWELD BIJBIJEENKOMST OPPOSITIE

Een bijeenkomst van de Democratische Alliantie in de stad Shkodër op 14 januari eindigde met gewelddadigheden, waarbij een activist werd gedood. Op 16 januari zei secretaris-generaal Arben Imami van de Democratische Alliantie dat aanhangers van de Democratische Partij verantwoordelijk waren, maar het ministerie van binnenlandse zaken beweerde op 17 januari dat aanhangers van de Democratische Alliantie het geweld hadden uitgelokt door ,.pro-Servische uitspraken" te doen.

Op 20 januari besloot het Albanese parlement een parlementscommissie opdracht te geven een onderzoek in te stellen naar de gebeurtenissen in Shkodër.

VOORMALIGE POLITIEKE TOPFUNCTIONARISSEN VEROORDEELD

Op 26 december 1993 veroordeelde een rechtbank in de hoofdstad Tirana tien voormalige leden van het politburo van de communistische partij tot gevangenisstraffen variërend van zes tot acht jaar wegens het aanwenden van overheidsgelden voor luxueuze privézaken. Het hof baseerde zich op een wet tegen bevoorrechting. die dateerde uit het communistische tijdperk.

SOCIALISTISCHE EX-PREMIER VEROORDEELD

Op 3 april 1994 werd Fatos Nano, voorzitter van de Socialistische Partij van Albanië (SPA), veroordeeld wegens verduistering van staatsgeiden. plichtsverzuim en vervalsing van officiële documenten tijdens zijn premierschap in 1991. De beschuldigingen hadden betrekking op de verdwijning van Italiaanse hulpgoederen ter waarde van ongeveer $ 8 mln.

Nano, die in juli 1993 was gearresteerd (zie pag. 673/3-'93), werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van twaalf jaar en moest ongeveer $ 725.000 .,terugbetalen" (als hij dit niet deed zou hij een aanzienlijk langere gevangenisstraf krijgen). Drie andere voormalige functionarissen werden veroordeeld voor soortgelijke delicten.

Volgens de Economist van 9 april was bij de rechtszitting geen bewijs geleverd dat Nano rechtstreeks voordeel had gehad van de hem ten laste gelegde fraude.

Maandblad 64ste jaargang, nr 3083 pag 48527-48594

VEROORDELING VAN JOURNALISTEN

In een omstreden proces in Tirana werden twee journalisten op 27 februari schuldig bevonden aai? samenspanning om staatsgeheimen openbaar te maken. Romeo Lici en Martin Leka van het socialistische dagblad Koha Jone werden op 28 februari veroordeeld tot respectievelijk 4 jaar en 18 maanden gevangenisstraf. Koha Jone had details gepubliceerd over een relatief onbelangrijke maar geheime militaire order, die het militairen verbood om buiten diensttijd wapens te dragen.

BBC-UITZENDINGEN STOPGEZET

Radiouitzendingen door de Albanese afdeling van de BBC (British Broadcasting Corporation) op de middengolf werden op 1 maart door de staatsomroep Albanese Radio-Televisie stopgezet, nadat Albanese leiders kritiek hadden geuit op de vermeende linkse tendentieuze berichtgeving van de afdeling. Uitzendingen op korte golf en FM, die een kleiner bereik hadden, zouden worden voortgezet.

BEZOEK VAN GRIEKSE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Op 15 en 16 november 1993 voerde Karolos Papoulias, de nieuwe Griekse minister van buitenlandse zaken (zie pag. 840/1-'93), gesprekken met president Berisha, premier Aleksander Meksi en andere functionarissen. Ter sprake kwamen de rechten van de Griekse minderheid in Albanië, voorstellen voor een gemeenschappelijke commissie voor Albanezen die in Griekenland woonden en werkten, samenwerking in infrastructurele en financiële projecten, het vluchtelingenprobleem en nieuwe grensovergangen.

SPANNINGEN TUSSEN ALBANIË EN GRIEKENLAND NA DOOD VAN GRENSWACHTEN

De gewelddadige dood van twee Albanese grenswachten tijdens een aanval op een opleidingskamp van het leger bij de Zuidalbanese stad Gjirokaster op 10 april leidde tot een ernstige verslechtering van de betrekkingen tussen Griekenland en Albanië.

Hoewel het pro-Griekse Bevrijdingsfront van Noord-Epirus toegaf dat het de aanval had uitgevoerd, beweerde de Albanese regering in een verklaring op 12 april dat Griekse commandotroepen verantwoordelijk waren en maakte zij bekend dat uit protest een Griekse diplomaat werd uitgewezen.

De erkenning op 14 april door president Sali Berisha dat ,,Griekenland wellicht niet rechtstreeks verantwoordelijk was geweest voor het incident", verlichtte de spanningen niet. Op 20 april beschuldigde de Griekse minister van buitenlandse zaken Karolos Papoulias Albanië van een ,,ongekende en aanhoudende vervolging" van de Griekse minderheid in het land.

Op 22 april besloten beide partijen verdere diplomatieke uitwijzingen op te schorten (op 13 en 21 april waren nieuwe uitwijzingen aangekondigd) in afwachting van een ontmoeting in mei tussen de ministers van buitenlandse zaken van beide landen.

(Vor.ber.pag. 673 e.v.-1993)

AZERBAJDZJAN

CAMPAGNE TEGEN VOLKSFRONT

In het kader van een voortdurende campagne tegen aanhangers van de verdreven president Aboelfez Eltsjibej, deed de politie op 28 februari-1 maart 1994 in heel Azerbajdzjan invallen in kantoren van het Volksfront van Azerbajdzjan.

Bij de grootste inval, in het hoofdkwartier van het Volksfront in de hoofdstad Bakoe, werden meer dan 100 aanhangers aangehouden wegens ,,verzet" tegen de politie. Openbare aanklager Ali Omerow beweerde op 28 februari dat er een grote hoeveelheid wapens in het gebouw was ontdekt. waarmee het Volksfront op 5 maart een coup had willen plegen. Volksfront-leiders repliceerden dat de wapens daar door de politie waren geplaatst.

BOMEXPLOSIE IN BAKOE. BERAMERS MOORDCOMPLOT VEROORDEELD

Bij een bomexplosie in een ondergronds metrostation in Bakoe kwamen op 19 maart twaalf mensen om het leven en raakten 53 anderen gewond. Het incident, naar verluidt veroorzaakt door een bom die van afstand tot ontploffing was gebracht, werd op 19 maart door het Azerbajdzjaanse ministerie van veiligheid gehekeld als een ,,terroristische daad". Er waren geen berichten over groepen die de verantwoordelijkheid voor de aanslag hadden opgeëist.

Op 12 maart werden drie mannen veroordeeld omdat zij president Gejdar Alijew op 1 oktober 1993 hadden willen vermoorden.

Abil Babajew, Hasan Tokoe (een Turkse student) en Ajdin Gasimow werden veroordeeld tot straffen van twaalf jaar gevangenis. Gasimow, naar verluidt het brein achter het moordcomplot, was een .,naaste verwant" van Eltsjibej, aldus het persbureau *Toeran* op 5 maart.

WIJZIGINGEN IN KABINET

Op 12 januari werd op de Azerbajdzjaanse televisie het ontslag bekendgemaakt van staatssecretaris Lala-Sjowket Gadjijewa.

Op 29 april ontsloeg president Gejdar Alijew minister Wagif Nowroezow van binnenlandse zaken. In een televisieuitzending noemde Alijew ,,de ontevredenheid onder de bevolking" over corruptie bij het Azerbajdzjaanse politiekorps ,,gegrond". Ramil Oesoebow, het vroegere hoofd van de politie van de Autonome Republiek Nachitsjewan, de door Azeri's bewoonde enclave in Armenië, werd benoemd tot Nowroezows opvolger.

NIEUWE PARLEMENTSVOORZITTER NACHITSJEWAN

Op 4 april werd Natig Hasanow door het parlement van Nachitsjewan tot voorzitter gekozen. Deze functie was voordien bekleed door Alijew.

NAGORNO-KARABACH. AZERBAJDZJAANS OFFENSIEE STAAKT-HET-VUREN MISLUKT. RUSSISCH VREDESVOORSTEL AFGEWEZEN. ROEP OM UNIE MET ARMENIË. AANHOUDENDE GEVECHTEN

Na een grootscheeps offensief, dat op 21 december 1993 begon, heroverden Azerbajdzjaanse eenheden grondgebied in de separatistische enclave Nagorno-Karabach, dat eerst bezet werd door etnische Armeniërs.

Ondanks de erkenning van het Azerbajdzjaanse ministerie van defensie dat de gevechten in januari ,,aan beide zijden honderden doden" hadden gekost (volgens de *Guardian* van 1 februari), hadden de Azerbajdzjani weinig voorruitgang geboekt. Niettemin hadden Azerbajdzjaanse troepen op 6 januari de stad Goradiz bij de Azerbajdzjaans-Iraanse grens veroverd en op 8 januari de ten oosten van Nagorno-Karabach gelegen stad Agdam. Eind januari verschenen er berichten dat de Azerbajdzjanen terrein hadden veroverd in de streek Kelbajarski tussen Armenië en Nagorno-Karabach.

De Azerbajdzjancn zetten hun offensief ook in februari voort, waarbij strijd werd geleverd in heel Nagorno-Karabach.

Volgens een door de Guardian van 1 maart aangehaalde ,,hoge Westerse di-

plomaat in Bakoe" sneuvelden aan de zijde van de Azerbajdzjanen bij het offensief 6.000 a 10.000 man. Volgens sommige berichten hadden zij, ondanks de zware gevechten, pas terreinwinst geboekt, nadat de Armeense troepen zich om tactische redenen hadden terugtrokken naar beter beveiligde stellingen.

Staakt-het-vuren aangekondigd. Aantallen gesneuvelden

Na onderhandelingen in de Russische hoofdstad Moskou op 18 februari tussen de Russische, Armeense en Azerbajdzjaanse ministers van defensie, respectievelijk generaal Pawel Gratsjow, Serzjik Sarkissian en generaal-majoor Mamedrafi Mamedow, kondigden de oorlogvoerende partijen diezelfde dag een staakt-het-vuren aan dat op 1 maart zou ingaan. Bij de onderhandelingen was ook Bako Saakjan, een functionaris van Nagorno-Karabach, aanwezig.

Na de ontmoeting maakte Gratsjow bekend dat de oorlog om Nagorno-Karabach 18.000 mensenlevens had gekost. Daarnaast waren er 23.000 mensen gewond geraakt en waren meer dan 1 inln mensen op de vlucht geslagen.

Staakt-het-vuren mislukt. Azerbajdzjanen wijzen Russisch vredesvoorstel af

Ondanks de staakt-het-vuren-ove eenkomst die op 1 maart van kracht had moeten worden, gingen de gevechten tussen Azerbajdzjaanse eenheden en troepen van Nagorno-Karabach gedurende de maand maart gewoon door. Er waren geen berichten dat de strijd voor een van beide partijen belangrijke veroveringen had opgeleverd.

Volgens het Russische dagblad *Nezawisimaja Gazeta* van 4 maart had Azerbajdzjan een Russisch vredesvoorstel van de hand gewezen dat voorzag in een gedemilitariseerde bufferzone tussen Armeense en Azerbajdzjaanse troepen. Rasoel Koelijew, voorzitter van de Azerbajdzjaanse Milli Majlis (rompparlement).stelde op 7 maart dat Azerbajdzjan niet akkoord zou gaan met ,,vernederende (vredes)voorwaarden". Het Russische vredesplan was opgevat als een beloning voor de Armeense agressie doordat bij een staakt-het-vuren de huidige frontlinie als scheidslijn werd aangehouden.

Iran beschuldigt Armenië van raketaanval op transportvliegtuig

Het Iraanse ministerie van buitenlandse zaken beweerde op 28 maart dat het Iraanse C-130-transportvliegtuig dat op 17 maart verongelukte in Nagorno-Karabach, was neergehaald met een Armeense raket. Luchtverkeersleiders in Nagorno-Karabach verklaarden evenwel dat technische problemen de oorzaak van het ongeluk waren, waarbij 34 mensen het leven verloren, onder wie veel verwanten van personeel van de Iraanse ambassade in Moskou.

Roep om unie met Armenië. Aanhoudende gevechten

Volgens het weekblad *Azatamart* (geciteerd door het nieuwsagentschap *Snark* op 29 april) riep Robert Kotsjarjan, de leider van de naar afscheiding strevende opstandelingen in Nagorrio-Karabach, op tot ,,autonomiemet zoveel mogelijk rechten binnen een verenigde Armeense staat".

Kotsjarjan oproep kwam nadat er opnieuw felle gevechten waren uitgebroken. Op 10 april begon een nieuw Azerbajdzjaans offensief, dat voornamelijk was gericht tegen het gebied Mardakertskij in het noorden van Nagorno-Karabach.

Op 12 april beweerde het Armeense ministerie van defensie dat Azerbajdzjaanse gevechtsvliegtuigen twee steden in het zuiden van Armenië, Goris en Kafan, hadden gebombardeerd. Op 10-13 april werd ook Stepanakert, de hoofdstad van Nagorno-Karabach, het doelwit van luchtaanvallen. De Azerbajdzjaanse luchtmacht ontkende echter in een door haar uitgegeven verklaring dat zij deze luchtaanvallen had uitgevoerd.

De strijd ging op 30 april in alle hevigheid door. ondanks een door Russische bemiddeling tot stand gekomen wapenstilstand, die op 26 april was gesloten en op 28 april had moeten ingaan.

Armeense behandeling van krijgsgevangenen veroordeeld

Op 11 april verklaarde een onafhankelijke forensische deskundige dat Azerbajdzjaanse krijgsgevangenen door Armeniërs waren uitgehongerd, ernstig mishandeld en van dichtbij doodgeschoten.

Derrick Pounder, hoogleraar in de forensische geneeskunde aan de Universiteit van Dundee in Schotland, had de lichamen van tien Azeri's onderzocht, die in Armeense gevangenschap waren omgekomen. Volgens hem ,,vertoonden de lichamen alle kenmerken van executie"

BETREKKINGEN MET TURKIJE

De Azerbajdzjaanse president Gejdar Alijew, die op 8-9 februari een bezoek bracht aan de Turkse hoofdstad Ankara, ondertekende op 9 februari een reeks akkoorden met Turkije, waaronder een tien jaar durend vriendschaps- en samenwerkingsverdrag.

In het verdrag beloofden beide partijen elkaar militair te steunen in geval van een aanval door een derde partij. De Turkse president Suleyman Demirel herhaalde dat Turkije het oneens was met de bezetting van Azerbajdzjaans grondgebied door Armeense troepen.

Minister van economische zaken Samad Sadykow verklaarde op 13 februari dat Alijew tijdens zijn bezoek aan Turkije akkoord was gegaan met de voorwaarden voor een Turkse lening van ongeveer $ 250 mln, bedoeld om voedsel en technische apparatuur te kopen.

BEZOEK VAN PRESIDENT ALIJEW AAN GROOT-BRITTANNIË

Op 23 februari ontmoette president Alijew de Britse premier John Major tijdens een bezoek aan Groot-Brittannië van 22-24 februari. Alijew beloofde dat een overkomst met een consortium van Westerse oliemaatschappijen, geleid door het Britse BP, over de exploitatie van olievelden onder de Kaspische Zee ,,spoedig" afgerond zou worden. In weerwil van berichten in november 1993 dat er een overeenkomst was getekend (zie pag. 160/1/2-'94), had Alijew aangedrongen op nieuwe onderhandelingen, naar verluidt om Russische bedrijven de kans te bieden mee te delen in de winst.

Op 8 februari bracht ook de Armeense president Lewon Ter-Petrosjan een bezoek aan Londen, bij welke gelegenheid hij er bij Groot-Brittannië op aandrong om, ondanks de Britse economische belangen in Azerbajdzjan, een evenwichtig beleid te volgen ten aanzien van de Transkaukasus.

(Vor.ber.pag. 160/1-1994)

BJELAROES

MOTIE VAN WANTROUWEN LEIDT TOT VERTREK STAATSHOOFD. NIEUWE GRONDWET. VERDRAG OVER MONETAIRE UNIE MET RUSLAND

Op 26 januari 1994 zag de voorzitter van de Opperste Sowjet en ambtshalve staatshoofd Stanislau Sjoesjkewitsj zich gedwongen op te stappen nadat een motie van wantrouwen tegen hem met 209 tegen 36 was aangenomen.

Een motie van wantrouwen tegen premier Wjatsjeslau Kebitsj. een principiële tegenstander van Sjoesjkewitsj, werd met 175 tegen 101 stemmen verworpen.

De moties van wantrouwen hielden verband met beschuldingen van corruptie, maar de vage aantijgingen - Sjoesjkewitsj werd beschuldigd van „persoonlijke arrogantie"- deden vermoeden dat het om een voorwendsel ging om van hem af te komen. Sjoesjkewitsj had in toenemende mate aan populariteit ingeboet bij de conservatieve meerderheid in het parlement. In een inteiview met de Russische krant *Izwestija* van 1 februari zei hij dat de motie wees op „het herstel van de macht van de nomenklatoera".

Sjoesjkewitsj, een natuurkundige die op 18 september 1991 tot voorzitter van de Opperste Sowjet was gekozen (zie pag. 88/3-'92), had op 21 december 1991 samen met de presidenten Boris Jeltsin en Leonid Krawtsjoek van respectievelijk de Russische Federatie en Oekraïne de Sowjet-Unie ontbonden en het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS) opgericht (zie pag. 82/3-'92).

Metsjislau Grib applaudisseert in het parlement van Bjelaroes in Minsk op 28 januari 1994 na te zijn gekozen tot voorzitter van de Opperste Sowjet.

Minister van binnenlandse zaken en KGB-voorzitter ontslagen

Het ged ongen ontslag van Sjoesjkewitsj was voorafgegaan door het aftreden van de minister van binnenlandse zaken Oeladzimir Jahorau op 24 januari (hetgeen de volgende dag met 195 tegen 31 stemmen werd goedgekeurd), en door het ontslag van KGB-voorzitter Edoeard Sjirkowski waartoe op 25 januari in een besloten zitting van de Opperste Sowjet met 187 tegen 41 stemmen werd besloten.

Beide mannen. die u-erden beschouwd als bondgenoten van Sjoesjkewitsj. hadden de regering-Kebitsj in 1993 van corruptie beschuldigd. In een debat in de Opperste Sowjet, dat op 19 januari begon, werden Jahorau en Sjirkowski onder druk gezet omdat de arrestatie van twee leiders van de Litouwse Communistische Partij in Minsk op 15 januari niet volgens de regels zou zijn verlopen (zie ook onder LITOUWEN).

Nieuw staatshoofd gekozen. Vooruitzichten op nauwere band met Rusland

Volgens persbureau *Itar-Tass* werd Metsjislau Grib, die zijn directe rivaal Michail Marinitsj in de tweede stemronde met 183 tegen 51 stemmen versloeg, op 28 januari gekozen tot voorzitter van de Opperste Sowjet.

Grib, die de stemmen kreeg van de conservatieve factie in het parlement. was advocaat en voorzitter van de parlementaire commissie voor nationale veiligheid. In het verleden was hij werkzaam geweest op het ministerie van binnenlandse zaken van de voormalige Sowjet-Unie.

Verwacht werd dat de verkiezing van Grib de voorgestelde economische unie tussen Bjelaroes en Rusland, waarvan ook Kebitsj een voorstander was, dichterbij zou brengen. In zijn eerste toespraak tot de Opperste Sowjet op 28 januari zei Grib voorstander te zijn van de voorgestelde monetaire unie tussen Bjelaroes en de Rusland en te hopen dat in beide landen hetzelfde prijspeil voor brandstoffen zou worden ingesteld. De economische problemen van Bjelaroes waren deels toe te schrijven aan de eis die Rusland stelde dat Bjelaroes de marktprijzen zou betalen voor brandstoffen.

Politieke staking

Op 15 februari gingen ongeveer 20.000 arbeiders die de regering ten val wilden brengen in staking. Diezelfde dag hielden in Minsk ongeveer 3.000 mensen een betoging, maar een bijeenkomst op 22 februari trok slechts de helft van dat aantal deelnemers.

Het presidium van de Opperste Sowjet en zijn onlangs gekozen voorzitter Metsjislau Grib hekelden de actie. die op 2 februari was uitgeroepen door het overkoepelende Landelijk Stakingscomité van de oppositie. Grib gelastte de waarnemend voorzitter van de veiligheidsdienst (KGB). Genadz Lawitski, na te gaan of de resoluties van het stakingscomité niet in strijd waren met de wet.

De betogers overhandigden Grib hun eisen tijdens een ontmoeting met hem op 15 februari. Behalve het ontslag van de regering eisten zij vervroegde parlementsverkiezingen in maart. (In 1993 had de oppositie het hele jaar door zonder succes vervroegde verkiezingen geëist.) In haar antwoord van 17 februari op de eisen van het stakingscomité zei het presidium van de Opperste Sowjet op 11 februari te hebben gepleit voor de invoering van een presidentieel regeringsstelsel ter vervanging van het huidige parlementaire stelsel. Verwacht werd dat deze kwestie aan het parlement zou worden voorgelegd.

Nieuw ministerie. Functionarissen vervangen

Op 17 februari werd Genadz Danilau benoemd tot hoofd van het nieuwe ministerie van nationale veiligheid. Op 22 februari koos de Opperste Sowjet Wladimir Danko tot minister van binnenlandse zaken en Iwan Bambiza tot vice-voorzitter van de Opperste Sowjet. terwijl Lawitski's benoeming tot voorzitter van de KGB werd bekrachtigd.

Nieuwe grondwet aangenomen. Datum presidentsverkiezingen

Op 15 maart nam de Opperste Sowjet een nieuwe grondwet aan die voorzag in een presidentieel regeringsstelsel. De goedkeuring van de grondwet, met 236 tegen zes stemmen en acht onthoudingen, maakte een einde aan een tweejarige periode van wetsontwerpen opstellen en debatteren.

De nieuwe grondwet, die op 28 maart werd ondertekend door de voorzitter van de Opperste Sowjet en van de constitutionele commissie, Metsjislau Grib, werd op 30 maart van kracht.

Door de grondwet werd Bjelaroes ..een democratische, sociaal.-georiënteerde, door wetten geregeerde eenheidsstaat", die zich ten doel stelde een kernvrije neutrale macht te worden.

Op 1 maart had de Opperste Sou-jet met 266 tegrn 16 stemmen voor de invoering van het presidentschap gekozen. In het oude stelsel was de voorzitter van de Opperste Sowjet, die door dat orgaan zelf gekozen was. het staatshoofd. De rechtstreeks gekozen president. die maximaal twee ambtstermijnen van vijf jaar kon aanblijven, zou staatshoofd zijn en opperbevelhebber van de strijdkrachten; hij zou het kabinet benoemen en kon de noodtoestand afkondigen, maar zou niet over de macht beschikken het parlement te ontbinden.

Op 30 maart bepaalde de Opperste Sowjet *dat* de *nationale* presidentsverkiezingen op 23 juni 1994 zouden worden gehouden De norm voor kandidaatstelling was de steun van tenminste 70 parlementaire afgevaardigden of van 100 000 burgers

De nieuwe grondwet voorzag in een kleiner parlement met 260 in plaats van 360 afgevaardigden. De parlementsverkiezingen zouden vóór 31 december 1994 worden gehouden.

Economische ontwikkelingen

De onderhandelingen over een monetaire unie met Rusland duurden in de maand maart voort.

Op 9 maart werd bekendgemaakt dat Stanislau Bahdankewitsj, president van de Nationale Bank van Bjelaroes, de door Rusland opgelegde voon aarden als te rigoreus van de hand had gewezen; deze hielden onder meer het voeren van een gezamenlijke begroting en de afschaffing van de nationale bank van Bjelaroes in. Op 18 maart hield premier Wjatsjeslau Kebitsj de Opperste Sowjet echter voor dat deze voor Bjelaroes onaanvaardbare voorwaarden niet het standpunt uitdrukten van de Russische leiding. Oppositieleider Zenon Poznjak van het Volksfront reageerde door te stellen dat de plannen voor een monetaire unie ,,een manier (vormden) om de staat Bjelaroes uit te leveren".

Op 11 maart stelde de regering met ingang van april het minimumloon vast op 60.000 roebel per maand. Toen de economische cijfers over de eerste helit van 1994 gepubliceerd werden, besloten regering en vakbonden gezien de kosten van eerste levensbehoeften het minimumloon te herzien.

Verdrag over monetaire unie met Rusland

Op 12 april werd tijdens een plechtigheid in Moskou een Verdrag over een Monetaire Unie ondertekend door de Bjelaroesische premie Wjatsjeslau Kebitsj en zijn Russische collega Wiktor Tsjernomyrdin. Het verdrag ging uit van twee fasen voor een monetaire unie: (i)de opheffing op 1 mei van handels- en valutarestricties ; en (ii)afschaffing van de Bjelaroesische munteenheid, de zajtsjik (ook bekend als de Bjelaroesische roebel) op een niet nader bepaalde datum in de toekomst.

Op 12 april gaf Kebitsj toe dat de grondwet moest worden gewijzigd om de verdragsbepalingen met betrekking tot de tweede fase van de monetaire unie in te voeren. Hij stelde voor dat er een referendum zou worden gehouden om steun voor de monetaire unie te verwerven.

Op 13 april sprak de president van de Nationale Bank, Stanislau Bahdankewitsj. zijn afkeuring uit over het verdrag, dat hij weigerde te ondertekenen. Volgens Bahdankewitsj kwam een van de belangrijkste bepalingen, die de Russische Centrale Bank het alleenrecht gaf roebels in omloop te brengen in de monetaire unie, neer op het overdragen van macht aan een vreemde staat. Kebitsj betoogde echter op 21 april op krachtige wijze dat een monetaire unie met Rusland de enige manier was om de economische crisis te boven te komen en de soevereiniteit van Bjelaroes te behouden.

Privatiseringsprogramma

Op 1 april begon Bjelaroes met zijn eerste grootscheepse privatiseringsprogramma. Privatiseringsvouchers ter waarde van omgerekend gemiddeld $ 150 werden in verschillende hoeveelheden aan burgers uitgereikt overeenkomstig hun leeftijd of aantal dienstjaren. De eerste verkopen van staatsbedrijven tegen betaling met vouchers werden gepland voor juli.

Anti-corruptiecommissie opgeheven

Op 1 april werd de omstreden Voorlopige Anti-Corruptiecommissie van de Opperste Sowjet opgeheven. De voorzitter van deze commissie, Aleksander Loekasjenko, had beweerd dat tientallen niet met name genoemde topfunctionarissen schuldig waren aan corruptie en ambtsmisbruik. Op 21 april riep Kebitsj echter op een einde te maken aan publieke speculaties over vermeende corruptiepraktijken. Hij voegde er aan toe dat lieden die functionarissen om persoonlijke redenen hadden belasterd, hiervoor ter verantwoording zouden worden geroepen.

Kabinetswijziging

Op 15 april benoemde de ministerraad een aantal nieuwe kabinetsleden.

De portefeuilles mrrden als volgt verdeeld: vice-premier, economische zaken - Siargej Ling; staatssecretaris. hoofd van de rijksvoorlichtingsdienst - Wasil Dragau-ets; natuurlijke hulpbronnen en milieubescherming - Anatol Darafejew; voorzitter van de staatscommissie voor televisie- en radio-omroep - Aljaksander Staljarow. Anatol Boetewitsj, die tot dusver minister van voorlichting was geweest, kreeg de portefeuille van cultuur en perszaken toegewezen.

(Vor.ber.pag. 162/1-1994)

ESTLAND

CONFLICT OVER KABINETSWIJZIGINGEN

Op 6 januari 1994 diende premier Mart Laar voorstellen in om het kabinet te wijzigen.

De voorstellen hielden in dat Indrek Kannik minister van defensie zou worden in plaats van Juri Luik, die naar buitenlandse zaken zou gaan; Vaino Reinart zou minister zonder portefeuille worden en leider van onderhandelingen met Rusland; Toivo Jurgensen zou minister van economie worden en Heiki Kranich minister van financiën (voor vervanging van minister van binnenlandse zaken in december, zie pag. 168/2-'94).

Op 8 januari weigerde president Lennart Meri de voorstellen volledig goed te keuren, hetgeen aanleiding gaf tot een constitutioneel conflict waarbij regeringswoordvoerder Ain Saarna Meri ervan beschuldigde dat hij zijn bevoegdheden te buiten ging. Op 11 januari besloot Meri de wijzigingen te bekrachtigen, maar hij wees er toch op dat de regering volgens de grondwet officieel-moe& aftreden wanneer een grootscheepse wijziging plaatsvond.

Meri voegde daaraan toe dat hem het gebrek aan continuïteit op belangrijke ministersposten niet beviel op een moment dat de Estlandse betrekkingen met de Russische Federatie en de NAVO een moeilijke tijd doormaakten.

In verband met dit conflict hielden Meri en Laar op 14 januari besprekingen, die resulteerden in afspraken over maatregelen ter verbetering van de samenwerking. Laar zei dat de president ,,meer informatie over de werkzaamheden van de regering" zou krijgen en dat andere ministers het wekelijkse overleg tussen president en premier zouden bijwonen.

AANSLAG OP RUSSISCHE LUCHTMACHTBASIS

Op 21 februari pleegden onbekenden een aanslag op een controiepost van de Russische luchtmachtbasis Amari bij de Estlandse hoofdstad Tallinn. Er vielen geen slachtoffers. Radio Estland meldde op 21 februari dat het volgens het Russische ministerie van buitenlandse zaken om ,,een buitengewoon gevaarlijke provocatie (ging) die onvoorziene gevolgen kon hebben". Estlandse functionarissen ontkenden dat er van officiële zijde opdracht was gegeven voor de aanslag.

PROCES TEGEN RUSSISCHE ULTRA-NATIONALIST

Op 4 februari werden gerechtelijke stappen ondernomen tegen Peter Rozjok, een vertegenwoordiger in Estland van de ultra-nationalistische Liberaal-Democratische Partij van Rusland (LDPR), wegens het aanzetten tot vijandschap jegens etnische groepen.

Rozjok had Estland in een commentaar op 2 februari ,,oud Russisch grondgebied" genoemd en Russische troepen die waren teruggetrokken opgeroepen paramilitaire eenheden te vormen om hun eer te verdedigen. Op 9 februari zou LDPR-leider Wladimir Zjirinowski naar verluidt hebben gewaarschuwd dat ,,als Rozjok een haar werd gekrenkt, de Estlandse regering kan gaan nadenken over het lot van 900.000 Estlanders".

PARLEMENTSZETEL VOOR ETNISCHE RUS

Sergej Zonov was de eerste etnische Rus die als afgevaardigde op 23 maart werd toegelaten tot het parlement (Riigikogu); hij was voorgedragen door de Sociaal-Democratische Partij van Estland om een vakante zetel in te nemen. Estlands strenge wetgeving ten aanzien van het staatsburgerschap had veel etnische Russen in feite de kans ontnomen deel te nemen aan de parlementsverkiezingen in 1992 (zie pag. 15511-'93)

(Vor.ber.pag. 168/1/2-1994)

GEORGIË

OUD-PRESIDENT GAMSACHOERDIA OVERLEDEN

Begin januari 1994 verschenen er tegenstrijdige berichten dat de afgezette president van Georgië, Zwiad Gamsachoerdia. op 31 december 1993 was overleden.

Op 3 januari berichtte het Russische persbureau *Interfax* dat Gamsachoerdia's echtgenote Manana Gamsachoerdia zou hebben gezegd dat hij zelfmoord had gepleegd in West-Georgie om te voorkomen dat hij gevangen zou worden genomen door de regeringsgezinde paramilitaire Mchedrioni-militie. Deze laatste beweerde echter dat hij op 5 januari was overleden in de Zuidrussische republiek Tsjetsjenië nadat hij op 31 december gewond was geraakt in een gevecht met niet nader omschreven troepen. Een woordvoerder van het Georgische ministerie van veiligheid, David Moemladze, kon Gamsachoerdia's dood niet bevestigen, maar wees op geruchten over onenigheid tussen Gamsachoerdia en zijn vroegere bondgenoot Loti Kobalia.

Een commissie van Russische en Geoïgische onderzoeke s bevestigde op 17 februari Gamsachoerdia's dood, nadat diens lichaam in West-Georgië was opgegraven.

VERLENGIIVG NOODTOESTAND

Op 18 januari kwam de Georgische Opperste Sowjet in een speciale zitting bijeen en besloot de noodtoestand in Georgië tot 20 februari te verlengen.

GOS-LIDMAATSCHAP GERATIFICEERD

Op 1 maart kwam de Opperste Sowjet van Georgië, die zichzelf in september 1993 had geschorst (zie pag. 169/1/2-'94), weer voor een plenaire vergadering bijeen. Na felle debatten ratificeerde de Opperste Sowjet die dag het Georgische lidmaatschap van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS).

De berichten over hoeveel afgevaardigden voor ratificatie hadden gestemd, varieerden. Edoeard Sjewardnadze (voorzitter van de Opperste Sowjet en de facto president), die in oktober 1993 in afwachting van ratificatie door het parlement zijn goedkeuring had gegeven aan het Georgische GOS-lidmaatschap (zie pag. 169/3-'94), had op 1 maart betoogd dat het GOS-lidmaatschap de Georgische veiligheid en de economische vooruitzichten zou vergroten. Afgevaardigden van de oppositie beweerden dat de stemming onregelmatigheden te zien hadgegeven.

MINISTER VAN DEFENSIE TREEDT AF. VICE-MINISTER VAN DEFENSIE VERMOORD. BENOEMING NIEUWE MINISTERS

De Georgische minister van defensie, brigadegeneraal Giorgi Charcharasjwili, trad op 30 januari af. Zijn ontslag werd op 11 februari formeel aanvaard door Sjewardnadze (die de portefeuille van defensie tijdelijk zelf op zich nam). Charcharasjwili sprak op 11 februari zijn steun uit voor Sjewardnadze door zich voorstander te tonen van een verenigd Georgisch leger. In het kader van dit plan werd de belangrijkste paramilitaire groepering van Georgië, de Mchedrioni (Ruiters), van de invloedrijke Georgische afgevaardigde Dzjaba Iosseliani, op 8 februari ontbonden (zie pag. 169/2-'94 voor Iosseliani's eerdere weigering om de Mchedrioni op te heffen).

Op 3 februari kwam vice-minister van defensie Nikolas Kekelidze samen met nog een ander om bij een bomexplosie in zijn woning in Tbilisi.

De *Guardian* van 4 februari meldde dat Kekelidze volgens ,.bekenden' van hem was betrokken bij criminele activiteiten. Charcharasjwili liep licht letsel op bij een tweede explosie toen hij de woning kort na de eerste ontploffing bezocht.

Op 26 april werd luitenant-generaal Wardiko Nadibajdze benoemd tot de nieuwe minister van defensie.

Politie valt Opperste Sowjet binnen. Benoeming ministers

Op 31 maart keurde de Opperste Sowjet de omstreden benoeming goed van Sjota Kwiraja tot minister van binnenlandse zaken. Uit protest stormden diezelfde dag honderden gewapende politieagenten het gebouw binnen. Het incident leidde op 1 april tot het ontslag van Davit Zeikidze als onderminister van binnenlandse zaken en hoofd van politie van Tbilisi. Zeikidze had op 19 maart gezegd dat de politie zelf wel een kandidaat voor het ministerie van binnenlandse zaken zou zoeken, in welk geval hijzelf favoriet was. Op 1 april berichtten Georgische kranten dat het incident, dat de frictie tussen de ministeries van defensie en veiligheid in december 1993 in herinnering riep (zie pag. 169/3 e.v.-'94). was terug te voeren op rivaliserende clans.

Op 31 maart keurde de Opperste Sowjet ook de benoeming goed van Awtandil Margiani, Tamaz Nadareisjwili en Temoer Basilia (afgevaardigde in de Opperste Sowjet en voorzitter van de commissie voor financiën en begroting van de Sowjet) tot vice-premiers. Margiani zou vooral verantwoordelijk zijn voor landbouw en voedselvoorziening.

Moord op onderminister

Op 20 april werd onderminister van binnenlandse zaken generaal Georgy Goeloea vanuit een passerende auto doodgeschoten. Goeloea's chauffeur en lijfwacht werden eveneens gedood. Ra-

dio-Majak berichtte dezelfde dag dat de politie vermoedde dat „mafiagroepen" opdracht tot de moord hadden gegeven.

Nieuwe ministers

Op 7 april keurde de Georgische Opperste Sowjet de benoeming goed van Walerian Wasakidze tot minister voor vluchtelingen- en nieuwe-vestigingszaken.

Op 8 april werd minister van justitie Tewdore Ninidze benoemd tot Sjewardnadze's officiële vertegenwoordiger in de Opperste Sowjet.

GEORGISCH-ABCHAZISCHE BESPBEKINGEN. ONDERTEKENING VAN AKKOORDEN

Op 11-13 januari werd in Genève onder auspiciën van de Verenigde Naties de tweede gespreksronde gehouden tussen Georgië en Abchazië (voor eerste ronde zie pag. 171/1-'94). De besprekingen leidden tot een akkoord over de terugkeer van Georgiërs die in september op de vlucht waren geslagen voor de gevechten in de separatistische autonome republiek Abchazië. Beide partijen drongen er ook op aan dat Russische troepen onder auspiciën van de VN een buffer zouden vormen tussen Georgische en Abchazische troepen.

Sokrat Jinjolia. premier van Abchazië en hoofd van de Abchazische delegatie. zei dat de besprekingen ..op een groot aantal punten positief hadden uitgepakt" en hij prees de rol van Rusland als bemiddelaar.

Onafhankelijkheidsverklaring Abchazië. VN wijzen verzoek om vredesmacht af

Volgens het Russische persbureau *Interfax* verklaarde het parlement van de separatistische republiek Abchazië zich op 10 februari onafhankelijk van Georgië.

Westerse persbureaus meldden op 31 januari dat VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali zich had uitgesproken tegen het inzetten van een VN-vredesmacht in Abchazië voordat beide partijen een allesomvattende vredesregeling hadden getroffen. Na de besprekingen in Genève tussen Abchazië en Georgië in januari (zie boven) was voor het eerst om een VN-vredesmacht verzocht; op 9 februari werd dit verzoek door Sjewardnadze en Jeltsin in een gezamenlijk beroep op de VN herhaald.

Abchazië stopt deelname aan besprekingen. Strijd in Abchazië hervat

Op 15 maart trokken vertegenwoordigers van de Abchazische rebellen zich terug uit de vredesbesprekingen met de Georgische regering uit protest tegen het besluit van de Georgische [illegible] Raad van 10 maart om de Opperste Raad van Abchazië te ontbinden.

Boris Pastoechow (l),de afgezant van de Russische president Jeltsin, en de Abchazische premier Sokrat Jinjolia (r)schudden elkaar de hand onder het toeziend oog van de Georgische afgezant Aleksandr Kamsadze (2e v.l.) en VN-afgevaardigde Edward Bruner (m)na ondertekening van een akkoord tussen Georgië en Abchazië op 4 april 1994 in Moskou.

Op 24 maart braken in het gebied Lata Gorge in Abchazië de felste gevechten sedert december 1993 uit. Op 26 maart zei het Russische ministerie van buitenlandse zaken ,,diep bezorgd" te zijn over de hervatting van de strijd en beloofde zij haar inspanningen om een vreedzame oplossing tot stand te brengen ,.teverdubbelen".

Akkoorden met Abchazië

Op 4 april ondertekenden functionarissen van de Georgische regering en van de afgescheiden Abchazische Republiek in Noord-Georgië verscheidene akkoorden in Moskou, nadat in deze stad van 31 maart-3 april overleg was gevoerd. De ondertekening vond plaats in aanwezigheid van VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali.

De akkoorden behelsden (i) een wapenstilstand, die onmiddellijk moest ingaan: (ii) de oprichting van een commissie die toezicht moest houden op de terugkeer van vluchtelingen (van wie ongeveer 250.000 uit Abchazië werden verdreven tijdens de gevechten in 1993, zie pag. 168/3-'94); (iii)de oprichtingvan een commissie die moest toezien op de toekomstige betrekkingen tussen Georgië en Abchazië: en (iv) overeenstemming dat een alomvattende regeling voor het conflict de vorming van een Abchazische Republiek zou behelzen met haar eigen grondwet. vlag, rijkswapen en volkslied, hoewel deze staat formeel niet onafhankelijk van Georgië zou zijn.

Sandro Kawsadze, speciaal afgezant van de Georgische president Edoeard Sjewardnadze, noemde de akkoorden van 4 april ,,een belangrijke stap" in de richting van de oplossing van het conflict.

Beide partijen verzochten eveneens om de stationering van een VN-vredesmacht in Abchazie. In een verklaring van de Veiligheidsraad van 8 april werd echter benadrukt dat de stationering van een dergelijke vredesmacht alleen zou plaatsvinden na verdere politieke resultaten. Het op 13-15 april in Genève gevoerde overleg werd zonder nieuw akkoord afgebroken.

RUSSISCH-GEORGISCHE TOP

Op 3 februari bracht de Russische president Boris Jeltsin een bezoek aan de Geo gische hoofdstad Tbilisi. Tijdens een topontmoeting. die door de Georgische president Edoeard Sjewardnadze ,,een van de belangrijkste gebeurtenissen in de 200-jarige geschiedenis van onze volkeren" werd genoemd, werden die dag 25 akkoorden ondertekend tussen de twee voormalige Sowjet-republieken. De akkoorden betekenden een aanzienlijke uitbreiding van de Russische invloed in Transkaukasië (zie ook onder RUSSISCHE FEDERATIE).

Tot de belangrijkste akkoorden behoorden (i) een vriendschaps- en samenwerkingsverdrag;

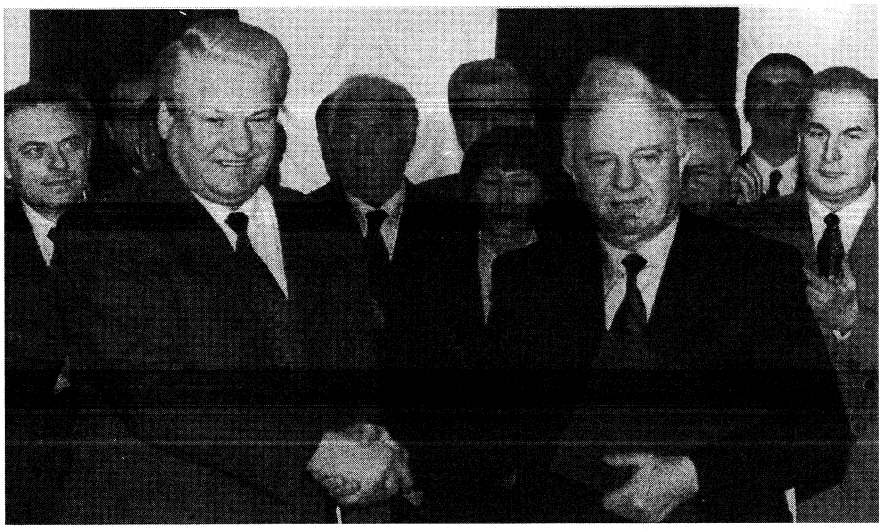

De Russische president Jeltsin (l) en zijn Georgische collega Edoeard Sjewardnadze (r) schudden elkaar op 3 februari 1994 de hand in Tbilisi na de ondertekening van een vriendschaps- en samenwerkingsverdrag.

(ii) een aantal overeenkomsten op het gebied van handel en economie. waardoor Georgië's hertoetreding tot de roebelzone een stap dichterbij kwam; en (iii) een militaire intentieverklaring waarin werd ingestemd met de vestiging van drie Russische militaire bases in Georgië.

De Russische minister van defensie maarschalk Pawel Gratsjow, die de top bijwoonde. zei op 3 februari dat de bases waren bedoeld om de ,,veiligheid van het gehele Gemenebest (van Onafhankelijke Staten) te bewaken" Gratsjow voorzag de vorming van een Transkaukasisch leger van in totaal ongeveer 23 000 Russische soldaten, waarvan ongeveer 60 procent in Georgië zou worden gestationeerd. Op zijn beurt zegde Rusland toe Georgische soldaten een speciale militaire training te geven.

Jeltsins bezoek was een poging om de betrekkingen tussen Rusland en Georgië te verbeteren, die waren bekoeld nadat Georgië beschuldigingen had geuit over Russische steun aan separatisten in Abchazië (zie pag. 168/3-'94).

MOORDENAAR VAN CIA-AGENT VEROORDEELD

Op 7 februari werd voormalig soldaat Anzor Sjajmadze veroordeeld wegens de moord in augustus 1993 nabij Tbilisi van de Amerikaanse diplomaat en vermeend CIA-agent Fred Woodruff (zie pag. 743/3-'93). Sjajmadze, die werd veroordeeld tot 15 jaar gevangenisstraf, had tijdens het proces beweerd dat zijn bekentenis vals was en door marteling was afgedwongen.

De *Independent* van 2 maart meldde dat de CIA, ondanks de veroordeling, het onderzoek naar Woodruffs dood had herouend na de arrestatie ou 22 februari van de hoge CIA-functionaris Aldrich Ames, die ervan werd beschuldigd eerst voor de Sowjet-Unie en daarna voor de Russische Federatie te hebben gespioneerd (zie pag. 412/3 e.v.-'94). Ames had slechts een week vóór Woodruffs dood een bezoek gebracht aan Tbilisi.

De *International Herald Tribune* berichtte op 30 maart dat volgens een woordvoerder van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken de moord op Fred Woodruff ,,eendaad van willekeurig geweld" was en ,,niet politiek gemotiveerd".

(Vor.ber.pag. 168/3 e.v.-1994)

LETLAND

STAATSMINISTER VOOR MENSENRECHTEN

De benoeming van Olafs Bruvers tot de nieuwe functie van staatsminister voor mensenrechten werd op 3 maart goedgekeurd door de Saeima (parlement). Volgens de *Radio Letland* behelsden Bruvers' taken onder meer ,,debescherming van de belangen van de staat tegen beschuldigingen door andere landen van schendingen van de mensenrechten", in het geval van vermeende discriminatie van leden van de Russische minderheid.

AKKOORD OVER TERUGTREKKING RUSSISCHE TROEPEN

Ou 30 april ondertekenden de presidenten van Rusland en Letland, respectievelijk Boris Jeltsin en Guntis Ulmanis, tijdens een plechtigheid in Moskou een akkoord over de terugtrekking van 10.000 in Letland gelegerde Russische soldaten, die het land voor 31 augustus 1994 moestenverlaten.

Slechts een handvol Russische soldaten zou achterblijven om het radarstation in Ski-iinda aan de Baltische Zee te bedienen. In ruil bood Letland de 22.000 gepensioneerde Russische soldaten in Letland sociale garanties aan.

Begin april had Jeltsin nog opdracht gegeven tot het vestigen van permanente Russische militaire bases in Letland (zie onder RUSSISCHE FEDERATIE).

Nadat twee Russische generaals op 10 januari 1994 in Riga korte tijd waren aangehouden, hadden de in Letland gebaseerde Russische troenen op 14 ianuari dc oodracht gekregen ,.gericht te schieten" wanneer ze werden aangevallen. De *Baltic Independent* van 21-27 januari berichtte dat Letland verontschuldigingen had aangeboden voor het incident en dat de betrokken officier was bestraft.

ONDERZOEK NAAR BANDEN MINISTERS MET KGB

Vijf afgevaardigden van de Saeima werden op 27 april geschorst, hangende een gerechtelijke uitspraak over vermeende banden met de voormalige Staatsveiligheidsdienst (KGB). Het parlement had daartoe besloten nadat het een onderzoek had laten instellen door zijn ethische commissie. Onder de geschorsten bevonden zich minister Georgs Andrejevs van buitenlandse zaken en minister Edvins Inkens die met speciale verantwoordelijkheden was belast.

(Vor.ber.pag. 172/3 e.v.-1994)

De president van Letland, Guntis Ulmanis

LITOUWEN

AANHOUDING LITOUWSE EX-COMMUNISTEN IN MINSK

De arrestatie op 15 januari 1994 van twee voormalige belangrijke Litouwse communisten, Mykolas Burokevicius en Juozas Jermalavicius in Minsk, de hoofdstad van Bjelaroes, en hun uitzetting diezelfde dag naar Litouwen, leidde tot hevige politieke onrust in Bjelaroes (zie ook onder BJELAROES). De twee, die door de Litouwse politie gezocht werden vanwege hun aandeel in de dood van demonstranten voor het televisiestation van Vilnius in januari 1991 (zie pag. 232/2-'91), konden worden gearresteerd dankzij bepalingen in het akkoord over wederzijdse juridische bijstand, dat tussen Litouwen en Bjelaroes van kracht was.

KABINETSWIJZIGINGEN

Radio Litouwen berichtte op 3 februari dat Julius Laitonas was benoemd tot minister van bouw; hij volgde Algirdis Vapsys op, die op eigen verzoek op 31 januari was ontheven van zijn functie.

Minister van bosbouw; Gintautas Kovalcikas diende zijn ontslag in op 15 maart, maar ontkende beschuldigingen dat hij zijn invloed zou hebben gebruikt om ondernemingen waarin zijn familie belangen had, contracten te bezorgen.

De minister van economische zaken en de voorzitter van de privatiseringscommissie, Julius Veselka, trad op 6 april af. Volgens hem waren sommige regeringsleden ,,bang voor een nieuwe kolonisatie (door buitenlandse bedrijven), in plaats van buitenlandse investeringen te willen aantrekken".

POOLS-LITOUWS SAMENWERKINGSVERDRAG

Op 26 april ondertekenden president Algirdas Brazauskas van Litouwen en president Lech Walesa van Polen in de Litouwse hoofdstad Vilnius een vriendschaps- en samenwerkingsverdrag. Brazauskas prees het verdrag als ,,een belangrijke stap naar eenheid in Europa". Het bezoek van Walesa aan Litouwen was het eerste van een Pools staatshoofd in meer dan een eeuw (volgens het Litouwse persbureau *ELTA).*

Het verdrag volgde na maanden van moeizaine onderhandelingen. waarbij Litouwen sterk had aangedrongen op een officiële veroordeling van de Poolse annexatie van Vilnius in 1920. Hoewel een dergelijke bepaling niet in de definitieve versie werd opgenomen, werd in het verdrag het geweld tussen beide landen in het verledenveroordeeld. Beide partijen deden afstand van aanspraken op elkaars grondgebied. en Vilnius werd duidelijk genoemd als de hoofdstad van Litouwen. In het verdrag werden ook de rechten van de Poolse en Litouwse minderheden in de twee landen gegarandeerd, in de vorm van garanties voor het gebruik van de eigen taal en voor eigen instellingen op het gebied van religie.cultuur en onderwijs.

IMF-LENING

Het IMF keurde op 8 april een tweede trekking ter waarde van SDR 25.875.000 (circa $ 36 mln) goed krachtens zijn systematische transformatiefaciliteit; hierover was in oktober 1993 een overeenkomst gesloten (zie pag. 173/2-'94).

(Vor.ber.pag. 173/1 e.v.-1994)

MOLDOWA

REGERINGSLEDEN TIJDELIJK ONTSLAGEN

Op 21 januari 1994 werden acht leden van de regering, onder wie premier Andrei Sangheli en de vice-premiers Walentin Kunew en Mykola Oliinik door president Mircea Snegoer ,,tijdelijk ontslagen" in verband met de komende parlementsverkiezingen.

PARLEMENTSVERKIEZINGEN

De parlementsverkiezingen van 27 februari mondden uit in een overwinning voor's lands grootste politieke partij, de Agrarische Democratische Partij (ADP) en een nederlaag voor de pro-Roemeense oppositie. De resultaten werden met instemming ontvangen in de separatistische Dnjestr-regio, waar de verkiezingen waren geboycot. Algemeen werd aangenomen dat de verkiezingsuitslag de kans op een regeling van het conflict aldaar vergrootte.

Door de verkiezingen kwam een einde aan de zittingstermijn van het parlement dat in 1990, toen Moldowa nog een van de tien republieken van de toenmalige Sowjet-Unie u-as, voor vijf jaar was gekozen (zie pag. 583/1-'90). Ongeveer 30 partijen dongen naar de 104 zetels in het uit één kamer bestaande parlement. Uit voorlopige resultaten bleek dat meer dan 50 procent van de kiezers had gestemd voor de twee partijen die welwillend tegenover Rusland stonden. de ADP en de Socialistische Partij

De definitieve uitslag van de parlementsverkiezingen werd op 14 maart bekendgemaakt. De stemmen die waren uitgebracht op partijen die de kiesdrempel van vier procent niet hadden gehaald, werden verdeeld onder de vier succesvolle partijen en blokken om de uiteindelijke verdeling van de 104 parlementszetels te bepalen.

Verkiezingsuitslag

Partij en oriëntatie	Stemmenpercentage	Zetels
Agrarische Democratische Partij, voor onafhankelijkheid en samenwerking binnen GOS	43,2	56
Socialistische Partij en Jedinstwo/Eenheidsbeweging-blok, voor nauwere banden met Rusland	22,0	28
Blok van Boeren en Intellectuelen, voor Roemenië	9.2	11
Christen-Democratisch Volksfront, voor Roemenië	7,5	9

REFERENDUM OVER ONAFHANKELIJKHEID

Op 4 februari werd in een presidentieel decreet bekendgemaakt dat op 6 maart een referendum zou worden gehouden om de status van Moldowa als onafhankelijk land te bekrachtigen. De kiescommissie had op 2 februari geweigerd het referendum gelijk met de verkiezingen te houden.

Het referendum, dat wettelijk niet bindend zou zijn, was bedoeld om het gebrek aan steun voor de vereniging van Moldowa met Roemenië aan te tonen en zo een van de belangrijkste argumenten te ontkrachten van de Russisch sprekende Dnjestr-separatisten die naar onafhankelijkheid van Moldowa streefden. In een rede op 5 februari betoogde de Moldowaanse president Mircea Snegoer dat Moldawiërs en Roemenen verschillende volken waren en dat Moldowa er recht op had een onafhankelijke staat te zijn.

Bij het referendum op 6 maart stemde 95 procent van de kiezers voor de onafhankelijkheid van Moldowa. De vraag die aan de bevolking werd voorgelegd luidde: ,,Bent u voor de ontwikkeling van Moldowa als een onafhankelijke staat, een en ondeelbaar, binnen de grenzen die golden op de datum van de onafhankelijkheid (23 juni 1990) en die erkend zijn door de VN...?"Samen met de verkiezingsuitslagen liet het referendum overtuigend zien dat er geen

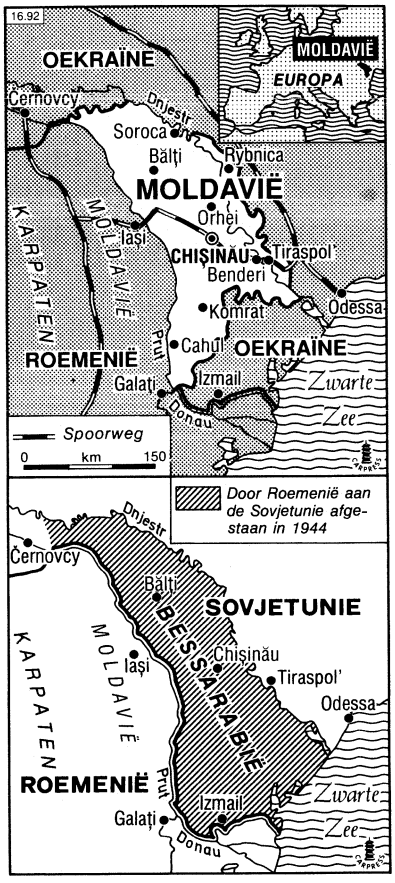

steun was voor hereniging met Roemenië, een van de kerneisen van het oppositionele Volksfront tijdens het Sowjet-bewind.

Bij een opkomst van 75.1 procent stemde 95.4 procent voor en 2 procent tegen, 2.6 procent van de stemmen was ongeldig

VERKIEZING PREMIER, VOORZITTER EN VICE-VOORZITTERS PARLEMENT

Op 31 maart koos het nieuwe parlement Andrei Sangheli (premier van juli 1992 tot zijn ,,tijdelijke ontslag" in januari 1994, zie boven) tot premier met 97 tegen 15 stemmen. Op 29 maart werd Petru Lucinschi (voorheen gespeld als Pjotr Loetsjinski) herkozen tot parlementsvoorzitter met 57 tegen 43 stemmen. Diezelfde dag werden Dumitru Motpan en Nicolae Andronic gekozen tot vice-voorzitters. Alle vier waren leiders van de Agrarische Democratische Partij.

NIEUW KABINET

Op 5 april keurde het parlement een gereorganiseerd en kleiner kabinet goed met een hervormingsgezinde inslag.

Premier - Andrei Sangheli: buitenlandse zaken - Michai Popow*; defensie - generaal-majoor Pawel Creanga; binnenlandse zaken - generaal-majoor Constantin Antoci: nationale veiligheid - kolonel Wasile Calmoi: financiën - Waleriu Chitan': justitie - Wasile Sturza"; nutsbedrijven - Mihai Sewerowan+; sociale zekerheid - Dumitru Nidelcu; industrie - Grigore Trifoi*; privatisering - Ceslaw Ciobanu; staatsminister - Gheorghe Gusac: voorlichting, wetenschap en telecommunicatie - Ion Cassian+; nationale economie - *Walerian Bobutac*; vervoer - Wasile Iow*; landbouw en voedsel - Witalie Gorincioi; gezondheidszorg - Timofei Mosneaga*; cultuur - *Mihail Cebotari; onderwijs - Pawel Gauges*; betrekkingen met het parlement - *Wictor Puscas*.

* Nieuwe benoeming
+Gewijzigde portefeuille

CVSE-PLAN OVER CONFLICT IN DNJESTRIE AANVAARD

Op 1 februari ging Moldowa officieel akkoord met een door de Conferentie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (CVSE) aangedragen oplossing voor het conflict in de Dnjestr-regio. Het plan, dat was goedgekeurd tijdens de vergadering van ministers van buitenlandse zaken van de CVSE op 30 november-1 december 1993 in Rome (zie pag. 221/2-'94), voorzag in een grote mate van autonomie voor de Dnjestr-regio, maar ging niet zover dat haar een federale status werd verleend.

Bepaalde problemen bleven echter onopgelost, in het bijzonder de aanwezigheid van Russische troepen in Moldowa. Op 15 februari werd de achtste ronde van de besprekingen tussen Moldowa en Rusland over de troepenterugtrekking voor de vierde maal sinds november uitgesteld.

GOS-LIDMAATSCHAP GERATIFICEERD

Op 8 april ratificeerde het Moldowaanse parlement het lidmaatschap van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS) en van de Economische GOS-Unie. Moldowaanse deelname aan militaire bondgenootschappen en de monetaire unie van het GOS werden echter uitgesloten.

Parlementsvoorzitter Petru Lucinschi zei op 8 april dat de aansluiting bij het GOS .,de onafhankelijkheid en de soevereiniteit van de republiek zou helpen versterken" en wees bezorgde geluiden van de oppositie. die het tegendeel vreesde, als ,.ongegrond" van de hand.

Hoewel premier Andrei Sangheli op 8 april zei dat de Moldowaanse regering voorstander was van ,,gelijke samenwerking met alle landen". werd er vanuit gegaan dat de ratificatie van het GOS-lidmaatschap de banden met Rusland zou versterken en Moldowa nog verder zou verwijderen van het etnisch verwante Roemenië.

Op 14 april betoogde de Roemeense president Ion Iliescu dat er ,,eenhistorische en wettelijke basis" was voor het gezichtspunt dat het Moldowaanse territorium, dat in 1940 als Moldavië aan Rusland was afgestaan, aan Roemenië moest worden teruggegeven. Iliescu benadrukte echter dat Roemenië de onafhankelijkheid van Moldowa erkende.

(Vor.ber.pag. 173/2 e.v.-1994)

OEKRAÏNE

OVERWINNING VAN PRO-RUSSISCHE KANDIDAAT BIJ PRESIDENTSVERKIEZINGEN OP KRIM

Op 31 januari 1994 behaalde Joeri Mesjkow een overweldigende overwinning bij de tweede ronde van de verkiezingen voor het presidentschap van de Oekraïense republiek de Krim.

Mesjkow, leider van de Republikeinse Partij van de Krim, had in zijn campagne gepleit voor het aanhalen van de banden tussen de Krim en Rusland. Ongeveer 70 procent van de 2.7 mln zielen tellende bevolking van de Krim. die pas in 1954 door Rusland aan Oekraïne was afgestaan, was van Russische afkomst.

Mesjkow behaalde 72,9 procent van de stemmen in de beslissende ronde, waarin 75,1 procent van de stemgerechtigden zijn stem had uitgebracht. Bij de eerste ronde op 16 januari had geen van de kandidaten een absolute meerderheid behaald, hoewel Mesjkom meer dan tweemaal zoveel stemmen had vergaard als zijn naaste rivaal, de ex-communist en voorzitter van de Opperste Sowjet van de Krim, Nikolaj Bagrow.

Mesjkow was niet meer in het openbaar verschenen na de moord op Iskender Memetow, de campagneleider van Bagrow. Memetow, leider van de Tartaarse gemeenschap die ongeveer 10 procent van de bevolking op de Krim uitmaakte, stierf op 19 januari in Simferopol na een aanslag door onbekenden. Bij de aanslag kwamen ook twee andere personen om het leven en vielen elf ge onden. Een andere Tartarenleider, Mustafa Cemiloglou, zou volgens de *Independent* van 31 januari hebben gewaarschuwd voor een burgeroorlog indien de Krim zich van Oekraïne afscheidde.

De Oekraïense Opperste Raad ging op 20 januari akkoord met grondwetswijzigingen die de Oekraïense president Leonid Krawtsjoek in staat stelden om besluiten van de Krimse autoriteiten, die in strijd met de Oekraiense wet werden geacht, te herzien.

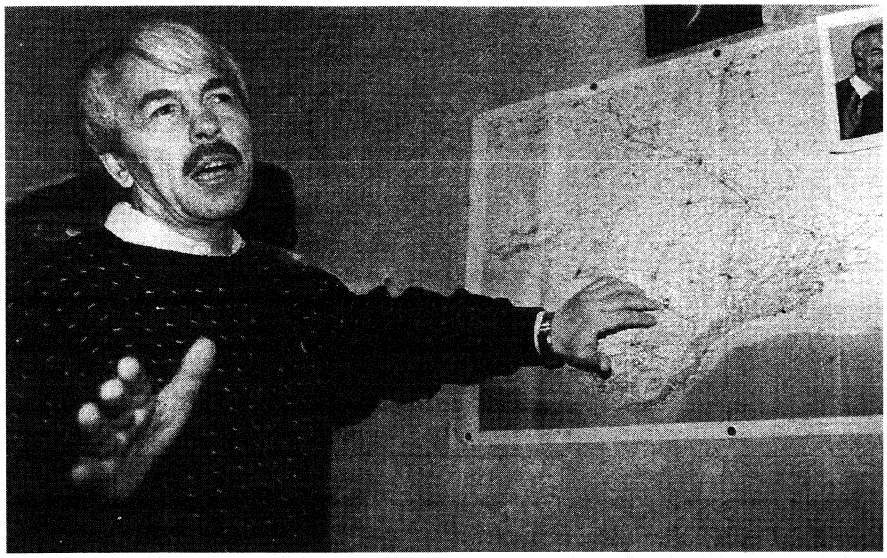

Joeri Mesjkow, de belangrijkste kandidaat voor het presidentschap van de Krim, wijst op een kaart van deze Oekraïense republiek op 30 januari 1994 in zijn kantoor in Simferopol.

Referendum over onafhankelijkheid van de Krim geëist

Hoewel Mesjkow op 31 januari beweerde dat .,niemand praatte over afscheiding van Oekraïne". herhaalde hij zijn eis voor een in maart te houden referendum over ,,een onafhankelijke Krim als lid van het GOS (Gemenebest van Onafhankelijke Staten)".

Politieke status Krim

Na de verkiezing van Mesjkow tot president van de Oekraïense republiek de Krim besloot de Oekraïense Opperste Raad (parlement) met een overweldigende meerderheid dat de republiek niet het recht zou krijgen om zijn eigen beleid te voeren op het gebied van defensie, buitenlandse zaken en financiën. De Raad benadrukte dat de Krim ,,geenstaatssoevereiniteit" bezat.

Tijdens een bezoek aan Moskou van 9-11 februari had Mesjkow ,,zeer hoge" Russische functionarissen ontmoet. maar hij weigerde te zeggen wie dat waren. Het bezoek was bedoeld om de economische samenwerking tussen de Krim en Rusland te bevorderen, aldus Mesjkow op 13 februari.

Op 13 februari werd de voormalige Sowjetminister van econoinie. Jewgeni Saboerow, door Mesjkow benoemd tot ..premier" van de Krim.

BESCHULDIGINGEN VAN SAMENZWERING IN VERBAND MET „VERDWIJNING" VAN LID OPPOSITIE

Zowel zittende als voormalige hoge regeringsfunctionarissen waren betrokken bij de verdwijning van een vooraanstaand lid van de nationalistische oppositiegroepering Roech, aldus Roech-voorzitter Wjatsjeslaw Tsjornowil op 17 februari.

Mychajlo Bojtsjysjyn. secretaris van Roech, was in januari verdwenen nadat hij in het bezit was gekomen van documenten waarin de functionarissen werden beschuldigd van illegale banktransacties. aldus Tsjornowil. Tot de betrokkenen zouden Wiktor Joesjtsjenko, voorzitter van de raad van bestuur van de Nationale Bank van Oekraïne, en Konstantyn Masyk. voormalige vice-premier behoren. Daarnaast verklaarde Tsjornowil dat Bojtsjysjyn ook bewijsmateriaal in handen had gekregen over illegale activiteiten van waarnemend premier Joechim Zwiagilski en vice-premier Walentyn Landik.

KRAWTSJOEK NIET HERKIESBAAR

In het dagblad *Demokratitsjna* Oelcraina van 22 februari zei de Oekraïense president Leonid Krawtsjoek dat hij zich niet herkiesbaar zou stellen na het verlopen van zijn ambtstermijn in juni 1994. Krawtsjoek zei in het interview niet achter de ,,huidige economische en sociale situatie" te kunnen staan.

De officiële ambtstermijn van Krawtsjoek zou in 1996 aflopen. maar de presidents- en parlementsverkiezingen waren vervroegd na de politieke crisis in september 1993 (zie pag. 174/2-'94).

PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Op 27 maart werd de eerste ronde gehouden van de verkiezingen voor de Opperste Raad (parlement), maar slechts in 49 van de 450 kiesdistricten viel direct een beslissing. Uit eerste uitslagen bleek een kloof tussen de regio's in het oosten, die linkse kandidaten steunden die een nauwere unie met Rusland voorstonden, en het westen, dat stemde voor Oekraïense nationalisten. Bij gelijktijdig gehouden referenda in de overwegend door Russen bevolkte regio's Donetsk, Loegansk en de Krim stemde de overgrote meerderheid van de kiezers voor nauwere banden met Rusland.

Krachtens de kieswet die op 18 november 1993 was aangenomen (zie pag. 174/2/3-'94), had een kandidaat meer dan 50 procent van de stemmen nodig om direct gekozen te worden. In april zou in kiesdistricten waar geen der kandidaten een absolute meerderheid had behaald, een beslissende ronde worden gehouden tussen de twee kandidaten met de meeste stemmen.

De onverwacht hoge opkomst van 74,7 procent was een tegenvaller voor president Leonid Krawtsjoek, die er in interviews voor de verkiezingen op had gezinspeeld dat hij een presidentieel bestuur zou instellen en de voor juni geplande presidentsverkiezingen zou uitstellen als de opkomst lager dan 50 procent zou zijn en daardoor de verkiezingen ongeldig zouden zijn. Eind februari had Krawtsjoek laten doorschemeren dat hij zich beraadde over zijn eerdere standpunt zich niet herkiesbaar te stellen (zie boven).

Slechts een vierde van de 5.833 kandidaten had laten weten welke partij zij aanhingen. In de eerste kiesronde werden 20 zetels veroverd door kandidaten zonder partijbinding. Van de partijen deden de Oekraïense Communistische en Socialistische partijen het uitzonder-

lijk goed door samen 14 zetels te veroveren. Twee zetels gingen naar de extreem nationalistische Oekraïense Nationale Vergadering en tien naar de gematigde nationalisten van de belangrijkste oppositiepartij Roech en haar bondgenoten. Tot de winnaars van de eerste ronde behoorden oud-premier Leonid Koetsjma, Roech-leider Wjatsjeslaw Tsjornowil en de aftredende voorzitter van het parlement Iwan Pljoesjtsj, allen potentiële presidentskandidaten.

Referendum en verkiezingen op Krim

Op 27 maart werd in de Oekraïense Republiek Krim een referendum gehouden, dat op 10 maart was uitgeschreven door de Krimse president Joeri Mesjkow en dat de Oekraïense president Krawtsjoek per decreet had afgelast. Het referendum, officieel een opiniepeiling genoemd, leverde ongeveer 70 procent steun op voor grotere autonomie ten opzichte van Oekraïne overeenkomstig de nietig verklaarde Krimse grondwet uit 1992 (zie pag 171/3 e.v.-'93), voor dubbel staatsburgerschap (Russisch en Oekraïens) en voor grotere presidentiële bevoegdheden.

De Krim distantieerde zich verder van Oekraïne door met ingang van 27 maart de Moskouse tijd in te voeren, die een uur voorliep op de Kiew-tijd.

De eerste ronde van de verkiezingen voor de Opperste Raad van de Krim, eveneens op 27 maart, leverde winst op voor Mesjkows Rossija-blok, dat nauwere banden met Rusland voorstond.

De verkiezingen voor het 98 zetels tellende parlement van de Krim vonden plaats op basis van een gemengd systeem van kiesdistricten met één zetel, evenredige vertegenwoordiging en zetels voor etnische minderheden.

Referendum in Donetsk en Loegansk

In de oostelijke gerussificeerde industriegebieden Donetsk en Loegansk werd een consultatief referendum gehouden waarin de bevolking werd gevraagd of het Russisch een tweede staatstaal moest worden naast het Oekraïens; of er in Oekraïne een federaal stelsel moest worden ingevoerd; en of Oekraïne nauwere banden moest aangaan met het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS). Meer dan 90 procent van de kiezers zou zich hebben uitgesproken voor alle drie de voorstellen.

Tweede ronde parlementsverkiezingen

Uit uitslagen van de tweede ronde van de parlementsverkiezingen in Oekraïne, die op 2-3 en 9-10 april werd gehouden, viel op te maken dat de communisten en onafhankelijke kandidaten het parlement zouden domineren. De verkiezingen bevestigden de poiitieke breuk tussen het westen van Oekraïne waar gematigde nationalisten de voorkeur genoten, en het dichter bevolkte oosten, dat pro-Russische linkse kandidaten steunde. Een kwart van de 450 zetels was eind april nog niet bezet.

De kieswet van Oekraïne bepaalde dat kandidaten in kiesdistricten met één kandidaat een meerderheid moesten behalen bij een opkomst van minimaal 50 procent om gekozen te worden. Hoewel de opkomst in de tweede kiesronde gemiddeld 56,7 procent bedroeg (volgens de Centrale Kiescommissie op 10 april), maakte de lage opkomst in 112 kiesdistricten een derde kiesronde noodzakelijk, die op 24 juli gehouden zou worden. In de eerste ronde in maart was een beslissing gevallen over 49 zetels (zie boven).

Van de meer dan 3.600 kandidaten die aanvankelijk geregistreerd stonden voor de tweede kiesronde, waren er slechts 643 door partijen gekandideerd, aldus Iwan Jemets van de Centrale Kiescommissie op 13 april. De rest was onafhankelijk en van hen hadden er 163 een zetel veroverd. De politieke sympathieën van deze groep waren ongewis.

De communisten kwamen als grootste partij uit de bus met 86 zetels, en met hen verbonden partijen kregen er 32. De gematigd nationalistische Roechbeweging kreeg buiten het westen van Oekraïne geen voet aan de grond en behaalde slechts 20 zetels. Andere gematigd nationalistische groeperingen veroverden er 15.

Wjatsjeslaw Tsjornowil, een van de twee voorzitters van Roech, erkende op 11 april dat ,,nationaal-democratische krachten een nederlaag (hadden) geleden" en waarschuwde dat de ,.economische ineenstorting extremisten een opening (bood)". In totaal vijf zetels gingen naar twee extreem-rechtse groepen, de Oekraïense Zelfverdedigingsorganisatie en de Oekraïense Conservatieve Republikeinse Partij.

Hervormingsgezinde centrumpartijen deden het slecht. Het Interregionale Blok voor Hervorming van oud-premier Leonid Koetsjma behaalde teleurstellende resultaten. zelfs in het oosten van Oekraïne, waar haar meeste aanhangers woonden.

Kritiek van waarnemers op verloop verkiezingen

Internationale waarnemers hadden kritiek op het verloop van de verkiezingen.

Volgens de *New* York Times van 12 en 13 april hadden waarnemers van de Conferentie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (CV-SE) en van de Verenigde Naties de Centrale Kiescommissie als gepolitiseerd en inefficiënt bekritiseerd. Plattelandsgemeenschappen hadden onder oneerlijke druk gestaan tijdens de verkiezingscampagnes en waarnemers was de toegang geweigerd tot sommige kiesbureaus.

Verkiezingsresultaten na de tweede ronde

Partij	Zetels
Links	
Communistische Partij	86
Boerenpartij	18
Socialistische Partij	14
Centrum	
Interregionaal Blok voor Hervorming (Koetsjma)	4
Partij van de Democratische Wedergeboorte van Oekraïne	4
Burgercongres	2
Sociaal-Democratische Partij	2
Arbeiderspartij	4
Christen-Democratische Partij	1
Gematigd nationalistisch	
Roech	20
Oekraïense Republikeinse Partij	8
Congres van Oekraïense Nationalisten	5
Democratische Partij van Oekraïne	2
Extreem nationalistisch	
Oekraïense Zelfverdedigingsorganisatie (UNA-UNSO)	3
Oekraïense Conservatieve Republikeinse Partij	2
Onafhankelijken	163
Onbeslist	112
Totaal	450

KRAWTSJOEK WIL UITSTEL PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Op 30 april schreef Krawtsjoek zich in als kandidaat voor de presidentsverkiezingen die in juni gehouden zouden worden. Op 23 april had hij nog gezegd dat hij zich geen kandidaat zou stellen wanneer de macht van de president niet door grondwetswijzigingen uitgebreid zou worden. Krawtsjoek had er tevens op aangedrongen om de verkiezingen die onder druk van stakende mijnwerkers (zie pag. 747/2/3-'93) naar juni verschoven waren, op het oorspronkelijke tijdstip te houden.

Koetsjma maakte zijn kandidatuur op 14 april bekend. Hij werd officieel kandidaat gesteld door de Oekraïense Unie van Industriëlen en Nationalisten, waarvan hij voorzitter was. Hij veroordeelde het ,,economische nationalisme" van de regering en herhaalde zijn eis voor nauwere economische banden met Rusland. Deze opmerking was voor Tsjornowil aanleiding om Koetsjma op 17 april af te schilderen als de ,,gevaarlijkste vijand" van Oekraïne.

CONFLICT MET RUSLAND OVER GAS

Tijdens een ontmoeting op 10 maart in Moskou kwamen Russische en Oekraïense functionarissen overeen dat Oekraïne zijn gasschuld van $ 893 mln aan Rusland binnen een maand zou betalen of verminderde gasleveranties tegemoet kon zien. Op 3 maart had Rusland de gaslevering aan Oekraïne met 75 procent verminderd, maar de levering op 8 maart weer hervat in afwachting van de onderhandelingen. Toerkmenistan had reeds in februari de gaslevering aan Oekraïne gestopt vanege het uitblijven van betaling.

Oekraïne was Rusland in totaal $ 3,2 mrd schuldig voor energieleveringen, waarvan het grootste deel viel onder een rentevrije lening van vijf jaar. De achterstallige $ 893 mln viel daar niet onder.

ZWARTE-ZEEVLOOT. SPANNING OP DE KRIM

Twee ernstige incidenten verhoogden de spanning over de Zwarte-Zeevloot, die voor het grootste deel in de Krimse havenstad Sewastopol gelegen was. De vloot stond tot 1995 onder het gezamenlijke bevel van Oekraïne en Rusland.

Door de onenigheid over de Zwarte-Zeevloot waren de betrekkingen tussen Rusland en Oekraïne verslechterd. Beide landen hadden een claim op de vloot gelegd, nadat de Sowjet-Unie in 1991 uiteen was gevallen (zie pag. 390/1 e.v., 678/2 en 672/3-'92; 169/2/3, 457/2 e.v. en 748/1 e.v.-'93; 174/3-'94).

Op 11 april zei de opperbevelhebber van de Russische marine, admiraal Feliks Gromow, dat de vloot zich gesteld zag voor een ,,explosieve situatie". Op 8 april hadden pro-Russische zeelieden zich meester hadden gemaakt van de Tsjeleken, gelegen in de Oekraïense havenstad Odessa. De Tsjeleken had navigatieapparatuur aan boord en vormde een schakel in de keten van het gemeenschappelijke bewakings- en veiligheidssysteem, dat naar Russisch gezinden vreesden in handen zou vallen van Oekraïne wanneer de vloot werd opgedeeld. Het Oekraïense leger bezette daarop de door Russen gecontroleerde basis van de 318-de divisie van de vloot in Odessa en arresteerde drie Russische officieren die betrokken zouden zijn bij het Tsjeleken-incident.

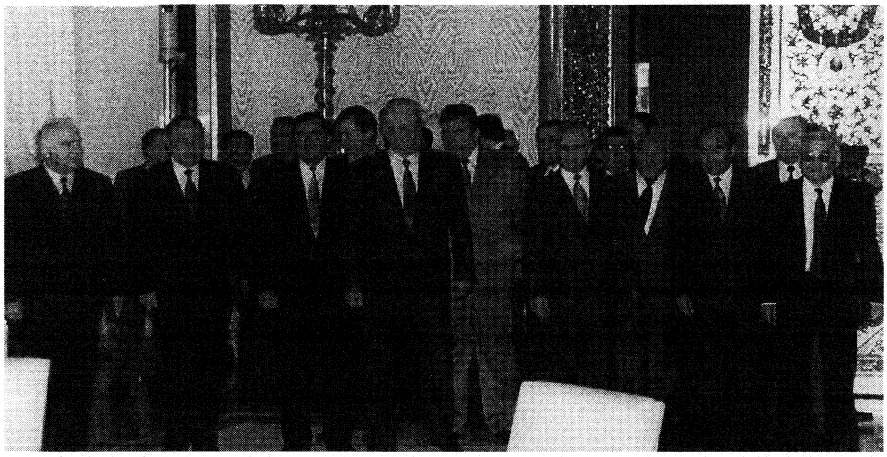

Aan het begin van de 13de GOS-topconferentie poseren de staatshoofden en regeringsleiders van de lidstaten op 15 april 1994 samen met de Russische president Jeltsin (m)in het Kremlin te Moskou.

Akkoord over vloot houdt geen stand

Tijdens een topontmoeting van de leiders van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS)op 15 april, waarop Oekraïne formeel toetrad tot het GOS ais geassocieerd lid, sloten Krawtsjoek en de Russische president Boris Jeltsin inderhaast een akkoord om een mogelijke crisis te bezweren. Volgens het akkoord kreeg Oekraïne 15 a 20 procent van de 833 schepen tellende vloot.

Het akkoord werd echter waardeloos nadat verdere besprekingen tussen Russische en Oekraïense functionarissen in Sewastopol op 21 april mislukten naar aanleiding van ,,de kernvraag wat de thuishaven van de vloot (moest) zijn", aldus de leider van de Russische delegatie. minister van defensie Pawel Gratsjow. Op 23 april liet Jeltsin via zijn woordvoerder Wjatsjeslaw Kostikow weten het steeds onvoorspelbaarder gedrag van Oekraine als ,,eenernstig gevaar" te beschouwen.

Decreten van Krimleider nietig verklaard. Troepenaantallen

In de Oekraïense Republiek Krim steeg de spanning nadat de Krimse president Joeri Mesjkow de door Krawtsjoek benoemde ministers van binnenlandse zaken en veiligheid van de Krim verving door eigen kandidaten. Krawtsjoek gaf op 14 april commando uit waarmee de benoemingen nietig werden verklaard.

Op 3 april berichtte het persbureau *Itar-Tass* dat het aantal Oekraïense soldaten op de Krim in 1992 was gestegen van 1*.000 tot 51.000. Volgens waarnemers was de toename een reactie op de veiligheidstoestand op de Krim en de kwestie van de Zwarte-Zeevloot.

CIA-RAPPORT OVER VREES VOOR BURGEROORLOG IN OEKRAINE

In een op 25 januari uitgelekt geheim rapport van de Amerikaanse Centrale Inlichtingendienst (CIA) werd gewaarschuwd dat bij uitblijven van internationaal ingrijpen de dreigende economische instorting van Oekraïne kon leiden tot een politieke crisis, afscheiding en zelfs een burgeroorlog. In het rapport werd gesteld dat veel Russische Oekrainers (zoals de op de Krim woonachtigen) zouden aandringen op hereniging met Rusland.

MEER AMERIKAANSE HULP

Na een ontmoeting op 10 februari met leiders van de Oekraïens-Amerikaanse gemeenschap in de VS beloofde de Amerikaanse president Bill Clinton om de voor Oekraïne bestemde economische steun en hulp bij de ontmanteling van kernwapens te verdubbelen; de aanvankelijk toegezegde hulp bedroeg $ 175 mln (zie pag. 219/1-'94). Clinton zei dat de hulp zou worden vrijgegeven na Krawtsjoeks bezoek aan de VS, dat op 4-5 maart zou nlaatsvinden.

(Vorber.pag. 174/1 e.v.-1994)

RUSSISCHE FEDERATIE

ONZEKERHEID OVER HERVORMINGEN NA AFTREDEN RADICALEN. OPENINGSZITTING FEDERALE ASSEMBLEE. NIEUW KABINET. IMF-AKKOORD. AKKOORD TER BEVORDERING VAN MAATSCHAPPELIJKE VREDE

Doordat de vooraanstaande hervormers Jegor Gajdar en Boris Fjodorow uit het kabinet stapten, gingen de hervormingen in Rusland een onzekere toekomst tegemoet. In het nieuwe kabinet kregen verscheidene centrumpoliti-

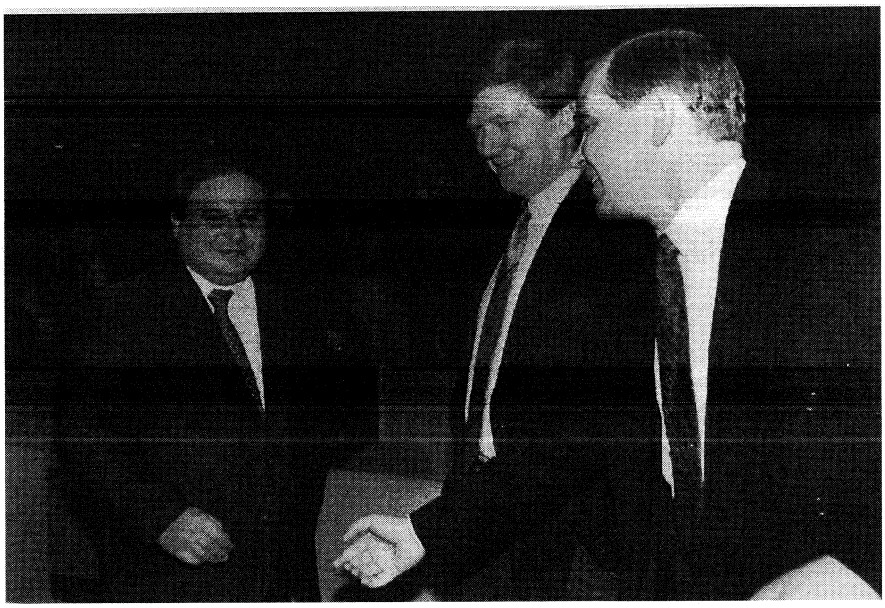

De afgetreden Russische eerste vice-premier en partijleider van Ruslands Keuze Jegor Gajdar (l) wordt aan het begin van de openingszitting van de Staatsdoema op 11 januari 1994 in Moskou verwelkomd door voormalig presidentieel adviseur Sergej Stankewitsj (r)en eerste vice-premier Anatoli Tsjoebajs .

ci belangrijke posities ondanks de bezwaren van president Boris Jeltsin en werd het gezag van de gematigde premier Wiktor Tsjernomyrdin versterkt.

De regering kreeg vorm na een reeks benoemingen vanaf 20 januari 1994.

Een presidentieel decreet van 10 januari had het aantal vice-premiers teruggebracht van negen tot vijf (hoewel er eind januari nog maar vierbenoemd waren)en bepaalde dat de nieuwe regering uit 23 ministeries zou bestaan (zeven minder dan de vorige). waaronder drie nieuwe: dat van het Gemenebest van Onafhankeliike Staten (dat eind januari nog vacant was), van nationaliteitenbeleid en van civiele defensie. Van de regering maakten eveneens 24 staatscoinmissies en 20 federale bureaus deel uit.

Enkele hervormers keerden terug in het nieuwe kabinet, onder wie de radicale vice-premier Anatoli Tsjoebajs, verantwoordelijk voor privatisering, en de gematigde politici Sergej Sjachraj en Aleksander Sjochin. die de status van vice-premier verloren maar minister bleven (zie beneden). Belangrijke centrumpolitici als eerste vice-premier Oleg Soskowets behielden echter hun post.

Eerste vice-premier en minister van economische zaken Gajdar, die algemeen werd gezien als de architect van de economische hervormingen in Rusland, was op 16 januari afgetreden.

Gajdar voerde ,,deniet aflatende druk uit conservatieve politieke kring" aan aan als verklaring voor zijn besluit. In zijn ontslagbrief aan Jeltsin noemde hij sommige recente beleidsontwikkelingen van de regering ,.gevaarlijk", in het bijzonder dc geplande economische unie met Bjelaroes (zie ouder BJELAROES) en het besluit om een nieuwe behuizing voor de Federale Assemblée te bouwen van naar schatting $ 500 mln (zie beneden).

Vice-premier en minister van financiën Fjodorow nam officieel op 26 januari ontslag.

Het nieuws van zijn aanstaande ontslag op 19 januari had bijgedragen aan de vrije val van de wisselkoers van de roebel die, na een periode van stabiliteit. was begonnen toen de uitslag van de decemberverkiezingen bekend was gemaakt. (De officiële wisselkoers van de roebel daalde van $ 1 = 1.247 roebel op 28 december tot $ 1 = 1 547 roebel op 27 januari).

Fjodorow zei dat zijn aftreden was afgedwongen door de nieuwe behoudende koers van de regering. die hij op 26 januari ..een economische coup' van ..rode industriëlen" met ,,een lusteloze en incompetente ideologie van staatsplanning" noemde. Fjodorows opmerkingen waren gericht tegen Tsjernomyrdin zelf, een carrière-industrieel voordat hij de politiek inging, Wiktor Gerasjtsjenko, de president van de Russische Centrale Bank, en vice-premier Aleksandr Zawerjoecha, verantnoordelijk voor landbouw. Fjodorow had naar verluidt het aftreden van Gerasjtsjenko en Zawerjoecha geëist als men prijs stelde op zijn aanwezigheid in het kabinet.

Op 26 januari voorspelde Fjodorow dat de nieuwe regering te maken zou krijgen met hyperinflatie en een daarmee gepaard gaande daling van de levensstandaard, wat zou leiden tot een ,,sociale explosie" van protesten tegen de verarming

Tsjernomyrdin benoemde op 26 januari Sergej Doebinin, een van Fjodorows vice-ministers, tot waarnemend minister.

Minister Ella Pamfilowa van sociale zaken, een andere radicale hervormer, nam op 22 januari officieel ontslag.

Jeltsin steunt hervormingen

Ondanks deze ontslagen herhaalde Jeltsin op 27 januari vastbesloten te zijn ,,de hervormingen krachtig te steunen, en stabiliteit en voortzetting van de democratische koers te garanderen". Jeltsin had naar verluidt geprobeerd Gajdar en Fjodorow over te halen in het

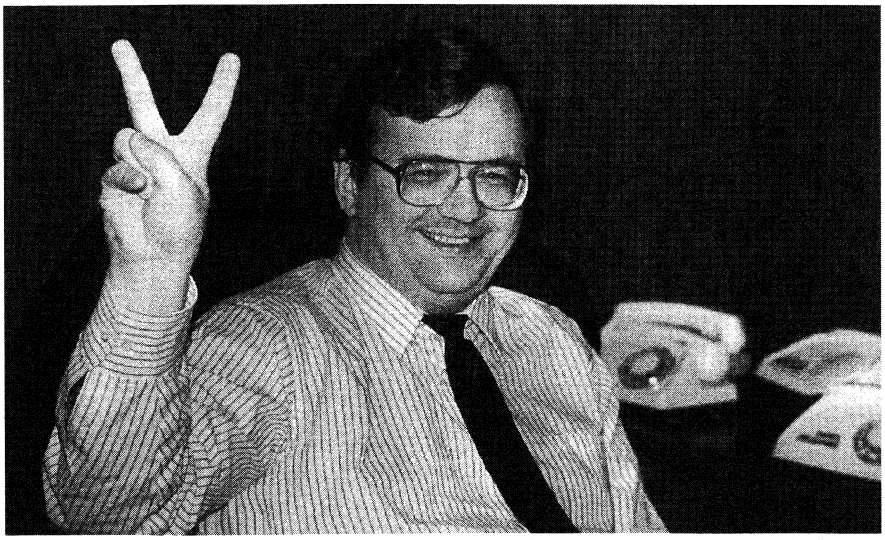

De Russische vice-premier en minister van financien Boris Fjodorow maakt het V-teken in zijn kantoor in het Witte Huis te Moskou op 18 januari 1994, de dag waarop hij zijn ontslag indiende.

De Russische vice-premier Aleksandr Zawerjoecha op een persconferentie op 28 januari 1994 in het perscentrum van de regering te Moskou.

kabinet te blijven; op 17 januari had hij Gajdar nog gecomplimenteerd met diens deskundigheid en moed.

Wjatsjeslaw Kostikow, de woordvoerder van de president, waarschuwde Tsjernomyrdin op 27 januari dat Jeltsin zich zou verzetten tegen iedere poging om opnieuw elementen uit het bestuurlijke planningssysteem in te voeren. Op 24 januari had Jeltsin al gezegd dat Tsjernomyrdin ..fouten" had gemaakt bij de benoeming van het kabinet.

Tsjernomyrdin onduidelijk over hervormingen

Tsjernomyrdin zei op 20 januari dat de ,,periode van marktromantiek voorbij was". Op 21 januari beklemtoonde een woordvoerder van de regering, Walentin Sergejew, dat ,,het automatische overbrengen van Westerse economische methoden naar Russische bodem meer kwaad dan goed" had gedaan.

Sergejew voegde eraan toe dat Tsjernomyrdins regering rekening zou houden met de ,.speciale karaktertrekken van de (Russische) staat, het (Russische) volk en Russische tradities" bij het formuleren van het economische beleid.

Ondanks deze opmerkingen en het aftreden van Fjodorow en Gajdar liet Tsjernomyrdin op 30 januari weten dat de regering zou doorgaan met pogingen de fundamenten voor een marktеconomie te leggen.

Hij beklemtoonde dat er een strikt monetair beleid en stabiliseringsprogramma voor de begroting zouden worden ingevoerd om de inflatie terug te dringen. Hij betoogde dat het enige alternatief voor een dergelijk beleid hyperinflatie en economische ineenstorting was. Tsjernomyrdin vestigde tevens de aandacht op wat het hervormingsproces voor de Russische economie had opgeleverd, waarbij hij de privatisering van 30 procent van de bedrijven als bewijs aanvoerde. Ook wees hij erop dat de lonen reëel stegen.

Krachtig IMF-standpunt over economisch beleid

In een gemeenschappelijke verklaring kritiseerden de Wereldbank en het IMF op 6 januari de Russische regering vanege haar weinig daadkrachtige optreden in de bestrijding van de inflatie en het handhaven van overheidssubsidies aan industrie en landbouw.

In gesprekken op 13 januari (zie onder) beloofde de Amerikaanse president Clinton Jeltsin naar verluidt dat hij er bij internationale kredietinstellingen als het IMF op aan zou dringen het trage proces van het uitkeren van gelden te versnellen.

Jeltsin plaatst ,,machtministeries" onder directe controle

Op 10 januari plaatste Jeltsin per decreet de veiligheidsdiensten en de ministeries van binnenlandse zaken, buitenlandse zakenen defensiedirect onder zijn gezag. Het decreet benoemde ook de voormalige televisiejournalist Joeri Batoerin tot nationale-veiligheidsadviseur, een nieuwe functie die in het leven was geroepen om het werk van de ministeries te coördineren.

Openingszitting Federale Assemblée. Verkiezing van parlementsvoorzitters

Op 10 januari kwamen de twee kamers van het nieuwe Russische parlement. de Federale Assernblée, bijeen voor hun openingszitting.

in een boodschap tot de Staatsdoema, de tweede kamer van de Assemblée, zei Jeltsin dat hij rekening hield met meningsverschillen over het beleid, maar benadrukte hij het belang van de ..gemeenschappelijke waarden" van ,,binnenlandse vrede, stabiliteit. nationale eenheid en vernieuwing" voor de ,,welvaart" van het land.

De openingszitting van de Federatieraad, de eerste kamer van de Assemblée die ook werd toegesproken door Jeltsiri. verliep naar verluidt zakelijk en ordelijk. Op 13 januari behaalde Jeltsin een belangrijke overwinning toen zijn bondgenoot Wladimir Sjoemejko (voorheen eerste vice-premier) gekozen werd tot voorzitter van de Federatieraad.

De Staatsdoema begon haar werkzaamheden op 11 januari temidden van chaos en procedurele verwarring.

Uit de verkiezing van Iwan Rybkin van de aan de communisten gelieerde Agrarische Partij tot permanente voorzitter van de Staatsdoema op 14 januari bleek dat er een tactisch stemakkoord was gesloten tussen links en extreem rechts. De leider van de ultra-nationalistische Liberaal-Democratische Partij van Rusland (LDPR). Wladimir Zjirinowski, had op 13 januari met tegenzin zijn kandidatuur ingetrokken, waarbij hij scherpe kritiek leverde op zijn tegenstanders

Vorming van nieuw blok. Partijbanden van afgevaardigden

Op 13 januari werd een nieuw parlementair blok, Nieuw Regionaal Beleid, opgericht onder leiding van Wladimir Medwedew.

Wladimir Sjoemejko, de voorzitter van de Federatieraad. tijdens zijn rede op de tweede zitting van de raad op 31 januari 1994 te Moskou.

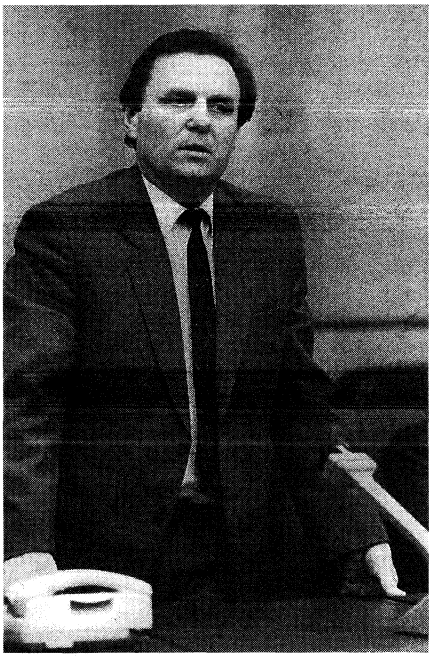

Iwan Rybkin, de nieuwe voorzitter van de Staatsdoema, direct na zijn verkiezing op 14 januari 1994.

Ongeveer 65 onafhankelijke afgevaardigden sloten zich bij het blok aan, een aantal dat hoger lag dan eerdere schattingen van het aantal onafhankelijke parlementariërs in de Staatsdoema. Dit deed vermoeden dat sommige afgevaardigden gekozen in kiesdistricten van partij waren gewisseld. Onduidelijk was of het blok loyaliteit van zijn leden zou eisen inzake zowel politieke als regionale cn economische kwesties.

Volgens de persbureaus *Reuter* en *Interfax* was de grootte van de partijen in de Staatsdoema na bijeenkomsten op 13 januari als volgt: Ruslands Keuze 76; Nieuw Regionaal Beleid 65; Liberaal-Democratische Partij van Rusland 63; Communistische Partij van Rusland 45; Partij van Russische Eenheid en Harmonie 30; Jabloko 25; Vrouwen van Rusland 23; Democratische Partij van Rusland 15; onafhankelijken 102; totaal 444.

Verkiezingen voor commissies. Presidentieel afgevaardigde in parlement benoemd. Plan voor nieuw parlementsgebouw

Op 19 januari zei Rybkin dat hij voorzag dat het grootste deel van het werk van de Staatsdoema gedaan zou worden door de 23 commissies van het parlement, die tot taak zouden hebben toezicht te houden op het regeringsbeleid. Ruslands Keuze wist het voorzitterschap van vier commissies te bemachtigen en de LDPR van vijf.

Op 24 januari berichtte *Itar-Tass* dat Aleksandr Jakowljew, professor in de rechten (geen familie van zijn naamgenoot. voorzitter van Ostankino-tv en oud-politburolid), was benoemd tot Jeltsins speciale afgevaardigde in de Federale Assemblée. Het was zijn taak een goede werkrelatie tussen de president en het parlement tot stand te brengen.

Een plan. dat op 5 januari was bekendgemaakt, om $ 500 mln uit te trekken voor een nieuw gebouw voor de Federale Assemblée, werd op 18 januari in een resolutie van de Staatsdoema bekritiseerd als te duur.

De twee kamers van de Assemblée waren op dat moment ondergebracht in tijdelijke huisvesting op gescheiden locaties. De regering en de president waren op 4 januari in het Witte Huis getrokken, de voormalige zetel van het parlement, en de daaropvolgende dag had Pawel Borodin, een medewerker van Jeltsin. het plan voor een nieuw gebouw voor de Federale Assemblée bekendgemaakt,

Zjirinowski beschuldigd van banden met KGB. Corruptiebeschuldigingen tegen Roetskoj afgewezen

In een in januari gepubliceerd interview beweerde de radicale hervormer Anatoli Sobtsjak over bewijzen te beschikken dat Zjirinowski door het voormalige Staatsveiligheidscomité (KGB) in 1990 was uitgekozen om de LDPR te leiden en dat Zjirinowski nog altijd een geheim agent was.

In het eerste nummer van 1994 van het Petersburgse weekblad *Tsjas* pzk zei Sobtsjak ook dat de KGB had gehandeld in opdracht van het politburo van de Communistische Partij, toen onder Michail Gorbatsjow, dat een geïsoleerde oppositiepartij had willen oprichten. Gorbatsjow ontkende meteen iedere beslissing van het politburo in die richting.

Op 20 januari verklaarde de Moskouse openbare aanklager die de in augustus 1993 tegen oud-vice-president Aleksandr Roetskoj ingebrachte corruptieaanklachten (zie pag. 755/1/2-'93) onderzocht, dat er geen bewijzen waren voor misstappen van Roetskoj. Op 27 januari berichtte *Interfax* dat de Russische procureur-generaal zou onderzoeken of Roetskoj was belasterd door degenen die hem hadden beschuldigd.

Verkiezing van leiders republieken

Op 26 december 1993 werd Nikolaj Fjodorow, een voormalig minister van justitie van Rusland. gekozen tot president van de republiek Tsjoewasj. Op 16 januari 1994 werd Achsarbek Galasow, voormalig voorzitter van de Opperste Sowjet van de republiek Noord-Ossetië, gekozen tot president van Noord-Ossetië.

Samenstelling van het kabinet

Het nieuwe Russische kabinet was als volgt samengesteld:

Premier - Wiktor Tsjernomyrdin; eerste vicepremier - Oleg Soskowets; vice-premier. verantwoordelijk voor landbou - Aleksandr Zawerjoecha; vice-premier, verantwoordelijk voor privatisering - Anatoli Tsjoebajs; vicepremier - Joeri Jarow; gezondheid en medische industrie - Edoeard Netsjajew; landbouw en voedsel - Wiktor Chlystoen; nationaliteiten en regionaal beleid - Sergej Sjachraj+; buitenlandse zaken - Andrej Kozyrew; burgerbescherming, noodtoestand en natuurrampen - Sergej Sjojgoe+; economische zaken - Aleksandr Sjochin+; financiën (waarnemend) - Sergej Doebinin*; justitie - Joeri Kalmykow; defensie - maarschalk Pawel Gratsjow; binnenlandse zaken - luitenant-generaal Wiktor Jerin; brandstof en energie - Joeri Sjafranik.

Voorzitters Federale Assemblée

Iwan Rybkin - voorzitter van de Staatsdoema
Wladimir Sjoemejko - voorzitter van de Federatieraad.

* Nieuwe benoeming
\+ Gewijzigde verantwoordelijkheid

Amnestie voor tegenstanders Jeltsin

De leiders van het parlementaire verzet tegen de Russische president Boris Jeltsin, die na de gewelddadigheden in Moskou in oktober 1993 waren gevangen gezet (zie pag. 178/3 e.v.-'94), werden op 26 februari vrijgelaten op grond van een amnestiewet, die was aangenomen door de Staatsdoema. Onder de op 26 februari vrijgelaten gevangenen bevonden zich Aleksandr Roetskoj (voormalig vice-president), Roeslan Chasboelatow (voormalig parlementsvoorzitter) en di-ie leiders van het ultranationalistische Front voor Nationale Redding (NSF), generaal Albert Makasjow, Wiktor Anpilow en Ilja Konstantinow.

De amnestiewet was op 23 februari in de Staatsdoema aangenomen met 252 tegen 67 stemmen; alleen het pro-Jeltsin blok Ruslands Keuze had tegengestemd. De amnestie gold ook voor de leiders van de mislukte staatsgreep van augustus 1991 (zie pag. 683/3 e.v.-'91), wier proces in april 1993 was begonnen (zie pag. 469/1 e.v.-'93) en dat formeel op 1 maart was gestaakt, en voor de demonstranten die wegens hun aandeel aan de gewelddadigheden in Moskou in mei 1993 gevangen waren gezet (zie pag. 750/1 e.v.-'93).

Hoewel Chasboelatow op 27 februari bekendmaakte zich uit de politiek te willen terugtrekken, zou Roetskoj, naar zijn medewerker Andrej Fjodorow op 27 februari liet weten, waarschijnlijk opnieuw de politiek ingaan.

Terwijl Wladimir Zjirinowski van de LDPR de amnestie op 23 februari begroette als ,,het einde van de burgeroorlog in Rusland". hekelde Jegor Gajdai; leider van Ruslands Keuze. de amnestie op 24 februari als ,,depotentiële aanleiding voor een burgeroorlog".

Op 23 februari werd de amnestie bekritiseerd door Jeltsins woordvoerder Wjatsjeslaw Kostikow ais een ,,rampzalige manier van politiek bedrijven". Jeltsin daarentegen zwakte de betekenis van de vrijlating op 1 maart af in zijn eerste commentaar op de amnestie. Hij verklaarde dat zij geen werkelijk gevaar voor de maatschappelijke vrede vormden, maar voegde daaraan toe dat een nieuwe poging om ,.de situatie te destabiliseren" zou leiden tot de hernieuwde arrestatie van de vrijgelatenen.

Openbare aanklager treedt af. Veiligheidschef ontslagen

Openbare aanklager generaal Aleksi Chazannik (op pag. 182/3-'94 abusievelijk Aleksi Kazannikow genoemd) die had geweigerd in te gaan op Jeltsins verzoek van 26 februari om de amnestie op te schorten, trad diezelfde dag af. Hij hekelde de amnestie als ,,schandalig", maar erkende dat deze niet in strijd met de wet was.

Chazannik zou als procureur-generaal worden opgevolgd door een medewerker van Jeltsin, Aleksi Iljoesjenko.

Op 28 februari eist de amnestie een tweede politiek slachtoffer toen Nikolaj Goloesjko, hoofd van de Federale Contraspionagedienst (opvolger van het Staatsveiligheidscomité of KGB) werd ontslagen. Hoewel er geen officiële verklaring voor het ontslag werd gegeven, legde het persbureau Itar-Tass een direct verband met de amnestie. Het ontslag van Goloesjko werd in de Westerse pers algemeen toegeschreven aan de slecht functionerende binnenlandse inlichtingendienst.

Parlementaire steun voor voormalige federale procureur-generaal

Op 6 april weigerde de Federatieraad goedkeuring te verlenen aan het in februari ingediende ontslag van de federale p ocureur-generaal Aleksi Chazannik (zie boven).
Hoewel Chazannik op 8 april had gezegd dat zijn ontslag van kracht bleef, verwierp de Federatieraad op 25 april Jeltsins kandidaat voor Chazanniks opvolging, de waarnemend procureur-generaal en vroegere medewerker van Jeltsin, Aleksi Iljoesjenko. Iljoesjenko was in opspraak gekomen door zijn vermeende rol bij een complot in augustus 1993 om Roetskoj verdacht te maken (zie pag. 755/1 e.v.-'93).

Nationale toespraak Jeltsin

in een door de televisie uitgezonden toespraak tot de Russische bevolking, die hij op 24 februari in de Staatsdoema hield, benadrukte Jeltsin dat het belangrijk was om door te gaan met radicale economische hervormingen en hard op te treden tegen misdaad en corruptie. Jeltsin verklaarde ook dat er ,,veel aandacht" zou worden besteed aan de problemen van Russischtaligen in de buurlanden die werden ,,gediscrimineerd". (Voor onenigheid over het buitenlandse beleid van Rusland en bijzonderheden over de rondreis door Midden-Europa van minister Andrej Kozyrew van buitenlandse zaken, zie onder.)

De toespraak werd naar verluidt door iedereen behalve de afgevaardigden van het Jeltsingezinde Ruslands Keuze. slecht ontvangen in de Staatsdoema. omdat concrete toezeggingen over specifieke beleidspunten niet aan de orde waren gekomen.

Het uitstel van Jeltsins toespraak, die aanvankelijk op 18 februari zou worden gehouden, maar was opgeschort (officieel omdat Jeltsin ,,verkouden was"), leidde tot nieuwe speculaties in de media (door Kostikow op 15 februari ,,verfoeilijk en niet-vaderlandslievend" genoemd) over Jeltsins gezondheid. Jeltsin verscheen tussen 3 en 24 februari alleen in het openbaar toen hij de Britse premier John Major op 15 februari ontmoette (zie onder).

Compromis over Tatarstan

De minister van nationaliteiten en regionaal beleid, Sergej Sjachraj, bereikte op 13 februari een akkoord, waardoor de Russische republiek Tatarstan ,,voor lange tijd" zijn eigen grondwet kon behouden. die het land een aanzienlijke souvereiniteit toekende (met inbegrip van het recht om zijn veto uit te spreken over Russische wetten). Op haar beurt behield de federale regering het recht vast te stellen hoeveel van Tatarstans belastingopbrengst bestemd zou zijn voor de federale begroting. Sjachraj zei op 16 februari dat het akkoord als voorbeeld kon dienen voor constitutionele regelingen met andere republieken. Sommige republieken, zoals Tsjetsjenië, waren recalcitrant in hun betrekkingen met het centrum.

Op 18 februa i besloot de Staatsdoema echter het akkoord niet in stemming te brengen nadat de regering de bijzonderheden van vijf aanvullende akkoorden met Tatarstan niet openbaar hadgemaakt.

Complot tegen burgemeester van St Petersburg

De International *Herald* Tribune van 26 februari citeerde ,,terroristenbestrijder" Aleksandr Koeznetsow die gewag maakte van de verijdeling van een aanslag op het leven van Anatali Sobtsjak, de hervormingsgezinde burgemeester van St Petersburg en afgevaardigde in de Staatsdoema.

Koeznetsow zei dat op 2 februari vijf mensen waren gearresteerd in verband met het moordcomplot. In januari had Sobtsjak omstreden beschuldigingen geuit jegens Zjirinowski (zie boven).

Rapport over hoger sterftecijfer

Uit in de Financial Times van 14 februari gepubliceerde cijfers van het Russisch Instituut voor Sociaal-economische Bevolkingsstudies bleek dat het sterftecijfer in Rusland in 1993 met ongeveer 20 procent was gestegen in vergelijking met voorgaande jaren. De stijging werd vooral geweten aan ,.moorden, zelfmoorden en ruzies".

Natalia Rimasjewskaja. directeur van het onderzoeksinstituut, zei dat 23 procent van de sterfgevallen in 1993 een gewelddadige oorzaak had. en dat de geiniddelde levensverwachting, nu ,,66 jaar of lager", was gedaald tot het niveau van het begin van de jaren '60.

IMF-akkoord

Op 22 maart besloot het IMF ongeveer $ 1,5 mrd aan fondsen vrij te geven op voorwaarde dat de Russische regering beloofde (i) de maandelijkse inflatie terug te dringen tot niet meer dan 7 procent; (ii) nieuwe belastingen in te voeren en de inning van de inkomsten te verbeteren; en (iii) extra uitgaven te financieren door elders te bezuinigen. De Financial Times van 24 maart noemde de voorwaarden ,,uitersthard".

Het krediet was de tweede tranche van ongeveer $ 3 mrd krachtens de systematische trans-

formatiefaciliteit van het IMF (de eerste tranche was in juni 1993 uitgekeerd, zie pag. 753/2-'93).

Het akkoord was voorafgegaan door verschillende dagen van onderhandelingen tussen hoge Russische functionarissen en IMF-directeur Michel Camdessus, die Moskou van 17-23 maart bezocht. Het akkoord leek een kentering aan te geven in de hoofdzakelijk conservatieve trend in het Russische economische beleid sedert de verkiezingen van december 1993 (zie pag. 184/3 e.v.-'94).

Voorafgaande aan het akkoord waren de meningsverschillen binnen de regering over de begrotingsplannen reeds hoog opgelopen.

Op 16 maart eiste de conservatieve minister van defensie Pawel Gratsjow meer dan het dubbele van wat in de ontwerpbegroting was uitgetrokken voor defensie (dit bedrag vertegenwoordigde reeds een derde van de totale uitgaven). Gratsjow zei dat het leger zo'n tekort aan geld had dat het het land niet langer kon verdedigen, laat staan zichzelf hervormen.

Op 17 maart liet ook minister Aleksandr Sjochin van economische zaken, een gematigde hervormer (die op 24 maart was bevorderd tot vice-prernier voor economische zaken en ook verantwoordelijk was voor de betrekkingen met de landen van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten), zijn twijfels blijken over de begrotingsplannen; hij stelde voor een pakket economische noodmaatregelen in te voeren. Sjochin reageerde daarmee op cijfers die het Staatscomité voor de Statistiek op 15 maart had gepubliceerd en waaruit bleek dat de industriële produktie van Rusland in februari 1994 opnieuw (en onverwacht) was gedaald met een recordverlies van 24,1 procent in vergelijking met februari 1993.

IMF-lening goedgekeurd

Op 20 april keurde het IMF een tweede helft van 1,078,275mln SRDs (ongeveer $ 1,5 mrd) goed krachtens zijn systematische transformatiefaciliteit.

De goedkeuring kwam nadat de Russische regering op 11 april een document had overlegd waarin zij zich verplichtte het begrotingstekort te verminderen en de inflatie terug te dringen. IMF-directeur Michel Camdessus noemde op 21 april het Russische monetaire beleid ,,ergstrak": Op 4 april was bekendgemaakt dat het maandelijks inflatiepercentage 8,7 procent was, het laagste in 15 maanden. Dit nieuws logenstrafte de waarschuwingen van radicale hervormers als Fjodorow, die bij hun vertrek uit het kabinet in januari een hyperinflatie hadden voorspeld (zie boven).

Bericht over coup verzonnen

Op 25 maart bood de liberale krant *Obsjtsjaja Gazeta* in een redactioneel commentaar haar verontschuldigingen aan voor een verhaal over een coupcomplot om president Boris Jeltsin af te zetten dat op 18 maart verschenen was en dat, aldus het commentaar, was verzonnen door een lid van de redactieraad. In het ,,document" waren verscheidene vooraanstaande ministers genoemd die een samenzwering op touw gezet hadden om Jeltsin af te zetten onder het mom van zijn slechte gezondheid.

Het bericht had enige onzekerheid onder de Russische leiders veroorzaakt en geleid tot een officieel onderzoek. Het was verschenen tijdens de vakantie die Jeltsin op 14-27 maart had genoten in de badplaats Sotsji aan de Zwarte Zee. Terwijl de geruchtenstroom toenam was premier Wiktor Tsjernomyrdin op 21 maart naar Sotsji gevlogen voor niet-gepland overleg met Jeltsin. Bij zijn terugkeer de volgende dag in Moskou zei Tsjernomyrdin dat .,iemand er belang bij (had) de situatie te destabiliseren".

Jeltsin zelf noemde het document in een artikel in het dagblad *Izwestija* van 26 maart ,.een rijk brouwsel van leugens, laagheid en hebzucht". Jeltsin zei op 27 maart dat hij een actieve vakantie had genoten en dat hij ,,geen arts (had)gezien".

De hervormingsgezinde vice-premier Anatoli Tsjoebajs waarschuwde op 28 maart dat conservatieve krachten van plan waren om Jeltsin af te zetten en de extreem rechtse nationalist Wladimir Zjirinowski in het najaar als president aan te stellen. Zjirinowski noemde deze beweringen op 29 maart ,,volkomen juist".

Proces tegen coupplegers mogelijk hervat

Op 11 maart gelastte het Russische Hooggerechtshof een nieuw proces tegen de twaalf leiders van de mislukte ,,coup" in Moskou in augustus 1991.

Het hof oordeelde dat de beeindiging van het vorige proces op 1 maart krachtens de bepalingen van de amnestie die de Staatsdoema op 23 februari had verleend (zie boven), onterecht was aangezien er alleen amnestie verleend kon worden na afloop van een proces

Arrestatie van Sintsow. Verdere arrestaties en uitzettingen in verband met spionage

Op 1 maart maakte de Federale Contraspionagedienst bekend dat op 15 januari Wadim Sintsow, een hoge functionaris in de defensie-industrie, was gearresteerd op verdenking van verraad; hij zou geheime informatie aan de Britse inlichtingendienst hebben doorgespeeld. Persbureau *Interfax* berichtte op 10 maart dat een tweede, niet met name genoemd persoon was gearresteerd op verdenking van spionage voor Duitsland.

Sintsows arrestatie was voorafgegaan door die van Aldrich Ames, een hoge Amerikaanse inlichtingenfunctionaris die in februari door de Amerikaanse autoriteiten was beschuldigd van spionage voor Rusland (zie pag. 412/3 e.v.-'94 en onder). Het voormalige hoofd van de Federale Contraspionagedienst Nikolaj Goloesjko zei op 1 maart dat de schade die Sintsow had toegebracht aan de Russische belangen ,,vergeleken kon worden met de schade die (Oleg) Penkowski had veroorzaakt" (een beruchte kolonel van de militaire inlichtingendienst die in mei 1963 was geëxecuteerd, zie pag. 329/2/3-'63).

Het nieuws over de arrestatie van Sintsow was kennelijk achtergehouden om de Britse premier John Major niet in verlegenheid te brengen, die van 14-16 februari een bezoek had gebracht aan Moskou (zie onder). Niettemin wees Rusland op 1 april de Britse diplomaat John Scarlett, die het hoofd van de inlichtingendienst in Moskou zou zijn, het land uit. In antwoord daarop werd een Russische diplomaat in Londen uitgewezen. Op 1 april zei het Britse ministerie van buitenlandse zaken te hopen dat hiermee ,,een punt achter de zaak (was)gezet".

Op 3 maart werd Sergej Stepasjin genoemd als Goloesjko's opvolger als directeur van de Federale Contraspionagedienst.

Akkoord ter bevordering van maatschappelijke vrede

Op 28 april werd tijdens een plechtigheid in Moskou een Akkoord ter Bevordering van Maatschappelijke Vrede ondertekend door vertegenwoordigers van 245 maatschappelijke en politieke organisaties.

Jeltsin verwees naar de gewelddadige gebeurtenissen van augustus 1991 (zie pag. 683/3 e.v.-'91) en oktober 1993 (zie pag. 178/3 e.v.-'94) en waarschuwde: ,,We moeten deze tragische bladzijde in de geschiedenis omslaan en definitief een einde maken aan conflicten binnen de maatschappij".

In liet akkoord zelf werd verklaard dat ..overleg en redelijke compromissen de basisnorm moeten zijn in het openbare cn politieke leven" en werd aangedrongen op ..respect voor verschillende politieke tradities". Het beloofde de partijen (1) grondwetswijzigingen te vermijden die geen ..stabiliserend effect hadden": (ii) zich aan het tijdschema voor de verkiezingen te houden en niet aan te dringen op vervroegde verkiezingen: (iii),,het lokale zelfbestuur te versterken": cn (iv) dc rechten van etnische minderheden te steunen.

Jeltsin maakte de oprichting van een ,,verzoeningscommissie" bekend, die toezicht moest houden op de naleving van het Akkoord. Op 21 ap il werden plannen om sancties in te stellen tegen degenen die het akkoord verbraken, ingetrokken; ook werd een verbod op discussies voor politieke doeleinden over de staatsgreep van augustus 1991 en de opstand in Moskou in 1993 ingetrokken.

Onder de ondertekenaars van het Akkoord waren de vroegere premier Jegor Gajdar, de radicale hervormingsgezinde leider van Ruslands Keuze; Wladimir Zjirinowski, leider van de extreemrechtse Liberaal-Democratische Partij van Rusland (LDPR); en vooraanstaande vakbondsvertegenwoordigers en functionarissen uit 84 van de 89 Russische regio's en republieken.

Onder hen die het verdrag weigerden te ondertekenen. bevonden zich de Cominunistische Partij van Rusland (wier voorzitter Gennadi Zjoeganow in het bijzonder bezwaa maakte tegen het moratorium op grondwetswijzigingen),de Agrarische Partij en het hervormingsgezinde Jabloko-blok. waarvan de leider Grigori Jawlinski het akkoord onnodig en onverenigbaar met de Grondwet noemde.

Kort nadat Jeltsin op 5 april plannen voor het Akkoord bekend had gemaakt, had voormalig vice-president Aleksander Roetskoj in een rede verklaard dat hij oppositie tegen Jeltsin zou gaan voeren in een poging ,,het gezag op een legale manier te veranderen".
De voorzitter van de Staatsdoema, Iwan Rybkin, was de architect van het Akkoord geweest. Op 1 maart had hij tijdens een ontmoeting het idee met Jeltsin besproken. nadat de Staatsdoema amnestie had verleend aan de deelnemers van de opstand in Moskou in oktober 1993 (zieboven).

Nieuwe factie

Op 28 april werd een nieuwe parlementsfactie, de Liberaal-Democratische Unie, officieel ingeschreven. Deze factie, die beweerde dat zij de steun had van 39 leden van de Staatsdoema. stond onder leiding van de vroegere minister van financiën en radicale hervormer Boris Fjodorow.

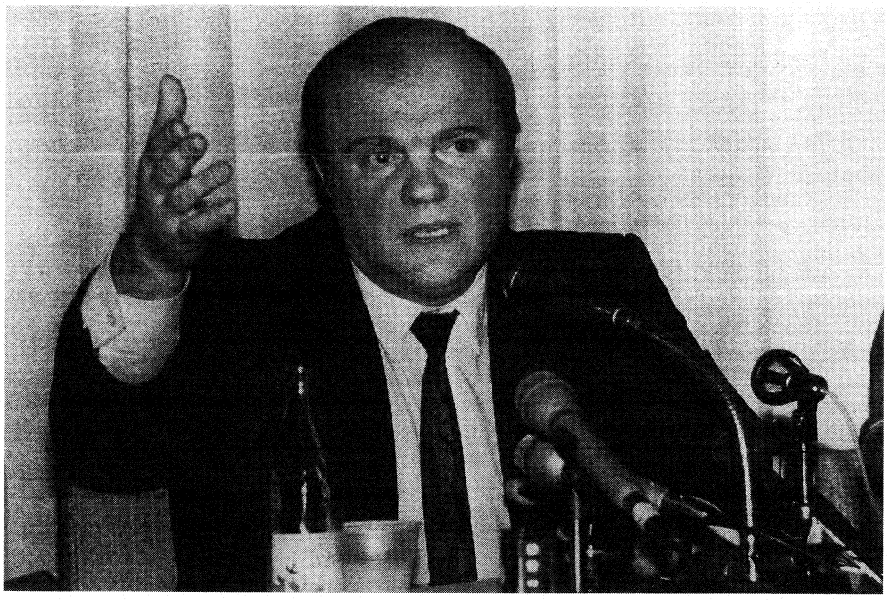

Gennadi Zjoeganow, de voorzitter van de Communistische Partij van Rusland, op een persconferentie in het gebouw van de Staatsdoema op 4 februari 1994 in Moskou.

LDPR-congres

Op 2-3 april werd in Moskou het vijfde jaarlijkse congres gehouden van de ultrarechtse en antisemitistische LDPR.

Zjirinowski werd herkozen als LDPR-voorzitter voor een termijnvan tien jaar. In een stap die zijn gezag binnen de partij aanzienlijk versterkte. kreeg Zjirinowski absolute macht om partijfunctionarissen te benoemen of te ontslaan.

De LDPR leek verenigd te zijn ondanks het feit dat op 16 maart twee vooraanstaande partijleden. Wiktor Kobelew en Aleksandr Pronin. hadden gedreigd een rivaliserende factie in de Staatsdoema te vormen als Zjirinowski zijn manier van leiding geven niet zou matigen.

Op 3 april werd tijdens het congres ook een ..Pan-Slavisch Parlement" in het leven geroepen onder voorzitterschap van Zjirinowski alsmede een .,Pan-Slavische Regering" onder leiding van Aleksandr Sterligow. een vroegere generaal van het Comité voor de Staatsveiligheid (KGB).

Op 4 april berichtte de Amerikaanse televisiemaatschappij *Cable News Netwerk (CNN)* dat uit de staatsarchieven in Alma-Ata, waar Zjirinowski was opgegroeid, bleek dat hij tot zijn achttiende jaar de joodse achternaam Eidelstein had gedragen. Op die leeftijd had hij zijn naam veranderd, blijkbaar in een poging om zijn joodse afkomst te verbergen. In een LDPR-verklaring van 4 april werd echter beweerd dat deze gegevens waren verzonnen door de Kazachstaanse inlichtingendienst.

Gematigde hervormer bevorderd

Op 7 april werd Sergej Sjachraj, minister van nationaliteiten en regionaal beleid, bij presidentieel decreet ook nog de rang van vice-premier verleend. Sjachraj, een gematigde hervormer, werkte nauw samen met premier Wiktor Tsjernomyrdin.

„Mafia'l-moordop afgevaardigde

Op 26 april werd Andrej Aizderdzis, afgevaardigde in de Staatsdoema en bankier, in Moskou doodgeschoten.

Aizderdzis had in de week voor zijn dood een lijst gepubliceerd van 266 vermoedelijke leiders van Russische misdaadorganisaties of ,.mafia"-bendes.In een commentaar op 26 april betreurde Jeltsin de moord als ..een aanval op het instituut van de staatsmacht" en drong hij erop aan niet nader omschreven ,.buitengewone maatregelen" te gebruiken bij het onderzoek van de zaak. Op 27 april eiste de Staatsdoema in een stemming met een overweldigende meerderheid het aftreden van de minister van binnenlandse zaken, luitenant-generaal Wiktor Jerin.

Op 5 april was in het centrum van Moskou de beruchte leider van de Moskouse ,,mafia" en vooraanstaande sportman Otri Kwantrisjwili vermoord.

Verkiezingen in St Petersburg

Op 3 april werd in St Petersburg de tweede ronde voor de gemeenteraadsverkiezingen gehouden. De opkomst was 5,3 procent, een ongekend laag percentage. Hierdoor bleven vele zetels onbezet. Er bestond twijfel met betrekking tot de toekomst van het gemeentebestuur.

Vliegtuigrampen

Op 3 januari stortte een Russische Toepolew-54 neer, kort nadat het vliegtuig was opgestegen uit Irkoetsk in Siberië voor een vlucht naar Moskou. Alle 120 inzittenden kwamen om het leven. Volgens onderzoekers was het ongeluk te wijten aan te veel lading en een ondeugdelijk gerepareerde motor.

Het vliegtuig behoorde tot Baikal Air, een van de vele opvolgers van de voormalige Sowjet-maatschappij Aeroflot. Volgens luchtvaartexperts had de opsplitsing van Aeroflot de veiligheidsnormen in de luchtvaart van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS) ernstig aangetast, omdat enkele regionale maatschappijen die waren gevormd, te klein waren om te kunnen voldoen aan de veiligheidsnormen.

Op 19 januari stortte een militair transportvliegtuig neer in de buurt van Twer (Kalinin), ongeveer 150 km ten noordwesten van Moskou. Zes passagiers kwamen om het leven en drie anderen raakten gewond. Op 26 december 1993 was een Antonow-26 vrachtvliegtuig neergestort in de buurt van de Armeense stad Gjoemri, waarbij 35 mensen de dood vonden.

Alle 75 inzittenden van een Airbus 310 van de maatschappij Russian International Airlines (eveneens een opvolger van Aeroflot) kwamen om het leven toen het toestel tijdens een vlucht van Moskou naar Hongkong op 22 maart neerstortte in de buurt van de Siberische stad Nowokoeznetsk. Begin april berichtten de media dat uit de ,,zwarte doos" (met vluchtgegevens) viel op te maken dat de zoon van de een van de piloten kort voor het ongeluk het toestel had bestuurd.

BEZOEK VAN PRESIDENT CLINTON. VERDERE BUITENLANDSE BETREKKINGEN

Tijdens een bezoek aan Rusland op 13-14 januari 1994 beklemtoonde de Amerikaanse president Bill Clinton dat de VS ,,een oprecht en gelijkwaardig partnerschap met een sterk en vrij Rusland" wilden. Centraal in de gesprekken op 13 januari stonden de voorstellen voor het NAVO-partnerschap voor vrede (zie pag. 227/2 e.v.-'94), maar Jeltsin verzekerde de Amerikaanse president dat de Russische regering door zou gaan met de radicale economische hervormingen en met de samenwerking op veiligheidsgebied. Toen duidelijk werd welke kabinetswijzigingen er doorgevoerd zouden worden, noemde Michael McCurry, de woordvoerder van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken, deze echter ,,een bron van bezorgdheid".

Buitenlandse politiek. Kozyrews opmerking over troepen in het ,,nabije buitenland"

De Westerse gevoeligheid voor een agressiever wordende Russische buitenlandse politiek bracht de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher op 16 januari tot de opmerking dat een revanchistische Russische buitenlandse politiek voor de NAVO aanleiding zou zijn ,,te overwegen een veiligheidsbarrière op te trekken" in Europa.

Op 18 januari waarschuwde de Russische minister van buitenlandse zaken Andrej Kozyrew dat het vertrek van Russische troepen uit het ,,nabije buitenland" (i.c. de voormalige Sowjetstaten) een ,,veiligheidsvacuüm" zou scheppen dat onvermijdelijk opgevuld zou worden door krachten die ,,direct vijandig waren aan Russische belangen".

Op 19 januari zei het Russische ministerie van buitenlandse zaken dat Kozyrews opmerkingen uit hun verband waren gerukt. De leiders van de Baltische staten reageerden niettemin gealarmeerd. Volgens de *Baltic Independent* van *21-27* januari was het Litouwse ministerie van buitenlandse zaken verbijsterd.

Spionageschandaal rond Ames

De ogenschijnlijk hartelijke betrekkingen tussen de Verenigde Staten en Rusland kwamen onder druk te staan na het nieuws over de arrestatie in Washington op 22 februari van een hoge functionaris van de Amerikaanse Centrale Inlichtingendienst (CIA), die van spionage voor Rusland werd verdacht (zie pag. 412/3-'94). Het incident, dat over en weer leidde tot uitwijzingen van hoge diplomaten, werd door de *Guardian* van 1 maart gezien als het begin van een ,,nieuwrealisme" in het Amerikaanse beleid jegens Rusland.

Spanningen over Russische rol in internationale kwesties

De spionageaffaire kwam op een moment dat de bezorgdheid in het Westen over het steeds dogmatisch wordender buitenlandse beleid van Rusland toenam.

De Duitse kanselier Helmut Kohl benadrukte op 5 februari dat Rusland zich moest houden aan het beginsel van ,,onvoorwaardelijk respect voor de souvereiniteit en integriteit van alle naties". Zijn commentaar hield verband met het feit dat Rusland erop uit zou zijn om zijn invloedssfeer uit te breiden voorbij het ,,nabije buitenland" (voormalige Sowjet-Uniestaten. voor akkoord met Georgië. zie onder GEORGIË) tot Midden-Europa en de Balkan.

Hoewel de Russische minister Andrej Kozyrew het Westen op 23 februari verzekerde dat ,,een herleving van het (Russische)rijk was uitgesloten", voegde hij daaraan toe dat ,,Rusland (niet kon) worden genegeerd wanneer er belangrijke diplomatieke acties (werden) overwogen". Jeltsin herhaalde deze uitlatingen min of meer op 24 februari, toen hij zei dat het Westen niet moest proberen om Ruslands rol in internationale aangelegenheden te beperken.

Kozyrews uitlatingen van 23 februari werden opgevat als een verwijzing naar in het bijzonder twee centrale kwesties in de internationale politiek, de oorlog in Bosnië-Herzegovina en het NAVO-voorstel voor een partnerschap voor vrede (zie pag. 227/2 e.v.-'94). Wat het laatste punt betreft, waarschuwde Kozyrew dat er geen ,,deling moest komen tussen landen die (werden) bedreigd en die dat niet (werden)". Hij benadrukte dat Rusland mede garant moest kunnen staan voor vrede in Europa, en dat daarover afspraken moesten worden gemaakt binnen het raamwerk van de Conferentie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (CVSE) en de Noordatlantische Raad.

Kozyrew deed zijn uitspraken op de laatste dag van zijn rondreis door Midden-Europa van 19-23 februari. Op 19 februari had hij in Praag gesproken met de Tsjechische president Vaclav Havel, op 21 februari in Boedapest met de Hongaarse president Arpad Göncz en op 22 februari in Warschau met de Poolse minister van buitenlandse zaken Andrzej Olechowski.

Bezoek van Britse premier

De Britse premier John Major, die van 14-16 februari een bezoek bracht aan Moskou, en van 28 februari-1 maart aan Washington, bleek erop gebrand de spanningen tussen Rusland en het Westen te verminderen. Op 28 februari pleitte hij voor verdere stappen om ,,Rusland aan de internationale gemeenschap te binden".

Major, wiens woorden deden denken aan die van de Amerikaanse president Bill

Clinton in januari over het belang van Ruslands rol in de internationale gemeenschap (zie boven), benadrukte dat ook Rusland moest meezoeken naar een oplossing voor de oorlog in Bosnië-Herzegovina. Op 15 februari verklaarde hij dat .,we geen regeling willen treffen zonder Rusland" (voor bezoek van Zjirinowski aan voormalig Joego-Slavië en besluit om extra troepen naar Bosnië-Herzegovina te sturen, zie pag. 380/2/3-'94).

Op 14 februari beloofde Major dat Groot-Britannie ervoor zou pleiten dat Rusland op voet van gelijkwaardigheid zou kunnen deelnemen aan de politieke beraadslagingen van de Groep van Zeven Industrielanden(ti-7).

In wat voornamelijk een symbolisch gebaar was. besloten Major en Jeltsin om met ingang van mei 1994 niet langer kernraketten op elkaars grondgebied gericht te houden. Major noemde deze overeenkomst .,opmerkelijk en moedig".

Verwarringover decreet over militaire bases in het buitenland

Er ontstond verwarring nadat Jeltsin op 5rapril een decreet had ondertekend waa in de vestiging van dertig ,,permanente militaire bases" in buurlanden, waaronder Letland, werd goedgekeurd.

Op 6 april noemde president Guntis Ulmanis van Letland de stap een gevaar voor de Europese veiligheid, De Russische ambassadeur in Letland. Aleksandr Rannich, bood officieel zijn verontschuldigingen voor het decreet aan. dat hij het gevolg van een ,,technische fout" noemde. De controverse leek weg te ebben toen Rusland eind april besloot bijna al zijn in Letland gelegerde troepen in de zomer terug te trekken (zie onder LETLAND).

Speciale VN-status voor Russische vredesmacht geweigerd

Tijdens een ontmoeting met Jeltsin in Moskou op 4 april verwierp VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali een Russisch voorstel oin speciale VN-status te verlenen aan Rvssische vredestroepen in voormalige Sowjetrepublieken Boutros Ghali zei naderhand dat ,een VN-vredesoperatie moet bestaan uit een multinationale troepenmacht die onder direct gezag van de VN staat"

In bilaterale akkoorden die op 15 april werden gesloten tijdens een topontmoeting van GOS-staatshoofden in Moskou, stemden Georgië, Armenië en de Centraalaziatische republieken er officieel mee in dat Russische troepen hen zouden helpen bij de bewaking van hun grenzen.

Bezoek van Jeltsin aan Spanje

Tijdens Jeltsins bezoek aan Spanje van 11-13 april ondertekenden Jeltsin en de Spaanse premier Felipe Gonzalez een uitgebreid vriendschaps- en samenwerkingsverdrag. Op 31 maart had de presidentiële woordvoerder Wjatsjeslaw Kostikow ontkend dat Jeltsin van plan was tijdens zijn bezoek een specialistische medische behandeling te ondergaan

(Vor.ber.pag. 175/3 e.v.-1994)

De Russische president Boris Jeltsin (l) en de Spaanse premier Felipe Gonzalez reageren op vragen van journalisten tijdens de persconferentie op 12 april te Madrid na afloop van hun besprekingen.

CHILI

ONTSLAG VOOR PRESIDENT-DIRECTEUR VAN CODELCO

Op 5 februari 1994 zag Hiejandro Noemi Callcjas, president-directeur van het staatskoperbedrijf Codelco, het grootste koperbedrijf ter wereld, zich gedwongen af te treden, samen met zeven andere managers.

De ontslagen vielen na de publikatie van een intern rapport waarin bevestigd werd dat Juan Pablo Davila, Codeico's belangrijkste termijnhandelaar in koperaandelen, $ 206 mln aan staatsfondsen had verspeeld op de internationale metaalmarkten. Dit in een poging om veel kleinere verliezen ($ 20.5 mln) te compenseren, die hij eerder had geleden bij de handel namens het bedrijf.

VERKORTING VAN PRESIDENTIËLE AMBTSTERMIJN TOT ZES JAAR. FREI BEËDIGD. AMENDERING GRONDWET 1981 IN HET VOORUITZICHT GESTELD

Een gezamenlijke vergadering van de Senaat en de Kamer van Afgevaardigden keurde op 13 februari met 120 tegen zes stemmen en één onthouding een grondwetswijziging goed die de ambtstermijn van de president terugbracht van acht tot zes jaar (de gebruikelijke termijn van vóór de militaire staatsgreep van september 1973). De mogelijkheid van een vierjarige ambtstermijn, waarmee in het bijzondere geval van president Patricio Aylwin Azocar was ingestemd, werd uiteindelijk verworpen (voor voorstellen in oktober 1993, zie pag. 110/1-'94).

Beëdiging Frei

Op 11 maart werd president Patricio Aylwin Azocar opgevolgd door Eduardo Frei Ruiz-Tagle (zie pag. 110/2 e.v.-'94 voor verkiezingen). De nieuwe president werd beëdigd voor een ambtstermijn van zes jaar. Het was de eerste keer sedert 1970 dat de macht op democratische wijze werd overgedragen.

De beëdigingsplechtigheid in het Congres te Valparaiso nerdbijgewoond door de presidenten van acht andere Latijnsamerikaanse landen.

De dag voor zijn aftreclen had Aylwin gratie verleend aan vier politieke gevangenen. van wie er drie veroordeeld waren voor de poging tot moord in 1986 op oud-dictator en huidige opperbevelhebber van de strijdkrachten generaal Augusto Pinochet Ugarte. Deze laatste zei dat het leger gekwetst was door het gratiebesluit maar ..zich terughoudend zou opstellen en orders zou opvolgen".

Op 13 maart maakte president Frei bekend dat hij Pinochet niet zou vragen af te treden als opperbevelhebber, een functie die hij rechtens was te vervullen tot 1997. Frei verzachtte daarmee zijn eerdere eis dat de uitvoerende macht het recht moest hebben militaire bevelhebbers te benoemen.

In zijn eerste grote toespraak sinds zijn ambtsaanvaarding zei Frei op 14 maart tegen een speciaal uitgenodigde groep vooraanstaande zakenlieden uit het buitenland dat hij zich ten doel had gesteld het Chileense bruto nationale produkt (BNP)tegen het einde van de eeuw te verdubbelen. Hij nodigde hen uit mee te doen aan dit project van ,,groei met rechtvaardigheid". Hij zei dat zijn presidentschap zich zou kenmerken door een streven naar openhartig, efficiënt en duidelijk bestuur. Een dag eerder had Frei bekendgemaakt dat de strijd tegen de armoede zijn eerste prioriteit was en dat hijzelf een uit verschillende ministers bestaand team zou leiden dat de verantwoording had over een dergelijke .,nationale kruistocht".

Wijzigingenvan de grondwet uit 1981 in het vooruitzicht gesteld

In een toespraak tot het Congres op 21 mei stelde president Frei belangrijke wijzigingen van de grondwet uit 1981 in het vooruitzicht. Deze grondwet was opgesteld ten tijde van het militaire regime.

Om de weg vrij te maken voor de goedkeuring van wetgeving, die mogelijkerwijs gevoelig lag. beloofde hij negen niet-gekozen leden. die in feite door Pinochet geselecteerd waren. uit de Senaat te verwijderen. Ook het binominale kiesstelsel zou hervormd worden. In dit stelsel moest elke partij tweederde van de stemmen in ieder kiesdistrict behalen wilde haar twee kandidaten in het parlement gekozen u-orden. De oppositie was daardoor onevenredig vertegenwoordigd in het parlement.

Opmerkelijk was dat Frei de meest omstreden kwestie, namelijk die van het niet beschikken over de bevoegdheid om militaire leiders te benoemen of te ontslaan, niet noemde. Dit werd geïnterpreteerd als een politieke manoeuvre die de goedkeuring van de andere hervormingen moest vergemakkelijken.

NIEUW VOORZITTERSCHAP CONGRES EN NIEUWE REGERING

De regerende Coalitie van Partijen voor Democratie (CPD) besloot het voorzitterschap van de Kamer van Afgevaardigden, waar zij een meerderheid had, te laten rouleren onder de belangrijkste deelnemende partijen in de Coalitie. Jorge Schaulson van de Partij voor Democratie (PPD) zou het eerste jaar voorzitter zijn en de fakkel daarna overgeven aan Jaime Estevcz van de Socialistische Partij (PSdeC), die zou worden opgevolgd door Juan Carlos Latorre van Frei's Christen-Democratische Partij (PDC).

In de door de oppositie gecontroleerde Senaat werd de CPD echter gedwongen in te gaan op het voorstel van de rechtse oppositie om het voorzitterschap te delen. De zittende voorzitter Gabriel Valdes (PDC)zou nog twee jaar aanblijven waarna Sergio Diez en Sergio Romero van de Nationale Vernieuwing (RN) het voorzitterschap de resterende twee jaar zouden delen.

Nieuwe regering

De samenstelling van het voltallige (zie pag. 111/1/2-'94) nieuwe kabinet was:

Binnenlandse zaken - German Correa Diaz (PSdeC); buitenlandse zaken - Carlos Figueroa (PDC): economie - Alvaro Garcia (PPD):defensie - Edmundo Perez Yoma (PDC); financiën - Eduardo Aninat (PDC): justitie - Soledad Alvear (PDC);openbare werken - Ricardo Lagos Escobar (PSdeC):nationale hulpbronnen - mevr. Adriana Delpiano (PPD); arbeid en sociale zekerheid - Jorge Arrate (PSdeC); gezondheidszorg - Carlos Massad (PDC): mijnbouw - Benjamin Teplisky (PR): huisvesting en stadsontwikkeling - Edmundo Hermosilla (PDC);vervoer en telecommunicatie - Narciso Irureta (PDC); minister secretaris-generaal van de regering - Victor Manuel Rebolledo (PPD);minister secretaris-generaal van de president - Genaro Arriagada (PDC); planning en samenwerking - Luis Maira (PSdeC); vrouwenzaken - mevr. Josefina Bilbao (onafh.);onderwijs - Ernesto Schiefelbein (onafh.); energie - Alejandro Jadresic (onafh.): Corporatie voor de Ontwikkeling van de Produktie (CORFO) - Felipe Sandoval (PDC):regeringssecretaris - Genaro Arriagada (PDC): coördinatie uitvoerende en wetgevende macht - Mario Papi (*PSD); landbouw - Emiliano Ortega (PDC)

* Sociaal-Democratische Partij

CRISIS ROND RECHTSZAAK TEGEN HOOFD VAN MILITAIRE POLITIE

Begin april dreigde een ernstige confrontatie tussen de regering en de strijdkrachten over generaal Rodolfo Stange Oelckers, sinds 1985 directeur-generaal van de militaire politie (Carabineros), die in verband werd gebracht met de moord op drie communistenleiders in maart 1985 (zie pag. 600/2 e.v.-'86).

Het onderzoek naar deze moorden. dat sinds 1989 gaande was, resulteerde op 31 maart in de veroordeling van 16 verdachten, onder wie 15 carabineros. door rechter Milton Juica. Het was pas de tweede keer dat leden van de strijdkrachten waren berecht en veroordeeld voor misdaden tegen de mensenrechten (voor veroordelingen in november 1993, zie pag. 109/1/2-'94). Drie personen kregen levenslang: de overigen werden veroordeeld tot gevangenisstraffen die uiteenliepen van 40 dagen tot 18 jaar.

Bovendien stelde de rechter voor om Stange en generaal Cesar Mendoza Duran, eveneens lid van de Carabineros, terecht te laten staan op beschuldiging van het ernstig verzaken van hun militaire plicht. pogingen de moorden geheim te houden en obstructie van het onderzoek

Op 3 april verwierp Stange een persoonlijk verzoek van president Frei om zijn ontslag in te dienen omwille van de reputatie van de Carabineros en het landsbelang.

Volgens de grondwet van 1981. die door de militairen was opgesteld. had de president niet de bevoegdheid opperbevelhebbers van de strijdkrachten, onder wie de directeur-generaal van de Carabineros, te ontslaan.
Maar nadat de Kamer van Afgevaardigden met spoed een motie had aangenomen waarin het besluit van Stange ,,betreurenswaardig" werd genoemd. dreigde Frei op 6 april de Nationale Veiligheidsraad bijeen te roepen. Deze Raad van acht leden, onder wie de vier bevelhebbers van de strijdkrachten, was de enige instantie die het ontslag kon gelasten.
De opperbevelhebber van het leger, oud-dictator generaal Pinochet. had reeds openlijk zijn krachtige steun uitgesproken voor Stange, die uit hoofde van zijn functie lid was geweest van deroormalige militaire junta.

Op 8 april werd bekendgemaakt dat Stange ermee had ingestemd met bijzonder verlof te gaan (waarbij zijn taken tijdelijk zouden worden overgenomen door generaal Fernando Cordero Rusque) in ruil voor een garantie van het Hooggerechtshof dat voor de rechtszaak tegen hem een speciale rechter zou worden benoemd.

Positie Stange als directeur-generaal onveranderd

Op 17 mei zei generaal Stange dat zijn aanblijven als directeur-generaal van de Carabineros ,,niet ter discussie" stond.

Stange had na een bijzonder verlof zijn taken weer opgenomen en had gesprekken gevoerd met de minister van defensie, Edmundo Perez Yoma. Hij had gehoor gegeven aan een verzoek van de regering om binnen 30 dagen met een voorstel te komen ter verbetering van de efficiency van de Carabineros-organisatie.

ETHISCHE COMMISSIE INGESTELD

De regering riep op 6 april een Nationale Ethische Commissie in het leven, die honderd dagen de tijd kreeg voor het bestuderen en indienen van voorstellen ter bestrijding van corruptie op nationaal niveau.

BEZOEK VAN PINOCHET AAN EUROPA

De privé-bezoeken die Pinochet in mei aflegde aan Nederland en de Tsjechische republiek, werden beschouwd als een nieuwe tarting van president Frei's gezag over het leger. Nederland noch Tsjechië was tevoren op de hoogte gesteld van het bezoek.

Op 30 mei arriveerde Pinochet in de Tsjechische hoofdstad Praag op uitnodiging van munitieproducent Omnipol, ooit een overheidsbedrijf. om te praten over wapenaankopen. Zijn bezoek gaf aanleiding tot een reeks protesten.

De redenen voor zijn eerdere bezoek aan Amsterdam, waar hij onder valse naam ren kamer in een hotel had genomen en veivolgens het verzoek had gekregen om te vei-trekken. bleven onduidelijk.Volgens directeur F.van der Post van liet Amstelhotel, waar Pinochet in de nacht van donderdag 26 op vrijdag 27 mei logeerde, had het voormalige Chileense staatshoofd met zijn gevolg het hotel vrijdagavond verlaten. Volgens het *NRC/H'blad* van 30 mei maakte de ex-dictator een rondreis door Europa en stond hij aan het hoofd van een handelsdelegatie van de afdeling aankopen van het landleger.

(Vor.ber.pag. 108/1 e.v.-1994)

COLOMBIA

CONFLICT OVER AMERIKAANSE TROEPEN

Op 4 januari 1994 maakte president Cesar Gaviria Trujillo bekend dat een tweede groep Amerikaanse mariniers in het land was gearriveerd. Dit leidde tot nieuwe protesten tegen de Amerikaanse militaire aanwezigheid (zie pag. 193/1 -'94 voor eerdere protesten).

Gaviria beklemtoonde dat de ongeveer 150 mariniers. die afkomstig waren van het US Southern Command in Panama en tot eind februari in Colombia zouden blijven. ingezet zouden worden bij civiele projecten in Bahia Malaga aan de Stille Zuidzeekust. Volgens een artikel in de oppositionele krant La *Prensa* van 4 januari was hun belangrijkste taak echter het inrichten van radarposten die waren aangesloten op een Centraalamerikaans netwerk om de drugshandel in de Pacific te bestrijden.

De Amerikaanse militairen die in januari waren gearriveerd. verlieten het land op 28 februari.

De Staatsraad. het hoogste rechtscollege dat toezicht hield op het regeringsbeleid, was op 8 februari unaniem van oordeel dat president Gaviria onwettig had gehandeld door zijn goedkeuring te geven aan de aanwezigheid van de troepen alvorens de Senaat te consulteren. De Staatsraad droeg de procureur-generaal en de onderzoekscomniissie van het Huis van Afgevaardigden op om een onderzoek in tc stellen naar dr beslissing van de president.

KABINETSBENOEMINGEN

Op 17 januari werd Mauricio Cardenas, directeur van het Colombiaanse Staatsenergiebedrijf, benoemd tot minister van economische ontwikkeling. Hij volgde Luis Alberto Moreno op.

Moreno was afgetreden om zich te kunnen wijden aan de politieke campagne van Andres Pastrana. de kandidaat van de Sociaal Conservatieve Partij (PSC) voor de presidentsverkiezingenvan 8 mei.

Op 29 januari werd bericht dat de regering een ministerie van milieu in het leven had geroepen en dat Manuel Rodiguez de eerste minister van milieu zou worden.

MOORDAANSLAG OP MINISTER. ANDERE POLITIEKE MOORDEN

Op 17 januari overleefde minister Rudolf Hommes Rodriguez van financiën een moordaanslag, toen vlak bij zijn gepantserde auto een bom ontplofte die zijn lijfwacht verwondde. De verantwoordelijkheid werd opgeëist door het Nationale Bevrijdingsleger (ELN), dat de vrije-marktpolitiek van de minister meer dan eens veroordeeld had als ,,armoedepolitiek".

Voormalige EPL-guerrillastrijders vermoord

Op 23 januari werden in Uraba (departement Antioquia) 35 mensen doodgeschoten en nog eens acht gewond. Alle slachtoffers behoorden tot de Beweging van Hoop. Vrede en Vrijheid (EPL), die bestond uit voormalige guerrillastrijders van de ter ziele gegane Volksbevrijdingspartij (eveneens EPL).

Volgens de regering was de aanslag het werk van de Revolutionaire Gewapende Strijdkrachten van Colombia (FARC), maar de Nationale Guerrilla Coördinatieraad Simon Bolivar (CNGSB) beweerde dat het leger en paramilitairen in eendrachtige samenwerking met drugshandelaren verantwoordelijk waren, terwijl de EPL suggereerde dat leden van de Patriottische Unie (UP) en de Communistische Partij (PCC) met de aanslag de politieke heerschappij over de regio hadden willen behouden.

Moord op PL-kandidaat voor de Senaat

Op 30 januari werd Alejandro Gonzalez, de senaatskandidaat van de regerende Liberale Partij (PL), die bekend stond als corruptiebestrijder. door onbekenden doodgeschoten in de hoofdstad Bogota.

Moord op ambassadeur in Honduras

De zestigjarige Colombiaanse ambassadeur in Honduras en oud-gouverneur van het westelijke departement Quindio, Lucellv Garcia. werd op 10 februari door twee mannen doodgeschoten toen hij op weg was van de koffiestreek Calarca naar de hoofdstad Bogota. Volgens de politie was roof een mogelijk motief, maar kon moord met voorbedachte rade niet worden uitgesloten.

Penningmeester van presidentskandidaat Samper Pizano vermoord

Op 27 april werd Isabel Cristina Gutierrez de Rios door onbekenden doodgeschoten in de stad Medellin. Zij was penningmeester van de presidentscampagne van PL-kandidaat Ernesto Samper Pizano.

ARRESTATIES IN DRUGSKARTEL

Op 22 februari werd Jaime Orejuela Caballero gearresteerd, een van de hoogste bazen van het drugskartel van Cali.

De autoriteiten lieten op 22 februari weten dat werd onderhandeld over de overgave van twee andere leiders van het Cali-kartel, Gilberto Rodriguez Orejuelo en Hector Fabio Urdinola.

Op 12 maart gaf Fabio Urdinola, zich over aan de politie.

PARLEMENTSVERKIEZINGEN. PRESIDENTSVERKIEZINGEN UITGESTELD

Bij de algemene en lokale verkiezingen op 13 maart herwonnen de Liberale Partij (PL) en de Sociaal Conservatieve Partij (PSC) hun traditionele overheersende positie in de Colombiaanse politiek. De linkse krachten, die in 1990-'91 het tot dan toe selecte twee-partijstelsel hadden uitgedaagd en de hoop hadden gewekt op bredere politieke participatie, verlo en veel terrein (ziepag. 609/1 -'91 voor verkiezingen Constituerende Assemblée 1990; zie pag. 96/2 -'92 voor afkondiging grondwet 1991).

Volgens voorlopige cijfers die werden bekendgemaakt door de verkiezingscommissie na telling van 90 procent van de stemmen, behield de PL haar meerderheid in het Congres met 89 zetels in het 161 leden tellende Huis van Afgevaardigden en 52 zetels in de 102 leden tellende Senaat. De PSC veroverde 56 zetels in het Huis en 21 in de Senaat.

De Democratische Alliantie 31-19 (ADM-19, de ontwapende guerrillabeweging M-19 die in maart 1990 omgevormd was tot een politieke partij, zie pag 677/1 -'90) van voormalig minister van gezondheidszorg Antonio Navarro Wolff zag haar vertegenwoordiging gedecimeerd van 13 zetels in 1991 (zie pag. 98/2 e.v. -'92 voor congresverkiezingen in 1991) tot twee in het Huis en van negen tot een in de Senaat. De afgesplitste conservatieve Beweging van Nationale Redding (MSN) van Aloaro Gomcz behield slechts twee van haar vijf zetels in het Huis. Inheemse en zwarte mensen kregen elk twee zetels, een uitvloeisel van de politieke hervormingen zoals die waren vastgelegd in de grondwet van 1991, terwijl een aantal andere groepen, waaronder religieuze bewegingen, een handvol zetels veroverde. Wederom werden twee Senaatszetels gereserveerd voor inheemse gemeenschappen.

Lage opkomst. Politiek geweld

Hoewel president Gaviria de verkiezingen een triomf van het politieke systeem noemde, kwam naar schatting 72 procent van de ongeveer 17 mln kiesgerechtigden niet opdagen, de laagste opkomst sedert 1982, en was ongeveer 14 procent van de uitgebrachte stemmen blanco of ongeldig. Waarnemers weten dit aan ontgoocheling bij de bevolking, maar merkten ook op dat er grote verwarring was ontstaan door de ingewikkelde stemformulieren. Tevens wezen zij op de aanhoudende angst voor politiek geweld als gevolg van ontvoeringen, moorden en bomaanslagen door rechtse paramilitairen en linkse guerrillastrijders.

In de twee maanden voorafgaand aan de verkiezingen had de Nationale Guerrilla Coördinatieraad Simon Bolivar (CNGSB) een groot offensief uitgevoerd waardoor het campagnevoeren in veel delen van Colombia erg werd bemoeilijkt en de PSC-leiding ertoe werd gebracht om uitstel van de verkiezingen te vragen. Op 1 maart echter maakte de CNGSB een eenzijdig staakt-het-vuren bekend en beweerde zij de verkiezingen niet te zullen saboteren.

Op de verkiezingsdag zelf werd melding gemaakt van sporadische gevallen van geweld en ordeverstoring; het ernstigste incident daarbij was een langdurig vuurgevecht bij Urrao in het departement Antioquia. Twee dagen voor de verkiezingen waren bij ongeregeldheden 12 guerrillastrijders en 12 soldaten omgekomen.

Presidentsverkiezingen uitgesteld. Kandidaten

Op 23 maart wijzigde het Constitutionele Hof de kieswet om de voor 8 mei geplande presidentsverkiezingen uit te kunnen stellen tot 29 mei.

Gezien het kennelijk gebrek aan belangstelling onder de bevolking voor de algemene verkiezingen vond deze maatregel een goed onthaal bij de belangrijkste kandidaten, te weten: Andres Pastrana Arango van de PSC, en de voormalige minister van economische ontwikkeling Ernesto Samper Pizano van de PL. die op de dag dat de algemene verkiezingen plaatsvonden de voorverkiezingen van de Liberale Partij ruim had gewonnen. Om de Conservatieve Partij-stemmers te paaien koos Samper als kandidaat voor het vice-presidentschap Humberto de la Calle, die voor de nominatie zijn concurrent was geweest van de rechtervleugel. Pastrana koos Luis Fernando Ramirez Acuña, de leider van de Nieuwe Democratische Kracht (PSC-NFD), tot running-mate.

Acuña werd eind maart opgevolgd als minister van arbeid door Jose Elias Melo. een lid van de Conservatieve Partij.

BESCHULDIGINGEN VAN SCHENDING MENSENRECHTEN

De openbare aanklager Carlos Gustavo de Greiff Arrieta (op pag. 192/1 en 193/1 -'94 abusievelijk genoemd als minister van justitie) zou volgens een bericht van 17 februari zelf het onderzoek op zich nemen naar beschuldigingen van schendingen van de mensenrechten door een legerofficier, kolonel Rodrigo Quiñones.

Volgens de beschuldigingen die waren geuit door twee niet met name genoemde voormalige mariniers (inmiddels onder bescherming van een mensenrechtenorganisatie), stond Quiñones aan het hoofd van een spionage-eenheid die in het midden van de jaren tachtig tenminste 100 vakbondsfunctionarissen had vermoord in de centraal gelegen regio van de Magdalena-vallei, vooral in Barrancabermeja. Zij zeiden dat ook huurmoordenaars waren ingezet en dat lokale investeerders en zakenlieden ook werden vermoord teneinde voldoende publieke verontwaardiging en onrust op te wekken om militair ingrijpen te rechtvaardigen.

RAPPORT AMNESTY INTERNATIONAL

In een rapport van 15 maart beweerde de mensenrechtenorganisatie Amnesty International dat de strijdkrachten en de met hen geassocieerde paramilitaire groepen de hoofdschuldigen waren van de schendingen van de mensenrechten in het land. De regering zou een aantal mythen over de oorzaken van het geweld in Colombia, zoals het drugsgeweld, gebruiken om haar verantwoordelijkheid te verdoezelen. Volgens het rapport, dat ook kritiek leverde op de guerrillastrijders en de drugkartels, waren er in acht jaar meer dan 20.000 mensen om politieke redenen om het leven gekomen.

Op 22 maart werd bericht dat het leger ermee had ingestemd dat Colombia Protocol II uit 1977 van de Conventie van Genève uit 1949 zou ondertekenen. Hierdoor kregen guerrillastrijders de status van oorlogvoerende partij en moest de regering het internationale humanitaire recht in acht nemen bij de wijze waarop zij omging met de conflictsituatie met hen.

GUERRILLASTRIJDERS GEVEN ZICH OVER

Meer dan 430 guerrillastrijders van de linkse Corriente de Renovacion Socialista (CRS) leverden in de noordelijk gelegen stad Flor del Monte hun wapens in tijdens een plechtigheid die werd bijgewoond door een twaalftal ambassadeurs, politici van alle partijen en door delegaties van binnen- en buitenlandse organisaties en van de katholieke kerk.

De CRS, de vierde groepering waarmee de regering in de voorafgaande vier jaar een vredesakkoord had gesloten, had zich in 1989 afgescheiden van het ELN. Het ELN bleef actief. evenals de FARC en een afgesplitste groep guerrillastrijders van het voormalige EPL.

Op 8 april werd onder supervisie van een internationale groep toezichthouders een begin gemaakt met een inventarisatie van wapens en munitie. Van deze groep maakten onder anderen leden van de Nederlandse regering en de Socialistische Internationale deel uit.

Een verificatiecommissie die was samengesteld uit vertegenwoordigers van de regering, de CRS en internationale waarnemers zou bovendien de naleving van een vredesakkoord elke vier maanden controleren. Het akkoord had betrekking op acht terreinen, waarvan de mensenrechten, sociaal-economische reïntegratie, politieke en wettelijke waarborgen, en inlevering van wapens de belangrijkste waren. De CRS zou aanspraak kunnen maken op twee zetels in het Huis van Afgevaardigden.

De CRS richtte een stichting op, die de herintreding van guerrillastrijders in het maatschappelijk leven moest coördineren. Deze stichting was verantwoordelijk

voor de toewijzing van gelden aan diverse programma's. waartoe bijvoorbeeld projecten behoorden voor het opzetten van kleine bedrijven en boerderijen.

BETREKKINGEN MET VENEZUELA

In januari kwamen de betrekkingen met Venezuela verder onder druk te staan na een bewering dat Venezolaanse soldaten Colombiaanse guerrillastrijders hadden geholpen en door een voorval waarbij twee Colombianen kennelijk door Venezolaanse soldaten ontvoerd waren. De betrekkingen waren in november 1993 bekoeld, toen de Venezolaanse autoriteiten een protest hadden ingediend tegen incidenten waarbij Colombiaanse guerrillastrijders en leden van de Venezolaanse Nationale Garde betrokken waren.

Op 5 januari bevestigde de Colombiaanse legerleider generaal Hernan Jose Guzman Rodriguez een bericht dat het ELN en de FARC wapens en bescherming hadden gekregen van Venezolaanse strijdkrachten en noemde hij de namen van belangrijke Venezolaanse officieren. die erbij betrokken waren. Twee dagen later landde een Venezolaanse legerhelicopter in Arauca en ontroerde zeven Colombiaanse vissers. Minstens twee van hen werden overgebracht naar Venezolaans grondgebied, voordat ze op 9 januari naar Colombia werden teruggebracht.

CONFLICT MET VERENIGDE STATEN OVER DRUGSHANDEL

Op 20 maart zou het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken naar verluidt gedreigd hebben alle samenwerking met Colombia over maatregelen tegen drugshandel op te schorten vanwege de naar de mening van de VS al te toegeeflijke houding van de openbare aanklager Gustavo de Greiff in onderhandelingen over de overgave van drugshandelaren.

De Greiff had zich eerder de woede van zijn Amerikaanse collega op de hals gehaald toen hij beweerde dat de Amerikaanse regering weigerde de bewijzen te leveren om handelaren te vervolgen.

(Vor.ber.pag. 191/3 e.v.-1994)

DOMINICA

NIEUWE PRESIDENT

Crispin Sorhaindo, parlernentsvoorzitter en voormalig belangrijk employé bij de Caribische Ontwikkelingsbank (Caribbean Development Bank, CDB), werd op 4 oktober 1993 door het Huis van Afgevaardigden als de nieuwe president gekozen en op 25 oktober beëdigd als opvolger van Sir Clarence Augustus Seignoret.

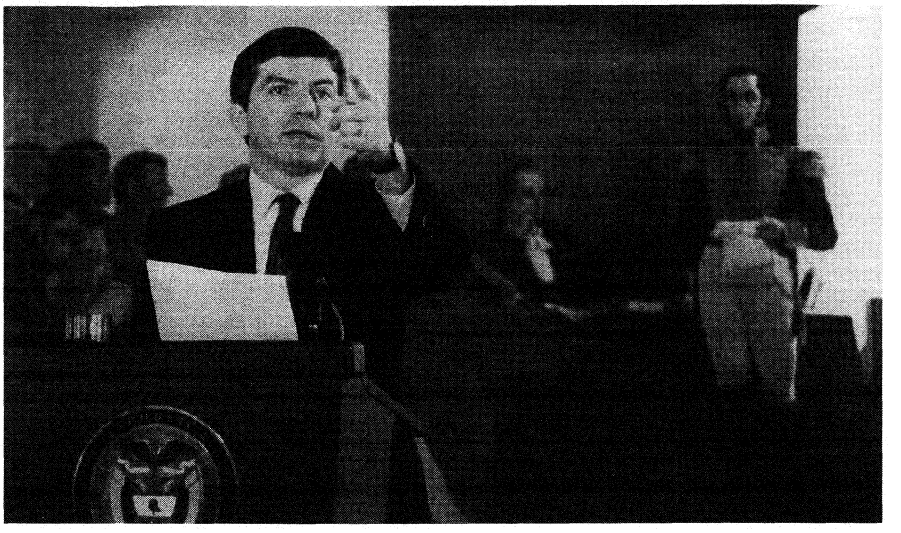

De president van Colombia, Cesar Gaviria Trujillo, houdt zijn inaugurele rede op 27 maart 1994 in het regeringspaleis te Bogota, na zijn verkiezing tot secretaris-generaal van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS) in Washington D.C.

NOODTOESTAND

Op 26 april 1994 kondigde de rechtse regering van premier Mary Eugenia Charles voor de periode tot 6 juni de noodtoestand af in en om de hoofdstad Roseau. De eerste nacht werden naar verluidt 12 mensen gearresteerd die het uitgaansverbod (van 8 uur 's avonds tot 6 uur 's morgens) hadden overtreden.

Demonstraties tegen de regering vielen samen met een tweedaagse staking van buschauffeurs die protesteerden tegen een drastische verhoging van de prijs van het registratiebewijs van hun voertuig. Zij blokkeerden wegen terwijl andere demonstranten de landingsbaan van het vliegveld in Canefield bezet hielden. Op 26 april gebruikte de oproerpolitie traangas om meer dan 1.000 demonstranten. merendeels stenengooiende jongeren, uit de nabijheid van de regeringsgebouwen te verdrijven. Sommige scholen en bedrijven werden naar verluidt gesloten en de kapitein van een cruiseschip zag zich gedwongen een bezoek aan het eiland op 27 april te annuleren omdat de protesten brede steun bleven ondervinden.

De regering voerde op 27 april besprekingen met de oppositionele Arbeiderspartij van Dominica (Labour Party of Dominica, LPD) in een poging de onrust te beteugelen.

(Vor.ber.pag. 695/2/3-1993)

ORGANISATIE VAN AMERIKAANSE STATEN

KANDIDATEN VOOR DE FUNCTIE VAN SECRETARIS-GENERAAL. BENOEMING SECRETARIS-GENERAAL

Op 17 februari 1994 maakte president Cesar Gaviria Trujillo van Colombia zijn kandidatuur bekend voor de post van secretaris-generaal van de OAS.

Zijn belangrijkste mededinger was op dat moment de Costaricaanse minister van buitenlandse zaken Bernd Niehaus Quesada. De eerste stemronde werd gepland voor 27 maart, waarna een beslissende tweede ronde zou volgen als geen der kandidaten een absolute meerderheid (dat wil zeggen, minimaal achttien) van de stemmen van de lidstaten had behaald.

Nieuwe secretaris-generaal

Op 27 maart werd president Gaviria van Colombia gekozen tot secretaris-generaal van de OAS.

Gaviria, die de Braziliaan Joäo Baena Soares in augustus zou opvolgen wanneer zijn ambtstermijn als president van Colombia afliep, had de steun van de Verenigde Staten en de grote Latijns-Amerikaanse landen. Hij had 20 stemmen gekregen en de Costaricaanse minister van buitenlandse zaken Niehaus Quesada 14. Deze laatste gaf uiting aan zijn teleurstelling dat verscheidene Centraalamerikaanse en Caribische landen die hem hun steun hadden toegezegd, toch naar het andere kamp waren overgelopen. Gaviria, die de verbetering van betrekkingen met het door de OAS geschorste Cuba voorstond, maakte bekend dat hij het in zijn nieuwe functie als zijn belangrijkste taak zag om de oprichting van één vrijhandelszone voor Noord- en Zuid-Amerika naderbij te brengen.

(Vor.ber.pag. 99/3 e.v.-1992)

AFRIKA

LIBIË

ALGEMEEN VOLKSCONGRES BIJEEN

Van 22-29 januari 1994 kwam in Sirte het Algemene Volkscongres (GPC, het parlement) bijeen. Het Congres keurde een reeks nieuwe benoemingen goed in zijn eigen secretariaat en in het Algemene Volkscomité (het kabinet).

Zentani Mohammad Zentani, tot dan toe secretaris voor de aangelegenheden van de volkscomité's. werd benoemd tot de nieuwe secretaris-generaal van het Algemene Volkscongres, met Abu Zaid Omar Dourda als vice-secretaris-generaal
Het secretariaat van het GPC was als volgt samengesteld

Secretaris-generaal - Zentani Mohammad Zentani+; vice-secretaris-generaal - Abu Zaid Omar Dourda*;secretaris voor vrouwenzaken - Salma Rashid*; secretaris voor de zaken van volkscongressen - Ali Mursi al-Shairi*;sccretaris voor buitenlandse zaken - Saad Mujbir*; secretaris voor de zaken van de volkscomité's - Mahmud al-Hitki"; secretaris voor de zaken van vakbonden, syndicaten en beroepsverenigingen - Ali al-Shamikh".

De post van secretaris-generaal van het Algemene Volkscomité (de premier), tot dan toe in handen van Dourda, ging naar Abd al-Majid al-Qa'ud.
Het Algemene Volkscomité bestond uit:

Secretaris-generaal - Abd al-Majid al-Qa'ud*; secretaris voor buitenlandse betrekkingen en internationale samenwerking - Omar Mustafa al-Muntasir: secretaris voor maritieme hulpbronnen - Mifta Mohammed Kuaybah; secretaris voor justitie en openbare veiligheid - Mohammed Mahmud al-Hijazi*; secretaris voor huisvesting en nutsbedrijven - Mubarak Abdullah al-Shamikh+; secretaris voor voorlichting. cultuur en mobilisatie van de massa's - Mohammed Ahmad Ibrahim*; secretaris voor industrie - Fathi Bin Shatwan"; secretaris voor onderwijs en wetenschappelijk onderzoek - Maatouq Mohammad Maatouq; secretaris voor communicatie en transport - Izz al-Din al-Hinshiri*; secretaris voor eenheid - Jomaa al-Fezzani: secretaris voor energie - Abdullah Salem al-Badri; secretaris voor planning en financiën - Mohammad Bait al-Mal+; secretaris voor landbouwhervorming, landwinning en veeteelt - Isa Abd al-Kafi al-Sayd; secretaris voor gezondheid en sociale zekerheid - Baghdadi Ali al-Mahmoudi: secretaris voor economie en handel - Tahar al-Jihimi": secretaris voor controle en nazorg - Mahmud Badi*; secretaris voor het grote kunstmatige rivierproject - Jaddallah Azzouz al-Talhi+.

+Andere verantwoordelijkheid.
* Nieuwe benoeming.

Toespraak van Kadhafi

Op 22 januari sprak kolonel Moamer al Kadhafi. de leider van de revolutie, het Algemene Volkscongres toe.

Naar aanleiding van de Westerse druk om de twee Libische verdachten van de Lockerbievliegramp uit 1988 te berechten liet Kadhafi weten in te stemmen met Den Haag als .,een geschikte plaats" voor het proces. Hij noemde de Amerikaanse president Bill Clinton ,,een goed mens en een man van vrede" die niet kon ,,ontsnappen" aan de Amerikaanse CIA.

Invoering sharia

Het Algemene Volkscongres besloot op 17 februari tot een ruimere toepassing van de islamitische wetgeving (sharia). Ook verleende het de religieuze leiders van het land nieuwe bevoegdheden. Daartoe behoorde, voor het eerst sinds kolonel Moamer al-Kadhafi in 1969 aan de macht kwam, het recht om religieuze decreten (fatwa's) uit te vaardigen.

De zeven Koran-wetten die door het Volkscongres werden ingevoerd, behelsden onder meer strengere bepe kingen op het gebruik van alcohol, bestraffing van diefstal en bepalingen met betrekking tot vergelding en bloedgeld.

GERECHTELIJKE UITSPRAAK IN LOCKERBIE-ZAAK

Op 31 januari verwierp een hof van appel in New York het hoger beroep dat de Amerikaanse luchtvaartmaatschappij Pan American World Airways (Pan Am) had aangetekend tegen een vonnis uit juli 1992. In dat vonnis was de bomaanslag op vlucht 103 van Pan Am boven het Schotse Lockerbie, die in december 1988 aan 270 mensen het leven kostte, geweten aan de ontoereikende veiligheidsmaatregelen van de luchtvaartmaatschappij (zie pag. 259/3 e.v.-'92). De uitspraak zou naar verwachting de weg vrijmaken voor schadeclaims van nabestaanden van de slachtoffers van in totaal zo'n $750 mln.

VERLENGING VAN VN-SANCTIES

Op 8 april besloot de VN-Veiligheidsraad de toepassing van de sancties tegen Libië, die sinds april 1992 van kracht waren, inet nog eens 120 dagen te verlengen (voor de afkondiging van de sancties zie pag. 565/1 e.v.-'92; voor verlenging van de sancties in december 1992 en april 1993 zie pag. 336/1-'93 en 643/2-'93; voor de afkondiging van strengere sancties in november 1993 zie pag. 131/3-'94).

DOOD VAN LID VAN DUITSE CONTRA-INLICHTINGENDIENST

Op 18 april maakte de Duitse inlichtingendienst bekend dat een van zijn functionarissen, Silvian Becker, op 9 april was overleden in een Libisch militair ziekenhuis. nadat hij begin maart in Sirte, ongeveer 500 km ten westen van de Libische hoofdstad Tripoli, was overvallen. Beckers echtgenote kwam ook om het leven als gevolg van de overval.

Becker, hoofd van de afdeling internationaal terrorisme van bet Duitse Bureau voor de Bescherming van de Grondwet (BfV), was een Midden-Oosten-deskundige. De Duitse autoriteiten zeiden dat er geen aanwijzingen waren dat de moord een politiek motief had.

(Vorber.pag. 131/2 e.v.-1994)

MAGHREB

ZESDE TOPCONFERENTIE AMU

Op 2 en 3 april 1994 vond in de Tunesische hoofdstad Tunis de zesde bijeenkomst van de Opperste Raad van de uit vijf landen bestaande Arabische Maghreb Unie (AMU) plaats (voor bijzonderheden over de vijfde bijeenkomst, die in november 1992 in Mauretanië was gehouden, zie pag. 111/3 e.v.-'93). De bijeenkomst, die oorspronkelijk voor 1993 was gepland, was herhaaldelijk uitgesteld.

De conferentie stond onder voorzitterschap van de Tunesische president Zine al-Abidine Ben Ali en werd bijgewoond door president Liamine Zeroual van Algerije, president Moaouia Ould Sidi Mohammed Taya van Mauretanië, de Marokkaanse premier Mohammed Karim Lamrani en de Libische coördinator van het Voorlopig Algemeen Defensiecomité, Khouelldi Hamidi.

Het bezoek van Zeroual aan Tunesië was zijn eerste buitenlandse reis na zijn benoeming tot president van Algerije in januari 1994.

In een op 3 april uitgegeven slotcommuniqué werd de nadruk gelegd op de noodzaak te blijven streven naar het uiteindelijke doel van eenheid voor de Maghreb. Met het oog op dit streven drong de Raad aan op grotere samenwerking op regionaal en internationaal gebied. Verder uitte de Raad ,,diepebczorgdheid" over de ,,rijzende golf van geweld" tegen de Noordafrikaanse gemeenschap in het buitenland en riep hij de Europese staten op krachtige en

noodzakelijke maatregelen te treffen om dit verschijnsel uit te bannen. Ook toonde de Raad ,,diepe bezorgdheid" over het lijden van het Libische volk tengevolge van de VN-sancties en besloot hij te blijven streven naar een oplossing voor het Lockerbie-geschil (zie ook onder LIBIE).

De Raad wijzigde het AMU-verdrag van februari 1989 door het aantal vertegenwoordigers van elke lidstaat in de Consultatieve Raad te verhogen van 20 tot 30. Daarnaast besloot hij een Maghrcb Bureau voor Jeugdtoerisme en een Maghreb Sportunie op te richten.

Op 3 april berichtte de Tunesische radio dat tijdens de bijeenkomst 11 samenwerkingsakkoorden waren getekend zoals een besluit om een vrijhandelszone tussen de vijf AMU-lidstaten in te stellen, maar er werden geen bijzonderhedengegeven

Aan het slot van de bijeenkomst droeg Tunesië het AMU-voorzitterschap over aan Algerije.

(Vor.ber.pag. 643/3-1993)

MALI

NIEUW KABINET

Begin februari 1994 kwam er een nieuw kabinet nadat de coalitieregering, die was gevormd in april 1993 en voor het laatst was gewijzigd in november 1993 (zie pag. 135/1-'94), uiteen was gevallen. Premier Abdoulaye Sekou Sow trad af en twee oppositiepartijen, het Nationale Comité voor Democratisch Initiatief (Comité national de l'initiatif démocratique, CNID) en de Vereniging voor Democratie en Vooruitgang (Rassemlement pour la démocratie et le progrès, RDP), maakten hun vertrek uit de regering bekend.

Het aftreden van Sow op 2 februari leek het gevolg van spanning tussen hem en radicale leden van de regerende Alliantie voor Democratie in Mali (ADEMA). Sow zou teleurgesteld zijn geweest over liet gebrek aan steun van ADEMA-leden voor zijn beleid. Zijn aftreden was waarschijnlijk bespoedigd door studentenacties. Honderden studenten gingen de straat op oin verhoging van hun studietoelage te eisen na de devaluatie van de franc CFA in januari (zie onder pag. 347/3 e.v.-'94). Achtereenvolgende regeringen hadden te kampen gehad met studentenonrust en Sow zelf was aan de macht gekomen ten tijde van een onderwijscrisis (ziepag. 561/2-'93).

President Alpha Oumar Konare benoemde op 4 februari Ibrahim Boubakar Keita tot premier. Deze was tot dan minister van buitenlandse zaken, Malinezen in het buitenland en Afrikaanse integratie.

De hoop dat het aftreden van Sow kon worden opgevangen met een herschikking van kabinetsposten, vervloog toen het CNID en de RDP op 6 februari hun vertrek uit de coalitie bekendmaakten. De leider van het CNID, Mountaga Tall, verklaarde het besluit nader op 10 februari. Hij beschuldigde ADEMA van een .,systematisch beleid van marginalisatie" van haar coalitiepartners.

Op 7 februari werd een nieuw kabinet gepresenteerd. In de 16 leden tellende regering waren 11 ADEMA-leden opgenomen, maar ook leden van een aantal kleinere partijen. De samenstelling was:

Premier: regeringsleider - Ibrahim Boubakar Keita+; staatsminister van defensie - Djounkouma Traore+; werkgelegenheid. ambtenarenzaken en arbeid - Mohamcd Ag Erlaf+; volksgezondheid,solidariteit en ouderenzorg - majoor Modibi Sidibe; huisnijverheid en toerisme - mevr. Fatou Haidara; jeugd en sport - Boubakar Karamoko Coulibaly*; plattelandsontwikkeling en milieu - Boubacar Sada Sy*: voortgezet en hoger onderwijs, wetenschappelijk onderzoek - Moustapha Dicko*; territoriaal bestuur en veiligheid - luitenant-kolonel Sada Samake: cultuur en cominunicatie - Cheikna Kamissoko: uitrusting en transport - Bakary Konimba Traore+; financien en handel - Soumeyla Cisse+; basisonderwijs - Adama Sainmassekou: buitenlandse zaken. Malinezen in het buitenland en Afrikaanse integratie - mevr. Sy Kadiatou Sow*; mijnbouw, energie en waterkracht - Cheikna Seydou Ditiani Diawara*; justitie en zegelbewaarder - Boubacar Gaoussou Dairra*.

* Nieuwe benoeming.
\+ Gewijzigde portefeuille.

Toen het gewelddadige studentenprotest aanhield, werd op 13 februari per presidentieel decreet de sluiting voor onbepaalde tijd gelast van alle universiteiten en middelbare scholen. Ook werden alle studentenbijeenkomsten verboden.

IMF-LENING

In aansluiting op de devaluatie van de franc CFA (zie pag. 347/3 e.v.-'94) keurde het IMF op 17 maart de tweede jaarlijkse lening krachtens de uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESAF) van augustus 1992 goed, voor een bedrag ter waarde van 29,5 mln SDRs (ca. $41 mln). Deze lening was opneembaar in twee gelijke termijnen, waarvan de eerste ter waarde van 14,73 mln SDRs direct kon worden opgenomen. Radio France International meldde op 29 maart dat Frankrijk de verstrekking van budgettaire noodhulp ter waarde van F 30 mln had bekendgemaakt.

BESPREKINGEN MET TOEAREG-REBELLEN. REPATRIËRINGSAKKOORD

Van 17-20 april voerde de regering in Tamanrasset (Algerije) besprekingen met afgevaardigden van de Verenigde Bewegingen en Fronten van Azawad (MFGA), die de Toeareg-rebellen vertegenwoordigden. om de uitvoering van het in 1992 in Bamako gesloten vredespact te evalueren (zie pag. 327/1-'92 en 630/2-'92).

Hoewel overeenstemming werd bereikt over de instelling van een .,dynamisch" bestuur in Noord-Mali en de demilitarisering van het gebied. werden beide partijen het niet eens over de integratie van een tweede groep rebellen in de nationale strijdkrachten en veiligheidstroepen. Een ander twistpunt vormde een nieuwe eis van de MFUA die inhield dat de Toearegs zouden worden vertegenwoordigd op diplomatieke en regeringsposten. Er werd overeengekomen om op 10 mei in Algiers bijeen te komen voor, zoals regeringsfunctionarissen het noemden. de slotronde van de besprekingen over het Bamako-pact.

Op 6 april ondertekende de regering een akkoord met Mauretanië en de Hoge Commissaris voor Vluchtelingen van de Verenigde Naties (UNCHR) waarin een regeling werd getroffen voor de vrijwillige repatriëring van Malinezen die op dat ogenblik in Mauretanie verbleven. en hun herintegratie. Op 12 april maakte minister Sada Samake van territoriaal bestuur en veiligheid bekend dat er meer dan 80.000 Malinese vluchtelingen in Algerije. Eurkina Faso en Mauretanië verbleven.

De besprekingen tussen de regering en de MFUA werden, zoals overeengekomen, van 10-15 mei in Algiers voortgezet.

Deze gesprekken brachten een oplossing voor een aantal kwesties. Overeenstemming werd bereikt over de integratie van rebellenstrijders in de regeringsinstellingen: 1.500 man zou worden opgenomen in het nationale leger. 150 in de politie, 120 in het ambtenarenapparaat, 100 in de douane en 50 in het water- en bosbeheer. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het akkoord werd opgedragen aan een tripartiete commissie die bestond uit vertegenwoordigers van de regering, de MFUA en de Algerijnse regering, die bij het vredesproces had bemiddeld.

(Vor.ber.pag. 134/3 e.v.-1994)

MAROKKO

SPAANS KREDIET

Aan het slot van een bezoek aan Madrid (3-4 december 1993) maakte de Marok-

kaanse premier, Mohammed Karim Lamrani, bekend dat Spanje ingestemd had met de verstrekking van nieuwe kredieten voor vijf jaar ter waarde van ca. $ 1.056 mln. Het vorige financiële protocol, voor de jaren 1988-1992 ter waarde van 125 mrd peseta's ($ 1.025 mln).was in juni 1988 ondertekend.

INSTELLING VAN NIEUWE GOUVERNEMENTEN

Begin februari 1994 werden ingrijpende bestuurshervormingen geïntroduceerd. In het kader daarvan werd een nieuwe wet op de bestuurlijke indeling aangenomen die onder meer de instelling van vier nieuwe gouvernementen (wilayats)behelsde.

De nieuwe gouvernementen waren Agadir, Oujda en Tetouan, alsmede het in de betwiste Westelijke Sahara gelegen El Aaiun.

ALGEMENE STAKING UITGESTELD

De grootste vakbond van het land, de Confédération démocratique du travail (CDT), maakte op 24 februari bekend dat de voor de volgende dag uitgeroepen algemene staking werd uitgesteld. De CDT veroordeelde bovendien een regeringsbesluit om de staking te verbieden als ,,illegaalen ongrondwettig".

STUDENTENRELLEN

Op 16 februari werd bericht dat 26 studenten waren veroordeeld tot gevangenisstraffen van zes tot 24 maanden na botsingen, begin februari, tussen rivaliserende pro-islamitische en linkse groepen aan de universiteit van Fez. Het geweld zou zijn uitgebroken tijdens een boekenbeurs waarin de controversiële roman De duivelsverzen van de in India geboren Britse schrijver Salman Rushdie was gepresenteerd (zie o.a. pag. 280/3-'94).

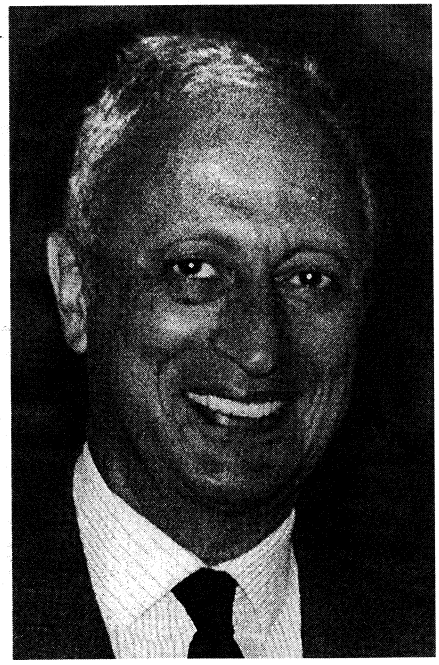

De nieuwe premier van Marokko, Abdellatif Lamrani.

BENOEMING VAN NIEUWE PREMIER

Op 25 mei ontsloeg koning Hassan II premier Mohammed Karim Lamrani en verving hem door Abdellatif Filali. Lamrani had het ambt van premier vervuld sinds augustus 1992 (zie pag. 113/3-'93). Filali, die nauwe banden met de koning onderhield, fungeerde tevoren in het kabinet als staatsminister van buitenlandse zaken en samenwerking.

(Vor.ber.pag. 47/2 e.v.-1994)

NIGER

NIEUWE TOEAREG-VERZETSGROEP

Op 28 januari 1994 werd melding gemaakt van de vorming van een vierde Toeareg-verzetsgroep.

De nieuwe groep stond bekend als het Volksfront voor de Bevrijding van de Sahara (Front populair pour la libération du Sahara, of FPLS) en werd geleid door Mohammed Anako en Issad Kato. Het FPLS zou naar verwachting nauw samenwerken met de drie bestaande bewegingen. het Front voor de Bevrijding van Air en Azawad (FLAA). het Revolutionaire Leger van de Bevrijding van Noord-Niger (ARLN) en het Front voor de Bevrijding van Tainoust (FLT).

ONDERHANDELINGEN TUSSEN REGERING EN TOEAREGS

Op 16 en 17 februari werd in Ouagadougou (Burkina Faso) een eerste gespreksronde van besprekingen gehouden tussen de regering van Niger en vertegenwoordigers van de opstandige Toearegs. De besprekingen waren bedoeld om een einde te maken aan een conflict dat volgens officiële cijfers sinds november 1991 meer dan 100 levens had geëist. Er werd overeengekomen dat eind maart in Parijs substantiële gesprekken zouden worden gevoerd en dat de onderhandelingen zouden worden gevoerd onder de gezamenlijke bemiddeling van Algerije, Burkina Faso en Frankrijk.

De Coördinatie van de Gewapende Strijd (CRA),een koepelorganisatie van Toeareg-rebellen die bestond uit het FPLS, het FLAA, het ARLN en het FLT. gaf op 23 februari een lijst met eisen uit. Deze behelsden onder meer regionale grenscorrecties en lokale autonomie, meer zeggenschap in het landsbestuur, demilitarisering van Toeareg-gebieden. substantiële economische investeringen in de regio en onderwijs in het Tamashek, de taal van de Toearegs.

AKKOORD MET IMF

Op 7 maart keurde het IMF een krediet goed van SDRs 18,596 mln (ongeveer $ 26 mln) krachtens een éénjarig overbruggingsakkoord ter ondersteuning van het economisch beleid van de regering in de volgende 12 maanden.

Het regeringsprogramma werd aanvaard na de devaluatie van de franc CFA in januari met 50 procent (zie pag. 347/3 e.v.-'94) en had als hoofddoel het lopende begrotingstekort (zonder schenkingen) terug te brengen tot 5,7 procent van het bruto nationaal produkt (BNP)en het algehele begrotingstekort (met schenkingen) tot 2 procent van het BNP. Ook werd nadruk gelegd op de noodzaak tot het beperken van de loonkosten in de overheidssector. Het IMF merkte op dat het succes van het regeringsprogramma ten dele zou afhangen van internationale financiële steun, waaronder schuldenverlichting, tegen passende en concessionele voorwaarden. Op 18 maart maakte Frankrijk bekend dat het Niger ongeveer $ 60 mln van zijn buitenlandse schuld kwijtschold en voor ongeveer $ 147 mln aan schulden zou herschikken.

BIJEENKOMST GRENSCOMMISSIE NIGER-BENIN

De gezamenlijke grensafbakeningscommissie van Niger en Benin werd geïnstalleerd tijdens haar eerste bijeenkomst die van 6-8 april in Niamey werd gehouden. In een na afloop uitgegeven communiqué werd gezegd dat beide partijen hadden besloten een juridisch en institutioneel kader te scheppen om Niger en Benin in staat te stellen problemen op te lossen die voortvloeiden uit de afbakening van hun gemeenschappelijke 260 km lange grens. Deze werd voor het grootste deel gevormd door de rivier de Niger.

ACTIE VAN ISLAMITISCHE BURGERWACHTEN

Minstens 10 mensen werden gedood bij hevige gevechten tussen islamitische burgerwachten en veiligheidstroepen van 11-14 april in de stad Kalouka (ten noorden van de hoofdstad Niamey). De gevechten waren de jongste van een

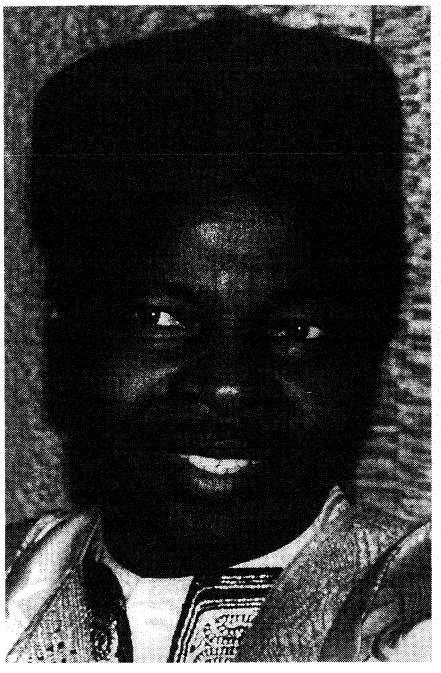

De president van Niger, Mahamane Ousmane

reeks gewelddadige incidenten die op 5-6 april uitbraken in de oostelijke stad Maradi, waar militante moslims prostituées aanvielen. Zij gaven deze vrouwen de schuld van het verval van de morele normen, dat volgens hen de oorzaak was van de op dat moment heersende droogte.

DRIEDAAGSE STAKING. ANTI-REGERINGSRELLEN

Op 12 april begon een staking van drie dagen, die was uitgeroepen door de Federatie van Vakbonden van Niger (USTN). Hierbij werd de intrekking geëist van de Wet op het Stakingsrecht, die op 17 maart door het parlement was aangenomen, en een salarisverhoging van 30-50 procent om de koopkrachtdaling tengevolge van de devaluatie van de franc CFA in januari te compenseren (zie hierboven). Op 16 april maakte de regering bekend dat de salarissen van ongeveer 39.000 ambtenaren met 5 a 12 procent zouden worden verhoogd.

Op 16 en 17 april organiseerden oppositiepartijen felle betogingen tegen de regering. Hierbij kwam volgens officiële bronnen minstens één persoon om het leven en raakten 26 mensen gewond. De onlusten leidden verder tot de arrestatie van meer dan 90 personen, onder wie een aantal belangrijke oppositieleiders. Drie van hen werden op 21 april op vrije voeten gesteld. Op 23 april willigde de Nationale Vergadering het verzoek van de regering in om de parlementaire onschendbaarheid van 33 gearresteerde afgevaardigden van de oppositie op te heffen, die hadden opgeroepen tot burgerlijke ongehoorzaamheid uit protest tegen de ,.schending van de grondwet" door de regering".

(Vor.ber.pag. 135/2 e.v.-1994)

NIGERIA

OMSTREDEN BEGROTING

Op 10 januari 1994 presenteerde generaal Sanni Abacha, die in november 1993 de macht had geg epen (zie pag. 52/1 e.v.-'94), de begroting voor 1994. Hij maakte het einde van de markthervormingen bekend, die in 1986 waren geïnitieerd (zie pag. 399/2 e.v.-'89), wat tot verontrusting leidde onder buitenlandse hulpdonoren en internationale kredietinstellingen.

Internationale economen voorsuelden dat de begroting, met lagere rentetarieven en in ere herstelde buitenlandse-valutacontroles, zou leiden tot tekorten in de winkels en een bloeiende zwarte markt in buitenlands geld. Zij merkten op dat met een rente die was teruggebracht tot 12-15 procent. en een inflatie van 50-60 procent de kredietverlening vermoedelijk snel zou toenemen, wat de inflatie weer zou aanwakkeren.

De regering stelde de wisselkoers bovendien vast op $ 1 = N 22. Gevoegd bij de verlaagde rente en een verbod op de onbelaste repatriëring van exportopbrengsten, vernietigde dit nagenoeg de hoop op een akkoord met het IMF. Aan het einde van de maand zouden IMF-functionarissen naar Nigeria komen.

r

Het laatste akkoord met het IMF was afgelopen in 1992 (zie pag. 477/2-'91). Nigeria had sederdien niet voldaan aan zijn schuldendiensten, waardoor het land $ 5 mrd aan achterstallige betalingen had bij een uitstaande schuld van $ 31 mrd. Zonder herschikking zou de in 1994 verschuldigde aflossing van buitenlandse schulden S 6 mrd bedragen ofte wel 97 procent van deinkomstenin buitenlandsevaluta. De regering had in de begroting voor. 1994 $ 1,$ mrcl uitgetrokken voor de aflossing van buitenlandse schulden bij voorspelde overheidsinkomsten van $ 6,5 mrd. Niet duidelijk was echter hoe deze inkomsten verhoogd zouden worden. Hoewel de regering de BTW op bepaalde goederen wijzigde en de heffingen op luxe importprodukten verhoogde, zouden de opbrengsten uit de olieexport naar vent-achting nog altijd 80 procent van de overheidsinkomsten bedragen. De raming van de inkomsten was gebaseerd op een olieproduktiequotum dat door de OPEC op 1.8 mln vaten per dag was gesteld met een gemiddelde prijs van S 14 per vat. Commentatoren merkten echter op dat de geplande inkomsten 50 procent hoger waren dan in 1993, toen de veronderstelde olieprijs 35 procent hogerlag.

De begroting betelrende dat minister Kalu Idika Kalu van financiën zijn standpunt volkomen veranderd had. Kalu had tot dan toe krachtig aangedrongen op de volledige deregulering van de economie en op een spoedig middellange-termijnakkoord met het IMF.

In een toespraak op 11 januari zei Kalu dat de begrotingsmaatregelen onvermijdelijk waren als Nigeria de industriële produktie wilde stimuleren die op dat moment naar schatting slechts 35 procent van de capaciteit benutte, en de naira wilde stabiliseren. waarvan de waarde in de voorgaande 12 maanden was gedaald van circa $; = = 2J tut $ 1 = N 49. Hij rechtvaardigde de beperking van het vrije kapitaalverkeer naar Nigeria door te stellen dat er voldoende geld was voor de prioritaire sectoren. Analysten merkten echter op dat uit officiele cijfers bleek dat meer dan 75 procent van de door de regering verkochte buitenlandse valuta direct naar de industrie ging.

Onderzoek CBN

De begroting legde een zware last op de centrale bank van Nigeria (CBN) voor wat betreft het beheer van de schaarse buitenlandse valuta. Op 19 januari vormde de regering een uit zeven leden bestaande commissie die de activiteiten van de CBN moest onderzoeken en moest bepalen of de bank verantwoordelijk was voor de economische problemen van het land. Generaal Abacha zei dat het noodzakelijk was uit te vinden of de CBN ,,dader of slachtoffer (was geweest) in de onfortuinlijke reeks gebeurtenissen die hebben geculmineerd in onze huidige economische moeilijkheden".

VOORBEREIDING CONSTITUTIONELE CONFERENTIE

Op 16 januari stelde generaal Sanni Abacha een uit 19 leden bestaande Commissie voor een Nationale Constitutionele Conferentie in.

De commissie, geleid door de gepensioneerde rechter Idu Kawu, zou de Constitutionele Conferentie voorbereiden en er toezicht op houden. Toen Abacha in november 1993 de macht had gegrepen (zie pag. 52/1-'94), had hij beloofd deze Conferentie te houden, die de politieke toekomst van het land moest bepalen. Tot de taken aan de commissie behoorde het opstellen van de agenda van de Conferentie, het voorstellen van een tijdschema en het adviseren over het aantal afgevaardigden en de wijze waarop zij gekozen zouden worden.

BESCHULDIGINGEN VAN NARCOTICAHANDEL

In zijn op 4 april gepubliceerde International Narcotics Control Strategy Report (Rapport over de Internationale

Drugsbestrijding) beschuldigde het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken Nigeriaanse staatsburgers ervan met behulp van de regering een internationaal drugsnetwerk in Europa en Azië te hebben opgezet, dat 35-40 procent van de heroïne leverde die de VS binnen kwam.

In het rapport werd de Nigeriaanse regering gehekeld wegens haar niet-cooperatieve houding in de strijd tegen verdovende middelen. Robert S. Gelbert, onderminister voor internationale narcoticazaken. zei dat Nigerianen die overal in de wereld u-aren gearresteerd. voor ,.bijzonder goed georganiseerde groepen werkten. wat naar onze mening bescherming door regeringsfunctionarissen inhoudt". Het had weinig gescheeld of de Amerikaanse president Bill Clinton had economische sancties tegen Nigeria ingesteld (net als tegen Afghanistan, Bolivia, Laos, Panama en Peru. die ook als niet-coöperatief werden gebrandmerkt) op grond van niet nader aangeduide ..vitale nationale belangen"

De Nigeriaanse regering toonde zich verrast over de Amerikaanse beschuldigingen en beweerde dat haar recente inspanningen op het gebied van de drugsbestrijding waren toegejuicht door de Amerikaanse ambassade.

BRANDSTOFSCHAARSTE

Op 26 april maakte de regering bekend dat zij de week daarop 103.000 ton benzine zou importeren als gevolg van een chronisch brandstoftekort, dat was veroorzaakt door stagnaties en vertragingen bij alle olieraffinaderijen (voor berichten over brandstofschaarste in 1991-'92, zie pag. 633/3 e.v.-'92).

Terwijl de rijen voor brandstof in Lagos maar liefst een halve kilometer lang waren en consumenten met elkaar op de vuist gingen over beperkte voorraden bij benzinestations, probeerde de regering zich buiten het probleem te houden. Op 26 april dreigde president Sanni Abacha de Nigeriaanse National Petroleum Corporation (NNPC) met ,.bijzonder drastische maatregelen" als zij niet erin slaagde de situatie binnen zeven dagen te verbeteren. Commentaren merkten op dat de NNPC. een semi-overheidsbedrijf met een distributiemonopolie, na het ontslag van de NNPC-directie in september 1993 onder rechtstreeks toezicht van de regering had gestaan.

Medio mei leek het acute brandstoftekort voorlopig opgeheven.

Op 12 mei meldde de minister van oliebronnen, Don Etiebet. dat de toestand in Port Harcourt. de voornaamste raffinaderij, ,,geweldig" was verbeterd. De druk op de NNPC nam op 29 mei verder af toen een voor 30 mei uitgeroepen staking van de Nationale Vakbond van Olie- en Aardgasarbeiders (Nupeng) werd afgelast.

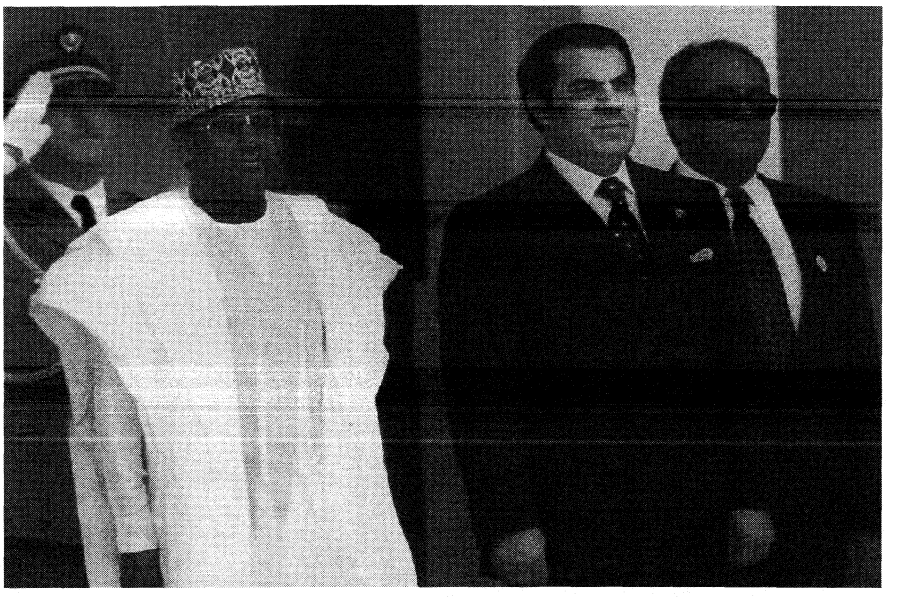

De president van Nigeria, generaal Sanni Abacha (links vooraan), wordt bij zijn aankomst op het vliegveld van Tunis op 12 juni als deelnemer aan de 30ste topconferentie van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE) begroet door de Tunesische president. generaal Zine al-Abidine Ben Ali (m.), en OAE-secretaris-generaal Salim Ahmed Salim (r.).

TIJDSCHEMA VOOR POLITIEKE OVERGANGSPERIODE. VERKIEZINGEN VOOR CONSTITUTIONELE CONFERENTIE GEBOYCOT

Op 22 april maakte de regering bijzonderheden bekend over wat zij de eerste fase van haar programma voor politieke overgang noemde.

De eerste fase was al op 16 april begonnen toen in het hele land niet-gekozen comités werden geïnstalleerd, die tijdelijk het plaatselijk bestuur op zich moesten nemen. Deze comités vervingen de lokale bestuursorganen onder leiding van deelstaatgouverneurs die in november 1993 waren ontslagen na de staatsgreep van president Sanni Abacha (zie pag. 52/1-'94). Verder omvatte de eerste fase de langverwachte Constitutionele Conferentie.
De verkiezingen voor afgevaardigden van de Constitutionele Conferentie werden gepland voor 28 mei. Op 16 juni moest de lijst met gekozen kandidaten zijn goedgekeurd door de Voorlopige Bestuursraad (PRC). De Conferentie, waarvan de agenda op 15 mei gereed moest zijn, zou worden gehouden tussen 27 juni en 27 oktober. De ontwerpgrondwet en andere voorstellen zouden op 28 november ter beoordeling worden voorgelegd aan de PRC. Op zijn beurt zou de PRC op 30 december zijn verslag publiceren.

De tweede fase van de overgangsperiode zou volgens plan op 17 januari 1995 moeten beginnen met de opheffing van het verbod op politieke activiteiten (dat opnieuw was ingesteld na de staatsgreep van Abacha). Nadere bijzonderheden over de tweede fase zouden pas op 16 januari worden bekendgemaakt.

Boycot verkiezingen

De eerste ronde van de verkiezingen van de afgevaardigden naar de Constitutionele Conferentie vond op 23 mei plaats. Maar de verkiezingen werden op grote schaal geboycot overeenkomstig de oproepen van pro-democratie-groeperingen en Moshood Kashimavo Olawale "MKO" Abiola, de veronderstelde winnaar van de geannuleerde presidentsverkiezingen van juni 1993 (zie pag. 563/3 e.v.-'93).

De boycot oogstte het meeste succes in het zuidwesten. de Yoruba-bakermat van de pro-democratie-beweging. Het persbureau AFP meldde dat in Lagos. de economische hoofdstad met meer dan 6 mln inwoners. niemand tijdens de eerste drie uur na de opening van de stemlokalen zijn stem had uitgebracht. De opkomst in de oostelijke deelstaat Enugu en de noordelijke deelstaat Niger was betrekkelijk hoog, maar elders werd melding gemaakt van een wijdverbreide apathie onder de kiezers.

De boycot maakte deel uit van een steeds sterkere campagne die beoogde de militaire regering van president Sanni Abacha te dwingen de uitslag van de presidentsverkiezingen te erkennen en de macht over te dragen aan Abiola. De boycotoproep werd gecoördineerd door de zojuist opgerichte Nationale Democratische Coalitie (Nadeco), een alliantie van politici, oud-of-

ficieren en burgerrechtengroepen. Op 16 mei had Nadeco het regime-Abacha tot 31 mei de tijd gegeven om de macht aan Abiola over te dragen. hoewel geen indicatie werd gegeven van de plannen voor het geval het ultimatum werd genegeerd. Het ultimatum werd op 27 mei herhaald, toen Nadeco een pagina grote advertentie plaatste in het dagblad The Guardian dat in Lagos verscheen. Daarin werd gesteld dat de verkiezingen van 23 mei een totale mislukking waren geweest. terwijl werd opgeroepen tot een boycot van de tweede fase van de verkiezingen op 28 mei.

Op 31 mei publiceerde de politie een algemene herinnering dat elke politieke activiteit buiten de regering om illegaal was. Zij richtte een specifieke waarschuwing aan het adres van Nadeco, waarvan het optreden .,niet alleen illegaal" werd genoemd, maar ook ,.op confrontatie gericht en bedoeld om de veiligheid van de regering te ondermijnen". De politie adviseerde ,,alle echte voorstanders van democratie" hun voordeel te doen met ,,het voortgaande proces inzake een constitutionele conferentie".

(Vor.ber.pag. 48/3 e.v.-1994)

ZUID-AFRIKA

TEC OPGERICHT. STAPPEN OP WEG NAAR NIET-RACIALE VERKIEZINGEN

In december 1993 werden twee belangrijke stappen gezet naar een meerderheidsbestuur, toen het parlement de interim-grondwet goedkeurde die voorzag in niet-raciale verkiezingen (zie pag. 63/1 e.v.-'94), en de multiraciale Uitvoerende Overgangsraad (Transitional Executive Council, of TEC) werd geinstalleerd. De Afrikaanse meerderheid, die geen stemrecht had, kreeg daarmee voor het eerst een wettelijke rol in de centrale regering toebedeeld.

Samenstelling **TEC**

Tijdens een bescheiden plechtigheid namen afgevaardigden van de groepen en partijen die deelnamen aan de TEC, op 7 december hun zetels in in een parlementsgebouw in Kaapstad, voorheen in gebruik bij de ter ziele gegane presidentiële raad (zie pag. 270/2-'93). Zoals verwacht waren de partijen van de Vrijheidsalliantie en het Panafrikaanse Congres (PAC)afwezig.
De deelnemers aan de TEC waren:

Voorafgaand aan de eerste bijeenkomst van de Uitvoerende Overgangsraad (TEC) in Kaapstad op 7 december 1993 schudden Joe Slovo (l.),voorzitter van de Zuidafrikaanse Communistische Partij (SACP),en Roelf Meyer van de Nationale Partij (NP)elkaar de hand.

Zuidafrikaanse regering; Nationale Partij; Democratische Partij; Afrikaans Nationaal Congres (ANC);Zuidafrikaanse Communistische Partij: Arbeiderspartij; Nationale Volkspartij; Progressieve Partij; Solidariteit; Natal-Transvaal Indisch Congres: Verenigd Volksfront: Dikwankwetla (,,Sterke") Partij; Intando Yesizwe (,,Wil van de Natie") Partij; Inyandza (,.bundel")Nationale Beweging; Ximoko (,,Zweep") Progressieve Partij; traditionele leiders van de Kaap; traditionele leiders van Oranje Vrijstaat; traditionele leiders van Transvaal; regering van Transkei: regering van Venda.

Op 9 december maakt de TEC bekend dat Deon Rudman, van het departement van justitie en het Nationale Vredescomité. directeur zou worden met Janet Love van het ANC en Theuns Eloff als onder-directeuren.

Op 15 december werd de TEC het eens over de samenstelling van zijn zeven sub-raden (zie pag. 60/2/3-'94). Ook werd ingestemd met het lidmaatschap van een Onafhankelijke Verkiezingscommissie (Independent Electoral Commission, of IEC). De IEC zou worden voorgezeten door rechter J. C. Kriegler en de 11 leden waren van allerlei politieke kleur.

Tot hen behoorden Helen Suzman, een oudgediende van de Democratische Partij; dominee Frank Chikane, secretaris-generaal van de Zuidafrikaanse Raad van Kerken: en Oscar Dhlomo. oprichter en voorzitter van het Instituut voor Meerpartijendemocratie. De IEC kreeg de opdracht de voor 2'7 april 1994 geplande verkiezingen te organiseren en te controleren.

Eerste daden van **TEC**

Als eerste belangrijke daad verleende de TEC zijn goedkeuring aan een aanvraag van de regering bij het IMF voor een lening van 614,43 mln SDRs (ongeveer $ 849 mln) krachtens de CCFF (compensatory and contingency financing facility) om betalingsbalansproblemen aan te pakken.

De trekking betekende het eerste gebruik van een IMF-krediet door Zuid-Afrika sinds 1982. De lening zou dienen als compensatie voor tegenvallende opbrengsten uit de export en voor een onverwachte stijging van dc graanimport in de 12 maanden tot juni 1993.

In een vergadering op 9 december keurde de TEC een door de staat uit te keren begroting voor zichzelf goed van R 18.5 mln (ongeveer $ 4,2 mln) voor de negen maanden tot juni 1994.

De TEC gaf duidelijk blijk van plan te zijn zijn gezag te laten gelden over alle zaken van het land toen hij op 9 december eenheden van de Zuidafrikaanse politie en de Zuidafrikaanse Defensiemacht (SADF)inzette in het noorden van Natal, met inbegrip van delen van het niet-onafhankelijke thuisland Kwazulu, om het escalerende geweld tegen te gaan.

De TEC gaf de politie van Kmazulu (KZP) bovendien bevel binnen drie dagen te komen met een volledig rapport over beschuldigingen dat KZP-leden betrokken waren bij activiteiten van moordeskaders. Deze eis kwam na de publikatie op 8 december van een rapport van de commissie-Goldstone over politiek geweld. waarin stond dat vijf KZP-leden deel hadden

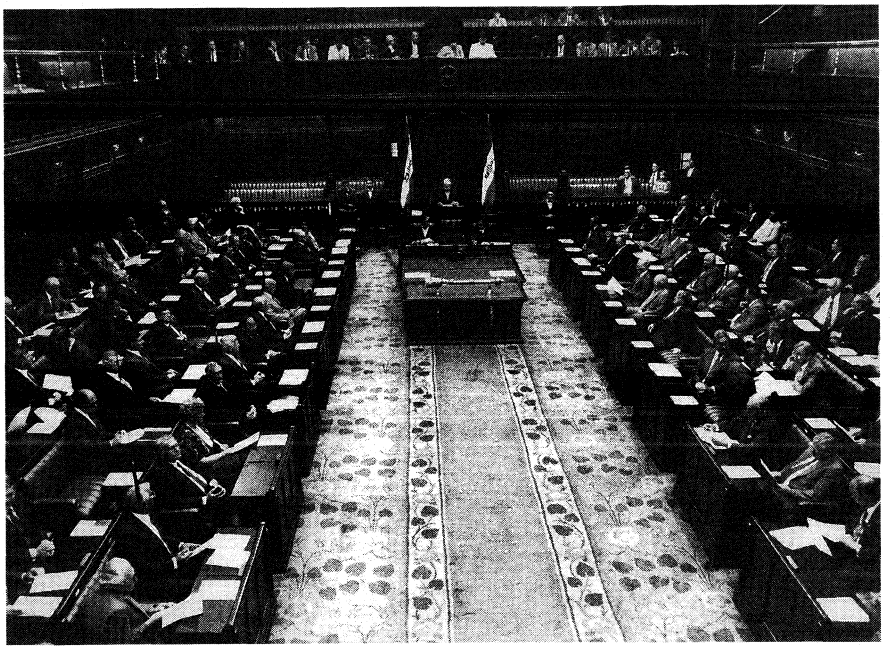

Een beeld van de laatste zitting van de .,blanke" kamer van het oude Zuidafrikaanse parlement op 22 december 1993.

uitgemaakt van een moordeskader. Het rapport zei dat volgens .,geloofwaardig bewijsmateriaal" de vijf. die door de SADF waren getraind, in 1992-1993 verantwoordelijk waren geweest voor de moord op minstens negen mensen, onder wie leiders en aanhangers van het ANC.

Interim-grondwet aangenomen

Op 22 december ratificeerde het uit drie kamers bestaande parlement de interim-grondwet die in november was bekrachtigd door het uit meerdere partijen bestaande onderhandelingsforum (zie pag. 63/1 e.v.-'94).237 leden stemden voor en 45 tegen, welke laatsten hoofdzakelijk leden van de Conservatieve Partij waren. Aangezien de nieuwe grondwet voorzag in niet-raciale verkiezingen, besloten de parlementsleden bij de stemming in feite een eind te maken aan hun mandaat.

De grondwettelijke ontwikkelingen werden niet geaccepteerd door de rechtse partijen.

Op de dag van de installatie van de TEC bezetten Afrikaner extremisten Fort Schanskop, een 19de-eeuws fort bij Pretoria. uit protest tegen het .,door communisten geleide" orgaan.

Zowel de regering als het ANC deed opeenvolgende pogingen om de Vrijheidsalliantie (in oktober opgericht, zie pag. 61/3 e.v.-'94) ertoe over te halen zitting te nemen in de TEC en de interim-grondwet te aanvaarden. De gesprekken die het ANC en de Alliantie nog op het laatst voerden, mislukten uiteindelijk op 21 december toen duidelijk werd dat er geen overeenstemming bereikt kon worden over Afrikaner zelfbeschikking. Beide partijen besloten echter de besprekingen in het nieuwe jaar te hervatten.

VN-oliesancties opgeheven

Op 9 december hief de Algemene Vergadering van de VN het olie-embargo tegen Zuid-Afrika op, zodat het land weer onbelemmerd voorzien kon worden van olie en olieprodukten en buitenlandse bedrijven in de Zuidafrikaanse olie-industrie konden investeren. Toen zij de economische sancties in oktober ophief (zie pag. 62/1-'94), had de Algemene Vergadering beloofd deze niet-verplichte sancties in te trekken zodra de TEC was geïnstalleerd.

Regering en ANC overleggen met Vrijheidsalliantie

In januari 1994 voerden de regering en het Afrikaans Nationaal Congres (ANC) langdurige onderhandelingen met de Vrijheidsalliantie (VA) om deze rechtse coalitie over te halen de interim-grondwet te aanvaarden en deel te nemen aan de Uitvoerende Overgangsraad (TEC)(zie hierboven).

De gesprekken concentreerden zich op mogelijke wijzigingen die de interim-grondwet aanvaardbaar zouden maken voor de VA, zoals veranderingen van de provinciale structuren en voorzieningen voor zelfbeschikking, die tegemoet zouden komen aan de eisen voor een Afrikaner volksstaat en Zoeloe-autonomie. De onderhandelaars bogen zich ook over de VA-eis, dat de nationale en regionale afgevaardigden met aparte stembiljetten gekozen moesten worden in plaats van met één stembiljet zoals in novemberwas besloten (ziepag. 63/1e.v.-'94).

De hoop op een akkoord verdween echter snel toen de belangrijkste rechtse groepen afzonderlijke bijeenkomsten hielden waarop zij uiting gaven aan hun verzet tegen de verkiezingen.

Tijdens een algemene partijconferentie op 29 en 30 januari nam de Inkatha-Vrijheidspartij een resolutie aan waarin werd gevraagd om nieuwe gesprekken met de regering en het ANC. Inkatha-leider Chief Mangosuthu Buthelezi maakte echter duidelijk dat zijn partij de verkiezingen zou boycotten tenzij de interim-grondwet ingrijpend gewijzigd werd. Hij voegde eraan toe dat er ,,welhaast een wonder" nodig was om een aanvaardbaar akkoord te bereiken. Hij riep zijn aanhangers op een ..politiek vanverzet" te volgen.

Op hetzelfde moment verzamelden zich 10.000 Afrikaners in Pretoria op een bijeenkomst van het Afrikaner Volksfront (AVF), de rechtse blanke alliantie van twee VA-leden. de Conservatieve Partij (CP) en de Afrikaner Volksunie (AVU)(zie pag. 568/1-'93). Op het einde van de bijeenkomst werd symbolisch de onafhankelijkheid van Zuid-Afrika uitgeroepen. De aanwezigen kozen als concurrent van de TEC een eigen vertegenwoordigende interim-raad, met CP-leider Ferdi Hartzenbcrg als .,president". totdat ..v ije verkiezingen van de Afrikaner natie" gehouden konden worden. Eerder hadden militante AVF-aanhangers AVU-leider generaal (b.d.)Constand Viljoen gedwongen van het podium te verdwijnen toen hij hun had vourgesteld deel te nemen aan deverkiezingen in april.

Op 31 januari kwamen de trilaterale besprekingen tot stilstand. De onderhandelaars waren pessimistisch over de kansen op een akkoord voordat, naar verwachting begin februari, de verkiezingen zouden worden uitgeschreven. Zij merkten op dat, wanneer de verkiezingen eenmaal officieel zouden zijn uitgeschreven, de partijen 10 dagen de tijd zouden hebben zich als deelnemers te laten registreren.

Ciskei trekt zich terug uit VA

Op 10 januari werd de eenheid van de VA ernstig in gevaar gebracht toen VA-lid Ciskei bekendmaakte zich te zullen aansluiten bij de TEC.

Brigade-generaal Joshua Oupa Gqozo", de militaire leider van het thuisland Ciskei, zei op een bijeenkomst van stamhoofden dat Ciskei problemen zou krijgen als het niet samen-

*Op 13 december 1993 bevond het Hooggerechtshof van Ciskei brigade-generaal Joshua Oupa Gyozo niet schuldig aan moord op een politieke tegenstander (zie pag. 62/3 e.v.-'94). Het ANC reageerde woedend op het vonnis en zei dat een toekomstige regering zich het recht voorbehield Gqozo voor een Zuidafrikaanse rechtbank te berechten wegens de moord.

werkte met de TEC en dat de regering en het ANC hem geen andere keuze lieten. Hij gaf tevens aan dat zijn besluit mede voortkwam uit de angst dat de TEC het leger van Ciskei als een .,onrechtmatig leger" zou beschouwen als Ciskei niet deelnam aan het overgangsproces. Functionarissen van Ciskei maakten later bekend dat 250 soldaten van Ciskei zouden dienen in de Nationale Vredesmacht (NPKF, zie beneden).

Op 14 januari maakte Ciskei bekend dat het uit de VA stapte. De andere VA-leiders gingen morrend akkoord met dit besluit. dat naar hun mening het gevolg was van ,,destabiliserende acties van het ANC" en druk van de TEC. Zij gaven zich moeite te beklemtonen dat het regime van Ciskei toegewijd bleef aan de eisen van de VA.

Positie PAC

Op 16 januari maakte Clarence Makwetu, voorzitter van het Panafrikaanse Congres (PAC), bekend dat de gewapende arm van de organisatie, het Azaniaanse Volksbevrijdingsleger (APLA), zijn activiteiten opschortte (zie pag. 62/1/2-'94). Makwetu zei dat het ,,unilaterale moratorium betreffende de gewapende strijd" was afgekondigd omdat de regering de onderhandelingen met het PAC vertraagde en excuses zocht om zijn leden te doden.

Deze mededeling leek de weg te openen voor deelname van het PAC aan de verkiezingen in april. Makwetu zei dat het PAC hiermee wilde aantonen .,voor vrede te zijn. die essentieel is voor het waarborgen van vrije en eerlijke verkiezingen".

Het besluit kwam na toenemende druk op het PAC van zijn belangrijkste aanhangers in de internationale gemeenschap om weer aansluiting te zoeken bij het constitutionele proces (zie pag. 333/1-'92 voor de terugtrekking van het PAC uit de meerpartijenonderhandelingen in november 1991). Op 11 januari maakte Tanzania bekend dat het PAC niet langer vanuit Tanzania vijandige verklaringen mocht uitgeven of aanslagen mocht beramen. Met deze vooral symbolische verklaring gaf Tanzania te kennen vde democratische hervormingen in Zuid-Afrika te steunen. Ook de regering van Zimbab e zou het PAC in vertrouwen te verstaan hebben gegeven dat het moest meedoen aan de verkiezingen.

Voorbereidingvan verkiezingen

Op 14 januari breidde de VN-Veiligheidsraad het mandaat van de VN-Waarnemersmissie in Zuid-Afrika (UN Observer Mission in South-Africa, of UNOMSA) uit tot het toezicht op de verkiezingen. UNOMSA was in augustus 1992 met haar activiteiten begonnen (zie pag. 788/1/2-'92).

De Raad, die unaniem resolutie 894 (1994) aannam, drong er bij alle Zuidafrikanen op aan deel te nemen aan de verkiezingen en maatregelen te treffen om een eind te maken aan geweld en intimidatie. De resolutie was gebaseerd op een rapport dat op 10 januari bij de Raad was ingediend door VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali en waarin hij voorstelde om 1.778 VN-waarnemers toezicht te laten houden op de verkiezingen. UNOMSA zou daarmee de omvangrijkste VN-operatie van deze aard worden. Het VN-team zou het grootste contingent vormen van een internationale waarnemersgroep, waarvan de werkzaamheden door de VN gecoördineerd zouden worden. Aan deze 2.840 medewerkers tellende waarnemersgroep zou de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE) naar verwachting 50 leden bijdragen, de Europese Unie (EU) 324, het Gemenebest 70 en afzonderlijke landen ongeveer 600.

Boutros Ghali deed de aanbeveling om in de roerigste gebieden van Natal en de East Rand, een waarnemer op elk stembureau te pniteren. terwijl op de stembusgang in rustiger streken door mobiele waarnemersteams toezicht kon worden gehouden. De Veiligheidsraad stemde ook in met de oprichting van een ..speciaal fonds om de deelname van extra waarnemers uit Afrika en andcrc ontwikkelingslanden te financieren".

Nationale Vredesmacht in opleiding. Aanslag op ANC-leiders

Op 29 januari maakte de TEC-sub-raad voor defensie bekend dat op 24 januari was begonnen met de opleiding van de Nationale Vredesmacht (National Peacekeeping Force, of NPKF).

De 10.000 man sterke NPKF, gevormd uit eenheden van Umkhonto ue Sizwe (MK - ,.Speer van de Natie", de gewapende arm van het ANC) en leden van de nationale veiligheidstroepen en ordetroepen van de thuislanden. zou nog vóór het einde van maart worden ingezet in onrustgebieden. Op 25 januari werd brigade-generaal Gabriel Ramushwana, tot dan toe militair leider van het thuisland Venda, aangesteld als commandant van de NPKF. Door deze post te aanvaarden deed hij afstand van het leiderschap van Venda en liet hij zijn plan varen om als ANC-kandidaat deel te nemen aan de verkiezingen.

Dat een vredesmacht hoog nodig was, was op 9 januari nog eens duidelijk geworden toen sluipschutters een groep ANC-leiders beschoten die een bezoek brachten aan Kathlehong, een township ten oosten van Johannesburg welke maandenlang het toneel was geweest van bloedige botsingen tussen ANC- en Inkatha-aanhangers (zie pag. 57/2/3-'94). Bij de aanslag werd de fotograaf Abdul Shariff gedood en raakten twee andere mensen door schoten gewond. Vermoedelijk gold de aanslag ANC-secretaris-generaal Cyril Ramaphosa en Joe Slovo, lid van het nationaal uitvoerend comité van het ANC. Met hun bezoek hadden zij mogelijkheden willen zoeken om de vrede in het gebied te herstellen.

Huurboycot beëindigd

De eerste stappen om een einde te maken aan een van de neteligste politieke kwesties, werden gezet op 20 januari, toen ANC-voorzitter Nelson Mandela,

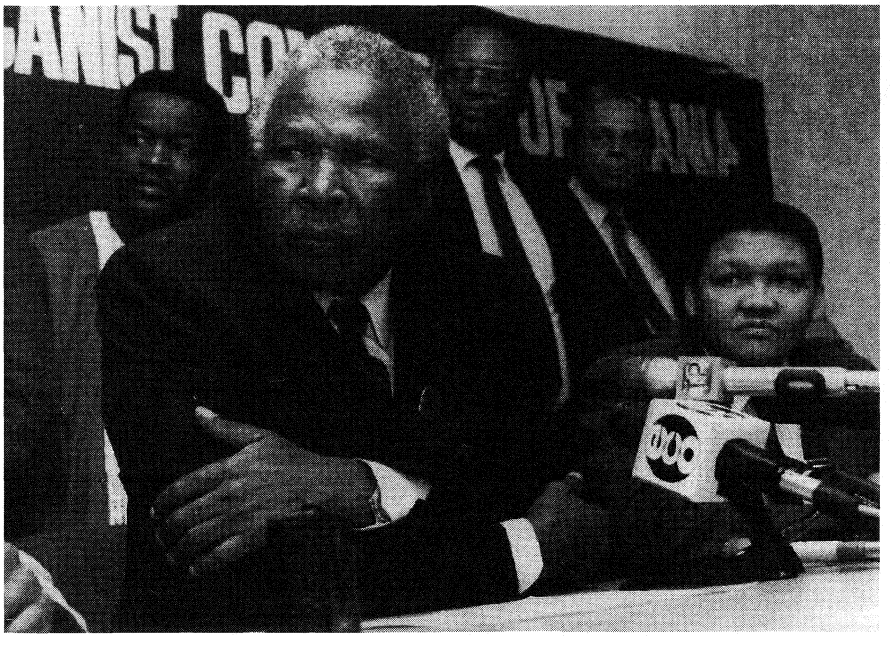

Clarence Makwetu, voorzitter van het Panafrikaanse Congres (PAC).deelt op 16 januari 1994 mee dat het Zuidafrikaanse Volksbevrijdingsleger (APLA) zijn gewapende acties tegen de Zuidafrikaanse regering opschort.

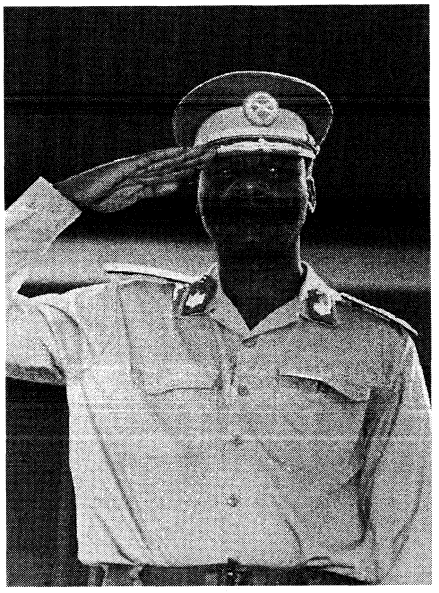

Generaal Gabriel Ramushwana, de commandant van de Nationale Vredesmacht (NPKF).

president F.W. de Klerk en 2.200 vertegenwoordigers van de blanke en zwarte gemeenschap een akkoord tekenden over de hervorming van het lokale bestuur. Daarmee kwam een einde aan de langdurige huurboycot van inwoners van de townships.

Door de huurboycot, die in 1986 was begonnen in Soweto (zie ook pag. 687/3 e.v.-'90), was de lokale overheid voor R 1,8 mrd ($ 1 = R 4,29 op 31 december 1993) in de schulden geraakt. De huurboycot was een van de kernpunten van de anti-apartheidscampagne om Zuid-Afrika onregeerbaar te maken. Mandela en afgevaardigden van de zwarte gemeenschap riepen inwoners van de township op de huurboycot te beëindigen. In ruil daarvoor beloofde de regering de overheidsdiensten te hervatten en te verbeteren in townships waar de elektriciteits- en watervoorziening, de riolering en de vuilnisophaaldienst slechts af en toe of helemaal niet functioneerden. Ook werd overeengekomen dat zwarte en blanke lokale raden binnen 90 dagen zouden samengaan en dezelfde belastinggrondslag zouden toepassen. voorafgaande aan de lokale verkiezingen die naar verwachting binnen een jaar gehouden zouden worden.

Mandela zei dat het ANC achter het .,principe (stond) dat mensen moeten betalen voor de diensten die ze ontvangen". Hij waarschuwde echter dat het hervatten van de huurbetalingen gepaard moest gaan met snelle en zichtbare verbeteringen in de diensten. en dat nieuwe grenzen van lokale besturen moesten worden afgebakend ,,op zo'n manier dat ook de miljoenen stadsarmen er binnen vallen die verwaarloosd worden aan de rand van de blankesteden".

VERKIEZINGEN FORMEEL UITGESCHREVEN. INKATHA EN VA BLIJVEN BIJ BOYCOT

Terwijl de eerste niet-raciale verkiezingen van Zuid-Afrika werden uitgeschreven, bleven de regering en het ANC proberen de Vrijheidsalliantie (VA)over te halen eraan mee te doen. Zij deden een aantal belangrijke concessies aan deze rechtse coalitie in de hoop een maximale deelname aan de verkiezingen te bereiken, maar zowel president F.W. de Klerk als ANC-voorzitter Nelson Mandela hield vast aan het standpunt dat de verkiezingen niet zouden worden uitgesteld.

ANC-voorzitter Nelson Mandela en ANC-secretaris-gene aal Cyril Ramaphosa (r.)controleren de tijd vlak voor de ondertekening van de overgangswet voor het lokale bestuur op 20 januari in Johannesburg.

Op 2 februari 1994, precies vier jaar nadat hij het verbod van het ANC en andere anti-apartheidsorganisaties had opgeheven (zie pag. 247/2 e.v.-'90), schreef president De Klerk de verkiezingen formeel uit. In overeenstemming met een besluit dat de Uitvoerende Overgangsraad (TEC) de vorige dag had genomen, maakte hij bekend dat de verkiezingen drie dagen zouden duren, van 26 t/m 28 april. 26 april werd gereserveerd voor ..speciale stemmen": op die dag zouden gehandicapten en Zuidafrikanen in het buitenland hun stem kunnen uitbrengen. 27 april werd als officiële vrije dag aangewezen.

Alle partijen die aan de verkiezingen wilden deelnemen, moesten zich laten registreren en kregen vanaf 2 februari 10 dagen de tijd om dat te doen. Ook moesten zij een waarborgsom storten van R 25.000 voor deelname aan de landelijke verkiezingen en R 5.000 voor deelname aan de provinciale verkiezingen.

De eerste van een reeks besprekingen tussen de regering, het ANC en de VA. van 3-7 februari, eindigde in een impasse nadat de VA een aantal concessies van de regering en het ANC als onvoldoende van de hand had gewezen. Een van de concessies betrof het gebruik van het dubbele stembiljet dat de VA geëist had - terwijl de regering en het ANC hadden afgesproken aparte stembiljetten te gebruiken voor de nationale en de regionale verkiezingen. Chief Mangosuthu Buthelezi, de leider van de grootste partij in de VA. de Inkatha Vrijheidspartij. verklaarde dat een dubbele stem ,,zinloos" was zolang de regio's niet beschikten over autonomie die niet kon worden ,,verstoord door de grondwetgevende vergadering".

Registratie van partijen

Bij het verstrijken van de aanmeldingstermijn om middernacht op 12 februari hadden 19 partijen zich laten registreren voor deelname aan de verkiezingen op landelijke of provinciale basis. Geen van de VA-partijen had zich aangemeld.

De belangrijkste partijen die zich wel hadden aangemeld. waren het ANC, dat zich op 10 februari, na 82 jaar bevrijdingsbeweging te zijn geweest, had laten registreren als politieke partij; de regerende Nationale Partij (NP); het Pan-Afrikaansc Congres (PAC) en de Democratische Partij (DP). Andere geregistreerde partijen waren de Afrikaanse Christen-Democratische Partij en het Minderheidsfront, alsmede verscheidene regionale partijen, zoals de Dikwankwetla (,,Sterke")Partij in Qwaqwa, de Ximoko (.,Zweep") Progressieve Partij in Gazankulu, het Verenigd Volksfront in Lebowa en de in Ciskei gevestigde Afrikaanse Democratische Unie.

Op 9 februari hadden functionarissen van Inkatha bevestigd dat de partij de registratietermijn zou laten verlopen. Op 13 februari hield Buthelezi zijn aanhangers voor dat zij zich

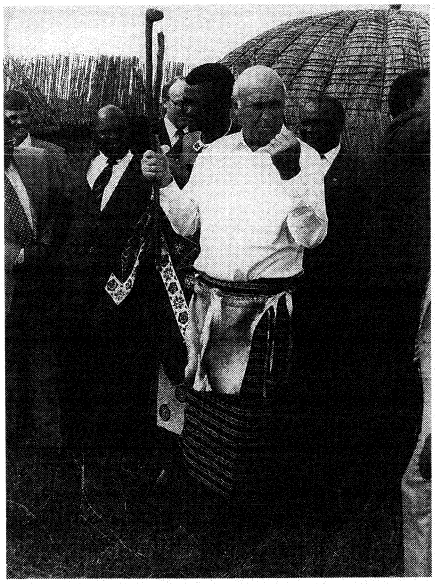

President F.W. de Klerk bezocht op 29 januari tijdens de verkiezingscampagne de koninklijke kraal van Chief Dlamini in Badplaas (Oost-Transvaal).

moesten voorbereiden op .,slachtoffers en zelfs op de dood" als gevolg van Inkatha's besluit de verkiezingen te boycotten. Buthelezi vermeed zorgvuldig openlijk op te roepen tot gewelddadig verzet tegen het democratische proces en riep zijn aanhangers op alleen legale middelen te gebruiken bij hun verzet tegen de verkiezingen.

Het Afrikaner Volksfront (AVF), de rechtse blanke alliantie van twee VA-leden - de Conservatieve Partij en de Afrikaner Volksunie (AVU), verklaarde dat het deelname zou overwegen als het ANC en de NP instemden met een Afrikaner volksstaat en waarschuwde dat geweld onvermijdelijk zou zijn wanneer de verkiezingen op een andere basis zouden doorgaan.

Nieuwe concessies

De bekendmaking op 16 februari dat het parlement opnieuw bijeen zou worden geroepen om de registratietermijn voor politieke partijen te verlengen, viel samen met de publikatie van details van nadere concessies van het ANC om de deelname van de VA te verzekeren en de geweldsdreiging te verminderen. Mandela zei dat de dreiging van een burgeroorlog serieus was genomen en dat ,,wij (daarom)tot het uiterste zijn gegaan om deze concessies te doen".

Mandela maakte de volgende zes concessies bekend, die niet alleen bedoeld waren als tegemoetkoming aan Inkatha maar ook aan het AVF:

(i) opname in de grondwet van een principe van zelfbeschikking dat zou moeten voorzien in de notie van een volksstaat, (ii) het dubbele stemsysteem; (iii) de bepaling dat elke provincie haar eigen financiën zou beheren: (iv) waarborgen dat de bevoegdheden van de provincies niet substantieel zouden kunnen worden ingeperkt door de toekomstige gekozen regering; (v) de bepaling dat elke provincie haar eigen wetgevende en uitvoerende structuren zou kunnen bepalen: en (vi) de mogelijkheid om de naam van de provincie Natal te wijzigen in Kwazulu-Natal.

Deze concessies werden door Buthelezi onmiddellijk verworpen als absolute hypocrisie" en ,.niet meer dan goedkope politieke spelletjes over zaken van leven en dood"

De NP en de DP, die de voorstellen van het ANC steunden. verklaarden zich verrast over Euthelezi's reactie. Minder dan acht uur voordat de concessies van het ANC waren gepubliceerd, had Buthelezi vier sleutelvoorwaarden voor verkiezingsdeelname uiteengezet. Op elk van deze voorwaarden was Mandela uitdrukkelijk ingegaan. De reactie van Buthelezi leek een bevestiging van de persoonlijke indruk van veel regerings- en ANC-functionarisscn. dat hij helemaal niet aan de verkiezingen wilde deelnemen uit angst voor een beschamende nederlaag.

Ondanks de negatieve reactie van Inkatha kwam op 21 februari het meerpartijen-onderhandelingsforum voor het eerst sinds december 1993 bijeen (zie hierboven) om de voorstellen van het ANC te bespreken. Deze werden goedgekeurd, evenals een voorstel om de registratietermijn voor politieke partijen teverlengen tot 4 maart.

Het meerpartijenforum had besloten in te stemmen met de wijzigingen ondanks de afwezigheid van de VA, die had geweigerd aanwezig te zijn en in plaats daarvan een verklaring had uitgegeven waarin de voorgestelde grondwetswijzigingen werden verworpen. De VA stelde dat de grondwet ,,vol fatale fouten" zou blijven en dat de macht van de regio's nog altijd minder zou zijn dan die van de niet onafhankelijke bantoestans (,,thuislanden").

Hoewel de hoop op een vergelijk steeds kleiner werd. werden de ANC-voorstellen in een laatste poging om een verkiezingsboycot te vermijden, op 24 februari bij het parlement ingediend als een reeks amendementen op de interimgrondwet (zie pag. 63/1 e.v.-'94).

VRIJHEIDSALLIANTIE STORT INEEN. CRISIS IN BOPHUTHATSWANA EN CISKEI

Ondanks de spanningen die in maart tot een gewelddadige uitbarsting kwamen, nam de dreiging van een wijdverbreide boycot van de verkiezingen in april af nadat de rechtse Vrijheidsalliantie (VA) feitelijk ineen was gestort als gevolg van een crisis in het in naam onafhankelijke thuisland Bophuthatswana.

De autoriteiten van Bophuthatswana, onder aanvoering van ,,president" Lucas Mangope (een lid van de VA), maakten op 7 maart bekend dat Bophuthatswana niet zou deelnemen aan de verkiezingen en dat het eerder ingestelde verbod op campagneactiviteiten van kracht bleef. Deze bekeiidmaking viel samen niet een staking van ambtenaren. die bezorgd waren over hun pensioenrechten wanneer het thuisland na de verkiezingen weer werd opgenomen in Zuid-Afrika. Aangemoedigd door het ANC verbreedde de staking zich tot meer algemene gewelddadige protesten tegen het regime-Mangope.

Mangope's positie nerd steeds onhoudbaarder en op 11 maart trokken ongeveer 5.000 gewapende blanke rechtse extremisten, voornamelijk leden van de neonazistische Afrikaner Weerstandsbeweging (AWB), het thuisland binnen om Mangope te steunen. Zij zwoeren dat het thuisland onafhankelijk van een nieuw democratische Zuid-Afrika zou blijven. Het inzetten van deze extremisten was kennelijk gebeurd met goedkeuring van het Afrikaner Volksfront (AVF), een overkoepelende groep waartoe naast de AWB twee VA-leden behoorden, namelijk de Conservatieve Partij (CP) en de Afrikaner Volksunie (AVU).Binnen enkele uren leken de extremisten de steden Mmabatho en Mafikeng in handen te hebben.

Na overleg met het ANC stuurde de Zuidafrikaanse regering in de middag van 11 maart 2.000 soldaten van de Zuidafrikaanse defensiemacht (SADF) om de orde te herstellen. In het daaropvolgende gevecht werden zeker 60 mensen gedood, onder wie drie blanke extremisten, en raakten honderden anderen gewond. De SADF (bijgestaan door het lokale leger, dat tot dan toe trouw was gebleven aan Mangope) verpletterde de AWB aan het eind van de middag en bracht het gebied zonder al te veel moeite onder controle.
Op 12 maart zetten de Zuidafrikaanse regering en het Uitvoerde Overgangscomité (TEC)Mangope formeel af.

De regering en het ANC begroetten inet grote opluchting de nederlaag die de AWB (wier militaire kracht moeilijk in te schatten was geweest) was toegebracht door de SADF, aan wier loyaliteit jegens het nieuwe Zuid-Afrika en bereidheid op blanke Zuidafrikanen te schieten was getwijfeld.

Tjaard van der Walt, tot dan toe de Zuidafrikaanse ,,ambassadeur[x] in Bophuthatswana, werd benoemd tot tijdelijk bestuurder en zou naar verwachting aanblijven tot na de verkiezingen. De TEC en de regering bevestigden dat er in het thuisland gestemd zou worden. Op

14 maart werd Job Mokgoro, een functionaris van de Ontwikkelingsbank van Zuidelijk Afrika, benoemd tot bestuurder naast Van der Walt.

VA valt uiteen

De gebeurtenissen in Bophuthatswana betekenden het einde van de VA. De verdeeldheid in de alliantie, die reeds was verzwakt door het vertrek van Ciskei in januari (zie hierboven), was eerder die maand aan het licht getreden.

Nadat het ANC en Inkatha Vrijheidspartij overeen waren gekomen internationale bemiddeling te vragen voor de interim-grondwet, schreef AVU-leider generaal (b.d.) Constand Viljoen op 4 maart voorlopig een nieuwe partij in voor deelname aan de verkiezingen, enkele minuten voordat de (nieuwe) uiterste inschrijfdatum zouverlopen. Hij beklemtoonde dat de deelname van het nieuwe Vrijheidsfront (VF) afhankelijk was van de uitkomst van de bemiddeling.

Het AVF besliste op 5 maart echter dat de AVF-partijen niet zouden meedoen aan de verkiezingen en aanvankelijk leek Viljoen dit besluit te respecteren. Op 7 maart voerde hij echter geheime gesprekken met een kleine groep AVF-leiders die meenden dat deelname aan de verkiezingen de Afrikaners een kans bood hun steun aan een blanke volksstaat te laten zien.

De interim-bestuurder van Bophuthatswana, Tjaard van der Walt, tijdens een persconferentie op 13 maart in Mmabatho.

Op 11 maart diende het VF zijn kandidatenlijst in, met daarop diverse prominente CP-leden die vervolgens allemaal door de CP werden geroyeerd.

Op 12 maart maakte Viljoen bekend dat hij uit het AVF trad. Hij zei dat de gebeurtenissen in Bophuthatswana hem ertoe hadden overreed deel te nemen aan de verkiezingen. Hij had vooral veel kritiek op de AWB en zei te betwijfelen of hij ooit opnieuw met de organisatie zou samenwerken. Op 14 maart werd zijn breuk met de rechtervleugel van de anti-verkiezingsalliantie compleet toen hij uit de VA trad.

Inkatha's positie

Door het vertrek van Viljoen en de afzetting van Mangope kwam Inkatha-leider Chief Mangosuthu Buthelezi steeds geïsoleerder te staan in zijn verzet tegen de verkiezingen.

Op 4 maart had Inkatha besloten zich „voorwaardelijk" in te schrijven voor de verkiezingen. Dit besluit volgde op het akkoord met het ANC over internationale bemiddeling, maar Inkatha beklemtoonde dat haar deelname afhankelijk was van de regeling van de constitutionele geschilpunten (zie pag. 63/1 e.v.-'94 en hierboven) en het uitstel van de verkiezingen. De grondwettelijke positie van Zoeloe-koning Goodwill Zwelithini (de neef van Buthelezi) en het Zoeloe-koninkrijk werden ook aangemerkt als onderwerpen waarvoor bemiddeling nodig was.

Op 15 maart echter; toen de uiterste datum voor het indienen van de partijlijsten verliep, zeiden functionarissen van Inkatha dat er geen kandidaten gesteld zouden worden voordat aan de constitutionele eisen van de organisatie was voldaan. Op 17 maart. toen uit opiniepeilingen bleek dat het ANC vrije en eerlijke verkiezingen in Kwazoeloe-Natal zou winnen, waarschuwde Buthelezi dat er een „bevrijdingsoorlog" in het verschiet lag als de verkiezingen zonder hem zouden plaatsvinden.

Op 18 maart riep koning Zwelithini de Zoeloes op zich te verenigen en hun vrijheid te verdedigen, wat een flinke domper voor het ANC en de regering was die hoopten dat zij een apart akkoord konden bereikten met Zwelithini. De koning beweerde dat de interim-grondwet de aanspraak van de Zoeloe-natie op soevereiniteit en zelfbeschikking zou ontzeggen en hij deed zelfs een beroep op zijn „trouwe onderdanen" de verkiezingen te boycotten. Hij zei dat de onderhandelingen tussen hem en staatspresident F.W. de Klerk weinig vooruitgang hadden geboekt, en bevestigde dat een geplande ontmoeting met ANC-voorzitter Nelson Mandela was geannuleerd.

Op 25 maart trokken ongeveer 100.000 mensen door het centrum van Durban om de vrijheid om te stemmen te eisen. De mars was de eerste actie in de massale campagne die het ANC had georganiseerd in Kwazulu-Natal

Generaal b.d. Constand Viljoen

Crisis in Ciskei en Lebowa

De militaire heerser van Ciskei, brigade-generaal Joshua Oupa Gqozo, legde op 22 maart zijn ambt neer, waarop president De Klerk en de TEC dit thuisland, waaraan in december 1981 formeel onafhankelijkheid (internationaal niet erkend) was verleend (zie pag. 846/2 e.v.-'82), met ingang van 23 maart weer in het Zuidafrikaanse staatsverband opnamen.

Gqozo, die in maart 1990 via een staatsgreep aan de macht was gekomen (zie pag. 399/3 e.v.-'90), motiveerde zijn stap met de wens bloedvergieten te voorkomen. Tevoren was een deel van de ambtenaren en de politie van Ciskei in staking gegaan. en hadden stakende politiemannen 15 hoge politiefunctionarissen en hun gezinnen hadden gegijzeld. De stakers eisten vervroegde uitbetaling van hun pensioenen, omdat ze vreesden te worden ontslagen als de thuislanden na de verkiezingen van april werden opgeheven. Daarop verlangde de TEC de afzetting van Gqozo.

Op 24 maart trokken Zuidafrikaanse troepen Bisho, de hoofdstad van Ciskei, binnen en bezetten daar strategisch belangrijke punten. Zij maakten een einde aan de opstand van soldaten, die zich tegen de terugkeer in het Zuidafrikaanse staatsverband verzetten en zich hadden verschanst in het parlementsgebouw, het hoofdbureau van de politie en andere regeringsgebouwen.

Ook de premier van Lebowa, Mogobiya Nelson Ramodike, verzocht de TEC de financiële controle en daarmee een be-

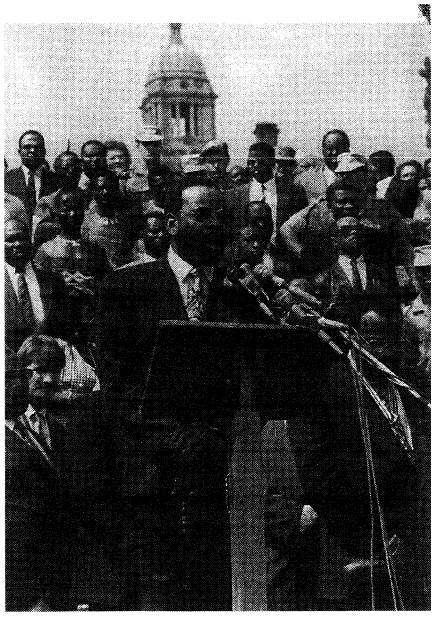

Zoeloe-koning Goodwill Zwelithini tijdens een toespraak tot zijn volgelingen op 17 januari in Pretoria.

langrijk deel van de souvereiniteit over het grondgebied over te nemen. Daarop ontstond ook in dit thuisland een opstand van politiemannen en ambtenaren, die salarisverhogingen en garanties voor hun arbeidsplaats in de tijd na de herintegratie in Zuid-Afrika eisten. Op 23 maart namen Zuidafrikaanse troepen de controle in Lebowa over.

Geweld in Johannesburg

Op 28 maart ontaardde een tegen dc verkiezingen gerichte demonstratie van Inkatha in Johannesburg in gewelddadigheden, waarbij minstens 31 mensen om het leven kwamen en 276 gewond raakten.

Bij deze gebeurtenis, die volgens het ANC een poging was om de regio Johannesburg te destabiliseren teneinde ,,hethouden van vrije en eerlijke verkiezingen onmogelijk" te maken, trokken 10.000 zwaar bewapende Inkatha-aanhangers door de stad. Het geweld barstte los toen zij in de buurt kwamen van het ANC-hoofdli\\-artier in de zakenwijk en daar in botsing kwamen met ANC-veiligheidsfunctionarissen, de politie en het leger.

Er werd inderhaast een spoedconferentie belegd voor de volgende dag tussen De Klerk. Mandela, Buthelezi en Zwelithini. Maar Zwelithini wilde dc confcrcntic uitstellen totdat dc slachtoffers van het geweld waren begraven. Uiteindelijk stemde hij in met gesprekken begin april.

Noodtoestandin Natal

Op 31 maart riep president De Klerk de noodtoestand uit in Kwazulu-Natal. Dit viel samen met het verschijnen van een rapport van de onafhankelijk Commissie voor de Mensenrechten, waarin stond dat zij in maart 266 politieke moorden in Natal had geregistreerd, een record in de drie jaar waarin de Commissie toezicht hield.

Volgens De Klerk was de maatregel genomen om te garanderen dat er in de regio vrij politieke activiteiten ondernomen en verkiezingen gehouden konden worden. Hoewel hij ontkende dat de maatregel op aandrang van de TEC was genomen. had de TEC op 30 maart overwogen de bevoegdheden van de veiligheidstroepen in het gebied uit te breiden.

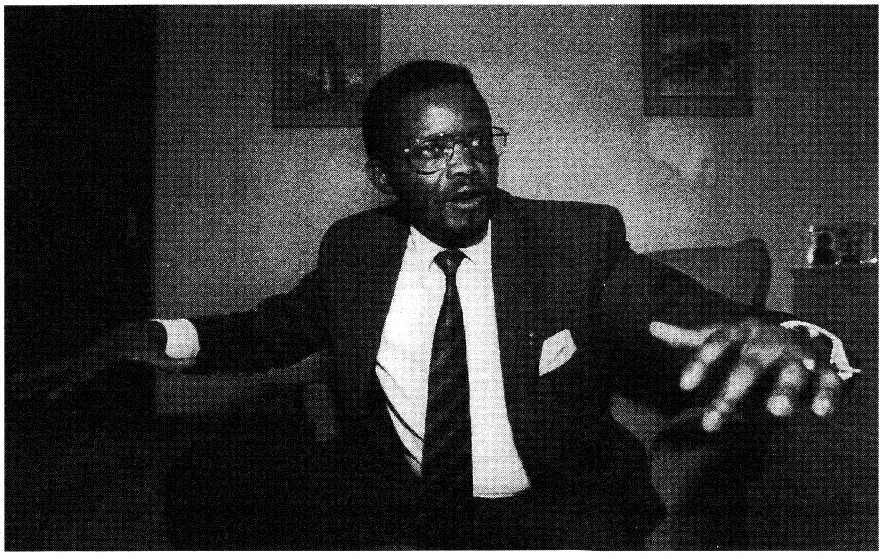

De voormalige leider van Ciskei, brigade-generaal Joshua Oupa Gqozo, houdt op 22 maart een betoog tegen verslaggevers in zijn woning te Bisho, enkele uren na zijn aftreden.

De noodmaatregelen gaven de veiligheidstroepen de bevoegdheid mensen zonder aanklacht maximaal 30 dagen vast te houden, de orde te handhaven met ,.noodzakelijk geweld" en zonder arrestatie- of hiiiszoekingsbevel personen te fouilleren en gebouwen te doorzoeken. Onbevoegde militaire training en het dragen van wapens, waaronder ,,traditionele" wapens". werden verboden en optochten mochten slechts plaatsvinden onder strikte voonvaarden.

Mandela gaf zijn ,,hartgrondige steun" aan de beperkende maatregelen en riep ANC-leden op samen te werken met de veiligheidstroepen. Hij benadrukte dat terwijl de noodtoestand voorheen ,,eeninstrument voor het handhaven van de onderdrukking" was geweest, de jongste maatregelen in Natal waren .,bedoeld om levens te redden, om vrije en eerlijke verkiezingen te garanderen". Buthelezi noemde de noodroesrand echrer ,,vernederend" en een ..invasie" die verkiezingen ,,onmogelijk" zou maken. Hij verklaarde dat het uitroepen van de noodtoestand aantoonde dat het constitutionele proces was bedorven.

RAPPORT GOLDSTONE OVER DERDE MACHT

Op 19 maart maakte president De Klerk bekend dat drie hoge officieren van de Zuidafrikaanse politie (SAP) met verlof waren gestuurd omdat zij verwikkeld zouden zijn in een ,,gruwelijk netwerk van misdadige activiteit".

Deze stap volgde na de publikatie op 18 maart van een tussentijds rapport dat de commissie voor politiek geweld onder leiding van rechter Richard Goldstone had opgesteld over de aantijgingen dat er een ,.derde macht" aan het werk was in het land. Luitenant-generaal Basie Smit (plaatsvervangend hoofdcommissaris van politie), generaal Krappies Engelbracht (hoofd van de contraspionage) en luitenant-generaal Johan le Roux (commandant van de centrale recherche) waren volgens de aantijgingen het brein achter een derde macht, bestaande uit provocateurs, die het land moest destabiliseren. Het overgrote deel van deze aantijgingen was afkomstig van een niet met name genoemde hoge politiefunctionaris. schuilnaam ..Q", die voor de commissie had gctuigd. Dc drie werden in verband gebracht met het organiseren van politieke moorden en de produktie. aankoop en smokkel van wapens ten behoeve van Inkatha. Hoge Inkatha-functionarissen zouden ook in het komplot zitten, onder wie de Inkatha-leider in Transvaal, Themba Khoza.

Rechter Goldstone beklemtoonde dat er nog geen bewijs was voor de aantijgingen en dat commissie de getuigenverklaring zo snel naar buiten had gebracht omdat ..als diegenen die verdere destabilisatie nastreven, erin zouden slagen de verkiezingen van april te doen mislukken. een onderzoek naderhand nutteloos zou zijn". De aantijgingen leken echter de al lang bestaande overtuiging van het ANC en zijn bondgenoten te steunen, dat het politieke geweld gedeeltelijk was toe te schrijven aan een samenzwering op hoog niveau binnen het veiligheidsapparaat (zie pag. 784/2-'92, 267/2 e.v.en 565/2e.v.-'93. 57/1 e.v.-'94).

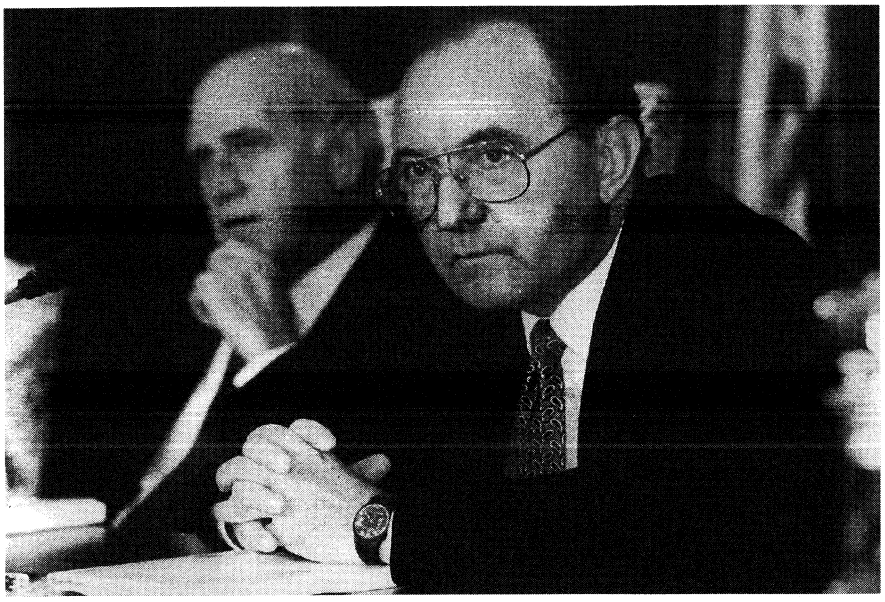

Rechter Richard Goldstone (r.) en president F.W. de Klerk tijdens een persconferentie op 18 maart in Pretoria bij de presentatie van het onder leiding van Goldstone opgestelde rapport over politiek geweld in Zuid-Afrika.

De Klerk zei dat het rapport niet voldoende bewijzen bevatte om de generaals te arresteren en dat een internationale werkgroep de aantijgingen zou onderzoeken. Hij noemde de beschuldigingen echter ,.schokkend" en zei dat er ,,zeer, zeer krachtige stappen" genomen zouden worden als ze waar bleken te zijn.

De generaals ontkenden de aantijgingen. Smit. volgens wie ze ,,absolute nonsens" waren, was woedend over het besluit van de president hem met met verlof te sturen. Engelbrecht. die zei dat de informatie ..ongefundeerd" was en gebaseerd op ,,vooroordelen" en

Luitenant-generaal Basie Smit. een van de breinen achter een derde macht volgens het rapport-Goldstone.

.,geruchten", was een soortelijke mening toegedaan. Alle drie weigerden het bevel met ,,tijdelijk verlof" te gaan op te volgen.

Ook de hogere echelons van de SAP waren woedend over de aantijgingen en het optreden van de president. De hoofdcommissaris van politie, generaal Johan van der Merwe, gaf zijn steun aan zijn officieren en zei dat hij niet geloofde dat zij betrokken zouden zijn geweest bij .,zulke illegale activiteiten". Ook beweerde hij dat de drie onder ede voor de commissie hadden getuigd zonder advocaat of zonder voorkennis van de aantijgingen tegen hen.

Buthelezi ontkende dat welke Inkatha-leden ook verwikkeld waren in wapenleveranties en liet weten verbaasd te zijn over de aantijgingen.

Op 23 maart maakte De Klerk bekend dat nog eens 10 niet met name genoemde officieren, die in het rapport werden beschuldigd, ,,deactieve dienst (verlieten) zonder verlies van privileges". Hij voegde eraan toe dat als de officieren deze regeling weigerden te aanvaarden, de regering hen zou schorsen.

De kans op een forse confrontatie tussen de generaals en president De Klerk leek af te nemen toen Van der Merwe op 25 maart bekendmaakte dat Smit en Le Roux zichzelf ,,vrijwillig" hadden geschorst.

Volgens Van der Merwe was hierover overeenstemming bereikt na een .,weldoordachte en grondige overweging" van alle bijzonderheden in het rapport van de commissie en van de juridische aspecten. De twee zouden hun taken echter op 5 april hervatten als hij op die datum geen nieuwe informatie had gekregen op grond waarvan hij kon handelen. Hij liet weten dat er geen overeenstemming was bereikt met Engelbrecht, die geschorst bleef.

EERSTE NIET-RACIALE VERKIEZINGEN

Van 26-29 april werden in Zuid-Afrika de eerste niet-raciale democratische verkiezingen gehouden. Hiermee kwam een einde aan meer dan 350 jaar blanke overheersing van de zwarte meerderheid. De verkiezingen betroffen de Nationale Assemblée en de negen provinciale parlementen (zie pag. 63/1-'94).

De enorme en bovenmatige inspanningen van president F.W. de Klerk en ANC-voorzitter Nelson Mandela om een maximale deelname aan de verkiezingen te garanderen werden beloond doordat de Inkatha Vrijheidspartij op het laatste moment besloot aan de verkiezingen deel te nemen. De deelname van Inkatha aan de verkiezingsstrijd zorgde er in belangrijke mate voor dat de opkomst hoog was en dat het stemmen plaatsvond in een vreedzame atmosfeer, ondanks bomaanslagen door rechtse extremisten.

Nieuwe pogingen om Inkatha tot deelname over te halen

De deelname van Inkatha was tot 19 april hoogst onzeker geweest. Aan hel begin van de maand verklaarde Inkatha-leider Chief Mangosuthu Buthelezi vastberaden dat zijn partij niet zou meedoen aan de verkiezingen tenzij constitutionele meningsverschillen werden opgelost en waarborgen werden gegeven voor de constitutionele positie van Zoeloe-koning Goodwill Zwelithini en het Zoeloe-koninkrijk. Hij uitte nogmaals zijn verontwaardiging over de afkondiging van de noodtoestand in Kwazulu-Natal op 31 maart (zie hierboven).

Ondanks de inzet van meer dan 3.000 militairen van de Zuidafrikaanse Defensiemacht (SADF), die toezicht moesten houden op de naleving van deze noodtoestand, ging het geweld onverminderd door. Op 6 april waren tenminste 100 mensen omgekomen als gevolg van politiek geweld. Bovendien rees er aanvankelijk twijfel over het vermogen en de bereidheid van de veiligheidstroepen om de noodmaatregelen uit te voeren toen op 3 april ongeveer 15.000 Inkatha-aanhangers door Empangeni mochten marcheren. Volgens de politie was het te gevaarlijk de betogers van hun speren en knuppels te ontdoen.

De betoging in Empangeni viel samen met de publikatie van het rapport van de Onafhankelijke Verkiezingscommissie (IEC) waarin als haar mening gaf dat in het gebied geen vrije en eerlijke

verkiezingen konden worden gehouden zoals was gepland, en dat de verkiezingen moesten worden uitgesteld. Het oordeel van de IEC dat het niveau van geweld en intimidatie te hoog was, dateerde echter van vóór de afkondiging van de noodtoestand. De voorzitter van de IEC, rechter Johann Kriegler. verwachtte dan ook dat de noodtoestand ,.in belangrijke mate (zou) bijdragen aan de vervulling van de opdracht" van de coinmissie. In een toespraak op 6 april sloot Manclela ieder uitstel van de verkiezingen uit. terwijl volgens de minister van constitutionele ontwikkeling en communicatie Roelf Meyer uitstel geen ,,levensvatbareoptie was". Dit zou zowel constitutionele problemen opleveren als politieke spanningen veroorzaken.

Op 8 april hervatten De Klerk en Mandela tijdens een spoedbijeenkomst met Buthelezi en Zwelithini hun pogingen om Inkatha over te halen aan de verkiezingen deel te nemen. Na een discussie van zeven uur liep het overleg vast. In een gezamenlijke verklaring zeiden de vier dat zij het eens waren geworden over internationale bemiddeling om een constitutionele oplossing tot stand te brengen.

In een afzonderlijke ontmoeting vóór de voltallige bijeenkomst had Mandela Zwelithini een ontwerp-akkoord voorgelegd voor de wijziging van de interim-grondwet. Dit ontwerp bevatte waarborgen voor de status van de koning ,,met constitutionele bevoegdheden, prerogatieven, rechten en plichten, die zich zullen uitstrekken over de hele provincie Kwazulu-Natal". Mandela verklaarde later dat hij had gehoopt Zwelithini soortgelijke bevoegdheden te verlenen als koningin Elizabeth II met betrekking tot Groot-Brittannië bezat. Het voorstel werd echter door Zwelithini verworpen.

Op 12 april arriveerde in Zuid-Afrika een vooraanstaande groep bemiddelaars onder leiding van Lord Carrington, die van 1979-1982 minister van buitenlandse zaken en het Gemenebest van Groot-Brittannië en van 1984-1988 secretaris-generaal van de NAVO was geweest, en Henry Kissinger, die van 1973-1977 minister van buitenlandse zaken van de VS was geweest.

De mogelijkheid om internationale bemiddeling in te roepen om de constitutionele meningsverschillen op te lossen was opgenomen in het in maart gesloten akkoord tussen het ANC en Inkatha. Dit was voorafgegaan aan het besluit van Inkatha om zich ,,voorwaardelijk" te laten inschrijven voor de verkiezingen. Er rees bijna direct twijfel over de vraag of de bemiddeling wel kans op succes zou hebben, toen Buthelezi op 13 april de omschrijving van de bemiddelingsopdracht verwierp. Buthelezi eiste dat verkiezingsdatum zou worden opgenomen in de bemiddelingsopdracht, terwijl het ANC en de regering die datum niet voor onderhandeling vatbaar achtten. Buthelezi beweerde dat het ANC en de regering een eerdere belofte verbraken, en beschuldigde hen ervan dat ze onder één hoedje speelden om Inkatha uit te sluiten van de verkiezingen.

Op 14 april werd duidelijk dat beide partijen het niet eens zouden worden en Carrington en Kissinger gaven toe dat hun missie was mislukt.

Het mislukken van de internationale bemiddelingspoging werd alom toegeschreven aan de onbuigzaamheid van Butinelezi en daardoor kwam de basis van zijn steun in gevaar. Kranten die hem voorheen trouw waren geweest, eisten dat hij opstapte. De opkomst bij vergaderingen van het ANC in Kwazulu-Natal werd groter terwijl de mensen hun woede uitten over het feit dat hun eerste kans om te stemmen in gevaar werd gebracht door het optreden van Buthelezi. Commentato en merkten bovendien op dat door de opheffing van alle bantoestans (,.thuislanden") na de verkiezingen Buthelezi, premier van de niet-onafhankelijke bantoestan Kwazulu. zonder een officiële positie in het land zou komen te zitten. Daarnaast zou hij ook een aanzienlijke financiele steun van de centrale regering kwijtraken.

In een verrassende ommezwaai ging Buthelezi tenslotte op 19 april, na twee dagen van intensief overleg met De Klerk en Mandela, akkoord met deelname aan de verkiezingen.

Hij trok zijn eisen in dat de interim-grondwet moest worden veranderd om de provincies grotere onafhankelijkheid te verlenen en dat de verkiezingen moesten worden uitgesteld. Hij ontving echter garanties met betrekking tot de constitutionele status van de Zoeloemonarchie en het Zoeloe-koninkrijk binnen Kwazulu-Natal in ruil voor zijn goedkeuring dat Inkatha aan de verkiezingen zoals gepland zou deelnemen. Op 25 april werd de interimgrondwet dienovereenkomstig veranderd.

r

Geweld in aanloop naar verkiezingen

De nationale vreugde waarmee de deelname van Inkatha aan de ve kiezingen werd begroet, werd getemperd door een reeks bomaanslagen. Dit wekte de vrees voor een georganiseerde campagne van rechtse blanken om de verkiezingen te verstoren.

De eerste ernstige aanslag vond plaats op 23 april toen een zware autobom ontplofte bij de ANC-kantoren in het centrum van Johannesburg. Hierbij kwamen 9 mensen om het leven en raakten 92 gewond. Volgens de politie bevatte de bom 90 kilo springstof. Het was de zwaarste bomaanslag in Johannesburg, de comineriële hoofdstad van Zuid-Afrika, en de eerste van een dcrgclijke omvang in het land sinds het ANC in augustus 1990 zijn gewapende strijd had gestaakt (zie pag. 740/1-'90). Onder de doden bevond zich Susan Keane, een lid van het regionale bestuur van het ANC en kandidaat voor het parlement van Pretoria-Witwatersrand-Vereeniging (PWV).

Mandela handelde snel om het gevaar voor wraakacties te bezweren. Hij deed een beroep op zijn aanhangers ..de taak om orde en gezag te handhaven over te laten aan de veiligheidstroepen". De Klerk veroordeelde de aanslag en waarschuwde extreem-rechts dat ..het uitgesloten was dat radicale minderheden de wil van de overgrote meerderheid van het Zuidafrikaanse volk zouden kunnen dwarsbomen". Buthelezi waarschuwde dat de bomexplosie bewees dat de verkiezingen niet eerlijk zouden verlopen.

Op 25 april ontplofte in Germiston (PWV) een autobom bij een standplaats voor ininibusjes die bij zwarten in gebruik was. Hierbij werden

Inkatha-leider Mangosuthu Buthelezi (m.)poseert met twee van de internationale bemiddelaars die op 12 april in Zuid-Afrika arriveerden: Lord Carrington (l.) en Henry Kissinger (r.),resp. oud-ministers van buitenlandse zaken van Groot-Brittannië en de Verenigde Staten

De omgeving van de ANC-kantoren in Johannesburg na de bomexplosie van 23 april

10 personen gedood en raakten 36 gewond. Verder kwamen in Pretoria twee mensen om het leven en werden bijna 30 verwond. van wie negen ernstig, toen vanuit een passerende auto een bom in een café werd geworpen.

Andere gewelddadige incidenten in de dagen onmiddellijk voorafgaand aan de verkiezingen waren bomaanslagen op de IEC-kantoren in Hoopstad (Oranje-Vrijstaat) en op het stadhuis van Steynsburg (Oost-Kaap).

De laatste aanslag werd gepleegd op 27 april, de tweede dag van de verkiezingen. Op die dag ontplofte in Johannesburg een autobom op het Jan Smutsvliegveld. Daarbij vielen 16 gewonden, van wie er vier ernstig aan toe waren.

Een paar uur na deze laatste bomaanslag arresteerde de politie 31 leden van de neonazistische Afrikaner Weerstandsbeweging (AWB).Onder hen bevonden zich de personen die naar werd vermoed de terreurcampagne hadden beraamd.
Op 28 april verklaarde AWB-leider Eugene Terreblanche dat hij weliswaar geen opdracht had gegeven tot de bomaanslagen, maar toch de verdachten zou steunen. Ondanks het dreigement van Terreblanche dat de bomaanslagen zouden doorgaan als de regering de aanspraken van zijn organisatie op een Afrikaner volksstaat zou negeren maakten de arrestaties daadwerkelijk een einde aan de aanslagen.

Verkiezingen

De verkiezingen. die naar schatting R 700 mln kostten, begonnen tenslotte op 26 april. Op die dag konden bejaarden, zieken en zwangere vrouwen hun stem uitbrengen. Op dezelfde dag konden ook Zuidafrikanen die in het buitenland woonden,stemmen; hie onder bevonden zich leden van de omvangrijke emigrantengemeenschappen in de VS, Australië, Groot-Brittannië en Israël. De belangrijkste verkiezingsdagen waren 27 en 28 april toen miljoenen mensen naar de stembureaus stroomden. Bij gebrek aan een kiezersregister merkten IEC-functionarissen de vingers van de naar schatting 22 miljoen kiezers met onzichtbare inkt om fraude te voorkomen.

Een van de meest opvallende kenmerken van de verkiezingen was dat ze betrekkelijk geweldloos verliepen. Op 30 april berichtte de politie dat er in het hele land, met inbegrip van Kwazulu-Natal en het oosten van Transvaal - gebieden die waren geteisterd door politieke conflicten. haast geen geweld was geweest. Bovendien maakte de politie melding van een spectaculaire daling van de gewone criminaliteit.

DE BELANGRIJKSTE PARTIJEN

ANC (leider Nelson Mandela!: In he! verkiezingsprogramma verplichtte het ANC zich de levensomstandigheden voor de meerderheid van cle bevolking te verbeteren. Het ANC beloofde gedurende vijf jaar jaarlijks 300.000 huizen te bouwen, in 2000 2,5 mln huizen van stroom te hebben voorzien. 10 jaar gratis onderwijs te garanderen en binnen vijf jaar 30 procent van de landbouwgrond aan zwarten over tedragen.

NP (leider F.W. de Klerk): De NP presenteerde zich als de partij van recht en orde. hoedster van de vrije-marktwaarden en de beste verdediging tegen het ,,communistische" ANC. Hoewel de NP verantwoordelijk was geweest voor de invoering van de apartheid, werd in het verkiezingsprogramma benadrukt dat de NP een niet-raciale partij was. De NP beloofde ook belastingverlagingen. buitenlandse investeringen, een betere gezondheidszorg alsook betere wegen en huizen. Het verkiezingsprogramma legde ook nadruk op de ervaring van de partij bij het regeren, iets wat geen van de andere partijen konden zeggen.

Inkatha (leider Chief Mangosuthu Buthelezi): Deze partij, een late deelnemer aan de verkie-

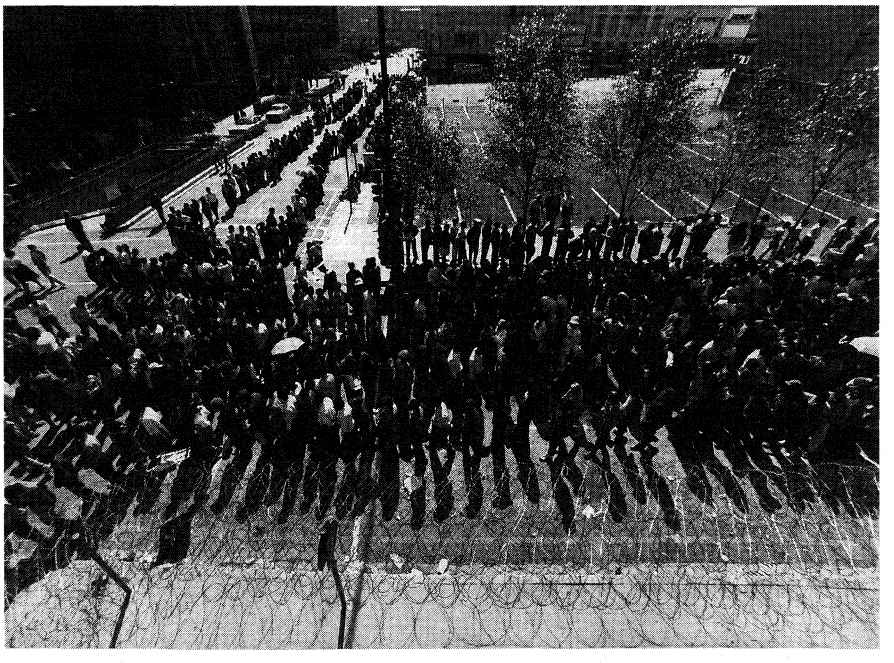

Wachtende kiezers bij een stemlokaal in Johannesburg op 27 april.

zingscampagne, was voorstander van de vrije markt en lage belastingen en bepleitte overheidsinitiatieven om werkgelegenheid voor zwarten te scheppen.

Vrijheidsfront (VF, leider generaal b.d. Constand Viljoen): Het VF, de enige zeer rechtse blanke partij die deelnam aan de verkiezingen, riep de Afrikaners op de verkiezingen te gebruiken oin hun steun te betuigen aan de oprichting van een volksstaat.

Democratische Partij (DP, leider Zach de Beer): De DP, een liberale partij met een lange geschiedenis van parlementaire oppositie tegen apartheid, had als verkiezingsslogan: ..Geen moordenaars. terroristen, folteraars of corrupte politici"

Panafrikaanse Congres (PAC, leideï Clarence Makwetu): Het PAC. dat beweerde de enige authentiek? stem van de zwarte bevolking te zijn, eiste de herverdeling van de rijkdom (waaronderde grond) van de ,,kolonisten" onder de zwarte meerderheid. de nationalisatie van de industrie, een betere gezondheidszorg en betere sociale diensten.

African Christian Democratic Party (ACDP. leider Kenneth Meshoe): De ACDP was vóór de maatschappelijke en economische omvorming van het land op basis van een ,,moreel en ethisch rechtsstelsel, open marktecononomie en directe democratie". Zij zag het gezin als de ,,bakermat voor menselijke ontwikkeling en de hoeksteen voor het bouwen van gezonde gemeenschappen en een stabiele samenleving".

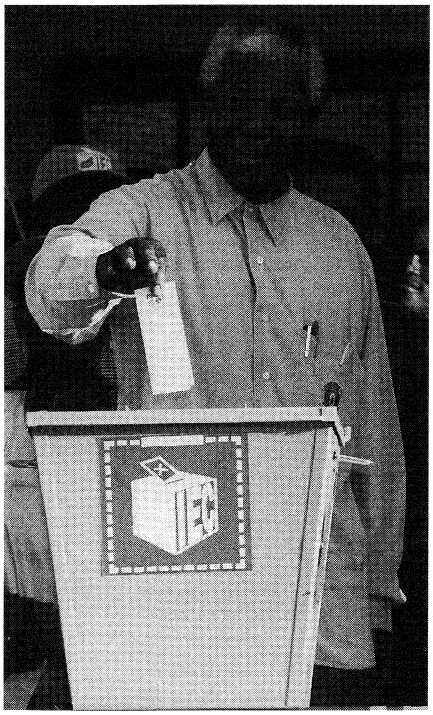

ANC-leider Nelson Mandela brengt op 27 april zijn stem uit in Oshlange High School, buiten Durban.

Op 27 april besteedden de media veel aandacht aan Mandela toen hij voor de eerste keer in zijn leven ging stemmen. Hij deed dit in de Ohlange High School in het woonoord Inanda te Durban, waar zich het graf bevond van John Dube. de oprichter-voorzitter van het ANC. Mandela's nicht Nomaza Paintin bracht op 26 april haar stem uit in Wellington (Nieuw-Zeeland) toen daar de stemlokalen opengingen; dankzij het tijdsverschil was zij de eerste persoon die stemde.

Van het begin af aan hadden de verkiezingen te kampen met technische problemen.

Het benodigd materiaai werd op sommige plaatsen te iaat of in beperkte mate geleverd. Er was een tekort aan stembureaufunctionarissen en de stemprocedure met dubbele stembiljetten om kandidaten te kiezen voor zowel de Nationale Assemblée als de negen provinciale parlementen (zie hierboven) bleek omslachtig en had tot gevolg dat sommige kiezers vijf minuten nodig hadden om hun stem uit te brengen. In het hele land werd melding gemaakt van vertragingen. In sommige gebieden moesten de kiezers maar liefst acht uur wachten aangezien de rijen bij de stembureaus twee kilometer lang waren.

Wat belangrijker was. de late deelname van Inkatha betekende dat de naam van dezr partij niet op de stembiljetten voorkwam. Er waren stickers met de naam van Inkatha gedrukt, die op de stembiljetten moesten worden geplakt. In een aantal gebieden waren deze stickers echter niet beschikbaar en er bestond enige venvarring over wat men moest doen als deze ontbraken. Op een gegeven ogenblik gaf de IEC Inkatha-aanhangers. van wie vele analfabeet waren, toestemming om de naam van die partij op het stembiljet te schrijven, hoewel de IEC aanvankeiijk had gezegd dat dit een stembiljet ongeldig zou maken. Op 27 april klaagde Buthelezi in een toespraak over de verwarring en dreigde hij zich uit het proces terug te trekken als de IEC niet de verzekering gaf dat de naam van Inkatha op de stembiljetten verscheen. Hij drong er ook bij de IEC op aan de verkiezingsperiode te verlengen gezien de logistiekeproblemen.

Op 28 april om 17.00 uur maakte de Uitvoerende Overgangsraad (TEC) bekend dat in zes gebieden de verkiezingsperiode was verlengd tot 29 april 19.00 uur. Het ging om de regio's Transkei, Ciskei, Venda, Lebowa, Gazankulu en Kwazulu.

De beslissing was genomen op verzoek van de IEC. die deze stap had besproken met partijleiders. De IEC zei dat zij ..tevreden was omdat zij het zelf een probleem vond dat de kiezers in die gebieden geen vrije en eerlijke kans hadden gehad om hun stem uit te brengen". Butheiezi juichte de beslissing toe met de \voorden dat ,,de vrees van vele mensen die kwaad waren omdat niet het recht hadden hun stem uit te brengen. hierdoor grotendeels werd weggenomen". Hij voegde echter eraan toe dat hij betwijfelde of de verkiezingen vrij en eerlijk zouden verlopen.

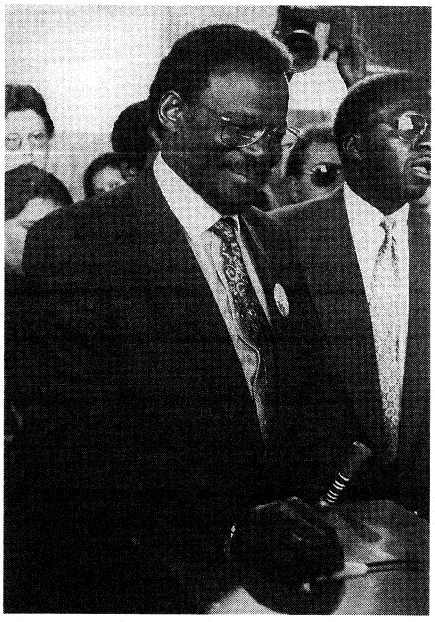

Inkatha-leider Mangosuthu Buthelezi brengt op 27 april zijn stem uit in het Koning Goodwill Zwelithini Stadion in Umlazi, ten zuiden van Durban.

De meeste partijen hadden beschuldigingen over verkiezingsfraude geuit. De ernstigste beschuldigingen kwamen van de kant van het ANC, dat beweerde dat tengevolge van .,omvangrijke sabotage" vele stembureaus, vrijwel uitsluitend in zwarte gebieden. zonder stembiljetten waren komen te zitten. Volgens de IEC was er echter geen bewijs dat zich op uitgebreide schaal onregelmatigheden hadden voorgedaan.

Reacties op de verkiezingen

Toen de stembureaus op 29 april dichtgingen, kwam rechter Kriegler tot de slotsom dat de verkiezingen ;,uitmuntend" waren verlopen. Hij schortte echter zijn eindoordeel over de verkiezingen op tot de telling van de stemmen voltooid was. Verder bracht hij hulde aan de kiezers voor hun geduld en aan de veiligheidstroepen omdat deze de veiligheid van de stembureaus hadden gewaarborgd en hulp hadden geboden toen het mis ging met de logistiek van de IEC.

Op 30 april zeiden de voorzitters van de internationale waarnemersmissies in Zuid-Afrika dat de verkiezingen tot dan toen vrij waren geweest.

De speciale afgezant van de VN. Lakhdar Brahiini. die aan het hoofd stond van de 2.120 leden tellende VN-waarnemersmissie (UNOMSA), zei dat iedereen die had willen stemmen. dat had kunnen doen. Andere waarnemers zeiden evenwel dat ze nog niet konden zeggen of de verkiezingen eerlijk

waren verlopen. In een gezamenlijke verklaring zeiden de voorzitters van de waarnemersmissies: ,,Het volk van Zuid-Afrika gaf duidelijk blijk van zijn streven naar de opheffing van de apartheid en de overgang naar een niet-raciale democratie door in grote getale op te komen bij de verkiezingen. De escalatie en uitbreiding van het geweld die alom waren voorspeld en gevreesd. vonden niet plaats"

De vroegere Jamaicaanse premier en voorzitter van de Gemenebest-waarnemersmissie, Michael Manley, voegde eraan toe dat hij onder de indruk was gekomen van het enthousiasme van de kiezers en de goede verhouding tussen zwarte en blanke kiezers bij de stemlokalen. Hij verklaarde dat dit ,,heteinde van de anti-koloniale strijd" was.

Eerder, op 27 april, had VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali in een boodschap - tegelijk met het hijsen van de nieuwe Zuidafrikaanse vlag op het VN-hoofdkwartier in New York - de Zuidafrikaanse kiezers. de IEC en UNOMSA gelukgewenst met hun prestatie.

Op 29 april sprak president De Klerk zijn vertrouwen uit dat de verkiezingen als vrij en eerlijk zouden morden beoordeeld. Op 30 april werd een soortgelijke verklaring afgelegd door het ANC.

Vertraging bij telling

Als gevolg van de verlenging van de verkiezingsperiode liep de telling van de stemmen vertraging op. Op 29 april maakte de IEC bekend dat de telling op 30 april om 7.00 uur's ochtends zou beginnen, 24 uur later dan was gepland. Met de opmerking dat de meeste IEC-functionarissen geen ervaring hadden gehad met het tellen van stemmen en de waarschuwing dat de telling gecompliceerd zou zijn, vroeg rechter Kriegler om geduld.

Op 30 april 's middags werd duidelijk dat de telling evenals het stemmen zelf met problemen te kampen zou hebben. Op dat ogenblik waren pas 45 van de 851 telbureaus klaar met hun taak, namelijk het in overeenstemming brengen van het aantal uitgebrachte stemmen met het aantal verstrekte stembiljetten.

Aan het einde van die dag was duidelijk dat de publikatie van de officiële einduitslag enige dagen zou worden vertraagd. Niettemin gaven computervoorspellingen, die waren gebaseerd op een klein aantal vroege uitslagen, aan dat het ANC zowel op nationaal als op provinciaal niveau op een grote overwinning afstevende.

VERKIEZINGSOVERWINNING ANC. NELSON MANDELA PRESIDENT

Op 10 mei 1994 werd de overgang van Luid-Afrika naar een democratisch besteld uiteondelijk voltooid toen Nelson Mandela, de leider van het Afrikaans Nationaal Congres (ANC). werd beëdigd als de eerste president van een ,,verenigd democratisch, niet-raciaal en niet-seksistisch Zuid-Afrika".

Volgens de officiëleuitslag die op 6 mei werd bekendgemaakt, had het ANC een overweldigende overwinning behaald bij de parlementsverkiezingen in april. Rechter Johan Kriegler, de voorzitter van de Onafhankelijke Verkiezingscommissie (IEC),verklaarde dat de verkiezingen ,,in wezen vrij en eerlijk" waren verlopen en maakte bekend dat het ANC landelijk 62,6 procent van de stemmen had gekregen, op grote afstand gevolgd door de Nationale Partij (NP). Bij de provinciale verkiezingen behaalde het ANC de overwinning in zeven van de negen provincies. Daardoor had het ANC een grote meerderheid in de Senaat. waarvan de leden indirect gekozen werden door de provinciale parlementen. De Senaat bestond daardoor uit 60 ANC-leden, 17 NP-leden, vijf leden van de Inkatha Vrijheidspartij, vijf van het Vrijheidsfront en drie van de Democratische Partij.

UITSLAG NATIONALE VERKIEZI GEN

Partij	Stemmen	Geldige stemmen (in %)	Zetels
ANC	12.237.655	62,65	252
NP	3.983.690	20,39	82
Inkatha	2.058.294	10,54	43
VF	424.555	2,17	9
DP	338.426	1,73	7
PAC	243.478	1,25	5
ACDP	88.104	0,45	2
Overige	159.296	0,82	0
Ongeldig	193.081		
TOTAAL	19.726.579	100	400

Opkomst: 86,90 procent

De ANC-overwinning was verwacht. Op 2 mei, met minder dan de helft van het aantal stemmen geteld, had scheidend president F.W. de Klerk zijn nederlaag toegegeven. In een hoffelijke redevoering prees hij ANC-voorzitter Nelson Mandela voor diens vooraanstaande en verantwoordelijke rol bij de overgang naar de democratie. Hij bood zijn vriendschap en samenwerking aan.

PROVINCIALE PARLEMENTEN

Pretoria-Witwatersrand-Vereeniging (PWV)-86 zetels: ANC 50. NP 21. FF 5. DP 5, Inkatha 3, PAC 1, ACDP 1. Premier: Tokyo Sexwale (ANC).

Noord-Transvaal - 40 zetels ANC, 38, NP 1, FF 1 Premier Ngoake Ramatlhodi (ANC)

Oost-Transvaal - 30 zetels: ANC 25, NP 3. FF 2. Premier: Matthew Phosa (ANC).

Noordwesten - 30 zetels: ANC 26, NP 3. FF 1. Premier: Popo Molefe (ANC).

Kwazulu-Natal - 81 zetels: Inkatha 41. ANC 26, NP 9, DP 2, Minderheidsfront 1, PAC 1, ACDP 1. Premier: *Frank Mdlalose (Inkatha).*

Oost-Kaap - 56 zetels: ANC 48, NP 6, DP 1, PAC 1. Premier: Ray Mhlaba (ANC).

West-Kaap - 42 zetels NP 23, ANC 14, DP 3, FF 1, ACDP 1 Premier Hernus Kriel (NP)

Noord-Kaap - 30 zetels: ANC 15, NP 12, FF 2, DP 1. Premier: Manne Dipico (ANC).

Oranje Vrijstaat - 30 zetels: ANC 24, NP 4, FF 2. Premier: Patrick ,,Terror" Lekota (ANC).

Aantijgingen van fraude

Het overgangsproces werd gekweld door moeilijkheden bij het tellen van de stemmen. Hoewel er problemen waren in verschillende gebieden, werd de vertraging van een week bij de bekendmaking van de officiële uitslag voornamelijk geweten aan problemen in Kwazulu-Natal.

Op 3 mei werd het tellen helemaal gestaakt toen IEC-functionarissen een onderzoek instelden naar beweringen van het ANC dat Inkatha op grote schaal had geknoeid met de stemmen in die regio. Honderden stembussen werden apart gezet. Het ANC wilde de stemmen ongeldig verklaren omdat zij waren uitgebracht in onofficiële stembureaus, die door Inkatha waren opgezet buiten het toezicht van onafhankelijke waarnemers. Inkatha dreigde de verkiezingsuitslag niet te aanvaarden als de omstreden stemmen niet bij de uiteindelijke telling werden meegenomen.

Op 4 mei verklaarde de IEC dat zij geen aanwijzingen had gevonden voor grootschalige verkiezingsfraude. Deze mededeling was in tegenspraak met een vertrouwelijk rapport van IEC-onderzoekers, waarin werd bevestigd dat er op grote schaal met de stemmen was geknoeid in het noorden van de provincie. Onderzoekers hadden stembussen ontdekt met netjes in pakketjes gebundelde stembiljetten die nooit door de gleuf geduwd konden zijn, evenals tienduizenden kennelijk ongetelde stemmen.

Het oordeel van de IEC viel samen met geheime onderhandelingen tussen de IEC. het ANC en Inkatha over een oplossing voor het tellen

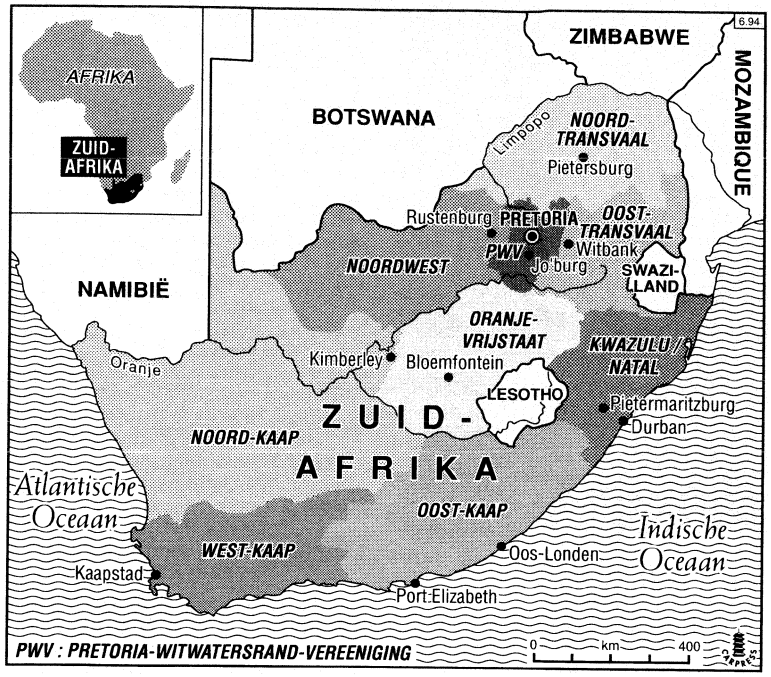

van de omstreden stemmen. Krachtens de bepalingen van het Verkiezingspact mochten partijen onderling afspreken hoe anomalieën en discrepanties bij de verkiezingen moesten worden opgelost, indien noodzakelijk door de partijtotalen aan te passen. Daarom gaf de IEC op 6 mei cijfers vrij waaruit bleek dat, hoewel er twijfels bestonden over wel 500.000 stemmen, Inkatha iets meer dan de helft van het aantal regionale stemmen had behaald en een meerderheid van één zetel in het parlement van Kwazulu-Natal. IEC-bronnen zeiden dat de ANC-leiding had afgezien van haar eis alle omstreden stemmen ongeldig te verklaren om zo een gewelddadige vergelding van Inkatha te vermijden.

Mandela als president beëdigd

Op 9 mei werd Nelson Mandela bij acclamatie tot president gekozen door de Nationale Assemblée, die in de parlementaire hoofdstad Kaapstad vergaderde. Hij was de enige kandidaat. Voorts werd mevr. Frene Ginwale (ANC), een Indische juriste, tot parlementsvoorzitter gekozen.

Op 10 mei werd Mandela als president beëdigd tijdens een plechtigheid in Pretoria, de bestuurlijke hoofdstad. De plechtigheid werd bijgewoond door hoge functionarissen uit meer dan 140 landen. In zijn toespraak zei Mandela dat hij in nederigheid de taak aanvaardde om het land ,,uit de vallei der duisternis te leiden". Het thema van zijn redevoering was nationale verzoening en hij stelde zichzelf tot taak een ,,regenboognatie (te bouwen) die in vrede leeft met zichzelf en met de wereld".

Ook Thabo Mbeki en F.W. de Klerk, respectievelijk eerste en tweede vice-president, legden op 10 mei de eed af. Zij waren op 6 mei door Mandela genomineerd.

Nieuw kabinet

Op 11 mei werd de definitieve kabinetsvoordracht goedgekeurd. Krachtens de interim-grondwet (zie pag. 63/1 e.v.-'94) hadden alle partijen met 5 procent van de landelijke stemmen recht op een plaats in het kabinet, terwijl iedere partij met 20 procent van de stemmen vertegenwoordigd zou zijn op vice-presidentsniveau. Het ANC kreeg 18 ministersposten en acht onderministersposten en de NP zes ministersposten en drie onderministersposten, terwijl Inkatha drie ministersposten en één onderministerspost ontving. In het nieuwe kabinet waren ministers opgenomen van alle rassencategorieën waarin het apartheidsregime het land had verdeeld - zeven blanken, één kleurling. vijf Indiërs of Aziaten en 14 zwarten.

De samenstelling van het nieuwe kabinet was:

Eerste vice-president - Thabo Mbeki (ANC): tweede vice-president - F.W. de Klerk+(NP): justitie - Dullah Omar (ANC);defensie - Joe Modise (ANC): veiligheidszaken - Sydney Mufamadi (ANC);onderwijs - Sibusiso Bhengu (ANC);handel. inclustrie en toerisme - Trevor Manuel (ANC); buitenlandse zaken - Alfred Nzo (ANC);arbeid - Tito Mboweni (ANC);PTT en omroep - Pallo Jordan (ANC);gezondheid - mevr. Nkosazana Zuma (ANC): transport - Mac Maharaj (ANC); provinciale zaken en constitutionele ontwikkeling - Roelf Meyer+ (NP);grondzaken - Derek Hanekom (ANC); overheidsbedrijven - mevr. Stella Sigcau (ANC); ambtenarenapparaat en bestuur - Zola Skweyiya (ANC);huisvesting - Joe Slovo (ANC); openbare werken - Jeff Radebe (ANC): gevangeniswezen - Sipho Mzimele (Inkatha);financiën - Derek Keys* (NP); landbouw - A.I. (Kraai) van Niekerk[1] (NP);sport en recreatie - Steve Tshwete (ANC): binnenlandse zaken - Chief Mangosuthu Buthelezi (Inkatha): waterstaat en bosbouw - Kadar Asmal (ANC);milieu - Dawie de Villiers (NP): mineralen en energie - Roelof "Pik" Botha+ (NP); welzijn en bevolkingsontwikkeling - Abe Williams (NP):kunst, cultuur, wetenschap en technologie - Ben Ngubane (Inkatha):zonder portefeuille - Jay Naidoo (ANC).

* Geen verandering.
+Andere portefeuille.

Nelson Mandela legt op 10 mei bij zijn inauguratie als president de eed af, in gezelschap van zijn dochter Zinani. Links vooraan op de foto Thabo Mbeki die werd beëdigd als eerste vice-president. Tussen Mandela en Mbeki staat Tokyo Sexwale (ANC)die werd beedigd als premier van de PWV-provincie.

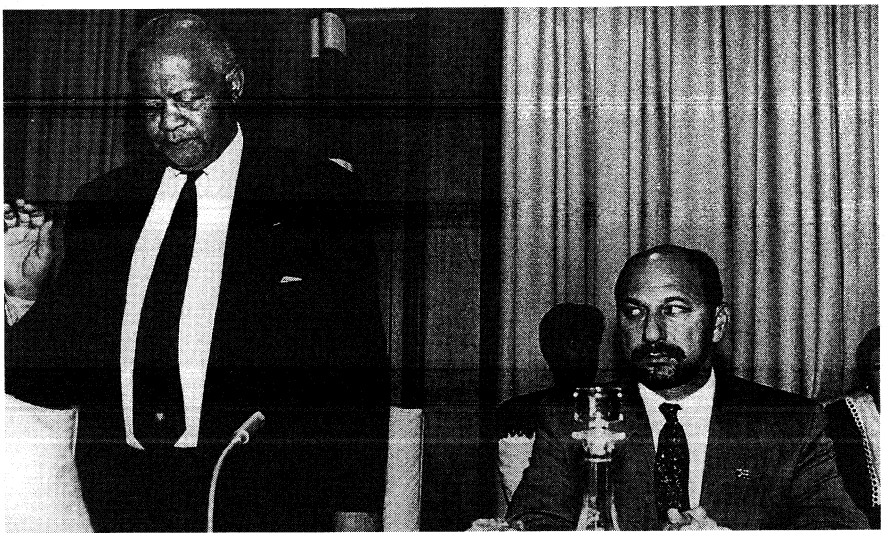

Tijdens de kabinetszitting van 11 mei werd Joe Matthews (Inkatha) beëdigd als onderminister van veiligheidszaken onder het toeziend oog van Trevor Manuel (ANC).de minister van handel, industrie en toerisme (r.).

Bovendien werden twaalf onderministers benoemd:

Buitenlandse zaken - Aziz Pahad (ANC); provinciale zaken - Mohamed Valli Moosa (ANC): justitie - Chris Fismer (NP); binnenlandse zaken - Penuell Maduna (ANC); kunst, cultuur, wetenschap en technologie - Winnie Mandela (ANC); financien - Alec Erwin (ANC); welzijn - Sankie Nkondo (ANC); milieu - Bantu Holomisa (ANC); grondzaken - Tobie Meyer (NP); onderwijs - Renier Schoeman (NP); veiligheidszaken - Joe Matthews (Inkatha); landbouw - Thoko Msani (ANC).

Allerwegen werd gehoopt dat met de benoeming van Inkatha-leider Chief Mangosuthu Buthelezi tot minister van binnenlandse zaken de kansen op een opleving van het conflict tussen aanhangers van het ANC en Inkatha zouden afnemen.

Onverwacht was de benoeming van Winnie Mandela, de echtgenote van Mandela van wie hij vervreemd was, tot onderminister van kunst, cultuur, wetenschap en technologie. Hoewel zii in 1991 was veroordeeld wegens ontvoering en medeplichtigheid aan mishandeling (zie pag. 552/1 e.v.-'91), was zij nog altijd populair bij radicale delen van het ANC. In 1993 was zij gekozen tot voorzitter van de vrouwenliga van het ANC.

Een andere opmerkelijke benoeming was die van Joe Modise, oud-opperbevelhebber van Umkhonto we Sizwe (MK, Speer van de Natie - de gewapende vleugel van het ANC) tot minister van defensie. Zijn benoeming werd onverwacht goed ontvangen door de hoge echelons van de strijdkrachten, die opgelucht zouden zijn dat de post naar een militair en niet naar een politicus was gegaan.
Joe Slovo, nationaal voorzitter van de SACP en MK-opperbevelhebber vóór Modise, werd benoemd tot minister van huisvesting.

Voorts trok de benoeming van Bantu Holomisa tot onderminister van milieu de aandacht. Hij had in december 1987 door een militaire staatsgreep de macht in de toenmalige thuisland Transkei overgenomen en de regering van premier Stella Sigcau, nu benoemd tot minister van overheidsbedrijven, afgezet (zie pag. 5/1 e.v.-'88).

Derek Keys bleef minister van financiën, wat positief werd begroet door de zakenwereld die lof had voor zijn gedisciplineerde monetaire beleid.
Roelof ,,Pik" Botha werd minister van mineralen en energie. Botha, door de media .,de grote overlevingskunstenaar" genoemd. was een van de langst dienende ministers van buitenlandse zaken. Hij was in 1977 voor het eerst benoemd (zie pag. 544/3-'77).

Senaat en Constitutionele Assemblée

De nieuwe Senaat van 90 leden (10 afgevaardigden van elk van de negen provincies) kwam op 20 mei in Kaapstad voor zijn constituerende zitting bijeen en koos Kobie (H.J.) Coetsee (NP) tot voorzitter.

Op 22 mei werd ANC-secretaris-generaal Cyril Ramaphosa door de parlernentsfractie van het ANC gekozen tot voorzitter van de Constitutionele Assemblée (de Nationale Assemblée en de Senaat in gemeenschappelijke vergadering), die binnen twee jaar een definitieve grondwet moest opstellen.

Regeringsprogramma

Bij de plechtige opening van het parlement op 24 mei gaf president Mandela bijzonderheden over het nieuwe regeringsprogramma.

In een verklaring die welwillend werd begroet door de zakenwereld. beloofde hij de overheidsuitgaven te beteugelen en het begrotingstekort te verminderen zonder in het fiscale jaar 1994-1995 het algemene belastingniveau te verhogen. In zijn betrekkelijk voorzichtige plan voor de eerste begroting, die op 22 juni ingediend zou worden, zou onder meer R 2,5 mrd (ca. $ 700 mln), ongeveer **3** procent van de totale begrotingsuitgaven worden uitgetrokken voor een wederopbouw- en ontwikkelingsprogramma. Dit geld zou worden gevonden bij reeds bestaande besparingen en de herverdeling van overheidsgelden. De eerste die ervan zouden profiteren, waren kinderen onder zes jaar en zwangere vrouwen, die binnen 100 dagen na de opening van het parlement recht kregen op gratis medische zorg. Bovendien zouden in het daaropvolgende jaar 350.000 huizen worden aangesloten op het elektriciteitsnet. Ook zei Mandela dat er binnenkort plannen bekendgemaakt zouden worden om de kwaliteit van huisvesting en onderwijs te verbeteren.

Landakkoord Kwazulu

Op 19 mei kwamen bijzonderheden aan het licht over de geheime overdracht van land in Kwazulu aan Zoeloe-koning Goodwill Zwelithini op 23 april, de dag voor het begin van de algemene verkiezingen.

Krachtens een wet die door het parlement van het nu niet langer bestaande thuisland Kwazulu en scheidend president De Klerk was goedgekeurd, kwam **3** mln hectare grond van de staat, één derde van de provincie, onder controle van Zwelithini, die het land moest ,,beheren voor de Zoeloe-natie". Mandela en hoge ANC-functionarissen zeiden dat zij niet op de hoogte waren gebracht van het akkoord. waarna nog slechts 300.000 hectare grond in handen van de staat bleef. Allerwegen werd geloofd dat deze stap moest voorkomen dat de nieuwe regering de controle over het land kreeg en dat zij tevens een beloning vormde voor Buthelezi omdat hij had toegestemd in deelname aan de verkiezingen (zie hierboven). Zowel De Klerk als Buthelezi wees deze laatste veronderstelling van de hand. Ook ontkenden zij dat het akkoord geheim was geweest.

Wapenembargoopgeheven

Op 25 mei hief de VN-Veiligheidsraad het embargo uit 1977 op de verkoop van wapens aan Zuid-Afrika en het verbod uit 1984 op de aankoop van wapens uit Zuid-Afrika op (zie pag. 61/1-'94).

Armscor, het overheidsbedrijf dat wapens produceerde en aankocht, voorspelde dat hierdoor de wapenexport in het fiscale jaar 1993-1994 met meer dan R 1 mrd zou kunnen toenemen. Functionarissen van Armscor gaven toe dat de bestaande export een waarde van R 500 mln per jaar vertegenwoordigde.

In december 1993 had de Algemene Vergadering van de VN de oliesancties opgeheven (zie hierboven).

(Vor.ber.pag. 57/1 e.v.-1994)

MIDDEN-OOSTEN

ALGEMEEN

VERGADERING VAN MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN VAN DAMASCUS-VERKLARING.

De ministers van buitenlandse zaken van de acht ondertekenaars van de Verklaring van Damascus (Egypte, Syrië en de zes lidstaten van de Samenwerkingsraad voor de Golf- GCC - Bahrein. Koeweit, Oman. Qatar, Saoedi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten) vergaderden op 9 en 10 januari 1994 in de Syrische hoofdstad Damascus voor de achtste keer (zie pag. 570/3-'93 voor zevende vergadering in juni 1993). De Middle *East* Economic Digest van 21 januari merkte op dat de ministers dit maal niet spraken over eerdere plannen om Syrië en Egypte direct militair te betrekken bij de veiligheid van de GCC-landen.

De ministers evalueerden het vredesproces voor het Midden-Oosten en noemden de Israelisch-Palestijnse Beginselverklaring (zie pag. 784/2 e.v.-'93),.een eerste stap waarop stappen via de andere sporen zouden moeten volgen om een rechtvaardige en allesomvattende vrede te bewerkstelligen".

Zij spraken een ,,krachtige veroordcling" uit aan het adres van Irak, omdat dit „selectief te werk ging bij zijn uitvoering van de resoluties over internationale legitimiteit in verband met zijn agressie tegen Koeweit".

De acht landen bevestigden ook opnieuw hun steun voor de Verenigde Arabische Emiraten in hun territoriale geschil met Iran over de soevereiniteit van Abu Musa en twee andere Golfeilandjes (zie pag. 347/3 e.v. en 792/3-'93).

(Vor.ber.pag. 570/3-1993)

VREDESONDERHANDELINGEN TUSSEN PLO EN ISRAËL IN IMPASSE. DEELAKKOORD OVER VEILIGHEID TUSSEN ISRAËL EN PLO. DIPLOMATIEKE ONTWIKKELINGEN

Ook in januari 1994 werd de tenuitvoerlegging van het vredesakkoord tussen de PLO en Israël belemmerd, doordat de twee partijen het niet eens werden over veiligheidskwesties (zie pag. 136/2 e.v.-'94). Als gevolg van het uitblijven van overeenstemming waren de Israëlische troepen begin februari nog niet begonnen met de terugtrekking uit de Gazastrook en het gebied van Jericho, wat volgens plan medio december 1993 had moeten gebeuren.

Het grootste obstakel in het vredesproces werd gevormd door de kwestie van de veiligheidsafspraken over de grensovergangen tussen enerzijds de Palestijnse autonome gebieden en anderzijds Jordanië en Egypte. -

De Israëlische minister van buitenlandse zaken, Shimon Peres (r.),houdt PLO-leider Yasser Arafat aan zijn arm vast als zij ondenveg zijn naare e n zitting van het World Econornic Forum op 30 januari in Davos (Zwitserland).

Wel zou er voortgang zijn geboekt op verscheidene andere punten, zoals de omvang van de enclave rond Jericho, een vraagstuk waarover in het verleden meningsverschillen waren gerezen. Na een ronde van veiligheidsbesprekingen (of technische besprekingen) die op 13 januari in Egypte werd beëindigd, zei PLO-hoofdonderhandelaar Nabil Shaath dat terwijl de onderhandelingen in het algemeen ,,in het slop" waren geraakt, er overeenstemming was bereikt op 35 van de 38 punten die betrekking hadden op de overdracht van de bestuurlijke macht. In januari werden in Egypte nog twee ronden van veiligheidsbesprekingen gehouden.

Besprekingen tussen Arafat en Peres

Op 22 januari spraken PLO-voorzitter Yasser Arafat en de Israëlische minister van buitenlandse zaken Shimon Peres elkaar verscheidene malen in de Noorse hoofdstad Oslo (begin december hadden de twee elkaar in Spanje voor het laatst gesproken, zie pag. 138/2-'94).

Arafat en Peres woonden in Oslo de begrafenis bij van de Noorse minister van buitenlandse zaken Johan Joergen Holst, die een belangrijke rol had gespeeld bij de totstandkoming van het vredesakkoord van september 1993 (zie pag. 784/2 e.v.-'93). Na de gesprekken zei Peres dat Israël ,,op het punt stond" een akkoordmet de PLO te bereiken.

Op 30 januari spraken Arafat en Peres elkaar ook verscheidene malen tijdens het Economische Wereldforum in Davos (Zwitserland). Na de besprekingen zeiden Israëlische functionarissen dat beide partijen het nu in grote lijnen eens waren over de veiligheidskwesties.

„Deelakkoord" over veiligheid tussen Israël en PLO

Op 9 februari ondertekenden Arafat en Peres in Cairo een ,,deelakkoord" over de veiligheidskwesties.

Het akkoord, dat werd ondertekend na drie dagen van diepgaande onderhandelingen tussen de twee partijen. maakte een einde aan een maandenlange impasse over de tenuitvoerlegging van het Gaza-Jericho-plan over Palestijns zelfbestuur. Het maakte de weg vrij voor de ondertekening van een veelomvattend protocol, dat voorzag in de terugtrekking van de Israëlische troepen uit de Gazastrook en het gebied rond Jericho die (krachtens de bepalingen van de Beginselverklaring van september 1993) medio december 1993 had moeten beginnen.

Over de centrale kwestie van de controle van de grensovergangen tussen de Gazastrook en Egypte en tussen Jericho en Jordanië aanvaardde de PLO de eis van Israël zelf verantwoordelijk te willen blijven voor de buitenlanclse veiligheid. Israël zou daarmee de militaire controle behouden over alle grenzen en bezoekers aan de Palestijnse enclaves kunnen tegenhouden. De Palestijnse aanwezigheid bij de grensovergangen zou vooral symbolisch zijn, aangezien het Israëlische verkeer via routes die niet onedr controle van de Palestijnen stonden de grens kon passeren.

Het akkoord had ook betrekking op veiligheidsregelingen in de Gazastrook. Het gebied zou in drie zones verdeeld worden. De eerste zone, die onder meer de nederzettingsgebieden Gush Katif en Erez en de Israëlische militaire installaties langs de Egyptischegrens zou omvatten. zou uitsluitend onder Israelische controle staan. De tweede zone, aan de rand van de nederzettingen en op de toegangswegen. zou door gezamenlijke patrouilles worden bewaakt. De rest van het gebied zou onder Palestijnse controle komen

De belangrijkste veiligheidskwesties die buiten het ,,deelakkoord" werden gelaten, hadden betrekking op de precieze omvang van de Jericho-enclave. De twee partijen parafeerden een gekarteerd gebied van 55.5 km2, maar een definitief besluit bleef uit.

De PLO en Israël maakten beide melding van belangrijke vooruitgang bij een besprekingsronde over veiligheidskwesties in Cairo die op 23 februari eindigde. De hoofdonderhandelaar van de PLO, Nabil Shaath, zei dat het nog slecht twee tot drie weken zou duren voordat een definitief akkoord over de terugtrekking van de Israëlische troepen getekend kon worden.

Shaath zei dat de twee partijen overeenstemming hadden bereikt over het inzetten en stationeren van een Palestijnse politiemacht. Op 22 februari zei de Israëlische minister van buitenlandse zaken Peres dat hij akkoord kon gaan met een politiemacht van circa *8.000* man in het autonome gebied. *1.000* man meer dan het vorige Israëlische maximum. De PLO had *10.000* man geëist.

Begin van de 12de ronde van de vredesbesprekingen voor het Midden-Oosten

Op 24 januari begon in Washington de 12de ronde van de vredesbesprekingen voor het Midden-Oosten. De 11de ronde was gehouden in september 1993, maar was volledig overschaduwd door de ondertekening van het vredesakkoord tussen Israël en de PLO (zie pag. 784/3-'93).

Koning Hoessein bereid Rabin te ontmoeten

Op 26 januari maakte koning Hoessein van Jordanië voor het eerst openlijk bekend bereid te zijn de Israëlische premier Rabin te ontmoeten om het vredesproces in het Midden-Oosten te bevorderen. De koning zei dat een dergelijke ontmoeting mogelijk was voordat er sprake was van een allesomvattend vredesakkoord.

Koning Hoesseins aanbod. gedaan tijdens een bezoek aan de Verenigde Staten, betekende een breuk met het lang door hem en andere Arabische leiders ingenomen standpunt om Israëlische leiders niet openlijk te ontmoeten. Vermoed werd dat koning Hoessein in de loop der jaren een aantal Israëlische leiders in het geheim had ontmoet.

Rabin toonde zich verheugd over de verklaring van de koning. die, naar hij zei. het vredesproces ,.aanzienlijk verder" bracht. Rabin zei bereid te zijn de noodzakelijk voorbereidingen te treffen voor een ontmoeting met de koning zonder voorwaarden vooraf.

Arafat bezoekt Saoedi-Arabië

Het bezoek dat Arafat op 24 en 25 januari aan Saoedi-Arabië bracht en zijn ontmoeting met koning Fahd, betekenden een verbetering van de betrekkingen tussen beide partijen, die een nulpunt hadden bereikt nadat de PLO zich tijdens de Golfoorlog in 1990-1991 haar steun aan Irak had betuigd.

De leider van de PLO in Jeruzalem. Faisal Husseini, had een groot deel van december en januari in Saoedi-Arabie doorgebracht om financiële hulp los te krijgen. De Saoedische regering had reeds toegezegd als steun aan het Palestijnse interim-gezag S 100 mln te zullen geven. maar had, net als veel andere donors. niet aangegeven wanneer en aan wie het geld zou worden overgemaakt.

Syrië geeft toestemming voor bezoek van Israëlische Arabieren

Medio februari gaf de Syrische regering in principe toestemming voor het nooit eerder voorgekomen bezoek van een delegatie van Israëlische Arabieren aan Damascus. Het was de eerste gelegenheid waarbij president Hafaz Assad had ingestemd met een openlijke ontmoeting met Israëli's.

De Israëlische delegatie. geleid door Knessetlid Abdul-Wahab Daroushe, wilde het bezoek brengen oin de condoleanties van de Israëlische Arabieren over brengen aan Assad in verband met de dood van zijn zoon Basel in januari (zie pag. 285/2-'94).

ECONOMISCHE KWESTIES

In januari en februari deden zich de volgende ontwikkelingen op economisch gebied voor.

Palestijnen sluiten economische akkoorden met Jordanië en Egypte

Op 7 januari tekenden Farouk Kaddoumi, hoofd van het politieke departement van de PLO (de.,minister van buitenlandse zaken" van de organisatie). en de Jordaanse vice-premier Saïd al-Tall in Amman een economisch samenwerkingsakkoord tussen de PLO en Jordanië. Het grootste deel van het akkoord zou pas in werking treden als een Palestijns gezag de controle over Gaza en Jericho hadden overgenomen. Het akkoord maakte de weg vrij voor besprekingen over andere kwesties, bijvoorbeeld vluchtelingen, veiligheid en problemen over de grenzen.

Het akkoord had betrekking op economische samenwerking en samenwerking op het gebied van investeringen. landbouw. energie. water. elektriciteit, telecommunicatie en de particuliere sector.

Krachtens de bepalingen van het akkoord zou de centrale bank van Jordanië toezicht houden op Jordaanse banken die werden geopend op de Westoever, waar de Jordaanse dinar als wettig betaalmiddel zou worden geaccepteerd. Tot dan toe hadden acht Jordaanse banken een verzoek ingediend om een vestiging te openen op de Westoever.

Op 25 januari ondertekenden Kaddoumi en de Egyptische minister van buitenlandse zaken Amr Mohammed Moussa in Cairo een vijfjarig economisch en technisch samenwerkingsakkoord, dat vergelijkbaar was met het akkoord tussen de PLO en Jordanië.

Krachtens de bepalingen van her akkoord zouden Egypte en de Palestijnse entiteit elkaar onder meer de status van meest begunstigde handelsnatie verlenen; garanderen dat commerciële transacties konden worden betaald in inwisselbare valuta; de mogelijkheid onderzoeken of Rafah (op de grens tussen Gaza en Egypte) een vrijhandelszone kon worden: en samenwerken in projecten van regionale betekenis.

Palestijns overleg met Amerikaanse minister van handel

Op 19 januari ontmoetten Palestijnse functionarissen, onder wie leden van de Palestijnse Economische Raad voor Ontwikkeling en Wederopbouw, in Jeruzalem de Amerikaanse minister van handel Ronald H. Brown.

De Palestijnen drongen er toen bij Brown op aan de nieuwe Palestijnse entiteit. net als Israël, de status van meest begunstigde handelsnatie te verlenen. De Palestijnen verzochten ook haast te maken met het overmaken van de Amerikaanse financiele steun aan het Palestijnse interim-gezag.

Browns bezoek aan Jeruzalem maakte deel uit van een achtdaagse rondreis door het Midden-Oosten. Op 20 januari ontmoette hij secretaris-generaal Ahmed Esmat Abdel Meguid van de Arabische Liga, die toezegde de opheffing van de Arabische secundaire en tertiaire boycot van Israël aan de orde te zullen stellen tijdens de volgende vergadering van de ministers van buitenlandse zaken van de Arabische Liga. die in maart op de agenda stond.

Vergadering van adviescommissie Wereldbank. Koeweit zegt geld toe

De ad hoc economische contactgroep voor de Westoever en de Gazastrook kwam op 16 december in Parijs bijeen. Deze groep was ingesteld na de Palestijnse hulpconferentie die in oktober in Washington was gehouden (zie pag. 138/3-'94).

Volgens de vice-directeur voor het Midden-Oosten van de Wereldbank, Caio Koch-Weser was de verwachting dat toezeggingen van do-

noren zouden leiden tot het uitbetalen van $ 300 mln in 1994. Hij zei dat dit voldoende was om zowel de aanloopkosten van het driejarige noodhulpprogramma, waarmee een bedrag van $ 1.1 mrd was gemoeid. tc dekken als het $ 35 mln kostende technische hulpprogramma dat de hoogste prioriteit had.

Medio december zegde Koeweit $ 25 mln toe voor het Palestijnse wederopbouwprogramma. Het geld zou echter niet worden overgemaakt aan de PLO. waarmee Koeweit sedert de Golfoorlog van 1990-1991 de betrekkingen had verbroken. Van de Golfstaten hadden Saoedi-Arabie, Qatar en de VAE reeds financiele bijdragen aan het programma toegezegd.

Economische besprekingen tussen Israël en de PLO

Ook in december en januari voerden Israël en de PLO in Parijs besprekingen over economische aangelegenheden.

Hoewel beide partijen zich regelmatig optiinistisch uitlieten over de onderhandelingen, berichtte de *Middle* Enst *Economic Digest* van 28 januari dat afspraken over douaneheffingen en toltarieven tussen Israël cn dc nieuwe Palestijnse entiteit ,,eenvan de taaiste problemen bleek". Volgens deze bron streefden de PLO-onderhandelaars naar een zelfstandig handelsbeleid door een eigen stelsel van douaneheffingen en toltarieven in te voeren. Israël echter drong aan op een douane-unie om te voorkomen dat goedkope Palestijnse goederen de Israëlische markt zouden overspoelen.

Medio februari werd in Parijs een nieuwe ronde van economische besprekingen gehouden tussen Israël en de PLO. Voorafgaande aan deze bijeenkomst hadden de PLO en Jordanië overeenstemming bereikt over een raamwerk voor toekomstige handel tussen het koninkrijk en Gaza-Jericho.

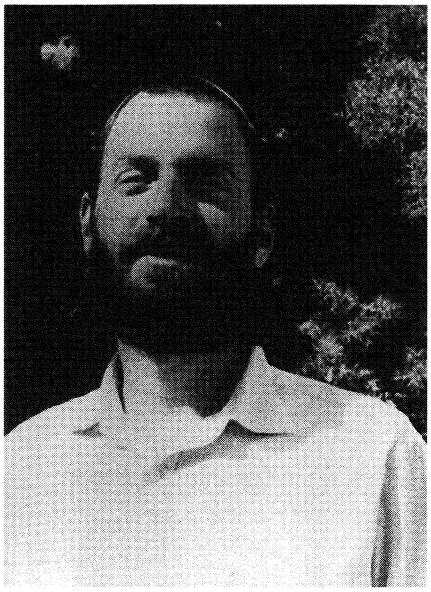

Baruch Goldstein (archieffoto). geïdentificeerd als de man die het vuur opende op de gelovigen in de Iinrahimi-moskee te Hebron.

De vergadering werd verdeeld in drie aparte commissies: (i) handel en arbeid: (ii) belastingen en douane; en (iii) bankzaken en monetaire kwesties.

ISRAELI VERWOORD. ANDER GEWELD

Op 13 februari vermoordden Hamas-guerrillastrijders een Israëlische undercover-agent in Ramallah op de Westoever. Twee andere agenten raakten bij de aanslag gewond.

De aanslag kwam na de moord op Salim Muwafi, onofficieel leider van de Fatah-haviken van Gaza. door Israëlische undercover-agenten op 3 februari.

In de eerste helft van februari waren naar verluidt zeker 10 Palestijnse ..collaborateurs" gedood. door verschillende facties in de bezette gebieden.

BLOEDBAD IN MOSKEE TE HEBRON. UITBARSTING VAN GEWELD IN BEZETTE GEBIEDEN EN ISRAEL. REACTIES

In de ochtend van 25 februari schoot een Israëlische kolonist zijn automatische geweer leeg in de overvolle Ibrahimi-moskee in Hebron (het graf van de patriarchen). Bij deze aanslag, de ergste aanslag op Palestijnen sedert het begin van de Israëlische bezetting van de Westoever in 1967, werden 29 Palestijnen gedood en raakten nog veel meer Palestijnen gewond.

Het bloedbad was een zware slag voor het vredesproces in het Midden-Oosten in het algemeen en voor de onderhandelingen van Israël met de PLO in het bijzonder. De aanslag was bijna zeker bedoeld om de aarzelende voortgang naar de tenuitvoerlegging van het in september 1993 door Israël en de PLO getekende vredesakkoord (zie pag 784/2 e.v.-'93) te frustreren. Volgens de *Middle East International* van 4 maart .,had de daad het Midden-Oosten onherkenbaar veranderd".

De moordenaar, Baruch Goldstein. was de moskee bij het begin van de ochtendgebeden van de Ramadan binnengekomen in zijn uniform van legerreservist. Volgens het Palestijnse Informatiecentrum voor de Mensenrechten (PHRIC) in Jeruzalem had hij vervolgens ..willekeurig en langdurig" ten minste twee volle magazijnen van zijn Galil-geweer leeggeschoten op de menigte Er vielen 29 doden en ongeveer 300 anderen werden gewond bij de aanslag en de daarop volgende verwarring, van wie sommigen ernstig. Na ongeveer 10 minuten schieten werd Goldstein in de moskee overmeesterd en doodgeslagen door razende moskeegangers.

Goldstein. een uit New York geïmmigreerde jood en arts, maakte deel uit van de radicale joodse nederzetting Kiryat Arba bij Hebron. Hij was lid van Kach, de ultra-militante zionistische partij die de oprichting van een puur joodse staat voorstond door alle Israelisehe Arabieren uit Israël en alle Palestijnen uit de bezette gebieden te verwijderen. In een verklaring zei Kach dat Goldsteins actie .,niet het werk van een gek (was). maar volkomen logisch was in de context van zijn politieke ervaring"

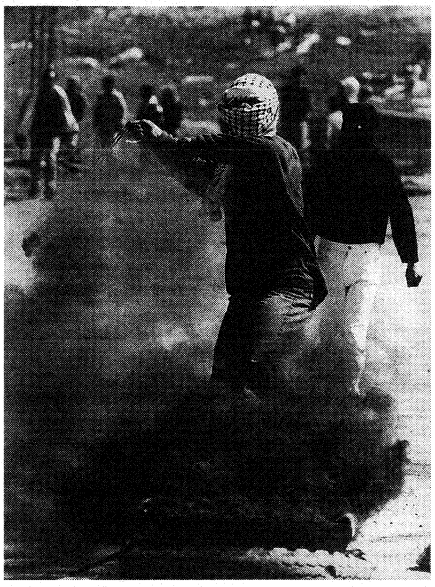

Een Palestijn slingert een steen naar Israëlische grenswachten tijdens botsingen in het vluchtelingenkamp Shawfat in Oost-Jeruzalem op 26 februari.

Het Israëlische leger beweerde dat Goldstein de aanslag zonder enige hulp had uitgevoerd. Volgens sommige Palestiinse ooggetuigen echter hadden andere kolonisten de uitgangen van de moskee geblokkeerd en had er iemand naast Goldstein gestaan om hem munitie aan te reiken. Andere ooggetuigen zeiden dat buiten de moskee patrouillerende soldaten onopzettelijk hadden bijgedragen aan het bloedbad. Berichten spraken van zes andere Palestijnen die in de erop volgende paniek rond de moskee en het Al-Ahali-ziekenhuis in Hebron, waarheen de doden en gewonden werden vervoerd, waren gedood door Israëlische soldaten.

Aansluitend geweld in bezette gebieden en Israël

Toen het nieuws van het bloedbad zich verspreidde door de bezette gebieden, braken overal op de Westoever en in de Gazastrook gevechten uit tussen Palestijnen en Israëlische soldaten. Een algemeen uitgaansverbod in de bezette gebieden kon geen einde maken aan de onrust. Eind februari waren zeker 20 Palestijnen gedood in gevechten met de veiligheidstroepen. Op 26 februari maakte de regering bekend dat zij de Westoever en de Gazastrook ,,voor on-

bepaalde tijd" afsloot. Ook werd Kiryat Arba, Goldsteins nederzetting. tot gesloten militaire zone verklaard.

Het geweld verspreidde zich ook onder de 800.000 mensen tellende Israëlisch-Arabische gemeenschap, waarbij Jaffa en de Negev het brandpunt werden van gevechten zonder weerga. In het geweld werd voor het eerst sedert 1976 een Israëlische Arabier gedood door de veiligheidstroepen.

Palestijnse en Israëlische reactie

In een reactie op het bloedbad scho tte de PLO onmiddellijk haar medewerking aan alle vredesonderhandelingen op. PLO-voorzitter Yasser Arafat, die het bloedbad een ,,echte tragedie" noemde die een negatieve invloed zou hebben op het hele vredesproces, riep de Palestijnse leiders voor crisisberaad in Tunis bijeen.

Tot de eisen die de PLO stelde als voorwaarden voor de hervatting van de vredesgesprekken. behoorde de ontwapening van alle 120.000 joodse kolonisten: de ontmanteling van enkele zeer extreme ideologische nederzettingen. waaronder Kiryat Arba; en de inzet van een internationale vredesmacht om de bescherming van de Palestijnse bevolking te garanderen.

In een telefoongesprek met Arafat op 25 februari veroordeelde de Israëlische premier Yitzhak Rabin het bloedbad en beloofde hij een onderzoek in te stellen naar de berichten van ooggetuigen dat Goldstein niet alleen had gehandeld. Hij zei te hopen dat het ,,walgelijke misdrijf van moord" niet gevolgd zou worden door Arabische wraakpogingen.

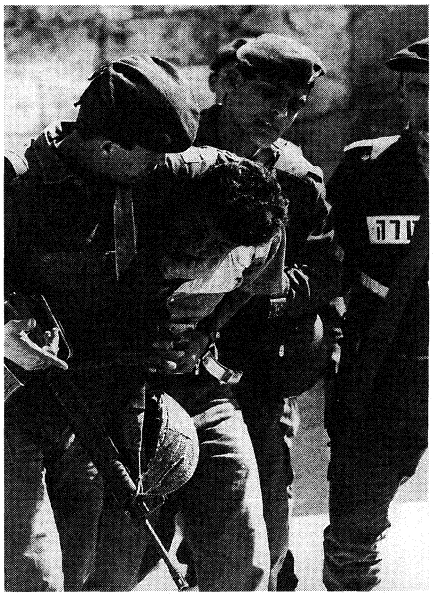

Israëlische grenswachten brengen op 26 februari een Palestijn op in Oost-Jeruzalem.

Op 27 februari gelastte het Israëlische kabinet een officieel onderzoek naar het bloedbad, dat geleid zou worden door een rechter van het Hooggerechtshof. De procureur-generaal kreeg de opdracht te onderzoeken of Kach verboden kon worden. Het kabinet besloot vijf Kach-leiders onder huisarrest te plaatsen en een aantal anderen te ontwapenen en in hun bewegingsvrijheid te beperken. De regering maakte ook bekend dat in de volgende dagen ongeveer 1.000 Palestijnse gevangenen zouden worden vrijgelaten.
Arafat wees de regeringsbesluiten als ,,louterkosmetisch" van de hand.

Andere reacties

Op 27 februari werden de bilaterale onderhandelingen tussen Israël en Jordanië, Syrië en Libanon door de Arabische staten ,,tijdelijk opgeschort". De gesprekken, die op 24 januari in Washington van start waren gegaan (zie hierboven), hadden op 2 maart moeten eindigen.

Rabin deed een beroep op de Arabische staten om terug te keren naar de onderhandelingstafel. Als ze dat niet deden, zei hij. zouden ze de extremisten de overwinning gunnen.

Functionarissen van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken zeiden dat de Syrische minister van buitenlandse zaken Farouk al-Chareh de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher had verzekerd dat de opschorting van de gesprekken ,,eenpauze, geen terugtrekking" was.

Wereldwijd weid er geschokt en afkeurend gereageerd op het bloedbad, terwijl politieke leiders met klem vroegen het vredesproces er niet door te laten ontsporen. De Amerikaanse president Bill Clinton noemde het ,,eenverschrikkelijke menselijke tragedie (die) het moeizame vredeswerk alleen maar compliceert" en hij veroordeelde ,,extremisten aan beide kanten".

De zogenaamde ,,rejectionistische" Palestijnse groeperingen (facties die het vredesakkoord met Israël afwijzen en onderhandelingen met deze staat verwerpen) beweerden dat het bloedbad duidelijk maakte dat de september-akkoorden onuitvoerbaar waren. Op 19 januari hadden zij in Damascus een uit 10 leden bestaande Alliantie van Palestijnse krachten gevormd. Deze Alliantie bestond uit:

Volksfront voor de Bevrijding van Palestina (PFLP), Democratisch Front voor de Bevrijding van Palestina (DFLP). Palestijns Bevrijdingsfront (PLF, Talat Yaqub-factie), Palestijns Front voor Volksstrijd (PPSF), Palestijnse Revolutionaire Communistische Partij (PRCP), Volksfront voor de Bevrijding van Palestina-Algemeen Commando (PFLP-GC). Fatah-Opstand. Saiqa, Hamas, en Islamitische Jihad.

In een verklaring zei Hamas, de voornaamste ,,rejectionistische" kracht in de bezette gebieden. dat de aanslag ,,toont dat vrede met de zionisten onmogelijk is". De groep beloofde Israëlische kolonisten en soldaten te ,,straffen". Ook andere, in Syrië en Libanon gevestigde. afwijzingsfacties zwoeren wraak te nemen.

CAIRO-AKKOORD OVER HEBRON EN OVER HERVATTING ONDERHANDELIN GEN GAZA-JERICHO. NASLEEP VAN BLOEDBAD IN HEBRON

Op 31 maart ondertekenden Israël en de PLO in Cairo een akkoord waardoor de tot stilstand gekomen onderhandelingen ten behoeve van de terugtrekking van de Israëlische troepen uit de Gazastrook en Jericho weer op gang kwamen. De PLO had de onderhandelingen over de terugtrekking en over andere onderdelen van het vredesproces in het Midden-Oosten op 25 februari gestaakt na de slachting onder Palestijnse gelovigen in de Ibrahimi-moskee in Hebron (ziehierboven).

Hei Cairo-akkoord omvatte veiligheidsregelingen voor Hebron en alle ,,bezettegebieden", en voorzag in de onmiddellijke hei-vatting van de afgebroken onderhandelingen over Gaza en Jericho.

Hebron. Israël stemde in met de stationering van 160 internationale waarnemers in Hebron (90 uit Noorwegen, 35 uit Italië en 33 uit Denemarken). van wie er 60 gewapend zouden zijn ,.voor hun persoonlijke beschcrming". De waarnemers zouden ,,assisteren bij de bevordering van de stabiliteit en bij het toezien op en rapporteren over de pogingen het normale leven in Hebron te herstellen".

Bezette gebieden. Vanaf begin april zouden geleidelijk Palestijnse politieagenten in Gaza en het gebied rond Jericho (maar niet Hebron) arriveren.

Onderhandelingen. De onderhandelingen over Gaza en Jericho zouden onmiddellijk hervat en in versneld tempo gevoerd worden om de Israëlische militaire terugtrekking uit het gebied, die reeds maanden achterliep op het schema, te bespoedigen.

Israël verbiedt extremistische anti-Arabische groepen

Na het bloedbad in Hebron had de PLO gepoogd internationale steun te verwerven voor haar eisen aan Israël, waartoe – naast de stationering van internationale waarnemers in Hebron via

De hoofdonderhandelaars van Israël en de PLO, resp. generaal Amnon Shahak (r.) en Nabil Shaath (l.),ondertekenen op 31 maart in Cairo en akkoord over veiligheidsregelingen voor Hebron en alle bezette gebieden.

de VN - ook de stopzetting behoorde van de uitbreiding van joodse nederzettingen in de bezette gebieden, de ontmanteling van de meer extremistische joodse nederzettingen en de ontwapeningvan alle joodse kolonisten.

Terwijl de eisen kennelijk konden rekenen op aanzienlijke steun in het Israëlische kabinet, ging de regering met de gebruikelijke behoedzaamheid te werk. Eind februari besloot zij een klein aantal radicale kolonisten te ontwapenen en stelde zij een groep Palestijnse gevangenen als gebaar van goede wil op vrije voeten (zie hierboven).
Op 13 maart ging de regering over tot een belangrijker maatrcgcl. toen zij de twee belangrijkste anti-Arabische zionistische organisaties (Kach en Kahane Chai) verbood en deze tot illegale terroristische organisaties verklaarde. De twee groepen waren mordicus tegen het vredesproces en hadden openlijk uiting gegeven aan hun steun en bewondering voor Baruch Goldstein, de uitvoerder van het bloedbad in Hebron.

De leider van de op 13 maart verboden organisatie Kach, Baruch Marsel, werd op **3** april gearresteerden overgebracht naar het politiebureau van Petah Tiqva bij Hebron.

Resolutie VN-Veiligheidsraad over bloedbad in Hebron

Op 18 maart nam de VN-Veiligheidsraad, na een stemming per paragraaf, resolutie 904 aan die het bloedbad onder Palestijnse gelovigen in Hebron op 25 februari krachtig veroordeelde en een beroep op Israël deed maatregelen te blijven nemen, waaronder de inbeslagname van wapens, om illegale gewelddaden van Israëlische kolonisten te voorkomen. De Raad vroeg ook om de tijdelijke aanwezigheid van internationale of buitenlandse waarneme s om de veiligheid van Palestijnse burgers in de ,,bezettegebieden" te waarborgen.

Alle operatieve paragrafen van de resolutie werden unaniem aangenomen. maar de VS onthielden zich van stemming over de tweede en zesde paragraaf uit de preambule die respectievelijk verwezen naar ..bezet Palestijns gebied" en .,de toepasbaarheid van de Vierde Conventie van Genève van 12 augustus 1949 voor de door Israël in juni 1967 bezette gebieden, waaronder Jeruzalem, en de daarmee gepaard gaande Israëlische verantwoordelijkheden" opnieuw bevestigde.

De aanvaarding van de resolutie. die door interventie van de VS was vertraagd. was een van de hoofdeisen van de Arabische staten om het vredesproces te reactiveren. Onmiddellijk na de aanvaarding van resolutie 904 maakte de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher bekend dat Syrië, Libanon en Jordanie ermee hadcien ingestemd de gesprekken met Israël in april te hervatten en dat dit een .,sterke stimulans" voor de PLO zou zijn om ook de onderhandelingen te hervatten.

Russische initiatieven. Andere onderhandelingen

Het Cairo-akkoord van 31 maart kwam na een periode van intensieve diplomatieke activiteiten waarbij Israël en de PLO alsook de belangrijke internationale machten betrokken waren, waaronder de VS, Rusland en de VN.

Op 21 maart waren tussen de onderhandelaars van de PLO en Israël in Tunis informele gesprekken begonnen. die na t ee dagen naar Cairo waren verplaatst. Deze gesprekken werden ook bijgewoond door Denis Ross. de speciale Amerikaanse .,coördinator" voor de vredesbesprekingen over het Midden-Oosten. en Trrje Roed Larsen, de Noorse afgezant.

Ross had een reis gemaakt door de regio voor het begin van de gesprekken in Tunis, evenals Andrej Kozyrew, de Russische minister van buitenlandse zaken, en Wiktor Posoewaljoek, de speciale afgezant van de Russische president Boris Jeltsin. Het bezoek van Kozyrew en Posoewaljoek was de eerste aanwijzing dat Rusland (dat samen met de VS de vredesbesprekingen over het Midden-Oosten begeleidde) een onafhankelijke Midden-Oosten-politiek nastreefde sedert het vredesproces in 1991 was begonnen.

De Amerikaanse president Bill Clinton voerde op 16 maart in Washington gesprekken met de Israëlische premier Yitzhak Rabin. De discussie ging voornamelijk over het tot stand brengenvan een compromis dat de PLO in staat stelde terug te keren aan de onderhandelingstafel.

AANHOUDEND GEWELD IN BEZETTE GEBIEDEN

Het geweld dat de bezette gebieden en Israël had overspoeld na het bloedbad in Hebron, ging in maart onverminderd door.

Volgens berichten zouden in de eerste dagen van de maand ongeveer 20 mensen om het leven zijngekomen bij de onlusten.
Vijf Palestijnen (onder u-ie vier leden van Hamas en een zwangere Palestijnse vrouw) kwa-

Denis Ross (r.), de speciale Amerikaanse „coördinator" voor het Midden-Oosten. had op 22 maart in Amman een ontmoeting met de Jordaanse premier Abdel Salam al-Majali.

men op 23 maart in Hebron om het leven bij een langdurig vuurgevecht met Israelische troepen

Israëlische geheimagenten doodden op 28 maart zes leden van de gematigde Fatah-factie in het Jebalya-vluchtelingenkamp in de Gazastrook. PLO-functionarissen beweerden dat de moorden waren gepleegd door elementen in het Israëlische leger die gekant waren tegen het vredesproces. De moorden leidden tot een nieuwe golf van onrust in Gaza.

JORDANIË DREIGT NIET BOYCOT VREDESBESPREKINGEN

In een op 28 maart uitgegeven verklaring dreigde koning Hoessein van Jordanië toekomstige vredesbesprekingen over het Midden-Oosten te boycotten als de VN schepen met bestemming Jordanië bleven doorzoeken.

Schepen die de Jordaanse haven Aqaba binnenliepen. werden soms geinspecteerd om te controleren of zij geen lading met bestemming Irak vervoerden in strijd met de VN-sancties. De koning zei dat de inspecties schade berokkenden aan de Jordaanse economie en een negatief effect hadden op de pogingen van het land de regionale veiligheid te bevorderen.

ISRAËLISCHE ARABIEREN BEZOEKEN SYRIË

Van 7-10 maart bracht een groep van 57 Israëlische Arabieren, onder leiding van Abdul-Wahab Daroushe, een Knessetlid van de Arabische Democratische partij, een semi-officieel bezoek aan Svrië.

Hoewel het bezoek officieel bedoeld was om de delegatie in staat te stellen de Syrische president Hafez Assad te condoleren met het verlies van zijn zoon in januari (zie pag. 285/2-'94 en hierboven). zeiden sommige commentatoren dat dit een belangrijke stap in de richting van de verbetering van de betrekkingen tussen Israël en Syrië betekende. Tijdens zijn ontmoeting met de groep herhaalde Assad dat Syrië bereid was volledig vrede te sluiten met Israël in ruil voor de volledige terugtrekking van de Golanhoogte. Opmerkelijk was zijn verklaring dat hij bereid was Rabin te ontmoeten als de voortgang bij de vredesonderhandelingen een top rechtvaardigde.

DOORBRAAK IN ONDERHANDELINGEN TUSSEN ISRAËL EN PLO. ANDERE ECONOMISCHE EN DIPLOMATIEKE ONTWIKKELINGEN

Op 28 april maakten Israël en de PLO bekend dat zij waren overeengekomen op 4 mei in Cairo een akkoord over Palestijns zelfbestuur te ondertekenen. Het akkoord zou de definitieve terugtrekking van de Israëlische troepen uit de Gazastrook en Jericho omvatten evenals de instelling van een voorlopig Palestijns Gezag in het gebied. zoals bepaald in de Beginselverklaring die de PLO en Israël in september 1993 hadden ondertekend (zie pag. 784/2 e.v.-'93).

Krachtens het oorspronkelijke tijdschema van de Beginselverklaring had Israël op 13 april zijn militaire terugtrekking uit Gaza en Jericho voltooid moeten hebben en de macht aan een Palestijns Gezag overgedragen moeten hebben. De weg naar het bereiken van een definitief akkoord was bezaaid met moeilijkheden, vooral toen de PLO de onderhandelingen met Israël stopzette na het bloedbad onder Palestijnse gelovigen in de Ibrahiini-moskee in Hebron op 25 februari (zie hierboven). Nadat de twee partijen op 31 maart een akkoord hadden getekend over nieuwe veiligheidsafspraken voor Hebron. besloot de PLO de onderhandelingen te hervatten. Onderdeel van de afspraken was de stationering van 160 internationale waarnemers in Hebron, van mie de eersten daar op 11 april arriveerden.

De onderhandelingen tussen Israël en de PLO werden begin april in Cairo heil-at. Terwijl deze besprekingen aan de gang waren, ging Israël door met de terugtrekking van zijn troepen en uitrusting uit Gaza en Jericho. Op 12 april maakten de twee delegaties bekend dat zij overeenstemming hadden bereikt over de voorwaarden voor het inzetten van een Palestijnse politiemacht, over een tijdschema voor de vrijlating van ongeveer 5.000 Palestijnse gevangenen en over de terugkeer van zo'n 30 gedeporteerde Palestijnen. Verdere vooruitgang werd gemeld op 21 april tijdens een ontmoeting in de Roemeense hoofdstad Boekarest tussen PLO-voorzitter Yasser Arafat en de Israëlische minister van buitenlandse zaken Shimon Peres.

De doorbraak op 28 april volgde op een ontmoeting in Cairo tussen Arafat, Peres, de Egyptische president Mohammed Hosni Mubarak en de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher.

Het officiële Egyptische perbureau *MENA* berichtte op 28 april dat nog slechts over drie geschilpunten overeenstemming moest worden bereikt vóór de ondertekening op 4 mei: (i) de uiteindelijke omvang van de Jericho-enclave: (ii) Israëlische toestemming aan de PLO om Palestijnse politieagenten te stationeren aan de grensovergang tussen Jordanië en de Westoever op de Allenby-brug; en (iii) de controle over het zeegebied voor de kust van de Gazastrook.

Economisch akkoord PLO-Israël

Na vijf maanden onderhandelen tekenden Israël en de PLO op 29 april in Parijs een economisch akkoord. Dit zogenaamde Economische-Betrekkingenpact van Parijs zou gedurende de vijfjarige overgangsperiode de economische betrekkingen regelen tussen Israël en de Palestijnse regio met zelfbestuur. Het akkoord werd getekend door Avraham Shohat, Israëls minister van financiën, en Ahmed Qurie, de economische deskundige van de PLO.

Krachtens de bepalingen van het akkoord zou de Palestijnse entiteit verreikende bevoegdheden krijgen om haar eigen monetaire beleid te voeren, om toezicht te houden op Palestijnse banken en om eigen directe belastingtarieven vast te stellen. De onderhandelingen over de uitgifte van een onafhankelijke Palestijnse munt konden niet afgesloten worden en zouden worden voortgezet. Het akkoord stond het Palestijnse Gezag toe handel te drijvenmet Arabischelanden.

Israël neemt deel aan waterbesprekingen in Oman

Van 17-19 april kwam in Oman de werkgroep over waterbronnen bijeen, een onderdeel van de multilaterale sectie van de vredesbesprekingen voor het

Midden-Oosten (zie pag. 139/3-'94 voor vergadering watercommissie in China in oktober 1993). Meer dan 40 delegaties waren aanwezig, waaronder een Israëlische groep aangevoerd door onderminister Yossi Beilin van buitenlandse zaken. Het was de eerste gelegenheid waarbij een officiële Israëlische delegatie een van de Golfstaten bezocht.

De besprekingen werden geboycot door Iran. Syrië cn Libanon (delaatste twee landen hadden de bijeenkomsten van alle multilaterale cominissies geboycot sedert mei 1992. zie pag. 714/3-'92). Jordanië. dat had gedreigd alle besprekingen te boycotten uit protest tegen de VN-inspecties van schepen met bestemming Aqaba (zie hierboven), had een waarnemer gestuurd.

Ter vergadering werd besloten de bouw van een ontziltingsinstallatie van zeewater in Oman te onderzoeken. De deelnemers keurden ook de oprichting goed van een onafhankelijk Palestijns Watergezag.

Op 18 april berichtte de radio van de Israëlische strijdkrachten dat Israël en Oman overeenstemming hadden bereikt over samenwerking op het gebied van zonne-energie.

Christopher reist door de regio. Berichten over Israëlisch aanbod inzake gefaseerde terugtrekking van Golan

Eind april begon de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher aan een reis door het Midden-00sten. Hij bezocht behalve Cairo (waar hij hielp bij het bereiken van uiteindelijke overeenstemming over het akkoord over Palestijns zelfbestuur. zie hierboven), ook Saoedi-Arabië, Israël en Syrië.

Op 30 april voerde Christopher in Damascus gesprekken met de Syrische president Hafez Assad en bracht hij hem naar verluidt Israëlische voorstellen over voor een terugtrekking van de geannexeerde Golanhoogte in drie fasen uitgesmeerd over een periode van acht jaar, in ruil voor een vredesakkoord. Volgens het plan (algemeen bekend als ,,Majdal Shams eerst"), zoals dat in de Israëlische pers werd weergegeven, zou Syrië eerst de controle krijgen over de vier Druzen-nederzettingen op de Golanhoogte. De volgende fase was de sluiting van de Israelische nederzettingen aldaar, waarna in de laatste fase de definitieve volledige Israelische terugtrekking zou plaatsvinden. In een bericht meldde de radiozender Syrische Arabische Republiek op 29 april dat Syrië ,,zich nooit (zou) laten meeslepen door Israëls plannen over gefaseerde nederzettingen en afzonderlijke deeloplossingen".

Besprekingen tussen Christopher en Hoessein over inspectieprocedure Aqaba

Op 25 april voerde Christopher in Londen besprekingen met koning Hoessein van Jordanië. Na afloop maakte hij bekend dat de VS zich helemaal konden vinden in een wijziging van de manier waarop vrachtschepen met bestemming Akaba (de Jordaanse haven) werden geïnspecteerd om te verzekeren dat zij geen vracht met bestemming Irak vervoerden in strijd met de VN-sancties tegen Irak.

Volgens Christophers bekendmaking zouden Jordanie en de VS met de VN-sanctiecommissie samenwerken om het bestaande systeem, waarbij schepen op zee werden geïnspecteerd door Amerikaanse marinepatrouilles, te vervangen door een operatie aan land, onder controle van het onafhankelijke Lloyd's Register of Shipping. Volgens analisten voorkwam een dergelijke verandering lange vertragingen op zee en zouden verzekeringspremies en afhandelingskosten kunnen dalen.

ONTWIKKELINGEN IN BEZETTE GEBIEDEN

In april deden zich de volgende ontwikkelingen voor.

Bomaanslagen van Hamas op Afula en Hadera

Op 6 en 13 april pleegde Hamas, de belangrijkste ,,rejectionistische" groep in de bezette gebieden, zelfmoordaanslagen op Israëlische burgerdoelen als vergelding voor het bloedbad in Hebron van 25 februari.

Op 6 april reed een Hamas-lid zijn met explosieven gevulde auto in de Noordisraelische stad Afula tegen een bus. Het Hamas-lid en minstens zeven Israëli's kwamen oin het leven en 52 mensen raakten gewond, van wie velen ernstig.
De aanslag op 13 april viel samen met dag waarop de gevallenen in Israëls oorlogen worden herdacht. De dader en vijf Israeli's vonden de dood en 30 anderen raakten gewond bij deze aanslag op een volle bus in de Noordisraelische stad Hadera.

Toen Hamas de verantwoordelijkheid opeiste voor deze aanslagen, maakte de organisatie bekend dat zij in totaal vijf wraakaanslagen zou uitvoeren.

In Israël versterkten de aanslagen het groeiende verzet tegen het vredesproces bij rechts, dat Arafats weigering de aanslagen expliciet te veroordelen uitbuitte. Hoge PLO-functionarissen. onder wie Arafat, u-ezen echter openlijk aanslagen op burgers af.

De Israelische regering reageerde op de eerste aanslag door de ..bezette gebieden" voor onbepaalde tijd af te grendelen. Palestijnen werd daarmee de toegang tot Israël en Oost-Jeruzalem ontzegd. Deze stap was bedoeld om de groeiende angst in Israël tot bedaren te brengen dat Hamas nog meer aanslagen zou plegen om het bloedbad van Hebron te wreken. Na 10 dagen versoepelden de autoriteiten de afsluiting van de bezette gebieden enigszins, toen zij Palestijnen op humanitaire gronden 16 000 toegangsvergunningen verleenden en 4.000 werkvergunningen verschaften aan Palestijnen die in de Israëlische landbouw werkzaam waren.

Na de bomaanslagen arresteerden Israelische veiligheidstroepen ongeveer 400 vermeende Harnas-aanhangers, die wcrdcn gedetineerd

Bij andere incidenten doodde een Palestijnse guerrillastrijder van de Islamitische Jihad op 7 april een Israëli en venvondde hij vier anderen bij een aanslag op een bushalte in de Zuidisraëlische stad Ashod. Op 21 april doodden Hamas-strijders een Israëlische soldaat in het noorden van Jeruzalem.

Akkoord Fatah-Hamas

De twee belangrijkste rivaliserende Palestijnse militaire facties in de Gazastrook, de Fatah Haviken en Izz al-Din Qassam-bataljons (de militaire vleugel van Harnas) tekenden op 22 april een akkoord. Krachtens de bepalingen van dit akkoord zouden de twee facties een einde maken aan de aanslagen op elkaar en een commissie oprichten die meningsverschillen moest oplossen.

Het akkoord voorzag ook in cen amnestie van één maand voor Palestijnse ,,collaborateurs" om hun samenwerking met de Israëlische autoriteiten te staken zonder bang te hoeven zijn voor represailles.

PALESTIJNS ZELFBESTUUR VOOR GAZA-JERICHO. REACTIES EN GEVOLGEN

De voorzitter van de PLO, Yasser Arafat, en de Israëlische prcmicr, Yitzhak Rabin, tekenden op 4 mei 1994 in de Egyptische hoofdstad Cairo een akkoord dat voorzag in Palestijns zelfbestuur in de Gazastrook en Jericho, zoals was bepaald in de Beginselverklaring tussen Israël en de PLO, die in september 1993 was ondertekend (zie pag. 784/2 e.v.-'93).

Akkoord over zelfbestuur ondertekend. Bijzonderheden akkoord

De Egyptische president Mohammed Hosni Mubarak trad op als gastheer bij de ondertekeningsplechtigheid, die werd bijgewoond door de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher en zijn Russische ambtgenoot Andrej Kosyrew, de medesponsors van de vredesbesprekingen over het Midden-Oosten. De aanwezigheid van slechts enkele Palestijnse leiders uit de bezette gebieden weerspiegelde de groeiende kloof tussen hen (de zogeheten ,,inside s")en de PLO-autoritciten in Tunis.

De ondertekeningsplechtigheid werd verstoord toen Arafat in eerste instantie weigerde zijn

Op 4 mei werd in Cairo het akkoord voor Palestijnse autonomie in de Gazastrook en Jericho ondertekend. Links door PLO-leider Yasser Arafat, rechts door de Israelischepremier Yitzhak Rabin.

handtekening te plaatsen onder een kaart van Jericho. Na intensief marchanderen achter de schermen werd hij uiteindelijk overgehaald te tekenen, mat hij pas deed nadat hij in zijn eigen handschrift op de kaart had geschreven dat deze geen definitief document was. De omvang van het gebied rond Jericho was tijdens de onderhandelingen tussen beide partijen een van de belangrijkste geschilpunten gebleken.

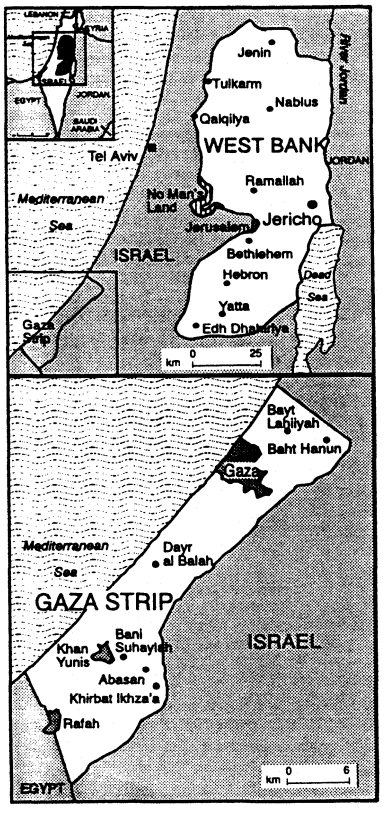

Het akkoord bevatte gedetailleerde afspraken over de terugtrekking van het Israëlische leger uit Gaza en Jericho en over de stationering van een 9.000 man sterke Palestijnse politiemacht. Het Israëlische leger zou alleen verantwoordelijk blijven voor de veiligheid in de Israëlische nederzettingen in de Gazastrook (ongeveer 11 procent van het gebied met Palestijns zelfbestuur). Israël zou toezicht blijven houden op het verkeer van en naar Jericho en de Gazastrook.

Een benoemd Palestijns Nationaal Gezag (PNA) zou het beheer van de Palestijnse zaken in Gaza en Jericho overnemen van het Israelische militaire bestuur. met uitzondering van het beheer over de externe veiligheid en buitenlandse zaken. Verkiezingen in de Gazastrook en op de gehele Westoever voor een Palestijnse Raad zouden volgens de Beginselverklaring worden gehouden op 13 juli, maar werden uitgesteld tot oktober.

Het PNA zou bevoegd zijn over de gehele Gazastrook en in Jericho en omgeving. maar niet over de Israëlische kolonisten en staatsburgers. Palestijnen die we den gearresteerd in gebieden onder Israëlische controle, zouden eerst door de Israëlische autoriteiten worden ondervraagd voor ze werden overgedragen aan het Palestijnse gezag.

Het akkoord bevatte tevens een aantal vertrouwenwekkende maatregelen, met inbegrip van de vrijlating van ongeveer 5.000 Palestijnse gevangenen in mei door Israël. Over de vrijlating van de resterende 5.000 Palestijnse gevangenen zou verder onderhandeld worden.

Een eind april in Parijs bereikt akkoord vormde de basis voor de economische betrekkingen tussen beide partijen (zie hierboven).

Besprekingen over verruiming Palestijns zelfbestuur

Volgens de bepalingen van de Beginselverklaring u-as zelfbestuur voor de Gazastrook en Jericho pas de eerste fase van het akkoord. waarna een akkoord zou moeten volgen over de gefaseerde teruggave van de rest van de steden en dorpen in de bezette gebieden. Besprekingen over een definitief akkoord zouden zo snel mogelijk moeten beginnen, maar niet later dan in het derde jaar van het Palestijnse interim-zelfbestuur.

Op 18 mei spraken Arafat en de Israëlische minister van buitenlandse zaken Shimon Peres met elkaar in de Noorse hoofdstad Oslo. Radio Voice of Israel meldde op 19 mei dat ze het eens waren geworden over de beginselen en over een agenda voor de onderhandelingen over de verruiming van het gezag van het Palestijnse zelfbestuur op de bezette Westelijke Jordaanoever.

Reacties op akkoord

Het akkoord stuitte op fel verzet van Hamas en andere leden van de ,,rejectionistische" Alliantie van Palestijnse Krachten (voor samenstelling daarvan, zie hierboven).

Hamas liet weten zich te zullen verzetten tegen pogingen van de Palestijnse politie in Gaza om zijn strijders te ontwapenen. Een grotere bron van zorg voor Arafat was evenwel de omvang van het verzet tegen het akkoord van de kant van gerespecteerde figuren als Haider Abdel-

De Palestijnse politiemannen die op 13 mei in Khan Yunis (Gazastrook) aankwamen werden enthousiast verwelkomd.

Shafi, Hani al-Hassan en Mohammed Ghneim, die een brede stroming binnen de PLO vertegenwoordigden.

Syrië, dat zich tegen de ondertekening van de Beginselverklaring in september 1993 had gekant, liet zich evenzeer negatief uit over het akkoord van mei. Op 5 mei zei de officiële Syrische radio dat het akkoord niet de wil van het Palestijnse volk tot uiting bracht noch tegemoet kwain aan zijn nationale en pan-Arabische aspiraties.

Van officiële zijde liet Jordanie zich niet uit over het akkoord. De Jordaanse autoriteiten hadden al geruime tijd hun zorgen geuit over het feit dat de PLO hen kennelijk niet volledig wilde betrekken bij het experiment inzake de Gazastrook en Jericho. Desgevraagd noemde de Jordaanse vice-premier Saïd al-Tall het akkoord ..een zelfstandige Palestijnse aangelegenheid".

Israëlische terugtrekking uit Jericho en Gaza. Eerste incidenten na nieuwe veiligheidsbepalingen

De stad Deir al-Balah in de Gazastrook kwam op 11 mei als eerste stad onder Palestijns zelfbestuur te staan. De terugtrekking van het Israëlische leger uit het gebied rond Jericho werd op 13 mei voltooid.

Het toezicht op Jericho werd overdragen aan ongeveer 500 Palestijnse politieagenten (van de naar verwachting 1.000 in totaal). De nieesten van hen maren lid van de in Irak gelegerde Al-Aqsa-brigade en de in Jordanië gelegerde Badr-brigade van het Palestijnse Bevrijdingsleger (PLA). De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher bracht op 17 mei een officieel bezoek aan Jericho. wat kritiek uitlokte van rechts Israël dat vond dat hij door zijn bezoek geloofwaardigheid verleende aan het concept van een toekomstige Palestijnse staat.

Functionarissen van de PLO cn Israël ondertekenden op 17 mei een akkoord waardoor het beheer van het door Israëli's geleide Burgerbestuur over de 38 districten in de Gazastrook en Jericho formeel werd overdragen aan de PLO.

Mohamniad Dahlan en Jibril al-Rujjub, de respectieve hoofden van het veiligheidsapparaat van de PLO in de Gazastrook en op de Westoever, kwamen op 17 mei in het gebied met zelfbestuur aan.

In de vroege ochtend van 18 mei voltooide het Israelische leger zijn terugtrekking uit de Gazastrook. Bij zijn vertrek werd het laatste konvooi door jongeren met stenen bekogeld.

De nieuwe veiligheidsbepalingen werden op 20 mei op de proef gesteld toen Hamas-strijders terugkeerden in het gebied met zelfbestuur nadat zij twee Israëlische reservisten hadden gedood die net buiten de Gazastrook patrouilleerden.

Generaal-majoor Nasr Yousef, hoofd van de Palestijnse politiemacht. zei dat dc Palestijnse autoriteiten de ,.noodzakelijke maatregelen" tegen de betrokken aanvallers zouden treffen. De Israëlische regering reageerde door alle Palestijnen de toegang tot Israël voor negen dagen te ontzeggen.

Benoeming van PNA

Arafats pogingen om het Palestijns Nationaal Gezag (PNA) te benoemen (een overgangsregering voor de gebieden met zelfbestuur) hadden slechts ten dele succes. Er werd van uitgegaan dat het PNA zou bestaan uit 19 Palestijnse ,,insiders" uit de bezette gebieden en 12 ,;outsiders", met Arafat als voorzitter. Maar zelfs sommigen van Arafats naaste medewerkers (onder wie Mahmoud Abbas, Farouk Kaddoumi en Jamal as-Surani) weigerden kennelijk een post in het PNA. Hanan Ashrawi, voormalig woordvoerster van het Palestijnse onderhandelingsteam bij de vredesbesprekingen voor liet Midden-Oosten, weigerde eveneens de haar aangeboden post (voorlichting).

Het PNA kwam van 26-28 mei voor het eerst in gedeeltelijke samenstelling in Tunis bijeen. De 20 leden (onder wie Arafat) bekrachtigden een politiek programma. Daarnaast werden er ministeriële verantwoordelijkheden toegekend. Na de vergadering ging Arafat door kandidaten te zoeken voor de nog niet bezette vijf PNA-plaatsen. In sommige berichten werd echter gesuggereerd dat ten minste twee ulaatsen gereserveerd waren voor de ,,rejectionistische" oppositie.

De samenstelling van het PNA was eind mei naar verluidt als volgt:

Voorzitter van het PNA en binnenlandse zaken - Yasser Arafat; economie en handel - Ahmed Qurie (Abu Ala); financiën - Muhamad Zuhdi al-Nashashibi*: planning en economische sa-

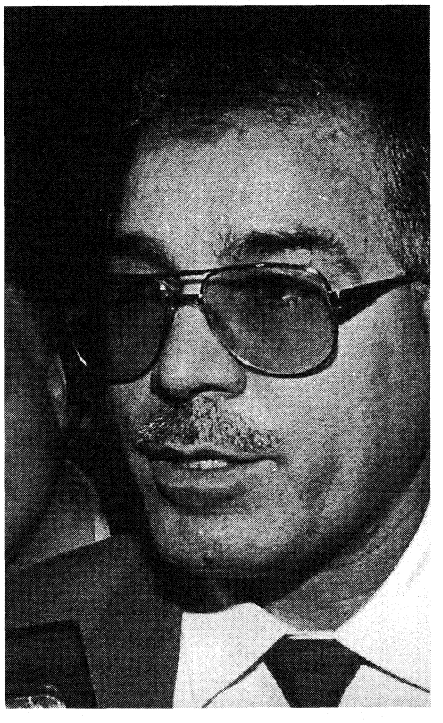

De chef van de Palestijnse politie, generaal-majoor Nasr Yousef.

menwerking - Nabil Shaath; huisvesting - Zakariya al-Agha: communicatie en posterijen - Abd al-Hafiz al-Ashhab; onderwijs en opleidingen - Yasir Amr; cultuur en kunst - Yasser Abd Ar Rabbuh*; justitie - Furayh Abu Middayn; arbeid en werknemersaangelegenheden - Samir Ghawshah*; sociale zaken - Intisar al-Wazir (Umm Jihad); plaatselijk bestuur - Saib Urayqat; jeugd en sport - Azmi al-Shuaybi: toerisme en monumenten - Elias Freij; gezondheidszorg - Riyad al-Zanun; transport en verbindingen - Abd al-Aziz al Hajj Ahmad; secretaris-generaal PNA - Tayyin Abd al-Rahim; zonder portefeuille - Faisal Husseini en Munib al-Masri.

Sari Nusaybah zou nog niet hebben beslotenof hij het lidmaatschap zou aanvaarden.

* Lid Uitvoerend Comité PLO.

Intisar al-Wazir (Umm Jihad) is de weduwe van Khalil al-Wazir (Abu Jihad), de plaatsvervanger van Arafat die in 1988 in Tunis werd vermoord door een Israëlisch commando (zie pag. 273/1-'91). Elias Freij is burgemeester van Bethlehem. Faisal Husseini, Palestijns leider uit Oost-Jeruzalem, zou de opdracht hebben gekregen zich te wijden aan de toekomstige status van Jeruzalem.

Onenigheid over decreet inzake wetten van voor 1967

In een op 24 mei in de pers van Oost-Jeruzalem gepubliceerd decreet gelastte Arafat dat de burgerlijke en religieuze rechtbanken in de gebieden met zelfbestuur opnieuw alle wetten zouden invoeren die in die gebieden van kracht waren voor de Israëlische bezetting in juni 1967 (dat wil zeggen de Jordaanse wetten in Jericho en de Egyptische wetten in Gaza). Het Israëlische ministerie van buitenlandse zaken, dat het decreet verwierp, verklaarde dat volgens de bepalingen van de akkoorden tussen Israël en de PLO vooraf toestemming nodig was van Israël voor elke wijziging van de wetten in de gebieden met zelfbestuur.

Aanhoudend geweld buiten gebied met zelfbestuur

Op 17 mei doodden Hamas-strijders twee Israëlische burgers nabij Hebron.

Op 22 mei doodden Israëlische veiligheidstroepen in de buurt van Hebron één Hamas-strijder en op 31 mei twee anderen in een dorp ten noorden van Jeruzalem.

(Vor.ber.pag. 136/2 e.v.-1994)

GCC

EERSTE VERGADERING VAN MILITAIRE COMMISSIE

Op 12 en 13 april 1994 hield de pas opgerichte militaire commissie van de Samenwerkingsraad voor de Golf (GCC) in Dubai (in de Verenigde Arabische Emiraten of VAE) haar eerste vergadering. De vergadering, die werd bijgewoond door hoge militaire delegaties uit alle zes GCC-lidstaten (Bahrein, Koeweit, Oman, Qatar, Saoedi-Arabië en de VAE), was bijeengeroepen ter voortzetting van de gesprekken over veiligheid die tijdens de 14de GCC-top in december 1993 (zie pag. 142/2 e.v.-'94) waren gevoerd

De gesprekken gingen vooral over plannen om luchtverdedigingssysteinen te integreren en om de Peninsular Shield Force (PSF, de in Saoedi-Arabië gestationeerde snelle interventiemacht van de organisatie) te versterken. Volgens de *Middle* East *Economic Digest* van 22 april wilde de GCC de omvang van de PSF vergroten van 8.000 tot 17.000 manschappen en er lucht- en marine-eenheden in integreren.

Andere vergaderingen

Op 2 en 3 april werd in Riad (Saoedi-Arabië) de 50ste zitting van de ministerraad van de GCC gehouden. De Raad besprak routinekwesties. waaronder Irak, het territoriale geschil tussen de VAE en Iran, het vredesproces in het Midden-Oosten, Somalia, Bosnië en Afghanistan.

De ministers van financiën en handel van de GCC, die begin april en medio april in Riad bijeenkwamen, bespraken plannen om de regionale effectenmarkten te koppelen en de handel te stimuleren om zo de vorming van een gemeenschappelijke markt te versnellen. Ook besloten zij te kiezen voor een geleidelijke benadering van de unificatie van de tarieven, een belangrijk obstakel dat de vrijhandel met de Europese Unie in de weg stond.

(Vor.ber.pag. 142/1 e.v.-1994)

JORDANIË

DOODVONNISSEN VOOR SAMENZWEERDERS TEGEN HOESSEIN

Op 16 januari 1994 werden vijf mannen ter dood veroordeeld (twee bij verstek) door een militair tribunaal wegens het beramen van een moordaanslag op koning Hoessein in 1993 (zie pag. 143/1/2-'94). Zeven andere beklaagden kregen lange gevangenisstraffen voor hetzelfde vergrijp.

De groep. waartoe militaire cadetten en leden van de verboden Islamitische Bevrijdingspartij behoorden. wilde de koning vermoorden tijdens een plechtige diploma-uitreiking aan de universiteit van Muta.

VOORMALIGE PREMIER OVERLEDEN

Op 30 januari overleed op 82-jarige leeftijd oud-premier Bahjat Talhouni.

Talhouni. die tot het eind van zijn leven in de Senaat zat. was aan 1958 tot 19'70 acht maal premier geweest. Hij was ook chef geweest van het Koninklijke Hof.

VERMEENDE MOORDENAARS VAN JORDAANSE DIPLOMAAT GEARRESTEERD

Op 22 februari werden in Amman 15 à 25 mensen gearresteerd in verband met de moord in januari op een Jordaanse diplomaat in Libanon (zie pag. 284/2-'94).

De beschuldigden zouden leden zijn van een verboden Palestijnse radicale groepering, de Revolutionaire Raad van Fatah (RCF) van Abu Nidal (gewoonlijk de Abu-Nidalgroep genoemd), die de moord beraamd zou hebben. Volgens de Libanese politie heette de moordenaar Yousef Mahmoud Shaaban. Op 8 februari echter had de RCF iedere betrokkenheid bij de zaak ontkend.

Andere arrestaties

Op 9 februari maakte minister Salameh Hammad van binnenlandse zaken bekend dat veiligheidstroepen negen mensen hadden gearresteerd die beschuldigd werden van het beramen van de moord op .,bekende personen", van aanslagen op politiepatrouilles en van bomaanslagen op bedrijven van Westerse snit, waaronder bioscopen en nachtclubs. Hammads verklaring kwam na twee bomaanslagen, die het werk zouden zijn van militante islamieten. Bij die aanslagen werden bioscopen in Amman en Zarqa, respectievelijk op 26 januari en 1 februari, verwoest.

CONFLICT OVER OMZETBELASTING

Medio februari diende de regering een omstreden wetsontwerp over de hervorming van de omzetbelasting in bij het Huis van Afgevaardigden.

Het kabinet had de maatregel formeel goedgekeurd op 8 februari, na meer dan een jaar uitstel wegens kritiek van afgevaardigden en plaatselijke zakenlieden. Het belang van parlementaire goedkeuring voor het wetsontwerp werd nog eens onderstreept door berichten die aangaven

dat de tenuitvoerlegging ervan een voorwaarde was voor een nieuwe overbruggingsovereenkomst met het IMF, waarover in maait onderhandeld zou worden. en voor nieuwe gesprekken over schuldenherschikking met de internationale crediteuren van Jordanië.

De wet voorzag in drie verschillende omzetbelastingtarieven: 10 procent voor de meeste goederen en diensten; 20 procent voor luxe produkten en een nultarief voor voedsel, geneesmiddelen en onderwijskundig materiaal. Tot dusver werd op een beperkt aantal consumptiegoederen een ingewikkelde, uit 11 tarieven bestaande omzeibelasting geheven. Het wetsvoorstel ging ervan uit dat de nieuwe belasting inkomsten voor de regering zou opleveren van ongeveer JD 180 mln in het eerste jaar ($1 = JD 0,705 op 11 februari 1994).

Nationalistische afgevaardigden waren tegen de maatregel omdat hij door het IMF zou zijn gedicteerd. In januari had het parlement de begroting van 1994 goedgekeurd nadat verwijzingen naar de voorgestelde belasting waren geschrapt. Ook plaatselijke zakenlieden verzetten zich tegen de wet, hoewel de regering had toegegeven aan hun eisen door de belasting op diensten pas na drie jaar in plaats van na zes maanden, zoals oorspronkelijk bedoeld, te laten ingaan.

SCHULDENHERSCHIKKINC MET JAPAN

Op 7 februari werd een akkoord met Japan getekend over de herschikking van schulden ten bedrage van $ 14,1 mln die in januari en februari afgelost moesten worden.

Deze herschikte schuld zou toegevoegd moeten worden aan de S 87,3 mln aan aflossingen die Jordanie aan Japan schuldig was. Een deel van de Jordaanse schuld aan crediteurenlanden, op dat moment $ 7.2 mrd, was in maart 1992 herschikt (zie pag. 417/3-'92). Eind 1993 bedroeg de buitenlandse schuld van Jordanië $ 6,87 mrd.

DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN MET VATICAAW

Op 3 maart knoopte Jordanië diplomatieke betrekkingen aan met het Vaticaan. Algemeen werd aangenomen dat deze stap deel uitmaakte van een campagne van het Vaticaan om de banden met de Arabische wereld aan te halen als compensatie voor de erkenning door het Vaticaan van Israël in december 1993 (zie pag. 434/1-'94).

KONING HOESSEIN BEZOEKT DRIE GOLFSTATEN

Koning Hoessein, die de umra (kleine pelgrimstocht) maakte. bracht op 8 en 9 maart een bezoek aan Mekka in Saoedi-Arabië. Het was het eerste bezoek van de koning aan Saoedi-Arabië sinds de Golfcrisis van 1990-1991, toen de betrekkingen tussen Jordanië en Saoedi-Arabië waren verslechterd, omdat eerstgenoemde weigerde zich aan te sluiten bij de actie onder aanvoering van de VS om de Iraakse troepen uit Koeweit te verdrijven.

Tijdens zijn verblijf in Saoedi-Arabië werd koning Hoessein niet uitgenodigd voor een ontmoeting met koning Fahd ibn Abdul Aziz. een eer die bezoekende staatshoofden dooi-gaans wel ten deel viel. De *Guardian* van 10 maart noemde Fahds weigering om Hoessein te ontmoeten een .,vernederende affront", hoewel er in de Jordaanse pers bijna geen woord aan werd gewijd. De *Middle* East *International* van 18 maart haalde een niet niet name genoemde Jordaanse politicus aan die zou hebben gezegd dat Fahd had gezworen nooit meer met Hoessein te praten

Van 20-24 maart bracht koning Hoessein ook een bezoek aan de Golfstaten Qatar en Oman, eveneens voor de eerste keer sinds de Golfcrisis. In tegenstelling tot zijn ervaring in Saoedi-Arabië, voerde Hoessein hartelijke besprekingen met de emir van Qatar, sjeik Khalifah Bin Hamad al-Thani, en met sultan Qaboos bin Said van Oman.

HULPPAKKET VOOR 1994. IMF-KREDIET

Op 18 mei deelde de minister van planning. Ziyad Fariz, mee dat de regering hulp voor 1994 was toegezegd voor een bedrag van ca. $200 mln tijdens een bijeenkomst van internationale donoren die medio mei in Parijs had plaatsgevonden. De hulp zou worden gebruikt om het tekort op de Jordaanse betalingsbalans te dekken.

Fariz betoogde dat het nieuwe hulppakket neerkwam op een motie van vertrouwen in het economische hervormingsprogramma van de regering.

Terwijl dezelfde donoren voor 1993 een bedrag van ca. $380 mln hadden toegezegd. waren de bilaterale toewijzingen ver beneden het totaalbedrag gebleven. Oin een herhaling van deze tegenvaller in 1994 te voorkomen had de regering een orgaan voor de hulpcoördinatie opgericht om regelmatige evaluaties te houden met donorvertegenwoordigers over de geplande toewijzingen.

Op 25 mei keurde het IMF een krediet goed van 127,8 mln SDRs (ca. $ 181 mln) op grond van de uitgebreide fondsfaciliteit (EFF). Het geld zou in de komende drie jaar beschikbaar worden gesteld ter ondersteuning van het regeringsprogramma voor de middellange termijn t.b.v. de aanpassing en structurele hervorming.

(Vor.ber.pag. 142/3 e.v.-1994)

ALGEMEEN

CENTRAALAZIATISCHE STATEN. ECONOMISCHE UNIE VAN KAZACHSTAN, OEZBEKISTAN E N KIRGIZSTAN

Op 10 januari 1994 besloten Kazachstan en Oezbekistan een economische unie op te richten. Daarmee werd één economische zone in het leven geroepen met omvangrijke erts- en energievoorraden en een bevolking van ongeveer 48 mln mensen.

Het akkoord, dat door de Economist van 15 januari ,,de eerste krachtige overeenkomst" tussen leden van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS) werd genoemd, voorzag in het vrije verkeer van goederen, diensten, kapitaal en arbeid tussen de twee Centraalaziatische republieken. Ook zouden beide landen hun economische, monetaire en arbeidsbeleid op elkaar afstemmen.

Het akkoord werd gesloten tijdens een ontmoeting tussen president Noersoeltan Nazarbajew van Kazachstan en zijn Oezbeekse collega Islam Karimow in de Oezbeekse hoofdstad Tasjkent.

Op 16 januari besloot Kirgizstan zich met ingang van 1 februari aan te sluiten bij de unie, aldus persbureau *Reuter* op 18 januari.

(Vor.ber.pag. 217/3 e.v.-1993)

AFGHANISTAN

ESCALATIE STRIJD TUSSEN MUJAHEDDIN-FACTIES. BEMIDDELINGSPOGINGEN. REACTIE VAN REGIONALE MACHTEN. ONTWIKKELINGEN JAMUARI-MEI

In januari 1994 zouden ten minste 1.000 mensen zijn gedood en naar schatting 10.000 gewond in de bloedigste gevechten tussen strijdende mujaheddin-facties sedert de omverwerping van het communistische regime in april 1992 (zie pag. 423/3 e.v.-'92). Duizenden mensen zouden de hoofdstad Kaboel zijn ontvlucht, waar troepen trouw aan president Burjanuddin Rabbani de stellingen van de regering verdedigden tegen zware artilleriebeschietingen en luchtaanvallen van troepen onder bevel van premier Gulbuddin Hekmatyar en zijn bondgenoot, generaal Abdul Rashid Dostam, de leider van de Oezbeekse militie.

Een beeld van de verwoeste bazan vijk Jadayi Maiwand in Kaboel (27 januari 1994).

Medio januari zouden 18.000 mensen naar het buurland Pakistan zijn gevlucht Volgrns onbevestigde berichten had Pakistan zijn grens hermetisch gesloten. Ongeveer 20.000 andere vluchtelingen zochten hun toevlucht in noodkampen van het Hoge Commissariaat voor Vluchtelingen van de VN in dc Oostafghaanse stad Jalalabad.

Ontwikkeling strijd in januari

Het geweld escaleerde op 1 januari toen Hekmatyars volgelingen, gesteund door Dostams troepen, probeerden de controle over Kaboel over te nemen van troepen die trouw waren aan Rabbani en oud-minister van defensie Ahmed Shah Massoud.

Het conflict breidde zich snel uit naar Dostams machtsbasis in de noordelijke stad Mazar-e-Sharif, waar zijn Oezbeekse militie werd aangevallen door lokale Rabbani-troepen. Rabbani's soldaten vielen ook posities van Dostam aan in de provincies Faryab en Kunduz.

Op 5 januari veroverden regeringstroepen het vliegveld van Kaboel op de Oezbeekse militie en op 6 januari probeerden zij Dostams laatste bastion in Kaboel. het oude fort Bala Hissar, met bombardementen te verwoesten. Op 8 januari kwamen de strijdende partijen een staakt-het-vuren van 24 uur overeen om buitenlandse diplomaten en de gewonden in staat te stellen de stad te verlaten. Het staakt-het-vuren ging in rook op toen Dostams militie op 10 januari een onafgebroken luchtbombardement van drie dagen op de stad begon.

Op 16 januari vielen regeringsvliegtuigen Hekmatyars hoofdkwartier in Charasiab (25 km ten zuiden van Kaboel) aan.

Op 23 januari bestookten Hekmatyars troepen, met luchtsteun van Dostams militie, Kaboel onophoudelijk met zware artillerie. Dit was de zwaarste aanval tot dan toe op de troepen van Rabbani. Op 29 en 30 januari voerden de rivaliserende strijdkrachten over en weer nieuwe luchtaanvallen uit.

Achtergrond van de machtsstrijd

De opleving van de strijd, na ongeveer twee maanden van felle gevechten tussen Hekmatyar en de geallieerde troepen van Rabbani en Masoud, was het gevolg van een intense machtsstrijd tussen de twee kampen (zie onder meer pag. 579/3 e.v.-'93) en van de groeiende frustratie onder Dostams Oezbeekse volgelingen die woedend waren over het feit dat zij buiten de regering waren gehouden.

Dostam, ooit de ,,king-maker" van de Afghaanse politiek genoemd vanwege zijn beslissende rol in de omverwerping van president Mohammed Najibullah (zie pag. 424/2/3-'92), had naar verluidt beweerd dat Rabbani en Massoud, beiden etnische Tadzjieken, in de regering alleen maar oog hadden voor de belangen voor hun eigen gemeenschap.

Waarnemers stelden echter vraagtekens bij de duurzaamheid van de alliantie van Dostam en Hekmatyar. Zij wezen op Hekmatyars hardnekkige pogingen in het verleden om het vertrek van de Oezbeekse militie uit Kaboel te bewerkstelligen (zie pag. 27513 e.v.-'93). Het vooruitzicht van een alliantie tussen Dostam en Hekmatyar dreef tegelijkertijd andere facties, waaronder met name die van Massoud en van de voormalige communist generaal Abdul Momin (later omgekomen bij de gevechten). in de armen van de regering. Dit leidde tot een politieke herschikking en een daarmee gepaard.gaande uitbreiding van de gevechten.

Bemiddelingspogingen

Pogingen om de vrede te herstellen liepen op niets uit Op een bijeenkomst van 45 Afghaanse legercommandanten van beide partijen medio januari bleef Hekmatyar naar verluidt hameren op het aftreden van Rabbani als prealabele voorwaarde voor vredesbesprekingen.

Rabbani, die ook een ontmoeting had met de commandanten. toonde zich kennelijk bereid vredesbesprekingen aan te knopen met Hekmatyar, maar niet met Dostam, die hij ervan beschuldigde een ,,restant van het communisme" te zijn. Ook de pro-Iraanse sjiitische coalitie, de Hezb-i-Wahdat-i-Islami, die zich betrekkelijk afzijdig van de strijd had gehouden. zou zijn gekomen met een vredesinitiatief dat uitging van het gelijktijdige aftreden van Rabbani en Hekmatyar en het overdragen van de macht aan een nieuwe interim-regering.

Hekmatyars positie als premier bleef hoogst ongewis. Volgens berichten uit medio december 1993 had hij afstand gedaan van deze functie, wat in alle toonaarden was ontkend door zijn woordvoerder. Op 12 januari zei een woordvoerder van het ministerie van buitenlandse zaken dat Hekmatyar was ontslagen vanwege zijn betrokkenheid bij een coup tegen Rabbani.

Reacties in regio

In de regio werd met bezorgdheid gereageerd op de oplaaiende strijd in Afghanistan.

Pakistan stelde op 15 januari een regionale vredesconferentie voor en deed op 17 januari samen met Saoedi-Arabie een klemmend beroep op de strijdende partijen te komen tot een ,,onvoorwaardelijk staakt-het-vuren en beëindiging van alle vijandelijkheden ... (en) de nauwgezette uitvoering van het Akkoord van Islamabad" (uitmaart 1993. zie pag. 579/1 e.v.-'93). Medio januari waren er ook berichten over Iraanse bemiddelingspogingen.

Op 17 januari raadde Hekmatyar Saoedi-Arabië aan zich niet langer te ,,bemoeien" met de binnenlandse aangelegenheden van Afghanistan.

Aanhoudende gevechten

De felle gevechten die in januari waren uitgebroken tussen rivaliserende mujaheddin-groeperingen (zie hierboven), vergrootten de kans op een ernstige voedselcrisis, die ongeveer 800.000 mensen in de hoofdstad Kaboel zou treffen. Internationale voedseltransporten waren tegengehouden door de gecombineerde strijdkrachten van premier Gulbuddin Hekmatyar en zijn bondgenoot generaal Abdul Rashid Dostam in een poging president Burhanuddin Rabbani tot aftreden te dwingen.

Een op 14 februari overeengekomen wapenstilstand van vier dagen om voedselvoorraden naar Kaboel te laten komen, werd de dag daarop verbroken, nadat troepen van Hekmatyar een humanitair hulpkonvooi op weg naar Kaboel hadden onderschept Op 16 februari werden de gevechten hervat met een zware raketaanval op Kaboel, waarbij 13 mensen om het leven kwamen. Een nieuw staakt-het-vuren, dat op 22 februari werd overeengekonien, hield evenmin stand

Crisis in voedseldistributie

Op 15 februari waarschuwden de VN dat Kaboel door hongersnood werd bedreigd als Hekmatyar-getrouwe mujāheddin-strijders de bevoorradingsroutes vanuit de oostelijke stad Jalalabad bleven blokkeren. Het gevaar van een massale hongerdood in Kaboel werd ook door het Internationale Comité van het Rode Kruis (ICRC) onder de aandacht gebracht.

Op 17 februari publiceerde het ICRC bovendien cijfers waaruit bleek dat in Kaboel meer dan 50.000 mensen door de strijd uit hun huizen waren verdreven. Velen van hen zochten hun toevlucht in moskeeën, scholen en veiliger wijken. Ongeveer 400.000 anderen hadden onderdak gevonden bij medeburgers.

Diplomatieke spanning met Pakistan

De betrekkingen met Pakistan verslechterden, omdat op 23 februari woedende demonstranten de Pakistaanse ambassade in Kaboel plunderden. Vervolgens werd op 24 februari de Pakistaanse ambassadestaf teruggeroepen.

De demonstranten hadden betoogd tegen de vermeende steun van Pakistan aan Hekmatyar en in het bijzonder tegen de bestorming van de Afghaanse ambassade in Islamabad op 21 februari door een Pakistaanse elite-commando bij een actie om gijzelaars te bevrijden.

Gewapende Afghanen hadden vijf Pakistaanse schoolkinderen en hun onderwijzer in gijzeling gehouden in het ambassadegebouw in Islamabad. Zij waren de laatste zes gijzelaars van een groep van 67 kinderen en zeven onderwijzers, die waren gevangen genomen toen hun schoolbus de dag daarvoor was gekaapt door de Aighanen in de Noordpakistaanse stad Peshawar. De ontvoerders hadden beloofd hun gijzelaars vrij te laten in ruil voor de hervatting van de voedseltransporten naar Kaboel. Zij hadden zich laten overhalen om het grootste deel van de gijzelaars vrij te laten. maar hadden vervolgens een losgeld van $ 5 mln geëist en Icgcrhelikoptcrs om met dc resterende zes naar Afghanistan te vliegen. De actie op 21 februari leidde tot de dood van de ontvoerders en de bevrijding van de gijzelaars.

Op 25 februari maakte Pakistan bekend dat het alle paspoorten die aan Afghaanse onderdanen, voor het merendeel vluchtelingen, waren verstrekt, had ingetrokken. Dit als reactie op de reeks recente .,anti-Pakistaanse incidenten".

Aanhoudende vredespogingen

De pogingen om een einde te maken aan de strijd gingen door. Er waren berichten over een nieuw initiatief van Pakistan om een vredesakkoord tussen de rivaliserende facties tot stand te brengen. Op 18 februari voerde de Pakistaanse minister van buitenlandse zaken, Ahmed Asif Ali, in Jalalabad besprekingen met Hekmatyar, alvorens naar Kaboel te reizen voor een ontmoeting met Rabbani (23-25 februari).

Voedselcrisisgedeeltelijk opgelost

Een dreigende voedselcrisis werd op 6 maart afgewend toen troepen die loyaal waren aan premier Gulbuddin Hekmatyar, gehoor gaven aan een oproep van VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali om het beleg van de hoofdstad Kaboel op te heffen en de helft van een konvooi van zes vrachtwagens van de VN en van het ICRC door te laten om voedsel te brengen naar een gebied dat werd gecontroleerd door Hekmatyars rivaal, president Burhanuddin Rabbani. Twee van de drie andere vrachtwagens werden gestuurd naar Hekmatyars bolwerken ten zuiden van Kaboel en één naar gebieden in handen van de op dat moment neutrale sjiitische factie, de Hezb-i-Wahdat.

Het VN-ICRC-konvooi - het eerste dat Kaboel bereikte sinds de gevechten in januari begonnen - was begin maart in Bagrami gestrand, ongeveer 15 km ten oosten van Kaboel. nadat het uit Peshawar in Pakistan was vertrokken. Volgens berichten was het konvooi tegengehouden door troepen van Hekmatyar. die alle voedsel opeisten. Daarnaast eisten zij dat burgers in de door de regering gecontroleerde gebieden de gevechtslinies konden passeren om aan voedsel te komen. De VN. die Hekmatvar ervan beschuldigden zich niet te houden aan de afspraak om de voedselvoorraden gelijkelijk tussen de rivaliserende facties te verdelen. hadden bij wijze van vergelding gedreigd om alle plannen voor het verdelen van voedsel te schrappen.

Regeringstroepen rukken op

Medio maart waren er berichten dat regeringstroepen in het noorden belangrijke militaire successen hadden geboekt tegen Hekmatyars belangrijkste bondgenoot, de Oezbeekse militieleider generaal Abdui Rashid Dostam.

Op 10 maart maakte Radio Kaboel bekend dat regeringssoldaten in het noorden de strategisch belangrijke stad Kunduz hadden heroverd, die begin maart in handen was gevallen van troepen van Dostam. Kunduz, dat aan een vitale aanvoerroute van Tadzjikistan naar Kaboel lag, zou zijn heroverd na een bloedige slag. waarbij troepen onder commando van oud-minister van defensie Ahmed Shah Massoud, bondgenoot van Rabbani, naar schatting

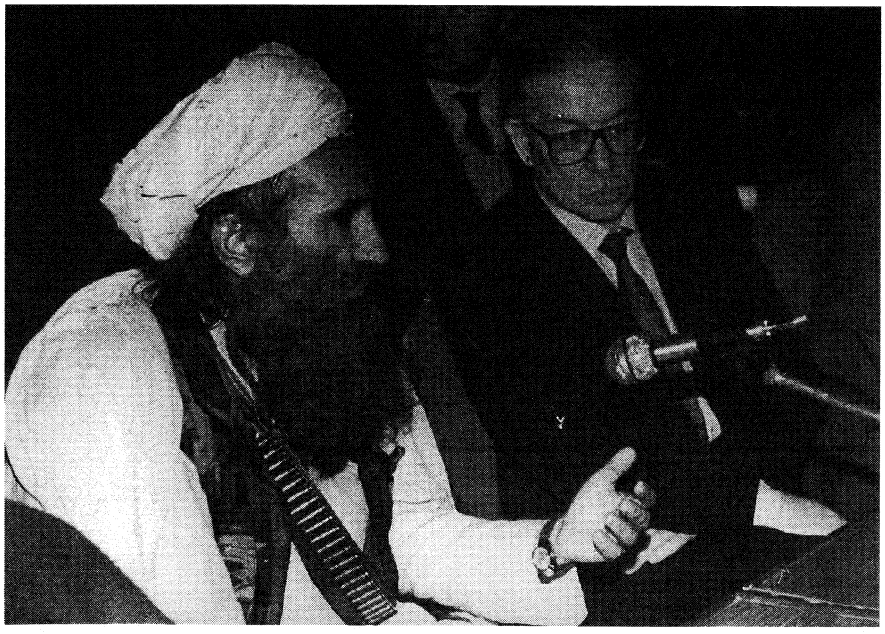

De speciale vredesafgezant van de VN voor Afghanistan, Mahmoud Mestiri (r.),overlegde op 2 april met mujaheddinleider Jallaluddin Haqani in het Intercontinental Hotel in Kaboel,

300 a 400 van Dostams mannen zouden hebben gedood. Regeringstroepen veroverden ook steden aan het noordelijke einde van de cruciale Salang-pas. waaronder op 19 maart Doshi. een van Dostams belangrijkste bolwerken in de provincie Baghlan.

Ondertussen bleef het aantal slachtoffers onder de burgerbevolking in Kaboel stijgen Op 7 en 8 maart kwamen bij raketaanvallen van de opstandelingen meer dan 200 mensen om het leven Een raketaanval op 12 maart kostte aan 50 mensen het leven Nog eens 40 mensen kwamen op 26 maart om toen het centrum van de stad werd gebombardeerd

Op 30 maart werd melding gemaakt van een vijfdaags staakt-het-vuren dat samenviel met het begin van vredesonderhandelingen in Jalalabad onder auspiciën van een VN-missie die werd geleid door Mahmoud Mestiri.

Uitspraak Hooggerechtshof

Op 9 maart sprak het Hooggerechtshof in een resolutie zijn steun uit voor de regering van president Rabbani. Het stelde de duur van diens presidentschap vast op twee jaar in plaats van op 18 maanden, zoals was overeengekomen in de in maart en mei 1993 ondertekende vredesakkoorden (pag. 579/1 e.v.-'93).Het hof rechtvaardigde zijn besluit door te wijzen op wat het noemde de ,.niet-tenuitvoerlegging" van deze akkoorden.

Hervatting **van** gevechten

In Kaboel werd de strijd hervat na het verstrijken van een kort bestand dat sedert eind maart van kracht was geweest. Op 11 april werd een raketaanval uitgevoerd door troepen die trouw waren aan generaal Abdul Rashid Dostam, de bondgenoot van premier Gulbuddin Hekmatyar. Daarbij vielen in Kaboel 20 doden. Op 22 april kwamen nog eens 24 mensen om het leven bij een aanval van Dostams Oezbekische militieleden die gericht was op de herovering van het fort Bala Hissar, het laatste bolwerkvan de militairen in Kaboel.

Vredesbesprekingen met de VN

Een in maart gearriveerde vredesdelegatie van de VN onder leiding van Mahmoud Mestiri (oud-minister van buitenlandse zaken van Tunesië) begon op 16 april aan een tweede ronde van besprekingen met leiders van de oorlogvoerende facties die hun bases hadden in de noordelijke steden Mazar-i-Sharif, Herat en Bamian. Begin april was de delegatie er niet in geslaagd een permanent staakt-het-vuren te bewerkstelligen na afzonderlijke besprekingen met Hekmatyar en zijn grote rivaal, president Burhanuddin Rabbani.

Er waren berichten dat Hekmatyar een voorstel had verworpen om de VN alle zware wapens in Kaboel te laten inzamelen. Hij zou gezegd hebben dat ,,wij niet accepteren dat wij onze wapens moeten inleveren bij welke buitenlanders ook". Hekmatyar zou ook suggesties van Afghaanse vredesdelegaties hebben afgewezen om het toezicht op Kaboel over te dragen aan een raad van plaatselijke commandanten.

Escalatie gerechten

Medio mei bestookten rivaliserende islamitische troepen elkaar bij een duidelijke escalatie van de gevechten waarbij rondom Kaboel talrijke mensen werden gedood. Regeringstroepen zetten hun opmars toen voort, en veroverden in het noorden de steden Baghlan en Yerganik (provincieKonduz).

Op 15 mei had de VN-vredesafgezant Mahmoud Mestiri in Rome een ontmoeting met ex-koning Zahir Shah. Deze zou hem hebben laten weten dat zijn terugkeer naar Afghanistan onwaarschijnlijk was.

Op 22 mei verwierp premier Hekmatyar een voorstel van president Rabbani, dat voorzag in het aftreden van beide leiders, nieuwe verkiezingen en het bijeenroepen van een speciale constituerende vergadering.

(Vor.ber.pag. 145/3 e.v.-1994)

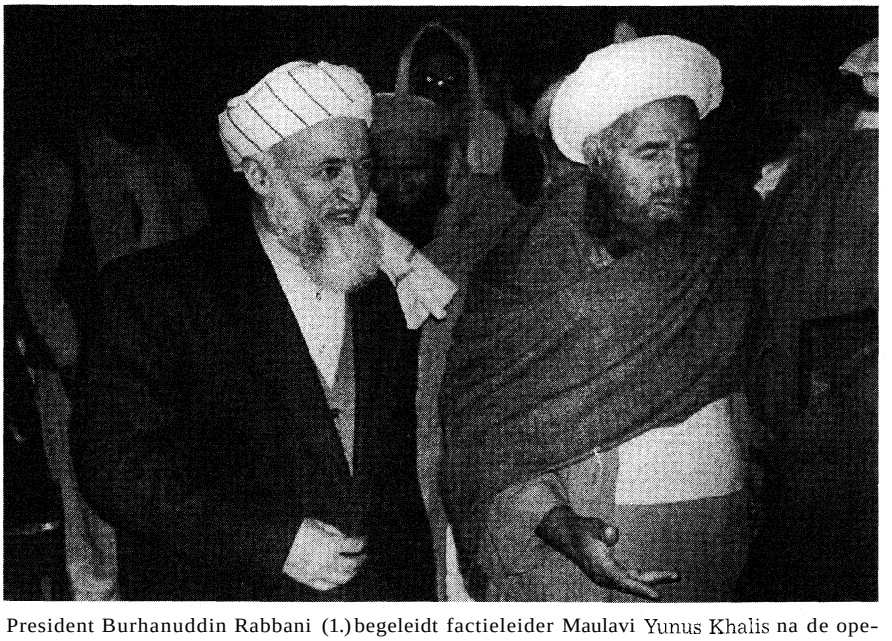

President Burhanuddin Rabbani (1.) begeleidt factieleider Maulavi Yunus Khalis na de openingszitting van de bijeenkomst van islamitische geestelijkenin Kaboel op 13 april.

KAZACHSTAN

IMF-LENING

Op 26 januari 1994 keurde het Internationaal Monetair Fonds (IMF) een financiering goed ter waarde van in totaal SDR 185.625.000 (circa $ 250 mln). Van dit bedrag kwam SDR 123.750.000 (circa $ 170 mln) beschikbaar in de komende 12 maanden, en was SDR 61.875.000 (circa $ 85 mln) direkt beschikbaar als tweede trekking door Kazachstan onder de systematische transformatief aciliteit.

PARLEMENTSVERKIEZINGEN

De verkiezingen voor het nieuwe 177 zetels tellende parlement van Kazachstan, de Opperste Kenges, op 7 maart 1994 resulteerden in een overweldigende overwinning voor de aanhangers van president Noersoeltan Nazarbajew. De opkomst was 73,52 procent.

Het Congres van Volkseenheid van Kazachstan (SNEK),dat aan de kant van Nazarbajew stond, kwam als de grootste politieke groepering uit de bus met 30 zetels. Andere politieke of maatschappelijke verenigingen die verte-

genwoordigd waren in het parlement, waren de Vakbondsfederatie met 11 zetels, het Volkscongres van Kazachstan (NKK) met negen zetels, de Socialistische Partij met acht zetels, de Boerenunie met vier zetels en de Lad (Harmonie) Beweging van etnische Slaven met vier zetels. Er waren 39 onafhankelijke kandidaten gekozen.

In het nieuwe parlement ging G0 procent van de zetels naar etnische Kazachcn (die 42 van de bevolking vormden). hetgeen leidde tot bezorgdheid onder de etnische Russen in Kazachstan (33 procent van de bevolking) dat zij waren ondervertegenwoordigd

De uitslag voor 176 zetels gaf dc volgende etnische samenstelling van het parlement: Kazachen 105 zetels, Russen 49, Oekraïeners 10, Duitsers 3, joden 3. Oezbeken 1. Tataren 1, Ingoesjen 1, Koreanen 1, Polen 1, Oejgoeren 1.

De verkiezingsdatum was in december 1993 vastgesteld nadat de 360 zetels tellende Opperste Sowjet, die in maart 1990 onder het Sowjet-systeem was gekozen, zichzelf had ontbonden (zie pag 213/1-'94).

De vel-kiezingsregels bepaalden dat (i) oin 42 zetels gestreden zou worden door kandidaten op een ,,staatslijst" die was opgesteld door nationale en regionale overheidsfunctionarissen; (ii) om de andere 135 zetels in kiesdistricten met één afgevaardigde gestreden zou worden door onafhankelijke kandidaten of vertegenwoordigers van politieke en maatschappelijke organisaties. Meer dan de helft van de 736 kandidaten op de staatslijst waren in overheidsdienst en daardoor uitermate verplicht aan Nazarbajew. Plaatselijke kiescommissies, aangesteld door de lokale autoriteiten. hadden het recht om mensen te weigeren als kandidaat in kiesdistricten. Ongeveer 220 mogelijke kandidaten werden zonder opgaaf van redenen ongeschikt verklaard. van wie velen naar verluidt tegenstanders van Nazarbajew waren.

Kritiek van internationale waarnemers. Controle op media

Waarnemers van de Conferentie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (CVSE), waarvan Kazachstan lid was, maakten melding van schendingen van de kiesprocedures, zoals de diskwalificatie van onafhankelijke kandidaten, het zeer veelvuldige stemmen bij volmacht en vermoedelijke fraude bij sommige stembureaus.

Een groep waarnemers uit Rusland onder leiding van Konstantin Zatoelin, voorzitter van cle Staatsdoeina-coinmissie voor zaken betrefiende het Gemenebest van Onafhankelijke Staten en betrekkingen inet landgenoten. had kritiek op de verkiezingen omdat zij de ,,etnocratisering" van de macht in Kazachstan bevorderden.

Het hoofd van de kiescommissie en president Nazarbajew verwierpen echter alle aantijgingen. Tijdens een uitzending van de Kazachstaanse televisie op 10 maart gaf Nazarbajew als coinmentaar: ,,De (communistische) partijdiscipline van gisteren. het totalitarisme van gistercn. (betekenen dat) we nog een lange weg te gaan hebben tot de democratie".

Volgens herichten hadden oppositiekandidaten moeite om publiciteit te krijgen tijdens de verkiezingscainpagnr. De populaire privé-omroep *Max* werd op 14 februari uit de lucht gehaald en onafhankelijke kranten cn bladen berichtten over pesterijen dooi de autoriteiten.

NIEUWE BENOEMINGEN

Op 22 februari benoemde president Nazarbajew Mars Oerchoembajew tot minister van economische zaken ais opvolger van Bejsenbaj Izteleoeow.

Koeanisj Soeltanow werd op 18 maart ontheven van zijn functie als vice-p emier nadat hij gekozen was in de Opperste Kenges. Hij werd opgevolgd door Toelegen Zjoekejew.

Op 4 april werd Moerat Rajew benoemd tot presidentieel afgevaardigde bij het nieuwe parlement.

ARRESTATIE VAN ETNISCH-RUSSISCHE LEIDER

Op 12 april werd een van de leiders van de Russisch-sprekende gemeenschap in Noord-Kazachstan, Boris Soeproenjoek, gearresteerd in de stad Petropawlowsk. Op 16 april maakte de Russische televisie melding van een bijeenkomst van 4.000 mensen die zijnvrijlating eisten.

De journalist Soeproenjoek, die had gewaarschuwd voor de verbreiding van etnisch geweld. was ervan beschuldigd geen gehoor te hebben gegeven aan het bevel voor de oblast (districts)-aanklagerte verschijnen. nadat hij in juli 1993 was beschuldigdvan het aanzetten tot raciale conflicten. Hij had bericht over spanningen tussen de Russischtalige kozakken-gemeenschap en de etnische Kazachen in het district Taldy-Koergan in Noord-Kazachstan, waar de lokale politie twee kozakkendorpen van de buitenwereld zou hebben afgesloten om geweld te voorkomen.

NIEUWE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Op 18 april werd Kanat Saoedabajew, voormalig minister van cultuur en ambassadeur in Turkije, per presidentieel decreet benoemd tot minister van buitenlandse zaken.

OPENINGSZITTING PARLEMENT. PRESIDENT WIL MEER WACHT

Op 19 april koos de Opperste Kenges tijdens zijn openingszitting Abisj Kekilbajew, een bondgenoot van president Noersoeltan Nazarbajew, tot voorzitter.

In zijn toespraak tot de Kenges vroeg Nazarbajew oin meer bevoegdheden, waaronder het recht om per decreet besluiten te kunnen nemen over sociale en economische kwesties.

PRIVATISERINGSPROGRAMMA

Kazachstans eerste omvangrijke privatiseringsprogranima, dat op 29 april van start ging, was erop gericht om voor de zomer van 1995 ongeveer 30 procent van Kazachstans economie te privatiseren. Door de regering verspreide vouchers konden worden ingeruild tegen aandelen in een (of meer) van de 140 investeringsfondsen die dan een bod zouden doen op de 3.500 middelgrote ondernemingen die in het openbaar verkocht zouden worden.

NAZARBAJEW BEZOEKT VS

Van 13-17 februari bracht president Noersoeltan Nazarbajew een bezoek aan de Verenigde Staten, waar hij van de Amerikaanse president Bill Clinton de toezegging kreeg dat de Amerikaanse economische hulp aan Kazachstan aanzienlijk verhoogd zou worden.

In 1993 had de Amerikaanse hulp ongeveer $ 91 mln bedragen. Van de voor 1994 toegezegde hulp van ongeveer $ 396 mln was $ 84 mln bedoeld als bijdrage aan de kosten van de ontmanteling van Kazachstans kernwapens. De verhoging van de hulp weerspiegelde ten dele de wens van de Amerikaanse regering om Kazachstan te belonen voor zijn ratificatie van het Nucleaire Non-proliferatieverdrag op 13 december 1993. De VS wilden tevens dat de kernwapens in Kazachstan snel werden ontmanteld, vooral omdat men bezorgd was over hun staat van onderhoud en veiligheid.

Nazarbajew zei op 19 februari dat het enige akkoord dat tijdens zijn bezoek was getekend, de VS verplichtte ,,actieve (diplomatieke) maatregelen" te nemen wanneer de grenzen van Kazachstan zouden u-orden bedreigd.

NAZARBAJEW BEZOEKT GROOT-BRITTANNIË EN RUSLAND

Eind maart bracht president Nazarbajew officiële bezoeken aan G oot-Brittannië (dat begon op 20 maart en voornamelijk gericht was op bilaterale samenwerking in de energie-industrie) en Rusland (28-30 maart).

Tijdens zijn bezoek aan Rusland tekende Nazarbajew 2%akkoorden, met name over de oprichting van transnationale bedrijven. militai-

re samenwerking, de ontmanteling van Kazachstans kernwapens en de huur van het ruimtestation Bajkonoer. Ook herhaalde hij op 29 maart een idee dat hij tijdens zijn bezoek aan Groot-Brittannie voor het eerst had geventileerd. dat de leden van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS)een sterkere „Euraziatische Unie" konden vormen met structuren om het economische. buitenlandse en militaire beleid re coördineren. Saai. verluidt had hij gesuggereerd dat Rusland en Kazachstan dit idee zelf konden uitwerken als de andere GOS-staten geen belangstelling hadden.

(Vor.ber.pag. 213/1/2-1994)

LAOS

BRUG OVER MEKONG INGEWIJD

Op 8 april 1994 werd de eerste brug over de rivier de Mekong, die Laos met Thailand verbindt, formeel geopend.

De met Australisch geld gebouwde „Vriendschapsbrug" verbond Vientiane, de hoofdstad van het door land omsloten Laos, met de noordelijke Thaise stad Nong Khai. De openingsceremonie werd bijgewoond door president Nouhak Phoumsavan van Laos en koning Bhumibol Adulyadej van Thailand, in het gezelschap van de premiers van Laos, Thailand en Australië (respectievelijk generaal Khamtay Siphandon. Chuan Leekpai en Paul Keating).

De meest rechtstreekse verbinding van Laos met de zee liep via Thaise of Vietnamese havens. en de nieuwe brug zou die verbinding aanzienlijk verbeteren. Ook vormde de brug een belangrijke schakel in het plan voor een wegennet dat zich zou moeten uitstrekken van de Chinese hoofdstad Beijing tot Singapore.

OUDE LEIDERS OVERLEDEN

Somlak Chanthamat, een lid van het politieke bureau van de regerende Laotiaanse Revolutionaire Volkspartij (LPRP),overleed op 2 september 1993. Phoumi Vongvichit, een van de voormannen in de Indochinese communistische beweging, overleed op 7 januari 1994 op 85-jarige leeftijd. Vóór zijn politieke afscheid in maart 1991 (zie pag. 638/3-'91) was hij lid geweest van het politieke bureau van de LPRP en had hij hoge regeringsambten bekleed, waaronder het ambt van waarnemend president.

(Vor.ber.pag. 658/1 e.v.-1993)

MACAO

PORTUGESE PREMIER OP BEZOEK

De Portugese premier Anibal Cavaco Silva bracht een officieel bezoek aan China (10-16 april 1994) en Macao (16-18 april). Hij werd vergezeld door meer dan 60 topfiguren uit de zakenwereld.

Cavaco Silva ontmoette hoge Chinese leiders, onder wie president Jiang Zemin en premier Li Peng. De hartelijkheid waarmee hij werd ontvangen was tekenend voor het rimpelloos verlopende proces ter voorbereiding van Macao's terugkeer onder Chinese soevereiniteit in 1999 en stond in schril contrast met de Chinees-Britse spanning in het zicht van de geplande teruggave van Hongkong in 1997.

In zijn toespraak tot een buitengewone zitting van de Wetgevende Vergadering van Macao voorspelde Cavaco Silva op 18 april dat Macao tot 1999 zijn „sociale stabiliteit en ontwikkeling in stand (zou) houden" en dat de soevereiniteitsoverdracht zou worden „uitgevoerd in een sfeer van stabiliteit en vertrouwen".
Hij bracht tijdens zijn bezoek de kwestie van China's staat van dienst met betrekking tot de mensenrechten niet ter sprake, maar riep op tot opheffing van de sancties die aan China waren opgelegd door de Europese Unie (EU) na het bloedbad op het Plein van de Hemelse Vrede in 1989.

Eerder had de Portugese president Mario Soares tijdens een driedaags bezoek aan Macao op 30 oktober 1993 beklemtoond dat Portugal en China het volledig eens waren over alle zaken met betrekking tot de soevereiniteitsoverdracht. Een ééndaags bezoek van de Chinese president Jiang Zemin aan Portugal op 28 november 1993 was eveneens gekenmerkt door een hartelijke sfeer.

Tijdens Cavaco Silva's bezoek aan China corrigeerde het Hooggerechtshof van Macao op 14 april zijn eigen eerdere oordeel door in te stemmen met de uitlevering van twee mannen die in China gezocht werden wegens moord en oplichting. Het besluit werd genomen ondanks het ontbreken van een formeel uitleveringsverdrag tussen Portugal en China.

Antonio Ti Lo, een etnische Chinees met de Braziliaanse nationaliteit die in november 1993 naar Macao was gevlucht, werd gezocht in verband met oplichting ten bedrage van $50 mln in de tijd dat hij de leiding had over een joint venture in China. Yeung Yuk Leung, een Hongkongs staatsburger die in Macao in de gevangenis zat, werd ervan beschuldigd in 1990 een moord te hebben gepleegd in de provincie Guangdong. Op beide misdrijven stond in China de doodstraf, een straf die in Portugal al in de 19de eeuw was afgeschaft. De Chinese autoriteiten hadden echter aangegeven dat de beide mannen niet terechtgesteld zouden worden.

(Vor.ber.pag. 279/1-1993)

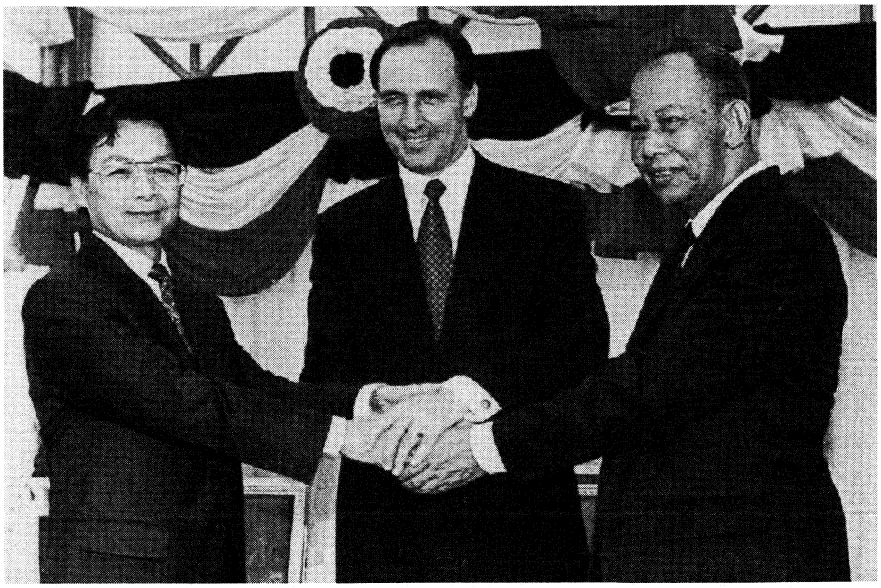

De premiers Chuan Leekpai van Thailand. Paul Keating van Australië (m.)en Khamtay Siphandon van Laos (r.) bij de officiële opening van de Vriendschapsbrug over de Mekong op 8 april 1994.

MONGOLIË

INTERNATIONALE CONFERENTIE OVER HULP

Op 13 en 14 september 1993 werd in Tokio een internationale conferentie gehouden over hulp aan Mongolië.

Deze derde bijeenkomst van de landen die hulp aan Mongolië gaven, stond onder gedeeld voorzitterschap van Japan en de Wereldbank.

De conferentie was bedoeld om de prioriteiten vast te stellen voor de economische ontwikkeling van Mongolië op de middellange en lange termijn. De vorige twee bijeenkomsten hadden in september 1991 en mei 1992 eveneens in Tokio plaatsgevonden (zie pag. 121/3 e.~-'92).

De afgevaardigden op deze derde conferentie zegden Mongolië voor een bedrag van ongeveer $ 150 mln hulp toe voor de periode 1993-1994. Bovendien verstrekte Japan een lening van $71 mln om het spoorwegnet te herstellen en een lening van $19 mln om de financiële tekorten van de regering te dekken.

KRIMPENDE ECONOMIE

Volgens cijfers van het regeringsbureau voor de statistiek, die begin 1994 werden gepubliceerd, kromp de economie in 1993 met 8,1 procent. De veefokkerij, de belangrijkste bedrijfstak van Mongolië, had slechte resultaten geboekt door het ongewoon koude voorjaar; de veestapel nam met 520.000 stuks af tot 25,17 mln. De industriële produktie was met 13 procent gedaald, terwijl de werkloosheid inet 8 procent was toegenomen. De handel in 1993 kromp met 10,5 procent ten opzichte van het voorgaande jaar tot een waarde van $ 722,4 mln. Tegenover een export van $ 360,9 mln stond een import van $ 361,5 mln. Leningen van internationale instellingen en andere landen leverden $ 38,1 mln op en giften $ 55,7 mln.

CHINESE PREMIER OP BEZOEK. NIEUW VRIENDSCHAPSVERDRAG

De Chinese premier Li Peng bracht op 28 en 29 april 1994 een officieel bezoek aan Mongolië, waarbij hij gesprekken voerde met premier Puntsagiyn Jasray en andere hoge functionarissen. Op 29 april ondertekenden de beide premiers een nieuw verdrag voor vriendschap en wederzijdse hulp. dat in plaats kwam van een soortgelijk verdrag uit 1960.

Er werd nog een aantal overeenkomsten gesloten, die betrekking hadden op de Chinese ontwikkelingshulp aan Mongolië, economische en technische samenwerking. en de bescherming en het gebruik van water in de grensgebieden.

OPPOSITIE IN HONGERSTAKING

Van 13-25 april 1994 hielden leidende figuren van de oppositie een hongerstaking om hun eis kracht bij te zetten dat de regering moest aftreden. De oppositie beschuldigde de regering van corruptie en nam haar kwalijk dat zij er niet in slaagde een programma voor economische ontwikkeling naar behoren door te voeren.

De hongerstaking werd georganiseerd door de Mongoolse Demncratische Unie en de Mongoolse Sociaal-Democratische Partij (MSDP). De deelnemers, onder wie voormalig vice-president en MSDP-leider Radnaasumbereliyn Gonchigdorj, hielden hun hongerstaking op het grootste plein van de hoofdstad Oelan Bator en werden gesteund met een reeks bijeenkomsten en demonstraties.

De hongerstakers beëindigden hun vastenactie op 25 april na een ontmoeting met premier Puntsagiyn Jasray. In een bericht van 25 april meldde het Russische persbureau *Itar-Tass* dat Jasray plechtig had beloofd een aantal eisen van de hongerstakers in overweging te zullen nemen

(Vor.ber.pag. 659/1 e.v.-1993)

OEZBEKISTAN

PERS AAN BANDEN GELEGD

Naar het Russische dagblad *Segodnja* van 11 januari 1994 berichtte, konden in Oezbekistan onafhankelijke publikaties niet meer officieel worden geregistreerd. Volgens het bericht was op 10 december 1993 een registratieprocedure afgerond, waarna alleen „machtsstructuren". waaronder de regering, het parlement en de regeringspartij nog kranten en periodieken uitbrachten.

REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 19 januari berichtte het officiële Oezbeekse persbureau dat minister Irin Bakibajew van financièn ontslagen was en dat zijn portefeuille was overgenomen door Bachtiar Hamidow die tevens vice-premier bleef.

Het Russische dagblad *Izwestija* van 28 januari berichtte dat de voorzitter van het Staatscomité voor het Beheer van Staatseigendom en Privatisering, Wiktor Tsjzjen (een etnische Koreaan)! per presidentieel decreet benoemd was tot vice-premier.

VERDRAG OVER ECONOMISCHE INTEGRATIE MET RUSLAND

Op 2 maart werd in Moskou door president Islam Karimow en zijn Russische ambtgenoot Boris Jeltsin een verdrag over economische integratie getekend. De elf artikelen van het verdrag voorzagen in samenwerking op liet gebied van economische hervormingen, een gemeenschappelijk fiscaal beleid, maatregelen om contacten tussen ondernemingen in de twee landen aan te moedigen, en wederzijds convertibele valuta.

(Vor.ber.pag. 215/2-1994)

TADZJIKISTAN

MUNTEENHEID VERVANGEN

Tadzjikistan introduceerde op 8 januari 1994 de Russische roebel als haar offi-

De Russische premier Wiktor Tsjernomyrdin (r)gebaart op 13 april 1994 in Moskou naar verslaggevers voorafgaand aan de besprekingen met de Tadzjiekse premier Abdoejalil Samadow (l) over de verstrekking door Rusland van speciaal ontworpen roebels aan Tadzjikistan ter vervanging van de aldaar gebruikte Russische roebel.

ciële munteenheid; deze kwam in de plaats van de Sowjet-roebel, die tot dan toe was gehandhaafd. Volgens waarnemers stond Tadzjikistan door deze maatregel een aanzienlijk deel van haar soevereiniteit ten aanzien van economische kwesties af aan Rusland.

REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 2 februari 1994 keurde het presidium van de Tadzjiekse Opperste Sowjet een ingrijpende wijziging van de regering goed. Door de maatregel werd het totale aantal vice-premiers en kabinetsleden teruggebracht.

Onderdeel van de wijziging was de oprichting van een ministerie van veiligheid, dat in de plaats kwam van het Comité voor Nationale Veiligheid en dat geleid werd door haar voormalige voorzitter, generaal-majoor Sajdamin Gafoerow. Het nieuwe ministerie zou zich, naar Gafoerow op 4 februari liet weten, vooral richten op de bestrijding van ,,terroristen", wapensmokkelaars en de ,,drugsmafia".

Samenstelling van het kabinet

Premier - Abdoejalil Samadow; eerste vice-premier (waarnemend) - Rahimjon Ghaforow*: eerste vice-premier, ambassadeur in Rusland - Abdocmalik Abdoellojanow; vice-premier - Joera Sjokirow*; vice-premier - Majonsjo Nazarsjojew'; vice-premier. economie en planning - Roestam Mirzojew+; beheerder van de zaken van de ministerrraad - Ramazan Mirzojew#; financien - Mahmad Joenoesow#; buitenlandse zaken - Rasjid Olimow: defensie - generaal-majoor Aleksandr Sljapnikow; veiligheid - generaal-inajoor Sajdamin Gafoerow+; binnenlandse zaken - Jakoeb Salimow: justitie - Sjawkat Isjmoilow#; voorzitter van comité voor staatseigendommen - Dawlatow*; economische betrekkingen met het buitenland - Izzatoello Hajojew; handel en materiele hulpbronnen - Hakim Solijew; industrie - Sjawkat Oemarow#; vervoer - Fariddoen Moehiddinow*: bouwnijverheid - Odil Otsjilow#; voorzitter van het staatscomité voor bouw en architectuur - Bahawaddin Zoehoeroecldinow; milieubescherming en watervoorziening - Sajdoello Chajroellojew+; onderwijs - Bozgoel Dodchoedojewa; cultuur - Ato Chodjajew*; verbindingen - Ibrahim Oesmonow; pers en voorlichting - Bobokohon Mahmadow; sociale zekerheid - Abdoesattor Jabborow; gezondheidszorg - Alamchon Ahmedow; landbouw - Habiboello Tabarow.

* nieuwe benoeming
+gewijzigdeverantwoordelijkheid
X naam van vorige portefeuillehouder onbekend. of nieuwe functie

VREDESBESPREKINGEN AFGEZEGD NA MOORD OP VICE-PREMIER

Op 11 maart werd in de hoofdstad Doesjanbe vice-premier Majonsjo Nazarsjojew vermoord. De moord werd beschouwd als een poging om de vredesbesprekingen tussen de regering en opstandelingen van de oppositie te saboteren. die op 16 maart in Moskou zouden worden gehouden. Nazarsjojew was benoemd om namens de Tadzjiekse regering te onderhandelen bij deze besprekingen, die volgens het Russische dagblad *Izwestija* van 17 maart na zijn dood voor onbepaalde tijd werden uitgesteld.

Op 12 maart werden twee mensen opgepakt in verband mei de aanslag. Oppositieleiders hadden in een verklaring op 11 maart iedere betrokkenheid ontkend, maar volgens het Russische persbureau *Itar-Tass* had een niet met name genoeinde minister op 11 maart gewaarschuw-d dat de moord op Nazarsjojew een nieuwe golf van terreur door de oppositie inluidde.

BESPREKINGEN TUSSEN REGERING EN OPPOSITIE LEIDEN TOT AKKOORD

Op 19 april bereikten vertegenwoordigers van de (ex-communistische) regering van Tadzjikistan en de democratische en islamitische oppositie na veertien dagen van onderhandelingen een akkoord. Dit was het eerste belangrijke overleg sinds de burgeroorlog van 1992-'93. Beide partijen zouden samenwerken bij de terugkeer van vluchtelingen en zouden streven naar nationale verzoening met ,,uitsluitend politieke middelen".

De besprekingen werden bijgewoond door minister van arbeid Sjoekoerjon Zoehoerow en Otachon Lafti, hoofd van het in Moskou gevestigde oppositionele Coördinatiecentrum van de Democratische Krachten van Tadzjikistan. Op 24 april zei premier Abdoejalil Samadow dat bij verdere besprekingen meer hoge vertegenwoordigers van beide partijenbetrokken zouden zijn.

De besprekingen hadden voortgang gevonden ondanks het feit dat in maart vice-premier en belangrijkste regeringsonderhandelaar Majonsjo Nazarsjojew was vermoord en Tadzjiekse opstandelingen langs de grens tussen Tadzjikistan en Afghanistan sporadisch aanvallen hadden uitgevoerd op militaire bases, die werden bemand door troepen van het Tadzjiekse leger en van de GOS-vredesmacht. Op 14-15 maart maakten in het gebied Pjandj Russische grenstroepen, die deel uitmaakten van de GOS-strijdkrachten, bij een treffen gebruik van zware wapens om een aanval van opstandelingen af te slaan.

OPROEP OM GOS-VREDESMACHT VN-STATUS TE VERLENEN

Volgens een communiqué dat de ministers van buitenlandse zaken van Rusland, Tadzjikistan, Kazachstan, Kirgizstan en Oezbekistan op een topconferentie in Doesjanbe op 15 maart ondertekenden, zou de vredesmacht van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS) in Tadzjikistan de VN-status moeten krijgen

Het communiqué weerspiegelde de frustratie over de heersende opvatting dat de GOS-interventic in Tadzjikistan. waarvan de zuidgrens hermetisch was afgesloten om overvallen van opstandelingen van de oppositie te voorkomen. vooral tot doel had de Russische belangen te verdedigen.

Op 16 maart verklaarde de Russische minister van buitenlandse zaken. Andrej Kozyrew, daarentegen dat voor de vredeshandhavende rol van het GOS geen ,.internationale toestemming" nodig was en dat Rusland ..de historische plicht (had) om de (Tadzjieks-Afghaanse) grens te beu-aken".

NIEUWE PARTIJ. OPPOSITIEPARTIJ GELEGALISEERD

Op 11 april werd de oprichting van de Volkspartij van Tadzjikistan bekendgemaakt, die werd voorgezeten door de eerste vice-voorzitter van de Opperste Sowjet, Abdoelmajid Dostijew.

Volgens een bericht van het persbureau *Itar-Tass* op 11 april was deze partij als instrument van de gevestigde orde de opvolger van de communistische partij en hadden vele plaatselijke functionarissen en directeuren van bedrijven al verklaard dat zij van plan waren lid te worden. In het partijprogramma. dat op 11 april werd gepubliceerd, werd verklaard dat de partij streefde naar ,,de vereniging van alle Taclzjiekse burgers in een op het recht gegrondveste. democratische, seculiere staat" en .,een beschaafde overgang naar een marktecono-mie" met daarbij horende sociale waarborgen.

Bij wijze van compromis had een niet-communistische partij zich op 6 april voor de eerste maal sinds de burgeroorlog mogen laten registreren. De Partij van Economische Vrijheid en Politieke Vernieuwing van Tadzjikistan werd volgens haar voorzitter Moechtor Bobojew gesteund door de zakenwereld en streefde naar versnelling van de hervormingen in samenhang met aanhoudende steun voor sociale rechten.

STAATSHOOFD PLAATST OMROEPEN EN KRANTEN ONDER ZIJN GEZAG

De voorzitter van de Opperste Sowjet (staatshoofd), Imamoli Rachmanow. plaatste op 9 februari per decreet de omroepen van Tadzjikistan onder zijn gezag. Volgens Rachmanow was de maatregel genomen om te zorgen voor ,,objectieve en onbevooroordeelde berichtgeving" en ,,om de sociale en politieke situatie zo snel mogelijk te stabiliseren".

Op 13 april kreeg de regering via een decreet van Rachmanow weer de controle over de drie belangrijkste kranten van Tadzjikistan. Het betrof de *Joemhoerijat*, de Russischtalige Narodnaja Gazeta en de Oezbeekstalige *Chalq* Owozi.

Via een decreet van 14 april werden alle ,,evenementen van massale aard" tot nader order verboden.

ONTWERP-GRONDWET. NIEUWE VICE-PREMIER

Op 19 apri! werd een grondwetsontwerp gepubliceerd, dat voorzag in de herinvoering van het presidentschap. Het ontwerp zou in de toekomst op een niet nader genoemde datum in een referendum moeten worden goedgekeurd.

Op 28 april kreeg minister van onderwijs Bozgoel Dodchoedojewa tevens de rang van vice-premier.

(Vor.ber.pag. 215/2 e.v.-1994)

THAILAND

LEIDER ,,JONGETURKEN" VRIJGELATEN

Op 30 december 1993 werd Manoon Rupkachorn vrijgesproken van de aanklacht, dat hij in 1982 een komplot had beraamd om koningin Sirikit, oud-premier Prem Tinsulanond en de voormalige militaire ,,sterke man" en minister generaal Arthit Kamlang-Ek te vermoorden (zie pag. 517/3 e.v.-'93).

Manoon, leider van de afgestudeerden van klas 7 van de Koninklijke Militaire Academie Chulachomklao. was het brein geweest achter de mislukte coups van de ..Jonge Turken" tegen generaal Prem in 1981 en 1985 (zie pag. 557/2 e.v.-'81 en 593/1 e.v.-'85). De rehabilitatie van Manoon en zijn benoeming in 1990 tot adviseur van premier generaal-majoor Chatichai Choonhaven. was een van de redenen waarmee het leger de omvenverping van de regering van Chatichai Choonhaven in 1991 had gerechtvaardigd (zie pag. 353/2 e.v.-'91).

CHAOVALIT TREEDT AF ALS MINISTER VAN ARBEID

Op 10 januari 1994 trad generaal Chaovalit Yongchaiyut. de leider van de Nieuwe Aspiratiepartij (NAP), af als minister van arbeid en sociale zaken, maar hij behield zijn post als minister van binnenlandse zaken. Phathoon Kaeothong, Chaovalits onderminister op het departement van arbeid en sociale zaken en ook lid van de NAP, werd gepromoveerd tot volwaardig minister,

FINANCIËLE LIBERALISERING

Op 11 januari keurde het kabinet een liberaliseringspakket voor de financiële sector goed. De controle op de buitenlandse valuta's werd versoepeld, Thaise financiële instellingen en beursbedrijven werden aangemoedigd deze twee activiteiten te scheiden en buitenlandse banken met offshore kantoren kregen toestemming kantoren te openen buiten de hoofdstad Bangkok.

Met dc hervormingen vervulde de regering haar belofte uit 1993 de financiële sector te liberaliseren. De goedkeuring viel net voor een bezoek van Lloyd Bentsen. de Amerikaanse minister van financiën, aan Thailand. Volgens de *Financial Times* van 19 januari zou Bentsen er naar verwachting bij de Thaise rege ing op aandringen meer buitenlandse concurrenten toe te laten tot de beschermde financiële-dienstcnsector.

DOOR OPPOSITIE VOORGESTELDE GRONDWETSWIJZIGINGEN AANVAARD

Op 31 maart leed de door de Democraten geleide coalitieregering, die sinds september 1992 aan de macht was (zie pag. 873/1 e.v.-'92), een gevoelige nederlaag. De verenigde vergadering van de Nationale Assemblée (bestaande uit het gekozen Huis van Afgevaardigden en de benoemde Senaat) keurde die dag een door de oppositie ingediend pakket wijzigingen goed van de uit 1991 daterende grondwet. De wijzigingsvoorstellen werden vervolgens voorgelegd aan een parlementaire onderzoekscommissie voordat ze in tweede lezing opnieuw door de Assemblée behandeld zouden worden. Waarnemers meenden dat het optreden van de oppositie ten doel had de regering in verlegenheid te brengen en een ontbinding van de Assemblée te forceren. Tot aan de vooravond van de stemming leek het alsof de eigen constitutionele voorstellen van de regering de steun van de oppositie genoten.

In tegenstelling tot de regeringsvoorstellen bevatte het pakket van de oppositie geen werkelijk democratische hervormingen. Het ademde meer de sfeer van de pro-militaire grondwet van 1978. De over inning van de oppositie werd mogelijk gemaakt door de steun van de door militairen overheerste Senaat. Veel senatoren waren geschrokken van de regeringsvoorstellen, vooral die welke een beperking van de omvang en de macht van de Senaat behelsden.

SCHANDAAL OVER DRUGSHANDEL

Op 10 mei werd in het openbaar onthuld dat Thanong Siripreechapong, een parlementslid van de oppositionele Chart Thai, in de VS in staat van beschuldiging was gesteld wegens drugshandel.

In de aanklacht werd gesteld dat Thanong betrokken was bij de smokkel van ca 49 ton marihuana naar de VS in de jaren 1973-1987 Thanong ontkende het hem ten laste gelegde, maar trad op 11 mei wel af als lid van de Chart Thai

Later die maand werd bekend dat de Amerikaanse autoriteiten in maart het visum hadden ingetrokken van een ander parlementslid van de oppositie, Mongkol Chongsuthamanee van Chart Patthana, in verband met vermeende drugshandel.

Tijdens een bijeenkomst van het kabinet op 17 mei deelde de minister van buitenlandse zaken. Prasong Soonsiri, naar verluidt mee dat 17 huidige of voormalige parlementsleden door de VS op de zwarte lijst waren geplaatst wegens verdachte contacten met de drugshandel. Prasong verklaarde vervolgens dat hij tijdens deze bijeenkomst namen noch details had vermeld, en hij weigerde tijdens een stormachtige zitting van het Huis van Afgevaardigden op 19 mei nader op de zaak in te gaan. Die dag werd in berichten van de radiozender International News Network, ontleend aan een bron in het Bureau van de Narcotica Controleraad, beweerd dat zeker drie parlementsleden van de regeringscoalitie - met inbegrip van een onderminister - deel uitmaakten van een net van politici en zakenlieden dat betrokken was bij de internationale drugshandel.

De reputatie van Chart Thai werd op 20 mei nog meer geschaad toen Chongchai Thiangtham, een van de vooraanstaande parlementsleden van de partij, bleek te behoren tot een groep personen die de politie had opgerold in een illegale gokhal aan de rand van Bangkok.

(Vor.ber.pag. 79/1 e.v.-1994)

TOERKMENISTAN

PRESIDENTIËLE AMBTSTERMIJN VERLENGD

Een op 15 januari 1994 gehouden referendum over de verlenging van de presidentiële ambtstermijn leverde een overweldigende overwinning op voor president Saparmoerad Nijazow. Blijkens de officiéle uitslag stemde 99.9 procent van de kiezers ervoor om de voor 1997 geplande presidentsverkiezingen niet te laten doorgaan.

Een naaste medewerker van Nijazow, vice-premier Waleri Otsjertsew, juichte op 16 januari de uitslag van het referendum toe en beweerde-dat de politieke stabiliteit en de continuïteit van de economische hervormingen erdoor werden gewaarborgd. (Voor aftreden van mi-

nister van buitenlandse zaken in november 1993 uit protest tegen het referendum, zie pag. 216/3-'94.)

PERSOONSVERHEERLIJKING NIJAZOW

Er kwamen steeds meer bewijzen dat rond president Nijazow een enorme persoonlijkheidscultus was ontstaan; veel openbare gebouwen en instellingen waren inmiddels naar hem genoemd. Het Russische persbureau *Itar*-Tass berichtte op 12 februari dat in de maand februari een nieuwe nationale feestdag was ingesteld ter viering van de geboortedag van de president.

REGERINGSWIJZIGINGEN

De Toerkineense radio berichtte op 10 maart dat Abad Sehedowna Irzajewa was benoemd tot vice-premier: de minister van gezondheidszorg, Aksoltan Torejewna Atajewa, was overgeplaatst naar het ministerie van sociale zekerheid, en Kakjan Atsjyrowitsj Atsjyrow was benoemd tot minister van gemotoriseerd vervoer.

(Vor.ber.pag. 216/1-1994)

VIETNAM

TUSSENTIJDSE CONFERENTIE CPV

Van 20-25 januari 1994 hield de regerende Communistische Partij van Vietnam (CPV) in Hanoi voor het eerst in haar bestaan een tussentijdse nationale conferentie. Deze werd bijgewoond door 647 afgevaardigden. Het laatste partijcongres, het zevende, was in juni 1991 gehouden (zie pag. 644/2 e.v.-'91).

Het politieke verslag van het centrale comité, dat op de openingszitting werd voorgelezen door CPV-secretaris-generaal Do Muoi en door de conferentie werd goedgekeurd, drong erop aan de industrialisatie tot Vietnams eerste economische prioriteit te verheffen. Er werden niet veel bijzonderheden over de conferentie vrijgegeven, maar volgens commentatoren had de partij herhaald vast te houden aan het in 1986 geïnitieerde proces van doi moi (,,vernieuwing").

In zijn laatste opmerkingen aan het adres van de conferentie zei Do Muoi dat de slotresolutie (die niet onmiddellijk werd gepubliceerd) een .,consolidatie en ontwikkeling van de geest en inhoud" van de resoluties was, die tijdens het zevende partijcongres \varen aangenomen ter ondersteuning van de economische hervormingen.

Volgens sommige berichten was een van onder-n-rrpen waarover het congres zich boog, een ,,veiling"-systeemom aandelen in overheidsbedrijven te verdelen onder arbeiders en waarbij de staat een minderheidsbelang zou houden

De conferentie koos 20 nieuwe leden in het centraal comité, dat nu 161 leden telde.

Tot de nieuwe leden behoorden oncierminister van buitenlandse zaken Le Mai, die verantwoordelijk was voor de diplomatieke onderhandelingen met de VS, en de vooraanstaande industrieel Hoang Van Nghien. Minister van financiën Ho Te was een van de mensen die geen plaats in het centraal comité wisten te bemachtigen.

Benoemingen in het politburo

Vóór de conferentie vergaderde het centraal comité op 17 en 18 januari. Het koos toen vier nieuwe politburoleden (zie pag. 645/2-'91 voor de verkiezing van het politburo op het zevende partijcongres).

De nieuwe leden waren minister Nguyen Manh Cam van buitenlandse zaken: luitenant-generaal Le Kha Phieu, het hoofd van de politieke afdeling van het leger; Do Quang Thang, lid van het partijsecretariaat en hoofd van de centrale partijcommissie; en Nguyen Ha Phan, lid van het partijsecretariaat en directeur van de economische partijcommissie.

OUD-MINISTER VAN ENERGIE VEROORDEELD WEGENS CORRUPTIE

Op 23 februari werd Vu Ngoc Hai, van 1987-1989 minister van energie, aan het slot van een zesdaags proces in Hanoi veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf wegens corruptie. Hij was de hoogste Vietnamese functionaris die terecht had moeten staan wegens corruptie. De Financial Times van 24 februari zei dat het proces ,,bedoeld (was)om de vastberadenheid van de regering aan te tonen om de wijdverbreide omkooppraktijken en fraude hard aan te pakken".

Vu Ngoc Hai en acht anderen werden schuldig bevonden aan de verduistering van ongeveer $ 300.000 bij de aankoop van staal voor de bouw van een nieuwe hoogspanningsnet dat het noorden en zuiden van Vietnam zou verbinden.

VERBETERDE BETREKKINGEN MET VS. AMERIKAANSE SENAAT BESLUIT TOT OPHEFFING SANCTIES. AMERIKAANS EMBARGO OPGEHEVEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 27 januari nam de Amerikaanse Senaat met 62 tegen 38 stemmen een niet-bindende resolutie aan, die aandrong op de opheffing van de Amerikaanse economische sancties tegen Vietnam.

In 1964 hadden de Verenigde Staten voor het eerst sancties getroffen tegen Woord-Vietnam aan het begin van de Vietnamese oorlog. Het embargo werd in 1975 uitgebreid tot heel Vietnam, nadat het Noorden de macht had verovord in het door de VS gesteunde Zuiden.

De resolutie stelde dat het opheffen van de sancties zou helpen te achterhalen wat er was gebeurd met de Amerikaanse militairen die te boek stonden als vermist in actie (MIA) tijdens de Vietnamese oorlog. De Amerikaanse regering van president Bill Clinton had het embargo in 1993 al twee keer versoepeld. De belangrijkste maatregel was dat in juli 1993 het Amerikaanse veto op kredieten van het IMF en de Wereldbank was opgeheven (zie pag. 148/3 e.v.-'91). Clinton had echter ook beloofd he: embargo niet volledig op tc heffen totdat Vietnam ,.tastbare vooruitgang had geboekt bij het afleggen van rekenschap over het lot van de MIA's.

Op 28 januari noemde een woordvoerder van het Vietnamese ministerie van buitenlandse zaken het Senaatsbesluit een ,,positieve daad" die beantwoordde aan ,,de aspiraties van het Amerikaanse volk".

Amerikaanse delegaties bezoeken Vietnam

Het besluit van de Senaat volgde op het bezoek dat een aantal Amerikaanse delegaties van het ministerie van buitenlandse zaken; de strijdkrachten en het Congres in de voorafgaande maanden aan Vietnam had gebracht om te evalueren hoe de samenwerking met de Vietnamezen verliep bij het onderzoek naar de 1.647 MIA's in Vietnam. (In Cambodja, Laos en elders stonden nog eens 591 militairen als MIA's bekend.)

Medio januari bracht admiraal Charles R. Larson, bevelhebber van de Amerikaanse strijdkrachten in de Pacific, een bezoek aan Vietnam waar hij de Vietnamese inspanningen om de MIA-kwestie op te lossen prees. Larson was de hoogste Amerikaanse militair die Vietnambezocht sedert de hereniging in 1976.

Andere Amerikanen die in januari een bezoek brachten aan Vietnam waren onder meer de senatoren Daniel Inouye en Ted Stevens, resp. voorzitter en vice-voorzitter van de subcommissie voor defensie van de begrotingscommissie van de Senaat, en senator John Kerry, benevens een delegatie van het Huis van Afgevaardigden onder leiding van Russell Wilson.

Op 11 januari zei een woordvoerder van het Vietnamese ministerie van buitenlandse zaken dat de regering bereid was met de VS te spreken over ,,bepaalde problemen" op het gebied van de mensenrechten in Vietnam.

Grote gezamenlijke zoekactie naar MIA's

Van 6-28 januari vond in het midden en zuiden van Vietnam de grootste gezamenlijke Vietnamees-Amerikaanse zoekactie tot dan toe naar MIA's plaats. Mrer dan 100 Amerikanen deden mee

Na de opheffing van het Amerikaanse embargo startten Amerikaanse bedrijven in Ho Chi Minh Stad reclamecampagnes, waarbij op 6 februari gratis flesjes Pepsi werden uitgedeeld onder de bewoners.

aan deze zoektocht, de 27ste gezamenlijke zoekactie sedert hiermee in 1988 was begonnen (zie pag. 576/3-'88).

Begin februari was nog niets bekendgemaakt over de resultaten. Sedei-t het eind van de Vietnamese oorlog in 1975 had Vietnam de stoffelijke resten van ongeveer 280 personen aan de VS overgedragen, waarvan 67 in 1993.

In januari werd ook in het buurland Laos een gemeenschappelijke zoekactie ondernomen.

Amerikaans handelsembargo opgeheven, ontwikkeling bilaterale betrekkingen

Op 3 februari maakte de Amerikaanse president Bill Clinton *bekend dat het Amerikaanse economische embargo tegen Vietnam zou worden opgeheven. Deze reeds lang verwachte aankondiging betekende een grote stap naar de normalisering van de betrekkingen tussen de twee landen.*

Over de samenwerking bij het zoeken naar Amerikaanse MIAs merkte Clinton op dat Vietnam met .,belangrijke en tastbare resultaten" was gekomen. Hij herhaalde echter dat voor een volledig herstel van de diplomatieke betrekkingen verdere vooruitgang nodig was inzake de MIA-kwestie, die uiterst gevoelig lag in de Amerikaanse politiek.

In een verklaring van 4 februari juichte het Vietnamese ministerie van buitenlandse zaken het besluit tot opheffing van het Amerikaanse embargo toe als ,.een positieve en belangrijke beslissing".

Amerikaans-Vietnamese besprekingen over financiële claims en mensenrechten

Eind februari begonnen Vietnam en de VS in Hanoi besprekingen over de kwestie van financiële claims *die teruggingen tot de Vietnamese oorlog. De twee partijen kwamen overeen een gedetailleerd schema uit te werken voor het opzetten van verbindingskantoren in* elkaars *hoofdsteden.*

Eveneens eind februari kwamen Vietnamese en Amerikaanse delegaties in New York bij elkaar voor ,,een dialoog over mensenrechtenkwestie en andere zaken van wederzijds belang".

Op 4 maart werden *in Hanoi de besprekingen afgesloten tussen de VS en Vietnam over financiële* claims en *het openen van verbindingsbureaus in elkanders hoofdsteden. Vietnamese functionarissen zeiden dat er meer gesprekken zouden volgen.*

Nieuwe MIA-zoekactie

Tussen 26 februari en 20 maart vond de grootste gezamenlijke zoekactie plaats naar Amerikaanse MIAs. Het was de eerste zoekactie na de opheffing van het Amerikaanse handelsembargo tegen Vietnam op **3** *februari (zie hierboven).*

Begin april waren nog geen bijzonderheden bekendgemaakt over de resultaten van de zoektocht, maar luitenant-kolonel John C. Cray, hoofd van het Amerikaanse MIA-bureau in Hanoi, noemde de samenwerking tussen de Amerikaanse en Vietnamese teams ,.uitstekend"

Akkoord over verbindingsbureaus

Op 21 mei kwamen Vietnam en de VS overeen verbindingsbureaus te openen in de hoofdsteden van beide landen.

Het akkoord werd in de VS ondertekend door Le Mai, Vietnams onderminister van buitenlandse zaken. en Winston Lord. Amerikaans onderminister voor aangelegenheden van Oost-Azië en de Pacific. In een bericht op 26 mei noemde het radiostation dc Stem van Vietnam dit akkoord ,,een belangrijke ontwikkelingsstap op het pad naar de normalisering van de betrekkingen tussen Vietnam en de VS"

Vietnamese vice-premier bezoekt VS. Volgende zoekactie MIAs

Eind mei bracht vice-premier Tran Duc *Luong een tiendaags bezoek aan de VS, in de loop* waarvan hij *besprekiiigen voerde met de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher.*

In mei hadden Vietnamese en Amerikaanse experts opnieuw een zoekactie uitgevoerd naar Amerikaanse MIAs. Bij [illegible] actie, die zich concentreerde op het midden en noorden van Vietnam, werden naar verluidt diverse stoffelijke overschotten ontdekt. De ex-wereldkampioen boksen in het zwaargewicht. Mohammed Ali. bracht medio mei een bezoek aan Vietnam als lid van een MIA-opsporingsteam.

(Vor.ber. pag. 148/3 *e.v.-1994)*

AKKOORD OVER BOOTVLUCHTELINGEN

Het stuurcomitt van de Internationale Conferentie over *Indo-Chinese vluchtelingen* kwam *op 14 februuri* bijeen *in Genève. Vertegenwoordigers van meer dan 30* landen wonden *de vergadering bij en keurden een plan goed om circa 52.000 Vietnamese .,bootmensen" die op dat moment in kampen in Zuidoost-Azië leefden, voor eind 1995 naar Vietnam te repatriëren.*

Volgens de Far *Eastern Economic Review* van 24 februari maakte ook gedwongen repatriering deel uit van de afspraken om de terugkeer van de ,,bootmensen" te bespoedigen

Sadako Ogata, de VN-Hoge Commissaris voor Vluchtelingen, maakte eind februari bekend dat Vietnamezen die hun land ontvluchtten, niet langer automatisch in aanmerking zouden komen voor politiek asiel.

GRENSBESPREKINGEN MET CHINA

Van 22-25 februari kwam de Vietnamees-Chinese Werkgroep Landgrenzen voor het eerst bijeen in Hanoi. De twee *partijen kwamen overeen een tweede bijeenkomst te houden in de Chinese hoofdstad Beijing.*

BETREKKINGEN MET ASEAN-LANDEN

Van 2-6 maart bracht Goh Chok Tong, premier van Singapore, een bezoek aan Vietnam. Gohs bezoek was *het eerste van een Singaporaanse premier.*

Singapore was na Japan de grootste handelspartner van Vietnam met een handelsvolume van $ 1,3 mrd in 1993

Tijdens zijn bezoek voerde Goh gesprekken met hoge Vietnamese leiders. onder wie premier Vo Van Kiet. De twee landen tekenden een akkoord over het voorkomen van dubbele belasting. Tijdens een toespraak op 3 maart sprak Vo Van Kiet van de ,,briljante vooruitzichten" voor wederzijdse samenwerking tussen de twee landen. Goh betuigde zijn steun aan de Vietnamese plannen om lid te worden van de zes leden tellende Associatie van Zuidoost-Aziatische Naties (ASEAN).

Van 16-19 maart bracht Chuan Leekpai, premier van Thailand, een bezoek aan Vietnam voor gesprekken met Viet-

namese leiders. Tijdens zijn bezoek betuigde ook Chuan krachtig zijn steun aan de Vietnamese plannen lid te worden van de ASEAN.

De twee partijen tekenden een samenwerkingsovereenkomst op het gebied van toerisme en besloten een gezamenlijk orgaan op te richten dat geschillen over zeegrenzen en visserijrechten cioest oplossen. Bovendien werden vier joint-ventureakkoorden getekend tussen Thaise en Vietnamese bedrijven.

President Fidel V. Ramos van de Filippijnen bracht eind maart een bezoek aan Vietnam. Ramos riep de zes landen die elkaar het bezit van de Spratly-eilanden in de Zuidchinrse Zee betwistten (Broenei, China, Filippijnen, Maleisië. Taiwan en Vietnam), op het gebied te demilitariseren. Volgens een bericht in de International Herald Tribune van 30 maart hadden Vietnamese functionarissen positief gereageerd op dit voorstel.

Van 23-26 maart bracht Do Muoi, secretaris-generaal van de regerende Communistische Partij van Vietnam, een bezoek aan Maleisië. Bij die gelegenheid bood de Maleisische premier Mahathir Mohamed Vietnam hulp aan bij de ontwikkeling van het platteland en bij de opleiding van technisch personeel in de autofabricage en in de elektronica- en de olieindustrie.

President bezoekt Indonesië

Van 26-29 april bracht president Le Duc Anh een bezoek aan Indonesië voor besprekingen met president Soeharto.

De beide landen besloten versneld tot overeenstemming te komen over de positie van hun gemeenschappelijke grens in de Zuidchinese Zee. Ook werd besloten haast te maken met de repatriëring van zo'n 8.000 Vietnamese „economische migranten" die vastzaten op het Indonesische eiland Galang. Zij waren de laatste van de ongeveer 123.000 Vietnamezen die tussen 1989 en 1993 door Indonesie als vluchtelingen waren opgevangen.

AUSTRALISCHE PREMIER OP BEZOEK

Medio april bracht de premier van Australië, Paul Keating, een officieel bezoek aan Vietnam. Hij sprak met alle belangrijke Vietnamese leiders, onder wie zijn ambtgenoot Vo Van Kiet en de secretarisgeneraal van de regerende Communistische Partij van Vietnam, Do Muoi.

Tijdens zijn bezoek beloofde Keating een verdubbeling van de Australische hulp aan Vietnam tot circa $ 142 mln voor de komende vier jaar. Volgens de *Far Eastern Economic Review* van 28 april was een van de zwaartepunten van de hulptoezegging een ambitieus plan voor de bouw van een brug over de Mekong. Op 8 april had Keating de officiële opening bijgewoond van een door Australie gefinancierde brug over de Mekong tussen Laos en Thailand (zie onder LAOS).

(Vor.ber.pag. 149/2 e.v.-1994)

ALGEMEEN

VIERDE TOPCONFERENTIE G-15

Van 28-30 maart 1994 Kwamen staatshoofden en regeringsleiders van de Groep van 15 (G-15) ontwikkelingslanden in New Delhi (India) bijeen voor hun vierde topconferentie.

Deze in 1990 formeel opgerichte groep, ter bevordering van de Zuid-Zuid-samenwerking binnen de Organisatie van niet-gebonden landen (NAM), hield haar tweede topconferentie van 27-29 november 1991 in Caracas (Venezuela) en haar derde op 21 en 22 november 1992 in Dakar (Senegal).

Chili werd tijdens de derde top formeel toegelaten als nieuwe lidstaat, terwijl de Federale Republiek Joego-Slavië (FRJ), waarvan het lidmaatschap onder de naam Socialistische Federale Republiek Joego-Slavië (SFRJ) onduidelijk bleef, niet vertegenwoordigd was.

Onder de deelnemers aan de vierde top bevonden zich de premiers van India en Maleisië en de presidenten van Argentinië, Indonesië, Nigeria, Senegal en Zimbabwe. Maar de staatshoofden noch de regeringsleiders van de overige G-15-lidstaten (Algerije, Brazilië, Chili, Egypte, Jamaica, Mexico, Peru en Venezuela), woonden de top bij.

Op de top werd onder meer geconcludeerd dat het zorgwekkend was dat de geïndustrialiseerde landen poogden nieuwe handelsbarrières op te werpen (na de afsluiting van de Uruguay-ronde van handelsbesprekingen, zie pag. 223/3 e.v.-'94) door handel en zakelijke activiteiten te koppelen aan de mensenrechten en de milieubescherming.

(Vor.ber.pag. 635/2-1990)

INTERNATIONALE MONETAIRE SITUATIE. ONZEKERE MARKT

In februari en maart 1994 verkcerden de internationale financiële markten in een onzekere toestand, wat leidde tot een scherpe daling van verschillende aandelenindices. Verscheidene belangrijke wisselkoersen verslechterden ten opzichte van de Duitse mark. Zo verloren de Amerikaanse dollar en het Britse pond in maart netto omstreeks drie procent. De onrust op de financiële markten weerspiegelde de onzekerheid over de gevolgen van de cijfers van de Amerikaanse economie. Met de Amerikaanse economische groei en prijzen in opwaartse beweging werd het waarschijnlijk geacht dat de pogingen om de inflatie te bestrijden zouden leiden tot een voortdurende verhoging van de Amerikaanse rentetarieven.

Op 22 maart werd de Amerikaanse federal funds rate, de korte-termijnrente waartegen banken bij elkaar lenen, verhoogd van 3,25 procent tot 3,5 procent na een zelfde verhoging op 4 februari (zie pag 447/2-'94)

In Europa daarentegen was de basisrentevoet van de Britse banken op 8 februari verlaagd van 5,5 tot 5,25 procent en was het Duitse disconto op 17 februari verlaagd van 5,75 tot 5,25 procent. Op 2 maart bevestigde de Duitse Bundesbank dat de geldhoeveelheid (M3) in januari veel meer was toegenomen dan verwacht. en op 24 maart bevestigde de Bundesbank dat de toename in februari slechts iets lager was geweest. Ondertussen gaf de Britse kleinhandelsprijsin-

Zes leiders van de G-15-landen poseren voor de opening van de vierde topconferentie van deze groep op 28 maart in New Delhi (India). V.l.n.r. Mahathir Mohamed (Maleisië). Robert Mugabe (Zimbabwe), Soeharto (Indonesië), P.V. Narasimha Rao (premier India), Abdou Diouf (Senegal) en Sanni Abacha (Nigeria).

dex op 33 maait een stijging tc zien. Beide factoren maakten het onwaarschijnlijk dat de rente in de twee landen nog verder fors verlaagd zou worden. hoewel de Duitse ..repo"-rente (rente op effecten met terugverkoopverplichting) op 23 maart marginaal verlaagd werd.

De Amerikaanse renteverhoging van 4 februari was gevolgd door een scherpe daling van de aandelenprijzen op de belangrijkste Europese markten (de Britse FTSE-100-index daalde van een piek van 3520 op 2 februari tot 3328 eind februari en tot 3086 op 31 maart) en in de VS (de Dow Jones viel van een absoluut record van 3978 op 31 januari tot 3832 op 28 februari cn 3635 op 31 maart). Ook de aandelenprijzen in Japan daalden eind maart (nadat ze op 16 maart een absoluut record hadden be eikt), maar de index in Rome steeg na de overwinning van Silvio Berlusconi bij de algemene verkiezingen op 27-28 maart.

(Vor.ber.pag. 815/3 e.v.-1993)

IMF/WERELDBANK

VOORJAARSBIJEENKOMSTEN

Op 25 en 26 april 1994 hielden het 178 leden tellende Internationale Monetaire Fonds (IMF)en de 176 leden tellende Wereldbank in Washington hun voorjaarsbijeenkomsten. De bijeenkomsten werden beheerst door de onrust op de financiële wereldmarkten (zie hierboven) en de noodzaak de Duitse en Japanse economieën grotere fiscale stimulansen te geven.

Deze kwesties, die ter sprake werden gebracht op bijeenkomsten van het Interimcomité en het Ontwikkelingscomité van het IMF (de gezamenlijke ministeriële commissie van de Raden van Bestuur van de Bank en het IMF), hadden ook de aandacht opgeslokt van de eerder die maand gehouden ministersvergaderingen van de G-7 (Groep van Zeven), G-10 en G-24.

G-7 bijeenkomst

De G-7 ministers van financiën, die op 24 april in Washington vergaderden, maakten als eersten hun ongerustheid kenbaar over de instabiliteit van de financiële wereldmarkten.

Sommige lidstaten. met name Frankrijk en de VS, waren voor krachtiger stappen om toezicht te houden op de wereldwijde financiële operaties. Tegen de kritiek op de plotselinge stijging van de Amerikaanse lange-termijn rente die kort daarvoor had geleid tot sterk fluctuerende prijzen op de effectenmarkten in de wereld (zie pag. 447/2-'94), zouden de VS hebben ingebracht dat de financiële markten overdreven hadden gereageerd op de Amerikaanse kredirtbeperkende maatregelen.

De ministers vroegen opnieuw om een verlaging van de lange-termijn rentetarieven orn de economische groei te stimuleren, hoewel er algehele overeenstemming was dat de vooruitzichten up een herstel van de wereldeconomie steeds gunstiger waren. Vooral Duitsland voorspelde een nationale groei van 1,5 procent in 1994, beduidend meer dan de 0,9 procent die het IMF had verwacht. Er was toenemende druk - van met name de VS - op Japan om radicalere maatregelen te nemen om zijn economie te stimuleren ten einde de Japanse binnenlandse vraag aan te moedigen en het torenhoge Amerikaanse handelstekort met Japan te verminderen.

Een Russische delegatie, die werd aangevoerd door vice-premier Aleksandr Sjochin, die na de bijeenkomst een ontmoeting had met de G-7 ministers. kreeg te horen dat Ruslandmet een geloofwaardige begroting over 1995 moest komen ais het in aanmerking wilde komen voor verdere hulp in het kader van de systematische transformatiefaciliteit (STF)van het IMF van $3 mrd (zie pag. 753/2-'93 en onder RUSSISCHE FEDERATIE).

G-10 bijeenkomst

Op 25 april vergaderden de ministers van financiën en presidenten van de centrale banken van de G-10 (die in feite uit 11 landen bestond, de G-7 leden plus België, Nederland, Zweden en Zwitserland).

In reactie op de instabiele situatie op de internationale geldmarkten maakte de G-10 maatregelen bekend om toezicht te houden op nieuwe financiële instrumenten, de zogenaamde ,.derivaten" (door computers gestuurde investeringsinstrumenten, die zijn afgeleid van echte marktprodukten zoals obligaties, aandelen, valuta's en rentetarieven) en om de acties van de zogenaamde hedgefondsen (beleggingsfondsen met zee veel geleend geld in risicovolle beleggingen) te taxeren. Een communiqué liet weten dat de G-10 de noodzaak had beklemtoond om de kennis over de werking van de snel groeiende innoverende segmenten van de financiële markten te verbeteren, en om samen te werken bij het verzamelen van relevante statistieken en het beoordelen van de implicaties daarvan voor het mondiale financiële stelsel.

Bijeenkomst Interimcomité

Op 25 april vergaderde het uit 24 leden bestaande belcidsbepalende Interimcomité van het IMF in Washington. Het hield een krachtig pleidooi voor stabiele valuta's. maar het Comité ging niet zover om formele afspraken aan te bevelen voor het stabiliserenvan de wisselkoersen.

Na afloop zei de voorzitter van het Comité, de Belgische minister van financien Philippe Maystadt, op een persconferentie dat het Comité aan de directie van het IMF had gevraagd te studeren op ..de mogelijkheid om meer discipline in te voeren in het huidige wisselkoersstelsel" De algemeen directeur van het IMF, Michel Camdessus. zei bij die gelegenheid dat er naar zijn mening weinig kans was op een nieuw systeem voor de stabilisering van de wisselkoersen. Hij voegde eraan toe dat het probleem beter aangepakt kon worden via een grotere economische coordinatie.

De VS riepen opnieuw op tot grotere fiscale stimulansen voor de Japanse economie Japanse functionarissen beklemtoonden echter het belang van het recente economische stimuleringspakket van de regering en beweerden dat er ieeds onmiskenbare tekenen van herstel vielen waar te nemen

Camdessus zou er niet in geslaagd zijn ieders instemming te krijgen voor een extra toewijzing van S 50 mrd speciale trekkingsrechten (SDRs) om de reserves van de 37 jongste IMF-leden te versterken. (De meest recente quotauitbreiding was op ?? november 1992 van kracht geworden; het huidige totaal beliep 144.8 mrd SDRs of ca. $201 mrd.)

Bijeenkomst Ontwikkelingscomité

Het Ontwikkelingscomité, dat op 26 april vergaderde, richtte de aandacht vooral op de ongelijke groei in de ontwikkelingslanden, waarbij de armste landen nog altijd nauwelijks iets merkten van het herstel van de wereldeconomie. Uit het jaarverslag van de Wereldbank, dat op 25 april onder de titel Social Indicators of Development 1994 was verschenen en de wereldwijde armoede onder de loep nam, was gebleken dat terwijl de levensomstandigheden van de mensen in 55 van de armste landen op de wereld merkbaar waren verbeterd, het algehele armoedeniveau absoluut onaanvaardbaar was gebleven.

Op de vergadering hielden Groot-Brittannië en de VS een krachtig pleidooi voor meer hulp aan de particuliere sector in de armste landen. Groot-Brittannie adviseerde een grotere rol voor de International Finance Corporation (IFC), de tak van de Wereldbank die de particuliere sector in de ontwikkelingslanden aan financiën hielp. Een Amerikaans voorstel om een ,,werkgroep" de rol van de Wereldbank en regionale banken te laten evalueren. werd door het Comité aanvaard, met de opdracht verslag uit te brengen nog vóór de najaarsbijeenkomsten van het IMF en de Wereldbank.

(Vor.ber.pag. 81/2 e.v.-1994)

WORLD ECONOMIC OUTLOOK

In zijn halfjaarlijkse Word Economic Outlook, gepubliceerd op 20 april, stelde het IMF zijn voorspelling over de economische wereldproduktie in 1994 iets naar beneden bij.

Het IMF voorspelde nu een groei van 3 procent (in plaats van 3,2 procent) in 1994 en 3.7 procent in 1995, vergeleken met 2.3 procent in 1993. De economie in de industrielanden als geheel zou een groei vertonen van ongeveer 2.5 procent in 1994 en in 1995. tegen 1,2 procent in 1993. De totale groei van de ontwikkelingslanden werd geraamd op bijna 6 procent in 1994.

(Vor.ber.pag. 82/1-1994)

INDEX AFLEVERING NR. 3083

AFGHANISTAN Escalatie strijd tussen mujaheddin-facties, bemiddelingspogingen, ontwikkelingen januari-mei 503
Crisis in voedseldistributie 505
ALBANIË Nieuwe mediawet 449
Regeringswijziging 449
Voormalige politieke topfunctionarissen veroordeeld 449
Spanningen tussen Albanië en Griekenland 450
AZERBAJDZJAN Campagne tegen Volksfront 450
Wijzigingen in kabinet 450
Aanhoudende gevechten in Nagorno-Karabach 450
AZIË Economische unie van Kazachstan, Oezbekistan en Kirgizstan 503
BJELAROES Staatshoofd treeft af na motie van wantrouwen 451
Nieuwe grondwet 452
Verdrag over monetaire unie met Rusland 453
CHILI Verkorting van presidentiële ambtstermijn 469
Beëdiging van president Frei 469
Nieuwe regering 470
Crisis rond rechtszaak tegen hoofd militaire politie 470
COLOMBIA Conflict over Amerikaanse troepen 471
Politieke moorden 471
Parlementsverkiezingen 471
Presidentsverkiezingen uitgesteld 472
Beschuldigingen van schending mensenrechten 472
Guerrillastrijders geven zich over 472
DOMINICA Nieuwe president 473
Noodtoestand afgekondigd 473
ESTLAND Conflict over kabinetswijzigingen 453
Aanslag op Russische luchtmachtbasis 454
GCC Eerste vergadering van militaire commissie 502
GEORGIE Oud-president Gamsachoerdia overleden 454
Ratificatie GOS-lidmaatschap 454
Georgisch-Abchazische besprekingen, ondertekening van akkoorden 455
Russisch-Georgische top 455
IMF/WERELDBANK Voorjaarsbijeenkomsten 515
INTERNATIONALE ZAKEN Vierde topconferentie G-15 514
Internationale monetaire situatie 514
JORDANIE Doodvonnissen voor samenzweerders 502
Koning Hoessein bezoekt drie Golfstaten 503
Hulppakket voor 1994, IMF-krediet 503
KAZACHSTAN Parlementsverkiezingen 506
Nieuwe ministers 507
Nazarbajew bezoekt VS, Groot-Brittannië en Rusland 507
LAOS Brug over de Mekong ingewijd 508
LETLAND Akkoord over terugtrekking Russische troepen 456
Onderzoek naar banden ministers met KGB 456
LIBIË Algemeen Volkscongres bijeen 474
Verlenging van VN-sancties 474
LITOUWEN Kabinetswijzigingen 457
Pnols-Litouws samenwerkingsverdrag 457
MACAO Bezoek Portugese premier 508
MAGHREB Zesde topconferentie AMU 474
MALI Nieuw kabinet 475
Besprekingen met Toeareg-rebellen 475
MAROKKO Benoeming nieuwe premier 476
MIDDEN-OOSTEN Vergadering ministers Damascus-verklaring 493
Vredesonderhandelingen tussen PLO en Israël in impasse. deelakkoord over veiligheid, diplomatieke ontwikkelingen 493
Economische kwesties 494
Bloedbad in moskee te Hebron, repercussies en reacties 495
Cairo-akkoord over Hebron en over hervatting onderhandelingen 496
Aanhoudend geweld in bezette gebieden 497
Doorbraak in onderhandelingen tussen Israël en PLO 498
Palestijns zelfbestuur voor Gaza-Jericho, reacties en gevolgen 499
Benoeming Palestijns Nationaal Gezag 501
MOLDOWA Parlementsverkiezingen 457
Referendum over onafhankelijkheid 457
Nieuw kabinet 458
CVSE-plan over conflict in Dnjestrië aanvaard 458
MONGOLIË Internationale conferentie over hulp 508
Chinese premier op bezoek, nieuw vriendschapsverdrag 509
NIGER Onderhandelingen tussen regering en Toearegs 476
Anti-regeringsrellen 477
NIGERIA Omstreden begroting 477
Brandstofschaarste 478
Tijdschema voor politieke overgangsperiode, verkiezingen voor constitutionele conferentie geboycot 478
OEKRAINE Mesjkow wint presidentsverkiezingen op Krim 458
Parlementsverkiezingen 459
Referendum en verkiezingen op Krim 460
Krawtsjoek wil uitstel presidentsverkiezingen 460
Zwarte-Zeevloot, spanning op de Krim 461
OEZBEKISTAN Regeringswijzigingen 509
ORGANISATIE VAN AMERIKAANSE STATEN Nieuwe secretaris-generaal 473
RUSSISCHE FEDERATIE Onzekerheid over hervormingen na aftreden radicalen 461
Openingszitting Federale Assemblée 463
Nieuw kabinet 464
IMF-akkoord 465
Akkoord ter bevordering van maatschappelijke vrede 466
Bezoek van president Clinton 468
TADZJIKISTAN Munteenheid vervangen 509
Regeringswijzigingen 510
Akkoord regering-oppositie, oppositiepartij gelegaliseerd 510
THAILAND Chaovalit treedt af als minister vanarbeid 511
Door oppositie voorgestelde grondwetswijzigingen aanvaard 511
TOERKMENISTAN Presidentiële ambtstermijn verlengd 511
VIETNAM Tussentijdse conferentie CPV 512
Verbeterde betrekkingen met VS, Amerikaans handelsembargo opgeheven 512
Betrekkingen met ASEAN-landen 513
ZUID-AFRIKA TEC opgericht. stappen op weg naar niet-raciale verkiezingen 479
Verkiezingen formeel uitgeschreven, Inkatha en Vrijheidsalliantie blijven bij boycot 482
Vrijheidsalliantie stort ineen, crisis in Bophuthatswana en Ciskei 483
Rapport Goldstone over ,,derdemacht" 485
Inkatha akkoord met deelname aan verkiezingen, bomaanslagen 487
Verloop eerste niet-raciale verkiezingen 488
Verkiezingsuitslagen; overwinning ANC 490
Mandela als president beëdigd, nieuw kabinet 491
Regeringsprogramma 492
Wapenembargo opgeheven 492

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13, 1101CA Amsterdam, Telefoon: 020-5641111; Postbus 1118, 1000 BC Amsterdam, Telefoon: 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen. Telefoon: 0313243890

O Keesings Historisch Archief
O Longman Group UK Ltd, Keesing's Editorial Dept.: CIRCA Reference, Cambridge England.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

EUROPA

NEDERLAND

NIEUWE COMMISSARISSEN VAN DE KONINGIN. PATIJN BURGEMEESTER VAN AMSTERDAM. KAMERLEDEN BENOEMD TOT BURGEMEESTER

Op 11 maart werd Loek Hermans (42), burgemeester van Zwolle, voorgedragen voor benoeming tot Commissaris van de Koningin in Friesland als opvolger van Hans Wiegel, die na een ambtsperiode van 12 jaar op 1 februari voorzitter werd van het Kontaktorgaan Landelijke Organisaties van Ziektekostenverzekeraars (KLOZ). De installatie van Hermans volgde op 25 april.

Louis Marie Lucien Henri Alphons Hermans werd op 23 april 1951 in Heerlen geboren. Hij studeerde politicologie aan de Katholieke Universiteit Nijmegen (doctoraal 1976), was vice-voorzitter van de JOVD (1972-1973) en lid van de gemeenteraad in Nijmegen voor de VVD (1974-1978). Vanaf 8 juni 1977 zat hij voor deze partij in de Tweede Kamer - lange tijd als vice-voorzitter van de fractie - tot hij in 1990 burgemeester van Zwolle werd.

Op 22 april 1994 werd Schelto Patijn (57). sinds 1984 Commissaris van de Koningin in Zuid-Holland (zie pag. 331/2-'84), benoemd tot nieuwe burgemeester van Amsterdam als opvolger van Ed van Thijn (zie pag. 9/2/3-'94). Zijn benoeming ging per 1 juni in.

Patijn werd op 13 augustus 1936 in Den Haag geboren als telg van een regentengeslacht. Hij studeerde rechten in Utrecht, was vanaf 1962 vijf jaar mede erker aan het ministerie van buitenlandse zaken en vervolgens van 1967-1973 wetenschappelijk hoofdmedewerker aan de juridische faculteit van de Rijksuniversiteit in Leiden. Hij werd in 1962 lid van de PvdA. Voor deze partij zat hij in de Tweede Kamer van 28 mei 1973 tot 1984. terwijl hij van 1973-1979 tevens lid van het Europese Parlement was.

Commissaris der koningin voor Friesland, Loek Hermans (l.).heeft na zijn installatie in Leeuwarden op 25 april 1994 een onderonsie met zijn voorganger Hans Wiegel

Op 8 juli werd mevr. J.M. Leemhuis-Stout (48), sinds 1984 dijkgraaf van het Hoogheemraadschap van Schieland in Rotterdam, voorgedragen ter benoeming tot Commissaris van de Koningin in Zuid-Holland als opvolger van S. Patijn.

Joan Marika Leemhuis-Stout is lid van de VVD, maar was daarin naar eigen zeggen „nauwelijks actief". Zij studeerde cultuurtechniek in Wageningen. Van 1976 tot 1984 war zij werkzaam hij het Bureau van de Unie van Waterschappen. Sinds 1993 was zij tevens voorzitter van de Unie van Waterschappen,

Tweede-Kamerleden benoemd tot burgemeester

Eveneens op 8 juli werd M.A.M. Wöltgens (50), sinds 1977 Tweede Kamerlid voor de PvdA, voorgedragen ter benoeming tot burgemeester van Kerkrade.

Thijs Woltgens werd daarmee burgemeester van zijn geboorte- en woonplaats, waar hij in de jaren zeventig reeds zeven jaar lid van de gemeenteraad en fractievoorzitter van de PvdA was. Van 5 november 1989 tot mei 1994 was hij voorzitter van de Tweede-Kamerfractie van de PvdA. Volgens PvdA-voorzitter Felix Rottenberg was nu afgesproken dat „Wöltgens als een van de chef-ideologen van de partij de PvdA op het rechte pad zal houden".

Reeds op 22 april was de ministerraad akkoord gegaan met het voorstel om J. van Houwelingen (55).sinds 14 september 1989 Tweede-Kamerlid voor het CDA. voor te dragen tot burgemeester van de gemeente Haarlemmermeer.

Van Houwelingen was eerder lid van de Tweede Kamer van 7 maart 1973 - 13 september 1981, van 16 september 1982 - 4 november 1982 en van 3 juni 1986 - 13 juli 1986. Van 14 september 1981 - 7 november 1989 was hij staatssecretaris van defensie.

Op 17 juni ging het kabinet akkoord met het voorstel J. Franssen (43), sedert 1982 Tweede-Kamerlid voor de VVD, te benoemen tot burgemeester van Zwolle als opvolger van zijn partijgenoot L. Hermans (zie hierboven).

BROUWER (GROENLINKS) VERLAAT POLITIEK

Op 4 mei verliet GroenLinks-lijsttrekker Ina Brouwer met onmiddellijke ingang de politiek. Duo-lijsttrekker Mohamed Rabbae, die haar voorbeeld wilde volgen, stemde er na een dringend beroep van de fractie mee in alsnog lid van de Tweede Kamer te worden. De nieuwe fractievoorzitter werd Paul Rosenmöller, nummer drie op de lijst.

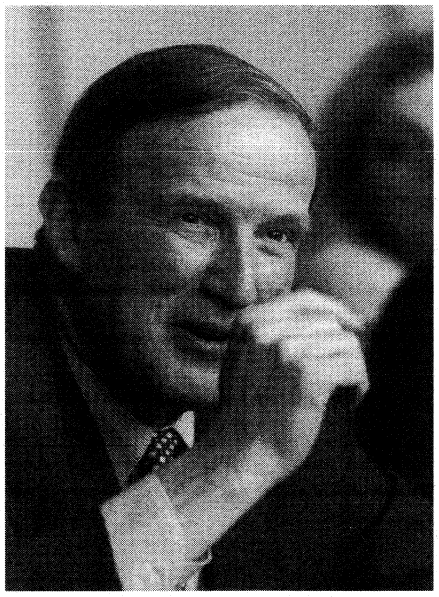

De nieuwe burgemeester van Amsterdam, Schelto Patijn.

GroenLinks verloor bij de Kamerverkiezingen op 3 mei (zie pag. 305/1 e.v.-'94) één zetel, terwijl de partij rekende op een winst van meerdere zetels. Na een urenlange vergadering van de GroenLinks-fractie op 4 mei verklaarde Brouwer: „Wij hebben ons met hart en ziel ingezet om een stap vooruit te zetten. Het is een stap achteruit geworden. Ik sta volledig achter ons programma, maar de kiezer heeft ons niet voldoende ondersteund. Ik vind dat ik daar mijn consequenties uit moet trekken. (...) De uitslag is duidelijk. Ik treed terug uit de politiek. De grens is bereikt." Reeds in mei 1993 had zij aangegeven alleen als fractievoorzitter terug te willen keren.

Rosenmöller noemde het besluit van Brouwer .„een menselijk drama maar politieke moed voor nodig is". Over zijn eigen positie en de .„zeer moeilijke" situatie van GroenLinks merkte hij op: „Ik kan niet weglopen voor de verantwoordelijkheid nu de fractie een beroep op me doet fractievoorzitter te worden. Ik ben tevreden dat u-e geslaagd zijn in de poging Rabbae voor de fractie te behouden, Brouwer was cchtcr onvermurwbaar in haar besluit. We zullen nu met zijn vijven moeten proberen de ingewikkelde boodschap van GroenLinks beter op de landkaart te zetten."

Ina Brouu-er (44) werd in 1973 lid van de CPN, op 10 juni 1981 kwam zij voor deze partij in de Tweede Kamer en in juni 1982 werd zij fractieleider. Bij de verkiezingen van 21 mei 1986 verdween de CPN uit de Tweede Kamer, waardoor op 2 juni 1986 een einde kwam aan het Kamerlidmaatschap van Brouwer. Op 14 september 1989 keerde zij terug via GroenLinks (een fusie van PPR, PSP. CPN en EVP) en op 22 okto-

Maaridblad 64ste jaargang, nr. 3084, pag. 48595-48670

De oude voorzitter, Mw. van Leeuwen-Schut. brengt samen met de nieuwe voorzitter van de VVD, oud-staatssecretaris Hoekzeina, een toost uit op de toekomst na diens verkiezing te Breda op 27 mei 1994.

ber 1993 werd zij met Rabbae tot lijsttrekkersduogekozen (zie pag. 305/2-'94).
Paul Rosenmöller (inmiddels 38) werd op 14 september 1989 lid van de Tweede Kamer voor GroenLinks. nadat hij als vakbondsbestuurder van de Vervoersbond FNV met acties in de Rotterdamse haven landelijke bekendheid had verworven. Eerder had hij, op 22-jarige leeftijd. een studie sociologie aan de Universiteit van Amsterdam ingeruild voor een baan in de Rotterdamse haven. In oktober 1993 vormde hij samen met Leoni Sipkes een alternatief liisttrekkersduo voor GroenLinks dat 3,4 procent van de uitgebrachte stemmen minder verwierf dan het duo Brouwer/Rabbae.

NIEUWE VOORZITTER VVD

De 47ste algemene vergadering van de VVD heeft op 27 mei W.K. Hoekzema , de burgemeester van Huizen, zonder tegenkandidaat tot nieuwe voorzitter gekozen. Hij volgt Dian van Leeuwen-Schut op, die in oktober 1991 werd gekozen (zie pag. 811/2-'91).

Van Leeuwen stelde zich niet herkiesbaar als voorzitter, nadat zij in mei 1993 in aanvaring was gekomen met de regionale bestuurders van de VVD. Een deel van deze zogenoemde kamercentrales wilde dat ere-lid Hans Wiegel lijsttrekker zou zijn bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer. Het hoofdbestuur en de TK-fractie van de VVD wilden echter Bolkestein als lijsttrekker en verhinderden daarmee de terugkeer van Wiegel naar de landelijke politiek. Op 28 augustus 1993 adviseerden dc regionale voorzitters van de VVD het hoofdbestuur Van Leeuwen niet voor te dragen voor herverkiezing, waarmee haar de wacht werd aangezegd. Op 6 september 1993 deelde zij het partijbestuur mee niet herkiesbaar te zijn, wat werd gezien als een zoenoffer aan de regionale hoofdbestuurders.

Hoekzema (54) was in het eerste kabinet-Lubbers staatssecretaris van defensie (22 november 1982 – 14 juli 1986). Daarvoor was hij burgemeester van Coevorden (sinds 1 augustus 1975).

IRT-AFFAIRE. AFTREDEN MINISTERS HIRSCH-BALLIN EN VAN THIJN

Het Interregionaal Rechercheteam Noord-Holland/Utrecht (IRT), dat aan het eind van de jaren '80 werd opgericht ter bestrijding van de zware georganiseerde misdaad, werd op 7 december 1993 plotseling opgeheven. Dit leidde tot een reeks van tegenstrijdige verklaringen en beschuldigingen

Ontstaan IRT

Over de ontstaansgeschiedenis van het IRT berichtte *NRC/H'blad* op 24 maart 1994:

.,Uit rapporten van de politie was gebleken dat criminele organisaties hun miljoenen-omzetten uit de drugshandel investeerden in de legale economie. De politie slaagde er niet in door te dringen tot de top van deze groepen. Ook waren er aanwijzingen dat de misdaadbestrijding werd gehinderd door 'lekken'. met name bij de hoofdstedelijke politie.
Eind 1987 begon het overleg over de oprichting van een aparte recherchedienst die los van de diverse gemeentelijke korpsen zou opereren. Alle politiekorpsen in de regio zouden één procent van de sterkte inleveren om het IRT te bemannen en te bekostigen. Eind 1988 werd onder leiding van de toenmalige procureur-generaal J. de Ruiter met de vorming van het IRT begonnen.
Een rijkspolitieman, K. de Maat, werd aangetrokken voor de logistieke voorbereiding van het team. Al bij zijn komst deden geruchten de ronde die het IRT in een kwaad daglicht stelden. De Maat onderhield dubieuze contacten met een koppelbaas, zo stelde de fiscale inlichtingen- en opsporingsdienst (FIOD) in een rapport vast. De Maat bleef een jaar bij het IRT.
In de loop van 1989 bereikten de korpschefs van Amsterdam en Utrecht. E. Nordholt en J. Wiarda. overeenstemming over de supervisie van het IRT. Utrecht verwierf de leiding van het team in de persoon van commissaris B. van Baarle en hoofdinspecteur A. Lith. In het Amsterdamse korps werd dit morrend aanvaard en gezien als een overwinning van 'de boeren'.
Door slepende onderhandelingen met de politiebonden over het uitbetalen van overuren kon het team pas in 1991 daadwerkelijk beginnen met de bestrijding van de georganiseerde misdaad.
Het team werd bemand door mensen uit de regio's Zaanstreek/Waterland, Kennemerland, Utrecht, Gooi- en Vechtstreek, Amsterdam-/Amstelland en Noord-Holland Noord. Vanuit een geheim onderkomen in Amsterdam gingen bijna 90 rechercheurs van criminele inlichtingendiensten. observanten, telefoon-tappers, operationele rechercheurs en analisten aan de slag. Binnen het team heerste het 'need to know'-principe: informatie werd zo min mogelijk onderling uitgewisseld."

Activiteiten IRT, competentiestrijd

In dezelfde editie van *NRC/H'blad* werd hierover het volgende gemeld:

,,In juni 1991 werd de Amsterdamse drugshandelaar Klaas Bruinsma vermoord. Het was het IRT tot dan toe niet gelukt in zijn organisatie door te dringen, terwijl die als een belangrijk doelwit van het IRT werd gezien. In het dagblad *Het* Parool uitte de Amsterdamse politieman B. Driessen zware kritiek op het IRT. Inmiddels was procureur-generaal De Ruiter als hoofdverantwoordelijke voor het IRT opgevolgd door R. van Randwijck.

Begin 1992 kwam het IRT met zijn eerste succes. Met een omvangrijke actie ontmantelde de politie de grootste bende op het gebied van chemische drugs die tot dan toe in Nederland had geopereerd. Er werd onder meer beslag gelegd op partijen XTC en amfetamine ter waarde van honderden miljoenen guldens.

In de loop van 1992 staken competentiegeschillen met het Amsterdamse korps weer de kop op. De IRT-leiding raakte in conflict met de Amsterdamse recherche over de uitwisseling van informatie. IRT-leider Lith trof het verwijt dat hij een onderzoek van het Amsterdamse korps bewust had gefrustreerd, De rijksrecherche begon een onderzoek tegen hem. De Amsterdamse hoofdofficier J.M. Vrakking eiste het vertrek van Lith.

In juli 1993 besloten de Amsterdamse hoofdcommissaris Nordholt en de Amsterdamse hoofdofficier Vrakking alsnog de supervisie van het IRT naar Amsterdam over te hevelen. De Amsterdamse commissaris J.C. van Riessen kreeg de leiding, de Utrechtse hoofdinspecteur Lith vertrok. Toen de Amsterdamse opvolger van Lith, hoofdinspecteiir J. van Kastel, een

inventaris maakte van het werk van het IRT. sloeg hij alarm."

Over het vervolg schreef de Volkskrant van 2 april 1994:

,,Op 8 november (1993) schreef hij (Van Kastel) zijn alarmerende rapport, dat nog dezelfde dag via Van Riessen. Nordholt, Vrakking en Van Randwijck - zonder dat er nader onderzoek was ingesteld - op het bureau van minister Hirsch Ballin van justitie belandde.
Van Kastels bevindingen sloegen in als een bom. Het IRT zou op het punt staan een grote partij cocaïne in te voeren in Nederland met inschakeling van een informant die als undercover opereerde in een criminele organisatie. Het onderscheppen van de coke-zending zou moeten leiden tot de ontmanteling van de bende, die zich tot dan toe uitsluirena had bezig gehouden met de handel in softdrugs.
Nog diezelfde dag werd besloten tot stopzetting van het Delta-onderzoek. waarin de omstreden werkmethode werd toegepast. Het voortbestaan van het IRT was op dat moment niet aan de orde.(...)
Het besluit van de Amsterdamse hoofdofficier Vrakking om geen verantwoordelijkheid meer te willen dragen voor het Delta-onderzoek resulteerde in een ernstig meningsverschil binnen het Openbaar Ministerie. De Haarlemse IRT-officier O. van der Veen had immers begin 1993 toestemming gegeven voor de werkmethode. nadat ook procureur-generaal Van Randwijck ermee had ingestemd.
Ook Van der Veens opvolger, de Amsterdamse officier Van Capelle, had geen enkele moeite met de gang van zaken. en was onaangenaam getroffen door het besluit van zijn baas Vrakking het onderzoek te stoppen.
De affaire leidde tot koortsachtig overleg op hoog nix-eau. Op 1 december vond een bespreking plaats. waarbij ook de ministers van justitie en binnenlandse zaken (toen Ien Dales), de procureur-generaal (Van Randwijck) en de Amsterdamse driehoek (Nordholt. Vrakking en burgemeester Van Thijn) present waren. Erg verhelderend was deze sessie niet: bijna elke deelnemer herinnert zich een andere versie van de uitkomst.
Zo verkeerde minister Hirsch Ballin in de veronderstelling dat er een vervolgrapportage zou plaatsvinden over de precieze gebeurtenissen bij het Delta-onticrzoek en dat de driehoek met een voorstel zou komen voor een nieuwe opzet van het IRT.
Maar in de oren van onder anderen Vrakking kionkrn tie moorden van minister Dales ('afbreken tot op de grond') nog na..."

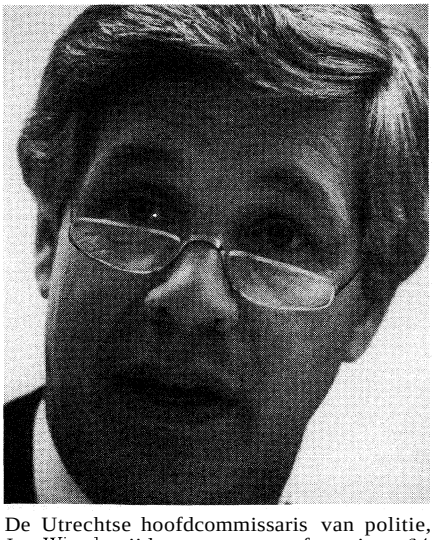

De Utrechtse hoofdcommissaris van politie, Jan Wiarda, tijdens een persconferentie op 24 januari 1994.

Opheffing IRT bekendgemaakt. Nasleep

Op 7 december 1993 maakte de Amsterdamse driehoek in een persbericht de opheffing van het IRT bekend. Er was de drie, sinds de leiding van het team per 1 juni 1993 in hun handen was gekomen, ,,gebleken dat reeds gedurende een periode van ongeveer twee jaar in het kader van een onderzoek een werkmethode werd toegepast, waarvoor de hoofdcommissaris (Nordholt) en de hoofdofficier van justitie van Amsterdam (Vrakking) geen verantwoording willen dragen". De gewraakte methode zou hebben bestaan uit het laten infiltreren van een informant in een organisatie die werd geleid door de tweede man uit de organisatie van drugshandelaar Klaas Bruinsma.
De Utrechtse hoofdcommissaris J. Wiarda reageerde furieus. In zijn visie was de werkelijke reden van de Amsterdamse politieleiding om het IRT op te heffen niet het ,,runnen van een informant", maar wist het IRT teveel over corruptie binnen het hoofdstedelijke korps. Ook de top van het Amsterdamse korps zou daarmee zijn 'geïnfecteerd', zo liet hij in een vertrouwelijk gesprek met minister Hirsch Ballin (justitie) weten.

Op 22 januari 1994 lekten Wiarda's beschuldigingen uit naar de pers (*NRC/H'blad*). Dezelfde dag verweet voorzitter H, van Duijn van de Nederlandse Politiebond in het Algemeen Dagblad Amsterdam corruptie , terwijl hij stelde dat met de snelle opheffing van het IRT mensenlevens in gevaar waren gebracht.
De Amsterdamse korpschef Nordholt belegde daarop een persconferentie, waarin hij de beschuldigingen ,,infaam" noemde. Hij kreeg de steun van alle Amsterdamse politici, inclusief Van Thijn.
Op 24 januari startte de rijksrecherche een onderzoek naar de vermeende corruptie binnen het Amsterdamse korps.
Om de verhitte gemoederen enigszins te kalmeren, en ook onder toenemende druk van de Tweede Kamer, kondigen Hirsch Ballin en Ed van Thijn (de nieuwe minister van binnenlandse zaken) aan een commissie van wijze mannen de IRT-affaire te laten onderzoeken.
Op 26 januari stelden de ministers Hirsch Ballin en Van Thijn in een brief aan de Tweede Kamer dat het IRT was opgeheven na onenigheid binnen politie en justitie over het gebruik van een criminele informant bij een drugszaak. Het ,,uit de hand lopen van een op zichzelf geoorloofde opsporingsmethode" was de directe aanleiding geweest. Volgens beide ministers speelden corruptiebeschuldigingen t.a.v. de top of subtop van het Amsterdamse politiekorps bij de opheffing van het IRT geen enkele rol. Wel waren er aanwijzingen dat vertrouwelijke informatie zou zijn gelekt door Amsterdamse politie-ambtenaren op uitvoerend niveau, waardoor tussen leden van het IRT ,,spanningen" ontstonden.
Tijdens een debat in de Tweede Kamer op 27 januari zei minister Hirsch Ballin dat het ,,uitgesloten" was in het openbaar over de precieze toedracht te spreken. Met name de Kamerleden H.F. Dijkstal (VVD), J. Kohnstamm (D66) en I. Brouwer (GroenLinks) reageerden geïrriteerd op de ontwijkende antwoorden van de minister. Maar de oppositieleden wachtten met een definitief oordeel tot de onderzoeken zouden zijn afgerond. Wel sprak de Kamer uit dat het onderzoek van de commissie van wijze mannen moest worden versneld, waarbij Kohnstamm een termijn van vier weken noemde.

Rapport commissie-Wierenga

Deze commissie, die onder leiding kwam te staan van burgemeester Ko Wierenga van Enschede (PvdA), werd op 31 januari door de ministers van justitie en van binnenlandse zaken geïnstalleerd.

De commissie bestond uit de leden mr. C.J.G. Bleicbrodt (raadsheer bij de Hoge Raad der Nederlanden), H.C. Rademaker (generaal-majoor b.d. . oud-commandant van de Koninklijke Marechaussee) en mr. W.H. Schipper (staatsraad in buitengewone dienst) alsmede uit de secretarissen mr. R.A.F. Gerding (officier van justitie te Rotterdam) en mr. G.N. Roest (plv. directeur-generaal voor openbare orde en veiligheid van het ministerie van binnenlandse zaken).

Op 24 maart presenteerde de commissie-Wierenga de resultaten van haar onderzoek in een ruim 800 pagina's tellend rapport. Zij concludeerde dat het IRT ten onder is gegaan aan spanningen en wrijvingen tussen het team, de Am-

De voorzitter van de IRT-onderzoekscommissie, H Wierenga, voor de aanvang van de presentatie van zijn rapport op 24 maart 1994 in het Haagse perscentrum Nieuu spoort

sterdamse recherche en het openbaar ministerie. Van een uit de hand gelopen werkmethode - lange tijd aangewezen als het motief voor opheffing - is bij nadere beschouwing geen sprake geweest. De commissie stelde dat er grote fouten zijn gemaakt die uiteindelijk hebben geleid tot de nodeloze opheffing van een succesvol team en wel op grond van ,,onvolledige en deels onjuiste" informatie.

De commissie constateerde dat de wrijvingen voor een groot deel kunnen worden toegeschreven aan een verschil in 'klimaat' of 'cultuur' tussen het IRT en de Amsterdamse recherche. Het rechercheteam was niet bereid om zich te onderwerpen aan de cultuur van de Amsterdamse recherche. de Amsterdamse recherche heeft geprobeerd zijn superioriteitsgevoel kwijt te raken. ,.De Amsterdamse politie liet wat de samenwerking betreft haar eigen voorwaarden prevaleren boven de afspraken die met andere politiekorpsen waren gemaakt". aldus de commissie.

De wrijvingen brachten de leiding van de Amsterdamse recherche tot het voornemen om het IRT op te heffen of in te lijven De commissie was ervan overtuigd dat politiecommissaris Van Riessen, het hoofd justitiele bedrijfsvoering van de Amsterdamsepolitie. al begin 1993 op dit standpunt stond. ,,Men duldde niet een, ook in financieel opzicht, zelfstandig team dat bovendien een afgeschermde en gecompartimenteerde werkwijze toepaste, die niet strookte met het beleid van het Amsterdamse korps", zo staat in het rapport te lezen, terwijl een dergelijke zelfstandigheid volgens de commissie-Wierenga juist van vitaal belang is voor het succes van teams als het IRT.
Begin november 1993 liet IRT-leider J.A.P. van Kastel aan Van Riessen weten dat een werkmethode die het team hanteerde (gebruik van een informant in een grootscheepse handel in verdovende middelen). naar zijn oordeel uit de hand was gelopen en dat hij niet langer de ver antwoordelijkheid voor die methode wilde dragen. Van Riessen heeft zich er niet van vergewist in hoeverre Van Kastels oordeel juist en heeft cle 'informatie' direct doorgespeeld naar de Amsterdamse korpschef Nordholt. De informatie bereikte de Amsterdamse hoofdofficier van justitie mr. J.M. Vrakking, de procureur-generaal en uiteindelijk de minister van justitie. Zo kon er in korte tijd een 'papegaaiencircuit' ontstaan.
Voor Vrakking waren de berichten over de werkmethode aanleiding ,.de luit aan de wilgen te hangen "; hij liet de Amsterdamse procureur-generaal weten niet langer het gezag over het IRT te willen dragen Nordholt trok daarop ook zijn handen af van het team. Het lot van het IRT was daarmee bezegeld.

METHODE. Volgens de commissie is de gehanteerde methode - waarover ze overigens geen details bckcnd mag maken - wel verantwoord toegepast. En al was dat niet het geval geweest. zo stelt de commissie. dan was dat nooit een geldige reden geweest voor opheffing van een heel team. .,Als de politie een fout maakt, schaf je ook niet de politie af", zo redeneerde commissievoorzitter Wierenga bij de presentatie van het rapport.
De werkelijke oorzaak is gelegen in het klimaat waarin het team van begin af aan heeft moeten gedijen, een klimaat van spanningen bij OM en politie. Het IRT. dat zich volgens de commissie met vallen en opstaan had ontwikkeld tot een succesvol, goedlopend team, heeft nooit de steun en begeleiding gehad die het nodig had. Er zijn grote organisatorische fouten gemaakt, vooral bij de overdracht van het team van Utrecht naar Amsterdam in april 1993. De Amsterdamse hoofdcommissaris Norclholt heeft zich veel te afstandelijk opgesteld en liet de begeleiding van het IRT volledig over aan zijn medewerkers, zo oordeelde de commissie.

HOOFDROLSPELERS. De commissie sprak in het rapport een hard eindoordeel uit over de vier 'hoofdrolspelers' in de IRT-zaak. Zij verweet Vrakking en Van Riessen dat ze ernstig tekort geschoten zijn bij de ,,uit de hand gelopen" werkmethode. Zij hadden in plaats van ondoordacht te handelen eerst terdege moeten uitzoeken wat er precies aan de hand was. Nordholt en procureur-generaal Van Randwijck hebben niet doortastend opgetreden: zij hebben ruimschoots de gelegenheid gehad om in een veel eerder stadium in te grijpen en zodoende veel onheil te voorkomen, aldus de commissie.
Het rapport rekent overigens af met geruchten als zou de opheffing van het IRT verband houden met corruptie bij de Amsterdamse politie. De commissie is uit niets gebleken dàt er sprake is van corruptie, laat staan dat het team is opgeheven om de dreiging van corruptie af te wenden.

Eerste reactie Lubbers en Van Thijn. Houding oppositie

Die bevinding was voor premier Lubbers ,,een hele opluchting". Lubbers en

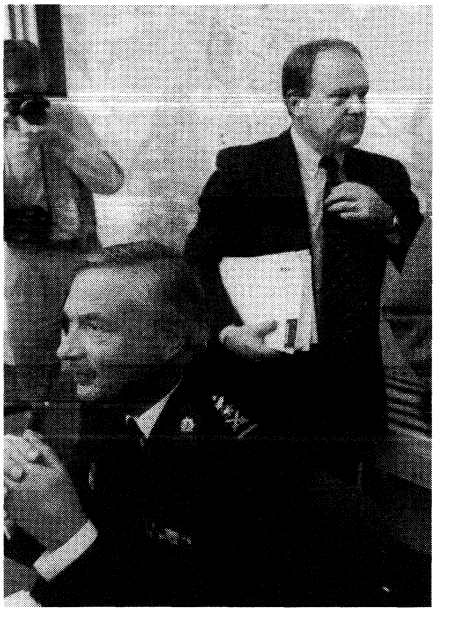

De Amsterdamse hoofdcommissaris van politie, E. Nordholt (l.),staat op 24 maart de pers nog te woord terwijl de hoofdofficier van justitie, mi: J. Vrakking. de persconferentie verlaat.

minister Van Thijn van binnenlandse zaken en (a.i.)van justitie brachten een gezamenlijke reactie uit, direct na de presentatie van het rapport. Zij noemden het rapport gedegen, maar wilden daaruit geen consequenties trekken voor de vier betrokken leidinggevende functionarissen: ,,Wijmenen niet dat zij uit hun functie moeten worden ontheven". Zij maakten het ontwerp-kabinetsstandpunt bekend dat zij op 25 maart in de ministerraad zouden besnreken.

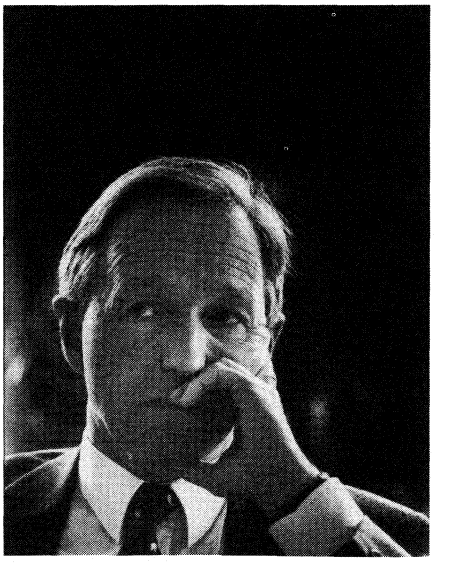

Procureur-generaal mr. R.J.C. van Randwijck.

Van Thijn erkende dat de hoofdrolspelers fouten hebben gemaakt. maar stelde dat zij ,,to the best of their knowledge" (naar hun beste weten) hebben gehandeld. De minister twijfelde eraan of die wetenschap wel zo onbetrouwbaar was als de commissie beweerde: hij vond dat de commissie huur oordeel dat de omstreden werkmethode wèl door de beugel kon, niet hard maakte. Dat nam niet weg dat Van Thijn de gemaakte fouten hoog opnam. De IRT-zaak demoraliseert volgens hem de diender op straat en beschadigt het functioneren van de rechtsstaat. Het rapport moei. voorkomen dal gezagdragers ,,vechtend over straat rollen", aldus Van Thijn.
De commissie velt in het rapport geen oordeel over de politiek verantwoordelijken, de ministe:-s van justitie en van binnenlandse zaken. Dat liet zij over aan de Kamer

D66 liet bij monde van Kohnstamm weten dat minister Hirsch Ballin als verantwoordelijke voor het ,,geklungel op alle niveaus" de eer aan zichzelf moest houden en moest aftreden. De VVD dacht vooralsnog aan ,,een signaal van afkeuring, wellicht gevolgd door een motie van afkeuring", aldus woordvoerder Dijkstal.
Een spoeddebat in de Tweede Kamer kon echter niet doorgaan, omdat Hirsch Ballin wegens rugklachten thuis plat op bed moest liggen.
Op 31 maart verlangden Kohnstamm (D66) en Dijkstal (VVD)een parlementaire enquête naar de exacte aard van de opsporingsmethoden van politie en justitie bij de strijd tegen de georganiseerde misdaad.

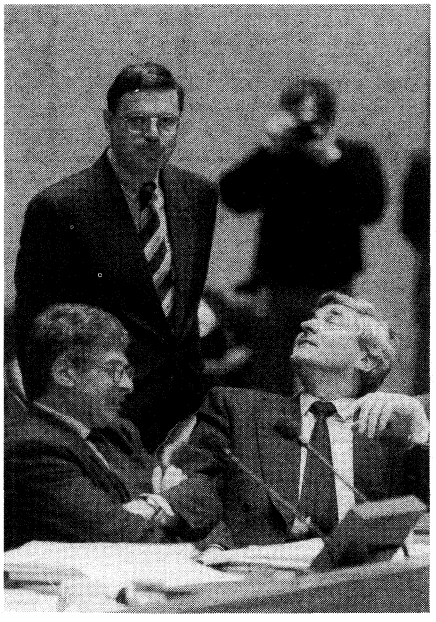

Premier Lubbers (r.) in gesprek met minister van justitie Hirsch Ballin tijdens het IRT-debat in de Tweede Kamer op 7 april 1994. Links de minister van binnenlandse zaken Van Thijn.

Debat Tweede Kamer

Op 7 april begon de Tweede Kamer aan een 14 uur durend debat over de IRT-affaire. De uitkomst daarvan was dat de ministers Hirsch Ballin (die zijn eigen stoel en bed had meegenomen naar Den Haag) en Van Thijn maatregelen zouden nemen tegen verantwoordelijke functionarissen van de Amsterdamse politie- en justitietop wegens hun aandeel in de IRT-affaire. Beide ministers beloofden functioneringsgesprekken te voeren met de vier ambtelijke hoofdrolspelers. De ministers zelf hoefden niet af te treden, omdat een motie van afkeuring van de oppositie werd verworpen door de regeringsfracties, met steun van de kleine christelijke partijen. Wel werd besloten tot een parlementair onderzoek naar de 'opsporingsmethodes' van politie en justitie in de strijd tegen de zware, georganiseerde misdaad. De beide regeringspartijen steunden hiertoe een motie die VVD, D66 en GroenLinks hadden ingediend.

Tijdens het debat bleek dat Hirsch Ballin en Van Thijn verschillend oordeelden over de verantwoordelijke functionarissen in Amsterdam. Terwijl Hirsch Ballin het optreden van de top van justitie en politie nu scherp veroordeelde. nam Van Thijn de 'driehoek' in bescherming. Beide bewindslieden erkenden dat er 'fouten' waren gemaakt in de affaire. Het uiteindelijke oordeel dat Van Thijn-de-minister velde over Van Thijn-de-burgemeester kwam er op neer dat hij de burgemeester op vier punten lof toezwaaide maar op drie punten kritiseerde. aldus *NRC/H'blad* van 8 april.

In een interview met *Het Parool* van 28 april hekelde Van Thijn de uitspraken van Hirsch Ballin over mongoloïde kinderen (zie pag. 30911-'94). maar bleek ook dat Van Thijn zich in het IRT-debat geërgerd had aan zijn CDA-collega. Hij zou ..te solistisch" bezig zijn geweest en dingen hebben gezegd die niet tevoren waren afgesproken. Hij achtte het toen onwaarschijnlijk dat hij samen met Hirsch Ballin in een volgend kabinet zitting zou nemen. Hirsch Ballin trad vervolgens niet meer in contact met Van Thijn. Op 16 mei spraken Hirsch Ballin en Van Thijn in het kader van de ministerraad met elkaar over hun onderlinge conflict. De wederzijdse aversie bleef. maar beide bewindslieden concludeerden dat ze 'waar noodzakelijk' zouden samenwerken.

IRT-brief naar Tweede Kamer

De ministers van justitie en binnenlandse zaken, Hirsch Ballin en Van Thijn, informeerden de Tweede Kamer op 19 mei schriftelijk over de door hen gevoerde gesp ekken met een aantal functionarissen, betrokken bij het IRT Noord-Holland/Utrecht. In de brief werd gesteld,

.,Tijdens het overleg met uw Kame , d.d. 7 april jl.. over het rapport van de (..) commissie Wierenga. hebben wij aangekondigd met een aantal betrokken functionarissen over hun functioneren met betrekking tol het IRT gesprekken te zullen voeren. Deze gesprekken hebben inmiddels plaatsgevonden en mei deze brief willen wij u over de inhoud en conclusies daarvan informeren. Tot onze spijt bereikt deze brief u later dan wij gewenst hadden
De onderhavige brief volgt in de opbouw de door de eerste cn de tweede ondergetekende afzonderlijk gevoerde gesprekken.

De eerste ondergetekendc heeft op 13 en 29 april jl. met de procureur-generaal bij het Gerechtshof te Amsterdam [R.J.C. van Randwijck], en op 18 en 29 jl. met de hoofdofficier van justitie te Amsterdam [J.M. Vrakking] gesproken over de feitelijke bevindingen. de conclusies en de aanbevelingen. van de commissie Wierenga, mede in het licht van het daarover gevoerde Kamerdebat.
In deze gesprekken hebben de betrokken gezagdragers aangegeven de door hen gemaakte fouten te onderkennen en deze in hoge mate te betreuren.

De eerste ondergetekende heeft hen vervolgens uitdrukkelijk gevraagd naar hun oordeel over de mogelijkheden tot herstel van de verstoorde verhoudingen, teneinde de noodzakelijke en vereiste samenwerking bij de bestrijding van de georganiseerde criminaliteit in het ressort Amsterdam zo spoedig mogelijk tot stand te brengen en te bestendigen. In de gesprekken met bcidc gezagdragers is gebleken dat zij mogelijkheden zien de verstoorde verhoudingen te herstellen en dat zij intussen nadrukkelijk hun verantwoordelijkheid hebben genomen door daartoe de nodige actie te ondernemen in de richting van de betrokken hoofdofficieren van justitie, korpsbeheerders en korpschefs.

De eerste ondergetekende heeft de procureur-generaal en de hoofdofficier opgedragen hun gezag daadwerkelijk uit te oefenen door er persoonlijk op toe te zien dat een hernieuwde samenwerking tussen de betrokken politiekorpsen in het ressort Amsterdam - conform het vastgestelde beleid - tot stand komt en indien noodzakelijk de korpsbeheerders hie bij te betrekken.
Gelet op de inhoud van de gesprekken en de toezeggingen van de betrokken gezagdragers over de invulling van hun verantwoordelijkheid. heeft de eerste ondergetekende gemeend zijn vertrouwen te kunnen uitspreken dat zij op basis van het besprokene hun werkzaamheden kunnen voortzetten. De eerste ondergetekende tekent hierbij aan dat het realiseren van de gemaakte afspraken en het bereiken van het daarmee beoogde doel scherp en nauwlettend zal worden gevolgd.

De tweede ondergetekende heeft een tweetal gesprekken gevoerd met de waarnemend burgemeester van Amsterdam, de heer De Grave, de plv. korpsbeheerder van het korps Amsterdam-Amstelland, de heer Van Diepen, de korpschef van dit korps. de heer Nordholt. en het hoofd justitiele bedrijfsvoering van dit korps, de heer Van Riessen. Deze gesprekken vonden plaats op 18 en 25 april jl.
Daarnaast heeft de tweede ondergetekende

gesproken met de korpsbeheerder van het regiokorps Utrecht, de heer Opstelten, en met de korpschef van dit korps. de heer Wiarda. Dit gesprekvond plaats op 21 april jl.
Mei betrokkenen is uitvoerig en indringend gesproken over de bevindingen van de commissie Wierenga en in het bijzonder over de door haar geformuleerde conclusies. Volgens het adagium 'hoor en wederhoor' is betrokkenen om een reactie hierop gevraagd. waarna de tweede ondergetekende zich een eindoordeel heeft gevormd.
Voorts is met betrokkenen meer toekomstgericht gesproken over het herstel van de vereiste samenwerking op bovenregionaal niveau inzake de bestrijding van de georganiseerde criminaliteit in het ressort Amsterdam en de inzet en rol van betrokkenen daarbij

De tweede ondergetekende heeft. na kennisname van het 'weerwoord' van de heren Nordholt. Van Riessen en Wiarda en na te hebben geconstateerd dat korpsbeheerders en korpsleidingen, in lijn met de aanbeveling van de commissie Wierenga. bereid zijn er alles aan te doen oin een vruchtbare samenwerking tussen alle betrokkenen in het ressort Amsterdam tot stand te brengen, zijn vertrouwen uitgesproken in de korpsleiding van beide korpsen.
Betrokkenen kunnen naar het oordeel van de tweede ondergetekeilde in hun huidige functies worden gehandhaafd. Wèl heeft de tweede ondergetekende, in overeenstemming met de plv. korpsbeheerder. aanleiding gezien de heer Nordholt persoonlijk te belasten met de bemoeienis met het huidige en toekomstige IRT."

De brief van beide ministers wekte de woede van de oppositiepartijen VVD, D66 en GroenLinks, die bovendien ontstemd waren over het feit dat de ministers voor die brief 23 dagen nodig hadden gehad.

Tweede Kamer veroordeelt rol politieministers. Aftreden Hirsch Ballin en Van Thijn

In de nacht van 25 op 26 mei nam de Tweede Kamer met 61 tegen 59 stemmen een motie van H.F. Dijkstal (VVD) en J. Kohnstamm (D66) aan waarin werd gesteld dat ,,ernstig tekortgeschoten is in de samenwerking tussen de beide politieministers bij de afdoening van de IRT-affaire, waardoor na 7 april j.l. verdere schade is ontstaan". De Kamer sprak voorts uit ,,dat een nieuwe vormgeving en aansturing van de interregionale rechercheteams dienen te worden overgelaten aan een volgend kabinet". De motie, die ook was ingediend door M. Rabbae (GroenLinks): kreeg steun van de fracties van het Algemeen Ouderen Verbond (AOV), CD, SGP en SP.

De ministers Hirsch Ballin en Van Thijn verzochten de koningin op 27 mei hen met ingang van 27 mei ontslag te verlenen als minister. Het aannemen van de motie in de Tweede Kamer inzake de IRT-affaire gaf Hirsch Ballin daartoe aanleiding. Van Thijn achtte, gelet op het aftreden van de minister van justitie, de ontstane situatie te complex om een langer aanblijven te kunnen rechtvaardigen. De koningin verleende het ontslag op de meest eervolle wijze.

Staatssecretarissen benoemd tot minister

Met ingang van 27 mei benoemde de koningin mevr. D.Y.W. de Graaff-Nauta tot minister van binnenlandse zaken en A. Kosto tot minister van justitie. terwijl zij hen op hun verzoek op de meeste eervolle wijze ontslag verleende als demissionaire staatssecretarissen op de respectieve departementen. Tevens werd premier Lubbers met ingang van 27 mei belast met de coördinatie van de aangelegenheden betreffende de Nederlandse Antillen en Aruba.

LAGE OPKOMST BIJ VERKIEZINGEN VOOR EUROPEES PARLEMENT

Bij de verkiezingen voor het Europees Parlement (EP) in Nederland op 9 juni bracht 35,6 procent van de stemgerechtigden zijn stem uit; het Nederlandse opkomstpercentage behoorde tot de laagste in Europa. Bij de vorige Europese verkiezingen in 1989 was de opkomst nog 47,2 procent.

Met 30,8 procent van het totale aantal stemmen behield het CDA de tien zetels die het al had in het EP. Ook de PvdA-afvaardiging (22,9 procent) bleef met acht zetels even groot. Hun verlies werd echter gemaskeerd omdat het aantal Nederlanders in het EP werd verhoogd van 25 naar 31. De VVD (17,9 procent) verdubbelde van drie naar zes zetels en D66 (11,7 procent) groeide van één naar vier en was daarmee de grootste winnaar van de verkiezingen. De kleine christelijke partijen gingen van één naar tweezetels, en GroenLinks verloor een van haar twee zetels. De Socialistische Partij, de Centrum-Democraten en de Groenen (met als lijsttrekker de Europarlementariër Herman Verbeek) behaalden geen zetel.

De fractieleiders van de grote partijen reageerden teleurgesteld op de lage opkomst van de kiezers. Volgens PvdA-leider Wim Kok zouden de Nederlandse Europarlementariërs een zware taak hebben om de betrokkenheid bij Europa te vergroten. Ook CDA-fractieleider Elco Brinkman noemde de opkomst teleurstellend, maar hij vond de goede score van zijn partij ,,bemoedigend". VVD-fractieleider Frits Bolkcstein vond de lage opkomst, niet alleen in Nederland maar ook in andere landen. aanleiding voor bezinning op de toekoinst van de Europese Unie. (Zie onder EUROPESE UNIE).

Volgens di ecteur Maurice De Hond van het onderzoeksbureau Inter/View was door de lage opkomst een vergelijking met de landelijke politieke krachtsverhoudingen onmogelijk geworden. Hij meende dat het CDA en de kleine christelijke partijen nog het meest van de geringe belangstelling hadden geprofiteerd.

Aangezien bij verkiezingen de opkomst onder ouderen gewoonlijk hoger is (in de leeftijdsgroep 55+ nu 52 procent) en het CDA relatief veel aanhang onder ouderen heeft, verklaarde dit een deel van de hoge score voor deze partij Vooral jongeren lieten het afweten: in de leeftijdsgroep 18-24 jaar was de opkomst 23 procent, in de leeftijdsgroep 23-34 jaar kwam 28 procent opdagen. Bovendien waren volgens de enquêtes van Inter/View bij deze verkiezingen vooral niet-religieuze kiezers thuisgebleven.

Nederlandse Europarlementariërs

CDA:
1. J.R.H. Maij-Weggen (50). Minister van verkeer en waterstaat. Van 1979 tot 1989 lid van EP.
2. W.G. van Velzen (51). Eerste-Kamerlid en oud-CDA-voorzitter.
3. P.A.M. Cornelissen (60). Lid van EP sinds 1984. oud-Kainerlid.
4. J. Sonnereld (61). Lid van EP sinds 1989. Voormalig landbouw-attaché in de VS.
5. M.G.H.C. Oomen-Ruijten (43). Lid van EP sinds 1989. Voormalig Kamerlid.
6. K.M.H. Peijs (50). Lid van EP sinds 1989. Oud-Statenlid in Utrecht.
7. J.L. Jansen van Raay (62). Lid van EP sinds 1979.
8. A.M. Oostlander (58). Lid van EP sinds 1989. Ex-directeur van wetenschappelijk bureau CDA.
9. B. Pronk (43). Lid van EP sinds 1989. Voordien werkzaam bij het CNV.
10. P.L.M. Pex (48). Zelfstandig ondernemer en voormalig gemeenteraadslid in Rotterdam.

PvdA:
1. **H.** d'Ancona (56). Minister van WVC. Van 1984 tot 1989 lid van EP.
2. F Castricum (47). Voormalig Kamerlid.
3. i? Dankert (60). Staatssecretaris voor Europesezaken en van 1979 tot 1989 lid van EP.
4. L. van Bladel (54). Journalist en voormalig voorzitter van de Evert Vermeer Stichting.
5. W van Velzen (56). Lid van EP sinds 1989 en voormalig secretaris van de PvdA.
6. M. van Putten (43). Lid van EP sinds 1989.
7. J.M. Wiersma (42). Internationaal secretaris van de PvdA.
8. A. Metten (45). Lid van EP sinds 1981.

VVD:
1. G.M. de Vries (38). Lid van EP sinds 1984.
2. J.C.G. Wiebenga (47). Oud-Kamerlid. exburgemeester.

3. J.E.S. Larive (49). Lid van EP sinds 1984.
4. J. Mulder (50). Ambtenaar bij Europese commissie.
5. F.A. Wijsenbeek (50). Lid van EP sinds 1984.
6. P.C. Plooij-Van Gorsel (51). Werkzaam bij catcringbeclrijf.

D66:
1. J.W. Bertens (58). Lid van E P sinds 1989. ex-diplomaat.
2. L.J. Brinkhorst (57). Ambtenaar bij Europese commissie, ex-fractieleider van D66 en ex-staatssecretaris voor Europese zaken.
3. D. Eisma (54). Oud-Kamerlid. lid van EP van 1981 tot 1984.
4. J. Boogerd-Quaak (30). Ex-statenlicl Zeeland, voorzitter RBA Zeeland.

SGP/GPV/RPF:
1. L. van der Waal (65) (SGP). Lid van E P sinds 1984.
2. H. Blokland (51) (GPV). Statenlid in Zuid-Holland.

GroenLinks:
1. h[T].vanDijk(41). LidvanEPsinds1986.

(Vor.ber.pag. 409/3 e.v.-1989)

VERVANGING MINISTERS EN STAATSSECRETARIS

In verband met hun aantreden als lid van het Europese Parlement (eerste zitting op 19 juli) werd op 5 juli de vervanging geregeld van de ministers Hedy d'Ancona en J.R.H. Maij-Weggen en van staatssecretaris Piet Dankert.

Minister J.M.J. Ritzen van ondenvijs en wetenschappen nam de portefeuille Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur over van minister D'Ancona. Minister J.E. Andriessen van economische zaken nam de portefeuille Verkeer en Waterstaat over van minister Maij-Weggen. De portefeuille van staatssecretaris Dankert (Europese zaken) werd overgenomen door minister P.H. Kooijmans van buitenlandse zaken. Aldus een mededeling van de Rijksvoorlichtingsdienst.

Koningin Beatrix verleende bij besluit van 8 juli D'Ancona, Maij-Weggen en Dankert op hun verzoek met ingang van 16 juli op de meeste eervolle wijze ontslag.

Eerder had zij aan H.J. Simons op zijn verzoek met ingang van 26 februari reeds op de meest eervolle wijze ontslag verleend als staatssecretaris van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur wegens zijn aantreden als lijsttrekker van de PvdA in Rotterdam bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2 maart (zie noot op pag. 306/2/3-'94).

PAARS KABINET-KOK

Op 22 augustus werd het kabinet-Kok, het 22ste kabinet sinds de Tweede Wereldoorlog en het eerste sinds 1918 zonder ministers uit christelijke partijen, beëdigd. Dat gebeurde 111 dagen na de verkiezingen van 3 mei die een politieke aardverschuiving veroorzaakten (zie pag. 310/2 e.v.-'94).

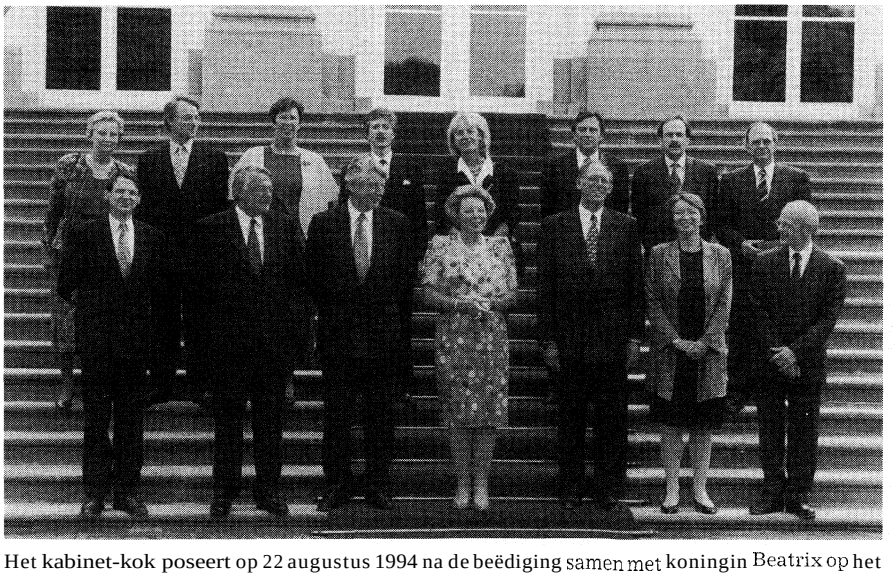

Het kabinet-kok poseert op 22 augustus 1994 na de beëdiging samen met koningin Beatrix op het bordes van Paleis Huis ten Bosch te Den Haag. Op de voorste rij (v.l.n.r.): Ritzen (onderwijs, cultuur en wetenschappen). Van Mierlo (vice-premier en buitenlandse zaken), Kok (premier en algemene zaken). koningin Beatrix. Dijkstal (vice-premier en binnenlandse zaken). Sorgdrager (justitie) en Zalm (financien). Op de tweede rij: Borst-Eilers (volksgezondheid. welzijn en sport), Van Aartsen (landbouw. natuurbeheer en visserij), Jorritsma-Lebbink (verkeer en waterstaat), Voorhoeve (defensie). De Boer (volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieubeheer). Wijers (economische zaken). Melkert (sociale zaken en werkgelegenheid) en Pronk (ontwikkelingssamenwerking).

KABINET-KOK

Minister-president, minister van algemene zaken - W. Kok (PvdA);
vice-minister-president, minister van binnenlandse zaken - H.F. Dijkstal (VVD);
vice-minister-presiclent. minister van huitenlandse zaken - mr. H.A.F.M.O. van Mierlo (D66);
justitie - mevr. mr. W. Sorgdrager (D66);
onderwijs, cultuur en wetenschappen - dr. ir. J.M.M. Ritzen (PvdA):
financien - prof. drs. G. Zalm (VVD);
defensie - prof. di- ir. J.J.C. Voorhoeve (VVD);
voïkshuisvesting. ruimtelijke ordening en milieubeheer - mevr. M. de Boer (PvdA);
verkeer en waterstaat - mevr. A. Jorritsma-Lebbink (VVD),
economischezaken - dr. G.J. Wijers (D66);
landbouw, natuurbeheer en visserij - J.J. van Aartsen (VVD);
sociale zaken en werkgelegenheid - drs. A.P.W. Melkert ((PvdA);
volksgezondheid, welzijn en sport - mevr. prof. dr. E. Borst-Eilers (D66);
ontwikkelingssamenwerking - drs. J.P. Pronk (PvdA).

Staatssecretarissen:
Buitenlandse zaken - mr. M. Patijn (VVD);
justitie - mevr. mr. E.M.A. Schmitz (PvdA);
binnenlandse zaken - mevr. A.G.M. van de Vondervoort (PvdA):
binnenlandse zaken - mr. J. Kohnstamm (D66);
onderwijs, cultuur en wetenschappen - mevr. T. Netelenbos (PvdA):
onderwijs, cultuur en wetenschappen - A. Nuis (D66);
financiën - dr. WA FG. Vermeend (PvdA);
defensie - drs. J.C. Gmelich Meijling (VVD);
volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieubeheer - dr. D.J.K. Tommel (D66);
economische zaken - mevr. A. van Dok-van Weele (PvdA):
sociale zaken en werkgelegenheid - R.L.O. Linschoten (VVD):
volksgezondheid. welzijn en sport - mevr. E.G. Terpstra (VVD).

Het nieuwe kabinet werd uiteindelijk gevormd door PvdA-leider Wim Kok op basis van een regeerakkoord tussen PvdA, VVD en D66, de zogenaamde 'paarse' coalitie die 92 van de 150 zetels in de Tweede Kamer bezet. Het bestaat uit 14 ministers (5 PvdA, 5 VVD en 4 D66) en 12 staatssecretarissen (5 PvdA, 4 VVD en 3 D66). Vier van de ministers en zeven van de staatssecretarissen zijn afkomstig uit de Tweede Kamer. Negen van Koks 26 bewindslieden zijn vrouw. Vier ministers maakten eerder deel uit van een kabinet; drie van hen kwamen over uit de vertrekkende ploeg van Ruud Lubbers, die op 22 augustus als langst zittende premier uit de Nederlandse historie (bijna 12 jaar) werd uitgewuifd.

Tjeenk Willink informateur

Nadat koningin Beatrix op 5 mei in het kader van de kabinetsformatie de voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer, H.D. Tjeenk Willink en W.J. Deetman, had ontvangen en op 6 mei de vertegenwoordigers van alle 12 fracties van de Tweede Kamer, benoemde zij nog op 6 mei Eerste-Kamervoorzitter Tjeenk Willink (PvdA, zie pag. 361/2/3-'91) tot informateur. Hem werd verzocht om op zeer korte termijn te onderzoeken welke mogelijkheden op basis van de verkiezingsuitslag aanwezig waren voor de vorming van een kabinet en welke volgorde en wijze van onderznek van die mogelijkheden het meeste uitzicht zouden bieden op een spoedige totstandkoming van een zodanig kabinet.

PvdA. VVD en D66 adviseerden niet meteen met een volwaardige informatie met programmatische onderhandelingen te beginnen, maar eerst een korte verkennende ronde tc houden die door D66-leider Van Mierlo werd omschreven als een ,,neutrale voorverkenning". Als enige grote partij milde het CDA meteen een informatie beginnen naar de mogelijkheden van een 'paarse' coalitie (PvdA/VVD/D66). Zowel de VVD als D66 suggereerden Tjeenk Willink als uitvoerder van het eerste onderzoek.

Op 9 mei gaf de informateur op een persconferentie te kennen dat hij niet van plan was een begin te maken met 'programmatische verkenningen'. Wel ontving hij die dag de voorzitter van alle TK-fracties om hun mening te polsen over de vraag welke regeringscoalities op grond van de verkiezingsuitslag mogelijk waren en welke daarvan als eerste in de formatie zou moeten worden besproken.

Op 13 mei ontving de koningin de informateur voor een bespreking van zijn eindrapport. Hij was met de fractieleiders Kok (PvdA), Bolkestein (VVD) en Van Mierlo (D66) overeengekomen dat deze een ,,inspanningsverplichting" zouden aangaan om de kansen op een 'paars' kabinet te onderzoeken.,,Op basis van de gevoerde gesprekken kan de conclusie geen andere zijn dat een kabinet dat steunt op de PvdA, VVD en D66 niet alleen de eerste, maar ook de enige mogelijkheid is die thans kan worden onderzocht om te komen tot een kabinet dat mag rekenen op een vruchthare samenwerking met de Staten-Generaal". zo formuleerde Tjeenk Willink.

Die coalitie was de meest haalbare combinatie omdat D66 er weinig voor voelde aan andere coalities inee te werken. .,De fractievoorzitter van D66 heeft desgevraagd verklaard een kabinet van D66 met PvdA en CDA op basis van de verkiezingsuitslag ongeloofwaardig te achten. Een kabinet van CDA, VVD en D66 vindt hij ongewenst", zo stond in het eindverslag.
Het onderzoek naar een paarse coalitie zou moeten worden uitgevoerd door drie informateurs van de betrokken partijen die zich zouden moeten richten op ,,procesbegeleiding" en ,,draagvlakverbreding". De fractieleiders waren het eens geworden over de trojka maar zouden ..zélf de gesprekken in handen willen houden", aldus de informateur, en daarom wilden ze geen ,.activistische informateurs" die het voortouw zouden nemen.

Drie informateurs: Van Aardenne, Vis en De Vries

Op basis van de conclusies van Tjeenk Willink benoemde de koningin op 14 mei G.M.V. van Aardenne (VVD), J.J. Vis (D66) en K.G. de Vries (PvdA) tot informateur met het verzoek op zo kort mogelijke termijn een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid van de vorming van een kabinet van PvdA, VVD en D66

Van Aardenne (64) was minister van economische zaken in het eerste kabinet-Van Agt (19 december 1977 - 11 september 1981) en in het eerste kabinet-Lubbers (4 november 1982 - 14 juli 1986), waarin hij tevens vice-minister-president was. In de periode tussen die kabinetten zat hij in de Tweede Kamer. evenals in de jaren 1971-1977. In 1986 stapte hij uit de actieve politiek, omdat hij sinds de RSV-affaire als 'aangeschoten wild" gold.
Vis (GO) is sedert 16 september 1980 lid van de Eerste Kamer, waarin hij sinds 1986 fractievoorzitter van DE6 is. Sinds 1981 is hij borendien hoogleraar staatsrecht aan de universiteit van Groningen.
De Vries (51) was lid van de Tweede Kamer van 28 mei 1973 tot 1988) en voorzitter van de parlementaire enquêtecommissie bouwsubsidies (1986-1988). Hij is hoofddirecteur van de Verenigingvan Nederlandse Gemeenten (VNG).

Op 18 mei kwamen de informateurs en de drie fractieleiders Kok (PvdA), Bolkestein (VVD) en Van Mierlo (D66) een negen punten tellende lijst overeen met knelpunten die een mogelijke vorming van een paarse coalitie in de weg zouden kunnen staan. De drie informateurs dachten acht dagen nodig te hebben om een 'zakelijk fond' te leggen voor een paarse coalitie. In een brief van 18 mei aan de drie fractievoorzitters merkten zij op dat ,,wij hebben vastgesteld dat het de komende periode niet in het belang van het goede verloop van ons onderzoek is als naar buiten enigerlei mededeling over de voortgang wordt gedaan". Aan de fractievoorzitters werd dringend gevraagd ,,aande noodzakelijke vertrouwelijkheid de hand te houden".

De fractieleiders Kok (PvdA); Van Mierlo (D66) en Bolkestein (VVD) werden woensdagmiddag 11 mei 1994 ontvangen door informateur Tjeenk Willink (resp. v.r.n.l.) voor besprekingen over een mogelijke paarse coalitie.

Op 19 mei startten de informateurs een algemeen oriënterende ronde over het karakter van een regeerakkoord met besprekingen van de onderwerpen ,,die naar het zich laat aanzien relevant zijn voor een regeerakkoord".

Op 21 mei. 10 juni en 17 junilichtten de drie informateurs de koningin op Paleis Huis ten Bosch in over de voortgang in hun informatiewerkzaamheden.

Op 27 juni garen de informateurs hun informatieopdracht terug aan de koningin. VVD-leider Bolkestein concludeerde: ,,Water nu op tafel ligt, is de kern van een regeerakkoord Lubbers-IV. zonder Lubbers. Ik leken daar niet voor. Veel gefröbel, weinig maatregelen van formaat."

Vorming 'paarse' coalitie gestrand

Op 27 juni strandde de vorming van een 'paarse' coalitie op de eis van de VVD tot verdere ombuigingen in de sociale

zekerheid en de weigering van PvdA en D66 daarmee in te stemmen. De vorming van een kabinet van PvdA, VVD en D66 is thans niet mogelijk, zo schreven de kabinetsinformateurs Van Aardenne, Vis en De Vries op 27 juni in een brief aan de koningin, waarin zij verslag deden van hun informatiewerkzaamheden.
De volledige tekst van deze brief luidt als volgt:

Op zaterdag 14 mei 1994 hebt u ons verzocht op zo kort mogelijke termijn een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid van de vorming van een kabinet van PvdA, VVD en D66.
Bij de aanvang van onze informatiewerkzaamheden was een gegeven dat de betrokken fractievoorzitters bereid waren een inspanningsverplichting aan te gaan bij het onderzoek naar de mogelijkheid van een kabinet van PvdA, VVD en D66. In het verslag van mr. H.D. Tjeenk Willink werd echter ook gewezen op - soms grote - aarzelingen vanwege belangrijke inhoudelijke verschillen met name op sociaal-economisch terrein.
Gelet op het bovenstaande hebben wij bij het begin van onze werkzaamheden allereerst willen vaststellen op welke onderwerpen. resnectieveliik beleidsterreinen de genoemde inspanningsverplichting zich primair zou moeten richten.
Na afzonderlijke gesprekken met de fractievoorzitters en een eerste algemene bespreking over het karakter van het regeerakkoord en de onderwerpen die op grond van de gesprekken tot dan toe relevant werden geacht voor een regeerakkoord. hebben de inhoudelijke besprekingen zich vervolgens eerst geconcentreerd op de financieel-economische onderwerpen, de werkgelegenheid, de sociale zekerheid en de zorgsector.

De informateurs Van Aardenne (l.), De Vries (m.) en Vis (r:) op weg naar het onderhoud met de fractieleiders Kok, Bolkestein en Van Mierlo op 21 mei 1994 te Den Haag over de sociaal-economischeproblematiek m.b.t. de totstandkoming van een paarse coalitie.

De eerste procedurele conclusies hebben wij in bijgevoegde brief van 18 mei 1994 [hier niet opgenomen. redactie KHA] aan de fractievoorzitter meegedeeld.
Op grond van de verkennende besprekingen op het brede sociaal-economische terrein, hebben wij tezamen met dc fractievoorzitters geconcludeerd dat het, naast bespreking van het iinancieel-economische kader, de werkgelegenheid, de sociale zekerheid en de zorgsector, zinvol was om ook nadere besprekingen te voeren over de overige - niet-financieel-economische - onderwerpen die relevant konden zijn voor de vorming van het beoogde kabinet.

De 'brains' achter de formatie (v.l.n.r.) D.J.K. Tommel (D66), G. Ybema (D66), H.F. Dijkstal (VVD), A.P.W. Melkert (PvdA) en R.L.O. Linschoten (VVD) bespreken op 31 mei 1994 zaken i.v.m. de formatie van ren paars kabinet.

Geen onoverkomelijke problemen
In de periode van 19 mei tot en met 27 juni 1994 is op grond van het voorstaande intensief overleg gevoerd met de fractievoorzitiers. In dat overleg zijn ten aanzien van de niet-financieel-economische onden erpen weliswaar niet alle geschilpunten opgelost, maar is wel gebleken dat er bij die onderwerpen geen sprale meer was van onoverkomelijke problemen. Zoals bii alle besurekingen stond deze conclusie onder het voorbehoud van algemene instemming met het totale onderhandelingsresultaat. Met betrekking tot de financieel en sociaal-economische onderwerpen is met instemming van de fractievoorzitters, daarin bijgestaan door leden van hun fracties, op ons verzoek op woensdag 22 juni 1994 een beleidspakket ter doorrekening aangeboden aan het Centraal Planbureau. Hoe el op een aantal onderdelen door sominige fractievoorzitters nog voorbehouden waren gemaakt, werd het nuttig geoordeeld het gehele pakket mede aan de hand van een doorrekening op de economische effecten, te beoordelen. De gemaakte voorbehouden hadden betrekking op de volgende elementen:

1. Het niet specifieke karakter van een tweetal zogenaamde budgettaire taakstellingen met betrekking tot de bestaande problematiek op de rijksbegroting. Dit betrof de zogenaamde integrale benadering apparaatsuitgaven (iba) en het niet ter beschikking stellen van de zogenaamd ~prijsbijstellingstranches 1996-1997-1998.
2. Gerichte ombuigingen van Defensie (voorbehoud van VVD en D66) en investeringen infrastructuur (wegenaanleg) (voorbehoud van VVD).
3. De fractievoorzitter van de PvdA maakte een voorbehoud met betrekking tot de moge-

Ernstige gezichten bij de drie fractieleiders (v.l.n.r.) Bolkestein (VVD).Kok (PvdA) en Van Mierlo (D66) na besprekingen over een paarse coalitie op 20 juni 1994. in de slotfase van de informatieperiode Van Aardenne-De Vries-Vis.

lijkheid van parallelle privatisering bestaande uit premiedifferentiatie in de w.a.o. en van 'opting out'. De fractievoorzitters van VVD en D66 noemden aditionele beleidsopties met betrekking tot de w.a.o. voor het geval de beoogde volumedaling niet wordt gerealiseerd.
4. Tenslotte hield de fractievoorzitter van de VVD vast aan verdergaande veranderingen met betrekking tot de a.b.w. (normverlaging voor alleenstaanden tot 60% met een vrijlating van 10% in plaats van het thans aanhangige wetsvoorstel) en de w.w. (referte eis van 52 uit 52 weken en beperking van de totale duur van 2 jaar).

Overwegende bezwaren
De doorrekening van het pakket door het CPB is op zaterdagmiddag 25 juni 1994 beschikbaar gekomen (bijgevoegd) [hier niet opgenomen redactie KHA]. In de daaropvolgende besprekingen hebben alle fractievoorzitters als hun oordeel te kennen gegeven dat de uitkomsten van het beleidspakket als zodanig een goede basis leken te bieden voor overeenstemming. Dit betrof met name de werkgelegenheid. de inkomensontwikkeling ten aanzien waarvan door alle fractievoorzitters nadere correcties nodig werden geacht, en de tekortreductie.

De f actievoorzitter van de VVD had echter overwegende bezwaren tegen de samenstelling van het pakket. Zijn bezwaar had betrekking op de invulling van de oude taakstellingen op de rijksbegroting te weten de iba-taakstelling en de prijsbijstelling aangezien daardoor klassieke staatstaken in het gedrang zouden komen. Ook ve zette hij zich tegen de gerichte ombuigingen op Defensie en investeringen infrastructuur. Hij achtte verdere ombuigingen op de rijksbegroting onverantwoord. Daarom wenste hij verdere ombuigingen in de sfeer van de sociale zekerheid:
1. W.a.o.
- thans zou moeten worden vastgesteld welke nadere maatregelen zouden moeten worden genomen in geval in de zomer van 1995 de ontwikkeling in de w.a.o. zou tegenvallen (waaronder een stelsel van basisuitkeringen in de w.a.o. of het voorstel van de parlementaire enquêtecommissie)
- invoering van een referte eis in de a.a.w./w.a.o. van 5 jaar.
- een concreet besluit tot parallelle privatisering van de a.a.w./w.a.o.
2. W.w.
Naast aanvaarding van de verzwaarde referte eis in de w.w., als opgenomen in het doorgerekende beleidspakket, beperking van de maximale duur tot 2 jaar; handhaving van de vervolguitkering gedurende 1 in plaats van de voorgestelde 2 jaar.
3. A.b.w.
Budgettering van gemeenten met betrekking tot de bijstand voor alleenstaanden.
4. W.k.a. [de koppeling van uitkeringen aan de lonen in het bedrijfsleven]
Aanscherping van de criteria in de w.k.a. tot de I/A-ratio en een maximum koppeling van 50%. met als door hem daarvan verwacht gevolg dat van jaar op jaar niet zou kunnen worden gekoppeld in de komende kabinetsperiode. De a.o.w. zal voor de helft moeten worden gekoppeld.

De fractievoorzitter van D66 bepleitte een open onderzoek naar de additionele maatregelen in de w.a.o. voor het geval in de zomer van 1993 de volume-ontwikkeling zou tegenvallen. Voorts tekende hij aan dat deiba-taakstellingen en de prijsbijstellingsmaatregelen op een aantal beleidsgebieden te vergaande consequenties zouden inhouden die nader zouden moeten worden besproken.

Selectieve invulling
De fractievoorzitter van de PvdA pleitte ervoor in het regeerakkoord op hoofdlijnen de inzet voor beleid neer te leggen.
Die zouden betrekking hebben up meer economische dynamiek, voldoende groei van de werkgelegenheid. binnen de randvoorwaarden van gezonde publieke financiën en gelijkmatige inkomensverhoudingen. De beide doorgerekende beleidsvarianten achtte hij op voorhand aanvaardbaar. Het komt aan op de toepassingsmogelijkheden voor 1995 en voor de latere jaren. Hij stelde voor premiedifferentiatie en de mogelijkheid van 'opting out' in de w.a.o. positief te overwegen en binnen een jaar de uitvoeringsmodaliteiten, vormgeving en randvoorwaarden. zoals ook in het SER-advies opgenomen. daartoe te bestuderen. Ten aanzien van de iba- en prijsbijstellingstaakstellingen stelde hij voor dat het kabinet daarvoor van jaar tot jaar een selectieve invulling zou kiezen.
Met de door de fractievoorzitter van de VVD voorgesteide nadere ombuigingen in de sociale zekerheid bleken beide andere fractievoorzitters niet te kunnen instemmen.

Mede gezien de door alle drie fractievoorzitters als redelijk beoordeelde uitkomsten van het beleidspakket, hebben wij in aparte besprekingen met hen en vervolgens in een plenaire bespreking nagegaan of er mogelijkheden waren om met deels andere maatregelen tot vergelijkbare uitkomsten te komen. Er bleek echter geen mogelijkheid om op een aanvaardba e wijze aan de te berde gebrachte bezwaren tegemoet te komen. aangezien deze voor de fractievoorzitter van de VVD niet bespreekbaar aren los van aanvaarding van de door hem voorgestelde verdere ombuigingen in de sociale zekerheid.
Met deze uitkomst hebben wij moeten vaststellen dat ons na een intensief onderzoek is gebleken dat thans de vorming van een kabinet van PvdA. VVD en D66 niet mogelijk is.

Tweede informatie-opdracht Tjeenk Willink. Kamerdebat

Nadat de koningin op 28 juni achtereenvolgens de Kamervoorzitters Tjeenk Willink en Deetman en vice-president Scholten van de Raad van State had ontvangen om zich op de hoogte te stellen van hun kabinetsinformatie en in aansluiting daarop de voorzitters van de TK-fracties van PvdA, VVD, D66 en CDA had gehoord, verzocht zij nog dezelfde dag EK-voorzitter Tjeenk Willink op zeer korte termijn te onderzoeken welke mogelijkheden er toen reëel aanwezig waren voor de vorming van een kabinet dat mag rekenen op een vruchtbare samenwerking met de Staten-Generaal.
Informateur Tjeenk Willink zei op een persconferentie op 29 juni dat hij op grond van de unanieme voorkeur van de grote partijen voor de vorming van een meerderheidskabinet slechts twee reële mogelijkheden zag: een coalitie van PvdA, CDA en D66 (centrum-links) of een coalitie van CDA, VVD en D66 (centrum-rechts). Hij zag zijn opdracht als beperkt in de tijd en als beperkt tot het onderzoeken van die twee mogelijkhe-

den. Daarbij wilde hij de argumentatie van partijen die nee zeggen tegen een van de mogelijkheden toetsen op deugdelijkheid. Hij was niet van plan opnieuw de mogelijkheden voor 'paars' te inventariseren, omdat die er z.i. eenvoudigweg niet meer waren. ,,Anders had ik deze opdracht niet aanvaard, dan had er een lijmpoging moeten plaatsvinden". zo stelde Tjeenk Willink. De informateur sloot programmatische verkenningen en onderhandelingen tijdens zijninformatie uit.

Nog diezelfde dag legden informateurs voor het eerst in de parlementaire geschiedenis verantwoording af aan het parlement. Van Aardenne. De Vries en Vis verschenen in de Tweede Kamer om antwoord te geven op 'informatieve vragen'. Dat gebeurde in het kader van een door fractievoorzitter P. Rosenmöller (GroenLinks) aangevraagd debat over de mislukte poging een 'paars' kabinet te formeren. Tijdens dit debat leverden PvdA-leider Kok en D66-voorman Van Mierlo scherpe kritiek op VVD-leider Bolkestein. Kok noemde een uitspraak van Bolkestein dat hij altijd al voorbehouden had gemaakt ,,letterlijk onwaar" en volgens Van Mierlo pleegde de VVD-leider ,.een overval" toen hij op het laatste moment zou hebben gezegd ,.en die vijf miljard moet uit de sociale sector komen". Bolkestein zelf verweet zijn voormalige 'paarse' partners dat zij niet goed naar hem hadden geluisterd en hij verweerde zich door erop te wijzen dat ,,niets akkoord was totdat alles akkoord was".

Op 30 juni ontving Tjeenk Willink achtereenvolgens de fractievoorzitter Kok (PvdA). Brinkman (CDA). Bolkestein (VVD) en Van Mierlo (D66) om allereerst van hen te vernemen waarom de totstandkoming van een meerderheidskabinet belangrijk was en tenslotte wat hun oordeel over de reële mogelijkheden van een meerderheidskabinet was.
Op 4 juli ontving hij achtereenvolgens Bolkestein. Van Mierlo en Brinkman voor een gesprek over de vorming van een centrum-rechts kabinet (CDA/VVD/D66). 's Middags wisselden de informateur en deze drie fractievoorzitters van gedachten in een gezamenlijk gesprek. Na afloop daarvan verzocht hij hen hem schriftelijk te berichten of zij ,.serieus bereid" waren om mee te merken aan een onderzoek naar de totstandkoming van een centrumrechts kabinet.
Uit de brieven die de drie fractieleiders op 4 juli naar de informateur stuurden bleek dat Van Mierlo (D66) zo'n onderzoek weinig zinvol achtte, terwijl Brinkman (CDA) en Bolkestein (VVD) zich bereid verklaarden mee te werken aan een dergelijk onderzoek. Brinkman voegde daaraan toe: ,.Omdat(...) de verkiezingsuitslag naa ons oordeel geen onderzoek naar de mogelijkheden van totstandkoming van een PvdA/CDA/D66-kabinet rechtvaardigt. achten wij het overbodig na ie gaan of onderzoek naar vorming van een kabinet van PvdA. CDA, D66 zin heeft."
Niettemin nodigde de informateur Brinkman uit voor een gesprek op 5 juli samen me: de fractievoorzitters van PvdA en D66, oin van hen ie vernemen of zij be eid waren serieus mee te werken aan een onderzoek naar de totstandkoming van ren centrum-links kabinet (PvdA/CDA/D66). De fractievoorzitters van PvdA en D66 verklaarden zich daartoe bereid. maar de fractievoorzitter van het CD4 berichtte dat de CDA-fractie niet bereid was aan een dergelijk onderzoek mee te werken. ..Het is op grond van democratische uitgangspunten meer dan verdedigbaar om regeringsverantwoordelijkheid voor zulke verkiezingsoverwinnaars [D66 en VVD] te bepleiten", aldus Brinkman.

Informateur Tjeenk Willink stelde in zijn eindrapport dat hij op 6 juli uitbracht aan de koningin: Serieus onderzoek naar enigerlei vorm van samenwerking tussen CDA, VVD en D66 bleef daarom geboden, temeer daar eerst na vele weken van inhoudelijk onderzoek de totstandkoming van een kabinet van PvdA, VVD en D66 niet mogelijk bleek. Hij kwam onder meer tot de volgende conclusies:

.,Elke serieuze democratische partij dient de bereidheid te hebben regeringsverantwoordelijkheid te dragen. (...) Dat geldt zeker in een tijd waarin belangrijke bestuurlijke, economische en sociale vernieuwingen noodzakelijk zijn.
De vier grote partijen bepleiten mede om die reden een mee derheidskabinet.
Programmatisch gezien staan deze partijen dichter bij elkaar dan in het verleden wel het geval is geweest. Geen van de partijen sluit uit een van de andere op voorhand uit van samenwerking in een kabinet.
Velen voelen wel de spanning tussen het beleid dat wordt bepleit en de electorale gevolgen die worden gevreesd: de spanning tussen beeldvorming, wenselijkheid, werkelijkheid en maakbaarheid. Die spanning kan echter alleen worden weggenomen door een homogeen kabinet dal communiceert met de sainenleving en dat duidelijke keuzen maakt.
Toch dreigt een meerderheidskabinet niet totstand te komen omdat elk van de mogelijkheden tot nu toe wordt geblokkeerd. Daarmee staat de weg open naar een minderheidskabinet waarop niemand zit te wachten.
Het is de hoogste tijd deze patstelling te doorbreken.
Tenzij uit de adviezen van de fractievoorzitters van PvdA, CDA. VVD en D66 vandaag duidelijk anders blijkt, acht ik het niet geheel uitgesloten dat met de benoeming van één vooraanstaand persoon uit de kring van de VVD tot informateur een meerderheidskabinet een realiteit kan worden. Als informateur zou hij zijn merk kunnen aanvangen met het ontwerpen van een program op hooldlijnen. met naine voor een financieel en sociaal-economisch beleid. Juist voor dat beleid is thans een breed draagvlak nodig en mogelijk..."

Op de persconferentie na afloop van de aanbieding van zijn eindverslag deelde Tjeenk Willink mee dat hij VVD-leider Bolkestein op 5 juli had gevraagd hoezeer de VVD hechtte aan de punten die D66 afhielden van deelname aan een centrum-rechts kabinet, en overigens de aanleiding vormden voor het mislukken van de onderhandelingen over een paarse coalitie, namelijk de rijksuitgaven, de sociale zekerheid en de verhouding daartussen. Bolkestein had te kennen gegeven dat de punten onveranderd zeer belangrijk bleven voor de VVD, maar er viel wel over elk van de punten afzonderlijk te praten, zo concludeerde Tjeenk Willink uit het antwoord van de VVD-leider. Diezelfde bereidheid had de informateur bij de andere drie partijen gesignaleerd, Als de tegenstellingen op deze punten worden overbrugd, zouden zelfs ,,de voorwaarden tot paars" wel eens kunnen worden ,,gedeblokkeerd", zo stelde Tjeenk Willink.

Kok informateur

Op 6 juli ontving de koningin de fractievoorzitters van de PvdA, CDA, VVD en D66. Zij overlegde vervolgens met de voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer, Tjeenk Willink en W. Deetman (CDA)en de vice-president van de Raad van State, W. Scholten (CDA).
Daarop verstrekte zij Wim Kok (PvdA) de inforinatieopdracht om, met het oog op de vorming van een kabinet op zo kort mogelijke termijn, een regeringsprogramma op hoofdlijnen op te stellen, waarbij in het bijzonder aandacht wordt gegeven aan het financieel en sociaal-economisch beleid en de begrotingvoor 1993.
Dit programma zal worden voorgelegd aan de Tweede-Kamerfracties van PvdA, CDA, VVD en D66, teneinde vervolgens te kunnen vaststellen welk kabinet kan worden gevormd dat kan rekenen op een vruchtbare samenwerking met de volksvertegenwoordiging.

De aanwijzing van Kok tot informateur verraste Den Haag, vooral omdat koningin Beatrix hiermee afweek van het advies van Tjeenk Willink. Wie aan de koningin adviseerde Kok te benoemen - Scholten of Deetman of wellicht beiden ? -blijft behoren tot het geheim van het Noordeinde, aldus *NRC/H'blad* van 7 juli. Jan Tromp in de Volkskrant van 8 juli repte van .,het werk van de firma Scholten & Deetman".

Op 8 juli ontving inforinateur Kok achtereenvolgens de fractievoorzitters van CDA, VVD; D66 cn PvdA (vanaf 6 juli J. Wallage) voor een

gesprek over de kabinetsformatie. Dezelfde dag werd hij door de koningin ontvangen.
Op 12 juli ontving Kok G.M.V. van Aardenne, T Quené (voorzittervan de SER), H. Hooykaas en U.J. Wolfson (leden van de WRR).
Op 15 juli volgde president Duisenberg van De Nederlandsche Bank en liet de koningin zich door Kok nader op de hoogte stellen omtrent de voortgang van zijn informatiewerkzaamheden.
Op 19 juli ontving informateur Kok achtereenvolgens de fractieleiders Wallage (PvdA), Brinkman, Bolkestein en Van Mierlo. Hij zette zijn ideeën uiteen over de inhoud van zijn concept-regeerakkoord op hoofdlijnen. waaraan hij werkte, en wisselde van gedachten over de te verwachten sociaal-economische problemen, 'oplossingsrichtingen', en de uitgangspunten van het beleid voor de komende jaren.

Op 25 juli presenteerde informateur Kok na 18 dagen radiostilte zijn ,,proeve van een regeringsprogramma". Het komende kabinet moet volgens dit program tot 1998 in totaal 17,7 inrd gulden bezuinigen. waarvan 10,7 mrd op de rijksbegroting, 5,8 mrd in de sociale zekerheid en 1.2 mrd in de zorgsector. (In de 'paarse' voorstellen werd 18,25 mrd gulden bezuinigd, waarvan 10,25 mrd op de rijksbegroting, 6,6 mrd in de sociale zekerheid en 1,4 mrd in de zorgsector.)
De Staatscourant van 25 juli meldde:

Koks programma staat in het teken van twee hoofdthema's: werkgelegenheid en terugdringing van het financieringstekort Het nieuwe kabinet kan volgens hem tot 1998 ten minste 350.000 mensen extra aan het werk krijgen. Maar daarvoor is wel een kritische herbezinning nodig op de verhouding tussen collectieve voorzieningen en eigen verantwoordelijkheid, tussen sociale rechtvaardigheid en nieuwe dynamiek, aldus de informateur.
Het komende kabinet moet ..het bed opschudden" via een reeks ingrijpende maatregelen. Ten eerste stelt Kok een lastenverlichting voor van ruim f 9 inrd. Daarvan is f 2 mrd de vrucht van maatregelen van het huidige. demissionaire kabinet, en is f 1 mrd mogelijk dankzij meevallers in de sociale zekerheid. De overige f 6 mrd moet door .,traditionele besparingen" mogelijk worden gemaakt.

Ruimte voor bezuinigingen ziet Kok hoofdzakelijk in de sociale zekerheid. De kinderbijslag zal de komende tijd nominaal niet achteruit gaan, maar wordt wel stap voor stap versoberd met in totaal meer dan f 1 mrd. Die bezuiniging wordt bereikt door onder andere de indexering te halveren.
Door een aantal versoberingen in de AWW. waaronder toetsing van de uitkering aan het eigen inkomen, kan de komende kabinetsperiode nog eens f 800 mln worden bespaard.
Voor de Ziektewet/WAO heeft Kok veel ingrijpender maatregelen in gedachten. Hij heeft de reserves opzij gezet die hij vóór de informatie had ten aanzien van premiedifferentiatie, opting out en andere privatiseringstrends. De informateur schrijft dat ,,debakens verzet moeten worden in de richting van privatisering bij de Ziektewet en marktwerking en prcmiedifferentiatiebij de uitvoering van de WAO". Dat houdt onder meer in dat werknemers zelf moeten kunnen kiezen voor verzekering tegen het risico van arbeidsongeschiktheid bij een verzekeringsmaatschappij of een faciliteit bij een bedrijfsvereniging. De premie. deels betaald door de verzekerde, deels door zijn werkgever, kan worden gedifferentieerd.
Ook de studiefinanciering moet soberder. Kok vindt dat studenten minder moeten krijgen en meer moeten lenen. Bij de terugbetaling van het geleende geld moet wel rekening worden gehouden met de financiële positie van de schuldenaar: Verder wil Kok die aanpak van de studiefinanciering nog verzachten door de hoogte van het 'gegeven' deel af te laten hangen van het inkomen van de ouders. De versobering zal binnen vier jaar ongeveer f 1 mrd opleveren.

Het financieringstekort wil de informateur de komende jaren teruggebracht zien tot 2.9 procent van het BBP (in 1998): vlak onder de grens die de Europese Monetaire Unie trekt (3 procent BBP). Als de economie zich boven verwachting ontwikkelt, moeten de dan optredende budgettaire meevallers worden aangewend om het tekort verder te verlagen tot maximaal 2.7 procent BBP in 1998. Dat is niet alleen wenselijk, maar ook nodig met het oog op de geringe daling van de staatsschuldquote, zo stelt Kok vast.

Op 29 juli bracht Kok verslag uit aan koningin Beatrix. Hij meldde (na een inleiding):

,.Ter uitvoering van de mij gegeven opdracht heb ik op 8 juli 1994 met de fractieleiders van PvdA, CDA, VVD en D66 gesprekken gevoerd over de opvattingen en aandachtspunten die zij ten aanzien van zo'n programma [regeringsprogramma op hoofdlijnen. red. KHA] aan mij wensten voor te leggen. Voorts heb ik enkele deskundigen over specifieke onderwerpen geraadpleegd. Op 19 juli 1994 heb ik met de betrokken fractievoorzitters gesproken over de stand van zaken met betrekking tot de rijksbegroting. de sociale fondsen en de zorgsector, alsmede over mogelijke keuzen dienaangaande in het programma.

Op grond van mijn bevindingen cn ter uitvoering van de opdracht heb ik vervolgens bijgevoegde proeve van een regeringsprogramma op hoofdlijnen opgesteld en deze op 23 juli 1994 aan de fractievoorzitters van PvdA, CDA, VVD en D66 voorgelegd met de vraag mij schriftelijk te willen mededelen of dit programma voldoende basis biedt voor hun fractie om mee te werken aan de totstandkoming van een kabinet dal op een vruchtbare samenwerking met de volksvertegenwoordiging kan rekenen.

Op 26 juli 1994 heb ik van de fractievoorzitters bijgevoegde antwoordbrieven ontvangen. Hoewel alle vier brieven in beginsel een positief antwoord bevatten. waren de reacties overigens van dien aard dat nadere en diepgaande gesprekken met de fractievoorzitters nodig waren.

Op 27 en 28 juli 1994 hebben deze gesprekken met ieder van de fractievoorzitters in twee rondes plaatsgevonden. Daarbij heb ik in het bijzonder verduidelijking gevraagd inzake de politieke betekenis en de beleidsinhoudelijke merites van dc in hun brief opgenomen kanttekeningen, voorbehouden en nadere wensen.

Op grond van de brieven en de gevoerde gesprekken kan ik vaststellen dat ieder van de vier fracties in beginsel bereid is op basis van het door mij voorgelegde programma op hoofdlijnen besprekingen tr voeren over de vorming van een meerderheidskabinet.

De opvattingen over de meest gewenste uitkomsten van dergelijke besprekingen lopen echter uiteen. zowel voor wat betreft onderwerpen van financiele en sociaal-economische aard als ten aanzien van andere onderwerpen.

De gevorrdc gesprekken hebben mij nader inzicht verschaft in de mate waarin deze verschillen elk afzonderlijk cn in onderlinge samenhang tijdens onderhandelingen overbrugbaar kunnen worden geacht. Daarbij heb ik in aanmerking genomen de noodzaak van een zo groot mogelijke cohesie van het te vormen kabinet, niet in de laatste plaats met het oog op de wenselijkheid van een zorgvuldig evenwicht tussen het treffen van ingrijpende maatregelen en het behoud van sociale samenhang in onze samenleving.

In het licht van de verkregen informatie en alle factoren bijeengenomen, ben ik tot de slotsom gekomen dat de vorming van een kabinet bestaande uit PvdA, VVD en D66 onder de gegeven omstandigheden. rekening houdend met de mij verstrekte opdracht. het meest in aanmerking komt.

Uit de schriftelijke reacties en de mondelinge toelichtingen daarop is mij gebleken dat de fracties van de betrokken partijen bereid zijn medewerking te verlenen aan de totstandkoming van een kabinet van PvdA, VVD en D66 en daarbij de opgestelde proeve van een regeringsprogramma op hoofdlijnen als grondslag voor het beleid van het te vormen kabinet te hanteren.

Hierbij past echter de aantekening dat tijdens formatiebesprekingen nader zal dienen te worden gesproken over een aantal onderwerpen die om verheldering. uitwerking of bijstelling vragen, hetzij voor wat betreft de tekst van het programma op hoofdlijnen. dan wel met het oog op de voorbereiding van de regeringsverklaring.

Voorts zal in de formatieperiode met spoed en bij voorrang de nadere invulling van de rijksbegroting 1995 ter hand moeten worden genomen. zowel de uitgavenkant (inclusief ombuigingen en beleidsintensiveringen) als de inkomstenkant (onder meer dekkingsplan, w.k.a., flankerend inkomensbeleid. omvang en vormgeving lastenverlichting).

De overige onderwerpen waarover tijdens de formatie nader zal moeten worden gesproken. zijn:
- omvang en vormgeving lastenverlichting 1996-1998, in relatie tot werkgelegenheid en inkomensbeleid:
- beleidsprioriteiten 1996-1998. waaronder intensiveringen;
- aanwending meevallers bij hogere economische groei;

- zorg (onder meer bejaardenoorden, budgettair kader en premiestelling):
- vormgeving studiefinanciering;
- inkomensafhankelijke maatregelen in relatie tot de lengte van de 2e schijf loonbelasting/inkomstenbelasting:
- infrastructuur;
- internationale samenwerking:
- veiligheid/rechtshandhaving;
- staatsrechtelijke vernieuwing:
- cultuur en onderwijs.

Op grond van mijn bevindingen mag ik u aanbevelen om een politicus van PvdA-huize te benoemen tot formateur en deze te belasten met de vorming van een PvdA-, VVD- D66-kabinet.

Kok formateur

Nog op 29 juli benoemde de koningin Wim Kok tot formateur na een lang gesprek op Huis ten Bosch over Koks bevindingen als informateui: Zijn opdracht was een kabinet van PvdA, VVD en D66 te vormen.
In een toelichting op zijn eindverslag als informateur zei Kok dat het CDA uiteindelijk afviel, omdat hij minder mogelijkheden tot onderhandelen zag met het CDA dan met de VVD.

Hij baseerde zich op de reacties van CDA-leider Brinkman en VVD-leider Bolkestein op het concept-regeringsprogramma dat hij als informateur op 25 juli publiceerde. In een brief van 26 juli verzette de CDA-fractie zich tegen een van de hoofdpunten uit dat stuk: het ongemoeid laten van hoogte en duur van de uitkeringen. Kok stelde: „Brinkman was bereid die proeve van een regeerakkoord als grondslag voor de onderhandelingen te hanteren. Maar die bereidheid werd gerelativeerd, doordat hij opnieuw, voluit verwees naar de opmerkingen in de brief van 26 juli. Bolkestein heeft geen voorbehoud gemaakt. Hij toonde zich een slagje ruimer dan Brinkman."
Volgens Kok was ook een 'factor van politiek belang' dat D66 samenwerking met het CDA feitelijk blokkeerde, maar dat „is niet doorslaggevend geweest".
Dat het CDA bij monde van fractieleider Brinkman zich enige tijd voorstander had getoond van een centrum-rechts kabinet was volgens Kok .„een aspect dat je mee laat tellen, maar het was niet de overheersende factor".
Kok noemde de uiteindelijke keuze „lastig", omdat de vier partijen alle in principe tot onderhandelingen bereid waren, maar in het bijzonder VVD noch CDA volmondig ja zeiden tegen liet voorlopige regeerprogramma.

Op 10 augustus werden de fractievoorzitter van PvdA, VVD en D66 het inhoudelijk eens over het regeerakkoord dat de basis moest vormen voor een paars kabinet Op 12 augustus presenteerde de formateur de tekst van het concept-regeerakkoord waarover de onderhandelaars het de voorgaande dag eens waren geworden Op 13 augustus stemden de betrokken fracties in met het definitieve regeerakkoord, dat voorzag in bezuinigingen van 16,7 mrd gulden, waarvan 10,9 mrd op de rijksbegroting en 5,8 mrd in de sfeer van de sociale fondsen (sociale zekerheid en zorgsector). Daarop volgde de echte formatie van het nieuwe kabinet die op 20 augustus werd afgerond.

De drie onderhandelaars (v.l.n.r.) Wallage (PvdA),Bolkestein (VVD)en Van Mierlo (D66) na afloop van de besprekingen met formateur Kok op 13 augustus 1994.

Regeerakkoord'Keuzen voor de toekomst'

Het regeerakkoord van 13 augustus, getiteld 'Keuzen voor de toekomst', bestond uit een inleiding, 10 hoofdstukken en drie bijlagen.
De tekst van de **inleiding** luidde als volgt:

Nederland is een land met toekomst. Onze economie is hoogproduktief en de sociale samenhang is nog steeds relatief sterk.
Toch is het behoud van nationale verworvenheden in een open wereldsysteem steeds minder vanzelfsprekend.
Door de toenemende economische concurrentie moet onze welvaart met steeds groere inspanning morden gerealiseerd, terwijl de belasting van het milieu hoge eisen stelt aan de verdere economische ontwikkeling.
De belangrijkste zorg van Nederland is het tekort aan werkgelegenheid. Teveel mensen verblijven geteld of ongeteld in de wachtkamer van de arbeidsmarkt, zijn arbeidsongeschikt of reeds op middelbare leeftiid buiten het arbeidsproces komen te staan

De banengroei in de Nederlandse economie is onvoldoende om het sterk groeiende aantal mensen dat zich op de arbeidsmarkt meldt van een baan te kunnen voorzien Vrouwen zijn bezig hun achterstand in te lopen Nederland telt in vergelijking meer jongeren dan andere Europese landen. Immigratie zorgt eveneens voor nienwkomers op de arbeidsmarkt.
De gevolgen van werkloosheid zijn bedreigend voor de mensen die het treft en voor de samenleving als geheel. zeker als steden en buurten in het teken van uitsluiting en inkomensachteruitgang komen te staan. De werkloosheid is een sociale en economische aanklacht. zeker naarmate de langdurige werkloosheid een steeds hardere kern gaat vormen.
De leidende gedachte in dit programma is het herijken van de verhouding tussen gemeenschappelijke regelingen en eigen verantwoordelijkheid. Dat gebeui-t niet alleen vanuit de (economische) overweging dat meer concurrentie en meer prikkels tot betere prestaties en grotere doelmatigheid kunnen leiden.
Deze herijking sluit ook aan bij de grotere zelfstandigheid van mensen in gewijzigde culturele en maatschappelijke verhoudingen. Zo kan een nieuw evenwicht groeien tussen de behoefte aan bescherming en de noodzaak van dynamiek.
Daar is het volgende voor nodig:

A. Een moderne structuur *van* de Nederlandse *economie*
De toekomst van de Nederlandse economie is veel meer dan een kostenvraagstuk. Wie kiest voor duurzaamheid beseft dat economische groei niet 'meer van hetzelfde' zal mogen zijn. Het uitputten van onze leefomgeving zal steeds meer moeten plaatsmaken voor het putten uit onze inventiviteit en creativiteit.

B. *Versterken van ondernemingszin*
Met minder regelgeving en administratieve druk en meer ondersteuning en erkenning van persoonlijk initiatief is met name in het midden- cn kleinbedrijf - de banenmotor van de economie - een sterke groei van het aantal ondernemirigen en van de werkgelegenheid mogelijk

C *Verruiming van* de *arbeidsdeelname*
Dit vraagt een samenstel van inspanningen

De arbeidsmarkt moet flexibeler werken, de sociale zekerheid moet activerender worden. Scholing, opleiding en arbeidsbemiddeling moeten in onderlinge samenhang verder worden verbeterd. De bruto-loonkosten moeten worden verlaagd. inet name voor de lager betaalde arbeid.

D. *Aanpassingen van* het stelsel *van* sociale zekerheid
Drie uitgangspunten zijn van belang:
1. De sociale zekerheid zal burgers die er echt op zijn aangewezen de zekerheid moeten blijven bieden die in dat begrip ligt besloten.
2. De groeiende inactiviteit veroorzaakt hoge maatschappelijke en financiële kosten. Als die kosten niet worden verminderd, kost dat eoncurrentiekracht en banen. De houdbaarheid van ons niveau van sociale bescherming erodeert dan. Daarom zal de activerende werking van (onderdelen van) het stelsel zwaarder moeten tellen.
3. Er is behoefte aan nieuwe evenwichten in de verantwoordelijkheidsoerdeling tussen overheid, burgers. bedrijven en sociale partners. Concurrentie en marktwerking kunnen de uitvoering verbeteren.

E. *Voortgaande* gezondmaking van de *overheidsfinanciën*
De druk van de rentelasten op de rijksbegroting en de eisen die de EMU [Europese Monetaire Unie] stelt maken een verdere verlaging van het financieringstekort noodzakelijk. Zo wordt de basis gelegd voor een meerjarig en structureel begrotingsbeleid en de invoering op termijn van een kapitaaldienst. Binnen het geheel van de overheidsuitgaven is een verschuiving nodig van consumptieve uitgaven naar investeringen en kerntaken van de publieke sector Een vitale publieke sector zal borg staan voor kwaliteit en zekerheid.

Vernieuwde *bestuurlijke* verhoudingen
In de bestuurliike verhoudingen zijn nieuwe impulsen nodig. De betrokkenheid van de burger bij het bestuur kan een nieuwe dimensie krijgen door andere wegen in te slaan, bijvoorbeeld door de invoering van een referendum en aanpassingen van het kiesstelsel voor te bereiden.
Ook de overheid zelf zal zich moeten vernieuwen. Meer kwaliteit en dienstgerichtheid, alsmede concentratie op kerntaken zijn sleutelbegrippen. De taakverdeling binnen de overheid en de dienstverlening aan de burger kunnen door verdergaande decentralisatie worden verbeterd. De reeds ingezette reorganisatie van het binnrnlands bestuur zal worden voortgezet als bijdrage fot deze vernieuwingen.

G. Socialesamenhang
De veiligheid op straat. maar ook de leefbaarheid in de steden vereist extra aandacht. Sociale vernieuwing zal verder gestalte moeten krijgen om in onze samenleving de basis voor samenhang en tolerantie te versterken. Dat betekent dat mensen die tot ons land worden toegelaten zich, in een evenwicht van rechten en plichten, welkom kunnen voelen.

H. *Onderwijs* en cultuur
Goed onderwijs voor iedereen en een open. geschakeerd cultureel leven zijn van grote betekenis voor de individuele ontwikkeling en de weerbaarheid van mensen, en daardoor ook essentiële voorwaarden voor een samenleving die innerlijk sterk en verdraagzaam genoeg is om onvermijdelijke schokken te kunnen opvangen. Bovendien is een hoog opleidingspeil een onmisbare produktiefactor bij het vernieuwen van onze economie. Er wordt daarom een alert ondenvijs- en cultuurbeleid gevoerd.

I. *Internationale verhoudingen*
De veranderende internationale verhoudingen in de wereld vragen om een nieuwe plaatsbepaling van Nederland. waarbij een uitdrukkelijk beroep wordt gedaan op onze inzet en solidariteit in het belang van vrede en ter ondersteuning van zwakkeren in de wereld om ons heen. Ons land zal zich sterk maken voor een duidelijke opstelling van een groter wordende Europese Cnie. terwijl het daarbinnen zijn eigen plaats zal markeren.
Waar de overheid haar beperkingen kent en zich concentreert op wat werkelijk van belang is, waar burgers uitgedaagd worden medeverantwoordelijkheid te dragen, daar zijn grote kansen voor economische, sociale en bestuurlijke vernieuwing.
Door keuzen te maken voor de toekomst kan Nederland de basis leggen voor een evenwicht van dynamiek en samenhang waaraan op weg naar de volgende eeuw zo'n grote behoefte bestaat.

Eindverslag formateur Kok

Op 22 augustus bracht formateur Kok zijn eindverslag aan de koningin uit. Aan dit verslag is het volgende ontleend:

Majesteit! - Op 29 juli 1994 hebt u mij de opdracht verstrekt om op grond van de in mijn eindverslag als informateur vervatte conclusies een PvdA-VVD-D66-kabinet te vormen. Ik heb u verzocht de opdracht in beraad te mogen houden.

In mijn eindverslag als informateur heb ik kunnen vermelden dat de fractievoorzitters van PvdA, VVD en D66 bereid waren om medewerking te verlenen aan de totstandkoming van een kabinet van PvdA. VVD en D66 en daarbij de opgestelde proeve van een regeringsprogramma op hoofdlijnen als grondslag voor het beleid van het te vormen kabinet te hanteren. Een aantal ondenverpen zou echter tijdens de formatie nader dienen te u-orden besproken (...).

Naar aanleiding hiervan zijn de onderwerpen, die in het eindverslag zijn aangegeven. besproken. Tevens is een aantal andere ondenverpen aan de orde gesteld en besproken. Deze besprekingen hebbrn op alle punten tot overeenstemming geleid. In het ontwerp-regeerakkoord is het resultaat van de besprekingen vastgelegd. Dit ontwerp-regeerakkoord is vervolgens door de fractievoorzitters op 12 augustus 1994 met hun fracties besproken.
De opmerkingen van de fracties zijn door mij met de fractievoorzitters op 13 augustus 1994 besproken en hebben op alle punten tot overeenstemming geleid. Op de avond van die dag hebben de fractievoorzitters mij medegedeeld dat hun fracties instemden met het definitieve regeerakkoord.
Vervolgens heb ik in een aantal besprekingen met de fractievoorzitters overlegd over de samenstelling van het kabinet en de verdeling van de ministers- en staatssecretarisposten en over de kandidaat-ministers en -staatssecretarissen.
Op 18 en 19 augustus 1994 heb ik de kandidaat-ministers ontvangen en op 19 en 22 augustus 1994 de kandidaat-staatssecretarissen.
Op 19 augustus 1994 had ik tevens een gesprek met de minister-president van de Nederlandse Antillen en de minister-president van Aruba, ten einde hun inzicht te winnen met betrekking tot de behartiging van Nederlands-Antilliaanse- en Arubaanse aangelegenheden.
Op 22 augustus 1994 heeft de constituerende

De nieuwe premier Wim Kok krijgt op 22 augustus 1994 de voorzittershamer overhandigd van zijn voorganger Ruud Lubbers.

vergadering plaatsgevonden. Afgesproken werd te bevorderen dat de behartiging van de aangelegenheden op het terrein van de cultuur en het mediabeleid wordt overgedragen van het ministerie van Welzijn. Volksgezondheid en Cultuur aan het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen rn dat de namen van de ministeries worden gewijzigd in Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen [OCW] respectievelijk Volksgezondheid, Welzijn en Sport [VWS].
Na afloop van de constituerende vergadering heb ik u kunnrn meedelen de mij gegeven opdracht te aanvaarden. (...)

Tenslotte geef ik u in overweging in afwachting van een op korte termijn te treffen definitieve voorziening ondergetekende voorshands tevens te belasten met de coördinatie van aangelegenheden dc Nederlandse Antillen en Aruba betreffende en met de zorg voor de aan de Nederlandse Antillen en Aruba te verlenen hulp en bijstand.
Gaarne dank ik u voor het in mij gestelde vertrouwen.

Biografische gegevens ministers

Hieronder volgen biografische gegevens van de 14 ministers van het kabinet-Kok.

Willem (Wim) **Kok** werd geboren op 29 september 1938 te Bergambacht. Hij behaalde de diploma's MULO-B en HBS-B en studeerde vervolgens aan het Nederlands Opleidingsinstituut voor het buitenland 'Nijenrode'
Na zijn militaire dienst was hij korte tijd werkzaam op een handelskantoor. In 1961 trad hij in dienst als assistent van de internationaal medewerker bij de Bouwbond NVV. In 1965 werd hij economisch medewerker en in 1967 secretaris van dezelfde bond. In 1969 werd hij benoemd tot secretaris van het NVV, waarvan hij in 1972 vice-voorzitter werd. Van 1973 tot 1985 was Kok voorzitter van het NVV en – na de fusie van het NVV met het NKV - van de FNV. Van 1979 tot 1982 was hij tevens voorzitter van het EVV, het Europees Verbond van Vakverenigingen.

Van 3 juni 1986 t/m 6 november 1989 en na de verkiezingen van 1994 was hij lid van de Tweede Kamer en van 21 juli 1986 t/m 3 november 1989 voorzitter van de Tweede-Kamerfractie van de Partij van de Arbeid.
In 1989 werd hij gekozen tot vice-voorzitter van de Socialistische Internationale.
Van 7 november 1989 tot 22 augustus 1994 was Kok vice-minister-president en minister van financien in het kabinet-Lubbers III.

Henri Frans (Hans) **Dijkstal** werd geboren op 28 februari 1943 te Port Said (Egypte). Na zijn middelbare school (gymnasium-A) studeerde hij drie jaren rechten aan de Gemeente Universiteit van Amsterdam. Vervolgens vervulde hij zijn militaire dienstplicht van 1965 tot 1967 als officier verkeersleiding bij de Koninklijke Luchtmacht.
Na het vervullen van zijn dienstplicht als reserve-officier bij de Koninklijke Luchtmacht was hij als zelfstandig financieel adviseur werkzaam in de verzekerings- en beleggingsbranche. Daarnaast was hij van 1970 tot 1978 part-time docent managementtraining aan het Instituut voor Sociale Wetenschappen te Den Haag
Dijkstal was voor de VVD van 1974 tot 1986 lid van de gemeenteraad en tevens van 1978 tot 1983 wethouder in Wassenaar Van 11 november 1982 t/m 2 juni 1986 en van 30 juli 1986 tot 1994 was hij lid van de Tweede Kamer

Henricus Antonius Franciscus Maria Oliva (Hans) **van Mierlo** werd geboren te Breda op 18 augustus 1931. Hij behaalde in 1951 het diploma gymnasium-B aan het Canisius College te Nijmegen.
In 1951 ging hij in militaire dienst. Tijdens de officiersopleiding heeft hij na een jaar wegens ziekte de militaire dienst verlaten.
Vanaf 1952 studeerde Van Mierlo rechten aan de Katholieke Universiteit van Nijmegen. Hij deed in 1960 doctoraalexamen Nederlands recht. met als bijvak internationaal privaatrecht.
Van 1960 tot 1967 was hij eerst als redacteur binnenland. later als hoofd van de redactie van de opiniepagina. in dienst van het *Algemeen Handelsblad* te Amsterdam.
Als voorzitter van een initiatiefcomité had Van Mierlo in 1966 een groot aandeel in de oprichting van de nieuwe partij Democraten 66. Hij was de eerste voorzitter van die partij
Van Mierlo was van 23 februari 1967 t/m 7 juni 1977 en van 3 juni 1986 tot 1994 lid van de Tweede Kamer. Van 23 februari 1967 t/m 31 augustus 1974 en in de tweede periode was hij tevens voorzitter van de Tweede-Kamerfractie van D66.
Van 13 september 1983 t/m 2 juni 1986 was hij lid van de Eerste Kamer:
Van Mierlo was van 11 september 1981 – 4 novembcr 1982 minister van defensie in het tweede en derde kabinet-Van Agt.

Winnifred (Winnie) **Sorgdrager** werd geboren op 6 april 1948 te 's-Gravenhage. Na het behalen van het diploma gymnasium-B studeerde zij rechten aan de Rijksuniversiteit te Groningen. Zij behaalde het doctoraalexamen Nederlandsrecht in 1971.
Van 1971 tot 1979 was mevr. Sorgdrager achtereenvolgens werkzaam als ambtenaar stuclievoorlichting, griffier van de hogeschoolraad en stafmedewerker van het college van bestuur bij de Technische Hogeschool Twente.
Mevr. Sorgdrager was van 1979 tot 1986 officier van justitie te Almelo. Van 1986 tot 1991 was zij advocaat-generaal en tot eind 1993 procureur-generaal bij het Gerechtshof in Arnhem. Zij was sinds 1 januari 1994 procureur-generaal bij het Gerechtshof in 's-Gravenhage.

Jozef Maria Mathias (Jo) **Ritzen** werd op 3 oktober 1945 te Heerlen geboren. Hij studeerde aan de Technische Hogeschool te Delft en behaalde daar het diploma natuurkundig ingenieur in 1971. In 1977 promoveerde hij in de economische wetenschappen aan de Erasmusuniversiteit te Rotterdam op het proefschrift „Education, economic growth and income distribution".
Van 1970 tot 1971 was hij adviseur van de regering in Oost-Pakistan en van 1972 tot 1975 lecturer aan de Unirersity of California. Berkeley. In 1976 werd hij hoofd van de afdeling systeemanalyse van het Sociaal en Cultureel Planbureau.
In 1981 werd hij benoemd tot hoogleraar onderwijsplanning en -economie aan de Katholieke Universiteit van Nijmegen en in 1983 tot hoogleraar in de economie van dc publieke sector aan de Erasmus-universiteit te Rotterdam.
Op 7 november 1989 werd Ritzen benoemd tot minister van onderwijs en wetenschappen in het kabinet-Lubbers III.

Gerrit **Zalm** werd geboren op 6 mei 1952 te Enkhuizen Hij volgde daar de HBS-A-opleiding en voltooide in 1975 zijn studie algemene economie aan de Vrije Universiteit van Amsterdani.
In 1975 trad Zalm in dienst van het ministerie van financien. Hij begon daar als medewerker bij het bureau economische aängelegcnheden van de afdeling begrotingsvoorbereiding Vanaf 1977 was hij hoofd van dat bureau en vanaf 1978 hoofd van de gehele afdeling Eind 1980 vervulde hij de functie van hoofd van het centraal secretariaat heroverweging en in 1981 volgde de benoeming tot plaatsvervangend directeur begrotingszaken, tevens hoofd van de afdeling begrotingsvoorbereiding.
In 1983 werd Zalm plaatsvervangend directeur algemene econoinische politiek op het ministerie van economische zaken en na anderhalf jaar directeur van dezelfde directie. Als directeur was hij onder andere lid van het Comité Economische Politiek van de Europese Gemeenschappen.
Vanaf 1988 was Zalm werkzaam bij het Centraal Planbureau. eerst als onderdirecteur en sinds 1989 als directeur. Als directeur was hij tevens onder andere kroonlid van de Sociaal-Economische Raad (SER) en lid van het presidium van de (ambtelijke) Centraal Economische Commissie (CEC).
Sinds 1990 was hij tevens bijzonder hoogleraar economische politiek aan de Vrije Universiteit te Amsterdam.
Zalm was vele jaren lid van de PvdA, maar stapte in de jaren zeventig over naar de VVD.

Joris Jacob Clemens (Joris) **Voorhoeve** werd geboren op 22 december 1943 te 's-Gravenhage. Na het behalen van het einddiploma aan de

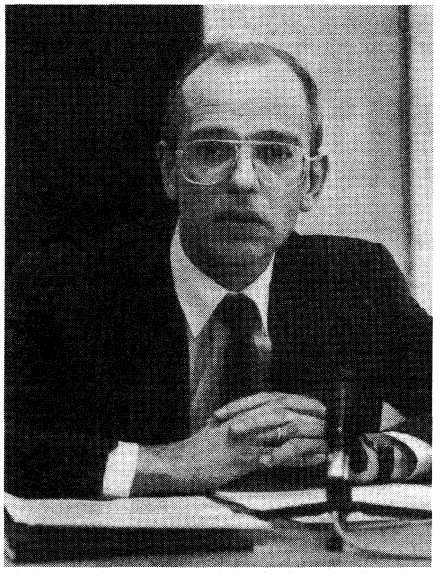

De nieuwe minister van financiën G. Zalm.

Hogere Landbouwschool te Ede in 1965 studeerde hij ontwikkelingsceonomie aan de Landbouwhogeschool te Wageningen (ingenieursdiploma 1971), politieke wetenschappen aan de Rijksuniversiteit ie Leiden en de leer der internationale betrekkingen aan de John Hopkins University in Washington D.C. (master of arts 1972). Hij promoveerde in 1973 aan dezelfde universiteit tot doctor in de leer der internatiunale betrekkingen.
Van 1973-1977 was hij werkzaam bij de afdeling beleidsanalyse van de Wereldbank te Washington. Van 1977-1979 was hij als medewerker van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid voorzitter van de werkgroep Internationale Zaken. Van 1979-1982 was hij directeur van de Prof. mr. B.M. Teldersstichting, het wetenschappeiijk bureau van de VVD. Hij was in 1969 van D66 naar de VVD overgestapt.
Voorhoeve was van 16 september 1982 - 30 april 1990 lid van de Tweede Kamer en van 9 juli 1986 - 30 april 1990 ook voorzitter van de Tweede-Kamerfractie van de VVD.
Van 1990 tot 1994 was hij directeur van het Nederlands Instituut voor Internationale Betrekkingen 'Clingendael'
Voorts was Voorhoeve van 1979 tot 1986 bijzonder hoogleraar in de leer der internationale betrekkingen aan de Lanbowhogeschool te Wageningen en van 1990 tot 1994 buitengewoon hoogleraar internationale organisaties aan de Rijksuniversiteit te Leiden.

De nieuwe bewindslieden van economische zaken: minister G.J. Wijers (r.) en staatssecretaris mw. A. van Dok-van Weele.

Margaretha (Margreeth)**de Boer** werd geboren op 16 april 1939 te Amsterdam. Zij behaalde in 1969 het einddiploma van de Sociale Academie.
Van 1970-1978 was zij voor de PvdA lid van de gemeenteraad van Wormer en vanaf 1974 ook voorzitter van de fractie van de PvdA in die raad.
Mevr. De Boer was van 1978 tot 1992 lid van de Provinciale Staten van Noord-Holland, van 1985 tot 1987 voorzitter van de Statenfractie van de PvdA en van 1987 af ook lid van het College van Gedeputeerde Staten, waar zij belast was met de portefeuille provinciale ruimtelijke ordening. volkshuisvesting en openbaar vervoer.
Van 1980 tot 1983 was zij hoofd personeelszaken van de Dienst Sociale Werkvoorziening in Amsterdam en vervolgens tot 1987 hoofd sociale en algemene zaken en waarnemend directeur van de Dienst Sociale Werkvoorzieningin Zaanstad.
Van 1 januari 1993 tot aan haar benoeming op 22 augustus 1994 tot minister in het kabinet-Kok was mevr. De Boer commissaris van de koningin in de provincie Drenthe (zie pag. 813/3 e.v.-'92).

Annemarie **Jorritsma-Lehhink** werd geboren op 1 juni 1950 te Hengelo (Gld.). Na het behalen van haar MMS-diploma in 1967 volgde zij in Breda de School voor Toeristische Vorming (einddiploma 1969). Vervolgens was zij werkzaam bij een reisbureau en een exportmanager. Zij was voor de VVD van 1978 tot 1989 lid van de gemeenteraad in Bolsward en van 16 september 1982 t/m 2 juni 1986 en van 30 juli 1986 tot 1994 lid van de Tweede Kamer., waar zij als verkeersspecialist van de VVD-fractie fungeerde.

Gerarclus Johannes (Hans) **Wijers** werd geboren op 11 januari 1951 te Oostburg. Na het behalen van het diploma HBS-B studeerde hij economie aan de Rijksuniversiteit te Groningen en behaalde zijn doctoraalexamen in 1976. Hij promoveerde in 1982 aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam op het proefschrift ,.Industriepolitiek: een onderzoek naar de vormgeving van het overheidsbeleid gericht op industriële sectoren".
Hij studeerde na zijn studie economie aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam. Van 1982 tot 1984 was hij werkzaam bij het ministerie van sociale zaken en werkgelegenheid (onder minister Joop den Uyl) en bij het ministerie van economische zaken. In 1984 werd hij adviseur bij het adviesbureau Bakkenist, Spits en Co. Vervolgens was hij vanaf 1986 werkzaam bij het organisatiebureau Horringa en Dc Koning - The Boston Consulting Group in Baarn.
Wijers, sinds 1976 lid van D66. was vooral in de eerste helft van de jaren tachtig actief als economisch adviseur van D66-leider Jan Terlouw. Later werd hij adviseur van Hans van Mierlo.

Jozias Johannes (Jozias) **van Aartsen** werd geboren op 25 december 1947 te 's-Gravenhage. Na het behalen van zijn diploma gymnasium-A studeerde hij enige tijd rechten aan de Vrije Universiteit te Amsterdam.
Van 1970 tot 1974 was hij medewerker van de Tweede-Kamerfractie van de VVD. Vervolgens was hij tot 1979 directeur van Prof. mr. B.M. Teldersstichting, het wetenschappelijk bureau van de VVD.
In 1979 trad hij in dienst bij het ministerie van binnenlandse zaken. Hij was daar tot 1983 hoofd van het bureau secretaris-generaal, tot 1985 plaatsvervangend secretaris-generaal en tot 1994 secretaris-generaal. Hij was vanaf juli 1994 voorzitter van het beraad van het College van Secretarissen-Generaai.

Adrianus Petrus Wilhelmus (Ad) **Melkert** werd geboren op 12 februari 1956 te Gouda. Na het behalen van zijn diploma gymnasium-A studeerde hij politicologie aan de Universiteit van Amsterdam. Hij behaalde het doctoraalexamen in 1981. Zijn hoofdvak was intcrnationale betrekkingen met als bijvakken economie en bestuurskunde.
Van 1981 tot 1984 was hij in Brussel algemeen secretaris van het Jeugdforum van de Europese Gemeenschappen. Vervolgens was hij tot 1986 coördinator en directeur interne zaken van de NOVIB.
Melkert was voor de PvdA lid van de Tweede Kamer van 3 juni 1986 tot 1994. Eerder was hij lid van het partijbestuur van de PPR (1979-1981).

Else (Els) **Borst-Eilers** werd geboren op 22 maart 1932 te Amsterdam. Zij studeerde geneeskunde aan de Universiteit van Amsterdam en behaalde haar artsexamen in 1958. Zij volgde van 1958 tot 1960 de opleiding kindergeneeskunde en van 1960 tot 1965 de opleiding immunohematologie. Zij promoveerde in 1972 tot doctor in de geneeskunde op het proefschrift ,.Ontstaan en preventievan rhesus immunisatie".
Mevr. Borst-Eilers was van 1965 tot 1969 als wetenschappelijk medewerker immunohematologie werkzaam bij de Rijksuniversiteit Utrecht. Vanaf 1969 werkte zij bij het Academisch Ziekenhuis Utrecht, eerst als hoofd bloedbank en van 1976-1985 als medisch directeur.
Zij was van 1986 tot 1994 vice-voorzitter van de Gezondheidsraad en sinds 1992 aan de Universiteit van Amsterdam bijzonder hoogleraar evaluatie-onderzoek van het klinisch handelen.

Johannes Pieter (Jan) **Pronk** werd geboren op 16 maart 1940 te 's-Gravenhage. Na het behalen van het diploma gymnasium-B aan het Christelijk Gymnasium Zandvliet te 's-Gravenhage studeerde hij economische wetenschappen aan de Nederlandse Economische Hogeschool te Rotterdam (doctoraalexainen 1964).
Van 1965 tot 1971 was hij wetenschappelijk medewerker aan de Nederlandse Economische Hogeschool (Centrum voor Ontwikkelingsprogrammering) en het Nederlands Ecomomisch Instituut Rotterdam.
Pronk was voor de PvdA lid van de Tweede

Kamer van 11 mei 1971 t/m 10 mei 1973, van 8 juni 1977 t/m 7 september 1977, van 16 januari 1978 t/m 17 augustus 1980 en van 3 juni 1986 t/m 6 november 1989. In de laatstgenoemde periode was hij voorzitter van de vaste Tweede-Kamercommissie voor economische zaken.
Van 11 mei 1973 - 19 december 1977 was hij minister zonder portefeuille. belast met ontwikkelingssamenwerking, in het kabinet-Den Uyl.
Van 1980 tot 1983 was hij adjunct-secretaris-generaal van de UNCTAD en van 1985 tot 1986 assistent-secretaris-generaal van dc Verenigde Naties.
Van 1986 tot 1989 was hij eerste vice-voorzitter van de PvdA. Hij bekleedde in 1979-1980 het buitengewoon-hoogleraarschap in de theorie en praktijk van het internatioiïale ontwikkelingsbeleid aan het Institute of Social Studies te 's-Gra.venhage en in 1989 het bijzonder-hoogleraarschap aan de Universiteit van Amsterdam (de Dr. J.M. den Uyl-leerstoel. ingesteld door de Wiardi-Beckmanstichting).
Pronk werd op 7 november 1989 opnieuw benoemd tot minister voor ontwikkelingssamenwerking in het kabinet-Lubbers III.

Biografische gegevens van de staatssecretarissen

Hieronder voigen biografische gegevens van de 12 staatssecretarissen in het kabinet-Kok.

Michiel **Patijn** werd geboren op 19 augustus 1942 te 's-Gravenhage. Patijn behaalde in 1966 zijn doctoraalexamen rechten aan de Rijksuniversiteit Utrecht.
Van 1967 tot 1968 was Patijn werkzaam als directie-secretaris van de Koninklijke Nederlandse Hoogovens en Staalfabrieken te IJmuiden. Van 1968 tot 1974 werkte hij bij het bureau beleidsvoorbereiding ontwikkelingssamenwerking van het ministerie van buitenlandse zaken, laatstelijk als plaatsvervangend hoofd.
Van 1974 tot 1978 was hij eerste handelssecretaris op de Nederlandse ambassade te Washington. Van 1978 tot 1989 werkte Patijn bij het ministerie van economische zaken: van 1978 tot 1981 als plaatsvervangend chef van de Directie Economische Samenwerking met Ontwikkelingslanden, van 1981 tot 1985 als plaatsvervangend directeur en van 1985 tot 1988 als directeur van de Directie Bilaterale Zaken en van 1988 tot 1989 als directeur Europese zaken van het Directoraat-Generaal voor Buitenlandse Economische Betrekkingen.
Van 1989 tot 1994 was Patijn secretaris-generaal van het ministerie van defensie.
Michiel Patijn is de jongere broer van Schelto Patijn, de huidige burgemeester van Amsterdam. In tegenstelling tot zijn broer gaf Michiel in de jaren zeventig zijn lidmaatschap van de PvdA op; hij sloot zichlater aan bij de VVD.

Elizabeth Maria Alida (Elizabeth) **Schmitz** werd geboren op 20 mei 1938 te Rotterdam. Schmitz behaalde in 1974 haar doctoraalexamen rechten aan de Erasmus Universiteit Rotterdam.
Schmitz werkte van 1956 tot 1958 bij het scheepvaartkanioor Ruys & Co.te Rotterdam. Van 1958 tot 1974 was Schmitz werkzaam bij de Stichting Samenwerkende Kerk- en Onderwijssecretariaten in Rotterdam. laatstelijk als adjunct-directeur. Van 1972 tot 1974 was zij voor D66 lid van de gemeenteraad van Rotterdam. Van 1974 tot 1982 was zij - maar nu voor de PvdA - opnieuw lid van de gemeenteraad van Rotterdam en tevens wethouder van sociale zaken en volksgezondheid.
Schmitz was na haar vertrek uit de Rotterdamse gemeentepolitiek in 1982 onder mrcr adviseur van de fractie van de PvdA in de Tweede Kamer ten behoeve van justitie en docent cursussen openbaar bestuur en sociale zekerheid.
Van 1985 tot 1994 was Schmitz burgemeester ,)ande gemeente Haarlem. In deze periode i;-as zij lid van het partijbestuur van de PvdA.

Antonia Geertrui-a Maria. (Tonny) **van de Vondervoort** werd geboren op 9 april 1950 te Raalte. Van de Vondervoort behaalde het diploma van de Sociale Akademie te Enschede in 1972 en volgde daarna de Voortgezette Opleiding van de Sociale Akademie te Groningen.
Van 1973 tot 1986 was zij werkzaam bij het provinciaal bureau Groningen van de Stichting spel- en opvoedingsvoorlichting.
Van 1978 tot 1994 was van de Vondervoort lid van de gemeenteraad van Groningen voor de PvdA en van 1986 tot 1994 wethouder met de portefeuille onderwijs, cultuur, emancipatie en mondiale bewustwording tot 1990 en daarna tot 1994 met de portefeuille financiën, personeel en organisatie, informatiebeleid. emancipatie en kinderopvang. Vanaf 1991 was zij tevens loco-burgemeester. r

Jacob **Kohnstamm** werd geboren op 14 november 1949 te Wassenaar. Kohnstamm studeerde van 1968 tot 1970 andragogie en vanaf 1970 rechten aan de Universiteit van Amsterdam. Hij behaalde zijn doctoraalexamen in 1977.
Van 1978 tot 1981 en van 1982 tot 1986 was Kohnstamm advocaat en p ocureur.
Van 1976 tot 1978 maakte hij als vice-voorzitter deel uit van het D66-bestuur Amsterdam.
Van 1977 tot 1978 was hij vice-voorzitter en van 1978 tot 1981 voorzitter van de Adviesraad D66. Kohnstainm was van 15 september 1981 t/m 15 september 1982 en van 3 juni 1986 tot 1994 lid van de Tweede Kamer Van 1982 tot 1986 was hij voorzitter van zijn partij.

Tine (Tineke) **Netelenbos** werd geboren op 15 februari 1944 te Wormerveer Netelenbos behaalde in 1966 het einddiploma aan de HBO-lerarenopleiding N XX, K & O te Amsterdam.
Van 1966 tot 1972 was zij werkzaam als lerares kinderverzorging en opvoeding in het lager en middelbaar beroepsonderwijs. Van 1972 tot 1977 gaf zij cursussen opvoedkunde in het kader van de volwassenen-educatie en van 1980 tot 1981 was zij kadertrainster bij de Provinciale Vrouwenraad Noord-Holland.
Van 1973 tot 1976 was Netelenbos lid van het afdelingsbestuur Haarlemmermeer van de PvdA. Van 1976 tot 1977 was zij tweede secretaris en van 1977 tot 1981 voorzitter van het gewestelijk bestuur. Noord-Holland-Zuid van de PvdA.
Van 1981 tot 1987 was zij lid van het partijbestuur en van 1985 tot 1987 in de functie van tweede secretaris lid van het dagelijks bestuur van de PvdA.
Netelenbos was van 10 september 1987 tot 1994 lid van de Tweede Kamer

Adrianus (Aad) **Nuis** werd geboren op 18 juli 1933 in Sliedrecht. Nuis studeerde politieke en sociale wetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam, waar hij in 1958 zijn doctoraalexamen behaalde.
Van 1938 tot 1960 was hij als ontwikkelingsdeskundige werkzaam op Jamaica.
Zijn militaire dienstplicht vervulde hij van 1961 tot 1962, waarbij hij naar Nieuw-Guinea werd uitgezonden.
Van 1963 tot 1964 was hij als wetenschappelijk medewerker werkzaam bij het Polemologisch Instituut van de Rijksuniversiteit Groningen. Vervolgens was hij werkzaam bij de faculteit der politieke en sociale wetenschappen van de Universiteit van Amsterdam en vanaf 1966 bij de faculteit der letteren (moderne Nederlandse letterkunde) aan dezelfde universiteit.
Van 1970 tot 1974 was hij hoofdredacteur van uitgeverij Het Spectrum. Tot 1981 was hij werkzaam als free-lance journalist, onder meer als literair criticus bij de Haagse Post.
Nuis begon zijn schrijversloopbaan als redacteur van Propria Cures en was verder redacteur van Tirade en columnist van *NRC/Handelsblad*.
Hij merdin 1967 lid van D66 en vervulde in deze partij o.a. de functie van voorzitter van de Adviesraad en lid van het dagelijks bestuur.
Van 1978 tot 1981 was hij lid van de Provinciale Staten van Gelderland en vervolgens van 10 juni 1981 t/m 15 september 1982 en van 3 juni 1986 tot 1994 lid van de Tweede Kamer. Van 13 september 1983 t/m 2 juni 1986 was Nuis lid van de Eerste Kamer.

Wilhelmus Adrianus Franciscus Gabriël (Willem) **Vermeend** werd geboren op 21 december 1948 te Zuilen. Na zij MO-akte economie in 1972 behaalde Vermeend in 1974 het doctoraal-examen van de fiscaal-juridische studierichting aan de Rijksuniversiteit Groningen. In 1983 promoveerde hij aan de Rijksuniversiteit Leiden op het proefschrift „Fiscale investeringsfaciliteiten: een onderzoek naar de werking van vervroegde afschrijving, investeringsaftrek en de Wet Investeringsrekening".
Van 1975 tot 1984 was Vermeend wetenschappelijk medewerker/ docent belastingrechtelijke vakken aan de Rijksuniversiteit Leiden en tevens medewerker van de Leidse rechtswinkel. Tevens was hij belastingcolumnist voor de Volkskrant en schreef hij ook voor de Haagse Post.
Van 16 juni 1984 tot 1994 was hij lid van de Tweede Kamer voor de PvdA. Hij was tevens lid van de Raadgevend Interparlementaire Beneluxraad. Daarnaast was Vermeend lid van het dagelijks bestuur van de PvdA.

Jan Christoffel (Jan) **Gmelich Meijling** werd geboren op 4 februari 1936 te Heemstede. Na het eindexamen HBS-B was Gmelich Meijling van 1956 tot 1960 adelborst voor de zeedienst aan het Koninklijk Instituut voor de Marine te Den Helder.
Zijn loopbaan bij de Koninklijke Marine begon in de periode 1960-1968 bij de hydrografische dienst en de mijnendienst. Hij was commandant van Hr. Ms. Bussemaker en Hr. Ms. Hoogezand.
Vanaf 1968 studeerde hij onderwijskunde en

bedrijis- en organisatiepsychologie aan de Rijksuniversiteit Leiden. Hij haalde zijn doctoraalexamen in 1974
Na zijn studie aan de RU Leiden werd hij geplaatst bij het bureau sociaal-wetenschappelijk onderzoek van het Directoraat-Generaal personeel van het ministerie van defensie. Van 1974 tot 1978 was hij lid van de Permanente Krijgsraad voor dc Zeemacht te Den Haag In 1978 werd hem, als luireiiant-ter-zee der eerste klasse, eervol ontslag verleend.
Van 1970 tot 1978 was Gmelich Meijling lid van de gemeenteraad van Oegstgeest voor de VVD en sinds 1974 als wethouder belast met onderwijs, sociale zaken, sport. culturele zaken en huisvesting. Van 1978 tot 1985 was hij burgemeester van Castricum en van 1985 tot 1994 burgemeester van Den Helder.
Hij was van 1989 tot 1994 lid van het hoofdbestuur van de VVD en het laatste jaar ondervoorzitter.

Dirk Johannes Krijn (Dick) **Tommel** werd geboren op 18 april 1942 te Amersfoort. Tommel behaalde zijn doctoraalexamen chemie aan de Rijksuniversiteit Utrecht en promoveerde in 1969 aan dezelfde universiteit op het proefschrift ,,Een methode voor de scheiding van peptiden van alpha-aminozuren door middel van kopercomplexen".
Van 1967 tot 1969 was Tommel wetenschappelijk medewerker hij de RU Utrecht en van 1969 tot 1971 wetenschappelijk onderzoeker bij Unilever Research. Van 1971 tot 1973 was hij inspecteur voor de volksgezondheid, belast met het toezicht op de hygiëne van het milieu.
Tommel was van 1973 tot 1981 adjunct-directeur van de Provinciale Waterstaat te Groningen, tevens hoofd van de hoofdafdeling milieuhygiëne.
Van 1978 tot 1981 was hij voorzitter van de fractie van D66 in de Provinciale Staten van Drenthe. Van 10 juni 1981 t/m 15 september 1982 en van 30 augustus 1983 tot 1994 was hij lid van de Tweede Kamer.

Anneke **van Dok-van Weele** werd geboren op 24 oktober 1947 te Zaandam. Na haar middelbare schoolopleiding werkte Van Dok van 1968 tot 1972 als journaliste bij het dagblad *De Typhoon* te Zaandam. Van 1972 tot 1978 was zij werkzaam als journaliste bij het Noordhol*lands* Dagblad te Hoorn.
Van 1978 tot 1979 was van Dok voor de PvdA lid van de gemeenteraad van Zwaag. Van 1979 tot 1984 was zij lid van de gemeenteraad en wethouder van onderwijs en welzijn van de gemeente Hoorn, vanaf 1982 tevens loco-burgemeester. Van 1984 tot 1990 was zij burgemeester van de gemeente Diemen en van 1990 tot 1994 van de gemeente Velsen. In deze laatste periode was zij tevens voorzitter van het gewest IJmond.

Robin Lorenz Oscar (Robin) **Linschoten** werd geboren op 17 oktober 1956 te Apeldoorn. Linschoten behaalde in 1978 zijn kandidaatsexamen rechten aan de Vrije Universiteit van Amsterdani. Tijdens zijn studie werd hij medewerker van de VVD-fractie in de Tweede Kamer.
Van 16 september 1982 tot 1994 was hij lid van de Tweede Kamer.

Erica Georgine **Terpstra** werd geboren op 26 mei 1943 te 's-Gravenhage. Van 1962 tot 1966 studeerde zij sinologie aan de Rijksunivcrsiteit Leiden. Van 1959 tot 1964 maakte zij internationaal carrière als zwemster. Zij nam deel aan de Olympische Spelen van Rome (1960) en Tokio (1964) en behaalde respectievelijk een bronzen en zilveren medaille.
Terpstra was werkzaam als journaliste en als free-lance medewerkster hij radio- en tv-programma'~.
Van 8 juni 1977 tot 1994 u-as zij lid van de Tweede Kamer voor de VVD en van 1987 tot 1991 ook lid van de Provinciale Staten van Utrecht.

(Vor.ber.pag. 305/1 e.v.-1994)

BELGIË

VLAAMS BLOK EN WAALS EXTREEM RECHTS WINNEN EUROPESE VERKIEZINGEN

De Europese verkiezingen van 12 juni werden gewonnen door het Vlaams Blok en en extreems rechts, dat in het Franstalig landsgedeelte spectaculair doorbrak. In Vlaanderen was er nog de verrassende doorbraak van de seniorenpartij Waardig Ouder Worden (WOW), terwijl de communistische Partij van de Arbeid zijn stemmenaantal wist te verdubbelen.

Aangezien de uitermate matte verkiezingscampagne voor de meeste partijen niet in het teken stond van de Europese politiek, maar van het nationaal beleid, en vooral het herstelbeleid van de regering-Dehaene, werd de uitslag van de Europese verkiezingen vooral afgewogen ten opzichte van de parlementsverkiezingen van 24 november 1991.

Het Vlaams Blok zette zijn opmars iets vertraagd verder. Tussen de Europese verkiezingen van 1989 (pag. 408/2 e.v. - 1989) en de parlementsverkiezingen van 1991 (pag. 801/1 e.v. - 1991) ging het Vlaams Blok met 4 procent vooruit. Ten opzichte van 1989 is het stemmenaantal van het Vlaams Blok weliswaar nagenoeg met 6 procent toegenomen, maar ten opzichte van de parlementsverkiezingen werd de vooruitgang beperkt tot 2 procent. In het kanton Antwerpen, bakermat van het Vlaams Blok, was de vooruitgang van de partij het kleinst, namelijk 3,5 procent. Antwerpen is reeds sedert enige tijd het strijdperk bij uitstek tegen extreem rechts in Vlaanderen. De strijd spitst zich toe op het burgemeesterschap van de stad na de gemeenteraadsverkiezingen van oktober aanstaande.

De uitslag was teleurstellend voor de christen-democraten, socialisten, liberalen, groenen en Volksunie, die stemmen verloren ten opzichte van de Europese verkiezingen van 1989.

De VLD ging wel lichtjes vooruit ten opzichte van 1989. maar de verhoopte doorbraak kwam er niet. Bovendien ging de partij ten opzichte van de parlementsverkiezingen van 1991 lichtjes achteruit. De VLD was de avond van de verkiezingen zwaar aangeslagen en sommige verruimingskandidaten, die van de CVP. de VU of de SP naar de VLD waren overgestapt (pag. 445/1 e.v. - 1993), voelden zich bedrogen. Anderzijds was de VLD-leiding ontgoocheld in het geringe stemmenaantal van deze verruimingskandidaten, waarvan men schamper opmerkte ,,dat zij blijkbaar alleen zichzelf vertegenwoordigen". Van alle verruimingskandidaten behaalde alleen gewezen VU-voorzitter Jaak Gabriëls een zeer goed resultaat in de provincie Limburg en vooral in het kanton Bree, waar de VU 32,9 procent van de stemmen verloor en de VLD 26,5 procent vooruitging. Gabriëls is burgemeester van Bree.

Toch hadden, wat Vlaanderen betreft, CVP, SP en Agalev om uiteenlopende motieven reden tot tevredenheid: de gevreesde doorbraak van de VLD was er niet gekomen; het regeringsbeleid werd niet afgestraft; het Vlaams Blok is in Antwerpen stad blijkbaar over zijn hoogtepunt heen; CVP en Agalev heroverden enig terrein ten opzichte van de parlementsverkiezingen van 1991; de SP had zich aan een zwaardere afstraffing verwacht.

De achteruitgang van de VU zette zich gestaag door. maar de partij wist haar enige zetel in het Europees parlement te behouden. Dat was dan ook reden tot enige genoegdoening. Algemeen werd immer aangenomen dat de VU tot verdwijnen gedoemd zou zijn, indien de partij haar zetel had verloren.

Aan Franstalige kant gingen de liberalen wel vooruit ten opzichte van 1989, maar deze vergelijking gaat niet helemaal op, omdat de PRL in 1989 alleen opkwam en in 1994 in kartel met het FDF.

De PS kreeg de verwachte afstraffing na de schandalen waarin zij in toenemende mate verstrikt geraakt (pag. 229/1 e.v. - 1994). De PS verloor 8 procent ten opzichte van 1989 en 6 procent ten opzichte van 1991. De gewezen Voc-

rense burgemeester José Happart boekte een persoonlijk succes, beperkte het verlies van de PS en behaalde van heel het land de meeste voorkeurstemmen. Deze klinkende persoonlijke overwinning poogde hij onmiddellijk politiek te verzilveren door te dingen naar het leiderschap van de Waalse PS die hij, los van de Brusselse PS, in een meer linkse richting wil duwen. Ook kondigde hij aan dat hij opnieuw burgemeester van Voeren wilde worden.

PSC en Ecolo gingen gingen zowel ten opzichte van 1989 als van 1991 achteruit. In het Duitse taalgebied gingen de christen-democraten wel achteruit, maar zij veroverden toch de enige zetel die voor dit gebied is voorbehouden.

Verrassend was de doorbraak van extreem rechts met Front National en Agir. Agir behaalde bijna 2 procent van de stemmen. Het Front National behaalde 7,9 procent en veroverde meteen een zetel in het Europees parlement. (Zie ook onder EUROPESE UNIE.)

Zetelverdeling

Nederlandstalig kiescollege:

CVP	4(-1):	Leo Tindemans (72). Wilfried Martens (58), Marianne Thyssen (36), Raf Chanterie (51);
SP	3(s.q.):	Freddy Willockx (47), Anne Van Lancker (40). Philippe De Coene (34):
VLD	3(+1):	Annemie Neyts (50), Willy De Clercq (67), Mimi Kestelijn;
VU	1(s.q.):	Jaak Vandemeulebroucke (51);
Agalev	1(s.q.):	Magda Aelvoet (50);
Vl.Blok	2(+1):	Karel Dillen (69), Frank Vanhecke (35);

Franstalig kiescollege:

PS	3(-2):	José Happart (geboren 1947). Raymonde Dury (1947), Claude Desama (1942);
PRL/FDF	3(+1):	Jean Gol (52), Antoinette Spaak (65).Anne André (geboren 1948);
PSC	2(s.q.):	Gérard Deprez (30). Fernand Herman (62);
Ecolo	1(-1):	Paul Lannoye (55);
FN	1(+1):	Daniel Féret (geboren 1944);

Duitstalig kiescollege:

CSP	1(+1):	Mathieu Grosch (geboren 1950).

(Vor.ber.pag. 408/2 e.v.-1989)

BULGARIJE

VOORMALIGE COMMUNISTISCHE LEIDERS IN STAAT VAN BESCHULDIGING GESTELD

Op 9 augustus 1993 werd voormalig president Todor Zjiwkow ervan beschuldigd tussen 1981 en 1989 circa 21 mln leva op illegale wijze naar bondgenoten in de Derde Wereld te hebben doorgesluisd. Naast Zjiwkow waren 21 andere voormalige functionarissen van het communistische regime. onder wie de voormalige premiers Georgi Atanasow en Andrej Lukanow en de voormalige leider van de Bulgaarse Socialistische Partij Aleksandr Lilow, in verband met deze zaak in staat van beschuldiging gesteld.

De openbare aanklager Mihail Dojtsjew verklaarde op 5 augustus dat de betalingen illegaal waren geweest omdat er opdracht toe was gegeven zonder officiële toestemming van het parlement. Onder de landen en organisaties die geld zouden hebben ontvangen. bevonden zich Jemen. Nicaragua en de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO).

Gevangenisstraffen voor communistische functionarissen

Op 2 september werden Georgi Atanasow, die van 1986-'90 premier was geweest onder het communistische regime, en Stojan Owtsjarow, van 1987-'89 minister van economische zaken en planning, onder politiegeleide naar de gevangenis gebracht om daar straffen van respectievelijk tien en negen jaar uit te zitten, hoewel het Hooggerechtshof zich nog moest buigen over het beroep dat zij hadden aangetekend. De twee waren in november 1992 wegens verduistering veroordeeld (zie pag. 78/3-'93).

PRIVATISERINGSPLAN AANVAARD

Op 2 augustus keurde de Bulgaarse regering een plan goed om naar schatting 500 middelgrote en grote staatsbedrijven te privatiseren. Krachtens het plan zouden alle volwassen Bulgaren recht hebben op kredietcertificaten die ingewisseld konden worden tegen aandelen in bedrijven of houdstermaatschappijen. De certificaten zouden een nominale waarde van 30.000 leva ($ 1.000) hebben en konden vanaf 1999 in zes jaarlijkse termijnen worden afbetaald. Het plan zou naar verwachting 180 mrd leva ($ 6,5 mrd) opbrengen. De mijnbouw, de defensieindustrie en de energiebedrijven zouden in handen van de staat blijven.

AFTREDEN VICE-PREMIER

Op 8 september aanvaardde de Nationale Vergadering het ontslag van vicepremier Nejtsjo Nejew. Verscheidene ministers hadden daarop aangedrongen, nadat Nejew in augustus een ontmoeting had gehad met vier Joegoslavische functionarissen; premier Ljuben Berow noemde dit ook als reden voor zijn ontslag. Nejew zelf verklaarde echter dat meningsverschillen over het economische beleid de aanleiding had gevormd voor zijn vertrek.

ONTSLAG VEILIGHEIDSCHEF

Op 21 september werd Arlin Antonow, de directeur van de nationale veiligheidsdienst, door president Zjelju Zjelew ontslagen. Hij was door zijn onmiddellijke superieur, minister Wiktor Michajlow van binnenlandse zaken, beschuldigd van incompetentie.

GEZONDHEIDSTOESTAND VAN PREMIER

Na een hartaanval op 8 maart 1994 en een bypass-operatie op 10 maart was de gezondheidstoestand van de Bulgaarse premier Ljuben Berow .,goed", aldus een van zijn artsen, Moris Levi, op 12 maart. Minister van financiën Stojan Aleksandrow zei op 23 maart dat Berow zijn werkzaamheden op 28 maart zou hervatten.

Hoewel Berow tijdens zijn ziekte officieel premier bleef, werd Ewgeni Matintsjew, vice-premier en minister van arbeid en sociale zaken, op 8 maart aangewezen als waarnemend premier. Hoewel Matintsjew een etnische Bulgaar was, zat hij als afgevaardigde aan de Beweging voor Rechten en Vrijheden (BRV),een partij die haar wortels had in de Turkse minderheid en die een coalitiepartner was van de Bulgaarse Socialistische Partij (BSP. de voormalige Communistische Partij van Bulgarije) in de in december 1992 gevormde ,,regering van deskundigen".

In reactie op opmerkingen dat de slechte gezondheid van Berow kon leiden tot een politieke crisis. zei president Zjelju Zjelew op 30 maa t tijdens een informeel bezoek aan Londen, dat de problemen eerder in de regering zelf lagen, die. zo verklaarde hij. te zeer afhankelijk was van de steun van de BSP. Zjelew stelde voor dat het parlement een nieuwe regering zou benoemen die kon rekenen op de steun van de andere partijen ,,die de hervormingen zou voortzetten". of dat er anders nieuwe verkiezingen zouden worden gehouden.

Vijf BSP-afgevaardigden, onder wie Aleksandar Tomow, een voormalig vi-

ce-premier, stapten op 25 maart officieel uit de partij en werden onafhankelijke leden van het parlement. Zij waren allen lid van de in juni 1993 opgerichte linkse Burgeralliantie voor de Republiek (zie pag. 675/3 -'93).

Hoewel Berow op 6 april weer aan het werk ging, werd hij op 13-22 april opnieuw opgenomen in het ziekenhuis wegens een leverontsteking. Zijn ziekte vertraagde de voor 14 april geplande kabinetswijzigingen.

PRESIDENT TREKT STEUN AAN REGERING IN

Op 2 april moest premier Ljuben Berow, die te kampen had met ernstige gezondheidsproblemen, opnieuw een zware klap incasseren toen president Zjelju Zjelew bekend maakte dat hij zijn politieke steun aan de regering introk.

Zjelew beweerde dat de regering van Berow niet erin was geslaagd haar belangrijkste doelstellingen te realiseren en noemde als voorbeelden het trage tempo van de privatisering en het onvermogen om buitenlandse investeringen aan te trekken.

Op 28 april trad Walentin Karabasjew af als vice-premier en minister van handel. Ook hij gaf Berow de schuld van het langzame tempo van de privatisering.

NIEUW KABINET WEGGESTEMD

Op 18 mei werd een voorstel van premier Ljuben Berow tot wijziging van het kabinet door de Nationale Vergadering afgewezen, ondanks Berows dreigement om in zo'n geval af te treden.

Berow had onder meer voorgesteld Rumen Getsjew, vooraanstaand lid van de Bulgaarse Socialistische Partij, te benoemen tot minister van economische zaken. De Beweging voor Rechten en Vrijheden veroordeelde de voorstellen omdat deze het kabinet zouden reranderen van een niet-partijgebonden kabinet van deskundigen in een BSP-kabinet.

Motie van wantrouwen verworpen. Motie van vertrouwen

Ondanks de afwijzing van het herziene kabinet-Berow overleefde het zittende kabinet op 19 mei voor de zesde maal in een jaar een motie van wantrouwen.

Hoewel slechts 23 afgevaardigden Berow steunden. waren de 96 stemmen die zijn tegenstanders wisten te vergaren beduidend minder dan de 121 stemmen die nodig waren om hem tot aftreden te dwingen.

Nadat de Nationale Vergadering Berows kabinetsvoorstellen op 20 mei voor de tweede maal had verworpen, lokte Berow een vertrouwensstemming uit over een „intentieprogramma" van drie maanden. Dit was een pakket van voornamelijk economische maatregelen dat u-as bedoeld om steun te winnen in de aanloop naar vervroegde verkiezingen in oktober of november 1994. De Nationale Vergadering steunde het programma van Berow op 26 mei met 125 tegen 95 stemmen.

BETOGINGEN TEGEN PRIJSSTIJGINGEN EN BTW

Op 1 april werd tegelijk met een pakket prijsverhogingen van brandstoffen een belasting op de toegevoegde waarde (BTW) van 18 procent ingevoerd. Het officiële nieuwsbureau *BTA* berichtte die dag dat de maatregelen „een complete chaos" hadden veroorzaakt; paniekinkopen eind maart leidden begin april tot schaarste aan belangrijke verbruiksgoederen. Op 5 april woonden duizenden mensen een protestbijeenkomst in Sofia bij.

Meer dan 800.000 mensen namen op 4 mei deel aan een algemene „waarschuwingsstaking" van één dag die was uitgeroepen door de Confederatie van Onafhankelijke Vakbonden in Bulgarije (CITUB) om verhoging van de lonen en prijsverlagingen te eisen. Aan vervolgstakingen op 18 -20 mei namen volgens CITUB-vertegenwoordigers elke dag 130.000 a 140.000 werknemers deel.

IMF-LENINGEN. SCHULDSANERING DOOR CLUB VAN PARIJS

Op 11 april gaf het IMF zijn goedkeuring aan een lening van 116,22 mln SDRs (ongeveer $ 162 mln) krachtens zijn systemische transformatiefaciliteit (een gelijk bedrag zou nog eens ter beschikking worden gesteld op voorwaarde dat Bulgarije zijn economisch hervormingsprogramma zou blijven voortzetten). Verder werd 69,74 mln SDRs (ongeveer $ 97 mln) ter beschikking gesteld krachtens een overbruggingskrediet van één jaar.

Naar verwachting zou het IMF-krediet een schuld- en schuldherschikkingsakkoord met handelsbanken vergemakkelijken.

Op 14 april besloot de Club van Parijs van de crediteurenlanden van Bulgarije tijdens een vergadering Bulgarije zeven jaar uitstel te verlenen voor de terugbetaling van de hoofdsom van zijn schuldvan $ 1,5 mrd.

(Vor.ber.pag. 675/1 e.v.-1993)

DUITSLAND

BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN. PRESIDENTSKANDIDAAT VAN CDU/CSU

Roman Herzog, de president van het Constitutionele Hof, werd op 15 januari 1994 door het partijbestuur van de Christen-Democratische Unie (CDU) en op 17 januari door het bestuur van de Christelijk Sociale Unie (CSU) aangewezen als kandidaat voor de presidentsverkiezingen die op 23 mei zouden worden gehouden.

Herzog, voormalig minister van onderwijs en binnenlandse zaken van de deelstaat Baden-Wurttemberg. was in 1983 benoemd in het Constitutionele Hof en in 1987 president van dat hof geworden. In november 1993 had Steffen Heitmann zich teruggetrokken als CDU/CSU-kandidaat (zie pag. 165/2/3-'94). Herzog, die zijn kandidatuur op 25 januari officieel aanvaardde. wilde niets meten van de eis van de Sociaal-Democratische Partij (SPD) dat hij zijn functie bij het Constitutionele Hof zou neerleggen. De SDP stond op het standpunt dat hij als presidentskandidaat van een politieke partij niet langer als onpartijdig beschouwd kon worden.

De SPD en dc Vrije-Democratische Partij (FDP)hadden hun kandidaten reeds aangewezen, respectievelijk Johannes Rau en Hildegard Hamm-Brücher (zie pag. 165/2/3-'94). De Oostduitse burgeractivist Jens Reich had eveneens laten weten dat hij overwoog zich kandidaat te stellen.

Op 8 maart werd Roman Herzog door afgevaardigden van CDU en CSU officieel genomineerd als kandidaat voor de presidentsverkiezingen.

Onderzoek naar dood Grams in politiehinderlaag afgesloten

Op 13 januari maakte het openbaar ministerie bekend dat het onderzoek naar de dood van Wolfgang Grams was afgesloten. Deze kwam op 24 juni 1993 om het leven in een hinderlaag van een anti-terreureenheid van de grenspolitie in Bad Leinen. Het onderzoek had tot de conclusie geleid dat Grams zelfmoord had gepleegd. Volgens sommige ooggetuigen was Grams met opzet door de grenspolitie gedood, maar een onafhankelijk in november 1993 openbaar gemaakt onderzoek van de politie van Zürich sloot die mogelijkheid uit (zie pag. 163/3 e.v.-'94).

Drie van de in totaal vier presidentskandidaten poseren op 4 februari 1994 in Weimar voor de pers. V.l.n.r. Roman Herzog, Hildegard Hamm-Brücher en Jens Reich.

Recht op staatsburgerschap

Op 11 januari bepaalde het Federale Administratieve Hof dat alle nakomelingen van door de nazi's uitgewezen Duitsers (die daardoor hun staatsburgerschap kwijtraakten) het staatsburgerschap moesten kunnen aanvragen. Voordien konden alleen zoons en dochters van door de nazi's uitgewezen personen (voornamelijk joden) aanspraak maken op het staatsburgerschap.

Akkoord met kalium-mijnwerkers

Op 2 januari werd een akkoord bereikt in het geschil met ongeveer 700 mijnwerkers van de Bischofferode-kaliummijnen in Thuringen. Zij gingen akkoord met een eenmalige schadeloosstelling van DM 7.500 per persoon en de garantie op alternatief werk, waardoor een einde kwam aan een langdurig conflict dat zelfs tot een hongerstaking had geleid (zie pag. 164/1-'94).

Werkgelegenheidsbevorderende maatregelen

Op 18 januari maakte de regering een pakket maatregelen ter bevordering van de werkgelegenheid bekend, die onder meer behelsden: het verlenen van vergunningen voor de oprichting van particuliere arbeidsbureaus, het stimuleren van nieuwe kleine ondernemingen (door bijvoorbeeld lage-renteleningen te verstrekken), strengere maatregelen ter bestrijding van het verrichten van werk door illegale buitenlanders, en het uitbesteden van meer werk door de overheid op lokaal en federaal niveau.

Ontslag in corruptieaffaire bij Lotto

De minister van financiën van de deelstaat Hessen, Annette Fugmann-Heesing (SPD), trad op 20 januari af in verband met haar betrokkenheid bij de ,,Lotto-affaire" (een schandaal over buitensporige honoraria, salarissen en onkostenvergoedingen van overheidsfunctionarissen in dienst van de nationaleloterij ,,Lotto").

Nieuwe minister van onderwijs cn wetenschap

Op 3 februari trad de 49-jarige Rainer Ortleb wegens gezondheidsredenen af als federaal minister van onderwijs en wetenschap. Hij werd opgevolgd door de 64-jarige Karl-Hans Laermann. Beiden waren lid van de FDP, de kleinste partij in de regeringscoalitie met de CDU en de CSU, de Beierse zusterpartij van de CDU.

CSU in problemen in Beieren

In februari verzwakte de positie van de CSU als regeringspartij in Beieren, aanvankelijk als gevolg van onthullingen dat de voormalige minister-president van Beieren, Max Streibl, in november 1993 een ontmoeting had gehad met de leider van de ultrarechtse Republikaner, Franz Schönhuber.

Na de onthullingen over Streibl (die in mei 1993 had moeten aftreden als minister-president van Beieren, zie pag. 533/2/3-'93), volgde op 16 februari het ontslag van de 44-jarige Peter Gauweiler, de CSU-partijleider in München, als Beierse minister van milieu. Het

De premier van Nedersaksen. Gerhard Schröder. en zijn vrouw Hiltrud brengen op 13 maart 1994 in Hannover hun stem uit bij de deelstaatverkiezingen.

bleek dat hij tijdens zijn ministerschap DM 10.000 (circa $ 5.700) per maand was blijven verdienen door cliënten van zijn advocatenbureau ,,uit te lenen" aan andere advocaten. Gauweiler, die bekend stond om zijn populistische ideeën en verzet tegen de Europese Unie, werd opgevolgd door Thomas Goppel. Op 23 september 1994 zouden deelstaatverkiezingen worden gehouden.

Verkiezingen in Nedersaksen

Bij deelstaatverkiezingen in Nedersaksen op 13 maart was de overwinning van de Sociaal-Democraten (SPD) onde leiding van minister-president Gerhard Schröder voldoende voor een nipte absolute mee derheid. De Christen-Democraten (CDU) daarentegen leden een grote nederlaag. De Vrije Democraten (FDP) slaagden er niet in de kiesdrempel van 5 procent te halen. (Voor verkiezingen 1990, zie pag. 500/1 e.v.-'90.)

Door de goede resultaten kon de SPD het stellen zonder haar eerdere ..rood-groene" coalitie-afspraken met de Alliantie '90/de Groenen, hoewel de laatste ook electorale winst hadden geboekt.

Verkiezingsuitslagen Nedersaksen

	Stemmenpercentage		Zetels	
	1994	1990	1994	1990
SPD	44 3	44,2	81	71
CDU	36,4	42.0	67	67
Alliantie'90/ Groenen	7,4	5.5	13	8
FDP	4.4	6,0	0	9
Republikancr	3,7	1,5	0	0
Andere	3.8	0,8	0	0

Opkomst: 73,8 procent (voorlopige officiele uitslagen)

Gemeenteraadsverkiezingen

Bij gemeenteraadsverkiezingen in 26 steden in Beieren raakte de Christelijk Sociale Unie een deel van haar aanhang kwijt, terwijl de SPD de bij de gemeenteraadsverkiezingen van maart 1990 behaalde winst behield (zie pag. 435/3 e.v.-'90).

Bij gemeenteraadsverkiezingen in Sleeswijk-Holstein op 20 maart behaalden de SPD en de CDU respectievelijk 39,5 en 37,5 procent van de stemmen, voor beide partijen een verlies van meer dan 3 procent in vergelijking met de laatste gemeenteraadsverkiezingen in maart 1990. De steun voor de FDP daalde eveneens. van 6,1 naar 4,4 procent, terwijl de Alliantie '90/de Groenen van 6,0 naar 10,3 procent steeg.

Brandenburgse regering valt uiteen

Op 23 maart kwam er een einde aan de coalitie van SPD-FDP-Alliantie '90 in de Oostduitse deelstaat Brandenburg toen Alliantie '90 minister-president Manfred Stolpe van de SPD niet langer steunde. Dit gebeurde na berichten dat hij in 1978 in een pand van de Oostduitse Staatsveiligheidsdienst (Stasi) een medaille had ontvangen voor bewezen diensten aan Oost-Duitsland. (Voor de slepende onenigheid over Stolpe's banden met de Stasi, zie pag. 457/3-'92).

Het deelstaatparlement zou op 13 april een besluit nemen over de vraag of er vervroegde verkiezingen zouden komen of dat de SPD en de FDP verder zouden gaan als een minderheidscoalitie tot de verkiezingen van 11 september.

Verkiezingsprogramma SPD

Op 18 maart vond de presentatie plaats van het SPD-programma voor de algemene verkiezingen die in december zouden worden gehouden.

Het programma was gericht op het bevorderen van grotere sociale rechtvaardigheid. op striktere financiële discipline en het scheppen van nieuwe banen. De belastingdruk en verzekeringsbijdrage van de modale werknemer zouden worden verlaagd; voor degenen met een inkomen hoger dan DM 50.000 per jaar zou in plaats daarvaneen extra belasting van 10 procent worden ingevoerd (in plaats van de 7,5 procent die de zittende regering vanaf januari 1995 wilde invoeren). ($ 1 = DM 1,6969 op 18 maart 1994.)

Financiering ouderenzorg

Nadat de politieke partijen op 10 maart een akkoord hadden bereikt, stemde de Bondsdag (TweedeKamer) op 11 maart in met een verplichte overheidsverzekering voor ouderen en gehandicapten, naast de bestaande verzekeringen voor pensioenen, ziekte, ongevallen en werkloosheid (zie pag. 166/1/2-'94).

De sociale-verzekeringsbijdrage van werkgevers en werknemers zou worden verhoogd met 1 procent, later oplopend tot 1,7 procent, ter financiering vande thuiszorg vanaf april 1995 en het verblijf in verzorgingstehuizen vanaf 1 juli 1996. De kosten voor de werkgevers zouden worden gecompenseerd door afschaffing van een feestdag per jaar De kosten van deze zorg waren tot dan toe gedragendoor de plaatselijke overheid. maar door de vergrijzing van de bevolking dreigde dit niet langer te kunnen worden gerealiseerd.

Loonafspraken

De in maart gemaakte afspraken in de bouw- en overheidssector, waarmee een trend werd gezet voor andere sectoren. bleven onder de 3 procent inflatie die voor 1994 was voorspeld.

In de bouw werd, na waarschuwingsstakingen begin februari, in de vroege ochtend van 5 maart een akkoord bereikt. Dit voorzag in een loonstijging van 2 procent vanaf 1 juni (vijf maanden over tijd) en in een verlaging van 10 procent van de secundaire arbeidsvoorwaarden gcdurcndc de rest van het jaar. Door het akkoord ging op 7 maart een staking van bouwvakkers in Nedersaksen, die was goedgekeurd door meer dan 92 procent van de stemgerechtigde vakbondsleden van IG-Metall, niet door. Verwacht werd dat het akkoord ook in andere delen van het land zou worden aanvaard. (In januari hadden werknemers in de chemische industrie reeds ingestemd met een loonstijging van 1.6 procent.)

In de overheidssector werd op 11 maart. na waarschuwingsstakingen eind februari en begin maart, een loonstijging van 2 procent overerngekomen, die op 1 juli zou ingaan (voor hoger betaalden op 1 september), terwijl de traditionele 13e maand met kerstmis drie jaar zou worden opgeschort. (Voorelf dagen durende OTV-staking in 1992 zie pag. 460/3 e.v.-'92.)

Renteverlagingen

Op 17 februari verlaagde de Bundesbank haar voornaamste discontopercentage met 0,5 procent tot 5,25 procent, hoewel de Lombard-rentevoet op 6,75 procent gehandhaafd bleef (zieook pag. 447/1/2-'94). In januari was de inflatie gedaald tot 3,5 procent op jaarbasis, hoewel de werkloosheid voor het eerst sinds 1945 hoger dan 4 mln was. In december 1993 was de geldvoorraad in Duitsland onverwacht toegenomen. (Voor renteverlaging in september en daaropvolgende verlaging op 21 oktober, zie pag. 13/2-'94.)

Op 14 april verlaagde de Bundesbank haar discontotarief met een kwart procent tot 5 procent en de Lombard-rentevoet (noodlening) tot 6,5 procent.

Hoewel de geldhoeveelheid snel bleef toenemen (zie pag. 514/3 e.v.-'94), was de inflatie verminderd en recente gematigde loonovereenkomsten (zie boven) versterkten de verwachting dat de inflatie in de toekomst laag zou zijn. De maatregel van de Bundesbank werd gevolgd door rentevoetverlagingen in onder meer België, Denemarken, Nederland, Oostenrijk en Zwitserland.

Op 11 mei verlaagde de Bundesbank haar discontotarief van 5,0 tot 4,5 procent en de Lombard-rentevoet van 6,5 tot 6,0 procent. Later die dag verlaagden ook de centrale banken in België, Denemarken, Frankrijk, Italië, Nederland en Oostenrijk hun rentetarieven.

Witboek over veiligheid

In de eerste week van april publiceerde

Generaal Verena von Weymar (l.) werd op 25 maart 1994 aangesteld als de eerste vrouwelijke generaal in het Bondsleger. Naast haar minister van defensie Volker Ruhe.

minister van defensie Volker Ruhe voor het eerst sinds 1985 een witboek over de veiligheid van Duitsland. Het witboek, dat op 15 maart was goedgekeurd door het kabinet, beschreef het ingrijpende hervormingsproces dat de strijdkrachten doormaakten na de gebeurtenissen van 1989 en het einde van de Koude Oorlog.

Als Duitslands voornaamste belangen werden de handhaving van de Duitse onafhankelijkheid en territoriale integriteit genoemd: integratie met de democratische staten van de Europese Unie; bondgenootschap met dc VS; toctreding van de aangrenzende Oosteuropese landen tot een gezamenlijk Europees veiligheidssysteem; en bevordering van en eerbied voor het internationale recht en mensenrechten over de gehele wereld. Het vermogen van het leger oin snelle multinationale interventie-operaties uit te voeren zou worden verbeterd en zijn structuur zou in drie delen worden gesplitst: (i) een expeditiestrijdmacht van misschien vijf a zeven bataljons. die uit beroepsmilitairen zou bestaan: (ii) een territoriaal verdedigingsleger. dat voornamelijk uit dienstplichtigen zou bestaan; en (iii) een militaire organisatie ter ondersteuning van deze twee onderdelen.

De sterkte van het leger. die al was verminderd tot het aantal van 370.000 man dat krachtens het ten tijde van de Duitse eenwording in 1990 gesloten „twee-plus-vier"-akkoord was overeengekomen (zie pag 717/1 e.v.-'901, zou naar verwachting aan het einde van het jaar verder dalen tot 345.000 man. Er bestond onenigheid over de vraag of dit aantal nog verder zou mogen afnemen.

Op 19 april opende het Constitutionele Hof zittingen in verband met drie bezwaren die betrekking hadden op operaties van de strijdkrachten op de Adriatische Zee, in Somalia, en op deelname van de luchtmacht aan het afdwingen van het vliegverbod boven Bosnië. Alle drie de bezwaren waren ingediend door de oppositionele SPD; het laatste bezwaar werd ook gesteund door de FDP

Presidentsverkiezingen

Op 23 mei won Roman Herzog, UP kandidaat van de grootste coalitiepartij in de regering. de christen-democratische CDU/CSU, de indirecte verkiezingen voor het presidentschap. Hij zou op 1 juli worden beëdigd als opvolger van Richard von Weizsacker, die het wettelijke maximum van twee vijfjarige ambtstermijnen had uitgediend.

Herzog (60), een protestant uit Beieren. was van 1978- 1983 minister geweest in de regeling van Baden-Württemberg. Daarna werd hij lid van het Constitutionele Hof (Bundesverfassungsgericht, BVG). waar hij in 1987 president van werd. Hij werd begin 1994 als CDU/CSU-kandidaat genomineerd (zie boven) na de terugtrekking in november 1993 van Stcffen Heitinann, de eerste, omstreden keuze van bondskanselier Helmut Kohl (zie pag. 165/2/3-'94).

De verkiezing werd voor het eerst sinds 1969 gehouden in het Rijksdaggebouw te Berlijn. (Voor toenmalige protesten van de Sowjet-Unie en Oost-Duitsland tegen het houden van de verkiezing in Berlijn, zie pag. 151/1 e.v.-'69.) Het kiescollege, de Bundesversammlung, bestond uit de 662 leden van de Bondsdag en 662 afgevaardigden van de Landtage (deelstaatparlementen).

Herzog werd in de derde stemronde gekozen. Hij kreeg 696 stemmen. terwijl er 605 naar de kandidaat van de sociaal-democraten (SDP), Johannes Rau (63) gingen. de premier van Nourdrijn-Westfalen. Het was Herzog in de

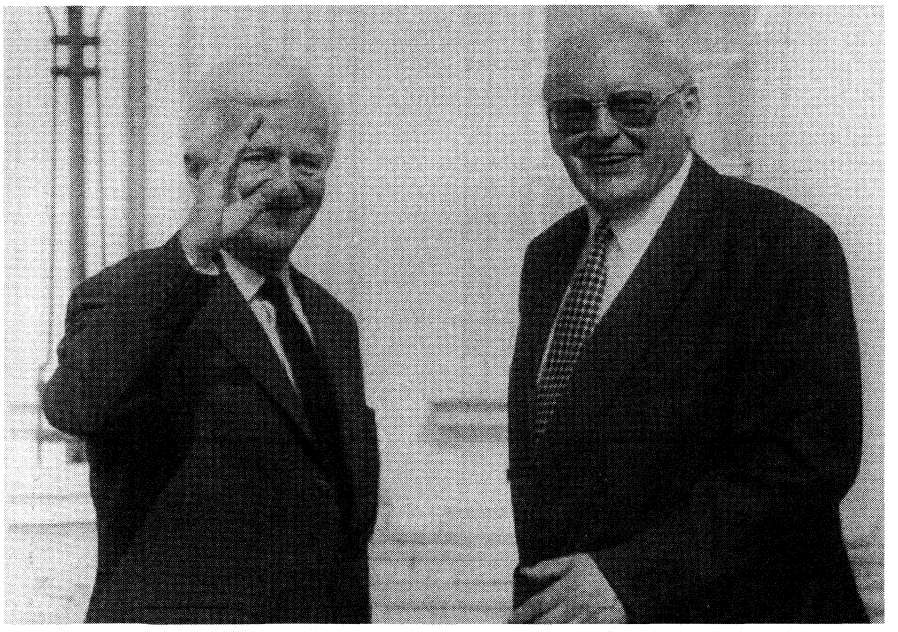

President Richard von Weizsäcker (1.) zwaait naar fotografen tijdens een ontmoeting met zijn opvolger, Roman Herzog, op 24 mei 1994 in Berlijn.

eerste en tweede ronde niet gelukt de noodzakelijke absolute meerderheid der stemmen te vergaren. aangezien Hildegard Hamm-Bruchern. de kandidaat van de kleinste coalitiepartner FDP (zie pag. 165/3-'94 en boven), zich pas terugtrok na de tweede ronde. Andere kandidaten waren Jens Reich (54). bioloog en mensenrechtenactivist uit Oost-Duitsland (die was genomineerd door het niet-partijgebonden Forum Burgerben-eging en wiens kandidatuur werd gesteund door Alliantie 90/de Groenen) en Hans Hirzel. de kandidaat van de extreem rechtse Republikaner.

Uitspraak over ontkennen holocaust

Het Federale Constitutionele Hof (Bundesverfassungsgericht, BVG) besliste op 15 maart dat het ontkennen van de holocaust (beweren dat de holocaust niet had plaatsgevonden) op zichzelf niet kon worden beschouwd als het aanzetten tot rassehaat. De voorwaardelijke gevangenisstraf van één jaar en de boete van DM 10.000, die door een lagere rechtbank waren opgelegd aan Günter Deckert, leider van de Nationaal-Democratische Partij, werden niet nietig verklaard door het hof; het verwees de zaak echter terug naar de betreffende rechtbank ter verduidelijking bij de voorbereiding van een mogelijk oordeel.

Synagoge in brand gestoken

In de nacht van 24-25 maart werd de synagoge in Lubeck in Noord-Duitsland beschadigd na een aanslag met een brandbom. De synagoge zou dat weekend worden heropend ter viering van het joodse paasfeest, voor het eerst sinds 1938. Acht mensen die in flats boven de synagoge woonden, ontsnapten heelhuids.

Maatregelen tegen geweld van extreem rechts

Op 20 mei stemde de Bondsdag in met maatregelen om het geweld van extreem rechts en de georganiseerde misdaad aan te pakken.

Er zouden strengere straffen komen voor diverse misdrijven (die voor mishandeling zou worden verhoogd van drie tot vijf jaar gevangenisstraf), en ontkenning van de nazi-holocaust kon met maximaal drie jaar gevangenis bestraft worden. Preventieve detentie van verdachten zonder aanklacht werd in bepaalde gevallen voor maximaal zeven dagen toegestaan. Het wetsontwerp moest nog worden goedgekeurd door de Bondsraad (Eerste Kamer), waar de SPD naar verwachting haar meerderheid zou gebruiken om op wijzigingen aan te dringen, zoals bijvoorbeeld strengere maatregelen tegen het witwassen van geld.

De stemming vond plaats na uitspraken van het BVG over de ontkenning van de holocaust en na een uitbarsting van geweld in het centrum van Maagdenburg, de hoofdstad van Saksen-Anhalt, op 12 mei waarbij neo-nazistische jongeren betrokken waren.

Op 26 april had het BVG naar aanleiding van het verbieden van een rechtse bijeenkomst in München in 1991, bepaald dat het ontkennen van het vermoorden van joden in nazi-concentratiekampen neerkwam op het ontkennen van de feitelijke waarheid en dat de ernst van de belediging aan het adres van de joodse gemeenschap betekende dat het recht op vrije meningsuiting niet van toepassing was. (Zie ook boven voor BVG-uitspraak over de hoiocaust-leugen in maart 1984.)

In Maagdenburg vielen meer dan 40 neo-nazi's vijf Afrikanen aan in wat een politiewoordvoerder een ,,jachtop buitenlanders" noemde. De *Guardian* van 17 mei sprak van ,,de eerste keer sinds 1945 dat rechtse extremisten openlijk, zonder gehinderd te u-orden door het publiek of de politie. niet-Duitsers op klaarlichte dag opjoegen en aanvielen". De Afrikanen vluchtten een Turks koffiehuis binnen, waar personeel hen te hulp kwam en vijf van de aanvallers steekwonden opliepen. De politie hield 49 mensen aan, maar liet hen al snel vrij, op één na. Zij werd na afloop bekritiseerd omdat er geen vervolgingen werden ingesteld en omdat geen gebruik werd gemaakt van het beschikbare bewijsmateriaal op video.

Veroordeling in verband met bomaanslag in 1983

Op 11 april veroordeelde de arrondissementsrechtbank in Berlijn Helmut Voigt tot vier jaar gevangenisstraf voor zijn aandeel in de bomaanslag op het Franse culturele centrum in West-Berlijn op 25 augustus 1983. Bij die aanslag werd één persoon gedood en werden er 23 gewond. Voigt, die luitenant-kolonel was geweest bij de staatsveiligheidsdienst van de vroegere DDR (Stasi), werd veroordeeld wegens steun en medeplichtigheid aan moord en wegens meervoudige poging tot moord. Voigt was in 1992 uitgeleverd door Griekenland (zie pag. 84/3-'93).

Gratie voor RAF-lid

Op 2 mei verleende president von Weiszacker gratie aan Bernhard Rössner (47), die als lid van de extreem linkse Rote Armee Fraktion (RAF) in 1977 tot levenslange gevangenisstraf was veroordeeld voor zijn aandeel in een aanslag op de Duitse ambassade in Stockholm in 1975 (zie pag. 327/1 e.v.-'75; 629/2 e.v.-'77).

Abortuswetgeving

Op 26 mei nam de Bondsdag met 264 tegen 260 stemmen en 26 onthoudingen een nieuwe abortusregeling aan. Deze stond abortus toe tot de twaalfde week van de zwangerschap als de moeder een in het wetsontwerp gespecificeerde procedure van juridische, sociale en medische adviezen had gevolgd. De Bondsraad zou op 8 juli over het wetsontwerp debatteren. (Voor de uitspraak van het BVG in mei 1993 dat eerdere abortuswetgeving in strijd met de grondwet was, zie pag. 534/3-'93.)

Privatisering van Lufthansa

Op 19 mei keurde het kabinet plannen goed voor de voortschrijdende privatisering van de staatsluchtvaartmaatschappij Lufthansa. Dit gebeurde nadat eerder die maand overeenstemming was bereikt over de betalingen van werknemerspensioenen. De overheid zou niet deelnemen in een oprichtingsuitgifte van DM 515 mln, waardoor het staatsaandeel zou teruglopen van 51,4 tot 38 procent. Vervolgens zou de staat al zijn resterende aandelen in twee tranches verkopen, waarschijnlijk voor het einde van 1995. De regering hoopte daarmee meer dan DM 3 mrd te verdienen.

Compensatie voor geconfisqueerd bezit

Op 20 mei nam de Bondsdag een wetsvoorstel aan dat gezien werd als een potentiële opening voor meer investeringen in het voormalige Oost-Duitsland. Het voorstel voorzag in schadevergoeding voor voormalige eigenaars wier bezittingen waren geconfisqueerd door de nazi's in de jaren 1933-'45 of door de Oostduitse regering in de periode 1945-'90.

Er zou een compensatiefonds van DM 18 mrd worden opgericht. DM 12 mrd was bestemd voor schadevergoeding (in de vorm van obligaties die volledig inwisselbaar zouden zijn in 2004) aan voormalige eigenaars wier bezit was geconfisqueerd in 1933-'45 en 1949-'90. Vroegere landeigenaars zouden een percentage van hun land onder de marktprijs terug mogen kopen. DM 2 mrd was bestemd voor door de nazi's gedupeerde Oostduitsers die geen schadevergoeding van het Oostduitse bewind hadden ontvangen. (S 1 = DM 1,6664 op 3 juni 1994.)

Een beperktere vorm van schadevergoeding was beschikbaar voor degenen wier land door de Sowjet-autoriteiten was geconfisqueerd in de jaren 1945-'49. (Voor het verenigingsverdrag van 1990. zie pag. 717/1 e.v.-'90; voor BVG-uitspraak van april 1991 dat elke vorm van restitutie in zulke gevallen onwettig was. zie pag. 663/2/3-'91.)

Dood van Honecker

Op 29 mei overleed de vroegere Oost-

duitse leider Erich Honecker aan leverkanker in Santiago (Chili), waar hij had gewoond sedert het BVG in januari 1993 had bepaald dat hij te ziek was om terecht te staan op beschuldiging van doodslag en verduistering (zie pag. 535/1/2-'93).

Honecker was in 1912 geboren in een communistisch mijnwerkersgezin in Saarland en belandde onder het nazi-bewind in de gevangenis. Na de oorlog klom hij op in de Oostduitse communistische beweging en in 1958 werd hij volli-aardig lid van het politburo. Als secretaris van de Nationale Defensieraad was hij verantwoordeiijk voor de planning en de bouw van de Berlijnse muur in 1961 (zie pag. 499/2 e.v. en 618/1-'61). De toenaderingspolitiek van Willy Brandt (Westduits kanselier van 1969-74), die in 1970 een bezoek bracht aan Oost-Duitsland (zie pag. 193 e.v.-'70).betekende tevens het einde van het tijdperk van Walter Ulbricht, die in 1971 door Honecker werd opgevolgd als eerste secretaris en in 1976 als algemeen secretaris van de regerende Oostduitse Socialistische Eenheidspartij (SED) (zie pag. 834/1- '76). In 1976 werd Honecker bovendien voorzitter van de Staatsraad (staatshoofd) (zie pag. 834/3 e.v.-'76). Hoewel zijn bewind de bevolking van Oost-Duitsland de toegang tot het Westen ontzegde, zocht Honecker ook erkenning en financiële steun van West-Duitsland. Uiteindelijk bezocht hij Bonn in 1987 (zie pag. 131 e.v.-'88). Terwijl overal in Oost-Europa he vormingen werden doorgevoerd. raakte hij meer en meer geïsoleerd. In oktober 1989 werd hij gedwongen af te treden (zie pag. 673 e.v.-'89). Hij vluchtte in maart 1991 naar Moskou maar werd in juli 1992 teruggestuurd naar Duitsland om terecht te staan (zie pag. 458/2-'92; 84/1-'93).

KOHL BEZOEKT WASHINGTON

Op 30-31 januari bracht kanselier Kohl een bezoek aan Washington, waar hij sprak met de Amerikaanse president Bill Clinton.

Op de agenda stonden onder meer de betrekkingen van beide landen met Rusland, de mogelijkheden om de financiële steun aan Rusland billijker te verdelen en bevordering van de stabiliteit en democratie in Oost-Europa. Ter sprake kwamen ook de oorlog in Bosnie en maatregelen om dr belangstelling van Amerikaanse investeerders voor Duitsland te wekken.

(Vor.ber.pag. 162/2 e.v.-1994)

EBRD

DERDE JAARVERGADERING

Op 18-19 april 1994 werd in het Russische St-Petersburg de derde jaarvergadering gehouden van de Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling (EBRD). Het bestuur bekrachtigde de hervormingen die waren ingevoerd door Jacques de Larosiere. Deze had Jacques Attali medio 1993 opgevolgd als president na kritiek op het beleid en de buitensporige uitgaven van de EBRD (zie pag. 536/2/3-'93).

De Larosière had na zijn aantreden een radikale reorganisatie van de bank voorgesteld, die op 8 november was goedgekeurd. Hierbij waren de twee belangrijkste afdelingen (de ontwikkelingsafdeling cri de handclsafdcling) afgeschaft en ven-angen door twee nieuwe afdelingen die hun aandacht richtten op respectievelijk de noordelijke en de zuidelijke landen van Oost- en Midden-Europa

De Larosière beloofde een ,,krachtige aanpak" om de kosten te verlagen, nadat hij de exploitatiekosten 8 procent lager had gehouden dan voor het jaar was begroot. Hij maakte ook het voornemen van de EBRD bekend meer te investeren in kleine en middelgrote bedrijven.

In 1993 had de EBRD 91 nieuwe investeringsprojecten (57 procent hiervan in de privé-sector) goedgekeurd, waaraan de EBRD in totaal ECU 2,276 inrd had bijgedragen tegenover ECU 1,094 mrd in 1992. De werkelijke betalingen bedroegen in totaal ECU 435 mln in vergelijkingmet ECU 122 mlnin 1992 (ECU1 = S 1,11567 op 31 december 1993).

(Vor.ber.pag. 9/3-1994)

EUROPESE UNIE

AANVRAAG LIDMAATSCHAP DOOR HONGARIJE EN POLEN

Hongarije en Polen vroegen op respectievelijk 1 en 8 april 1994 als eerste ex-communistische staten het lidmaatschap van de Europese Unie (EU) aan (voor inwerkingtreding van associatieverdragen tussen de EU en deze twee landen in februari, zie pag. 321/1/2-'94; voor ondertekening in maart van Partnerschaps- en Samenwerkingsakkoord tussen EU en Oekraïne, zie pag. 323/1-'94).

Op 22 maart had de Hongaarse Nationale Vergadering de Hongaarse aanvraag goedgekeurd met 233 stemmen vóór, nul tegen en drie onthoudingen. Op 29 maart had de Poolse ministerraad unaniem zijn goedkeuring verleend aan de Poolse aanvraag, en de Sejm (Tweede Kamer) had op 7 april hetzelfde gedaan.

TOETREDINGSVERDRAGEN GOEDGEKEURD DOOR EP EN MINISTERRAAD

Op 4 mei 1994 keurde het Europese parlement (EP) van de EU met grote meerderheid de verdragen goed waardoor Finland, Noorwegen, Oostenrijk en Zweden toetraden tot de EU zoals was overeengekomen in de in maart afgesloten onderhandelingen (zie pag. 321/2 e.v.-'94).

Voor goedkeuring was een absolute meerderheid nodig, dus minimaal 259 van de 517 stemmen. De stemmingen over elk van de vier landen waren bijna identiek niet 374-380 stemmen voor, 58-61 onthoudingen en 21-24 stemmen tegen (vooral van neofascisten en groenen).

De EU-ministerraad keurde de vier toetredingsverdragen op 16 mei formeel goed: deze moesten ook nog door de parlementen van de twaalf EU-leden worden goedgekeurd. De parlementen in elk van de vier landen moesten eveneens hun goedkeuring aan de verdragen hechten en vervolgens mocht de bevolking zich in een referendum erover uitspreken.

De referendumdata waren eind mei als volgt gepland:
Oostenrijk 12 juni; Finland 16 oktober; Zweden 13 november: Noorwegen 28 november.

De Oostenrijkse Nationalrat (Tweede Kamer) nam het toetredingsverdrag op 5 mei aan met 140 tegen 35 stemmen en de Bundesrat (Eerste Kamer) op 7 mei met 51 tegen 11 stemmen. In Zweden besloot de Centrumpartij de toetreding te steunen. hetgeen de drie andere partijen in de regeringscoalitie al hadden gedaan.

VERGADERING VAN MINISTERS VAN FINANCIËN EN CENTRALE-BANKPRESIDENTEN

Tijdens een informele vergadering van EU-ministers van financiën en centrale-bankpresidenten in Athene op 8-9 april verzetten de centrale-bankpresidenten zich tegen een terugkeer naar de smalle fluctueringsmarge voor valuta's van 2,25 en 6 procent binnen het Europese Wisselkoersmechanisme (WKM). De fluctueringsmasge was in augustus 1993 verruimd tot 15 procent als gevolg van de door speculaties op de valutamarkt veroorzaakte crisis (zie pag. 12/2 e.v.-'94).

De valuta's die nog deel uitmaakten van het WKM. fluctueerden in deze fase officieus binnen de oude. smallere bandbreedtes. Presidenten van de grotere centrale banken betoogden echter dat de EU-lidstaten hun nationale begrotingstekorten moesten verminderen en de inflatie moesten terugdringen om een duurzaam economisch herstel tot stand te brengen, voordat één enkele Europese munteenheid kon

worden ingevoerd Volgens de *Financial* Tzmes van 9 april zei de president van de Duitse Bundesbank, Hans Tietmeyer, dat lidstaten niet langer konden vertrouwen op het WKM om voor discipline te zorgen en aat de nieun e nadruk moest liggen op binnenlandse inspanningen

De directeur van het rcccnt opgerichte Europese Monetaire Instituut, baron Alexandre Lamfalussy, woonde voor de eerste maal de vergaderingbij (ziepag. 320/1-'94).

NIEUWE COMMISSARIS VOOR ENERGIE EN TRANSPORT

Op 21 april legde de Spanjaai-d Abel Matutes, die vanaf januari 1333 commissaris voor energie en transport was geweest (zie pag. 238/1-'93), zijn functie neer. Hij werd op 28 april opgevolgd door Marcelino Oreja, die vroeger minister van buitenlandse zaken van Spanje was geweest.

Matutes zou lijstaanvoerder worden van de Spaanse conservatieve Volkspartij (Partido Popular, PP) bij de verkiezingen voor het Europees Parlement in juni.

FRANS-DUITSE TOP

Op een topconferentie op 30-31 mei in het Franse Mulhouse werden de Duitse bondskanselier Helmut Kohl en de Franse president François Mitterrand het eens over plannen om hun voorzitterschap van de EU-ministerraad, die respectievelijk op 1 juli 1994 en 1 januari 1995 begonnen, nauw op elkaar af te stemmen. De twee staten wilden vooral ,,de ontwikkeling van het gemeenschappelijke buitenlandse en veiligheidsbeleid (van de Unie) ... in het middelpunt van hun samenwerking" plaatsen; daartoe behoorden de ontwikkeling van nauwere veiligheidsbanden met Oosteuropese landen en een partnerschapcovereenkomst met Rusland.

Teneinde de betrekkingen met Duitsland, dat niet had mogen meedoen aan de herdenkingsplechtigheden van de 50ste verjaardag van de geallieerde landing in Normandië op 6 juni 1994 (D-day), te verbeteren maakte Mitterrand tevens bekend dat hij het multinationale Eurokorps, waartoe ook Duitse troepen behoorden, zou vragen voor het eerst deel te nemen aan de vieringen van de Franse nationale feestdag op 14 juli (de val van de Bastille in 1739).

Kohl had eerder een topontmoeting gehad op 27 april met de Britse premier John Major op Cheyuers. diens officiële residentie op het platteland.

COHESIEFONDS OFFICIEEL OPGERICHT

Op 16 mei keurde de EU-raad van ministers van economische en financiële zaken een regeling goed waardoor het Cohesiefonds officieel werd opgericht (zie ook pag. 236/1/2-'93 en 11/3-'94). Het besluit, dat onmiddellijk in werking trad, volgde op de goedkeuring door het EP aan het begin van de maand.

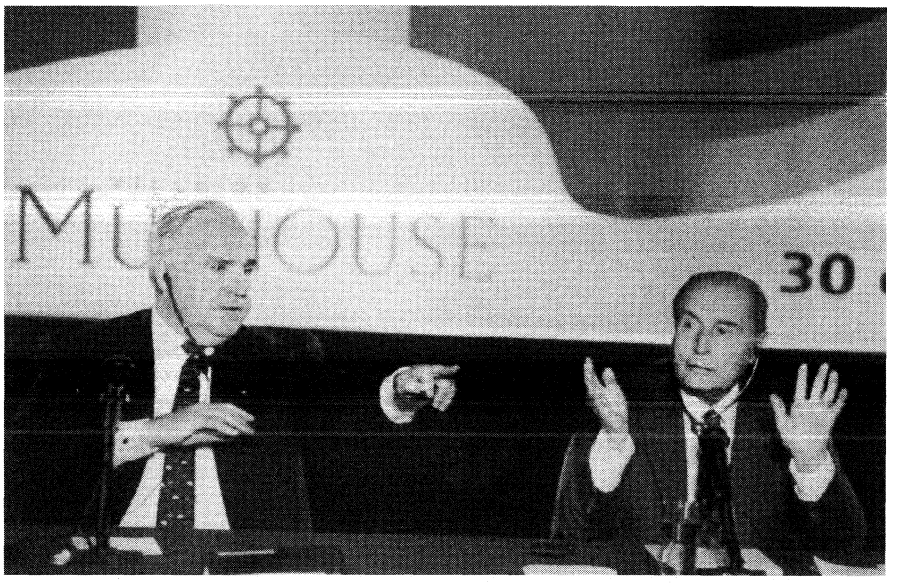

De Duitse bondskanselier Helmut Kohl (l.) en de Franse president François Mitterrand geven een persconferentiena afloop van de 63ste Frans-Duitse top op 31 mei 1994 in Mulhouse.

AKKOORD OVER TOEGANG TOT ORLY

Op 15 mei kwamen de Britse en Franse regeringen overeen dat de Britse luchtvaartmaatschappijen British Airways (BA) en Air UK mochten landen op de ten zuiden van Parijs gelegen luchthaven Orly. Ze hadden al toegang tot het vliegveld Charles de Gaulle-Roissy ten noorden van Parijs. De Britse minister van transport John MacCregor noemde het akkoord .,een overwinning voor de Europese vrije luchtvaart".

Eind april had de Europese Commissie beslist dat Frankrijk Orly (evenals de routes Orly-Marseilles en Orly-Toulouse) moest openstellen voor internationale concurrentie. BA, TAT (een geprivatiseerde Franse luchttransportonderneming waarin BA een meerderheidsbelang had) en Air UK maakten daarop bekend dat zij ongeacht de aanvankelijk vijandige Franse reactie met ingang van 16 mei een directe verbinding op Orly zouden beginnen. De Franse regering benadrukte dat er een oplossing gevonden moest worden voor de opstoppingen op Orly en de gevolgen voor het leefklimaat van de omwonenden. Tegelijkertijd probeerde zij betere toegang te krijgen voor Franse luchtvaartmaatschappijen tot het vliegveld Heathrow (ten westen van Londen). Krachtens het uiteindelijke akkoord zou Orly uiterlijk eind juni worden opengesteld voor vluchten van de drie niaatschappijen.

CONFERENTIE OVER TUSSENTIJDSE EVALUATIE CONVENTIE VAN LOME

Op 19 mei begon in Mbabane, Swaziland, een conferentie waarop de Vierde Conventie van Lomé (die in 1989 was getekend en de periode 1990-2000 omspande, zie pag. 134/3 -'90) aan een tussentijdse evaluatie werd onderworpen. Aan de conferentie namen ministers deel van de EU-lidstaten en van de 69 ondertekenaars van de Conventie uit Afrika, het Caribisch gebied en de Stille Oceaan (ACP-landen).

De *Financial Times* van 10 mei berichtte dat ,,beide partijen het er stilzwijgend over eens waren dat het handels- en hulpverdrag in zijn huidige vorm de laatste van zijn soort zal zijn" en dat EU-staten hulp wilden verbinden aan groter respect voor de mensenrechten en behoorlijk bestuur in de ontvangende landen.

TOP OP KORFOE

Op de topontmoeting van de Europese Raad, die op 24-25 juni op het Griekse eiland Korfoe werd gehouden, slaagden de staats- en regeringshoofden van de lidstaten van de Europese Unie (EU)er niet in overeenstemming te bereiken over wie de komende vijf jaar het voorzitterschap zou bekleden van de Europese commissie. De lopende (tweejarige) ambtstermijn van Jacques Delors eindigde op 1 januari 1995. Op 15 juli zou in Brussel een extra topconferentie over de kwestie van de opvolging worden gehouden.

De Britse premier blokkeerde een besluit door zijn veto uit te spreken tegen de kandidatuur

van de Belgische premier, Jean-Luc Dehaene. Major verklaarde dat hij bezwaren had tegen de ,.interventionistische" neigingen van Dehaenr en tegen wat hij noemde de pogingen van Frankrijk en Duitsland om hun kandidaat aan anderen op te dringen. (Het feit dat bondskanselier Helmut Kohl en de Franse president François Mitterrand na hun topoverleg in Mulhouse op 30-31 mei - zie boven - hadden laten uitlekken een voorkeur te hebben voor Dehaene. had, niet alleen in Londen. veel kwaad bloed gezet en de indruk gewekt van een Frans-Duits dictaat.)

Major. die in maart een nederlaag had geleden over de kwestie van de stemprocedure in een uitgebreide Raad (zie pag. 322/3 e v.-'94), maakte van zijn vetorecht gebruik ondanks de terugtrekking op 25 juni van Dehaene's belangrijkste rivaal, de Nederlandse premier Ruud Lubbers. en van de derde kandidaat, sir Leon Brittan. een van de twee Britse leden van de Cominissie.

Lubbers had zijn terugtreden bekendgemaakt nadat tijdens het overleg in de nacht ervoor gebleken was dat behalve Nederland slechts Italië en Spanje aan hem de eerste voorkeur gaven. Ook Groot-Brittannië zou hem verkiezen boven de Belgische kandidaat Dehaene, maar Lubbers achtte het draagvlak te klein om zijn kandidatuur door te zetten. Hij toonde zich teleurgesteld over de houding van de kleinere lidstaten van de Europese Unie. van wie hij meer steun had verwacht in zijn verzet tegen de Frans-Duitse hegemonie.

De Italiaanse premier Silvio Berlusconi (wiens aanwezigheid op de top voor enige beroering zorgde. omdat in zijn regering ook neo-fascisten waren opgenomen) karakteriseerde Dehaene en Lubbers als vertegenwoordigers van ..twee tegengestelde visies op Europa...een die centralisering voorstaat... (en) een andere die zich meer richt op de noodzaak van een gemeenschappelijk veiligheiclsbeleid en voor deregulering is".

De Franse president François Mitterrand verklaarde dat ,.Groot-Brittannie's idee over Europa volstrekt niet strookt met dat van de zes oorspronkelijke lidstaten". In Groot-Brittannië verklaarde de u-oordvoerder van de oppositie voor buitenlandse zaken, Jack Cunningham. dat Majors veto liet zien .,dat hij bang was voor de Eurosceptici in zijn eigen partij".

Op de topontmoeting in Korfoe werd ondanks deze impasse vooruitgang geboekt op andere punten, die hieronder aan de orde komen.

Partnerschapsakkoorden met Rusland en Oekraïne

Op 24 juni ondertekende de Russische president Boris Jeltsin een samenwerkings- en partnerschapsakkoord met de Europese Gemeenschap (die gemachtigd bleef dit soort akkoorden te sluiten krachtens artikel 228 van het Verdrag van Rome, dat was geamendeerd door het verdrag van Maastricht, aangezien de EU. strikt genomen een concept was zonder formele rechtsgeldigheid). Jeltsin sprak van een :,doorslaggevende stap voor het herstel van de eenheid op dit continent". Op 23 juni had hij samen met de EU-leiders op Korfoe gedineerd.

Le Monde van 25 juni vond dat het akkoord op handelsgebied niet wezenlijk verschilde van het vroegere EG-Soujet samenwerkingsakkoord, behalve dat het voorzag in een mogelijke vrijhandelszone, waarover in 1998 opnieuw beraadslaagd zou worden. Het alrkoord reguleerde ook de handel in uranium. bood EU-investeerders in Rusland garanties en voorzag in een jaarlijkse top tussen de Russische president en de voorzitters vin de Europese Commissie en de Europese Raad

Op 14 juni werd in Luxemburg een samenwerkings- en partnerschapsakkoord getekend tussen de EU en Oekraïne.

Centraal in dit akkoord stond hulp om de laatste kernreactoren bij Tsjernobyl snel te kunnen sluiten en oin de bouw van drie reactoren naar Westers model bij Zaporozje. Rowno en Chmelnitski te voltooien; de bouw van deze reactoren was stilgelegd na de kernramp bij Tsjernobyl in 1986. Deze hulp zou geleverd worden op voorwaarde dat het Oekraïense parlement het Nucleaire Non-proliferatieverdragzou ratificeren.

Tijdens de topontmoeting op Korfoe toonden de EU-leiders zich bereid om Oekraïne ECU 500 mln steun te verlenen in het kader van een programma van de Groep van Zeven *(G-7)*dat nog op de G-7-top in Napels in juli moest wordengoedgekeurd.

Krachtens het partnerschapsakkoord verleenden beide partijen elkaar de status van meest begunstigde handelsnatie en zij besloten te bekijken of het mogelijk was in 1998 een vrijhandelszone in te stellen, afhankelijk van de vooruitgang die werd geboekt met het invoeren van vrije-markthervormingen in Oekraïne.

Uitbreiding

Op 24 juni ondertekenden de premiers van Finland, Noorwegen, Oostenrijk en Zweden het verdrag dat de toetreding van hun respectieve landen tot de Europese Unie regelde.

Alle vier de landen zouden op 1 januari 1993 toetreden tot de EU, als de kiezers akkoord zouden gaan met ratificatie van de verdragen. (In Oostenrijk hadden de kiezers zich op 12 juni bij referendum al uitgesproken vóór toetreding tot de EU.)

Transeuropese netwerken voor vervoer

Tijdens de top werden ook elf transeuropese vervoersprojecten goedgekeurd (die in een aparte bijlage werden genoemd), waaronder een hoge-snelheidstreinverbinding tussen Groot-Brittannië en Frankrijk via de Kanaaltunnel en een spoorverbinding tussen Duitsland en Italië via de Brennerpas in Oostenrijk.

Le Monde van 24 juni berichtte dat de geschatte kosten van de tien belangrijkste projecten. die aan het eind van de eeuw voltooid konden zijn, ECU 68 mrd bedroegen, waarvan ECU 32 mrd nog tegen het einde van die tijd gedekt moest worden. De EU-leiders deden echter geen toezeggingen over de financiering en besloten alleen dat ,.er maatregelen zullen worden genomen - indien noodzakelijk - zodat belangrijke projecten niet op financiële obstakels stuiten. waardoor hun uitvoering in gevaarzou komen".

Conclusies van het voorzitterschap

Andere kwesties die aan de orde kwamen in de conclusies van de voorzitter worden hierna samengevat.

Strategie voor groei, concurrentievermogen en werkgelegenheid. In december 1993 was een Witboek over een strategie voor de middellange termijn goedgekeurd (zie pag. 319/2-'94); hoewel ..tekenen die wijzen op economische herstel bevestigd worden en er een terugkeer is naar niet-inflatoire economische groei". was het ,.van wezenlijk belang dat de verbetering in de economische situatie er niet toe leidt dat de acties om structurele aanpassingen in Europa te bevorderen verslappen, maar integendeel benut worden om essentiële hervormingen te bespoedigen. in het bijzonder op het gebied van de werkgelegenheid, waar de situatie nog zeer zorgwekkend is".

Er werd ,.bijzondere nadruk" gelegd op ,.(i) aanmoediging van hervormingen in dc lidstaten om de doelmatigheid van de werkgelegenheidsstelsels te verbeteren: (ii) specifieke maatregelen met het oog op het volledig benutten van het werkgelegenheidspotentieel van kleine en middelgrote ondernemingen; (iii) geïntensiveerde coördinatie van het onderzoeksbeleid: (iv) snelle tenuitvoerlegging van transeuropese projecten met hoge prioriteit. op het gebied van vervoer en energie; (v) het ten volle benutten van de mogelijkheden en kansen van de informatiemaatschappij; en (vi) aanmoediging van het nieuwe model van duurzame ontwikkeling met inbegrip van de milieudimensie".

Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid. Er werden verklaringen aangenomen over de betrekkingen met de Middellandse-Zeelanden; over kandidaat-landen (waaroveronder meer werd opgemerkt dat .,de volgende fase van de uitb eiding van de EU betrekking zal hebben op Cyprus en Malta". hetgeen een oplossing van de kwestie-Cyprus veronderstelde): over het vredesproces in het Midden-Oosten: over Midden- en Oost-Europa (met inbegrip van een verklaring over de ,.bezorgdheid van de EU over het algemene vraagstuk van de nucleaire veiligheid in Oekraine"): over het stabiliteitspact (zie boven voor de conferentie over deze kwestie in mei 1994); over Ru-anda. Zuid-Afrika. betrekkingen met de landen van Afrika, het Caribisch gebied en de Stille Oceaan (ACP-landen), Noord-Korea. Latijns-Amerika en voormalig Joego-Slavië.

Samenwerking op het gebied van justitie en binnenlandse zaken. In het kader van een overeengekomen programma, dat gebaseerd was op een Frans-Duits initiatief ter bestrijding van racisme en vreemdelingenhaat, zou een „adviescommissie, bestaande uit vooraanstaande persoonlijkheden. (worden) belast met het doen van aanbevelingen inzake samenwerking tussen regrringen en sociale instanties om verdraagzaamheid en begrip voor vreemdelingen te bevorderen". Deze commissie zou tussentijds verslag uitbrengen tijdens de topontmoeting van de Europese Raad in deceinber 1994 in Essen, rekening houdend met een tijdschema dat het mogelijk maakte dat „de Europese Raad eind juni 1995 een globale strategie van de Unie kan aannemen". In een bijlage was een tijdschema en werkprogramma vastgelegd voor de tenuitvoerlegging van het Frans-Duits initiatief.

De Europese Raad stelde met voldoening de vorderingen vast die waren gemaakt met de tenuitvoerlegging van het prioritair actieplan dat in december 1993 in Brussel was opgesteld (zie pag. 319/2-'94). Hij venvachtte dat dit werk zou worden versneld zodat de Europese Raad van Essen „kan constateren dat er concrete maatregelen zijn genomen op alle gebieden die onder het actieplan vallen (Europol. algemene drugsbestrijdingsstrategie, gemeenschappelijke visumlijst. justitiële samenwerking, asielbeleid. en coördinatie met het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid.

Voorbereiding van de intergouvernementele conferentie van 1996. ..Zoals bepaald in het akkoord van Ioannina (zie pag. 323/1-'94) richt de Europese Raad hirrbij een discussiegroep op die de Intergouvernementele Conferentie van 1996 moet voorbereiden" (hierbij zouden twee vertegenwoordigers van het Europees Parlement aanwezig zijn die zouden „deelnemen aan het werk van de discussiegroep").

VERKIEZINGEN VOOR EUROPEES PARLEMENT

Op 9 en 12 juni werden in alle twaalf lidstaten van de EU rechtstreekse verkiezingen voor het Europees Parlement gehouden. De traditionele grote partijen raakten een deel van hun aanhang kwijt, vooral in Italië en Frankrijk. Regeringspartijen deden het vooral slecht in Spanje en Groot-Brittannië, en verloren ook elders terrein, behalve in Duitsland en Italië. De openingszitting van het nieuwe parlement zou eind juli plaatsvinden (voor Europese verkiezingen van 1989, zie pag 401 e.v.-'89).

Rechtse partijen kwamen in het algemeen beter uit de bus dan linkse. Erg onzeker was evenwel welke verbanden de rechtse Europese Parlementariers met elkaar zouden aangaan, vooral omdat er verdeeldheid bestond over de betrekkingen met de neo-fascisten, die deel uitmaakten van de rechtse regeringscoalitie in Italië.

Links deed het slecht in Spanje, Duitsland, Frankrijk en Italië.

Opvallend was de steun voor partijen die tegen het Verdrag van Maastricht over de Europese Unie waren (dat in november 1993 van kracht werd, zie pag. 16/2-'94), met name in Frankrijk, Denemarken en België.

Het percentage vrouwen in het parlement steeg van 19,3 naar 25 procent.

De gemiddelde opkomst in de EU bedroeg 56.4 procent. in vergelijking met 58,5 procent in 1989. Dit was de derde achtereenvolgende keer dat de opkomst lager uitviel sinds de eerste rechtstreekse verkiezingen in 1979 (met een opkomst van ruim 62 procent). In België, Griekenland en Luxemburg was stemmen verplicht. Ongeveer 4 a 5 mln burgers van lidstaten van de EU die elders in de EU woonden. konden voor het eerst in hun woonplaats of land van verblijf stemmen krachtens een bepaling in het Verdrag van Maastricht; slechts een klein deel van hen maakte van die gelegenheid gebruik.

Het nieuwe Europees Parlement telde 567 leden (voorheen waren het er 518), hetgeen deels was toe te schrijven aan de hereniging van Duitsland, maar de meeste andere lidstaten hadden eveneens meer zetels gekregen (zie 236/2/3-'93).

Verkiezingsuitslagen voor het Europees Parlement in alle 12 lidstaten van de EU

BELGIË (12 juni)

	1994 %	Zetels	1989 %	Zetels
*Christelijke Volkspartij (CVP)	17.0	4	21,1	5
"Sociaal-Christelijke Partij (PSC)	6.9	2	8.1	2
Sociaal-Christelijke Partij (CSP)[1]	0,2	1		-
*Socialistische Partij (PS,Waals)	11.3	3	14,5	5
*Socialistische Partij (SP,Vlaams)	10,8	3	12.4	3
Vlaamse Liberalen en Democraten (VLD)'	11,4	3	10.6	2
Liberale Hervormingspartij (PRL)	9,0	3	8.7	2
Vlaams Blok	7.8	2	4,1	1
Nationaal Front (FN)	2.9	1		-
Anders Gaan Leven (Agalev)	6.7	1	7,6	1
Ecologische Partij (Ecolo)	4,8	1	6.3	2
Volksunie	4.4	1	5.4	1
Overige	6.8	0	1,2	0
Totaal	100	25	100	24

'Partij van Duitstalige minderheid.
[2] In 1989 nog de Partij voor Vrijheid en Vooruitgang (PVV).
Opkomst: 90,3 procent (90,7 procent in 1989).

FRANKRIJK (12 juni)

	1994 %	Zetels	1989 %	Zetels
*Unie voor Franse Democratie/Vergadering voor de Republiek (UDF/RPR)	25,58	28	28,9	26
'Centrum van Sociaal-Democraten (CDS)[1]			8.4	7
Socialistische Partij (PS)	14.49	15	23.6	22
Een Ander Europa	12,33	13		
Radicale Energie	12,03	13		
Nationaal Front (FN)	10,52	11	11.7	10
Franse Communistische Partij (PCF)	6,88	7	7,7	7
Unie van Milieubeschermers'	2,94	0	10,6	8
Génération Ecologique[2]	2.01	0	10,6	1
Lijst voor het jagen	3,9	0		
Alternatieve politiek (Chevenement)	2.5	0		
Sarajevo-lijst	1.6	0		
Overige	5,2	0	9,1	0
Totaal	100	87	100	81

[1] Voerde in 1989 gescheiden van de UDF/RPR campagne.
[2] Deed in 1989 mee als Les Verts.
Opkomst: 53,7 procent (48.7 procent in 1989).

GRIEKENLAND (12 juni)

	1994 %	Zetels	1989 %	Zetels
*Panhelleense Socialistische Beweging (Pasok)	37,64	10	36,0	9
Nieuwe Democratie (ND)	32.66	9	40,4	10
Politieke Lente (POLA)	8.65	2		
Communistische Partij van Griekenland (KKE)[1]	6,29	2		
Coalitie van Linkse en Progressieve Krachten (Synaspismos)[1]	6.25	2		
Communistische Alliantie		-	14,3	4
Democratische Vernieuwing (Diana)	2.79	0	1.4	1
Overige	5,72[2]	0	7,9	0
Totaal	100	25	100	24

[1] In 1989 deden de orthodoxe communistische KKE-Buiten en de Eurocommunistische KKE-Binnen gezamenlijk aan de verkiezingen mee als de Communistische Alliantie.
[2] Met inbegrip van milieugroepen, rechtse extremisten en het nieuwe Linkse Verzet tegen de EU.
Opkomst: 71,2 procent (79,9 procent in 1989).

DENEMARKEN (9 juni)

	1994 %	1994 Zetels	1989 %	1989 Zetels
Venstre Liberalen	19,0	4	16,6	3
Conservatieve Volkspartij (KF)	17.7	3	13,3	2
*Sociaal-Democraten (SD)	15.8	3	23.3	4
Juni-Beweging (JB)	15.2	2		
Volksbeweging tegen de EU	10,3	2	18,9	
Socialistische Volkspartij (SF)	8,6	1	9.1	1
*Sociaal-Liberalen (Radikale Venstre)	8,5	1	2,8	0
Progressieve Partii (FP)	2,9	0	5,3	
"Christelijke Volkspartij (KrF)	1,1	0	2.7	0
*Centrum Democraten (CD)	0,9	0	8,0	2
Totaal	100	16	100	16

Opkomst: 52,5 procent (46,2 procent in 1989).

DUITSLAND (12 juni)

	1994 %	1994 Zetels	1989 %	1989 Zetels
Sociaal-Democratische Partij (SPD)	32,2	40	37.3	31
"Christen-Democratische Unie (CDU)	32,0	39	29,5	25
Alliantie 90/Groenen	10,1	12	8,4	8
*Christelijk-Sociale Unie (CSU)	6,8	8	8,2	7
Partij van het Democratisch Socialisine (POS)	4,7[1]	0		
Vrije Democratische Partij (FDP)	4.1	0	5,6	4
Republikaner	3,9	0	7,1	6
Overige	6,2[2]	0	3,9	0
Totaal	100	99	100	81

Behaalde 15 à 27 procent in oostelijke deelstaten en iets meer dan 40 procent in Oost-Berlijn.
- Federatie van Vrije Burgers (Bund freier Burger, en anti-Maastrichtpartij. ook bekend als de Brunnerpartij) 1,1 procent; overige minder dan 1 procent.
Opkoinst: 60,1 procent (62.3 procent in 1989).

IERLAND (9 juni)

	1994 %	1994 Zetels	1989 %	1989 Zetels
*Fianna Fail	35.00	7	31,5	6
Fine Gael	24,27	4	21.6	4
*Labour Party	10.99	1	9,5	1
Groene Alliantie	7,92	2	3,8	0
Onafhankelijken	6,94	1	11.9	2
Progrrssive Democrats	6,48	0	11,9	1
Democratic Left[1]	3,49	-	-	-
Sinn Fein	2.97	0	2,3	0
Workers' Party	1.91	0	7,5	1
Totaal	100	15	100	15

[1] Opgericht in 1992 na splitsing binnen Workers' Party.
Opkoinst: 44,0 procent (68,3 procent in 1989).

ITALIË (12 juni)

	1994 %	1994 Zetels	1989 %	1989 Zetels
*Forza Italia	30,6	27		
Democratische Partij van Links (PDS)[1]	19.1	16	27.6	22
*Nationale Alliantie (AN)[2]	12.5	1i	5,5	4
Italiaanse Volkspartij (PPI)[3]	10	R	32,9	26
*Liga Noord (LN)[4]	6,6	6	1.8	2
Heropgerichte Communistische Partij (PRC)	6,1	5		
Segni Pact	4,6	3		
Groene Federatie[2]	3,2	3	3.8	3
Pannella Riformatori (PR)[6]	2.1	2	4,4	4
Italiaanse Socialistische Partij (PSI)	1,8	2	14,8	12
Netwerk (La Rete)	1,1	1		
Italiaanse Republikeinse Partij (PRI)[7]	0.7	1		
Italiaanse Sociaal-Democratische Partij (PSDI)	0,7	1	2,7	2
Zuidelijke Liga (Lega Meridionale)	0,7	0		
Zuidtiroolse Volkspartij (SVP)	0,6	1	0,5	1
Unie van Val d'Aosta (UV)	0,4	0	0,6	1
Overige	0,5[7]	0	5,4	2
Totaal	100	87	100	81

Italiaanse Communistische Partij (PCI) in 1989.
Voorinalige Italiaanse Sociale Beweging - Nationaal Rechts (MSI-DN)
[3] Voormalige Christen-Democratische Partij (DC).
'Voorheen Liga van Lombardije.
In 1989 Groenen (Verdi).
[6] In 1989 waren drie centrumpartijen een lijstverbinding aangegaan: de Radicale Partij (PR),de Italiaanse Liberale Partij (PLI) en de Italiaanse Republikeinse Partij (PRI).In 1994 was Marco Pannella lijstaanvoerder van de PR, terwijl PLI en PRI apart deelnamen.
[7] Lombardijnse Alpenliga (Lega Alpina Lombarda) (0,3 procent), PLI (0.2 procent) en Solidariteit (0.045 procent).
Opkomst: 74,8 procent (81.5 procent in 1989).

LUXEMBURG (12 juni)

	1994 %	1994 Zetels	1989 %	1989 Zetels
*Christelijk-Sociale Volkspartij (CSV/PCS)	31.4	2	34.9	3
*Luxemburgse Socialistische Arbeiderspartij (LSAP/POSL)	24.8	2	25,4	2
Democratische Partij (DP/PD)	18,9	1	20	1
Groenen'	10.9	1	6,1	0
Overige	14	0	13.6	0
Totaal	100	6	100	6

1 In 1989 deelgenomen met twee aparte lijsten.
Opkomst: 86,6 procent (87,4 procent in 1989).

NEDERLAND (9 juni)

	1994 %	1994 Zetels	1989 %	1989 Zetels
*Christen-Democratisch Appel (CDA)	30,8	i0	34.6	10
*Partij van de Arbeid (PvdA)	22,9	8	30,7	8
Volkspartij voor Vrijheid en Democratic (VVD)	17,9	6	13.6	3
Democraten 66	11.7	4	5,9	1
Confessionele partijen'	7,8	2	5,9	1
Groen Links[2]	6,1	1	7.0	2
Overige	2,8[3]	0	2,3	0
Totaal	100	31	100	23

*Demissionaire-regering na verkiezingen in mei 1994 (zie pag. 305 e.v.-'94)
[1] Bestaande uit de Staatkundig Gereformeerde Partij (SGP),de Reformatorische Politieke Federatie (RPF) en het Gereformeerd Politiek Verbond (GPV). Zij namen in 1989 aan de verkiezingen deel als Calvinistische Coalitie.
In 1989 Groen-Progressieve Alliantie genoemd.
[3] Waaronder de Socialistische Partij (1,3 procent); Centrum-Democraten (1 procent) en Lijst 9 (0.2 procent).
Opkomst: 35,6 procent (47,2 prccent in 1989).

PORTUGAL (12 juni)

	1994 %	1994 Zetels	1989 %	1989 Zetels
Socialistische Partij (PS)	34.79	10	28.5	8
"Sociaal-Democratische Partij (PSD)	34,36	9	32,7	9
Sociaal-Democratisch Centrum (CDS)	12,48	3	14,1	3
Verenigde Democratische Coalitie (CDU)	11.22	3	14.4	4
Democratische Hernieuwingspartij (PRD)	0.19	0		
Overige	6,96	0	10.3	0
Totaal	100	25	100	24

Opkomst. 33,6procent (51,2 procent in 1989)

SPANJE (12 juni)

	1994 %	1994 Zetels	1989 %	1989 Zetels
Volkspartij (PP)	40,21	28	21,7	15
"Spaanse Socialistische Arbeiderspartij (PSOE)	30,67	22	40,2	27
Verenigd Links (IU)	13,46	9	6	4
Convergentie en Eenheid (CiU)	4.67	3	4.3	2
Nationalistische Coalitie (CN)	2,80	2	1,9	1
Europese Volkscoalitie (CEP)	1,29	0	1,5	1
Deinocratisch en Sociaal Centrum (CDS)	0,99	0	7,2	3
Herri Batasuna (HB)	0,97	0	1.7	1
Volks Links (IP)	-		1.9	1
Andalusische Regionale Partij (Capa)	0.76	0	1,9	1

Galicisch Nationalistisch Blok (BNG)	0,76	0		
Groenen	0.68	0		
Ruiz Mateos	0.44	0	3.9	2
Overige	2.30	0	7,6	0
Totaal	100	64	100	60

Opkomst: 59,58 procent (54,6 procent in 1989).

VERENIGD KONINKRIJK (9 juni)

Groot-Brittannië

	1994 %	Zetels	1989 %	Zetels
Labour Party	44.24	62	40.1	45
'Conservatieve Partij	27.83	18	34,1	32
Liberaal-Democraten'	16.72	2	6,4	0
Groenen	3.24	0	15,0	0
Schotse Nationale Partij (SNP)	3,19[2]	2	2,7	1
Plaid Cymru	1.06[3]	0	0,8	0
Overige	3,72	0	0,9	0
Totaal	100	84	100	78

In 1989 de Sociale en Liberale Democratische Partij (SLDP)

Behaalde 32,6 procent van dc stemmen in Schotland.

[3] Behaalde 17 procent van de stemmen in Wales.

Opkoinst: 36.1 procent (35,9 procent in 1989).

Noord-Ierland

	1994 %	Zetels	1989 %	Zetels
Democratic Unionist Party (DUP)	29,16	1	29,9	1
Social Democratic and Labour Party (SDLP)	28,93	1	25,5	1
(Official)Ulster Unionist Party (OUP)	23,84	1	22.2	1
Sinn Fein	9,86	0	9,1	0
Overige	8,21	0	13,3	0
Totaal	100	3	100	3

Opkomst: 48,67 procent (17.7 procent in 1989).
Opkomst voor Verenigd Koninkrijk als geheel: 36.4 procent (36,2 procent in 1989).

* Lid zittende regering
In alle uitslagenkolommen. - nani niet deel aan de verkiezingen; 0 behaalde geen zetels.
Bronnen. Directoraat-generaal van het Europees Parlement voor voorlichting en public-relations: *Süddeutsche* Zeitung van 14 juni; *Financial* Times van 14 juni; Le Monde van 15 juni: *Economist* van 18 juni.

(Vor.ber.pag. 319/2 e.v.-1994)

GIBRALTAR

NIEUWE GOUVERNEUR

Sir John Chapple werd in april 1993 benoemd tot gouverneur van Gibraltar. Hij volgde Sir Derek Refell op, die de functie sinds 1 december 1929 had bekleed (zie pag. 297/3-'92).

Chapple was sinds 1928 stafchef van de Britse strijdkrachten.

De Britse minister van buitenlandse zaken Douglas Hurd (r.) en zijn Spaanse ambtgenoot Javier Solana Madariaga schudden elkaar de hand aan het begin van het overleg over de toekomstige status van Gibraltar op 1 maart 1993 in Madrid.

BESPREKINGEN OVER STATUS GIBRALTAR

Tijdens besprekingen over de toekomstige status van Gibraltar in Madrid op 1 maart 1993 tussen de Spaanse minister van buitenlandse zaken, Javier Solana Madariaga, en zijn Britse ambtgenoot Douglas Hurd kwamen geen nieuwe voorstellen ter sprake. Gibraltar was zelf niet vertegenwoordigd bij het overleg.

In de loop van 1993 beschuldigde de regering-Bossano bij diverse gelegenheden de Britse regering (die verantwoordelijk was voor de buitenlandse zaken en defensie van het gebied) ervan haar belangen binnen de Europese Unie te veronachtzamen. Ook leverde zij kritiek op de haars inziens onverzettelijke houding van Spanje met betrekking tot het soevereiniteitsvraagstuk.

(Vor.ber.pag. 296/2 e.v.-1992)

GRIEKENLAND

BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN. NIEUWE OPPOSITIELEIDER

Op 3 november 1993 werd Miltiades Evert gekozen tot leider van de centrumrechtse Nieuwe Democratie.

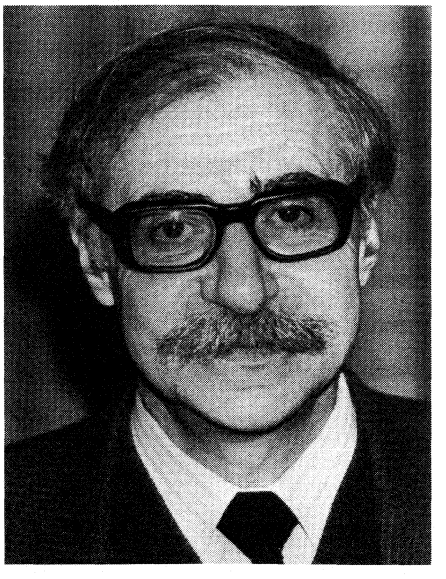

Premier José (Joe) Bossano van Gibraltar.

Evert volgde Konstantinos Mitsotakis op, die was afgetreden na de nederlaag van de partij bij de algemene verkiezingen in oktober (zie pag. 839/2 e.v.-'93). De econoom Evert was in 1980-'81 minister van financiën geweest en van 1986-'90 burgemeester van Athene. Hij was minister in het bureau van de premier geweest van april 1990 tot oktober 1991, toen hij door Mitsotakis was ontslagen omdat hij kritiek had geleverd op het vrije-marktbeleid van de regering (zie pag. 464/2/3-'92).

Amerikaanse diplomaten gearresteerd

Op 16 november werden in Athene twee Amerikaanse diplomaten gearresteerd die betrokken zouden zijn bij een geheime schaduwoperatie.

De twee mannen zaten in een busje met een vals nummerbord waarin kleine wapens. een draagbare radio en pruiken werden aangetroffen. Aangezien ze diplomatieke onschendbaarheid genoten, werden ze diezelfde avond nog vrijgelaten en verlieten ze de daaropvolgende dag Griekenland. Minister van buitenlandse zaken Karolos Papoulias diende een officiële klacht in bii de Amerikaanse ambassadeur

De Griekse noch de Amerikaanse autoriteiten wilden iets zeggen over de activiteiten van de mannen, maar algemeen werd aangenomen dat zij een demonstratie wilden volgen die op 17 november gehouden zou worden ter herdenking van de 20-ste verjaardag van een studentenopstand tegen de door de VS gesteunde militaire dictatuur (1967-1974); deze elk jaar gehouden demonstratie was traditioneel bijzonder anti-Amerikaans. Premier Andreas Papandreou zei dat het incident tot doel had gehad de Grieks-Amerikaanse verhoudingen te schaden. maar dat het geen gevolgen zou hebben voor de betrekkingen tussen beide landen.

Ontslag van hoge legerofficieren

De Financial Times van 20 december 1993 verklaarde dat de ,.commandostructuur van 's lands leger feitelijk (was) uitgeschakeld" nadat 35 hoge legerofficieren waren afgetreden uit protest tegen de voorgenomen herbenoeming van vier gepensioneerde officieren die loyaal waren aan de socialistische regering.

Afschaffing van perswet

Op 7 december werd een in december 1990 ingevoerde omstreden perswet afgeschaft. Krachtens de wet stonden journalisten en uitgevers die verklaringen van vermeende terroristen publiceerden, gevangenisstraffen en hoge boetes te wachten.

Doodstraf afgeschaft

De doodstraf. die voor het laatst was voltrokken in 1972 in een moordzaak, werd op 16 december officieel door het parlement afgeschaft.

Onderzoek naar Mitsotakis

Op 28 januari 1994 besloot het Griekse parlement dat een commissie een onderzoek zou instellen naar beschuldigingen dat Konstantinos Mitsotakis, premier en leider van Nieuwe Democratie tot zijn verkiezingsnederlaag in oktober 1993 (zie pag. 839/2 e.v.-'93), en zijn dochter Dora Bakoyianni betrokken waren geweest bij het illegaal afluisteren van de telefoon van politieke tegenstanders in de periode voor Mitsotakis' verkiezingsoverwinning in april 1990.

Mitsotakis werd er ook van beschuldigd dat de uitgebreide Minoïsche-kunstcollectie die hij beloofd had aan de staat te schenken. voor een groot deel bestond uit stukken die waren gestolen uit graftombes op zijn geboorte-eiland Kreta.

Minister Melina Mercouri van cultuur, volgens wie het ..niet alleen een juridische, maar ook een morele aangelegenheid betrof". zei op 18 januari dat zij het openbare ministerie zou verzoeken een onderzoek in te stellen naar de bevindingen van haar ministerie dat ..een aantal stukken die nu in het bzit zijn van de heer Mitsotakis, afkomstig waren uit illegale opgravingen". waaronder 289 stukken die in zijn bezit waren gekomen toen hij premier was. Op 19 januari ontkende Mitsotakis deze beschuldigingen. Een gerechtelijke vervolging was alleen mogelijk als het parlement zijn iminuniteit zou opheffen.

Op 19 mei deed de parlementscommissie de aanbeveling om Konstantinos Mitsotakis te vervolgen voor zijn vermeende rol bij het aftappen van telefoons

Voormalige bankier doodgeschoten

Op 24 januari werd de voormalige directeur van de Nationale Bank Michail Vranopoulos in Athene neergeschoten; hij overleed later die dag in een ziekenhuis. De linkse guerrillagroepering 17 November eiste de verantwoordelijkheid op in een verklaring die luidde dat de groep in 13 maanden geen aanslagen had gepleegd, maar dat zij Vranopoulos en de voormalige Nieuwe-Democratie-regering de schuld gaven van de ,,schandalige verkoop" van het staatscementbedrijf Ayet Iraklis.

Corruptieonderzoek naar verkoop van staatscementbedrijf Ayet Iraklis

Het vooruitzicht van een groot politiek conflict over vermeende corruptie bij

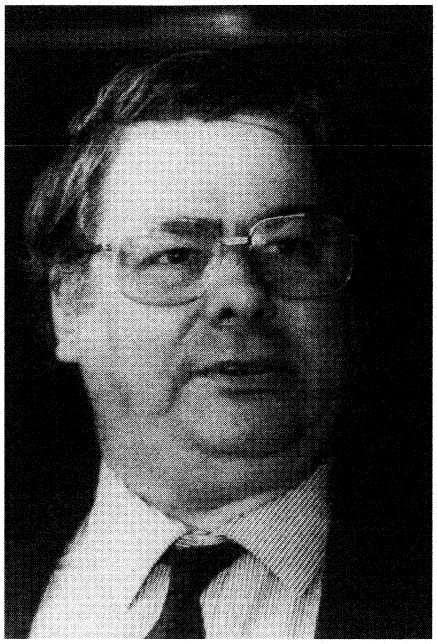

Miltiades Evert werd op 3 november 1993 gekozen tot leider van de oppositiepartij Nieuwe Democratie.

de uitvoering van het privatiseringsprogramma van de vorige Nieuwe Democratie-regering kwam dichterbij toen het ministerie van justitie op 4 februari een onderzoek startte naar de verkoop van het cementbedrijf Ayet Iraklis in 1992 (zie boven). Een groot belang in het bedrijf was gekocht door een dochtermaatschappij van de Italiaanse firma Ferruzi, waarvan functionarissen beweerden dat er smeergeld was betaald om de Griekse autoriteiten over te halen de verkoop goed te keuren.

Grieks standpunt over Macedonië

Op 24 januari zei premier Andreas Papandreou in het parlement dat hervatting van de dialoog onder auspiciën van de VN afhankelijk was van de vraag of ,,Skopje" zou afzien van zijn aanspraken en een naam zou kiezen waarin het woord Macedonië niet voorkwam. Hij ging akkoord met het voorstel van Antonis Samaras, leider van de Politieke-Lentepartij, om Griekenlands Raad van Politieke Leiders (voorzitters van alle partijen) bijeen te roepen zodra de voorwaarden waren ingewilligd.

Regeringswoordvoerder Evangelos Venizelos had op 19 januari gewag gemaakt van een mogelijke intrekking van Griekenlands veto tegen ,,Skopje's" toetreding tot de Conferentie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (CVSE), maar hij stelde op 20 januari dat Griekenland concrete gebaren van goede wil verwachtte waar het ging om staatssymbolen, grondwet en propaganda.

Duizenden mensen namen op 15 februari 1994 in Thessaloniki deel aan een demonstratie uit protest tegen de officiële erkenning door de Verenigde Staten op 9 februari van de Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië.

Nieuwe minister van financiën

Op 25 februari werd de portefeuille van financiën, die sinds oktober 1993 was gekoppeld aan die van nationale economie en werd bekleed door Georgios Yennimatas, toegewezen aan Alexandros Papadopoulos, tot dan toe staatssecretaris van financiën.

Melina Mercouri overleden

Ongeveer 300.000 mensen liepen op 10 maart door de straten van Athene achter de begrafenisstoet van minister van cultuur Melina Mercouri, de voormalige actrice, filmster en internationaal symbool van de verbannen oppositie tegen het kolonelsregime in 1967-'74.

Mercouri. die door de kolonels u-as beroofd van haar Griekse staatsburgerschap. woonde in Parijs, maar keerde naar Griekenland terug na de val van het militaire regime. Van 1977 tot aan haar dood was zij namens de Panhelleense Socialistische Beweging (Pasok) parlementslid voor het kiesdistrict Pireus. Als minister van cultuur van 1981-'89 en opnieuw vanaf 1993 onder de nieuwe Pasok-regering zette zij zich onvermoeibaar in voor de terugkeer van Griekse cultuurschatten, in het bijzonder van de marmeren reliëfs die de Engelsman lord Elgin in 1801 van het Parthenon had gehaald en aan het British Museum had verkocht. Mercouri stierf op 6 maart in een ziekenhuis in New York na een operatie wegens longkanker. Hoewel zij als haar geboortedatum 18 oktober 1925 opgaf, werd algemeen geloofd dat zij vijf jaar van haar werkelijke leeftijd had afgetrokken.

Op 17 maart werd Thanos Mikroutsikos beëdigd als minister van cultuur.

Ex-koning staatsburgerschap ontnomen

Op 14 april nam het parlement een wet aan waarmee ex-koning Constantijn zijn staatsburgerschap werd ontnomen en zijn laatste bezittingen in Griekenland werden genationaliseerd. (Zie pag. 381/2-'73 voor grondwettelijke afschaffing monarchie in 1973: zie pag. 840/3-'93 voor Constantijns omstreden bezoek aan Griekenland in augustus 1993).

Constantijn, die op 13 april had gezegd dat hij met ,,alle wettelijke middelen" zou trachten zijn staatsburgerschap te behouden, zou het Griekse staatsburgerschap kunnen terugkrijgen indien hij de grondwet uit 1973 aanvaardde, aldus Telemachos Chytiris, een medewerker van de premier.

Belastirigontduikers aangepakt. Verhoging hoogste belastingschaal

Eind april keurde het parlement een aantal maatregelen goed die erop gericht waren Griekenlands groeiende begrotingstekort terug te dringen.

Minister van financien Alcxandros Papadopoulos had op 6 april gezegd dat ,.wijdverspreide belastingontduiking het land in een fiscale crisis (had) gestort". Met de nieuwe maatregelen werden belastingontduikers aangepakt door middel van nieuwe criteria om het inkomen vast te stellen. Daarnaast werd de hoogste schaal van de inkomstenbelasting verhoogd van 40 naar 43 procent.

Minister Yennimatas overleden. TV-directeur ontslagen na begrafenisuitzending. Nieuwe minister van economie

De architect van de belastinghermormingen, de populaire minister van economie, Georgios Yennimatas, stierf op 25 april op 55-jarige leeftijd aan kanker. Yennimatas was wel genoemd als een mogelijke opvolger van premier Andreas Papandreou.

Papandreou was biizonder kritisch over de rapportage van de staatstelevisie van Yennimatas' begrafenis die op 26 april in Athene plaatsvond. Papandreou beweerde dat de gebeurtenis niet op zijn juiste waarde was geschat. Op 29 april kreeg de directeur van de staatstelevisie, Dimitris Katsimis, zijn ontslag.

Op 4 mei werd Ioannis Papandoniou benoemd tot minister van nationale economie in opvolging van Yennimatas.

Papandoniou was plaatsvervangend minister van nationale economie geweest sedert de nieuwe regering in oktober 1993 was aangetreden. Hij had de functie reeds bekleedvan 1985-'89 en was in 1989 kort minister van handelgeweest.

Crisis rond drachme

Het besluit van de regering op 16 mei om alle resterende beperkingen op het kapitaalverkeer af te schaffen, leidde tot een run op de drachme.

De regering had de liberalisering bekendgeinaakt zes wekenvóór 1 juli, de uiterste datum die was vastgesteld in akkoorden van de Europese Unie (EU). in de hoop een speculatiegolf te voorkomen (zie pag. 838/2-'93 voor opheffing deviezencontrole in mei 1993). Om de verwachte kapitaalvlucht te voorkomen voerde de centrale bank tegelijkertijd ingewikkelde regels in voor het overmaken van geld naar het buitenland.

Op 16 mei kwam de drachme onmiddellijk onder druk te staan. De regering gaf de centrale bank daarop opdracht de rentevoet aanzienlijk te verhogen en te interveniëren op de financiele markten om de munt te steunen. (Allerwegen was een devaluatie venvacht.)

De korte-termijnrente fluctueerde in de daaropvolgende twee weken tussen 70 en 500 procent. Deze recordhoogten waren bedoeld om investeerders aan te moedigen hun geld te beleggen in drachme-rekeningen. Hoewel deze maatregelen de vrije val van de drachme binnen de perken konden houden. schiepen ze ook een ernstig tekort aan geld voor kredieten. Waarnemers merkten op dat de Griekse munt al enige tijd kwetsbaar was en kort daarvoor overgewaardeerd was als gevolg van het ,,harde-drachme"-beleid van de regering. Ook het falen van pogingen van opeenvolgende regeringen om het overheidstekort terug te dringen had de druk op de drachme vergroot

Aan het einde van de maand was de drachme ongeveer 2 procent in waarde gedaald (1$ = 249,35 drachme op 3 juni). Ook werdduidelijk dat de regering was afgestapt van het ,.harde-drachme"-beleid en de munt sneller liet devalueren dan de 7 a 8 procent die voor 1994 warenvoorzien.

Wetgeving over sluitingstijd nachtgelegenheden

Begin februari loodste minister van

openbare orde Stelios Papathemelis een wet door het parlement om de Griekse regelgeving inzake drank- en nachtgelegenheden meer op een lijn te brengen met die in de andere EU-lidstaten. De wet voorzag in een minimumleeftijd van 17 jaar waarop aan personen alkohol mocht worden verstrekt en in een sluitingstijd van 2.00 uur 's nacht voor avondcafés en nachtclubs.

Op 19 maart pleegde politie invallen in ongeveer 3 000 bars en nachtclubs in Athene om de hand te houden aan de omstreden wet die de sluitingstijd vaststelde op 2 uur's nachts (2.30 uur in de zomer) en jongeren onder 17 zonder begeleiding de toegang tot dranklokalen ontzegde. Met deze maatregel hoopte de regering het diepnachtelijke vertier tegen te gaan en de arbeidsproduktiviteit te vergroten.

Op 11 mei werd de omstreden wet voor de zomerperiode opgeschort. Minister van toerisme Dionysios Livanos zei te hopen dat de wet definitief kon worden opgeheven.

Bomaanslag

Op 3 februari eiste de linkse groep Revolutionaire Volksstrijd de verantwoordelijkheid op voor een bomaanslag op een Duits cultureel centrum in Athene in de nacht daarvoor, klaarblijkelijk uitgevoerd om de vrijlating van ,,politieke gevangenen" te eisen. Bij de aanslag vielen geen gewonden.

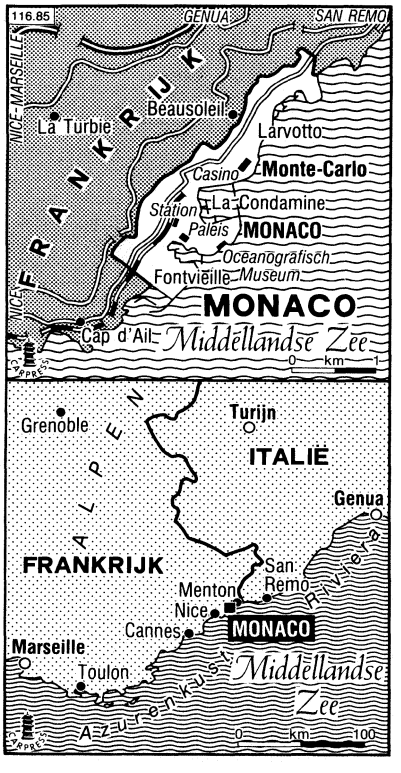

Aanslag op Brits oorlogsschip mislukt

Een geplande aanval op het Britse vliegdekschip HMS Ark Royal, dat van 5-11 april in de haven van Piraeus bij Athene lag, werd verijdeld nadat verborgen lanceerinrichtingen door de regen waren vernietigd. Volgens de politie, die de raketten op 11 april ontdekte, behoorden ze toe aan de linkse terroristische Revolutionaire Organisatie 17 November, die gekant was tegen buitenlandse militaire en economische belangen in Griekenland.

Herdenking van Turkse ,,genocide" in 1919

Eind februari ging het Griekse parlement er unaniem mee akkoord dat 19 mei een ,,herdenkingsdag" zou worden om de Turkse ,,genocide" op ongeveer 350.000 Pontijnen (Grieken die aan de Zwarte Zee woonden) in 1919 te herdenken. Aangezien op 19 mei in Turkije de Ataturk Gedenkdag werd gevierd (ook wel bekend als Jeugd- en Sportdag), gaf het Griekse besluit volgens het Turkse ministerie van buitenlandse zaken blijk van een ,,gestoordementaliteit".

(Vor.ber.pag. 838/1 e.v.-1993)

MONACO

NIEUWE BURGEMEESTER MONACO

Bij verkiezingen in februari en maart 1992 voor de gemeenteraad en burgemeester van de stad Monaco werd Jean-Luis Médecin. die sinds 1971 burgemeester was geweest en die lid was de lijst-Action Communale, opgevolgd door Anne-Marie Campora. die aan het hoofd stond van de lijst-Evolution Communale.

VERKIEZINGEN VOOR DE NATIONALE RAAD

Bij de verkiezingen voor de Nationale Raad die op 24 en 31 januari 1993 werden gehouden, veroverde de lijst-Campora 15 zetels, de lijst-Médecin twee zetels, en ging de resterende zetel naar de onafhankelijke kandidaat René Giordano. (Voor vorige verkiezingen in januari 1988 zie pag. 746/1/2-'88).

(Vor.ber.pag. 746/1/2-1988)

POLEN

MINISTER VAN FINANCIËN TREEDT AF

Vice-premier en minister van financiën Marek Borowski van de postcommunistische Democratisch Linkse Alliantie (SLD) trad af op 4 februari 1994. Hij beklaagde zich erover dat premier Waldemar Pawlak van de Poolse Boerenpartij (PSL) belangrijke besluiten had genomen zonder te overleggen met andere ministers in de coalitieregering.

Een bijeenkomst op 8 februari van leiders van de PSL en SLD leek de vrees voor een breuk binnen de uit twee partijen bestaande coalitie te temperen. In een gezamenlijke verklaring benadrukten de twee partijen dat zij de coalitie in stand wilden houden tot het einde van de zittingstermijn van de Sejm in 1997.

Het ontslag van Borowski zou verband houden met het het feit dat Pawlak, ondanks de afspraak dat leiders van de PSL en de SLD met elkaar zouden overleggen over personele kwesties, op 28 januari onderminister van financien Stefan Kawalec had ontslagen, na de omstreden privatisering van de Slaski Bank op 25 januari, toen de aandelen van de bank aanzienlijk waren ondergewaardeerd (op het einde van de verkoop lag de waarde van een aandeel op 1.330 procent van de emissiekoers).

Pawlak benoemde een andere onderminister van financiën, Henryk Chmielak, op 14 februari tot waarnemend minister van financiën.

President wijst kandidaat-minister van financiën af

Op 25 maart verwierp Walesa de kandidatuur van Dariusz Rosati van de SLD voor het ministerschap van financiën. Henryk Chmielak bleef waarnemend minister van financiën.

BEGROTING 1994 GOEDGEKEURD

Op 5 maart keurde de Sejm (Tweede Kamer) de begroting voor 1994 goed met 289 tegen 115 stemmen en 27 onthoudingen; op 24 maart werd zij goedgekeurd door de Senaat. Eind maart moest president Lech Walesa zijn handtekening nog zetten.

De begroting. die volgens de richtlijnen van het IMF was opgesteld, ging uit van een groei van het BNP van 4.5 procent in 1994 en een daling van de inflatie van 36 procent in 1993 tot 27 procent in 1994. Er was een stijging van de inkomsten voorzien van 36 procent tot 613 mrd zloty en een toename van de uitgaven met 38 procent tot 696 mrd zloty. Het resulterende tekort van 83 mrd zloty bedroeg 4,2 procent van het BNP ($1= 22.118,3 zloty op 31 maart 1994).

AKKOORDEN OVER SCHULDENVERMINDERING

De goedkeuring van de begroting maakte de weg vrij voor een akkoord, dat op 10 maart in de Duitse stad

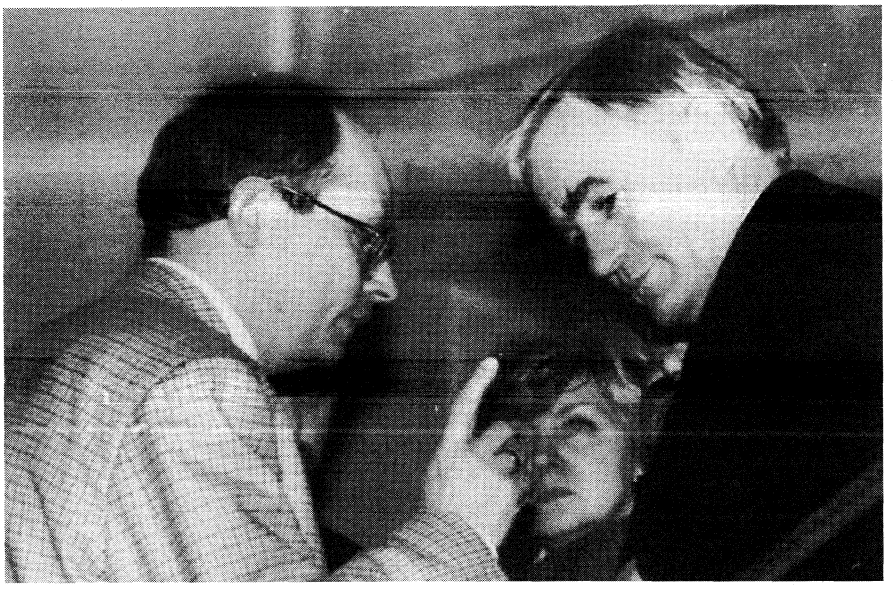

Minister van financiën Marek Borowski (l.) praat met zijn collega van arbeid en sociaal beleid Leszek Miller (r.) op 4 februari 1994, de dag waarop hij zijn aftreden bekendmaakte.

Frankfurt werd bereikt met de Club van Londen over een vermindering van de Poolse schuld van $ 13,2 mrd met 42,5 procent bij zo'n 300 handelsbanken. Het principeakkoord, dat na vier jaar onderhandelen werd bereikt, werd een dag later getekend.

Hoewel er nog allerlei bijzonderheden moesten worden uitgewerkt, voorzag het akkoord in de terugbetaling van de schuld en van de achterstallige rente in 30 jaar door middel van een jaarlijkse aflossing, die in de eerste vijf jaar niet hoger zou zijn dan $400 mln.

Op 25 maart bevestigde het IMF officieel dat Polen had voldaan aan de criteria die waren vervat in een in maart 1993 gesloten overbruggingsovereenkomst (zie pag. 548/1-'93), waardoor SDRs 476 mln (ongeveer $ 500 mln) beschikbaar kwam. Ook stond niets nog de tweede en laatste fase van het schuldenverminderingsakkoord in de weg, dat Polen in april 1991 had gesloten met de Parijse Club van crediteurenlanden. Krachtens dit akkoord was de Poolse schuld van $ 33 mrd bij diverse landen aanvankelijk met 30 procent verminderd en zou ze nu nog eens met 20 procent verlaagd worden (zie pag. 674/1/2-'91).

CORRUPTIE BIJ POLITIE

Een onderzoek van het ministerie van binnenlandse zaken bevestigde op 22 maart in een voorlopig rapport dat er „talloze onregelmatigheden" bij de politie in de regio Poznan voorkwamen, maar verwierp aanvankelijk het verzoek om ontslag dat hoofdinspecteur Zenon Smolarek, het hoofd van de nationale politie, had ingediend. Smolarek, die tot 1991 hoofd van de politie van Poznan was geweest, had op 9 maart laten weten te zullen aftreden, ongeacht de uitkomst van het officiële onderzoek.

Volgens kranteberichten stonden leden van de politie van Poznan op de loonlijst van plaatselijke criminele groeperingen die zich bezig hielden met het illegale stoken van alcohol en de smokkel van gestolen auto's. Het ministerie van binnenlandse zaken zou bezig zijn een twee jaar oude beleidslijn (ingevoerd om de schaarse gelden aan te vullen) te herzien die het bedrijven toestond om de politie te ondersteunen door materiaal en apparatuur voor de regionale politie te kopen.

WALESA DREIGT MET ONTBINDING SEJM

Op 16 april verscherpte de confrontatie tussen Walesa en de regering zich op dramatische wijze, toen Walesa dreigde de Sejm te ontbinden en nieuwe parlementsverkiezingen uit te schrijven (maatregelen waarvoor geen wettelijke grondslag bestond). Walesa reageerde op constitutionele voorstellen die die dag waren ingediend door SLD-afgevaardigden, en die erop gericht waren de president het recht te ontnemen zijn veto uit te spreken over regeringsbenoemingen. Op 20 april werd het conflict gesust, nadat Walesa en SLD-afgevaardigden hadden besloten samen te werken bij het opstellen van een nieuwe grondwet, die in 1994 zou worden geratificeerd.

PRESIDENTIEEL VETO OP LOONBEHEERSING

Op 31 maart sprak president Lech Walesa zijn veto uit over een wetsontwerp waarin een nieuw loonbeheersingsstelsel, de neopopiwek, zou worden ingevoerd. Ondanks een dringende oproep van premier Waldemar Pawlak slaagde men er bij een stemming in de Sejm op 7 april niet in een tweederde meerderheid te bereiken, die noodzakelijk was om Walesa's veto teniet te doen.

De in het wetsontwerp voorgestelde loonbeheersingsmaatregelen betroffen een belasting op overheidsbedrijven om deze ervan te weerhouden hoge lonen, die inflatie in de hand zouden werken, uit te betalen; verder behelsden zij een poging de in 1993 afgeschafte popiwekbelasting opnieuw in te voeren.

Walesa's veto werd beschouwd als een poging om druk uit te oefenen op de regeringscoalitie, en in het bijzonder op een van de leden daarvan, de Democratisch Linkse Alliantie (SLD). Als onderdeel van deze campagne bleef Walesa de SLD-kandidaat voor de openstaande functie van minister van financiën, Dariusz Rosati, afwijzen.

GEWIJZIGD WETSONTWERP OVER LOONBEHEERSING. SOLIDARITEIT ROEPT STAKINGEN UIT. NIEUWE MINISTER VAN FINANCIËN

Op 23 april werd een gewijzigde versie van het neopopiwek-wetsontwerp door de Sejm aangenomen.

In het nieuwe wetsontwerp werd een omstreden bepaling geschrapt die het mogelijk maakte de neopopiwek in bepaalde omstandigheden uit te breiden tot de particuliere sector. Niettemin lokte het nieuwe wetsontwerp verzet uit. Op 28 april namen meer dan een half miljoen Poolse arbeiders, onder wie mijnwerkers uit 19 mijnen, deel aan een landelijke staking, die door de vakbond Solidariteit was uitgeroepen uit protest tegen het economische beleid van de regering, en in het bijzonder de neopopiwek. Op 21 april hadden de 36.000 mijnwerkers in de Poolse bruinkoolmijnen het werk al neergelegd uit protest tegen regeringsplannen voor de herstructurering van deze bedrijfstak.

Op 27 april accepteerde president Walesa de kandidatuur van de linkse econoom Grzegorz Kolodko voor de functies van vice-premier en minister van financiën. Kolodko gaf een dag later te kennen dat het neopopiwek-wetsontwerp misschien toch zou worden ingetrokken.

Op 4 mei gaven arbeiders in de mijnbouw, de zware industrie en de mediasector gehoor aan een stakingsoproep van de vakbond Solidariteit. Hoewel de acties in verschillende sectoren in de loop van de maand werden voortgezet, boette de staking aan belang in toen op 12 mei de meeste stakende mijnwerkers weer aan het werk gingen.

Op 5 mei aanvaardde de Senaat een wetsontwerp, dat beperkte loonbeheersingsmaatregelen oplegde aan bedrijven die voor minstens 80 procent eigendom van de staat waren. De Senaat ging akkoord me? een wijziging in het ontwerp, waardoor de loonmaatregelen slechts geldig waren tot eind 1994. (Het wetsontwerp moest in de gewijzigde vorm opnieuw door de Sejm worden goedgekeurd en daarna door de president worden getekend.)

Op 11 mei besloot de nationale commissie van Solidariteit om de plannen voor een algemene staking te laten varen. In plaats daarvan werd op 26 mei een massale protestdemonstratie in dr hoofdstad Warschau georganiseerd De politie zei op 27 mei dat slechts 10.000 mensen aan deze demonstratie deelnamen.

Solidariteit bleef zich verzetten tegen de omstreden neopopiwek-belasting en had het aanbod verworpen dat minister van arbeid en sociaal beleid Leszek Miller op 4 mei had gedaan tijdens een vergadering van de Tripartiete Commissie van regering. vakbonden en werkgevers om de duur van de neopopiwek-belasting te beperken tot zes maanden.

ECONOMISCH VIER-JARENPLAN

Op 10 mei maakte vice-premier en minister van financiën Grzegorz Kolodko een economisch plan bekend onder de naam ,.Strategie voor Polen" voor de periode 1994-'97.

Hoewel Kolodko geen specifieke beleidstoezeggingen deed, noemde hij macro-cconomische stabilisatie het belangrijkste doel van de regering. Ook zei hij dat er zeker een grotere .,fiscale discipline" zou komen en dat onder meer de belastinginning strenger zou worden. Hiertoe zou de fiscale politie worden uitgebreid met 20.000 ambtenaren.

Tijdens een debat over het economisch plan in de Sejm op 23 juni, leverden linkse afgevaardigden kritiek op Kolodko's voornemen om grotere prioriteit te geven aan het verminderen van de inflatie (tot beneden de 10 procent in 1997) dan aan het bestrijden van de werkloosheid (van 16 naar 14 procent in 1997). Op 24 juni werd het plan met 244 tegen 87 stemmen en 13 onthoudingengoedgekeurd.

FUSIE VAN LIBERALE PARTIJEN

Op 23 april besloten de Democratische Unie (UD) en het Liberaal-Democratisch Congres (KLD)op een gezamenlijke vergadering een fusie aan te gaan. Het resultaat van deze fusie was de Vrijheidsunie (Unia Wolnosci, UW). Tijdens de vergadering werden ex-premier en UD-leider Tadeusz Mazowiecki en de vroegere KLD-leider Donald Tusk tot respectievelijk voorzitter en vice-voorzitter van de UW gekozen.

CONFEDERATIE VAN RECHTSE PARTIJEN

De leiders van vijf rechtse partijen vormden op 12 mei een .,confederatie" onder de naam Covenant voor Polen (Przymierze dla Polski, PdP).

Deze PdP omvatte de Centrum-Alliantie. de Christelijk-Nationale Unie, de Boerenalliantie, de Eeweging voor de Republiek en de Conservatieve Coalitie. De Covenant zou beurtelings in twee-maandelijkse termijnen door de leiders van de deelnemende partijen worden geleid. Hoewel de vijf partijen gezamenlijk ongeveer 15 procent van de stemmen hadden behaald bij de verkiezingen van september 1993, had geen van de partijen afzonderlijk de kiesdrempel van 5 procent gehaald. Enkele van deze partijen hadden met een gezamenlijke lijst met andere partijen die nu geen deel uitmaakten van de PdP, aan de verkiezingen van 1993 deelgenomen (zie pag. 843/3 e.v.-'93).

EIS IN MEDIA-GESCHIL

Op 11 mei uitte de woordvoerder van president Lech Walesa, Andrzej Drzycimski. kritiek op de ,,schandalige" berichtgeving over Walesa door de nieuwsdienst van de staatstelevisie, het Televisie Informatie Bureau. Het hoofd van het bureau, Jacek Bochenek, gaf hierop te kennen dat hij ,,diep beschaamd" was en schorste een nieuwsredacteur. De kritiek was een reactie op het feit dat in het televisienieuws geen aandacht was besteed aan het staatsbezoek van Walesa aan Estland op 10 mei.

Het Constitutionele Tribunaal besliste op 11 mei dat Walesa buiten zijn competentie had gehandeld toen hij, als voorzitter van het toezichthoudende lichaam voor uitzendmedia, de Nationale Radio- en Televisieraad (KRRiT), op 1 maart Marek Markiewicz had ontslagen en dat het ontslag moest worden teruggedraaid. Desondanks weigerde Walesa op 31 mei het aftreden van de opvolger van Markiewicz, Ryszard Bender, te aanvaarden.

BETREKKINGEN MET RUSLAND

Tijdens zijn eerste bezoek aan Moskou als premier op 14-15 maart voerde premier Waldemar Pawlak ,,zeer nuttige en opbouwende" gesprekken met zijn Russische collega Wiktor Tsjernomyrdin. Men hoopte in mei een verdrag over handel en economische samenwerking te tekenen.

(Vor.ber.pag. 842/1 e.v.-1993)

RAAD VAN EUROPA

NIEUWE SECRETARIS-GENERAAL

Op 12 april 1994 werd de 50-jarige Daniel Tarschys voor een ambtsperiode van vijf jaar gekozen tot secretaris-generaal van de Raad van Europa. Tarschys, lid van het Zweeds parlement en leider van de liberale fractie in de Assemblée van de Raad van Europa, versloeg met 113 tegen 109 stemmen de

Leiders van KLD en UD tijdens de fusiebijeenkomst van de twee partijen in Warschau op 23 april 1994. V.l.n.r. KLD-leider Donald Tusk, UD-leider Tadeusz Mazowiecki, Hanna Suchocka (UD) en Jan Krzysztof Rielecki (KLD).

De Zweed Daniel Tarschys tijdens zijn verkiezing tot secretaris-generaal van de Raad van Europa op 12 april 1994 in Straatsburg.

vertrekkende secretaris-generaal, de Franse socialiste Catherine Lalumiere (die in mei 1989 was gekozen).

HERVORMING VAN EUROPEES HOF VOOR DE MENSENRECHTEN

Op 21 april gaf de ministerscommissie van de Raad van Europa haai goedkeuring aan hervormingen teneinde de behandeling van zaken bij het Europees Hof voor de Mensenrechten te versnellen (zie ook pag. 40/2-'94). Tot dan toe waren zaken eerst naar een afzonderlijke Commissie van de Mensenrechten gegaan, die moest nagaan of een zaak voor behandeling in aanmerking kwam, voordat zij aan het Hof zelf konden worden voorgelegd. Het gereorganiseerde Hof zou nu permanent zitting houden, gewoonlijk in kamers van zeven rechters en in bijzondere gevallen als een grote kamer van 17 rechters.

(Vor.ber.pag. 40/1/2-1994)

De vertrekkende secretaris-generaal van de Raad van Europa, Catherine Lalumiere. op een archiefopname van 19 november 1993.

ARGENTINIË

VERKIEZINGSPROGRAMMA OPPOSITIE

Op 12 februari 1994 stemde het landelijke congres van de grootste oppositiepartij UCR (Radicale Burgerunie) in met het partijprogramma voor de in april te houden verkiezingen voor de Constituerende Vergadering.

In het p ogramma werd gestreefd naar (i) verkorting van de ambtstermijn voor president en vice-president van zes tot vier jaar; (ii) rechtstreekse verkiezing van president en vice-president (dus niet langer door een kiescollege), met een tweede beslissende verkiezingsronde als geen der kandidaten een absolute meerderheid had behaald; (iii) regulering van de presidentiële bevoegdheid om in noodgevallen decreten uit te vaardigen; (iv) instelling van de functie van secretaris van het kabinet; (v) rechtstreekse verkiezing van drie senatoren voor elk kiesdistrict vanaf 1995 (senatoren werden tot dan toe genomineerd door provinciale parlementen); (vi) stroomlijning van het wetgevingsproces en van de macht van het Congres om te besluiten tot federale interventie; (vii) versterking van de rol van het Congres als controleur van de uitvoerende macht; (viii) oprichting van een Raad van Magistraten die verantwoordelijk zou zijn voor de benoeming van federale rechters en rechters van het Hooggerechtshof, welke benoeming de goedkeuring zou behoeven van een tweederde meerderheid in de Senaat; (ix) juryrechtspraak als procedure om lagere rechters uit hun ambt te zetten; (x) herdefiniëring van de financiële betrekkingen tussen federale en provinciale overheden en (xi) een speciale status voor de hoofdstad Buenos Aires door erkenning van haar autonomie en speciale rechten met betrekking tot wetgeving en rechtspraak.

In andere paragrafen werd gepleit voor uitbreiding van burger- en consumentenrechten, waarborgen tegen monopolievorming en de grondwettelijke erkenning van politieke partijen. Ter bevordering van de democratische betrokkenheid was de UCR voor invoering van petities en niet-bindende referenda.

Het werd steeds duidelijker dat de UCR een desastreuze scheuring te wachten stond rond het besluit van de partijleiding, aangevoerd door oud-president Raul Alfonsin Foulkes, om president Carlos Saul Menem te steunen in zijn campagne om zich opnieuw kandidaat te mogen stellen voor herverkiezing in 1995.

Dissidenten onder leiding van senator Fernando de la Rua. leider van de UCR in Buenos Aires, beschouwden het constitutionele akkoord dat Menem en Alfonsin in december hadden gesloten (zie pag. 189/2 e.v.-'94) als een vorm van verraad. De voorverkiezingen die in de partij zouden worden gehouden om kandidaten aan te wijzen voor de verkiezingen in april, werden beschouwd als een test voor de controle die Alfonsin over het partijapparaat had.

AANSCHAF GEVECHTSVLIEGTUIGEN IN VS

Het ministerie van buitenlandse zaken maakte op 31 januari bekend dat de Amerikaanse regering toestemming had gegeven voor de verkoop aan Argentinië van 36 in de VS gebouwde gevechtsbommenwerpers van het type Skyhawk A-4M met geavanceerde radar ter waarde van $ 250 mln.

De Britse regering had naar verluidt haar krachtige bezwaren tegen dc verkoop laten varen na de verzekering van de VS dat de toestellen niet in staat zouden zijn de op de Falkland/Malvinas-eilanden gelegerde Britse gevechtsvliegtuigen van het type Tornado te evenaren.

ITALIAANS ONDERZOEK NAAR MISDADEN TEGEN MENSENRECHTEN

P esident Menem sloot op 17 februari uit dat er nog een nieuw proces zou komen tegen de militairen die het land tussen 1976 en 1983 hadden bestuurd.

Hij noemde het bezoek van een rechter, openbare aanklager en twee advocaten uit Italie ,,zinloos". Zij wilden misdaden op het gebied van de mensenrechten onderzoeken die zouden zijn gepleegd tegen een aantal (afwisselend was sprake van 65 of 74) Italiaanse staatsburgers of nazaten van Italianen, die tijdens de dictatuur waren ,,verdwenen". De delegatie beschikte volgens berichten over een lijst met 89 namen van officieren naar wie zij onderzoek wilde doen.

AKKOORD OVER OVERNAME LUCHTVAARTMAATSCHAPPIJ

Teneinde het reeds drie jaar durende conflict over de privatisering van Aerolineas Argentinas, de nationale luchtvaartmaatschappij (zie 700/2/3-'91), op te lossen vóór de verkiezingen voor de Constituerende Vergadering op 10 april, sloot de regering op 17 maart 1994 een akkoord met de nationale Spaanse luchtvaartmaatschappij Iberia.

Iberia zou haar overname van Aerolineas voltooien door haar aandeel in het bedrijf te vergroten van 30 tot 85 procent. Het zou de overname deels bekostigen door nieuw kapitaal in te brengen (eerder had Iberia erop gestaan dat Argentinie dat leverde) en door de $ 700 mln die het sinds 1990 had uitgeleend om Aerolineas in de lucht te houden. om te zetten in aandelen. Volgens politici van de oppositie was de overeenkomst tegenstrijdig aan het landsbelang, wanneer een buitenlandse regering daarmee zo'n grote controle op de nationale luchtvaartmaatschappij had gekregen. Op 25 maart verklaarde een rechter een beroep tegen het akkoord door een lid van de Kamer van Afgevaardigden van de centrum-linkse coalitie Groot Front ontvankelijk, maar de regering keurde het akkoord later die dag per decreet goed.

VOORZITTER NATIONALE BEURSCOMMISSIE ONTSLAGEN

Op 29 maart ontsloeg president Menem onder druk van minister van economische zaken Domingo Cavallo de omstreden voorzitter van de Nationale Beurscommissie Martin Redrado. Redrado had geweigerd af te treden nadat hij kritiek had geleverd op de wijze waarop de verkoop van de aandelen in de geprivatiseerde oliemaatschappij Yacimientos Petroliferos Fiscales (YPF) was geregeld. Redrado had de commissie die de Amerikaanse investeringsbanken CS First Boston en Merrill Lynch hadden geëist. buitensporig genoemd.

VERKIEZINGEN VOOR CONSTITUERENDE VERGADERING

Op 10 april werden verkiezingen gehouden voor de 305 zetels van de nieuwe Constituerende Vergadering, die tot taak had de uit 1853 daterende grondwet aan te passen. E r gold stemplicht en naar verluidt bracht 70 procent van de 22 mln kiesgerechtigden zijn stem uit. De uitslag betekende een tegenvaller voor zowel de regerende Partido Justicialista (PJ, de Peronisten) als de grootste oppositiepartij Radicale Burgerunie (UCR). Deze partijen hadden beide het akkoord over constitutionele hervormingen ondertekend (dat in Argentinië bekend stond als het Olijvenpact). dat in december 1993 tot stand was gekomen (zie pag. 189/2 e.v.-'94).

De Peronisten werden de grootste partij in 15 van de 23 provincies en behaalden in totaal 37,68 procent van de stemmen en 136 zetels. Daa door hadden zij geen meerderheid in de Vergadering en zouden zij de steun van anderen nodig hebben om het controversiële amendement aangenomen te krijgen dat president Carlos Saul Menem het recht gaf zich in 1995 kandidaat te stellen voor een tweede achtereenvolgende ambtstermijn. De Peronistische gouverneur van de provincie Buenos Aires, Eduardo Duhalde. kreeg 44 procent van de stemmen en versterkte daarmee zijn positie in departijhiërarchie.

De UCR veroverde slechts 19.9 procent van de stemmen en 75 zetels. de slechtste uitslag voor de partij sedert het herstel van de democratie in 1983. Critici meenden dat de betrokkenheid van de UCR bij het Olijvenpact haar geloofwaardigheid als oppositiemacht had aangetast. Eind april begonnen dissidente partijleden onder leiding van de senatoren Fernando de la Rua, Fecierico Storani en Juan Manuel Casella een campagne om de partijleiding, aangevoerd door Raul Alfonsin Foulkes, tot aftreden te dwingen. In de provincie Cordoba betekende het succes van Ramon Mcstre, een beschermeling van UCR-gouverneur Eduardo Cesar Angeloz, dat laatstgenoemde zijn koppositie behield in de race om de partijnominatie voor de presidentsverkiezingen van 1995.

De kort daarvoor gevormde centrum-linkse coalitie Groot Front (FG) vestigde zich als de derde politieke macht. Het FG verwierp het Olijvenpact en had, campagnr gevoerd tegen de regering en de ambtelijke corruptie. Zijn leider, de voormalige dissidente Peronist Carlos ,,Chaco" Alvarez, verklaarde dat het succes van het FG een duidelijk ,,nee" was tegeii de herverkiezing van Menem en een belangrijke verandering in de politieke cultuur van het land inhield.

Het FG veroverde in totaal 12,5 procent van de stemmen en 31 zetels. en behaalde de overwinning in de provincie Neuquen. In de federale hoofdstad Buenos Aires (het 24ste kiesdistrict naast de 23 provincies) kreeg het FG 37,5 procent van de stemmen, tegen 24,5 procent voor de PJ en 15,2 procent voor de UCR.

Het verlies van de Peronisten in de hoofdstad kon zeer ongunstig uitpakken voor Menems vooruitzichten op herverkiezing. Het werd gedeeltelijk toegeschreven aan de beschuldiging van het FG dat de prominente Peronistische kandidaat Matilde Menendez als hoofd van PAMI. de staatsgezondheidszorg voor ouderen, zich schuldig had gemaakt aan corruptie. Menendez maakte daarop bekend dat zij haar zetel in de Vergadering niet zou innemen, maar zich zou concentreren op het ,,ophelderen" van de beschuldigingen van corruptie bij PAMI. Op 18 april nam zij echter ontslag als hoofd van PAMI. Zij werd vervangen door Carlos Alderete, leider van de vakbond van elektriciëns.

Landelijk gezien eindigde als vierde partij. met 9,1 procent en 20 zetels. de rechtse Beweging voor Waardigheid en Onafhankelijkheid (Modin) onder leiding van de oneervol ontslagen luitenant-kolonel Aldo Rico. Deze had in 1987 en 1988 mislukte militaire opstanden geleid.

r

Andere opmerkelijke provinciale uitslagen werden genoteerd in Tucuman, Corrientes, Jujuv en Mendoza.

In **Tucuman** ve sloeg de rechtse Republikeinse Macht (FR), met als lijsttrekker partijleider generaal b.d. Antonio Domingo Bussi, onverwacht de PJ. waarvan de lijst werd aangevoerd door gouverneur Ranion ,,Palito" Ortega. Bussi was ,,de facto" gouverneur van de provincie geweest tijdens de militaire dictatuur (1976-'83).

Het gematigd rechtse Liberaal Autonomistisch Pact (PAL) won in **Corrientes,** en de regionale Volksbeweging van Jujuy (MPJ) in **Jujuy,** waar zich kort daarvoor ernstige sociale onlusten hadden voorgedaan (zie hieronder). In de provincie **Mendoza** was de Democratische Partij (Democrata) de overwinnaar.

Uitslag van de verkiezingen voor de Argentijnse Constituerende Vergadering

Partij	Stemmenpercentage	Zetels
PJ	37,68	136
UCR	19,90	75
FG	12.00	31
Modin	9.10	20
FR	1.83	7
Progressieve Democraten (DP)	1,68	3
Unie van het Democratisch Centrum (UCeDe)	1,56	4
PAL	1.00	5
Chaco Actie (AC)	0,30	2
Democratische Partij (Democrata)	1.20	4
Volksbeweging van Neuquen (MPN)	0,30	2
Partij voor Vernieuwing (PR)	0,50	3
Bloquista Burgerunie (UCB)	0,20	1
Kruistocht voor Vernieuwing (CR)	0,50	3
Front van Hoop (FE)	0,60	3
Alliantie van Eerlijkheid (AH)	0,70	1
Fuegino Volksbeweging (Mopof)	-	3
MPJ	0,30	2
Totaal		305

Bron: Argentijnse ambassade in Londen

CONSTITUERENDE VERGADERING GEÏNSTALLEERD

Tijdens een plechtigheid op 25 mei installeerde president Menem de nieuw gekozen Constituerende Vergadering in de stad Parana, in de provincie Entre Rios, 500 km ten noorden van de hoofdstad Buenos Aires.

De Constituerende Vergadering had tot taak binnen 90 dagen de clausules van een gedetailleerd pact voor grondwetshervorming te verwerpen of te aanvaarden. Dit pact was in december 1993 gesloten tussen de regerende PJ en de grootste oppositiepartij UCR (zie pag. 189/1 e.v.-'94). Het meest controversiële voorstelin het pact was het amendement dat de president het recht zou geven zich kandidaat te stellen voor een tweede achtereenvolgende ambtstermijn.

ONRUST IN DE PROVINCIE

Heftige botsingen op 4-5 april tussen overheidswerknemers en de oproerpolitie in de noordelijke stad San Salvador de Jujuy baarden de centrale regering ernstig zorgen, hoewel minister van binnenlandse zaken Carlos Ruckauff gewapend ingrijpen van de hand wees.

De protesten, die deden denken aan de gewelddadigheden die in december 1993 in de stad Santiago del Estero hadden plaatsgevonden (zie pag. 190/1-'94), waren een reactie op het veto dat de PJ-gouverneur van Jujuy José Carlos Ficoseco, had uitgesproken over een salarisverhoging die door het provinciale parlement was aangenomen. Werknemers trachtten het parlementsgebouw te bestormen en bij daaropvolgende gevechten werd een politiebureau in de as gelegd. werden winkels geplunderd en vielen 15 gewonden. Er werden 30 arrestaties verricht.

Ficoseco trad op 15 april af en werd opgevolgd door een andere Peronist, Oscar Perassi.

GROTE SOCIALE UITGAVEN

President Menem zei op 1 mei bij de opening van de 112de zitting van het Congres dat de regering van plan was de komende drie jaar een programma van sociale uitgaven en armoedebestrijding uit te voeren dat $ 7 mrd zou gaan kosten.

Dit programma werd in Argentinie gezien in het licht van Menems campagne voor herverkiezing in 1995. Het was vooral gericht op de in crisis gedompelde noordwestelijke provincies, waar zich recentelijk ernstige sociale spanningen hadden voorgedaan (zie pag. 190/1-'94 en boven).

VOORSTEL VOOR NIEUW SUPERMINISTERIE

Het Madrileense dagblad El *Pais* meldde op 13 mei dat president Menem had besloten tot de instelling van een superministerie van binnenlandse zaken met eindverantwoordelijkheid voor politie en veiligheid. Hiermee wilde Menem verdere uitbarstingen van sociale onrust voorkomen. De leiding van het superministerie zou zijn aangeboden aan een vooraanstaand Peronist, Julian Licastro, oud-officier en ambassadeur in Peru. Aan het bericht werd echter toegevoegd dat verdeeldheid binnen het kabinet over het plan tot uitstel van de benoeming had geleid.

BRITTEN BESCHULDIGD VAN OORLOGSMISDADEN TIJDENS FALKLAND-OORLOG

De gezaghebbende krant *Clarin* publiceerde op 4 april onderdelen van het rapport van een commissie die onderzoek had gedaan naar vermeende Britse oorlogsmisdaden tijdens het conflict om de Falkland-eilanden in 1982.

De commissie werd voorgezeten door bisschop Norberto Martina en bestond verder uit functionarissen van het ministerie van defensie. Haar rapport, dat al aan de regering was overhandigd, was gebaseerd op documenten en de getuigenissen van Argentijnse gevangenen. Het behandelde beschuldigingen van poging tot doodslag, feitelijke doodslag. het opleggen van gevaarlijke taken aan gevangenen die hadden geleid tot doden en gewonden, en de executie door vuurpelotons van in de strijd gewond geraakte Argentijnse soldaten. Bovendien hadden volgens het rapport Britse Sea Harriertoestellen fragmentatiebommen uitgeworpen van het type Beluga, dat in de Conventie van Genève uitdrukkelijk verboden was.

Menem vergelijkt Thatcher met oorlogsmisdadiger

In opmerkingen tegen de pers in de zuidelijke stad Bariloche vergeleek president Menem op 16 mei de voormalige Britse premier Margaret Thatcher met de Duitse oorlogsmisdadiger Erich Prieblre. wiens uitlevering aan Italië op dat moment aanstaande was. Hij opperde dat ook zij zou moeten worden uitgeleverd, vanwege haar besluit om de kruiser General Belgrano tot zinken te brengen tijdens de Falkland-oorlog in 1982 (zie pag. 310/3 e.v.-'82).

In een toespraak tot oorlogsveteranen en nabestaanden van de omgekomen zeelieden had Menem op 1 mei verklaard dat hij het torpederen „al lang beschouwde" als een oorlogsmisdaad. De actie had destijds geleid tot de dood van 323 Argentijnse opvarenden

(Vorber. pag. 188 e.v.-1994)

BOLIVIA

GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN

De op 5 december 1993 gehouden gemeenteraadsverkiezingen leverden in zeven van de negen departementale hoofdsteden, waaronder de hoofdstad La Paz, een comfortabele overwinning op voor de regerende Nationalistische Revolutionaire Beweging (MNR) van president Gonzalo Sanchez de Lozada.

In La Paz slaagde de aftredende burgemeester Julio Mantilla, die kort daarvoor uit de populistische partij Geweten van het Vaderland (CONDEPA) was gestapt en was overgelopen naar de MNR, er niet in voor een tweede ambtstermijn gekozen te worden, nadat zijn verkiezingsrivale van CONDEPA, Monica Palenque. een coalitie had gevormd met raadsleden van de oppositie.

De Beweging voor een Vrij Bolivia (MBL), de coalitiepartner van de MNR. won in de stad Cochabainba. De populistische Unie van Burgerlijke Saamhorigheid (UCS), die had geklaagd over haar tanende invloed binnen de regeringscoalitie, zag haar stemmenaantal scherp dalen in vergelijking met de algemene verkiezingen in juni (zie pag. 107/2/3-'94). En de partijen. die voorheen de regering hadden gevormd, De Beweging van Revolutionair Links (MIR) en de Democratische Nationalistische Alliantie (ADN), werden overtuigend verslagen in het hele land.

Sanchez de Lozada noemde de uitslag, ondanks de lage opkomst van iets meer dan de helft van de 2,5 mln kiesgerechtigden, een blijk van vertrouwen in de pogingen van zijn regering oin de overheidsdiensten te decentraliseren.

PROCUREUR-GENERAAL TREEDT AF

Procureur-Generaal Angel Baldivieso Guzman, die een onderzoek had ingesteld naar illegale wapentransacties (zie pag. 108/1-'94), legde op 22 decemberna

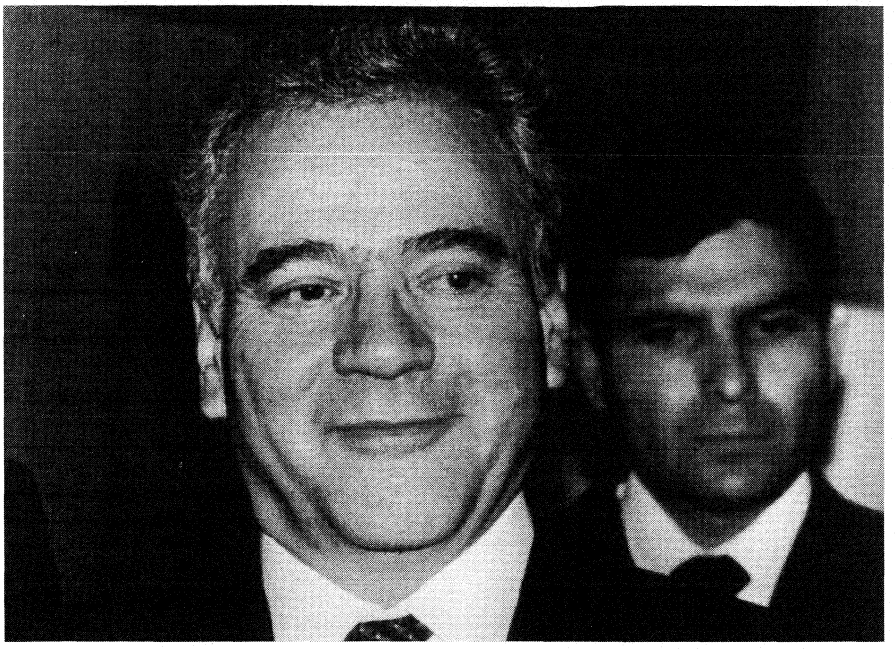

President Gonzalo Sanchez de Losada van Bolivia

weken van speculatie in de media tenslotte zijn functie neer. Aantijgingen van corruptie hadden het algehele vertrouwen in het rechtsstelsel tijdens het bewind van president Sanchez de Lozada aan het wankelen gebracht.

IMPEACHMENT-PROCEDURE TEGEN RECHTERS

Op 15 januari 1994 besloot de Kamer van Afgevaardigden een impeachment-procedure in te stellen tegen twee rechters van het Hooggerechtshof die beschuldigd werden van het aannemen van steekpenningen.

Opperrechter Edgar Oblitas en rechter Ernesto Poppe ontkenden het hun ten laste gelegde. dat samenhing met een gebeurtenis in oktober, toen het Hof de uitleveringsprocedure had stopgezet van een Nicaraguaanse burger, Antonio Ibarra, die was beschuldigd van verduistering. De twee rechters stond nu een verhoor in de Senaat te wachten.

NIEUW HOOFD VAN POLITIE

Generaal Luis Rocha Martinez werd op 5 februari benoemd tot het nieu e hoofd van politie.

MOORD OP SPAANSE AMBTENAAK

De Spaanse regering eiste op 26 februari een officiële verklaring en een vaststelling van de verantwoordelijkheid voor de moord, begin februari, op de 33-jarige Ramon Puchol Pastor. een medewerker van het Spaanse ministerie van justitie die etnisch onderzoek deed naar de inwoners van San Matias, in het uiterste oosten van het land. Ooggetuigen zeiden dat hij door de militaire politie was doodgeslagen.

KABINETSWIJZIGINGEN

Op 26 maart verving president Gonzalo Sanchez de Lozada de helft van zijn kabinet als gevolg van aanhoudende spanningen over de rol van de door Max Fernandez geleide UCS in de uit drie partijen bestaande coalitie.

Onder druk van Fernandez besloot Sanchez de Lozada om Raul Tovar Pierola (UCS) te benoemen tot minister van defensie. Maar over het geheel genomen betekenden de wijzigingen dat het overwicht van Sanchez de Lozada's MNR. nu met zeven van de elf portefeuilles, binnen het kabinet was toegenomen.

Twee leden van de MNR. Fernando Alvaro Cossio en Enrique Ipiña Melgar, vervingen twee onafhankelijken in het kabinet als respectievelijk minister van economische ontikkeling en financiën en minister van menselijke ontwikkeling. Alfonso Revollo (MNR) kreeg de onlangs ingestelde post van minister zonder portefeuille en werd belast met het .,kapitaliseren" van overheidsbedrijven die op de nominatie stonden voor privatisering. Ernesto Machicado (MNR) volgde zijn partijgenoot Hernan Antelo Laughlin op als minister van voorlichting. René Blattmann (onafhankelijk) werd ininister van justitie.

PAZ ZAMORA TREEDT TERUG. BESCHULDIGINGEN VAN DRUGSHANDEL

In een televisietoespraak op 26 maart maakte oud-president Jaime Paz Zamora, de leider van de oppositiepartij MIR, onverwacht bekend dat hij de politiek voorgoed vaarwel zou zeggen.

Zijn verklaring volgde op de nverhandiging van een rapport van de Speciale Strijdmacht voor de Bestrijding van Drugshandel (FELCN) aan het Congres, waarin werd beweerd dat Paz Zamora (president in 1989-'93) samen met MIR-secretaris-generaal Oscar Eid Franco. oud-minister van binnenlandse zaken Guillermo Capobianco en voormalig hoofd van politie generaal Felipe Carvajal deel uitmaakten van een groep die zakelijke kontakten onderhield met drugshandelaars. De privé-secretaris van Paz Zamora en zijn twee zussen waren evencens bij de zaak betrokken. Hoewel Paz Zamora erkende tijdens zijn ambtsperiode niet nader aangeduide .,fouten" te hebben gemaakt en dingen ,,slechtbeoordeeld" te hebben. ontkende hij dat er opzettelijk misdaden waren gepleegd en beweerde hij het slachtoffer te zijn van een complot om hem politiek te beschadigen en een scheuring in zijn partij te bewerkstelligen.

Het FELCN-rapport, dat zou zijn opgesteld met de hulp van de Amerikaanse Drug Enforcement Agency (DEA). was kennelijk grotendeels gebaseerd op inlichtingen van cle drugsverklikker Carmelo ,,Meco" Dominguez, de beruchtste cocaïnehandelaar van Bolivia in de jaren tachtig. Dominguez' voormalige partner, Isaac ,,Oso" Chavarria, leider van een paramilitairc groepering tijdens het militaire regime van generaal Luis Garcia Meza in 1980-'81, was naar verluidt sedert 1986 MIR-lid geweest. Volgens de FELCN hadden Dominguez en Chavarria niet alleen de hand gehad in de benoeming van andere, bij de drugshandel betrokken, burgers en veiligheidsfunctionarissen op posten in de regering van Paz Zamora. maar tussen 1987 en 1989 ook grote geldbedragen gestort in dc campagnekas van de MIR. Op aanraden van Chaaarria had Paz Zamora in 1991 kolonel Faustino Rico Toro, een van Garcia Meza's naaste medewerkers. aangesteld tot hoofd van de FELCN, en hem direct daarna weer ontslagen onder druk van de Amerikaanse ambassade. Rico Toro werd op 23 maart door de FELCN gearresteerd in Cochabamba.

Chavarria. die banden zou hebben met het Medellin-kartel in Colombia, was in januari gearresteerd in het departement Beni. Dominguez, die onder FELCN-bescherming stond, had informatie gegeven die leidde tot de ontmanteling van het Mariposa-kartel. dat ook banden had met Colombiaanse drugshandelaars.

VERZOEK OM UITLEVERING VAN GARCIA MEZA

Op 11 maart werd voormalig dictator Luis Garcia Meza door de Braziliaanse politie in Säo Paulo gearresteerd. Bolivia vroeg om zijn uitlevering zodat hij de 30 jaar kon uitzitten waartoe hij in april 1993 veroordeeld was (zie pag. 693/3-'93).

BOTSINGEN ROND VERNIETIGING COCAPLANTAGES. AKKOORD MET COCATELERS. REGULERING VAN COCAGEBRUIK

Op 25 en 26 februari hielden ongeveer 15.000 cocatelers een demonstratie te

Chapare in het departement Cochabamba. Zij protesteerden tegen de verplichte vernietiging van hun plantages, die bezet waren door strijdkrachten van de Mobiele Verkenningseenheid voor het Platteland (UMOPAR).

Bij botsingen op 26 februari raakten 18 cocatelers gewond en werden er 78 gearresteerd (maar later weer vrijgelaten). De Boliviaanse Arbeidersconfederatie (COB) verklaarde op 28 februari dat zij de verantwoordelijkheid voor de botsingen bij de regering legde. Later werd met de regering een overeenkomst gesloten, waarin stond dat cocatelers niet moesten worden verward met drugshandelaars.

Akkoord met cocatelers in Chapare

Eind maart tekende de regering een overeenkomst met cocatelers om een einde te maken aan de spanningen in de Chapare-regio. De regering beloofde vooral cocaïnefabriekjes en laboratoria aan te pakken in plaats van cocaplantages en tevens een gemengde commissie in te stellen die moest onderzoeken op welke manier de economische mogelijkheden van wettige cocaproduktie benut konden worden.

Regulering van cocagebruik

De regering maakte op 19 mei een decreet bekend dat de cocaproduktie aan banden moest leggen. Zij waarschuwde dat zij de bestaande programma's voor het ,,vrijwillig" opgeven van de cocateelt verplicht zou stellen als dat nodig mocht zijn om de wettelijke doelstelling - de vernietiging van 5.000 tot 8.000 ha cocaplantages - te halen.

Het decreet wees gebieden in het land aan waar de cocaplant mocht worden verbouwd ten behoeve van het traditionele kauwen en voor industriële doeleinden. De regering stelde dat 80 tot 90 procent van de produktie in de belangrijkste cocaverbouwende streek, in Chapare een overschot vormde dat bestemd was voor de drugshandel. Zij sloot een totale legalisering van de produktie, zoals geëist door de cocatelers, uit.

Eind mei lieten cocatclers weten zich tegen het decreet te zullen verzetten. Boerenbonden beschuldigden de regering ervan de dreiging van ,,narco-guerrillastrijders"- groepen die hielpen bij de drugshandel - te hebben bedacht als voorwendsel om de boeren in Chapare te intimideren en het gebied te militariseren.

De dreigende confrontatie stond in schril contrast met het akkoord van maart en een vervolgovereenkomst die op 5 mei werdgesloten. Daarin werd bepaald dat de telers een gelijkwaardige deelname in het Nationale Ontwikkelingsfonds (Fonaral) zouden krijgen, dat de verplichte vernietiging alleen voor nieuwe plantages zou gelden en dat de legale cocaproduktie openlijk op de markt werd gebracht en geïndustrialiseerd zou worden. Als tegenprestatie zouden de massale wegblokkades, die boeren in oostelijke gebieden de voorafgaande weken hadden opgeworpen, worden opgeheven.

AKKOORD TUSSEN COB EN REGERING

Een akkoord tussen de Boliviaanse Arbeidersconfederatie (COB) en de regering maakte op 7 mei een einde aan verscheidene weken van werkonderbrekingen, hongerstakingen, gewelddadige demonstraties, blokkades op alle hoofdwegen en de inzet van militairen in veel steden.

Beide zijden werden het eens over loonsverhogingen van 6 tot 12 procent en een verhoging van het minimumloon van omgerekend $ 34 naar $ 47 per maand. De regering beloofde in het akkoord de brandstofprijzen niet te verhogen en geen ambtenaren te zullen ontslaan. Verder zou zij 10.000 nieuwe woningen bouwen en zorgen voor een verbetering van de sociale voorzieningen.

VORMING VAN OPPOSITIEBLOK

Acht grote oppositiepartijen maakten op 7 mei bekend dat zij een gezamenlijk parlementair blok hadden gevormd om de democratie veilig te stellen. Zij verklaarden dat de regering elke vorm van dialoog had afgewezen, dat zij ,,schaamteloos" haar wil oplegde en ,,haarmacht misbruikte".

Een breuk tussen de MNR van Sanchez de Lozada en een van haar coalitiepartners, de UCS, was volgens een officieel bericht op 14 mei gelijmd.

(Vorber.pag. 107 e.v.-1994)

VENEZUELA

GEVANGENISOPSTAND

Op 3 januari 1994 brak een gewelddadige opstand uit in de Sabaneta-gevangenis in Maracaibo, 520 km ten westen van de hoofdstad Caracas. Ten minste 122 mensen vonden de dood en 60 anderen raakten gewond.

Volgens luitenant-kolonel Aldo Boccone, een officier van de nationale garde die werd ingezet; had een groep Indiaanse gevangenen uit vergelding voor de moord op en onthoofding van Indiaanse gevangenen molotov-cocktails naar niet-Indiaanse gevangenen gegooid, waarbij twee vleugels van het complex in brand u-aren gevlogen. Het precieze dodental was moeilijk te bepalen aangezien veel lichamen ernstig verbrand, gelyncht of verminkt waren; anderen waren kennelijk verdronken in waterreservoirs.

De Sabaneta-gevangenis was berekend op 800 gevangenen, maar telde er op dat moment meer dan 3.000 onder wie 800 Indianen. Op 4 januari ontsnapten 40 gevangenen uit de Tocoron-gevangenis (120 km ten zuid-westen van Caracas). van wie er later ten minste elf werden doodgeschoten door de nationale garde.

In het hele land zaten ongeveer 30.000 mensen in de gevangenis, verdeeld over 32 comylexen die in feite slechts plaats boden aan 14.000 gevangcnen. De verschillende categorieën ge-

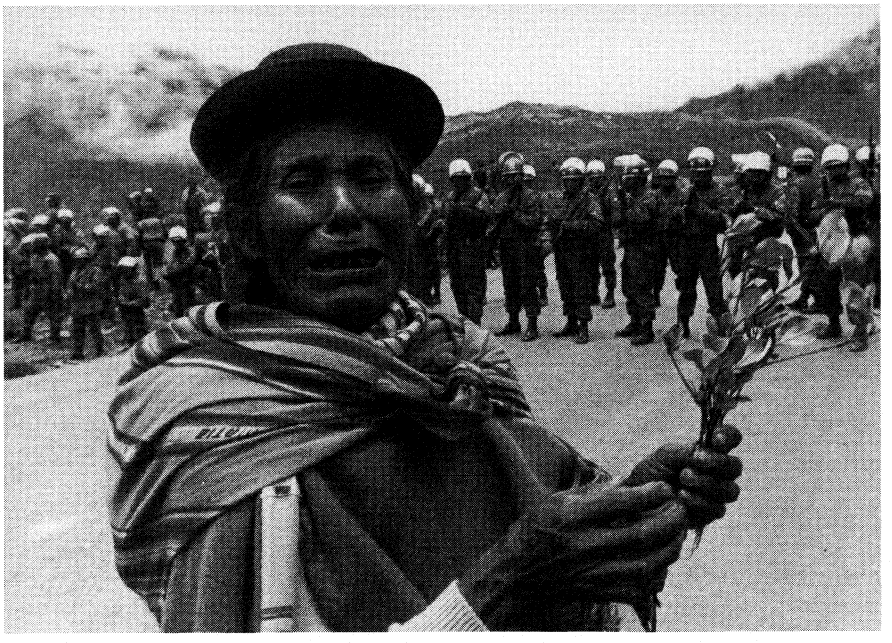

Een vrouw met cocabladeren in haar hand huilt als zij en andere cocatelers door de politie worden tegengehouden tijdens een protestmars naar La Paz op 13 december 1993

straften werden nauwelijks van elkaar gescheiden en de gemiddelde tijd die een gevangene moest wachten tussen aanklacht en veroordeling bedroeg 3 1/2 jaar.

AD-LEDEN GEROYEERD

Na de slechte resultaten van de Democratische Actiepartij (AD)bij de verkiezingen van december 1993 (zie pag. 197/2-'94) besloot het nationale partijbestuur op 24 januari 2.000 leden te royeren. van wie bekend was dat zij andere partijen hadden gesteund of kandidaat waren geweest voor partijen die geen banden hadden met de AD.

CALDERA WIJZIGT MILITAIRE TOP

Nog voor zijn beëdiging op 2 februari verzocht de gekozen president Rafael Caldera Rodriguez op 29 januari onverwacht de minister van defensie, vice-admiraal Radames Muñoz Leon, en de opperbevelhebbers van de strijdkrachten af te treden. Hij benoemde generaal Maglio Montiel tot inspecteur-generaal van de strijdkrachten en vice-admiraal Rafael Huizi Clavier tot stafchef. Generaal Hegberto Artuza Delgado werd benoemd tot bevelhebber van de samenwerkende strijdkrachten. De nieuwe bevelhebbers van de striidmachtonderdelen waren generaal Moises Orozco Graterol (leger), vice-admiraal Jesus Ramos Flores (marine) en generaal Otto Garcia (luchtmacht).

Vice-admiraal Muñoz nam afscheid van de strijdkrachten en verklaarde dat hij en het opperbevel waren ,,vernederd" door Caldera.

SLUITING VAN BANCO LATINO

Op 14 januari sloot de Banco Latino, de op een na grootste handelsbank van het land, haar deuren en twee dagen later stelde de regering een nooddirectie aan die spaartegoeden tot een bepaalde hoogte garandeerde.

De directeuren van de bank weten de problemen aan een ..misdadige geruchtencampagne", waardoor de bank in de voorafgaande drie maanden ruim S 500 mln aan spaartegoeden was kwijtgeraakt. Op 28 januari ging de bank weer open om de spaarders hun inleg terug te betalen, maar door de gebeurtenis ontstond een plotselinge run op andere Venezolaanse banken.

INVOERING VAN PRIJZENCONTROLE

Aangezien de invoering van de tweede fase van de BTW in januari (zie pag. 196/2-'94 voor eerste fase in september 1993) wijdverbreide onrust veroorzaakte, maakte de regering op 10 januari vaste prijzen bekend voor een tiental basislevensmiddelen en ongeveer 100 medicijnen. Deze prijscontroles zouden gelden tot 1 maart, maar de pas gekozen president Rafael Caldera Rodriguez gaf aan dat zijn regering ze zou verlengen.

De nieuwe belasting en de daarmee verbonden stijging van de transportkosten leidden op 13 januari tot hevige onlusten in Barcelona en Puerto la Cruz (ongeveer 200 km ten oosten van Caracas). waarbij twee mensen om het leven kwamen en ongeveer 100 personen werden gearresteerd: op 29 januari braken ook in Caracas onlusten uit.

Op 28 februari maakte de regering bekend dat vanaf i maart de prijzen van bepaalde voedselprodukten voor massaconsumptie en van medicijnen, die sinds januari bevroren waren geweest maximaal 2,5procent per maand mochten stijgen. Dit percentage lag iets onder de officiële doelstelling om de inflatie te beperken tot 35 procent per jaar.

Voor andere goederen en diensten golden geen prijsbeperkingen. Het bedrijfsleven was gevraagd zich op vrijwillige basis gematigd op te stellen, met de warschuwing dat de regering speciale economische volmachten zou gebruiken om een strikte prijsbeheersing op te leggen als deprijzen te snelzouden stijgen.

NIEUW REGERINGSPROGRAMMA

President Rafael Caldera Rodriguez en zijn regering werden tijdens een sobere plechtigheid op 2 februari beëdigd. Caldera liet meteen weten dat 1994 een jaar van ,,stabilisatie" zou worden waarin de regering zou vasthouden aan een ,,strategisch" anti-inflatieplan.

Zijn regeringsprogramma, dat overigens niet erg gedetailleerd was, beloofde verspilling en corruptie aan te pakken, bezuinigingen op de overheidsuitgaven, stroomlijning van de bureaucratie, hervatting van het privatiseringsprogramma en de snelle invoering van maatregelen tegen belastingontduiking, die geschat werd op 70 procent.

In een gebaar van ,,solidariteit" met de armen zou het minimum maandloon van omgerekend $ 81.93 worden verhoogd. Bovendien zou de gehate BTW (zie pag. 196/2-'94 en boven) worden opgeschort, een belofte die op 26 februari per presidentieel decreet werd ingelost. De eerste nieuwe privatisering zou de verkoop van de staatsluchtvaartmaatschappij Aeropostal worden. die voor eind maart op het programma stond.

NIEUW KABINET

President Caldera maakte eind januari zijn kabinet bekend.

De belangrijkste portefeuilles gingen naar Julio Sosa Rodriguez (financiën). oud-ambassadeur in de Verenigde Staten en een ervaren bankier en zakenman; Ramon Escovar Salom (binnenlandse zaken). voorheen procureur-generaal, die een doorslaggevende rol had gespeeld in de aanklachten wegens corruptie tegen voormalig president Carlos Andres Perez (zie pag. 407/2/3-'93); Miguel Angel Burelli Rivas (buitenlandse zaken), een bekend diplomaat; Enzo del Bufalo (planning), econoom en voormalig dagbladredacteur: generaal Rafael Angel Montero Revette (defensie), 49 jaar en voorheen inspecteur-generaal van het leger: Ruben Creixems (justitie), een prominent rechtsgeleerde die met zijn 36 jaar het jongste kabinetslid was; en Asdrubal Batista (hervorming van de nationale economie). een in de VS opgeleide professor in de economie.

Samenstelling van het kabinet

Secretaris van de president - Andres Caldera; defensie - generaal Rafael Angel Montero Re-

Rafael Caldera Rodriguez werd op 2 februari 1994 beëdigd als president van Venezuela.

vette: justitie - Ruben Creixems; binnenlandse zaken - Ramon Escovar Salom"; financiën - Julio Sosa Rodriguez; landbouw en veeteelt - Ciro Añez Fonseca; decentralisatie - José Guillermo Andueza; buitenlandse betrekkingen - Miguel Angel Burelli Rivas; energie en mijnbouw - Erwin José Arrieta; gezinszaken - Mercedes Pulido de Briceño; onderwijs - Antonio Luis Cardenas: stadsontwikkeling - Ciro Zaa; industriële ontwikkeling en handel - Luis Carlos Palacios; vervoer en verbindingen - Cesar Quintini Rosales; planning - Enzo del Bufalo; hervorming van de nationale economie - Asdrubal Batista; volksgezondheid en sociale zekerheid - Vicente Perez Davila: werkgelegenheid - Juan Nepoinuceno Garrido: milieu en natuuriijke hulpbronnen - Roberto Perez Lecuna; jeugdzaken -Pilarica Iribarren de Romero: hoger onderwijs, wetenschap en technologie - Guido Arnal Xrroyo; toeristencorporatie - Hernan Luis Soriano: investeringsfonds - Abdon Vivas Teran; buitenlandse handel - Alberto Poleto; staatsheivorming - Ricardo Conveias; gouverneur van het Federale District - Asdrubal Aguiar Aranguren; speciaal adviseur van de president - Poinpeyo Marquez: centraal voorlichtingsbureau - Guillermo Alvarez

* Lid van vorige regering, nu met andere portefeuille.

NOODWET FINANCIËN. STABILISERINGSPLAN ECONOMIE

In een poging de schade te beperken die het vertrouwen in het financiële systeem en de economie had opgelopen vanwege de sluiting van de op een na grootste bank van het land Banco Latino (zie boven), tekende president Caldera op 10 maart een financiële noodwet om de spaartegoeden te garanderen van de 6 mln mensen die door de crisis getroffenzouden zijn.

De maatregelen. die de bevoegdheden van de staat vergrootten om toezicht te houden op banken, betekenden in feite dat de staat eigenaar werd van de zeven betrokken instellingen

Op 2 maart werden arrestatiebevelen uitgevaardigd voor 83 vooraanstaande zakenlieden en bankfunctionarissen van de regering. Zij werden beschuldigd van fraude, bedrog en verheimelijking in verband met het schandaal van de Banco Latino. Tot de aangeklaagden behoorden twee oud-presidenten van de bank, leden van de raad van bestuur, onderdirecteuren, bankfunctionarissen en Roger Urbina, de hoofdinspecteur van het bankwezen. Ook aangeklaagd was de magnaat Ricardo Cisneros, een van de rijkste mensen in Latijns Amerika met belangen in Venezuela. de VS en Spanje.

Minister van financiën Julio Sosa Rodriguez maakte op 8 maart een stabiliseringprogramma voor de economie bekend met maatregelen om de belastinginkomsten te vergroten en het belastingtekort te verminderen.

CRISIS VERERGERT

Om de groeiende onrust in te dammen maakte de regering op 12 mei bekend dat alle grote steden zouden worden ,,gemilitariseerd". Minister van binnenlandse zaken Ramon Escovar Salom verklaarde op 16 april dat het in gang houden van een ,,geruchtenmachine" een .,misdadige tactiek" was die in ,,bepaalde sectoren" werd gevolgd om het land te destabiliseren.

Hij weigerde de pers details te geven, maar zijn opmerkingen n-erden gezien als een poging de verantwoordelijkheid voor de sociale onrust te leggen bij een vermeende subversieve campagne. die de regering dwarsboomde bij haar pogingen het hoofd te bieden aan de heersende sociaal-economische crisis.

In de voorgaande weken hadden duizenden werknemers in de overheidssector gestaakt om de uitbetaling te eisen van tocgczcgdc salarisen pensioenverhogingen. Zij kregen gezelschap van scholieren die in de hoofdstad Caracas en andere plaatsen protesteerden tegen de aangekondigde intrekking van subsidies op de bustarieven. De scholierendemonstraties liepen uit op geweld nadat de regering had bevestigd dat een op *5* mei omgekomen jongen met opzet door een politieman was doodgeschoten. Ook ernstige watertekorten in Caracas leidden tot langdurigeprotesten.

WAARDEDALING VAN MUNT

Op 26 april trad de president van de centrale bank, Ruth de Krivoy, af uit protest tegen de inmenging van de regering in het monetaire beleid. Het ontslag leidde tot een run op de Amerikaanse dollar waardoor de waarde van de Venezolaanse munteenheid, de bolivar, daalde en buitenlandse-valutareserves onder druk kwamen te staan.

De nieuwe bankpresident, Antonio Casas Gonzalez, beloofde de autonomie van de bank te zulien verdedigen en introduceerde een beperkt opbodsysteem. waardoor de verkoop van dollars aan handelsbanken en wisselkantoren aan maxima werd gebonden. Dit systeem leidde slechts tot een nog groter verschil tussen de officiële koers en de koers op de onofficiële parallelmarkt, en werd opgegeven op 23 mei, toen een nieuwe procedure voor de verkoop van vreemde valuta's van kracht werd. Deze kon de val van de bolivar echter niet stuiten. De munt daalde in waarde van 120 per dollar eind april tot circa 165 per dollar eind mei. In 1993 was de waarde van de bolivar al gedaald van rond 80 (januari) tot ongeveer 105 per dollar (december).

BELASTINGHERVORMINGEN

In het kader van een economisch stabiliseringsplan ter vermindering van een fiscaal tekort van naar schatting $ 6 mrd (zie boven), werden op 23 mei nieuwe belastinghervormingen bekendgemaakt.

Er zouden belastingen worden geheven op luxe-artikelen (10-30 procent) en groothandelstransacties (10 procent), en verder werden een nieuw belastingreglement. wijzigingen in de inkomstenbelasting en ??nnieuwe wet op de belastingzegels in het vooruitzicht gesteld. Caldera had op 14 april speciale bevoegdheden van het Congres gekregen om de maatregelen per decreet in te voeren.

KABINETSWIJZIGINGEN

Het kabinet werd op 27 mei op een groot aantal plaatsen gewijzigd, hoewel het nog geen vier maanden in functie was.

De belangrijkste nieuwe benoeming was die van Carlos Bernardez. een gerespecteerd bankier, die het met veel moeilijkheden kampende privatiseringsprogramma ging leiden als hoofd van het investeringsfonds. Hij volgde in die functie Abdon Vivas Teran op, die het niet gelukt was inschrijvingen binnen te halenvoor de eerste privatiseringspoging van het Fonds, die van de staatsluchtvaartmaatschappij LV.

Francisco Gonzalez werd benoemd tot minister van stadsontwikkeling als opvolger van Ciro Zaa. die minister van vervoer en verbindingen werd: laatstgenoemde portefeuille was tot dan in handen van Cesar Quintini Rosales. Alberto Poleto, tot dan minister van buitenlandse handel, verving Luis Carlos Palacios als minister van industriële ontwikkeling en handel; Palacios volgde Enzo del Bufalo op als minister van planning. Pompeyo Marquez. die speciaal adviseur van de president was. werd coördinator van sociale programma's en Alfredo Gruber werd staatsminister belast met het Venezolaanse Bureau voor de Guyaanse Regio.

GRATIE VOOR COUPPLEGERS

President Caldera ondertekende op 13 februari het bevel tot vrijlating uit de gevangenis van 23 officieren en soldaten, die hadden deelgenomen aan pogingen tot het plegen van een militaire staatsgreep in februari en november 1992 (zie pag. 401/1 e.v.-'92 en 405/1 e.v.-'93). Hiermee kwam hij slechts een deel van zijn in december gedane verkiezingsbelofte na, dat hij alle deelnemers zou vrijlaten.

Op 26 maart verleende de president ook gratie aan luitenant-kolonel Hugo Chavez Frias, die in februari 1992 een coup had gepleegd tegen voormalig president Carlos Andres Perez (zie pag. 401/1 e.v.-'92). Rond diezelfde tijd mochten de meeste officieren, die verantwoordelijk waren voor de opstand in november 1992, uit ballingschap in Peru terugkeren naar Venezuela na bemiddeling door onderhandelaars die de regering naar de Peruaanse hoofdstad Lima had gestuurd.

Na deze stappen, waartegen het in januari afgetreden militaire opperbevel zich had verzet

Luitenant-kolonel Hugo Chavez Frias omarmt een aanhanger op 28 maart 1994, twee dagen na zijn vrijlating uit de gevangenis.

(zie boven). zaten nog een kleine 20 officieren in de gevangenis in verband met de couppogingen en verbleven nog 16 recalcitrante officieren. onder wie generaal Francisco Visconti. in ballingschap in Peru.

Na zijn vrijlating maakte Chavez bekend dat hij zijn Revolutionaire Bolivarische Beweging (MBR-200) in het hele land zou organiseren om verkiezingen voor een constituerende assemblée af te dwingen en de macht te grijpen: hij weigerde het eventuele gebruik van geweld uit te sluiten. Chavez achtte een nieuwe couppoging echter niet waarschijnlijk, een mening die ook Caldera's nieuwe minister van defensie, Rafael Angel Montero Revette. begin maart had geuit.

ARRESTATIE VAN VOORMALIG PRESIDENT

Het Hooggerechtshof besloot op 18 mei met tien tegen vier stemmen een arrestatiebevel uit te vaardigen tegen voormalig president Carlos Andres Perez wegens verdenking van corruptie. Perez werd meteen gevangengezet in de gevangenis El Junquito, 20 km buiten Caracas.

Ook werd de arrestatie gelast van oud-minister van binnenlandse zaken Alejandro Izaguirre Angeli en oud-minister van buitenlandse zaken Reinaldo Figueredo Planchart, die beiden onder Peren hadden gediend in de jaren 1989-'91. alsmede van drie niet nader aangeduide medeplichtigen. Alle verdachten werden ervan beschuldigd te hebben geprofiteerd van valutatransacties die waren gefinancierd uit een geheim fonds.

Percz. wiens schorsing als president in mei 1993, werd omgezet in een definitieve afzetting in september (zie pag. 703/1 e.v.-'93: 196/1-'94), werd op 20 mei ,,uitgesloten" van het lidmaatschap van de Deinocratische Actiepartij (AD).Met dit besluit zag het nationale bestuur van de AD af van een regelrecht royement.

(Vor.ber.pag. 195/3 e.v.-1994)

VERENIGDE STATEN

ONTWIKKELINGEN IN WHITEWATER-AFFAIRE

In april 1994 leek de bedreiging van de positie van president Bill Clinton door het Whitewater-schandaal (zie pag. 414/3 e.v.-'94) af te nemen; dit gold met name voor het overlijden in 1993 van Vincent Foster, dat het meest controversiële onderdeel van de affaire had kunnen worden.

Volgens het eerste serieuze informatielek. op 4 april, uit het onderzoek van de onafhankelijke speciale aanklager Robert B. Fiske, had bestudering van het politierapport en het autopsieverslag over Fosters dood geen enkele aanwijzing opgeleverd voor een andere verklaring dan zelfmoord. Dit werd op 13 april bevestigd door verklaringen van een aantal Congresleden, onder wie de Republikein William Clinger, die toegang hadden gekregen tot de niet gepubliceerde bevindingen van Fiske.

Ook ontstond twijfel over sommige beschuldigingen die in maart tegen Clinton waren ingebracht door het Republikeinse Congreslid Jim Leach. Deze had gezegd dat plaatselijke toezichthouders op het bankwezen onder druk waren gezet om hun bevindingen te wijzigen over de relatie tussen de Whitewater Development Corporation - de ontwikkelingsmaatschappij waarvan Bill en Hillary Clinton mede-eigenaar waren geweest - en dc failliete Madison Guaranty spaarbank. Jean Lewis, de toezichthouder van de Resolution Trust Corporation die door Leach was geciteerd, verklaarde op 4 april dat zij op geen enkele wijze onder druk was gezet cn dat niet was geprobeerd het rapport tegen te houden waarin zij pleitte voor een strafrechtelijk onderzoek naar de Madison.

Bovendien bevestigden documenten die verscheidene grote dagbladen wisten te verwerven van Jamcs McDougal, oud-directeur van de Madison. de bewering van de Clintons dat Whitewater over te weinig kapitaal had beschikt en een verliesgevcndc onderncining was geweest. Uit de documenten bleek dat Whitewater tussen 1979 en 1988 een verlies had geleden van $ 127.000 en dat het bedrijf regelmatig zijn kredietlimiet bij de Madison had overschreden. McDougal gaf wel toe dat Hillary Clinton op zijn aanraden de Whitewater-verliezen had gebruikt om haar belastbaar inkomen te verlagen in een periode dat zij spectaculaire winsten boekte in de goederenhandel. Hij verdedigde deze handelwijze echter als een gangbaar en volkomen legaal boekhoudkundig gebruik.

Perssecretaris Dee Dee Myers van het Witte Huis gaf op 11 april toe dat de Clintons in 1978-'79 hadden verzuimd circa $ 6.000 aan inkomsten op te geven. die Hillary's activiteiten op de termijnmarkt hadden opgeleverd. Myers zei dat deze omissie aan het licht was gekomen tijdens een documentenonderzoek en dat over dit ,,kleine stukje inkomen" alsnog belasting, plus rente, zou worden betaald.

Hoewel het onderzoek van Fiske naar de Whitewater-affaire nog niet was afgerond en er waarschijnlijk voor het einde van het jaar hoorzittingen in het Congres zouden volgen, waren vele commentatoren van mening dat het kritieke punt van het schandaal gepasseerd was. Dit werd bevestigd door de resultaten van opinieonderzoeken, die duidden op een krachtig herstel van Clintons positie (maar een minder krachtig herstel voor Hillary), en door een merkbare terugkeer van het zelfvertrouwen in het Witte Huis.

Eind mei kwamen Democratische en Republikeinse leiders met de speciale aanklager Robert Fiske overeen dat de hoorzittingen van het Congres over de Whitewater-affaire in de tweede helft van juli zouden beginnen

Fiske had erop gestaan dat de hoorzittingen pas zouden beginnen nadat hij een tussentijds rapport had gepubliceerd over de dood van Witte Huis-medewerker Vincent Foster en de toelaatbaarheid van ontmoetingen tussen Witte Huis-medewerkers en toezichthouders die onderzoek deden naar de ingewikkelde financiën van de firina Whitewater.

Op 5 mei had Fiske een uitgebreide dagvaarding doen uitgaan naar het Witte Huis, waarin hij alle documenten, aantekeningen of mededelingen opeiste die door Foster waren geschreven, aan hem waren gezonden of naar

hem verwezen. Hij was in het bijzonder geïnteresseerd in documenten die uit Fosters kantoor waren verwijderd op en onmiddellijk na 20 juli 1993, de datum van zijn dood ten gevolge van een kennelijk zelf toegebrachte schotwond (zie pag. 118/2-'94). Een van de aspecten van Fosters onderzoek was vast te stellen of materiaal was achtergehouden voor onderzoekers na de ontdekking van Fosters lichaam. De juridisch adviseur. van her Witte Huis. Lloyd Cutler, reageerde op de dagvaarding met de belofte van ,,volledige en prompte" medewerking bij het afgevenvan het relevante materiaal.

De regering kwam opnieuw in verlegenheid toen op 27 mei vrijgegeven informatie aantoonde dat Hillary Clinton een voorkeursbehandeling van haar effectenmakelaa had genoten bij het doen groeien van een investering van $ 1.000 tot bijna $ 100.000 in de vee-termijnhandel in 1978-79.

NIEUWE LEDEN FEDERAL RESERVE BOARD. RENTETARIEVEN OMHOOG

President Clinton benoemde op 22 april twee nieuwe leden aan de uit zeven leden bestaande Federal Reserve Board (centrale bank). Alan Blinder, hoogleraar aan de universiteit van Princeton en lid van Clintons Raad van Economische Adviseurs, werd benoemd tot vicevoorzitter van de Board. Janet L. Yellen, hoogleraar aan de universiteit van Californië, werd het enige vrouwelijk lid.

De benoemingen zouden waarschijnlijk geen invloed hebben op het beleid van Alan Greenspan, de voorzitter van de bank. Deze stond een verscherping van de monetaire politiek voor in een poging de inflatieclruk te weerstaan die het gevolg was van een jaarlijkse groei van 7 procent, zoals gemeten in het laatste kwartaal van 1993.

Op 18 april maakte Greenspan een verhoging van de korte-termijnrente met 0,25 procent bekend, de derde verhoging binnen drie maanden. Sinds 4 februari was de federal funds rate - het rentetarief dat financiële instellingen aan elkaar in rekening brachten voor leningen van één dag - dan ook gestegen van 3 tot 3.75 procent. De stijging leidde tot een verhoging van de laagste rentevoet voor de langere termijn tot 6,75 procent. Het was de tweede verhoging van de rentevoet sinds 23 maart. Daarvoor was het tarief sedert juli 1992 6 procent geweest.

MISDAADBESTRIJDINGSWET AANGENOMEN IN HUIS VAN AFGEVAARDIGDEN

Het Huis van Afgevaardigden nam op 21 april met 285 tegen 141 stemmen een verzamelwetsontwerp ter bestrijding van de misdaad aan. Het wetsontwerp voorzag onder meer in 30.000 politieagenten extra op straat, een versnelling van het nieuwbouwprogramma voor gevangenissen en een uitbreiding van 2 tot 65 van het aantal federale misdrijven waarvoor de doodstraf kon worden uitgesproken. In overeenstemming met het enthousiasme onder Amerikaanse parlementariërs voor het nieuwe principe ,,drieslag uit" in het strafrecht (zie pag. xx/x - '94), stelde de wet automatisch levenslange gevangenisstraf in het vooriiitzicht voor iedereen die was veroordeeld voor drie geweldsmisdrijven of ernstige drugsdelicten.

Het door het Huis aanvaarde wetsontwerp hield een uitgavenpost in die werd begroot op $ 27,9 mrd, inclusief de politiesalarissen die in de beginperiode uit de federale kas betaald zouden worden Het ontwerp was vergelijkbaar met een wetsontwerp dat in november 1993 door de Senaat was aangenomen (zie pag. 263/1 e.v.-'94). De beide wetsontwerpen zouden door een gezamenlijke commissie van Huis en Senaat tot één wet worden samengevoegd.

Vergelijking van de uitgaven in de beide verzamelwetsontwerpen ter bestrijding van de misdaad

	Huis (bedragen in mrd)	Senaat
Politie	$ 3,90	$ 8,90
Gevangenissen en trainingskampen	$ 14,10	$ 6,00
Drugshulpverlening en -bestrijding	$ 1,85	$ 1,20
Misdaadpreventie	$ 6,60	$ 3,80
Overige kosten	$ 1,45	$ 2,40
Totaal	$ 27,90	$ 22,30
Halsmisdaden	65	50
Verboden w-apens	—	19
Extra politieagenten	50.000	100.000

Bron: *Washington Post*

WAPENLOBBY LIJDT NEDERLAAG IN VERKIEZINGSCAMPAGNE

De machtige National Rifle Association (NRA)leed op 12 april een gevoelige nederlaag toen de Californische staatssenator David Roberti wist te verijdelen dat hij uit zijn functie werd verdreven. Bij buitengewone verkiezingen behaalde Roberti 59 procent van de stemmen en versloeg daarmee vijf tegenstanders. Hij werd gesteund door Handgun Control, een pressiegroep voor wapenbeperking die was opgericht door Sarah Brady en die een belangrijke rol had gespeeld bij het aannemen van de Brady-wet in het Congres, eind 1993 (zie pag. 262/2 e.v.-'94).

Roberti, die al 27 jaar lid was van het staatsparlement, had een doorslaggevende rol gespeeld bij de totstandkoming van de wet op wapenbeperking (Assault Weapons Control Act) van 1989, die de verkoop van semi-automatische geweren in Californie verbood. De wet was aangenomen na een willekeurige aanslag op een aantal schoolkinderen door de eigenaar van een dergelijk wapen. De NRA, die zich manifesteerde via een coalitie van plaatselijke wapenbezitters, verzamelde de benodigde 20.000 handtekeningen onder een petitie om Roberti's mandaat te herroepen en een buitengewone stemming in zijn kiesdistrict af te dwingen. Het was voor het eerst in 80 jaar dat in de staat een mandaat werd herroepen.

VERBOD OP WAPENS DOOR HUIS VAN AFGEVAARDIGDEN

Het Huis van Afgevaardigden nam op 5 mei met 216 stemmen (177 Democraten. 38 Republikeinen en één onafhankelijke) tegen 214 (77 Democraten en 137 Republikeinen) een wetsontwerp aan dat de produktie, de verkoop en de overdracht van 19 typen semi-automatische aanvalswapens verbood.

Tot de wapens die de wet verbood behoorden semi-automatische als de AK-47 en de Uzi, maar ook wapens met meer dan één aanvalskenmerk. bijvoorbeeld een pistoolgreep of een verwijderbaar magazijn met hoge capaciteit. Ook magazijnen met meer dan tien kogels werden verboden.

De reikwijdte van het wetsontwerp. dat was ingediend door het Democratische Congreslid Charles Schumer, was vergelijkbaar met die van bepaalde maatregelen die waren opgenomen in de verzamelwet voor de misdaadbestrijding van de Senaat, aangenomen in 1993 (zie pag. 262/2 e.v.- '94). maar die buiten de misdaadwet van het Huis waren gebleven. Omdat de beide aangenomen misdaadwetten tot één wet zouden worden samengevoegd. verhoogde het aannemen van het verbod op offensieve wapens door het Huis de kans dat een dergelijk verbod in de uiteindelijke misdaadbestrijdings et zou worden opgenomen. Daarom voerde de wapenlobby, die in 1993 en 1994 een aantal nederlagen had moeten slikken. fel campagne tegen het wetsontwerp in wat werd beschouwd als een belangrijke test van zijn invloed. Clinton. een warm voorstander van wapenbeperking, voerde een intense lobby voor de wet en begroette het aannemen als ,,een dramatische slag tegen die dodelijke wapens en de criminelen die ze gebruiken".

Wapens waarop het wetsontwerp van het Huis betrekking had

Wapen	Aantal in omloop (circa)
Colt AR-15	400.000
Intatec TEC-DC9, TEC-9, TEC-22	200.000
AK-47	100.000
M-10, M-11, M-1119, M-12	100.000
Fabrique Nationale FN/FAL, FN/LAR, FNC	30.000
Street Sweeper. Strikcr 12	18.000
Action Arms UZI. Galil	10.000
Stevr Army Universal Rifle	10.000
Beretta AR-70, SC-70	1.000
Totaal	869.000

Bron. Bureau voor Alcohol, Tabak en Vuurwapens

OPPERRECHTER TREEDT AE BENOEMING OPVOLGER

Harry A. Blackmun (85), het meest liberale lid van het Hooggerechtshof, maakte op 6 april bekend dat hij aan het eind van de lopende zitting van het Hof, in juni, zou aftreden.

Hoewel hij zijn hele leven Republikein bleef en in 1970 was benoemd door president Richard Nixon, was Blackmun een vcrtcgenwoordigcr geworden van de liberale vleugel van het Hof. Hij was een uitgesproken tegenstander van de doodstraf en stond ook bekend als de hoofdauteur van de historische uitspraak in de zaak Roe versus Wade in 1973, waarin het wettelijke recht op abortus werd bevestigd. Blackmun noemde die uitspraak ,,een noodzakelijke stap op weg naar de volledige emancipatie van de vrouw". De verschuiving naar rechts als gevolg van de rijf benoemingen tijdens de presidentschappen van Ronald Reagan en Gcorge Bush (1981-'93) betekende dat Blackmun meer en meer geisoleerd kwam te staan. Binnen het huidige Hof zat hij op een lijn met de liberaal John Paul Stevens. De centrumposities werden over het algemeen ingenomen door Ruth Bader Ginsburg, Sandra Day O'Connor, Anthony Kennedy en David Souter, terwijl rechts werd vertegenmoordigd door voorzitter William Rehnquist en de leden Antonin Scalia en Clarence Thomas.

De belangrijkste kandidaat voor de opvolging van Blackmun was de leider van de Democratische meerderheid in de Senaat, George J. Mitchell, die eerder had aangekondigd zich bij de verkiezingen van november 1994 niet herkiesbaar te zullen stellen voor zijn zetel in Maine. Op 12 april maakte Mitchell echter bekend dat hij de door Clinton aangeboden functie had geweigerd. Het antecedentenproces zou hem te veel hinderen bij zijn pogingen om wetten op het gebied van de gezondheidszorg en andere initiatieven van de regering door het Congres te loodsen.

Benoeming van nieuwe opperrechter

Op 13 mei maakte Clinton bekend dat Stephen G Breyer de opvolger zou worden van Blackmun. indien de Senaat akkoord zou gaan met de benoeming

De selectieprocedure van 37 dagen had korter geduurd dan de i37 dagen die nodig waren om Ruth Ginsburg te kiezen, Clintons eerste nominatie voor het Hooggerechtshof (zie pag. 116/1/2-'94), maar het proces verliep evrnzeer in het openbaar. Het begon met het besluit van de leider van de Democratische fractie in de Senaat. George J. Mitchell. om de nominatie te weigeren en eindigde met een definitieve kandidatenlijst met onder meer Breyer, minister van binnenlandse zaken Bruce Babbitt en federaal rechter Richard S. Arnold. Hoewel Babbitt en Arnold een warmere persoonlijke band met Clinton hadden. werd van Breyer (die werd beschouwd als gematigd progressief) verwacht dat hij meer steun zou krijgen vanuit beide partijen in de Senaat.

Breyer (55). afgestudeerd aan de universiteiten van Stanford, Oxford en Harvard, was de belangrijkste rechter van de Hoven van Appel voor het Eerste Circuit. Ook was hij eerste raadgever van de juridische commissie van de Senaat. waar hij verantwoordelijk was geweest voor het opstellen van wetgeving ter deregulering van de Amerikaanse luchtvaart en van richtlijnen voor de hoogte van gevangenisstraffen.

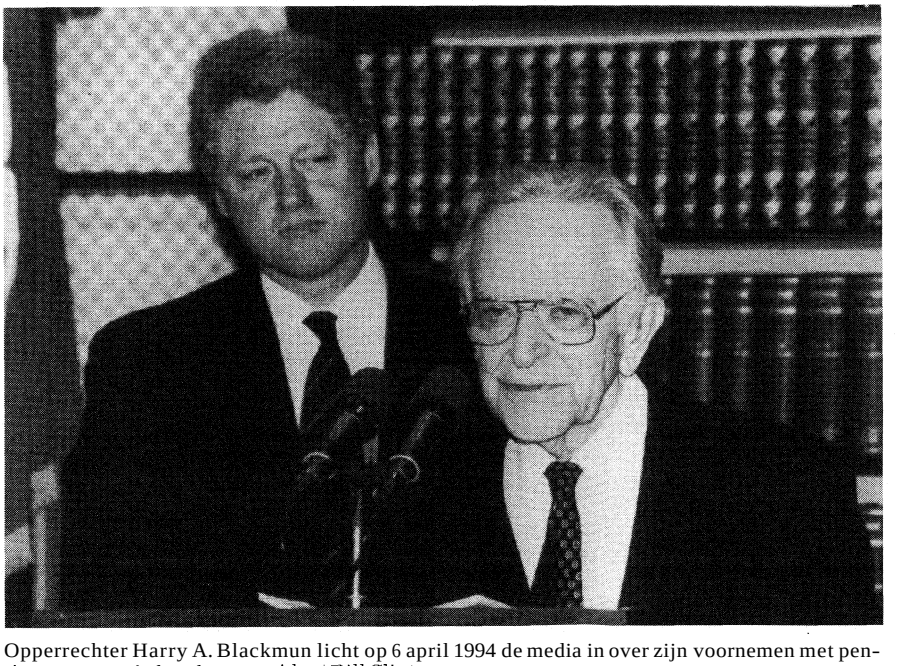

Opperrechter Harry A. Blackmun licht op 6 april 1994 de media in over zijn voornemen met pensioen te gaan. Achter hem president Bill Clinton.

President Bill Clinton (l.)en de door hem genomineerde nieuwe opperrechter, Stephen G. Breyer, reageren op vragen van journalisten na een gezamenlijk eindje joggen op 16 mei 1994 in Washington.

Doordat hij te laat op de hoogte was gesteld om op 13 mei in het Witte Huis aanwezig te kunnen zijn. ontbrak Breyer bij de plechtigheid waarop zijn nominatie bekend werd gemaakt. Clinton prees zijn kandidaat als ,.een van de voortreffelijke juristen van deze tijd". die beschikte over een .,opmerkelijk vermogen om ingewikkelde onderwerpen in eenvoudige termen uiteen te zetten".

Hooggerechtshof doet uitspraak over seksuele partijdigheid

In een historische uitspraak in de zaak J.E.B. versus Alabama Ex Rel T.B. oordeelde het Hooggerechtshof op 19 april met zes tegen drie stemmen dat onderscheid op grond van geslacht bij de selectie van jury's een schending betekende van de waarborg van gelijkwaardige bescherming die was vastgelegd in het 14de amendement op de grondwet.

De meerderheidsopvatting, op schrift gesteld door rechter Blackmun, was een uitbreiding van een beslissing uit 1986 (Batson versus Kentucky) dat juryleden niet mochten worden uitgesloten op grond van hun ras.

In een afzonderlijke verklaring stemde rechter O'Connor - die in 1981 als eerste vrouw in het Hof was benoemd - weliswaar in met de uitspraak. maar sprak zij ook de bezorgdheid uit dat deze. door de vrijheid van handelen bij de selectie van juryleden te beperken. de waarschijnlijkheid vergrootte dat ,,vooringenomen leden tot jury's werden toegelaten". De drie leden van het Hof die zich tegen de uitspraak hadden verzet, waren Rehnquist, Scalia en Thomas.

AMES VEROORDEELD VOOR SPIONAGE

Aldrich H. Ames, voorzover bekend de hoogste agent van de centrale inlichtingendienst CIA die ooit tegen de VS had gespioneerd, bekende op 28 april schuld na aanklachten van spionage en belastingontduiking en werd veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf zonder recht op strafvermindering.

Ames bekende schuld in het kader van de afspraak dat hij de CIA een volledig verslag zou geven van zijn activiteiten in ruil voor een lichtere straf voor zijn echtgenote, Maria del Rosario Casas Ames. Zij had zich eveneens schuldig verklaard aan spionage en zou op 28 augustus berecht worden nadat Ames zijn hele verhaal had verteld. Wanneer Aldrich Ames volledig zou meewerken, zou Maria Ames mogelijk een gevangenisstraf van vijf jaar kunnen krijgen, een vonnis dat door enkele Republikeinse Congresleden misplaatst mild werd genoemd.

Het echtbaar Ames had vastgezeten zonder recht op borgtocht sinds hun arrestatie op 21 februari in Washington (zie pag. 412/3 e.v.-'94). Tijdens het proces zei de aanklager dat Ames meer dan $ 2 mln had ontvangen in ruil voor het leveren van informatie aan de Sowjet-Unie en Rusland gedurende een periode van negen jaar. en dat hij ten minste elf Amerikaanse agenten had verraden, van wie er verscheidene waren geexecuteerd. Ames las een verklaring van acht pagina's voor, waarin hij zijn vrouw van alle blaam zuiverde. Hij stelde dat zij meer clan zeven jaar lang niets van zijn activiteiten had afgeweten. Hij ontkende dat hij de VS ..merkbaar schade berokkend" had of de Sowjet-Unie ,,merkbaar geholpen" had en noemde het ,,spionagebedrijf" een ,,schijnvertoning uit eigenbelang: uitgevoerd door carrièrebureaucraten".

Herziening contraspionage-activiteiten

President Clinton beval op 3 mei een herziening van de Amerikaanse contraspionage-activiteiten in een nieuwe poging om samenwerking af te dwingen tussen de centrale inlichtingendienst CIA en de federale recherche FBI bij het zoeken naar buitenlandse spionnen die actief waren in de VS.

De presidentiele richtlijn was het gevolg van een onderzoek door de nationale veiligheidsraad (National Security Council. NSC) naar de zaak Aldrich Ames. Bureaucratisch gekibbel tussen de FBI en de CIA had er in belangrijke mate toe bijgeclragen dat Ames' activiteiten niet eerder waren ontdekt.

De presidentiele richtlijn stelde een nieuwe adviesraad in voor beide diensten, alsmede een nationaal centrum voor beleidsontwikkeling inzake contraspionage. Beide instanties zouden werken met hoge CIA- en FBI-functionarissen, en onder toezicht staan van de NSC. De FBI zou voor de eerste vier jaar de directeur van het beleidsontwikkelingscentrum leveren, waarna de post elke twee jaar zou rouleren tussen de CIA, de FBI en de militaire inlichtingendiensten. Deze voorwaarden hadden de steun van CIA-directeur R. James Woolsey en zijn FBI-ambtgenoot Louis J. Freeh, die beiden erkenden dat wrijving tussen de diensten in het verleden belemmerend had gewerkt op contraspionage-operaties.

VERDERE BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN. HUD-MEDEWERKER BEKENT SCHULD

Op 15 april bekende Joseph A. Strauss, een medewerker van Samuel R. Pierce Jr., minister van huisvesting en stadsontwikkeling (Housing and Urban Development, HUD) onder de regering-Reagan, zich schuldig te hebben gemaakt aan samenzwering en verduistering.

De zaak bracht het aantal veroordelingen of bekentenissen dat de speciale aanklager Ailin M. Adams tijdens een vier jaar durend onderzoek naar fraude en omkoping bij de HUD in het tijdperk-Reagan had bewerkstelligd, op 15

SCHADEVERGOEDING VOOR RODNEY KING

Een federale jury in Los Angeles wees op 19 april een bedrag van S 3,8 mln toe aan Rodney King als schadevergoeding voor het geweld dat hem in 1991 was aangedaan door agenten van de politie van Los Angeles (LAPD).

De vrijspraak voor Kings aanvallers, ondanks bewijs in de vorm van een videoband van het incident, had indertijd geleid tot de ernstigste rellen in de moderne Amerikaanse geschiedenis. waarbij meer dan 50 doden waren gevallen (zie pag. 484/3 c.v.-'93).In 1993 belandden twee van de agenten in de gevangenis nadat zij waren veroordeeld op grond van federale aanklachten naar aanleiding van het incident.

PRESIDENT ONTMOET INDIANENLEIDERS

Meer dan 300 vertegenwoordigers van de 547 door de federale regering erkende Amerikaanse Indianenstammen verzamelden zich op 29 april op het zuidelijke gazon van het Witte Huis voor een historische, twee uur durende bijeenkomst met president Clinton.

Tijdens de bijeenkomst tekende Clinton een document met richtlijnen voor de verhouding tussen de stammen en de federale regering. en een ander dat was gericht op het behoud van de Indiaanse godsdienstvrijheid,inclusief het gebruik van de veren van adelaars (een beschermde diersoort) bij religieuze plechtigheden. Door het ondertekenen van de documenten benadrukte Clinton dat de stammen onder de Amerikaanse wet werden beschouwd als soevereine naties. In de openingstoespraak tot zijn gasten beloofde Clinton ..de betrekkingen van de federale regering met de stammen dramatisch te verbeteren". In de daaropvolgende discussies kwam een aantal onderwerpen ter sprake. waaronder godsdienstvrijheid, het gebruik van natuurlijke hulpbronnen, economische ontwikkeling. en steun van de regering op het gebied van de gezondheidszorg.

RICHARD NIXON OVERLEDEN

Richard Milhous Nixon (81), de 37ste president van de VS (1969-'74) en de enige die ooit uit zijn ambt was teruggetreden, overleed op 22 april in het Cornell Medical Centre in New York. Hij was daar opgenomen nadat hij op 18 april in zijn huis te Park Ridge (New Jersey) was getroffen door een zware beroerte. In overeenstemming met zijn eigen wensen werd hij op 27 april begraven in Yorba Linda (Californië), waar hij geboren was en waar de Nixon-bibliotheek was gevestigd.

Veel leden van het Amerikaanse establishment woonden de begrafenis van Nixon bij, onder wie zijn vijf opvolgers als president - Gerald Ford, Jimmy Carter, Ronald Reagan, George Bush en Bill Clinton. Ook waren er buitenlandse hoogwaardigheidsbeklecders uit 55 landen. Vanwege de begrafenis was een dag van nationale rouw uitgeroepen. Een vloedgolf van eerbetoon van Amerikaanse en buitenlandse zijde gaf de slotfase aan van de rehabilitatie waaraan Nixon had gewerkt sinds zijn aftreden in 1974 op het hoogtepunt van het Watergate-schandaal.

Nixon werd geboren op 9 januari 1913 en was als jong politicus befaamd om de hardhandige wijze waarop hij vermeende communistische subversieven aan de kaak stelde en om de gemene trekjes van zijn verkiezingscampagnes. Hij vertegenwoordigde een Californisch kiesdistrict in het Huis van Afgevaardigden (1946-'50) en werd vervolgens senator voor Californië (1950-'53). Hij werd bij de presidentsverkiezingen in november 1952 tot vicepresident van Dwight D. Eisenhower gekozen en bekleedde die post acht jaar, waarna hij in 1960 op het nippertje de presidentsverkiezingen verloor van John F. Kennedy Toen zijn gooi naar het gouverneurschap van Californië in november 1962 mislukte, leek Nixons politieke loopbaan voorbij. In 1968 wist hij echter de Republikeinse nominatie voor het presidentschap te verwerven, waarna hij met gering verschil de presidentsverkiezingen won van Hubert Humphrep Zijn eerste ambtstermijn werd gekenmerkt door successen in het

Archiefopname van Richard Nixon na zijn aftreden op 9 augustus 1074.

buitenlandse beleid, waaronder de terugtrekking van de VS uit de niet te winnen oorlog in Vietnam cn een historisch bezoek aan China in februari 1972. Zijn presidentschap kenmerkte zich echter ook door een neiging tot persoonlijke en politieke paranoia. en haat jegens linkse progressieven, die hij als subversief beschouwde.

Nixon werd in 1972 herkozen. toen hij met enorm verschil George McGovern versloeg, maar zijn tweede ambtstermijn werd overschaduwd door het Watergate-schandaal. Dit ontstond uit een mislukte inbraak in het hoofdkwartier van het nationale comité van de Democratische Partij in juni 1972. die leidde tot een reeks vernietigende onthullingen over een regering die regelmatig minimaal respect voor de wet had getoond. Terwijl het spoor van onwettige handelingen onafwendbaar naar Nixon leidde, trad hij op 9 augustus 1974 af als president om een onvermijdelijke afzettingsprocedure in het Congres te voorkomen (zie pag. 513 e.v.-'74). Hij kreeg op 8 september gratie van zijn opvolger Gerald Ford. Daarna begon hij te werken aan een geleidelijk herstel van zijn reputatie. Na 20 jaar van boeken schrijven, lezingen houden en discreet adviseren van zijn presidentiele opvolgers. had Nixon aan het eind van zijn leven de status van ..elder statesman" op het gebied van de binnen- en buitenlandse politiek bereikt.

JACQUELINE KENNEDY OVERLEDEN

Jacqueline Kennedy Onassis (64), weduwe van president John F. Kennedy en van de Griekse scheepsmagnaat Aristoteles Onassis, overleed op 19 mei in New York. Zij werd op 23 mei ter aarde besteld op de nationale begraafplaats Arlington, naast het graf van Kennedy.

(Vor.ber.pag. 412/1 e.v.-1994)

ALGEMEEN

VOEDSELCRISIS IN OOST-AFRIKA

Op 7 april 1994 waarschuwde het in de VS gevestigde Agentschap voor internationale Ontwikkeling (AID) dat meer dan 20 miljoen mensen in Oost-Afrika werden bedreigd door ernstige ondervoeding of de hongerdood Dit kwam omdat dit gebied behalve met een vluchtelingenprobleem als gevolg van conflicten ooknogniet droogte had te kampen

In een verklaring nog vóór de jongste Rwandese crisis (zie pag 432/1 e.v.-'94) zeiden AID-functionarissen dat een gecoordineerde internationale actie noodzakelijk was om te voorkomen dat in het gebied op grote schaal hongersnood zou uitbreken. Volgens hun schattingen leden in Djibouti. Eritrea (zie pag. 129/2-'94), Ethiopie (zie onder ETHIOPIË j. Kenia (zie pag. 270/2-'94). Rwanda, Soedan en Tanzania (zie pag. 358/1/2-'94) bijna 11 rnln mensen voedselgebrek tengevolge van de droogte. Daarnaast vormden binnenlandse conflicten in Somalia en Boeroendi (zie pag. 419/3-'94) een bedreiging voor grote aantallen mensen. Volgens het AID waren er in het gebied 2,7 iniljoen vluchtelingen en maren nog eens 7.2 miljoen mcnscn in hun eigen land van huis en haard verdreven.

AID-medewerkers deelden verder mee dat de VS in het lopende belastingjaar van de $ 319 mln die voor Afrika was bestemd. $ 214 mln hadden besteed aan voedselhulp voor Oost-Afrika. Extra hulp voor dit gebied werd verstrekt via het VN-Wereldvoedselprogramma (WFP) voor ondersteuning bij droogte en burgerrampen.

(Vor.ber.pag. 709/2-1993)

ETHIOPIË

LEDEN OPPOSITIE VRIJGELATEN

Twee vooraanstaande leden van het verbannen Oromo Bevrijdingsfront (OLF). Ibssa Gutema (oud-minister van onderwijs) en Lencho Leta (voormalig plaatsvervangend secretaris-generaal van het OLF). die in december 1993 waren gearresteerd (zie pag. 130/1-'94), werden op 4 januari 1994 vrijgelaten.

Op 5 januari had het proces tegen hen moeten beginnen voor het Hooggerechtshof in Addis Abeba, waar zij zich moesten verantwoorden voor het verklaren van oorlog. het opruien van mensen om naar de wapens te grijpen en het verspreiden van geruchten over oorlog. maar de regering opdracht gegeven de aanklachten in te trekken. Het Opperste Gerechtshof oordeelde op 6 januari echter dat hun vrijlating een inbreuk op dc gerechtelijke procedures vormde en beval hen op 10 januari voor het gerecht te verschijnen. Op die dag gelastte het Opperste Gerechtshof echter hun vrijlating met als argument dat de openbare aanklager de aanklachten tegen hen op 4 januari had ingetrokken.

De radiozender Stem van Ethiopië had op 24 januari bericht dat Lcncho door het centraal comité van het OLF was ontheven van zijn functie.

DREIGENDE HONGERSNOOD

Na waarschuwingen in december 1993 (zie pag. 129/3 e.v.-'94) nam de angst voor grootschalige hongersnood toe. Op 2 februari 1994 berichtte de Ethiopische lokale radio dat in de noordelijke provincie Tigray voor de twaalf maanden tot januari 1995 een tekort van 206.000 ton graan werd verwacht, dat het leven van een miljoen mensen bedreigde. Soortgelijke waarschuwingen kwamen uit de regio's Afar in het noordwesten van Ethiopië. Maji in het zuidwesten en Oromia in het oosten. Op 8 februari maakte het ministerie van landbouw bekend dat 5 mln Ethiopiërs werden bedreigd door acute voedseltekorten en dat een extra miljoen ton graan nodig zou zijn om de nood te lenigen.

Op 7 mei verklaarde premier Tamirat Layne dat er meer dan 6,7 mln mensen leden aan de gevolgen van voedselschaarste (zie ook onder ALGEMEEN). Hij herhaalde ook de waarschuwing van de hulporganisaties dat de droogte gecombineerd met een zelfingenomen houding van donoren zou kunnen leiden tot een grotere ramp dan de catastrofe die Ethiopië in 1984-1985 had getroffen (zie pag. 187/2 e.v.-'85) en waarbij 500.000 mensen waren omgekomen.

Hij verzocht de mensen dringend om vrijgevig te zijn ten opzichte van hun buren en deed een beroep op de donoren om hun beloftes na te komen. Op 20 mei werd echter bericht dat maar 20 procent van de beloofde hulp was aangekomen. Oindat het aantal bedreigde mensen toenam, startte de regering op 27 mei met een operatie om 134.000 ton voedsel, 23.000 ton kunstmest en 7.000 ton zaad en medicijnen tc vervoeren van havens en rijkere gebieden naar de gebieden die door de droogte getroffen waren.

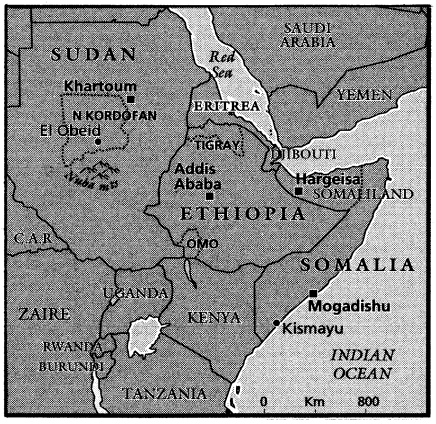

(The Economist)

Op 3 juni deelde de Hulp- en Rehabilitatiecommissie van de regering (RRC) mee dat er alleen al in het zuidelijke Omo-gebied in de voorgaande twee maanden meer dan 5.000 mensen waren gestorven aan honger en ziekte, en dat nog 100.000 mensen met de hongersnood werden bedreigd. Voorts werd melding gemaakt van grote verliezen onder de veestapel, een karakteristiek signaal voor het begin van een echte hongersnood; 20.000 stuks vee zouden binnen twee maanden in het centrale district Arsi zijn omgekomen.

Medio juni schatte de RRC dat meer dan 7 mln mensen reeds voedselhulp nodig hadden om de huidige droogteperiode te kunnen overleven. Er was sprake van de ernstigste droogte sinds die van 1984-1985. Het probleem werd nog vergroot door moeilijkheden bij het transport van hulpgoederen, die deels het gevolg waren van de toestand van de wegen maar ook - volgens de regering - te wijten waren aan gebrekkige coördinatie tussen sommige hulporganisaties.

Frankrijk maakte op 7 juni bekend dat het zijn voedselhulp met 50 procent zou uitbreiden en dat in de volgende paar weken 6.000 ton tarwe zou worden afgeleverd.

AKKOORD OVER REPATRIËRING

Het Ethiopische persbureau ENA berichtte op 11 februari dat Ethiopië en het Hoge Commissariaat voor Vluchtelingen van de VN (UNHCR) de laatste voorbereidingen hadden getroffen voor de repatriëring van 50.000 Ethiopische vluchtelingen uit Soedan en Djibouti.

ROEP OM PROCES TEGEN DADERS „RODE TERREUR". ARRESTATIE VERDACHTEN

Circa 7.000 demonstranten eisten op 10 februari in Addis Abeba dat zeven met naam en toenaam bekende verdachten zouden worden berecht voor hun aandeel in de moord op naar schatting 55.000 mensen alleen al in Addis Abeba in 1978-1979. De vermeende moorden werden gepleegd tijdens de „Rode Terreur", een campagne van politieke liquidaties op last van de toen regerende Dergue.

Op 23 februari werd in Harare bij de Zimbabwaanse minister van buitenlandse zaken, Nathan Shamuyarira, een formeel verzoek ingediend om de uitlevering van de vroegere Ethiopische dictator Mengistu Haile Mariam, die in mei 1991 asiel had gekregen in Zimbabwe (zie pag. 542/2-'91). Op 8 februari had Shamuyarira gedreigd Mengistu het land uit te zetten omdat deze opruiende uitspraken had gedaan in een Zimbabwaanse krant.

Arrestaties

Op 2 mei werden Melaku Tefera en Begashaw Afalay aangehouden toen zij, nadat zij door Djibouti waren uitgewezen, Ethiopië binnenkwamen. De twee mannen werden naar Addis Ababa gebracht, waar zij terecht kwamen in een gevangenis waar naar schatting al 1.000 andere voormalige hoge funtionarissen van het Mengistu-regime werden vastgehouden. Er werd verwacht dat Melaku en Begashaw formeel beschuldigd zouden worden van misdaden tegen de mensheid vanwege het plegen van politieke moorden, het knoeien met voedselhulp. en wrede politieke onderdrukking tijdens de campagnevan de „RodeTerreur".

Melaku, bekend als de „Slachter van Gondar". zou verantwoordelijk zijn geweest voor de dood van honderden mensen in de negen jaar dat hij in Gondar. tijdens het regime van voormalig president Mengistu Haile Mariam. een leidinggevende positie had in de Arbeiderspartij van Ethiopië. In 1992 werd in de buurt van het vliegveld van Gondar een massagraf blootgelegdinet meer dan 1.000 lijken.

DISCUSSIE OVER GRONDWETSONTWERP

Op 13 april begon de Raad van Afgevaardigden aan een discussie over het grondwetsontwerp dat door de grondwetscommissie was ingediend. Eerder had de Raad onder meer besloten de term .„Federale Democratische Republiek Ethiopië" te aanvaarden als de volledige landsnaam en te erkennen dat de leden van de federatie hun eigen officiële talen hebben, ook al zou de officiële taal van de federatie het Amharisch zijn.

VERKIEZINGEN VOOR CONSTITUERENDE VERGADERING

Op 5 juni werden verkiezingen gehouden voor een 547 leden tellende Constituerende Vergadering. Uit de eind juni beschikbare onvolledige uitslagen bleek dat de regeringscoalitie van het Ethiopische Revolutionaire Democratische Volksfront (EPRDF) 284 van de 303 zetels had gewonnen waarvan de uitslag officieel bekend was. De verkiezingen in twee regio's waren uitgesteld tot 17 juli.

Onder toezicht van 600 internationale waarnemers en geaccrediteerde journalisten verliepen de verkiezingen,naar verluidt. vreedzaam, zonder ernstige onregelmatigheden. Van de 22.800.000 kiesgerechtigden hadden 15.021.581 zich volgens ramingen laten registreren. De opkomst bedroeg officieel 90 procent.

De kandidaten van het EPRDF domineerden de kieslijsten door een boycot van de voornaamste oppositiepartijen die nauw verbonden waren met de etnische Amhara-groep in Addis Abeba. Deze partijen verzetten zich tegen de mogelijke hervorming die het land tot een vrijwillige associatie van 14 etnische staten zou reduceren. Dit was een van de voornaamste punten in een nieuw grondwetsontwerp, voltooid op 4 mei, dat door de Constituerende Vergadering moest worden besproken.

(Vor.ber.pag. 129/2 e.v.-1994)

GABON

DOOD VAN IMMIGRANTEN

Op 3 februari 1994 zouden 67 verdachten van illegale immigratie, voornamelijk Ghanezen en Nigerianen, zijn gedood bij geweld in politiecellen. Het ging hierbij klaarblijkelijk om onderlinge vechtpartijen tussen gedetineerden, van wie er 226 vastzaten in afwachting van deportatie. De Ghanese autoriteiten spraken hun ernstige bezorgdheid over het incident uit en eisten een onafhankelijk onderzoek.

Zeker 44 mensen verdronken toen een boot op 17 mei voor de kust van Gabon kapseisde. Zij maakten deel uit van een groep van omstreeks 60 mensen die vanuit armere buurlanden poogden het olierijke Gabon op illegale wijze binnen te komen.

DODEN IN LIBREVILLE

Tijdens vier dagen van onlusten in Libreville (22-25 februari) kwamen, volgens het ministerie van defensie, minstens negen mensen om het leven bij botsingen tussen veiligheidstroepen en demonstranten van de oppositie.

Hoewel de avondklok die na de verkiezingen in december was ingesteld (zie pag. 199/1-'94), op 12 februari werd opgeheven. bleef de toestand in de hoofdstad gespannen. De situatie werd nog verergerd door de arbeidsonrust naar aanleiding van de devaluatie van de CFA franc die in januari had plaatsgevonden (zie pag. 347/3 e.v.-'94).
Het geweld brak uit toen regeringstroepen op 22 februari Radio Liberté verwoestten, het radiostation van de Rassemblement national des bucherons (RNB). de grootste oppositiepartij. De aanval - volgens de regering een ..strafmaatregel" omdat het station had aangezet tot .,haat, geweld en onverdraagzaamheid" - viel samen met het begin van een algemene staking die door de vakbonden was uitgeroepen en gesteund werd door de RNB. De toestand verslechterde op 23 februari, toen soldaten met rugdekking van tanks het huis aanvielen van RNB-leider Paul Mba Abessole. Nadat de vakbonden zich bereid hadden verklaard tot onderhandelingen met de regering, zou de rust op 26 februari zijn weergekeerd.

LID VAN REGERING AFGETREDEN

Paul Biyoghe Mba trad op 27 februari uit de regerende Democratische Partij van Gabon en uit de regering. Hij hekelde het ..afglijden naar een autoritair systeem" van de leiding. Mba was verbonden aan het ministerie van inspectie en parastatale hervorming.

NIEUWE REGERING

Op 11 maart diende premier Casimir Oye Mba zijn ontslag in. Hij meende deze stap te moeten doen omdat het land een ,,nieuwepolitieke fase" inging, waarmee hij zinspeelde op de presidentsverkiezingen van december 1993 (zie pag. 199/1-'94). Hij werd op 13 maart opnieuw benoemd door president Omar Bongo en kreeg het verzoek zo snel mogelijk zijn vierde regering te vormen.

Op 25 maart werd de samenstelling van de nieuwe regering bekendgemaakt. Er zaten geen leden van de radicale oppositie in. Pater Paul Mba Abessole, leider van de RND) had het aanbod van Oye Mba om deel te nemen aan een regering van nationale eenheid klip en klaar van de hand gewezen.
De belangrijkste leden van het nieuwe kabinet waren:

Premier - Casimir Oye Mba: staatsminister voor uitrusting en bouwnijverheid - Zacharie Myboto; staatsminister voor verbindingen en PTT - Jacques Adiahenot*; staatscontrole, decentralisatie, territoriaal bestuur en regionale integratie - Jean-François Ntoutoume-Emane*: landbouw, veeteelt en plattelandseconomie - Emmanuel Ondo Methogo+; justitie en zegelbewaarder - Serge Mba-Bekale; sociale zaken, gezinsaangelegenheden en nationale solidariteit - Victor Mapangou Moucani Muetsa+; binnenlandse zaken; lokale gemeenschappen en mobiele veiligheid - Antoine Mboumbou Miyakou+; defensie. veiligheid en immigratie - generaal Idriss Ngari*; buitenlandse zaken en samenwerking - Jean Ping+; mijnbouw, energie en waterkracht - Paul Toungui+.

* Nieuwe benoeming.
+Andere verantwoordelijkheid.

IMF-LENING

Op 30 maart keurde het IMF kredieten goed tot een waarde van 60,1 mln SDRs (ca. $ 85 mln). Daarvan zou 38,6 mln SDRs beschikbaar komen onder een standby-regeling van één jaar, terwijl 21,5 mln SDRs zou worden uitgekeerd op 5 april krachtens de financieringsfaciliteit CCFF

REGERINGSPOSTEN GEWEIGERD

Op 5 april trad het vierde kabinet van premier Casimir Oye Mba, dat op 25 maart was benoemd, formeel in functie. Jean-François Ntoutoume-Emane, die was belast met het ministerie van staatscontrole, decentralisatie. territoriaal bestuur en regionale integratie. weigerde echter zijn post te aanvaarden.

Ntoutoume-Emane had kritiek op de wijze waarop de ministersposten waren samengevoegd. Hij uitte zijn teleurstelling over het feit dat hij niet ook de de portefeuille van lokale gemeenschappen (in feite lokaal bestuur) had gekregen. Hij betoogde dat zijn taken met betrekking tot staatscontrole of territoriaal bestuur onvermijdelijk in conflict zouden komen met het ministerie van lokale gemeenschappen. Daarnaast wees hij erop dat de uitoefening van zijn verantwoordelijkheid als minister van regionale inlegratie zou worden belemmerd door het feit dat de regering twee jaar achter was met haar bijdragen aan de Douane- en Economische Unie van Centraal Afrika (Union douaniere et économique de l'Afrique centrale. UDEAC).

Op 18 april werd bericht dat Jean-Pierre Bayena had bedankt voor de post van staatssecretaris voor volksgezondheid. Er werd geen reden opgegeven.

SCHULDHERSCHIKKING

Op 15 april ging de Club van Parijs van crediteurenlanden akkoord met de herschikking van 740 mrd franc CFA (ongeveer $ 1,3 mrd) van Gabons buitenlandse schuld. De beslissing kwam na de devaluatie van de franc CFA in januari (zie pag. 347/3 e.v.-'94).

(Vor.ber.pag. 199/1 e.v.-1994)

LESOTHO

NIEUWE MINISTER

Op 23 maart 1994 werd Notsi Molopo door premier Ntsu Mokhehle benoemd tot minister van arbeid en werkgelegenheid. Shakhane Molhlehle, die deze portefeuille voordien had beheerd, bleef aan als minister van handel, industrie en toerisme.

OPNIEUW ONRUST IN HET LEGER. MINISTERS ONTVOERD

Op 14 april brak opnieuw - na de gevechten in januari (zie pag. 200/3 e.v.-'94) - onrust uit in het leger. Die dag ontvoerden muitende soldaten van de Royal Lesotho Defence Force (RLDF, de strijdkrachten) vier ministers gedurende een aantal uren, terwijl zij vice-premier en minister van financiën Selometsi Baholo bij een mislukte ontvoeringspoging doodschoten.

De ontvoerde ministers waren: Shakhane Molhlehle (handel, industrie en toerisme). Pakalitha Moisisili (onderwijs, beroepsopleiding, sport. cultuur en jeugdzaken). Monyane Moleleki (natuurlijke hulpbronnen) en Kelebone Maope (justitie, mensenrechten, wetten en constitutionele zaken). Zij werden na een paar uur vrijgelaten, maar sporadische vuurgevechten tussen elkaar bestrijdende facties van de RLDF bleven gedurende verscheidene dagen het openbare leven in Maseru ontwrichten.

Evenals in januari leek er een verband te bestaan tussen de acties van de soldaten en hun eis om een soldijverhoging van 100 procent. Waarnemers brachten echter de muiterij opnieuw in verband met verzet tegen dc regerende Basotho Congress Party (BCP) en ontevredenheid over de integratie van vroegere leden van de militaire vleugel van de BCP, het Lesotho Liberation Army (LLA).

Op 15 april maakte premier Ntsu Mokhehle de oprichting bekend van een commissie die zowel de muiterij als de incidenten van januari moest onderzoeken.

Daarvoor hadden op 8 april president Ketumile Masire van Botswana en president Robert Mugabe van Zimbabwe op verzoek van de secretaris-generaal van het Gemenebest. chief Emeka Anyaoku, een rapport uitgebracht over de muiterij in januari. In dit rapport werd geconcludeerd dat er geen dialoog was geweest tussen de regering en de oppositie. Opgemerkt werd dat het leger en het ambtenarenapparaat, waarvan de leden waren geworven en opgeleid door de vroegere regering van de Basotho National Party, partijdig waren en slecht voorbereid om de BCP-regering te dienen.

Nieuwe ontvoering. Minister gevlucht

Op 23 mei werd Mpho Malie, minister van voorlichting en waarnemend minister van financiën, ontvoerd door stakende politiemensen van de Royal Lesotho Mounted Police (RLMP). Hij werd de volgende dag weer vrijgelaten.

Op 31 mei kwam de regering tot een loonovereenkomst met vertegenwoordigers van de politie. Diezelfde dag waren er berichten dat de minister van natuurlijke hulpbronnen, Monyane Moleleki, uit vrees voor zijn leven het land was uitgevlucht (naar Zuid-Afrika). Later maakte Moleleki zijn aftreden bekend.

Op 15 juni werd Tsheliso Makhake beëdigd als de nieuwe minister van natuurlijke hulpbronnen.

(Vor.ber.pag. 200/3 e.v.-1994)

Tijdens een buitengewone zitting van het parlement op 16 mei 1994 te Blantyre werpen de secretaris-generaal van de MCP Gwanda Chakuamba (r.)en de staatsminister in het bureau van de president, John Tembo, een blik op de zojuist aangenomen grondwet.

MALAWI

ONTWAPENING EN O TBINDING MYP

Op 7 januari 1994 maakte generaal-majoor Wilfred John Mponera, in december 1993 benoemd tot minister van defensie (zie pag. 134/3 - '94), bekend dat de ontwapening van de Jonge Pioniers van Malawi (Malawi Young Pioneers, of MYP) was voltooid. De actie tegen de MYP, een onderdeel van de regerende Congrespartij van Malawi (Malawi Congress Party. of MCP), was in december in gang gezet na botsingen met het leger.

Hoewel de regering er kennelijk in geslaagd was de MYP te ontwapenen in Malawi zelf, bevond zich nog een groot aantal zwaarbewapende pioniers in het buurland Mozambique die daar in december heen gevlucht waren en er onderdak gennten van het opstandige Nationaal Verzet van Mozambique (Renamo). Op 9 januari ontmoette Mponera zijn Mozambikaanse collega, luitenant-generaal Alberto Jaaquim Chipande. oin het lot van de naar schatting 1.000 MYP-leden in Mozambique te bespreken. Op 23 januari kwamen beide partijen een repatrieringsprogramma overeen.

Op 8 februari maakte het ministerie van jeugdzaken, sport en cultuur de intrekking bekend van de wet uit 1964 die de oprichting regelde van de MYP. Op 18 februari berichtten militaire functionarissen dat in het kader van de ontwapening van de MYP, in strijd met Mponera's mededeling, nog een ,,aanzienlijke hoeveelheid" wapens moest worden ingenomen.

BERICHT OVER DOODSESKADER

Op 10 januari wees minister van justitie en procureur-generaal Love Munlo een verzoek van de hand om een officieel onderzoek in te stellen naar de onopgehelderde dood van vier politici in mei 1983 (zie pag. 447/3 e.v.-'83). Hij reageerde daarmee op een brief van Chande Mhone, mensenrechtendirecteur van de Christelijke Raad van Malawi (Christian Council of Malawi).

De oud-ministers Dick Matenje, Aaron Gadama en John Sangala, benevens het parlementslid David Chiwanga. waren spoorloos verdwenen na het bijwonen van een parlementszitting in de zuidelijke stad Zomba. Twee dagen later had de politie op de staatsradio bekendgemaakt dat zij bij een auto-ongeluk om het leven waren gekomen. De verdenking dat er iets niet in de haak was. groeide toen ze geen staatsbegrafenis kregen. en alleen verwanten onder streng toezicht aanwezig mochten zijn bij de teraardebestelling. Sedertdien hadden er allerlei geruchten de ronde gedaan dat zij waren vermoord omdat zij verzet hadden aangetekend tegen president Hastings Kamuzu Banda.

De druk op de regering om de dood van de vier te onderzoeken nam toe na de publikatie van een interview in de oppositiekrant *Nation* van 20 januari met Lazaro Chakwiya. een gepensioneerde scherpschutter van de politie. Hij zei dat hij en een collega op officieel bevel de vier politici hadden doodgeschoten op een verlaten weg buiten Blantyre.

OPPOSITIELEIDER TERUGGEKEERD

Op 18 januari keerde Kanyama Chiume, leider van het in Tanzania gevestigde Congres voor de Tweede Republiek (Congress for the Second Republic, of CSR), terug in Malawi na bijna 30 jaar ballingschap. Chiume had het land verlaten nadat hij in september 1964 was ontslagen als minister van buitenlandse zaken (zie pag. 604/3 e.v.-'64).

OPHEFFING WISSELBEPERKINGEN

Onder druk van een chronisch tekort aan buitenlandse valuta hief de Reserve Bank van Malawi op 4 februari de wisselbeperkingen op en werd het commerciële banken toegestaan vreemde valuta te kopen en te verkopen tegen marktkoersen. Ook werden regelmatige exporteurs aangespoord harde-valutarekeningen te openen bij commerciële banken.

MCP WIJST BANDA'S OPVOLGER AAN

Tijdens een congres op 13 februari koos de regerende MCP president Hastings Kamuzu Banda als kandidaat van de partij voor de presidentsverkiezingen en Gwanda Chakuamba als kandidaat voor het vice-presidentschap.

De keus van Chakuamba, die gevangen gezeten had wegens activiteiten tegen Banda totdat hij in oktober 1993 secretaris-generaal van de MCP werd (zie pag. 133/2-'94), bestempelde hem in feite tot Banda's opvolger. De nominatie werd algemeen gezien als een poging van de partij om haar aanhang in het zuiden. Chakuamba's bakermat en de streek die werd beschouwd als een oppositicbolwcrk, te vergroten en zich te distantiëren van haar verleden. De kandidatuur van Chakuamba zou. zo hoopte men, niet worden bezoedeld door aantijgingen van wanbestuur. De keuze voor Chakuamba betekende dat de partij staatsminister John Tembo, lange tijd beschouwd als Banda's troonopvolger (zie pag. 263/2/3-'92), definitief liet vallen. Tembo en zijn nicht Cecilia Kadzamira. de ,.officiële gastvrouw" van de president, hadden een enorme invloed op Banda gehad.

BEWIJZEN VAN INTIMIDATIE TIJDENS VERKIEZINGSCAMPAGNE

In april gingen de voorbereidingen door

voor Malawi's eerste democratische meerpartijenverkiezingen, die op 17 mei zouden plaatsvinden. Op 7 april ontbond president Hastings Kamuzu Banda de Nationale Assemblée. De onafhankelijke kiescommissie berichtte voorts dat vijf personen waren geregistreerd als kandidaat voor de presidentsverkiezingen, terwijl acht partijen zouden deelnemen aan de pa lementsverkiezingen.

Er waren echter berichten dat de kieswet op ernstige wijze werd geschonden. Op 17 april maakte de kiescommissie bekend dat zij bewijzen had gevonden van geweld. omkoperij en diefstal of ontvreemding van kiezersregistratiebewijzen. De kiescommissie onder leiding van rechter Anastasia Msosa noeinde de regerende MCP de grootste boosdoener, hoewel ook een aantal oppositiepartijen betrokken was bij de gewelddadige verstoring van bijeenkomsten van tegenstanders. Msosa zei dat ze over voldoende bewijzen beschikte om personen te vervolgen wegens schending van de kieswet. Deze conclusies werden nader bevestigd door de Gezamenlijke Internationale Waarnemersgroep van de VN in een rapport dat dezelfde dag werd gepubliceerd. De VN-groep was echter van oordeel dat de onregelmatigheden geen onoverkomelijke belemmering vormden voor vrije verkiezingen.

r

Presidentskandidaat Bakili Muluzi van het UDF poseert op 18 mei in Blantyre voor de camera, een dag vóórdat president Hastings Kamuzu Banda officieel zijn nederlaag bij de presidentsverkiezingen zal toegeven.

BANDA EN MPC VERSLAGEN BIJ EERSTE VERKIEZINGEN MET MEERDERE PARTIJEN

Met een overwinning voor Bakili Muluzi en het Verenigd Democratisch Front (UDF)maakten de eerste meerpartijenverkiezingen van het land, gehouden op 17 mei 1994, een eind aan het 30 jaar durende éénpartijbewind van president Hastings Kamuzu Banda en zijn Congrespartij van Malawi (MCP).

De verkiezingen vonden plaats onder een nieuwe grondwet welke was opgesteld door de uit meerdere partijen bestaande Nationale Adviesraad, die in aansluiting op het constitutionele referendum van juni 1993 was benoemd (zie pag. 644/1 e.v.-'93). In de nieuwe grondwet, die op 16 mei formeel was goedgekeurd door de aftredende Nationale Assemblée, werd bepaald dat er een 177 (voorheen 141) leden tellende, direct gekozen Nationale Assemblee zou komen en een parlementaire constitutionele commissie die toezicht zou moeten houden op het proces van nationale raadpleging over verdere wijzigingen van de grondwet. Er was nog geen beslissing genomen over onder meer de eventuele invoering van een tweede kamer van het parlement.

Op 19 mei gaf Banda zijn nederlaag toe. Hoewel de officiële definitieve uitslagen nog niet bekend waren gemaakt, was bevestigd dat Gwanda Chakuamba, Banda's ,,running mate" en secretaris-generaal van de MCP sinds oktober 1993 (zie pag. 133/2/3-'94), zijn zetel in het parlement had verloren. Banda accepteerde Muluzi als de ,,onbetwiste winnaar" en bood hem zijn ,,volledige steun en samenwerking" aan bij het overnemen van het presidentschap. Hij voegde eraan toe dat de MCP, nu in de oppositie, met de nieuwe regering zou samenwerken bij de ,,opbouw van een beter, democratisch Malawi".

Banda was zich na de onafhankelijkheid van Malawi in 1964 steeds buitensporiger gaan gedragen bij het besturen van het land, eerst als premier en vanaf 1966 als president van de nieuw uitgeroepen republiek, waarin de MCP de enige legale partij was (zie pag. 476/1/2-'66). In 1971 werd hij beëdigd als president voor het leven (zie pag. 608/1-'71) en zijn positie was tot 1992 onbetwist gebleven. In maart 1992 slaagde de rooms-katholieke kerk in Malawi er echter in om door een herderlijk schrijven waarin kritiek werd geleverd op de regering (zie pag. 629/2-'92), de oppositie in beweging te krijgen. Door hevige protesten van de bevolking en onder druk van internationale donoren moest Banda in oktober 1992 ten slotte instemmen met het houden van een constitutioneel referendum (zie pag. 112/3 e.v.-'93). Toen dit referendum in juni 1993 uiteindelijk gehouden werd, bleek tweederde van de kiezers vóór het invoeren van een meerpartijenstelsel te zijn (zie pag. 644/1 e,\,,-'93)Banda werd zo gedwongen in te stemmen met een amendement op de grondwet dat de registratie van andere partijen mogelijk maakte. In november 1993 werd zijn positie verder verzwakt door de afschaffing van het presidentschap voor het leven (zie pag. 134/1-'94).

UITSLAGEN VERKIEZINGEN

Parlementsverkiezingen

Partij	Zetels
Verenigd Democratisch Front (UDF)	84
Congrespartij van Malawi (MCP)	35
Alliantie voor Democratie (AFORD)	36
Nationaal-Democratische Partij van Malawi (MNDP)	0
Verenigd Front voor Meerpartijen-democratie (UFMD)	0
TOTAAL*	175

*In twee kiesdistricten werd de uitslag nietig verklaard.

Presidentsverkiezingen

Kandidaat	Stemmen	%
Bakili Muluzi (UDF)	1.404.754	47,3
Hastings Kamuzu Banda (MCP)	996.363	33,6
Chakufwa Chihana (AFORD)	532.862	18.6
Kampelo Kalua (MNDP)	15 624	0.3
TOTAAL	2.969.603	100.0

Nieuwe president en nieuw kabinet

Op 21 mei werd Bakili Muluzi geïnstalleerd als president. In zijn inaugurele rede maakte hij bekend dat alle politieke gevangenen zouden worden vrijgelaten en dat drie gevangenissen, waarin naar zijn zeggen de mensenrechten geschonden waren, gesloten zouden worden. Ook zette hij alle uitstaande doodvonnissen om in levenslange gevangenisstraffen en nodigde hij mensenrechtenorganisaties uit om de overige gevangenissen in het land te bezoeken.

Hij verklaarde dat de nieuwe regering zich in zou zetten voor het bestrijden van armoede en garandeerde de continuïteit van de voedselvoorziening. Hij beloofde de corruptie binnen de regering te bestrijden en de efficintie van het ambtenarenapparaat te verbeteren.

Muluzi, wiens UDF de meeste steun kreeg in het zuiden van het land, werkte ooit nauw samen met Banda. Tot 1902, toen hij moest aftreden omdat hij beschuldigd werd van het stelen van partijgelden. was hij minister en secretaris-generaal van de MCP (zie pag. 447/1 en 448/2-'83). Zijn aanhangers hadden evenwel geen problemen met zijn vroegere connecties. Zij wezen erop dat hij zich na zijn vertrek uit de regering gevoegd had bij de ondergrondse oppositie en zich had aangesloten bij het UDF toen het in oktober 1992 werd opgericht (zie pag. 113/2-'93).

Op 25 mei maakte Muluzi het nieuwe kabinet bekend, waarin drie partijen

vertegenwoordigd waren: het UDF, de MNDP en het UFMD, dat zijn kandidaat voor het presidentschap had teruggetrokken ten gunste van Muluzi.

Omdat het UDF voor een absolute meerderheid vijf zetels tekort kwam, had Muluzi, ervan uitgaand dat samenwerking met de MCP was uitgesloten, geprobeerd een regering te vormen met AFORD. De onderhandelingen met AFORD waren echter stukgelopen nadat hij geweigerd had in te gaan op de door AFORD gestelde eisen. (Verlangd werd onder meer dat AFORD-leider Chakufwa Chihana zou worden benoemd tot tweede vice-president en minister van binnen- of buitenlandse zaken en dat zeven andere portefeuilles - waaronder justitie, openbare werken en bevoorrading, en laiidbouw – ook naar AFORD-leden zouden gaan.)

In het nieuwe kabinet waren drie portefeuilles nog niet toegewezen (bosbouw en natuurlijke hulpbronnen; gemeenschapsdiensten; en infrastructuur) in de hoop dat er alsnog een overeenkomst zou komen met AFORD. De overige posten waren als volgt verdeeld:

Vice-president – Justin Malewezi (UDF): financiën - Aleke Banda (UDF): handel. industrie en toerisme – Harry Thomsom (UDF);buitenlands~zaken - Edward Bwanali (UDF); economische planning en ontwikkeling - Tim Mwangazu (MNDP); voorlichting en omroep - Brown Mpinganjira (UDF); binnenlandse zaken - Peter Fachi (UDF): defensie - Cassim Chilumpha (UDF): onderwijs, wetenschap en technologie – Sam Mpasu (UDF): justitie, procureur-generaal - Wenham Nakanga (UDF); transport en verbindingen – Collins Chizumira (UDF);landbouw en veeteelt - John Nkumba (UDF); gezondheid en milieuzaken - George Mtafu (UDF);lokaal bestuur en plattelandsontwikkeling - James Makhumula (UDF); openbare werken, bevoorrading en watervoorziening - Patrick Mbewe (UDF);staatsminister voor vrouwen- en kinderzaken – mevr. Edda Chitalo (UDF); grondzaken en huisvesting - Haj Itumu (UDF);energie en mijnbouw - Rolf Patel (UDF);jeugd, sport en cultuur – Ziliro Chibambo (UDF);arbeid en werkgelegenheid – George Kanyanva (UFMD): onderwijs, wetenschap en technologie – mevr. Catherine Chipembere (UDF); secretaris van de president en het kabinet – Alfred Upindi (UDF).

ALLIANTIE OPPOSITIEPARTIJEN

Op 20 juni maakten twee oppositiepartijen, AFORD en MCP, bekend dat zij een memorandum van overeenstemming hadden getekend. De twee partijen omschreven hun onderlinge alliantie als een initiatief om ,,de bedreigde nationale eenheid en veiligheid van het land" te beschermen.

Eerder was AFORD verwikkeld geweest in coalitiebesprekingen met de nieuwe regeringspartij, het UDF, maar deze gesprekken waren op 1 juni vastgelopen. Het UDF karakteriseerde de AQ'ORD-MCP-alliantieals ,.bedoeld om de inspanningen van de UDF-regering te frustreren"

GEVOLGEN VAN DE DROOGTE

Omstreeks **3** mln mensen werden met de hongerdood bedreigd doordat de oogsten in de door droogte getroffen delen van Malawi, vooral de gebieden in het zuiden en het midden, waren mislukt, aldus functionarissen van het Wereldvoedselprogramma (WFP). In een gesprek met donororganisaties beklemtoonde ook minister Aleke Banda van financiën op 9 juni de ernst van de droogte.

INSTELLING COMMISSIE VAN ONDERZOEK NAAR DOOD POLITICI

President Bakili Muluzi maakte op 10 juni bekend dat er een onafhankelijke commissie van onderzoek zou worden ingesteld om de mysterieuze dood van drie ministers en een parlementslid in 1983 (zie pag. 447/3-'83 en hierboven) op te helderen. De 14 leden tellende commissie zou worden voorgezeten door een rechter van het Hooggerechtshof.

(Vor.ber.pag. 133/1 e.v.-1994)

MAURETANIË

OMSTREDEN GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN

Op 4 februari 1994 won de regerende Sociaal-Democratische Republikeinse Partij (PRDS) in de tweede ronde van de gemeenteraadsverkiezingen de meeste van de 11 gemeenten waar in de eerste ronde op 28 januari geen beslissing was gevallen (zie pag. 201/3-'94). Doordat zij ook in de eerste ronde succesvol was geweest, kwam de PRDS aan de macht in de meeste van de 208 gemeenten, ondanks goede resultaten van de oppositionele Unie van Democratische Krachten (UFD) en onafhankelijke kandidaten.

De leider van de UFD. Mohammed Ould Daddah, beschuldigde de regering op 6 februari van grootscheepse fraude in beide stemronden. Op 10 februari werd een protestmars van de UFD door de autoriteiten verboden. Op 13 februari werd bericht dat Ould Daddah een petitie zou indienen met het doel de eerste ronde van de verkiezingen ongeldig te laten verklaren, vanwege vermeend geknoei met de uitslagen met medeweten van de autoritciten.

Op 3 februari werd bekendgemaakt dat op 15 april verkiezingen zouden worden gehouden voor een deel van de Senaat. met indien nodig een tweede ronde op 22 april.

KABINETSWIJZIGINGEN

Op 16 mei maakte president Moaouia Ould Sidi Mohammed Taya enkele wijzigingen in het kabinet bekend, die hij had aangebracht op aanraden van premier Sidi Mohammed Ould Boubaker.

Leinrabet Sidi Mahmoud Ould Cheikh Ahmed, tot dan minister van binnenlandse zaken, werd benoemd tot minister van financiën. Hij verving Kan Acheikh. Mohamed Lemine Salem Ould Dah werd minister van binnenlandse zaken en van PTT. Cheikh Mohamed Fall Kane verving hem als minister van visserij en maritieme economie.

TOEZEGGINGEN VAN INTERNATIONALE FINANCIËLE STEUN

Op een vergadering van donorlanden, gehouden in Parijs van 5-7 mei, werd $235 mln toegezegd aan Mauretanië om het programma van de regering voor economische hervormingen tot eind 1996 te steunen.

Minister Taki Ould Sidi van planning verklaarde tijdens de vergadering dat het de bedoeling van zijn regering was dat 64 procent van de $ 600 mln die nodig was voor het programma voor overheidsinvesteringen (1994-1996) zou bestaan uit giften en 23 procent uit leningen. De overige 13 procent zou volgens de minister van de regering zelf komen. De donorlanden zouden bezig zijn met een ingrijpende herstructurering van de visindustrie, die verantwoordelijk was voor 56 procent van de exportinkomsten. Sidi zei dat er plannen werden gemaakt, gebaseerd op een beter gebruik van de aanwezige middelen, strengere controle op schepen en de ontwikkeling van onderzoeksfaciliteiten.

Sidi legde de donors economische gegevens voor waaruit bleek dat de regering meer had bereikt de doelen die zij zichzelf had gesteld op het gebied van economische groei en inflatie in 1993. De gegevens lieten een groei van 4,9 procent zien, vergeleken met de 3,5 procent waar de regering naar streefde, en de inflatie was tot 2 procent gedaald, vergeleken met het streefcijfervan 3,5 procent.

(Vor.ber.pag. 201/2/3-1994)

OEGANDA

ULTIMATUM AAN KARAMOJONG-REBELLEN

Op 16 februari 1994 gelastte president Yoweri Museveni de gewapende Karamojong-rebellen binnen twee weken hun wapens in te leveren. Hij beloofde een amnestie voor allen die aan het ultimatum gevolg gaven. Zijn verklaring werd gesteund door Karamojong-oudsten, die de rebellen opriepen zich over te geven en vrede te sluiten met hun buren.

VERKIEZINGEN VOOR CONSTITUERENDE VERGADERING

Op 28 maart werden verkiezingen gehouden voor de Constituerende Vergadering. Bij deze verkiezingen. waaraan geen politieke partijen deelnamen, streden 1.500 kandidaten om 214 verkiesbare zetels. Hoewel president Yoweri Museveni zich zelf niet kandidaat had gesteld, hadden de meeste kabinetsleden dat wel gedaan.

Aan de gekozen leden zouden naar verwachting 10 door de president aangewezen leden rn 56 door speciale belangengroeperingen, zoals vakbonden, vrouwen- en jongerenorganisaties. benoemde leden worden toegevoegd, alsmede twee leden van elk van de vier belangrijkste politieke partijen.

De Vergadering zou vermoedelijk vier tot zeven maanden zitting houden, in welke periode zij de ontwerpgrondwet moest bespreken: die in maart 1993 was gepubliceerd en in vier jaar was opgesteld door de in februari 1989 door de president benoemde Constitutionele Commissie. De Commissie had voorgesteld politieke activiteiten en rechtstreekse presidentsverkiezingen nog minstens zeven jaar op te schorten. Voor wijziging van het ontwerp was een tweederde meerderheid in de Vergadering nodig. Wijzigingen die door een meerderheid gesteund werden maar niet konden rekenen op goedkeuring van tweederde van de afgevaardigden, zouden als ,,omstreden kwesties" worden beschouwd en aan de bevolking worden voorgelegd in een referendum, waarbij een eenvoudige meerderheid voldoende was om de veranderingen door te voeren.

Verkiezingsuitslag

De officiële uitslag van de op 28 maart gehouden verkiezingen voor de Constituerende Vergadering wees de aanhangers van president Yoweri Museveni 114 van de 214 verkiesbare zetels toe. Sommige waarnemers, die hun mening baseerden op uitspraken van kandidaten tijdens de verkiezingscampagne, suggereerden echter dat Museveni slechts kon rekenen op de steun van 93 leden. Volgens hen waren van de 121 overige leden 86 aanhangers van het Uganda People's Congress, terwijl 35 leden de Democratic Pa ty steunden.

De president van Oeganda, Yoweri Museveni.

VERDERE INKRIMPING VAN HET LEGER

Op i3 april kondigden militaire functionarissen de tweede fase aan van de inkrimping van het leger. Deze was in juni 1992 begonnen (zie pag. 858/1-'92).

Als gevolg hiervan zouden aan het einde van de maand 10.000 militairen met pensioen worden gestuurd, waarmee het aantal sinds 1992 gedemobiliseerde soldaten op 33.000 zou worden gebracht. Nog eens 22.000 ontslagen werden verwacht. Het doel van dit met ontwikkelingshulp gesteunde programma was de verlaging van de militaire uitgaven, die in 1993 nog 30 procent van de jaarlijkse begrotinguitmaakten.

(Vor.ber.pag. 202/2-1994)

TOGO

OPPOSITIE WINT VERKIEZINGEN

Op 14 maart 1994 werd de officiële uitslag bekendgemaakt van de parlementsverkiezingen die in februari in twee ronden waren gehouden (zie pag. 279/1/2 - '94). De twee partijen die het hadden opgenomen tegen president Gnassingbe Eyadema, behaalden de meerderheid in de 81 leden tellende Nationale Assemblée.

De publikatie van de uitslag had enige vertraging opgelopen nadat de Rassemblement du peuple togolais (RPT), de partij van de president. had beweerd dat er in vijf kiesdistricten met de stemmen was geknoeid.

In de uitslag zoals die werd gepubliceerd door het Opperste Gerechtshof, kreeg het Comité d'action pour le renouveau (CAR, de grootste oppositiepartij) 36 zetels; zijn coalitiepartner, de Union togolaise pour la démocratie (UTD) zeven; de RPT 35; de Unie voor Gerechtigheid en Democratie (Union pour justice et démocratie, of UJD, eveneens vóór Eyadema) twee; en de Coordination des forces nouvelles (CFN) van premier Joseph Kokou Koffigoh één zetel.

Op 21 maart diende Koffigoh het ontslag van zijn in februari 1993 benoemde ,,crisisregering' in (zie pag 418/3-'93) Op 15 en 19 maart had president Eyadema een reeks aparte ontmoetingen met partijleiders om te overleggen over de benoeming van een nieuwe premier CAR-leider Yao Agboyibo zei dat de keuze van de premier bepaald diende te worden door de verkiezingsuitslag en op 28 maart verklaarden CAR en UTD dat de coalitie Agboyibo tot premier had gekozen Eyadema weigerde de benoeming echter te bekrachtigen en hij zei teleurgesteld te zijn dat de CAR-UTD niet met hem had gesproken over Agboyibo's kandidatuur voor de bekendmaking Hij drong aan op onmiddellijke hervatting van de beraadslagingen

CONTROVERSE OVER VERKIEZINGEN. NIEUWE PREMIER

Op 2 april gelastte het Opperste Gerechtshof als reactie op verzoeken van de RPT van president Gnasssingbe Eyadema tussentijdse verkiezingen in twee kiesdistricten waar kandidaten van het CAR bij de parlementsverkiezingen van februari waren gekozen. De reden was dat er ,,ernstige incidenten" hadden plaatsgevonden. Op 31 maart had het Hof de verkiezing van een lid van de UTD, de coalitiepartner van het CAR, nietig verklaard. Tengevolge van de nietigverklaring hielden het CAR en de UTD respectievelijk 34 en zes zetels over in de Nationale Assemblée, terwijl de RPT 35 zetels hield.

De beslissing van het Hof werd verworpen door het CAR en de UTD, die onmiddellijk een boycot van de Nationale Assemblée afkondigden.

In een gezamenlijk communiqué verklaarden CAR-leider Yao Agboyibo en zijn UTD-collega Edem Kodjo dat in één geval de uitspraak van het Hof ,,een flagrante schending van de kieswet was geweest", terwijl de naar voren gebrachte redenen voor de andere nietigverklaringen ,,slecht gefundeerd waren en iedere waarde misten". Zij zetten vraagtekens bij de motieven van de RPT om de zaak voor de rechter te brengen en in het bijzonder bij de ,,debereidheid (van deze partij) om het democratische spel mee te spelen".

Op 23 april werd de samenwerking van het CAR met de UTD verbroken toen president Eyadema UDT-leider Edem Kodjo tot premier benoemde. Agboyibo, die op 28 maart door het CAR en de UTD was gekozen als premier (zie hierboven), venuierp de benoeming en deed een beroep op Kodjo ,,zijn positie opnieuw in overweging te nemen".

Op 24 april verklaarden CAR-functionarissen dat Kodjo's aanvaarding van

de functie een schending was van het op 26 maart ondertekende coalitie-akkoord, waarin was overeengekomen dat de nieuwe premier afkomstig zou zijn uit het CAR. Zij maakten duidelijk dat het CAR niet zou deelnemen aan een kabinet van Kodjo.

In een toespraak op 25 april benadrukte Kodjo dat de coalitie van het CAR en de UTD in stand bleef en dat hij over een parlementaire meerderheid beschikte. Hij beschouwde nationale verzoening als zijn voornaamste prioriteit.

Ondanks de controverse rond de benoeming van Kodjo uitte Frankrijk, de voormalige koloniale mogendheid en een belangrijke hulpdonor van Togo, op 28 april zijn tevredenheid over diens aanstelling.

NIEUWE REGERING

Op 23 mei maakte premier Edem Kodjo zijn eerste kabinet bekend.

Kodjo, leider van de UTD, was in april door president Gnassingbe Eyadema benoemd tot premier (zie hierboven). Dat hij zijn benoeining accepteerde, veroorzaakte een breuk in de relatie tussen de UTD en haar voormalige coalitiepartner. het CAR. Dit leidde er vervolgens toe dat Kodjo ernstige moeilijkheden ondervond bij het vormen van een regering.

In het kabinet zaten vertegenwoordigers van de UTD, van president Eyadema's RPT en van een aantal niet-parlementaire partijen. Op de officiële lijst werd de connectie met de partijen echter niet vermeld.
De belangrijke portefeuilles die naar RPT-leden gingen waren onder meer defensie, buitenlandse zaken, binnenlandse zaken en veiligheid. Plaatselijke bronnen meldden dat de voorheen enige legale partij 60 procent van de portefeuilles in handen had, terwijl de UTD maar vier ministeries, waaronder die van economie en financiën, kreeg toebedeeld.

Het nieuwe kabinet was als volgt samengesteld:

Premier - Edem Kodjo; justitie. zegelbewaarder - Kagni Gabriel: defensie - Alfa Abalo: economie en financiën - Elome Emile Dadzie; buitenlandse zaken en samenwerking - Boumbera Alassounouma; binnenlandse zaken en decentralisatie - Kodjo Sagbo: planning en territoriale ontwikkeling - Yandja Yentchabre; nationaal onderwijs en wetenschappelijk onderzoek - Komlavi Seddoh; communicatie en cultuur - Atsutse Agbobli: mensenrechten en rehabilitatie. relaties met het parlement - Djovi Gally: industrie en staatsbedrijven - Payadowa Boukpessi; uitrusting - Tchamdja Andjo; mijnbouw, energie en .waterbronnen - Anato Agbodouhoue; plattelandsontwikkeling, milieu en toerisme - Yao Do Fclli: handel, prijsbeheersing en transport - mevr. Dedevi Michele Ekue: merkgelegenheid. arbeid, ambtenarij en sociale zaken - Kpandja Ismale Binguitcha-Fare; gezondheid. bevolking en nationale solidariteit - Afatsao Amedome: technisch onderwijs en beroepsopleiding - Bamouni Somolou Stanislas Baba; jeugd en sport - Kouami Agbogboli Ihou: staatssecretaris van veiligheid op het ministerie van binnenlandse zaken en clecentralisatie - kolonel Seyi Memene.

De samenstelling van de regering werd bekritiseerd door het CAR, dat ontkende dat Kodjo. zoals hij zelf bleef beweren. deel uitmaakte van de oppositie tegen de president.

Op 20 mei maakte het CAR bekend dat het had besloten om zijn boycot van de Nationale Assembleete beeindigen

CAR-leiders verklaarden dat het besluit om de boycot te beëindigen was gebaseerd op het feit dat de tussentijdse verkiezingen in de drie kiesdistricten niet, zoals vereist was, vóór 15 mei gehouden maren. Zij interpreteerden dit als een aanvaarding door de „autoriteiten" van de stelling dat de verkiezingen alleen konden plaatsvinden als ..aan de voorwaarden van legaliteit. openheid en veiligheid is voldaan".

(Vor.ber.pag. 278/2 e.v.-1994)

ZIMBABWE

NIEUW CONFLICT NAAR AANLEIDING LANDAANKOOPPROGRAMMA

De druk op de regering naar aanleiding van haar landherverdelingsprogramma nam in maart 1994 verder toe, toen werd onthuld dat de eerste boerderij die krachtens de Landverwervingswet uit 1992 (zie pag. 331/3-'92) onteigend was, was verpacht aan minister Witness Mangwende van onderwijs en cultuur.

Bath Farm, een landgoed van 1.500 hectare in het midden van Zimbabwe, was in 1993 geconfisqueerd en aanvankelijk bestemd voor 33 boeren. De verpachting van het bezit aan de minister leidde tot een storm van protest. Critici van de regering beweerden dat het herverdelingsprogramma zou ontaarden in een patronagesysteem dat functionarissen zou belonen met land. Anthony Swire-Thompson, voorzitter van de overwegend blanke Bond van Commerciële Boeren (Commercial Farmes' Union) die het verzet tegen de invoering van de wet had geleid. noemde de verpachting een „vertrouwensbreuk"
In een reactie op de kritiek zei Kumbirai Kangai. minister van grondbeheer, landbouw, en nieuwe vestiging op het platteland, op 16 maart dat „Mangwende toevallig iemand was die een aanvraag had ingediend" en had beantwoord aan alle criteria. Als minister van landbouw had Mangwende 1992 een belangrijke rol gespeeld bij de aanvaarding van de wet.

Onderzoek naar landdistributie

Om de verontwaardiging onder de bevolking te bezweren gaf president Robert Mugabe op 11 april opdracht een onderzoek in te stellen naar de omstandigheden rond de omstreden nachtovereenkomsten voor landbouwbedrijven.

Deze maatregel volgde op onthullingen in maart dat een landbouwbedrijf was verpacht aan minister Witness Mangwende van onderwijs en cultuur (zie hierboven) Daarna was aan het licht gekomen dat bijna alle 98 landbouwbedrijven die krachtens de Landverwervingswet van 1992 in beslag waren genomen, waren verpacht aan hoge regeringsfunctionarissen en ambtenaren

Pachtovereenkomsten ingetrokken

Op 3 mei trok de regering 72 pachtovereenkomsten in, waarmee regeringsfunctionarissen land hadden verworven dat in beslag was genomen krachtens de Landverwervingswet van 1992. Deze maatregel werd genomen naar aanleiding van een officieel onderzoek, waartoe president Robert Mugabe opdracht had gegeven (zie hierboven), en werd alom beschouwd als een poging om de schade te beperken, nadat er in binnen- en buitenland protesten waren gerezen toen bekend werd dat de landbouwbedrijven niet zoals bedoeld naar boeren zonder land waren gegaan.

Minister Kumbirai Kangai publiceerde een lijst met namen van de personen wier pachtovereenkomst was ingetrokken. Onder hen waren het hoofd van de luchtmacht. de gouve neur van Matabeleland. de onderminister van industrie en handel, verschillende parlementsleden en minister Witness Mangwende van onderwijs en cultuur.

VERZOEK OM HULP

Op 15 mei deden overheidsfunctionarissen in Matabeleland een beroep op hulporganisaties om voedselhulp te bieden om te voorkomen dat mensen massaal zouden sterven als gevolg van de chronische voedsel- en waterschaarste. Zij verklaarden dat de situatie erger was dan in 1992 (zie pag. 323/1-'92) en dat 57 procent van de bevolking van de regio al een dringend verzoek om hulp in de strijd tegen de droogte had ingediend.

PROBLEMEN IN DE GEZONDHEIDSZORG

Op 7 mei berichtte de lokale radio dat de gezondheidsdienst op het punt van instorten stond. Zowel 300 artsen als tandartsen, radiografen en laboranten waren ontslagen nadat zij in april in staking waren gegaan voor hogere lonen.

(Vor.ber.pag. 203/3 e.v.-1994)

MIDDEN-OOSTEN

IRAN

BEGROTING 1994 DEFINITIEF GOEDGEKEURD

Op 9 maart 1994 kreeg de begroting voor 1994 (het fiscale jaar dat begon op 21 maart) haar tweede en definitieve lezing in de Majlis en werd zij op 15 maart door de Raad van Hoeders van de Grondwet formeel goedgekeurd.

Over de begroting. waarvan de globale opzet in januari was goedgekeurd door de Mailis (zie pag. 279/9 e.i..-'g?), was wekenlang intensief gedebatteerd. wat leidde tot het uitstel van sommige hervormingen en de neerwaartse bijstelling van di geraamde overheidsuitgaven en -inkomsten.

In haar uiteindelijke versie, zoals die op 16 maart werd gegeven door het officiële Iraanse persbureau *IRNA*, was de totale begroting vastgesteld op R 69.772,75 mrd (ongeveer $ 39,9 rnrd). Hiervan bedroegen de overheidsuitgaven IR 32.303,35 mrd ($ 17,7 inrd), waarvan het merendeel bestemd was voor staatsbanken en -bedrijven. De totale inkomsten, door de Majlis in februari naar beneden bijgesteld, werden begroot op iets meer dan IR 30.048,9 mrd (ongeveer $ 17,3 mrd), waaronder $ 10,154 mrd uit de aangepaste olie-inkomsten.

Met deze bijstellingen had de Majlis zich naar verluidt voor het eerst in haar bestaan verzet tegen regeringsvoorstellen. Het algehele begrotingsplafond was niettemin ongeveer 28 procent hoger dan de goedgekeurde begroting in rials voor het lopende jaar, maar dat was voornamelijk te wijten aan de devaluatie vanderial.

Begin maart had de rial een duikeling gemaakt tot een recorddieptepunt op de buitenlandse-valutamarkten van ongeveer $ 1 = R 2.470, terwijl de officiele zwevende koers $ 1 = R 1.740 bedroeg. De fluctuaties werden toegeschreven aan de beperkingen aan de harde-valutatoevoer en de lage olieprijzen op de internationale markt. De regering gaf speculanten en ,,kunstmatige vraag" de schuld. Seclert zij de rial in april 1993 gedevalueerd had. had de Bank Markazi (centrale bank) de neerwaartse marktdruk beantwoord door nieuwe devaluaties en zou zij dit naar verwacht nogmaals doen (ziepag. 792/1/2-'93).

AKKOORDEN OVER SCHULDENHERSCHIKKING

Tijdens een vergadering met Iraanse functionarissen in Tokio op 12 maart stemden negen Japanse handelshuizen in met een herschikking van $ 2 mrd aan Iraanse schulden.

Functionarissen van de centrale bank, die het akkoord bevestigden, zeiden dat de Iraanse betalingen werden uitgesmeerd over 3 1/2 jaar en zouden ingaan in 1996, tegen een jaarlijkse rente van iets meer dan 4 procent.

Dit akkoord was het laatste in een reeks schuldenherschikkingsovereenkomsten tussen Iran en zijn Westerse crediteuren. Kort daarvoor had Duitsland nog besloten S 2,6 inrd aan Iraanse schulden te herfinancieren (zie pag. 281/3-'94 waar het bedrag werd afgerond op $ 3 mrd). De totale Iraanse buitenlandse schuld werd geraamd op ongeveer $ 20 mrd en Iran zou een betalingsachterstand hebben bij vrijwel de helft hiervan.

Op 19 maart tekenden Oostenrijk en Zwitserland akkoorden met Iran om de handelskredieten te herfinancieren, die vervielen in de periode tot maart 1995. Volgens berichten zetten de akkoorden achterstallige betalingen op kredietbrieven om in middellange kredieten die binnen vier jaar afgelost moesten worden met een respijtperiode van twee jaar.

In april werden schuldenherschikkingsakkoorden gesloten met Spanje en Denemarken. Het aantal van deze akkoorden die in de voorbije maanden met Westerse crediteurenlanden waren gesloten, kwam daarmee op zes (de andere crediteuren waren Duitsland, Japan, Oostenrijk en Zwitserland, zie pag. 793/3 e.v.-'93; 281/3-'94 en hierboven). De onderhandelingen met Italië en Frankrijk waren nog niet waren algerond vanwege geschillen over bedragen en respijtperiodes.

Het akkoord met Spanje, dat medio april werd gesloten. had betrekking op de herfinanciering van kortlopende Iraanse schulden ter waarde van ongeveer S 150 mln. De voonvaarden zouden dezelfde zijn als van die van het akkoord met Duitsland van eind februari (zie pag. 281/3-'94).

Het akkoord dat op 24 april gesloten werd met Deense crediteuren over schulden van $ 210 mln, omvatte de convertering van $ 130 mln korte-termijnschulden in lange-termijnschulden en een raamakkoord over $80 mln, waarvan de laatste bijzonderheden nog besproken moesten u-orden.

Op hetzelfde moment werd een ander herschikkingsakkoord gesloten met niet nader genoemde Duitse bedrijven. zonder officiële verzekeringsdekking, ter waarde van DM 520 mln ($310 mln). Over de laatste technische bijzonderheden van het eerdere raamakkoord voor officiëleschulden, dat eind februari getekend was door het Duitse agentschap voor exportkredieten Hermes (zie pag. 281/3-'94 en hierboven). werd nog onderhandeld.

NIEUWE REGELINGEN VOOR VRIJHANDELSZONES

De recentelijk goedgekeurde wetten voor buitenlands investeringen in vrijhandelszones (zie pag. 794/2-'93 en 280/2/3-'94) werden op 21 maart van kracht. De wetten, die beperkt bleven tot de vrijhandelszones Qeshm, Kish en Shah Bahar, maakten mogelijk dat buitenlandse firma's voor 100 procent eigenaar van een bedrijf konden zijn, hieven alle beperkingen op de kapitaal- en winststroom op en versoepelden de beperkingen op bankactiviteiten.

GESPREKKEN MET IAEA

Op 9 april voerde de directeur-generaal van het Internationale Atoomenergie Bureau (IAEA), Hans Blix, in Teheran gesprekken over de inspectie van Irans nucleaire installaties. Tijdens inspecties van de nucleaire installaties in februari 1992 en november 1993 hadden IAEA-teams geen bewijzen gevonden waaruit bleek dat Iran kernwapens ontwikkelde (zie pag. 282/1-'94).

KREDIETEN WERELDBANK BEËINDIGD

Berichten dat de Wereldbank de leningen aan Iran had stopgezet, werden begin mei bevestigd toen Iraanse functionarissen te kennen gaven dat de regering in de nabij toekomst niet langer om hulp zou vragen.

Het besluit kwam na een ontmoeting in Washington eind april tussen minister Morteza Mohammad Khan van financien en Wereldbank-directeur Lewis Preston, waarbij Iran kennelijk te horen had gekregen dat ,.kredietaanvragen niet langer konden rekenen op goedkeuring van de raad van bestuur" van de bank. Naar werd aangenomen hadden de VS de Groep van Zeven (G-7) industrielanden zover gekregen dat zij een verbod op kredieten aan Iran wilde steunen, waardoor de VS een meerderheid voor hun plan kregen in de raad van bestuur.

De bekendmaking was het hoogtepunt van een langdurige Amerikaanse campagne om internationale leningen aan Iran te bevriezen, omdat het land het internationale terrorisme zou steunen en zou werken aan een kernwapenprogramma (zie pag. 421/1/2-'93). Begin mei had het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken in zijn jaarlijkse rapport over het internationale terrorisme Iran bovenaan dc lijst van ter oristische staten geplaatst. Waarnemers merkten echter op dat de VS en de Wereldbank de uitkomst van recente inspecties van het Internationale Atoomenergie Agentschap (IAEA) hadden genegeerd. Het IAEA had geen aanwijzingen gevonden dat Iran kernwapens aan het ontwikkelen was (zie hierboven).

DEVALUATIE RIAL. OPRICHTING PARTICULIERE SPAAR- EN KREDIETBANKEN

De slepende crisis. die was uitgebarsten door de recente steile val van de rial (zie pag. 792/1/2-'93), bereikte op 4 mei een dieptepunt toen de rial werd gedevalueerd en er een einde kwam aan het wisselkoerssysteem met één koers dat in april 1993 door de regering was geïntroduceerd als onderdeel van het economische liberaliseringsprogramma. Het besluit werd op 7 mei geformaliseerd met de vaststelling van een nieuwe wisselkoers, waardoor de rial werd gedevalueerd om de munt dichter bij de vrije-marktwaarde te brengen.

De nieuwe koers, die werd vastgesteld op $ 1 = R 2.585 (tegen de officiële zwevende koers van ongeveer $ 1= R 1.740), lag volgens de Bank Markazi (de centrale bank) ongeveer R 50 beneden de vrij-marktwaarde, die in de voorafgaande weken tussen R 2.500 en R 2.800 had gefluctueerd. Deze koers. de import-tegen-export-koers genoemd, werd gebruikt voor de meeste importen, hoewel de lijst van goederen waarop de koers van toepassing was, nog moest verschijnen. In april hadden bedrijven opdracht gekregen importen te betalen met harde valuta's die verdiend waren met de export van niet-olieprodukten. Deze stap had geleid tot de dramatische val van de rial op de open markt.

Bij zijn uitleg van de maatregelen zei gouverneur Mohammad Hossain Adeli van de Bank Markazi op 7 mei dat het doel van de nieuwe koers was de buitenlandse-valutamarkt te stabiliseren en ..een einde te maken aan corruptie en speculatie". In de tussentijd kregen alle overheidsbedrijven opdracht hun dollars uitsluitend te betrekken van banken. op straffe van boetes.

Leen- en spaarbanken opgericht

Op 4 mei maakte de regering maatregelen bekend om in antwoord op wensen onder de bevolking een particulier en commercieel bankstelsel in te voeren dat voldeed aan de internationale eisen.

Dankzij de hervormingen, de eerste van deze soort sedert de nationalisatie van alle banken en financiële instellingen in 1979, werd het mogelijk ,,niet-bankierende kredietinstellingen" op te richten die deposito's mochten ontvangen en leningen konden verschaffen maar geen lopende rekeningen mochten aanbieden. De veranderingen zouden naar verwachting stuiten op verzet van religieuze haviken die gekant waren tegen iedere wijziging van de bestaande regels. volgens welke banken verplicht waren een aandeel te nemen in een bedrijf en te delen in de winst in plaats van rente te berekenen op leningen en rente te betalen op deposito's, wat een overtreding van de islamitische wet was.

Start particuliere banken

De regering keurde medio juni de opening van de eerste particuliere banken sinds 1979 goed, zoals in mei in het kader van de regeringsplannen was aangekondigd. Tot dusver waren er in Iran vijf banken in staatsbezit.

De gouverneur van de Bank Markazi, Mohammad Hossain Adeli, zei op 14 juni dat de nieuwe banken het .,recht op geen woekerrente" zouden eerbiedigen bij het ontvangen van stortingen en het participeren in produktie en economische activiteiten door het hele land. Zijn verklaring ontkrachtte kritiek van religieuze orthodoxen die zich verzetten tegen elke afwijking van de islamitische wetten die het verstrekken van rente op tegoeden verboden.

BETREKKINGEN MET SAOEDI-ARABIE EN NOORWEGEN

De betrekkingen met Saoedi-Arabië raakten opnieuw gespannen, nadat Irans geestelijke leider ayatollah Ali Khamenei op 16 maart de Saoedische regering ervan beschuldigd had het Iraniërs moeilijk te maken om op pelgrimstocht naar Mekka (haj) te gaan (zie pag. 79512-'93). De betrekkingen tussen de twee landen waren bovendien verslechterd doordat Iran de Anjuman Sipah-i-Sahaba, een naar verluidt door Saoedi-Arabië gesteunde extremistische soennitische groepering die betrokken was bij een reeks tegen sjiieten gerichte aanslagen in het naburige Pakistan (zie pag. 802/1-'92), verantwoordelijk had gesteld voor de recente ongeregeldheden tussen sjiieten en soennieten in de overwegend soennitische stad Zahedan, de hoofdstad van de oostelijke provincie Sistan-Baluchistan (zie pag. 28311-'94).

Op 26, respectievelijk 27 maart wezen Noorwegen en Iran elkaars diplomaten uit. Volgens berichten, die ontkend werden door Noorse functionarissen, had de Noorse actie te maken met een aanslag die in oktober 1993 was gepleegd op de Noorse uitgever van de Duivelsverzen van Salman Rushdie (zie pag. 28013-'94).

BOMAANSLAG IN TEHERAN

Een tot dan toe onbekende soennitische oppositiegroep, Al-Haraka al-Islamiya (de Islamitische Beweging), die in Pakistan was gevestigd, eiste de verantwoordelijkheid op voor de aanslag met een autobom, die op 19 april ontplofte in het centrum van Teheran en minstens 20 mensen verwondde.

In een verklaring aan persbureaus in Rabat (Marokko) zei de groep dat haar daad was ingegeven ,,uitwraak tegen de verwoesting door de autoriteiten ... van de Sjeik Fayed-moskee" in Mashhad in de oostelijke provincie Khorasar..

POGING OM MINISTER AF TE ZETTEN

Een poging van 29 afgevaardigden om een motie in te dienen waarin de ,,impeachment" werd geëist van de minister van onderwijs en opleiding, Mohammad Ali Najafa, werd op 27 april afgewezen door de voorzitter van Majlis, Ali Akbar Nateq Nuri.

Aanleiding voor de motie, die werd afgewezen ,,omdat de aan de orde gestelde zaken algemeen van aard waren", was naar verluidt bezorgdheid over het dalende academische niveau en onvoldoende steun voor religieus onderwijs. In februari hadden de orthodoxe critici van de regering een kabinetswijziging afgedwongen omdat de staatsmedia naar hun mening te weinig aandacht besteedden aan het religieuze onderwijs (zie pag. 282/2/3-'94).

Op 5 april had de regering een verbod op schotelantennes afgekondigd waarmee buitenlandse televisiestations ontvangen konden worden. omdat deze een inbreuk zouden plegen op .,de nationale en religieuze cultuur van ons volk"

DIPLOMATIEKE SPANNINGEN MET GROOT-BRITTANNIE

De diplomatieke betrekkingen met Groot-Brittannië verslechterden snel in mei nadat Iran een formele klacht had ingediend omdat zijn ambassade in Londen door Britse geheime diensten zou zijn volgepropt met afluisterapparatuur.

De aantijging, die president Ali Akbar Rafsanjani op 11 mei in Teheran deed, kwam nadat Groot-Brittannië eind april had beweerd dat Iran geheime banden had aangeknoopt met het verboden Ierse Republikeinse Leger (IRA). Deze beschuldiging, ontkend door Iran, was de laatste in een reeks botsingen tussen de twee landen sedert ayatollah Khomeini in februari 1989 een fatwa (doodstraf) had uitgesproken tegen de Britse schrijver Salinan Rushdie (zie pag. 129/1e.v.-'89).

Op 28 mei gelastte Groot-Brittannië de uitwijzing van de Iraanse eerste secretaris in Londen, Vahid Bolorchi, maar weigerde persberichten te bevestigen dat deze stap in verband stond met de fatwa. De geheimzinnigheid rond de uitwijzing zou de vergelding van Iran moeten beperken. Beide landen waren overeengekomen niet meer dan 15 di-

plomaten in elkaars hoofdstad te stationeren.

Op 1 juni wees Iran het plaatsvervangend hoofd van de Britse missie in Teheran, Hamish Cowell, uit, als vergelding voor de recente uitwijzing van Bolorchi.

De Iraanse actie werd nog dezelfde dag gevolgd door de publikatie van documenten - volgens het Britse iniriisterie van buitenlandse en Gemenebest-zaken vervalsingen - waaruit een anti-moslem-tendens in het Britse beleid t.a.v.Bosnië-Herzegovina zou rnoeten blijken.

De jongste escalatie van de spanningen met Gruot-Brittannië voedde geruchten dat de Iraanse regering onder druk was komen te staan van radicale facties die gekant waren tegen elke toenadering tot Westerse landen op korte termijn. Op 8 en 9 juni voerden radicale dagbladen ren eensgezinde aanval uit op president Ali Akbar Rafsanjani die. tijdens een uitgebreide persconferentie in Teheran op i juni, verklaard had dat recente problemen met Groot-Brittannië geen invloed mochten hebben op de handel of de opleiding van Iraanse studenten in Groot-Brittannië. In een indirecte toespeling op zijn orthodoxe critici had Xafsanjani ook hun beschuldiging dat de aanwezigheid van Amerikaanse produkten als Coca Cola neerkwam op een concessie jegens ,,Westerse decadentie en corruptie". als .,populisme" van de hand gewezen.

BOMEXPLOSIE IN MASHHAD

Op 20 juni werden zeker 25 mensen gedood en raakten omstreeks 100 gewond toen een bom explodeerde in een druk bezochte gebedshal in Mashhad, de hoofdstad van de oostelijke provincie Khorasan. De gebedshal, die rond het mausoleum van de sjiitische imam Hussein gelegen was (beschouwd als de heiligst: religieuze tombe van het land), was vol met gelovigen die de islamitische rouwdag Ashura vierden.

De explosie werd door de regering toegeschreven aan leden van de verboden linkse oppositiebeweging Mujahadeen-i-Khalq (MKO). De MKO ontkende echter elke betrokkenheid en veroordeelde de bomaanslag die volgens de MKO ,,slechtsde belangen van het regime van de mullahs diende".

Aan de ontkenning door de MKO werd geloof gehecht door waarnemers die opmerkten dat de activiteiten van de organisatie hoofdzakelijk in West-Iranplaatsvonden.

Op 27 juni stelden functionarissen Mehdi Navi, naar hun zeggen een lid van de MKO, verantwoordelijk voor de explosie. Navi zou zijn geïdentificeerd door een ander verdacht MKO-lid, Bahran Abbaszadeh. die was gearresteerd op beschuldiging van het beramen van een bomaanslag op een soennitische moskee in de stad Zahedan (zie pag. 283/1-'94 en hierboven).

GRATIE VOOR DUITSE SPION

Aan Helmut Szimkus, een Duitse ingenieur die ter dood veroordeeld was wegens vermeende spionage tijdens de Iraans-Iraakse oorlog (1980-1988), werd op 14 juni gratie verleend. In januari had Duitsland Iran gewaarschuwd dat het een internationaal isolement riskeerde als het dit doodvonnis voltrok (zie pag. 281/2/3-'94).

(Vor.ber.pag. 279/3 ex?.-1994)

KOEWEIT

RAPPORT AMNESTY

In een rapport van de mensenrechtenorganisatie Amnesty International d.d. 24 februari 1994 werd Koeweit beschuldigd van ,,ernstige schendingen van de mensenrechten" en van het onrechtmatig vasthouden van omstreeks 120 mensen die verdacht werden van collaboratie met de Iraakse bezettingstroepen tijdens de Golfcrisis. De minister van binnenlandse zaken, sjeik Ahmad Hammoud al-Jabir as-Sabah, zei op 28 februari in een commentaar dat zulke aantijgingen ,,verzinsels van een zieke verbeelding" waren.

TOESPRAAK PREMIER TOT D E NATIE

Op 4 april sprak de premier, sjeik Saad al-Abdullah as-Salim as-Sabah, voor het eerst sedert het einde van de Golfoorlog in februari 1991 de natie toe. De op de televisie uitgezonden toespraak ging over politieke, economische en internationale zaken.

Sjeik Saad bevestigde nogmaals dat zijn regering democratie en persvrijheid een warm hart toedroeg, maar waarschuwde dat de activiteiten van sommige ,,groepen en blokken" en van enkele Koeweitse kranten de nationale eenheid hadden bedreigd en de betrekkingen met bevriende staten hadden geschaad.

De nationale veiligheid., zowel in binnen- als buitenland. bleef topprioriteit van de regering. De samenwerking op defcnsiegebied met bevriende landen zou worden versterkt. Irak bleef een bedreiging vormen en de regering zou doorgaan met de beraamde veiligheidszone langs de Koeweits-Iraakse grens.

Sjeik Saad gaf toe dat Koeweit een economische recessie doormaakte en te kampen had met een begrotingstekort als gevolg van de lage olieprijzen en de hoge defensieuitgaven. De financiële moeilijkheden van het land vereisten beperkingen van de overheidsuitgaven en een grotere deelname van de particuliere sector op belangrijke economische gebieden. De regering zou ,,studeren op mogelijkheden voor buitenlandse partnerschappen" in de oliesector.

KABINETSWIJZIGING

De emir van Koeweit. sjeik Jabir al-Ahmad al-Jabir as-Sabah, aanvaardde op 9 april het ontslag van het kabinet. Op 13 april werd een gewijzigd kabinet benoemd. De emir had voor het laatst in oktober 1992 een kabinetswijziging doorgevoerd (pag. 864/3 e.v.-'92).
De samenstelling van het nieuwe kabinet was:

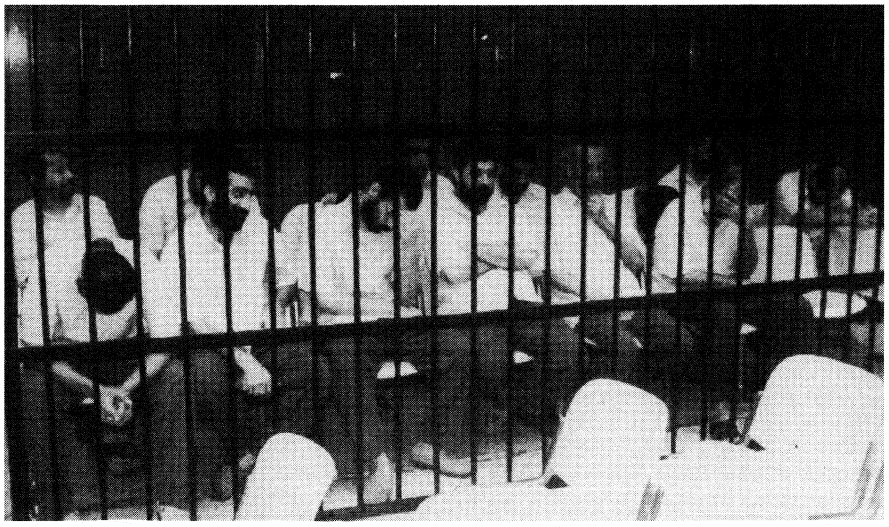

Elf Irakezen en drie Koeweiti's, die beschuldigd worden van het beramen van de moord op voormalig president Bush van de Verenigde Staten, wachten op 3 juli 1994 in de rechtszaal in Koeweit-Stad achter tralies op de hervatting van het proces.

MIDDEN-OOSTEN

Premier - sjeik Saad al-Abdullah as-Salim as-Sabah; eerste vice-premier, buitenlandse zaken - sjeik Sabah al-Ahmad al-Jabir as-Sabah: tweede vice-premier, financiën - Nasir Abdullah al-Rawdan+; defensie - sjeik Ahmad Hammoud al-Jabir as-Sabah+; binnenlandse zaken - sjeik Ali Sabah as-Salim as-Sabah+; oliezaken - Abdel-Mohsen al-Mudej*: handel en industrie - Helel Meshari al-Mutairi*; justitie en wettelijke aangelegenheden - Mishari Jasim al-Anjari: communicatie, elektriciteit en water - Jasim Muhammed al-Awn+: arbeid en sociale zaken - Ahmed Khalid al-Kulaib*: voorlichting - sjeik Saud Nasir Saud as-Sabah; openbare werken, staatsminister voor huisvesting - Habib Jawhar Hayat+; gezondheidszorg - Abdel-Kahinan Saleh al-Mohailan*; onderwijs en hoger onderwijs - Ahmad Abdullah al-Rubi; waqfs (religieuze giften) en islamitische zaken - Ali Fahad al-Zumai*.

* Nieuwe benoeming.
+Andere portefeuille.

De opmerkelijkste benoeming was die van Abdel-Mohsen al-Mudej tot ministerie van olie als opvolger van Ali Ahmad al-Baghli. De *Middle* East *Economic Digest* van 29 april noemde Mudej, een historicus aan de Universiteit van Koeweit, een ,,liberaal parlementslid" en zei dat hij, hoewel hij weinig echte ervaring in de olieindustrie had, over goede managerskwaliteiten beschikte.

In een op 17 april uitgegeven verklaring maakte de nieuwe regering bekend dat zij vaart wilde zetten achter de economische hervormingen, waaronder de privatisering. Er was een speciale commissie opgericht om de hervormingen uit te voeren.

DOODVONNISSEN

Op 4 juni werden vijf Irakezen en één Koeweiti ter dood veroordeeld wegens een samenzwering om de voormalige Amerikaanse president George Bush te vermoorden tijdens diens bezoek aan Koeweit in april 1993 (zie pag. 576/1/2-'93). Voorts werden vijf Irakezen en twee Koeweiti's wegens hun aandeel in het komplot veroordeeld tot gevangenisstraffen variërend van zes maanden tot 12 jaar.

Op 6 juni zette het hoogste hof van beroep van Koeweit de doodvonnissen van 10 Jordaanse leden van het aan de PLO gelieerde Arabische Bevrijdingsfront (ALF) om in gevangenisstraffen. De 10 waren in juni 1993 veroordeeld wegens steun aan Irak tijdens de invasie van Koeweit in 1990 (zie pag. 655/1-'93).

(Vor.ber.pag. 144/3 e.v.-1994)

AZIË

ALGEMEEN

JAARVERGADERING ADB. VERDUBBELING VAN DE KAPITAALBASIS. NIEUWE LEDEN

Van 2-4 mei 1994 vond in Nice (Frankrijk) de jaarlijkse vergadering van de Aziatische Ontwikkelingsbank (ADB) plaats (zie pag. 721/1-'93 voor de jaarvergadering van 1993). Na de vergadering keurde de raad van bestuur van de ADB formeel de omstreden verdubbeling goed van de basis van het maatschappelijk kapitaal van de bank tot ongeveer $ 48 mrd. De uitbreiding was goedgekeurd door landen die samen ongeveer 94 procent van de stemmen in handen hadden.

De verhoging van het maatschappelijk kapitaal had de vergadering in Nice beheerst. Aziatische ontwikkelingslanden, waaronder China. hadden hun verbittering uitgesproken over de koppeling van de verhoging aan een nieuw kredietbeleid. Het nieuwe beleid had de steun van de VS en de andere geindustrialiseerde landen buiten de regio evenals van Australië en Japan. die gezamenlijk meer dan 50 procent van de stemmen hadden. Op grond van dit beleid zou bij het verstrekken van leningen niet meer speciaal worden gekeken naar infrastructurele projecten ter bevordering van economische groei maar naar projecten gericht op ontwikkeling van sociale omstandigheden en het milieu. Volgens de Financial Times van 5 mei zou het verstrekken van leningen ook worden gekoppeld aan het concept van .,goed bestuur".

Lidmaatschap

Sinds de laatste jaarvergadering van de ADB hadden zich vier nieuwe landen bij de bank aangesloten, namelijk Tuvalu in mei 1993 en Kazachstan, Kirgizstan en Oezbekistan in augustus 1993. In totaal waren er nu 56 landen lid van de ADB, waarvan 40 uit de regio en 16 van buiten de regio.

(Vor.ber.pag. 145/2/3-1994)

APEC

VERGADERING MINISTERS VAN FINANCIËN

Op 18 en 19 maart 1994 vergaderden de ministers van financiën van de Asia Pacific Economic Co-operation (APEC) op Hawaï. Deze eerste vergadering van de 17 APEC-ministers van financiën betekende een belangrijke stap vooruit voor het in 1989 opgerichte forum.

De Financial Times van 21 maart berichtte dat de ministers het eens waren geworden over de noodzaak om: (i)economische groei te koppelen aan lage inflatie; (ii) de grensoverschrijdende stromen van goederen. diensten en investeringen te vergroten: (iii)uit te gaan van de particuliere sector als de belangrijkste motor van Ut economische groei: (iv) kapitaalmarkten in de regio van Azië en de Pacific verder te ontwikkelen; (v) financiële mechanismen voor infrastructurele projecten in de regio te verbeteren

De ministers kwamen ook overeen in 1995 in Indonesië opnieuw te vergaderen.

(Vor.ber.pag. 146/2 e.v.-1994)

HONGKONG

OPENING VAN DAYA BAY-KERNCENTRALE

Op 6 februari 1994 opende de Chinese premier Li Peng de Daya Bay-kerncentrale in de Speciale Economische Zone Shenzhen. De kerncentrale, die minder dan 50 kilometer van Hongkong was gelegen, was alom bekritiseerd als een bedreiging voor de veiligheid van Hongkong.

De centrale. die bestond uit twee generatoren van 900 megawatt, had halverwege 1883 in bedrijf moeten zijn gesteld, maar om technische redenen was dit uitgesteld. Op 1 februari werd de eerste generator voor commerciële doeleinden in gebruik genomen. De andere generator zou in de eerste helft van 1994 beginnen te functioneren.

WETSVOORSTEL OVER POLITIEKE HERVORMING AANGENOMEN

Op 24 februari werd door de Wetgevende Raad van Hongkong (Legco) het eerste deel van het politieke hervormingspakket van gouverneur Chris Patten goedgekeurd. De Chinese regering veroordeelde deze daad onmiddellijk, omdat die de deur naar verdere Chinees-Britse onderhandelingen over deze kwestie ,,volledig" zou hebben dichtgegooid. De Chinese regering verklaarde verder dat de organen die krachtens de hervormingen waren gekozen, ,,beslist zouden worden opgeheven", wanneer China op 30 juni 1997 te middernacht de soevereiniteit over Hongkong terug zou krijgen.

De wet had voornamelijk betrekking op de districts- en lokale raden van Hongkong, die uiterst beperkte bevoegdheden bezaten. Verder werd in de wet de kiesgerechtigde leeftijd verlaagd van 21 jaar tot 18 jaar.

Op 25 februari werd het tweede pakket wetsvoorstellen in de Staatscourant gepubliceerd, dat de meer substantiële elementen van Pattens hervormingen behelsde.

Het betrof elementen, zoals het voorstel om het kiesrecht uit te breiden. die centraal hadden gestaan bij de 17 ronden van vruchteloze Chinees-Britse besprekingen (april-november 1993) en toen overeenstemming tussen Groot-Brittannië en China hadden verhinderd.

Het tweede en laatste pakket van de dooi- Patten voorgestelde constitutionele hervormingen werd op 9 maart bij de Legco ingediend.

BRITS PARLEMENTAIR RAPPORT VERSCHERPT MENINGSVERSCHIL RIET CHINA OVER HERVORMINGEN

De publikatie op 13 april van een Brits parlementair rapport leidde tot verder oplopende spanning tussen China en het Verenigd Koninkrijk over de toekomst van Hongkong. dat in 1997 weer onder Chinese soevereiniteit zou moeten komen. De bijzondere Lagerhuiscominissie voor buitenlandse zaken sprak na een negen maanden durende studie van de Chinees-Britse betrekkingen haar steun uit voor gouverneur Chris Patten van Hongkong en zijn hervormingsplannen, die de basis vormden van het geschil met China.

Het commissierapport prees met name Pattens voorgenomen hervormingen van het kiesstelsel in Hongkong ondanks de tegenstand van China en nam het de Chinezen kwalijk dat zij tijdens de langdurige besprekingen in 1993 niet be eid waren gcwccst tot een compromis te komen over deze kwestie. Wat betreft het besluit van Patten een begin te maken met het tot wet verheffen van de hervormingen zonder instemming van China (zie hierboven), concludeerde het rapport dat er geen andere keuze was geweest dan .;unilateraal door te gaan". Verder beval de commissie de oprichting aan van een onafhankelijke commissie voor de bescherming van de mensenrechten in Hongkong na 1997. Patten beloofde op 20 april deze suggestie te zullen overwegen, ondanks zijn omschrijving van dergelijke lichamen elders in de wereld als ,,tamelijk tancleloze creaturen".

Het rapport werd in de Chinese media afgewezen omdat daarin niet werd erkend in hoeverre Pattens hervormingen een schending vormden van bestaande Chinees-Britse overeenkomsten over de toekomst van de kolonie. Het rapport werd op 22 april ook veroordeeld door de commissie voor buitenlandse zaken van het Nationale Volkscongres (het Chinese parlement). omdat het zou aanzetten tot een confrontatie over Hongkong, .,absurde opmerkingen" met betrekking tot Taiwan bevatte en ..openlijk het zelfbeschikkingsrecht van Tibet bepleitte".

CHINESE GEVANGENISSTRAF VOOR JOURNALIST VAN HONGKONGSE KRANT

De relatie met China kwam op 15 april nog meer onder druk te staan, toen het hoger beroep werd venvorpen dat Xi Yang, een journalist uit Jiangsu die werkte voor het Hongkongse dagblad Ming Pao, had aangetekend tegen een gevangenisstraf van 12 jaar. Tot deze straf was hij in maart door een Chinees gerechtshof veroordeeld op beschuldiging van ,,diefstal van staatsgeheimen". De combinatie van de onduidelijke aard van Xi's misdrijf en de draconische st afmaat werd alom uitgelegd als een intimidatiepoging van de Chinese regering jegens de onafhankelijke pers in Hongkong. Daardoor nam het wantrouwen met betrekking tot de bescherming van de politieke rechten in de kolonie na haar terugkeer onder Chinees bestuur in 1997 toe.

Xi was in september 1993 gearresteerd nadat hij medio 1993 een serie artikelen had geschreven over het Chinese financiële en bancaire beleid, in een lijd dat de regering probeerde de in hoog tempo oververhit rakende Chinese economie af te koelen. In zijn artikelen betoogde Xi dat de regering op de valutamarkten had geïntervenieerd om de yuan te steunen en voorspelde hij correct dat de korte-termijnrente niet lang daarna zou stijgen.

Xi's proces in maart had achter gesloten deuren plaatsgevonden zonder de aanwezigheid van een advocaat. Hij werd niet alleen tot gevangenisstraf veroordeeld, maar ook voor twee jaar van zijn politieke rechten beroofd. Zijn medebeklaagde Tian Ye, een functionaris van de Volksbank van China, werd tot 15 jaar gevangenisstraf veroordeeld omdat hij Xi zou hebben geholpen.

Ondanks protestmarsen en oproepen van leidende figuren in Hongkong. weigerden de Chinese autoriteiten het vonnis van Xi te heroverwegen. Een verzoek om clementie van de Britse regering stuitte op 20 april op dezelfde onvermunvbaarheid toen de Chinezen verklaarden dat Xi volgens de net was behandeld en dat de zaak een .,interne kwestie" was.

FUSIE VAN POLITIEKE PARTIJEN. CHINA TEGEN DEMOCRATISCHE PARTIJ

Twee liberale politieke organisaties, de Verenigde Democraten (United Democrats of Hong Kong, UDHK) en ,.Meeting Point", annonceerden op 18 april hun voorgenomen fusie. De nieuwe groepering zou onder de naam Democratische Partij formeel worden opgericht in oktober 1994.

De Chinese regering benadrukte in een reactie op het fusieplan dat zij UDHK-leden zou blijven weren uit de besprekingen over de toekomst van Hongkong na 1997, omdat sommigen van hen deel uitmaakten van de leiding van de Hongkongse Alliantie ter Ondersteuning van de Patriottische Democratische Beweging in China. Deze groep was door de Chinese autoriteiten gebrandmerkt als subversief in de nasleep van het bloedbad op het Plein van de Hemelse Vrede in 1989. In het verleden hadden vertegenwoordigers talrijke liberale groepen aan de toekomstbesprekingen deelgenomen. onder wie de voorzitter van Meeting Point, Anthony Cheung Bing-leung.

Een andere nieuwe partij, de Progressieve Alliantie van Hongkong, werd op 20 april ten doop gehouden Zij wilde meedoen aan de verkiezingen van 1994 en 1993 met een programma dat was gebaseerd op het opbouwen van een nauwe relatie met China ter bevordering van een stabiel investeringsklimaat Het 52 leden tellende organisatiecomité van de Alliantie was gerecruteerd uit de zakenwereld en de vrije-beroepsbeoefenaren van de kolonie

China tegen Democratische Partij

Op 21 mei werd bericht dat Anthony Cheung Bing-leung vlak voordat zijn benoeming tot adviseur van China voor aangelegenheden met betrekking tot Hongkong zou worden bevestigd, was ontslagen. Cheung was de voorzitter van Meeting Point, die in april, samen met de UDHK, had besloten de Democratische Partij op te richten (zie hierboven). Uit zijn ontslag bleek de Chinese afkeuring van de nieuwe partij, die ernaar streefde de democratische krachten in Hongkong te consolideren.

CHINA VERWERPT "THROUGH TRAIN"-CONCEPT

In mei sloten Chinese functionarissen elke mogelijkheid uit dat gekozen parlementsleden van Hongkong in functie konden blijven als de kolonie in juli 1997 weer onder Chinees bestuur kwam.

Op 1 mei begon Lu Ping, directeur van het bureau voor Aangelegenheden betreffende Hongkong en Macao van de Chinese Staatsraad, een achtdaags officieel bezoek aan Hongkong. Tijdens dit bezoek zei hij dat het zogenaamde ,,through train"-concept niet meer gold aangezien Groot-Brittannië bij de grond\\-etshervormingen eenzijdig te werk was gegaan (zie hierboven).

Lu weigerde om Hongkongs gouverneur Chris Patten te ontmoeten omdat hij het ,.te druk" zou hebben. maar zijn weigering werd gezien als een bewust affront. Het was Lu's eerste bezoek sinds twee jaar en vond in naam plaats ter gelegenheid van de uitgifte van lokale bankbiljetten door de Chinese centrale bank. (In 1994 zou de bank naar venvachting circa 3 mrd Hongkong dollars uitgeven. ofwel 4 procent van de bankbiljetten in omloop.) Lu zat ook vergaderingen voor van de Voorlopige Werkcommissie (PWC) voor de Voorbereidende Commissie van de Speciale Bestuurlijke Regio Hongkong - de eerste vergaderingen van

de commissie die in de kolonie werden gehouden en niet in China - waarvan een derde groep leden op 13 mei werd benoemd.

GOEDKECRING HERVORMINGSPAKKET PATTEN

Het omstreden pakket politieke hervormingen van gouverneur Chris Patten werd op 30 juni in zijn geheel door de 60 leden tellende Legco goedgekeurd met 32 tegen 24 stemmen.

De stemming in de Legco was voorafgegaan door intens lobbyen van voor- en tegenstanders van het pakket. Een belangrijke lobby in Hongkong wenste China gunstig te stommen. Het aanzien van Patten werd niet verbeterd toen hij, op 8 juni, de eerste van de 28 gouverneurs van de kolonie werd die ooit door het parlement werden berispt. Dat gebeurde na zijn besluit om de afgevaardigden het recht te ontzeggen de begroting van de kolonie te amenderen.
Toen de stemming uiteindelijk op 30 juni plaatsvond. werd een amendement van de Liberale Partij. dat de hervormingsvoorstellen wilde afzwakken, ternauwernood verworpen, met 28 stemmen voor en 29 tegen, bij twee onthoudingen.

Vóór de stemming duidden tekenen op een verbetering in de relatie tussen Groot-Brittannië en China. De twee partijen boekten enige vooruitgang in niet-politieke kwesties, waaronder de financiering van de nieuwe luchthaven van Hongkong en de toekomst van de Britse militaire terreinen in de kolonie. Ook werd op 12 mei aangekondigd dat Alastair Goodlad, een onderminister op het Britse departement van buitenlandse en Gemenebest-zaken, in juli een bezoek aan Beijing zou brengen en dat in september een bezoek van een delegatie van Britse zakenlieden zou volgen.

Een ander teken van een verbetering van de betrekkingen was het doorgaan van de 29ste bijeenkomst van de Chinees-Britse Joint Liaison Group (JLG) in Hongkong die op 21 juni in een hartelijke sfeer werd gehouden. Hoewel dit orgaan was ingesteld om toezicht te houden op de technische kant van de overdracht van Hongkong aan China. was de JLG sinds december 1993 niet meer ingeschakeld als gevolg van de bittere sfeer rond Pattens hervormingsplannen (zie pag. 205/2-'94).

(Vor.ber.pag. 204/2 e.v.-1994)

JAPAN

JAPAN LANCEERT RAKET

Op 4 februari 1994 lanceerde Japan, twee jaar achter op het schema, met succes de H-2-raket, de eerste grote draagraket die met puur Japanse technologie was gebouwd.

Regeringsfunctionarissen benadrukten dat het H-2-project. waarvan de ontwikkeling ongeveer $ 2,4 mrd had gekost, geen geheime militaire toepassingen kende maar bedoeld was om commerciële satellieten in de lucht te brengen De lancering betekende dat Japan niet langer vrijwel totaal afhankelijk was van de Amerikaanse ruimtevaarttechnologie.

POLITIEKE CRISIS OVER STIMULERING ECONOMIE

Op 8 februari wist premier Morihiro Hosokawa in het kabinet overeenstemming te bereiken over het grootste pakket economische stimuleringsmaatregelen, dat ooit in Japan was voorgesteld. Kern van het plan was een verlaging van de inkomstenbelasting. Aan de overeenkomst ging echter een felle politieke machtsstrijd van zes dagen vooraf, waardoor de uit zeven partijen bestaande coalitieregering van Hosokawa bijna uiteen viel. Ten slotte bleek een consensus alleen mogelijk ten koste van een persoonlijke afgang van Hosokawa. Door deze vertoning rees opnieuw twijfel over de vraag of zijn regering een lang leven beschoren zou zijn.

Terwijl Japan gebukt ging onder de langdurigste economische recessie sinds 1945 en zijn Westerse handelspartners krachtig aandrongen op het stimuleren van de binnenlandse vraag, nam de regering het initiatief tot een ,,geldinjectie". De maatregelen. die in januari werden uitgesteld wegens de crisis in verband met de electorale hervormingen (zie pag. 209/3 e.v.-'94). vormden het vierde stimuleringspakket sinds augustus 1992. Met de eerste drie pakketten was in totaal een bedrag gemoeid van 30.000 mrd yen ($ 1 = 107.9 yen op 11 februari 1994), terwijl het nieuwe pakket ongeveer 15.100 mrd yen bedroeg en, in tegenstelling tot de andere, voorzag in een verlaging van de inkomstenbelasting.

De totale belastingverlaging in 1994 zou 6.000 mrd yen bedragen. waarvan 5.300 mrd yen afkomstig was uit verlaging van de inkomstenheiasting en 700 mrd uit vermindering van de vennootschapsbelasting, de omzetbelasting op auto's en de successierechten. Alle verlagingen golden, met uitzondering van de omzetbelasting op auto's, met terugwerkende kracht vanaf 1 januari. De verlaging zou worden gefinancierd door een verhoging van de indirecte belasting. De verbruiksbelasting van 3 procent zou vanaf 1 april 1997 worden vervangen door een indirecte ,,volkswelzijnsbelasting" van 7 procent. Naast de belastingverlagingen voorzag het pakket ook in overheidsuitgaven van 9.100 mrd gen, waaronder 2.900 mrd yen voor openbare werken en 2.800 mrd yen voor de aankoop van grond.

Het idee om een verlaging van de inkomstenbelasting te financieren door de indirecte belastingen te verhogen, leidde tot grote verdeeldheid, aangezien de Sociaal-Democratische Partij van Japan (SDPJ), de grootste partij binnen de regeringscoalitie, onwrikbaar tegen een dergelijke stap was gekant en bij de laatste verkiezingen tegen dit punt campagne had gevoerd. Anderen binnen de coalitie zetten zich eveneens tegen het plan, onder wie leden van de Hosokawa's Nationale Partij van Japan (JNP). Hoewel de loyaliteit van de SDPJ jegens de regeringscoalitie van Hosokawa reeds zwaar op de proef was gesteld bij de hervormingen van het kiesstelsel, waarbij sommige SPDJ-ers tegen de regering stemden, bleek dat de premier had gehoopt dat de partij het stimuleringspakket wel zou steunen als er de verhoging van de indirecte belastingen pas na drie jaar zouden worden ingevoerd. Uiteindelijk bleken veel coalitieleden zich echter met onverholen felheid tegen het voorstel te keren.

De bezwaren tegen het plan werden versterkt door de wijze waarop het was geformuleerd. Met de centrumrechtse vertegenwoordigers van de regering, met name leden van Shinseito (Japanse Vernieuwingspartij) en Komeito (Partij voor een Schone Regering), was nauw overleg gevoerd tijdens de voorbereidingen. evenals met ambtenaren van het machtige ministerie van financiën. De belangrijkste leden van het centrumlinkse deel van de regering werden pas in de vroege ochtend van 2 februari door Kosowaka via een persconferentie op de televisie over de definitieve vorm van het plan ingelicht. hetgeen tot woede leidde en uitmondde in dreigementen met aftreden. Dat gold niet alleen voor de SDPJ-leden van het kabinet, maar ook voor andere coalitiegenoten, onder wie hoofdkabinetssecretaris Masayoshi Takemura, de leider van de centrumrechtse Shinto Sakigake (Voorbode van de Nieuwe Partij). Hoewel Takemura een voorstander van verhoging van de indirecte belastingen en een trouwe bondgenoot van Hosokawa was, stond hij zeer kritisch tegenover de wijze waarop de zaak was aangepakt.

Met het oog op dit verzet volgde een periode van diepgaande onderhandelingen en beraadslagingen, met als gevolg dat de premier ermee instemde het plan naar de schroothoop te verwijzen en zijn kabinet op 4 februari zijn excuses aanbood omdat hij niet voor ,,voldoende contact" tussen de diverse partijen had gezorgd. Na verdere onderhandelingen werd het stimuleringspakket op 8 februari herzien. De inkomstenbelastingen zouden gedurende slechts één jaar worden verlaagd, terwijl ondertussen overeenstemming moest worden bereikt over de financiering van bezuinigingen op de lange termijn. Van de nieuwe ,,volkswelzijnsbelasting" werd afgezien.

Toen hij het herziene pakket bekendmaakte, bood Hosokawa het publiek zijn excuses aan omdat de indruk was gewekt dat het oorspronkelijke voorstel ,,overhaast in elkaar gedraaid was of dat het abrupt achter gesloten deuren tot stand was gekomen". Hij beloofde dat toekomstige besluiten ,,soepeler" genomen zouden worden en zouden zijn gebaseerd op uitvoeriger overleg met zijn coalitiepartners.

Het nieuwe pakket voorzag in een belastingverlaging gedurende één jaar van 6.020 rnrd yen, die gefinancierd zou worden door de uitgifte van tekorten-dekkende overheidsobligaties. De verlagingen bestonden in een vermindering van de inkomstenbelasting met 3.840 mrd yen; een vermindering van de onroerendgocdbelasting met 1.630 inrd yen; een vermindering van de passagiersomzetbelasting met 70 mrd yen; een vermindering van de vennootschapsbelasting met 310 rnrd yen, en een vermindering van de successierechten met 170 mrd yen

Naast de belastingverlagingen bevatte het pakket uitgaven van 9.400 rnrd yen, waarvan één derde was bestemd om de aankoop van land door overheid en particulieren te stimulei-en door de liquiditeit te verhogen op de stagnerende onroerend-goedmarkt en ondernemingen te stimuleren hun onroerend-goedbezit te verkleinen. De centrale overheid zou vuor openbare werken 2.810 mrd yen besteden aan infrastructurele projecten, zoals dc aanleg van rioleringen en wegen. terwijl 610 rnrd yen werd gereserveerd voor de verbetering van onderwijs- en researchfaciliteiten, en 300 rnrd yen voor projecten die zouden worden uitgevoerd onder de supervisie van lokale overheden. Nog eens 1.200 mrd yen werden uitgetrokken voor lage-renteleningen voor de aankoop van huizen en 1.360 mrd yen werd beschikbaar gesteld voor lage-renteleningen aan het midden- en kleinbedrijf. Vooruitlopend op het openstellen van de rijstmarkt werd 230 mrd yen uitgetrokken voor de agrarische infrastructuur, terwijl nog een 100 rnrd yen werd gereserveerd om investeringen in fabrieken en uitrusting tc stimuleren.

HANDELSONDERHANDELINGEN MET VS MISLUKT

De Amerikaanse regering reageerde uitgesproken koel op het definitieve stimuleringspakket.

De Amerikaanse minister van financien, Lloyd Bentsen, sprak van een ,,bescheiden stap", maar erkende dat ,,alle kleine beetjes helpen". Hij suggereerde dat ,.het (nog) te bezien stond of dit pakket voldoende was om de binnenlandse vraag (in Japan) krachtig te stimuleren", om zo het handelsoverschot inet de VS terug te dringen. Bentsens reactie was tekenend voor de spanning tussen de twee landen die een handelsakkoord trachtten te sluiten vóórdat Hosokawa de Amerikaanse president Bill Clinton op 11 februari in Washington zou ontmoeten.

De Amerikaanse regering maakte er geen geheim van dat zij vastbesloten was om Japan te dwingen zijn totale handelsoverschot - S 131 mrd in 1993 waarvan de helft alleen al met de VS -terug te dringen door akkoord te gaan met specifieke doelstellingen. De Amerikaanse regering, die verwees naar de sedert 1980 ondertekende 29 handelsakkoorden tussen de twee landen (waarvan vele ineffectief waren gebleken), verklaarde dat er duidelijke kwantitatieve indicatoren noodzakelijk waren om vast te stellen in hoeverre Japan bereid was zijn binnenlands markt voor Amerikaanse goederen open te stellen. De Japanse onderhandelaars

President Clinton van de Verenigde Staten(r.) en de Japanse premier Hosokawa tijdens een persconferentie op 11 februari 1994 in Washington over het resultaat van hun handelsbesprekingen.

hadden zich krachtig tcgcn een dergelijke bcnadering teweer gesteld omdat het in strijd was met het principe van vrije handel en de actuele dereguleringsinitiatieven.

In een laatste poging om een akkoord te bereiken stuurde de regering-Clinton de handelsafgevaardigde Micky Kantor in de eerste week van februari naar Tokio, terwijl vice-premier en minister van buitenlandse zaken Tsutomu Hata vóór Hosokawa naar de VS ging.

Topontmoeting met Amerikaanse president. VS dreigen met sancties

Ondanks deze laatste wanhoopspoging was er toen Clinton en Hosokawa elkaar op 11 en 12 februari ontmoetten geen akkoord bereikt. Na hun ontmoeting zei Clinton dat het beter was om geen akkoord te sluiten dan een ,,nietszeggend" akkoord. In een toespeling op de in juli 1993 in Tokio bereikte raamovereenkomst, waarin Japan had toegezegd zijn markt verder open te stellen (zie pag. 728/1/2-'93), verklaarde Clinton dat ,,het aanbod van Japan bij deze onderhandelingen eenvoudig niet beantwoordde aan de in Tokio overeengekomen maatstaven".

De Amerikaanse regering sloot geen enkele reactie uit, met inbeg ip van vergeldingssancties of een verhoging van de waarde van de yen door middel van de internationale valutamarkt.

Hosokawa's weigering om akkoord te gaan met kwantitatieve handelsdoelstellingen werd in Japan algemeen toegejuicht, omdat daaruit bleek dat hij op voet van gelijkheid met de VS zaken wilde doen. De premier zelf noemde zijn gesprekken met de Amerikaanse president ,,een volwaardig gelijkspel tussen volwassenen". Hij sprak de hoop uit dat de Amerikaanse president niet met sancties op het mislukken van de handelsbesprekingen zou reageren. Op 15 februari maakte Kantor echter bekend dat er een sanctie van verscheidene honderden miljoenen dollars werd opgelegd in verband met een geschil over de Japanse markt voor draagbare telefoons.

Kantor, die beweerde dat Japan een handelsakkoord uit 1989 had geschonden, dat was bedoeld om de import van Amerikaanse draagbare telefoons te bevorderen. maakte bekend dat de VS, binnen 30 dagen, tarieven zou gaan heffen op Japanse telecommunicatieapparatuur en mogelijk ook op een aantal andere produkten. Kantor ontkende dat het besluit een vergelding was voor de mislukte handelsbesprekingen. maar hij noemde de markt voo draagbare telefoons wel een typisch voorbeeld van de oneerlijke bandelspraktijken van Japan.

Naast de dreiging met handelssancties, kreeg Japan in de dagen na het mislukken van de handelsbesprekingen ook te maken met een snelle stijging van de waarde van de yen ten opzichte van de Amerikaanse dollar. Hosokawa erkende zich ,,ernstig zorgen" te maken over de waardevermeerdering van de yen. Hij riep het kabinet op een noodplan op te stellen om het handelsoverschot met de VS terug te dringen. Het kabinet besloot op 25 februari voor eind maart te komen met een plan om de markt open

te stellen en het gehele handelsoverschot terug te dringen tot 2,8 procent van het bruto nationaal produkt (BNP) (ongeveer $ 125 mrd) in het fiscale jaar 1994, vergeleken met de circa 3,1 procent van het BNP in het fiscale jaar 1993 dat op 31 maart afliep.

Dit streefcijfer, dat reeds was opgenomen in het economische beleid dat de regering het komende jaar wilde voeren, werd gepresenteerd als een doelstelling in plaats van als een bindende belofte. Het werd door de Amerikaanse ambassadeur in Tokio, Walter Mondale, als onvoldoende verworpen.

AMERIKAANSE HANDELSWET OPNIEUW IN WERKING. JAPANS HANDELSOVERSCHOT. MAATREGELEN JAPANSE REGERING

De spanningen over het Japanse handelsoverschot met de VS liepen op 3 maart verder op, toen de Amerikaanse regering de Super 301-handelswet weer in werking stelde, een maatregel om buitenlandse markten open te breken. De wet voorzag in het opleggen van sancties aan Japan en leek de zoveelste stap op weg naar een volledige handelsoorlog tussen de twee landen.

Super 301. onderdeel van de Handelswet uit 1988, was een aangepaste versie van Sectie 301 van de Handelswet uit 1974 en was goedgekeurd door het Amerikaanse Congres dat gefrustreerd was over het tempo van de onderhandelingen met Japan.
Wanneer de onderhandelingen over het verwijderen van als oneerlijk beschouwde tarieven dreigden te mislukken, gaf de wet de regering de bevoegdheid exportartikelen van landen die waren aangemerkt als oneerlijke handelspai-tners. te belasten met strafheffingen tot 100 p ocent. De wet was gebruikt in 1989-'90 toen Japan. India en Brazilië als oneerlijke handelspartners aan de kaak waren gesteld. Het dreigen met sancties had ertoe geleid dat de geschillen met alle drie landen werden opgelost, waarna de maatregel in 1990 in ongebruikraakte (zie pag. 482/1 e.v.-'90).

De Japanse premier Morihiro Hosokawa zei teleurgesteld te zijn over de Amerikaanse beslissing Super 301 van stal te halen, maar sloot directe vergeldingsmaatregelen uit. Zijn groeiende politieke problemen en zijn zwakker wordende positie in de door hem geleide instabiele coalitieregering van zeven partijen hadden een negatieve invloed op zijn vermogen maatregelen te initiëren die de markt konden openbreken en die de Amerikaanse regering als serieuze pogingen zou beschouwen om iets te doen aan het handelsoverschot.

Hoewel hij zijn verzet tegen het aanvaarden van numerieke doelstellingen herhaalde. verklaarde Hosokawa op 7 maart dat hij ,,openstond" voor gesprekken met de Amerikaanse regering over ,,objectieve criteria" die als aanvaardbare indicatoren voor het openstellen van de Japanse markt beschouwd konden worden.
Maar naarmate de dreiging van Amerikaanse handelssancties naderbij kwam, riepen sommige zakelijke belangengroeperingen - waaronder Keidanren. de invloedrijke werkgeversfederatie van het land - op om vrijwillig doelenstellingen te aanvaarden voor het verminderen van de handel.

Japans overschot in januari en februari

Op dezelfde dag waarop Super 301 van stal werd gehaald. publiceerde het Japanse ministerie van financiën cijfers waaruit bleek dat het overschot op de lopende rekening en de handelsbalans van Japan in januari opnieuw was gestegen.

Het overschot op de lopende rekening steeg met 20,9 procent tot $6.83 mrd tegen $ 5,65 rnrd in januari 1993. Het handelsoverschot van goederen (dat wil zeggen zonder diensten) steeg met 15,1 procent tot een recordhoogte van $ 8,26 mrd tegen $ '7.18 mrd in januari 1993. De export steeg met 6.9 procent tot $ 25,36 rnrd terwijl de import slechts met 3,3 procent steeg tot $ 17,09 mrd. Het ministerie van financiën weet de stijging gedeeltelijk aan de waardering van de yen tegenover de dollar en de recente daling van de olieprijzen. Maar zelfs in yens uitgedrukt was het handelsoverschot met 2,7 procent gestegen tot 921.5 mrd yen ($ 1 = 111,211 yen op 14 januari 1994 vergeleken met $ 1 = 125,04 yen op 12 januari 1993).

Cijfers van het ministerie van 15 maart gaven aan dat het handelsoverschot in februari (niet aangepast aan seizoensinvloeden) in dollars 3 procent hoger was dan in februari 1993, wat neerkwam op een daling van 9,1 procent in yens tot 1.186 rnrd yen.

Het cijfer in dollars voor februari was $ 10.91 mrd tegen $10.57 mrd in februari 1993, waarbij de export $29,532 mrd (5.6 procent hoger) bedroeg en de import S 18,62 rnrd (7 procent hoger; de import van voedselprodukten, waaronder rijst, was met 20,3 procent gestegen). Het handelsoverschot met de VS bedroeg $ 4.34 rnrd tegen $ 4,38 mrd in februari 1993. met een stijging van de import met 15.1 procent en van de export met slechts 6.8 procent.

Maatregelen om markt te openen

Op 29 maart maakte de Japanse regering een pakket maatregelen bekend om het handelsoverschot te verminderen. Deregulering van de economie en versterking van concurrentie moesten de binnenlandse economie een impuls geven en de binnenlandse markt openen voor buitenlandse produkten.

Op vier sectoren werd bijzonder de nadruk gelegd - telecommunicatie, medische apparatuur, verzekeringen en motoronderdelen -, waaraan de VS in de recente handelsgesprekken prioriteit hadden gegeven. Bij de bekendmaking van de maatregelen benadrukte de Japanse regering dat het pakket, naast het aanvaarden van numerieke doelstellingen, inging op bijna alle eisen die de VS in vorige gesprekkenmet Japan hadden gesteld.

Het pakket werd echter onmiddellijk afgewezen door de Amerikaanse regering. De handelsafgezant Mickey Kantor noemde het ,,halfslachtig", ,,van weinig substantie" en onvoldoende om een hervatting van de Amerikaans-Japanse handelsgesprekken dichter bij te brengen. Kantor verklaarde niet geïnteresseerd te zijn in ,,cosmetische akkoorden" en suggereerde dat het pakket weliswaar enige vooruitgang te zien gaf op het gebied van overheidsopdrachten, maar ,,geen beweging" toonde in de automobiel- en verzekeringssectoren. Ook herhaalde hij dat de Amerikaanse regering vasthield aan afspraken over ,,kwalitatieve en kwantitatieve" indicatoren om te meten hoe de penetratie van exportprodukten op de Japanse markt zich ontwikkelde.

De Japanse regering noemde de Amerikaanse reactie ,,teleurstellend", en gaf aan dat er vooralsnog geen verdere concessies gedaan zouden worden.

Amerikaans rapport over oneerlijke handelspartners

In zijn jaarverslag over buitenlandse handelsbarrieres wereldwijd, dat op 31 maart werd gepubliceerd, gaf het Bureau van de Amerikaanse Handelsafgezant Japan de wind van voren. omdat het land handelsbarrieres in stand hield die hoger waren dan die van alle andere grote industrielanden en die ,,een onaanvaardbare last (legden) op het wereldhandelsstelsel".

Het rapport noemde 35 landen en vier handelsblokken met handelsbarrieres voor Amerikaanse goederen, diensten en investeringen, maar had bijzonder veel kritiek op Japan. Volgens het rapport bedroeg het Amerikaanse handelstekort met Japan in 1993 $ 60.4 mrd, een stijging van $ 10 rnrd in vergelijking met het jaar daarvoor.

PREMIER HOSOKAWA VERVANGEN

Op 8 april maakte premier Morihiro Hosokawa, leider van Japans uit zeven partijen bestaande coalitieregering sinds augustus 1993, zijn aftreden bekend. Hij werd op 25 april opgevolgd door Tsutomu Hata. Toen echter vervolgens de Sociaal-Democratische Partij van Japan (SDPJ)uit de regeringscoali-

tie trad, werd de mogelijkheid reëel dat Hata genoodzaakt zou zijn in de nabije toekomst algemene verkiezingen uit te schrijven.

Achtergrond van Hosokawa's aftreden

De druk van het bijeenhouden van een coalitie met een spectrum van uiterst links tot conservatief rechts en het tegelijkertijd doorvoeren van een ingrijpende constitutionele hervorming en een economisch herstelplan, had geleid tot geruchten over een mogelijk aftreden van Hosokawa. In de voorafgaande maanden was de positie van de premier benarder geworden door zware Amerikaanse druk om het Japanse handelsoverschot te verminderen (zie hierboven).

Begin maart was Hosokawa's gezag binnen het kabinet zo geslonken dat hij een voorgenomen kabinetswijziging niet kon doorvoeren. Hij was van plan gewcest Masayoshi Takeinura, leider van de centruin-rechtse Shinto Sakigake (Voorbode van de Nieuwe Partij). te ontslaan als hoofdsecretaris van het kabinet.

Hosokan a's verhouding met Takemura was al enige maanden aan het verslechteren Een dieptepunt werd bereikt in februari, toen Takemura. samen met de SDPJ, de premier tot een vernederende aftocht inzake zijn plannen voor belastinghervorming had gedwongen (zie hierboven).

Tegen het eind van de maand leek de regering ernstig verdeeld te zijn tussen centrum-links. vertegenwoordigd door Takemura en de SDPJ, en rechts. dat werd gedomineerd door Ichiro Ozawa, een van de twee leiders van Shinseito (Vernieuwingspartij). Ofschoon geen lid van het kabinet was Ozawa een van de meest invloedrijke figuren in de Japanse politiek. Zijn uittreden uit de regerende Liberaal-Democratische Partij (LDP) had medio 1993 geleid tot de val van de regering van Kiichi Miyazawa en de weg vrijgemaakt voor de eerste regering zonder LDP in 38 jaar (zie pag. 726/3 e.v.-'93).

De katalysator voor Hosokawa's aftreden was de beschuldiging van financieel wangedrag. De oppositie had hem de laatste maanden onophoudelijk twee reeksen van aantijgingen voor de voeten geworpen, met als gevolg dat de Diet verlamd raakte en dat de goedkeuring van de begroting voor het nieuwe financiële jaar dat op 1 april begon werd verhinderd.

De eerste reeks beschuldigingen betrof het aannemen door Hosokawa in 1982 van een lening van 100 mln yen ($ 1 = 105.21 yen per 8 april 1994) van het köeriersbedrijf Sagawa Kyubin. Dit bedrijf speelde een centrale rol in het grootste steekpenningenschandaal dat op dat moment de gemoederen bezighield. Hosokawa verwierp de aantijging van de oppositie dat de lening een illegale politieke bijdrage was aan zijn succesvolle campagne voor het gouverneurschap van de prefectuur Kumamoto. In de verklaring ter gelegenheid van zijn aftreden onthulde Hosokama echter dat documenten, die op 7 april waren openbaar gemaakt door zijn bureau, aantoonden dat de lening weliswaar geheel was afgelost, maai. dat de over het bedrag verschuldigdr rente was geboekt als politieke bijdrage.

De tweede reeks betrof beschuldigingen dat Hosokawa had geprobeerd de aanschaf in 1987 van 300 aandelen in d i zojuist geprivatiseerde telecommunicatiereus Nippon Telegraph and Telephone (NTT) geheim te houden. De aandelen waren later met aanzienlijke winst verkocht. Hosokawa bleef erbij dat de aankoop rechtmatig was geweest en dat deze was verricht door zijn (inmiddels overleden) schoonvader.

In geen van beide gevallen scheen Hosokawa duidelijk tegen de wet gehandeld te hebben. Maar in zijn ontslagverklaring zei hij, in de loop van het onderzoek naar de NTT-transactie, op een ernstiger probleem te zijn gestuit. Zonder in details te treden verklaarde hij dat hij gedurende een aantal jaren na 1981 een ,,oudevriend" namens hem investeringen had laten doen, en dat hij had ontdekt dat ,,dergelijke investeringsactiviteiten een dubieuze rechtmatigheid konden hebben". Later, op 22 april, gaf zijn bureau toe dat Hosokawa 29 mln yen niet aan de belasting had opgegeven. Het bedrag bestond uit winsten op beleggingen die een vriend namens hem had gedaan in het begin van de jaren tachtig.

Hosokawa's secretaris. Namio Yatsuka. maakte zijn aftreden bekend en nam daarmee de verantwoordelijkheid voor de fout op zich. Hij bevestigde dat Hosokawa alsnog belasting over het bedrag zou betalen.

De bereidheid van Hosokawa om af te treden vanwege. naar recente Japanse maatstaven. betrekkelijk kleine financiele onregelmatigheden, strookte met zijn zorgvuldig gecultiveerd imago van absoluut fatsoen en integriteit. Ook werd die in brede kring gezien als een aanwijzing voor Hosokawa's verlangen zich te bevrijden uit een positie van machteloosheid in een steeds instabielere coalitie.

Op langere termijn beschouwd was zijn vertrek een consequentie van zijn succes bij het verwerven van parlementaire goedkeuring voor een radicale hervorming van het politieke systeem. Hij had daarmee een stap naar een vorm van politieke hergroepering gezet die fundamenteler was dan die waarvan de anti-LDP-coalitie een uiting was. Eind maart had Hosokawa's Japanse Nieuwe Partij (JNP) ingestemd met de vorming van een nieuwe parlementaire groep in het Huis van Afgevaardigden (het Lagerhuis van de Diet), waarin ook Shinseito zou deelnemen. Er gingen geruchten dat ook Komeito en de Democratisch-Socialistische Partij (DSP), beide lid van de regeringscoalitie, zich bij de groep zouden voegen. De groep werd gezien als de potentiële kern van een nieuwe partij die in staat zou zijn afvalligen van de SDPJ en de LDP aan te trekken. Zij zou daardoor een stabiel centrumrechts alternatief voor de LDP kunnen vormen.

Strijd rond keuze nieuwe premier. Kandidatuurvan Watanabe

Toen de coalitie tijdelijk intact bleef, was de belangrijkste kandidaat voor de opvolging van Hosokawa de minister van buitenlandse zaken en een van de

Ontmoeting tussen de voormalige minister van buitenlandse zaken van Japan, Michio Watanabe (r.), en LDP-leider Yohei Kono op 15 april 1994 in Tokio.

twee leiders van Shinseito. Tsutoinu Hata. De situatie werd echter gecompliceerd doordat het moeilijk bleek om een regeerakkoord te bereiken waarin alle coalitiepartijen zich zouden kunnen vinden.

Een van de twee grootste strijdpunten was de wens van belangrijke leden van de coaiitie - met name Ozawa en de secretaris-generaal van Komeito, Yuichi Ichikawa - om de Japanse zelfverdedigingsmacht een grotere rol te laten spelen in regionale veiligheidsoperaties. Velen in de SDPJ waren daarentegen vastbesloten trouw te blijven aan de traditionele oppositie van hun partij tegen elke ontwikkeling die kon duiden op een ontluikencl militarisme

Het tweede probleem werd gevormd door een toezegging in het kader van het pakket maatregelen ter beperking van het handelstekort. dat in maart was aangekondigd (zie hierboven). Deze toezegging hield in dat Japan zijn belastingstelsel zou herzien ten einde de tijdelijke verlaging van de inkomstenbelasting, die in februari was bekendgemaakt, een permanent karakter te geven. Dit zou slechts mogelijk zijn door gelijktijdig de indirecte belastingen te verhogen, een politiek waartegen de SDPJ zich fel verzette.

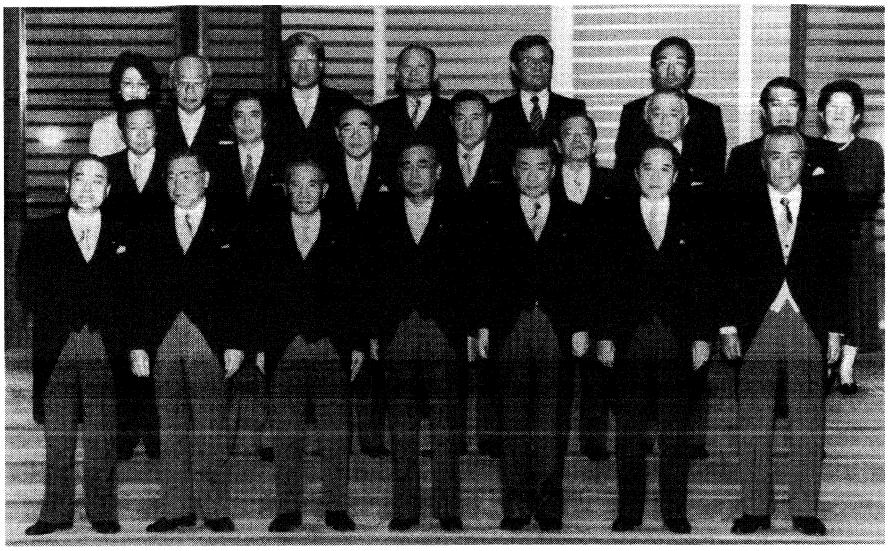

Japans nieuwe kabinet-Hata van 23 april 1994. Op de voorste rij (v.l.n.r.): Hiroshi Kumagai, Eijiro Hata. Moriyoshi Sato. Koshiro Ishida, premier Tsutoinu Hata, Keigo Ouchi en Hajime Ishii. In het midden: Atsushi Kanda. Koji Kakizawa, Mutsuki Kato. Mikio Omi, Shigeto Nagano, Koji Morimoto, Kunio Hatoyama en Ryoko Akamatsu. Op de achterste rij: Toshiko Hamayotsu, Megumu Sato. Yoshio Terasawa, Hirohisa Fujii, Katsuyuki Hikasa en Nobuaki Futami.

De kandidatuur voor het premierschap van Michio Watanabe (70), voormalig vice-premier en leider van de op twee na grootste factie in de LDP, werd op 19 april formeel ingetrokken.

Ondanks recente gezondheidsproblemen en het mislukken van zijn gooi naar het leiderschap van de LDP in juli 1993 (zie pag. 730/1-'93), had Watanabe geen geheim gemaakt van zijn aanhoudende verlangen premier te worden. Befaamd om zijn economische kennis en zijn ervaring in de buitenlandse politiek, werd Watanabe ook beschouwd als een zeer geslepen politicus. Omdat Hata bereid was zijn kandidatuur in te trekken, had Ozawa aan Watanabe gevraagd de LDP te verlaten en het premierschap op te eisen. Na enige dagen van half geheime onderhandelingen bleek dit plan mislukt omdat te weinig Dietleden van de LDP - slechts circa 20 van Watanabe's aanhangers en een paar ontevredenen uit andere facties - bereid waren met hem mee te gaan. Dit aantal zou niet opwegen tegen het vertrek van de SDPJ uit de regeringscoalitie, dat als vrijwel onvermijdelijk werd beschouwd in het geval dat Watanabe premier zou worden

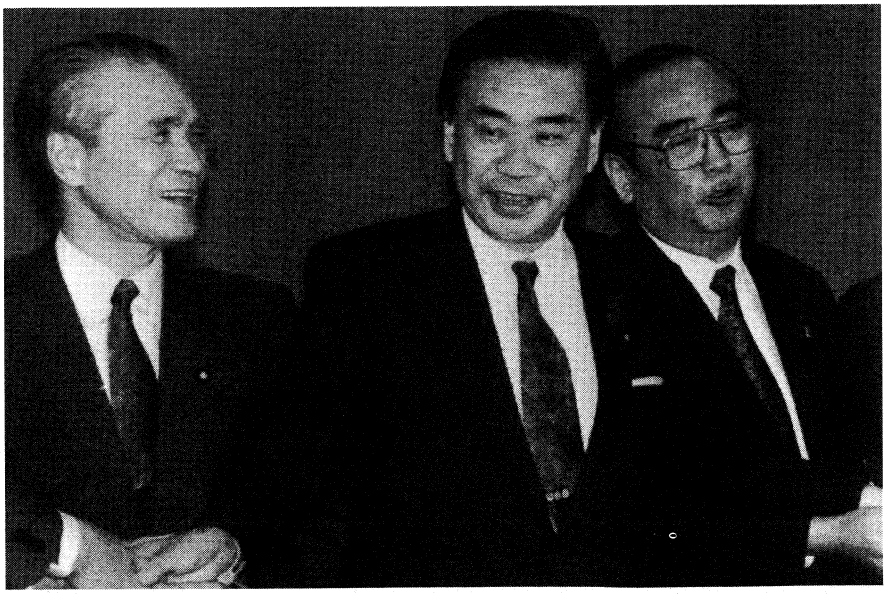

De Japanse minister van buitenlandse zaken Hata (m.)hand in hand met SDPJ-voorzitter Murayama (1.)en Koineito-voorzitter Ishida na de gezamenlijke persconferentie op 22 april 1994, waarop Hata zich namens de coalitie officieel kandidaat stelde voor het premierschap.

Scheuringen in LDP en coalitie

Ondanks het mislukken van Watanabes gooi naar het leiderschap, resulteerden de politieke manoeuvres van medio april in een verdere versplintering van zowel de LDP als de coalitie, en in de vorming van verscheidene nieuwe partijen.

Vijf LDP-leden verlieten de partij en richtten op 18 april de Nieuwe Partij Mirai (Toekomst) op. Deze groep, onder leiding van Michihiko Kano, stelde zich ten doel nauw samen te werken met de regerende coalitie. Zes andere afvallige LDP'ers, aangevoerd door Koji Kakizawa, richtten samen met een onafhankelijk lid van het Lagerhuis de Liberale Partij (Jiyuto) op. Ook zouden vier LDP-parlementariers de partij hebben verlaten en de groep Kaikaku no Kai hebben gevormd.

Er traden ook drie Lagerhuisleden uit de JNP van Hosokawa, uit protest tegen de samenwerking van hun leider met Ozawa. De drie formeerden de groep Seiun.

Verkiezing van Hata tot premier. Nieuw kabinet

Hata werd op 22 april formeel aangewezen als de kandidaat van de coalitie voor het premierschap. Ook werd een vorm van politieke consensus bereikt, hoewel deze de verschillen tussen de partijen niet zo zeer oploste als wel

verdoezelde. Dientengevolge werd Hata op 25 april door de Diet formeel tot premier gekozen met 274 stemmen in het Lagerhuis, tegen 207 voor LDP-leider Yonhei Kono en 15 voor de voorzitter van de Communistische Partij van Japan (JCP),Tetsuzo Fuwa. In het Hogerhuis van de Diet kreeg Hata 127 stemmen, Kono 95. Fuwa 11 en SDPJ-voorzitter Tomiichi Murayama één.

Hata (58) was lid van de Diet geworden toen hij op 35-jarig? leeftijd de zetel van zijn vader erfde. In de LDP-regering diende hij als minister van landbouw en van financien voordat hij in 1993 de partij verliet en Shinseito oprichtte. Hij was vice-premier en minister van buitenlandse zaken in de regering-Hosokawa Hoewel hij voorkomend werd gevonden en populair was bij zijn collega's. ontbrak het hem aan de populariteit onder het grote publiek die Hosokawa genoot. Bovendien werd hij algemeen gezien als een spreekbuis van Ozawa.

Op 28 april maakte de nieuwe premier zijn kabinet bekend, voor het overgrote deel afkomstig uit Shinseito. De samenstelling was als volgt:

Premier - Tsutomu Hata (Shinseito)+; justitie - Shigeto Nagano (Shinseito); buitenlandse zaken - Koji Kakizawa (Liberaal):financiën - Hirohisa Fujii (Shinseito)*; onderwijs - Ryoko Akamatsu (onafh.); gezondheidszorg en welzijn - Keigo Ouchi (DSP)*; landbouw, bosbouw en visserij - Mutsuki Kato (Shinseito); internationale handel en industrie - Eijiro Hata (Shinseito)+; transport - Nobuaki Futami (Komeito); PTT - Katsuyuki Hikasa (Komeito); arbeid - Kunio Hatoyama (Kaikaku no Kai); bouwnijverheid - Koji Morimoto (Komeito); binnenlandse zaken - Hajime Ishi (Shinseito); hoofdsecretaris van het kabinet - Hiroshi Kumagai (Shinseito)+.

Staatsministers: Directeur-generaal van het bureau voor management en coordinatie - Koshiro Ishida (Komeito)"; directeur-generaal van de bureaus voor de ontwikkeling van Hokkaido en Okinawa - Moriyoshi Sato (Shinseito); directeur-generaal van het nationaal bureau voor landzaken - Megumu Sato (Shinseito);directeur-generaal van het bureau voor defensie - Atsushi Kanda (DSP); directeur-generaal van het bureau voor economische planning - Yoshio Terasawa (JNP):directeur-generaal van het bureau voor wetenschap en technologie - Mikio Omi (Komeito):directeur-generaal van het bureau voor milieuvraagstukken - Toshiko Hamayotsu (Komeito).

* Ongewijzigd.
\+ Andere portefeuille.

SDPJ treedt uit coalitie

De toekomst van de regering-Hata werd meteen twijfelachtig toen de SDPJ op 26 april uit de coalitie stapte.

PARLEMENTSZETELS PER PARTIJ OP 25 APRIL

Partij	Lagerhuis	Hogerhuis
Liberaal-Democratische Partij	206	95
Kaishin (Vernieuwing)	130	—
Shinseito (62)		
Japanse Nieuwe Partij (37)		
Democratisch Socialistische Partij* (19)		
Liberale Partij (7)		
Kaikaku no Kai (4)		
Onafhankelijken (1)		
Sociaal-Democratische Partij van Japan	74	68
Shin Ryokufu Kai+	—	37
Komeito	52	24
Communistische Partij van Japan	15	11
Shinto Sakigake	15	—
Nieuwe Partij Mirai	5	—
Niin-club	—	5
Goken Liberal no Kai#	—	5
Groep Seiun	3	—
Onafhankelijken	9	7
Vacant	2	—
TOTAAL	511	252

* Inclusief de vier leden die werden gekozen voor Shaminren (Verenigde Sociaal-Democratische Partij, USDP).
\+ Blok in het Hogerhuis. bestaande uit Shinseito, DSP. JNP en Democratische Hervormingspartij
#Splintergroep uit de SDPJ.
Bron: *Kyodo News* Service.

Deze stap volgde na de oprichting van een nieuwe parlementaire groep met de naam Kaishin (Vernieuwing),bestaande uit de JNP, Shinseito en de DSP, plus de zojuist opgerichte Liberale Partij en Kaikaku no Kai. Hoewel deze groep beschikte over zo'n 130 zetels in het Lagerhuis, was Hata zijn absolute meerderheid kwijt door de terugtrekking van de 74 SDPJ-ledenuit de regeringscoalitie.

SDPJ-voorzitter Tomiichi Murayama wekte de indruk dat zijn partij zou meewerken aan de goedkeuring van de begroting maar niet overwoog terug te keren in Hata's regering. De kloof tussen de voo malige coalitiepartners werd op 27 april nog verwijd door een samenwerkingsakkoord tussen SDPJ en LDP. Deze ontwikkeling maakte de vooruitzichten van Hata's minderheidsregering wel bijzonder onzeker.

POLITIEKE ONTWIKKELINGEN IN MEI. MINISTER VAN JUSTITIE TREEDT AF

Van 2-7 mei bracht de nieuwe premier. Tsutomu Hata, een bezoek aan Italië, Frankrijk, Duitsland en België. Maar terwijl hij in het buitenland verbleef, raakte zijn minderheidsregering op 4 mei direct in de problemen toen de minister van justitie; Shigeto Nagano, een enorme rel ontketende door de ,,Verkrachting van Nanjing" in 1937 te ontkennen.

Tijdens een zes weken durende orgie van geweld waren in Nanjing, de toenmalige Chinese hoofdstad. 300.000 Chinezen vermoord, tienduizenden vrouwen verkracht en was de stad geplunderd. Dit waren de beruchtste wreedheden die het Japanse leger tijdens de Chinees-Japanse oorlog (1937–1945) beging. Maar in een interview met de pers noemde de 71-jarige Nagano, die lid was geweest van de Japanse bezettingstroepen, de slachtpartij van Nanjing en andere Japanse wreedheden in China .,bedrog" en verklaarde hij dat het ,,onjuist (was)te zeggen dat de oorlog (in de Pacific) een aanvalsoorlog was".

Hata nam direct afstand van de uitlatingen van zijn minister en verklaarde dat de militaire expansie en het koloniaal bestuur van Japan ,.veel mensen ondraaglijke pijn en smart" hadden berokkend, en dat zijn land nooit meer zulke fouten mocht maken.

Terwijl in Japan de roep om Nagano's ontslag weerklonk, en internationaal de vrees werd uitgesproken dat Nagano's opmerkingen een opkomend Japans militarisme weerspiegelden, keerde Hata op 7 mei terug uit Europa en aanvaardde hij het aftreden van Nagano. In de vroege ochtend van 8 mei

Japans nieuwe minister van justitie Hiroshi Nakai geeft een persconferentie op 7 mei 1994 te Tokio, direct na zijn benoeming tot opvolger van Shigeto Nagano

benoemde hij Hiroshi Nakai van de DSP tot diens opvolger. De nieuwe minister haastte zich te verklaren dat het Japanse leger . wrede onbeschrijflijke daden in Nanjing" hadgepleegd.

Beleidstoespraak van Hata. Voorlopige begroting aangenomen

Op 10 mei hield premier Hata zijn eerste formele beleidstoespraak in de Diet. Hij deed een beroep op de oppositie om met hem samen te werken bij de voltooiing van de politieke hervormingen die door zijn roorganger. Morihiro Hosokawa, in gang maren gezet. In de laatste fase van het hervormingsproces moest onder meer een wet worden aangenomen om de electorale grenzen in Japan te wijzigen. Hij vroeg ook om hulp bij de hervorming van het belastingsysteem, het aannemen van de begroting voor het lopende jaar en de vermindering van de spanningen op handelsgebied met de VS.

De oppositionele LDP en SDPJ verklaarden dat zij de regering niet ten val zouden brengen voordat de begroting was goedgekeurd (wat naar verwachting in juni zou gebeuren). Zij lieten echter wel u-eten dat zij de regering niet tot de herfst in het zadel zouden laten, wanneer het nieuwe kiesstelsel op zijn vroegst operationeel zou zijn.

Uiteindelijk begon de Diet op 17 mei met de beschouwingen over de begroting van 73.080 mrd yen ($ 1 = 104,731 yen op 13 mei 1994). De begroting was weliswaar al in maart ingediend. maar de beschouwingen moesten worden uitgesteld door de politieke chaos van de laatste maanden. In afwachting van de gocdkcuring van de definitieve begroting werd op 1S mei een noodbegroting ter waarde van 10.890 mrd yen goedgekeurd. Door deze maatregel werd de tijdelijke 50 dagen geldende begroting ter waarde van 11.030 mrd yen die al was goedgekeurd maar die bijna afliep. met 40 dagen verlengd.

Ontbinding van de USDP

Op 22 mei ontbond de Verenigde Sociaal-Democratische Partij (USDP - Shaminren) zichzelf na 16 jaar politiek actief te zijn geweest. De ontbinding werd verwacht sinds december 1993, toen de secretaris-generaal van de partij. Shogo Abe, had bekendgemaakt dat door de verdrijving van de LDP uit de regering de ,,historische missie" van zijn partij was volbracht.

Abe en zijn USDP-partijgenoot Satsuki Eda. die kabinetslid was geweest in de regering-Hosokawa, sloten zich beiden aan bij de Japanse Nieuwe Partij (JNP) van Hosokawa. Naar verwachting zouden velen van de 10.000 partijleden zich eveneens bij de JNP aansluiten. Het derde parlementslid van de USDP. Yanosuke Narazaki. bleef als onafhankelijke afgevaardigde in het Lagerhuis.

HANDELSBESPREKINGEN MET DE VS

Op 9 mei liet premier Tsutomu Hata de Amerikaanse president Bill Clinton weten dat hij graag de bilaterale gesprekken zou hervatten die in februari waren opgeschort (zie hierboven). De gesprekken moesten een kader scheppen voor de beperking van het Japanse handelsoverschot met de VS van $60 mrd. Naar aanleiding hiervan begonnen op 18 mei in Washington oriënterende onderhandelingen en op 24 mei werd meegedeeld dat beide partijen een akkoord hadden bereikt over de heivatting van de opgeschorte onderhandelingen.

De Amerikaanse handelsafgezant Mickey Kantor maakte bekend dat onmiddellijk besprekingen per sector zouden beginnen over auto's, auto-onderdelen, verzekeringen en overheidsaanbestedingen. Hij uitte ook de hoop dat onderhandelingen over andere omstreden ondenverpen - zoals financiele diensten. glaswerk en intellectueel eigendom - ,,zo snel mogelijk" zouden beginnen. Kantor hevestigde dat de VS hun eis van .,objectieve criteria" in de vorm van .,numerieke doelstellingen" hadden laten vallen als een methode om de doeltreffendheid van de Japanse maatregelen voor de openstelling van de Japanse markt te meten. Maar toch, aldus Kantor, zouden de onderhandelingen resultaatgericht zijn, in die zin dat elke groep onderhandelaars per sector objectieve criteria zou opstellen om de vooruitgang te meten.

VAL VAN REGERING-HATA. MURIYAMA NIEUWE PREMIER

De chaos waarin de Japanse politiek de voorgaande maanden had verkeerd, hield ook in juni aan toen de minderheidsregering van Tsutomu Hata (Shinseito) viel na slechts twee maanden aan het bewind te zijn geweest. De Liberaal-Democratische Partij (LDP) en de Sociaal-Democratische Partij van Japan (SDPJ) vormden een nieuwe coalitic, hetgeen leidde tot de verkiezing van Tomiichi Murayama tot 's lands eerste socialistische premier sinds 1947.

Partijpolitieke ontwikkelingen

De positie van de regering was onzeker geworden sinds de SDPJ (de grootste partij in de coalitie die de LDP in 1993 ten val bracht) op 25 april uit de regering stapte, de dag van Hata's verkiezing tot premier (zie hierboven). Daardoor haalde Hata bij lange na geen absolute meerderheid en was hij afhankelijk van de combinatie van de SDPJ en de LDP, bittere vijanden, die evenwel steeds meer bereidheid toonden tot samenwerking om hun gezamenlijke meerderheid in het Huis van Afgevaardigden (het Lagerhuis van de Diet) uit te buiten. Deze twee partijen hadden kenbaar gemaakt Hata's toekomst alleen te willen garanderen tot de begroting voor 1994 was goedgekeurd.

De SDPJ had zich uit de regering teruggetrokken uit protest tegen de beslissing van verscheidene andere partijen in de regeringscoalitie om een nieuwe groep in het Huis van Afgevaardigden, Kaishin (,,Innovatie"), te vormen. De SDJP. die buiten deze groep was gehouden, beschouwde de oprichting ervan als een verdere stap naar de vorming van een medium voor de politieke ambities van Ichiro Ozawa, Hata's collega in de Shinseito (Japanse Vernieuwingspartij), die door de meeste commentatoren als de werkelijke macht achter de premier werd beschouwd. De SDPJ vreesde dat Kaishin en de LDP konden aantonen de kern te vormen van een nieuw twee-partijenstelsel, waardoor de SDPJ buitengesloten kon worden. Dat zou vooral het geval zijn als Kaishin erin slaagde de diepe verdeeldheid binnen de socialistische partij te beklemtonen door de centrum-rechtse vleugel los te weken waardoor de marxistische vleugel als een geïsoleerd restant overbleef.

Tijdens slinkse geheime onderhandelingen tussen de partijen in mei gaf de SDJP tegengestelde signalen. Aan de ene kant scheen ze bereid samen te willen werken met de LDP, terwijl ze aan de andere kant liet doorschemeren in de regering te willen terugkeren als Hata zou aftreden. Er was zelfs even sprake van dat Hata's aftreden slechts hoefde te dienen als symbolische daad van berouw, en dat de SDJP vervolgens bereid zou zijn hem weer als premier te accepteren.

Nieuwe DSP-leider

In een poging om de verontwaardigde SDJP tevreden te stellen offerde de regering Keigo Ouchi op als voorzitter van de Democratisch-Socialistische Partij (DSP).

Ouchi, een van de medeoprichters van Kaishin. legde het voorzitterschap van de DSP op 2 juni neer. Tijdens een tweedaagse partijconventie, die op S juni eindigde. koos de SDP haar secretaris-generaal. Takashi Yonezawa, unaniem tot nieuwe partijvoorzitter en Kansei Nakano, tot dan toe hoofd van de beleidscominissie van de partij, tot secretaris-generaal.

Begroting goedgekeurd. Erfenis van Hosokawa

De begroting van 73.000 mrd yen werd ten slotte op 8 juni goedgekeurd door het Lagerhuis ($ 1,00 = 103,915 yen op 10 juni 1994). De oppositie werkte alleen mee in ruil voor de toezegging van de regering dat ze Morihiro Hosokawa, leider van de Japanse Nieuwe Partij (JNP) en Hata's voorganger als premier. zou dwingen om in de Diet te getuigen over zijn rol in het Sagawa Kyubin-schandaal.

Hoewel Hosokawa in eerste instantie weigerde om te getuigen in de Diet (hij verklaarde dat de dagvaarding hem niet op de juiste u-ijze had bereikt), besloot hij later alsnog te verschijnen. Op 21 juni getuigde hij voor de begrotingscoinmissie van het Huis en erkende hij dat hij in 1982 ongeveer 100 mln yen in de vorm van leningen had aangenomen van het bedrijf Tokyo Sagawa Kyubin. Hoewel hij het geld terugbetaalde. gaf hij toe er geen rente over te hebben betaald. Hosokawa acrdecligde zijn reputatie als bestrijder van de endemische corruptie in Japans ,,geldpolitiek", maar erkende: ,,Ik heb meer dan 20 jaar deel uitgemaakt van de op oude leest geschoeide Japanse politiek. Ik heb nooit gezegd dat ik schone handen had."

Terwijl in het Huis van Raadgevers (het Hogerhuis) werd gedebatteerd over de begroting. waarvan de goedkeuring slechts een formaliteit was. werd er intensief tussen de politieke partijen onderhandeld, aangezien Hata zijn positie wilde versterken. Toen bij de besprekingen met de SDJP geen vooruitgang bleek te worden geboekt, liet Ozawa op 12 juni doorschemeren dat zijn partij bereid was samen te werken met elke partij waarmee overeenstemming over het te voeren beleid kon worden bereikt. Algemeen werd deze rerklaring opgevat als een opening van Kaishin naar de LDP.

Premier treedt af. Formatie van nieuwe regering

Op 23 juni keurde het Hogerhuis de begroting goed. Meteen daarna diende de LDP een motie van wantrouwen in. Hata voerde op het laatste moment besprekingen met de SDPJ, maar maakte op 25 juni bekend te zullen aftreden, vlak voordat het debat over de motie van wantrouwen zou beginnen. Hij zou aanblijven totdat er een opvolger was aangewezen. Daarna werd gedurende enige dagen tussen de partijen nerveus onderhandeld over de vorming van een coalitie die over een werkbare meerderheid kon beschikken.

Tenslotte werd zo'n coalitie gevormd tussen de LDP, de SDJP en Sakigake (Nieuwe-Voorloperspartij, onder leiding van Masayoshi Takemura). Op 29 juni werd SDPJ-leider Tomiichi Murayama gekozen tot premier.

In de strijd om het premierschap versloeg Murayama oud-premier Toshiki Kaifu (die een breuk forceerde met zijn LDP-collega's door Murayama, de regeringskandidaat, het premierschap te betwisten) met 261 tegen 214 stemmen. In de eerste kiesronde had geen van de kandidaten meer dan 50 procent van de stemmen behaald. Murayama behaalde in die ronde 241 stemmen. Kaifu 220 en Tetsuzo Fuwa, de leider van de Japanse Communistische Partij. 15. In het Hogerhuis behaalde Murayama 148 stemmen. Kaifu 63 en Fuwa 10.

De 70-jarige Murayama was in september 1993, na het aftreden van Sadao Yamahana, voorzitter van de SDPJ geworden. Murayama, een visserszoon uit de prefectuur Oita, had aan de Meiji-Universiteit in Tokio gestudeerd en als vakbondsfunctionaris gewerkt voordat hij lid werd van de prefectuurraad van Oita en, sinds 1972, van de Diet. Voor zijn verkiezing tot premier had hij geen ministersambt vervuld.

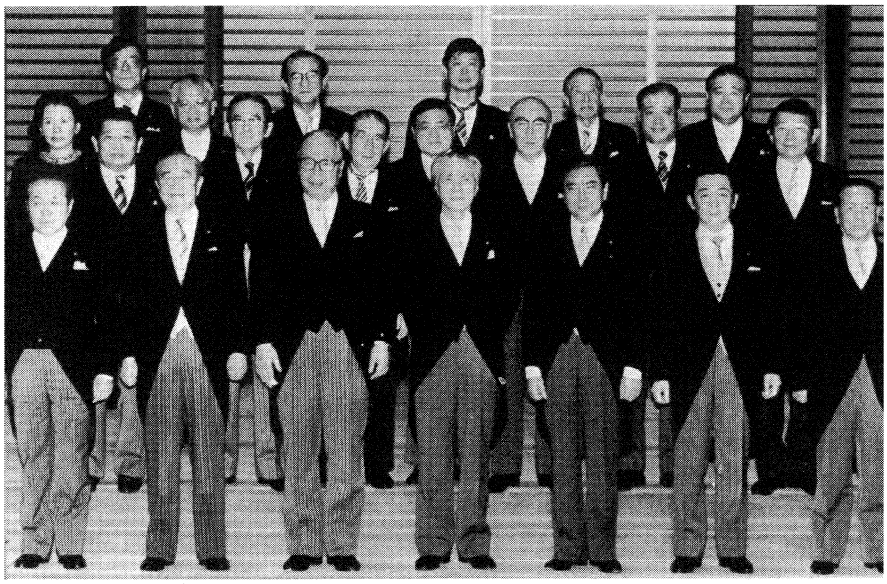

Het nieuwe Japanse kabinet-Murayama van 30 juni 1994. Cp de voorste rij (v.l.n.r.): Hiromu Nonaka. Tsuruo Yamaguchi. Masayoshi Takemura, premier Tomiichi Murayama, Yohei Kono. Ryutaro Hashiinoto en Manso Hamamoto. In het midden: Makiko Tanaka. Isao Maeda, Shun Oide. Koken Nosaka, Shizuka Kamei, Sadatoshi Ozato. Tokuichiro Tainazawa en Kaoru Yosano. Op de achterste rij: Shoichi Ide, Shin Sakurai. Kozo Igarashi. Masahiko Komura. Taichiro Okawara en Kiyoshi Ozawa.

Hoewel de nieuwe regering theoretisch gezien beschikte over meer dan 290 van de 511 zetels in het Lagerhuis. betwijfelden waarnemers of ze lang zou standhouden. aangezien de twee belangrijkste coalitiegenoten weinig meer deelden dan hun verzet tegen Ozawa en een lichte voorkeur voor economische deregulering en politieke hervormingen. beleidszaken die juist kenmerkend waren geweest voor de regeringen van Hosokawa en Hata. Algemeen werd aangenomen dat de jongste electorale hervormingen (zie pag. 209/1 e.v.-'94), waarbij het districtenstelsel met meer vertegenwoordigers werd vervangen door een combinatie van een districtenstelsel met één vertegenwoordiger en evenredige vertegenwoordiging, de politieke vooruitzichten van beide partijen geen goed deden. Op grond hiervan deed Hosokawa de nieuwe coalitie af als ,,de laatste stuiptrekking van twee partijen die trachten vast te houden aan hun vriendjespolitiek die sinds 1955 Japan heeft gedomineerd". Bovendien bleek uit het feit dat sommige SDPJ-ers tegen Murayama's kandidatuur voor het premierschap stemden en dat sommige LDP-ers Kaifu's kandidatuur steunden. dat de partijen intern verdeeld waren over het besluit een coalitie aan te gaan.

Op 30 juni maakte de nieuwe premier een uit 21 leden bestaand kabinet bekend, met 13 LDP-ers en twee leden van Sakigake. De samenstelling was:

Premier - Tomiichi Murayama (SDPJ); vicepremier. buitenlandse zaken - Yohei Kono (LDP);justitie - Isao Maeda (LDP);financiën - Masayoshi Takemura (Sakigake): onderwijs - Kaoru Yosano (LDP);gezondheidszorg en welzijn - Shoichi Ide (Sakigake): landbouw, bosbouw en visserij - Taichiro Okawara (LDP); internationale handel en industrie - Ryutaro Hashimoto (LDP): transport - Shizuka Kamei (LDP);PTT - Shun Oide (SDPJ): arbeid - Manso Hamamoto (SDPJ); bouwnijverheid - Koken Nosaka (SDPJ);binnenlandse zaken - Hiromu Nonaka (LDP).

Staatsministers: Hoofdsecretaris van het kabinet - Kozo Igarashi (SDPJ);directeur-generaal bureau management en coordinatie - Tsuruo Yamaguchi (SDPJ): directeur-generaal bureau ontwikkeling van Hokkaido en Okinawa - Sadatoshi Ozato (LDP): directeur-generaal cleiensiebureau - Tokuichiro Tamazawa (LDP); directeur-generaal bureau economische planning - Masahiko Komura (LDP): directeur-generaal bureau wetenschap en technologie - Makiko Tanaka (LDP); directeur-generaal milieubureau - Shin Sakurai (LDP); directeur-generaal bureau nationale grondzaken - Kiyoshi Ozawa (LDP)

NUCLEAIRE POTENTIE TOEGEGEVEN

Vóór zijn aftreden doorbrak Tsutomu Hata op 17 juni een van's lands grootste naoorlogse politieke taboes door te verklaren dat ,,Japan het vermogen heeft kernwapens te bezitten. maar die niet heeft vervaardigd".

Uit Japans grote voorraden plutonium en hoogwaardige nucleaire kennis hadden veel waarnemers al lang opgemaakt dat het land in

staat was om kernwapens te produceren. Desondanks was het een ritueel onder Japanse politici om dit niet toe te geven, aangezien Japan het enige land was dat ooit een kernaanval te verduren had gehad en over een grondwet beschikte die het bezit van kernwapens verbood. Het ministerie van buitenlandse zaken probeerde op 21 juni Hata's uitspraak te corrigeren met het argument dat ..alleen het bezit van hoogwaardige nucleaire technologie ... niet hetzelfde is als het vermogen om kernwapens te maken... Japan heeft niet het vermogen ze te maken"

KEIZER BEZOEKT VS

Keizer Akihito en keizerin Michiko - die haar spraakvermogen had herkregen (zie pag. 208/2/3-'94) - brachten van 10-26 juni een bezoek aan de VS.

Aanvankelijk zou de reis het keizerlijk paar naar Hawai voeren voor een bezoek aan de Amerikaanse marinebasis Pearl Harbor. in 1941 doelwit van een Japanse verrassingsaanval die de Oorlog in de Pacific inluidde. Het bezoek aan Pearl Harbor was echter in mei afgelast na kritiek van rechts in Japan dat het kon worden uitgelegd als een verontschuldiging voor de aanval. Voor zijn vertrek zei Akihito bedroefd te zijn over degenen die in de Oorlog in de Pacific gevallen waren, maar weigerde hij verder commentaar op de vraag of de aanval op Pearl Harbor gerechtvaardigd was geweest.

(Vor.ber.pag. 206/1 e.v.-1994)

MYANMAR

TRIPARTIETE CONFERENTIE OVER NARCOTICAMISBRUIK

Ministers uit Myanmar. Thailand en Laos (de drie zogeheten landen van de ,,Gouden Driehoek") namen van 9-11 februari 1994 in Rangoon deel aan een conferentie over samenwerking bij de controle op narcoticamisbruik. De drie landen hadden in maart 1992 in Thailand een ontwerp-samenwerkingsverdrag getekend op het gebied van de drugsbestrijding (zie pag. 432/2-'92).

Aan het slot van de conferentie werd de internationale gemeenschap in een gezamenlijke verklaring opgeroepen meer hulp te bieden bij de aanpak van de met drugs verband houdende problemen.

AMERIKAANS BEMIDDELINGSAANBOD. VS HERZIEN BELEID T.A.V. MYANMAR

Wiliam B. Richardson, een Democratisch lid van het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden, bracht op 14 en 15 februari een bezoek aan Myanmar: Algemeen werd aangenomen dat hij een dialoog tot stand wilde brengen tussen de regerende militaire junta, de Staatsraad voor het Herstel van Recht en Orde (SLORC) en 's lands belangrijkste oppositiefiguur Aung San Suu Kyi.

Richardson werd vergezeld door Jehan Raheem, de VN-vertegenwoordiger in Myanmar, en een verslaggever van de ***New*** York Times. Zij waren de eersten, buiten de familie van Aung San Suu Kyi. die haar bezochten sinds zij in juli 1989 onder huisarrest was geplaatst in de hoofdstad Rangoon (Yangon).In een verslag van de ontmoeting verklaarde de *New* York Times dat Aung San Suu Kyi tegen Richardson had gezegd dat zij bereid was te onderhandelen met de SLORC. maar het land niet wilde verlaten.

Richardson sprak ook met eerste secretaris van de SLORC, luitenant-generaal Khin Nyunt

Op 15 februari zei generaal-majoor Kyaw Min, een hoge SLORC-functionaris. tegen Japanse journalisten in Rangoon dat Aung San Suu Kyi ervan in kennis was gesteld dat haar huisarrest tot 1995 zou worden verlengd. Hij beweerde dat zij ,,zich met de politiek (zou)inlaten en onrust (zou) veroorzaken" indien ze zich vrij binnen Myanmar kon bewegen.

VS herzien beleid

De *Far Eastern Economic Review* van 31 maart berichtte dat de VS na een evaluatie op hoog niveau hadden besloten een ,,hardepolitiek" te volgen tegen de regerende junta, de SLORC. De beleidsevaluatie had een impuls gekregen door het bezoek van Congreslid William B. Richardson aan Myanmar (zie hierboven).

Volgens het bericht zouden de VS de druk op de SLORC opvoeren om een dialoog aan te gaan met Aung San Suu Kyi. De VS overwogen naar verluidt aan te dringen op een door de VN te organiseren embargo op wapenverkopen aan de SLORC.

RAPPORT VOOR MENSENRECHTENCOMMISSIE VN

In een rapport dat hij op 24 februari in Genève aan de VN-commissie voor de mensenrechten, aanbood, zei Yozo Yokota, de VN-rapporteur voor de mensenrechten, dat hem ,,uitgebreide beschuldigingen" ter ore waren gekomen dat de autoriteiten zich schuldig maakten aan martelingen, verkrachtingen en andere onmenselijke en vernederende wreedheden.

JAPANSE HULPHERVAT

De *Independent* van 25 februari meldde dat de Japanse regering had besloten de hulp aan Myanmar te hervatten nadat deze was bevroren na het bloedbad dat het leger van Myanmar in 1988 aanrichtte onder betogers voor de democratie (zie pag. 548/2 e.v.-'88).

De hulp, hoewel niet meer dan 24 mln yen (ongeveer $ 224.300). was uiterst belangrijk aangezien Japan zo op één lijn kwam met Zuid-Korea en een aantal Zuidoostaziatische staten die een ,,constructievebetrokkenheid" bij Myanmar voorstonden en handels- en zakencontacten onderhielden zonder daaraan voorwaarden te verbinden over verbeteringen op het gebied van de mensenrechten.

PRERIIER SINGAPORE BEZOEKT MYANMAR

Eind maart bracht Goh Chok Tong, de premier van Singapore, een bezoek aan Myanmar: Goh was pas de tweede regeringsleider die het land bezocht sedert de SLORC in 1988 de macht had gegrepen (zie pag. 432/2-'92 voor het bezoek van de premier van Laos, generaal Khamtay Siphandon, in maart 1992). Goh's bezoek was de duidelijkste illustratie tot dan toe van de politiek van ,,constructieve betrokkenheid" die de leden van de Associatie van Zuidoostaziatische Naties (ASEAN) ten aanzien van het SLORC-regime hadden aanvaard.

Tijdens Gohs bezoek werd overeengekomen dat Singapore een fonds van $ 3 mln voor technische hulp aan Myanmar zou instellen.

THAISE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN OP BEZOEK. MYANMAR GAAT IN OP UITNODIGING ASEAN

Majoor Prasong Sonsiri, de minister van buitenlandse zaken van Thailand, bezocht Myanmar op 19 en 20 april. Functionarissen van Myanmar aanvaardden de uitnodiging van Prasong om de jaarvergadering bij te wonen van de ministers van buitenlandse zaken van de ASEAN, die in juli in Thailand zou worden gehouden.

BEZOEK VAN VIETNAMESE PREMIER

Van 11-14 mei bezocht de premier van Vietnam, Vo Van Kiet, Myanmar. Tijdens zijn bezoek voerde hij gesprekken met hoge functionarissen, onder wie de premier, generaal Than Shwe, en de eerste secretaris van de SLORC, luitenant-generaal Khin Nyunt.

De twee partijen ondertekenden akkoorden over samenwerking op het gebied van handel en toerisme. Bovendien werd afgesproken een gezamenlijke commissie voor samenwerking op te richten.

RAPPORT OVER GEZONDHEID NE WIN

De Far *Eastern Economic* **Revzew** van 10 februari noemde de gezondheidstoestand van generaal Ne Win, 's land militaire ,.sterke man", ,,ernstig". Medio januari was Ne Win voor medische behandeling naar Singapore gegaan.

In het artikel werd betoogd dat de ziekte van Ne Win van grote invloed kon zijn op het kwetsbare machtsevcnmicht hinnen de SLORC. Gedacht werd dat zijn ziekte in het bijzonder een bedreiging kon vormen voor de prominente positie van Khin Nyunt en andere icaen van de inlichtingendienst, die allen de bescherming genoten van Ne Win, rnaar geen steun genoten van de hoofdstroom binnen het leger.

NATIONALE CONVENTIE VERDAAGD

Op 9 april werd de nationale conventie die het opstellen van een nieuwe grondwet moest coordineren, verdaagd tot 2 september 1994 (voor de heropening van de conventie op 18 januari 1994, zie pag. 214/2-'94).

SLORC BENOEMT VICE-VOORZITTER

Generaal Maung Aye, een lid van de SLORC en de opperbevelhebber van het leger, werd op 27 april bevorderd tot de nieuwe post van vice-voorzitter van de SLORC. De SLORC maakte op 27 april ook een aantal kleine wijzigingen in de samenstelling van de regering bekend.

REBELLENLEIDERS LOPEN OVER

Volgens verklaringen die begin april door twee voormalige leidende figuren van het verzet tegen de regering werden uitgegeven. verkeerden de opstandige strijdgroepen in Myanmar in .,wanorde".

Myint Maung. die minister was geweest in de Nationale Coalitieregering van de Unie van Birma (NCGUE).een schaduwregering die in december 1990 door oppositiepartijen in het leven was geroepen (zie pag. 2791112-'91).en Khaing Saw Tun, een hoge functionaris in de Democratische Alliantie van Birma (een overkoepelende organisatie van dissidente groeperi, studenten, monniken en ballingen), waren beiden eind maart overgelopen naar het regeringskamp.

In een op 10 april uitgegeven verklaring zei Myint Maung dat er nog maar zeven NCGUB-leden over waren en dat deze zich zo verspreid ophielden dat bijeenkomsten onmogelijk waren geworden. Twee van de resterende leden, onder wie ,,premier" Sein Win, verbleven in de Verenigde Staten, vier waren in Thailand. terwijl nog maar één lid zich in de door rebellen gecontroleerde stad Manerplam bevond.

FORMEEL STAAKT-HET-VUREN MET KIO. CEREMONIE VOOR KNPLF. GEVECHTEN MET MTA EN KALARZO

De SLORC tekende op 23 februari een formeel staakt-het-vuren met de Onafhankelijkheidsorganisatie van Kachin (KIO),waarmee een in oktober 1993 gesloten akkoord werd bekrachtigd (zie pag. 214/2-'94).

Terugkeer naar legaliteit van Karen-guerrillastrijders

Op 9 mei maakte Radio Birma bijzonderheden bekend van een ceremonie die die dag in de deelstaat Kayah was gehouden ter gelegenheid van de terugkeer tot de legaliteit van het Karen Nationale Volksbevrijdingsfront (KNPLF). De ceremonie werd bijgewoond door Tun Kyaw, de leider van het KNPLF, en luitenant-generaal Khin Nyunt. eerste secretaris van de SLORC.

Gevechten tussen regeringstroepen en het leger van Khun Sa

In mei werd gemeld dat de gevechten tussen regeringstroepen en guerrillastrijders van het Mong Tai-leger (MTA) onder leiding van de beruchte ,,narcotica-krijgsheer" Khun Sa escaleerden. De gevechten werden gevoerd in de zuidelijke deelstaat Shan, nabij de grens met Thailand en binnen de opium-producerende ,,GoudenDriehoek".

De Thaise krant Matichon berichtte op 21 mei dat sinds begin mei ongeveer 500 soldaten van de regeringstroepen en zo'n 300 guerrillastrijders van het MTA waren gesneuveld. Bovendien zouden er nog circa 1.600 man zijn gewond. Volgens het bericht hadden strijders van het MTA begin mei diverse regeringsbolwerken in de deelstaat Shan bestormd en ingenomen. Regeringstroepen zouden na een hergroepering alle steden hebben hervcroverd. met uitzondering van het strategisch belangrijke Mong Pot. Maar volgens MTA-bronnen op hoog niveau. die op 22 mei in de Thaise krant *Siam Rath* werden aangehaald, waren de meldingen van een succesvol tegenoffensief van de regering ,.zuiverpropaganda".

Melding van aanvallen door Rohingya-rebellen

Op 21 mei meldde Radio Birma dat Rohingya-rebellen (leden van de Kalarzo of Rohingya Solidarity Organization) eind april een reeks bomaanslagen hadden gepleegd in het gebied van Maungdaw in de deelstaat Arakan. Legereenheden hadden de rebellen .,aangevallen en verpletterd", waarbij zij 52 ,.terroristen" doodden en grote hoeveelheden wapens en geld in beslag namen.

(Vor.ber.pag. 214/2 e.v.-1994)

AUSTRALIË

AFTREDEN MINISTERS. REORGANISATIE KABINET

Op 27 februari 1994 trad Ros Kelly, minister van milieu, sport en territoria, uit het kabinet.

Haar vertrek kwam na sterker wordende beschuldigingen dat zij, vóór de algemene verkiezingen in maart 1993 (zie pag. 43913 e.v.-'93), overheidsgelden geschonken had aan sportverenigingen in marginale kiesdistricten die in handen waren van de regerende Australische Labor Party (ALP!. om stemmen te ..kopen". De affaire kreeg in de volksmond de naam van ,,sports rorts scandal". waarbij ,,rort" een Australisch woord voor bedrog is. Op een rapport van de president van de rekenkamer over de affaire uit november 1993 was een onderzoek gevolgd van het Huis van Afgevaardigden. In de loop van dit onderzoek gaf Kelly toe dat zij sportschenkingen had goedgekeurd aan ten minste één marginaal kiesdistrict, ondanks het advies van ambtenaren dat de ontvangers er niet voor in aanmerking kwamen. Hoewel ze niet werd beschuldigd van onmiskenbare corruptie, kritiseerden beide rapporten haar gedrag cn eisten de pers en de oppositie herhaaldelijk haar aftreden. Zij bezweek onder de toenemende druk na het rapport van het Huis van Afgevaardigden over de affaire dat op 27 februari ingediend werd en waarin werd geconcludeerd dat haar ,,boekhouding ernstige tekortkomingen vertoonde en haar administratiegebrekkig was".

De 45-jarige Kelly, een belangrijke politieke bondgenoot van premier Paul Keating, was de derde minister in twee maanden die aftrad (zie pag. 216/2/3-'94).

Op 25 maart kreeg de ALP-regering een schok te verwerken door het aftreden van Graham Richardson. de minister van gezondheid, als vierde kabinetslid sinds december 1993.

Senator Richardson werd algemeen beschouwd als een zeer invloedrijk politicus in de ALP. Hoewel hij benadrukte dat hij om persoonlijke redenen was afgetreden, werd opgemerkt dat hij kort daarvoor openlijk in botsing was gekomen met premier Paul Keating over mogelijke veranderingen in de gezondheidszorg. Hét nieuws van Richardsons vertrek was voor de oppositie een bewijs dat de regering van binnenuit ten onder ging. Keating wilde van deze suggestie niets weten en verklaarde dat zijn regering een .,proces van echte vernieuwing doorinaakte".

Premier Paul Keating maakte een direct ingaande reorganisatie van het kabinet bekend. Hij maakte van de gelegenheid gebruik om de voormalige ALP-premier van West-Australië, Carmen Lawrence, tot minister van ge-

zondheid en sociale diensten te benoemen. Zij was kort daarvoor in het federale parlement gekomen, nadat zij op 12 maart bij een tussentijdse verkiezing de zetel van Fremantle, die voorheen was bezet door John Dawkins (oud-minister van de schatkist, zie pag. 216/2-'94), had gewonnen. Ondanks de impopulariteit van de ALP in West-Australië was de tussentijdse verkiezingen een persoonlijke overwinning voor Carmen Lawrence geweest, met een stemmenwinst van 1 procent voor de ALP.

Junior minister John Faulkner werd in het kabinet opgenomen en kreeg de portefeuille van milieu, sport en territoria, die voorheen werd beheerd door Kelly. Minister Peter Cook van buitenlandse handel kreeg tevens de ve antwoordelijkheid voor industrie en wetenschap.

Twee nieuwe junior ministers werden aangewezen om Faulkners vorige taken over te nemen: Con Sciacca werd minister voor veteranenzaken en Gary Punch voor defensieonderzoek en militaire personcclszaken.

VERKIEZING VAN BRONWYN BISHOP

Op 26 maart won Bronwyn Bishop een tussentijdse verkiezing. Zij was voormalig senator voor New South Wales en werd algemeen beschouwd als een belangrijke kanshebber voor het leiderschap van de oppositionele Liberal Party. Haar overgang naar het Huis van Afgevaardigden werd beschouwd als een essentiële stap naar de top.

De ALP nam niet deel aan de tussentijdse verkiezing voor de zetel van Mackellar. die vast in handen van de Liberalen was. Enige kleinere partijen en onafhankelijke partijen dongen echter wel mee. De Liberalen raakten bij deze verkiezing iets meer dan 5 procent van hun stemmen kwijt.

BEGROTING E N PAKKET TER STIMULERING VAN D E ECONOMIE

Op 10 mei presenteerde de minister van de schatkist, Ralph Willis, de begroting voor 1994-1995. De uitgaven werden geraamd op A$ 120,6 mrd en de inkomsten op A$ 108,9 mrd ($ 1 = A$ 1,354 op 3 juni 1994). Het geschatte tekort van A$ 11,7 mrd kwam neer op 2,5 procent van het bruto nationaal produkt (BNP), vergeleken met het verwachte tekort over 1993-1994 van A$ 13,2 mrd of 3,2 procent van het BNP.

In de begroting was A$ 1 mrd extra uitgetrokken voor de gezondheidszorg in de volgende vijf jaar. waarvan de helft was bestemd voor uitbreiding van de gezondheidsprogramma's voor Aboriginals. Ongeveer A$ 1,46 mrd was gereserveerd voor een Nationaal Landfonds, dat Keating in november 1993 had beloofd om die Aboriginals en bewoners van de eilanden in de Torresstraat te helpen die in de volgende 10 jaar niet direct zouden profiteren van het Mabovonnis, dat de inheemse landrechten had erkend (zie pag. 216/2-'94). Extra uitgaven waren tevens voorzien voor daklozen, bejaarden en Vietnam-veteranen.

Alexander Downer (r.)en John Costello van de Liberal Party in Australie geven in Adelaïde op 21 mei 1994 een gezamenlijke persconferentie, nadat Downer zich een dag tevoren kandidaat had gesteld voor het leiderschap van de partij met Costello als running-mate.

De begroting kende echter geen nieuwe belastingen of belastingverhogingen en slechts enkele bezuinigingen. In plaats daarvan werd voorgesteld de begrotingsprogramma's te financieren en het begrotingstekort te beperken door te rekenen op een betere belastinginning, verkoop van overheidsbezit en een snellere economische groei. De voorspelling was dat de economische groei in 1994-1995 op 4.5 procent zou uitkomen. in 1995-1996 zou afnemen tot 4,25 procent en in elk van de twee daaropvolgende jaren tot 4 procent.

In de begroting was ook een financiële voorziening ter waarde van A$ 6,54 mrd opgenomen voor een pakket maatregelen om de economie te stimuleren, dat op 4 mei bekend was gemaakt. Het pakket, bedoeld om de werkloosheid terug te dringen van 10,3 procent tot 5 procent aan het einde van de eeuw, bevatte werkscheppende maatregelen en een ambitieus plan van overheidssubsidies om werkgevers aan te moedigen werklozen in dienst te nemen.

LEIDER LIBERALE PARTIJ VERVANGEN

Op 23 mei werd John Hewson als fractieleider van de Liberal Party in het federale parlement en als aanvoerder van de oppositie vervangen door Alexander Downer. Om een einde te maken aan maanden van onzekerheid had Hewson het laten aankomen op een stemming over zijn leiderschap, waarbij hij slechts 36 stemmen kreeg tegen 43 voor Downer. Het was de achtste stemming over het leiderschap van de Liberal Party in l 2 jaar.

Hewson. die sinds 1990 leider was geweest (zie pag. 490/2-'90), was onder steeds zwaardere druk gekomen nadat de coalitie van Liberal Party en National Party de ,,niet te verliezen" algemene verkiezingen van maart 1993 had verloren van de ALP van premier Paul Keating (zie pag. 439/3 e.v.-'93).

In mei was Downer naar voren gekomen als de waarschijnlijkste opvolger van Hewson. Als de woordvoerder van de oppositie voor economische en financiële zaken, stond hij bekend als voorstander van een meer gecentraliseerde economische strategie dan zijn voorganger had bepleit. Downer, een anglofiel en aanhanger van de monarchie, kwam uit een Australische familie die illustere politici had voortgebracht, en was 10 jaar lid geweest van het federale parlement. Naar verwachting zou hij beter dan Hewson bestand zijn tegen de beruchte verbale agressie van Keating. Downer zei dat hij de stijl van de premier tot politieke kwestie wilde verheffen en dat niemand ,,zo regelrecht beledigend als de heer Keating" hoefde te zijn.

VERKIEZINGEN IN NOORDELIJK TERRITORIUM

Bij parlementsverkiezingen in het Noordelijk Territorium op 4 juni behaalde de regerende Country Liberal Party - die sinds de eerste parlementsverkiezingen in het territorium in 1974 aan de regering was geweest - een zevende achtereenvolgende overwinning.

Onder leiding van premier Marshall Perron verwierf de partij 56 procent van de stemmen en 17 van de 25 zetels in de Wetgevende Vergadering, terwijl de ALP 44 procent van de stemmen behaalde en zeven zetels bemachtigde. De resterende zetel werd ingenomen door een onafhankelijke. De verkiezingen vonden plaats onder een kiesstelsel waarbij twee partijen een voorkeurspositie innemen.

(Vorber.pag. 216/2 e.v.-1994)

ALGEMEEN

WAPENBEHEERSING

Op het gebied van de wapenbeheersing werden in dc periode februari-juni 1994 de volgende ontwikkelingen gemeld.

START-1 goedgekeurd door Oekraïne

Op 3 februari stemde het Oekraïense parlement met een overweldigende meerderheid vóór het intrekken van alle voorwaarden voor de definitieve goedkeuring van het Strategisch Wapenbeperkingsverdrag I (START-l) (zie pag. 219/2/3-'94). Bovendien ging het in principe akkoord met de denuclearisering van Oekraïne door ermee in te stemmen de Oekraïnse kernwapens over te dragen. Dit besluit kwam na een door de presidenten van Rusland, Oekraïne en de VS in januari ondertekend akkoord, waarbij Oekraïne beloofde de voorwaarden voor zijn ratificatie van het START-I-verdrag te laten vallen in ruil voor Westerse veiligheidsgaranties en financiële compensatie (zie pag. 220/1/2-'94).

De formele status van Oekraïne als kernwapenvrije mogendheid bleef echter onopgelost. De afgevaardigden weigerden niet alleen de ratificatie van het in januari gesloten tripartiete verdrag als zodanig, maar stelden ook een beslissing uit over de toetreding van Oekraïne tot het Nucleaire Non-Proliferatieverdrag (NPT), waartoe het was verplicht krachtens het protocol van Lissabon van 1992 (zie pag. 730/2/3-'92). Het NPT was door Bjelaroes geratificeerd in februari 1993 (zie pag. 734/1-'93) en door Kazachstan op 13 december 1993.

Ontwerpverdrag over verbod op kernproeven

Op 2 februari begon een werkgroep onder voorzitterschap van de Mexicaanse afgevaardigde Miguel Marin-Bosch met het opstellen van een internationaal verdrag over het verbod op kernproeven onder auspiciën van de VN-ontwapeningsconferentie. die in januari formeel was geopend (zie pag. 220/3-'94).

Van de vijf erkende kernmachten (China, Frankrijk, Groot-Brittannië, Rusland en de VS) namen op dat ogenblik alleen Frankrijk Rusland en de VS vrijwillig een moratorium op kernproeven in acht (zie pag 218/3- 94)

VS verlengen moratorium op kernproeven

Op 14 maart maakte de Amerikaanse president Bill Clinton bekend dat het Amerikaanse moratorium op kernproeven met nog een jaar werd verlengd tot september 1995.

De directe aanleiding tot het Amerikaanse besluit was kennelijk de zelfbeheersing die andere kernmachten hadden betracht nadat China op 5 oktober 1993 een ondergrondse kernproef had uitgevoerd (zie pag. 218/3-'94) alsook de voorUitgang die was geboekt bij de in januari begonnen onderhandelingen over een alomvattend verbod op keinprocven (zie pag. 220/3-'94).

In juli 1993 was het Amerikaanse moratorium verlengd tot september 1994 (zie pag. 734/3 e.v.-'93).maar het u-erd niet uitgesloten dat de Chinese proef voor de VS aanleiding kon zijn om de proeven te hervatten.

Amerikaans-Russisch plutoniumakkoord

Na drie dagen van gesprekken, die eindigden op 17 maart, bereikten de Amerikaanse minister van energie Hazel O'Leary en de Russische minister voor atoomenergie Wiktor Michailow een akkoord over de inspectie van plutoniumopslagplaatsen. Rusland stemde ook in met de sluiting van drie plutonium producerende reactors.

Krachtens het wederzijdse inspectieakkoord zouden beide partijen inspecteurs toegang verlenen tot de terreinen waar plutoniumontstekingsmechanismen van de ontmantelde kernkoppen waren opgeslagen.

Een tweede akkoord voorzag in de sluiting door Rusland van drie reactors in Tomsk en Krasnojarsk (Siberië), waar nog steeds plutonium werd gewonnen uit opgebruikte kernstaven omdat er geen andere manier was om ze veilig op te bergen. De VS zegden toe te onderzoeken of ze geld konden vrijmaken voor vervangende krachtcentrales, die naar verwachting binnen enkele jaren klaar zouden zijn.

Amerikaanse schadevergoeding voor Oekraïne

Tijdens een bezoek van de Amerikaanse minister van defensie William Perry aan Oekraine, dat op 20 maart begon. beloofden de VS Oekraïne $ 100 mln aan extra hulp om zijn strategische kernwapens te vernietigen. De VS hadden de toegezegde hulp aan Oekraïne reeds verdubbeld tijdens het bezoek dat president Leonid Krawtsjoek op 4 en 5 maart aan de VS had gebracht (zie ook pag. 461/3-'94).

Een van de andere akkoorden die getekend werdrn tijdens Perry's bezoek u as de voornamelijk symbolische belofte van de VS hun kernwapens niet langer op Oekraine te richten Een soortgelijke belofte hadden de VS en Groot-Biittannie ook aan Rusland gedaan (Rusland had nog steeds de controle over de raketten in Oekraine)

Oekraïense functionarissen bevestigden tegenover Perry dat een tweede lading van 60 kernkoppen van in Oekraïne gestationeerde raketten per trein naar Rusland waren vervoerd krachtens het tripartiete akkoord uit januari over de ontmanteling van het Oekraïense nucleaire arsenaal (zie pag. 220/1/2-'94). De eerste lading was naar verluidt op 6 maart verstuurd.

Amerikaans rapport over Russische chemische wapens

In een op 12 april openbaar gemaakt rapport van het Amerikaanse Congres stond dat Rusland nog niet begonnen was met de vernietiging van zijn voorraad chemische wapens, zoals in februari 1990 was overeengekomen tijdens besprekingen tussen de VS en de toenmalige Sowjet-Unie (zie pag. 264/3 e.v.-'90). Volgens berichten was de vertraging te wijten aan geldgebrek. In januari 1993 had Rusland als een van de eerste landen de Conventie over Chemische Wapens getekend, die het gebruik, de produktie, de opslag en de overdracht van chemische wapens verbood (zie pag. 28613-'93).

Memorandum van VS en Oekraïne over MTCR

Half mei bevestigden Oekraïense functionarissen dat Oekraïne had toegezegd zich te houden aan het Missile Technology Control Regime (MTCR). Het MTCR vloeide voort uit een overeenkomst in april 1987 van de Groep van Zeven, en had tot doel de internationale verkoop van ballistische raketten en kruisraketten, evenals van de bijbehorende onderdelen en technologie, te beperken (zie pag. 750/1-'87).

De toezegging zou zijn opgenomen in een memorandum van de VS en Oekraïne dat in Washington was ondertekend tijdens een recent bezoek van de Oekraiense vice-premier Waleri Sjmarow. Hierinee werd kennelijk gereageerd op de bezorgdheid in het Westen over de mogelijke verkoop door Oekraïne van een deel van de rakettechnologie die het land had geërfd van de voormalige Sowjet-Unie.

Russische raketten worden anders gericht

Op 30 mei maakte Rusland bekend dat het een Amerikaans-Russisch akkoord

over het herrichten van raketten, dat in januari was bereikt (zie pag. 220/2-'94), had uitgevoerd. De bepalingen van het akkoord werden vervolgens geaccepteerd door Groot-Brittannië.

Chinese kernproef

Op 10 juni maakte het persbureau *Itar-Tass* melding van de jongste ondergrondse kernproef door China (voorvorige proef zie pag. 218/3-'94).

(Vor.ber.pag. 218/3 e.v.-1994)

.JAARVERSLAG SIPRI. INTERNATIONALE WAPENHANDEL

Volgens het jaarverslag van het Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) verminderde de totale wereldhandel in conventionele wapens zeer gering, van $ 22,8 mrd in 1992 tot $22 mrd in 1993. Maar de wapenimport van de ontwikkelingslanden nam voor het eerst in zes jaar toe, van $ 11,7 mrd in 1992 tot $ 12,4 mrd in 1993. hoewel de invoer nog ver beneden het record van $31 mrduit 1987 bleef.

Uit gegevens van het Amerikaanse ministerie van defensie en Amerikaanse inlichtingendiensten uit juli 1993 bleek dat de VS in 1992 de errste plaats hadden ingenomen op de wapenmarkt van de Derde Wereld. Derde Wereldlanden hadden in 1992 wapenleverantie-akkoorden getekend voor een bedrag van $ 23,9 mrd. Het aandeel van de VS daarin bedroeg 57 procent (vergeleken met 13 procent vijf jaar eerder), Frankrijk was tweede met 16 procent en Groot-Brittannie derde met 10 procent, terwijl het aandeel van Rusland tot 5 procent was gedaald. China. dat in 1987 nog 12 procent van de wapenleveranties in de wereld voor zijn rekening nam, had in 1992 vrijwel geen wapens verkocht.

(Vor.ber.pag. 733/1-1992)

GATT

UITSPRAAK OVER EU-RESTRICTIES OP BANANENIMPORT

In een op 11 februari 1994 gepubliceerd rapport verklaarde een arbitragecommissie van de Algemene Overeenkomst voor Tarieven en Handel (GATT) dat de door de Europese Unie (EU) opgelegde restricties op de bananenimport uit Latijns-Amerika een inbreuk vormden op de vrijhandelsregels. In mei 1993 had een GATT-commissie een klacht van Latijnsamerikaanse bananenexporteurs gegrond verklaard dat de EU-handel met staten uit Afrika, het Caribisch gebied en de Pacific (ACP) krachtens de Conventie van Lomé over preferentiële handel in strijd was met de GATT-regels (zie pag. 816/2/3-'93).

De arbitragecommissie had haar jongste rapport opgesteld naar aanleiding van een klacht van vijf Latijnsamerikaanse landen (Columbia, Costa Rica. Guatemala, Nicaragua en Venezuela). Hierin herhaalde de commissie haar eerdere uitspraak dat de EU-handelsovereenkomsten over bananen met de ACP-landen krachtens de Conventie van Lomé onverenigbaar waren met een vrijhandelsakkoord of een douane-unie.

Het rapport werd verworpen door de EU met de bewering dat aanvaarding ervan schadelijke economische en politieke gevolgen zou hebben voor voo malige koloniën van EU-lidstaten. Voorafgaande aan het rapport had de EU aangeboden om de import van bananen uit Latijns- Amerika in twee jaar te vergroten van 2 mln tot 2.2 mln ton. De EU was op dit aanbod teruggekomen na de weigering van Latijnsamerikaanse producenten om hun klacht bij de GATT in te trekken. De onderhandelingen zouden schipbreuk hebben geleden torn Latijnsamerikaanse bananenproducenten wilden dat het EU-importquotum voor bananen zou worden verhoogd tot 2,5 mln ton en dat de importtarieven voor bananen. ook ingeval van overschrijding van het quotum. zouden worden verlaagd

BIJEENKOMST VAN QUADRILATERALE GROEP

Op 14 februari vond in Genève een bijeenkomst plaats van de quadrilaterale groep (Canada, de EU, Japan en de VS). Tijdens deze bijeenkomst lukte het niet om met Japan tot een akkoord te komen over een verdere tariefsverlaging voor geïmporteerd hout, kleurloze alcoholische dranken (zoals gin en wodka), lederwaren en schoeisel (zie ook pag.223/2-'94).

De leider van de Amerikaanse onderhandelingsdelegatie. John Schmidt. reageerde op het resultaat met de woorden dat de VS hun aanbod om de tarieven voor zowel deze sectoren als voor industriële elektronische artikelen af te schaffen, zouden intrekken. Hij voegde eraan toe dat dit afhankelijk was van een grotere marktopcnstelling door Japan. De jongste ontwikkelingen droegen bij tot de verslechtering van de handelsrelaties tussen Japan en de VS (zie onder JAPAN). maar naar verwachting zouden zij niet van invloed zijn op de ondertekening van de Slotakte van de Uruguay-ronde van de GATT, die in april was gepland.

ONDERHANDELINGEN OVER CHINEES LIDMAATSCHAP

Op 15 maart werden de onderhandelingen met China over het voorgestelde lidmaatschap in Genève hervat, toen een groep GATT-leden (waarvan onder meer de VS geen deel uitmaakten) zich een sterk voorstander toonde van het hernieuwde Chinese GATT-lidmaatschap. China had zich in 1950 uit de GATT teruggetrokken. (Zie pag. 522/1-'93 voor gesprekken in maart 1993.)

Tijdens de bijeenkomst kwamen Chinese functionarissen met bijzonderheden over maatregelen die sedert januari waren genomen om te komen tot één wisselkoers en een beheersbare valutastroom (zie pag. 287/2-'94). Zij beloofden de volledige inwisselbaarheid van de munt tegen het jaar 2000, belastinghervormingen en de verlaging van een groot aantal tarieven en niet-tariffaire handelsbarrières. Op 30 maar? maakte de Chinese regering bekend dat zij tot aan 1997 de quotumbeperkingen op de meeste categorieen importgoederen geleidelijk aan zou afschaffen.

NIEUWE LEDEN

Het aantal GATT-leden (zie pag. 224/3-'94) steeg tot 123 met de toetreding van Grenada (9 februari), de Verenigde Arabische Emiraten (8 maart), Guinee-Bissau (17 maart), St Kitts en Nevis (24 maart), Liechtenstein (29 maart), Qatar (7 april), Angola (8 april) en Honduras (10 april).

SLOTAKTE URUGUAY-RONDE GETEKEND

Op 15 april werd de Slotakte van de Uruguay-ronde van de GATT formeel goedgekeurd tijdens een ondertekeningsplechtigheid in Marrakech (Marokko). De gebeurtenis markeerde het einde van complexe en vaak beladen onderhandelingen die in september 1986 waren begonnen in Punta del Este (Uruguay) (zie pag. 676/3 e.v.-'86) en formeel werden afgesloten in december 1993 (zie pag. 223/3 e.v.-'94).

Het wereldhandelsverdrag, dat werd belichaamd in de Slotakte, wilde nieuwe wegen in slaan door de tarieven voor industrieprodukten met maximaal 40 procent te verminderen, de exportsubsidies voor landbouwprodukten drastisch te verlagen en een nieuwe norm te stellen voor de handel in diensten en landbouwprodukten. De Slotakte voorzag ook in de oprichting van een Wereldhandelsorganisatie (World Trade Organisation, of WTO), die in plaats van de GATT - als de derde pijler van het systeem van Bretton Woods naast het Internationale Monetaire Fonds (IMF) en de Wereldbank - toezicht moest houden op de internationale handel en geschillen moest oplossen.

In totaal namen 125 landen deel aan de

De Amerikaanse handelsvertegenwoordiger Mickey Kantor ontmoet Europees commissaris Leon Brittan, de Japanse GATT-afgevaardigde Nobuo Natsunaga en zijn Canadese collega Roy Mac Laren (v.l.n.r.) op 13 april 1994 tijdens de ministeriele top van GATT in Marrakech (Marokko), aan het eind waarvan de Slotakte van de Uruguay-ronde zal worden ondertekend.

Uruguay-ronde (123 lidstaten van de GATT plus Algerije en China). De ministers van handel van 111 landen tekenden de Slotakte in Marrakech. De overige 14 (Burkina Faso, Dominica, Gambia, Grenada, Haïti, Lesotho, Malediven, Rwanda, Sierra Leone, St Kitts en Nevis, St Vincent en de Grenadines, Swaziland, Togo en Tsjaad) zouden dat naar verwachting spoedig doen. In totaal 104 deelnemers aan de Uruguay-ronde tekenden eveneens het akkoord over de oprichting van de WTO, op 33 na alle afhankelijk van ratificatie. Zeven landen (Australië, Botswana, Boeroendi, India, Japan, de VS en Zuid-Korea) tekenden dit WTO-akkoord niet vanwege de nationale parlementaire procedures voor toetreding tot internationale o ganen.

De aanvaarding van de Slotakte en haar bepalingen vormde het sluitstuk van een plenaire ministerszitting van de Commissie voor Handelsonderhandelingen (Trade Negotiations Committee, of TNC) die op 12 april was begonnen. GATT-directeur-generaal Peter Sutherland, die de Slotakte ,,het grootste handelsakkoord in de geschiedenis" noemde. zei: ,.Iedere regel van deze 20.000 bladzijden met overeenkomsten en programma's, een van de omvangrijkste verdragen ooit getekend, vertegenwoordigt een menselijke inspanning". Op 15 april gaf de minister van buitenlandse zaken van Uruguay. Sergio Abreu Bonilla. echter als commentaar dat de meest voorkomende emotie onder de diverse delegaties .,een gevoel van gedeelde ontevredenheid" was

Voortdurendehandelsgeschillen

Inmiddels bleven de handelsgeschillen tussen de VS, de Europese Unie (EU)en de ontwikkelingslanden, die overhaast waren bijgelegd om de formele aanvaa ding van de Slotakte mogelijk te maken, doorsmeulen.

Op 7 april hadden de VS en de ontwikkelingslanden in Geneve een akkoord bereikt. De VS lieten hun eis vallen dat in de Slotakte opgenomen werd dat de WTO zich zou moeten uitspreken over het verband tussen handel en arbeidersrechten. De ontwikkelingslanden waren sterk gekant tegen deze eis, die volgens hen een excuus was om handelsbarrières op te richten. De verschillen tussen de twee partijen kwamen weer aan de oppervlakte op de TNC-vergadering in Marrakech. waar ministers uit ontwikkelingslanden - met name India, Indonesië en Jamaica - de industrielanden beschuldigden van pogingen nieuwe beperkingen op te leggen aan de handel door deze te koppelen aan normen voor arbeidsomstandigheden en milieubescherming.

Op 13 april slaagden de VS en de EU erin hun resterende meningsverschillen over de liberalisering van overheidsaanbestedingen te overbruggen. Bedrijven van beide partijen mochten vrij meedingen naar elkaars overheidscontracten beneden centraal of federaal niveau (zie pag. 520 e.v.-'93 en 224/3-'94). De telecommunicatiesector was hiervan echter uitgesloten en de eis van de EU dat de Amerikaans bepalingen ..Koopt Amerikaanse waar" werden ingetrokken, werd niet ingewilligd. Deze bepalingen maakten het buitenlandse bedrijven onmogelijk mee te dingen naar infrastructuurprojecten van de overheid die door de Amerikaanse federale regering werden gefinancierd

Ook de Duitse bezorgdheid dat de ondertekening van de Slotakte van nadelige invloed zou zijn op de uitkomst van een Duitse rechtszaak tegen het nieuwe bananenimportsysteem van de EU (zie onder EU). leverde nog problemen op. maar een zoveelste staaltje van crisisdiplomatie wist de zaak nog net op tijd te sussen, zodat dc ondertekeningsceremonie kon doorgaan. Een op 15 april uitgegevenEU-verklaring erkende Duitslands recht om zijn rechtszaak door te zetten maar bepaalde dat Duitsland de goedkeuring van de Uruguay-ronde niet kon koppelen aan de bananenkwestie. Eerder had Frankrijk gedreigd de EU-goeclkeuring van de in Slotakte vervatte bepalingen over overheidsaanbestedingen op te houden tenzij Duitsland derechtszaakintrok.

Wereldhandelsorganisatie opgericht

De Slotakte van de Uruguay-ronde zette de GATT om in een permanent orgaan dat toezicht zou houden op de handel. Deze Wereldhandelsorganisatie (WorldTrade Organisation, of WTO) had dezelfde status als het IMF of de Wereldbank. Het nieuwe orgaan, dat naar verwachting in 1993 operationeel zou zijn, zou worden geleid door een ministerconferentie die ten minste eens per twee jaar bijeen zou komen. Een Algemene Raad zou toezicht houden op de WTO. Het lidmaatschap van de WTO betekende tevens de onvoorwaardelijke aanvaarding van de resultaten van de Uruguay-ronde.

Op 25 april bevestigde GATT-directeur-generaal Peter Sutherland dat hij niet in aanmerking wilde komen voor het leiderschap van de WTO. Volgens sommige berichten was Duitsland een intensieve campagne begonnen om het hoofdkantoor van het onderhandelingsorgaan voor de wereldhandel te verplaatsen van Genève naar Bonn.

BESPREKINGEN OVER SUBSIDIES VOOR VLIEGTUIGEN

Op 19 mei werden in Geneve de gesprekken in het kader van de GATT voor een nieuw multilateraal handelsakkoord over burgervliegtuigen hervat. De gesprekken vonden plaats tegen een achtergrond van wijdverbreid pessimisme over de kansen op een overeenkomst tussen de belangrijkste protagonisten, de EU en de VS.

De onderhandelingen, die moesten leiden tot verlenging van een in juli 1992 gemaakte afspraak tussen de EU en de VS over Europese subsidies aan het Airbus-consortium (zie pag. 320/2-'93), waren in december 1993 afgebroken. Daardoor werd de paragraaf over de ruimtevaartdiensten niet opgenomen in de tekst van de Slotakte van de Uruguay-ronde (zie pag. 224/1-'94). De VS zouden nu willen

dat de algemene afspraak van de Uruguayronde over overheidssubsidies van kracht werd in de ruimtex-aartsector, nog voordat bepalingen die specifiek betrekking hadden op vliegtuigsubsidies werden uitgevoerd. De EU zou daarentegen hebben aangevoerd dat het algemene akkoord over subsidies ontoereikend was en eiste specifieke bepalingen in het vliegtuigreglement Torn de jongste gespreksronde van start ging. verzetten de VS zich heftig tegen een ontwerpovereenkomst van GATT-directeur-generaal Peter Sutherland die bedoeld was om de controle op subsidies voor allerlei vliegtuigen aan te scherpen.

(Vor.ber.pag. 222/1 e.v.-1994)

NAVO

NAR-BIJEENKOMST OVER BOSNIË. PARTNERSCHAP VOOR VREDE. ANDERE BIJEENKOMSTEN

Op 9 februari 1994 vond een bijeenkomst plaats van het hoogste uitvoerend orgaan van de Noordatlantische Verdragsorganisatie (NAVO), de Noordatlantische Raad (NAR). Tijdens deze bijeenkomst stelde de NAR een ultimatum aan de Serviërs en gaf toestemming voor luchtaanvallen op artillerie- en mortierstellingen in en rond de belegerde Bosnische hoofdstad Sarajewo, met uitzondering van de posities die onder controle van VN-troepen stonden. Het ultimatum was in overeenstemming met een besluit dat door NAVO-leiders tijdens een topontmoeting in januari was aangenomen (zie pag. 227/1/2-'94), en leidde tot de eerste militaire actie van de NAVO sinds haar oprichting in 1949 (zie pag. 381/3-'94).

De Albanese president Sali Berisha (l.) cn NAVO-secretaris-generaal Manfred Wörner schuddenelkaar op 23 februari 1994 in Brussel de hand na de ondertekening door Albanië van het, partnerschapvoorx-rede"-programma

Voortgang in ,,partnerschap voor vrede"-programma

Eind februari waren 10 Oost-en Middeneuropese landen formeel toegetreden tot het ,,partnerschap voor vrede"-programma, dat in januari door de NAVO was gestart (zie pag. 227/2/3-'94).

Op 26 januari ondertekende Roemenië in Brussel als eerste land het programma. op 27 januari gevolgd door Litouwen. Polen trad toe op 2 februari. Estlandop 3 februari, Hongarije en Oekraine op 8 februari, Slowakije op 9 februari. Bulgarije en Letland op 14 februari en Albanië op 23 februari. Op 9 maart maakte Tsjechië bekend dat het op 10 maart het partnerschapverdrag zou ondertekenen.

Veiligheidsconferentie

Op 5 en 6 februari woonden ministers van defensie van NAVO-lidstaten en ongeveer 200 veiligheidsdeskundigen in München de jaarlijkse veiligheidsconferentie van de NAVO bij. De aandacht was voornamelijk gericht op de ontwikkelingen in Rusland en verscheidene deelnemers gaven uiting aan hun ongerustheid over het lot van het hervormingsproces en de heropleving van het Russisch nationalisme.

Bij de opening van de conferentie zei de Duitse bondskanselier Helmut Kohl dat de NAVO streefde naar samenwerking met Rusland. Hij voegde er echter aan toe dat de NAVO in ruil daarvoor verwachtte dat Rusland ,,een buitenlandse politiek zou blijven volgen, die werd gekenmerkt door constructieve deelname aan de oplossing van internationale problemen". Verder werd verwacht dat Rusland zich zou houden aan de Slotakte van Helsinki (uit 1975, zie pag. 499/1 e.v.-'75)en ,,speciaalde soevereiniteit en de territoriale onschendbaarheid van alle landen onvoorwaardelijk zou eerbiedigen".

De Amerikaanse minister van defensie. William J. Perry, zei dat de NAVO was voorbereid op elke ,,nieuwe nachtmerrie" die zou voortkomen uit de puinhopen van de voormalige Sowjet-Unie. Hij waarschuwde dat ,,als de hervormingen in Rusland mislukken, de NAVO er zal zijn om te zorgen voor de collectievr verdediging van haar bondgenoten en dat zij al door middel van het partnerschap (voor vrede) met de actieve deelnemers zal hebben gewerkt aan de bevordering van de regionale veiligheid"

,,Partnerschap voor vrede": verwarring over Russische bedoelingen

In maart beleefde het ,,partnerschap voor vrede"-programma van de NAVO een belangrijke doorbraak. toen de Russische Federatie blijk gaf van haar voornemen toe te treden. Eind maart kwamen echter openlijke meningsverschillen hierover binnen het Russische leiderschap naar buiten.

De Russische minister van defensie, maarschalk Pawel Gratsjew, maakte tijdens een bijeenkomst met zijn Amerikaanse collega William Perry in Moskou op 17 maart formeel bekend dat Rusland van plan was zich aan te sluiten bij het ,,partnerschap voor vrede". Perry karakteriseerde het besluit als een ,,grote gebeurtenis voor de NAVO". Eind maart maakte Wjatsjeslaw Kostikow, de woordvoerder van president Boris Jeltsin, echter bekend dat een beslissing tot deelname ,,zes tot zeven maanden" vertraging kon oplopen. De Russische minister van buitenlandse zaken Andrej Kozyrew suggereerde op 31 maart dat Kostikows opmerkingen ,,wellicht niet accuraat geformuleerd" waren. NAVO-functionarissen boden aan in gesprekken opheldering te verschaffen over ,,aanzienlijke misverstanden" over het programma.

Sommige Russische functionarissen waren boos over de weigering van de NAVO Rusland een speciale status te verlenen in het programma. Waarnemers merkten echter op dat toetreding Rusland in staat zou stellen het NAVO-beleid te beinvloeden, vooral waar het ging om de toekenning van het volledige NAVO-lidmaatschap aan enkele Midden- en Oosteuropese staten en om de Russische vredeshandhavende operaties in de landen van het ,,nabije buitenland" (de voormalige Sowjet-Unie). Op 10 maart had Kozyrew sommige staten van het voormalige Warschaupact ervan beschuldigd de .,Russische dreiging" te overdrijven om ren snelle toelating tot de NAVO af te dwingen.

Andere toetredingen tot ,,partnerschap voor vrede"

Tussen januari en eind maart waren in totaal 14 landen formeel toegetreden tot het ,,partnerschap voor vrede'-programma. De laatste landen waren Tsjechië (10 maart), Moldawa (16 maart), Georgië (23 maart) en Slovenië (30 maart) (ziehierbovenvoor de eerste 10 landen).

Speculaties over Russische toetreding tot ,,partnerschap voor vrede"

In de tweede helft van april deden verwarde speculaties de ronde over het Russische lidmaatschap van het ,,part-

nerschap voor vrede°-programma van de NAVO, nadat Russische leiders hun verklaarde intentie om toe te treden tot het prog amma niet hadden doorgezet.

De onzekerheid was toegenomen. toen de Russische minister van buitenlandse zaken, Andrej Kozyrew, medio april plotseling een reis naar Brussel afzegde. De verwachting was geweest dat hij daar op 21 april de Russische toetreding zou formaliseren. Volgens berichten weerspiegelde de annulering van de reis een verslechtering van de Russische betrekkingen met NAVO. die het gevolg was van meningsverschillen over de NAVO-luchtaanvallen in Bosnië-Herzegovina.

Uit be ichten bleek dat Rusland bleef aandringen op een speciale status in het programma als prealabele voorwaarde voor toetreding. Op 6 april zei de Russische president Boris Jeltsin dat Rusland streefde naar ,,een speciale regeling" die rekening hield met Ruslands .,rol en positie in de wereld en in Europese zaken" Op 14 april hernieuwde Kozyrew deze aanspraak op een speciale status, toen hij vanuit Moskou liet weten dat Rusland als voorwaarde voor toetreding tot het programma volledige consultatie, en mogelijk een veto, zou eisen over luchtaanvallen van NAVO-toestellen in conflictgebieden met potentiele Russische belangen.

Nieuwe leden voor ,,partnerschap voor vrede"

Het aantal leden van het ,,partnerschap voor vrede" steeg tot 18 doordat Azerbajdzjan op 4 mei, Finland en Zweden op 8 mei, en Toerkmenistan op 10 mei toetraden. Over de deelname van Rusland was eind mei nog niets beslist, aangezien een formele bekendmaking van Rusland op 25 mei van zijn voornemen om toe te treden nog steeds vergezeld ging van een aantal voorwaarden.

Het lidmaatschap van Finland en van Zweden was van bijzonder belang gezien hun traditionele neutraliteit. Hun beslissing om toe te treden zou zijn beïnvloed door de toenemende onzekerheid over de bedoelingen van Rusland met betrekking tot de NAVO en de drie Baltische republieken Estland, Letland en Litouwen. Finland en Zweden zouden beide al een discrete rol hebben gespeeld door de Baltische staten te helpen bij de opbouw van hun strijdkrachten.

Op 30 mei werd bekendgemaakt dat de kantoren voor het ,,partnerschap voor vrede"-programma zouden worden gevestigd in Mons (Bergen) nabij Brussel. Hier was eerder het planningscentrum voor de versterking aan Berlijn in het geval van een crisis tussen Oost en West gevestigd geweest.

(Vor.ber.pag. 225/1 e.v.-1994)

RUSLAND TREEDT TOE TOT ,,PARTNERSCHAP VOOR VREDE"

Op 22 juni sloot Rusland zich aan bij het ,,partnerschap voor vrede"-programma (PVP)van de NAVO. Hierdoor kwam het totaal aantal deelnemers aan het PVP op 21, nadat Kazachstan en Kirgizstan op respectievelijk 27 mei en 1 juni waren toegetreden (voor de inauguratie van het PVP en eerdere toetredingen. zie pag 227/2/3-'94 en hierboven)

Ruslands formele toetreding vond plaats tijdens een bescheiden plechtigheid in het NAVO-hoofdkwartier in Brussel, die werd bijgewoond door Ruslands minister van buitenlandse zaken, Andrej Kozgrew. Na afloop zei Kozyrew dat ,,er geen onoverkomelijke obstakels zijn om te komen tot een werkbare relatie tussen Rusland en zijn Westerse partners".

In een gezamenlijke verklaring van de NAVO en Rusland die op het moment van de ondertekeningsplechtigheid werd uitgegeven, werden de belangrijkste beginselen voor de samenwerking tussen de NAVO en Rusland uiteengezet. Hoewel de verklaring was opgesteld om te onderstrepen dat de besluitvorming van de NAVO onafhankelijk van al te grote Russische invloed verliep, was niettemin opmerkelijk dat erin werd erkend dat Ruslands ,,unieke en belangrijke bijdrage overeenkomt met zijn gewicht en verantwoordelijkheid als belangrijke macht in Europa en de wereld en als belangrijke kernmacht".

AchtergrondRussische toetreding

Ruslands volwaardige deelname aan het PVP was vooral tegengehouden door de terughoudendheid van de NAVO om Rusland formeel te erkennen als supermacht en, in het bijzonder, om Rusland het vetorecht over NAVO-acties te verlenen.

In mei schetste de Russische minister van defensie, generaal Pawel Gratsjew, tijdens een bezoek aan het NAVO-hoofdkwartier wat hij noemde de .,parameters voor een overeenkomst" die het Russische lidmaatschap zouden bevorderen. Deze voorzagen in de totstandkoming van een nieuw veiligheidsakkoord dat grotere bevoegdheden zou verlenen aan de Conferentie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (CVSE) en dat een formeel mechanisme zou scheppen waardoor de NAVO en Rusland als gelijkwaardige partners over problemen op veiligheidsgebied in Europa en de wereld konden overleggen.

Gratsjews voorstellen. die algemeen als Russische voorwaarden werden beschouwd, werden formeel afgewezen door NAVO's plaatsvervangend secreta is-generaal, Sergio Balanzino. Bovendien toonden sommige Midden- en Oosteuropese landen zich bevreesd dat de voorstellen een truc waren om opnieuw Russische controle te doen gelden over de vroegere satellietenvan de voormalige Sowjet-Unie

Op 10 juni maakte Kozyrew in Istanboel, tijdens een gezamenlijke persconferentie met de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher, bekend dat Rusland van plan was zich aan te sluiten bij het PVP, zonder ,,wederzijdse veto's" of ,.verrassingen".

Vergadering ministers van buitenlandse zaken

De reden voor Kozyrews bekendmaking zou hoofdzakelijk zijn gelegen in de uitkomst van een vergadering van de NAVO-ministers van buitenlandse zaken die op 9 juni in Istanboel was gehouden. In een slotcommuniqué werd Rusland ,,een omvangrijk en vergaand Individueel Partnerschap Programma (aangeboden), dat overeenkomt met zijn grootte, belangrijkheid, capaciteiten en bereidheid bij te dragen aan het verwezenlijken van gemeenschappelijke doelstellingen".

De NAVO-ministers van buitenlandse zaken kwamen gelijktijdig met het aanbod een relatie met Rusland te ontwikkelen ,,op relevante terreinen buiten het Partnerschap voor Vrede". In mei had Rusland de NAVO gevraagd om regelmatig te overleggen over nucleaire kwesties als veiligheid, ontmanteling en bestrijding van proliferatie van kernwapens. Toentertijd hadden Amerikaanse functionarissen het verzoek afgewezen omdat met wapens verband houdende kwesties reeds aan de orde kwamen in de reguliere besprekingen tussen de VS en Rusland.

In een commentaar op aspecten van het communiqué zei Balanzino tijdens een persconferentie na de vergadering: ,.De alliantie moet werken aan versterking van onze relatie met Rusland. Maar het is niet onze bedoeling dat Rusland en de NAVO gaan samenwerken in een zogeheten Jalta-2 (een verwijzing naar de Jalta-conferentie in 1945) of nieuwe scheidslijnen dwars door Europa trekken."

NACC-vergadering

Na de vergadering van de NAVO-ministers van buitenlandse zaken, kwamen op 10 juni in Istanboel de NAVO-ministers van buitenlandse zaken en hun collega's van de vroegere Warschaupact-landen bijeen voor de zevende vergadering van de Noordatlantische Samenwerkingsraad (NACC). In een na afloop uitgegeven verklaring werd de nadruk gelegd op de vooruitgang die was geboekt bij de uitvoering van het NACC-Werkplan voor Dialoog, Partnerschap en Samenwerking voor 1994, dat op de laatste ministersvergadering van de NACC in december 1993 was goedgekeurd (zie pag. 227/1-'94).

(Vor.ber.pag. 225/1 e.v.-1994)

INDEX AFLEVERING NR. 3084

AFRIKA Voedselcrisis in Oost-Afrika **563**
APEC Vergadering ministers van financiën **574**
ARGENTINIË Verkiezingsprogramma oppositie **553**
Verkiezingen voor Constituerende Vergadering **553**
Britten beschuldigd van oorlogsmisdaden tijdens Falkland-oorlog **554**
AUSTRALIË Aftreden ministers, reorganisatie kabinet **585**
Begroting en pakket ter stimulering economie **586**
Leider Liberale Partij vervangen **586**
AZIE Jaarvergadering ADB, nieuwe leden **574**
BELGIË Vlaams Blok en Waals extreem rechts winnen Europese verkiezingen **534**
Belgische Europarlementariërs **535**
BOLIVIA Gemeenteraadsverkiezingen **554**
Kabinetswijzigingen **555**
Paz Zamora treedt terug, beschuldigingen van drugshandel **555**
Akkoord met cocatelers in Chapare, reguleringvan cocagebruik **556**
BULGARIJE Voormalige communistische leiders in staat van beschuldiging gesteld **535**
Privatiseringsplan aanvaard **535**
Nieuw kabinet weggestemd **536**
IMF-leningen, schuldsanering **536**
DUITSLAND Binnenlandse ontwikkelingen **536**
Verkiezingen in Nedersaksen **538**
Presidentsverkiezingen, Herzog gekozen **539**
Maatregelen tegen geweld van extreem rechts **540**
Honecker overleden **540**
EBRD Derde jaarvergadering **541**
ETHIOPIË Dreigende hongersnood **563**
Verkiezingen voor Constituerende Vergadering **564**
EUROPESE UNIE Toetredingsverdragen goedgekeurd door EP en ministerraad **541**
Top op Korfoe, geen overeenstemming over opvolging Delors, conclusies voorzitterschap **542**
Verkiezingen voor Europees Parlement **544**
GABON Doden in Libreville **564**
Nieuwe regering **565**
GATT Slotakte Uruguay-ronde getekend **588**
Wereldhandelsorganisatie opgericht **589**
GIBRALTAR Nieuwe gouverneur, Spaans-Britse besprekingen over status **546**
GRIEKENLAND Binnenlandse ontwikkelingen **546**
Grieks standpunt over Macedonië **547**
Melina Mercouri overleden **548**
Crisis rond drachme **548**
Bomaanslag **549**
HONGKONG Wetsvoorstel over politieke hervorming aangenomen **574**
Brits parlementair rapport **575**
China verwerpt ,,through train"-concept **575**
Goedkeuring hervormingspakket Patten **576**
IRAN Begroting 1994 definitief goedgekeurd **571**
Akkoorden over schuldenherschikking: kredieten Wereldbank beëindigd **571**
Devaluatie rial **572**
Buitenlandse betrekkingen **572**
Bomexplosie in Mashhad **573**
JAPAN Politieke crisis over stimulering economie **576**
Handelsonderhandelingen met VS mislukt **577**
Premier Hosokawa vervangen **578**
Verkiezing van Hata tot premier, nieuw kabinet **580**
Minister van justitie treedt af **581**
Val van regering-Hata, Muriyama nieuwe premier **582**
Nucleaire potentie toegegeven **583**
KOEWEIT Kabinetswijziging **573**
Doodvonnissen **574**
LESOTHO Opnieuw onrust in het leger, ministers ontvoerd **565**
MALAWI Ontwapening en ontbinding MYP **566**
Banda en MCP verslagen bij eerste verkiezingen met meerdere partijen, nieuwe president en nieuw kabinet **567**
Alliantie oppositiepartijen **568**
MAURETANIE Omstreden gemeenteraadsverkiezingen **568**
MONACO Nieuwe burgemeester, verkiezingen voor Nationale Raad **549**
MYANMAR VS herzien beleid t.a.v. Myanmar **584**
Buitenlandse betrekkingen **584**
Rebellenleiders lopen over, gevechten met leger Khun Sa **585**
NAVO NAR-bijeenkomst over Bosnië **590**
Toetredingen tot ,,partnerschap voor vrede" **590**
Rusland treedt toe tot ,,partnerschap voor vrede" **591**
NACC-vergadering **591**
NEDERLAND Nieuwe commissarissen van de koningin en burgemeesters **517**
Ina Brouwer verlaat politiek **517**
Nieuwe voorzitter VVD **518**
IRT-affaire **518**
Aftreden ministers Hirsch Ballin en Van Thijn **522**
Lage opkomst bij verkiezingen Europees Parlement. Nederlandse Europarlementariërs **522**
Vervanging ministers **523**
Paars kabinet-Kok gevormd **523**
Kabinetsinformatie **524**
Kok formateur; regeerakkoord 'Keuzen voor de toekomst' **529**
Eindverslag formateur Kok **530**
Biografische gegevens ministers **531**
Biografische gegevens staatssecretarissen **533**
OEGANDA Verkiezingen voor Constituerende Vergadering **369**
POLEN Minister van financiën treedt af, begroting 1994 goedgekeurd **549**
Walesa dreigt met ontbinding Sejm, presidentieel veto op loonbeheersing **550**
Gewijzigd wetsontwerp over loonbeheersing aanvaard, verzet Solidariteit, nieuwe minister van financiën **550**
Fusie van Liberale partijen, confederatie van rechtse partijen **551**
RAAD VAN EUROPA Nieuwe secretaris-generaal **551**
Hervorming Europees Hof voor de Mensenrechten **552**
TOGO Oppositie wint verkiezingen **569**
Nieuwe regering **570**
VENEZUELA Gevangenisopstand **556**
Nieuw regeringsprogramma, nieuw kabinet **557**
Noodwet financiën, stabiliseringsplan economie **558**
Gratie voor coupplegers **558**
Arrestatie van voormaligpresident **559**
VERENIGDE STATEN Ontwikkelingen in Whitewater-affaire **559**
Misdaadbestrijdingswet aangenomen in Huis van Afgevaardigden **560**
Verbod op wapens door Huis van Afgevaardigden **560**
Opperrechter treedt af, opvolger benoemd **561**
Ames veroordeeld voor spionage **562**
Richard Nixon overleden **562**
WAPENBEHEERSING Ontwikkelingen februari-juni **587**
Jaarverslag SIPRI, internationale wapenhandel **588**
ZIMBABWE Nieuwe conflict n.a.v. landaankoopprogramma **570**

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13, 1101CA Amsterdam, Telefoon: 020-5641111; Postbus 1118, 1000 BC Amsterdam, Telefoon: 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen. Telefoon: 03/3243890

O Keesings Historisch Archief
O Longman Group UK Ltd, Keesing's Editorial Dept.: CIRCA Reference, Cambridge England.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

NEDERLAND

HOOFDPUNTEN REGEERAKKOORD

Zoals op pag 529/2-'94 vermeld bestaat het regeerakkoord van 13 augustus uil een inleiding. 10 hoofdstukken en drie bijlagen In aansluiting op de tekst van de inleiding (pag 529/2 e v-'94) volgt hieronder een samenvatting van de voornaamste passage4 (letterlijke tekst) c q punten (samenvattingen) van de 10 hoofdstukken van het akkoord

1. Werk, sociale zekerheid en inkomen

., (...) Ondersteund door het thans in te zetten beleidmoet het mogelijkzijn tussen nu en 1998 tenminste 350.000 mensen extra (van wie 230.000 als gevolg van de economische groei volgens het CPB. d.w.z.zonder nader beleid, en 120.000 als gevolg van de aangekondigde beleidsmaatregelen) aan het werk te krijgen.
In het bijzonder aan de onderkant van de arbeidsmarkt is een verlaging van de arbeidskosten en een vergroting van de participatie wenselijk en mogelijk.
De navolgende maatregelen kunnen daartoe bijdragen:

1. Een door de jaren vol te houden bereidheid om genoegen te nemen met een zeer gematigde contractloonstijging. Lastenverlichtende maatregelen van de overheid kunnen er toe bijdragen dat het koopkrachtverlies beperkt blijft en evenwichtig zal zijn gespreid, rekening houdend met draagkrachtverschillen.
2. Het scheppen van meer banen in het segment tussen het wettelijk minimumloon en de laagste cao-schalen. Dit zal worden bevorderd door het niet langer algemeen verbindend verklaren van cao's op dit onderdeel en het creëren van eenvoudige functies in de markt- en collectieve sector. onder meer door taakafsplitsing.
3. Dispensatie van de Wet op het Minimumloon voor bepaalde sectoren en voor beperkte tijd, eventueel aangevuld met aanloopschalen voor werknemers die onvoldoende arbeidservaring hebben. Zonder het wettelijk minimumloon te verlagen kan zo perspectief worden geboden aan mensen die zich al werkende u-eer kwalificeren voor een reguliere plaats op de arbeidsmarkt.
4. Beschermende regelgeving op dr arbeidsmarkt zal, wanneer deze de realisatie van werkgelegenhcidsdoelstellingen in de weg staat. kritisch worden herbezien.
5. Het beroepsonderwijs krijgt vernieuwende accenten en wordt beter gericht op het voor de leerlingen zo belangrijke perspectief van arbeidsparticipatie. Daartoe moet de praktijkcomponent worden versterkt. Dit doet een beroep op gezamenlijke inspanningen en verantwoordelijkheden van onderwijsinstellingen en bedrijfsleven. Het leerlingstelsel zal in dit kader verder worden ontplooid.
Het Jeugdwerkgarantieplan zal een sluitende aanpak bieden met voldoende mogelijkheden tot scholing en werk(ervaring).
6. Het kabinet maakt op grote schaal ruimte voor werk dat de veiligheid op straat, het oaenbaar toezicht. de kinderopvang. de dienstverlening en de zorg voor met name hulpbehoevende ouderen aanmerkelijk verbetert. Uitkeringsgelden voor langdurig werklozen worden zo benut om mensen zinvol bezig te laten zijn en de kwaliteit van de publieke dienstverlening te verbeteren. Aldus kan een wezenlijke bijdrage worden geleverd aan de rcalisatic van dc 'sociale norm': het langs een veelheid van wegen terugdringen van de langdurige werkloosheid met een met sociale partners af te sprekenstreefpercentage..."
7. ,.Hetstimuleren van meer flexibiliteit en variatie in de arbeidspatronen gedurende de gehele levensfase is evenzeer een verantwoordelijkheid van sociale partners als van de overheid. Het kabinet neemt zich voor om in samenspraak met sociale partners te bezien op welke wijze deze ontwikkeling bevorderd kan worden.

Een belangrijk onderdeel van het door het kabinet toe te passen beleidspakket is een in omvang oplopende lastenverlichting. (...) Deze lastenverlichting wordt merendeels gevoed door besparingrn in de sociale zekerheid als resultaat van een vergaand aanpassingsproces. Het daarvoor benodigde draagvlak in de samenleving vraagt dat aan de voorgenomen aanpassingen in de sociale zekerheid grenzen worden gesteld. Hoogte en duur in de werkloosheidswet, alsmede de voorgestelde lengte van de vervolguitkering, blijven derhalve ongewijzigd.
Gelet op de nog steeds nog veel te onevenwichtige verhouding tussen de aantallen werkenden en niet-werkendenzal in 1995 van toepassing van de koppeling worden afgezien..."

,.Het regeerakkoord gaat uit van een gemiddeld genomen halve koppeling in de jaren 1996-1998..."

,.Het kabinet zal bij de bezinning op dc vcrdcrc toekomst van de sociale zekerheid tevens bezien (...) hoe het draagvlak van de AOW in de toekomst kan worden versterkt. Uitgangspunt hierbij is dat de AOW, als basispensioen. ook op lange termijn blijft gewaarborgd.
In de zomer van 1996 zal tevens een tussenstand worden opgemaakt inzake de realisatie van bij de start van het kabinet overeengekomen beleid.."

,,Het volgende pakket maatregelen m.b.t. de sociale zekerheid wordt thans ter hand genomen."

Ziektewet en WAO
Dc conclusie is ,,gewettigd dat de bakens verzet moeten worden in de richting van privatisering bij de ziektewet en marktwerking en premiedifferentiatie bij de uitvoering van de WAO." Dat ,.betekent in feite de invoering van het recht voor individuele u-erkgevers om het risico zelf te dragen, in handen te laten van de bedrijfsvereniging, dan wel onder te brengen bij een particuliere verzekeringsmaatschappij. Deze aanpak dient gebaseerd te zijn op de plicht voor alle werknemers om tegen deze belangrijke sociale risico's verzekerd te zijn en het recht van werkgevers om voor alle werknemers (zonder selectie) een betaalbare verzekering tegen dit risico te kunnen afsluiten. Het spreekt voor zich dat de positie van chronisch zieke werknemers en van kleine bedrijven bijzondere aandacht behoeft. De loondoorbetalingsverplichting voor werkgevers t.b.v. zieke werknemers kan via het Burgerlijk Wetboek gerealiseerd worden. De rechten van werknemers in geval van faillissement van de werkgever dienen verzekerd te zijn. De hoogte en duur van de uitkeringsrechten blijven na deze overgang wettelijk gewaarborgd..."

Werkloosheidswet
De regeling tot beperking van de toegang tot de WW krijgt een wat scherper karakter voor werknemers met een relatief kort arbeidsver-

De beide staatssecretarissen van binnenlandse zaken, J. Kohnstamm en mevr. A.G.M. van de Vondervoort.

Maandblad 64ste jaargang, nr. 3085, pag. 48671-48750

leden. De werkloze moet 26 van de voorafgaande 39 weken hebben gewerkt (nu 26 van de 52), alsmede in ten minste vier van de afgelopen vijf jaar (nu drie van de vijf). Voor wie aan deze gecombineerde eis niet voldoet bestaat recht op een WW-uitkering van ten hoogste 70 procent van het minimumloon voor maximaal zes maanden.

Algemene bijstandswet
De ABW wordt gewijzigd overeenkomstig de voorstellen van het kabinet-Lubbers III. Dat wil zeggen dat het uitkeringsniveau voor alleenstaanden 50 procent, voor één-oudergezinnen 70 procent en voor echtparen 100 procent van het minimumloon wordt. Alleenstaanden en één-oudergezinnen kunnen een toeslag van ten hoogste 20 procent krijgen. De verwachting is dat gemiddeld twee van de drie alleenstaanden de maximale toeslag van 20 procent krijgen.

Algemene Kinderbijslagwet
De kinderbijslag, die in 1995 niet omhoog gaat. zal na het tweede kind niet meer toenemen naarmate een huishouden meer kinderen telt. De zogenaamde leeftijdsstaffel wordt gewijzigd. Deze was 70 procent voor een kind tot 6 jaar, 100 procent van 6 tot 12 jaar en 130 procent van 12 tot 18 jaar, en wordt nu resp. 70-85-100 procent. De wijziging geldt niet voor kinderen die reeds de leeftijd van de betrokken leeftijdscategorie bereikt hebben, zodat geen enkel huishouden er t.o.v. de huidige situatie in guldens op achteruit gaat.
Om de diverse regelingen te vereenvoudigen, vervalt de toeslag op de kinderbijslag die dient als compensatie voor de kinderpremies in hel ziekenfonds en de AWBZ, evenals die kinderpremies. Wel komt er een kindertoeslag op de individuele huursubsidie. mogelijk wordt ook de bijslag voor het eerste kind verhoogd.

Algemene Weduwen- en *Wezenwet*
Het kabinet-Lubbers III had ter vervanging van de AWW een wetsvoorstel Algemene Nabestaanden Wet ingediend, waarover gedurende de behandeling in de Staten-Generaal een impasse ontstond. Er komt een nieuw wetsvoorstel, met een regeling langs de volgende lijnen:
Met ingang van 1 januari 1996 krijgen nieuwe weduwen en weduwnaars geen uitkering meer indien zij na 1 januari 1945 zijn geboren en geen kinderen hebben. In de andere nieuwe gevallen wordt de uitkering vanaf 1 januari 1996 afhankelijk gesteld van het eigen inkomen uit arbeid. Voor de bestaande uitkeringen gaat dat met ingang van 1 januari 1998 gelden.

Algemene Ouderdomswet
,,De AOW zal. als basispensioen, voor de verdere toekomst worden gewaarborgd. De eigen verantwoordelijkheid van burgers (zowel individueel als via aanvullende pensioenen) komt in de pensioensfeer al volop tot haar recht. Door het fenomeen van de pensioenbreuk uit de weg te ruimen, heeft de wetgever daar recent belangrijk aan bijgedragen.
De AOW als collectieve basis op minimumniveau is en blijft echter van grote betekenis.
Voor sommige ouderen. zeker van de generatie die nog geen aanvullend pensioen kende of onredelijke last had van een pensioenbreuk door verandering van werkgever, is en blijft de AOW de enige of praktisch enige bron van inkomen. Hun inkomenspositie - zowel in algemene zin als met betrekking tot woonlasten en ziektekosten - vergt bijzondere aandacht, niet in het minst omdat er bijna per definitie geen hand meer is om die inkomenspositie te verbeteren. Met ingang van 1995 zal met het oog hierop een inkomensafhankelijke bejaardenaftrek in werking treden voor mensen met uitsluitend AOW of met een klein aanvullend pensioen.
Waar een grote inspanning nodig en verantwoord is om de AOW voor de lange termijn te waarborgen, is het alleszins redelijk om AOW-toeslagen – indien één van de partners jonger is dan 65 jaar – uitsluitend te verstrekken indien het huishouden anders onder het relevante sociaal minimum zou zakken. Dil betekent voor nieuwe gevallen met ingangvan i januari 1996 een extra toets op inkomen van de AOW-er zelf. Dit laat de AOW als basispcnsioen en als inkomensonafhankelijke regeling volstrekt intact. Deze maatregel betekent een uitgavenbeperking van 450 miljoen in 1998..."

Samengevat is de besparingsopbrengst van de maatregelen in de sociale zekerheid in 1995 op de rijksbegroting 560 miljoen. In de premiegefinancierde sociale zekerheid wordt in 1995 520 miljoenbespaard.
In 1998 word? op de rijksbegroting 2.0 miljard bespaard, in de sociale fondsen 5.8 miljard.

2. ***Volksgezondheid***
Volgens Bijlage 1 over de volksgezondheid wordt ,.het beleid minder gericht op einddoelen in de toekomst, maar meer op het treffen van bereikbare maatregelen met een no regretkarakter. Hieronder wordt verstaan dat ze niet belemmerend werken voor het bereiken van de uiteenlopende einddoelen van de onderscheiden fracties."

Aan de Volkskrant (13-8) werd de volgende samenvatting ontleend:
,,Het paarse kabinet wil de jaarlijkse kostenstijging van de gezondheidszorg beperken tot 1,3 procent. Het zal daartoe zo spoedig mogelijk een beleidsplan presenteren waarin in ieder geval aandacht komt voor het volgende.

- Het aanbod aan gezondheidszorg door artsen, therapeuten en ziekenhuizen wordt binnen de perken gehouden door de huisarts de functie van 'poortwachter' te geven. De huisarts bepaalt of een patiënt doorgang krijgt of niet. De betaling per verrichting voor medische specialisten, die hen stimuleert zoveel mogelijk te doen, verdwijnt. Ze komen onder contract van het ziekenhuis te staan.
- De volksverzekering tegen bijzondere ziektekosten (AWBZ)wordt een voorziening voor onverzekerbare risico's: langdurige zorg, de bejaardenoorden, thuisverpleging en de meeste psychiatrische zorg. Kunst- en hulpmiddelen, geneesmiddelen en revalidatie worden weer ondergebracht in de particuliere verzekering en het ziekenfonds. De AWBZ-premie wordt - net als nu – naar draagkracht geheven.
- Het nieuwe kabinet zal een 'wet op de convergentie' ontwerpen, die ertoe moet leiden dat ziekenfonds en particuliere verzekering naar elkaar toe groeien. Daartoe komt er voor iedereen een eigen risico van 200 gulden per jaar voor de hoofdverzekerde. Tegelijkertijd worden de eigen bijdragen geschrapt. Ook gaat er 80 gulden af van de bestaande nominale premies voor ziekenfonds en AWBZ (198 en 153 gulden). Niet uitgesloten is dat deze nominale premies u-orden verhoogd gedurende de kabinetsperiode.

r Ho? pakket van de verplichte verzekering zal sober zijn en alleen 'noodzakelijke en gepaste' zorg omvatten. Tandheelkundige zorg voor volwassenen, de fysiotherapeut en andere paramedische zorg. en het geneesmiddelenpakket komen in aanmerking voor versobering "

3. Financieel beleidskader
Aan *NRC/H'blad* (12-8) werd de volgende samenvatting ontleend:

.,Op de rijksbegroting zal de komende vier jaren voor bijna 11 miljard gulden worden omgebogen. In de sfeer van de sociale fondsen (sociale zekerheid en zorgsector) wordt in de jaren tot en met 1998 zeven miljard gulden bespaard. Bij de rijksoverheid wordt 2,4 miljard gulden bespaard op subsidies; met name op studiefinanciering en individuele huursubsidie. De arbeidesvoorwaarden van ambtenaren en werknemers bij gesubsidieerde instellingen worden met 1,5 miljard gulden beperkt. Gemeenten en provincies leveren 0,7 miljard in. Om aan de 11 miljard te komen wordt verder 1,6 miljard gulden ingeboekt als ,.efficiency-maatregelen".
Daarbij moet onder andere worden gedacht aan het uitbesteden van dienstverlening door departementen en een verdere verbetering van het inkoopbeleid. Zevenhonderd miljoen gulden wordt gevonden in het beperken en het uitstellen van uitgaven en 2 miljard gulden in ..overige maatregelen". Bij dat laatste moet gedacht worden [aan beleidsmatig] verantwoord uitstel van betalingen en ,,versoberingen in de uitvoering van infrastructuurprojecten" (300 miljoen in 1998) en ,,intensivering van fraudebestrijding in combinatie met investeren in doelmatige belastinginning" (opbrengst in 1998 440 miljoen). Wat kleine besparingen op afzonderlijke departementen maken het totaal van 10,9 miljard gulden aan ombuigingen op de rijksbegroting vol.

Besparingen op de sociale zekerheid en zorg maken tezamen met de bezuinigingen op de rijksbegroting een daling van het financieringstekort en van de collectieve lasten (belastingen en premies) mogelijk. De lasten gaan met circa 9 miljard gulden omlaag. Dat is inclusief de 2 miljard gulden die door het kabinet Lubbers-Kok in het vooruitzicht zijn gesteldvoor 1995.

De belastingen gaan omlaag. Er wordt 300 miljoen gulden uitgetrokken voor verlenging van de tweede schijf van de loon- en inkomstenbelasting. Voor verlaging van het tarief van de eerste schijf wordt 1,9 miljard uitgetrokken. De in 1995 te introduceren inkomensafhankelijke 'bejaardenaftrek' kost 100 miljoen. De accijnzen op benzine en diesel zullen in de komende kabinetsperiode ,,reëel constant" gelijk blijven. Bovendien wordt de belastingaft ek van rente op consumptief krediet beperkt. r

Het financieringstekort van het rijk zal worden gestabiliseerd op 3,3 procent van het bruto binnenlands produkt in 1995 en 1996 en zal daarna worden teruggebracht tot 3.1 procent in 1997 en 2,9 procent in 1998. Hierdoor wordt

tijdig voldaan aan het criteriumvan de Economische en Monetaire Unie (EMU) van **3** procent. De staatsschuld daalt in procenten van het bruto binnenlands produkt vanaf 1997 slechts gering. Dit betekent dat er door de rijksoverheid nog steeds veel geld moet worden geleend. Teneinde de druk van de rentelasten op de rijksbegroting te temperen is het volgens PvdA. VVD en D66 .,gewenst dat de budgettaire voordelen van een hogere economische groei dan voorzien [in het behoedzame scenario] met voorrang worden aangewend voor het bereiken van een financieringstekort van tenhoogste2.7 procent BBP in 1998".

Het nieuwe kabinet rekent met een gemiddelde economiscjhe groei van 2 procent per jaar. Zoals het er nu naar uitziet *zal* die groei echter om en nabij de 2.5 procent per jaar liggen. Het (...) kabinet heeft de meevallers die daaruit voortvloeien al toegedeeld. Bedragen ze meer dan nodig is voor het terugbrengen van het financieringstekort naar 2,7 procent, dan zal een afweging worden gemaakt tussen nog verdere reductie van dit tekort en verdere lastenverlichting. Preciese beslissingen zullen worden genomen bij de jaarlijkse begrotingsvoorbereidingen, in het licht van dan bekende feiten en inzichten.

Voor 'beleidsintensiveringen' wordt in het regeer-akkoord volgend jaar 0,5 miljard gulden vrijgemaakt oplopend tot **3** miljard (netto) in 1998. Het meeste geld wordt besteed aan het versterken van de werkgelegenheid."

4. Moderne economie, duurzame ecologie

e Milieuheffing. Mocht een Europese milieuheffing, waarvoor Nederland zich met kracht inzet. met ingang van 1 januari 1996 niet mogelijk blijken, dan zal Nederland - zo mogelijk samen met andere landen - op die datum in ieder geval een kleinverbruikersheffing op energie invoeren.

e Bodemsanering. Aan de criteria voor te financieren projecten door het toekomstige fonds voor economische structuurversterking zullen de bodemsanering, voor zover noodzakelijk voor dc voortgang van bouwprojecten in binnensteden. en de realisering van de ecologische hoofdstructuur worden toegevoegd.

e HSL en luchthavens. Het besluit tot aanleg van de Hoge Snelheidslijn wordt bevestigd met inbegrip van de tracé-keuze. Aan de voorziene uitbreiding van Schiphol zal vorm worden gegeven binnen verantwoorde grenzen t.a.v. onder meer geluidshinder. veiligheidseisen en milieu-overlast.
Uitgaande van de uitbreiding van Schiphol en de aanleg van een volwaardige HSL, is aan een luchthaven bij Rotterdam geen nationaal economisch belang verbonden. Het kabinet zal voorbereidingen treffen voor investeringen in de luchthaven Lelystad, die de druk op mainport Schiphol kunnen verlichten, onder meer door chartervluchten. vrachtvervoer en overloop.

● Betuwelijn. Ondersteund door externe deskundigheid, zal worden nagegaan of er financierbare alternatieven voor de Betuwelijn (de geplande goederenspoorlijn van Rotterdan naar Duitsland) zijn. Van zelfstandig belang daarbij is het perspectief voor (de haven van) Rotterdam. Binnen een half jaar zal het kabinet aan het parlement duidelijkheid verschaffen.

e Regels. De regelgeving en de administratieve lastendruk voor bedrijven w-ordt tot het minimaal noodzakelijke teruggebracht. In het bijzonder wordt daarbij gelet op startende bedrijven

● Winkelsluiting. Om moderne arbeids- en leefpatronen niet in de weg te staan worden de restricties in de Winkelsluitingswet sterk verminderd: winkels mogen langer openblijven.

● Kennisinfrastructuur. De kennisinfrastructuur (TNO, technologische instituten, universiteiten, hogescholen, innovatiecentra) dient beter toegankelijk te worden voor het midden- en kleinbedrijf.

5. Overheid en samenleving

● Referendum. Er wordt een referendum voorbereid waarbij burgers door het parlement aanvaarde wetsvoorstellen mogen afwijzen: een correctief wetgevingsreferendum op centraal en decentraal niveau.

e Kiesstelsel. Bezien wordt hoe, onder handhaving van het evenredigheidsbeginsel, wijzigingen in het kiesstelsel kunnen worden aangebracht die een meer rechtstreekse relatie tussen kiezers en gekozenen mogelijk maken.

■ Wethouders. Gemeenteraden krijgen de mogelijkheid wethouders te benoemen die geen zitting hebben in de raad.

6. Veiligheid en leefbaarheid

,,Verbetering van de veiligheid zal langs verschillende wegen vorm worden gegeven, zoals uitbreiding van het aantal agenten. surveillanten ei? toezichthouders, maar ook door uitbreiding celcapaciteit, versterking en reorganisatie openbaar ministerie, maatregelen inzake jeugdcriminaliteit en verslavingszorg. alsmede investeringen in apparatuur.
Voor de overheid eri dus ook voor politie en justitie, omvat veiligheid meer dan repressie waar die nodig is: preventie en hulpverlening zijn even belangrijk. Gebiedsgerichte samenwerking tussen politie en andere hierbij betrokken overheidsinstanties en particuliere organisaties wordt bevorderd. Voor de noodzakelijke afstemming van dit integrale veiligheidsbeleid is één minister verantwoordelijk: de minister van binnenlandse zaken.
Versterking van de strafrechtketen is geboden op vrijwel alle onderdelen. In de eerste plaats moet de zichtbare aanwezigheid van politie op straat worden opgevoerd. Er komt voorts een aanzienlijke uitbreiding van het aantal surveillanten en stadswachten.
De aanpak van de georganiseerde criminaliteit wordt landelijk gecoördineerd. Er wordt een landelijk rechercheteam opgericht onder de beleidsverantwoordelijkheid van de minister van justitie. (...)
Door de voorziene uitbreiding van het aantal cellen en meer toepassing van alternatieve straffen wordt de basis gelegd voor vermindering van het aantal heenzendingen."

● Drugsoverlast. De bestrijding van de drugsoverlast krijgt extra aanclacht.

e Jeugdcriminaliteit. Op korte termijn wordt een concreet plan voor de aanpak van de jeugdcriminaliteit opgesteld.

● Integratie. Voor nieuwe immigranten komen er 'inburgeringscontracten' om de integratie in de samenleving te bevorderen. Daarmee verplichten nieuwkomers zich tot bepaalde prestaties op gebieden als de Nederlandse taal en onderwijs, met sancties op het niet-naleven daarvan.

e Grote steden. Een 'bijzondere inspanning' is nodig om de grote steden ,,vitaal.veilig en leef-

V.l.n.r. de staatssecretarissen mevr. **'1.** Netelenbos (onderwijs, cultuur en wetenschappen), A. Nuis (idem), mevr. E.G. Terpstra (volksgezondheid, welzijn en sport), D.K.J. Tommel (volkshuisvesting. ruimtelijke ordening en milieubeheer) en W.A.F.G. Vermeend (financiën).

baar" te houden. Onder leiding van de minister van binnenlandse zaken worden integrale beleidsprogramma's afgesproken.

■ Emancipatie en ouderen
● Pensionering. Er komt een systeem van flexibele pensionering, waardoor mensen ook na hun 65ste jaar kunnen blijven werken en voor hun 65ste korter kunnen gaan werken. Voor VUT-regelingen zal daarentegec steeds minder ruimte zijn.

8. Onderwijs, cultuur, media

A. Onderwijs
.,Scholen staan in het brandpunt van de maatschappelijke verandering. Zeker in buurten waar de sociale problemen groot zijn, krijgen ze veel op te vangen. Ze (..e)zijn immers onmisbare steunpunten in een g amenlijke inspanning voor maatschappelijke integratie en vernieuwing. (...) Ze zullen beter worden toegerust om zelfstandig te kunnen opereren in wisselende en uiteenlopende omstandigheden. (...)

- Scholen krijgen meer vrijheid van handelen, door vermindering van beleidsregels en een globaler bekostigingsstelsel. Kwaliteitsbewaking blijft daarbij eens te meer een taak van de rijksoverheid.
- Primaire onderwijstaken, zoals onderwijskundige inrichting en personeelsbeleid, worden door de scholen zelf uitgevoerd. Randvoorwaardelijke taken, zoals het beheer van onderwijsgebouw-en en het achterstandenbeleid, worden gedecentraliseerd naar de lokale overheid.(...)
- Er komt meer eenheid in de educatieve infrastructuur. Lerarenopleidingen en verzorgingsstructuur zullen samengaan in educatieve faculteiten, door middel van integratie of nauw samenwerkingsverband. (...)
Het beroepsonderwijs krijgt bijzondere aandacht. Voor een goede aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt is regionale integratie van beroepsonderwijs, leerlingwezen en volwasseneneducatie (zgn. ROC-vorming) noodzakelijk.(...)
De aansluiting tussen het voortgezet onderwijs en het hoger onderwijs wordt verbeterd door de afronding en invoering van de voorstellen tot profilering van de tweede fase in het voortgezet onderwijs..."

B. Hoger onderwijs
Meer differentiatie naar inhoud en duur van opleidingen is in alle sectoren van het hoger onderwijs noodzakelijk. Er wordt -bij een onvermijdelijke bezuiniging - ,,gekozen voor het uitgangspunt om eerder te komen tot een versobering van lange leerwegen dan tot ingrepen in het funderende deel van het onderwijsbestel [d.w.z. basis- en voortgezet onderwijs]. Ook het VBO en het MBO moeten worden ontzien.
Versoberingen in het hoger onderwijs kunnen alleen zonder schade voor de kwaliteit worden bereikt door een kortere gemiddelde verblijfsduur van studenten." Gestreefd wordt naar ,,een structuurwijziging, die zowel recht doet aan de wens het hoger onderwijs toegankelijk te laten zijn als aan de wens te komen tot een meer selectief en gedifferentieerd hoger onderwijs.
In grote lijnen gaat deze wijziging uit van basisopleidingen van drie jaar en vervolgopleidingen die variëren van één tot drie jaar. De basisopleidingen zijn vrij toegankelijk, vormen een afgerond geheel en verschaffen een maatschappelijke kwalificatie.
De vervolgopleidingen zullen qua cursusduur niet uniform zijn en selectief toegankelijk zijn. (...)
Zowel de vormgeving van de vervolgopleidingen als de wijze van selectie behoort tot het instellingsbeleid. Om voor de noodzakelijke herprogrammering bestuurlijke ruimte te scheppen zullen de bevoegdheden van de instellingen worden verruimd. (...)
Voorzover nodig zal voor 1996 en eventueel volgende jaren door middel van efficiency-maatregelen. bij voorkeur ter bevordering van een geringere gemiddelde verblijfsduur. invulling moeten worden gevonden. ."

C. *Studiefinanciering*
,,Ookten aanzien van de studiefinanciering is een principiële keuze geboden waarbij studenten zelf verantwoordelijkheid dragen voor de kosten van studie en levensonderhoud. De gemeenschap kan hen die kosten voorschieten, waarbij het nodig is goed te letten op de terugbetaalcapaciteit na afstuderen. (...) Beperking van de studieschuld voor studenten uit gezinnen met lage inkomens ligt in de rede.
Het nieuwe stelsel van studiefinanciering zal ingaan voor beginnende studenten voor het cursusjaar 1995/1996 voor de dan geldende cursusduur van 4 jaar. (...)
De terugbetaalplicht zal afhankelijk worden gemaakt van het studietempo (behalen van het diploma binnen de cursusduur) en van de terugbetaalcapaciteit.
Voor de vervolgopleidingen blijft. vanuit het rijk gezien, slechts studiefinanciering beschikbaar als leningfaciliteit: decentrale voorzieningen in aansluiting daarop zijn niet uitgesloten. (...)
De kinderbijslagregeling voor 18 jaar en ouder vervalt, behoudens enkele uitzonderingen."

D. *Cultuur en* media
● Kunstenaars. Er wordt een regeling ontworpen om kunstenaars bij te staan bij ,,het opbouwen van een renderende beroepspraktijk".

● Omroepen. De publieke omroepen krijgen een concessie voor vijf jaar en niet voor tien jaar, zoals eerder was afgesproken. Taak en functie van de publieke omroep worden in de komende kabinetsperiode nader onderzocht. Het omroepbeleid moet ook ruimte bieden aan vormen van commerciële omroep.

E. Medisch-ethischevraagstukken
● Euthanasie. Het kabinet komt niet met voorstellen om euthanasie uit het wetboek van strafrecht te schrappen. Binnen twee jaar wordt bekeken of de meldingsprocedure voor artsen en het vervolgingsbeleid moeten worden gewijzigd.

9. Koninkrijkszaken
,,Nederland gaat (...) uit van het standpunt dat een blijvende relatie met de Nederlandse Antillen en Aruba mogelijk is, op basis van een gemeenschappelijk, wederzijds erkend belang bij een deugdelijk bestuur, goed onderwijs en een leefbare samenleving.
De organisatie van het kabinet voor Nederlandse Antilliaanse en Arubaanse zaken zal in het licht daarvan worden herzien."

10. Internationaal
● Europese Unie. Nederland zal zich concentreren op zijn positie binnen Europa en op het totstandbrengen van een grotere Europese Unie.

● Ontwikkrlingshulp. Het streven is erop gericht 0,9 procent van het Bruto Nationaal Produkt uit te geven aan ontwikkelingshulp, inclusief vrcdesopcraties in ontwikkelingslanden. Herbezinning kan tot een andere uitkomst leiden, waarbij de internationaal overeengekomen norm van 0,7 procent BNP als bodem blijft gelden.

● Asielzoekers. De verantwoordelijkheid voor de behandeling en opvang van asielzoekers voor de tijd dat nog niet nver hun verzoek is beslist, wordt volledig gelegd bij de minister van justitie. Nu valt de opvang nog onder WVC. Vanaf het moment dat aan de asielzoeker een verblijfstitel is verleend, is de minister van binnenlandse zaken verantwoordelijk voor de samenwerking met de lagere overheden en het integratiebeleid.

● Defensie. Voortgegaan wordt met de uitvoering van de Prioriteitennota, in het bijzonder voorzover het gaat om de tot 1998 doorlopende reorganisatie van de krijgsmacht. Er wordt een aantal defensie-uitgaven getemporiseerd (oplopend van 120 miljoen in 1994 naar 300 miljoen in 1998), waarbij moet worden voldaan aan de randvoorwaarde van een verantwoorde uitvoering van de Prioriteitennota. De bezuinigingen bij defensie lopen op van 438,6 miljoen in 1995 tot 914,5 miljoen in 1998.

CHEF DEFENSIESTAF VAN DER VLIS LEGT FUNCTIE NEER

Generaal A.K. van der Vlis (53), de Chef Defensiestaf, heeft op 15 augustus bekendgemaakt dat hij zijn functie ter beschikking stelt. De generaal liet weten tot dit besluit te zijn gekomen omdat ,,het (nieuwe) regeerakkoord gelet op de

Generaal A.K. van der Vlis.

omvang van de voorgenomen bezuinigingen onvoldoende waarborgen biedt voor een verantwoorde voortzetting van de uitvoering van de Prioriteitennota". Volgens het regeerakkoord wordt - weliswaar ondervûorbehoud - tot 1998 f 914,5 mln gekort op defensie. In een vraaggesprek met *Vrij Nederland* in februari 1994 had Van der Vlis reeds gesteld: .,Wij kunnen geen nieuwe (grote) bezuinigingen meer verdragen. Het kan gewoon niet meer. (...)Hetvredesdividendis op."

Met het vertrek van generaal van de verbindingsdienst Arie Kornelis van der Vlis is een eind gekomen aan een niilitaire carrière die 36 jaar duurde. Na een vierjarige opleiding tot beroepsofficier aan de Koninklijke Militaire Academie in Breda begon hij zijn carrière in 1962 als pelotonscommandant bij de verbindingsdienst. Na een aantal staffuncties en militaire opleidingen in Groot-Brittannie (Camberly) en de Verenigde Staten (US Army War College in Carlisle) kreeg hij op 38-jarige leeftijd als luitenant-kolonel het commando over een bataljon verbindingstrocpcn. Daarvoor had hij twee jaar gedoceerd aan de Hogere Krijgsschool. In 1985 volgde zijn benoeming tot commandant van de 12de pantserinfanteriebrigade, een functie waar de generaalsrang bij hoort. Twee jaar later werd Van der Vlis plaatsvervangend chef van de landmachtstaf en begin 1990 commandant van het Eerste Legerkorps. Sinds 14 mei 1992 was hij chef-defensiestaf en daarmee de belangrijkste adviseur van minister Relus ter Beek.

Opvolging

Van der Vlis zou oorspronkelijk in de loop van volgend jaar met pensioen gaan. Hij wordt nu met onmiddellijke ingang opgevolgd door zijn plaatsvervanger, luitenant-generaal der mariniers H.G.B. van den Breemen (53). De ministerraad had hem op 28 april al aangewezen als de nieuwe chef defensiestaf per medio 1995. Daarmee wordt voor het eerst een marinier de hoogste militaire baas op defensie.

Van den Breemen werd in 1963 officier bij het Korps Mariniers. Daarna volgde hij ook nog de commando- en parachutistenopleiding. Hij onderscheidde zich op de Nederlandse Antillen en in Suriname alsook in Nederland als troepencommandant. In 1985 kwam hij op het ministerie en speelde een belangrijke rol bij de voorbereidingen tot het plaatsen van kruisraketten in Nederland. In 1988 werd hij bij de Defensiestaf souschef operatiën en in 1991 plaatsvervangend chef van de gehele staf.

Collectief aftreden?

On 31 augustus meldde de *Volkskrant* dat de vier hoogste militairen van de krijgsmacht reeds op 25 april over een gezamenlijk aftreden uit protest tegen de nieuwe bezuinigingen op defensie hadden gesproken.

Deze optie was een idee van Van der Vlis. De bevelhebbers H. Manderfeld (luchtmacht) en N. Euis (marine) vonden na enig nadenken dat zij een aftreden niet konden uitleggen aan hun manschappen, In vergelijking met de landmacht vielen de bezuinigingen op de luchtmacht en de marine beduidend mee. Omdat H. Couzy, de bevelhebber van de landmacht, een gezamenlijk aftreden een veel sterkere indruk vond maken en dit door gebrek aan eensgezindheid onmogelijk bleek, besloot ook hij aan te blijven,
Voorlopig althans; Couzy hanteert interne criteria waarvan hij zijn aanblijven afhankelijk heeft gemaakt De reorganisatie van het leger mag wat hem betreft niet gepaard gaan met gedwongen ontslagen. Die hebben waarschijnlijk pas plaats na september 1993, wanneer Couzy's reguliere vertrek staat gepland. Daarnaast vindt Couzy dat zijn manschappen niet met inadequaat materieel mogen worden uitgezonden naar risicogebieden. Aldus het bericht in de *Volkskrant.*

Volgens *Het Parool* van diezelfde dag weigerden de betrokken bevelhebbers (Couzy, Manderfeld en Buis) elk commentaar, terwijl Van der Vlis en oud-minister van defensie Ter Beek niet bereikbaar waren.

HET CDA NA DE VERKIEZINGSNEDERLAAG. BRINKMAN AFGETREDEN ALS FRACTIELEIDER IN DE TWEEDE KAMER. HEERMA OPVOLGER

Al op 3 mei, de dag van de Tweede-Kamerverkiezingen, liet de waarnemend voorzitter van het CDA, Tineke Lodders-Elfferich, weten dat Elco Brinkman, de politiek leider van de partij, zou moeten opstappen als de partij minder dan 35 Kamerzetels overheild aan de verkiezingen. Het werden er 34.
Niettemin wees de nieuwe Tweede-Kamerfractie van de partij Brinkman op 4 mei unaniem aan als voorzitter voor de duur van de kabinetsformatie. Op 6 mei vergaderde het uitgebreid partijbestuur van het CDA. waarin tevens de regionale Kamerkringen zijn vertegenwoordigd. Ook dit bestuur sprak unaniem zijn vertrouwen uit in fractievoorzitter Brinkman. Tegelijk besloot het bestuur echter een uitgebreid en diewaaand onderzoek te laten verrichten naar de achtergronden van de verkiezingsnederlaag. Dit onderzoek zou worden uitgevoerd door 'partijprominenten' en moest voor 1 juli zijn afgerond.

Ondanks het uitgesproken vertrou en in de fractievoorzitter, zou Brinkmans rol in de kandidaatstellingsprocedure voor de verkiezingen, in de beslissing om het verkiezingsprogramma enkele keren te wijzigen, en in de campagne zelf, wel degelijk ter sprake kunnen komen in het onderzoek, aldus waarnemend partijvoorzitter Lodders. Dat betekende dat in ren later stadium altijd nog conclusies ten aanzien van het aanblijven van leidende personen konden worden getrokken Lodders zei echter tc verwachten dat dit niet nodig zou zijn

Tijdens de CDA-partijraad van 11 juni in Utrecht verklaarde Brinkman zich mede-verantwoordelijk voor de nederlaag van zijn partij hij een opsomming van de gemaakte fouten: een foute taxatie van het draagvlak voor verandering van de ..verzorgingsmaatschappij". een tweeslachtige houding tegenover het kabinet, de ,,te weinig eenduidige campagne-regie", en een gezagsvacuüm in de partij doordat er te lang twee kapiteins op het schip zijn geweest. Brinkman kondigde aan dat hij nu beschikbaar was voor het ,,sjouwerswerk" dat moest leiden tot ,,herstel van vertrouwen"

De evaluatiecommissie werd voorgezeten door mevr. M.H.M.F. Gardeniers. oud-minister van CRM in het kabinet-Van Agt I. Daarnaast maakten onder meer de voormalige Kamerleden D. Cornelissen en P. van der Sanden er deel van uit, alsmede de vroegere CNV-voorzitter H. Hofstede. Bij de voorbereiding van haar rapport hoorde de commissie zo'n 40 personen uit het CDA, zij ontving een brief en begeleidende nota van ca. 20 voormalige Tweede-Kamerleden van de partij (op 18 juni) alsook een brief van de oud-fractievoorzitter in de Eerste Kamer, A. Kaland (29 juni).

Op 2 juli werd het rapport-Gardeniers gepresenteerd. De belangrijkste punten uit de analyse en de aanbevelingen van het rapport waren volgens *NRC/H'blad* van 4 juli:

- Het CDA is een ,,wat zelfgenoegzame bestuurderspartij" geworden. Het ,,gevoel voor eenheid en loyaliteit waarvoor de partij het recept leek te hebben is vervreemdend en verstikkend gaan werken".

- Op beslissende momenten zoals in de WAO-discussie. in de onderwijspolitiek en bij de AOW, werd het verband met de ideologische uitgangspunten van de partij (concept van de 'verantwoordelijke samenleving') niet duidelijk gemaakt. Daardoor werd de partij door de buitenwacht te veel in het ,,traditionele links-rechts-schema ingedeeld"

- Ook ontbrak het aan regie: kabinet en fractie kwamen te vaak met elkaar in botsing, zoals bij de WAO, terwijl ook in de fractie zelf geen eenheid heerste. Uitspraken als 'het speelkwartier is voorbij' (Brinkman op Texel over het kabinet) ,,bevestigden het beeld van verbrokkeling". Het gebrek aan communicatie tussen de minister-president en de fractievoorzitter droeg daar ook aan bij.

- De CDA-fractie heeft ..bij monde van haar voorzitter het kabinet herhaaldelijk om meer daadkracht gevraagd. Tegelijkertijd kreeg die aandrang iets onwezenlijks omdat er geen consequenties aan werden verbonden. (...) De oppositiepartijen kregen daardoor de bal voor

open doel aangespeeld: men kon het CDA tijdens de campagne tweeslachtigheid verwijten en het beeld van verwarring versterken".

● Fractieleden maakten te u einig gebr uik van het wekelijks vragenuurtje, terwijl daar dingen aan de orde kunnen komen die mensen raken. Oud-leden van de fractie schreven aan de commissie dat *ze* zich daarvoor ten onrechte .,tegoed voelden".

● Het beleid van de fractie was meer gericht op afstemming met 'het Torentje' van premier Lubbers dan op vertolking van de authentieke christen-democratische uitgangspunten. Om dat te verbeteren dient het politiek leiderschap van de partij voortaan bij de fractieleider te berusten.

● In de verkiezingscampagne ,,ging men teveel uit van toekomstige regeringsdeelname". De campagne was teveel gericht op de nationale lijsttrekker. ,,In de loop van de tijd bleek de lijsttrekker in toenemende mate niet naar adviezen van anderen dan zijn directe (pr-)adviseurs te luisteren". Lokale afdelingen en regionaal bekende leden moeten meer bij de campagne worden betrokken. De leiding van de campagne was verdeeld over te veel personen en moet weer in handen van één persoon komen. De kwestie van het omstreden commissariaat heeft te lang de campagne bepaald.

● Het ,,sociale gezicht heeft aan profilering verloren" door in het ontwerp-programma voor te stellen om hel wettelijk minimumloon en de vermogensbelasting af te schaffen en het fiscaal toptarief teverlagen.

● De verzakelijking en professionalisering van het partij-apparaat is te veel ten koste gegaan van de betrokkenheid van vrijwilligers bij de partij.

De commissie-Gardeniers weet de nederlaag van het CDA niet exclusief aan partijleider Brinkman, maar sprak van ,,een collectieve verantwoordelijkheid". Zij zag geen aanleiding een vervanging van Brinkman voor te stellen. Het partijbestuur schaarde zich op 2 juli achter de beslissing van de Tweede-Kamerfractie om Brinkman voor de duur van de kabinetsformatie fractievoorzitter te laten zijn. Maar waarnemend voorzitter Lodders pleitte vervolgens in *NRC/H'blad* van 4 juli voor een collectief leiderschap van de fractie.

De Tweede-Kamerfractie van het CDA sprak op 4 juli opnieuw het vertrouwen uit in haar voorzitter Brinkman. (Volgens sommige fractieleden beperkte deze steun zich tot de duur van de kabinetsformatie, maar volgens de woordvoerster van de fractie gold deze steun in principe de komende kabinetsperiode.) De fractie nam de aanbevelingen van de commissie-Gardeniers voor het verbeteren van haar functioneren over. Zo werd afgesproken meer tijd te nemen in het fractieberaad voor algemene politieke discussies. Tevens wilde men het contact met de achterban verbeteren door meer in werkbezoeken te investeren

Medio juli dreigde Brinkman door de CDA-top onder curatele te worden gesteld. Het dagelijks bestuur liet hem weten dat de CDA-achterban zijn uitsluiting van een centrum-links kabinet (zie pag. 527/1/2-'94) niet begreep, terwijl mevr. Lodders al in diverse kranteinterviews had laten doorschemeren deze opstelling ongelukkig te vinden. Op 18 juli verklaarde Brinkman ,,op voorhand geen blokkades" op te werpen tegen een kabinet van CDA met PvdA en D66.

Voorzitter J. de Vries van de CDA-jongeren stelde op 18 juli dat de keus van Brinkman voor centrum-rechts voor ,,verontrusting" in de achterban had gezorgd. Voorzitter T. Jongsma van het CDA-Vrouwenberaad zei diezelfde dag bij het RTL-nieuws dat Brinkman beter .,de tweede viool" kan gaan spelen nu hij .,zoveel deuken heeft opgelopen".

Het buitenspel raken van het CDA in de kabinetsformatie op 29 juli (zie pag. 52911-'94) had vooralsnog geen consequenties voor de positie van Brinkman. Na afloop van een vergadering van het CDA-partijbestuur zei mevr. Lodders op 29 juli 's avonds dat Brinkman de steun van het partijbestuur tot het einde van de kabinetsformatie hield, zoals eerder was afgesproken.

Op 11 augustus schoot waarnemend partijvoorzitter Lodders fractievoorzitter Brinkman aan. Ze vertelde dat het tijd was voor een gesprek over hoe het na de kabinetsformatie verder moest met het CDA. Dat gesprek werd op 14 augustus gevoerd. Jan Hoedeman berichtte hierover in de *Volkskrant* van 17 augustus:

,,Lodders vertelde Brinkman dat ze steeds meer signalen uit de partij kreeg van mensen die aandrongen op zijn vertrek. Ze had de afgelopen weken geïnventariseerd hoe de vlag erbij hing. De partij had een nieuwe start nodig, een symbolisch gebaar. De ellende van het afgelopen half jaar kon alleen worden afgelegd met Brinkmans vertrek.

Lodders hield hem voor dat hij geen steun meer had van het dagelijks bestuur, de adviserende leden van het partijbestuur en de kamerkringvoorzitters. Brinkman gaf Lodders te kennen er eens over na te denken. Maar de waarnemend partijvoorzitter kreeg niet de indruk dat Brinkman zou opstappen.

Maandagochtend [15 augustus] vertelde Lodders in de CDA-fractiebestuursvergadering, die voorafging aan de vergadering van de hele fractie. dat Brinkman geen steun meer genoot in de partij. Lodders stuitte op een massief blok. Het fractiebestuur wilde dat Brinkman zou aanblijven. De top van de partij en de top van de fractie stonden daarmee pontificaal tegenover elkaar. Ze besloten dat ze 's avonds verder zouden praten.

In de loop van de maandag kwam de fractie bijeen om te praten over de strategie als oppositiepartij. (...) Vice-fractievoorzitter Wolters leidde de vergadering. Het verzoek van het fractielid T? van der Burg om die ochtend een nieuw fractiebestuur te kiezen, werd afgewezen: sommige ingewijden begrepen direct dat Brinkmans laatste uur had geslagen. Het CDA mocht niet in de situatie komen dat het een fractieleider koos die door de partij niet meer werd gepruimd.

's Avonds reisden het dagelijks bestuur en het bestuur van de fractie af naar hotel Baron Zoetermeer. In de Vechtzaal traden aan namens de partij T. Lodders, J. van Laarhoven. J. van den Hul en B. Vroon. Het CDA-fractiebestuur was aanwezig met vice-fractievoorzitter F. Wolters, A. Lansink, A. Doelman, W. van de Camp, M. Soutendijk, M. Beinema en Brinkman zelf.

De fractiebestuursleden vroegen honderduit naar wat Lodders tot de overtuiging had gebracht dat Brinkman geen draagvlak meer had in de partij. Het was, zo vertellen aanwezigen, een 'goed gesprek'. (...)
In de nacht van maandag op dinsdag nam Brinkman zijn besluit om af te treden als politiek leider van het CDA. Dinsdagochtend [16 augustus] om elf uur vertelde hij het fractiebestuur van zijn innerlijke worsteling. 's Middags hoorde de hele Tweede-Kamerfractie zijn afweging. Brinkman: ,,Ik heb een brief geschreven, die wil ik nu voorlezen. Mijn besluit is onherroepelijk.""

In zijn brief aan de fractie schreef Brinkman onder meer:

,.Om met elkaar als politieke partij in verschillende geledingen en opzichten een nieuwe start te kunnen maken, die vrij is van discussie over de uitvoering van eerder gezamenlijk geformuleerde afspraken en opvattingen, heb i l ~ besloten met ingang van heden mijn fractievoorzitterschap neer te leggen. (...) De steun en samenwerking in onze fractie heb ik in de afgelopen jaren op zeer hoge prijs gesteld. Ook overigens heb ik mij graag in dienst gesteld

van onze partij en ik blijf daarvoor ook in de toekomst beschikbaar. Ais lid van de Tweede Kamer hoop ik onder een nieuwe fractieleiding een bijdrage te kunnen en mogen leveren aan onze gezamenlijke opdracht.(...)"

Tijdens een persconferentie op 15 augustus 's middags lichtte Brinkman zijn besluit als volgt toe.

.,Wij hebben een trieste verkiezingsnederlaag geleden op 3 mei. Ik heb mij ingezet om direct daarna leiding te geven aan het fractiewerk, om te voorkomen dat daar een impasse in zou ontstaan. (...)

Mijn waarneming is dat je in de politiek niet alleen te maken hebt met bestuur en technische afwegingen. maar ook met de vraag van symboliek, van verantwoordelijkheid in de zin van: wie wordt het eerst aangesproken. En dat betekent dat iemand die een leidende rol vervult, zeker als hij de dubbelfunctie heeft van fractievoorzitter en politiek leider, zoals in mijn geval, dat zo iemand zich ervan moet vergewissen dat niet elke keer de discussie ontstaat over nu eens zijn ogen,dan eens de koers, dan weer wat anders. Waar het natuurlijk om gaat, is dat je gewoon je werk moet kunnen doen. Het kan natuurlijk niet zo zijn dat iemand die fractievoorzitter en partijleider is, voortdurend op de wip zit. Dan breng je een sfeer van wankelmoedigheid in gang. Dat is niet in het belang van de beweging, en die gaat voor mij boven alles. (...)

Mijn waarneming is geweest dat in de fractie steun was en is voor mijn functioneren. Die heb ik ook zeer op prijs gesteld. Tegelijk heb ik waargenomen dat er desalniettemin voortdurend verslag moest worden gedaan van het feit dat er her en der vragen aan de orde waren van: hoe gaat het nu straks verder? Er mag geen spoor van licht zijn. Dan kies ik zelf. De fractie heeft daar moeite mee, maai- ik geloof niet dat het goed is voor een beweging dat daar tweeslachtigheid in is. (...)
In dat klimaat kan een politieke beweging niet goed een nieuwe start maken. Ik vind dat die nieuwe start gesymboliseerd behoort te zijn door de politieke beweging het CDA een vrije ruimte te geven. Dat betekent dus praktisch gesproken dat ik onze fractie heb meegedeeld dat ik met ingang van heden mijn functie heb neergelegd. Ik vond het wenselijk voor de partij dat er bij de aanvang van de nieuwe periode cen nieuwe start kon worden gemaakt.(...)

Ik zeg dat zonder enige wrok jegens onze beweging. integendeel (...) Ik blijf ook beschikbaar om de partij op enigerlei plaats en in enigerlei vorm te dienen. (...) Het leven bestaat uit dagen van vreugde en van verdriet, nou dit is niet een dag van vreugde, dat spreekt voor zich. Maar verbittering en wrok, ook jegens personen, zit niet in mijn karakter. Dus ook niet jegens de heer Lubbers."

Heerma nieuwe fractievoorzitter

Op 18 augustus kozen de aanwezige leden van de CDA-fractie na drie uur „volwassen en heldere discussie" Enneüs Heerma (49), demissionair staatssecretaris van volkshuisvesting, unaniem als fractievoorzitter in de Tweede Kamer. Hoewel zich in de discussie voorafgaand aan de stemming diverse leden uitspraken voor de tweede kandidaat, de buitenland-specialist en katholiek J. de Hoop Scheffer, sloot in de uiteindelijke stemming de hele fractie zich aan bij de voorkeur van het fractiebestuur.

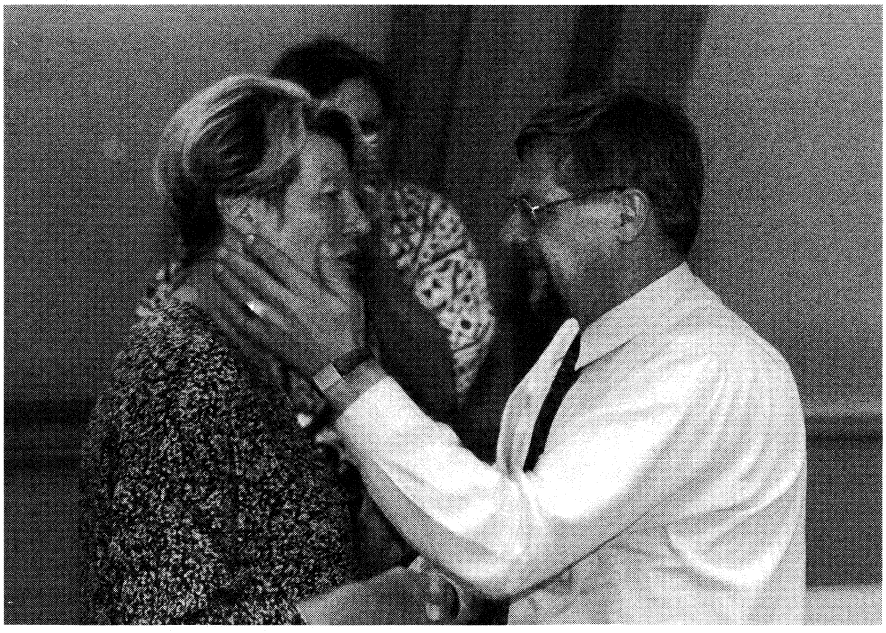

De nieuwe fractievoorzitter van het CDA. Enneüs Heerma, werd op 18 augustus na afloop van de fractievergadering gefeliciteerd door waarnemend CDA-voorzitter: mevr. P.C. Ludders-Elfferich.

Heerma werd op 23 december 1944 te Tietjerksteradeel geboren. Hij doorliep een MULO-B en HBS-B-opleiding, studeerde van 1963-1970 politicologie aan de Vrije Universiteit te Amsterdam en was van 1971-1978 werkzaam als organisatie-adviseur.
Vanaf 1971 was hij lid van de gemeenteraad van Amsterdam. waar hij van 1971-1974 voorzitter van de ARP-fractie en van 1974-1978 voorzitter van de CDA-fractie was. Van 1978-1986 was hij wethouder van de gemeente Amsterdam (o.a. belast met economische zaken) en vanaf 1982 tevens loco-burgemeester.
Heerma was staatssec etaris van economische zaken van 17 juli 1986 - 27 oktober 1986 en van volkshuisvesting. ruimtelijke ordening en milieubeheer (VROM)van 27 oktober 1986 tot 22 augustus 1994.

VOORHOEVE BELAST MET ANTILLIAANSE EN ARUBAANSE ZAKEN

De koningin heeft op 24 augustus minister J.J.C. Voorhoeve van defensie belast met de coördinatie van aangelegenheden die de Nederlandse Antillen en Aruba betreffen en met de zorg voor de aan de Nederlandse Antillen en Aruba te verlenen hulp en bijstand. Deze taak was ad interim vervuld door premier Wim Kok (zie pag. 531/1-'94).

NIEUWE LEDEN TWEEDE KAMER

Op 30 augustus heeft Tweede-Kamervoorzitter Wim Deetman 13 nieuwe Kamerleden beëdigd.

Voor de PvdA: R. van Gijzel* (41), M. Houda (40), J.S. Huys* (54). L.P. Middel* (42) en mevr. M. Sterk (48).
Voor de VVD: M. van den Doel (42). W.P. Keur (44), J.H. Klein Molekamp (43) en O.P.G. Vos (39).
Voor D66: R.H.L.M. van Boxtel (40), mevr. S. van Vliet (27). J. van Walsem (47) en J.J.W. van Waning (56).

De nieuwkomers kwamen in de plaats van de naar het kabinet doorgestroomde Kamerleden: W. Kok, J.P. Pronk, T. Netelenbos-Koomen, A.P.W. Melkert en W.A.F.G. Vermeend (PvdA); E.G. Terpstra, H.F. Dijkstal, A. Jorritsma-Lebbink en R.L.O. Linschoten (VVD): H.A.F.M.O. van Mierlo, J. Kohnstamm, D.K.J. Tommel en A. Nuis (D66).

Eerder werden nog twee Kamerleden voor de PvdA beëdigd: Op 18 mei mevr. M.M. van Zuylen (27) als opvolger van J.G.M. Alders, die op 16 mei bekendmaakte de benoeming tot directeur van het Europese kantoor van UNEP (het milieuprogramma van de VN) te Genève te aanvaarden, en op 21 juni mevr. M.M. van der Burg'. (48) als opvolger van E.C. Rozenblad, die op 15 juni ontslag had genomen na publikaties over het vermelden van onjuiste dan wel onvolledige gegevens in zijn curriculum vitae.

Ou 1 seutember mevr. W.J.C. Swildens-Rozendaal* (49) tot lid van de Tweede Kamer voor de PvdA benoemd als opvolger van M.A.M. Wöltgens. die op 30 augustus afscheid nam i.v.m.

De beëdiging van nieuwe Kamerleden op 30 augustus

zijn benoeming tot burgemeester van Kerkrade (zie pag. 517/2-'94)

Op 8 september werd P.H. Hofstra (47) als lid van de Tweede Kamer voor de VVD beëdigd als opvolger van J. Fransen, die de vorige dag afscheid nam i.v.m. zijn benoeming tot burgemeester van Zwolle (zie pag. 517/2-'94).
Op 15 september volgde de beëdiging van mevr. J.C. Witteveen-Hevinga* (47) als lid van de Tweede Kamer voor de PvdA. Zij nam de plaats in van A. Kosto die is toegetreden tot de Raad van State.

Na deze 18 mutaties telt de Tweede Kamer het record-aantal van 49 vrouwelijke afgevaardigden, van wie 14 tot de PvdA-fractie behoren.

* Eerder lid van de Tweede Kamer.

(Vor.ber.pag. 312/3 e.v.-1994)

REGERINGSVERKLARING, KAMERDEBAT

Op 31 augustus legde premier Wim Kok in de Tweede Kamer de regeringsverklaring van zijn kabinet af. Lastenverlichting omwille van werkgelegenheid en economische groei, matiging van de overheidsuitgaven en herstructurering van de sociale zekerheid zetten de toon van het kabinetsbeleid. Volgens Kok zal het kabinet daarbij interessante nieuwe accenten leggen. ,,Maaivanuit de beste tradities van de samenstellende delen van dit kabinet is de inzet en instelling van de nu aangetredenen om er zoveel mogelijk voor iedereen te zijn", aldus de premier in de regeringsverklaring die hieronder grotendeels is afgedrukt.

..Bij de aanvang van deze regeringsverklaring wil ik graag een woord van dank richten tot het vorige kabinet. hel derde kabinet-Lubbers, voor de grote inspanningen die het heeft verricht. Van dat kabinet mocht ik als minister van financiën deel uitmaken en in die functie moest ik vaak de aanzegger zijn van minder opwekkend nieuws, waarmee het bestaan van dat kabinet er niet gemakkelijker op werd. (...)

Hink-stap-sprong

De uitslag van de verkiezingen van 3 mei jl. heeft grote en ongekende veranderingen en verschuivingen in ons politieke landschap laten zien, met als uitkomst vier partijen die qua grootte minder verschilden dan gebruikelijk was en die geen van alle samenwerking met elkaar op beleidsinhoudelijke gronden uitsloten. Op grond van de informatieronde van de heer Tjeenk Willink is bij voorrang de mogelijkheid van een kabinet van PvdA, VVD en D66 onderzocht. Op die periode zal ik op dit moment niet verder ingaan.(...)

Door de aanvaarding van mijn formatieopdracht neem ik het gehele formatieproces voor mijnverantwoording.

In dit kader past het om andere informateurs. de heer Tjeenk Willink tweemaal en de heren

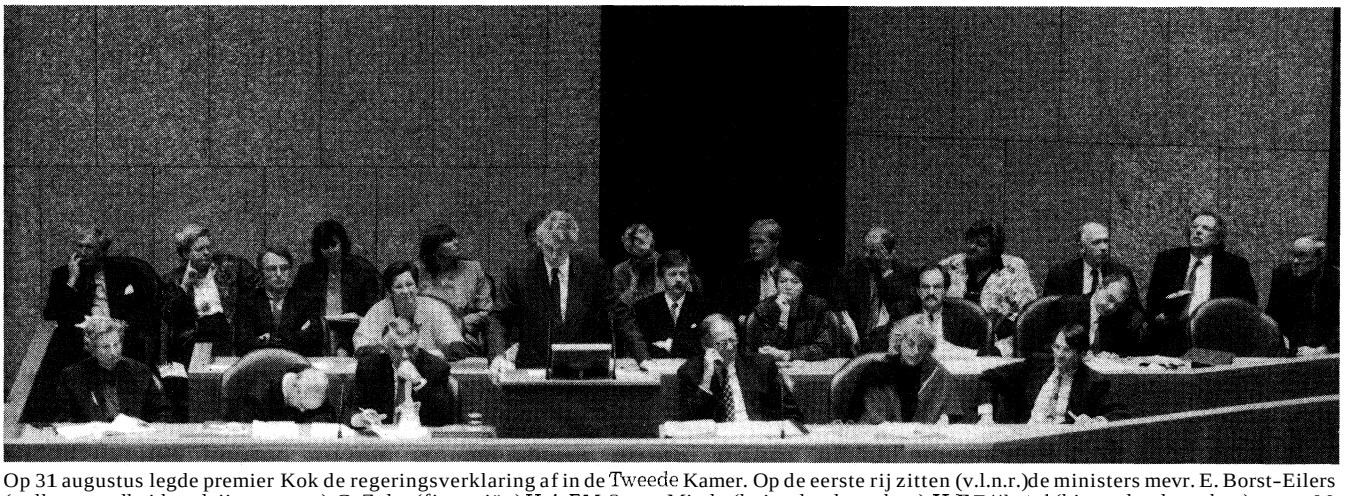

Op 31 augustus legde premier Kok de regeringsverklaring af in de Tweede Kamer. Op de eerste rij zitten (v.l.n.r.)de ministers mevr. E. Borst-Eilers (volksgezondheid, welzijn en sport),G. Zalm (financiën),H.A.F.M.O. van Mierlo (buitenlandse zaken),H.F. Dijkstal (binnenlandse zaken), mevr. M. de Boer (volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieubeheer) en J.M.M. Ritzen (onderwijs,cultuur en wetenschappen). Op de tweede rij de ministers J.J. van Aartsen (landbouw. natuurbeheer en visserij),mevr. A. Jorritsma-Lebbink (verkeer en waterstaat),J.J.C. Voorhoeve (defensie), mevr. W Sorgdrager (justitie),A.P.W. Melkert (sociale zaken en werkgelegenheid) en J.P. Pronk (ontwikkelingssamenwerking).Op de achterste rij de staatssecretarissen J.C. Gmelich Meijling (defensie),mevr. E.M.A.Schmitz (justitie),mevr. T. Netelenbos (OCW),mevr. A.G.M. van de Vondervoort (binnenlandse zaken),J. Kohnstamm (idem, deels schuilgaand achter premier Kok).mevr. A. van Dok-van Weele (economische zaken),R.L.O. Linschoten (sociale zaken en werkgelegenheid), W.A.F.G. Vermeend (financiën). mevr. E.G. Terpstra (VWS),D.J.K. Tommel (VROM),A. Nuis (OCW)en M. Patijn (buitenlandse zaken).

Van Aardenne, Vis en De Vries, ook vanaf deze plaats bijzonder dank te zeggen voor al het werk dat uiteindelijk, zij het met een hinkstap-sprong, de totstandkoming van dit kabinet mogelijk heeft gemaakt. Hoewel de weg niet rechtuit naar het eindresultaat leidde. is het - en dat geeft mij met net oog op de bestuurlijke verhoudingen voldoening - mogelijk gebleken tot een kabinet te komen dat mag verwachten een vruchtbare samenwerking met uw Kamer te hebben. Een kabinet dat niet is ontstaan uit de behoefte om zich tegen anderen af te zetten, maar zijn basis ontleent aan wat, gegeven de uitslag van de verkiezingen de beste uitkomst leek te bieden. Kortom. een gewoon parlementair meerderheidskabinet.

In politieke zin is de samenstelling van het kabinet wel bijzonder. Sinds de invoering van het algemeen kiesrecnt, nu driekwart eeuw geleden, hebben aan elk kabinet steeds tot één of meer christen-democratische partijen behorende ministers deelgenomen.
Men moet voorts tot de jaren van net na de Tweede Wereldoorlog teruggaan om sociaaldemocratische en liberale ministers in één kabinet te zien optreden.
Dat is even wennen. Het geeft ook interessante nieuwe accenten aan het beleid. Maar vanuit de beste tradities van de samenstellende delen van dit kabinet is de inzet en instelling van de nu aangetredenen om er zoveel mogelijk voor iedereen te zijn.

Overheidvan de burgers
De wereld waarin het kabinet zijn opwachting maakt, is er niet overzichtelijker op geworden. De golven gaan hoog, ons schip is klein, al kan het tegeneen stootje. Dat geldt als we op deposition van Nederland in de wereld letten. Het geldt nog sterker als we zien hoe de wereld in Nederland doordringt, hoe verandering op elk gebied de oude grenzen overschrijdt en diep ingrijpt in het leven van mensen.
Deze situatie stelt overheid en burgers voor een dubbele opgave. Om het tempo te kunnen bijhouden, is vindingrijkheid nodig van mondige, weerbare burgers, die verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen keuzen. Naast een overheid die ruimte biedt aan die economische. sociale en culturele ondernemingslust, en daartoe stappen terug doet in de lasten en de regels die ze oplegt en de zekerheden die zij verschaft. Dat is de ene kant.
De andere kant is dat bij zoveel individuele vernieuwingsdrang het cement uit de samenleving dreigt te vallen.We moeten de band met het verleden vast houden. en de band met elkaar De weerbaren met de kwetsbaren. Er moet aandacht zijn voor de contiiiuïteit, voor saamhorigheid, voor solidariteit.
Om als samenleving verder te komen, zullen we een balans moeten vinden tussen deze twee vereisten. Zij zijn niet zo tegenstrijdig als op het eerste gezicht lijkt. al zit er zeker spanning tussen. Om die spanning binnen de perken te houden, is het noodzakelijk dat burgers de publieke zaak weer meer gaan zien als hun eigen zaak. dat de overheid zich openstelt voor de burgers, en uitdrukkelijk ook wordt ervaren als van de burgers. (...)

De samenstelling van onze bevolking verandert. De toenemende vergrijzing nodigt uit tot meer arbeidsparticipatie van oudere werknemers dan waaraan wij nu gewend zijn. maar ook tot geleidelijk ruimere keuzemogelijkheden om voor en na het 65ste levensjaar minder te gaan werken. Ouderen hebben recht op erkenning als volwaardige deelnemers aan alle onderdelen van het maatschappelijk bestaan. Voldoende aandacht voor ouderenvoorzieningen en een gewaarburgde financiering van de AOW - ook voor de lange termijn - zullen voorop staan.
De opvang en toelating van asielzoekers en de integratie van minderheden vragen om extra inspanningen. Een spoedige inbui-gering van asielgerechtigden en van nieuwkomers uit minderheidsgroepen als gevolg van gezinsherenigingen gezinsvorming is een maatschappelijke noodzaak die van alle betrokkenen een grote inzet vraagt.
Arbeidsdeelnanie is één van dc meest directe wegen naar maatschappelijke integratie. Het kabinet zal hier met kracht aan werken. met bijzondere aandacht voor jongeren. Racisme, discriminatie en vooroordeel zullen in uiting en oorzaak worden bestreden.
Een veel te grote groep mensen is langdurig op een werkloosheidsuitkering aangewezen. Uitzichtloos isolement en maatschappelijke desintegratie zijn daarvan vaak het gevolg. Vooral in stedelijke gebieden trekt dat diepe sporen. Het kabinet wil zich daar niet bij neerleggen. Het wil de basis leggen voor een groeiend aantal banen in de marktsector. Daarnaast is er veel nuttig werk te doen elders in onze samenleving: in de zorg, het openbaar toezicht, de veiligheid. de kinderopvang, de hulpverlening aan ouderen. Door tienduizenden werklozen daarvoor in te zetten, kan de kwaliteit van de dienstverlening verbeteren en w-ordt aan mensen die zich afgeschreven voelen weer een toekomst geboden. Het beleid van sociale vernieuwingwordt met kracht voortgezet.(...)

Meer mensen aan het werk
De komende jaren zal een zekere spanning voelbaar blijven tussen het strevennaar emancipatie en individualisering en de wijze waarop bestaande regelingen in de samenleving hun grondslag hebben gekregen. Dat is onvermijdelijk. Te denken valt aan flexibiliteit in arbeidspatronen, verlofregelingen, kinderopvang en het kostwinnerselement in sociale en fiscale regelingen.
Vrouwen zijn bezig hun achterstand op de arbeidsmarkt in te lopen. Samenwoningsvormen el1 leefstijlen worden pluriformer. Opvattingen over mannen- en vrouwenrollen worden minder star. Betaalde en onbetaalde arbeid zijn echter nog onevenredig verdeeld over mannen en vrouwen.
Het kabinet wil op dit terrein concrete vorderingen maken. Individualisering en emancipatie zullen geleidelijk verder vorm krijgen zonder dat dit leidt tot grotere sociale ongelijkheid.
Meer mensen aan het werk: dat is het sleutelwoord voor een succesvolle aanpak van de sociale en maatschappelijke kwesties die ik zojuist besprak. Betaalbare oudedagsvoorzieningen, inburgering van nieuwkomers, meer eenvoudig werk voor langdurig werklozen, kwaliteitsverbetering in de zorg en de veiligheid. meer en beter openbaar toezicht, economische zelfstandigheid voor mannen en vrouwen. De sleutel ligt bij werk. werk en nog eens werk. De hoge graad van inactiviteit van nu veroorzaakt veel te hoge maatschappelijke en financiële kosten. Als die vicieuze cirkel niet wordt cloorbroken, kost dat concurrentiekracht en banen. Dan erodeert het stelsel van sociale bescherming voor wie daar dan echt op is aangewezen.
Daarom zet het kabinet alles op alles om de arbeidsparticipatie. vooral in het onderste segment van de arbeidsmarkt. tc verruimen.(...)

Een goede kwaliteit van de leefomgeving is voorwaarde voor een duurzame samenleving Dat geldt binnen Nederland, maar niet minder daarbuiten De ruimte voor wonen werken natuur en infrastructuur zal zo moeten worden ingelicht dat de aantiekkelijkheid en aantrekkingskracht van ons land wordt gewaaiborgd Op alle niveaus zal bij het maken van beleidskeuzen de ecologische invalshoek zwaar meewegen De maatschappelijke kosten van milieubelastende activiteiten zullen beter in de prijs tot uitdrukking wordengebracht

Begrotingsheleid
Het begrotingsbeleid van de regering is gebaseerd op voorzichtige veronderstellingen ten aanzien van de economische groei. Dat is solide: tegenvallers liggen clan minder voor de hand.
Naar de mate waarin de economische groei meevalt en het beleid activeert, wordt het draagvlak versterkt, het fundament onder samenleving en economie structureel hechter en verloopt de sanering van de overheidsfinanciën sneller.
De keuze voor behoud en kwaliteit van essentiële overheidstaken en voorzieningen en waar nodig de versteviging daarvan, voor een gelijkmatige inkomensontwikkeling en voor ruimte voor ondersteunende lastenverlichting, maakt gerichte maatregelen (bijvoorbeeld in de studiefinanciering en in de sfeer van VUT en wachtgelden) onontkoombaar, Hoe pijnlijk ook, maar niet onredelijk.
De regering rekent het zich tot plicht sober en zorgvuldig met het geld van de belasting- en premiebetaler om te gaan. Het door het vorige kabinet ingezette beleid tot bestrijding van misbruik en oneigenlijk gebruik op het terrein van de belastingen en de sociale zekerheid wordt met kracht voortgezet.(...)

Veiligheid
Nederland blijft zich inspannen voor vrede, veiligheid en welvaart in de wereld. Daarmee worden ook Nederlandse belangen en waarden gediend.
De Verenigde Naties ontwikkelen - met vallen en opstaan - een betere aanpak van vredeshandhaving en internationale hulpverlening. Dit is de hoofdweg naar de vestiging van een internationale rechtsorde. Het gaat niet alleen om optreden wanneer gewapende conflicten zijn uitgebroken, maar vooral om preventieve actie en het opbouwen van vredesstructuren.
De VN doen in steeds sterkere mate een beroep op de lidstaten om internationale vredesoperaties mogelijk te maken, met financiele en met militaire middelen. Naar de mate van onze mogelijkheden wil het kabinet zich daarvoor inspannen.
De regering kiest voor een sterke oriëntatie op Europa. De komende jarcn zijn bepalend voor de vormgeving van de Europese samenwerking: de omvang van de Europese Unie (de 'verbreding'), de agenda van feitelijke samenwerking, en de wijze waarop de besluitvorming doeltreffend en democratisch wordt

vormgegeven (de'verdieping'). Wij komen zowel bij de 'verbreding' als de 'verdieping' voor belangrijke beslissingen te staan.
Het belang van een stabiele ontwikkeling in Centraal- en Oost-Europa is daarbij een factor van zelfstandige en historische betekenis. Van het welvarende en geïntegreerde West-Europa mag een grote inspanning worden gevraagd om democratische hervormingen aldaar te versterken.
Voor de veiligheid van Europa blijft de NAVO het belangrijkste kader. Daarbinnen dient Europa een grotere eigen verantwoordelijkheid te dragen.
Wij zullen sterker dan ooit voeling moeten houden met de ideëen en belangen van landen waarmee wij nauw verweven zijn. zoals Duitsland en België. Andersom zai er hard aan moeten worden gewerkt om onze Europese partners inzicht te geven in de Nederlandse visie.(...)

Het wegvallen van de deling van Europa maakt het buitenlands beleid rijker geschakeerd. Tijdens de Koude Oorlog nam de zorg voor onze militaire veiligheid in onze aandacht een centrale plaats in. Nu staan andere onderwerpen op een vergelijkbare wijze in het middelpunt: internationale economische samenwerking. hulp bij de opbouw van democratische en pluralistische samenlevingen, bevordering van regionale stabiliteit en bestrijding van chaos. vergaande samenwerking bij grensoverschrijdende problemen als milieu, drugs, criminaliteit, bevolkingsgroei, migratie en wereldgezondheid.
De weg die de ontwikkelingssamenwerking is ingeslagen illustreert de nieuwe trend. Naast het stimuleren van ontwikkeling, het bestrijden van armoede en het geven van noodhulp is er volop aandacht voor ecologische verduurzaming, voor stabiliteit en vrede, voor democratie en mensenrechten. Waar ontwikkelingssamenwerking wordt ingezet bij het bestrijden van wanorde, raakt zij meer dan ooit aan het buitenlands beleid.
Integratie van buitenlands beleid en ontwikkelingssamenwerking zal één van de belangrijkste onderwerpen voor een nadere plaatsbepaling zijn (evenalsde prioriteiten daarbinnen en de inzet van financiële middelen). Politiek, economie. rechtsorde. milieu en veiligheid moeten in onze samenwerking met andere landen en werelddelen in nauw verband worden gebracht. De solidariteit met de armsten en degenen die door geweld en onrecht worden getroffen kan daardoor worden verstevigd.

Buitenlands beleid en de krijgsmacht
Het kabinet is van mening dat de internationale positie van Nederland opnieuw in perspectief moet worden gebracht. Doel van deze herijking is niet alleen de prioriteiten voor het buitenlands beleid in brede zin opnieuw vast te stellen, maar evenzeer om de instrumenten van internationaal beleid in onderlinge samenhang toe te passen: zowel beleidsmatig en organisatorisch als financieel.
De minister van buitenlandse zaken zal deze herijkingsoperatie coördineren. Het ligt in het voornemen de uitkomsten hiervan in het beleid voor 1996 te venverken.
In onderlinge samenhang gaat het om versterking van de Europese eenwording, bevordering van stabiliteit en ondersteuning van hervormingen in Midden- en Oost-Europa, bijdragen aan internationale activiteiten om wanorde te bestrijden, het verlichten van menselijk lijden, en deelneming aan een internationale aanpak van mondiale milieuproblemen. Ook de bevordering van een open systeem van internationale economische betrekkingen, waaraan meer en minder ontwikkelde landen op gelijke basis en met gelijke kansen kunnen deelnemen, wordt hij de herijking betrokken. Met zijn sterk internationaal georieiteerd bedrijfsleven zal Nederland, of het nu gaat om handelsstromen of internationale investeringen. daar baat bij vinden.
Ook evaluatie van de ontwikkelingssamenwerking zelf zal een onderdeel zijn van deze integrale aanpak.(...)

Het kabinet mil zich laten leiden door een realistische inschatting van onze positie ten opzichte van het buitenland. De regering kiest tegen afzijdigheid en voor actieve deelname aan het oplossen van internationale problemen, maar wij moeten onze beperkingen kennen. Om positieve invloed uit te oefenen moeten we ook vrienden maken en ze behouden. Het gezag van Nederland in belangrijke internationale fora spreekt niet vanzelf en moet steeds mrt een verstandige inbreng worden bevochten.
De krijgsmacht speelt in de huidige veiligheidssituatie een cruciale, zij het sterk gewijzigde rol.
De herstructurering die door het vorige kabinet is ingezet zal met kracht worden voortgezet. De strijdkrachten dienen goed te zijn toegerust voor hun nieuwe taken.
De overgang naar een vrijwilligerskrijgsmacht zal in 1998 moeten zijn voltooid. Door een verantwoorde herstructurering wil het kabinet bereiken dat bet aantrekkelijk blijft in de Nederlandse krijgsmacht te dienen.
De Prioriteitennota, waarin de taken en omvang van de Koninklijke marine, landmacht en luchtmacht zijn uiteengezet, blijft richtsnoer. Natuurlijk is er een spanning ontstaan tussen de in de Prioriteitennota uiteengezette plannen en de beschikbare financiën. Ook van Defensie wordt een bijdrage gevraagd voor het oplossen van de algemene financiële problematiek. Randvoorwaarde is een verantwoorde uitvoering van de Prioriteitennota.

Antillen en Aruba
Uitgangspunt van het beleid ten aanzien van de Nederlandse Antillen en Aruba is een blijvende relatie waarbinnen de Caraibische delen van het Koninkrijk de eigen verantwoordelijkheid in autonomie moeten kunnen waarmaken, terwijl het Koninkrijk vooral een waarborgfunctie vervult.
Zodra de discussie over de toekomstige staatkundige structuur van de Nederlandse Antillen tot conclusies heeft geleid. kan verder worden gewerkt aan de herziening en modernisering van de Koninkrijksverhoudingen.
Voor het kabinet staat het belang van een democratische bestuursvorm voorop met waarborgen voor deugdelijk bestuur, openbare verantwoording, rechtshandhaving. een redelijke welvaartsverdeling en ontwikkelingskansen voor de burgers.
Naast voortgezette inspanningen in Koninkrijksverband op het terrein van de buitenlandse betrekkingen en de defensie zal Nederland meewerken aan de verdediging van de Nederlandse Antillen en Aruba tegen criminele invloeden van buiten. ondermeer door de oprichting van een gezamenlijke kustwachtorganisatie onder Koninkrijks-verantwoordelijkheid
In financiele zin staan de Nederlandse Antillen en Aruba voor de opgave om ingrijpende saneringen door te voeren. Het kabinet is bereid daarbij te helpen door meer deskundigheid ter beschikking te stellen: begrotingssteun acht het in deze geen adequaat instrument. Ook bij het inlopen van de grote achterstanden op het gebied van de wetgeving is het kabinet bereid Nederlandse deskundigheid beschikbaar te stellen.

Hervorming democratie
De maatschappelijke ontwikkelingen vragen om een wijziging in de omgangsvormen binnen onze open constitutionele verhoudingen. Het gaat om enkele kernpunten in onze parlementaire democratie: politieke vernieuwing, collegiaal bestuur, dualisme en dienstbaarheid aan zelfstandige burgers die hun eigen verantwoordelijkheid zoveel mogelijk zelf kunnen invullen.
Besluiten dienen uiteindelijk ook naar hun inhoud in de arena van de openbare wisseling van argumenten tot stand te komen: zonder last en naar eer en geweten.
Dat schept een zware verantwoordelijkheid, maar die wordt gedragen en gevoed door onze traditie van collegiaal bestuur. Collegialiteit wordt gedragen door vertrouwen en open gedachtenwisseling tussen gelijken.
Het nodige vertrouwen is ruimschoots aanwezig binnen het kabinet en ik verwacht dat de onderlinge samenwerking goed zal verlopen. Natuurlijk heeft de minister-president een bijzondere taak om die samenwerking te bevorderen. maar de eenheid van beleid zal vooral tot stand moeten komen in de raad van ministers. Een overeenkomstige houding van goed vertrouwen en bereidheid tot samenwerking is nodig tussen de bestuurslagen.
Ook het dualisme vormt een kernpunt van onze benadering. Dualisme houdt in dat parlement en regering in open overleg tot overeenstemmingproberen te komen.
Het adagium 'de regering regeert en het parlement controleert' is uitgangspunt. Een strikte scheiding van de taken van regering en van parlement bestaat echter niet, ook al omdat ze tezamen de wetgever vormen.
De regering wil de burger nadrukkelijker betrekken bij de publieke zaak. Belangrijke middelen hiervoor zijn:
- de invoering van een correctief referendum:
- onderzoek naar een wijziging van het kiesstelsel;
- vergroting van de invloed van de burger op de politieke machtsvorming.

Een ministeriële commissie zal hiertoe aan het werk gaan.(...)

Openbare orde
Veiligheid. betrouwbare wetgeving, rechtshandhaving en rechtsstaat zijn kernbegrippen in onze samenleving. Ten diepste gaat het telkens om de verwerkelijking van de grondrechten van de burgers, het waarborgen van hun fundamentele vrijheden en de bescherming tegen de aantasting van hun persoon en goed. De wijze waarop overheid en burgers in een gedeelde verantwoordelijkheid daadwerkelijk inhoud weten te geven aan deze begrippen bepaalt in hoge mate de kwaliteit van en het wel-

bevinden in onze samenleving. Deze woorden mogen niet verhullen dat in de werkelijkheid van alledag veel menselijk leed, gevoelens van onlust en onveiligheid het leven van tal van burgers beheersen. Dat is de reden waarom het kabinet de nadruk legt op de betekenis van het integraal veiligheidsbeleid, in samenwerking tussen overheden. maatschappelijke organisaties, het bedrijfsleven en individuele burgers. Een ieder heeit een verantwoordelijkheicl op dit terrein. van het voorkomen tot en met het hcstrijden van onveiligheden. Daarvoor is een breed en gezamenlijk offensirf nodig. Onveiligheid of criminaliteit is nooit geheel op te lossen. maar beheersing is mogelijk. Daaraan moeten zowel overheid als burgers hun bijdragen leveren. Afspraken zullen worden gemaakt met de lagcrr overheden over ieders bijdrage aan het integraal veiligheidsbeleid.
Essentieel is de bijdra-ge van de politieorganisatie. De komende jaren zal het aantal agenten en politie-surveillanten worden uitgebreid. Dit komt vooral tegemoet aan de behoefte aan meer toezicht in velerlei vorm. Tevens wordt gewerkt aan een kwalitatieve versterking van de politie.(...)

De organen en organisaties van rechtshandhaving en criminaliteitsbestrijding zijn voor een doelmatige en doeltreffende taakuitoefening onmisbaar. Dat geldt voor de politie en de gehele rechterlijke organisatie. In verband met zijn sleutelfunctie is een reorganisatie van het Openbaar Ministerie in lijn van de aanbevelingen van de Commissie-Donner gewenst. Een plan van uitvoering zal zo spoedig mogelijk aan de Kamer worden voorgelegd.
De aanpak van de georganiseerde criminaliteit zal worden geïntensiveerd. Er komt een landelijke rechercheteam dat als aparte eenheid zal worden ondergebracht bij het Korps Landelijke Politie Diensten onder beleidsverantwoordelijkheid van de minister van justitie. Aan de mede-betrokkenheid hierbij van de minister van binnenlandse zaken zal nadere uitwerking worden gcgcven. Het accent in de werkzaamheden van het landelijk team zal vooral worden gelegd op financiele onderzoeken van misdaadsyndicaten en het afbreken van illegale financiële circuits. Het landelijk team zal in aanvulling op - en uiteraard in goede samenwerking met - de bestaande kernteams functioneren. De rechtsstatelijke aspecten van het optreden tegen georganiseerde criminaliteit zullen nadrukkelijk aandacht krijgen.(...)

Asielzaken
Met ingang van 1 maart 1994 is een nieuw rechtsmiddelenstelsel in vreemdelingenzaken van kracht geworden. De ervaringen met dat stelsel vormen onderdeel van een aan beide Kamers toegezegde evaluatie.
Het uitgangspunt van de regering blijft dat de totale procedure zo kort mogelijk moet zijn. Het stelsel zal ook moeten voldoen aan de eisen van rechtseenheid en rechtsbescherming. Aan de Hoge Raad zal advies worden gevraagd over de wenselijkheid van hoger beroep en zo ja, over de modaliteiten daarvan op basis waarvan zo nodig wetgeving tot stand kan komen.(...)

Onderwijs en cultuur
De scholen krijgen meer vrijheid van handelen bij de uitvoering van primaire onderwijstaken. De kwaliteit van het leraarschap blijft hoofdzaak in het onderwijsbeleid. Omdat dc schoolorganisatie meer mogelijkheden krijgt voor een eigen profiel, zullen de creativiteit en de professionaliteit van de schoolleiding en de leraar centraal staan.(...)

Bij het voorgenomen beleid met betrekking tot hoger onderwijs en studiefinanciering wordt uitgegaan van dc grondgedachte die ook herkenbaar 1s hij de sociale zekerheid en de volksgezondheid: een steeds groeiend financieel beslag maakt heroverweging van stelsels nodig.
Op de langere termijn zal de voorziene differentiatie in duur en aard van de opleidingen in het hoger onderwijs leiden tot een doelmatiger aanwending van iniddelen; niet zozeer doordat er minder studenten worden toegelaten, maar door een reductie in de gemiddelde studieduur.
De sterke toename van de aantallen studenten in het hoger onderwijs is gepaard gegaan met een steeds grotere behoefte aan differentiatie. Deze behoefte komt voort uit ambities en talenten van studerenden, evenals uit de maatschappelijke behoefte aan hoger opgeleiden.
Uitgangspunt van het voorgenomen stelsel is de toegankelijkheid overeenkomstig ieders aanleg. Toekomstige studenten zullen soms meer, soms minder jaren, maar gemiddeld korter dan nu, gebruik maken van het door de overheid bekostigde onderwijs. Dit zal het uiterste vragen van de betrokken studenten, universiteiten en hogescholen. De volgende elementen zullen een plaats moeten krijgen: de begrippen variëteit in de hogere opleidingen en de daaruit voortvloeiende differentiatie tussen de opleidingen, die gemeengoed zijn geworden; de behoefte aan selectiviteit in combinatie met meer variëteit; het 'eigen meesterschap' van de instellingen van hoger ondenuijs, waarvan gebleken is dat het een solide basis biedt voor onderwijs van een goede kwaliteit: en tenslotte de succesvolle afstemming die tussen ons hoger onderwijs en dat van de ons omringende landen ontwikkeld is.
In de studiefinanciering zijn in aansluiting op maatregelen van het vorige kabinet verdere versoberingen nodig. De toegankelijkheid zal worden gewaarborgd. Met ingang van augustus 1995 zal voornieuwe studenten in het hoger onderwijs een prestatiebeurs worden ingevoerd. Deze prestatiebeurs wordt verstrekt voor een periode die gelijk is aan de cursusduur. Door middel van het auditorenfonds zullen voorkomende knelpunten u-orden opgelost.
De vorming van het ministerie van onderwijs, cultuur en wetenschappen geeft een impuls aan de culturele educatie, zowel binnen het onderwijs als daar buiten. Wetenschap en cultuur kunnen veel van elkaar leren over de condities die moeten worden gecreëerd om tot uitzonderlijke prestaties te komen. Ook zal het kunstonderwijs beter worden afgestemd op de mogelijkheden voor geschoold kunstzinnig talent in de toekomst.
De regering heeft het voornemen het succes van het Deltaplan Cultuurbehoud voort te zetten en daaraan een vervolg te geven voor het onroerend erfgoed, in het bijzonder de monumentenzorg.(...)

Welzijn en volksgezondheid
De aanbevelingen van de Commissie-Welschen voor de ouderenzorg zullen in hoofdlijnen worden gevolgd. Belangrijk is het onderbrengen van de zorg in de bejaardenoorden in de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten en het realiseren van betere mogelijkheden voor zorg aan huis. Nog dit najaar zal een plan van aanpak aan de Kamer worden gezonden. De voorgenomen ombuigingen op de bejaardenoorden zijn geschrapt.(...)
In de afgelopen jaren is veel denkwerk over de zorg verricht. Gemeenschappelijke noemer is de overtuiging dat er een heroriëntatie moet komen. Een herorientatie waarbij de collectieve verantwoordelijkheid en de eigen verantwoordelijkheid van burgers. van aanbieders en van verzekeraars, elk afzonderlijk en in samenhang, worden herijkt.
De overheid blijft er verantwoordelijk voor het stelsel zo in te richten dat noodzakelijke zorg voor een ieder beschikbaar blijft. Dus moet worden gekozen welke zorg wettelijk gegarandeerd moet worden en welke zorg daarbuiten valt.
Dit zal worden vormgegeven door de particuliere ziektekostenverzekering en de ziekenfondsverzekering stapsgewijs naar elkaar te laten toegroeien. Hierin passen de aangekondigde stappen tot verkleining van het verplichte ziekenfondspakket en de voorbereiding van de introductie van een verplicht eigen risico per hoofdverzekerde in de Ziekenfondswet. Dit eigen risico vervangt een aantal bestaande eigen bijdragen. Het beleid krijgt verder vorm door de beperking van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten tot onder andere onverzekerbare risico's en langdurige zorg.
Grote aandacht zal uitgaan naar een beheerste kostenontwikkeling. Daarmee staat of valt de mate waarin recht zal kunnen worden gedaan aan belangrijke prioriteiten in het beleid.(...)

Medisch-technologische ontwikkelingen plaatsen ons ook voor morele dilenima's. De afgelopen jaren hebben discussies plaatsgehad over onder andere orgaandonatie, experimenten met embryo's en medische beslissingen rond het levenseinde. Via zulke discussies verkennen wij de g enzen van de geneeskunde die wij in onze pluriforme samenleving wensen. Het kabinet zal die discussie blijven stimuleren en de conclusies - waar nodig - in adequate regelgeving laten neerslaan.(..)

Milieu en transport
Het milieubeleid blijft een eigen bijdrage leveren aan een gezonde en duurzame leefomgeving. Door de Nationaal Milieubeleidsplannen 1 en 2 is het beleid geleidelijk een vanzelfsprekend onderdeel geworden van het totale overheidsbeleid. Burgers en bedrijfsleven voelen zich erbij betrokken. Deze lijn wordt door de regering vastgehouden.(..)

Beheersing van de mobiliteit is een wezenlijk aspect van het milieubeleid. Aan het beleid om het openbaar vervoer kwalitatief te verbeteren wordt vastgehouden. Daarvoor is het belangrijk dat het vervoeraanbod aansluit op de u-ensen van de reiziger. De verzelfstandiging van vervoerondernemingen en het bevorderen van marktwerking en de aanpassing van bestuurlijke en bedrijfsmatige verantwoordelijkheden zijn daarvoor nodig.(...)

De regering is zich bewust van het bijzondere belang van een goede transport- en distributie-infrastrucluur voor Nederland. Transport vergt een integrale benadering van alle ver-

voersmodaliteiten. Alleen zo kan Nederland haar economisch sterke positie handhaven. De regering staat een beleid voor waarbij de mainports door goede achterland-verbindingen via het water, over het spoor en de weg aansluiting krijgen op de Transeuropese netwerken. De regering is zich daarbij bewust dat zij zich binnen Europa in concurrentie met andere landen bevindt.
Ondersteund door extrene deskundigheid, zal worden nagegaan of er financierbare alternatieven voor de Betuwelijn zijn.
Vervolgens zal er - in afweging tussen baten en kosten, milieu en landschap en rekening houdend met andere prioriteiten in de sfeer van de grote infrastructuur - een definitieve beslissing genomen morden.(..)

Werkgelegenheid
Meer mensen aan het werk: dat is de sleutel voor de oplossing van veel van de sociale problemen die ons land kent. Centrale opgave voor samenleving en regering is dan ook langs een veelheid van wegen meer werkgelegenheid te creëren.
Dat vraagt om economische structuurversterking en meer aandacht voor kwaliteit en kennisinfrastructuur. Dat vraagt eveneens matiging van arbeidskosten, ondersteund door lastenverlichting in met name het onderste segment van de arbeidsmarkt.
Er is echter veel meer nodig. Door taakafsplitsing en het benutten van de ruimte tussen het wettelijk minimumloon en de laagste caoschalen kunnen sociale partners bijdragen aan meer werk. Door cao's op dit onderdeel niet langer algemeen verbindend te verklaren wordt hieraan kracht bijgezet.
In de wet op het minimumloon zal de mogelijkheid worden opgenomen om, voor bepaalde sectoren en voor bepaalde tijd, minder dan het minimumloon te betalen, voor mensen die onvoldoende werkervaring hebben.
Regelgeving op de arbeidsmarkt zal, waar die in strijd komt met de werkgelegenheidsdoelstelling, kritisch worden herbeoordeeld.
Voor reeds langdurig inactieven is in het regeerakkoord de 'sociale norm' aangekondigd: extra banen voor langdurig werklozen. waarover het kabinet niet sociale partners afspraken wil maken.
Mensen raken zo weer betrokken bij de samenleving door het uitoefenen van zinvolle functies en tevens wordt de kwaliteit van de publieke dienstverlening verbeterd, waar zo'n sterke behoefte aan is.
Bij de behoedzame uitgangspunten met betrekking tot de economische groei en het voorgestelde beleid zullen tussen nu en 1998 ongeveer 350.000 mensen extra aan het werk kunnen gaan. Dat is nog niet voldoende gelet op de omvang van de inactiviteit. Maar het vraagt tegelijkertijd veel van de samenleving. Wat betreft eigen inspanningen van burgers, bedrijven en bedrijfstakken. Maar ook wat betreft de bereidheid tot inkomensoffers.
Te hoge loonstijgingen leiden al snel tot verlies van werkgelegenheid en een verhoging van de inactiviteit met een fatale neerwaartse spiraal. Dat zou weer tenkoste gaan van de lastenverlichting die het kabinet wil realiseren, ter ondersteuningvan de arbeidskostenmatiging.
De lastenverlichting zal steeds zo worden vormgegeven dat aan de prioriteit voor werkgelegenheid zoveel mogelijk wordt tegemoet gekomen. Daarbij zal een goed evenwicht worden gezocht met de wenselijkheid voor het geheel van de kabinetsperiode koopkrachtverlies zoveel mogelijk te beperken en redelijk evenwichtig te spreiden, rekening houdend met draagkrachtverschillen.
Dit alles legt ook een zware verantwoordelijkheid op de schouders van sociale partners. De Stichting van de Arbeid heeft laten blijken prioriteit te geven aan grori en werkgelegenheid. Het kabinet wil niets liever dan daarop inhaken. Het wil dan ook op korte termijn met de sociale partners overleggen over ieders verantwoordelijkheid in de komende jaren.
De regering beoogt met haar beleidsinspanningen bij te dragen aan een gematigde ontwikkeling van de arbeidskosten.
Het systeem van sociale zekerheid wordt verder aangepast aan de veranderende maatschappelijke werkelijkheid en aan gewijzigde inzichten. Met betrekking tot de werknemersverzekeringen zijn deze inzichten onder andere aangereikt door de parlementaire enquêtecommissie, de Sociaal-Economische Raad en de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.
Zonder de hoogte en duur van de uitkeringen aan te tasten valt er nog veel te winnen door beleid en uitvoering sterker te richten op een actief volumebeleid.
De samenleving moet de zekerheid hebben dat uitkeringen alleen daar terechtkomen waar ze nodig en gerechtvaardigd zijn. Iedereen zal een tastbaar belang moeten krijgen bij het optimaal benutten van mogelijkheden om, waar mogelijk, weer 'uit de uitkering' te komen. Het is nodig dat een nieuw evenwicht wordt gevonden in de verdeling van verantwoordelijkheden. Uitgangspunt is hier dat er op zijn minst medeverantwoordelijkheid behoort te liggen op het niveau waar men het ontstaan en voortbestaan van een risico feitelijk kan beïnvloeden.
Bij de start van dit kabinet zijn deze inzichten reeds vertaald in beleidsvoornemens. De toegang tot de werkloosheidswet wordt beperkt en het risico meer bij de bedrijfstak gelegd. Voorts wordt privatisering en marktwerking geïntroduceerd in de Ziektewet en premiedifferentiatie en marktwerking in de Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering.
In de volksverzekeringen worden keuzes gemaakt waarbij wordt ingespeeld op de veranderde maatschappelijke werkelijkheid. Ten aanzien van de Kinderbijslag betekent dit meer nadruk op een grotere eigen verantwoordelijkheid. Dat geldt ook voor de Algemene Weduwen en Wezenwet, en de toeslagen in de Algemene Ouderdomswet.
De regering is er zich van bewust dat het daarbij gaat om ingrijpende wijzigingen. Maar deze bieden tevens ruimte voor forse vermindering van de lasten op arbeid en bedrijf. De vermindering van uitgaven schept tevens ruimte voor de uitvoering van andere essentiële overheidstaken.
Dit onderdeel van het programma van het kabinet is zonder twijfel essentieel. Daarom is afgesproken in de zomer van 1996 te bezien of de plannen voor de sociale zekerheid tijdig zullen zijn uitgevoerd. Anders zal een open afweging van beleidsopties niet achterwege kunnen blijven.
Deze inspanningen, hoe noodzakelijk ook, geven onvoldoende antwoord op de vraag hoe wij er voor de langere termijn in zullen slagen een goede sociale zekerheid vorm te geven. Daarover zal het kabinet grondig nadenken. Sociale zekerheid zal beter moeten gaan aansluiten op de sociale veranderingen door emancipatie en individualisering. Dat betekent minder collectieve regelingen voor dynamische en zelfstandige mensen. Tegelijk zal sociale zekerheid moeten blijven bestaan om werknemers van wie meer flexabiliteit wordt verwacht, daartoe in staat te stellen en moet voor mensen voor wie geen andere mogelijkheid open staat, blijvend sociale bescherming worden geboden.
Vanzelfsprekend is het behoud van voldoende draagvlak voor de financiering van het basispensioen, de AOW, uitgangspunt van de bezinning van het kabinet. Over deze vraagstukken zal de regering zich bij de begroting 1997 tot de Kamer ricnten.

Peroratie
Nederland herdenkt volgend jaar dat ons land een halve eeuw geleden werd bevrijd. In die halve eeuw hebben zich grote veranderingen voorgedaan. Van een leeggeroofd land is een goed toegerust land gemaakt; een berooide bevolking heeft zich opgewerkt tot een welvarende natie waar niemand behoeft te verkommeren, een land gekenmerkt door een opvallende mate van solidariteit tussen de mensen onderling.
Deze verworvenheden zijn niet vanzelfsprekend. Daar is hard voor gewerkt en dat moet ook zo blijven. Nu de wereldeconomic dc afgelopen jaren zoveel meer landen laat zien die echt gaan meetellen, dicht bij huis en ver weg. zal de concurrentie nog scherper worden. We zullen onze ambities op een hoger niveau moeten stellen.
We zullen nieuwe kansen alleen kunnen benutten als we daarvoor toegerust zijn. Niet alleen de kwaliteit van onze produkten is belangrijk, ook de prijs. De kosten van inactiviteit die zo zwaar wegen in de kostprijs van de Nederlandse produktie, moeten we stap voor stap verminderen.
Doen we dat niet dan verliezen we onze sterke positie.
Op nog een ander punt heeft zich na de oorlog een opvallende ontwikkeling ten goede voorgedaan.
Onze bevolking geeft de gelegenheid gekregen op zeer ruime schaal deel te nemen aan vele vormen van onderwijs. Het ontwikkelingspeil is spectaculair gestegen. Hand in hand daarmee is ook gegaan een toenemende zeggenschap over en inspraak bij zaken die de mensen rechtstreeks raken. Dat stelt hoge eisen aan allen die leiding geven of het nu is in het bedrijfsleven of in het openbaar bestuur. Met vallen en opstaan is dat besef doorgedrongen maar er valt op dit punt nog genoeg te verbeteren.
Er is helaas ook een kant van onze samenleving waar zich duidelijk een keer ten kwade heeft afgetekend. De veiligheid en de criminaliteit tonen een zorgwekkend beeld. De veelvormigheid ervan stelt de overheid voor grote problemen. Wondermiddelen daartegen zijn niet voorhanden. Ik geef u echter dc verzekering dat de regering niets zal nalaten het gevoel van onzekerheid dat bij veel mensen hand over hand is toegenomen, terug te dringen. Het zwaarste verwijt dat een overheid kan treffen is dat ze ernstig tekortschiet in de bescherming van mens, have en goed.
Het kabinet dat zich vandaag aan u presen-

teert wil ernaar sti-even het vertrouwen van de burgers in de politiek te versterken en de afstand tussen burgers en bestuur te verkleinen. De regering is bereid om eigen keuzen te maken en zal de eigen verantwoordelijkheid niet schuwen, maar zal tijdig over die keuzen met de volksvertegenwoordiging overleggen.
Een open houding zal er ook zijn ten opzichte van de samenleving, burgers en organisaties. Zo kunnen in samenspraak met volksvertegenwoordiging en maatschappij plannen worden bijgesteld en aangepast indien dat wenselijk is.
Regeren is onlosmakelijk verbonden met het doorhakken van knopen. Dat brengt mee dat niet iedereen altijd zijn zin kan krijgen.
Dit past in een samenleving van burgers die vanuit hun eigen verantwoordelijkheid oordelen en beoordelen, en ook op die eigen verantwoordelijkheid worden aangesproken.
Het doeltreffend en democratisch functioneren van het openbar bestuur is een eis die de samenleving stelt; een samenleving die recht heeft op een bestuur dat zijn eigen kunnen niet overschat, maar dat zegt wat het doet en doet wat het zegt. Een bestuur dat bereid is in openheid en overleg het noodzakelijke tot stand te brengen. Dit gaan we doen."

De nieuwe fractievoorzitter van D66, G.J. Wolffensperger (l.),drukt de hand van zijn voorganger, Hans van Mierlo, over het hoofd van partijvoorzitter W. Vrijhoef heen.

Kamerdebat

Op 31 augustus en 1 september wijdde de Tweede Kamer een debat aan de regeringsverklaring van het kabinet-Kok. De nieuwe fractieleiders van PvdA (J. Wallage), CDA (E. Heerma) en D66 (G.J. Wolffensperger) lieten hun eerste grote optreden zien.
De sprekers grepen de eerste dag van het debat aan om na te praten over wat premier Kok de formatie van de hinkstap-sprong noemde.

De D66-fractie ontpopte zich bij monde van Wolffensperger als de èchte ideoloog van paars: ,,Ons enthousiasme voor dit kabinet komt voort uit de overtuiging dat het de potentie in zich draagt van vernieuwing."
Oppositieleider Heerma (CDA)toonde veel belangstelling voor de manier waarop de hinkstap-sprong was genomen. Zijn partij, die volgens hem door toedoen van D66 uit de informatie was gemanoeuvreerd, wilde van de nieuwe premier weten welke de obstakels waren die aanvankelijk de vorming van een paarse coalitie onmogelijk maakten, maar later in de informatie kennelijk zijn opgeruimd. Voor Heerma stond vast dat D66-onderhandelaar Van Mierlo de kleur van het kabinet bepaald heeft. Deze had nu eenmaal zijn zinnen gezet op de verwezenlijking van zijn jongensdroom en sloot daarmee samenwerking met het CDA bij voorbaat uit, aldus de voorstelling van Heerma.
VVD-leider Bolkestein zag in het nieuwe kabinet een bewijs voor de stelling dat de ontzuiling nagenoeg voltooid is, maar geloofde niet dat dc afwezigheid van de confessionelen het kabinet meerwaarde geeft.
Voor PvdA-leider Wallage was de coalitie te danken aan 'zakelijke afspraken voor een periode van vier jaar'.

Over het optreden van de regeringsfracties van VVD, PvdA en D66 bij het eerste debat met het nieuwe kabinet berichtte de Volkskrant van 1 september onder andere:

,,VVD-fractievoorzitte Bolkestein en ook zijn collega's Wallage (PvdA) en Wolffensperger (D66) benadrukten dat zij het paarse regeerakkoord 'naar letter en geest' zullen uitvoeren. Maar zij houden zich het recht voor onafhankelijk te oordelen over het kabinetsbeleid. Ook zijn zij niet van plan alle geschillen in het Torentje van premier Kok. onttrokken aan het oog van het publiek. te beslechten.
De nieuwe politieke stijl leidde ertoe dat Wallage zijn coalitiegenoot Bolkestein al in het begin van zijn bijdrage aan het debat interrumpeerde. Volgens Wallage citeerde Bolkestein selectief uit het regeerakkoord. (...)
De WD-leider zelf maakte gisteren (31 augustus) een flinke lijst kritische kanttekeningen bij het regeerakkoord en de regeringsverklaring (...). Zo kritiseerde Bolkestein de afspraak om niet te tornen aan de hoogte en duur van de uitkeringen (...).
Bolkestein: ,,Het geringe verschil tussen een uitkering en het loon voor ongeschoold werk blijft een belemmering voor de reïntegratie van laag opgeleiden. Dit wordt nog versterkt door het achterwege blijven van de aanpassing van hoogte en duur van de uitkeringen. Hier gaat inkomen boven werk."
Bolkestein zei dat zijn fractie ook bedenkingen had tegen het plan van het kabinet om de partnertoeslag voor AOW'ers afhankelijk te maken van het inkomen (zie hieronder). (...)

Ook Wallage deed absoluut geen pogingen de verschillen met de VVD te bedekken. Over de hoogte van de uitgaven voor ontwikkelingssamenwerking staan PvdA en VVD tegenover elkaar, verklaarde hij: de VVD wil minder, de PvdA wil meer. ,,Wijzijn van mening dat ontwikkelingssamenwerking moet doorgroeien. Daar zullen we ons best voor doen. Maar we hebben wel te maken met een partner die hier fundamenteel anders over denkt. Dan vind ik het niet zo gek dat we een inhoudelijk debat voeren over de kwaliteit van de hulp."
Wallage sprak zich uit voor meer dualisme in de politiek, maar voegde toe dat zo'n wijze van opereren de gemaakte afspraken niet mag verdringen. ,,Wehebben een gezamenlijke wil om ons programma uit te voeren, zij het iedere keer opnieuw in een open discussie."
Overigens was Wallages toespraak net als de regeringsverklaring sterk gericht op politieke en maatschappelijke overeenstemming. ,,We moeten tussen links en rechts. tussen overheid en markt en ook tussen het sociale en economische verbindingen zien te leggen."

Ook D66-fractievoorzitter Wolffensperger legde het accent op eensgezindheid. ,,Wil het kabinet slagen, dan is loyaliteit nodig. Soms zal het voortbestaan van het kabinet als een hoger goed moeten worden beschouwd dan het tot elke prijs vinden van een meerderheid voor het eigen standpunt.""

In de bijdragen van de fractievoorzitters van de negen niet-regeringspartijen kwamen onder meer de volgende zaken aan de orde, aldus Trouw en de Staatscourant van 1 september.

CDA. E, Heerma betoogde in zijn eerste toespraak dat aan de ene kant concrete plannen van het kabinet doorschieten, en dat aan de andere kant gevoelige kwesties zijn doorgeschoven naar de toekomst. De ingrepen in de kinderbijslag zijn voor het CDA ,,onaanvaardbaar", terwijl de bezuinigingen op de kinderbijslag ,.buitensporig" zijn. Heerma rekende voor dat een gezin met drie kinderen van 12,13 en 14 jaar oud in 1998 als gevolg van de voorgestelde ingreep 220 gulden per maand minder heeft te besteden dan hetzelfde gezin nu. Hij concludeerde: ,,De maatvoering is zoek." Ook de voorgestelde bezuiniging van zo'n 900 mil-

joen op defensie gaat het CDA veel te ver. ,.Volgens deskundigen gaan de bezuinigingen en de uitvoering van de Prioriteitennota niet samen", aldus Heerma. De afspraken van de drie coalitiepartijen over het budget voor ontwikkelingssamenwerking konden er volgens hem toe leiden dat dit met zo'n 600 miljoen gulden kon dalen. Dat was voor het CDA ook niet te verteren.
De kabinetsplannen met het hoger onderwijs noemde Heerma het resultaat van een ,,onrijpe en ondoordachte discussie". Hij vroeg zich af hoe minister Ritzen eerder dit jaar kon bewerken dat op onderwijs ,,de grenzen waren bereikt" en nu op basis van dit regeerakkoord toch weer de verantwoordelijkheid voor het departement wilde dragen.
Het CDA wilde de voorgestelde ingrepen in de AOW eerst nog zorgvuldig bestuderen. Maar Heerma concludeerde al wel dat de plannen het sparen voor de oude dag ontmoedigen, terwijl het CDA de spaarzin juist wil stimuleren.
Heerma had kritiek op het feit dat er in het regeerakkoord op veel punten geen knopen worden doorgehakt. Zo ontbraken volgens hem duidelijke meetpunten, als het gaat om de vraag of over twee jaar al dan niet moet worden ingegrepen in hoogte en duur van de sociale uitkeringen. En hetzelfde gold naar zijn idee voor de vraag hoe extra meevallers moeten worden besteed: .,Het lijkt op een regeerakkoord voor twee jaar. Ik vrees \-oor ingebouwde fricties die de samenhang in het kabinet kunnen aantasten en de draagkracht onder druk zetten."
Heerma ging ook in op de oppositierol van het CDA, waarvoor het niet heeft gekozen. ,,Maar wij zullen die rol realistisch, redelijk. constructief. op verzoek kritisch spelen, en kan het zijn. met een vleugje blijmoedigheid."

AOV. Mevr. H.M. Nijpels-Hezemans vreesde dat in de kabinetsplannen ouderen, chronisch zieken en gehandicapten de kinderen van de rekening dreigen te worden. Volgens haar wordt in het regeerakkoord veel te weinig rekening gehouden met de opeenstapeling van negatieve effecten van allerlei voorgestelde maatregelen: de voorgenomen bevriezing van de AOW in 1995. de introductie van een inkomenstoets voor AOW'ers met een partner die jonger is dan 65 jaar, het invoeren van een eigen risico van 200 gulden in het ziekenfonds en het uitdunnen van het voorzieningenpakket in ziekenfonds en AWBZ. Volgens mevr. Nijpels maakt de opnieuw ingevoerde ,,armzalige" belastingaftrek voor bejaarden -.,waarmee de VVD de ouderen denkt te kunnen lijmen"- dat bij lange na niet goed. Zij keerde zich eveneens tegen de defensieplannen van de regering: ,,De bezuinigingen op defensie zijn niet te rijmen met de in het regeerakkoord genoemde continuïteit. De geloofwaardigheid van het beleid wordt te grabbel gegooid." Teleurgesteld toonde het AOV zich over het aantal nieuwe banen dat wordt geschapen (350.000). nauwelijks voldoende om de nieuwkomers op de arbeidsmarkt op te vangen.

GroenLinks. P. Rosenmöller noemde het kabinet-Kok ,,sociaalen ecologisch absoluut onder de maat". Hij hekelde het ,,harde, neoliberale concept" van het regeerakkoord, waarin kwantiteit de voorkeur krijgt boven kwaliteit. De voorgestelde groei van 350.000 arbeidsplaatsen staat in schril contrast met de meer dan een miljoen inactieven in de samenleving zo meende hij Mede daarom moeten bedrijven worden verplicht een percentage gehandicapten in dienst te nemen
Voorts wilde hij een alternatief voor de inkomensafhankelijke AOW-toeslag Hij stelde premiebetaling over aanvullende pensioenen voor De bezuinigingen op cultuur noemde hij ,onjuist" er kon beter worden bezuinigd door de aftrekbaarheid van dc hypotheekrente af te schaffen

RPF. L.C. van Dijke hekelde ,.de onjuiste en in feite conservatieve opvatting over economische groei. Het vooruitgangsgeloof van het kabinet zal de schepping en daarmee uiteindelijk de samenleving meer en meer op achterstand zetten. Wie een succesvol milieubeleid afhankelijk maakt van technologische ontwikkeling, begaat een grote fout met voorspelbare, ook sociale consequenties. Wij hadden, zeker met D66 en PvdA in de coalitie. meer verwacht."

CD. Volgens J.H.G. Janmaat biedt het nieuwe kabinet geen begin van een antwoord op de kloof tussen kiezers en gekozenen. Hij noemde het verschil tussen de kabinettten-Lubbers en het kabinet-Kok wel erg klein. Het asielbeleid zal in zijn ogen leiden tot grote spanningen in de steden.

SGP. B.J. van der Vlies noemde het ,,wennen" en .,tekenend" dat het CDA in de oppositie is beland en concludeerde: ,,Ontkerkelijking en secularisatie eisen hun tol". Hij riep het CDA op ,,onbelemmerd klare wijn te schenken" over zijn profiel. Terwijl hij de voorgestelde bezuiniging op defensie ,,niet verantwoord" noemde, pleitte Van der Vlies ervoor het budget voor ontwikkelingssamenwerking op te trekken naar 1 procent van het BNP als ,,kwestie van christenplicht".
De SGP had grote zorgen over de inkomenseffecten van allerlei ingrepen in de kinderbijslag: de studiefinanciering en de individuele huursubsidie. Die zorgen golden vooral de positie van de kostwinner van een groot gezin.

GPV. G.J. Schutte deelde de SGP-zorgen. ,,Gezinnen met meer dan twee kinderen worden het zwaarste getroffen, maar dat blijkt niet uit de cijfers. Dit heeft met het leggen van de zwaarste lasten op de sterkste schouders niets meer te maken. Dit is gewoon een gezinsonvriendelijk beleid, dat elke rechtvaardiging mist." Schutte vond het ,,onbegrijpelijk" dat het ministerie van onderwijs verreweg het grootste aandeel in de bezuinigingen op de rijksbegroting levert. De plannen voor een andere opzet van het hoger onderwijs werden door de fractieleider zeer kritisch onthaald.

SP. J.G.C.A. Marijnissen verklaarde dat zijn partij de oppositie kiest tegen dit kabinet. ,.Het is de vraag hoe lang dit triootje een lang leven beschoren zal zijn. al is moeilijk vooraf vast te stellen hoe ver de PvdA zal willen gaan bij het bevredigen van de behoeften van de VVD". zo liet hij weten.

Unie 55+. H. Leerkes keerde zich tegen de bevriezing van de AOW in 1995, volgens hem hebben de gevestigde partijen onvoldoende oog voor de belangen van generaties die komen. Als nestor van het parlement voelde hij

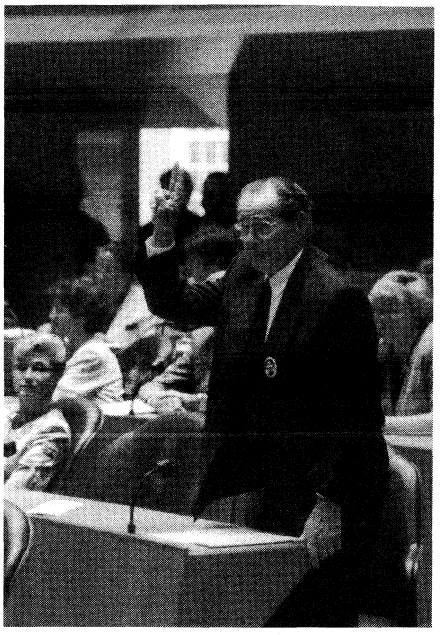

H. Leerkes, de enige vertegenwoordiger van de Unie 55+, legt op 17 mei de eed af als lid van de Tweede Kamer.

het als zijn taak om dit voortdurend onder de aandacht van de politiek te brengen.

Op de tweede dag van het debat bleek het merendeel van de fracties zonder veel moeite vertrouwen te stellen in het paarse kabinet, aldus de Staatscourant van 2 september.

De voorgenomen ingreep in de AOW. waarbij gepensioneerden die een partner onder de 65 en een aanvullend pensioen hebben, hun toeslag op hun AOW-uitkering kunnen verliezen, kwam onder vuur te liggen. VVD-leider Bolkestein wees erop dat 65-plussers wellicht zouden proberen hun toeslag te behouden door de uitbetaling van hun aanvullend pensioen uit te stellen tot hun partner ook 65 is. Premier Kok erkende dat het kabinet deze mogelijkheid niet goed onder ogen had gezien en dat daarmee mogelijk een financieel gat wordt geslagen. Bolkestein gaf aan dat als de VVD zich tegen de voorgenomen ingreep zou blijven verzetten, de fractie zich verplicht voelde met een even grote bezuiniging (f 450 mln) te komen.
Het kabinet hield alsnog vast aan het voornemen de AOW-partnertoeslag afhankelijk te maken van het inkomen, maar op aandringen van o.m. VVD en D66 beloofde Kok de Kamer wel een onderzoek naar de inkomenseffecten en naar mogelijkheden om de ingreep minder pijnlijk te maken.

Veel partijen spraken ook hun bezorgdheid uit over de onlangs bekend gewor-

den plannen om op cultuur 78 miljoen gulden te bezuinigen. De vrees daarvoor wist premier Kok vrijwel weg te nemen. Hij hoopte dat een deel van de 400 miljoen gulden die extra was uitgetrokken voor onderwijs, oüderenzûrg en cultuur zal worden besteed aan het financiële gat bij cultuur. Vooral VVD-leider Bolkestein keerde zich tegen kortingen op cultuur: ,,Ik was erbij toen ertoe werd besloten, maar het was niet de bedoeling. Het is mij destijds gewoon ontgaan en ik zal me er niet bij neerleggen." D66-leider Wolffensperger verklaarde: .,In de paarse onderhandelingen was het immers juist de bedoeling méér geld aan cultuur te besteden, niet minder." Deze beide regeringsfracties stelden dat het kabinet meer geld moet uittrekken voor cultuur, te beginnen met 15 miljoen gulden in 1993.

De Tweede Kamer verwierp op 1 september 's avonds alle moties die het CDA had ingediend. Het CDA wilde o.m. dat de Kamer zich tegen verdere bezuinigingen op defensie en ontwikkelingssamenwerking zou uitspreken en de korting op de kinderbijslag zou beperken. Volgens Kok - en met hem de coalitiepartners PvdA, VVD en D66 - waren de CDA-moties voorbarig. Bovendien had CDA-leider Heerma verzuimd, aldus Kok, financiële dekking voor zijn voorstellen aan te geven.
Voorts verwierp de Kamer twee moties van de fractieleider van het Algemeen Ouderenverbond (AOV),J. Nijpels-Hezemans. Zij verlangde geen bevriezing van de AOW en herstel van de volledige koppeling van de AOW aan de loonontwikkeling.

(Vor.ber.pag. 523/1 e.v.-1994)

BELGIË

GLOBAAL PLAN VOOR DE WERKGELEGENHEID, HET CONCURRENTIEVERMOGEN EN DE SOCIALE ZEKERHEID

Van de structurele maatregelen die de regering de voorgaande periode nam, is het Globaal Plan, waarover op 17 november 1993 een akkoord werd bereikt, het sluitstuk. Dat plan kwam er nadat een pact met vakbonden en patroons niet mogelijk was gebleken: niettegenstaande een groep deskundigen onder de leiding van de gouverneur van de Nationale Bank van België het pad had geëffend.

In haar inleiding tot het Globaal Plan schreef de regering dat het plan niet alleen noodzakelijk is om het economisch herstel aan te vatten, maar ook om het vertrouwen in de toekomst te vergroten, de risico's voor een duale samenleving te vermijden en in te gaan tegen het terugplooien op zichzelf. ,,Het plan is Uur, meer dan een antwoord op een economische inzinking. Het wil bijdragen tot een herstel van waarden, die fundamenteel zijn in onze samenleving, namelijk verantwoordelijkheid, verdraagzaamheid. rechtvaardigheid en solidariteit", aldus de regering. Het Globaal Plan past in het kader van een Europees herstelbeleid en gaat in grote mate uit van het Witboek van de Europese Unie en van het Europees relancebeleid dat op de top van Edinburgh werd bepaald.

Hier volgt een samenvatting van dat plan.

Hoofdstuk I - Bevordering van de werkgelegenheid en vrijwaring van het concurrentievermogen.

Kernstuk in de aanpak van het probleem van de werkgelegenheid is de herverdeling van de arbeid, waarvoor de regering een specifiek kader uitwerkt. Daarnaast komt er een plan voor de integratie van jongeren in de arbeidsmarkt. Voor diegenen die toch nog geen baan vinden, zullen kansen worden geboden in een kader dat inspeelt op een aantal maatschappelijke behoeften, die vandaag onvoldoende beantwoord worden. Onder bepaalde voorwaarden kan de jobcreatie aangemoedigd worden door een structurele vermindering van de arbeidskosten. Dank zij een alternatieve en niet-arbeidsbelastende financiering van de sociale zekerheid zal men de uerkgeversbijdragen geleidelijk kunnen verminderen

Het meersporenbeleid i ake de werkgelegenheid steunt op verschillende pijlers, zoals een beleid voor economisch herstel, een voluntaristisch werkgelegenheidsbeleid en de vrijwaring van het concurrentievermogen van de industrie.

1) *Economisch herstel*

Rekening houdend met de budgettaire toestand. beschikt de federale overheid zelf over weinig armslag om een relaricebeleid te voeren. Daarom steunt dit hoofdstuk in grotr mate op de maatregelen die op de Europese topontmoetingen van Edinburgh en Kopenhagen zijnvastgelegd (zie pag. 235/3 e.v.-'93).

2) *Een actief werkgelegenhezdsbelezd*

HERVERDELING VAN DE ARBEID. De regering roept alle acteurs in de economie op om zonder afbreuk te doen aan de eigenheid van de bedrijven, maximale inspanningen te leveren opdat de arbeid over meer mensen verdeeld zou kunnen worden. Daartoe w-ordt een wetgevend en reglementair kader uitgewerkt voor bedrijfsplannen tot herverdeling van de arbeid, waarbij een resultaatverbintenis wordt aangegaan tot netto-verhoging van het aantal tewerkgestelden.

De bedrijfsplannen kunnen volgende elementen bevatten:

- vrijwillige deeltijdse arbeid met opdeling van jobs:
- arbeidsvermindering en compenserende aanwerving;
- beperking van overuren met compenserende aanwerving;
- invoering van een recht op loopbaanonderbreking of loopbaanhalveringen met verplichte vervanging;

Alfons Verplaetse. de gouverneur van de Nationale Bank van België

- invoering van uitgroeibanen, onder meer onder de vorm van deeltijds brugpensioen met verplichte vervanging;
- ploegenarbeid;
- flexibele uurroosters;
- vierdaagse werkweek.

Ieder paritair comité zal aanbevelingen formuleren met het oog op de opstelling van de bedrijfsplannen. Zo nodig kan het paritair comité daarover een kaderakkoord sluiten. Om in het wettelijk kader bedrijfsplannen op te stellen kunnen bedrijven met 50 of meer werknemers een collectieve arbeidsovereenkomst (cao)sluiten tot herverdeling van de beschikbare arbeid. Deze cao moet de resultaatverbintenis duidelijk beschrijven. De bedrijven met minder dan 50 werknemers kunnen via een mededeling aan de minister van tewerkstelling en arbeid tot het wettelijk kader voor de herverdeling van de arbeid toetreden. Er wordt dan een toetredingsakte gesloten. De cao's en de toetredingsakten moeten door de minister goedgekeurd worden. De cao's en de toetredingsakten moeten een looptijd hebben van ten minste één jaar De voordelen verbonden aan deze cao's en toetredingsakten worden voor de duur ervan en uiterlijk tot eind 1997 verleend.

De bedrijven die op basis van de bedrijfsplannen tot herverdeling van de arbeid een netto aangroei van het aantal werknemers kennen en ten minste een gelijkblijvend aantal aan dc Rijks Sociale Zekerheid (RSZ)aangegeven dagen vertonen, hebben voor elke bijkomende arbeidsplaats recht op een forfaitaire vermindering van de patronale RSZ-bijdrage van 100.000 fr per jaar: Aan de gewesten mordt gevraagd aan deze bedrijfsplannen aanvullende steun te verlenen.

ONDERNEMINGEN IN MOEILIJKHEDEN OF HERSTRUCTURERING. Bedrijven in moeilijkheden of in herstructurering die een aanvraag indienen in het kader van het brugpensioen, zijn verplicht om nu reeds een bedrijfsplan tot herverdeling van de beschikbare arbeid voor te leggen.

DE ARBEIDSHERVERDELING IN DE PUBLIEKE SECTOR. Als grootste werkgever van het land kan de overheidssector zelf niet onverschillig blijven tegenover de problematiek van de werkgelegenheid. Ook de overheidssector gaat over tot herverdeling van de arbeid, op voorwaarde dat de aanwervingen, die voortspruiten uit de arbeidsherverdeling functioneel verantwoord zijn en moeten passen in een toekomstgericht k alitatief tewerkstellingsbeleid. w

AANMOEDIGING VAN DEELTIJDSE ARBEID. Het arbeidsrechtelijk kader van de deeltijdse arbeid zal geactualiseerd en vereenvoudigd worden, met vrijwaring van de sociale bescherming van de werknemers. Met het oog daarop zal een spoedadvies gevraagd worden aan de Nationale Arbeidsraad.

HET JOBPLAN VOOR JONGEREN. Wettelijke en reglementaire maatregelen worden genomen om jongeren maximale kansen te bezorgen om een plaats te venverven op de arbeidsmarkt. Vooreerst wordt de aanweiving van een jongere na zijn studies aangemoedigd door het contract inzake de ingroeibanen te versoepelen. Voor de jongeren die na zes maanden desondanks geen job hebben gevonden, wordt een collectieve inspanning geleverd via het jongerenbanenplan, dat de loonkosten de eerste jaren drastisch vermindert. Verder worden de jonge werkzoekenden opgevangen in het begeleidingsplan. dat zich specifiek richt naar jongeren, die reeds negen maanden of langer inactief zijn. Jongeren die gedurende 24 maanden een wachtuitkering hebben ontvangen, zullen verplicht ingeschreven worden in de lokale jobdiensten. Jonge gediplomeerden die ervaring in het buitenland willen verwerven op vrijwillige basis of in het raam van de ontwikkelingshulp of de buitenlandse handel, hetzij in opleidings- en onderzoeksprogramma's. krijgen hun recht op werkloosheidsuitkering terug bij hun terugkeer.

a) Ingroeibanen. Voor de jongeren die een eerste job krijgen, kunnen de bedrijven het stelsel van de ingroeibanen aanwenden, dat rekening houdt met het gebrek aan professionele ervaring en de geringere produktiviteit. alsook met de opleidingskosten voor de werkgever. Het contract van ingroeibanen bestaat uit een contract van onbepaalde duur, met korte opzegtermijn van één maand voor de werkgever en één week voor de werknemer gedurende de eerste drie jaar; gedurende de eerste 12 maanden het recht op ten minste 90 % van het loon waarop een werknemer aanspraak kan maken, die dezelfde functie uitoefent. Na een ingroeibaan van drie jaar gaat dit contract over in een gewone arbeidsovereenkomst. Het contract is cumuleerbaar met de voordelen van de bedrijfsplannen en de jongeren tellen mee om te voldoen aan de stageverplichting.

b) Het jongerenbanenplan. Bij de aanwerving van werknemers, jonger dan 26 jaar, die ten minste 6 maanden uitkeringsgerechtigd volledig werkloos zijn. worden de loonkosten drastisch verminderd. Het eerste jaar is er volledige vrijstelling van de 33 % werkgeversbijdragen voor sociale zekerheid. Het tweede jaar bedraagt de vrijstelling 25 % en het derde jaar 16,5 %. Deze maatregel is niet cumuleerbaar met de voordelen van de ingroeibanen, noch met de andere maatregelen tot vermindering van de werkgeversbijdragen.

OVERIGE TEWERKSTELLINGSMAATREGELEN. Het Plus-één-plan mordt versterkt. Een zelfstandige of een vennootschap, die een uitkeringsgerechtigde volledig merkloze als eerste werknemer aanwerft, ontvangt een vrijstelling van patronale bijdrage, degressief gedurende drie jaar en op het integrale loon, ongeacht de leeftijd van de aangeworven werknemer.

Om het scheppen van banen te vergemakkelijken streeft de regering naar aanpassingen aan het stelsel van de contracten van bepaalde duur, het wettelijk kader van de uitzendarbeid, de globale gemiddelde arbeidsduur op jaarbasis en de beperking van de overuren, het stelsel van de opzegvergoeding, de berekening van het vakantiegeld voor schoolverlaters en de nieuwe bediendencontracten met een jaarloonboven 1.675.000 fr.

De regering zal met de gewesten formules uitwerken om de aanwerving van onderzoekers in ondernemingen aan te moedigen.

De strijd tegen zwartwerk wordt opgevoerd, onder meer met een versterking van de inspectiediensten. die dag en nacht kunnen optreden.

De werkgelegenheid voor een betere levenskwaliteit wordt bevorderd met lokale jobdiensten. Het gaat hier om de inschakeling van werklozen om tegemoet te komen aan reële maatschappelijke behoeften, zoals huishoudelijke hulp, begeleiding van kinderen en zieken, bescherming van het leefmilieu, activiteiten van vzw's met sociaal, cultureel, humanitair of sportief doel, kleine administratieve hulp, klein onderhoud van tuinen en taken ten behoeve van de lokale overheid. schoonmaak bij particulieren en fruitpluk.

De aanwerving van werkzoekenden, die zeer moeilijk een plaats op de arbeidsmarkt vinden. wordt bevorderd via zogenaamde inschakelingsbedrijven, die diensten aanbieden behorend tot de zogenaamde sociale economie.

VEILIGHEIDSCONTRACTEN. De veiligheidscontracten, die de staat sloot met vijf grote steden en agglomeraties (Brussel, Gent, Antwerpen, Luik en Charleroi), moeten op lokaal vlak een dynamiek tot stand brengen met betrekking tot de bevordering van de veiligheid en de preventie. Samen met de gewesten konden hier reeds 800 banen geschapen worden. De regering heeft beslist de veiligheidscontracten te behouden. Bovenop het miljard frank dat is voorzien in de begroting voor 1994 wordt 410 miljoen uitgetrokken om ongeveer 520 nieuwe banen te scheppen. Het is de bedoeling de tewerkstelling via de veiligheidscontracten op te trekken tot ongeveer 1.640 jobs bij de betrokken lokale besturen. De gemeenten die niet toetraden tot het veiligheidscontract mogen per schijf van 10 agenten één extra aanwerving verrichten (agent, hulpagent of burgerpersoneel).

STRUCTURELE VERMINDERING VAN DE ARBEIDSKOSTEN. De regering streeft naar een structurele vermindering van de arbeidskosten via een vermindering van de arbeidskosten voor lage lonen. De vervanging van arbeid door kapitaal heeft vooral plaats bij lager gekwalificeerde arbeid. Hier kunnen vooral arbeidsplaatsen geschapen worden bij de KMO's, waar nog een belangrijk tewerkstellingspotentieel bestaat.

3) *Vrijwaring* van het concurrentzevermogen

Om het concurrentievermogen van de ondernemingen te vrijwaren besliste de regering als volgt:

a) De wedden en lonen worden gedurende de jaren 1995 en 1996 in reële termen bevroren op het niveau van de overeenkomsten ten laatste gesloten op 15 novemmber 1993. met behoud van de indexering en de berema-verhogingen. Dit geldt voor de particuliere en de publieke sector.

b) De regering beveelt de sociale partners aan bedrijfsplannen voor de herverdeling van de arbeid af te sluiten en vraagt te onderzoeken of de voor 1994 voorziene verhogingen van de loonkosten niet aan het scheppen van werkgelenheid besteed kunnen worden.

c) Van 1 januari 1994 af zal de indexering van de lonen. wedden en sociale uitkeringen gebeuren met referentie naar de „gezondheidsindex" van de consumptieprijzen. Uit deze index zijn tabak. alcohol, benzine en diesel geschrapt. De volgende indexsprong voor de lonen, wedden en uitkeringen zal plaatsvinden op het ogenblik dat de eerstvolgende spilindex overschreden wordt door het gemiddelde van de gezondheidsindex.

d) De wettelijke huurregeling verwijst naar de gezondheidsindex.

e) De tantièmes betaalbaar aan de beheerders en zaakvoerders van de Belgische vennootschappen, worden aan een gelijkwaardige maatregel onderworpen. Van 1994 tot en met 1996 mogen zij in rccle termen niet hoger zijn dan tijdens het boekjaar 1993.

f) Van 1994 tot 1996 wordt de bezoldiging van de vrije beroepen aan een gelijkwaardige inspanning onderworpen. Zij worden bevroren op het niveau van 15 november 1993.

g) Tijdens dezelfde periode moeten ook de zelfstandigen een gelijkwaardige inspanning leveren. Wanneer hun netto beroepsinkomen na belasting hoger is dan dat van 1993 aangepast aan de index. dan moeten zij een provisie aanleggen ten belope van het bedrag van de verhoging en begrensd tot 1,5 % van hun netto beroepsinkomen na belastingen in 1993. Deze provisie moet op een afzonderlijke bankrekening worden gestort en kan enkel aangewend worden voor investeringen en kosten verbonden aan de aanwerving en bezoldiging van aangeworven personeel, delging van verliezen. Wat niet voor deze doeleinden is gebruikt, moet op 31 december 1997 in een Participatiefonds gestort worden.

h) In de sectoren die het meest blootstaan aan de internationale concurrentie worden de patronale lasten extra verlaagd. Dit geldt ook voor de sector van het internationaal vervoer.

i) De opbrengst van de matiging in de electriciteitssector zal aangewend worden voor de versterking van het concurrentievermogen. De regering vraagt dat Electrabel op korte termijn maatregelen zou nemen om de lasten van de ondernemingen en de kleine verbruikers ten belope van 2 miljard te verminderen.

4) *Alternatieve* financiering aan de sociale zekerheid.

De bestaande financiering van de sociale zekerheid berust grotendeels op bedragen die op de arbeid worden geheven. Dat remt de werkgelegenheid. Daarom schakelt de regering over op alternatieve financieringsbronnen.

a) BTW: het tarief wordt van 19.5 % op 20,5 % gebracht. Geraamde opbrengst 21.3 miljard per jaar.

b) Accijnzen: de accijnzen op diesel, loodhoudende en loodvrije benzine worden verhoogd. Geraamde opbrengst 5.6 miljard per jaar.
Voor het openbaar vervoer worden de accijnzen verlaagd. wat de schatkist ongeveer 91 miljoen per jaar kost.

c) de BTW en de accijns wordt per pakje sigaretten opgetrokken. Bij gelijk verbruik brengt dat per jaar 3,6 miljardop.
Wegens de heersende moeilijkheden in de sector, worden de accijnzen op sigaren en cigarillo's verminderd. wat de schatkist per jaar 240 miljoen kust.

De totale opbrengst van de alternatieve financiering van de sociale zekcrhrid wordt geraamd op 30 miljard en compenseert geheel de verlaging van de sociale lasten. die morden doorgevoerd ter bevordering van de sociale zekerheid.

Hoofdstuk II - De Sociale Zekerheid.

De regering bevestigt de basisbeginselen van de sociale zekerheid, met name de combinatie van sociale verzekering en solidariteit tussen personen: de traditie van het paritair beheer in de arbeidsgebonden sectoren en het verzekeren van de bestaanszekerheid. wanneer bepaalde sociale risico's zich voordoen. Om de Sociale Zekerheid op lange termijn leefbaar te houden. moet de groeidynamick in de uitgaven beheerst worden.

In het raam van een meerjarenplan tot eind 1996 zal het financieel evenwicht hersteld worclen. Het globaal niveau van de uitgaven zal met ten minste 70 miljard worden verminderd ten opzichte van de vooriiitzichten van het Planbureau. Het Planbureau verwacht dat het tekort op de Sociale zekerheid in 1996 zal oplopen tot 100 miljard. Inmiddels zijn daar al 10 miljard bijgekomen ingevolge minder-inkomsten uit bijdragen en meerkosten uit werkloosheid. Na 1996 zal men het bereikte evenwicht consolideren door de globale reële groei van de uitgaven jaarlijks te beperken.

a) De gezondheidszorgen.
De reele groei van de uitgaven voor gezondheidszorgen zullen beperkt worden tot maximaal 1,5 % per jaar tot 1996. Als basis neemt de regering de begroting van 1994, zoals die in 1993 werd opgesteld: 370 miljard in de algemene regeling.

Met de invoering van deze strikte uitgavennorm, is het noodzakelijk de bestaande correctiemechanismen te versterken. Daarom voorziet de regering in een wettelijke regeling. waardoor de honoraria en de terugbetalingstarieven in geval van budgetoverschrijding automatisch aangepast worden.

Daarnaast neemt de regering voor de sectoren zorgenverstrekkers, ziekenhuizen en geneesmiddelenindustrie een groot aantal algemene maatregelen om de uitgaven in de gezondheidssector in te dijken. Het geldt hier vooral maatregelen op lange termijn.

Op korte termijn moet een grotere selectiviteit bereikt worden door pakketversmalling inzake terugbetaalbare geneesmiddelen, magistrale bereidingen. kinesitherapie, audiciens, opticiens. bandagisten, oi-thopedistcn en de medische kosten verbonden aan professionele sportbeoefening. Verwachte besparing: 4,3 miljard.

In de sector auto-ongevallen zal de regering de dekking van de autoverzekering uitbreiden tot de objectieve aansprakelijkheid voor voetgangers, fietsers en inzittenden, zou-el wat betreft de medische kosten, als de invaliditeit. Het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering (RIZIV) kan immers de medische kosten op de verzekering van de tegenpartij niet verhalen wanneer cle aansprakelijke voor een ongeval geen bestuurdcr is van een motorrijtuig. maar een voetganger. fietser of inzittende. Ook de eigen schade van de aansprakelijke bestuurdcr is niet recupereerbaar. Vandaar deze uitbreiding. die 1 miljard moet opbrengen. Anderzijds moei de toepassing van de gezondhcidsindex op de enveloppe van het RIZIV 3.4 miljard opbrengen.

In de sectoren arbeidsongevalien en beroepsziekten wordt 2.2 miljard bespaard.

b) De Pensioenen.
Met ingang van 1 januari 1995 wordt er op de nieuwe pensioenen in de particuliere sector een drievoudige correctie toegepast.

m de uniforme berekeningsbreuk over het geheel van de loopbaan - 45'sten voor inannen en 40'sten voor vrouwen - wordt vervangen door berekeningspercentages op basis van het tijdens de loopbaan geherwaardeerde verdiende loon. De regering onderzoekt of aan het laatste deel van de loopbaan een sterker gewicht kan worden gegeven als stimulans voor een geleidelijk sterkere tewerkstellingsgraad op hogere leeftijd.

m de herwaarderingscoëfficiënten die voor de periode 1953 tot 1974 toegekend worden. zullen in functie van de hogervermelde rijping. geleidelijk worden afgebouwd.

m het laatst verdiende loon zal voor de berekening van het fictief loon worden vervangen door het gemiddeld loon, dat de pensioengerechtigde tijdens zijn loopbaan heeft verdiend. Het budgettair effect van deze besparing evolueert van 700 miljoen in 1995, 2,5 miljard in 1996, 4 miljard in 1997 naar 20 miljard in 2006.

Een andere regeling voor de betaling van het vakantiegeld in het jaar dat men op pensioen gaat moet een besparing van 900 miljoen opleveren.

In de pensioensector voor zelfstandigen wordt in 1994, 1993 en 1996 telkens 500 miljoen bespaard. De besparing op de pensioenen in de overheidssector bedraagt 750 miljoen, vooral te bereiken door de aftopping van de hoge pensioenen.

Een voorzichtige aanzet tot de harmonisatie van de verschillende pensioenstelsels moet,

(in miljarden fr.)	1994	1995	1996
Scenario Planbureau	374	397	420
Beperking tot 1,5 % vanaf 1995	370	385	399
Verschil	-4	-12	-21

SAMENVATTENDE TABEL
(in miljarden fr.)

Maatregelen	1994	1995	1996
Ziekte en invaliditeit	8,4	18,4	27,4
Arbeidsongevallen/Beroepsziekten	2,2	2,2	2,2
Pensioenen	-	5,1	6,5
Werkloosheid	14,6	13,6	18,6
Gezinsbijslagen	8,0	10,0	10,0
Algemene maatregelen	13,6	14,2	14,7
Bijdrage gezinnen zonder kinderen	4,0	6,0	6,0
Bijdrage roerende en onroerende inkomens	18,6	19,3	25,2
Eenmalige maatregel omdat besparingen nog niet volle rendement bereiken	7,0	-	-
TOTAAL	70,2	89,8	110,6

onder de benaming ,,solidariteitsinhouding op de pensioenuitgaven" 3 miljard opleveren. De solidariteitsbijdrage wordt geheven op de pensioenen boven 40.000 fr per maand zonder gezinslasten en boven 50.000 fr per maand met gezinslasten.

c) De werkloosheid.
Reeds in de loop van de voorgaande jaren voerde de regering besparingen door in de sector van de werkloosheid. Deze waren in 1993 opgelopen tot 19,4 miljard Deze besparingen werden gerealiseerd door de afremming van het oneigenlijk gebruik van de we kloosheidsuitkeringen, de versterking van de controle op de beschikbare arbeidsmarkt en op het onvrijwillig karakter van de werkloosheid, de aanpassing van het statuut van de deeltijdse werknemers aan de Europese normen, het opvoeren van de strijd tegen zwartwerk.

De nieuwe maatregelen zijn als volgt verdeeld:

- Verscherpte controle op werkwilligheid en het vindenvaneen job. Opbrengst 2,2 miljard.
- Inkorting van de periode van vergoedbaarheid tegen 35 % voor samenwonenden. Opbrengst 900 miljoen.
- Verlenging van de minimale tewerkstellingsperiode voor het bekomen van werkloosheidsuitkeringen. Opbrengst 850 miljoen.
- Inhouding van 1 % op de brugpensioenen van meer dan 34.869 fr zonder kinderlast en van 41.768 fr met kinderlast. Opbrengst 600 miljoen.
- Opvoering van de strijd tegen zwartwerk. Opbrengst 1 miljard.
- Tegen eind 1996 moet het gunstig effect van de tewerkstellingsmaatregelen toenemen van 6 miljard in 1994 tot ongeveer 13 miljard.

d) De gezinsbijslagen.
- Vanaf 1 januari 1994 worden voor de gezinnen met een netto belastbaar inkomen van meer dan 750.000 fr per jaar de gezinsbijslagen verminderd met 350 fr per maand tot 2.000 fr per maand voor de gezinnen met een netto belastbaar inkomen boven 2 miljoen fr. Deze besparing moet 10 miljard opleveren.

- Een gelijkaardige inspanning wordt gevraagd ten laste van alleenstaanden en gezinnen zonder kinderen. Hiervan wordt 6 miljard verwacht.

Hoofdstuk III - Algemene en billijk gespreide inspanning.

In dit hoofdstuk neemt de regering een groot aantal maatregelen om de strijd tegen belastingfraude en -ontduiking op te voeren en om te komen tot een betere inning van de belastingen. Op dit vlak nam de regering reeds eind 1992 en in de loop van 1993 een aantal maatregelen, die de regering in het Globaal Plan nog eens opsomt.

Nieuw is de uitbreiding van de algemene maatregel om rechtsmisbruik tegen te gaan tot de indirecte belastingen. De Biezondere Belasting Inspectie wordt versterkt en ambtenaren van Financien worden gedetacheerd naar de brigade tegen de georganiseerde financiële delinquentie (DEFO).De aanslagvoet op niet-gerechtvaardigde uitgaven wordt van 200 tot 300 % opgetrokken.

Aan de BTW-administratie wordt opdracht gegeven oin een controlesysteem voor te bereiken inzake de controle van de restaurantsector, waarbij de klant die geen fiscale strook gevraagd heeft medeverantwoordelijk wordt geacht.

De regering wijzigt het fiscaal regime van de onroerende inkomsten, andere dan deze die betrekking hebben op de eigen woning. Om de fiscale ontwijking te ontmoedigen, die erin bestaat vastgoed in vennootschappen onder te brengen, wordt een belasting op het onroerend vermogen van die vennootschappen ingevoerd. Het rendement van deze maatregel wordt op 4 miljard geraamd.

Vrijgesteld worden: de huisvestingsmaatschappijen. de vastgoedhandelaars wat hun koopwaar betreft, de banken, de verzekeringsondernemingen.

Andere fiscale maatregelen op het overdrachtsrecht op sommige inbrengen, op tweede woningen en in particuliere huur gegeven woningen en op de afschaffing van de verrekening van de onroerende voorheffing in de personenbelasting. uitgezonderd deze betaald voor de eigen woning, wordt een globale opbrengst verwacht van 7.6 miljard venvacht.

Het fiscaal regime van de roerende inkomsten wordt hervormd met een verhoging van de fiscaliteit op de inkomsten uit intresten. Hier wordt een opbrengst van 14 miljard verwacht.

De fiscaliteit op de banken wordt aangescherpt en deze maatregel moet 5,5 miljard opbrengen

Anderzijds wordt het risicodragend kapitaal aangemoedigd door een vermindering van de voorheffing op dividenden voor alle nieuwe aandelen afkomstig van kapitaalsverhogingen, doorgevoerd via een openbaar beroep op het sparen vanaf 1 december 1993.

De vervangingsinkomens zijn onderworpen aan een specifiek fiscaal regime in de vorm van een belastingvermindering. Deze belastingvermindering neemt van jaar tot jaar toe en stijgt volgens de regering zelfs sneller dan de inflatie. Om deze anomalie weg te werken heeft de regering beslist de belastingvermindering te bevriezen op het niveau van de bedragen die voor het aanslagjaar 1994 werden bereikt. De feitelijke vrijstelling voor belastingplichtigen die uitsluitend van een beperkt vervangingsinkomen genieten, blijft gehandhaafd. Het rendement van deze maatregel wordt geraamd op 1.5 miljard in 1994, 3,2 miljard in 1995 en 5,8 miljard in 1996.

REACTIES OP HET GLOBAAL PLAN

Politieke tegenkanting kwam er vanwege de oppositie, maar uiteindelijk behield de regering in kamer en senaat zonder moeilijkheden het vertrouwen van haar meerderheid.

Als reactie op het Globaal Plan dreigde een periode aan te breken van sociale onrust. De ABVV-leiding werd door haar basis gedwongen tot actie. Bij het ACV was er verwarring. Het ACV hield in verschillende provincies 24-uursstakingen, die de steun kregen van het ABVV en het ACLVB. Die verlamden grondig het economisch leven.
Op 25 november 1993 slaagden de vakbondsleiders er echter niet in een gemeenschappelijk standpunt te formuleren voor het overleg, waartoe de regering zich bereid had verklaard. De gevoelige vertraging van het indexeringsmechanisme werd het strijdthema bij uitstek van de vakbonden. Zij vroegen de intrekking van de zogenaamde ,,gezondheidsindex" en de terugkeer naar de normale aanpassingen van lonen, wedden en uitkeringen aan de stijging van de levensduurte.

Op 26 november hield het ABVV een algemene, nationale 24-uursstaking, waar het AVC niet aan meedeed. De nationale stakingsdag verliep grimmig.

Op 29 november zei premier Dehaene in een regeringsmededeling op radio en tv dat ,,men met z'n allen een stapje achteruit moet doen. Van iedereen wordt

een inspanning gevraagd Dehaene legde het Globaal Plan uit aan de bevolking

's Anderendaags verschaften de vakbondsleiders de premier tekst en uitleg bij de correcties die zij in het Plan wilden aanbrengen. De vakbonden traden echter nog steeds niet eensgezind op.

Op 15 december effende premier Dehaene het pad om het vakbondsverzet beetje bij beetje te ontmantelen. Hij stelde voor het Globaal Plan op een aantal punten aan te passen, rekening houdend met een aantal bezwaren van de sociale partners. Op twee eisen ging hij nadrukkelijk niet in. namelijk dc afschaffing van de „gezondheidsindex" voor sociale uitkeringen en waarborgen dat de loonmatiging gebruikt zou worden om een niet nader genoemd aantal bijkomende banen te scheppen. Wel beloofde hij dat de minimum-uitkeringen in 1994 met 1 procent verhoogd zouden worden. Daarnaast stemde de regering in met de afschaffing van de geplande inlevering in de sector van de arbeidsongevallen. Psychologisch erg belangrijk was ook de waarborg dat de banken geen vrij spel zouden krijgen met de opbrengst van de loonmatiging van hun personeel en dat de regering de strijd tegen de fiscale fraude nog verder zou opvoeren.
Op 19 december wees de regering op het departement van financiën een topambtenaai- aan, die uitgebreide volmachten kreeg voor de strijd tegen de belastingontduiking.

Daarnaast nodigde de premier de vakbonden en patroons uit om gesprekken te beginnen over de uitvoering van de concrete werkgelegenheidsmaatregelen van het Globaal Plan. Het ACV drong al lang aan op een dergelijk gesprek en Dehaene gaf de vakbond nu een kans. De we kgevers stonden echter op het standpunt dat het Globaal Plan een werkstuk van de regering was en dat de regering het maar moest uitvoeren. Toch startten de gesprekken op 16 december.

Op 21 december beslisten ACV en ABVV afzonderlijk de acties tegen het Globaal Plan op te schorten in afwachting van nieuw overleg, waarvoor Dehaene de bal teruggekaatst had naar het kamp van de sociale partners.

Op 24 december vaardigde de regering haar eerste volmachtenbesluit uit ter vrij aring van de concurrentiekracht van de ondernemingen. Tevens bereikte zij een akkoord over de sociale programmawet inzake de uitvoering van het Globaal Plan in de sector van de Sociale Zekerheid. Een ander ontwerp voerde alle fiscale en financiële bepalingen van het Globaal Plan uit.

Op 24 januari 1994 be eikten de delegaties van vakbonden en patroons een voor-akkoord van voorstel aan de regering over de uitvoering van het Globaal Plan Dit voor-akkoord had betrekking op de bedrijfsplannen tot herverdeling van de arbeid de algemene lastenverlaging op minimum-lonen, de verlenging van de tijdelijke contracten en nieuwe regels voor de opzegtermiinen en -vergoedingen voor bedienden De werkgevers stemden in met het scheppen van meer banen als zij een verlaging kregen van de sociale bijdragen en als de vakbonden instemden met een versoepeling van het arbeidsrecht, teneinde gemakkelijker personeel met tijdelijke contracten te kunnen aanwerven.
Maar op 25 januari verteerde de vakbondsleiding het bereikte voor-akkoord bijzonder slecht. Premier Dehaene gaf onmiddellijk te verstaan dat het Plan ook zonder de sociale partners zou worden uitgevoerd.

Op 1 februari verwierpen de besturen van ACV en ABVV het compromis dat hun onderhandelaars met de werkgevers hadden bereikt over de uitvoering van het Globaal Plan. De bediendecentrales tilden zwaar aan de versoepeling van de opzegtermijnen voor bedienden en in alle centrales rees verzet tegen de versoepeling van het arbeidsrecht. De banen-garanties die de werkgevers wilden geven werden onvoldoende bevonden. Bij het ABVV bleef het verzet tegen de ingrepen in de loonindexering onoverbrugbaar. Men tilde ook zwaar aan de plannen van de regering om de loonblokkering voor 1995 en 1996 ook reeds in 1994 toe te passen voor de cao's die na 15 november 1993 afgesloten waren, dus nadat de krachtlijnen van het Globaal Plan bekend waren geworden.

De regering bracht achteraf zelf nog een belangrijke wijziging in het Globaal Plan aan, toen duidelijk werd dat de inlevering op de kinderbijslagen en een gelijkaardige inspanning voor alleenstaanden en kinderloze gezinnen administratief onuitvoerbaar bleken te zijn wegens het ingewikkeld karakter van de ingreep. Om de geplande besparing toch te veiwezenlijken voerde zij een „bijzonderebijdrage voor de Sociale Zekerheid" in. Het ging om een belasting op het netto-inkomen, die steeg naarmate men meer vcrdicnt Zij ging van 4 200 fr per jaar voor wie 750 000 fr verdient tot 24 000 fr op de inkomens boven 2 miljoen fr Voor de zelfstandigen werd de sociale bijdrage met 0,3 tot 0,4 % verhoogd Deze bijdrage werd met ingang van 1 april samen met de bedrijfsvoorheffing maandelijks afgehouden van het inkomen ten belope van 350 fr voor wie 80 000 fr bruto per maand verdient tot 2 000 fr voor de bruto-inkomens van meer dan 200 000 fr

VERSLAG VAK DE NATIONALE BANK VAN BELGIË

Op 17 februari 1994 bracht pouverneur Alfons Verplaetse namens de Regentenraad het jaarverslag uit van de Nationale Bank van België. Dit stond in het teken van het Globaal Plan (zie hierboven) en ging ervan uit dat het conjuncturele dieptepunt achter de rug leek te zijn.

Het einde van de jaren tachtig was gekenmerkt door een hoge investeringsactiviteit, die aan de grondslag lag van de aanzienlijke uitbreiding van het produktiepotentieel. In 1991 en 1992 werd de klemtoon verlegd van uitbreidingsinvesteringen naar rationaliseringsinvesteringen. In 1993 was de terugval van de invcstcringcn in sommige scctorcn bijzonder sterk.

De bestedingen van de particulieren leden in 1993 onder de sterk afgezwakte groei van het reele beschikbare inkomen van de gezinnen van nog ruim 3 procent in 1992 naar 0.9 procent in 1993. Tevens was er een gevoel van onzekerheid over de nabije toekomst.

De enige, maar al bij al beperkte, positieve bijdrage aan de groei van de binnenlandse vraag werd uiteindelijk geleverd door de overheidsbestedingen, waarbij vooral de aantrekkende investeringscapaciteit van de gewesten en de lokale besturen in het oog sprong. Toch bleven de investeringen van de overheid op een bijzonder laag peil bewegen.

Het volumesaldo van het goederen- en dienstenverkeer inet het buitenland zou, aldus de NBB. na de uitgesproken negatieve groeibijdrage van 1992, in 1993 opnieuw een positieve uitwerking hebben gehad. Bij krimpende buitenlandse afzetmarkten en een verzwakte internationale concurrentiekracht. liep het uitvoervolume terug met bijna 3 procent. Het importvolume daalde nog sterker.

Arbeidsmarkt

De herleving die zich aankondigde zou echter niet volstaan om een beduidende verbetering van de situatie op de arbeidsmarkt teweeg te brengen. De jongste conjuncturele inzinking eiste opnieuw een hoge tol aan arbeidsplaatsen. Tussen juni 1991 en juni 1993 gingen ongeveer 70.000 banen verloren, waar-

TABEL 8 — RECHTHEBBENDEN OP DE WERKLOOSHEIDSVERZEKERING IN RUIME ZIN

(jaargemiddelden, duizendtallen)

	1990	1991	1992	1993 r
Uitkeringsgerechtigde volledig werklozen	348	369	411	476
Overige rechthebbenden	528	554	550	519
Conventionele brugpensioenen	141	141	138	137
Tijdelijk werklozen	38	52	53	61
Deeltijds werklozen[1]	179	778	170	145
Loopbaanonderbrekingen	46	49	58	58
Niet-werkzoekende werklozen	113	122	119	102
Werklozen in beroepsopleiding	12	12	12	16

Bronnen : RVA, NBB.

[1] Het totale aantal bij de RVA ingeschreven deeltijds werklozen ligt hoger. In de tabel wordt enkel rekening gehouden met de groep deeltijds werklozen die effectief recht hebben op een aanvullende werkloosheidsuitkering. Hun aandeel bedroeg in 1992 ongeveer 76 pct.

TABEL 25 — TOTALE FISCALE EN PARAFISCALE ONTVANGSTEN

(veranderingspercentages t.o.v. het voorgaande jaar)

	1990	1991	1992	1993 r
Directe belastingen	7,5	2,2	4,2	2,7
waarvan : Bedrijfsvoorheffing	10,9[1]	10,6	8,2	4,5
Voorafbetalingen	−5,6[1]	−0,8	0,1	5,0
Opcentiemen ten voordele van de lokale overheid	1,1	17,2	8,8	−7,4
Inkohieringen particulieren[2]	(+3,9)	(−28,8)	(−17,6)	(−31,8)
Inkohieringen vennootschappen[2]	(−25,1)	(−14,6)	(−29,7)	(−13,1)
Indirecte belastingen	7,2	4,1	5,5	3,8
waarvan : BTW	5,8	4,2	3,7	2,9
Accijnzen	10,9	6,8	10,7	5,4
Totale fiscale ontvangsten	7,5	3,1	4,7	3,1
Sociale-zekerheidsbijdragen	7,3	7,5	8,1	3,4
waarvan : Sociale-zekerheidsbijdragen van de werkgevers	7,9	7,0	5,9	2,9
Sociale-zekerheidsbijdragen van de werknemers	8,9	6,1	10,9	5,8
p.m. Nominaal BBP	6,4	4,5	4,9	1,5

Bronnen : Ministerie van Financiën, NIS. NBB.

[1] Cijfers beïnvloed door de onderwerping aan de bedrijfsvoorheffing van de werkende vennoten van personenvennootschappen.

[2] Inkohieringen van het jaar in miljarden franken.

van 52.000 tussen juni 1992 en juni 1993. Nieuw was dat sedert 1991 ook in de overheidssector belangrijke personeelsinkrimpingen optraden, namelijk 20.000 in totaal, waarvan ongeveer drie kwart in het departement van landsverdediging.

Een ander opmerkelijk verschijnsel was dat de toename van de tijdelijke werkloosheid en de vermindering van de productiviteit, die doorgaans bij het begin van een verzwakkende conjunctuur als een buffer optreden tegen ontslagen, nu ook in het dieptepunt van de recessie

TABEL 29 – NETTO FINANCIEEL TEKORT (–) OF OVERSCHOT VAN DE DIVERSE SUBSECTOREN VAN DE OVERHEID

(miljarden franken)

	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993 r
1. Federale overheid, gemeenschappen en gewesten[1]	–424	–433	–430	–421	–400	–461	–456
1.1 Federale overheid							
1.11 Netto te financieren saldo van de Schatkist	–451	–416	–442	–366	–368	–382	–376
1.12 Budgettaire kredietverlening en participaties	n.	n.	n.	–18	–13	–15	–18
1.13 Overige[2]	n.	n.	n.	–48	–13	–36	–36
1.14 Totaal tekort (1.11 – 1.12 + 1.13)	n.	n.	n.	–396	–367	–404	–395
1.2 Gemeenschappen en gewesten							
1.21 Officieel netto te financieren saldo[3]	21	–17	45	–28	–34	–61	–52
1.22 Budgettaire kredietverlening en participaties	n.	n.	n.	–10	–10	–9	–9
1.23 Overige[2]	n.	n.	n.	–7	–9	–5	–18
1.24 Totaal tekort (1.21 – 1.22 + 1.23)	n.	n.	n.	–25	–33	–57	–61
2. Lokale overheid	–1	–5	–31	–14	–38	–21	–27
3. Sociale zekerheid[4]	20	24	51	42	–18	–13	–40
4. Totaal netto financieel tekort (1 + 2 + 3)	–405	–414	–411	–394	–455	–495	–522
5. Statistische afwijking	14	38	19	15	–3	–1	9
6. Netto financieringsbehoefte (4 + 5)[5]	–391	–376	–392	–379	–458	–496	–513

Bronnen : Ministerie van Financiën, NBB.

nog aan belang wonnen. Dit kwam doordat de recessie een almaar breder wordende waaier van bedrijven trof.

Tegenover de inkrimping van het aantal arbeidsplaatsen, stond een forse toename van het aanbod op de arbeidsmarkt. Daarbij speelde vooral de vermindering van de vervroegde of tijdelijke uittredingen een belangrijke rol. Sedert enige tijd spande de overheid zich in om de stelsels van vervroegde uittreding wegens de hoge budgettaire kosten terug te dringen. Dat leidde dan weer tot een sterkere stijging van het aantal geregistreerde werklozen. Volgens de geharmoniseerde EG-statistieken klom het werkloosheidspercentage van de burgerlijke beroepsbevolking van 8.2 procent in 1992 naar 9,4 procent in 1993. De NBB waarschu t voor een doorstoot van de kortdurende naar de langdurige werkloosheid, waardoor conjuncturele werkloosheid structurele werkloosheid dreigt te worden.

De jongste jaren evolueert het beleid van de regering naar een actief beleid voor de verruiming van de werkgelegenheid en voor het verlagen van de drempels die de toegang tot de arbeidsmarkt bemoeilijken. Het Globaal Plan geeft deze beleidsoriëntatics nog meer kracht.

Inflatie

Inzake inflatie bleef België met een gemiddeld stijgingstempo van de consumptieprijzen van 2,8 procent in 1993 tot de beter presterende industrielanden behoren, hoewel er sprake was van een lichte versnelling. Dit was in een belangrijke mate toe te schrijven aan de verhoging van de directe belastingen en aan de evolutie van de energieprijzen, buiten belasting.

De stijging van de loonkosten per werknemer stegen in België ten opzichte van de belangrijkste handelspartners. De stijging bedroeg in België gemiddeld 4,Z procent tegen slechts 3,6 procent bij onze belangrijkste handelspartners.

De NBB merkt op dat België niet op tijd heeft gereageerd op de reeds latent aanwezige verslechtering van de concurrentiekracht van de ondernemingen.

Overheidsfinanciën

Dank zij de saneringsinspanningen van de federale regering, kon de netto financieringsbehoefte van de gezamenlijke overheid op zowat 7,2 procent van het BBP gestabiliseerd worden, in weerwil van de negatieve uitwerking van de conjunctuur. Van de saneringsmaatregelen waartoe in 1992 en 1993 werd besloten had men kunnen verwachten dat ze, ondanks de recessie, ook het tekort zouden hebben teruggedrongen. Hun weerslag op de fiscale en parafiscale ontvangsten zou in 1993 respectievelijk om en bij 0,7 procent en 1,4 procent van het BBP hebben bedragen, terwijl de verkoop van activa de staat nog eens extra middelen opleverde ter waarde van zowat 0,4 procent van het BBP. Toch slonk het tekort niet, doordat sommige uitgaven, zoals bezoldigingen en pensioenen van het overheidspersoneel in reële termen vrij aanzienlijk bleven toenemen en eerder genomen maatregelen de groei van de ontvangsten afremden.

De resultaten bleven dan ook onder het doel van het convergentieplan. Het bijgestelde tekort van 1992 bleek nog onderschat en het voor 1993 in het vooruitzicht gestelde tekortreductie werd niet gehaald, vooral doordat de economische activiteit sterker verzwakte dan ver\\-acht. De regering voldeed slechts aan twee van de drie normen, die zij zichzelf had gesteld, namelijk de tot de inflatie beperkte groei van de primaire uitgaven van de federale overheid en een toename van de fiscale ontvangsten. Aan der derde norm werd niet voldaan. niettegenstaande de sociale uitkeringen minder snel stegen dan de voorgaande jaren. Die derde norm stelde het behoud voorop van het financieel evenwicht in de sociale zekerheid. Bovendien hebben de gewesten en de gemeenschappen, waarvan de ontvangsten niet getroffen worden door de recessie, zich niet gehouden aan de aanbevelingen van de Hoge Raad voor Financiën.

De door de regering genomen begrotingsmaatregelen waren dus van vitaal belang om het overheidstekort nauwer te doen aansluiten bij het convergentieplan, aldus de NBB. Dat de hand wordt gehouden aan een middellangetermijnstrategie, gericht op de verdere terugdringing van het overheidstekort. is immers onontbeerlijk, niet alleen om aan het Verdrag van Maastricht te kunnen voldoen. maar ook en bovenal om het sneeuwbal-effect op de rentelasten op de overheidsschuld uit te schakelen, opnieuw manoeuvreerruimte te verschaffen aan het begrotingsbeleid en het hoofd te kunnen bieden aan nieuwe uitgaven, die verband houden met de vergrijzing van de bevolking.

Bovendien moet het overheidstekort onverwijld en beduidend worden teruggeschroefd. want elke verslapping van het beleid dreigt de positie van dc frank op dc valutamarkten te verslappen en rentestijgingen teweeg te brengen, wat de consolidatie nog zou bemoeilijken, terwijl het begrotingsbeleid behoefte heeft aan een grotere geloofwaardigheid Dat in betere tijden de inspanningen werden uitgesteld, kan men terecht betreuren, schreef de gouverneur van de NBB Vooral de uitgavenmechanismen moeten opnieuw bekeken worden Zo is er met name behoefte aan het onder controle brengen van de uitgaven voor de sociale zekerheid, wil men de leefbaarheid waarborgen van het stelsel. dat onmisbaar is voor sociale rechtvaardigheid en cohesie.

Mocht men erin slagen het overheidstekort tot een voldoende laag peil terug te dringen door een volgehouden sanering overeenkomstig de richtlijnen van de Europese Raad, dan zal de vicieuze cirkel. waarbij zowel de schuld als de rentelasten aangroeien, eindelijk wlaats kunnen maken voor een geleidelijke verlichting van het gewicht van de overheidsschuld. Hoe lastig die weg ook moge zijn, het is de enige manier om daadwerkelijk"de fundamentele economische en sociale belangen van het land veilig te stellen, aldus de NBB.

(Vor.ber.pag. 822/2 e.v.-1993)

Indicatoren van de overheidsfinanciën
(In procenten van het BBP)

	1993	1994	1995	1996
Netto financieringssbehoefte	-6,6	-5,3	-4.3	-3,0
(waarvan federale overheid)	(-5,5)	(-4,5)	(-3,6)	(-2,8)
Primair overschot	4,4	5,2	5,4	6,3
(waarvan: federale overheid)	(4.5)	(4,9)	(5,0)	(5,4)
Bruto Rijksschuld	138,4	137,9	136,1	133,4
(waarvan: federale overheid)	(128,4)	(127,1)	(126,4)	(121,8)

BEGROTING VOOR 1995

De regering bereikte op 25 juli een akkoord over de begroting voor 1995. Het geraamde begrotingstekort bedraagt 271,1 miljard fr. Het is meer dan tien jaar geleden dat het vooropgestelde begrotingstekort onder de grens van de 300 miljard blijft. Toen de regering-Dehaene in 1992 haar eerste begroting indiende lag het begrotingstekort 110 miljard hoger.

uitgaven worden geraamd op 1.695,9 miljard tegenover 1.409,4 miljard aan inkomsten. Met 15,4 miljard schatkistverrichtingen komt men" uit op een netto te financieren saldo van 271,1 miljard. De regering gaat uit van een economische groei van 5,3 procent Bruto Binnenlands Produkt (BBP) en een overheidstekort van 4,3 procent van het BBP

Deze gunstige gang van zaken schreef de eerste minister toe aan de gunstige economische conjunctuur en aan de structurele maatregelen, die de regering de voorbije jaren heeft genomen. Door de gunstige begrotingswrnding neemt de begrotingsdruk op de privatisering van overheidsbedrijven enigszins af. Het bedrag van de te realiseren activa werd van 57 miljard op 13,5 miljard gebracht. Dit betekent volgens de eerste minister niet dat de regering het privatiseringsprogramma stopzet. Zij gaat ermee door en zal eventuele meeropbrengsten aanwenden voor de vermindering van de overheidsschuld. Hij voegde er echter aan toe dat de privatisering van de telefoonmaatschappij Belgacom niet in de eerste plaats noodzakelijk is voor de begroting, maar vooral voor het bedrijf zelf.

Er kwam kritiek op de gunstige economische groeicijfers, die de regering hanteert. De vier grote financiële instellingen van het land, met name de Generale Bank, de Bank Brussel Lambert (BBL),de Kredietbank en het Gemeentekrediet van België hanteren in hun prognoses een groei van 4,1 procent en een overheidstekort van 5,9 procent

ONTVANGSTEN - HERRAMING 1994 - RAMING 1995
(in miljarden fr.)

	1994			1995	
	aangepast	verwacht	verschil	initieel	verschil t o v 1994
LOPENDE ONTVANGSTEN	2 276,9	2 301,7	+24,8	2 366,0	+64,3
1) Fiscale	2 076,4	2 111,0	+34,6	2 237,9	+126,9
2) Niet-fiscale	200 5	190,7	-9,8	128 1	-62,6
KAPITAALONTVANGSTEN	35,1	35,7	+0.6	31,7	-3,0
1) Fiscale	24,1	24,3	+0,2	25,6	+1,3
2) Niet-fiscale	11.1	11,4	+0.3	6,1	-5,3
TOTAAL	2.312,0	2.337,4	+25,4	2.397,7	+60,3
Voorafnemingen	- 955,4	- 949,9	- 5,5	- 988,3	-38,4
RIJKSMIDDELEN	1.356.6	1.387,5	+30,9	1.409,4	+21,9

(Bron: Departement van Begroting)

van het BBP. Minister van financiën Maystadt wees de kritiek van de hand en zei ,,dat de studiebureaus van de financiële instellingen nog voor de vakantie voorbij is groeihypothesen zullen publiceren, die nog gunstiger zijn dan deze die de regering gebruikt".

Dat de voorbereiding van de begroting voor 1995 zo gemakkelijk kon worden afgerond is onder meer te danken aan een belangrijke her schatting van de fiscale ontvangsten voor 1994 Die worden op basis van de ontvansgten toor de eerste Leven maanden van 1994 met 34,8 miljard opgetrokken Voor de uitgaven is de begroting ten belope van 19,3 miljard strenger dan wat voorzien is in het convergentieplan om tegen eind 1996 de begrotingsnorm van het Verdrag van Maastricht te bereiken

In de sector van de Sociale Zekerheid kampt de regering nog met een tekort in 1994 en 1995. Dit valt echter binnen de perken van wat Europees is toegestaan. Toch ziet de regering zich verplicht tot de vervanging van het (dure) Jongerenbanenplan, terwijl het departement van sociale zaken nog een aantal structurele maatregelen moet doorvoeren.

(Vor.ber.pag. 822/2 e.v.-1993)

FRANKRIJK

MOTIE VAN WANTROUWEN VERWORPEN. VERDERE BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN

De regering van premier Edouard Balladur ove leefde met ruim verschil een motie van wantrouwen die op 14 april 1994 door socialistische en communistische afgevaardigden was ingediend uit protest tegen de werkgelegenheidswet van de regering (zie pag. 20/2 en 385/2-'94). Op 6 april had Balladur op de Franse televisie verklaard dat hij vastbesloten was het vijfjarenplan van de regering om de werkloosheid te bestrijden uit te voeren, ook al was hij eind maart gedwongen geweest plannen in te trekken die het mogelijk maakten jongeren minder dan het minimumloon te betalen (zie pag. 387/3 e.v.-'94).

Taalwet aangenomen door Senaat en Nationale Assemblée

Op 14 april nam de Senaat een wet aan waarin boetes van maximaal F 10.000 ($ 1,00 = F5,8575 op 13 april 1994) werden gesteld op overtredingen met betrekking tot het gebruik van Engelse woorden wanneer er in het Frans een equivalent bestond. De wet, die in mei zou worden voorgelegd aan de Nationale Assemblée, voorzag in een woordenlijst van ongeveer 3.500 termen en technische uitdrukkingen en bepaalde dat deze moesten worden gebruikt in algemene mededelingen. in arbeidscontracten, in restaurants en in het openbaar vervoer.

De minister van cultuur en francofone zaken. Jacques Toubon, die de wet indiende, verdedigde haar als ,.een investering in de toekomst". De wet kreeg de steun van de meeste rechtse partijen en van afgevaardigden van Xe Franse Communistische Partij (PCF), maar de leden van de Socialistische Partij (PS) orithielden zich van stemming, en veroordeelden de wet als ,,repressief en tegen de jeugd gericht".

Op 3 mei keurde ook de Nationale Assemblée de taalwet goed. De wet werd gesteund door de partijen van de rechtse regeringscoalitie, de Unie voor de Franse Democratie (UDF) en de Vergadering voor de Republiek (RPR). De socialistische en communistische afgevaardigden onthielden zich van stemming.

Alvorens de wet aan te nemen stemden de afgevaardigden voor een wetswijziging die het gebruik van het Frans in wetenschappelijke publikaties die van belang waren voor de overheidsfinanciën, verplicht stelde. In het oorspronkelijke ontwerp vielen wetenschappelijke publikaties niet onder de bepalingen van de wet.

Medewerker Mitterrand pleegt zelfmoord

Op 8 april werd François de Grossouvre dood aangetroffen in zijn vroegere werkkamer in het Elysée. Hij was een persoonlijke vriend van president François Mitterrand geweest en had nauw met hem samengewerkt op het gebied van veiligheids- en inlichtingenzaken; vanaf 1985 had hij een deeltijdfunctie in het Elysée zelf gehad.

De 76-jarige Grossouvre. wiens dood officieel als zelfmoord werd omschreven. zou hebben geleden aan een depressie nadat er aan zijn goede verstandhouding met Mitterrand een einde was gekomen; volgens zijn vrienden was hij ,,gekwetst" door Mitterrands onvriendelijke houding in de laatste jaren. Grossouvre. die vroeger lid van de inlichtingendienst was geweest en in de jaren tachtig feitelijk de leiding over geheime operaties had gehad, verscheen nog maar zelden op het Elysée; op de avond van zijn dood was hij er rchter onverwachts heengegaan. Kennelijk had hij besloten daar zelfmoord te plegen om Mitterrand in verlegenheid te brengen. (Voor de zelfmoord van ex-premier Pierre Bérégovoy in mei 1993 na de socialistischeverkiezingsnederlaag. zie pag. 18/1/2-'94).

Minister van arbeid Michel Giraud spreekt op 5 april 1994 het parlement toe. In verband met de mislukte plannen ter bestrijding van de jeugdwerkloosheid was zijn aftreden geëist. maar premier Edouard Balladur nam de volledige verantwoordelijkheid op zich.

Rellen in Lyon

In drie voorsteden van Lyon, Vaulx-en-Velin, Rillieux-la-Pape en Bron, werden honderden politieagenten ingezet gedurende drie dagen van onlusten, die waren begonnen op 15 april nadat twee jongens, die in een gestolen auto reden, om het leven waren gekomen bij een achtervolging door de politie.

De betrokken voorsteden stonden bekend om hun hoge werkloosheid en mengeling van omvangrijke, voornamelijk Noordafrikaanse. immigrantengemeenschappen. Op 19 april zou de socialistische burgemeester van Bron, Jean-Jack Queyranne, hebben gezegd dat de rellen ,,van tevoren beraamde misdaden waren die waren uitgevoerd door georganiseerde benden".

Op 6 april had de regering ingestemd met de terugkeer van twee Algerijnse tieners naar Lyon nadat een rechtbank een uitwijzingsbevel tegen hen had opgeschort. Zij waren veroordeeld op beschuldiging van ordeverstoring tijdens recente demonstraties tegen de verlaging van het minimumjeugdloon (zie pag. 387/3 e.v.-'94). Op 2 april had een rechtbank in Parijs zes mannen. die in deze stad waren aangehouden tijdens rellen over dezelfde kwestie, veroordeeld tot straffen die varieerden van een boete van F 2.000 tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van vier maanden.

Aanslag door Corsicaanse nationalisten

Corsicaanse nationalisten werden verantwoordelijk gesteld voor een op 18

april gepleegde aanslag op een luchtmachtbasis bij Solenzara in het oosten van Corsica, vlak voor een bezoek van minister van defensie François Léotard; er vielen geen slachtoffers. De aanslag volgde op een reeks eerdere bomaanslagen op openbare gebouwen, die waren gepleegd uit protest tegen de arrestatie van 14 vermoedelijke leden van het verboden Nationaal Bevrijdingsfront van Corsica-Historisch Kanaal op 27 maart.

Herstructureringsplan voor Air France

Op 11 april stemden werknemers van de nationale luchtvaartmaatschappij Air France massaal voor een ingrijpend herstructureringsplan.

Het plan beoogde het bedrijf te redden door in drie jaar tijd 5.000 banen te schrappen. de lonen te bevriezen en de werktijden te verlengen. De beslissing om de 42.645 Air France-werknemers in het hele land te laten stemmen was genomen nadat de veertien vakbonden van de luchtvaartmaatschappij hadden geweigerd een reorganisatieplan dat was ingediend door Air France-directeur Christian Blanc, unaniem goed te keuren. Blanc had gedreigd zijn ontslag in te dienen tenzij het plan .,bij de stemming duidelijke en massale" steun kreeg. Een eerder herstructureringsplan was in oktober 1993 ingetrokken nadat grond- en vrachtvervoerpersoneel felle stakingsacties had gevoerd (zie pag. 19/2 e.v.-'94).

De aanvaarding van het jongste plan door 81 procent van het Air France-personeel dat aan de stemming had deelgenomen. maakte de weg vrij voor een kapitaalinjectie van F 20 mrd aan overheidsgelden gedurende drie jaar. De regering had gezegd dat zij alleen maar akkoord zou gaan met deze investering als het herstructureringsplan zou worden bekrachtigd. Deze kapitaalinjectie, die de goedkeuring van de Europese Unie (EU) nodig had, moest in de eerste plaats worden gebruikt om Air France te helpen bij de betaling van haar schulden, die werden geschat op F 38 mrd, en om haar verliezen te compenseren, die naar schatting alleen al in 1993 waren opgelopen tot ongeveer F 7.5 mrd.

Op 25 mei zeiden functionarissen van de Europese Commissie dat zij zouden onderzoeken of recente regeringsplannen om F 20 mrd aan overheidsgeld te pompen in de nationale luchtvaartmaatschappij Air France (zie boven), een inbreuk vormden op de EU-regels voor overheidssubsidies (zie ook pag. 589/3 e.v.-'94 voor GATT-controverse over luchtvaartsubsidies).

Programma defensieuitgaven

Op 24 mei maakte premier Edouard Balladur in het parlement bijzonderheden bekend over het regeringsprogramma voor defensieuitgaven voor de periode 1995-2000, dat ongeveer F 650 mrd zou bedragen ($ 1 = F 5,671 op 13 mei 1994) Het programma. dat uitging van een stijging van de reële uitgaven met een 0,5 procent per jaar tijdens de zesjarige periode, gaf voorrang aan een onafhankelijke strategische kernmacht en de aanpassing van de conventionele krijgsmacht met het oog op crisispreventie. Ook werd in het plan de dienstplicht gehandhaafd en werd voorzien in de ontwikkeling van een sterke bewapeningsindustrie. Aan enkele van deze thema's was al aandacht geschonken in het Witboek van defensie dat de regering in februari had gepubliceerd (zie pag. 387/2-'94).

Ondanks de algehele toename van de uitgaven voorzag het programma ook in verschuivingen en andere kostenbesparende maatregelen. Deze hadden gevolgen voor verschillende belangrijke projecten, waaronder de lange-afstandsraket M-5, die in 2005 inzetbaar had moeten zijn, de NH-90 transporthelikopter en het Rafale-gevechtsvliegtuig (ziehieronder).

De regeringsbegroting over 1994 voor defensiematerieel bedroeg F 100,4 mrd. meer dan van welke van Frankrijks Europese bondgenotenook.

Eerste door kernenergie aangedreven vliegdekschip te water gelaten

Frankrijks eerste door kernenergie aangedreven vliegdekschip werd op 7 mei te Brest door president Mitterrand te water gelaten. Het enige andere land dat in het bezit was van zulke schepen was de Verenigde Staten. Het vliegdekschip had naar schatting F 17,5 mrd gekost en zou binnen vijf jaar worden uitgerust met het nieuwste type Rafale-vliegtuigen.

Aankondiging onderwijshervormingen

Op 9 mei kondigde minister van onderwijs François Bayrou 155 hervormingen van het nationale leerplan aan, die tot doel hadden het onderwijs in en het schrijven van de Franse taal op basisschoolniveau te verbeteren en het leren van buitenlandse talen te stimuleren. Leraren, ouders en bestuurders, die na de nietigverklaring van de onderwijswet in januari (zie pag. 385/3 e.v.-'94)gedurende enkele weken overleg hadden gevoerd met de regering, zouden de veranderingen naar verwachting steunen.

Stakingen

Op 17 mei ontregelde een eendaagse staking die was uitgeroepen door vakbonden van personeel in de luchtvaart, de gezondheidszorg en de scheepvaart, het openbare leven in de grote steden. De stakingen vonden plaats op een moment dat de regering kritiek ondervond van luchtvaartpersoneel vanwege haar beslissing zich neer te leggen bij een uitspraak van de Europese Commissie om buitenlandse maatschappijen toe te laten op binnenlandse luchthavens (zie pag. 542/2-'94).(Voor eerdere stakingen in voorafgaande maanden zie pag. 19/3 e.v.en 385/2-'94.)

Nieuwe aanklacht tegen Noir

Tegen burgemeester Michel Noir van Lyon werd een tweede aanklacht ingediend in verband met het uitgeven van circa F 15 mln aan campagnegelden die hij zou hebben besteed aan mooie huizen, luxeauto's en een extravagante levensstijl. De jongste beschuldigingen, die door Noir werden tegengesproken, volgden op een eerdere aanklacht in maart in verband met de verduistering van overheidsgelden (zie pag. 389/1-'94).

Nieuwe beschuldigingen tegen Tapie. Parlementaire onschendbaarheid opgeheven

De voormalige socialistische minister Bernard Tapie, tegen wie al een onderzoek naar corruptie liep (zie pag. 388/2/3-'94), kreeg een nieuwe tegenslag te verduren, toen onderzoeksrechters op 24 mei de opheffing van zijn parlementaire onschendbaarheid vroegen teneinde hem te kunnen ondervragen in verband met belastingfraude. Medio mei had de regering Tapie in staat van beschuldiging gesteld wegens belastingfraude, omdat hij zijn luxejacht Phocéa als koopvaardijschip had laten registreren.

Op 20 mei stuurde de bank Crédit Lyonnais deurwaarders naar Tapie's huis in Parijs om beslag te leggen op meubilair ter waarde van miljoenen francs. De bank dreigde bovendien zijn kunstcollectie te confisqueren tenzij hij onmiddellijk F 430 mln van de bij de bank uitstaande F 1,3 mrd terugbetaalde. De bank had een kredietovereenkomst met Tapie beëindigd omdat ze bezorgd was over de ,,verslechtering" van zijn financiële situatie. Op 31 mei bevestigde Crédit Lyonnais dat Tapie juridische stappen tegen de bank had ondernomen.

Op 28 juni werd Tapie's parlementaire onschendbaarheid voor de tweede keer door de Nationale Assemblée opgeheven in verband met een onderzoek naar fraude op het gebied van handel en belastingen (zie pag. 388/2/3-'94 voor eerste opheffing onschendbaarheid).

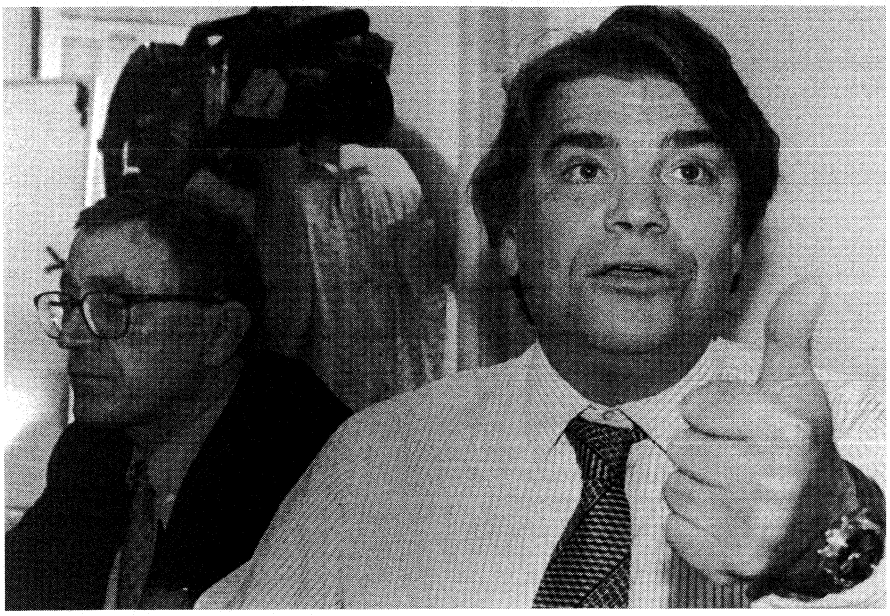

Bernard Tapie (r.)verklaart op 28 juni 1994 tegenover de pers dat hij zich die dag in het parlement zal verdedigen in het debat over het opheffen van zijn parlementaire onschendbaarheid. Naast hem zit Jean-François Hory, de leider van de Linkse Radicalen (MRG).

Terwijl de oppositie zich van stemming onthield, keurden de afgevaardigdenmet 465 tegen 10 en 462 tegen 10 stemmen twee gerechtelijke verzoeken goed om een onderzoek in te stellen naar recente beschuldigingen tegen Tapie over het gebruik van zijn privé-jacht. waarop de bank Crédit Lyonnais op 1 juli beslag had laten leggen in afwachting van de aflossing van zijn schulden. Tegen Tapieliepen op dat moment zes onderzoeken naar vermeende zakelijke fraude en wanbeheer in verband met zijn voetbalclub Olympique Marseille (zie pag. 388/3-'94 en boven). Na een inval van de politie in zijn Parijse woning in de vroege ochtend van 29 juni, kreeg Tapie van een rechter het bevel in Frankrijk te blijven tot 18 juli. Dat was een dag vóór Tapie's beëdiging als nieuw lid van het Europees Parlement (zie onder). waardoor hij opnieuw parlementaire onschendbaarheid zou genieten.

Moordzaak Piat heropend. Nieuwe arrestaties

Op 20 mei werd bericht dat de politie haar onderzoek naar de moord op de rechtse afgevaardigde Yann Piat had heropend. Piat werd in februari doodgeschoten in het vakanticoord Hyeres aan de Middellandse Zee (zie pag. 386/3-'94).

Op 17 juni werd bekend dat twee drugshandelaren hadden bekend Yann Piat te hebben vermoord. De twee, Lucien Perri en Marci di Carro, behoorden tot de 30 mensen die op 15 juni in Toulon en Hyeres door de politie waren opgepakt.

Europese verkiezingen. Rocard treedt af als leider PS

Bij de verkiezingen voor het Europees parlement op 12 juni 1994 leed de Socialistische Partij (PS) een van haar meest vernederende verkiezingsnederlagen toen zij slechts 14,4 procent van de stemmen behaalde (zie pag. 544/2 e.v.-'94 voor uitslagen per land). De twee partijen van de centrum-rechtse regeringscoalitie, UDF en RPR, konden geen overeenstemming bereiken over een gezamenlijke lijst en kwamen daarom met aparte kandidaten. Samen verloverden ze slechts 25,5 procent van de stemmen.

Opvallend bij de verkiezingen was dat twee nieuwe en tegenstrijdig georiënteerde groepen elk 12 procent veroverden, de anti-Europese lijst Een Ander Europa van de UDF-dissident Philippe de Villiers en de pro-Europese Linkse Radicalen (MRG, op pag. 544/3-'94 abusievelijk Radicale Energie genoemd) van de omstreden socialistische oud-minister Bernard Tapie. Het extreem rechtse Nationaal Front (FN) en de Franse Communistische Partij (PCF) behielden hun aandeel van de stemmen.

Eind mei waren de kandidaten van de zogenaamde ,,Sarajevo-lijst", aangevoerd door de mediafilosoof Bernard-Henri Lévy, gestopt met hun campagne, naar verluidt om de kansen van de PS te vergroten.

De verantwoordelijkheid voor de rampzalige PS-prestaties werd op zich genomen door de eerste secretaris van de partij, Michel Rocard, die op 19 juni aftrad. Veel commentatoren maakten hieruit op dat hij zich nu ook zou terugtrekken uit de strijd om de PS-nominatie voor de opvolging van president François Mitterrand in 1995,

De 63-jarige Rocard had de PS sedert april 1993 geleid op basis van een brede centrumlinkse alliantie (zie pag. 17/3 e.v.-'94). De beslissing om zijn positie op te geven kwam na een motie van wantrouwen die met 129 tegen 88 stemmen en 48 onthoudingen werd gesteund door de nationale partijraad, die zijn plannen verwierp om de organisatie nieuw leven in te blazen. In een verklaring drong Rocard er naderhand bij de PS op aan ,.zich te scharen achter de zaak van vernieu ing van de partij en van links". Hij voegde eraan toe .,u hebt anders beslist, hetgeen ik betreur voor heel links".

De 49-jarige Henri Emmanueli, een voormalige voorzitter van de Nationale Assemblée en penningmeester van de PS die was aangeklaagd wegens betrokkenheid bij de onwettige financiering van PS-activiteiten in september 1992 (zie pag. 88/2-'93), werd diezelfde dag tot opvolger van Rocard gekozen. Hij versloeg oud-minister van industrie Dominique Strauss-Kahnmet 140 tegen 64 stemmen.

Verhoging minimumloon

Op 29 juni maakte de regering bekend dat met ingang van 1 juli het minimumloon (SMIC) werd verhoogd met 2,1 procent. Dit bericht leidde tot een woedende reactie van de vakbonden, die een stijging van 2,7 procent hadden geëist. In maart hadden pogingen van de regering om het minimumloon voor jongeren te verlagen, in het hele land

Michel Rocard na zijn aftreden als leider van de Socialistische Partij op 19 juni 1994.

tot protesten geleid (zie pag. 387/3 e.v.-'94).

Wet over in-vitro-fertilisatie

Op 23 juni keurde de Nationale Assemblée een wet goed over in-vitro-fertilisatie (IVF).die in januari was aangenomen door de Senaat (zie pag. 389/2-'94). De wet verbood IVF voor vrouwen die de natuurlijke vruchtbare leeftijd waren gepasseerd en regelde de implantatie van embryo's en de donatie van eicellen en sperma.

Viering van D-Day

Veteranen van de Tweede Wereldoorlog en internationale leiders (onder wie de Amerikaanse president Bill Clinton, de premiers van Australië, Canada, Groot-Brittannië en Nieuw-Zeeland, en de staatshoofden van België, Groot-Brittannië, Luxemburg, Nederland, Noorwegen, Polen, Slowakije en Tsjechië) waren op 6 juni als gast van president François Mitterrand aanwezig op Omaha-beach aan de Normandische kust om de plechtige herdenking bij te wonen van de 50-ste verjaardag van D-Day (Decision-day), de geallieerde landing die de bevrijding van Frankrijk van de Duitse bezetting inluidde.

Onderzoek naar dodelijk ongeval op duikboot

Op 28 april werden de resultaten gepubliceerd van een onderzoek door het ministerie van defensie, waaruit bleek dat 10 van de bemanningsleden die op 30 maart waren omgekomen aan boord van de atoomduikboot Emeraude voor de kust bij Toulon, om het leven waren gekomen toen onder hoge druk staand stoom ontsnapte uit het zeewater-koelsysteem van de motor.

Kanaaltunnel feestelijk geopend

Op 6 mei werd de Kanaaltunnel tussen Frankrijk en Groot-Brittannië feestelijk geopend door de Britse koningin Elizabeth II en de Franse president François Mitterrand. De tunnel zou aanvankelijk alleen gebruikt worden voor commercieel goederenvervoer op beperkte schaal. Het eerste personenvervoer werd tot later in het jaar uitgesteld (zie ook pag. 543/2/3-'94).

Veroordeling van Touvier

Op 20 april werd de 79-jarige Paul Touvier, die tijdens de Tweede Wereldoorlog aan het hoofd had gestaan van de afdeling Lyon van de Milice, de militie van de Franse Vichy-regering die met de Duitsers collaboreerde, schuldig bevonden aan misdaden tegen de mensheid (zie pag. 22/1/2-'94) en veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf. Op 21 april diende zijn advocaat een verzoek om revisie in.

Staatshoofden en regeringsleiders wonen op 6 juni 1994 op Omaha-beach in Normandië de herdenking van de 50ste verjaardag van D-day bij. V.l.n.r. de Tsjechische president Vaclav Havel, de Poolse president Lech Walesa, niet-geïdentificeerd, koningin Beatrix van Nederland, koning Harald van Noorwegen, de Britse koningin Elizabeth II, de Slowaakse premier Michal Kovac, de Amerikaanse president Bill Clinton en de Franse president François Mitterrand.

Op deze archiefopname van 29 juni 1993 verlaat oorlogsmisdadiger Paul Touvier het hof van beroep in Versailles.

Touvier was de eerste Fransman die werd veroordeeld op beschuldiging van mrdcplichtigheid aan oorlogsmisdaden. De bijzondere betekenis van dit proces, dat op 17 maart begon bij een gerechtshof in Versailles bij Parijs, werd benadrukt doordat voor de eerste keer een Frans rechtscollege een onderzoek instelde naar Franse medeplichtigheid bij de jodenvervolging tussen 1940 en 1944. De daad waarvoor Touvier u-erd veroordeeld, betrof het bevel tot de executie van zeven joden in een voorstad van Lyon, Rillieux-la-Pape, op 29 juni 1944. Alle zeven waren gevangenen van de Vichy-militie en werden geëxecuteerd als represaille voor de moord op een hoge functionaris van de Vichy-regering, Philippe Henriot. Touviers advocaat betoogde dat hij had gehandeld op bevel van zijn meerderen. Het Openbaar Ministerie en dertig advocaten, die familieleden van vermoorde joden en andere slachtoffers van oorlogsmisdaden vertegenwoordigden, toonden echter aan dat Touvier een overtuigd antisemiet was, die bereidwillig had samengewerkt met de Duitse Gestapo bij tegen joden gerichte acties.

Touvier werd voor de eerste keer gearresteerd na de bevrijding van Frankrijk in 1944. maar hij werd in hetzelfde jaar vrijgelaten. Hij verborg zich in een katholieke kerk en nadat hij in 1943 en 1947 bij verstek was veroordeeld wegens oorlogsmisdaden wist hij tot na het verstrijken van de Franse verjaringstermijn (na twintig jaar) ontdekking te vermijden. In 1971 verleende president Pompidou hem gratie. In 1981 werd echter een nieuw aanhoudingsbevel tegen hem uitgevaardigd, dat was gebaseerd op een andere aanklacht, wegens misdaden tegen de mensheid, waarvoor geen verjaringstermijn gold. In mei 1989 arresteerde de Franse politie Touvier in Nice in een van de katholieke kerk afgescheiden priorij, waar hem bescherming was aangeboden. In november van dat jaar werd hij officieel in staat van beschuldiging gesteld.

Een hof van beroep in Versailles wees op 24 mei een verzoek om vrijlating op borgtocht van Touvier van de hand.
(Vor.ber.pag. 385/1 e.v.-1994)

HONGARIJE

JOURNALISTEN ONTSLAGEN. PARLEMENTSVERKIEZINGEN. NIEUWE REGERINGSCOALITIE. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 10 maart 1994 protesteerden duizenden mensen buiten het hoofdkantuor van *Radio Hongarije* in Boedapest tegen het ontslag van 129 van de 2.000 werknemers van deze omroep op 4 maart. Laszlo Csucs, interimdirecteur van Radio Hongarije, verklaarde dat de ontslagen nodig waren wegens bezuinigingen. Op 14 maart werden opnieuw demonstraties voor persvrijheid gehouden door naar schatting 10.000 a 30.000 mensen.

Op 7 maart zei premier Peter Boross dat de regering part nog deel had aan het personeelsbeleid bij de radio. Ivan Petö. voorzitter van de Alliantie van Vrije Democraten (SzDSz), veroordeelde echter wat hij een poging noemde ,,van de radio een propaganda-instelling van de rcgcring te maken". Deze opvatting werd gedeeld door de Federatie van Jonge Democraten (FIDESz) en de Hongaarse Socialistische Partij (MSzP). Le *Monde* van 7 maart gaf als commentaar dat de belangrijkste slachtoffers van de zuivering bekend stonden om hun kritische houding tegenover de regeringscoalitie. (Zie pag. 239/1-'94 voor eerdere conflicten over media.)

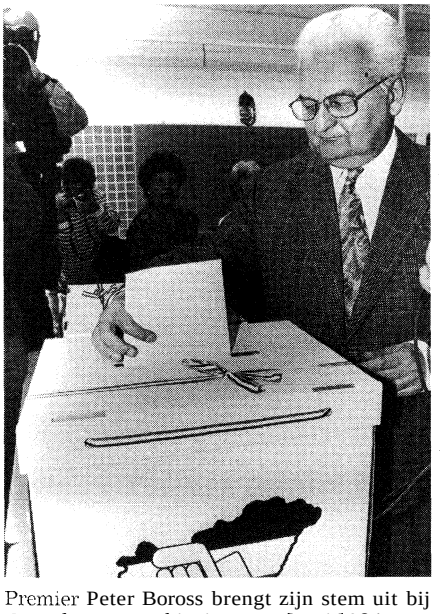

Premier Peter Boross brengt zijn stem uit bij de parlementsverkiezingen op 8 mei 1994.

De waarnemend eerste secretaris van de Hongaarse Socialistische Partij (MSzP), Sandor Csintalan (r.), leunt moe en gelukkig tegen vice-voorzitter Imre Szekeres bij het bekendworden van de uitslagen van de parlementsverkiezingen in de nacht van 3 op 9 mei 1994.

Wet op antecedentenonderzoek van hoge functionarissen

Op 8 maart keurde het parlement een wet goed om te onderzoeken of hoge functionarissen geheimagenten waren of hadden deelgenomen aan de onderdrukking van de opstand in 1956.

Dit antecedentenonderzoek had betrekking op alle leden van parlement en regering, onder ede staande functionarissen, hoofden van leger en politie, de leiding van de Nationale Bank en van de overheidsmedia, ambassadeurs en redacteuren van kranten en tijdschriften met een oplage van meer dan 30.000 exemplaren.

De Financial Times van 9 maart noemde de wet een .,onderdeel van een `gerechtigheids'-campagne van de rechtse regering om de aandacht te vestigen op de fouten van de socialisten in het verleden met het oog op de verkiezingen van 8 mei"

Nieuwe, niet-officiële tv-zender

Op 1 april begonnen de uitzendingen van een nieuwe Hongaarse tv-zender *BP1*. Deze particuliere zender, die door meer dan de helft van de Hongaarse huishoudens kon worden ontvangen via kabel en satelliet, wilde, aldus de oprichter Johann Spischak op 2 april, objectieve berichtgeving leveren. *BP1* ontdook de Hongaarse mediawetgeving door uit te zenden vanuit Nederland.

Arrestatie fascisten

Op 27 april werd de fascistische Hongaarse Beweging heropgericht, die tijdens de Tweede Wereldoorlog in Hongarije aan de macht was geweest.

Op 29 april werden twee leiders van de beweging, Istvan Gyorkos en Albert Szabo, gearresteerd wegens ,,opruiing tegen een gemeenschap".

Beperkingen op landaankopen door buitenlanders

Een wet, die op 6 april werd aangenomen door de Orszaggyules (parlement), verbood buitenlandse burgers of bedrijven bouwland of land in natuurgebieden aan te kopen. De wet gold niet voor joint-veiitures tussen Hongaarse en buitenlandse bedrijven. Ook werd de verkoop van landbouwgronden verbonden aan een maximum van 300 hectare per persoon.

Verkiezingsoverwinning voor socialisten

De in twee ronden gehouden parlementsverkiezingen (op 8 en 29 mei) leverden een duidelijke meerderheid in het 386 zetels tellende parlement op voor de voormalige communistische Hongaarse Socialistische Par-tij (MSzP) van Gyüla Horn, die minister van buitenlandse zaken was geweest en deel had uitgemaakt van de groep communistische hervormers in de laatste fase van het communistische bewind in 1989-'90.

De leiders van vier partijen, die deelnamen aan de parlementsverkiezingen in mei 1994: V.l.n.r. Viktor Orban (Federatie van Jonge Democraten), Istvan Csurka (Hongaarse Gerechtigheid en Leven Partij), Jozsef Torgyan (Partij van Onafhankelijke Kleine Boeren), Gyula Thurmer (Hongaarse Socialistische Arbeiderspartij).

De voormalige regeringspartij. het conservatieve Hongaars Democratisch Forum (MDF) werd naar de derde plaats verwezen achter de liberale SzDSz. De met de SzDSz verbonden FIDESz kwam niet verder dan de vierde plaats. hoewel ze in 1993 in sommige opiniepeilingen nog aan kop stond. De uiterst rechtse, antisemitische Hongaarse Gerechtigheid en Leven Partij (MIEP) van voormalig MDF-lid Istvan Csurka mocht niet meedoen aan de tweede ronde, nadat slechts 1,58 procent van de kiezers zijn stem op deze partij had uitgebracht op de regionale partijlijsten.

De overwinning van de MSzP was een nieuw succes voor links in het postcommunistische oostelijk Midden-Europa. (Zie pag. 165/3 e.v.-'93 voor succes van voormalige communisten in Litouwen in november 1992; zie pag. 843/2 e.v.-'93 voor Poolse verkiezingen in september 1993.) Horn zei op 30 mei dat de SzDSz ,.een natuurlijke coalitiepartner" was, maar dat de MSzP de premier van een coalitieregering zou leveren.

Verkiezingsregels

Regionale partijlijst. Maximaal 152 zetels. Op 8 mei brachten de kiezers hun stem uit op een partijlijst in 20 regionale kiesdistricten met meerdere kandidaten. De zetels werden verdeeld volgens een aangepast d'Hondt-systeem van evenredige vertegenwoordiging. Partijen die de kiesdrempel van 5 procent haalden, in een bepaalde regio en als landelijk totaal, kregen zetels per regio in verhouding tot het aantal op hen uitgebrachte regionale stemmen. Aangezien partijen ook ,.surplus"-stemmen (dat wil zeggen meer stemmen dan nodig voor een bepaald aantal zetels maar te weinig voor een hoger aantal) kregen en aangezien 12,6 procent van de stemmen naar partijen ging die de kiesdrempel niet haalden, moesten 27 van de 152 zetels toegewezen worden door een herverdeling van de reststemmen.

Kiesdistricten met een afgevaardigde. 176 zetels. Voor de eerste ronde op 8 mei was een absolute meerderheid nodig en daarin viel de beslissing voor slechts 2 zetels. Kandidaten met minder dan 15 procent van de stemmen werden uitgeschakeld en anderen konden zich terugtrekken. Op 29 mei vond in de 174 resterende kiesdistricten een tweede ronde plaats, waarbij de kandidaat met de meeste stemmen de zetel veroverde.

Nationale lijst voor herverdeelde stemmen. 58 zetels plus de 27 niet toegewezen zetels van de regionale partijlijsten. Deze zetels werden toegewezen aan verkiesbare partijen (d.w.z. die als landelijk totaal de kiesdrempel van 5 procent hadden gehaald) naar rato van het landelijk totaal van de stemmen die hun onsuccesvolle kandidaten hadden behaald in kiesdistricten met één afgevaardigde en van de „reststemmen" van de regionale lijsten.

Verkiezingscampagne„Haatcampagne" tegen socialisten. Rol van staatsmedia

Als onderdeel van de verkiezingsstrategie om herkozen te worden schilderden het MDF en een deel van de overheidsmedia de MSzP tijdens de campagne af als een autocratische en repressieve partij en benadrukten zij haar banden met het communistische verleden.

Uitslag Hongaarse verkiezingen

	Regionale partijlijsten		Nationale lijst	
	Stemmenpercentage	Zetels	Zetels	Totaal*
Hongaarse Socialistische Partij (MSzP)	32,96	53	6	209
Alliantie van Vrije Democraten (SzDSz)	19,76	28	25	70
Hongaars Democratisch Forum (MDF)	11,73	18	16	37
Partij van Onafhankelijke Kleine Boeren (FKgP)	8,85	14	11	26
Christen-Democratische Volkspartij (KDNP)	7,06	5	14	22
Federatie van Jonge Democraten (FIDESz)	7,00	7	13	20
Agrarische Bond	2,10	-	-	1
Liberale Burgeralliantie (Ondernemerspartij)	0,62			1
Arbeiderspartij	3,18			0
Partij van de Republiek	2,53			0
MIEP	1,58			0
Overige	2,73			-
Totaal		125	85	386

* met inbegrip van de districten met één afgevaardigde

Opkomst: eerste ronde 68,9 procent, tweede ronde 55,1 procent.
Kiesgerechtigden: 7,8 mln.

in een documentaire van de Hongaarse televisie op 29 april uitte een voormalige gevangene de beschuldiging dat hij tijdens zijn gevangenschap na de onderdrukking van de opstand in 1956 was geslagen door Horn, die toen lid was van de communistische arbeidersmilitie. Horn, die zijn lidmaatschap van de militie nooit had verhuld, ontkende op 5 mei dat hij zich schuldig had gemaakt aan geweld, en beschuldigde de staatsomroep vanlaster.

In een televisieuitzending op 1 mei, die door de *Guardian* van 3 mei een ,,aanhoudende aanval op de oppositie" werd genoemd, adviseerde het toonaangevende Hongaarse actualiteitenprogramma Deze Week de kiezers op het MDF te stemmen.

Op 3 mei gaf een vice-voorzitter van Radio *Hongarije* toe dat de in maart ontslagen 129 journalisten (zieboven) niet vanwege bezuinigingen maar om politieke redenen de laan uit waren gestuurd, omdat zij verdacht werden van bandenmet de MSzP.

In een toespraak tot een bijeenkomst op 6 mei in Boedapest van ongeveer 10.000 aanhangers waarschuwde MDF-fractieleicler Ferenc Kulin dat ,,als de MSzP een monopolie" vestigt als ze weer aan de macht zou komen, ..er een burgeroorlog uitbreekt".

De voorzitter van de MSzP, Ivan Vitanyi, wees er op 6 mei met klem op dat zijn partij ,,de handschoen van de haat niet (wilde)oppakken ... (maar liever wilde) voortgaan op de weg naar samenwerking, vrede en consensus". Tijdens de campagne vermeed de MSzP ideologische thema's en legde zij juist de nadruk op haar technocratische kwalificaties. In deze geest had Horn het MDF op 28 april een regering van ,,amateurs" genoemd.

De voorzitter van de Alliantie van Vrije Democraten, Ivan Peto (r.)en lijsttrekker Gabor Kuncze in een onderonsje tijdens een persconferentie op 29 mei 1994.

Horn gewond bij auto-ongeluk

Op 5-12 mei werd Horn verpleegd in een ziekenhuis nadat hij rugletsel had opgelopen bij een auto-ongeluk op 5 mei. Hoewel Horn op 15 mei suggereerde dat de omstandigheden van het autoongeluk verdacht waren, zei een woordvoerder van de nationale politie op 20 mei dat het om een gewoon ongeluk ging.

MSzP-voorzitter Gyula Horn staat op 10 mei 1994 vanuit zijn ziekenhuisbed de pers te woord.

Coalitie van socialisten en liberalen

Op 24 juni tekenden de socialistische MSzP en de liberale SzDSz een coalitieakkoord. De coalitie controleerde ruim 72 procent van de zetels in het parlement en beschikte daarmee over meer dan de tweederde meerderheid van het parlement die nodig was om wijzigingen in de grondwet door te voeren.

MSzP-voorzitter Gyula Horn zei op 24 juni dat Hongarije moest ophouden met ,,verdeeldheid zaaiende oppositie en grieven uit het verleden" en zich in plaats daarvan moest richten op ,,de toekomst en gemeenschappelijke doelen". Speciale partijcongressen van beide partijen keurden op 26 juni het coalitieakkoord goed, dat was bereikt na overleg van 7-22 juni.

Vetorecht voor SzDSz. Verdeling portefeuilles

Het coalitieakkoord werd gepresenteerd als een overeenkomst waarbij de SzDSz het recht had een veto uit te spreken over regeringsbesluiten. Op 23 juni zei Horn dat de MSzP de SzDSz het recht verleende ,,niet alleen te adviseren over het beleid, maar ook het recht voor of tegen te zijn". Het akkoord bevatte ook een reeks principe-overeenkomsten over een groot aantal beleidsterreinen.

Volgens het akkoord kreeg de MSzP 11 van de 14 zetels in het kabinet, dat me-

De Russische premier Wiktor Tsjernomyrdin inspecteert na aankomst in Boedapest op 31 maart 1994 samen met zijn Hongaarse collega Peter Boross de erewacht.

dio juli moest worden goedgekeurd door het parlement. Horn, voormalig minister van buitenlandse zaken, zou premier worden, terwijl Laszlo Bekesi opnieuw minister van financiën werd, een functie die hij eveneens had vervuld in het hervormingsgezinde communistische kabinet van Miklos Nemeth in 1989-'90.

De fractievoorzitter van de SzDSz, Gabor Kuncze, kreeg de nieuwe post van vice-premier en zou ook het belangrijke ministerie van binnenlandse zaken onder zich krijgen.

Zoltan Gal van de MSzP werd op de openingszitting van het parlement op 28 juni benoemd tot parlementsvoorzitter.

Samenstelling van het kabinet

Premier - Gyula Horn (MSzP) ; vice-premier, binnenlandse zaken - Gabor Kuncze (SzDSz): buitenlandse zaken - Laszlo Kovacs (MSzP);financiën - Laszlo Bekesi (MSzP);industrie en handel - Laszlo Pal (MSzP); vervoer, telecommunicatie en waterstaat - Karoly Lotz (SzDSz); landbouw - Laszlo Lakos (MSzP);arbeid - Magda Kosa Kovacs (MSzP); milieubescherming en regionale ontwikkeling - Ferenc Baja (MSzP);defensie - Gyorgy Keleti (MSzP); justitie - Pal Vastagh (MSzP); cultuur en onderwijs - Gabor Fodor (SzDSz): volksgezondheid - Pal Kovacs (MSzP);minister zonder portefeuille, verantwoordelijk voor nationale veiligheid - Bela Katona (MSzP).

Het nieuwe kabinet zou medio juli door het parlement worden goedgekeurd.

Leiders MDF en FIDESz treden af

Als gevolg van de slechte prestaties van hun partijen bij de verkiezingen in mei traden twee partijleiders af.

Sandor Leszak, voorzitter van Hongaars Democratisch Forum (MDF) en een van de oprichters, trad op 1 juni af. De MDF-fractie koos oud-minister van financiën Ivan Szabo op 9 juni tot Leszaks opvolger.

Viktor Orban, voorzitter van de Alliantie van Jonge Democraten (FIDESz), trad op 4 juni af.

Herdenking van Nagy

Op 16 juni woonde Horn een herdenkingsbijeenkomst bij ter gelegenheid van de 36ste verjaardag van de dood van oud-premier Imre Nagy, die in de Sowjet-Unie was geëxecuteerd na zijn rol in de opstand van 1956. Horn en Nagy's dochter Erzsebet Nagy legden samen een krans op het graf waar hij in juni 1989 was herbegraven (ziepag. 443/2 e.v.-'89).

Akkoord over Russische schuld

Op 1 april ondertekenden de Russische premier Wiktor Tsjernomyrdin en zijn Hongaarse collega Peter Boross in Boedapest een akkoord. Rusland zou Hongarije wapens en reserveonderdelen leveren in ruil voor de kwijtschelding van een schuld van $800 mln. Rusland bleef Hongarije's op een na belangrijkste handelspartner, ondanks het feit dat de politieke banden sedert 1989 losser waren geworden.

(Vor.ber.pag. 238/1 e.v.-1994)

ITALIË

BENOEMING VAN PREMIER. NIEUWE REGERING. VERDERE BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN

In april 1994 werd een begin gemaakt met de vorming van een regering, nadat de rechtse Vrijheidsalliantie de parlementsverkiezingen van 26-27 maart had gewonnen (zie pag. 329/2 e.v.-'94). Op 28 april kreeg Silvio Berlusconi, de leider van Forza Italia, een van de partijen van de Vrijheidsalliantie, van president Oscar Luigi Scalfaro het officiële verzoek een regering te vormen.

De benoeming van Berlusconi vond zo laat plaats omdat de grondwet vereiste dat de president eerst moest praten met de leiders van de parlementaire fracties en de voorzitters van dc Kamer van Afgevaardigden en de Senaat voordat hij een premier kon benoemen.

De aanvankelijke conflicten tussen de drie grote partijen binnen de Vrijheidsalliantie - Forza Italia, de federalistische Noordelijke Liga (LN) en de neofascistische Nationale Alliantie (AN) - over de formatie van een regering werden in overleg bijgelegd. Er bleef echter onenigheid bestaan over het belangenconflict dat besloten lag in de omstandigheid dat de nieuwe premier Berlusconi nog steeds eigenaar was van een omvangrijk zaken- en media-imperium. Ook de verschillende aanspraken op de functie van minister van binnenlandse zaken bleven voor problemen zorgen. Dit zou een bijzonder invloedrijke post worden gezien de wens van de LN tot verdere federalisering.

Onderhandelingen tussen partners van de Vrijheidsalliantie

In de avond van 5 april staakte Berlusconi de besprekingen met zijn bondgenoten over de samenstelling van de nieuwe regering en haar nieuwe programma na een reeks uitspraken van LN-leider Umberto Bossi waarin deze impliceerde dat Berlusconi's dominante positie, zowel in de media als in de politiek, tot een dictatuur kon leiden. Een woordvoerder van Forza Italia zei op 6 april: „Als Umberto Bossi verraadt pleegt aan de politieke wil en opnieuw de vorming verhindert van een regering die regeert, zal er niets anders opzitten dan opnieuw naar de stembus te gaan".

In de besprekingen over de vorming van een regering had Bossi, die vreesde dat zijn partij opging in Forza Italia, veel

nadruk gelegd op de LN-eis voor meer autonomie voor het noorden, waartegen de AN zich sterk verzette. Op 7 april vond echter onverwacht een gesprek plaats tussen Bossi en AN-leider Gianfranco Fini, dat deze laatste omschreef als positief. De dag daarop bereikten grondwetsdeskundigen van de LN en AN een voorlopig akkoord over een toekomstige grondwettelijke structuur, waarin grotere regionale autonomie samenging met een veel krachtiger centraal bestuur.

Verkiezing van parlementsvoorzitters

Op 13 april kwam het parlement bijeen om de voorzitters van de Kamer van Afgevaardigden en de Senaat te kiezen. De eerste tekenen die wezen op een gemakkelijke overwinning van de kandidaten van de Vrijheidsalliantie bleken bedrieglijk, toen het stemmen niet binnen een dag tot een beslissing leidde. De strijd was vooral spannend in de Senaat. waar de Vriiheidsalliantie zes tekort kwam voor een absolute meerderheid.

In de **Kamer van Afgevaardigden** stond de omstreden 31-jarige Irene Pivetti van de LN kandidaat voor de Vrijheidsalliantie. Pivetti, een vroom katholiek, was in *Anti-Semitism World Report* genoemd in verband met haar antisemitische ideeën en had in een interview met het rechtse weekblad *Italia Settimanale* gezegd: .,De beste dingen voor vrouwen en het gezin zijn door Mussolini (de fascistische dictator van Italië in 1922-'43) gedaan; sindsdien is er helemaal niets meer ondernomen". Bij de eerste stemming kreeg Pivetti 240 stemmen en Anna Finnochiaro van de Democratische Partij van Links (PDS)192. In de tweede ronde behaalde Pivetti 330 stemmen, eveneens te weinig voor een absolute meerderheid, maar bij een nieuwe stemming op 16 april werd zij tenslotte gekozen met 347 stemmen (van de 617 uitgebrachte stemmen), waardoor zij de jongste parlementsvoorzitter uit de geschiedenis werd.

De kandidaat van de Vrijheidsalliantie in de **Senaat** was de econoom Carlo Scognamiglio, de rector van een universiteit, die afgevaardigde was geweest voor de Liberalen (PLI), maar was overgelopen naar Forza Italia. De voorgedragen LN-kandidaat Francesco Speroni trok zich vóór de stemming terug. Scognamiglio moest het opnemen tegen de scheidende voorzitter van de Republikeinse Partij (PRI). Yioïanni Spadolini, die zichzelf een .,institutionele" kandidaat noemde. In de eerste ronde bleef Spadolini Scognamiglio voor met 156 stemmen tegen 153 en in de t eede ronde met 157 tegen 154; dit was onvoldoende aangezien een absolute meerderheid (164 stemmen) in de Senaat (315 gekozen en elf voor het leren benoemde senatoren) vereist was voor een ovenvinning in de eerste twee ronden. In de derde ronde zou een absolute meerderheid van het aantal uitgebrachte stemmen voldoende zijn en in een vierde ronde een eenvoudige meerderheid. Op 15 april dreigde Berlusconi met nieuwe verkiezingen indien zijn kandidaat niet zou worden gekozen. Een dag later versloeg Scognamiglio in de vierde ronde Spadolini uiteindelijk met het kleinst mogelijk verschil, 162 tegen 161 stemmen.

Carlo Azeglio Ciampi, de scheidende premier, trad na de verkiezing van de voorzitters af, maar bleef aan als interimpremier totdat de vorming van een nieuwe regering een feit was.

Nieuwe bondgenootschappen tussen partijen

Na de nek-aan-nek-race in de strijd om het voorzitterschap in beide kamers van het parlement, startte Berlusconi besprekingen met de gematigde Italiaanse Volkspartij (PPI) en het Pact voor Italië van Mario Segni om de steun voor de Vrijheidsalliantie in de Senaat te vergroten. De besprekingen waren tevens bedoeld om het extreem-rechtse imago van de Vrijheidsalliantie, dat werd gekoesterd door de AN, af te zwakken. De ministersposten die in ruil voor steun in de Senaat werden aangeboden, leidden tot een splitsing in het Pact voor Italië, waarvan vier afgevaardigden op 28 april bekendmaakten de Liberaal Democratische Stichting te zullen vormen.

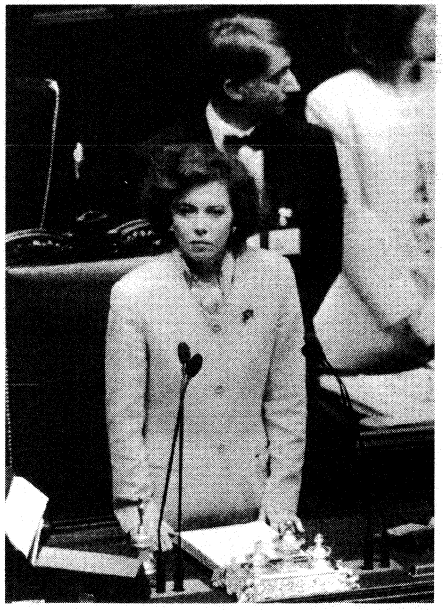

Irene Pivetti werd op 16 april 1994 gekozen tot voorzitter van de Kamer van Afgevaardigden

Ondertussen bleek de verdeeldheid binnen de parlementaire oppositie nog te zijn toegenomen toen drie partijen van de voor de verkiezingen gevormde linkse Progressieve Alliantie uit dit blok stapten. Na het vertrek van de Heropgerichte Communistische Partij (PRC), de Socialistische Partij (PSI) en de Democratische Alliantie (AD) bleven alleen nog de PDS. het anti-mafia Netwerk (La Rete), de Groenen en de kleine Sociaal-Christelijke Partij over om een gezamenlijke parlementaire oppositie te organiseren.

Berlusconi distantieert zich van zakenbelangen. Berlusconi getuigt in corruptiezaak. Uitspraak in P-2-zaak

Berlusconi. die inzag dat een mogelijke botsing van belangen tussen zijn zakelijke activiteiten en zijn politieke positie denkbaar was. maakte op 28 april, na zijn benoeming tot premier, bekend dat er een drie leden tellende commissie zou worden aangesteld om ervoor te

De leider van de Noordelijke Liga. Umberto Bossi (l.), en Forza Italia-leider Silvio Berlusconi (r.) tijdens een gezamenlijke persconferentie in maart 1994

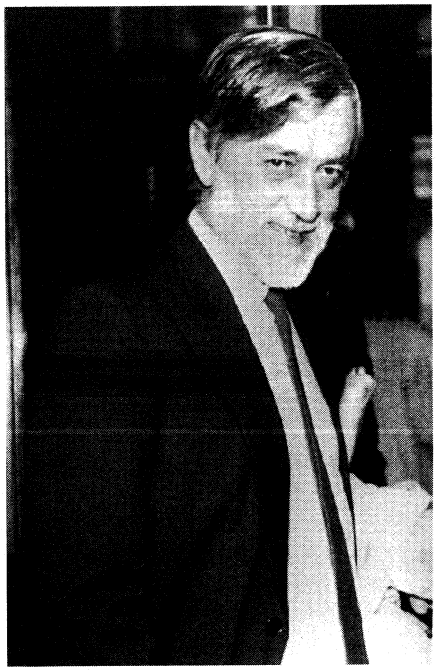

De nieuwe Senaatsvoorzitter, Carlo Scognamiglio

zorgen dat hij in de hoedanigheid van premier zich voldoende zou distantiëren van zijn Fininvest-houdstermaatschappij.

De juridische deskundigen van de commissie zouden worden geworven uit drie instellingen: de universiteit, het constitutionele hof en van het hof van beroep voor processen tegen de staat.

Op 18 april werd bekendgemaakt dat Fininvest, in wat een belangrijk symbolisch besluit werd genoemd, het grootste deel van haar aandelen in de uitgeversmaatschappij Mondadori wilde verkopen, waardoor haar aandelenbezit zou worden verminderd van 98 naar 47 procent. Daarmee werd afgezien van het eerdere plan om Mondadori te laten overnemen door het kleinere Silvio Berlusconi Editore, een andere uitgeversgroep binnen Fininvest.

In antwoord op de kritiek dat hij zeggenschap bleef houden over Fininvest had Berlusconi op 10 april gezegd de oprichting van een gesloten trust te overwegen, waarbij Fininvest zou worden geleid door haar bestuursfunctionarissen en de eigenaar op generlei wijze bij de besluiten zou worden betrokken, Algemeen werd dit voorstel geacht onvoldoende garanties te bieden tegen belangenverstrengeling, in het bijzonder waar het de media-groep betrof die de kern vormde van Berlusconi's imperium. Volgens de *Guardian* van 14 april had een bestuursfunctionaris van Fininvest tegen *La Stampa* gezegd dat hij, ingeval van afschaffing van de wettelijke eis dat televisiekanalen nieuwsuitzendingen moeten verzorgen, zou adviseren om niet langer nieuws- en actualiteitenprogramma's op Berlusconi's drie televisiekanalen uit te zenden.

Op 19 april trad Berlusconi voor de Turijnse politierechter op als getuige in een corruptiezaak waarin Fininvest en de Franse groep Trema werden beschuldigd van het betalen van smeergeld voor de bouw van het grote winkelcomplex Le Gru in Turijn

De afdeling Euromercato van Fininvests winkelgroep Standa had een aandeel van 40 procent in Le Gru, dat zijn deuren in 1993 opende. Twee hoge Trema-functionarissen zouden in maart 1994 hebben bekend L 2 inrd (ongeveer $ 1,2 mln) aan smeergeld te hebben betaald aan politici om het bouwproject veilig te stellen.

Op 16 april sprak een hof van beroep de geheime vrijmetselaarsloge P-2, waarvan Berlusconi lid was geweest, vrij van samenzwering tegen de staat. Onthullingen over haar bestaan en activiteiten hadden in 1981 de regering ten val gebracht (zie pag. 586/3 e.v.-'81). Vrijmetselaarsgrootmeester Licio Gelli "werd niettemin veroordeeld tot 17 jaar gevangenisstraf (waarvan vijf voorwaardelijk) wegens pogingen om de loop van het recht te verhinderen, het belasteren van rechters en het bemachtigen van geheime documenten. (Voor begin van proces tegen 16 belangrijke P-2-leden in oktober 1992, zie pag. 374/2-'93.)

Nieuwe regering

Op 18 mei kreeg de rechtse Vrijheidsalliantie van de Senaat het groene licht om een regering te vormen met Silvio Berlusconi als premier.

Hoewel de Vrijheidsalliantie geen absolute meerderheid had in de Senaat kreeg de nieuwe regering toch na een debat van drie dagen het vertrouwen, met 159 stemmen vóór en 153 tegen; twee leden onthielden zich van stemming en vier dissidente leden van de PPI (voormalige Christen-Democraten) waren afwezig.

In grote lijnen beloofde het regeringsprogramma de economie helemaal te dereguleren en te liberaliseren, de overheidssector te privatiseren en het fiscale beleid radicaal om te buigen teneinde het scheppen van banen en bedrijfsinvesteringen te bevorderen. Ook stelde de regering projecten op het gebied van openbare werken in het vooruitzicht, een afgeslankte bureaucratie, van corruptie gezuiverd bestuur en voortzetting van de strijd tegen de mafia.

Geraakt door de internationale kritiek op het opnemen van neofascisten in zijn regering (zie beneden), verzekerde Berlusconi dat de bestaande buitenlandse verplichtingen zouden worden nagekomen en zei hij vóór uitbreiding van de Europese Unie (EU) te zijn, die zich ook op Oost-Europa zou moeten richten Hij beklemtoonde dat zijn bedenkingen jegens het Verdrag van Maastricht het proces in de richting van Europese eenwording niet zouden vertragen

De Kamer van Afgevaardigden, waar de Vrijheidsalliantie een absolute meerderheid had nam het programma op 20 mei aan me: 366 stemmen voór en 245 tegen

Verzet tegen neofascisten

Bij gebrek aan een alternatief voor het programma van Berlusconi richtte de oppositie haar aanvalien op de vijf leden van de neofascistische Nationale Alliantie (AN) in zijn regering en drong zij aan op hun vervanging. Berlusconi beweerde dat dit verraad zou zijn aan de wens van de overweldigende meerderheid van de kiezers bij de algemene verkiezingen van maart (zie pag. 329/2 e.v.-'94), en hij beklemtoonde dat alle geledingen van dc Vrijheidsalliantie democratisch gezind waren.

Deze geruststellende woorden kwamen in een vreemd daglicht te staan toen AN-afgevaardigden op 16 mei een motie indienden om een wet uit 1948 in te trekken die de wederopstanding van de Fascistische Partij van Benito Mussolini verbood. De schade werd nog groter toen lokale autoriteiten toestemming gaven voor een betoging van 200 skinheads die op 15 mei gekleed in zwarte hemden en de nazi-groet brengend door de noordelijke stad Vicenza paradeerden om de deelname van AN aan de regering te vieren.

Piero Buscardi, kandidaat voor de Europese verkiezingen namens de neofascistische Italiaanse Sociale Beweging (Movimento Sociale Italiano, MSI, de harde kern van de AN), gooide nog meer olie op het vuur door op 29 mei te beweren dat homoseksuelen niet thuishoorden in de samenleving maar in concentratiekampen. AN-leider Gianfranco Fini beweerde op 30 mei dat homoseksuelen niet dezelfde rechten zouden moeten hebben als heteroseksuelen.

Nieuw kabinet

Op 11 mei werd het nieuwe kabinet beëdigd, zes weken na de verkiezingen en twee weken nadat president Scalfaro Berlusconi had gevraagd om een regering te formeren.

Uit bezorgdheid over de deelname van de AN en de LN aan het kabinet deed Scalfaro een ongewone stap door de tekst van zijn brief van 10 mei bekend te maken. waarin hij Berlusconi waarschuwde geen regering te vormen die het land in diskrediet zou brengen. Een geschreven garantie van deze strekking door Berlusconi werd ook openbaar gemaakt.

Als beoogd premier had Berlusconi langdurige onderhandelingen gevoerd waarin hij de belangen van zijn eigen Forza Italia zo goed mogelijk in het oog hield, terwijl hij de moeizame verhouding tussen de AN en de federalistische LN, het andere bepalende element van de Alliantie. probeerde in stand te houden.

Druk van de oppositie en de media voorkwam dat de portefeuilles van binnenlandse zaken en justitie aan bondgenoten van Berlusconi werden vergeven. terwijl er een strafrechtelijk onderzoek liep tegen leidende functionarissen van zijn Fininvest-imperium (zie beneden) Belangrijke portefeuilles die terecht kwamen bij Forza Italia, waren die van defensie en buitenlandse zaken.

De LN bereikte haar hoofddoel. het ministerie van binnenlandse zaken, pas toen de gevierde rechter Antonio di Pietro. wiens anti-corruptieonderzoek grotendeels had bijgedragen tot de val van de oude politieke garde in 1993, voor de post bedankte. De LN kreeg ook de portcfcuilles van institutionele hervorming en van EU en regionale zaken. Deze functies waren belangrijk in het licht van het streven van de LN naar decentralisatie, grotere autonomie en een federale staat. wat haar uiteindelijke doel was. De LN-minister van binnenlandse zaken, Roberto Maroni, (tevens vice-premier) maakte direct na zijn benoeming bekend dat de grondwet binnen acht maanden gewijzigd moest worden om tegemoet te komen aan federalistische eisen, hoewel dit naar alle waarschijnlijkheid op fel verzet van de AN zou stuiten.

Een van de vijf AN-leden in de regering-Berlusconi was Giuseppe Tatarella, die vice-premier en minister van Posterijen en Telecommunicatie werd.

Op 25 mei behaalden de neo-fascisten een andere overwinning toen de MSI-veteraan Mirko Tremaglia met 24 tegen 23 stemmen werd gekozen tot voorzitter van de machtige parlementscommissie voor buitenlandse zaken. Berlusconi had bekende haviken als Tremaglia uit de regering gehouden, en volgens tegenstanders zou deze verkiezing nieuw voedsel geven aan buitenlandse bezorgdheid over de nieuwe regering.

Andere regeringsposten gingen naar onafhankelijke parlementariërs en kleine partijen die aangesloten waren bij de Vrijheidsalliantie. namelijk het Christen-Democratisch Centrum (CAD) en de Unie van het Democratisch Centrum (AITCH).

Samenstelling van het kabinet

Premier - Silvio Berlusconi (Forza Italia): vice-premier. posterijen en telecommunicatie - Giuseppe Tatarella (AN); vice-premier, binnenlandse zaken - Roberto Maroni (LN); buitenlandse zaken - Antonio Martino (Forza Italia); defensie – Cesare Previti (Forza Italia): justitie - Alfredo Biondi (Forza Italia); schatkist - Lamberto Dini (onafh): begroting - Giancarlo Pagliarini (LN); financien - Giulio Tremonti (onafhj; onderwijs - Francesco D'Onofrio (UDC):gezondheidszorg - Raffaele Costa (UDC);openbare werken - Roberto Radice (Forza Italia):landbou - mevr. Adriana Poli Bortone (AN); arbeid - Clemente Mastella (CCD):EU en regionale zakcn - Domenico Comino (LN):buitenlandse handel Giorgio Bernini (Forza Italia): vervoer - Publio Fiori (AN): industrie - Vito Gnutti (LN): cultuur - Domenico Fisichella (AN); milieu - Altero Matteoli (AN); gezinszaken - Antonio Guidi (Forza Italia); universiteit en wetenschap - Stefano Podesta (LN):betrekkingen met het parlement - Giuliano Ferrara (Forza Italia): overheidsbestuur - Giuiiano Urbani (Forza Italia): institutionelc hervormingen - Francesco Enrico Speroni (LN); Italianen in het buitenland - Sergio Berlinguer (onafh).

Buitenlandse reacties

De aanwezigheid van twee neo-fascistische ministers op de vergadering van de Europese Ministerraad op 29 mei leidde tot onrust, toen de Deense en Belgische ministers van telecommunicatie weigerden de hand te schudden van hun AN-collega Tatarelia.

Functionarissen uit Duitsland, Griekenland, Portugal en Spanje toonden zich eveneens bezorgd dat samenwerking met neo-fascisten in de Europese Raad het fascisme in hun eigen landen een schijn van aanzien zou geven. De Britse minister van buitenlandse zaken Douglas Hurd zei echter dat zijn regering ,,geen bedenkingen" had ten aanzien van samenwerking met de Italiaanse regering.

EU-partners hadden eerderhet Italiaanse verzoek afgewezen om te mogen toetreden tot de ,,Contactgroep".die in april was opgezet om toe te merken naar gesprekken over een wapenstilstand in Bosnië. Deze beslissing was naar verluidt mede ingegeven door recente verklaringen van de AN dat zij oude aanspraken op gebieden in voormalig Joego-Slavië nieuw leven w-ilde inblazen.

Op 5 mei had het Europees parlement ook geëist dat Italië ,,trouw (moest) blijven aan de fundamentele waarden die ten grondslag liggen aan de oprichting van de Europese Gemeenschap". De socialistisclie fractie maakte bekend dat zij geen contact zou onderhouden met AN-afgevaardigden.

Op 26 mei liet de Franse president François Mitterrand weten dat hij ernstige twijfels had over Berlusconi's bezit van particuliere tv-stations en de opname van neofascisten in de regering.

Tijdens een bezoek aan Washington eind mei kreeg de Italiaanse minister van buitenlandse zaken Antonio Martino naar verluidt een koele ontvangst van de Amerikaanse regering. toen hij aandrong op Italiaanse deelname aan de Bosnische onderhandelingen en aan de VN-Veiligheidsraad.

Verkiezingvoorzitters Senaatscommissies

Op 1-2 juni leed de Vrijheidsalliantie een nederiaag bij de verkiezing van de voorzitters van machtige Senaatscommissies. Omdat zij geen meerderheid had in de Senaat veroverde de Alliantie slechts vijf van de 13 voorzitterschappen, terwijl twee van de belangrijkste (buitenlandse zaken en defensie) naar de voormalige communisten van de Democratische Partij van Links (PDS) gingen.

Partijen van regeringscoalitie boeken wisselend resultaat bij Europese verkiezingen

Waarnemers hadden twijfels over de toekomstige stabiliteit van de Vrijiieidsalliantie ria de verkiezingen op 12 juni voor het Europees parlement (EP) (zie pag. 544/1 e.v.-'94 voor uitslagen per land).

Ondanks een forse toename van haar stemmenaandecl slaagde Forza Italia er niet in haar coalitiepartner en concurrent AN van Gianfranco Fini in de schaduw te stellen. De goede resultaten van de neo-fascistische AN zouden naar verwachting een steun in de rug zijn van de uitgesproken hardliners van haar belangrijkste deelgroep, de Italiaanse Sociale Beweging (MSI). De derde coalitiepartner, de LN, deed het landelijk slecht en werd slechts krachtig gesteund in sommige delen van Noord-Italië. LN-leider Umberto Bossi zei op 19 juni dat de LN moest ,.ontsnappen aan de wurgende en dodelijke omarming van Berlusconi". Ook stelde hij het enorme media-imperium van deze laatste aan de kaak en benadrukte hij dat de LN zich niet zou laten domineren door Forza Italia.

Er was gerede twijfel over de vraag of de afgevaardigden van Forza Italia in het EP zouden worden toegelaten als leden van de overheersende groep in het parlement, de christen-democratische Europese Volkspartij (EPP),gezien hun banden met MSI-afgevaardigden (hoewel werd duidelijk gemaakt dat Forza Italia op EP-niveau niet met de MSI verbonden was).

Aftreden Occhetto

De 58-jarige Achille Occhetto nam de verantwoordelijkheid op zich voor de slechte resultaten van de PDS bij de Europese verkiezingen en maakte op 13 juni zijn aftreden als partijleider bekcnd. In 1988 was hij secretaris-generaal van de Italiaanse Communistische Partij (PCI) geworden; in 1991 had hij de PCI omgevormd tot PDS terwijl de communistische hardliners zich afscheidden en de Heropgerichte Communistische Partij (RC) oprichtten (zie pag. 431/1 en 739/2-'91).

Nederlaag Forza Italia bij regionale verkiezingen

Op 26 juni leed Forza Italia haar eerste

verkiezingsnederlaag toen linkse coalitiekandidaten de overwinning behaalden in een reeks regionale verkiezingen op Sicilië en Sardinië

Veroordeling in corruptieproces

Het eerste grote proces na twee jaar onderzoek naar corruptie onder politici eindigde op 28 april met de veroordeling tot acht jaar gevangenisstraf van de financier Sergio Cusani van de onderneming Ferruzi-Montedison wegens het voeren van een valse boekhouding. het overtreden van de wet op de financiering van politieke partijen en het illegaal verwerven van fondsen. Cusani's straf viel een jaar hoger uit dan hetgeen de belangrijkste onderzoeksrechter, Antonio Di Pietro, geëist had.

Cusani had in totaal L 150 mrd aan smeergeld betaald aan politieke partijen. in de loop van welke transacties hij zichzelf verrijkte. Door de steekpenningen kon een dochtermaatschappij van Ferruzzi-Montedison tegen een kunstmatig opgedreven prijs worden verkocht aan de chemische en energiegroep ENI (Ente Nazionale Idrocarburi), die eigendom was van de staat. (Voor onthullingen van de transactie in juli 1993. waarna twee bestuursfunctionarissen zelfmoord pleegden. zie pag. 34/3 e.v.-'94). Tot de politici die smeergeld hadden aangenomen, behoorde ook de voormalige PSI-leider Bettino Craxi. die zelf ook gedaagd was in verscheidene corruptieprocessen.

Achille Occhetto, hier op een opname van 21 mei 1994, trad op 13 juni af als leider van de PDS.

Fininvest-directeuren aangeklaagd. Aantijgingen tegen Berlusconi's broer

Op 2 mei werden arrestatiebevelen uitgevaardigd wegens fraduleuze boekhouding tegen drie hoge Fininvest-bestuurders, onder wie Marcello Dell'Utri, die een hoofdrol had gespeeld bij de oprichting van Forza Italia.

Schadelijk voor Berlusconi persoonlijk waren persberichten op 19 mei dat zijn jongere broer Paolo, die reeds verdacht werd van corruptie (zie pag. 328/1/2 - '94), verwikkeld was in onwettige bouwprojecten in Milaan.

Bossi, Craxi en anderen beschuldigd van corruptie

Op 24 mei besloot een Milanese rechter dat LN-leider Umberto Bossi met 31 vooraanstaande leden van de oude politieke en zakenklasse terecht moest staan wegens overtreding van de wet op de financiering van politieke partijen.

Tot de aangeklaagden behoorde de voormalige socialistische premier Bettino Craxi, die al in talrijke corruptieprocessen terecht stond. Craxi had Milanese rechters via zijn advocaten op 18 mei laten weten dat hij te ziek was om in te gaan op hun eis zijn paspoort in te leveren. Craxi verbleef in Tunesië en zou mogelijk worden uitgeleverd aan Italië.

Op 21 mei vroegen Siciliaanse rechters om een proces tegen oud-premier Giulio Andreotti wegens banden met de mafia.

Tot de personen die in mei werden gearresteerd wegens corruptie behoorden 16 hooggeplaatste leden van de Algemene Rekenkamer (10 mei); oud-minister van gezondheidszorg Francesco De Lorenzo (12 mei); Franco Ambrosio, hoofd van Italgranni, het graanbedrijf van de overheid, en Giovanni Piero Elia. hoofd van Mediocredito, de kredietinstelling van de overheid (20 mei).

Op 22 juni sprak een Milanese rechtbank oud-minister van buitenlandse zaken Gianni de Michelis vrij van een aanklacht, maar zij gelastte de officier van justitie door te gaan met een tweede aanklacht betreffende de overtreding van de wet op de partijfinanciering in verband met betalingen aan de Socialistische Eenheidspartij (PSI) van De Michelis.

Voormalig premier en PSI-leider Bettino Craxi en twee hoge Fiat-employés behoorden tot de 29 mensen die op 8 juni in staat van beschuldiging werden gesteld wegens corruptie in verband met contracten voor het openbaarvervoernet in Milaan. Craxi bevond zich in Tunesië en weigerde nog steeds om naar Italië terug te keren.

Op 20 juni maakte Leoluca Orlando. de burgemeester van Palermo en de leider van de Siciliaanse hervormingsbeweging het Netwerk (La Rete) tegen wie een onderzoek naar ambtsmisbruik in de jaren tachtig liep. bekend dat hij niet zou aftreden. Wel stemde hij ermee in zijn onschendbaarheid als lid van het EP op te geven.

Oud-premier Goria overleden

Op 22 mei stierf Giovanni Goria (50) aan longkanker. Goria was de jongste Italiaanse premier van na de oorlog geweest en had deze functie bekleed van juli 1987 tot maart 1988.

Hij was lid van de voormalige Christen-Democratische Partij (DC) en had belangrijke posities bekleed in verschillende coalitieregeringen. In februari 1993 was hij afgetreden omdat hij beschuldigd werd van corruptie.

Operaties tegen mafia

Op 6 juni arresteerde de politie in Messina 125 vermeende mafia-leden, onder wie advocaten en zakenlieden; het was de grootste operatie van deze aard in deze Siciliaanse stad. Tegen 54 personen die reeds in voorarrest zaten, werden aanhoudingsbevelen uitgevaardigd wegens criminele samenzwering en moord.

Op 15 juni werden 370 arrestatiebevelen uitgevaardigd tegen leden van de 'ndrangheta, de Calabrese versie van de mafia. In het hele land, maar vooral in het noorden werden arrestaties verricht; ruim honderd van de verdachten zaten al gevangen voor andere vergrijpen. Minister van binnenlandse zaken Roberto Maroni sprak van ,,een historische operatie''. Hij zei dat in één klap heel de organisatie van de 'ndrangheta in de Noorditaliaanse regio Lombardije was opgerold.

De 'ndrangheta had in de voorafgaande tien jaar een aantal bases geopend in Lombardije en zich daar schuldig gemaakt aan moorden, drugshandel en het witwassen van drugsgelden, overvallen, wapenhandel en afpersing. Aanvankelijk ging het nog om filialen van de mafia in Calabria, maar de mafiabendes in steden als Milaan, Como. Varese en Brescia waren al spoedig onafhankelijk gaan opereren.

Racistische aanslagen

Op 7 juni waarschuwde het semi-officiële Vaticaanse dagblad *L'Osservatore Romano* in een artikel voor toenemende vreemdelingenhaat, vooral onder jongeren. De waarschuwingen, die volgden op gewelddadige racistische aanslagen op twee Senegalese en een Kongolese immigrant in Rome op 5 juni, werden eveneens geuit door groeperingen die

Minister van binnenlandse zaken Roberto Maroni (r.) en de Milanese procureur Francesco Saverio Borrelli (l.)verlaten een persconferentie in Milaan op 15 juni 1994 na het geven van details over de anti-mafia-operatie van die dag.

zich inzetten voor de rechten van immigranten.

Uitspraak over pensioenen

De regering zag zich gesteld voor een moeilijke opgave ten aanzien van de overheidsfinanciën, toen het Constitutionele Hof op 10 juni een wet uit 1983, die een plafond stelde aan de groei van tweede pensioenen, vernietigde en bepaalde dat naar schatting 30.000 mrd lire ($ 18,644 mrd) aan achterstallige pensioenen betaald moest worden aan ongeveer 600.000mensen.

Deze uitspraak overschaduwde de wet die de regering op 8 juni had bekendgemaakt om de werkgelegenheid te bevorderen door middel van fiscale stimulansen en om de arbeidsmarkt te dereguleren.

Conflict over mediacontrole

De directie van de staatsomroep RAI trad op 30 juni collectief af nadat op 29 juni een regeringsdecreet was vernieuwd dat de onmiddellijke financiële toekomst van de RAI veilig stelde maar een nieuwe bepaling invoerde waardoor de regering RAI-directeuren kon ontslaan.

RAI-journalisten waren op 8 juni in staking gegaan nadat Berlusconi had gezegd het ..abnormaal" te vinden dat de staatsomroep zich niet confirmeerde aan de politieke opvattingen van de regering.

Tijdens de campagne voor de Europese verkiezingen hadden oppositiepartijen felle kritiek geuit op de uitsluitend op Forza Italia gerichte berichtgeving van de drie particuliere televisiestations van Berlusconi.

Arrestatie Priebke

Op 9 mei kreeg de 81-jarige Erich Priebke, een voormalige Duitse nazi-officier die werd verdacht van oorlogsmisdaden, huisarrest in Argentinië, nadat een rechtbank in Rome een arrestatiebevel tegen hem had uitgevaardigd in afwachting van een uitwijzingsprocedure.

Priebke werd gezocht in verband met een ernstige oorlogsmisdaad, de moord op 335 mensen bij de grotten van Ardeatine net buiten Rome in maart 1944. Hij was de ondergeschikte van de Gestapo-chef van Rome, Herbert Kappler. die verantwoordelijk was voor de slachting. Priebke ontsnapte aan een proces toen hij in 1944 uit een krijgsgevangenenkamp in Riinini naar Duitsland vluchtte. Hij wist naar Argentinië te ontkomen waar hij zich vestigde in Carlos de Bariloche, een bergoord in de Andes waar een groot aantal andere nazi's woonde. Hij leefde er kennelijk onder zijn eigen naam en maakte geen geheim van zijn identiteit of zijn aandeel in de slachting (hoewel hij zei dat hij alleen bevelen had opgevolgd). Hij zou zijn opgespoord door een Amerikaans televisiestation.

BUITENLANDSE BETREKKINGEN. BEZOEK VAN CLINTON. CONTROVERSIËLE OPMERKINGEN DOOR AN-LEIDER OVER MUSSOLINI. REACTIE EU

De Amerikaanse president Bill Clinton begon zijn D-Day-herdenkingsreis in Europa met een officieel bezoek aan Italië op 1-3 juni. Berlusconi maakte van de gelegenheid gebruik om nogmaals de democratische gezindheid van zijn regering te herhalen, maar de uitwerking hiervan werd tenict gedaan door opmerkingen van Fini (die met AN-partijcollega's Clinton ontmoet had)op 3 juni.

Fini's opmerkingen, die de algemene aandacht trokken en afwijzende reacties kregen, behelsden onder meer de stelling dat de geallieerde landingen op D-Day waarmee de bevrijding van Europa van het fascisme was begonnen, het verlies van de Europese identiteit betekenden en dat het regime van Mussolini ,.positief" was geweest tot de aanvaarding van de rassenwetten in 1938. Ook beweerde hij dat Mussolini ,,nooiteen misdadiger" was geweest.

Jacques Delors, de voorzitter van de Europese Commissie, reageerde op Fini's opmerkingen door de AN-MSI op 5 juni openlijk te veroordelen. De vier grootste Nederlandse partijen dreigden de Commissie te boycotten als de Italiaanse regering een neo-fascistische kandidaat nomineerde als een van haar twee commissarissen.

De aanwezigheid van Italiaanse neofascisten in instellingen van de Europese Unie (EU)leidde tevens tot een Belgisch protest op een vergadering van de EU-ministers van milieu in Luxemburg op 8 juni.

Bcrlusconi bezoekt Bonn

Op 15 juni bracht Berlusconi een bezoek aan Duitsland. Het was zijn eerste officiële bezoek aan het buitenland als premier.

In reactie op de felle kritiek van de Duitse oppositiepartijen en de Centrale Joodse Raad op het opnemen van neofascisten in zijn coalitieregering zei Berlusconi dat geen van zijn ministers fascist was en dat het fascisme ,.door de geschiedenis veroordeeld en begraven" was.

Tijdens zijn bezoek had Berlusconi een ontmoeting met de Duitse bondskanselier Helmut Kohl. Een verklaring van de Duitse regering benadrukte het belang van de toekomstige Duits-Italiaanse samenwerking in Europa, terwijl het dagblad ***Die*** Welt de ontvangst van Berlusconi ,.niet onvriendelijk maar koel en zakelijk" noemde.

(Vor.ber.pag. 324/1 e.v.-1994)

OOSTENRIJK

VESTIGINGSWET

Op 1 juli 1993 werd een Vestigingswet van kracht, die het aantal immigranten (in tegenstelling tot asielzoekers of vluchtelingen, zie ook pag. 542/2 e.v.-'93) beperkte tot een maximum van 30.000 per jaar.

HANDEL NIET VOORKENNIS STRAFBAAR

Op 1 oktober werd een wet van kracht die handel met voorkennis verbood; overtreders zouden worden bestraft met hoge boetes en gevangenisstraffen van maximaal twee jaar. Het openbaar ministerie zou voortaan rekeningen mogen bevriezen in gevallen waar een vermoeden was van illegale financiële transacties. Met banken en circulatie-instellingen werd een regeling tot vrijwillig meewerken overeengekomen.

PARLEMENTAIR DEBAT OVER VOORSTEL VAN HAIDER

Op 23 september debatteerde de Natio-

nalrat (Tweede Kamer) over een door Jörg Haider van de Vrijheidspartij van Oostenrijk (FPO)in november 1992 ingediend voorstel: dat tegen buitenlanders gericht was. Toen had zijn voorstel genoeg steun gekregen om een dergelijk debat af te dwingen (zie pag. 542/1 e.v.-'93).maar zoals verwacht werd het door een overgrote meerderheid verworpen.

PROCES TEGEN NEO-NAZI

Op 29 september werd de 35-jarige Gottfried Küssel veroordeeld tot tien jaar gevangenisstraf wegens het oprichten van een neonazistische groepering, de Volkstreue ausserparlamentarische Opposition (de Buitenjsarlementaire Volksoppositie). (Zie pag. 534/1/2-'92 voor de in 1992 goedgekeurde wijzigingen van de anti-naziwetgeving en voor andere processen.)

DEELSTAATVERKIEZINGEN

Op 13 maart 1994 werden verkiezingen gehouden in de Länder (deelstaten)Karinthië, Salzburg en Tirol.

Van de twee partijen van de regeringscoalitie verloor de Sociaal-Democratische Partij van Oostenrijk (SPO)in alle drie de Länder en raakte de Oostenrijkse Volkspartij (OVP)kiezers kwijt in Salzburg en Tirol. Winst werd geboekt door de uiterst rechtse Vrijheidspartij (FPO) van Jörg Haider en de Groenen, die beide tegen het lidmaatschap van de Europese Unie (EU) waren (zie ook onder). Van het Liberale Forum, dat voor toetreding tot de EU was en zich had afgescheiden van de FPÖ, werd geen vertegenwoordiger gekozen.

In Karinthië nam de steun voor de FPÖ toe van 29 procent in 1989 (zie pag. 67913 e.v.-'89) tot 33,3 procent. Dit was niet voldoende om de OVP-SPO-coalitie te wippen die sinds 1991 in Karinthië aan het bewind was. In dat jaar had Haider moeten aftreden als hoofd van de deelstaatregering, nadat hij de werkgelegenheidspolitiek van de nazi's had geprezen (zie pag. 672/1/2-'91).

Vorming van regering in Karinthië

Na de verkiezingen in maart in Karinthië keerde de vertrekkende regeringsleider Christof Zernatto (OVP)op 7 juni terug als leider van een coalitie van ÖVP en SPO. De formatie van de provinciale regering had lang geduurd omdat FPÖ-leider Haider vergeefs had getracht om met de SPO of ÖVP een coalitie te vormen (de FPO was na de SPO de grootste partij bij de verkiezingen).

EU-LIDMAATSCHAP IN REFERENDUM GOEDGEKEURD

De toetreding van Oostenrijk tot de Europese Unie, waarover de onderhandelingen in maart waren afgesloten (zie pag. 32211-'94) en die de steun genoot van de regeringscoalitie van SPO en OVP, werd op 12 juni goedgekeurd door een onverwacht groot aantal kiezers, 66.4 procent bij een opkomst van 81 procent Voor het einde van 1994 zouden er ook referenda worden gehouden in Finland, Zweden, en Noorwegen, met het oog op de toetreding van alle vier de landen met ingang van 1 januari 1995.

De uitslag betekende een nederlaag voor zowel de FPÖ, die hoopte dat het referendumzou uitdraaien op een stem tegen de regering, als de Groenen, die zich bezorgd toonden dat Oostenrijk zijn neutraliteit zou kwijtraken. Zelfs in Tirol, waar in het bijzonder verzet was verwacht gezien de kwestie van het transitoverkeer over de Alpen (zie pag. 334/2/3-'94), stemde 56,4 procent vóór toetreding (volgens voorlopige uitslagen). In Burgenland, dat in aanmerking zou komen voor regiosteun van de EU (zie pag. 322/1-'94), stemde 74,6 procent voor.

RAPPORT OVER MISHANDELING BUITENLANDERS

Op 1 juni publiceerde de internationale mensenrechtenorganisatie Amnesty International een rapport waarin werd verklaard dat ,,politie en gevangenisbewaarders buitenlanders, met inbegrip van asielzoekers, wreed, onmenselijk en vernederend behandelden".

(Vor.ber.pag. 542/1 e.v.-1993)

SLOWAKIJE

PREMIER MECIAR TREEDT AF

Op 14 maart 1994 trad Vlamimir Meciar af als premier van Slowakije nadat de Slowaakse Nationale Raad (parlement) op 11 maart een motie van wantrouwen had aangenomen.

Tussen Meciar, die een coalitie leidde van zijn Beweging voor een Democratisch Slowakije (HZDS) en de Slowaakse Nationale Partij (SNS), en president Michal Kovac was het al enkele malen tot hevige botsingen gekomen. In een toespraak had Kovac op 9 maart gezegd ,,ernstige bedenkingen (te hebben) over de stijl en ethiek waarmee de heer Meciar politiek bedrijft".

De motie van wantrouwen werd op 11 maart in een geheime stemming aangenomen met 78 tegen twee stemmen en twee onthoudingen; afgevaardigden van HZDS en SNS bleven weg uit de 150 leden tellende kamer. Buiten het parlementsgebouw in Bratislava eisten intussen ongeveer 1.000 aanhangers van Meciar het aftreden van de president; twee parlementsleden van de Hongaarse minderheid werden gemolesteerd.

Leden van de regering vieren de uitslag van het referendum van 12 juni 1994 over de toetreding tot de Europese Unie. V.l.n.r. minister van defensie Werner Fasslabend, president Thomas Klestil, kanselier Franz Vranitzky. minister van landbouw Franz Fischler, minister ter kanselarij (o.m. Europese zaken) Brigitte Ederer, minister van verkeer Viktor Klima, minister van buitenlandse zaken Aloïs Mock,en vice-kanselier Erhard Busek.

NIEUWE COALITIE

Nadat Meciar op 14 maart was afgetreden, vroeg president Kovac de HZDS een nieuwe coalitie te vormen, maar gesprekken met de voormalige communistische Partij van Democratisch Links (SDL) liepen op niets uit. Op 16 maart beëdigde Kovac een nieuwe brede coalitie van vijf partijen, onder aanvoering van Jozef Moravcik, de leider van de Democratische Unie van Slowakije (DUS).

De vijf partijen waren de SDL. de centrumrechtse Christen-Democratische Beweging (KDH)en drie centrumgroeperingen die uit de vorige regering waren gestapt: Moravciks Democratische Unie van Slowakije (DUS - oorspronkelijk het Alternatief Politiek Realisme genoemd, zie pag. 243/2-'94); de Alliantie van Democraten van de Slowaakse Republiek (ADSR, in juni 1993 opgericht door Milan Knazko nadat hij in maart van dat jaar door Meciar uit de regering was gezet, zie pag. 684/2-'93); en de conservatieve Nationale Democratische Partij (NDS). Deze laatste partij, opgericht door SNS-dissidenten, werd op 23 maart gcrcgistreerd als Nationale Democratische Partij-Nieuw Alternatief en koos op 26 maart tijdens het oprichtingscongres Ludovit Cernak tot voorzitter.

Op 21 maart tekenden de vijf partijen een formeel coalitie-akkoord. De Hongaarse partijen in het parlement zegden hun steun toe aan de nieuwe regering. De coalitie kon rekenen op de steun van 83 van de 150 afgevaardigden in het parlement (waaronder die van de 14 Hongaarse afgevaardigden en van twee onafhankelijke parlementariërs).

De 49-jarige Moravcik was professor in de rechtswetenschap voordat hij in februari 1991 lid werd van het Slowaakse parlement, aanvankelijk namens Publiek tegen Geweld en later namens de HZDS. Hij werd in juni 1992 gekozen in het federale parlement, was van juli tot december 1992 de Tsjechoslowaakse minister van buitenlandse zaken en van maart 1993 tot februari 1994 minister van buitenlandse zaken van Slowakije.

Samenstelling van het kabinet

Premier. voorzitter van staatsdefensieraad - Jozef Moravcik (DUS)+; vice-premier (niet-economische zaken) - Roman Kovac (DUS)+; vice-premier (hervorming van de economie) - Brigita Schmoegnerova (SDL)*; vice-premier (wetgeving) - Ivan Simko (KDH)*; buitenlandse zaken - Eduard Kukan (onafh., voorgedragen door ADSR)*; defensie - Pavol Kanis (SDL)*; financien - Rudolf Filkus (ADSR)"; economie - Peter Magvasi (onafh., voorgedragen door SDI,)', landbouw - Pavel Koncos (SDL)*; milieu - Juraj Hrasko (SDL)";binnenlandse zaken - Ladislav Pittner (KDH)'; justitie - Milan Hanzel (onafh., voorgedragen door SDL)*; arbeid, sociale zaken en gezinsaangelegenheden - Julius Brocka (KDH)*; gezondheidszorg - Tibor Sagat (onafh , voorgedragen door DUS)*; cultuur - Lubomir Roman (onafh., voorgedragen door KDH)*; onderwijs en wetenschap - Lubomir Harach (onafh., voorgedragen door SDI,)": vervoer, verbindingen en openbare werken - Mikulas Dzurinda (KDH)*; bestuur en privatisering van nationaal bezit - Milan Janicina (NDS)*.

* Nieuwe benoeming.
\+ In februari uit vorige regering gestapt.

ALGEMENE VERKIEZINGEN UITGEROEPEN

Op 17 maart nam het parlement met algemene stemmen een wet aan over het houden van vervroegde algemene verkiezingen op 30 september-1 oktober 1994.

De stemming volgde op de verwerping van een door de HZDS op 21 februari ingediende petitie om een referendum te houden over verscheidene onderwerpen, waaronder het houden vanverkiezingen in juni. Hoewel de petitie 422.051 handtekeningen telde, bleken er slechts 232.957 geldig te zijn en voor een referendum u-aren minimaal 350.000 geldige handtekeningen nodig.

Op 16 maart ontsloeg de nieuwe regering het hoofd van de Slowaakse politie, omdat de politie in Bratislava werkeloos had toegezien hoe twee journalisten van Radio Free Europe (RFE) op 14 maart in elkaar waren geslagen door HZDS-aanhangers. De uitzendingen van RFE, die op 15-16 maart waren opgeschort (zie pag. 244/1-'94 voor achtergronden). werden hervat.

ONTSLAG VAN PRIVATISERINGSFUNCTIONARISSEN

Op 6 april verleende de Nationale Raad zijn goedkeuring aan de vervanging van acht van de negen leden van het Nationale Eigendomsinstituut, het orgaan dat verantwoordelijk was voor privatisering. Tijdens het premierschap van Vladimir Meciar, dat in maart was geëindigd, waren er beschuldigingen geweest van corruptie bij het privatiseringsproces (zie pag. 243/1 e.v.-'94).

In een hiermee samenhangende stap maakte de regering op 7 april plannen bekend om een wet over belangenverstrengeling in te voeren. die was gericht op overheidsfunctionarissen.

Op 18 maart had minister van financien Rudolf Filkus 13 privatiseringsprojecten, die in februari en maart door de regering waren goedgekeurd, laten stopzetten. In haar nieuwe programma, dar op 13 april was goedgekeurd door de Nationale Raad; beloofde de regering echter het tempo van de economische herrormingen, waaronder ook de privatisering viel, te versnellen.

MEDIAFUNCTIONARIS EN DISTRICTS-AMBTENAREN ONTSLAGEN. AANVAL VAN KOVAC OP MECIAR

Op 19 april ontsloeg minister van binnenlaiîdse zaken Ladislav Pittner de directeur van de staatsnieuwsdienst TASR, Dusan Kleiman, op beschuldiging van ,,beroepsfouten". De TASR had het verlieslijdend dagblad *Republika* gefinancierd, dat Meciar krachtig had gesteund.
Op 12 mei deed TASR het dagblad *Republika* over aan een particulier bedrijf.

Eveneens op 19 april werden de chefs van 26 districtsbureaus ontslagen nadat zij een verklaring hadden ondertekend waarin kritiek werd geleverd op de redevoering van de Slowaakse president Michal Kovac op 9 maart tot de Nationale Raad. Kovac had in deze redevoering een aanval gedaan op Meciar (zie boven). (Op 13 april had Kovac in een Tsjechische televisie-uitzending een nieuwe aanval op Meciar gedaan met de bewering dat ,,hetals een gevaar voor Slowakije kon worden beschouwd" als Meciar weer aan de macht zou komen.)

FUSIE VAN COALITIEPARTIJEN

Op 23 april fuseerde tijdens een gezamenlijke vergadering in de Slowaakse hoofdstad Bratislava de DUS van premier Jozef Moravcik officieel met de ADSR. Uit deze fusie ontstond de Democratische Unie van Slowakije (DEUS).

Moravcik werd gekozen tot voorzitter van de DEUS, terwijl de functie van eerste vice-voorzitter van DEUS naar de vroegere minister van buitenlandse zaken Milan Knazko ging, die tot dan toe voorzitter van de ADSR was geweest. De DEUS had de steun van 18 afgevaardigden.

ETNISCHE DREMPEL VOOR LIDMAATSCHAP SNS

Op 14 mei besloot de centrale raad van de rechtse Slowaakse Nationale Partij dat alleen etnische Slowaken lid machten worden van de SNS. Slowaakse burgers uit minderheidsgroepen wer-

den dus uitgesloten van het partijlidmaatschap.

WET OP HONGAARSE NAMEN

Op 27 mei nam de Nationale Raad een wet aan op grond waarvan etnische Hongaren in Slowakije zich in het vervolg officieel met hun oorspronkelijke namen konden laten registreren.

Tot dan toe waren de Hongaren verplicht Slowaakse voornamen aan te nemen en moesten vrouwen het suffix ,,-ova" aan hun familienaam toevoegen.

TWEETALIGE VERKEERSBORDEN AFGEWEZEN

Een wetsontwerp dat voorzag in tweetalige verkeersborden in districten met een etnische minderheid van minstens 20 procent, werd op 3 juni door de Nationale Raad met miniem verschil verworpen.

Slowaakse nationalisten en etnische Hongaren stemden tegen, laatstgenoemden omdat de wet niet zou gelden voor steden die naar Slowaakse helden waren vernoemd.

(Vor.ber.pag. 241/3 e.v.-1994)

SPANJE

CRISIS VANWEGE CORRUPTIESCHANDALEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Premier Felipe Gonzalez Marquez gebruikte het jaarlijkse parlementaire debat over het regeringsbeleid op 19-20 april 1994 om zich te verweren tegen de eis van de oppositie dat hij moest aftreden in verband met financiële misdrijven waaraan hoge functionarissen schuldig zouden zijn.

José Maria Aznar, de voorzitter van de Volkspartij (PP), de belangrijkste centrum-rechtse oppositiepartij, beschuldigde Gonzales van een ,,tolerante houding" tegenover corruptie en verzocht hem af te treden. Gonzalez zei echter dat het in strijd zou zijn met de belangen van het land om het parlement te ontbinden en nieuweverkiezingen uit te schrijven.

Aan het eind van het debat keurde het parlement een reeks nieuwe anti-corruptiemaatregelen goed. Deze behelsden de oprichting van een speciale afdeling van het Openbaar Ministerie, strengere straffen voor overtreders en grotere bevoegdheden voor de controlecommissie, die toezicht uitoefende op de boekhouding in de overheidssector. Ook werd besloten een speciale parlementaire commissie in te stellen om de financiële aangelegenheden van Mariano Rubio Jimenez te onderzoeken, die van 1984-'92 president van de Bank van Spanje was geweest.

Op 15 april had de economische en financiele commissie van het parlement Rubio ondervraagd naar aanleiding van beschuldigingen dat hij winsten uit beleggingen in aandelen had gestort op een geheime bankrekening, die hij niet had opgegeven aan de belastingautoriteiten (zie pag 32112-'93). Er was al een parlementaire commissie in het leven geroepen om een onderzoek in te stellen naar beschuldigingen van corruptie tegen Luis Roldan, die van 1986-'93 directeur van de Guardia Civil (het nationale politiekorps) was geweest.

Verder werd ook een parlementaire commissie ingesteld die de financiering van politieke partijen moest onderzoeken. De regering wist echter te voorkomen dat een speciaal parlementair onderzoek zou worden gestart naar de zogenaamde Filesa-affaire, waarbij het ging om beschuldigingen van illegale financiële bijdragen aan de regerende Spaanse Socialistische Arbeiderspartij (PSOE, zie pag. 323/2/3 en 619/3 e.v.-'93).

In de loop van mei kwamen diverse corruptieschandalen aan het licht, die belangrijke personen in de socialistische top in het nauw brachten en het publieke vertrouwen in de regering van premier Felipe Gonzalez ondermijnden. Zijn regerende PSOE had daardoor de voorlopige steun van Catalaanse en Baskische nationalisten nodig om aan de macht te blijven. De Catalaanse Nationalistische Convergentie en Eenheid (CiU), die 17 zetels in het parlement bezette, wilde de regering alleen steunen als er substantiële afspraken werden gemaakt over het beleid op het gebied van economie, regionale zaken en werkgelegenheid.

Tijdens een onverwachte persconferentie waarop op 5 mei kabinetswijzigingen werden bekendgemaakt, wees Gonzalez overhaaste verkiezingen openlijk van de hand; hij beloofde aan te blijven om de corruptie te bestrijden en te blijven streven naar economisch herstel. Nadat op 11 mei door de oppositie in de Cortes (parlement) zijn aftreden was geëist, liep hij daarna verdere politieke schade op door een ander schandaal in verband met beschuldigingen dat hij in 1992 steun had verleend aan een onderzoek naar een mogelijke politieke rivaal.

Affaire Roldan. Aftreden ministers. Kabinetswijzigingen

Het voormalig hoofd van de Guardia Civil, Luis Roldan, verscheen op 29 april niet voor de rechtbank waar hij moest terechtstaan wegens belastingfraude en verduistering. Aangenomen werd dat hij naar Venezuela was vertrokken, en er werd een internationaal arrestatiebevel tegen hem uitgevaardigd. Zijn verdwijning veroorzaakte het directe aftreden van Antoni Asuncion Hernandez, die sinds november 1993 minister van binnenlandse zaken was (zie pag. 399/2/3-'94).

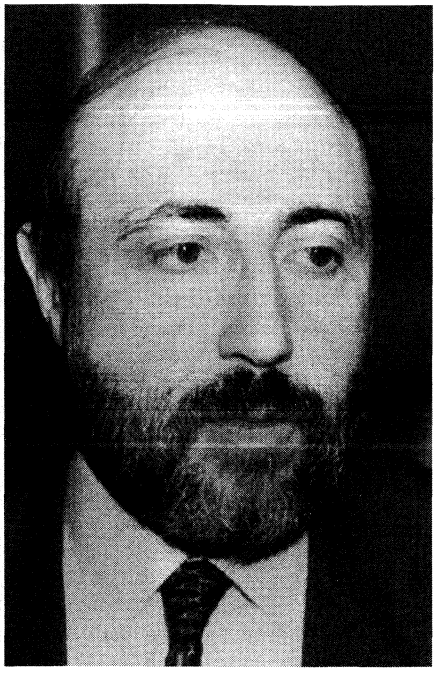

Luis Roldan, voormalig hoofd van de Guardia Civil.

Op 4 mei trad Vincente Albero Sillas af, die sinds juli 1993 minister van landbouw (zie pag. 846/1-'93) was. Hij bekende dat hij verzuimd had belasting over zijn investeringen te betalen.

Op 4 en 5 mei werden Mariano Rubio Jimenez, president van de centrale bank van Spanje van 1984-'92, en Mario de la Concha, het voormalig hoofd van de effectenbeurs. gearresteerd op verdenking van onder meer omkoping, fraude en verduistering van gemeenschapsgelden. Zij werden in verzekerde bewaring gesteld, hoewel Rubio vervolgens op 19 mei op borgtocht werd vrijgelaten.

Op 5 mei gaven twee voormalige ministers hun zetels in het parlement op, nadat zij hadden erkend als ministers verantwoordelijk te zijn geweest voor de promotie van Roldan. Het betrof Carlos Solchaga Catalan, van 1986-'93 minister van financiën en economische zaken en op dat moment leider van de PSOE-fractie in het parlement, en José Luis Corcuera Cuesta, van 1988-'93 minister van binnenlandse zaken (zie pag. 399/2/3-'94 voor zijn aftreden).

Bij een overhaaste kabinetswijziging op 5 mei nam minister van justitie Juan Alberto Belloch Juive ook het ministerie van binnenlandse zaken over. De onderminister voor energie, Luis Atienza, werd bevorderd tot minister van landbouw. Joaquin Amunia volgde Solchaga op 10 mei op als leider van de PSOE-fractie in het parlement.

Op 6 mei deed voormaligrechter Baltasar Garzon afstand van zijn parlementszetel en trad af als hoofd van het nationale anti-drugsprogramma van het ministerie van binnenlandse zaken (zie pag. 400/3-'94). Vervolgens beschuldigde hij Gonzalez ervan zich ,,passief" op te stellen met betrekking tot corruptie Hij zei dat zijn eigen plaatsing op de PSOE-lijst bij de algemene verkiezingen van juni 19Y3 ,,eenverkiezingstruc" was geweest (ziepag. 619/3-'94).

Roldan uit beschuldigingen met betrekking tot onderzoek van Conde

In een interview met de Madrileense krant El Mundo van 1 mei dreigde Roldan, die een eigen kapitaal van S 37 mln zou hebben vergaard, anderen in de regering in zijn val met zich mee te sleuren El Mundo van 11 mei publiceerde bijzonderheden over de beschuldiging van Roldan dat Gonzalez in 1992 een geheim priveonderzoek had goedgekeurd naar prive-aangelegenheden en -leven van Mario Conde Conde was ontslagen als voorzitter van de Spaanse Kredietbank (Banesto)toen deze in december 1993 onder toezicht van de Centrale Bank werd geplaatst (zie pag 399/3 e v-'94)

Conde was een charismatisch figuur en had in 1992 op het punt gestaan in de politiek te gaan. Hij werd beschouwd als een serieuze bedreiging voor Gonzalez, maar hij trok zich plotseling uit te politiek terug. Conde beweerde dat hij had geweten dat het Amerikaanse onderzoeksbureau Kroll Associates een onderzoek had ingesteld naar zijn zakelijke transacties ter waarde van meerdere miljoenen. Roldan zou de Amerikanen hebben ingeschakeld met de 100 mln peseta's aan geheimenschapsgelden die hem waren toevertrou d door vice-premier en vice-voorzitter van de PSOE, Narcis Serra Serra

Gonzalez ontkende de beschuldigingen en ook Serra ontkende met kracht elke betrokkenheid, maar er werd alom over zijn positie gespeculeerd. Ook de positie van openbaar aanklager Eligio Hernandez werd bedreigd, wiens onpartijdigheid en geschiktheid voor de functie alom ter discussie werden gesteld. De ernst van de crisis leidde tot een tijdelijke wapenstilstand tussen de strijdende facties van de PSOE (zie pag. 401/2/3-'94).De leider van de linke leugel Serra betuigde persoonlijk zijn steun aan Gonzalez bij regionale partijbijeenkomsten op 13-14 mei.

Overname van failliete bank

Op 25 april maakte de regering bekend dat zij de verkoop had goedgekeurd van de failliete Spaanse Kredietbank (Banesto) aan de Banco Santander (zie pag. 399/3 e.v.-'94). Met deze overname werd de Banco Santander, die een hoger bod had uitgebracht dan de Banco de Bilbao-Vizcaya en Argentaria Corporacion Bancaria de España, de grootste bank van Spanje.

Bankwet. Anti-corruptiewetgeving

rv

Op 19 mei nam de Cortes een wet tegen fraude bij banken aan, waardoor de Bank van Spanje een zekere mate van autonomie kreeg; ook werden procedurele wijzigingen mogelijk die moesten voorkomen dat bankfunctionarissen zichzelf op illegale wijze verrijkten.

In een poging om mazen in de wet te dichten en ambtsmisbruik te bestrijden, werd op 21-22 mei een gedetailleerd wetsontwerp over de hervorming van het strafrecht ingediend.

Minister van justitie Juan Alberto Belloch Juive kreeg op 5 mei ook de portefeuille van binnenlandse zaken toegewezen.

De oppositie wees de maatregelen als een ,,verkiezingsstunt" van de hand en zei dat ze erop gericht waren steun te verzamelen voor de regering bij de verkiezingen voor het Europees Parlement en de verkiezingen voor het regionale parlement van Andalusië in juni.

Crisis duurt voort

In juni bleef premier Felipe Gonzalez zich verzetten tegen de groeiende druk vanuit zijn PSOE om het kabinet te wijzigen en een verschuiving naar links te maken, en tegen de eis van de oppositie om een vertrouwensmotie.

De eis van de oppositie om nieuwe verkiezingen te houden, werd gevoed door de slechte resultaten van de PSOE bij de verkiezingen voor het Europees Parlement op 12 juni (zie pag. 545/3 e.v.-'94 voor uitslagen per land) en bij de gelijktijdig gehouden verkiezingen voor het parlement in Andalusië, vanouds een bolwerk van de PSOE, waarbij de partij zijn meerderheid kwijtraakte en om verder te regeren afhankelijk was geworden van de door de commmunisten geleide coalitie van Ve enigd-Links (IU).

De regering kreeg echter enig respijt doordat Gonzalez kon blijven rekenen op de steun van Jordi Pujol i Soley, de

Minister van binnenlandse zaken Antoni Asuncion Hernandez licht tijdens een persconferentie op 30 april 1994 zijn aftreden toe.

Verkiezingen in Andalusië

	1994		1990	
	Zetels	Stemmenpercentage	Zetels	Stemmenpercentage
PSOE	45	38,56	62	49,61
Volkspartij (PP)	41	34,47	26	22,17
IU	20	19.17	11	12,67
"Andalusische Macht (PA)	3	5.80	10	10,75
Andere	0	2,00	0	4,80
Totaal	109	100,00	109	100,00

*In 1990 Andalusische Partij (PA).

Ongeldige stemmen: 0,60 procent, Blanco stemmen: 0.85 procent
Aantal stemgerechtigden: 5.389.660
Aantal uitgebrachte geldige stemmen: 3.555.506.

Bron: El *Pais.*

leider van de nationalistische Catalaanse coalitie Convergentie en Eenheid (CiU). (Net als in het verleden bleef deze steun afhankelijk van akkoorden inzake regionale economische prioriteiten en autonomiekwesties, zie boven).

In het jongste op 23 juni verschenen rapport over de Spaanse economie van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) werd de regering geadviseerd haar omstreden vrije-marktbeleid door te zetten.

Roldan uit nieuwe beschuldigingen

Het voormalig hoofd van de Guardia Civil, Luis Roldan, die volgens sommige kranten in Angola zou verblijven, bleef het aanzien van de regering beschadigen door in brieven allerlei beschuldigingen te uiten.

In een brief die werd gepubliceerd in El Mundo van 16 juni, beschuldigde Roldan premier Gonzalez en vice-premier Narcis Serra Serra ervan hem als hun ,,vuilnisbelt" te hebben gebruikt en hem te hebben .,gekruisigd". De dag daarop publiceerde El Mundo een andere brief van Roldan aan Gonzalez die nog belastender was en waarin hij vooraanstaande ministers ervan beschuldigde in het geheim belastinggeld te hebben aangewend om ,,parallelle salarissen" te financieren. Roldan, die erkende eveneens te hebben geprofiteerd van dit systeem, dat volgens hem ,,de norm" was, noemde ook de namen van andere vooraanstaande profiteurs, onder wie voormalig minister van binnenlandse zaken José Luis Corcuera Cuesta (die in mei afstand had gedaan van zijn parlementszetel).

Blanca Rodriguez Porto, Roldans echtgenote, die zowel de Spaanse als de Chileense nationaliteit bezat, gaf zichzelf aan en werd op 22 juni door de politie gearresteerd; twee dagen daarvoor had ze haar toevlucht gezocht in de Chileense ambassade in Madrid. Al eerder had een rechter haar gelast haar paspoort bij de rechtbank in te leveren.

Hoge politiefiinctionarissen ontslagen

Minister Juan Alberto Belloch Juive van justitie en binnenlandse zaken ontsloeg op 17 juni drie onderdirecteuren van de Guardia Civil en vijf hoge landelijke politiefunctionarissen. Het hoofd van de nationale politie en zijn plaatsvervanger waren eerder die week al van hun functies ontheven.

Veel van de ontslagenen werden beschouwd als nauwe medewerkers van Roldan.

Generaal vermoord. Arrestatie van ETA-verdachten

Brigadegeneraal Juan José Hernandez Rovira werd op 1 juni in Madrid vermoord. De moord, de zesde in 1994 waarvoor de Baskische afscheidingsbeweging ETA verantwoordelijk werd gehouden, bevestigde het officiële vermoeden dat een goed geïnformeerde ETA-cel in Madrid toegang had tot informatie over de woningen en het gaan en staan van hoge militairen.

Bij een veiligheidsoperatie op 6-8 juni in Baskenland werden 17 ETA-verdachten aangehouden en wapens en munitie in beslag genomen. Franse en Spaanse veiligheidsfunctionarissen ontmoetten elkaar op 8 juni in het kader van een effectievere samenwerking langs de grens bij het opsporen van ETA-leden.

(Vorige pag. 399/2 e.v.-1994)

ALGEMEEN

MIDDENAMERIKAANSE PRESIDENTEN ONTMOETEN CLINTON

Eind november 1993 reisden de presidenten van Midden-Amerika en premier Manuel Esquivel van Belize naar Washington voor besprekingen met de Amerikaanse president Bill Clinton. Het belangrijkste onderwerp van gesprek was het Middenamerikaanse verzoek te worden opgenomen in het Noordamerikaanse Vrijhandelsakkoord (NAFTA). (Zie pag. 43/1 e.v.-'94 voor Amerikaanse ratificatie en goedkeuring Mexicaanse Senaat van NAFTA in november.)

Ook werd gesproken over milieubescherming, in het bijzonder over een proefprogramma in de regio dat met aanzienlijke Amerikaanse steun zou worden gefinancierd.

Bij zijn terugkeer in Guatemala zei de Guatemalteekse president Ramiro de Leon Cario op 1 december dat het bezoek ,,succesvol" was geweest.

MERCOSUR. VIJFDE TOP IN MONTEVIDEO

Op 17 januari 1994 kwamen de presidenten van Argentinië, Brazilië, Paraguay en Uruguay bijeen in de Uruguayaanse hoofdstad Montevideo voor de vijfde topontmoeting van Mercosur, de Gemeenschappelijke Markt van het Zuiden.

President Gonzalo Sanchez de Lozada van Bolivia was aanwezig als waa nemer De top besloot Bolivia de status van waarnemer te verlenen in de diverse Mercosur-werkgroepen ,,met het oog op 's lands volwaardige toekomstige lidmaatschap". hoewel Bolivia als lid van het Andespact formeel geen lid kon worden van Mercosur.

De deelnemers ratificeerden de beslissing dat de douaneunie van Mercosur van kracht zou worden op 1 januari 1995 (in het verdrag van Asuncion van maart 1991 was eind 1994 vastgesteld als ingangsdatum, zie pag. 698/3 e.v.-'91; zie ook pag. 41/2-'94 waar abusievelijk januari 1994 als ingangsdatum wordt genoemd). Ze slaagden er echter niet in overeenstemming te bereiken over het kernprobleem van een gemeenschappelijk buitentarief. In plaats daarvan keurden ze een werkprogramma goed om de buitentarieven vast te stellen vóór de zesde Mercosur-top die voor juli 1994 op de agenda stond.

Brazilie wilde zijn binnenlandse industrie blijven beschermen inet betrekkelijk hoge tarieven, zoals een tarief tot 35 procent voor de zware industrie, de petrochemische industrie. elektronica en informatietechnologie. Argentinië. dat gesteund werd door de twee kleinere Mercosur-landen, pleitte voor een gemeenschappelijk maximumbuitentarief van 12-14 procent, met een tarief van slechts 4 procent voor elektronica en informatietechnologie, dat mogelijli in maximaal 11 jaar geleidelijk zou worden ingevoerd, in welke periode de industrie zich zou kunnen aanpassen.

Op de top van Montevideo wisselden de vijf presidenten ook van gedachten over het ,,waterweg"-project. waardoor Bolivia toegang tot zee zou krijgen via de rivieren Parana en Paraguay, Uruguay was tegen het Argentijnse ,,Mitre-kanaal"-project, een geprivatiseerd plan om Rosario. een grote binnenlandse haven aan de Parana-rivier, te verbinden met de Atlantische Oceaan zodat vrachtverkeer over de Parana niet langer via de Uruguyaanse haven Nueva Palmira hoefde te verlopen. Voor de bekostiging van het plan was tolheffing voorzien.

Argentinië. Paraguay en Bolivia besloten een gemeenschappelijke organisatie op te zetten die naar een oplossing moest zoeken voor de regelmatige overstroming van de Pilcomayo-rivier.

Voorstel tot uitbreiding vrijhandelsassociatie

Het voorstel van Brazilië om een Zuidamerikaanse Vrijhandelsassociatie (ALCSA) op te richten, werd op 10 maart gesteund door zijn Mercosur-partners Argentinië, Paraguay en Uruguay.

Over het voorstel zou onderhandeld worden met andere landen in de regio wanneer overeenstemming was bereikt over de definitieve regelingen voor de oprichting van een Mercosur-douaneunie in januari 1995.

Brazilië kreeg ook steun voor het voorstel dat de Mercosur-landen als blok het NAFTA-lidmaatschap zouden aanvragen. Argentinië had laten doorschemeren dat het apart lid wilde worden van NAFTA.

(Vor.ber.pag. 41/2-1994)

LIDMAATSCHAP VERDRAG VAN TLATELOLCO

Tijdens een plechtigheid in Mexico Stad op 18 januari 1994 werd Chili volwaardig lid van het Verdrag van Tlatelolco dat kernwapens verbood in Latijns Amerika en het Caribische Gebied. Ook trad het land toe tot de Organisatie voor een Verbod op Kernwapens in Latijns Amerika (OPNAL). Argentinië, dat het verdrag in november 1993 had geratificeerd (zie pag. 19012-'94). werd bij dezelfde plechtigheid eveneens lid.

Chili had het Verdrag van Tlatelolco in 1967 ondertekend en in 1974 geratificeerd. maar de tenuitvoerlegging toentertijd opgeschort met het argument dat sommige landen in de regio die over nucleaire programma's beschikten, het verdrag niet volledig onderschreven.

CARICOM. BIJEENKOMST REGERINGSLEIDERS

Op 11-12 maart kwamen de regeringsleiders van de uit 13 leden bestaande Caribische Gemeenschap (CARICOM) voor de vijfde tussentijdse vergadering bijeen in Kingston (St Vincent en de Grenadines).

Hoewel ze erkenden dat de kort daarvoor afgesloten Uruguay-ronde van de GATT (zie pag. 223/3 e.v.-'94)de vooruitzichten voor vrijhandel verbeterden, waren de leiders bezorgd dat het GATT-akkoord de voorkeursstatus die de CARICOM-landen genoten voor sommige produkten en op enkele markten, zou schaden.

Met betrekking tot de Europese Unie (EU) sloten de leiders zich aan bij eerdere oproepen aan producenten van CARICOM-landen en de landen van Afrika, het Caribisch gebied en de Stille Oceaan (ACP) samen te werken om ervoor te zorgen dat de in de vierde Conventie van Lomé opgenomen verplichtingen (Lomé IV, het akkoord tussen EU en ACP over steun voor de handel) geheel werden nagekomen. De gesprekken gingen vooral over de naderende tussentiidse evaluatie van de Conventie. Grote bezorgdheid werd wederom geuit over de bedreiging die Latijns-Amerikaanse producenten vormdenvoorde Caribische toegang tot de Europese bananenmarkt (zie ook pag. 323/1/2-'94).

Op de bijeenkomst werd ook bezorgdheid geuit over de waarschijnlijke gevolgen van het Noordamerikaanse Vrijhandelsakkoord (NAFTA) voor de preferentiele toegang tot de Amerikaanse markt krachtens het Caribbean Basin Initiative. Hoewel NAFTA werd bekritiseerd omdat het geen pogingen deed .,demogelijke effecten voor onze economicen te verlichten", erkende de CARICOM-top niettemin dat NAFTA een cruciale invloed op de regio zou hebben. Daaroin werd besloten dat de CARICOM-leden zouden trachten ,.toegelaten te worden tot de lijst landen die iri aanmerking komen voor snelle onderhandelingen over toetreden tot NAFTA". Het CARICOM-secretariaar kreeg de opdracht een studie te verrichten naar de gevolgen van NAFTA en het NAFTA-lidmaatschap. Er zou een brief gestuurd worden naar de Amerikaanse president Bill Clinton om hem te herinneren aan zijn beloften uit 1993 aan CARICOM in het licht van NAFTA.

De top erkende ,,denoodzaak op internationale forums te benadrukken dat eerlijke handel essentieel is voor kleine economieen" en deed een beroep op multilaterale financiele instellingen om economische steun te geven aan pogingen tot hervorming van hun economieen. De CARICOM-leiders veiwelkomden tevens de op handen zijnde oprichting van een door de CARICOM gesponsorde Vereniging van Caribische Staten (Association of Carribean State ~ ACS) die het gehele Caribische gebied moest omvatten. als instrument om het geicht van het Caribische gebied bij onderhandelingen over regionale economische integratie te vergroten.

(Vor.ber.pag. 40/3-1994)

IBERO-AMERIKAANSE TOP

Op 14-15 juni werd in de Colombiaanse havenstad Cartagena de vierde jaarlijkse Ibero-Amerikaanse topconferen-

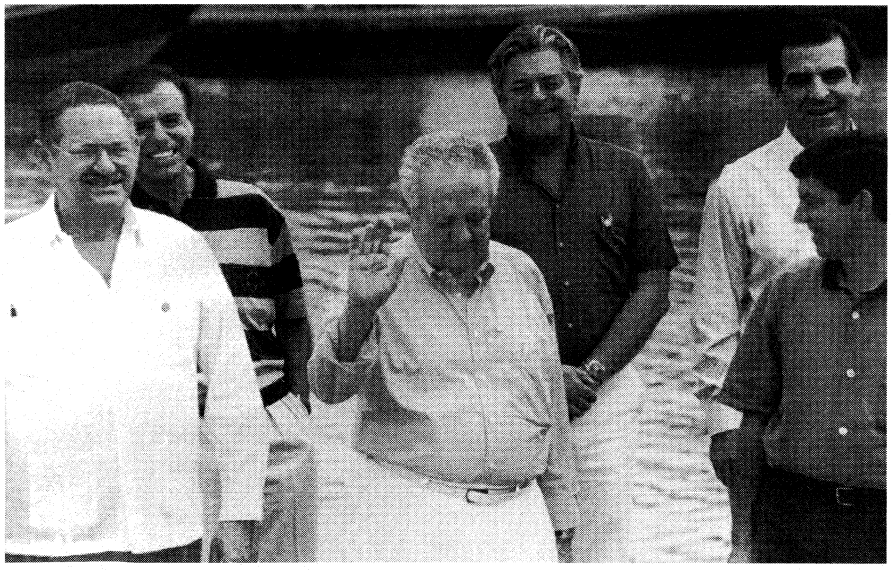

De Portugese president Mario Soares (m.)in gesprek met fotografen lijdens het maken van het familieportret van de vierde Ibero-Amerikaanse top op 15 juni 1994. V.l.n.r.de Hondurese president Carlos Reina, de Argentijnse president Carlos Menem. Soares, de Uruguyaanse president Luis Lacalle Herrera, de Chileense president Eduardo Frei Ruiz-Tagle en de Colombiaanse president Cesar Gaviria Trujillo.

w

tie gehouden, waaraan 21 staatshoofden uit Spanje, Portugal en Latijns Amerika deelnamen (zie pag. 41/1/2-'94 voor top 1993).

Centraal stonden ontwikkeling en de integratie van de regionale handel. Positieve aandacht was er voor wat de Ibero-Amerikaanse landen hadden bereikt op democratisch en economisch gebied sedert de vorige top. De Spaanse premier Felipe Gonzalez Marquez riep zijn collega's echter op ,,moedig"toe te geven dat structureel aanpassingsbeleid de problemen van ongelijke verdeling van rijkdom en van werkloosheid niet had opgelost.

Net als op vorige topbijeenkomsten was de Cubaans? president Fidcl Castro Ruz prominent aanwezig, Hij had kritiek op het feit dat er niet gesproken werd over het 34 jaar durende Amerikaanse handelsembargo tegen Cuba. De Argentijnse president Carlos Saul Menem, de meest uitgesproken criticus van Castro, had kritiek op de Braziliaanse president Itamar Franco omdat die had opgeroepen Cuba te steunen en het land weer in de OAS op te nemen (zie boven).

In het belangrijkste document van de top werd de oprichting van een handelsunie van Mexico tot Argentinië gesteund en werd eveneens om ,.buitengewone maatregelen" gevraagd om de democratie in Haïti te herstellen.

(Vor.ber.pag. 41/1/2-1994)

HANDELSAKKOORD G-3

Op 13 juni tekende de Groep van Drie (G-3, bestaande uit Colombia, Mexico en Venezuela)een vrijhandelsakkoord.

De beoogde gemeenschappelijke markt van 150 miljoen consumenten zou naar verwachting aanvankelijk handelscontacten opleveren ter waarde van zo'n $600 mlnper jaar. De vrijhandelsbepalingen zouden geleidelijk ingevoerd worden over een periode van 10 jaar, beginnend in januari 1993, met tijdelijke bescherming van de kwetsbaarste industrieën. zoals landbouw. textiel, auto's en petrochemie. Volgens Colombia en Venezuela bracht het akkoord hun toetreding tot het Noordamerikaanse Vrijhandelsakkoord (NAFTA. bestaande uit Mexico, de VS en Canada zie pag. 43/1 e.v.-'94)een stap dichterbij.

(Vor.ber.pag. 42/1-'94)

DOMINICAANSE REPUBLIEK

KABINETSWIJZIGING

Op 8 september 1993 maakte president Joaquin Balaguer enkele kabinetswijzigingen bekend.

Rafael Bello Andino werd benoemd tot staatssecretaris in het bureau van de president. Hij volgde Domingo Gutierrez oo. die tot minister zonder portefeuille werd benoemd. Arturo Martinez Moya nam van Bello Andino het m i nisterie van industrie en handel over. Florencio Lorenzo Silva werd benoemd tot minister van financiën als opvolger van Licelotte Marte de Barrios die directeur van de Dominicaanse olieraffinaderij werd. Victor Hei-nandez nam van Nicolas Concepcion Garcia het ministerie van landbouw over.

HERSCHIKKING SCHULDEN

Op 2 februari 1994 bereikte de regering een akkoord met haar crediteurenbanken, waarvan de belangrijkste de Bank of Nova Scotia was, betreffende een herschikking van haar schulden ter waarde van $ 1,1 mld. Het akkoord werd op 14 februari in Toronto, Canada, gef ormaliseerd.

BALAGUER KANDIDAAT VOOR NIEUWE AMBTSTERMIJN

Op een speciale conventie van de regerende Sociaal-Christelijke Hervormingspartij (PRSC) maakte president Joaquin Balaguer (87)op 6 januari 1994 bekend dat hij zich kandidaat wilde stellen voor de presidentsverkiezingen van 16 mei. Als hij herkozen werd, zou het zijn zevende ambtstermijn worden. Van de 1.736 afgevaardigden steunden er 1.480 zijn kandidatuur.

Twee weken later liepen naar verluidt 20 leden van het PRSC-bestuur over naar het kamp van de econoom Alvarez Bogaert, een voormalig PRSC-minister, die kandidaat was gesteld door de kleine Democratische Unie (UD).

EERSTE RONDE VAN PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Op 25 mei begon de Centrale Kiesraad, na wijdverbreide beschuldigingen van grootscheepse fraude, met het hertellen van de stemmen die op 16 mei waren uitgebracht in de eerste ronde van de presidentsverkiezingen. Volgens de op 24 mei bekendgemaakte voorlopige uitslag had de zittende president Joaquin Balaguer van de rechtse Sociaal-Chrislelijke Hervormingspartij (PRSC) na telling van 99 procent van de stemmen, met 42,5 procent een kleine voorsprong op José Francisco Peña Gomez van de gematigd linkse Dominicaanse Revolutionaire Partij (PRD), die op 41,4 procent stond.

Het verschil tussen de twee leidende kandidaten bedroeg slechts 30.754 stemmen en volgens de PRD had ,,grootscheepse fraude" tot gevolg gehad dat meer dan 200.000 van haar aanhangers niet op het kiesregister verschenen waren. De partij kwam met bewijzen in de vorm van valse identiteitskaarten en discrepanties tussen de lijsten met kiezers die de Kiesraad aan partijen had uitgereikt en de lijsten die naar de stembureaus waren gegaan. Waarnemers van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS) spraken hun ,,diepe bezorgdheid" uit over de manier waarop de verkiezingen gehouden werden. Hetzelfde deden andere waarnemers, die verbonden waren aan het in de Verenigde Staten gevestigde Carter Centrum.

In een campagne die werd overheerst door de officiele, Balaguer-gezinde media, was de zwarte Peña Gomez het doelwit geweest van felle racistische aanvallen en werd hij gekarakteriseerd als een werktuig van de VS, Frankrijk, Canada en Venezuela. Deze landen werden ervan beschuldigd uit te zijn op een ,.samenvoeging" van de Dominicaanse Republiek met het buurland Haïti om de crisis in het laatstgenoemde land op te lossen en duizenden

President Joaquin Balaguer (m.)wordt geholpen bij het uitbrengen van zijn stem op 16 mei 1994 in Santo Domingo.

Haïtiaanse vluchtelingen toe te staan de grens tussen beidelanden te passeren.

ELECTORALE CRISIS

Op 16 juni verwierp de Centrale Kiesraad een verzoek van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken om nieuwe verkiezingen te houden in gebieden waar onregelmatigheden waren ontdekt door de oppositie en internationale waarnemers tijdens de presidentsverkiezingen van 16 mei, waarvan de officiële uitslag nog op zich liet wachten

Ondanks kritiek op de Amerikaanse inmenging erkende president Joaquin Balaguer op 16 juni de „onregelmatigheden" en stemde hij ermee in aanvullende verkiezingen te houden in die gemeenten waar kiezers niet op de kieslijsten hadden gestaan. De uiteindelijke beslissing liet hij echter over aan de Kiesraad. Diezelfde dag gaf Arturo Alvarez, directeur van het departemenl dat verantwoordelijk was voor de kiezersidentificatiekaarten. toe dat de Kiesraad niet precies had geweten hoeveel mensen kaarten hadden gekregen.

Het verzoek van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken volgde op zware kritiek van de oppositie op de erkenning van Balaguers ovenvinning door de Amerikaanse regering. naar verluidt in ruil voor strengere naleving van VN-sancties tegen het buurland Haïti.

Op 1 juni beschuldigde José Francisco Pena Gomez. de presidentskandidaat van de PRD, de Kiesraad van fraude en eiste hij nieuwe verkiezingen. Volgens de uitslagen van de Kiesraad had hij nipt verloren van Balaguer. Later verklaarde hij op 9 juni een kopie van de lijst van geregistreerde kiezers te hebben ontvangen, die niet overeenkwam met de lijst die bij de verkiezingen was gebruikt. De PRD en andere oppositiepartijen zeiden dat meer dan 200.000 kiezers niet aan de verkiezingen hadden kunnen deelnemen.

(Vor.ber.pag. 695/3 e.v.-1993)

ECUADOR

SOCIALE ONRUST NA VERHOGING BENZINEPRIJS. TUSSENTIJDSE VERKIEZINGEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Studenten en arbeiders leverden tussen 27 januari en 11 februari 1994 in Quito en andere steden hevig slag met de oproerpolitie en het leger. Er was sprake van honderden arrestaties en gewonden; zware schade aan openbare gebouwen en banken werd gemeld uit Quito en het aan de kust gelegen Guayaquil. Het leger werd in het hele land in staat van paraatheid gebracht aan de vooravond van een 24-uursstaking die voor

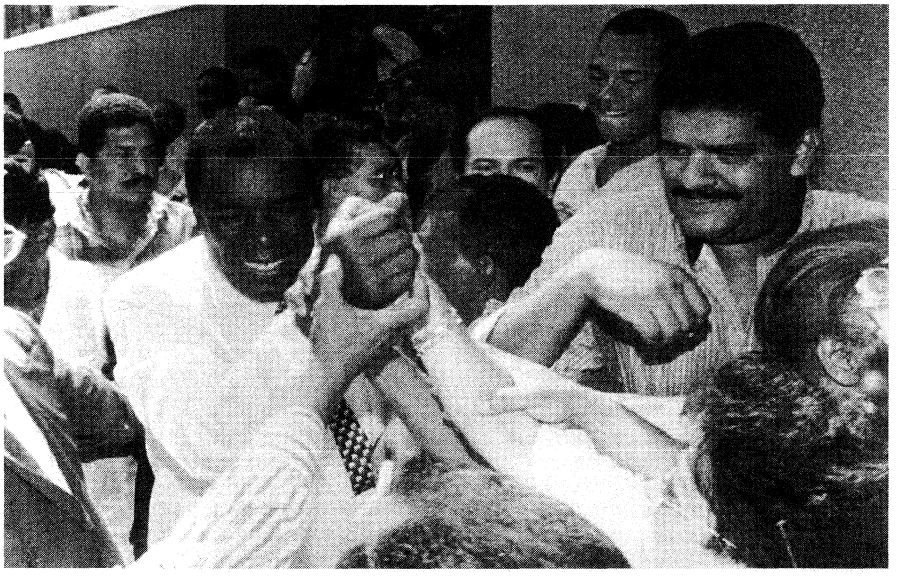

José Francisco Peña Gomez (m.)wordt begroet door aanhangers nadat hij zijn stem heeft uitgebracht bij de presidentsverkiezingen op 16 mei.

3 februari was uitgeroepen door het Verenigd Arbeidersfront (FUT), het machtige vakverbond van Ecuador. De staking bracht het openbaar vervoer in het hele land tot stilstand en legde zowel publieke als particuliere bedrijven stil.

De hevige protesten waren een reactie op de verhoging van de benzineprijzen met 71 procent die de rechtse regering van president Sixto Duran Ballen op 29 januari had doorgevoerd om een gat in de begroting voor 1994 van $500 mln à $ 600 mln te dichten. De officiële verklaring luidde dat de prijsverhoging noodzakelijk was om de daling te compenseren van de prijzen van ruwe olie op de wereldmarkt, die zorgden voor de helft van de staatsinkomsten. Deze verklaring werd door FUT-voorzitter Edgar Ponce verworpen. Hij waarschuwde dat na achttien maanden fiscaal inleveren een .,sociale explosie" dreigde, vergelijkbaar met die van januari in Chiapas, Mexico (zie pag. 256/3 e.v.-'94).en die van december in Santiago del Estero, Argentinië (zie pag. 190/1-'94). Behalve het ongedaanmaken van de benzineprijsverhoging eiste het FUT ook een algemene loonsverhoging en het ontslag van minister Cesar Robalino Gonzaga van financien (zie ook pag. 25111-'94).

Ook werkgeversverenigingen, vrije-beroepsorganisaties. oppositiepartijen en sommige afgevaardigden van de regeringspartij spraken hun bezorgdheid uit, maar zij keurden stakingen af.

Vice-president Aiberto Dahik, de architect van het vrije-marktbeleid van de regering. bleef ongedeerd toen studenten op 1 februari in Quito zijn auto met stenen bekogelden.

Protestactie Indianen

De Confederatie van de Inheemse Volkeren van Ecuador (CONAIE) organiseerde op 8 februari een vreedzame nationale protestactie van 48 uur tegen de verhoging van de bezineprijs. CONAIE-voorzitter Luis Macas zei dat als de regering de prijsverhoging niet ter discussie wilde stellen, ,,krachtiger maatregelen" zouden worden overwogen.

Uit alle provincies werden wegblokkades gemeld, de meeste uit Chimborazo, Imbabura en Carchi, waar volgens journalisten een staat van ,,algehele ontevredenheid" heerste. CONAIE maakte op 9 februari bekend dat acht Indianen gewond waren geraakt toen het leger het vuur opende op demonstranten in de Andes-provincie Azuay, zo'n 300 km ten zuidwesten van Quito.

President verwerpt uitspraak Constitutionele Hof

Het Hof van Constitutionele Garanties bepaalde op 11 februari met vijf stemmen tegen één dat de prijsverhoging in strijd met de grondwet was en schortte haar op. Duran Ballen reageerde op 12 februari door te zeggen dat het hof werd beheerst door oppositiepartijen en dat de uitspraak ,,onwettig en zonder waarde" was. Hij verklaarde dat de nieuwe prijsstructuur niet zou worden herzien.

Minister ontslagen

President Duran Ballen ontsloeg op 21 februari minister van voorlichting en toerisme Carlos Vera Rodriguez, naar werd aangenomen omdat hij gebrek aan respect had getoond voor vice-pre-

sident Dahik. Een opvolger werd niet bekendgemaakt.

Vera, die ook grote bekendheid genoot als journalist en radiopresentator, had Dahik verzocht geen ,,geruchten te verspreiden" dat de regering van plan was een referendum te houden

Overleg tussen regering en TSE

Op 28 maart begon de regering van president Duran Ballen spoedoverleg met het door de oppositie beheerste Opperste Kiestribunaal (TSE) om een uit de hand lopend conflict op te lossen dat had geleid tot een frontale botsing tussen de uitvoerende, wetgevende en rechterlijke macht, waardoor de tussentijdse verkiezingen voor het Congres en de provinciale en gemeentelijke autoriteiten op 1 mei op het spel kwamen te staan.

Op 1 maart had Duran Ballen, geconfronteerd met de algehele verwerping van het economische beleid van de regering, plannen bekendgemaakt om tegelijk met de verkiezingen een referendum te houden over een hervorming van de grondwet. De belangrijkste van de acht kwesties die aan de bevolking zouden worden voorgelegd waren: (i) of de president en gekozen functionarissen zich herkiesbaar mochten stellen (verboden krachtens de vigerende grondwet); (ii) vervanging van het ++n-kamerparlement door een uit twee kamers bestaand parlement door middel van het instellen van een senaat; (iii) de lengte van het mandaat van Congresleden (op dat moment twee jaar voor de 65 provinciale afgevaardigden en vier jaar voor de 12 nationale) en de lengte van de ambtstermijn van de voorzitter van het Congres (op dat moment één jaar); (iv) wijziging van het huidige systeem dat parlementsverkiezingen tegelijk met de eerste ronde van de presidentsverkiezingen werden gehouden; (v) de rol van het Congres bij het opstellen en beheren van de begroting.

Na een klacht van de oppositiepartij Democratisch Links (ID) dat het Congres zich niet naar behoren had kunnen uitspreken over de voorstellen zoals werd voorgeschreven door de grondwet. oordeelde het TSE op 15 maart dat het uitschrijven van een referendum ,,onwettig" en tevens ,,onuitvoerbaar" was gezien de korte tijdspanne en de mate van ongeletterdheid onder de bevolking. Daarna zei de regering dat zij bij het Hooggerechtshof in beroep zou gaan tegen het vonnis en zette zij procedures in werking om die leden van het TSE te vervolgen die tegen het referendum hadden gestemd. Na het spoedoverleg werd echter bericht dat er een voorlopig akkoord was bereikt over een referendum op 22 mei.

Tijdens de crisis had minister van defensie generaal (bd) José Gallardo Roman op 8 maart openlijk geruchten ontkend dat het leger op het punt stond een coup tegen de regering te plegen. Duran Ballen van zijn kant herhaalde nogmaals dat een op Peruaanse leest geschoeide met steun van het leger gepleegde presidentiële autogolpe uitgesloten was.

Tussentijdse verkiezingen

Op 1 mei werden verkiezingen gehouden voor 65 van de 77 zetels in het Congres. De overige 12 waren van afgevaardigden die in 1992 bij landelijke verkiezingen voor een termijn van vier jaar waren gekozen. De uitslag betekende een aanzienlijke verslechtering van de positie van president Sixto Duran Ballen. Zijn Republikeinse Eenheidspartij (PUR) en de Ecuadoraanse Conservatieve Partij (PCE) van vice-president Alberto Dahik behielden slechts negen zetels. Ook verloor de regering cruciale steun onder onafhankelijke afgevaardigden, die 20 zetels hadden gehad maar er slechts 2 overhielden.

Duidelijke winnaar was de rechtse Sociaal-Christelijke Partij (PSC) onder leiding van Jaime Nebot Saadi. Deze partij. die voorheen werd beschouwd als een regionale partij voor de kuststreek. brak nu landelijk door en behaalde een overwinning in meer dan 10 provincies. Op de tweede plaats eindigde de rechtse populistische Ecuadoraanse Roldosista Partij (PRE). op de derde plaats dc herrezen maoïstische Volksdemocratische Beweging (MPD).

Verkiezingsuitslagen

	Behaald bij verkiezingen in mei	Totaal aantal zetels
Sociaal-Christelijke Partij (PSC)	23	26
Ecuadoraanse Roldosista Partij (PRE)	10	11
Volksdemocratische Beweging (MPD)	7	8
Republikeinse Eenheidspartij (PUR)	2	3
Ecuadoraanse Conservatieve Partij (PCE)	5	6
Democratisch Links (ID)	7	8
Volksdeinocratie (DP)	3	4
Ecuadoraanse Socialistische Partij (PSE)	1	2
Liberaal-Radicale Partij (PLR)	1	
Radicaal Front Alfarista (FRA)	2	2
Ecuadoraans Revolutionair Volksverbond (APRE)	2	2
Nationale Bevrijdingspartij (PLN)	1	1
Concentratie van Volksmacht (CFP)		1
Onafhankelijken	1	2
Totaal	65	77

Protesten tegen de regering

De verkiezingen vonden plaats na weken van protesten tegen de ambitieuze privatiseringsplannen van de regering, die culmineerden in een algemene 48-uursstaking op 26-27 april. De staking was uitgeroepen door het nieuw gevormde Front voor de Verdediging van de Nationale Soevereiniteit en tegen de Privatiseringen (FDSNP), dat 40 vakbonden en Indianenorganisaties vertegenwoordigde.

Nebot, een pleitbezorger van economische liberalisering en vertrouwen in de krachten van de vrije markt, maakte niettemin duidelijk dat de steun van de PSC voor het stagnerende privatiseringsprogramma afhankelijk zou zijn van een toename van de sociale uitgaven om de mensen schadeloos te stellen die hun baan zouden verliezen bij geprivatiseerde bedrijven of in een afgeslankte overheidssector.

Aflossing van schulden hervat

Op 5 april maakte de regering bekend dat zij, na een uitstel van 20 maanden, een eerste betaling van $5 mln aan achterstallige rente had geautoriseerd als ,,symbolisch bewijs" van haar bereidheid de buitenlandse handelsschuld te betalen. In totaal bedroeg deze schuld naar schatting $6.5 mrd.

Ook werd bevestigd dat een intentieverklaring aan het Internationaal Monetair Fonds was gezonden, waarin het strikte economische beleid van de regering was uiteengezet, vergezeld van het verzoek om een lening van $ 180 mln. In de komende maanden wilde de regering in totaal $ 1 mrd aan leningen afsluiten bij de Club van Parijs van crediteurenlanden, het IMF, de Wereldbank, de Inter-American Development Bank (IDB) en andere internationale organisaties.

Schuldenovereenkomst. IMF-lening

Op 3 mei werd met belangrijke handelsbanken een beginselakkoord bereikt over herstructurering van schulden.

De overeenkomst, die was gebaseerd op het Brady-plan uit 1989 (zie pag. 246/2 e.v.-'89). had betrekking op een hoofdsom van $ 4,5 mrd en $ 3.1 mrd rente. De hoofdsom werd herschikt over een periode van 30 jaar met een korting van 45 procent. Volgens de Ecuadoraanse regering werd de aangegroeide rente geherfinancierd over 20 jaar met 20 procent korting en een respijtperiode van 10 jaar.

Het IMF stemde op 11 mei in met een overbruggingskrediet ter waarde van SDR 130 mln (circa $ 184 mln) ter ondersteuning van het economische programma van de regering tot maart 1996.

Nieuwe legerbevelhebber

Generaal Victor Manuel Vayas werd op 9 mei benoemd als nieuwe opperbevel-

hebber van het leger. Hij was de opvolger van generaal Edmundo Luna, die volgens het ministerie van defensie zijn ambtstermijn had uitgediend.

Protestacties Indianen tegen landontwikkelingswet

Op 13 juni begonnen duizenden Indianen aan een elf dagen durende protestactie, die uiteindelijk leidde lot heropening van het debat over een omstreden landontwikkelingswet.

De wet was op 13 juni goedgekeurd dooi- president Duran Ballen en het overwegend rechtse Congres. De wet genoot de steun van grootgrondbezittrrs en landbouwexporteurs, die betoogden dat stabiele landeigendomsverhoudingen onontbeerlijk waren om investeringen aan te trekken ter verhoging van de landbouwproduktie. De Nationale Confederatie van de Inheernse Volkeren van Ecuador (CONAIE) zei echter dat de nieuwe wet een einde maakte aan 30 jaar geleidelijke landhervormingen en de Indiaanse gemeenschappen beroofde van water- en graasrechten.

Om de intrekking van de wet af te dwingen organiseerde CONAIE protestacties in negen van Ecuadors 21 provincies. Grote wegen en wegen naar oliebronnen werden geblokkeerd. markten werden geboycot, regeringsgebouwen werden bezet en er werden betogingen gehouden. Zeven betogers kwamen tijdens de acties om het leven en meer dan 40 raakten er gewond. Op 22 juni werd de noodtoestand uitgeroepen en werd het leger gemobiliseerd nadat de regering en Indiaanse groeperingen niet tot een akkoord hadden kunnen komen. Het Verenigd Arbeidersfront (FUT),de belangrijkste vakbond, riep onmiddellijk voor 28 juni een algemene staking uit tegen de noodtoestand en ter ondersteuning van de Indiaanse protestbeweging.

Op 23 juni schorste het Hof van Grondwettelijke Garanties de wet als ongrondwettig. Duran weigerde echter zich bij deze beslissing neer te leggen en zei dat hij het definitieve oordeel van liet Hooggerechtshof zou afwachten.

Corruptie

Op 9 juni trad het hoofd der politie, generaal Guiclo Nuñez. die werd beschuldigd van illegale verrijking en machtsmisbruik, af. Hij werd opgevolgd door generaal Miguel Rosero.

Op 9 juni werden de belangrijkste functionarissen van de Banco General Rumiñahui gearresteerd op beschuldiging van het witwassen van drugsgelden. Schout-bij-nacht (bd) Guillermo Duenas Iturralde. algerneen-directeur van de Eanco de los Andes, werd op 22 juni op soortgelijke beschuldigingen gearrcsteerd samen met 13 hoge employées van de bank.

(Vor.ber.pag. 250/3 e.v.-1994)

MEXICO

MOORD OP COLOSIO. VOORBEREIDINGEN OP PRESIDENTSVERKIEZINGEN. EZLN VERWERPT VREDESPLAN

Het Mexicaanse politieke leven raakte op 31 maart 1994 in een crisis, toen de presidentskandidaat van de in moeilijkheden verkerende Institutionele Revolutionaire Partij (PRI). Luis Donaldo Colosio. werdvermoord.

Colosio werd doodgeschoten op een politieke manifestatie in de noordelijke grensstad Tijuana. Het was de eerste moord op een officiële presidentskandidaat sedert die op generaal Alvaro Obregon in 1928. Colosio. voormalig Congreslid. senator en voorzitter van de PRI, was minister van sociale ontwikkeling geweest totdat hij in september 1993 was gekozen tot de officiële kandidaat van zijn partij voor de presidentsverkiezingen van 21 augustus (ziepag. 255/3-'94).

Ter plekke werden twee mannen gearresteerd. Volgens het Openbaar Ministerie had de vermoedelijke moordenaar, Mario Aburto Martinez, een monteur uit het plaatsje, de misdaad bekend. terwijl Vicente Mayoral Valenzuela, een oud-politieman, werd vastgehouden als getuige en mogelijke medeplichtige. Aburto zou de ondervragers verteld hebben dat hij Colosio had doodgeschoten om de aandacht te vestigen op de eisen van gewapende groeperingen in het land. Op 28 maart berichtte het dagblad El *Universal* dat ook een zekere Tranquilino Sanchez Venegas werd vastgehouden voor onde raging;Sanchez was een gepensioneerde politieman die door de plaatselijke PRI-functionaris Rodolfo Rivapalacio was ingehuurd als een van Colosio's lijfwachten. Eind maart werden Rivapalacio en Vicente Mayorals zoon Rodolfo, ook een voormalig politieman. gearresteerd.

El *Universal* beweerde tevens dat Sanchez Venegas banden had met Colosio's veiligheidschef, generaal Domiro Garcia Reyes. die aanwezig was op de plaats van de moord. maar dit werd in alle toonaarden ontkend door dc regering.

De voorzitter van de centrumlinkse oppositionele Partij van de Democratische Revolutie (PRD), Porfirio Muñoz Ledo, suggereerde dat Colosio het slachtoffer was geworden van een samenzwering door delen van de PRI die verontrust waren, dat hij meer respect zou tonen voor democratische procedures bij de komende verkiezingen, of afstand zou nemen van het economische, op de vrije markt gerichte beleid van zijn beschermheer president Carlos Salinas de Gortari.

Het Zapatistische Nationale Bevrijdingsleger (EZLN) zei dat de moord mogelijk het werk was van haviken binnen de PRI die ontstemd waren over de vredesonderhandelingen in Chiapas (ziepag. 258/2 e.v.-'94).

Opvolger Colosio gekozen. Cordoba treedt af

Enkele vooraanstaande PRI-politici die in de regering zaten of een hoge functie bekleedden, kwamen niet in aanmerking om Colosio op te volgen omdat kandidaten wettelijk verplicht waren een bezoldigde overheidsfunctie ten minste zes maanden voor de verkiezingen neer te leggen.

De aandacht ging al snel uit naar Colosio's aartsrivaal Manuel Camacho Solis, die landelijk aanzien had verworven als de regeringsgezant hij de vredesonderhandelingen in Chiapas en die in aanmerking kwam vanwege de onbezoldigde status van zijn positie. De dag na Colosio's dood liet Camacho echter weten dat hij zich ..in het belang van de nationale eenheid" niet beschikbaar stelde als PRI-kandidaat.

Sedert hij was afgewezen als officiële PRI-kandidaat ten gunste van Colosio (zie pag. 256/1-'94), had Camacho het grootste deel van de partij, met name het Colosio-kamp, van zich vervreemd toen de media gingen speculeren over zijn mogelijke deelname als onafhankelijke kandidaat. Op 11 maart had hij in het openbaar laten doorschemeren dat hij zich mogelijk kandidaat stelde als de PRI niet instemde met democratische hervormingen. Kort voor de moord op Colosio had hij onder druk van Salinas echter afgezien van deelname met als argument dat de geruchten over zijn politieke ambities de vredesmissie in Chiapas bedreigden.

Het was bekend dat Salinas geporteerd was van Ernesto Zedillo Ponce de Leon, een in Yale opgeleide econoom die Colosio's campagneleider was geweest en naar Salinas' mening het best in staat was om de economische en politieke continuïteit te handhaven en de internationale gemeenschap en nerveuze financiële markten gerust te stellen (zie onder). Zedillo was van 1988-'92 minister van begroting en planning geweest en daarna tot november 1993 minister van onderwijs (zie pag. 552/3-'92).

Op 29 maart werd bekendgemaakt dat Zedillo was genomineerd na een verklaring van PRI-voorzitter Fernando Ortiz Arana dat hij zich, vanwege de „partijeenheid", niet kandidaat zou stellen. Naar verluidt hadden de gewone partijleden een voorkeur voor Ortiz als een compromiskandidaat die de partijfacties bij elkaar kon brengen.

De PRI-factie Democratie 2000 wees de keuze voor Zedillo af omdat dit een voortzetting betekende van de dedazo-traditie waarbij de zittende president zijn opvolger nomineerde. Zedillo's kandiclatuur zorgde ook voor een herstel van de Mexicaanse positie op de financiële markten.

Dat het rommelde in de PRI, bleek eens temeer op 31 maart toen José

Cordoba Montoya, de machtige chefstaf van Salinas, plotseling werd overgeplaatst naar de Inter-American Development Rank in Washington. waar hij werd benoemd tot gezant, een nieuwe functie.

Het vertrek van Cordoba. aan wiens invloed ow het economische beleid en de politieke strategie in de laatste tien jaar veel regerings- en partijfunctionarissen zich hadden gestoord, zou het offer zijn geweest dat PRI-leiders hadden geëist voor hun steun voor Zedillo, zijn goede vriend en bondgenoot.

Vooruitgang in vredesbesprekingen Chiapas, Kiesregels gewijzigd

Op 2 maart werd een voorlopig akkoord bereikt bij de Chiapas-vredesbesprekingen met het EZLN, die werden gehouden onder bemiddeling van bisschop Samuel Ruiz van San Cristobal de las Casas.

De regering leek toe te geven aan veel van de eisen van het EZLN toen zij een verklaring van 32 punten uitgaf waarin werd beloofd huisvesting, gezondheidszorg, onderwijs, watervoorziening, elektriciteit en verbindingen te verbeteren, en plaatselijke democratie toe te staan. Ook werd beloofd dat er een onderzoek zou komen naar de gevolgen van het Noordamerikaanse Vrijhandelsakkoord (NAFTA, zie pag. 42/2 e.v.-'94) voor de inheemse volken van Mexico en naar het effect van recente grondwetswijzigingen die de landbouwhervormingen herriepen waarbij land onder boeren was verdeeld.

Na onderhandelingen met negen politieke partijen maakte minister Jorge Carpizo MacGregor van binnenlandse zaken begin maart bekend dat het strafrecht herzien zou worden teneinde met de verkiezingen verbonden misdrijven te vervolgen. en dat de zendtijd voor politieke partijen op radio en televisie met het oog op de verkiezingen aanzienlijk uitgebreid zou worden. Op hetzelfde moment lieten regeringsfunctionarissen weten dat zij bereid waren internationale waarnemers toe te laten om toezicht te houden op de verkiezingen.

Manuel Camacho Solis maakte in het kader van zijn vredesonderhandelingen met het EZLN tevens bekend dat het Congres in speciale zitting bijeen zou komen om te discussiëren over electorale hervormingen. Op 23 maart keurde het Congres electorale hervormingen goed waardoor het Federale Electorale Instituut, dat tot dan toe beheerd werd door het ministerie van binnenlandse zaken, werd overgedragen aan niet-partijgebonden leden. Daarmee kwam althans in theorie het toezicht op het verkiezingsproces in onafhankelijke handen.

De presidentskandidaat van de PRD, Cuauhtemoc Cardenas Solorzano, die naar mening van velen het slachtoffer was geworden van een omvangrijke kiesfraude hij de presidentsverkiezingen in 1988 (zie pag. 449 e.v.-'88), noemde de electorale hervormingen onvoldoende. Er was ook nog geen oplossing gevonden voor de eisen van het EZLN dat Salinas moest aftreden en er een overgangsregering gevormd diende te worden.

EZLN in „opperste staat van paraatheid"

Het EZLN, dat beweerde dat de moord op Colosio het voorspel was van een offensief van regeringstroepen in Chiapas, maakte op 26 maart bekend dat zijn strijders in ,,opperstestaat van paraatheid" waren gebracht en dat het overleg met de Indiaanse gemeenschappen over het vredesaanbod van de regering was opgeschort.

Het EZLN had eerder de groeiende militaire aanwezigheid in Chiapas aan de kaak gesteld en geklaagd dat de strijdkrachten leden van de gemeenschap lastig vielen en oppakten en de voedselverdeling verhinderden. Er waren berichten over gevechten in Chiapas en een boerenleider werd ontvoerd en vermoord. Boeren in Chiapas en de naburige staat Guerrero bezetten land omdat zij vreesden dat hun belangen in de vredesbesprekingen verkwanseld werden, en velen namen deel aan demonstratieve tochten naar Mexico Stad om een oplossing van hun problemen te eisen.

Het EZLN beeindigde de ,,staatvan opperste paraatheid" en demobiliseerde zijn troepen gedeeltelijk op 23 april als voorbereiding op een hervatting van het raadplegen van zijn leden over de voorwaarden van het vredesaanbod van de regering (zieboven).

Financiële repercussies van de moord op Colosio

De moord op Colosio had een scherpe daling van Mexicaanse aandelen en obligaties in New York en Londen tot gevolg, hetgeen weer de stemming op de Latijns-Amerikaanse schuldenmarkten drukte en de mondiale aandelenmarkten en de dollar onder druk zette. De Amerikaanse president Bill Clinton benadrukte weliswaar dat het vertrouwen van zijn regering in het Mexicaanse politieke stelsel ongebroken was, maar maakte tevens bekend dat het Amerikaanse ministerie van financiën bereid was Mexico $ 6 mrd te lenen om de peso te stabiliseren.

Het vertrouwen van investeerders in Mexico was al eerder geschokt door de Zapatistische opstand in de staat Chiapas (zie pag. 256/3 e.v.-'94), door onzekerheid over de naderende verkiezingen en door de ontvoering medio maart van Alfredo Harp Helu, president van Banamex-Accival, de grootste financiele groep van Mexico

Eind maart leefde het vertrouwen weer op toen bekend werd gemaakt dat Mexico op 14 april formeel zou worden toegelaten tot de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling

Onderzoek naar moord op Colosio

Wegens gebrek aan bewijs verwierp federaal rechter Alejandro Sosa op 11 april de aanklacht tegen José Rodolfo Rivapalacio, die ervan was beschuldigd een belangrijke roi te hebben gespeeld bij de moord op Colosio.

De belangrijkste aanklacht tegen de dader, Mario Aburto Martinez, die een bekentenis had afgelegd, werd van moord met voorbedachten rade gewijzigd in moedwillige doodslag. Daarmee maakte de openbare aanklager volgens deskundigen de weg vrij voor het argument dat Aburto alleen en in een opwelling had gehandeld. De aanklachten tegen drie andere verdachten, Vicente Mayoral Valenzuela. zijn zoon Rodolfo en Tranquilino Sanchez Venegas, werden teruggebracht van samenzwering tot medeplichtigheid aan doodslag.

Opiniepeilingen toonden echter aan dat de meeste Mexicanen meenden dat de moord was gepland en politiek gemotiveerd was.

De regering, die gevoelig was voor de steeds luidere beschuldiging dat zij trachtte de zaak in de doofpot te stoppen, stelde op 21 april een speciale onafhankelijke commissie in die de moord moest onderzoeken.

Hoofd van politie in Tijuana vermoord

Het hoofd van de politie in Tijuana, José Federico Benitez Lemus, werd op 28 april door onbekende schutters vermoord.

Er waren berichten dat Benitez over informatie in de moordzaak-Colosio beschikte, die hij de volgende dag had zullen bekendmaken aan de speciale onderzoekscommissie.

Nieuwe coördinerende raad voor de veiligheid. Ministersbenoeming

Op 25 april maakte de regering de oprichting bekend van een nieuwe Coördinerende Raad voor de Nationale Openbare Veiligheid (CSPN). De Raad, omschreven als een ,,superministerie van justitie", werd geleid door Arscnio Farell Cubillas, wiens functie van ministcr van arbeid en sociale zaken werd overgenomen door Manuel Gomez Peralta.

Minister van justitie treedt af

Op 14 mei trad minister Diego Valdes Rios van justitie af. Er werd geen officiële verklaring voor zijn ontslag gegeven.

Hij werd opgevolgd door Victor Humberto Benitez Treviño Deze benoeming strookte met dc veronderstelling dat Salinas en zijn naaste adviseurs van plan waren zelf het heft in handen te houden in kwesties van recht en veiligheid inclusief het toezicht op de verkiezingen Valdes was de voorafgaande weken gepasseerd door de regering, die de nieuwe Coördinerende Raad voor de Nationale Openbare Veiligheid (CSPN) had ingesteld en een speciale onafhankelijke commissie had benoemd om de moord op Colosio te onderzoeken (zie boven)

Verzoek om steun VN bij presidentsverkiezingen

Op 12 mei maakte de regering bekend dat zij de VN had verzocht om technische ondersteuning van landelijke waarnemers bij de op 21 augustus te houden presidentsverkiezingen.

Het was voor het eerst dat zo'n verzoek gedaan werd, en het kon gezien worden als een nieuwe poging van president Carlos Salinas de Gortari het kiesstelsel enige geloofwaardigheid te geven (zie pag. 771/1-'93). Het verzoek viel samen met een bezoek van de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren M. Christopher. Deze nam naar verluidt op 9 mei de gelegenheid van de halfjaarlijkse top van Amerikaanse en Mexicaanse functionarissen, de zogeheten Binationale Commissie, te baat om de noodzaak te onderstrepen van een geloofwaardige verkiezingsuitslag.

De krachtige houding van Christopher en andere Amerikaanse functionarissen markeerde een wijziging in het beleid ten opzichte van Mexico na de boerenopstand in Chiapas in januari (zie pag. 256/3 e.v.-'94) en de moord in maart op presidentskandidaat Luis Donaldo Colosio.

Minister Jorge Carpizo MacGregor van binnenlandse zaken venvierp op 19 mei het idee van buitenlandse waarnemers zoals verzocht was door de Amerikaanse Democratische Congresleden David Bornier en Robert Torricelli.

Eerste televisiedebat van presidentskandidaten

Het eerste debat in een presidentscampagne dat in Mexico ooit op televisie werd uitgezonden, vond plaats op 12 mei en werd bekeken door naar schatting 30 mln kijkers.

Aan het debat werd deelgenomen door Ernesto Zedillo van de PRI, Dicgo Fcrnandcz dc Ccvallos van de oppositionele Partij van Nationale Actie (PAN). die na afloop algemeen als ,,winnaar" werd beschouwd, en Cuauhtemoc Cardenas Solorzano van de PRD, die na een mat optredenstcrk daalde in de opiniepeilingen.

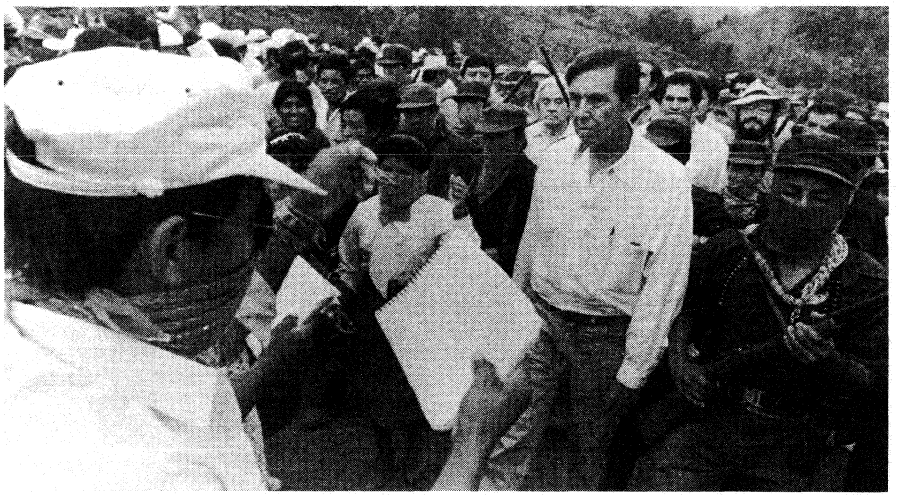

Cuauhtemoc Cardenas Solorzano (m.)luistert op 15 mei 1994 naar een lid van het EZLN tijdens zijn driedaagse bezoek aan de deelstaat Chiapas.

Cardenas maakte in mei een rondreis door Chiapas in een poging zich te identificeren met de populaire zaak van de Indiaanse bevolking aldaar. De t ip werd echter alom gezien als een politieke misrekening van Cardenas, die geen warme ontvangst kreeg van het EZLN. De woordvoerder van het EZLN, ondercommandant Marcos, bekritiseerde de PRD zelfs omdat haar beleidsvoornemens grotendeels gelijk waren aan die van de PAN en de regerende PRI

Instabiliteit voor verkiezingen

Op 24 juni diende minister van binnenlandse zaken Jorge Carpizo MacGregor zijn ontslag in, maar twee dagen later trok hij het weer in omdat president Salinas had geweigerd het te aanvaarden. Carpizo werd overgehaald aan te blijven na unieke steunbetuigingen van andere partijen en veel niet-partijgebonden groeperingen.

In de aanloop naar de presidentsverkiezingen kwamen nog meer meningsverschillen aan het licht tussen de orthodoxe en gematigde vleugel van de regerende PRI.

Carpizo. die de taak had gekregen voor vrije en eerlijke verkiezingen te zorgen, had naar verluidt tweemaal eerder met aftreden gedreigd vanwege verzet van de orthodoxe vleugel tegen electorale hervormingen. De invloed van de orthodoxe vleugel in de partij was toegenomen na de moord in maart op de veranderingsgezinde presidentskandidaat van de PRI, Luis Donaldo Colosio (zie boven). Van Colosio's opvolger Ernesto Zedillo, was bekend dat hij dicht bij de conservatieven stond.

Vredesgezantstapt op

Manuel Camacho Solis, de voorzitter van de Commissie voor Vrede en Verzoeningin Chiapas, legde op 16 juni zijn taken neer.

Camacho's bemiddelingspogingen waren bekritiseerd door Zedillo. die op 13 juni zei het onaanvaardbaar te vinden dat de slepende onderhandelingen met het EZLN slechts een ,,langdurig bestand" hadden opgeleverd. Camacho ant oordde dat dit neerkwam op een ,,motie van wantrouwen" en dat een definitieve regeling, zoals werd bepleit door Zedillo en de orthodoxe vleugel van de partij, alleen door een oorlog konden worden bewerkstelligd,

Camacho zei zich tijdelijk uit de politiek te willen terugtrekken. maar algemeen werd aangenomen dat hij zijn invloed en de openlijke verdeeldheid in de partij zou aanwenden om de gematigde vleugel tegen Zedillo te mobiliseren.

Op 24 juni werd Jorge Madrazo Cuellar, hoofd van de nationale mensenrechtencommissie, aangewezen als opvolger van Camacho

Vredespact verworpen

Op 12 juni maakte het EZLN bekend niet akkoord te gaan met het vredesplan van de regering, dat was bedoeld om een einde te maken aan het in januari uitgebroken gewapende conflict in Chiapas (zie pag. 256/3 e.v.-'94).

In drie door EZLN-woordvoerder ondercommandant Marcos ondertekende communiqué's heette het dat 97,33 procent van de bevolking voor afwijzing van het plan was, maar dat 96,47 procent tegen hervatting van de vijandelijkheden was.

Daarom verlengde het EZLN-opperbevel het eenzijdig staakt-het-vuren en drong het aan op een ,,nieuwe dialoog" met alle progressieve krachten en een , nationale democratische conventie ' om een overgangsregering te vormen Niettemin garandeerde het EZLN dat in

de gebieden die het controleerde de presidentsverkiezingen in augustus doorgang konden vinden waarbij waarnemers aanwezig konden zijn van non-gouvernementele organisaties en he: Internationale Comité van het Rode Kruis.

(Vor.ber.pag. 255/2 e.v.-1994)

ORGANISATIE VAN AMERIKAANSE STATEN

JAARVERGADERING

Van 7-10 juni 1994 werd in de Braziliaanse stad Belem de 24ste Algemene Assemblée van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS) gehouden. De scheidende secretaris-generaal van de OAS, Joao Baena Soares (zie pag. 473/3-'94) riep op Cuba, dat in 1962 was geschorst, weer als volledig OAS-lid toe te laten. Brazilië liet weten bereid te zijn de mogelijkheid van een Cubaans lidmaatschap te onderzoeken, terwijl Argentinië daartegen verzet aantekende.

Op de vergadering werd vooral gesproken over het herstel van de democratie op Haïti. Ter sprake kwamen de versterking van het embargo, de naleving ervan, vooral door de Dominicaanse Republiek, en een eventuele invasie om de militairen af te zetten.

(Vor.ber.pag. 473/2/3-1994)

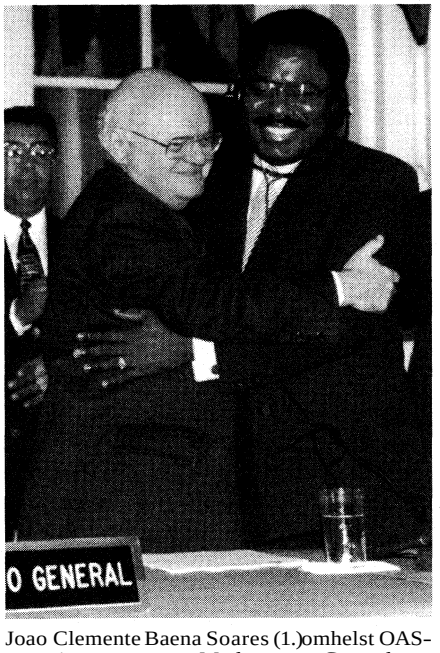

Joao Clemente Baena Soares (1.)omhelst OAS-voorzitter Denneten Modeste van Grenada na het uitspreken van zijn afscheidsrede op 20 juni 1994 in Washington D.C.

PARAGUAY

„REGEERAKKOORD" UITGESTELD

Op 7 oktober 1993 werd de ondertekening van een ,,regeerakkoord" tussen de rechtse Coloradopartij (ANR-PC)en de grootste oppositiepartijen uitgesteld na een gewelddadige demonstratie eerder die-dag buiten liet Congres in de hoofdstad Asuncion.

Omdat de regering na de verkiezingen in mei in geen van beide Kamers van het Congres over een duidelijke meerderheid beschikte (zie pag. 638/3 e.v.-,931,had ze besloten te overleggen over een ,.regeerakkoord" met de oppositie die ingrijpende politieke hervormingen wenste (zie pag. 851/1 e.v.-'93), in het bijzonder de beëindiging van de directe inmenging van de strijdkrachten - een belangrijke macht in de Coloradopartij - in de politiek.

Politici van de oppositie beweerden dat de voorzitter van de Coloradopartij, Blas N. Riquelme, samen met de opperbevelhebber van het leger, generaal Lino Cesar Oviedo, en het hoofd van de nationale politie. German Franco Vargas, de aanvoer van meer dan 1.500 voornamelijk dronken demonstranten hadden bekokstoofd. De betogers, die voor het grootste deel dronken waren, vielen congresfunctionarissen. parlementsleden en journalisten lastig. en hielden de ingang van het gebouw bezet. De politie greep niet in.

Riquelme zei dat de leiding van de Coloradopartij zich volledig kon vinden in de demonstratie, die volgens hem een uiting van verzet was tegen een wetsontwerp waardoor soldaten en politieagenten hun partijlidmaatschap zouden kwijtraken.

Hoofd van politie ontslagen

Naar aanleiding van protesten van de oppositie ontsloeg president Juan Carlos Wasmosy op 9 oktober Vargas als hoofd van de nationale politie en verving hem door hoofdinspecteur Mario Augustin Sapriza Nunes.

MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN VERVANGEN

President Wasmosy ontsloeg op 16 december minister van buitenlandse zaken Diogenes Martinez na meningsverschillen over onderhandelingen met Brazilië betreffende het verdrag over de waterkrachtcentrale bij Itaipu, dat in 1973 was ondertekend en in 1986 was herzien (zie pag. 518/1-'73). Martinez werd vervangen door Luis Maria Ramirez Boettner, voorheen ambassadeur in Brazilië.

ALGEMENE STAKING

Op 2 mei 1994 bundelden de vakverbonden Arbeiderseenheidscentrale (CUT) en Nationale Confederatie van Arbeiders (CNT)hun krachten in een algemene 24-uursstaking, de eerste in Paraguay sinds 35 jaar.

Stakers blokkeerden in het hele land wegen en hielden een demonstratie in de hoofdstad Asuncion. waar het leger tanks inzette. Bij botsingen met veiligheidstroepen werd boerenleider Sebastian Larrosa doodgeschoten in de buurt van Tacuara in het departement San Pedro. Er werden nog 20 andere slachtoffers gemeld. Volgens de regering werd de staking door 75 procent van de werknemers genegeerd. terwijl de vakbonden 80 procent steun claimden.

De bonden wezen verdere samenwerking in driepartijenverband - met regering en werkgevers - af en eisten een campagne tegen ambtelijke corruptie. Ook wensten zij rechtstreeks overleg met president Juan Carlos Wasmosy over dringende sociale en economische kwesties en een strategie gericht op vergroting van de werkgelegenheid. Voor de korte termijn eisten zij een loonsverhoging van 40 procent, stopzetting van de privatisering van staatsbedrijven, en opschorting van de economische integratie met omringende landen in de gemeenschappelijke markt Mercosur, omdat dit volgens hen een bedreiging vormde voor kleine binnenlandse bedrijven.

Aan de staking waren maanden van ongeregeldheden op het platteland voorafgegaan, waar boeren streden voor landhervorming en voor overheidssubsidies om de dalende katoenprijzen te compenseren.

(Vor.ber.pag. 851/1 e.v.-1993)

PERU

MILITAIRE VONNISSEN

Op 22 februari 1994 veroordeelde het Militair Hooggerechtshof negen leden van de strijdkrachten voor de ontvoering en het vermoorden in juli 1992 van negen studenten en een professor van de La Cantuta-universiteit ten oosten van de hoofdstad Lima (zie pag. 111/2-'94).

Twee majoors kregen twintig jaar gevangenisstraf omdat zij opdracht hadden gegeven voor de actie op La Cantuta, 's lands meest omstreden geval van schending van mensenrechten. Vier soldaten werden tot vijftien jaar veroordeeld voor het uitvoeren van de moorden. Een generaal, een kolonel en een kapitein kregen één tot vijf jaar voor hun betrokkenheid.

De meeste leden van de rechterlijke macht. leden van de politieke oppositie, mensenrechtenorganisaties en familieleden van de slachtoffers protesteerden tegen de mildheid van de vonnissen. Ook uitten zij de beschuldi-

ging dat de werkelijke architecten van de misdaden, onder wie de chefs van het leger en de nationale inlichtingendienst (Dincote), van vervolging waren gevrijwaard door president Alberto Keinya Fujimori (zie ook pag. 112/2-'94).

De verdachten waren in december in staat van beschuldiging gesteld door een burgerrcchtbank, maar het leger. dat hen per se door een militaire rechtbank wilde laten berechten, ging met succes in beroep bij het Hooggerechtshof. Dat bepaalde begin februari met drie tegen twee stemmen dat de zaak moest worden overgedragen aan de militaire rechtspraak. Hoewel in dergelijke gevallen een uitspraak door minimaal vier stemmen moest worden gesteund, werd het besluit op 8 februari bekrachtigd in het door de regering beheerste Democratisch Constituerend Congres (CCD) en op 10 februari door Fujimori tot wet verheven.

De hele procedure werd door het Openbaar Ministerie. de orde van advocaten in Lima en de president van het Hooggerechtshof ongrondwettig genoemd, en door de Amerikaanse regering op 11 februari veroordeeld als een aantasting van de rechterlijke onafhankelijkheid.

PREMIER TREEDT AF. KABINETSWIJZIGINGEN

Premier Alfonso Bustamente y Bustamente, die ook verantwoordelijk was voor handel, industrie, toerisme en integratie, en aan wie volgens velen de regering haar verbeterde imago in het buitenland dankte, trad op 16 februari af. In zijn ontslagbrief van 10 februari had hij blijk gegeven van zijn misnoegen over de afhandeling van de zaak-La Cantuta door de regering.

Minister Efrain Goldenberg Schreiber van buitenlandse zaken werd op 17 februari beëdigd als nieuwe premier en Liliana Canales werd benoemd tot minister van industrie. toerisme, integratie en internationaal handelsoverleg. Tegelijkertijd verliet Raul Vittor Alfaro het ministerie van onderwijs om de nieuwe minister voor het presidentschap te worden als opvolger van Manuel Vara Ochoa. Jorge Trelles werd de nieuwe minister van onderwijs.

SANCHEZ OVERLEDEN

Luis Alberto Sanchez, een van de oprichters van de Amerikaanse Revolutionaire Volksalliantie (APRA) en een vooraanstaand schrijver en wetenschapper, die meer dan een halve eeuw een belangrijke kracht in de Peruaanse politiek was geweest, overleed op 6 februari op 93-jarige leeftijd.

VERDEELDHEID BINNEN SENDERO LUMINOSO. ACTIES. ARRESTATIES

Op 10 januari weid bericht dat de maoistische guerrillaorganisatie Sendero Luminoso (Lichtend Pad) was uiteengevallen in twee facties in een groep die de gevangen leider Abimael Guzman Renoso steunde en in een groep die werd aangevoerd door Oscar Alberto Ramiiez Durand ook wel bekend als ,,Feliciano' Volgens de regering had Guzman in 1993 in brieven opgeroepen tot vrede (zie ook pag 114/1/2-'94), terwijl Ramirez de voortzetting van de gewapende strijd voorstond

Drie weken na Guzmans eerste vermeende brief hadden Sendero-leden een aantal borden in het departement Puno opgehangen met de tekst ,,Viva presidente Feliciano". Op 16 december 1993 gaven 300 Srndero-gevangenen een persverklaring uit waarin zij opriepen een einde te maken aan terreuractics. De guerrilla-aanslagen in de hoofdstad Liina gingen echter gewoon door: kennelijk onder leiding van Ramirez. Op dat moment zaten in het land ongeveer 2.500 Sendero-aanhangers in de gevangenis.

In schermutselingen met het leger in het oerwoud bij Pichanaki, 450 km oostelijk van Lima, werden op 13 januari acht leden van de Revolutionaire Beweging Tupac Amaru (MRTA) gedood en raakten er tien gewond.

Gesprekken tussen regering en guerrillabeweging

De plaatselijke pers meldde op 13 februari dat de regering verwikkeld was in geheime onderhandelingen met de gevangengenomen leiders van de guerrillabeweging Sendero Luminoso over een vredesakkoord van tien punten dat voor Sendero-leden een algemene amnestie en andere garanties zou inhouden in ruil voor het inleveren van hun wapens.

Acties van Sendero Luminoso

Op 14 maart werden bij een reeks bomaanslagen in de hoofdstad Lima ten minste zes mensen gedood en tallozen gewond. Dit was een duidelijk bewijs dat Sendero Luminoso weer actief was, ondanks de bewering van de speciale aanklager voor terroristische misdaden, Daniel Espichan Tumay, op 4 maart dat 4.099 vermeende ,,senderistas" zich hadden overgegeven krachtens de bepalingen van de zogenaamde Berouwwet uit 1992.

Op 29 maart waren het recentelijk geprivatiseerde Peruviaanse Telefoonbedrijf (CPT) en de Nationale Telecommunicatiemaatschappij van Peru (Entel Peru) het doelwit van aanslagen die bedoeld waren om de stroomvoorziening van Lima af te snijden.

De privatisering van CPT en Entel waren op 1 maart succesvol afgerond. Het Spaanse bedrijf Telefonica had iets meer dat S 2 mrd betaald voor een aandeel van 35 procent in beide bedrijven. bijna viermaal de vastgestelde basisprijs

Verdeeldheid binnen Sendero. Vredesaanbod

Een rapport dat op 28 april werd uitgegeven door het Directoraat voor Contraterrorisme, bevestigde dat binnen Seridero twee kampen bestonden. Degenen die de oorlog wilden voortzetten hadden zich verzameld rond een nieuw centraal comité onder leiding van Oscar Alberto Ramii-ez Durand (alias Feliciano), terwijl de aanhangers van de gevangengenomen leider Abimael Guzman Renoso voor een vredesregeling met de regering waren.

Een videoband die op 16 april naar een televisiestation in Lima werd gezonden, toonde een gemaskerde man die een brief voorlas. In de brief, die afkomstig zou zijn van Guzman, werd de noodzaak benadrukt om tot een vredesakkoord te komen omdat Sendero vond dat de regering ,,vooruitgang had geboekt bij haar inspanningen" na de autogolpe van president Alberto Keinya Fujimori in april 1992 (zie pag. 471/1 e.v.-'92). Guzman had twee eerdere vredesbrieven aan Fujimori gezonden in oktober 1993 (zie pag. 114/1/2-'94).

Carlos Gamero Quispe, een van de advocaten van Guzman, maakte op 3 april bekend dat zijn cliënt in slechte gezondheid verkeerde en voor onbepaalde tijd in hongerstaking was gegaan uit protest tegen een besluit van het Hooggerechtshof om twee artsen van het Internationale Comité van het Rode Kruis (ICRC) niet toe te staan hem in de gevangenis te bezoeken.

Fujimori bezocht op 15 april de Yanamayogevangenis bij de zuidelijke stad Puno. Hij zou daar hebben gesproken met twee belangrijke Sendero-gevangenen, Osman Morote en Martha Huatay. hetgeen leidde tot verdere speculaties dat Fujimori een algemene amnestie voor guerrillastrijders overwoog in de aanloop naar de presidentsverkiezingen van 1995. Fujimori bleef echter ontkennen dat vonnissen van terroristen zouden worden herzien.

Arrestatie van Sendero-leiders

Op 17 juni werd Moises Simon Limaco Huayuscachi, volgens het leger de coördinator van het centrale directoraat van Sendero Luminoso, samen met Ma-

rio Vasquez, een andere belangrijke leider, gearresteerd.

Lirnaco zou de ,,rechterarm' zijn van Ramirez Durand, alias Feliciano.

BESCHULDIGINGEN VAN SCHENDING MENSENRECHTEN

Op 29 april beschuldigde de Peruaanse regering de Amerikaanse regering van inmenging in binnenlandse aangelegenheden en verwierp zij een rapport van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken waarin het leger werd beschuldigd van massamoord op burgers in het centraal in het land gelegen departement Huanuco. De regering keerde zich ook tegen een verzoek van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken om medewerkers van het ICRC tot de regio toe te laten ,,om vast te stellen hoeveel burgers vermoord waren".

De schendingen van de mensenrechten zouden hebben plaatsgevonden tijdens de ,,operatie Ram", die op 5 april begon en in lokale commentaren werd gezien als het nieuwste grote offensief van het leger in de l 4 jaar oude oorlog tegen de guerrillabeweging Sendero Luminoso.

De Nationale Coördinatieraad voor de Mensenrechten (Coordinadora) en delen van de pers hadden de militairen beschuldigd van lukrake agressie in de Huallagavallei, zoals het bombarderen van burgerdoelen, in brand steken van huizen, verkrachting en marteling. Het Spaanse persbureau EFE berichtte op 29 april dat Coordinadora de beschuldigingen van bombardementen had ingetrokken, maar bleef volhouden dat stedelijke doelen waren geraakt door mortiervuur en burgers waren vermoord door soldaten. Een mensenrechtencommissie van het Congres, die ter plaatse een onderzoek uitvoerde, stelde echter dat in de betreffende regio geen stedelijke gebieden voorkwamen en dat alleen een Sendero-bolwerk was aangevallen.

LIDMAATSCHAP ANDES-PACT

Een verzoek van Peru om weer te worden toegelaten tot het Andes-pact - de regionale handelsgemeenschap van Bolivia, Colombia, Ecuador en Venezuela - na een schorsing van bijna twee jaar, werd op 4 april unaniem gehonoreerd in Caracas, de hoofdstad van Venezuela (voor Peru's terugtrekking in augustus 1992, zie pag. 36/2/3-'93).

Bilaterale handelsovereenkomsten die Peru met andere Pact-lidstaten had gesloten, bleven van kracht totdat alle betrokken produkten waren opgenomen in het stelsel van het Pact. Peru zou echter slechts als waarnemer aanwezig blijven bij de onderhandelingen van de overige leden om te komen tot een gemeenschappelijk extern douanetarief.

PEREZ DE CUELLAR PRESIDENTSKANDIDAAT

Voormalig VN-secretaris-generaal Javier Perez de Cuellar zou medio juni hebben gezegd tegen aanhangers, onder wie politici en zakenlui, dat hij in augustus uit zijn woonplaats Parijs wilde terugkomen om zich officieel kandidaat te stellen voor de presidentsverkiezingeninapril 1995.

Hoewel president Alberto Keinya Fujimori zijn eigen kandidatuur nog moest bevestigen, werd algemeen aangenomen dat zijn hervormingen van de grondwet (zie pag. 113/2/3-'94) waren bedoeld om zijn herverkiezing te vergemakkelijken. Van de 81-jarige Fernando Belaunde Terry van de partij Volksactie (AP), die reeds tweemaal president was geweest, werd eveneens aangenomen dat hij eerder zichzelf kandidaat zou stellen dan de ,,niet-partijgebonden" Perez de Cuellar te steunen. Ricardo Belmont, de populistische burgemeester van Lima, begon zijn campagne op 27 mei.

BUITENLANDSE BETREKKINGEN

Op 13 januari 1994 bevestigde de minister van economische zaken, Jorge Camet Dickman, dat de Amerikaanse regering weigerde economische hulp voor 1993 ter waarde van $ 105 mln vrij te geven in verband met de mensenrechtensituatie.

Op 11 januari werd bekendgemaakt dat Canada had besloten de diplomatieke betrekkingen te hervatten die na de presidentiële coup van 1992 warenverbroken (zie pag. 471/1 e.v.-'92).

(Vor.ber.pag. 111/2 e.v.-1994)

URUGUAY

SOCIAAL PROTEST

Op 4-5 augustus 1993 werden de overheidsdiensten in de hoofdstad Montevideo verlamd door een 36-uursstaking waartoe was opgeroepen door de Plenario Intersindical de Trabajadores-Convencio Nacional de Trabajadores (PIT-CNT, de vakbondsfederatie) uit protest tegen de daling van de koopkracht ten gevolge van een inflatie van 55 procent op jaarbasis en ter ondersteuning van de looneisen van bouwvakkers.

De protestactie, de tiende die georganiseerd werd tegen het economische beleid van president Luis Alberto Lacalle in de 41 maanden dat hij aan de macht was, werd ondersteund door boeren die met hun voertuigen de toegang tot het Nationale Congres blokkeerden De week daarvoor hadden grootgrondbezitters een ,,fiscale opstand" aangekondigd toen zij verklaarden geen belasting te zullen betalen

MINISTER VAN DEFENSIE VERVANGEN NIEUWE OPPERBEVELHEBBER LEGER

Op 18 augustus trad minister van defensie Mariano Brito Cecchi af naar aanleiding van een ontvoering in juni waarbij het leger betrokken was geweest (zie pag. 641/2/3-'93). Hij werd vervangen door Daniel Hugo Martins. Op 20 augustus benoemde Lacalle luitenant-generaal Daniel Garcia tot de nieuwe opperbevelhebber van het leger.

NIEUWE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN

Juan Andres Ramirez nam op 4 november ontslag als minister van binnenlandse zaken, omdat hij zich volledig wilde inzetten voor de campagne van zijn Nationale Partij voor de algemene verkiezingen van november 1994. Hij werd opgevolgd door Raul Iturria.

COLORADO-MINISTERS STAPPEN UIT REGERING

Vanaf medio mei 1994 bestond de regering van president Luis Alberto Lacalle Herrera niet langer uit een coalitie, toen twee ministers van de Colorado-partij (PC of Colorados) terugtraden.

Eduardo Ache (industrie en energie) en José Villar (toerisme) trokken zich terug om de kandidatuur te steunen van Jorge Pacheco Areco (president van 1968-'72) bij de presidentsverkiezingen die in november zouden worden gehouden. Lacalle benoemde als opvolgers twee leden van zijn Nationale Partij (PN of Blancos): Miguel Galan op industrie en energie, en Mario Amestoy op toerisme.

CONSTITUTIONELE HERVORMINGEN

Op 16 juni keurde de 99 leden tellende Kamer van Afgevaardigden met 78 stemmen tegen één een grondwetswijziging goed.

Door de wet, die op 28 augustus in een referendum definitief moest worden goedgekeurd, werden landelijke en gemeenteraadsverkiezingen gescheiden en mochten de kiezers bij de op 27 november te houden algemene verkiezingen op presidents- en burgemeesterskandidaten van verschillende partijen stemmen. Tot dan toe moesten de kiezers hun stem uitbrengen op presidents-, parlements- en burgermeesterskandidaten van dezelfde partij.

(Vor.ber.pag. 640/3 e.v.-1993)

ANGOLA

KABINETSWLJZIGING

Na het aftreden van Emmanuel Moreira Carneiro als minister van financiën op 11 maart 1994 wijzigde president José Eduardo dos Santos het kabinet op 14 maart.

Alvaro Craveiro werd benoemd tot opvolger van Carneiro ais minister van finariciens. Andere wijzigingen waren de benoeming van José Anibal Lopes Rocha. tot dan toe gouverneur van Uije, tot minister van territoriaal bestuur; Albino Malungo tot minister van ondersteuning en sociale reïntegratie; José da Rocha Sardinha de Castro tot minister van jeugd en sport: Hntonio dos Santos Franca "N'Dalu" tot speciale adviseur van de president; en Justino Fernandes tot gouverneur van Luanda. Er werd geen opvolger benoemd voor Rocha als gouverneur van Uije.

BEGROTING 1994. DEVALUATIE

Op 15 maart presenteerde de pas benoemde minister van financiën Alvaro Craveiro een begroting van $ 1,7 mrd, die door de donorlanden beschouwd werd als een stap naar economische hervorming.

Defensie bleef de grootste uitgavenpost van de begroting, die ook was bedoeld om een nieuwe prijspolitiek in te voeren om de prijs van de eerste levensbehoeften te garanderen en een voedselreserve te kweken. De jaarlijkse inflatie moest in december 260 procent bedragen, tegen 1.840 procent in december 1993. De begroting voorzag een groei van het BNP van 2,5 procent in 1994.

Op 21 maart werd de nieuwe kwanza voor de vierde keer in vier weken gedevalueerd met ongeveer 28 procent. De nieuwe officiële koers op 22 maart kwam daarmee op $ 1= 35.000 nieuwe kwanza.

GESPREKKEN IN LUSAKA. VERDELING KABINETSPOSTEN MISLUKT. MANDAAT UNAVEM II VERLENGD. AANHOUDENDE GEVECHTEN

In maart werd weinig vooruitgang geboekt in de onderhandelingen tussen de regering en de opstandige Nationale Unie voor de Totale Onafhankelijkheid van Angola (UNITA) over de beëindiging van de burgeroorlog. De belangrijkste gespreksonderwerpen in de Zambiaanse hoofdstad Lusaka (zie pag. 268/1 e.v.-'94)waren nationale verzoening en de rol van UNITA in het centrale en provinciale bestuur. De gesprekken vonden plaats tegen de achtergrond van aanhoudende gevechten aangezien UNITA in het hele land een grootschalig offensief was begonnen.

De gesprekken, waarbij de speciale vertegenwoordiger van de VN-secretaris-generaal Alioune Blondin Beye een bemiddelende rol speelde. vonden plaats achter gesloten deuren. Op 19 maart onthulde een Afrikaanse diplomatieke bron echter dat de regering UNITA de ministersposten van gezondheidszorg, toerisme, handel en bouwmaterialen en het gouverneurschap van Cuando-Cubango, Uije en Lunda Sul had aangeboden. UNITA had de sleutelportefeuilles defensie. binnenlandse zaken en financiën opgeëist. De bron onthulde dat UNITA bovendien het ministerie van bouwmaterialen wilde ruilen voor dat van openbare werken en de extra gouverneurschappen van Benguela, Huambo, Bengo en Cuanza Norte. De regering maakte echter duidelijk dat over haar aanbod niet onderhandeld kon worden. Op 28 maart besloot Beye „hetomstredenpunt van de verdeling van de ministersportefeuilles te laten rusten" en verder te gaan met het laatste punt op de agenda van de onderhandelingen, namelijk de afsluitingran het verkiezingsproces.

Mandaat UNAVEM II verlengd

Op 16 maart verlengde de VN-Veiligheidsraad het mandaat van de VN-Verificatiemissie in Angola (UN Angola Verification Mission, of UNAVEM II, in mei 1991 voortgekomen uit UNAVEM, die in december 1988 was opgericht, zie pag. 270/3-'89) tot 31 mei. Met de eenstemmige aanvaarding van resolutie 903 (1994) besloot de Raad geen extra sancties te treffen tegen UNITA (zie pag. 268/1-'94), maar de situatie te beoordelen in het licht van de voortgang bij de onderhandelingen. In de resolutie stond verder dat de Raad zou overwegen machtiging te verlenen tot opvoering van de sterkte van UNAVEM tot het vorige niveau (zie pag. 411/1-'93) als er eenvredesakkoord werd bereikt.

Akkoord bij besprekingen in Lusaka

Eind april bereikten de regering en UNITA na wekenlange onderhandelingen eindelijk een principeakkoord over het houden van de tweede ronde van de presidentsverkiezingen tussen de zittende president José Eduardo dos Santos en UNITA-leider Jonas Savimbi. Deze hadden niet plaatsgevonden nadat UNITA had geweigerd de uitslag van de verkiezingen van september 1992 te accepteren en de burgeroorlog had hervat (zie pag. 104/1 e.v.-'93).

Op 20 april werd bekendgemaakt dat de twee partijen tijdens een vergadering achter gesloten deuren in Lusaka overeenstemming hadden bereikt over vier algemene beginselen, die moesten garanderen dat de verkiezingen vrij en eerlijk zouden verlopen. Deze betroffen het herstel van het overheidsbestuur in heel Angola, veiligheidsgaranties, vrijheid van meningsuiting en de hervatting van de lucht- en landverbindingen overal in het land. Ook werd overeengekomen dat de VN de verantwoordelijkheid zouden

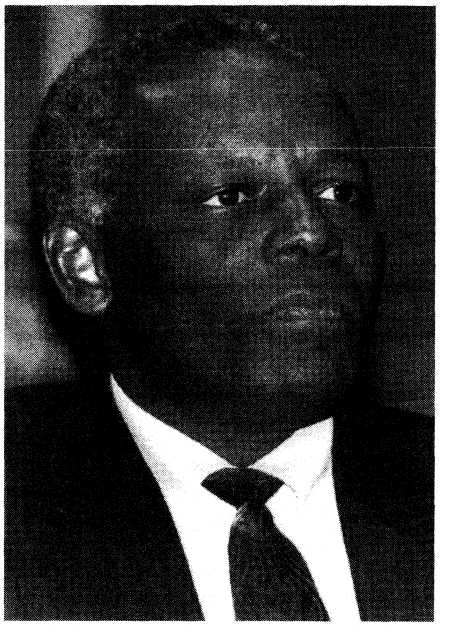

De president van Angola, José Eduardo dos Santos.

hebben om te controleren, te onderzoeken en vast te stellen of de voorwaarden voor het houden van verkiezingen wel waren geschapen. Op 29 april werd overeenstemming bereikt over acht specifieke punten waaronder het besluit dat de datum van de tweede verkiezingsronde zou worden vastgesteld door de Nationale Assemblée. Dit moest gebeuren nadat de VN hadden verklaard dat de bedongen voorwaarden tot stand waren gebracht. Verder werd afgesproken dat beide partijen, uiterlijk **3** mei, een tijdschema zouden vaststellen voor de uitvoering van de voorwaarden.

Alioune Blondin Beye, de speciale vertegcnwoordiger van de secretaris-generaal van de VN, had goede hoop dat de onderhandelingen in Lusaka op korte termijn zouden worden afgerond. Opgemerkt werd dat de belangrijkste kwestie die nog moest worden geregeld, betrekking had op de rol van UNITA in het centrale en provinciale bestuur. De besprekingen over dit onderwerp waren in maart afgebroken (zie hierboven).

Aanhoudendegevechten

Ondanks de in Lusaka geboekte vooruitgang ging de strijd tussen de regering en de opstandelingen door. Terwijl de regering Kuito en Cabinda verdedigde tegen een nieuw UNITA-offensief, eiste de VN-Veiligheidsraad dat er onmiddellijk een einde kwam aan de gevechten.

In een brief aan VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali veroordeelde de Veiligheidsraad ook iedere actie die een bedreiging vormde voor de verstrekking van humanitaire hulp. De Raad bevestigde verder opnieuw bereid te zijn verdere stappen te overwegen in overeenstemming met zijn resoluties, afhankelijk van de ontwikkeling van het vredesproces. In september 1993 had Veiligheidsraad

een verplicht olie- en wapenembargo tegen UNITA ingesteld en met verdere maatregelen gedreigd (zie pag. 774/3-'93).

Overeenkomst over presidentsverkiezingen en toewijzing regeringsposten aan UNITA

Twee volgende gespreksrondes tussen de regering en UNITA, die op respectievelijk 3 en 25 mei begonnen in Lusaka (Zambia), resulteerden in een overeenkomst over het houden van de tweede ronde van de presidentsverkiezingen en over het toekennen van regeringsposten aan leden van UNITA. Verwacht werd dat de nieuwe afspraken, gemaakt tegen een achtergrond van aanhoudend militaire vijandelijkheden tussen de twee partijen (zie hieronder),een eind zouden maken aan de politieke impasse die het land had doorgemaakt sinds UNITA geweigerd had de uitslag van de presidentsverkiezingen van september 1992 te accepteren (zie pag. 104/2 e.v.-'93).

Op 5 mei werd officieel bevestigd dat er overeenstemming was bereikt over de tweede ronde van de presidentsverkiezingen. Een regeringswoordvoerder verklaarde dat over een aantal aan de verkiezingen gerelateerde zaken, zoals de rol van onafhankelijke waarnemers, het mandaat van UNAVEM, en de persoonlijke veiligheid van UNITA-leiders, nog geen beslissing was genomen. Op 17 mei waren er onbevestigde berichten dat de VN Zambia hadden aangewezen als één van de landen die toezicht moest houden op het vredesproces in Angola.

Toewijzing portefeuilles aan UNITA-leden

Op 30 mei bevestigde een presidentiële woordvoerder dat de regering vier ministersposten had aangeboden aan UNITA, te weten de portefeuilles van gezondheidszorg, toerisme, geologie en mijnbouw, en handel. Ook waren er zeven onderministersposten aangeboden.

Op 31 mei zou UNITA aan Alioune Blondin Beye, de speciale vertegenwoordiger van de secretaris-generaal van de VN, verklaard hebben dat zij zich terugtrok uit de besprekingen, uit protest tegen de aanhoudende aanvallen door regeringstroepen op UNITA-bolwerken.

Escalatie gewapende strijd

Het dichterbij komen van een vredesakkoord had weinig effect op het verloop van de gevechten tussen regeringstroepen en rebellen. Eind mei waren er berichten over een ernstige escalatie van de vijandelijkheden.

Op 26 mei braken ge-rechten Uit in dc centrale stad Kuito, die vervolgens ove sloegen naar de provincies Cuanzo Norte, Cuanza Sul en Benguela. Tegen 31 mei bedroeg het officiele aantal doden. voornamelijk burgers. al meer dan 300. De zwaarste verliezen werden geleden bi; een raketaanval van UNITA op het door de regering bezette gebied rond Kuito en een daaropvolgende luchtaanval van de regering op Huambo.

UNITA beweerde dat al eerder meer dan 350 mensen waren gedood bij raketaanvallen van de regering op N'dalatano in de provinci Cuanza Norte op 10 en i ö mei.

Het oplaaien van de gevechten maakte een einde aan de luchtbrug van noodvoorraden voedsel naar Huambo, Malange en Uige.

Op 31 mei werden vliegtuigen van het Wereldvoedselprogramma (WFP) met bestemming Malange en Huambo aangevallen door UNITA en regeringstroepen, ondanks toezeggingen dat het verstrekken van humanitaire hulp niet belemmerd zou worden.
Op 26 mei had de regering toestemming gegeven om de VN-hulpvluchten naar Huambo en Uige (die op 21 mei waren opgeschort) te hervatten, nadat VN-functionarissen hadden toegezegd voedselopslagplaatsen in de belegerde stad Malange (onder regeringscontrole) tegen UNITA-troepen te beschermen.

Begin juni vonden er felle gevechten plaats bij de steden Kuito en Malanje die in handen van de regering waren en werden belegerd door UNITA-rebellen. Regeringstroepen sloegen terug met hevige beschietingen van UNITA-bases in Huambo.

Radio Luanda meldde dat het aantal doden onder de burgerbevolking van Kuito op 14 juni zou zijn gestegen tot 500. Een etmaal durende beschietingen door UNITA kostten op 24 juni aan nog eens aan 83 mensen in Kuito het leven. Volgens berichten van eind juni was Kuito weer onder controle van de regering en was het UNITA-beleg doorbroken.

Op 6 juni waren in Waku Kungo in de provincie Cuanza Sul bij een bombardement van de Angolese luchtmacht op UNITA-strijders 89 schoolkinderen omgekomen. In een verklaring zei de Angolese regering de doden te betreuren. die vielen doordat eenpiloot zijn doel miste.

Door de escalatie van de gevechten zag het WFP zich op 14 juni gedwongen alle humanitaire hulpvluchten naar Angola te staken. WFP-functionarissen verklaarden dat UNITA geweigerd had in te staan voor de veiligheid van de hulpvluchten.

Op 23 juni besloot de Zuidafrikaanse president Nelson Mandela, na een ontmoeting met VN-vertegenwoordiger Alioune Blondin Beye in Kaapstad, gesprekken te gaan voeren met president José Eduardo dos Santos en UNITA-leider Jonas Savimbi in een poging een eind te maken aan de gevechten.

Vooruitgang bij vredesbesprekingen

De hoop op beëindiging van de burgeroorlog steeg toen de regering en de UNITA op 28 juni in de Zambiaanse hoofdstad Lusaka een document van nationale verzoening tekenden.

Op 8 juni had UNITA bekendgemaakt akkoord te zullen gaan met de door de regering in mei gedane voorstellen over het delen van de macht (zie hierboven). Dat aanbod, inhoudend

Een beeld van de verwoesting in Kuito

dat UNITA 11 ministersposten zou krijgen. was daarna uitgebreid met 140 lokale bestuursposten. zeven vice-gouverneurschappen van provincies, drie gouverneurschappen van provincies en zes ambassadeursposten. Op 11 juni kwamen beide partijen ook overeen dat UNITA de 70 parlementszetels zou bezetten die het had behaald bij de verkiezingen van september 1992 (zie pag. 105/1 e.v.-'93).

Op 16 juni bleek echter dat de besprekingen waren vastgelopen omdat UNITA het gouverneurschap opristr van een vierde provincie, Huambo. De eis van UNITA was op 11 juni openbaar gemaakt en op 12 juni door de regering afgewezen. Volgens de regeringsverklaring was hrt bestaande aanbod aan UNITA (waaronder het vice-gouverneurschap van Huambo) ,,definitief en niet-onderhandelbaar" De topconferentie van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE). die van 13-15 juni in Tunis werd gehouden (zie onder OAE), drong er bij UNITA op aan .,zich positief op te stellen" jegens de regeringsvoorstellen. De speciale afgezant van de VN-secretaris-generaal. Alioune Blondin Beye, sprak op 18 en 19 juni in Luanda en Huambo met regeringsfunctionarissen en rebellenleiders. en op 21 juni kwamen beide partijen overeen de besprekingen in Lusaka te hervatten.

BEZOEK VAN IMF-DELEGATIE

Volgens officiële berichten beëindigde een delegatie van het IMF op 20 mei een drie weken durende technische missie met ,,sterke aanwijzingen van voldoening". Angola zou het IMF hebben verzocht hulp te verlenen bij onderhandelingen over het herschikken van de buitenlandse schuld, in totaal ongeveer $10 mrd, ten behoeve van het herstel van de door de oorlog verwoeste economie.

(Vor.ber.pag. 266/3 e.v.-1994)

IVOORKUST

AKKOORDEN MET CLUB VAN PARIJS EN IMF

Op 23 maart 1994 besloot de Club van Parijs (crediteurenlanden) de buitenlandse schuld van Ivoorkust, die $ 15,6 mrd bedroeg, te herschikken en met ten minste $ 2,5 mrd te verminderen.

Hoewel beschouwd als een land met een modaal nationaal inkomen kreeg Ivoorkust een akkoord voorgelegd gebaseerd op de ,,Trinidad-voorwaarden" voor schuldenverlichting (zie pag. 284/2/3-'91) die normaal voorbehouden waren aan de armste landen. Frankrijk had ten tijde van de devaluatie van dc CFA franc (zie pag. 347/3 e.v.-'94) beloofd aan te zullen dringen op de best mogelijke voorwaarden voor de landen van de franc-zone, vooral voor landen met een modaal nationaal inkomen. De regering van Ivoorkust kreeg twee opties aangeboden: (i) een afschrijving van 50 procent van de schuldendienstverplichtingen op niet-concessionele leningen en kredieten. en de consolidering van de rest van de schuld tegen marktrente over een periode van 23 jaar met een respijtperiode van zes jaar; of (ii) de consolidering van dc totale schuld tegen concessionele rente. zodat de netto waarde van de verschuldigde betalingen op niet-concessionele leningen en kredieten met 50 procent werd verminderd.

Het aanbod van de Club van Parijs volgde op de goedkeuring die het IMF op 11 maart hechtte aan een driejarig krediet van 333,5 mln SDRs (ongeveer $ 467 mln) krachtens de uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESAF) ter ondersteuning van een economisch hcrvormingsprogramma voor de peiiúcle 1994-1996.

MILITAIRE OEFENINGEN MET FRANKRIJK

Na een onderbreking van 10 jaar werden de militaire oefeningen met Frankrijk, zoals voorzien in het wederzijdse defensieakkoord uit 1961, in maart hervat.

BEDIE VOORZITTER PDCI

President Henri Konan Bédié werd op 30 april unaniem gekozen als voorzitter van de regerende Democratische Partij van Ivoorkust (PDCI). Deze post was vakant geraakt door de dood van Félix Houphouët-Boigny (zie pag. 130/3 e.v.-'94).

HOOFDREDACTEUR VEROORDEELD

Koulou Tapié, hoofdredacteur van het de regering welgezinde weekblad Le *Bélier*, werd volgens een bericht van 13 juni veroordeeld tot zes maanden gevangenisstraf wegens belastering van de voorzitter van de Sociaal-Economische Raad, een 120 leden tellende adviesraad die door de president werd benoemd. Het aantal journalisten dat sinds het begin van het jaar was veroordeeld kwam daarmee op acht.

(Vor.ber.pag. 268/3 e.v.-1994)

KAMEROEN

GRENSGESCHIL MET NIGERIA ESCALEERT

Het geschil over het olierijke schiereiland Bakassi tussen Kameroen en Nigeria escaleerde in maart 1994, toen Kameroen de hulp van de internationale gemeenschap inriep om het conflict op te lossen.

Hoewel de lokale bevolking vooral bestond uit ongeveer 2 mln Nigerianen. voornamelijk gemigreerde vissers. kon Nigeria geen duidelijke aanspraak maken op Eakassi. In een Engels-Duits verdrag uit 1913 was het gebied toegewezen aan de toenmalige Britse kolonie Southern Cameroons en in de periode na de onafhankelijkheid had de Nigeriaanse militaire leider generaal Yakubu Gowon in het verdrag van Maroua uit 1975 de Kameroense soevereiniteit bevestigd. kennelijk uit erkentelijkhrid voor de steun van Kameroen in de Biafraanse oorlog.
Gekibbel over de grens had in 1981 gclcid tot schermutselingen (zie pag. 522/2 e.v.-'SI), maar het geschil was daarna op de achtergrond geraakt totdat Nigeriaanse soldaten in januari en februari 1994 in botsing kwamen met Kameroense gendarmes (zie pag. 269/1 e.v.-'94).

Volgens de Nigeriaanse president Sanni Abacha was Nigeria's belang in Bakassi gebaseerd op bezorgdheid voor de veiligheid van zijn ondcrdancn daar. Op 1 maart zei hij dat dc Nigeriaanse aanspraak niet alleen was gebaseerd op de grote Nigeriaanse bevolking daar maar ook op het feit dat daar reeds lang een Nigeriaanse politiepost bestond en dat de Nigeriaanse autoriteiten in het gebied verscheidene volkstellingen hadden gehouden.

Op 2 maart viel de Nigeriaanse regering. die woedend had gereageerd op de komst van een Franse militaire missie naar Kameroen in februari (zie pag. 269/2-'94). Frankrijk aan omdat dit land ,,het conflict (zou) internationaliseren". Minister Babagana Kingibe van buitenlandse zaken zei dat Frankrijk verantwoordelijk was voor ,.iedere directe militaire confrontatie" tussen de twee landen. Ook beschuldigde Nigeria Frankrijk ervan dat het Kameroen had aangemoedigd om de kwestie voor te leggen aan internationale organen. De Kameroense regering had eerder bekendgemaakt dat zij de zaak had aangespannen bij het Internationale Gerechtshof (ICJ), en de VN-Veiligheidsraad en de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE) had verzocht zich te beraden over de kwestie.

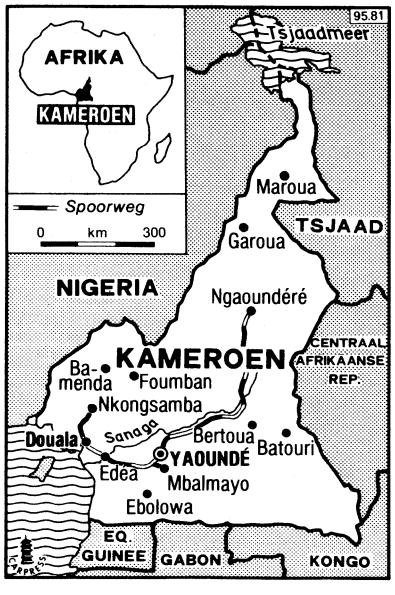

De Nigeriaanse regering stelde echter pogingen in het werk om het geschil op te lossen. Op 3 maart aanvaardde zij een aanbod van de regering van Togo om te bemiddelen, terwijl Kingibe op 9 en 10 maart gesprekken voerde met zijn Kameroense collega Ferdinand Leopold Oyono. Deze onderhandelingen raakten in het slop toen president Paul Biya vasthield aan de terugtrekking van de Nigeriaanse troepen voordat er sprake kon zijn van een ontmoeting tussen hemzelf en Abacha in Nigeria, hoewel hij aangaf bereid te zijn zijn Nigeriaanse collega te ontmoeten in een neutraal land

Kingibe deed ook zijn beklag bij president Mohammed Hosni Mubarak van Egypte. de vigerende voorzitrer van de OAE, tijdens een bezoek aan Cairo op 16 maart.

Bemiddeling door OAE in Bakassi-conflict

Op 24 maart boog het centrale OAE-orgaan voor het oplossen van conflicten zich tijdens een vergadering in Addis Abeba (Ethiopië) over de kwestie. In een resolutie werden beide landen opgeroepen hun troepen uit het gebied terug te trekken, ,,zich te beheersen", maatregelen te nemen om het vertrouwen te herstellen en hun onderhandelingen voort te zetten. Geen van beide landen kon zich vinden in de resolutie.

Kameroen verzette zich tegen het idee dat het zijn troepen moest terugtrekken, terwijl Nigeria teleurgesteld was dat cr niets werd gezegd over de terugtrekking van niet-Afrikaanse troepen (volgens Nigeria waren Franse troepen ingezet in Bakassi).

Terwijl de regering van Kameroen waarschuwde voor het gevaar dat het Bakassi-grensgeschil met Nigeria zou uitgroeien tot een volledige oorlog, arriveerde op 18 april een delegatie van de OAE in Yaounde om het geschil te helpen oplossen. De delegatie, die was gezonden onder auspiciën van de Afrikaanse Commissie ter Voorkoming, Beheersing en Oplossing van Afrikaanse Crises (zie onder OAE), stond onder leiding van plaatsvervangend OAE-secretaris-generaal Tobias Mapuranga. Naar werd verwacht zou zij doorreizen naar Nigeria.

AKKOORD MET IMF

Op 15 maart keurde het IMF een overbruggingskrediet goed van 81,06 mln SDRs (ongeveer $ 114 mln) ter ondersteuning van het economische beleid van de regering in de volgende 18 maanden. De toekenning volgde op de devaluatie van de CFA franc met 50 procent in januari (zie pag. 347/3 e.v.-'94).

GEDWONGEN ONTSLAGEN IN DE OVERHEIDSSECTOR

Op 4 april maakte de minister van openbare diensten en bestuurlijke hervormingen, Sali Dairou, bekend dat meer dan 20.000 ambtenaren in de komende maanden zouden worden ontslagen. Dit was een gevolg van het akkoord dat in maart was bereikt met het IMF (zie hierboven). Dairou zei dat de crediteuren inkrimping van het overheidspersoneel onvermijdelijk hadden geacht. In de overheidssector waren op dat ogenblik in totaal 180.000 mensen werkzaam. Naar verwachting zou de personeelsinkrimping worden doorgevoerd zodra er geld voor ontslagpremies beschikbaar was gesteld.

(Vor.ber.pag. 269/1 e.v.-1994)

KENIA

GEVECHTEN IN RIFT VALLEY

Op 5 april 1994 stelde president Daniel Arap Moi in het gebied Burnt Forest in de provincie Rift Valley een avondklok van zeven uur 's avonds tot vijf uur 's ochtends in. Dit gebeurde nadat er opnieuw etnisch geweld was uitgebroken (zie pag. 269/3-'94).

Moi beschuldigde de media, in het bijzonder het dagblad de *Daily Nation*, van het aanwakkeren van etnische animositeit. Hij deed ook een beroep op kerkelijke leiders vrede te preken en ,,niet de preekstoel te gebruiken om kritiek te leveren op de regering en opruiende verklaringen af te leggen". Het directe effect van de avondklok u-as gering. aangezien op 7 april 18 personen bij gevechten oin het leven kwamen.

BANKFRAUDE

Op 6 april maakte de gouverneur van de Centrale Bank van Kenia (CBK),Micha Cheserem, bekend dat de bank in 1993 voor $210 mln (een bedrag dat overeenkwam met 6 procent van het bruto nationaal produkt) was opgelicht door enkele CBK-functionarissen en de Exchange Bank, een plaatselijke handelsbank, die in juli 1993 was gesloten (zie pag. 776/1-'93).

Cheserem zei dat de fraude had plaatsgevonden na een in april 1993 tussen de CBK en de Exchange Bank gesloten termijndeviezenovereenkomst, waarbij Ksh 9,9 mrd was vooruitbetaald in verband met een toekomstige betaling van $ 210 mln. Cheserem. die pas ten tijde van de sluiting van de Exchange Bank was benoemd, uitte zijn verbazing over het feit dat CBK-functionarissen een overeenkomst van een dergelijke omvang hadden goedgekeurd op het moment dat er een onderzoek tegen de Exchange Bank liep wegens het vervalsen van exportdocumenten.

RAMP MET VEERBOOT

Minstens 272 mensen verdronken toen op 29 april een veerboot met forenzen tussen het vasteland en Mombasa kapseisde Het was de ernstigste ramp met een veerboot uit de geschiedenis van Kenia.

LIBERALISERING VALUTACONTROLES

Op 25 mei maakte de regering verstrekkende economische hervormingen bekend. De wet op vaiutacontroles werd afgeschaft en, nog belangrijker, commerciële banken kregen de vrijheid om de meeste transacties in vreemde valuta af te sluiten zonder daarvoor toestemming te hoeven vragen aan de Centrale Bank van Kenia.

Omdat de nieuwe maatregelen drie maanden na de opheffing van de beperkingen voor leningen (zie pag. 270/3 e.v.-'94) kwamen, werden de hervormingen. die van de shilling een volledig converteerbare munt maakten, gezien als onderdeel van het economische hervormingsprogramma van de regering. De nieuwe regels maakte het voor ingezetenen en niet-ingezetenen mogelijk om buitenlandse valuta voor alle transacties, behalve enkele vermogenstransacties. vrij te kopen en te verkopen.

(Vor.ber.pag. 269/3 e.v.-1994)

LIBERIA

REGERINGSFORMATIE

Na maandenlange vertraging kwamen de drie facties in de burgeroorlog uiteindelijk tot overeenstemming over de verdeling van de portefeuilles in de nationale Overgangsregering. De vorming van zo'n regering, met vertegenwoordigers van de voormalige Interimregering van Nationale Eenheid (IGNU),het Nationaal Patriottisch Front van Liberia (NPFL) en van de Verenigde Bevrijdingsbeweging van Liberia voor Democratie (Ulimo),was vastgelegd in de bepalingen van het vredesakkoord van Cotonou, gesloten in juli 1993 (zie pag. 867/3 e.v.-'93). De eerste vergadering van de nieuwe regering vond plaats op 16 mei 1994.

De portefeuilles waren als volgt verdeeld:

Buitenlandse zaken - mevr. Dorothy Musuleng-Cooper (NPFL); financiën - Wilson Tarpeh (Ulimo); justitie - Laveli Supwood (NPFL);defensie - Sandee Ware (IGNU):PTT -

Roosevelt Jayjay (IGNU);handel en industrie - Losinee F. Kamara (Ulimo); landbouw - Roland C. Massaquou (NPFL); binnenlandse zaken - Samuel Saye Doike (NPFL);gezondheid en sociale zaken - Vamba Kanneh (Ulimo):onderwijs - Levi Zangai (IGNU): planning en economische zaken - mevr Amelia Ward (TGNU); voorlichting, cultuur en energie - Joe W. Mulbah (NPFL); landzaken, mijnbouw en energie - Zehyee Kekie (NPFL);openbare vierken - brigade-generaal Acheaphon Bestman (Ulimo); arbeid - Thomas J. Woeweiyu (NPFL);staatsminister voor presidentiële zaken - Manyu Kamara (Ulimo); jeugd en sport - Cornmeny B. Wesseh (IGNU).

PROBLEMEN BIJ ONTWAPENINGSPROCES

Op 23 mei uitte de VN-Veiligheidsraad zijn tevredenheid over de installatie van de regering. De Veiligheidsraad verklaarde echter bezorgd te zijn over de aanhoudende gevechten tussen de facties, omdat die het ontwapeningsproces, zoals dat was vastgesteld in het vredesakkoord van Cotonou, praktisch tot stilstand hadden gebracht.

Er werd hier gerefereerd aan conflicten tussen rivaliserende groepen binnen Ulimo die half maart waren uitgebroken. De Veiligheidsraad beklemtoonde dat de gevechten het werk van de VN-Waarnemersmissie in Liberia (UNOMIL) en van de vredesmacht van de Waarnemersgroep van de Economische Gemeenschap van Westafrikaanse Staten (ECOMOG) hadden belemmerd De Veiligheidsraad deed een beroep op de rivaliserende troepen om hun geschillen bij te leggen in het kader van het nieuwe overgangsgezag, en herinnerde hen aan het belang dat de Raad hechtte aan het houden van meer-partijenverkiezingen aan het eind van de overgangsperiode, die begonnen was op 7 maart (zie pag. 357/1-'94).

(Vor.ber.pag. 356/2 e.v.-1994)

MOZAMBIQUE

AANKONDIGING VAN MEERPARTIJENVERKIEZINGEN. VERLOOP VREDESPROCES

In een op 11 april 1994 uitgevaardigd decreet maakte president Joaquim Chissano bekend dat er op 27 en 28 oktober voor de eerste maal in Mozambique ineerpartijenverkiezingen zouden worden gehouden. In februari had de Veiligheidsraad van de VN verzocht om uiterlijk eind november de macht over te dragen aan een gekozen regering (zie pag. 272/1-'94).

Hoewel de meeste partijen het decreet met instemming begroetten. werd in een op 12 april in Rome gepubliceerde verklaring van de zes belangrijkste bisschoppen van Mozambique gezegd dat de twee dagen die waren uitgetrokken voor de verkiezingen, ..niet voldoende waren om alle Mozambikanen te laten stemmen".

Akkoorden over FADM

Op 16 april werden in Maputo door hoge militairen, die de regering en het Mozambikaanse Nationale Verzet (MNR of Renamo) vertegenwoordigden, vier akkoorden ondertekend waarin de vorming van de nieuwe Mozambikaanse Defensiestrijdkrachten (FADM) werd geregeld. De akkoorden behelsden de algemene organisatie, de hiërarchische structuur alsmede de organisatie en opleiding van speciale eenheden en luchtmachtpersoneel.

Berichten over afscheidingsbeweging in Zambezi-gebied

Op 5 april bevestigde de regering berichten over het bestaan van een gewapende afscheidingsbeweging in de provincie Zambezia. Deze beweging noemde zichzelf Rombezia naar haar eis van een onafhankelijke staat tussen de rivieren de Rovuma en de Zambezi (in feite de noordelijke helft van Mozambique).

De groep stond onder leiding van Manuel Rocha en een overgelopen Renamo-lid. die alleen bekend stond als Chaptal. Deze groep zou de steun genieten van een aantal in Malawi gevestigde Portugezen. In een tegelijkertijd door Renamo uitgegeven communiqué werd beweerd dat Rombezia onder bevel stond van Ghimo Phiri, die ook een overgelopen Renamo-lid zou zijn. Deze leidde een factie van de Mozambikaanse Nationale Unie (UNAMO), die zich verzette tegen haar leider Carlos Reis en een bondgenoot was van het regerende Front roor de Bevrijding van Mozambique (Frelimo). In aanvullende berichten werd gezegd dat Rombezia werd gesteund door etnische groeperingen in het noorden van Mozambique die vonden dat zij onvoldoende waren vertegenwoordigd in de regering.

Bezoek van Dhlakama aan Portugal

Tijdens een bezoek aan Portugal van 21-27 april voerde Renamo-leider Afonso Dhlakama besprekingen met regeringsleiders. Dhlakama ontving $300.000 als reactie op zijn oproep voor financiële steun om de kosten te helpen bestrijden van de verkiezingscampagne van zijn beweging.

VN-mandaat verlengd

Op 5 mei werd door de VN-Veiligheidsraad Resolutie 916 aangenomen. Hierin werd het mandaat van de VN-Operatie in Mozambique (UNOMOZ) vernieuwd voor een laatste periode eindigend op 15 november, afhankelijk van eventuele herzieningen in juli en september (zie pag. 27112-'94).

Demobilisatieproces vertraagd

Volgens berichten ontstond in mei nieuwe vertraging bij het consigneren en demobiliseren van regeringstroepen en de troepen van Renamo (voor problemen in januari zie pag. 271/3-'94).

Op 13 mei verklaarde Aldo Ajello, de speciale afgezant van de secretaris-generaal van de VN, dat het consigneren en demobiliseren van de troepen alsmede het oprichten van de Mozambikaanse Defensiestrijdkrachten (zie hierboven) gebieden waren ,.waarop geen vooruitgang geboekt was". Volgens de VN waren er half mei 35.547 regeringssoldaten en 16.124 Renamostrijders geconsigneerd in de overeengekomen verzamelgebieden. Op 31 mei bedroeg het aantal gedemobiliseerde soldaten 17.445 aan de kant van de regering en 2.170 bij Renamo (zie ook pag. 271/3-'94).

Eerder. op 5 mei. had president Joaquim Chissano het demobilisatieproces tijdelijk gestaakt omdat het ..nietevenwichtig was verlopen".

Op 16 mei werd een rapport van UNICEF waarin beweerd werd dat Renamo naar schatting 2.300 kinderen had ingezet als soldaten. door de speciale afgezant van de VN Ajello bevestigd. De eerste Renamo-soldaat die in maart werd gedemobiliseerd beweerde dat hij 16 jaar was en al vanaf zijn zevende jaar een guerrillastrijder van Renamo was geweest.

IMF-LENING

Op 16 juni maakte het IMF de goedkeuring bekend van een extra lening krachtens de uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESAF) voor een bedrag ter waarde van 29,4 mln SDRs (ca. $ 42 mln). ter ondersteuning van het vierde jaarlijkse economische en financiële

hervormingsprogramma van de regering voor het jaar dat in maart 1995 afliep. De lening zou worden uitbetaald in twee gelijke termijnen van een half jaar, waarbij de eerste termijn ter waarde van 14,7 mln SDRs op 30 juni beschikbaar zou komen.

Mozambique had eerder steun ontvangen middels een in 1990 goedgekeurd ESAF-krediet voor drie jaar (zie pag. 682/1-'90).

(Vor.ber.pag. 271/1 e.v.-1994)

NAMIBIË

CONCLUSIES LUBOWSKI-ONDERZOEK

Een twee maanden durend onderzoek naar de moord in 1989 op Anton Lubowski, een van de leiders van de South-West African People's Organisation (SWAPO), werd op 23 juni 1994 afgerond. Rechter Harold Levy kwam tot de conclusie dat de moord was gepleegd door een Ierse huurmoordenaar, Donald Acheson, die werkte voor het Civil Cooperation Bureau (CCB). een moordcommando van het Zuidafrikaanse leger dat inmiddels was ontbonden.

Lubowski, die lid was van het centrale comité van SWAPO en van wie werd aangenomen dat hij lid zou worden van de Namibische regering na de onafhankelijkheid (die ten slotte in 1990 tot stand kwam), werd in de nacht van 12 september 1989 dodelijk getroffen door een regen van kogels bij zijn huis in Windhoek (zie pag. 73812-'89). Acheson werd onmiddellijk gearresteerd en moest in april 1990 terechtstaan. De aanklacht tegen hem werd de maand daarop ingetrokken wegens gebrek aan bewijs, een besluit dat door Levy ,,het toppunt van incompetentie" werd genoemd (zie pag. 68412-'90).

In zijn bevindingen noemde Levy als Achesons medeplichtigen CCB-hoofd Joe Verster en zeven andere leden van het commando. Onduidelijk bleef echter of Zuid-Afrika de genoemde betrokkenen zou uitleveren om terecht te staan. De twee landen hadden geen uitleveringsverdrag met elkaar, terwijl degenen die vergelijkbare daden in Zuid-Afrika hadden gepleegd, gratie gekregen hadden in het kader van het amnestiebeleid dat gepaard gegaan was met de overgang naar de democratie aldaar.

(Vor.ber.pag. 272/2-1994)

OAE

VREDESFONDS OPGERICHT

De ministers van buitenlandse zaken van de lidstaten van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE), op 18 november 1993 in vergadering bijeen in Addis Ababa (Ethiopië), besloten een Vredesfonds op te richten. OAE-secretaris-generaal Salim Ahmed Salim noemde het fonds ,,een praktische manifestatie van Afrika's verbintenis zich voor de vrede in te zetten". De ministers deden de aanbeveling 5 procent van het jaarlijkse OAE-budget te bestemmen voor het fonds, vooropgesteld dat dit bedrag niet minder was dan $ 1 mln en dat $ 500.000 vrijgemaakt zou worden voor activiteiten in 1993.

De ministers keurden ook de beginselen goed voor de oprichting van het Afrikaanse Mechanisme Apparaat voor het Voorkomen. Beheersen en Oplossen van Afrikaanse Crises (zie pag. 645/3-'93 voor aanvaarding van de resolutie over het scheppen van een dergelijk mechanisme tijdens de topconferentie van de OAE in juni).

Het orgaan zou bestaan uit een centraal comité, gevormd door de lidstaten van het OAE-topconferentiebureau. De hoofddoelstellingen waren het oplossen en voorkomen van crises, het uitvoeren van vredestaken en het oplossen van bestaande crises.

TOPCONFERENTIE IN TUNIS

Van 13-15 juni 1994 werd in Tunis de 30ste jaarlijkse topconferentie gehouden van de staatshoofden en regeringsleiders van de OAE.

President Nelson Mandela van Zuid-Afrika sprak de top toe, aangezien het de eerste keer was dat Zuid-Afrika zijn zetel in de OAE innam. Hoewel hij Afrika's overwinning op de apartheid prees, waarschuwde Mandela dat ,,het onze eigen schuld is als we slecht geregeerd worden". Ook hekelde hij de burgeroorlog in Rwanda (zie pag. 424/1 e.v.-'94) als ,,een berisping voor ons allen".

Resoluties. Kwestie-Rwanda

Op instigatie van de Tunesische president Zine el-Abidine Ben Ali nam de OAE een gedragscode aan voor de betrekkingen tussen Afrikaanse landen. Andere resoluties van de topconferentie waren onder meer het besluit tot opheffing van de Bevrijdingscommissie van de OAE en een verklaring van bezorgdheid over de gevolgen voor Afrika van de afsluiting van de Uruguay-ronde van de GATT (Algemene Overeenkomst over Tarieven en Handel, zie pag. 223/3 e.v.-'94).

Aan het slot van de top werden als leden van de commissie van het Afrikaanse Mechanisme Apparaat voor het Voorkomen. Beheersen en Oplossen van Afrikaanse Crises (zie hierboven) benoemd: Benin. Egypte, Ethiopie, Ivoorkust, Mauritius. Nigeria, Tsjaad, Tunesië en Zuid-Afrika.

De Zuidafrikaanse president Nelson Mandela richt op 13 juni in Tunis het woord tot de 30ste topconferentie van de OAE.

De OAE-top diende ook als forum voor een debat over het conflict in Rwanda, waarbij de twee partijen in de Rwandese burgeroorlog een staakt-het-vuren bereikten en tot onderhandelingen besloten. Rwanda werd officieel vertegenwoordigd door de Rwandese regering, maar het opstandige Rwandese Patriottische Front (FPR) woonde de top eveneens bij, op uitnodiging van OAE-secretaris-generaal Salim Ahmed Salim.

Tijdens de zitting van de OAE-Raad van ministers van buitenlandse zaken die aan de top vooraf ging, schonk de organisatie hulp ter waarde van $ 124.000 aan Tanzania en Boeroendi als tegemoetkoming in de kosten voor de opvang van de vluchtelingen uit Rwanda. Verscheidene landen zeiden bereid te zijn troepen te leveren aan de VN-macht in Rwanda.

(Vor.ber.pag. 645/2/3-1993)

SOEDAN

MENSENRECHTENRAPPORT VERWORPEN

Een op 2 maart 1994 gepubliceerd rapport van Gaspar Biro, de speciale VN-rapporteur voor de mensenrechten in Soedan, wekte de woede van de Soedanese regering in Khartoem.

In het rapport stond dat de in het wetboek van strafrecht uit 1991 voorgeschreven straffen in strijd waren met de internationale conventies die Soedan had ondertekend. De Hongaar Biro, professor in de rechten en specialist op het gebied van de rechten van minderheden, onthulde bijzonderheden over diverse straffen zoals kruisiging voor het plegen van een gewapende overval, doodstraf voor apostasie, steniging voor overspel. en een nieuwe straf, ,,veelvoudige vergelding" geheten, waarbij ..voor een groep een individu zal worden geëxecuteerd en voor een individu een groep". Biro had ook kritiek op het feit dat de doodstraf aan kinderen kon worden opgelegd en dat doodvonnissen niet herroepen konden worden Andere schendingen van de mensenrechten waarvan de regering werd beschuldigd, waren onder meer wijdverbreide willekeurige arrestaties, stelselmatige martelingen en - in de gebieden in Zuid-Soedan waar strijd werd geleverd inet opstandige troepen - buitengerechtelijke doodstraffen en standrechtelijke executies. Hij merkte echter op dat de opstandelingen zich eveneens ,,op grote schaal" schuldig hadden gemaakt aan schendingen van de mensenrechten.

De door de regering gecontroleerde pers noemde het rapport .,des duivels" en verklaarde dat Biro ,,erger was dan Rushdie" (een verwijzing naar de Britse schrijver Salman Rushdie). De regering op haar beurt verklaarde dat hij de sharia bekritiseerde en beschuldigde hem van ,,flagrante godslastering", ,,opzettelijke belediging van de islamitische godsdienst" en van ,,deel uit maken van een grootschalig komplot tegen de islam".

In een toespraak tot de VN-mensenrechtencommissie in Genève op 2 maart zei de minister van justitie en procureur-generaal, Abdel Aziz Shiddu, dat Biro geen bewijzen had aangevoerd voor zijn bevindingen. Shiddu zei dat zijn regering niet langer wilde samenwerken met Biro en hij zou gezegd hebben dat de autoriteiten niet langer konden instaan voor diens veiligheid. Shiddu's eis dat de gewraakte paragrafen werden geschrapt, werd verworpen door de Commissie die later Biro in zijn missie bevestigde en de Soedanese regering verzocht op te treden tegen de in het rapport genoemde schendingen.

VREDESINITIATIEF IGADD. BESPREKINGEN IN NAIROBI

Van 8-23 maart kwamen in Nairobi (Kenia) de leden van het comité bijeen, dat het Intergouvernementele Gezag over Droogte en Ontwikkeling (Inter-Governmental Authority on Drought and Development, of IGADD) had ingesteld om het conflict op te lossen tussen de regering en de zuidelijke rebellen van het Soedanese Volksbevrijdingsleger (SPLA) (zie pag. 273/2/3-'94).

Het comité bestond uit de presidenten Yoweri Museveni van Oeganda. Meles Zenawi van Ethiopie, Issaias Afewerki van Eritrea en Daniel Arap Moi van Kenia. Na afzonderlijke gesprekken met president Omar Hassan Ahmad al-Bashir en delegaties van de twee SPLA-facties besloot het comité op 23 maart nieuwe gesprekken uit te stellen tot 16 mei. Er werd een agenda vastgesteld, waarover de regering en de rebellen het eens waren, en de strijdende facties tekenden een akkoord over de veilige doortocht van hulpgoederen en humanitaire hulp in de door oorlog geteisterde gebieden.

Op 18 mei werden in Nairobi de vredesbesprekingen hervat tussen de regering en de zuidelijke rebellen van het SPLA.

De besprekingen. die plaatsvonden onder auspiciën van het IGADD, begonnen twee dagen na de ondertekening van een akkoord dat een onbelenimerde toegang van hulpgoederen naar het zuiden van het land mogelijk moest maken. Er werd weinig vooruitgang geboekt, en het punt van een eventueel bestand, dat bij de besprekingen in maart een struikelblok was gebleken, stond nier op de agenda.
Op 20 mei werden de besprekingen verdaagd tot 18 juli. Er werd afgesproken dat de twee partijen in de tussenliggende periode het hoofd zouden buigen over een ontwerp-beginselverklaring die als basis zou dienen bij toekomstige onderhandelingen.

DEVALCATIE

Op 21 maart devalueerde de regering de munt tot $ 1 = £S 370 als reactie op de groeiende vraag naar harde valuta. De stijgende vraag hield voor een deel verband met de opheffing van het verbod uit april 1993 op de import van 30 artikelen, waaronder televisies en koelkasten. Naar verluidt werd het Soedanese pond aan het einde van de maand op de zwarte markt verhandeld tegen een koers van $ 1 = & S460.

BETREKKINGEN MET VS

Op 31 maart vond een ontmoeting plaats tussen de Amerikaanse permanente vertegenwoordiger bij de VN, Madeleine Albright, en president Omar Hassan Ahmad al-Bashir. Nog nooit was er op zo hoog niveau contact geweest tussen beide landen sinds de staatsgreep van Bashir in 1989 (zie pag. 43311-'89).

In een op 1 april in de Ethiopische hoofdstad Addis Abeba uitgegeven persverklaring waarschuwde Albright dat Soedan het risico liep in een internationaal isolement te blijven verkeren. tenzij het land zijn houding veranderde met betrekking tot de mensenrechten (zie hierboven) en zijn steun aan terrorisme beeindigde. In augustus 1993 was Soedan door de VS op de lijst van .,staten die steun verlenen aan terrorisme" geplaatst (zie pag. 779/2-'93). Albright zei dat ze na haar gesprekken met Bashir meer dan ooit ervan was overtuigd dat de internationale gemeenschap op haar hoede moest blijven voor de Soedanese regering.

Albrights opmerkingen werden veroordeeld door minister Hussein Suliman Abu Salih van buitenlandse zaken. Hoewel hij het bezoek verwelkomde als het .,echte begin van een serieuze dialoog" tussen de twee landen, zei hij dat

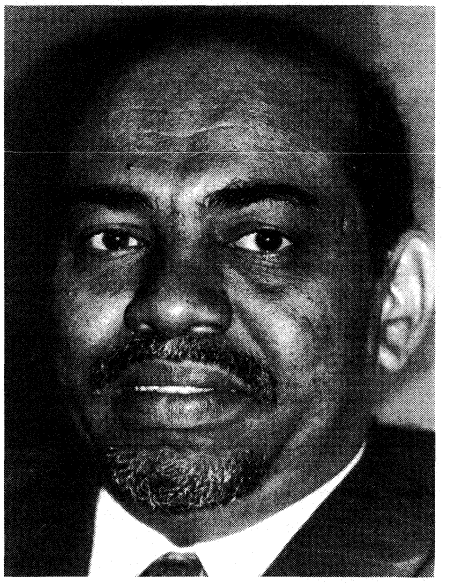

De president van Soedan, Omar Hassan Ahmad al-Bashir.

er geen enkel bewijs bestond voor de beschuldigingen dat Soedan de mensenrechten schond en terrorisme steunde.

KIESWET

Op 10 april gaf president Bashir zijn goedkeuring aan een wet die betrekking had op de verkiezingen die voor de tweede helft van 1994 waren gepland.

De wet voorzag in de oprichting van een door de president benoemde Onafhankelijke Commissie die toezicht zou houden op het verkiezingsproces, waaronder een constitutioneel referendum. Bashir keurde ook anti-corruptiemaatregelen goed waardoor het verkiezingskandidaten werd verboden geld te besteden aan hun verkiezingscampagne. Deze zou volledig morden gefinancierd door de staat.

CONFERENTIE IN JUBA

Op 16 mei belegde de regering in de zuidelijke provincie Juba een conferentie die werd afgesloten met een oproep aan het volk om zich in te zetten voor nationale eenheid en ,,buitenlandse inmenging gericht op het verzwakken van het land" af te wijzen.

De conferentie werd door commentatoren beschouwd als een poging om het SPLA te isoleren. Tweede vice-president George Kongor Arop, een christen uit het zuiden van het land, die de conferentie opende, verklaarde dat de periode van autonomie, die duurde van 1972 tot 1983. tot ,.niets anders dan tribalisme" had geleid. Hij zette dit af tegen het regeringsbeleid dat gebaseerd was op ..machtsdeling; een eerlijke verdeling van vermogen en nationale eenheid". De ,,Verklaring van Juba" die voortkwam uit de conferentie riep de rebellen op gehoor te geven aan ,.de stem van de rede" en ,.terug te keren in de hoofdstroom van de natie".

ONTWIKKELINGEN IN HALAIB-GESCHIL

Een functionaris van het ministerie van buitenlandse zaken zei bij een persinstructie op 31 mei dat Soedan zijn geschil met Egypte over de Halaib-regio wilde voorleggen aan het Internationale Gerechtshof (IHJ) in Den Haag of aan een internationale arbitragecommissie.

Het sluimerende geschil tussen Soedan en Egypte over de Halaib-regio, ten noorden van de 22ste breedtegraad, was in 1993 geëscaleerd toen beide landen hun militaire aanwezigheid in het gebied opvoerden (zie pag. 192/1 en 653/3 e.v.-'93).

De functionaris refereerde aan de bemiddeling van het IHJ in februari ten aanzien van het geschil tussen Tsjaad en Libië over de Aouzoustrook (zie pag. 428/2/3-'94) als bewijs dat het geschil over Halaib eveneens succesvol bijgelegd kon worden. Hij weet de recente onenigheid aan Egypte's gebrek aan inzet voor een vreedzame oplossing.

OUD-PRERTIER GEARRESTEERD

Op 20 juni werd Sadiq el-Mahdi, de voorzitter van de verboden oppositiepartij Umma, met drie medewerkers gearresteerd en beschuldigd van het beramen van een samenzwering om de Soedanese regering omver te werpen.

Umma-vertegenwoordige s in de Egyptische hoofdstad Cairo ontkenden de door Soedanese persbureaus verspreide beschuldigingen dat Mahdi moordaanslagen wilde plegen en installaties vernietigen, en dat hij onder een hoedje speelde met ,,de voorlichtingsdienst van een vreemd land". De Umma-vertegenwoordigers zeiden ook dat in de voorafgaande weken ongeveer 20 vooraanstaande Umma-leden waren opgepakt

Mahdi was als premier, samen met zijn gekozen burgerregering, door een militaire staatsgreep in juni 1989 afgezet (zie pag. 433/1-'89). In april 1993 was hij al eens 24 uur vastgehouden (zie pag. 493/3-'93).

(Vor.ber.pag. 272/2 e.v.-1994)

SOMALIA

VREDESAKKOORD GETEKEND. UITVOERING IN IMPASSE. UNOSOM II. VERDERE ONTWIKKELINGEN MAART-JUNI 1994

Op 24 maart 1994 tekenden generaal Mohammed Farah Aydid van de Somalische Nationale Alliantie (SNA)en zijn belangrijkste rivaal Ali Mahdi Mohammed, interimpresident en leider van de „Groep van Twaalf"-coalitie, een vredesakkoord waarin zij ,,alle vormen van geweld als middel om geschillen te regelen" afwezen.

Het akkoord werd getekend in Nairobi (Kenia) na onderhandelingen onder auspicien van VN, die op 11 maart begonnen waren. Aydid diskwalificeerde echter de rol van Lansana Kuoyate, de waarnemend speciale vertegenwoordiger van de VN-secretaris-generaal in Somalia (opvolger van admiraal b.d. Jonathan T. Howe wiens detachering op 10 maart geëindigd was, zie pag. 278/1-'94). Aydid verklaarde dat het succes van dc gesprekken te danken was aan de afwezigheid van bemoeizucht van buiten.

Het akkoord was gebaseerd op vijf basisbeginselen: (i)het behoudvan de territoriale integriteit en soevereiniteit van de Republiek Somalia; (ii)de afwijzing van geweld als middel voor het regelen van geschillen en de doorvoering van een staakt-het-vuren en de vrijwillige ontwapening van alle facties; (iii) respect voor en bescherming van de essentiële mensenrechten; (iv)het scheppen van een .,sfeer.die broederlijke coëxistentie bevordert"; en (v) de rehabilitatie en wederopbouw van het land.

Specifieke punten in het akkoord hadden betrekking op de herstel van de vrede in het hele land. Op 15 april zouden de ondertekenaars van de akkoorden van Addis Abeba uit 1993 en vertegenwoordigers van de Somalische Nationale Beweging (SNM, de regeringspartij in Somaliland) bijeenkomen. Op deze vergadering zouden de electorale procedures en regels worden vastgelegd en een datum vvorden vastgesteld voor deelname aan een nationale verzoeningsconferentie. Ook zouden er methoden onderzocht worden om een nationaal parlementair orgaan op te richten na de vorming van een nationale regering

Om de soevereiniteit te herstellen w-erd besloten op 15 mei een nationale verzoeningsconferentie te houden waarop een president, een niet nader aangegeven aantal vice-presidenten en een premier gekozen zouden worden.

Het akkoord riep op de lokale-overheidsstructuren te onderzoeken met de mogelijkheid nieuwe organen in het leven te roepen ,. uit respect voor de rechten van de facties". Ook werd besloten een onafhankelijk justitieel orgaan op te richten.

Tot slot dankten de twee leiders de internationale gemeenschap, in het bijzonder de VN hulpdonoren en andere staten in de regio, voor hun steun en vroegen zij hen met klem door te gaan met het leveren van hulp totdat het land zichzelf kon bedruipen

Kuoyate, die het akkoord begroette. waarschuwde echter dat het .,een zeer kleine stap" was. Hij zei dat de facties al vaker hadden gezegd te willen ontwapenen, maar dat dit ,.concreet vorm" moest krijgen. Ook koppelde hij de ontwapening aan de economische en financiele situatie in het land, waarbij hij betoogde dat ,,degewapende milities gewapend zijn omdat ze geen werk hebben".

Westen trekt zich terug uit UNOSOM II

Het akkoord van Nairobi kwam vlak voor het vertrek van het Amerikaanse contingent van de VN-Operatie in Somalia (UNOSOMII). De laatste Amerikaanse eenheid verliet het land op 25 maart, waarna nog 50 mariniers achterbleven om de Amerikaanse ambassade te beschermen en 10 soldaten die waren gedetacheerd bij het UNOSOM-hoofdkwartier om logistieke steun te geven.

De terugtrekking van de Amerikaanse troepenmacht was in oktober 1993 aangekondigd door president Bill Clinton na de dood van 18 Amerikaanse soldaten (zie pag. 27512-'94). Andere landen waarvan de troepen eind maart waren teruggetrokken, w-aren België, Canada, Duitsland, Frankrijk, Griekenland, Noorwegen, Tunesië en Zuid-Korea. De contingenten uit Koeweit. Marokko, Saoedi-Arabië en de

De interimpresident van Somalia, Ali Mahdi Mohammed (in), bij zijn terugkeer in Mogadishu op 26 maart, nadat hij in Nairobi (Kenia)op 24 maart een vredesakkoord getekend heeft met zijn rivaal Mohammed Farah Aydid.

Verenigde Arabisch? Emiraten zouden naar verwachting volgen. Na hun vertrek zouden soldaten van Egypte. India. Indonesië en Pakistan de hoofdmoot vorinen van CNOSOM.
Dat de Westerse landen hun handen aftrokken van UNOSOM, leidde tot enige verbittering bij de overgebleven deelnemers. Tijdens een bezoek aan Somalia medio maart zei de Pakistaanse minister van buitenlandse zaken Ahmed Asif Ali dat de VN niet erg trots konden zijn op het feit dat alleen Afrikaanse, Arabische en Aziatische landen achterbleven. Ook was hij uiterst kritisch over het verouderde materieel waarmee de troepenmacht was uitgerust. Hij wees erop dat de acht Cobra-helikopters die door de VS aan Pakistan waren verhuurd, nog maar 45 uur vliegtijd over h a ·. e n

Cholera-epidemie

In maart werd duidelijk dat Somalia in de greep van een cholera-epidemie was. Op 21 maart waren meer dan 1.700 ziektegevallen en 100 doden gemeld sedert de ziekte in februari was uitgebroken in de noordelijke havenplaats Bossasso.

Vertragingenbij uitvoering vredesakkoord

Het optimisme na de ondertekening van het vredesakkoord van Nairobi tussen generaal Mohammed Farah Aydid van de SNA en zijn voornaamste rivaal interim-president Ali Mahdi Mohammed in maart (zie hierboven), verdween snel toen de eerste ontmoeting krachtens dit akkoord op de afgesproken datum 15 april niet doorging.

Zowel de SNA als de aanhangers van Mahdi beschuldigden elkaar het akkoord van Nairobi te ondermijnen. Toen duidelijk werd dat geen van beide partijen bereid was bij elkaar te komen, stelden de VN-functionarissen die hadden bemiddeld bij dit akkoord, de bijeenkomst eerst tot 25 aprilenlater tot 10 mei uit.

Conferentie uitgesteld

Op 27 mei werd een ontmoeting tussen de belangrijkste facties in het land ter voorbereiding van een nationale verzoeningsconferentie voor de vierde keer in twee maanden uitgesteld. De besprekingen, die gehouden zouden worden krachtens het vredesakkoord van Nairobi (zie hierboven), waren verdaagd door Lansana Kouyate, de waarnemend speciale vertegenwoordiger van de VN-secretaris-generaal in Somalia, toen duidelijk werd dat de voornaamste factieleiders niet zouden komen.

Volgens berichten zou Kouyate overleg voeren met de twee hoofdfiguren, generaal Mohammed Farah Aydid van de SNA en interim-president Ali Mahdi Mohammed. over een nieuwe datum voor de besprekingen. Er werd verwacht dat het door de vertraging steecls waarschijnlijker werd dat de Amerikaanse regering druk zou blijven uitoefenen op de VN om het mandaat van UNOSOM II te beëindigen.

Aanval op VN-troepen

Een aantal ongeidentificeerde gewapende mannen ontvoerden op 17 mei een Nepalese UNOSOM-soldaat uit een ziekenhuis in Mogadishu. Hij werd op 29 mei overgedragen aan het Internationale Comité van het Rode Kruis (ICRC).Het was niet bekend of het losgeld dat was geëist voor zijn vrijlating, betaald was.

De ontvoerde soldaat was op 16 mei in het ziekenhuis opgenomen nadat hij gewond was geraakt toen hij en vijf andere Nepalese soldaten. die bij het incident waren gedood, hadden geprobeerd een einde te maken aan een gevecht tussen rivaliserende Somalische facties. Volgens lokale ICRC-functionarissen waren dezelfde Somalische jongeren die de soldaat op 16 mei naar het ziekenhuis hadden gebracht, verantwoordelijk voor zijn ontvoering de dag daarna

VN-missie verlengd

Onder Amerikaanse druk om de vredeshandhavende operaties versneld te reduceren besloot de VN-Veiligheidsraad op 31 mei unaniem om UNOSOM II met vier (in plaats van met zes) maanden te verlengen en de missie opnieuw te evalueren voor eind juli indien de gevechten aanhielden.

Vredesverdragin het zuiden

Op 19 juni tekenden 19 Somalische clans, religieuze leiders en intellectuelen in de havenstad Kismayu een uit negen punten bestaand vredesverdrag dat de gevechten tussen de facties in het zuiden moest beëindigen.

Het akkoord, het resultaat van een drie weken durende vredesconferentie, bevestigde een regionaal staakt-het-vuren en formuleerde de voorwaarden voor de ontwapening van milities. de teruggave van geroofde bezittingen en het openen van wegen in de regio Neder-Juba.

Opmerkelijk was dat het pact werd goedgekeurd door de leiders van de twee grootste strijdende facties in de regio. generaal Mohammed Siyad Hersi Morgan van de Somalische Patriottische Beweging (SPM), en Osman Ato, die de SNA vertegenwoordigde. Eén van de bij de SNA aangesloten groepen, eveneens de Somalische Patriottische Beweging genaamd, u-ees op 20 juni de verzoening met Hersi Morgan, schoonzoon van oud-president Mohammed Siad Barre die in 1991 was afgezet. van de liand. Ook de reactie van SNA-leider Aydid was onzeker, aangezien zijn betrekkingen met Ato (zijn belangrijkste financiële adviseur en ondersteiiner) in de voorafgaande maanden warenverslechterd en Ato zich steeds onafhankelijker was gaan gedragen bij zijn bemoeiingen met het regionale vredesproces.

Gerechten in Mogadishu

Drie dagen van zware gevechten tussen facties in Mogadishu (24-26 juni) kostten volgens VN-bronnen het leven aan 30 mensen, voornamelijk burgers. De meeste Amerikaanse diplomaten werden tijdelijk teruggetrokken.

De gevechten, die zich concentreerden in de districten Makka en Madina, waren volgens sommige leiders van het Verenigde Somalische Congres begonnen door de SNA van generaal Mohammed Farah Aydid. Andere bronnen, waaronder de BBC, zeiden echter dat de Somalische Reddingsalliantie (SSA) verantwoordelijk was voor het uitbrekenvan het conflict.

Het SNA zei dat .,onruststokers". die tegen stabiliteit en vrede waren. wilden voorkomen dat een voorgestelde nationale vredesconferentie. die voor de vierde keer in mei was uitgesteld (ziehierboven), zou doorgaan.

VERDEELDHEID IN SOMALILAND

Van 25-29 april vond een ontmoeting plaats tussen generaal Mohammed Farah Aydid van de Somalische Nationale Alliantie (SNA)en de leider van de Somalische Nationale Beweging (SNM), Abdel-Rahman Ahmed Ali, die van 1991 tot mei 1993 president van Somaliland was geweest (zie pag. 496/1-'93). Bij deze gelegenheid kwam verdeeldheid aan het licht binnen de SNM, de regeringspartij in de eenzijdig uitgeroepen onafhankelijke staat Somaliland.

In een onverwachte actie riep Ahmed Ali Somaliland op zich weer met Somalia te verenigen. Hij zei dat zijn volk moest aanvaarden dat de internationale gemeenschap niet van plan was Somaliland te erkennen en dat Somali's uit het noorden en bet zuiden van het land moesten ,,samenkomen om hun problemen op te lossen".

De verklaring van Ahmed Ali werd door de president van Somaliland, Mohammed Ibrahim Egal, als ,,hoogverraad" van de hand gewezen. Egal zei dat Ahmed Ali het land niet vertegenwoordigde. Hij benadrukte voorts dat de onafhankelijkheidsverklaring van Somaliland ,,onherroepelijk" was.

De regering van de Republiek Somaliland verklaarde op 28 mei dat zij ,,nooit een federale staat met Somalia" zou vormen.

De president van Somaliland, Mohammed Ibrahim Egal, dreigde op 18 mei UNOSOM II en iedere partijleider die voor herintegratie van Somaliland in Somalia was, te verdrijven. Ook maakte hij bekend dat er met ingang van 1 juli een nieuwe munt en een nieuw paspoort uitgegeven zouden worden.

(Vor.ber.pag. 274/3 e.v.-1994)

LIBANON

DOODSTRAF VOOR POLITIEKE MOORDEN INGEVOERD

Op 11 maart 1994 nam de Nationale Assemblée een wet aan waardoor ,,moorden met politieke motieven" met de dood bestraft konden worden. De bestaande wetten voorzagen alleen in de doodstraf in geval van moord bij misdrijven.

LIBANESE STRIJDKRACHTEN VERBODEN. GEAGEA GEARRESTEERD EN IN STAAT VAN BESCHULDIGING GESTELD. REGERINGSMAATREGELEN TEGEN DE MEDIA

De Libanese Strijdkrachten (FL), de rechtse partij en voormalige maronitische militie, werden op **23** maart door de regering ontbonden, nadat een aantal vooraanstaande leden was gearresteerd in verband met een bomaanslag op een kerk ten noorden van Beiroet eind februari (zie pag. 284/3-'94).

De namen van de vermeende betrokkenen bij de aanslag werden op 23 maart onthuld door Joseph Freiha, de rechter die het onderzoek naar de bomaanslag leidde. Voor de bekendmaking van Freiha hadden legereenheden posities ingenomen in FL-bolwerken en hadden soldaten het huis van FL-leider Samir Geagea omsingeld. Onder de gearresteerden bevond zich majoor (b.d.)Fouad Malik, de tweede man na Geagea. Andere arrestanten zouden banden onderhouden met de ultrarechtse Cederwachters en de pro-Israèlische militie, het Zuidlibanese Leger (SLA).
In verband met het verbod van de FL, zoals algemeen werd aangenomen, verbood de regering op 23 maart ook de uitzendingen door particuliere radio- en televisiestations (dat wil zeggen alle stations met uitzondering van Radio Libanon en Tele-Liban) van .,nieuws en programmak die direct dan wel indirect politiek zijn". De regering beweerde dat sommige particuliere stations gemanipuleerde berichten hadden uitgezonden om sektarische twisten uit te lokken.

Fouad Malik, de tweede man van de Libanese Strijdkrachten.

Regering komt terug op restricties media

Begin april keurde het kabinet amendementen op perswet 104 goed, waardoor het mogelijk werd journalisten zonder meer te arresteren en zware boetes te stellen op publikaties die geacht werden in strijd met de wet te zijn. De wijzigingen werden tegen de wil van premier Rafiq al-Hariri goedgekeurd door een meerderheid van de ministers. Na protesten van vele kanten werd echter op **11** april bekendgemaakt dat het kabinet de amendementen had ingetrokken.

Ook werd op 11 april bekendgemaakt dat de in maart opgelegde beperkingen aan particuliere radio- en tv-zenders (zie hierboven) waren versoepeld. Toch staakte de Stem van de Berg. het radiostation dat sedert 1984 uitzendingen had verzorgd voor de Progressieve Socialistische Partij van de Druzen-leider Walid Joumblatt, op 30 april zijn uitzendingen.

Geagea gearresteerd

Op 21 april werd Samir Geagea. de leider van de verboden FL, gearresteerd in verband met de moord in november 1990 op Dany Chamoun, voorzitter van de rechtse Nationale Liberale Partij en Geagea's maronitische rivaal (zie pag. 55/2-'91). De *Middle East International* van 29 april schreef dat met Geagea's arrestatie ,,de laatste prominente figuur in de maronitische (christelijke) gemeenschap, die zich uitspreekt tegen Syrische invloed" verdwenen was van het Libanesepolitieke toneel.

De Middle Enst Economic Digest van 6 mei meldde dat er in totaal 24 .,FL-militanten" waren gearresteerd wegens de moord op Chamoun en de aanslag op een kerk ten noorden van Beiroet (zie pag. 28413-'94).

Geagea in staat van beschuldiginggesteld

Medio juni werd Samir Geagea formeel aangeklaagd voor de moord op Dany Chamoun en de bomaanslag op bovengenoemde kerk. Ook een aantal andere FL-leden werd aangeklaagd. Volgens de aanklacht onderhielden Geagea en andere FL-leden uiterst nauwe banden met de Israëlische militaire inlichtingendienst.

PAUSELIJK BEZOEK UITGESTELD

Op 11 april maakte het Vaticaan bekend dat het voor eind mei geplande bezoek van de paus aan Libanon voor onbepaalde tijd om veiligheidsredenen was uitgesteld.

In wat algemeen werd gezien als een verwijzing naar de bomaanslag op de kerk in februari en het daaropvolgende optreden tegen de FL sprak het Vaticaan in de verklaring van ..ernstige en onvoorspelbare gebeurtenissen (die) grote spanningen en een voor een herderlijk bezoek ongeschikt klimaat" hadden geschapen.

REGERINGSCRISIS

Op 8 mei schortte Rafiq al-Hariri zijn officiële taken als premier op in verband met een meningsverschil met president Elias Hraoui en parlementsvoorzitter Nabih Berri over voorgestelde kabinetswijzigingen.

Begin mei zou Hariri te kennen hebben gegeven de vertegenwoordiging van de maronitische christelijke gemeenschap in zijn regering te willen vergroten in het kader van zijn algemene streven om het land in administratief en bestuurlijk opzicht te hervormen. De belangrijkste maronitischepartijen, die in 1992 de algemene verkiezingen hadden geboycot. waren niet vertegenwoordigd in het kabinet. Tegen Hariri's voorstellen rees echter verzet, omdat sommigen maronieten die hij op het oog had, openlijk anti-Syrisch waren, en omdat president Hraoui. zelf een maronitische christen, zich sterk kantte tegen Hariri's bemoeienis met maronitische aangelegenheden.

Hariri's ,,staking"(zoals zijn actie algemeen in de Libanese media werd afgeschilderd) veroorzaakte een dramatische val in de waarde van het Libanese pond.

Op 14 mei reisde Hariri naar Damascus om de crisis te bespreken met de Syrische president Hafez Assad. Bij zijn terugkeer op 16 mei beëindigde hij zijn ,,staking" en de volgende dag had hij een ontmoeting met president Hraoui waaraan de media veel aandacht besteedden.

Volgens de *Middle* East Economic Digest van 27 mei had Assad nadrukkelijk gesteld dat er geen wijziging in het Libanese kabinet kon worden aangebracht, .,omdat dat een negatieve invloed zou hebben op de Syrische pogingen om de vredesonderhandelingen met Israël voort te zetten". Maar hij had Hariri ook verzekerd dat pro-Syrische maronieten niets zouden ondernemen tegen zijn voornemen om het bestuur effectiever te maken.

GEVECHTEN IN HET ZUIDEN. ISRAËLISCHE LUCHTAANVALLEN. ISRAËL ONTVOERT SJIITISCHE LEIDER

Op 7 maart meldde Radio Libanon dat zeven leden van het Zuidlibanese Leger (SLA) die dag waren gedood bij ,,verzetsoperaties" in de eenzijdig door Israël uitgeroepen ,,veiligheidszone" (voor gevechten in Zuid-Libanon in februari, zie pag. 284/2/3-'94). Israël beantwoordde de aanslag met luchtaanvallen op Hezbollah-doelen in Libanon.

Op 21 maart kwamen twee Israelische soldaten om in een hinderlaag in de ,,veiligheidszone" Het Volksfront voor de Bevrijding van Pa-

De Libanese premier Rafiq al-Hariri richt zich op 9 mei tot zijn aanhangers n.a.v.zijn ,.staking".

lestina-Algemeen Commando (PFLP-GC) eiste de verantwoordelijkheid op, hoewel de aanval in sommige berichten werd toegeschreven aan Hezbollah. Als represaille beschoot Israël de Zuidlibanese steden Nabativah en Sidon, waarbij drie burgers, onder wie twee schoolkinderen, omkwamen. Nabij Nabatiyah gelegerde Libanese legereenheden zouden het vuur beantwoord hebben. Hezbollah op zijn beurt reageerde op 22 en 23 maart met het afvuren van Katjoesja-raketten op Noord-Israël, waarbij evenwel geen slachtoffers vielen.

Op 25 maart braken in de ,,veiligheidszone" bij de stad Jezzine zware gevechten uit tussen Hezbollah en het SLA, na een aanval van Hezbollah op de ,,veiligheidszone" waarbij vier leden van het SLA zouden zijn gedood. Op 30 maart vielen Israëlische soldaten Hezbollah-posities in de buurt van Sidon aan.

Op 14 april berichtte het radiostation de Stem van Israël dat vier leden van het SLA die dag waren gedood bij een bomaanslag in de buurt van het dorp Aramtah in de oostelijke sector van de ,,veiligheidszone".

Volgens Radio Libanon voerden eenheden van het Israelische leger en het SLA daarop artillerieaanvallen uit. waarbij op 15 april drie mensen in de zuidelijke stad Sidon de dood vonden, en vond er in de ochtend van 16 april een ..slachting" door het SLA plaats in Aramtah. toen een groep SLA-militieleden het dorp binnenkwam en ,.in het wilde weg begon te schieten, waarbij vier burgers het leven lieten en verschillende anderen gewond raakten.

Sjiitische leider door Israël ontvoerd

Op 21 mei werd Mustapha al-Dirani, een leider van het Gelovige Verzet (een kleine verzetsorganisaties van sjiitische moslims), door Israëlische commando's ontvoerd uit zijn huis in Kasernaba in het oosten van de Bekaa-vallei. De operatie leek veel op de ontvoering door Israël in 1989 van Hezbollah-functionaris sjeik Abdel Karim Obeid uit Zuid-Libanon (zie pag. 497/1 e.v.-'89).

Na de operatie (die zonder bloedvergieten verliep) verklaarde Israël Dirani te hebben ontvoerd om hem te ondervragen over het lot van de Israëlische piloot Ron Arad, die in 1986 hoven Zuid-Libanon was neergeschoten (zie pag. 497/1/2-'89). Op 21 mei verklaarde de Israëlische premier Yitzhak Rabin op een persconferentie dat Arad zeker twee jaar door Dirani gevangen was gehouden. Volgens Rabin wilde Israël ,,de mogelijkheden volledig benutten om te weten te komen wat er met Ron Arad in het verleden is gebeurd en hoe hij het nu maakt". Op 21 mei verklaarde de radiozender van het Zuidlibanese Leger (Israëls gevolmachtigde militie in Zuid-Libanon) dat Dirani Arad in 1989 aan Iraanse Revolutionaire Gardisten had verkocht voor $300.000.

Op 24 mei diende de Libanese regering bij de VN-Veiligheidsraad een protest in over Israëls ,,piraterij". Op 21 mei hekelde Hezbollah (de belangrijkste sjiitische verzetsgroep in Libanon) Israëls ,,afschuwelijke misdaad", die bewees, aldus de verklaring, dat ,,geen enkele plek in Libanon veilig is voor het Zionistische gevaar". De ontvoering betekende dat ,,heel Libanon" beschouwd moest worden als een ,,confrontatiegebied waarin ons volk zich voortdurend moet blijven verzetten tegen de joodse dreiging".

Op 10.23 en 24 mei voerde Israël luchtaanval-Icn uit op bases van Hezbollah en radicale Palestijnen in Libanon.

Israëlische luchtaanval op Hezbollah-kamp

Op 2 juni voerden Israëlische gevechtsbommenwerpers en gevechtshelikopters een verpletterende aanval uit op een opleidingskamp van Hezbollah in de oostelijke Bekaa-vallei in de buurt van de Syrische grens. Het was de meest vernietigende klap die Israël ooit had toegebracht aan Hezbollah.

De Israëli's gebruikten cluster- en fragmentatiebommen en napalm tegen het bij Ain Kaoukaba gelegen kamp. Volgens Hezbollah werden 26 strijders gedood en raakten nog eens 30 gewond. Volgens andere bronnen kwamen 50 strijders om het leven. voor het grootste deel jonge rekruten onder 15 jaar. De *Independent* van 4 juni bcrichttc dat ,,in Beiroet werd vermoed" dat een aantal Revolutionaire Gardisten uit Iran bij de aanval was gedood.

In eer, nudeihand uitgegeven verklaring zei Hezbollah dat zij aan Israël een ,,veelomvattend antwoord op alle niveaus" zou geven. De organisatie schoot een salvo Katjoesja-raketten af op de ,,veiligheidszone" in Zuid-Libanon en op Noord-Israël. Zeven raketten kwamen terecht in de buurt van de Israëlische stad Nahariga. maar niemand raakte gewond. Israël reageerde door tanks en pantservoertuigen naar de veiligheidszone over te brengen. Terwijl de spanning al hoog was opgelopen, werden op 3 juni een Hezbollah-strijder en een Fijische soldaat van de VN-Interimmacht in Libanon (UNIFIL)bij eengevecht werdengedood.

De Libanese regering veroordeelde de aanval en vroeg om een vergadering van de VN-Veiligheidsraad om de zaak te bespreken. De *Middle East International* van 24 juni schreef echter dat Libanese pogingen om de Veiligheidsraad bijeen te roepen ,,gefrustreerd(waren) door toedoen van de VS". De Israëlische premier Yitzhak Rabin zei dat de aanval deel uitmaakte van Israëls ,.voortdurende oorlog" tegen Hezbollah.

Op 19 en 20 juni vielen Israëlische gevechtsbommenwerpers Hezbollah-doelen aan in zuidelijk Libanon. Kort daarna werden op 20 juni drie Israëlische soldaten gedood tijdens een patrouille in de buurt van het Beaufort-kasteel op de rand van de veiligheidszone. Israël antwoordde op 21 juni met een nieuwe golf luchtaanvallen.

(Vor.ber.pag. 283/1 e.v.-1994)

SYRIË

MINISTER VAN ELEKTRICITEIT ONTSLAGEN

Op 1 juni 1994 ontsloeg president Hafez Assad minister Kamel al-Baba van elektriciteit, die jarenlang gediend had, en benoemde hij in zijn plaats Mounib Saaem al-Daher.

Er werd geen officiele reden gegeven voor Baba's ontslag maar commentatoren zeiden dat de stap het gevolg was van toenemende kritiek op de regering omdat zij er niet in geslaagd was het probleem van het elektriciteitstekort op telossen. Assad was in de september 1993 al persoonlijk tussenbeide gekomen toen hij had laten weten dat elke Syriër recht had op een gem-aarborgde stroomvoorziening.

(Vor.ber.pag. 285/1 e.v.-1994)

AZIË

CHINA

VERGADERING NATIONAAL VOLKSCONGRES

Van 10-22 maart 1994 vond in Beijing de tweede zitting van het achtste Nationale Volkscongres (NVC, het Chinese parlement) plaats (zie pag. 425/2 e.v.-'93 voor de eerstezitting).
In zijn openingsrede zei premier Li Peng tegen de afgevaardigden dat politieke stabiliteit en het consolideren van de economische hervormingen de belangrijkste prioriteiten voor het komende jaar waren. Li benadrukte het belang van de strijd tegen inflatie en corruptie, het beteugelen van de uit de hand gelopen economische groei en het bewaren van de openbare orde nu de inkomenskloof tussen platteland en stad groeide.

De belangrijkste punten in zijn 90 minuten durende toespraak waren dat (i) China streefde naar een groei van het BNP voor 1994 van 9 procent: voor 1993 was een groei van 8 procent voorspeld, maar de economie was in werkelijkheid met 13 procent gegroeid; (ii) staatsondernemingen in probleemgebieden enige steun zouden krijgen, maar uiteindelijk „op eigen inspanningen moesten rekenen om zich uit hun hachelijke situatie te redden"; (iii) er pogingen ondernomen zouden worden om de hervormingen in de ondernemingen te versnellen; (iv) nieuwe uitgaven zouden worden beperkt tot bouwprojecten die reeds liepen, waarbij speciale nadruk werd gelegd op China's infrastructurele behoeften; en (v) China door zou gaan het bank ezen geleidelijk te hervormen zodat de commerciële banken bevrijd zouden worden van hun kredietverplichtingen; er zou een Nationale Ontwikkelingsbank voor de infrastructuur worden opgericht.

De voorzitter van het Nationale Volkscongres. Qiao Shi, tijdens zijn slottoespraak tot de afgevaardigden op 22 maart, met president Jiang Zemin (op de achtergrond) als toehoorder.

De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Warren Christopher (l.), wordt op 13 maart door de Chinese president Jiang Zemin begroet in de Grote Hal van het Volk te Beijing.

Op voor het NVC karakteristieke wijze werd Li's werkverslag van de regering bijna unaniem goedgekeurd met 2.635 tegen 23 stemmen bij 43 onthoudingen of niet uitgebrachte stemmen.

De nadruk die de premier legde op stabiliteit in plaats van op verdere hervormingen werd gedurende de NVC-zitting verscheidene malen herhaald. Dat het NVC niet stemde over een aantal wetsvoorstellen om China verder te ontwikkelen in de richting van een marktеconomie - waaronder wetten op het gebied van verzekeringen, bankwezen en handel - versterkte de indruk dat de nadruk gaandeweg meer kwam te liggen op consolidatie in plaats van op hervormingen.

Invoering prijscontrole

Op een persconferentie aan het eind van de NVC-zitting erkende Li dat er wijdverbreide bezorgdheid bestond over de inflatie. Hij bevestigde berichten van eerder die maand dat de Staatsraad had besloten om tijdelijk enige maximumprijzen in te voeren.

De prijzen van 20 belangrijke goederen en diensten, waaronder tarwebloem, rijst, plantaardige consumptieolie, varkensvlees, melk, eieren, suiker, ketjap, wasmiddelen, stookkolen en aardgas, huur, water, openbaar vervoer: schoolgeld en ziekenhuiskosten, werden onder „controle en toezicht" geplaatst.

BEZOEK VAN AMERIKAANSE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Van 12-14 maart bracht de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher een bezoek aan China om de Chinese leiders over te halen concessies te doen op het gebied van de mensenrechten, in ruil voor verlenging door de VS van de status van meest begunstigde natie (MFN), die China voor het eerst was verleend in 1980 (zie ook pag. 511/3-'79). De Chinese regering liet echter openlijk blijken zich over de mensenrechtenkwestie niet de wet te willen laten voorschrijven, door tijdens Christophers bezoek openlijk een aantal dissidenten op te laten pakken.

Tijdens een ontmoeting met Li Peng op 12 maart kreeg Christopher te horen dat „China nooit het Amerikaanse concept van de mensenrechten zal accepteren" en dat „de VS niet minder dan China nadelige gevolgen zullen ondervinden" als zij China's MFN-status niet verlengden.

Na verscheidene besprekingen met minister van buitenlandse zaken Qian Qichen bleek China slechts kleine concessies te hebben gedaan. Deze hadden onder meer betrekking op het verstrekken van enige informatie over een aantal politieke gevangenen en op een akkoord over het inspecteren door de VS van gevangenissen waarvan werd aangenomen dat er goederen werden gemaakt die naar de VS werden geëxporteerd. Deze maatregelen betekenden dat er bij lange na geen sprake was van de „belangrijke vooruitgang" op het gebied van de mensen-

iechten, die de Amerikaanse president Bil1 Clinton had geëist in ruil voor het verlengen van de MFN-status (zie ook pag 28813-'94)

BEZOEK VAN JAPANSE PREMIER

In een aanzienlijk hartelijker sfeer verliep het driedaagse bezoek van Morihiro Hosokawa. dat op 19 maart begon en diens eerste bezoek als premier van Japan was

Opnieuw hadden de Chinese autoriteiten voor het bezoek een groot aantal dissidenten laten oppakken. onder wie degenen die schadevergoeding eisten van Japan in verband met de Chinees-Japanse oorlog. Hosokawa voerde besprekingen met president Jiang Zemin en premier Li Peng. Later zei Hosokawa tegen journalisten te hebben laten doorschemeren dat ,.het onverstandig is van Westerse landen om hun democratische waarden op te leggen aan anderelanden".

Hosokawa vroeg China zijn invloed aan te wenden bij Noord-Korea om dit land over te halen akkoord te gaan met de VN-eis om zijn kerninstallaties te laten inspecteren. Het antwoord - dat China zou doen wat het kon, maar slechts een ondergeschikte rol in het geheel speelde - was vergelijkbaar met dat wat de Zuidkoreaanse president had gekregen (zie onder KOREA-NOORD).

HARDE AANPAK VAN DISSIDENTEN

In april pakten de Chinese autoriteiten een aantal prominente dissidenten op. Dit gebeurde klaarblijkelijk om te laten zien dat men zich niets gelegen liet liggen aan de Amerikaanse regering, die op dat moment overwoog of zij China's handelsstatus van meestbegunstigde natie (MFN)al dan niet zou continueren.

Dc katalysator voor de harde aanpak was het bezoek van de Franse premier Edouard Balladur, die op 7 april in Beijing aankwam. Het vierdaagse bezoek van Balladur was het eerste van een Franse premier in 16 jaar. Het was bedoeld om de normalisering van de Chinees-Franse betrekkingen te bezegelen, die in januari was aangekondigd (zie pag. 290/1 e.v.-'94). Maar net als bij de bezoeken in maart van de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher en de toenmalige Japanse premier Morihiro Hosokawa (zie hierboven). werd ook bij deze gelegenheid een aantal dissidenten gevangengezet. Balladur werd door \,elen bekritiseerd omdat hij de kwestie van de mensenrechten niet met zijn gastheren had opgenomen maar had verklaard dat Frankrijk zich niet zou ,,mengen" in de binnenlandse aangelegenheden van China.

Tot degenen die werden gedetineerd behoorden twee van de beroemdste dissidenten van het land, Xu Wenli en Wei Jingsheng. die beiden een belangrijke rol hadden gespeeld in de beweging ,,Muur van democratie" in 1978-1979. In Shanghai werden drie prominente dissidenten gevangengezet kort voordat Balladur op 9 april in de stad arriveerde: Bao Ge, Wang Fucheng en Yang Zhou. Balladur noemde deze actie „onaanvaardbaar", maar verklaarde later dat hij de Chinese uitleg had geaccepteerd dat het niet ging om ,,arrestaties", maar om ;,controles gevolgd door vrijlating".

Wei Jingsheng had bijna 15 jaar in de gevangenis gezeten toen hij werd vrijgelaten in september 1993 (zie pag. 804/2-'93). Op 1 april werd hij opgepakt voor ondervraging betreffende overtreding van de voorwaarden waarop hij was vrijgelaten en niet nader aangeduide .,nieuwe misdrijven". Zijn arrestatie leidde tot scherpe kritiek van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken, die door China werd afgedaan als .,ongepast" en ,,onverantwoordelijk". Xu, die in mei 1993 was vrijgelaten (zie pag. 800/1/2-'93) nadat hij 12 jaar gevangenisstraf had uitgezeten. werd op 7 april gearresteerd voor .,overtreding van de voorwaarden waarop hij was vrijgelaten".

De meeste dissidenten die tijdens Balladurs bezoek waren gearresteerd, onder wie Xu Wenli, zouden na het vertrek van de Franse delegatie zijn vrijgelaten. Tegen het eind van de maand werd echter aangenomen dat Wei Jingsheng nog altijd werd vastgehouden en dat hem mogelijk opnieuw gevangenisstraf wachtte.

Leider van beweging voor democratie vrijgelaten

Een van de belangrijkste aanvoerders van de beweging voor democratie in 1989, Wang Juntao, werd op 23 april ,,op medische gronden" uit de gevangenis vrijgelaten. Hij kwam naar New York voor behandeling in een ziekenhuis.

Wang Juntao (33) was in 1991 veroordeeld tot 13 jaar gevangenis (zie pag. 772/1/2-'91). Hij zou aan verscheidene ernstige aandoeningen lijden. onder andere van hart en nieren, en was tijdens zijn gevangenschap ten ininste één keer in hongerstaking geweest. Woordvoerster Dee Dee Myers van het Witte Huis begroette de vrijlating van Wang als een ,,positieve stap"

Een andere aanwijzing dat de Chinese regering trachtte de beslissing van de Amerikaanse regering over de MFN-status te beinvloeden. kwam op 26 april. Toen werd bekendgemaakt dat het proces tegen 14 dissidenten voor onbepaalde tijd was uitgesteld. Alle 14 zaten al twee jaar gevangen en hun proces had eind april moeten beginnen.

NIEUWE BEPALINGEN VOOR OPENBARE ORDE. ONRUST OP HET PLATTELAND TOEGEGEVEN. MILITAIRE HERVORMINGEN

Bij het naderen van de verjaardag op 4 juni van het bloedbad op het Plein van

Wei Jingsheng. een van China's bekendste dissidrnten.

de Hemelse Vrede in 1989 werd de Chinese wet inzake de openbare orde aangescherpt. Tijdens de zevende zitting van het Permanente Comité van het achtste Nationale Volkscongres (NVC) op 12 mei werden de reeds zeer ruime bevoegdheden van de politie om dissidenten vast te houden en in hun doen en laten te beperken nog eens uitgebreid.

Met deze nieuwe voorzieningen, een initiatief van het ministerie van openbare veiligheid, werden 18 nieuwe overtredingen met betrekking tot de openbare orde aan de bestaande lijst toegevoegd. In het vervolg werden onder meer de volgende activiteiten als overtreding beschouwd: activiteiten die werden ontplooid onder auspiciën van een niet-geregistreerde sociale organisatie; verstoring van de openbare orde door religieuze activiteiten: het organiseren van geheime genootschappen; en verdraaiing van feiten of verspreiding van geruchten. Eén nieuwe overtreding, namelijk ,.niet gehoorzamen aan controlebepalingen door personen die onder toezicht staan, aan wie politieke rechten zijn ontnomen, of die voorwaardelijk vrij zijn", leek voornamelijk betrekking te hebben op vrijgelaten dissidenten. Aan de meesten van hen waren na hun vrijlating immers talrijke beperkingen in hun activiteiten opgelegd. Op grond van de nieuwe bepalingen kon ieder die een van de nieuwe overtredingen beging maar van wie de overtreding niet zo ernstig was dat hij daarvoor vervolgd kon worden. maximaal 15 dagen worden vastgehouden en een boete krijgen van maximaal 3.000 yuan ($ 1 = 8.6607 yuan op 13 mei 1994). ongeveer tien maanden loon voor de gemiddelde arbeider.

In de loop van mei werd in diverse officiële bronnen bezorgdheid geuit over toenemende onrust op het platteland. Vooral Ren Jianxin, de directeur van

het centrale comité voor algemeen beheer van de openbare veiligheid van de Chinese Communistische Partij (CCP), gaf uiting aan zijn bezorgdheid.

In een bericht in het Volksdagblad van 22 mei werd de opmerking van Ren Jianxin geciteerd dat .,de situatie op het gebied van veiligheidsbeheer dit jaar in het hele land uiterst ongunstig blijft". Bovendien zou hij hebben gezegd dat de situatie op het platteland verslechterde ten gevolge van regionale verschillen in economische ontwikkeling, de discrepantie tussen inkomensniveaus en inflatie, en de corruptie van plaatselijke functionarissen.

Militaire hervormingen

De zevende zitting van het Permanente Comité van de NVC onderzocht een voorstel van de Centrale Militaire Commissie (CMC)dat de CCP meer controle moest geven over het Volksbevrijdingsleger (PLA).

Het voorstel behelsde onder meer de afschaffing van de rang van generaal eerste klas. een rang die vacant was sinds deze in 1988 in het leven was geroepen. Hierdoor zou de voorzitter van de CMC de hoogste autoriteit in het PLA blijven. een post die op dat moment werd ingenomen door Jiang Zemin, president van China en secretaris-generaal van de CC De voorgestelde wijziging had een tweeledig doel. Enerzijds moest zij voorkomen dat een hogere militaire functionaris de opvolging van de vooraanstaande Chinese staatsman Deng Xiaoping (nu 89) kon beïnvloeden in de overgangsperiode die zou volgen op diens dood. Anderzijds moest de wijziging een einde maken aan de frustratie van middelhoge officieren door een verhoging van de wedde van de officieren en een verlaging van de pensioengerechtigde leeftijd.

VS VERLENGEN CHINA'S STATUS VAN MEESTBEGUNSTIGDE NATIE

Op 26 mei maakte de Amerikaanse president Bill Clinton zijn beslissing bekend de status van meestbegunstigde natie (MFN)te verlengen waaronder de handelsbetrekkingen van China met de VS sinds 1980 vielen. Hij maakte ook bekend dat hij afstand nam van zijn eerdere standpunt dat handelskwesties gekoppeld moesten worden aan de situatie van de mensenrechten.

De niet door de Senaat goedgekeurde ve ordening waarmee Clinton in mei 1993 China's MFN-status verlengde, was gekoppeld aan de waarschuwing dat verlenging in 1994 zou afhangen van het feit of er een ,.algemene duidelijke vooruitgang" was geboekt in de situatie van de mensenrechten in China (zie pag. 800/3-'93). Naarmate de uiterste datum voor vernieuwing van de status op **3** juni naderde, werd de woordenstrijd over de kwestie steeds feller. De Chinese regering waarschuwde de VS dat zij zich niet moesten mengen in haar binnenlandse aangelegenheden en dat het annuleren van de MFN-status meer economische schade voor de VS dan voor China zou opleveren. De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher had in maart een bezoek gebracht aan China in een poging een verbetering van de situatie van de mensenrechten te stimuleren. Tot zijn vernedering was hij echter getuige van een hard optreden tegen dissidenten. dat bewust zo was gepland dal het zou samenvallen met zijn bezoek (zie hierboven).

De bilaterale betrekkingen waren enigszins verbeterd in april en mei toen dc Amerikaanse regering leek te zoeken naar een formule om zonder gezichtsverlies voor de VS de MFN-status te kunnen ve lengen. De adviseur voor de nationale veiligheid. Anthony Lake, verklaarde op i 2 mei dat de Amerikaanse benadering ..de angel moest halen uit die retoriek van de laatste paar maanden en (dat het de bedoeling is) om heel hard en direct met hen samen te werken". De Chinezen hadden ook een aantal concessies gedaan, zoals de vrijlating in april van de prominente dissident Wang Juntao, een van de vermeende leiders van de beweging voor democratie uit 1989 (zie hierboven). Een andere leider van de beweging, Chen Ziming, werd in de vroege ochtend van 14 mei vrijgelaten, ook op medische gronden, en op dezelfde dag werden nog vijf religieuze dissidenten vrijgelaten.

Desondanks werden in de loop van mei weer andere dissidenten opgepakt. Drie activisten zouden op 6 mei zijn aangehouden omdat zij zouden hebben geprobeerd een onafhankelijke vakbond op te richten in de Speciale Economische Zone Shenzhen in Zuid-China. En bovendien bleef Wei Jingsheng, die door velen werd beschouwd als de belangrijkste dissident van China, gevangen nadat hij in april opnieuw was gearresteerd. Er werd gemeld dat de autoriteiten bezig waren een formele aanklacht wegens verraad tegen hem te formuleren op grond van zijn verzet tegen de verlenging van de MFN-status, zijn publikaties in het buitenland en zijn financiele steun aan andere dissidenten.

Bij de bekendmaking van de MFN-beslissing erkende Clinton dat de gepoogde koppeling van handel en mensenrechten niet het gewenste resultaat had opgeleverd. Er was echter wel aanzienlijke vooruitgang geboekt op gebieden als emigratie uit China, het gebruik van gevangenen voor arbeid en de omstandigheden waaronder dit plaatsvond, en de bekendmaking van de verblijfplaats van gedetineerde dissidenten. Clinton concludeerde dat ,.we meer kans hebben" op verbetering van de mensenrechtensituatie wanneer deze los staat van de jaarlijkse verlenging van de MFN-status.

Als concessie aan degenen in het Amerikaanse Congres die zich hadden verzet tegen de verlenging van de MFN-status, verbood Clinton echter de import van Chinese wapens en munitie. Deze vertegenwoordigde een waarde van naar schatting $ 15 mln a $ 20 mln, terwijl de totale export van China naar de VS in 1993 ruim $ 31 mrd bedroeg. Hij beloofde ook met anclere middelen, onder meer een uitbreiding van radio-uitzendingen. het ,,agressieve" streven naar een verbetering van de mensenrechten in China voort te zetten.

Het Chinese ministerie van buitenlandse zaken gaf een verklaring uit waarin het verklaarde blij te zijn met de verlenging van de MFN-status omdat deze ,,gunstige omstandigheden (creëerde) voor de verdere versterking en uitbreiding van de handel en de economische samenwerking tussen de twee partijen". Maar daarbij werd kritiek geuit op ,,ongefundeerde beschuldigingen met betrekking tot de situatie van de mensenrechten in China" en werden eerdere waarschuwingen tegen ..inmenging in China's binnenlandse aangelegenheden" herhaald.

In de VS werd de beslissing van Clinton bekritiseerd door verschillende vooraanstaande Democraten. Een van hen was de leider van de Democratische meerderheid in de Senaat George Mitchell, die de beslissing voor de Chinese regering een bevestiging noemde van ,,het succes van haar repressiebeleid". Met Nancy Pelosi, een Democratisch lid van het Huis van Afgevaardigden dat regelmatig kritiek op China uitte, waarschuwde Mitchell dat hij van plan was een wetsvoorstel in te dienen waarin werd bepaald dat schendingen van de mensenrechten moesten worden beantwoord met handelssancties. De beslissing over de MFN-status ontlokte ook kritiek aan organisaties voor de mensenrechten, waaronder Human Rights Watch/Asia en Amnesty International.

Geschil met de VS over auteursrechtenpiraterij

In mei nam de Amerikaanse regering stappen om een confrontatie met China over de auteursrechtenpiraterij te vermijden.

Het Amerikaanse ministerie van handel had eind april gesuggereerd dat de regering op het punt stond actie te ondernemen in verband met de schendingen van de rechten op intellectueel eigendom. Vervolgens maakte het ministerie op 2 mei bekend dat het China tot 30 juni de tijd gaf om op te treden tegen het illegaal kopiëren en exporteren van intellectuele produkten. Deze praktijken zouden Amerikaanse bedrijven naar schatting jaarlijks in totaal $ 827 mln kosten.

BEZOEK VAN RUSSISCHE PREMIER. GRENSOVEREENKOMST

Van 26-29 mei bracht de Russische premier Wiktor Tsjernomyrdin een officieel bezoek aan China. Tijdens zijn bezoek voerde Tsjernomyrdin gesprekken met de Chinese president Jiang Zemin en met premier Li Peng.

In een officieel communiqué werden de gesprekken ,,vriendschappelijk, realistisch en constructief" genoemd. Er werd een aantal overeenkomsten ondertekend over de handel, over wetenschappelijke, technische en militaire samenwerking, en over grensbehcer Dc

twee landen uitten hun gemeenschappelijke wens om de samenwerking op al deze gebieden , uit te breiden en te versterken"

Grensovereenkomst niet Rusland

De Chinese minister van buitenlandse zaken Qian Qichen kwam op 27 juni in Moskou aan voor gesprekken met de Russische president Boris Jeltsin en andere leiders De volgende dag had Qian een ontmoeting met zijn Russische ambtgenoot Andre; Kozyrew om een grensovereenkomst tussen de twee landen te paraferen

De overeenkomst had betrekking op een strook van 55 km in het westelijke gedeelte van de 4.000 km lange Chinees-Russische grens en werd gesloten na besprekingen waarbij naast China en Rusland ook vertegenwoordigers van Kazachstan, Kirgizstan en Tadzjikistan betrokken waren geweest. Het gebied in kwestie was relatief onomstreden. in tegenstelling tot het gebied rond de rivier de Amoer in het oosten, waarover de beide landen aan het eind van de jaren zestig slag hadden geleverd.

VIJF JAAR NA HET BLOEDBAD OP PLEIN VAN DE HEMELSE VREDE

Op 4 juni 1994 was het vijf jaar geleden dat op het Plein van de Hemelse Vrede in Beijing een bloedig einde kwam aan de be eging voor democratie (zie pag. 403/1 e.v.-'90). De dag had een vreedzaam verloop. Evenals in voorgaande jaren waren de veiligheidsmaatregelen door de Chinese autoriteiten zichtbaar verscherpt om elke vorm van herdenking te voorkomen.

Het plein zelf, in het centrum van Beijing, werd aan de vooravond van het lustrum voor het publiek gesloten. ogenschijnlijk vanwege een kranslegging (die niets te maken had met de gebeurtenissen van 1989) bij het Monument voor de Helden van het Volk door koning Norodom Sihanouk van Cambodja. De meeste groepsactiviteiten waren in de week voor 4 juni verboden en contacten met buitenlanders werden ontmoedigd. Amerikaanse satelliettelevisiestations waren maar beperkt te ontvangen met zwaar gecensureerde programma's. Ook werd het dissidenten onmogelijk gemaakt met buitenlandse journalisten te spreken. Dit gold met name voor de ouders van een van de doden die op het Plein van de Hemelse Vrede waren gevallen; zij markeerden de verjaardag van het hloedbad van 1989 met een hongerstaking. het enige in hel openbaar geuite protest.

Incidenten op 4 juni zelf werden niet gemeld. Er waren zeer veel militairen en politieagenten in burger op straat, hetgeen tot de speculatie leidde dat de veiligheidsoperatie een soort repetitie was voor de maatregelen die zouden worden getroffen in het geval van het overlijden van de sterke man van China, de 89-jarige Deng Xiaoping.

VOORTDURENDE ECONOMISCHE GROEI EN HOGE INFLATIE

Cijfers die op 9 juni werden gepubliceerd door het Staatsbureau voor de Statistiek. lieten zien dat de Chinese industriële produktie in mei 17,3 procent hoger was dan in dezelfde maand van het voorafgaande laar Over april (plus 17.9 procent) en het eerste kwartaal (plus 16 procent) waren eerder vergelijkbare cijfers bekendgemaakt Zij onderstreepten de voortdurende angst voor economische oververhitting

De produktiestijging volgde op een besluit in april om banken toe te staat de kredietlimieten voor staatsbedrijven te verruimen, maar tegelijkertijd bleven de krachtige beperkingen op bouwprojecten van kracht. Deze gedeeltelijke versoepeling was bedoeld om de arbeidsonrust weg te nemen die was ontstaan toen veel staatsbedrijven niet in staat bleken hun werknemers te betalen. Het beleid resulteerde echter in een toename van de kredietmogelijkheden in het algemeen en leidde tot een snelle stijging van de produktie en toenemende bezorgdheid over het inflatietempo. Volgens cijfers die medio juni werden vrijgegeven. stegen de totale kosten van levensonderhoud in de 35 grootste steden van het land met 23,2 procent in de voorafgaande l 2 maanden. waarbij vooral de kosten van reel alledaagse voedingsmiddelen sterk waren toegenomen. Hoewel het cijfer in juni iets lager was clan de 24,5 procent inflatie per jaar die in maart was geregistreerd. werd de inflatie als zodanig hoog beschouwd, dat zij een ernstige bedreiging voor de politieke stabiliteit zou kunnen u-orden.

Tijdens de slotzitting van een nationale conferentie over prijscontrole werden winkeliers en fabrieksmanagers op 3 juni ernstig gewaarschuwd niet zonder toestemming hun prijzen te verhogen. Vice-premier Zou Jiahua benadrukte dat zou worden toegezien op de naleving van de prijsmaatregelen die eerder in het jaar waren ingesteld voor 20 eerste levensbehoeften. Met dat doel werden de hele maand inspectieteams op pad gestuurd. Dat was eerder gebeurd in maart. wat toen had geleid tot de gerechtelijke vervolging van duizenden detaillisten en managers.

ERNSTIGE OVERSTROMINGEN

Ernstige overstromingen in het zuiden van China eisten in de tweede helft van juni ten minste 400 doden. Zij ontwrichtten het vervoer en de communicatie, en veroorzaakten enorme schade aan huizen, industrie en landbouw. De zwaarst getroffen provincies waren Fujian, Guangxi, Hunan. Jianxi en Guangdong.

Ironisch genoeg moest de regering op 15 juni erkennen dat Beijing werd geconfronteerd inet een acuut waterlekort. Dat was het gevolg van afnemende regenval in de twee voorafgaande jaren, een toenemende vraag naar water door de snelle groei van het aantal bouwprojecten en het verouderde, ondoelmatige waterleidingnet vandestad.

(Vor.ber.pag. 286/1 e.v.-1994)

VERKLARING VAN DALAI LAMA. INTERNATIONALE CONFERENTIE OVER TIBET

Tibets geestelijk leider, de Dalai Lama, hekelde de Chinese regering op 9 maart omdat zij alleen met ,,demond" achter zijn pogingen stond om te onderhandelen over grotere autonomie voor Tibet

De Dalai Lama verklaarde dat hij ..alles overhoop had gehaald" oin tot een akkoord te komen op basis van een verklaring van Deng Xiaoping uit 1979, waarin China's hoogste leider had gesuggereerd dat. behalve over onafhankelijkheid, over alle kwesties met betrekking tot Tibet kon morden onderhandeld. De Dalai Laina beweerde echter dat al zijn pogingen op niets waren uitgelopen en dat de situatie in Tibet de laatste jaren was verslechterd. Hij erkende ook dat hij veel Tibetanen had teleurgesteld door aan te dringen op autonomie in plaats van op een volledig herstel van Tibets onafhankelijkheid.

Op 20 maart eindigde in New Delhi (India) een driedaagse internationale confe entie van parlementariërs over Tibet met een ve klaring waarin de Chinese regering werd opgeroepen een zinvolle dialoog aan te gaan met de Dalai Lama. De 35 parlementariërs, afkomstig uit 25 landen, beloofden ook om ten behoeve van Tibet druk uit te oefenen op regeringen in de hele wereld.

(Vor.ber.pag. 290/1/2-1994)

KOREA (NOORD)

ONTWIIIKELINGEN IN GESCHIL OVER INSPECTIES NUCLEAIRE INSTALLATIES. REACTIE ZUID-KOREA

In maart 1994 verergerde het geschil tussen het Internationale Atoom Energie Agentschap (IAEA) en de regering van Noord-Korea over de weigering van de laatste haar nucleaire faciliteiten open te stellen voor volledige inspectie.

Mislukt bezoek van IAEA-team

Overeenkomstig het akkoord van 25 februari (zie pag. 294/2/3-'94) arriveerde op 1 maart een IAEA-inspectieteam in Noord-Korea voor de eerste uitgebreide inspectie van de Noordkoreaanse nucleaire installaties in meer dan een jaar.

Tot de vijf installaties die open werden gesteld voor de inspecteurs. behoorden niet de twee locaties waar het conflict om draaide. Het on-

r

derzoek van deze locaties, waar vermoedelijk kernafval lag opgeslagen, werd als essentieel beschouwd om te bepalen hoeveel plutonium Noord-Korea al gewonnen kon hebben.

Tijdens de inspectie waren er berichten dat het team werd gehinderd bij zijn werk en dat het had ontdekt dat er geknoeid as met de controleapparatuur die eerdere inspecteurs hadden achtergelaten. Op 16 maart, de dag na het vertrek van het team uit Noord-Korea, maakte het IAEA bekend dat de Noordkoreaanse autoriteiten toestemming hadden geweigerd voor enkele essentiële incpectieprocedures. Daarom, aldus het IAEA, was het niet in staat geweest ,,te verifiëren of er geen nucleair materiaal bestemd was" voor ongeoorloofd gebruik, en had het een speciale vergadering van zijn bestuur belegd op 21 maart om zich te beraden op verdere stappen. De Noordkoreaanse regering verwierp de beschuldiging van het IAEA en beweerde dat zij had voldaan aan het akkoord van 23 februari. Zij herhaalde haar kritiek dat het IAEA een instrument van de Amerikaanse regering was.

Gesprekken tussen Noord- en **Zuid**-Korea afgebroken

De door de mislukte IAEA-inspectie gegroeide spanning liep op 19 maart verder op toen de gesprekken tussen de twee Koreaanse staten werden afgebroken.

De heivatting van de gesprekken tussen beide Koreaanse staten na een onderbreking van vier maanden was een van de onderdelen van het akkoord van 25 februari. Doel van de gesprekken was een akkoord te sluiten over de uitwisseling van hooggeplaatste afgezanten als eerste stap naar een ontmoeting van de presidenten van de twee Koreaanse staten.

Het proces werd op **3** maart hervat met een vierde gespreksronde op werkgroepsniveau in het vredesdorp Panmunjom. Andere ontmoetingen vonden plaats op 9, 12 en 16 maart. De hoop dat er enige voortgang werd geboekt bij de gesprekken, werd echter de grond in geboord toen de Noordkoreaanse vertegenwoordigers op 19 maart uit de achtste ronde wegliepen.

Volgens Noord-Korea was dit een antwoord op de obstructieve onderhandelingstactiek van het Zuiden, hoewel het ook een reactie leek te zijn op de internationale kritiek die was losgebarsten na het IAEA-verslag over de mislukte inspectie. Het hoofd van de Noordkoreaanse delegatie, Park Young Su, waarschuwde dat het opleggen van sancties beantwoord zou worden met ,,een resolute zelfverdedigingsinaatregel" en hij dreigde dat .,Seoel (de Zuid-

De Zuidkoreaanse vertegenwoordiger Song Yong Dae (1.)drukt de hand van zijn Noordkoreaanse collega Park Young Su voor het begin van de vierde gespreksronde op 3 maart in Panmunjom.

koreaanse hoofdstad) zal veranderen in een zee van vuur"

Het Noordkoreaanse dreigement kreeg des te meer weerklank door de inschatting van de Amerikaanse CIA dat Noord-Korea zeker voldoende nucleair materiaal had voor minstens één atoombom en wellicht reeds zo'n bom had vervaardigd. Bovendien had CIA-directeur James Woolsey in een toespraak voor een academisch seminar op 18 maart voor het eerst openlijk bevestigd dat Noord-Korea twee nieuwe ballistische raketten aan het ontwikkelen was. Terwijl de Nodong-1-raket, die op dat moment getest werd, doelen in Zuid-Korea en delen van Japan en China kon treffen, zouden de nieuwe Taepo Dong-1- en Taepo Dong-2-raketten een bereik van respectievelijk 1.600 km en 3.200 km hebben. Naar verwachting zouden de nieuwe raketten aan het eind van de jaren negentig operationeel zijn.

IAEA legt conflict voor aan VN-Veiligheidsraad

Op 21 maart aanvaardde het IAEA-bestuur tijdens een vergadering in Genève een resolutie die de kwestie verwees naar de VN-Veiligheidsraad.

De resolutie hierover, die werd ingediend door 17 bestuursleden (onder wie die van de VS, Rusland, Groot-Brittannie en Duitsland), werd aangenomen met 25 stemmen tegen één stem bij vijf onthoudingen (waarvan China er een was). De resolutie gaf uitdrukking aan de ernstige bezorgdheid dat Noord-Korea nucleair materiaal had bestemd voor andere doeleinden dan aangegeven, en gaf blijk van teleurstelling dat het IAEA niet de instructies van de Veiligheidsraad had kunnen uitvoeren om de zaak op te lossen vanwege de niet-coöperatieve houding van de Noordkoreaanse regering.

De houding van China was cruciaal voor de reactie van de VN. Na de ineenstorting van de Sowjet-Unie was China de enige grootmacht die nauwe banden onderhield met Noord-Korea. Als één van de vijf permanente leden van de Veiligheidsraad kon China resoluties van de Raad met een veto tegenhouden. Eerder had het uitdrukkelijk kenbaar gemaakt het nucleaire geschil via onderhandelingen te willen regelen in plaats van door het opleggen van sancties aan Noord-Korea.

De Veiligheidsraad begon meteen te overleggen over de kwestie op basis van een ontwerpresolutie, opgesteld door de Verenigde Staten, die Noord-Korea opriep zich te onderwerpen aan volledige inspectie door het IAEA of kans op niet nader omschreven verdere acties te lopen. Het ontwerp verwees niet expliciet naar het opleggen van sancties om de resolutie aanvaardbaar te maken voor China. Ondanks intensief onderhandelen bleek het niettemin moeilijk overeenstemming te bereiken over de formulering.

Amerikaanse maatregelen tegen Noord-Korea

Terwijl de Veiligheidsraad zocht naar een formulering die kon rekenen op steun van China, troffen de VS en Zuid-Korea eigen maatregelen als reactie op de crisis.

Na de eerste bewering van het IAEA dat zijn inspecteurs waren gehinderd bij hun werk, hadden de VS op 16 maart de gesprekken met Noord-Korea afgezegd, die voor 21 maart op het programma stonden. Dit werd gevolgd door de intrekking van eerdere besluiten om de militaire oefening ,,Team Spirit" en de

stationering van Patriot-raketten in Zuid-Korea op te schorten.

Op 21 maart noemde de Ame ikaanse president Bill Clinton het besluit Patriots in Zuid-Korea te stationeren ,,puur defensief". De raketten zouden per schip vervoerd worden en konden daarom pas eind april operationeel zijn. Tijdens de Golfoorlog in 1991 waren Patriot-raketten gebruikt om binnenkomende Iraakse Scud-raketten te onderscheppen. Noord-Kurea had de beschikking over Scuds

Zuidkoreaanse leger in paraatheid

De spanning steeg verder toen de Zuidkoreaanse president Kim Young Sam op 22 maart de strijdkrachten van het land in volledige staat van paraatheid stelde. De Zuidkoreaanse minister van defensie, Rhee Byoung Tae, verklaarde dat een Noordkoreaanse aanval kon rekenen op volledige vergelding en dat een dergelijk incident Zuid-Korea de ,.kans" gaf het Koreaanse schiereiland ,.teherenigen".

De Noordkoreaanse regering beschuldigdc op haar beurt de VS en Zuid-Korea ervan ,,de situatie tot op de rand van oorlog te drijven". Er was echter geen bevestiging voor wijdverbreide geruchten dat ook de Noordkoreaanse troepen in verhoogde staat van paraatheid waren gebracht en dat er in de Noordkoreaanse hoofdstad Pyongyang BB-oefeningen waren gehouden en een verduistering van 10 uur was ingesteld.

Zuidkoreaanse president bezoekt Japan en China

Van 24-30 maart bracht Kim Young Sam bezoeken aan Japan en China om diplomatieke steun te verwerven voor maatregelen tegen Noord-Korea.

Tijdens zijn driedaagse bezoek aan Japan kreeg Kim de verzekering van premier Morihiro Hosokawa dat als er sancties opgelegd werden, Japan ze, voor zover de grondwet van het land het toeliet. zou steunen. Hosokawa drong echter aan op behoedzaamheid en zei te hopen dat het geschil via onderhandelingen opgelost kon worden. De Japanse houding werd als vitaal beschouwd voor het welslagen van eventuele sancties. aangezien een belangrijk deel van zijn Koreaanse bevolking geld naar Noord-Korea stuurde. Deze geldstroom werd geschat op $ 600 mln tot $ 1.6 mrd per jaar en vormde een essentiële bron van harde valuta voor Noord-Korea.

Op 26 maart reisde Kim Young Sam naar China waar hij sprak met president Jiang Zemin en premier Li Peng. Op Kims verzoek aan China om een actievere rol te spelen in het geschil met Noord-Korea, antwoordde Jiang Zemin dat de crisis alleen door .,geduldige en constructieve gesprekken" tussen de betrokken partijen opgelost kon worden. en dat China ..slechts een beperkte rol" in de kwestie kon spelen. De Chinese regering zou ook herhaald hebben dat zij gekant was tegen elke verdere escalatie van de crisis, waaronder het dreigen met sancties, het stellen van een uiterste datum waarop Noord-Korea aan de IAEA-eisen moest hebben voldaan, en de stationering van Amerikaanse Patriot-raketten.

Mogelijk nieuwe onderhandelingen

Tijdens een toespraak op 29 maart leek Kim Young Sam zich te scharen achter het Chinese standpunt en vroeg hij om grotere diplomatieke inspanningen om het geschil op te lossen. Hiertoe stuurde hij zijn minister van buitenlandse zaken, Han Sung Joo, naar de VS om verdere onderhandelingen aan te moedigen.

Aan het einde van de maand wezen sommige tekenen op een minder op confrontatie gerichte koers van Noord-Korea. De ambassadeur van het land in Thailand, Li Do Sop, sloot iedere mogelijkheid van een aanval op Zuid-Korea uit, waarbij hij de militaire doctrine van zijn land ,,slechtsdefensief" noemde. Ook herhaalde hij de ontkenning van zijn regering dat Noord-Korea kernwapens probeerde te ontwikkelen.

Op 29 maart liet de Noordkoreaanse regering weten dat de volledige inspectie van al haar nucleaire installaties alleen kon worden toegestaan na een derde gespreksronde op hoog niveau met de VS. Een dag later riep een woordvoerder van de Noordkoreaanse missie bij de VN op de kwestie te regelen via een dialoog in plaats van met geweld. Hij drong er bij de Amerikaanse regering op aan de opgeschorte bilaterale gesprekken te hervatten. Vanuit Washington liet de Zuidkoreaanse minister van buitenlandse zaken, Han Sung Joo, echter nogmaals weten dat de hervatting van de Amerikaans-Noordkoreaanse gesprekken afhankelijk was van de vraag of het Noorden volledige inspectie aanvaardde en een zinvolle dialoog met het Zuiden hervatte.

Eind maart gaf de Amerikaanse regering de tot dan toe duidelijkste aanwijzing dat als de diplomatieke bemoeienissen de nucleaire impasse niet konden doorbreken, ze bereid was tut oorlog. In een interview in de *Washington* Post van 31 maart zei de Amerikaanse minister van defensie. William Perry, dat de regering-Clinton niet bereid was Noord-Korea kernwapens te laten vervaardigen, ondanks het risico van een ,,catastrofale oorlog" op het Koreaanse schiereiland.

Verklaring VN-Veiligheidsraad

Op 31 maart werd de Veiligheidsraad het eens over een verklaring waarin Noord-Korea werd opgeroepen het IAEA ongehinderd de nucleaire faciliteiten te laten inspecteren.

De verklaring werd beschouwd als een aanwijzing tot welk punt de Chinese regering bereid was te gaan bij het uitoefenen van internationale druk op Noord-Korea. In tegenstelling tot de oorspronkelijke Amerikaanse ontwerpresolutie, die was ingetrokken vanwege verzet van China, bevatte de verklaring geen verwijzing naar de consequenties als Noord-Korea daaraan geen gevolg zou geven. Verder was de verklaring. in tegenstelling tot een resolutie van de Veiligheidsraad, niet wettelijk bindend.

De Zuidkoreaanse president Kim Young Sam (r.)wordt bij de welkomstceremonie in de Grote Hal van het Volk te Reijing op 28 maart begeleid door zijn Chinese ambtgenoot Jiang Zemin.

De Amerikaanse regering begroette de verklaring en suggereerde dat zij een belangrijke stap in de campagne was om Noord-Korea te dwingen zich aan inspectie te onderwerpen. Toch meenden veel commentatoren dat de mislukte Amerikaanse pogingen de Veiligheidsraad te bewegen tot een resolutie over de zaak een zware klap voor de VS vormden, die hoopten de VN te gebruiken om de crisis op te lossen

Impasse in geschil over nucleaire inspecties

Gedurende de gehele maand april hield de impasse aan die tussen de regering van Noord-Korea en de internationale gemeenschap was ontstaan over de kwestie van nucleaire inspecties door het IAEA.

In een televisie-interview op 3 april verklaarde de Amerikaanse minister van defensie William J. Perry dat de Verenigde Staten „op dit ogenblik" geen preventieve aanval op Noord-Korea's nucleaire installaties overwogen. Hoewel hij benadrukte dat de VS „geen oorlog wensten en geen oorlog zouden uitlokken", weigerde hij categorisch de optie van een militaire aanval als laatste redmiddel uit te sluiten. Volgens hem had de Amerikaanse regering „heel heldere" doelstellingen: ten eerste de „bevriezing" van het nucleaire programma van Noord-Korea „binnen enkele maanden, niet jaren", en in de tweede plaats de uitschakeling van de „één of twee atoombommen" die al vervaardigd waren.

Perry's verklaring viel samen met beweringen van Amerikaanse functionarissen, dat Noord-Korea op het punt stond zijn produktiecapaciteit van plutonium in de komende zes maanden te verdubbelen. Deze voorspelling zou zijn gebaseerd op inlichtingen die op 24 maart tijdens een vertrouwelijke informatiebijeenkomst aan de VN-Veiligheidsraad waren verstrekt door Hans Blix, directeur-generaal van het IAEA. De inlichtingen waren vergaard tijdens het onvoltooide inspectiebezoek van het IAEA in maart.

Op 4 april betitelde de Noordkoreaanse regering de betrekkelijk milde verklaring van de VN-Veiligheidsraad van 31 maart als „irrationeel en onzinnig" Het ministerie van buitenlandse zaken herhaalde het standpunt dat Noord-Korea aan zijn verplichtingen jegens het IAEA had voldaan. Het verklaarde bovendien dat de „vreedzame nucleaire activiteiten" van het land, die gedurende het onderhandelingsproces waren opgeschort, zouden worden hervat.

Op 6 april zei de Noordkoreaanse ambassadeur in India, Cha Bong Ju, dat zijn land weliswaar niet van plan was kernwapens te verwaardigen, maar dat zulke wapens, als ze wel zouden worden ontwikkeld, nooit zouden worden ingezet tegen de VS of Zuid-Korea. Cha suggereerde dat de enige functie van kernwapens zou zijn „Japan in toom te houden", dat, naar hij beweerde, zelf van plan was nucleaire wapens te produceren. In een ongebruikelijk krachtige reactie hekelde het Japanse ministerie van buitenlandse zaken deze suggestie op 8 april als „niets dan kwaadwillige propaganda".

Van 6-8 april rond in Pyongyang de zevende zitting van de negende Opperste Volksvergadering (het Noordkoreaanse parlement) plaats De zitting werd bijgewoond door president Kim Il Soeng en diens zoon Kim Jong Il (Zie voor zesdezitting pag 293/2-'94)

Zuidkoreaanse concessie inzake voorwaarden voor besprekingen tussen Noord-Korea en VS

De Zuidkoreaanse regering deed op 15 april een belangrijke concessie aan Noord-Korea door haar eerder gestelde eis te laten vallen, dat de beide Korea's speciale afgezanten zouden moeten uitwisselen voordat de Noordkoreaans-Amerikaanse besprekingen op hoog niveau konden worden hervat.

De bedoeling van de uitwisseling van speciale afgezanten was op het eerste gezicht een stap te zetten in de richting van de implementatie van het bilaterale verdrag uit 1991, waarin het Koreaanse schiereiland tot kernwapenvrije zone was uitgeroepen (zie pag. 2841112-'92). Veel commentatoren meenden echter dat de prealabele voorwaarde ook bedoeld was als middel om aan te tonen dat het Noordkoreaanse verlangen naar een normalisering van de betrekkingen met de VS alleen kon worden vervuld met de instemming van zijn zuiderbuur.

Ondanks deze concessie bevestigden de regeringen van de VS en Zuid-Korea op 18 april dat de andere prealabele voorwaarde voor besprekingen op hoog niveau - een bevredigende oplossing van het geschil over de nucleaire inspecties - overeind bleef.

Asiel voor Noordkoreaanse bosarbeiders

Op 16 april werd bekendgemaakt dat Zuid-Korea asiel zou verlenen aan circa 200 Noordkoreaanse bosarbeiders die waren ontsnapt uit werkkampen in Siberië. Deze actie, die een aantal weken in overweging was gehouden, werd door het Noorden veroordeeld als „verraad met voorbedachten rade".

De bosarbeiders maakten deel uit van een groep van zo'n 23.000 Noordkoreanen die werkzaam waren in Siberische houthakkerskampen onder omstandigheden die de slavernij benaderden. Naast degenen die contact hadden gezocht met Zuidkoreaanse diplomatieke vertegenwoordigers in Rusland en andere staten van de voormalige Sowjet-Unie, zouden er nog minstens 300 uit de kampen ontsnapte bosarbeiders rondzwerven

President Noord-Korea ontkent bestaan kernwapens

In een zeldzaam optreden voor de buitenlandse pers ontkende president Kim Il Soeng op 16 april het bestaan van kernwapens in Noord-Korea. Hij wekte de indruk de opgelopen spanning rond de kwestie te willen verminderen.

Kim, die sprak op een bijeenkomst van journalisten en diplomaten ter viering van zijn 82ste verjaardag, en die er alert en gezond uitzag, verklaarde dat „de wereld ons land nu oproept de kernwapens te laten zien die we niet hebben". Hij trok het nut van dergelijke wapens, die niet gebruikt zouden kunnen worden „tegen onze Koreaanse landgenoten", in twijfel en ontkende dat zijn land het proces beheerste om ze te maken of de installaties bezat om ze te testen. Hij zei: „Nooit in de toekomst zullen wij kernwapens bezitten, dat beloof ik u."

Deze toon van verzoening bleek ook uit de bekendmaking op 17 april dat Park Young Su, Noord-Korea's hoofdonderhandelaar met het Zuiden, zou worden vervangen. Tijdens de laatste directe onderhandelingssessie tussen Noord en Zuid, in maart, had Park gedreigd dat Seoel zou worden veranderd in „een zee van vuur" (zie hierboven). Deze opmerking was later door Kim Il Soeng bekritiseerd en „ongepast" genoemd.

Aankomst Amerikaanse raketten. Bezoek van minister Perry

Twee Amerikaanse schepen met Patriot-luchtdoelraketten arriveerden op 18 april in de Zuidkoreaanse haven Pusan. De voorgenomen stationering van de Patriots was door Noord-Korea krachtig veroordeeld als daad van provocatie. De aankomst van de raketten werd gevolgd door die van de Amerikaanse minister van defensie Perry, die op 19 april Seoel aandeed voor twee dagen van besprekingen.

De volgende dag werd bekendgemaakt dat de jaarlijkse militaire oefening „Team Spirit" van de VS en Zuid-Korea tot laat in het jaar werd uitgesteld. De mogelijkheid dat de oefening in ruil voor nucleaire medewerking door het Noorden helemaal zou worden afgelast, werd ook geopperd.

Onderhandelingen met IAEA over naderende brandstofvervanging

Er ontstond nieuwe spanning nadat Noord-Korea op 21 april aan het IAEA had laten weten dat het van plan was zijn grootste kernreactor „heel spoedig" van nieuwe brandstof te voorzien. Hoewel de regering het IAEA uitnodigde op dat proces toezicht te houden, ontstond vervolgens verschil van me-

ning over de precieze rol van het IAEA-personeel.

De vervanging van brandstofstaven, een tamelijk zeldzame gebeurtenis, werd beschouwd als een unieke inogelijkheid om meer te weten te komen over het nucleaire programma van Noord-Korea. Het proces was ook anderszins cruciaal, omdat de afgewerkte brandstof zou kunnen worden opgewerkt tot plutonium dat geschikt was voor kernwapens. In dat geval zou dc tioeveelheid materiaal die beschikbaar was voor de vervaardiging vari kernwapens, aanzienlijk worden vergroot. Er werd daarom een IAEA-team gemobiliseerd, dat volgens plan op 30 april naar Pyongyang zou vertrekken. Perry benadrukte op 22 april dat deze IAEA-supervisie ,,van cruciaal belang" was en opperde de mogelijkheid dat de VS zouden oproepen tut onmiddellijke invoering van sancties tegen Noord-Korea als de inspecteurs zouden worden gehinderd bij hun werk. Toch leidden onderhandelingen tussen het IAEA en de Noordkoreaanse regering niet tot overeenstemming over de precieze rol van de IAEA-medewerkers cn op 29 april annuleerde het IAEA het geplande bezoek. Diezelfde dag onderstreepten de Noordkoreaanse autoriteiten dat de vervanging van afgewerkte brandstofstaven geen uitstel kon velen en zou doorgaan in of buiten aanwezigheid van het IAEA.

Geschil met IAEA over nucleaire inspectie duurt voort

Op 12 mei leidden onderhandelingen tussen het IAEA en de regering van Noord-Korea tot de aankondiging van een inspectie-akkoord. Op grond van dit akkoord zou een inspectieteam van het IAEA toezicht houden op de verwijdering van meer dan 8.000 splijtstofstaven uit de belangrijkste kernreactor van Noord-Korea in Yongbyong. Hierbij kon voldoende materiaal vrijkomen voor de produktie van vier of vijf kernwapens.

Toen het team op 18 mei in Noord-Korea aankwam, was al ongeveer 5 procent van de splijtstofstaven verwijderd. wat het IAEA veroordeelde als een .,ernstige schending van de veiligheidsmaatregelen". Het inspectieteam oordeelde echter dat er geen bewijs was dat de verwijderde splijtstofstaven waren aangewend voor de procluktie van wapens. Enkele uren na deze bekendmaking gaf de Amerikaanse regering aan bereid te zijn de gesprekken op hoog niveau met Noord-Korea te hervatten. Daarbij zou dan ook gesproken kunnen worden over de mogelijkheid van eventuele politieke en economische betrekkingen. De voorwaarden voor de IAEA-inspectie waren echter nauw omschreven en de toegang tot de verwijderde splijtstofstaven bleef dan ook een bron van onenigheid. Het IAEA benadrukte dat het van belang was dat het de ouderdom van de staven kon controleren. Alleen zo kon namelijk worden bepaald of, zoals algemeen werd aangenomen, de Noordkoreanen eerder clandestien staven hadden aangevuld om materiaal te produceren voor de kernwapens waarvan men vermoedde dat zij die al hadden gemaakt.

Op 24 mei kwam een onderhandelingsteam van het IAEA in Noo d-Korea aan om te praten over de behandeling en de opslag van de verwijderde splijtstofstaven. Er kon echter geen overeenstemming worden bereikt en op 28 mei verlieten de onderhandelaars het land. Toen aan het eind van de maand mogelijk 60 procent van de staven was verwijderd, be eerde het IAEA dat Noord-Korea op het punt stond het bewijs te vernietigen van de hoeveelheitl. nucleaire splijtstof die in het verleden was aangewend voor zijn wapenprogramma. De Amerikaanse regering suggereerde dat zij onder deze omstandigheden geen andere keus zag dan te vragen om internationaie sancties tegen het land. Terwijl er geruchten gingen dat Noord-Korea voorbereidingen trof om de nieuwe Rodong-1 raket voor de middellange afstand te testen in de Japanse Zee, verklaarde Noord-Korea dat het land ,,nooit (zou) toestaan" dat buitenstaanders zijn nucleaire programma verstoorden.

Op 30 mei gaf de VN-Veiligheidsraad een verklaring van de voorzitter uit waarin Noord-Korea werd gewaarschuwd geen bewijsmateriaal over het innemen van nieuwe brandstof achter te houden. Tevens eiste de Veiligheidsraad dat het land zich aan de inspectieeisen van het IAEA hield.

De verklaring, die was goedgekeurd door alle 15 leden van de Veiligheidsraad (inclusief China), wekte de suggestie dat verdere actie zou worden ondernomen als Noord-Korea zich niet zou neerleggen bij de eisen van de Veiligheidsraad. De verklaring werd op 31 mei afgewezen door de Noordkoreaanse permanente vertegenwoordiger bij de VN die, hoewel hij zich bereid verklaarde te onderhandelen met het IAEA, suggereerde dat de impasse alleen kon worden doorbroken door directe gesprekken tussen Noord-Korea en de VS.

VS formuleren VN-sancties

De Amerikaanse regering bevestigde op 2 juni haar voornemen het opleggen van VN-sancties aan Noord-Korea door te zetten. Noord-Korea reageerde met een herhaling van het dreigement dat sancties zouden worden opgevat als een daad van oorlog en dat ze zouden leiden tot ,,verwoestende consequenties (...) voor Azië en de rest van de wereld".

Het Amerikaanse besluit kwam na een formeel rapport dat directeur-generaal Hans Blix van het IAEA uitbracht in de vorm van een brief aan VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali. Blix schreef dat de venvijdering door Noord-Korea van brandstofstaven uit de reactor van Yongbyon zonder adequate inspectie door het VN-agentschap het onmogelijk had gemaakt nauwkeurig vast te stellen of er materiaal was overgeheveld naar een programma voor de ontwikkeling van wapens.

Blix kwam op 3 juni naar het hoofdkantoor van de VN in New York om de leden van de Veiligheidsrraad in te lichten. Daarna volgde een stortvloed van diplomatieke activitciten. Vertegenwoordigers van de VS zochten steun - met name bij de buurlanden van Noord-Korea - voor het opleggen van sancties. Terwijl Zuid-Korea het Amerikaanse standpunt onderschreef, pleitte zowel Japan als China voor een oplossing van de kwestie door onderhandelingen.

Na besprekingen in Seoel werd op 11 juni bekendgemaakt dat de VS, Zuid-Korea en Japan hadden besloten tot een strategie van oplopende politieke en economische maatregelen tegen Noord-Korea. De drie landen kwamen ook overeen er bij China op aan te dringen zijn steun te betuigen met het gebruik van sancties. Deze boodschap werd aan de Chinese minister van buitenlandse zaken Qian Qichen overgebracht door zijn Japanse ambtgenoot, Koji Kakizawa, tijdens een ontmoeting in Beijing op 12 juni. Na afloop verklaarde een Japanse woordvoerder dat was overeengekomen dat China, in het kader van de VN, ,,positief (zou) participeren" in het geschil.

De VS onthulden op 15 juni formeel een tweefasenplan voor sancties en begonnen onder leden van de Veiligheidsraad te lobbyen voor aanvaarding van dit plan.

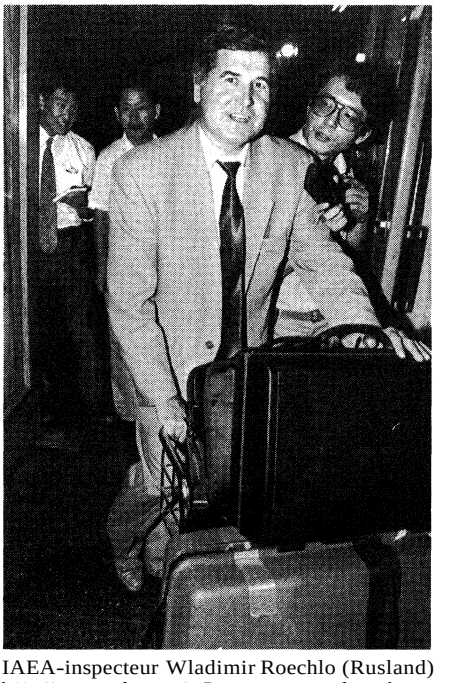

IAEA-inspecteur Wladimir Roechlo (Rusland) bij zijn terugkeer uit Pyongyang op het vliegveld van Beijing (11 juni).

Het plan voorzag in een wapenembargo, beeindiging van de wetenschappelijke en culturele contacten, verlaging van het niveau van de diplomatieke betrekkingen en inspectie door de VN van vrachtvluchten van en naar Noord-Korea. Zo nodig zouden deze maatregelen moeten worden gevolgd door een tweede fase: een wereldwijd verbod op Noordkoreaanse financiële transacties. Het voorstel, waarvoor men hoopte op Chinese steun en dat daarom geen draconische handelssancties bevatte, was volgens de permanente vertegenwoordiger van de VS bij de VN. Madeleine Albright, bedoeld om ,,eenpolitieke boodschap af te geven" aan Noord-Korea.

Noord-Korea trekt zich terug uit IAEA

Ondanks de diplomatieke inspanningen van de VS bleef de Noordkoreaanse regering afwijzend. Haar afgezant bij de IAEA, Yun Ho Jin, had op 7 juni verklaard dat zijn regering ,,nooit inspecties (zou) toestaan" van de twee verdachte opslagplaatsen voor nucleair afval in Yongbyon die centraal stonden in de confrontatie met het IAEA. Bovendien maakte Noord-Korea op 13 juni bekend dat het zich terugtrok uit het IAEA.

Deze stap volgde nadat het IAEA op 10 juni een resolutie had aangenomen waarin de technische hulp werd opgeschort - een grotendeels symbolische daad, maar wel de eerste strafmaatregel van het agentschap tegen Noord-Korea Ondanks Noord-Korea's besluit tot terugtrekking bleven twee IAEA-inspecteurs in het land aanwezig Zij kregen van de Noordkoreaanse autoriteiten geen opdracht om het land te verlaten

Jimmy Carter bezoekt Noord-Korea. Nieuwe voorstellen van Kim Il Soeng

De oplopende spanning werd verminderd door een vierdaags bezoek aan Noord-Korea, vanaf 15 juni, van de Amerikaanse oud-president Jimmy Carter. Hoewel de reis een particulier karakter had, had zij de goedkeuring van de regering-Clinton en werd zij door de Noordkoreaanse president Kim Il Soeng aangegrepen om met een nieuw pakket voorstellen te komen. Deze behelsden de belofte dat het Noordkoreaanse nucleaire programma zou worden opgeschort en de toezegging om deel te nemen aan een topontmoeting van de presidenten van de beide Korea's, in ruil voor opschorting van de sanctiedreiging en hervatting van de besprekingen op hoog niveau tussen de VS en Noord-Korea.

Carter verklaarde aan het eind van zijn bezoek: ,,De nucleaire crisis is voorbij." Hij noemde zijn gesprekken met Kim een ,,wonder".

De Noordkoreaanse vice-premier en minister van buitenlandse zaken. Kim Yong Nam (m.) ontvangt de Amerikaanse oud-president Jimmy Carter (l.) en echtgenote Rosalynn Cai-ter bij hun aankomst in Pyongyang op 15 juni.

Sommige analisten vroegen zich sceptisch af in hoeverre Kim echt bereid was om een compromis te sluiten. De voorgestelde bevriezing van de nucleaire ontwikkeling zou betekenen dat de 8.000 brandstofstaven die uit de reactor in Yongbyon waren verwijderd, niet konden worden gebruikt voor de produktie van plutonium. maar in opslag zouden moeten blijven. Als ze werden opgewerkt, zouden de staven na ongeveer zes maanden voldoende materiaal opleveren voor de vervaardiging van vier of vijf kernwapens. Maar doordat de staven eerst moesten afkoelen voordat ze zelfs maar konden worden opgewerkt. viel Kims aanbod samen met een noodgedwongen pauze in Noord-Korea's nucleaire ontwikkeling. Amerikaanse functionarissen maakten duidelijk dat de staven uiteindelijk uit het land zouden moeten worden verwijderd of op zo'n manier moeten worden opgeslagen dat het moeilijk zou zijn het materiaal voor andere doeleinden te gebruiken.

Akkoord over presidentiële top en hervatting besprekingen VS - Noord-Korea

Na Carters aankomst in Seoel op 18 juni, stemde de Zuidkoreaanse president Kim Young Sam onmiddellijk in met het voorstel van zijn Noordkoreaanse collega om een presidentiële topontmoeting te beleggen. Op 20 juni Stelde Zuid-Korea voor om op 28 juni samen te komen in het vrcdcsdorp Panmunjom om de details van de topontmoeting voor te bereiden. Dit voorstel werd door Noord-Korea op 22 juni aanvaard.

Na verificatie van Kims voorstellen maakten de VS op 22 juni bekend dat zij instemden met een derde ronde van besprekingen op hoog niveau met Noord-Korea in Genève, te beginnen op 8 juli. Algemeen werd aangenomen dat de hervatting van de bilaterale gesprekken de beste manier was om tot een oplossing van het geschil te geraken. In de dialoog zou Noord-Korea nucleaire inspecties en het schrappen van zijn wapenprogramma kunnen accepteren in ruil voor de normalisering van de betrekkingen met de VS in combinatie met economische en technische steun. Behalve de bereidheid om de bilaterale gesprekken te hervatten, maakten de VS ook de opschorting van hun diplomatieke offensief voor VN-sancties bekend.

Zonder dat er duidelijke aanwijzingen waren voor China's standpunt in de kwestie, werd de mogelijkheid van sancties ook ondermijnd toen de Russische minister van buitenlandse zaken Andrej Kozyrew op 16 juni verklaarde dat zijn regering zich zou verzetten tegen een door de VS opgestelde sanctieresolutie omdat

Rusland niet volledig was geconsulteerd over het vraagstuk

De Zuidkoreaanse vice-premier en minister voor nationale eenwording, Lee Hong Ku, sprak op 28 juni in Panmunjom 10 uur lang met Kim Yong Sun, de voorzitter van de commissie voor het herenigingsbeleid van de Opperste Volksvergadering van Noord-Korea. De beide mannen ondertekenden een akkoord over het houden van een presidentiële top in Pyongyang van 25-27 juli en van een tweede bijenkomst in Seoel op een later tijdstip. Na de hesprekingen sprak Lee de hoop uit dat de top een tijdperk zou inluiden waarin de Dilateraie betrekkingen ,,een nieuwe fase van verzoening (zouden)ingaan".

(Vor.ber.pag. 291/3 e.v.-1994)

Kim Yong Sun, voorzitter van de commissie voor het herenigingsbeleid van de Opperste Volksvergadering van Noord-Korea, wuift naar journalisten in Panmunjom op 28 juni. Links de Zuidkoreaanse vice-premier Lee Hong Ku.

KOREA (ZUID)

PAKKET POLITIEKE HERVORMINGEN AANGENOMEN

President Kim Young Sam wist zijn tanende populariteit en reputatie als pleitbezorger van politieke hervormingen op te vijzelen, toen het parlement na een intensief politiek debat van 10 maanden een pakket van drie voorgestelde hervormingswetten goedkeurde. De wetgeving (een wet op de verkiezing van overheidsfunctionarissen en het voorkomen van kiesfraude, samen met amendementen op de wet inzake politieke fondsen en de wet inzake lokale autonomie) werd op 15 maart 1994 door Kim met zijn handtekening bekrachtigd en trad de volgende dag in werking.

De kieswet bepaalde dat de toewijzing van de parleinentszetels die evenredig werden verdeeld onder politieke partijen om hun vertegenwoordiging te verzekeren, berekend moest worden op basis van het aantal behaalde stemmen in plaats van veroverde zetels. Ook werd het maximumbedrag dat een kandidaat in de verkiezingscampagne mocht uitgeven, verlaagd van 36 mrd won tot 20 mrd won bij presidentsverkiezingen, en van 125 mln won tot 50 mln won bij parlementsverkiezingen ($ 1 = 806.724 won op 18 maart 1994). Als een winnende kandidaat of een lid van zijn of haar familie of campagneteam de kieswet overtreden had, zou zijn of haar verkiezing ongeldig verklaard worden. Iedereen die werd veroordeeld voor een dergelijke overtreding zou 10 jaar lang geen overheidsfunctie mogen bekleden. Bovendien verhinderde de nieuwe wet dat politieke partijen tijdens de verkiezingscampagnes nieuwe leden wierven of partijbijeenkomsten hielden.

De herziene wet inzake politieke fondsen versterkte de controle op geldtransacties tilden~ de verkiezingen en verhoogde de overheidstoelage aan politieke partijen van 600 won tot 800 won per kiezer. De maximumdonatie van particulieren aan een politieke partij werd verhoogdvan 100 mln won tot 150 mln won.

De wet inzake lokale autonomie legde de wettelijke basis voor het plan van de regering om de lokale bestuurseenheden te reorganiseren

Ook werd bericht dat regering en oppositie op 4 maart waren overeengekomen een begin te maken met een herziening van de wet op de nationale veiligheid.

Krachtens deze wet, die het onder erp was geweest van recente kritiek van de Amerikaanse regering, beschikten de autoriteiten over draconische bevoegdheden om zelfs minder belangrijke subversieve acties te bestraffen De aankondiging ging vooraf aan de publikatie van een rapport van de mensenrechtenorganisatie Amnesty International dat uiterst kritisch was over de Zuidkoreaanse mensenrechtensituatie in het algemeen en de rol van de wet op de nationale veiligheid in het bijzonder.

PREMIER VERVANGEN. KRITIEK OPPOSITIE. CONFLICTIN CHOGYE-ORDE

Op 22 april trad premier Lee Hoi Chang af. Hij werd opgevolgd door Lee Yung Duk, tot dan vice-premier en minister voor nationale eenwording. De aanleiding tot deze wijziging werd gevormd door een geschil over de verdeling van de uitvoerende macht tussen de premier en president Kim Young Sam.

De verhouding tussen president Kim en Lee Hoi Chang, voormalig rechter bij het Hooggerechtshof en een uitgesproken tegenstander van politieke corruptie. was gespannen geweest sinds Lee's benoeming tot premier in december 1993. Aan de wortel van hun verschillen van mening lag de wens van Lee om de traditionele. grotendeels symbolische rol van de premier te wijzigen en echt gezag over het kabinet uit te oefenen. Deze verandering betekende dat de premier zich bevoegdheden toeëigende die tot de machtssfeer van de president behoorden. Het dispuut bereikte in april een hoogtepunt. toen zonder voorafgaande instemming van Lee regeringsbesluiten werden bekendgemaakt over de hervatting van de besprekingen met Noord-Korea en het verlenen van politiek asiel aan Noordkoreaanse bosarbeiders die waren ontsnapt uit werkkampen in Siberië (zie onder KOREA-NOORD). Lee reageerde met het uitgeven van een richtlijn die eiste dat ministers met portefeuilles die verband hielden met de staatsveiligheid, geen beleidsinitiatieven zouden aankondigen zonder voorafgaande consultatie van het bureau van de premier.

De druppel die de emmer deed overlopen was het besluit van Kim Young Sam om een adviesgroep in te stellen - bestaande uit de ministers van buitenlandse zaken, binnenlandse zaken en defensie, alsmede het hoofd van het planbureau voor de nationale veiligheid en de presidentiële adviseur voor nationale veiligheid - die het beleid ten opzichte van Noord-Korea zou moeten formuleren, terwijl Lee Hoi Chang daarvan was uitgesloten. Lee reagccrdc op 21 april. Hij stelde dat zijn instemming vereist was voor elk besluit dat door de groep zou worden genomen en dat de discussies in de groep ook in het voltallige kabinet aan de orde zouden moeten komen. Kim verwierp deze stel-

lingen en Lee diende de volgende dag zijn ontslag in, met de aantekening dat hij aftrad uit protest. De president suggereerde daarentegen dat Lee was ontslagen omdat hij de grenzen van zijn bevoegdheden had overschreden.

Lee's opvolger, Lee Yung Duk (68), was een vluchteling uit Noord-Korea en oud-universiteitsvoorzitter. In tegenstelling tot zijn voorganger stond hij bekend als een ideoloog. Zijn afkerigheid van onderhandelingen met een open einde met Noord-Korea en zijn heftige kritiek op de mensenrechtensituatie onder het communistische regime ontlokten een aantal commentatoren de voorspelling dat zijn promotie een verharding betekende in de houding van Zuid-Korea tegenover zijn noorderbuur.

Lee Yung Duk werd als vice-premier en als hoofd van de Raad voor Nationale Eenwording opgevolgd door Lee Hong Ku.

Voorafgaand aan de vervanging van Lee Hoi Chang werd op 14 april bericht dat president Kim de minister van landbouw, bosbouw en visserij, Kim Yang Bae, had ontslagen en vervangen door Choi In Kee. Deze ingreep werd, net als de vervanging van premier Hwang In Sung in december 1993 (zie pag. 295/2/3-'94), ingegeven door de wens van de president om de publieke opinie gunstig te stemmen. Deze had zich tegen de jongste maatregelen gekeerd om de markt in de agrarische sector open te stellen (zie pag. 2961112-'94).

Oppositie heeft kritiek op vervanging premier

De nieuwe premier kreeg op 29 april met 170 tegen 10 stemmen de goedkeuring van de Nationale Assemblée. De Democratische Partij, de belangrijkste oppositieorganisatie, boycotte de vergadering. Volgens haar was het ontslag van Lee bedoeld om de anti-corruptiecampagne, waarbij hij nauw betrokken was, te ontkrachten. In het bijzonder zou moeten worden voorkomen dat onderzoek werd gedaan naar beschuldigingen inzake onwettige financiering van de regerende Democratisch-Liberale Partij (DLP) en Kims campagne voor de presidentsverkiezingen.

Eerder in de maand, op 16 april, hadden vertegenwoordigers van de Democratische Partij een ontmoeting gehad met leden van de kleinere Verenigde Volkspartij en Nieuwe Koreaanse Partij. Daarbij was afgesproken een werkgroep op te richten die de problemen moest bestuderen die de vorming van één oppositiepartij met zich mee zou brengen.

Conflict onder boeddhistische monniken

Tot degenen die werden beschuldigd van geheime donaties aan de verkiezingskas van Kim ter waarde van circa $10 mln, behoorde ook de Chogye-orde, de grootste boeddhistische organisatie van Zuid-Korea, die beweerde te worden gesteund door 90 procent van de 20 mln boeddhisten in het land De beschuldiging leidde binnen de orde tot toenemende spanning tussen conservatieve en hervormingsgezinde monniken, die tot een gewelddadige uitbarsting kwam op 10 april

Zeker 38 mensen raakten gewond en 134 monniken werden gearresteerd toen de oproerpolitie ingreep om een eind te maken aan hevige gevechten in Seoel, waar verscheidene duizenden hervormingsgezinden probeerden de hoofdtempel van de Chogye-orde in te nemen, waarbij zij het aftreden eisten van het conservatieve hoofd van de orde, Suh Eui Hyun. Suh zou in maart leden van misdaadbendes hebben ingehuurd om de hervormingsgezinde monniken te verwijderen die de tempel bezet hielden. Vervolgens zou hij een stemming hebben doorgedrukt die hem verzekerde van herverkiezing als ordehoofd voor een derde ambtstermijn van vier jaar. Ook werd hij ervan beschuldigd steekpenningen te hebben aangenomen van monniken die benoemd wilden worden tot hoofd van enkele van de 1.700 tempels van de orde.

De oproerpolitie die in de hoofdtempel was gelegerd na de gevechten van 10 april, werd op 13 april teruggetrokken. Later die dag gaf Suh zijn functie op en werd de macht van de uitvoerende raad van de orde overgedragen aan een hervormingsraad die werd gedomineerd door hervormingsgezinden Ook werd bekendgemaakt dat de regering had ingestemd met een onderzoek naar de beschuldigingen van financiering door de Chogye-orde van Kims campagne voor het presidentschap.

PRESIDENT OP BEZOEK IN RUSLAND EN OEZBEKISTAN

Van 1-4 juni bracht president Kim Young Sam een officieel bezoek aan Rusland. Hij sprak met president Boris Jeltsin en andere hoge Russische functionarissen De beide presidenten ondertekenden een overeenkomst van 13 punten. Ook gaven zij een gezamenlijke persconferentie, waarop zij zich verplichtten de prille commerciële en diplomatieke betrekkingen tussen hun landen uit te breiden. w

De twee bespraken ook de dreiging die uitging van Noord-Korea's vermeende kernwapenprogramma (zie onder KOREA-NOORD). Jeltsin verzekerde Kim dat Ruslands verdrag van vriendschap, samenwerking en ederzijdse hulp met Noord-Korea na de vervaldatum in 1996 niet verlengd zou worden en dat artikel 1 van het verdrag - over de Russische verplichting om militaire bijstand te verlenen ter verdediging van Noord-Korea - reeds buiten werking was.

Na zijn vertrek uit Moskou bracht Kim van 4-6 juni een staatsbezoek aan Oezbekistan, dat onder zijn bevolking ongeveer 200.000 etnische Koreanen telde en in 1992 diplomatieke banden had

Boeddhistische monniken bij een treffen met de Zuidkoreaanse oproerpolitie in de strijd om de hoofdtempel van de Chogye-orde in Seoel op 10 april.

aangeknoopt met beide Koreaanse staten.

(Vor.ber.pag. 294/3 e.v.-1994)

MALEISIË

NIEUWE UMNO-REGERING IN SABAH

Op 17 maart 1994 trad Joseph Pairin Kitangan at als premier van Sabah. nadat de steun voor zijn regering was afgebrokkeld toen minder dan een inaand na zijn beëdiging voor een nieuwe ambtstermijn (zie pag. 29712-'94) een deel van zijn aanhangers was overgelnpen naar andere partijen.

Pairin was de leider van de Parti Bersatu Sabah (PBS), die na de verkiezingen voor het deelstaatparlement medio februari weer aan het bewind was gekomen met een gereduceerde meerderheid. Pairin trad af nadat een aantal PBS-leden was overgelopen naar nieuwe partijen die gelieerd waren aan de oppositionele Sabah-vleugel van de United Malays National Organization (UMNO), het dominante element van de regerende Barisan Nasional (BN)-coalitie op federaal niveau.

Dank zij de overlopers kon UMNO op 18 maart een nieuwe regering in de deelstaat vormen. die onder leiding kwam te staan van Sakaran Dandai, tot dan toe federaal minister van grondbezit en coöperatieve ontwikkeling.

Pairin had het sedert eind 1990 aan de stok gehad met de federale regering, toen hij de PBS aan de vooravond van de algemene verkiezingen had teruggetrokken uit de BN-coalitie (zie pag. 60/3-'91). Het daaropvolgende proces en de veroordeling van Pairin wegens corruptie werden door de PBS afgeschilderd als een politieke wraakactie van federaal premier Mahathir Mohamecl (zie pag. 297/1-'94). Ook Pairins val werd gekenschetst als een persoonlijke triomf voor Mahathir. Na de ineenstorting van Pairins regering was Kelantan nog de enige deelstaat in de federatie met een oppositionele regering.

Op 12 maart werd voor het eerst bericht over overlopers van de PBS. De daaropvolgende dag deed Pairin een mislukte poging de assemblée van de deelstaat te ontbinden om de ineenstorting van zijn regering te voorkomen. Op 14 maart kreeg Pairin een zware klap te venverken. toen zijn broer Jeffrey Kitangan overliep. die in februari was gekozen als PBS-lid.

De desintegratie van de PBS leidde tot een wildgroei van nieuwe politieke partijen, alle verbonden met de regerende Sabah-vleugel van UMNO. Jeffrey Kitangan richtte de United Sabah Democratie Party op; Joseph Kurup. voormalig PBS-minister, stond aan de wieg van de United Sabah People's Party (USPP):en Bernard Dompok, een andere oudminister van de PBS. vormde de Sabah Democratic Party (SDP). Het restant van de PBS was de enige oppositiepartij in de nieuwe assemblée die op 18 maart werd beedigd.

GRONDWETSWIJZIGING GOEDGEKEURD DIE MACHT VAN DE MONARCHIE BEPERKT

Op 10 mei keurde de Dewan Rakyat (Huis van Afgevaardigden) met de vereiste tweederde meerderheid het constitutionele amendement 1994 goed. Door dit amendement werd de macht van de monarchie beperkt en werden wijzigingen in het rechtsstelsel aangebracht.

De *Far Eastern Economic* Review van 19 mei meldde dat er „geen serieuze protesten worden verwacht" van de negen erfelijke heersers van het land „tegendit verder kort ieken van hun al fors gesnoeide vleugels". In 1983 hadden zij zich verzet tegen pogingen van de regering om de macht van de monarchie te beperken, wat leidde tot een ernstige constitutionele crisis (zie pag. 351/1 e v.-'84). Maar in 1993 waren er wijzigingen ingevoerd naar aanleiding van een reeks beschuldigingen van koninklijk misbruik van macht en privileges. Hierdoor zou de populariteit van de monarchie in de publieke opiniezijn gedaald en zou een klimaat zijn geschapen dat gunstig was voor verdere grondwetswijzigingen. Dit constitutionele ainendement was in maart 1993 goedgekeurd door het Huis van Afgevaardigden en beperkte onder meer de wettelijke onschendbaarheid van de heersers (zie pag. 508/3 e.v.-'93).

Het wetsvoorstel van 1994 ontnam aan de Yang di-Pertuan Agong (de opperheerser of koning) het recht wetgeving te vertragen. Tot dan toe had de Yang di-Pertuan Agong het recht goedkeuring van een wetsvoorstel te weigeren en het voorstel binnen 30 dagen terug te sturen naai het parlement voor herovenweging. Bovendien was aan de grondwet een clausule toegevoegd die bepaalde dat de Yang di-Pertuan Agong en de acht andere erfelijke Maleise leiders het „advies" van de regering moesten opvolgen.

Met de nieuwe wet werd tevens een verplichte door de regering voorgeschreven ethische code voor de rechterlijke macht geïntroduceerd. In de *Economist* van 14 mei werd gesteld dat het concept van een ethische code op brede steun kon rekenen, maar dat met bezorgdheid was vastgesteld dat de code werd opgesteld in overleg met de premier, Mahathir Mohamed, ondanks het principe van de onafhankelijkheid van de rechterlijkc macht

DAJAKSPARTIJ WEER TOEGELATEN TOT REGERINGSCOALITIE IN SARAWAK

Op 31 mei werd de vooral uit Dajaks bestaande Parti Bansa Dayak Sarawak (PBDS) officieel weer toegelaten tot de regeringscoalitie in Sarawak, het zogenoemde Front van Drie of Barisan Tiga.

De PBDS was, net als de drie leden van de Barisan Tiga, lid van de federale BN. Zij was echter in 1987 uit de coalitie in Sarawak gezet (zie pag. 142/2/3-'88). Bij de laatste deelstaatverkiezingen in 1991 had de PBDS het slecht gedaan. De partij veroverde maar zeven van de 56 zetels (zie pag. 120/3-'92)

SPECIAAL UMNO-CONGRES OVER CORRUPTIE

De United Malays National Organization (UMNO), de grootste partij in de regeringscoalitie Barisan Nasional (BN), hield op 19 juni een speciaal congres over het probleem van de corruptie. In zijn openingstoespraak zei pre-

Joseph Pairin Kitangan tijdens de persconferentie op 17 maart waarop hij zijn aftreden als premier van Sabah bekendmaakte.

mier en UMNO-voorzitter Mahathir Mohamed dat .,onvermoeibare inspanningen" nodig waren om de corruptie uit te roeien voordat die een onderdeel van de Maleisische cultuur zou zijn geworden.

Het congres stemde in met amendementen op het partijstatuut die gericht waren op de bestrijding van machtsmisbruik en ,,de politiek van het geld"

REGERINGSCOALITIE UITGEBREID. POLITICI UIT SABAH IN FEDERAAL KABINET

Op 11 juni stemde de opperste raad van de BN in met de toelating van twee nieuwe partijen uit Sabah tot de coalitie, die daarna uit 14 partijen bestond.

De twee nieuwe coalitiepartijen - de Sabah Democratic Party (SDP) en de United Sabah People's Party (USPP) - waren beide afgescheiden facties van de Parti Bersatu Sabah (PBS), die volledig was ingestort in maart 1994 (zie hierboven). Een derde partij uit Sabah, de Sabah People's United Democratic Party of Setia, werd het BN-lidmaatschap geweigerd.

Vice-premier Anwar Ibrahim maakte op 25 juni bekend dat Bernard Dompok, voorzitter van de SDP, en Jeffrey Kitangan, vice-voorzitter van de met de BN verbonden Angatan Keadilan Rakyat (Akar) uit Sabah, waren benoemd tot federaal minister respectievelijk onderminister.

Jeffrey Kitangan had een rol gespeeld bij de ondergang van de PBS-regering in maart. Eerst had hij zijn eigen PBS-afscheidingsbeweging gevormd (zie hierboven), maar vervolgens had hij zich aangesloten bij degevestigde Akar.

PREMIER BEZOEKT DE VS

Begin mei bezocht premier Mahathir Mohamed de VS voor besprekingen met de Amerikaanse president Bill Clinton over ,,bilateraleen regionale kwesties". Daarbij kwam onder meer het Economische Samenwerkingsforum voor Azië en de Pacific (APEC)ter sprake.

Mahathir had het eerste forum van de APEC in november 1993 in de VS geboycot, nadat hij eerder had gewaarschuwd voor Amerikaanse intenties om Aziatische landen te overheersen onder het mom van steun voor de APEC (zie pag. 146/3 e.v.-'94). Maar in de Far Eastern *Economic* Review van 19 mei werd gemeld dat Mahathir Clinton had verzekerd dat hij de tweede APEC-top zou bijwunen, die volgens plan in 1994 in Indonesië zou plaatsvinden.

AKKOORD OVER AANKOOP RUSSISCHE MIGS

Op 7 juni tekende Maleisië een overeenkomst voor de aankoop van 18 Russische gevechtsvliegtuigen van het type Mig-29 voor circa $550 mln. Krachtens een clausule over tegenaankopen zou Rusland $150 mln besteden aan palmolie en andere, niet gespecificeerde produkten uit Maleisië.

De ondertekening van het akkoord betekende het einde van twee jaar moeizaam onderhandelen tussen Rusland en Maleisië (zie ook pag. 510/1-'93). Door het akkoord werd Maleisië de eerste niet-coinmunistische staat in Zuidoost-Azië die Russisch militair materieel ging gebruiken. De Migs zouden worden ingezet naast Amerikaanse F/A-18 Hornets en Britse Hawks Samen zouden zij zo'n 31 McDonnell Douglas H-4 Skyhawk jachtbommenwerpers vervangen, die door de luchtmacht op 1 juni waren afgedankt.

In februari 1993 had Maleisië een militaire samenwerkingsovereenkomst gesloten met India, waar de Mig-29 in licentie gebouwd werd. In het kader van die overeenkoinst zouden Maleisische vliegers en technici worden getraind in India (zie pag. 509/3-'93).

(Vor.ber.pag. 296/2 e.v.-1994)

SINGAPORE

UITSPRAAK IN PROCES OVER OFFICIËLE GEHEIMHOUDING

Op 31 maart 1994 werden vijf vooraanstaande Singaporanen - twee journalisten (onder wie Patrick Daniel van de Business Times) en drie economen - schuldig bevonden aan overtreding van de wet op de officiële geheimhouding. Zij kregen boetes opgelegd van S$ 1.500 tot S$ 6.000 per persoon ($1= S$ 1,5694 per 31 maart 1994).

De vijf waren in oktober 1993 in staat van beschuldiging gesteld omdat zij de regeringsramingen over de groei van de economie in het tweede kwartaal van 1992 in strijd met de wet hadden bekendgemaakt enkele dagen voordat de cijfers officieel werden vrijgegeven (zie pag. 298/1-'94).

Het proces werd alom gezien als een toets voor de persvrijheid in Singapore. De rechter zag af van het opleggen van gevangenisstraf aan de vijf (hoewel dat volgens de wet mogelijk was), maar de Guardian schreef op 1 april in een commentaar dat de uitspraak teleurstellend was voor ieder die had gehoopt op een meer open opstelling van de autoriteiten.

CONTROVERSE OVER STOKSLAGEN

Op 5 mei onderging Michael Fay, een 18-jarige Amerikaanse staatsburger, een lijfstraf van vier slagen met een rotan stok, ondanks drie verzoeken om clementie van de Amerikaanse president Bill Clinton.

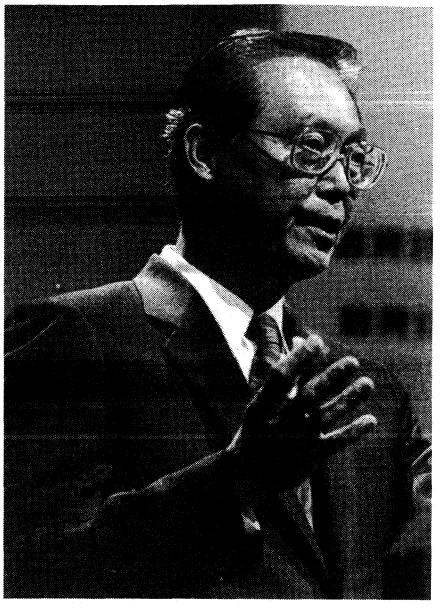

De premier van Singapore. Goh Chok Tong.

De stokslagen maakten deel uit van de straf die Fay had gekregen voor het vernielen van auto's en voor andere overtredingen, en riep alom kritiek op uit het oogpunt van de mensenrechten. De Westerse media besteedden aandacht aan diverse andere gevallen van westerlingen die in buitenlandse gevangenissen zaten in afwachting van een lijfstraf, maar meldden ook reacties van mensen die voor de lijfstraf waren. Vooral in de VS, waar misdaad en straf juist zeer in de publieke belangstelling stonden, waren veel voorstanders van de straf.

LEE KUAN YEW STELT WIJZIGINGEN KIESSTELSEL VOOR

In de Sunday Times van Singapore van 8 mei werd gemeld dat senior minister Lee Kuan Yew opnieuw had gesuggereerd dat economische bijdrage en verantwoordelijkheid in de maatschappij in het stemrecht tot uiting moesten komen. Binnen 15 a 20 jaar, aldus Lee, zou Singapore met zijn dalende geboortencijfer en zijn in verhouding toenemende aantal ouderen misschien moeten overwegen twee stemmen te geven aan personen tussen 35 en 60 jaar (veelal getrouwd. met kinderen, maar nog beneden de pensioengerechtigde leeftijd).

(Vor.ber.pag. 298/1/2-1994)

TAIWAN

BETREKKINGEN MET CHINA. MOORD OP TAIWANESE TOERISTEN IN CHINA. VLIEGTUIGKAPINGEN EN VEROORDELING KAPERS

In april 1994 werden de betrekkingen tussen Taiwan en China ernstig ge-

schaad door een incident waarbij 32 mensen, onder wie een groep van 24 Taiwanese toeristen, om het leven kwamen op een plezierboot op het Qiandao-meer in de Chinese provincie Zhejiang.

De doden vielen op 31 maart, maar pogingen van de Chinese autoriteiten om het incident uit het nieuws te houden. hadden tot gevolg dat de details van de tragische gebeurtenis slechts langzaam naar buiten kwamen. De officiële verklaring voor he! incident luidde dat de complete groep toeristen en de Chinrse bemanningsleden waren omgekomen door verbranding of verdrinking na een explosie aan boord van het vaartuig. Er waren geen sporen van roof, zo werd gesteld, en geen van de doden had ,,abnormale verwondingen" Later werd echter onthuld dat alle slachtoffers waren gevonden in één kleine hut, dat zij waren verbrand nadat zii waren gedood en dat zii beroofd waren.

Het incident wekte in Taiwan een golf van protesten op. President Lee Teng-hui zei op 9 april dat de Chinezen zich gedroegen als .,bandieten[n]. Door zo'n ,,volkomen minachting" te tonen voor het menselijk leven bewees de Chinese regering niet berekend te zijn op haar taak, aldus de president, en ..de bevolking had haar al lang geleden moeten verstoten". Ondanks een Chinese erkenning, eveneens op 9 april. dat het incident zou kunnen zijn veroorzaakt door ,,sabotage", maakte de regering van Taiwan op 12 april bekend dat zij elke vorm van culturele en educatieve uitwisseling met het Chinese vasteland opschortte uit protest tegen de behandeling van de zaak. De volgende dag werd bekendgemaakt dat rrizen van Taiwan naar China zouden worden beëindigd. In 1993 kwamen 1,53 mln van de 41,52 mln bezoekers aan China uit Taiwan en een boycot zou naar verwachting aanzienlijke gevolgen hebben voor de Chinese toeristenindustrie.

De moede in Taiwan werd op 16 april aangewakkerd door berichten van de Taiwanese inlichtingendienst dat de boot was aangevallen door Chinese soldaten gewapend met vlammenwerpers en dat de autoriteiten op het vasteland hadden geprobeerd deze misdaad te verdoezelen. De dag daarop gaf de Chinese regering toe dat er sprake was geweest van moord, brandstichting en beroving. Zij verklaarde dat drie mannen waren aangehouden, die hadden bekend. Twee van de gearresteerden waren werkzaam in de botcnbranche, de derde was werkloos. Er waren geen bewijzen, zo werd gesteld. voor betrokkenheid van militairen of politiemensen. De Chinese premier Li Peng sprak zijn afschuw over het incident uit en repte van ..een gruwelijke misdaad".

De arrestaties werden in Taiwan met instemming begroet en op 26 april opperde de regering dat de bilaterale handel en economische activiteiten ,.geleidelijk weer normaal zouden worden". Toch bleven de zwijgzaamheid van de Chinezen over de details van de moorden, hun dwingende wens om de lichamen te cremeren in plaats van ze terug te zenden naar Taiwan en de strenge journalistieke restricties die de zaak bleven omgeven. in Taiwan een bron van kritiek. Zowel de Straits Exchange Foundation (SEF)- die in het voorgaande jaar semi-officiele gesprekken had gevoerd met zijn tegenhanger op het vasteland, de Association for Relations Across the Taiwan Straits (ARATS) - als de op kabinetsniveau opererende Mainland Affairs Council (MAC) liet weten niet van plan te zijn vertegenwoordigers naar China te sturen om het incident op het Qianciao-meer te bespreken voordat de Chinese onderzoekers nadere inlichtingen hadden verschaft

Veroordeling Chinese kapers

Een Chinees die een vliegtuig had gekaapt voor een vlucht naar Taiwan, werd door een rechtbank in Taipei op 6 april tot 10 jaar gevangenisstraf veroordeeld.

Het Taiwanese Hooggerechtshof bevestigde op 11 mei het vonnis waarbij Shi Yuebo was veroordeeld tot negen jaar gevangenisstraf voor de kaping van een lijnvliegtuig van China naar Taiwan op 10 augustus 1993 (zie pag. 882/2-'93). Hetzelfde hof verlaagde op 19 mei daarentegen de straffen voor Liu Baocai en Huang Shugang die zij hadden gekregen voor hun kaping op 6 april 1993 (zie pag. 516/3-'93), de eerste van een reeks kapingen (zie ook pag. 373/3 e.v. en 374/3-'94). Zij waren aanvankelijk veroordeeld tot 10 jaar gevangenisstraf, maar deze straf werd nu verminderd tot zeven jaar.

Verdere ontwikkelingen in relatie met China

De verhouding tussen Taiwan en China bleef ook in mei en juni beheerst worden door het incident op het Qiandao-meer op 31 maart 1994 (zie hierboven).

Een Taiwanese delegatie van advocaten, criminologen en familieleden van de slachtoffers ging op 2 mei in op een uitnodiging van China om de gegevens met betrekking tot de misdaad te bekijken. Maar toen zij daar op 8 mei was aangekomen, klaagden de afgevaardigden dat zij geen toegang kregen tot elementaire bewijzen zoals de autopsierapporten cn de boot waarop de mensen waren vermoord. Ook werd hun verzoek afgewezen om de vier mannen die in verband met de moorden waren beschuldigd te ondervragen. (Drie mannen waren enkele dagen na de moorden gear esteerd en een vierde was op 28 april aangehouden omdat hij van de slachtoffersgestolen goederen zou hebben verhandeld.) De Chinese autoriteiten bleven volhouden dat roof het motief voor de moorden was geweest en op 10 mei ontkenden zij expliciet elke betrokkenheid bij het incident van leden van het Volksbevrijdingsleger (PLA).

In een gezamenlijke verklaring. uitgegeven aan het slot van hun bezoek op 12 mei, zeiden de Taiwanese afgevaardigden echter dat de reis alleen maar ,,onze twijfels versterkt" had ten aanzien van de officiële lezing van het misdrijf.

In afwachting van een bevredigende oplossing van de zaak werd een toeristen-boycot van China gehandhaafd door de SEF, hoewel de MAC van de regering eind mei het verbod op groepsreizen naar het vasteland ophief omdat het tijd was ..dit incident achter ons te laten". Een hogere ambtenaar van het Chinese bureau voor toerisme gaf op 26 mei toe dat het vasteland in april en mei 50.000 Taiwanese toeristen minder had ontvangen dan verwacht en dat de boycot had geleid tot een verlies aan inkomsten van circa $ 50 mln. De SEF sloot verder elke ontmoeting op hoog niveau met de ARATS uit totdat de zaak naar tevredenheid was opgelost

Drie Chinezen die de moorden hadden bekend, werden op 12 juni ter dood veroordeeld na een proces van drie dagen dat op de televisie werd uitgezonden. Het proces vond plaats voor een Volksrechtbank in Hangzhou, de hoofdstad van de oostelijke Chinese provincie Zhejiang. Na de uitspraak. in aanwezigheid van 1.200 mensen, werden de drie op 19 juni doodgeschoten. Een vierde man. die had bekend eigendommen van de slachtoffers te hebben verhandeld, werd veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf.

De Chinese hoop dat de snelle berechting van de vermeende moordenaars veel van de verbittering zou wegnemen, bleek een illusie. Veel Taiwanezen geloofden namelijk dat het proces een cosmetische operatie was geweest en dat de identiteit van de werkelijke daders niet was onthuld. De behandeling van de nabestaanden van de slachtoffers, die in mei een bezoek aan China hadden gebracht (zie hierboven), gevoegd bij de hardnekkige weigering van de Chinese autoriteiten om Taiwanese advocaten en parlementariërs bij het proces toe te laten, versterkte dat geloof alleen maar. Bovendien werd de wijdverbreide opinie dat leden van het PLA bij het misdrijf betrokken waren geweest, aangewakkerd door de bewering van een Taiwanees parlementslid dat 10 soldaten van het PLA in verband met het incident standrechtelijk geëxecuteerd waren.

Toch hadden de Chinezen al voor de terechtstellingen nieuwe initiatieven ondernomen om de Taiwanese toeristische boycot van het vasteland te beëindigen. De semi-officiële ARATS, die samen met de SEF het medium was geweest voor de norrnaliseringsbesprekingen tussen de twee staten, kwam op 17 juni met het voorstel zo spoedig mogelijk een bilaterale ontmoeting op hoog niveau te houden. Taiwan antwoordde gereserveerd op het initiatief met een verklaring van Kao Kung-lien, vicevoorzitter van de MAC, die opperde dat eerst de schadevergoeding aan de nabestaanden van de Qiandao-slachtoffers moest worden geregeld voordat de routinebesprekingen konden worden hervat.

Chinees lijnvliegtuig gekaapt

De betrekkingen tussen beide landen kwamen verder onder druk te staan door de kaping van een Chinese Boeing 737. Het vliegtuig werd op 6 juni gedwongen naar Taipei te vliegen. De kaper, gewapend met een keukenmes, werd door de Taiwanese autoriteiten gearresteerd en na een opont-houd van drie uur mocht het vliegtuig terugkeren naar China met de overige 130 passagiers en de achtkoppige bemanning.

NIEUWE VOORZITTER OPPOSITIEPARTIJ

Op 1 mei werd Shih Mingteh gekozen als voorzitter voor de Democratische Progressieve Partij (DPP), de belangrijkste oppositiegroepering van het land. Hij had zijn tegenstander Yu-Chen Yueh-ying met 206 tegen 145 stemmen verslagen. Shih, een dissident die 25 jaar van zijn leven in gevangenschap had doorgebracht, beloofde zijn positie te gebruiken om te strijden voor de onafhankelijkheid van Taiwan.

HOGE GENERAALS IN STAAT VAN BESCHULDIGING

De Controlerende Yuan - een lichaam dat werd gekozen door lokale bestuursraden om het werk van de Uitvoerende Yuan, de ministeries en de rest van de uitvoerende macht te controleren en de leden ervan eventueel in staat van beschuldiging te stellen - beschuldigde op 2 juni acht generaals van verspilling van gemeenschapsgeld in een wapenschandaal rond de modernisering van 32 vliegtuigen voor de bestrijding van onderzeeërs.

De acht - één viersterrengeneraal. twee driesterrengeneraals, twee generaals-majoor, en drie luitenant-generaals - vormden de grootste groep officieren die ooit door de Controlerende Yuan in staat van beschuldiging was gesteld. Onder hen waren de vroegere opperbevelhebbers van de luchtmacht generaal Kuo Ju-lin en generaal Chen Hsing-ling, die inmiddels werkzaam waren als respectievelijk nationaal beleidsadviseur en nationaal strategisch adviseur van president Lee Teng-hui.

PREMIER BEZOEKT MEXICO

Premier Lien Chan bracht van 6-8 juni een onaangekondigd bezoek aan Mexico. Het was het eerste contact op hoog niveau tussen beide landen sinds de erkenning door Mexico van de Chinese regering in Beijing in 1971.

(Vor.ber.pag. 373/1 e.v.-1994)

OESO

VERGADERINGEN MINISTERRAAD

Op 2 en 3 juni 1993 kwamen ministers van de 24 lidstaten van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) in Parijs bijeen voor de jaarlijkse vergadering van de ministerraad. In een na afloop uitgegeven communiqué werd aangedrongen op stappen ,,om een sterke aanhoudende groei met verbeterde werkgelegenheidsvooruitlichten te herstellen" en op inspanningen om ,,voor het einde van het jaar een substantiële, alomvattende en evenwichtige uitkomst van de Uruguay-ronde (van multilaterale handelsbesprekingen) te bereiken".

De ministers begroetten ook het interimrapport van de OESO over werkloosheid - het eerste van een speciale commissie die op de vorige jaarvergadering was opgericht (zie pag. 660/1-'92) - dat structurele hervormingen, een flexibele arbeidsmarkt en betere opleidingen aanbeval om de werkloosheidscijfers omlaag te brengen.

De bezorgdheid over langzame groei en stijgende werkloosheid, met name in Europa. had de gesprekken gedomineerd waarbij de ministers hun twijfels hadden geuit over de vooruitzichten op een spoedig herstel. De EG-commissaris voor economische en financiële zaken, Henning Christophersen, noemde de bestaande werkloosheid in Europa ,,een enorme verspillingranmiddelen"

De op 1 juni gepubliceerde halfjaarlijkse *Economic Outlook* van de OESO voorspelde dat de werkloosheid in de industrielanden in de eerste helft van 1994 zou stijgen tot 36 mln, procentueel en absoluut het hoogste cijfer sinds de Tweede Wereldoorlog. De groeicijfers voor de geindustrialiseerde wereld in 1993 werden naar beneden bijgesteld tot net boven 1 procent tegen de verwachting van 1,9 procent zes maanden eerder. De produktie zou er naar verwachting in 1993 in Europa het slechtst aan toe zijn en krimpen tot 0.3 procent. De VS zouden daarentegen in 1993 met 2,6 procent een relatief hoge groei doormaken, die in 1994 zou stijgen tot 3.1 procent, terwijl de Japanse economie naar verwachting 1 procent zou groeien in 1993 en 3,3 procent in 1994.

In een verklaring na afloop van de vergadering heette het dat de ministers Mexico en de OESO hadden ,,uitgenodigd" om de .,voorwaarden en condities voor (het Mexicaanse) lidmaatschap (te onderzoeken) met het oog op een spoedige toetreding". Naar verluidt kreeg de Mexicaanse aanvraag van het OESO-lidmaatschap forse steun van Canada en de VS.

Jaarvergadering 1994

De ministeriële raad van de OESO hield op 7 en 8 juni 1994 in Parijs haar volgende jaarlijkse vergadering. De vergadering, waarin vooral werd gesproken over de werkloosheid in de OESO-lidstaten, keurde een breed beleidsprogramma goed.

In een na afloop uitgegeven communiqué heette het dat de ministers veel waarde hechtten aan technische vooruitgang, uitbreiding van de handel en meer investeringen ,,om geweldige nieuwe mogelijkheden voor de OESO-landen te scheppen om de werkgelegenheid uit te breiden". Benadrukt werd echter dat dit van geïndustrialiseerde landen eiste dat ze ,,voortdurend innoverend (zijn) en in staat zich aan te passen. terwijl ze voortdurend hun economische efficiencv verhogen".

Werkloosheidsrapport. De goedkeuring door de ministers van het beleidsprogramma was gebaseerd op een 57 punten tellende strategie uit ,,The OESO Jobs Study", waartoe in mei 1992 opdracht was gegeven (zie pag. 660/1-'92) en die voor de vergadering was gepubliceerd. In de studie, waarin werd erkend dat de stijgende werkloosheid in de OESO-landen ,,een enorme verspilling van menselijke rijkdommen" betekende, werd voorgesteld het structurele beleid radicaal te herzien om de basis te vormen voor op maat gemaakte programma's voor de afzonderlijke lidstaten.

De secretaris-generaal van de OESO. Jean-Claude Paye.

De specifieke voorstellen in het rapport hielden onder meer in het stimuleren van het scheppen en verbreiden van technische kennis; het vergroten van de arbeidsflexibiliteit; het bevorderen van een ondernemersklimaat; het bevorderen van de flexibiliteit van arheids- en loonkosten door bezinning op de merites van de wettelijk voorgeschreven minimumlonen; het hervormen van de arbeidsplaatsgaranties door versoepeling van de ontslagregels: een actiever en uitgebreider arbeidsmarktbeleid: het verbeteren van de vakkundigheid van de werknemers door betere opleiding: cn het hervormen van werkloosheids- en andere sociale uitkeringen door de uitkeringsduur te beperken.

Hoewel er geen direct verband werd gelegd tussen werkloosheid en misdaad, werd er in het rapport opgemerkt dat werkloosheid aanleiding gaf tot gezondheidsproblemen. lagere eigendunk en verzet tegen organisatorische en technische veranderingen.

De op 6 juni gepubliceerde halfjaarlijkse Eco*nomie Outlook* van de OESO voorspelde slechts een minimale daling van de werkloosheid in de OESO-landen. van 8,5 procent van de beroepsbevolking (ongeveer 35 mln) in 1994 naar 8.3 procent in 1995. Er werd echter wel een stijging van de industriële groei in 1994 verwacht. die voor alle OESO-landen samen op dat moment op 2,6 procent werd geraamd (in december 1993 was een groei van 2,1 procent voorspeld).

Lidmaatschap

De ministersvergadering (de eerste waaraan Mexico deelnam, dat op 18 mei het 25ste OESO-lid werd) keurde plannen goed om onderhandelingen te beginnen met Zuid-Korea over een eventueel lidmaatschap tegen eind 1996. Ook drong de vergadering aan op een ,,snel begin" van de onderhandelingen over het lidmaatschap met Tsjechië, Hongarije, Polen en Slowakije.

(Vor.ber.pag. 363/3-1993)

OPEC

VERGADERINGEN OLIEMINISTERS

Op 25 en 26 maart 1994 kwamen in Geneve de olieministers van de Organisatie van Olie-exporterende Landen (OPEC) voor de 96ste keer bijeen. Zij besloten het bestaande gezamenlijke OPEC-plafond van 24,52 mln vaten per dag (vpd) te handhaven tot eind 1994 (zie pag. 299/3 e.v. -'94 voor de 95ste vergadering). Doordat de o ganisatie het niet eens kon worden over de aanpak van het surplus aan ruwe olie. daalde de prijs voor een vat olie onmiddellijk met ongeveer $ 1 tot net boven de $ 13. De referentieprijs van de OPEC bleef staan op $21.

Vóór de vergadering had het OPEC-secretariaat volgens berichten de afgevaardigden gewaarschuwd dat de prijzen scherp konden dalen als er geen ovcrecnstemming werd bereikt over een verlaging van de produktie. De ministers rechtvaardigden hun besluit de produktie niet terug te brengen door te verwijzen naar voorspellingen die een hogere vraag in het vierde kwartaal van 1994 voorzagen.

Volgens de *Financial Times* van 28 maart was een poging om een gecoördineerde produk tieverlaging tot stand te brengen met acht niet-OPEC-producenten mislukt, toen Saoedi-Arabië, de grootste OPEC-producent. weigerde mee te doen. De *International Herald Tribune* van 28 maart meldde dat de Saoedische weigering de produktie te verlagen, Iran .,tot grote woede" had gedreven. Iran was een van de zogenaamde ,,prijshaviken" van de OPEC.

Irak weigerde het op de vergadering in maart bereikte akkoord te tekenen. In een verklaring aan het Iraakse persbureau, waarover op 4 april werd bericht, stelde olieminister Safa Hadi Jawad dat het akkoord zou leiden tot een verdere verlaging van de olieprijzen en dat Irak zijn trouw aan het akkoord van Geneve uit mei 1990 had herhaald (zie pag. 689/1-'90).

De olieministers van de OPEC besloten tijdens hun bijeenkomst op 15 en 16 juni in Wenen het bestaande plafond voor de gecombineerde produktie te handhaven op 24,52 mln vaten per dag (vpd). In mei werd bericht dat de totale OPEC-produktie boven dit plafond was uitgekomen met een produktie van 24,8 mln a 24,992 mln vpd. De vergadering hechtte haar goedkeuring aan de oprichting van een nieuwe subcommissie onder voorzitterschap van Venezuela, die toezicht moest houden op naleving van het plafond.

De ministers gelastten ook een vergadering in september af, in de hoop de markt zodoende ervan te overtuigen dat het bestaande produktieplafond tot het eind van het jaa ongewijzigdzou blijven.

De bekendmaking leidde onmiddellijk tot een stijging van de olieprijzen. Een vat ruwe Brent-olie deed op 21 juni iets meer dan S 17 - een stijging van ongeveer $ 4 sinds de OPEC-vergadering van maart (zie hierboven).

Benoeming nieuwe secretaris-generaal blijft uit

Op 16 juni werd de Libische olieminister Abdullah Salem al-Badri tot waarnemend secretaris-generaal van de OPEC benoemd, nadat de ministers er niet in waren geslaagd unaniem een opvolger aan te wijzen van secretaris-generaal Subroto, wiens driejarige ambtstermijn op 30 juni verstreek. Op 15 juni had Badri het voorzitterschap van de OPEC-conferentie op zich genomen voor de volgende zes maanden.

(Vor.ber.pag. 299/2 e.v.-1994)

VERENIGDE NATIES

UNCTAD: VERSLAG OVER HANDEL EN ONTWIKKELING, WAARNEMER SECRETARIS-GENERAAL

In het in september 1993 gepubliceerde jaarverslag (Trade and Development Report 1993) van de VN-Conferentie over Handel en Ontwikkeling (UNCTAD) werd het contrast beklemtoond tussen de opmerkelijke economische prestaties van Oost- en Zuidoost-Azië, met een gemiddelde groei van 6 procent in 1992 en 1993, en de zich verdiepende recessie in de geïndustrialiseerde landen. Het dalend produktieniveau en de omhoog schietende werkloosheid in Oost-Europa werden in het verslag hoofdzakelijk toegeschreven aan het ontbreken van de juiste mechanismen en instellingen om daar een markteconomie overeind te houden.

De geringe economische groei in Afrika sproot voort uit een verslechterde ruilvoet en uit de vele rampen, veroorzaakt door de natuur en de mens. In Latijns-Amerika had de verlichting van de schuldencrisis in de jaren '80 in 1991 en 1992 tot groeicijfers geleid van rond 5 procent. Deze groei werd verwezenlijkt onder een strakker monetair en fiscaal beleid, in combinatie met de toegenomen liberalisering en privatisering van de handel.

Waarnemer secretaris-generaal

Op 1 april 1994 werd Carlos Fortin (Chili) benoemd tot dienstdoend functionaris van de UNCTAD in afwachting van de benoeming van een nieuwe secretaris-generaal in plaats van Kenneth Dadzie (Ghana). wiens verlengde ambtstermijn op 30 maart afliep. (Voor Dadzie's benoeming per 1 januari 1986 zie pag. 325/3 en 326/1-'87.)

(Vor.ber.pag. 442/2 e.v.-1993)

De directeur-generaal van de UNESCO. Federico Mayor Zaragoza.

UNESCO: 27STE ALGEMENE CONFERENTIE, NIEUWE LEDEN

De 27ste Algemene Conferentie van de Onderwijskundige, Wetenschappelijke en Culturele Organisatie van de VN (UNESCO) werd op 25 oktober 1993 in Parijs geopend. In totaal 17 landen namen voor het eerst deel aan de conferentie die op 6 november de herverkiezing goedkeurde van Federico Mayor Zaragoza als directeur-generaal. Mayor Zaragoza was door de Uitvoerende Raad tijdens haar vorige zitting (11-22 oktober 1993) unaniem gekozen voor een tweede ambtstermijn van zes jaar, ingaande per november 1993.

De Algemene Conferentie keurde ook een begroting goed van $ 455,49 mln voor de twee jaren 1994 en 1995, waarin bijna 40 procent was gereserveerd voor onderwijs, in het bijzonder basisonderwijs in de ontwikkelingslanden.

In mei had directeur-generaal Mayor Zaragoza de Uitvoerende Raad meegedeeld dat de financiële situatie van de UNESCO in het eerste kwartaal van 1993 was verbeterd; zij had toen $ 30,7 mln meer ontvangen dan zij in het jaar daarvoor had uitgegeven. De beperkingen van het werkfondskapitaal van de organisatie en het ontbreken van een reservefonds hadden sommige UNESCO-activiteiten echter belemmerd, aldus de directeur-generaal. De UNESCO had haar activiteiten in 1993 uitgebreid tot Kroatië, Mozambique, Slovenië en Somalia, waar het had bijgedragen aan het vredesproces via het onderwijs aan kinderen.

In september hadden de VS laten weten in beginsel te hebben beslotenzichin 1995 opnieuw bij de UNESCO aan te sluiten. Zij hadden hun lidmaatschap in 1984 opgezegd, nadat zij de UNESCO beschuldigd hadden van excessieve politisering en financieel wanbeheer Groot-Brittannië en Singapore hadden het Amerikaanse voorbeeld een jaar later gevolgd (zie pag. 32413-'88).

In 1993 steeg het aantal leden van de UNESCO tot 181. Onder de nieuwe leden waren: Andorra, Bosnië-Herzegovina, de Federale Republiek Joegoslavië, Kroatië, de voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië. Slovenië. Slowakije en de Tsjechische republiek.

(Vor.ber.pag. 591/3-1992)

UNEP: WERELDCONFERENTIE OVER DUURZAME ONTWIKKELING

De eerste Wereldconferentie over Duurzame Ontwikkeling van Eilandstaatjes in Ontwikkeling onder auspiciën van het Milieuprogramma van de VN (UNEP)werd op 6 mei 1994 in Barbados afgesloten met de unanieme aanvaarding van een actieprogramma.

Het actieprogramma, gericht op duurzame ontwikkeling zoals overeengekomen door de VN Conferentie over Milieu en Ontwikkeling (UNCED. de ,,Aarde-top") in juni 1992 (zie pag. 66112 e.v.-'92), zou toezicht houden op elementaire gebieden, zoals klimaatverandering, stijgendzeeniveau,zeebronnen en toerisme. Bovendien was de bedoeling van het programma dat de unieke culturele en door het milieu bepaalde diversiteit van de eilandstaatjes in ontwikkeling behouden bleef. De deelnemers namen ook de ,,Verklaring van Barbados" aan, waarmee zij hun politieke betrokkenheid bij duurzame ontwikkeling onderstreepten.

(Vor.ber.pag. 522/3 e.v.-1993)

UNDP: RAPPORT 1994 OVER ONTWIKKELING VAN DE MENSHEID

In het rapport over de Ontwikkeling van de Mensheid 1994 van het VN-Ontwikkelingsprogramma (UNDP),dat op 1 juni verscheen, stond de jongste lijst met landen die waren gerangschikt op basis van de jaarlijkse ,,menselijkeontwikkelingsindex" (HDI, human development index), een indicator voor de levensverwachting, alfabetiseringsgraad en reële koopkracht. Canada stond bovenaan de lijst, terwijl Oost-Azië (met name Maleisië) en Botswana de meeste vooruitgang toonden.

Ter voorbereiding van de Wereldtop voor Sociale Ontwikkeling, die voor maart 1995 in Kopenhagen op het programma staat, drong het UNDP aan op een nieuwe aanpak van de armoede in de wereld. Een concept van menselijke zekerheid diende daarbij als uitgangspunt voor nationale ontwikkelingsstrategieën, internationale samenwerking en wereldwijd bestuur. Rijke en arme landen zouden dan inzier, dat zc prioriteit moesten toekennen aan problemen als hongersnood, drugshandel, vervuiling, misdaad en terrorisme, die wereldwijde gevolgen hadden.

In het rapport werd een ,,20:20 mondiaal pact" voorgesteld ter bestrijding van de armoede. Daartoe zou een bedrag van $30 mrd a $40 mrd op de volgende manier bijeen moeten worden gebracht: (i) ontwikkelingslanden zouden hun sociale uitgaven moeten verdubbelen tot 20 procent van hun begroting, hetgeen gecompenseerd zou worden door de militaire uitgaven terug te dringen; en (ii) donorlanden zouden het deel van hun buitenlandse hulp, dat bestemd was voor menselijke ontwikkelingsprioriteiten,moeten verhogen van 7 tot 20 procent van de totale hulp. Een ander voorstel behelsde de vorming van een ,,mondiaal sociaal veiligheidsnet", dat zou worden gefinancierd door betaling van een ,,wereldinkomstenbelasting" van 0,1 procent door landen met een inkomen per hoofd van de bevolking van meer dat $ 10.000. Dit zou jaarlijks $20 mrd moeten opbrengen.

(Vor.ber.pag. 671/2/3-1993)

UNICEF: JAARRAPPORT

Het in december 1993 gepubliceerde jaarrapport van het Internationale Kindernoodfonds van de VN (UNICEF), ,,State of the World's Children", legde de nadruk op het uitroeien van de kinderziekten en stelde dat het peil van de immunisering van kinderen mondiaal was gestegen tot bijna 80 procent, vergeleken met 5 procent 25 jaar geleden.

Het rapport meldde dat het aantal kinderen dat aan mazelen overleed was gedaald van 2,5 mln in het begin van de jaren tachtig tot 1 mln in 1993. Het aantal kinderen dat door polio was verlamd was afgenomen van 500.000 in 1980 tot 140.000 per jaar, terwijl het aantal doden als gevolg van buikloop en aanverwante ziekten met meer dan 1 mln was gedaald tot minder dan 3 mln. Het aantal doden als gevolg van tetanus was gehalveerd tot 500.000 per jaar. Programma's voor gezinsplanning hadden het gemiddeld aantal geboorten gereduceerd van 6 per vrouw 30 jaar geleden tot 3,7 per vrouw. Maar in het rapport werd er ook op gewezen dat longontsteking ,,praktisch ongrijpbaar" was en verantwoordelijk was voor de dood van meer dan 3 mln kinderen per jaar, omdat goedkope antibiotica dorpen in de ontwikkelingslanden niet bereikten.

(Vor.ber.pag. 443/1-1993)

UNICEF: RAPPORT 1994 OVER VOORTGANG NATIES

Het op 21 juni 1994 gepubliceerde rapport Progress of Nations 1994 van UNICEF signaleerde een ontstellende discrepantie tussen de resultaten van rijke en arme landen wat betreft het verbeteren van het sociaal welzijn van kinderen. Terwijl het leven van kinderen in veel ontwikkelingslanden was verbeterd door een betere eerste- lijnsgezondheidszorg, werden kinderen in geïndustrialiseerde landen steeds meer in hun bestaan bedreigd door toenemend geweld.

Veelzeggend was de in het rapport vermelde rangorde van landen op grond van de sociale ontwikkeling, en niet zozeer het economische welzijn, van hun bevolking, in het bijzonder de kinderen. Factoren als de gezondheid van kinderen, voeding, onderwijs en gezinsplanning bepaalden de rangorde. De ranglijst werd aangevoerd door Vietnam, dat werd gevolgd door Sri Lanka, Nepal, Cuba en Myanmmar. De zuigelingensterfte en het aantal kinderen dat basisonderwijs genoot in deze landen, waren veel gunstiger dan verwacht kon worden in samenlevingen op hun niveau wat betreft het bruto nationaal produkt per hoofd van de bevolking. De VS stonden onderaan de lijst van geïndustrialiseerde landen. Eén vijfde van alle Amerikaanse kinderen leefde onder de armoedegrens.

VN-PROTOCOL OM ZURE REGEN TE BESTRIJDEN

Vertegenwoordigers van 25 Europese landen en Canada, die op 14 juni 1994 in de Noorse hoofdstad Oslo vergaderden, ondertekenden een VN-protocol over vermindering van de uitstoot van zwavel, een van de belangrijkste oorzaken van zure regen.

In het kader van het protocol, dat berustte op een conventie over luchtvervuiling uit 1979, besloten zij hun eigen doelstellingen te formuleren voor het verminderen van de uitstoot, waarbij normen uit 1980 als uitgangspunt dienden. De beloften varieerden van Duitsland, dat toezegde de uitstoot voor 2000 met 87 procent te verminderen, tot Canada, dat beloofde zijn uitstoot met 30 procent te verminderen voor 2000. Finland, Oostenrijk, Zweden en Denemarken zeiden voor 2000 80 procent te willen verminderen. Groot-Brittannië besloot tot een vermindering van 80 procent voor 2010.

De overeenkomst kwam in de plaats van een in 1985 te Helsinki bereikt protocol, dat de ondertekenaars verplichtte de uitstoot voor het einde van 1993 met 30 procent te verminderen. De meeste landen hadden deze doelstelling gehaald.
Andere landen, waaronder Ierland, Portugal. Bjelaroes en Hongarije, verklaarden spoedig tot het protocol te zullen toetreden. De Amerikaanse regering, die dit weigerde, beweerde dat de bepalingen van haar Clean Air Act. nog in 1990 gewijzigd. voldoende waren.

WHO

47STE WERELDGEZONDHEIDSASSEMBLEE

Van 2-12 mei 1994 woonden meer dan 1.400 afgevaardigden van 178 landen van de in totaal 189 lidstaten van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) in Genève de 47ste jaarlijkse zitting bij van de Wereldgezondheidsassemblée, het hoogste leidinggevende lichaam van de WHO.

Enkele van de belangrijkste beslissingen die werden genomen door de Assemblée waren de teruggave van het stemrecht aan Zuid-Afrika (zie hieronder), en de nog niet eerder voorgekomen unanieme aanvaarding van een resolutie over gezondheidshulp in de door Israël bezette gebieden.

De Assemblée nam ook resoluties aan over de bevordering van borstvoeding voor baby's over de hele wereld en over de afschaffing van traditionele rituelen die schadelijk zijn voor de gezondheid vanvrouwen en kinderen, zoals de verminking van de vrouwelijke geslachtsdelen. Bovendien werd een gedragscode aanvaard die apothekers in staat moest stellen een effectievere rol te spelen in de volksgezondheid.

De Assemblée behandelde het rapport van de directeur-generaal over de vorderingen die waren geboekt bij de begrotingshervorming, en besloot ,,voortdurendepogingen om het begrotingsproces van het programma te vereenvoudigen en te verhelderen" te steunen. In mei 1993 had de Assemblée plannen goedgekeurd voor een strenger toezicht op de procedures inzake begroting en boekhouding. Dit was gebeurd naar aanleiding van beschuldigingen van financiele onregelmatigheden die waren geuit bij de herbenoeming van de huidige directeur-generaal van de WHO, Hiroshi Nakajima (zieookpag.82/3 e.v.-'94).

Zuid-Afrika krijgt lidmaatschap terug

Zuid-Afrika kreeg op 2 mei alle rechten en voorrechten behorende bij het volledige lidmaatschap van de WHO terug. Het lidmaatschap van Zuid-Afrika was in 1964 opgeschort nadat de 17de Wereldgezondheidsassemblée had uitgesproken dat ,,apartheid (niet) strookt met de humanitaire beginselen die de leidraad vormen voor de Wereldgezondheidsorganisatie" (zie pag. 198/3-'64).

Het totale aantal leden van de WHO steeg tot 189 na de toetreding van de Pacific-eilanden Nauru en Niue op 5 mei (zie pag. 83/2-'94 voor de laatst toegetreden landen).

JAARVERSLAG VAN DE WHO

Het jaarverslag van de WHO voor 1993, dat op 24 mei werd gepubliceerd, toonde aan dat de levensverwachting voor volwassenen in Japan het hoogst was. De gemiddelde levensverwachting voor Japanse vrouwen was 83 jaar, langer dan voor vrouwen in Frankrijk, Zwitserland, Canada en Australië. De gemiddelde levensverwachting voor Japanse mannen was 76,3 jaar, langer dan in Israël, Zweden, Australië en Griekenland.

Uit het rapport bleek ook dat in 1993 het sterftecijfer onder baby's in Japan het laagst was geweest en in Brazilië het hoogst. De vruchtbaarheid was het laagst in Italië, met 1,3 geboorten per vrouw, en het hoogst in Rwanda, met 8,5 geboorten per vrouw. Het zelfmoordcijfer was het hoogst in Hongarije.

(Vor.ber.pag. 879/1 e.v.-1992 en 82/3 e.v.-1994)

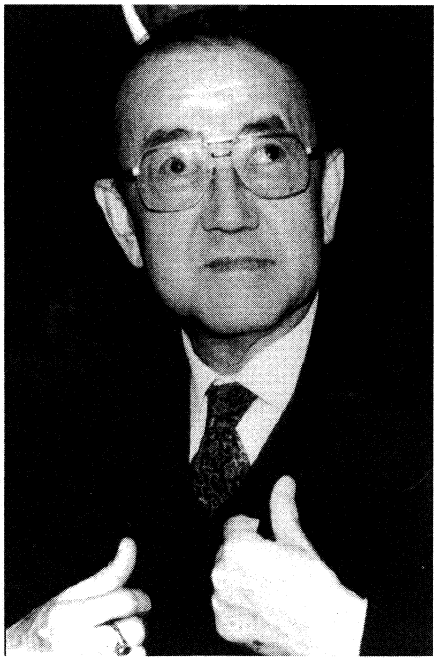

De directeur-generaal van de WHO, Hiroshi Nakajima.

INDEX AFLEVERING NR. 3085

AMERIKA Mercosur, vijfde topontmoeting **632**
CARICOM, bijeenkomst regeringsleiders **633**
Ibero-Amerikaanse top **633**
ANGOLA Begroting 1994, devaluatie **643**
Gesprekken in Lusaka, verdeling kabinetsposten mislukt **643**
Mandaat UNAVEM II verlengd **643**
Escalatie gewapende strijd **644**
Vooruitgang bij vredesbesprekingen **644**
BELGIË Globaal Plan voor de werkgelegenheid, het concurrentievermogen en de sociale zekerheid **607**
Reacties op het Globaal Plan **610**
Verslag van de Nationale Bank van België **611**
Begrotingvoor 1995 **614**
CHINA Vergadering Nationaal Volkscongres **654**
Harde aanpak van dissidenten **655**
Militaire hervormingen **655**
MFN-status verlengd **656**
Grensovereenkomst met Rusland **657**
Verklaring van Dalai Lama, internationale conferentie over Tibet **657**
DOMINICAANSE REPUBLIEK Kabinetswijziging **634**
Eerste ronde presidentsverkiezingen **634**
ECUADOR Sociale onrust na verhoging benzineprijs **635**
Tussentijdse verkiezingen, uitslagen **636**
Protestacties Indianen tegen landontwikkelingswet **637**
FRANKRIJK Motie van wantrouwen verworpen **615**
Rellen in Lyon **615**
Herstructureringsplan voor Air France **616**
Nieuwe beschuldigingen tegen Tapie, parlementaire onschendbaarheid opgeheven **616**
Europese verkiezingen, PS-leider Rocard treedt af **617**
HONGARIJE Journalisten ontslagen **619**
Parlementsverkiezingen **619**
Regeringscoalitie van socialisten en liberalen **621**
Akkoord over Russische schuld **622**
ITALIË Benoeming van premier **622**
Onderhandelingen tussen partners van de Vrijheidsalliantie **622**
Nieuwe bondgenootschappen tussen partijen **623**
Nieuwe regering **624**
Operaties tegen mafia **626**
IVOORKUST Akkoorden met Club van Parijs en IMF **645**
Bedie voorzitter PDCI **645**
KAMEROEN Grensgeschil met Nigeria escaleert **645**
Gedwongen ontslagen in de overheidssector **646**
KENIA Gevechten in Rift Valley **646**
Liberalisering valutacontroles **646**
KOREA (NOORD) Ontwikkelingen in geschil over inspecties nucleaire installaties, reacties Zuid-Korea **657**
KOREA (ZUID) Politieke hervormingen **663**
Premier vervangen, kritiek oppositie, conflict in Cnogye-orde **663**
LIBANON Doodstraf voor politieke moorden ingevoerd **652**
Libanese strijdkrachtenverboden **652**
Regeringscrisis **652**
Sjiitische leider door Israël ontvoerd **653**
LIBERIA Regeringsformatie **646**
MALEISIË Nieuwe UMNO-regering in Sabah **665**
Grond etswijziging beperkt macht monarchie **665**
Regeringscoalitie uitgebreid met partijen uit Sabah **666**
Akkoord over aankoop Russische Migs **666**
MEXICO Moord op Colosio **637**
Vooruitgang in vredesbesprekingen Chiapas, kiesregels gewijzigd **638**
Vredespact verworpen door EZLN **639**
MOZAMBIQUE Aankondiging van meerpartijenverkiezingen **647**
Verloop vredesproces **647**
NAMIBIË Conclusies Lubowski-onderzoek **648**
NEDERLAND Hoofdpunten regeerakkoord **593**
Chef Defensiestaf Van der Vlis legt functie neer **596**
Het CDA na de verkiezingsnederlaag **597**
Nieuwe leden Tweede Kamer **599**
Regeringsverklaring **600**
Kamerdebat over regeringsverklaring **605**
OAE Vredesfonds opgericht **648**
Topconferentie in Tunis **648**
OESO Vergaderingen ministerraad **668**
OOSTENRIJK Vestigingswet **627**
Deelstaatverkiezingen **628**
EU-lidmaatschap in referendum goedgekeurd **628**
OPEC Vergaderingen olieministers **669**
ORGANISATIE VAN AMERIKAANSE STATEN Jaarvergadering **640**
PARAGUAY ,,Regeerakkoord" uitgesteld **640**
Algemene staking **640**
PERU Militaire vonnissen **640**
Premier treedt af, kabinetswijzigingen **641**
Verdeeldheid binnen Sendero Luminoso, acties, arrestaties **641**
SINGAPORE Uitspraak in proces over officiële geheimhouding **666**
Lee Kuan Yew stelt wijzigingen kiesstelsel voor **666**
SLOWAKIJE Premier Meciar treedt af **628**
Nieuwe coalitie **629**
Algemene verkiezingen uitgeroepen **629**
SOEDAN Vredesinitiatief IGADD **649**
Betrekkingen met VS **649**
Conferentie in Juba **649**
Ontwikkelingen in Halaib-geschil650
SOMALIA Vredesakkoord getekend, uitvoering in impasse **650**
Westen trekt zich terug uit UNOSOM II **650**
Conferentie uitgesteld **651**
Verdeeldheid in Somaliland **651**
SPANJE Crisis vanwege corruptieschandalen **630**
Affaire Roldan, aftreden ministers **630**
Bankwet, anticorruptiewetgeving **631**
Verkiezingen in Andalusië **632**
SYRIË Minister van elektriciteit ontslagen **653**
TAIWAN Betrekkingen met China **666**
Nieuwe voorzitter oppositiepartij **668**
Hoge generaals in staat van beschuldiging **668**
URUGUAY Sociaal protest **642**
Constitutionele hervormingen **642**
VERENIGDE NATIES UNCTAD-jaarverslag over handel en ontwikkeling **669**
27ste Algemene Conferentie van UNESCO **670**
UNEP-wereldconferentie over duurzame ontwikkeling **670**
UNDP-rapport 1994 **670**
Jaarrapport UNICEF **670**
VN-protocol ter bestrijding zure regen **671**
WHO 47ste Wereldgezondheidsassemblée **671**
Jaarverslag 1993 **671**

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13, 1101CA Amsterdam, Telefoon: 020-5641111; Postbus 1118, 1000BC Amsterdam, Telefoon: 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen. Telefoon: 03/3243890

O Keesings Historisch Archief
O Longman Group UK Ltd, Keesing's Editorial Dept.: CIRCA Reference, Cambridge England.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

NEDERLAND

TROONREDE

In een verenigde vergadering van beide Kamers der Staten-Generaal heeft koningin Beatrix op 20 september in de Ridderzaal te Den Haag de troonrede van 1994 uitgesprolren.
De tekst ervan luidde als volgt:

Leden van de Siaten-Generaal,

Vijftig jaar geleden werden de eerste steden en dorpen van ons land bevrijd. De wereldoorlog liep teil einde. Voor velen moest de zwaarste beproeving, de hongerwinter, echter nog komen, en het zou nog lange tijd duren voordat het toenmalige Nederlands-Indië werd bevrijd. In vele herdenkingen wordt nu stilgestaan bij die moeilijke jaren. Herdenken is herinneren. maar ook inspiratie putten en lering trekken voor het heden en de toekomst. Werken aan duurzame vrede, aan samenwerking binnen en buiten de landsgrenzen. dàt moet onze opdracht zijn.
Voormalige tegenstanders kwamen na de Tweede Wereldoorlog tot elkaar in internationale organisaties; zo ontstonden er nieuwe structuren. In West-Europa namen zes landen het initiatief tot economische integratie. De Europese Unie van thans twaalf landen hoopt op 1 januari aanstaande vier nieuwe leden te verwelkomen. De regering hecht grote waarde aan de belangstelling die nieuwe democratieën in Centraal- en Oost-Europa hebben getoond voor het lidmaatschap. Verdere uitbreiding van de Europese Unie zal hand in hand dienen te gaan met institutionele hervormingen die de besluitvaardigheid waarborgen. Versterking van de parlementaire democratie is daarbij een belangrijk element.
Sinds de Tweede Wereldoorlog is in ons land een indrukwekkende verhoging van het levenspeil tot stand gebracht. De ervaring leert ons dat de verworvenheden die daarmee verband houden niet onaantastbaar zijn. Daarom kiest de regering roor ver-sterking van het draagvlak voor duurzame werkgelegenheid. Meer mensen aan de slag, dat is het devies. Deze doelstelling wordt langs een drietal wegen nagestreefd:
- een vertrouwenwekkend macro-economisch beleid; gericht op beheersing van de staatsschuld en de inflatie; en op verlaging van de arbeidskosten;
- een beleid dat economische dynamiek, ondernemen. investeren en innoveren aanmoedigt, waardoor de concurrentiepositie wordt versterkt en de vraag naar arbeid toeneemt;
- het stimuleren van arbeidsdeelname en een geringere afhankelijkheid van uitkeringen onder handhaving van de sociale bescherming voor hen die daarop zijn aangewezen.

De ontwerp-begroting die u heden wordt aangeboden, draagt het karakter van soberheid en modernisering. Er is een beduidende daling van de collectieve lastendruk voorzien. en de basis wordt gelegd voor een vermindering van het financieringstekort in de komende jaren.
De zorgwekkende verhouding tussen de aantallen inactieven en actieven maakt het onontkoombaar dat volgend jaar wordt afgezien van koppeling van minimumloon en uitkeringen aan de loonontwikkeling. Met flankerende maatregelen wil de regering eraan bijdragen dat er toch een redelijk evenwichtig inkomensbeeld ontstaat. Daartoe dienen onder meer de invoering van een inkomensafhankelijke belastingaftrek voor ouderen en maatregelen in de sfeer van de individuele huursubsidie. in het bijzonder voor gezinnen met kinderen. Het belastingtarief voor de eerste schijf in de loon- en inkomstenbelasting zal ter ondersteuning van een gematigde loonontwikkeling worden verlaagd.
Door de invoering van een franchise in de premie Ziekenfondswet u-orden de werkgeverslasten voor laagbetaalde arbeid verminderd.
De modernisering van het sociale stelsel wordt voortgezet. Om op langere termijn de zekerheid te kunnen blijven bieden van een gegarandeerd basispensioen. en om solidaire regelingen bij arbeidsongeschiktheid en werkloosheid in stand te houden, is een kritische toets van het bestaande stelsel nu geboden. De regering doet voorstellen in het kader van de kinderbijslag, waarbij een zwaarder beroep wordt gedaan op de eigen verantwoordelijkheid van ouders. De toegang tot de Werkloosheidswet zal worden beperkt. terwijl de duur van de vervolguitkering wordt verlengd. Voorbereidingen worden getroffen om de nabestaandenwetgeving te wijzigen Hierbij wordt rekening gehouden met de wenselijkheid van een overgangsregeling. Na jaren van onafgebroken stijging van het beroep op uitkeringen bij ziekte en arbeidsongeschiktheid doet zich gelukkig nu een keer ten goede voor. Om verdere verbetering mogelijk te maken zal worden voortgegaan op de weg van privatisering van de Ziekteu-et. In de Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering zal concurrentie in de uitvoering worden toegelaten, waarbij de overheid verantwoordelijk blijft voor de polisvoorcvaarden. De uitwerking zal zodanig vorm worden gegeven dat een solide draagvlak voor sociale zekerheid voor alle burgers in stand blijft, met solidariteit als kenmerk.
De regering is zich ervan bewust dat haar voornemens gevoelige aanpassingen bevatten. Daar staat een lastenverlichting van ruim 4 miljard gulden voor burgers en bedrijven tegenover. Voorts komt in 1995 voor het eerst sinds jaren weer enige verbetering in zicht in de verhouding tussen aantallen inactieven en actieven.
Versterking van onze economie vraagt om een offensief beleid. En in de industrie en in het midden- en kleinbedrijf dient meer te wo den geinvesteerd in de ontwikkeling en de toepassing van kennis en technologie. Daartoe zullen bedrijven nauwer worden betrokken bij het stellen van prioriteiten voor het onderzoek dat door de overheid wordt bekostigd. Ook zal worden voortgegaan met het ontwikkelen van top-instituten op enkele veelbelovende technologiegebieden. Aan het beroepsonderwijs zullen ruimere mogelijkheden worden geboden om beter aan te sluiten bij de praktijk.
Eind 1994 zal u een nationaal actieplan bereiken. gericht op proefprojecten van overheid en bedrijfsleven op het terrein van zogenoemde elektronische snelwegen. De slagvaardigheid van bedrijven kan worden vergroot door te zorgen voor minder lasten. minder regels en beter werkende markten. Binnen zes maanden zult u een plan van aanpak ontvangen voor deregulering en versterking van de marktwerking. Vermindering van administratieve lasten zal daarvan deel uitmaken. Knellende bepalingen van dc Winkelsluitingswet morden op korte termijn weggenomen. Begin 1993 zullen u voorstellen bereiken ter aanmoediging van startende ondernemers.
Naast werkgelegenheid in de marktsector is er behoefte aan betere dienstverlening in de publieke sector Volgend jaar zullen ten minste 2500 extra banen u-orden geschapen in de zorgsector: en eveneens 2500 banen in de veiligheiden het openbaar toezicht. Dezemaatre-

Koningin Beatrix en prins Claus arriveren bij de Ridderzaal voor de verenigde vergadering van de Staten-Generaal.

Maandblad 64ste jaargang, nr. 3086, pag. 48751-48814

gelen zullen nieuw perspectief bieden aan langdurig werklozen. Aldus wordt een begin gemaakt met de toepassing van de sociale norm die erop is gericht de langdurige werkloosheid stelselmatigterug te dringen.
Ze regering zai nagaan op welke wijze de flexibiliteit van arbeidspatronen kan worden vergroot, mede gelet op individuele behoeften met betrekking tot betaalde arbeid, zorgtaken, studie en vrije tijd.
Vuur duurzame versterking van de economie en van de werkgelegenheid is de medewerking van de sociale partners belangrijk. Met hen wil de regering op korte termijn overleggen over de vraag hoe de beoogde effecten bereikt kunnen worden.
Versterking van de economie kan niet zonder een goed milieubeleid. In ons dagelijks handelen wordt aandacht voor het milieu steeds belangrijker Mede dankzij de inzet van de burgers komen het preventiebeleid op het gebied van afval en het geschciden inzamelen steeds beter van de grond. Hoewel de CO2-uitstoot zich voor het eerst sedert lange tijd lijkt te stabiliseren, zijn er verdere verbeteringen op dat terrein noodzakelijk. Ook het oplossen van de inestproblematiek en het beheersen aan de mobiliteit vragen om voortgaande inspanningen
De regering zet zich met kracht in voor het bereiken van overeenstemming over een energieheffing op Europees niveau. Mocht dit voorlopig niet mogelijk blijken, dan zal in 1995 de invoering van een kleinverbruikersheffing worden voorbereid. De heffing zal een bijdrage moeten leveren aan het bereiken van de vastgestelde milieudoelen. Behoud en verbetering van het milieu vereisen ook een mondiale aanpak. De regering zal daarom een actief internationaal milieubeleid voeren.
De Europese integratie is op weinig terreinen zo direct merkbaar als in de land- en tuinbouw. De agrarische sector staat voor de uitdaging zijn grote bijdrage aan de nationale economie te blijven leveren en deze tegelijkertijd in evenwicht te brengen met de belangen van natuur, milieu, landschap en het welzijn van dieren. Voor een vitaal, aantrekkelijk en leefbaar platteland zal de komende jaren een actief vernieuwingsbeleid worden ontwikkeld. De realisering van een duurzame ecologische hoofdstructuur past daarin. De overheid zal, door middel van lagere lasten en het wegnemen van belemmerende regels, voorwaarden scheppen om de concurrentiekracht van de land- en tuinbouw te behouden. Het tot stand brengen van de noodzakelijke aanpassingen aan markt en milieu is ook een taak van de sector zelf. De afgelopen vijftig jaar hebben geleerd dat boeren en tuinders daartoe over de slagkracht en inventiviteit beschikken, alsook bereidzijn te investeren.
Begin 1995 zal aan de Tweede Kamer de nota 'Ruimtelijk-economisch beleid voor de periode 1995-1999' worden voorgelegd. Uitgangspunt is dat regio's niet geïsoleerd, maar in onderling verband en in samenhang met de internationale omgeving worden beschouwd.
De groeiende behoefte aan woningbouwlocaties maakt het nodig zorgvuldig oin te gaan met de belangen van natuur. landschap en recreatie. De noodzakelijke investeringen vragen om een forse inspanning van de betrokken overheden en de marktsector. Het leefbaar houden van het stedelijk gebied verdient bijzondere aandacht.
Voor de versterking van onze Nederlandse concurrentiepositie is een samenhangend en duurzaam vervoersbeleid een vereiste. Centraal staan de investeringsplannen voor de mainport? Rijnmond en Schiphol, de achterlandverbindingen, de grote stadsgewesten en de stedelijke knooppunten. De procedure voor de planologische kernbeslissing betreffende de Hogesnelheidslijn is thans in de inspraakfase. Het definitieve regeringsstandpunt zal u in het voorjaar van 1995 bereiken. Aan het begin van dat jaar zal de regering ook klaarheid scheppen over haar voornemens omtrent de Betuwelijn. Een intensieve internationale samenwerking in Europees verband. gericht op de aansluiting op transeuropese netwerken, is van groot belang.
Het overheidsbeleid inzake de gezondheidszorg en de zorg voor chronisch zieken stelt de patiënt voorop. Om essentiële gezondheidszorg voor iedereen toegankelijk te houden is het nodig de ontwikkeling van volume en kosten strak te beheersen. Doelmatigheid en soberheid zijn geboden, zowel bij aanbieders als bij vragers van zorg. Wat noodzakelijke zorg is. zal op basis van de adviezen van de commissie-Dunning en van de Gezondheidsraad worden beantwoord. Concrete maatregelen met betrekking tot het verzekeringspakket zullen daarop volgen.
De regering zal u nog dit najaar een integraal plan voor volume- en kostenbeheersing aanbieden, met het daarvoor benodigde wetgevend kader. Citvoering van de aanbevelingen van de commissie-Biesheuvel met betrekking tot de positir van de huisarts, de medisch specialist en het ziekenhuis krijgt daarin een plaats. Het nemen van eigen verantwoordelijkheid door gebruikers zal worden gestimuleerd. De Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten wordt beperkt tot een voorziening voor onverzekerbare risico's en langdurige zorg. In het ziekenfonds en de particuliere verzekering komt een scherper gedefinieerd basispakket van noodzakelijke zorg tot stand. Er wordt gewerkt aan het dichter bij elkaar brengen van particuliere ziektekostenverzekering en ziekenfondsverzekering. De veranderingen zullen stapsgewijs plaatsvinden.
Op het terrein van medische ethiek zal verder worden gewerkt aan noodzakelijke wet- en regelgeving. De regering hoopt dat de behandeling van het wetsvoorstel orgaandonatie en het wetsvoorstel medische experimenten dit parlementaire jaar kan worden afgerond.
Ook in het welzijnsbeleid staat de cliënt centraal. Zowel voor jongeren en gehandicapten als voor ouderen zal zorgverlening worden gestimuleerd die meer aansluit bij de eigen mogelijkheden van een ieder in de thuissituatie.
De emancipatie en participatie van ouderen wordt krachtig ondersteund; leeftijdsdiscriminatie wordt bestreden. De regering brengt het komend jaar een actieprogramma voor integraal oudcrcnbeleid uit. De voorgenomen bezuinigingen op de bejaardenoorden worden geschrapt.
De regering zet zich in voor een veiliger samenleving met een hoog nireau van rechtshandhaving. Een integrale benadering van het veiligheidsbeleid is daartoe noodzakelijk. De politie vervult een spilfunctie, zowel bij de veiligheid op straat als bij de bestrijding van de georganiseerde misdaad. De politie en de rechterlijke organisatie worden versterkt. Voor het einde van het jaar zult u concrete voornemens hieromtrent ontvangen. In oktober zal de regering haar plannen presenteren voor een krachtiger aanpak van de georganiseerde misdaad. Naast en in aanvulling op de bestaande kernteams wordt een landelijk rechercheteam opgericht. Dit team zal ondermeer onderzoeken verrichten naar aanleiding van meldingen inzake ongebruikelijke transacties. Financieeleconomische opsporingsmethoden staan hierbij centraal.
Onveiligheid op straat wordt voor een groot gedeelte veroorzaakt door jongerencriminaliteit. Voorstellen voor de aanpak hiervan worden u begin 1995 aangeboden. Ook hier gaat het om een integrale benadering waarbij lokale overheden, jeugdhulpverlening. politie en justitie nauw zullen samenwerken.
Het geven van perspectie aan de Jeugd is van blijvend belang voor de vitaliteit van de ra menleving. Op het terrein van de jeugdhulpverlening worden de voorgenomen bezuinigingen geschrapt. Verslavingshulp en bestrijding van drugsoverlast krijgenmeer aandacht.
Onstabiele internationale verhoudingen. onlusten en economische tegenstellingen blijven invloed uitoefenen op migratiestromen. Zorgvuldigheid en effectiviteit bij de behandeling van aanvragen van asielzoekers en vluchtelingen zullen hand in hand gaan. De inspanningen zullen voorts gericht zijn op het tot stand brengenvan een Europees asielbeleid,
Nederland is een multicultureel land geworden. Veel allochtonen blijken vrij snel in de Nederlandse maatschappij in te burgeren. Niettemin zijn er grote aanpassingsproblemen en is de werkloosheid onder minderheden onevenredig hoog. De regering zal daarom gerichte scholings- en werkgelegenheidsmaatregelen treffen. Met mensen die zich nieuw in Nederland vestigen zullen contracten worden gesloten waarin de wederzijdse verantwoordelijkheden worden vastgelegd. Zo kunnen nieuwkomers zo spoedig mogelijk volwaardige leden van onze maatschappij worden.
De regering wil het bestuur dichter bij de burger brengen. Taken van het Rijk zullen worden overgeheveld naar de mede-overheden om de gezamenlijke beleidsdoelstellingen beter te realiseren. In de regio's Rotterdam, Amsterdam en Den Haag worden besturen ingesteld die slagvaardig en democratisch kunnen functioneren.
De grote steden trekken hoogwaardige werkgelegenheid aan en ontwikkelen zich tot gevarieerde centra voor cultuur en wetenschap. Aan de andere kant zorgen juist daar langdurige werkloosheid en een hoge criminaliteit voor ernstige problemen. Hieraan zal gericht aandacht morden gegeven teneinde de ontwikkelingskansen voor de grote steden te versterken.
Het openbaar bestuur is er voor de bevolking. De regering wil dat de burgers hun stem beter kunnen laten horen en hun invloed beter kunnen laten gelden. Een ministeriele commissie staatkundige vernieuwing zal voorstellen doen.
Voor het cultuiirbeleid, dat nu met onderwijs en wetenschappen in één ministerie is samengevoegd. is 1995 een jaar vanuitvoering. Het is ook een jaar van voorbereiding van de hoofdlijnen voor de komende tijd.
Voor een beperkte groep veelbelovende kunstenaars zal een nieuwe regeling worden getroffen die het hun mogelijk maakt om een aantal jaren te werken aan de opbouw van een renderende beroepspraktijk.

Goed onderwijs staat of valt met de kwaliteit van de leraar. Vanaf 1995 komen daarom extra middelen beschikbaar om de voorstellen van de commissie toekomst leraarschap nit te varren

Om de creativiteit van de onderwijsgevenden te stimule en zullen scholen bij de uitvoering van primaire onderwijstaken een meer autonomic rol krijgen. Ouders krijgen een grotere invloed op het beleid van het schoolbestuur.

Meer aantiacht zal worden besteed aan diversiteit in het voortgezet onderwijs, zowel ten behoeve van hoogbegaafde leerlingen als voor leerlingen die hei voortgezet speciaal onderwijs volgen. De gemeentelijke rol wordt versterkt door de huisvesting en de schoolbegeleidingsdiensten te decentraliseren en het achterstandsbeleid door hen te laten coörcliricrcn.

Voor het voortgezet en hoger onderwijs zal verdere gestalte worden gegeven aan een goede afstemming met onze buurlanden eri worden internationale contacten gestimuleerd.

De huidige uniforme structuur van het hoger onderwijs doet onvoldoende recht aan de veranderde maatschappelijke eisen. De regering streeft daarom een stelselwijziging na met een grotere variëteit in opleidingen en een gemiddeld kortere verblijfsduur van studenten in het hoger ondenvijs. In het komende jaar zal in open overleg met de betrokkenen over de vormgeving en uitvoering hiervan worden gesproken.

De wijzigingen. op termijn, in het stelsel van hoger onderwijs zullen ook gevolgen hebben voor de studiefinanciering. Maar ook los daarvan zijn er nu al maatregelen met betrekking tot de studiefinanciering nodig. Aan nieuwe studenten in het hoger ondenvijs wordt een prestatiebeurs verstrekt voor een periode die gelijk is aan de cursusduur.

In de ontwikkeling van de hedendaagse samenleving spelen sport en actieve recreatie een steeds belangrijker rol. Niet alleen voor de ontn-ikkeling van de jeugd. maar ook voor de vitaliteit van hen die ouder worden. voor mensen met een handicap en voor de verschillende maatschappelijke integratieprocessen in ons land blijkt de sport vcan steeds wezenlijker belang.

De samenwerking tussen de drie landen van het Koninkrijk is gebaseerd op wederzijds respect. Een evenwichtige ontwikkeling van de Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse samenlevingen is een doelstelling waaraan Nederland met overtuiging wil bijdragen. Goed openbaar bestuur, rechtshandhaving, gezond financieel beleid. en onderwijs zijn daarbij aandachtspunten. De viering op 15 december aanstaande van veertig jaar autonomie. belichaamd in het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden. zal passende aandacht krijgen. In overleg met de koninkrijkspartners zullen nieuwe staatkundige verhoudingen hun beslag krijgen in een herzien Statuut.

Naast de vrede die wij al vijftig jaar kennen. zijn er helaas nieuwe brandhaarden in de wereld. Van het zo dichtbij gelegen ex-Joegoslavië tot het verre Rwanda bereiken ons hartverscheurende beelden. De grenzen van de verschrikking blijken daarbij steeds weer te kunnen morden verlegd. De Nederlandse samenleving geeft op vele manieren uiting aan haar gevoelens van betrokkenheid. Hier moeten zeker ook veel Nederlandse burgers en militairen worden genoemd die in voormalig Joegoslavië en elders in internationaal verband actief zijn. Meer dan drieduizend Nederlandse mannen en vrouwen iiemcn thans deel aan vredesoperaties in vaak zeer moeilijke omstandigheden. Hun g ote inzet verdient veel waardering en dank. Onze gedachten gaan uit naar hen die bij de uitoefening van hun taak blijvend letsel opliepen en in het bijzonder naar de nabestaanden van hen die omkwamen.

In vijftig jaar is de wereld ingrijpend veranderd en daarmee ook onze positie in die wereld. De samenhang van internationale vraagstukken is sterker dan ooit. De regering wenst een positieve bijdrage te leveren aan het oplossen van mondiale problemen. Oude tegenstellingen tussen Noord-Zuid en Oost-West vervagen. Samenwerking en ontwikkeling moeten dus in een nieuw perspectief worden geplaatst. Een herijking van het buitenlands beleid in brede zin, met daarin ook begrepen ontwikkelingssamenwerking, economische betrekkingen, internationaalmilieubeleid en defensie. is daarom noodzalielijk.

De verkleining en de herstructurering van de Nederlandse krijgsmacht zijn in volle gang. De overgang naar een vrijwilligerskrijgsmacht vergt van Defensie een grote inspanning.

Nog voor de behandeling van de begroting van Defensie zal de regering u inlichten over de gevolgen van de in het regeerakkoord aangekondigde bezuinigingeri voor de krijgsmacht. Een verantwoorde uitvoering van de Prioriteitennota blijft hierbij de toetssteen.

Binnen het grote kader van het Noordatlantisch bondgenootschap kiest Nederland voor intensievere Europese defensiesamenwerking. Dit leidt in toenemende mate tot verwevenheid van onze krijgsmacht inet die van de ons omringende landen. Met België wordt een geintegreerde marinestaf gevormd. Met Duitsland wordt een gezamenlijk legerkorps opgericht.

Op allerlei terreinen zijn de betrekkingen met ons grootste buurland uitgegroeid tot nauwe samenwerking Dit symboliseert de fundamentele en onomkeerbare omslag van de politieke verhoudingen in Europa. vijftig jaar na de bevrijding.

Ledenvande Staten-Generaal.

De indrukwekkende herdenking van D-day op 6 juni van dit jaar was een uiting van respect voor de grote inzet van vele miljoenen mannen en vrouwen. Het is bemoedigend dat de bereidheid om uit het verleden lering te trekken zo breed leeft. Internationaal en nationaal is het besef van de waarde rail leven in vrede en vrijheid tevens een opdracht aan ons allen om aandacht te blijven ge\-en aan de kwaliteit van onze samenleving. Van harte spreek ik de hoop uit dat u uw verantwoordelijke taken ook in dit licht zult vei-vullen. in het vertrouwen dat velen inet mij u wijsheid toewensen en om zegen roor ɪ bidden

(Vor.ber.pag. 828/3 e.v.-1993)

BEGROTING 1995. MILJOENENNOTA

Minister Gerrit Zalm van financiën heeft op 20 september in de Tweede K - mer de begroting voor 1993 ingediend samen met de Miljoenennota. De centrale boodschap van deze nota was: Herstel van werkgelegenheid, duurzame economische groei en een consistent en vertrouwenwekkend financieel-economisch beleid. Ook besteedde de Miljoenennota aandacht aan de herijking van individuele en collectieve verantwoordelijkheden in de sociale zekerheid en de zorg.

Terwijl de uitgaven van het Rijk in 1995 op f 197,7 mrd zijn geraamd, bedragen de geschatte ontvangsten f 179,1 mrd, zodat een tekort van f 18,6 mrd resulteert. Volgens het ministerie van financiën bedraagt het tekort 3 procent, volgens het Centraal Planbureau 3,4 procent.

De staatsschuld stijgt met f 27,8 mrd tot f 402,437 mrd. Omgerekend is dat ongeveer f 23.000 per Nederlander. De jaarlijkse rentebetalingen over de staats-

a

Totaalbeeldrijksbegroting 1994 en 1995; in miljarden resp. % BBP

	1994	1995
Uitgaven	200,2	233,3
Niet-belastingontvangsten	46,9	50,8
Belastingontvangsten	150,4	153,5
Feitelijkfinancieringstekort	2,8	28,9
Financieringstekort		
(definitie regeerakkoord)	18,2	18,6
Idem, in % BBP	3,0%	3,0%
Idem, geschoond voor incidentelefactoren, excl. saldo FES	4,3%	3,9%
EMU-tekort	4,2%	3,7%
EMU-schuld	79,4%	79,7%

schuld bedragen f 28 mrd. Zij vormen de op een na grootste uitgavenpost. Alleen het ministerie van onderwijs, cultuur en wetenschappen geeft f 6 mrd meer uit.

De economische groei wordt op 3 procent geraamd, waardoor het Bruto Binnenlands Produkt (BBP) op f 626 35 mrd uitkomt.

De werkloosheid stijgt niet verder, omdat de groei van de werkgelegenheid ongeveer net zo groot zal zijn als de groei van de beroepsbevolking (75.000 personen). Het aantal uitkeringsgerechtigden per i00 werkenden daalt in i995 van 85,0 naar 84,5.

De inflatie wordt op 2,75 procent geraamd.
De cao-lonen zullen volgens het kabinet met 1 procent toenemen.

De koopkracht gaat voor de meeste burgers op grond van de prognoses en de maatregelen naar verwachting achteruit. De teruggang ziet er globaal als volgt uit: sociale minima onder de 65: 1 procent; sociale minima boven de 65: 0,25 procent; minimumloners met kinderen: 1 procent: inkomens net boven het minimumloon (met kinderen): 0,5 procent; modale inkomens met kinderen: 0,25 procent; twee maal modaal met kinderen: 1 procent.
De teruggang is groter voor groepen die bijvoorbeeld door de verlaging van de studiebeurzen of kortingen op de huursubsidie worden getroffen. De ambtenaren gaan er per jaar 1,25 tot 1,75 procent op achteruit.

ONTVANGSTEN VAN HET RIJK IN **1995:** 179,1 miljard

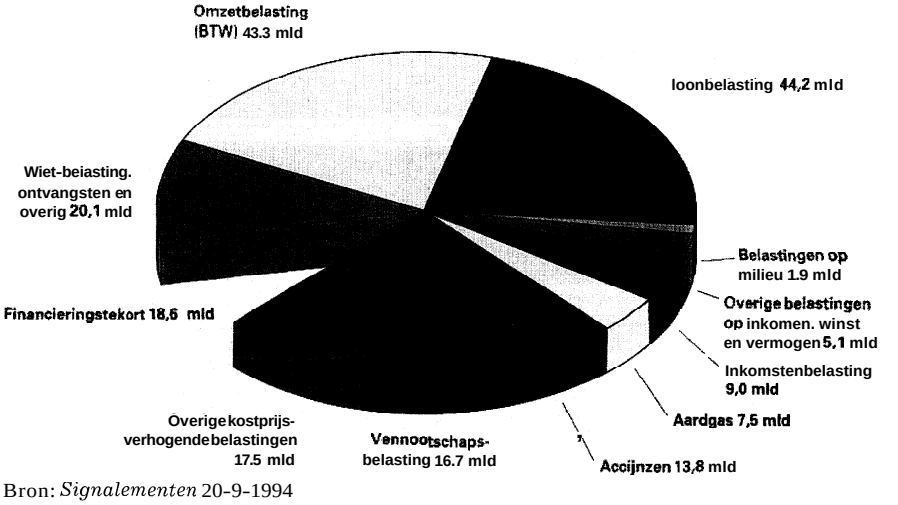

Bron: *Signalementen* 20-9-1994

Verdere hoofdpunten uit de Rijksbegroting en Miljoenennota zijn volgens *NRC/H'blad* (20-9-'94)-met enkele aanvullingen uit de *Volkskrant* (21-9-'94)- :

'De collectieve lastendruk (de optelsom van belastingen en premies) daalt als percentage van het BBP van 47.2 naar 46,1 procent.
'De belastingbetaler moet over een jaarinkomen van f 44.349 per jaar 37,65 procent aan belasting en premies voor volksverzekeringen betalen. dat is een verlaging met bijna een half procentpunt (voorheen 38,12 procent). Over de volgende f 44.349 moet hij 50 procent belasting betalen en een tarief van 60 procent geldt voor het inkomen boven f 88.698. De inflatiecorrectie op de belastingschijven wordt voor het eerst sinds drie jaar volledig toegepast.
'Ouderen met een inkomen beneden f 50.423 krijgen een speciale aftrek in de inkomstenbelasting. Hun belastingvrije som gaat met f 475 omhoog. Voor echtparengeldt deze aftrek per persoon, zolang hun individuele inkomen beneden de inkomensgrens blijft.
• De sociale uitkeringen, waaronder de kinderbijslag en de AOW, gaan niet omhoog. zij zijn 'bevroren'.
• De kinderbijslag wordt gewijzigd. Zo gaat het bedrag per kind voor gezinnen met meer dan twee kinderen niet meer omhoog. Dit geldt alleen wanneer het derde kind (of vierde. of vijfde, enz.) volgend jaar of later geboren wordt. De bedragen voor kinderen vanaf zes jaar gaan omlaag.
'Weduwen en weduwnaars die na 1 januari 1945 zijn geboren en geen kinderen hebben, krijgen geen uitkering meer. Dit geldt alleen voor degenen die volgend jaar (of later) weduwe of weduwnaar worden.
• Werknemers die worden ontslagen. krijgen minder snel WW. Zij moeten van de laatste 39 weken er 26 hebben gewerkt in vier van de laatste vijf jaar, om een uitkering te krijgen die aan hun loon is gerelateerd. Wie alleen aan de 'wckeneis' voldoet, krijgt een WW-uitkering van 70 procent van het minimumloon gedurende een half jaar. Bij vrijwillig ontslag bestaat geen recht meer op een WW-uitkering.
• De WAO-premie gaat naar schatting omlaag van 10,6 naar 9.4 procent. de twee werkloosheidspremies voor werknemers stijgen samen gemiddeld van 2.35 naar 2.55 procent. De overhevelingstoeslag die de werkgever aan de werknemer betaalt gaat van 11,6 procent omhoog naar 11.75 procent.
.Over de eerste f 14.000 hoeven werkgevers geen ziekenfondspremie meer te betalen. Over het loon vanaf f 14.000 gaat de werkgeverspremie omhoog van 5,15 naar 7,25 procent. De inkomensafhankelijke (procentuele) ziekenfondspremie voor werknemers daalt van 1,20 naar 1,10 procent. De inkomensaf-

UITGAVEN VAN HET RIJK IN **1995:** 197,7 miljard

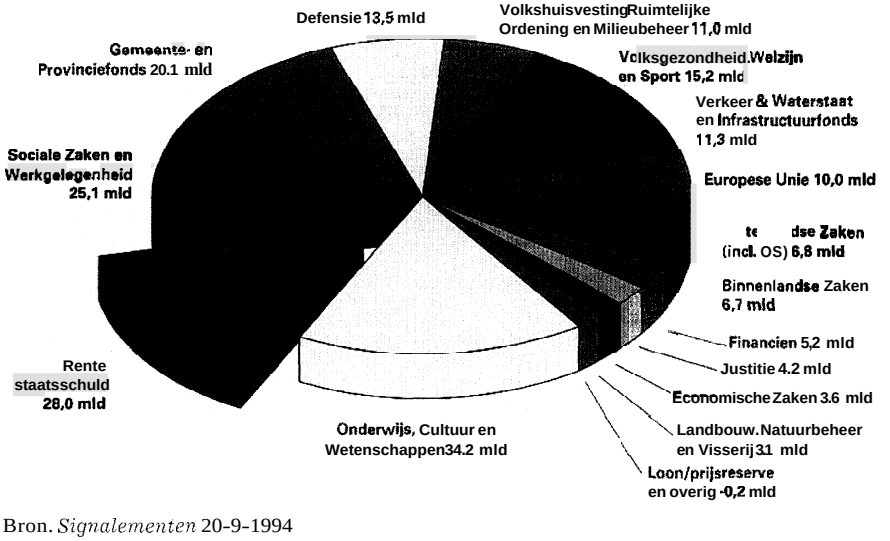

Bron. *Signalementen* 20-9-1994

hankelijke AWBZ-premie, grotendeels betaald door de werkgever, gaat omhoog van 8,55 naar 8,85 procent.

.Ouders hoeven voor kindct-en tot 18 jaar geen nominale premies Ziekenfondswet en AWBZ meer te betalen. Dc nominale ziekenfondspremie voor volwassenen blijft gemiddeld f 198 per jaar. de nominale preniie in de AWBZ daalt van f 147 naar f 110 per jaar.

• Delen van de tandheelkunde voor volwassenen en kinderen worden uit het zielienfondspakket geschrapt.

.De eigen bijdrage voor hulpmiddelen wordt voor chronisch zieken en ouderen geheel of gedeeltclijk afgeschaft.

.Op de individuele huursubsidie wordt f 200 miljoen bezuinigd. Wel krijgen de ontvangers van huursubsidie met de laagste inkomens 2 procent minder huurverhoging en ontvangen huishoudens met kinderen een toeslag op de huursubsidic.

.De basisbeurs voor studerenden wordt verlaagd. De verlaging varieert per schoolsoort en de vraag of de studerende thuis- of uitwonend is. Uitwonende studenten in het hoger onderwijs gaan er met een korting van f 90 naar f 470 per maand het meest op achteruit. Wel mogen studerenden in plaats van f 8.040 per jaar voortaan f 15.000 bijverdienen.

.Per 1 september stijgt het collegegeld voor studenten aan universiteiten en hogescholen met f 100 naar f 2.250. Studenten die in aanmerking komen voor een aanvullende beurs krijgen dit gecompenseerd.

.Voor scholieren van 16 jaar en ouder wordt het lesgeld waarschijnlijk met f 21 (opnieuw) verhoogd.

.Het collegegeld voor deeltijdstudenten in het studiejaar 199511996 zal mogelijk worden verlaagdvan f 1.625 naar *f* 800.

.Studenten die in 1995 beginnen. krijgen maximaal vier jaar een beurs.

Miljoenennota 1995

De Nederlandse economie groeit na een conjectureel gezien zwak 1993 sneller dan verwacht. Toch blijft de hoge werkloosheid bij met name laaggeschoolden en ouderen zorgwekkend. Om de arbeidsdeelnanie te vergroten blijft een beheerste arbeidskostenontwikkeling van belang. Mede tegen die achtergrond heeft de regering besloten tot een omvangrijk pakket lastenverlichtende maatregelen van ongeveer f 4,5 miljard in 1995, oplopend tot ongeveer f 9 miljard in 1998 om met name het verschil tussen de (bruto)-arbeidskosten en het nettoloon te verkleinen. Met dit lasteniërlichtingspakkct. aangevuld met extra beleid op andere terreinen. moet het mogelijk zijn om, binnen de voorwaarde van een evenwichtige inkomensverdeling, tussen nu en 1998 ten minste 350.000 mensen aan het werk te krijgen.

Voor de komende jaren heeft het kabinet besloten tot een omvangrijk bezuinigingspakket van f 18,2 miljard. Er worden ingrijpende maatregelen getroffen zowel op de rijksbegroting, als in de sociale zekerheid- en zorgsector. Minder geld zal worden uitgegeven door onder meer efficiency-verbetering bij de departementen, een vermindering van de subsidie-uitgaven en een versobering van de arbeidsvoorwaarden van de collectieve sector. In de sociale zekerheid wordt onder mee de Ziektewet geprivatiseerd en marktwerking en premiedifferentiatie gentroduceerd in de uitvoering van de WAO. Er vindt een heroriëntatie plaats met betrekking tot de kinderbijslag en het wettelijk nabestaandenpensioen. Ook in de zorgsector worden maatregelen genomen ter verbetering van de volume- en prijsbeheersing. Deze maatregelen zijn nodig voor de bevordering van de werkgelegenheid, het versterken van de economische groeimogelijkheden en het terugdringen van het financieringstekort.

Ket kabinet geeft in de komende periode f 3,8 miljard meer uit aan onder andere de veiligheid, de sociale woningbouw, onderwijs en cultuur. de ondersteuning van financieel kwetsbare groepen, ouderenbeleid en internationale samenwerking.

Lastenverlichting

De totale ruimte voor lastenverlichting van ongeveer f 9 miljard in de komende kabinetsperiode zal op verschillende manieren worden ingezet. Kaast de doorloop van maatregelen die reeds voor 1995 worden getroffen, bijvoorbeeld in de sfeer van de loon- en inkomstenbelasting. de verlaging van het tarief eerste schijf en de inkomensafhankelijke ouderenaftrek, en de verlaging van de werkgeverspremie in de Ziekenfondswet. zai een verdere verlaging van de arbeidskosten morden gerealiseerd. De fasering van de lastenverlichting zal van jaar tot jaar worden bezien in het kader van de begrotingsvoorbe eiding. Voor de jaren na 1995 wordt een bedrag van een half miljard gereserveerd ten gunste van het midden- en kleinbedrijf (daarbij inbegrepen de kleinere agrarische ondernemingen). Verder is f 0,3 miljard gereserveerd voor een verlenging van de tweede ta iefschijf van de loon- en inkomstenbelasting.

Ook is in het regeerakkoord ern aantal lastenverschuivingen afgesproken. Het gaat bijvoorbeeld om het aanpassen aan de inflatie in de komende periode van de accijnzen op benzine en diesel. De in het NMP-2 (zie pag. 158/3-'94) voorziene reële verhogingen van brandstofaccijnzen wordt doorgevoerd, indien de ontwikkelingen in de buurlanden daartoe ruimte bieden. De opbrengsten hiervan zullen bij voorrang worden gebruikt voor verlaging van de motorrijtuigenbelasting. Maatregelen op het gebied van een energieheffing voor kleinverbruikers zullen in gang worden gezet. indien een gezamenlijk initiatief in Europees kader niet mogelijk blijkt. Ook zal de regering voorstellen om te komen tot het afschaffen van de aftrekbaarheid van rente op consumptief krediet.

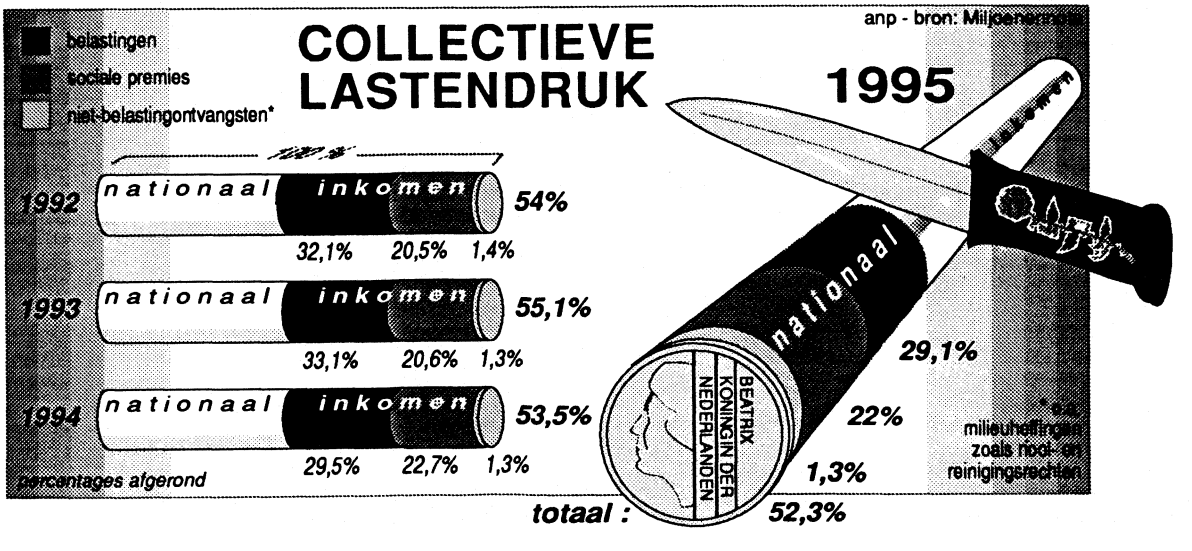

Herijking collectieve en individuele verantwoordelijkheden
Er moet in de sociale zekerheid en nieuw evenwicht gevonden worden in de verantwoordelijkheiclsverdeling tussen overheid. burgers. bedrijven en sociale partners. De toenemende werkloosheid van met name laaggeschoolden en ouderen maakt een beleid noodzakelijk waarin minder beroep wordt gedaan op het stelsel van sociale zekerheid Hierbij staat de toekomst van de Algemene Ouderdomswet (AOW) ais basisvoorziening niet ter discussie. In de komende kabinetsperiode zal de Algemene Kinderbijslagwet (AKW) worden aangepast. De rechten voortvloeiend uit de Algemene Weduwen- en Wezenwet (AWW) zullen sterk worden beperkt. Ook op andere terreinen leidt de herverdeling van verantwoordelijkheden tot veranderingen. Het scheppen vaﬁ banen in het segment tussen het wettelijk minimumloon en de laagste caoschalen zal worden bevorderd door het niet langer algemeen verbindend verklaren van cao's op dit onderdeel. Daarnaast wordt de mogelijkheid gecreëerdom aan bepaalde sectoren en voor een beperkte tijd dispensatie te verlenen van de Wet op het minimumloon.

In de zorgsecto zullen gezien de verwachte vergrijzing de uitgaven in de toekomst toenemen. Het is noodzakelijk om tot een doelmatiger aanwending van middelen binnen deze sector te komen. De introductie van elementen van marktwerking kan daaraan een belangrijke bijdrage leveren. De vergoeding per verrichting voor specialisten komt te vervallen. en de eigen verantwoordelijkheid van burgers wordt vergroot door de introductie van een eigen risico in de ziektekostenverzekering.

Infrastructuur
Een hoogwaardige fysieke- en kennisinfrastructur is noodzakelijk voor de concurrentiekracht van de economie en het vermogen tot het creeren van werkgelegenheid. De verdere ontwikkeling van Schiphol en de Rotterdamse haven tot „mainports". en de aansluiting van Nederland op het Europese hogesnelheidsspoorwegnet voor personen (HSL) hebben een hoge prioriteit. Ten aanzien van de goederenspoorverbinding tussen Rotterdam en het Duitse achterland (de Betuwelijn). zal bezien worden of er betaalbare alternatieven zijn, dan wel of een andere wijze van uitvoering langs het voorgenomen tracé wenselijk is. Bij een definitieve beslissing zullen eventuele meerkosten worden afge ogen tegen andere pnoriteiten bij grote investeringen in de infrastructuur. Dringend noodzakelijke investeringsprojecten worden door de investeringsimpuls (5 miljard gulden in de periode 1994–1998) versneld gerealiseerd. Daarnaast zal ook de voeding van het Fonds Economische Structuurversterking (FES) worden heroverwogen. De criteria waaraan projecten moeten voldoen worden opnieuw bezien. Aan deze criteria zullen de bodemsanering, voorzover noodzakelijk voor de voortgang van bouwprojecten in de binnensteden. en de realisering van de ecologische hoofdstructuur worden toegevoegd.

Financieringstekort
De randvoorwaarde voor het beleid voor de komende kabinetsperiode is een plafond voor het financeringstekort van het Rijk op maximaal 3,3 procent Bruto Binnenlands Produkt (BBP) in 1995 en 1996 en een reductie van dit plafond tot 3.1 procent BBP in 1997 en 2,9 procent BBP in 1998. Het uitgavenkader is gebaseerd op een behoedzame economische groei. De kans dat conjuncturele tegenvallers bijstelling van het uitgavenkader of het l–stenverlichtingsprogramma noodzakelijk maken. is daardoor doelbewust verkleind. Budgettaire voordelen van de economische groei zullen met voorrang worden gebruikt voor het bereiken van een financieringstekort van ten hoogste 2,7 procent BBP in 1998, waarna 100 miljoen zal worden toegevoegd aan de uitgaven voor politie en justitie. Met betrekking tot het gebruik van eventuele verdere groeimeevallers zal een afweging worden gemaakt tussen verdere vermindering van het financieringstekort en lastenverlichting. binnen de inkomenspolirieke randvoor\\-aarden neergelegd in het regeerakkoord. De noodzaak van maatregelen ten behoeve van economische structuurversterking is hierbij een aparte afweging.

Wat de budgettaire vooruitzichten voor 1994 en 1995 betreft. geldt dat het genormeerde financieringstekort in beide jaren naar verwachting op 3,0 procent BBP kan uitkomen. Voor 1995 betekent dit dus ongeveer f 2 miljard onder het plafond van het regeerakkoord. Wanneer incidentele factoren buiten beschouwing worden gelaten daalt het tekort van 1994 en 1995 met 0.4%-puntBBP.

Uitvoering l994
Ten opzichte van de Voorjaarsnota 1994 is de geraamde belastingopbrerigst 1994 met 2.3 iniljard verhoogd. Daarnaast zijn uitgaventegenvallers te verwachten van ca. 1.2 miljard ten opzichte van de Voorjaarsnota 1994. bovenop de reeds bekende Voorjaarsnotaproblematiek van 1.050 miljoen in 1994. Voor deze 1.050 miljoen geldt in 1994 het regiem van hel terughoudend kasbeleid. Het financieringstekort zal in 1994 naar verwachting uitkomen op 3,0 procent BBP (=3.5 procent NNI).

(Vor.ber.pag. 831/1 e.v.–1993)

MACRO ECONOMISCHE VERKENNING 1995

Op 20 september heeft het Centraal Plan Bureau (CPB) de Macro Economische Verkenning 1995 gepubliceerd. Voor het eerst sinds jaren straalt de MEV weer optimisme uit, zo schreef minister van economische zaken G.J. Wijers in zijn voorwoord. Optimisme over de internationale conjunctuur. maar ook over de doorwerking van de economische opleving naar de Nederlandse economie. De groei van het Bruto Binnenlands Produkt (BBP)komt in 1994 naar verwachting uit op circa 2 procent, d.w.z. dat de groei tweemaal zo groot is als een half jaar geleden in het Centraal Economisch Plan werd verwacht. Voor 1995 zijn de vooruitzichten nog beter: een groei van 3 procent, als gevolg van de forse groei van de wereldhandel en zich herstellende investeringen van bedrijven.

De positieve ontwikkeling komt vooral tot uiting in hogere bezettingsgraden, rendementsherstel en een scherp aantrekkende produktiviteitsgroei, zij het dat pas voor 1995 een groeiherstel van investeringen en werkgelegenheid mag worden venvacht.
Noodzakelijk vóór alles ie echter een gematigde loonontwikkeiing. Wordt die niet gerealiseerd, aldus het CPB. dan zal dat de goede vooruitzichten op economisch herstel schaden en de toch al zorgelijke arbeidsmarktsituatie verder aantasten.
In de afgelopen drie jaar zijn de reële arbeidskosten met 8 procent gestegen, terwijl dc arbeidsproduktiviteit met niet meer dan 1,25 procent toenam. Daardoor ontstond een fors rendementsverlies in de marktsector. zoals blijkt uit de stijging van de arbeidsinkomensquote met 6.5%-punl Door de gematigde loonafspraken eind 1993 en de conjunctureel hoge produktiviteitsstijging is het tij dit jaar gekeerd. De reele arbeidskosten stijgen nog iets (0,75 procent) en de arbeidsinkomensquote kan met 2%-punten dalen.

Prognose voor 1995
Voor 1995 wordt uitgegaan van een voortgezette matiging van de loonontwikkeling. De geraamde contractloonstijging met 1 procent brengt nog een kleine koopkrachtdaling met zich mee en enige stijging van de reele arbeidskosten. Door een sterke produktiviteitsgroei kan de arbeidsinkomensquote ookin 1995 2%-punten dalen. Daardoor kunnen in de industrie ook de loonkosten per eenheidprodukt dalen, naar verwachting sterker dan bij buitenlandse concurrenten. Zo zal de gematigde kostenontwikkeling bijdragen aan margeherstel en verbetering van de prijsconcurrentiepositie.
Voor volgend jaar, vooral voor de tweede helft ervan, mag ook weer werkgelegenheidsgroei worden verwacht. Deze toename zal de groei van het arbeidsaanbod evenwel nog niet kunnen bijhouden. De omvang van de werkloze beroepsbevolking zal van 1994 op 1995 dan ook nog niet afnemen.

Financieringstekort
Het financieringstekort van het Rijk komt in 1994 met 2,9 procent BBP (3.2 procent in 1993) lager uit dan in het voorjaar nog werd verwacht. Het geschoonde tekortcijfer. d.w.z. gecorrigeerd voor incidentele dekking (verkoop staatsbezit. kasverschuivingen, versnelde belastinginning). ligt echter op 4,7 procent BBP. en dat is vergeleken met 1993 (3,4 procent) een aanzienlijke stijging.
In 1995 komt het tekort van het Rijk per saldo uit op 3.4 procent BBP, een stijging ten opzichte van dit jaar. Tegelijk is de bijdrage van de incidentele dekking kleiner, zodat het geschoonde tekortcijfer zelfs daalt. van 4,7 procent naar 4,4 procent BBP.

Behoedzaam scenario
Uitgangspunt voor de beleidsinzet op financieel-economisch terrein tot 1998 is het behoedzame scenario. Daaraan liggen een behoedzame raming voor de wereldhandelsgroei, de migratie en de effectiviteit van het WAO-beleid ten grondslag.
De bijna f 17 mrd ombuigingen voor 1998 moeten niet alleen dienen als invulling voor de f 5 mrd oude taakstellingen, maar ook compensatie bieden voor de in de begrotingsvoorbereiding 1995 nieuw gesignaleerde tegenvallers ad f 1.5 mrd.

De doelstelling voor het financieringstekort in 1998 is 3,1 procent BBP.
Langs een aantal wegen draagt het voorgenomen beleid bij aan de doelstelling om te komen tot meer werkgelegenheid. De intensiveringen omvatten een werkgelegenheidsplan dat erop gericht is vooral langdurig werklozen in te schakelen bij de collectieve dienstverlening, tegen een betaling op het niveau van het minimumloon. Tegelijk wordt de hoge inactiviteit in ziekte- en arbeidsongeschiktheidsregelingen teruggedrongen. Bevriezing van uitkeringen in 1993 en veivolgens halve koppeling aan de loonontwikkeling vergroten de financiele prikkel om relatief laag betaald en tijdelijk werk te accepteren. Strenger sanctiebeleid en aanscherping van de referte-eis in de WW dragen daar ook aan bij.
In de context van het behoedzame scenario is sprake van koopkrachtdaling voor vrijwel alle groepen, ai ieidt het complexe beleidspakket rond de premieheffing in de sociale zekerheid. de vormgeving van de lastenverlichting en de maatregelen in de zorgsector, per saldo tot enige koopkrachtondersteuning voor de meesten.
Met zo'n voorzichtig scenario zijn van het budgettaire beleid weinig onaangename verrassingen te verwachten. aldus het CPB. Niettemin zal het standvastigheid vergen om vast te houden aan de vereiste budgetdiscipline tegenover de meevallers die dankzij de behoedzame uitgangspunten kunnen morden verwacht. Daarnaast ligt in de ombuigingsplannen een hoog wetgcvingstempo besloten op een aantal complexe terreinen. Hierbij valt te denken aan de systeemwijzigingen bij WAO/AAW en Ziektewet en aan een te ontwerpen convergentiewet in de zorgsector. Om de beoogde bespai-ingsbedragen te kunnen realiseren zullen de meeste ombuigingen spoedig uitgewerkt en geimplementeerd moeten worden.
Ten slotte wordt de uitvoering van een aantal beleidsvoornemens voor een groot deel bepaald door de inzet van anderen. Zo is de voortgang van het sociale-woningbouwprogramma afhankelijk van het zelfstandige beleid van de woningbouwcorporaties, en is de totstandkoming van de beoogde besparing op de secundaire arbeidsvoorwaarden mede afhankelijk van het overleg met de bonden. Verder ligt het mede in handen van gemeenten, provincies, zorginstellingen en arbeidsbureaus of het ambitieuze werkgelegenheidsplan de beoogde extra banenoplevert. (*Signalementen*, 20-9—'94)

(Vor.ber.pag. 832/2 e.v.-1993)

Kerngegevens voor Nederland 1991-199.5

	1991	1992	1993	1994	1995
	Mutaties per jaar in %				
Internationaal					
Relevante wereldhandel	4.1	3.6	-1,0	4,5	6,25
Dollarkoers (niveau.gld)	1.87	1,76	1,86	1,85	1,90
Olieprijs (Brent, niveau, dollars per vat)	20,0	19.4	17.0	16,5	17
Lonen en prijzen					
Contractloon marktsector	3.5	4.5	3.2	1,75	
Loonsom per werknemer marktsector	4.5	4.6	2,9	2	1,5
Prijsconcurrentiepositie*	1.4	-1.2	0,2	0,5	0,5
Consumentenprijsindex	3.1	3.2	2.6	2,75	2,75
Reële arbeidskosten marktsector	2.8	2.9	2.4	0,75	0,5
Koopkracht modale werknemer (excl.incidenteel)	0,2	0,6	0.8	-0.5	-0,25
Volume bestcdingen cn produktie					
Goederenuitvoer (excl.energie)	4,9	2,7	0,7	5	6,25
Goedereninvoer	4,3	2,0	-0.6	4	5,25
Pa ticuliere consumptie	3,1	2.5	0,7	1.5	1,75
Bruto investeringen bedrijven (excl.woningen)	3,2	-0,4	-2,7	-1,75	7,25
Produktie bedrijven (excl.energie)	2,7	1,4	0,2	2.5	3,5
Bruto Binnenlands Produkt	2.3	1.3	0,4	2	3
Reëel nationaal inkomen	1,8	0.5	0,3	1.5	
Arbeidsmarkt					
Werkgelegenheid (in dzd arbeidsjaren)	70	45	-7	-16	48
Werkgelegenheid (≥ 12 uur/week in dzdpersonen	91	75	3	-1	68
			Niveaus		
Werkloze beroepsbevolking (in dzd)	400	411	481	555	560
Personen met een werkloos-heidsuitkei ing (in dzd)	567	590	665	745	735
Verhouding niet-actieven versus actieven (in %)	81,6	81.5	83,3	85	84,5
Collectieve sector					
Vorderingentekort collectieve sector (in % BBP)	2.9	3,9	3,3	4.5**	3,75
Financieringstekort Rijk (in % BBP)	3.7	3,9	3.2	3	3.5
Collectieve lastendruk (in % BBP)	46,8	46.6	47,4	46.25	44,75
Diversen					
Arbeidsinkomensyuote marktsector (in %)	82.0	84,5	86.7	84.75	82,75
Saldo lopende rekening van betalingsbalans (mlngld)	14.8	12,8	17.0	17.5	20
Lange rente (%, 10 jaars staatsleningen)	8.7	8,1	6.4	6,75	7

* Prijsstijging relevante wereldhandel ininus prijsstijging uitvoer (goederen excl. energie).
** In 1994 gecorrigeerd voor de vertekening door de AAW/AWW-operatie. Het ongecorrigeerde EMU-cijfer is 4.

SOCIALE NOTA 1995

In de Sociale Nota 1993, die tegelijk met de begroting van het ministerie van sociale zaken en werkgelegenheid werd gepubliceerd, stelden minister A.P.W. Melkert en staatssecretaris R.L.O. Linschoten dat de gunstige economische ontwikkeling kansen biedt om iets te doen aan de belangrijkste zorg van Nederland: het tekort aan banen. De positieve effecten van de aantrekkende economie mogen echter niet voorbij gaan aan de mensen die nu werkloos zijn of een zwakke startpositie op de arbeidsmarkt hebben, aldus de bewindslieden. Aanmerkelijke vermindering van de langdurige werkloosheid is daarom als 'sociale norm' in het regeringsbeleid opgenomen. Daarnaast worden in de Nota als belangrijke taken aangeduid: vergroting van de arbeidsparticipatie, handhaving van afdoende sociale zekerheid en een zo goed mogelijke bescherming van de koopkracht.

Volgens de bewindslieden is de komende jaren, evenals de afgelopen 10 jaar, een forse groei van de werkgelegenheid mogelijk, mits de beschikbare instrumenten voldoende worden benut. Het kabinet komt met een pakket

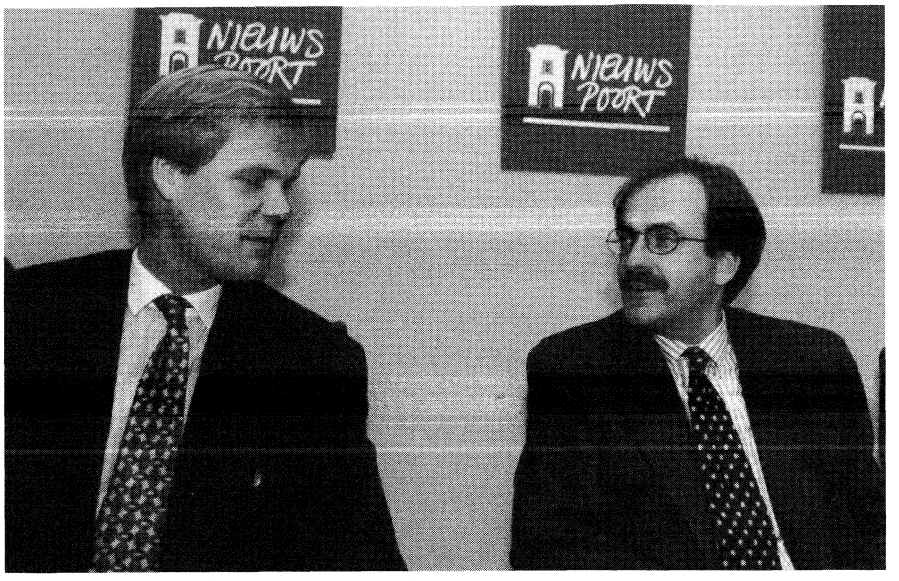

De bewindslieden van sociale zaken en werkgelegenheid, minister A.P.W. Melkert (r.)en staatssecretaris R.L.O. Linschoten.

maatregelen, waarvan lastenverlichting en directe uitbreiding van de werkgelegenheid een onderdeel vormen. Hiermee moet het mogelijk zijn in de komende periode tenminste 350.000 mensen extra aan het werk te krijgen. Om dit te bereiken is inkomensmatiging noodzakclijk. Lastenverlichting kan de inkomensgevolgen daarvan beperken en evenwichtig spreiden. Over inkomensmatiging en over het realiseren van een 'sociale norm' wil het kabinet overleg voeren met de sociale partners.

Duidelijk is dat op korte termijn niet voor iedereen een reguliere baan voorhanden is. Daarom stelt het kabinet maatregelen voor die moeten leiden tot 40.000 arbeidsplaatsen extra voor langdurig werklozen in de verzorging, de ouderenzorg, de veiligheid. het openbaar toezicht en de kinderopvang.

Een graadmeter voor het succes van het beleid vormt de verhouding tussen het aantal mensen met een uitkering (inactieven) en het aantal werkenden (actieven).het zogenoemde i/a-getal. Behoud van de verzorgingsstaat is slechts mogelijk als de verslechtering van deze verhouding die zich nu voordoet, wordt omgezet in een verbetering. Verwacht wordt dat het i/a-getal volgend jaar al iets kan dalen, van 85 uitkeringsgerechtigden op 100 werkenden in 1994 naar 84,5 in 1995. Door uitvoering van het kabinetsbeleid moet in de jaren daarna een verdere substantiele daling mogelijk zijn.

De sociale zekerheid is volgens minister Melkert en staatssecretaris Linschoten toe aan een fundamentele herijking. Maatstaven die moeten gelden zijn. een betere preventie. een scherpere bewaking van de 'toegangspoort' tot de sociale zekerheid, een actievere opstelling van uitkeringsgerechtigden, gedeeltelijke privatisering van sociale-zekerheidsregelingen en een doeltreffende uitvoering. Op deze manier moet de werking van de sociale zekerheid worden omgezet van 'aanzuigen' in 'terugveren naar betaald werk'.

Loonmatiging

De bewindslieden zijn van mening dat een forse groei van de werkgelegenheid mogelijk is. Voortzetting van de loonmatiging achten zij daarvoor noodzakelijk. Na oplopende loonstijgingen begin jaren '90, vertonen de lonen nu weer een afnemende groei. Voor 1994 komt de stijging naar verwachting uit op 1,75 procent en voor 1995 op 1 procent. Het akkoord 'Een nieuwe koers' dat sociale partners in november 1993 sloten in de Stichting van de Arbeid, heeft aan de dalende tendens volgens de bewindslieden zeker bijgedragen. Doorgaan met loonmatiging zal bij een aantrekkende economie niet eenvoudig zijn. Daarom hecht het kabinet aan een goed overleg inet de sociale partners. Alleen inet hun steun is het mogelijk de stijging van de loonkosten te beheersen.

De laatste tijd worden vraagtekens gezet bij het nut van loonmatiging. Loonmatiging zou weliswaar meer banen hebben opgeleverd. maar niet meer groei. Door loontnatiging zou bovendien de noodzakelijke technologische vernieuwing zijn belemmerd. Achtergrond van deze gedachte is dat de welvaartsgroei in ons land (BBP per hoofd van de bevolking) ten opzichte van omringende landen achterop is geraakt. Sinds 1975 is het BBP per hoofd van de bevolking in Nederland gedaald ten opzichte van het Europese gemiddelde. Tot 1975 liep de welvaartsgroei gelijk op met die in Duitsland. Maar terwijl de Duitse welvaartsgroei stabiel 10 procent boven het gemiddelde bleef. begon Nederland af te zakken. Frankrijk. België en Denemarken passeerden Nederland het eerst. In 1987 gevolgd door Italië en Groot-Brittannië. ook al kon Nederland Groot-Brittannië in 1990 meer passeren.
De banengroei in Nederland is hoger geweest dan in de rest van Europa. De oppervlakkige conclusie is, aldus deskundigen van het ministerie, dat loonmatiging Nederland extra banen opleverde maar dat sprake is van herverdeling van werk in plaats van economische groei. Een andere aanwijzing voor die stelling is dat Europese landen met een lage welvaartsgroei zoals Groot-Brittannië, toevallig ook landen zijn meteen snelle stijging van de werkgelegenheid.
De stelling dat loonmatiging ondernemers weinig innovatief maakt, kan volgens het ministerie niet waar zijn. Uit internationale vergelijking blijkt dat het BBP per gewerkt uur in Nederland uitzonderlijk hoog is. Nederland had in 1973 het hoogste BBP per uur in Europa en stond in 1987. net onder Frankrijk. nog altijd op de tweede plaats.

De hoogte van de collectieve lasten of de belastingdruk op arbeid. zo luidt een andere veronderstelling, kan ook een oorzaak zijn voor de achterblijvende welvaartsgroei in Nederland. De vergelijking op dit punt levert een diffuus beeld op. In België en Italië gaat een stijgende lastendruk gepaard inet een behoorlijke welvaartsgroei. In Groot-Brittannië is de lastendruk extreem laag en blijft de welvaartsgroei niettemin achter: Op de Europese ranglijst stond Nederland wat betreft de belastingdruk op arbeid in 1991 bovenaan. Dat was in 1970 ook al zo.

Één verklaring blijft over. Het kan zijn dat de bevolkingsgroei zo sterk is dat de produktiegroei die niet kan opvangen. Inderdaad blijkt de bevolkingsgroei in Nederland hoger dan in de rest van Europa. Maar het aantal personen dat werkt is nog harder gegroeid. Dus ook dáár kan het niet aan liggen.

Echter: als het extra arbeidsaanbod wordt omgerekend naar arbeidsjaren (volle banen), blijkt de werkgelegenheidsgroei achtergebleven bij de bevolkingsgroei. Korter werken en vooral deeltijdwerk heeft in Nederland een hoge vlucht genomen. Het BBP per gewerkt uur is in Europa bijna nergens zo hoog als in Nederland, maar het aantal uren per werkende neemt af. Per hoofd van de bevolking van 20 t/m 64 jaar werkt de Nederlander gemiddeld 20 uur per week; dat is het laagste binnen de Europese Unie, waar het gemiddeld op 24 uur ligt.

Voor een klein deel was de keuze voor korter werken gedwongen. De collectieve arbeidstijdverkorting begin jaren tachtig is daar een voorbeeld van. De keuze voor deeltijdwerk heeft echter ook te maken inet de wens voor meer vrije tijd. Het ministerie concludeert dat Nederlanders meer dan andere Europeanen kiezen voor vrije tijd en daarvoor een deel van hun welvaart inleveren.
Méér vrije tijd is ook een uiting van welvaart. Het ministerie zou graag zien dat in de meting van welvaartsgroei voortaan ,,ook de hoeveelheid vrije tijd is verdisconteerd". Nederland zou dan weer moeiteloos in de Europese top meedraaien. De bewindslieden willen hoe dan ook de loonmatiging verder bevorderen.

De groei van de werkgelegenheid is in het verleden vooral ten goede gekomen aan herintreders en nieuwkomers op de arbeidsmarkt. Van de vacatures werd slechts 10 procent tot 20 procent bezet door uitkeringsgerechtigden. Voor de komende periode vinden de bewindslieden het van belang dat meer uitkeringsgerechtigden de nieuwe arbeidsplaatsen gaan bezetten. Daarom is vooral een uitbreiding van de werkgelegenheid in het onderste deel van de arbeidsmarkt van belang. omdat veel werklozen daarop zijn aangewezen.

Arbeidsmarkt
Minister Melkert en staatssecretaris Linschoten doen een beroep op de sociale partners om gezamenlijk de langdurige werkloosheid terug te dringen tot een aanvaardbare 'sociale norm'. Daarvoor zijn cao-afspraken nodig over de aantallen langdurig werklozen die in beclrijven een plaats kunnen vinden.

Een optimaal functionerende arbeidsmarkt is een belangrijke voorwaarde voor een effectieve bestrijding van de werkloosheid. De u-erking van deze markt is volgens de bewindspersonen aan te veel regels gebonden. Een deel daarvan is belemmerend voor de groei van de werkgelegenheid. Deze regelgeving zal kritisch worden herbezien. ook al vinden de bewindslieden dat er een basisniveau aan bescherming voor werknemers moet blijven.

De bewindspersonen willen in samenwerking met werkgevers en werknemers voorstellen doen om te komen tot meer variatie in arbeidspatronen en deeltijdarbeid.

Om de kansen voor laaggeschoolden op de a - beidsmarkt te vergroten nemen zij zich voor cao-afspraken voor de laagste loonschalen niet langer algemeen verbindend te verklaren. Ook het verlenen van ontheffing van de Wet op het Minimumloon voor bepaalde sectoren voor bepaalde tijd kan banen opleveren voor deze groep.
De herziening van het ontslagrecht en de afschaffing van de vergunningplicht voor arbeidsbemiddeling en uitzendbureaus passen eveneens in het streven de arbeidsmarkt soepeler te laten functioneren De preventieve ontslagtoets zal zo worden aangepast dat er nog wel een beschermende werking vanuit gaat. maar werkgevers niet door een te veel aan formaliteiten u-orden afgeschrikt om nieuwe werknemers een vast dienstverband aan te bieden. Binnen het project 'Flexibilisering van arbeidsrelaties' van het ministerie zal gekeken worden naar onder meer de duur van de wettelijke proeftijd en het onbedoeld gebruik van de ontslagbescherming bij ziekte. (Persbericht SZW, Volkskrant 21-9-'94, *NRC/H'blad* 20-9-'94)

(Vor.ber.pag. 833/2 e.v.-1993)

JAARVERSLAG NEDERLANDSCHE BANK 1993

In het op 28 april verschenen jaarverslag 1993 van de Nederlandsche Bank werd gesteld dat hoop op herstel van de werkgelegenheid alleen gerechtvaardigd is als een gematigde loonontwikkeling en flexibilisering van de arbeidsmarkt in praktijk worden gebracht en worden volgehouden.
President W.F. Duisenberg gaf in zijn jaarverslag aan dat de terugdringing van het overheidstekort de afgelopen jaren onder meer is gerealiseerd ten koste van een hogere lastendruk. Voorts werd erop gewezen dat de lastenverlichting van f 3 mrd waartoe het kabinet onlangs heeft besloten ertoe zal leiden dat het overheidstekort in 1993 en 1996 niet verder zal dalen als er geen 'nader' beleid zal worden geformuleerd. Gehoopt moet worden dat ten spoedigste het bestendige beleid, gericht op gezondmaking van de overheidsfinanciën door de daartoe noodzakelijke verdere reductie van het overheidstekort zoals dat in de afgelopen 10 jaar niet zonder succes is uitgevoerd, zal worden hervat.
Zonder hen bij naam te noemen vormt Duisenbergs inleiding op het jaarverslag een harde aanval op het beleid dat premier Lubbers en minister Kok van financiën in 1993 hebben gevoerd. Zij hebben niet alleen het strakke begrotingsbeleid uit de eerste drie jaar van hun samenwerking laten varen, maar zij hebben hun opvolgers ook met een zware erfenis opgezacleld.

Het komende kabinet zal de overheidsuitgaven met *f* 9 mrd omlaag moeten brengen om het tekort te brengen op het niveau waaraan Nederland volgens het Verdrag van Maastricht moet voldoen, d.w.z. tot 60 procent van het Bruto Binnenlands Produkt (BBP), nadat de totale overheidsschuld in 1993 was opgelopen tot 80.6 procent BBP.
Nog eens f 9 mrd moet worden bezuinigd om de belasting- en premiedruk - die onder minister Kok met 3.1 punten opliep tot 55,7 procent van het nationale inkomen, twee punten hoger dan in het regeerakkord Lubbers/Kok was overeengekomen - weer met twee punten terug te brengen.
En ten slotte is er nog het 'gat van Kok': er is wel voor f 5 mrd aan bezuinigingen in de cijfers voor de komende jaren verwerkt. maar die bezuinigingen zijn nog niet ingevuld.
Dit brengt het totaal aan benodigde bezuinigingen volgens Duisenberg op f 23 mrd.

Daarnaast kon Koks manier van bezuinigen de bankpresident evenmin bekoren. Duisenberg venveet de minister een veel te kwistig gebruik van eenmalige kunstgrepen en incidentele maatregelen: het versneld innen van belasting. het benutten van de opbrengst van de beursgang van KPN (Koninklijke PTT Nederland) voor lopende uitgaven en het opleggen van hoge voorlopige aanslagen. De Nederlandsche Bank berekende het totaal van deze financiele trucs op f 12,5 miljard. Zonder deze 'incidenten' zou het tekort niet dalen tot 3.5 procent, maar gestegen zijn tot 5,7 procent. ,.Daar komt natuurlijk een eind aan. Eens komt de naakte waarheid aan het licht", aldus Duisenberg.

De president van de Nederlandsche Bank achtte een daling van het financieringstekort tot minder dan 2 procent van het nationaal inkomen nodig, in vier jaarlijkse stappen van een half procent. Koks argument dat minder bezuinigen goed is voor de werkgelegenheid noemde Duisenberg ..onjuist en misleidend". Ook de leuze 'werk boren inkomen' was volgens hem op termijn 'vals': ,.Bij een gezonde economische ontwikkeling gaan werk en inkomen hand in hand." Hii herinnerde eraan dat er in de periode van 1983 tot 1992 een miljoen banen bijkwamen. ,,Deenige periode in de afgelopen 30 jaar dat de werkloosheid daadwerkelijk daalde. Als dat opnieuw zou kunnen. en ik zie niet in waarom niet. loopt de werkloosheid drastisch terug."

Over het hele jaar 1994 verwachtte Duisenberg een stijging van de contractlonen met 2 procent. aanzienlijk minder dan de 3,2 procent in 1993, laat staan de 4,5 procent in 1992. ,.Een jaar matiging is natuurlijk niet genoeg, maar het gaat de goede kan' op." Daarvoor verdiende de vakbeweging een pluim.
De bankpresident achtte het noodzakelijk dat werknemers de komende zeven jaar afzien van inkomensverbetering en genoegen nemen met handhaving van de koopkracht. De laatste jaren is het aandeel van de loonkosten in het totale inkomen van de bedrijven (de arbeidsinkomensquote of AIQ) scherp opgelopen van 80.2 procent in 1990 tot 86,6 procent in 1989. Dat heeft banen gekost. Duisenberg stelde: ,.Indien de loonontwikkeling sinds 1989 erin zou hebben geresulteerd dat het loonaandeel in het totale inkomen constant zou zijn gebleven. dan zou de werkloosheid thans 150.000 personen lager geweest kunnen zijn, met andere woorden in het geheel niet zijn toegenomen. zonder dat het inkomen per werkende er in reële termenop zou zijn achteruitgegaan."

Het eerste hoofdstuk van het jaarverslag werd besloten met de volgende passage:

Ons land is doende. net als overig Continentaal-Europa. te herstellen van een econoinisehe inzinking en tracht de weg naar stabiele economische groei te hervinden. Recent. meer dan honderd landen omvattend onderzoek indiceert dat economische groei uiteindelijk wordt getemperd door inflatie en. daarentegen op langere termijn. het meest gebaat is bi] een goed begrotingsbeleid in de zin van lagere overheidstekorten en bij een stabiel monetair klimaat. Deze wetenschappelijke bevestiging van een conventionele wijsheid leidt ertoe af te sluiten met dezelfde zinnen als in het vorige verslag: Het is van ovenvegend belang dat de beleidsmakers het vizier bestendig gericht houden op het creeren van gezonde voorwaarden voor de economische en monetaire ontwikkeling, dat wil zeggen gezonde overheidsfinanciën, een beheerste loonontwikkeling. 'juiste' en stabiele wisselkoersen en een monetaire groei die is afgestemd op de reële trendmatige produktiegroei met geen of een zeer geringe inflatie. Vasthouden aan zo'n stug, bestendig beleid zal onzekerheid doen afnemen en daarmee het economisch herstel bevorderen.

(Vor.ber.pag. 295/1/2-1993)

BOSNIE-HERZEGOVINA

VN-DEBÂCLE IN GORAZDE

Op 22 april 1994 werd de enclave Gorazde in het zuidoosten van Bosnië, die in handen van de door de moslims gedomineerde Bosnische regering was en een van de zes door de Verenigde Naties

aangewezen ,,veiligheidszones" in Bosnië vormde (zie pag. 610/1 e.v.-'93), na zware gevechten in feite veroverd door Servische troepen. VN-luchtaanvallen (zie onder) bleken onvoldoende om de aanhoudende Servische tank-, artillerie- en infanterie-aanvallen te voorkomen, hoewel de Servische troepen zich aan het einde van de maand terugtrokken uit de enclave.

De stad Gorazde lag aan de rivier de Drina in het centrum van de enclave. De totale bevolking van de enclave werd geschat op 63.000 mensen. De rond de enclave gelegerde Bosnisch-Servische troepen begonnen deze eind maart te beschieten (zie boven); op 4 april verhevigden zij de aanval en op 5 april doorbraken zij de frontlinie van het Bosnische regeringsleger toen verscheidene dorpen werden veroverd.

Reactie van VN en VS op offensief begin april

Op 2 april had de bevelhebber van de VN-troepen in Bosnië, luitenant-generaal Sir Michael Rose, ondanks de beschieting in maart zijn vertrouwen erin uitgesproken dat noch de Bosnische Serviërs noch de Bosnische regering zouden proberen ,,enige belangrijke strategische wijzigingen" in het gebied rond Gorazde tot stand te brengen. Rose liet doorschemeren dat de Serviërs niet in staat waren de enclave te veroveren en dat ze dat ook niet wilden. Niettemin drongen de VN naar verluidt vanaf begin april bij de Serviërs erop aan toe te staan dat er ongeveer 800 Oekraïense blauwhelmen in Gorazde werden gelegerd.

Hoewel het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken weigerde uit sluiten dat er luchtaanvallen zouden worden uitgevoerd om de door de VN ingestelde ,.veiligheidszones" te beschermen, zei de Amerikaanse minister van defensie William Perry op 3 april dat er geen geweld zou worden gebruikt om de Servische aanval op Gorazde tot staan te brengen. Ondanks het feit dat Clinton op 4 april nadrukkelijk verklaarde dat ,.er geen groen licht was" voor de Servische opmars, merkten critici op dat de Amerikaanse houding juist dit effect had gehad.

Doel van Servische operatie in Gorazde. Nieuw offensief

Op 7 april beweerde de Bosnisch-Servische leider Radovan Karadzic dat de Servische actie een antwoord was op een offensief van de Bosnische regering. Op 8 april gaf de Servische bevelhebber in Gorazde, generaal Vlado Spremo, echter toe dat het doel van de Serviers was de enclave te bezetten. Daarentegen zei de Russische afgezant Witali Tsjoerkin op 11 april dat Bosnisch-Servische leiders hem bij herhaling de verzekering hadden gegeven dat zij .,geen plannen hadden met betrekking tot Gorazde".

Op 8 april werd de strijd hervat na een wapenstilstandvan 24 uur, die op 7 april was overeengekomen na besprekingen op het vliegveld van Sarajevo tussen Rose en, afzonderlijk, de commandant van het Bosnisch-Servische leger, generaal Ratko Mladic. en die van het Bosnische leger, generaal Rasim Delic. Nieuwe besprekingen werden later geblokkeerd door de Bosnische regering.

Aan een korte adempauze in de gevechten op 9 april kwam de dag daarop een einde door een nieuw Servisch offensief met tanks, infanterie en een artilleriebeschieting. Het stadscentrum van Gorazde werd door tanks onder vuur genomen, waarbij slachtoffers vielen onder de vele burgers die daar een schuilplaats hadden gezocht.

Luchtaanvallen op Servische stellingen

Op 10 april vroeg Rose als reactie op de nieuwe Servische aanval met spoed NAVO-vliegtuigen gronddoelen te laten bombarderen. Het was de eerste keer in de geschiedenis van de NAVO dat een dergelijke actie door deze organisatie werd uitgevoerd (voor NAVO-actie tegen Servische gevechtsvliegtuigen, zie pag. 38113-'94). De speciale afgezant van de VN voor het voormalige Joego-Slavië, Yasushi Akashi, gaf zijn definitieve goedkeuring aan dit verzoek.

Later op die dag lieten twee Amerikaanse F-16-gevechtsvliegtuigen drie bommen vallen op een Servische artilleriecommandopost bij Gorazde. Enkele minuten na de luchtaanval werden alle beschietingen op Gorazde gestaakt.

Een nieuwe Servische beschieting op Gorazde op 11 april vormde - in de woorden van Rose - aanleiding tot een nieuwe ,,tactische actie van beperkte omvang". Twee Amerikaanse F/A-18-straaljagers lieten drie bommen vallen, waarbij tenminste één Servisch pantservoertuig werd vernietigd (volgens het Amerikaanse ministerie van defensie op 11 april). Ondanks de luchtaanval gingen de Servische beschietingen op Gorazde die dag nog anderhalf uur door.

De luchtaanvallen werden door de VN aangemerkt als ,,beperkte luchtsteun", die uitsluitend was bedoeld om door Servische troepen bedreigd VN-personeel te beschermen. Daarom waren deze zelfs op grond van een strikte interpretatie van Resolutie 836 van de Veiligheidsraad uit 1993 (zie pag. 612/2 e.v.-'93) gerechtvaardigd. Deze resolutie maakte het mogelijk ..gebruik te maken van luchtsteun in en rond de veiligheidszones om UNPROFOR (VN-Protectiemacht) bij te staan bij de uitvoering van haar mandaat"

De luchtaanvallen werden op de grond gecoordineerd door leden van een team dat 16 april naar Gorazde was gezonden. en dat bestond uit drie VN-waarnemers en acht Britse .,verbindingsofficieren", onder wie verscheidene officieren van de Britse elite-ernheid SAS (Special Air Service. zie onder).

VN-personeel vastgehouden door Serviers. NAVO-bommenwerperneergehaald

Als reactie op de luchtaanvallen namen de Serviërs een agressieve houding tegenover de VN aan, terwijl zij steun van Rusland probeerden te verwerven (zie onder).

Op 11 april beschuldigde Karadzic de VN ervan dat deze partij kozen in de oorlog, en deelde hij mede dat de Bosnische Serviers de contacten met UNPROFOR verbraken. De dag daarop waarschuwde Mladic dat NAVO-vliegtuigen onder vuur zouden worden genomen als deze Servische stellingen bedreigden. Op 14 april verklaarde de Amerikaanse president Bill Clinton nadrukkelijk dat de VN en de NAVO geen vijanden van de Serviers waren maar gewoon toezagen op de naleving van de veiligheidszones. Diezelfde dag berichtten de internationale media dat Bosnisch-Servische troepen 155 VN-militairen of medewerkers feitelijk in gijzeling hadden genomen.

Op 16 april werd een Britse Sea Harrier neergehaald door Servisch luchtafweergeschut. De Britse piloot van de Harrier, die een aanval had gedaan op een Servische tank, die op Gorazde vuurde, wist zijn toestel zonder ernstige venvondingen te verlaten.

Karadzic waarschuwde op 19 april dat nieuwe NAVO-luchtaanvallen zouden leiden tot .,een totale oorlog".

Russische reactie op luchtaanvallen

De luchtaanvallen hadden de ergernis opgewekt van de Russische president Boris Jeltsin. Op 11 april deelde hij Clinton in een telefoongesprek mee dat nieuwe luchtaanvallen niet zouden mogen worden uitgevoerd ,,zondervoorafgaand overleg tussen de VS en Rusland". In een radicale stap nam de Russische Staatsdoema op 13 april een verklaring aan waarin de luchtaanvallen werden veroordeeld als .,eenzijdig en onrechtmatig". Russische leiders benadrukten gezamenlijk dat zij de voorkeur gaven aan een oplossing van het

conflict door middel van onderhandelingen.

Ondanks het karakter van de betrekkingen tussen Servië en de VN verklaarde Tsjoerkin op 15 april dat een .,algemene wapenstilstand" voor geheel voormalig Joego-Slavië opnieuw op de agencla stond. Hij zei dit nadat hij die dag met Karadzic besprekingen had gevoerd in de Bosnisch-Servische hoofdstad Pale.

Verloop van de gevechten. Rusland kwaad op Serviërs

Op 15 aprii bezweken de linies van hei Bosnische regeringsleger rond Gorazde na een nieuwe Servische aanval. waarbij twee VN-waarnemers (beiden SAS-officieren) werden gewond, van wie één dodelijk (een andere waarnemer was op 8 april gewond bij een granaatinslag). Bij een aanval op 17 april drongen Servische tanks korte tijd door tot de straten van Gorazde.

Ondanks het feit dat op 17 april na overleg tussen Tsjoerkin, Karadzic en Akashi in de Joegoslavische hoofdstad Belgrado een wapenstilstand was afgekondigd, lanceerden de Servische troepen op 18 april in verhevigde mate een offensief tegen Gorazde. Volgens vertegenwoordigers van het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen van de VN (UNHCR) in Gorazde sloegen er ,,elke twintig seconden" granaten in.

Naar aanleiding van deze mislukte wapenstilstand beschuldigde Tsjoerkin op 18 april de Sei-viërs op bittere toon van het ,,breken van beloftes". Hij zei verder dat ,,het voor Rusland tijd was geworden ieder overleg met de Bosnische Serviërs te staken". Op 18 april voegde Tsjoerkin eraan toe dat hij Jeltsin zou adviseren toestemming te geven om geweld te gebruiken tegen de Serviërs, terwijl Jeltsin zelf verklaarde dat de Serviërs ,,de aanval op Gorazde moesten stoppen en de stad moesten verlaten".

Akkoord over NAVO-bescherming voor veiligheidszones

Op 20 april werd tijdens een bijeenkomst van de Noordatlantische Raad. die werd bijgewoond door ambassadeurs van de 16 NAVO-lidstaten, een akkoord bereikt over het voorstel van VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali om luchtaanvallen toe te staan ter verdediging van de door de VN ingestelde veiligheidszones, ook in gevallen waarin VN-personeel niet direct werd bedreigd

Het Servische offensief tegen Gorazde werd echter voortgezet. Op 21 april zei de Bosnische permanente vertegenwoordiger bij de VN, Muhamed Sacirbey, dat er in de stad ,,huis aan huis werd gevochten". Een plaatselijke functionaris, Esad Ohranovic, beweerde dat alleen al op deze dag in elf uur 97 mensen waren gedood. Op 22 april zei een Ierse arts in Goïazde, Mary McLaughlin, dat het ziekenhuis van de stad door Servische artillerie onder vuur was genomen. Hierbij waren 30 patiënten gedood.

Dreigement met nieuwe luchtaaiivallen in NAVO-ultimatum. Wapenstilstand

Op 22 april vaardigde de NAVO een ultimatum uit. toen Clinton waarschuwde dat de Serviërs ,,de bereidheid van de NAVO om tot actie over te gaan niet in twijfel moesten trekken".

In het ultimatum werd bepaald dat opdracht zou worden gegeven om luchtaanvallen tegen Servische troepen uit te voeren in het gebied rond Gorazde tenzij aan drie voorwaarden zou worden voldaan: (i)onmiddellijke beëindiging van de vijandelijkheden: (ii)terugtrekking van de Servische troepen naar linies op ten minste drie kilometer van het stadscentrum van Gorazde op uiterlijk 23 april; (iii) terugtrekking van alle zware Servische wapens uit een zone van 20 kilometer rond Gorazde op uiterlijk 26 april.

Op 20 april had Clinton in een verklaring een dergelijke verboden zone voorgesteld. toen hij - in een duidelijke accentverandering in het Amerikaanse beleid - verklaarde dat ..de Serviërs een hogere prijs zouden moeten betalen voor geweld". Hij bracht de mogelijkheid ter sprake de maatregelen uit te breiden tot alle VN-veiligheidszones, hoewel dit naar schatting een verdubbeling zou eisen van het aantal in Bosnië gestationeerde blauwhelmen van 15.000 tot 30.000.

In wat gezien werd als een controversiële stap, sloot Akashi op 22 april in Belgrado een wapenstilstandsakkoord met Karadzic en de Servische president Slobodan Milosevic, terwijl het NAVO-ultimatum werd uitgevaardigd.

Nieuwe beschietingen. Russische waarschuwing aan de Serviërs. Geleidelijke terugtrekking van de Serviërs. Opmerkingen van Rose over Bosnische verdediging van Gorazde

Op 23 april werd Gorazde ondanks het NAVO-ultimatum en de in Belgrado gesloten wapenstilstand opnieuw beschoten. Op 24 april werd nog steeds geschoten door sluipschutters en weiden af en toe granaten afgevuurd Servische troepen bleven binnen de drie-kilometerzone en Servische zware wapens bevonden zich nog altijd in de verboden zone van 20 kilometer rond Gorazde

Volgens berichten in de Westerse pers had Akashi op 25 april zijn veto uitgesproken over het persoonlijke verzoek van NAVO-secretaris-generaal Manfred Wörner op 23 april om toestemming te verlenen voor nieuwe luchtaanvallen.

Op 24 april liet de Russische minister van buitenlandse zaken. Andrej Kozyrew, weten dat Rusland instemde met het gebruik van geweld tegen de Serviërs.

Kozyrew betoogde dat het .,Bosnisch-Servisehe militaire opperbevel de elementaire normen van menselijkheid op miscladige wijze had geschonden" en dat ..het enige alternatief voor luchtaanvallen was dat de Bosnische Serviërs hun beloften nakwamen".

Kort na Kozyrews tussenkomst begonnen de Serviërs zich geleidelijk terug te trekken. Later die dag arriveerden 200 Oekraïense blauwhelmen in Gorazde.

De evacuatie per helikopter van de eerste van de ongeveer 600 zwaargewonden uit Gorazde vond eveneens plaats op 24 april. Op 26 april kwamen nog eens 300 Britse en Franse VN-militairen aan. Op 27 april meldde veldmaarschalk Sir Richard Vincent, de voorzitter van het Militaire Comité van de NAVO, dat .,het Bosnisch-Servische leger in het algemeen gehoor had gegeven aan het NAVO-ultimatum".

Akashi protesteerde diezelfde dag tegen de door terugtrekkende Servische troepen toegepaste tactiek van ,,deverschroeide aarde". Tijdens hun terugtocht staken de Serviërs huizen in brand en vernielden zij het watervoorzieningssysteem van Gorazde.

Tijdens een bezoek aan Gorazde op 27 april maakte luitenant-generaal Rose enige opmerkingen waarin hij kritiek leverde op de verdediging van de enclave door het Bosnische leger.

Rose verdacht het Bosnische regeringsleger ervan dat het ..zich had omgedraaid en was gevlucht. en de VN de brokken had laten proberen te lijmen". Hij uitte zijn verrassing over de betrekkelijk geringe schade die aan Gorazde was toegebracht. en zei dat ,.de toestand heel wat beter was dan men hem had doen geloven". Rose liet zich ook sceptisch uit over het aantal slachtoffers onder de burgerbevolking tijdens de strijd. dat volgens de directeur van het ziekenhuis '700 doden en bijna 2.000 gewonden zou bedragen. Op 28 april zei Rose dat hij had gesproken over krijgstheorie zonder zijn persoonlijke mening te geven.

OPRICHTING VAN CONTACTGROEP. VN-PLAS VOOR EXTRA TROEPEN

Op 26 april werd in Londen de ,,Con-

tactgroep" opgericht, waarvan Duitsland, de Europese Unie. Frankrijk, Groot-Brittannië, de VN, Rusland en de VS deel uitmaakten. Tijdens de eerste vergadering van de Contactgroep besloten Tsjoerkin, de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Christopher Warren, de Franse minister van buitenlandse zaken Alain Juppé en de Britse premier John Major ,,zonder uitstel te streven naar een volledige beëindiging van de vijandelijkheden gedurende vier maanden" om overleg over een totale wapenstilstand mogelijk te maken.

De oprichting van de Contactgroep volgde op een oproep van president Jeltsin op 19 april om een internationale topconferentie tussen Rusland, de VS en de Europese Unie te houden.

Op 26 april keurde de Veiligheidsraad plannen goed om 6.500 militairen extra naar Bosnië te sturen.

LEIDING VAN MOSLIM-KROATISCHE FEDERATIE GEKOZEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

De constituerende Assemblée van de Bosnische Federatie van Moslims en Kroaten, die was opgericht krachtens het akkoord dat in maart was getekend (zie pag. 382/3 e.v.-'94), koos tijdens haar oprichtingsvergadering op 30-31 mei het leiderschap van de nieuwe federatie voor een termijn van zes maanden.

Kresimir Zubak, de leider van de Bosnische Kroaten, werd gekozen op de voornamelijk ceremoniële post van president van de federatie; Ejup Ganic, lid van het Bosnische presidentschap, werd gekozen tot vice-president van de federatie en de Bosnische premier Haris Silajdzic tot premier van de federatie. Alija Izetbegovic bleef voorzitter van het collectieve presidentschap van Bosnie-Herzegovina.

Zubak en Silajdzic hadden op 14 mei een ,,definitieve overeenkomst" over de federatie ,,plechtig bevestigd" tijdens een ceremonie in Genève, na onderhandelingen in de Amerikaanse ambassade in Wenen van 7-11 mei. Met de officiële ondertekening van het akkoord zou volgens berichten worden gewacht totdat overeenstemming was bereikt over de verdeling van Bosnië-Herzegovina tussen de Moslim-Kroatische alliantie en de Bosnische Serviërs (zie hieronder).

Volgens het Moslim-Kroatische akkoord werd de nieuwe federatie onderverdeeld in acht kantons naar Zwitsers voorbeeld; daarvan waren er vier in meerderheid islamitisch, twee Kroatisch en twee (Mostar en Travnik) multi-etnisch. De moslims zouden elf kabinetszetels toegewezen krijgen en de Kroaten zes.

Moslim-Kroatische eis ten aanzien van grondgebied

Silajdzic en Zubak waren in Wenen ook overeengekomen dat elk vredesakkoord dat een verdeling van Bosnië-Herzegovina langs etnische lijnen inhield, ten minste 58 procent van het vooroorlogse grondgebied van Bosnië-Herzegovina moest toewijzen aan de Moslim-Kroatische Federatie.

Daarentegen werd op 13 mei tijdens een bijeenkomst in Genève van de ministers van buitenlandse zaken van de VS, Rusland en vijf lidstaten van de Europese Unie (waaronder Groot-Brittannië en Frankrijk) een formule gesteund die slechts 51 procent van het Bosnische grondgebied aan de Moslim-Kroatische Federatie toewees. De Russische speciale afgezant Witali Tsjoerkin stelde op 18 mei dat de 51-49-formule niet onderhandelbaar was. Hij bekritiseerde de VS vanwege hun weigering mee te doen aan de internationale druk op de Bosnische regering om deze formule te aanvaarden.

In een poging tot een compromis te komen bond Zubak in. Op 26 mei zei hij dat de Moslim-Kroatische alliantie bereid was tussen 51 en 58 procent van het grondgebied van Bosnië-Herzegovina te aanvaarden. De Bosnisch-Servische leider Radovan Karadzic bleef er op 29 mei niettemin bij dat de Serviërs geen genoegen zouden nemen met minder dan 49 procent en dat dit gebied in ieder geval Travnik en de Bosnische hoofdstad Sarajevo moest bevatten.

Amerikaanse Senaat stemt over wapenembargo

Op 11 mei stemde de Amerikaanse Senaat met een kleine meerderheid voor het eenzijdig verbreken door de VS van het wapenembargo dat de VN-Veiligheidsraad tegen het voormalige Joego-Slavie had ingesteld. Bob Dole, de leider van de Republikeinse fractie in de Senaat, redeneerde dat het embargo een schending betekende van ,,artikel 51

De Bosnische vice-president Ejup Ganic (l.) feliciteert Kresimir Zubak met zijn verkiezing tot president van de federatie op 31 mei 1994.

van het Handvest van de Verenigde Naties, waarin het recht van lidstaten. dus ook van Bosnië, op zelfverdediging was vastgelegd".

De Amerikaanse president Bill Clinton veroordeelde de uitspraak van de Senaat op 25 mei omdat een eenzijdig Amerikaans besluit om het embargo te negeren „het vredesproces om zeep (zou) helpen. de betrekkingen met onze Europese bondgenoten in de NAVO en de VN (zou) vertroebelen en het partnerschap (zou) ondermijnen (dat de VS) met Rusland probeerde op te bouwen"

Voorstanders van een wijziging van de Amerikaanse defensiebegroting over 1994, die inhield dat de Amerikaanse wapenexport naar Bosnië-Herzegovina hervat zou worden ondanks het wapenembargo, wisten op 1 juli net geen meerderheid te behalen; het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden had zich op 8 juni eveneens uitgesproken voor schending van het embargo.

De Russische minister van buitenlandse zaken Andrej Kozyrew had zeer bezorgd gereageerd op de stemming van het Huis. Op 14 juni had hij gewaarschuwd dat zo'n stap kon leiden tot een „nieuwe wereldoorlog"

Fransen dreigen troepen terug te trekken

De Franse minister van buitenlandse zaken Alain Juppé zei op 11 mei dat als er geen vereende internationale aanpak van de oorlog in voormalig Joego-Slavië zou komen (die volgens hem nodig was om vrede te bewerkstelligen), Frankrijk zijn vredesmacht van 6.800 man voor de winter zou terugtrekken. Op 17 mei bevestigde de Franse minister van defensie François Léotard dat in elk geval 2.500 Franse soldaten tegen het einde van het jaar teruggetrokken zouden worden volgens andere: bestaande afspraken. Een staatssecretaris van het Britse ministerie van buitenlandse zaken, Douglas Hogg, waarschuwde op 19 mei dat de terugtrekking van Britse troepen nog steeds op de agenda stond.

Opschudding over Akashi

De speciale VN-afgezant Yasushi Akashi noemde de Amerikaanse politiek in Bosnië-Herzegovina op 29 april „angstig, timide en aarzelend".

De permanente vertegenwoordiger van de Verenigde Staten bij de VN, Madeleine Albright, reageerde op 30 april met scherpe kritiek op Akashi in een brief aan VN-secretaris-generaal Boutros Ghali; deze gaf op 2 mei toe dat kritiek op het Amerikaanse beleid door zijn medewerkers „volledig onaanvaardbaar" was.

Akashi kwam nogmaals in opspraak na een „mondelingakkoord" dat hij op 4 mei sloot met de Bosnisch-Servische leider Radovan Karadzic. Het akkoord stond de verplaatsing toe van zeven Servische tanks door de verboden zone rond Sarajevo. in ruil voor Servische medewerking aan de doortocht van 173 man Britse troepenversterkingen in Gorazde (zie hieronder). De VN zegden het akkoord op 5 mei haastig op. op een moment dat al vijf Servische tanks de verboden zone gepasseerd waren.

Het akkoord werd op 5 mei scherp veroordeeld door de Bosnische regering, die om Akashi's ontslag vroeg. Een woordvoerder van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken, Christine Shelly, zei op 6 mei dat de Amerikaanse regering de roep om Akashi's ontslag weliswaar niet steunde, maar dat zij Akashi „wel graag beter werk zou zien leveren".

Serviërs in verboden zone bij Gorazde

Op 1 mei zeiden VN-functionarissen dat zich nog 40 tot 150 Servische militairen in de voor infanterie verboden zone van 3 km rond Gorazde bevonden, waar zij zich voordeden als politieagenten. Op 9 mei verklaarde een Britse officier die was gelegerd in Gorazde, luitenant-kolonel David Santa-Olalla, dat hij er „zeker (van was) dat er nog steeds zware wapens" in Servische handen waren binnen de grotere verboden zone van 20 km die voor dergelijke uitrusting gold (zie boven).

De aankomst op 5 mei van 173 Britse VN-vredessoldaten bracht de sterkte van de blauwhelmen in Gorazde op circa 700.

Spanning in Brcko

In overeenstemming met een akkoord dat Akashi en Karadzic op 3 mei bereikt hadden, kwamen op 4-8 mei 16 militaire waarnemers van de VN aan in de strategisch gelegen stad Brcko aan de rivier de Sava in het noorden van Bosnië, waar in de voorgaande week massale versterkingen in de vorm van troepen en materieel waren gemeld.

Juppé had er op 2 mei op aangedrongen dat Brcko en omstreken zouden worden aangewezen als „veiligheidszone" van de VN (net als zes andere gebieden in Eosnie-Herzegovina, zie pag. 610/1 e.v.-'93). Juppé verwoordde de angst dat Bosnische regeringstroepen zouden proberen Brcko te veroveren en zodoende de smalle landcorridor zouden blokkeren die door Serviërs beheerste gebieden in het zuiden en het westen van Bosnië met elkaar verbond.

In de regio van Brcko braken af en toe gevechten uit in de maand mei, maar het langverwachte offensief van de Bosnische regering bleef uit.

Er vielen ten minste drie doden toen op 11 mei vanuit posities van het Bosnisch? regeringsleger tien mortiergranaten werden afgevuurd op Brcko. In de nabijgelegen streek rond Tuzla vonden van 11-13 mei eveneens schermutselingen plaats.

Hulpverlening via luchthaven van Tuzla. Conferentie over Sarajevo

Bij ernstige botsingen op 29 april vuurden Servische strijdkrachten vier antitankraketten af op door Denen bemande tanks op het vliegveld van Tuzla in noordelijk Bosnië. De tanks. onderdeel van het Noordse bataljon van de VN, beantwoordden de raketaanval met het afvuren van 72 granaten op Servische stellingen, waarbij (volgens het Bosnisch-Servische leger) negen Servische militairen om het leven kwamen.

Servische troepen beschoten de luchthaven op 18 mei opnieuw, kort na aankomst van de eerste VN-hulpvlucht sinds de officiële heropening van het vliegveld in maart (zie pag. 383/2/3-'94).

Op 24-25 mei werd in Genève een speciale conferentie gehouden over de wederopbouw van Sarajevo, onder leiding van de speciale VN-coördinator voor Sarajevo. William Eagleton. Deze maakte een actieplan bekend voor de wederopbouw van de stad na beëindiging van de vijandigheden en na terugtrekking uit het gebied van de zware wapens. Voor het tegemoetkomen aan de noodzakelijkste behoeften was volgens het plan een bedrag van $ 254 uitgetrokken; voor de overgangsfase van de twee volgende jarenzounog eens $278 nodig zijn.

Akkoord over staakt-het-vuren

Op 8 juni sloten de leiders van de Bosnische Serviërs en van de Bosnische Federatie van Moslims en Kroaten een akkoord over een staakt-het-vuren, dat op 10 juni voor heel Bosnië-Herzegovina zou ingaan en een maand zou duren. UNPROFOR-bevelhebber Michael Rose verwelkomde het akkoord als „het begin van het einde van de oorlog in Bosnië-Herzegovina". Aan het eind van de maand was het staakt-het-vuren

echter verschillende keren geschonden; op 29 juni zei brigadegeneraal Andrew Ridgeway, die het bevel voerde over UNPROFOR in het gebied Gornji Vakuf in midden-Bosnië, dat er ,,geen vrede en geen staakt-het-vuren in Bosnië" waren en voorspelde hij ,,ten minste 20 jaar oorlog". VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali gaf toe dat ..het staakt-het-vuren onder grote druk" stond.

De Bosnisch-Servische leider Radovan Karadzic, vice-president Ejup Ganic van de Bosnische Federatie en president Kresimit Zubak van de Bosnische Federatie hadden het staakt-het-vuren-akkoord getekend na overleg op 6-8 juni in Genève onder auspiciën van de speciale VN-gezant Yasushi Akashi.

Akashi had oorspronkelijk een staakt-het-vuren van vier maanden voorgesteld. In die periode konden de zware wapens worden teruggetrokken. de strijdende partijen worden gescheiden en ongeveer 5.000 VN-vredessoldaten in een bufferzone worden gestationeerd. Terwijl Karadzic dit plan op 7 juni had aanvaard. had Ganic zich er op 5 juni sceptisch over uitgelaten omdat het ,.de Servische positie (zou) legaliseren" (dat wil zeggen de frontlinies zou bevriezen. wat als voordelig voor de Serviërs werd gezien, die ongeveer 70 procent van Bosnië-Herzegovina bezetten).

In juni werd dagelijks bericht over schendingen van het staakt-het-vuren-akkoord langs de 1.400 km lange frontlijn in het midden en noorden van Bosnië-Herzegovina.

Een landtong van door Serviërs gecontroleerd gebied in centraal Bosnië ten zuiden van Doboj werd op 26 juni bijna afgesneden toen troepen van de Bosnische regering gebied probeerden te veroveren om twee bolwerken van de Bosnische regering. Zenica en Tuzla. te verbinden en daarmee een weg te openen van centraal Bosnië naar de Adriatische Zee. De Britse UNPROFOR-soldaat Shaun Taylor werd in Gorazde doodgeschoten door Servische soldaten. Ook werden er in de noordwestelijke enclave Bihac gevechten gemeld tussen troepen van de Bosnische regering en troepen van de plaatselijke leider Fikret Abdic.

Bosnische regering tegen opdeling

Op 6 juni noemde de Bosnische premier Haris Silajdzic het plan voor een opdeling van Bosnië-Herzegovina ,.misdadig" en weigerde hij een akkoord in overweging te nemen dat gebieden aan Serviërs toewees waar dezen niet in de meerderheid waren geweest voor het begin van het conflict.

Op 9 juni werden de contouren van een mogelijk compromis zichtbaar toen de Bosnische permanente vertegenwoordiger bij de VN, Mohammed Sacirbey, zei dat de Bosnische Federatie genoegen zou nemen met slechts 51 procent van het Bosnische gebied als nog eens 5 procent van het territorium uit ,,grijze zones" onder internationaal bestuur zou bestaan.

Verklaringen over etnische zuiveringen in Banja Luka en Prijedor en over oorlogsmisdaden in Gorazde

Op 1 juni verklaarde Peter Kessler, woordvoerder voor de VN-Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen (UNHCR), dat de Bosnisch-Servische troepen hun terreurcampagne voortzetten om het gebied van Banja Luka en Prijedor in het noorden van Bosnië-Herzegovina te ,,zuiveren" van Bosnische moslims en Kroaten. Kessler zei dat 550 vluchtelingen uit het gebied die op 31 mei in de Kroatische hoofdstad Zagreb waren aangekomen, ,,vluchtten voor hun leven" (zie pag. 384/1-'94 voor eerdere beschuldigingen).

Op 9 juni voegde Kessler daaraan toe dat er nog maar 30.000 moslims en Kroaten over waren in het gebied van Prijedor en Banja Luka op een totaal van 550.000 voor de oorlog.

In een op 1 juni verschenen rapport schreef de VN-commissie die oorlogsmisdaden in voormalig Joego-Slavië onderzocht, dat zij ..de gebeurtenissen in Prijedor sedert 30 april 1992 als misdaden tegen de mensheid" beschouwde.

De speciale onderzoeker van de VN naar oorlogsmisdaden in voormalig Joego-Slavië, Tadeusz Mazowiecki, zei op 9 juni dat Bosnisch-Servische troepen oorlogsmisdaden hadden begaan tijdens de slag om de oostelijke enclave Gorazde in maart en april (zie pag. 384/1-'94 en boven). Mazowiecki's bewering dat er in Gorazde ten minste 700 mensen waren gedood en 2.000 gewond, spoorde niet met de scepsis van bevelhebber Rose ten aanzien van het aantal slachtoffers.

Iran beschuldigd van wapenleveranties

Er waren steeds meer aanwijzingen dat de Bosnische regering wapens kreeg ondanks het internationale embargo op wapenverkopen aan voormalig Joegoslavië.

De Washington Times van 2 juni beweerde dat Iran de troepen van de Bosnische regering bewapende en trainde met de stilzwijgende toestemming van de VS. De krant haalde bronnen uit kringen van de Amerikaanse inlichtingendiensten aan dat ongeveer 400 Iraanse Revolutionaire Gardisten naar Bosnië-Herzegovina waren gestuurd. Volgens andere Amerikaanse kranten hadden de Amerikaanse autoriteiten niet gereageerd op aantijgingen dat Iran onder het mom van humanitaire hulp via Kroatië wapens leverde aan Bosnië-Herzegovina.

Tudjman bezoekt Sarajevo

Op 14 juni bracht de Kroatische president Franjo Tudjman een bezoek aan de Bosnische hoofdstad Sarajevo om de Kroatische ambassade te openen; hij noemde deze gelegenheid een ,,beslissende tenuitvoerbrenging van het ak-

De Iraanse minister van buitenlandse zaken, Ali Akbar Velayati (l.).passeert, vergezeld door de Bosnische president Alija Izetbegovic, een Bosnische erewacht tijdens zijn bezoek aan Sarajevo op 7 mei 1994. Velayati was naar de Bosnische hoofdstad gekomen om er de Iraanse ambassade te openen.

koord van Washington (zie pag. 382/3 e.v.-'94en boven) dat de wegvrijmaakte voor de beëindiging van de oorlog". Tijdens zijn bezoek, het eerste van Tudjman aan Sarajevo sedert in Bosnië-Herzegovina in 1992 de oorlog was uitgebroken, voerde hij gesprekken met de president van de Bosnische Federatie Kresimir Zubak en de Bosnische president Alija Izetbegovic.

(Vor.ber.pag. 377 e.v.-1994)

GROOT-BRITTANNIË

ONENIGHEID OVER VIERING D-DAY. OPPOSITIELEIDER JOHN SMITH OVERLEDEN. LOKALE VERKIEZINGEN, KABINETSWIJZIGING. VERDERE ONTU'IKKELINGEN

Regeringsplannen voor de viering in juni 1994 van de 50ste verjaardag van de D-Day-landingen in Normandië in de Tweede Wereldoorlog leidden tot een stortvloed van kritiek van veteranenorganisaties en politici van alle politieke partijen.

De regering had het plan op 6 juni een ,,schitterende feestdag voor het gezin" te organiseren in het Londense Hyde Park. waar veel beroemdheden hij aanwezig zouden zijn. Veel veteranen waren van mening dat dit haaks stond op het ernstige karakter van de verjaardag (zeker 37.000 soldaten sneuvelden voordat de geallieerde strijdkrachten Normandië op het Duitse leger veroverden).

Premier John Major probeerde de onenigheid op 21 april te bezweren door veteranenorganisaties een grotere rol toe te kennen bij de planning van het evenement in Hyde Park en van andere vieringen. Major. die niets wilde weten van beschuldigingen dat hij de gevoeligheden van de veteranen had miskend. zei in het parlement dat de regering meer nadruk zou leggen op de herdenking van D-Day dan op de viering ervan.

Oppositieleider overleden

Op 12 mei overleed John Smith, leider van de oppositionele Labour Party, volkomen onverwacht aan een hartaanval in zijn flat in het centrum van Londen.

De Britse premier John Major noemde Smith ,,een van de markantste parlementariërs in de moderne politiek". terwijl Margaret Beckett. plaatsvervangend leider van Labour die op 12 mei het leiderschap tijdelijk overnam, Smith prees als .,een man met een ontzagwekkend intellect. met de hoogste ethische normen en met een onverzettelijke integriteit". Op 12 mei schortten de grote partijen alle cainpagneactiviteiten voor de verkiezingen van het Europese parlement van 9 juni op tot na Smiths begrafenis op 20 mei. (Fotovan Smith op pag. 26/3-'94.)

De nieuwe leider van de Labour Party, Tony Blair, en zijn vrouw Cherie (l.) en plaatsvervangend leider John Prescott en zijn vrouw Pauline (r)nemen na hun verkiezing op 21 juli 1994 een ovatie van de congresgangers in ontvangst.

Smith, die in 1938 werd geboren in West-Schotland. was advocaat voordat hij in 1970 in het pa lement werd gekozen. In de regering van Jim Callaghan was hij onderminister van handel in 1978-'79: toen Labour in de oppositie zat was hij vanaf 1987 eerste woordvoerder voor schatkist en economische zaken. Ondanks een ernstige hartaanval in 1988 was Smith de enige serieuze kandidaat voor het Labour-leiderschap na het aftreden van Neil Kinnockin 1992 (zie pag. 299/2-'93).

Labour-voorzitter David Blunkett zei op 13 mei dat medio juli een nieuwe partijleider gekozen zou worden. Tony Blair, Labour-woordvoerder voor binnenlandse zaken en een ,,partijvernieuwer" werd algemeen beschouwd als de kansrijkste kandidaat. Beckett zei op 25 mei dat zij graag zou zien dat zich meerdere kandidaten voor het plaatsvervangend leiderschap aandienden.

Nieuwe leider Labour Party

Op 21 juli werd de 41-jarige Tony Blair gekozen tot nieuwe leider van de Labour Party In de eerste ronde kreeg hij al een absolute meerderheid van meer dan 57 procent van de stemmen van partijleden, vakbonden en parlementsleden.

Blair, die als een vernieuwer en als de meest telegenicke van de kandidaten werd beschouwd, beloofde oude dogma's te mijden en een .,centrumlinks programma" te volgen gebaseerd op consensus. economisch herstel en restauratie van de sociale structuur. Hij versloeg de meer traditionele John Prescott (die werd verkozen tot plaatsvervangend leider) en de interimleider Margaret Beckett. die zich eveneens kandidaat had gesteid voor het plaatsvervangend leiclerschap.

Lokale verkiezingen

Op 5 mei werden verkiezingen gehouden voor een derde van de zetels in districtsraden in Engeland en Wales, 12 Schotse raden en 32 Londense districten. De Conservatieve Partij behaalde slechts 27 procent van de stemmen en verloor bijna een derde van de zetels die zij bij de vorige verkiezingen in 1990 had gewonnen (op het hoogtepunt van de controverse over de .,poll tax" of gemeentebelasting, zie pag. 440/2/3 en 505/2/3 - '90).

Het Conservatieve aandeel in de betwiste zetels daalde niet 429 tot 888. Daardoor verloor de Conservative Party de meerderheid in 18 van de 33 raden die zij voorheen had beheerst. Labour deed het nog beter dan in 1990 en kwam met 88 zetels minst op 2.769 zetels. Bovendien veroverde de partij de meerderheid in vier raden. zodat ze er nu 93 controleerde. De Liberaal-Democraten profiteerden echter het meest van het verlies van de Conservatieven (en in enkele gevallen van Labour). Zij veroverden 388 zetels waarmee hun totaal kwam op 1.098, en zij behaalden een meerderheid in 19 raden.

De extreem-rechtse British National Party verloor haar zetel in het Londense district Tower Hamlets. die zij in een tussentijdse verkiezing in september 1993 had gewonnen (zie pag. 26/1/2-'94), maar kreeg wel meer stemmen. Op 6 mei beweerde de Anti-Racistische Alliantie dat uiterst rechtse kandidaten 6,8 procent van de stemmen hadden behaald in Engelse districten waar zij zich kandidaat hadden gesteld.

Major waarschuwt voor mogelijke strijd om leiderschap Conservatieven. Kritiek op bedelaars

Na de lokale verkiezingen waarschuwde Major op 6 mei potentiële rivalen

voor het leiderschap van de Conservatieve Party dat hij .,klaar voor hen was", mocht het tot een strijd komen.

Hoewel de drie ministers met de beste papieren voor een eventueel gevecht om het leiderschap, Michael Heseltine (minister van handel), Kenneth Clarke (financiën) en Michael Portillo (schatkist). op 6 mei hun steun gaven aan Major, maakte het rechtse Conservatieve parlementslid John Carlisle bekend dat hij bij ontstentenis van mededingers in het najaar „met tegenzin" de strijd om het leiderschap met Major zou aangaan.

Een interview van de *Evening* Post uit Bristol met Major. dat op 27 mei verscheen. leidde tot grote verontwaardiging. Major had bedelen .,beledigend" en ,,onnodig" genoemd en hij had mensen geadviseerd bedelaars aan te geven bij de politie.

Zijn opmerkingen werden scherp veroordeeld door politici van de oppositie, liefdadigheidsinstellingen en de daklozen, die hem ervan beschuldigden dat hij weigerde de onderliggende oorzaken aan te pakken. Hoewel de grootste opvangorganisatie Shelter erkende dat een klein aantal mensen professioneel bedelde of met bedreiging geld probeerde los te krijgen, wees zij erop dat er in Groot-Brittannie 8.000 daklozen rondliepen. van wie 3.000 in Londen. Schaduwminister John Battle van huisvesting zei dat de regering verantwoordelijk was voor de toename van jongeren op straat omdat zij de uitkeringen voor 16-en 17-jarigen had verlaagd.

Controverse over rol staatssecretaris bij „torpederen" van wet op rechten gehandicapten

Nicolas Scott, staatssecretaris voor sociale zekerheid en gehandicapten, kwam onder druk te staan nadat hij op 10 mei had toegegeven ,,per ongeluk" het Lagerhuis misleid te hebben. Smith eiste op 11 mei zijn aftreden. Hoewel Scott in het Lagerhuis op 6 mei nog het tegendeel had beweerd, gaf hij nu toe dat hij juristen opdracht had gegeven om meer dan 80 wijzigingen op de wet op burgerrechten (voor gehandicapten) op te stellen, die op 6 mei door Conservatieve parlementsleden werden ingediend teneinde de behandeling van de wet op te schorten.

Op 20 mei werd de behandeling van de wet hervat, maar de wet leed daadwerkelijk schipbreuk toen Scott de wet dood praatte tijdens een redevoering van meer dan een uur. Op 29 mei werden verschillende gehandicapten opgepakt die protesteerden buiten het Westminsterpaleis.

Verlies voor regering bij verkiezingen

De vijf tussentijdse verkiezingen die op 9 juni tegelijk met de verkiezingen voor het Europees Parlement werden gehouden, gaven een treffend beeld van de impopulariteit van de zittende Conservatieve regering.

In **Eastleigh** (Hampshire) zagen de Conservatieven hun meerderheid van 17.702 stemmen bij algemene verkiezingen in 1992 weggevaagd. De Liberaal-Democraten eindigden met 9.239 stemmen voor Labour, terwijl de Conservatieven op de derde plaats belandden. De andere vier tussentijdse verkiezingen gingen om Labour-zetels. In **Eradford South** en **Barking** behield Labour de zetels met een grotere meerderheid dan voorheen. met de Conservatieven op de derde plaats achter de Liberaal-Democraten Labour behield nok **Newham North East,** waar de Liberaal-Democraten hun garantie verloren toen hun kandidaat op de dag voor de verkiezingen overliep naar Labour, alsmede **Dagenham,** u-aar de extreem-rechtse British National Party (BNP) als vierde eindigde vlak achter de Liberaal-Democraten. BNP-kandidaat John Tyndall behaalde 1.511 stemmen, zodat de 12 jaar oude partij voor de eerste keer in een tussentijdse verkiezingen roor het parlement haar garantie behield.

De verkiezingen voor het **Europees Parlement.** waarvan de telling pas op 12 juni plaatsvond net als in andere Europese landen (zie pag. 544/2 e.v.-'94 roor uitslagen per land), toonden opnieuw hoe impopulair de regering was. Hoewel de Conservatieven het beter deden dan was gevreesd en hun zeteltal niet onder de vernederende tien procent kwam, was hun resultaat van 27,8 procent van de stemmen het slechtste resultaat in een landelijke verkiezing in deze eeuw De 44,2 procent voor Labour daarentegen was het beste resultaat in een landelijke verkiezing sinds de jaren zestig en toonde aan dat de partij zetels kon veroveren in traditioneel Conservatieve gebieden in het zuiden van Engeland, terwijl de aangekondigde Liberaal-Democratische doorbraak in het zuiden uitbleef.

Conservatieve strategen putten enige troost uit de algemene lage opkomst van 36.4 procent (in Groot-Brittannië 36.1 procent) en beweerden dat veel van hun kiezers geen stem hadden willen uitbrengen uit onvrede met het lidmaatschap van de EU. Premier John Major noemde de uitslag van de Europese verkiezingen ,.zeer slecht" en gaf aan dat hij in de nabije toekomst het kabinet zou wijzigen, maar hij ging niet in op vragen over zijn eigen toekomst. Hij benadrukte dat hij van plan was zijn ambtstermijn uit te dienen en de partij aan te voeren bij de volgende algemene verkiezingen in 1997.

Voorzitter Conservative Party treedt af

Sir Norman Fowler kondigde op 16 juni aan te zullen aftreden als voorzitter van de Conservative Party zodra de partij een opvolger voor hem gekozen had. Fowler, die het partijvoorzitterschap sinds mei 1992 bekleedde (zie pag. 523/3-'92), trad onder meer terug in verband met de slechte resultaten van de Tories bij een aantal recente verkiezingen.

Tussentijdse verkiezingen Monklands East

Op 30 juni slaagde Labour er bij tussentijdse verkiezingen in Monklands Eact maar net in de Scottish National Party (SNP) voor te blijven. Monklands East was de zetel geweest van Labour-leider John Smith die in mei onverwacht was gestorven (zie boven). Labours meerderheid daalde van 15.712 stemmen in 1992 tot 1.640. De winnende kandidate Helen Liddell behaalde 49,7 procent van de stemmen tegen 44,9 procent voor Kay Ullrich van de SNP. De Conservatieven behaalden 2,3 procent tegen 16 procent in 1992.

De campagne werd gedomineerd door de vermeende corruptie in de districtsraad van Monklands, waar Labour het voor het zeggen had. Naar verluidt had de districtsraad, waar het merendeel van de raadsleden van katholieke huize was, vooral geinvesteerd in de overwegend katholieke stad Coatbridge ten koste van de buurgetneente Airdrie, een protestantse stad.

Politieagenten in staat van beschuldiging gesteld in zaak-Gardner

Op 26 april maakte het openbaar ministerie bekend dat drie politieagenten in

Norman Fowler zwaait naar fotografen na op 16 juni 1994 zijn aftreden als voorzitter van de Conservative Party te hebben bekendgemaakt. Naast hem zijn vrouw Fiona.

De vier ministers die op 20 juli 1994 werden ontslagen: V.l.n.r.John Patten. John MacGregor, Lord Wakeham en Peter Brooke

staat van beschuldiging waren gesteld in verband met de gewelddadige dood van Joy Gardner.

Gardner was in augustus 1993 gestorven nadat ze bewusteloos was geraakt tijdens een worsteling met de agenten in haar woning in Londen. De agenten moesten haar aanhouden in verband inet haar uitwijzing naar Jamaica (zie pag. 25/3-'94).

Rechtbank verhindert overname bouwvereniging door bank

Op 21 april werd bekendgemaakt dat Lloyds Bank de bouwmaatschappij Cheltenham and Gloucester wilde aankopen voor £1,8 mrd. Op 8 juni werd de overname echter verhinderd door een uitspraak van het Hooggerechtshof. Als onderdeel van de fusie, de eerste van een Britse bank en een bouwmaatschappij, waren betalingen gepland aan rekeninghouders bij Cheltenham and Gloucester, die het Hof in strijd achtte met de Wet op Bouwmaatschappijen uit 1986.

Veroordelingen in BCCI-schandaal

Op 2 mei werd Nazmudin Virani, voormalig onroerend-goedhandelaar. schuldig bevonden aan zeven aanklachten betreffende frauduleuze boekhouding en mijneed bij zakelijke transacties met de Bank of Credit and Commerce International (BCCI). Op 11 mei werd hij veroordeeld tot 2,5 jaar gevangenisstraf. Het hof kwam tot de conclusie dat Virani door de BCCI betaald was om deel te nemen aan een samenzwering die tot doel had de winsten van de BCCI voor de schijn op te drijven.

Op 14 juni werden in Abu Dhabi 12 hoge employés van de BCCI veroordeeld tot in totaal 61 jaar gevangenisstraf en een boete van $ 9 mrd. De straffen, waarvan sommige bij verstek werden uitgesproken. volgden op de rechtszaak die de autoriteitenvan Abu Dhabi in juli 1993 waren begonnen tegen 14 BCCI-employés.

Een voormalige BCCI-employé. Imran Imam, kreeg op 3 augustus een gevangenisstraf van drie jaar nadat hij schuldig was bevonden aan onder meer het vervalsen en achterhouden van documenten en het geven van valse inlichtingen aan de accountants van de BCCI. Imam had meegeholpen om gegevens te vervalsen waardoor de winst van de BCCI met ongeveer $250 mln was opgekrikt ($ 1 = f0,6365 op 12 augustus).

Volgens getuigenissen tijdens het proces-Imam van John Moscow, onder-officier van justitie van de staat New York, en van Richard Small, speciale adviseur van de raad van bestuur van de Special Reserve System in Washington. was ongeveer $ 730 mln van ontbrekend BCCI geld teruggevonden nadat Imam had samengewerkt met de Amerikaanse autoriteiten tijdens twee rechtszaken in de VS. Small en Moscow hadden betoogd dat daarom bij de bepaling van de strafmaat soepelheid betracht diende te worden.

BCCI was in juli 1991 failliet gegaan, toen geruchten de ronde deden over grootschalige fraude (zie pag. 736/1 e.v.-'91 en 302/2/3-'93). De familie van de heerser van Abu Dhabi kreeg in 1990 een meerderheidsbelang in de BCCI, die in 1972 in Pakistan was opgericht. Hoewel geregistreerd in Luxemburg had de bank haar internationale zaken vanuit Londen gedaan en de geheime sluiting van de bank was gecoördineerd door de Bank van Engeland en internationale bankautoriteiten. In september 1993 was BCCI-functionaris Syed Ali Akbar veroordeeld (zie pag. 25/2-'94).

Kabinetswijziging

Op 20 juli voerde premier Major een kabinetswijziging door om het imago van de regering te verbeteren na de slechte resultaten bij tussentijdse verkiezingen en verkiezingen voor gemeenteraden en het Europees Parlement (zie boven).

Michael Portillo. Gillian Sheppard en David Hunt (v.l.n.r.) traden op 20 juli 1994 toe tot het Britse kabinet.

Hoewel de wijzigingen minder ingrijpend waren dan voorspeld. werden toch vier belangrijke ministers vervangen: John Patten (onderwijs). Peter Brooke (nationaal erfgoed), John MacGregor (verkeer) en Lord Wakeham, de leider van het Hogerhuis.

Major slaagde erin een zekere vorm van politiek .,evenwicht" te bereiken door enerzijds minister van strijdkrachten Jeremy Hanley (benorend tot de pro-Europese vleugel van de partij en progressief inzake sociale kwesties) onverwacht partijvoorzitter te maken en in het kabinet op te nemen. en anderzijds de rechtse ,,Euroscepticus" Michael Portillo te benoemen tot minister werkgelegenheid en Jonathan Aitken in het kabinet op tc neinen als diens opvolger als eerste secretaris van de schatkist.

Op het niveau van de onderministers vonden aanzienlijke wijzigingen plaats, met onder meer het vertrek van 12 personen, de benoeming van 1 1 i nieuwe en gewijzigde portefeuilles voor meer dan 20 anderen.

Gewijzigde Britse kabinetsposten

Chancellor of the Duchy of Lancaster - David Hunt: landbouw, visserij en voedsel - William Waldegrave; onderwijs - Gillian Shephard: werkgelegenheid - Michael Portillo; verkeer - Brian Mawhinney'; nationaal erfgoed - Stephen Dorrell*: Lord Zegelbewaarder. leider Hogerhuis - graaf Cranborne (Lord Cecil of Essendon)";schatkist - Jonathan Aitken*;minister zonder portefeuille, voorzitter van de Conservatieve Partij - Jeremy Hanley*.

* Nieuwe kabinetsleden

Rapport over Pergau-dam

De wijziging viel samen met de publikatie van het rapport dat was opgesteld door de uit alle partijen samengestelde speciale commissie van buitenlandse zaken van het Lagerhuis die de financiering van de Maleisische Pergau-dam door de Britse regering had onderzocht (zie pag. 390/2 e.v.-'94 enboven).

Volgens het rapport hadden Lord Younger of Prestwick, minister van defensie in 1988, en zijn ministerie ..laakbaar" en ,.volledig ongepast" gehandeld door ontwikkelingshulp voor het project te koppelen aan de aankoop van defensiematerieel zonder het ministerie van buitenlandse zaken en het Gemenebest daarover in te lichten of te raadplegen. Het rapport stelde dat dit de enige keer was dat de commissie de vinger had kunnen leggen op een overtreding van het beleid dat een dergelijke koppeling verbood.

Er was ook kritiek op oud-premier Margaret Thatcher, omdat ministeriële antwoorden op vragen betreffende de kwestie ,.weliswaar letterlijk waar waren, maar minder open en informatief dan het Huis mocht verwachten" Thatcher had op 19 mei laten weten niet te zullen getuigen voor de speciale onderzoekscommissie. aangezien zij zich hield aan het gebruik ,,dat premiers en oud-premiers niet getuigen voor speciale commissies".

Ook een consortium van Britse bedrijven die het Pe gaucontract poogden binnen te halen, kreeg kritiek omdat het druk op Thatcher had uitgeoefend om het contract goed te keuren zonder haar gedetailleerde informatie te verschaffen over de volledige kosten. De commissie begroette de daaropvolgende aanpassing van de Aid and Trade Provision (hulp- en handelsregels). waarvoor in 1977 voor het eerst regels maren opgesteld.

Op 24 mei berichtte het Maleisische persbureau Bernama dat de Britse staatssecretaris van handel Richard Needham tijdens zijn bezoek Maleisië een ,,handelspakket voor de lange termijn" had aangeboden. Op 25 mei zei Needham dat de besprekingen met de Maleisische minister van internationale handel en industrie Rafidah Aziz ,,buitengewoon succesvol" waren verlopen en voorspelde hij dat het conflict ,,bijnaafgesloten" was.

Parlementsleden vragen geld

Pijnlijk voor de regering waren ook beschuldigingen dat twee Conservatieve parlementsleden hun parlementaire privileges hadden misbruikt door contant geld aan te nemen in ruil voor het stellen van vragen in het parlement.

Op 10 juli ontnam Major David Tredinnick en Graham Riddick hun functie als parlementaire p ivé-secretarissen in afwachting van de uitkomst van een onderzoek van het Lagerhuis naar beschuldigingen dat beiden £ 1.000 hadden aangenomen van een journalist van de Sunday *Tzmes.* die zich had voorgedaan als een zakenman. om vragen te stellen in het parlement

Evaluatie defensieuitgaven. Hervormingsplan ambtenarenapparaat. Bezuinigingen op gezondheidszorg

Op 14 juli maakte minister Malcolm Rifkind van defensie bezuinigingen bekend van £ 730 mln per jaar met ingang van 1997, die deels teniet werden gedaan door voorgestelde wapenaankopen van in totaal £ 5 mrd.

De regering, die de nadruk legde op een beleid van .,frontlijn eerst" en een geïntegreerd defensiebeleid met ,.drie diensten". zei dat de gevechtscapaciteit van het land niet zou verzwakken. Er zouden echter 18.000 banen verloren gaan met de sluiting en rationalisering van luchtmacht- en marinebases en centra voor logistieke ondersteuning. Het grootste deel van het banenverlies zou gedragen worden door de luchtmacht.

In een op 13 juli gepubliceerd witboek werd de ingrijpendste reorganisatie van het ambtenarenapparaat sedert tientallen jaren uiteengezet.

De regering beloofde met de oppositie te overleggen alvorens over te gaan tut de uitvoering van een vierjarenplan dat voorzag in het afstoten van 50 000 banen en het instellen van een dienst voor ambtenaren, die open stond voor kandidaten uit de particuliere sector wier bezoldiging gedeeltelijk afhankelijk zou r1311 van hun prestaties De departementen zouden ook de boekhouding en de controle op de kapitaaluitgaven ingrijpendmoeten hervormen

Op 28 juli werden plannen bekendgemaakt voor stroomlijning van de nationale gezondheidszorg met verwachte besparingen van f 20Qmln en het verdwijnen van 2.000 managersbanen.

Schadevergoeding voor Britse slachtoffers van Amerikaanse beschietingen

Op 26 augustus maakte de Amerikaanse minister van defensie William Perry bekend dat de families van twee Britse officieren die in april in Irak om het leven waren gekomen door Amerikaanse beschietingen elk een schadevergoeding zouden ontvangen van $ 100.000 vanwege de bijzondere omstandigheden waaronder het ongeluk was gebeurd.

Majoor Harry Shapland en luitenant-kolonel Jonathon Swann behoorden tot de 26 mensen die het leven verloren toen twee VN-helikopters per ongeluk waren neergeschoten door Amerikaanse oorlogsvliegtuigen.

De beslissing in dit geval een schadevergoeding uit te keren. leidde tot heftige controversen in Groot-Brittannie, gezien het feit dat de venvanten van Britse soldaten die tijdens de Golfoorlog in 1991 waren omgekomen door Amerikaanse beschietingen (zie pag. 262/1/2-'91 en 525/1/2-'92), geen geld hadden gekregen met als argument dat deze soldaten tijdens een militair conflict waren gevallen.

Conflict over aandelen Archer

Op 25 augustus gaf de voormalige vicevoorzitter van de Conservatieve Partij en populaire schrijver Lord Archer, die het doelwit was van aanhoudende beschuldigingen over handel met voorkennis in aandelen van Anglia TV (waarvan zijn vrouw directeur was), toe dat hij een .,ernstige fout" had begaan door de aandelen te kopen. Hij bood zijn vrouw publiekelijk zijn verontschuldigingen aan omdat hij haar ,,nodeloos in verlegenheid" had gebracht.

Archer had de aandelen op naain van een zakelijke partner. Broosk Saib. gekocht vier da-

gen voordat de mediagroep MAI in januari Anglia had overgenomen. De overname dreef de prijs van de aandelen op waarna Archer deze verkocht; daarbij werd een winst van ongeveer £ 63.000 geboekt die aan Saib werd uitbetaald.

De beschuldigingen tegen Archer hadden grote aandacht getrokken in de media tegen de achtergrond van de naderende regeringswijziging van 20 juli (zie boven) en de speculatie dat Archer een potentiële kandidaat was voor het partijvoorzitterschap. Minister Michael Heseltine van handel en industrie had op 28 juli (na de regeringswijziging) bekendgemaakt dat er ..geen verdere stappen" genomen zouden worden na een onderzoek van zijn departement naar de zaak.

(Vorber.pag. 389/2 e.v.-1994)

NOORD-IERLAND. TIJDELIJK STAAKT-HET-VUREN IRA. VRAAG OM OPHELDERING VERKLARING VAN DOWNING STREET. IRA BEËINDIGT MILITAIRE OPERATIES

Van 6-8 april nam het Ierse Republikeinse Leger (IRA)een onvoorwaardelijk 72 uur durend paasbestand in acht, teneinde de Britse regering nog meer onder druk te zetten om ,,opheldering" te verschaffen over de Verklaring van Downing Street, die in december 1993 was getekend door de Britse premier John Major en zijn Ierse ambtgenoot Albert Reynolds (zie pag. 392/2 e.v.-1994). Het staakt-het-vuren werd ook beschouwd als een poging om aan te tonen dat de Britse en Ierse regering verschillende strategieën volgden. Beide regeringen, die in december 1993 het initiatief tot de Verklaring hadden genomen, reageerden afwijzend op de bekendmaking, die door hen ontoereikend werd genoemd en drongen aan op een definitief einde van het geweld.

In een op 30 maart in Dublin uitgegeven verklaring zei de IRA te hopen dat het staakt-het-vuren zou worden opgevat ,,in dezelfde geest als waarin het was voorgesteld" en deed een beroep op de Britse regering zoveel mogelijk profijt uit deze ontwikkeling te trekken. In een televisieinterview op 31 maart noemde Gerry Adams, voorzitter van de republikeinse Sinn Fein. drie terreinen betreffende de Verklaring die ..opheldering" behoefden, te weten tactische aangclcgenheden. interpretatiekwesties en .,daarmee gepaard gaande ontwikkelingen". Volgens hem zou opheldering ,,minder dan een uur" in beslag hoeven te nemen. In een brief aan de Britse premier John Major die op 6 april (de eerste dag van het staakt-het-vuren) werd afgegeven, herhaalde Adams de eis van de republikeinse beweging om ,,opheldering"

Op 7 april mees de Britse regering Sinn Feins eis van een directe dialoog af. In een brief van Majors persoonlijke secretaris stond evenwel dat de regering bereid was ,.binnen drie maanden" inleidende besprekingen met Sinn Fein te beginnen indien er een definitief einde aan het geweld kwam en de partij beloofde aan het democratische proces te zullen deelnemen.

Drie vertegenwoordigers van Sinn Fein, v.l.n.r. National Party-voorzitter Tom Hartley, algemeen secretaris Lucilita Bhreatnach en de Britse afgevaardigde Gerry McLochlainn leveren op 6 april 1994 een brief voorpremier John Major af op Downing Street 10.

Geweld houdt aan

Eind april laaide het geweld opnieuw op. Een vermeende informant die op 29 april in Newry door de IRA werd doodgeschoten, was de tiende dode in de provincie in negen dagen.

Eind april trad de IRA op tegen drugshandelaren in de provincie, waarbij een persoon werd doodgeschoten en 16 anderen als straf door de knieën werden geschoten.

Nieuwe schietinstructies voor Britse leger

De Guardian van 25 april berichtte dat het Britse leger zijn zogeheten ,,gele kaart"-reglementen voor soldaten met betrekking tot schietinstructies in Noord-Ierlandzou wijzigen.

De regels werden veranderd naar aanleiding van eenuitspraak in maart 1994 van het Noordierse hof van beroep in de zaak van twee soldaten die schuldig waren bevonden aan de moord op twee joyriders in Belfast in 1990. De twee soldaten hadden aangevoerd dat zij zich hadden gehouden aan de ,.gele-kaartreglementen". In zijn uitspraak zie de Noordierse hoofdrechter. sir Brian Hutton dat de ,.gele kaart niet rechtsgeldig" was.

Aanlioudende vraag om ,,opheldering" van Verklaring van Downing Street

De republikeinse partij Sinn Fein bleef aandringen op ,,opheldering" over de Verklaring van Downing Street en overhandigde op 13 mei een lijst met vragen aan de Ierse regering met het verzoek deze door te geven aan de Britse regering.

In persberichten werd vooral aandacht besteed aan de afwijkende reactie van de Ierse premier Reynolds die op 13 mei in de Verenigde Staten (waar hij had gesproken met de Amerikaanse president Bill Clinton) tegen verslaggevers zei dat ,,devragen over het algemeen te beantwoorden zijn en ik hoop dat de Britse regering met een zo positief mogelijk antwoord zal komen". De Britse regering had dit een ,.nietszeggend commentaar genoemd.

Op 19 mei publiceerde de Britse regering een gedetailleerd commentaar op de vragen. Op één vraag werd duidelijk antwoord gegeven, namelijk dat er middels een referendum vastgesteld zou worden wat de wensen van de inwoners van Noord-Ierland waren. De Britse minister voor Noord-Ierland, Patrick Mayhew. maakte echter duidelijk dat de meeste vragen ,,tot op zekere hoogte een uitnodiging tot onderhandelen" waren en dat dit onaanvaardbaar bleef totdat de IRA had beloofd een einde te maken aan het geweld. Het gedetailleerde Britse antwoord werd op 20 mei niettemin begroet door Martin MacGuinness, lid van het bestuur van Sinn Fein, ,.alseen kleine stap in het traag verlopende vredesproces". Sinn Fein-voorzitter Gerry Adams, die het besluit van de Britse regering met een antwoord te komen een bevredigende aanvaarding van de noodzaak tot opheldering had genoemd. gaf vervolgens aan dat hij tevreden was met het gedetailleerde antwoord. Adams liet doorschemeren dat een ,.definitief" antwoord van Sinn Fein direct na dc verkiezingen voor het Europees Parlement op 9 juni te verwachten was.

Major en Reynolds, die elkaar op 26 mei in Londen ontmoetten, besloten door te gaan met hun pogingen een duurzame

politieke oplossing tot stand te brengen vóór de Engels-Ierse top van juli. Zij gaven de republikeinse leiders echter meer tijd om te beslissen of zij wilden deelnemen aan het vredesproces, vooropgesteld dat er een onmiddellijk einde kwam aan het geweld.

De gewelddadigheden, die waren toegenomen na het einde van het eenzijdig door de IRA uitgeroepen driedaagse staakt-het-vuren op 6-8 april (zie boven), gingen onverminderd door.

Op 12 mei werd een jonge katholiek doodgeschoten in Belfast en op i 3 mei werd in Lurgan de schoonmaker van een politiebuieau gedood door een IRA-autobom; zijn vrouw en twee kinderen raakten daarbij gemond. Op 17 mei werden twee katholieke arbeiders doodgeschoten toen zij een bejaardenhuis in Belfast verlieten. Dit was de laatste in een groeiende reeks aanslagen van protestantse terroristen, ondanks een recente actie van de politie waarbij wapens in beslag waren genomen en ongeveer 20 verdachten waren gearresteerd. Op 21 mei verklaarde de IRA dat zij in Armagh een soldaat had gedood die met verlof was. De Ulster Volunteer Force (UVF, een loyalistische protestants-extremistische groepering) pleegde op de avond van 21 mei een aanslag op een kroeg in Dublin waar een inzamelingsactie voor Sinn Fein gehouden werd: de portier werd doodgeschoten en een man raakte gewond toen de terroristen het gebouw probeerden binnen te komen.

Toplaag terreurbestrijdingsapparaat in Noord-Ierland komt om bij helikopterongeluk

De dood van 25 hoge functionarissen die belast waren met de veiligheid in Noord-Ierland, ten gevolge van een helikopterongeluk op 2 juni in Schotland, betekende een zware slag voor de terreurbestrijding van de Britse regering. Op 3 juni zei de minister voor Noord-Ierland, Patrick Mayhew, echter dat de ,,operationele gevolgen" van het ongeluk - dat hij ,,een vreselijke en tragische gebeurtenis" noemde - overkomelijk waren.

In totaal kwamen 29 mensen om het leven toen de Chinook-helikopter die de officieren naar een veiligheidsconfrcntie bij Inverness bracht, zich in een heuvel boorde op het schiereiland Mull of Kintyre. Functionarissen sloten meteen de mogelijkheid van sabotage uit en zeiden dat de meest waarschijnlijke oorzaak een mechanisch gebrek was of slechte weersomstandigheden

Een van de slachtoffers was Brian Fitzsimons, plaatsvervangend hoofdofficier van de Royal Ulster Constabulary (RUC). Als hoofd van de Special Branch van de RUC was Fitzsimons vcrantmoordclijk geweest voor het verzamelen van inlichtingen over de IRA en de loyalistische terreurorganisaties UVF en UFF Ook negen andere hoge officieren van de Special Branch kwamen om. Tot de negen dode Britse legerofficieren behoorde kolonel Chris Biles, de hoogste officier die tot dan toe was omgekomen tijdens dienst in Koord-Ierland. Aan boord bevonden zich ook zes functionarissen van het Northern Ireland Office - het instruinent waarmee Londen direct gezag in de provincie uitoefent -, onder wie leden van de Britse geheime dienst MI5.

UVF-aanslag op bar in Loughinisland

De Ulster Volunteer Force (UVF) eiste de verantwoordelijkheid op voor een aanslag op een bar in Loughinisland, graafschap Down, op 18 juni waarbij acht katholieke mannen (een van hen was 87) werden gedood en vijf anderen gewond. De UVF zei dat de aanslag een vergelding was voor de moord op twee protestanten eerder die maand in Belfast.

IRA beschuldigd van banden met Iran

Op 28 april maakte het ministerie van buitenlandse zaken en het Gemenebest bekend over bewijzen te beschikken dat de Iraanse inlichtingendienst contacten onderhield niet de IRA.

Gholamreza Ansari, de Iraanse zaakgelastigde in Londen, werd ontboden op het ministerie van buitenlandse zaken, waar geëist werd dat de contacten .,onmiddellijk en volledig werden verbroken". Ansari ontkende de beschuldigingen.

In de *Financial Times* van 29 april stond dat de beschuldigingen a-aren gebaseerd op informatie die was vergaard door de Britse inlichtingendienst. Volgens deze informatie had de IRA financiële steun genoten van Iran, vermoedelijk verband houdend met drugstransacties, en stond zij op het punt een grote lading wapens toegespeeld te krijgen. Volgens het bericht was de bekendmaking door het ministerie van buitenlandse zaken .,vooral preventief en bedoeld om te voorkomen dat de contacten nauwer werden"

Paul Hill met succes in beroep

Paul Hill, een van de ,,Vier van Guildford", die in 1975 ten onrechte waren veroordeeld wegens aanslagen op cafés in Guildford en Woolwich, won op 21 april het beroep tegen zijn veroordeling wegens de moord op een voormalige Britse soldaat in 1974.

Nadat het hof van beroep hun vonnis in 1989 had vernietigd. waren de ,.Vier van Guildford" in vrijheid gesteld (zie pag. 14/1/2-'90), maar Hill was onmiddellijk opnieuw gearresteerd en naar Belfast gevlogen, waar het Hooggerechtshof hem op borgtocht in vrijheid stelde in afwachting van het beroep tegen zijn veroordeling wegens de moord, waarvoor hij levenslang had gekregen.

In hun uitspraak bevestigden de drie rechters van het hof van beroep de bewering van Hill dat hij de moord onder dwang had bekend toen hij werd verhoord over de aanslagen op de cafés. Door de nietigverklaring van zijn vonnis kon Hill aanspraak maken op een voorlopige volledige schadevergoeding. die reeds was toegekend aan de andere drie van de Vier van Guildford.

Zaak van de Zes van Birmingham gesloten

Ron Hadfield, politieofficier in West Midlands, maakte op 21 april bekend dat het onderzoek naar aanslagen op café's in Birmingham in 1974 was ,,afgesloten".

Dit laatste onderzoek naar de aanslagen (waarbij 21 mensen om het leven kwamen en 162 gewond raakten) was in maart 1991 gestart toen zes Ieren (de .,Zes van Birmingham") uit de gevangenis waren vrijgelaten en hun levenslange gevangenisstraf was vernietigd nadat het hof van beroep tot de conclusie was gekomen dat hun veroordeling wegens de bomaanslagen in 1975 onzeker en onbevredigend was (zie pag. 596/2/3-'91).

IRA-verdachten in Duitsland vrijgelaten

Wegens gebrek aan bewijs liet een rechtbank in Duitsland op 9 juni drie vermeende IRA-leden vrij, die waren beschuldigd van de moord op de Britse militair majoor Michael Dillon-Lee in Duitsland in juni 1990 (zie pag. 594/2 e.v.-'91).

In 1991 waren de drie - Donna Maguire, Paul Hughes en Sean Hick - door Nederland uitgewezen naar Duitsland, nadat ze door een Nederlandse rechtbank wegens gebrek aan bewijs waren vrijgesproken van de moord op twee Australische toeristen in mei 1990 (zie pag. 737/2-'91 cn 22611e.v.-'92).

Engels-Ierse top afgezegd. Reactie Sinn Fein op Verklaring van Downing Street

Op 15 iuli werd de voor eind van die maand op de agenda staande Engels-Ierse topontmoeting, afgezegd door de Britse premier Major en zijn Ierse collega Reynolds tijdens een ontmoeting in Brussel.

Zij hadden hiertoe besloten omdat zij er niet in geslaagd waren geschillen te overbruggen die het gevolg waren-van de aarzeling van de Ierse regering om de in de Ierse grondwet vervatte aanspraken op Noord-Ierland te laten vallen. De Britse regering was van mening dat zij zonder deze concessie zich niet kon verzekeren van Unionistische steun aan de Verklaring van Downing Street (zie pag. 392/2 e.v.-'94). Beide partijen ontkenden echter dat de onderhandelingen in een impasse verkeerden en zeiden dat de gesprekken zouden worden voortgezet met

het oog op een later dat jaar te houden topontmoeting

Een andere tegenslag voor het Engels-Ierse initiatief was de eerste officiële reactie van Sinn Fein op de Verklaring op 24 juli, hoewel de organisatie ontkende dat zij het initiatief had verworpen.

In een communiqué, uitgegeven na afloop van ren speciale conferentie van Sinn Fein in de Ierse plaats Letterkenny die werd bijgewoond door 800 afgevaardigden, werd de Verklaring een .,stap in het vredesproces" genoemd die in haar huidige vorm onaanvaardbaar was omdat zij ,.niet voldoende inging op enkele van de kernkwesties" en ,.negatieve en tegenstrijdige elementen' bevatte. In het communiqué somde Sinn Fein 10 aspecten van het plan op die haar bezorgdheid wekten. zoals het Unionistische veto over iedere wijziging van de constitutionele status van Noord-Terland.

De twee regeringen gaven tc kennen boos en teleurgesteld te zijn over de reactie van Sinn Fein en haar weigering geweld af te zweren.

Rechtszaak over verbodvoor Adams op toegang tot Britse vasteland

Op 21 juli vocht Sinn Fein-voorzitter Gerry Adams voor het Britse Hooggerechtshof de beslissing van de Britse minister van binnenlandse zaken aan, die hem in oktober 1993 de toegang tot het Britse vasteland had ontzegd (zie pag. 30/3-'94).

De advocaten van Adams vroegen het Hof te verklaren dat deze beslissing, die was genomen krachtens de wet op de terreurprcventie uit 1989. in strijd was met het Europese en Britse recht. Kern van de zaak was of de beslissing ,,buitenproportioneel" was. gezien het feit dat Adams alleen een bezoek aan het Lagerhuis had willen brengen om de situatie in Noord-Ierland te bespreken met parlementsleden. Op 26 juli werd de zaak doorverwezen naar het Europese Hof van Justitie in Luxemburg.

Sinn Fein-bestuurslid Martin McGuinness (l.) en Sinn Fein-voorzitter Gerry Adams tijdens de speciale conferentie van de partij op 24 juli 1994 in Letterkenny.

Moord op loyalisten

De IRA eiste de verantwoordelijkheid up voor de moord op twee vooraanstaande loyalistische paramilitairen op 31 juli. Joe Bratty en Raymond Elder, heiden vermoedelijk hoge leden van de Ulster Freedom Fighters, werden in het zuiden van Belfast vanuit een hinderlaag doodgeschoten. Cp ?? juli had de IRA de verantwoordelijkheid opgeëist voor de dood van de p otestantse militant Raymond Smallswood, voorzitter van de Ulster Democratic Party.

IRA beëindigt militaire operaties

In de late ochtend van 31 augustus maakte de leiding van de IRA bekend dat met ingang van middernacht ,,alle militaire operaties gestaakt" zouden worden. Er werd aan toegevoegd dat ,,al onze eenheden dienovereenkomstige instructies hebben gekregen".

Deze aankondiging werd min of meer verwacht nadat Sinn Fein-leider Gerry Adams op 29 augustus onthulde dat hij tegen de IRA zijn ..vaste overtuiging" had uitgesproken dat .,het Ierse nationalisme, indien thuis en in het buitenland op de juiste wijze gemobiliseerd en geconcentreerd, nu over voldoende politiek vertrouwen. gewicht en steun beschikt om de veranderingen te bewerkstelligen die essentieel zijn voor een rechtvaardige en blijvende vrede". Na de bekendmaking op 31 augustus vertelde hij een mensenmenigte buiten het Sinn Fein-kantoor in Belfast dat ,,de strijd nog niet voorbij is. maar zich in een nieuwe fase bevindt".

De Engels-Ierse Verklaring van Downing Street, een initiatief van de Ierse en Britse premiers Albert Reynolds en John Major uit december 1993, voorzag impliciet in de deelname van Sinn Fein aan een politieke dialoog wanneer de IRA zich eenmaal had vastgelegd op ,,uitsluitend vreedzame methoden".

In de vijf paragrafen tellende verklaring. waarin niet werd ingegaan op het wapenbezit van de *IRA,* groette en prees de IRA-leiding ..onze vrijwilligers, andere activisten, onze aanhangers en de politieke gevangenen die de strijd hebben gesteund", wier moed en opoffering hadden ,.aangetoond dat de vrijheid en het verlangen naar vrede, gebaseerd op een rechtvaardige en blijvende regeling, niet vernietigd kunnen worden". .,... We gaan nu een nieuwe situatie in." vervolgde de verklaring. ,.in een geest van vastberadenheid en vertrouwen, vastbesloten de onrechtvaardigheid die dit conflict schiep. uit de weg te ruimen en vertrouwend op de kracht en rechtvaardigheid van onze strijd om dit te bereiken. Wij merken op dat de Verklaring van Downing Street geen oplossing is. en door haar opstellers ook niet als zodanig is gepresenteerd. Er kan pas een oplossing gevonden worden als gevolg van alomvattende onderhandelingen. Andere, en niet in het minst de Britse regering, hebben de plicht hun verantwoordelijkheid te nemen." Tot slot riep de verklaring .,iedereen (op)deze nieuwe situatie met vastberadenheid en geduld tegemoet te treden"

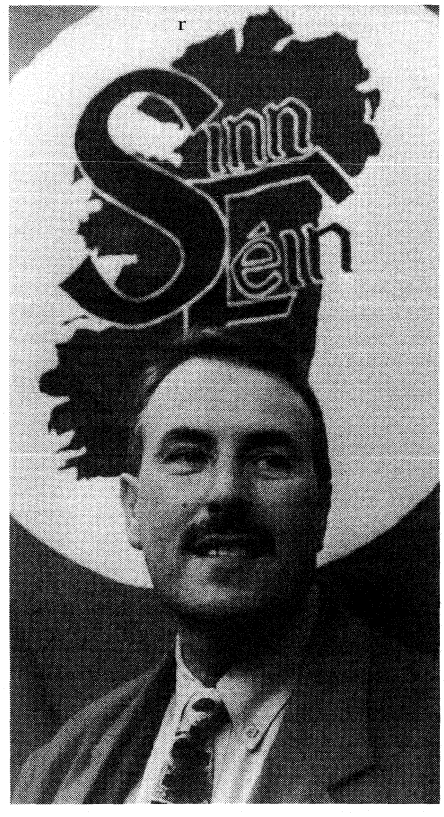

Sinn Fein-functionaris Mitchel McLaughlin riep tijdens een pe sconferentie op 23 juli 1994 in Londen op tot een onmiddellijke hervatting van de dialoog tussen de Britse regering en Sinn Fein.

De wijziging in het standpunt van Sinn Fein sedert de conferentie in juli in Letterkenny (zie boven) zou mede tot stand zijn gekomen onder invloed van ontmoetingen met een particuliere maar invloedrijke Iers-Amerikaanse groep die op 25-27 augustus een bezoek bracht aan Belfast. De leider van de groep, voormalig lid van het Amerikaanse Congres Bruce Morris, had nauwe banden met de regering van de Amerikaanse president Bill Clinton. Op 30 augustus verstrekten de Amerikaanse autoriteiten een visum aan de Ierse republikein Joe Cahill zodat hij de plannen van de beweging kon toelichten aan sympathisanten in de VS. Cahill was in 1972-'73 leider geweest van de IRA Le-

gerraad totdat hij werd gearresteerd voor wapensmokkel.

Clinton noemde de IRA-verklaring van 31 augustus een ,,keerpunt" en zei dat de VS ,,klaar staan om te helpen bij de voortgang van het vredesproces". De Amerikaanse regering had angstvallig benadrukt in contacten met unionisten en republikeinen in Noord-Ierland dat zij een neutrale politiek wilde voeren.

Onder toejuichingen van het Ierse parlement begroette Reynolds op 31 augustus de IRA-verklaring als ,.een historische gelegenheid het geweer voor altijd uit de Ierse politiek te verwijderen en een nieuwe en verreikende verzoening tot stand te nrengen in een ingrijpend veranderde atmosfeer". Hij zei dat de IRA zich had verplicht tot ,,eenabsoluut einde aan het geweld" en dat ,,wat mij betreft de oorlog voorbii is".

Major, die zei ,,enorm gestimuleerd" te zijn. wilde niettemin een duidelijkere garantie dat ,,dit inderdaad bedoeld is als een permanent afzweren van het geweld, dat wil zeggen voorgoed." Zijn voorzichtige reactie en de nadruk waarmee hij verklaarde dat er ,,geen geheime afspraken, geen geheime regelingen" met de IRA waren gemaakt, zou volgens commentatoren voortkomen uit de wens vooral de (officiële) Ulster Unionist Party (OUP) niet van zich te vervreemden.

OUP-leider James Molyneaux, die in Londen was voor gesprekken met Major op de dag van de IRA-verklaring, sloot zich aan bij de premier toen hij de IRA opriep de ,,bescheiden maar zeer essentiële stap" te nemen te bevestigen dat haar bekendmaking een permanent staakt-het-vuren betekende. Leden van de Democratic Unionist Party (DUP), een partij van de harde lijn die de Verklaring van Downing Street verwierp oindat daarmee de deelname van Sinn Fein mogelijk werd, herhaalden de beschuldiging dat de Britse regering het met de IRA op een akkoordje gegooid moest hebben. De Combined Loyalist Military Command, waarin de grootste paramilitaire organisaties vertegenwoordigd waren. liet uitdagend weten dat ,.wij niet zullen dansen naar pan-nationalistische pijpen"

De antwoorden van Major en Molyneaux lokten kritiek uit van John Hume, leider van Noord-Ierlands Social Democratic and Labour Party (SDLP). die zei ,,verwonderd (te zijn) over het gegoochel met woorden". Hume's dialoog met Gerry Adams, die voorafging aan de onthulling van geheime contacten tussen de Britse regering en de IRA en het opstellen van de Verklaring van Downing Street zelf in 1993, had veel bijgedragen aan het doorbreken van de langdurige patstelling door een reeks nog steeds niet gepubliceerde voorstellen over een politieke regeling te formuleren (zie pag. 28/1 en 29/2-'94). Op 28 augustus hadden Hume en Adams elkaar voor het laatst ontmoet.

Er werd intensief gespeculeerd over de vraag of de Britse regering zou vasthouden aan haar eis dat het staakt-het-vuren door de IRA expliciet als permanent werd gedefinieerd, Als gevolg daarvan bleef onduidelijk of op 31 augustus .,de klok zou gaan lopen", aangezien de Britse regering he haaldelijk had gesteld dat Sinn Fein pas samen met de andere grondwettelijke partners in Voord-Ierland aan de politieke dialoog mocht deelnemen. nadat de IRA zijn bereidheid had getoond door drie maanden af te zien van geweld. Wel werden onmiddellijke besprekingen verwacht over de vraag of Sinn Fein kon toetreden tot het Forum voor Vrede en Verzoening, een door de Ierse regering krachtens de Verklaring van Downing Street opgezet orgaan waarbij de Britse regering niet betrokken was.

Enkele uren na de IRA-aankondiging ontvoerden en vermoordden loyalistische paramilitairen van de Ulster Volunteer Force in Antrim de 37-jarige katholiek Sean McDermott. Daarmee kwam het aantal doden in 25 jaar ,.troebelen" op 3.170.

(Vor.ber.pag. 392/2 e.v.-1994)

IERLAND

NEDERLAAG FIANNA FAIL BIJ VERKIEZINGEN

Op 9 juni 1994 werden in Ierland verkiezingen gehouden voor twee vacante zetels in de Dail (parlement), voor het Europees Parlement (zie pag. 544/2 e.v.-'94 voor uitslagen per land), en voor zetels in 80 gemeenteraden; daarbij ondervonden de twee partijen in de regeringscoalitie, Fianna Fail en de Labour Party, een terugslag.

Fianna Fail verloor de twee tussentijdse verkiezingen voor de **Dail,** waaronder een tot dan toe ,,zekere" zetel in West-Ierland die werd veroverd door een kandidaat van de grootste oppositiepartij Fine Gael. De andere zetel, in Dublin, ging naar Democratic Left.

Bij de verkiezingen voor het **Europees Parlement** bleek uit het succes van de Green Alliance, die twee zetels veroverde, de toegenomen verontrusting over milieukwesties, zoals de effecten van de Britse kerncentrale bij Sellafield en de nucleaire opwerkingsfabriek bij Thorp, waarvoor kort daarvoor het groene licht was gegeven. Fianna Fail behaalde meer zetels (zeven van de 15 in plaats van zes), maar haar stemmenaandeel daalde van 39 procent bij de algemene verkiezingen in november 1992 tot 35 procent. Labour daarentegen veroverde slechts 11 procent (19,3 procent in 1992) en behaalde hetzelfde teleurstellende resultaat in de **gemeenteraadsverkiezingen.**

IRA DOODT MISDADIGER

Martin Cahill, Ierlands meest gezochte misdadiger, werd op 18 augustus door het Ierse Republikeinse Leger (IRA) vanuit een hinderlaag doodgeschoten vanwege ,,zijn betrokkenheid bij (Noordierse) loyalistische doodseskaders.

(Vor.ber.pag. 395/2-1994)

JOEGO-SLAVIË

BUITENLANDSE JOURNALISTEN GEWEERD

Op 13 april 1994 trok de Joegoslavische regering de persvergunning in van journalisten van het Amerikaanse station Cable News Network (CNN) en van het Agence France-Presse (AFP). De Joegoslavische minister van voorlichting Slobodan Ignjatovic zei dezelfde dag dat er .,wettelijke maatregelen" zouden worden genomen ,,tegen buitenlandse correspondenten die een meedogenloze mediaoorlog tegen Joego-Slavië voeren vanuit het land zelf". Het besluit werd genomen nadat de NAVO luchtaanvallen had uitgevoerd tegen Bosnisch-Servische troepen in Bosnië-Herzegovina (zie onder BOSNIË-HERZEGOVINA).

CHETNIK-BEWEGING ONTBONDEN

Op 28 april ontbond de neo-fascistische Servische Radicale Partij (SRS) haar paramilitaire vleugel, de Servische Chetnik-Beweging.

De Chetnik-Beweging, die bij zijn oprichting in juli 1990 het nationale leger met dezelfde naam uit de Tweede Oorlog deed herleven. was er in brede kring van beschuldigd oorlogsmisdaden te hebben begaan tijdens de gevechten in Kroatië in 1991-'92. De beweging was opgeheven om niet beschuldigd te kunnen worden van geheime operaties in buurlanden. aldus een verklaring van de SRS op 28 april.

GEHEIME BESPEKINGEN OVER KOSOVO

Op 1 juni berichtte het Britse dagblad de *Guardian* dat in de Servische en Joegoslavische hoofdstad Belgrado geheim overleg werd gevoerd tussen vertegenwoordigers van de Albanese gemeenschap in de zuidelijke provincie Kosovo en de Servische regering.

In het artikel werd Mihailo Markovic, een vooraanstaande functionaris van de regerende Servische Socialistische Partij. aangehaald, die beweerde dat de besprekingen betrekking hadden op de gezondheidszorg en andere bin-

nenlandse aangelegenheden. Volgens hem was de Albanese delegatie niet bereid de toekomstige status van Kosovo te bespreken.

Een van de belangrijkste aandachtspunten van de Servische nationalisten sinds de jaren tachtig was het terugdraaien van de vermeende ,,Albanisering" van Kosovo geweest. Het gebied werd beschouwd als de historische wieg van de Servische natie. Politici waren verdeeld over de kwestie.

Miodrag Lekic, de minister van buitenlandse zaken van de aan Albanië grenzende Joegoslavische Republiek Montenegro, had een verzoeningsgezinde benadering voorgesteld en gepleit voor grotere autonomie voor Kosovo, aldus het Belgradose dagblad *Borba* van 21 april. De Servische bestuurder van Kosovo, Milos Simovic, eiste op 11 mei echter de arrestatie van de president van de eenzijdig uitgeroepen Republiek Kosovo, Ibrahim Rugova. Simovic stelde hem verantwoordelijli voor de ..vier jaar van anti-grondwettelijke en anti-Servische activiteiten".

Tijdens een eendaags bezoek aan de hoofdstad van Kosovo, Pristina, drong Douglas Hogg, een staatssecretaris op het Britse ministerie van buitenlandse zaken, er op 5 mei bij de Servische regering op aan garant te staan voor Albanese .,politieke, culturele en burgerrechten". Hogg vergrootte echter ook de internationale druk op de Albanezen in Kosovo om hun onafhankelijkheidsstreven te laten varen, met het argument dat er ,,geen behoefte aan een onafhankelijke staat Kosovo" bestond.

NIEUWE OPPOSITIEPARTIJ

Op 3 juni richtten elf afgevaardigden van het oppositieblok Depos (Senische Democratische Beweging) officieel een politieke partij op onder dezelfde naam. De Depos-partij zou onafhankelijk van de Servische Vernieuwingsbeweging (SPO) van Vuk Draskovic optreden, die deel had uitgemaakt van het Depos-blok. Voorzitter Slobodan Rakitic van het Depos-blok, die op 3 juni werd gekozen tot interimvoorzitter van de Depos-partij. zei dat Depos een op christelijke waarden gebaseerde democratische partij was.

(Vor.ber.pag. 395/3 e.v.-1991)

KROATIË

BREUK IN REGERINGSPARTIJ OPPOSITIE BOYCOT PARLEMENT

In april 1994 kwam het tot een breuk in de regeringspartij van Kroatië, de Kroatische Democratische Gemeenschap (HDZ), toen haar liberale vleugel zich onder leiding van de twee voorzitters van de Kroatische Assemblée, Stipe Mesic (van de tweede kamer) en Josip Manolic (van de eerste kamer) afscheidde om de Kroatische Onafhankelijke Democraten (Hrvatski nezavisni demokrati, HND) op te richten.

Hoewel de eerste berichten over de vorming van de nieuwe partij op 5 april verschenen, werd de HND officieel opgericht tijdens een vergadering op 30 april. Bij die gelegenheid werd Mesic gekozen tot HND-voorzitter en Manolic tot een van de vijf vice-voorzitters. De HND beweerde te kunnen rekenen op de steun van 16 afgevaardigden.

In een interview met de krant Vjesnik van 22 april beschuldigde Manolic president Franjo Tudjman, de leider van de HDZ. ervan ,,dictatoriaal om te gaan met zijn medewerkers, geen oor te hebben voor afwijkende meningen en een fanaticus te zijn".

De breuk was veroorzaakt door Tudjmans besluit van begin 1993 om het militaire bondgenootschap met de Bosnische regering op te zeggen en in plaats daarvan steun te verlenen aan het Bosnisch-Kroatische leger dat uit was op gebiedsverovering in het zuiden van Bosnië-Herzegovina (zie pag. 396/3 e.v.-'94; voor ommekeer in dit beleid zie pag. 383/1-'94). Mesic, Manolic en andere liberale HDZ-politici hadden de oorlog onnodig en wreed genoemd. Als reactie hierop was Manolic in maart zijn partijkantoor ontnomen, hetgeen door Mesic werd gehekeld als ,,bot bolsjewisme", aldus het satirische weekblad Wilde Tribune van 4 april.

Onenigheid in parlement

In mei werden de voorzitters van de twee kamers van de Sabor (Assemblée, het parlement) vervangen. Het betrof een omstreden beslissing waardoor de betrekkingen tussen de regerende Kroatische Democratische Gemeenschap (HDZ) en de oppositie verslechterden.

Stipe Mesic, voorzitter van de Kamer van Afgevaardigden (de tweede kamer), en Josip Manolic, voorzitter van de Kamer van Districten (de eerste kamer), die in april de HDZ hadden verlaten (zie boven), besloten op 18 mei af te treden, nadat ze van functionarissen van de HDZ de garantie hadden gekregen dat er twee afgevaardigden van de oppositie zouden worden benoemd als vice-voorzitters van de Sabor.

In de Kamer van Districten werd prompt Katica Ivanesevic, aanhangster van de HDZ, gekozen tot voorzitter als opvolger van Manolic; HDZ-afgevaardigden weigerden echter hun steun te geven aan Manolic als kandidaat van de oppositie voor de functie van vice-voorzitter. Uit protest boycotten afgevaardigden van de oppositie op 24 mei een zitting van de Kamer van Afgevaardigden. In hun afwezigheid werd Nedeljko Mihanovic als voorzitter gekozen.

Mesic noemde de verkiezingen een .,staatsgreep". Op 26 mei nam Tudjman een verzoeningsgezind standpunt in door te garanderen dat de overeenkomst van 18 mei zou worden nageleefd. Op 31 mei gingen onderhandelingen van start tussen vertegenwoordigers van de regering en de oppositiepartijen

Oppositie zet boycot parlement voort

De belangrijkste oppositiepartijen ble-

De nieuwe voorzitter van het Kroatische parlement, Nedeljko Mihanovic. op 25 mei 1994.

ven in juni de Sabor boycotten vanwege de volgens hen onwettige manier waarop Nedeljko Mihanovic tot voo zitter van de Kamer van Afgevaardigden was gekozen; afgevaardigden van de uiterst rechtse Kroatische Rechtenpartij (HSP) en van de Servische Nationale Partij keerden op 23 juni echter terug in de Sabor.

Tijdens een ontmoeting met partijleiders drong president Tudjinan er op 21 juni op aan niet langer ,,tijden energie te verspillen aan nutteloos partijpolitiek gestechel van procedurele aard" en beklemtoonde hij dat Mihanovic wettig gekozen was.

WAPENSTILSTANDSAKKOORD NIET DOOR BEIDE ZIJDEN NAGEKOMEN

De Kroatische hoofdonderhandelaar in de besprekingen met de Serviërs, Hrvoje Sarinic, die verklaarde dat Kroatië volledig gehoor had gegeven aan het in maart gesloten wapenstilstandsakkoord met de eenzijdig uitgeroepen Republiek Servisch Krajina (RSK) (zie pag. 397/1/ e.v.-'94), stelde op 28 april dat de RSK niet alle afspraken was nagekomen. Kroatische en Servische troepen waren op 4 april begonnen hun zware wapens terug te trekken, zoals in het akkoord was overeengekomen.

UITSPRAAK VAN SERVISCHE LEIDER OVER GROOT-SERVIË

Op 8 mei waarschuwde de president van de RSK, Milan Matic, dat het ,,Servische volk" bereid was ,,de verbinding tussen de Servische landen" te verdedigen, en hij onderstreepte ,,het zelfbeschikkingsrecht van ons volk".

De uitspraken van Matic druisten in tegen de Kroatische eis, die werd gesteund door de VS, dat de RSK opnieuw als autonome regio in Kroatie zou worden geintegreerd, en niet zou worden verenigd met een Groot-Seivië.

Mario Nobilo, de permanente Kroatische vertegenwoordiger bij de VN, waarschuwde op 20 mei dat de wapenstilstand die in maart was overeengekomen tussen Kroatië en de RSK (zie pag. 397/1 e.v.-'94), zou worden beëindigd als er geen vooruitgang werd geboekt bij overleg over economische en politieke kwesties.

De ,,etnische zuiveringen" door Serviërs in Oost-Slavonië, een strook in het oosten van Kroatië die in handen was van de RSK, gingen volgens het dagblad *Vjesnik* van 4 mei gewoon door. Kroaten, Hongaren, Slovaken en anderen werden uit het gebied verdreven.

NIEUWE MUNTEENHEID INGEVOERD

Op 30 mei werd de nieuwe munteenheid, de kuna, ingevoerd ter vervanging van de Kroatische dinar. De dinar kon worden ingewisseld tegen een wisselkoers van 1.000 dinar voor een kuna.

De Kroatische Assemblée had in juli 1993 een principebesluit genomen om de kuna als Kroatische munteenheid te gebruiken (zie pag. 105/1-'94, waar abusievelijk werd gemeld dat de kuna op dat tijdstip ook werd ingevoerd).

De naam van de nieuwe munteenheid was ontleend aan een middeleeuwse wisselmethode, maar de kuna was tevens de munteenheid geweest van de fascistische Ustasha-staat, die in de Tweede Wereldoorlog verantwoordelijk was geweest voor de volkerenmoord op Serviërs, joden en Romans (zigeuners). Manolic had kritiek op de herinvoering van de munt; hij stelde op 6 mei dat ,,noch de Serviërs, noch de joden de kuna als hun nieuwe munteenheid [zouden] accepteren". Tudjman verzekerde echter dat het opnieuw invoeren van de kuna ,,de nationale traditie" verdedigde en de ,,nationale soevereiniteit" van Kroatië onderstreepte.

TOESPRAAK TUDJMAN OVER SEPARATISME ISTRIË

In een toespraak bedoeld om separatistische tendensen op het schiereiland Istrië te ontmoedigen waarschuwde Tudjman dat ,,theorieën en politieke programma's waarin Istrië een aparte entiteit wordt genoemd ... niet alleen schadelijk zijn maar mogelijk ook gevaarlijk". Tudjman impliceerde dat een onafhankelijk Istrië overweldigd zou worden door buurman Italië.

Ivan Jakovcic, de voorzitter van de belangrijkste partij van Istrië, de Istrische Democratische Assemblée (IDS), noemde Tudjmans toespraak bevooroordeeld en riep op tot een regionalisatie van de Kroatische politiek.

NIEUWE LINKSE PARTIJ

Op 16 juni gingen verschillende kleinere partijen samen in een nieuwe partij, de Actie van de Sociaal-Democraten van Kroatië (ASH) onder leiding van Miko Tripalo. De Sociaal-Democratische Unie van Branko Horvat weigerde echter mee te doen, hetgeen de pogingen van de nieuwe partij om de afbrokkelende steun voor links bijeen te brengen, ondermijnde.

(Vor.ber.pag. 396/3 e.v.-1994)

LUXEMBURG

REGERINGSWIJZIGING

René Steichen, die op 6 januari 1993 was toegetreden tot de Europese Commissie

(zie pag. 238/1-'93), werd als minister van landbouw en wijnbouw (eveneens verantwoordelijk voor de ontwikkeling van het platteland) en als gedelegeerd minister van cultuur en onderzoek vervangen door Marie-Josée Jacobs, die net als Steichen lid was van de Christelijk-Sociale Volkspartij (PCS).

ALGEMENE VERKIEZINGEN

Bij algemene verkiezingen op 12 juni 1994 verloren de twee grootste partijen - de Christelijk-Sociale Volkspartij (CSV/PCS) en de Luxemburgse Socialistische Arbeiderspartij (LSAP/POSL), die samen het land bestuurden sedert 1984 - ieder een zetel in vei-gelijking met de algemene verkiezingen van 1989 (zie pag. 600/3 e.v.-'89). Met respectievelijk 21 en 17 zetels behielden ze echter een comfortabele meerderheid in de 60 zetels tellende Kamer van Afgevaardigden (het uit één kamer bestaande parlement).

De liberale Democratische Partij (DP/PD) behaalde 12 zetels (11 in 1989), de milieupartij Groen Alternatief vijf (vier in 1989). en de Aktie voor Democratie en Gerechtigheid eveneens vijf (vier in 1989 onder haar vroegere naam Vijfzesdepartij); de Luxemburgse Communistische Partij (KPL/PCL) verloor de enige zetel die zij in 1989 had veroverd.

(Zie pag. 545/2-'94 voor de uitslagen van de op diezelfde dag gehouden verkiezingen voor het Europees parlement.)

NIEUWE TERMIJN VOOR REGERING

Jacques Santer werd op 13 juli opnieuw beëdigd als premier van een coalitie van CSV/PCS en LSAP/POSL. De samenstelling van de ministerraad bleef hetzelfde, hoewel een aantal minder belangrijke pcrtefeuillcs gewijzigd werd.

Verwacht werd dat de 39-jarige minister van financiën en arbeid, Jean-Claude Juncker, in januari 1993 premier zou worden als Santer het voorzitterschap van de Europese Commissie zou gaan bekleden.

Samenstelling van het kabinet

Premier - Jacques Santer: vice-premier, buitenlandse zaken - Jacques Poos; economie - Robert Goebbels; financiën en arbeid - Jean-Claude Juncker: binnenlandse zaken, woninghouw - Jean Spautz; onderwijs, justitie - Marc Fischbach: sociale zekerheid, vervoer - mevr. Mady Delvaux-Stehres; planning - Alex Bodry; milieu, gezondheidszorg - Johnny Lahure; landbouw en wijnbouw - mevr. Marie-Josée Jacobs: gezinszaken, middenklasse. toerisme - Fernand Boden.

Staatssecretaris - Georges Wohlfahrt.

(Vor.ber.pag. 600/3 e.v.-1989)

MACEDONIË

EUROPESE COMMISSIE NEEMT STAPPEN TEGEN GRIEKSE BLOKKADE

Voor het eerst in haar bestaan nam de Europese Commissie op 13 april 1994 stappen bij het Europese Hof van Justitie tegen een lid van de Europese Unie (EU). Het ging om Griekenland, dat had geweigerd om de in februari ingestelde handelsblokkade tegen Macedonië (zie pag. 398/2-'94) te beëindigen. Op 13 april hekelde een woordvoerder van de Griekse regering, Evangelos Venizelos. de stap van de EU als .,bijzonder ongelukkig, misplaatst en niet consistent". Verwacht werd dat het hof in juni een voorlopige uitspraak zou doen.

De Griekse regering had de blokkade ingesteld nadat Macedonie had geweigerd gehoor te geven aan de Griekse eis oni zijn naam op te geven en zijn vlag en grondwet te wijzigen. die door Griekenland werden beschouwd ais een impliciete aanspraak op de noordelijke Griekse provincie Macedonië (zie pag. 617/3 e.v.-'93). De EU-lidstaten. met uitzondering van G iekenland. hadden Macedonië erkend onder de naam Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië (zie ook pag. 617/3 e.v.-'93 en 105/3 e.v.-'94).

De Macedonische premier Branko Crvenkovski verklaarde op 30 april dat Griekenland Macedonië uiteen wilde doen vallen om het vervolgens te verdelen tussen Sen-ië en zichzelf.

Op 29 juni maakte het Europese Hof van Justitie bekend geen versnelde uitspraak te zullen doen over de Griekse handelsblokkade tegen Macedonië. Het Hof verklaarde dat de Europese Commissie er niet in was geslaagd aan te tonen dat liet om een dringende zaak ging. Het Hof zou vermoedelijk niet voor 1996 tot een definitieve uitspraak komen.

De uitspraak bracht de Europese Commissie in een lastig parket, aangezien ze in februari had verklaard dat de blokkade onwettig was

De *Guardian* van 2 juli berichtte dat de economische crisis in Macedonië de handel met Joego-Slavie stimuleerde, in weerwil van de internationale economische sancties tegen dat land.

AANKOMST VAN AMERIKAANSE SOLDATEN

Op 18 april arriveerden in de Macedonische hoofdstad Skopje de eerste 46 van de 180 Amerikaanse soldaten die de Zweedse soldaten van de VN-vredesmacht zouden vervangen. Er waren in Macedonië al ruim 300 Amerikaanse soldaten gestationeerd (zie pag. 61812-'93).

ONENIGHEID OVER MACEDONISCHE TAAL. ETNISCHE SPANSINGEN

De Bulgaarse minister van wetenschap en onderwijs, Marko Todorow, brak op

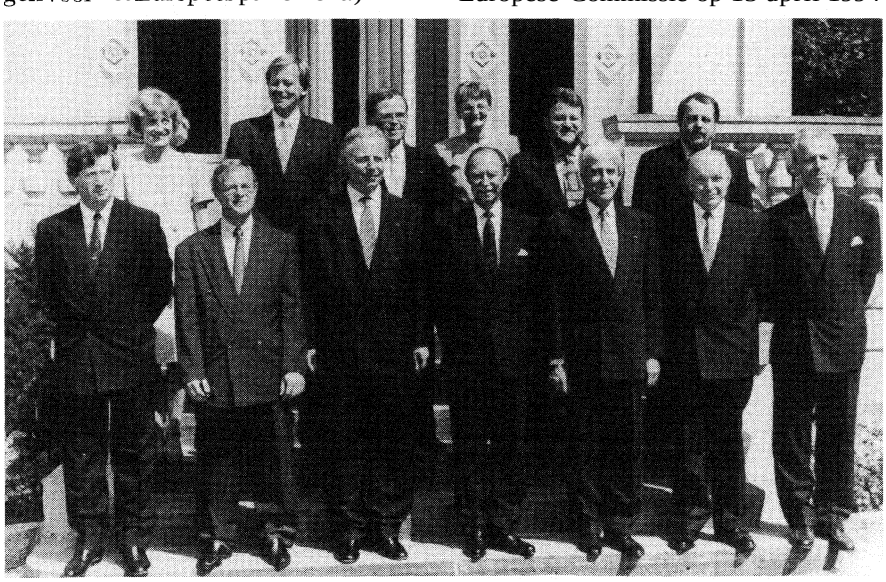

Groothertog Jean van Luxemburg poseert op 13 juli 1994 met het nieuwe kabinet. V.l.n.r. eerste rij: Jean-Claude Juncker. Fernand Boden. premier Jacques Santer, groothertog Jean, Jacques Poos. Jean Spautz, Marc Fischbach: tweede rij. Mady Delvaux-Stehres, Alex Bodry, Johnny Lahure. Marie-Josée Jacobs, Robert Goebbels en Georges Wohlfahrt.

13 april een bezoek aan Macedonië af, nadat hij had geweigerd het bestaan van een afzonderlijke Macedonische taal te erkennen. Het eigen karakter van de Slavische Macedonische taal, die nauw verwant was aan het Bulgaars. had een centrale rol gespeeld bij het totstandkomen van de Macedonische natie.

Op 19 april meldde het Joegoslavische persbureau *Tanjug*, dat volgens een bericht o~ de Macedonische radio ,,een golf van Albanisering en wetteloosheid" slavisch-sprekende Macedoniërs uit hun huizen in Tetovo had verjaagd, een stad in het westen van Macedonië, waar het grootste deel van's lands grote Albanees-sprekende minderheid was geconcentreerd.

JOEGO-SLAVIË TREKT TROEPEN SAMEN BIJ GRENS

Het Macedonische dagblad Nova Make*dona* van 14 juni berichtte dat een kleine Joegoslavische troepenmacht op Macedonisch grondgebied een basis had ingericht aan de noordoostelijke grens van Macedonië, in de buurt van de stad Kriva Palanka (zie kaartje). Elisabeth Baldwin, een woordvoerster van de VN-Protectiemacht (UNPROFOR), zei op 15 juni dat ,,detoegenomen activiteiten van de Serven langs de grens meer reden tot ongerustheid gaven".

Op 21 juni protesteerde het Macedonische ministerie van buitenlandse zaken tegen de grensschending en waarschuwde voor ,,onvoorziene consequenties", als de troepen niet werden teruggetrokken.

ALBANESE SAMENZWEERDERS VEROORDEELD

Tien etnische Albanezen. onder wie voormalig onderminister van defensie Husein Haskaj en de vooraanstaande politicus Mithad Emini, de erevoorzitter van de Partij van Continuïteit (een factie van de etnisch Albanese partij van Democratische Voorspoed, PDP: zie pag. 398/3-'94), werden op 27 juni veroordeeld omdat zij plannen zouden hebben gemaakt voor het opzetten van een ,,Albaneesleger" in de streek Tetovo, waar een omvangrijke Albanese gemeenschap woonde. De PDP hekelde de straffen op 28 juni als ,,draconisch".

(Vor.ber.pag. 398/2/3-1994)

MALTA

NIEUWE PRESIDENT

Op 4 april 1994 werd de 61-jarige jurist Ugo Mifsud Bonnici (61) van de regerende Nationalistische Partij, die op dat moment minister van onderwijs was, beëdigd als president. Hij volgde Vincent Tabone op. wiens ambtstermijn was verstreken. Michael Falzon, de minister van menselijke hulpbronnen, kreeg de portefeuille van onderwijs toegewezen.
De oppositionele Arbeiderspartij had aangekondigd de kandidatuur van Mifsud Bonnici slechts te zullen steunen, als de p esidentiële ambtstermijn zou worden teruggebracht van vijf naar drie jaar. hetgeen echter niet gebeurde.

(Vor.ber.pag. 469/1/2-1992)

SLOVENIË

REGERINGSWIJZIGINGEN

De niet-partijgebonden Ivan Bizjak trad op 30 mei 1994 terug als ininister van binnenlandse zaken nadat vijf leden van een speciale elite-eenheid van zijn ministerie waren beschuldigd van criminele activiteiten in Oostenrijk. Hij werd op 8 juni vervangen door de Christen-Democraat Andrej Ster. Rina Klinar werd op 21 juni benoemd tot minister van arbeid, sociale zaken en gezinszaken; zij was, net als haar voorganger Jozica Puhar, lid van ZL, de Verenigde Lijst voor Sociaal-Democratie. Minister van justitie Miha Kozinc trad op 20 juni terug nadat hij in kranteberichten was beschuldigd van betrokkenheid bij ongeregeldheden in het toekennen van staatsleningen.

(Vor.ber.pag. 398/3 e.v.-1994)

BELIZE

OUD-BIINISTER GEARRESTEERD. GOUVERNEUR-GENERAAL TREEDT AF

In november 1993 werd voormalig minister van buitenlandse zaken Said Musa gearresteerd op beschuldiging van een poging tot omkoping van twee afgevaardigden van de United Democratic Party (UDP)

Premier Manuel Esquivel bevestigde op 13 november dat hij gouverneur-generaal Dame Minita Gordon. die Sinds 1981 in functie was. wegens betrokkenheid bij deze affaire had gevraagd af te treden. De oppositionele People's United Party (PUP) zag deze stap als onderdeel van een georchestreerde wraakcampagne van de UDP, die aan de macht was gekomen na een onverwachte verkiezingsovenvinning in juni (zie pag. 692/1 e.v.-'93).
Op 17 november werd Colville Young beëdigd als nieuwe gouverneur-generaal.

(Vor.ber.pag. 691/3 e.v.-1993)

COLOMBIA

PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Op 30 mei 1994 kwam Ernesto Samper Pizano (43), de kandidaat van de regerende Liberale Partij (PL), als beste uit de bus in de eerste ronde van de presidentsverkiezingen. Hij had een voorsprong van slechts 19.000 stemmen op Andres Pastrana Arango (39) van de grootste oppositiepartij PSC (Sociaal-Conservatieve Partij). Er waren nog 16 andere kandidaten. Oindat Samper minder dan 50 procent van de stemmen had behaald, werd voor 19 juni een tweede kiesronde uitgeschreven.

Samper, een econoom. was minister van ontwikkeling en ambassadeur in Spanje geweest en had in 1989 een moordaanslag overleefd (zie pag. 672/3-'90). De jurist Pastrana, zoon van de vroegere president Misael Pastrana Borrero (1970-'74). was oud-burgemeester van de hoofdstad Bogota. Beiden waren voorstanders van een open economie. het creëren van werkgelegenheid, sociale investeringen en een hardere aanpak van de drugshandel. Pastrana legde meer nadruk op de particuliere sector dan Samper, die pleitte voor een verzachting van de gevolgen van de economische modernisering en voor steun aan de landbouw, die te lijden had gehad onder verlaging van de invoerheffingen. Analyses na de verkiezingen gaven aan dat Pastrana veel steun had gekregen van jongeren en vrouwen.

Presidentskandidaat Ernesto Samper Pizano (m.)op weg naar het stembureau in Bogota. waar hij op 29 mei zijn stem uitbracht bij de eerste ronde van de prcsidcntsvcrkiezingen.

Antonio Navarro Wolff, voormalig guerrillaleider en kandidaat van de gematigd linkse Democratische Alliantie M-19 (ADM-19), eindigde op ruime afstand als derde. Hij onderbrak een rechtstreeks televisiedebat van Samper en Pastrana op 12 mei om te protesteren tegen de manier waarop zij de media monopoliseerden.

Omgeven door massale veiligheidsmaatregelen hadden de verkiezingen een rustig verloop in vergelijking met de campagne van 1990, toen drie kandidaten werden vermoord (zie pag. 675/1/2-'90). Toch werden in de stad Medellin op 22 mei zes politieagenten gedood door een autobom, die volgens berichten was geplaatst door linkse guerrillastrijders.

De lage opkomst van 35 procent van de 17.1 mln stemgerechtigden werd toegeschreven aan de grote overeenkomsten tussen de programma's van de twee belangrijkste kandidaten.

Eerste ronde presidentsverkiezingen

Kandidaat	Percentage*	Aantal stemmen'
Ernesto Samper Pizano	45,25	2.581.193
Andres Pastrana Arango	44.92	2.562.481
Antonio Navarro Wolff	3,81	217.067
Regina Betancourt	1.10	64.871
generaal (b.d.) Miguel Maza	0.90	34.919

"Cijfers nadat 97.32 procent van de stemmen geteld was.
Bron: El Pais.

Tweede ronde presidentsverkiezingen. Samper winnaar

Bij de tweede en beslissende ronde van de presidentsverkiezingen, die op 19 juni werd gehouden, behaalde Samper met 50,37 procent van de stemmen een kleine overwinning op Pastrana, die 48.64 procent behaalde.

De opkomst was met naar schatting 43 procent aanzienlijk hoger dan in de eerste ronde.

In zijn overwinningstoespraak zei Samper dat hij een .,sociaal mandaat" had gekregen om de dringende sociale problemen aan te pakken die verband hielden met het vrijeinarktbeleid dat de kloof tussen arm en rijk in de voorgaande vijf jaar had verbreed. Hij beloofde hinnen vier jaar 1.5 mln banen te scheppen. welvaart te kanaliseren naar de hardst getroffen gebieden, investeringen in de infrastructuur te stimuleren en noodlijdende sectoren in de landbouw, industrie en mijnbouw nieuw leven in te blazen. en tegelijkertijd de huidige algemene groei van de economie in stand te houden.

Wat de drugshandel betrof was Samper van mening dat Colombia het slachtoffer was van de drugsverbruikende landen. Hij beloofde het huidige beleid voort te zetten dar drugshandelaren lagere straffen bood in ruil voor overgave.

Beschuldigingen over financiering door drugskartel

Waarnemers verwachtten dat Samper zijn standpunt tegenover de drugshandel merkbaar zou verharden in reactie op beschuldigingen na de verkiezingen dat zijn campagne voor een deel was gefinancierd door het Cali-drugskartel.

Opgenomen telefoongesprekken die op 22 en 28 juni in de openbaarheid kwamen en waarvan de authenticiteit werd gegarandeerd door onderzoekers van de regering. suggereerden dat hooggeplaatste leden van het campagneteam van Samper en de financiële man van de campagne met het kartel hadden gesproken over bijdrages. Er was echter geen sluitend bewijs waaruit bleek dat er ook werkelijk miljoenen Amerikaanse dollars waren geschonken. De eerste van de twee bandopnamen werd door Pastrana vrijgegeven. Samper-aanhangers interpreteerden dit als een wraakneming van Pastrana na zijn verkiezingsnederlaag, ondanks het feit dat er ook verwezen werd naar PSC-functionarissen die geld van het Cali-kartel hadden ontvangen.

Samper zei een onderzoek door de procureurgeneraal toe te juichen en ontkende \-erontwaardigd ook maar iets van betalingen af te weten. Hij beloofde iedereen te ontslaan die illegale fondsen had ontvangen.

Het Amerikaanse Drug Enforcement Agency (DEA) werd er in de media en elders algemeen van beschuldigd achter de vrijgave van de bandopnamen te steken om er zeker van te zijn

Andres Pastrana Arango de presidentskandidaat van de oppositiepartil PSC brengt op 19 juni in Santa Fe de Bogota zijn stem uit bij de tweede ronde van de presidentsverkiezingen

dat er een hard drugsbestrijdingsbeleid werd gevoerd.

CONTROVERSE NA UITSPRAAK OVER DRUGSBEZIT

De regering, presidentskandidaten, en leiders van de kerk, het bedrijfsleven en het onderwijs waren unaniem in hun veroordeling van een uitspraak die het Constitutionele Hof op 6 mei deed. Deze uitspraak kwam in feite neer op legalisering van het bezit van drugs voor persoonlijk gebruik. President Cesar Gaviria Trujillo kondigde stappen aan om dc uitspraak door middel van een referendum ongedaan te maken.

De rechters oordeelden met een meerderheid van vijf tegen vier dat wetten tegen het gebruik van drugs ongrondwettig waren omdat zij een inbreuk vormden op ,,het recht op privacy en de vrije ontwikkeling van de persoonlijkheid" De vier tegenstemmers betreurden openlijk het besluit. dat individuele gebruikers toestond maximaal 20 g marihuana, 5 g hasjiesj. 2 g LSD en 1 g cocaïne in bezit te hebben.

Het Hof bood ruimte voor toekomstige wetgeving om het gebruik van drugs aan banden te leggen in scholen en andere openbare gelegenheden, maar bepaalde dat het ongrondwettig zou zijn om dat per speciaal decreet te doen, hetgeen president Gaviria op 18 mei had voorgesteld. Op 31 mei gaf de regering niettemin een decreet uit waardoor het bezit en gebruik van verdovende middelen in openbare gelegenheden aan banden werd gelegd

Critici spraken de vrees uit dat het Hof door legalisering van de drugsconsumptie dicht bij een legitimering van de produktie van drugs kwam. Ook verscherpte de uitspraak het meningsverschil met de Verenigde Staten over het drugsbeleid.

In een rapport dat op 4 mei openbaar werd gemaakt, verklaarde Gustavo de Greiff, de procureur-generaal (en niet, zoals eerder ten onrechte gesteld, minister van justitie - dat was Carlos Arrieta), dat men in de oorlog tegen de drugs aan de verliezende hand was omdat minder dan 10 procent van de drugs die op de markt verschenen, werd onderschept, en omdat er een toename was in het aantal gebieden waar drugs werden verbouwd, waaronder papavervelden voor de heroïneproduktie.

In april had hij al de mogelijkheid geopperd om de hele sector te legaliseren en zo de rijkdom van de Colombiaanse drugskartels te vernietigen. De Amerikaanse minister van justitie Janet Reno stelde echter dat een dergelijke houding de geloofwaardigheid van de autoriteiten ondermijnde en de opinies van de drugshandelaren versterkte. Het Ame ikaanse ministerie van justitie schortte de uitwisseling van bewijsmateriaal met de Colombiaanse autoriteiten op met het argument dat De Greiff ook te snel bereid zou zijn tot afspraken met drugshandelaren in ruil voor strafvermindering (zie ook pag. 473/1-'94).

Een overeenkomst van het Openbaar Ministerie met de bekende drugshandelaar Juan Diego Arcila Henao, waarbij diens gevangenisstraf werd teruggebracht van 17 tot vier jaar, werd op 6 mei ontbonden nadat een rechter het besluit op last van het ministerie van justitie opnieuw had bestudeerd.

GUERRILLA-OFFENSIEF

Het offensief dat de Nationale Guerrilla Coördinatieraad Simon Bolivar (CNGSB) medio juli startte in tien van de 33 departementen van het land, was naar verluidt bedoeld om de laatste dagen van scheidend president Cesar Gaviria Trujillo te verstoren en om de onderhandelingspositie van de CNGSB te verbeteren met het oog op mogelijke vredesbesprekingen met Gaviria's opvolger Ernesto Samper Pizano, die op 7 augustus in £unctie zou treden (zie boven).

Op 20 juli werden vier satellietsteden van de hoofdstad Bogota ingenomen door eenheden van 100 a 200 guerrillastrijders van de Revolutionaire Gewapende Strijdkrachten van Colombia (FARC), de belangrijkste groepering binnen de CNGSB. Op 21-22 juli werd ook Ciudad Bolivar, een uitgegroeide voorstad in het zuiden. bezet.

Bij een gelijksoortig offensief op 23-24 juli van zo'n 8.000 guerrillastrijders in de noordelijke provincie Antioyuia (met name in het bananendistrict Uraba) werd veel schade toegebracht aan bruggen, wegen en hoogspanningsmasten. Het officiele dodental werd gesteld op tien soldaten en twintig guerrillastrijders

De FARC werd ook verantwoordelijk gehouden voor het doden op 15 juli van 24 soldaten in een hinderlaag bij Orito in het departement Putumayo. ongeveer 700 km ten zuiden van Bogota, en voor het doden op 19 juli van generaal Carlos Julio Gil Colorado, de commandant van de vierde legerdivisie.

Op 25 juli verklaarde de regering dat in de daaraan voorafgaande week 100 guerrillastrijders waren gedood en 72 gevangengenomen. Op 31 juli ontsnapte de minister van openbare werken en vervoer, Jorge Bendeck Olivella. aan guerrillastrijders. vermoedelijk van de FARC, die hem trachtten te ontvoeren op een weg in de noordelijke provincie Guajira.

INAUGURATIE NIEUWE PRESIDENT

Op 7 augustus werd Ernesto Samper Pizano van de PL beedigd als de nieuwe president. Bij de plechtigheid waren zeven Latijns-Amerikaanse presidenten aanwezig, onder wie Fidel Castro van Cuba.

In zijn inaugurele rede beloofde Samper de strijd tegen drugs voort te zullen zetten.

Samenstelling van de regering

Binnenlandse zaken - Horacio Serpa Uribe (PL); defensie - Fernando Botero Zea (PL); justitie - Nestor Humberto Martinez Neira (PL); buitenlandse zaken - Rodrigo Pardo Garcia-Peña (PL); buitenlandse handel - Daniel Mazuera Gomez (PSC"): financiën - Guillermo Perry Rubio (PL); planning - Jesus Antonio Ocampo (PL); ontwikkeling - Rodrigo Marin Bernal (AC+): landbouw - Antonio Hernandez Gamarra (PL); mijnbouw en energie - Jorge Eduardo Cock Londoño (PL): verbindingen - Armando Benedetti Jimeno (PL); vervoer - Juan Gomez Martinez (PSC"); arbeid - Maria Sol Navia de Calderon (PSC*)(v); volksgezondheid - Alonso Gomez Duque (PL); onderwijs - Arturo Saravia Better (PL): milieu - Cecilia Lopez Montaño (PL)(v).

*Sociaal Conservatieve Partij.
+Alliantievoor Colombia.

BETREKKINGEN MET DE VERENIGDE STATEN. DRUGSBESTRIJDING

Op 15 juli besloot de Amerikaanse Senaat unaniem dat verdere hulp aan Colombia afhankelijk zou zijn van president Bil Clintons garantie dat de regering haar medewerking verleende aan drugsbestrijdingsprogramma's.

Het besluit weerspiegelde de hardere opstelling van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken en het Drug Enforcement Agency (DEA), dat op 12 juli onverwacht een vergadering afzegde met het hoofd van de Nationale Politie van Colombia. generaal Octavio Vargas Silva, die de algehele verantwoordelijkheid droeg voor de strijd tegen drugshandelaars. Op Y juli werd echter een opname van een telefoongesprek openbaargemaakt waaruit volgens enkele media bleek dat Vargas was betrokken bij het betalen van smeergeld door het Cali-drugskartel. (Zie boven voor eerdere onthullingen in juni over dergelijke bandopnamen ofwel ,,narco-cassettes".)

Uitspraak in drugsschandaal

Procureur-generaal Gustavo de Greiff maakte op 16 augustus bekend dat uit het onderzoek naar de ,,narco-cassettes" niet was gebleken dat het Cali-drugskartel de verkiezingscampagne

van president Saniper of die van zijn rivaal Andres Pastrana had gefinancierd (zie boven).

Hi; zei dat de uitspraak definitief was en dat hij ,.in het geheel niet geinteresseerd" was in de mening van de VS over de zaak, maar dat dc VS desgewenst het onderzoeksdossier konden bekijken.

Banden tussen politie en Cali-kartel

Het directoraat-generaal van de nationale politie ontsloeg op 11-13 augustus 68 van de 117 politieagenten die ervan werden verdacht steekpeiîîîîigeîî van het Cali-kartel te hebben aangenomen.

Op 10 augustus was de gehele staf van ae luchthavenpolitie in de stad Cali, met inbegrip van de commandant, ontslagen zonder dat er iemand in staat van beschuldiging was gesteld. Een organisatie met de naam ,.Eerlijke politiemensen" had dokumenten overhandigd met gegevens over het aannemen van steekpenningen in de voorgaande twee jaar.

SENATOR VERMOORD. GUERRILLASTRIJDERS STELLEN DIALOOG VOOR

Op 9 augustus werd senator Manuel Cepeda Vargas van de Patriottische Unie (UP) bij een aanslag door drie mannen doodgeschoten in de hoofdstad Bogota. Hij was het enige linkse lid van de Senaat

Fiinctionarissen van de Colombiaanse Communistische Partij (PCC) verklaarden dat de moord deel uitmaakte van een campagne van de militaire inlichtingendienst met de codenaam ..Coup de Grace", om uitgesproken linkse leiders te vermoorden.

In het nummer van 19 augustus van het linkse weekblad *Voz*, dat eerder werd uitgegeven door Cepeda, verscheen een communiqué van de FARC, de oudste en grootste guerrillagroepering. Het FARC noemde de moord een ,,geweldig obstakel" voor de vrede, maar verklaarde dat er gewerkt werd aan een voorstel om vredesonderhandelingen te starten met de nieuwe regering.

Generaal Ramon Emilio Gil Bermudez. commandant van de strijdkrachten, noemde het communiqué ,,twijfelachtig", maar zijn reactie en de houding van het leger leken impliciet te worden bekritiseerd, toen president Samper op 21 augustus in een verklaring benadrukte dat hij, Sainper. degene was die de orders uitvaardigde en besluiten nam in verband met het te volgen beleid in het vredesproces.

MOORD OP VOETBALLER

Na de moord op voetballer Andres Escobar op 2 juli in Medellin werden twee mannen aangehouden.

Colombia was uitgeschakeld in het toernooi om het wereldkampioenschap voetbal door een eigen doelpunt van Escobar in de wedstrijd tegen de VS. Op de uitslag hadden gokkers enorme bedragen ingezet en derhalve werd er gespeculeerd over de vraag of de moordenaars van Escobar uit eigen beweging hadden gehandeld of in opdracht van een drugskartel. Eerder waren de trainer en een andere speler van het nationale team met de dood bedreigd.

ZWARE AARDBEVING

Op 6 juni veroorzaakte een aardbeving met een kracht van 6.0 op de schaal van Richter een enorme lawine van rotsen, ijs en modder, die het dorp Toez wegvaagde. Er ontstonden ernstige overstromingen die naburige dorpen in de vallei van de Paez-rivier in de zuidwestelijke regio's Huila en Cauca (ongeveer 320 km van de hoofdstad Bogota) verzwolgen. Officieel werd het dodental gesteld op 269, maar volgens onofficiële cijfers waren het er minstens 1.000.

(Vor.ber.pag. 471/1 e.v.-1994)

COSTA RICA

NIEUWE REGERING

Op 8 mei 1994 werden de nieuwe president José Maria Figueres en zijn kabinet beëdigd. Figueres had als kandidaat van de centrum-linkse Nationale Bevrijdingspartij (PLN) in februari de presidentsverkiezingen gewonnen (zie pag. 335/1/2-'94).

Samenstelling van het kabinet

Eerste vice-president - Rodrigo Oreamuno; tweede vice-president - mevr. Sandra Piszk: buitenlandse zaken - Fernando Naranjo; justitie - Enrique Castillo; financiën - Fernando Herrero; economie. industrie en handel - Marcos Vargas; landbouw - Mario Carvajal; buitenlandse handel - José *Rossi; volksgezondheid* - German Weinstoke: binnenlandse zaken - mevr. Maureen Clarke: veiligheid - Juan Diego Castro; onderwijs - Marvin Herrera: huisvesting - Edgar Arroyo; wetenschap en technologie - Roberto Dobles; milieu - Rene Castro; planning - Leonardo Garnier: arbeid - Farid Ayales; cultuur, jeugdzaken en sport - Arnoldo Mora: bureau van de president - Elias Soley; openbare werken en vervoer - Bernardo Arce; toerisme - Carlos Roesch; plattelandsontwikkeling - Roberto Solorzano: voorlichting - mevr. Florisabel Rodriguez: speciale projecten - Longino Soto: nationale coordinatie - Sergio Quiros.

(Vor.ber.pag. 335/1/2-1994)

EL SALVADOR

CRISIS IN TOP FMLN

Op 9 mei 1994 besloot het landelijke bestuur van het Nationale Bevrijdingsfront Farabundo Marti (FMLN) acht toonaangevende leden van twee van de vijf partijen binnen het FMLN, de Nationale Verzetsstrijdkrachten (FARN) en het Revolutionaire Volksleger (ERP). uit hun partijfuncties te zetten wegens ,,overtreding van de partijdiscipline". De schorsingen zouden moeten worden bekrachtigd tijdens een speciaal algemeen congres van het FMLN medio juni. De FARN en het ERP hadden geweigerd bij de vergadering van 9 mei aanwezig te zijn.

De geschorsten hadden, tegen een besluit van het FMLN in, op 1 mei deelgenomen aan de verkiezing van het nieuwe directoraat van de Wetgevende Assemblée. Zowel Eduardo Sancho van de FARN als Ana Guadeloupe Martinez van het ERP aanvaardde een zetel in het directoraat na te hebben *meegewerkt* aan de verkiezing van Gloria Salguero Gross van de rechtse Nationalistische Republikeinse Alliantie (AREWA) tot voorzitter van het directoraat. Tot de geschorsten behoorde ook secretaris-generaal Joaquin Villalobos van het ERP, een ,,moderniseerder" in het FMLN. die werd beschuldigd van ,,verdeeldheid zaaiend gedrag".

In een op 5 mei uitgegeven communiqué van het nieuwe Salvadoraanse Revolutionaire Front (FRS) werden Villalobos. Guadeloupe Martinez en Sancho gebrandmerkt als .,verraders" en met de dood bedreigd.

ONUSAL-MANDAAT VERLENGD

De VN-Veiligheidsraad stemde op 11 mei in met een verlenging van zes maanden, tot 30 november, van het mandaat voor de VN-Waarnemersmissie in El Salvador (ONUSAL);die moest toezien op de naleving van de openstaande bepalingen in de vredesakkoordenuit 1992 (zie pag. 242/1 e.v.-'92; 396/3 e.v.-'93).

In het 10de rapport van ONUSAL, dat op 6 mei uitkwam, werd melding gemaakt van een lichte verbetering in de eerbiediging van de mensenrechten, maar werden ook punten van voortdurende zorg aangesneden: politieke moorden en pogingen daartoe, ontvoeringen waarbij grote sommen losgeld werden geëist, de chronische overbevolking van de gevangenissen en de systematische ontkenning van de grondwettelijke rechten van gevangenen. In het rapport werd het nieuwe parlement aangespoord constitutionele hervormingen tenuitvoer te brengen en het Hooggerechtshof het exclusieve recht te ontnemen om rechters te benoeinen. Ook werd een bredere inzet bepleit van de Nationale Burgerpolitie (PNC), die een zeer beperkte taak had.

PRESIDENT BEËDIGD

Op 1 juni werd Armando Calderon Sol, die in april de presidentsverkiezingen had gewonnen (zie pag. 41013 e.v.-'94'1. samen met zijn nieuwe kabinet beëdigd.

Samenstelling van de ministerraad

Buitenlandse zaken - Oscar Alfredo Santarnaria+: planning - Ramon Gonzalez*; binnenlandse zaken - Roberto Angulo Samayoa*; justitie - Ruban Antonio Mejia Peña*; economie - Luis Enrique Cordova*;onderwijs - mevr. Maria Cecilia Gallardo de Cano*; defensie en openbare veiligheid -kolonel Humberto Corado Figueroa, arbeid en sociale zekerheid - Juan Sifontes: gezondheidszorg en welzijn - Eduardo Interiano": schatkist - Ricardo Montenegro*; landbouw - Carlos Mejia Alferez"; openbare werken - Jorge Sansivirini*.

* Nieuwe benoeming
+Gewijzigde verantwoordelijkheid

VEILIGHEIDSPLAN

Op *22* juni maakte president Calderon Sol een nationaal veiligheidsplan bekend als antwoord op de toegenomen criminaliteit en doodsbedreigingen.

Het plan werd bekritiseerd door het FMLN, het linkse oppositieblok in de Nationale Assemblée. omdat het door de Nationale Politie (PN) samen met het leger zou worden uitgevoerd. Daarmee kwam de nominale betrokkenheid van de nieuwe Nationale Burgerpolitie (PNC),die in juni 1992 was opgericht en die uiteindelijk de plaats van de PN moest innemen (zie pag. 773/3-'92 en 396/3 e.v.-'93), in het gedrang. Ook werd de oprichting aangekondigd van veiligheidscomité's in wijken, kantons en dorpen.

Op *22* juni werd Rodrigo Avila, ondercommissaris van de PNC voor operaties, benoemd tot nieuwe PNC-directeur.

DOODSBEDREIGINGEN. RAPPORT OVER MOORDEN

Op 7 juni bedreigde een tot dat toe onbekende groep, het Commando Domingo Monterrosa (CDM), genoemd naar een kolonel die direct verantwoordelijk was voor de Mozote-slachting in 1981 tijdens de burgeroorlog, verschillende vooraanstaande burgers met de dood, zoals de ombudsman voor de mensenrechten, de procureur-generaal, de voorzitter van de gerechtelijke raad en verschillende jezuïeten.

Daarna werden ook andere publieke figuren bedreigd, onder wie Calderon Sols zuster - die eveneens ARENA-afgevaardigde was - en de aartsbisschop van San Salvador en zijn hulpbisschop. Geruchten dat ook Calderon Sol zelf was bedreigd met de dood n erden niet bevestigd

De ombudsman voor de mensenrechten Carlos Molina Fonseca en de advocaat Juan Jeronimo Castillo, die uok door het CDM waren bedreigd. waren actieve leden van de Gezamenlijke Groep voor het Onderzoek naar Illegale Gewapende Groepen; deze was in december 1993 door de regering in het leven geroepen um het opnieuw opduiken van doodseskaders en hun rol bij de moord op tegenstanders, met name prominente FMLN-leden, te onderzoeken (zie pag. 409/3-'94).

Het rapport van de groep had op 31 mei aan scheidend president Alfredo Cristiani Burkard overhandigd moeten worden. maar dit werd uitgesteld tot eind juli vanwege de aanhoudende activiteiten van doodseskaders, een escalatie van het geweld. en op verzoek van politieke en sociale groepen, vooral het FMLN.

President Calderon Sol, die het rapport van de Gezamenlijke Groep voor het Onderzoek naar Illegale Gewapende Groepen op 29 juli kreeg overhandigd, verklaarde diezelfde dag dat hij maatregelen zou nemen en iedereen die zich bezighield met criminele activiteiten zou laten berechten. Een kopie van het rapport zou verstuurd worden naar de secretaris-generaal van de Verenigde Naties.

Uit het onderzoek van de Groep. dat acht maanden had geduurd. bleek dat zowel parlementariërs, rechters en gemeenteraadsleden als soldaten en agenten die ontslagen waren bij de strijdkrachten en Nationale Politie betrokken waren geweest bij de georganiseerde misdaad en bij politiek geweld. Volgens het rapport waren er voldoende aanwijzingen die erop duidden dat zij doorgingen met deze activiteiten, zowel individueel als in groepen. Doodseskaders waren omgevormd tot gedecentraliseerde groepen, die zich met georganiseerde misdaad bezighielden, maar hadden nog steeds de capaciteit om politieke inisdrijven te begaan.

Er werd ook met zorg melding gemaakt van aanwijzingen dat de strijdkrachten inlichtingenoperaties uitvoerden. die in strijd konden zijn met de grondwet.

In de openbare versie van het rapport, waarin erkend werd dat er geen overheidsbeleid bestond van politiek geweld, werden geen namen genoemcl. De versie die aan de autoriteiten was overhandigd bevatte echter een appendix met namen uit circa 25 onderzochte gevallen.

Het verslag deed de aanbeveling een permanente afdeling van de Nationale Burgerpolitie op te richten, die onderzoek zou doen naar politieke doodsbedreigingen.

(Vor.ber.pag. 407/3 e.v.-1994)

PANAMA

PRESIDENTS- EN CONGRESVERKIEZINGEN

Op 8 mei 1994 werden presidentsverkiezingen gehouden. Deze werden gewonnen door Ernesto Perez Balladares (48) van de Revolutionaire Democratische Partij (PRD),die 33,3 procent van de stemmen kreeg.

Mireya Moscoso de Gruber van de regerende rechtse Arnulfistische Partij (PA) eindigde als tweede met 29,1 procent, Ruben Blades van de centrum-linkse Movimiento Paua Egoro werd derde

Ernesto Prrez Balladares, de presidentskandidaat voor de oppositiepartij PRD. verlaat het stembureau in Panama Stad na het uitbrengen van zijn stem bij de presidentsverkiezingen op 8 mei 1994.

met 17,7 procent, terwijl Ruben Dario Carles van de centrum-rechtse Nationalistische Republikeinse Liberale Beweging [Molirena) 16,13 procent kreeg. Drie kleinere kandidaten behaalden in totaal 4,2 procent van de stemmen. Van de 1.5 mln stemgerechtigden bleef 26.33 procent thuis.

De stemming verliep vrij en eerlijk volgens de circa 2.000 plaatselijke en internationale waarnemers. onder wie de Amerikaanse oud-president Jimmy Carter.

De xvinnaar, een in de VS opgeleide zakenman-miljonair. oud-medewerker van de Amerikaanse Citibank. was geadviseerd door het reclamebureau Saatchi & Saatchi. Hij was een groot bewonderaar van brigadegeneraal Omar Torrijos Herrera, de nationale held die in 1979 de PRD had opgericht en die Panama feitelijk regeerde van 1972 tot aan zijn dood in 1981. Perez Balladares had onder hem gediend als staatssecretaris van huisvesting en financien. Volgens critici identificeerde hij zich met Torrijos om afstand te nemen van zijn banden met de vroegere dictator generaal Manuel Antonio Noriega, die de PRD als basis had gebruikt voor zijn toenemende macht in het midden van de jaren '80 totdat hij was afgezet bij de Amerikaanse militaire invasie van 1929 (zie pag. 157/2 e.v.-'90).

Perez Balladares profiteerde van de ontgoocheling onder de bevolking over het bezuinigingsbeleid van de regering. Hij beloofde armoede en corruptie te bestrijden en te zorgen voor meer werkgelegenheid en hogere uitgaven voor sociale zekerheid. Ook verklaarde hij de schuldverplichtingen aan het buitenland te zullen nakomen en een strak fiscaal beleid te zullen aanhouden. Hij zei dat er geen terugkeer van de militairen of het milita isme zou komen en beloofde normale betrekkingen met de Verenigde Staten. r

De matige uitslag van Blades was niet verwacht. Blades. populair salsazanger. Hollywood-acteur en afgestudeerd aan de universiteit van Han-ard, had de PRD in de opiniepeilingen dicht benaderd en ondervond veel steun van jongeren vanwege zijn anticorruptiecampagne.

De PA wees een aanbod van Perez Balladares op 17 mei af om deel te nemen aan een coalitieregering. die in september zou aantreden.

Parlementsverkiezingen. Gemeenteraadsverkiezingen

Bij gelijktijdig gehouden verkiezingen voor de uit 71 leden bestaande Wetgevende Vergadering veroverde de PRD 21 zetels, de PA 12, Papa Egoro 6 en Molirena 5. De rest van de zetels ging naar kleinere partijen.

Bij de gemeenteraadsverkiezingen slaagde de PRD er niet in het belangrijke burgemeesterschap van de hoofdstad Panama Stad te veroveren. Haar kandidaat Andres Vega werd verslagen door Mayin Correa (Molirena). Op een verre derde plaats eindigde Ana Mae Diaz van de PA; de veel bekritiseerde echtgenote van president Guillermo Endara Galimany.

Correa, de zittende burgemeester. was in mei 1993 geschorst. Op 4 april 1994 werd ze schuldig bevonden aan misbruik van gemeenschapsgeld en veroordeeld tot 187 dagen gevangenisstraf of een boete ter waarde van 60 dagen salaris Ook werd zij voor ern jaar uit haar ambt gezet.

GRATIEVERLENING

Op 6 juni maakte president Guillermo Endara Galimany, wiens ambtstmijn in september zou aflopen, van zijn constitutionele volmachten gebruik om verscheidene van politieke misdrijven beschuldigde personen amnestie te verlenen.

Onder degenen die kwijtschelding van straf kregen, m-as voormalig president Eric Arturo Delvalle. die in 1988 was verdreven door generaal Manuel Noriega (zie pag. 237/2 e.v.-'88) en rechters die in augustus 1989 de benoeming hadden goedgekeurd van Francisco Rodriguez tot voorlopig president (zie pag. 156/1-'90). Ook verscheidene journalisten kregen kwijtschelding.

Op 3 juni had Endara ook de Chapultepec Verklaring ondertekend. Deze verklaring was de uitkomst van een westelijk-halfrondconferentie die op 11 maart 1994 was gehouden op kasteel Chapultepec in Mexico Stad. De ondertekenaars van de verklaring verplichtten zich vrijheid van meningsuiting en van pers te garanderen.

KABINETSWIJZIGING

Op 27 juni werd German Vergara benoemd tot minister van onderwijs, nadat zijn voorganger op die post, Marcos Alarcon, met pensioen was gegaan.

LIDMAATSCHAP GROEP VAN RIO

Op 1 juni verzocht president Endara de Groep van Rio Panama weer te accepteren als volwaardig lid van de Groep; het land was in 1988 geschorst als lid tijdens de dictatuur van Noriega.

Hij wees erop dat het democratiseringsproces in zijn land aan kracht gewonnen had door de algemene verkiezingen van 8 mei (zie boven).

TERUGTREKKING AMERIKAANSE TROEPEN

Op 3 juni begon de Amerikaanse 193ste Infanteriebrigade, die een belangrijke rol speelde bij de invasie van Panama in 1989, zich terug te trekken. In 1977 was in het Verdrag over het Panamakanaal overeengekomen dat alle Amerikaanse troepen zich uiterlijk in december 1999 uit Panama zouden hebben teruggetrokken [zie pag. 590/3 e.v.-'77).

Gedurende de volgende 18 maanden zou het aantal Amerikaanse soldaten w-orden teruggebracht van 11.000 (het hoogtepunt van de Amerikaanse aanwezigheid lag onmiddellijk na de invasie in 1989 op 26.000 soldaten) naar 6.000. Veel bezittingen zouden onder Panamese jurisdictie komen te vallen.

GRONDWETSWIJZIGING OM LEGER AF TE SCHAFFEN

De Wetgevende Vergadering keurde op 23 augustus met 49 stemmen tegen 1 een grondwetswijziging goed, die het leger afschafte teneinde ,,een terugkeer naar militarisme te voorkomen", en die alle burgers de volmacht gaf het land te verdedigen tegen eventuele buitenlandse agressie.

Het voorstel om het leger af te schaffen had ook deel uitgemaakt van een pakket hervormingsmaatregelen. dat in het referendum van november 1992 was verworpen (zie pag. 330/3 e,\.-'93). De grondwetswijziging zou moeten worden goedgekeurd door de nieuwe Vergadering, als president Endara op 1 september de macht overdroeg aan de PRD van de nieuwgekozen president Perez Balladares, die tegen het voorstel was vanwege het ontbreken van eengeloofwaardig alternatief.

VERZOEK OM UITLEVERING OUD-PRESIDENT GUATEMALA AFGEWEZEN

De regering wees op 24 augustus een verzoek af van Guatemala om uitlevering van de voormalige president van dat land, Jorge Serrano Elias, die politiek asiel in Panama had gekregen na zijn mislukte presidentiële coup in mei 1993 (zie pag. 626/2 e.v.-'93). Als reden voor de weigering werd gegeven dat de beschuldigingen tegen Serrano politiek van aard waren.

(Vor.ber.pag. 346/2 e.v.-1994)

ST LUCIA

STAKING VAN BANANENTELERS

Dalende bananenprijzen op de Europese markt vanaf begin 1993 waren, in combinatie met een dalende produktie, verantwoordelijk voor een sombere stemming onder bananenkwekers.

Zij toonden hun ongenoegen met zowel regering als oppositie aan de Associatie–van Bananenkwekers van St Lucia (St Lucia Banana Growers' Association, SLBGA) door hun steun te geven aan het Comité voor de Redding van de Banaan (Banana Salvation Committee); een nieuwe pressiegroep. Het Comité organiseerde van 5-7 oktober een driedaagse staking en eiste dat de SLBGA hogere minimumprijzen zou betalen. De hevigheid van de reactie van de regering deed het eiland op zijn grondvesten trillen. Twee bananenboeren werden gedood en burgers raakten gewond toen de politie het vuur opende op een menigte die op 7 oktober optrok naar de hoofdstad Castries. Hoewel premier Compton de stakingsleiders kenschetste als extremisten en het optreden van de politie verdedigde, ontsloeg hij de leiding van de SLBGA. Hij verklaarde dat de Associatie ,,volledig failliet" was (met schulden van naar schatting $ 8,5 mln) en aanvaardde de bevindingen van een speciale onderzoekscommissie, die prijsverhogingen aanbeval voor drie soorten banaan. Een interimbestuur van zeven leden kreeg opdracht structurele veranderingen door te voeren om de SLBGA weer levensvatbaar te maken.

(Vor.ber.pag. 554/3 e.v.-1992)

TRINIDAD EN TOBAGO

PARTIJPOLITIEKE ONTWIKKELINGEN

Op 19 juli 1993 werd Nello Mitchell, secretaris-generaal van dc regerende Nationale Volksbeweging (People's National Movement, PNM), uit de partij gezet. Volgens de algemene raad van de PNM was Mitchell schuldig aan ,,grove minachting van het legitieme gezag van het centrale bestuur en de algemene raad". Mitchell noemde de aantijgingen belachelijk en weet zijn royement aan zijn ,,gespannen verhouding" met de partijleiding.

Op 19 januari 1994 richtte Mitchell een nieuwe partij op, de Republikeinse Partij van Trinidad en Tobago (Republic Party of Trinidad and Tobago).

Op 20 juli 1993 werd de Nationale Ontwikkelingspartij (National Development Party, NDP) opgericht. De partij zou geleid worden door Carson Charles, die vóór december 1991 minister was geweest in de regering van de Nationale Alliantie voor Wederopbouw (National Alliance for Reconstruction, NAR) maar de strijd om het leiderschap van de NAR in 1993 had verlorenvan Selby Wilson

UITSTEL VAN EXECUTIE

Op 24 augustus 1993 verleende rechter Margot Warner uitstel van executie aan twee mannen. acht uur voordat ze opgehangen zouden worden Zij bepaalde dat de rechtszaak tegen Michael Bullock en Irvin Phillips op 6 oktober heropend zou worden

Het uitstel was het gevolg van protesten van de in Londen gevestigde mensenrechtenorganisatie Amnesty International. die bezorgd was dat de executies zouden leiden tot andere terechtstellingen. In Trinidad en Tobago was de doodstraf voor het laatst voltrokken in november 1979.

De doodstraf tegen de twee mannen was uitgesproken op 19 augustus. terwijl in het land grote verontrusting heerste over het stijgende aantal inoorden. De roep om de herinvoering van de doodstraf werd versterkt door de moord op het hoofd van de gevangenis. Michael Hercules, op 14 augustus.

Op 24 januari 1994 maakte de regering bekend dat ter bestrijding van de misdaad leden van de strijdkrachten van het land op straat zoudengaanpatrouilleren in gebieden met veel misdaad.

KABINETSWIJZIGING

Op 21 januari 1994 voerde premier Patrick Manning een kleine kabinetswijziging uit nadat minister Brian Kuei Tung van handel, industrie en toerisme was afgetreden.
De portefeuille van toerisme kreeg meer gewicht en werd toegevoegd aan Wendell Mottley's taken van minister van financiën. De verantwoordelijkheid voor handel en industrie ging naar Kenneth Valley, wiens functie van minister van lokaal bestuur werd gegeven aan minister Colm Imbert van openbare werken en vervoer. Er werd een nieuw ministerie van sociale ontwikkeling in het leven geroepen met Camille Robinson-Regis aan het hoofd.

NAR-LEIDER TREEDT AF

Selby Wilson. een voormalig minister van financiën, trad op 2 augustus 1994 af als leider van de NAR, nadat het partijbestuur zijn besluit om samen met het Verenigd Nationaal Congres (UNC) een verkiezingsalliantie te vormen tegen de PNM voor een tussentijdse verkiezing op 22 augustus, had herroepen.

(Vor.ber.pag. 639/3 e.v.-1993)

VERENIGDE STATEN

AANKLACHT WEGENS ONGEWENSTE INTIMITEITEN TEGEN CLINTON. ONTWIIKELINGEN IN WHITEWATER-SCHANDAAL

Op 6 mei 1994 diende Paula Corbin Jones, een voormalig administratief medewerkster van de staat Arkansas, bij een federale rechtbank in Little Rock, Arkansas, een aanklacht wegens ongewenste intimiteiten in tegen p esident Bill Clinton. Volgens Jones had Clinton in 1991. toen hij gouverneur van de staat was, inbreuk gemaakt op haar burgerrechten en haar emotionele schade berokkend door ongewenste seksuele avances. Zij eiste $ 700.000 schadevergoeding en een verontschuldiging van zowel Clinton als politieagent Danny Ferguson uit Arkansas. Hoewel Clinton voor zijn verkiezing al wel beschuldigd was van overspel, werd de aantijging van Jones als zeer schadelijk voor de president beschouwd omdat hij nooit eerder was beschuldigd van gedrag dat neerkwam op ongewenste intimiteiten tegenover een werkneemster.

In de twee maanden voorafgaande aan de indiening van de aanklacht was er onderhandeld over een schikking buiten de rechtszaal. Jones' beschuldigingen waren op 11 februari naar buiten gekomen tijdens een door haar belegde persconferentie in Washington DC. Zij vertelde dat Ferguson haar naar Clintons kamer in het Excelsior Hotel had laten komen op S mei 1991. Zij was toen aan het werk op een door de staat Arkansas georganiseerde conferentie in Little Rock, waar Clinton het woord voerde. Zodra Clinton alleen met haar was. zei zij, probeerde hij haar te zoenen en te betasten. ontkleedde hij zich en vroeg hij haar orale seks te bedrijven.

De aanklacht was door hei Witte Huis afgedaan als een politieke verdachtmaking, die in elkaar was gezet door een uitgesproken tegenstander van Clinton. de openbare aanklager van Arkansas, Cliff Jackson. die had geholpen bij het organiseren van Jones' persconferentie. De beschuldiging kreeg echter zeer veel aandacht in de rechtse pers en leek in overeenstemming met eerdere beweringen van politieagenten uit Arkansas die betrokken waren geweest bij Clintons beveiliging. dat zij voo vrouwen hadden gezorgd met wie de president naar. bed kon gaan (zie pag. 264/2-'94). Een van de vrouwen had de naam Paula, was aangesproken in het Excelsior Hotel en had enige tijd in de kamer van de gouverneur doorgebracht. Volgens Jones was zij haar zaak tegen de president begonnen om haar naam te zuiveren van de implicatie dat zij was gezwicht voor Clintons avances. Maar op 4 mei verklaarde een zuster van Jones. Charlotte Brown. dat Jones haar over de ontmoeting had verteld kort nadat deze had plaatsgevonden en eerder een ..opgetogen" dan een emotioneel verwarde indruk had gemaakt. Ook stelde Brown dat Jo-

nes, kort voor de persconferentie in februari, over de rechtszaak had gezegd: ..Hoe het ook afloopt, het riekt naar geld."

Dit motief van geldelijk gewin werd benadrukt door Robert S Bennett. een dure advocaat in Washington inet een reputatie op het gebied van zaken die zeer in de aandacht stonden. Clinton had hem op 3 mei ingehuurd. Medewerker van de president bevestigden dat misschien een steunfonds zou worden opgericht om de Clintons te helpen de juridische kosten te bestrijden die voort\-loeiden uit de zaak-Jones en het Whiten-ater-onderzoek (zie pag. 559/2 e.v.-'94 cn onder). Nadat de aanklacht was ingediend. begonnen enkele groepen in de behoudend christelijke hoek eveneens fondsen te werven om Jones financieel te steunen.

Het bleef onduidelijk of de zaak voor dc rechter zoii komen. Bennett deed de zaak af als ,,tabloidtrash" (.,vuilnisvan de sensatiepers") en zei dat hij de zaak mogelijk zou laten seponeren op grond van het feit dat de Amerikaanse president niet kon worden vervolgd terwijl hij in functie was.

Op 16 juni kreeg Clinton van rechter Susan Webber Wright tot 5 augustus de tijd om te reageren op de door Jones ingediende aanklacht. Volgens de normaal geldende regels had Clinton tot 15 juli om op de aanklacht te reageren. Clinton kreeg uitstel omdat moest worden vastgesteld of hij in deze zaak een beroep kon doen op presidentiële onschendbaarheid. Hoewel vaststond dat een president onschendbaarheid genoot in burgerrechtelijke zaken terwijl hij in functie was, was echter niet duidelijk of dat ook gold voor gebeurtenissen die zich hadden afgespeeld vóór de ambtstermijn van de president (zoals in de zaak-Jones).

Ontwikkelingen in Whitewater-schandaal

Op 12 juni getuigden de president en zijn vrouw Hillary Rodham Clinton onder ede voor Robert Fiske, de speciale aanklager die de Whitewater-affaire onderzocht. Hun getuigenissen, die op het Witte Huis werden afgelegd in twee afzonderlijke gesprekken, zouden vooral zijn gegaan over de dood in juli 1993 van Witte-Huisadviseur Vincent Foster, en over contacten tussen de regering en federale ambtenaren die een onderzoek instelden naar het faillissement van de spaarbank Madison Guaranty Savings and Loan.

Op 14 juni besloot de Senaat met 56 tegen 43 stemmen om eind juni hoorzittingen te beginnen over bepaalde aspecten van de Whitewater-affaire Het besluit. dat werd genomen na een fel debat tussen Democraten en Republikeinen, betekende een nederlaag voor de Republikeinse minderheid die breder opgezette hoorzittingen eiste

Gezien de juridische kosten waarmee de Whitewater- en Jones-affaires gepaa d gingen, stelden de Clintons op 28 juni een fonds in voor hun juridische verdediging.

Particulieren (met inbegrip van politieke lobbyisten. hetgeen omstreden was) mochten jaarlijks maximaal $ 1.000 in het fonds storten. Er zou echter geen geld van organisaties, bedrijven. vakbonden of politieke actiecomités worden aanvaard. Het fonds zou worden beheerd door een voorzitter en een raad van bewindvoerders. Tweemaal per jaar zou er een verslag verschijnen over alle donaties en uitgaven.

Wet op onafhankelijke aanklager goedgekeurd

Op 30 juni ondertekende president Clinton een wet voor de herinvoering van de Independent Counsel Act, die voorzag in de benoeming van een onafhankelijke aanklager (in het alledaagse taalgebruik speciale aanklager geheten) die geen banden had met de uitvoerende macht, hetgeen de mogelijkheid gaf om serieus te nemen aanklachten tegen hoge regeringsfunctionarissen te onderzoeken. Op 21 juni nam het Huis van Afgevaardigden de wet met 317 tegen 105 stemmen aan, nadat de wet in mei door beide partijen in de Senaat was goedgekeurd.

De wet was voor het eerst bekrachtigd na het Watergate-schandaal om ervoor te zorgen dat er een onafhankelijk onderzoek kon plaatsvinden dat niet beinvloed werd door het ministerie van justitie.
De wet, waarop sinds 1978 in 13 gevallen een beroep was gedaan, was eind 1992 verlopen nadat pogingen om hem te verlengen waren gestrand op Republikeinse obstructie in de Senaat. Dienovereenkomstig kon minister van justitie Janet Reno er geen beroep op doen toen zij Robert Fiske aanwees om als speciale aanklager de Whitewater-affaire te onderzoeken.

Na goedkeuring van de wet werd aangenomen dat Fiske's status waarschijnlijk zou worden veranderd in die van onafhankelijke aanklager. Hoewel een orerheidsfunctionaris normaal gesproken geen onafhankelijke aanklager kon worden. was de wet gewijzigd om voor Fiske een uitzondering te maken. Een van de gevolgen van die wetswijziging was dat de Clintons en andere stafleden van het Witte Huis in aanmerking zouden komen voor enige schadeloosstelling voor hun juridische kosten. aangezien de wet schadeloosstelling gebood als degene tegen wie de onafhankelijke aanklager een onderzoek instelde, niet werd aangeklaagd

Verwacht werd dat door de aanvaarding van de wet ook het federale onderzoek tegen minister van landbouw Mike Espy zou worden aangescherpt ne FBI onderzocht beschuldigingen dat Espy ongepaste betrekkingen onderhield met Tyson Foods in Arkansas, het bedrijf van Donald Tyson, een groot aanhanger en politiek beschermheer van Clinton

VERKLARING OVER BUITENLANDS BELEID

Op 3 mei verdedigde Clinton in een televisie-interview het buitenlandse beleid van zijn regering. Hij verklaarde dat het niet de taak van de VS was om ,.de politieagent van de wereld" te worden, maar stelde dat hij en zijn landgenoten niet,.de wereld hun rug (konden) toekeren" en dat de VS ,,de verplichting (hadden) met anderen samen te doen wat wij kunnen om lijden te verlichten en vrede te herstellen".

Hij deelde krachtige waarschuwingen uit aan de regeringen van Haïti en Noord-Korea, die beide een conflict met de VS hadden. Verder herhaalde hij vastbesloten te zijn om te proberen een ,,fatsoenlijke vrede" in Bosnië te bereiken. Hij sloot echter het zenden van Amerikaanse grondstrijdkrachten naar het land uit.

Clinton verdedigde de staat van dienst van zijn regering op buitenlands gebied opnieuw op 25 mei, terwijl hardnekkige geruchten de ronde deden over een aanstaande wijziging van zijn nationale veiligheidsstaf. Terwijl hij beloofde dat de VS zouden samenwerken met andere, ,,zoalsde NAVO, de Verenigde Naties en Rusland", benadrukte Clinton: ,,We kunnen niet iedere uitbarsting van burgerstrijd of militant nationalisme oplossen alleen door onze troepen erheen te sturen. We kunnen onzc ogen er niet voor sluiten, maar onze belangen staan in veel van deze conflicten niet voldoende op het spel om te rechtvaardigen dat we onze eigen mensen inzetten."

WETGEVING. VERBOD OP GIFTEN VAN LOBBYISTEN. VRIJE TOEGANG TOT ABORTUSKLINIEKEN. UITSPRAKEN HOOGGERECHTSHOF

De Senaat stemde op 11 mei in met een verbod voor Congresleden om maaltijden, reizen of geschenken aan te nemen van iedereen behalve vrienden en familieleden Het wetsontwerp. dat met 95

tegen vier stemmen werd aanvaard, werd doorgestuurd naar een gezamenlijke commissie om tot één wet te worden samengevoegd met een vergelijkbare bepaling die al door het Huis was aangenomen. De wet zou waarschijnlijk voor het eind van het jaar van kracht worden.

Wet op de vrije toegang tot abortusklinieken van kracht

In mei nam het Congres een wetsontwerp aan ter bestrijding van geweld en intimidatie rond abortusklinieken. Het werd door Clintün tot wet getekend op 26 mei. Krachtens de Wet op de Vrije Toegang was het een federaal misdrijf om de toegang tot klinieken te blokkeren, hun bezittingen te vernielen of patiënten dan wel medewerkers te verwonden of te intimideren.

Het uiteindelijke wetsontwerp, dat was opgesteld door een gezamenlijke commissie van Huis en Senaat in reactie op afzonderlijke wetsontwerpen die in november 1993 waren aangenomen, werd op 5 mei door het Huis aanvaard met 241 tegen 174 stemmen. In de Senaat was de stemverhouding op 12 mei 69 tegen 30. De met voorzag in een maximumboete van S 10.000 en zes maanden gevangenisstraf voor een eerste overtreding waarbij een kliniek op niet-gewelddadige wijze gehinderd werd. en een maximumboete van $ 25.000 en 18 maanden gevangenisstraf voor recidivisten. Gewelddadige overtreders konden de eerste keer worden gestraft met $ 100.000 boete en een jaar gevangenisstraf, en bij herhaling met $ 250.000 boete en drie jaar gevangenisstraf. De wet maakte ook van het belemmeren van de toegang tot plaatsen van aanbidding een federaal misdrijf, waarop dezelfde straffen stonden.

De bescherming van klinieken werd van vitaal belang geacht. niet alleen door de beweging voor het recht op abortus maar ook door de regering-Clinton. als tegenwicht tegen een landelijke campagne tegen de klinieken door anti-abortusactivisten. In de voorafgaande tien jaar waren er 500 blokkades gewcest van klinieken waar abortussen werden uitgevoerd, en meer dan 1.000 gewelddadige incidenten, waaronder het doodschieten van een gynaecoloog in Florida in maart 1993 (zie pag. 480/3-93).

De abortusrechtenlobby boekte nog een overwinning toen een staatsjury in Houston (Texas) op 9 mei meer dan S 1 mln boete in de vorm van schadevergoeding toekende aan een kliniek voor gezinsplanning die was afgesloten tijdens de Republikeinse nationale conventie die in 1992 in de stad werd gehouden. De blokkade was opgeworpen door demonstranten die verbonden waren aan Operation Rescue en Rescue America-National, twee van 's lands meest invloedrijke anti-abortusgroepen. Het was de hoogste schadevergoeding die ooit tegen de anti-abortuslobby was uitgesproken.

Operation Rescue werd veroordeeld tot het betalen van $350.000 en de toenmalige leider van de organisatie, dominee Keith Tucci moest $ 150.000 betalen. De schadevergoeding waartoe Rescue America-National werd veroordeeld, bedroeg S 355.000. terwijl zijn landelijk directeur Don Treshman $ 155.000 moest betalen.

Pleitbezorgers van het recht op abortus juichten de schadevergoedingen toe omdat zij meenden dat financiële consequenties de anti-abortusbeweging eerder van illegale praktijken zouden weerhouden dan de dreiging van gevangenisstraf. Beide anti-abortusgroepen verklaarden echter van plan te zijn in hoger beroep te gaan.

Uitspraken Hooggerechtshof

Tegen het einde van haar zittingsperiode deed het Hooggerechtshof een aantal belangrijke uitspraken. Op 21 juni weigerde het Hof de uniforme heffing van vennootschapsbelasting in Californie te verbieden en maakte daarmee een einde aan een 17 jaar oude juridische strijd.

De uniforme belastingheffing hield in dat de fiscale winsten van multinationale ondernemingen in Californie niet bepaald werden op grond van de resultaten van lokale vestigingen, maar dat elk bedrijf een percentage van zijn totaalwinst moest betalen op basis van zijn activiteiten in de staat. Hoewel het Hooggerechtshof in 1933 had bepaald dat deze manier van belastingheffing wettelijk toegestaan was als het om Amerikaanse bedrijven ging, bleef onduidelijk of ze ook algemener toegepast mocht worden. Onder leiding van de in Groot-Brittannie gevestigde Barclays Bank had een groep bedrijven deze uniforme-belastingheffing aangevochten. Hoewel de uitspraak van 1994 de weg vrijmaakte voor andere staten om het voorbeeld van Californië te volgen. leek het niet waarschijnlijk dat dit zou gebeuren aangezien de dreiging van Europese bedrijven om tegenmaatregelen te nemen ertoe had geleid dat Californië de wet had gewijzigd, waardoor bedrijven zich konden onttrekken aan de uniforme belasting.

Een andere belangrijke uitspraak van het Hooggerechtshof, die op 24 juni werd bekendgemaakt, betrof de grondwettelijke bescherming voor bezitters van onroerend goed die kregen te maken met ongewenste overheidsbepalingen over wat zij met hun land deden.

Deze zaak kwam voort uit het steeds algemener wordende gebruik van plaatselijke overheden om te eisen dat een deel van iemands grondbezit werd gereserveerd voor publieke of milieudoeleinden, waarvoor dan in ruil toestemming werd gegeven om de rest van de grond te bebouwen of anderszins te benutten. Met 5 tegen 4 stemmen verklaarde het Hof een uitspraak nietig van het Hooggerechtshof van de staat Oregon, waarbij het zich baseerde op het Vijfde Amendement dat verbood dat de overheid grond kon opeisen zonder voldoende schadeloosstelling te bieden.

ROSTENKOWSKI AANGEKLAAGD

Dan Rostenkowski, de Democraat die sedert 14 jaar voorzitter was van de machtige commissie voor financiën van het Huis van Afgevaardigden, werd op 31 mei in staat van beschuldiging gesteld op grund van 17 federale aanklachten wegens corruptie. Dit gebeurde na een tweejarig onderzoek naar Rostenkowski's gedrag en betekende een ernstige tegenslag voor Clintons hervormingsvoorstellen met betrekking tot de gezondheidszorg, die op dat moment bij het Congres in discussie waren.

De zaak-Rostenkowski was voortgekomen uit een onderzoek naar financiële onregelmatigheden die waren gepleegd door medewerkers van de postdienst van het Huis (zie pag. 42/1-'93; 118/1/2-'94; 126/3-'94). Het onderzoek was steeds breder van opzet geworden naar aanleiding van. om met de aanklager van het ministerie van justitie te spreken, een ,,patroon van corruptie" gedurende het grootste deel van het 36-jarige Congreslidmaatschap van Rostenkowski. De uiteindelijke aanklacht bevatte beschuldigingen van fraude met brieven en telegrammen. het omkopen van een getuige, achterhouden van een concreet feit. verduistering van publieke gelden en medeplichtigheid aan een misdrijf.

Nadat hij in staat van beschuldiging was gesteld, bevestigde Rostenkowski dat hij van plan was zich aan de Huisregels te houden en af te treden als voorzitter van de commissie voor financiën. Hij bleef echter volhouden onschuldig te zijn en zei dat hij van plan was in het Huis actief te blijven terwijl hij de beschuldigingen in de rechtszaal aanvocht.

Rostenkowski verklaarde op 10 juni niet schuldig te zijn aan een 17 punten tellende aanklacht wegens corruptie.

BEGROTING GOEDGEKEURD. RENTETARIEVEN OMHOOG

Nadat onderhandelaars van het Huis van Afgevaardigden en de Senaat op 3 mei tot een vergelijk waren gekomen, werd een begroting van S 1.500 mrd voor het begrotingsjaar 1995 (ingaande 1 oktober 1994) op 5 mei door het Huis goedgekeurd met 220 tegen 183 stem-

Een archiefopname van 8 november 1993 van minister van financiën Lloyd Bentsen

men. De begroting werd op 12 mei door de Senaat aanvaard met 53 stemmen tegen 46.

De begroting voorzag in een beperking van de uitgaven voor de volgende vijf jaar die $ 13 mrd g oter was dan werd voorzien in president Clintons oorspronkelijke ontwerpbegroting. De begroting kwam uit op een tekort van S 175,4 mrd. het laagste in vier jaar Hoewel de toewijzing van gelden binnen de grote lijnen van de begroting nog moest plaatsvinden. stond het gemak waarmee de contouren van de begroting door het Congres werden aanvaard. in schril contrast met de behandeling van het voorgaande jaar (zie pag. 70713-'93).

De Federal Reserve Board (centrale bank) verhoogde op 17 mei twee belangrijke rentetarieven met een half procent. Deze maatregel gaf aan dat de bank vastbesloten bleef de inflatie krachtig onder de duim te houden. De renteverhoging was de vierde sinds 4 februari en velen geloofden dat zij was doorgevoerd tegen de wens van minister van financiën Lloyd Bentsen (voor verhoging van rentetarieven in april, zie pag. 560/1-'94).

Het disconto (de rente die de centrale bank berekende voor leningen aan financiële instellingen) werd verhoogd van 3 tot 3.3 procent. terwijl het streefcijfer voor de federal funds rate (het rentetarief dat financiële instellingen aan elkaar in rekening brengen voor leningen van één dag) werd verhoogd van 3.75 tot 4,25 procent. Hoewel de financiele markten positief reageerden op de rentestijging en de waarde van de dollar sterk toenam. gaf Bentsen toe dat hij tegenover de voorzitter van de bank. Alan Greenspan, zijn bezorgdheid had geuit over de jongste reeks renteverhogingen. Toonaangevende commerciële banken reageerden met een verhoging van hun rentevoet van 6.75 tot 7,25 procent.

RECHTSZAKEN. VRIJSPRAAK VOOR KEVORKIAN

Een jury in Michigan sprak op 2 mei de gepensioneerde arts Jack Kevorkian vrij van beschuldigingen naar aanleiding van zijn hulp. in augustus 1993, bij de zelfdoding van een terminale patiënt, Thomas Hyde. Het unanieme oordeel van de jury droeg bij tot een ondermijning van een staatswet die hulp bij zelfdoding verbood; de wet was in 1993 vooral ingevoerd om de activiteiten van Kevorkian te beperken.

Kevorkian was sinds 1990 betrokken geweest bij 20 gevallen van zelfdoding met hulp, u-aarvan er vijf hadden plaatsgevonden na de inwerkingtreding van de wet van de staat Michigan. De wet bevatte echter een uitzonderingsbepaling voor artsen die onbedoeld de dood bespoedigden terwijl zij het lijden trachtten te verlichten, een interpretatie die de jury meende te moeten toepassen op Kevorkians verrichtingen ten opzichte van Hyde.

Het hof van beroep van de staat bepaalde op 10 mei verder dat de wet op hulp bij zelfdoding op technische gronden ongrondwettig was, waarmee het de oorspronkelijke uitspraak van een rechtbank in eerste aanleg, uit mei 1993, bevestigde (zie pag. 707/2-'93). De uitspraak, met twee stemmen tegen één. ging echter vergezeld van de constatering (ook met twee tegen één) dat er geen grondwettelijk recht op zelfdoding bestond. Daarom concludeerde het hof dat het onjuist was geweest dat een lagere rechtbank had bepaald dat aanklachten wegens moord tegen Kevorkian naar aanleiding van zijn aandeel in de dood van twee terminale patiëntes in 1991. niet ontvankelijk waren verklaard, gebaseerd op de redenering dat, als zelfdoding geen misdrijf was, ook hulp bij zelfdoding geen misdrijf kon zijn De aanklachten wegens moord bleven daarom gcldcn

Op de dag nadat Kevorkian was vrijgesproken. verklaarde een rechter in Washington een staatswet tegen hulp bij zelfdoding, die vergelijkbaar was met de wet in Michigan. ongeldig. Rechter Barbara Rothstein bepaalde dat er geen verschil was tussen het weigeren van levenverlengende behandeling, dat door de grondwet werd toegestaan, en ,.met hulp van een arts uitgevoerde zelfdoding door een uit vrije wil handelende. geestelijk volwaardige, terminaal zieke volwassene".

Schadeloosstelling in zaak Rodney King

Op 1 juni werd het proces rond Rodney King definitief afgerond toen een jury besloot dat geen van de zes agenten van de politie van Los Angeles, tegen wie King een civiele rechtszaak had aangespannen, een hoge schadevergoeding hoefde te betalen

De vrijspraak van de zes agenten die King in maart 1991 hadden mishandeld. leidde in 1992 tot de rellen in Los Angeles in maart 1992 (zie pag. 695/3 e.v.-'92). Twee agenten kregen later gevangenisstraffen opgelegd nadat ze door een federale rechtbank waren veroordeeld wegens het schenden van Kings burgerrechten (zie pag. 123/2 e.v.-'94). Vervolgens spande King een proces aan tegen 15 verdachten, hoewel de aanklacht tegen negen van hen, onder wie voormalig hoofdcommissaris van de politie van Los Angeles Daryl Gates, werd afgewezen door districtsrechter John G. Davis. Voor zij een besluit nam over de zes overige verdachten. had dezelfde jury in mei bepaald dat de stad Los Angeles aan King S 3.816.535 aan schadevergoeding moest betalen.

Leden van Branche Davidian-sekte veroordeeld

Acht leden van de Eranch Davidiansekte die waren betrokken bij de belegering in Waco, werden op 17 juni veroordeeld tot lange gevangenisstraffen, nadat ze in februari 1994 aan verschillende aanklachten schuldig waren bevonden (zie pag. 414/1-'94). Vijf van hen werden wegens onder meer doodslag veroordeeld tot 40 jaar gevangenisstraf, terwijl de drie anderen werden veroordeeld tot respectievelijk 20, 15 en vijf jaar. De zwaarte van de straffen, die gepaard gingen met boetes van $ 1.000 tot $ 50.000 dollar, was een schok voor veel waarnemers en vormde voor de verdedigers aanleiding bekend te maken dat zij in hoger beroep zouden gaan. Het enige lid van de Branch Davidian-sekte die tegen haar medesektegenoten getuigde. werd op 8

juni veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf.

Vier agenten van het federale bureau voor Alcohol Tabak en Vuurwapens (ATF) waren op 28 februari 1993 omgekomen bij een gewapende aanval op het hoofdkm-artier van de sekte in Waco, evenals zes sekteleden (zie pag. 48113 e.v.-'93). Daarop volgde een beleg van 51 dagen dat op 19 april eindigde met de dood van sekteleider David Koresh en ongeveer 80 van zijn aanhangers bij een grote brand in het complex.

Veroordelingen i.v.m. bomaanslag World Trade Centre

Drie fundamentalistische moslims die in februari 1994 schuldig maren bevonden aan de bomaanslag in 1993 op het World Trade Centre (zie pag. 485/1 e.v.-'93), werden op 24 mei elk veroordeeld tot 240 jaar gevangenisstraf en een boete van $ 250.000.

WIJZIGING STAF WITTE HUIS EN BUITENLANDSE ZAKEN

Na de aanhoudende kritiek dat het de Amerikaanse regering aan leiderschap en richting ontbrak, maakte president Bill Clinton op 27 juni een wijziging in zijn Witte-Huisstaf bekend. De belangrijkste wijziging was de vervanging van de stafchef van het Witte Huis, Mack McLarty, door Leon Panetta, tot dan toe directeur van het Bureau van Management en Begroting (OMB).

Hoewel McLarty tot presidentieel adviseur werd benoemd met de speciale verantwoordelijkheid oin wetten door het Congres te loodsen, betekende de wijziging een aanzienlijke degradatie voor de zakenman uit Arkansas en jeugdvriend van Clinton. Van het voormalige Congreslid uit Californie Panetta werd verwacht dat hij de sleutelpositie in het Witte Huis doortastender zou vervullen. Panetta's functie in het OMB werd overgenomen door zijn plaatsvervanger Alice Rivling.

Een andere wijziging was de benoeming van adviseur David Gergen tot speciale adviseur op het gebied van buitenlandse zaken van zowel de president als minister Warren Christopher van buitenlandse zaken. Gergen, die directeur communicatie onder president Reagan was geweest. was in 1993 door de regering-Clinton aangetrokken in een poging haar imago te verbeteren, maar zou niet populair zijn bij de staf van het Witte Huis. Zijn overplaatsing naar buitenlandse zaken werd ook beschouwd als een poging van de regering om haar buitenlandse beleid beter te presenteren, dat als onsamenhangend en ineffectief was bekritiseerd.

De wijzigingen waren voor veel waarnemers een verrassing. Algemeen hadden zij de vervanging van Christopher of nationale-veiligheidsadviseur W. Anthony Lake voorspeld als het meest voor de hand liggende antwoord op het falende buitenlandse beleid. Een dergelijke wijziging werd te meer verwacht aangezien eerder belangrijke Europa-specialisten op het ministerie van buitenlandse zaken en de Nationalr Vriligheidsraad (NSC) het veld hadden moeten ruimen. op 14 juni was onderminister van buitenlandse zaken voor Europese en Canadese zaken Stephen Oxman vervangen door Richard Holbrooke. tot dan toe ambassadeur in Duitsland. en de Westeuropa-specialist van de NSC, Jennone Walker, was vervangen door Alexander Versheow. die Oxmans plaatsvervanger was geweest.

INGRIJPENDE WIJZIGING SOCIALE ZEKERHEIDSSTELSEL

Op 14 juni onthulde president Clinton in een toespraak in Kansas City een ontwerp voor ingrijpende wijzigingen van het sociale zekerheidsstelsel. Samen met de wijzigingen in de gezondheidszorg (zie pag. 416/3 e.v.-'94), die op dat moment in het Congres werden behandeld, werd dit plan beschouwd als het belangrijkste onderdeel van Clintons sociale beleid in zijn eerste ambtstermijn.

De voorgestelde wijzigingen, die in 1996 moesten ingaan. waren bedoeld om mensen met uitkeringen te dwingen weer aan het werk te gaan of bijscholingen te volgen. Hoewel hij zijn plan omschreef als een manier om .,eeneinde te maken aan de sociale uitkeringen zoals lve ze kennen". werden de maatregelen door de liberalen als te draconisch bekritiseerd en door de conservatieven ais onvoldoende beantwoordend aan zijn beloften op dit gebied tijdens zijn verkiezingscampagne.

De kern van Clintons hervormingsvoorstellen was dat mensen met een uitkering die na 1971 waren geboren (verwacht werd dat deze groep in 1996 eendercle van alle uitkeringtrekkers zou vormen) in hun leren maximaal twee jaar een volledige uitkering zouden krijgen. Na twee jaar zouden ze moeten deelnemen aan banenprogramma's van de overheid. waarbij ze de kans liepen een verdere uitkering kwijt te raken als ze een baan weigerden of zich onvoldoende inspanden om werk te vinden.

De hervormingen zouden voor een periode van vijf jaar $ 10,8 mrd kosten.

De belangrijkste kostenposten waren onderwijs. opleidingen en arbeidsbemiddeling waarvoor $ 2.8 mrd werd uitgetrokken: $ 1.2 mrd voor banenprogramma's voor degenen die twee jaar een uitkering hadden genoten; $ 4.2 mrd voor kinderopvang voor deelnemers aan opleidingen en banenprogramma's en voor lage inkomens: $ 900 mln voor maatregelen ter vei-betering van het innen van de kinderbijdrages en het voorkoinen van zwangerschappen van tieners.

Ongeveer $ 7 mrd van de kosten zou worden gefinancierd door daling van het aantal uitkeringsgerechtigden (onder meer door het recht op een uitkering voor buitenlanders te beperken. plafonds te stellen aan sociale noodprogramma's van de overheid en arbeidsongeschiktheidsuitkeringen aan alcohol- en drugsverslaafden te beperken); $ 1.6 mrd zou worden betaald uit extra vennootschapsbelasting (bedoeld om chrmisch afval op te ruimen); $ 1.5 mrd uit besparingen door het terugdringen van fraude; de rest zou worden betaald door douanerechten te verhogen en het weigeren van belastingteruggave aan immigranten zonder vaste verblijfplaats.

OVEREENSTEMMING OVER SCHADELOOSSTELLING VOOR VETERANEN UIT GOLFOORLOG

Minister Jesse Brown van veteranenaangelegenheden maakte op 9 juni bekend dat de Amerikaanse regering schadeloosstelling zou betalen aan militairen die zouden lijden aan een aandoening die algemeen werd aangeduid als het ,,Perzische-Golfsyndroom". De bekendmaking kwam kort nadat een groep veteranen uit de Golfoorlog van 1991 bij een rechtbank in Houston $ 1 mrd schadevergoeding had geëist van elf chemische bedrijven. Zij zeiden verwondingen te hebben opgelopen die zouden zijn veroorzaakt door biologische wapens die, zo beweerden de inilitairen, waren vervaardigd met produkten die de bedrijven aan Irak hadden verkocht.

Het was onbekend hoeveel van de 696.000 soldaten die in de Golfoorlog dienden aan het Perzische-Golfssyndroom leden. Aangenomen werd echter dat enige duizenden soldaten de symptomen van de ziekte vertoonden: vermoeidheid. pijnen, huidletsels, geheugenverlies en tumoren. Als oorzaken van het syndrooin werden onder meer genoemd oliebranden, verdelgingsmiddelen. woestijnparasieten. chemische en biologische stoffen die in de atmosfeer waren gekomen als gevolg van de bombardementen op Iraakse fabrieken, en vaccins tegen biologische wapens die waren toegediend aan de geallieerde troepen.

Brown noemde het besluit van de regering .,uniek" en ,,revolutionair", aangezien het een breuk betekende met het beleid om militairen alleen schadeloos te stellen als duidelijk omschreven ziekten of medische aandoeningen direct in verband konden worden gebracht met actieve dienst. Hij zei dat het dc enige eerlijke handelwijze was in reactie op de reële medische klachten van veel veteranen.

Een groep wetenschappers maakte op 30 juni echter bekend dat er geen bewijs was dat de soldaten in de Golfoorlog waren blootgesteld aan biologische of chemische wapens. Het onderzoek van de wetenschappers naar het Perzische-Golfsyndroom, dat werd betaald door het ministerie van defensie. wees uit dat niet een enkele oorzaak of specifieke ziekte als verklaring voor de symptomen van de veteranen gegeven kon worden. Het ministerie van defensie beloofde in het bericht duizenden geheim? documenten te zullen vrijgeven om de beschuldiging te weerspreken dat er ben-ijsmateriaal was achtergehouden.

VOORVERKIEZINGEN. GROEIENDE INVLOED VAN RELIGIEUS RECHTS

In juni werden in talrijke plaatsen kandidaten gekozen voor de verkiezingen voor het Congres en voor gouverneursposten in november. Bijzonder beiangrijk was de voorverkiezing in Virginia. De twee belangrijkste partijen in die staat waren verdeeld over de keuze van de kandidaat die zou dingen naar een senaatszetel; de Republikeinen hoopten met het winnen van deze zetel een meerderheid in de Senaat te behalen.

Oliver L. North, die een centrale rul speelde in het Iran-contra-schandaal (zie pag. 265/2-'94), won op 4 juni de Republikeinse nominatie ondanks een wijdverspreid wantrouwen in zijn partij over de aard van zijn campagne en de bijzondere nadruk daarin op gezinswaarden. North. die campagne voerde als een uiterst conservatieve, populistische kandidaat die zich tegen de gevestigde orde keerde. had zich verzekerd van de steun van rechtse christenen. De invloed van deze op de voorgrond tredende minderheid op de verkiezingscampagne in 1992 werd door velen gezien als beslissend voor de nederlaag van George Bush, aangezien haar extreme standpunten. maaraan veel aandacht was besteed tijdens de Republikeinse nationale conventie, weerstand zouden hebben gewekt bij veel kiezers. North werd door de zittende senator van de staat. John Warner, ongeschikt genoemd voor het uitoefenen van een openbaar ambt. Zijn kandidatuur stuitte ook op kritiek van de Republikeinse leider in de Senaat. Bob Dole. Warner zei dat hij zijn stem zou uitbrengen op J. Marshall Coleman, een voorinalige Republikeinse politicus en verslagen gouverneurskandidaat, die zich op 13 juni als onafhankelijke kandidaat liet registreren

Norths Democratische tegenstandei; die op 14 juni werd gekozen, was zittend senator Charles S. Robb, die betrokken was geweest bij schandalen en recentelijk had toegegeven overspel te hebben gepleegd. Robb. die door velen als een electorale sta-in-de-weg werd beschouwd. had ook iemand van zijn eigen partij. die zich onafhankelijk kandidaat had gesteld. als tegenstander L. Douglas Wilder. een oude onverzoenlijke persoonlijke vijand van Robb. die van 1990-'94 Democratisch staatsgouverneur was geweest, liet zich op 14 juni eveneens als onafhankelijke kandidaat registreren.

Op 7 juni werden ook in Californië belangrijke voorverkiezingen gehouden. Kathleen Brown (de zus van Jerry Brown en dochter van Pat Brown, beiden voormalige Democratische gouverneurs van Californic) werd gekozen tot de Deinocratische uitdager van Pete Wilson. de zittende Republikeinse gouverneur die eveneens op 7 juni werd aangewezen als de kandidaat van zijn partij. Ook elders werden zittende senatoren kandidaat gesteld, inet uitzondering van Zuid-Dakota. waar de Republikeinse gouverneur Walter Dale Miller voor de Republikeinse nominatie werd verslagen door Bill Janklow. die gouverneur was geweest van 1979-'87. Edward Kennedy, die al 32 jaar Democratisch senator \-an Massachusetts was, werd op 3 juni opnieuw door zijn partij kandidaat gesteld: hij kon echter een harde verkiezingsstrijd tegemoet zien omdat conservatieve pi essiegroepen hun krachten hadden gebundeld om hem zijn zetel te ontnemen

Het succes van North werd als indicatie gezien van een opleving van religieus rechts. Deze beweging, met ruime financiële armslag en een uitstekende organisatie. controleerde, zo meenden velen, de Republikeinse Partij in Texas, South-Carolina, Virginia. Minnesota, Oregon, Iowa en de staat Washington en had veel terreinwinst geboekt in Californië. Ncw York. Florida en Louisiana.

in de voorbije maanden had religieus rechts een aanhoudende lastercampagne tegen Clinton gevoerd. met onder mrer buitensporige aantijgingen die elke grond misten over zijn persoonlijkheid en ethische opvattingen. en suggestieve opmerkingen over de seksuele voorkeur van zijn vrouw. Deze campagnes werden geleid door dominee Jerry Falwell en dominee Pat Robertson, die in hun kabeltelevisieprograinma's de details hadden bekendgemaakt van de beschuldigingen van Paula Jones en voor Clinton schadelijke complottheorieen verspreidden over de dood van Vincent Foster. Op 24 juni kwam de president met een reactie toen hij klaagde over de .,gemene en valse beschuldigingen" tegen hem en fel uithaalde naar degenen die ,.in dit land een culturele oorlog over morele waarden" probee den te voeren.

HOORZITTINGEN IN CONGRES OVER ROKEN

Het conflict tussen de regering-Clinton en de tabaksproducenten werd in juni scherper. Het strijdtoneel werd gevormd door de hoorzittingen die het Congres hield om te bepalen of sigaretten onderworpen moesten worden aan de regels van de Food and Drug Administration (FDA).

FDA-commissaris Davis Kessler. die op 21 juni getuigde voor de subcommissie voor gezondheid en milieu van de conimissie van het Huis van Afgevaardigden voor energie en handel. beschuldigde de tabaksfabrikanten Brown en Williamson ervan tabak met een hoger nicotinegehalte te ontwikkelen en tabak te vermengen met ammoniak-bestanddelen om zo de hoeveelheid nicotine die in de sigaret vrijkomt te verhogen. De beschuldiging was belangrijk. niet in de laatste plaats omdat het gemanipuleer met het nicotinegehalte was ontkend door directeuren van de zeven grootste tabaksfirma's die in april in het Congres hadden getuigd. Zij was ook belangrijk omdat dit gemanipuleer werd beschouwd als een sleutelbewijs voor de bewering dat sigarettenfabrikanten erop uit waren hun produkten als drugs te verkopen en derhalve moesten voldoen aan de regels van de FDA. Bromn en Williamson erkenden dat er door genetische manipulatie een nieuwe tabaksplant was gecreëerd. die de codeiiaani Y-1 droeg, maar verklaarden dat dit in samenwerking met het Amerikaanse ministerie van landbouw was gebeurd, met de bedoeling een sigaret met een lager teergehalte te maken

Op 2 juni verklaarde het ministerie van justitie ,.alle beschuldigingen" van crimineel wangedrag van de industrie te zullen onderzoeken. Het liet ook weten de in het Congres afgelegde verklaringen van de tabaksdirecteuren te zullen onderzoeken om na te gaan of ze zich schuldig hadden gemaakt aan meineed.

AANSLAG OP LID NATIE VAN DE ISLAM

Khalid Abdul Muhammad, voormalig ondervoorzitter van de zwarte moslimorganisatie Natie van de Islam, raakte gewond toen hij werd beschoten terwijl hij op 30 mei een toespraak hield op de Universiteit van Californië in Riverside.

Zijn belager. James Edmard Bess. die in 1991 uit de Natie was gezet, werd stevig toegetakeld door leden van het publiek voordat hij door de politie werd gearresteerd. Ook twee van de lijfwachten van Muhammad raakten bij de aanslag gewond. Muhammad had een nationaal schandaal veroorzaakt met een toespraak in november 1993 die zowel racistisch als antisemitisch was (zie pag. 414/2-'94).

CONFERENTIE VAN ZWARTE LEIDERS

Op 12 juni kwamenvooraanstaande leiders van de zwarte gemeenschap bijeen in Baltimore voor een driedaagse ,,Nationale top van Afrikaans-Amerikaanse leiders", die werd gehouden in het hoofdkantoor van het Nationale Genootschap voor de Positieverbetering van Kleurlingen (National Association for the Advancemrnt of Colored People, NAACP). De topbijeenkomst, waarvan het grootste deel niet openbaar was, probeerde de verschillen tussen zwarte Amerikanen te onderzoeken en met elkaar in overeenstemming te brengen, en een strategie vast te stellen voor de toekomst.

Hoewel de top weinig moderne prccedenten kende. ging de traditie ervan terug tot de jaren dertig van de negentiende eeuw. toen er National Negro Conventions werden gehouden als onderdeel van de groeiende anti-slavernijbeweging. De top was georganiseerd door Benjamin F. Chavis. die, sinds zijn benoeming tot directeur van de NAACP in 1993 (zie pag. 705/3-'93), liadgeprobeerd banden aan te knopen met een groot aantal zwarte bewegingen. om de kritiek tegen te gaan dat zijn organisatie geen voeling zou hebben met haar leden.

Onder de 60 mensen die de openingszitting bijwoonden. waren afgevaardigden van universi-

teiten. kerken, middelbare scholen. media, geineenschapsgroepen. beroepsorganisaties en politieke groeperingen. De meest omstreden figuur uit deze laatste groep was Louis Farrakhan, de leider van dc Islam. wiens zwarte radicalisme herhaaldelijk in verband was gebracht met beschuldigingen van anti-semitisme. Tijdens de top werd bij het hoofdkwartier van de NAACP gepost door een kleine groep joodse demonstranten uit protest tegen Farrakhans aanwezigheid.

NIEUWE LEIDER MORMONEN. HOOFD LUBAVITCHER SEKTE OVERLEDEN. NIEUWE LEIDER ZUIDELIJKE BAPTISTEN

Op 5 juni koos het bestuursorgaan van de mormoonse kerk, het College van Twaalf Apostelen, de 86-jarige Howard W. Hunter tot haar 14de voorzitter. ,,profeet, ziener en openbaarder". Zijn voorganger Ezra Taft Benson, die voorzitter was geweest vanaf 1985 (enminister van landbouw van 1953-'61), werd geassocieerd met een aantal rechtse kwesties; van Hunter veiwachtte men dat deze zich minder met politiek zou inlaten en toleranter stond tegenover afwijkende meningen in de kerk.

Op 12 juni stierf de 92-jarige rabbijn Menachem Schneerson van de in Brooklyn gevestigde Lubavit Hasidische beweging, na vier maanden eerder door een ernstige beroerte te zijn getroffen. Velen van de 250 jaar oude sekte beschouwden hem als de messias op wiens komst de joden sinds lang vervlogen tijden wachtten. Zijn aanhangers geloofden dat hij uit de dood zou herrijzen en zijn goddelijkheid zou onthullen.

In 1951 was Schneerson de zevende rabbijn geworden die aan het hoofd kwam te staan van de Lubavitcher sekte. Onder zijn persoonlijke leiding verhuisde de sekte van Oost-Europa naar de VS, waar ze enorm groeide. De begroting van de sekte, die over een internationaal netwerk van scholen, synagogen, sociale en medische projecten en zendelingen beschikte, bedroeg per jaar meer dan $ 250 mln. Ook beschikte de sekte over veel invloed in de VS cn Israël. Sinds Schneerson na een beroerte in maart 1992 niet meer functioneerde. was de beweging verdeeld door ruzies onder zijn mogelijke opvolgers.

Dominee Jim Henry werd op 14 juni gekozen tot hoofd van de Southern Baptist Convention, het grootste Amerikaanse protestantse kerkgenootschap. Henry, in theologisch opzicht conservatief, die had beloofd de betrekkingen met afvallige gematigde baptisten te verbeteren, versloeg met een kleine marge dominee Fred Wolfe, naar wie de voorkeur van de conservatieve kerkleiders was uitgegaan.

(Vor.ber.pag. 559/2 e.v.-1994)

BOEROENDI

AAZIHOUDEND GEWELD. VOORBEREIDINGEN PRESIDENTSVERKIEZING

In juni 1994 bleef er weinig over van de hoop van de regering om de verbreiding van politiek geweld tegen te gaan na de dood van president Cyprien Ntaryamira in april (zie pag. 421/1 e.v.-'94). Op 30 juni zouden 14 mensen zijn omgekomen bij een botsing tussen een legerpatrouille en gewapende groepen die opereerden vanuit bases in de heuvels rond de hoofdstad Bujumbura.

Zeven mensen zouden zijn omgekomen bij botsingen op **3** juni en op 12 juni in Issare (provincie Bujumbura) en in Nyamibuye (20 km van Bujumbura). Op 15 juni verloren 15 mensen het leven in Kyanza bij de grens met Rwanda.

Op 26 juni waarschuwde waarnemend president Sylvestre Ntibantunganya dat het land zich ,,op de rand van een afgrond" bevond en dat het ,,wantrouwen onder de burgers met betrekking tot hun politieke en etnische banden een climax had bereikt". De ongerustheid over de gevolgen van het conflict in het buurland Rwanda werd vergroot door de moord op 100 Rwandese vluchtelingen, van wie de meesten Hoetoes a-aren, op 15 juni. Hulpfunctionarissen stelden leden van het door Toetsi's geleide leger van Boeroendi verantwoordelijk voor deze moorden, die werden gepleegd in een kamp in Bugahira in de noordelijke provincie Kirundo.

Besprekingen over keuze nieuwe president

Op 30 juni begonnen in Bujumbura besprekingen tussen alle partijen over de keuze van een nieuwe president. De besprekingen werden echter geboycot door de oppositie omdat het regerende door Hoetoes gedomineerde Front voor Democratie in Boeroendi (FRODEBU) reeds zou hebben beslist over een kandidaat voor het presidentschap.

Op 13 juni hadden acht oppositiepartijen, met inbegrip van de Union pour le progrès national (UPRONA) van voormalig president Pierre Buyoya, gedreigd een schaduwregering te vormen als FRODEBU een nieuwe president aanwees.

Verlenging ambtstermijn waarnemend president

Op 11 juli verordende het Constitutionele Hof een verlenging van de ambtstermijn van waarnemend president Sylvestre Ntibantunganya met drie maanden.

Ntibantunganya. voorheen voorzitter van de Nationale Assemblée, had het presidentschap in april na de dood van president Cyprien Ntaryamira aanvaard in overeenstemming inet de grondwet, die bepaalde dat de voorzitter de vacature gedurende drie maanden zou vervullen (zie pag. 421/1-'94). Het Hof stemde ermee in de interimperiode te prolongeren op grond van het feit dat de politieke instabiliteit de verkiezing van een nieuwe president onmogelijk had gemaakt. Het Hof gaf te kennen dat het zo nodig een verdere verlenging zou overwegen.

Akkoord over machtsdeling

Onderhandelingen tussen de regeringspartij FRODEBU en de oppositie resulteerden op 13 juli in een akkoord over machtsdeling.

Krachtens dit akkoord veroordeelden alle partijen ,,oorlogsstokers" en riepen zijh op tot het herstel van de vrede. Het binnenlands bestuur werd verdeeld tussen de twee groepen. FRODEBU en zijn bondgenoten kregen de controle over negen provincies en 74 gemeenten toegewezen, terwijl oppositiegroepen de controle kregen over zeven provincies en 48 gemeenten, Via een soortgelijke verdeling kreeg FRODEBU 14 diplomatieke posten en de oppositie negen.

Het akkoord was gebaseerd op voorstellen die in april op een bijeenkomst in Tanzania waren ontworpen. De uitvoering van deze voorstellen, bedoeld om de crisis als gevolg van de mislukte coup van oktober 1993 (zie pag. 864/1 e.v.-'93) op te lossen. was echter vertraagd door de dood van Ntaryamira.

Rapport over moord op Ndadaye

De internationale commissie, die in december 1993 was benoemd om de moord op president Melchior Ndadaye tijdens de coup van oktober 1993 (zie pag. 864/1-'93) te onderzoeken, publiceerde op 6 juli bijzonderheden inzake de moord.

De commissie meldde dat er verscheidene getuigen van de moord waren geweest. Vastgesteld werd dat Ndadaye voordien niet was gemarteld en dat zijn lichaam niet was verminkt. wat geruchten die in Bujumbura de ronde deden ontzenuwde. De commissie meldde dat Ndadayes dood was veroorzaakt door bajonetwonden. waarmee zij impliciet verwees naar elementen van het door Toetsi's gedomineerde leger dat trouw was aan oud-president Pierre Buyoya.

Aanhoudend geweld

De politieke pogingen om de rust te herstellen werden in juli gedwarsboomd door het aanhoudende geweld.

Het ernstigste incident vond plaats in de provincie Muramvya, ten noordoosten van Bujumbura, waarbij omstreeks 200 mensen zouden zijn gedood bij gevechten tussen aanhangers van de FRODEBU (overwegend Hoetoes) en die van de UPRONA, de voormalige

regeringspartij die banden onderhield met de Toetsi's.

Medio augustus meldden hulporganisaties dat zeker 200 mensen maren gedood bij de nieuwe golf van onrust na de dood van president Ntaryamira.

Bujumbura werd de hele maand augustus geteisterel door geweld. De arrestatie op 7 augustus van Mathias Hitimana. leider van de radicale door Toetsi's geleide Partij voor de Verzoening van het Volk (Parti pour la réconciliation du peuple, PEP). leidde tot onlusten die 10 dagen voortduurden. De orde werd hersteld door de resolute interventie van het door Toetsi s gedomineerde leger. Dit droeg bij tot hei herstel van vertrouwen in de loyaliteit van de strijdkrachten. Hitiinana werd op 16 augustus weer op vrije voeten gesteld en liet vervolgens weten dat hij tijdens zijn arrest aan lichamelijke mishandeling was blootgesteld.

De moord op FRODEBU-parlementslid Sylvestre Mfayokurere op 20 augustus deed opnieuw de vrees ontstaan dat het land werd bedreigd door geweld op dezelfde schaal als in het buurland Rwanda.

Voorbereidingenvoor presidentsverkiezing

Tijdens een toespraak op 16 augustus waarschuwde waarnemend president Sylvestre Ntibantunganya dat Boeroendi terug zou vallen in het ethnische geweld dat het na de moord op president Melchior Ndadaye in oktober 1993 had meegemaakt, tenzij de rivaliserende politieke groepen de kwestie wie de komende president zou worden regelden. Hij deed een dringend beroep op ,,alle politieke groepen de onderhandelingen over deze zaak te bespoedigen".

Ntibantunganya maakte duidelijk dat wat hem betreft de zaak per 26 augustus moest zijn geregeld. maar deze termijn verstreek zonder dat een regeling was bereikt. Op 31 augustus was weliswaar vastgesteld dat de nieuwe president zou worden gekozen door een ,,algemene commissie". maar de samenstelling van deze commissie was nog niet rond.

Eind augustus waren er vijf kandidaten voor het presidentschap:

Sylvestre Ntibantunganya. de waarnemend president van de regeringspartij FRODEBU; Jean-Baptiste Bagaza, de in 1987 afgezette militaire leider: die op 3 augustus een nieuwe partij had gepresenteerd. de Partij voor Nationaal Herstel: Festus Ntanyugu, de plaatsvervangend leider van de veiligheidsdienst, die als onafhankelijke kandidaat optrad: Léonard Nyangoma. de omstreden staatsminister van binnenlandse zaken en nationale veiligheid (zie pag. 421/3-'94), die ren radicaal element in FRODEBU vertegenwoordigde: en Charles Mukasi van de voormalige regeringspartij UPRONA.

(Vor.ber.pag. 418/2 e.v.-1994)

DJIBOUTI

INKRIMPING LEGER

Op 4 april 1994 maakte de minister van defensie, Ahmad Bulaleh Barreh. een vijfjarenplan bekend voor de inkrimping van het leger. Naar zijn zeggen zouden 800 militairen in het eerste jaar moeten afvloeien. De effectieve sterkte van het leger bleef echter een staatsgeheim.

PROTEST AF'ARSUITEENGESLAGEN

Op 5 juni maakte het leger op gewelddadige wijze een einde aan een demonstratie van Afar-bewoners van het Arhiba-district in Djibouti, die protesteerden tegen het besluit dat hun woningen tegen de grond moesten.

Er zouden zeker 20 gewonden en vier doden zijn gevallen en ruim 300 personen zouden zijn gearresteerd, onder wie Mohamed Ahmed Issa. alias ,,Cheiko", de voorzitter van het overkoepelende Verenigd Oppositiefront.

Het was het jongste incident in het slepende conflict tussen etnische Afars aan de ene kant en de autoriteiten en de door Issa's (deg ootste etnische groep) gedomineerde veiligheidstroepen aan de andere kant.

EINDE BURGEROORLOG

Onderhandelingen tussen de regering en het Front voor het Herstel van Eenheid en Democratie (FRUD) op 11 en 12 juni leidden tot een gezamenlijk besluit om een einde te maken aan de 2,5 jaar oude burgeroorlog, wat de kans bood op toetreding van het FRUD tot het politieke bestel als een legaal gevormde politieke partij.

Onduidelijk was of het besluit. waarover onderhandeld was door FRUD-opperbevelhebber Ahmed Ougoureh Kible, zou worden bekrachtigd door alle politieke en militaire leiders van het FRUD. In het bijzonder gold dat voor degenen die nog trouw waren aan de voormalige FRUD-leiding onder aanvoering van Ahmed Dini Ahmed.

(Vor.ber.pag. 354/1/2-1994)

GAMBIA

MILITAIRE COUP. MINISTERS HERBENOEMD. ARRESTATIES ONDER MILITAIREN

Op 23 juli 1994 werd president Sir Dawda Kairaba Jawara afgezet, toen een groep lagere legerofficieren via een onbloedige coup de macht overnam.

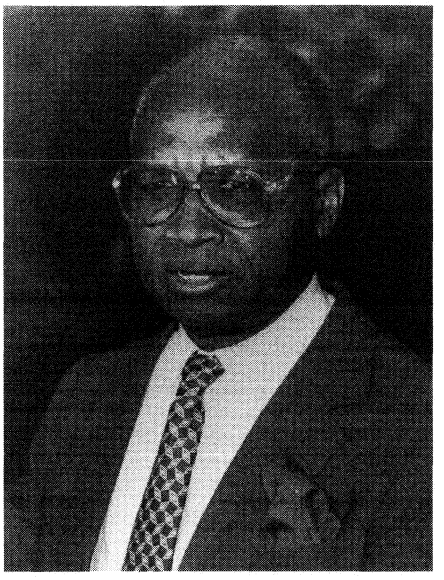

Sir Dawda Kairaba Jawara, de op 23 juli afgezette president van Gambia.

Het was het voorgaande etmaal in de hoofdstad Banjul onrustig geweest, toen soldaten achterstallige soldij opeisten.

De coup vond plaats op instigatie van een kleine groep militairen onder leiding van luitenant Yahya Jameh, een tot dan toe onbekende 29-jarige officier. De coupleiders maakten de vorming bekend van een vijf leden tellende Voorlopige Regeringsraad van de Patriottische Strijdkrachten die volgens hun belofte echte democratie zou invoeren en corruptie zou bestrijden. Zij schortten de grondwet en de politieke partijen op, terwijl de regeringsleden, voor zover zij het land niet waren ontvlucht, werden gearresteerd.

Jawara was een van Afrika's langst regerende leiders; hij was reeds premier bij de onafhankelijkheid in 1965 en fungeerde als president vanaf 1970 (zie pag. 380/1/2-'70). Hij overleefde een aantal couppogingen. met als ernstigste die van juli 1981 (zie pag. 497/1 e.v.-'81).

Jawara zocht op 22 juli zijn toevlucht op een Amerikaans oorlogsschip dat een beleefdheidsbezoek aan Gambia bracht. Hij kreeg op 24 juli politiek asiel in het buurland Senegal, nadat hij er niet in was geslaagd met de coupleiders overeenstemming te bereiken over de voorwaarden van zijn terugkeer.
Jameh deelde religieuze leiders op 24 juli mee dat hij Jawara's aanbod om terug te keren en ,.zijn fouten goed te maken" had verworpen Jau-ara kon slechts als particulier staatsburger terugkeren. zo beklemtoonde Jameh.

Op 26 juli benoemde Yahya Jameh zichzelf tot president en benoemde hij een nieuwe regering die bestond uit zes militairen en acht burgers. Onder de mili-

tairen waren de vier andere leden van de Voorlopige Regeringsraad, terwijl de burgers hoofdzakelijk hoge ambtenaren onder het vorige bewind waren. Jameh verklaarde dat hij niet van plan was lang aan de macht te blijven en hij beloofde zo spoedig mogelijk verkiezingen te organiseren.

De nieuwe regering was als volgt samengesteld:

President - lt. Yahya Jameh"; vice-president - It. Sana Sabally*;defensie - lt. Edward Singatey*; binnenlandse zaken - lt. Sadibu Hydara": voorlichting en toerisme - kapitein Mamat Omar Cham: buitenlandse zaken - Bolong Sonko; financiën (interim) - Alieu N'gum; justitie (interim) - mevr. Amie Bensouda; handel, industrie en werkgelegenheid - kapitein Sherif Samsudeen Saar; jeugd, spirt en cultuur - mevr. Amina Faal Sonko; plaatselijk bestuur en grondbeheer - lt. Yankuba Touray*; onderwijs - mevr. Satang Jow: openbare werken en telecommunicatie - Mbemba Tainbedu; landbouw- en natuurlijke hulpbronnen - Musa Mbenga; gezondheid en sociaal welzijn (interim) - Lamin Samateh.

* Lid van de Voorlopige Regeringsraad van de Patriottische Strijdkrachten.

De coup werd krachtig veroordeeld door de secretaris-generaal van het Gemenebest, Chief Emeka Anyaoku, en leidde tot verklaringen van ,,ernstige bezorgdheid" namens de Europese Unie, Groot-Brittannië en de VS.

Herbenoeming ministers

Begin augustus werden twee ministers die onder de afgezette president Jawara hadden gediend. herbenoemd in de regering door het militaire regime van luitenant Yahya Jameh.

Op 2 augustus hervatte Bakary Bunja Darbo zijn taken als minister van financiën. Darbo. die met Jawara na de coup uit Gambia was uitgeweken, was het enige lid van het afgezette kabinet dat zijn post behield.
Op 8 augustus werd Fafa Idrissa M'bye benoemd tot minister van justitie. een ambt dat hij eerder van mei 1982 tot juni 1984 had vervuld.

De 10 voormalige ministers en de ambtenaren die in de periode direct na de coup waren gevangengezet, werden op 2 augustus vrijgelaten. Daarentegen bleven hogere veiligheidsfunctionarissen in hechtenis.

Arrestaties onder militairen

Op 12 augustus werd luitenant Alaji Kanteh, die op 2 augustus tot regeringswoordvoerder was benoemd, gearresteerd samen met zeven andere leden van de strijdkrachten. Voor de arrestaties werd geen reden opgegeven.
Een nadere aanwijzing van spanningen onder de militairen leverde de arrestatie op 13 augustus van kapitein Ibrahima Kambi, nadat er kennelijk grote hoeveelheden legeruniformen in zijn woning waren aangetroffen. Kambi was aanvankelijk benoemd tot speciale stafchef en vervolgens, op 2 augustus, tot burgemeester van Banjul.

(Vor.ber.pag. 562/2/3-1992)

GHANA

KABINETSWIJZIGING

Op 21 mei 1994 maakte president Jerry Rawlings een aantal wijzigingen in het kabinet bekend. Majoor Emmanuel Tetteh verving Paul Kofi Peprah als minister voor de Oostelijke Regio. J.E. Ekuban werd ontslagen als minister voor de Centrale Regio en zijn portefeuille ging voorlopig naar Ebanezer Kobane Fosu, tot dat moment minister zonder portefeuille.

VERLENGING NOODTOESTAND IN NOORDELIJKE REGIO. VREDESAKKOORD. NOODTOESTAND OPGEHEVEN

Op 10 mei gaf het parlement toestemming om de noodtoestand die op 10 februari naar aanleiding van etnische botsingen in zeven districten in de Noordelijke Regio was afgekondigd, te verlengen (zie pag. 354/3-'94). De minister' van binnenlandse zaken, kolonel (b.d.)E.M. Osei-Owusu, verklaarde dat in een aantal geïsoleerde gebieden de strijdende partijen nog niet ontwapend waren door regeringstroepen.

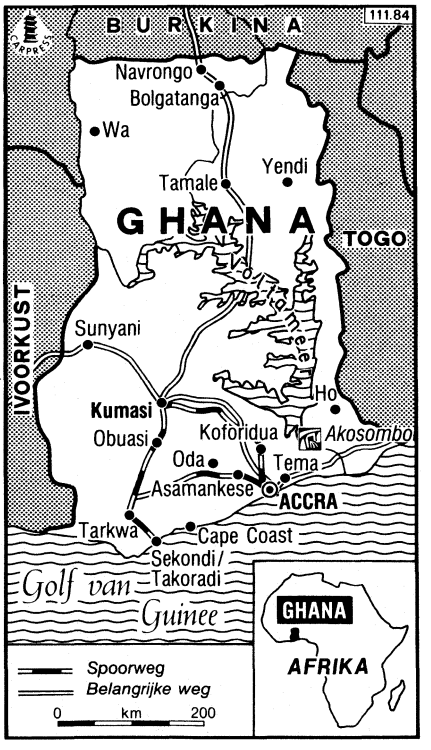

Op 19 mei startte het VN-Wereldvoedselprogramma (WFP) een groots opgezette operatie om bijna 150.000 mensen die voor de gevechten maren gevlucht. gedurende vijf maanden te voorzien van in totaal 11 000 tonvoedsel. De Noordelijke Regio was één van de belangrijkste landbouwgebieclen en WFP-functionarissen waarschuwden dat de voedselsituatie zou verslechteren als de vluchtelingen niet konden terugkeren naar hun dorpen vóór het plantseizoen.

Vredesakkoord

Zeven etnische groepen, die waren betrokken bij de gevechten in de Noordelijke Regio. tekenden op 9 juni in Accra een vredesakkoord.

Het akkoord, dat tot standgekomen was na bemiddeling door een regeringsteam, werd goedgekeurd door zowel de leiders van de minderheidsfactie die bestond uit de Komkomba's. Nawuri's. Nchumuri's en Basari's als de leiders van de meerderheidsfactie die de Dagbongs (of Dagombas), de Nanumba's en de Gonja's vertegenwoordigde. Alle partijen stemden in met een onmiddellijk cn onvoorwaardelijk staakt-het-vuren en wezen het gebruik van geweld bij het regelen van landgeschillen af. Ook kwamen ze overeen om af te zien van geweld bij het nastreven van andere etnische doelstellingen.

Op 10 juni had de regering de noodtoestand. die in februari was ingesteld en in mei verlengd, opnieuw met een maand ve lengd. Ook maakte zij bekend dat zij permanent een bataljon in het noordoosten zou stationeren, opdat er sneller bij eventuele conflicten kon worden ingegrepen.

Noodtoestand opgeheven

Op 5 augustus werd de noodtoestand in zeven districten van de Noordelijke Regio opgeheven.

(Vor.ber.pag. 354/3-1994)

GUINEE

REORGANISATIE KABINET

Voor het eerst sinds zijn overwinning bij de eerste meerpartijenverkiezingen van Guinee in december 1993 (zie pag. 200/1/2-'94) bracht president Lansana Conte wijzigingen aan in het kabinet. De structuur van de regering werd ver-

anderd waardoor het kabinet aanzienlijk werd uitgebreid. aldus de bekendmaking op 19 augustus 1994. Details van de daaruit voortvloeiende reorganisatie van het kabinet werden op 23 augustus gepubliceerd. Het kabinet kreeg de volgende samenstelling:

President - Lansana Conte; buitenlandse zaken - Kozo Zomanigui*; binnenlandse zaken - Alseny Ren6 Gomez+; defensie - majoor Abdourahmane Diallo: justitie - Salifou Sylla; planning en samenwerking - Michel Kamano*; financien - E1 Hadj Camara*; economische en financiële controle - Kazaliou Balde*; mijnbouw en geologie - Facinet Fofana*; energie en milieu - Assifat Dorank+; stadszaken en huisvesting - luitenant-kolonel Jean Traore*: gezondheid - Kandjoura Drame*; bestuurshervorming - Germaine Dualamu*; jeugd, kunst en sport - Toumani Dakoum Sako+; voortgezet onderwiis - mevr. Aicha Bah Diallo+; hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek - Alioune Banire Diallo*; openbare werken - Cellou Dalen Diallo*; handel en industrie - Seku Konate": transport - majoor Ibrahima Sylla+; landbouw - mevr. Makela Kamara+; visserij - Mamadi Diare*; arbeid en sociale zaken - mevr. Josephine Guilavo": kinderen - mevr. Yvonne Conde*; PTT - Emmanuel Gnan*; hoge commissaris voor voorlichting - Alpha Camara*; hoge commissaris voor toerisme - Sidi Cissoko*; secretaris-generaal voor de president - René Loua Fassou+.

* Nieuwe benoeming
+Anderetaken.

In het gereorganiseerde kabinet waren geen leden van de oppositie opgenomen.

(Vor.ber.pag. 200/1/2-1994)

KONGO

TERUGTREKKING VAN TROEPEN UIT BRAZZAVILLE

Op 16 april 1994 gaf de regering opdracht voor de terugtrekking van de troepen die sinds begin april in de hoofdstad Brazzaville waren gelegerd. Er werd geen verklaring gegeven voor deze stap.

De militairen waren te hulp geroepen om de veiligheidsmaatregelen te verscherpen als reactie op de gevechten op **3** april tussen aanhangers van president Pascal Lissouba en die van de vroegere president en militaire machthebber, generaal Denis Sassou-Nguesso. Bij deze gevechten kwam een sergeant om het leven.

Onafhankelijk daarvan werden honderden werknemers door de Arbeidsfederatie van Kongolese werknemers opgeroepen vanaf 5 april voor drie dagen in staking te gaan. nadat besprekingen tussen de regering en vakbondsvertegenwoordigers op 2 en **3** april op niets waren uitgelopen.

IMF-LENING GOEDGEKEURD

Op 27 mei keurde het IMF een standby-krediet goed voor een bedrag ter waarde van 23,16 mln SDRs (ca. $ 33 mln) ter ondersteuning van het economische en financiële regeringsbeleid voor 1994.

HERSCHIKKING BUITENLANDSE SCHULD

Op 1 juli stemde de Club van Parijs van crediteurenlanden in met een herschikking van Kongo's gecumuleerde buitenlandse schuld, nadat de minister van financiën en economie. Moungounga N'Guila Nkomba, daarvoor in Parijs een pleidooi had gevoerd.

OPNIEUW GEVECHTEN IN BRAZZAVILLE. DODEN IN KERK

Op 26 juli viel één dode en raakten 15 personen gewond bij opnieuw opgelaaide gevechten tussen veiligheidstroepen en aanhangers van oud-president Denis Sassou-Nguesso. Begin 1994 was de hoofdstad geteisterd door geweld toen aanhangers van Sassou-Nguesso's Kongolese Partij van de Arbeid (PCT) en van de Unie voor Democratische Vernieuwing (URD), die samen de belangrijkste oppositie-alliantie vormden (URD-PCT), protesteerden tegen de omstreden verkiezingen van 1993 (ziepag. 355/1 e.v.-'94).

Leden van Sassou-Nguesso's vroegere Presidentiele Garde beweerden op 28 juli dat de gevechten waren ontketend door politie-reservisten die zonder aanleiding schoten op „Cobras", gewapende volgelingen van Sassuu-Nguesso, die zich bij diens woning hadden verzameld. Deze beschuldigingen werden door hoge politie-ofliciercn tegengesproken.

Eerder, op 15 juli, was de antipathie tegen de regering onder de bevolking van Brazzaville tot uiting gekomen in de verkiezing van oppositieleider Bernard Kolelas tot burgemeester van de hoofdstad. Kolelas behoorde tot de Kongolese Beweging voor Democratie en Integrale Ontwikkeling (MCDDI), onderdeel van de URD.

Paniek in kerk

Op 12 augustus kwamen 142 mensen om het leven bij een massapaniek in een kerk in de wijk Bacongo te Brazzaville. Daarop werd een rouwperiode van vier dagen afgekondigd en de feestelijkheden t.g.v.de 34ste verjaardag van de onafhankelijkheid op 15 augustus werden geannuleerd.

(Vor.ber.pag. 355/1 e.v.-1994)

RWANDA

BURGEROORLOG EN MASSAMOORDEN. INZET VAN FRANSE „HUMANITAIRE" STRIJDMACHT

Het voornamelijk uit Toetsi-rebellen bestaande Rwandese Patriottische Front (FPR), dat - in reactie op de massamoorden onder de Toetsi-bevolking - in april 1994 zijn militaire campagne had hervat (zie pag. 425/1-'94), drong de regeringstroepen gestaag terug. Eind mei had het FPR het vliegveld van Kigali in handen

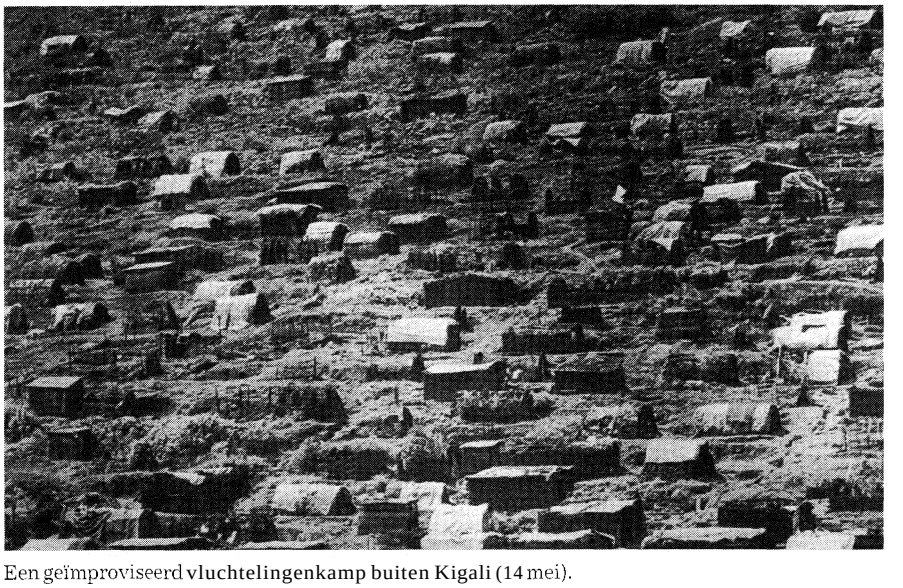

Een geïmproviseerd vluchtelingenkamp buiten Kigali (14 mei).

en naderde het de stad Gitarama, waarheen de regering in april was gevlucht.

Uitvoering resolutie VN-Veiligheidsraad

De regering verwelkomde het VN-besluit van 17 mei (zie pag 427/2-'94), maar het FPR hield vol dat het alleen akkoord zou gaan met het inzetten van meer VN-soldaten als Jacques-Roger Booh-Booh, de speciale afgezant van de secretaris-generaal van de VN in Rwanda, die volgens het FPR bevooroordeeld was. eerst zou worden teruggetrokken en als de taak van UNAMIR II (UN Assistance Mission to Rwanda) beperkt werd tot het verlenen van humanitaire hulp. De rebellen, die bang waren dat het VN-interventieleger de militaire nederlaag van de regering zou belemmeren, meenden dat het inzetten van een dergelijk leger ,,medeplichtigheid aan de moord op onschuldige mensen" zou betekenen. Ze gaven ook te kennen dat een vredesmacht van 2.000-2.500 man voldoende zou zijn.

Het besluit over de twee-fasenoperatie stuitte op kwade reacties van hulporganisaties die betoogden dat er onmiddellijk ingegrepen moest worden om een einde te maken aan het moorden.

Het leek waarschijnlijk dat UNAMIR II samengesteld zou worden uit troepen van Afrikaanse landen. Westerse landen. geleid door de VS. hadden eerder te kennen gegeven dat zij vastbesloten waren niet direct in het conflict te worden betrokken, hoewel de Amerikaanse regering zich bereid had verklaard een Afrikaanse vredesoperatie financieel te steunen.

René Degni-Segui, de speciale VN-rapporteur voor de mensenrechten in Rwanda.

De haalbaarheid van UNAMIR II werd in twijfel getrokken toen duidelijk werd dat de uitvoering van de eerste fase ernstig werd vertraagd door bezorgdheid over de veiligheid van vliegtuigen die landden op het vliegveld van Kigali. Op 22 mei werden het vliegveld en andere belangrijke stellingen in de hoofdstad veroverd door het FPR. Hoewel de rebellen de bestaande UNAMIR-troepen vrije toegang tot het vliegveld verleenden, vreesden VN-functionarissen dat vliegtuigen die gebruik maakten van het vliegveld doelwit zouden worden van regeringstroepen.

Eerste directe besprekingen tussen regering en FPR

Op 30 mei vonden op het UNAMIR-hoofdkwartier in Kigali besprekingen plaats tussen de regering en de rebellen. Dit was het eerste directe contact tussen de twee strijdende partijen. Het FPR had tot dan ge eigerd om te onderhandelen met wat het een ,,regering van criminelen" noemde. Hoewel er weinig vooruitgang werd geboekt, kwamen de twee partijen overeen het evacueren van burgers uit Kigali toe te staan en de onderhandelingen over een wapenstilstand op 2 juni te hervatten

De besprekingen vonden plaats terwijl de hevige gevechten die ondanks herhaalde toezeggingen van beide kanten om een wapenstilstand in acht te nemen. onverminderd voortduurden. Op 13 mei beweerde het FPR in de helft van het land, met inbegrip van het grootste deel van Kigali waar het hevigst gevochten was, de macht in handen te hebben.
Op 16 mei blokkeerde het FPR de weg tussen Kigali en Gitarama waardoor de verbindingen tussen de regeringstroepen in de hoofdstad en de regering zelf, die in april naar Gitarama was gevlucht (zie pag. 425/2-'94), werden verbroken.
Op 29 mei zou het merendeel van de kabinetsleden in westelijke richting naar Kibuye aan het Kivumeer gevlucht zijn. terwijl het FPR oprukte naar Gitarama.

Benoeming speciale rapporteur voor de mensenrechten

Tijdens een speciale zitting van de VN-Commissie voor de Mensenrechten (24-26 mei) werd René Degni-Segui uit Ivoorkust benoemd tot speciale rapporteur voor de mensenrechten in Rwanda. Hein werd gevraagd om het land direct te bezoeken en binnen vier weken een voorlopig rapport uit te brengen met daarin aanbevelingen voor maatregelen die het schenden van de mensenrechten in de toekomst moesten voorkomen.

Geen einde aan moorden en burgeroorlog

Het bloedvergieten en de burgeroorlog, die in april waren losgebarsten na de dood van president Juvénal Habyarimana (zie pag. 424/1 e.v.-'94), duurden in juni onverminderd voort. Beloften van de VN om de VN-troepen in Rwanda te versterken om de humanitaire crisis te verlichten bleken ijdel en aan het einde van de maand nam de Franse regering een omstreden eenzijdig initiatief om Franse troepen naar Rwanda te sturen. Het FPR bleef de regeringstroepen gestaag terugdringen. De rebellen bestookten met hun artillerie regelmatig legerposities in de hoofdstad Kigali.

Opmars FPR. Pogingen om een staakt-het-vuren te regelen

Op 13 juni maakte generaal-majoor Paul Kagame, de militaire leider van het FPR, bekend dat zijn troepen de stad Gitarama hadden ingenomen, het toevluchtsoord voor de Rwandese regering die na de dood van Habyarimana was aangetreden. Volgens berichten waren leden van de regering naar het noordwesten gevlucht naar het centrum van het Hoetoe-gebied rond Gisenyi.

De *Guardian* van 21 juni haalde een uit Gitarama gevluchte anonieme Anglicaanse bisschop aan die gezegd zou hebben dat FPR-strijders wreedheden hadden begaan in de stad. Zo zouden zij ongewapendevrouwen aan hun bajonet hebben geregen.

VN-pogingen om in juni een staakt-het-vuren tot stand te brengen in juni bleken vruchteloos. Leiders van het Rwandese leger en het FPR kwamen een aantal keren bijeen in Kigali maar bereikten geen overeenstemming over de voorwaarden.

Medio juni poogde ook de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE) in Tunis een staakt-het-vuren tot stand te brengen. Terwijl op 15 juni zelfs een bestandsakkoord werd getekend door president Theodore Sindikubgabo (Habyarimana's opvolger) en FPR-vertegenwoordigers, had dit op het strijdtoneel geen enkel effect. In Kigali hield een soort wapenstilstand het vier uur uit voordat de gevechten weer losbarstten.

Het mislukken van de pogingen een wapenstilstand te bewerkstelligen vormde een ernstige belemmering voor de inspanningen van de VN en internationale hulporganisaties om burgers uit Kigali te evacueren en voedsel en medicijnen te distribueren. Sommige delen van de stad werden wekenlang te gevaarlijk

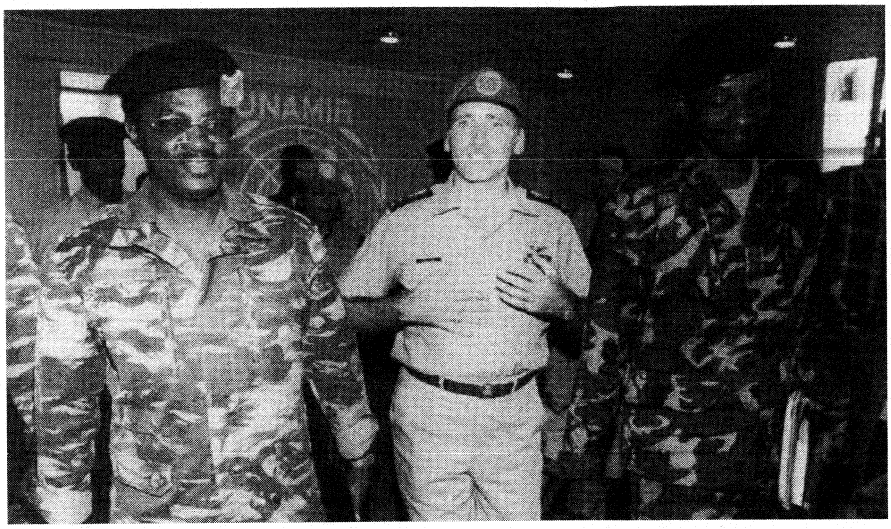

Op 8 juni vonden in Kigali vruchteloze besprekingen plaats over de modaliteiten van een bestand tussen (v.l.n.r.) brigade-generaal Marcel Gatsinzi (Rwandese regeringstroepen),generaal Romeo Dallaire (UNAMIR)en kolonel Frank Mugambage (FPR).

geacht om te betreden. Voor het eerst in drie weken slaagde een VN-voedselkonvooi er op 29 juni in Toetsi's te bereiken die opgesloten zaten in de gebouwen van de Saint-Famille-kerk in een van de wijken van Kigali die nog steeds door het Rwandese leger werd beheerst.

Rapport van speciale VN-rapporteur voor de mensenrechten

In juni werd er opnieuw bericht over de slachting onder Toetsi-burgers door Hoetoe-milities. Deze berichten voedden de groeiende internationale overtuiging dat er in Rwanda op barbaarse wijze genocide werd gepleegd op een welhaast ongekende schaal.

René Degni-Segui, de speciale rapporteur voor de mensenrechten in Rwanda, eind mei benoemd door de VN-Commissie voor de Mensenrechten (zie hierboven), publiceerde op 30 juni een rapport na een bezoek eerder die maand aan het land. Degni-Segui, die het dodental in Rwanda tussen 200.000 en 500.000 schatte, drong aan op de oprichting van een internationaal tribunaal om militaire en politieke functionarissen te berechten die verdacht werden van genocide tegen de Toetsi's.

Degni-Segui zei dat ook het FPR de mensenrechten had geschonden met onder meer standrechtelijke executies, maar hij concludeerde dat er geen gegronde aanwijzingen waren dat het FPR zich aan massamoorden had schuldig gemaakt. Op 9 juni had het FPR toegegeven dat een groep ,,afvallige" FPR-strijders eerder die maand de rooms-katholieke aartsbisschop van Kigali (een Hoetoe), twee Hoetoe-bisschoppen en 10 priesters in Kabgaya had vermoord.

In een aangrijpend rapport dat eind mei verscheen, had de organisatie Human Rights Watch-Africa 10 afzonderlijkeslachtingengedocumenteerd waarin tot 20.000 mensen, merendeels Toetsi's, door Hoetoe-milities waren vermoord in ziekenhuizen, kerken en andere plaatsen die meestal als veilige toevluchtsoorden worden beschouwd.

Inzet UNAMIR II mislukt. Franse interventie

Op 9 juni nam de VN-Veiligheidsraad met algemene stemmen resolutie 928 aan dat het uitgebreide mandaat van de VN-Hulpmissie in Rwanda (UNAMIR II) verlengde (van 29 juli) tot 9 december 1994. Ook werd de onmiddellijke inzet goedgekeurd van extra bataljons evenals het uitrusten en opnieuw inzetten van een eerder ingezet Ghanees bataljon. Krachtens resolutie 918 van 17 mei (zie pag. 427/2-'94) had de Veiligheidsraad al in principe ingestemd met de uitbreiding van UNAMIR II tot 5.500 soldaten. Deze soldaten zouden bedreigde burgers moeten beschermen in speciale .,humanitaire zones" en de internationale hulpkonvooien moeten beschermen.
De uitvoering van deze beslissing was echter moeilijk gebleken. Negen Afrikaanse landen (Ethiopië, Ghana, Kongo, Malawi, Mali, Nigeria, Senegal, Zambia en Zimbabwe) hadden aangeboden soldaten te leveren voor UNAMIR II, maar op Ethiopië na hadden ze er alle voorwaarden aan verbonden, zoals de levering van wapens en uitrusting. De onderhandelingen over de aankoop of huur van het benodigde militaire materieel sleepten zich voort en waren erg ingewikkeld.

Na een periode van intensieve diplomatie keurde de VN-Veiligheidsraad met 10 stemmen voor, geen tegen en vijf onthoudingen (Brazilië, China, Nieuw-Zeeland, Nigeria en Pakistan) op 22 juni resolutie 929 goed, die Franse humanitaire interventie in Rwanda toestond.

Zonder Frankrijk bij name te noemen keurde de resolutie de opzet goed van een tijdelijke multinationale operatie ,,onder nationaal bevel en beheer". De missie moest strikt humanitair van aard zijn en ,,op onpartijdige en neutrale wijze (worden) uitgevoerd". De troepenmacht mocht .,niet tussenbeide komen" tussen de strijdende Rwandese partijen. Krachtens Hoofdstuk VII van het VN-handvest gaf de Raad de missie toestemming alle noodzakelijke middelen te gebruiken om haar humanitaire doelstellingen tebereiken.

De Franse minister van buitenlandse zaken. Alain Juppé, had op 15 juni als eerste de mogelijkheid van een Franse interventie geopperd. Drie dagen later gaven president François Mitterrand en premier Edouard Balladur een gezamenlijke verklaring uit waarin ze kenbaar maakten te streven naar een VN-mandaat voor een Frans humanitair initiatief.

FPR gekant tegen Franse betrokkenheid

Vanaf het begin liet het FPR weten mordicus tegen het Franse plan te zijn en een dergelijke interventie als een provocatie te beschouwen. Terwijl Frankrijk benadrukte dat zijn soldaten volkomen onpartijdig zouden zijn, beklemtoonde het FPR dat uit de vroegere Franse militaire steun aan het regime-Habyarimana bleek dat Frankrijk de Hoetoe-zaak steunde.

Een beeld van het Nyarushishi-kamp in Zuidwest-Rwanda (30 juni), waar ca. 8.000 Toetsi's door Franse militairen\+-erdenbeschermd.

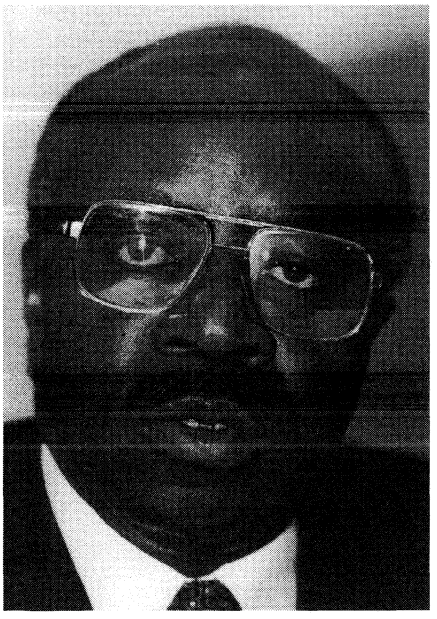

Faustin Twagiramungu, de premier van de nieuwe Rwandcse overgangsregering.

Internationaal kon het Franse initiatief rekenen op weinig onvoorwaardelijke steun Terwijl VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali een fervent voorstander was van Franse inmenging en de VS hadden gezegd het Franse initiatief ,.aan te moedigen", boden alleen Senegal en Guinée aan soldaten met de Fransen mee te sturen.

Begin ,,OperatieTurquoise"

Op 23 juni begon de Franse militaire operatie, ,,Operatie Turquoise", die volgens premier Balladur ,,hoogstens tot eind juli" zou duren. In de daaropvolgende paar dagen verspreidden de eerste detachementen van het geschatte totale contingent van 2.000 a 2.500 soldaten (van wie er 1.500 elders uit Afrika, van bases in Gabon en Djibouti, werden aangevoerd) zich over Rwanda vanuit bases in het naburige Zaïre (Goma en Bukavu).

De eerste opdracht was om ongeveer 8.000 Toetsi-vluchtelingen te beschermen die omsingeld waren door Hoetoe-milities in Nyarushishi, ongeveer 16 km ten oosten van Cyangugu. Van de naar schatting 55.000 Toetsi's in het district Cyangugu zouden er slechts 11.000 de slachtingen overleefd hebben. Van hen bevonden zich 8.000 in het Nyarushishi-kamp en 3.000 waren naar Zaïre gevlucht.

Op 27 juni drongen Franse troepen dieper door in Rwanda. Zij namen posities in Gikongoro in, waar 250.000 Hoetoes vluchtten voor de opmars van het FPR. Op sommige plaatsen waren de Franse soldaten slechts 20 km van het front verwijderd

In een verklaring die op 29 juni werd uitgegeven door de Rwandese ambassade in Parijs, werd een beroep gedaan op Frankrijk om zijn operaties uit te breiden naar de door het FPR-beheerste gebieden.

UNOMUR-mandaat verlengd

Op 20 juni nam de VN-Veiligheidsraad met algemene stemmen resolutie 928 aan, die het mandaat van de VN-Waarnemersmissie Oeganda-Rwanda (UNOMUR)verlengde tot 21 september 1994 waarna de missie beëindigd zou worden. Voordien zou het aantal militaire waarnemers geleidelijk worden verminderd. UNOMUR was in juni 1993 opgericht om te controleren of er via de Oegandese grens militaire hulp naar Rwanda ging (zie pag. 647/1-'93).

OVERWINNING REBELLEN. NIEUWE REGERING. VLCCHTELINGENCRISIS. VERTREK FRANSEN. INZET UNAMIR II

Het door Toetsi's gedomineerde opstandige Rwandese Patriottische Front (FPR)eiste op 18 juli de overwinning op in de burgeroorlog en maakte op 19 juli de vorming bekend van een nieuwe coalitieregering op brede basis, die zou worden geleid door Faustin Twagiramungu, een 49-jarige Hoetoe die in het Arusha-vredesakkoord van 1993 tussen het FPR en de toenmalige regering van president Juvénal Habyarimana als premier was aangewezen (zie pag. 53/1/2-'94).

Het FPR verwierf op 4 juli de volledige controle op de hoofdstad Kigali en op Butare. de laatste grote stad in het zuiden die in handen was van de regering. Toen het verzet van de regeringstroepen ten westen van Gitarama (in juni ingenomen door het FPR, zie hierboven) brak, stond het FPR klaar om door te stoten naar het zuidwesten, waar het in conflict dreigde te raken met de Franse troeuen die daar waren ingezet in het kader van Operatie Turquoise.

Franse veiligheidszone

De Franse aanwezigheid was aanvankelijk bedoeld als een humanitaire missie die geen partij zou kiezen in het conflict (zie hierboven). Op 4 juli maakten de Franse autoriteiten echter bekend, wat een belangrijke beleidswijziging bleek te zijn, dat er een ,,veilige humanitaire zone" zou worden ingesteld om de vluchtelingen ten westen van Gikongoro te beschermen.

Kolonel Didier Thibaut, de commandant van het Franse contingent in Gikongoro, liet weten dat hij orders had om te voorkomen dat het FPR de stad zou innemen of voorbij Gikongoro zou oprukken. De Fransen namen 10 kilometer ten oosten van de stad posities in en verklaarden dat het FPR die linie niet zou mogen passeren.

Het FPR verwierp Franse aanspraken op het neutrale karakter van de Franse missie en bleef erg wantrouwend tegenover de Franse doelstellingen. gezien de nauwe banden tussen Frankrijk en het voormalige bewind van Habyarimana. Volgens Theogene Rudasingwa, de secretaris-generaal van het FPR, waren de Franse troepen ..partijdig en alleen aanwezig om kwade krachten te steunen die terreur hebben ontketend en verantwoordelijk zijn voor de genocide". De Fransen moeten zich terugtrekken, aldus Rudasingwa, ,,anderszullen we ze bestrijden".

Ondanks dit dreigement kwam het niet tot een ernstig treffen tussen het FPR en de Franse troepen, hetgeen de berichten van Franse zijde over een geheim akkoord met het FPR geloofwaardigheid verschafte. De Franse minister

Een beeld van de verwoestingen in Kigali, nadat de hoofdstad door het FPR was ingenomen.

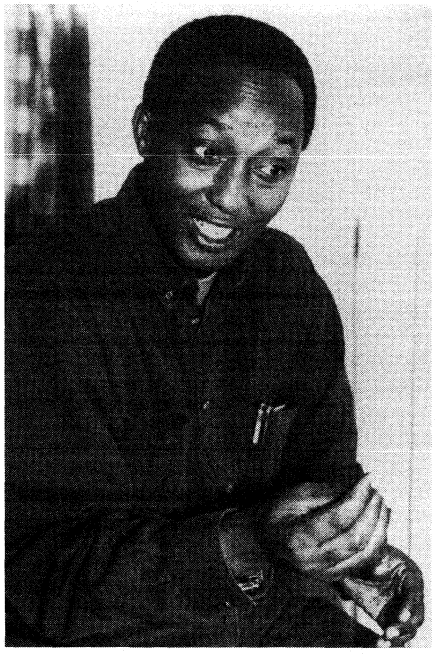

Theogene Rudasingwa, secretaris-generaal van het FPR

van buitenlandse zaken, Alain Juppé, suggereerde op 5 juli dat het FPR ondanks zijn kritiek met het (Franse) initiatief had ingestemd. Franse functionarissen beweerden dat diplomaten en afgevaardigden van het FPR in twee dagen een akkoord over de grenzen van de veiligheidszone hadden opgesteld.

In een toespraak tot de VN-Veiligheidsraad zei de Franse premier Edouard Balladur op 11 juli nogmaals dat zijn regering op 31 juli een begin uilde maken met de terugtrekking van haar troepen. Daarnaast deed hij een dringend beroep op de VN om haast te maken met hun vredesoperatie. De stationering van de uitgebreide VN-Hulpmissie voor Rwanda (UNAMIR II. zie hierboven) werd nog steeds uitgesteld.

Hoetoe-regering op de vlucht

Daar zijn opmars in het zuidwesten werd tegengehouden door de Franse veiligheidszone, trok het FPR noordwestwaarts naar de Hoetoe-bakermat, het laatste gebied dat nog in handen was van troepen die trouw waren aan de eenzijdig uitgeroepen Hoetoe-regering (zie pag. 424/3 e.v.-'94).

Op 12 juli nam het FPR de garnizoensstad Ruhengeri in. Op 1i juli stond het FPR op het punt oni Gisenyi te veroveren, wat de laatste leden van de Hoetoe-regering op de vlucht deed slaan. Hoetoe-functionarissen zeiden dat een aantal regeringsleden naar Goma in Zaïre was gevlucht, terwijl anderen, onder mie president Theodore Sindikubgabo en premier Jean Kambanda zich in Cyangugu in de Franse veiligheidszone bevonden Later zeiden Franse autoriteiten dat hun troepen alle leden van de rompregering die in de veiligheidszone werden aangetroffen. zouden aanhouden.

Op 18 Juli nam het FPR de i olledige controle over Gisenyi over. een dag nadat de laatste soldaten van het verslagen regeringsleger waren vertrokken. De gedemoraliseerde regeringssoldaten gingen naar Goma en namen hun wapens mee. kennelijk met de goedkeuring van het leger en de grenswacht van Zaïre.

Nieuwe regering

Op 18 juli eiste de FPR, dat op dat moment het gehele land in handen had behalve de Franse veiligheidszone, de over-winning op en maakte het bekend dat Pasteur Bizimungu, een hoge FPR-functionaris en een Hoetoe, het presidentschap zou aanvaarden en dat op 19 juli een interim coalitieregering met premier Faustin Twagiramungu zou worden beëdigd.

In een toespraak op 18 juli zei Bizimungu dat de nieuwe regering gebonden was aan het Arusha-akkoord, maar hij benadrukte tegelijkertijd dat daarin enkele wijzigingen zouden moeten worden aangebracht. Dit hield onder meer in dat de Nationale Republikeinse Beweging voor Democratie en Ontwikkeling (MRND) van Habyarimana van regeringsdeelname werd uitgesloten. Hetzelfde gold voor haar nauwe politieke bondgenoot, de Coalitie voor de Verdediging van de Republiek (CDR). Beide partijen waren de voorgaande weken betrokken geweest bij de genocide. Bizimungu zei dat dc ministersposten en parleinentszetels die krachtens het akkoord aan deze partijen waren toegewezen, ten deel zouden vallen aan het FPR vanwege zijn .,bijdrage aan de st ijd tegen het dictatoriale regime". Ook liet hij weten dat de volgende dag een overgangsperiode van vijf jaar zou ingaan; krachtens het Arusha-akkoord zou de nvergangsperiode aflopen in juni 1995. De andere grote wijziging van het akkoord was dat leden van de strijdkrachten die bij de moorden waren betrokkeri. niet zouden u-orden opgenomen in het nieuwe nationale geïntegreerde leger (zie pag. 53/3-'94).

In de nieuwe regering zaten naast acht FPR-ministers ook tien vertegenwoordigers van de vier oppositiepartijen die sinds april 1992 deel uitmaakten van een overgangsregering: de Republikeinse Democratische Beweging (MDR), de Sociaal-Democratische Pal-tij (PSD), de Christen-Democratische Pai-tij (PDC) en de Liberale Partij (PL). Aan sommige van deze partijen waren in het Arusha-akkoord ministeroortefeuilles toegewezen.

Volgens commentatoren waren generaal-majoor Paul Kagame (militaire commandant van het FPR), benoemd tot vice-president en minister van defensie, en kolonel Alex Kanyarengwe (voorzitter van het FPR), benoemd tot vice-premier en minister van ambtenarenzaken, de sleutelfiguren in de nieuwe regering. Daarin zat ook minister van financiën Marc Rugenera, die deze post had bezet in de regering van wijlen premier Agathe Uwilingiyimana (zie pag. 478/3-'92 en 42413-'94). De belangrijke portefeuille van justitie ging naar de mensenrechten-activist Alphonse-Marie Nkubito.

Vluchtelingencrisis

Door de opmars van het FPR ontstond er een nieuwe stroom vluchtelingen. Aan het eind van de maand schatten hulpor-

President Pasteur Bizimingu (l.) en vice-president Paul Kagame tijdens een bijeenkomst in Kigali op 19 juli.

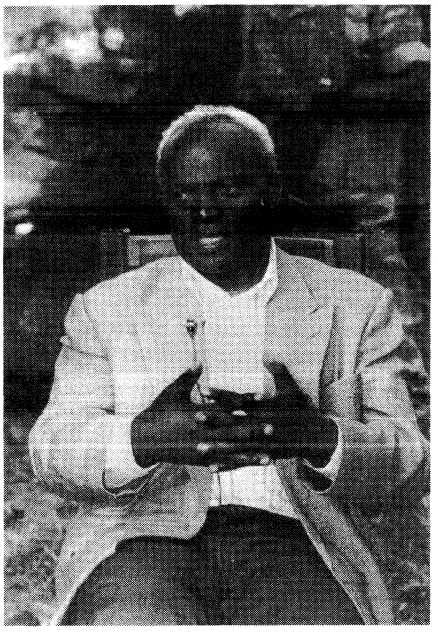

Alex Kanyarengwe, voorzitter van het FPR en vice-premier in de nieuwe orergangsregering.

ganisaties dat er omstreeks 5 mln mensen in en buiten Rwanda op de vlucht waren.

De grootste exodus km-am op gang toen het FPR optrok naar Ruhengeri en Gisenyi. Op 15 juli kwamen meer dan 500.000 mensen bij de Zaïrese grensstad Goma aan. Op 17 juli hadden zich nog eens 500.000 mensen bij hen gevoegd. Op 18 juli trokken 100.000 mensen van de Franse veiligheidszone naar de Zaïrese stad Bukavu. waar nog eens 500.000 mensen werden verwacht. De VN en de hulporganisaties werden overvallen door het totale aantal vluchtelingen en het tempo waarin ze arriveerden. In de nieuwe vluchtelingenkampen ontbraken voedsel, water, rioleringen en medische voorzieningen.

De situatie verslechterde snel nadat op 20 juli in de kampen rond Goma cholera uitbrak. De ziekte verspreidde zich snel en eiste de week daarop omstreeks 1.200 slachtoffers per dag. Aan het eind van de maand meldden gezondheidswerkers dat terwijl het aantal choleradoden aan het dalen was, de kans op ren dysenterie-epidemie groot was.

Ondanks de beëindiging van de gevechten en de inauguratie van een nieuwe multi-etnische meerpartijenregering durfden de vluchtelingen, ovenvegend Hoetoes, niet naar hun huizen in Rwanda terug te keren. Na jarenlang te zijn geïndoctrineerd met anti-Toetsi en antirebellenpropaganda, waren ze ervan overtuigd dat het FPR hen zou vermoorden.

Deze vrees werd grotendeels tegengesproken door onafhankelijke berichten. Afgezien van enkele incidenten, bleken de FPR-soldaten gehoor te geven aan de opdracht geen wraak te nemen. Het FPR maakte echter duidelijk dat het de verantwoordelijken voor de bloedbaden voor het gerecht zouden brengen. maar het benadrukte dat burgers niets te vrezen hadden. Slechts een handvol vluchtelingen hechtte geloof aan deze garanties: de overgrote meerderheid besloot echter in de erbarmelijke kampen te blij\-en.

Op 22 juli vroeg VN-secretaris-generaal Boiitros Boutros Ghali meer dan $400 mln om de in omvang toenemende ramp te bestrijden. Dezelfde dag maakte de Amerikaanse president Bill Clinton bekend dat voor $100 mln aan internationale hulpgoederen onmiddellijk naar Rwanda zou worden gevlogen. Deze luchtbrug, waarbij Amerikaanse troepen in Oeganda, Zaire en de belangrijkste Amerikaanse militaire basis in Europa, Frankfurt (Duitsland).waren betrokken. startte op 24 juli. Op 26 juli maakte Groot-Brittannië een nieuwe financiële bijdrage bekend, waarmee de Britse steun kwain op een totaal van £55 mln.

Franse terugtrekking

Op 29 juli begon de terugtocht van de Franse troepen. In de eerste fase werden 300 van de 1.500 soldaten die de veiligheidszone bewaakten, vervangen door soldaten uit Tsjaad, Kongo, Ghana en Niger. Premier Balladur zei dat zijn regering vastbesloten was de terugtrekking op 21 augustus te voltooien, de dag waarop het VN-mandaat voor de Franse operatie (zie hierboven) afliep.

Door de Franse terugtrekking werd gevreesd dat een nieuwe stroom vluchtelingen op gang zou komen. Hulporganisaties waarschuwden dat de 1,6 mln mensen in de veiligheidszone waarschijnlijk op de vlucht zouden slaan als de troepen van de nieuwe regering het gebied zouden binnentrekken, tenzij de uitgebreide UNAMIR II ter plaatse paraat was om hun veiligheid te waarborgen.

Aan het eind van de maand weigerden de vluchtelingen nog steeds naar Rwanda terug te keren Er waren berichten dat leden van de verdreven regering en hun aanhangers mensen in de kampen bedreigden en hen bevalen niet terug te keien Het bleek ook dat soldaten van het verslagen leger zich aan het hergroeperen waren en de oorlog wilden hertatten De Zairese regering ontkende dat ze deze ontwikkeling steunde Ook ontkende ze dat ze mensen belette om teiug te keren

FPR-regering breidt controle uit

In augustus poogde de regering het gehele land onder controle te krijgen. Tegelijkertijd moest ze erkennen dat de situatie in het land erg onzeker was. Op 3 augustus zei premier Faustin Twagiramungu dat het land zonder geld zat en er geen hoop op herstel was totdat de naar schatting 2 mln vluchtelingen terugkeerden om te helpen bij de wederopbouw van de economie.

Twagiramungu zei dat Rwanda ,,nietkon doen alsof er sprake was van een economische of politieke situatie, terwijl er geen bevolking was". Omdat de afgezette regering naar Zaïre was gevlucht met alle deviezenreserven van het land. zo zei hij, zouden er nieuwe Rwandese francbiljetten gedrukt moeten worden. Daarnaast overwoog de regering de invoering van een volledig nieuwe munteenheid.

De premier klaagde ook dat zijn regering geen toegang had tot het gehele land. Deels schreef hij dit toe aan het ontbreken van transportmiddelen, maar zeker ook aan de houding van de Franse troepen die in het kader van Operatie Turquoise de regering de toegang tot de in juli ingestelde veiligheidszone ten westen van Gikongoro (zie hierboven) ontzegden. Dit was voor de regering aanleiding om Frankrijk ervan te beschuldigen haar souvereiniteit te schenden en op te treden als de medeplichtigen van het verdreven regime

Een beeld van het geïmproviseerde vluchtelingenkamp in Kibumba (Zaire),35 km ten noorden van Goma (17 juli).

De Franse generaal Jean Claude Lafourcade (r)salueert op 21 augustus in Cyangugu voor kolonel Tadele Gabresloste, de commandant van de Afrikaanse eenheden van UNAMIR II, tijdens een plechtigheid waarbij de Franse militairen de controle op de veiligheidszone overdroegen aan de Ethiopische blauwhelmen.

Vorming van UNAMIR II verloopt moeizaam

Op 1 augustus waarschuwde VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali in een brief dat UNAMIR II nog lang niet de toegestane sterkte van 5.500 soldaten had bereikt. Hij wees er ook op dat een aantal regeringen aarzelde om middelen beschikbaar te stellen.

Op 9 augustus verzocht het bureau van de Hoge Commissaris voor Vluchtelingen van de VN (UNHCR)Frankrijk de terugtrekking van zijn troepen uit de veiligheidszone uit te stellen. UNHCR-functionarissen dachten dat hun vertrek voordat UNAMIR geheel was gestationeerd, zou leiden tot een nieuwe stroom vluchtelingen. Maar de Franse regering herhaalde dat ze al haar troepen volgens plan voor 21 augustus zou terugtrekken.

Nieuwe vluchtelingenstroom

De voorbereidingen van de terugtrekking van de Franse troepen gingen door ondanks de duidelijker wordende aanwijzingen dat duizenden mensen in de veiligheidszone, uit angst voor wraakacties, naar de grens met Zaïre trokken.

Op 15 augustus probeerde de nieuwe regering de lokale bevolking gerust te stellen dat ze niets te vrezen had. Minister van binnenlandse zaken Seth Sendashonga leidde een zware delegatie naar het gehied om een nieuwe massale exodus te voorkoinen. zonder veel resultaat overigens. Volgens VN-bronnen passeerden op 17 augustus meer dan 2.000 mensen de Zaircse grenspost te Bukaru Op 19 augustus was dit aantal gestegen tot 15 000 Hulporganisaties waarschuw-den dat Bukavu, waar al 320.000 Rwandezen verbleven, niet was toegerust om nog meer vluchtelingen op te vangen.

Om een herhaling te voorkomen van de situatie in Goma, waar in juli meer dan 1 mln mensen waren heen gevlucht (zie hierboven), sloot de Zaïrese regering op 20 augustus de grens in Bukavu. In de uren voordat de grens werd gesloten, passeerden duizenden in lange rijen de grens om op het laatste nippertje te ontsnappen. Nog cens duizenden echter haalden het niet.

Op 21 augustus vertrokken de laatste Franse troepen uit het gebied. Zij lieten de controle over aan 800 Ethiopische UNAMIR-leden. Deze soldaten werden onder de voet gelopen door vluchtelingen die verder naar het zuiden in paniek de grens probeerden over te steken via de Ruzizi-2-brug, waarop de vluchtelingen werden teruggedreven door Zaïrese soldaten die in de lucht schoten. Maar op 22 augustus ging de Ruzizi-2-brug weer open. De Zaïrese autoriteiten eisten echter dat de vluchtelingen met vrachtauto's naar een 10 kilometer van Bukavu gelegen nieuw kamp zouden worden vervoerd. wat aanzienlijke logistieke problemen voor de hulporganisaties opleverde.

Stationering UNAMIR II

Op 20 augustus sloeg UNAMIR II formeel haar hoofdkwartier op in de veiligheidszone, die omgedoopt werd tot zone vier en onder de verantwoordelijkheid viel van bataljons uit Ethiopië. Ghana en Franstalige Afrikaanse landen. Er werd bevestigd dat 2.564 soldaten, iets minder dan de helft, van de 5.500 man sterke eenheid waren gearriveerd. Maar verwacht werd dat dit aantal zou toenemen als het volledige Ethiopische contingent was aangekomen.

Op 30 augustus begon de regering met het aanstellen van burgerambtenaren in de voormalige veiligheidszone. Er kwamen immigratie- en douaneambtenaren langs de zuidwestelijke grens met Zaïre. Daarnaast werd er een aantal centra geopend waar voormalige regeringssoldaten. die zich wilden aansluiten bij het nieuwe leger. werden opgevangen. Ook werd bekendgemaakt dat de nieuwe veiligheidstroepen geleidelijk in kleine aantallen zone vier zouden binnentrekken. voornamelijk om strategische en geheime installaties te bewaken.

Zairese grenswachten schieten in de lucht om Rwandese vluchtelingen tegen te houden die via de Ruzizi-2-brug Zaïre wilden binnentrekken (21augustus)

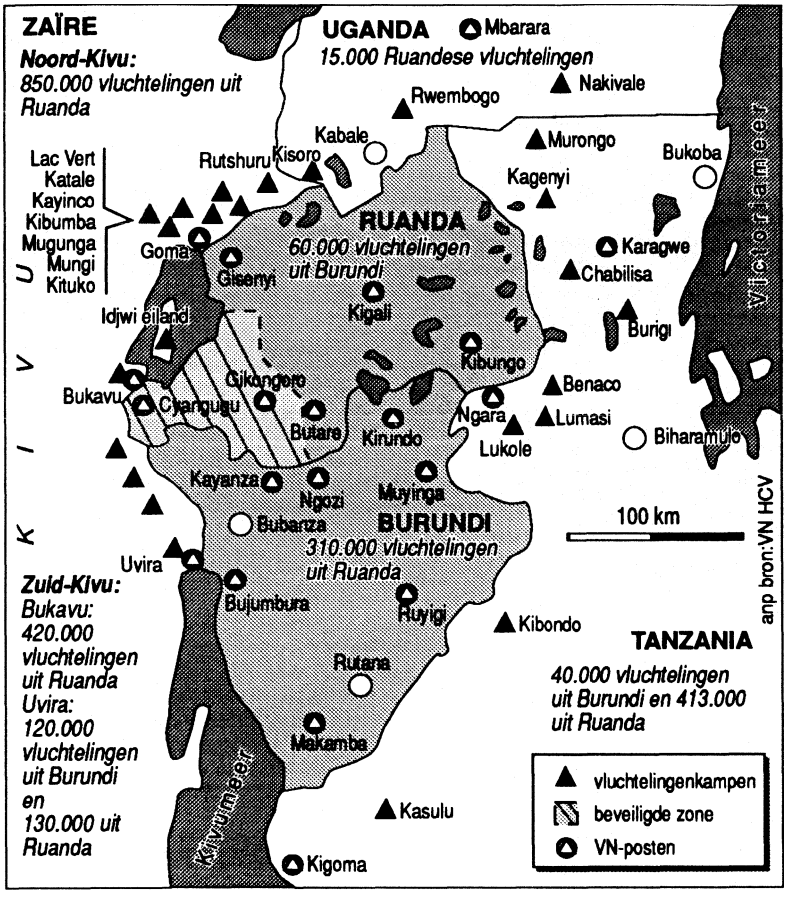

Vluchtelingenopvang in Rwanda en Boeroendi en in de buurlanden (*ANP* 29-8-1994)

Onderzoek naar schendingen mensenrechten

Op 1 augustus wees Boutros Ghali een commissie van deskundigen aan die een onderzoek moesten instellen naar ernstige schendingen van de mensenrechten. waaronder gevallen van genocide. De commissie was op 1 juli ingesteld door de Veiligheidsraad krachtens resolutie 933 (1994).

De commissie werd voorgezeten door Atsu-Koffi Amega. voormalig minister van buitenlandse zaken van Togo en lid van de Afrikaanse Commissie voor de mensenrechten en het volkenrecht. De andere leden van de commissie waren Habi Dieng, minister. van justitie van Guinee. en Salifou Fomba, professor in het internationaal recht uit Mali. De commissie moest in vier maanden een rapport opstellen over individuele verantwoordelijkheid voor ,,misdadentegen de mensheid". Op 23 augustus vroeg de cominissie 100 forensische deskundigen en 100 advocaten haar bij haar werkzaamheden te helpen.

Op 24 augustus meldde René Degni-Segui, de Speciale VN-rapporteur voor de mensenrechten (zie hierboven). dat slechts drie van de beoogde 20 menscnrechtenrapporteurs in het land waren aangekomen. Hij zei dat de nieuwe regering akkoord was gegaan met een plan om omstreeks 200 mensenrechtenrapporteurs in het land in te zetten. Hii benadrukte het belang van de uitvoering van het plan. dat moest waarborgen dat er geen wraakacties zouden plaatsvinden, waardoor de vluchtelingen werden aangemoedigd terug te keren.

Op 23 augustus maakte president Pasteur Bizimungu bekend dat twee leden van het FPR waren geexecuteerd omdat ze zich schuldig hadden gemaakt aan wraakacties. De twee mannen waren in juni veroordeeld door een krijgsraad, op het hoogtepunt van de gevechten tussen het FPR en het door Hoetoes gedoinineerde leger van de toenmalige regering. Hij meldde dat 60 andere leden van het FPR in de nabije toekomst terecht moesten staan voor soortgelijke misdrijven.

(Vor.ber.pag. 423/1 e.v.-1994)

SAHARA (WEST)

VN-VOORSTELLEN AANVAARD DOOR POLISARIO

Op 28 april 1994 maakten VN-functionarissen bekend dat het naar onafhankelijkheid strevende Frente Polisario had besloten zich neer te leggen bij resolutie 907 van de Veiligheidsraad. Deze resolutie was eind maart aangenomen en was gericht op het houden van een lang uitgesteld referendum over de toekomst van het gebied voor het einde van 1994 (zie pag. 358/1-'94).

KIEZERSIDENTIFICATIE DOOR VN NA CITSTEL VAN START

Begin juni waren de VN gedwongen de kiezersidentificatie voor het referendum over zelfbeschikking in West-Sahara uit te stellen. Krachtens de bepalingen van resolutie 907 van de VN-Veiligheidsraad van eind maart moest de VN-Missie voor het Referendum in West-Sahara (MINURSO) op 30 juni 1994 een volledige kiezerslijst overleggen.

Het identificatieuroces werd uitgesteld nadat de Marokkaanse regering bezwaar had gemaakt tegen de aanwezigheid van twee waarnemers van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE). Marokko had in 1984 zijn lidmaatschap van de OAE opgezegcl naar aanleiding van de kwestie West-Sahara. In 1982 had de OAE de eenzijdig uitgeroepen Saharaanse Arabische Democratische Republiek toegelaten (zie pag. 414/2-'88) tot de organisatie.

Maar op 28 augustus ging de identificatieoperatie formeel van start. De VN planden nu het referendum over zelfbeschikking in februari 1995 te houden. Ondanks de aanvankelijke Marokkaanse bezwaren werd de ceremoniele start door OAE-waarnemers bijgewoond.

(Vor.ber.pag. 357/2 e.v.-1994)

SAO TOMÉ EN PRINCIPE

WETSONTWERP INZAKE AUTONOMIE VOOR PRINCIPE

Op 19 april 1994 begon de Nationale Assemblée met de behandeling van een wetsontwerp dat een autonomiestatus verleende aan het eiland Principe, dat omstreeks 150 km verwijderd ligt van de zetel van de centrale regering in de Sao Tomé archipel. Het wetsontwerp voorzag in de oprichting van een regionaal parlement en van een vijf leden tellende regionale regering onder gezag van een minister te benoemen door de president van de republiek. Ook bepaalde het ontwerp dat Principe ,,samenwerkingsbanden" mocht aanknopen met naburige buitenlandse regeringen.

NIEUWE REGERING. PARLEMENT ONTRONDEN

In juli bereikten spanningen tussen pre-

sident Miguel Trovoada en de Partido de Convergemcia Democratica (PCD, de meerderheidspartij) een hoogtepunt met het ontslag van de premier. Norberto José d'Alva Costa Alegre, en de ontbinding van het parlement.

Hel ontslag van Costa Alegre op 2 juli volgde op een geschil over de controle op de begroting. Costa Alegre en de PCD hieldenvol dat de regering verantwoordelijk was voor het heheer van de begrotingsgelden en in dit opzicht slechts verantwoording verschuldigd was aan de Nationale Assemblér. President Trovoada beschuldigde de regering-Costa Alegre echter van pogingen de bevoegdheden van de president te beperken.

De PCD werd sinds april 1993 geleid door Joao do Sacremento Bonfim (minister van onderwijs, jeugd en sport), die daarmee de opvolger werd van Costa Alegre (zie pag. 480/1-'92).

Op 4 juli werd Evaristo do Espirito Santo Carvalho, tot dan toe ininister van defensie en binnenlandse orde. tot premier benoemd. Op 8 juli werd de samenstelling van een nieuwe regering bekendgemaakt, die naar verluidt grotendeels bestond uit vrienden van de president. De voornaamste leden van dit kabinet waren:

Premier, minister van defensie en binnenlandse orde - Evaristo do Espirito Santo Carvalho+; economische coördinatie - Helder Barros"; justitie en openbaar bestuur - Alberto Paulino": gezondheid - Fernando Silveira*: onderwijs, jeugd en sport - Alberto Neto*; buitenlandse zaken en samenwerking - Alberto Chong"; minister verantwoordelijk voor Principe - Silvestre Umbelina: sociale voorzieningen en milieu - Arlindo Afonso de Carvalho+.

* Nieuwe benoeming
+Anderetaken.

De benoemingen werden veroordeeld door de PCD, die Carvalho op 6 juli uit de partij stootte en presidentsverkiezingen op korte termijn eiste. Toen duidelijk werd dat de PCD zijn parlementaire meerderheid zou gebruiken om de nieuwe regering in strijd met de grondwet te verklaren, ontbond president Trovoada op 10 juli de Nationale Assemblée en schreef hij parlementsverkiezingen uit voor 2 oktober.

(Vor.ber.pag. 340/1/2-1993)

TUNESIË

LINKSE LEIDER VEROORDEELD. VRIJLATING MARZOUKI. OPRICHTING RADICALE ISLAMITISCHE PARTIJ GEMELD

Op 6 april 1994 werd de voorzitter van de verboden Communistische Arbeiderspartij. Hamma Hammani, veroordeeld tot 9,5 jaar gevangenisstraf op grond van een reeks aanklachten, zoals geweld tegen twee politieagenten die waren gestuurd om hem le arresteren, vervalsing van een identiteitsbewijs en het oprichten van een illegale organisatie.

Het proces en de veroordeling van Hammani werden door mensenrechtenorganisaties brkritiseerd. De Internationale Mensenrechtenfederatie beu-eerde dat Hammani tijdens zijn tletentie „zwaar was gemarteld".

Hammani's proces vestigde de internationale aandacht op verscheidene andere dissidenten die in gevangenschap verkeerden. Onder hen bevonden zich de vooraanstaande mensenrechtenactivist Moncef Marzouki, die bij de presidentsverkiezingen van 20 maart (zie pag. 358/3-'94) tevergeefs had getracht de strijd aan te binden inet president Zine al-Abidine Ben Ali en kort daarop was gearresteerd, en de leider van de Tunesische Algemene Vakbond (UGTT), Ahmed Kahlaoui.

In een commentaar op de veroordeling van Hammani en de gevangenschap van Marzouki werd in de *Middle* East *International* van 15 april gezegd dat de Tunesische autoriteiten .,een campagne op gang hadden gebracht om critici van de regering tot zwijgen te brengen" Volgens het bericht was de campagne ingegeven door vrees dat de politieke onrust in het buurland Algerije zich zou kunnen uitbreiden over de grens als de greep van de regering op de macht zou verslappen.

Vrijlating Marzouki

Moncef Marzouki, de oud-voorzitter van de Ligue Tunisienne pour la défensedes droits del'homme, werd op 13 juli op borgtocht vrijgelaten na een gevangenschap van meer dan drie maanden.

Bericht over oprichting radicale islamitische partij

De in Londen gevestigde krant Al-Hayat van 3 augustus meldde de oprichting van een radicale islamitische partij die een gewapende opstand in Tunesië voorstond.

De groep, geleid door Mohamed Ali el-Horani, zou de naam hebben aangenomen van de belangrijkste Algerijnse islamische partij, het Islamitische Front der Verlossing (Front islamiyue du salut, FIS). Volgens het bericht had dr in Wenen uitgegeven publikatie van de groep, El *Rajaa*, scherpe kritiek geleverd op Rachid Ghannouchi, de verbannen leider van de verboden Al-Nahda, omdat deze het gebruik van geweld had verworpen.

(Vor.ber.pag. 358/2 e.v.-1994)

JEMEN

BEGIN BURGEROORLOG TUSSEN NOORD EN ZUID

In april 1994 mislukten regionale bemiddelingspogingen om president Ali Abdullah Saleh en vice-president Ali Salim al-Bid (voorheen de respectieve leiders van Koord- eri Zuid-Jemen) er toe te brengen hun steun te betuigen aan het vredesakkoord uit februari (zie pag. 363/3 e.v.-'94).

Aan het begin van de maand braken de twee leiders in Oman in grote verbittering hun gesprekken af. Kort daarna maakte Oman hekend dat het zich terugtrok uit een gemeenschappelijke militaire commissie die belast was met het scheiden van het noordelijke en het zuidelijke leger (zie pag. **364/2-'94**). Medio april trok Jordanië. het andere Arabische lid van de coinmissir. zich terug.

Aanhoudende bemiddelingspogingen van Egyptische functionarissen konden echter niet verhinderen dat er eind april in het noorden van het land zware gevechten uitbraken tussen rivaliserende noordelijke en zuidelijke eenheden. De strijd betekende het begin van een burgeroorlog en het einde van de Jemenitische unie die vier jaar had geduurd.

Op 27 april braken tank- en artillerieduels uit tussen de noordelijke Eerste Pantserbrigade en de zuidelijke Derde Pantserbrigade in Amran, 50 km ten noorden van de hoofdstad Sanaa. De noordelijke brigade stond naar verluidt onder bevel van kolonel Ali Mohsen al-Ahmar, de zwager van Saleh. De zuidelijke brigade was in het noorden gestationeerd als on-

Ali Salem al-Bid, de leider van de Democratische Republiek Jemen

derdeel van een integratieplan uit de periode na de eenwording.

De *Guardian* van 30 april berichtte dat de zuidelijke brigade bij Amran „op de vlucht (was)gedreven" en dat bij de gevechten 700 soldaten waren gedood en 1.200 anderen waren gewond. Het ministerie van defensie in Sanaa maakte echter melding van slechts 79 doden en 119 gewonden.

Aanslag op vice-premier

Op 28 april werd vice-premier Hasan Muhammad Makki (lid van Salehs Algemene Volkscongres) gewond bij een moordaanslag in Sanaa. Bij de aanslag kwamen drie van Makki's adjudanten om het leven.

TOTALE BURGEROORLOG. AFSCHEIDING VAN HET ZUIDEN

Maanden van oplopende spanning tussen de regerende elites in Noord- en Zuid-Jemen kwamen begin mei tot uitbarsting in een totale burgeroorlog. Na minder dan drie weken strijd scheidde het Zuiden zich formeel af, waarmee een einde kwam aan de vier jaar oude fusie van de twee Jemens.

Achtergronden

Ondanks de officiële eenwording van Noord- en Zuid-Jemen in mei 1990 (zie pag. 551/1 e.v.-'90) waren de strijdkrachten, veiligheidsdiensten en bureaucratische structuren van het Noorden en Zuiden volledig intact gebleven. De diepe ideologische en tribale tegenstellingen bleven bestaan en de vorming in april 1993 (zie pag. 578/2/3 - '93) van een coalitieregering van het Algemene Volkscongres (GPC, de regerende Noordelijke partij van president Ali Abdullah Saleh) en de Jeminitische Socialistische Partij (JSP, de regerende Zuidelijke partij van vice-president Ali Salim Al-Bid) kon de kloof niet dichten. Toenemende economische problemen in 1992-1993, die vooral te wijten waren aan Salehs pro-Iraakse houding in de Golfoorlog van 1991, voedden het Zuidelijke ressentiment tegen het Noorden.

De ineenstorting van de unie begon medio 1993, toen Al-Bid zich terugtrok in Aden, zijn bolwerk in het Zuiden. De ondertekening van een vrcdesakkoord door Saleh en Al-Bid in februari 1994 (zie pag. 363/3 e.v. - '94) vermocht het afglijden naar de burgeroorlog niet te stoppen. Eind april braken de gevechten in alle hevigheid uit (zie hierboven).

Militaire ontwikkelingen in mei

Als onderdeel van de eenwording waren in totaal drie Zuidelijk eenheden gestationeerd in het Noorden, en wel in Amran, Dhamar en Saada. De vernietiging van de Zuidelijke Derde Pantserbrigade te Amran in april werd op 4 mei gevolgd door het verlies van de Basuhib-artilleriebrigade in Dhamar, die volgens de *Guardian* van 6 mei werd „weggevaagd" door de Noordelijke Presidentiële Garde.

Het Zuiden antwoordde met luchtaanvallen (een gebied waarop het superieur aan liet Noorden zou zijn), terwijl op de grond de troepen van het numeriek sterkere Noorden in de richting van Aden oprukten.

Op 4 mei werd een reeks luchtaanvallen uitgevoerd op de belangrijkste Noordelijke vliegvelden en op het presidentiele paleis in de hoofdstad Sanaa. In de vroege ochtend van 5 mei viel de Noordelijke luchtmacht doelen in het Zuiden aan. waaronder de luchthaven van Aden. De daaropvolgende dagen bleef het Zuiden luchtaanvallen uitvoeren op militaire en economische doelen in het Noorden (waaronder olie- installaties en pijpleidingenstations in Marib en Hodeida)

Beide kanten voerden raketaanvallen uit waarbij onder de burgers van Sanaa en Aden doden en gewonden vielen. Het Zuiden vuurde op 6 mei vijf Scud-raketten af op Sanaa. op 11 mei nog één die *23* mensen doodde. en op *23* nog één die tenminste 13 mensen doodde en meer dan 100 anderen verwondde. Op 11 mei werd ook de Noordelijke stad Taizz getroffen door een Zuidelijke Scud, die niet veel schade aanrichtte. Op *22* mei kwamen bij een Noordelijke raketaanval op Aden ten minste zes mensen om het leven.

Commentatoren waren erg voorzichtig bij de evaluatie van de voortgang van het conflict. Er waren weinig ooggetuigenverslagen en beide kampen kwamen met zeer tegenstrijdige berichten over hun successen op het slagveld.

Algemeen was men het erover eens dat het voornaamste militaire doel van het Noorden was geweest Aden in een snel offensief te bestormen en zo de Zuidelijke afscheidingsneigingen de doodklap te geven. Medio mei begonnen de Noordelijke troepen een aanval op drie fronten tegen Aden. Felle gevechten speelden zich af in een straal van ongeveer 60 km van de stad.

De omvangrijkste slag vond plaats bij de grote legerbasis Al-Anad. ongeveer 60 km ten noordwesten van Aden. Hoewel het Noorden erin slaagde de basis in handen te krijgen, lukte het niet haar als springplank naar Aden te gebruiken. Volgens sommige berichten werden de Noordelijke troepen ernstig belemmerd door een gebrek aan voldoende luchtsteun, waardoor Zuidelijke jachtbommenwerpers de Noordelijke soldaten naar believen konden bombarderen en beschieten.

De Noordelijke troepen trokken ook vanuit het oosten naar Aden op. De elitetroepen van de Noordelijke Amaliqa-brigade, gestationeerd in Zinjibar (aan de kust, 60 km ten noordoosten van Aden). boekten enige terreinwinst. maar stuitten op hevige tegenstand op de grond en zware beschietingen vanuit zee.

Op 15 mei deed de VN-Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen een klemmend beroep op beide partijen om één konvooi door te laten naar een Somalisch vluchtelingenkamp in Al Koud. 50 km ten oosten van Aden Ongeveer 270 Somalische vluchtelingen waren naar verluidt in Al Koud om hrt leven gekomen toen zij verzeild raakten in een gevecht tussen tankbrigades uit het Noorden en Zuiden.

Toen de opmars naar Aden stokte, veranderde het Noorden van tactiek en trok het op naar de provincie Shabwa en haar hoofdstad Ataq. Volgens berichten viel de stad op *22* mei nadat drie Zuidelijke brigades waren gedeserteerd uit protest tegen Al-Bids afscheidingsverklaring (zie beneden).

De val van Ataq was het begin van de strijd om de oliereserves van Jemen. Shabwa zelf was economisch onbetekenend met een produktie van ca. 5.000 vaten per dag (vpd) op een totale produktie van ongeveer 330.000 vpd. maar het bracht het Noorden in een goede positie om de rijkere gebieden binnen te vallen, waaronder het zwaar bewaakte Masila-veld in oostelijk Hadhramaut (het belangrijkste veld van het land). Na het uitbreken van de burgeroorlog waren de meeste niet-Jemenitische werknemers van buitenlandse oliemaatschappijen geëvacueerd, wat de voor het land zo vitale olieindustrie nog meer bedreigde. Hoewel het conflict leidde tot een kortdurende stijging van de wereldolieprijs, waren de internationale gevolgen beperkt omdat Jemen een kleine producent was.

Afscheiding van het Zuiden

Op 21 mei maakte Al-Bid vanuit zijn basis in Hadramaut, 300 km ten noordoosten van Aden), de oprichting bekend van een nieuwe Zuidelijke staat, de Democratische Republiek Jemen (DRJ).

Volgens berichten was het besluit pas genomen na verhitte discussies in de JSP, waarbij één factie een lans brak vóór de eenheid. De DRJ werd snel erkend door de eenzijdig uitgeroepen Republiek Somaliland. maar geen enkele andere staat was eind mei tot erkenning overgegaan. President Saleh zei dat de erkenning van de DRJ een „flagrante inmenging in de binnenlandse zaken van Jemen" betekende.

De DRJ vormde snel een politieke structuur die bijzonder veel weg had van de structuur van de verenigde staat. Een uit vijf leden bestaande Presidentiële Raad koos Al-Bid tot president.

Deze Raad bestond uit Al-Bid: vice-president Abdel-Rahman Ali Jiffri. leider van de (oppo-

sitionele) Zonen van de Jemen Liga; Salim Salih Muhammad, plaatsvervangend leider van de JSP; Suleiman Nasser Masoud, leider van de rivaliserende „Ali Nasser Mohammed-vleugel" van de JSP; en Abdul Kawi Makan-i, voormalige leider van het Nationale Bevrijdingsfront. Dc opname van oude politieke rivalen in de Raad werd algemeen beschouwd als een poging van Al-Bid om de aantrekkelijkheid van de nieuwe staat te verhogen.

Haider Abu Bakr al-Attas, JSP-lid en de afgezette premier van het verenigde Jemen, werd benoemd tot de toekomstige premier van de DRJ. Er werd een voorlopige Raad van Nationale Redding ingesteld als tijdelijk parlement met voorzitter Anis Hassan Yahya aan het hoofd. Binnen een jaar moesten verkiezingen gehouden worden voor een 111 leden tellend parlement

Politiek ontwikkelingen in het Noorden

Na het uitbreken van de burgeroorlog begon president Saleh (die op 5 mei voor één maand de noodtoestand uitriep) de politieke structuren van het verenigde Jemen te zuiveren van de invloed van Al-Bid en de JSP.

Al-Bid en Salim Salih Muhammad, de twee JSP-leden van de uit vijf leden bestaande Presidentiële Raad, werden ontslagen. Minister Muhammad Said al-Attar van industrie, een GPC-lid, werd benoemd tot waarnemend premier in plaats van Al-Attas. Andere JSP-ministers werden ontslagen, onder wie brigadegeneraal Haytham Qasim Tahir (defensie) en Salih Abu Bakr bin Hussain (olie en minerale rijkdommen). Nieuwe ministers werden benoemd zoals brigade-generaal Abd Rabbuh Mansur Hadi (defensie); Abd al-Qadir al-Rahman Ba Jammal (vice-premier); Faysal Uthman Bin Shamlan (olie en minerale rijkdommen): en Ahmad Musaid Husayn (transport).

Diplomatieke ontwikkelingen

In de loop van de maand mei stuurden beide kampen gezanten naar verschillende Arabische hoofdsteden om steun te verwerven. Er was echter geen openlijke Arabische of internationale reactie op het uitbreken van de burgeroorlog en de afscheiding van het Zuiden. Medio mei bezocht een delegatie van de Arabische Liga Sanaa, maar zij was niet in staat een staakt-het-vuren tot stand te brengen.

De meeste Arabische landen leken de ontwikkelingen op het slagveld af te wachten en waren huiverig een van beide partijen hun ondubbelzinnige steun toe te zeggen. Het Noorden genoot de duidelijke steun van Irak en Soedan (in die mate dat het Zuiden beide landen beschuldigde van acticvc betrokkenheid in de oorlog) en, in minder mate; van Jordanië. Het Zuiden zou de steun genieten van Egypte en een aantal Golfstaten, waaronder

Zuidelijke strijders aan het front in Saber (ca.15 km van Aden) op 15 juni

Saoedi-Arabië, dat altijd bezorgd had gekeken naar de aanwezigheid van een sterk verenigd Jemen aan zijn grenzen.

Verloop burgeroorlogin juni

De burgeroorlog ging ook in juni onverminderd door. Over het algemeen was de Democratische Republiek Jemen (DRJ, de nieuwe, op 21 mei uitgeroepen staat) in het defensief gedrongen en aan het einde van de-maand werden haar strijdkrachten en leiding min of meer belegerd in de havensteden Aden en Al Mukalla. Volgens sommige berichten waren Noordelijke troepen al delen van Aden binnengedrongen.

Het beleg van Aden. Andere militaire ontwikkelingen

In juni bestookte de Noordelijke artillerie Aden en Klein Aden onophoudelijk. Vooral Klein Aden moest het ontgelden aangezien ook de Noordelijke luchtmacht (slechtsspaarzaam ingezet in mei) het op deze ten westen van Aden gelegen plaats voorzien had, waar de olieraffinaderij en belangrijkste elektriciteitscentrale van het Zuiden gelegen zijn. Ook de watervoorziening en de riolering van Aden waren doelwit.

Op 23 juni voerde het Noorden zijn zwaarste raket- en artillerieaanval uit op Aden, waarbij tenminste 25 mensen om het leren kwamen en 140 anderen gewond raakten.

Op 11 juni bombardeerde de Noordelijke luchtmacht de luchthaven Al Mukalla, waarmee de strijd voor het eerst diep in de zuidelijke provincie Hadhramaut doordrong.

De Zuidelijke luchtmacht van zijn kant bleef in juni Noordelijke doelen bestoken. Er werden aanvallen uitgevoerd op de olieinstallaties in het Marib-blok, de belangrijkste inkomstenbron van het Noorden, en op 19 juni werd de energiecentrale in Mukha gebombardeerd, waarna er elektriciteitstekorten ontstonden in de hoofdstad Sanaa en elders in het Noorden.

Volgens sommige berichten werden de Marib-velden ook aangevallen door Oosteuropese huurlingen die door het Zuiden waren ingehuurd om zijn nieuwe. met geld van de Golfstaten van Oekraïne of Roemenië gekochte Migs-29 te vliegen.

Resoluties VN-Veiligheidsraad. VN-onderzoeksmissie. Pogingen staakt-het-vuren tot stand te brengen

Op 1 juni nam de VN-Veiligheidsraad unaniem resolutie 924 aan, waarin werd opgeroepen onmiddellijk een staakt-het-vuren in Jemen overeen te komen en direct een einde te maken aan de wapenleveranties. De resolutie vroeg VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali een onderzoeksmissie naar het gebied te sturen om verslag uit te brengen over de oorlog.

Resolutie 924 werd begroet door de DRJ. Hoewel het Noorden (dat zich de verenigde Republiek Jemen bleef noemen) zich voorzichtig achter de resolutie schaarde, liet het regime weten gekant te zijn tegen VN-inmenging in binnenlandse Jemenitische aangelegenheden.

Dat de burgeroorlog op de agenda van de Veiligheidsraad werd geplaatst was vooral te danken aan de bemoeienis van Saoedi-Arabië,

VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali (r.)met zijn speciale afgezant voor Jemen, Lakhdar Brahimi, tijdens beraad op 1 juni in Genève.

dat met de meeste andere Golfstaten en Egypte allerwegen als pro-DRJ werd beschouwd. Eind juni had nog geen land - op de eenzijdig uitgeroepen Republiek Somaliland na - de DRJ officieel erkend. Een communiqué dat aan het slot van een vergadering van de Samenwerkingsraad voor de Golf (GCC) - in Saoedi-Arabie van 4-5 juni - werd uitgegeven, was volgens sommige commentatoren een impliciete erkenning van de DRJ. Het communiqué sprak van de .,pijnlijke ontwikkelingen in Jemen ... waardoor de leiders in Zuid-Jemen de oprichting van de Democratische Republiek Jemen uitriepen". Van de zes GCC-staten had alleen Qatar bedenkingen tegen het communiqué geuit.

Op 27 juni berichtte het persbureau *AFP* dat de Amerikaanse marine in de Rode Zee twee Egyptische schepen had ontdekt met Saoedische wapens voor de DRJ.

Een VN-onderzoeksmissie onder leiding van de Algerijnse oud-minister van buitenlandse zaken Lakhdar Brahimi. speciale afgezant van Boutros Ghali, kwam op 9 juni in Jemen aan. Brahimi reisde tussen Sanaa, Al Mukalla (waar een groot deel van de Zuidelijke leiders zich bevond) en verschillende hoofdsteden in het Midden-Oosten op en neer om een staakt-het-vuren te bewerkstelligen.

Brahimi's pogingen bereikten een hoogtepunt op 20 juni toen afgezanten van het Noorden en het Zuiden in de Egyptische hoofdstad Cairo arriveerden om te praten over een staakt-het-vuren. Een ontmoeting tussen beide partijen werd uiteindelijk echter op de lange baan geschoven omdat er een fundamenteel meningsverschil rees over de wijze waarop de naleving van een staakt-het-vuren gecontroleerd zou worden.

Het Noorden. dat op zijn hoede was voor buitenlandse interventie, had aangedrongen op de hernieuwde inschakeling van de gemeenschappelijke militaire commissie (bestaande uit militairen uit Noord en Zuid en uit afgevaardigden van Oman. Jordanië. Frankrijk en de VS) die voor het uitbreken van de oorlog was opgericht (zie pag. 364/2 - '94). Het Zuiden wilde evenwel een echte multinationale vredeshandhavende operatie onder de vlag van de VN, tegelijk met een terugtrekking van het Noorden tot aan de grenzen zoals die vóór de vereniging in 1990 hadden bestaan.

Na nieuw intensief lobbyen van de Golfstaten en andere Arabische landen nam de Veiligheidsraad op 29 juni unaniem resolutie 931 aan.

De resolutie vroeg de VN-secretaris-generaal in gesprek te blijven met beide partijen om een duurzaam staakt-het-vuren tot stand te brengen. Ook werd voor het eerst aangedrongen op .,de mogelijke instelling van een mechanisme" om toe te zien op het staakt-het-vuren, de eerbiediging ervan aan te moedigen en schendingen te voorkomen.

Op 29 juni vond in New York de eerste ontmoeting plaats van vertegenwoordigers van de twee partijen sedert het uitbreken van de oorlog. Brahimi, Abdul Ali al-Karim al-Iryani (de Noordelijke minister van planning en ontwikkeling) en Haider Abu Bakr al-Attas (premier van de DRJ) bespraken onderwerpen die direct te maken hadden met de vorming van een eventuele commissie die moest toezien op de naleving van een staakt-het-vuren.

Op een tweede ontmoeting in Moskou op 30 juni, waarbij de Russische minister van buitenlandse zaken Andrej Kozyrew als gastheer opt ad, tekenden Muammad Salim Basindwah (de Noordelijke minister van buitenlandse zaken) en Salim Salih Muhammad (eenlid van de Zuidelijke presidentiële raad) een bestandsakkoord, waaronder beide partijen toezegden zich te onthouden van het gebruik van geweld in overeenstemming met VN-resolutie 924. Het staakt-het-vuren hield slechts enkele uren stand en in de vroege uren van 1 juli laaide de strijd weer op. Volgens sommige berichten was het de achtste keer sedert de aanvaarding van resolutie 924 dat een staakt-het-vuren niet werkte kort nadat het was afgekondigd. Het eerste staakt-het-vuren, waartoe de VN op 6 juni had opgeroepen, was al na zes uur mislukt.

Zuidelijk kabinet gevormd. Berichten over verdeeldheid

Op 2 juni benoemde de presidentiële raad van de DRJ een uit 30 leden bestaand kabinet. Tegelijkertijd werd een Nationale Assemblée van de DRJ beëdigd en werd een aantal militaire benoemingen bekendgemaakt.

In het kabinet waren de meeste leden van het verenigde kabinet van vóór de oorlog opgenomen die behoorden tot de JSP. onder wie premier Haider Abu Bakr al-Attas; vice-premier Muhammad Haider Masdus. minister van defensie brigade-generaal Haytham Qasim Tahir, en minister van olie en minerale rijkdommen Salih Abu Bakr bin Hussain.

Pogingen van de DRJ om een levensvatbare politiek structuur op te zetten w-erden naar verluidt ondermijnd door ernstige verdeeldheid in het Zuiden. Veel prominente JSP-leden waren naar verluidt gekant tegen de afscheiding en waren naar het buitenland gevlucht. Eind juni was niet bekend u-aar DRJ-leider Ali Salim al-Bid zich bevond en werd bericht dat Aden onder controle stond van Abd al-Rahman Ali al-Jifri, een voormalige in Saoedi-Arabie woonachtige oppositieleider en vice-voorzitter van de Presidentiele Raad.

NOORDEN WIKT BURGEROORLOG. NASLEEP. SLACHTOFFERS

De Noordelijke strijdkrachten van president Ali Abdullah Saleh brachten begin juli een verpletterende nederlaag toe aan de Zuidelijke ,,separatistische" Democratische Republiek Jemen (DRJ).die een einde maakte aan de twee maanden oude burgeroorlog. De leiders van de eenzijdig uitgeroepen DRJ vluchtten naar het buitenland en lieten de Zuidelijke hoofdstad Aden geruïneerd achter. De over inning van het Noorden was een ernstige tegenslag voor veel Arabische buurlanden van Je-

men, waarvan de meeste tijdens de burgeroorlog partij hadden gekozen voor het Zuiden. In het bijzonder dc Saoedische autoriteiten zouden diep geschokt hebben gereageerd op de capitulatie van het Zuiden.

Val van Aden en Al Mukalla. Zuidelijke leiders op de vlucht

Nadat een Xussisch initiatief voor een staakt-het-vuren op 30 juni was mislukt. lanceerden de noordelijke troepen begin juli een beslissende aanval op de Zuidelijke bolwerken Aden en Al Mukalla (in de provincie Hadhramaut).

Op 4 juli voerde de Noordelijke artillerie haar zwaarste beschietingen tot dan toe op Aden uit. waarbij ten minste 41 mensen om het leven kwamen. De volgende dag verklaarde het Noorden het vliegveld aan de rand van Aden te hebben veroverd. en op 6 juli waren de Noordelijke troepen de noordelijke buitenwijken van de stad, met inbegrip van de dichtbevolkte voorsteden Sjeik Othinan en Mansoura, binnengetrokken.

De oprukkende Noordelijke soldaten deelden water en voedsel uit onder de burgerbevolking. Sinds eind juni had Aden te kampen gehad met een ernstig tekort aan water als gevolg van de Noordelijke aanvallen op het belangrijkste waterpompstation van de stad.

In diezelfde tijd zouden de twee partijen onderhandeld hebben over de overdracht van die delen van de stad die nog in Zuidelijke handen waren. maar op 7 juli beslechtten de Noordelijke troepen het pleit door het centrum van de stad in te nemen.

Al Mukalla en de vlakbij gelegen luchthaven van Al Rayan waren op 6 juli in handen van het Noorden waren gevallen. Volgens de *Guardian* van 7 juli verliep de machtswisseling in Al Mukalla vreedzaam, nadat de inwoners en religieuze leiders de DRJ-leiders hadden verzocht de stad te verlaten. Eerder hadden de Noordelijke troepen toegezegd de stad met rust te zullen laten. Rond 10 juli was het gehele voormalig Zuid-Jemen onder controle van het Noorden. Op 27 juli hief de regering de noodtoestand in het hele land op en liet zij door het Noorden gevangengenomen zuidelijke soldaten vrij.

DRJ-leider Ali Salim al-Bid vertrok op 6 juli uit Al Mukalla naar Oman. waarna Omanitische functionarissen bekendmaakten dat hij zich uit de politiek had ,,teruggetrokken" DRJ-minister Salih Abu Bakr bin Hussain van olie en minerale rijkdommen sneuvelde bij de gevechten in Hadhramaut, terwijl andere Zuidelijke leiders Al Mukalla en Aden waren ontvlucht nog voordat de overwinning van het Noorden een feit was.

Abd al-Rahman Ali al-Jifri. vice-voorzitter van de Presidentiële Raad van de DRJ. vluchtte naar Djibouti en vervolgens naar Saoedi-Arabië, waar hij liet weten dat de guerrillastrijd van het Zuiden zou worden voortgezet. In Jifri's gezelschap zou zich een aantal DRJ-ministers bevinden.

Nasleep burgeroorlog

Na de ineenstorting van de DRJ maakte de Noordelijke regering snel een begin met het herstel van de economie en van de politieke stabiliteit.

In een brief die op 2 juli aan VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali werd overhandigd door minister Abdul Ali al-Karirn al-Iryani van planning en ontwikkeling. beloofde de regering in Sanaa vijf zaken: (i) alle militaire acties onverwijld te zullen staken in overeenstemming met resolutie 924 en 931 van de VN-Veiligheidsraad (zie hierboven): (ii) een begin tc zullen maken met hulpacties in en rond Aden: (iii) een volledige en allesomvattende amnestie te zullen afkondigen en schadevergoeding te zullen betalen voor alle doden en aangerichte schade als gevolg van de oorlog: (iv) de democratie. politiek pluralisme. vrijheid van meningsuiting. persvrijheid en de mensenrechten te zullen eerbiedigen; en (v) de nationale dialoog te zullen hervatten in het kader van de constitutionele rechtmatigheid.

Al-Iryani zei op 9 juli tegen het in Londen gevestigde Saoedische dagblad Al-Hayat dat de algemene amnestie ook bedoeld was voor Ali Salim al-Bid en de 15 andere zuidelijke leiders die daar aanvankelijk van uitgesloten waren.

Op 28 juli vergaderde al-Iryani in Genève met de speciale afgezant van Boutros Ghali, de voormalige Algerijnse minister van buitenlandse zaken Lakhdar Brahimi. De vergadering werd bijgewoond door Haider Abu Bakr al-Attas (de voormalige premier van de DRJ), hoewel al-Iryani benadrukte dat het niet om formele vredesbesprekingen ging.

De regering voerde in Sanaa besprekingen met leiders van de Jemenitische Socialistische Partij (JSP, die werd geleid door al-Bid), die zich tegen de afscheiding had verzet.

Gevolgen van de oorlog voor Aden. Aantal slachtoffers

In het hele land waren de watervoorziening. energiecentrales, olieraffinaderijen, vliegvelden en communicatiecentra geheel of gedeeltelijk verwoest. De infrastructuur in en rond Aden was er evenwel het ergst aan toe.

Eind juli werkte de olieraffinaderij van de stad weer, war het vliegveld weer in gebruik en werden aan de energiecentrale herstelwerkzaamheden verricht. Eind juli vormde het watertekort nog steeds een groot probleein. Van 21-25 juli werd de stad getroffen door een cholera-epidemie die aan minstens 28 mensen het leven kostte.

Na de oorlog werd ei op giote schaal geplunderd in Aden. waardoor de regering zich genoodzaakt zag de stad af te sluiten eri van 16-27 juli een nachtelijk uitgaansverbod in te stellen. De *Middle* East *Economic Digest* van 5 augustus meldde dat het VN-Ontwikkelingsprogramma (UNDP) in eerste instantie schatte dat het herstel van de elementaire infrastructuur en dienstensector $ 100 mln a $ 200 min zou kosten.

Op 8 juli verklaarde minister al-Iryani dat tijdens de oorlog naar schatting 7.000 mensen waren omgekomen en 15.000 gewond. Op 12 juli zei president Saleh echter dat slechts 931 burgers en militairen waren gedood en dat 5.000 anderen waren gewond geraakt. Op 27 juli schatte Saleh de kosten van de oorlog op ruim **$ 3** mrd.

(Vor.ber.pag. 363/1 e.v.-1994)

OMAN

WIJZIGINGEN IN DE ADVIESRAAD BEKENDGEMAAKT

Op 14 juni 1994 maakte de minister van binnenlandse zaken, Sayyid Badr bin Sauod bin Hareb al-Busaidi, bijzonderheden bekend van de wijzigingen die in de Adviesraad (Majlis al-shoura) van het land zouden worden aangebracht na afloop van zijn eerste zittingsperiode in december 1994.

De eerste zitting van de Adviesraad (zie pag. 116/2-'91) was geopend op 5 januari 1992 onder voorzitterschap van sjeik Abdullah bin Ali al-Qatabi. Toen werd bericht dat de 59 leden tellende raad beleidsplannen zou opstellen voor economische en sociale wetgeving, maar alleen in een adviserende capaciteit. Nu werd meegedeeld dat de raad zou worden uitgebreid van 59 tot 80 leden en dat in de hoofdstad Muscat vrouwen zich kandidaat mochten stellen.

ISLAMITISCH NETWERK ONTMANTELD

Het officiële Omanitische persbureau ONA meldde op 28 augustus dat veiligheidstroepen een netwerk van islamitische militanten hadden ontmanteld dat vanuit het buitenland werd gesteund.

Het bericht. dat de betrokken landen niet vermeldde. stelde dat meer dan 200 leden van het geheime netwerk waren gearresteerd en ondervraagd en dat velen nade hand weer waren vrijgelaten. Het persbureau *AFP* berichtte op 28 augustus dat onder de arrestanten politici, militairen. universitaire docenten en studenten waren.

(Vor.ber.pag. 364/3 e.v.-1994)

SAOEDI-ARABIË

BURGERRECHT AAN USAMA BINLADIN ONTNOMEN

Op 7 april 1994 maakten de Saoedische autoriteiten bekend dat zij hadden besloten Usama Binladin, die behoorde tot een van de rijkste koopmansfamilies van het land, de Saoedische nationaliteit te ontnemen. De autoriteiten zeiden dat de maatregel tegen Binladin was genomen ,,gezien zijn onverantwoordelijke daden, die in strijd zijn met de belangen van het koninkrijk en zijn betrekkingen met b oederstaten schaden".

Binladin zou in Soedan wonen, waar hij een vertrouweling en financier was van Hassan Abdullah al-Turabi. de leider van het fundamentalistische Nationaal Islamitisch Front. Volgens de International Herald Tribune van 9 april was het beeld van Binladin dat ..van een man die zijn enorme rijkdom ter beschikking stelt van de militante islamitische zaak van Afghanistan tot Algerije". De Saoedische autoriteiten zouden stappen tegen hem hebben ondernomen als een signaal aan ,.andere minder zichtbare groepen Saoedische miljonairs en miljardairs", dat zij hun banden met militante islamitische groepen moesten verbreken.

PRIVATISERING

Op 9 mei maakte koning Fahd privatiseringsplannen bekend.

In een toespraak aan de Koning Saoed Universiteit in Riad zei de koning dat ,,de staat van plan is ... vele van de produktieve en winstgevende diensten af te stoten zodat het nationale kapitaal erin kan participeren", waaraan hij toevoegde dat .,de staat wellicht slechts een deel van deze (diensten) zal behouden". Hij verstrekte geen nadere details over welke sectoren het ging en op welke termijn cr geprivatiseerd zou worden. Het bedrijfsleven, waar onlangs bezorgdheid was gerezen over liquiditeitsproblemen waardoor betalingen aan overheidsaannemers tot 15 maanden achterliepen. reageerde instemmend op de toespraak.

RAPPORT AMNESTY INTERNATIONAL OVER MISHANDELING VLUCHTELINGEN

De in Londen gevestigde mensenrechtenorganisatie Amnestg International verklaarde in een op 10 mei gepubliceerd rapport dat honderden Iraki's die hun toevlucht hadden gezocht in Saoedi-Arabië tijdens de Golfoorlog in 1991, willekeurig gearresteerd, gemarteld en slecht behandeld werden. Sommigen werden met opzet gedood of gedwongen naar huis terug te keren. Naar schatting 32.000 vluchtelingen waren tijdens de Golfcrisis naar Saoedi-Arabië overgebracht en opgesloten in geïmproviseerde kampen.

MINISTER BEZOEKT AZIË

De minister van olie en minerale rijkdommen. Hisham Nazer, bracht van 13-22 mei een bezoek aan de Filippijnen, China en Japan om de verkoop van Saoedische olie te bevorderen.

Op de Filippijnen praatte Nazer over verhoging van de leveranties van Saoedische aardolie door het Sauedische bedrijf Aramco, dat reeds grote belangen op de Filippijnen had. Ook in China voerde Nazer vervolgens besprekingen met vertegenwoordigers van oliemaatschappijen over mogelijke nieuwe contracten voor de levering van Saoedische aardolie. Tijdens Nazers bezoek aan Japan kwamen opnieuw plannen voor een joint venture t.b.v. een raffinaderij aan de orde, die in november voor het eerst ter sprake waren gebracht.

MEKKA-PELGRIMS GEDOOD

Officiële bronnen bevestigden op 27 mei dat op 23 mei ongeveer 270 mensen om het leven waren gekomen doordat zij onder de voet werden gelopen tijdens de jaarlijkse hadj (pelgrimstocht naar Mekka van moslims).

De doden vielen tijdens een rituele plechtigheid in Mina, 15 km van Mekka. waarbij de pelgrims stenen moesten gooien naar drie rotsen die de duivel voorstelden. De meeste slachtoffers zouden Afrikanen zijn. De Saoedische autoriteiten weten het ongeluk aan .,onmenselijk zware" omstandigheden. In juli 1990 kostte een op hol geslagen menigte in Mekka aan 1.426 pelgrims het leven (zie pag. 55/3 e.v.-'91).

Het nieuws van het ongeluk werd vermeld in een rapport van het Saoedische ministerie van gezondheid op 24 mei over de dood van 829 pelgrims die van ouderdom en aan hartaandoeningen waren overleden. Behalve de onder de voet gelopen mensen werd in het rapport gewag gemaakt van een niet nader genoemd aantal mensen die waren omgekomen doordat mensen elkaar in de drukte verdrongen. Ongeveer 2,5 mln mensen zouden volgens officiële schattingen in Saoedi-Arabië zijn aangekomen om de pelgrimstocht naar Mekka te maken.

Door de jongste ramp ontstond er opnieuw bezorgdheid over de maatregelen die waren getroffen om de veiligheid van de pelgrims te waarborgen. Op 17 mei hadden Iraanse pelgrims op het laatste moment afgezien van een demonstratie waarmee ze wilden protesteren tegen het gebrek aan voldoende huisvestingsmogelijkheden. Eerder waren ongeveer 100 Libische pelgrims op kamelen naar Saoedi-Arabië gereisd om te protesteren tegen een door de VN in april 1992 ingesteld verbod op vluchten van en naar Libië (zie pag. 565/1 e.v. '92).

SAOEDISCHE DIPLOMATEN VRAGEN POLITIEK ASIEL

Op 14 juni vroeg een hoge Saoedische diplomaat, verbonden aan de VN-missie van zijn land in New York, politiek asiel in de VS. Amerikaanse en Saoedische functionarissen onthielden zich van commentaar.

Mohammed al-Khilawi, een eerste secretaris, had eerst medio mei publiekelijk gebroken met zijn regering, toen hij in een telegram aan Saoedische leiders funtionarissen beschuldigde van corruptie en wanbeheer. Begin juni herhaalde Khiwali (diezich toen schuil hield in de VS) de beschuldigingen via een in Londen gevestigde verboden oppositiebeweging, het Comité voor de Verdediging van Legitieme Rechten in Saoedi-Arabië.

Bij zijn asielaanvraag ondertekende Khilawi een attest waarin hij verklaarde in het bezit te zijn van ongeveer 14.000 documenten die ,.een historie, patroon en praktijk (toonden) van terrorisme en schendingen van de mensenrechten. die mijn land verschrikkelijk in verlegenheid zouden brengen en het huidige regime ertoe zouden kunnen brengen vergeldingsmaatregelen tegen mij persoonlijk te nemen". In het attest beweerde hij dat de Saoedische regering financiele en andere steun had gegeven aan Hamas. de belangrijkste ,,rejectionistische" factie in de door Israël bezette gebieden. Ook beweerde hij dat de regering haar VN-missie opdracht had gegeven joodse organisaties in de VS te bespioneren. Verder beweerde Khilawi dat Saoedische functionarissen in de VS grote sommen geld uit officiële fondsen hadden misbruikt door ze bij Amerikaanse banken te deponeren en de rente voor persoonlijk gebruik op te strijken.

Op 4 juli werd bericht dat Ahmed Zaurani, de Saoedische vice-consul in Houston (Texas),zijn post had verlaten en politiek asiel had gevraagd in Groot-Brittannië. Britse en Saoedische functionarissen onthielden zich van commentaar.

In een verklaring zei Zahrani dat hij was ,,ondei-worpen aan politieke druk en dreigementen" van zijn regering vanwege een boek dat hij had geschreven over de Saoedische politiek. Hij stelde dat hij ,.inbreuken op fundamentele mcnscnrechten" in zijn land niet langer kon verdragen.

Op 26 augustus werd bericht dat de VS politiek asiel hadden verleend aan Mohammed al-Khilawi.

(Vor.ber.pag. 365/1 e.v.-1994)

AZIË

CAMBODJA

BIALEISISCHE PREMIER OP BEZOEK

Premier Mahathir Mohamed van Maleisië bracht op 14 en 15 april 1994 een bezoek aan Cambodja. Het was de eerste keer in 30 jaar dat een Maleisische premier Cambodja bezocht.

PAILIN HEROVERD DOOR RODE KHMER. BINNENLANDSE VEILIGHEID EN POLITIEKE ONWIKKELINGEN

Op 19 april heroverde de Rode Khmer zijn officiële hoofdkwartier in Pailin. een maand nadat regeringstroepen die stad hadden ingenomen (zie pag. 367/2-'94). Aan regeringszijde zouden bij het tegenoffensief zware verliezen zijn geleden.

De overwinning van de Rode Khmer volgde op een vergelijkbare ommekeer in februari en maart te Anlong Veng. de noordelijke basis van de groepering, die door regeringstroepen binnen een paar weken u erd ingenomen en weer verspeeld (zie pag. 367/1/2-'94).

Het tegenoffensief rond Pailin werd vlak voor het begin van de regentijd ingezet en markeerde daardoor het einde van het vijf maanden durende militaire offensief dat de regering in de droogtetijd tegen de Rode Khmer had gevoerd. De herovering van Pailin en Anlong Veng betekende dat de Rode Khmers weer bijna het gehele strategische gebied beheersten dat zij bij het begin van het offensief in handen hadden.

Na de herovering van Pailin reageerde zowel de Rode Khmer als de regering positief op een oproep van koning Norodom Sihanouk om begin mei deel te nemen aan rondetafel-vredesbesprekingen. Maar op 1 mei berichtte het officiële Chinese persbureau *Xinhua* dat de besprekingen waren afgelast omdat er onenigheid was over de plaats van samenkomst.

Verslechterende betrekkingen met Thailand

Het succesvolle tegenoffensief van de Rode Khmer rond het dicht bij de Thais-Cambodjaanse grens gelegen Pailin leidde tot een verslechtering van de reeds gespannen betrekkingen tussen de regeringen van Cambodja en Thailand.

Na de inname van Pailin in maart had de Cambodjaanse regering het Thaise leger beticht van samenwerking met de Rode Khmer (zie pag. 367/2/3-'94). Norodom Ranariddh, eerste premier van Cambodja, beschuldigde later het Thaise leger ervan te hebben geholpen bij de ontsnapping van Rode Khmer-leider Pol Pot van Pailin naar Thailand.

Na het tegenoffensief van de Rode Khmer te Pailin kwamen Cambodjaanse functionarissen. onder wie tweede premier Hun Sen, met nog meer aantijgingen tegen dc Thaise militairen. Agressieve ontkenningen van Thaise zijde leidden slechts tot intensivering van het verbale geweld.

Aanvallen op etnische Vietnamezen en deelnemers vredesmars

Op 9 april zouden guerrillastrijders van de Rode Khmer ten minste 13 etnische Vietnamezen hebben gedood bij een aanval op een dorp in de provincie Kandal, zo'n 30 km ten zuidoosten van Phnoin Penh (voor aanvallen van de Rode Khmer op etnische Vietnamezen in 1993, zie pag. 581/3 e.v. en 875/1-'93).

Op 30 april werden naar verluidt deelnemers aan een vredesmars in de provincie Battambang aangevallen door Rode Khmer-strijders. Daarbij zouden zeker drie doden zijn gevallen. De mars werd aangevoerd door Moha Khosananda, de boeddhistische geestelijke leider van Cambodja.

Ontvoering van Westerlingen

Begin april werden twee Britten en een Australiër in het zuidwesten van Cambodja gekidnapt door onbekende gewapende mannen. De ontvoering volgde op die van een Amerikaanse hulpverlener in maart.

De ontvoeringen vonden plaats tegen een achtergrond van groeiende onveiligheid in het hele land. Vrijwel dagelijks werd melding gemaakt van berovingen en schermutselingen langs de voornaamste hoofdwegen.

Vrijlating van Amerikaanse en Cambodjaanse gijzelaars

Op 11 mei werden Melissa Himes, een Amerikaanse hulpverleenster, en twee van haar Cambodjaanse collega's vrijgelaten nadat guerrillastrijders van de Rode Khmer hen ruim een maand hadden vastgehouden (zie hierboven)

„Ronde-tafel"-conferentie in Pyongyang

Op 27 en 28 mei woonden leiders van de Cambodjaanse regering en van de Rode Khmer een ronde-tafelconferentie bij over .,vrede en nationale verzoening" in Pyongyang, de hoofdstad van Noord-Korea De conferentie was georganiseerd door koning Norodom Sihanouk. die ook optrad als voorzitter.

Een poging van de koning om begin mei gesp ekken te organiseren was mislukt (zie hierboven). De regering verwierp vervolgens

De Cambodjaanse koning Norodom Sihanouk vertrok op 18 mei vanuit Phnom Penh naar Beijing, nadat zijn pogingen om vredesbesprekingen tussen de regering en de Rode Khmer tot stand te brengen waren mislukt.

het voorstel van Sihanouk om de Rode Khmer aan te moedigen deel te nemen aan nieuw te houden verkiezingen (zij hadden geweigerd deel te nemen aan door de VN gecontroleerde verkiezingen in mei 1993, zie pag. 583/1 e.v.-'93).

De vorige keer dat de twee tegenstanders elkaar hadden ontmoet was in december 1993 in de Thaise hoofdstad Bangkok, toen Khieu Samphan, in naam de leider van de Rode Khmer, sprak met eerste premier Norodom Ranariddh (zie pag. 366/2-'94). Beide leiders woonden de gesprekken in Pyongyang bij, evenals de tweede premier Hun Sen en de voorzitter van de Nationale Assemblée Chea Sim.

In een verslag voor de regeringsradio op 28 mei werd gemeld dat een voorstel voor een staakt-het-vuren van Sihanouk tijdens de besprekingen was aangenomen door afgevaardigden van de regering maar was verworpen door Khieu Samphan. Beide zijden stemden er echter wel mee in een ,,ronde-tafelcommissie voor vrede en verzoening" op te richten, die op 15 juni in Phnom Penh voor het eerst bijeen zou komen.

Aanval van de Rode Khmer op Battambang

Voorafgaand aan de gesprekken in Pyongyang waren er aanhoudende gevechten in West-Cambodja. Troepen van de Rode Khmer hadden half april hun officiële hoofdkwartier in Pailin weer ingenomen (zie hierboven) en be-

w
gin mei trokken zij op naar het noorden in de richting van Battambang. de t eede grote stad van Cambodja.

Hoewel siecnts een relatiet klein aantal strijders van de Rode Khmer aan de aanval deelnam. waren hoge officieren en regeringsfunctionarissen naar de hoofdstad Phnom Penh gevlucht. waarna dc regeringstroepen in Battambang zich zouden hebben teruggetrokken zonder enige weerstand te hebben geboden. Versterkingen van de regering konden uiteindelijk de stad ontzetten, maar volgens sommige analisten was de Rode Khmer nog nooit zo dicht bij de inname van een belangrijke stad geweest sinds zij in 1979 door Vietnam was verdreven.

Volgens berichten in de Westerse pers in mei zouden de regeringen van de VS, Australië en Frankrijk allemaal serieus overwegen in te gaan op een verzoek van koning Sihanouk om nieuwe wapens en munitie te leveren.

„Ronde-tafel"-besprekingen mislukt. Rode Khmer-functionarissen uitgewezen

Op 15 en 16 juni vonden in de hoofdstad Phnom Penh besprekingen plaats tussen de Cambodjaanse regering en functionarissen van de Rode Khmer. zoals eind mei was afgesproken tijdens een ontmoeting op hoog niveau in Noord-Korea (zie hierboven). De ontmoeting eindigde echter in een impasse. De Rode Khmer verwierp een voorstel van de regering voor de afkondiging van een staakt-het-vuren met ingang van 30 juni, en eiste dat voorafgaand aan een bestand onderhandelingen zouden beginnen over een akkoord inzake machtsdeling.

In reactie op het mislukken van de besprekingen gelastte de regering op 17 juni de sluiting van het complex van de Rode Khmer in Phnom Penh (dat was opgericht in het kader van het in 1991 in Parijs gesloten vredesakkoord) en op 20 juni werden de laatste Rode Khmer-functionarissen het land uitgewezen.

De Cambodjaanse Volkspartij (CPP), een van de twee belangrijkste leden van de regeringscoalitie, was de stuwende kracht achter de uitwijzing van de Rode Khmer. waartegen leidende figuren van Funcinpec. de andere grote component van de coalitie, zich verzetten. Zij stonden juist achter de pogingen van koning Norodom Sihanouk om tot een formule te komen voor de integratie van de Rode Khmer in het politieke stelsel.

In een vraaggesprek met de Far Eastern Economie *Review* van 16 juni had Sihanouk voorgesteld een regering van nationale eenheid onder zijn rechtstreekse gezag te vormen. Dit idee was echter onmiddellijk verworpen door tweede premier en belangrijk CPP-leider Hun Sen. die in een schriftelijk antwoord aan Sihanouk verklaarde dat hij „diep geschokt" was door het voorstel. Hun Sens reactie werd door analisten gezien als onderdeel van een CPP-campagne om haar greep op de regering te consolideren. een strategie die tot ernstige verdeeldheid binnen Funcinpec had geleid.

LENING VAN HET IMF

Op 6 mei keurde het IMF een lening voor drie jaar goed in het kader van de uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESAF) met een totale waarde van SDRs 84 mln (ongeveer $ 120 mln). De lening diende ter ondersteuning van het economische aanpassings- en hervormingsprogramma van de regering voor 1994-1996. De eerste jaarlijkse lening van SDRs 28 mln (circa $ 40 mln) zou in twee gelijke halfjaarlijkse termijnen worden uitgekeerd. De eerste termijn zou direct beschikbaar zijn.

Op 4 april had de raad van bestuur van het IMF toestemming verleend voor een speciale verhoging van het IMF-quotum voor Cambodja van SDRs 25 mln naar SDRs 65 mln. Dit was de eerste quotumverhoging sinds 1970.

VERMEENDE COUPPOGING

De regering beweerde begin juli een couppoging te hebben verijdeld. Het komplot was volgens regeringsberichten beraamd door Norodom Chakkrapong, een voormalige vice-premier en een zoon van koning Norodom Sihanouk, en generaal Sin Song, een vroegere minister van binnenlandse zaken. Beiden waren lid van de Cambodjaanse Volkspartij (CPP) die uit de regering was gestoten nadat zij verwikkeld zou zijn geweest in een eerdere couppoging in juni 1993 (zie pag. 585/1-'93).

Op 2 juli hadden regeringstroepen op vreedzame wijze de opmars tegengehouden van circa 300 opstandige militairen die vanuit de oostelijke provincir Prey Veng in de richting van Phnom Penh trokken. De volgende dag kwam de regering in actie tegen de vermeende samenzweerders: Sin Song werd. onder huisarrest geplaatst en Chakkrapong kreeg opdracht naar Maleisië in ballingschap te gaan. Een derde CPP-lid, staatssecretaris van binnenlandse zaken Sin Sen, werd vervolgens gearresteerd.

Eveneens op 3 juli arresteerden de autoriteiten 14 Thaise onderdanen – onder wie een aantal vermeende experts op het gebied van wapens: explosieven en telecommunicatie – op de luchthaven van Phnom Penh. De Thaise regering reageerde verontwaardigd op de arrestaties; zij beweerde dat de 14 personen taxichauffeurs en arbeiders waren die in Cambodja werk zochten.

Hoge regeringsfunctionarissen kwamen snel met de bewering dat zij een omvangrijke rebellie hadden verijdeld. Maar sommige commentatoren trokken in twijfel of Sin Song en Cliakkrapong wel de militaire en politieke machtsbasis hadden om een staatsgreep te plegen. Een bericht in de *Far* Eastern Economie Review van 14 juli stelde dat beschuldigingen de ronde deden „over de identiteit van degenen achter het komplot, cn zelfs over het doel van het komplot zelf". Het bericht ging nader in op geruchten waa in de rivalen Sar Kheng, de vice-premier en mede-minister van binnenlandse zaken, en Hun Sen. de tweede prrmier. als de sleutelfiguren in het komplot werden afgeschilderd. Sommige regeringsfunctionarissen en diplomatrn beweerden dat de coup-

Chan Youran (m.), een vertegenwoordiger van de Rode Khmer; bij aankomst in Phnom Penh op 13 juni voor het bijwonen van de besprekingen tussen de regering en de Rode Khmer. In juli werd hij tot vice-premier in de „regering" van de Rode Khmer benoemd.

Prins Norodom Ranariddh (l.),eerste premier. en Hun Sen. tweede premier. tijdens overleg in de Nationale Assemblée op 4 juli voor het debat over het wetsontwerp dat de Rode Khmer buiten de wet stelde.

poging en de daarop volgende repressie onderdeel waren van dezelfde ,,geënsceneerde manoeuvre" welke erop gericht was afwijkende meningen in de regering tot zwijgen te brengen.

RODE KHMER BUITEN DE WET GESTELD. VORMING VAN ,,REGERING" DOOR RODE KHMER

Op 7 juli keurde de Nationale Assemblée een wetsontwerp goed dat de Rode Khmer buiten de wet stelde. Volgens de nieuwe wet konden leden van de Rode Khmer gevangenisstraffen tot 30 jaar krijgen, hoewel de wet voorzag in een amnestieperiode van zes maanden voor de gewone guerrillastrijders.

Na de goedkeuring van het wetsontwerp verzocht eerste premier Norodom Ranariddh andere landen de activa van de Rode Khmer in beslag te nemen en op hun grondgebied verblijvende strijders van de Rode Khmer naar Cambodja uit te M-ijzen. Het verzoek inzake de confiscatie van activa had vooral betrekking op Thailand.

Aan het slot van een ,,speciale bijeenkomst", die op 9 en 10 juli plaatsvond. maakte de Rode Khmer de vorming bekend van een ,,voorlopige regering van nationale eenheid en nationale redding", die haar hoofdkwartier had in de noordelijke provincie Prey Vihear. De samenstelling was als volgt:

Premier, nationaal leger - Khieu Samphan: vice-premier, buitenlandse zaken. verdediging van nationale cultuur, literatuur en gewoonten - Chan Youran; plattelandsgebieden, landbouw en waterbeheer - Mak Ben: immigratie - Im Sophead; arbeid - Kao Bunheng; onderminister van het nationaal leger - Pich Cheang; speciaal adviseur van de premier voor volksgezondheid - Chuon Choeun.

BUITENLANDERS GEGIJZELD DOOR RODE KHMER

Op 26 juli overvielen strijders van de Rode Khmer, naar verluidt met hulp van plaatselijke leden van het geregelde leger, vanuit een hinderlaag een trein in de zuidelijke provincie Kampot. Zij ontvoerden een aantal passagiers, onder wie drie Westerse toeristen: een Australiër, een Brit en een Fransman.

Aanvankelijk risten de *ontvoerders* een losgeld van ca. $ 150.000 in goud voor de vrijlating van de gijzelaars Maar op 15 augustus meldde de geheime radiozender van de Rode Khmer dat de gijzelaars veilig zouden terugkeren als de regeringen van Australië. Groot-Brittannië en Frankrijk alle militaire hulp aan de Cambodjaanse regering staakten. De ambassadeurs van de drie landen kregen tot uiterlijk 30 augustus de tijd de stopzetting van de militaire hulp *openbaar en* openlijk bekend te maken. Maar op 30 augustus waren zulke toezeggingen niet gedaan en de drie Westerse gijzelaars bleven onder controle van de Rode Khmer.

Op 21 augustus leverde eerste premier Norodom Ranariddh kritiek op de inmenging van Westerse regeringen en media, welke naai- zijn zeggen pogingen van de regering om de vrijlating van dc gijzelaars via onderhandelingen te regelen had geschaad. De volgende dag ontzegde Ranariddh alle diplomaten en buitenlandse journalisten de toegang tot de provincie Kampot.

BERICHTEN OVER SCHENDINGEN VAN MENSENRECHTEN DOOR LEGER

De Far Eastern *Economic* Review van 18 augustus publiceerde details van een vertrouwelijk rapport van het VN-Centrum voor Mensenrechten. Daarin werd

De drie Westerse gijzelaars in Phnom Vuor: v.r.n.l. Mark Slater (Brit), Jean-Michel Braquet (Fransman) en David Wilson (Australier). De foto werd op 2 september vrijgegeven.

beweerd dat hoge officieren van de militaire inlichtingendienst een ,,terreurbewind in westelijk Cambodja" uitoefenden.

Het rapport stelde dat eenheden van de militaire inlichtingendienst in de provincie Battainbang ..gebruik maakten van ruime en ongerontroleerde bevoegdheden welke zij in de provincie hebben oin arrestaties te verrichten, gevangen te zetten. te ondervragen. te martelen en te executeren (en)om. naast hun militaire inlichtingenwerk, meer lucratieve activiteiten te ontulooien". Bii een van de ernstigste incidenten zouden leden van de militaire inlichtingendienst, zo werd beweerd, zeker 35 gevangenen in een detentiecentrum in het district Clieu Kmao van Battambang hebben terechtgesteld tussen juli 1993 en mei 1994. Getuigen beweerden dat de levers en andere lichaamsdelen van sommige slachtoffers door soldaten waren gekookt en opgegeten.

Het rapport werd ingediend bij de Cambodjaanse regering die een speciale commissie van onderzoek benoemde om de beschuldigingen te controleren. Deze commissie had op 22 juli gerapporteerd dat er geen geloofwaardig bewijsmateriaal was aangetroffen voor het hestaan van geheime gevangenissen en martelcentra die gerund werden door de militaire inlichtingendienst.

INVESTERINGSWET EN IMMIGRATIEWET

De Cambodjaanse Nationale Assemblée keurde op 4 augustus een investeringswet goed na ,,maanden van ruziën tussen concurrerende belangen in de regering en diepgaande herzieningen van het ontwerp", aldus de *Financial* Times van 6 augustus.

Prikkels om te investeren waren onder meer vrijstelling van belasting voor winst gedurende acht jaar, en volledige vrijstelling van importheffingen op bouwmaterialen, uitrusting. grondstoffen en halffabrikaten voor diverse categorieën ondernemingen zoals bedrijven die minstens 80 procent van hun produktie exporteerden, ondernemingen die in speciale ontwikkelingszonec gevestigd waren, bedrijven in de toeristensector, arbeidsintensieve industrieen. producenten voor de infrastructuur of energiebedrijven,

Op 26 augustus keurde de Nationale Assemblee een omstreden immig atiewet goed, met bepalingen voor de deportatie of uitwijzing van vreemdelingen waardoor, volgens sommige berichten, de uitzetting van etnische Vietnamezen op grote schaal mogelijk werd.

In diverse brieven, die eind augustus aan Cambodjaanse leiders werden gestuurd, gaven Vietnamese leiders uiting aan hun bezorgdheid over de nieuwe wet.

(Vor.ber.pag. 366/1 e.v.-1994)

FILIPPIJNEN

NIEUWE STAFCHEF BENOEMD

Op 4 april 1994 benoemde president Fidel Ramos de commandant van de landmacht, luitenant-generaal Arturo Enrile, tot stafchef van de strijdkrachten

Enrile nam het commando op 12 april over van generaal Lisandro Abadia (benoemd in april 1991, zie pag. 726/3-'91), die werd gepensioneerd. Als commandant van het leger (sinds april 1991) werd Enrile opgevolgd door brigade-generaal Romulo Yap. Enrile had in december 1989 een hoofdrol gespeeld bij de beeindiging van een poging tot staatsgreep tegen de regering van de toenmalige president Corazon Aquino. Hij wist soldaten die de Makati-wijk (het financiële centrum van Manila) hadden bezet. ertoe te bewegen naar de kazerne terug te keren (zie pag. 71713-'91).

HOGE COMRIUNISTISCHE LEIDERS GEVANGEN GENOMEN

Op 4 mei namen veiligheidstroepen een vooraanstaand lid van de Filippijnse Communistische Partij (CCP) gevangen, waarvan de gewapende vleugel, het Nieuwe Volksleger (NPA), verwikkeld was in een guerrilla-oorlog met de regering.

Wilma Tiamzon. die in Manila werd aangehouden toen zij voor medische behandeling ondenveg was naar het ziekenhuis. zou de secretaris-generaal van de CCP zijn en een belangrijk aanhanger van de oprichter van de partij, Jose Sison, die in ballingschap in Nederland verbleef. De invloed van Tiamzon was toegenomen na een diepe scheuring in de partij in 1992, waarbij Sison verzet kreeg van hoge partijbonzen en NPA-leden. Prominent onder hen was Felimon Lagman, de leider van de beruchte Alex Boncayao-brigade, een stedelijk doodseskader van het NPA dat verantwoordelijk was voor talloze aanslagen op de veiligheidstroepen van het land en op Amerikaans militair personeel

Op 16 mei kreeg Wilma Tiamzon in het ziekenhuis bezoek van president Fidel Ramos. Na deze ontmoeting liet Ramos haar. in een poging om vaart te zetten achter de lopende vredesonderhandelingen tussen de regering en het NPA, onder toezicht plaatsen van de bisschoppenconferentie van de Filippijnen.

Op 27 mei werd bekendgemaakt dat Lagman in Manila was gevangengenomen door agenten van de marine-inlichtingendienst. Zijn arrestatie kwam twee dagen na de aanhouding van 11 sympathisanten van de Alex Boncayao-brigade wegens deelname aan een demonstratie op staat waarvoor geen toestemming was verleend.

LOKALE VERKIEZINGEN

Op 9 mei werden verkiezingen gehouden voor functies in de 41.900 barangays, de geografische en politieke basiseenheden van het land.

Dit waren de eerste verkiezingen tijdens het presidentschap van Ramos Er. waren in totaal 827.742 kandidaten bij betrokken en de verkiezingen werden door de verkiezingscommissie vrij en eerlijk genoemd. Maar tijdens de campagne vonden in totaal 26 mensen de dood bij gewelddadigheden die samenhingen met de verkiezingen, en in 274 dorpen werden de verkiezingen opgeschort. in veel ge\-aller1 wegens de aanwezigheid van paramilitaire troepen.

WET VOOR LIBERALISERING VAN HET BANKWEZEN

Op grond van een nieuwe wet die op 18 mei door president Ramos werd ondertekend, werd de binnenlandse banksector, waarvan de inefficiëntie al lang werd bekritiseerd, opengesteld voor meer buitenlandse concurrentie.

De wet voor liberalisering van het bankwezen bepaalde dat in de volgende vijf jaar maximaal 10 nieuwe buitenlandse banken tot het land konden worden toegelaten. Elke bank zou echter maar zes filialen mogen hebben en zou een minimumkapitaal van 210 mln pesos ($ 1 = 26,95 pesos op 3 juni 1994) moeten aanhouden Alleen de 150 grootste banken van de wereld of de vijf grootste banken van een bepaald land zouden voor vestiging in aanmerking komen. Op grond van de wet konden buitenlandse banken nu ook maximaal 60 procent bezitten van een lokale instelling, terwijl tot dan toe slechts een aandeel van 40 procent was toegestaan.

Op dat moment waren er 3% commerciele banken op de Filippijnen, waarvan slechts vier een filiaal van een buitenlandse bank waren. De wet voor liberalisering van het bankwezen maakte deel uit van een hervormingsproces dat was bedoeld om de toegang van andere landen tot de Filippijnse economie te verbeteren. Bovendien kwam men met deze wet tegemoet aan een van de voorwaarden van het IMF voor een nieuw krediet van circa $ 650 mln ter ondersteuning van een drie jaar durend programma voor economische groei.

OFFENSIEF TEGEN MILITANTE MOSLIMS

Op 3 juni begonnen drie bataljons mariniers, geassisteerd door eenheden van de Filippijnse nationale politie, een offensieftegen de Abu Sayyaf, een groep van militante moslims. Deze groep werd verantwoordelijk gehouden voor talloze bomaanslagen en ontvoeringen op de eilanden Jolo en Basilan en in naburige gebiedsdelen.

Er werden hevige gevechten gemeld toen de guerrillastrijders zich tegen de operatie ver-

zetten en er deden zich explosies voor in verscheidene steden in de regio ter vergelding van het offensief. Zo ontplofte op 5 juni een krachtige autobom in Zamboanga op het eiland Mindanao. waarbij 28 ge onden vielen.
De militairen wisten op 6 juni het hoofdkwartier van de groep op Jolo te veroveren, maar de rebellen reageerden met de gijzeling van een aantal christenen op Basilan. die zij naar hun bolwerk in de bergen midden op het eiland probeerden te ontvoeren. Achtervolgd door regeringstroepen vermoordden de guerrillastrijders 15 van de mannelijke gijzelaars: één gijzelaar bleef in leven ondanks ernstige schotwonden. Op 13 juni werden 20 andere gijzelaars vrijgelaten nadat de plaatselijke overheid $ 7 700 aan de groep had betaald. Onderhaiidelingen over de vrijlating van de laatste gijzelaar. een rooms-katholieke priester, mislukten omdat de rebellen hem wilden houden als menselijk schild. Met lucht- en artilleriesteun namen de regeringstroepen op 22 juni het grootste rebellenkamp op het eiland in na een hevig vuurgevecht. De verblijfplaats van de priester bleef echter onbekend.

PARLEMENTAIRE INSTEMMING MET AMNESTIE

Op 2 juni werd bericht dat het parlement had ingestemd met een amnestieaanbod aan alle opstandelingen - van extreem rechtse oud-militairen tot het communistische Nieuwe Volksleger (NPA). De amnestie was voorgesteld door president Fidel Ramos in een poging opstandelingen over te halen in onderhandeling te treden met zijn regering.

In Indonesië waren al onderhandelingen gaande met het Moro Nationale-Bevrijdingsfront (MNLF), de grootste moslim-afscheidingsbeweging van het land. Na gesprekken in Nederland met leiders van het NPA werd op 15 juni bekendgemaakt dat ook de communistische opstandelingen zich bereid hadden verklaard in de loop van het jaar de vredesbesprekingen te hervatten

Felimo Lagman, de leider van de heruchtr Alex Boncayao-brigade van het NPA, werd op 19 juni op borgtocht vrijgelaten.

IMF-KREDIET

Het IMF keurde op 24 juni een krediet goed ter waarde van SDR 474,5 mln (ca. $ 684 mln) krachtens de uitgebreide fondsfaciliteit (EFF). Het krediet zou in de komende drie jaar beschikbaar worden gesteld ter ondersteuning van het regeringsprogramma op middellange termijn voor economische en financiële hervorming.

CONTROVERSE OVER BEOOGDE BTW-VERHOGING

De invoering van een herziene BTW, die werd bepleit door president Fidel Ramos en die op 1 juli moest ingaan, werd door het Opperste Gerechtshof op 30 juni opgeschort, in afwachting van een uitspraak over zeven bezwaarschriften waarin werd gesteld dat de nieuwe wet in strijd met de grondwet was en op onjuiste wijze tot wet was verheven.

Ramos was er in mei in geslaagd goedkeuring te venverven voor een wet die de Filippijnse BTW-wet van 10 procent (aanvaard in 1988) amendeerde door talrijke mazen te dichten en de werking ervan uit te breiden tot vele dienstverlenende bedrijven, waardoor volgens ramingen extra inkomsten van 8,3 mrd peso's per jaar of 0.5 procent van het Bruto Nationaal Produkt (BNP) beschikbaar kwamen. De verheffing tot wet van het BTW-voorstel door de Senaat. waarin de regeringscoalitie niet over een meerderheid beschikte, werd beschouwd als een belangrijke overwinning voor Ramos' hervormingsprogramma Wijzigingen in de BTW zouden een vitale rol spelen in plannen om het forse begrotingstekort van de Filippijnen tc reduceren van 2.7 procent van het BNP in 1993 tot 2.5 procent in 1994 en 0,5 procent tegen 1996. De bekrachtiging van de BTW-hervorming werd beschouwd als de laatste en beslissende stap naar het verwerven van een omvangrijke IMF-kredietfaciliteit wat een zegel van fiscale goedkeuring zou verschaffen en zo verdere internationale hulp zou stimuleren.

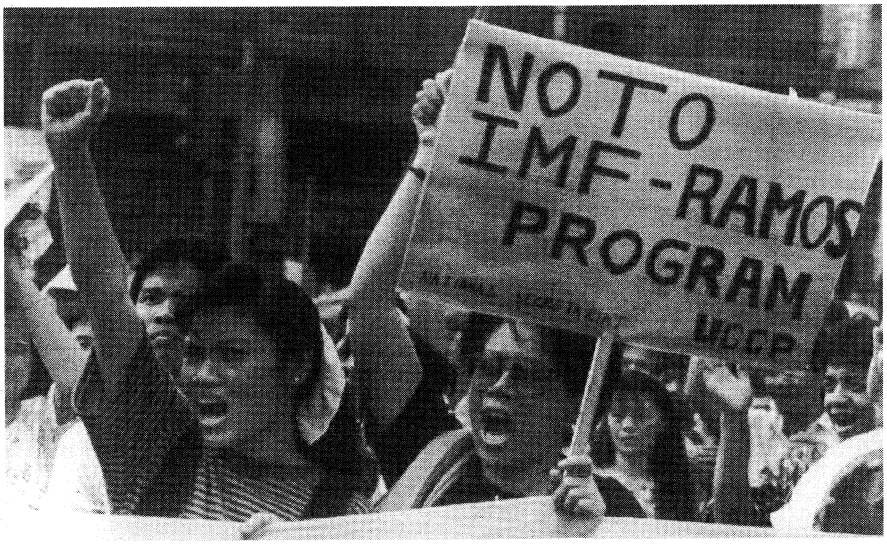

Het economische beleid van president Fidel Ramos en de rol van het IMF leidden op 9 februari tot een protestbetoging van ca. 15.000 demonstranten bij het presidentiele Malacanang-paleis.

Na de goedkeuring van de wet waren de tegenstanders ervan evenwel een markante en uiterst effectieve campagne tegen de wet gestart. Naar mate deze campagne intensiever werd - aangespoord door de klacht dat de nieuwe wet tekenend was voor de aanhoudende ondergeschiktheid van het land aan zijn vroegere koloniale heerser, de VS - sprak een toenemend aantal Congresleden zich tegen de hervorming uit en richtte zich tot het Opperste Gerechtshof met het verzoek deze van onwaarde te verklaren. Pogingen van Ramos oin deze actie door uitvoerende maatregelen te ondermijnen - in het bijzonder het verlenen van BTW-ontheffingen op terreinen als de verkoop van kranten en schoolboeken - verwikkelde hem in beschuldigingen dat hij zijn boekje te buiten was gegaan.

De oppositiecampagne tegen de nieuwe wet vond haar hoogtepunt in de bezwaarschriften en de injunctie van het Opperste Gerechtshof. Voorts was er een groeiende beweging binnen het parlement om de maatregel in te trekken. Niettemin bleef Ramos pogen steun te verwerven voor de wet en in zijn toespraak over de toestand van de natie op 25 juli deed hij een beroep op parlementsleden ,,populistische pressie" te weerstaan en de creatie van een ,,staat met stemmenlokkende subsidies" te voorkomen. Voorts waarschuwde hij dat, als de wet niet werd ingevoerd, besnoeiingen van de uitgaven noodzakelijk zouden zijn, waaronder een beperking op het niveau van de discretionaire fondsen die het Congres naar eigen goeddunken kon gebruiken. Maar de verslechtering in de relatie van de president met het Congres bleek op 23 juli uit het aftreden van minstens 20 leden van de regeringscoalitie. onder wie de leider van de meerderheid in het Huis van Afgevaardigden, Ronaldo Zamora.

SCHULDENHEKSCHIKKING

Op 20 juli maakte de regering bekend dat zij op korte termijn vervallende schulden aan de Club van Parijs (Westerse crediteurenlanden) in de orde van $ 500 mln had herschikt. Het akkoord. op grond waarvan alle hoofdsommen en

vrijwel alle rente die tussen augustus 1994 en eind 1995 moest worden afgelost u-aren herschikt, opende voor de Filippijnen de mogelijkheid om nieuwe buitenlandse hulp in de orde van $ 2 mrd los te krijgen

UITSCHAKELING ABU SAYYAF-GROEP GEMELD

Luitenant-generaal Orlando Soriano. de legercommandant van het zuidelijk opperbevel, beweerde op 10 augustus dat de regeringstroepen de Abu Sayyaf-groep van militante moslims (zie hierboven) volledig hadden ,,vernietigd".

Soriano maakte op 7 augustus melding van de dood van de groepsleider Brahama Sali en twee van diens belangrijkste commandanten en gaf vei-volgens uiting aan zijn vertrouwen dat er nu een eind was gekomen aan de activiteiten van de groep. Op 8 augustus had de groep de rooms-katholieke priester Cirilo Nacorda vrijgelaten. die in juni op het eiland Basilan met ca. 50 andere christenen was gegijzeld. De ontvoerders hadden in juli 15 gijzelaars gedood. maar later de overigen vrijgelaten behalve Nacorda voor wie zijn een losgeld van $ 115.000 hadden geëist. Door velen werd verondersteld dat het losgeld was voldaan. Na zijn vrijlating weigerde Nacorda te bevestigen dat Sali dood was.

AKKOORD MET RAM-REBELLEN

Nadat de opstandige Revolutionaire Nationalistische Alliantie (RAM) op 12 augustus had bekendgemaakt dat zij regeringsprogramma's zou steunen die de ,,burgerijten goed komen", ondertekende deze beweging op 26 augustus een akkoord met de regering over electorale hervormingen. Dit akkoord, waarin een anti-dynastiebepaling was opgenomen, deed een beroep op het Congres een verkiezingscode goed te keuren.

(Vor.ber.pag. 290/2 e.v.-1994)

NEPAL

VLUCHTELINGENAKKOORD MET BHOETAN IN WERKING

Tijdens besprekingen van 4-8 april 1994 in de Nepalese hoofdstad Katmandu kwamen Nepal en Bhoetan overeen tot uitvoering over te gaan van de eerste fasen van het bilaterale vluchtelingenakkoord dat zij in oktober 1993 hadden ondertekend (zie pag. 368/1-'94).

Een gezamenlijk verificatieteam van 10 leden - vijf uit elk van beide landen - zou de status moeten vaststellen van meer dan 100.000 Bhoetanese vluchtelingen van Nepalese afkomst die in vluchtelingenkampen in het oosten van Nepal bivakkeerden. In juli 1993 hadden beide landen besloten tot de oprichting van een gezamenlijk comité van toezicht op het vluchtelingenprobleem. Dit vraagstuk had de betrekkingen tussen Nepal en Bhoetan ernstig verstoord (zie pag. 55/2/3-'92 en 733/2/3-'93).

Op 12 juli riepen linkse jongeren en studenten alsmede aanhangers van de Nepalese Communistische Partij leuzen tegen koning Birendra en premier Girija Prasad Koirala tijdens een demonstratie in Kathmandu.

AFTREDEN PREMIER KOIRALA. ONTBINDING PARLEMENT. PROTESTEN

De politieke crisis die sinds medio 1993 aan de dag trad (zie pag. 368/1/2-'94), werd dieper door het aftreden van premier Girija Prasad Koirala op 10 juli. Zijn regering leed toen een nederlaag bij een stemming over Koirala's politiek en sociaal-economisch programma: 86 afgevaardigden stemden tegen, 74 vóór en 43 onthielden zich van stemming, onder wie 36 dissidente leden van de regerende Nepalese Congrespartij.

Koning Birendra ontbond het parlement op 11 juli - ruim 18 maanden voor het aflopen van het mandaat van het zittende parlement - en hij schreef nieuwe verkiezingen uit voor 13 november. Voorts verzocht hij Koirala aan te blijven als leider van een interimregering tot na de verkiezingen.

Protesten

De beslissing van de koning om het parlement te ontbinden leidde tot protesten van de oppositiepartijen die hem dringend hadden verzocht niet in te gaan op Koirala's eis inzake vervroegde verkiezingen.

Op 12 juli riep de Verenigde Cominunistische Partij van Nepal (UCPN) op tot de vorming van een coalitieregering. De partij noemde het besluit van de koning om te handelen volgens het advies van een verslagen regering ,,onconstitutioneel en ondemocratisch". Koirala's aartsrivaal in de Nepalese Congrespartij. partijleider Ganesh Man Singh (zie pag. 497/3-'92), omschreef de afkondiging van vervroegde verkiezingen als ,.een verkrachting van de grondwet door de monarch".

Op 12 en 20 juli organiseerden oppositiepartijen landelijke demonstraties om het vertrek van Koirala en de onverwijlde vorming van een regering uit alle partijen af te dwingen. Een volgende algemene staking op 24 juli ging gepaard met de eis het parlement in zijn functie te herstellen.

Op 27 juli verbood de Nepalese Congrespartij Koirala en diverse andere vooraanstaande partijleden deel te nemen aan de verkiezingen innovcmbcr.

Op 14 augustus werd het openbare leven in Katmandu verlamd door een algemene staking. Deze maakte deel uit van een reeks demonstraties in augustus, die waren georganiseerd door linkse oppositiepartijen om premier Koirala te dwingen de macht over te dragen aan een nationale regering. in afwachting van de verkiezingen in november.

(Vor.ber.pag. 368/1/2-1994)

PAKISTAN

BESPREKINGEN MET DE VS

Op 9 april 1994 eindigden tweedaagse besprekingen tussen de bezoekende Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken Strobe Talbott en hooggeplaatste functionarissen in Islamabad zonder de toezegging van Pakistan dat het met zijn nucleaire programma zou stoppen. In een gezamenlijk communiqué werd op 10 april verklaard dat ,,detwee partijen waren overeengekomen het Amerikaanse initiatief (ter beperking van de verspreiding van kernwapens in Zuid-Azië) nader in overweging te nemen om te komen tot een benadering die aanvaardbaar is voor zowel de V S als Pakistan".

Tijdens een persconferentie op 9 april bevestigde Talbott dat er weliswaar ,,bredeovereenstemming" bestond over de doelstelling van een kernwapenvrij Zuid-Azië. maar dat er ,,nog veel meer gepraat" moest worden. Er waren berichten dat de VS hadden aangeboden 38 F-16 gevechtsvliegtuigen vrij te geven in ruil voor een controleerbaar einde van het nucleaire programima van Pakistan. De VS hadden in augustus 1990 een wapenembargo opgelegd dat de levering van de vliegtuigen had verhinderd, hoewel Pakistan volgens de jongste schattingen van het ministerie van defensie. die op 28 april werden gegeven, er een bedrag van $ 658 mln voor had betaald (zie pag. 878/3 - '93, waar een bedrag van S 500 mln wordt genoemd).

BINNENLANDSE POLITIEK EN VEILIGHEID (APRIL-JULI 1991). NIEUWE PPP-REGERING IN NWFP

Op 24 april namen de Pakistaanse Volkspartij (Pakistan People's Party PPP) en haar aanhangers de macht over in de Noordwestelijke Grensprovincie (NWFP) nadat zij de provinciale regering met een motie van wantrouwen ten val hadden gebracht. De PPP en haar bondgenoten beheersten sindsdien niet alleen de centrale regering. maar ook drie van de vier Pakistaanse provincies (Punjab, Sind en de NWPF). In Baluchistan had geen enkele partij de absolute meerderheid.

De inachtsgreep. die door oppositiepartijen ,,ongrondwettig, illegaal en immoreel" werd genoemd, volgde na een langdurig politiek en juridisch steekspel tussen de PPP en haar politieke tegenstanders. dat in februari had geleid tot het alaatsen van de NWFP ondrr federaal bestuur (zie pag. 371/1-'94). Krachtens een uitspraak van het Opperste Gerechtshof' op 21 april. waarbij de bevoegdheden van de provinciale assemblée werden hersteld. moest de vigerende premier van de NWFP een vertrouwensstemming uitschrijven. De PPP. die de motie van wantrouwen indiende, bezette 24 van de 83 zetels in het Huis maar kreeg steun van een aantal onafhankelijke afgevaardigden en leden van kleine religieuze partijen, waardoor zij 42 stemmen wist te vergaren. De provinciale assemblée koos vervolgens Aftab Ahmad Khan Sherpao van de PPP tot leider van het Huis en premier van de provincic.

Uit protest tegen de gang van zaken begonnen oppositiepartijen een boycot van het nationale parlement en het NWFP-parlement. Zij dreigden met ren massaal aftreden van hun afgevaardigden. Op 25 april beschuldigde oud-premier Mian Mohammad Nawaz Sharif. leider van de grootste oppositiepartij, de Pakistaanse Moslimliga - Nawaz (PML-N) en een van de belangrijkste steunpilai-en van de verdreven NWFP-regering, de federale regering van .,ondemocratische" praktijken. Hij eiste bovendien het aftreden i-an president Farooq Ahmed Leghari, die de proclamatie had doen uitgaan waarbij het federaal bestuur werd opgelegd aan de NWFP.

Onrust in Sind

Op 29 en 30 april werden ten minste drie mensen gedood door sluipschutters tijdens een staking in Karachi die was uitgeroepen door de partij voor de Urdu sprekende etnische minderheid, de Mohajir Qaumi Mahaz (MQM).Ook bij schietpartijen op 27 maart, tijdens een eerdere door de MQM uitgeroepen staking. waren drie doden gevallen. Naar schatting waren in Karachi sinds 1986 meer dan 2.000 mensen bij etnisch en politiek geweld om het leven gekomen.

Opnieuw vrijspraak voor Benazir Bhoetto

Een speciale rechtbank sprak premier Benazir Bhoetto op 26 en 27 maart vrij van nog twee van de zeven beschuldigingen van corruptie die tegen haar waren ingebracht na haar ontslag als premier in augustus 1990 (zie pag. 773/3 e.v.-'90).

De twee beschuldigingen betroffen misbruik van gelden van de geheime dienst en het gebruik van een vliegtuig van de luchtmacht voor politieke doeleinden. Dezelfde rechtbank had Bhoetto eerder al op drie andere punten vrijgesproken, voor het laatst in februari (zie pag. 371/2-'94). Het ging toen om vermeende onregelmatigheden bij de verdeling van gascontracten, de toewijzing van bouwgrond in Islamabad en het vei-,geren van overheidsbanen.

Politieke hervormingen voor Noordelijke Gebieden (Azad Kashmir)

Op 25 april keurde de regering een pakket bestuurlijke en gerechtelijke hervormingen goed waarmee nu ook aan de bewoners van de Noordelijke Gebieden (het gedeelte van Kashmir dat onder toezicht stond van Pakistan, ook bekend als Azad Kashmir) burgerrechten werden toegekend.

De nieuwe maatregelen, die naar verwachting in oktober in werking zouden treden, gaven de bewoners van Azad Kashmir het recht een 24 leden tellende raad te kiezen met wetgevende. financiële en uitvoerende bevoegdheden. De

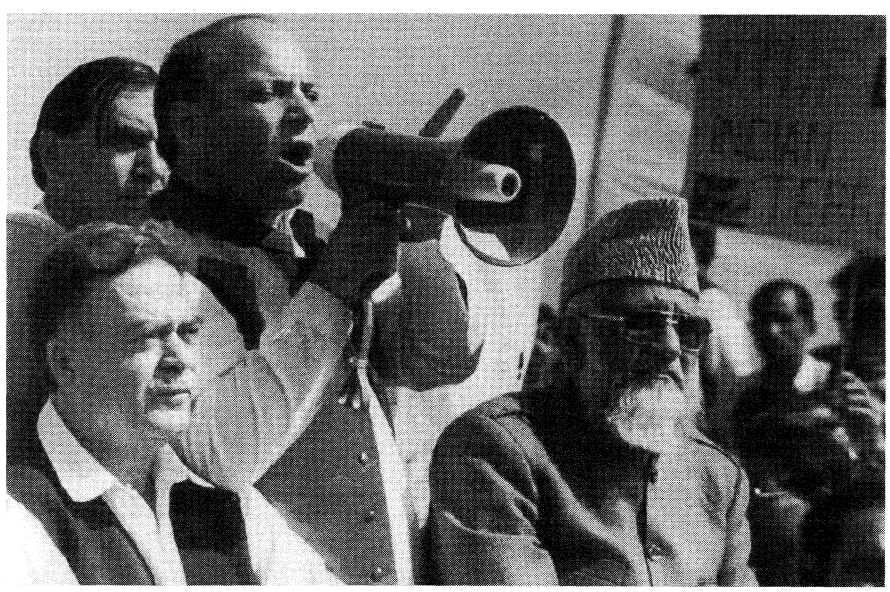

Oud-premier Nawaz Sharif tijdens een toespraak op 27 oktober 1993 in Islamabad. Dit betrof een protestbijeenkomst die gericht was tegen het beleg door Indiase veiligheidstroepen van de Hazratbal-moskee in Srinagar (zie pag. 75/2 e.v.-'94). Rechts de premier van Azad Jammu en Kashinir (AJK), Sardar Abdul Qayyum Khan. en links de president van dit gebied, Sardar Sikander Hayat Khan.

federale minister voor Kashmir en noordelijke aangelegenheden werd afgevaardigd om op te treden als president van de raad Daarbij kreeg hij het recht om twee extra. vrouwelijke. leden te benoemen

Een regeringswoordvoerder rechtvaardigde de hervormingen en zei dat zij ,,de bestaande situatie in Kashmir niet zouden verstoren" Hij voegde eraan toe dat zij ..al lang waren verlangd door de bewoners van de Noordelijke Gebieden".

Escalatie van politiek geweld

In mei begon het leger zijn tweede grote operatie in de zuidelijke provincie Sind sinds juni 1992 (zie pag. 801/2 e.v.-'92) om een golf van politiek geweld in de steden Hyderabad, Karachi en Sukker in te dammen (zie hierboven). Sinds de uitbarsting van de gewelddadigheden eind april waren al 29 mensen gedood en minstens 85 gewond. Volgens de regering lag de oorzaak van het geweld bij de etnische partij Mohajir Qaumi Mahaz-Altaf (MQM-Altaf).die de belangen van de Urdu-sprekende islamitische migranten uit India zei te behartigen. Er werd gemeld dat de meesten van de naar schatting 200 mensen die bij de gevechten waren gearresteerd MQM-aanhangers waren.

Op 3 mei stelde de leider van de MQM-Altaf. Altaf Husain, die sinds medio 1992 uit eigen keus in ballingschap in London verbleef, drie voorwaarden voor een dialoog met de regering. Deze hielden in dat de verantwoordelijken voor de moorden op MQM-medewerkers berecht werden, dat de MQM (Haqiqi)-factie die zich verzette tegen Husain de wapens inleverde en dat er een eind kwam aan de discriminatie van mohajirs. De MQM-Altaf, die campagne had gevoerd voor erkenning van de mohajirs als de vijfde nationaliteit van het land, bezette op dat moment 27 van de 56 zetels in het provinciale parlement van Sind (zie pag. 880/1-'93).

In een reactie op het dialoogaanbod van de MQM-Altaf formuleerde het kabinet tijdens een speciale zitting op 16 mei. voorgezeten door premier Benazir Bhoetto. zijn eigen voorwaarden voor onderhandelingen. Zo moest de MQM-Altaf de positie van Pakistan met betrekking tot Kashmir accepteren, ,,geweld veroordelen en de eis dat misdadigers moesten worden vrijgelaten laten rallen". Minister Khalid Ahmad Kharal van voorlichting en omroep verduidelijkte later het standpunt van de regering met de mededeling dat de regering ..bereid was met de MQM te praten, maar niet met degenen die van criminele activiteiten waren beschuldigd". Men vermoedde dat hij met zijn verklaring vooral doelde op Husain, die aanklachten wegens moord en andere misdrijven in Pakistan boven het hoofd hing.

Einde aan openbare executies

Op 4 mei niaakte de regering bekend dat de openbare executies, die waren ingesteld tijdens het regime van de toenmalige president generaal Zia ul-Haq (1978-1988), warenafgeschaft.

Pro-islamitisch protest

De NWFP-regering stemde er op 17 mei mee in islamitische wetgeving in het stammengebied Malakand van de provincie in te voeren. Zij gaf daarmee gehoor aan een eis daartoe van meer dan 20.000 protesterende stamleden.

De stamleden. die behoorden tot de Tehrik-i-Nixvaz-i-Shariat (Beweging voor de Invoering van Islamitische Wet), hadden de Malakandpas geblokkeerd die de hoofdstad van de provincie. Peshawar, verbond met vier bergdistricten in het noorden. Zij deden dit naar aanleiding van de recente beslissing van het Opperste Gerechtshof waardoor de Britse koloniale wetgeving die al meer dan een eeuw in het gebied gold. werd afgeschaft.

Einde van parlementaire boycot van oppositie

Oppositiepartijen onder leiding van de PML-Nawaz beëindigden hun boycot van het parlement die zij in april waren gestart uit protest tegen het ontslag van de NWFP-regering (zie hierboven). Eerder hadden zij gevolg gegeven aan een oproep van premier Bhoetto om de zitting van de Nationale Vergadering over de begroting bij te wonen die op 29 mei werd geopend.

Vrijlating van Murtaza Bhoetto

Murtaza Bhoetto, de broer van premier Benazir Bhoetto, werd op 5 juni op borgtocht vrijgelaten nadat een speciale rechtbank had geoordeeld dat er onvoldoende bewijsmateriaal was om hem langer in voorarrest te houden. Hij was in november gearresteerd op beschuldiging van oproer en terrorisme (zie pag. 368/3 e.v.-'94).

MQM-leiders veroordeeld

Op 9 juni werden 19 vooraanstaande leden van de MQM,onder wie partijleider Altaf Hussain, elk bij verstek veroordeeld tot 27 jaar gevangenisstraf. Zij werden door een rechtbank in Karachi schuldig bevonden aan betrokkenheid bij de ontvoering en foltering van een

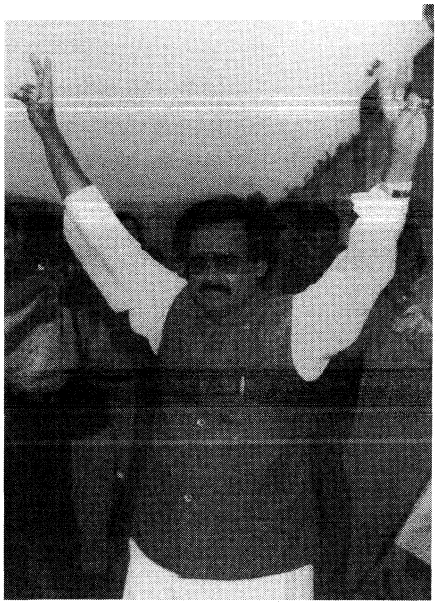

Een archieffoto van MQM-leider Altaf Hussain, die op 9 juni bij verstek tot 27 jaar gevangenisstraf werd veroordeeld.

majoor en drie soldaten tijdens een periode van geweld in Sind, medio 1991 (zie pag. 123/1 e.v.-'92).

In een reactie op de rechterlijke uitspraak vanuit zijn vrijwillige ballingsoord Londen, zei Hussain dat deze neerkwam op een veroordeling van alle aanhangers van de MQM. Hij dreigde dat ,,deoperatie van het volk nu zou beginnen".

Volgens sommige berichten had de rechter zich gebaseerd op indirecte bewijzen en tegen het strafrecht gezondigd door van de verdachten te eisen dat zij hun onschuld zouden aantonen (omgekeerde bewijslast).

Opnieuw geweld in Sind

Op 28 juni schoten gewapende mannen, naar men meende militante leden van de MQM, in Karachi zes politiemannen dood. Het ging vermoedelijk om een wraakactie. Het doelwit van de aanslag was een inspecteur van politie die, zo werd bewee d, verantwoordelijk was geweest voor het martelen en doden van 12 MQM-activisten na een legeroperatie in Sind in juni 1992 (zie pag. 801/2-'92).

De moorden vonden plaats in de nasleep van een uitbarsting van sectarisch geweld tussen sjiieten en soennieten in Karachi, waarbij begin juni 10 mensen om het leven kwamen.

Op 4 juni had de regering een pakket sociaal-economische maatregelen voor Karachi ter

waarde van Rs 121 rnrd bekendgemaakt ,,om een eind te maken aan het geweld, de etnische haat en de frustratie" ($1.00= Rs 30.6194 per3 juni 1994).

Op 23 juli werden zeker negen mensen gedood en 40 verwond bij sectarische botsingen in Karachi tussen sjiieten en soennieten.

Wijziging wet tegen godslastering van de baan

De regering bekrachtigde op 11 juli dat zij vasthield aan de bestaande wet tegen godslastering, die sinds augustus 1991 van kracht was (zie pag. 124/1/2-'92)

De bekrachtiging volgde op protesten van islamitische groepen die in woede ontstoken waren door berichten dat de regering overwoog de wet te amenderen in reactie op eisen van internationale mensenrechtengroepen. De minister van recht en justitie. Iqbal Haider, ontkende dat hij in een vermeend interview met een Iers dagblad zou hebben verklaard dat de regering van zins was de wet tegen godslastering te ..rationaliseren".

BEGROTING 1994-1995. PROTESTSTAKING

De regeringsbegroting voor 1994-1995, die op 9 juni in de Nationale Assemblée werd bekendgemaakt door de staatsminister van financiën Makhdoom Shahabuddin, kende een tekort van Rs 72 rnrd of 4 procent van het bruto binnenlands produkt, overeenkomstig de doelstellingen van het IMF. Tegelijkertijd kondigde hij aan dat de roepie volledig convertibel zou worden per 1 juli.

De bruto opbrengsten werden voor het volgende fiscale jaar (ingaande 1 juli) geraamd op meer dan Rs 331 inrd. Daarvan zou Rs 94.2 mrd worden betaald aan de provincies, zodat netto federale inkomsten resteerden van Rs 237 mrd. een stijging van 13 procent ten opzichte van de herziene rainingen voor het lopende jaar. De totale federale inkomsten werden begroot op meer dan Rs 339 mrd (inclusiei ciouaneheffingen, netto kapitaalopbrengsten van naar schatting meer dan Rs 9,5 rnrd en externe bronnen van naar verwachting meer clan Rs 82.39 rnrd). Na correcties in verband met externe leningen werden de inkomsten geraamd op Rs 313 mrcl.

De totale uitgaven werden begroot op meer dan Rs 385 inrd. De lopende uitgaven werden geraamd op meer dan Rs 295 mrd, de totale ontwikkelingsuitgaven op Rs 90 mrd, waarin hrt provinciale aandeel Rs 25 mrd bedroeg. De kosten van schulden. begroot op Rs 136 mrd, hadden de uitgaven voor defensie voor het eerst gepasseerd als grootste uitgavenpost. De defensieuitgaven van Rs 101 rnrd bedroegen echter nog altijd zo'n 26 procent.

Bedrijven in Karachi werden op 26 en 27 juni stilgelegd door een staking die was uitgeroepen door de Federatie van Pakistaanse Kamers van Koophandel en Industrie (FPCCI) uit protest tegen wijzigingen in de belastingpolitiek die in de begroting waren aangekondigd.

DIPLOMATIEKE SPANNING MET INDIA

Nieuwe spanningen in de betrekkingen tussen Pakistan en India kwamen in juli tot uiting in de wederzijdse uitwijzing van diplomaten wegens spionage. De incidenten waren de jongste in een reeks van onderlinge beschuldigingen en tegenbeschuldigingen betreffende de diplomatieke staf van de twee landen (zie pag. 372/3 e.v.-'94).

Op 11 juli reageerde India heftig op de ,,onwettige detentie en brute marteling" door Pakistaanse officieren van een Indiase diplomaat in Islamabad, die was beschuldigd van het ..ontvangen van uiterst gevoelige documenten van een Pakistaanse agent"

Op 12 juli maakte India de uitwijzing bekend van twee leden van de staf van de Pakistaanse hoge commissie in New Delhi, die beschuldigd werden van spionage. De Pakistaanse autoriteiten dienden nog dezelfde dag een protest in bij de Indiase hoge commissaris in Islamabad, waarin zij beweerden dat een van de twee diplomaten door Indiase politiemannen in burger was afgetuigd.

Op 13 juli verzocht Pakistan de Indiase regering een werknemer van het Indiase consulaat-generaal in Karachi terug te roepen met het oog op diens ,,ongewenste activiteiten".

Medio juli beschuldigden beide partijen elkaar van schending van een diplomatieke gedragscodeuil 1992 (ziepag. 802/3-'92).

Op 30 augustus wezen Pakistan en India over en weer opnieuw diplomaten uit op beschuldiging van spionage. Het betrof de Indiase consul in Karachi en de eerste secretaris van de Pakistaanse hoge commissie in New Delhi.

CITLEVERINGSVERDRAG RIET EGYPTE

Pakistan en Egypte ondertekenden op 15 juli in Islamabad een uitleveringsverdrag, dat voorzag in de wederzijdse repatriëring van individuen die van terroristische activiteiten werden verdacht. (Zie pag. 146/1/2-'94 voor akkoord tegen terrorisme tussen Egypte en Afghanistan.)

(Vor.ber.pag. 368/2 e.v.-1994)

KIRIBATI

CONSTITGTIONELE CRISIS

Op 24 mei 1994 raakte Kiribati verzeild in een constitutionele crisis toen een motie van wantrouwen van de oppositie, die de regering had beschuldigd van financieel wanbeheer, werd aangenomen en de regering van president Teatao Teannaki. die sinds 1991 aan bewind was tot aftreden dwong In afwachting van de algemene verkiezingen in juli werden de regeringstaken overgenomen door de uit drie leden bestaande Staatsraad. Dit uitvoerende orgaan werd echter biina onmiddelliik verlamd door in-terne twisten

Voorzitter van de Staatsraad was Tekire Tameura, het hoofd van de Commissie van Overheidsdiensten (PSC).Ook opperrechter Faqir Muhammad en parlementsvoorzitter Beretitara Neeti hadden zitting in de raad. Toen Tameura's ambtstermijn op 28 mei echter afliep. kreeg hij van zijn collega's te horen dat hij in de raad en als hoofd van de PSC was vervangen door oud-kabinetssecretaris Ata Teaotai. Toen hij weigerde af te treden, werd hij op 1 juni op bevel van opperrechter Muhammad door de politie uit zijn kantoor gezet.

ALGEMENE VERKIEZINGEN

Van 21-29 juli werden algemene verkiezingen gehouden die resulteerden in een beslissende nederlaag voor de National Progressive Party (NPP),een losse associatie van politici die Kiribati sinds de onafhankelijkheid in 1979 had geregeerd. De oppositionele Maneaban Te Mauri (MTM) behaalde evenmin een absolute meerderheid in de 41 leden tellende Nationale Assemblée.

Bij de verkiezingen, die voortvloeiden uit de val van de regering van president Teatao Teannaki in mei (zie hierboven). betwistten 260 kandidaten de 39 verkiesbare zetels in de Nationale Assemblée. (De twee overige zetels waren gereserveerd voor de procureur-generaal en voor een vertegenwoordiger van de bewoners van de Banaba-eilanden, die tegenwoordig op het eiland Rabi, onderdeel van Fiji. wonen.)
Bij de eerste verkiezingsronde op 21-22 juli (één dag. maar het land ligt aan weerskanten van de internationale datumgrens) hehaalden slechts zeven kandidaten meer dan 50 procent van de stemmen. De ta-eede beslissende ronde onder de drie leidende kandidaten in elk van de overige kiesdistricten werd op 28-29 juli gehouden.
Volgens niet-officiële uitslagen werd het zetteltal van de SPP gereduceerd van 19 tot zeven; de helft van de voormalige kabinetsleden werd verslagen, De MTM won 13 zetels. waaronder alle zeven in de eerste ronde. Niet-gebonden kandidaten kregen 19 zetels.

(Vor.ber.pag. 781/3-1991)

INDEX AFLEVERING NR. 3086

BELIZE Oud-minister gearresteerd, gouverneur-generaal treedt af **698**
BOEROENDI Aanhoudend geweld, voorbereidingen presidentsverkiezing **710**
BOSNIË-HERZEGOVINA VN-debacle in Gorazde **681**
Oprichting Contactgroep **683**
Leiding van Moslim-Kroatische Federatie gekozen **684**
CAMBODJA Pailin heroverd door Rode Khmer, binnenlandse veiligheid en politieke ontwikkelingen **727**
Vermeende couppoging **728**
Rode Khmer buiten de wet gesteld, vorming van ,,regering" dooi- Rode Khmer **729**
Buitenlanders gegijzeld door Rode Khmer **729**
Investeringswet en immigratiewet **730**
COLOMBIA Presidentsverkiezingen **698**
Guerrilla-offensief **700**
Samenstelling van regering **700**
Betrekkingen met de VS, drugsbestrijding **700**
COSTA RICA Nieuwe regering, samenstelling van kabinet **701**
DJIBOUTI Inkrimping leger, einde burgeroorlog **711**
EL SALVADOR Crisis in top FMLN **701**
Veiligheidsplan **702**
FILIPPIJNEN Nieuwe stafchef benoemd **730**
Hoge communistische leiders gevangen genomen, offensief tegen militante moslims **730**
Parlementaire instemming met amnestie **731**
IMF-krediet, controverse over beoogde BTW-verhoging, schuldenherschikking **731**
GAMBIA Militaire coup **711**
Herbenoeming ministers, arrestaties onder militairen **712**
GHANA Noodtoestand in Noordelijke Regio na vredesakkoord opgeheven **712**
GROOT-BRITTANNIË Oppositieleider overleden **687**
Lokale verkiezingen **687**
Kabinetswijziging **689**
Tijdelijk staakt-het-vuren IRA **691**
IRA beëindigt militaire operaties **693**
GUINEE Reorganisatie kabinet **712**
IERLAND Nederlaag Fianna Fail bij verkiezingen **694**
JEMEN Begin burgeroorlog tussen Noord en Zuid **721**
Verloop burgeroorlog, afscheiding van het Zuiden **722**
Noorden wint burgeroorlog, nasleep oorlog, aantal slachtoffers **724**
JOEGO-SLAVIE Buitenlandse journalisten geweerd **694**
Geheime besprekingen over Kosovo **694**
Nieuwe oppositiepartij **695**
KIRIBATI Constitutionele crisis, algemene verkiezingen **735**
KONGO IMF-lening goedgekeurd, herschikking buitenlandse schuld **713**
Opnieuw gevechten in Brazzaville **713**
KROATIË Breuk in regeringspartij, oppositie boycot parlement **695**
Nieuwe munteenheid ingevoerd **696**
LUXEMBURG Regeringswijziging **696**
Algemene verkiezingen **697**
Samenstelling kabinet **697**
MACEDONIË Europese Commissie neemt stappen tegen Griekse blokkade **697**
Onenigheid over Macedonische taal, etnische spanningen **697**
MALTA Nieuwe president **698**
NEDERLAND Troonrede **673**
Begroting 1995, Miljoenennota **675**
Macro Economische Verkenning 1995 **678**
Sociale Nota 1995 **679**
Jaarverslag Nederlandsche Bank 1993 **681**
NEPAL Aftreden premier Koirala, ontbinding parlement, protesten **732**
OMAN Wijzigingen in de Adviesraad **725**
Islamitisch netwerk ontmanteld **725**
PAKISTAN Besprekingen met de VS **733**
Binnenlandse politiek en veiligheid (april-juli 1994) **733**
Begroting 1994-1995, proteststaking **735**
Diplomatieke spanning met India **735**
PANAMA Presidents- en congresverkiezingen **702**
Terugtrekking Amerikaanse troepen **703**
RWANDA Burgeroorlog en massamoorden, acties VN, inzet van Franse ,,humanitaire" strijdmacht **713**
Begin ,,Operatie Turquoise", instelling Franse veiligheidszone **716**
Hoetoe-regering op de vlucht, overwinning FPR. nieuwe regering **717**
Vluchtelingencrisis **717**
FPR-regering breidt controle uit **718**
Vertrek laatste Franse troepen, nieuwe vluchtelingenstroom, stationering UNAMIR II **719**
Onderzoek naar schendingen mensenrechten **720**
SAHARA (WEST) VN-i-oorstellen aanvaard door Polisario. kiezersidentificatie door VN van start **720**
SAO TOMÉ EN PRINCIPE Nieuwe regering, parlement ontbonden **720**
SAOEDI-ARABIË Privatiseringsplannen **726**
Mekka-pelgrims gedood **726**
Saoedische diplomaten vragen politiek asiel **726**
SLOVENIË Regeringswijzigingen **698**
ST LUCIA Staking van bananentelers **703**
TRINIDAD EN TOBAGO Partijpolitieke ontwikkelingen **704**
Kabinetswijziging **704**
TUNESIË Linkse leider veroordeeld, vrijlating Marzouki **721**
Oprichting radicale islamitische partij gemeld **721**
VERENIGDE STATEN Schandalen rond president Clinton **704**
Wetgeving, uitspraken Hooggerechtshof **705**
Begroting voor 1995 goedgekeurd, rentetarieven omhoog **706**
Rechtszaken, vrijspraak voor Kevorkian **707**
Wijziging staf Witte Huis en buitenlandse zaken **708**
Ingrijpende wijziging sociale-zekerheidsstelsel **708**
Voorverkiezingen, groeiende invloed van religieus rechts **709**

Uitgevers * Systemen Keesing B V., Hogehilweg l 3 1101 CA Amsterdam, Telefoon 020-5641111, Postbus 1118, 1000 BC Amsterdam, Telefoon 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20 B 2100, Deurne-Antwerpen Telefoon 0313243890
O Keesings Historisch Archief
O Longman Group UK Ltd, Keesing's Editorial Dept CIRCA Reference, Cainbridge England

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever

ALGEMEEN

ECONOMISCHE SAMENWERKING ZWARTE-ZEELANDEN

De ministers van buitenlandse zaken van de deelnemende landen van de Economische Samenwerking rond de Zwarte Zee (die bestond uit Albanië, Armenië. Azerbajdzjan, Bulgarije, Georgië, Griekenland. Moldowa, Oekraïne. Roemenië, Rusland en Turkije) kmamen op 9 december 1993 bijeen in de Bulgaarse hoofdstad Sofia, waar zij overeenkwamen een Bank voor Handel en Ontwikkeling rond de Zwarte Zee op te richten, die in het Griekse Thessaloniki zou worden gevestigd

(Vor.ber.pag. 296/3-1993)

CENTRAAL EUROPEES INITIATIEF. ONENIGHEID TIJDENS TOP

De top van ministers van buitenlandse zaken van de tien lidstaten van het Centraal Europees Initiatief (CEI), die op 4-5 maart 1994 werd gehouden in de Italiaanse havenstad Triëst. werd overschaduwd door een conflict tussen Slowakije en Hongarije over minderhedenrechten.

Op 4 maart zei de Hongaarse minister van buitenlandse zaken. Geza Jeszenszky, dat het de voornaamste taak van het CEI was om zijn leden (met uitzondering van Italië) te helpen lid te worden van de Europese Unie (EU). Hij drong echter ook aan op een .,diepgaand debat" over de omstreden kwestie van de nationale minderheden. Andere CEI-lidstaten. zo zei hij. wilden dit punt van de CEI-agenda halen. Jozef Prokes. de toenmalige vice-preinier (verantwoordelijk voor integratie in Europa) van de Slowaakse Republiek (die een aanzienlijke Hongaars-sprekende minderheid kende). toonde zich op 6 maart ontevreden over het feit dat .,politieke kwesties" tijdens de CEI-top op de agenda stonden.

(Vor.ber.pag. 85/1-1994)

De Hongaarse minister van buitenlandse zaken Geza Jeszensky (1.)praat met zijn Oostenrijkse ambtgenoot Aloïs Mock (r.)bij het begin van de top van de ministers van buitenlandse zaken van het Centraal Europees Initiatief op 19 november 1993 in het Hongaarse Debrecen. In het inidden de Poolse minister van buitenlandse zaken Andrzej Olechomski.

De presidenten van zeven Middeneuropese landen poseren tijdens hun bijeenkomst in Litomysl op 15 april 1994 voor een familieportret, V.l.n.r. Michal Kovac (Slowakije).Milan Kucan (Slovenië). Lech Walesa (Polen).Richard von Weizsäcker (Duitsland). Vaclav Havel (Tsjechië),Arpad Göncz (Hongarije)en Thomas Klestil (Oostenrijk).

BIJEENKOMST PRESIDENTEN MIDDEN-EUROPA

De presidenten van Oostenrijk, Hongarije, Polen, Tsjechië. Duitsland, Slowakije en Slovenië kwamen op 15-16 april bijeen in de Tsjechische stad Litomysl met het doel de onderlinge samenwerking en verstandhouding in de regio te verbeteren. Zij spraken over het proces van de Europese integratie en over de rol van Duitsland in Midden-Europa, en prezen de Duitse president Richard von Weizsacker. wiens ambtstermijn eind juni zou aflopen (zie ook pag. 539/3 e.v.-'94). De Hongaarse president Arpad Göncz bood aan in 1995 een vervolgbijeenkomst te organiseren.

CONFERENTIE OVER STA[redacted]N EUROPA

Op 26-27 mei werd in Parijs een conferentie gehouden over het voorkómen van etnische en territoriale conflicten in Midden- en Oost-Europa. De conferentie was een initiatief van de Franse premier Edouard Balladur en paste in het kader van het gemeenschappelijke buitenlandse en veiligheidsbeleid van de Europese Unie (EU) (zie pag. 319/3-'94). De deelnemers besloten Midden- en Oosteuropese landen aan te moedigen om bilaterale overeenkomsten van goed nabuurschap af te sluiten. Gehoopt werd dat op de één jaar later te houden vervolgconferentie een Pact over Stabiliteit in Europa zou kunnen worden gesloten waarin deze overeenkomsten waren opgenomen.

Negen Midden- en Oosteuropese landen werden genoeind als EU-leden in spe en ,.direct betrokken" bij het initiatief: Bulgarije. Estland. Hongarije. Letland. Litouwen. Polen. Roemenie. Slowakije en Tsjechië. (Slovenie kwam niet op de lijst voor. naar verluidt op aandrang van de Italianen, vanwege een conflict over de Italiaanse eis tot schadevergoeding aan of teruggave van eigendommen van

Maandblad 64ste jaargang. nr 3087, pag. 48815-48898

Italianen in Slovenië vóór de Tweede Wereldoorlog.)

De conferentie werd bijgewoond door de ministers van buitenlandse zaken van ongeveer 40 Europese landen en door vertegenwoordigers van Europese organisaties. Zij hield zich niet bezig met de conflictgebieden in voormalig Joego-Slavië en de Kaukasus. Landen in deze regio's waren ook niet uitgenodigd voor de conferentie. mc? uitzondering van Slovenië Albanië was slechts als waarnemer uitgenodigd.

Tijdens de conferentie werd men het eens over de oprichting van twee ..ronde-tafelconferenties". Op de ene zou worden gesproken over de behandeling van de Russische minderheid in de Baltische staten. bij de andere zouden de Hongaarse minderheden in Slowakije en Roemenië aan de orde moeten komen.

De Russische minister van buitenlandse zaken. Andrej Kozyrew, verwelkomde de conferentie weliswaar als ..weer een poging" om een antwoord te vinden op .,tekenen van agressief nationalisme. xenofobie en etnische en religieuze onverdraagzaainheid". maar voerde tegelijkertijd aan dat de Conferentie over Veiligheid en Samenwerking in Europa (CVSE) als de ,,hoogste politieke organisatie op het continent" diende te fungeren. Het was onduidelijk of Rusland de Baltische ronde-tafelconferentie zou bijwonen.

EUROPEES ZIGEUNERCONGRES

Omstreeks 250 vertegenwoordigers van de 3 a 4 mln zigeuners (Sinti of Roma) in de 12 lidstaten van de EU hielden hun eerste congres in Sevilla (Spanje) van 18-21 mei. De discussies gingen vooral over toenemend racisme en een groeiende anti-zigeunerstemming, en over manieren om het onderwijs aan en de maatschappelijke positie van zigeuners te verbeteren inet steun van EU-organen. (Voor de vorming van een Europees Zigeunerparlement in augustus 1992, zie pag. 746/3-'92.)

(Vor.ber.pag. 85/1/2-1994)

ARMENIË

BESCHULDIGINGEN VAN CORRUPTIE

Minister van binnenlandse zaken Vanik Siradeghian verklaarde op 4 februari 1994 dat de voormalige veiligheidsadviseur van president Lewon Ter-Petrosjan, Asjot Manoetsjarian, aan het hoofd stond van een groep hoge ambtenaren die banden onderhielden met de georganiseerde misdaad. Hij beschuldigde Manoetsjarian van verduistering van de harde-valutareserves van het land.

ONTWIKKELINGEN BIJ OPPOSITIEPARTIJEN. PROTESTDEMONSTRATIES

Serzj Dzjilavian, de voorzitter van de oppositionele Internationale Armeense Assemblee, ontkende een bericht in de krant *Erkin* van 30 maart dat hij in het bezit zou zijn van illegale wapens Dzjilavian zei dat er wapens in zijn huis waren achtergebleven nadat ,,terroristen in het najaar van 1993 geprobeerd hadden hem te vermoorden

Gagik Ovanessian, de fractieleider van de belangrijkste oppositiepartij Dasjnachsoetioen (de Arìneense Revolutienaire Federatie), \\-erd op 18 juni geroyeerd als lid van de partij. Ovanessian had de partij bekritiseerd vanwege haar ,,bolsjewistische" werkwijze.

Op 1, 18 en 29 juli werden door de oppositionele Nationale Democratische Unie van Armenië protestdemonstraties tegen de regering georganiseerd, waaraan door duizenden mensen werd deelgenomen: het aantal demonstranten werd door persbureau *Interfax* geschat op 20.000 en door *Itar-Tass* op 50.000.

HOOFD ARMEENSE ORTHODOXE KERK OVERLEDEN

Catholicos Wazgen I. die sinds 1955 aan het hoofd stond van de Armeense Orthodoxe Kerk. overleed op 18 augustus in Jerewan op 85-jarige leeftijd. Wazgen was een omstreden persoon geweest, die zich enerzijds vol lof had uitgelaten over het Sowjet-bewind in Armenië (zoals in zijn in 1954 verschenen boek Onder de zon van het vaderland). maar anderzijds ook concessies had weten te bereiken. waaronder de heropening van enkele kerken in 1956.

(Vor.ber.pag. 159/3 e.v.-1994)

AZERBAJDZJAN

OMSTREDEN PROTOCOL VAN BISJKEK OVER NAGORNO-KARABACH

Op 9 mei 1994 ondertekende de voorzitter van de Azerbajdzjaanse Milli Majlis (Nationale Assemblée of rompparlement), Rasoel Koelijew, een omstreden protocol. Daarin werd opgeroepen tot een staakt-het-vuren in de oorlog met etnische Armeniërs over de Azerbajdzjaanse enclave Nagorno-Karabach en de inzet aldaar van ,.internationale troepen" als vredebewaarders.

Het protocol waarover overeenstemming was bereikt tijdens de Interparlementaire Vergadering (IPV) van hel Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS) op 4-5 mei in de Kirgizstaanse hoofdstad Bisjkek. was op 5 mei al ondertekend door de voorzitter van de IPV. Wladimir Sjoemejko. Ook de parlementsvoorzitters van Armenië. Nagorno Karabach c– Kirgizstan hadden toen hun handtekening reeds gezet. Koelijew had op het laatste inoment .,kleine" wijzigingen in het protocol gedist alvorens het te ondertekenen in de Azerbajdzjaanse hoofdstad Bakoe Eer. van de wijzigingen betrof het schrappen van de verwijzing naar GOS-vredestroepen - die hoogstwaarschijnlijk voornamelijk uit Russen zouden bestaan - ten gunste van de uitdrukking ..internationale waarnemers".

Ondanks de wijzigingen in he? protocol was Koelijen-s stap zeer omstreden in Azerbajdzjan, vooral in de Milli Majlis, ciie hei protocol nog moest ratificeren (zie hieronder voor demonstraties van de oppositie). Een groep van 15 oppositie-afgevaardigden onder leiding van Tofik Gasymow (voormalig minister van buitenlandse zaken onder de verdreven president Aboelfaz Eltsjibej). beweerde dat het protocol neerkwam op de feitelijke erkenning van Nagorno-Karabach als onafhankelijk gebied en dat het de inzet van Russische troepen in Azerbajclzjan oificieel sanctioneerde. De oppositiegroep verliet op 18 mei deinonstratiel de 50 zetels tellende Milli Majlis nadat haar eis oin het vertrouwen in Koelijew ter discussie te stellen was afgewezen De boycot beroofde de Milli Majlis in de praktijk van het quorum van 34 afgevaardigden.

Demonstraties van de oppositie

Honderden mensen raakten op 21 mei in Bakoe gewond toen de oproerpolitie een demonstratieve tocht van de oppositie tegen de inzet van Russische troepen met knuppels uiteen dreef. Er waren berichten van tientallen arrestaties onder de demonstranten. Bij een ander politieoptreden, eveneens op 21 mei, behoorde Nijazi Ibrahimow, algemeen secretaris van de Moesavat (een partij die was gelieerd aan het Azerbajdzjaanse Volksfront van Eltsjibej) tot de minstens 40 mensen die werden geslagen en gearresteerd tijdens een inval door de politie op het hoofdkwartier van de Moesavat in Bakoe.

Geruststelling door de president. Oppositieleider uit parlement gezet

President Gejdar Alijew gaf op 24 mei de verzekering dat geen Russische troepen zouden worden toegelaten tot de conflictzone. waarop de 15 oppositieleden op 25 mei in de Milli Majlis terugkeerden. Niettemin werden Gasymow en een tweede afgevaardigde, Ibrahim Ibrahimow, op 31 mei uit de Milli Majlis gezet vanwege hun vermeende rol bij de organisatie van de onwettige demonstratie op 21 mei (zieboven).

Staakt-het-vuren in Nagorno-Karabach

De ministers van defensie van Armenië en Azerbajdzjan en de militaire leider van de betwiste Armeense enclave Nagorno-Karabach ondertekenden op 27 juli een overeenkomst die een wettige status verleende aan het voor onbepaalde duur op 9-11 mei in Moskou gesloten staakt-het-vuren

Hoewel de kwestie van de inzet van een internationale vredesmacht omstreden bleef, was het staakt-het-vuren het langste dat tot dan toe in acht was genomen. het geen de hoop deed toenemen dat een einde zou komen aan zes jaar gewapende strijd.

VERMEESDE ARMEENSE AANVAL OP NACHITSJEWAN

Op 31 mei verklaarde het ministerie van defensie dat een groep van ongeveer 500 Armeense soldaten vier Azerische soldaten had gedood tijdens een overval op een dorp in het Sadarak-district in de Azerbajdzjaanse enclave Nachitsjewan. Op 20 juni deelde het ministerie van buitenlandse zaken mee dat twee andere dorpen in Nachitsjewan op 19 juni bestookt waren door Armeense zware wapens.

Het Armeense ministerie van defensie ontkende beide aantijgingen en verklaarde op 20 juni dat Azerbajdzjaanse troepen in Nachitsjewan in feite Armeens gebied onder vuur hadden genomen.

In september 1993 had de Turkse premier Tansu Ciller Armenië gewaarschuwd dat Turkije niet zou schromen een oorlog te beginnen als Armenië Nachitsjewan aanviel (zie pag. 161/1-'94).

ONAFHANKELIJK TELEVISIESTATION MOET SLUITEN

,.Hooggeplaatste functionarissen": onder wie parlementsvoorzitter Koelijew, hadden het enige in naam onafhankelijke televisiestation van Azerbajdzjan, *BMTI*, bevolen zijn uitzendingen op 15 mei te staken? aldus het hoofd van *BMTI*, Mahmoed Mammadow, op 17 mei.

RUSSISCH PROTEST OVER OLIEPLANNEN

Op 7 juni berichtte het Russische persbureau *Itar-Tass* dat het Russische ministerie van buitenlandse zaken een officieel protest had ingediend bij Groot-Brittannië over een Azerbajdzjaans plan om een consortium van Westerse bedrijven te contracteren voor olieboringen in de Kaspische Zee (zie pag. 451/3-'94).

Grigorii Karasin. een woordvoerder van het Russische ministerie van buitenlandse zaken, had op 2 juni betoogd dat ieder initiatief om de natuurlijke rijkdommen van de zee te ontginnen moest kunnen rekenen op de instemming van ..alle landen van de Kaspische regio" vanwege de ernstige schade aan het milieu die mogelijk het gevolg kon zijn. President Gejdar Alijew daarentegen zei op 7 juni dat hij van de Russische premier Wiktor Tsjernomyrdin de verzekering had gekregen dat ,.Rusland wat betreft deze kwestie geen problemen" had.

NIEUWE MINISTER VAN FINANCIËN

Op 28 juni benoemde president Alijew Fikret Joesipow op de post van minister van financiën. die vacant was sinds december 1993 (zie pag. 160/3 e.v.-'94).

BOMEXPLOSIE IN METRO

Op 3 juli ontplofte een bom in een ondergronds metrostation in Bakoe, waarbij zeven mensen om het leven kwamen. De aanslag was volgens president Alijew het werk van terroristische ,,vijanden van Azerbajdzjan". Een regeringsonderzoek naar de explosie bracht aan het licht dat de bom van hetzelfde type was als de bom die in maart. eveneens in een metrostation in Bakoe, aan twaalf mensen het leven had gekost (zie pag. 450/2-'94).

(Vorber.pag. 450/2 e.v.-1994)

BALTISCHE STATEN

BEZOEK VAN AMERIKAANSE PRESIDEST CLINTON

Op 6 juli 1994 had de Amerikaanse president Bill Clinton in de Letse hoofdstad Riga een ontmoeting met de leiders van de drie Baltische staten, de presidenten Lennart Meri van Estland, Guntis Ulmanis van Letland en Algirdas Brazauskas van Litouwen. Het bezoek van Clinton werd in het weekblad *Baltic Independent* van 8-14 juli beschreven als .,het belangrijkste ... in de Baltische geschiedenis".

In een toespraak die hij later op de dag voor zo'n 16.000 mensen hield bij het Vrijheidsmonument in het centrum van Riga. beloofde Ciinton: ,,Wij zullen naast u staan. wij zullen helpen ... En wij zullen blij zijn wanneer de laatste buitenlandse troepen uit uw landen verdwenen zijn. Er u-aren nog 12.000 a 15.000 Russische militairen in Letland en Estland.

Verwijzend naar de controverse over de behandeling van de aanzienlijke niet-inheemse (voornamelijk Russisch-sprekende) gemeenschappen in de regio. verzocht Clinton de Baltische staten ..nooit aan anderen de gerechtigheid en gelijkheid (te) onthouden waar u (de Baltische volkeren) zelf zo hard voor gevochten hebt". Ook zei hij dat ..vrijheid zonder tolerantie onvervulde vrijheid is". (Voor omstreden Letse wet op het staatsburgerschap. zie onder LETLAND.,!

VERTREK VAN RCSSISCHE TROEPEN

De Russische troepen trokken zich officieel terug uit Estland op 29 augustus en uit Letland op 30 augustus - vóór de overeengekomen vertrekdatum van 31 augustus.

De Russische troepen waren in augustus 1993 uit de derde Baltische staat, Litouwen, vertrokken (zie pag. 746/1/2-'93). In 1991 was het aantal Sowjet-militairen dat was gestationeerd in de Baltische staten. geschat op 130.000.

Terugtrekking uit Letland

De laatste Russische militairen vertrokken op 30 augustus uit Letland naar Kaliningrad, overeenkomstig het akkoord dat Letland en Rusland in april hadden gesloten (zie pag. 456/2/3-'94).

Het akkoord van april voorzag in de blijvende stationering van 600 Russische militairen bij het radarstation van Skrunda, dat operationeel zou blijven tot 1999. De Letse radio meldde op 2 augustus dat Clinton $ 7 mln had toegezegd als bijdrage voor de ontmanteling van de post bij Skrunda.

De troepenterugtrekking uit Letland was doorgegaan ondanks de aanhoudende Russische woede over de Letse wet op het staatsburgerschap, die in juli was aangenomen (zie onder LETLAND). De Russische president Boris Jeltsin uitte op 4 augustus zijn gram over de wet en beschuldigde Letland van ,,militant nationalisme" waardoor ,.nationaleintolerantie" was ,,verheven tot officieel beleid". Jeltsin dreigde met ,,praktischestappen", waaronder eventueel economische sancties. Het Letse ministerie van buitenlandse zaken repliceerde op 5 augustus dat de wet was herzien op grond van aanbevelingen van een aantal Europese instellingen, waaronder de Raad van Europa.

Terugtrekking uit Estland

De laatste Russische eenheden verlie-

Russische militairen in ,,nabijebuitenland"
1) inclusief 13.000 Russische burgers die in dienst zijn bij de Zwarte-Zeevloot
2) er werd nog onderhandeld over stationering van enkele duizenden Russen bij het ruimtevaartcentrum Bajkonoer.

ten de Estlandse havenstad Paldiski over zee op 29 augustus.

Jeltsin had ingestemd met terugtrekking van de laatste 2 000 Russische militairen uit Estland na besprekingen met de Estlandse president Lennart Meri in Moskou op 26 juli. Op zijn beurt had Meri toegezegd dat aan de naar schatting 10.700 in Estland wonende gepensioneerde Russische militairen .,burgerrechten" zouden worden toegekend. .,alsmede sociale. politieke en culturele rechten" (tot dan toe was aan velen het staatsburgerschap. en daarmee bepaalde eigendoms- en stemrechten. onthouden – zie pag. 454/1 en onder ESTLAND).

Twijfel over akkoord tussen Jeltsin en Meri

In een verklaring die het akkoord van 26 juli tussen Jeltsin en Meri in twijfel leek te trekken, zei de Estlandse premier Mart Laar op 31 augustus dat zijn regering het akkoord niet ter ratificatie zou voorleggen aan de Riigikogu (het parlement). Laar verklaarde dat de regering zich in plaats daarvan aan de bestaande regelingen zou houden. inclusief de vreemdelingenwet waartegen Rusland zo fel gekant was.

(Vor.ber.pag. 161/3 e.v.-1994)

BJELAROES

PRESIDENTSVERKIEZINGEN NIEUWE REGERING

Op 20 juli 1994 werd Aleksandr Loekasjenko, een onafhankelijke kandidaat, beëdigd als eerste president van Bjelaroes. Hij had op 10 juli de beslissende ronde van de presidentsverkiezingen gewonnen met meer dan 80 procent van de stemmen.

Loekasjenko (39).die manager van een collectieve boerderij was geweest en sinds 1990 lid van de Opperste Sowjet (het parlenientj, kreeg bekendheid om zijn omstreden voorzitterschap van de Voorlopige Anti-Corruptiecommissie van de Opperste Sowjet (zie pag. 453/2-'94). De beschuldigingen van deze commissie hadden een grote rol gespeeld bij het ontslag van Opperste Sowjet-voorzitter Stanislau Sjoesjkemitsj in januari 1994 (zie pag. 451/3 e.v.-'94; voor prestatie van Sjoesjkewitsj in presidentsverkiezing, zie tabel).

Het gekozen presidentschap was geintroduceerd in de nieuwe grondwet die in maart was aangenomen (zie pag. 452/3 e.v.-'94). Loekasjenko was de opvolger van Metsjislau Grib, die staatshoofd was geweest uit hoofde van zijn voorzitterschap van de Opperste Sowjet.

Uitslagen presidentsverkiezingen

	Eerste ronde Steminenpercentage	Tweede ronde
Aleksandr Loekasjenko (onafh.)	44,8	80,1
Wjatsjeslau Kebitsj (onafh.)	17,3	14,1
Zianon Paznjak (BNF*)	13,8	
Stanislau Sjoesjkewitsj (onafh.)	9,9	
Aleksandr Doebko (Boerenpartij)	6,0	
Wasil Nowikau (PCB+)	4.6	
Ongeldige stemmen	3.6	5,8

Opkomst: eerste ronde 79.0 procent, tweede ronde 69.9 procent.
* Bjelaroesisch Volksfront.
+ Bjelaroesische Communistische Partij.

De verkiezingscampagne

Loekasjenko was als beste uit de bus gekomen in de eerste ronde van de presidentsverkiezingen op *23* juni. Zijn tegenstander in de tweede. beslissende ronde, de voorzitter van de raad van ministers (premier) Wjatsjeslau Kebitsj, een oud-communist, behaalde slechts 14,1 procent van de stemmen, ondanks de steun van het oude communistische establishment van Bjelaroes, onder wie *232* afgevaardigden van de Opperste Sowjet.

Loekasjenko had een populistische campagne gevoerd en op 8 juli beloofd dat hij als president .,deinflatie zou stoppen, de corruptie zou bestrijden. de misdaad zou vernietigen en de banden met de republieken van de voormalige Sowjet-Unie zou herstellen" (zie hieronder voor de denkbeelden van de kandidaten over de betrekkingen met Rusland). Hoewel Loe-

Aleksandr Loekasjenko geeft op 22 juni 1994 een persconferentie aan de vooravond van de eerste ronde van de presidentsverkiezingen.

kasjenko zich op 12 juli uitsprak voor een .,door de staat gereguleerde economie", benoeinde hij op 20 juli een kabinet dat voor een vrije markt was (zie onder).

Tijdens de campagne werd melding gemaakt van diverse gewelddadige incidenten. Loekasjenko beweerde op 16 juni dat hij het doelwit was geweest van een moordaanslag en op 27 juni dat hij was belaagd door politieagenten. Een naaste inedewerker van Kebitsj, minister Genadz Danilau van nationale veiligheid. was op 1 juli het doelwit van een bomaanslag. maar bleef ongedeerd.

Zowel Kebitsj als Loekasjenko pleitte in zijn campagne voor nauwere banden met Rusland en op 12 juli zegde Loekasjenko toe ,,al het mogelijke te (zullen) doen" om tot een economische unie met Rusland te komen. Ook gaf hij zijn steun aan de blijvende stationering in Bjelaroes van circa 40.000 man Russische troepen.

Nieuwe premier. Nieuw kabinet

Een nieuwe, hervormingsgezinde raad van ministers (kabinet) onder leiding van Michail Tsjigir, een marktgerichte bankier, kreeg op 21 juli het vertrouwen van de Opperste Sowjet. (Kebitsj had op 11 juli zijn aftreden als premier aangekondigd, nadat hij de post ruim vier jaar bekleed had.)

Loekasjenko kwam een op 30 juni gedane belofte na en ontsloeg de minister van defensie, kolonel-generaal Pawel Kazlousky, en de voorzitter van het Staatsveiligheidscomité (KGB). Genadz Lawitsky. Hij had zijn ongerustheid uitgesproken over ,,berichten dat deze mensen (waren) begonnen hun gestolen fortuin in koffers af te voeren".

Samenstelling van het kabinet

Premier - Michail Tsjigir; vice-premier - Oeladzimir Garkoen: vice-premier - Wiktar Cantsjar: vice-premier - Michail Mjasnikowitsj; vice-premier - Siargej Ling*; buitenlandse zaken - Oeladzimir Sianko; binnenlandse zaken - Joeri Zacharenka; defensie - Anatol Kastenka; voorzitter KGB - Oeladzimir Jagoraw.

* bekleedde dezelfde functie in vorige kabinet.

Herstructurering van de regering

Op 9 augustus kondigde premier Tsjigir een herstructurering van een aantal ministeries aan.

De regering zou bestaan uit 24 ministeries plus de KGB. die voortaan rechtstreeks verantwoording schuldig zouden zijn aan de premier in plaats van aan de ministerraad. Er kwam een kernkabinet. dat zou bestaan uit de premier, de vice-premiers en de ministers van financiën, binnenlandse en buitenlandse zaken. Bij de herstructurering zouden twaalf ministeries en een groot gedeelte van de regeringsbureaucratie worden opgeheven.

Op 4 augustus werd de benoeming van drie nieuwe ministers bekendgemaakt: Wolha Darhel (sociale zekerheid), Aljaksandr Loekasjou (vervoer en verbindingen) en Wasil Ljawonau (landbouw). Barys Batoera werd tegelijkertijd herbenoemd als minister van huisvesting. Hriori Nawitski werd op 10 augustus benoemd tot minister van bosbouw als opvolger van Henadz Markowsky, die door de nieuwe president Loekasjenko was beschuldigd van corruptie. Op 31 augustus werd Wasil Strazjaw henoemd tot minister van onderwijs.

Afschaffing van gunstige leningen voor staatsfunctionarissen

Radio Bjelaroes berichtte op 2 augustus dat Loekasjenko op 18 juli het systeem van gunstige leningen voor overheidsfunctionarissen had afgeschaft met als motief dat ,,staatsfunctionarissen zich (geen) privileges (konden) veroorloven die de bevolking (niet had)".

Liberalisering van de prijzen

De prijzen van melk en brood, die tot dan toe warenvastgesteld door de staat, werden op 11 augustus vrijgelaten. Op 12 augustus waren ze al met een factor 10 a 20 gestegen. Tsjigir erkende dat de maatregel hard zou aankomen, maar zei dat de liberalisering de weg vrijmaakte voor andere essentiële markthervormingen.

Top Loekasjenko-Jeltsin

Loekasjenko had op 3 augustus in Moskou een ontmoeting met de Russische president Boris Jeltsin en de Russische premier Wiktor Tsjernomyrdin.

Hoewel Jeltsin en Loekasjenko overeenkwamen ..eerdere overeenkomsten na te komen" die waren gericht op de vorming van een monetaire unie, gaf Loekasjenko na afloop toe dat dit onrealistisch was zolang de inflatiecijfers in beide landen zo uiteenliepen (de maandelijkse inflatie bedroeg in Rusland ongeveer 5 procent en in Bjelaroes ruim 40 procent).

Nieuwe linkse partij

De Socialistische Partij van Bjelaroes hield op 29 juli haar oprichtingscongres in de hoofdstad Minsk. Wjatsjeslaw Koeznjatsow, eerste vice-voorzitter van de Opperste Sowjet van Bjelaroes, werd tot voorzitter van de nieuwe partij gekozen. Het congres nam een verklaring aan waarin werd opgeroepen tot een politieke unie van leden van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten.

(Vor.ber.pag. 451/3 e.v.-1994)

ESTLAND

KABINETSWIJZIGINGEN. VERDEELDHEID IN REGERINGSCOALITIE

Op 18 mei 1994 trad minister Indrek Kannik van defensie af (zie pag. 453/3-'94 voor zijn benoeming). De Estlandse radio berichtte die dag dat Kannik volgens Laar zijn gezag in het kabinet had ondergraven. Minister van justitie Kaido Kama trad op 19 mei af en hij waarschuwde dat verschillende andere ministers overwogen zijn voorbeeld te volgen.

Onenigheid over het leiderschap van premier Mart Laar en diens naar eigen zeggen ,.dictatoriale" stijl zorgde in juni voor verdeeldheid in de regerende Vaderlandgroep (Isamaa of Pro-Patria).

Op een speciaal partijcongres hadden oud-minister van justitie Kaido Kama en Ulo Nagis, de voorzitter van de Riigikogu (parlement), op 11 juni vergeefs geprobeerd Laar (die had beloofd af te treden als premier als hij werd verslagen) te verslaan in de verkiezingen voor het voorzitterschap van de Vaderlandgroep. (Tiit Sinissaar was fractievoorzitter van Vaderland in het parlement.)

Nugis, die behoorde tot de rechtse republikeinse vleugel van Vaderlandgroep. trok zich op 17 juni terug (hoewel hij niet overstapte naar de Republikeinse Assemblée, zie beneden).

Coalitiepartner Vaderlandgroep trekt zich terug

De Estlandse Liberaal-Democratische Partij (ELDP) trok zich op 14 juni terug uit de Vaderlandgroep. nadat haar voorstel om het parlement zich in een geheime stemming over Laar te laten uitspreken. was verworpen. Tiit Kabin, voorzitter van de zeven afgevaardigden sterke ELDP-fractie in de Riigikogu, onderbouwde de beslissing met bezwaren tegen .,de manier waarop de regering (werd)geleid".

Scheuring in Vaderlandgroep

Op 28 juni vond een scheuring plaats binnen de Vaderlandgroep zelf toen de republikeinse vleugel de oprichting bekendmaakte van de Partij van de Republikeinse Assemblée. Karin Jaani werd op 30 juni gekozen tot voorzitter van de nieuwe partij. Indrek Kannik behoorde tot de negen afgevaardigden in de 101 leden tellende Riigikogu die de nieuwe partij steunden.

Door de afsplitsing had de Laar-vleugel het voor het zeggen in de Vaderlandpartij, die echter nog maar 19 zetels telde in de Riigikogu. De Vaderlandgroep behield de steun van de Partij van Nationale Onafhankelijkheid (ERSP), de Sociaal-Democratische Partij en de Boerencentrumpartij (EMKE).

Kabinetswijzigingen

De ELDP-leden Heiki Kranich en Paul-Eerik Rummo traden op 14 juni af als minister van respectievelijk financiën en van cultuur en onderwijs.

Andres Lipstock, die op 27 juni werd benoemd tot minister van financiën, zegde zijn lidmaatschap van de ELDP op 28 juni op. Peeter Olesk van de ERSP werd op 27 juni benoemd tot minister van cultuur en onderwijs.

Op 2 juni werd Urmas Urumae benoemd tot minister van justitie en op 28 juni werd Enn Tupp benoemd tot minister van defensie. Beiden waren lid van de Vaderlandgroep.

BETREKKINGEN MET RUSLAND. RUSSEN DREIGEN MET TROEPENVERSTERKINGEN

Op 6 mei noemde de Russische minister van defensie Pawel Gratsjow het Estlandse beleid jegens de Russische minderheid ,,apartheid" en dreigde hij de in Estland gestationeerde Russische troepen te versterken.

Op 17 mei zei president Lennart Meri dat gepensioneerde Russische officieren in Estland mochten blijven, hetgeen een duidelijke concessie was aangaande een kernkwestie in de onderhandelingen over de terugtrekking van de Russische troepen. Op 19 mei verwierp premier Mart Laar Meri's standpunt echter als een louter ,,persoonlijke zienswijze" die geen regeringsbeleid was.

Grensconflict

Op 21 juni decreteerde de Russische president Boris Jeltsin dat de Russische regering eenzijdig de Russisch-Estlandse grens moest demarqueren in plaats van te onderhandelen over een grensovereenkomst met Estland. Estland eiste gebied op dat grensde aan het land maar dat op dat moment tot Russisch grondgebied behoorde.

Op 11 augustus werd een aanvang gemaakt met de eenzijdige Russische afbakening van de Estlands-Russische grens, toen Russische grenswachten met de bouw begonnen van de eerste van duizend grensposten die volgens plan in 1995 operationeel zoudenmoetenzijn.

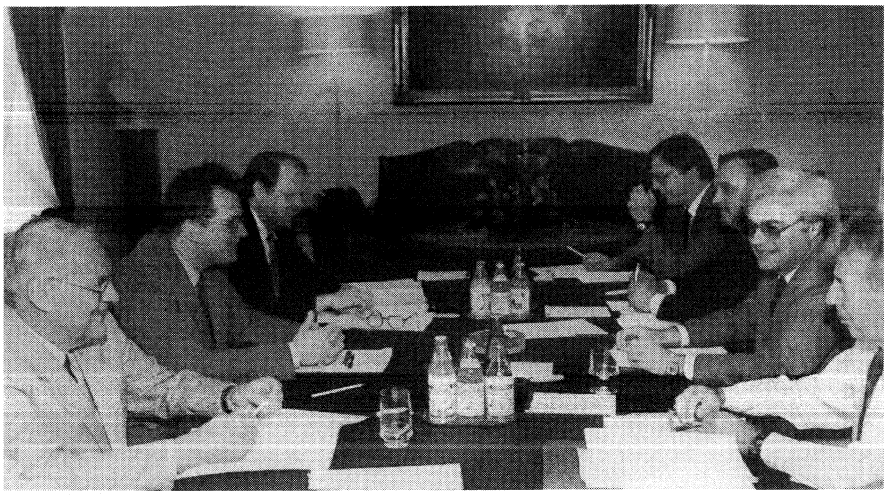

De Estlandse onderminister van buitenlandse zaken Raul Malk (2de v.l.) en de Russische onderminister van buitenlandse zaken Witali Tsjoerkin (2de v.r.) onderhandelden op 20 juli 1994 in de Finse stad Vantaa over terugtrekking van de Russische troepen uit Estland.

Premier Mart Laar verklaarde op 16 augustus dat de grensafbakening ,,een flagrante schending" van de internationale normen betekende.

De Russische afbakening ging uit van de grens met Estland in het Sowjet-tijdperk. Laar onderstreepte de Estlandse eis dat het grondgebied dat aan Estland was toegewezen in het Verdrag van Tartu van 1920, maar dat later, in de Sowjet-tijd, bij de Russische Federatie was gevoegd. moest worden teruggegeven aan Estland.

Overeenstemming over basis **Paldiski**

Russische functionarissen gingen op 30 juli akkoord met de ontmanteling, uiterlijk 30 september 1995, van twee omstreden kernreactoren op de onderzeebootbasis bij Paldiski. De basis zou een civiel complex worden in plaats van een militaire basis en de 210 Russische specialisten die op de basis zouden blijven, kwamen onder burgertoezicht (voor definitieve terugtrekking van Russische troepen uit Estland, zie onder BALTISCHE STATEN).

Vergoeding voor milieuschade

Minister van milieuzaken Andres Tarand zei op 29 augustus dat herstel van de milieuschade die door de Russische troepen was aangericht, $ 4 mrd zou kosten.

Tarand verklaarde dat Estland zijn eis tot schadevergoeding zou intrekken als Rusland een vergelijkbaar gebaar zou maken met betrekking tot compensatie voor industriële bezittingen van de voormalige Sowjet-Unie in Estland.

(Vor.ber.pag. 453/3 e.v.-1994)

EUROPESE UNIE

SANTER GEKOZEN TOT COMMISSIEVOORZITTER

Tijdens een buitengewone vergadering van de Europese Raad in Brussel op 15 juli 1994 kozen de regeringsleiders en staatshoofden van de twaalf lidstaten van de Europese Unie (EU) Jacques Santer (57), sinds 1984 premier van Luxemburg en lid van de Christen-Sociale Partij, tot voorzitter van de Europese Commissie in opvolging van Jacques Delors. Zijn ambtstermijn van vijf jaar zou op 1 januari 1995 ingaan.

De overeenstemming kwam als compromis nadat de Britse premier John Major tijdens de top van Korfoe in juni zijn veto had uitgesproken over de kandidatuur van de Belgische premier Jean-Luc Dehaene (zie pag. 542/3 e.v.- '94). Major noemde de keuze voor Santer verstandig en benadrukte diens voorkeur voor vrijhandel, vrije markten, decentralisatie en uitbreiding van de EU. De Duitse bondskanselier Helmut Kohl daarentegen, die de kandidatuur van Dehaene had gesteund. zei dat er in wezen geen verschil in opvattingen bestond tussen Dehaene en Santer (die met hun commentaar deze uitspraak bevestigden)

Het Europees Parlement bekrachtigde Santers benoeming op 21 juli met 260 tegen 238 stemmen en 23 onthoudingen. Deze niet-bindende uitspraak maakte deel uit van het overleg tussen de Raad en het Parlement over de keuze van de Commissievoorzitter. zoals was voorzien in het Verdrag van Maastricht over de Europese eenwording. Wanneer de nieuwe. 17 leden tellende commissie in december 1994 haar programma zou presenteren, zou het Parlement in een bindende uitspraak de benoeming van de Commissie als geheel goedkeuren (of afkeuren).

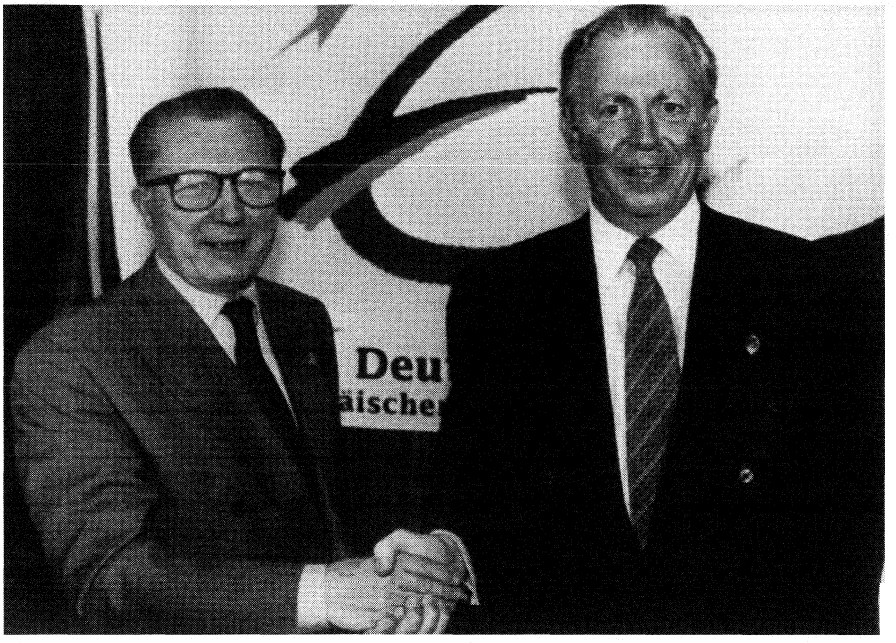

De voorzitter van de Europese Commissie, Jacques Delors (l.) schudt op 15 juli 1994 in Brussel de hand van zijn opvolger Jacques Santer.

Openingszitting Europees Parlement

Het Europees Parlement dat in juni was gekozen (zie pag. 544/1 e.v.-'94). hield van 19-22 juli zijn openingszitting. Op de eerste dag koos het Klaus Hansch (Duitsland, Sociaal-Democraat) tot voorzitter. Hänsch kreeg 365 stemmen, tegen 87 voor de Liberaal Yves Galland. Er waren 82 ongeldige stemmen en geen andere kandidaten.

Het nieuwe Parlement telde de volgende negen fracties (volgens Le *Monde* van 19 en 20 juli): de **Partij** van **Europese Socialisten (PSE)** onder leiding van Pauline Green (Groot-Brittannië); de **Europese Volkspartij (PPE)** onder leiding van Wilfried Martens (België); de **Liberaal-Democratische en Reformistische Groep (ELDR)** onder leiding van Gijs de Vries (Nederland); de communistische **Confederale Groep van Verenigd Links (GUE)** onder leiding van Alonso Puerta (Spanje); **Forza Europa (FE)** onder leiding van Giancarlo Ligabue (Italië), dat slechts bestond uit de partij Forza Italia van de Italiaanse premier Silvio Berlusconi; de **Europese Democratische Alliantie (RDE)** onder leiding van Jean-Claude Pasty (Frankrijk); de **Groenen** onder leiding van Claudia Roth (Duitsland) en Alexander Langer (Italië); de **Radicale Europese Alliantie (ARE)** onder leiding van Jean-François Hory (Frankrijk) en **Europa van de Naties (EN)**, een anti-Maastricht-fractie onder leiding van Jimmy Goldsmith. Er waren 27 onafhankelijke leden. Twee fracties van het vorige Parlement kwamen niet terug: het extreem rechtse Europees Rechts en de regionalistische Regenboogfractie.

LANDBOUWKWESTIES

De ministers van landbouw van de EU werden het op 15-19 juli eens over het landbouwprijsbeleid en de subsidieregelingen voor 1994-'93.

Binnen het raamwerk van hervormingen waartoe in 1992 was besloten (zie pag. 752/2/3-'92) hielden de maatregelen in: geen vermindering van de melkquota (hoewel de Commissie een reductie van 1 procent had voorgesteld), een verlaging van de interventieprijs voor boter met 3 procent, maar geen verlaging in 1995/96, en een premie op slachtrundvee van ECU 90 per stuk. De Fransen wensten zich het recht voor te behouden harde tarwe te verbouwen buiten de traditionele gebieden voor dit gewas. rnaar gingen uiteindelijk akkoord met een compromis van 50.11110ha extra.

Op 19 juli zegde de Duitse regering toe geen eenzijdig importverbod van zes maanden voor Brits rundvlees te zullen instellen.

Tot het voorgestelde verbod. ingegeven door de angst onder consumenten voor bovicnc sponsrorrnige encefalopathie (BSE of ..gekkekoeienziekte"). was op 28 juni door het Duitse kabinet besloten. De Bondsraad (eerste kamer van het parlement) had er op 8 juli mee ingestemd. Het verbod hield in dat uitsluitend vlees zou mogen worden ingevoerd van runderen die minder dan drie jaar oud waren, afkomstig uit kudden waarin gedurende de voorgaande vier jaar geen BSE was vastgesteld. In plaats van dit verbod besloten de EU-ministers de bestaande beperkingen van de EU aan te scherpen. In het vervolg was export van rundvlees uit Groot-Brittannië toegestaan als het afkomstig was van kudden die zes jaar BSE-vrij waren geweest (in plaats van twee jaar. zoals voorheen). De Britse expoi-t van kadavers of niet-uitgebeend rundvlees naar de EU bedroeg op het moment 10'7.000 ton per jaar, waarvan 70 procent afkomstig was van oude melkkoeien en de rest van stierkalveren en vaarzen. Ongeveer de helft van de Britse melkveebedrijven was in de afgelopen zes jaar getroffen door BSE.

STEUN AAN AIR FRANCE

Op 27 juli stemde de Commissie in met de injectie door Frankrijk van FF 20 mrd in de staatsluchtvaartmaatschappij Air France. De injectie maakte deel uit van een driejarenplan dat moest uitmonden in de privatisering van Air France.

Klaus Hansch werd op 19 juli 1994 in Strasbourg gekozen tot voorzitter van het Europees Parlement.

Zetelverdeling in Europees Parlement

Groep (zetels)	België	Denemarken	Duitsland	Griekenland	Spanje	Frankrijk	Ierland	Italie	Luxemburg	Nederland	Portugal	GB
PSE (198)	6 (PS+SP)	3 (SD)	40 (SPD)	10 (Pasok)	22 (PSOE)	15 (PS)	1 (Lab)	18 (PDS+PSI)	2 (LSAP)	8 (PvdA)	10 (PS)	63 (Lab+SDLP)
PPL (157)	7 (CVP+PSC+CSP)	4 (KF)	47 (CDU/CSU)	9 (ND)	30 (PP+CN)	13 (UDF)	4 (FG)	12 (PPI+Segni+SVP)	2 (CSV)	11 (CDA)	1 (PSD)	19 (Con.+OUP)
ELDR (43)	6 (VLD+PRL)	3 (Lib.+RV)		-	2 (CiU)	1 (UDF/RPR)	1 (onafh.)	7 (LN+PRT)	1 (DP)	10 (VVD+D66)	8 (PSD)	2 (Lib.Dem.)
GUE (28)			-	4 (KKE+Synasp.)	4	1 (PCF)		(RC)		-	3 (CDU)	
FE (27)							-	27 (Forza Italia)				
RDE (26)			-	2 (POLA)	-	14 (RPR)	7 (FF)			-	3 (CDS)	
Groenen (23)	2 (Agalev/Ecolo)	1 (SF)	12 (Groenen)			-	2 (Green XII)	4 (Groenen+La Rete)	1 (Groenen)	1 (Gr Links)		
ARE (19)	1 (Volksunie)			-	1 (CiU)	13 (Radicale Energie)		2 (PR)			-	2 (SNP)
EN (19)		4 (JB+anti-EU)			-	13 (Eenander Europa)			-	2 (confess.)		
Onafh. (27)	3 (anderen)				-	11 (FN)	-	12 (AN+PSDII		-	(DUP)	1
Totaal (567)	25	16	99	21	64	87	15	87	6	31	25	87

De verklaring van de afkortingen staat op blz. 544/1 e.v.-'94met de uitslag van de verkiezingen.Bron: hureauvan het Europees Parlement, Londen.

OVEREENKOMSTEN MET BALTISCHE STATEN EN MOLDOWA

Op 18 juli werden vrijhandelsovereenkomsten getekend tussen de EU en de Baltische staten (Estland, Letland en Litouwen).

De overeenkomsten voorzagen in afschaffing door de EU van de importheffingen per 1 januari 1995. met uitzondering van de heffingen op Baltisch staal, textiel en landbouwprodukten. Deze werden uitgezonderd omdat het in de EU gevoelige produkten waren. De afschaffing door Estland van zijn importheffingen zou op dezelfde datum ingaan (inclusief textiel), terwijl Letland en Litouwen vier tot zes jaar de tijd kregen om hun heffingen geleidelijk af te schaffen.

Op 26 juli ondertekenden de EU en Moldowa een overeenkomst voor partnerschap en samenwerking die de mogelijkheid van een vrijhandelszone inhield. (Zie pag. 543/1/2-'94 voor partnerschapsovereenkomsten met Rusland en Oekraïne in juni.)

VISSERIJCONFLICT

Spaanse vissersvaartuigen kwamen in juni, juli en augustus in conflict met Franse, Britse en Ierse collega's in een geschil over de vangst van witte tonijn in de Golf van Biscaje.

Spaanse vissers. die in de Golf van Biscaje met stokken. lange lijnen en levend aas op een traditionele manier visten, maakten bezwaar tegen het gebruik van lange drijfnetten door de Fransen, Britten en Ieren in de trekroutes van de tonijn. Volgens de *Independent* van 27 juli ving de Franse tonijnvissersvloot van 40-60 schepen 4.000 ton per jaar. terwijl de400 schepen tellende Spaanse vloot 20.000 ton binnenhaalde.

Binnen de wateren van de EU waren drijfnetten toegestaan van maximaal 2.5 km lengte (zie pag. 11/2-'92). Een resolutie van de Algemene Vergadering van de VN uit december 1989 had met ingang van juni 1992 een moratorium gelegd op het gebruik van lange drijfnetten (die in de Stille Zuidzee soms 60 km lang waren), hoewel geen maximaal toegestane lengte was bepaald.

Spaanse blokkade. Schermutselingen. Actie van inspecteurs

Na schermutselingen in juni tussen Franse en Spaanse boten in de Golf van Biscaje, bezetten Spaanse vissers in juli enige tijd een Franse boot voor de kust van Galicië. Ook blokkeerden zij eind juli gedurende vier dagen de havens van het Franse Hendaye en de Baskische steden Santander en Bilbao. De vissers protesteerden hiermee tegen het vermeende gebrek aan steun van de Spaanse regering voor de Spaanse vissers.

Op 3 en 4 augustus kregen Spaanse vissers het in de Golf van Biscaje aan de stok met twee

vissersboten uit Cornwall (Engeland). Zij sneden drijfnetten door die volgens hen te lang waren. Twee boten uit Cornwall die door de Britse marine werden opgebracht. bleken echter netten te hebben die niet of nauwelijks de grens van 2.5 km overschreden.

Op 10 augustus werd een Frans vaartuig betrapt met netten die 500 m te lang waren. Op 18 augustus raakte een Franse visser gewond toen hij werd beschoten door Spaanse vissers.

De ministers van visserij van de EU waren op 18 juli overeengekoinen om de bevoegdheden uit te breiden van EU-inspecteurs die de lengte van de drijfnetten moesten controleren Spaanse vissers beweerden echter dat Franse en Britse marinevaartuigen die werden geacht (samen met de kleine groep EU-inspecteurs) de naleving van de bepalingen af te dwingen. dat niet effectief deden. Een volgende bijeenkomst van EU-ministers van visserij stond voor 28 september op de agenda.

ANTITRUSTAKKOORD MET VS ONGELDIG VERKLAARD

Het Europese Hof van Justitie vernietigde op 9 augustus een overeenkomst die in september 1991 door de Europese Commissie was gesloten met de Amerikaanse regering, inzake de uitwisseling van informatie over wereldwijde fusies en overnames. De zaak onderstreepte wat de *Independent* van 10 augustus omschreef als het ,.buitengewone gebrek aan helderheid over de manier waarop de EU externe betrekkingen afwikkelt".

De Franse regering had de zaak aanhangig gemaakt. niet omdat zij substantiële bezwaren had, maar om aan te tonen dat de Commissie niet de bevoegdheid had een dergelijke overeenkomst af te sluiten zonder de goedkeuring van de Raad van Ministers.

(Vor.ber.pag. 541/2 e.v.-1994)

FINLAND

CHRISTELIJKE UNIE STAPT UIT REGERING

Met het referendum over de toetreding tot de Europese Unie (EU) op 16 oktober 1994 in het vooruitzicht (zie pag. 541/2 e.v.-'94)overleefde de regering op 15 juni een motie van wantrouwen met 97 stemmen tegen. 80 stemmen voor en 18 onthoudingen. Op 20 juni stapte de Finse Christelijke Unie (SKL), die tegen het Finse EU-lidmaat scha^ was, echter uit de regeringscoalitie van vier partijen.

SKL-leider Toimi Kankaanniemi trad af als minister van ontwikkelingssamenwerking. Zijn taken werden overgenomen door minister Hcikki Haavisto van buitenlandse zaken. De drie overgebleven partijen bezetten 108 zetels in het 200 zetels tellende één-kamer-parlement.

Op 3 juni was Pertti Salolainen al afgetreden als voorzitter van de conservatieve Nationale Coalitiepartij (KOK). de grootste regeringspartij, na kritiek dat hij te veel concessies had gedaan tijdens de onderhandelingen over het Finse EU-lidmaatschap (zie pag. 321/2 e v.-'94). Salolainen behield de portefeuille van buitenlandse hand-el.

INVOERING VAN BTW

Op 1 juni werd een BTW ingevoerd van 22 procent op goederen en diensten. die de bestaande accijns op uitsluitend goederen verving. Dit was een eerste stap om het belastingstelsel in overeenstemming te brengen met die van de EU.

(Vor.ber.pag. 323/2 e.v.-1994)

GEORGIË

VERKLARING VAN NATIONALE EENHEID EN HARMONIE. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 25 mei 1994 ondertekenden vertegenwoordigers van 34 politieke en maatschappelijke organisaties in de Georgische hoofdstad Tbilisi een Verklaring van Nationale Eenheid en Harmonie. De voorzitter van de Georgische Opperste Raad (parlement) en de facto staatshoofd Edoeard Sjewardnadze verwelkomde de Verklaring als het fundament voor ,,een onafhankelijke, democratische samenleving". Tot de groeperingen die de verklaring steunden, behoorden de Nationale Democratische Partij. de Nationale Liberaal-Democratische Partij, het Georgische Volksfront en de Groene Partij.

De verklaring benadrukte de noodzaak voor .,stabiliteit en consolidering" en onderstreepte het belang van democratie en mensenrechten. Ändere bepalingen, die betrekking hadden op separatistische groeperingen in Georgië. verwierpen het gebruik van geweld voor politieke doeleinden en steunden de Georgische territoriale integriteit en de rechten van etnische minderheden. De Verklaring beloofde ook gehoorzaamheid aan de grondwet.

De Verklaring, die was geïnspireerd op het Russische Akkoord ter Bevordering van Maatschappelijke Vrede van april (zie pag. 466/3 e.v.-'94), was eind april voorgesteld door de Nationale Democratische Par-tij.

Wapens in parlement verboden

Na een hevige ruzie in de Opperste Raad tussen afgevaardigde Notar Natadze en de vice-voorzitter van de Raad Wachtang Rtsjoelisjwill op 28 april berichtte het Russische persbureau *Itar-Tass* op 3 mei dat alle afgevaardigden hun wapens voortaan moesten afleggen voordat ze de zaal van de Opperste Raad betraden. Een ander gevolg van het incident was dat de voorzitter van de juridische commissie van de Raacl. Sjalwa Natelasjwili, op 4 mei de oprichting van een parlementaire politiemacht bekendmaakte.

Nieuwe* parlementsvoorzitter *en premier* in *Zuid-Ossetië

Het parlement van de separatistische regio Zuid-Ossetië koos op 4 mei Loedwig Tsjibirow tot voorzitter en Feliks Gasijew tot premier.

Wapenstilstand in Abchazië. GOS-vredesmacht. Oorlogsslachtoffers

Na vier dagen onderhandelen werd op 14 mei in Moskou een akkoord bereikt over een wapenstilstand in Abchazië en de terugtrekking van Georgische regeringstroepen en rebellentroepen. (Zie pag. 455/2 e.v.-'94 voor akkoorden in april.)

Het akkoord voorzag in het inzetten van Russische troepen als vredesmacht onder de auspiciën van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS).De secretaris-generaal van de Verenigde Naties, Boutros Boutros Ghali, had in een rapport aan de VN-Veiligheidsraad op 3 mei het sturen van een VN-macht hiervoor uitgesloten. nadat Georgië en Abchazië VN-voorstellen voor het mandaat van zo'n troepenmacht hadden verworpen. (Zie pag 469/2-'94 voor renverping van de VN-status voor Russische vredestroepen in de voormalige Sowjet-republieken.)

Vice-premier Tamaz Nadareisjwili verklaarde op 9 mei dat tijdens de oorlog in Abchazië 30.000 Georgiërs om het leven waren gekomen.

Bomaanslag op Armeens theater

Bij een bomaanslag op een Armeens theater in Tbilisi, waar een toneelstuk voor kinderen werd opgevoerd, kwam een kind om het leven en raakten 16 mensen gewond. De aanslag werd gezien als een poging om de betrekkingen tussen Armenië en Georgië onder druk te zetten. In Georgië leefde een omvangrijke etnisch Armeense minderheid.

Stationeringvan Russische vredesmacht. Goedkeuring door VN

Op 24 juni werden in Georgië Russische soldaten ingezet om de vrede te handhaven Het grootste deel van de 2 500 man sterke troepenmacht nam posities in langs de Ingoeri-rivier, die de grens vormde tussen de separatistische republiek Abachazie en de rest van Georgië Russische genietroepen waren op 15 juni al begonnen met het opruimen van mqnen in het gebied

Op 29 juni beweerde de Abchazische leider Wladislaw Ardzinba dat de Georgische artillerie Abchazische soldaten in het gebied van de Kodori-kloof bleef bestoken. Hij herinnerde er aan dat Georgië in het vredesakkoord van april ermee had ingestemcl zijn troepen uiterlijk 30 juli uit het gebied terug te trekken.

Op 21 juli nam de VN-Veiligheidsraad een resolutie aan waarin de aanwezigheid van Russische vredestroepen in Georgië werd goedgekeurd en het aantal VN-waarnemers aldaar werd uitgebreid.

Nieuwe minister

Op 27 juni werd Wladimir Papawa door president Edoeard Sjewardnadze benoemd tot minister van economie. De post was vacant sedert december 1993 (zie pag. 170/1-'94).

Oppositieprotest

Op 10 juli werd een massale demonstratie van de oppositie. waaraan circa 200.000 mensen deelnamen, door de politie uiteengedreven. Zeker tien mensen werden gevangengenomen, onder wie Giorgi Chosjtaria. die onder president Zwiad Gamsachoerdia minister van buitenlandse zaken was geweest.

De Abchazische leider Wladislaw Ardzinba

Arrestatie van vroegere opstandelingenleider

Loti Kobalia, voormalig commandant van de opstandige strijdkrachten van Gamsachoerdia, werd op 6 juli door de Oekraïense politie gearresteerd in de Oekraïense hoofdstad Kiew en op 9 juli uitgeleverd aan Georgië. Daar zou hij onder meer terecht moeten staan voor hoogverraad en marteling.

Heroprichting Communistische Partij

De Georgische Communistische Partij werd heropgericht tijdens een congres in Tbilisi op 25 juni.

De partij was in augustus 1991 verboden na de mislukte couppoging in de Sowjet-Unie (zie pag. 69312-'91). Tot partijleider werd gekozen generaal-majoor Paneleimon Giorgadze (de vader van ininister van veiligheid Igor Giorgadze)

Andere partijen ter linkerzijde waren de Georgische Communistische Arbeiderspartij en de Alliantie van Communisten van Georgië.

Minister benoemd tot adviseur van Sjewardnadze

De minister van landbouw en voedselproduktie, Giorgi Kwesitadze, trad op 20 augustus uit de regering om staatsadviseur van Sjewardnadze te worden.

Kritiek van mensenrechtenorganisaties

In een rapport dat op 13 augustus werd gepubliceerd door de onafhankelijke mensenrechtenorganisatie Human Rights Watch in Helsinki, werden de Georgische autoriteiten ervan beschuldigd de mensenrechten op grote schaal te schenden.

Een woordvoerster van de organisatie stelde dat ,,erschendingen (waren) van de ernstigste soort - marteling, mishandeling, bedreiging van familieleden en advocaten van verdachten". Het rapport wees op een decreet van president Edoeard Sjewardnadze van november 1993, waarin de standrechtelijke executie van vermeende rebellen werd toegestaan (zie pag. 170/2-'94).

(Vor.ber.pag. 454/1 e.v.-1994)

GRIEKENLAND

PASOK VERLIEST AANHANG BIJ EUROPESE VERKIEZINGEN

De verkiezingen voor het Europees Parlement van 12 juni 1994 (zie pag. 544/2 e.v.-'94voor uitslagen per land) betekenden een klap voor de regerende PASOK.

Hoe\\-el PASOK haar zeteltal verhoogde van negen tot 10 van de 25. behaalde de partij slechts 37.6 procent van de stemmen. tegen 46,9 procent bij de verkiezingen voor het Griekse parlement in oktober 1993 (zie pag. 839/2 e.v.-'93). Ook Nieuwe Democratie (ND), de grootste oppositiepartij. verloor met 32.7 procent (tegen 39.3 procent in 1993) steun: een van haar zetels ging naar de zangeres Nana Mouskouri, hoewel deze had toegegeven ..niets" te weten van politiek. Vooral Synaspismos ter linkerzijde en Politieke Lente ter rechterzijde profiteerden hiervan. Beide \varen nieuw in het Europees Parlement

KAEISETSWIJZIGING

Een op 7 juli bekendgemaakte kabinetswijziging werd door een regeringsfunctionaris omschreven als een .,corrigerende" maatregel die geen verandering van beleid tot gevolg zou hebben.

De wijziging had betrekking op een aantal portefeuilles. Er werden verscheidene nieuwkomers benoemd. vooral op het niveau van de onderministers. Onder de vertrekkende kabinetsleden waren minister van binnenlandse zaken Apostolos Tsokhatsopoulos en minister van onderwijs Dimitris Fatouros. Minister van arbeid Evangelos Jiannopoulos, die premier Andreas Papandreou de schuld had gegeven van de nederlaag van regeringspartij Pasok bij de Europese verkiezingen in juni, diende enkele uren voor de bekendmaking zijn ontslag in.

Vasso Papandreou, die tot 1992 EG-commissaris voor sociale zaken was geweest (zie pag. 754/2/3-'92), weigerde naar verluidt de post van onderminister van industrie. energie en technologie omdat de premier niet aan bepaalde voorwaarden wenste te voldoen.

Samenstelling van het kabinet

Premier - Andreas Papandreou; vice-premier - Andonios Livanis*: minister verbonden aan het bureau van de premier (staatssecretaris) - Anastasios Peponis: defensie - Gerasimos Arsenis; binnenlandse zaken - Kostas Skandalidis+; justitie - Georgios Kouvelakis; buitenlandse zaken - Karolos Papoulias: nationale economie - Ioannis Papandoniou: financiën - Alexandros Papadopoulos: landbouw - Georgios Moraitis: a beid - Ioannis Skoularikis*: ondenvijs en religie - Georgios Papandreou*: gezondheidszorg. welzijn en sociale zekerheid - Dimitris Kremastinos: openbare orde - Stelios Papathemelis: cultuur - Thanos Mikroutsikos: handel. industrie. energie en technologie - Kostas Simitis: milieu. stadsplanning en openbare werken - Kostas Laliotis; vervoer en verbindingen - Theodoros Pangalos+; Egeïsche Zee - Andonios Kotsakas*; Macedonie en Thracië - Konstantinos Triaridis: koopvaardij - Georgios Katsifaras: pers en massamedia - Evangelos Venizelos*; toerisme - Dien)-sios Livanis.

* Nieuwe benoeming.
\+ Gewijzigde portefeuille

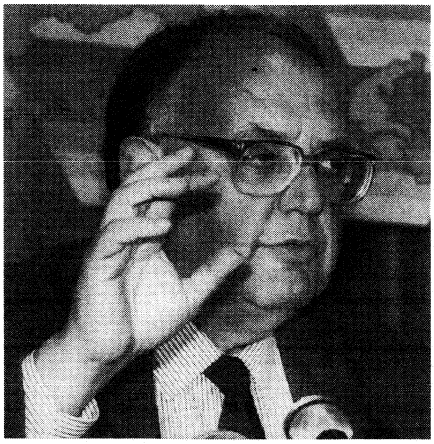

De Griekse minisrer van vervoer, Theodoros Pangalos.

TURKSE DIPLOMAAT VERMOORD

Op 4 juli werd in Athene een hoge Turkse diplomaat, Omer Haluk Sipahioglu, vermoord. De linkse stadsguerrillagroep 17 November claimde onmiddellijk de verantwoordelijkheid en zei dat de moord bedoeld was als vergelding voor de .,etnische uitroeiing" van Grieks-Cyprioten en Koerden door Turkije.

De Turkse regering beschuldigde Griekenland van het ..tolereren van terrorisme" en eiste een einde aan wat zij omschreef als een vijandelijke houding jegens Turken.

Op 12 juli ontploften in Rhodos, de grootste stad van het gelijknamige eiland. twee bommen. Zes toeristen raakten gewond. van wie één ernstig. en paniek en ontwrichting van het openbare leven waren het gevolg. De dag ervoor waren door een bom in Lindos. eveneens op Rhodos, een Griek en nog een toerist gewond geraakt. Geen enkele groepering eiste de verantwoordelijkheid op en de regering weigerde te speculeren. Sommigen opperden dat de bommen door Turken waren geplaatst uit woede over de moordaanslag in Athene.

(Vor.ber.pag. 546/3 e.v.-1994)

LETLAND

OMSTREDEN WET OP STAATSBURGERSCHAP REGERING TREEDT AF. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 21 juni 1994 nam de 100 zetels tellende Saeima (parlement) met 66 tegen 11 stemmen een omstreden wet aan - waarvan de regering zich had gedistantieerd - die het toekennen van het Letse staatsburgerschap beperkte. Het Letse staatsburgerschap behelsde het stemrecht en het recht op eigendom; etnische Letten maakten niet meer dan 55 procent van de totale bevolking uit. (Zie pag. 740/3 e.v.-'93 voor soortgelijk conflict in juni-juli 1993 over Estse wet op vreemdelingen.)

De wet bepaalde dat alle aanvragers een taaltest moesten doen en dat voormalige militairen cn aanhangers van ,,chauvinisme, nationalisme en fascisme" niet in aanmerking kwamen voor het staatsburgerschap. De wet ging uit van quota's. waardoor naar verwachting 300.000 tot 500.000 burgers het staatsburgerschap zouden inslopen Onder de naar schatting 700.000 inwoners zonder burgerrecht waren veel etnische Russen die naar Letland waren geemigreerd na de annexatie door de Soulet-Unie in 1940. Een woordvoerder van de Russische president Boris Jeltsin zei op 24 juni dat de wet veel weg had van ..echte volkerenmoord". Volgens de wet zou in 1993 ,,buitengewoon staatsburgerschap" worden toegekend aan ongeveer 50.000 mensen, waarbij mensen die vóór 1940 naar Letland waren getrokken. en mensen met een Letse echtgenoot en een Lets familielid voorrang kregen. Van 1996-'99 konden nog eens 180.000 mensen het staatsburgerschap krijgen. met voorrang voor degenen die in Letland geboren waren. Vanaf 2000 gold een jaarlijks quotum voor de toekenning van het staatsburgerschap van maximaal 0,1 procent van het totale aantal Letse burgers. ofte wel 2.000 tot 3.000 mensen. De Conferentie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (CVSE) en de Raad van Europa hadden bedenkingen geuit over het in de met vervatte quotasysteem.

Regering en president verwerpen wet op het staatsburgerschap

Hoewel de wet werd gesteund door onder anderen Andrejs Pantelejevs, fractievoorzitter van de regerende partij Letse Weg, verzocht de regering op 22 juni president Guntis Ulmanis de wet niet te ratificeren maar terug te sturen naar de Saeima. Op 28 juni honoreerde Ulmanis dit verzoek.

Wet op het staatsburgerschap herzien

De Saeima nam op 22 juli een geamendeerde versie aan van de omstreden wet op het staatsburgerschap.

In de nieuwe versie van de wet ontbrak de clausule die voorzag in het quotastelsel dat vanaf het jaar 2000 het aantal kandidaten dat het staatsburgerschap daadwerkelijk kreeg toegewezen, zou beperken en dat de Letse autoriteiten verplichtte de aanvragen binnen één jaar te venverken. De nieuwe versie bevatte echter nog wel bepalingen die (i) kandidaten verplichtten inet goed gevolg een taaltest af te leggen en (ii) voorinalige communisten en mensen die in dienst waren geweest van de voormalige Sowjet-Unie, uitsloten van het staatsburgerschap.

(Voor het bezoek van de Amerikaanse president Bi11 Clinton aan de Letse hoofdstad Riga, zie onder BALTISCHE STATEN.)

Minister treedt af naar aanleiding van banden met KGB

Op 6 juni trad Georgs Andrejevs af als minister van buitenlandse zaken en hij gaf tevens zijn zetel in de Saeima op. Zijn portefeuille werd tijdelijk waargenoinen door premier Valdis Birkavs.

Andrejevs, wiens lidmaatschap van de Saeima in april was geschorst. gaf in een artikel in het dagblad *Diena* op 28 mei toe dat hij in het Sowjet-tijdperk had samengewerkt met het Staatsveiligheidscomité (KGB)(zie pag. 456/3-'94).

Splitsing in Eendracht voor Letland

Vier van de i3 afgevaardigden van de parlementsfractie Eendracht voor Letland en Wedergeboorte voor de Nationale Economie besloten tijdens een bijeenkomst op 25 mei een nieuwe partij op te richten onder de naam Politieke Unie van Economen (TPA).

Vorming van oppositiepartij

Tijdens haar congres op 18 juni vormde de oppositionele Nationale Onafhankelijkheidsbeweging van Letland (LNNK) zich officieel om in een politieke partij, de Letse Nationale Conservatieve Partij (Latvijas Nacionali Konservativa Partija, ook LNNK). Aristids Lambergs werd gekozen als voorzitter van de nieuwe partij.

Regering treedt af

Op 14 juli bood de regering van premier Valdis Birkavs haar ontslag aan na bijna één jaar aan de macht te zijn geweest (zie pag. 745/1 e.v.-'93). Alle ministers bleven echter op hun post zolang er geen nieuw kabinet was benoemd.

De regering trad af nadat de Letse Boerenunie, de kleinere coalitiepartner van Birkavs' partij De Letse Weg, op 11 juli uit de regeringscoalitie was gestapt en nadat haar drie kabinetsleden waren afgetreden.

Leiders van de Boerenunie waren volgens berichten boos oindat de coalitie geen protectionistische importheffingen had ingevoerd Na hun vertrek beschikte de regeringscoalitie nog maar over 34 van de 100 zetels in de Saeima.

Poging tot vorming van rechtse coalitie

President Guntis Ulmanis nodigde op 25 juli Andrejs Krastins officieel uit een nieuwe regering te vormen. Krastins

was medevoorzitter van de rechtse Letse Nationale Conservatieve Partij (LNNK). Deze had slechts 13 zetels in de Saeima.

De Letse Weg maakte op 28 juli bekend niet te zullen toetreden tot een regering die was gevormd door de LNNK

Russische televisie

De uitzendingen van de Russische televisiezender Ostankino in Letland werden vanaf 1 juli door het ministerie van binnenlandse zaken beperkt.

(Vor.ber.pag. 456/2/3-1994)

LITOUWEN

REGERINGSWIJZIGING

Op 10 juni 1994 voerde president Algirdas Brazauskas een kabinetswijziging door. Hij benoemde vijf nieuwe ministers, van wie er drie op nieuwe ministeries kwamen en twee vacante posten opvulden.

De nieuwe ministers waren Minclaugas Laurynas Stankevicius op het nieuwe ininisterie van bestuurshervorming en gemeentelijke zaken. Bronius Brazauskas op het nieuwe ministerie van inilieu. en Vladislovas Domarkas op het nieuwe ministerie van ondenvijs en wetenschap, dat eerder was ondergebracht bij het ministerie van cultuur. Albertas Vasiliauskas kreeg de leiding over het ministerie van landbouw en Aleksandras Vasiliauskas over dat van economie.
Dainius Trinkunas bleef aan als minister van cultuur:

TE LAGE OPKOMST BIJ REFERENDUM OVER PRIVATISERING

Een op 27 augustus gehouden referendum over indexering van spaartegoeden en opschorting van privatiseringen werd op 28 augustus ongeldig verklaard nadat voorlopige tellingen hadden uitgewezen dat minder dan 37 procent van het electoraat aan het referendum had deelgenomen. (Voor een geldig resultaat was een opkomst van ten minste 50 procent vereist.)

Het referendum was voorgesteld door de conservatieve oppositie, die de vroegere communistische elite, die was teruggekeerd in de regering, ervan beschuldigde op corrupte wijze profijt te trekken van de verkoop van staatseigendommen en -ondernemingen. Oudpresident Vytautas Landsbergis, de leider van de rechtse oppositie in het parlement. zei op 28 augustus dat ,,als er een verliezer (was). dit het volk van Litouwen (was)".

President Algirdas Brazauskas prees op 29 augustus het Litouwse volk dat het zich niet had laten meeslepen door ,.populistische demagogie".

(Vor.ber.pag. 457/1/2-1994)

MOLDOWA

NIEUWE GRONDWET

Op 28 juli 1994 nam het parlement een nieuwe grondwet aan. Deze moest met ingang van 27 augustus de bestaande grondwet uit 1977 vervangen.

De nieuwe grondwet maakte van het land een ..presidentiële, parlementaire republiek" op basis van politiek pluralisme en ,.behoud. ont ikkeling en uitdrukking van een etnische en linguïstische identiteit". In belangrijke clausules werd de ,,permanente neutraliteit" van het land vastgelegd en werd de legering van buitenlandse troepen op het nationaal grondgebied verboden, hoewel een speciale autonome status werd gedefinieerd voor de regio's Dnjestrië en Gagauz.

Van de omschrijving van de landstaal als ,,Moldowaans" in plaats van Roemeens (waarmee het nauw venvant was) werd door de Roemeense regering .,met spijt" kennis genomen. Ook het oppositionele Christen-Democratische Volksfront had kritiek. Het verzette zich tegen de autonomie voor de regio's Dnjestrie en Gagauz.

Het Socialistische Eenheidsblok, dat voornamelijk Russische kiezers vertegenwoordigde, was tegen wat het beschouwde als de devaluatie van de status van de Russische taai en de toenemende druk op de Russen om hun troepen terug te trekken.

PLAN VOOR TERCGTREKKING RCSSISCHE TROEPEN

Russische en Moldowaanse onderhandelaars parafeerden op 10 augustus acht overeenkomsten. Een ervan voorzag in de terugtrekking van het Russische 14de Leger uit de regio Dnjestrië binnen drie jaar. Eind augustus waren de overeenkomsten nog niet goedgekeurd door de presidenten van Rusland en Moldowa.

Het Russische 14de Leger had in Dnjestrie de vrede bewaard sinds 1992. na een periode van hevige gevechten tussen voornamelijk Russische separatistische opstandelingen en Moldowaanse regeringstroepen.

Klaarblijkelijk in samenhang met de overeenkomst had het Russische ministerie van defensie op 2 augustus aangekondigd dat het 14de Leger zou worden ontbonden, een maatregel die wellicht ook was gericht tegen zijn omstreden commandant, generaal Aleksandr Lebed (voor verkiezing van Lebed in de Opperste Sowjet van Dnjestrië zie pag. 173/3-'94).

Lebed had op 20 juli verkondigd dat een militaire dictatuur de oplossing vormde voor de economische en politieke problemen van Rusland. Hij waarschuwde op 1J augustus dat als het 14de Leger zou worden ontbonden, de gedemoraliseerde soldaten een deel van hun aanzienlijke wapenarsenaal wel eens zouden kunnen verkopen aan de georganiseerde misdaad of aan rebellen in Dnjestrië.

(Vor.ber.pag. 457/2 e.v.-1994)

OEKRAÏNE

KRIM ZET STAP NAAR ONAFHANKELIJKHEID. NIEUWE PREMIER. PRESIDENTSVERKIEZINGEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

In weerwil van een op 19 mei 1994 door de Oekraïense president Leonid Krawtsjoek gedane toezegging de territoriale integriteit van Oekraïne te zullen verdedigen, keurde het parlement van de Oekraïense Republiek Krim tijdens een vergadering op 20 mei een wet goed die feitelijk de omstreden grondwet van de Krim herstelde. De grondwet was voor het eerst in mei 1992 geïntroduceerd (zie pag. 679/1 e.v.-'92), maar was in september 1992 onder druk van Oekraïne weer van tafel gehaald (zie pag. 171/3 e.v.-'93).

De Opperste Raad van Oekraïne (parlement) gelastte op 21 mei dat de wet van de Krim binnen tien dagen zou worden ingetrokken (een ultimatum dat op 30 mei door het parlement van de Krim werd ve orpen). De Russische president Boris Jeltsin gaf op 22 mei zijn steun aan de leiders van de Krim. Volgens hem was ,,de Krim een soevereine republiek" en had Rusland noch Oekraïne het recht zich met .,zaken" van de Krim ,,tebemoeien".

De nieuwe wet van de Krim ,,Overhet herstel van de grondwettelijke basis van de staat de Krim" (i) benadrukte dat de grondwettelijke betrekkingen van Oekraïne met de Krim gebaseerd waren op verdragen en overeenkomsten (daarmee een voor onderhandeling vatbare relatie tussen twee gelijk-

waardige partijen suggererend); (ii) stond inwoners van de Republiek Krim toe over een dubbel staatsburgerschap te beschikken; en (iii) gaf de Krim toestemming een eigen leger op te richten.

Op 24 mei kwamen functionarissen van Oekraïne en de Krim overeen dat eeri gezamenlijke werkgroep regelmatig bijeen zou komen in de hoofdstad van de Krim, Simferopol, met de bedoeling de spanning tussen de twee partijen te verminderen.

Onenigheid over ,,machtsministeries" op Krim. Troepencijfers

Op 19 mei bepaalde Krawtsjoek per decreet dat de ,,machtsministeries" van de Krim (te weten de ministeries van defensie, binnenlandse zaken en veiligheid) direct onder gezag van de federale autoriteiten moesten u-orden geplaatst (voor de poging in april van de pro-Russische president van de Krim, Joeri Mesjkow. oin de zeggenschap over deze ministeries over te nemen. zie pag. 461/2-'94).

Nog diezelfde dag uitte de waarnemend minister van binnenlandse zaken van de Krim. generaal Waleri Koeznetsow, de dramatische bewering (die door het Oekraïense ministerie van binnenlandse zaken als ..misleiding" merd bestempeld) dat het ministerie van binnenlandse zaken van de Krim omsingeld was door Oekraïense ..speciale eenheden" die een poging hadden gedaan een ,,militaire staatsgreep" te plegen. Koeznetsow. de kandidaat van Mesjkon; werd direct door het parlement van de Krim in zijn functie bevestigd.

De Oekraïense minister van defensie, generaal Witali Radetski, had op 13 mei eerdere berichten ontkend dat extra Oekraiense troepen naar de Krim waren gestuurd (zie pag. 461/2-'94). Radetski verklaarde dat de in totaal ongeveer 50.000 man veiligheidstroepen op de Krim ook de manschappen van de Zwarte-Zeevloot en het politiekorps van de Krim omvatten.

Betrekkingen met de Krim

Parlen~entsvertegenwoordigers van de Krim en Oekraïne ondertekenden op 3 juni in de hoofdstad van de Krim. Simferopol, een communiqué waarin zij ,,de territoriale integriteit van Oekraïne, waarvan de Krim deel uitmaakte" erkenden, evenals ,,het hoogste gezag van de Oekraïense grondwet in het gehele grondgebied van Oekraïne".

Oekraïne zei in het communicjué een ,,flexibele" houding aan te nemen bij toekomstige besprekingen. De pragmatische toon was een weerspiegeling van de afwijzing op 1 juni door Krawtsjoek van liet gebruik van geweld om de kwestie rond de Krim op te lossen en zijn oproep om uit te gaan van ..onze grondwet en wetten". In mei had het parlement van de Krim de grondwet van 1992 hersteld. die merd beschouwd als een feitelijke onafhankelijkheidsverklaring van Oekraine (zie boven).

De Oekraiense Opperste Raad verwierp het communique up 7 juni en besloot een nieuwe commissie in te stellen die mrt de Krim moest gaan onderhandelen en bevoegd was om wetten van de Krim buiten werking te stellen (die volgens de huidige grondnet alleen konden worden opgeschort)

(Voor ondertekening op 13 juni door Oekraïne van het partnerschapsak-Boord met de Europese Unie, 7ie pag. 543/1/2-'94).

Links domineert nieuwe Opperste Raad van Oekraïne. Nieuwe voorzitter en links blok

Op 18 mei werd Oleksandr Moroz, de leider van de Socialistische Partij, gekozen als de nieuwe voorzitter van de Opperste Raad. Hij wist de steun van 171 van de 322 aanwezige afgevaardigden te bemachtigen. Uit de verkiezing van Moroz bleek duidelijk dat de Opperste Raad links georiënteerd was. De Opperste Raad kwam op 11 mei voor het eerst bijeen sinds de verkiezingen in maart en april (ziepag. 459/3 e.v.-'94).

Laatste ronde parlementsverkiezingen

Op 24 juli werden ,,aanvullendeverkiezingen" voor de Opperste Raad gehouden in 112 kiesdistricten waar de zetels nog niet bezet waren na eerdere stemronden in maart en april (zie pag. 459/3 e.v.-'94).

De verkiezingen werden geldig verklaard in de 66 districten maar de opkomst hoger was dan 50 procent. In 20 van deze districten behaalden kandiclaten een meerderheid en werden daarom verkozen. Beslissende verkiezingsronden in de resterende 46 districten. waar geen kandidaat een meerderheid behaalde, vonden plaats op 31 juli en 7 augustus. Daarbij werden nog eens 39 afgevaardigden gekozen.

Van de 59 afgevaardigden die in de ,.aanvullende verkiezingen" werden gekozen. waren er ten minste 46 niet gebonden aan een politieke partij. Meer dan 50 van de 450 parlementszetels bleven vacant. Om deze zetels zou nogmaals worden gestreden tijdens verkiezingen op 20 november.

Minister neemt ontslag

Vice-premier Walentin Landik diende op 20 mei zijn ontslag in. Hij verklaarde dat hij niet langer bereid was ,,de schuld op zich te nemen" van het falende regeringsbeleid.

Nieuwe premier

Op 16 juni ging de Opperste Raad met 199 tegen 24 stemmen akkoord met een tweede ambtstermijn van Witali Masol als premier. Hij volgde interimpremier Joechim Zwjagilski op.

Masol, die niet aan een partij was gebonden, was tijdens het Sowjet-tijdperk premier geweest van 1987-'90 (voor zijn aftreden in 1990. zie pag. 22/2/3-'91). Kra~vtsjoek, die Masol op 15 juni kandidaat had gesteld. had betoogd dat hij de enige kandidaat was die aanvaardbaar was voor de Opperste Raad, die na de verkiezingen in maart en april werd gedomineerd door linkse partijen (zie boven).

Op 18 juni waarschuwde presidentskandidaat Leonid Koetsjma dat mocht hij tot president werden gekozen. ,,samenwerking (met Moroz) nogal problematisch (zou)zijn".

Eerste ronde presidentsverkiezingen

Bij de eerste ronde van de presidentsverkiezingen op 26 juni behaalde zittend president Leonid Krawtsjoek 37,7 procent van de stemmen. terwijl zijn voormalige premier Leonid Koetsjma niet verder kwam dan 31,3 procent. De tweede en beslissende ronde tussen beiden zou worden gehouden op 10 juli.

De zittende voorzitter van de Opperste Raad. Oleksandr Moroz (13 procent),

Witali Masol werd op 16 juni 1994 de nieuwe Oekraïense premier.

Leonid Koetsjma brengt op 26 juli 1994 zijn stein uit in de eerste ronde van de presidentsverkiezingen.

die aanvankelijk koploper was in de campagne, en voormalig voorzitter van de Opperste Raad Iwan Pljoesjtsj (1,3 procent), behoorden tot de vijf kandidaten die in de eerste ronde werden uitgeschakeld.

De Opperste Raad had op 2 juni besloten de verkiezingen door te laten gaan, ondanks Krawtsjoeks oproep ze uit te stellen omdat de nieuwe president. zonder voorafgaande constitutionele hervormingen, een politieke chaos zou aantreffen.

Koetsjma wint presidentsverkiezingen

Op 19 juli werd Leonid Koetsjma beëdigd als president van Oekraïne, nadat hij op 10 juli de onverwachte winnaar was geworden van de beslissende ronde in de presidentsverkiezingen.

De zittende president, Leonid Krawtsjoek, die in de eerste stemronde in juni de meeste stemmen had behaald, kreeg in de tweede, beslissende ronde echter maar 45 procent van de stemmen, tegenover 52 procent voor Koetsjma. Van doorslaggevend belang was de steun die de Communistische Partij van Oekraïne op 3 juli aan Koetsjma had gegeven.

Koetsjma (55), een voormalig manager bij de rakettenfabriek Joezjmasj in Dnjepropetrowsk, was premier geweest van oktober 1992 tot september 1993 (zie pag. 170/2 e.v.-'93 en 174/1-'94) en had toen de reputatie verworven een gematigd hervormer te zijn.

Uitslagen presidentsverkiezingen

	Eerste ronde	Tweede ronde
	Stemmenpercentage	
Leonid Koetsjma	31,25	52,14
Leonid Krawtsjoek	37.68	45,06
Oleksandr Moroz	13.99	
Wolodymyr Lanowy	9,38	
Waleri Babytsj	2,43	
Iwan Pljoesjtsj	1,22	
Petro Talatsjoek	0.54	

Opkomst. eerste ronde 70,37 procent. tweede ronde 71.74 procent.

De verkiezingscampagne

Koetsjma had campagne gevoerd met een programma van geleidelijke economische hervormingen en nauwere banden met Rusland.

Hij had sterke kritiek geuit op de aarzeling van Krawtsjoek om economische hervormingen door te voeren ondanks de dramatische neergang van de Oekraïense economie. De geloofwaardigheid van de Oekraïense uitvoerende macht was onder Krawtsjoek verzwakt, meende hij. Koetsjma herhaalde op 11 juli dat ..de belangrijkste kwestie de economie (was)" en dat er na zijn verkiezingsoverwinning ,,nu gezag (heerste) in het land".

Oekraïense nationalisten hadden weinig vertrouwen in Koetsjma, die zij bereid achtten kwesties van soevereiniteit gedeeltelijk over te dragen aan Rusland. Ze haalden bijvoorbeeld de oproep aan die Koetsjma op 15 juni had gedaan, om te komen tot een economische unie met Rusland en het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS), of zijn verklaring van 7 juli dat Oekraïne de Zwarte-Zeevloot zou moeien verhuren aan Rusland. Koetsjma benadrukte overigens op 13 juli dat hij tegen een politieke unie met Rusland of andere GOS-leden was.

Verdeeldheid tussen Oost- en West-Oekraïne

De presidentsverkiezingen leken de politieke kloof in Oekraïne tussen het meer nationalistische westen en het gerussificeerde oosten van het land (zie kaart) te hebben verbreed. Volgens het dagblad Izwestija beweerde Koetsjma op 12 juli dat het ,,gebrek aan begrip tussen de beide delen van het land (kon) worden overwonnen als de rede (zegevierde)".

Moordcomplot

Volgens de Russische krant Segodnja van 12 juli was Krawtsjoek op de hoogte geweest van een complot van hoge Oekraïense officieren om Koetsjma te vermoorden als de laatste tot president gekozen zou worden. Segodnja publiceerde wat een kopie zou zijn van een geheim document dat details van het plan bevatte. Het document zou aan Krawtsioek zijn gezonden door het hoofd van de militaire inlichtingendienst, generaal-majoor Oleksandr Skipalski. Het ministerie van defensie deed het gepubliceerde document op 12 juli af als ,,een goedkope vervalsing" en een ,,politieke provocatie".

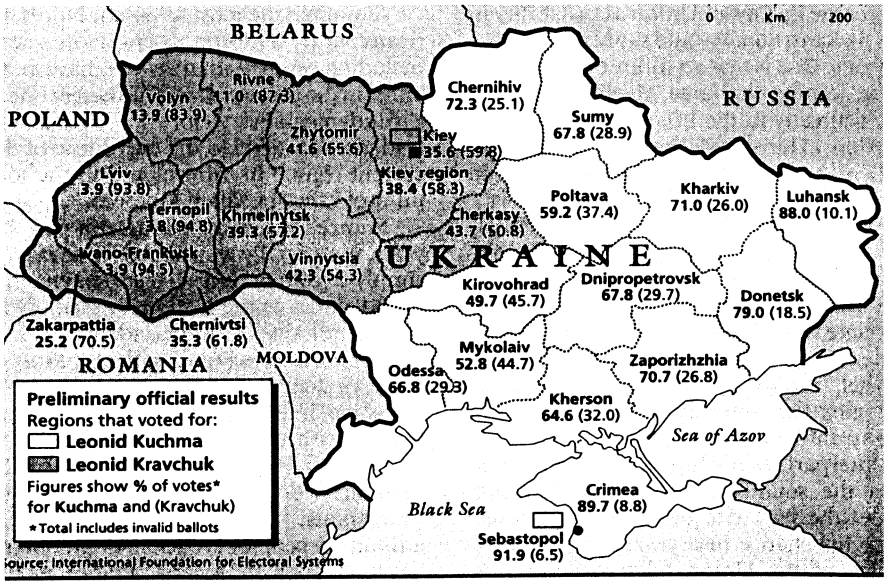

The Economist

Wijzigingen in regering

Koetsjma zei op 11 juli dat Vitali Masol, die in juni door Krawtsjoek tot premier was benoemd (zieboven),,,vooralsnog" in functie zou blijven. Hij benoemde op 27 juli Wolodymyr Radtsjenko tot minister van binnenlandse zaken in plaats van luitenant-generaal Andri Wasylysjyn.

Voordat de presidentsverkiezingen waren afgerond. had Krawtsjoek tussen 1 en 6 juli wijzigingen in het kabinet aangebracht.

Valeri Samoplawski werd eerste vice-premier in plaats van Wasyl Jewtoechow; Anatoli Djoeba en Wolodymyr Plitin volgden als vicepremiers Wolodymyr Demjanow en Walentin Landik op. Kolonel-generaal Jewheni Martsjoek werd vice-premier met verantwoordelijkheid voor veiligheidszaken; hij werd als voorzitter van de Oekraïense Staatsveiligheidsdienst vervangen door Waleri Malykow. Petro Hermantsjoek werd minister van financiën in opvolging van Hrihori Pjatatsjenko; Mykola Sjoelha volgde Oleksandr Jemets op als minister van nationaliteiten en migratie; Wolodymyr Maltsew werd minister van gezondheidszorg als opvolger van Joeri Spizjenko. Wiktor Petrow werd minister van machinebouw, het militair-industrieel complex en conversie en volgde in die hoedanigheid Dmytro Tsjernenko op. De post van onderwijs bleef vacant nadat Petro Talantsjoek zijn ontslag had ingediend.

Op 21 juli werd Waleri Poestovojtenko benoemd tot minister van het kabinet, in opvolging van Iwan Dotsenko.

Presidentiële decreten over machtsconcentratie

President Koetsjma vaardigde op 6 augustus een decreet uit dat hem direct aan het hoofd van de regering stelde. Premier Witali Masol bleef in functie.

In een tweede decreet werd de macht in de regio's formeel in handen gelegd van de hoofden van regionale raden, die ondergeschikt waren aan de president.

Koetsjma's stafchef Dmytro Tabatsjnyk zei op 9 augustus dat de Opperste Raad zich niet zou verzetten tegen de decreten van Koetsjma en onthulde dat premier Masol en de voorzitter van de Opperste Raad. Oleksandr Moroz. van tevoren op de hoogte waren gesteld van de inhoud ervan.

Overplaatsing en ontslag van ministers

Mykola Zjoelynsky, vice-premier met de verantwoordelijkheid voor humanitaire zaken, trad op 5 augustus af. Op 19 augustus verlieten nog drie ministe s de regering: Iwan Dzjoeba (cultuur). Oleh Sljepitsjew (buitenlandse economische betrekkingen). die werd vervangen door Serhi Osyka, en Wolodymyr Maltsew (gezondheidszorg), die pas in juli benoemd was en werd opgevolgd door Wolodymyr Bobrow.

Anatoli Zlenko werd op 25 augustus ontslagen als minister van buitenlandse zaken en generaal Witaly Radetski op 26 augustus als minister van defensie. Zij werden tijdelijk vervangen door respectievelijk Hennadi Oedowenko en vice-premier Walery Sjmarow.

De nationalistische beweging Roech had kritiek op de benoeming van de burger Sjmarow. omdat een militair beter in staat zou ziin het in wanorde verkerende Oekraïense leger te herstructureren

Betrekkingen met het IMF

Na gesprekken met president Koetsjma in de Oekraïense hoofdstad Kiew op 27 juli maakte IMF-directeur Michel Camdessus bekend dat het IMF en de Oekraïense regering van plan waren in de herfst gezamenlijk een economisch programma op te stellen. Camdessus voegde daaraan toe dat de eerste tranche van een lening van $ 700 mrd zou worden vrijgegeven zodra het plan werd uitgevoerd.

Uitstel van privatisering

De Oekraïense Opperste Raad besloot op 29 juli met 180 tegen 62 stemmen het privatiseringsprogramma tot 1 oktober uit te stellen, in afwachting van een beslissing van de Opperste Raad over de ,,industrieën en objecten die niet (zouden) worden geprivatiseerd".

De Opperste Raad verzocht de regering tevens een lijst in te dienen van ondernemingen die niet in aanmerking kwamen voor privatisering ..vanwege hun nationale betekenis". Masol had op 28 juli de roep om een moratorium op de privatisering verworpen, maar tegelijkertijd gewaarschuwd dat ,,basissectoren" niet overhaast geprivatiseerd moesten worden.

Sewastopol verklaart zich Russisch

Het gemeentebestuur van Sewastopol, de overwegend Russischtalige havenstad in de Krim die de belangrijkste thuishaven was van de betwiste Zwarte-Zeevloot, verklaarde op 23 augustus dat de stad een ,,Russische wettige status" had. Het verwees naar een nooit herroepen Sowjet-resolutie uit 1948, dat de stad .,de jure deel (uitmaakte) van de Russische Federatie".

Mark Oernow, een adviseur van de Russische president Boris Jcltsin, wees de verklaring op 24 augustus af en onderstreepte dat ,,Russische politici niet van plan (waren) misbruik te maken van de interne problemen van Oekraïne (door de verklaring toe te juichen)".

In een pragmatische reactie op de verklaring van Sewastopol maakte Koetsjma op 25 augustus duidelijk dat hij ,,Sewastopol cn zijn inwoners (respecteerde)" maar dat ..bepaalde zaken (diendente) worden opgelost op staatsniveau". Hij drong daarom aan op intrekking van de verklaring. Vice-premier Jewgeni Saboerow van de Krim haastte zich op 25 augustus te benadrukken dat de verklaring slechts een ,.aanbevelend karaktcr" had.

Krimse politici vermoord

De Christen-Liberale Partij van de Krim (CLPK) schortte al haar activiteiten op nadat drie van haar leiders waren vermoord. Dit berichtte het Russische dagblad *Nezawisimaja Gazeta* van 17 augustus.

CLPK-voorzitter Jewgeni Podane was medio juni vermoord: zijn opvolger Mychajlo Kortsjylawa werd op 30 juni doodgeschoten in Siinferopol, de hoofdstad van de Krim. Een andere leidende figuur in de partij. Aleksandr Roelew, overleed op 16 augustus aan de verwondingen die hij bij een aanslag had opgelopen.

Het Russische persbureau *Itar-Tass* had op 2 augustus gemeld dat de politie op de Krim Kortsjylawa beschouwde als lid van een georganiseerde groep misdadigers. De Krimse minister van binnenlandse zaken, Waleri Koeznetsow, gaf op 4 augustus toe dat .,de georganiseerde misdaad en de straatcriminaliteit" volop bloeiden in de republiek. In het bericht van *Itar-Tass* van 2 augustus werd gezegd dat de veiligheidsdienst van de Krim het aantal ,,huurmoorden" alleen al in de maand juli schatte op 20, terwijl het Oekraïense ministerie van binnenlandse zaken op 4 augustus voor het aantal moorden op de Krim in de maand juli een cijfer van 60 noemde.

(Vor.ber.pag. 458/3 e.v.-1994)

RUSSISCHE FEDERATIE

ECONOMISCHE HERVORMINGEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 23 mei 1993 keurde de Russische president Boris Jeltsin met zes decreten een pakket economische hervormingen goed.

Jeltsins economische adviseur. Aleksandr Liwsjits, zei op 23 mei dat de maatregelen betekenden dat er haast n-erd gemaakt met ..wezenlijke veranderingen in de Russische economie, (waarmee)nog geen begin (was) gemaakt". Het pakket behelsde (I) een verlaging van 10 à 20 procent van diverse belastingtaricven. waaronder de BTW en de winstbelasting, teneinde de economische groei te bevorderen en belastingontduiking tegen te gaan: (II) de afschaffing van quota en vergunningen voor vrijwel alle exportgoederen. inclusief energie (hoewel de exportbelasting hoog bleef); (III) een vrijstelling gedurende drie jaar van winstbelasting voor nieuwe joint ventures. ter bevordering van buitenlandse investeringen.

Een andere economische adviseur van Jeltsin. Jewgeni Jasin, maakte op 23 mei bekend dat voorbereidingen werden getroffen om subsidies toe ie kennen aan ,,honderden" ondernemingen die op de rand aan het faillissement leken te verkeren. De bedoeling was dat zo werd voorkomen dat een onacceptabel aantal mensen op straat kwam te staan.

Officiële cijfers die op 8 mei waren bekendgemaakt. bevestigden de scherpe terugval in de industriële produktie, die in het eerste kwartaal van 1994 25 procent lager was dan in dczclfdc periode in 1993. Jeltsin erkende op 19 mei dat ,,de Russische economie helaas op instorten" stond.

Terugkeer van Solzjenitsyn

Op 27 mei keerde Ruslands beroemde schrijver Aleksandr Solzjenitsyn uit de Verenigde Staten terug naar Rusland na een ballingschap van ruim twintig jaar (voor zijn verbanning in februari 1974 zie pag. 113/1 e.v.-'74).Solzjenitsyn was van plan vanaf de oostelijke havenstad Wladiwostok, waar hij landde, dwars door Rusland naar Moskou te reizen.

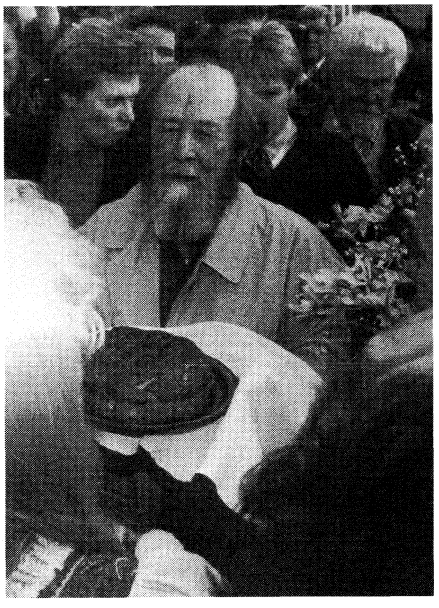

De schrijver Aleksandr Solzjenitsyn wordt na aankomst in Wladiwostok op 27 mei 1994 traditioneel welkom geheten met brood en zout.

Hoewel Solzjenitsyn op 27 mei verklaarde geen lid te zullen worden van een politieke partij en geen politiek ambt te zullen aanvaarden, voegde hij hieraan toe dat. hij zijn ..vaderland uit een extreem moeilijke situatie (wilde) helpen". In een toespraak op 28 mei noemde hij de Russische democratie ,,een farce" en het radicale beleid van voormalig premier Jegor Gajdar ,,dom". Solzjenitsyn verklaarde ook dat de Russische grenzen zodanig moesten worden gewijzigd dat de Russisch-sprekende gebieden in Kazachstan en Oekraïne erbinnen zouden vallen.

Bij zijn aankomst in Moskou op 21 juli werd Solzjenitsyn begroet door een menigte van circa 2.000 mensen.

Op 23 juli uitte hij kritiek op het privatiseringsprogramma van de staat - met name de verkoop van land aan particuliere investeerders - en pleitte hij voor de hereniging van Rusland, Bjelaroes. Oekraine en Kazachstan.

Beschuldigingen van kiesfraude

Volgens de *Izwestija* van 4 mei was een team van verkiezingsexperts tot de conclusie gekomen dat op grote schaal was gefraudeerd met de uitslagen van de verkiezingen in december 1993 en het gelijktijdig gehouden constitutionele referenduin. Volgens *Izwestija* bestond het team uit leden van het presidentieel bestuur.

Het team beweerde dat de Russische Communistische Partij, de aan de communisten gelieerde Agrarische Partij en de Liberaal-Democratische Partij van Rusland (LDPR) van Wladimir Zjirinowski (die alleen al 6 mln extra stemmen had gekregen) het meest hadden geprofiteerd van de stembusfraude.

Het team beweerde ook dat de opkomst feitelijk lager was geweest dan de 50 procent die vereist was voor de geldigheid van een constitutioneel referendum. Slechts 46,1 procent van de geregistreerde kiezers. aldus het team, had aan de verkiezing deelgenomen, in tegenstelling tot het officiële cijfer van 54,8 procent.

Het hoofd van Jeltsins presidentiele staf, Sergej Filatow, wees het rapport op 6 mei van de hand als een ..provocatie" en zei dat het team niet langer deel uitmaakte van het presidentieel bestuur.

Geknoei met stembusuitslag ontkend

De Centrale Kiescommissie, het overheidslichaam dat toezicht hield op verkiezingen in Rusland, verwierp op 12 juli alle beschuldigingen dat de uitslagen van de parlementsverkiezingen in december 1993 en van het tegelijkertijd gehouden referendum over de grondwet waren vervalst Commissievoorzitter Nikolaj Rjabow noemde de aantijgingen het resultaat van ofwel ,,incompetentie" ofwel ,,eendoelbewuste poging om de sociale en politieke toestand in het land te destabiliseren"

Parlementaire radio- en tv-dienst

Op 27 mei tartte de Staatsdoema president Jeltsin toen zij stemde voor de oprichting van een eigen radio- en tv-net, en daarmee de omstreden radio- en tv-dienst van de voorloper van de Staatsdoema, de Opperste Sowjet, nieuw leven inblies. Jeltsins woordvoerder, Wjatsjeslaw Kostikow, had de Staatsdoema er op 26 mei van beschuldigd een ,,informatiedictaat" te willen instellen. Vertegenwoordigers van parlementaire groeperingen zouden gratis zendtijd op het nieuwe net toegewezen krijgen.

Nieuwe minister van nationaliteiten. Verdere benoemingen

Op 17 mei diende Sergej Sjachraj, een van de weinig overgebleven gematigde. hervormingsgezinde politici in het Russische kabinet. zijn ontslag in als vicepremier (hij was pas in april benoemd, zie pag. 467/2/3-'94). Een dag eerder was zijn andere portefeuille, van nationaliteiten en regionaal beleid, toegewezen aan Nikolaj Jcgorow. Op 19 mei wees Kostikow op Sjachrajs ,,neiging om te veel posten te bekleden", maar maakte bekend dat Jeltsin het aftreden van Sjachraj niet zou accepteren. Sjachraj zei op 27 mei dat hij zou aanblijven als vice-premier.

Op 6 mei werd Nikolaj Trawkin. leider van de gematigde Democratische Partij van Rusland (DPR),benoemd tot minister zonder portefeuille. In de *Kommersant Dejli* van 11 mei werd deze benoeming ,,een beloning voor de DPR" genoemd, omdat deze het Akkoord ter Bevordering van Maatschappelijke Vrede had ondertekend (zie pag. 466/3 e.v.-'94). In het verleden had Trawkin gelobbyd voor het militair-industriële complex.

Op 4 mei werd Ljoedmilla Bezlepkina benoemd tot minister van sociaal welzijn.

Jefim Basin werd op 12 juli benoemd tot Russisch minister van bouwnijverheid.

Op 24 mei werd de voorzitter van de Staatsdoema, Iwan Rybkin, door Jeltsin benoemd in de Veiligheidsraad

Op 6 juni meldde de Russische staatstelevisie dat de voorzitter van de Federaticraad, Wladimir Sjoemejko, eveneens in de Veiligheidsraad was benoemd.

Op 10 juni werd Jeltsins stafchef, Sergej Filatom, benoemd tot voorzitter van de verzoeningscommissie voor invoering van het Akkoord ter Bevordering van Maatschappelijke Vrede. De oprichtingsvergadering van de commissie werd op 28 juni gehouden. Tot de leden behoorden de hervormingsgezinde burgemeester van St Petersburg en leider van de Beweging voor Democratische Hervormingen, Anatoli Sobtsjak, en de gematigde leider van de Russische Unie van Industriëlen en Ondernemers. Arkadi Wolski.

Ontslag commandant Grote-Oceaanvloot

Op 17 mei werd de commandant van de Russische Grote-Oceaan-vloot, admiraal Georgi Goerinow, ontslagen. Volgens minister van defensie, generaal Pawel Gratsjow, was dit het gevolg van ,, een fikse vermindering van de gevechtscapaciteit van de vloot". Goerinow werd tijdelijk vervangen door vice-admiraal Igor Chmelnow.

Radio *Ostankino Majak* berichtte op 20 mei dat twee bewakers van een van de munitiedepots van de vloot waren gearresteerd. Zij werden ervan verdacht op 14 mei per ongeluk een grote explosie te hebben veroorzaakt in het depot. toen zij probeerden wapenonderdelen te stelen.

Begroting goedgekeurd. Bezuinigingen op defensie

Na uitgebreide debatten over militaire uitgaven keurde de Federale Assemblée de begroting voor 1994 op 24 juni 1994 goed.

De definitieve beg oting u-erd door beide kamers van de Federale Assemblée met een overweldigende meerderheid goedgekeurd. Het verwachte tekort bedroeg '70.000 mrd roebel (S 36 mrd) - 9,6 procent van het bruto nationaal produkt -, hetgeen in overeenstemming was met de richtlijnen van het IMF. De veiwachte inkoinsten bedroegen 124.400 mrdroebelende verwachte totale uitgaven 194.400 mrd. De uitgaven voor defensie werden geraamd op 40.000 mrd roebel.

De voorzitter van de begrotingscommissie van de Federatieraad (eerste kamer). Nikolaj Gontsjar, had er op 24 juni met succes op aangeclrongen de begroting. ondanks enkele on-

Minister van binnenlandse zaken Wiktor Jerin (l.)en het hoofd van de Federale Contraspionagedienst Sergej Stepasjin (r.) gaven op 11 juni 1994 een persconferentie naar aanleiding van het misdaadbestrijdingsprograinma van de Russische regering.

volkomenheden. aan te nemen. Eerder had de Federatieraad op 2 juni een bedrag van 55.000 mrd roebel voor defensie goedgekeurd. maar de Staatsdoema had dit bedrag op 9 juni teruggeschroefd, ondanks het verzet van generaal Pawel Gratsjow, die op 8 juni verklaarde dat het leger zo noodlijdend was dat het zijn soldaten slechts hongerrantsoenen kon verstrekken

Op 10 juni benadrukte de Russische president Boris Jeltsin dat het Russische leger ,.met meer energie zal moeten bezuinigen".

Jeltsin, die op 11 mei voor verhoging van de defensieuitgaven leek te zijn om redenen van ,.doelmatigheid". betoogde nu dat .,de maatschappij zich heden ten dage geen leger van 3 mln solclaten kan veroorloven". Op 28 juni stelde hij dat het leger zou moeten worden ingekrompen tot ongeveer 1.5 mln soldaten. (Gratsjow verklaarde op 10 juni dat het leger slechts 2.2 mln soldaten telde en dat Jeltsin hem reeds had gelast dit aantal voor oktober 1994 terug te brengen tot 1.9 mln.)

Campagne tegen georganiseerde misdaad

Op 14 juni werd een omstreden presidentieel decreet uitgevaardigd waarin de politie meer bevoegdheden werden toegekend teneinde de georganiseerde misdaad terug te dringen.

Krachtens het decreet (i) kreeg de politie toegang tot dc financiële gegevens van verdachte criminelen en hun familie: (ii) was in rechtszaken het gebruik van bez arend bewijsmateriaal toegestaan. dat bij routineonderzoek was gevonden; (iii) mochten verdachte leden van de georganiseerde misdaad niet langer op borgtocht worden vrijgelaten; en (iv) konden verdachte misdadigers 30 dagen zonder proces worden vastgehouden.

Het decreet weid algemeen in strijd met de grondwet geacht. Hoewel de Staatsdoema er op 22 juni bij Jeltsin op aandrong om het decreet niet uit te voeren. trad het op 27 juni inwerking.

Op 10 juni had Jeltsin de hoofden van de Russische veiligheidsdiensten gewaarschuwd dat zij verantwoordelijk gesteld zouden worden als het land niet werd gezuiverd van het ,,criminele vuil". Sergej Stepasjin, het pas benoemde hoofd van de Federale Contraspionagedienst (zie pag. 466/3-'94) had daar op 12 juni op gereageerd door te vragen om uitbreiding van de bevoegdheden van de politie, met als argument dat dit weliswaar ten koste ging van bepaalde rechten van sommige mensen, maar dat ,.de rechten van 99 procent van de bevolking (zouden worden) beschermd".

Actie in Moskou

Op 21 juni werden ongeveer 20.000 soldaten van de speciale Binnenlandse Operationele Divisie van het ministe-

w

rie van binnenlandse zaken (ook bekend onder zijn vorige naam de Djerzjinski Divisie) in Moskou ingezet. Televisiezender Ostankino meldde op 23 juni dat bij de operatie meer dan 2.000 mensen in hechtenis waren genomen en dat ruim 200 misdrijven waren .,opgelost".

Protocol inzake FBI-vestiging in Moskou. Misdaad in St Petersburg harder aangepakt

De directeur van de FBI (de Amerikaanse federale inlichtingendienst). Louis Freeh, en de Russische minister van binnenlandse zaken, generaal Wiktor Jerin, ondertekenden op 5 juli in Moskou een protocol dat de oprichting van bureaus in de wederzijdse hoofdsteden mogelijk maakte teneinde tot een betere samenwerking te komen in de strijd tegen de georganiseerde misdaad.

Hoeu-el Sergej Stepasjin. het hoofd van de Federale Contraspionagedienst, op 30 juni zei dat hij niet geloofde dat de Russische nucleaire voorraden gevaar liepen. verklaarde Freeh, die van 3-5 juli in Moskou was, op 3 juli dat .,binnen Rusland op grote schaal diefstal (dreigde)van nucleair materiaal".

Een grootscheepse politieactie leidde eind juni en begin juli in St Petersburg tot de arrestatie van ,,verscheidene duizenden" criminelen en bracht bijna 4.000 misdrijven aan het licht, waaronder 56 moorden, aldus *Itar-Tass* op 8 juli. Er zouden tegen de 1.000 vuurwapens in beslag zijn genomen.

Voorstel tot uitstel verkiezingen

Wladimir Sjoemejko. de voorzitter van de Federatieraad, stelde op 21 juni voor om de voor december 1995 geplande parlementsverkiezingen uit te stellen tot december 1997.

Sjoemejko, bondgenoot van Jeltsin en voormalig vice-premier. betoogde dat dit de politieke stabiliteit zou handhaven na de ondertekening in april van het Akkoord ter Bevordering van Maatschappelijke Vrede (zie pag. 466/3 e.v.-'94). Hoewel hij verklaarde dat zowel Jeltsin als de voorzitter van de Staatsdoema, Iwan Rybkin. ,,geen bezwaren" tegen het voorstel hadden gemaakt, drong Rybkin op 23 juni aan op een referendum over de kwestie, terwijl de woordvoerder van dc president. Wjatsjeslaw Kostikow, het voorstel op 24 juni ..interessant, maar niet onaanvechtbaar" noemde.

Decreet over ,,coördinatie" tussen regering en president

Op 16 juni besloot Jeltsin per decreet dat de regering en de president ,,opeen wederzijds afgesproken basis" wetten moesten voorbereiden. Ook benadrukte hij dat de premier de president ,.regelmatig op de hoogte moest houden" var, de verrichtingen var, de regering. Een adviseur van Jeltsin, Aleksandr Livsjits, ontkende op 17 juni dat er ,,tegenstrijdigheden" bestonden tussen de regering en het presidentieel bestuur.

Op 10 juni had Jeltsin premier Wiktor Tsjernomyrdin gesteund door de Korn*somolskaja* Prawda tegen te spreken. Deze krant had op 9 juni gemeld dat Tsjernomyrdin zou moeten aftreden. Niettemin verklaarde Jeltsin dat de regering cruciale besluiten consequent had uitgesteld en dat hij met Tsjernomyrdin overleg voerde over een ,,belangrijke (ministers)zuivering".

Partij van Roetskoj wijzigt naam

Tijdens haar tweede partijcongres op 23 mei wijzigde de partij van voormalig vice-premier Aleksandr Roetskoj. tot dan toe de Volkspartij voor een Vrij Rusland, haar naam in Russische Sociaal-Democratische Volkspartij (zie pag. 182/2-'94 voor schorsing en daarop volgende legalisering van de partij in oktober 1993). In een toespraak tot het Congres riep Roetskoj op tot de vorming van een nieuwe ,,sociaal-patriottische beweging", waarin communisten en nationalisten zich konden verenigen. Als gezamenlijk doel noemde hij de stichting van een Groot-Rusland, waartoe ook grondgebied van de omringende voormalige Sowjet-staten zou behoren.

Oprichtingscongres van Ruslands Democratische Keuze

Het belangrijkste hervormingsgezinde blok in de Federale Assemblée, Ruslands Keuze, werd tijdens een oprichtingscongres op 12-13 juni formeel een politieke partij met de naam Ruslands Democratische Keuze.

De radicale heivormer, premier en leider van Ruslands Keuze. Jegor Gajdar. werd met een overweldigende meerderheid op 13 juni gekozen tot voorzitter van Ruslands Democratische Keuze. Kostikow zei op 12 juni het onwaarschijnlijk te achten dat Jeltsin aan een bepaalde partij de voorkeur zou geven.

Zes afgevaardigden in de Staatsdoema, die w-aren gekozen namens de ultrarechtse Liberaal-Democratische Partij van Rusland (LDPR)van Wladimir Zjirinowski, richtten op 8 juni hun eigen fractie in de Federale Vergadering op onder de naam Grootmacht (,,Djerzjawa"). Zij verklaarden voormalig vicepresident Aleksandr Roetskoj te zullen steunen bij diens gooi naar het presidentschap.

Nieuwe partij. Nieuwe hervormingsgroepering

Op 1 juli werd een nieuwe politieke partij, de Partij van het Democratisch Alternatief, opgericht door Wjatsjeslaw Sjostakowski, voormalig lid van de aan Jabloko gelieerde Republikeinse Partij en parlementslidvoor Jabloko.

Siostakowski voorzitter van het organisatiecomité van de nieuwe partij. zei op 1 juli dat de Partij van het Democratisch Alternatief een ,,constructieve oppositie" tegen Jeltsin en de regering-Tsjernoinyrdin zou voeren en dat zij Jabloko-leider Grigori Jawlinski zou steunen als hij kandidaat zou zijn voor het presidentschap.

Op 29 juni werd het Verenigd Democratisch Centrum gevormd door een groep dissidente afgevaardigden uit vier hervormingsgezinde partijen: de Democratische Partij van Rusland, de Partij van Russische Eenheid en Harmonie, het Jabloko-blok en Ruslands Keuze (het radicale blok dat in juni officieel was omgedoopt tot de politieke partij Ruslands Democratische Keuze - zie boven). De afgevaardigden bleven lid van hun partij van herkomst.

De Kommersant *Dejli* van 30 juni berichtte dat de aanhangers van de nieuwe groepering hadden opgeroepen tot ,.een voortdurende dialoog en dagelijkse samenwerking tussen (...) leden van uiteenlopende organisaties". De krant beschouwde de groepering als een reactie van de ,,basis` op de verdeeldheid tussen de leiders van hervormingsgezinde partijen.

Nieuwe ultrarechtse groep

Op 15 juli richtte generaal b.d. Wladislaw Atsjalow, die een belangrijke rol had gespeeld bij de opstand in Moskou van oktober 1993. een nieuwe uiterst nationalistische groep op: het Fonds ter Ondersteuning van de Vernieuwing van Militaire en Patriottische Tradities.

Andere prominente nationalisten die binding met de groep hadden, waren Sergej Baboerin (leider van Russische Weg, de opvolger van de Russische Nationale Volksunie) en Wiktor Alksnis.

„Moordaanslag" op Zjirinowski

De persdienst van de LDPR beweerde op 30 juni dat die dag een aanslag was gepleegd op Zjirinowski toen hij per auto op weg was naar Moskou.

Twee van de lijfwachten van Zjirinowski raakten ernstig gemond bij het voorval, terwijl een .,terrorist" om het leven kwam. Het hoofd van de Russische verkeerspolitie. generaal-majoor Wladimir Fjodorow, deed het voorval echter onmiddellijk af als ,.een gewoon auto-ongeluk".

Vervolging van Zjirinowski afgewezen

De commissie voor de geloofsbrieven van de Staatsdoema verwierp op 15 juli een verzoek dat op 30 juni was gedaan door waa nemend federaal procureur-generaal Aleksej Illjoesjenko. Deze had verzocht om opheffing van de parlementaire onschendbaarheid van Wladimir Zjirinowski, leider van de ultra-rechtse Liberaal-Democratische Partij van Rusland (LDPR). Illjoesjenko had aangevoerd dat Zjirinowski zich schuldig maakte aan het aanzetten tot ,.etnische twisten" in zijn boek .,De laatste ruk naar het zuiden".

Beleggingsfonds MMM bijna failliet. Directeur gearresteerd

Het bekendste beleggingsfonds van Rusland, MMM. leek eind juli op de rand van een bankroet te staan. nadat het ministerie van financiën op 22 juli de beleggers in MMM had gewaarschu d dat zij grote verliezen riskeerden. Omdat een run op MMM-aandelen werd verwacht, reageerde het fonds op 26 juli met een verlaging van de afkoopwaarde per aandeel van 115.000 roebel tot niet meer dan 930 roebel. Alle kantoren van MMM werden gesloten. op één in een Moskouse buitenwijk na, waar zich op 27 juli een menigte verzamelde van meer dan 10.000 woedende beleggers die een redelijke prijs voor hun aandelen eisten.

Naar schatting 5 a 10 mln mensen hadden belegd in MMM. waarvan de aandelenkoers sinds januari was verzestigvoudigd. Critici beschuldigden MMM ervan een ,,piramide"stelsel te vormen. waarin de koersstijging van het aandeel slechts kon worden gesteund zolang zich steeds meer nieuwe beleggers bleven aansluiten.

MMM-directeur Sergej Mawrodi beweerde op 27 juli dat de mensen door de regering waren .,bestolen" en hij waarschuwde voor ,,revolutie" of .,burgeroorlog". Premier Wiktor Tsjernomyrdin gaf op 31 juli toe dat de regering er niet in was geslaagd het publiek te beschermen. maar zei dat zij de MMM-aandeelhouders geen schadevergoeding zou aanbieden,

Tijdens een politie-inval in zijn huis in Moskou werd Mawrodi op 4 augustus gearresteerd Zo'n 3 000 MMM-beleggers demonstreerden op 7 augustus in het centrum van Moskou voor zijn vrijlating Hij werd op 15 augustus in staat van beschuldiging gesteld wegens belastingontduiking en verzet tegen zijn arrestatie, en bleef in voorarreit

In heel Rusland gingen de MMM-kantoren weer open op 22 augustus. Zij boden een nieun-e uitgifte van ..MMM-kaartjes" te koop aan. Ondanks de waarschuwing op 21 augustus van het Russische ininisterie van financiën. dat de kaartjes niet meer waren dan ,.leuke ansichtkaarten" zonder wettige status als aandelen. en dat de kopers ,.niet moesten verwachten enige opbrengst te zullen ontvangen". werden de kaartjes naar verluidt op 23 augustus voor het dubbele van de aankoopprijs verkocht.

De activiteiten van een tweede beleggingsfonds Roesski Dom Selenga (.Russisch Verkoophuis), werden op 18 augustus opgeschort Het fonds telde volgens medewerkers ongeveer 1,5 mln beleggers De politie zou zo'n 13 mrd roebel ($6 mln) in beslag hebben genomen ten kantore van het fonds in Oefa in de Oeral

Privatiseringsdecreet

President Boris Jeltsin ondertekende op 24 juli een decreet dat een tweede privatiseringsfase gelastte. waarin bedrijven bij opbod zouden worden verkocht tegen contant geld. De Staatsdoema had op 13 en 21 juli vergelijkbare wetgeving afgewezen.

Couppleger vrijgesproken

Generaal Walentin Warennikow. onderminister van binnenlandse zaken ten tijde van de mislukte couppoging van conservatieve communisten in augustus 1991. werd op 11 augustus vrijgesproken van landverraad door het Russische Hooggerechtshof. Warennikow had de amnestie geweigerd die in februari aan de coupplegers was aangeboden (zie pag. 464/3-'94) omdat hij milde dat zijn proces zoii worden voltooid.

Officier van justitie Arkadi Danilow had de aanklachten tegen Warennikow op 9 augustus ingetrokken met als argument dat hij niet zou kunnen worden veroordeeld op basis van het Sowjet-recht.

Ter1-erdediging van zijn rol in het coup-complot voerde Warennikow voor de rechtbank aan Het Sowjet-strafrecht (clefinircrde) landverraad als een daad gericht op ondermijning van de staat Wij (de beramers van de coup) probeerden daarentegen de staat te redden van de aanslagen die zij te verduren had van een verrader (de toenmalige Sowjet-president Michail Gorbatsjow) '

Danilow stelde op 9 augustus dat Gorbatsjow niet voldoende besluitvaardigheid had getoond in zijn verzet tegen de ,,coupberamers" en hen zelfs aarzelend had gesteund. Gorbatsjow veroordeelde de uitspraak op 12 augustus. Hij zei dat ,,alsonze rechters en rechtsorganen op deze wijze op zulke gebeurtenissen reageren, het voor ons moeilijk wordt om voortgang te maken in de richting van een nieuw, democratisch Rusland".

Nieuwe nationale feestdag

Jeltsin decreteerde op 20 augustus dat 22 augustus, de dag waarop in 1991 de Russische driekleur als nationale vlag in ere werd hersteld, voortaan een nieuwe nationale feestdag zou zijn.

N
O TWIKKELINGEN I S TSJETSJENIE. AANSLAG OP PRESIDENT DOEDAJEW. AVONDKLOK

Op 27 mei werd een aanslag gepleegd op de president van de Russische republiek Tsjetsjenië, Dzjachar Doedajew. toen hij per auto door Tsjetsjenië reisde. Doedajew bleef ongedeerd, maar een bomexplosie doodde drie van zijn reisgenoten in een ander voertuig, onder wie de minister van binnenlandse zaken van Tsjetsjenië. Magomed Eldijew.

Tsjetsjenie had zich in november 1991 onafhankelijk van Rusland verklaard. nadat Doedajew de macht had overgenomen na een militaire staatsgreep in augustus (zie pag. 161/2/3-'92).

Het ministerie van buitenlandse zaken van Tsjetsjenie verklaarde op 30 mei dat Russische ,.speciale diensten" die gekant waren tegen een toenadering tussen Rusland en Tsjetsjenie. verantwoordelijk waren voor de aanslag. Op 30 mei ontkende de Russische buitenlandse inlichtingendienst de aantijgingen,

De Russische president Boris Jeltsin verlengde de termijn van dc noodtoestand in het aangrenzende Noord-Ossetië en Ingoesjetië. waaruit eveneens bleek dat spanningen in het gebied weer waren opgelaaid: bovendien breidde hij de noodtoestand uit tot gebieden waar deze nog niet van kracht was. Doedajew, die deze maatregel hekelde als een daad van ..agressie". stelde met ingang van 30 mei in Tsjetsjenië

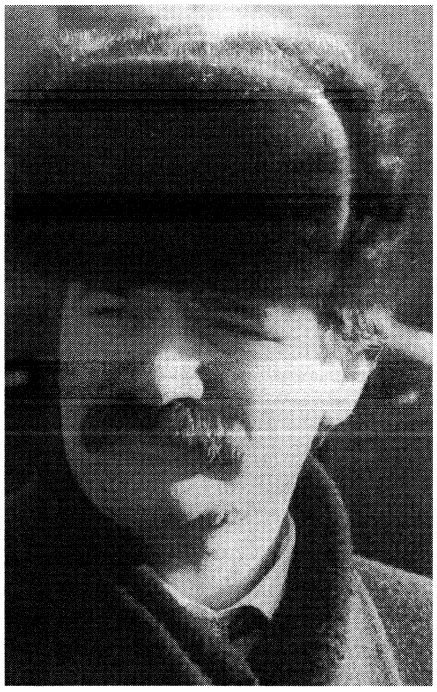

Roeslan Aoesjew, de president van Ingoesjetië.

een zeven-uur durende avondklok in. De presidenten van Noord-Ossetië en Ingoesjetië. respectievelijk Achsarbek Galasow en Roeslan Aoesjew. prezen daarentegen op 31 mei het decreet als een maatregel die de terugkeer kon bespoedigen van degenen die tijdens het conflict van 1991 waren gevlucht.

Doedajew uit beschuldiging over kernexplosie

Op 1 juni uitte Doedajew de verrassende beschuldiging dat Russische speciale diensten voorbereidingen troffen voor een ondergrondse kernexplosie in Tsjetsjenië. Doedajew be eerde dat het plan was bedoeld om de internationale gemeenschap ervan te overtuigen dat Tsjetsjenië bezig was met het ontwikkelen van eigen kernwapens. Volgens hem wilde Rusland de afgescheiden republiek in diskrediet brengen en isoleren (waarschijnlijk ter voorbereiding van een militaire overname door Rusland).

Hard optreden tegen oppositietroepen

De voormalige voorzitter van de Russische Opperste Sowjet, Roeslan Chasboelatow, was een van de oppositieleden die op 5 juni opdracht kregen Tsjetsjenië te verlaten. De regering. het parlement en de veiligheidsraad van Tsjetsjenie, die gezamenlijk de uitwijzigingen gelastten, vaardigden een verklaring uit waarin de oppositieleiders en-an werden beschuldigd samen te zweren met ,,Russische imperialistische krachten".

De Tsjetsjeense minister van veiligheid, Soeltan Gelsechanow, waarschuwde op 11 juni dat tegen illegaal gewapende groepen ,,zeer streng" zou worden opgetreden.

Gevechten in Grozny

Op 11 juni vielen Doedajew-gezinde soldaten in de Tsjetsjeense hoofdstad Grozny de hoofdkantoren binnen van twee oppositieleiders, Choza Soelejmanou' en Roeslan Labazanow, een voormalig mede erker van Doedajew die de leiding had over een groep van een paar honderd soldaten.

Soelejmanow raakte hij de felle gerechten ernstig gewond en werd gearresteerd (de verblijfplaats van Labazanow was onbekend). Schattingen van verdere slachtoffers liepen uiteen van 10 volgens de Tsjetsjeense regering tot driehonderd volgens de oppositie. De gevechten bleven beperkt tot een kleingebied en op 15 juni was de rust in Grozny weergekeerd. Doedajew zei die dag dat er geen wettelijke oppositie in Tsjetsjenië was, wel ,,gewone misdadigers"

Nieuwe beschuldigingen

Een Tsjetsjeense functionaris, Mowladi Oedoegow, betichtte Rusland op 20 juli van steun aan rebellen van de oppositie en waarschuwde voor een Russisch-Kaukasische oorlog.

Oemar Awtoechanow, de voorzitter van de Tsjetsjeense Voorlopige Raad (en leider van de pro-Russische oppositie in Tsjetsjenië).had op 24 juli aan Jeltsin verzocht de Raad, die in december 1993 was opgericht, te erkennen als de officiële regering van Tsjetsjenië. Jeltsins kabinetschef Sergej Filatow had volgens radio *Ostankino Majak* op 25 juli besprekingen gevoerd met Awtoechanow.

Russisch dreigement na gijzelingsactie

De Russische regering stelde op 29 juli de regering van de Tsjetsjeense president Dzjachar Doedajew aan de kaak als onwettig.

Zij hield Doedajew verantwoordelijk voor de moord op honderden leden van de oppositie en voor de onrust in het noorden van de Kaukasus, en dreigde met militair ingrijpen in Tsjetsjenie als Russische levens in gevaar zouden komen.

De Russische regering kwam met deze verklaring nadat op een gewelddadige manier een einde was gekomen aan een gijzelingsactie. de vijfde in Tsjetsjenië sinds begin 1994. In de stad Mineralnye Wody werden op 29 juli vijf Russische gegijzelden en één Tsjetsjeense gijzelaar gedood, toen Russische veiligheidstroepen een helikopter bestormden. die door de gijzelaars was overmeesterd.

Militaire eenheid en stad in handen van de oppositie

Radio Moskwa meldde op 25 juli dat de strategisch belangrijke stad Argoen in handen was gevallen van Tsjetsjeense oppositiestrijdkrachten onder leiding van Roeslan Labazanow. De autoriteiten incasseerden opnieuw een ernstig verlies toen bleek dat een elite-legereenheid, het Sjalinski-tankregiment. was overgelopen naar de oppositie. aldus *Itar-Tass* op 26 juli.

Tsjetsjeense oppositie claimt machtsovername

Oemar Awtoechanow, claimde op 2 augustus dat hij het regime van de Tsjetsjeense president Doedajew omvergeworpen en vervangen had De Raad beloofde ,,een regering van nationale opleving" te zullen vormen en verkiezingen te organiseren

Op 2 augustus bevestigde een adviseur van Jeltsin, Emil Pajn, de verklaring van de Voorlopige Raad. Hij spoorde de Tsjetsjenen aan te kiezen tussen de Voorlopige Raad en het bewind van Doedajew.

Al snel werd echter duidelijk dat de macht nog steeds berustte bij de regering-Doedajew, die reageerde met een aantal harde maatregelen.

Op 7 augustus werd een maximumstraf van 10 jaar gevangenis ingevoerd voor de verspreiding van tegen de regering gerichte pamfletten' Op 11 augustus waarschuwde Doedajew

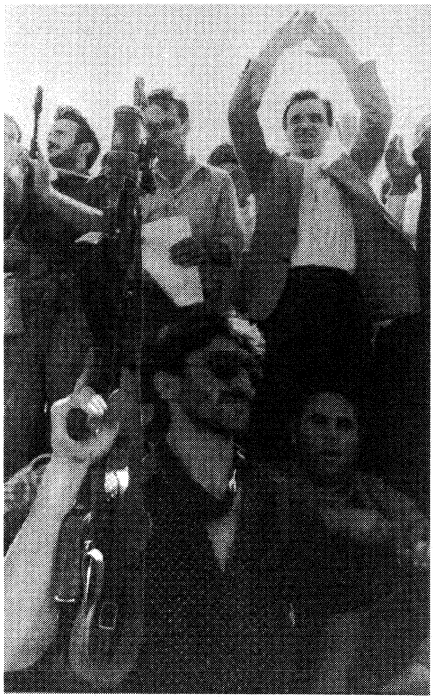

Roeslan Chazboelatow zwaait naar deelnemers van een demonstratie op 13 augustus 1994 door de Tsjetsjeense oppositie in het dorp Apagi.

De Tsjetsjeense oppositieleider Roeslan Labazanow (m.). staat. omringd door lijfwachten. bij zijn woning in het dorp Argoen op 13 augustus 1994.

dat 600.000 mensen in Tsjetsjenië konden worden gemobiliseerd voor het verzet tegen een Russische invasie. Op 14 augustus dreigde de Tsjetsjeense militaire leiding Russische militaire helikopters neer te halen, die over het door de oppositie beheerste gebied van Nadteretsjni vlogen en volgens haar de opstandige troepen bevoorraadden.

De Tsjetsjeense ininister van binnenlandse zaken Ajoeb Satoejew zei op 22 augustus dat meer dan 30 Russische pantservoertuigen op Tsjetsjeens grondgebied waren doorgedrongen De beschuldiging werd onmiddellijk van de hand gewezen door een woordvoerder van het Russische ministerie van defensie, die benadrukte dat er .,geen enkel ingrijpen van Russische troepen in Tsjetsjenië" had plaatsgevonden. De Russische vice-premier en minister voor nationaliteiten en regionaal beleid. Sergej Sjachraj. verklaarde op 29 augustus nadrukkelijk dat Rusland geen troepen naar Tsjetsjenië zou sturen.

President Doedajew en oppositieleider Roeslan Chasboelatow hielden op 25 augustus ieder een grote bijeenkomst in Grozny. Volgens de Russische media trok elk van beide bijeenkomsten zo'n 40.000 mensen.

VERDERE REGIONALE ONTWIKKELINGEN. NIEUWE PRESIDENTEN IN KOMI EN BOERJATIË

Op S mei won Joeri Spiridonow de presidentsverkiezingen van de republiek Komi in het poolgebied van Rusland. Spiridonow was voorzitter geweest van de Opperste Sowjet van Komi.

Leonid Potapow, een voormalig functionaris van de communistische partij, werd op 30 juni gekozen tot de eerste president van de Russische Republiek Boerjatië. Hij behaalde meer dan 70 procent van de stemmen.

Boerjatië lag in het verre oosten van Rusland. tussen het Bajkalmeer en de grens met Mongolië. Potapow was sinds 1991 voorzitter van de Opperste Sowjet van Boerjatië geweest en was afgevaardigde in de Federatieraad.

Verdrag met Oeralrepublieken

Basjkortostan, een van de deelrepublieken van de Russische Federatie in de zuidelijke Oeralregio, kreeg aanzienlijke wetgevende, juridische en economische autonomie krachtens een verdrag dat op 3 augustus weid getekend door federale en Basjkortostaanse functionarissen.

Volgens het verdrag zou Basjkortostan zijn eigen belastingen gaan innen. zijn eigen grondwet houden en zijn eigen grond en natuurlijke hulpbronnen beheren. In ruil stemde de republiek in met wat de *Financial* Times van 4 augustus omschreef als ..een gemeenschappelijk constitutioneel en macro-economisch kader waarin defensie en buitenlands beleid onder verantwoordelijkheid vielen van (de federale autoriteiten)". Het verdrag vertoonde grote overeenkomst met het verdrag dat de Russische Federatie in februari had gesloten met de republiek Tatarstan (zie pag. 465/2/3-'94).

BUITENLANDSE BETREKKINGEN. GEZAMENLIJKE MARINEOEFENING MET VS

De Amerikaanse en Russische ma ine hielden van 18-21 juni een gezamenlijke oefening onder de codenaam ,.Samenwerking 94" in de Japanse Zee ten zuiden van Wladiwostok.

De oefening n as bedoeld om de samenwerking tussen de beide marines te verbeteren bij hulpoperaties in geval van natuurrampen. De oefening ging door ondanks de afgelasting op 20 juni van de gezamenlijke oefening van Amerikaanse en Russische grondtroepen en luchtmacht. die begin juli zou plaatsvinden in het Russische district Orenburg. in de buurt van het zuidelijke punrje van het Oeralgebergte.

(Voor ondertekening door Rusland. van .,partnerschap voor vrede"-programma van de NAVO. zie pag. 591/1 e.v.-'94: voor akkoord met Europese Unie. zie pag. 543/1 e.v.-'94.)

Topontmoeting van Jeltsin en Kohl

Van 11-13 mei bracht president Jeltsin een bezoek aan Duitsland. Na besprekingen op 11 mei beloofde de Duitse kanselier Helmut Kohl zich te zullen inzetten voor het Russische lidmaatschap van de Groep van Zeven grootste industrielanden (G-7, zie ook pag. 814/3 e.v.-'93). Jeltsin van zijn kant beloofde de aanvraag van Duitsland voor het permanente lidmaatschap van de VN-Veiligheidsraad te zullen steunen (zie ook pag. 302/1/2-'94).

Hoewel er geen Russische soldaten mochten deelnemen aan de plechtigheid in Berlijn ter gelegenheid van het officiële vertrek van de Westerse bondgenoten uit de Duitse hoofdstad, kwamen Kohl en Jeltsin tot het compromis dat een aparte plechtigheid ter gelegenheid van het vertrek van de Russische troepen in Berlijn zou worden gehouden in plaats van in Weimar.

(Vor.ber.pag. 461/3 e.v.-1994)

TURKIJE

VERSCHERPING ECONOMISCHE CRISIS. LOKALE VERKIEZINGEN. DE KOERDISCHE KWESTIE. VERDERE ONTWIKKELINGEN.

Terwijl de twijfel groeide over het vermogen van haar regering de ernstige economische crisis in het land te bestrijden, kwam de Turkse premier Tansu Ciller in februari 1994 onder toenemende druk om nieuwe verkiezingen te houden (voorvorige verkiezingen in oktober 1991, zie pag. 308/1-'92).

Ciller, wier politieke positie was ondermijnd na de ineenstorting van de lira eind januari (zie pag 24811-'94). moest een nieuwe klap incasseren toen op 2 februari officiele cijfers werden vrijgegeven waaruit bleek dat het begrotingstekort in 1993 meer dan verdubbeld was tot TL 129.4 mrd ofwel 9 procent van het

BNP. De regering had het tekort willen beperken tot TL 53 mrd. De inflatie op jaarbasis nam begin februari iets af tot 69.6 procent tegen 71.1 procent eind december 1993.

Privatiseringsprogramma

De dringende noodzaak het begrotingstekort terug te dringen leidde kennelijk mede tot het nieuwe ambitieuze privatiseringsprogramma dat de regering op 10 februari bekendmaakte.

Het programma, dat ongeveer $ 26 mln moest opbrengen, voorzag in de verkoop van ettelijke honderden staatsbedrijven en de sluiting van verliesgevende industriëen De regering was recentelijk nog gedwongen geweest belangrijke onderdelen van een eerder privatiseringsprogramma op de lange baan te schuiven na enkele uitspraken van het Constitutionele Hof, die nadelig uitvielen voor de regering (zie pag. 247/3-'94).

Benoeming van nieuwe minister van economie en van president centrale bank

Op 8 februari werd Akyo Dogan benoemd tot staatsminister van economische coördinatie. Hij volgde Cemil Erhan op die op 7 februari was afgetreden.

Dogan, een belastingspecialist. zou een nieuwe geldbeheersingscommissie voorzitten rn toezicht houden op de nieuwe privatiseringsplannenvan de regering (zie boven)

Op 14 februari werd Yaman Toruner, een voormalig hoofd van de effectenbeurs in Istanboel, benoemd tot president van de centrale bank. Zijn voorganger, Bulent Gultekin, was eind januari afgetreden (ziepag. 248/1-'94).

Necmettin Erbakan, de leider van de Welzijnspartij. steekt zijn duim omhoog bij het verlaten van het partijhoofdkwartier in de vroege ochtend van 28 maart 1994 in Ankara.

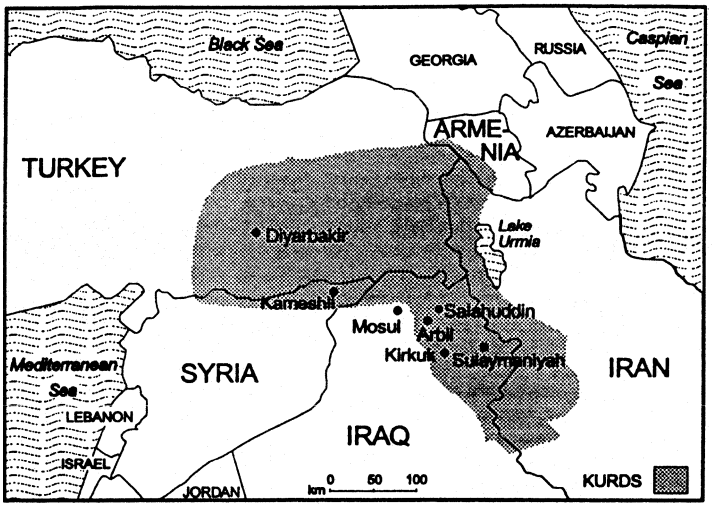

Lokale verkiezingen

Lokale verkiezingen op 27 maart gaven een winst te zien voor de islamitisch-fundamentalistische Welzijnspartij (RP), die haar stemmenaandeel wist te verdubbelen in vergelijking met de lokale verkiezingen van 1989 (zie pag. 747/2 e.vr-'89).en het burgemeesterschap in Istanboel en Ankara veroverde. De rege ende Partij van het Juiste Pad (DYP) deed het beter dan verwacht, hoewel ze stemmen verloor aan haar grootste concurrent, de rechtse Moederland Partij. De kleine coalitiepartner van de DYP, de Sociaal-Democratische Volkspartij (SHP), deed het slecht in vergelijking met 1989.

De RP zou ervan geprofiteerd hebben dat de Koerdische Democratische Partij (DEP) de verkiezingen boycotte uit protest tegen bomaanslagen op rijf DEP-gebouwenin Ankara.

Uitslagen lokale verkiezingen

	Stemmenpercentage
Partij van het Juiste Pad (DYP)	22,5
Moederland Partij (ANAP)	21.2
Welzijnspartij (RP)	18.3
Sociaal-Democratische Volkspartij (SHP)	13.2
Andere. waaronder Democratisch Linkse Partij. Nationale Actiepartij, Republikeinse Volkspartij	24.8

Inzet van meer militairen in zuid-oosten

In maart stuurde de regering nog eens 30.000 soldaten naar het zuid-oosten van het land omdat er een uitbarsting van geweld tijdens het Koerdische nieuwjaar (Nowruz) en de lokale verkiezingen verwacht werd. Het aantal soldaten in de regio die tegen de Koerdische Arbeiderspartij (PKK) vochten, kwam daarmee op 150.000.

Luchtaanvallen op Koerden

Op 3 februari bood Turkije Iran officieel zijn verontschuldigingen aan voor de dood van negen Iraniërs tijdens een luchtaanval die op 28 januari was uitgevoerd op het door de Koerdische Arbeiderspartij (PKK) beheerde kamp Zala in het noorden van Irak, vlak bij de Iraaks-Iraanse grens (zie pag. 249/1-'94). Aan de verontschuldigingen was een officieel Turks onderzoek naar het incident voorafgegaan.

Op 6 februari begonnen vliegtuigen van de Turkse luchtmacht een nieuw groot offensief

tegen bases van PKK-opstandelingen in Noord-Irak.

Pro-Koerdische partij verboden

Op i 4 februari gelastte het Constitutionele Hof het verbod van de Partij voor Vrijheid en Democratie (OZDEP) omdat deze de Koerdische minderheid erkende.

Koerdische afgevaardigden gearresteerd

Op 2 en 3 maart werden zeven afgevaardigden van de Democratische Partij (DEP) en een onafhankelijke parlementarier gearresteerd, nadat de Nationale Assemblee de opheffing van hun onschendbaarheid had goedgekeurd Zij werden beschuldigd van hoogverraad, klaarblijkelijk omdat ze geweigerd hadden de PKK te veroordelen

Een van de gearresteerden was DEP-voorzitter Hatip Dicle. De onafhankelijke afgevaardigde Hasan Mezarci, ooit lid van de RP, werd beschuldigd van het belasteren van de stichter van modern Turkije, Mustafa Kemal Ataturk. Later die inaand verklaarde het Constitutionele Hof de opheffing door de Nationale Assemblée van de onschendbaarheid van Selim Sadak. een der arrestanten. nietig.

Koerdische partij verboden

Op 16 juni verbood het Turkse Constitutionele Hof de pro-Koerdische Turkse Democratische Partij (DEP). De 13 DEP-parlementsleden werden uit het parlement verwijderd. Het hof beargumenteerde het vonnis door te verwijzen naar ,,niet-constitutionele" toespraken van DEP-leider Yasar Kaya.

De DEP werd ervan verdacht banden te onderhouden met de verboden Koerdische Arbeiderspartij (PKK). die door middel van gewapende strijd trachtte een onafhankelijke Koerdische staat te stichten, die zich uitstrekte op Turks, Iraaks en Iraanse grondgebied.

Zes DEP-parlementariërs waren hangende de uitspraak van het Hof naar België en Duitsland gevlucht. De Turkse Openbaar Aanklager Nusret Demiral noemde de zes op 17 juni ,,terroristen" en zei ervoor te zullen zorgen dat zij aan Turkije werden uitgeleverd. De Turkse president Suleyman Demirel zwoer op 28 juni dat de .,ondeelbare eenheid van Turkije altijd beschermd" zou worden.

De Europese Commissaris voor buitenlandse zaken, veiligheidsaangelegenheden en uitbreiding, Hans van den Broek, zei op 17 juni in de Turkse hoofdstad Ankara dat .,vrienden van Turkije zich in toenemende mate ongerust maakten over de achteruitgang in de bescherming van bepaalde...fundamentele vrijheden".

Proces tegen Koerdische afgevaardigden

Zes Koerdische politici, onder wie vijf leden van de verboden DEP, die na hun arrestatie in maart waren geschorst als parlementsleden, werden op 3 augustus in staat van beschuldiging gesteld wegens verraad

De vijf DEP-leden n-aren voorzitter Hatip Dicle, Ahmet Turk, Orhan Dogan. Sirri Sakik en Leyla Zana. Ook Mahmut Alinat. een onafhankelijk parlementslid, werd in staat van beschuldiging gesteld.

Koerdische oproep tot dialoog. Hevige gevechten

Op 19 april riep Yani Kilmaz. de politieke vertegenwoordiger in Europa van de verboden. naar afscheiding strevende Koerdische Arbeiderspartij (PKK). op tot een dialoog met Turkije.

Kilmaz ontkende dat de PKK ..onderhandelingen roerde vanuit een positie van zwakte" en beweerde dat de Koerden .,voor het eerst 30.000 mensen onder de wapenen hadden". Zijn oproep kwam niettemin op een ogenblik dat de Koerden bij gevechten in Zuid-Turkije en Noord-Irak opnieuw zware verliezen hadden geleden. Op 14 april berichtte het persbureau *Anatolia* dat in Mayzi in Noord-Irak 80 PKK-opstandelingen waren gedood. Op 18 april meldde de Turkse televisie de verovering van PKK-bases in de gebieden Mayzi, Shiva en Keryaderi en (op 19 april) de dood van 77 PKK-strijders in Shiva. Op 24 april stelde minister van binnenlandse zaken Nahit Mentese het aantal gedode ,,terroristen" sinds januari op ruim 1.037.

Ook in mei werd zwaar gevochten tussen de Koerdische rebellen en regeringssoldaten in Zuidoost-Turkije en Irak.

Bij een aanval op een rebellenkamp bij Zala in Noord-Irak op 18 mei werden volgens de Turkse luchtmacht alle doelen volledig vernietigd. Zala was overigens ook in januari het doelwit geweest van een bombardement. zie pag. 249/1-'94 en boven). Bij een actie op 17 en 18 mei r onden r olgens legerfunctionarissen ruim honderd rebellen de dood

Medio mei kwamen er berichten dat duizenden Koerdische burgers naar Irak waren gevlucht om te ontkomen aan het offensief van de Turkse regering Woordvoerder Ferhat Ataman van het ministerie van buitenlandse zaken ontkende op 13 mei dat Koerdische dorpjes bewust onder vuur waren genomen door Tui kse gevechtsvliegtuigen

Bomexplosies in Istanboel

Op 3 april ontplofte een bom in de overdekte bazaar in het centrum van Istanboel. Hierbij kwamen twee toeristen om het leven en raakten 15 mensen gewond.

Op 12 augustus raakten negen mensen gewond toen een bom ontplofte op een busstation in Istanboel. De politie stelde de PKK verantwoordelijk voor de aanslagen.

Bomaanslagen in Turkse vakantieoorden

Een Britse vrouw werd gedood en ten minste 18 mensen raakten gewond bij een reeks bomaanslagen in de vakantie-

Koerdische afgevaardigden van de DEP overleggen met hun advocaat aan het begin van hun proces op 3 augustus 1994. V.l.n.r.Sirri Sakik, Orhan Dogan, Leyla Zana en Ahmet Turk.

oorden Marmaris en Fethiye op 22-23 juni De aanslagen waren kennelijk bedoeld om de Turkse regering economisch onder druk te zetten door de lucratieve toeristenindustrie te ondermijnen

De Koerdische Patriottische Unie. die naar verluidt banden onderhield mei tie PKK. eiste de verantwoordelijkheid op voor de aanslagen

Arrestatie van Koerdische afgevaardigden

Het Hof van Staatsveiligheid in Ankara beval op 12 juli de arrestatie van Sedat Yurtdas en Selim Sadak, afgevaardigden van de verboden Democratische Partij (DEP,zie boven).

Bestandsoproep van PKK-leider

De leider van de verboden Koerdische Arbeiderspartij (PKK), Abdullah Ocalan, pleitte op 16 augustus voor een politieke oplossing van de strijd in het zuidoosten van Turkije.

Ocalan benadrukte in een vraaggesprek met de BBC dat .,de toestand meer dan ooit rijp (was) voor een staakt-het-vuren", dat ..veel verstandiger (was) dan een zinloze en enigszins in een patstelling verkerende strijd". Ook zei hij dat ..het vinden van een rationele politieke methode niet moeilijk" was. Hij drong aan op constitutionele hervormingen ter erkenning van de .,Koerdischeidentiteit".

Volgens de *Guardian* van 22 augustus waren alleen al in 1994 als gevolg van de strijd **3** 700 doden gevallen.

Aanvallen op Koerdische bases in Irak

Een trainingskamp van de PKK in het noorden van Irak bij Khakukh werd ,,volledig verwoest" en 120 ,,terroristen" werden gedood bij een aanval van Turkse gevechtsvliegtuigen op 31 juli, aldus het Turkse televisiestation TRT *TV* op 3 augustus.

Op 31 augustus berichtte TRT *TV* dat zo'n 205 ..bandieten" waren gedood bij een actie van Turkse gevechtsvliegtuigen tegen Koerdische troepen die gelegerd waren in Irak. circa 230 km ten zuidoosten van Silopi.

Moord op Turkse leraren. Aanval op Koerdische basis

Op 11 september werden in de zuidoostelijke provincie Tunceli zes leraren doodgeschoten, als onderdeel van een actie van Koerdische rebellen tegen staatsonderwijs, dat het gebruik van de Koerdische taal verbood. Volgens regeringsfunctionarissen was de PKK verantwoordelijk voor de aanslag. Bij verdere aanslagen tussen 22 en 29 september werden nog drie leraren gedood.

Turkse troepen voerden van 24-27 september een grootscheepse aanval uit op een basis van Koerdische separatisten in Tunceli.

Turkse regeringsfunctionarissen verklaarden op 27 september dat bij de aanval 200 rebellen waren gedood. In Westerse media werd de basis beschreven als het laatste Koerdische bolwerk in Turkije.

Koerdische terroristen veroordeeld in Londen

Drie Koerdische separatisten, Cafer Kovaycin, Hikmet Bozat en Zervet Ozen, werden op 16 augustus in Londen schuldig bevonden aan medeplichtigheid aan een reeks aanslagen op Turkse doelwitten, waaronder op 5 november 1993 de ambassade van Turkije. Kovaycin en Bozat kregen 15 jaar gevangenisstraf, Ozen 12 jaar.

Bezuinigingsmaatregelen

Op 5 april maakte premier Tansu Ciller een pakket bezuinigingsmaatregelen bekend voor een periode van drie maanden en een devaluatie van de Turkse munt.

In een televisietoespraak voorspelde Ciller dat het pakket ,,een verbetering van de Turkse economie ... in de tweede helft van 1994" tot stand zou brengen. Op deze wijze zou ,.een Latijns-amerikaans drama" van ..hyperinflatie en stagflatie" worden vermeden.

Het bezuinigingsprogramma omvatte (I) prijsverhogingen van artikelen die door de staat werden gecontroleerd (benzine, tabak, alcohol en suiker stegen soms met 100 procent in prijs); (II) belastingverhogingen; (III) sluiting van verlieslijdende staatsbedrijven, zoals steenkolenmijnen en staalfabrieken: (IV) privatisering van overheidsactiva ter waarde van $ 3,5 mrd; (V) het schrappen van duizenden arbeidsplaatsen in de overheidssector.

Ondanks de officiële devaluatie van de lira op 5 april met 28 procent tegen de dollar. zakte de lira op 6 april nog eens 19 procent ($ 1= TL 33.880,4 op 8 april 1994).

Omroepwet

Op 13 april nam het Turkse parlement een wet aan die het particuliere omroepwezen regelde. Deze wet trad op 20 april in werking.

Krachtens de nieuwe wet werd een uit negen leden bestaande commissie ?n het leven geroepen waarvan de meerderheid door de regering werd benoemd. Deze commissie moest toezicht uitoefenen op de omroepen. Volgens een mededeling van het persbureau *Anatolia* op 14 april werd in de wet bepaald dat ..uitzendingen Turkije's onafhankeliikheid en nationale eenheid moesten steunen, eerlijk en onpartijdig moesten zijn. nationale en spirituele waarden moesten beschermen, en pluralistisch moesten zijn". Een omroepmaatschappij kon door de cominissie worden verboden als haar uitzendingen werden geacht de nationale eenheid of de openbare orde in gevaar te brengen

Duits verbod op wapenverkopen

Het aanhoudend geweld in Zuid-Turkije was voor de Duitse Bondsdag (Tweede Kamer van het federale parlement) aanleiding op 6 april te stemmen voor het stopzetten van wapenverkopen aan Turkije. Op 7 april sprak de Turkse minister van buitenlandse zaken, Hikmet Cetin, zijn teleurstelling uit over het besluit en beklemtoonde dat de wapens niet zouden zijn gebruikt tegen Koerdische rebellen.

Halvering Amerikaanse hulp. Opheffing Duits wapenembargo

Op 27 mei stemde het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden ermee in 25 procent van een lening van $ 453 mln aan Turkije tegen te houden. in afwachting van een rapport van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken over schendingen van de mensenrechten door Turkije bij de onderdrukking van de Koerden

Op 28 mei gaf premier Tansu Ciller te kennen dat Turkije mogelijk het gehele Amerikaanse hulppakket van de hand zou wijzen tenzij de .,irrelevante" koppeling van hulp en mensenrechten zou worden losgelaten.

Op 4 mei maakte de Duitse minister van buitenlandse zaken, Klaus Kinkel, bekend dat het verbod op de verkoop van Duitse wapens aan Turkije (zie boven) was opgeheven, omdat er te weinig bewijs was dat dergelijke wapens, in strijd met de verkoopvoorwaarden. werden gebruikt voor acties tegen de Koerden.

Economische maatregelen

Op 6 mei nam de Nationale Assemblée twee wetten aan om het groeiende begrotingstekort te beperken.

Op grond van de **privatiseringswet** mochten gedurende drie maanden staatsbedrijven wor-

den verkocht per regeririgsclecreet. Een eenmalige **vermogensbelasting** voor particulieren en bedrijven moest ongeveer 70.000 mrd Turkse lira ($1 = TL 33.149 op 13 mei 1994) opleveren.

IMF-lening

Op 8 juli keurde het IMF een overbruggingskrediet voor 14 maanden goed van in totaal 509,3 mln SDR ($ 742 mln) ter ondersteuning van het economische en financiële hervormingsprogramma van de regering voor 1994-'95.

Kabinetswijzigingen

Een kabinetswijziging die op 24 juli was bekendgemaakt door premier Tansu Ciller, werd twee dagen uitgesteld. toen de ministers van buitenlandse zaken, justitie en openbare werken kennelijk weigerden hun ontslagbrieven in te dienen. Ook president Suleyman Demirel sprak zijn aarzeling uit toen hij hun ontslag bekrachtigde; hij verklaarde dat elk van hen zijn functie goed had vervuld en dat hij niet van tevoren op de hoogte was gesteld van de veranderingen.

Zeer omstreden was de benoeming van Mumtaz Soysal als nieuwe ministci van buitenlandse zaken. als opvolger van de zeer ervaren en alom geachte Hikmet Cetin

Soysal was parlementslid voor de kleinste partner in de regeringscoalitie. de Sociaal-Democratische Volkspartij (SHP). Hij was in de jaren zeventig een belangrijke medewerker geweest van de in Londen gevestigde mensenrechtenorganisatie Amnesty International. In het recente verleden had hij echter waardering uitgesproken over de Chinese regering inzake het bloedbad op het Plein van de Hemelse Vrede in 1989; hij had zich kritisch opgesteld ten opzichte van Turkse integratie in Europese instellingen: hij was voorstander van nauwere betrekkingen met het Iraakse regime; en hij keurde geallieerde bescherming van de Koerden in Irak af.

Minister van justitie Seyfi Oktay werd vervangen door Mehmet Mogultay. en minister van openbare werken en huisvesting Onur Kumbaracibasi door Mustafa Yilmaz.

Nihat Matkap kreeg de leiding over het ministerie van arbeid en sociale zekerheid: Mehmet Donen over dat van handel en industrie; Tinurcin Savas werd minister van cultuur en Halil Culhaoglu ininister van toerisme.

Esat Kiratlioglu en Ayvaz Gokdemir werden op 14 augustus tot staatsminister benoemd. Dogan Baran werd minister van volksgezondheid als opvolger van Mehmet Kazimdinc. Alle drie waren lid van de Partij van het Juiste Pad (DYP). de grootste partij in de regeringscoalitie.

De minister van openbare werken en huisvesting, Mustafa Yilmaz, die pas twee maanden in functie was, trad op 22 september af.

Leider Dev Sol gearresteerd

Dursan Karatas, die in 1978 de linkse guerrillabeweging Revolutionair Volksbevrijdingsfront-Revolutionair Links (Dev Sol) had opgericht, werd op 9 september in de Franse plaats Menton gearresteerd

Karatas was in 1991 bij afwezigheid ter dood veroordeeld vanwege zijn aandeel in het doden door Dev Sol van 37 mensen. Het vonnis was omgezet in levenslange gevangenisstraf. Op 27 september vroeg Turkije officieel om uitlevering van Karatas.

Dev Sol eiste de verantwoordelijkheid op voor de moord op Mehmet Topac, minister van justitie van 1988-'89, op 29 september.

Topac had tijdens zijn ambtsperiode strengere gevangenisregels ingevoerd. volgens welke linkse gevangenen speciale kleding moesten dragen en minder kontakt mochten hebben met advocaten en familieleden.

Bosporus gesloten

Van 13 tot 18 maart werd de Bosporus afgesloten. nadat een olietanker en een vrachtschip in het noorden van de zeeëngte op elkaar waren gebotst.

De schepen, beide geregistreerd in Cyprus, vatten vlam en liepen aan de grond Ten minste 29 bemanningsleden kwamen om het leven

Na het ongeluk kondigden Turkse functionarissen aan dat er op 1 juli nieuwe regels voor het scheepvaartverkeer door de Bosporus ingevoerd zouden worden. Minister Hikmet Cetin van buitenlandse zaken zei op 14 maart dat ruwe olie uit de nieuwe velden op de Kaukasus en in Centraal-Azie niet per schip door de zeeëngte getransporteerd moest worden maar via pijpleidingen door Turkije.

Cholera uitgebroken

De *Guardian* meldde op 23 augustus dat meer dan 1.000 mensen cholera hadden opgelopen, hoofdzakelijk in de regio Ankara, en dat 17 van hen waren overleden.

De vermoedelijke ziektebron was het grootste drinkmaterbekken van Ankara. Minister van volksgezondheid Baran had op 20 augustus verklaard dat zich geen gevallen van cholera in Turkije hadden voorgedaan. Volgens hem was er sprake van een epidemie van ..infectie in de ingewanden".

(Vor.ber.pag. 245/3 e.v.-199-1)

ARUBA

OVERLEG VAN ARUBAANSE POLITICI RIET NEDERLANDSE REGERING

Op 15 en 16 oktober 1993 voerden de Arubaanse premier Nelson Oduber (MEP) en oppositieleider Henny Eman (AVP) in Nederland overleg met de Nederlandse premier Ruud Lubbers en minister Ernst Hirsch Ballin van Antilliaanse en Arubaanse zaken. In drie lange gesprekken drongen Lubbers en Hirsch Ballin aan op de vorming van een brede politieke coalitie op Aruba, zodat ingrijpende maatregelen konden worden genomen om de overheidsfinanciën te saneren.

Eman liet zich na afloop positief uit over het overleg. Het liefst zou hij nieuwe verkiezingen willen op Aruba. maar daar voelde Oduber weinig voor. Daarom zou worden overwogen ofwel een interimkabinet te vormen dat een financiële sanering zou doorvoeren en vervroegde verkiezingen zou voorbereiden, ofwel een nieuwe coalitie te vormen van de twee grootste Arubaanse partijen (MEP en AVP). zonder verkiezingen op korte termijn.

Tijdens het overleg was ook een aantal nieuwe afspraken vastgelegd betreffende nauwere samenwerking tussen Nederland en Aruba. De bepaling dat Aruba per 1 januari 1996 onafhankelijk zou worden, zou uit het Statuut voor het Koninkrijk worden geschrapt. Verder zou een nieuwe regeling ingaan waarbij de bestrijding van de grensoverschrijdende criminaliteit (de handel in drugs en het witwassen van drugsgeld) in een rijkswet zou worden vastgelegd. Ook was vastgesteld dat de reservering van 36 mln gulden per jaar voor rente en aflossing van een lening, die Aruba had moeten afsluiten voor de voltooiing van hotels (zie onder) te hoog was en nader zou worden bekeken.

Extra technische steun voor Aruba

Op 13-16 januari 1994 voerde premier Oduber in Den Haag opnieuw overleg met premier Lubbers en minister Hirsch Ballin. Na afloop verklaarde hij dat Nederland niet langer zou aandringen op de vorming van een brede politieke coalitie op Aruba, en dat de Arubaanse regering extra technische steun zou krijgen voor de uitvoering van een „aanpassingsprogramma" om de financiële problemen van de overheid de baas te worden.

Minister Hirsch Ballin gaf op 16 januari als coinmentaar dat hij .,kennis heb genomen" van de opvatting van premier Oduber dat ..de aanpak van de financieel-economische problemen op di: moment het best kan gebeuren door de huidige coalitie"..,De Nederlandse regering wil Aruba steunen bij een zo krachtig mogelijke aanpak", aldus de minister.

Oppositieleider Eman reageei de diezelfde dag met felle kritiek op Oduber. die zich volgens hem niet hield aan de afspraken die in oktober met Nederland waren gemaakt. .,Wij achten dit aanpassingsprogramma onaanvaardbaar want het betekent dat men de Arubaanse bevolking meer wil laten betalen voor wanbeleid en het in stand houden van een wankele coalitie". aldus Eman.
E et kabinet Oduber had de steun van 11 van dc 21 zetels in het Arubaanse parlement.

Het aanpassingsprogramma van Oduber was erop gericht de overheidsuitgaven te verlagen door middel van onder meer afslanking van het personeelsbestand en verhoging van de belastinginkomsten. Met hulp van de Nederlandse belastingdienst zou een wettelijke regeling voor invoering van BTW op Aruba worden opgesteld, dieper 1 januari 1995 moest ingaan. Op korte termijn konden volgens de premier 300 ambtenaren met een vertrekpremie de overheidsdienst verlaten en werk vinden in de particulie e sector. Het Nederlandse organisatiebureau Beerenschot zou een plan ontwerpen voor een wachtgeldregeling om nog meer ambtenaren te laten afvloeien. Verder zou een plan worden opgesteld om de overheid in de toekomst alleen nog kerntaken te laten vervullen.

FINANCIERING HOTELPROJECTEN

In een brief aan premier Nelson Oduber liet de Nederlandse minister van Antilliaanse en Arubaanse zaken, Hirsch Ballin, medio december weten dat Aruba in 1993 aan financiële reserveringen in verband met de niet-afgebouwde hotels op het eiland geen *36* mln gulden hoefde te betalen, maar slechts de helft. Wel waarschuwde de minister Oduber dat de schulden van 216 mln gulden voor de hotels ongewijzigd bleven en dat ook het risico bleef bestaan dat de reservering te laag zou zijn.

De reserveringen waren nodig omdat Aruba zich in de jaren '80 garant had gesteld voor de bouw van enkele hotels. waarvan er drie niet werden afgebouwd omdat de Italiaanse aannemers failliet gingen nadat zij het grootste deel van de bouwsom hadden geïncasseerd. Nederland had bemiddeld bij het verstrekken van een lening. inet overheidsgarantie. om de hotels alsnog a i te bouwen of de gebouwen een andere bestemming te geven (zie pag. 688/2-'92 en 622/3-'93).
Een Nederlandse onderzoekscommissie was in juni 1993 tot de conclusie gekomen dat de Arubaanse overheid bij het verstrekken van de garanties niet zorgvuldig genoeg te werk was gegaan. daar zij onder meer geen onderzoek had gedaan naar de betrouwbaarheid van de aannemers

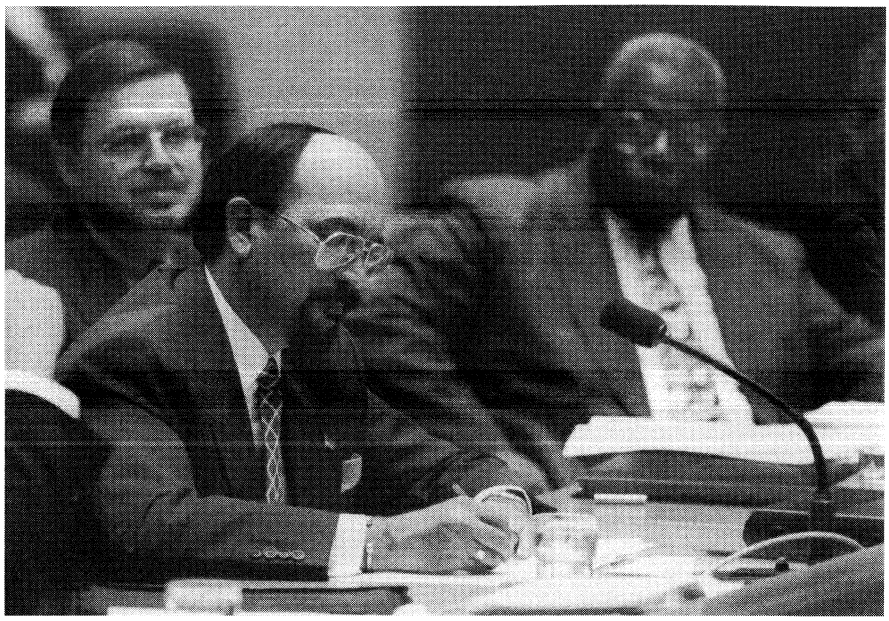

De Arubaanse premier Nelson Oduber maakt aantekeningen tijdens het debat op 8 maart 1994 in de Tweede Kamer over de status van Aruba binnen het Koninkrijk. Naast hem de Nederlandse ininister r-an justitie en koninkrijkszaken Ernst Hirsch Ballin en de Antilliaanse interimpremier A.F. Paula (r.).

In een advies aan minister Hirsch Ballin over wat inmiddels de hotelgarantieproblematiek was gaan heten schreef de Nederlandse Participatie Maatschappij voor de Nederlandse Antillen (NPMNA) begin januari 1994. dat Aruba het risico liep met een schadeclaim geconfronteerd te worden van 130 mln gulden als er geen andere oplossingen zouden worden gevonden voor de niet-afgebouwde hotels.

NIEUWE PROCUREUR-GENERAAL

Eind januari 1994 besloot de rijksministerraad J.H.M. Zwinkels aan koningin Beatrix voor te dragen voor de functie van procureur-generaal van Aruba.

Zwinkels (52) was waarnemend procureur-generaal sinds maart 1993. Van 1971-'77 werkte hij bij de rechtbank in Den Haag, daarna werd hij officier van justitie bij de rechtbank in Den Bosch. In september 1991 werd Zwinkels op Aruba benoemd tot officier van justitie, hoofd van het parket Gerecht in Eerste Aanleg.

ARUBA BLIJFT DEEL UITMAKEN VAN KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

Op 8 maart stemde de Tweede Kamer bij de behandeling van een rijkswet tot wijziging van het Statuut voor het Koninkrijk vrijwel unaniem in met het behoud van Aruba binnen het Koninkrijk der Nederlanden. Het ging daarbij onder meer om het schrappen van artikel 62 van het Statuut. dat bepaalde dat Aruba per 1 januari 1996 volkenrechtelijk onafhankelijk zou worden.

In maart 1983 waren Nederland. de Nederlandse Antillen en Aruba overeengekomen dat Aruba vanaf 1 januari 1986 voor een periode van tien jaar een ..status aparte" kreeg ten opzichte van de overige Antilliaanse eilanden. Deze status zou gelden voor een periode van tien jaar als voorbereiding op de onafhankelijkheid (zie pag. 282/3 e.v.-'84). In 1990 had Aruba te kennen gegeven af te zien van de onafhankelijkheid. omdat het voor de ontwikkeling van het eiland beter was als de speciale band met Nederland en de Antillen behouden bleef (zie aae. 68713 e.v.-'9%).

Ter gelegenheid van het debat was de Tweede Kamer aangevuld met ,,bijzondere gedelegeerden" uit de Antilliaanse en Arubaanse Staten. Minister Hirsch Ballin werd bij de verdediging bijgestaan door de premiers van Aruba en de Antillen, de gevolmachtigde ministers van beide landen en de Arubaanse minister van justitie. Alleen de beide eenmansfracties van de Reformatorische Politieke Federatie en de Centrumdemocraten verzetten zich tegen het wetsvoorstel. De parlementen van de Antillen en Aruba steunden het voorstel unaniem.

Op 15 maart ging de Eerste Kamer met algemene stemmen akkoord met de wij-

ziging van het Statuut voor het Koninkrijk. De Antillen en Aruba mochten net zo lang deel blijven uitmaken van het Koninkrijk als zij zelf wensten. Aruba zou zijn status aparte behouden. Mocht het eiland alsnog onafhankelijk willen worden. dan was daarvoor een meerderheid nodig van tenminste tweederde van het aantal zitting hebbende parlementsleden.

KABINET VALT OVER BEZUINIGINGEN. NIEUWE VERKIEZIXGEX

Op 17 april bood premier Oduber bij gouverneur Olindo Koolman het ontslag van zijn kabinet aan. Hij verklaarde geen vertrouwen meer te hebben in zijn twee kleine coalitiepartners PPA en ADN, die elk één zetel in het kabinet hadden. De oorzaak van het uiteenvallen van het kabinet lag in meningsverschillen over het sociaal-economisch beleid, vooral over een scherpe bezuinigingsronde voor de overheid. Politieke waarnemers in Oranjestad meenden dat de aanleiding voor de crisis een ruzie was over het ontslag van de directeur van een woningbouwvereniging, gekoppeld aan de voorgenomen benoeming in die functie van een aanstaande schoonzoon van ADN-parlementslid Charo Kelly.

Oduber betreurde het dat zijn tweede kabinet weinig vooruitgang had geboekt bij de financiële en bestuurlijke reorganisatie. „De huidige coalitie heeft nooit rust en stabiliteit gekend. er is altijd een gebrek aan samenwerking geweest."

Oppositieleider Eman verklaarde zich op 18 april bereid samen met Oduber de mogelijkheid van een .,crisiskabinet" te bestuderen van AVP en MEP. Volgens het *NRC/H'blad* van 19 april stelde hij echter als eis voor een eventuele samenwerking dat er vervroegde verkiezingen werden gehouden. Een brede coalitie van de twee grote partijen die de hele parlementaire rit zou uitzitten tot de verkiezingen in 1997 achtte hij „een gepasseerd station".

Na de afspraken die beide politici in oktober met de Nederlandse regering hadden gemaakt werd zo'n kabinet van MEP en AVP nog wel overwogen, maar toen Oduber daarvoor onvoldoende steun kreeg van zijn partij koos hij voor doorregeren met zijn twee kleine coalitiepartners.

Als het sociaal plan van zijn AVP in grote lijnen zou worden uitgevoerd, wilde Eman na vervroegde verkiezingen eventueel samen met de MEP regeringsverantwoordelijkheid dragen. De hoofdlijn van het sociaal plan was een eerlijker verdeling van de inkomens op Aruba De uitkeringen voor gepensioneerden en bijstandsgerechtigden moesten volgens het plan omhoog en de overheid moest drastisch worden afgeslankt Een aantal van 1 500 tot 2 000 ambtenaren zou moeten overstappen naar het bedrijfsleven waar men om arbeidskrachten zat te springen Verder wilde Eman dat de overheid met een plan kwam om het grote woningtekort op het eiland in te lopen door een versnelde uitgifte van bouwterreinen

Nadat besprekingen over de vorming van een crisiskabinet mislukten, werd medio mei besloten op 29 juli parlementsverkiezingen te houden.

OPPOSITIE WINT VERKIEZINGEN

De parlementsverkiezingen op 29 juli werden gewonnen door de oppositiepartijen. De christen-democratische AVP werd met tien zetels de grootste partij. De grote verrassing van de verkiezingen was de Organizacion Liberal Arubano (OLA) van Glenbert Croes, zoon van de legendarische Betico Croes, die haar zeteltal verdubbelde tot twee. De OLA, een afsplitsing van de MEP had zich tijdens de verkiezingscampagne geprofileerd als „het serieuze alternatief" tussen de traditionele tegenstanders AVP en MEP. De regerende sociaal-democratische MEP behaalde negen zetels. De vierde partij die aan de verkiezingen deelnam, de patriottische PPA, slaagde er voor het eerst sinds 1954 niet in een zetel te veroveren.

Aan de verkiezingen, die zonder noemenswaardige incidenten verliepen, werd deelgenomen door 85 procent van de 46.000 Arubaanse kiesgerechtigden.

NIEUWE COALITIEREGERING. SAMENSTELLING

Op 30 augustus werd een nieuwe regering geïnstalleerd, die bestond uit een coalitie van AVP en OLA.
De samenstelling van de regering was als volgt:

Premier, minister van algemene zaken - J.H. Eman (AVP); financien - A.W. Engelbrecht (AVP): justitie. publieke werken - E.J. Vos (AVP):onderwijs - P.E. Croes: economische zaken en toerisme - R.R. Croes (AVP): volksgezondheid. sociale zaken en cultuur - L.G. Beke (OLA); vervoer en communicatie - G.F. Croes (OLA); gevolmachtigd minister in Den Haag - A.G. Croes (AVP); gevolmachtigd minister in Washington - T. Monzon.

(Vor.ber.pag. 622/3 e.v.-1993)

GUATEMALA

VOORLOPIG AKKOORD IN VREDESBESPREKINGEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

De hervatting in januari 1994 van de vredesbesprekingen tussen de regering en de Guatemalteekse Nationale Revolutionaire Eenheid (URNG) (zie pag. 252/3-'94) leidde op 29 maart in Mexico tot de ondertekening van een voorlopig akkoord over de mensenrechten. en over een tiidschema voor verdere onderhandelingen die moesten leiden tot een definitief vredesakkoord in december.

Krachtens het akkoord zou de regering een mensenrechtenmissie van de Verenigde Naties in Guatemala toelaten die alle delen van het land mocht bezoeken en die het leger en de regering te allen tijde om inlichtingen kon vragen. De ondersecretaris-generaal van de VN voor politieke zaken. Marrack Goulding, \,erwelkomde deze ontwikkeling als een .,enorme vooruitgang". In ruil daarvoor had de URNG haar eis laten vallen dat op de vredesagenda de oprichting van een Waarheidscommissie opgenomen moest worden, die schendingen van de mensenrechten in het verleden moest onderzoeken. Over deze kwestie zou later onderhandeld worden tijdens een aparte ,.ad hoc"-bijeenkoinst.

De regering stemde er ook mee in het strafrecht te hervormen, de juridische vervolging van misdaden tegen de mensenrechten niet te bemoeilijken, en geheime veiligheidsorganisaties zoals doodseskaders op te heffen. Fundamentele onderhandelingen over de grondregels voor de incorporatie van de URNG in het politieke stelsel en over een staakt-het-vuren zouden tussen september en december worden gehouden.

Op 13-23 juni werden in de Noorse hoofdstad Oslo onder auspiciën van de VN de vredesbesprekingen tussen de regering en de URNG voortgezet.

Voortbouwend op gesprekken die van januari tot maart in Mexico waren gevoerd. tekenden beide partijen op 17 juni een akkoord over de herhuisvesting van meer dan 1 mln mensen die in 33 jaar burgeroorlog van huis en haard verdreven waren. Opmerkelijk was dat het akkoord de Gemeenschappen van Bevolking in Verzet (CPR) erkende. de bewoners in gebieden waar de URNG actief was en die lange tijd door het leger als guerrillasympathisanten waren beschouwd. Het gevoelige theina van land voor de ontheemden moest nog besproken worden.

Een ander akkoord dat op 23 juni ondanks verzet van her leger werd gesloten. voorzag in de oprichting van een Commissie voor Historische Opheldering (CEH) die zou onderzoeken wie er verantwoordelijk was voor de tijdens het conflict begane gruweldaden. Naar schatting 100.000 mensen waren om het leven geko-

Hector Rosacla (l.),een vertegenwoordiger van de Guatemalteekse regering. en URNG-leider Carlos Gonzalez (r.)ondcrtckcncn op 17 juni 1994 in de Noorse hoofdstad Oslo een akkoord over herhuisvesting van vluchtelingen van de burgeroorlog

men en 50.000 waren er ,,verdwenen". De CEH zou naar verwachting worden voorgezeten door Jean Arnault, op dat moment de VN-bemiddelaar in het vredesproces. De CEH zou naar verwachting pas eind 1996 verslag uitbrengen: zij kreeg als opdracht de verantwoordelijkheid niet te personaliseren en ook geen juridische procedures te beginnen wegens misdaden tegen de mensenrechten.

Terugslag in vredesproces

De leiders van de URNG beschuldigden de regering en het leger er op 19 augustus van het vredesproces te belemmeren en zich niet te houden aan de ,,basisafspraken" van het in maart bereikte Algemene Mensenrechtenakkoord (zieboven).

De regering weet het afbreken van de onderhandelingen aan een crisis binnen het URNG, hoewel het URNG een dergelijke crisis ontkende. Volgens de regering was een groep binnen het URNG het oneens met de afspraak om een Commissie voor Historische Opheldering in te stellen: het openbaarmaken Över welke personen zich tijdens de 34 jaar oude burgeroorlog schuldig hadden gemaakt aan wreedheden, u-as nadrukkelijk buiten het takenpakket van deze commissie gehouden (zie boven).

Op 3 augustus werden in een massagraf in het dorp Plan de Sanchez in het noordoosten van het land de lichamen van 90 Indiaanse boeren ontdekt. die waarschijnlijk in 1982 waren vermoord onder het militaire regime van Generaal b.d. Efrain Rioss Montt (zie ook onder).

Officiële ontkenning van betrokkenheid leger bij coupplannen

Tijdens een persconferentie op 10 februari bevestigde president Ramiro de Leon Carpio dat burgerpolitici de militairen aan de vooravond van het referendum van 30 januari (zie pag. 253/3 e.v.-'94) hadden benaderd om te pleiten voor een staatsgreep. Hij beweerde hun namen en partijen niet te kennen, maar zei dat ze bij legerofficieren geen gehoor hadden gevonden. Hij benadrukte dat het leger ,.volledig overtuigd" was van zijn rol binnen het democratische bestel en dat het nu. meer dan ooit in de geschiedenis van Guatemala, .,absoluut onmogelijk (was)dat de gevestigde orde verstoord zou worden".

Minister treedt af. Benoemingen bij strijdkrachten

Zonder dat een reden werd bekendgemaakt trad op 18 februari minister van binnenlandse zaken Arnoldo Ortiz Moscoso af

President De Leon Carpio benoemde op 22 maart Danilo Parinello tot de nieuwe minister van binnenlandse zaken.

Generaal Marco Antonio Gonzalez Taracena werd op 18 februari chef van de generale staf als opvolger van generaal José Luis Quilo Ayuzo. Tot zijn plaatsvervanger werd benoemd generaal Carlos Enrique Pineda Carranza. Arnoldo Balconi Turcios werd de nieuwe inspecteur-generaal van het leger.

President Constitutionele Hof vermoord. Bevoegdheden leger uitgebreid.

Onrust en geweld nemen toe

Epaminondas Gonzalez Dubon, de president van het Constitutionele Hof, werd op 1 april vermoord.

Aangenomen werd dat Gonzalez Dubon het doelwit van een aanslag was geworden vanwege twee uitspraken van zijn Hof. Hij had (i)de presidentiele coup van president Jorge Serrano Elias van mei 1993 (zie pag. 626/2 e.v.-'93) ongrondwettig verklaard en (ii) eind maart 1994 bepaald dat Congresafgevaardigden niet de bevoegdheid hadden de wetgeving met betrekking tot verkiezingen en politieke partijen te wijzigen teneinde hun ambtstermijn te verlengen.

President Rainiro de Leon Carpio maakte op 11 april bekend dat hij de zorg voor de binnenlandse veiligheid had toevertrouwd aan het leger in een poging het geweld en de toenemende onrust te beteugelen. Hij ontkende dat dit betekende dat de democratie werd teruggedrongen en dat het land werd gemilitariseerd.

De regering had op 4 april de beschuldiging verworpen dat het klimaat van geweld onderdeel was van een uitgebreid destabilisatieplan dat haar uiteindelijk zou dwingen de noodtoestand uit te roepen. De spanning nam echter toe door de poging tot moord op de prominente Congresafgevaardigde Obdulio Chinchilla Vega op 6 april. de moord op de bekende zakenman Jorge Antonio Nishtal Recinos op 12 april, een hele reeks ontvoeringen. waaronder die van het zevenjarige dochtertje van een Amerikaanse zakenman, en een campagne zonder weerga tegen buitenlanders (vooral uit de Verenigde Staten), welke een zware economische tol eiste door de annuleringen van toeristen.

Het wantrouwen jegens buitenlanders en verschillende aanvallen op buitenlanders in landelijke gebieden waren het gevolg van geruchten over babyroof en de verkoop in het buitenland van organen van Guatemalteekse kinderen. June Weinstock. de Amerikaanse journaliste die eind maart door een menigte ernstig was mishandeld toen zij foto's wilde maken van kinderen. werd op 13 april per vliegtuig naar Alaska vervoerd. naar verluidt met onherstelbaar hersenletsel,

Het anti-buitenlanderssentiinent, zo werd alom beweerd. werd aangemoedigd door militaire tegenstanders van de vredesbesprekingen met de guerrillastrijders van de URNG. Zij zagen er een intimidatiemiddel in tegen de internationale vrijwilligers. wier aanwezigheid een zekere mate van bescherming bood aan plaatselijke activisten en teruggekeerde vluchtelingen. Begin april adviseerde de Amerikaanse ambassade meer dan 200 vrijmilligers van het Vredeskorps uit de VS een veilig heenkomen te zoeken in de hoofdstad Guatemala Stad. Op 31 maart raadde de Amerikaanse regering haar burgers af naar Guatemala te reizen.

Vakbondsleider vermoord. Nieuwe veiligheidsmaatregelen

Op 1 juni werd het gemartelde lichaam gevonden van Alfredo de Leon, de leider van de Arbeidersbond van Quetzaltenango, de tweede stad van het land. De moord werd toegeschreven aan de met het leger verbonden doodseskaders.

In reactie op wat een .,gewelddadig complot oin het land te ontwrichten" werd genoemd, maakte de regering op 13 juni speciale veiligheidsmaatregelen bekend.

President Ramiro de Leon Carpio dreigde het leger in te zetten om ..daden van vandalisme" en andere vormen van .,geplande" protesten de kop in te drukken, termen die suggereerden dat er studentendemonstraties op handen waren.

Grondwetswijzigingen. Datum voor Congresverkiezingen

De wijzigingen van de grondwet. die bij een grotendeels geboycot referendum in januari waren goedgekeurd (zie pag 253/3 e v.-'94), werden op 8 ap il van kracht. hetgeen de weg vrijmaakte voor de verkiezing van een nieuw Congres Het Opperste Kiestribunaal (TSE) maakte op 12 april bekend dat dat zou gebeuren op 14 augustus en dat het aantal afgevaardigden zou worden teruggebracht van 116 tot 80, 64 van hen zouden in departementale congresdistricten worden gekozen en 16 in een landelijke verkiezing

Het besluit oogstte kritiek onder leden van het zittende Congres, die hadden gehoopt op uitstel van de verkiezingen omdat hun zittingstermijn pas over 16 maandenverstreek

Het besluit werd ook bekritiseerd door onder meer mensenrechtengroeperingen, omdat zonder electorale hervormingen deelname aan de verkiezingen beperkt zou blijven tot de bestaande, in het Congres vertegenwoordigde politieke partijen. De politieke krachten die zich als een basisbeweging hadden georganiseerd in „burgercomités", ontbrak het aan de noodzakelijke landelijke representatie; zij hadden daarom niet het recht kandidaten te stellen.

Nieuw wetboek van strafrecht

Op 1 juli trad een nieuw wetboek van strafrecht in werking, dat over het algemeen positief ontvangen werd door juristen en mensenrechtengroeperingen. Over de uitvoerbaarheid ervan bleven echter twijfels bestaan, wegens gebrek aan geld, opleiding en de juiste structuren.

Belangrijke vernieuwingen waren onder andere (i) dat de gehele juridische procesgang openbaar zou worden en zou worden gevoerd in zowel de inheemse talen als het Spaans; (ii) dat er rechtsbijstand van de overheid zou komen voor degenen die geen advocaat konden betalen: (iii) dat het militaire recht slechts beperkt van toepassing zou zijn op militairen die zich schuldig hadden gemaakt aan gewone misdrijven; (iv) dat het gerechtelijk vooronderzoek zou morden uitgevoerd door functionarissen van het ministerie in plaats van door rechters en de nationale politie; (v) dat de ombudsman voor de mensenrechten en onafhankelijke mensenrechtenorganisaties zouden worden betrokken bij gevallen van illegale opsluitingen en .,verdwijningen": (iv) dat er speciale rechtbanken kwamen voor misdrijven die verband hielden met drugs en milieudelicten.

Historisch akkoord met koffiepiukkers

De *Financial Times* van 12 juli berichtte dat de ultra-rechtse Guatemalteekse Koffieassociatie (ANACAFE) voor het eerst rechtstreeks een akkoord had bereikt met de koffieplukkers, waardoor het ininimumdagloon werd verhoogd van 10 quetzales ($1.72) naar 14,5 quetzales ($ 2,50) Ook werden er afspraken gemaakt over een bonusschema en werden verbetering van werk- en leefomstandigheden toegezegd Een commissie van vertegenwoordigers van beide partijen moest erop toezien dat het akkoord werd nageleefd

Vorige loonsoerhogingen. waarover het ministerie van arbeid had onderhandeld. waren steevast genegeerd.

Congresverkiezingen

Rechtse partijen wonnen op 14 augustus het merendeel van de zetels bij de verkiezingen voor het 80 leden tellende nieuwe Congres. De opkomst van slechts iets meer dan 20 procent van de 3,5 mln geregistreerde kiezers weerspiegelde een diepgewortelde scepsis jegens het parlement, dat algemeen als corrupt werd beschouwd.

Het Guatemalteekse Republikeinse Front (FRG) van generaal (b d.) Efrain Rios Montt behaalde 32 zetels en de Partij voor Nationale Vooruitgang (PAN) 24. De overige zetels werden verdeeld onder de Guatemalteekse Christen-Democratische Partij (PDCG) (13). de Unie van het Nationale Centrum (UCN) (8), de Nationale Bevrijdingsbeweging (MLN) (2), en de Democratische Unie (UD)(1).
Verscheidene rechtse partijen die in het verleden banden onderhielden met militaire regeringen. stelden gepensioneerde officieren kandidaat. maar wisten geen enkele zetel te bemachtigen. De enige gematigd linkse partij, de Sociaal-Democratische Partij (PDS) (voorheen de Democratisch-Socialistische Partij) behaalde evenmin een zetel.

Rios Montt. een fundamentalistische protestantse evangelist. wiens regeerperiode in 1982-'83 werd geassocieerd met hard optreden tegen opstandelingen op het platteland en schending van de mensenrechten (zie pag. 838/3 e.v.-'83). beloofde de corruptie aan te pakken en de gewelddadige misdaad te bestrijden.

Vorming van Congrespresidium

In de maand tussen de parlementsve - kiezingen van 14 augustus en de beëdiging van de 80 leden van het nieuwe Congres op 13 september, werd het FRG, dat de meeste zetels had veroverd. geleidelijk politiek buiten spel gezet. Het Front kreeg geen enkele vertegenwoordiger in het twaalf leden tellende Congrespresidium. Het gevolg daarvan was dat het FRG de greep op de parlementaire agenda verloor en geen eigen kandidaten kon stellen voor het Hooggerechtshof. Daarmee werd de kans klein dat het FRG de door haar gewenste constitutionele hervormingen zou kunnen invoeren

Het FRG. met 3% zetels. had aanvankelijk voorgesteld zijn eigen leider, Efrain Rios Montt. tot voorzitter van het presidium te benoemen en de overige elf posten te verdelen tussen PAN. MLN, UCN en UD, zodat de PDCG buiten het presidium zou blijven. De vier partijen weigerden echter de nominaties te aanvaarden en in de daaropvolgende stemming wist een alliantie van PAN (24 zetels). PDC (13). MLN (2) en UD (1) 40 stemmen achter zich te krijgen. tegen de 32 van het FRG. De 8 UCN-leden onthielden zich van stemming.

Arabella Castro de Comparini van de PAN werd benoemd tot voorzitter van het presidium. Carlos Garcia Regas (FAN) tot eerste vicevoo zitter en leden van de PDCG en de MLN tot respectievelijk tweede en derde vice-voorzitter. De overige acht posten werden verdeeld onder alle vier partijen.

De partijpolitieke manoeuvres werden algemeen gezien in het licht van de rivaliteit rond het presidentschap en het volgende Congres, waarvoor in november 1995 verkiezingen zouden worden gehouden, en niet als een gevolg van politiek inhoudelijke overeenstemming.

MINUGUA opgericht

De Algemene Vergadering van de VN maakt op 19 september officieel de oprichting bekend van een Onderzoeksmissie inzake de Mensenrechten in Guatemala (MINUGUA) die onder leiding kwam te staan van de Argentijn Leonardo Franco.

De Guatemalteekse autoriteiten en guerrillastrijders hadden in maart overeenstemming bereikt over een mensenrechtencommissie ter voorbereiding van de vredesonderhandelingen (zie box-en), maar de MINUGUA-voorbereidingsdelegatie, die op 20 september in Guatemala arriveerde, maakte duidelijk dat zij geen directe rol zou spelen in die onderhandelingen.

Het vredesproces had stilgelegen sinds de in juni gesloten akkoorden (zie boven), aangezien de strijders van de URNG de autoriteiten bleven verwijten dat zij schendingen van de mensenrechten niet wisten te voo komen (zie boven). De militaire activiteit van de URNG nam in augustus merkbaar toe in de departementen San Marcos, Huehuetenango. Quiché. Chimal-

tenango en Peten, en volgens het leger waren de guerrillastrijders in minstens nog zeven van de 22 departementen van Guatemala actief. Volgens sommige waarnemers dikten de strijdkrachten de guerrilla-activiteiten opzettelijk aan om verscherpte veiligheidsmaatregelen te rechtvaardigen. Eind augustus rondde VN-bemiddelaar Jean Arnault een aantal „pendelbesprekingen" met de URNG in Mexico en met de Guatemalteekse regering af. die waren bedoeld om tot een hervatting van de vredesbesprekingen te komen.

(Vor.ber.pag. 251/3 e.v.-1993)

HAÏTI

HERZIENE VERSIE AMERIKAANS VREDESPLAN. UITBREIDING VAN SANCTIES. COMPROMIS OVER VERTREK MILITAIRE JUNTA. AMERIKAANSE INTERVENTIE

Op 25 maart 1994 presenteerde de Amerikaanse vice-president Al Gore een herziene versie van het Amerikaanse vredesplan aan de verdreven Haïtiaanse president Jean-Bertrand Aristide, nadat Democratische leden van het Amerikaanse Congres er bij president Bill Clinton op hadden aangedrongen een harder standpunt in te nemen tegen de militaire leiders van Haïti.

In een open brief aan de Amerikaanse pers hadden leden van de zwarte factie in het Congres de regering-Clinton beschuldigd van racisme bij de behandeling van Haïtiaanse vluchtelingen. Zij eisten strengere sancties tegen Haïti en strafmaatregelen tegen landen die het handelsembargo van de Verenigde Naties (VN)overtraden.

De nieuwste Amerikaanse voorstellen behelsden drie stappen die tegelijk genomen moesten worden om de crisis op te lossen: de vervanging van generaal Raoul Cedras als opperbevelhebber van de strijdkrachten, de aanvaarding door het parlement van een nieuwe. door Aristide te benoemen premier. en goedkeuring van een amnestie~t voor de leiders van de coup uit september 1991 (zie pag. 825/1 e.v.-'91). Er zouden ook maatregelen getroffen worden om schendingen van het embargo via de grens tussen Haïti en de Dominicaanse Republiek te voorkomen.

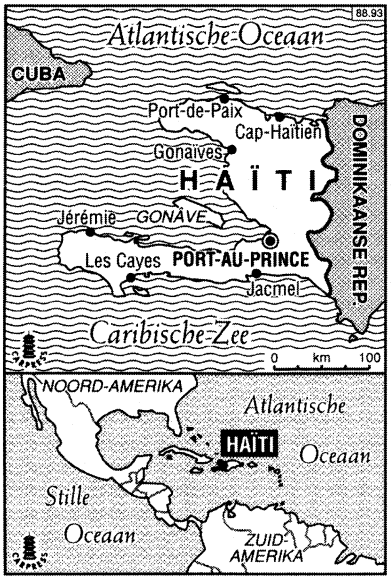

Op 29 maart verwierp Aristide het plan als een stap terug ten opzichte van het vredesakkoord van Governor's Island uit juli 1993 (zie pag. 767/1 e.v.-'93). Aristide had medio februari het vorige. door de Amerikanen gesteunde plan verworpen (zie pag. 342/2-'94), dat op 2 maart was goedgekeurd door de Haitiaanse Kamer van Afgevaardigden.

Aristide wees erop dat volgens het nieuwste plan de militaire commandant en politiechef van Port-au-Prince. luitenant-kolonel Joseph Michel François. mocht blijven zitten. Hij wilde een mogelijke amnestie pas overwegen wanneer de coupplegers eerst zouden zijn vertrokken en verlangde dat er een datum zou worden vastgesteld voor zijn terugkeer.

Op 23 maart nam de VN-Veiligheidsraad unaniem resolutie 908 (1994) aan die het mandaat van de VN-missie in Haiti (UNMIH)verlengde tot 30 juni.

Na het vijandige onthaal van de Amerikaanse oorlogsbodem Harlan County door aanhangers van het regime in oktober 1993 (zie pag. 340/2-'94), waren leden van de UNMIH in januari teruggekeerd naar het eiland, maar ze werden nauwelijks ingezet. Medio maart meldde UNMIH een nieuwe golf van rep essie waarbij 70 voorstanders van Aristide's terugkeer waren vermoord.

Op 29 maart verhinderden aanhangers van het neo-Duvalieristische Revolutionaire Front voor de Bevordering en Vooruitgang van Haïti (FRAPH) het Franse schip Gallis Bay, dat voedselhulp aan boord had, af te meren.

Gezien het groeiende machtsvacuüm in het land begon FRAPH met andere partijen die tegen Aristide waren, een campagne van nationale mobilisatie om het handelsembargo te breken en stappen te blokkeren die moesten leiden naar Aristide's terugkeer.

Wijziging in **Amerikaans beleid**

Op 29 april riep de Amerikaanse regering de VN-Veiligheidsraad op het militaire bewind in Haïti verder te isoleren door middel van uitbreiding van de VN-sancties.

De voorgestelde nieuwe maatregelen. waarvan sommige al deel uitmaakten van het Amerikaanse beleid, betroffen een wereldwijd handelsembargo (behalve voor humanitaire hulp en de export van door arme boeren gekweekte mango's). een reisverbod naar de rest van de wereld voor 600 Haïtiaanse officieren. en de bevriezing van hun tegoeden in hei buitenland. De Amerikaanse regering herhaalde dat het bewind sancties kon voorkomen door binnen 15 dagen te voldoen aan de voorwaarden van de in juli 1993 gesloten vredesakliioorden van Governor's Isiand (zie pag. 767/1 e.v.-'93). met name door het ontslag te bewerkstelligen van coupleider generaal Raoul Cedras, de stafchef van het leger. generaal Philippe Biamby, en het hoofd van de politie. kolonel Joseph Michel François.

Aanzienlijke politieke druk in de Verenigde Staten had geleid tot deze wijziging in het Amerikaanse beleid, De regering-Clinton had voordien geprobeerd een compromis te sluiten met de militaire junta en de afgezette president Jean-Bertrand Aristide over te halen de macht te delen met degenen die hem in september 1991 hadden afgezet. Een belangrijk voorstander van het compromis, Lawrence Pezzullo, zag zich op 27 april gedwongen ontslag te nemen als de Amerikaanse speciale presidentiële adviseur voor Haïti.

Het invloedrijke Democratische Congreslid David Obey, voorzitter van de begrotingscommissie van het Huis van Afgevaardigden, pleitte op 15 april openlijk voor Amerikaanse militaire interventie. en vijf zwarte Democratische leden werden samen met een ander Congreslid gearresteerd na afloop van een demonstratie voor het Witte Huis. Vijf Democratische senatoren dienden op 19 april een wetsontwerp in voor strengere sancties, terwijl een soortgelijk voorstel al bij het Huis van Afgevaardigden lag.

Een met veel publiciteit omgeven hongerstaking van de bekende zwarte activist Randall Robinson en een actie door een aantal progressieve beroemdheden uit Hollywood versterkten de roep in de VS om herziening van het strenge repatriëringsbeleid tegen Haïtiaanse asielzoekers. Dit beleid: dat door velen als racistisch werd beschouwd, was voortgezet ondanks een golf van politieke moorden in Haïti.

Aristide liet de Amerikaanse president Bill Clinton op 4 april per brief weten dat hij het verdrag uit 1981 opzegde, waaraan de VS het recht ontleenden Haïtiaanse vluchtelingen te onderscheppen en te dwingen terug te keren naar Haïti. De adviseurs van Aristide benadrukten echter dat dit niet bedoeld was als een signaal aan Haïtianen die hun land wilden ontvluchten.

Een boot met 411 Haïtianen voor de kust van Florida kreeg op 22 april toestemming om de VS binnen te komen. maar functionarissen onderstreepten dat het om een uitzondering op humanitaire gronden ging, en niet om een beleidswijziging.

Moorden onder Aristide-aanhangers in Haïti gaan door

Mensenrechtendeskundigen van de VN schatten begin april dat in de voorafgaande maanden honderden aanhangers van Aristide waren vermoord. Zij gaven echter toe dat de waarnemingen van de VN en de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS)zich grotendeels beperkten tot de Haïtiaanse hoofdstad Port-au-Prince en dat liet onmogelijk was betrouwbare cijfers te geven over slachtoffers van de terreur- en moordcampagne die op het hele eiland werd gevoerd door het leger en door FRAPH-aanhangers.

Volgens berichten later in de maand hadden het leger en het FRAPH op 22 april tussen de 20 en 40 mensen gedood in de Aristide-gezinde sloppenwijk Raboteau in de kustplaats Gonaïves 152 km ten noordwesten van de hoofdstad

In de straten van Port-au-Prince werden elke maand ruim 50 lijken gevonden. waarvan vele ernstig verminkt waren en duidelijke sporen van marteling vertoonden.

Embargo geschonden langs grens met Dominicaanse Republiek

De regering van president Joaquin Balaguer van de Dominicaanse Republiek zou naar werd verwacht onder toenemende druk worden gezet door de VS en de VN om de bewaking langs de grens met Haïti te versterken.

Balaguer. die erop gebrand was een einde te maken aan een internationale campagne waarin zijn land werd beschuldigd van grove schendingen van het VN-embargo. maakte op 15 april bekend dat een speciale commissie was ingesteld om op de naleving van het embargo toe te zien en dat de V S om logistieke steun zouden worden gevraagd.

Er rees echter twijfel toen Balaguer de aanwezigheid van internationale waarnemers bij de grens opnieuw uitsloot en bevestigde dat de commissie onder rechtstreekse verantwoordelijkheid van de militairen zou vallen. Volgens meerdere berichten hadden de hogere militaire rangen de meeste baat bij de lucratieve handel in olie en wapens inet hun Haïtiaanse collega's.

Uitbreiding van VN-sancties

Op 23 mei werden aanvullende VN-sancties van kracht om de druk op de militairen op te voeren, opdat zij de macht zouden opgeven ten gunste van de verdreven president Jean-Bertrand Aristide.

Een groot aantal schepen uit diverse landen overtrad het VN-embargo echter al binnen enkele uren. Zij negeerden de dreigementen van Amerikaanse patrouilleboten en wisten luxesmokkelwaar en olie te lossen in de zuidelijke Haïtiaanse havenstad Jacmel.

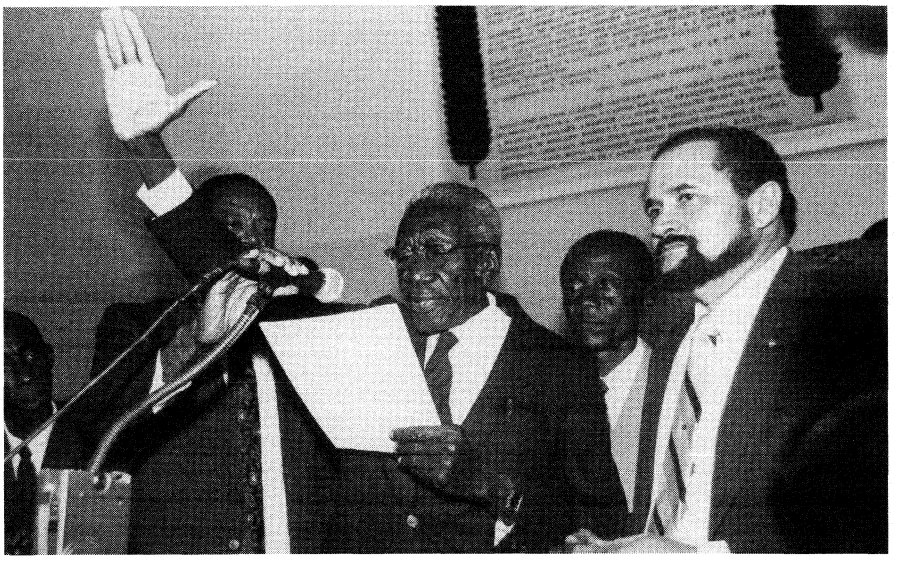

Emile Jonassaint werd op 11 mei 1994 beedigd als interimpresident van Haïti

Het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden verzette zich op 24 mei opnieuw tegen grootschalige Amerikaanse militaire interventie, ondanks oorlogszuchtige verklaringen van het Witte Huis en een enorme Amerikaanse militaire oefening in het Caribisch gebied begin mei.

De Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS) was hevig verdeeld over de kwestie. Dr meeste lidstaten verwierpen het gebruik van geweld onder alle on~standighedenAlleen de Amerikaanse regering. Argentinië en Antigua waren nog bereid enige vorm van militaire interventie te overwegen. Ook Frankrijk had het gebruik van geweld uitgesloten.

r

Resolutie 917, die op 6 mei door de Veiligheidsraad werd aangenomen, had betrekking op alle internationale handel, uitgezonderd medicijnen. voedsel en bakolie. Zij omvatte een ve bod op alle vrachtvervoer per schip en op niet volgens dienstregeling uitgevoerde vluchten (met uitzondering van passagiersvluchten). en een bevriezing van de activa van 600 militaire leiders en hun familieleden. Eerdere VN-sancties. die van kracht waren sinds oktober 1993 golden alleen voor olie en wapens (ziepag 765/3 e \ -'93; 339/1/2- 94)

De Amerikaanse president Bill Clinton ondertekende een presidentieel besluit om te roldoen aan de nieuwe VN-sancties. De order verbood Amerikaans handelsverkeer over zee en door de lucht. de invoer van alle goederen en diensten uit en de handel met Haïti en de verkoop door Amerikaanse staatsburgers van bedrijven op het eiland.

De Dominicaanse Republiek beloofde op 25 mei. na een bezoek van William H. Gray Clintons nieuwe speciale gezant voor Haiti. en Dante Caputo, de speciale gezant van de V S en de OAS. dat de grens met Haiti volledig zou worden afgesloten. De VS hadden gedreigd Dominicaanse exporten met een voorkeursstatus op de Amerikaanse markt te treffen met handelssancties als de stroom smokkelwaar. vooral olie, niet zou worden ingedamd.

Nieuwe regering gevormd onder het militaire regime

Het militaire bewind in Haïti gaf op 11 mei zijn goedkeuring aan de vorming van een nieuwe burgerregering. De VS verklaarden de nieuwe regering onmiddellijk onwettig en trokken de visa in van alle benoemde ministers.

Emile Jonassaint (80). de president van het Hooggerechtshof. werd door de anti-Aristide-afgevaardigden in het Congres gekozen tot interimpi-esident met het mandaat om nieuwe verkiezingen uit te schrijven. (De ambtstermijn van Aristide, die door de bevolking tot president was gekozen in december 1990, maar was verbannen sedert september 1991, zou pas aflopen in 1995) Waarnemers zagen de verkiezing van Jonassaint als ondersteuning voor de presidentiële ambities van coupleider en hoofd van de strijdkrachten generaal Raoul Cedras.

De machtige en omstreden politiechef kolonel, Joseph Michel François, die nauwe banden onderhield met de cloodseskaders die bekend stonden als attachés, zou zich hebben verzet tegen de benoeming van Jonassaint en zou in kleine kring hebben gezegd dat hij wel een akkoord met de VS en Aristide wenste als Cedras. een oude rivaal van hem, kon worden overgehaald af te treden.

VS wijzigen vluchtelingenbeleid

Onder de druk van krachtige lobby's van liberale en zwarte zijde maakte Clinton op 8 mei bekend dat geen vluchtelingen zouden worden teruggezonden naar Haïti zonder te zijn gehoord over hun asielverzoek.

Dergelijke asielgesprekken zouden moeten worden gevoerd op twee cruiseschepen die waren gehuurd om dienst te doen als tijdelijke ,,onderzoekscentra", mits de Britse regering toestemming zou geven om deze schepen voor anker te laten gaan bij de Turks- en Caicoseilanden, een Brits territorium.

Conform hun nieuwe vluchtelingenbeleid begonnen de VS op 17 juni de asielaanvragen van Haïtianen te behandelen die op zee waren onderschept.

De eerste vraaggesprekken vonden plaats op twee schepen die voor Kingston (Jamaica) lagen. De Jamaicaanse regering had op 1 juni besloten de VS te helpen. Op 29 juni werd bericht dat 2.656 ..bootmensen" in de voorafgaande vier dagen waren onderschept.

Op 3 juni maakte Venezuela bekend dat het tijdelijk een kleine groep vluchtelingen wilde opvangen.

William Grey, de speciale adviseur van de Amerikaanse president over Haïti, maakte op 5 juli bekend dat de VS niet langer bootvluchtelingen. die in toenemende mate uit Haïti vertrokken. zouden opnemen. De VS wilden daarentegen bewerkstelligen dat er buiten de VS regionale ,,toevluchtsoorden" voor de Haïtiaanse bootvluchtelingen kwamen.

Grey zei ook dat de wijziging van het Amerikaanse beleid was ingegeven door het kapseizen op 4 juli van een overvolle boot, waarbij 140 vluchtelingen verdronken. Ook bestond binnen de VS, met name in Florida, veel verzet tegen het opnemen van Haitiaanse bootvluchtelingen. Maar Panama dwarsboomde de nieuwe Amerikaanse regionale aanpak door het aanbod om 10.000 vluchtelingen op te nemen. onder binnenlandse druk terug te trekken. Daarop werd besloten om de capaciteit van de Amerikaanse marinebasis Guantanamo op Cuba uit te breiden van 12.500 naar 20.000. Op 14 juli bood Suriname aan om een jaar lang 2.000 vluchtelingen asiel te verlenen. En op 23 juli lieten vijf Midden-Amerikaanse landen weten vluchtelingen tijdelijk asiel te uillen verlenen, zonder evenwel aantallen te noemen. Met de Caribische eilanden Antigua en Dominica moesten nog afspraken worden gemaakt.

Steun voor militaire interventie

Medio juni bevestigden Amerikaanse regeringsfunctionarissen vol vertrouwen dat de regeringen in het Caribische gebied en Latijns-Amerika in meerderheid bereid waren om een militaire interventie in Haïti te steunen als de sancties, die op 10 juni werden aangescherpt. het militaire regime niet tot aftreden dwongen.

Emile Jonassaint, de pas benoemde voorlopige president (zie boven), riep op 12 juni de noodtoestand uit omdat volgens hem een invasie en bezetting van het eiland dreigden. De Amerikaanse regering maakte op 21 juni bekend dat zij vanaf radiostations op zee en in de lucht zou beginnen met het uitzenden van boodschappen om soldaten ertoe aan te zetten het regime omver te werpen. en ook om Haïtianen ervan af te brengen per boot te vluchten.

Intensieve diplomatieke onderhandelingen van de regering-Clinton om steun te verkrijgen voor een mogelijke interventie gingen vergezeld van nieuwe rapporten van de Amerikaanse inlichtingendiensten. die aantoonden dat de Haïtiaanse militairen belrokken u-aren bij de handel in cocaine met Coloinbiaanse kartels. Waarnemers zagen in het van kracht morden op 10 juni van de strengere Amerikaanse sancties, zoals een verbod op financiële transacties en de beëindiging van commerciële vluchten met ingang van 25 juni (waardoor buitenlanders twee weken de tijd kregen om het land te verlaten), een poging de waarschijnlijkheid van een onmiddellijke interventie af te zwakken door duidelijk te maken dat de VS eerst alle overgebleven diplomatieke en economische initiatieven een kans wilden geven.

Verschillende Caribische landen. die bang waren voor een vluchtelingenstroom, hadden reeds lang aangedrongen op een Amerikaanse militaire interventie. maar zij zouden nu naar verwachting alleen een symbolische bijdrage leveren aan een VN-vredesmacht na de invasie. Jamaica had als voorwaarde gesteld dat iedere vorm van actie moest worden goedgekeurd door de VN en de OAS. Ook Canada. Argentinie en Venezuela hadden te kennen gegeven dat zij liever een VN-vredesmissie wilden steunen dan troepen leveren aan een invasieleger. Panama schorste op 16 juni alle handelsvluchten op Haiti.

De Algemene Assemblée van de OAS, die op 7-10 juni in Brazilië werd gehouden (zie pag. 640/1-'94), liet enige twijfels open over de stellingname van de organisatie. Volgens sommige analisten moest een resolutie die op 7 juni werd aangenomen door de ministers van buitenlandse zaken zo worden geïnterpreteerd dat zij de optie open liet de militaire interrentie te steunen; volgens andere commentatoren sloot de resolutie juist militaire interventie uit ten gunste van de aanscherping van de bestaande sancties en politieke en diplomatieke maatregelen. Vooral Mexico en Brazilië bleven sterk gekant tegen interventie. Amerikaanse functionarissen zouden echter gezegd hebben dat in geval van een interventie de meeste Latijns-Amerikaanse regeringen zouden zwijgen of met tegenzin hun steun zouden geven.

Opmerkingen van de verbannen president Aristidc vergrootten de onzekerheid. Tijdens een plenaire vergadering van de OAS zei hij dat zijn verdediging van een invasie volgens de Haïtiaanse grondwet een grond tot afzetten was. Hij suggereerde niettemin dat de internationale gemeenschap ,.enige actie" kon ondernemen om de democratie te herstellen. Dit werd allerwegen geïnterpreteerd als een stilzwijgende goedkeuring van militaire interventie. Dezelfde constructie had hij gebruikt toen hij op 2 juni in Washington had aangedrongen op ..snelle en vastberaden" en .,chirurgische" actie.

Uitwijzing van mensenrechtenrapporteurs

Op 11 juli wees het militaire regime de ruim 100 mensenrechtenrapporteurs van de Internationale Burgermissie van VN en OAS uit; zij moesten het land binnen 48 uur verlaten. De missie had haar activiteiten op 6 juli officieel opgeschoten; haar mandaat was op 8 juli door de Algemene Vergadering van de VN verlengd.

De VN-Veiligheidsraad veroordeelde de uitwijzing op 12 juli en zei vastbesloten te zijn .,snel een definitief einde te maken aan de crisis"; en de Amerikaanse president Clinton sprak zich in zijn coinmentaar duidelijker dan ooit uit voor Amerikaans militair ingrijpen. Vier amfibievaartuigen van de Amerikaanse marine met helikopters aan boord hadden 5 juli koers gezet naar Haïti om 2.600 mariniers aan wal te zetten. ogenschijnlijk om 4.000 Amerikaanse burgers en ,.aangewezen" buitenlandse functionarissen te evacueren. De mariniers hielden later oefeningen voor de kust van de Bahama's en Puerto Rico. De amfibievaartuigen voegden zich later bij acht Amerikaanse patrouillerende oorlogsbodems. Ondertussen oefenden eind juni parachutisten en mariniers in het zuidwesten van de VS en in de Golf van Mexico: militaire bronnen spraken van een ..generale repetitie" voor een invasie waaraan naar verwachting 20.000 soldaten zouden deelnemen.

Inwoners van het vlakbij de hoofdstad Port-au-Prince gelegen dorp Morne-a-Bateau moesten op 12 juli, de dag na het uitwijzingsbevel. de lichamen van 30 elders op Haïti doodgeschoten jonge mensen begraven. Het zou om het grootste bloedbad van het jaar gaan.

VN gaan akkoord met invasie

Op 31 juli aanvaardde de VN-Veiligheidsraad met twaalf tegen nul stemmen en onthoudingen van Brazilië en China, resolutie 940, die was ingediend door de VS, Canada, Argentinië en Frankrijk. De resolutie maakte de weg vrij om het militaire regime van Haïti met ,,alle mogelijke middelen" te verdrijven. In een brief aan de Veiligheidsraad drong de in ballingschap verblijvende president Jean-Bertrand Aristide er op 29 juli bij de internationale gemeenschap op aan om de democratie door ,,snel en doortastend optreden" te herstellen.

De resolutie bepaalde dat een 6.000 man sterke vredesmacht zou worden ingezet op een nog door de Veiligheidsraad vast te stellen tijdstip.

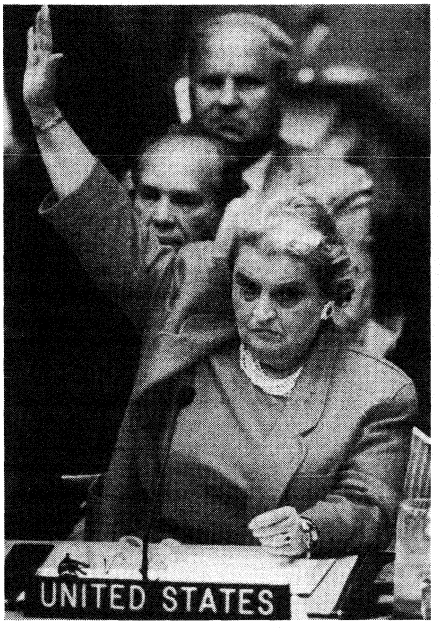

Madeleine Albright. de Amerikaanse permanente vertegenwoordiger bij de VN. stemt op 31 juli 1994 voor resolutie 940. die een eventuele invasie op Haïti mogelijk maakt.

Madeleine Albright, de Amerikaanse permanente vertegenwoordiger bij de VN. zei dat het aanvaarden van de resolutie de druk op de junta om af te treden verhoogde. en president Clinton ook diplomatieke opties bood. Ze wees erop dat er nog geen beslissing over een invasie was genomen en dat nog geen datum was vastgesteld.

Mexico. Uruguay Venezuela en Cuba waarschuwden dat de resolutie een uiterst gevaarlijk precedent schiep omdat werd ingestemd met een door Amerika geleide invasie waaraan Latijns-Amerika. Midden-Amerika en de Cariben alleen in naam deelnamen. De vier landen wilden meer tijd uittrekken om door middel van diplomatiek overleg en VN-sancties druk uit te oefenen.

Op 20 juli veroordeelden 15 pro-Aristidegroepen op Haïti onder aanvoering van de Organizasyon Tet Ansanm pou Konbat Mize Pep Aysisyen (OTAKMPA) iedere buitenlandse interventie. met name door de VS.

VN zien af van vreedzame oplossing

Alvaro de Soto, een belangrijke politieke adviseur van VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali, maakte op 30 augustus bekend dat de VN ervan afzagen om door middel van onderhandelingen tot een oplossing voor de politieke crisis op Haïti te komen. Deze bekendmaking viel samen met een vergadering van de leiders van de Caribische Gemeenschap (CARICOM) op Jamaica, waarin werd besloten om een invasie onder aanvoering van de VS te steunen.

Dit besluit volgde op een mislukte vredesmissie van VN-gezant Rolf Knutsson. die niet werd ontvangen door.de militaire leiders van Haïti.

Aan het vooruitzicht van een invasie onder leiding van de VS was gedurende een groot deel van augustus betrekkelijk weinig aandacht besteed, aangezien de VS vooral in beslag werden genomen door de crisis rond de Cubaanse bootvluchtelingen. De CARICOM-leiders kwamen overeen dat ongeveer 300 soldaten uit Antigua. de Bahama's, Barbados. Belize, Guyana. Jamaica en Trinidad en Tobago met onmiddellijke ingang in Puerto Rico zouden u-orden getraind om politietaken uit te voeren na afloop van een militaire interventie in Haiti. De Britse regering maakte op 30 augustus bekend te zullen helpen met de trainingen en twee schepen te zullen leveren voor de invasie. Argentinië. en mogelijk Nicaragua. waren de enige landen die zouden deelnemen aan een Latijns-Amerikaans contingent.

Op 18 augustus werd gemeld dat een groep Latijns-Amerikaanse landen (Bolivia. Brazilië. Colombia. Mexico. Uruguay. Venezuela en verscheidene Middenamerikaanse landen) een bezoek aan Haiti op verzoek van de VN had afgezegd, omdat het militair regime het bezoek kon aangrijprn als voorxvendsel om de crisis te laten voortduren.

Priester gedood

De vooraanstaande priester Jean-Marie Vincent, die een aanhanger was van de afgezette president Jean-Bertrand Aristide (die eveneens priester was), werd op 28 augustus doodgeschoten door vermoedelijk een rechtse paramilitaire groep. De moord op Vincent paste in het beeld van de jacht op Aristide-aanhangers die plaatsvond tijdens de door de militairen uitgeroepen staat van beleg.

Economische crisis

Na de devaluatie van de gourde op 23 augustus door de door het leger geïnstalleerde regering van president Emile Jonassaint was de munt nog maar $ 0,04 waard, de laagste koers ooit. in een maand tijd was de gourde met 40 procent gedevalueerd.

Om de ,,dollarisering" van de economie tegen te gaan. moesten alle bedrijven hun prijzen in gourdes aangeven en werden wettelijke maatregelen in het vooruitzicht gesteld tegen degenen die zaken deden in harde valuta. Transacties met buitenlandse valuta werden officiecl verboden.

Het leger. met zijn onafhankelijk financieel netwerk. dat was gebaseerd op smokkel en afpersing, en degenen die over dollars beschikten. hadden niet te lijden onder de hyperinflatie. die tot gevolg had dat de prijzen van voedsel en essentiele produkten tussen 16 en 23 augustus voor de meeste mensen verdubbelden. De benzineprijs. ingourdes. was gedurende de voorafgaande weken ook verdubbeld.

De VS en de Dominicaanse Republiek bereikten op 2 augustus een akkoord over een 88 leden tellende internationale patrouille om de gezamenlijke grens met Haïti te bewaken en een einde te maken aan de smokkel van diesel en benzine. die algemeen verkrijgbaar waren.

Amerikaanse interventie. Compromis over aftreden junta

Op 19 september gingen Amerikaanse troepen op Haïti aan land. Dit gebeurde formeel in het kader van een operatie van de multinationale strijdmacht die was gevormd op grond van resolutie 940 d.d. 31 juli van de VN-Veiligheidsraad. die toestond dat ,,alle noodzakelijke

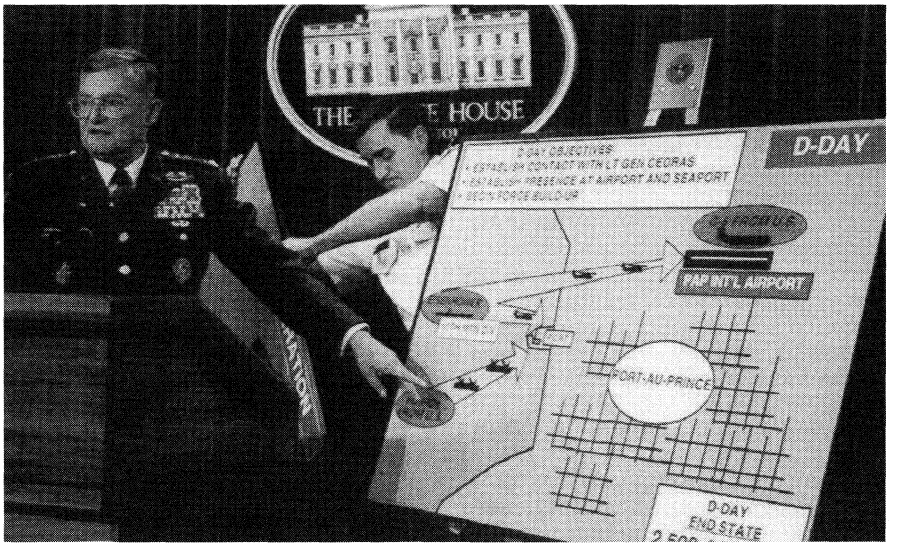

De voorzitter van de gezamenlijke stafchefs van de VS. generaal John Shalikashvili. licht tijdens een persconferentie op 20 september 1994 in het Witte Huis in Washington de stationering van Amerikaanse troepen op Haiti toe.

De Amerikaanse oud-president Jiminy Carter (m.) geeft na aankomst op 17 september 1994 in Port-au-Prince een persconferentie. Naast hem de Democratische senator Sam Nunn (l.) en de voormalige voorzitter van de gezamenlijke stafchefs. generaal Colin Powell (rj.

middelen" werden ingezet om het Haïtiaanse militaire bewind te verdrijven (zie boven). De eerste 2.000 militairen ontmoetten geen tegenstand. De daaropvolgende dagen werden nog meer troepen aangevoerd, en verspreid over het land gelegerd. Naast de resterende structuren van het Haïtiaanse regime werd een Amerikaans militair bestuur ingesteld dat toezicht moest houden op een overgangsproces. Dit proces hield in: opheffing van de sancties, aftreden van de leiders van de militaire junta op uiterlijk 15 oktober, terugkeer uit ballingschap van de democratisch gekozen president Aristide en uiteindelijk nieuwe verkiezingen.

Een ,,laatste-kansbezoek" aan Haïti van de Amerikaanse oud-president Jimmy Carter had, onder dreiging van de op handen zijnde militaire interventie, op 18 september een compromis opgeleverd over het aftreden van de juntaleiders. De regering-Clinton voorkwam hiermee dat bij een invasie Amerikaanse militairen zouden sneuvelen en beschouwde de interventie zonder tegenstand als een belangrijk succes op het gebied van haar buitenlands beleid. In de dagen voorafgaand aan de overeenkomst van 18 september, toen Amerikaanse strijdkrachten in de regio een invasiemacht opbouwden van zo'n 20.000 man en 30 marinevaartuigen. was de regering geconfronteerd met toenemend politiek verzet in Clintons eigen Democratische Partij, alsmede een vrijwel unanieme vijandige opstelling bij de Republikeinen, tegen de mogelijkheid van een kostbare militaire betrokkenheid, die lang zou kunnen duren.

Er bleef grote onzekerheid heersen over de mogelijkheden tot ,,normalisering" van de binnenlandse situatie op Haiti. Eind september waren de Amerikaanse troepen ongeveer 19.600 man sterk. maar had nog geen enkele van de kleinere contingenten uit Caribische en andere landen zich bij hen gevoegd, die de troepen tot een ,,multinationale strijdmacht van 28 landen" moesten maken. Krachtens resolutie 940 zouden 60 VN-waarnemers ..toezien op de operaties van de multinationale strijdinacht". De eerste twaalf waarnemers waren op 23 september in Port-au-Prince aangekomen. De VN-missie op Haïti (UNMIH), die uit 6.000 mensen moest gaan bestaan, onder wie 3.000 Amerikanen. was intussen nog maar net begonnen zich te verzamelen in Puerto Rico.

De missie van Carter

Oud-president Jimmy Carter was, vergezeld door de voormalige stafchef van de Amerikaanse strijdkrachten generaal Colin Powell en senator Sam Nunn, op 17 september naar Haïti gevlogen voor gesprekken met de door de militairen benoemde interimpresident Emile Jonassaint (met wie de Amerikaanse regering tot dan toe niets te maken had willen hebben) en met de leider van de drie leden tellende militaire junta, luitenant-generaal Raoul Cedras.

Clinton noemde het initiatief ..nog een laatste poging" om tot een vreedzame machtsoverdracht te komen, maar maakte tegelijkertijd duidelijk dat het ,,tijdschema van onze militaire voorbereidingen" niet zou worden gewijzigd. Carter zei bij aankomst dat zijn missie bedoeld was om ..de nadruk te leggen op een vreedzame revolutie. in nauwe samenwerking met de leiders van Haïti".

Tot op 18 september's avonds werd herhaaldelijk en langdurig overlegd met de juntaleiders. Volgens verslagen na afloop werden er ook gesprekken gevoerd bij Cedras thuis en waren de besprekingen, terwijl een akkoord in zicht was, bijna afgebroken toen de stafchef van het Haïtiaanse leger, generaal Philippe Biamby, hoorde dat de Amerikaanse invasie was begonnen. Carter vertelde later in een televisie-interview dat Biamhy toen had gepleit voor gewapend verzet tegen de invasie maar dat de juntaleiders konden worden overgehaald nog één keer bijeen te komen in het presidentieel paleis. Daar drong Jonassaint sterk aan op een vreedzame regeling. Tijdens telefonische contacten met Clinton was het team van Carter klaarblijkelijk gewaarschuwd dat het Haiti binnen 30 minuten zou moeten verlaten, tenzij

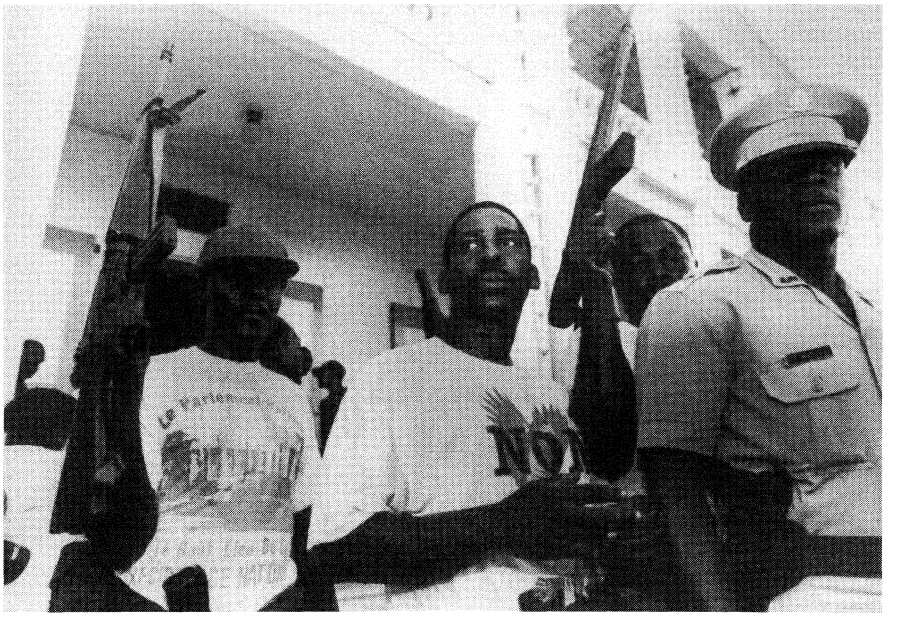

De stafchef van de Haïtiaanse strijdkrachten. generaal Philippe Biainby (m.) woont. omringd door lijfwachten. op 16 september 1994 in Port-au-Prince de militaire training van burgers bij

De Haïtiaanse president Jean-Bertrand Aristide (m.)wordt op 21 septemher 1994 officieel verwelkomd bij een bezoek aan hei Pentagon. Hij wordt geflankeerd door de Amerikaanse minister van defensie William Perry (l.) en de voorzitter van de gezamenlijke stafchefs John Shalikashvili (r.).Op de tweede rij: onclerminister van defensie John Deutsch (l.) en onderininister van buitenlandsezaken Strobe Talbott (r.).

er alsnog een akkoord werd bereikt Clinton werd toen op zijn beurt overgehaald oin het compromis te aanvaarden

Bepalingen van de overeenkomst van 18 september

In de overeenkomst. die werd ondertekend door Carter namens de Amerikaanse regering en door Jonassaint als ,,voorlopig president" namens het Haïtiaanse militaire bewind. werd geëist dat Haïtiaanse militairen en politietroepen .,nauw (zouden) samenwerken" met de Amerikaanse militaire missie. Het akkoord voorzag ook in opheffing van de economische sancties en het uitschrijven van vrije en democratische parlementsverkiezingen. ,,Enkele militairen" zouden ,,vervroegd en eervol met pensioen" gaan wanneer een algemene amnestiewet werd aangenomen. of anders uiterlijk op 15 oktober. Er werd niet in bedongen dat de juntaleden (Cedras, Biamby en het hoofd van de politie en de initiatiefnemer van de coup in 1991, luitenant-kolonel Joseph Michel François. die niet had deelgenomen aan de besprekingen en zou zijn ondergedoken) Haïti moesten verlaten. Evenmin behelsde het de hervorming van de Haïtiaanse strijdkrachten, of werd expliciet melding gemaakt van de terugkeer van Aristide.

r

Op 19 september noemde Clinton het losjes geformuleerde akkoord .,een goede overeenkomst", terwijl Carte zei dat ,.het allerbelangrijkste resultaat" was dat ..massaal bloedvergieten en wellicht een langdurige bezetting" waren voorkomen.

Stationering Amerikaanse troepen

De eerste Amerikaanse gevechtstroepen landden om 9.30 uur in de ochtend van 19 september met tien helikopters die waren opgestegen van het vliegdekschip Eisenhower. Luitenant-generaal Henry Hugh Shelton, de Amerikaanse bevelhebber op Haïti, sprak met Cedras over de aankomst en legering van zo'n 15.000 militairen in de daarop volgende week. en over hun intentie om Haïtiaanse paramilitaire eenheden - de beruchte attachés en gewapende leden van het FRAPH - te ontwapenen.

Shelton bevestigde ook dat de geplande Amcrikaanse invasie daadwerkelijk begonnen was voordat het akkoord van 18 september werd ondertekend. De eerste parachutisten waren op dat ogenblik al opgestegen van hun basis in Noord-Carolina.

Reactie van Aristide. Nieuwe VN-afgezant voor Haïti. Sancties opgeheven

Aristide gaf op 20 september een publieke verklaring uit, waarin hij herbevestigde dat hij vasthield aan het nooit uitgevoerde akkoord van Governor's Island uit juli 1993 (waarin was vastgelegd dat de militaire leiders zouden aftreden en Haïti zouden verlaten, en waarin elke vorm van amnestie afhing van parlementaire goedkeuring - zie pag. 767/1 e.v.-'94). Hij sprak geen dank uit voor het Amerikaanse ingrijpen en noemde het akkoord van 18 september niet. Maar op 21 september, toen hij opriep tot kalmte en bekendmaakte dat hij een overgangsteam had gevormd om zijn terugkeer voor te bereiden ,,binnen 24 dagen", bood hij Clinton zijn dank aan ,,voor het aangaan van deze strijd voor de vrede". Het succes van de Amerikaanse missie, zo zei hij, zou .,rechtstreeks verband houden met de ontwapening" van leger, politie en paramilitaire groepen op Haïti.

De speciale afgezant van de VN voor Haiti sinds december 1992, Dante Caputo diende op 19 september zijn ontslag in Hij uitte kritiek op wat hij noemde .het Amerikaanse besluit om eenzijdig op te treden' en het ,.ontbreken van elke vorm van overleg" Zijn opvolger, Lakhdar Brahimi werd op 23 september benoemd

De VN-Veiligheidsraad nam op 29 september met 13 stemmen voor en nul tegen (niet onthoudingen van Brazilië en Rusland) de door de VS ingediende resolutie 944 aan. die de sancties tegen Haïti (het olie- en wapenembargo op grond van resolutie 841 van 16 juni 1993, de verdere maatregelen krachtens resolutie 873 van 13 oktober 1993 en het totale handelsembargo volgens resolutie 917 van 6 mei 1994) ophief met ingang van de dag na de terugkeer van Aristide.

De Amerikaanse regering had op 26 september de opschorting van haar eenzijdige sancties bekendgemaakt, alsmede de oprichting van een wederopbouwfonds van $ 1 mrd. De juntaleiders en hun aanhangers bleven echter onderworpen aan reisbeperkingen en hun bezittingen bleven bevroren.

Een archiefopname van 14 januari 1994 van de Algerijnse diplomaat Lakhdar Brahimi. die op 23 septembe 1994 werd benoemd tot de speciale VN-afgezant voor Haiti.

r

Binnenlandse politieke ontwikkelingen

Cedras verklaarde in een vraaggesprek dat op 21 september door de televisie werd uitgezonden, dat hij nooit had gesproken over ballingschap en dat hij „in mijn land (zal)blijven".

De volgende dag zouden Amerikaanse militaire functionarissen contact hebben gelegd met François in een poging alle drie de junta-leden over te halen het land te verlaten. Woensdag de Amerikaanse minister van defensie William J. Perry zei dat we hen niet zullen dwingen. (Op 29 september werd bericht dat François toestemming had gevraagd om in ballingschap te gaan in de Dominicaanse Republiek.)

Jonassaint pleitte op 22 september voor het houden van parlementsverkiezingen voor het einde van 1994. Dit pleidooi was klaarblijkelijk bedoeld om de legitimiteit van het gezag van Aristide te ondermijnen.

Het Haïtiaanse parlement (de Kamer van Afgevaardigden en de 27 leden tellende Senaat) kwam op 28 september in gezamenlijke zitting bijeen om een aantal uiteenlopende amnestievoorstellen te bespreken. Amerikaanse soldaten die de wacht hielden bij het parlementsgebouw, weigerden de toegang aan elf senatoren die in januari 1993 onder het militaire bewind waren gekozen. Het quorum werd op het nippertje bereikt dankzij de terugkeer van elf uitgeweken parlementsleden uit Miami.

Evans Paul. de burgemeester van Port-au-Prince en een vooraanstaand Aristide-aanhanger. die na de staatsgreep van 1991 geruime tijd ondergedoken was geweest, werd verwelkomd door een grote menigte toen hij op 29 september op zijn post terugkeerde.

Gewelddadige botsingen

De politie opende op 19 en 20 september de aanval op betogende aanhangers van Aristide. Daarbij werd een 43-jarige man met de naam Dede, doodgeslagen terwijl Amerikaanse militairen toekeken. De wreedheden leidden tot een aanpassing van de operationele instructies voor de Amerikaanse troepenmacht: de Amerikanen mochten in het vervolg interveniëren om politiegeweld te stoppen. Op 27 september waren er circa 15.700 Amerikaanse militairen op Haïti, die waren gelegerd in Port-au-Prince, Jacmel, Gonaïves, Cap Haïtien en Hinche.

Op 24 september vond een ernstige botsing plaats tussen een Amerikaanse patrouille en een groep gewapende mannen die een politiebureau in Cap Haitien verliet. Een Amerikaanse marineman raakte gewond en tien leden van de Haïtiaanse militaire politie werden gedood toen Amerikaanse mariniers, die voor het eerst gebruik maakten van vuurwapens, het gebouw bestormden. Uitgelaten menigten plunderden het hoofdbureau van politie en een kazerne in de stad uit vreugde over de Amerikaanse actie tegen de politie (waarvan veel agenten naar de heuvels in de omgeving vluchtten om aan de volkswoede te ontkomen).

Op 27 september begon de Amerikaanse militaire missie aan een actie die een maand zou duren. waarbij wapens van burgers werden opgekocht. Diezelfde dag keerde een eerste groep van 221 Haïtiaanse vluchtelingen terug van de Amerikaanse basis Guantanamo op Cuba.

De klaarblijkelijke zelfmoord van een soldaat op wacht in Port-au-Prince op 27 september, was tot die datum het enige Amerikaanse verlies tijdens de operatie.

Op 29 september, de derde verjaardag van het begin van de staatsgreep van 1991, kwamen in Port-au-Prince vijf mensen om het leven en raakten er 18 gewond bij een granaatontploffing en door sluipschutters; algemeen werd aangenomen dat aanhangers van de militaire regering die de voorgenomen terugkeer van Aristide wilden verstoren verantwoordelijk hiervoor waren. Op 30 september werden twee mensen doodgeschoten door FRAPH-aanhangers die op verschillende plaatsen vochten met betogers voor Aristide, terwijl er in de hoofdstad steeds meer geplunderd werd.

(Vor.ber.pag. 33813 e.v.-1994)

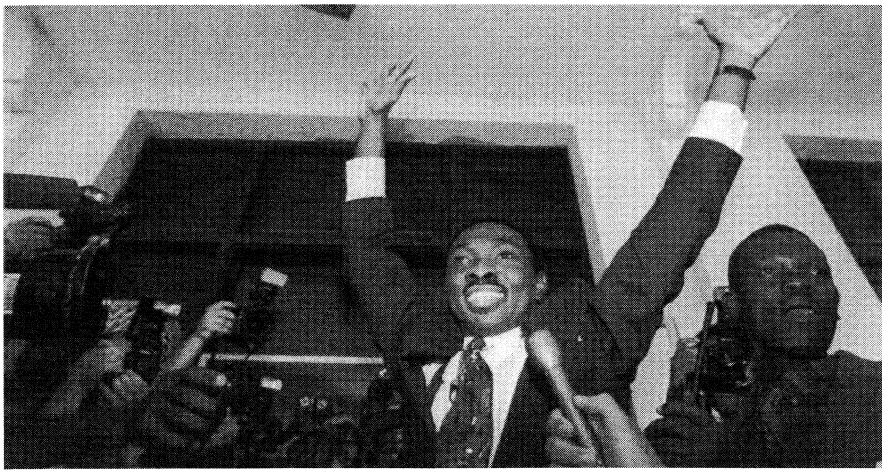

De burgemeester van Port-au-Prince. Evans Paul. zwaait naar aanhangers bij zijn terugkeer in functie op 29 september 1994.

MEXICO

ONDERZOEK KAAR MOORD OP COLOSIO

Op 15 juli 1994 heropende president Carlos Salinas de Gortari het onderzoek naar de moord in maart op Luis Donaldo Colosio, de presidentskandidaat van de regerende Institutionele Revolutionaire Partij (PRI).

Salinas wees Olga Islas Magallanes aan als de nieuwe speciale aanklager in de zaak. Zij verving Miguel Montes Garcia. Een nieuwe onafhankelijke commissie van erkende juristen werd belast met de taak nieuwe richtlijnen voor het onderzoek op te stellen en met een oplossing te komen die bevredigend was voor het publiek.

Montes Garcia was opgestapt na kritiek op zijn op 12 juli openbaar gemaakte conclusie. die luidde dat de moordenaar die een bekentenis had afgelegd. Mario Aburto Martinez. alleen gehandeld had (hetgeen in tegenspraak was met eerdere bevindingen dat hij deel uitmaakte van een samenzwering, zie pag. 637/2 en 638/3-'94).

In oppositiekringen werd gesteld dat met dit rapport geprobeerd werd de zaak zonder schandaal af te ronden voor de presidentsverkiezingen van 21 augustus. Ernesto Zedillo Ponce de Leon (de opvolger van Colosio als presidentskandidaat van de PRI) reageerde hierop door kritiek te leveren op de bevindingen van Montes Garcia. ook al spraken deze de PRI vrij van de verdenking dat de moord het werk was van haar eigen extreme vleugel.

VERKIEZINGEN

Op 28 augustus riep het Federale Kiesinstituut (IFE) de 42-jarige Ernesto Zedillo Ponce de Leon van de regerende PRI officieel uit tot winnaar van de op 21 augustus gehouden presidentsverkiezingen.

De centrum-rechtse PRI, die al 65 jaar ononderbroken aan de macht was, continueerde haar positie door ook de gelijktijdig gehouden Congresverkiezingen en de verkiezingen voor het gouverneurschap van de staat Chiapas (zie onder) te winnen. Zij behaalde echter de kleinste overwinning sinds 1929. ondanks de opkomst van 77,3 procent van de 45.729.053 kiesgerechtigden.

Bij verkiezingen voor de 40 zetels tellende Federale Districtsassemblée, op 28 augustus, won de PRI in 38 districten en de Partij van Nationale Actie (PAN)

Ernesto Zedillo Ponce de Leon presidentskandidaat van de PRI spreekt op 14 augustus 1994 in Mexico Stad een grote menigte toe

in de resterende 2. Het aantal kiesgerechtigden voor de Federale Districtsverkiezing bedroeg4.418.185.

Uitslagen presidentsverkiezingen

Kandidaat	Stemmenpercentage
Ernesto Zedillo Ponce de Leon (PRI)	48.77
Diego Fernandez de Cevallos (PAN)	25.94
Cuauhtemoc Cardenas Solorzano (PRD)	16,60
Cecilia Soto Gonzalez (Arbeiderspartij, PT)	2,74
Jorge Gonzalez Torres (Mexicaanse Groene Ecologische Partij. PVEM)	0.93
Rafael Aguilar Talamantes (Partij van het Cardenistisch Front voo Nationale Wederopbouw, PFCRN)	0,85
Alvaro Perez Trevino (Authentieke Partij van de Mexicaanse Revolutie, PARM)	0,55
Marcela Lombardo Otero (Socialistische Volkspartij. PPS)	0.47
Pablo Emilio Madero (Mexicaanse Democratische Partij, PDM)	0,28
Niet-geregistreerde kandidaten	0,05
Ongeldige en blanco stemmen	2,82

Na verrekening van de ongeldige en blanco stemmen kwam Zedillo officieel uit op een percentage van 50.18 procent

Uitslagen Congresverkiezingen

	Kamer van Afgevaardigden	Senaat'
PRI	300	95
PAN	119	25
PRD	71	8
PT	10	0
Totaal	500	128

*Hiertoe behoren de 31 PRI-senatoren en 1 PAN-senator die bij de tussentijdse verkiezingen in augustus 1991 werden gekozen (zie pag. 827/3 e v-91).

Bron: IFE

Verloop van de verkiezingen

De verkiezingscampagne van de drie voornaamste presidentskandidaten stond in het teken van eerlijke verkiezingen.

Doordat de PRI veel meer geld aan haar campagne kon besteden dan de andere partijen en doordat zij een grote greep op de media had, rezen al voor de verkiezingen twijfels over de vraag of de regering zich wel zou houden aan haar belofte van electorale hervormingen.

Op 22 augustus erkende de presidentskandidaat van de PAN. Diego Fernandez de Cevallos. zijn nederlaag. Hoewel hij vond dat het kiesstelsel nog steeds ,,ongelijk en oneerlijk" was, zei hij te zullen samenwerken met Zedillo: hiermee blies hij de beschuldiging nieuw leven in dat hij na een afspraak met de PRI zijn campagne in kalmer vaarwater had geleid. terwijl hij in mei nog aan de leiding ging in de opiniepeilingen (zie pag. 639/1/2-'94).

De als derde geëindigde Cuauhtemoc Cardenas Solorzano van de centrum-linkse Partij van de Democratische Revolutie (PRD), van wie werd aangenomen dat hem wegens grootscheepse stemfraude de overwinning bij de presidentsverkiezingen in 1988 was ontgaan (zie pag. 449/1 e.v.-'88), hekelde de verkiezingsuitslag tijdens protestbijeenkomsten op 22 en 27 augustus in Mexico Stad. Hij riep zijn aanhangers op bewijzen van onregelmatigheden te verzamelen om aan te tonen dat er opnieuw op ..schandalige (wijze) gefraudeerd" was.

Cardenas beweerde dat zeker 8 mln kiezers niet op de door het IFE opgestelde kieslijsten stonden. Het IFE, dat werd voorgezeten door minister van binnenlandse zaken Jorge Carpizo MacCregor, bestond onder meer uit vertegenwoordigers van de grote partijen en voor-aanstaande burgers. maar werd in feite geleid door PRI-functionarissen.

Cardenas schatte ook dat miljoenen mensen die buiten hun eigen kiesdistrict wilden stemmen. het kiesrecht was ontnomen doordat zij bij de 687 speciale stembureaus, waarvan er veel bovendien vroeg dicht gingen. werden weggestuurd. Dit had op verscheidene plaatsen tot gewelddadige incidenten geleid.

De Burgeralliantie (AC), de zeer gerespecteerde groep onafhankelijke waarneme s, maakte gewag van duizenden ,,onregelmatigheden", waaronder het schenden van het kiesgeheim. intimidatie. het dubbelstemmen en het ontbreken van namen op kieslijsten. De AC concludeerde dat de gang van zaken ,,zeer verontrustend" was en deze verkiezingen ..absoluut niet eerlijk" waren verlopen. Dit ondanks de aanwezigheid van zo'n 70.000 niet-gouvernementele waarnemers uit eigen land en honderden buitenlandse waarnemers. die werden bijgestaan door een technisch VN-team in Mexico (ETONUMEX) dat adviseerde bij het tellen van de stemmen.

Gouverneurschap Chiapas

In Tapachua. Tuxtla Gutierrez en Palenque eisten op 27 augustus duizenden vreedzaam betogende mensen dat Amado Avendaño Figueroa, de kandidaat van de Partij van de Democratische Revolutie (PRD), werd erkend als de nieuw gekozen gouverneur van de zuidelijke deelstaat Chiapas.

Het Zapatistische Nationale Bevrijdingsleger (EZLN). dat in januari een opstand leidde in de deelstaat (zie pag. 256/3 e.v.-'94), verklaarde op 25 augustus in een communiqué dat Ai-endaño door massale fraude van de overwinning was afgehouden en dat hij ,,tweemaal zoveel stemmen" had behaald als PRI-kandi-

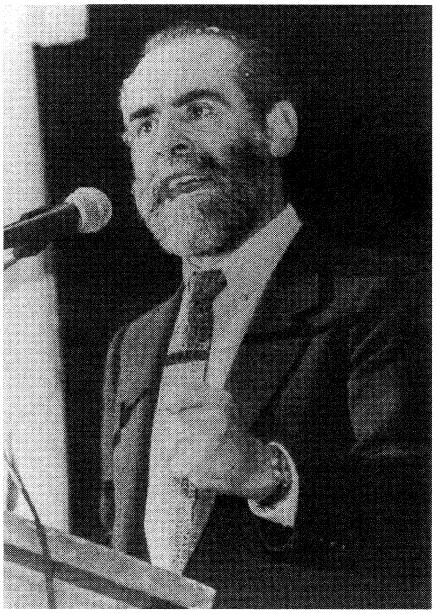

De presidentskandidaat van de PAN. Diego Fernandez de Cevallos. voert het woord tijdens een verkiezingsbijeenkomst op 12 juni 1994 in Mexico Stad.

daat Eduardo Robledo Rincon die officieel tot minnaar n as uitgeroepen (Volgens de officiele uitslag had Robledo 50 46 procent van de stemmen behaald tegenover 39 40 procent voor Avendaño)

Avendaño eigenaar van de populaire krant *El Tiempo* in de stad San Cristobal de las Casas was aangevallen door boeren en landeigenaren vanwege zijn welwillende houding jegens het EZLN. Op 26 juli raakte hij ernstig gewond doordat zijn auto werd geramd door een bestelwagen zonder nummerborden: drie van zijn collega's kwamen bij deze aanslag om het leven. De chauffeur van de bestelwagen ontkwam zonder kleerscheuren. maar zou later zijn herkend. De politie concludeerde dat het om een verkeersongeluk ging. maar de PRD ciste dat de regering een diepgaand onderzoek instelde

Het EZLN, dat zich niet uitliet over de federale uitslagen, had eerder gedreigd de wapens weer op te pakken als er gefraudeerd werd bij de verkiezingen en de PRI aan de macht bleef.

Nationale Democratische Conventie

Een door het EZLN belegde Nationale Democratische Conventie eindigde op 9 augustus.

De conventie. die werd gehouden in het jungle gebied Lacandona in Chiapas, werd bijgewoond door 5.000 vakbondsleden. kleine boeren, studenten, Indianen. schrijvers en intellectuelen. Er werd een honderd leden tellende commissie ingesteld. die vreedzaam ..burgerlijk verzet" moest organiseren tegen de voortdurende PRI-heerschappij: de commissie moest verder steun verwerven voor een overgangsregering die een einde maakte aan de heerschappij van één partij, en voor een Constituerende Vergadering die de grondwet van 1917 zou wijzigen.

(Vorber.pag. 637/2 e.v.-1994)

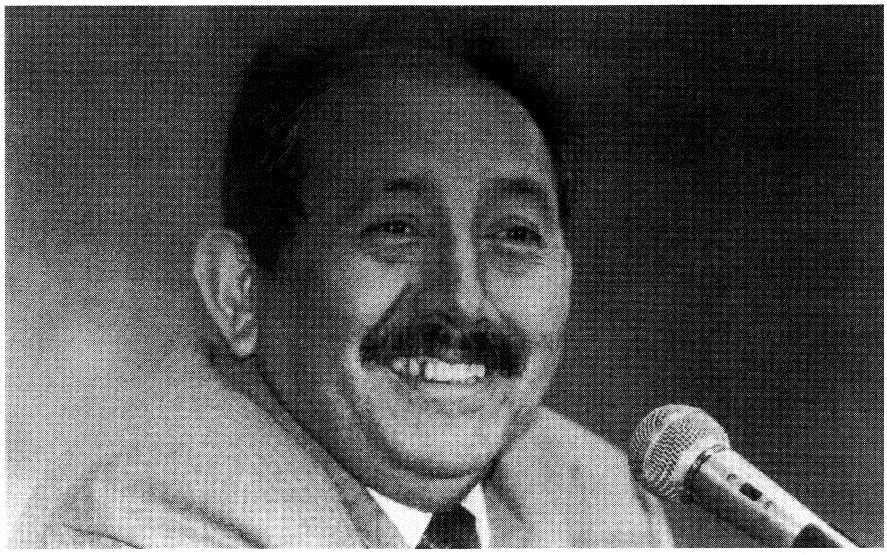

Archiefopname uit mei 1994 van Amado Avendaño Figueroa. de kandidaat van de oppositie voor het gouverneurschap in de deelstaat Chiapas.

SURINAME

ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN. SENAAT KEURT RAAMVERDRAG GOED OVERLEG MET NEDERLAND OVER SANERING ECONOMIE. VERSCHIL VAN MENING OVER TOEZICHT IMF. STAKINGEN. UNIFORME WISSELKOERS

Op 8 maart 1994 keurde de Nederlandse Senaat het Raamverdrag goed waarin de betrekkingen tussen Nederland en Suriname op justitieel, militair. diplomatiek en cultureel gebied en aangaande het hulpbeleid werden aangehaald (zie pag. 842/1 e.v.-'92 en 858/3 e.v.-'93). Minister Jan Pronk van ontwikkelingssamenwerking verklaarde bij die gelegenheid in de Eerste Kamer te verwachten spoedig een akkoord met Suriname te bereiken over opvoering van de ontwikkelingshulp.

Op 24 februari stelden de leiders van het Nieuw Front, de regeringscoalitie in Suriname, het Nederlandse kabinet voor op korte termijn overleg te voeren over toezicht van buitenaf op het economische herstelprogramma van de regering. De besprekingen op regeringsniveau moesten een :,werkbare basis tot herstel van Nederlands financiële ondersteuning van het Structureel Aanpassingsprogramma (SAP)"opleveren.

De relatie tussen Nederland en Suriname was aanzienlijk bekoeld toen Nederland in augustus 1993 betalingen uit het potje voor stimulering van de produktie (f 200 mln) stopzette (zie pag. 857/3 e.v.-'93). Dat geld zou alleen beschikbaar komen als Suriname. dat sterk achterliep met de uitvoering van zijn SAP. zich zou wenden tot het Internationaal Monetair Fonds (IMF) Suriname vreesde dat het IMF een te harde sanering wenste, waardoor sociale onrust in het land zou ontstaan

Het voorstel aan de Nederlandse regering maakte duidelijk dat de Surinaamse regeringspartijen overeenstemming hadden bereikt over een idee van de minister van planning en ontwikkelingssamenwerking, Ronald Assen, om een onafhankelijk economisch adviesbureau, het Britse Warwick Research Institute (WRI), te vragen het saneringsprogramma bij te stellen. Vervolgens zou niet Paramaribo, maar Nederland het aanpassingsprogramina en de afspraken daarover met het WRI ter toetsing voorleggen aan het IMF. Zo zou het IMF toch bemoeienis krijgen, zonder dat Paramaribo zich direct op de vingers gekeken voelde.

Begin februari was een Surinaamse parlementaire delegatie naar Den Haag gereisd om dit voorstel te bespreken. Hoewel de Nederlandse Kamerleden het plan ..nogal omslachtig" vonden. had minister Pronk niet afwijzend erop gereageerd.

Geld voor humanitaire projecten via particuliere organisaties. Oprichting van speciaal fonds

In het NOS-televisieprogramma ,,*Meer* op Zondag" zei minister Pronk op 6 maart dat volgens hem het ontwikkelingsverdrag tussen Nederland en Suriname moest worden aangepast. Hij zag aanhoudend slecht beleid van de Surinaamse regering als de oorzaak van de deplorabele toestand waar het land zich in bevond. De minister wilde daarom buiten de regering om een deel van het bedrag waarop Suriname volgens het ontwikkelingsverdrag recht had, besteden via non-gouvernementele organisaties (NGO's). ,.Particuliere organisaties doen niet het grootste werk, maar wel het beste als het gaat om armoedebestrijding, zorg voor wezen. acties voor vrouwen, enz.". aldus Pronk.

De Surinaamse regering reageerde verontwaardigd op de uitspraken van minister Pronk. Diens Surinaamse collega Assen zei dat Pronks ..uitspraken ertoe kunnen leiden dat regering en volk van Suriname weer tegen elkaar worden uitgespeeld om Suriname opnieuw in de Nederlandse koloniale wurggreep te krijgen"

Op 9 maart gaf minister Pronk de particuliere Surinaams-Nederlandse hulporganisatie Tamara de toezegging het komende halfjaar een aantal humanitaire projecten te zullen financieren. Zo zouden 18.000 Surinaamse schoolkin-

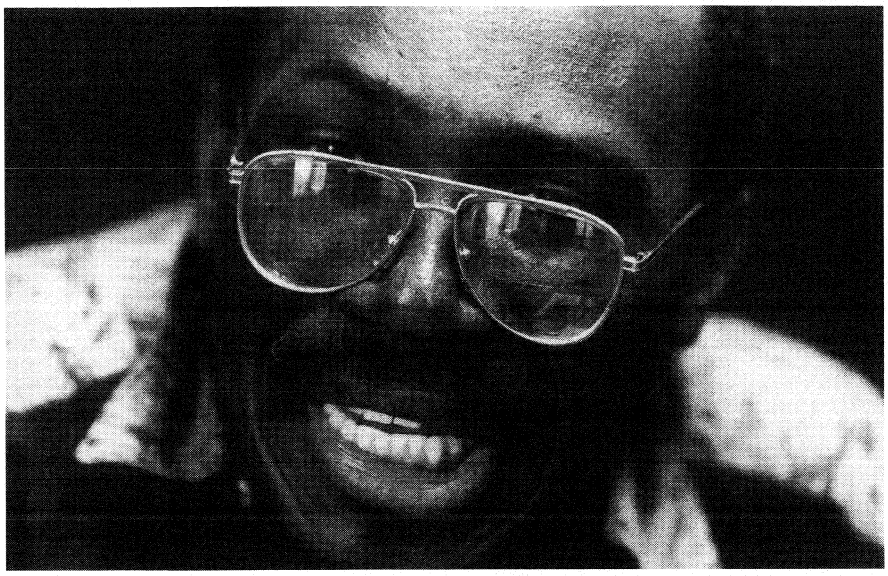

De Surinaamse minister van planning en ontwikkelingssamenwerking, Ronald Assen

deren gedurende die tijd elke dag brood krijgen, waarvoor zou worden samengewerkt met lokale bakkers. Aan het programma was tevens een ,,moestuinenproject" gekoppeld voor scholen en moeders. Ook was overeenstemming bereikt over een melkproject voor baby's en zwangere vrouwen. De steun voor deze projecten, die enkele tonnen bedroeg, zou na de zomer wellicht worden voortgezet.

Begin mei werd tijdens het halfjaarlijks overleg tussen Suriname en Nederland in Den Haag de oprichting afgesproken van een speciaal fonds voor NGO's van f 5 mln. Dat geld zou op 1 juli uit de verdragsmiddelen beschikbaar komen.

De 61 Surinaamse NGO's varieerden van landbouworganisaties tot verenigingen op wijkniveau. Zij hadden in de voorafgaande jaren hun krachten gebundeld om de regering ertoe te bewegen een deel van de ontwikkelingsgelden aan hen toe te wijzen. Volgens H. Wersenhagen. directeur van het Bureau Forum NGO's. was de regering niet in staat gebleken de directe armoedeproblemen het hoofd. te bieden. Hij weet dat aan .,etnische politiekvoering. vriendjespolitiek en nepotisme"

Overleg in New York. Meningsverschillen over toezicht IMF

Op 19 maart voerde minister Pronk in New York besprekingen met zijn Surinaamse collega's Ronald Assen (planning en ontwikkelingssamenwerking) en Subhas Mungra (buitenlandse zaken) om de impasse te doorbreken in de hulprelatie tussen de twee landen. Bij de ontmoeting in het kantoor van de Surinaamse VN-missie was ook een hoge IMF-functionaris aanwezig. alsmede een vertegenwoordiger van het Warwick Research Institute (WRI).

Na afloop van het beraad maakte minister Pronk bekend dat Paramaribo na talrijke afwijzingen nu toch akkoord ging met controle door het IMF. Het IMF zou volgens hem ieder kwartaal rapport uitbrengen over de stand van zaken van de Surinaamse economie en op grond daarvan besliste Nederland of en hoeveel geld Suriname kreeg als betalingsbalanssteun. Daarmee was volgens Pronk de weg vrij voor hervatting van financiële steun door Nederland.

De uitspraken van minister Pronk leidden tot geïrriteerde reacties in Suriname. President Ronald Venetiaan zei dat .,het standpunt van Suriname ten aanzien van het IMF niet is veranderd... In elk geval gaan mij geenszins het IMF binnenhalen om op de aanpassing van de economie toe te zien".

Binnen de regeringscoalitie Nieuw Front ontstond onenigheid naar aanleiding van het akkoord. De leider van de Surinaamse Partij van de Arbeid (SPA).Fred Derby vond dat de ministers Assen en Mungra te ver waren gegaan. Zij waren met de opdracht vertrokken geld los te krijgen van de Nederlandse regering. maar keerden terug met een document waarin nauwere samenwerking tussen IMF en Suriname besloten lag. De Verenigde Hervormings Partij (VHP) had weinig moeite met meer bemoeienis door het IMF, maar werd niet betrokken bij de uiteindelijke reactie door de Nieuw Front-leiding.

Op 7 april liet de Surinaamse regering in een nota aan de Nederlandse regering weten haar structureel aanpassingsprogramma (SAP) desnoods te zullen uitvoeren ,,op basis van nul gulden Nederlandse financiële ondersteuning". De Nederlandse eis van IMF-goedkeuring achtte zij in strijd met de verdragen tussen beide landen. De regering verklaarde geen vijand van het IMF te zijn: ze wilde wel gebruik maken van IMF-deskundigen, maar weigerde pertinent IMF-voorstellen voor bijsturing van het SAP op te volgen.

Enkele dagen later verklaarde president Venetiaan dat hij weigerde rapporten van het IMF over de voortgang van het SAP door te sturen naar Nederland. Volgens hem waren er over het doorsturen geen officiële afspraken gemaakt,

Tijdens hun halfjaarlijkse overleg kwamen de ministers Pronk en Assen medio mei overeen dat Nederland het Warwick Research Institute zou gaan betalen voor het bijstaan van Paramaribo bij de uitvoering van het SAP.

President Venetiaan gaf tijdens een kort verblijf in Nederland op 22 mei een persconferentie nadat hij informeel overleg had gevoerd met de Nederlandse premier Ruud Lubbers. Volgens de president was daarbij afgesproken dat Suriname wel rapporteurs van het IMF zou toelaten, maar dat het de rapporten en aanbevelingen niet officieel aan Nederland ter beschikking zou stellen. Nederland kreeg de rapporten wel informeel van het IMF. Met dit ,,akkoord" wilde de regering in Paramaribo voorkomen dat de indruk zou ontstaan dat zij zich toch op een of andere manier aan het IMF verbond.

Stakingen

Op 14 februari legden 40 artsen van het Academisch Ziekenhuis in Paramaribo hun werk neer om aandacht te vragen voor de beroerde omstandigheden in het ziekenhuis. Patiënten konden niet op verantwoorde wijze worden behandeld, omdat er een tekort was aan medicamenten, apparatuur, desinfecterende middelen en infuusmateriaal, en de watertoevoer zeer slecht was. De medici eisten dat er een crisisteam in het leven werd geroepen en dat de directie zou aftreden.

Begin maart spande de regering een kort geding aan tegen 14 van de 40 stakende artsen. nadat onderhandelingen tussen de specialisten en de regering waren afgebroken toen de regering na een aanvankelijke mondelinge over-

eenkomst weigerde de algemeen directeur van het ziekenhuis te vervangen door een lid van de medische staf. De rechter bepaalde dat de regering haar toezegging aan de specialisten binnen 24 uur moest bekrachtigen en dat de 14 hun actie moesten opschorten. De uitspraak gold niet voor de andere artsen, die in staking bleven.

In februari werd ook gestaakt door werknemers van de Surinaamse Waterleiding Maatschappij, omdat de bond een loonsverhoging van 105 procent eiste en de directie maar 80 procent wilde toekennen.

Op 2 maart riep de Rond Van Leerkrachten (BVL) een staking uit, die tot gevolg had dat alle dertien scholen voor Voortgezet Onderwijs Senioren (VOS), dat lyceum, havo en middelbaar beroepsonderwijs omvat, hun deuren sloten De BVL eiste een salarisverhoging tot ongeveer 25.000 Surinaamse gulden voor zijn leden om de enorme prijsstijgingen in het land bij te benen.

Leraren verdienden op dat moment tussen de 3.000 en 3.000 gulden bruto per maand. terwijl volgens berekeningen aan het ministerie van arbeid de armoedegrens op ongeveer 10.000 gulden per maand lag.

Op 26 april gingen de leraren weer aan het werk, nadat de BVL de dag ervoor een akkoord had bereikt met minister van onderwijs G. Hiwat. Bovenop een verdubbeling van hun salaris die de regering al eerder had aangekondigd - en die gold voor alle ambtenaren (zie onder) - kregen de 600 leraren extra toeslagen van nog eens honderd procent.

Het dreigement van de regering om geen salaris uit te betalen over de gestaakte weken. werd in het akkoord omzeild. De regering handhaafde haar principe dat stakers niet werden uitbetaald. maar keerde het salaris over die periode toch uit als extra vergoeding voor het verzorgen van inhaalprogramma's om de opgelopen achterstanden weg te werken.

Salarissen ambtenaren worden verdubbeld

Het dagblad De Ware *Tijd* berichtte begin maart dat de regering de salarissen voor alle ambtenaren wilde verdubbelen om hen te compenseren voor de drastische prijsstijgingen in het land. Voor de financiering van de salarisverhoging zou de regering meer geld laten bijdrukken, waardoor de inflatie verder zou toenemen.

Het bedrijfsleven reageerde geschokt op het plan ,,de geldpers in werking te stellen ' Het had geen bezwaar tegen salarisverhogingen, maar wel tegen monetaire financiering. en verweet de regering te hebben nagelaten inkomstenverhogende maatregelen te nemen.

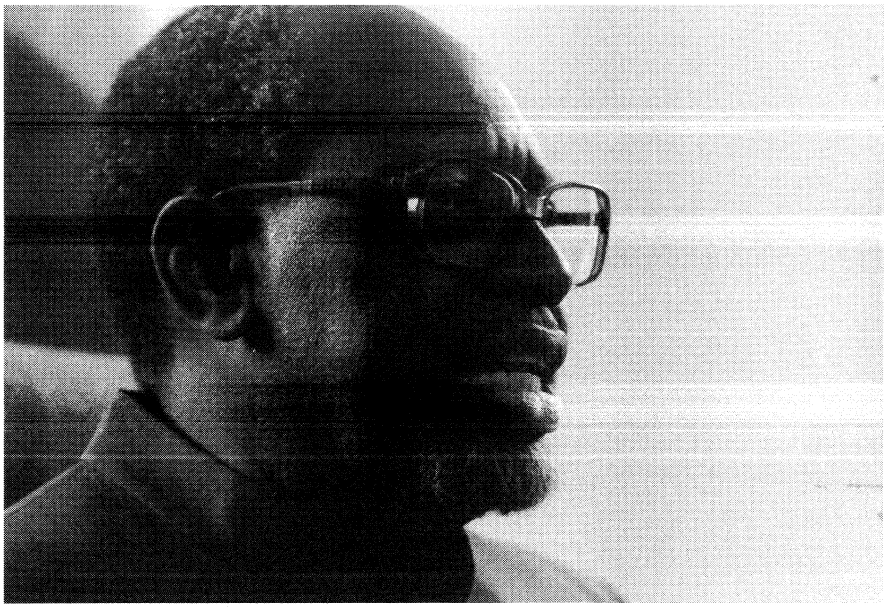

President Ronald Venetiaan gaf op 22 mei 1994 een persconferentie na in Den Haag informeel overleg te hebben gevoerd met premier Ruud Lubbers.

Introductie uniforme wisselkoers

Op 11 juli werd een nieuwe wisselkoers voor de gulden ingevoerd in een poging de economische chaos in het land te beteugelen. De verschillende koersen voor toeristen, bankwezen, industrie en handel werden vervangen door een uniforme koers. Transacties op de zwarte markt waren voortaan verboden. Valutahandel was alleen toegestaan aan banken en geldwisselkantoren (cambiohouders) met een vergunning. De nieuwe koers was vastgesteld op 182.61 Surinaamse gulden voor de Amerikaanse dollar; voor de Nederlandse gulden bedroeg de koers 104.50 Surinaamse guldens. De koers zou tot stand komen via vraag en aanbod en dagelijks door de Centrale Bank worden vastgesteld.

De maatregel veroorzaakte grote beroering onder de bevolking. die vreesde dat het leven helemaal onbetaalbaar zou worden. Volgens de regering u as er geen reden tot paniek, omdat door een nieuw tarievenstelsel voor de invoerrechten alleen luxe-goederen zoals tabak en alcohol fors duurder werden De eerste levensbehoeften bleven gesubsidieerd zodat brandstof elektiiciteit en melk betaalbaar bleven

Politie-actie tegen handelaren in zwart geld

In een grootscheepse actie tegen de zwarte-valutahandel, werden begin oktober negen illegale geldwisselaars door de politie aangehouden. De arrestaties volgden kort op de ,,bezinningsdag" die op 3 oktober was gehouden op initiatief van ondernemers als protest tegen de wisselkoers-explosie die de week daarvoor de prijs van een Amerikaanse dollar had opgedreven van 220 naar 350 Surinaamse gulden. Door het optreden van de ondernemers was de koers weer gedaald naar 220 gulden.

Volgens de zakenmensen gingen hun ondernemingen tenonder door de hoge koers. omdat zij door de slinkende koopkracht van het publiek hun produkten niet kwijtraakten. Volgens waarnemers had de koers-explosie plaatsgevonden na het verschijnen van een tussenrapport van het Britse Warwick Research Institute aan de regering. waarin deze gewaarschuwd werd dat bij ongewijzigd beleid de koers over een jaar zou oplopen tot G00 gulden voor een dollar De zwart-geldwisselaars hadden daarop gereageerd door de koers verder op te drijven.

Devaluatie Surinaamse gulden

Op 19 oktober daalde de Surinaamse gulden 54 procent in waarde, nadat de Centrale Bank een dag eerder. zonder overleg met de regering. had besloten de officiële koers gelijk te stellen aan die van de parallelkoers. De bank hoopte met deze maatregel de parallelmarkt uit te schakelen. Een Nederlandse gulden was nu bijna evenveel als 200 Surinaamse gulden.
President Venetiaan uitte op 23 oktober tijdens een partijvergadering van de Nationale Partij Suriname (NPS)

scherpe kritiek op het loslaten van de koers, dat volgens hem enorme gevolgen had voor de prijsontwikkelingen.

REBELLEN BEZETTE?; AFOBAKA-STUWDAM

Een groep die zich het Surinam Liberation Front (SLF) noemde bezette op 21 maart de Afobaka-stuwdam bij Brokopondo, 100 km ten zuiden van Paramaribo, en gijzelde 30 werknemers van het bauxietbedrijf Suralco, dat stroom leverde aan het Energie Bedrijf Suriname (EBS). De actiegroep eiste maatregelen voor de verbetering van de situatie in het Surinaamse binnenland en het aftreden van de regering-Venetiaan, en dreigde de stroomvoorziening naar Paramaribo af te snijden indien de regering de eisen naast zich neer zou leggen.

Na bemiddeling door Stanley Rensch, de leider van het mensenrechtenbureau Moiwana '86, werden op 22 maart vier gegijzeldenvrijgelaten. Na het verstrijken van een ultimatum die dag had het SLF opdracht gegeven een generator in de elektriciteitscentrale uit te schakelen, waardoor de energielevering aan het EBS in Paramaribo sterk was afgenomen; het EBS zag zich gedwongen een roulatiesysteem toe te passen bij de distributie aan de diverse woonwijken, hetgeen tot gevolg had dat grote delen van Paramaribo van tijd tot tijd zonder stroom zaten.

Een van de leiders van het SLF was Cornelis Maisi. een ontsnapte gevangene en een van de leiders van de guerrilla-groep Angula, die wapens kreeg van ex-legerleider Desi Bouterse om tegen het junglecommando van Ronnie Brunswijk te vechten (zie pag. 465/1 e.v.-'91). Maisi was op 7 mei 1983 bij verstek veroordeeld tot zeven jaar gevangenisstraf wegens poging tot doodslag, afpersing, diefstal, inbraak en overtreding van de vuurwapenwet. Op 28 mei 1990 was hij aangehouden, maar op 31 maart 1993 had hij weten te ontsnappen uit de strafgevangenis te Santo Boma.

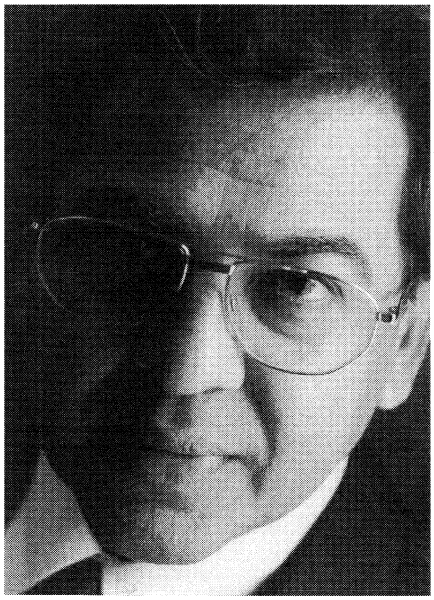

De nieuwe Surinaamse ambassadeur in Nederland, Erert G. Azimullah.

in de nacht van 24 op 25 maart slaagde een groep commando's van het Surinaamse leger, onder leiding van Melvin Knipscheer, erin een einde aan de bezetting van de Afobaka-dam te maken en de gijzelaars te bevrijden. Volgens de bevelhebber van het leger. Arthy Gorré, waren vijf rebellen, die met een boot over het stuwmeer probeerden te vluchten, vermoedelijk gedood. De anderen waren van tevoren gewaarschuwd en bijtijds gevlucht.

Volgens een van de rebellen van het SLF die betrokken was bij de bezetting van de stuwdam, André Bappa, had het leger bij de herovering van de dam opzettelijk alle rebellen in de gelegenheid gesteld te vluchten. Niemand van de SLF-groep was door militairen gedood of gewond. Bappa verklaarde dit op 26 maart tegenover Moiwana-directeur Stanley Rensch. Bappa was zelf een voormalig lid van het junglecommando van Ronnie Brunswiik en werkzaam als informant voor Moiwana '86. Rensch had minister van justitie Soeshiel Girjasing onmiddelijk op de hoogte gesteld van het verhaal van Bappa. evenals de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS).
In een reactie zei bevelhebber Gorré dat hij ervan uitging de juiste informatie te hebben ontvangen. ,,Ik ben niet bezig president Venetiaan te bedriegen. Als blijkt dat er een andere versie is van het verhaal, moet er een grondig onderzoek worden ingesteld."

NIEUWE AMBASSADEURS

De nieuwe ambassadeur van de Republiek Suriname in Nederland. Evert G. Azimullah. bood op 25 mei 1994 zijn geloofsbrieven aan aan koningin Beatrix.

Op 1 juni 1994 werd de Nederlandse ambassadeur in Paramaribo, Pieter Koch, op deze post opgevolgd door Schelto baron van Heemstra.

(Vor.ber. pag. 43/3 e.v.-1994)

ALGERIJE

DEVALUATIE. INTENTIEVERKLARING AAN IMF. IMF-KREDIETEN. SCHULDENREGELING

û p 10 aprii 1994 devdiueerde de regering de Algerijnse dinar met 40,17 procent Met ingang van die datum werd de koers verlaagd van $ 1 = AD 25 naar S 1 = AD 36 Bovendien werd het bankdisconto van de Centrale Bank van Algerije verhoogd van 11 procent tot 15 procent

De devaluatie en de verhoging van het bankdisconto werden bekendgemaakt toen de regering een intentieverklaring aan het IMF (Internationaal Monetair Fonds) verstrekte, xvaarmee de weg werd geeffend voor een akkoord over een overbruggingskrediet. Verder werd medio april medegedeeld dat de regering officieel een verzoek had ingediend bij dc Club van Parijs van crediteurenlanden voor een schuldherschikking ter waarde van naar schatting S 13,5 mrd.

IMF-kredieten

Het IMF hechtte op 27 mei zijn goedkeuring aan een éénjarig overbruggingskrediet van 457,2 mln SDRs (ongeveer $ 648 mln), en een krediet van 274,32 mln SDRs (ca. $389 mln) dat onmiddellijk zou worden uitgekeerd onder de CCFF (compensatory and contingency financing facility). Dit laatste bedrag was bedoeld als compensatie voor de daling van de Algerijnse exportopbrengsten als gevolg van de lagere olieprijzen.

Schuldverminderingsakkoord

Op 1 juni ging de Club van Parijs van Westerse crediteurenlanden akkoord met een herschikking van ongeveer $ 5,3 mrd van Algerije's officiële schuld over een periode van 15 jaar. met een respijtperiode tot 1998. Het akkoord, dat een einde maakte aan jaren van officieel Algerijns verzet tegen een herschikking, werd bereikt enkele dagen nadat het IMF zijn goedkeuring had gehecht aan een kredietpakket van ongeveer S 1,037 mrd (ziehierboven).

De $ 5.3 mrd die zouden worden herschikt, maakten deel uit van een schuld van $ 8,5 mrd (zowel hoofdsom als rente). die voor 1995 betaald moest zijn. Analisten verwachtten dat het herschikkingsakkoord zou leiden tot een halvering van het aandeel van de nationale uitgaven ten behoeve van aflossingen en rente. dat in 1993 een rampzalige 86 procent bedroeg. De totale buitenlandse schuld van Algerije werd geschat op $ 27 mrd. waarvan S 16 mrd aan regeringen en de rest aan commerciële crediteuren verschuldigd was.

Volgens de *Financial Times* van 2 juni zou het akkoord met de Parijse Club de weg vrijmaken voor een schuldverminderingsakkoord met Algerije's commerciële crediteuren en de blokkering opheffen van zowel een krediet van de Europese Unie als van nieuwe Franse handelskredieten.

NIEUWE PREMIER. BINNENLASDSE ONTWIKKELINGEN (APRIL-SEPTEMBER)

Op 11 april trad premier Redha Malek af, na dit ambt sinds augustus 1993 te hebben vervuld (zie pag. 861/1-'93). President Liamine Zeroual benoemde onmiddellijk Mokdad Sifi. tot dan toe minister van uitrusting. tot Maleks opvolger.

Sifi zou naar verluidt Zerouals politiek van dialoog met de islainitisehe oppositie steunen. (Eind maart had de woordvoerder van de president. Mihoub Mihoubi, bevestigd dat Zeroual in zijn functie van minister van defensie ontmoetingen had gehad met gevangen gezette islamitische leiders.) Malek werd daarentegen geassocieerd met de voorstanders van de harde lijn in het leger. die gekant waren tegen onderhandelingen.

De benoeming van Sifi werd met instemming begroet door Rabah Kebir. de leider in ballingschap van het verboden Islainitisch Front der Verlossing (FIS).Op 13 april zei Kebir in een verklaring aan het persbureau *Reuter* dat de benoeming ,,een positieve daad (was) in het kader van het streven naar een regeling door middel van onderhandelingen"

Nieuwe regering

Op 15 april vormde Sifi een nieuwe regering, waarin Abderrahmane Meziane Cherif, een voormalig gouverneur van Algiers. kolonel b.d. Salim Saadi opvolgde als minister van binnenlandse zaken. Het ontslag van Saadi zou in verband staan met zijn harde optreden tegen het islamitisch verzet. Ahmed Benbitour werd overgeplaatst van het ministerie van energie naar het nieuwe ministerie van financiën.

Rafah Kebir, een van de FIS-leiders in ballingschap.

De nieuwe Algerijnse premier. Mokdad Sifi (l.).drukt op 11 april in Algiers de hand van zijn voorganger Redha Malek

De portefeuilles waren als volgt verdeeld:

Premier - Mokdad Sifi+: buitenlandse zaken - Mohained Salah Dembri: binnenlandse zaken. plaatselijke gemeenschappen. milieu en bestuurlijke hervorming - Abderrahmane Meziane Cherif*; justitie - Mohamed Teguia; financien - Ahmed Benbitour+; industriele herstructurering en medezeggenschap - Mourad Benachnhou+; industrie en energie - Amar Mekhloufi*; mujahedin ioorlogsveteranen) - Mohamed Said Abadou*; communicatie - Mohamed Benamar Zerhouni': nationaal onderwijs - Amar Sakhri*: hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek - Boubekeur Benbouzicl: landbouw - Nourreddine Bahbouh*: uitrusting en stadsplanning - Cherif Rahmani": huisvesting - Mohamed Meghlaoui: gezondheidszorg en bevolking - Yahia Kaidoum*: jeugd en sport - Sid-Ali Lebib; beroepsopleicling - Hacene Laskri: cultuur - Slimane Cheikh': religieuze zaken - Sassi Lamouri"; arbeid en sociale bescherming - Mohamed Achoubi" ; PTT - Tahar Allan: transport - Mohamed Arezki Isli; handel - Sassi Aziza"; midden- en kleinbedrijf - Redha Hamiani; toerisme en handwerk - Mohamed Bensalem".

* Nieuw c benoeming
\+ Anderetaken

Wijzigingen in militaire top

President en minister van defensie Liamine Zeroual bracht op 5 mei wijzigingen aan in de top van de strijdkrachten. Hij benoemde een aantal trouwe aanhangers en verving een aantal veteranen door jongere officieren.

Onder degenen die vervangen werden was generaal-majoor Khalifa Rahim. voormalig bevelhebber van de landmacht. die verantwoordelijk was gehouden voor de uitbraak uit de Tazoult-gevangenis in maart (zie pag. 352/1-'94). Hij werd opgevolgd door generaal-maioor Salah Ahmed Gaid. voormalig bevelhebber van de wilaya Oran en bondgenoot van Zeroual. Andere belangrijke wijzigingen waren de benoeming van generaal Mohamed Benslimane tot hoofd van de luchtmacht, en van generaal Ahmed Boustella tot commandant van de gendariuerie. in welke functie hij generaal-inajoor Abbes Gheziel opvolgde die ook betrokken was bij de uitbraak uit de Tazoult-gevangenis.

Inauguratie Nationale Overgangsraad. Verkiezing voorzitter

De Nationale Overgangsraad (NTC). die bedoeld was om te functioneren als tijdelijk bestuursorgaan met de bevoegdheid om wetten per decreet goed te keuren, werd op 18 mei beedigd door president Zeroual.

De 200 zetels tellende niet-gekozen raacl. waarvan al 1 i 8 leden benoemd maren. werd door alle belangrijke politieke partijen. met uitzondering van de gematigde islamitische partij Hamas, geboycot.

In een toespraak tot de leden van de NTC zei Zeroual dat hij verwachtte dat de Raad, naast de Nationale Economische en Sociale Raad. die op 9 mei was geinstalleerd. en het presidentschap zelf. één van de belangrijkste steunpilaren van zijn regime zou worden.

Eind juni werd Abdelkader Bensalah gekozen tot voorzitter van de NTC

Demonstratie voor dialoog

De druk op de regering om het tempo van de politieke dialoog met de oppositiepartijen, voornamelijk met het verboden FIS, te versnellen. werd vergroot toen er op 8 mei in Algiers een protestmars werd gehouden waaraan zo'n 30 000 bctogei s deelnamen

De mars was onderdeel van een serie demonstraties die op verschillende plaatsen in het land georganiseerd werden door dissidente leden van de versplinterde voormalige regeringspartij. het Nationale Bevrijdingsfront (FLN), en door gematigde islamitische partijen

Aanhoudend geweld tegen buitenlanders

De verboden Ge apende Islamitische Groep (Groupe Islamique Ariné, GIA) ging door met zijn bloedige campagne tegen ,.Joden, Christenen en ongelovigen". die al gepaard was gegaan met aanslagen op tientallen Algerijnen en buitenlanders. De GIA eiste onder meer de verantxvoordelijkheid op voor de moord op twee Franse staatsburgers, een priester en een non, op 8 mei in Algiers (zie ook pag. 862/2-'93 en 348/3 e.v.-'94).

Op 19 mei werden drie Russen en tenminste 11 Algerijnse soldaten door een gewapende bende vermoord in de buurt van de kuststad Jijel (ten oosten van Algiers).

Aanslagen op advocaten van militante islamieten. Dodental

Het geweld tegen prominente figuren, van wie vermoed werd dat zij pro-islamitisch waren. nam ook toe. Op 15 mei werd de voorzitter van de Arabisch-Islamitische Vergadering, Laid Grine. die kort daarvoor verantwoordelijk was geweest voor de vrijspraak van een islamitische activist. dood aangetroffen in Algiers, nadat hij eerst ontroerd was. Belghoul Sadi, een andere advocaat die optrad voor verschillende islamitische activisten. werd op 24 mei ook, onder soortgelijke omstandigheden, dood aangetroffen in Algiers.

Volgens gegevens van het persbureau *AFP,* die eind mei gepubliceerd vierden, waren er in de periode tussen half maart en half mei meer dan 700 mensen gedood bij politiek geweld.

Doodvonnissen

In mei was er een opvallende stijging van het aantal doodvonnissen dat werd uitgesproken over islamitische activisten.

Op 15 mei werden door een speciale rechtbank in Algiers 18 doodvonnissen geveld. waarvan vier in aanwezigheid van de verdachte. Op 16 mei werden in de westelijke stad Oran 16 islamieten bij verstek ter dood veroordeeld in de loop van het proces tegen 55 mensen. dat op 1:! februari was begonnen (zie pag. 352/1-'94). Eerder op die dag waren in Algiers nog 34 vermeende islainitische extremisten ter dood veroordeeid. en op 29 mei kregen in Aigiers nog eens 18 islamieten de cloodstraf.

Aanhoudend geweld

Eind mei en begin juni pleegden islamitische guerrillastrijders naar verluidt een reeks aanslagen op militairen. De *International Herald Tribune* van 7 juni berichtte dat ,,tientallen dienstplichtige soldaten" bij aanvallen in heel het land waren omgekomen. Op hun beurt zouden de veiligheidstroepen in juni gedurende langere tijd een aantal militaire operaties hebben uitgevoerd tegen fundamentalistische bolwerken, vooral in de bergachtige gebieden rond Jijel en Medea. Volgens officiële cijfers werden ongeveer 200 militanten in de loop van juni gedood.

Op 18 juni werd in het centrum van Algiers de voorzitter van de Algerijnse Mensenrechtenliga. Yousef Fathallah. vermoord.

Bij een demonstratie in Algiers op 29 juni werd één persoon gedood en raakten meer dan 60 mensen gewond als gevolg van een bomaanslag. De GIA eiste de verantwoordelijkheid op. De demonstratie was georganiseerd door de anti-Islamitische Vergadering voor Cultuur en Democratie ter herdenking van de tweede verjaardag van de moord op president Mohammed Boudiaf (zie pag. 558/3 e.v.-'92).

Nieuwe aanslagen op buitenlanders

Begin juli kwamen zeven Italiaanse zeelieden. vier Russen, twee Joegoslaven en één Roemeen om bij een nieuwe golf van geweld van extremistische moslim-groeperingen tegen buitenlanders.

In september 1993 waren moslim-extremisten begonnen met het plegen van aanslagen op buitenlanders als onderdeel van hun campagne tegen de autoriteiten (zie pag. 862/2-'93). Bij een massaslachting in december 1993 hadden zij twaalf Kroatische en Bosnische technici gedood (zie pag. 349/3-'94). De regering stelde het FIS. waarvan twee vermoedelijke leden op 11 juli werden aangehouden. verantwoordelijk voor de jongste moorden. Het FIS ontkende echter iedere betrokkenheid.

Op 12 juli maakte Italië als reactie op de moord op de Italiaanse zeelieden (die op 6 juli oin het leven waren gebracht toen zij aan boord van hun schip in de haven van Jijel lagen te slapen) bekend dat het aantal in Algerije woonachtige Italianen onmiddellijk werd verminderd, inclusief het diplomatieke personeel, en dat de beveiliging van zijn ambassade in Algiers zou worden verscherpt. Deense en Joegoslavische bedrijven haalden gelijktijdig al hun werknemers terug en eind juli maakte ook Rusland bekend dat het al zijn burgerpersoneel zou evacueren.

Op 15 juli wei-den de ambassadeurs van Jemen en Oman in Algerije hij Algiers ontvoerd door de GIA en tot 23 juli vastgehouden. Na zijn vrijlating zei de Jemenitische ambassadeur dat de GIA erin had toegestemd buitenlanders te sparen. als de regering een van haar leiders. Abdelhak Layada, zou vrijlaten. Dczc was in juni 1993 in Marokko gearresteerd en door een Algerijnse rechtbank ter dood veroordeeld.

Geweld tegen Algerijnen

Ook verscheidene vooraanstaande Algerijnen werden door extremistische moslims tot doelwit gekozen.

Op 11 juli werden de directeur van de Nationale Veeartsenijschool en het hoofd van een opleidingscentrum van de overheid in Algiers doodgeschoten. Extremistische moslims werden eveneens verantwoordelijk gesteld voor de moord op 21 juli op een Algerijnse journalist in zijn woning in de zuidelijke stad Bou Saada. Hij was de 15de journalist die werd vermoord na het uithreken van de moslim-opstand in januari 1992.

Op 31 juli werd naar verluidt een GIA-leider, Abdelkader Hattab, samen met zijn vrouw en negen medewerkers gedood door leden van een niet nader genoemde rivaliserende moslim-groepering. Hun lichamen weren ontdekt in een grot te Djebel Bouzegza (in de buurt van Algiers).

Moord op Franse burgers. Harde optreden van Frankrijk tegen FIS-aanhangers

Op 3 augustus werden vijf Fransen doodgeschoten bij een aanval op de Franse ambassade in Algiers.

De vijf Fransen, drie gendarmes en twee consulaire ambtenaren, werden gedood. toen moslim-extremisten met een bomauto het ambassadeterrein probeerden op te rijden. Door deze aanslag kwam het aantal Franse staatsburgers dat in Algerije door islamitische groeperingen was gedood op 15.

Als reactie hierop gaf de Franse minister van binnenlandse zaken Charles Pasyua. die voorstander was van harde maatregelen, opdracht tot een streng optreden tegen Noord-Afrikanen die werden verdacht van contacten met islamitische groeperingen, alsmede tot de aanhouding van 26 vermeende FIS-aanhangers, van wie er 20 naar Burkina Faso werden uitgewezen.

Nationale dialoog

Op 21 en 24 augustus werden in het kader van een nationale dialoog besprekingen gevoerd tussen president Liamine Zeroual en de leiders van vijf legale oppositiepartijen. Dergelijke besprekingen hadden voor het laatst plaatsgevonden in januari (zie pag. 349/3 e.v.-'94). De gesprekken gingen over het opstellen van een agenda voor toekomstige onderhandelingen over zaken als de beëindiging van het geweld en het organiseren van verkiezingen.

Zeroual had acht partijen uitgenodigd deel te nemen aan de besprekingen, maar deze werden slechts door afgevaardigden van vijf partijen bijgewoond: het Nationale Bevrijdingsfront (FLN), Hamas (de Beweging voor een Islamitische Maatschappij). de Mouvement pour la Démocratie en Algérie. de Parti pour le Renouveau de l'Algérie en Nahda (de Beweging voor Islamitische Wedergeboorte).

Het Front des Forces Socialistes. de Rassemblement pour la Culture et la Démocratie en de Ettahadi-beweging boycotten de dialoog uit protest tegen de weigering van de president leiders van het verboden FIS uit te nodigen.

Op 5 september vond opnieuw een gespreksronde in het kader van de nationale dialoog plaats tussen president Zeroual en de leiders van vijf legale oppositiepartijen.

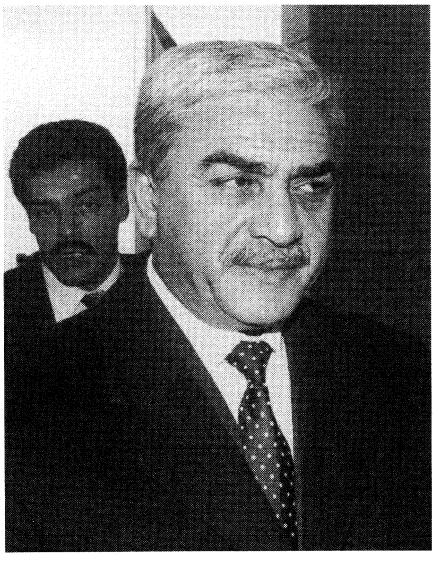

President Liamine Zeroual van Algerije.

Vooruitzichten op deelname van het FIS aan een toekomstige dialoog. Toenemende verdeeldheid tussen FIS en GIA

Volgens waarnemers was deelname van het FIS aan de dialoog op heftige weerstand gestuit van hoge figuren in het militaire establishment. Eind augustus en begin september waren er echter aanwijzingen dat de autoriteiten en het FIS een stap dichter bij het begin van overleg waren gekomen.

Volgens de *Middle* East *International* van 9 september had de adviseur van de president. generaal b.d. Mohamed Betchine. kort tevoren besprekingen gevoerd met FIS-leider Abbasi Madani in de gevangenis van Blida, waar Madani een gevangenisstraf van 12 jaar uitzat. De twee zouden hebben gesproken over de voorwaarden waarop het FIS zou kunnen deelnemen aan de dialoog.

Naarmate de vooruitzichten op deelname van het FIS aan een toekomstige dialoog leken te verbeteren, verslechterden de betrekkingen van deze groepering met de voornaamste radicale Islamitische factie, de GIA, terwijl in augustus een aantal vooraanstaande FIS-leden zou zijn overgelopen naar de GIA.

Op 26 augustus maakte de GIA de vorming van een islamitische regering bekend, alsmede de benoeming van haar leider Cherif Gousmi (alias Abu Abdallah Ahmed) tot kalief (bevelhebber der gelovigen).

Verder geweld

Op 15 augustus werden in Algiers twee Chinese arbeiders gedood door vermoedelijk radicale moslims.

Op 6 augustus gaf de GIA een verklaring uit waarin alle scholen en universiteiten werden gemaand te sluiten. In de verklaring werd gezegd dat het onderwijs in de heersende omstandigheden een belemmering vormde voor de jihad (heilige oorlog) en dat leraren die bleven werken, zouden worden gestraft. Na de publikatie van de verklaring ging een aantal scholen in vlammen op.

Op 24 augustus werd Mohamed Abdallah Kaci in Algiers vermoord. Hij was lid van de Nationale Overgangsraad (zie hierboven).

Begin september deelde president Zeroual mee dat de geweldcampagne van de radicale islamieten sinds januari 1992 10.000 levens had geëist, en niet 4.000 zoals eerder was gemeld.

De onafhankelijke Algerijnse krant *Al-Watan* berichtte op 15 september dat islamitische extremisten zeker 16 burgers hadden verminkt en onthoofd tijdens een reeks aanslagen op 13 september

Op 25 september werd Matoub Lounes. een bekende Berber-zanger. ontvoerd. Gewapende mannen schoten op 29 september in Oran de fameuze rai-zanger Hasni Chekroune dood. die alom bekend was onder de naam Cheb Hasni.

Op 26 september werd een Bosnische ingenieur doodgeschoten bij de haven van Skikda, waarmee het aantal sinds september 1993 in Algerije vermoorde buitenlanders (incl. Fransen) op 60 kwam.

FIS-leiders uit de gevangenis. FIS blijft buiten nationale dialoog

In een presidentiële verklaring op 13 september werd meegedeeld dat Abbasi Madani. voorzitter van het FIS, en zijn plaatsvervanger Ali Belhadj waren overgebracht van de gevangenis te Blida naar Algiers, waar zij onder huisarrest stonden. De verklaring omschreef de overplaatsing als een maatregel ,,bedoeld om [Madani en Belhadj] de mogelijkheid te bieden hun steun te verlenen aan het streven om het geweld te beëindigen en het herstel van veiligheid en stabiliteit tot stand te brengen". Madani en Belhadj waren in juli 1992 veroordeeld tot 12 jaar gevangenisstraf (zie pag. 43/1/2-'93).

De autoriteiten lieten op 13 september ook drie bestuursleden van het FIS vrij. Deze drie - Kamel Guemmazi. Noureddine Chigara en Abdelkader Omar - waren. samen met Madani en Belhadj, de ondertekenaars van een brief die begin september was gestuurd naar president Liamine Zeroual en de centrum-oppositiepartijen. In deze brief was de mogelijkheid geopperd van een bestand en was verlangd dat het FIS een plaats kreeg in een toekomstige dialoog.

In een op 14 september uitgegeven verklaring begroette het FIS de vrijlating van Madani en Belhadj als een ,,positieve en belangrijke stap". maar tegelijk drong het FIS er bij de regering op aan hen bewegingsvrijheid te verlenen en alle andere FIS-leiders vrij te laten.

Ondanks het ontslag uit de gevangenis van Madani en Belhadj nam het FIS niet deel aan de volgende gespreksronde van de nationale dialoog op 20 september.

In berichten werd gesteld dat het FIS pas na een periode van overleg met politieke en militaire figuren in en buiten Algerije zou beslissen of het wel of niet een formele dialoog met de regering zou aangaan. Terwijl het FIS bui-

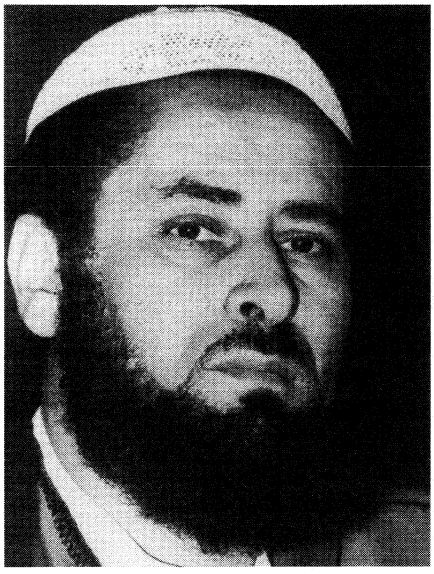

Mohamed Said, de nieuwe leider van de Gewapende Islamitische Groep (GIA).

ten het formele dialoogproces bleef. deden berichten de ronde dat hoge militaire functionarissen parallelle gesprekken met FIS-leiders bleven voeren.

De *Middle* East *Economic* Digest van 30 september meldde dat Madani en Belhadj de presidentiële adviseur generaal (b.d.) Mohammed Betchine en de stafchef van het leger generaal Mohammed Lamari hadden ontmoet. Generaal Betchine zou Madani in augustus hebben ontmoet (zie hierboven). De gemelde inschakeling van generaal Lamari in het proces was een belangrijke ontwikkeling. aangezien hij had behoord tot de meest uitgesproken radicale tegenstanders van een dialoog met het FIS binnen het militaire establishment.

GIA-leider gedood

Cherif Gousmi (schuilnaam Abu Abdallah Ahmed), de leider van de GIA. werd op 26 september in Algiers gedood bij een gevecht met veiligheidstroepen. Ook Abdessalam Djemaoune. de op twee na hoogste GIA-leider. kwam daarbij om het leven.

Op 29 september maakte de GIA bekend dat Mohammed Said was benoemd tot opvolger van Gousmi.

RONDREIS VAN PREMIER SIFI DOOR NOORD-AFRIKA

Van 1-6 juli maakte premier Mokdad Sifi een rondreis door Egypte en Libië. Tijdens deze reis werden twee akkoorden over handel en veiligheid met Egypte ondertekend en besprekingen gevoerd over nauwere economische samenwerking met Libië.

VERSLECHTERING VAN RELATIES MET MAROKKO

Eind augustus verslechterden de betrekkingen tussen Algerije en het buurland Marokko na een aanslag in een hotel in Marrakech (Marokko) en een daarop volgende diplomatieke ruzie over visa.

Op 26 augustus maakte Marokko bekend dat Algerijnen voortaan over inreisvisa zouden moeten beschikken. Als reactie daarop stelde de Algerijnse regering op 28 augustus soortgelijke beperkingen in voor Marokkanen.

De Marokkaanse bekendmaking kwam na een incident in een hotel te Marrakech op 24 augustus waarbij gemaskerde mannen twee Spaanse toeristen doodschoten. De Marokkaanse autoriteiten schreven de moord aanvankelijk toe aan een misdadigersbende die volgens hen bestond uit Fransen van Marokkaanse en Algerijnse afkomst. Hoewel de Marokkaanse autoriteiten het voorval niet in verband brachten met extremistische inoslims in Algerije, was het besluit om zo snel maatregelen te nemen een uitdrukking van hun bezorgdheid dat de burgeroorlog in Algerije gemakkelijk zou kunnen overslaan naar Marokko.

Medio september beweerde het Marokkaanse ministerie van binnenlandse zaken dat de Algerijnse veiligheidsdiensten de uitvoerders van de aanslag in Marrakech hadden opgeleid, wat vervolgens door de Algerijnse autoriteiten categorisch werd ontkend.

AARDBEVING

Op 18 augustus merd het gebied rond Mascara (in het noordwesten van Algerije) getroffen door een aardbeving met een kracht van 5,6 op de schaal van Richter. Hierbij kwamen minstens 171 mensen om het leven en raakten er 289 gewond.

(Vorber.pag. 348/3 e.v.-1994)

BENIN

NIEUWE MINISTER

Pierre Nevi. een lid van de Rassemblement national pour démocratie, werd op 6 mei 1994 benoemd tot minister van justitie en wetgeving alsmede zegelbewaarder in de plaats van Yves Yehouessi.

PRESIDENT SOGLO LEIDER PRB

Een jaar nadat hij zijn formele politieke neutraliteit had laten varen en zich had aangesloten bij de Renaissance Partij van Benin (PRB), aanvaardde president Nicéphore Soglo op 11 juli het leiderschap van deze partij, die in maart 1992 was opgericht door zijn vrouw Rosine Soglo (ziepag. 352/3-'94).

CONSTITUTIONELE CRISIS

In augustus leidde een geschil over de begroting voor 1994 tot een constitutionele crisis,

De formele indiening van de begroting was al drie maanden vertraagd vanwege spanningen tussen de regering en het parlement over financiële maatregelen Toen het door de regering ingediende document uiteindelijk op 26 juli werd behandeld in de Nationale Assemblée, werden daarin substantiële wijzigingen aangebracht. zoals een voorstel om het overheidspersoneel meer salarisverhoging te geven (1 j procent in plaats van 10 procent).

De regering weigerde de wijzigingen te aanvaarden en op 1 augustus stelde president Nicéphore Soglo de begroting bij decreet vast. waarmee hij zich de afkeuring van de Nationale Assemblée op de hals haalde. Deze beschuldigde hem ervan misbruik te maken van zijn bevoegdhedenenlegde de zaak op 4 augustus voor aan het Constitutioneel Hof. Dit verklaarde op 25 augustus dat de de president ongrondwettig had gehandeld.
Na een vergadering later op die dag herhaalde het kabinet dat het niet bereid was in strijd inet de eisen van het structurele aanpassingsprogramma van het IMF te handelen (zie pag. 353/1-'94) en dat het daarom zijn standpunt niet zou wijzigen. Leden van het kabinet zeiden ook dat zij zich zorgen maakten over het feit dat het Constitutioneel Hof gekozen ,,politieke gezagsdragers" probeerde te vervangen.

Op 16 september besloot president Soglo de parlementaire en juridische bezwaren tegen de voorgestelde begroting voor 1994 van zijn regering te negeren en zijn voornemen uit te voeren de begroting bij decreet goed te keuren.

In een communiqué van het kabinet op 16 september werd gesteld dat het Constitutionele Hof het eerste decreet van het staatshoofd waarbij de begroting in augustus was goedgekeurd. in strijd met de grondwet had verklaard. Maar in het communiqué merd vervolgens gesteld dat het hof het recht van de president had erkend om discretionaire bevoegdheden uit te oefenen krachtens artikel 68 van de grondwet, en dat zijn jongste optreden daarom niet onderworpen was aan gerechtelijke controle.

SAMENZWEERDERS UIT 1992 VEROORDEELD

Het hof van assisen te Cotonou verklaarde op 6 september 24 van de 27 leden van de veiligheidstroepen die daar terecht stonden schuldig aan een poging om president Soglo in mei 1992 ten val te brengen (ziepag. 853/1/2-'92). De drie andere beklaagden werden vrijgesproken.

De vermeende leider van de groep, Pascal Tawes. werd met 15 anderen bij verstek veroor-

deeld tot levenslange gevangenisstraf met dwangarbeid. Dc acht aanwezige beklaagden kregen dwangarbeid opgelegcl voor een periode varierend van 3 tot 10 jaar: De bekendste van hen. Fousseni Gomina. die onder dc vroegere president Matthieu Kerekou chef van de militaire inlichtingendienst was, kreeg 10 jaar gevangenisstraf met dwangarbeid.

(Vor.ber.pag. 352/3 e.v.-1994)

GUINEE-BISSAU

MEERPARTIJENVERKIEZINGEN

Op 3 juli 1994 behaalde de regerende Afrikaanse Partij voor de Onafhankelijkheid van Guinee-Bissau en Kaapverdië (Partido do Africano da Independência da Guiné e Cabo Verde, PAIGC, die deze naam behield ondanks de breuk met de Kaapverdische partij in 1980-'81), de absolute meerderheid in de Nationale Assemblée bij de eerste parlementsverkiezingen waaraan meerdere partijen deelnamen. De tegelijkertijd gehouden presidentsverkiezingen leverden geen directe winnaar op. De zittende president, João Bernardo „Nino" Vieira. werd echter herkozen bij de tweede verkiezingsronde op 6 augustus.

De beslissende ronde ging tussen Vieira, die zich bij een staatsgreep in november 1980 meester had gemaakt van de macht (zie pag. 753/1 e.v.-'80), en Kumba Iala. leider van de Partij voor Sociale Vernieuwing (Partido da Renovaçao Social, PRS). Iala had bij de eerste verkiezingsronde slechts 21.88 procent van de stemmen behaald; maar hij was ervan overtuigd te zullen winnen, nadat alle oppositiepartijen zich op 13 juli achter hem hadden geschaard.

Op 11 augustus vocht Iala de uitslag van de tweede ronde aan met de beschuldiging dat er fraude was gepleegd. Hoewel hij uiteindelijk op 20 augustus zijn nederlaag accepteerde, maakte hij duidelijk dat de oppositie niet zou deelnemen aan de nieuwe regering, omdat de PAIGC .,stemmen (had) gekocht. de staatspolitie kiezers (had) geïntimideerd en het regionale bestuur illegale methoden (had)gebruikt".

Hoewel de verkiezingen in de eerste ronde met een aantal problemen van logistieke aard gepaard gingen, die leidden tot de verlenging van de verkiezingen. verklaarden internationale waarnemers op 22 augustus dat dc verkiezingen vrij en eerlijk waren verlopen.

Oorspronkelijk stonden de verkiezingen voor 27 maart op het programma, maar op 21 maart maakte president Vieira bekend dat zij wegens geldgebrek en vertragingen bij de registratie van de kiezers waren uitgesteld. Op 15 april werd meegedeeld dat de verkiezingen op 5 juni zouden plaatsvinden. Ook deze datum werd niet gehaald en er volgde verder uitstel tot 3 juli.

Verkiezingsuitslag

De uitslag van de parlementsverkiezingen was:

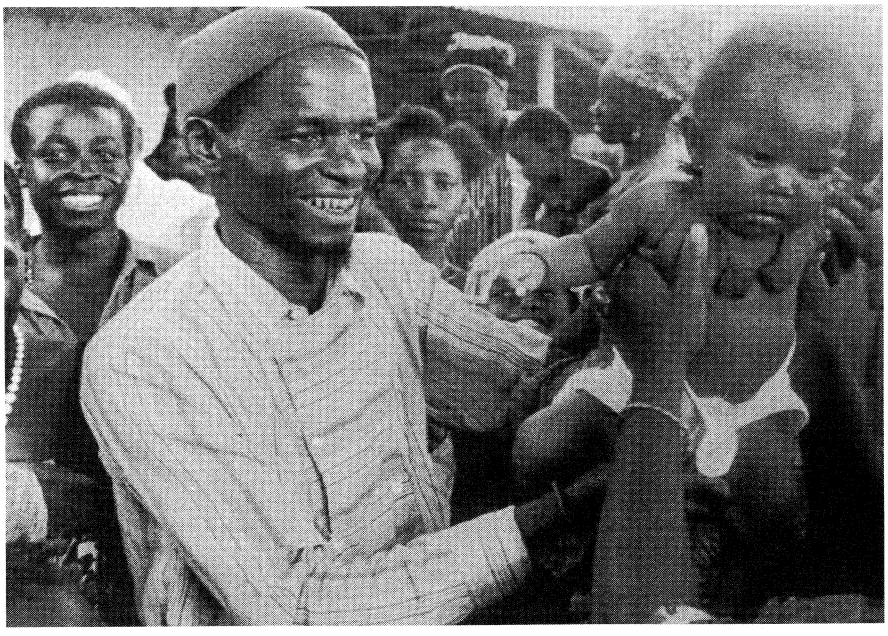

De leider van de oppositionele PRS in Guinee-Bissau, Kumba Iala, op 30 juni tijdens zijn oerkiezingscampagne.

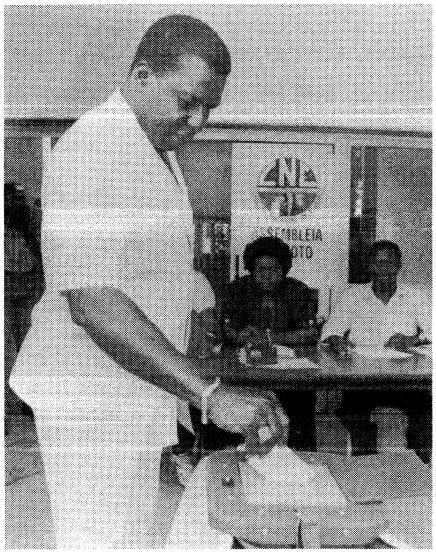

President Joao Bernardo Vieira van Guinee-Bissau brengt zijn stem uit bij de tweede ronde van de presidentsverkiezingen.

Partij	Zetels
PAIGC	6%
Guinee-Bissau Verzetspartij - Bafata-beweging (PRGB-MB)	19
PRS	12
Unie voor Verandering (UM)	6
Strijdfront voor de Nationale Onafhankelijkheid van Guinee-Bissau (FLING)	1
TOTAAL	100

De uitslag van de presidentsverkiezingen was:

	Eerste ronde	
Kandidaat	Stemmen	%
João Bernardo „Nino" Vicira (PAIGC)	142.577	46,20
Kumba Iala (PRS)	67.518	21,88
Domingos Fernandes Gomes (PRGB-MB)	53.277	17,34
Carlos Domingos Gomes (onafh.)	15.575	5,07
François Mendy (FLING)	8.549	2,80
Bubacar Djalo (UM)	8.477	2,75
Victor Saude Maria (Verenigde Sociaal-Democratische Partij)	6.687	2,16
Antoineta Rosa Gomes (Guinees Burgerforum/ Sociaal-Democraat)	5.538	1,80
TOTAAL	308.198	100.00

	Tweede ronde	
Kandidaat	Stemmen	
Vieira	161.083	52
Iala	148.664	48
TOTAAL	309.747	

Geschatte opkomst: 77 procent

(Vor.ber.pag. 200/3-1994)

LIBIË

VERANTWOORDELIJKHEID VOOR LOCKERBIE-AANSLAG OPGEËIST

Op 13 juni 1994 zou Yousef Mahmoud Shaaban, een lid van de radicale Palestijnse Revolutionaire Raad van Fatah (RCF, algemeen bekend als de Abu Nidal-groep), de verantwoordelijkheid hebben opgeëist voor de bomaanslag op een vliegtuig boven Lockerbie in 1988 (zie pag. 259/3 e.v.-'92). Shaaban zou dit hebben bekend tijdens een proces in Libanon waar hij terecht stond op beschuldiging van moord op een Jordaanse diplomaat in januari 1994 (zie pag. 284/2-'94).

De Guardian van 14 juni meldde dat de claim ,,door bronnen nabij de Britse inlichtingengemeenschap sceptisch" was ontvangen. Het officiële Britse en Amerikaanse onderzoek naar de Lockerbie-bomaanslag had zich lang geconcentreerd op de Libische regering. ondanks talrijke beschuldigingen van Iraanse. Syrische en Palestijnse betrokkenheid.

VERLENGING VAN VN-SANCTIES

Op 5 augustus besloot de VN-Veiligheidsraad de toepassing van de sancties tegen Libië. die sinds april 1992 van kracht waren. met nog eens 120 dagen te verlengen (zie voor eerdere verlenging pag. 474/2-'94).

25STE VERJAARDAG „SEPTEMBER-REVOLCTIE". VERKLARINGEN KADHAFI

Op 1 september vonden in Libië volksfeesten en militaire parades plaats ter gelegenheid van de 25ste verjaardag van de .,September-revolutie" van 1969, toen kolonel Moamer al-Kadhafi een militaire coup leidde die de monarchie ten val bracht (zie pag. 561/1 e.v.-'69).

Kadhafi hield op 1 september een uitdagende toespraak waarin hij de VS waarschuwde zich niet te mengen in Libische aangelegenheden. Libië kon als ..veiligheidsklep voor de vrede in Noord-Afrika" fungeren. maar het was ook bij machte de veiligheidsklep te verwijderen en heel Koord-Afrika samen met zichzelf en zijn vijanden op te blazen. aldus Kadhafi.

Diverse buitenlandse leiders bezochten Libië om de festiviteiten bij te wonen en besprekingen met kolonel Kadhafi te voeren. onder wie de presidenten Liamine Zeroual (Algerije). Idriss Déby (Tsjaad), Omar Hassan Ahmad al-Bashir (Soedan). Alpha Oumar Konare (Mali) en Said Mohammed Djohar (Como en) alsook premier Mahamadou Issoufou van Niger. Het trok de aandacht dat de Egyptische president Mohammed Hosni Mubarak niet aanwezig was.

Plan over verdeling van olie-inkomsten

Kolonel Kadhafi maakte op 5 september bekend dat ieder jaar een bedrag van ca. $ 500 mln aan olie-inkomsten zou worden verdeeld onder gezinnen met lage inkomens. Eerder had hij aangekondigd dat alle Libische staatsburgers een deel van de nationale olie-inkomsten - geraamd op $ 6 mrd per jaar - zouden ontvangen.

(Vor.ber.pag. 474/1 e.v.-1994)

MADAGASCAR

NIEUW KABINET

Op 19 augustus 1994 benoemde premier Francisque Ravony een nieuw kabinet. Op 20 juli had Ravony beloofd een nieuwe regering te vormen, nadat een tegen hem ingediende motie van wantrouwen was verworpen.

De motie van wantrouwen tegen de regering was op 12 juli ingediend door 31 afgevaardigden van de oppositie, die behoorden tot de G6-groep (een parlementaire coalitie van zes partijen, naast het regerende Comité des forces vives); zij hoopten te profiteren van de duidelijke verdeeldheid binnen het Comité. Deze tactiek had echter een averechtse uitwerking en de Comité-afgevaardigden alsmede diverse G6-aanhangers stemden vóór Ravony.

Het vormen van een nieuwe regering nam meer tijd in beslag, omdat er onderhandelingen werden gevoerd tussen Ravony en een uit 28 leden bestaande commissie waarin de verschillende elementen van het Comité waren vertegenwoordigd.

Het nieuwe kabinet was als volgt samengesteld:

Premier - Francisque Ravony; staatsminister voor plattelandsontwikkeling en landhervorming - Emmanuel Rakotovahiny+; buitenlandse zaken - Jacques Sylla; justitie - Ramanoelison Rabendrainy+; financiën en begroting - José Yvon Raserijaona: binnenlandse zaken en decentralisatie - Clément Séverin Charles; volksgezondheid - Damasy Andriambao: ambtenarenapparaat. arbeid en sociale wetten - Henri Rakotovololona; economie en planning - Tovonanahary Rabetsitonta+; strijdkrachten - generaal Charles Rabenja+; nationale politie - Berthin Razafindrazaka+; nationale en regionale ontwikkeling- Henri Rakotonirainy*: transport en meteorologie - Daniel Ramaromisa: openbare u-erken - Royal Raoelfils: voortgezet en basis-onderwijs - Fulgence Fanony+; hoger onderwijs - Adolphe Rakotomanga*; bevordering industrie en vakbekwaamheid - Gedeon Rajohnson*: handel en bevoorrading - Jerome Sambalis"; toerisme - Alphonse Ralison*; energie en mijnbouw - Bruno Betiana; inilieu - Georges Aldine Rabelaza*: ontwikkelingsonderzoek - Roger Andrianasolo: cultuur. communicatie en vrijetijdsactiviteiten - Tsilavina Raliandimby+; bevolking, jeugd en sport - mevr. Thérese Ravao*: PTT - Nyhasina Andriamanjato*.

* Nieuwe benoeming.
\+ Andere portefeuille.

Onder de nieuwe kabinetsleden bevonden zich Alphonse Ralison, de pas gekozen voorzitter van de werkgeversfederatie Fivmpama, als minister van toerisme, en Georges Aldine Rabelaza, een vooraanstaand lid van de Nationale Unie voor Democratie en Ontwikkeling

De Libische leider. kolonel Moamer al-Kadhafi. tijdens de viering van de 25ste verjaa dag van de september-revolutie van 1969 op 1 september 1994 in Tripoli.

(een hoofdelement in het Comité des forces vives), als minister van milieu.
(Vor.ber.pag. 357/2-1994)

MAROKKO

NIEUWE PREMIER WIJZIGT KABINET EERST NIET. LATERE MUTATIES

De eind mei 1994 benoemde nieuwe premier Abdellatif Filali (zie pag. 476/2-'94) besloot begin juni het kabinet dat zijn voorganger Mohammed Karim Lamrani in november 1993 had samengesteld (zie pag. 48/2/3-'94), niet te wijzigen. Na zijn benoeming tot premier was Filali onderhandelingen begonnen met de uit linkse en nationalistische partijen bestaande kutlahgroepering, Dit overleg had geleid tot speculaties over de samenstelling van zijn nieuwe regering.

Filali overhandigde de ongewijzigde ministerslijst op 7 juni aan koning Hassan II. Zelf bleef hij staatsminister van buitenlandse zaken en samenwerking, een post die hij reeds bekleedde voor zijn benoeming tot premier.

Op 14 juni keurde het Huis van Afgevaardigden het nieuwe regeringsprogramma op economisch. sociaal en buitenlands terrein goed.

Op 19 juli benoemde koning Hassan II Mourad Cherif tot minister van financiën en investeringen in plaats van Mohammed Saghou. Cherifs vorige portefeuille (buitenlandse handel. buitenlandse investeringen en nijverheid) werd overgedragen aan Driss Jettou (voorheen minister van handel, industrie en privatisering), die nu werd aangesteld tot minister van handel, industrie, nijverheid en buitenlandse handel.

VRIJLATING POLITIEKE GEVANGENEN

Op 21 juli verleende koning Hassan amnestie aan 424 politieke gevangenen, een maatregel die door Amnesty International werd gekwalificeerd als een ,,mijlpaal ... in het proces van het ongedaan maken van het onrecht van vroegere onbillijke rechtzaken". De 424 waren geselecteerd door de Adviesraad voor de Mensenrechten (een groepering waarin politieke partijen, vakbonden en mensenrechtenorganisaties samenwerkten). Onder de 424 waren diverse islamitische en marxistische activisten alsmede Mohamed Khiar, die in 1982 gevangen was gezet en zo de gedetineerde met de langste straftijd was.
(Vor.ber.pag. 475/3 e.v.-1994)

SENEGAL

WADE VRIJGELATEN

Op 19 juli 1994 werd oppositieleider Abdoulaye Wade, secretaris-generaal van de Senegalese Democratische Partij (PDS), samen met Landing Savane. zijn collega van de Afrikaanse Partij voor Democratie en Socialisme (PADS). en 140 anderen vrijgesproken van alle aanklachten naar aanleiding van het oproer in Dakar op 16 februari dat aan zes personen het leven had gekost (zie pag 427/3-'94)

Reeds op 26 mei waren oudere aanklachten tegen Wade zijn vrouw Viviane Wade en andere PDS-leden niet ontvankelijk verklaard Deze aanklachten hadden betrekking op de moord in mei 1993 op Babacar Seye vice-piesident van het Constitutionele Hof (zie pag 648/1-'93)

Wade, Savane en vier andere oppositieleiders, die op 18 februari in verband met het oproer in Dakar waren gearresteerd. waren op 4 juli op humanitaire gronden vrijgelaten, nadat ze in hongerstaking waren gegaan.

Nog 34 personen bleven in hechtenis in verband met de gebeurtenissen van februari. Het merendeel van hen behoorde tot de radicale islamitische Moustarchidine Oua Moustarchidate (Mannen en Vrouwen die vechten voor de Waarheid).die na het oproer was verboden.

ACADEMISCH JAAR ONGELDIG VERKLAARD

Op 2 augustus werd gemeld dat het ministerie van nationaal onderwijs na drie maanden van studentenstakingen het lopende academische jaar ongeldig had verklaard. Alle studenten, die hun eerste studiefase van drie jaar doormaakten, zouden het jaar moeten overdoen.

NIEUWE OPPOSITIECOALITIE

Op 9 september werd bericht dat drie oppositiepartijen - de PDS o.l.v. Abdoulaye Wade, de PADS o.l.v. Landing Savane en de Beweging voor Socialisme en Eenheid (MSU) o.l.v. Mamadou Dia - een coalitie hadden gevormd met als naam Bokk Sopi Senegal (Vereniging om Senegal te veranderen, in de Wolof-taal).

MOSLEM-ACTIVISTEN VEROORDEELD

Op 29 september werd het proces in Dakar tegen 24 moslem-activisten, die in verband met de februari-rellen waren gearresteerd, afgesloten. De rechtbank veroordeelde hen tot gevangenisstraffen variërend van zes maanden tot twee jaar, en volgde daarmee niet de openbare aanklager die de doodstraf had geëist.
(Vor.ber.pag. 427/2/3-1994)

SIERRA LEONE

IMF HERVAT VERSTREKKING KREDIETEN

Op 29 maart 1994 maakte het IMF bekend dat het de verstrekking van kredieten aan Sierra Leone die in april 1988 was opgeschort (zie pag 37/3-'91) hervatte Het keurde leningen goed tot een totaal van 116 mln SDRs (circa $ 163 mln), nadat Sierra Leone zijn achterstallige betalingen aan het IMF in de orde van 85,5 mln SDRs ($ 120 mln) had vereffend, met behulp van overbruggingskredieten van Frankrijk, Noorwegen en de VS

Van de 116 mln SDRs zou 88.8 mln SDRs worden verstrekt in het kader van een driejarige uitgebreide structurele aanpassingsfacilitcit (ESAF), terwijl 27 mln SDRs beschikbaar zou worden gesteld krachtens een éénjarige structurele aanpassingsfaciliteit (SAF) ter ondersteuning van het economische en financiele hervormingsprograinma van de regering voor deperiode 1994-1996.

KABINETSWIJZIGINGEN

Op 1 augustus bracht president Valentine E. M. Strasser een aantal wijzigingen aan in de Raad van Staatssecretarissen (kabinet). De nieuwe Raad bestond uit negen burgers en 13 militairen (in actieve dienst of gepensioneerd).

Tot de nieuwe leden behoorde Christina Thorpe. de eerste vrouw die na de militaire staatsgreep in april 1992 (zie pag. 481/1 e.v.-'92) in de regering werd benoemd. Zij kreeg de post van staatssecretaris van onderwijs als opvolgster van Bassie Bangura, die plaatsvervangend staatssecretaris voor ontwikkeling en economische planning werd.
Andere wijzigingen behelsden het ontslag van luitenant Karefa Kargbo (eerder vermeld als Kargbo Karifa), die de portefeuille van buitenlandse zaken overdroeg aan Abass Bundu, en de instelling van een nieuwe portefeuile van ontwikkeling en planning; die werd toegewezen aan Victor Brandon.

Op 5 september verving president Strasser drie kabinetsleden die met de leiding van provincies waren belast.

Luitenant-kolonel Avivavo Kamara volgde majoor Fallah Seewa op als resident-minister van de Noordelijke provincie; majoor Bashiru Conteh verving luitenant Tommy Niuma als resident-minister van de Oostelijke provincie:

en majoor Samuel Williams kwam in de plaats van kapitein Idriss Kamara als resident-minister van de Zuidelijke provincie. Idriss Kamara werd nu belast niet een nieuwe portefeuille. die van energie en elektriciteit.

(Vor.ber.pag. 202/3-1994)

TANZANIA

FINANCIELE MAATREGELEN

Per 1 juli 1994 verhoogde de regering de salarissen van haar ambtenaren en van het personeel van parastatale instellingen met 100 procent. Tegelijk werd het minimumsalaris opgetrokken tut TSh 10.000 per maand ($ 1 = TSh 521,47 per 1 juli).

Op 26 augustus maakte de regering bekend dat zij binnen twee maanden haar ambassades zou sluiten in Canada, Italie. Nederland, Nigeria, Rwanda en Zaïre. Volgens het ministerie van buitenlandse zaken en internationale samenwerking maakte deze maatregel deel uit van een kostenbesparende operatie.

(Vor.ber.pag. 358/1/2-1994)

TSJAAD

XOUZOU-STROOK TERCGGEGEVEN AAN TSJAAD. VRIENDSCHAPSVERDRAG MET LIBIË

Tijdens een plechtigheid in de Libische hoofdstad Tripoli op 31 mei 1994 tekenden Libische en Tsjadische functionarissen een gemeenschappelijk communiqué waarin de Aouzou-strook formeel werd teruggegeven aan Tsjaad. De Aouzou-strook was een gebied aan de Libisch-Tsjadische grens dat in juni 1973 door Libische troepen was bezet en sindsdien inzet van een langdurig geschil was geweest (zie pag. 428/1-'94).

Namens Libië tekende de secretaris (minister) voor justitie en openbare veiligheid Mohammecl Mahmud al-Hijazi en namens Tsjaad een delegatie met o.a. de minister van binnenlandse zaken en veiligheid Abderahmane Izo Miskine.

De laatste Libische troepen in de Aouzou-strook waren op 29-30 mei onder VN-supervisie teruggetrokken. De Libische terugtrekking was in overeenstemming met de uitspraak van het Internationale Gerechtshof in Den Haag uit februari. dat de Tsjadische aanspraak op soevereiniteit over de Aouzou-strook had bekrachtigd (zie pag. 428/2-'94), en met een akkoord tussen Tsjaad en Libië uit april (zie pag. 428/3-'94).

Tsjadisch-Libisch vriendschaps- en samenwerkingsverdrag

Na gesprekken op 4 juni tekenden de Libische leider kolonel Moamer al-Kadhafi en de Tsjadische president Idriss Déby (die op 3 en 4 juni een bezoek bracht aan Libië) nog diezelfde dag in Tripoli een ,,verdrag van vriendschap. nabuurschap en samenwerking". Déby had op 3 juni opgeroepen tot ,,een nieuw tijdperk van samenwerking" tussen Tsjaad en Libië.

AKKOORD MET CSNDP-REBELLEN

Op 11 augustus leidden besprekingen tussen de overgangsregering en het opstandige Nationale Vernieuwingscomité voor Vrede en Democratie (Comité de sursaut national pour la paix et la démocratie, CSNPD) in Bangui, de hoofdstad van de Centraal Afrikaanse Republiek, tot een akkoord.

De onderhandelingen waren op 4 augustus hervat, nadat in februari gevoerde besprekingen op niets waren uitgelopen. De belangrijkste punten van het akkoord waren de afkondiging van een onmiddellijk staakt-het-vuren; de terugtrekking van de regeringstroepen uit heel zuidelijk Tsjaad; het formeel afzien van de gewapende strijd door het CSNPD; en de spoedige integratie van CSNPD-strijders in het nationale leger. Op de tenuitvoerlegging van het akkoord zou toezicht worden gehouden door een vervolg-commissie, waarin vertegenwoordigers van de Centraal Afrikaanse Republiek, Frankrijk, Gabon en van de VN-Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen zitting hadden.

Beide partijen erkenden ook de wens van de regering om het CSNPD bij het democratische proces te betrekken. waardoor het zijn standpunten over kwesties als de vorm van de toekomstige staat en het tijdschema voor de verkiezingen naar voren kon brengen. Op deze wijze werd het CSNPD onmiddellijk omgevormd tot een politieke partij.

Op 31 augustus keerde de voorzitter van het CSNPD, luitenant Moïse Tchiete. terug naar Tsjaad. Hij beklemtoonde dat hij zou blijven aandringen op de oprichting van een federale staat.

GRENSBESPREKINGEN MET SOEDAN

Premier Delwa Kassire Koumakoye arriveerde op 17 september in de Soedanese hoofdstad Khartoem voor een driedaags bezoek. In de loop daarvan had hij een ontmoeting met het Soedanese staatshoofd, luitenant-generaal Omar Hassan Ahmad al-Bashir.

Volgens de nationale radio van Tsjaad (RNT) werd er onder meer gesproken over de bezetting van dorpen in de subprefectuur Bouguidda in Tsjaad door Soedanese troepen. Radio-Omdurman (Soedan) beklemtoonde de vriendschappelijke betrekkingen tussen beide landen en berichtte op 21 september dat overeenstemming was bereik: de toegang van Tsjaad tot de Rude Zee via Soedanees grondgebied. zonder nadere bijzonderheden te vermelden.

De vierde bijeenkomst van de gezamenlijke Soedanees-Tsjadische ministerraad werd op 19 september afgesloten. De zitting werd bijgewoond door premier Koumakoye en generaal El Zubeir Mohammed Saleh, de eerste vice-president van Soedan.

MINISTER OVERGELOPEN NAAR CNR

Luitenant-kolonel Mahamat Garfa, minister van mijnbouw en energie sinds 17 mei (zie pag. 429/1/2-'94), had volgens berichten van 19 september de hoofdstad Ndjamena twee dagen eerder verlaten, vergezeld van 600 soldaten.

Op 20 september meldde Afrika No. 1, de staatsradio van Gabon. dat Garfa en zijn mannen zich hadden aangesloten bij de rebellen van het Nationale Comité voor Herstel (CNR) die een nieuw offensief in oostelijk Tsjaad waren begonnen. Het radiostation zond op 24 september een interview met Garba uit. waarin deze zei dat hij ,,meningsverschillen" met het staatshoofd. president Idriss Déby, had gehad over de reorganisatie van het leger en ,.de massamoord op vreedzame burgers", en dat hij het land had verlaten uit vrees voor een inoordaanslag. Eerder was beweerd dat Garba regeringsgelden had verduisterd. en dat hij boos was over zijn recente ontslag als stafchef van het leger.

(Vor.ber.pag. 428/1 e.v.-1994)

ZAÏRE

IMF-LIDMAATSCHAP OPGESCHORT

Op 3 juni 1994 maakte het IMF bekend Zaïre's stemrecht met ingang van 2 juni te hebben opgeschort. Het riep het de regering op haar betalingsachterstand aan het IMF ongedaan te maken.

Sinds september 1991 kwam Zaïre niet meer in aanmerking voor IMF-kredietfaciliteiten (zie pag. 760/1-'91) en in februari 1992 had het IMF een verklaring van niet-samenwerking uitgevaardigd. Per 3 juni bedroegen de achterstallige financiële verplichtingen van Zaïre aan het IMF 221.1 mln SDRs (ongeveer $ 318 mln). In augustus 1993 had het IMF het lid-

maatschap van Soedan om soortgelijke redenen opgeschort (zie pag. 779/2-'93).

OMSTREDEN VERKIEZING VAN PREMIER

Op 17 juni werd Kengo Wa Dondo door president Moboetoe Sese Seko benoemd tot de nieuwe premier van Zaïre. Op 14 juni had hij 72 procent van de stemmen behaald bij een stemming in de Hoge Raad van de Republiek-Overgangsparlement (HCR-PT). De uitslag werd fel bestreden door aanhangers van de voormalige premier Etienne Tshisekedi, die had beweerd deze post te bezetten sinds augustus 1992 (zie pag. 862/2-'92).

Sommige leden van Tshisekedi's Unie voor Democratie en Sociale Vooruitgang (UDPS)hadden bezwaar gemaakt tegen de clausule in de in april aangenomen overgangsgrondwet, die voorzag in de benoeming van een nieuwe premier, omdat Tshisekedi reeds de legitieme premier was (zie pag. 430/2/3-'94).

Op 11 juni had de HCR-PT een lijst met zeven kandidaten voor het premierschap goedgekeurd. waarop Tshisekedi niet voorkwam. omdat hij zijn kandidatuur niet op de juiste wijze had aangemeld (hoewel Tshisekedi's kandidatuur in mei had behoord tot de zeven nominaties die voldeden aan de voorwaarden van de overgangsgrondwet, zie pag. 430/3-'94).
Op 12 juni was Tshisekedi om niet nader genoemde redenen voor 10 uur opgepakt. De dag daarop hadden zijn aanhangers daar op gewelddadige wijze tegen betoogd in de wijk Limete van de hoofdstad Kinshasa.

De Heilige Unie van de Radicale Oppositie en haar Bondgenoten (Usoral) wees de verkiezing van Kengo Wa Dondo af en bleef Tshisekedi als enige wettige premier beschouwen. Zij riep op 17 juni op tot een campagne van burgerlijke ongehoorzaamheid.

Op 21 juni besloten ongeveer 150 afgevaardigden van de groep Civiele Samenleving, een gematigde oppositiecoalitie die beroepsorganisaties. studenten en niet-gouvernementele organisaties vertegenwoordigt, hun zeven weken durende boycot van het parlement te beëindigen. hetgeen een nieuwe tegenslag voor de campagne van Tshisekedi betekende.

Eveneens op 21 juni schortte de nieuwe premier Kengo Wa Dondo alle transacties van de centrale bank op, inclusief betalingen in nationale en buitenlandse valuta via staatsrekeningen, en verbood hij nieuwe financiële verplichtingen aan te gaan, in een poging de verslechterende economische situatie in de hand te houden tijdens de formatie van een nieuwe regering.

Léon Kengo Wa Dondo werd in 1935 geboren te Libenga in de provincie Equateur. Hij studeerde rechten in Kinshasa en aan de ULB te Brussel. werd juridisch en politiek adviseur van de president en later procureur-generaal, minister van justitie (1979-1980)en ambassadeur in Brussel (1980-1982). Van 5 november 198%tot 31 oktober 1986 was hij voor de eerste keer premier en daarna van 31 oktober 1986 - 22 januari 1987 minister van buitenlandse zaken. Van 26 november 1988 tot 25 april 1990 was hij opnieuw premier. Kort daarop was hij mede-oprichter van een nieuwe partij, de Union des Démocrates Indépendants (UDI).

NIEUWE REGERING. PROGRAMMA EN EERSTE MAATREGELEK

Op 6 juli voltooide premier Kengo Wa Dondo de samenstelling van zijn regering. Deze bestond uit 46 leden: vier vice-premiers, 24 ministers en 18 onderministers. De voornaamste leden bezetten de volgende posten:

Premier - Kengo Wa Dondo; vice-premier en binnenlandse zaken - Gustave Malumba M'-Bangula: vice-premier en nationale defensie - admiraal Mavua Mudima: vice-premier belast met institutionele hervormingen, justitie en zegelbewaarder - Gérard Kamanda Wa Kamanda; vice-premier en internationale samenwerking - Mozagba Mboka: buitenlandse zaken - Lunda Bululu: voorlichting en pers - Massegabio Zanzu: planning - Kiakwama Kia Kiziki; financien - Pay-Pay Wa Kasige; begroting - Bahati Lukuebo; landbouw - mevr. Landu Wizine Kavidi; nationale econoinie. industrie en kleinbedrijf - Katanga Mukmadiya Mutumba; mijnbouw - Mutombo Bakafwa N'-Senda; PTT -Pierre Lumbi; minister zonder portefeuille - Aseya Mindre.

Lunda Bululu is een gewezen premier (25 april 1990 - 14 maart 1991) Malumba M'Bangula en Kamanda Wa Kamanda komen uit de ploeg van Tshisekedi, aldus *Reuter/De* Standaard van 8 juli

De nieuwe regering was een overgangsregering, die toezicht moest houden op de periode vóór de verkiezingen. De ministerportefeuilles werden gelijkelijk verdeeld tussen leden van de beweging van de president (Mouvance présidentielle) en die van de brede oppositie. De voor de UDPS gereserveerde portefeuilles omvatten twee ministersposten en één onderministerspost. maar deze posten bleven onbezet in afwachting van de voordracht van kandidaten door Tshisekedi's UDPS. Deze weigerde echter de nieuwe regering te erkennen omdat de premier op onwettige wijze zou zijn aangesteld. De aanduiding van Kengo Wa Dondo werd onwettig geacht omdat hij niet door een politieke groep was voorgedragen zoals de overgangsgrondwet dat voorschreef, zo verklaarde Justine M'Poyo Kasa-Vubu, woordvoerster van de UDPS, op 13 juli in Brussel.

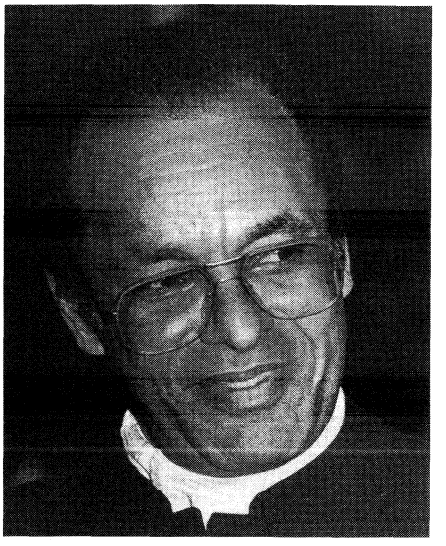

Kengo Wa Dondo. de premier van de Zaïrese overgangsregering (archieffoto)

Het gebaar naar de UDPS stelde radicale elementen in de oppositie niet tevreden. die opriepen in Kinshasa op 8 juli een .,spookstad"-protest te houden. Aan deze oproep werd echter nauwelijks gehoor gegeven.

In een nieuwe poging om de installatie van de regering te blokkeren bleven ongeveer 100 leden van de radicale oppositie op 12 juli weg van de HCR-PT-vergadering. waarin de regering moest worden goedgekeurd. Het quorum was niettemin aanwezig en 493 leden (van de 738) gaven hun vertrouwen aan de nieuwe regering. terwijl drie leden zich van stemming onthielden.

Regeringsprogramma

Op 10 juli gaf Kengo bijzonderheden over het regeringsprogramma, waarin de nadruk werd gelegd op de terugkeer van de binnenlandse orde en het herstel van het nationale en internationale vertrouwen in Zaïre.

Hij maakte maatregelen bekend om het staatsgezag te versterken en het functioneren van de rechterlijke macht te verbeteren. Kengo beklemtoonde de behoefte aan een goed gedisciplineerd leger; hij beloofde zo spoedig mogelijk een conferentie over het leger te organiseren en kondigcle direct maatregelen aan om de discipline te verbeteren. zoals een verbod op het dragen van wapens door militairen buiten diensttijd. Verder beloofde hij onder meer een volkstelling te houden. voorafgaande aan het referendum over de grondwet en aan het houden van meerpartijenverkiezingen.

Kengo verschafte ook bijzonderheden over een reeks maatregelen die waren bedoeld om de economische neergang van Zaire tot stilstand te brengen Deze ku amen naast de in juni aangekondigde maatregelen (zie hierboven) ..De staat moet leren leven hinnen de perken van

zijn huidige iniddelen. Vanaf nu zal de schatkist alleen betalingen mogen doen als zij gedekt zijn door staatsirikomsten". zo verklaarde de premier. Kengo beloofde ook het belastingstelsel te zullen herzien. Hij achtte het bijzonder belangrijk weer goede betrekkingen aan te knopen met het IMF en de Werelclbank.

Gouverneur van de centrale bank geschorst

Op 23 juli liet de regering zien dat ze vastbesloten was het vertrouwen in de economie te herstellen. Op die dag schorste de regering de gouverneur van de Rank van Zaïre en gaf zij opdracht tot een onmiddellijke accountantscontrole van de boeken van de centrale bank.

Ndiang Kaboul. die in februari door president Moboetoe Sese Seko was benoemd (zie pag. 429/3-'94), werd ervan beschuldigd dat hij de zwarte markt had overspoeld met miljoenen nieuwe bankbiljetten. waarmee hij de nationale valuta in een neerwaartse spiraal had gestort en hyperinflatie had veroorzaakt. De nieuwe zaire. die in oktober 1993 in omloop was gebracht tegen een koers van $ 1 = NZ 3.3. was in de week voor Ndiangs schorsing gezakt tot $ 1 = NZ 1.400.

Ndiang betwistte dat de regering de bevoegdheid had om hem te ontslaan. en ging op 25 juli gewoon naar zijn werk

Pogingen van de regering om geloofwaardigheid te herstellen

In augustus zette het nieuwe kabinet zijn pogingen voort zijn geloofwaardigheid in het binnenland te herstellen. Intussen verbeterde Zaïre's aanzien in het buitenland, toen de Franse regering Zaïre haar dank betuigde voor de steun aan de humanitaire missie Operatie Turqoise in Rwanda (zie pag. 716/1 e.v.-'94).

Op 3 augustus gaf premier Kengo Wa Dongo de verzekering dat de overgangsperiode van 15 maanden, die was vastgesteld in de Overgangsgrondwet (zie pag. 430/2/3-'94) niet zou worden verlengd. en dat de regering actief bezig was met het nemen van maatregelen die moesten garanderen dat de meerpartijenverkiezingen overeenkomstig de plannen zouden worden gehouden. Hij berichtte dat twee commissies in het leven waren geroepen: de ene om een wet op te stellen voor de oprichting van een natioiiale kiescommissie en de ander om ramingen voor de verkiezingsbegroting te maken.

Op 22 augustus gaf de regering haar goedkeuring aan een aantal anti-corruptiemaatregelen. Deze behelsden het opleggen van afschrikwekkcndc straffen aan belastingontduikers en de bevriezing van banktegoeden van personen die werden verdacht van misbruik van overheidsgelden. Deze maatregelen werden door economische commentatoren verwelkomd als een aanwijzing dat de regering bij haar voornemen bleef om fraude en economisch wanbeheer te bestrijden.

Vals geld in omloop

Op 6 september deelde de regering mee dat omstreeks 30 ton aan valse Zaïrese bankbiljetten op 2 september in het land per vliegtuig was binnengesmokkeld. In een volgende verklaring op 17 september meldde de regering dat de bankbiljetten in Kinshasa en in het binnenland in omloop waren en dat zij ,,buitengewone spanning" veroorzaakten op de wisselmarkt. Met het oog op de crisis op de wisselniarkt en de alsmaar dalende waarde van de munt schortte de regering het drukken van alle nieuwe bankbiljetten op.

Sluiting ambassades aangekondigd

Op 8 september maakte premier Kengo Wa Dondo bekend dat de regering meer dan de helft van haar 64 ambassades in het buitenland sloot, omdat zij niet langer haar diplomaten kon betalen of haar rekeningen kon voldoen.

NIECWE POLITIEKE PARTIJ

Op 7 september vond er een bijeenkomst plaats van nationalisten en Loernoembisten (aanhangers van de doelstellingen van voormalig premier Patrice Loemoemba) om een nieuwe politieke partij op te richten. de Kongolese Nationale Beweging (MNC)-Loemoemba.

De nieuwe partij werd geleid door een coördinatiecomité van drie leden: Pascal Tabu (coördinator), Mbalo Meka (Secretaris) en Otoko Okitasombo (woordvoerder).

BETREKKINGEN MET FRANKRIJK EN BELGIË

Op 9 augustus maakten Frankrijk en België (de vroegere koloniale macht) plannen bekend om de samenwerking te herstellen, die in september 1991 was opgeschort (zie pag. 198/3 e.v.-'92).

Frankrijk gaf te kennen dat het bereid was de humanitaire hulp direct te hervatten, terwijl andere vormen van samenwerking in fasen zouden u-orden hersteld.

De Belgische staatssecretaris van ontwikkelingssamenwerking, Erik Derycke, zei dat België uitging van het volledige herstel van de betrekking binnen ongeveer zes maanden, mits de regering positieve stappen zou hebben ondernomen om het leger en de economie onder controle te krijgen, Op 11 augustus bood België hulp aan bij de organisatie van en het toezicht op de verkiezingen maar het herhaalde de voorwaarden voor het herstel van de samenwerking

Op 1 september zei de Belgische minister van buitenlandse zaken. Willy Claes. in de senaatscommissie voor buitenlandse zaken dat de Belgische regering bereid was de Zaïrese premier Kengo Wa Dondo te ontvangen. België erkende de regering-Kengo omdat die met een tweederde meerderheid was verkozen door de HCR-PT, maar Brussel bleef ten aanzien van Kinshasa een ,,voorzichtige terughoudendheid" aan de dag leggen. België zal de overgangsregering beoo delen op basis van haar daden, aldus minister Claes, en het verwacht dat Zaïre een heus noodplan met duidelijke prioriteiten voorlegt.

Op 28 september 's avonds had minister Claes in New York een ,.informatievergadering" inet de Zaïrese premier Kengo Wa Dondo. Daarbij werd afgesproken dat deze op 13 oktober naar Brussel zou komen voor een gesprek met de Relgische regering.

Claes had nota genomen van de goede bedoelingen van de Zaïrese premier maar hem gezegd dat België op daden wacht. ..En ik heb hem gezegd: zelfs als de Belgische regering tot de conclusie komt dat de aangekondigde intenties zich vertalen in daden, dan nog blijft het voor ons verkieslijk prioriteit te geven aan humanitaire hulp, vooral ria niet-gouvernementele organisaties (ngo's)."

(Vor.ber.pag. 429/2 e.v.-1994)

ZAMBIA

CITSPRAAK OPPERSTE GERECHTSHOF OVER PARLEMENTSZETELS

Op 11 februari 1994 bekrachtigde het Opperste Gerechtshof de uitspraak van een hooggerechtshof dat een parlementslid dat van politieke partij verandert automatisch zijn zetel verliest. Dit betekende dat vier parlementsleden, die de regerende Beweging voor een Meerpartijendemocratie (MMD) hadden verlaten om zich bij de in augustus 1993 opgerichte Nationale Partij aan te sluiten (zie pag. 203/1-'94), hun laatste poging om hun zetels in de Nationale Assemblée te behouden zagen mislukken.

VICE-PRESIDENT AFGETREDEN

Op 3 juli trad Levy Mwanawasa af als vice-president met de opmerking dat

hij meningsverschillen had met president Frederick Chiluba.

Op een persconferentie vertelde Mwanawasa dat de president nem in november 199i mei tegenzin had benoemd (zie pag 109/3 e.v.-'92). Sindsdien had deze hem geleidelijk geisoleercl door zijn functie ..praktisch inhoudsloos" te maken. Mwanawasa beschuldigde tevens de regering ervan onverantwoordelijk gedrag en hebzucht door de vingers te zien. Hij behield zijn functie als vice-voorzitter van de regerende MMD.

Op 4 juli benoemde Chiluba brigadegeneraal Godfrey Miyanda, die tot dan toe minister zonder portefeuille was. tot vice-president Chiluba ontkende later dat Mwanawasa's aftreden een crisis had veroorzaakt.

OUD-PRESIDENT KAOENDA ONDER TOEZICHT

De minister van binnenlandse zaken, Chitalou Sampa, verklaarde op 17 augustus dat oud-president Kenneth Kaoenda onder toezicht was geplaatst naar aanleiding van berichten dat hij buitenlandse steun had ontvangen bij zijn streven naar een terugkeer in de actieve politiek. Het in juli bekendgemaakte besluit van Kaoenda om zijn politieke loopbaan te hervatten was in de United National Independence Party (UNIP). die hij tot januari 1992 had geleid (zie pag. 51/3-'93), niet erg enthousiast ontvangen.

(Vor.ber.pag. 203/1 e.v.-1994)

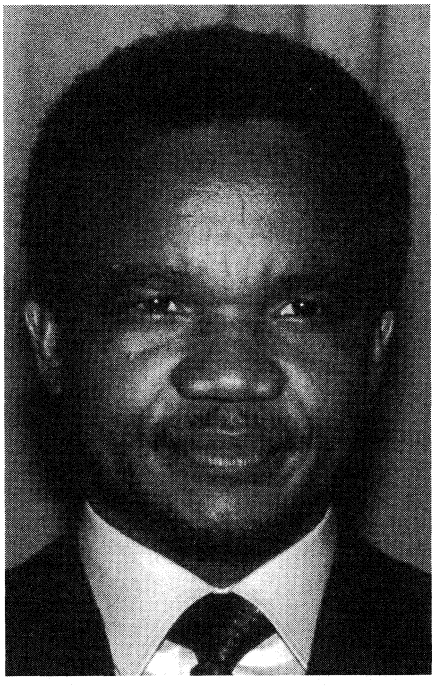

President Frederick Chiluba van Zambia.

EGYPTE

ADVOCAAT STERFT IN CEL. PROTESTEN EN ARRESTATIES

Eind april 1994 stierf de vooraanstaande advocaat Abdel Harith Madani, die islainitische militanten had verdedigd bij een aantal processen voor militaire rechtbanken, kort nadat hij door de politie was opgepakt voor ondervraging.

Madani's dood kwam op 5 mei aan het licht, toen zijn lichaam in een verzegelde doodskist aan zijn familie werd teruggegeven voor begrafenis. Dc politie beweerde dat Madani was gestorven aan een astma-aanval. De Egyptische orde van advocaten (waarin de verboden, maar betrekkelijk gematigde Moslim Broederschau een overheersende rol speelde) en mensenrechtengroepen wezen deze weergave van de hand en beschuldigden de politie ervan Madani dood gemarteld te hebben

Op 17 mei namen ongeveer 6.000 advocaten deel aan een demonstratie in Cairo uit protest tegen Madani's dood. Ze eisten een onafhankelijk onderzoek en de vrijlating van alle gevangen advocaten. De demonstratie werd inet geweld uiteengejaagd door de politie die omstreeks 40 betogers. merendeels advocaten. arresteerde. Acht andere advocaten werden daarna thuis gearresteercl. onder wie drie leden van de orde.

Regeringsgezinde kranten schreven dat Madani zeer nauwe banden had inet militante islamieten. Ook beweerden zij dat de orde van advocaten het geval-Madani wilde gebruiken om de aandacht af te leiden van een parlementair onderzoek naar haar financiële zaken.

Aanhoudend protest van advocaten. Nieuwe arrestaties

Op 14 juni werden nog vijf advocaten opgepakt voor ondervraging krachtens de bepalingen van de noodtoestand, in verband met een gewelddadige betoging van advocaten in Cairo op 17 mei.

Onmiddellijk na de betoging waren minstens 37 advocaten gearrestccrd, onder wie 's lands beroemdste verdediger van islamitische extremisten Muntasir al-Zayat. Deze arrestaties werden allerwegen beschouwd als onderdeel van een hard optreden van de regering tegen de Moslim Broederschap.

Op 18 juni maakte Mohammed Abd al-Aziz, hoofd van de afdeling-Cairo van de orde van advocaten, bekend dat hij in hongerstaking ging ,,totde dood erop volgt" om zijn eis kracht bij te zetten dat de gevangen advocaten werden vrijgelaten en er een officieel onderzoek werd ingesteld naar Madani's dood. Binnen een week hadden 33 andere advocaten zich bij de hongerstaking van Aziz aangesloten.

Op 28 juni berichtte het officiële persbureau *MENA* dat Abd al-Aziz de hongerstaking had beëindigd nadat het openbaar ministerie ermee had ingestemd alle advocaten die sedert 17 mei gevangen werden gehouden; vrij te laten. In een kort daarna uitgezonden bericht maakte *MENA* echter bekend dat Zayat nog twee weken zou worden vastgehouden voor ondervraging over zijn vermeende lidmaatschap van ,,een extremistische religieuze groepering".

Andere arrestaties

De veiligheidstroepen maakten bekend dat medio mei bijna 100 vermeende islamitische militanten waren gearresteerd en de *Middle East International* van 27 mei stelde dat er ,,overvloedig bewijs (was)dat de operationele kracht van extremistische groeperingen ... bijna is uitgeput". In mei pleegden radicale islamieten geen grote aanslagen buiten de Asyut-regio.

ALGEMEEN CONGRES NATIONALE DIALOOG

Op 23 juni hield het Algemeen Congres van de Nationale Dialoog in Cairo zijn eerste procedurele zitting. Deze ,,nationale dialoog" tussen politieke partijen, vakbonden en andere organisaties over politieke, economische en sociale kwesties was voor het eerst formeel door president Hosni Mubarak voorgesteld in oktober 1993 (zie pag. 66/3 en 431/1/2-'94). De opening van de dialoog was echter verscheidene keren uitgesteld aangezien de partijen en groepen nog beraadslaagden over de agenda van de conferentie.

Tot de op de conferentie vertegenwoordigde partijen behoorden de regerende Nationaal Democratische Partij en drie oppositiepartijen t.w. de Socialistische Arbeiderspartij, de Nationale Progressieve Eenheidspartij en de Liberaal-Socialistische Partij. De Nieuwe Wafd Partij en de Nasseristische Arabische Democratische Partij boycotten het congres omdat politieke en grondwettelijke hervormingen niet mochten fungeren als onderwerpen van de dialoog.

Het Algemene Congres van de Nationale Dialoog hield zijn slotzitting in Cairo op 7 juli.

BINNENLANDSE VEILIGHEID. DOODVONNISSEN VOLTROKKEN. MENSENRECHTEN

Op 3 mei werd het doodvonnis voltrokken aan vijf leden van de islamitische groepering Voorhoede van de Verove-

ring of Nieuwe Jihad (Tala'i al-Fath) die schuldig waren bevonden aan de moordaanslag op premier Atef Sidki in november 1993 (zie pag. 67/3 e.v.-'94). Vier andere leden waren bij verstek ter dood veroordeeld.

Doodvonnissen in zaak-Alfi

Op 16 juli werden vijf leden van dezelfde groepering door een militaire rechtbank ter dood veroordeeld nadat zij schuldig waren bevonden aan poging tot moord op generaal Hussein Mohammed al-Alfi, de minister van binnenlandse zaken, in augustus 1993 (zie pag. 65/1/2-'94).

Het persbureau *AFP* meldde op 16 juli dat militair rechtbanken 55 doodvonnissen hadden uitgesproken sinds 1992. waarvan er 39 waren voltrokken. *AFP* meldde op 23 juli dat 407 mensen om het leven waren gekomen bij de islamitische golf van geweld die in maart 1992 was begonnen. Onder de doden waren 142 politieagenten en 158 vermeende extremisten.

Op 22 augustus werden het doodvonnis voltrokken aan de vijf personen die schuldig waren bevonden aan de moordaanslag op minister Al-Alfi.

Islamitische aanslagen op toeristen

Een Spaanse jongen werd gedood en zijn ouders raakten gewond toen een toeristenbus op 26 augustus werd aangevallen in de buurt van de stad Naga Hammadi in Opper-Egypte. De islamitische groepering Gamaat Islamiya eiste de verantwoordelijkheid voor de aanslag op. Het was het eerste ernstige incident waarbij buitenlandse toeristen betrokken waren sinds de aanslag van Gamaat Islamiya op een cruiseschip op de Nijl, begin maart (ziepag. 431/3-'94).

Vijf verdachte islamitische activisten en een politieagent kwamen op 27 augustus om het leven bij een gevecht in Sohag. in zuidelijk Egypte. toen de politie daar ern islamitische schuilwlaats binnenviel.

De Gamaat Islamiya voerde op 27 september een aanslag uit in de badplaats Hurghada aan de Rode Zee, waarbij één Duitse toerist en twee Egyptenaren werden gedood.

De aanslag in Hurghada wekte de vrees dat de Gamaat Islamiya een ,,nieuw front" had geopend: de Egyptische badplaatsen aan de Rode Zee. Drie dagen eerder had de minister van toerisme. Mamdouh Belagui. nog bemoedigende cijfers over het aantal bezoekende toeristen verstrekt.
In de dagen na de aanslag arresteerden veiligheidstroepen meer dan 30 verdachte islamitische extremisten in en rond Hurghada.

Gewapende mannen overvielen op 17 september een konvooi van VN-hulpverleners in Zuid-Egypte. Daarbij werden vier politiefunctionarissen die het konvooi begeleidden rn een Egyptische medewerker gedood.

Opschorting decreet over hijab op scholen

Op 23 augustus gelastte het Hoge Administratieve Hof de opschorting van een ministeriële opdracht welke meisjes verbood de hijab (islamitische hoofddoek) op school te dragen zonder schriftelijke toestemming van hun ouders.

Het Hof bepaalde dat minister Hussein Kamil Baha al-Din van onderwijs, die de opdracht i s mei had gegeven. zijn boekje te buiten was gegaan bij zijn pogingen de openbare vrijheid te reguleren.

Egyptische kranten meldden op 16 september dat minister Al-Din het decreet had ingetrokken.

Rapport Amnesty International

De mensenrechtenorganisatie Amnesty International publiceerde op 20 september een rapport dat uiterst kritisch was over Egyptes reputatie op het gebied van de mensenrechten.

In het rapport werd beweerd dat de dood van zeker 16 mensen in politiehechtenis gedurende de jongste 18 maanden mogelijk het gevolg van martelingen was geweest. Het rapport veroordeelde de executie van burgers ..na uiterst oneerlijke militaire processen" die ,,op verontrustende schaal" plaatsvonden, aldus Amnesty.

NIEUWE MINISTER

Op 3 augustus werd Ahmed Gueily, tot dan gouverneur van Ismailiya. benoemd tot minister van bevoorrading en binnenlandse handel. Hij volgde Mohammed Galal Abdel-Dahab op, die in februari om gezondheidsredenen was af getreden.

BETREKKINGEX BIET IRAN

Het semi-officiële dagblad *Al-Ahram* berichtte op 21 juli dat minister van buitenlandse zaken Amr Mohammed Moussa had gezegd dat Egypte en Iran de diplomatieke contacten zouden moeten hervatten ,,voor het welzijn van de moslimwereld". Volgens het bericht had Moussa tegen een groep islamitische geestelijken gezegd dat hij en de Iraanse minister van buitenlandse zaken Ali Akbar Velayati waren ,,overeengekomen de bladzijde van het verleden om te slaan".

Iran had de diplomatieke banden met Egypte in april 1979 verbroken nadat Egypte een vredesverdrag met Israël had getekend en de afgezette sjah van Iran een toevluchtsoord had geboden.

(Vor.ber.pag. 431/1 e.v.-1994)

IRAK

KOEMEESSE GEVANGENEN VRIJGELATEN

Volgens een officieel Roemeens bericht op 11 april 1994 hadden vier Roemenen die waren veroordeeld wegens het illegaal binnenkomen van Irak in 1992, gratie gekregen. (Zie pag. 872/3-93 en 361/3-'94 voor de vrijlating van andere Westerse gevangenen.)

BETREKKINGEN MET LIBANON

Op 18 april verbrak Libanon de diplomatieke betrekkingen met Irak nadat Irak had geweigerd de onschendbaarheid op te heffen van twee diplomaten die naar verluidt betrokken waren bij de moord op de Iraakse dissident sjeik Taleb al-Suhail in Beiroet op 13 april. Beide diplomaten waren gearresteerd in verband met de moord.

ONGELUK MET AMERIKAANSE HELIKOPTER

De Amerikaanse president Bill Clinton gelastte een onmiddellijk onderzoek naar een ongeluk op 14 april. Twee VN-helikopters met aan boord 22 hoge VN-militairen en vier Koerdische leiders werden toen per ongeluk neergehaald doo Amerikaanse gevechtsvliegtuigen. Het ongeluk gebeurde in de buurt van Arqah, ongeveer 56 km ten noordwesten van Irbil in het noorden van Irak. De helikopters brachten de nieuwe Amerikaanse commandant van de VN-troepen. kolonel Richter Melhurn. en verscheidene Britse, Franse en Turkse collega's van het VN-hoofdkwartier in Zakho naar een vergadering met Koerdische leiders in Salahuddin.

Het ongeluk gebeurde bij klaarlichte dag. De twee Amerikaanse F-15's. die bezig waren met een normale patrouillevlucht in de verboden vliegzone ten noorden van de 36ste breedtegraad. zagen de VS-helikopters (Amerikaanse UH-60 Blackhawks) aan voor Iraakse Mi-24 Hind-helikopters (van Sowjet-makelij). Zowel de helikopters als de gevechtsvliegtuigen hadden kennelijk in direct contact gestaan met een AWACS-verkenningsvliegtuig dat toezicht hield op de operatie.

Voorlopige bevindingen suggereerden dat het ongeluk wellicht veroorzaakt was door de verwarrende gelijkenis in uiterlijk en functie van de Blackhawk en de Mi-24 Hind. Vooralsnog was er geen verklaring voor het raadsel waarom de F-15-piloten, zoals te doen gebruikelijk, geen contact hadden gezocht met de elektronische IFF-apparatuur („Identify, Friend or Foe". ..Maak u bekend. vriend of vijand") van de Blackhawk. Sommige berichten gaven aan dat het ongeluk te wijten was aan de geldende gevechtsregels in de verboden vliegzone. Volgens deze regels hoefden Amerikaanse piloten geen toestemming te vragen aan commandanten op de grond alvorens doelen aan te vallen die zij met eigen ogen als vijandelijke doelen hadden geidentificeerd.

Op 19 april maakte de Amerikaanse minister van defensie William Pery bekend dat hij opdracht had gegeven tot een herziening van de gevechtsregels in Irak en dat hij de identificatieprocedures voor langzaam bewegende en kwetsbare doelen had aangescherpt.

Pentagon-rapport over helikopterongeluk

Een rapport van het Amerikaanse ministerie van defensie (het Pentagon). dat op 13 juli werd vrijgegeven, achtte de piloten van twee Amerikaanse F-15 gevechtsvliegtuigen, de vluchtleiders aan boord van een AWACS-verkenningsvliegtuig en de commandanten van de geallieerde strijdmacht in Noord-Irak schuldig aan het neerschieten van twee Amerikaanse Blackhawk helikopters boven Arqah in april (zie hierboven).

Het rapport bevestigde een reeks elementaire vergissingen en fouten. zoals het gebrek aan ervaring van de AWACS-commandant: het feit dat zijn bemanning naliet de F-15 piloten te informeren over bevriende vliegtuigen in de nabijheid; en het feit dat de piloten van de F-15's de identiteit van hun doelen niet correct hadden kunnen vaststellen. Het rapport onthulde ook dat. terwijl de AWACS-vluchtleiders vriendschappelijke signalen ontvingen van de Blackhawks, een communicatiestoring verhinderde dat die signalen werden doorgestuurd naar de F-15 piloten, die uiteindelijk de Amerikaanse helikopters ten onrechte identificeerden als Iraakse Kind-helikopters van Russische makelij.

GESPREKKEN OVER VN-WAPENINSPECTIES. VN-SANCTIES VERLENGD. ANDERE VN-ACTIES (APRIL-JUNI1994)

Het hoofd van de Speciale VN-Commissie voor Irak, Rolf Ekeus. voerde van 24-26 april in Bagdad in de bewoordingcn van het officiële Iraakse persbureau *INA* ..technische besprekingen" met belangrijke Iraakse ministers en defensiefunctionarissen. Volgens een op 26 april uitgegeven gezamenlijke verklaring werden de gesprekken gekenmerkt door ..tastbare vooruitgang" ten opzichte van de laatste ronde van besprekingen op hoog niveau tussen de twee partijen welke medio maart in New York plaats vond (zie pag. 361/3-'94).

Ekeus zei naderhand op een persconferentie in Bagdad aat hoewel de gesprekken „constructief" waren geweest. het aan de VN-Veiligheidsraad was om een tijdscheina vast te stellen voor de opheffing van de sancties wanneer het controleprogramma eenmaal op gang was. In maart was de Iraakse regering met een nieuwe campagne begonnen om het internationale embargo te beeindigen. omdat zij naar eigen zeggen volledig voldaan had aan alle VN-resoluties betreffende de wapenstilstand in de Golf (zie pag. 36113-'94).

Op 19 april kwamen twee teams met VN-experts op het gebied van ballistische en chemische wapens aan in Bagdad. Zij voegden zich bij twee andere teams van wapeninspecteurs die op 30 maart en 11 april waren gearriveerd.

VN-Compensatiecommissie

De in Genève gevestigde Compensatiecommissie van de VN had naar verluidt eind april geadviseerd schadevergoedingen toe te kennen ter waarde van $3 mln aan 1.100 eisers die waren getroffen door de Golfcrisis. Het advies zou naar verwachting in mei formeel worden goedgekeurd door het bestuur van de Commissie.

Op 4 maart had de Veiligheidsraad van de VN resolutie 889 aangenomen, die voorzag in schadevergoedingen aan sommige Iraakse staatsburgers die van Koeweit naar Irak hadden moeten verhuizen als gevolg van de demarcatie van de internationale grens tussen de twee landen (zie pag. 145/1-'94 voor vaststellingvan de Koeweitse verliezen).

Bezoek van VN-raketinspectieteam

Op 8 mei arriveerde een raketinspectieteam van de VN in Irak om een laatste onderzoek uit te voeren voor de start van een langdurig wapencontroleprogramma dat Irak in november 1993 had geaccepteerd (zie pag. 359/2-'94).

VN-sancties verlengd

Op 17 mei besloot de Veiligheidsraad van de VN de sancties tegen Irak met nog eens twee maanden te verlengen. Sommige Amerikaanse functionarissen lieten doorschemeren dat het „onrealistisch" was het embargo in 1994 op te heffen.

Het besluit werd genomen ondanks een nieuw diplomatiek offensief van de Iraakse regering, waarin zij bijzondere nadruk legde op haar naleving van de bestandsresoluties inzake de Golfoorlog. Op 11 mei was vice-premier Tariq Aziz begonnen aan 10 dagen van besprekingen met ambassadeurs van de VN-Veiligheidsraad om gedaan te krijgen dat de sancties werden opgeheven. Aziz zou gestuit zijn op hardnekkig verzet van Groot-Brittannië en de VS. die beklemtoonden dat iedere versoepeling van de sancties afhankelijk u-as van de beëindiging van de Iraakse onderdrukking van de Koerdische en sjiitische minderheden. Op 29 mei had Rolf Ekeus, het hoofd van de speciale VN-commissie voor Irak. in de Jordaanse hoofdstad Amman herhaald dat het besluit om de sancties op te heffen was voorbehouden aan de VN-Veiligheidsraad, ongeacht de vooruitgang die werd geboekt bij de vernietiging van Iraakse wapens (zie hierboven)

Ondertussen wezen de VS Adnan Malik. een hoge Iraakse afgezant in Washington, het land uit. Hij werd ervan beschuldigd te lobbyen bij leden van het Congres om de sancties tegen Irak te beeindigen. Het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken zei dat Maliks optreden onverenigbaar was met zijn positie, die hem slechts machtigde tot het verlenen van consulaire diensten.

Eerste uitkering door VN-Compensatiecommissie

Op 26 mei ging het bestuur van de in Genève gevestigde VN-Compensatiecommissie akkoord met de eerste schadevergoeding van $ 2,7 mln voor slachtoffers van de Golfoorlog.

Het geld was bestemd voor 670 gezinnen of personen in 16 landen die schadevergoeding hadden gevraagd voor persoonlijke verwondingen of voor de dood van nauwe verwanten. Het besluit volgde op een aanbeveling van de Compensatiecoinmissie in april (zie hierboven).

De secretaris van de commissie, Carlos Alzamora, zei dat het geld kwam uit bevroren Iraakse tegoeden in het buitenland en uit vrijwillige bijdragen van donorlanden. u-aaronder Saoedi-Arabië en de VS. Hij waarschuwde echter dat voor volgende schadevergoedingen later dat jaar ..ongeveer $150 mlnnodig (was), die het compensatiefonds momenteel niet bezit".

Vernietiging chemische wapens voltooid. VN betaalt schadevergoedingen

Chemische-wapenexperts van de VN maakten op 14 juni in Bagdad bekend dat het programma voor de vernietiging van Iraks chemische wapens was voltooid. Aan de operatie, die was uitge-

voerd conform resolutie 687 (1991) van de VN-Veiligheidsraad (zie pag. 407/3 e.v.-'91), hadden ongeveer 100 wapenexperts uit 23 landen meegedaan. Zij vernietigden meer dan 480.000 liter stoffen voor chemische oorlogsvoering en meer dan 28.000 stuks chemische munitie,

Respectievelijk op 10 en 13 juni arriveerden twee VN-raketinspectieteams in Bagdad om de laatste details te bespreken van een langdurig wapencontroleprogramma waarmee Irak in november 1993 akkoord was gegaan (zie pag. 359/2 e.v.-'91).

De betaling van de eerste serie schadevergoedingen aan slachtoffers van de Golfoorlog (zie hierboven) werd op 8 juni goedgekeurd door de VN-Compensatiecommissie.

Op 29 juni diende Koeweit bij deze VN-commissie schadeclaims in tot een bedrag van $ 94,8 mrd voor de Iraakse invasie en bezetting.

ONTSLAG PREMIER. KABINETSWIJZIGING. ECONOMISCHE MAATREGELEN

Op 29 mei nam president Saddam Hoessein zelf de functie op zich van premier. Tot vice-premiers naast Tariq Aziz benoemde hij Taha Yassin Ramadan. een voormalig vice-president, en Mohammad Hamzah al Zubaydi. een lid van de Revolutionaire Commandoraad (RCC).

Aftredend premier Ahmad Husayn Khudayyir, die sedert september 1993 in functie was geweest (zie pag. 871/3-'93), behield de portefeuille van financien. De enige andere wijziging was de benoeming van Karim Hasan Rida tot opvolger van Bashir Alwan Hammadi als minister van landbouw.

President Saddam Hoessein van Irak (r.) begroet de vice-voorzitter van de Revolutionaire Commandoraad (RCC), Izzat Ibrahim.

In het RCC-decreet dat de benoeiningen wereldkundig maakte. heette het dat het „onrechtvaardige (VN-) embargo en de noodzaak voor speciale inspanningen inzake economische kwesties om de levensstandaard van de mensen te beschermen" tot deze wijzigingen noopten. Volgens berichten had de regering te kampen met de ergste economische crisis sedert de Golfoorlog. Vooral Khudayyir zou de schuld hebben gekregen voor de rampzalige val van de Iraakse dinar, die op 28 mei een absoluut dieptepunt bereikte met een wisselkoers van 510 dinar = $ 1. (De officiële koers blcef'staan op $ 1 = 0,3 dinar.)

Het ontslag van Hammadi zou ook verband houden met de verslechterende voedselsituatie. die in een geineenschappelijk rapport van de Organisatie voor Voedsel en Landbouw (FAO)en het Wereldvoedselprogramma (WFP) van medio mei „bijna hongersnood" werd genoemd.

Economische maatregelen aangescherpt

In juni werden draconische maatregelen doorgevoerd om de steeds erger wordende economische crisis van Irak te bestrijden.

Een op 4 juni door de RCC uitgegeven decreet beval de amputatie van handen in geval van diefstal en gaf lokale afdelingen van de regerende Baath-partij buitenge one volmachten om handelaren die de prijsrichtlijnen van de regering overtraden. in het gevang te zetten.
Op 22 juni deed de regering een nieuwe stap om de uitputting van de deviezenreserves en de verdere val van de dinar te voorkomen. toen zij een nieuwe lijst van verboden importproclukten. waaronder verschillende voedingsmiddelen. openbaar maakte. Dit was de tweede keer dat zo'n lijst werd gepubliceerd (zie pag. 207/2/3-'93 voor lijst van verboden luxe produkten uit oktober 1992 die een maand later werd uitgebreid). Eind mei had de regering de illegale handel hard aangepakt en waren verscheidene mensen gearresteerd.

Op 13 juni breidde de regering haar anti-corruptiecampagne uit tot oud-ministers en militairen door hen te verbieden zich bezig te houden met zaken en handel. De hardheid van deze maatregelen werd gedeeltelijk afgezwakt door de op 12 juni bekendgemaakte loonstijgingen voor ambtenaren en leden van de strijdkrachten.

Handel met Turkije gedeeltelijk hervat

Op 8 juni bevestigden Iraakse en Turkse functionarissen dat de handel van Irak met Turkije gedeeltelijk was hervat. Het ging onder meer om de verkoop van ongeveer 36 mln vaten Iraakse olie die nog vóór de Golfoorlog van 1991 in een Turkse pijpleiding waren opgeslagen. Tijdens de laatste gespreksronde, die in april was begonnen, had Turkije voorgesteld de opbrengst van de verkoop van Iraakse olie te gebruiken als betaling aan Turkse crediteuren en als middel voor de levering van humanitaire goederen aan Irak.

In een reactie op de bekendmaking zei een Amerikaanse functionaris dat het akkoord een eenmalige zaak was en geen versoepeling van de VN-sancties tegen Irak aankondigde.

VERDERE BESPREKINGEN OVER VN-WAPEXINSPECTIE. DISCUSSIE OVER OPHEFFING HANDELSSANCTIES. ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN (JULI-SEPTEMBER 1994)

De hoop op een spoedig einde van de VN-sancties vervloog toen het hoofd van de speciale VN-commissie voor Irak. Rolf Ekeus, aangaf dat het wapeninspectiesysteem dat door Irak in november 1993 was aanvaard (zie pag. 359/2-'94), waarschijnlijk niet gereed zou zijn in september 1994, zoals gehoopt was. Ekeus, die sprak na overleg met hoge Iraakse functionarissen in Bagdad van 4-6 juli. gaf geen reden voor het uitstel.

Op 18 juli stemde de VN-Veiligheidsraad. tijdens de gebruikelijke evaluatie die telkens na 60 dagen plaatsvond, voor voortzetting van de sancties. ondanks een nieuw diplomatiek initiatief dat vice-premier Tariq Aziz op 12 juli in New York was begonnen.

Berichten uit eind juli suggereerden een verharding van de meningsverschillen onder de leden van de VN-Veiligheidsraad over verlenging van het handelsembargo tegen Irak.

Op 20 juli beu-eerde de Iraakse minister van buitenlandse zaken, Muhammad Said Kazim al-Sahhaf, in een verklaring voor het Iraakse persbureau *INA* dat de Verenigde Staten alleen stonden tegenover de andere permanente en niet-permanente leden van de VS-Veiligl-ieidsraad. die voor opheffing van de sancties maren. Gelijktijdig duidden U7esterse berichten eveneens op een breder wordende kloof tussen enerzijds de VS en anderzijds China. Frankrijk en Rusland. die hun campagne hadden hervat voor een erkenning van het feit dat Irak had voldaan aan de VN-resoluties over de Golfoorlog (zie pag. 361/2-'94).

Rapport van hulporganisatie over effecten van VN-sancties

Dat de voortgezette VN-sancties negatieve gevolgen voor de gezondheid had-

den, werd onderstreept in een rapport van de hulporganisatie Medica1 Aid for Iraq, dat op 13 juli verscheen.

De hulporganisatie rapporteerde dat medische goederen, die niet onder de sancties zouden moeten vallen. op het ogenblik veel schaarser waren dan meteen na de Golfoorlog en dat er onder kinderen een alarmerende toename was van het aantal gevallen van kwashiorkor, Engelse ziekte, ondervoeding. en leukemie, en dat het sterftecijfer onder slachtoffers van jeugdkanker was verdubbeld.

Alcoholverbod ingevoerd

In een decreet van de Revolutionaire Commandoraad (RCC) van 7 juli werd het gebruik van alcohol in clubs, hotels en restaurants verboden en werd de sluiting bevolen van alle bars en discotheken. De officiële media juichten het besluit toe omdat het in overeenstemming was met ,,Arabische en islamitische waarden".

In een andere poging om de Arabische buren van Irak gunstig te stemmen, bood president Saddam Hoessein op 17 juli ..vrede en veiligheid" voor alle Arabische staten aan. inclusief die welke zich tegenover Irak hadden ..misdragen" tijdens de Golfoorlog (verondersteld werd dat hiermee werd gedoeld op Egypte, Koeweit, Saoedi-Arabië en Syrië).

Ontslag voor minister van planning

Samal Majid Faraj werd op 4 augustus ontslagen als minister van planning en benoemd tot staatsminister zonder portefeuille.

Faraj, een Koerd. zou volgens het in Cyprus uitgegeven weekblad *Middle* East *Economic* Survey van zijn functie zijn ontheven nadat zijn departement een stijging van de inflatie met 24.000 procent had gemeld. In mei had president Saddam Hoessein een omvangrijke reorganisatie van het kabinet gelast als reactie op de verslechterende economische situatie (zie hierboven). Volgens berichten in juni had Hoessein echter gezegd dat de stijging van de inflatie slechts .,tijdelijk en kunstmatig" was.

UNIKOM-waarnemer gedood

De Observatiemissie van de VN in Irak en Koeweit (UNIKOM) protesteerde krachtig bij Irak naar aanleiding van de dood van een van haar Bengalese waarnemers op 12 augustus.

Het incident. het eerste waarbij een UNIKOM-waarnemer gedood werd sinds de missie van start ging in april 1991 (zie pag. 408/1-'91), vond plaats toen het vuur werd geopend op drie Bengalese soldaten die patrouilleerden in de gedemilitariseerde zone aan de Iraakse kant van de grens op de autoweg van Safwan naar Bagdad.

Hoewel UNIKOM Irak niet openlijk beschuldigde, veroordeelde de Iraakse regering het incident al snel, waarbij zij bekendmaakte dat zij onmiddellijk een onderzoek zou gelasten. Deze kennelijk verzoenende reactie werd door waarnemers beschouwd als een aanwijzing voor de toenemende vastberlotenheid van het regime om steun te winnen voor een beëindiging van de VN-sancties.

Voortzetting diplomatieke campagne voor opheffing sancties

Met een serie bezoeken aan China, Egypte, Jordanie, Marokko en Pakistan waaraan veel publiciteit werd gegeven, hernieuwden functionarissen van het ministerie van buitenlandse zaken in augustus het diplomatieke initiatief van de regering om een eind te maken aan het VN-handelsembargo

Op *23* augustus spraken Jordanie en Turkije zich gezamenlijk uit voor versoepeling van de VN-sancties. De Amerikaanse president Bill Clinton riep het Congres begin augustus echter op tot handhaving van de sancties: hij zei dat Irak nog altijd een bedreiging vormde voor de internationale gemeenschap.

Het diplomatieke initiatief tot opheffing van de sancties leidde begin september tot overleg in New York op hoog niveau tussen de Iraakse vice-premier Tariq Aziz en leden van de VN-Veiligheidsraad, maar er werd geen vooruitgang geboekt.

In een korte verklaring voor de pers na de gebruikelijke evaluatie na 60 dagen van de sancties op 14 september stelde de VN-Veiligheidsraad dat er niets was gebeurd om een wijziging in het sanctieregime tegen Irak te rechtvaardigen. Berichten wezen er echter op dat opnieuw diepe meningsverschillen aan de dag waren getreden tussen de vijf permanente leden van de Veiligheidsraad. De VS spraken hun veto uit over een voorstel van Frankrijk en Rusland om een tijdslimiet vast te stellen voor het internationale handelsembargo.

Speculaties over groeiende meningsverschillen tussen leden van de Veiligheidsraad over het sanctievraagstuk kwamen op 27 september weer op gang na een bijeenkomst in New York tussen Aziz en de Franse minister van buitenlandse zaken, Alain Juppé. Dit betrof het eerste contact op hoog niveau tussen Irak en een van de landen van de Westerse coalitie die in de Golfoorlog van januari 1991 tegen Irak streed. Eerder had Aziz afzonderlijke besprekingen gevoerd met VN-vertegenwoordigers van Groot-Brittannie op 12 september en van Frankrijk en Rusland op 20 september.

Gesprekken over verkoop van olie uit Turkse pijpleiding

Op 1 september begonnen in Ankara gesprekken tussen Iraakse en Turkse functionarissen over de verkoop van meer dan 30 inln vaten Iraakse olie die nog voor de Golfoorlog in een Turkse pijpleiding was opgeslagen. De gesprekken kwamen op gang toen geruchten de ronde deden over omvangrijke overtredingen van de sanctiebepalingen door Turkije, dat bewust heimelijke handelscontacten met Irak zou hebben genegeerd in de hoop dat de Turkse economie zo uit de recessie zou geraken. Sinds begin september zouden Turkse vrachtwagens dagelijks de grens met Noord-Irak zijn gepasseerd met voedselleveranties voor de Iraakse Koerden op de heenweg en dieselolie als retourlading.

Handelsprotocol met Rusland getekend

Een functionaris van het Russische ministerie van buitenlandse zaken zei op 12 september dat een ,,hervatting van de handel met Irak, of het beginnen met de bouw van faciliteiten daar, volledig uitgesloten" was totdat de sancties waren opgeheven. Deze verklaring volgde op de ondertekening van een bilateraal handelsprotocol in Moskou op 9 september.

Het jongste akkoord - het eerste dat door beide partijen werd bevestigd na de ontkenning van een soortgelijk akkoord dat in augustus 1993 zou zijn gesloten (zie pag. 872/3-'93) - volgde op vierdaagse besprekingen in Moskou die ten doel hadden praktische maatregelen af te spreken om de samenwerking te hernieuwen. Na afloop zei de Russische minister van buitenlandse economische betrekkingen. Oleg Dawidow, dat de versoepeling van de VN-sancties tegen Irak ,.een hogere plaats op de internationale agenda" moest krijgen en hij voegde daaraan toe dat ,,Irak volgens de beschikbare informatie zijn verplichtingen nakomt". Volgens latere berichten had een consortium van Russische oliemaatschappijen met Irak een afspraak gemaakt om olie-exploratieprojecten te hervatten zodra de sancties zouden zijn opgeheven.

Voedselrantsoenen verlaagd

,,Onrechtvaardige sancties" en ,,de schaarste aan graanprodukten" werden door de regering aangevoerd als redenen voor haar besluit van 25 september om de voedselrantsoenen te verlagen. Dit

besluit leidde tot paniekaankopen en verdubbeling van de meeste voedselprijzen. VN-functionarissen waarschuwden dat de beperkingen de dagelijkse portie calorieën en proteïne per persoon met zeker de helft zouden reduceren.

ONTWIKKELINGEN IN KOERDISTAN. STRIJD TUSSEN KOERDEN ONDERLING. VREDESAKKOORD. NIEUWE GEVECHTEN

In de periode april-augustus 1994 werden betreffende Iraaks Koerdistan de volgende ontwikkelingen gemeld

Buitenlanders vermoord

De VN uitten op 6 april hun bezorgdheid over het stijgende aantal aanslagen op buitenlanders in het noorden van Irak en waarschuwden dat dit gevolgen kon hebben voor de operaties in het gebied.

De verklaring kwam na de moord op 3 april op Lissy Schmidt, een Duitse verslaggever van het persbureau *AFP* en naar verluidt de enige buitenlandse journalist die permanent in Iraaks Koerdistan verbleef. Zij werd in een hinderlaag gelokt en doodgeschoten door onbekenden tussen Sulaimaniya en Penjwin in de buurt van de Iraanse grens. Op 27 maart werden negen VN-soldaten ernstig gewond tijdens een soortgelijke gebeurtenis in het noorden van Irak. Op 5 april werden nog twee VN-soldaten in dat gebied aangevallen. Volgens berichten. waarin Koerdische oppositiegroeperingen werden aangehaald, waren de aanslagen het werk van regeringsagenten.

Op 12 april werd bericht dat twee mannen die in Sulaimaniya waren gearresteerd. hadden bekend $ 1.000 ontvangen te hebben van de Iraakse geheime dienst (Makhabarat) voor de moord op Schmidt en de aanslag op twee VN-soldaten. Begin april hadden de VS de Iraakse regering ervan beschuldigd beloningen tot $ 10.000 uit te loven voor iedereen die VN-hulpverleners in Noord-Irak vermoordde.

Volgens berichten waarin Koerdische oppositiepartijen werden aangehaald, had de regering ook de moord in begin april georganiseerd op twee prominente Iraakse zakenlieden die banden hadden met Westerse bedrijven.

Strijd tussen Koerden onderling

Naar schatting 300 mensen kwamen begin mei om het leven bij felle gevechten tussen aanhangers van de Patriottische Unie van Koerdistan (PUK) en de Koerdische Democratische Partij (KDP) in de autonome enclave in het noorden van het land.

De strijd, waarvan de aanleiding kennelijk een ruzie over land was, verdeelde het gebied in twee zones. waarvan het oosten werd beheerst door de PCK stond en het w-esten door de KDP. Volgens waarnemers was de sluimerende machtsstrijd tussen de twee partijen verscherpt door de verslechterende politieke en economische situatie en de precaire veiligheidstoestand. De gevechten waren de laatste in een recente golf van geweld tussen rivaliserende Koerdische facties (zie pag. 362/1-'94).

Tot de getroffen plaatsen (ten noorden en oosten van Kirkuk) behoorden onder meer de steden Ranya en Qala Diza. vanwaar de strijd zich uitbreidde tot Shaqlawa, en de omgeving van Halabja aan de Iraanse grens. De regionale hoofdstad Arbil en de steden Salahuddin, Sulaimaniya en Koy Sinjaq raakten ook verwikkeld in de gevechten.

Tot twee keer toe wist de oppositiepartij, het Iraaks Nationaal Congres (INC), op 8 en 20 mei een staakt-het-vuren tot stand te brengen. maar de gevechtspauzes hielden geen stand. Op 31 mei brak PUK-leider Jalal Talabani een reis in het buitenland af om vredesbesprekingen te voeren met KDP-leider Masoud Barzani. nadat hun facties het niet eens hadden kunnen worden over een nieuw staakt-het-vuren.

Vredesakkoord tussen PUK en KPD

Begin juli zouden de rivaliserende strijdkrachten van de PUK en de KPD het naar verluidt eens zijn geworden over een vredesakkoord dat een eind moest maken aan een conflict waarbij sedert het begin van de strijd in mei minstens 600 mensen om het leven waren gekomen (zie hierboven).

Op 5 juni kwamen PUK-leider Jalal Talabani en zijn KPD-collega Masoud Barzani op initiatief van het Iraaks Xationaal Congres (INC) bijeen in Arbil, de hoofdstad van de Koerdische autonome regio. Het was voor het eerst sedert het uitbreken van de strijd dat zij elkaar ontmoetten. Vòòr de gesprekken trokken duizenden Koerdische guerrillastrijders zich op hun oorspronkelijke posities terug en kwamen de militaire commandanten op 3 juni in Shaqlawa een staakt-het-vuren overeen. Talabani en Barzani spraken op 13 juni opnieuw met elkaar in de Turkse grensstad Silopi als gast van de Turkse regering.

Het akkoord om de vijandelijkheden te beëindigen kon echter niet voorkomen dat het op 13 juni tijdens een begrafenis in Sulaymaniyah tot een schietpartij kwam tussen aanhangers van de KDP en de PUK. waarbij 12 mensen om het leven kwamen en ten minste 40 anderen gewond werden.

Op 1 juni beschuldigde de mensenrechtenorganisatie Amnesty International de KDP en de PUK van het martelen van burgers en van de standrechtelijke executie van 50 gevangenen elk in mei.

VN dreigen troepen uit Noord-Irak terug te trekken

Op een bijeenkomst van donorlanden in Genève op 17 juni waarschuwde het VN-departement van humanitaire zaken dat het eind mei zijn hulpverleners uit noordelijk Irak zou terugtrekken, tenzij er onmiddellijk hulp toegezegd zou worden voor zijn humanitaire programma's in het gebied.

Volgens het departement was er tot eind maart 1993 minstens $ 114 mln nodig om de meest basale vorm van humanitaire hulp in stand te houden De bijeenkomst. waaraan vertegenwoordigers van de Europese Unie, Denemarken, Groot-Brittannie, Nederland. Noorwegen en de Verenigde Staten deelnamen. besloot $ 30 mln toe te zeggen

Op 15 juni verlengde Turkije met nog eens zes maanden het gebruik van Turkse bases door geallieerde troepen die de Koerden in noordelijk Irak beschermden.

Vredesbesprekingen tussen PUK en KDP

In een communiqué dat op 22 juli werd uitgegeven na zes dagen van besprekingen in Parijs tussen de Patriottische Unie van Koerdistan (PUK) en de Koerdistaanse Democratische Partij (KDP), werd gezegd dat beide partijen brede overeenstemming hadden bereikt over beëindiging van de burgeroorlog die in mei was ontbrand (zie hierboven). In de bepalingen van het akkoord was een belofte van beide partijen opgenomen dat zij zich niet zouden mengen in regeringszaken en dat zij hun respectieve strijdkrachten zouden reorganiseren.

Nieuwe gevechten in Koerdistan

Ten minste 600 mensen zouden in augustus om het leven zijn gekomen bij nieuwe gevechten tussen aanhangers van de twee belangrijkste Koerdische facties, de PUK en de KDP.

De strijd. waarvan begin augustus voo het eerst melding werd geinaakt, was het hevigst in de steden Halabja, Sulaiinaniya en Qala Diza. aan de grens mrt Iran. De rol van de pro-Iraanse Islamitische Beweging van Iraaks Koerdistan (IMIK. ook bekend onder de naam Islamitische Liga van Koerdistan - KIL) bleef onduidelijk. In sommige berichten werd beweerd dat zij de KDP steunde. terwijl andere berichten. waarin een PUK-woordvoerder op 2 augustus werd aangehaald. stelden dat zij erop uit was om het vredesakkoord van de KDP en de PUK te laten mislukken.

Tripartiet overleg over Koerdisclie zaken

Een tripartiete bijeenkomst van de ministers van buitenlandse zaken van

MIDDEN OOSTEN

Iran, Syrië en Turkije, die op 21 en 22 augustus werd gehouden in Damascus, eindigde met het uitspreken van ongerustheid over de voortdurende vijandelijkheden tussen de Koerdische facties in het noorden van Irak (voor eerdere bijeenkomsten, zie pag. 207/1/2 en 575/2-'93).

MYSTERIEUZE DOOD VAN KHOEI

De Iraakse regering werd door Iran om opheldering gevraagd over de dood. op 22 juli. van hojatolislam Sayyed Muhammad Taghi al-Khoei. de oudste zoon van wijlen groot-ayatollah Abolqassem al-Khoei. Het verzoek. dat aan de Iraakse zaakgelastigde in Teheran werd overgebracht, viel samen met beschuldigingen van Khoei's familie dat diens dood bij een auto-ongeluk in de buurt van Najaf ,,een nepongeluk" was geweest, geënsceneerd door de regering om een prominente sjiitische opponent uit de weg te ruimen. Soortgelijke beschuldigingen aren in augustus 1992 geuit bij de dood van de groot-ayatollah (zie pag. 201/3 e.v.-'93) en in februari 1992 had de speciale VN-rapporteur over Irak, Max van der Stoel, die pleitte voor langdurige VN-controle op de naleving van de mensenrechten in Irak (zie pag. 345/3-'92), ,,vooral bezorgdheid (uitgesproken) over het lot van de zoon van de groot-ayatollah".

NIEUWE OPPOSITIEGROEPERING

Een pas opgerichte pro-islamitische oppositiegroepering. de Iraakse Islamitische Voorhoede voor Nationale Redding, zei in een communiqué, dat op 26 augustus in Beiroet werd uitgegeven, dat zij verantwoordelijk was voor een autobomexplosie op 22 augustus in Bagdad, waarbij een kind om liet leven kwam en 13 mensen gewond raakten.

GESPREKKEN RIET KOEWEIT

In Genève voerden Iraakse en Koeweitse functionarissen op 6 september privégesprekken over het lot van de naar schatting 600 Koeweiti's die sinds de Iraakse invasie in Koeweit van augustus 1990 worden vermist. De aanleiding tot de gesprekken werd kennelijk gevormd door hernieuwde oproepen van Groot-Brittannië en de VS aan het adres van Irak om te voldoen aan alle VN-bestandsresoluties inzake de Golf, en dus ook verantwoording af te leggen over het lot van vermiste Koeweiti's.

(Vor.ber.pag. 359/2 e.v.-1994)

AZIË

ALGEMEEN

CENTRAALAZIATISCHE STATEN. STAPPEN IN DE RICHTING VAN EEN ALTERNATIEVE ECONOMISCHE UNIE BINNEN HET GOS

Op 29 en 30 april 1994 vond een topconferentie plaats van de presidenten van Kazachstan, Kirgizstan en Oezbekistan. respectievelijk Noersoeltan Nazarbajew, Askar Akajew en Islam Karimow, aan het Issyk Koelmeer in Kirgizstan. Tijdens de top trad Kirgizstan officieel toe tot de economische unie die Kazachstan en Oezbekistan in januari hadden opgericht (zie pag. 503/3-'94).

In een gezamenlijk communiqué werd deze stap de basis genoemd voor een alternatieve economische unie van leden van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS) en werden andere GOS-leden uitgenodigd zich bij de nieuwe unie aan te sluiten. De bestaande unie, waartoe was besloten in september 1993 (zie pag. 171/1 e.v.-'94), werkte volgens de drie staten in onredelijke mate in het voordeel van Russische belangen.

Sociale en militaireunie

Op 8 juli besloten de presidenten van Kazachstan, Kirgizstan en Oezbekistan hun economische unie te versterken door de sociale en militaire samenwerking uit te breiden. In een verklaring die werd uitgegeven na een topontmoeting in de Kazachstaanse hoofdstad Alma Ata. zeiden de leiders dat zij ,,de toetreding (tot hun unie) van andere leden van het GOS zouden toejuichen".

In de versterkte unie zou een gemeenschappelijk defensiebeleid en buitenlands beleid worden gevoerd en daarom zouden uiteenlopende wetten in de drie landen moeten worden gestandaardiseerd. Het gemeenschappelijke beleid zou onder supervisie staan van een interstatelijke commissie bestaande uit de presidenten en premiers van de drie landen. De drie leiders spraken zich ook uit voor een Centraalaziatische Bank voor Samenwerking en Ontwikkeling en een commissie ter coördinatie van het financieel-economisch beleid.

Het nieuwe blok weerspiegelde de groeiende onvrede van de drie staten met de bestaande economische unie van het GOS. alsmede hun vastbeslotenheid om hun economische afhankelijkheid van Rusland te verminderen. Sominige waarnemers opperden bovendien dat de Centraalaziatische unie een eerste aanzet was tot een ,,Euraziatische unie", waarvan vooral Nazarbajew voorstander was.

(Vor.ber.pag. 503/3-1994)

BANGLADESH

WERVELSTORM

Volgens officiële bronnen waren naar schatting 165 mensen omgekomen tijdens een wervelstorm die op 2 mei 1994 over de zuidoostkust van Bangladesh was getrokken

De meeste slachtoffers waren vluchtelingen uit Myanmar die in kampen in de kustgebieden Teknaf en Cox's Bazar maren ondergebracht. Andere getroffen gebieden waren de eilanden Kutubdia. Maishkhal. Ukhia en St Martin. Woordvoerders van de regering zeiden dat het dodental veel hoger zou zijn geweest als de regering niet een reddingsoperatie op touw had gezet waarbij maar liefst 800.000 mensen in veiligheid waren gebracht. In april 1991 hadden in hetzelfde gebied bijna 110.000 mensen de dood gevonden tijdens een wervelstorm (zie pag. 561/3 e.v.-'91).

Op 5 mei maakte het bureau van de Hoge Commissaris voor Vluchtelingen van de VN ((UNHCR) bekend $ 2 mln aan noodhulp beschikbaar te stellen voor de wederopbouw van de vluchtelingenkampen in Bangladesh en voor steun aan de vluchtelingen uit Myanmar

BOYCOT VAN HET PARLEMENT

Acht oppositiepartijen boycotten op 5 mei de openingszitting van het parlement om hun eis kracht bij te zetten dat er een neutrale interimregering werd gevormd en dat er nieuwe verkiezingen werden gehouden.

De druk op de regering van premier Khaleda Zia oin af te treden was sinds maart effectiever geworden, toen oppositiepartijen beweerden dat de regering op grote schaal verkiezingsfraude hadgepleegd (zie pag. 436/2-'94).

OVERLEG TUSSEN REGERING EN CHT-LEIDERS

Op 6 mei zeiden militante leiders van de opstandige beweging onder aanvoering van de Shanti Bahini, die naar grotere autonomie streefde voor de zogeheten Chittagong Hill Tracts (CHT). dat zij hun gewapende strijd zouden hervatten ,,als de huidige regering onze fundamentele en democratische rechten in de heuvelgebieden niet kan garanderen".

Tijdens de vorige gespreksronde in Khagrachari tussen regeringsafgevaardigden en leiders van de CHT op 3 mei hadden functionarissen de geëiste grondwetswijzigingen ver-

J.E.Larma (m.)met zijn Shanti Bahini-rebellen in een kamp in het zuidoostelijke heuveldistrict Gudugchari op 4 mei 1994.

worpen die de autonomie van de CHT moesten bekrachtigen (zie pag. 656/1/2-'93 en 436/1-'94 voor eerdere gespreksronden). Beide partijen stemden er echter wel inee in de geldende wapenstilstand tot 15 juli te verlengen om verder te onderhandelen.

DOODVONNIS VAN NASREES HERHAALD

Op 28 mei spraken leiders van de islamitische oppositiepartijen opnieuw het doodvonnis uit over de auteur Taslima Nasreen. Zij zou tijdens een onaangekondigd bezoek aan Calcutta hebben gesuggereerd dat er een „grondige" herziening van de Koran moest komen met betrekking tot de rechten van de vrouw. Zij hield echter vol dat zij verkeerd was geciteerd. Nasreen stond sinds oktober onder politiebescherming nadat zij door extremistische moslimgroeperingen was beschuldigd van godslastering (zie pag. 147/2-'94).

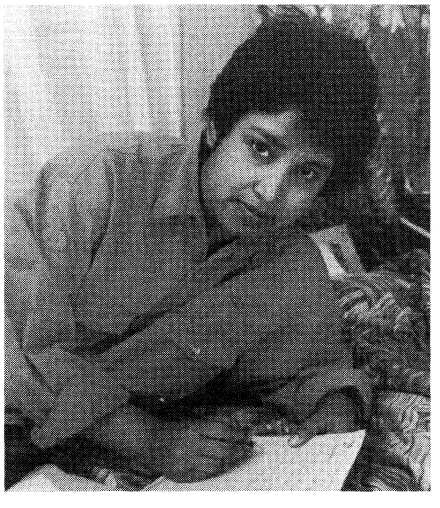

De schrijfster Taslima Nasreen tijdens een bezoek aan Parijs in mei 1994.

Intensivering van campagne tegen Nasreen

De campagne tegen Taslima Nasreen, schrijfster van de omstreden roman Lajja. werd begin juni verder opgevoerd met een reeks gewelddadige protesten van extremistische moslimgroepen die zich opwonden over recente uitspraken waarin zij zou hebben opgeroepen tot een herziening van de Koran (zie hierboven). Op 5 juni werd bericht dat Nasreen was ondergedoken om een arrestatiebevel wegens belastering van de islam te ontlopen.

Duizenden fanatieke mosliins organiseerden demonstraties in Dhaka op 12. 17 en 19 juni. Op 30 juni viel één dode en raakten zo'n 150 mensen gemond bij botsingen tussen seculiere en religieuze partijen tijdens een landelijke algemene staking die was uitgeroepen door fundamentalistische moslimpartijen.

Oppositie- en mensenrechtengroepen gaven intussen uiting aan hun bezorgdheid dat de vervolging van Nasreen het islamitisch extremisme had aangemoedigd en een bedreiging vormde voor de vrijheid van meningsuiting. Op 8 juni werden twee redacteuren van de op een na grootste krant van het land. *Janakantha*. door een rechtbank in Dhaka tot gevangenisstraf veroordeeld voor het schrijven van een satirisch stuk over dorpspredikers dat, zo luidde de beschuldiging, de religieuze gevoelens van moslims had gekwetst.

HERSTEL BURGERRECHTEN VAN AZAM

Het Opperste Gerechtshof herstelde op 22 juni het staatsburgerschap van de van oorlogsmisdaden verdachte leider van de Jamaat-i-Islam1 Bangladesh, Gholam Azam Aan Azam. voormalig staatsburger van Pakistan, was in april 1993 door het Hooggerechtshof in Dhaka het Bengalese staatsburgerschap verleend (zie pag 65611-'93)

BEGROTING 1994-1995. BUITENLANDSE HULP

De regeringsbegroting voor 19Y4-1995 werd op 9 juni bekendgemaakt door inister Saifur Rahman van financiën.

De totale uitgaven. onderverdeeld in een fiscale begroting en een ontwikkelingsbudget, werden begroot op 24.637 crore taka (? crore = 10 mln; $ 1,00 = 39.5 taka per 10 juni 1994). De fiscale inkomsten werden begroot op 13.637 crore taka. ongeveer 11 procent meer dan de herziene schatting voor 1993-1994. terwijl de fiscale uitgaven werden vastgesteld op circa 9.948 crore taka, een verhoging van 8,7 procent ten opzichte van de herziene cijfers voor het voorafgaande jaar Dit leidde tot een begroot fiscaal overschot van 3.689 crore taka. De nettobijdrage van de fiscale begroting aan het jaarlijkse ontwikkelingsprogramma (ADP) zou naar verwachting 3 996 crore taka bedragen.

Voo 1994-1995 werd een ADP voorgesteld van 11.000 crore taka. Opnieuw werd prioriteit gegeren aan maatregelen die gericht u-a en op bestrijding van de armoede. De grootste uitgavenpost was voor onderwijs (circa 1.556 crore taka. bijna 60 procent meer dan in 1993-1994). terwijl de uitgaven voor gezondheids- en gezinszorg met ongeveer 20 procent zouden toenemen.

Er werd voor 1994-1995 gestreefd naar een groei van het bruto binnenlands produkt (BBP) van 6 a 7 procent. maar Rahman benadrukte dat dit cijfer afhankelijk was van een stijging van het investeringsniveau van 14,5 tot 16 procent van het BBP in de nabije toekomst.

Buitenlandse hulp

Het door de Wereldbank geleide consortium van donorlanden en -organisaties kwam op 19 en 20 april bijeen in Parijs en zegde Bangladesh S 2,1 mrd aan buitenlandse hulp toe voor het begrotingsjaar 1994-1995. Dit was een fractie minder dan het bedrag dat voor het voorgaande jaar was goedgekeurd (zie pag. 656/1-'93).

NASREEN VLUCHT NAAR ZWEDEN

Op 10 augustus kwam Taslima Nasreen aan in Zweden. Premier Begum Khaleda Zia zou haar toestemming hebben gegeven Bangladesh in het geheim te verlaten, na een officieel Zweeds verzoek haar uit het land te laten vertrekken.

Nasreen, die aanklachten wegens godslastering ten laste werden gelegd. was op 3 augustus door het Hooggerechtshof in Dhaka op borgtocht vrijgelaten. Dit gebeurde nadat ze voor de eerste keer> het openbaar was verschenen sinds ze in juni was ondergedoken om haar arrestatie te ontlopen (zie hierboven). Het Hooggerechtshof steldegeen datum voor eenproces vast.

Ir, juli hadden verscheidene Westerse rcgri-ingen. waaronder die van Noorwegen, Zweden en enkele lidstaten van de Europese Unie (EU), in het bijzonder Duitsland, zich sterk gemaakt voor Nasreens veiligheid door haar asiel aan te bieden. Vooraanstaande buitenlandse intellectuelen en schrijvers hadden eveneens een oproep gedaan ter verdediging van Nasreen.

Op 18 augustus verklaarde Nasreen tijdens haar eerste officiële toespraak in Stockholm dat zij haar strijd tegen de ,,fundamentalistische waanzin" zou voortzetten. Zij wees echter de mogelijkheid om politiek asiel aan te vragen van de hand en zei dat ze van plan was naar huis terug te keren ..zodra alles rustiger was".

Reacties op Nasreens vertrek

Radicale moslim-groeperingen beschuldigden de regering van medeplichtigheid omdat ze Nasreen toestemming had verleend het land te verlaten. Op 11 augustus organiseerde het Verenigde Islamitische Actiecomité. een coalitie van 13 islamitische groeperingen, demonstraties in Dhaka, waarbij werd geëist dat Nasreen zou worden opgehangen. In een toespraak tijdens een van die bijeenkomsten hekelde de vice-voorzitter van de Jamaat-i-Islami Bangladesh. Matiur Rahman Nizami, de beslissing van de regering om Nassreen te laten gaan als een ,,smerigestreek".

Op deze beschuldiging antwoordde minister van voorlichting Nazmul Huda op 11 augustus dat het de ,,grondwettelijke verantwoordelijkheid" van de regering was alle burgers. onder wie Nasreen, te beschermen.

In een aantal berichten werd ondertussen erop gewezen dat moslim-activisten woedend waren dal hen de kans was ontnomen om de zaak-Nasreen te gebruiken als middel om hun eis kracht bij te zetten dat er een wet zou komen waarin de doodstraf werd gesteld op godslastering. Eind juli hadden islamitische groeperingen gewelddadige betogingen op touw gezet. waarbij zes mensen werden gedood en 15 gewond raakten in Chittagong en Dhaka. om dc regering te dwingen een wet tegen godslastering af te kondigen. Op 27 juli was een tweede arrestatiebevel wegens godslastering uitgevaardigd tegen Nasreen, nadat een plaatselijke moslini-leider in Chatak (Noord-Bangladesh) een aanklacht had ingediend.

Op 12 oktober hielden militante moslims in Dhaka de tot dusver grootste protestbetoging tegen de beslissing van de regering Nasreen naar Zweden te laten vertrekken. Betogers eisten dat zij naar Bangladesh zou worden teruggestuurd om te worden opgehangen.

Studenten van de Awami Liga dragen het stoffelijk overschot van de door een traangasgranaat dodelijk verwonde student Aminul Islam. Hij werd gedood toen de politie op 1 september een eind wilde maken aan een twee uur durende schietpartij tussen rivaliserende politieke facties op de campus van de Universiteit van Dhaka.

Nasreen was op 6 oktober in een nieuwe controverse verwikkeld geraakt toen zij een voorgenomen bezoek aan Frankrijk annuleerde uit protest tegen een besluit van de Franse autoriteiten haar verblijf in het land tot 24 uur te beperken omdat zij haar veiligheid niet konden waarborgen. Op 12 oktover verklaarde het Franse ministerie van buitenlandse zaken dat het bereid was Nasreen ,,te verwelkomen" maar alleen als het haar persoonlijke veiligheid kon verzekeren.

STAKINGEN VAN OPPOSITIE

Oppositiepartijen onder leiding van de Awami Liga organiseerden van 10-13 september vier dagen lang stakingen en gewelddadige acties om de regering van de Bangladesh Nationalist Party (BNP) tot aftreden te dwingen en nieuwe verkiezingen te laten uitschrijven. Volgens berichten raakten meer dan 50 mensen gewond bij felle gevechten tussen demonstranten en de politie in Dhaka.

De jongste actie van de oppositiepartijen volgde op hun verwerping van een BNP-aanbod van eind augustus om gesprekken te voeren op basis van een ruime agenda, met inbegrip van de afhandeling door een interimregering van door de oppositie bij het parlement ingediende wetsontwerpen. De hoop op een politieke regeling verdween spoedig toen de BNP liet weten dat zij zich zou verzetten tegen de door de oppositie geëiste onmiddellijke benoeming van een interimregering. Intussen handhaafden de oppositiepartijen hun boycot van het parlement. sinds mei van kracht (zie hierboven), om hun eis inzake een neutrale regering kracht bij tezetten.

PREMIER ZIA IN BHOETAN

Van 20-22 september bracht premier Khaleda Zia een bezoek aan Bhoetan, waar zij besprekingen voerde met koning Jigme Singye Wangchuk.

(Vor.ber.pag. 435/3 e.v.-1994)

INDIA

PROTESTEN TEGEN GATT

Op 19 april 1994 werd de regering door oppositiepartijen gedwongen te debatteren over India's instemming met de Slotakte van de Uruguay-ronde van de Algemene Overeenkomst voor Tarieven en Handel (GATT). Deze was officieel aanvaard in Marrakech (Marokko)op 15 april (zie pag. 588/3 e.v.-'94). Hocwcl de Slotakte van de GATT geen parlementaire ratificatie behoefde, had de oppositie aangedrongen op een diepgaande discussie omdat het regeringsbesluit zou neerkomen op het ,,opgeven van de economische soevereiniteit van het land". In reactie op deze beschuldiging stelde premier Narasimha Rao onder luid mmoer in een zitting van beide kamers van het parlement dat het noodzakelijk was dat .,de Indiase economie werd geïntegreerd in de wereldeconomie".

Eerder waren tientallen mensen gewond geraakt toen de politie trachtte demonstranten te verspreiden die op 5 en 6 april in de hoofdstad New Delhi tegen het handelsakkoord protesteerden. Stakingen die op 15 april door oppositiepartijen werden georganiseerd, brachten de economische activiteit in verscheidene delen van het land tot stilstand.

Op 8 april diende de regering van de deelstaat Orissa een petitie in bij het Opperste Gerechtshof waarin zij betwistte dat de centrale regering het recht had om het GATT-handelsakkoord te ondertekenen.

STAKINGEN BANKPERSONEEL

Naar schatting 1,5 mln werknemers van grote banken en verzekeringsmaatschappijen gingen op 8 april voor één dag in staking uit protest tegen de privatiseringsplannen van de regering. (Voor andere stakingen tegen de economische hervormingen van de regering. zie pag. 71/3-'94.)

Duizenden werknemers van staatsbanken organiseerden op 11 mei een ééndaagse staking, de derde sinds februari. uit protest tegen de privatiseringsplannen van de regering.

Op 9 mei bleek uit een rapport van de Reserve Bank of India (RBI, de centrale bank) dat de staatsbanken over het boekjaar 1992-1993 een verlies van in totaal $ 1,2 mrd hadden geleden.

BESLAG OP AANDELEN UNION CARBIDE NIET OPGEHEVEN. CCC-AANDEEL IN UCIL VERKOCHT

Op 16 mei weigerde het Opperste Gerechtshof het beslag op de aandelen van de Indiase dochteronderneming van de in de VS gevestigde Union Carbide Corporation (UCC) op te heffen. Dit bedrijf was verantwoordelijk gesteld voor de giframp in Bhopal in 1984 (zie pag. 801/1 e.v.-'83). De beslissing kwam neer op een weigering van het hof om de in juli 1992 ingestelde vervolging tegen het bedrijf (zie pag. 131/2/3 en 592/1-'93) te laten vallen.

Sir Ian Percival, de enige beheerder van het ziekenhuisfonds voor slachtoffers van de Bhopal-giframp, had een verzoek ingediend voor opheffing van de beslaglegging op de aandelen. Hij wilde dan de aandelen voor een zo hoog mogelijke prijs verkopen om de bouw van een 500 bedden tellend ziekenhuis te financieren. In 1991 had Union Carbide ermee ingestemd uit de verkoop van zijn aandelen in zijn Indiase dochteronderneming UCIL een ziekenhuis te financieren voor de overlevenden van de ramp, en daarmee afstand te doen van alle belangen in zijn activiteiten in India.

In het vonnis merkte het hof op dat „wij weliswaar uw zorg delen om de best mogelijke prijs op de internationale markt te krijgen... om de bouw van het ziekenhuis snel te voltooien. maar dat de opheffing van de beslaglegging op de aandelen niets anders betekent dan het beëindigen van de vervolging van UCC". Volgens sommige brrichten had UCC gehoopt op een schikking waarbij men de aanklacht tegen het bedrijf zelf en de leiding van het bedrijf zou laten vallen in ruil voor meer geld voor het ziekenhuis.

De Amerikaanse Union Carbide Corporation (UCC) verkocht op 9 september zijn resterende aandeel van 50,9 procent in zijn Indiase dochteronderneming Union Carbide India (UCIL). De koper was de Indiase thee- en constructiegroep McLeod Russell.

BERISPING VOORZITTER VAN KIESCOMMISSIE

Het Opperste Gerechtshof droeg op 4 april de voorzitter van de kiescommissie. T.N. Seshan, op „zijn leven te beteren" en waarschuwde dat het anders gedwongen zou zijn over te gaan tot het vervullen van „de pijnlijke plicht hem te dagvaarden en terecht te wijzen". Bovendien verbood het Hof Seshan eenzijdig een onreglementaire „modelgedragscode" voor de komende tussentijdse parlementsverkiezingen op te leggen en beval het hem voor de nodige instructies te rade te gaan bij het Hof „in plaats van zulke maatregelen meteen uit te vaardigen". Het was sinds augustus 1993 de tweede uitspraak ter beperking van de bevoegdheden van de kiescommissie (zie pag. 7212-'94).

De terechtwijzing van het Hooggerechtshof kwam in reactie op een bevelschrift van de regering van de deelstaat Andhra Pradesh. Daarin was de kiescommissie met betrekking tot de tussentijdse Lok Sabha-verkiezing in Kurnool het recht ontzegd de gedragscode voor politieke partijen en kandidaten in te voeren vóór de officiële „afkondiging" van de verkiezing.

TUSSENTIJDSE VERKIEZINGEN. UITSPRAAK VAN OPPERSTE GERECHTSHOF OVER UITSTEL

Bij tussentijdse verkiezingen op 26 mei in 12 deelstaten werd gestreden om zeven zetels in het parlement en tien zetels in de deelstaatsassemblée.

De regerende Congrespartij (I) kreeg vijf van de zeven beschikbare zetels in de Lok Sabha en de twee overige zetels gingen naar de Bihar People's Party en de Bharatiya Janata Party (BJP). Congrespartij (I) behaalde ook vijf van de tien zetels in de Assemblée.

Op 23 mei gaf het Opperste Gerechtshof de hoogste commissaris voor de verkiezingen (CEC) T.N. Seshan opdracht om 31 mei vast te leggen als de datum voor tussentijdse verkiezingen voor zes zetels in de deelstaatsassemblée in Uttar Pradesh. De bepaling betekende een nieuwe beperking van de bevoegdheden van de huidige CEC (zie hierboven).

De CEC had al deze zes tussentijdse verkiezingen op 23 mei geannuleerd nadat Seshan had beweerd dat de premier van Uttar Pradesh, Mulayam Yadav, een helikopter van de regering had gebruikt voor politieke doeleinden.

WETSVOORSTELLEN VOOR ELECTORALE HERVORMING OPGESCHORT

Twee wetsvoorstellen voor electorale hervorming, een over de samenstelling van de Kiescommissie en een over de afbakening van kiesdistricten, werden op 14 juni door de regering opgeschort enkele uren voordat ze zouden worden ingediend bij de Lok Sabha (Lagerhuis). De opschorting werd door de regering verdedigd met het argument dat het de voorstellen aan de „benodigde steun" ontbrak.

Volgens het meest controversiële van de beide wetsvoorstellen, dat een grondwetswijziging inhield waarvoor een tweederde meerderheid in beide huizen van het parlement nodig zou zijn, zou de macht van de voorzitter van de Kiescommissie worden beperkt door de benoeming van twee extra functionarissen met dezelfde bevoegdheden. De opzet van dit voorstel zou een weerspiegeling zijn van de toenemende officiële zorg over de rol van de zittende voorzitter van de Kiescommissie, T.N. Seshan. Zijn omstreden methoden om verkiezingsfraude, intimidatie van kiezers en machtsmisbruik te voorkomen waren onlangs door het Opperste Gerechtshof berispt (zie pag. 72/2-'94 en hierboven). Seshans populariteit nam onderwijl toe nadat hij op 21 juni had gezworen de Indiase politiek te zullen bevrijden van wat hij „de drie c's" noemde: cash, criminaliteit en corruptie.

De staatsminister voor wet, recht en bedrijfszaken. H. R Bhardwaj, gaf uitleg over het regeringsbesluit om de wetsvoorstellen in de Lok Sabha op te schorten. Hij verontschuldigde zich voor de ontstane verwarring, maar ontkende met klem de beschuldiging van oppositiepartijen dat de regering het parlement had „bedrogen" door een wetsvoorstel te laten „verdwijnen" voordat het zelfs maar was ingediend

Op 13 juni had de regering een voorstel ingediend tot wijziging van de Wet op de Volksver-

tegenwoordiging, dat in augustus 1993 was opgeschort (zie pag. 72/2/3-'94 en hierboven). Het voorstel verbood politieke partijen in hun campagnes te appelleren aan religieuze gevoelens

WET OVER VRUCHTWATERPUNCTIE

Op 28 juli ging de Lok Sabha (Lagerhuis) akkoord met een regeling voor het uitvoeren van vruchtwaterpunctie. Deze test was ontworpen om afwijkingen tijdens de zwangerschap te ontdekken. Leden van maatschappelijke actiegroepen betoogden dat de test alom was misbruikt om het geslacht van ongeboren Kinderen vast te stellen met het gevolg dat duizenden vrouwelijke foetussen werden geaborteerd.

ONTWIKKELINGEN IN DE DEELSTATEN

In de maanden april-september werden uit de hieronder vermelde deelstaten de volgende ontwikkelingen gemeld.

Assam

Op 28 en 29 mei vonden tijdens een overval van militante Bodo's op dorpen in het district Kokhrajar ten minste 22 mensen de dood. voornamelijk Bengalese moslemmigranten uit Bangladesh en uit andere delen van India. In oktober was hetzelfde gebied al het toneel geweest van vergelijkbare etnische schermutselingen (zie pag. 75/3-'94, waar abusievelijk de naam Kokhrajarand is gebruikt).

Meer dan 50.000 moslims zouden eind juli zijn gevlucht, nadat op 24 juli ongeveer 40 vluchtelingen, voornamelijk moslims, in een kamp in Barpeta (West-Assam) waren vermoord door strijders van de Bodo-stam die behoorden tot de verboden Bodo Security Force (BSF).

De BSF werd ook verantwoordelijk geacht voor eerdere etnische gevechten, nadat BSF-strijders op 19 en 20 juli 250 dorpen in het gebied rond Barpeta in brand hadden gestoken en naar schatting 30 mensen hadden vermoord.

In een verklaring van 6 augustus. uitgegeven door de staatsminister van binnenlandse veiligheid, Rajesh Pilot, werden onvoldoende veiligheidsmaatregelen aangewezen als de voornaamste oorzaak van de massamoord. Sommige persberichten hadden gesuggereerd dat de moord te wijten was aan politieke meningsverschillen tussen Bodo-leiders over de bepalingen van het Bodovredesakkoord dat in februari 1993 was getekend (zie pag. 591/1-'93).

Bihar

Een akkoord, dat op 27 september in New Delhi werd getekend tussen de centrale regering en de regering van Bihar, verleende formeel autonomie aan Bihars zuidelijke regio Jharkand. Dit akkoord was een keerpunt in een langdurige campagne voor zelfbeschikking die de laatste jaren werd aangevoerd door de Jharkand Mukti Morcha (Jharkand People's Party of JPP)(zie ook pag. 135/2-'93).

Krachtens her akkoord zou de in hoofdzaak inheemse bevolking van Jharkand (40 mln mensen) recht hebben op een autonome raad, waarvan Bihar 10 procent van de leden mocht aanwijzen. De raad zou controle uitoefenen op sectoren als de landbouw. het onderwijs en de gezondheidszorg.

Goa

Een politieke crisis als gevolg van het klaarblijkelijk eigenmachtige ontslag van premier Wilfrid d'Souza van de Congrespartij (I) op 2 april, leek opgelost toen hij op 8 april in zijn functie was hersteld en de gouverneur van de deelstaat op zijn beurt was ontslagen, naar verluidt op aandringen van de centrale regering, eveneens Congrespartij (I).

De gouverneur, Bhanu Prakash Singh. had d'-Souza ontslagen en oud-premier Ravi S. Naik (die in mei 1993 had plaatsgemaakt voor d'-Souza; zie pag. 591/1-'93) tot zijn opvolger benoemd nadat vijf deelstaatministers hun ontslag hadden ingediend uit protest tegen het „autocratische" gedrag van d'Souza. Singh. die er door zijn tegenstanders van beschuldigd werd het aftreden van de ministers te hebben geregeld. werd op 3 april zelf uit zijn ambt gezet, waarna Basavaiah Rachaiah, gouverneur van Kerala. ook het gouverneurschap van Goa op zich nam. Naik trad op 4 april af. Daarop werd d'Souza benoemd tot fractieleider van de Congrespartij (I) in het deelstaatparlement. een besluit dat door de leider van de Congrespartij (I).Narasimha Rao. zou zijn genomen op verzoek van de verdeelde afgevaardigden van de deelstaat. Eenmaal fractieleider werd d'-Souza opnieuw geïnstalleerd als premier.

Gopala Ramanujan werd op 28 juli benoemd tot gouverneur van Goa als opvolger van Basavaiah Rachaiah, de gouverneur van Kerala, die na het ontslag van Bhanu Prakash Singh in april (zie hierboven) tevens met het gouverneurschap van Goa was belast.

Kashmir

Op 8 mei maakte de regering een ontwikkelingsplan van Rs 1,5 mrd bekend.

De bekendmaking kwam voorafgaande aan een regeringsbevel dat het omstreden paramilitaire leger voor beveiliging van de grenzen (Border Security Force, BSF) zich moest terugtrekken. kennelijk in een poging de dialoog aan te gaan met islamitische rebellen. De BSF was ùnrt ervoor betrokken geweest bii schendingen van de mensenrechten.

Op 17 mei werd een belangrijke leider van de verboden separatistische organisatie Bevrijdingsfront voor Jammu en Kashmir (JKLF), Mohammad Yasin Malik, wegens zijn slechte gezondheid uit de gevangenis vrijgelaten.

Twee Britse staatsburgers, Kim Hou sego (16)en David Mackie (36).werden op 6 juni ontvoerd door strijders voor afscheiding van Kashmir die behoorden tot de fundamentalistische islamitische groepe ing Harakatul Ansar. Zij werden op 23 juni ongedeerd vrijgelaten. Zij waren ontvoerd door Pushto sprekende gewapende mannen, volgens sommige berichten afkomstig uit Pakistan, terwijl ze stonden te liften in de buurt van Pahalgam, 50 km ten zuidoosten van Srinagar.

De hoge geestelijke Qazi Nissar Ahmed, een vooraanstaand religieus leider, werd op 20 juni dood aangetroffen in het dorp Dayalgaon. Hij was de vorige dag ontvoerd vanuit zijn woning in het nabijgelegen Anantnag, bijna 60 km zuidelijk van Srinagar.
Hoewel de moord in brede kring werd toegeschreven aan de militante pro-Pakistaanse groep de Hizbul Mujahadeen, ontkende haar hoogste commandant Sayed Salahuddin elke betrokkenheid. Ahmed. een voorstander van een onafhankelijk Kashmir. zou de Hizbul Mujahadeen ervan hebben beschuldigd ..Kashmir in gijzeling te houden oin het op een presenteerblaadje te kunnen aanbieden aan Pakistan". Op 22 juni veroordeelde Pakistan de moord als een ..terreurdaad" nadat felle demonstraties tegen Pakistan u-aren gehouden, georganiseerd door de aanhangers van Ahmed.

r

Maharashtra

Op 28 juni werd Bombay's op één na hoogste gemeentefunctionaris: G.R. Khairnar, geschorst, nadat hij had beweerd dat premier Sharad Pawar banden onderhield met een in Dubai woonachtige gangster, Dawood Ibrahim. Deze was betrokken bij de reeks bomaanslagen in Bombay in maart 1993 (zie pag. 588/1 e.v.-'93).

Op 25 augustus werd in een westelijke voorstad van Bombay de voorzitter van de plaatselijke afdeling van de pro-Hindoe Bharatiya Janata Party (BJP), Ramdasa Naik, doodgeschoten.

Zijn moordenaars zouden leden van de onderwereld zijn, hetgeen aanleiding gaf tot nieuwe speculaties over connecties tussen politici en misdadigers in Bombay

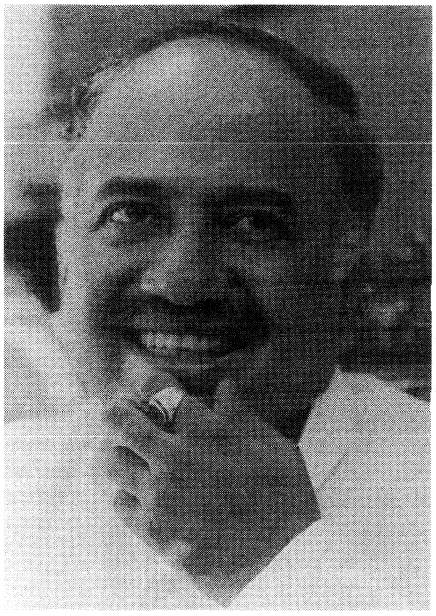

Ramdas Naik, de leider van de afdeling Bombay van de Bharatiya Janata Party (BJP), die op 25 augustus werd doodgeschoten.

Manipur

Op 16 mei zouden leiders van de strijdende facties van de Naga- en de Kuki-stammen die verantwoordelijk waren voor recente uitbarstingen van stammengeweld (zie pag. 438/3 e.v.-'94). een vredesakkoord hebben ondertekend in Kohima (Nagaland).

Eind mei waren er opnieuw gevechten waarbij de verboden Kationaal-Socialistische Raad van Nagaland (NSCN) verantwoordelijk werd gesteld voor de dood van 16 leden van de Kuki-stam in het district Tamenglong van Manipur.

Nagaland

Oudh Narain Srivatava werd op 28 juli benoemd tot gouverneur van Nagaland als opvolger van Loknath Mishra, die gouverneur van Assam bleef.

Orissa

Op 20 juni zouden volgens berichten 17 doden zijn gevallen tijdens ongekende botsingen tussen leden van de stammen Kondh en Panos in het district Phulabani.

Punjab en Himachal Pradesh

Op 9 juli kwam Surendra Nath, gouverneur van Punjab sinds augustus 1991 (zie pag 274/2-'92) en waarnemend gouverneur van Himachal Pradesh sinds november 1993 (zie pag 76/1-'94), samen met 12 andere personen om het leven bij een vliegtuigongeluk in de buurt van Kulu (Himachal Pradesh). Volgens functionarissen waren er geen aanwijzingen dat er sprake was geweest van sabotage.

De president van het Hooggerechtshof van Punjab en Haryana, Sidharkar Kurdukar, werd beëdigd als waarnemend gouverneur. van Punjab, terwijl Sudhakarrao Naik op 28 juii werd benoemd tot gouverneur van Himachal Pradesh.

Luitenant-generaal R.K.N. Chhibber werd op 17 september benoemd tot gouverneur van Punjab.

Sikkim

Op 18 mei werd een nieuwe regering, bestaande uit de Sikkim Sangram Parishad (SSP), onder leiding van Sanchman Limboo beëdigd. De vertrekkende premier van de SSP. Nar Bahadur Bhandari. verloor een uiterst belangrijke motie van -vertrouwen in de assemblée van de deelstaat, nadat 17 van de 32 leden van de assemblée in opstand waren gekomen tegen de intrekking van de vrijstelling van inkomstenbelasting voor leden van de Sikkim-stam.

De SSP-regering van premier Sanchman Limboo geraakte in een politieke crisis na het aftreden van 17 van de 32 afgevaardigden in het deelstaatparlement, onder wie twee ministers. Het massale aftreden. dat op 17 en 18 juni werd bekendgemaakt, zou zijn geregisseerd door Nar Bahadur Bhandari, de voorganger van Limboo als premier.

Op 17 september werd Shiv Shankar benoemd tot gouverneur van Sikkim, nadat R.H. Tahiliani was afgetreden. Tahiliani's aftreden werd. verwacht sedert de deelstaatregering zijn vervanging had geëist op grond van zijn partijdige rol tijdens de jongste politieke crisis in Sikkim (zie hierboven).

Uttar Pradesh

Er vielen zeker drie doden en naar schatting 250 gewonden tijdens een staking die op 13 september was uitgeroepen door de deelstaatregering die steunde op een minderheidscoalitie van de Bahujan Samaj Party (BSP) en de Samajwadi Party (SP). De staking, ten gunste van de reservering van banen voor de lagere kasten (het belangrijkste kiezersreservoir van de regeringscoalitie), ging door ondanks een oproep van de Indiase premier Rao, wiens Congrespartij (I) dreigde haar steun aan de regeringscoalitie in de deelstaat in te trekken.

De kwestie waarom het ging was het plan van de deelstaatregering om een wet uit 1990 te gaan uitvoeren. die 27 procent van de banen in de publieke sector en van de studentenplaatsen aan universiteiten reserveerde voor leclen van de lagere kasten (zie pag. 125/3 e.v.-'91). Tegen deze wet was verzet gerezen. vooral van groepen uit hogere kasten in Uttarkhand, de heuvelachtige noordelijke regio aan de grens met Tibet, waar zich anti-regeringsrellen hadden voorgedaan.

MAATREGELEX TEGEN INFLATIE

Op 14 mei maakte de Reserve Bank of India (RBI, de centrale bank) nieuwe

Activisten uit de deelstaat Tamil Nadu liepen tijdens een mars op 5 juli door New Delhi naar het bureau van premier P.V. Narasimha Rao. De betogers verlangden dat 69 procent van de overhcidsbanen zou worden gereserveerd voor de lagere kasten.

monetaire maatregelen en maatregelen met betrekking tot kredieten bekend voor de eerste helft van het boekjaar 1994-1995 De bank wilde met deze maatregelen de inflatie met 4 procent beperken ten opzichte van het huidige niveau van 11,5 procent per jaar In bijna t~ er jaar was dit percentage nog niet zo hoog geweest

De nieuwe maatregelen behelsden een beperking van de bankkredieten en een verhoging van de kasreserve (de hoeveelheid geld die commerciële banken in reserve moeten hebben) van 14 procent naar 15 procent, in drie etappen. Het minimum rentetarief bleef ongewijzigd. nadat het in februari was verlaagd tot 14 procent (zie pag. 439/3-'94).

MOTIE VAN AFKEURING NA SUIKERTEKORT

Oppositiepartijen in de Lok Sabha dienden op 13 juni een motie van afkeuring tegen de regering in omdat deze er niet in was geslaagd een suikertekort en de daaropvolgende sterke stijging van de suikerprijzen te voorkomen. Hoewel de motie uiteindelijk met 217 tegen 177 stemmen werd verworpen, was de regering gedwongen te reageren op beschuldigingen dat hoge functionarissen de belangen van gewetenloze profiteurs hadden gediend door de daling van de nationale suikerproduktie niet tijdig te onderkennen en niet prompt in actie te komen.

De roep om een onderzoek op hoog niveau naar wat de oppositie het „gestuntel met de suikerimport" noemde. was begin juni luider geworden. Toen was gebleken dat bepaalde ministers en functionarissen van het ministerie van voedselvoorziening hadden nagelaten de handelskantoren van de overheid tijdig opdracht te geven om suiker te importeren. De ernst van de nalatigheid werd onderstreept door andere rapporten, waarin gesteld werd dat de regering eind 1993 over informatie had beschikt waarin de achterblijvende suikerproduktie en de daaruit voortvloeiende prijsverhogingen werden voorspeld. Begin juni was de suikerprijs gestegen tot Rs 18 per kg: in september 1993 was dat nog ongeveer Rs 12,50 geweest ($ 1,00 = Rs 31,368 per 17 juni 1994).

STEUN VAN DE CLCB VAN PARIJS

Op 30 juni besloten multilaterale kredietinstellingen en donorlanden tijdens een vergadering in Parijs van het Forum voor de Ontwikkeling van India van de Club van Parijs (voorheen het Hulp aan India Consortium) in 1994-1995 $ 6 mrd aan steun toe te kennen. Hoewel dit bedrag lager was dan de S 7,4 mrd die het jaar daarvoor was toegezegd (zie pag. 73/3 e.v.-'94), steeg het percentage van de financiele hulp dat onder zachte voorwaarden werd verstrekt van 24 procent tot 43 procent.

Op 29 juni had de Wereldbank besloten gedurende drie jaar concessionele steun ter waarde van $ 3.5 mrd beschikbaar te stellen via haar afdeling voor zachte leningen. het International Development Agency (IDA).

PARLEMENT GEBOYCOT IN VERBAND RIET RAPPORT OVER EFFECTENSCHANDAAL

In augustus boycotten de oppositiepartijen in beide kamers gedurende twee weken het parlement. Op 17 augustus beëindigden zij hun protestactie, nadat de regering ermee had ingestemd een nieuw rapport te overleggen over het effectenschandaal te Bombay uit mei 1992 (zie pag. 578/1 e.v.-'92).

Het conflict ging om een cis van de oppositiepartijen dat de regering haar Action Taken Report (ATR) zou intrekken, waarin de bevindingen van een parlementair rapport over het schandaal gedeeltelijk werden verworpen (zie pag. 437/2 e.v.-'94). Het ATR wekte de woede van de oppositiepartilen op, die het bestempelden als een poging om de zaak in de doofpot te stoppen en opriepen tot een onmiddellijke boycot om de intrekking ervan af te dwingen.

Op 5 augustus had minister van financien Manmohan Singh, een van de personen op wie de gezamenlijke parlementaire commissie kritiek had geleverd omdat er geen behoorliik toezicht was uitgeoefend op de effectenbeurs. geprobeerd de oppositiepartijen, die zijn aftreden eisten. tot kalmte te brengen. Hiertoe had hij zijn verontschuldigingen aangeboden voor het feit dat hij het parlementaire rapport als .„ongegrond" van de hand had gewezen.

VALUTAHERVORMING VOLTOOID

Op 19 augustus breidde de regering haar valutahervorming uit door de Indiase roepie volledig inwisselbaar te maken bij alle rekening-courant transacties. De roepie was al vanaf maart 1993 inwisselbaar voor handelstransacties (zie pag. 589/3 e.v.-'93). De beperkingen op het kapitaalverkeer bleven echter van kracht. De laatste maatregel, waardoor de beperkingen op reizen en het gebruikmaken van buitenlandse diensten werden verminderd, zou in verband staan met een verbetering van de betalingsbalans en een toename van de deviezenreserve van India.

RELATIE MET VERENIGDE STATEN

De Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken Strobe Talbott voerde van 6-8 april besprekingen met vooraanstaande leden van de regering tijdens het eerste deel van zijn reis naar

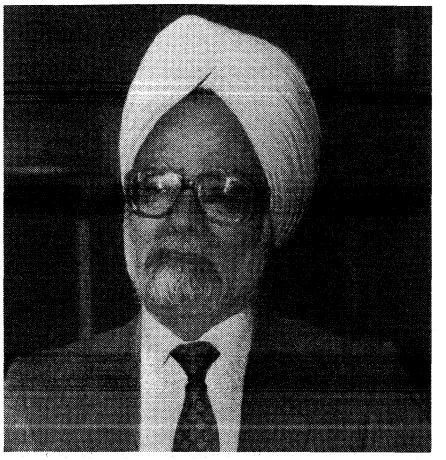

De Indiase minister van financien, Manmohan Singh

India en Pakistan. Het bezoek, bedoeld om de recentelijk stroever geworden betrekkingen tussen India en de VS te verbeteren (zie pag. 441/1/2-'94), zou zijn gedomineerd door vraagstukken van regionale ontwapening en de kansen dat India zich zou aansluiten bij het Nucleaire Non-Proliferatieverdrag (NPT) tegen de verspreiding van kernwapens. Berichten over mogelijke concessies met betrekking tot de stationering van Indiase raketten en de deelname van India aan een regionale vredesconferentie werden echter officieel ontkend.

Op 17 april zei een regeringswoordvoerder dat „iedere poging om India's nucleaire optie te beperken onaanvaardbaar en onrealistisch is gezien het feit dat Pakistan in staat is kernwapens te maken". Betrokkenheid van India bij een regionale ontwapeningsconferentie onder auspiciën van de VS werd op 25 april eveneens officieel van de hand gewezen.

Onaangekondigde besprekingen tussen Indiase en Amerikaanse functionarissen. eind april in Londen. die in sominige persberichten het predikaat .„geheim" kregen. werden door een regeringswoordvoerder op 29 april omschreven als routinegesprekken ter voorbereiding van Rao's bezoek aan de VS in mei.

Andere berichten duidden erop dat de Indiase regering op Amerikaans verzoek de ontwikkeling van de recentelijk geteste raket voor de middellange afstand, Agni (zie pag. 440/1-'94), had stopgezet.

Rao bezoekt de VS

Van 15-21 mei bracht premier P.V. Narasimha Rao een bezoek aan Washington, waar hij besprekingen voerde met Amerikaanse leiders. Bij deze gesprekken waren de verbetering van bilaterale economische en commerciele betrekkingen en de vooruitzichten voor regionale ontwapening de belangrijkste gespreksonderwerpen.

In een gezamenlijke verklaring die op 20 mei werd uitgegeven na gesprekken tussen Rao en de Amerikaanse president Bill Clinton. werd gesteld dat beide partijen het eens waren geworden over de noodzaak van een verbod op kernproeven en op de produktie van splijtstoffen, Bovendien waren zij het erover eens dat India en Pakistan weer een dialoog aangaan om bestaande bilaterale kwesties op te lossen op basis van het Simla-akkoord uit 1972 (zie pag. 441/1 e.v.-'72).Verder sloten beide partijen een overeenkomst over samenwerking op defensiegebied.

De betrekkingen tussen de twee landen waren de laatste maanden ernstig verslechterd. in het bijzonder door de kwestie van de beperking van India's nucleaire opties (zie hierboven). Rao zou weinig hebben toegegeven op het gebied van kernwapens en raketten, maar daar stond tegenover dat hij aan de vooravond van zijn bezoek gevraagd zou hebben de lancering van de nieuwe Indiase ballistische raket voor de korte afstand Prithvi uit te stellen. kennelijk uit respect voor de wensen van de VS. In april had de regering de ontwikkeling van de Agni-raket voor de middellange afstand tijdelijk stopgezet (zie hierboven).

PRITHVI-RAKET GETEST

Op 4 en 6 juni werden op de tijdelijke testbasis van Chandipur, bij Balasore in Orissa. met succes twee proeflanceringen uitgevoerd van de Prithvi, een grond-gronddoelraket voor de korte afstand (zie ook pag. 440/1-'94).

Op 10 juni herhaalde Rao dat zijn regering vastbesloten was om India's nucleaire opties open te houden. maar hij verwierp de eis van de grootste oppositiepartij. de Bharatiya Janata Party (BJP),die onlangs had gepleit voor de onmiddellijke produktie van kernwapens door India.

BEZOEK VAN RAO AAN RUSLAND

Van 29 juni - 2 juli bracht premier Narasimha Rao een bezoek aan Moskou, waarbij hij op 30 juni besprekingen voerde met de Russische president Boris Jeltsin. In de door beide leiders ondertekende ,,Verklaring van Moskou" spraken beide partijen zich opnieuw uit tegen ,,agressief nationalisme en religieus fanatisme", terwijl in een tweede verklaring een toekomstige strategie voor bilaterale banden werden uiteengezet, zoals militaire samenwerking en gezamenlijk optreden in de strijd tegen terrorisme en internationale misdaad.

Negen overeenkomsten. waaronder een akkoord over een joint venture op het gebied van de militaire luchtvaart. werden tijdens het bezoek van Rao gesloten. Van bijzondere betekenis was een protocol waarin een door Rusland in 1992 ten gunste van India geopend kredietlimiet ter waarde van $ 830 mln. bedoeld oin Russisch militair materieel aan te schaffen, werd verlengd tot september 1996. Rao zou ook onder voorbehoud een belofte van Jeltsin hebben gekregen dat India eerst zou worden geraadpleegd. voordat Rusland wapens zou leveren aan Pakistan (zie ook pag. 441/2/3-'94).

Een belangrijk economisch probleem dat aan de orde kwam en gedeeltelijk werd opgelost. was de kwestie van India's uitstaande schuld van Rs 380 mrd aan Rusland als opvolger van de voormalige Sowjet-Unie ($ 1.00 = Rs 31,3687 op 1 juli 1994). In januari (na de dramatische ral van de roebel) hadden Rao en Jeltsin besloten een regeling te treffen voor de koers voor de betaling van Indiase schulden (zie pag. 592/3-'93). Zij maren het echter niet eens geworden over een Russisch verzoek om de beperkingen op te heffen. die inhielden dat Russische roepiex-oorraden slechts konden worden gebruikt voor de aankoop van goederen en diensten in India. Op 30 juni maakte Rao na besprekingen met de Russische premier Wiktor Tsjernomyrdin bekend dat India had toegestemd dat een deel van de Russische roepievoorraden. naar verluidt ongeveer Rs 30 mrd per jaar. kon worden geïnvesteerd in industriële joint ventures in India.

BETREKKINGEN MET CHINA

Tijdens besprekingen van 17-19 juli tussen hoge regeringsfunctionarissen en de op bezoek zijnde Chinese minister van buitenlandse zaken Qian Qichen werd weinig vooruitgang geboekt in het grensgeschil met China (zie pag. 441/2-'94).

VERDACHTEN VAN BOMAANSLAGEN GEARRESTEERD. BESCHULDIGISGEN TEGEN PAKISTAN

Begin augustus beweerde de regering dat er een belangrijke doorbraak had plaatsgevonden in haar onderzoek naar de bomaanslagen die in maart 1993 grote schade hadden aangericht in Bombay (zie pag. 588/1 e.v.-'93). Verscheidene belangrijke verdachten werden gearresteerd. onder wie de 32-jarige Yakub Abdul Razak Memon, de jongere broer van bendeleider en hoofdverdachte Ibrahim Abdul Razak Memon (alias ,,de Tijger") Op 26 augustus gaven nog eens zes leden van de familie Memon zich in New Delhi bij hun aankomst uit Dubai over aan de politie.

De arrestaties vestigden vooral de aandacht op beschuldigingen van de regering. die Pakistan verantwoordelijk had gesteld voor de bomaanslagen. Met de bewering dat de arrestanten overtuigend bewijs hadden verschaft van Pakistan~medeplichtigheid aan de aanslagen, begonnen functionarissen de wereldopinie snel te bewerken om Pakistan uit te roepen tot een terroristische staat (zie pag. 878/3-'93).

De arrestatie van Yakub Memon, een van de 189 personen die in november 1993 waren aangeklaagd wegens betrokkenheid bij de bomaanslagen (zie pag. 75/1-'94), werd officieel op 5 augustus bevestigd door de minister van binnenlandse zaken. S.B. Chavan. in een toespraak tot beide kamers van het parlement. Naderhand vertelde Chavan op een persconferentie in New Delhi dat Memon had gehandeld als ,,samenzweerder en financier", en aan arrestatie was ontkomen door vlak voor de bomaanslagen met zijn gezin naar Dubai te \-luchten. alvorens zich in Karachi te vestigen.

***Speculaties in de pers. Beschuldigingen tegen* Pakistan**

De omstandigheden waaronder Yakub Memon was gearresteerd, en de vrijwillige overgave van de andere leden van de familie Memon gaven stof tot levendige speculaties in de pers.

Volgens de lezing van Chavan arresteerde de politie Yakub Memon op 5 augustus in het station van New Delhi. In de rechtszaal beweerde Memon dat hij door Indiase politiemannen was aangehouden in Kathmandu (Nepal),toen hij op 24 juli op een vliegtuig naar Karachi wilde stappen, en dat hij vervolgens was gedwongen de grens met India over te steken.
Een onderzoek door het weekblad *India Today* bevestigde in grote lijnen de lezing van Memon.

In berichten werd ook gesuggereerd dat Yakub Memon en andere leden van zijn familie vrijwillig hadden besloten geen gebruik meer te maken van de bescherming van hun Pakistaanse betaalheren en samen te werken met Indiase rechercheurs in ruil voor garanties dat ze veilig konden terugkeren naar India. De afspraak zou niet gelden voor Ibrahiin Memon, die naar werd aangenomen ruzie had inet zijn familie en nog steeds in Pakistan woonde.

Op zijn persconferentie in New Delhi op 5 augustus beweerde Chavan dat de politie een groot aantal bezwarende documenten in beslag had genomen bij Yakub Memon, waaronder valse Pakistaanse identiteitspapieren. Volgens Chavan bevestigde dit ,,Pakistans medeplichtigheid aan de bomexplosies in Bombay en zijn rol bij het steunen van terroristische activiteiten in India". Chavan voegde hieraan toe dat de familie Memon ,,schuilnamen en alle mogelijke faciliteiten had gekregen (van Pakistan) als beloning voor hun rol bij de explosies".

Op 9 augustus beweerde Yakub Mernon op de televisie dat hij was geholpen door de Pakistaanse inlichtingendienst, de Inter Services Intelligence (ISI). Ook noemde Memon een in Karachi woon-

achtige bendeleider, Taufiq Siddiq Jaliawala, als de belangrijkste ISI-agent die belast was geweest met de coördinatie van de bomaanslagen.

In een woedende reactie op Chavans verklaring noemde de premier van Pakistan. Benazir Bhoetto. de beschuldigingen op 5 augustus ..een hoop leugens". Dezelfde dag gaf de Pakistaanse hoge commissie in New Delhi een nadere verklaring uit, waarin werd meegedeeld dat Memons arrestatie in India voor de commissie geen verrassing was. met de toevoeging dat ..Pakistan consequent heeft volgehouden dat de gebroeders Memon zich niet op zijn grondgebied bevinden".

DODEN TENGEVOLGE VAN MOESSONREGENS

Volgens berichten verloren eind juli meer dan 600 personen het leven door overstromingen. aardverschuivingen en het instorten van huizen na zware moessonregens in verscheidene deelstaten in Midden-India. in het bijzonder in Maharashtra.

DE PEST UITGEBROKEN. RIAATREGELES VAN DE OVERHEID. INTERNATIONALE REACTIES

Tegen het einde van september waren volgens officiele berichten ten minste 47 mensen overleden na het uitbreken van longpest in een aantal westelijke deelstaten. Onofficieel werd het dodental op meer dan 100 gesteld. Het ernstigst getroffen waren de stad Surat in de deelstaat Gurajat. waar tijdens de eerste drie dagen van de epidemie meer dan 40 mensen stierven. en het district

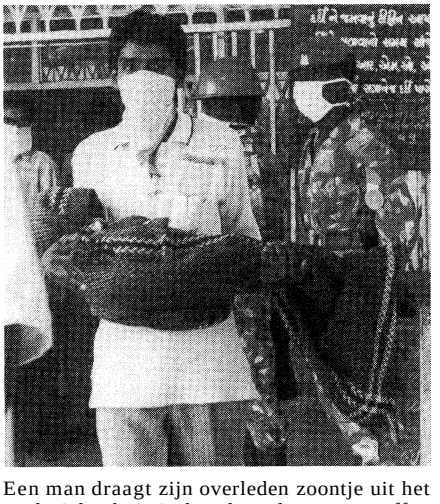

Een man draagt zijn overleden zoontje uit het stadsziekenhuis in het door de pest getroffen Surat (27 september 1994).

Beed in de deelstaat Maharashtra. In Delhi werden twee doden gemeld.

Het officiële aantal gevallen waarin longpest vermoed werd, een ziekte waarvan de bacil wordt overgedragen door rattevlooien, bedroeg op 29 september 1.300. Dit cijfer sloeg op het hele land, inclusief de metropolen Bombay en Calcutta. Er waren echter ook berichten waarin sprake was van circa 2.400 gevallen. Naast Gujarat en Maharashtra waren ook de deelstaten Madhya Pradesh, Orissa. Rajasthan. Uttar Pradesh en West-Bengalen door de pest getroffen. De laatste vergelijkbare pestepidemie in het land woedde rond de eeuwwisseling en had toen in 20 jaar 12.5 mln mensenlevens geëist.

De eerste berichten over de pest kwamen op 20 september naar buiten. Deze betroffen het uitbreken van de builenpest in het district Beed. dat tot de gebieden behoorde die in september 1993 door een krachtige aardbeving waren getroffen (zie pag. 74/2/3-'94). Volgens sommige berichten was de ziekte hier veroorzaakt doordat ratten waren verjaagd uit hun natuurlijke bosinilieu.

Op 23 september werd bevestigd dat duizenden mensen bezig waren Surat te ontvluchten om te ontkomen aan de gelijktijdig uitgebroken longpest. de veel kwaadaardiger secundaire vorm van de builenpest die zonder behandeling binnen 24 uur de dood tot gevolg kon hebben.

Maatregelen van de overheid

De gezondheidsinstanties kwamen snel in actie om de epidemie onder controle te brengen. Zij verzekerden de bevolking dat de situatie in Surat en elders onder controle was. Onmiddellijk werd ervoor gezorgd dat grote hoeveelheden tetracycline beschikbaar kwamen, het breedspectrum-antibioticum dat effectief was gebleken bij de bestrijding van de ziekte. Toch leidde het besluit van gezondheidsfunctionariscen in Delhi op 29 september om alle scholen en bioscopen te sluiten om de ziekte een halt toe te roepen, tot veel speculatie over de ernst van de crisis. Het besluit was het eerste in zijn soort buiten het epicentrum van de ziekte in Surat.

Overal in het land verzochten plaatselijke gezondheidsinstanties iedereen met verdachte symptomen dringend contact op te nemen met het dichtstbijzijnde ziekenhuis. In Surat kreeg het grootste ziekenhuis opdracht te verhinderen dat patiënten zouden vluchten in de overtuiging dat ze thuis beter verzorgd zouden worden. Gemeentelijke overheden begonnen een massale campagne om insekticiden te sproeien en om de rattenpopulatie rond krottenwijken in te dammen.

Op 26 september, in zijn eerste openbare verklaring over de crisis. deed premier Rao een beroep op de Indiërs om kalm te blijven en krachten te mobiliseren om hun steden en dorpen te reinigen.

Rao's verklaring viel samrn met berichten over een nijpend tekort aan tetracycline in de grote steden. dat zou zijn veroorzaakt door paniekaankopen.

In sommige brrichtcn werd geopperd dat de pogingen om de ziekte onder controle te kriigen werden gehinderd door de hindoestaanse verering ran de rat. Het aantal pestgevallen zou aanmerkelijk hoger zijn in de delen van Bombay Calcutta en Rajasthan waar rattentempels stonden. Sommige gezondheidsinstanties twijfelden overigens aan het nut van rattenvernietiging. omdat bacteriologen hadden gezegd dat bij uitroeiing van de ratten meer vlooien zouden overspringen op mensen.

Internationale reacties

De verspreiding van de longpest leidde tot grote internationale bezorgdheid, ondanks geruststellingen van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO), die benadrukte dat het onwaarschijnlijk was dat buitenlanders de ziekte zouden oplopen, mits zij Surat meden, de enige plaats die tot epidemiegebied werd uitgeroepen.

OP 28 september verboden enkele buurlanden, waaronder Bangladesh, Pakistan en Sri Lanka. alle vluchten uit door de pest getroffen gebieden. Maleisië en een aantal Arabische staten, waaronder Egypte, Saoedi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten (VAE).schortten alle lucht- en zeex-erbindingen met India op.

Sommige Westerse regeringen. met name die van Frankrijk. Duitsland. Italie, Groot-Brittannië en de Verenigde Staten. stelden strenge controles in voor bezoekers uit India. Groot-Brittannië waarschuwde zijn burgers op 26 september bovendien niet naar de getroffen gebieden te reizen.

Het verbod op reizen naar en van India, dat diverse landen hadden ingesteld, werd opgeheven nadat de WHO op 23 oktober de grootste steden van India ,,pestvrij" had verklaard. Het officiële dodental in verband met de pest bedroeg toen 57.

(Vor.ber.pag. 436/3 e.v.-1994)

0

INDONESIË

BAPINDO-PROCES. VONNISSEN

In mei 1994 begon voor de centrale districtsrechtbank van Jakarta het proces tegen twee van de zes personen die verdacht werden van fraude bij de Bank

Pembangunan Indonesia (Bapindo). de staatsontwikkelingsbank, voor een bedrag van $430 mln.

Nadat de openbare aanklagers op 10 mei hun betogen voor het hof hadden gehouden. moest de 40-jarige Eddy Tansil, een etnisch Chinese zakenman, terechtstaan voor het misleiden van functionarissen van de Bapindo, oin kredietbrieven te verkrijgen waarvoor niet betaald werd. Op 16 mei werd de 48-jarige Maman Suparman, een \-oormaligc manager van het filiaal van de Bapindo in Jakarta. ervan beschuldigd steekpenningen ter waarde van 256 mln rupiah (f 79.000) te hebben aangenomen van Tansil en illegaal een kredietbrief te hcbhcn ingewisseld.

In de rechtszaak tegen Tansil moesten Sudomo coördinerend minister voor politiek zrken en veiligheid in de periode 1988-1993. en J.B. Sumarlin. minister van financiën tot maart 1993 en thans voorzitter van de controlecommissie. getuigen. Sudomo had toegegeven dat hij de lening aan Tansil had goedgekeurd, en Sumarlin zou volgens de aanklager de lening over het hoofd hebben gezien.
In Bandung raakten studenten slaags met de politie toen zij eisten dat Sudomo en Suinarlin zouden terechtstaan voor hun rol in het goedkeuren van de lening.

De publikatie van details van de zaak. die de reputatie van vele hoge regeringsfunctionarissen kon schaden. werd beschouwd als een indicatie voor politiek geruzie binnen de politieke elite. Sommige bankiers suggereerden dat men de gegevens met opzet had laten uitlekken om technocraten in de regering. waartoe Sumarlin behoorde. in diskrediet te brengen.

De regering gaf aan dat zij in de toekomst strengere regels voor het bankwezen zou op-

De zakenman Eddy Tansil (r.)verlaat de rechtzaalnadat hij op 15 augustus tot 17 jaargevangenisstraf is veroordeeld wegens zijn rol in het Bapindo-schandaal.

stellen. De *Financial Times* van 23 mei gaf als commentaar dat het ,.een publiek geheim" is dat Indonesische staatsbanken ,,overstelpt (zijn) met oninbare vorderingen veroorzaakt door een komplot van kredietverschaffers en leners met goede politieke connecties".

Veroordeling in Bapindo-schandaal

Op 15 augustus werd Eddy Tansil tot 17 jaar gevangenisstraf veroordeeld nadat hij door rechter Sutrisno schuldig was bevonden aan corruptie wegens het op onrechtmatige wijze verkrijgen van een lening bij de Bapindo.

Tansil werd ook veroordeeld tot een boete van Rp 30 mln en tot betaling van Rp 500 mrd voor verliezen die de Bapindo had geleden ($ 1,00 = Rp 2.160,3 op 12 augustus 1994). Het was de tweede veroordeling in het Bapindo-schandaal. Eind juli kreeg Maman Suparman, een vroegere manager van het Bapindo-filiaal in Jakarta. 9 jaar gevangenisstraf voor zijn rol bij de verstrekking van de lening aan Tansil. Twee Bapindo-directeuren moesten nog voor de rechtbank verschijnen en tegen twee andere liep een gerechtelijke procedure.

Volgens de *Financial* Times van 16 augustus hadden de Indonesiers het Bapindo-schandaal gebruikt om stappen te ondernemen tegen de diepgewortelde corruptie. Tijdens het proces werden betogingen gehouden. waarbij werd geëist dat hoge regeringsfunctionarissen die waren opgeroepen oni te getuigen, ook zouden worden berecht. Hieronder bevonden zich figuren zoals Sudomo en J.B.Sumarlin (zie hierboven) alsook Nasruddin Sumintapura. voormalig onderminister van financiën.

Het schandaal bracht voorts ininister van financien Marie Muhammad ertoe de omvang van oninbare leningen van staatsbanken openbaar te maken. Volgens Muhammad was eind 1993 21.2 procent van de leningen van staatsbanken oninbaar of dubieus. vergeleken met slechts 6 procent in 1990.

STRAFFEN IN MARSINAH-MOORDZAAK

Een districtsrechtbank in Surabaya veroordeelde begin mei drie mannen tot elk 12 jaar gevangenis voor de moord in 1993 op de 23-jarige vakbondsactiviste Marsinah.

Marsinah was in mei 1993 verdwenen nadat zij had geprotesteerd tegen het ontslag van stakers bij een horlogefabriek op Oost-Java in opdracht van plaatselijke legerofficieren. Drie dagen later werd haar mishandelde en ontzielde lichaam gevonden. De moord op Marsinah was een symbool geworden voor de arbeiders in Indonesië en vestigde de aandacht op .,de goedkope arbeid en de meedogenloze afstraffing bij het onderdrukken van een afwijkendemening, (zaken) waarop ... het economische succes berust", aldus de *Guardian*

Advocaten die de drie werknemers vertegenwoordigden van de horlogcfabriek waar Marsinah had gewerkt. zeiden dat hun cliënten in beroep zouden gaan tegen het vonnis omdat de bekentenissen door marteling waren verkregen.

Begin juli werd Yudi Susanto, de eigenaar van de horlogefabriek, veroordeeld tot 17 jaar gevangenisstraf wegens de moord op Marsinah.

De rechtbank was ervan overtuigd dat Susanto in mei 1993 vijf mannen 1.5 mln rupiah had gegeven niet de opdracht Marsinah te martelen en vervolgens te vermoorden. Eén verdachte moest nog terecht staan.

OVERGAVE EN ARRESTATIE VAKBONDSACTIVISTEN

Drie vakbondsactivisten. Amosi Telaumbanua, Soniman Lapau en Fatiwanolo Zega, vooraanstaande leden van de Indonesische Bond voor Arbeiderswelzijn (SBSI), gaven zich op 28 april vrijwillig over aan de militaire autoriteiten in Jakarta. Zij verklaarden in april het arbeidersprotest in Medan te hebben georganiseerd dat door toedoen van anderen was uitgelopen op grootschalige anti-Chinese rellen (zie pag. 443/1 e.v.-'94).

Op 13 juni arresteerde de politie in Jakarta twee leiders van de arbeidersbeweging. Zij werden in verband gebracht met het arbeidsprotest te Medan in april.

VERSCHIJNINGSVERBOD VOOR WEEKBLADEN

Op 21 juni trok de regering onverwacht de publikatievergunning in van twee weekbladen, Tempo en Editor, en van het magazine *Detik*. Het was voor het eerst sinds enkele jaren dat de pers zo streng werd aangepakt. Veel commentatoren betwijfelden daarom of de regering zou vasthouden aan haar beleid van keperbukaan (,:openheid").

Dc dric bladen hadden een grote rol gespeeld in een campagne om de pers uitgebreider verslag te laten doen van gevoelige politieke kwesties. De regeringswoordvoerder die het verbod bekendmaakte. zei dat de regering aan de kranten een reeks verordeningen over hun inhoud had doen toekomen. maar dat daaraan geen gevolg was gegeven.

De aanleiding voor de maatregel tegen de bladen - waartoe naar werd aangenomen opdracht was gegeven door president Soeharto - was volgens berichten een reportage in Tempo over een vermeende confrontatie tussen minister Mar'ie Muhammad van financiën en staatsminister B.J. Habibie voor research en technologie rond een omstreden overeenkomst uit december 1992 inzake de aankoop van 39 oorlogsschepen van de voormalige DDR (zie pag. 353/3-'93).

Het publikatieverbod van drie Inclonesische weekbladen op 21 juni leidde de volgende dagen in Jakarta tot protesten. De dichter Rcndra balt zijn vuist wanneer hij met andere beklaagden aankomt bij de districtsrechtbank in .Jakarta voor een zitting op 28 juni. Rendra en 20 anderen werden schuldig bevonden aan het beleggen van een bijeenkomst zonder de vereiste politievergunning en elk veroordeeld tot een boete van 2.000rupiah.

In wat de *Fnr Eastern Economic Review* van 7 juli .,een belangrijke oinmekeer" noemde, leek de militaire leiding van het land zich te distantiëren van het regeringsoptreden. De minister van defensie en veiligheid, generaal Edi Sudrajat, zou op 24 juni tijdens een militaire briefing in Zuid-Sumatra letterlijk hebben gezegd: ,.Kritiek op de integriteit van het overheidsapparaat moet niet worden opgevat als een politieke manoeuvre van bepaalde groepen, maar als een eis van het volk."

Het verschijningsverbod van de nieuwsbladen lokte een aantal demonstraties uit in de hoofdstad Jakarta. Oproerpolitie en soldaten werden ingezet om de protesten te beëindigen en meer dan 50 mensen werden gearresteerd, van wie er vervolgens 20 werden veroordeeld tot gevangenisstraf of een boete.

RAMP DOOR VLOEDGOL1'EN

Vloedgolven die waren veroorzaakt door een aardbeving (met een kracht van 5.9 op de schaal van Richter), kostten op 3 juni aan zeker 200 mensen het leven aan de zuidkust van Oost-Java.

SOEHARTO'S TOESPRAAK T.G.V. ONAFHAXKELIJKHEIDSDAG

Op 16 augustus drong president Soeharto in zijn jaarlijkse toespraak tot het Huis van Afgevaardigden ter gelegenheid van Onafhankelijkheidsdag aan op ,.verantwoorde openheid". Hij zei dat de grondwet de ontwikkeling van de democratie gebood en dat dit ,,een vereiste" was. Hoewel een atmosfeer van openheid ,.steeds meer voelbaar" werd, was het toch belangrijk ideeën en waarden die in strijd met de nationale identiteit waren, af te wijzen en op een afstand te houden.

VAKBONDSLEIDER GEARRESTEERD. BEGIN PROCES

Op 13 augustus werd Muchtar Pakpahan, secretaris-generaal van de Indonesische Bond voor Arbeiderswelzijn (SBSI. de grootste onafhankelijke vakbond van Indonesië). in zijn woonplaats Jakarta gearresteerd.

De arrestatie van Pakpahan hield verband met de uitbarsting van anti-Chinese rellen in de stad Medan op Sumatra in april (zie pag. 443/1 e v.-'94). In mei en juni was een aantal andere SBSI-leiders opgepakt door de autoriteiten (zie hierboven).

Op 19 september begon het proces tegen Muchtar Pakpahan in Medan. Volgens de aanklacht had hij aangezet tot de demonstraties aldaar in april.

HERVERKIEZING PPP-LEIDER

Begin september werd Isinael Hassan Metareum herkozen ais voorzitter van de Verenigde Ontwikkelingspartij (PPP) voor een nieuwe ambtstermijn van vijf jaar

RAPPORTEN OVER SCHENDINGEN MENSENRECHTEN

Human Rights Watch-Asia (voorheen Asia Watch) beschuldigde de Indonesische regering in een op 14 september gepubliceerd rapport van ,.forse schendingen van internationaal erkende mensenrechten".

Volgens dit rapport was marteling ,.routineom te straffen en te intimideren alsmede om inlichtingen in te winnen". ,.Als er thans een constant gegeven in de Indonesische politiek is, dan is dit de willekeur die inherent is aan perioden van tole antie of repressie". zo werd gesteld.

De mensenrechtenorganisatie Amnesty International beschuldigde Indonesië in een op 28 september gepubliceerd rapport van .,schendingen van de mensenrechten op ontstellende schaal".

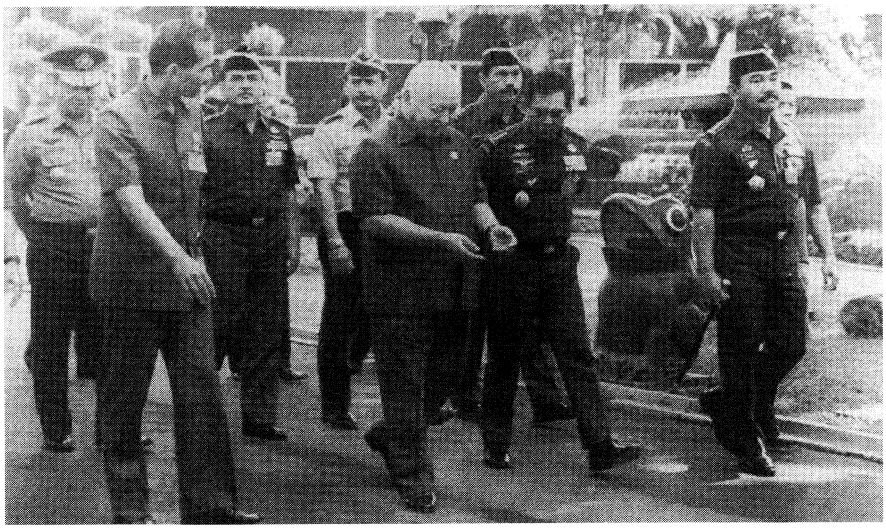

President Soeharto (m.)verlaat het paleis in Jakarta na een bijeenkomst met de militaire top op 20 juli 1994, ingezelschap van minister van defensie Edi Sudrajat (l.),stafchef van het leger generaal Arismunandar Wismoyo (tweede v.r.) en stafchef van de strijdkrachten generaal Feisal Tanjung (r.).

Op 6 mei 1994 vonden in Genève besprekingen over Oost-Timor plaats tussen (v.l.n.r.) de Portugese minister van buitenlandse zaken José Manuel Barrosu. VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali en de Indonesische minister van buitenlandse zaken Ali Alatas.

AUSTRALISCHE PREMIER OP BEZOEK

De Australische premier Paul Keating bracht van 26-29 juni een bezoek aan Indonesië, waar hij besprekingen voerde met president Soeharto (zie ook pag. 652/2/3-'92).

CONFERENTIE OVER MENSENRECHTEN OOST-TIMOR OP DE FILIPPIJNEN. ONTWIKKELINGEN OP OOST-TIMOR

Op de Filippijnen werd van 31 mei - 4 juni een omstreden particuliere conferentie over schendingen van de mensenrechten in Oost-Timor gehouden - de Asia-Pacific Conference on East Timor. Deze conferentie veroorzaakte spanning tussen Indonesië en de Filippijnen, beide lid van de Association of South East Asian Nations (ASEAN).

De Indonesische druk op de regering van de Filippijnen leek vruchten af te werpen op 27 mei, toen een Filippijnse rechtbank in Quezon-Stad de conferentie verbood na een klacht van de Indonesia-Philippines Association dat de bijeenkomst de vriendschappelijke betrekkingen tussen de ASEAN-landen zou kunnen schaden. Het Opperste Gerechtshof van de Filippijnen bepaalde op 31 mei echter dat de conferentie wel mocht doorgaan, al handhaafde het Hof het veto dat president Fidel Ramos had uitgesproken over de aanwezigheid van 34 buitenlandse deelnemers. Onder de uitgeslotenen bevond zich Danielle Mittcirand. de vrouw van de Franse president François Mitterrand en leidster van de mensenrechtengroep France Libertés. Sommige buitenlandse deelnemers werden voor het begin van de conferentie het land uitgezet, onder wie de Ierse Nobelprijswinnaar uit 1976 Mairead Maguire.

Het Portugese radiostation RDP meldde op 4 juni dat de conferentie had besloten tot de oprichting van een Asia-Pacific Coalition on Easi Timoi: voornamelijk bestaande uit niet-gouvernementele organisaties die in de regio actief waren.

Fretilin claimt offensief. Oosttimorese demonstranten gevangengezet

Jose Ramos Horta, de buitenlandse vertegenwoordiger van het Fretilin (de belangrijkste pro-onafhankelijkheidsgroepering op Oost-Timor), zei in een vraaggesprek op 2 juni dat ,,het verzet" op 1 juni ,,een krachtig militair offensief" had uitgevoerd tegen Dili, de hoofdstad van Oost-Timor. Volgens Horta was dit offensief de eerste grote aanval van het verzet in vele jaren.

Op 1 juni werden twee Oosttimorezen veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf omdat zij in juli 1993 een Fretilin-vlag hadden gehesen bij het kantoor van het officiële persbureau Antara. Op 23 juni hadden drie andere Oosttimorezen een gevangenisstraf van 20 maanden gekregen wegens het houden van een demonstratie in Dili.

Gewelddadige onderdrukking van protest

Op 14 juli leidden wekenlange spanningen tot een gewelddadige confrontatie tussen demonstranten en Indonesische militairen in de Oosttimorese hoofdstad Dili. Dit was het ernstigste incident van deze aard sinds het bloedbad op de begraafplaats Santa Cruz in november 1991 (zie pag. 279/3 e.v.-'92).

Volgens onbevestigde berichten vielen er drie doden en 20 gewonden en werden er tientallen arrestaties verricht, toen de politie een protestdemonstratie uiteensloeg. Deze demonstratie was georganiseerd door studenten na een reeks incidenten waarbij islamitische Indonesische soldaten de religieuze gevoelens van de christelijke gemeenschap van Oost-Timor zouden hebben gekwetst. Het Indonesische leger ontkende dat er doden waren gevallen.

Bezoek van VN-rapporteur voor mensenrechten

De denionstratie in Dili werd gehouden terwijl een speciale VN-rapporteur voor de mensenrechten, Hacre Waly Ndiaye, in het land was

Op 4 juli was Ndiaye, een Senegalese advocaat. in de Indonesische hoofdstad Jakarta aangekomen voor een bezocli van 10 dagen om een onderzoek in te stellen naar beschuldigingen van mensenrechtenschendingen, zoals het bloedbad van november 1991. Toen hem werd gevraagd om commentaar op de demonstratie in Dili, antwoordde hij dat dergelijke incidenten buiten zijn mandaat vielen, maar dat hij tijdens zijn bezoek aan Oost-Timor geen enkel teken van protest had gezien. In oppositiekringen werd echter gezegd dat Ndiaye onder constant toezicht had gestaan.

Verdere ontwikkelingen

De *Guardian* van 6 september berichtte dat volgens ,,een hoge Oosttimorese bron" de Indonesische militaire top medio augustus gesprekken had gevoerd met de gedetineerde Timorese verzetsleider Jose ,,Xanana" Gusmao over een aantal uiterst gevoelige kwesties, waaronde een VN-referendum over de status van Oost-Timor en de rol van de vroegere koloniale mogendheid Portugal.

Volgens het bericht van de *Guardian* ,,leek (de bijeenkomst) verband te houden met verdergaande stappen om contact op te nemen met dissidenten in Oost-Timor".

De Indonesische president Soeharto had Oost-Timor besproken met zijn Zuidafrikaanse ambtgenoot Nelson Mandela tijdens diens bezoek op 2 en 3 september: Naar verluidt had Soeharto ,,positief" gereageerd op Mandela's oproep tot een dialoog over Timor.

Een tweede ronde van ,,verzoeningsbesprekingen" tussen Indonesische functionarissen en Oosttimorezen uit het buitenland vond van 29 september - 1 oktober in Groot-Brittannië plaats (zie voor de eerste ronde in december 1993 pag. 42/1/2-'94). Tegen de bijeenkomst werd bezwaar gemaakt door de voornaamste Timorese verzetsgroepen omdat de Timorese vertegenwoordigers voor hel merendeel pro-Indonesisch zouden zijn.

Indonesische troepen raakten op 27 en 28 september slaags met Oosttimorese Fretilin-rebellen in de buurt van Vi-

queque, ca. 230 km ten oosten van de hoofdstad Dili. Volgens een bericht van Radio Republiek Indonesia op 30 september werden daarbij vijf Fretilin-leden gedood.

(Vor.ber.pag. 442/1 e.v.-1994)

KAZACHSTAN

MOTIE VAN WANTROUWEN AANGENOMEN

Op 27 mei 1994 nam de Opperrte Kenges (parlement) een veelomvattende motie van wantrouwen aan tegen de regering van premier Sergej Teresjtsjenko

In de motie werd gesteld dat er geen vertrouwen heerste ,.in het sociale, economische en juridische beleid van de regering". die de voortgang naar een markteconomie ..belemmert en tegenhoudt". Er werd een ,,opbouwende dialoog tussen alle uitvoerende organen" geëist en een nieuwe regering die voorstander was van hervormingen. Uit de eisen voor een verbeterde sociale bescherming van en steun aan noodlijdende bedrijven bleek de gematigde inslag van degenen die hun steun aan de motie hadden betuigd.

De persdienst van het kabinet verwierp de motie op 31 mei als ,,ongrondwettelijk". De persdienst wees erop dat het kabinet geen verantwoording schuldig was aan de Opperste Kenges, maar aan de president.

NIEUW OPPOSITIONEEL BLOK

De vorming van een ,,constructief oppositioneel blok", dat was bedoeld om de groei van een ,,politieke dictatuur" te verhinderen, zoals het Russische dagblad Rossijskaja Gazeta op 14 mei berichtte, was reeds een aanwijzing geweest van de hernieuwde kracht van de oppositie. Het nieuwe blok omvatte de Vakbondsfederatie, het Volkscongres van Kazachstan, de Socialistische Partij, de communistische partij, de etnisch Slavische Lad-beweging (,,Harmonie"), de Arbeidersbeweging van Kazachstan, de Azat-beweging en de nationalistische Jeltoqsan-be eging (,,December").Het blok kon rekenen op de steun van ten minste 32 van de 177 afgevaardigden in de Opperste Kenges.

Twaalf aanhangers van het blok, die op 16 mei voor het gebouw van de Opperste Kenges in de hoofdstad Alma Ata een hongerstaking probeerden te organiseren, werden gearresteerd krachtens de noodmaatregelen die de burgemeester van de stad, Zamabek Noerkadilow, op 2 mei had afgekondigd. De noodtoestand was ogenschijnlijk ingevoerd als reactie op het ernstige brandstoftekort in Alma Ata.

REGERINGSWIJZIGING

Op 13 juni bekritiseerde Nazarbajew ministers wegens de traag verlopende economische hervormingen en hij maakte een omvangrijke herstructurering van de regering en een reeks nieuwe benoemingen bekend. Op 22 juni voegde hij eraan toe dat door deze maatregelen mensen in de regering waren gekomen ,,die het bedrijfsleven, het bankwezen en de lopende hervormingen van tegenwoordig" begrepen. De veranderingen werden allerwegen gezien als een reactie op de motie van wantrouwen die de Opperste Kenges in mei had aangenomen tegen de regering.

Als gevolg van de herstructurering werd het ministerie van energie en brandstof gesplitst in een ministerie van **olie en gas** onder leiding van Rawil Tazjkora-oeli Sjardabajew en een ministerie van **energie en kolen**, dat vacant bleef. De drie ministeries van industrie. handel en buitenlandse economische betrekkingen werden verenigd in het ministerie van **handel en industrie,** dat onder leiding kwam van Wjatsjeslaw Kostjoetsjenko. Het ministerie van verbindingen werd vervangen door een nieuw ministerie van **verkeer en verbindingen.** dat vacant bleef. De vice-premiers Zjanibek Karibzjanow en Sydyk Abisjew werden in rang verlaagd tot minister, waarbij Karibzjanow minister van **landbouw** werd en Abisjew hoofdoan het **kabinetsbureau.** Kozy-Karpesj Jesenberlin werd benoemd tot voorzitter van de **staatseigendomscommissie** (het privatiseringsbureau) en Bajkarim William-oeli Totenow werd minister van **sociale zekerheid.**

PARLEMENT VERWERPT BEZUINIGINGEN OP SOCIALE PROGRAMMA'S

Op 22 juni verwierp de Opperste Kenges een wet waarmee de regering had willen bezuinigen op de sociale-zekerheidsprogramma's voor de bevolking in de vele door chronische aantasting van het milieu getroffen gebieden. De Kenges was bezorgd dat deze bezuinigingen zouden kunnen leiden tot wijdverspreide sociale onrust, aangezien veel Kazachen al ontevreden waren over de snel stijgende benzine- en energieprijzen.

LEIDER RUSSISCHE GEMEENSCHAP VRIJGELATEN

Op 25 mei werd Boris Soeproenjoek, een vooraanstaande journalist van Russische afkomst die in april was gearresteerd wegens het aanzetten tot etnische conflicten en belediging van de eer en nationale waardigheid van de bevolking van Kazachstan (zie pag. 507/2-'94), voorwaardelijk in vrijheid gesteld.

Op 18 mei had Dmitri Rogozin, voorzitter van het uitvoerend comité van het Congres van Russische Gemeenschappen in Kazachstan. gewaarschuwd voor een golf van .,grootschalige onlusten" onder etnische Russen als Soeproenjoek niet zou worden vrijgeiaten. Tijdens een toespraak op 30 mei in Moskou verklaarde Soeproenjoek dat de .,niet-inheemse bevolking van Kazachstan het slachtoffer (werd) van genocide en (dat) de mensenrechten er op grote schaal met voeten (werden)getreden."

VERONTRUSTING OVER ETNISCHE SPANNINGEN

In juni reageerden de Kazachstaanse autoriteiten met bezorgdheid op aanwijzingen dat de etnische spanningen in de republiek aan het stijgen waren.

De procureur-generaal van Kazachstan, Zjarmachan Toejakbajew, waarschuwde de media op 6 juni dat het onophoudelijke aanwakkeren van ,,etnische verschillen en etnische twisten ontoelaatbaar" was. Hij dreigde met wettelijk optreden tegen diegenen die ,,aanzetten tot etnische twisten of rassehaat (of) inbreuk plegen op de nationale waardigheid en eer".

Op 10 juni vroeg president Noersoeltan Nazarbajcw om ,,een nieuwe wet ... die discriminatie van de Russische taal afschaft". Het Kazachs, de taal van de inheemse gemeenschap die ongeveer 40 procent van de Kazachstaanse bevolking vormde, was de officiële taal van het land.

Op 15 iuni berichtte het Russische persbureau *Itar-Tass* dat de gemeenteraad van de overwegend Russische stad Petropawlowsk in het noorden van Kazachstan een voorstel had afgewezen om de stad haar oude naam Kerekoe terug te geven. Het persbureau voegde eraan toe dat de regionale autoriteiten het besluit van de gemeenteraad steunden uit bezorgdheid voor de ,,negatieve gevolgen voor de etnische verhoudingen" die zouden kunnen ontstaan uit het steeds gangbaarder beleid om gerussificeerde plaatsnamen te veranderen in de oorspronkelijk Kazachse namen.

NIEUWE HOOFDSTAD

Op 6 juli stemde de Opperste Kenges in met het voorstel om de noordelijke stad Akmola (voorheen Tselinograd) vanaf het jaar 2000 de nieuwe hoofdstad van het land te maken. Tot die tijd zou het zuidelijke Alma Ata hoofdstad blijven.

Voorstanders van het voorstel. dat voor het eerst op tafel was gelegd door president

Nocrsoeltan Nazarbajew, wezen erop dat Alma Ata was gelegen in een gebied waar veel aardbevingen voorkwamen en dat de bouwkosten in de stad hoog waren. Voor Akmola zou pleiten dat het over goedkopere arbeidskrachten en betere verbindingen beschikte. Volgens sommige waarnemers was de verandering echter vooral bedoeld om het centrale gezag te versterken in de overwegend Russische noordelijke oblasts (districten), In dit gebied woonde het grootste deel van de Russische bevolking van het land. die circa 40 procent uitmaakte

STAAT ERKENT KOZAKKENGROEPERING

Een nieuwe Kozakkengroepering, het Genootschap voor Hulp aan de Kozakken van Semiretsje, dat Kozakken in de oblasts Alma Ata en Taldy-Koergan vertegenwoordigde, werd op 6 juli officieel erkend door het ministerie van justitie. De erkenning, die werd beschouwd als een gebaar van verzoening, volgde na recente botsingen tussen de Russisch-sprekende Kozakkengemeenschap en etnische Kazachen in Taldy-Koergan in het oosten van Kazachstan (zie pag. 507/2-'94).

GROOTSCHALIGE DESERTIE

Het persbureau *Itar-Tass* meldde op *4* juli de massale desertie van duizenden Kazachstaanse soldaten uit de strijdkrachten.

In het bericht werd gezegd dat sinds begin 1993 meer dan 1.000 zonder toestemming afwezige soldaten waren veroordeeld dooi. militaire tribunalen: in dezelfde periode belanden ongeveer 2.500 deserteurs in de gevangenis: circa 500 anderen waren voortvluchtig. Velen van hen zouden zich schuldig maken aan criminele activiteiten.

(Vor.ber.pag. 506/3 e.v.-1994)

KIRGIZSTAN

REFERENDUM

In een referendum op 30 januari 1994 steunden de kiezers het hervormingsprogramma van president Askar Akajew, waardoor diens positie tegenover het in hoofdzaak conservatieve parlement versterkt weid. Volgens regeringsfunctionarissen had 96,2 procent van de kiezers de hervormingen goedgekeurd bij een opkomst van 95.9 procent.

NIEUWE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Roza Otoenbajewa, de ambassadeur van Kirgizstan in Turkije, werd op 18 april benoemd tot minister van buitenlandse zaken. Zij had deze functie eerder vervuld toen Kirgizstan nog deel uitmaaktevan de Sowjel-Unie.

NIEUWE VOORZITTER COMMUNISTISCHE PARTIJ

Het Russische dagblad *Prawda* meldde op *28* mei dat Sjeraly Sadykow was gekozen tot voorzitter van de Communistische Partij van Kirgizstan.

DECREET OVER RUSSISCHE TAAL

Op 15 juni vaardigde president Askar Akajew een decreet uit waarin het Russisch werd erkend als officiële taal.

Het decreet. dat was bedoeld om een halt toe te roepen aan de migratie van Russisch-sprekenden uit Kirgizstan, gold voor alle oblasts (districten) met een overwegend Russische bevolking en voor bepaalde maatschappelijke sectoren, zoals wetenschap, technologie en volksgezondheid. Akajew verzocht ook om uitstel van de overgang naar het Kirgizstaans als officiële taal .,teneinde een redelijke vertegenwoordiging van de Russisch-sprekende bevolking in het staatsbestuur te garanderen"

IMF-LENING

Het IMF keurde op 20 juli krachtens de uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESAF) een driejarige lening goed ter waarde van SDR 70.950.000 (circa $ 104 mln).ter ondersteuning van het economische en financiële hervormingsprogramma van de regering voor de periode 1994-'97.

De lening over het eerste jaar, ter waarde van SDR 23.650.000 (circa $ 35 mln). zou in twee termijnen worden uitgekeerd: de eerste betaling, ter waarde van SDR 9.460.000 (circa $ 14 mln). kwam onmiddellijk beschikbaar; de tweede zou begin 1995 worden vrijgegeven nadat de Uitvoerende Raad van het IMF had beoordeeld hoe het met de tenuitvoerbrenging van het programma ging.

(Vor.ber.pag. 213/2 e.v.-1994)

OEZBEKISTAN

NIEUWE PARTIJ

Op 12 juni 1994 werd in de Oezbeekse hoofdstad Tasjkent een nieuwe politieke partij, Isjtiqlal Yoli (Onafhankelijk Pad), opgericht. De leider van de partij, Shadi Karimow. die lid was geweest van de verboden oppositionele groepen Erk en Birlik, zei dat Isjtiqlal Yoli zou proberen samen te werken met president Islam Karirnow.

LOON- EN PRIJSSTIJGINGEN

Op 30 mei verhoogde president Karimow per decreet de prijzen van eerste levensbehoeften en energie met ongeveer 300 procent met ingang van 1 juni. Op 27 mei had hij. kennelijk om de reactie van de bevolking op de prijsverhogingen te temperen, per decreet de lonen verhoogd met gemiddeld 50 procent.

INVOERING NIEUWE MUNTEENHEID

Op 1 juli werd een nieuwe munteenheid, de som, ingevoerd krachtens een presidentieel decreet van 16 juni. Daarin was de vervanging bevolen van de som-coupon (die als tijdelijke munteenheid fungeerde sinds het uiteenvallen van de monetaire unie met Rusland in november 1993 en de geleidelijke afschaffing van de Russische roebel vanaf december 1993 - zie pag. 171/3 e.v.-'94).

De beginkoers van de nieuwe munt werd bepaald op $ 1 = 6 som. Coupons konden onbeperkt worden ingewisseld tegen een koers van 1 som per 1.000 coupons. Tijdens een introcluctieperiode van één maand zou de coupon naast de som als munteenheid geaccepteerd worden.

De nieuwe munteenheid, die volgens president Karimow een noodzakelijke voorwaarde vormde voor de onafhankelijkheid van het land, ontbeerde de steun van de meeste internationale financiële instellingen, en met name van het IMF. In mei had het IMF besprekingen over steun aan de munt gestaakt nadat. zo stelde het Fonds. de regering had geweigerd een geldhervorming te laten voorafgaan door een wijziging van het economische beleid. dat de inflatie had opgeschroefd tot 1.500 procent. Volgens berichten hoopte de regering de ontbrekende IMF-steun te compenseren door de som te steunen met $ 700 mln in contanten en een onbekende hoeveelheid goud.

NIEUWE VICE-PREMIERS EN MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Anatoli Woznenko, een etnische Rus, werd op 10 juni ontslagen als vice-premier.

Op 29 juni en 19 juli werden twee nieuwe vice-premiers benoemd. respectievelijk Joeri Pajgin en Roestan Joenoesow.

Op 18 en 19 augustus meldde de Oezbeekse radio dat president Karimow vice-premier Moehammadjan Karabajew had ontslagen en in zijn plaats Saidmoechtar Saidqasimow had benoemd, die op zijn beurt als minister van buitenlandse zaken was opgevolgd door Abdoelaziz Komilow.

(Vor.ber.pag. 509/2/3-1994)

SRI LANKA

ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN

Uit het jaarverslag van de Centrale Bank van Sri Lanka dat op 30 april 1994 werd gepubliceerd bleek dat de economie in 1993 met 6.9 procent in reele termen was gegroeid, het hoogste groeipercentage sinds 1978. Het herstel was vooral te danken aan de groei in de agrarische sector en een toename met 24 procent van de binnen- en buitenlandse investeringen. De stijging verbaasde waarnemers die hadden verwacht dat de economie een extra klap zou krijgen als gevolg van de politieke onrust na de moord op president Ranasinghe Premadasa in mei 1993 (zie pag. 663/2 e.v.-'93).

Pakket maatregelen voor hulp aan lage-inkomensgroepen

Op 1 mei maakte president Dingiri Banda Wijetunge een ,,uniek hulppakket" bekend voor de lagere inkomens in de publieke en particuliere sector. Een van de maatregelen was de introductie van een minimummaandloon.

De afwezigheid van Wijetunge bij een officiele ceremonie op 1 mei ter herdenking van de eerste verjaardag van de moord op Premadasa gaf voeding aan berichten over toenemende verschillen van mening binnen de regerende United National Party (UNP) over het regeringsbeleid. De secretaris-generaal van de UNP. Sirisena Cooray. maakte gelijktijdig zijn aftreden bekend.

Op 5 mei overwon de regering met 111 stemmen tegen 71 de eerste motie van wantrouwen die in het huidige parlement tegen haar was ingediend

PARLEMENT ONTBOSDEN

Op 24 juni ontbond president D.B. Wijetunge het parlement. Hij maakte bekend dat op 16 augustus algemene verkiezingen zouden worden gehouden.

SLFP-voorzitter Sirimavo Bandaranaike (r.)in het stemlokaal op 16 augustus. gevolgd door haar dochter Chandrika Bandaranaike Kumaratunga.

Dit onverwachte besluit kwam zes maanden voordat de zittingstermijn van het parlement was ve streken. De regerende UNP had haar slechtste stembusresultaat geboekt bij provinciale verkiezingen in maart (zie pag. 444/2 e.v.-'94). Presidentsverkiezingen, waarbij Wijetunge zich naar verwachting kandidaat zou stellen, stonden op het programma voor begin 1995.

VERKIEZINGSKEDERLAAG VAN UNP. NIEUWE REGERING VAN PEOPLE'S ALLIANCE. VREDESINITIATIEVEN. POSITIE LTTE

De poging van president Dingiri Banda Wijetunge om zijn mandaat te versterken na de rampzalig verlopen lokale verkiezingen in maart 1994 (zie pag. 444/2 e.v.-'94)liep op niets uit, toen zijn United National Party (UNP) bij op 16 augustus gehouden parlementsverkiezingen werd verslagen.
De UNP, die sinds 1977 aan de macht was geweest (zie pag. 465/1 e.v.-'77). dolf het onderspit tegen de People's Alliance, een linkse coalitie die werd gedomineerd door de Sri Lanka Freedom Party (SLFP) en die werd geleid door Chandrika Bandaranaike Kumaratunga (voorheen aangeduid als Kumaranatunga).

De opkomst was over hel algemeen hoog met uitzondering van het gebied rond Jaffna, waar een door de Bevrijdingstijgers van Tamil Eelam (LTTE) afgekondigde boycot van de verkiezingen veel gehoor vond. Hier brachten naar schatting 20.000 van de in totaal 600.000 geregistreerde kiezers hun stem uit in 10 kiesdistricten,

In 22 districten werden rechtstreekse verkiezingen gehouden voor 196 van de 225 zetels op basis van evenredige vertegenwoordiging, waarbij voorkeurstemmen konden worden uitgebracht, De kandidaten voorde resterende 29 zetels werden gekozen uit partijlijsten naar gelang het landelijke aandeel van iedere partij in het stemmenaantal.

De verkiezingen werden gehouden onder strenge veiligheidsmaatregelen. nadat 19 mensen het leven hadden verloren bij verkiezingsgeweld tijdens de maandenlange verkiezingsstrijd en Tamil-separatisten hadden gedreigd de verkiezingen te saboteren. Deze dreigementen werden niet uitgevoerd en volgens mensenrechtenorganisaties waren de verkiezingen over het algemeen geweldloos verlopen. De eerste uitslagen echter wezen op een nederlaag van de UNP, waardoor er vrees ontstond voor geweld tegen de UN Dientengevolge werd na de sluiting van de stemlokalen op 16 augustus een uitgaansverbod van 33 uur ingestelcl en werden 17 en 18 augustus tot officiele feestdagen verklaard.

De People's Alliance won 105 zetels en behaalde daarmee bijna de absolute meerderheid in het 225 leden tellende parlement, waarin de UNP met 94 zetels terugkeerde. Op 18 augustus liet Wijetunge de hoop op de vorming van een UNP-minderheidsregering varen en benoemde hij Kumaratunga tot premier. Haar partij had zich weten te ver-

zekeren van de steun van het Sri Lanka Muslim Congress (7 zetels), het Tamil United Liberation Front (5 zetels), het Democratic People's Liberation Front (3zetels) en een onafhankelijke groepering waarvan de steun was geconcentreerd in het gebied Nuwara Eliya (1zetel). De overige zetels vielen toe aan de Independent Group - Jaffna (Eelam People's Democratic Party - 9) en het Sri Lanka Progressive Front (1).

Nieuwe regering

Op 19 augustus werd een nieuw kabinet onder leiding van Kumaratunga geïnstalleerd

Kumaratunga was de dochter van twee vroegere premiers, de in september 1959 verinooide Solomon Bandaranaike (zie pag. 15180/2/3-'59) en Siriinavo Bandaranaike. die van 1960-1965 en 1970-1977 premier was en nog altijd voorzitter van de SLFP is. Haar echtgenoot, Vijaya Kumanaratunga, een populaire filmacteur, met wie ze in 1984 de linkse Sri Lanka People's Party (SLMP) had opgericht. was in februari 1988 vermoord (zie pag. 5/2-'89). Haar broer. Anura Bandaranaike, een politieke rivaal. was in oktober 1993 opgestapt als landelijk organisator van de SLFP en toegetreden tot de CNP: in december van dat jaar was hij benoemd in de regering (zie pag. 148/2/3-'94). Kumaratunga was na de dood van haar echtgenoot weer lid geworden van de SLFP

Kumaratunga was onmiddellijk in conflict gekomen met Wijetunge over de samenstelling van het kabinet en over de wens van de president belangrijke ministeriële verantwoordelijkheden voor zichzelf te behouden. Kumaratunga verzette zich hiertegen op grond van verkiezingsbeloften om de grondwet te wijzigen met het doel de president de uitvoerende macht te ontnemen.

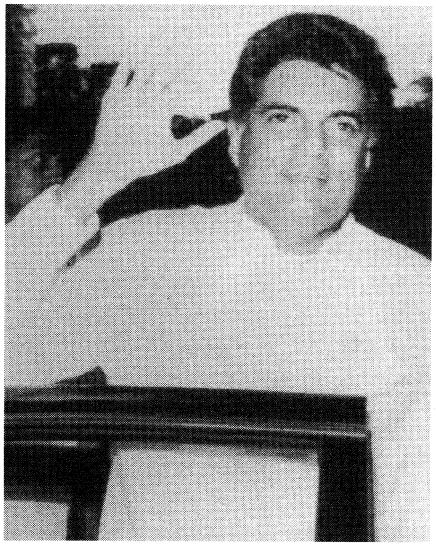

Ranil Wickremasinghe, de aftredende premier van Sri Lanka. neemt afscheid van zijn staf op 18 augustus.

Wijetunge werd gedwongen de verantwoordelijkheid voor de post van financien op te geven en hoewel hij in naam minister van defensie bleef. zou naar werd verwacht de eigenlijke leiding over dit ministerie worden uitgeoefend door onderminister kolonel Anuruddha Ratwatte. een familielid van Kumaratunga. Ratwatte had tot 1977 de functie van veiligheidsadviseur bekleed (zie pag. 678/3-'78). Sirimavo Bandaranaike, die volgens verwachting deel zou nemen aan de komende presidentsverkiezingen (zie pag. 444/3-'94), werd benoemd tot minister zonder portefeuille.

Het nieuwe kabinet was als volgt samengesteld:

President. defensie. Buddha Sasana (boeddhistische aangelegenheden) - Dingiri Banda Wijetunge (UNP): premier: financiën, planning. etnische zaken en nationale integratie - mevr. Chandrika Bandaranaike Kumaratunga: minister zonder portefeuille - mevr. Sirimavo R. D Bandaranaike: openbaar bestuur. lokaal bestuur en plantages - Ratnasiri Wickremanayake: irrigatie. elektriciteit en energie. onderminister van defensie - kolonel Anuruddha Ratwatte: binnenlands zaken. provinciale raden en cooperaties - Amarasiri Dodangoda: buitenlandse zaken - Laksham Kadirgamar: culturele en religieuze zaken - Lakshman Jayakody; wetenschap. technologie en ontwikkeling menselijke bronnen - Bernard Soysa (Lanka Sama Samaja Party. LSSP): landbouw. grondbezit en bosbouw - D.M. Jayaratna: arbeid en beroepsopleiding - Mahinda Rajapakse: scheepvaart, havens, rehabilitatie en wederopbouw - M.H.M. Ashraff (Sri Lanka Muslim Congress. SLMC): voorlichting. toerisme en luchtvaart - Dharmasiri Senanayake: handel en voedselvoorziening - Kingsley Wickremaratna: industriele ontwikkeling - C.V. Gunaratna. onderwijs en hoger onderwijs - Richard Pathirana: huisvesting. bouwnijverheid en openbare nutsbedrijven - Nimal Siripala de Silva; PTT - Mangala Samaraweera; jeugdzaken. sport en ontwikkeling platteland - D.S.M.B. Dissanayake: transport. hoofdwegen, milieu en vrouwenzaken - mevr. Srimani Athulathmudali (Democratic United National Front, DUNF), buitenlandse handel. justitie en constitutionele zaken - G.L. Peiris: gezondheid en sociale diensten - A.H.M. Fowzie: visserij en waterrijkdommen - Indika Gunawardena (Communistische Partij).

Alle ministers zijn lid van de SLFP tenzij anders aangegeven.

vredesinitiatieven

In een toespraak na de installatie van haar kabinet zei premier Kumaratunga dat herinvoering van de democratie en handhaving van wet en orde haar voornaamste prioriteiten waren. Daarnaast beloofde ze een einde te maken aan de burgeroorlog. De Bevrijdingstijgers van Tamil Eelam (LTTE)reageerden positief en gaven te kennen dat zij bereid waren vredesbesprekingen met dc rcgcring te beginnen.

Chandrika Bandaranaike Kumaratunga, op 18 augustus benoeincl tot premier van Sri Lanka.

Op 30 augustus maakten LTTE-functionarissen echter duidelijk dat zij verwachtten dat de regering een bewijs gaf voor haar streven naar vrede. De regering moest dit doen door een wapenstilstand af te kondigen. vrij verkeer van Jaffna naar het zuiden mogelijk te maken en de economische blokkade van het door de LTTE bezette gebied (ongeveer één derde van het land) op te heffen.

Op 31 augustus reageerde dc regering door 28 produkten. waaronder biscuits. petroleum. olie en medicijnen. te schrappen van een lijst van 42 artikelen die niet naar LTTE-gebieden mochten worden gebracht. Na de ,.eenzijdige" opheffing van het embargo zei Kumaratunga dat ..me verwachten dat de andere partij even welwillend zal handelen"

LTTE akkoord met vredesbesprekingen

Een officieel bericht op 7 september bevestigde dat de LTTE het aanbod van de nieuwe regering om vredesonderhandelingen te voeren hadden aanvaard. In een boodschap, die door het Internationale Comité van het Rode Kruis (ICRC) aan de regering werd overgebracht, stelde LTTE-leider Velupillai Prabhakaran dat zijn groepering ,,klaar (stond) voor een staakt-het-vuren en onvoorwaardelijke vredesbesprekingen".

Op 5 september kondigde de regering het einde van de landelijke noodtoestand af die sinds mei 1983 van kracht was geweest (zie pag. 220/1-'84), hoewel de noodtoestand naar verwachting zou worden gehandhaafd in het door oorlog geteisterde noorden en noordoostenvan Sri Lanka.

LTTE-woordvoerder Anton Balasingham.

Op 8 september ging de regering over tot een verdere versoepeling van de economische blokkade van het LTTE-gebied door aan te bieden extra voedsel en energie te leveren.

De onderminister van defensie. Anurudha Ratwatte deelde op een persconferentie in Colombo mee dat in de door rebellen bezette gebieden in het noorden energiegeneratoren zouden worden geïnstalleerd als de LTTE bereid waren mee te werken aan hun onderhoud

Zelfmoordactie LTTE

Deze ontwikkelingen werden echter overschaduwd door de ernstigste LTTE-actie tegen regeringstroepen sinds de algemene verkiezingen van augustus, welke gepaard ging met het tot zinken brengen van een patrouillevaartuig van de marine op 20 september.

LTTE-strijders. die kennelijk onderweg waren voor een zelfmoordmissie aan boord van twee vissersboten vol explosieven. ramden het 40 meter lange patrouillevaartuig voor de westkust van Sri Lanka (op ca. 130 km ten noorden van Colombo). Het masineschip zonk. Bij de actie kwamen de LTTE-strijders en minstens 25 zeelieden om het leven.

Eerder, op 10 en 17 september, was melding gemaakt van zware gevechten bij Batticaloa (in het oosten) en in de Jaffna-lagune (in het noorden). waarbij in totaal 45 LTTE-rebellen en twee soldaten omkwamen. Nieuwe schermutselingen bij Palali (op het schiereiland Jaffna) op 26 september en in Tharakulam (180 km ten oosten van Colombo) op 28 september resulteerden in de dood van 16 soldaten en 75 LTTE-rebellen.

NOMINATIE KANDIDATEN PRESIDENTSCHAP

Op 9 september wees de oppositionele UNP Gamini Dissanayake aan tot haar kandidaat voor de presidentsverkiezingen van 9 november
De regerende People's Alliance nomineerde premier Chandrika Kumaratunge op 23 september als haar presidentskandidaat

(Vorber pag 444/1 e v -1994)

TADZJIKISTAN

VREDESBESPREKINGEN.BEËINDIGING NOODTOESTAND. GRENSINCIDENTEN

Op 28 juni 1994 eindigden in de Iraanse hoofdstad Teheran de tiendaagse vredesbesprekingen tussen de communistische regering van Tadzjikistan en de democratische en islamitische oppositie, zonder dat enige echte vooruitgang was geboekt. In een communiqué werd opnieuw gewezen op het belang van een staakt-het-vuren en werd gezegd dat de besprekingen zouden worden hervat in de Pakistaanse hoofdstad Islamabad.

Op 28 juni noemde de Iraanse onderminister van buitenlandse zaken, Abbas Maleki. de besprekingen een succes, en ,,een bewijs van de centrale rol van Iran bij het bereiken van oplossingen voor regionale problemen". Het Russische dagblad *Izwestija* verklaarde evenwel dat beide partijen op geen enkel punt overeenstemming hadden weten te bereiken.

Minister en Russische officier vermoord

Onderminister van defensie Ramazan Radzjabow en vijf van zijn lijfwachten werden op 15 juni in de stad Garm vermoord. Niemand eiste de verantwoordelijkheid op.

Op 14 juni werd in de zuidelijke stad Koergan Tjoebe een Russische luitenant vermoord; hij was de tiende Russische militair die binnen een periode van drie weken in Tadzjikistan werd vermoord. Aan de grens tussen Tadzjikistan en Afghanistan was een groot aantal Russische soldaten gelegerd die moesten verhinderen dat opstandelingen de grens overstaken.

Beëindiging van noodtoestand

De regering liet de noodtoestand, die van kracht was sinds oktober 1992 (zie pag. 227/1-'93), aflopen op 12 augustus. Onderminister van nationale veiligheid Anatoli Koeptsow zei op 17 augustus dat het decreet waarin de noodtoestand was uitgeroepen, niet was verlengd omdat het in verband met de naderende presidentsverkiezingen noodzakelijk was politieke activiteiten te legaliseren.

Op 19 juli had de regering de noodtoestand nog verlengd in de districten Fajzabad, Komsomolabad. Garm. Tadzjikabad. Tawildara en Dzjirgatol, en deze bovendien uitgebreid tot meer steden en districten, waaronder de hoofdstad Doesjanbe.

Grensincidenten

In de tweede helft van juli en in augustus eiste een uitbarsting van hevige gevechten langs de Tadzjieks-Afghaanse grens tientallen levens. De Russische eerste onderminister van buitenlandse zaken,

De Russische premier Wiktor Tsjernoinyrdin (r.)in gesprek met het Tadzjiekse staatshoofd Imamoli Rachmanow (l.) tijdens overleg in Moskou op 16 augustus 1994.

Anatoli Adamsjin, waarschuwde op 11 augustus zelfs dat de Tadzjiekse burgeroorlog opnieuw zou kunnen uitbreken.

Tadzjiekse opstandclingen die opereerden vanuit Afghanistan. bleven grensposten overvallen die werden bemand door het Tadzjiekse leger of door de vredesmacht van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS). waarvan ook Russen deel uitinaakten. Alleen al op 18 augustus kwamen tien Tadzjiekse militairen om het leven en raakten ei' 20 gewond bij een botsing in het oostelijke district Komsomolabad, en vielen (volgens dc Russische radio) onder Russische grenswachten zeven doden en 113 gewonden bij een aanval van Tadzjiekse rebellen np grenspost 12

NIEL-WE MINISTER

De Opperste Sowjet stemde op 18 juli in met de benoeming van Inojatowa Moenira Abdoellojexvna tot vice-premier en minister van onderwijs.

NIEUWE PARTIJ ERKEND

Een nieuwe politieke partij, de Unie van Progressieve Krachten van Tadzjikistan, werd op 15 juli officieel erkend. In een vraaggesprek met de Tadzjiekse radio op dezelfde dag zei een van de oprichters van de partij, Karimdzjon Achmedow, dat de organisatie ,,zoustreven naar bevordering van etnische harmonie, (...) democratie en economische herstructurering".

ONTWERP-GRONDWET AANGENOMEN

Op 20 juli keurde de Opperste Sowjet (het parlement) de ontwerp-grondwet goed, die in april was gepubliceerd (zie pag. 51111-'94). Het ontwerp zou onderwerp zijn van een referendum op 23 september. de datum die ook was gereserveerd voor presidentsverkiezingen.

Tegen de ontwerp-grondwet waren (i) de machtige Tadzjiekse Cominunistische Partij. die kritiek had op het voorstel een presidentieel stelsel in te voeren: (ii)vertegenwoordigers van de autonome regio Gorny-Badaksjan in oostelijk Tadzjikistan. oindat het ontwerp niet voorzag in volledige autonomie voor hun regio en (iii) vertegenwoordigers van enkele etnische minderheden, die stelden dat het ontwerp discriminerend was voor de naar schatting 1.5 mln niet-Tadzjikistanen in het land. (De Opperste Sowjet had naar verluidt voorstellen verworpen om het Russisch als officiele taal een zelfde status te verlenen als het Tadzjieks. of om Russisch-sprekenden een dubbele Russisch-Tadzjiekse nationaliteit toe te staan.)

PRESIDENTSVERKIEZINGEN UITGESTELD

Op 29 augustus werd bekendgemaakt dat de presidentsverkiezingen en het referendum over de ontwerp-grondwet (zie boven), die zouden worden gehouden op 25 september. werden uitgesteld tot eind 1994. Een nadere datum werd niet genoenid. Het uitstel werd gezamenlijk bekendgemaakt door waarnemend voorzitter van de Opperste Sowjet (en staatshoofd) Imamoli Rachmanow en premier Abdoedzjalil Samadow.

Volgens de Russische krant Kommersant *Dejli* van 30 augustus was het uitstel bedoeld als concessie aan Rusland. dat sterk had aangedrongen op deelname van de oppositie aan de verkiezingen en had aangevoerd dat de oppositiepartijen tijd moesten krijgen om een campagne op touw te zetten. Rachmanow liet zich op 22 augustus registreren als presidentskandidaat.

Rusland was erop blijven aandringen de oppositie te laten deelnemen aan de verkiezingen, ondanks het incident eerder in augustus waarbij opstandelingen van de oppositie Russische militairen hadden gedood aan de Tadzjieks-Afghaanse grens (zie boven).

(Vor.ber.pag. 509/3 e.v.-1994)

THAILAND

KABINETSWIJZIGINGEN

Op 8 juli 1994 trad Amnuai Wirawan af als vice-premier en plaatsvervangend leider van de Nieuwe Aspiratiepartij (NAP),de op éénna grootste partij in de door de Democraten geleide regeringscoalitie.

Amnuai kondigde vervolgens aan van plan te zijn een nieuwe politieke partij op te richten. de Nam Thai (Dynamische Thai). onder voorzitterschap van Anand Panyarachun, premier in de jaren 1991-1992.

Op 14 juli werd NAP-leider generaal Chaovalit Yongchaiyut. die reeds minister van binnenlandse zaken was (zie pag. 511/1-'94), tevens benoemd tot vice-premier.

UITBREIDING SCHASDAAL OVER DRUGSHANDEL. REGERINGSCOALITIE WIST TUSSENTIJDSE VERKIEZISG

Het in mei aan het licht gekomen schandaal over drugshandel (zie pag. 511/2/3-'94) breidde zich in juli verder uit

Minister van buitenlandse zaken Prasong Sonsiri uitte beschuldigingen inzake drugshandel aan het adres van Vatana Asavahame, plaatsvervangend leider van de oppositionele Chart Thai Partij, tijdens een zitting van het Huis van Afgevaardigden achter gesloten deuren op 28 juli. Volgens parlementaire bronnen. die in de *Bangkok* Post van 5 augustus werden geciteerd. beweerde Prasong dat functionatissen uit de VS hadden bevestigd dat Vatana in de voorgaande 20 jaar betrokken was geweest bij drugszaken. Vatana, aan wie onlangs een Amerikaans inreisvisum was geweigerd, ontkende de beschuldigingen en daagde de Amerikaanse autoriteiren uii met harde bewijzen tegen hem te komen.

De regeringscoalitie vergrootte haar meerderheid toen de NAP bij een tussentijdse verkiezing in Nakhon Phanom op 7 augustus de kandidaat van de oppositie met groot verschil versloeg. De verkiezing was uitgeschreven doordat Thanong Siripreechapong van de oppositionele Chart Thai Partij als parlementslid was afgetreden na beschuldigingen in mei over zijn betrokkenheid bij de drugshandel.

REORGANISATIE MILITAIRE TOP

Bij de jaarlijkse reorganisatie van de militaire top werd luchtmaarschalk Voranart Apichari op 2 september als opperbevelhebber van de strijdkrachten (zie pag. 871/2-'92) vervangen door generaal Wattanachai Wuthisiri, tot dan toe zijn plaatsvervanger. De bevelhebbers van de drie krijgsmachtonderdelen bleven op hun post.

Wattanachai Wuthisiri was een afgestudeerde van klas 4 van de Koninklijke Militaire Academie van Chulachomklao. Hij genoot naar verluidt krachtige steun van vooraanstaande leden van de regerende Democratische Partij.

HERVERKIEZING LEIDER PALANG DHARMA

Op 17 september werd generaal-majoor Chamlong Sriinaung formeel herkozen als leider van de Palang Dharma. een van de partijen in de regeringscoalitie. Chamlong was in mei 1992 als partijleider afgetreden. toen hij de betogingen voor democratie leidde die uitliepen op de val van het militaire regime van generaal Suchinda Kraprayoon (zie pag. 505/2 e.v.-'92).

Eveneens op 1i september werd Sudrat Keyuraphan gekozen tot secretaris-generaal van de Palang Dharma.

AFTREDEN POLITIECHEF WEGENS JUWELENSCHANDAAL

Op 29 september trad politie-generaal Pratin Santiprabhob af als chef van de

nationale politie wegens beschuldigingen over zijn betrokkenheid bij een al oud schandaal over de diefstal van Saoedische juwelen.

De affaire vond haar oorsprong in 1989 toen Kriangkrai Techamong. een Thailander die als bediende in Saoedi-Arabie werkte, juwelen ter u,aa:.de van omstreeks S 20 mln sta! van een Saoedische prins. Kriangkrai werd in 1990 in Thailand gearresteerd en veroordeeld tot 5 jaar gevangenisstraf. De Thaise politie beweerde de gestolen juwelen te hebben opgespoord en ze naar Saoedi-Arabië te hebben teruggestuurd. Maar de Saoedische autoriteiten klaagden dat een groot deel van de juwelen ontbrak dan wel was vervangen door vervalsingen

Begin 1994 opende de Thaise politie een nieuw onderzoek in de affaire. Dit leverde een belangrijke nieuwe getuige op, juwelenhandelaar Santi Srithanakan, die naar verluidt een deel van de gestolen juwelen had verhandeld. Eind juli werden de vrouw en de zoon van Santi ontvoerd en ve moord.
Op 12 september werd luitenant-generaal van de politie Sophon Savikhamin. een van de functionarissen die de diefstal onderzocht, beschuldigd van betrokkenheid bij de ontvoering van en moord op Santi's gezinsleden. Op zijn beurt beschuldigde Sophon generaal Pratin ervan het bevel tot de ontvoering te hebben gegeven.

Na de diefstal staakten de Saoedische autoriteiten de uitgifte van visa aan Thailanders om in Saoedi-Arabie te werken. Daardoor werd een lucratieve inkomstenbron voor duizenden Thaise werknemers afgesneden.

De nieuwe Thaise minister van buitenlandse zaken,Thaksin Shinawatra.

REORGANISATIE KABINET

Premier Chuan Leekpai voerde op 26 oktober een reorganisatie van zijn kabinet uit. Daarin werden nu 11 vertegenu-oordigers van de Palang Dharma (vijf ministers en zes onderministers) en drie vertegenwoordigers van de NAP (één minister en twee onderministers) opgenomen.
De ministersportefeuilles werden als volgt verdeeld:

Premier - Chuan Leekpai (DP);vice-premiers - Banyat Banthattan (DP). Suphachai Phanitchaphak (DP),generaal-majoor Chamlong Srimaung" (PD) en Sukavich Rangsitphol* (NAP);vice-premier en minister van binnenlandse zaken - generaal Chaovalit Yongchaiyut (NAP): ministers in het bureau van de premier - Thoetphong Chaiyanan (DP),Sawit Phothiwihok (DP), Surasak Thiamprasoet (NAP), kolonel Chinnawut Sunthonsima (PD)en Pimpa Chantraprasong* (PD);defensie - generaal Wichit Sukmak (DP):financien - Tharin Nimmanhemin (DP): buitenlandse zaken - Thaksin Shinawatra* (PD): landbouw cn coöperaties - Niphon Phromphan (PD):transport en verbindingen - Vichit Suraphongchai* (PD): handel - Uthai Phimchaichon (E); justitie - Sawai Pattano (DP): wetenschap. technologie en milieu - Phisan Munlasatsathon (NAP), onderwijs - Samphan Thongsamak (DP): gezondheidszorg - Arthit Urairat (S);industrie - generaalmajoor Sanan Khachonprasat (DP); universiteitszaken - Krasae Chanawong* (PD); arbeid en sociaal welzijn - Phaitoon Kaeothong (NAP).

* Nieuwe benoeming

DP = Democratische Partij: NAP = Nieuwe Aspiratiepartij: PD = Palang Dharina; E = Ekkaparb: S = Seritham.

Palang Dharma-leider Chamlong Srimaung trad tot het kabinet toe als vice-premier. De benoeming op diens instigatie van Thaksin Shinawatra als minister van buitenlandse zaken in plaats van Prasong Sonsiri, was het meest controversiële aspect van de reorganisatie. Thaksin, die geen lid van het Huis van Afgevaardigden en ook niet van de Senaat was, stond aan het hoofd van een media- en telecommunicatie-agglomeraat en gold als een van de rijkste mannen in Zuidoost-Azië. Chamlong, die populariteit had verworven door zijn ascetische levenswijze, werd nu bekritiseerd omdat hij zichzelf en zijn partij met ,,geldpolitiek'; zou hebben gecompromitteerd.

(Vor.ber.pag. 511/1 e.v.-1994)

ALGEMEEN

TOPCONFERENTIE VAN DE SPEERPUNT GROEP

De achtste jaarlijkse topconferentie van de Speerpunt Groep van Melanesische landen. die plaatsvond op de Solomon Eilanden. werd op 12 juli 1994 afgesloten.

Tijdens de topconferentie werd benadrukt dat een grotere samenwerking noodzakelijk was tussen de leden (Papoea Kieuw-Guinea, de Solomon Eilanden en Vanuatu. met Fiji en het Nieuwcaledonische Front de Liberation Tationale Kanake Socialiste of FLKKS als waarnemers), vooral op economisch gebied. Hiertoe bogen de leiders zich over het efficiënter maken van de lucht- en scheepvaartverbindingen. en de standaardisatie van de regels voor het kappen van bomen, teneinde de bescherming van de economische rijkdommen te verbeteren.

Er werd afgesproken dat de topconferentie van 1995 in Vanuatu zou worden gehouden.

(Vor.ber.pag. 139/1-1991)

25STE TOPCONFERENTIE VAN SOUTH PACIFIC FORUM

De 25ste conferentie van de regeringsleiders van het 15 leden tellende South Pacific Forum vond van 31 juli - 2 augustus plaats in Brisbane (Australië).

De conferentie concentreerde zich opnieuw vooral op milieukwesties. De Australische premier Paul Keating drong er met kracht op aan onmiddellijke maatregelen te nemen tegen het onaanvaardbare leegkappen van bepaalde gebieden. het rendement van visgronden te vergroten en het beheer van natuurlijke hulpbronnen te verbeteren.

Op 2 augustus kondigden de Solomon Eilanden. waar de houtproduktie in de periode 1992-1994 verdrievoudigde. een opschorting van het verlenen van nieuwe kapoergunningen af. In een .,schuld-voor-natuur" ruilovereenkomst. stemde Australie ermee in AS 2 mln ($ 1,5 mln) aan schulden over te nemen van de Solomon Eilanden in ruil voor een kapverbod roor een Maleisisch bedrijf dat werkzaam was in de Marovo-lagune, een gebied in de Pacific dat op de nominatie stond voor een plaats op de World Heritagelijst.

Aan het slot van de conferentie stemden alle leden ermee in scherpere maatregelen te nemen tegen buitenlandse houtkap- en visserijbedrijven, en op korte termijn nieuwe controlevoorschriften non te nemen roor de natuurlijke hulpbronnen van de Pacific. De bereikte consensus duurde echter niet lang. De premier van Papoea Nieuw-Guinea. Paias Wingti. zei later dat hij van mening was dat de bedreiging van de geweldige natuurlijke rijkdommen in de u-ateren van de Pacific was overdreven. Hij betoogde dat de ontwikkelde landen, die hun na-

Een familieportret van de deelnemers aan de 25ste topconferentie van het South Pacific Forum (1 augustus 1994).

tuurlijke rijkdommen op land en in de zee reeds twee eeuwen lang hadden gefxploiteerd. realistisch moesten zijn in hun roep om milieumaatregelen.

Soortgelijke opvattingen werden geuit door de leiders van Fiji en de Cook Eilanden. Meer openlijke kritiek kwam van Solomon Mamaloni. de leider van de oppositie op de Solomon Eilanden, die Keatings opmerkingen over de exploitatie van de natuurlijke hulpbronnen op deze eilanden omschreef als ..regelrechte leugens".

Na de conferentie volgde de 25ste South Pacific Post-Forum Dialoog, twee dagen van informele besprekingen met belangrijke hulpdonors en regionale machten, waaronder China en de VS.

(Vor.ber.pag. 883/2-1993)

FIJI

ONTSLAG PREMIER GEWEIGERD

De minister van voorlichting, Josefa Dimuri, verklaarde op 12 april 1994 dat premier Sitiveni Rabuka zijn ontslag had aangeboden, nadat hij had toegegeven dat recente beschuldigingen van overspel aan zijn adres juist waren. De regerende Fijian Politica1 Pa ty (FPP of Soqosoqo ni Vakavulewa ni Taukei) verwierp het aanbod echter: Wel bevestigde Dimuri dat Rabuka, een Methodist, zijn ambt als predikant had neergelegd.

KABINETSWIJZIGING

Premier Sitiveni Rabuka, voerde op 16 augustus een reorganisatie van zijn kabinet door en breidde het uit van 12 tot 17 leden. waarmee het praktisch weer dezelfde omvang kreeg als voor de algemene verkiezingen van februari 1994 (zie pag. 375/1/2-'94).

De reorganisatie hield onder meer een ruil van portefeuilles in tussen Berenado Vunibobo, die minister van financiën en economische ontwikkeling werd, en kolonel Paul Manueli. die belast werd met binnenlandse zaken. immigratie. jeugd, werkgelegenheid en sport.

Rabuka droeg de portefeuille van buitenlandse zaken over aan een nieuw kabinetslid, Filipe Bole. die ook Speciale Verantwoordelijkheid voor de Grondwetsherziening krerg.

De zakenman James Ah Koy werd benoemd tot minister van handel, industrie en openbare bedrijven. Hij verving Harold Powell, die nu minister van toerisme en burgerluchtvaart werd. Een van de vijf nieuwe ministers in het kabinet was Seruwaia Hong Tiy, het derde vrouwelijke kabinetslid, die werd benoemd tot minister van gezondheid en sociale zaken.

(Vor.ber.pag. 375/1 e.v.-1994)

r

NIEUW-ZEELAND

BETREKKINGEN MET VS HERSTELD

Op 20 februa i 1994 maakte het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken bekend dat de .,contacten op hoog niveau met Nieuw-Zeeland over politiek-strategische zaken en algemene veiligheidskwesties" hersteld waren. Deze stap weerspiegelde de dooi in de bilaterale betrekkingen die in de voorgaande zeven jaar bevroren waren geweest als gevolg van het tegen kernwapens gerichte standpunt van Nieuw-Zeeland.

Hoewel beide landen theoretische nog gebonden waren aan het tripartiete defensiepac! ANZUS (waartoe ook Autralië behoorde). was Nieuw-Zeeland in de praktijk sedert 1986 door de VS van het pact uitgesloten. Dit kwam nadat Nieuw-Zeeland door kernkracht aangedreven schepen of schepen met kernwapens aan boord was gaan weren uit zijn havens en wateren. Dit nieuwe beleid dateerde van 1985 en was in 1987 door het parlement bekrachtigd (zie pag. 548/2 e.v.-'87).

Toen het ministerie van buitenlandse zaken de wijziging bekendmaakte, erkende het dat de twee landen ..belangrijke zaken te doen hebben buiten het terrein van de defensiebetrekkingen". maar beklemtoonde dat de ontwikkeling niet het volledige herstel van de betrekkingen betekende of een wederoplering van het ANZUS-pact. Ook onderstreepte het ministerie dat de VS zouden blijven aandringen op het intrekken van het verbod op schepen met kernaandrijving of kernwapens.

In een toespraak op 21 februari begroette de Nieuwzeelandse premier Jim Bolger de stap omdat deze de bilaterale dialoog zou vergemakkelijken ,,in overeenstemming met onze gemeenschappelijke belangen en waarden". Hij zei echter dat er geen plannen bestonden om de anti-nucleaire wetgeving te wijzigen.

Bezoek admiraal Larson

Op 10 april arriveerde admiraal Charles Larson, de opperbevelhebber van het Amerikaanse commando in de Pacific. in Nieuw-Zeeland. Zijn bezoek was het hoogste militaire contact tussen de twee landen sedert de VS Nieuw-Zeeland in 1986 uit het ANZUS-pact hadden gestoten omdat het land schepen met kernmotoren en kernwapens de toegang tot zijn havens en wateren had verboden.

Hoewel het verbod van kracht bleef. had de Amerikaanse regering in februari 1994 bekendgemaakt dat zij de contacten op hoog niveau inzake veiligheidskwesties zou herstellen (zie hierboven). Op 1% april bevestigde Larson niettemin dat de handhaving van het anti-nucleaire beleid van Nieuw-Zeeland een belemmering bleef voor gezamenlijke militaire oefeningen tussen de twee landen.

VOORSTEL VAK PREMIER VOOR REPUBLIKEINSE STATUS

In maart deed premier Jim Bolger twee uitspraken waarin hij liet doorschemeren dat Nieuw-Zeeland aan het einde van de eeuw een republiek zou zijn. Ter-

wijl Australië stappen nam om een republiek te worden. had Bolger, de leider van de conservatieve Nationale Partij, het verbreken van de betrekkingen met de Britse kroon niet eerder ter sprake gebracht.

In een verklaring tot het parlement op 8 maart veroorzaakte Bolger algemene verbazing, toen hij de mening ventileerde dat Nieuw-Zeeland omstreeks de eeuwwende een republiek zou zijn met een gekozen president als staatshoofd. In een toespraak tot een groep zakenlieden ging hij op 16 maart nog een stap verder. toen hij zei dat hij een groep vooraanstaande burgers bijeen wilde brengen die de implicaties moesten onderzoeken van de overgang naar een republikeinse staatsvorm Hij gaf geen precieze datum voor de overgang maar suggereerde dat dit ..liever eerder dan later (moest gebeuren) zodat het debat van het algemene idee naar de bijzonderheden kan gaan". Een soortgelijk initiatief was in 1993 door de Australische premier Paul Keating begonnen (zie ook pag. 151/1/2-'94)

CRUCIALE TUSSENTIJDSE VERKIEZING

De regering van Jim Bolger won ternauwernood een cruciale test op 13 augustus bij een tussentijdse verkiezing voor de zetel van Selwyn in Christchurch. Bolgers National Party had bij de algemene verkiezingen in november 1993 (zie pag. 217/1 e.v.-'94) net 50 van de 99 zetels in het Huis van Afgevaardigden verworven (met inbegrip van Selwyn, traditioneel een veilige zetel voor 'de partij).

De tussentijdse verkiezing was nodig door het verrassende aftreden als parlementslid op 14 juli van Ruth Richardson, die minister van financiën was geweest tot de kabinetsreorganisatie na de verkiezingen van november 1993 en die in dit ambt verantwoordelijk was geweest voor de drastische beperking van de sociale uitkeringen en andere sociale diensten.

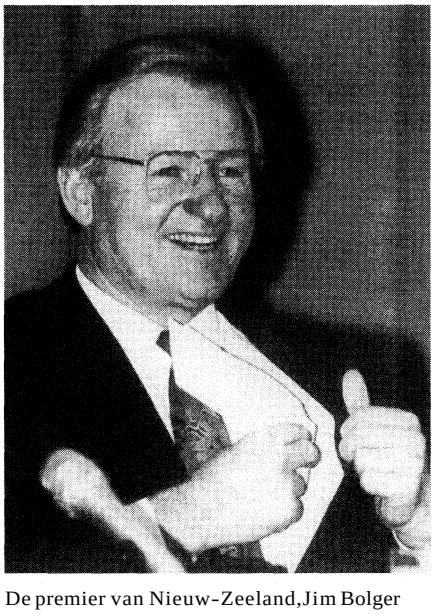

De premier van Nieuw-Zeeland, Jim Bolger

Zoals verwacht was de strijd om Selwyn spannend. De kandidaat van de National Party versloeg de kandidaat van de linkse Alliance met 346 stemmen. Bolger moest toegeven dat hij door deze uitslag niet op ..een sterker mandaat" aanspraak kon maken Hij liet weten dat hij parlementsleden van de rechtervleugel van de Labour Party zou benaderen om zich van hun steun in belangrijke kwesties te verzekeren. Van hen zou niet worden gevraagd om een coalitie aan te gaan. maar wel om te „werken aan het behoud van de stabiliteit van het land". aldus Bolger.

VORMING VAN REGERINGSCOALITIE

De regering van de National Party onder premier Jim Bolger werd op 11 september een coalitieregering. Dit betekende dat in Nieuw-Zeeland voor het eerst in bijna 60 jaar een meerpartijenregering aantrad. De National Party had haar absolute meerderheid verloren door het uittreden uit de partij van Ross Meurant, staatssecretaris voor de minister van landbouw en bosbouw. Meurant vormde een nieuwe partij. de Right of Centre Party (ROC). Door onmiddellijk een werkrelatie met de ROC aan te gaan, behield premier Bolger zijn parlementaire meerderheid van twee zetels, en bleef Meurant in de regering.

Meurant (47), een voormalige politie-inspecteur, stond bekend om zijn rechtse opvattingen. Hij had nationale bekendheid verworven als commandant van de oproerpolitie die was ingezet tegen de tegenstanders van de tournee van het Zuidafrikaanse rugbyteam in 1981 (zie pag. 802/1-'81). Hoewel Meurant bereid was de regering-Bolger te steunen. benadrukte hij dat de ROC een onafhankelijk beleid zou bepalen. Ook voorspelde hij dat zijn partij bij de komende algemene verkiezingen mogelijk 15 zetels zou winnen.

De volgende verkiezingen (op het programma in 1996) zouden onder een nieuw stelsel van even edige vertegenwoordiging worden uitgevochten. Het parlement zou worden uitgebreid tot 120 zetels. Maar slechts 65 van de parlementariërs zouden kiesdistricten vertegenwoordigen (tegen 99 onder het oude stelsel van eenvoudige meerderheid). terwijl de rest via partijlijsten zou worden gekozen (zie ook pag. 217/3 e.v.-'94).

Velen voorspelden dat het optreden van de ROC het begin was van een reeks nieuwe partijen die uit de fragmentatie van het traditionele tweepartijenstelsel tevoorschijn zou komen. Bolger zelf had zulke gevallen van overloperij kort vóór het uittreden van Meurant verwacht. Nog voordat de herziene grenzen van de kiesdistricten in oktober zouden worden bekendgemaakt, had hij reeds erkend dat .,alleparlementsleden hun toekomst overwegen" en had hij de opvatting gehuldigd dat een ,,coalitiepolitiek onvermijdelijk is".

(Vor.ber.pag. 217/1 e.v.-1994)

PAPOEA NIEUW-GUINEA

AANBOD VREDESBESPREKINGEN AFGESLAGEN. PANGUNA-MIJN HEROVERD DOOR REGERINGSTROEPEN

Op 1 juli 1994 wees het separatistische Revolutionaire Leger van Bougainville (BRA) een aanbod van de regering om de vredesbesprekingen te hervatten af. De reden hiervoor was dat de regering vasthield aan haar eis dat bij de besprekingen de leiders van het BRA aanwezig zouden zijn en niet hun gekozen vertegenwoordigers.

In juni waren eerdere besprekingen tussen de twee partijen op dit punt stukgelopen. Het BRA verklaarde dat alleen aan de eis kon worden voldaan als de regering zou afzien van de beloning die was uitgeloofd voor het gevangennemen van BRA-leicler Francis Ona, de blokkade van Zuid-Bougainville zou opheffen en de strijdkrachten opdracht zou geven niet verder landinwaarts op te rukken in het door rebellen beheerste Oost-Bougainville. Hoewel aan de eerste voorwaarde tegemoet werd gekomen, beweerde premier Paias Wingti dat er geen blokkade van kracht was en dat het niet de taak van zijn regering was om operationele opdrachten aan de strijdkrachten te verstrekken'

Panguna-mijn heroverd

Op 16 augustus werd bekendgemaakt dat regeringstroepen de Panguna-mijn op Bougainville hadden heroverd. De mijn was in 1990 ingenomen door het BRA (zie ook pag. 260/1 e.v.-'90). Daarvoor produceerde de mijn ongeveer 160.000 ton koper en 510.000 troy ounces (ca.15.860 kg) goud per jaar.

PROVINCIALE REGERING GESCHORST

Op 6 juli werd bericht dat de regering in de grotere plaatsen van de provincie Southern Highlands voor een periode van drie maanden een avondklok had ingesteld. Deze maatregel was bedoeld ter voorkoming van ordeverstoringen als reactie op de schorsing van de provinciale regering op 1 juli.

De regering was eind 1992 geschorst wegens ernstig financieel wanbeheer (zie ook pag. 593/2/3-'93). Eind iuni 1994 werd de schorsing opgeheven maar omdat hierbij niet de juiste

procedure was gevolgd. werd de schorsing enkele dagen later weer van kracht.

MIJNRAMP

Op 2 augustus werden volgens schattingen mogelijk 11 mensen gedood bij een explosie in de Porgera-goudmijn in Enga. Alle werkzaamheden in de mijn. een van de grootste ter wereld en een belangrijke bron van inkomsten voor de regering, werden voor onbepaalde tijd opgeschort (zie ook pag. 595/1/2-'93).

CHAN OPSIEUW PREMIER

Op 30 augustus werd Sir Julius Chan, leider van de People's Progress Party (PPP),door het nationale parlement gekozen tot nieuwe premier. Hij volgde Paias Wingti op, die niet had meegedaan aan de verkiezing.

Chan won met 69 tegen 32 stemmen van Bill Skate, die eerder die dag was afgetreden als voorzitter van het parlement. Toen Papoea Nieuw-Guinea in 1975 onafhankelijk werd, was Chan minister van financien. in de periode 1980-1982 was hij premier van het land (zie pag. 795/2 e.v.-'80 en 587/1-'82).

De verkiezing werd gehouden op last van het Opperste Gerechtshof nadat dit op 25 augustus had verklaard dat Wingti's meest recente herverkiezing ongeldig was.

Wingti, die in juli 1992 aan het bewind kwam (zie pag. 80413-'92). had deze herverkiezing (in september 1993) beraamd om de periode dat er geen moties van wantrouwen tegen hem konden worden ingediend. te verlengen. In de grondwet stond dat nieuwe premiers recht hadden op een ..respijt-periode" van 18 maanden voordat dergelijke moties konden worden ingediend. Op 23 september was Wingti onverwachts afgetreden. Hij overrompelde op deze manier het parlement en wist zich de volgende dag in een verkiezingsprocedure die in totaal 4 minuten in beslag nam, te laten herkiezen (zie pag. 445/3 e.v.-'94). Het Opperste Gerechtshof oordeelde dat deze manoeuvre niet strookte met de geest van de grondwet.

Chan wierp zich op 29 augustus in de strijd om het premierschap toen hij aftrad als vice-premier en een coalitie vormde met oppositiepartijen. waaronder de Pangu Pati. Wingti trok later die dag zijn nominatie voor het premierschap in en zijn partij. de People's Democratic Movement. nomineerde Skate.

In een toespraak na zijn verkiezing zei Chan dat hij zijn buik vol had van het gekibbel in de politiek en hij waarschuwde dat hij stappen zou ondernemen om een einde te maken aan het economische en politieke wanbeleid. Hij beloofde zich in te zetten voor het

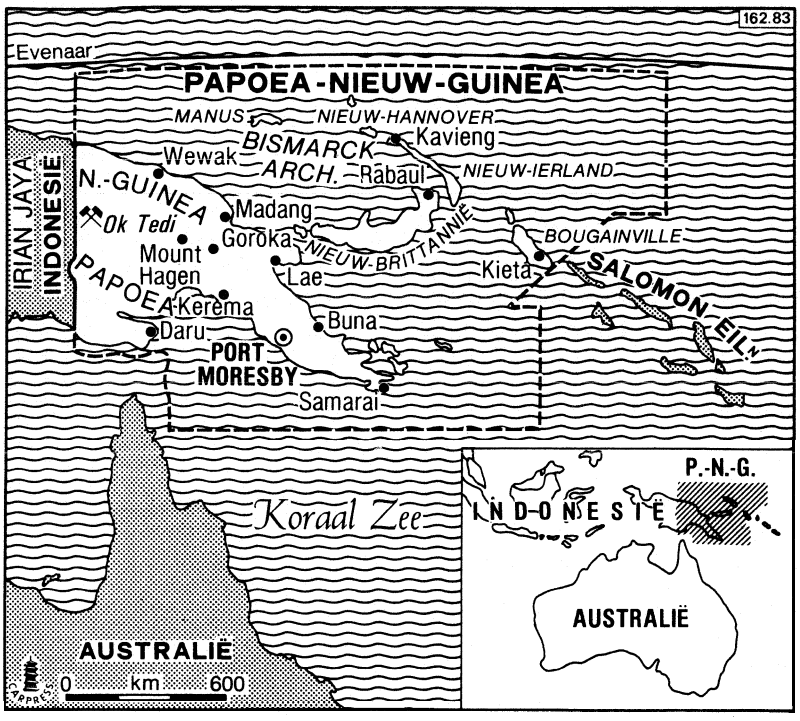

beëindigen van de afscheidingsstrijd op Bougainville en noemde dit zijn ,,topprioriteit".

De nieuwe regering nam maatregelen ten behoeve van de sanering van de staatsfinanciën en het herstel van de econoinie. Met onmiddellijke ingang werd de nationale munt. de kina. met 12 procent gedevalueerd, en voorts werden alle regeringsuitgaven tot het einde van het jaar bevroren. De gouverneur van de centrale bank werd ontslagen, en de contacten met het IMF werden geïntensiveerd om het welslagen van de financiele en economische maatregelen te waarborgen.
De nieuwe minister van financiën Chris Haiveta, tevens vice-premier. benadrukte dat de devaluatie geen bezwarende negatieve effecten zou hebben, omdat Papoea Nieuw-Guinea in de laatste maanden negatieve inflatiecijfers had gekend. Ook zou de maatregel er tegelijk voor zorgen dat de vrees voor een verlies van de vrije inwisselbaarheid van de kina. werd weggenomen

STAAKT-HET-VCREN OP BOUGAINVILLE

De nieuwe regering van Sir Julius Chan boekte onmiddellijk een succes door via onderhandelingen een staakt-het-vuren overeen te komen in de zes jaar oude afscheidingsoorlog op het eiland Bougainville. Op 3 september werd in Honiara, de hoofdstad van de Solomon Eilanden, een akkoord getekend door premier Chan en de leider van het Revolutionaire Leger van Bougainville (BRA),Sam Kauona. Dit akkoord voorzag in een bestand dat binnen zeven dagen moest ingaan.

Na verdere besprekingen werd op 8 september overeenstemming bereikt over het bestand dat in de nacht van 9 op 10 september te middernacht inging.

De rebellie op Bougainville was begonnen over olaatselijke grieven inzake de verdeling van de inkomsten uit de Panguna-kopermijn. Geleidelijk echter ging het BRA steeds meer dienst doen als een middel voor de afscheidingsaspiraties van de bevolking van Bougainville. waarvan veel inwoners zich etnisch verwant voelden met de bewoners van de naburige Solomon Eilanden. Het daarop volgende conflict kostte het leven aan meer dan 300 rebellen en regeringssoldaten en aan honderden burgers. van mie velen omkwamen door het ontbreken van medische behandeling en goede en, wat het gevolg was van de blokkade van het eiland door de regering. Het conflict leidde ook tot de sluiting van de Panguna-mijn die. voor het uitbreken van de oorlog, 20 procent van de regeringsinkomsten had opgeleverd en 44 procent van de exportopbrengsten

Op 2 september was Chan naar de Solomon Eilanden gevlogen om besprekingen te beginnen met Kauona. Een verder bewijs van zijn streven naar vrede leverde Chan op 7 september, toen hij brigade-generaal Bob Dadeino ontsloeg als bevelhebber van de strijdkrachten, nadat drze in augustus de herovering van de Panguna-mijn had gelast (zie hierboven). Dademo. die onder de vorige regering op zijn post had mogen blijven nadat hij de pensioengerechtigde leeftijd had bereikt. \\-erd opgevolgd door Tony Huai.

Chan schetste de bepalingen van het bestandsakkoord in een toespraak tot

het nationale parlement op 8 september. Naast een staking van de vijandelijkheden voorzag het akkoord in de opheffing van de blokkade en in de stationering van een vredesmacht op Bougainville in oktober. Deze vredesmacht zou bestaan uit militairen van Fiji. Tonga en Vanuatu. Eveneens in oktober zouden formele vredesbesprekingen beginnen in Arawa (centraal Bougainville) - de eerste onderhandelingen die op het eiland zelf plaatsvonden - met als doel de oorzaken van het conflict weg te nemen.

UITBARSTING VULKANEN OP NEW BRITAIN

Op het eiland New Britain werd de noodtoestand uitgeroepen voor het oostelijk gebied (ca. 800 km ten noordoosten van Port Moresby), nadat op 19 september twee vulkanen tot uitbarsting waren gekomen.

Meer dan 90.000 inwoners van de havenstad Rabaul- een van de grootste scheepvaartcentra in de Pacific voor copra en kokosolie - en omringende dorpen werden geëvacueerd of naar elders overgebracht toen het gebied door een vulkanische aslaag van één meter werd bedekt. Rabaul werd ook verwoest door aardschokken en vloedgolven die met de vulkanische uitbarsting gepaard gingen. Amerikaanse en Australische vliegtuigen hielpen bij het overvliegen van medische voorraden en voedsel naar het geteisterde gebied. Voorts werden 450 politieagenten naar Rabaul overgebracht om overlevenden op te sporen en benden plunderaars tegen te houden.
Zeker is dat vijf mensen waren omgekomen. maar er waren geen betrouwbare cijfers over het aantal slachtoffers beschikbaar.

(Vor.ber.pag. 445/2 e.v.-1994)

ALGEMEEN

WERELDWIJDE PRIJSSTIJGING GOEDEREN

In mei 1994 stegen de wereldprijzen voor verschillende elementaire goederen tot het hoogste niveau sinds 1989. Analisten zagen hierin tekenen van een herstel van de wereldeconomie.

De koffieprijzen, die toch al hoog lagen door een geringe produktie, vertoonden de grootste stijging. De termijnprijzen (de prijzen voo in- en verkoop met een vastgestelde afleverdatum in de toekomst) voor koffie stabiliseerden zich eind mei op iets boven de $ 2.000 per ton. Dit was dc hoogste prijs in 7½ jaar en de prijs lag nu bijna 60 procent hoger dan in begin 1994. Door de enorme stijging van de koffieprijzen stegen ook de prijzen op de **cacao**markt. Op 24 mei bereikten de termijnprijzen voor cacao een hoogte van $ 1.085 per ton voor levering in juli. het hoogste niveau in meer dan zes jaar.

De koperprijzen werden opgedreven door ,.positieve technische en seizoensgebonden overwegingen en door een sterke vraag uit de VS". aldus sommige analisten. Op 28 mei sloten de prijzen op een niveau van $ 2.264 per ton voor levering in drie maanden, terwijl in mei 1993 het diepste niveau in vijf jaar, $ 1.705 per ton, was bereikt.

De prijzen van ruwe olie stegen geleiclelijk tot ongeveer $ 16 per vat. de hoogste prijs in zes maanden.
De prijs voor goud dat geleverd moest worden in juni sloot op 20 mei Op een waarde van $386 per troy ounce.

TOP VAN DE G-7

Van 8-10 juli 1994 hielden de leiders van de G-7, de groep van zeven geïndustrialiseerde landen, in Napels (Italië) hun 20ste jaarlijkse topconferentie (zie pag. 814/3 e.v.-'93voor de 19de top).

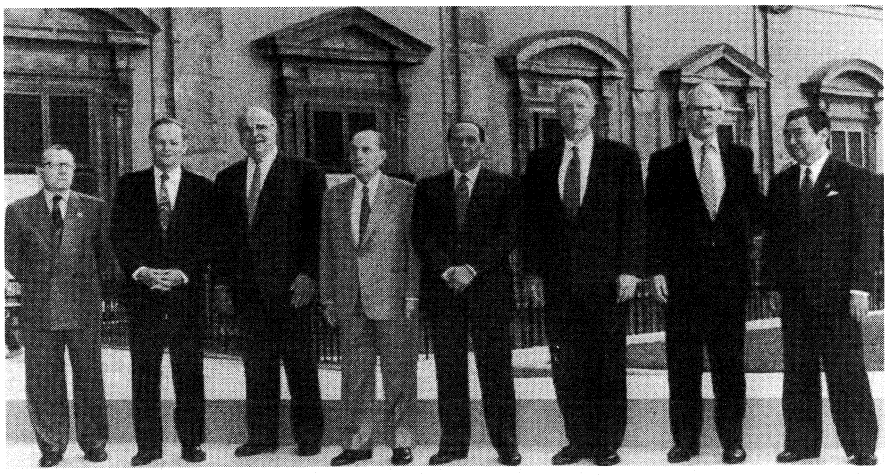

De deelnemers aan de G-7-top in Napels poseerden op 9 juli voor een familieportret: (v.l.n.r.) Jacques Delors (voorzitter Europese Commissie). Jean Chrétien (premier Canada). Helmut Kohl (bondskanselier Duitsland), François Mitterrand (president Frankrijk), Silvio Berlusconi (premier Italië). Bill Clinton (president VS), John Major (Brits premier) en Yohei Kono (minister van buitenlandse zaken Japan).

Aanwezig waren de Canadese premier Jean Chrétien. de Franse president François Mitterrand, de Duitse bondskanselier Helmut Kohl. de Italiaanse premier Silvio Berlusconi. de Japanse premier Tomiichi Murayama, de Britse premier John Major en de Amerikaanse president Bill Clinton. De Europese Unie (EU) werd vertegenwoordigd door Jacques Delors, de voorzitter van de Europese Commissie.

Russische deelname

Een belangrijke noviteit was de deelname van Rusland als gelijkwaardig partner aan de jaarlijkse evaluatie van de internationale betrekkingen. die de groep op 10 juli hield. De Russische president Boris Jeltsin. die bij vorige gelegenheden was uitgenodigd voor informele besprekingen met de leiders van de G-7 na afloop van hun top (zie pag. 805/3-'92 en 814/3-'93), sloot zich ook aan bij de gezamenlijke politieke verklaring van de groep (zie hieronder). Na afloop zei Jeltsin tijdens een persconferentie dat ,,Rusland praktisch is geaccepteerd in de wereldgemeenschap".

Jeltsin, die niet aanwezig was bij de economische discussies van de groep, benadrukte dat Rusland weliswaar niet meer geld vroeg van de G-7. maar dat het wel zou blijven hameren op opheffing van de beperkingen voor de Russische handel met Westerse landen.

Van sommige leiders in de G-7. onder wie Clinton. was bekend dat zij grote twijfels hadden over het nut van een formele uitbreiding van de groep tot een „G-8". Canada, Frankrijk, Italië en Groot-Brittannie zouden daarentegen de visie aanhangen dat het Russische lidmaatschap van de G-7 een uitgemaakte zaak was

Economisch communiqué

De economische top van de G-7-leiders eindigde op 10 juli met de toezegging om meer banen te creëren en de groei te stimuleren. Van maatregelen tot redding van de Amerikaanse dollar werd echter niet gerept (zie hieronder).

Ervan uitgaande dat de 24 mln werklozen in de G-7-landen ..een onaanvaardbare verspilling" betekenden. presenteerden de leiders een plan van zeven punten: meer investeringen in onderwijs en opleidingen: vermindering van de ,.verstarring op de arbeidsmarkt" door lagere indirecte arbeidskosten: ondersteuning bij de promotie en verspreiding van nieuwe technologie, met speciale aandacht voor een geintegreerde infrastructuur ten behoeve van wereldwijde communicatie: een actief arbeidsmarktbeleid ter vergroting van de

prikkels tot werken; het scheppen van banen in de snel groeiende sectoren van recreatie en milieubescherming; bevordering van de concurrentie door afschaffing van nodeloze regulering: en de invoering van programma's om werkgevers en vakbonden in te schakelen bij het zoeken naar nieuwe banen.

Het economisch communiqué was optimistisch over het vooruitzicht op herstel van de wereldeconomie. Gesteld werd dat terwijl ..een jaar geleden in al onze economieën het herstel niet of slechts aarzelend aanwezig was (...) bemoedigende resultaten zichtbaar begonnen te worden". In het communiqué werd verder opgeinerkt dat de inflatie ,,op het laagste niveau in meer dan dertig jaar" was en dat ,,de condities aanwezig (waren)voor een krachtige en niet-inflatoire groei".

Het communique was het eerste van de *G-7* waarin een specifiek streven naar stabiele prijzen ontbrak, naar verluidt op aanclrang van de VS. In plaats daarvan besloten de G-7-leiders tc ..werken aan groei en stabiliteit. zodat bedrijven en individuen vol vertrouwen plannen voor hun toekomst kunnen maken".

Onenigheid over dollarcrisis

Onder Amerikaanse invloed zou de top hebben besloten geen beleid uit te stippelen om de verdere neerwaartse druk op de Amerikaanse dollar te weerstaan (zie pag. 514/3 e.v.-'94). In het communiqué werd slechts opgemerkt dat de wereldleiders de marktontwikkelingen nauwkeurig zouden blijven volgen. Maar in een indirecte verwijzing naar de groeiende macht van de financiële markten namen de G-7-leiders zich voor het internationale kader te herwaarderen dat in 1944 was gevormd door de overeenkomst van Bretton Woods (zie pag. 6019-'44), om beter in te kunnen spelen op meer gecompliceerde marktsituaties en om ,,de toekomstige welvaart en veiligheid van onze volkeren zeker te stellen".

Volgens berichten gingen achter het slotcommuniqué diepgaande meningsverschillen schuil tussen de VS en enkele andere landen van de G-7. met name Frankrijk, Japan en Duitsland. over het Amerikaanse beleid met betrekking tot de dollar Op 8 juli spraken Frankrijk en Duitsland openlijk hun bezorgdheid uit over de dramatische val van de dollar ten opzichte van zowel de Japanse yen als de belangrijkste Europese munteenheden, omdat die het Europese herstel zou vertragen. De bezorgdheid was een reactie op Clintons verklaring. tijdens een persconferentie op de openingsdag van de top. dat hij gekant was tegen elke verhoging van de Amerikaanse rentetarieven die bedoeld was om de dollar te stabiliseren. Latere berichten wezen erop dat de VS zich krachtig verzet hadden tegen pogingen om in het slotcommuniqué een verklaring op te nemen van de ministers van financiën van de *G-7*. waarin zij hun zorg uitspraken over de recente instabiliteit van de wisselkoersen.

Op 11 juli reageerden de financiële markten op het economisch communiqué met een verdere waardedaling van de Xinerikaanse dollar. Tegenover de yen bereikte de dollar een nieuw naoorlogs dieptepunt van 97.33 yen per dollar; tegenover de Duitse mark bedroeg het verlies bijna twee pfennig tot een koers van $ 1 = DM 1.5402. Tegenover het pond sterling werd de laagste koers in dertien maanden bereikt $ 1 = £ 0.641 öop 15 juli.

Politieke verklaring

In de politieke verklaring die op 10 juli werd aangenomen, namen de leiders van de G-7 zich voor te streven naar een duurzame vrede in Bosnië-Herzegovina en naar vermindering van de spanning rond het nucleaire programma van Noord-Korea.
Zij zegden steun toe tot een bedrag van $ 200 mln om Oekraïne te helpen bij de sluiting van de kernreactor in Tsjernobyl en boden Oekraïne de mogelijkheid van nog eens $ 4 mrd aan economische hulp via het Internationale Monetaire Fonds (IMF)en andere instellingen in ruil voor economische hervormingen.

De verklaring ging speciaal in op de ontwikkelingen in Afrika en het Midden-Oosten, en riep op tot een onmiddellijk staakt-het-vuren in Rwanda en de snelle inzet van de VN-steunmissie in Rwanda (UNAMIR II, zie pag. 715/2-'94). Algerije werd opgeroepen ,,een politieke dialoog te blijven voeren met alle elementen van de Algerijnse samenleving, onder afwijzing van gemeld en terrorisme", term-ijl Iran werd berispt en dringend verzocht ..zijn houding ... ten opzichte van terrorisme te wijzigen".

(Vor.ber.pag. 447/1 e.v.-1994)

AMNESTY INTERNATIONAL

JAARVERSLAG 1993

In haar jaarlijkse overzicht van de toestand van de mensenrechten in 151 landen, dat op 5 juli 1994 werd gepubliceerd. gaf de mensenrechtenorganisatie Amnesty International te kennen dat in 63 landen nog steeds gewetensgevangenen gedetineerd werden en dat in 53 van deze landen in totaal meer dan 100.000 politieke gevangenen zonder aanklacht of proces werden vastgehouden.

In het jaar 1993 hadden volgens het rapport ten minste 112 regeringen marteling of slechte behandeling van gevangenen bevolen. Politieke moorden door de staat vonden plaats in 61 landen. In 1993 waren er voorzover bij Amnesty International bekend 1.831 gevangenen in 32 landen terechtgesteld en werden er 3.670 mensen in 61 landen ter dood veroordeeld. In werkelijkheid zijn deze aantallen zeker hoger.

(Vor.ber.pag. 298/3 e.v.-1994)

ILO

WERELDARBEIDSRAPPORT 1994

Op 26 april 1994 publiceerde de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) het Wereldarbeidsrapport 1994, waarin een dringend beroep werd gedaan op regeringen om de internationale arbeidsvoorwaarden te verbeteren. Ook werd gewaarschuwd tegen de globalisering van de wereldeconomie, en vooral de rol van de ,,ongebonden" multinationals daarbij,die een bedreiging vormde voor banen omdat ,,kapitaal de wereld (kan) afschuimen op zoek naar goedkope en produktieve arbeid - en banen van het ene naar het andere land (kan) overhevelen".

Andere schadelijke gevolgen van de economische deregulering waren volgens het rapport dat de maatschappelijke verbanden in veel landen uit elkaar werden gerukt door de trend voltijdbanen voor mannen te vervangen door vaak veel slechter betaalde deeltijdbanen voor vrouwen. In het rapport werd de economische deregulering ook beschouwd als de belangrijkste oorzaak voor de stijging van het aantal werknemers in het zwarte en grijze circuit.

IMO

NIEUWE LEDEN

Het aantal leden van de Internationale Maritieme Organisatie (IMO) steeg van 135 tot 149 door de toetreding van Estland (januari 1992), Kroatië (juli 1992), Slovenië (februari 1993), Letland, Paraguay en Slowakije (maart 1993), Albanië, de Tsjechische republiek en Georgië (juni 1993), Bosnië-Herzegovina (juli 1993), Toerkmenistan en Eritrea (augustus 1993). de voormalige Joegoslavische republiek Macedonië (oktober 1993). Kazachstan (maart 1994) en Oekraïne (april 1994). terwijl een eind kwam aan het lidmaatschap van Tsje-

De secretaris-generaal van dc IMO, William O'Neil.

choslowakije (door de ontbinding op 31 december 1992).

18DE ASSEMBLEE

De 18de tweejaarlijkse Assemblée van de IMO vond van 25 oktober - 5 november 1993 in Londen plaats. De afgevaardigden aanvaardden een werkprogramma en een begroting voor het biennium 1994-1995 ten bedrage van $ 50.789.761. Voorts kozen zij 32 nieuwe leden voor de IMO-Raad.

Met het oog op het groeiend aantal leden aanvaardde de Assemblée ook een amendement op de IMO-Conventie waardoor het ledental van de IMO-Raad werd uitgebreid tot 40. Dit amendement zou van kracht worden 12 maanden nadat het door tweederde van de IMO-leden was goedgekeurd. Tevens werden 36 technische resoluties aangenomen, waarvan de meerderheid was ingediend door het Maritieme Veiligheidscomité (MSC) en de Commissie voor Bescherming van het Zeemilieu (MEPC).

De herbenoeming voor een nieuwe ambtstermijn van vier jaar, met ingang van 1 januari 1994, van de huidige Secretaris-generaal William O'Neil (Canada), verkreeg de goedkeuring van de Assemblée.

De 17de IMO-Assemblée was van 28 oktober - 8 november 1991 in Londen gehouden.

(Vor.ber.pag. 799/1-1991)

IVVV

WERELDWIJD ONDERZOEK NAAR BEHANDELING VAKBONDEN

Op 28 april 1994 publiceerde het in Brussel gevestigde Internationale Verbond van Vrije Vakverenigingen (IVVV) een uitgebreid internationaal onderzoek naar de positie van de vakbonden in de wereld. In 1993 bleken in 91 landen 92 arbeidersvertegenwoordigers vermoord en 2.300 andere gearresteerd te zijn. In dezelfde periode werden in 22 landen bijna 1.000 vakbondsleden aangevallen tijdens het leiden van demonstraties. Latijns-Amerika was de gevaarlijkste regio voor vakbondsfunctionarissen met als dubieuze koploper Colombia. waar de helft van het totaal aantal moorden in de wereld werd gepleegd.

Een van de meer verontrustende aspecten van het onderzoek was de trend naar het misbruili van vakbonden in Westerse industrielanden met een democratische traditie. waar op dat moment een zogenaamd „neo-liberaal" economisch offensief plaatsvond.

(Vor.ber.pag. 636/3 e.v.-1989)

IWC

VERBOD OP COMMERCIELE WALVISVANGST GEHANDHAAFD. FRANS VOORSTEL VOOR WALVISRESERVAAT. LIDRIAATSCHAP

Op haar 45ste jaarvergadering. die van 10-14 mei 1993 in Kyoto (Japan) werd gehouden, verwierp de in 1946 opgerichte Internationale Walvisvaartcommissie (IWC) met 18 tegen zes stemmen (bij zes onthoudingen) een voorstel van Noorwegen en Japan om het moratorium op de commerciële walvisvangst, dat volgens een IWC-besluit van juli 1982 sinds het seizoen 1985-1986 gold, te beëindigen en opnieuw een quotumsysteem in te voeren.
Een Japans voorstel voor een exclusief walvisquotum voor kuststaten van 50 dwergvinvissen werd eveneens, met 16 tegen 10 stemmen, ver orpen.

Japan zei zich te zullen neerleggen bij het besluit van de IWC, hoewel het ieder jaar omstreeks 300 dwergvinvissen zou blijven vangen voor „wetenschappelijke doeleinclen". Noorwegen maakte echter onmiddellijk bekend dat het (hoewel het lid van de IWC zou blijven) de commerciele walvisvangst zou hervatten (zie ook pag. 610/1-'85).

De Noorse regering maakte op 18 mei eenzijdig een quotum van 296 dwergvinvissen voor het seizoen 1993-1994 bekend (met inbegrip i-an 136 vissen voor ..\r-ctenschappelijke" doeleinclen). Zij baseerde zich daarbij op aanbevelingen van de wetenschappelijke commissie van de IWC. IJsland. dat als waarnemer aanwezig was nadat het in juni 1992 uit de IWC was gestapt. zei ook door te zullen gaan met de cornmerciele walvisvangst, ondanks de dreigende boycot van zijn visserijprodukten vooral in de VS

Een Frans voorstel voor een walvisreservaat in de Antartische wateren ten zuiden van de 40ste breedtegraad kreeg 19 stemmen (en acht tegen), hetgeen onvoldoende was voor de vereiste meerderheid van driekwart van de 38 IWC-leden Het voorstel werd echter terug verwezen naar een werkgroep voor overleg over de grenzen van het reservaat en andere details

Aan het slot van een bijeenkomst van een week op het eiland Norfolk (een overzees territorium van Australië), die door 24 IWC-lidstaten werd bijgewoond, bleek op 27 februari 1994 dat het Franse voorstel de steun van 10 lidstaten had gewonnen.

Lidmaatschap

Het aantal leden van de IWC steeg van 38 tot 40 door de beslissing van de Solomon-eilanden en Senegal zich opnieuw bij de organisatie aan te sluiten. In Kyoto waren 34 lidstaten vertegenwoordigd.

GOEDKEURING WALVISRESERVAAT

Op de 46ste jaarvergadering van de IWC, die van 23-27 mei 1994 in Puerto Vallarta (Mexico) plaatsvond, stemden de deelnemende landen voor de inrichting van een walrisreservaat in Antarctische wateren, ten zuiden van de 40ste breedtegraad. Australië zou toezicht houden op het reservaat dat in verbinding zou staan met een bestaande veilige zone in de Indische Oceaan en dat circa 80 procent van de overlevende walvissen op de wereld moest beschermen.

Milieugroeperingen noemden het resultaat een overwinning en zeiden dat dit het einde van de diepzee-walvisvaart kon betekenen. De beslissing werd direct aangevochten door de twee belangrijkste voorstanders van de walvisvangst, Japan en Noorwe-

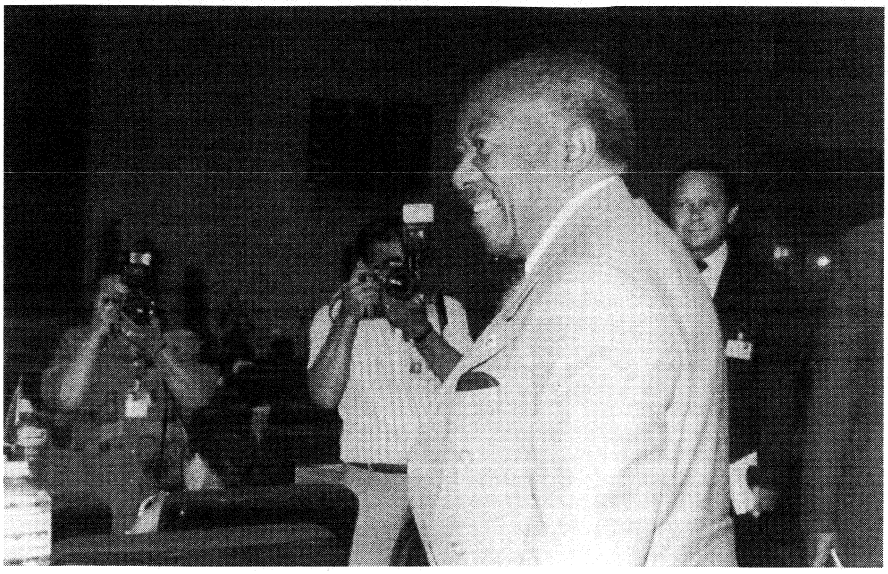

De Zuidafrikaanse minister van buitenlandse zaken. Alfred Nzo, arriveert voor de openingszitting van de ministersconferentie van de NAM in Cairo op 31 mei.

gen. die dreigden uit de organisatie te stappen.

Bij de stemming over het voorstel waren er 23 stemmen voor, bij zes onthoudingen (China, Zuid-Korea en vier landen in het Caribisch gebied). Alleen Japan stemde tegen en Noorwegen was niet aanwezig bij de vergadering. Men had verwacht dat St. Vincent en de Grenadines, St. Lucia, Grenada en Dominica, die in mei 1993 tegen een dergelijke resolutie hadden gestemd (zie hierboven) en die aanzienlijke financiële hulp van Japan kregen, opnieuw de driekwart meerderheid die nodig was om het reservaat tot stand te brengen, zouden blokkeren.

Japan bekritiseerde de beslissing van de IWC als zijnde niet-wetenschappelijk, vooral omdat het zou betekenen dat er een onbeperkt verbod kwam op de jacht op de dwergvinvissen in deze wateren. Met de bewering dat er niet zo weinig dwergvinvissen waren (naar schatting 750.000) dat bescherming op deze manier gerechtvaardigd was, en dat wetenschappelijk bewijs had aangetoond dat de aantallen juist groter werden, betoogden de Japanners dat zij een legitiem doelwit voor de commerciele walvisvaart vormden.

Japanse ministers gaven aan dat zij zouden overwegen een formele klacht in te dienen tegen de beslissing en dat zij de financiële bijdragen van Japan aan de IWC zouden herovenvegen. Geen van hen wilde een eventuele terugtrekking van Japan uit het walvisoverleg uitsluiten.

Ook Noorwegen zou zijn lidmaatschap van de IWC heroverwegen.

NAM

VERGADERING MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Van 31 mei - 3 juni 1994 kwamen de ministers van buitenlandse zaken van de Beweging van Niet-gebonden Landen (NAM) in de Egyptische hoofdstad Cairo bijeen voor een ministeriële conferentie.

Door toetreding van Zuid-Afrika steeg het aantal leden van de beweging op 31 mei tot 109. De Federale Republiek Joego-Slavië (FRJ, bestaande uit Servië en Montenegro) werd niet voor de conferentie uitgenodigd. Moslim-landen zouden bezwaar hebben gemaakt tegen de steun die de republiek aan de Serviërs in de burgeroorlog in Bosnië-Herzegovina bood.

In een thematoespraalr tot de conferentie zei de Egyptische president Hosni Mubarak dat de NAM te maken kreeg met een ,.nieuwe werkelijkheid" in een veranderende wereld en dat .,we, als we niet van een open geest noch van een groot aanpassingsvermogen blijk geven. de stelling zullen bevestigen dat de beweging geen inhoud meer heeft, een beeld zonder werkelijkheid is gewo den˘.

Mubaraks oproep was in feite een herhaling van waarop in september 1992 was aangedrongen door de vergadering van de staatshoofden en regeringsleiders van de NAM : een ,.realistische herschikking" van prioriteiten in het tijdperk van na de Koude Oorlog (zie pag. 876/2 e.v.-'92).

In een slotcommuniqué, dat op 3 juni werd uitgegeven. herhaalden de ministers dat de internationale situatie ..buitengewoon instabiel bleef". met een tendens om .,de belangen en aangelegenheden van een beperkt aantal ontwikkelde landen" centraal te stellen. De ministers, die meer aandacht vroegen voor ..de eisen van het ontwikkelingsproces" en aandrongen op erkenning van de ,.culturele karakteristieken van ontwikkelingslanden", waarschuwden dat indien dit niet zou gebeuren ,,sociale en politieke spanningen het gevolg zullen zijn. (die) op hun beurt een negatieve invloed zulle? hebben op de internationale vrede en veiligheid". De hoofdelementen van het communiqué waren met de leus ..de Uitdaging Aannemen" opgenomen in de .,Verklaring van Cairo", die eerder op 3 juni door de ministers werd aangenomen.

Colombia nam voor een periode van drie jaar het voorzitterschap van de NAM over van Indonesië.

(Vor.ber.pag. 876/2 e.v.-1992)

OIC

BIJEENKOMST MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN

De ministers van buitenlandse zaken van 48 lidstaten van de Organisatie van de Islamitische Conferentie (OIC, vroeger aangeduid als de Islamitische Conferentie Organisatie of ICO) kwamen van 7-9 september 1994 in Islamabad (Pakistan) bijeen.

In een na afloop uitgegeven communiqué werd meegedeeld dat de ministers hun steun aan de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO) en ,,haar rechtvaardige strijd voor het wegnemen van de effecten van de Israëlische bezetting" opnieuw hadden bevestigd. Ook gaven zij uiting aan ernstige ongerustheid over de situatie in Bosnië-Herzegovina, waarbij werd aangetekend dat ,,de Servische partij haar territoriale bezetting heeft geconsolideerd en de (VN) Veiligheidsraad heeft getart". De ministers veroordeelden .,de aanhoudende massale schendingen van de mensenrechten in (door India bezet) Kashmir" en drongen aan op een spoedige beëindiging van de burgeroorlog in Afghanistan.

In een open brief aan de OIC-ministers van buitenlandse zaken op 7 september had de Afghaanse premier. Gulbuddin Hekmatyar, krachtig geprotesteerd tegen het besluit van de ministers een door de Afghaanse president Burhanuddin Rabbani (Hekmatyars rivaal) benoemde delegatie te aanvaarden als vertegenwoordiging van Afghanistan.

(Vor.ber.pag. 817/2 e.v.-1993)

INDEX AFLEVERING NR. 3087

ALGERIJE IMF-kredieten en schuldenregeling **777**
Nieuwe premier. binnenlandse ontwikkelingen (april-september), aanhoudend geweld **778**
FIS-leiders uit de gevangenis, FIS bliift buiten nationale dialoog **780**
Verslechtering van relaties met Marokko **781**
ARMENIË Beschuldigingen van corruptiie **738**
ARUBA Overleg Arubaanse politici met Nederlandse regering **761**
Aruba blijft deel uitmaken van Koninkrijk der Nederlanden **762**
Samenstelling nieuwe coalitieregering **763**
AZERBAJDZJAN Omstreden protocol van Bisjkek over Nagorno-Karabach **738**
Russisch protest over olieplannen **739**
AZIË Centraalaziatische top. stappen in richting van alternatieve economische unie binnen het GOS **794**
BALTISCHE STATEN Bezoek van Amerikaanse president Clinton **739**
BANGLADESH Doodvonnis Nasreen herhaald, vlucht naar Zweden **795**
Stakingen van oppositie **796**
BENIN Constitutionele crisis **781**
RJELAROES Presidentsverkiezingen **740**
Liberalisering van de prijzen **741**
EGYPTE Advocaat sterft in cel, protesten en arrestaties **788**
Doodvonnissen. aanslagen en mensenrechten **789**
ESTLAND Kabinetswijzigingen **741**
Betrekkingen met Rusland **742**
EUROPA Onenigheid tijdens top CEI **737**
Conferentie over stabiliteit in Europa **737**
EUROPESE UNIE Santer gekozen tot Commissievoorzitter **742**
Landbouwkwesties **743**
Zetelverdeling in Europees Parlement **744**
Visserijconflict **744**
FIJI Ontslag premier geweigerd **813**
FINLAND Christelijke Unie stapt uit regering **745**
Invoering van BTW **745**
GEORGIË Verklaring van Nationale Eenheid en Harmonie **745**
Wapenstilstand in Abchazië. GOS-vredesmacht, oorlogsslachtoffers **745**
Heroprichting Communistische Partij **746**
GRIEKENLAND PASOK verliest aanhang bij Europese verkiezingen **746**
Turkse diplomaat vermoord **747**
GUATEMALA Voorlopig akkoord in vredesbesprekingen **763**
Vakbondsleider vermoord, nieuwe veiligheidsmaatregelen **764**
MINUGUA opgericht **765**
GUINEE-BISSAU Meerpartijenverkiezingen, president Vieira hcrkozcn **782**
HAITI Herziene versie Amerikaans vredesplan **766**
Uitbreiding VN-sancties **767**
Steun voor militaire interventie **768**
Economische crisis **769**
Demissie van Carter **770**
Stationering Amerikaanse troepen **771**
Gewelddadige botsingen **772**
IMO 18de Assemblée **818**
INDIA Wetsvoorstellen electorale hervorming opgeschort **797**
Ontwikkelingen in deelstaten **798**
Maatregelen tegen inflatie **799**
Relatie met Verenigde Staten **800**
Verdachten van bomaanslagen gearresteerd, beschuldigingen tegen Pakistan **801**
Pest uitgebroken, overheidsmaatregelen, internationale reacties **802**
INDONESIË Bapindo-proces. vonnissen **802**
Verschijningsverbod voor weekbladen **803**
Soeharto's toespraak t.g.v. Onafhankelijkheidsdag **804**
Confrrentie over mensenrechten Oost-Timor op de Filippijnen. ontwikkelingen op Oost-Timor **805**
INTERNATIONALE ZAKEN Top van de G-7 **816**
Jaaiverslag Amnesty International **817**
Wereldwijd onderzoek IVVV naar behandeling vakbonden **818**
IRAK Ongeluk met Amerikaanse helikopter **789**
VN-sancties verlengd, andere VN-acties **790**
Discussie over opheffing handelssancties. economische ontwikkelingen **791**
Ontwikkelingen in Koerdistan. strijd tussen Koerden **793**
Gesprekken met Koeweit **794**
IWC Goedkeuring walvisreservaat **818**
KAZACHSTAN Nieuw oppositioneel blok **806**
KIRGIZSTAN Referendum **807**
Decreet over Russische taal **807**
LETLAND Omstreden wet op staatsburgerschap **747**
LIBIE 25ste verjaardag ,,September-revolutie" **783**
LITOUWEN Regeringswijziging **748**
MADAGASCAR Nieuw kabinet **783**
MAROKKO Mutaties kabinet, vrijlating politieke gevangenen **784**
MEXICO Onderzoek naar moord op Colosio **772**
Uitslagen verkiezingen **773**
Nationale Democratische Convcntic **774**
MOLDOWA Nieuwe grondwet **748**
Plan voor terugtrekking Russische troepen **748**
NAM Vergadering ministers van buitenlandse zaken **819**
NIEUW-ZEELAND Betrekkingen inet VS hcrstcld **813**
Voorstel premier voor republikeinse status **813**
OCEANIE 25ste topconferentie South Pacific Forum **812**
OEKRAINE Krim zet stap naar onafhankelijkheid **748**
Nieuwe premier **749**
Koetsima wint presidentsverkiezinpeii **750**
Sewastopol verklaart zich Russisch **751**
OEZBEKISTAN Invoering nieuwe munteenheid **807**
OIC Bijeenkomst ministers van buitenlandse zaken **819**
PAPOEA NIEUW-GUINEA Chan opnieuw premier **815**
Staakt-het-vuren op Bougainville **815**
RUSSISCHE FEDERATIE Economische hervormingen **751**
Terugkeer van Solzjenitsyn **752**
Campagne tegen georganiseeide misdaad **753**
Opiichtiigscongies van Ruslands Democratische Keuze **754**
Beleggingsfonds MMM bqna failliet, directeur gearrestee d **755**
Ontwikkelingen in Tsjetsjenië **755**
Topontmoeting van Jeltsin en Kohl **757**
SENEGAL Wade vrijgelaten, moslem-activisten veroordeeld **784**
SIERRA LEONE Kabinetswijzigingen **784**
SRI LANKA Verkiezingsnederlaag UNP, nieuwe regering van People's Alliance **808**
LTTE akkoord met vredesbesprekingen **809**
SURINAME Senaat keurt Raamverdrag goed **774**
Overleg in New York, meningsverschil over toezicht IMF **775**
Introductie uniforme wisselkoers **776**
Rebellen bezetten Afobaka-stuwdam **777**
TADZJIKISTAN Vredesbesprekingen, beëindiging noodtoestand **810**
Ontwerp-grondwet aangenomen **811**
TANZANIA Financiële maatregelen **785**
THAILAND Uitbreiding schandaal over drugshandel, regeringscoalitie wint tussentijdse verkiezingen **811**
Reorganisatie kabinet **812**
TSJAAD Aouzou-strook teruggegeven aan Tsjaad, vriendschapsverdrag met Libië **785**
TURKIJE Verscherping economische crisis **757**
Lokale verkiezingen **758**
Koerdische oproep tot dialoog. hevige gevechten **759**
Halvering Amerikaanse hulp, opheffing Duits wapenembargo **760**
Leider Dev Sol gearresteerd **761**
ZAIRE IMF-lidmaatschap opgeschort **785**
Omstreden verkiezing van premier, nieue regering van Kengo Wa Dondo, programma en eerstemaatregelen **786**
Betrekkingen met Frankrijk en België **787**
ZAMBIA Vice-president afgetreden **787**
Oud-president Kaoenda onder toezicht **788**

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13, 1101 CA Amsterdam. Telefoon: 020-5641111; Postbus 1118.1000 BC Amsterdam, Telefoon: 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100. Deurne-Ant erpen. Telefoon: 0313243890

O Keesings Historisch Archief
© Longman Group UK Ltd, Keesing's Editorial Dept.: CIRCA Reference, Cambridge England.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie. microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

BELGIË

UITERST RECHTSE PARTIJEN BOEKEN WINST BIJ GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN

De uiterst rechtse partijen - met name het Vlaams Blok in Vlaanderen en Front National en Agir in Brussel en Wallonië - gingen bij de gemeenteraadsverkiezingen van 9 oktober 1994 vooruit in Antwerpen-stad, in de Limburgse mijnstreek, in Brussel en in verscheidene Waalse steden. Ten opzichte van de parlementsverkiezingen van 24 november 1991 (zie pag. 801/1 e.v.-'91) gaat de CVP in vier op de vijf Vlaamse provincies procentueel met 2 tot 4 procent vooruit. De SP verliest 1 tot 1,7 procent. Na de teleurstelling van de Europese verkiezingen (zie pag. 534/2 e.v.-'94) boekte de VLD (Vlaamse Liberalen en Democraten, Partij van de burger) andermaal geen spectaculaire doorbraak. De VLD gaat alleen in Limburg vooruit. Agalev boekt forse winst in de groene gordel rond de stad Antwerpen. Elders is de vooruitgang van de groenen gekenmerkt door stagnatie of een minieme vooruitgang.

In Antwerpen-stad vormde Agalev een kartellijst met de Beweging voor Sociale Vernieuwing (BSV) van Patsy Sörensen. Sörensen noemt zichzelf een straatkat, vecht tegen vrouwenhandel en trekt zich het lot aan van prostituées. Zij zat namens de SP in de Antwerpse gemeenteraad maar brak met deze partij omdat zij geen steun kreeg of zelfs tegenge erkt werd in haar strijd tegen de vrouwenhandel. De winst van de Agalev-lijst in Antwerpen-stad was uitsluitend aan de BSV te danken. Ten opzichte van de gemeenteraadsverkiezingen van 1988 (zie pag. 675/3 e.v.-'88), verloor Agalev zelfs een zetel. De VU gaat in Vlaanderen met 3 tot 6 procent achteruit.

Het Vlaams Blok ging in Antwerpen-stad gevoelig vooruit: met 10.3 procent ten opzichte van 1988, met meer dan 2 procent ten opzichte van de parlementsverkiezingen van 1991 en met 4 procent ten opzichte van de Europese verkiezingen van 12 juni 1994. In Limburg ging het Vlaams Blok met 1 procent vooruit. Elders in Vlaanderen behaalde het Vlaams Blok minder opzienbarende resultaten. De exit polls die de BRTN organiseerde aan de uitgang van de stembureau's leidden tot de conclusie dat het Vlaams Blok heel veel van zijn kiezers van 1991 behield en zijn winst haalde bij de SP en bij oudere kiezers van de lijst Antwerpen '94. Opvallend was ook dat een derde van de leden van de socialistische vakbond ABVV toegaf voor het Vlaams Blok te hebben gestemd. Bij de christelijke vakbond ACV was dat één vierde

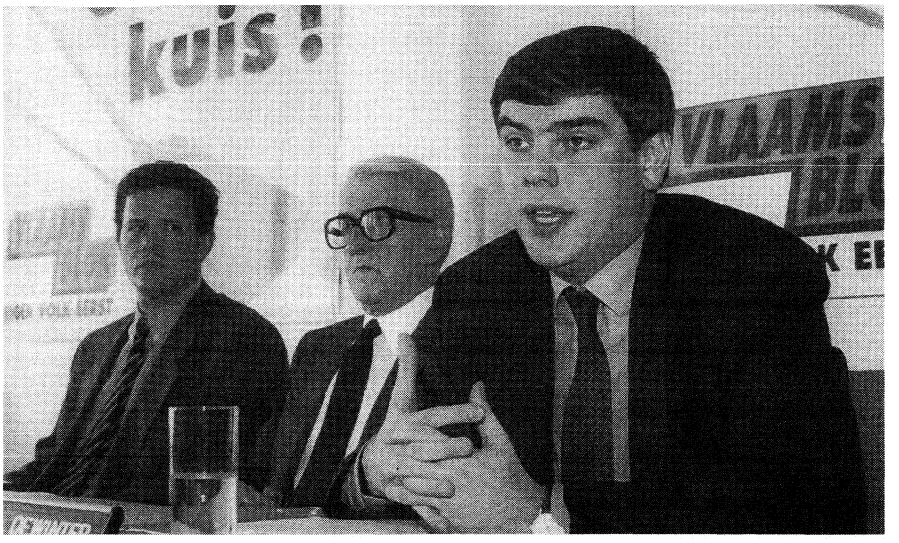

Karel Dillen (m.),Filip Dewinter (r.)en Frank Vanhecke van het extreem-rechtse Vlaams Blok geven op 28 april 1994 tijdens een persconferentie een toelichting op hun nieuwe leuze .,Grote Kuis".

De lijst Antwerpen '94 was een kartellijst van CVP, de officiële VU en enkele onafhankelijke kandidaten. Lijsttrekker was VU-boegbeeld Hugo Schiltz. Bij deze verkiezingen kregen echter CVP en VU af te rekenenmet scheurlijsten, waardoor beide partijen verzwakt ter stembus trokken. Antwerpen'94 behaalde geen succes.

Waar het kon, werden er in Vlaanderen vrij veel coalities gesloten tegen de CVP. Twee boegbeelden van de SP, met name Louis Tobback in Vlaams-Brabant en Johan Vande Lanotte, zetten zich af tegen paarse coalities met de VLD en verkozen samenwerking met de CVP.

West-Vlaanderen

De CVP behaalde een opvallend goede score in de provincie West-Vlaanderen. De partij behoudt of herovert het burgemeesterschap in de belangrijkste steden en gemeenten en blijft de grootste partij in de provincieraad. De christen-democraten behalen provinciaal 36,9 procent van de stemmen, wat een vooruitgang is van 4,1 procentpunten. De SP valt terug op 19,4 % (- 1,7 %), de VLD op 17,9 % (- 1 %) en Agalev op 7,8 % (- 1,8 %). De VU krijgt de zwaarste klap. Zij valt terug op 6,7 % (- 3,1 %). Het Vlaams Blok behaalt 7 % (+ 0.4 %). In Brugge heroverde de CVP het burgemeesterschap ten nadele van de SP.

Oost-Vlaanderen

Ook in de provincie Oost-Vlaanderen gaat de CVP vooruit. De partij behaalde 30,4 % van de stemmen (+ 3,1 %). De VLD ging lichtjes vooruit en kreeg 22,9 % van de stemmen (+ 0,2). Voor alle andere partijen was er verlies: de SP kreeg 17 % van de stemmen (- 1,8 %); VU 6,6 % (-2,8); Vlaams Blok 9,8 % (-1 %); Agalev 9 % (- 0,3 %).

Op stedelijk en gemeentelijk vlak sloten socialisten en liberalen nogal wat bestuursakkoorden. De christen-democraten zagen achter deze paarse coalities de hand van de loge en meenden dat provinciegouverneur Balthazar het spel meespeelde. Opvallend was het resultaat van Vlaams minister van leefmilieu Norbert De Batselier (SP) in Dendermonde. Hij behaalde met een kartellijst. Inzet 2000, de absolute meerderheid, zodat de CVP er na 160 jaar in de oppositie belandt. De kartellijst bestond uit socialisten en linkse christen-democraten van ACW-strekking (Algemeen Christelijk Werknemersverbond). Vermits de meerderheid nogal nipt was, sloot Inzet 2000 een coalitie met de VLD. De Batselier legde op 23 december 1994 de eed af als burgemeester van Dendermonde. maar zal deze functie pas op 1 januari 1996 effectief uitoefenen. Intussen blijft hij Vlaamsministervanleefmilieu.

Maandblad 64ste jaargang, nr. 3088. pag. 48899-48962

Antwerpen

In Antwerpen-stad won het Vlaams Blok de verkiezingen. De partij behaalde 28 % van de stemmen (+ 10,3 %) en, behaalde 18 zetels (+ 8). Het Vlaams Blok wordt in Antwerpen-stad de grootste partij. De VLD kreeg 12 % van de stemmen, wat een lichte achteruitgang is, maar behield haar 7 zetels. De SP was de grote verliezer. De partij behaalde 20.5 % van de stemmen (- 8,3 %) en veroverde 13 zetels (- 4). De kartellijst van Agalev en de Beweging voor Sociale Vernieuwing (BSV) van Patsy Sörensen kreeg 13 % van de stemmer, (+ 3,8 %) en behaalde 7 zetels (+ 2). Later bleek dat deze vooruitgang uitsluitend te danken is aan de BSV Agalev zelf ging lichtjes achteruit. De kartellijst Antwerpen'94 van CVP, VU en onafhankelijken behaalde 15.1 % van de stemmen, wat goed is voor 9 zetels. De ouderenpartij Waardig Ouder Worden (WOW)behaalde 3,8 % van de stemmen en veroverde 1 zetel. Toen de enige WOW-verkozene op 20 december 1994 verklaarde dat hij in de oppositie zal samenwerken met het Vlaams Blok, werd hij uit de WOW gezet.

Op provinciaal vlak stond de verkiezingsuitslag van het Vlaams Blok lijnrecht tegenover het resultaat van deze partij in Antwe pen-stad. Het Vlaams Blok behaalde 17,4 % van de stemmen (- 2 %); de VU 5,6 % (- 3 %); de VLD 14,9 % (- 1 %) en de SP 16,2 % (- 1,6 %). Boekten winst: de CVP met 27,2 % van de stemmen (+ 2 %) en Agalev met 11.7 % (+ 1,9 %).

Op gemeentelijk vlak blijft de CVP de sterkste partij in ongeveer zeventig procent van de Antwerpse gemeenten.

Bestuursakkoord Antwerpen-stad

In Antwerpen-stad kwam op 14 december 1994 na bijzonder moeizame onderhandelingen een bestuursakkoord tot stand tegen het Vlaams Blok. Het bestuursakkoord werd gesloten onder vier partijen, die zeven strekkingen groeperen: Antwerpen '94 (CVP, VU en onafhankelijken). SP, VLD en Agalev (groenen en uiterst linksen van de Beweging voor Sociale Vernieu ing (BSV).

Leona Detiège, thans nog minister van tewerkstelling en sociale zaken in de Vlaamse regering, wordt de nieuwe burgemeester van Antwerpen. Uittredend burgemeester Bob Cools viel in ongenade en wordt voorzitter van het OCMW (Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn). Hugo Schiltz greep naast de door hem begeerde portefeuille van schepen van de haven. Hij werd eerste schepen bevoegd voor economie, financiën en stadsbezit. VLD-kopman Leo baron Delwaidc wordt schepen van de haven. Mieke Vogels (Agalev)wordt schepen van ruimtelijke ordening, leefmilieu, stadsreiniging en groen- en afvalbeleid. Patsy Sörensen wordt schepen van burgerlijke stand, bevolking, jeugd, emancipatiebeleid en ontwikkelingssamenwerking. De andere schepenambten worden onder de vier partijen verdeeld.

Het Vlaams Blok (18 zetels) en WOW (1 zetel) zijn de enige oppositiepartijen.

TOP 20 VOORKEURSTEBIMEN

1. Johan Sauwens	Bilzen	6.730	31,99%
2. Louis Tobback	Leuven	18.211	27,97%
3 Norbert De Batselier	Dendermonde	7.325	21,78%
4. Jef Gabriels	Genk	6.540	19,21%
5. Annie De Maght	Aalst	9.307	15,33%
6. Emmanuel de Bethune	Kortrijk	7.722	13,24%
7. Steve Stevaert	Hasselt	6.447	12,51%
8. Antoon Sansen	Kortrijk	6.815	11,68%
9. Patrick Moenaert	Brugge	10.317	11,32%
10. Michel Demaret	Brussel	6.966	10,02%
11. Fernand Bourdon	Brugge	8.929	9,79%
12. Filip Dewinter	Antwerpen	28.599	8,67%
13. Sas van Rouveroij	Gent	10.528	6,14%
14. Mieke Vogels	Antwerpen	18.858	5,72%
15. Frank Beke	Gent	9.784	5,71%
16. Tony van Parijs	Gent	9.341	5,45%
17. Bob Cools	Antwerperi	16.580	5,03%
18. Hugo Schiltz	Antwerpen	13.710	4,15%
19. Leona Detiège	Antwerpen	10.356	3,14%
20. Leo Delwaide	Antwerpen	7.924	2,40%

Limburg

In Limburg behaalt de CVP 33,5 % van de stemmen (+ 3,3 %). Winst was er ook voor de VLD met 19 % van de stemmen (+ 1,9 %) en het Vlaams Blok met 7,7 % van de stemmen (+ 1 %). De VU verloor 6,1 % van de stemmen en vertegenoordigt nog 7.8 % van de kiezers. Achteruitgang was er ook voor de SP, dat 23,2 % van de stemmen behaalde (- 1 %) en voor Agalev dat 6.4 % van de stemmen kreeg (- 0,7 %).

De CVP kon haar winst echter niet steeds in bestuursakkoorden verzilveren. De christen-democraten belanden in Hasselt, Tongeren en Sint-Truiden in de oppositie. In Hasselt sloten SP, VLD en VU een bestuursakkoord: Tongeren wordt bestuurd door VLD en SP In tal van andere Limburgse gemeenten werden paarse coalities gesloten.

Vlaams-Brabant

Voor de provincie Vlaams-Brabant waren deze verkiezingen historisch: zij waren de eerste verkiezingen in de nieuwe provincie Vlaams-Brabant. Die is ontstaan ingevolge het Sint-Michielsakkoord over de federalisering van België (zie pag. 448/2-'93). Leuven wordt de hoofdplaats van Vlaams-Brabant. In deze provincie zijn geen vergelijkingen mogelijk met vorige provincieraadsverkiezingen. De CVP wordt de grootste politieke formatie, gevolgd door de VLD en de SP

Op gemeentelijk vlak behaalde de CVP echter minder goede resultaten. In Leuven behaalde de SP met lijsttrekker Louis Tobback een forse verkiezingsoverwinning. De SP gaat er met 14,3 % vooruit ten koste van de CVP en de VLD. In de rest van de provincie behaalde de SP een matig tot slecht resultaat.

Randgemeenten en Vlaamse rand rond Brussel

In de zes randgemeenten rond Brussel met taalfaciliteiten voor Franstaligen (Wemmel, Kraainem, Linkebeek, Drogenbos, Sint-Genesius-Rode en Wezembeek-Oppem) kalfden de tweetalige lijsten van de burgemeesters af ten voordele van agressief ééntalige Franstalige lijsten. De tweetalige lijsten boekten geen zetelwinst en de burgemeesters kregen minder voorkeurstemmen. Er is in de Vlaamse rand rond Brussel een communautaire radicalisering aan de gang die tot uiting kwam in de bundeling van alle Franstalige politieke krachten op de Franstalige eenheidslijsten. Ook buiten de zes faciliteí-

tengemeenten - met name in de tweede gordel rond Brussel - gingen de Franstalige lijsten vooruit: Vilvoorde, Kampenhout, Machelen, Meise, Grimbergen, Londerzeel, Zaventem, Hoeilaart, Tervuren, Overijse, Halle. Beersel, Sint-Pieters-Leeuw en Pepingen.

Brussel

In de 19 gemeenten van Brussel werden ook minder Vlaamse raadsleden verkozen. In de hoofdstad Brussel ging de strijd vooral tussen de PRL, aangevoerd door François-Xavier ridder de Donnea. en de lijst van de in het voorjaar afgezette burgemeester Michel Demaret. Ondanks het feit dat zij niet de steun genoten van de PSC of de CVP, behielden Demaret en gewezen eerste minister Paul Van den Boeynants met hun lijst BSC-CVB toch hun dertien zetels. Ecolo behield zijn 3 zetels. De PS van uittredend burgemeester Freddy Thielemans won twee zetels. Het uiterst rechtse Front National doet zijn intrede in de Brusselse gemeenteraad met 4 verkozenen. Ook het Vlaams Blok is met één gekozene voor het eerst vertegenwoordigt in de gemeenteraad van de hoofdstad van het land. De kartellijst van CVP en VLD behaalde 2 zetels, wat een tegenvaller was.

De PRL verloor verrassend 3 zetels, het FDF 1 zetel en de VU 1 zetel, namelijk deze van VU-schepen (en VU-voorzitter) Bert Anciaux.

PRL en PS sloten een bestuursakkoord tegen Demaret en Van den Boeynants.

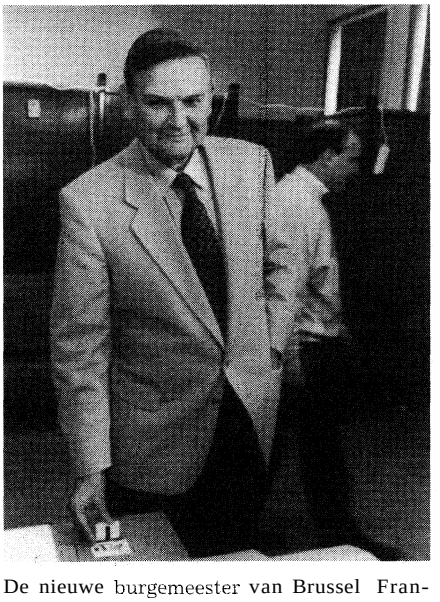

De nieuwe burgemeester van Brussel François-Xavier de Donnea

Ridder de Donnea, die perfect tweetalig is. wordt de nieuwe burgemeester van Brussel.

Val van een burgemeester

Dat de lijst van Demaret en Van den Boeynants wist stand te houden, was een verrassing. Demaret (54 jaar) werd op 20 juli 1993 benoemd tot burgeineester van Brussel, ter opvolging van Hervé Brouhon, die op 10 april 1993 overleed. Bij de opvolging van Brouhon stelden zich heel wat politieke problemen (zie pag. 821/3 e.v.-'93). Demaret bracht het van portier-uitsmijter van een roemruchte Brusselse dancing tot burgemeester van de hoofdstad van het land en van Europa.

Begin maart 1994 gebruikte Demaret in een interview met het boulevard-blad Le Soir *Illustré* schuttingtaal aan het adres van de paus (hij weet niet waar een condoom voor dient en schuift die derhalve over zijn wijsvinger). Tevens haalde hij in een allesbehalve welvoeglijke taal uit naar de magistratuur (samen met de advocaten de eerste fraudeurs, die niets aangeven aan de fiscus) en de vrouwen.

Vice-premier Nelchior Wathelet (PSC) veroordeelde op 14 maart scherp burgemeester Demaret en nam afstand van diens .,vulgaire verklaringen". Brigitte Grouwels (CVP) verklaarde dat zij niet meer met Demaret op dezelfde lijst wil voorkomen. Ook de PS nam als coalitiepartner afstand van Demaret.

Op 17 maart zegden vijf schepenen van Brussel hun steun aan de burgemeester op. Het schepencollege vroeg op 18 maart dat Demaret zijn bevoegdheden als burgemeester zou afstaan ,,tot er meer klaarheid komt in het onderzoek dat tegen Demaret loopt". Demaret wordt verdacht van onfrisse praktijken in de vastgoedsector. Demaret meldde zich ziek, waarop het schepencollege hem zijn bevoegdheden afnam.

Op 21 maart deed Demaret in een brief aan het schepencollege afstand van zijn burgemeestersambt ,,voor onbepaalde duur". Daarop werd Freddy Thielemans (PS) waarnemend burgemeester van Brussel. Op 24 maart nam Demaret ontslag en dat was het sein voor de verwoede strijd om zijn opvolging. De PS eiste het ambt op voor Thielemans. De PSC schoof schepen Jean Leroy naar voor. De spanning steeg ten top toen de Vlaamse christendemocratische eerste schepen Fernand Lefère het ambt van waarnemend burgemeester opnam, nadat de koning De-

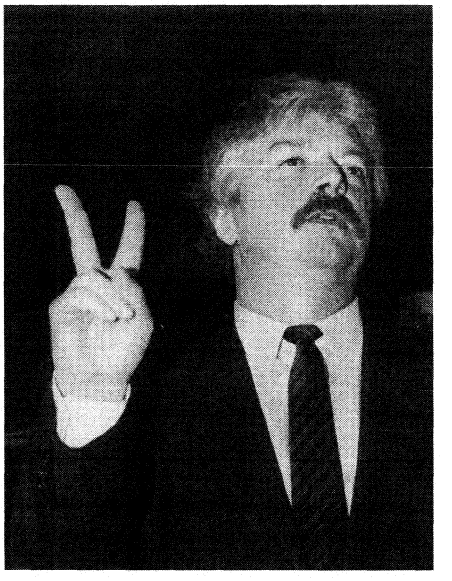

Freddy Thielemans werd op 28 april 1994 beedigd als burgemeester van Brussel.

maret had ontslagen. Volgens de gemeentewet is de eerste schepen daartoe verplicht. Maar de PS van Brussel wilde echter van de Vlaming Lefère niet weten. Thielemans bezondigde zich in deze periode aan minder fraaie uitspraken aan het adres van de Vlamingen. Zowel Thielemans als Lefère dreigden ermee een nieuwe meerderheid te zoeken met de liberalen van ridder De Donnea.

Op 7 april lijmde Van den Boeynants de oude meerderheid. Thielemans werd voorgedragen als kandidaat-burgemeester, op voorwaarde ,,dat hij plechtig al het slechte wat hij van de Vlamingen had gezegd zou intrekken". Thielemans deed een poging, maar de PS-secretaris van Brussel verklaarde dan weer ,,dat een Vlaming nooit burgemeester van Brussel kan worden". Daarop eiste waarnemend burgemeester Lefère dat Thielemans uitdrukkelijk zou zeggen dat ook een Vlaming burgemeester van de hoofdstad kan worden. Thielemans deed dat indirect door te verwijzen naar zijn Vlaamse afkomst en te zeggen ,,dat een verfranste Vlaming burgemeester van Brussel wordt". Thielemans trok in verschillende interviews gaandeweg zijn woorden over de Vlamingen in. Ook de PS-secretaris van Brussel trok zijn verklaringen in.

Uiteindelijk kreeg Thielemans binnen de gemeenteraad voldoende steun om burgemeester te kunnen worden. VU-schepen Bert Anciaux weigerde de kandidatuur te steunen uit protest tegen de

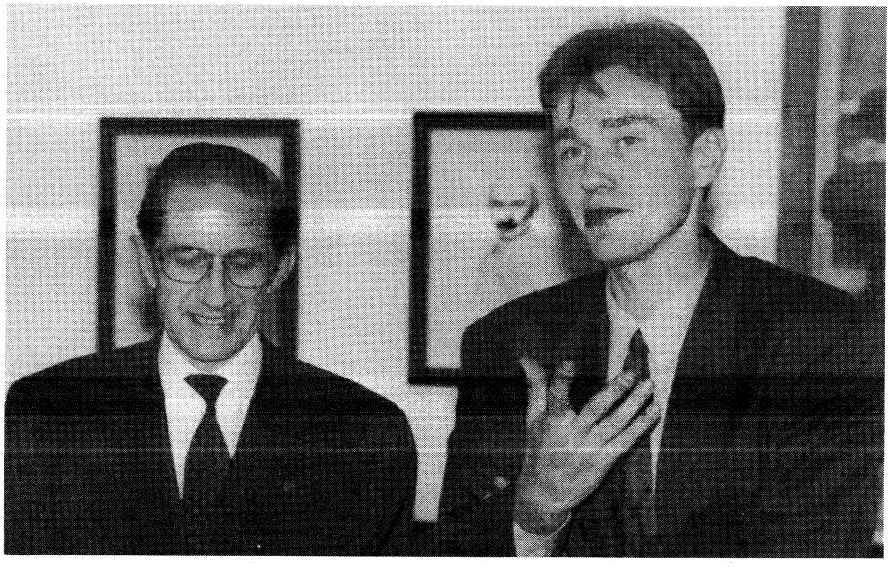

Minister van buitenlandse zaken Willy Claes (l.) stelt op 11 oktober 1994 zijn opvolger Frank Vandenbroucke (r.)voor aan de pers.

vlaams-onvriendelijke uitspraken van Thielemans. Deze houding beïnvloedde de verdere afloop echter niet. Op 28 april 1994 legde Thielemans de eed af als burgemeester van Brussel.

Wallonië

In Wallonië leed de PS schade ingevolge de vele schandalen waarbij de partij betrokken is (zie pag. 229/1 e.v.-'94). De PS kon niet beletten dat de uiterst rechtse partijen Front National (FN) en Agir in verscheidene steden en gemeenten verkorenen hebben Dat is vooral het geval in de verouderde Waalse industriële bekkens. FN en Agir behalen hun resultaat meestal ten koste van de PS, zeker in Luik. In de stad Luik behaalde PS-boegbeeld Jean-Maurice Dehousse niet de overwinning die hij had gehoopt. De PS verliest er 5 van haar 23 zetels aan FN en Agir. Maar Wallonië was vooral geschokt door de doorbraak van het FN in de als zeer burgerlijk aangeschreven staande stad Namen. Het FN behaalde er 8 procent van de stemmen. Namen is de hoofdstad van het Waals gewest. De werkloosheidsgraad ligt er tamelijk laag; het gemiddelde inkomen vrij hoog.

In Verviers bevestigden FN en Agir niet hun onverwacht goede resultaat van de Europese verkiezingen. In Bergen slaagde een scheurlijst van de PS er net niet in om samen met de oppositie een meerderheid te vormen tegen de officiële PS. De PS ging in Bergen 5 zetels achteruit, ondanks de steun van vice-premier Elio Di Rupo. De PS leed haar grootste verliezen in de voorsteden van Luik, namelijk Seraing (Guy Mathot), Grâce-Hollogne (Alain Ven der Biest) en Herstal. In Borgworm verloor gewezen PS-vice-premier Guy Coëme meer dan 8 procent van de stemmen. Op andere plaatsen hield de PS stand of ging ze zelfs vooruit. In Aat, waar Guy Spitaels burgemeester is, was het alsof de kiezer van oordeel is dat Spitaels in de Agusta-affaire al zwaar genoeg is gestraft door het verlies van zijn ministerportefeuille.

De andere Waalse partijen hebben de verkiezingen in Wallonië weinig beïnvloed. Ecolo verliest verrassend terrein. PSC en PRL trappelen ter plaatse.

Vor.ber. pag. 675/3 e.v.-1988 (gemeenteraadsverkiezingen); zie ook 801/1 e.v.-1991 (parlementsverkiezingen), 534/2 e.v.-1994 (Europese verkiezingen), 448/2-1993 (Sint-Michielsakkoordover de staatshervorming), 229/1 e.v.-1994 (Agusta-schandaal) en 821/3 e.v.-1993 (Brussel).

HERSCHIKKING VAN DE FEDERALE REGERING

Op 18 juli 1994 legde Marcel Colla in de handen van de koning de eed af als minister van pensioenen, ter opvolging van Freddy Willickx, die tot Europees parlementslid werd verkozen (zie pag. 534/2 e.v.-'94).

Op 11 oktober benoemde de koning Frank Vandenbroucke tot vice-premier en minister van buitenlandse zaken in opvolging van Willy Claes, die benoemd werd tot secretaris-generaal van de NAVO (zie onder INTERNATIONAAL).

Op 11 oktober benoemde de koning Johan Vande Lanotte tot minister van binnenlandse zaken in opvolging van Louis Tobback, die burgemeester van Leuven wordt.

Op 23 december benoemde de koning Michel Daerden tot minister van wetenschapsbeleid en infrastructuur in opvolging van Jean-Maurice Dehousse, die burgemeester van Luik wordt.

(Vor.ber.pag. 229/1 e.v.-1994)

DEFENSIEMINISTER LEO DELCROIX TOT ONTSLAG GEDWONGEN

Op 8 december nam minister van landsverdediging Leo Delcroix ontslag omdat hij in opspraak was gekomen nadat hij ten overstaan van journalisten van het weekblad Humo gelogen had over zijn villa die hij bezit op Cap Bénat, in het Zuidfranse Bormes-les-Mimosas. Delcroix werd dezelfde dag nog vervangen door Karel Pinxten.

Chronologie van de feiten

In een verder verleden is het ontslag het gevolg van het gerechtelijk onderzoek tegen het zaken- en public relationskantoor Smans, dat via nepfacturen geld witwaste. De Limburgse industriëlen Bleyen waren klant bij het zakenkantoor Smans en onderhielden ook nauwe relaties met Leo Delcroix.

Toen in het kader van de Agusta-affaire (zie pag. 229/1 e.v.'94) uitlekte dat de

De nieuwe minister van binnenlandse zaken. Johan Vande Lanotte.

PS-kopstukken Guy Mathot en Michel Daerden elk een villa bezitten aan de Franse Côte d'Azur, was het gemeengoed onder journalisten om bij wijze van grap aan bewindslieden te vragen of zij soms geen villa bezaten aan de Côte d' Azur. Bij zo'n gesprek liet gewezen eerste minister Wilfried Martens zich aan journalisten van Humo ontvallen dat niet hij, maar wel Leo Delcroix een villa bezit in het zuiden van Frankrijk,

Op 14 april interviewen twee journalisten van Humo minister van landsverdediging Leo Delcroix over partijfinanciering. Toen hij secretaris was van de CVP was Delcroix daarvoor verantwoordelijk. Tot besluit van hun interview vragen de journalisten of hij een villa bezit aan de Côte d'Azur. Delcroix ontkende. Daarop gingen de journalisten verder zoeken naar de reden van deze ontkenning.

Op 21 april onthult Humo dat Delcroix zaakvoerder is van de Franse vennootschap Capricorne Sud sarl. Deze vennootschap is eigenaar van de villa aan de Route des Cigales in Cap Bénat, te Bormes-les-Mimosas.

Delcroix laat weten dat hij maar eventjes zaakvoerder is geweest van Capricorne Sud van de gebroeders Bleyen.
Op 10 november 1994 herhaalt hij dit, wanneer journalisten hem hierover opnieuw ondervragen.

Op 2 december wordt de vennootschap Zincpower van de gebroeders Bleyen overgenomen door Carmeuse. VLD-senator Karel De Gucht is bij deze overname betrokken. Hij brengt de vennootschap Capricornc Sud ter sprake. Het was hem opgevallen dat Capricorne Sud geen verklaring had ingediend zeggende of de vennootschap al dan niet vorderingen ten aanzien van Zincpower heeft openstaan.

Op 5 december publiceert Humo een artikel over de Zuidfranse villa van Delcroix. Het steunt op officiële akten van de rechtbank van koophandel van Toulonen op getuigenissen ter plaatse. Delcroix blijkt de enige eigenaar te zijn van de villa, waaraan ook Vlaamse postboden hebben gebouwd.

Op 7 december gaf Delcroix op een persconferentie toe dat hij in april tegen de journalisten van Humo gelogen had om bestwil. Hij kandideerde als eerste opvolger bij de Europese verkiezingen en wou in die pre-electorale periode niet vergeleken worden met Guy Mathot. Tevens wou hij de privacy van zijn gezin beschermen. Voor het overige was er met die villa niets aan de hand.

Op 8 december bleek dat de pers de minister niet geloofde. Sommige kranten noemden hem ronduit een leugenaar. Andere benadrukten dat men van een minister van landsverdediging moet verwachten dat hij in alle omstandigheden koelbloedig blijft. Toen Delcroix de reacties van de pers merkte, bood hij premier Jean-Luc Dehaene zijn ontslag aan. Volgens sommige bronnen oefenden de premier en CVP-voorzitter Johan Van Hecke enige druk uit. De premier deelde het ontslag van Delcroix mee tijdens het vragenuurtje in de kamer van volksvertegenwoordigers, waar de VLD'er Hugo Coveliers en de Agalev'er Hugo Van Dienderen vragen stelden over de villa van Delcroix.

De afgetreden minister van drfensie. Leo Delcroix (r.).schudt op 9 december in Brussel de hand van zijn opvolger Karel Pinxten.

NIEUW CENTRAAL SOCIAAL AKKOORD

Op 21 november 1994 hereikten werkgevers en vakbonden overeenstemming over een centraal sociaal akkoord voor de periode 1995-1996. Zij hadden zes weken moeizaam onderhandeld. De sociale partners spanden zich echter in om het Belgisch overlegmodel in stand te houden. Premier Jean-Luc Dehaene prees hen daarvoor. Het centraal akkoord bevat de verlenging van een aantal afspraken van het akkoord voor 1993-1994, zoals het .,jongeren-banenplan",dat 65.000 banen opleverde. Het akkoord 1993-1994 wordt aangevuld met de verlaging tot 55 jaar van de leeftijd voor brugpensionering. Het nieuw sociaal akkoord bevat in hoofdzaak maatregelen om de werkgelegenheid te bevorderen. Van Vakbondszijde wordt erkend dat de vrijwaring van het concurrentievermogen van de bedrijven een essentiële voorwaarde is voor de verbetering van de tewerkstelling. De werkgevers erkennen van hun kant dat de mogelijkheden geboden door economische groei, productiviteitswinsten en rendabiliteit bij voorrang aangewend moeten worden voor de vrijwaring en verhoging van de tewerkstelling.

Nieuw is ook de invoering van ,,kortingbanen" voor wie een jaar werkloos is en extra premies voor arbeidsherverdeling in de bedrijven. Bedrijven die aan arbeidsherverdeling doen en zo banen scheppen krijgen een forse premie. Bij kortingbanen gaat het om de verlaging van de sociale bijdragen wanneer de bedrijven iemand aanwerven die langer dan een jaar werkloos is. Over vele van de afgesproken maatregelen moet verder nog op sectoraal vlak onderhandeld worden.

Het sociaal akkoord heeft voor de overheid uiteraard een prijskaartje. De kostprijs werd op 4 tot 5 miljard geraamd in 1995, ten laste van de sociale zekerheid. Daarover werd op 29 november na meer dan tien uren onderhandelen een akkoord bereikt. De regering wijzigde een aantal punten van het akkoord. Zo wordt brugpensionering op 55 jaar uitdrukkelijk vermeld als een tijdelijke maatregel. De bedrijfspremies bij aanwerving van personeel zijn minder hoog dan gevraagd werd. Dehaene verkoos arbeidsherverdeling op bedrijfsniveau in plaats van

op het niveau van de bedrijfssectoren en had uitgesproken bezwaren tegen de verlaging van de leeftijd voor brugpensioen. De regering is van plan om deze leeftijdsgrens, die thans op 58 jaar is bepaald, op te trekken. Uiteindelijk bereikten regering en sociale partners een compromis. waarin alle moeizaam bedongen evenwichten op een iets lager niveau gehandhaafd werden.

(Vor.ber.pag. 607/1 e.v.-1994)

President Zjelju Zjelew (r.)presenteert op 17 oktober het nieuwe interimkabinet. Naast hem premier Reneta Indzjowa.

BULGARIJE

UDK BOYCOT PARLEMENT. KABINETSCRISIS. PARLEMENT ONTBONDEN. NIEUWE INTERIMREGERING

Omdat het parlement er niet in geslaagd was een nieuw kabinet te benoemen, boycotte de oppositionele Unie van Democratische Krachten (UDK) uit protest gedurende de hele maand juni de Nationale Vergadering. UDK-voorzitter Filip Dimitrow maakte de boycot op 31 mei bekend nadat het kabinet van Ljuben Berow in een motie van vertrouwen in mei geen meerderheid achter zich had weten te krijgen (zie pag. 536/1/2-'94).

Het Constitutionele Hof bevestigde op 21 juni dat Berow niet verplicht was af te treden na de motie. UDK-afgevaardigden hadden het Hof om een uitspraak gevraagd.

Nieuwe minister

Op 15 juni keurde de Nationale Vergadering de benoeming goed van Kiril Tsotsjew tot vice-premier en minister van handel. Tsotsjew volgde Walentin Karabasjew op die in april was afgetreden (zie pag. 536/1-'94).

Regering treedt af

Op 2 september diende de regering van premier Ljuben Berow haar ontslag in. Op 3 september spraken de voorzitter van de Bulgaarse Socialistische Partij (BSP),Zjan Widenow, en UDK-voorzitter Filip Dimitrow, allebei hun voorkeur uit voor het houden van vervroegde verkiezingen.

Berows ,,regering van deskundigen" was in december 1992 aangetreden (zie pag. 77/1 e.v.-'93) met steun van de BSP, maar had inmiddels al zeven moties van wantrouwen tegen zich gehad (zie ookpag. 536/1/2-'94).

Terwijl de regering-Berow tijdens de overgangsperiode aanbleef, vroeg president Zjelju Zjelew de belangrijkste partijen in de Nationale Vergadering een regering te vormen. Nadat de BSP (op 14 september) en de UDK (op 21 september) een dergelijk mandaat hadden afgewezen, aanvaardde de Nieuwe Keuze-groep (een afsplitsing van de UDK) op 26 september Zjelews aanbod. Op 28 september nomineerde zij een van haar voorzitters, Dimitur Ludzjew (voormaliglid van de UDK en minister van defensie) als premier. Aangenomen werd dat het mandàat van de groep door de Nationale Vergadering waarschijnlijk niet zou worden bekrachtigd.

Parlement ontbonden. Interimregering benoemd

Op 17 oktober ontbond president Zjelew de Nationale Vergadering. Hij riep algemene verkiezingen uit (gepland voor 18 december) en benoemde een interimregering ter vervanging van de niet-partijgebonden regering-Berow die in september haar ontslag had ingediend.

Aan het hoofd van het nieuwe kabinet stond de eerste vrouwelijke premier van Bulgarije, Reneta Indzjowa, het voormalig hoofd van het Privatiseringsbureau, die betrokken was bij de UDK. (Zij werd op 18 oktober bij het Privatiseringsbureau tijdelijk opgevolgd door Liljana Piperkowa).

Als vice-premiers werden benoemd Iwailo Trifonow, Christina Wutsjewa en Nikola Wasilew. Op belangrijke ministersposten werden verder benoemd: Iwan Stantsioff (buitenlandse zaken), tot dan toe ambassadeur in Groot-Brittannie: Tsjawdar Tsjerwenkow (binnenlandse zaken);Bojko Nojew (defensie)en Teodor Tsjipew (justitie).

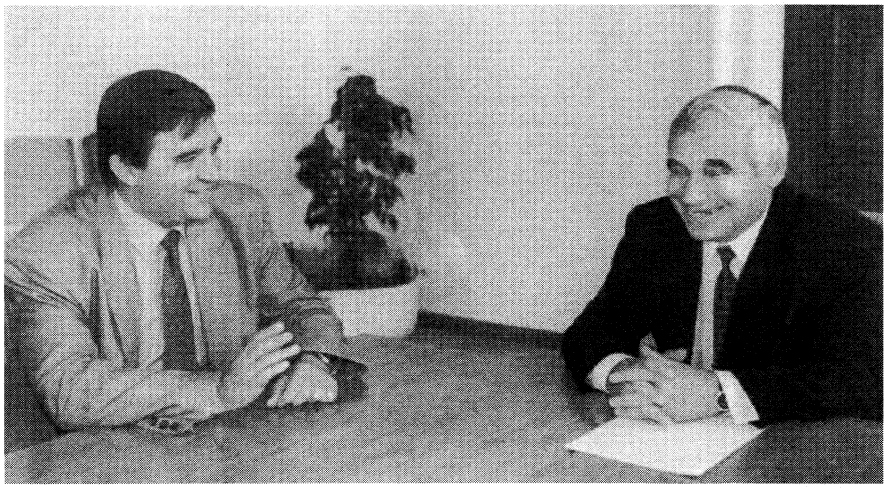

President Zjelju Zjelew (r.)overlegt op 28 september 1994 met kandidaat-premier Dimitur Ludzjew.

De Nationale Vergadering had de kandidatuur voor het premierschap van Dimitur Ludzjew van Nieuwe Keuze op 12 oktober afgewezen.

De formatie en samenstelling van de interimregering werd over het algemeen gunstig ontvangen door zowel de BSP als de UDK. Tot de belangrijkste taken waarvoor de interimregering zichzelf gesteld zag behoorden misdaadbestrijding en versnelling van het privatiseringsproces.

GROOTSCHALIG PRIVATISERINGSPROGRAMMA

Op 28 juni ging na langdurig uitstel een grootschalig. op Tsjechische leest geschoeid piivateringsprogramma van start.

Het programma bood Bulgaren coupons met een nominale waarde van 25.000 leva (ongeveer S 450) tegen een betaling van 500 leva. De coupons konden direct worden geinvesteerd in ongeveer 500 staatsbedrijven waarvan de activa waren gewaardeerd op totaal 110 mrd leva, of in particuliere beleggingsfondsen die belast waren met het aankopen van aandelen.

Op 1 augustus ging de Bulgaarse regering ermee akkoord dat 340 ondernemingen. niet een gezamenlijke geschatte waarde van 100 mrd leva ($19 mrd), zouden worden geprivatiseerd, als onderdeel van het plan dat in juni was goedgekeurd. Vanaf 1 september kon de bevolking privatiseringscoupons kopen.

SCHULDENVERMINDERINGSAKKOORD

Op 29 juni tekende minister van financiën Stojan Aleksandrow in de hoofdstad Sofia een schuldenverminderingsakkoord met de Londense Club van Westerse handelscrediteuren.

Het akkoord had betrekking op schulden van $ 8.1 rnrd aan meer dan 300 handelsbanken en verminderde het te betalen bedrag met 47,1 procent. (De totale buitenlandse handelsschuld van Bulgarije had $ 9,3 mrd bedragen). Dit opende de weg naar kredieten van Westerse handelsbanken. die in 1990 waren verminderd toen cle socialistische regering eerst de aflossing van de hoofdsom en daarna van de rente had gestopt. Het akkoord moest nog geratificeerd worden door de Nationale Vergadering.

GRATIE VOOR VOORMALIGE PREMIER

President Zjelew verleende op 1 augustus officieel gratie aan Georgi Atanasow. de premier onder het communistische regime in de periode 1986-'90, die in november 1992 was veroordeeld wegens verduistering (zie pag.78/1-'93 en 535/2-'94). De gratie werd verleend op humanitaire gronden, toen gebleken was dat Atanasow aan een ernstige ziekte leed die waarschijnlijk zou verergeren door een verblijf in de gevangenis.

(Vor.ber.pag. 535/2 e.v.-1994)

DENEMARKEN

NASLEEP „TAMILGATE-AFFAIRE"

De *Independent* van 4 april 1994 maakte melding van de impeachment van de voormalige minister van justitie Erik Ninn Hansen wegens zijn besluit in 1987 om familieleden van Tamil-vluchtelingen uil Sri Lanka de toegang tot het land te ontzeggen. Een definitief oordeel door het hof van 24 rechters werd in de tweede helft van het jaar verwacht (zie pag. 233/1 e.v.-'93 voor het aftreden van premier Poul Schluter in januari '93 in verband met de „Tamilgate-affaire").

Oud-minister veroordeeld

Op 8 juni werd de 53-jarige oud-minister van arbeid. Greta Fenger Möller, ve oordeeld tot zes maanden gevangenisstraf wegens meineed die zij had gepleegd toen zij werd verhoord door een parlementaire onderzoekscommissie in verband met de „Tamilgate-affaire".

WET TEGEN BESMETTEN MET HIV-VIRCS

Op 26 mei keurde de Folketing (het uit één kamer bestaande parlement) een wet goed die het personen, die ervan op de hoogte waren dat zij met het HIV-virus besmet waren, verbood om seksuele gemeenschap te hebben zonder vooraf hun partner te waarschuwen of een condoom te gebruiken. De wet zou op 15 juni in werking treden. Overtredingen konden worden bestraft met een gevangenisstraf van maximaal vier jaar.

VERKIEZINGEN EUROPEES PARLEMEST

De verkiezingen voor het Europees Parlement op 9 juni 1994 (zie pag. 544/2 e.v.-'94 voor uitslagen per land) betekenden een klap voor de Sociaal-Democraten (SD)van premier Poul Nyrup Rasmussen, die slechts 15,8 procent van de stemmen behaalden.

De drie andere leden van de regeringscoalitie deden het ook niet best. met uitzondering van de Sociaal-Liberalen (RV, Radikale Venstre), ook wel Radikale Liberalen genoemd.

De oppositionele Conservatieve Volkspartij (KF) en de Liberale Partij (Venstre) boekten beide enige winst, maar de grote winnaars \varen twee groepen die waren voortgekomen uit de referendumcampagne in juni 1992 tegen de ratificatie van het Verdrag van Maastricht over de Europese Unie (zie pag. 748/3 e.v.-'92 en 537/3 e.v.-'93): de Volksbeweging tegen de Europese Unie en de Junibeweging (Junibevatgelsen). Samen behaalden zij 25,5 ·.o van de stemmen. tegen 13.9 % in 1989.

KRITIEK AMNESTY INTERNATIONAL

In een op 21 juni verschenen rapport van de mensenrechtenorganisatie Amnesty International werd de Deense politie bekritiseerd wegens de brute wijze waarop zij had gereageerd op demonstraties na het tweede referendum in mei 1993 over ratificatie van het Verdrag van Maastricht (zie pag. 537/3 e.v.-'93). In het rapport werd ook kritiek geuit op een 15 maanden durende politiecampagne tegen hasj-handel in een krakersgemeenschap. en het gebruik van het „beenslot" dat „een pijnlijke en mensonterende vorm van vrijheidsbeperking" werd genoemd. De *Independent* 28 juni berichtte dat de Deense politie zou stoppen met het gebruik van dit apparaat.

ALGEMENE VERKIEZIXGEN. NIEUWE REGERING

Op 21 september vonden de algemene verkiezingen plaats die op 29 augustus waren uitgeschreven en uiterliik in december moesten zijn gehouden. De SD van Poul Nyrup Rasmussen, de grootste van de vier coalitiepartijen die sinds januari 1993 aan het bewind waren (zie pag. 233/2 e.v.-'93), moest terrein prijsgeven, terwijl de oppositionele rechtse Liberalen van Uffe Ellemann-Jensen 13 zetels meer behaalden dan bij de laatste algemene verkiezingen in december 1990 (zie pag. 154/2 e.v.-'91).

Belangrijke verkiezingsthema's waren onder meer de werkloosheid (die 12 procent bedroeg) en de toekomst van de verzorgingsstaat. In tegenstelling tot in Zweden (voor algemene verkiezingen aldaar. zie onder ZWEDEN) werd in Denemarken verwacht dat de economie in 1994 met 4.5 procent zou groeien en de vertrekkende regering had eind augustus een ontwerpbegroting kunnen voorleggen die een stijging van de inkomsten voorzag zonder de belastingen te verhogen. Gelet ook op de bezuinigingen op haar uitgaven kon de regering stellen dat haar fiscale beleid volgens plan zou leiden tot de opheffing van het begrotingstekort in 1997.

Deense algemene verkiezingen

	Stemmenpercentage		Zetels+	
	1994	1990	1994	1990
"Sociaal-Democraten	34,6	37,4	62	69
Liberalen	23,3	15,8	42	29
Conservatieven	15,0	16.0	27	30
Socialistische Volkspartij	7,3	8,3	13	15
Vooruitgangspartij	6,4	6,4	11	12
*Sociaal-Liberalen	4,6	3,5	8	7
Eenheidslijst	3,1	1,7	6	0
*Centrum-Democraten	2.8	5,1	5	9
*Christelijke Volkspartij	1.8	2,3	0	4
Onafhankelijken	1,0	3,6	1++	0

*Lid van oude regeringscoalitie
+Naast de 175 hier genoemde zetels hebben de Faeroer-eilanden en Groenland ieder twee afgevaardigden in de Folketing
++Zetelgewonnen door de acteur Jakob Haugaard

Venstre-leider Ellemann-Jensen voerde campagne voor grotere beperking van de overheidsuitgaven teneinde belastingverlaging mogelijk te maken en de groei in de particuliere sector te stimuleren. Tijdens de campagne kreeg hij felle kritiek te verduren omdat hij pleitte voor een rechtse coalitieregering met de KF en met. hetgeen omstreden was. de tegen buitenlanders gekante extreem-rechtse Vooruitgangspartij (FP)van Pia Kjaersgaard.

Nieuwe regering

Op 26 september werd Poul Nyrup Rasmussen, die officieel op 22 september zijn ontslag had ingediend, opnieuw als premier beëdigd van een uit drie partijen bestaande coalitie.

De nieuwe coalitie bestond uit drie van de vier partijen van de oude coalitie, te weten de Sociaal-Democraten (SD), de Centrum-Democraten (CD) en de Sociaal Liberalen (KV). De Christelijke Volkspartij (KrF) maakte echter niet langer deel uit van de coalitie. omdat zij de kiesdrempel van 2 procent niet gehaald had.

De minderheidsregering bezette 76 van de 179 zetels in de Folketing. Derhalve was zij afhankelijk van de steun van de Socialistische Volkspartij (SF)en van de uiterst linkse Eenheidslijst. die gekant was tegen de Europese Unie en die voor 't eerst in de Folketing vertegenwoordigd was.

De samenstelling van het kabinet was als volgt:

Premier - Poul Nyrup Rasmussen (SD): economische zaken, Noordse sanienwerking - mevr. Marianne Jelved+ (RV):industrie - mevr. Mimi Stilling Jakobsen (CD): financien - Mogens Lykketoft (SD):buitenlandse zaken - Niels Helveg Petersen (RV); justitie - Bjoern Westh+ (SD): milieu en energie - Svend Auken+ (SU);onderwijs - Ole Vig Jensen (RV): ontwikkelingssamenwerking - Poul Nielson* (SD):binnenlandse zaken. kerkelijke aangelegenheden - mevr. Birte Weiss+ (SD):arbeid - mevr. Jytte Andersen (SD): belasting - Ole Stavad (SD); defensie - Hans Haekkerup (SD); culturele zaken - mevr. Jytte Hildcn (SD);verkeer - Jan Troejborg (SD): sociale zaken - mevr. Karen Jespersen' (SD): volksgezondheid - mevr. Yvonne Herloeo Andersen+ (CD): huisvesting en bouwnijverheid - Ole Loevig Simonsen* (SD); wetenschappelijk onderzoek - Frank Jensen* (SD); landbouw en visserij - Henrik Dam Christensen*(SD)

'Nieuwe benoeming
+Gewijzigde portefeuille

VERKIEZINGEN OP FAEROER-EILANDEN. NIEUWE REGERING

De algemene verkiezingen van 7 juli op de Faeroer-eilanden leverden een nederlaag op voor de regerende Sociaal-Democratische Partij, die in de 32 zetels tellende Loegting (parlement) slechts vijf zetels overheid van de tien die ze bij de vorige verkiezingen in november 1990 had behaald (zie pag. 155/2-'91).

De oppositionele Eenheidspartij schoof op van zes naar acht zetels: de rechtse Volkspartij behaalde zes zetels (voorheen zeven) en de Republikeinen bleven met vier zetels even groot. Het onlangs door vakbonden opgerichte Arbeidersfront behaalde drie zetels: de Partij voor Zelfbestuur ging van drie naar twee zetels: de Christen-Democraten behielden hun twee zetels, terwijl hun bondgenoot de Centrumpartij van nul naar twee zetels ging.

Formatie van coalitie

Edmund Joensen werd op 15 september beëdigd als premier van een regering waarin zitting hadden de Eenheidspartij, de Sociaal-Democratische Partij: de Partij voor Zelfbestuur en het Arbeidersfront. De nieuwe coalitie beschikte over 18 van de 32 zetels in de Loegting.
(Vor.ber.pag. 237/1 e.v.-1994)

DUITSLAND

VERKIEZINGEN VOOR EUROPEES PARLEMENT, DEELSTATEN EN GEMEENTEN

Op 12 juni 1994 werden in heel Duitsland verkiezingen gehouden voor het Europees Parlement (zie pag. 544/2 e.v.-'94 voor uitslagen per land); diezelfde dag werden in zeven deelstaten (Lander) en in de stad München gemeenteraadsverkiezingen gehouden; op 26 juni werden verkiezingen gehouden voor het parlement van de deelstaat Saksen-Anhalt.

Met het oog op de naderende algemene verkiezingen van 16 oktober waren die voor het Europees Parlement bemoedigend voor de twee grootste partners in de regeringscoalitie, de Christen-Democratische Unie (CDU)en haar Beierse zusterpartij de Christelijk Sociale Unie (CSU),die samen 38,8 procent van de stemmen veroverden. De derde coalitiepartner. de Vrije Democratische Partij (FDP), wist echter de kiesdrempel van 5 procent niet te halen. De slechte prestatie van de Sociaal-Demo-

Hel parlementsgebouw in Thorshavn. de hoofdstad van de Faeroer-eilanden

cratische Partij (SPD), die door Rudolf Scharping als een ,,nederlaag" werd betiteld, werd voor een deel toegeschreven aan het sterke optreden van de voormalige communistische Partij van Democratisch Socialisme (PDS).

Rudolf Scharping was op 22 juni door 95 procent van de afgevaardigden op een SPD-congres in Halle officieel gekozen tot kandidaat voor het bondskanselierschap.

Gemeenteraadsverkiezingen

Bij de gemeenteraadsverkiezingen boekte de CDU terreinwinst ten koste van de SPD en de FDP in drie westelijke deelstaten (Baden-Wurttemberg, Rijnland-Faltsen Saarlandj. in vier oostelijke (Mecklenburg-Vorpommern, Saksen. Saksen-Anhalt en Thuringen) bleef de CDU de grootste partij met 33 tot 39 procent van de stemmen, maar zij verloor terrein aan de SPD. die 22 tot 29 procent veroverde. De PDS vestigde zich als de derde grote partij en werd in sommige plaatsen zelfs de op één na grootste.

Bij de verkiezingen voor de gemeenteraad van München behaalde de SPD slechts 34,4 procent van de stemmen (het slechtste resultaat in de stad sedert 1948, toen de gemeenteraad opnieuw werd geïnstalleerd), terwijl Alliantie'90/de Groenen 10,1 procent veroverde. Daarmee verloor de ,,rood-groene" coalitie haar meerderheid en werd de CSU de grootste partij met 35,5 procent van de stemmen. De gemeenteraadsverkiezingen van 1990 waren in februari 1994 ongrondwettelijk verklaard omdat een Jongerenlijst niet had mogen meedoen (zie pag. 435/3 e.v. -'90 voor verkiezingen van 1990; zie pag. 537/3 e.v.-'94 voor problemen CSU in Beieren in februari 1994).

De premier van de deelstaat Saksen. Kurt Biedenkopf, poseert op 11 september 1994 met zijn vrouw Ingrid in het parlementsgebouw van Dresden.

Deelstaatverkiezingen

Op 12 juni keurde ruin? 60 procent van de kiezers in de deelstaat **Mecklenburg-Vorpommern** een nieuwe grondwet goed (als laatste van de oostelijke deelstaten sedert de hereniging) De PDS en Alliantie'90/de Groenen waren tegen goedkeuring omdat naar hun mening het recht op werk en huisvesting als grondrechten daarin moesten worden opgenomen

Op 26 juni slaagde de SPD er in **Saksen-Anhalt** ondanks grote winst in vergelijking met de laatste verkiezingen in oktober 1990 (zie pag 6/2 e v -'91), net niet in de CDU als grootste partij uit het zadel te wippen in het parlement (Landtag) De PDS werd de derde partij De FDP, die samen met de CDU had geregeerd sedert 1990, haalde de kiesdrempel niet Alliantie'90/de Groenen handhaafden hun positie (zie tabel)

Verkiezingen Saksen-Anhalt

	Zetels		Stemmenpercentage	
	1994	1990	1994	1990
CDU	37	48	34.4	39.0
SPD	36	27	34,0	26,0
PDS	21	12	19.9	12,0
Groenen/NF	5	5	5,1	5.3
FDP	0	14	3.6	13.3
Republikeinen	0	0	1,4	0.6
Overige	0	0	1.6	3.6

Opkomst: 54.9 procent (1994); 65.1 procent (1990)

Op 11 september werden deelstaatverkiezingen gehouden in Saksen en Brandenburg, en op 25 september in Beieren.

In **Saksen** versterkte de CDU haar reeds dominante positie. In **Brandenburg** behaalde de SPD een absolute meerderheid (aanvankelijk leidde zij een coalitie van drie partijen en sinds maart 1994 een minderheidscoalitie, zie pag. 538/2-'94). Er werd van uitgegaan dat deze uitslagen het grote persoonlijke aanzien weerspiegelden van de twee deelstaatpremiers, respectievelijk Kurt Biedenkopf en Manfred Stolpe. In beide deelstaten kwam de PDS als derde uit de bus. terwijl de FDP en Alliantie'90/de Groenen de kiesdrempel van 5 procent niet haalden.
In **Beieren** behield de CSU van premier Edmund Stoiber haar absolute meerderheid, terwijl de SPD van Renate Schmidt aanzienlijke stemmenwinst behaalde. De FDP haalde ook hier de kiesdrempel niet.

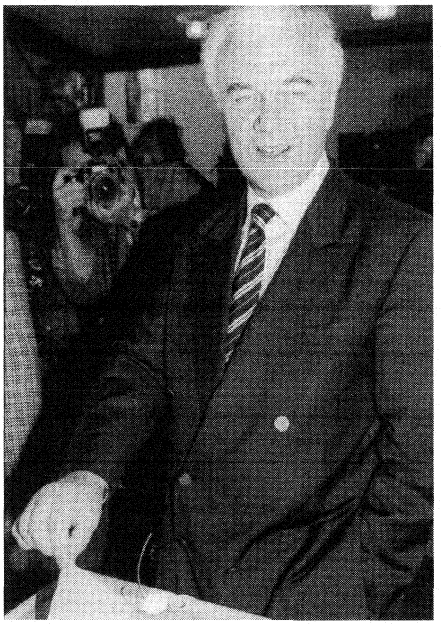

Manfred Stolpe. de premier van de deelstaat Brandenburg. brengt op 11 september in Potsdam zijn stem uit bij deregionale verkiezingen.

Verkiezingen in Saksen

	Zetels		Stemmenpercentage	
	1994	1990	1994	1990
CDU	77	92	58.1	53,8
SPD	22	32	16,6	19,1
PDS	21	17	16,5	10.2
Alliantie'90/de Groenen	0	10	4.1	5.6
FDP	0	9	1.8	5,2
Andere	0	0	2.9	6.1
Totaal	120	160		

Opkomst 58,4 procent (73,5 procent in 1990)

Verkiezingen in Brandenburg

	Zetels		Stemmenpercentage	
	1994	1990	1994	1990
SPD	52	36	54.1	38,3
CDU	18	27	18.7	29.4
PDS	18	13	18.7	13.4
Alliantie'90/de Groenen	0	6	2.9	6.4
FDP	0	6	2.2	6,6
Andere	0	0	3.4	5.9
Totaal	88	88		

Opkomst: 56,1 procent (67,4 procent in 1990).

Verkiezingen in Beieren

	Zetels		Stemmenpercentage	
	1994	1990	1994	1990
CSU	120	127	52.8	54.9
SPD	70	58	30.1	26.0
Alliantie'90/de Groenen	14	12	6.1	6.4
Republikeinen	0	0	3,9	4.9
FDP	0	7	2.8	5.2
Andere	0	0	4.3	2,6
Totaal	204	204		

Opkomst: 68.0 procent (65.9 procent in 1990).

CSE-voorzitter Theo Waigel (l.) en de Beierse premier Edmund Stoiber wonen op 26 september een partijvergadering bij, waarop de resultaten van de regionale verkiezingen van de vorige dag worden besproken.

Nieuwe regering in Saksen-Anhalt

Op 22 juli werd Reinhard Höppner (SPD) beëdigd als premier van Saksen-Anhalt. Hij kwam aan het hoofd te staan van een ,,rood-groene" minderheidscoalitie met Alliantie'90/de Groenen, die was gevormd na de deelstaatverkiezingen van 26 juni (zie boven). De coalitie bestond uit acht SPD-ministers en één minister (Heidrun Heidecke als minister van milieu) van Alliantie'90/de Groenen.

GRONDWETSWIJZIGISGEN. NIEUWE WETGEVENDE MAATREGELEN

Op 30 juni ging de Bondsdag (Tweede Kamer van het federale parlement) akkoord met een aantal kleine wijzigingen van de grondwet, waarover onderhandeld was sedert de Duitse hereniging in oktober 1990 en waarmee de Bondsraad (Eerste Kamer) nog moest instemmen

De wijzigingen hadden betrekking op de verantwoordelijkheid die de overheid droeg voor bevordering van de ,,feitelijke bewerkstelliging" van het recht op gelijkheid tussen mailnen en vrouwen en voor de bescherming van het milieu omwille van toekomstige generaties. Ook werd bepaald dat gehandicapten niet gediscrimineerd mochtrn worden. Verdergaande amendementen. zoals een verplichting om minderheden te beschermen of wettelijke erkenning van niet-getrouwde paren. haalden de vereiste tweederde meerderheid niet.

Op 23 september ging de Bondsraad akkoord met de grondwetswijzigingen.

De Bondsraad had de voorstellen op 26 augustus in eerste instantie verworpen. In het daarop volgende overleg tussen beide kamers drong de Bondsraad met succes aan op meer wetgevende bevoegdheden voor de deelstaten en meer autonomie voor de gemeenten. De Bondsdag kwam echter niet tegemoet aan de eis van krachtigere bepalingen ten aanzien van de bescherming van minderheden.

Nieuwe wetten

Op 8 juni besloot de regering de export van tegen personen gerichte landmijnen met onmiddellijke ingang te verbieden voor een termijn van drie jaar. Het besluit was een gevolg van de druk die het Internationale Comité van het Rode Kruis (ICRC) gedurende 1993 had uitgeoefend om te komen tot een wereldwijd verbod.

Op 16 juni keurde de Bondsdag de invoering van wegenbelasting goed voor alle vrachtwagens met ingang van 1 januari 1995. Voor vrachtwagens met drie assen bedroeg de belasting DM 1.500 en voor vrachtwagens met vier of vijf assen DM 2.500. Duitse vrachtwagens zouden een tegemoetkoming in de kosten krijgen door verlaging van de registratiekosten ($ 1 = DM 1.6298 op 1 i juni 1994). Eerdere plannen om alleen belasting te heffen voor buitenlandse vrachtwagens waren door het Europese Hof van Justitie verworpen vanwege hun discriminerend effect. België. Luxemburg en Denemarken waren van plan met ingang van 1 januari 1995 een soortgelijke wegenbelasting te heffen.

Op 17 juni keurde de Bondsdag voor het eerst een wet goed die handel met voorkennis verbood: deze kon bestraft worden met geldboetes van maximaal DM 500.000 of een gevangenisstraf van maximaal 5 jaar.

Schadeloosstelling voor landeigenaren

Op 6 september keurde de Bondsdag een wet goed voor de schadeloosstelling van degenen wier landbouwgrond in het voormalige Oost-Duitsland (het van 1943-'49 door de Sowjet-Unie bezette oosten van Duitsland) was onteigend.

Dankzij de wet konden voormalige eigenaren tegen verlaagde prijzen tot maximaal 6.000 eenheden land (een eenheid bedroeg ongeveer 140 hectare) kopen van de Treuhandanstalt. de instantie die de privatisering van bezittingen in het voormalige Oost-Duitsland regelde. Voor voormalige eigenaren die het land niet zelf bebouwden. golden minder gunstige voorwaarden. (Voor akkoord over schadeloosstelling voor geconfisqueerde bezittingen, zie pag. 540/3-'94.)

HERZOG BEËDIGD ALS PRESIDENT. BENOEMING OPVOLGER BIJ FEDERALE CONSTITUTIONELE HOF

Op 1 juli werd Roman Herzog officieel beëdigd als president tijdens een geza-

De nieuwe Duitse president Roman Herzog (1.)legt op 1 juli 1994 de eed af tegenover parlementsvoorzitter Rita Sussmuth en de voorzitter van de Bondsraad. Klaus Wedemeier (r.).

menlijke zitting van beide kamers van het parlement in Berlijn. Hij was in mei tot president gekozen als opvolger van Richard von Weizsacker (zie pag. 539/3 e.v.-'94).

Nieuwe president Federale Constitutionele Hof

Op 7 september wees de Bondsdag de 60-jarige Jutta Limbach aan als president van het Federale Constitutionele Hof (Bundesverfassungsgericht, BVG). Zij was de opvolger van Roman Herzog.

UITSPKAAK FEDERALE CONSTITUTIONELE HOF OVERINZETDUITSE TROEPEN BUITEN NAVO-GEBIED. INKRIMPING LEGER. VERKORTING DIENSTPLICHT

In een uitspraak op 12 juli verklaarde het Federale Constitutionele Hof dat het geen schending van de grondwet betekende als Duitsland eenheden van zijn strijdkrachten naar het buitenland zou sturen om taken in het kader van gemeenschappelijke defensieve of veiligheidsoperaties uit te voeren, als de Bondsdag daar toestemming voor had gegeven.

Het Hof verklaarde dat deelname aan de aktiviteiten van collectieve veiligheidsorganisaties (zoals de Verenigde Naties, NAVO of de Westeuropese Cnie, WEU) in overeenstemming was met artikel 24(2) van de grondwet. op grond waarvan Duitsland zich mocht ,,aansluiten bij een organisatie van wederzijdse collectieve veiligheid" om vrede te handhaven. en met artikel 87a(2), waarin werd gesteld dat ,,afgezien van verdedigende taken, de stijdkrachten alleen mogen worden ingezet voorzover deze grondwet dat expliciet toestaat".

De oppositionele SPD had de zaak aanhangig gemaakt in rerband met de deelname van Duitse soldaten aan (i) VN-operaties in Somalia (zie pag. 163/1/2 en 650/3-'94); (ii) NAVO-WEU operaties om toe te zien op de naleving van het wapenembargo tegen voormalig Joego-Slavië in de Adriatische Zee: and (iii) AWACS-operaties om toe te zien op het VN-vliegverbod boven Bosnië-Herzegovina. De FDP. de kleinste partner in de regeringscoalitie, had deelname aan laatstgenoemde operaties ook van toepassing geacht.

De uitspraak ging verder dan de regering had voorzien. in zoverre dat er geen onderscheid werd gemaakt tussen vredeshandhavende en vredesstichtende taken, en er verklaard werd dat voor goedkeuring door de Bondsdag een eenvoudige meerderheid voldoende was in plaats van een tweederde meerderheid.

Tijdens een buitengewone zitting ging de Bondsdag op 22 juli met 424 tegen 48 stemmen en 16 onthoudingen met terugwerkende kracht akkoord met de Duitse deelname aan de operaties in voormalig Joego-Slavië. Tot de voorstanders behoorde naast de partijen die deel uitmaakten van de regeringscoalitie het merendeel van de SPD-afgevaardigden,

De nieuwe president van het Federale Constitutionele Hof. Jutta Limbach (r.). poseert na haar beëdiging op 18 november 1994 met haar voorganger Roman Herzog.

Troepenvermindering. Verkorting dienstplicht

Op 8 juli besloten de coalitiepartijen CDU/CSU en FDP) dat het aantal leden van de strijdkrachten moest worden teruggebracht van 370.000 (zoals was overeengekomen ten tijde van de hereniging, zie pag. 171/1 e.v.-'90) tot 340.000. De militaire dienstplicht zou worden teruggebracht van twaalf naar tien maanden, terwijl de alternatieve vervangende dienstplicht zou worden ingekort van 15 tot 13 maanden. De defensiebegroting zou in elk van de komende twee jaren DM 47,5 mrd per jaar bedragen. (Voor het in april 1994 verschenen witboek over veiligheid. zie pag. 538/3 e.v.-'94.)

AANSLAGEN DOOR KOERDEN. RACISTISCH GEWELD. SCHORSING POLITIEAGENTEN

In het weekend van 2-3 juli vielen militante Koerden in heel Duitsland politiebureaus aan uit wraak voor het doodschieten door de politie van een 16-jarige jongen die in de nacht van 30 juni op 1 juli in Hannover posters plakte voor het Nationale Bevrijdingsfront van Koerdistan (ERNK, de politieke vleugel van de verboden Koerdische Arbeiderspartij, PKK).

Protestacties door Koerden hadden plaatsgevonden sinds de botsingen tussen Koerden en de politie ten tijde van het Koerdische nieuwjaar op 21 maart. De CDU/CSU verklaarde dat de Koerdische betogers moesten worden uitgewezen naar Turkije, terwijl FDP-minister Sabine Leutheusser-Schnarrenberger van justitie en verscheidene deelstaatregeringen - waar de SPD over een meerderheid beschikte -, volhielden dat Turkije niet kon worden beschouwd als een ,,veilig derde land" voor Koerden en zij krachtens de nieuwe Duitse asielwet (die op 1 juli 1993 van kracht was geworden, zie pag. 164/2-'94) niet terug konden worden gestuurd.

Op 6 juli werden in München 13 mensen veroordeeld tot gevangenisstraffen variërend van 2.5 tot 4,5 jaar, vanwege hun aandeel in de bezetting van het Turkse consulaat in München in juni 1993 (zie pag. 552/1 e.v.-'93).

Monument in concentratiekamp Buchenwald vernield

Op 23 juli vernielden meer dan 20 neonazi's gebouwen in het voormalige concentratiekamp Buchenwald bij Weimar in het oostenvan Duitsland.

Andere aanslagen

Drie Duitsers werden op 30 augustus veroordeeld tot gevangenistraffen die opliepen tot drie jaar vanwege hun aandeel in racistische aanslagen in Maagdenburg in mei 1994 (zie pag. 540/1 e.v.-'94).

Een 23-jarige invalide Albanese vrouw uit de Servische provincie Kosovo en haar 11-jarige broertje kwamen op 28 september om het leven, nadat brand was gesticht in een opvangkamp voor asielzoekers in Herford in Noordrijnland-Westfalen.

Politie-agenten geschorst in verband met mishandeling buitenlanders

Op 13 september werden in Hamburg 27 politie-agenten geschorst die ervan werden beschuldigd buitenlanders die in hechtenis zaten te hebben geprovoceerd, mishandeld en in elkaar geslagen. Twee agenten waren al beboet voor de mishandeling van een Senegalees op een politiebureau in januari 1994. De Hamburgse minister van justitie en binnenlandse zaken Werner Hackmann (SPD) had op 12 september zijn ontslag ingediend om de aandacht te vestigen op de jongste beschuldigingen. Ook in Berlijn werd een ûnderzoek ingesteld naar politieagenten tegen wie vergelijkbare beschuldigingen waren ingebracht.

OMSTREDEN UITSPRAAK TEGEN NEO-NAZI'S. ONTKENNING HOLOCAUST STRAFBAAR

Op 15 augustus werden twee rechters van de deelstaatrechtbank (Landgericht) in Mannheim .,om gezondheidsredenen" overgeplaatst. Er was uitgebreid protest aangetekend tegen hun kennelijke sympathie, die in een vonnis op 9 augustus tot uiting kwam, voor de standpunten van Günter Deckert, voorzitter van de neonazistische Nationaal-Democratische Partij van Duitsland (NPD), die zij in juni schuldig hadden bevonden aan het aanzetten tot rassenhaat en aan het ontkennen van de holocaust. (Zie pag. 540/1-'94 voor eerste veroordeling Deckert en uitspraak BVG over ontkenning holocaust.)

Een van de twee, Wolfgang Muller. de voorzitter van de rechtbank die Deckert veroordeelde, stelde in een verklaring dat hij de .,ongelukkigeformulering" van het vonnis betreurde, waarin Deckert een ,,wilskrachtig en verantwoordelijk iemand" werd genoemd ,.met duidelijke principes. die zijn politieke ideeën vol overtuiging verdedigt".

Drckri-t, die tijdens een bijeenkomst in november 1991 had beweerd dat de holocaust technisch gezien onmogelijk was, werd veroordeeld tot een boete van DM 10.000 (ongeveer $ 6.400) en een voorwaardelijke gevangenisstraf van een jaar. Op 10 augustus noemde minister van justitie Sabine Leutheusser-Schnarrenberger de formulering van het vonnis ..een klap in het gezicht van alle slachtoffers van de holocaust".

De *International Herald* Tribune van 20 september meldde dat rechter Wolfgang Muller terug in functie was.

Wetgeving tegen activiteiten neonazi's

Op 21 september verhoogde de Bondsdag de straffen voor degenen die zich schuldig maakten aan neonazistische aanslagen en stelde zij een gevangenisstraf van maximaal vijf jaar op het ontkennen van de holocaust (zie pag. 540/1 e.v.-'94).

PROCES TEGEN MIELKE

Op 5 september moest Erich Mielke (86), hoofd van de voormalige Oostduitse veiligheidsdienst (Stasi) voor de rechtbank in Berlijn verschijnen in verband met de moord op zes mensen die werden doodgeschoten toen zij over de Berlijnse Muur wilden ontsnappen. Het proces werd

Burgemeester Eberhard Diepgen van Berlijn (l.)neemt met de geallieerde bevelhebbers van de stad - v.l.n.r. Walter Yates (VS). Jean Brullard (F)en David de Gonville Bromhead (GB)- een militaire parade af ter gelegenheid van het vertrek van de troepen uit Berlijn. Geheel rechts de Duitse bevelhebber Hasso Freiherr von Uslar-Gleichen.

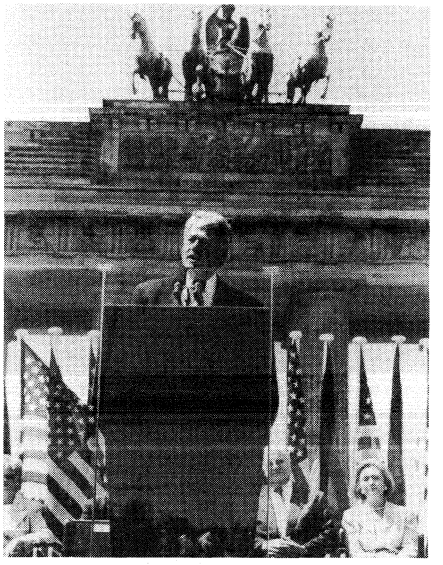

President Bill Clinton houdt op 12 juli 1994 een rede, staande voor de Brandenburger Tor in Berlijn. Zijn echtgenote Hillary (r.)de Duitse kanselier Helmut Kohl (2de v.r.) en diens echtgenote Hannelore (l.).luisteren toe.

echter spoedig na aanvang verdaagd omdat de advocaten van de verdachte aanvoerden dat Mielke te ziek was om terecht te staan. (Voor veroordeling van Mielke in oktober 1993 wegens in 1931 begane moorden, zie pag. 167/3-'94.)

AMERIKAANSE PRESIDENT OP BEZOEK

Op 11-12 juli bracht de Amerikaanse president Bill Clinton zijn eerste staatsbezoek aan Duitsland. Op 11 juli maakte Clinton gewag van de .,waarachtig unieke relatie" tussen Duitsland en de Verenigde Staten. Hij schreef dit deels toe aan het feit dat ,,veel van onze uitdagingen zich pal ten oosten van Duitsland bevinden" en zei dat ,,de VS en Duitsland directer en concreter betrokken zijn bij deze kwestie, meer nog dan onze andere vrienden in Europa".

Tijdens een bezoek aan Berlijn wandelde Clinton op 12 juli vanaf het Rijksdaggebouw via de Brandenburger Tor het vroegere Oost-Berlijn in en hield de Berlijners voor: .,Amerika staat aan jullie kant. voor nu en altijd". Hij nam ook deel aan een afscheidsplechtigheid van de Amerikaanse ,,Berlijn Brigade" die in West-Berlijn was gestationeerd ten tijde van de bezetting door de vier grootmachten en die in september officieel afscheid zou nemen. (Zie voor Clintons bezoek aan de Baltische Staten pag. 739/2/3-'94.)

TERUGTREKKING GEALLIEERDE TROEPEN VOLTOOID. LAATSTE PARADES IN BERLIJN

Op 18 juni hielden Amerikaanse, Britse en Franse troepen voor het laatst een

De opperbevelhebber van de Russische troepen in Duitsland, Matwej Boerlakow (l.) overhandigt de Duitse minister van financiën Theo Waigel (r.) een symbolische sleutel bij de overdracht van een van de laatste Russische bases in Berliin aan de Duitse autoriteiten op 25 augustus 1994.

gezamenlijke parade in Berlijn voor hun officiële vertrek uit de stad op 8 september. Russische troepen hielden op 25 juni een soortgelijke parade vóór hun vertrek op 31 augustus.

Het in september 1990 ondertekende Twee-plus-vier-verdrag voorzag in de terugtrekking van alle geallieerde troepen uit Berlijn (dat tot de hereniging in oktober 1990 onder bestuur stond van de vier grootmachten (zie pag. 717/1 e.v.-'90). Een afzonderlijk in oktober ondertekend bilateraal verdrag voorzag in een regeling voor de terugtrekking van de Russische troepen uit Duitsland (zie ook pag. 6/1 e.v.-'91).

Vertrekvan laatste Russische troepen

Op 31 augustus woonden de Russische president Boris Jeltsin en de Duitse bondskanselier Helmut Kohl een bescheiden plechtigheid bij die werd gehouden ter gelegenheid van het vertrek van de laatste Russische troepen uit Berlijn. Ter gelegenheid van het vertrek van de troepen van de drie andere geallieerde landen zou in september een aparte plechtigheid worden gehouden.

Vertrek van Franse, Britse en Amerikaanse troepen

Ter gelegenheid van het vertrek uit Berlijn van de Franse, Britse en Amerikaanse troepen werd op 8 september een grootse plechtigheid gehouden, die werd bijgewoond door president Roman Herzog, bondskanselier Helmut Kohl, de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher, de Britse premier John Major en de Franse president François Mitterrand.

Kohl verklaarde: .,We zullen nooit vergeten nat onze Amerikaanse. Britse en Franse vrienden voor ons hebben gedaan ... En jullie kunnennu op jullie beurt op ons rekenen".

(Vor.ber.pag. 536/3 e.v.-1994)

SLOWAKIJE

IMF-LENING

Op 22 juli 1994 hechtte het IMF zijn goedkeuring aan kredieten ter waarde van SDRs 180,15 mln (circa S 263 mln) ter ondersteuning van het economische programma van de regering voor 1994-'95. Van het totaalbedrag konden SDRs 115,8 mln ($ 169 mln) in de loop van 20 maanden worden opgenomen in het kader van een overbruggingsregeling, terwijl de overige SDRs 64.35 mln ($ 94 mln) onmiddellijk beschikbaar kwamen als tweede van twee gelijke tranches krachtens de systematische transformatiefaciliteit (STF).

WET TWEETALIGE VERKEERSBORDEN

De Slowaakse Nationale Raad (parlement) nam op 7 juli een aangepaste wet inzake tweetalige bewegwijzering aan (zie pag. 630/1-'94 voor verwerping van de wet in juni). De wet schreef voor dat in plaatsen waar ten minste 20 procent van de bevolking tot een etnische minderheid behoorde. wegwijzers en verkeersborden zowel in het Slowaaks als in de taal van de betrokken minderheid gesteld moesten zijn

MECIAR WINT VERKIEZINGEN

Bij algemene verkiezingen op 30 september-: oktober behaalde de Beweging voor een Democratisch Slowakije (HZDS) onder leiding van oud-premier Vladimir Meciar meer dan eenderde van de stemmen. Deze overwinning was nog groter dan op grond van opiniepeilingen was voorspeld. Het linkse blok Gemeenschappelijke Keuze. dat werd gedomineerd door de Partij van Democratisch Links (SDL) onder leiding van Peter Weiss, deed het minder goed dan verwacht.

oud-premier Vladimir Meciar glundert op 2 oktober 1994 naar fotografen bij zijn huis in Bratislava. nadat bekenclis geworden dat hij de verkiezingen heeft gewonnen.

De leiders van vier van de partijen die aan de verkiezingen deelnamen: v.l.n.r. Peter Weiss van de Partij van Democratisch Links, Vladimir Meciar van de Beweging voor een Democratisch Slowakije. Jan Carnogursky van de Christen-Democratische Beweging, en Vojtech Buger van de Hongaarse Coalitie.

De verkiezingsuitslag maakte het onwaarschijnlijk dat de zittende regeringscoalitie van de SDL, de Democratische Unie van Slowakije (DEUS) van premier Jozef Moravcik, de Christen-Democratische Beweging (KDH) en diverse kleinere partijen, aan de macht zou blijven.

Berichten in de pers duidden op een mogelijke coalitie van de HZDS. de nationalistische Slowaakse Xationale Partij (SNS). voorgezeten door Jan Slota, en het Slowaakse Verbond van Arbeiders (ZRS), dat in april 1994 was gevormd door afvallige SDL-leden en onder leiding stond van voormalig metselaar Jan Luptak.

De Nationale Raad was in juni 1992 voor het laatst gekozen tijdens de federale Tsjechoslowaakse algemene verkiezingen (zie pag. 583/1 e.v.-'92). De datum 30 september-1 oktober voor nieuwe (vervroegde) verkiezingen was vastgesteld in maart 1994, nadat een motie van wantrouwen was aangenomen tegen de regering-Meciar, die sinds juni 1992 aan de macht was geweest (zie pag. 628/3-'94). Meciar was eerst premier van de toenmalige Slowaakse deelstaat geweest van juni 1990 tot april 1991 (zie pag. 600/1 e.v.-'90 en 535/3 e.v.-'91).

Voor de verkiezingen had de HZDS, die een samenwerkingsverbond had gesloten met de kleine Slowaakse Boerenbeweging (RSS), een sterk populistisch-nationalistische campagne gevoerd, waarin hogcrc ouderdomspensioenen, lagere inflatie, verdubbeling van de lerarensalarissen. minder privatisering, herstel van de wapenindustrie en de aanleg van 400 km autosnelweg werden beloofd. en waarbij op bijeenkomsten gratis „Meciar-koffie" werd uitgedeeld.

Sinds haar aantreden had de regering-Moravcik de staatsuitgaven verminderd om het begrotingstekort terug te brengen tot 3,8 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP). Ook had zij de inflatie onder controle gekregen, de groei van de werkloosheid tot staan gebracht, Meciars omstreden privatiseringsprogramma stopgezet (en in plaats daarvan het privatiseringsprogramma via coupons naar Tsjechisch voorbeeld opnieuw van stal gehaald), en de koers van het land vastberaden op het westen gericht. Na vier jaar een dalende lijn te hebben vertoond. was het BBP in het tweede kwartaal van 1994 met 5,3 procent gestegen, en het IMF had in juli een lening verstrekt van $ 263 mln (zie boven). Bovendien had de coalitie de betrekkingen met de Hongaarse minderheid van 600.000 zielenverbeterd en de steungewonnen van de door socialisten geleide Hongaarse coalitie.

In totaal namen 17 politieke groeperingen op een geheel van 22 partijen aan de verkiezingen deel. De opkomst bedroeg 75,65 procent van de 2.923.265 stemgerechtigden. Een individuele partij diende ten minste 5 procent van de stemmen te behalen (coalities van vier of meer groeperingen 10 procent) om in de Nationale Raad vertegenwoordigd te worden.

Uitslag van de verkiezingen

	Stemmenpercentage		Zetels	
	1994	1992	1994	1992
HZDS	34,96	37,26	61	74
*Gemeenschappelijke Keuze	10,41	14,70+	18	29+
**Hongaarse Coalitie	10,18	7,42	17	14
KDH	10,08	8,88	17	18
***DEUS	8,57	-	15	-
ZRS	7,34	-	13	-
SNS	5,40	7,93	9	15
Overigen	13,06	23,81	0	0
Totaal	100	100	150	150

*Gemeenschappelijke Keuze bestond uit de SDL, de Boerenbeweging, de Sociaal-Democratische Partij in Slowakije en de Groene Partij.
**De Hongaarse Coalitie bestond uit Coëxistentie. de Hongaarse Christen-Democratische Beweging en de Hongaarse Burgerpartij.
***"De DEUS was in april 1994 ontstaan uit een fusie van Moravciks Democratische Unie van Slowakije (eerder in het jaar gevormd door HZDS-dissidenten) en de Alliantie van Democraten van de Slowaakse Republiek (zie pag. 629/3-'94).
+Cijfers voor 1992 verwijzen slechts naar stemmen uitgebracht op de SDL.

(Vor.ber.pag. 628/3 e.v.-1994)

ZWEDEN

BALTISCHE BRUG GOEDGEKEURD

Na maandenlange discussies ging de Zweedse regering op 16 juni 1994 officieel akkoord met de aanleg van een 17 km lange weg- en spoorverbinding via brug en tunnel met Denemarken, waarover in augustus 1991 al een overeenkomst was getekend (zie pag. 732/2-'91).

Vei-wacht werd dat de „Öresund-verbinding" op zijn vroegst in het jaar 2000 in gebruik kon worden genomen. De Deense premier Poul Nyrup Rasmussen, die op 20 mei had ge aarschuwd voor „onnodige vertragingen" van het project, juichte het Zweedse besluit op 16 juni toe.

Het besluit leidde tot het onmiddellijke aftreden van Olof Johansson, de minister van milieu en natuurlijke hulpbronnen en leider van de Centrumpartij (Centerpartiet).

Johansson waarschuwde dat de Oresund-verbinding het ecologische evenwicht in de Balti-

Olof Johansson, de leider van de Centrumpartij.

Verkiezingsuitslag

	1994		1991	
	Stemmen-percentage	Zetels	Stemmen-percentage	Zetels
Sociaal-Democraten (SAP)	45.25	161	37.7	138
Linkse Partij (Vp)	6.17	22	4,5	16
Groene Partij (MpG)	5.02	18	3,4	0
*Gematigde Partij (M)	22.37	80	21.9	80
'Liberale Partij (Fp)	7,19	26	9.1	33
"Centrumpartij (C)	7.63	27	8.5	31
*Christen-Democratische Gemeenschapspartij (KdS	4,06	15	7,1	26
Nieuwe Democratie (ND)	1,23	0	6,7	25
Overige	1,06	0	1,1	0

* Lid van vertrekkende coalitieregering.
Opkomst: 86,0 procent (86,7 procent in 1991).

sche Zee zou verstoren: milieudeskundigen beweerden dat de verbinding de toevoer van betrekkelijk schoon zeewater in de vervuilde Baltische Zee zou belemmeren.

De angst dat Johanssons aftreden zou leiden tot de val van de centrumrechtse minderheidscoalitie werd gesust toen Johansson diezelfde dag bekendmaakte dat de drie andere ministers van de Centrumpartij zouden aanblijven tot de verkiezingen van september en dat hij als minister van milieu zou worden opgevolgd door een andere partijgenoot. Görel Thurdin.

PARLEMENTSVERKIEZINGEN. SOCIAAL-DEMOCRATISCHE MINDERHEIDSREGERING

Bij de verkiezingen voor de Riksdag (het uit één kamer bestaande parlement) op 18 september 1994 vergrootte de Sociaal-Democratische Arbeiderspartij (SAP)haar stemmenaandeel aanzienlijk ten opzichte van de vorige parlementsverkiezingen in 1991 (zie pag. 310/3 e.v.-'92), en kwam na drie jaar oppositie voeren weer aan het bewind.

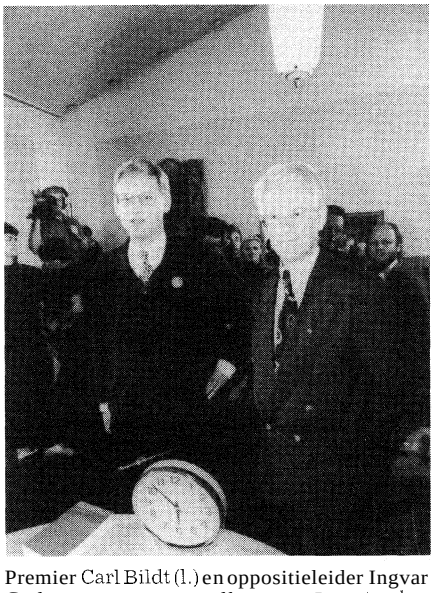

Premier Carl Bildt (l.) en oppositieleider Ingvar Carlsson ontmoetten elkaar op 5 september 1994 in de plaats Gnosjö voor een televisiedebat in het kader van de algemene verkiezingen.

De voormalige communistische Linkse Partij (Vp) behaalde haar beste resultaat sinds 1948 en de Groene Partij (MpG) keerde na drie jaar afwezigheid terug in het parlement.

De conservatieve Gematigde Partij (M), die de centrumrechtse coalitie had geleid die sinds 1991 aan de macht was. behield haar positie, maar al haar coalitiepartners - de Liberale Partij (Fp), de Centrumpartij (C) en de Christen-Democratische Gemeenschapspartij (KdS) - verloren stemmen.

Het aantal vrouwen in het parlement nam toe van 116 tot 143. ofwel 41 procent van de 349 leden tellende Riksdag.

Economische kwesties beheersen campagne

De uitslag werd uitgelegd als een protest tegen de bezuinigingsmaatregelen van de aftredende regering. die in een tijd van ernstige recessie radicale economische hervormingen had ingevoerd om de publieke en private sector structureel in evenwicht te brengen.

De werkloosheid. die in drie jaar van minder clan 5 procent was gestegen tot 14 procent (inclusief bij- en omscholers). was een belangrijk thema voor de kiezers, temeer omdat de aftredende regering de werkloosheidsuitkering had verlaagd van 90 tot 80 procent van het laatstverdiende loon. In 1993 bedroegen de uitgaven aan werkloosheidsuitkeringen SKr *82* mrd of 5,7 procent van het bruto binnenlands produkt. Binnen het gebied van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) was dit aandeel alleen in Finland en Denemarken hoger. Bijna de helft van het begrotingstekort moest daaraan worden toegeschreven. (S 1.00 = SKr 7.4258 per 16 september 1994.)

De laatste maanden was de langetermijnrente sterk gestegen. De Zweedse kroon was verzwakt doordat de financiële markten bezorgd waren over de omvang van het begrotingstekort, de groeiende nationale schuld en de houding die een sociaal-democratische regering mogelijk zou aannemen ten opzichte van het structureel hervormingsprogramma.

Vorming van SAP-minderheidsregering

Op 19 septembe trad Carl Bildt af als premier en werd Ingvar Carlsson, leider van de SAP en premier in de jaren 1986-'91, gevraagd een regering te vormen.

Carlsson koos voor de vorming van een minderheidsregering en sloeg liet aanbod af om een centrumlinkse coalitie aan te gaan met Bengt Westerberg, die vervolgens (op 21 september) aftrad als leider van de Fp. Op 29 september benoemde Carlsson een aantal belangrijke ministers, zoals Goran Persson op financiën en Mona Sahlin, partijsecretaris van de SAP. die vice-premier werd

Carlsson had op 18 september verklaard dat de nieuwe regering een rigoreus economisch beleid zou moeten voeren om de schuldenlast te stabiliseren en het financieringstekort te verlagen maar een rechtvaardige inkomensverdeling zou trachten te handhaven Een ander prioriteit was het streven naar een positieve uitslag in het referendum over het lidmaatschap van de Europese Unie. dat op 13 november zou worden gehouden (ziepag 541/2/3- 94)

Op 7 oktober werd Ingvar Carlsson beëdigd als premier voor een periode van vier jaar. Zijn kabinet bestond voor de helft uit vrouwen.

Carlsson verklaarde dat zijn regering prioriteit zou geven aan het terugdringen van het begrotingstekort en van de werkloosheid. In november zouden maatregelen worden bekendgemaakt om cle belastingen te verhogen en de uitgaven te verminderen. Deze maatregelen zouden in 1995 nog eens SKr 61 mrd opleveren, bovenop de SKr 20 mrd waartoe het scheidende kabinet al had besloten (S 1 = Skr 7,3163 op 7 oktober). Er zou een nieuwe industrieraad warden ingesteld. waarin vooraanstaande personen uit het bedrijfsleven zitting zouden hebben

Bengt Westerberg trad op 21 september af als leider van de Liberale Partij.

De nieuwe minister van buitenlandse zaken, Lena Hjelm-Wallén.

en die zou adviseren over manieren om de werkloosheid te bestrijden en banen te scheppen.

De regering zou de verzorgingsstaat beschermen en ontwikkelen. en zou sommige maatregelen van de scheidende regering intrekken zoals de beperkingen van de duur van de werkloosheidsuitkering. Op het terrein van de buitenlandse politiek zou de regering de internationale rol van Zweden vergroten. maar met uitdrukkelijke handhaving van de Zweedse neutraliteit; ook zou een brigade ter beschikking morden gesteld van de Verenigde Naties. en zou de samenwerking met andere Europese landen worden uitgebreid. Afhankelijk van de uitslag van het referendum op 13 november over toetreding tot de Europese Unie (EU)zou dit gebeuren binnen de EU of als lid van de Europese Economische Ruimte (EER). Carlsson zei ook dat het een belangrijke uitdaging was om te komen tot een duurzame ecologische industriele samenleving.

Sanienstelling van het kabinet

Premier - Ingvar Carlsson; vice-premier, gelijkheidskwesties - mevr. Mona Sahlin; justitie - mevr. Laila Freivalds; buitenlandse zaken - mevr. Lena Hjelm-Wallén; defensie - Thage G. Peterson: gezondheidszorg en sociale zaken - mevr. Ingela Thalén; verroer en verbindingen - mevr. Ines Uusmann: financiën - Goran Persson; onderwijs - Carl Tham; landbouw - mevr. Margareta Winberg; arbeid - Anders Sundström: industrie en handel - Sten Heckscher: openbaar bestuur - mevr. Marita Ulvskog; milieu en ruimtelijke ordening - mevr. Anna Lindh: cultuur - mevr. Margot Wallström; coordinatie (bureau premier) - Jan Nygren; ontwikkelinessamenwerkinę met speciale verantwoordelijkheid voor steun aan Midden- en Oost-Europa (buitenlandse zaken)- Pierre Schori; buitenlandse handel en Noordse samenwerking (buitenlandse zaken) - Mats Hellstrom: onderminister voor gezondheidszorg en sociale zekerheid (gezondheidszorg en sociale zaken) - mevr. Anna Hedborg; scholen en volwassenenonderwijs (onderwijs) - mevr. Ylva Johansson: minister met speciale verantwoordelijkheid voor vluchtelingen- en immigratiebeleid (arbeid) - Leif Blomberg: minister met speciale verantwoordelijkheid voor huisvesting en energie (industrie en handel) - Jorgen Andersson.

(Vor.ber.pag. 687/2/3-1993)

BARBADOS

VERVROEGDE ALGEMENE VERKIEZINGEN

Op 18 juni 1994 maakte president Erskine Sandiford bekend dat op 6 september tussentijdse algemene verkiezingen gehouden zouden worden. Daarmee kwam een einde aan een sterke stroom geruchten dat hij op het punt stond af te treden. Intussen werd het parlement ontbonden, hetgeen nooit eerder in het land was voorgekomen.

Op 7 juni had Sandiford een motie van wantrouwen in de 28 leden tellende Assemblée verloren met *l i* tegen 12 stemmen: dissidenten van de regerende Democratic Labour Party (DLP) en een onafhankelijke afgevaardigde onderschreven die dag de kritiek van de oppositie op Sandifords benoeming van Tony Arthur tot nieuwe directeur van de VVV van Barbados (BTA). Sandiford hoefde niet af te treden - daarvoor waren minimaal 15 stemmen vereist - omdat een lid van de oppositionele Barbados Labour Party (BLP) afwezig was en de DLP-parlementsvoorzitter zich onthield van stemming.

Drie van de dissidenten. Evelyn Greaves. Wes Hall en Kcith Simmons. xvaren in februari en maart uit de regering gestapt na onenigheid over dc procedure die gevolgd was bij Arthurs benoeming. Zij hadden echter krachtig geprotesteerd tegen de door Sandiford op 18 mei geuite beschuldiging dat zij tegen Arthurxvaren.

Greaves. Hall en Simmons werden veivangen door respectievelijk Carl Clarke (toerisme. cultuur en internationaal verkeer). Johnny Tudor (arbeid, industriële betrekkingen. openbare werken, gemeenschapsontwikkeling en sport) en Tyrone Estmick (onderwijs).

De ontbinding van het parlement voorkwam tevens dat een bijeenkomst van de DLP-fractie werd gehouden om te praten over een mogelijke opvolger van Sandiford.

Bij de algemene verkiezingen op 6 september leed de DLP een verpletterende nederlaag en behaalde de BLP van Owen Arthur een overweldigende overwinning door 19 van de 28 kiesdistricten te veroveren.

Uitslagen verkiezingen

Partij	Behaalde zetels (1991)	Stemmenpercentage
Barbados Labour Party (BLP)	19 (10)	48.3
Democratic Labour Party (DLP)	8 (18)	38.4
National Democratic Party (NDP)	1 (0)	12,7

Het enige succes van de National Democratic Party (NDP) was een kleine politieke comeback voor partijleider Richie Haynes, een voormalig ininister van financiën die zich in februari 1989 had afgesplitst van de toen regerende DLP en de NDP had opgericht. De 14 onafhankelijke kandidaten behaalden in totaal slechts 684 stemmen. De opkomst was met 60.6 procent van de 206.640 geregistreerde kiezers betrekkelijk laag. Drie van de 28 gekozen kandidaten waren vrouwen (allen van de BLP).

Vorming BLP-regering

Op 7 september werd de 44-jarige econoom Owen Arthur. sedert juli 1993 leider van de BLP, benoemd tot premier. Hij liet weten dat zijn prioriteiten lagen bij het bevorderen van economische groei en de internationale concurrentiepositie om de huidige werkloosheid van 22 procent omlaag te brengen. Hij ontkende suggesties dat hij de Barbados-dollar onmiddellijk wilde devalueren. Opmerkelijk was dat in zijn nieuwe kabinet, dat op 12 seutember werd beëdigd, alle drie vrouwelijke parlementsleden een ministerspost kregen, onder wie de plaatsvervangend leider van de partij, de 49-jarige advocate Billie Miller, die als vice-premier werd belast met buitenlandse zaken.

Samenstelling van het kabinet

Premier. defensie en binnenlandse veiligheid, financiën en voorlichting - Owen Arthur; vicepremier, buitenlandse zaken. buitenlandse handel en internationaal bedrijfsleven - mevr. Billie Miller; justitie. binnenlandse zaken - David Simmons: huisvesting. openbare werken, verkeer - George Payne; internationaal verkeer, toerisme, milieu - Richard Cheltenham: onderwijs, cultuur, jeugdzaken - mevr. Mia Mottley; gezondheidszorg - mevr. Elizabeth Thompson: landbouw - Rawle Eastmond: arbeid. gemeenschapsontu-ikkeling, sport - Rudolph Greenidge: industrie, handel, ontwikkeling bedrijfsleven - Reginald Farley.

Nieuwe DLP-leider

Nog voor de verkiezingen was Sandiford in juli als DLP-leider opgevolgd door de 33-jarige David Thompson, de vertrekkende minister van financiën. Zowel Sandiford als Thompson behoorde tot de DLP-kandidaten die een zetel in het nieuwe parlement behaalden.

(Vor.ber.pag. 403/2-1994)

BRAZILIË

AFGEVAARDIGDEN AFGEZET WEGENS CORRUPTIE. INVOERING NIEUWE MUNT. ALGEMENE VERKIEZINGEN. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Op 13 en 14 april 1994 stemde de Kamer van Afgevaardigden met grote

meerderheid voor het royeren van drie afgevaardigden die waren beschuldigd van corruptie in verband met de federale begrotingscommissie. De drie waren Feres Nader van de Arbeiderspartij (PT): en Raquel Candido en Carlos Benavides van de Partij van de Braziliaanse Democratische Beweging (PMDB).

De drie stonden op een lijst van 18 afgevaardigden wier ontslag werd aanbevolen door de Speciale Onderzoekscommissie (CPI. zie pag. 403/3 e.v.-'94) nadat zij beschuldigingen tegen 40 leden van het Nationale Congres had onderzocht. onder wie één senator.

Ook werd een wetsvoorstel ingediend voor nader onderzoek naar vier afgevaardigden op de CPI-lijst die al waren afgetreden. Dit om te voorkomen dat zij zich kandidaat zouden stellen voor de verkiezingen in oktober. Deze vier waren Genebaldo Correia (zie ook pag. 404/1-'94), Cid Carvalho en Manoel Moreira (allen PMDB), en João Alves van de Progressieve Hervormingspartij (PPR).

Pinheiro geroyeerd uit Congres

Ibsen Pinheiro. die de impeachmentprocedure tegen voormalig president Fernando Collor de Mello had geleid, werd zelf op 18 mei geroyeerd als Congreslid als gevolg van de lopende hoorzittingen over politieke corruptie. Met 296 tegen 139 stemmen spraken de afgevaardigden zich uit voor zijn royement in verband met het schandaal rond de federale begroting (zie pag. 403/3-'94; 404/2-'94).

Schuldenovereenkomst

Op 15 april werd met 750 handelsbanken een akkoord getekend over de herschikking van schulden ter waarde van $52 mrd.

Het was de eerste grote schuldenovereenkomst die werd gesloten zonder een bijbehorend IMF-akkoord krachtens de bepalingen van het Amerikaanse plan-Brady voor schuldsanering uit 1989 (zie pag. 246/2 e.v.-'89).

Einde aan constitutionele hervorming

Op 31 mei kwam in het Congres een einde aan een periode van zeven maanden waarin was getracht de grondwet van 1988 te wijzigen. Uiteindelijk werden slechts zes amendementen aangenomen. De naderende verkiezingen in oktober schenen veel afgevaardigden huiverig te maken voor uitspraken over controversiële k esties. Zij waren regelmatig voor langere tijd afwezig om campagne te voeren in hun thuisstaat.

Het jongste amendement. dat de presidentiele ambtstermijn terugbracht van vijf naar vier jaar. was bedoeld ter beperking van de uitvoerende macht. Toen het werd aanvaard. werd gelijktijdig een voorstel verworpen dat de president toestond zich herkiesbaar te stellen.

Het mislukken van hervormingen op het gebied van belastingen, sociale zekerheid en overheidsuitgaven zou naar verwachting een verzwakking betekenen van het effect van het Sociale Noodfonds (FSE), dat in februari was opgericht (zie pag. 40611-'94). Andere hervormingen die niet behandeld waren, u-aren het openstellen van de economie voor buitenlandse investeringen en het verlichten van de beperkingen voor buitenlandse bedrijven in de mijnbouwsector.

Nominaties voor presidentsverkiezing

Luis Inacio „Lula" da Silva werd op 1 mei, tijdens het jaarlijkse congres van de linkse Arbeiderspartij (PT),officieel aangewezen als presidentskandidaat van de partij.

Lula. ooit een militant vakbondsleider, was als tweede geeindigd bij de presidentsverkiezingen in 1989 (zie pag. 150/3 e.v.-'90). De mogelijkheid dat hij de verkiezing in oktober zou winnen, zou in het Congres een rol hebben gespeeld bij het besluit (zie boven) om de presidentiële ambtstermijn te verkorten. In de toespraak waarmee hij zijn nominatie aanvaardde, pleitte Lula voor een verandering van prioriteiten om de problemen van chronische armoede aan te pakken en Brazilie te transformeren tot een land van consumenten. De armen op het platteland beloofde hij landhervormingen, echter met de bepaling dat voor het verworven land betaald zou worden: volgens een vierjarenplan van de PT zouden 800.000 families elk S 10.000 betalen voor de eigendom van op dat moment niet in cultuur gebrachte grond uit publiek of particulier bezit. Sociale hervormingen. waaronder een programma voor inkomenssteun dat was gekoppeld aan een gefaseerde verhoging van het minimummaandloon van $64. zouden moeten morden bekostigd uit de heffing van een weeldebelasting voor de rijke minderheid en een harde aanpak van de belastingontduiking. Om werkgevers en buitenlandse investeerders gerust te stellen gaf Lula de verzekering dat alleen de olie-industrie en de telecommunicatie in staatshanden zouden hoeven te blijven en dat hij een moratorium op de buitenlandse schuld van $ 136 mrd uitsloot. Het anti-inflatieplan van voormalig minister van financien Fernando Henrique Cardoso, eveneens presidentskandidaat, betitelde hij als kiezersbedrog (zie pag. 405/1-'94; 406/1 e.v.-'94).

De PT zag af van een voorstel tot legalisering van abortus waartegen de katholieke kerk zich krachtig verzette.

Orestes Quercia, de vroegere gouverneur van de deelstaat Sao Paulo, werd op 16 mei gekozen tot presidentskandidaat van de Partij van de Braziliaanse Democratische Beweging (PMDB). Dit ondanks het feit dat hij eerder in de maand was aangeklaagd wegens fraude.

Hij werd gekozen tijdens een landelijke voorverkiezing die de partij ernstig verdeelde en waarbij meer dan 50 procent van de partij-afgevaardigden zich van stemming onthield. Oud-president José Sarney trok op 13 mei zijn kandidatuur in omdat volgens hem bij de voorverkiezing was geknoeid ten gunste van Quercia. Hij hield de mogelijkheid van toekomstige betrokkenheid bij de presidentsverliiezingen echter open.

Falvio Rocha trok zich op 10 augustus terug als presidentskandidaat van de Liberale Partij (PL), nadat hij ervan heschuldigd was bijdragen voor zijn verkiezingscampagne te hebben ontvangen via kiezersverbanden.

Op 2 augustus had Guilherme Palmeira van cle Liberale Frontpartij (PFL) zich in verband met beschuldigingen van corruptie teruggetrokken als kandidaat voor het vice-presidentschap en running-mate van Fernando Henrique Cardoso van de Sociaal-Democratische Partij van Brazilië (PSDB).

Stakingsverbod

Het Federale Hooggerechtshof (STF) bepaalde op 19 mei dat stakingen van ambtenaren onwettig waren.

Dc regering van president Itamar Franco was geconfronteerd met landelijke stakingen van werknemers in de overheidssector die salarisverhogingen eisten ter compensatie van de inflatie, die naar schatting 45 procent per maand bedroeg. Op 11 mei was in de hoofdstad Brasilia het leger ingezet. dat het hoofdkwartier van de stakende federale politie had bezet. Op 12 mei werd ook in Sao Paulo en Belem het leger ingezet, totdat de politicstaking was beeindigd.

Aanpassing militaire salarissen

Op 11 juni gaf president Itamar Franco het ministerie van financiën opdracht een tijdschema op te stellen voor de invoering van een salariswet die de weddes van de strijdkrachten op een lijn moest brengen met die van ambtenaren.

Een dag voordat het besluit werd genomen hadden de vier militaire ministers in de regering gewaarschuwd voor groeiende wrok en instabiliteit onder de soldaten over de lage weddes. Legerininister generaal Zenildo Gonzago Zoroastro de Lucena erkende dat de discipline zou kunnen verdwijnen, maar hij voorspelde dat het bij geisoleerde en controleerbare incidenten zou blijven. Admiraal Arnaldo Lcitc Pereira. stafchef van de strijdkrachten. had echter gewaarschuwd dat het gevaarlijk was de ontevredenheid van de soldaten te onderdrukken zonder concrete oplossingen te bieden.

President Itamar Franco (r)en minister van economische zaken Rubens Ricupero (l) tonen op 1 juli 1994 in een bank in het Planalto Paleis in Brasilia de nieuwe ieal-billetten

Politieke moorden

Op 12 juni werden in Sao Paulo de lichamen gevonden van twee leiders van de Verenigde Sociale Arbeiderspartij (PSTU), de vakbondsleider José Luis Sundermann en Rosa Hernandes Sundermann; zij waren doodgeschoten.

Op 13 juni werden de met kogels doorzeefde lichamen gevonden van de advocaat Reinaldo Gueded Miranda, en van de dichter en historicus Hermogenes da Silva Almeida Filho, beiden vooraanstaande leden van de Arbeiderspartij (PT)in Rio de Janeiro.

Drugsvangst

Federale agenten arresteerden op 5 juni in Guarai, ongeveer 1.000 km ten noorden van de hoofdstad Brasilia, zeven mensen en namen zeven ton cocaïne in beslag; het betrof de grootste drugsvangst in de geschiedenis van het land. De cocaïne, die was geleverd door het Colombiaanse Cali-kartel, zou via de zuidelijke haven Santos verscheept worden naar de VS.

Op 7 juni werd Vicente Rivera Ramos, hoofd van de Braziliaanse afdeling van het Cali-kartel, gearresteerd.

Nieuwe munteenheid ingevoerd

Op 1 juli werd de nieuwe munteenheid ingevoerd, de real. De invoering maakte deel uit van het economische stabiliseringsprogramma waartoe voormalig minister van financiën Fernando Henrique Cardoso in december 1993 de aanzet had gegeven. Cardoso was nu de presidentskandidaat van de Braziliaanse Sociaal-Democratische Partij (PSDB)(zie pag. 405/1 e.v.-'94).

De real kreeg voor onbepaalde tijd pariteit met de Amerikaanse dollar en zou door interventie van de regering op de buitenlandse wisselmarkten worden beschermd. Bovendien zou de Centrale Bank van Brazilië het vertrouwen in de munteenheid bevorderen door tot april 1995 de geldvoorraad streng in de hand te houden en te beletten dat geld werd bijgedrukt om de schulden te dekken, waardoor de inflatie toenam.

Financiële maatregelen

Op 21 oktober werd bericht dat de regering had ingegrepen om de nieuwe munteenheid, de real, te beschermen en om haar anti-inflatiebeleid te verdedigen, aangezien de toevloed van buitenlands kapitaal die werd aangetrokken door de hoge rentestand in Brazilië, de wisselkoers onder druk had gezet

Nieuwe maatregelen behelsden onder meer een eenmalige belasting op buitenlandse investeringen op de aandelenbeurs, een verhoging van de belasting op vastrentende investeringen van buitenlanders in Brazilië, en een beperking van het consumentenkrediet.

Campagne voor de presidentsverkiezingen

De waardering voor Cardoso in de opiniepeilingen nam toe (tot 27 procent op 27 juli) toen de inflatie sterk daalde conform voorspellingen van deskundigen dat de inflatie door een sterke real in augustus tot nul zou zijn teruggedrongen.

De kandidatuur van Luis Inacio „Lula" da Silva van de Arbeiderspartij (PT),de favoriet in de opiniepeilingen, liep averij op toen zijn running-mate José Paulo Bisol zich terugtrok.

Op 27 juli werd bevestigd dat senator José Paulo Bisol van de Braziliaanse Socialistische Partij (PSB) die in de media het mikpunt was geweest van beschuldigingen wegens grootschalige financiele fraude, als Lula s running-mate werd vervangen door de econoom Aloizio Mercadante. een vooraanstaande PT-afgevaardigde in het Congres

Minister van financiën treedt af

Op 3 september trad Rubens Ricupero af als minister van financiën nadat per ongeluk een gesprek was uitgezonden waarin hij toegaf dat hij de Braziliaanse inflatiecijfers had gemanipuleerd om de campagne van Cardoso te helpen.

Ricupero had de portefeuille van financien overgenomen, toen Cardoso eind maart uit het kabinet was gestapt om met zijn campagne te beginnen (zie pag. 406/3-'94). Hii had zijn pijnlijke uitspraak gedaan in een gesprek op 1 september met een verslaggever van TV *Globo*. Ricupero verkeerde in de mening dat het een vertrouwelijk privé-gesprek was tussen het opnemen van verschillende interviews door, maar het werd per ongeluk live uitgezonden en ontvangen door Brazilianen met een schotelantcnne. In een geschreven verklaring zei Ricupero op 4 september dat hij het slachtoffer was van „eenelektronische fout" en dat hij tijdens het gesprek uitgeput was geweest.

Ciro Gomes, de gouverneur van de staat Ceara en een van Cardoso's naaste politieke vrienden: werd op 7 september beëdigd tot nieuwe minister van financiën.

In een rede op 5 september zei Gomes dat het „Real Plan" waarmee de regering de inflatie wilde bestrijden, niet gewijzigd zou worden. Sommige waarnemers waren echter bezorgd dat Ricupero's opmerkingen de geloofwaardigheid van de inflatiecijfers van de regering zouden ondermijnen en het bedrijfsleven ertoe zouden aanzetten weer over te gaan tot regelmatige prijsaanpassingen, hetgeen een nieuwe inflatiespiraal in gang zou zetten.

Minister van mijnbouw en energie treedt af

Op 19 september trad Alexis Stepanenko af als minister van mijnbouw en energie nadat aan het licht was gekomen dat hij onderminister Peter Greiner van energie in een brief had gevraagd ervoor te zorgen dat een waterkrachtcentrale in aanwezigheid van Cardoso geopend zou worden vóór de verkiezingen van 3 oktober.

Privatiseringsprogramma opgeschort

Eind augustus schortte president Itamar Franco onverwacht het privatiseringsprogramma van de regering op.

Franco deed zijn verrassende mededeling een dag vóór de geplande privatisering van de

In een rede op 6 oktober 1994 in Brasilia beloofde de winnaar van de presidentsverkiezingen, Fernando Henrique Cardoso, tijdens zijn presidentschap onder meer de inflatie te zullen bestrijden.

Companhia Petroquimica do Nordeste (Copene).Hij zei dat de privatisering was opgeschort om een onderzoek in te stellen naar vermeende onregelmatigheden bij de waardebepaling van overheidsbedrijven die op de nominatie stonden te worden geprivatiseerd.

Op 6 september zei minister Gomes van financiën dat hij het weliswaar eens was met Franco om een onderzoek in te stellen, maar dat het programma snel hervat moest m-orden omdat de inkomsten van de geplande privatisering op de lopende begroting stonden.

Staking door metaalarbeiders

Op 12 september gingen meer dan 60.000 metaalarbeiders in staking om een loonsverhoging van 11,87 procent af te dwingen.

De staking was uitgeroepen nadat Gomes had ingegrepen in de onderhandelingen tussen de vakbond van de metaalarbeiders en de werkgevers, en een loonsrerhoging van 11,87 had uitgesloten omdat deze de inflatiebestrilding van de regering in gevaar bracht. Terwijl op 18 september een aantal arbeiders weer aan het werk ging. bleven veel fabrieken dicht.

Algemene verkiezingen

Op 3 oktober werden gelijktijdig presidents-. gouverneurs- en parlementsverkiezingen gehouden. Een eventuele tweede ronde was voor l 5 november gepland.

De 63-jarige Fernando Henrique Cardoso van de PSDB won de presidentsverkiezingen in de eerste ronde met een absolute meerderheid van 54.3 procent

Zijn grootste concurrent, Luis Inacio ,,Lula" da Silva van de PT, die in de aanloop tot de verkiezingen voortdurend op voorsprong had gestaan in de opiniepeilingen (zie boven), behaalde slechts 27.1 procent.

De zittende president Itamar Franco maakte op 3 oktober bekend dat hij zich volledig uit de politiek zou terugtrekken na de beediging van de nieuwe president op 1 januari 1995.

Cardoso's kandidatuur werd gesteund door de PSDB. de Liberale Frontpartij (PFL).de Braziliaanse Arbeidersparti] (PTB)en de Liberale Partij (PL).Lula werd gesteund door de PT en de Braziliaanse Socialistische Partij (PSB) Als derde eindigde Eneas Ferreira Carneiro van de extreem-rechtse Partij voor het Herstel van de Nationale Orde (Prona) met 7.4 procent van destemmentegen 0,5 procent in 1989.

De andere vijf kandidaten. onder wie Orestes Quercia van de Partij van de Braziliaanse Democratische Beweging (PMDB)en Leonel Brizola van de Deinocratische Arbeiderspartij (PDT),behaalden ieder minder dan 5 procent. Hoewel stemmen in Brazilië verplicht was. ging lÏ.G procent van de kiezers niet naar de stembus en was bovendien 13.8 procent van de stemmen blanco of ongeldig.

In zijn ovenvinningsrede verklaarde Cardoso op 6 oktober: ,,We moeten het land democratisch leiden naar meer gelijkheid, meer economische groei en een grotere aanwezigheid op het internationale toneel (...) De grootste taak is de sociale onrechtvaardigheid in ons land te overwinnen. Wij zijn niet langer een ontwikkelingsland, we vormen de tiende economie in de wereld, maar we hebben enorme sociale problemen".

In zijn campagne had Carcloso een lans gebroken voor de beëindiging van de staatsmonopolies in de olie- en telecommunicatiesector, voor belastinghervorming, een grondige herziening van het gezondheids- en welzijnsstelsel, cn economische ontwikkeling middels het scheppen van banen en landhervormingen. Zijn campagne leunde zwaar op het succes van zijn anti-inflatieplan (zie boven) en versterkte het algemene optimisme over de economische toekomst van Brazilie. Hoewel hij werd gesteund door centrum-rechtse partijen, ging hij al voor de verkiezingen op zoek naar medestanders (zijn eigen partij was te klein voor een solide basis in het Congres).waaronder de PT wier steun hij vroeg voor sociale en grondwettelijke hervormingen. Lula en hij hadden iedere vorm van persoonlijke animositeit in de campagne verineden en beiden werden beschouwd als ..schone" kandidaten. hoewel ze alle twee hun running-mates hadden vervangen toen die beschuldigd waren van corruptie.

Kiesfraude in Rio de Janeiro

De bekendmaking van de definitieve uitslag werd vertraagd omdat de politie op 11 oktober melding maakte van grootschalige georganiseerde kiesfraude in Rio de Janeiro.

Op 81 na kwamen alle 2.291stembussen waarmee geknoeid was, uit de deelstaat Rio de Janeiro. Op 14 oktober werden lege eenheden naar de stad gedirigeerd om rechters van het electorale hof te beschermen die met de dood bedreigd waren nadat ze hadden besloten de stembiljetten opnieuw te controleren. Enkele dagen later werd de eerste ronde van de verkiezingen in de staat voor afgevaardigden van het federale parlement of het staatsparlement ongeldig verklaard. In november zou opnieuw gestemd worden.

Tweede, beslissende ronde

Op 15 november vond een beslissende ronde plaats van de verkiezingen van het gouverneurschap van 17 deelstaten

Presidentskandidaat Luis Inacio ,,Lula" da Silva spreekt op 30 september 1994 een menigte toe in Recife.

en het federale district Brasilia Diezelfde dag werden verkiezingen gehouden voor gemeenteraden en deelstaatparlement van Rio de Janeiro, nadat de eerste stemronde wegens fraude ongeldig was verklaard

Verkiezingsuitslagen

Presidentsverkiezingen

Kandidaat	Stemmenpercentage
Fernando Henrique Cardoso (PSDB/PFL/PTB/PL)	54,3
Luis Inacio Lula da Silva (PT)	27,0
Eneas Ferreira Carneiro (Prona)	7,4
Orestes Quercia (PMDB)	4,4
Leonel Brizola (PDT)	3,2
Esperidao Amin (PPR)	2,7
Andere	1,0
Totaal	100,0

Gouverneursverkiezingen

Partij	Aantal gouverneurs 1989	1994
Partij van de Braziliaanse Democratische Beweging (PMDB)	7	9
Sociaal-Democratische Partij van Brazilie (PSDB)	1	6
Progressieve Hervormingsparti] (PPR)	3	3
Democratische Arbeiderspartij (PDT)	4	2
Braziliaanse Socialistische Partij (PSB)	-	2
Liberale Frontpartij (PFL)	6	2
Arbeiderspartij (PT)	-	2
Braziliaanse Arbeiderspartij (PTB)	1	1
Christen-Socialistische Partij	1	-
Republikeinse Socialistische Partij (PRS)	1	-
Arbeiders Vernieuwings Partij(PTR)	2	-
Liberale Partij (PL)	1	-
Totaal	27	27

Parlementsverkiezingen

Partij	Kamer van Afgevaardigden	Senaat
Cardoso-coalitie*	175	33
PMDB	105	23
Linkse coalitie+	77	13
Andere	160	12
Totaal	517	81

"Onder meer de PSDB - 65 afgevaardigden en 10 senatoren: en de PFL - 70 afgevaardigden en l8 senatoren.
+Onder meer de PT - 55 afgevaardigden en vijf senatoren.

Kandidaten van de PSDB. de partij van de nieuw-gekozen president Cardoso, behaalden in deze ronde in vijf deelstaten de overwinning. waardoor de PSDB in zes van de 27 deelstaten aan de macht was. De grootste partij in het Congres, de PMDB. won in zes deelstaten. en bracht haar totale aantal gouverneurs daarmee op negen. Kandidaten van de PT behaalden overwinningen in Brasilia en Espirito Santo, hetgeen de partij haar eerste gouverneurschappen opleverde. De rechtse PFL won in twee deelstaten (voorheen zes)

De verkiezingen maakten duidelijk dat Cardoso op brede steun kon rekenen voor een constitutioneel hervormingsprogramma Overwinningen voor Mario Covas in Sao Paulo en voor Eduardo Azeredo in Minas Gerais (en een te verwachten overwinning voor Marcello Alencar in Rio de Janeiro) betekenden dat de PSDB de controle zou krijgen over drie industriële deelstaten die. tezamen, meer dan 60 procent van het bruto binnenlands produkt van Brazilië produceerden. Hoewel de PMDB in meer deelstaten zou regeren dan de PSDB. behoorden enkele PMDB-gouverneurs, zoals Antonio Britto in Rio Grande do Sul, tot de naaste politieke vrienden van Cardoso.

In een televisieuitzending op 17 november zei Cardoso: ,,Mijn tevredenheid over de verkiezingsuitslagen gaat hand in hand met een toenemend gevoel van verantwoordelijkheid over het presidentschap van een land dat duidelijk heeft gekozen voor hervormingen.... De verkiezingsuitslagen geven duidelijk aan dat de mensen economische en financiële stabiliteit willen."

Strijdkrachten leiden misdaadbestrijdingsoperatie in Rio de Janeiro

Op 31 oktober werden president Franco en Nilo Batista, de gouverneur van de deelstaat Rio, het erover eens dat de militairen de leiding zouden krijgen over een gemeenschappelijke operatie van de strijdkrachten, de burgerpolitie en de militaire politie om het geweld, de corruptie en de drugshandel in Rio de Janeiro te bestrijden.

Rio had een steeds slechter wordende reputatie gekregen sedert de stad getroffen was door economische regressie die het gevolg was van de verplaatsing van de hoofdstad naar Brasilia. De centrale overheid had kritiek geuit op de autoriteiten van de deelstaat omdat zij er niet in waren geslaagd de georganiseerde drugshandel de kop in te drukken.

De strijdkrachten hadden al een jaar lang voorbereidingen getroffen voor een dergelijke operatie die geleid zou worden door brigadegeneraal Roberto Jucurtha Camara Senna. Een van de factoren die deze beslissing hadden versneld. was naast de ontdekking van de kiesfraude (zie boven) de verontwaardiging over een politieactie in een sloppenwijk in Rio op 18 oktober. Daarbij kwam een aantal mensen om het leren en Cardoso zei daarover dat ,,depolitie van Rio een van de bronnen van het geweld is. Het is ontoelaatbaar dat het nog langer zo doorgaat". De actie van 18 oktober was kennelijk ingegeven uit wraak voor een aanslag op een plaatselijk politiebureau in het weekeinde daarvoor. Volgens de politie waren de slachtoffers omgekomen bij de vuurgevechten, maar volgens ben-oners van de sloppenwijk had de politie mensen uit hun bed gesleept en doodgeschoten.

Op 18 november voerden soldaten een anti-drugsactie uit in vijf sloppenwijken van Rio de Janeiro. Er werden 50 arrestaties verricht, maar van enige grote overwinning op drugsbendes werd geen melding gemaakt.

Op 12 november waren duizenden soldaten naar Rio gestuurd. enerzijds om ervoor te zorgen dat de tweede ronde van de verkiezingen zonder problemen zou verlopen. anderzijds om zich voor te bereiden op de anti-drugsactie. Cardoso verklaarde ertoe bereid te zijn de operatie langer te laten duren dan de oorspronkelijke einddatum van 30 december, maar in legerkringen voelde men er weinig voor om voor onbepaalde tijd politietaken op zich te nemen.

Politie beschuldigd van corruptie

In kringen van inlichtingendiensten van het leger werd begin november verklaard dat 70 procent van de politiemacht van Rio en 20 procent van de militaire politie van de stad corrupt was. Het hoofd van de afdeling ernstige delicten nam samen met zeven hoge functionarissen ontslag.

De politie van Rio zou betrokken zijn bij drugshandel, doodseskaders en handel in gestolen auto's. De beschuldigingen doken op enkele dagen nadat de strijdkrachten de verantwoording hadden gekregen over de veiligheid van de stad (zie boven). De mensenrechtenorganisatie Amnesty International riep de regering op straatkinderen te beschermen, die door leden van de militaire politie met de dood waren bedreigd.

Staking in petroleumindustrie

Een groot deel van de raffinaderijen van het land werd getroffen door een staking van arbeiders in de petroleumindustrie die op 23 november begon. Om brandstoftekorten voor te zijn, hief de regering nieuwe belastingen op petroleum en chemische exportprodukten en verlaagde de importtarieven.

Arbeiders in de petroleumindustrie hadden ook in september al gestaakt voor een loonsverhoging van 108 procent; een verhoging van 13 procent die door een arbeidstribunaal was gelast, hadden zij afgewezen. De regering stelde dat een hoger loon niet alleen schadelijk zou zijn voor de federale petroleummaatschappij Petrobras. maar ook het anti-inflatieplan in gevaar zou brengen, dat ervoor gezorgd had dat de enorme inflatie was teruggebracht van 50 procent per maand in juli naar 2 procent iu oktober.

Verdrag van Tlatelolco ondertekend

Op 30 mei ondertekende Brazilië eindelijk het gewijzigde Verdrag van Tlatelolco uit 1967, dat een verbod inhield op het gebruik van kernwapens in Latijns-Amerika en het Caribisch gebied (zie pag. 633/1/2-'94).

Op 16 september tekende president Itamar Franco een decreet waarmee het Verdrag van Tlatelolco officieel werd afgekondigd.

(Vor.ber.pag. 403/3 e.v.-1994)

CANADA

MAATREGELEN TEGEN SIGARETTEN-SMOKKEL

Op 8 februari 1994 werd de accijns op sigaretten drastisch verlaagd in een poging van de Canadese regering om de smokkel van tabak tegen te gaan. Omdat sigaretten in de Verenigde Stäten voor bijna de helft van de Canadese prijs verkocht we den, was het smokkelen over de grens de laatste jaren sterk toegenomen. In Quebec, waar het probleem het meest acuut was, werd geschat dat de sigaretten van de zwarte markt circa tweederde van de totale consumptie uitmaakten.

In een poging om boze winkeliers tegemoet te komen en de invloed van de misdaadsyndicaten die een groot deel van de illegale handel beheersten. terug te dringen, verlaagde de regering de federale accijns op een slof van 200 sigaretten van C$ 16 tot C$ 11 ($ 1 = C$ 1.3437 op 11 februari 1994). Bovendien werden de provinciale regeringen aangemoedigd de provinciale tabaksaccijnzen eveneens te verlagen. De regering kondigde ook een verscherpte grensbewaking aan ter bestrijding van de smokkel. die voor een groot gedeelte verliep via de Mohawk-reservaten die dicht bij de Amerikaanse grens lagen. Indianenleiders waarschuwden echter dat zij geen onnodige inmenging in interne aangelegenheden zouden dulden en reeds na enkele dagen waren er berichten over vuurgevechten tussen politie en Indianen. Dit deed de vrees ontstaan voor een herhaling van de gevechten in het reservaat in Okain 1990 (zie pag. 171/3 e.v.-'91).

De gezondheidslobby veroordeelde de accijnsverlaging. ondanks de nieuwe heffing ,,voorgezondheidsbevordering" op de winstenvan tabaksfabrikanten en de belofte van strengere beperkingen op tabaksreclame.

NDP-LEIDER TREEDT AF

Op 19 april werd bericht dat Audrey McLaughlin had aangekondigd te willen aftreden als leider van de Nieuwe Democratische Partij (NDP). Zij bleef partijleider totdat een opvolger zou zijn gekozen.

McLaughlin (57) had de partij vijf jaar geleid en was de eerste vrouwelijke leider van een grote politieke partij in Koord-Amerika. Ten tijde van haar aantreden was de partij op twee na de

Jean Chrétien, de premier van Canada

grootste van het land. maar het optreden als regeringspartij in Ontario (sedert september 1990. zie pag. 171/1 e.v.-'91) had de populariteit van de NDP ondermijnd en de federale verkiezingen van 25 oktober 1993 verliepen voor de partij rampzalig (zie pag. 849/2 e.v.-'93).

OYDERHANDELINGEN MET VS OVER VISSERIJCONFLICT HERVAT

Op 2 juli schrok de regering terug voor een confrontatie met de VS toen zij een transitoheffing introk die zij 18 dagen eerder had opgelegd aan Amerikaanse vissersboten. Tegelijk beloofden beide landen de onderhandelingen te hervatten over de zalmvisserij in het noordelijke deel van de Stille Oceaan. het belangrijkste geschilpunt in het conflict.

Volgens Canada vingen Amerikaanse schepen in de wateren van Alaska zalm, die op weg was naar de paargronden in Brits Columbia, in grotere hoeveelheden dan in het bilaterale visserijverdrag van 1985 was afgesproken (zie pag. 602/1-'87). De onderhandelingen over het geschil waren in februari afgebroken en op 18 juni hadden de Canadese autoriteiten een transitoheffing van C$ 1.100 opgelegd aan alle Amerikaanse schepen die door de kustwateren van Brits Columbia naar de rijke visgronden van Zuidoost-Alaska voeren.

AKKOORD OVER BINNENLANDSE HANDEL

Op 18 juli tekenden federaal premier Jean Chretien en de leiders van de tien provincies van het land een akkoord om de binnenlandse handelsbarrières te slechten. Het akkoord, waarover langdurig was onderhandeld, was minder uitgebreid dan wat de federale regering aanvankelijk had beoogd, maar het bedrijfsleven verwelkomde het niettemin als een eerste stap naar de verwijdering van de overmaat aan niet-tarifaire handelsbelemmeringen.

Het akkoord omvatte de terreinen overheidsaanbestedingen. arbeidsmobiliteit. vervoersvergunningen en produktstandaarden. Ook was voorzien in een orgaan dat handelsconflicten tussen de provincies moest oplossen. Terreinen waarover de provincies het niet eens konden worden en die dus buiten het akkoord bleven, waren onder meer energie. alcohol en landbouw.

PROVINCIALE VERKIEZINGEN IN QUEBEC

Bij verkiezingen op 12 september behaalde de separatistische Parti Québecois (PQ)- die had beloofd een referendum te houden over de eventuele soevereiniteit van de voornamelijk Franstalige provincie Quebec - een absolute meerderheid in het 125 zetels tellende provinciale parlement. De PQ. die werd geleid door Jacques Parizeau, ver-

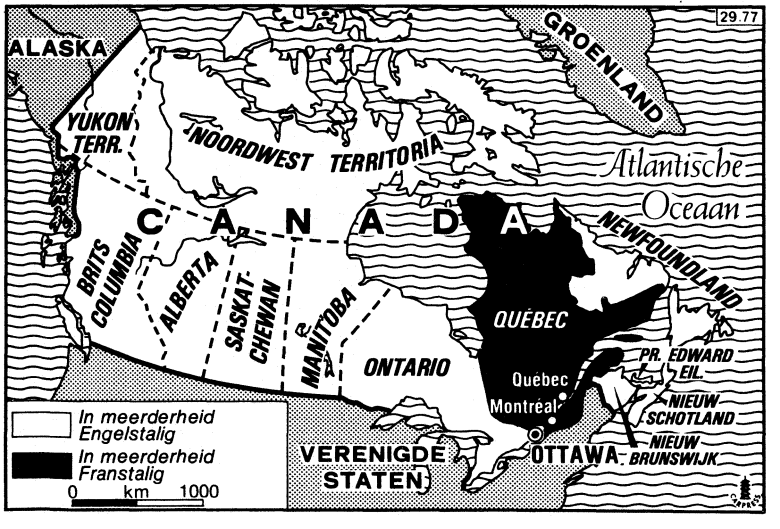

De premier van Quebec, Daniel Johnson (r.)en zijn vrouw Suzanne Marcil verlaten op 12 september 1994 het stemlokaal in Montreal.

overde 44,7 procent van de stemmen, goed voor 77 zetels. terwijl de Liberale Partij van de zittende provinciale premier Daniel Johnson 44,3 procent en 47 zetels kreeg.

De nieuwe Parti Action Democrat (PAD). bestaande uit voormalige Liberalen die Quebec binnen de Canadese federatie wilden houden. maar met grotere autonomie. behaalde 6.5 procent van de stemmen. Haar enige succesvolle kandidaat was haarleider Mario Dumont.

De PQ had Quebec bestuurd van 1976 tot 1985. De 64-jarige econoom Jacques Parizeau was in de jaren zestig een van de jonge technocraten geweest achter de zogenaamde .,stille revolutie" die de economische macht van Quebecs Franstalige meerderheid had vergroot. Na de verkiezingsovenvinning van de PQ in 1976 was hij minister van financiën geworden in het provinciale parlement. Hij was in 1984 afgetreden nadat de PQ had besloten het kader van de Canadese federatie te blijven respecteren (in een referendum in mei 1980 hadden de kiezers zich tegen de onafhankelijkheid uitgesproken. zie pag 519/3 e.v.-'85).Sinds de PQ in 1985 in de oppositie belandde. werd de partij verscheurd door bittere interne tegenstellingen en politieke stuurloosheid. De terugkeer van Parizeau. die in 1988 partijleider was geworden. en zijn standvastig streven naar de onafhankelijkheid van Quebec, hadden een belangrijke rol gespeeldin de wederopstanding van de partij.

Op 14 september zei Parizeau in een toespraak dat de overwinning van de PQ iedere hoop op een vergelijk tussen Quebec en de rest van Canada had .,vernietigd". Hij benadrukte echter dat zijn regering niet zou aansturen op een confrontatie met de federale regering. ,.Ik wil mij niet verzetten tegen het systeem." zei hij .,Ik wil er uit!" Ook stelde hij de Engelstalige minderheid van 700.000 mensen. 10 procent van de bevolking van Quebec. enigszins gerust. ..Omdat we zo lang een minderheid zijn geweest in een land dat tot op deze dag weigert ons officieel te erkennen als een natie. of een volk. of zelfs een aparte gemeenschap." zei Parizeau. .,zijn wij uiterst gevoelig voor het lot van minderheden in Qurbec." Hij beloofde dat een onafhankelijk Quebec zijn Engelstalige bewoners ,,meer rechten (zou geven) dan de grondwet van Canada ooit heeft gekend voor Franstaligen in Canada". De 60.000 Indianen van de provincie stelde hij .,dezelfde of een grotere autonomie dan waar dan ook in Noord-Amerika" in het vooruitzicht.

Hoewel de federale Liberale regering geen partij had gekozen in de verkiezingscampagne, benadrukte premier Jean Chrétien dat de uitslag erg nipt was. Het feit dat beide partijen hijna hetzelfde aantal stemmen hadden behaald, was voor hem ,,een duidelijke aanwijzing dat Canada blijft".

Plannen voor referendum over onafhankelijkheid

Chrétiens gezichtspunt werd algemeen onderschreven door commentatoren en ondanks de absolute meerderheid in het parlement heerste er in de partijleiding van de PQ duidelijk onenigheid over het feit dat de partij er niet in was geslaagd een groter deel van de stemmen te behalen. Parizeau schilderde de overwinning af als een mandaat om de bevolking van Quebec te ,,overtuigen" van de voordelen van soevereiniteit. De nipte overwinning van de PQ en de zekerheid dat niet alle PQ-kiezers voor onafhankelijkheid waren, deden echter twijfel ontstaan over het juiste tijdstip van het beloofde referendum.

In het verleden had Parizeau gesuggereerd dat het referendum acht tot tien maanden na een verkiezingsoverwinning van de PQ gehouden zou worden. Dit strookte met wat veel separatisten geloofden, namelijk dat het referendum in 1980 was verloren omdat dc tocnmaligc provinciale premier René Lévesque er te lang mee had gewacht na zijn verkiezingsoverwinning in 1976. Ook het bedrijfsleven was voor een snelle stemming om de onzekerheid over de toekomst van de Canadese federatie uit de weg te ruimen. Parizeau had echter gedurende de laatste periode van zijn campagne alleen nog gesproken over een volksraadpleging ,.ergens in 1995".

Deze onzekerheid werd nog eens onderstreept door Lucien Bouchard. de leider van het Bloc Québecois dat zich met zijn 53 zetels in het Lagerhuis op federaal niveau inzette voor separatisme van Quebec. en dat tevens de officiële oppositie vormde. Nadat het federale parlement op 19 september in Ottawa weer bij elkaar was gekomen. gaf Bouchard te kennen dat hij betwijfelde of er een referendum zou komen-ten-

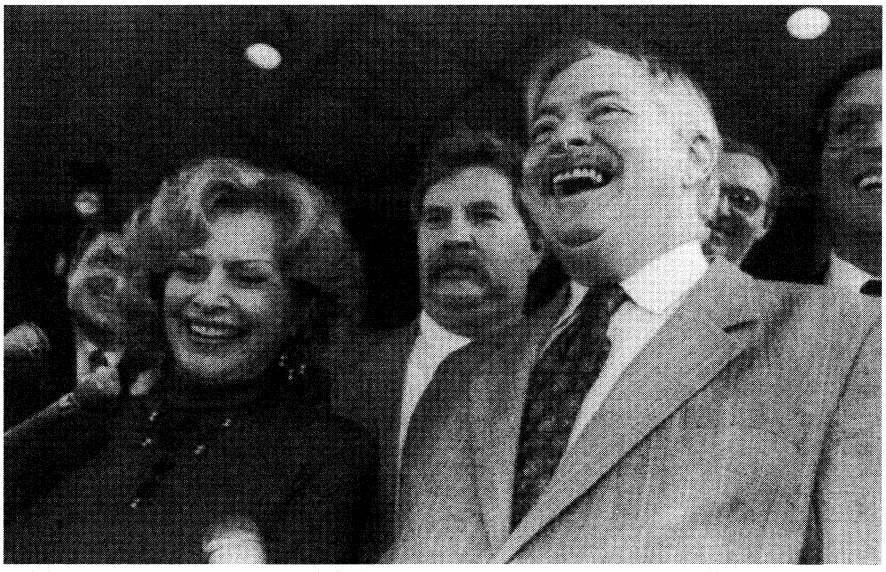

De leider van de Parti Québecois, Jacyues Parizeau. en zijn vrouw Lisette Lapointe verlaten het stemlokaal in Outremont. waar zij op 12 september hun stem hebben uitgebracht.

zi; de separatisten aan de winnende hand waren. ,,De voorstanders van soevereiniteit zullen nooit meedoen aan een referendum dat zc verliezen." zei hij. Uit opiniepeilingen die in Quebec meteen na de verkiezingen werden gehouden, bleek dat 43 procent van de kiezers tegen onafhankelijkheid was, en 35 procent voor.

Op 27 september werd Parizeau beëdigd als provinciaal premier. Hij benoemde een uit 19 leden bestaand kabinet met Paul Bebin, vice-voorzitter van de PQ, als minister van justitie en Rernard Landry, voorzitter van het nationale PQ-bestuur en een vooraanstaand politicus in de PQ-regering van 1976-'85, als vice-premier en minister van internationale zaken. Tijdens de inhuldigingsplechtigheid nam Parizeau de gelegenheid te baat om te herhalen dat hij vastbesloten was voor eind 1995 een referendum te houden.

(Vor.ber.pag. 190/2 e.v.-1994)

CUBA

DRASTISCHE ECONOMISCHE MAATREGELEN

In haar uitgave van 22 maart 1994 berichtte *Granma*, de krant van de regerende Cubaanse Communistische Partij (PCC) dat de begroting van de strijdkrachten met de helft was teruggebracht om de economische crisis van het land te helpen oplossen. E i werden geen cijfers gegeven over de oude en de nieuwe defensiebegroting.

De bezuinigingsmaatregelen van de Revolutionaire Gem-apende Strijdkrachten (FAR) behelsden onder meer het nastreven van bijna totale zelfvoorziening op het gebied van voeding. en het intact houden van wapens en machines bij gebrek aan nieuwe reserveonderdelen.

Carlos Lage. de vice-voorzitter van de Staatsraad belast met de herstructurering van de Cubaanse economie, en José Luis Rodriguez Garcia. voorzitter van het Staatscomité voor financiën, hadden een ontmoeting met de Spaanse premier Felipe Gonzalez Marquez en zijn ministers van financiën en economie, buitenlandse zaken, en handel en toerisme tijdens een bezoek aan Spanje in de tweede helft van maart. De gesprekken waren bedoeld om de reactie van de Spaanse regering te horen op een plan om de Cubaanse economie open te stellen en te liberaliseren.

Dit plan was opgesteld na het bezoek aan Havana in juli 1993 van een Spaanse delegatie. die onder leiding stond van oud-minister van financiën en economie Carlos Solchaga. Deze had geadviseerd een groot deel van de overheidssector snel te privatiseren om de overheidsfinanciën te verbeteren. en meer impulsen te geven aan het particuliere bedrijfsleven en coöperaties.

Op 1 en 2 mei stemde een speciale zitting van de Nationale Assemblée van Volksmacht (ANPP) in met een pakket drastische fiscale en monetaire maatregelen ter verlichting van de crisis waarin de economie zich bevond

Teneinde de snelle waardevermindering van de peso ten opzichte van de Amerikaanse dollar tot staan te brengen, de gigantische liquiditeit af te romen - bijna 12 mrd pesos. viermaal zoveel als noodzakelijk - en de regering enige greep te gever. op de parallelmarkt van de ..dollareconomie". voorzagen de maatregelen in de invoering van een nieuwe convertibele munteenheid en de bevriezing van spaarrekeningen. Ter verkleining van het begrotingstekort, over 1993 officieel geschat op $ 4.2 mrd, zou de inkomstenbelasting worden uitgebreid, zouden subsidies op diverse voedingsmiddelen en medicijnen worden verlaagd. de bus-. water-, elektriciteits- en posttarieven worden verhoogd. evenals de prijzen van alcohol. tabak en benzine voor particuliere voertuigen,

Het succes van het initiatief hing af van de effectiviteit van een voorgestelde nieuwe wet die de zwarte markt moest terugdringen en die het mogelijk maakte onwettig verkregen winsten te confisqueren.

De bekendmaking van de maatregelen. die geleidelijk zouden worden ingevoerd, leidde tot een run op de banken voor het opnemen van legale dollartegoeden en paniekaankopen in ..dollarwinkels" in de hoofdstad Havana. De wisselkoers van de peso op de zwarte markt, voorheen 100 pesos per dollar, schoot omhoog tot tussen de 300 en 500 pesos. (Volgens de officiële koers was de peso evenveel waard als de dollar.)

CONFERENTIE VAN BALLINGEN

Van 22-24 april werd in Havana een driedaagse conferentie gehouden met als thema ,,De natie en de emigrantengemeenschap". De conferentie bepleitte opheffing van het Amerikaanse handelsembargo en normalisering van de betrekkingen tussen de Verenigde Staten en Cuba.

De bijeenkomst trok 223 Cubaanse ballingen die geen opcnlijkc vijandenran de regering waren. De meeste van hen kwamen uit de VS. de rest uit Europa en Latijns- Anierika. De uitnodigingen voor de conferentie hadden tot scherpe verdeeldheid in de ballingengeinecnschap geleid. vooral in Miami, Florida. Afgevaardigden toonden zich bovendien verontrust over het feit dat vertegenwoordigers van de binnenlandse oppositie warenuitgeslotenvan deelname.

De bijeenkomst was niet toegankelijk voor buitenlandse journalisten. Volgens het verslag van het officiele persbureau *Prensa Latina* zei minister van buitenlandse zaken Roberto Robaina Gonzalez in zijn openingstoespraak dat het belangrijkste doel van de conferentie een nor alisering was van de betrekkingen met emigranten, ter bevordering van stabiele uitwisselingen op cultureel. familiaal en sociaal gebied. Hij bracht deze doelstelling in verband met de bevordering van ,,constructieve acties" van Cubanen in het buitenland, hetgeen door waarnemers werd geïnterpreteerd als de wens om een sterkere, meer invloedrijke lobby te ontwikkelen, met name in de VS, tegen het handelsembargo en voor het behoud van de Cubaanse soevereiniteit en onafhankelijkheid. Ricardo Alarcon de Quesada. voorzitter van de Nationale Assemblée van Volksinacht (ANPP), noemde het een mythe dat een maatschappij een meerpartijenstelsel zou moelen hebben om democratisch te kunnen zijn. Volgens hem zou invoering van een dergelijk stelsel schadelijk zijn voor de nationale eenheid, gezien de ..historische vijandigheid" van de VS.

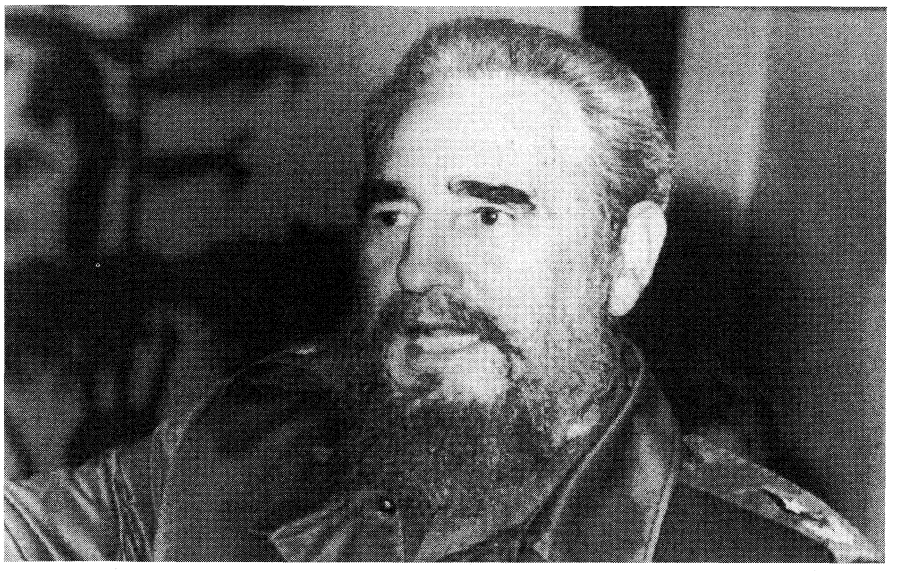

De Cubaanse president Fidel Castro Ruz

Aan het slot werden akkoorden bekendgemaakt over (i) opheffing van de wachttijd van vijf jaar voor legaal geëmigreerde Cubanen die hun vaderland wilden bezoeken (maar ziet voor illegale emigranten);(ii)intrekking van de eis dat bezoekende Cubanen hun intrek moesten nemen in een staatshotel; (iii) oprichting van een afdeling ten behoeve van emigranten binnen het ministerie van buitenlandse zaken en (iv)toelating van een ,,klein aantal" kinderen van emigranten tot Cubaanse universiteiten als betalende studenten. Tot de zaken die nog nader bestudeerd en verhelderd moesten worden. behoorden inïesteringcn door emigranten en een speciaal emigrantenvisum.

President Fidel Castro Ruz woonde de slotreceptie op 24 april bij en begroette alle conferentiegangers persoonlijk. Verscheidene prominente Cubanen uit Miami waren op de televisie te zien terwijl zij de president kusten, omhelsden en anderszins complimenteerden.

Castro's aanwezigheid ontzenuwde weliswaar geruchten die voor de conferentie de ronde deden. dat hij was overleden of leed aan de gevolgen van een beroerte. maar veroorzaakte nieuwe controverses. Cubaanse journalisten in Miami hielden het erop dat de geruchten over zijn ..ziekte opzettelijk waren gevoed door de geheime dienst. Dit om de emotionele impact van zijn aanwezigheid op de conferentie te vergroten en rechtse anti-Castroïsten in het buitenland in diskrediet te brengen en tegen te werken, met name de Cubaans-Amerikaanse Nationale Stichting (CANF).De leider van deze organisatie. Jorge Mas Canosa. had op de geruchten gereageerd door in Miami op de radio het programma van een nieuwe overgangsregering bekend te inaken. In zijn bekendmaking beweerde Mas Canosa dat vertegenwoordigers van de Cubaanse regering en de Communistische Partij (PCC) hadden aangedrongen op deelname van de CANF aan een regering na Castro.

REORGANISATIE VAN REGERING

De Staatsraad nam op 21 april Decreetwet 147 aan, waarbij in totaal 27 ministeries en vijf andere instellingen werden opgericht die voortaan de centrale staatsregering zouden vormen.

Verscheidene staatscomités en nationale instellingen, waaronder die voor materiële en technische bevoorrading, statistiek, standaardisatie. prijzen. automatisering en computertechnologie, en nationaal toerisme. werden bij de reorganisatie opgeheven: van een aantal werden de taken overgenomen door de nieuwe ministeries.

Nieuwe ministers (tussen haakjes hun portefeuille)waren: Rosa Elena Simeon Negrin (wetenschap. technologie en milieu - voorheen presidente van de Cubaanse Academie van Wetenschappen): Antonio Rodriguez Maurell (vice-president, minister van economie en planning - voorheen voorzitter van de centrale planningsraad:); José Luis Rodriguez Garcia (financiën en prijsbeleid -voorheen voorzitter van het Staatscomité voor financiën); Roberto Ignacio Gonzalez Planas (metaalbewerking en elektronische industrie - voorheen minister van staalindustrie): Francisco Linares Calvo (arbeid en sociale zekerheid - voorheen voorzitter van het Staatscomité voor arbeid en sociale zekerheid); Osmany Cienfuegos Gorriaran (toerisme - was al vice-president): Ernesto Melendez Bachs (buitenlandse investeringen en economische samenwerking - voorheen voorzitter van de staatscommissie voor economische samenu-erking).

De Staatsraad onthief ook generaal Ramiro Valdes Menendez en Joel Domenech Benitez uit hun functie van vice-premier.

ASIELZOEKERS VERLATEN AMBASSADE

De regering garandeerde op 30 mei de Belgische regering dat er geen represailles zouden worden genomen tegen 114 asielzoekers. onder wie 24 kinderen. die zich op 28 mei met geweld toegang hadden verschaft tot de Belgische ambassade in Havana, mits zij de ambassade vreedzaam zouden verlaten.

Zeven mensen die de ambassade in januari waren binnengegaan (zie pag. 338/3-'94). hadden deze na enige maanden van onderhandelingen weer verlaten.

Op 30 juni vertrokken de laatste 16 personen van een groep van 114 asielzoekers uit de Belgische ambassade.

Het vertrek van de asielzoekers, die zich op 28 mei met geweld toegang hadden verschaft tot de ambassade (zie boven), en van acht anderen uit het Chileense consulaat op 23 juni was vrijwillig en onvoorwaardelijk. Er bevonden zich nog 21 asielzoekers in de Duitse ambassade. Zij waren de ambassade binnengedrongen door op 15 juni met een gestolen vrachtauto het hek te forceren.

De regering beloofde geen represailles te nemen maar herhaalde dat iedereen die met geweld buitenlandse gezantschappen bezette het recht op emigratie verloor. Minister Roberto Robaina Gonzalez van buitenlandse zaken zei op 26 juni dat de Amerikaanse Belangen Afdeling in Havana tot dan toe visa had geweigerd aan 40.000 aanvragers en uiteindelijk verantwoordelijk was voor de bezettingen

Op 4 juni schoot een vaartuig van de Cubaanse kustwacht op een dregboot die was gekaapt door 59 vluchtelingen die ermee naar Florida wilden: zeven mcnscn werden gewond van wie één ernstig.

MONCADA-TOESPRAAK

Tijdens de viering van de 41ste verjaardag van de aanval op de Moncada-kazerne, een van de belangrijkste data in de revolutionaire geschiedenis, op 26 juli, werd een toespraak gehouden door generaal Raul Castro, de opperbevelhebber van de strijdkrachten en minister van defensie. Voorheen werd deze rede steevast gehouden door zijn broer, president Fidel Castro, die bij deze gelegenheid tussen de overige hoogwaardigheidsbeklecders bleef zitten.

Waarnemers waren het niet eens over de betekenis van deze verandering. Kort daarvoor hadden wijzigingen plaatsgevonden onder provinciale PCC-leiders in het kader van een officiële vernieuwing van het politieke kader.

Zu was op 24 juli bekendgemaakt dat de eerste secretaris van de provincie Havana Jorge Lezcano Perez, was vervangen door Esteban Lazo Hernandez. die tot dan toe dezelfde functie bekleedde in de provincie Santiago de Cuba

TEGENSTRIJDIGE VERSLAGEN OVER VERDRISKING BOOTVLUCHTELINGEN

Raul Castro verklaarde in zijn Moncada-toespraak dat de ,,permanente agressieve houding" van de VS en het Amerikaanse beleid om Cubanen over te halen te vluchten, ertoe hadden geleid dat op 13 juli 32 Cubaanse bootvluchtelingen op zee waren verdronken.

De op 23 juli bekendgemaakte officiële versie luidde dat 31 van de 63 opvarenden waren gered toen een gestolen niet-zeewaardige sleepboot, de 13 de Marzo, zonk na een aanvaring met een van de drie achtervolgende sleepboten. De autoriteiten verklaarden dat met het waterkanon alleen op de brug van het vaartuig u-as gericht. Overlevenden verklaarden echter dat het achtemolgende vaartuig de passagiers op het dek met het waterkanon had bestookt en de sleepboot vervolgens tot zinken had gebracht door deze te rammen. Bemanningsleden van het achtervolgende vaartuig hadden geweigerd om drenkelingen uit het water te redden.

MENSENRECHTENACTIVIST ONDER ARREST

Elizardo Sanchez Santa Cruz. voorzitter van de Cubaanse Commissie voor Mensenrechten en Nationale Verzoening (CCDHRN), werd op 8 juli veroordeeld tot zes maanden huisarrest wegens het bezit van 300 liter benzine.

Hij beschuldigde de autoriteiten eman een .,vuile oorlog" tegen dissidenten te voeren. en zei dat in de voorgaande weken 20 a 30 dissidenten op vergelijkbare aanklachten waren gearresteerd.

WETBOEK VAN STRAFRECHT GEWIJZIGD

Op 3 juli werd bericht dat de Staatsraad het wetboek van strafrecht had gewijzigd om strengere straffen te kunnen

opleggen en met meer flexibiliteit te kunnen optreden, teneinde ,,de rust en sociale stabiliteit te bevorderen"

CRISIS ROND BOOTVLUCHTELINGEN. AKKOORD MET VS

De crisis rond de massale emigratie van Cubanen naar de VS verminderde op 27 augustus toen de regering van de Amerikaanse president Bi11 Clinton akkoord ging met bilaterale besprekingen die beperkt bleven tot de kwestie van een ,wettelijke ordentelijke en veilige migratie Hiermee kwam zij niet tegemoet aan de Cubaanse eis om ook het Amerikaanse handelsembargo bij de onderhandelingen te betrekken Niettemin verbood president Fidel Castro vervolgens het vertrek van onveilige vaartuigen met kinderen aan boord.

De VS zouden nu naar verwachting zo'n 20.000 visa per jaar gaan verlenen. in plaats van de 2.700 visa die het jaar daarvoor werden verstrekt.

Achtergrond van de crisis

De uittocht. op zelf gemaakte boten en vlotten, begon toen Castro op 11 augustus in een toespraak - die onder meer tot doel had de VS te dwingen hun politieke en economische isolatie van het eiland te heroverwegen - liet weten dat als de VS niets ondernamen om een einde te maken aan het aanzetten tot illegaal vluchten, niemand zou worden verhinderd om te vertrekken. op voorwaarde dat dat op vreedzame wijze gebeurde.

Ongeveer 500 Cubanen gingen op 15 augustus in de havenstad Mariel aan boord van een olietanke die onder Maltese vlag voer, klaarblijkelijk met de stilzwijgende instemming van de gezagvoerder. Zij kregen echter geen toestemming te vertrekken. In de voorgaande twee weken waren vier boten gekaapt: de spanningen waren hoog opgelopen toen een Cubaanse marineluitenant op 8 augustus werd gedood bij de kaping door 26 Cubanen van een hulpschip van de marine. Bij landing in Florida werden de 26 door de Amerikaanse autoriteiten gearresteerd: 25 van hen werden al snel weer op vrijeroetengesteld.

Op 3 augustus deden zich in de hoofdstad Havana voor het eerst in 35 jaar tegen de regering gerichte rellen voor, toen de politie verhinderde dat vluchtelingen een veerboot kaapten en koers zetten naar Florida. Er vonden meer dan 300 arrestaties plaats en 30 mensen zoudengewond zijn geraakt toen relschoppers een hotel en dollarwinkels aanvielen en slaags raakten met de politie en aanhangers van de regering.

Wijziging Amerikaanse buitenlandse politiek

Ondanks dooi- president Clinton aangekondigde harde maatregelen hield de exodus over zee aan en hadden tegen eind augustus al circa 20.000 mensen de tocht gewaagd. Na 26 augustus nam de stroom enkele dagen af vanwege de slechte weersomstandigheden.

De Amerikaanse kustwachter Drummond pikt op 23 augustus 1994 een aantal Cubaanse bootvluchtelingen op uit zee

De bekendmaking van Clinton op 19 augustus dat Cubanen niet langer automatisch de vluchtelingenstatus kregen. zoals in de Cuban Adjustment Act van 1966 stond. bleek geen afschrikmiddel. Ook lieten de Cubanen zich niet weerhouden door het vooruitzicht dat door de Amerikaanse kustwacht onderschepte vluchtelingen zouden worden overgebracht naar de Amerikaanse marinebasis Guantánamo op Cuba en daar voor ..onbepaalde" tijd zouden worden vastgehouden in plaats van naar de VS te worden gebracht. Degenen die de VS wel bereikten, zouden in kampen worden geplaatst.

De beleidswijziging veroorzaakte in de VS opschudding onder de Republikeinse oppositie en Cubaanse Amerikanen, die beweerden dat Castro het Amerikaanse immigratiebeleid bepaalde. Critici van de Amerikaanse regering wilden echter ook geen herhaling van 1980 toen Cuba 123.000 emigranten per boot naar de VS liet vertrekken. In Miami wonende Cubaanse Amerikanen stemden over het algemeen in met de afkondiging van de noodtoestand op 19 augustus door de Democratische gouverneur van Florida, Lawton Chiles (die in november herkozen wilde worden).

Eind augustus waren ongeveer 13.000 Cubanen naar Guantánamo overgeb acht. De Amerikaanse regering werd ervan beschuldigd dat deze vluchtelingen anders zouden worden behandeld dan de 14.000 Haïtianen die daar reeds verbleven en niet werden gedwongen naar huis terug te keren.

De VS verklaarden bereid te zijn de capaciteit van Guantánamo uit te breiden tot 60.000 vluchtelingen. nadat op hun verzoek om elders in de regio ..toevluchtsoorden" in te richten bijna niet gereageerd was. Panama wilde 10.000 vluchtelingen opnemen. onder voorwaarde dat de vluchtelingen werden ondergebracht in Amerikaanse bases binnen de Panamakanaalzone. Honduras zei te willen ,,overwegen" 5.000 vluchtelingen toe te laten. Mexico. dat, net als Venezuela, aanbood om te bemiddelen in de crisis. wilde alleen vluchtelingen toelaten met familie in Mexico. De landen van de Caribische Geineenscliap (CARICOM) reageerden erg terughoudend.

Extra Amerikaanse maatregelen tegen Cuba

Volgens waarnemers waren maatregelen die door Clinton op 20 augustus werden bekendgemaakt, bedoeld om de machtige Cubaans-Amerikaanse pressiegroep gunstig te stemmen door opnieuw een duidelijke anti-Castrohouding aan te nemen.

Alle geldoverboekingen van de VS naar Cuba werden stopgezet. het aantal chartervluchten werd beperkt, de VN werd verzocht de schending van de mensenrechten te veroordelen en er werden meer op Cuba gerichte Amerikaanse radioprogramma's uitgezonden. Eerder echter sloot de Amerikaanse regering officieel de mogelijkheid van een marineblokkade uit.

Een groeiende groep in het Congres. en naar verluidt ook in de Nationale Veiligheidsraad. was daarentegen voor een open dialoog met Cuba, terwijl de liberale en conservatieve pers het bij uitzondering erover eens waren dat het Amerikaanse handelsembargo moest worden opgeheven.

Akkoord met VS over emigratie

Op 9 september bereikten Cubaanse en Amerikaanse onderhandelaars een akkoord over maatregelen om de grote stroom Cubanen in te dammen die probeerden de VS te bereiken. De Amerikaanse president Bill Clinton zei diezelfde dag dat het akkoord er ,,mede voor zou zorgen dat de massale stroom

van gevaarlijke en illegale immigratie plaatsmaakt voor een veiliger, wettig en geordend proces". De toestand zou binnen 45 dagen opnieuw worden bekeken.

Het akkoord van 9 september voorzag in (i) een formele beeindiging (in navolging van Clintons bekendmaking van 19 augustus) van het Amerikaanse beleid dat sedert 1 januari 1959 iedere Cubaan die de VS wist te bereiken. automatisch toegang tot het land verleende; (ii) het opnieuw opleggen van beperkingen door de Cubaanse autoriteiten aan potentiële emigranten door middel van .,voornamelijk overredingskracht"; (iii) de toezegging van beide landen doeltreffende maatregelen te nemen tegen mensen die de VS wilden bereiken middels geweld, zoals het kapen van vliegtuigen en schepen. en (iv) de Amerikaanse toezegging een akkoord uit 1984 toe te passen, dat voorzag in de uitgifte van maximaal 20.000 Amerikaanse inreisvisa per jaar. De VS zouden nu jaarlijks minimaal 20.000 Cubanen de mogelijkheid geven naar de VS te emig eren (verwanten van Amerikaanse burgers niet meegeteld, wier aantal door de Amerikaanse autoriteiten werd geschat op 300 per jaar). Bovendien zouden binnen een jaar inreisvisa worden uitgereikt aan de 4.000 tot 6.000 Cubanen die reeds het recht en de gelegenheid hadden om legaal naar de VS te reizen en miernamen op een wachtlijst stonden.

Ondanks het akkoord uit 1984 hadden de VS tussen 1984 en juli 1994 slechts 11.222 Cubanen een inreisvisum verstrekt. Alleen in 1993 al vroegen 134.000 Cubanen een inreisvisum voor de VS aan. maar maren minder dan 4.000 Cubanen op legale wijze het land binnengekomen.

Hoewel de VS hardnekkig bleven weigeren om te praten over het handelsembargo tegen Cuba. kwamen de onderhandelaars volgens de *Guardian* van 10 september tot een .,ongeschreven overeenkomst", dat .,iedere nieuwe stap naar liberalisering in Cuba (...) door een geleidelijke versoepeling van het Amerikaanse handelsembargo" gevolgd zou worden. Niettemin bleven de beperkingen van kracht die Clinton op 20 augustus had ingesteld op overboekingen van harde valuta door Cubaanse Amerikanen naar Cuba (zie boven).

De *Independent* van 9 september berichtte dat de voorzitters van de commissies van buitenlandszaken van de Senaat en het Huis van Afgevaardigden (respectievelijk senator Claiborne Pell en afgevaardigde Lee Hamilton) hadden opgeroepen om het Amerikaanse beleid van isolering van Cuba (dat al 32 jaar van kracht was) te wijzigen en meer contacten te leggen om op die manier veranderingen te stimuleren.

Onmiddellijke gevolgen van het akkoord

Na een respijtperiode van 72 uur (waarin een groot aantal Cubanen vertrok) stelden de Cubaanse autoriteiten op 13 september opnieuw beperkingen in tegen degenen die wilden vertrekken.

De *International Herald Tribune* van 12 september berichtte dat tot dan toe die maand meer dan 9 300 Cubanen maren gered door de Amerikaanse kustwacht, waarmee het totaal voor 1994 op meer dan 33 000 kwam

Door de heringevoerde beperkingen aan de noordkust van Cuba rees de angst dat Cubanen nu massaal naar de Caribische eilanden in het zuiden zouden vluchten. Medio september hadden ongeveer 1.000 Cubanen een goed heenkomen gezocht op de Kaaimaneilanden.

Situatie vanvluchtelingen in Guantánamo en andere plaatsen buiten de VS

Op 6 september zei een woordvoerder van het Amerikaanse ministerie van defensie dat er zich up de Amerikaanse n-ia-rinebasis Guantánamo 21.900 Cubanen en 14.200 Haïtianen bevonden en dat nog 4.400 andere Cubanen op komst waren. Op diezelfde dag begonnen de VS inet het overplaatsen van Cubanen uit Guantánamo naar de zone van het Panamakanaal. Krachtens het akkoord van 9 september konden Cubanen in Guantánamo en Panama in de kampen blijven of terugkeren naar Cuba en via de geëigende kanalen een visumaanvraag indienen.

SUIKEROOGST

Op 3 augustus rapporteerde Castro aan de Nationale Assemblée van de Volksmacht (ANPP) dat de suikeroogst, 's lands belangrijkste exportprodukt, in 1994 4 mln ton bedroeg, 400.000 ton minder dan de slechte oogst van het jaar daarvoor. Het ministerie van suiker voorspelde een verlies van $ 1 mrd.

BESLUIT OM VERDRAG VAN TLATELOLCO TE ONDERTEKENEN

Op 29 augustus maakte de regering bekend dat zij het Verdrag van Tlatelolco van 1967. dat de verspreiding van kernwapens in de regio verbood, zou ondertekenen.

MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN ONTMOET OPPOSITIELEIDERS

Tijdens een officieel bezoek aan Spanje van 6-14 september voerde minister Roberto Robaina Gonzalez van buitenlandse zaken op 7-8 september in Madrid gesprekken met leden van drie gematigde Cubaanse oppositiegroeperingen. onder wie Ramon Cernuda, voorzitter van het Coördinerend Comité van Mensenrechten. Eloy Gutierrez Menoyo, voorzitter van de Groep voor Politieke Verandering, en Alfredo Duran, oud-parlementslid van de staat Florida. De gesprekken volgden op een conferentie van ballingen die in april in Havana was gehouden (zie boven). Robaina had op 8 september ook een ontmoeting met de Spaanse premier Felipe Gonzalez.

DISSIDENTEN GEVANGEN

Op de dag dat het akkoord van 9 september werd gesloten, berichtte de *Washington Post* dat sinds de betogingen tegen de regering van 5 augustus ten minste 30 vooraanstaande dissidenten en mensenrechtenactivisten waren opgepakt.

VRIJE MARKT VOOR BINNENLANDSE LANDBOUWPRODUKTEN

Om de tekorten aan vlees, groenten en andere voedingsmiddelen te bestrijden maakte de regering op 17 sewtember bekend dat boeren voortaan alles wat zij meer produceerden dan zij aan de staat moesten afdragen. mochten verkopen op de vrije markt. Op 1 oktober werden 15 van dergelijke markten geopend in Havana.

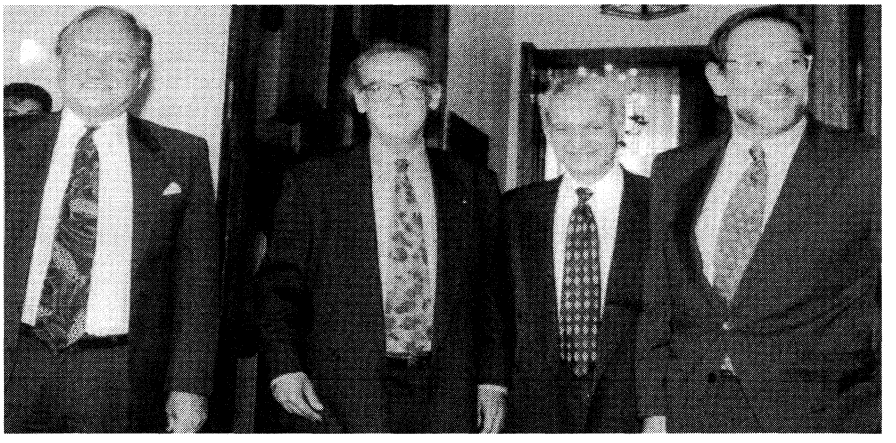

De Spaanse minister van buitenlandse zaken, Javier Solana Madriaga (r.), ontving op 8 september 1994 op zijn ministerie drie leden van de Cubaanse oppositie, v.l.n.r. Alfredo Duran, Eloy Gutierrez Menoyo en Ramon Cernuda.

BEZOEK VAN PRESIDENT SALINAS

Op 13 juni bracht de Mexicaanse president Carlos Salinas de Gortari een bezoek van zes uur aan Cuba. Tijdens zijn bezoek verklaarde hij nogmaals tegen het 34-jarige Amerikaanse handelsembargo te zijn. Hij bood aan te bemiddelen over de beëindiging van het embargo, als hij daartoe werd uitgenodigd. Alle politieke partijen in de Mexicaanse Kamer van Afgevaardigden tekenden op 15 juni een verklaring waarin zij steun gaven aan elk initiatief om het embargo op te heffen.

Salinas werd vergezeld door de directeur van Grupo Domos International. een grote Mexicaanse zakengroep die bekendmaakte 49 procent van Emtelcuba, de verouderde Cubaanse staatstelefoonmaatschappij, gekocht te hebben voor $ 1 4 mrd

HERVATTING CANADESE HULP

Op 20 juni hervatte de Canadese regering de hulpprogramma's aan Cuba die sedert 1978 waren opgeschort. De Canadese minister van buitenlandse zaken André Ouellet zei dat het ,,tijd (was)de bladzijde Cuba om te slaan".

Via het Wereldvoedselprogramma zou noodvoedselhulp ter waarde van S 360.000 aan kinderen, zwangere en zogende vrouwen verstrekt worden. Nog eens S 720.000 zou in 1993 geleverd worden.

OVEREENKOMSTEN MET GROOT-BRITTANNIË EN MEXICO

Tijdens het hoogste Britse bezoek aan Cuba in 20 jaar parafeerde de Britse staatssecretaris voor handel en technologie, Ian Taylor, op 14 september een overeenkomst over de bevordering en bescherming van investeringen.

Tijdens een bezoek van de Mexicaanse minister van buitenlandse zaken, Manuel Tello Macias, werden vier overeenkomsten getekend, waaronder op 20 september een akkoord over Mexicaanse investeringen in een olieraffinaderij in Cienfuegos, 330 km ten oosten van Havana, die op dat moment stillag.

(Vor.ber.pag. 335/2 e.v.-1994)

GRENADA

PREMIER TREEDT AF ALS PARTIJLEIDER. VERKIEZING OPVOLGER

Op 27 augustus 1994 werd bericht dat premier Nicholas Brathwaite was afgetreden als leider van het regerende National Democratic Congress (NDC),een functie die hij sinds januari 1989 had bekleed. en dat hij de partij niet zou aanvoeren bij de verkiezingen van medio 1995.

De regering van Brathwaite had kritiek ondervonden vanwege haar structurele aanpassingsbeleid en de bezuinigingen op de overheidsuitgaven. Brathwaite was gedesillusioneerd in het beleid van zijn partij. maar verklaarde dat hij de NDC trouw zou blijven.

Tijdens het jaarlijkse congres van de NDC op 4 september werd minister van landbouw George Brizan gekozen tot nieuwe partijleider.

Brizan versloeg ininister van justitie Francis Alexis met 230 tegen 204 stemmen. Michael Andrew werd gekozen tot secretaris-generaal van de NDC.

(Vor.ber.pag. 697/1/2-1993)

De Cubaanse minister van buitenlandse zaken. Roberto Robaina Gonzalez (l.),had op 23 augustus 1994 in Santiago de Chili een privé-ontinocting met zijn Chileense ambtgenoot Carlos Figueroa. Robaina was de eerste belangrijke Cubaanse functionaris die Chili bezocht sinds Cuba in 1973 de betrekkingen met Chili had verbroken vanwege de staatsgreep van generaal Augusto Pinochet.

PANAMA

NIEUWE PRESIDEKT EN NIEUW KABINET

Op 1 september 1994 werd Ernesto Perez Balladares, de leider van de Revolutionaire Democratische Partij (PRD), beëdigd als president.

In zijn programma beloofde hij nationale verzoening en amnestie voor iedereen die ,,onterecht veroordeeld" was, met name na de Amerikaanse invasie in december 1989 en de verdrijving van generaal Manuel Antonio Noriega (zie pag. 157/2 e.v.-'90). Tegenstanders hadden kritiek op de amnestie. die gold voor 322 mensen. omdat op die manier voormalige Noriega-bondgenoten niet berecht konden worden. Er zou een drie jaar durend sociaal programma gestart worden waarbij de strijd tegen de armoede voorrang kreeg en er structurele maatregelen werden genomen om de economie te moderniseren en investeringen te stimuleren. Perez riep ook een ,,nationale noodtoestand" uit om de misdaad te bestrijden en verklaarde de corruptie de totale oorlog.

Het nieuwe kabinet van Perez werd eveneens op 1 september beëdigd.

De regeringsgezinde Volksalliantie voor Eenheid en Solidariteit, gegroepeerd rond de PRD. vergrootte haar zetelta1 in de Assemblée tot 36, precies de helft van het totaal, door een verkiezing te winnen in een district waar de uitslag van 8 mei ongeldig was verklaard (zie pag. 702/3 e.v.-'94).

***Samenstelling van het* kabinet**

Openbare werken - Luis Blanco (PRD);schatkist en financien - Olmedo Miranda (PRD);onderwijs - Pablo Thalassinos (onafh.): arbeid - Mitchel Doens (PRD):gezondheidszorg - mevr. Aída de Rivera (onafh.):industrie en handel - mevr Nitza Villareal (PRD); huisvesting - Francisco Sanchez Cardenas (PRD); landbouw - Carlos Sousa Lennox (ex-PA");bureau van de president - Raul Arango (onafh.);buitenlandse zaken - Gabriel Lewis Galindo (onafh.); justitie - Raul Montenegro (PRD): planning - Guillermo Chapman (ex-PDC+).

* Voorinalige regeringspartij Xrnulfistische Partij
\+ Christen-Democratische Partij

(Vor.ber.pag. 702/3 e.v.-1994)

ALGEMEEN

CONFERENTIE MINISTERS VAK FINANCIËN

Op 1 en 2 maart 1994 werd in Libreville (Gabon) de vijfde vergadering gehouden van de conferentie van Afrikaanse ministers van financiën. De vergadering, die plaatsvond onder auspiciën van de Economische Commissie voor Afrika van de VN (Economic Commission for Africa, of ECA), boog zich vooral over de gevolgen van de devaluatie van de CFA franc in januari met 30 procent (zie pag. 347/3 e.v.-'94).

In een studie naar de macro-economische effecten van de devaluatie waarschuwde de ECA dat de waarde van CFA franc nog verder zou kunnen dalen als de maatregel van januari de groei niet stimuleerde. De studie gaf drie mogelijke scenario's voor de ontwikkeling van de 14 betrokken economieën in de volgende zes jaar. De ..meest realistische van de drie" ging uit van een stijging van de binnenlandse prijzen met 50 procent in het eerste jaar, een jaarlijkse stijging van de overheidsuitgaven met 5 procent en een toename van buitenlandse-kapitaalstromen met 30 procent. die zich zou stabiliseren op 18 procent in de volgende jaren. Ook werd een kortstondige produktiestijging voorspeld met een groei van het bruto binnenlands produkt (BBP) van 7,8 procent in de eerste jaren ten gevolge van een toename van de export met 39.7 procent. Op lange termijn zou echter sprake zijn van een ,.netto vertraging van de groei"

De door de afgevaardigden aangenomen resolutie beklemtoonde ,,denegatieve effecten van substantiële en ongecoördineerde devaluaties voor de interregionale samenwerking en integratie" en vroeg het IMF en de Wereldbank een ,.kritische blik" te werpen op de ,,efficiëntie van substantiële devaluaties in Afrikaanse landen"

De ministers evalueerden ook de voortgang van de structurele aanpassingsprogramma's in Afrika. ECA-secretaris Layachi Yaker stelde dat de orthodoxe structurele aanpassingsprogramma's in Afrika alleen kans van slagen hadden als de rol van de regeringen op het gebied van de aanpassing opnieuw gedefinieerd en versterkt werd ten gunste van meer overheidsinvesteringen in de infrastructuur, het genereren van kapitaal en de ontwikkeling van een fundamentele landbouwtechnologie.

VERSLAG WERELDBANK

In het op 13 maart gepubliceerde verslag ,,Adjustment in Africa: Reforms, Results and the Road Ahead" (Aanpassing in Afrika: hervormingen, resultaten en de weg vooruit) waarschuwde de Wereldbank dat het, tenzij Afrika's .,povere" economische beleid verbeterde, nog 40 jaar zou duren voordat het inkomen per hoofd van de bevolking in de regio weer het peil van vóór 1973 bereikt zou hebben. Het verslag, dat stelde dat structurele aanpassing alleen geen aanhoudende groei zou bewerkstelligen, beklemtoonde de noodzaak voor ,,goed bestuur". maar ging niet in op de daarvoor vereiste maatregelen.

Het verslag, dat 29 economieen ten zuiden van de Sahara tussen 1981-'86 en 1987-'91 behandelde, was de uitgebreidste studie van de Wereldbank. Van de onderzochte landen hadden de zes (Burkina Faso, Gambia, Ghana. Nigeria. Tanzania en Zimbabwe) die de ingrijpendste macroeconomische hervormingen hadden uitgevoerd, het economisch het best gedaan me?een gemiddelde groei van het BBP met 2 procent per jaar Het BBP van de andere landen was gemiddeld met 2 procent gedaald. Het verslag waarschuwde echter dat de groei van dat moment nog altijd de laag was om de armoede in de volgende 20 tot 30 jaar wezenlijk te verminderen. Het verslag merkte op dat hoewel Ghana met een groei van ca. 5 procent per jaar het land met de beste prestaties qua hervormingen in Afrika was. het een van de armste landen ter wereld bleef en dat ,,met dit groeitempo de gemiddelde Ghanees de armoedegrens niet binnen 50 jaar zal overschrijden".

Bij de presentatie van het verslag zei Edmard V.K. Jaycock, de vice-president van de Wereldbank voor Afrika. dat .,het macroeconomisch beleid in een derde van de landen is verslechterd en dat geen enkel land kan bogen op een eerste klas macroeconomische positie - lage inflatie, een zeer laag begrotingstekort en een concurrerende wisselkoers". Het verslag waarschuwde echter voor ..overdreven pessimisme". waarbij het erop wees dat Aziatische landen die tussen 1930 en 1960 bijna geen groei te zien hadden gegeven. nu een ,,verbluffende" groei doormaakten.

(Vorber.pag. 285/3-1991)

29STE TOPCONFERENTIE CDEAC

Op 15 en 16 maart vond in N'Djamena (Tsjaad) de 29ste topconferentie plaats van de staatshoofden en regeringsleiders van de zes lidstaten van de Douane- en Economische Unie van Centraal-Afrika (Union douaniere et économique de l'Afrique central, of UDEAC). Leden van deze in december 1964 opgerichte unie (zie pag. 61/2-'65) zijn: Centraal Afrikaanse Republiek, Equatoriaal Guinee, Gabon, Kameroen, Kongo en Tsjaad.

De top was de eerste bijeenkomst van UDEAC-leden. wier centrale uitgiftebank de Banque des états de l'Afrique central (BEAC) was. sedert de devaluatie van de CFA franc in januari (zie pag. 347/3 e.v.-'94). Zoekend naar wegen om hun economieën te versterken na de devaluatie met 50 procent van hun munt en in lijn met de verklaarde doelstellingen van de UDEAC. tekenden de CDEAC-leiders ren verdrag voor de instelling van een Economische en Monetaire Gemeenschap van Centraal-Afrika (Communauté économique et monétaire de l'Afrique central, of CEMAC). Zij herhaalden nog eens de wens hun economisch beleid op elkaar af te stemmen. Daartoe evalueerden ze een aantal integratieprojectrn op het gebied van vervoer. elektriciteitsvoorziening, visserij en veeteelt en andere projecten ter versterking van de regionale handel.

Er werd afgesproken een topontmoeting van de CEMAC te houden nadat alle lidstaten de lopende onderhandelingen met het IMF hadden afgesloten. Men hoopte dat een dergelijke ontmoeting zou worden bijgewoond door vertegenwoordigers van alle crediteuren van de lidstaten. en dat de compensatiemaatregelen zouden morden beoordeeld die na de devaluatie waren genomen en dat methodes zouden worden besproken om verbeteringen aan te brengen in de regionale economieën.

8STE TOPCONFERENTIE LCBC

Op 23 en 24 maart vond in Abuja (Nigeria) de achtste topconferentie plaats van de staatshoofden en regeringsleiders van de vier lidstaten van de Commissie van het Tsjaadmeer-bekken (Lake Chad Basin Commission, of LCBC). Leden van deze in mei 1964 opgerichte commissie zijn: Kameroen, Niger, Nigeria en Tsjaad.

De Nigeriaanse president Sanni Abacha was gastheer van de top. die werd bijgewoond door de presidenten Idriss Déby van Tsjaad en Mahamane Ousmane van Niger. President Paul Biya van Kameroen stuurde staatsminister Frederic Kodock van planning en te ritoriale ontwikkeling. maar hij wees geruchten van de hand dat zijn eigen afwezigheid iets te maken had met het grensgeschil tussen Kameroen en Nigeria (zie pag. 269/1/2-'94).

De Centraal Afrikaanse Republiek werd toegelaten als vijfde lid van de Commissie vanwege 's lands ,,strategische locatie als bron van veel rivieren die in het Tsjaadmeer uitmonden". Het slotcommuniqué meldde tevens de oprichting van een gezamenlijke veiligheidsmacht om ,,levenen bezit (in de regio) te beschermen", die gestationeerd zou worden in Bagakawa in het noorden van Nigeria. De oprichting van de veiligheidsmacht werd noodzakelijk geacht aangezien de leiders het erover eens waren dat de regionale veiligheid een voorwaarde was voor de succesvolle doorvoering van de programma's en het ,,meesterplan" van de Commissie. Dit door de top aanvaarde plan wilde ,,alle vormen van ecologische achteruitgang van het (Tsjaad)meer en zijn bekken" stoppen en bevatte strategieën voor het beheer van het meer. Er werd bekendgemaakt dat de wateroppervlakte van het meer was afgenomen van 25.000 km' in de jaren zestig tot 20.000 km^2.

Abubakar Jauro van Nigeria werd herkozen als uitvoerend secretaris voor een tiveedc termijn van drie jaar.

JAARVERGADERING ADB

De 30ste jaa ergadering van de Afrikaanse Ontwikkelingsbank (ADB), die van 9-13 mei in Nairobi (Kenia), plaatsvond, werd gekenmerkt door ernstige onenigheid over financiële en bestuurlijke zaken.

Een financieel rapport dat tijdens de vergadering werd gepresenteerd, liet zien dat de batik voor S 8.4 mrd aan leningen had uitstaan en dat de debiteuren van de bank en haar dochteronderneming voor zachte leningen. het Afrikaans Ontwikkelingsfonds (ADF). een betalingsachterstand van meer dan $700 mln hadden. Een groot deel van dit bedrag moest worden terugbetaald door landen in crisis, zoals Liberia. Somalia en Zaïre. Het gebrek aan afdoende maatregelen om het niet-nakomen van betalingsverplichtingen te voorkomen had de financiële positie van dc bank ernstig geschaad.

Ondanks deze problemen keurden de Afrikaanse lidstaten, die tweederde van het aandelenkapitaal in handen hadden. het voorstel van de donorlanden af om het verstrekken van leningen te beperken tot een klein aantal solvabele landen. Als gevolg van de impasse die hierdoor ontstond. besloten de donorlanden de onderhandelingen over financiele steun aan het ADF. waarvan de kas in 1993 uitgeput raakte. op te schorten.

Tijdens de vergadering werd veel gesproken over een rapport, waarin zware kritiek werd geleverd op de operaties van de bank. Details daarvan waren op 8 mei openbaar gemaakt.

Het rapport was samengesteld door een Commissie voor Projectkwaliteit, die werd voorgezeten door David Knox. een voormalig vicepresident van de Wereldbank. In het rapport werd de bank beschreven als een topzware bureaucratie, vervuld van politieke intriges en achterdocht. waarin procedures niet in acht werden genomen en men erg nonchalant was in het registreren van zaken. Er werd aanbevolen het beleid op het gebied van kredietverlening, projecten en personeel grondig te herzien. Voorts werd verklaard dat er duidelijkheid moest komen over de machtsverhoudingen binnen de organisatie. waarbij opgemerkt werd dat de president van de ADB, Babacar N'Diaye, .,veel autoriteit maar geen macht" had. Er zouden ernstige meningsverschillen bestaan tussen N'Diaye en de 18 leden tellende raad van bestuur die verantwoordelijk was voor het algeheel beheer van de bank.

Achterstallige schulden verminderd

ADB-president Babacar N'Diaye, die werd geciteerd in de *Financial Times* van 20 augustus, verwachtte dat de achterstallige schulden aan de bank eind augustus zouden zijn verminderd met ongeveer één kwart van de 6,6 procent die eind 1993 aan uitstaande leningen was geboekt.

N'Diaye schreef deze verbetering toe aan de invoering van strengere sancties tegen schuldenaars. De ADB had ook betere voorzicningen voor verliezen ingevoerd. was bezig met het ontwerpen van een nieuwe organisatiestructuur en had maatregelen genomen om de reserves te versterken. Op al deze punten was de bank bekritiseerd door donorlanden. N'Diaye zei te hopen dat de impasse n-aardoor de donoren de onderhandelingen over financifle steun aan ae ADB-afdeling voor zachte Icningen, het Afrikaanse Ontwikkelingsfonds, hadden opgeschort. nu kon worden doorbroken.

(Vor.ber.pag. 709/3 e.v.-1993)

17DE JAARLIJKSE TOPCONFERENTIE ECOWAS

Op 6 en 7 augustus vond in Abuja (Nigeria) de 17de jaarlijkse topconferentie plaats van de staatshoofden en regeringsleiders van de lidstaten van de Economische Gemeenschap van Westafrikaanse Staten (ECOWAS), bestaande uit Benin, Burkina Faso, Ivoorkust, Gambia, Ghana, Guinee, Guinee-Bissau. Kaapverdië, Liberia, Mali. Mauretanië. Niger, Nigeria, Senegal, Sierra Leone en Togo.

In zijn openingsrede op 6 augustus uitte president Nicéphore Soglo van Benin, de aftredende ECOWAS-voorzitter, zijn bezorgdheid over de vertraging bij de ratificatie van het herziene ECOJVAS-verdrag, dat in 1993 was ondertekend (ziepag. 128/1-'94). Hij inelde dat pas zes lidstaten hiertoe maren overgegaan. Hij zei voorts dat ECOWAS tengevolge van de niet-betaalde bijdragen (naar schatting $ 20 mln) in feite een tekort aan werkkapitaal hadgekregen, en waarschuwde dat de organisatie wellicht zou ophouden te functioneren. als er niet dringend maatregelen zouden worden getroffen.

Ondanks de onzekerheid over de toekomst van ECOWAS ondertekenden de leiders op 7 augustus een protocol voor de oprichting van een regionaal parlement, hoewel geen tijdschema werd vastgesteld. Zij keurden ook een Uitleveringsconventie goed die tot doel had vermeende wetsovertreders die het grondgebied van een lidstaat u-aren ontvlucht, bescherming tegen gerechtelijke vervolging in een van de andere lidstaten te ontzeggen. In het slotcoinmuniqué van de topconferentie werd gesteld dat het geschatte jaarlijkse groeipercentage van 2,7 procent voor 1993 voor de ECOWAS-lidstaten onder het gemiddelde groeipercentage in 1990-1992 lag. Alle lidstaten werden aangespoord om ,.hun inspanningen te verdubbelen" teneinde de economische groei van de regio te versnellen en de integratie te bevorderen.

President Jerry Rawlings van Ghana werd tot ECOJVAS-voorzitter gekozen voor een termijn van twee jaar.

(Vor.ber.pag. 128/1-1994)

FRANC-ZONE: UEMOA OPGERICHT

Op 1 augustus werd het verd ag over de formele oprichting van de Union économique et monétaii-e ouest-africaine (UEMOA, Westafrikaanse Economische en Monetairc Unie) door elk van haar zeven leden geratificeerd.

De UEMOA kwam de facto in de plaats van de Union monetaire ouest-africaine (UMOA) en omvatte Benin. Burkina Faso. Iroorkust, Mali. Niger, Senegal en Togo. Zij werd opgericht na de devaluatie van de CFA franc in januari (zie pag. 347/3 e.v.-'94) om de negatieve effecten van de devaluatie te keren. In een toespraak tijdens de topconferentie van de Economische Gemeenschap van Westafrikaanse Staten (ECOWAS) op 6 augustus (zie hierboven) zei president Nicephore Soglo van Benin dal de zeven leden streefden naar convergentie van hun monetaire beleid omdat ,,zij zich geen afzonderlijke nationale munteenheid konden veroorloven". Hij probee de verder de Engelstalige ECOWAS-leden de geruststelling te geven dat dc UEMOA-leden de ECOWAS erkenden als de ,,enige organisatie voor regionale integratie in West-Afrika".

(Vor.ber.pag. 128/1/2 en 347/3 e.v.-1994)

TOPCONFERENTIE SADC

Op 29 augustus vond in Gaborone (Botswana) de jaarlijkse topconferentie plaats van de staatshoofden en regeringsleiders van de Ontwikkelingsgemeenschap van Zuidelijk Afrika (Southern African Development Community, SADC).

Tijdens de topconferentie vond een ceremonie plaats die de toetreding van Zuid-Afrika tot een feit maakte. Hiermee werd de transformatie voltooid van een organisatie. die oorspronkelijk in 1979 was opgericht om het hoofd te bieden aan zowel de economische destabilisatie die was veroorzaakt door het apartheidsbewind in Zuid-Afrika. als de regionale afhankelijkheidvan dat bewind. Dc oorspronkelijke Southern African Development Co-ordination Conference (SADCC) was in 1992 na de constitutionele ontwikkelingen in Zuid-Afrika omgevormd tot de SADC met het oog op Zuid-Afrika's eventuele lidmaatschap (zie pag. 779/2-'92).

Een verzoek van Mauritius om lid te worden van de SADC werd goedgekeurd en naar verwachting zou dit land nog voor het eind van het jaar toetreden. Een verzoek van Zaire werd echter afgewezen. Op dat ogenblik bestond de SADC uit Angola, Botswana. Lesotho. Malawi, Mozambique, Namibië, Swaziland. Tanzania, Zambia. Zimbabwe en Zuid-Afrika.

President Sir Ketumile Masire van Botswana en koning Mswati III van Swaziland werden herkozen als respectievelijk voorzitter en vicevoorzitter van de SADC voor nog eens twee jaar Voorts werd besloten dat 17 augustus zou worden uitgeroepen tot SADC-dag en zou worden gevierd met activiteiten voor de bevolking. culturele evenementen en sportmanifestaties.

Akkoord over omvorming van PTA tot twee regionale organen

Tijdens de SADC-topconferentie werden de betrekkingen van de organisatie met het Preferentiële Handelsgebied van Oostelijk en Zuidelijk Afrika (Preferential Trade Area, PTA) behandeld (zie pag. 709/3-'93 en 129/1/2-'94). Er werd besloten dat de PTA zou worden gesplitst in twee regio's; een zuidelijke regio die alle SADC-leden zou omvatten, en een noordelijke regio die zou bestaan uit niet-SADC-leden. Hiermee zou tegemoet worden gekomen aan het verlangen van de SADC een belangenconflict te vermijden dat zou ontstaan als haar leden zouden behoren tot twee regionale organisaties.

Verklaringen over Lesotho en Angola

De leiders veroordeelden de in Lesotho gepleegde koninklijke staatsgreep (zie onder LESOTHO), en verklaarden met nadruk dat alleen de gekozen regering van Ntsu Mokhehle. die de topconferentie bijwoonde, zou worden erkend door de lidstaten. Zij drongen er ook bij de internationale gemeenschap op aan strengere sancties op te leggen aan de opstandige Nationale Unie voor Totale Onafhankelijkheid van Angola (UNITA).

Organisatie van frontlijnstaten opgeheven

Op 28 augustus besloten de staatshoofden van de frontlijnstaten op een bijeenkomst in Gaborone, die voorafging aan de SADC-topconferentie, in beginsel hun organisatie op te heffen. De frontlijnstaten vormden een informele groep van landen (Angola, Botswana, Mozambique, Namibië. Tanzania, Zambia en Zimbabwe) die waren verenigd in hun strijd tegen het nu verdwenen apartheidsregime in Zuid-Afrika. Zij zou worden vervangen door een Associatie van Staten van Zuidelijk Afrika. een orgaan voor politieke samenwerking en veiligheid binnen de SADC. Naar verwachting zouden de laatste details aan het einde van het jaar zijn geregeld.

(Vor.ber.pag. 128/2 e.v.-1994)

BOTSWANA

ALGEMENE VERKIEZINGEN. NIEUW KABINET

Het oppositioriele Botswana National Front (BNF)onder leiding van Kenneth Koma boekte bij de parlementsverkiezingen op 15 oktober 1994 een onverwachte winst ten koste van de regerende Botswana Democratic Party (BDP).

In de nieuwe Nationale Assemblée, nu uitgebreid van 34 tot 40 verkozen zetels, bezette het BNF 13 zetels (tegen drie in het oude parlement), terwijl de BDP er 26 zetels innam (voorheen 31). Eén zetel bleef vacant, omdat de verkiezing in één district voor onbepaalde tijd was uitgesteld na de dood van BDP-kandidaat Peter Mmusi, een voormalige vice-president die in maart 1992 had moeten aftreden wegens betrokkenheid bij een grondschandaal (zie pag. 409/1/2-'92).

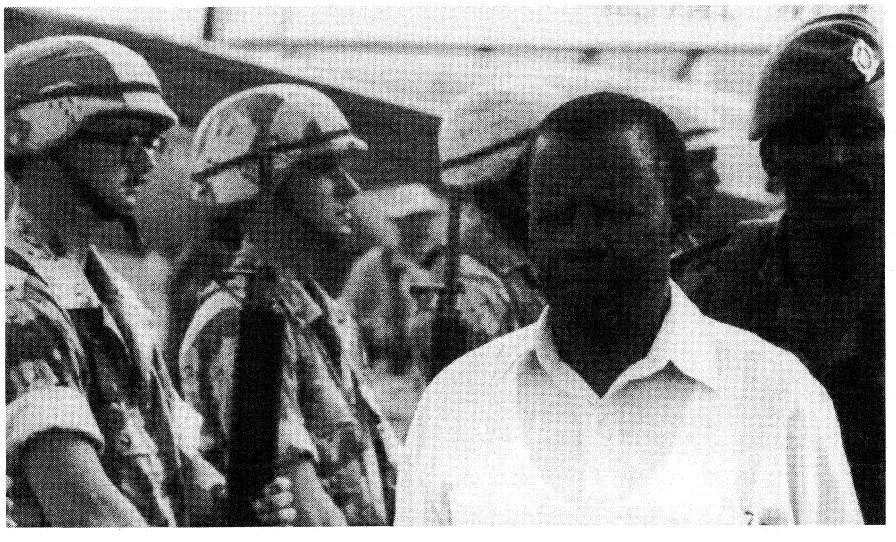

De president van Botswana, Sir Ketimule Masire. inspecteert Amerikaanse troepen op het vliegveld van Bardera (Somalia) op 17 april 1993.

Op 24 oktober koos de nieuwe Assemblee nog vier leden uit een lijst van acht die door de president was ingediend.

De uitslag van de parlementsverkiezingen voor wat betreft de uitgebrachte stemmen was als volgt:

Partij	*Stemmen*	Procenten
BDP	138.826	53,1
BNF	98.427	37,7
Botswana People's Party	12.052	
Independent Freedom Party	7.685	
Botswana Political Union	3.016	1,2
Andere partijen	1.225	0,5
TOTAAL	261.231	100,0

Commentatoren schreven de verminderde steun voor de regering toe aan economische problemen (zoals lagere opbrengsten uit de mijnbouw en werkloosheid), een reeks corruptieschandalen en de toenemende verstedelijking. Onder de verslagen BDP-kandidaten waren Archibald Mogwe (minister van minerale rijkdommen en waterstaat en het kabinetslid met de langste staat van dienst) en Ray Molomo (minister van onderwijs). Het BNF won alle vier zetels in de hoofdstad Gaborone, één van de twee zetels in Francistown (de op één na grootste stad) en de zetel van de belangrijke mijnstad Selebi-Phikwe.

De zittende president (sinds 1984), Sir Ketumile Masire, werd op 17 oktober door de Nationale Assemblée met een absolute meerderheid herkozen voor een nieuwe ambtstermijn van vijf jaar.

Nieuw kabinet

Op 24 oktober maakte president Masire de samenstelling van zijn nieuwe kabinet bekend. De portefeuilles waren als volgt verdeeld:

Vice-president, minister van financiën en ontwikkelingsplanning - Festus Mogae+; presidentiële zaken en openbaar bestuur - Ponatshego Kedikilwe+; buitenlandse zaken - luitenant-generaal Mompati Merafhe+: openbare werken, transport en verbindingen - Daniel Kwelagobe*; plaatselijk bestuur. grondbeheer en huisvesting - Patrick Balopi+; arbeid en binnenlandse zaken - B.K.Temane+; onderwijs - mevr. Gaositwe K.T. Chiepe+; landbouw - Roy Blackbeard": gezondheid - Chapson Butale+; minerale rijkdommen en waterstaat - David Magang*; handel en industrie - George Kgoroba*.

*Nieuwe benoeming
+Andere taken.

Opvallend was de terugkeer in het kabinet van Daniel Kwelagobe. een voormalige minister van landbouw, die evenals Mmusi in maart 1992 had moe-

ten aftreden. Zowel Kwelagobe als Mmusi was tijdens de BDP-conferentie in juli 1993 herkozen in de partijleiding.

(Vor.ber.pag. 409/1/2-1992)

BURKINA FASO

VAKBONDSACTIE NA DEVALUATIE

Op 6 april 1994 begonnen de vakbonden in het hele land een algemene staking van 72 uur om een loonsverhoging van 40 tot 50 procent af te dwingen.

Op 5 april had premier Roch Christian Kabore een ontmoeting gehad met vakbondsleiders in een niet geslaagde poging een einde te maken aan de arbeidsonrust in de industrie die voortvloeide uit de devaluatie van de franc CFA in januari (zie pag. 347/3 e.v.-'94). Kabore was de opvolger van Youssouf Ouedraogo. die in maart mas afgetreden nadat hij niet erin was geslaagd het geschil te regelen (zie pag. 353/2-'94). De vakbonden verwierpen het voorstel van Kabore, dat de herinvoering van geindexeerde lonen en een gemiddelde loonsverhoging van 6 tot 10 procent inhield.

TOEZEGGING OM EINDE TE MAKEN AAN VROUWENBESNIJDENIS

Op 22 april berichtte de *Financial* Times dat het IMF en de Wereldbank van de Burkinese regering de toezegging hadden gekregen dat deze stappen zou ondernemen oin een einde te maken aan vrouwenbesnijdenis. Deze belofte stond in een beleidsnota waarin prioriteiten voor het economische beleid op middellange termijn werden opgesomd, die waren overeengekomen met internationale financiële instellingen als basis voor het verkrijgen van leningen.

Het IMF en de Wereldbank onthielden zich normaal van commentaar op sociale en culturele kwesties. maar in een uitzonderlijke stap hadden ze een beroep gedaan op de Burkinese autoriteiten vrouwenbesnijdenis (als verminking van de vrouwelijke genitaliën) te bestrijden. nadat jarenlang door de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO). en sinds kortere tijd door een aantal donorlanden, druk was uitgeoefend om een einde te maken aan deze praktijk.

(Vor.ber.pag. 353/1 e.v.-1994)

COMOREN

IMF-KREDIET

Op 14 maart 1994 - d.w.z. na de devaluatie van de franc comorien in januari (zie pag 347/3-'94) - keurde het IMF een krediet goed ter waarde van 1,35 mln SDRs (ca $ 1,9 mln) krachtens de structurele aanpassingsfaciliteit (SAF) om steun te verlenen aan een programma voor 12 maanden Dit programma streefde naar een economische groei van 0,7 procent, het beoogde de inflatie te beperken tot 15 procent en het tekort op de lopende rekening te handhaven op 20,1 procent van het Bruto Binnenlands Produkt (BBP)

KIEUW KABINET

Op i 3 oktober ontsloeg president Said Mohammed Djohar premier Mohamed Abdou Mali en verving hem door Halifa Houmadi

Waarnemers schreven de wijziging toe aan verdeeldheid binnen de regeringspartij. de Rassemblement pour la démocratie et le renouveau (RDR), naar aanleiding van plannen om de luchtvaartmaatschappij Air Comores te privatiseren. De voorgestelde verkoop van de luchtvaartinaatschappij. gesteund door Abdou Madi, was in juni geannuleerd. Het verzet tegen de verkoop was aangevoerd door de invloedrijke Mohammed Said Abdallah Mchangama, voorzitter van de Federale Assemblée en een schoonzoon van president Djohar

Naar verluidt zou Mchangama een belangrijke rol hebben gespeeld bij de benoeming van Houmadi en zou hij ook invloed hebben gehad op de algehele samenstelling van het nieuwe kabinet. waarvan de samenstelling op 18 oktober werd bekendgemaakt. Maar ondanks krachtig verzet van Mchangaina bleef de portefeuille van buitenlandse zaken in handen van Said Mohamed Sagaf, een andere schoonzoon van de president en een sleiitelfiguur in de voorgestelde verkoop van de luchtvaartmaatschappij. Dc cnigc andcrc minister uit de regering van Abdou Madi die in het nieuwe kabinet terugkeerde was Ibrahima Hissani M'Foihaya: hij werd minister van transport en toerisme, nadat hij tevoren de portefeuille van nationaal onderwijs had beheerd.

De samenstelling van het nieuwe, 14 leden tellende kabinet was:

Premier. hoofd van de regering - Halifa Houmadi*: buitenlandse zaken en samenwerking - Said Mohamed Sagaf: financiën en begroting - Amadi Abdoulbastu*; volksgezondheid - Mamadou Hoina Meacha*; islamitische zaken en betrekkingen inet Arabische landen - Achiraffi Said Hachin*; binnenlandse zaken en decentralisatie - Mohamed Abdoulwahabi*; openbare diensten en justitie - Mohamed Fateh*; transport en toerisme - Ibrahima Hissani M'Foihaya; plattelandsontn-ikkcling, visserij en milieu - Facar Mdahoma*; economie. planning. produktie en industrie - Hailane Abdou*; uitrusting, energie, urbanisatie en huisvesting - Choudjaidine Adinane"; voorlichting. cultuur, jeugd. sport en PTT - Nourdine Bourhane"; sociale zaken, arbeid en werkgelegenheid - Mahmoud Attoumani*: nationaal onderwijs, technisch onderwijs en beroepsopleiding - Mohamed Moussa Moindjie*.

'Nieuwe benoeming

(Vor.ber.pag 198/1 e v.-1994)

EQUATORIAAL GUINEE

PROTESTEN TEGEN REGERING

De regering van president Teodoro Obiang Nguema Mbasogo kreeg in oktober 1994 ~~~ een crisis te maken. toen het protest van de oppositie sterke werd en prominente leden uit de regerende Democratische Partij van Equatoriaal Guinee (PDGE)traden.

Op 5 oktober werden naar verluidt zeker twee mensen gedood bij botsingen met de politie tijdens demonstraties in Malabo. De onrust werd toegeschreven aan oppositiepartijen die opriepen tot een boycot van de voorgenomen algemene volkstelling. Zij wilden de regering dwingen eerst een telling van de kicsgerechtigden uit te voeren met het oog op het houden van lokale verkiezingen.

Placido Miko, leider van de Convergentie voor Sociale Democratie (CDS). werd op 8 oktober samen met twee andere oppositieleiders gearresteerd. toen zij terugkeerden van een bijeenkomst met pro-democratie-groeperingen in Gabon.

PDGE verliest prominente leden

Op 25 oktober traden twee prominente leden van de PDGE. Felipe Ondo Obiang en Antonio Pascual Oko Ebobo. uit de partij uit protest tegen vermeende schendingen van de mensenrechten door de regering en haar belemmering van het democratische proces. Zij waren respectievelijk voorzitter en vice-voorzitter van de Nationale Assemblée.

(Vor.ber.pag. 421/3 e.v.-1994)

GABON

OVEREENKOMST OVER NIEUWE VERKIEZINGEN. NIEUWE PREMIER E N REGERING

Op 27 september 1994 leken de besprekingen die de regering en de oppositie drie weken lang in Parijs hadden gevoerd - met Canada; Frankrijk en de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE) als bemiddelaars - tot een suc-

cesvol einde te zijn gekomen, toen werd bekendgemaakt op welke manier de nieuwe verkiezingen gehouden zouden worden.

Gabon had een maandenlange crisis doorgemaakt, nadat de oppositie beschuldigingen had geuit dat bij de verkiezingen van december 1993 gefraudeerd was. Pater Paul Mba Abbesole de leider van de belangrijkste oppositiepartij, het Rassemblement national des bûcherons (RNB), hield vol dat hij, in plaats van president Omar Bongo. de presidentsverkiezingen had gewonnen. Herhaalde pogingen van Bongo om een acceptabele regering te rormen. waren gestrand op tegenstand van de oppositie en het volk.

Volgens berichien hield het akkoord van Pa ijs in dat er overeenstemming was bereikt over de vorming van een ,,democratische" regering van nationale eenheid, over een overgangsprogramma en over maatregelen die de ,,doorzichtigheid" van de verkiezingen moesten garanderen. De kieswet zou worden herzien en er zou een onafhankelijke kiescommissie worden ingesteld. Bovendien werd een tijdschema vastgesteld, op grond waarvan binnen 12 maanden plaatselijke verkiezingen en binnen 18 maanden parlementsverkiezingen zouden worden gehouden.

Nieuwe premier

Op 11 oktober diende premier Casimir Oye Mba zijn ontslag en dat van zijn regering (zie pag. 565/1/2-'94) bij president Bongo in om de weg vrij te maken voor een regering van nationale eenheid. Op 12 oktober werd Paulin Obame-Nguema door de president benoemd tot premier van de overgangsregering voor de duur van 18 maanden.

Obame-Nguema. een 59jarige arts, was lid van Bongo's Gabonese Democratische Partij (PDG) en had voor 1990 diverse regeringsposten bekleed.

Nieuw kabinet

Op 31 oktober presenteerde Obame-Nguema een kabinet van 27 leden, waarin zes portefeuilles waren toebedeeld aan de oppositie:

Justitie en zegelbewaarder - Pierre Louis Agondjo-Okaxve; planning en territoriaal bestuur - Pierre-Claver Maganga-Moussavou; communicatie. cultuur. kunst, volksonderwijs en mensenrechten - Alexandre Sambat; ambtenarenzaken - Simon Oyono Aba'a: sociale zaken - Sébastien Mamboundou: hoger onderwijs - Gaston Mozogo Ovono.

Oud-premier Casimir Oye Mba werd minister van buitenlandse zaken en samenwerking.

Koning Letsie III van Lesotho

Maar de samenstelling van de nieuwe regering werd onmiddellijk verworpen door een deel van de oppositie. Pierre Louis Agondjo-Okawe, vice-voorzitter van de Hoge Raad van het Verzet (HCR. het orgaan van de oppositieleiders), weigerde zijn benoeming en betoogde dat de oppositie geen zes, maar tien portefeuilles moest hebben als weerspiegeling van haar getalsterkte in het parlement. Bovendien was de regering niet gevormd in samenspraak met de HCR. De HCR verklaarde dat de vorming van het kabinet strijdig was met het akkoord van Parijs en dat oppositieleden daarin geen zitting zouden nemen.

Op 3 november trad de nieuwe regering in functie. Toen bleek dat drie ministers van de oppositie hun benoeming hadden geweigerd (Ogondjo-Okawe, Oyono Aba'a en Mamboundou), terwijl de andere drie hun benoeming hadden aanvaard (Maganga-Moussavou, Sambat en Mozogo Ovono).

(Vor.ber.pag. 564/3 e.v.-1994)

LESOTHO

KONINKLIJKE COUP. PREMIER IN ZIJN FUNCTIE HERSTELD

Op 17 augustus 1994 ontbond koning Letsie III het parlement en ontsloeg hij het kabinet van de Basotho Congress Party (BCP)van premier Ntsu Mokhehle. Hij schortte daarmee enkele delen van de grondwet op. De koning verklaarde dat een tijdelijk vertegenwoordigend orgaan de verantwoordelijkheden van de regering over zou nemen tot er algemene verkiezingen zouden worden gehouden.

Letsie was in november 1990 als koning geïnstalleerd door het toenmalige militaire regime. nadat het Letsies vader koning Moshoeshoe II had afgezet (zie pag. 109/2 - '91) Moshoeshoe. die een aanzienlijke populariteit genoot, was in juli 1992 teruggekeerd naar Lesotho (zie pag. 775/1/2 - '92), waarna Letsie had overwogen afstand te doen van de troon ten gunste van zijn vader. Op 26 juli 1994 had de regering van Mokhehle een commissie ingesteld die een onderzoek moest doen naar de gedwongen troonsafstand van Moshoeshoe. [De regering-Mokhehle was aan de macht gekomen nadat de BCP bij de verkiezingen van april 1993 een overweldigende overwinning had behaald op de door het leger gesteunde Basuto National Party (BNP) (zie pag. 489/1 e.v.-'93).] Maar op 9 augustus had Moshoeshoe deze commissie als bevooroordeeld van de hand gewezen.

Volgens Letsie heerste er algemene ontevredenheid over de BCP-regering. In januari en februari was er onrust uitgebroken binnen de strijdkrachten (zie pag. 200/3 e.v. en 565/2 e.v.-'94) en in de dagen na 17 augustus werd duidelijk dat de politie en het leger Letsies interventie steunden. Op 15 augustus hadden aanhangers van de BNP zich verzameld bij het koninklijk paleis. Zij riepen leuzen tegen de regering en eisten de terugkeer van Moshoeshoe als koning.

Binnen enkele uren na de koninklijke coup op 17 augustus verzamelden duizenden mensen zich bij het paleis om

hun steun te betuigen aan Mokhehle. Politie en militairen openden het vuur op de menigte en vijf mensen werden gedood. Later die dag stelde generaal-majoor Thabsio Phinda, de commissaris van de politie, voor onbepaalde tijd een avondklok in, kennelijk in opdracht van Letsie.

Op 19 augustus werden de eerste zes leden beedigd van een 16 leden tellende interim-ministerraad Hae Phoofolo werd benoemd tot voorzitter van de raad en Evaristus Retselisitoe Sekhonyana, secretaris-generaal van de BNP werd aangesteld tot minister van buitenlandse zaken Phoofolo verklaarde dat het amenderen van de grondwet. met als doel de terugkeer van Moshoeshoe mogelijk te maken, zijn hoogste prioriteit had Eind augustus maren er berichten dat Letsie van plan was begin september afstand te doen van de troon ten gunste van zijn vader

Hoewel Mokhehle het ontslag van zijn regering als onconstitutioneel had verworpen en benadrukte dat zij in functie zou blijven, werden de ministers gedwongen de realiteit van de coup onder ogen te zien. toen hun auto's en spullen werden geconfisqueerd. Niettemin kwam het openbare leven in de hoofdstad Maseru tot stilstand toen duizenden mensen op 22 en 23 augustus meededen aan een algemene staking als steunbetuiging aan Mokhehle.

Reacties uit de regio

Op 23 augustus had de Zuidafrikaanse president Nelson Mandela een ontmoeting met zijn Botswaanse en Zimbabwaanse collega's, Sir Ketumile Masire en Robert Mugabe. om de situatie in Lesotho te bespreken. Zij veroordeelden Letsies optreden als ,,ongrondwettelijk" en eisten dat de regering-Mokhehle onmiddelijk in haar functie werd hersteld. Mandela sloot militair ingrijpen in dit stadium uit. maar gaf aan dat hij bereid was economische sancties toe te passen.

Premier in zijn functie hersteld

Op 14 september tekenden koning Letsie III (31) en de afgezette premier Ntsu Mokhehle (76) een akkoord. waardoor Mokhehle in zijn functie werd hersteld. In het akkoord stond ook dat Letsie (opeen nog nader te bepalen datum) afstand zou doen van de troon ten gunste van zijn vader, koning Moshoeshoe II.

De regeringer. van Zuid-Afrika (dat Lesotho volledig omsluit), Botswana en Zimbabwe hadden na Letsies ..koninklijke coup" in augustus gedreigd met economische sancties tegen Lesotho. Op 2 september hadden Letsie en Mokhehle een principe-akkoord bereikt over het .,herstel van de constitutionele orde". Teneinde Letsie meeï onder dïuk te zetten, organiseerde de BCP op 8 en 9 september een nationale staking en vlogen er op 9 september toestellen van de Zuidafrikaanse Nationale Defensiestrijdmacht (SANDF) over de legerkazernes in Maseru, terwijl Zuidafrikaanse paratroepen op manoeuvre net over de grens in Zuid-Afrika landden.

In het akkoord werd ook bepaald dat de macht weer in handen van het parlement zou komen en dat er een begin zou worden gemaakt met een nationale dialoog. Dcclncmers aan de staatsgreep van augustus zouden niet worden vervolgd en de omstreden regeringscommissie voor het onderzoek naar het functioneren van de monarchie, zou n-orden afgeschaft (ziehierboven).

Het akkoord werd mede ondertekend door de regeringen van Botswana, Zimbab e en Zuid-Afrika en het werd met gejuich ontvangen door duizenden burgers in de straten van de hoofdstad Maseru.

Er bleven echter spanningen bestaan tussen de regering, de Royal Lesotho Defense Force (RLDF, de strijdkrachten). de Basotho National Party (BNP)en de koning. Om het leger gerust te stellen over de controrersiele kwestie van de integratie van het voormalige BCP-guerrillaleger, het Lesotho Liberation Army (LLA), in de strijdkrachten. verklaarde Mokhehle dat zijn regering zich verplichtte tot een ..absolute neutraliteit" van het leger.

IMF-LENING

Op 26 september keurde het IMF een standby krediet voor 12 maanden goed ter waarde van 8,37 mln SDRs (ca. $ 12 mln) ter ondersteuning van het economische hervormingsprogramma van de regering voor 1994-1995. Het krediet werd beschikbaar gesteld onder een standby regeling in vijf termijnen, waarvan de eerste. in de orde van 1,673 mln SDRs (ca. $ 2,5 mln) onmiddellijk ter beschikking stond.

VEROORDELING BNP-LEIDER

Op 18 oktober veroordeelde het Hooggerechtshof de secretaris-generaal van de Basotho National Party (BNP),Evaristus Retselisitoe Sekhonyana. tot 2 jaar gevangenisstraf of een zware boete. Hij werd schuldig bevonden aan de aanklacht van opruiing in verband met zijn oproep tot de strijdkrachten de wapens op te i-iemen tegen voormalige leden van het Lesotho Liberation Army (LLA)tijdens de militaire onlusten eerder dit jaar.

(Vor.ber.pag. 565/2 e.v.-1994)

MALAWI

OUD-PRESIDEST BANDA UIT DE POLITIEK

Op 25 augustus 1994 meldde de krant *The Nation* dat oud-president Hastings Kamuzu Banda zich volgens hoge functionarissen van de Malawi Congress Party (MCP) uit de actieve politiek had teruggetrokken. Hoewel Banda de titel van voorzitter voor het leven van de MCP (de vroegere regeringspartij) had behouden, was de leiding van de partij in de praktijk overgegaan op Gwanda Chakuamba. de secretaris-generaal van de MCP.

KABINETSWIJZIGING

Op 24 september trad Chakufwa Chihana, de leider van de oppositionele Alliantie voor Democratie (AFORD); toe tot het kabinet als tweede vice-president en minister van irrigatie en waterontwikkeling. Ook vijf andere AFORD-politici kregen ministersposten. Op 28 september werd het nieuwe kabinet beëdigd.

President Bakili Muluzi van het Verenigde Democratische Front (UDF) had in mei een regering gevormd na 's lands eerste verkiezingen inet meerdere partijen (zie pag. 567/2 e.v.-'94). De coalitieonderhandelingen tussen het UDF en AFORD waren op 1 juni mislukt. AFORD had toen aangekondigd een oppositiealliantie te zullen vormen met de MCP (zie pag. 568/1/2-'94).

De samenstelling van het nieuwe kabinet was:

Eerste vice-president. statutaire vennootschappen - Justin Malewezi (UDF); tweede vice-president, irrigatie en waterontwikkeling - Chakufrva Chihana* (AFORD); financiën, waarnemend minister van economische planning en ontwikkeling - Aleke Banda+ (CDF); handel en industrie - Harry Thomson+ (UDF): buitenlandse raken - Edward Bwanali (UDF): voorlichting, omroep en PTT - Brown Mpinganjira+ (UDF); justitie en grondwetszaken - Peter Fachi+ (CDF); defensie - Cassim Chilumpha (UDF): onderwijs - Sam Mpasu+ (UDF):binnenlandse zaken - Wenham Nakanga+ (CDF); transport en burgerluchtvaart - Dennis Nkhwazi* (AFORD): landbouw en veeteelt - Mapopa Chipcta* (AFORD);procureur-generaal - Fridap Makuta* (UDF); plaatselijk bestuur en plattelandsontwikkeling -

James Makhumula (UDF): openbare merken en voorraden - Patrick Mbewe+ (UDF): vrouwenzaken. kinderen. gemeenschappen en sociaal welzijn - mevr. Edda Chitalo+ (UDF); landerijen en taxatie - Alhaji Shaibu Itimu+ (UDF); energie en mijnbouw - Rolph Patel (UDF); arbeid en ontwikkeling arbeidsreservoir - Zililo Chibambo+ (UDF); natuurlijke hulpbronnen - John Nankumba+ (UDF); huisvesting - Tim Mangwazu+ (MNDP); wilde dieren en toerisme - Collins Chizumila+ (UDF); onderzoek en milieu - N.S. Mzunda* (AFORD): noodhulp en rehabilitatie - George Kanyanya+ (UFMD): materiële planning en beleidsonderzoek - J.B. Mponda* (AFORD): jeugd, sport en cultuur - A. Chilivumbo* (AFORD); gezondheidszorg - George Ntafu+ (UDF).

* Nieuwe benoeming.
+ Andere verantwoordelijkheden.

(Vor.ber.pag. 566/1 e.v.-1994)

MALI

OPPOSITIE TEGEN VREDESAKKOORD MET TOEAREGS

Een aantal gewelddadige incidenten tussen Toeareg-strijders en het leger van Mali in juni 1994 leek het vredesakkoord tussen de regering en de door de Verenigde Bewegingen en Fronten van Azawad (MFUA) vertegenwoordigde Toeareg-rebellen in gevaar te brengen. Op 28 juni onderhandelden de MFUA en de regering in Algerije verder over oplossingen voor de problemen die aan het geweld ten grondslag lagen.

Het Bamako-vredespact van 1992 (zie pag. 630/2/3-'92) was in mei uitgebreid met een akkoord over de inlijving van Toeareg-rebellen in de strijdkrachten. Verzet tegen dit pact onder sommige Toearegs was kennelijk de aanleiding tot de gevechten geweest.

Op 13 juni herhaalde de MFUA-leiding in een communiqué dat zij achter het vredesakkoord stond en veroordeelde zij ,,de jongste aanvallen van gewapende bandieten die tegen het nationale pact gekant zijn". In berichten werd gesuggereerd dat het geweld deels werd veroorzaakt door onenigheid tussen de vier belangrijkste Toeareg-organisaties binnen de MFUA. De MFUA beschuldigde echter ook de in het noorden gelegerde regeringstroepen ervan verantwoordelijk te zijn voor de dood van 176 Arabische en Toeareg-burgers.

REORGANISATIE KABINET. SCHEURING IN ADEMA

President Alpha Oumar Konare reorganiseerde zijn kabinet op 26 oktober. Niemand verliet het kabinet, maar diverse bewindslieden kregen andere taken.

Djounkouma Traore tot dusver staatsminister van defensie. werd nu staatsminister van buitenlandse zaken. Mohamed Ag Erlaf. de enige Toeareg in de regering, wisselde de portefeuille van werkgelegenheid in voor die van openbare n-erkei: en transport. Er werd één nieuw kabinetslid benoemd: Modibo Traore als minister van plattelandsontwikkeling en milieu. Hij volgde Boubacar Sada Sy op die nu minister van de strijdkrachten en veteranen werd (eennieuwe post).

Waal-nemers hadden een ingrijpender reorganisatie verwacht. nadat in de regeringspartij, de Alliantie voor Democratie in Mali (ADEMA). verdeeldheid was opgetreden. Tijdens het ADEMA-congres van 25-27 september was Mohamed Lamine Traore, een van de oprichters van de partij, door premier Ibrahim Boubakar Keita als voorzitter afgezet. Daarop was Traore uit de partij getreden. Zijn voorbeeld werd gevolgd door andere veteranen, onder wie Mohamedoun Dicko, tot dan toe secretaris-generaal van de ADEMA. In zijn openingstoespraak had premier Keita. die als een vertrouweling van president Konare werd beschouwd, laten doorschemeren dat er een radicale wijziging op komst was.

(Vor.ber.pag. 475/1 e.v.-1994)

NIGER

VREDESBESPREKINGEN MET TOEAREGS. AKKOORD

De op een geheime plaats in Parijs van 14-22 juni 1994 gehouden onderhandelingen tussen de regering van Niger en vertegenwoordigers van de Toeareg-rebellen in Niger eindigden met de bekendmaking dat er ,,in principe" overeenstemming was bereikt om tegemoet te komen aan enkele van de voornaamste eisen van de rebellen door autonome gebieden voor de Toearegs in te stellen. die zouden worden bestuurd door gekozen vergaderingen en gouverneurs.

Aan de onderhandelingen. waarbij Algerije. Burkina Faso en Frankrijk als bemiddelaars optraden. ging een eerste ronde in Burkina Faso in februari vooraf (zie pag. 476/2-'94). Een volgende gespreksronde zou volgens plan in Algiers worden gehouden.

Mano Dayak. de leider van de Coördinatie van het Gewapend Verzet (CRA), waarin de vier opstandige Toeareg-organisatie samenwerkten met inbegrip van Dayaks Front voor de Bevrijding van Tamoust, zei dat de onderhandelaars hadden gesproken over het trekken van nieuwe bestuurlijke grenzen binnen het land waarbij rekening zou worden gehouden met ,,cultureleen sociale homogeniteit' De regering had echter minder positief gereageerd op het voorstel van de CRA om een deel van de opstandelingen in het nationale leger op te nemen

Akkoord

De onderhandelingen tussen de regering en de vertegenwoordigers van de Toeareg-rebellen werden op 9 oktober afgesloten met de ondertekening van een akkoord in Ouagadougou. de hoofdstad van Burkina Faso Dit moest een eind maken aan het drie jaar oude conflict

Het akkoord verplichtte de twee partijen tot het herstel van de vrede. het behoud van de nationale eenheid en de uitvoering van diverse sociaal-economische projecten. De overeenkomst voorzag in een onmiddellijk ingaand. ..automatisch verlengbaar" staakt-het-vuren voor de duur van drie maanden. waarbij de regering toezegde de noodzakelijke maatregelen te treffen om de veiligheid en het vrije verkeer van mensen en goederen in Toeareg-gebieden te herstellen. Tevens voorzag het akkoord in gekozen raden in de Toeareg-gebieden. die controle zouden uitoefenen op lokale en regionale begrotingen alsmede op economische, sociale en culturele activiteiten.

Het akkoord werd mede ondertekend door Algerije, Burkina Faso en Frankrijk. Militairen uit Frankrijk en Burkina Faso zouden naar verwachting deel uitmaken van een verbindingsgroep van de regering en de Toearegs, welke toezicht zou houden op de uitvoering van het akkoord.

NIEUWE PREMIER. POLITIEKE CRISIS ONTBINDING PARLERIENT

Op 28 september trad Mahamadou Issoufou af als premier en nog dezelfde dag werd Souley Abdoulaye, een naaste politieke medewerker van president Mahamane Ousmane, benoemd als de nieuwe premier. De 38-jarige Abdoulaye, een voormalig bankier. was lid van Ousmanes Sociaal-Democratische Conventie (CDS), en was sinds april 1993 minister van handel. vervoer en toerisme geweest (zie pag. 562/1-'93).

Het aftreden van Mahamadou Issoufou was sinds 25 september verwacht. Zijn partij, de Nigerese Partij voor Democratie en Socialisme (PNDS), was die dag opgestapt uit de regerende Allian-

tie van de Krachten voor Verandering (AFC), na te hebben geklaagd dat de president inbreuk maakte op het legitieme gezag van de premier

Premier Souley Abdoulaye presenteerde zijn eerste kabinet op 5 oktober, maar deze regering van 21 leden bleek niet de steun te hebben van een meerderheid in de Nationale Asseniblée. omdat hij onvoldoende partijen had weten over te halen zitting te nemen in de nieuwe regering. Nadat een motie van wantrouwen was aanvaard, trad het kabinet op 16 oktober af.

De motie. die op 14 oktober was ingediend door de Nigerese Partij voor Democratie en Socialisme (PNDS) en de Nationale Beweging voor een Ontwikkelingssamenleving (MNSD), kreeg de steun van 46 van de 82 afgevaardigden

Op 17 oktober benoemde president Ousmane echter Souley Abdoulaye opnieuw tot premier en deze vormde later die dag zijn tweede kabinet. met dezelfde samenstelling. De voornaamste leden maren:

Premier - Souley Abdoulaye+; nationaal onderwijs, hoger onderwijs en onderzoek - Djibo Garba; justitie - Amadou Tahirou+: territoriaal bestuur en decentralisatie - Ousmane Oumarou+; buitenlandse zaken en samenwerking - Abdourahamane Hama: communicatie, cultuur, jeugd en sport, en regeringswoordvoerder - Abdou Hamani*; financiën en planning - Mohamed Moudi*: nationale defensie - Abdou Labo".

* Nieuwe benoeming t.o.v. de regering van Mahamadou Issoufou.
+Anderetaken.

Ontbindingparlement

Omdat president Ousmane geweigerd had een premier te benoemen die over een parlementaire meerderheid kon beschikken. was hij volgens de grondwet verplicht nog dezelfde dag (17 oktober) de Nationale Assemblée te ontbinden en vervroegde verkiezingen uit te schrijven. Op 26 oktober werd bepaald dat die verkiezingen op 31 december zouden worden gehouden.

(Vor.ber.pag. 476/2 e.v.-1994)

NIGERIA

ARRESTATIE ABIOLA. PROTESTEN. VERDERE BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEK

De regering bereidde zich voor op een hevige confrontatie met de deelnemers aan de campagne voor democratie na de arrestatie op 23 juni van Moshood Kashimawo Olawale „MKO" Abiola. de gedoodverfde winnaar van de nietig verklaarde presidentsverkiezingen van juni 1993 (zie pag 563/2 e.v.-'93). Abiola, die in september 1993 naar Nigeria was teruggekeerd na een verblijf van enige maanden in het buitenland (zie pag. 51/2-'94), riep op tot een nationale opstand om het militaire regime van generaal Sanni Abacha te dwingen de macht af te staan en de verkiezingsuitslag te erkennen.

Abiola's arrestatie (toen hij in het openbaar verscheen om een bijeenkomst in Lagos toe te spreken) volgde nadat in het hele land jacht op hem was gemaakt sinds hij op 12 juni verdween. de verjaardag van de verkiezingen. Hoewel hij onder huisarrest stond, had hij kennelijk aan de politie meten te ontkomen door vermomd als vrouw uit zijn woning in Lagos te glippen. Op 11 juni riep hij zichzelf ten overstaan van een menigte van 3.000 mensen uit tot president, opperbevelhebber van het leger en hoofd van een tegenregering. De door de staat gecontroleerde media haalden een verklaring van de politie aan waarin werd gesteld dat Abiola onder meer beschikte over „uitgewerkte plannen" om de federale militaire regering ten val te brengen.

Op 25 juni gelastte een federaal hof de regering Abiola te presenteren nadat was bevestigd dat hij een rechtzaak had aangespannen om zijn arrestatie aan te vechten.

Protesten

De aanhangers van de campagne voor democratie reageerden woedend op de jongste gebeurtenissen. Op 12 juni riep de pas opgerichte Nationale Democratisch Coalitie (Nadeco, zie pag. 478/3-'94) op om een week lang vreedzaam te protesteren. Dit leidde tot demonstraties in Lagos en delen van het gebied in Zuidwest-Nigeria waar Abiola vandaan kwam. Eerder had Nadeco zich achter de militante pressiegroep. de Campagne voor Democratie (CD). geschaard die opriep tot een beweging van burgerlijke ongehoorzaamheid ten einde de militaire regering ten val te brengen.

Op 12 juni beloofde generaal Abacha in een nationale televisieuiizending de democratie te zullen herstellen, maar waarschuwde hij dat tegenstándeïs van zijn regime „die betrokken zijn bij confrontatieacties (en) sabotagedaden (...) ten volle rekening moeten houden met de \%-ev van het land". Hij benadrukte dat „al dat soort daden streng gestraft zouden u-orden".
Op 8 en 9 juni had de regering de arrestatie gelast van elf oud-ministers en voo aanstaande politici, met inbegrip van CD-leider Beko Ransome Kuti. nadat zij oproepen tot massale anti-regeringsdemonstraties hadden gesteund. Kuti werd op 28 juni op borgtocht vrijgelaten.

Abiola's arrestatie verhevigde de reeds bestaande anti-regeringsgevoelens. Op 19 juni eisten meer dan 2.000 demonstrerende studenten aan de Federale Technologische Universiteit van Akure dat het militaire regime onmiddellijk moest opstappen en dat Abiola als president moest worden geïnstalleerd. Diezelfde dag zouden soortgelijke protesten hebben plaatsgevonden aan de Universiteit van Port Harcourt.

De Nigeriaanse oppositieleider Moshood Kashimawo Olawale MKO ' Abiola legde op 22 juni een verklaring af voor dc pers in Lagos

Op 24 juni werden ongeveer 1.000 marktvrouwen. die werden ve gezeld door honderden vakbondsleden. met traangas bestookt door de politie toen zij door het zakencentrum van Lagos trokken om Abiola's vrijlating te eisen. Bij andere botsingen tussen politie en betogers op 28 juni raakten zeven mensen gewond en werden honderden arrestaties verricht.

Opening van constitutionele conferentie

Op 27 juni opende Abacha de door de regering gesteunde constitutionele conferentie (zie pag 478/2-'94) met de belofte de democratie te herstellen Hij weigerde evenwel een datum voor de machtsoverdracht te noeinen In mei was de eerste ronde van de verkiezingen gehouden voor de 369 leden tellende conferentie, van wie er 96 door de regering werden aangewezen, ondanks de massale boycot waartoe de democratisch gezinde partijen hadden opgeroepen (ziepag 478/3-'94)

In een lange openingstoespraak verklaarde Abacha ,,we beseffen dat het noch in ons eigen belang noch in dat van het land is als we aan de macht blijven". Verwijzend naar de plannen voor de toekomst zei hij dat ..alser in het eerste kwartaal van 1995 eenmaal politieke partijen ontstaan. de volgende logische stap is dat er activiteiten worden ontwikkeld die naar verkiezingen leiden".

De conferentie werd op 28 juni verdaagd tot 11 juli wegens ,,logistieke problemen", nadat sommige afgevaardigden hadden geklaagd geen agenda te hebben ontvangen.

Abiola aangeklaagd wegens verraad

In juli diende het militaire bewind van generaal Sanni Abacha een aanklacht in tegen Moshood Kashimawo Olawale ,,MKO" Abiola. De onrust die de arrestatie van Abiola in juni had veroorzaakt (zie hierboven) nam inmiddels in hevigheid toe.

Op 4 juli negeerde de regering voor de tweede kccr binnen een week een bevel van het Federale Hooggerechtshof in Lagos door Abiola niet voor het hof te laten verschijnen. De president van het gerechtshof noemde het regeringsoptreden .,een onbeschaamde en ongrondwettige aantasting van (zijn) rechterlijke autoriteit" en dreigde Olu Onagoruwa, de minister van justitie en procureur-generaal, te veroordelen wegens minachting voor het hof. Hij vestigde de aandacht op Onagoruwa's democratisch gezinde activiteiten vóór zijn benoeming in 1993 en voegde eraan toe dat diens weigering om het hof te gehoorzamen ..zijn begrip tebovenging".

Op 6 juli verscheen Abiola uiteindelijk voor het hof, waar hij ontkende schuldig te zijn aan drie aanklachten wegens ,,verraad met misdrijf ".

Abiola werd er in het bijzonder van beschuldigd dat hij ernaar streefde Abacha op ongrondwettige wijze als staatshoofd af te zetten. en dat hij een document. ,,The Way Forward", had uitgegeven, verspreid en in de publiciteit had gebracht. met het doel om politieke onvrede onder de militairen en de bevolking te veroorzaken. Verder werd hij ervan beschuldigd dat hij zichzelf in een toespraak tijdens een openbare vergadering tot president en legerleider had uitgeroepen, en dat hij had opgeroepen om alle vitale nationale instellingen te vernietigen.

In reactie op beweringen van Abiola dat hij tijYens zijn detentie door de veiligheidstroepen zou zijn mishandeld. verleende het hof zijn familie. advocaten en arts onbeperkte toegang tot Abiola. Op 14 juli werden de beschuldigingen van mishandeling herhaald, toen Abiola tevergeefs verzocht op borgtocht te worden vrijgelaten Volgens de rechter was het verzoek onvolledig en formeel ongeldig. en bestond het gevaar dat Abiola zou kunnen onderduiken.

Op 28 juli begon het hoofdproces, maar de rechtszitting werd verdaagd tot 2 augustus na een verzoek van het openbaar ministerie om de aanklacht wegens verraad opnieuw in te dienen op grond van een andere wet.

Stakingen. Andere protesten

Het proces werd gehouden te midden van toenemende onrust en geweld.

Op 4 juli gingen leden van de Nationale Vakbond van de Petroleum- en Aardgasarbeiders (Nupeng)in staking uit protest tegen de nietigverklaring van de verkiezingen van juni 1993 en de detentie van Abiola. Hoewel de staking onwettig werd verklaard door de regering. werd ze op ruime schaalgesteund.

Op 6 juli. toen het openbaar vervoer tot stilstand kwam en auto's lange rijen voor de benzinepompen vormden. werden Nupeng-secretaris-generaal Frank Kokori en ande e vakbondsleiders gearresteerd. Op 7 juli gaf de regering het leger opdracht de distributie van benzine over te neinen. Op 12 juli raakte de olieproduktie, die goed was voor 90 procent van de inkomsten uit de export, nog verder in de problemen, toen het olieplatformpersoneel en de Associatie van Hoger Personeel in de Petroleum- en Aardgasindustrie van Nigeria (Pengassan), die het kantoorpersoneel vertegenwoordigde, zich hij de staking aansloten. De stakers verwierpen regeringsvoorstellen om overleg te voeren en eisten de vrijlating van Abiola en het herstel van de democratie.

Stakers en actievoerders voor democratie raakten bij verschillende gelegenheden slaags met de politie.

Op 18 juli vond het ernstigste incident plaats, toen in Lagos mogelijk 20 mensen werden gedood hij een botsing met de opruerpolitie. Volgens berichten waren er op 27 juli in Lagos en daags daarna in Abuja rrnstige ongeregeldheden. waarbij doden vielen. Volgens plaatselijke nieuwsbronnen was één van die doden Deji Giwa. een vooraanstaande mensenrechtenactivist.

Groeiende confrontatie met beweging voor democratie

De pogingen van het militaire bewind onder leiding van generaal Sanni Abacha om via de rechterlijke macht af te rekenen met Moshood Kashiinawo Olawale ,,MKO" Abiola leden schipbreuk.

Op 3 augustus verscheen Abiola voor het Federale Hooggerechtshof in Abuja, maar de rechtszitting werd verdaagd tot 16 augustus.

Op 5 augustus stelde het Hooggerechtshof in een aparte zitting Abiola op bepaalde voorwaarden tegen borgtocht in vrijheid. Abiola,

Een straatbeeld van Lagos op 23 augustus na twee maanden van stakingen

wiens gezondheid enige reden tot bezorgdheid had gegeven. verwierp echter de voorwaarden. die onder meer van hem de belofte eisten dat hij ,,de vrede. eenheid en vooruitgang niet zou ondermijnen".

Op 16 augustus trok rechter Mohammed Mustapha zich onverwachts terug uit het proces (dat op die dag was hervat) met de verklaring dat hij naar zijn mening niet langer het vertrouwen van het hof genoot.

Algemene staking

Op 3 augustus begon een door het Nigeriaanse Arbeidscongres (NLC) voor onbepaalde tijd uitgeroepen algemene staking ter ondersteuning van Abiola.

In Lagos gingen overheidskantoren en staatsbedrijven dicht en kwamen drie mensen om het leren bij gevechten met de politie. Op 4 augustus besloten de NLC-leiders de staking op te schorten om onderhandelingen met de regering mogelijk te maken. De werknemers in de olie-industrie gingen echter door met hun staking. die in juli was begonnen (zie hierboven) en die de olievoorraden aanzienlijk had doen slinken.

Op 17 augustus maakte Abacha, die de staking in de olie-industrie ,,economische sabotage" noemde, de ontbinding bekend van het NLC-bestuur en van dc bestuursorganen van de Nupeng en de Pengassan.
Als reactie op de verklaring van de vakbondsleiders dat zij hun actie zouden voortzetten, legde de politie op 18 augustus een kordon rond de hoofdkantoren van de drie organisaties en arresteerde zij de dag daarop 25 oppositieleiders. De staking werd niettemin voortgezet. gesteund door een uitspraak van de rechtbank op 23 augustus waardoor de vakbondsleiders werden hersteld in hun functie, totdat de zaak in hoger beroep werd behandeld.

Hoge functionarissen ontslagen door Abacha

Op 22 augustus ontsloeg Abacha in een kennelijke poging zijn harde aanpak te verscherpen generaal-majoor Mohammed Chris Ali en schout-bij-nacht Allison Madueke. respectievelijk stafchef van het leger en de marine. Aangenomen werd dat beiden voorstander van een gematigd optreden tegen de beweging voor democratie waren geweest. Zij werden vervangen door brigade-generaal Alwair Kazir en commodore Mike Akhigbe.

In een stap die naar men aannam hiermee verband hield, ontsloeg Abacha op 26 augustus op één na alle directeuren van de staatsbedrijven en overheidsinstellingen. Een officiële verklaring werd niet gegeven. Ayo Opadokum van de oppositionele Nationale Democratische Coalitie zei dat de ontslagen ,,ruimteschiepen voor nieuwe vriendjes van de zittende militaire junta".

Staking van arbeiders olie-industrie voor democratie mislukt

Het georganiseerde verzet tegen het militaire regime van generaal Sanni Abacha kreeg een gevoelige klap, toen vakbondsleiders op 4 september besloten hun staking voor democratie, die de olie-industrie twee maanden had verlamd, op te schorten.

De Nationale Vakbond van Petroleum- en Aardgasarbeiders (National Union of Petroleum and Natural Gas Workers, of Nupeng). de vertegenwoordiger van de arbeiders in deze sector, was op 4 juli met haar actie begonnen om de vrijlating en installatie tot president af te dwingen van Noshood Kashimawo Olawale Abiola. ,,MKO" Abiola werd op dat moment berecht wegens verraad. Het kantoorpersoneel van de olie-industrie, vertegenwoordigd door de Associatie van Hoger Personeel in de Petroleuin- en Aardgasindustrie van Nigeria (Petroleum and Natural Gas Senior Staff Association of Nigeria. of Pengassan). had zich twee weken later aangesloten bij de staking. maar nadat Abacha op 17 augustus actie had ondernomen tegen de vakbondsleiders (zie hierboven) gingen geleidelijk aansteeds meer stakers aan het werk.

Op 3 september waren bijna alle 100.000 werknemers in de oliesector weer aan het werk. Arthur Onoviran. een Pengassan-woordvoerder. zou op 9 september gezegd hebben dat het besluit van de vakbonden was genomen .,in het belang van de nooddruftige massa's van Nigeria. de economie en de olie-industrie". De vakbonden. zei hij. bleven de vrijlating van Abiola .,en alle politieke gevangenen" eisen

Abiola's proces werd op 13 september voor korte tijd hei-vat maar gezien zijn slechte gezondheidstoestand verdaagd tot 21 september,

De Nigeriaanse artsenvereniging vroeg op 13 september nogmaals om overbrenging van Abiola van de gevangenis naar het ziekenhuis. omdat. zo werd gewaarschuwd, zijn ziektebeeld .,kritiek" was geworden.

Het proces werd op 21 september opnieuw verdaagd, nu in afn-achting van het resultaat van een petitie van Abiola waarin de jurisdictie werd aangevochten van het federale hooggerechtshof in Abuja. dat speciaal voor de berechting van Abiola was opgericht.

Regeringgrijpt ,,absolute macht"

Na het mislukken van de staking vaardigde de regering op 6 september acht nieuwe decreten uit, waaronder een dat haar de ,.absolute macht" gaf om wetten uit te vaardigen ter handhaving van recht en orde Ook werd bepaald dat er ,.geen gerechtelijke procedures bij enige rechtbank aangespannen kunnen worden" om de decreten aan te vechten.

Tegelijkertijd verlengde de regering, met terugwerkende kracht tot 18 augustus, de periode waarin verdachten zonder proces konden worden vastgehouden van zes weken tot drie maanden. Drie oppositiekranten, Punch, Concord en Guardian, en twee bladen, African Concord en Guardian Magazine, kregen een verschijningsverbod opgelegd van zes maanden. De oppositie, media en mensenrechtenorganisaties waren woedend. Een redactioneel commentaar in de gewoonlijk pro-regeringsgezinde *Daily Times* (staatseigendom) van 8 september betreurde de actie tegen de drie dagbladen.

Minister van justitie ontslagen

Tijdens een persconferentie in Lagos op 7 september ontkende minister Olu Onagoruwa, minister van justitie, tevens procureur-generaal en lid van de Voorlopige Bestuursraad (PRC),dat hij op de hoogte was van de decreten. Volgens Onagoruu-a had zijn ministerie ,,geen kennis, kopie of welke vorm van informatie dan ook over de afkondiging van deze decreten, die onze vrijheden wegvagen". Een presidentieel communiqué dat op 12 september op de nationale televisie werd voorgelezen, meldde dat Onagoruwa was ontslagen en vervangen door Michael Agbamuche. Op 28 september werd Agbamuche beëdigd.

Maatregelen tegen critici van regering

Op 14 september werd Beko Ransome Kuti, voorzitter van de Campagne voor Democratie. een mensenrechtengroepering die ijverde voor Abiola's vrijlating. gearresteerd, vermoedelijk in verband met brieven die tijdens de staking door hem geschreven zouden zijn aan buitenlandse oliemaatschappijen. Op 22 september werd hij op borgtocht vrijgelaten.

Op 23 september werd het paspoort van Wole Soyinka. de Nigeriaanse toneelschrijver, dichter en Nobelprijswinnaar; in beslag genomen toen hij van het vliegveld in Lagos naar Stockholm wilde vertrekken. Op 21 september had Soyinka bij het Federale Hooggerechts-

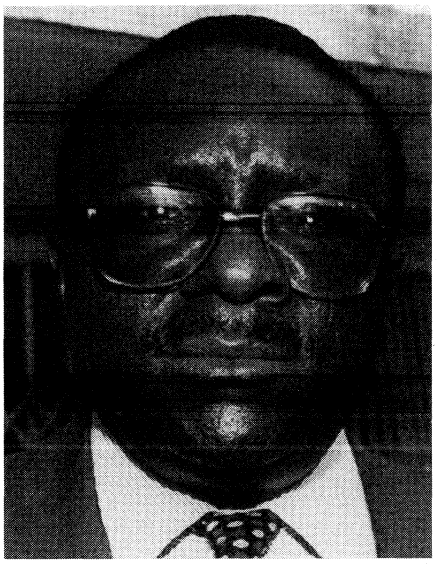

De Nigeriaanse oppositieleider Gani Fawehinmi.

hof een geding aangespannen om de regering-Abacha onwettig te verklaren.

Militaire regering uitgebreid

Op 27 september hervormde Abacha de PRC, het hoogste orgaan van de militaire regering, door de vier burgerleden de laan uit te sturen (hoewel Michael Agbamuche en de hoofdsecretaris van de regering, beiden burger, de PRC-vergaderingen zouden blijven bijwonen) en het aantal PRC-leden te uit te breiden van 11 tot 25. Op 28 september werden 17 nieuwe leden beëdigd.

Volgens waarnemers werd de PRC nu gedomineerd door officieren uit het Hausa-sprekende noorden, hoewel luitenant-generaal Oiadipo Diya, net als Abiola afkomstig van de Yorubastam in het zuidwesten, zijn positie als vicevoorzitter van de PRC behield. In een toespraak tot de PRC die dag ontkende Abacha dat welk lid ook was geselecteerd op grond van regionale, religieuze of etnische overwegingen. Hij bevestigde nogmaals dat de regering vasthield aan een terugkeer naar een democratisch bestuur

Uitspraak hof over gevangenschap Abiola

Hoewel de proteststakingen in september op een mislukking waren uitgelopen (zie hierboven), zag het militaire regime van generaal Sanni Abacha zich in oktober niettemin gesteld tegenover onophoudelijke kritiek van voorstanders van de democratie en van de rechtbanken. Dat bleek vooral op 21 oktober, toen het Federale Hooggei-echtshof in Lagos de verlengde gevangenschap van Moshood ,,MKO" Abiola onrechtmatig verklaarde.

Abiola stond wegens aanklachten van verraad terecht voor een speciaal in het leven geroepen federaal hooggerechtshof in Abuja. Tegen de rechtsbevoegdheid van dit hof had hij een geding aangespannen Zijn proces, dat in september was opgeschort [zie hierboven). was op 4 oktober voor onbepaalde tijd verdaagd. In het vonnis van 21 oktober kende rechter Gbolahan Jinadu aan Abiola een schadevergoeding toe van N 1 mln (ongeveer $ 45.500), maar tegelijk zei hij dat hij niet Abiola's onmiddellijke invrijheidstelling kon gelasten aangezien diens geding bij het Federale Hof van Beroep in Kaduna nog vastgesteld moest worden.

Op 24 oktober stelde een rechtbank in Lagos de vooraanstaande advocaat Gani Fawehinmi op vrije voeten in afwachting van zijn proces. Fawehinmi was op 1 oktober gearresteerd, toen hij de 34ste verjaardag van Nigeria's onafhankelijk had willen gedenken met een bijeenkomst in Lagos waarop de nieuwe partij Nationaal Gem-eten opgericht had moeten worden. Door de rechtmatigheid van zijn arrestatie te betwisten had Fawehinmi het regime gedwongen met een formele aanklacht tegen hem te komen. Zijn proces wegens overtreding van het verbod op politieke partijen zou op 11 januari 1995 beginnen.

Inmiddels hadden de militaire autoriteiten in Lagos op 12 oktober Ayo Opadokun gearresteerd, de secretaris-generaal van de Nationale Democratische Coalitie (Nadeco, zie pag. 478/3 e.v.-'94 en hierboven).

De in de VS gevestigde organisatie Human Rights Watch/Africa vroeg op 23 oktober om een verbod op de verkoop van wapens aan Nigeria omdat het regime de mensenrechten schond en ,,een klimaat van etnisch en regionaal wantrouwen en geweld" schiep. De organisatie noemde Groot-Brittannië en Duitsland als landen die Nigeria nog steeds van wapens voorzagen en drong tevens aan op een tijdelijke importstop van Nigeriaanse olie.

Minister van financiën ontslagen

Op 17 oktober werd de minister van financiën, Kalu Idika Kalu, onverwacht ontslagen. Abacha gaf geen verklaring voor het ontslag. Op 20 oktober benoemde hij de staatsminister van buitenlandse zaken, Chief Anthony Asuquo Ani, voormalig hoofd van het instituut van registeraccountants, tot Kalu's opvolger.

Kalu. een fervent voorstander van economische deregulering, was verantwoordelijk geweest voor de opstelling van het economisch liberaliseringsprogramma dat Abacha had opgeschort. Na zijn vertrek daalde de waarde van de naira. de nationale munt. met 12 procent.

Op 2 oktober twee weken voor Kalu's ontslag. waren de prijzenvan benzine. diesel en kerosine plotseling verviervoudigd, wat weer leidde tot een verdubbeling of verdrievoudiging van de transportkosten en een scherpe stijging van de voedselprijzen. Abacha had vervolgens op 4 oktober in een door radio en televisie uitgezonden toespraak alle Nigerianen gevraagd offers te brengen en de broekriem aan te halen, maar hij maakte toen tevens een verlaging van de nieuwe brandstofprijzen bekendmet 25 tot 40 procent.

Constitutionele Conferentie aanvaardt voorstellen

Op 17 oktober keurde de Nationale Constitutionele Conferentie (NCC), in juni door Abacha geopend (zie hierboven), een voorstel goed om in de nieuwe grondwet het beginsel (aanvaard op 5 oktober) op te nemen dat het presidentschap van het land afwisselend door iemand uit het noorden en iemand uit het zuiden vervuld zou worden. Voor een niet nader aangegeven periode zou een overgangsregeling van kracht zijn, waarin verkiesbare posten, waaronder het gouverneurschap van deelstaten, zouden rouleren tussen vertegenwoordigers van verschillende territoriale districten.

Diezelfde dag verwierp de NCC het voorstel voor meerdere vice-prcsidenten en verzette zij zich tegen een in de grondwet verankerde rol voor een adviesraad van traditionele heersers.

Op 19 oktober nam de NCC een geamendeerde versie aan van het verslag van een NCC-commissie over de machtsdeling tussen politieke partijen. Iedere partij met ten minste 10 procent van de zetels in het parlement zou in het kabinet vertegenwoordigd moeten zijn. Op 7 oktober had de NCC zich uitgesproken voor een stelsel met meerdere partijen in plaats van een twee-partijensysteem.

Een rapport, dat op 23 oktober openbaar werd gemaakt en dat was opgesteld door een speciale NCC-commissie om aan de voltallige NCC voorgelegd te worden, stelde de datum voor de terugkeer naar een democratisch bestuur op 2 januari 1997, na een overgangsperiode van twee jaar.

Het tijdschema voorzag verder in de aanvaarding van een nieuwe grondwet in maart 1995 (waarvoor de goedkeuring nodig was van de militaire Voorlopige Bestuursraad of PRC). het opheffen van het verbod op politieke partijen en een periode van ,.nationale verzoening" voordat verkiezingen zouden plaatsvinden voor de gemeenteraden en daarna voor de deelstaatparlementen (respectievelijk in januari-februari en november 1996).

NIGERIAANSE STERFGEVALLEN IN DUITSLAND

Op een persconferentie zei Chief Anthony Ani, de staatsminister van bui-

tenlanclse zaken. op 16 september dat de Duitse ambassadeur, Leonhard Kremer, was ontboden in verband met het feit dat in de voorbije drie jaar in Duitsland 25 Nigeriaanse asielzoekers in gevangenschap waren overleden.

Een Nigeriaan, Kola Bankole, zou op 31 augustus op het vliegveld van Frankfurt. toen hij op zijn uitzetting wachtte. zijn overleden na een injectie met een grote dosis van een kalmerend middel.

(Vor.ber.pag. 477/2 e.v.-1994)

TOGO

JOURNALISTEN VEROORDEELD

Op 3 september 1994 berichtte Radio France International dat twee journalisten van de krant La *Sentinelle* tot vijf jaar gevangenis veroordeeld waren na schuldig te zijn bevonden aan belastering van president Gnassingbe Eyadema.

In een in juni 1994 verschenen artikel hadden de journalisten beweerd dat de president voor 300 mln francs CFA (ongeveer S 570.000) een Mercedes had gekocht die bestand was tegen raketten.

IMF-LENING

In het kader van de uitgebreide structurele aanpassingsfaciliteit (ESAF) keurde het IMF op 16 september leningen voor Togo goed ter waarde van 65,16 mrd SDRs (ongeveer $ 93 mln) ter ondersteuning van het economische en financiële programma van de regering voor 1994-1997.

De eerste jaarlijkse tranche van 21.72 mrd SDRs zou in twee gelijke halfjaarlijkse termijnen. waarvan de eerste onmiddellijk beschikbaar kwam. worden uitbetaalcl.

FRANSE HULP HERVAT

Aan het einde van een tweedaags bezoek aan het land maakte de Franse minister van ontwikkelingssamenwerking, Michel Roussin, op 19 september bekend dat Frankrijk zijn civiele en militaire hulp aan Togo officieel hervatte,

Frankrijk had de hulp in februari 1993 opgeschort nadat zijn pogingen een dialoog up gang te brengen tussen de strijdende politieke facties in Togo waren mislukt (zie pag. 418/2-'93).

(Vor.ber.pag. 569/2 e.v.-1994)

ZUID-AFRIKA

BEGROTIKG 1994-1995

Op 22 juni 1994 presenteerde Derek Keys, de minister van financiën. aan het parlement de eerste begroting van de nieuwe regering voor het financiële jaar dat eindigde op 31 maart 1993. De begroting, de eerste echte proeve van het economische beleid van het nieuwe regime, werd door de *Financial* Times van 23 juni omschreven als een ,,voorzichtig document waaruit de wil blijkt te streven naar fiscale en financiële discipline en tegelijkertijd tegemoet te komen aan de noden der armen".

De voormalige bevelhebbers van de SADF, generaal Georg Meiring (l.) en generaal Kat Liebenburg (r.).

Keys bevestigde dat de R 2,5 mrd van hel wederopbouw- en ontwikkelingsprogramma (RDP), dat president Nelson Mandela bij de opening van het parlement op 24 mei had bekendgemaakt (zie pag. 492/2/3-'94), zou worden gefinancierd met de begrote uitgaven van de verschillende departementen. De volgende vier jaar zouden jaarlijks sommen van ongeveer dezelfde grootte worden vrijgemaakt voor het RDP

„Overgangskosten" van ongeveer R 4 mrd zouden grotendeels gefinancierd worden door een eenmalige heffing van 5 procent op individuen en bedrijven met een belastbaar inkomen boven I? 50.000 per jaar. Deze „overgangsheffing" zou vooral blanke belastingbetalers en bedrijven van blanken treffen.

De uitgaven zouden met ongeveer 6,5 procent stijgen tot R 135,1 mrd en de inkomsten met 11.2 procent tot R 104,3 mrd. Keys voorspelde ..een verdienstelijke daling" van het begrotingstekort van 6.9 procent van het bruto binnenlands produkt (BBP) in 1993-'94 tot 6,3 procent in 1994-'95.

Andere punten waren een verhoging van de accijnzen „grofweg in overeenstemming met het tempo van de inflatie": de beëindiging van belastingvrijstellingen over betalingen krachtens het Algemene Exportstimuleringsstelsel uit maart 1995: de invoering van wijzigingen in importtoeslagen en vennootschapsbelasting om groei te stimuleren; en de geplande oprichting van een financiele en fiscale commissie.

BENOEMINGEN SANDF. ONDERMINISTER VAN DEFENSIE. BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN

In mei en juni 1994 werd een aantal benoemingen verricht voor de nieuwe geïntegreerde Zuidafrikaanse Nationale Defensiemacht (South African National Defence Force, of SANDF), dat het Zuidafrikaanse Defensieleger (SADF) verving.

Op 24 mei werd de voormalige bevelhebber van de SADF, generaal Georg Meiring, benoemd tot de nieuwe SANDF-bevelhebber. Op een persconferentie op 2 juni schetste Meiring zijn plannen voor een ,.kleurenblinde" SANDF waarin een functie zou toevallen aan de geschiktste kandidaat. ongeacht zijn of haar kleur. In de volgende drie jaar zouden soldaten die afkomstig waren uit ..niet-statutaire strijdkrachten" zoals Umkhonto we Sizwe (MK of Speer der Natie. de gewapende vleugel van het ANC), overbruggingscursussen krijgen.

De minister van defensie, Joe Modise. maakte op 28 juni een aantal benoeiningen van hoge SANDF-officieren bekend, waaronder de benoeming van negen MK-officieren op ,,topposities". De belangrijkste was die van luitenant-generaal Siphime Nyanda, MK-stafchef. tot waarnemend stafchef van de SANDF Modise bekrachtigde de positie van de huidige bevelhebbers van het leger. de luchtmacht en de marine. respectievelijk luitenant-generaal J.H. Pretorius. luitenant-generaal J. Kriel en vice-admiraal R.C. Simpson.

Ronnie Kasrils, een vooraanstaande MK-officier, werd op 24 juni benoemd tot onderminister van defensie.

Oprichting Commissie voor Waarheid en Verzoening aangekondigd

Op een persconferentie op 7 juni maakte de minister van justitie. Dullah Omar. plannen bekend om een officiële Commissie voor Waarheid en Verzoening op te richten die met goedkeuring van de staat gepleegde moorden en andere schendingen van de mensenrechten onder het apartheidsregime moest onderzoeken.

De Commissie zou de bevoegdheid krijgen amnestie te verlenen voor misdaden met een politiek motief die waren gepleegd vóór 5 december 1993. de dag waarop de multiraciale Uitvoerende Overgangsraad de facto de plaats van het parlement had ingenomen (zie pag. 479/1-'94).

Omar zei dat de onderzoekingen van de Commissie ook betrekking zouden hebben op misdrijven van bevrijdingsgroepen, waaronder het regerende Afrikaans Nationaal Congres (ANC). De Commissie zou echter ,,degenendie vochten in de strijcl tegen de apartheid niet gelijkstellen met degenen dic aan allerlei activiteiten hadden deelgenomen om de apartheid te handhaven".

Landakkoord Kwazulu goedgekeurd

Op 15 juni maakte Derek Hanekom, de minister van grondzaken, bekend dat Zoeloe-koning Goodwill Zwelithini de beheerder zou blijven van traditioneel Zoeloe-land in Kwazulu dat op 25 april - de dag voor het begin van de Zuidafrikaanse algemene verkiezingen - onder zijn beheer was gebracht, een stap die tot grote ophef had geleid (zie pag. 492/3-'94). Hanekom had aan het hoofd gestaan van een kabinetscommissie die eind mei was opgericht om de landoverdracht te onderzoeken.

Besluit over referendum om lioofdstad Kwazulu-Natal vast te stellen

Op 21 juni besloot het kabinet van de provincie Kwazulu-Natal binnen 18 maanden een referendum te houden om een belangrijk openbaar geschil op te lossen, namelijk de plaats van de provinciehoofdstad. De regerende Inkatha-Vrijheidspartij gaf de voorkeur aan Ulundi en het ANC aan Pietermaritzburg. Een speciale commissie zou bepalen welke stad in de tussentijd de hoofdstad mocht zijn.

Aftreden minister van financiën

Op 5 juli ontstond beroering op de Zuidafrikaanse financiële markten na het onverwachte aftreden van Derek Keys als minister van financiën.

Toen het nieuws van Keys' besluit uitlekte. daalden de obligatiekoersen niet 50 punten en de rand. die werd beschouwd als een zeer belangrijke graadmeter van het vertrouwen in de Zuidafrikaanse economie. zakte 20 procent ten opzichte van de dollar ($ 1,00 = R 4,755 op 1 juli 1994). President Nelson Mandela kwam snel in actie om de markt tot kalmte te brengen en benoemde Christo Liebenberg tot opvolger van Keys. Liebenberg was in februari met pensioen gegaan als hoofddirecteur van het Nedcor-bankconsortium. een van de vier grootste bankinstellingen van het land.

Op 3 juli deelde Keys in een mat laat uitgegeven verklaring mee dat hij in he? belang van de continuïteit tot oktober in functie zou blijven. Hij zei met klem dat hij om persoonlijke redenen was afgetreden. en betuigde uitdrukkelijk zijn ..loyaliteit" en ..aanhoudende steun" aan de nieuwe regering van nationale eenheid. Keys. die vroeger voorzitter van de mijnbouwmaatschappij Gencor was geweest. was in december 1991 door de toenmalige president F. W. de Klerk in de regering opgenomen (zie pag. 33413-'92). Het besluit van Mandela om hem te handhaven als minister van financien was door de nationale en internationale zakenwereld met instemming ontvangen (zie pag. 492/2-'94), en het leek dat het vertrouwen in zijn ..matigende" invloed op het Afrikaanse Nationale Congres (ANC) was bevestigd door de begroting die hij in juni had ingediend (zie hierboven).

Mandela probeerde investeerders ervan te overtuigen dat Liebenberg. wiens benoeming kennelijk de goedkeuring had gehad van niet nader genoemde ..topfiguren in het zakenleven". het door Keys gelanceerde economische en fiscale beleid zou voortzetten. Hij maakte ook duidelijk dat Liebenberg niet zou worden betrokken bij partijpolitieke zaken en dat, aangezien er dus in het kabinet een plaats vrij was voor een lid van de Nationale Partij, de interim-grondwet zou worden veranderd om een extra kabinetspost te creeren.

Stakingen

De financiële markten bleven onstabiel, daar de regering te kampen had met een golf van arbeidsonrust onder werknemers in de industrie die waren teleurgesteld over het uitblijven van snelle hervormingen door de nieuwe regering. Zij eisten loonsverhogingen en beëindiging van de rassendiscriminatie op het werk.

Volgens arbeidsmarktdeskundigen waren in de eerste helft van het jaar meer dan één miljoen werkdagen verloren gegaan in vergelijking met 700.000 gedurende dezelfde periode in 1993. Sinds de installatie van Mandela in mei hadden minstens 100.000 arbeiders deelgenomen aan bedrijfsacties. Op 28 juli waren werknemers van catering-bedrijven en in de metaal-, papier- en olie-industrie, alsmede gemeente- en rechtbankpersoneel betrokkenbij 48 verschillende protestacties. terwijl arbeiders in de auto- en mijnindustrie zich bezonnen op mogelijke acties.

Het Congres van Zuidafrikaanse Vakbonden (COSATU), de grootste vakbondsfederatie, die nauwe banden met het ANC had, deed een beroep op de regering niet langer ,.buitensporige" aandacht te besteden aan handelsbelangen en zich te richten op haar eigen kiezers. COSATU-secretaris-generaal Sam Shilowa verwierp Mandela's waarschuwing dat de stakingen buitenlandse investeerders zouden afschrikken en betoogde dat de maatschappijen die worden ..afgeschrikt door legale stakingen, juist de maatschappijen zijn die Zuidafrikaanse arbeiders zullen komen uitbuiten".

Aangezien naar alle waarschijnlijkheid nog meer stakingen zouden volgen, drong Mandela er zo\%-cbij de werkgevers als de werknemers op aan een beroep op arbitrage te doen. Hij waarschuwde de werkgevers dat zij beheerst moesten optreden en geen ordediensten moesten inzetten om geschillen te beslechten. en op 23 juli zei hij dat hij geen geweld zou tolereren op stakersposten.

Programma voor openbare werken

Op 4 augustus presenteerde de minister van openbare werken. Jeff Radebe, een uit negen leden bestaande commissie die toezicht moest houden op de uitvoering van een nationaal tienjarenplan voor openbare werken: bedoeld om 2.5 miljoen banen te scheppen. Volgens Radebe zou het plan de mensen essentiële vaardigheden verschaffen, arme gemeenschappen voorzien van elementaire infrastructurele voorzieningen zoals wegen. elektriciteit, water en riolering, en economische activiteit bevorderen.

Grondwetscommissie ingesteld

Op 9 augustus gaf de Rules Committee van de Constitutionele Assemblée (CA, de Nationale Assemblée en de Senaat) haar goedkeuring aan de benoeming van een 40 leden tellende commissie onder wiens toezicht de nieuwe grondwet moest worden opgesteld.

De grondwetscommissie zou nauw samenwerken met een groep grondwetsdeskundigen. constitutionele richtlijnen en beginselen voorstellen en regelmatig aan de CA verslag uitbrengen over haar vorderingen. Zij zou er ook zorg voor dragen dat de financiële uitgaven van de CA onafhankelijk zouden worden bijgehouden.

Mandela's ,,100 dagen"-toespraak

In een sfeer die werd gekenmerkt door aanhoudende arbeidsonrust die de groeiende frustratie van de bevolking over het trage tempo van de hervormin-

gen weerspiegelde (zie hierboven), hield president Nelson Mandela op 18 augustus ter gelegenheid van het feit dat hij 100 dagen in functie was, een toespraak over het regeringsbeleid voor een gezamenlijke vergadering van het parlement. In zijn toespraak probeerde Mandela aan te tonen dat het regeringsprogramma op koers lag.

Mandela gaf toe dat de belofte van de regering om binnen 100 dagen na haar aantreden gratis gezondheidszorg voor zwangere vrouwen en kinderen onder de zes jaar in te voeren (zie pag. 492/3-'94) nog niet volledig was ingelost. Hij zei echter vol optimisme dat het Programma voor Wederopbouw en Ontwikkeling (RDP) ,.destevige basis zou vormen om onze natie uit het moeras van onenigheid. armoede, ziekte en onwetendheid te helpen". Hij deelde inee dat RDP-gelden spoedig beschikbaar zouden worden gesteld voor een omvangrijk programma voor de bouw van klinieken. een programma voor maaltijden op lagere scholen in armere buurten, het opknappen van woonoorden, watervoorziening en riolering. en de schadeloosstelling en verdeling van grond ten behoeve van ongeveer 40.000 personen die dakloos waren geworden tijdens het apartheidregime. Andere terreinen die volgens hem directe aandacht vereisten, behelsden het politieke geweld in Kwazulu-Natal en de Oostelijke Rand lussen aanhangers van het Afrikaanse Nationale Congres (ANC) en van de Inkatha Vrijheidspartij. en criminaliteit. zoals het ,,moedwillig doden" door leden van ordediensten en de handel in verdovende middelen. Hij betuigde ook nogmaals zijn steun aan de Commissie voor Waarheid en Verzoening. die een onderzoek zou instellen naar schendingen van de mensenrechten tijdens het apartheidsregime. De oprichting van deze commissie was in juni aangekondigd (zie hierboven). Hoewel Mandela in zijn toespraak zijn ..langzame en gestage" aanpak van de wederopbouw van het land grotendeels opnieuw bevestigde. maakte hij kenbaar dat er in de begroting voor 1995-'96 ..een meer fundamentele structuur" zou zijn (de begroting voor 1994-'95 was in sommige kringen als te voorzichtig beoordeeld).

Barsten in coalitie

In augustus traden spanningen in de coalitieregering aan het licht, die zich ontlaadden in een hevige ruzie tussen de Nationale Partij (NP),de voormalige regeringspartij, en het ANC.

Het conflict werd verscherpt door de verdeling van de voorzitterschappen van de kamercommissies. De ANC-fractie in het parlement had zichzelf het voorzitterschap van 24 permanente parlementscommissies toebedeeld. terwijl cle NP het voorzitterschap van vier commissies kreeg. NP-leider en vice-president F.W. de Klerk vond deze verdeling oneerlijk en waarschuwde het ANC geen misbruik te maken van zijn parlementaire meerderheid. Hij noemde de verdeling een poging om de NP te ,,kwetsen" en te ,,benadelen". Het geschil gaf kracht aan de argumenten van NP-parlementariërs die al enige tijd hadden geëist dat de NP zich uil de regering zou terugtrekken en zou gaan optreden als een traditionele oppositiepartij.

Kwazulu-Natal

Op 31 augustus gaf het kabinet zijn goedkeuring aan de opheffing van de noodtoestand in Kwazulu-Natal, hoewel mensenrechtenrapporteurs opmerkten dat in de week vóór 31 augustus het geweid met een dodenaantal van 47 zijn hoogste piek had bereikt sinds de verkiezingen in april.

De noodtoestand was op 31 maart afgekondigd om het toenemende geweld in dc voorbereidingstijd van de verkiezingen te beteugelen (zie pag. 485/2/3-'94).

Op 23 augustus kwam de Wetgevende Vergadering van Kwazulu-Natal voor de eerste keer bijeen. Bij een stemming tijdens de eerste bijeenkomst verwierf het ANC het voorzitterschap van vier belangrijke commissies, waaronder die voor veiligheid en openbare orde.

De bijeenkomst werd gehouden in Ulundi. de plaats waaraan de regerende Inkatha Vrijheidspartij de voorkeur gaf als provinciehoofdstad (zie hierboven). De premier van de provincie. Frank Mdlalose. gaf toe dat de driekoppige commissie die was belast met het vinden van een tijdelijke oplossing voor het probleein welke plaats de hoofdstad zou zijn tot een voor 1996 gepland referendum, nog niet met haar werkzaamheden was begonnen.

Arbeidsverhoudingen

Op 5 september beëindigden de 23.000 leden van de Nationale Unie van Metaalarbeiders van Zuid-Afrika (Numsa) een staking van vijf weken in de autoindustrie zonder definitief resultaat. Beide partijen besloten de onderhandelingen voort te zetten. De staking, waarmee de Numsa haar eis voor een algehele loonstijging van 11 procent kracht had bijgezet, had de industrie volgens schattingen R 2 mrd a R 3 mrd gekost aan produktieverlies.

De beslissing van de vakbond om de actie beëindigen kwam nadat Trevor Manuel, de minister van handel. industrie en toerisme, op 2 september had meegedeeld dat de bijzondere verbruikersbelasting van 15 procent op geïmporteerde motorvoertuigen zou verdwijnen en dat de importtarieven voor auto's verlaagd zouden worden van 115 tot 80 procent. De Numsa beschuldigde de regering ervan haar. onderhandelingspositie doelbewust te verzwakken.

Op 7 september vroeg Mandela in een toespraak bij de opening van de nationale conferentie van het Congres van Zuidafrikaanse Vakbonden (COSATU) om minder snel naar het stakingswapen te grijpen. Hij riep de 1.700 afgevaardigden op ,,voorwaarden te scheppen waarin het bedrijfsleven kan expanderen" en zo werk te scheppen voor de 5 mln werklozen. Aan het slot van de conferentie op 10 september bekrachtigde COSATU opnieuw haar alliantie met het ANC en de SACP.

Naar verluidt had de Zuidafrikaanse Kamer van Koophandel het totale produktieverlies tengevolge van stakingen sedert juni becijferd op R 3 mrd (zie ook hierboven).

Protest van voormalige guerrillastrijders

Op 9 september slaagde Mandela erin om een groep van enkele honderden voormalige ANC-strijders te kalmeren nadat zij midden in de nacht de grasperken buiten zijn kantoor in Pretoria hadden bezet. De 43 kilometer van hun kamp tot Pretoria hadden zij lopend afgelegd om gelijke rechten en gelijke beloning te eisen in het nieuwe Zuidafrikaanse leger. Mandela beloofde de klachten te onderzoeken.

De Klerk benoemd tot voorzitter commissie inlichtingendiensten

Op 15 september had Mandela naar verluidt de tweede vice-president F.W. de Klerk benoemd tot voorzitter van een nieuwe kabinetscommissie die moest toezien op de reorganisatie van de inlichtingendiensten.

Volgens berichten moest de Nationale Inlichtingendienst (NIS) met de inlichtingenafdeling van het ANC en soortgelijke bureaus in de voormalige thuislanden fuseren in een nieuw orgaan, het Nationale Inlichtingenbureau (NIA).

Witboek economische ontwikkeling verschenen

Op 21 september presenteerde minister zonder portefeuille Jay Naidoo in het parlement het Witboek van de regering over het Wederopbouw- en Ontwikkelingsprogramma (RDP). Met het RDP loste het ANC een belofte in uit de verkiezingscampagne, dat de partij met een blauwdruk zou komen voor radicale sociale veranderingen (zie pag. 488/3-'94).

Het plan moest vooral gefinancierd worden door bezuinigingen op ministeries ter waarde van R 2.5 mrd in het begrotingsjaar 1994-'93. een bedrag dat jaarlijks zou stijgen met R 2.5 mrd tot R 10 mrd in 1997-'98 ($ 1 = R 4,3149 op 23 september 1994). Andere gelden zouden ko-

men van de verkoop van overheidsbezittingen - waarmee de regering haar eerdere verzet tegen privatisering kennelijk opgaf - en de opbrengsten van een staatsloterij die op zeer korte termijn van start zou gaan. In een voorwoord schreef Mandela dat door middel van het RDP de door de aoartheid ontstane achterstanden zouden worden ingelopen en ongelijkheidzou worden bestreden.

Op 10 september werd bericht dat Taiwan met R 1,003 mrd over de brug was gekomen om projecten van het RDP te financieren

Machtsstrijd in Zoeloe-hiërarchie

In september kwam een sluimerend conflict tussen Chief Mangosuthu Buthelezi, minister van binnenlandse zaken en leider van de overwegend uit Zoeloes bestaande Inkatha Vrijheidspartij (IFP).en zijn neef koning Goodwill Zwelithini tot uitbarsting, wat de vrees wekte voor nieuw geweld.

President Nelson Mandela raakte ook bij het conflict betrokken toen de koning hem uitnodigde om op 24 september als eregast de feestelijkheden bij te wonen ter herdenking van de 19de-eeuwse krijger-koning Shaka. In zijn hoedanigheid van onofficiele ,,premier" van koning Goodwill maakte Buthelezi bezwaar tegen het feit dat hij niet was geraadpleegd, Buthelezi's machtige positie leek bedreigd te worden door berichten dat de voorheen zo volgzame koning hem wilde vervangen door een nieuwe adviseur, prins Mcwayizeni Israel Zulu, lid van het landelijk bestuur van Mandela's ANC.

Sedert de overwinning van het ANC bij de verkiezingen in april (zie pag. 490/2 e.v.-'94) was het beheer over de koninklijke beurs en veiligheid in handen gekomen van de Zuidafrikaanse regering. Buthelezi had daardoor geen directegreep meer op de monarch.

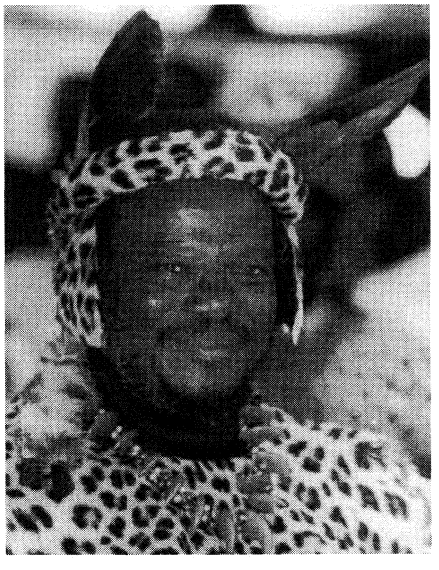

Chief Mangosuthu Buthelezi tijdens de bijeenkomst in Stanger op 24 september.

De zaak kwam op 20 september tot een uitbarsting toen de koning in een verklaring Buthelezi aan de dijk zette en de festiviteiten van Shaka-dag annuleerde. ,,De koning zal Buthelezi niet meer ontmoeten", luidde het in de verklaring.

Op hetzelfde moment werd bericht dat Mandela al eerder naar Nongoma was gegaan voor gesprekken met koning Goodwill èn Buthelezi, en bij zijn aankomst was uitgejouwd en bedreigd door Inkatha-aanhangers. Op 21 septeinber werden soldaten van het Zuidafrikaanse leger (SANDF) naar Nongoma gestuurd om te waken over de persoonlijke veiligheid van de koning. Op 22 september werden de koning en zes leden van zijn familie in een legerhelikopter naar Johannesburg gevlogen.

Op 24 september had Mandela naar verluidt weer een ontmoeting met de koning om tot een oplossing te komen. Diezelfde dag sprak Buthelezi een menigte van 10.000 aanhangers toe in Stanger (ca. 150 km ten zuiden van Nongoma), de begraafplaats van koning Shaka. waarmee hij het bevel van de koning om Shaka-dag niet te vieren in de wind sloeg.

Op 25 september kreeg de machtsstrijd een bizarre wending toen Buthelezi en een aantal lijfwachten tijdens een directe uitzending van een televisie-interview de studio van de Zuidafrikaanse Omroeporganisatie (SABC) binnenstormden en begonnen te ruziën met prins Sifiso Zulu, een lid van de koninklijke raad van koning Goodwill Zwelithini.

Verwarrende televisiebeelden lieten temidden van een vechtende groep in de studio een niet-geïdentificeerde man zien die een pistool trok uit een holster op zijn heup Het incident leidde tot grote verontwaardiging en van veel kanten werd het aftreden van Buthelezi geëist. Het ANC eiste een volledig onderzoek, en de Zuidafrikaanse Communistische Partij (SACP) en de Nationale Partij gaven verklaringen uit waarin Buthelezi werd veroordeeld.

De door het incident verder opgelopen spanning leek wat af te nemen toen Buthelezi op 28 september publiekelijk zijn verontschuldigingen aanbood ..aan het kabinet en de natie", nadat hij van het kabinet een ,.ernstige vermaning" en van Mandela een persoonlijke schrobbering had gekregen.

Muiterij in leger

Begin oktober escaleerden de problemen rond de integratie van ongeveer 21.000 leden van Umkontho we Sizwe (MK, Speer der Natie, de militaire vleugel van het ANC) en 6.000 leden van het Azaniaanse Volksbevrijdingsleger (APLA, de gewapende vleugel van het Panafrikaanse Congres) in de nieuwe Zuid-

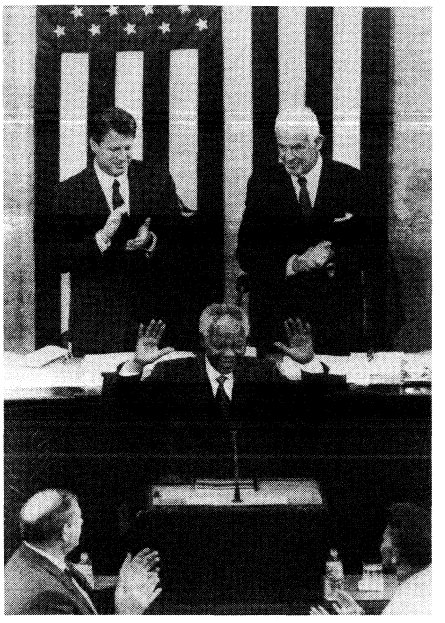

Op 6 oktober hield de Zuidafrikaanse president Nelson Mandela een toespraak tot het Amerikaanse Congres in Washington. Achter hem de Amerikaanse vice-president Al Gore (l.) en Thomas Foley, de voorzitter van het Huis van Afgevaardigden.

afrikaanse Rationale Defensiemacht (SANDF).

Op 6 oktober berichtte het ministerie van defensie dat ongeveer 7.500 voormalige guerrillastrijders zonder permissie afwezig waren en weigerden terug te keren totdat aan hun klachten tegemoet was gekomen. Niet alleen klaagden ze over de slechte kwaliteit van het eten. maar ze waren ook boos over het trage tempo van het drie jaar durende integratieproces en de rang die ze hadden gekregen.

Op 13 oktober deed president Nelson Mandela een beroep op de muitende soldaten om naar de kazernes terug te keren. Hij waarschuwde dat de regering zou ingrijpen als zij commandanten bleven trotseren. Op 20 oktober had Mandela een ontmoeting met vertegenwoordigers van de ontevreden soldaten en later verzocht hij generaal Georg Meiring, de SANDF-bevelhebber, zich te buigen over hun klachten. Mandela benadrukte echter met klem dat de militaire discipline gehandhaafd diende te blijven en gaf de muiters een week om naar hun bases terug te keren. Iedereen die dan nog afwezig was, zou als ontslagen worden beschouwd.

Amnestie voor vuurwapens

Meer dan 970 vuurwapens, waaronder 42 AK-47-geweren, twee lichte machinegeweren en een Uzi, werden ingeleverd tijdens een week die op 21 oktober eindigde en waarin illegale wapens konden worden ingeleverd zonder strafvervolging. De politie zei dat er nog een enorme hoeveelheid illegale

vuurwapens in omloop was en zij waarschuwde dat zij hard zou optreden tegen iedereen die werd betrapt op het bezit van zulke wapens

Optreden tegen huurstaking

Op 27 oktober waarschuwde de minister van huisvesting, Joe Slovo. dat het plan om binnen vijf jaar 1 mln huizen te bouwen op losse schroeven kwam te staan als er geen einde kwam aan de huurboycot (zie pag 481/3 e v.-'94) Hij dreigde mensen die hun huur of hypotheekaflossing niet betaalden, op straat te zetten

In oktober 1994 betaalde slechts 30 procent van de inwoners van de townships hun hypotheek of huur en servicekosten. De gewoonte om niet te betalen was in de jaren tachtig gegroeid. toen zulks door het ANC werd aangemoedigd als protestmiddel tegen wat toen als onwettige plaatselijke autoriteiten werden beschouwd. Het besluit van de regering om huurweigeraars te vervolgen werd daarom als politiek omstreden gezien.

Slovo's mededeling volgde op een akkoord dat op 20 oktober was bereikt tussen de regering en de grote banken en op grond waa an de banken in het eerste jaar voor R 2 mrd aan leningen voor huisvesting zouden verstrekken. Huishoudens met een inaandelijks inkomen van R 1.500 à R 3.500 zouden een lening krijgen van ten minste R 10.000 en in aanmerking komen voor een overheidssubsidie. Commentatoren merkten op dat ongeveer 65 procent van de huishoudens een maandelijks inkomen hadvanminder dan R1.500.

Salarisverlaging kabinetsledcn

Op 29 oktober maakte eerste vice-president Thabo Mbeki bekend dat de salarissen van de kabinetsleden verlaagd werden.

Het salaris van de president ging met 20 procent omlaag, van R 575.000 per jaar naar R 460.000. waarvan hij al R 150.000 had bestemd voor een kinderfonds ($ 1 = R 4.025 op 28 oktober). De salarissen van de twee vicepresidenten gingen met hetzelfde percentage omlaag, terwijl de salarissen van alle andere kabinetsieden, de voorzitter van het nationale parlement en de leiders van de negen provinciale parlementen met 10 procent werden verlaagd. Naar verwachting zou ook hel salaris van de parlementsleden verlaagd worden.

De salarissen van politici waren een bron van onenigheid en in de publieke opinie was verbolgen gereageerd op de hoogte ervan. Aartsbisschop Desmond Tutu. die de „fluwelen baantjes" van de regering aan de kaak had gesteld. zei content te zijn met de salarisverlagingen.

Mbeki zei dat de verlagingen deel uitmaakten van een programma om de regeringsuitgaven terug te dringen en het Wederopbouw- en Ontwikkelingsprogramma (RDP, zie hierboven) re financieren. Mbeki zei dat de kostenreductie ook de radicale hervorming van het ambtenarenapparaat omvatte waarbij mogelijk 200.000 banen verloren zouden gaan. Ook maakte hij plannen bekend om de overheidsschuld te verminderen en het RDP-fonds ie vullen door de privatisering van staatsbezittingen.

LIDMAATSCHAP OAE EN ICAO

Op 6 juni liet de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE) Zuid-Afrika formeel toe als 53ste lid. Medio juni had president Mandela de 30ste jaarlijkse topconferentie van de OAE in Tunis bijgewoond (ziepag. 648/2-'94).

In juni hief de Internationale Organisatie voor de Burgerluchtvaart van de VN (ICAO)alle beperkingen voor het Zuidafrikaanse lidmaatschap op.

BEZOEK MITTERRAND. BUITENLANDSE HULP

Op 4 en 5 juli bracht de Franse president François Mitterrand een bezoek aan Zuid-Afrika, waarbij hij het parlement toesprak. Mitterrands toespraak tot het parlement was de eerste van een buitenlands staatshoofd of regeringsleider, sinds de Britse premier Harold Macmillan in 1960 zijn beroemde „golf van verandering"-toespraak had gehouden (ziepag. 15464/2/3-'60).

Mitterrand beloofde Franse steun voor de nieuwe regering en moedigde Franse industriëlen die hem vergezelden aan „het juiste te doen". Op 5 juli werd een akkoord over economische ontwikkeling ondertekend met de Franse Ontwikkelingsbank (CFD).

Op 6 juli volgde een Japanse toezegging van $ 1.3 mrd aan steun. die erop was gericht het grote verschil in de levensstandaard tussen zwarten en blanken te overbruggen. Op 27 juli kwam Groot-Brittannie met het grootste aanbod van één enkel land: een pakket handelssteun en hulp ter waarde van £1.25 mrd.

ZUID-AFRIKA OPNIEUW LID GEMENEBEST

Op 20 juli werd in de Westminster Abbey in Londen een plechtigheid gehouden ter gelegenheid van het feit dat Zuid-Afrika weer lid werd van het Gemenebest. De dienst werd bijgewoond door eerste vice-president Thabo Mbeki en Nobelprijswinnaar aartsbisschop Desmond Tutu. Zuid-Afrika, dat in mei 1961 uit het Gemenebest was gestapt (zie pag. 161/1 e.v.-'61), was op 1 juni weer officieel toegetreden en daarmee het 51ste lid geworden.

EU-HANDELSMAATREGELEN

Op 19 augustus maakte de Europese Unie (EU) nieuwe handelsconcessies bekend die waren bedoeld om haar markten open te stellen voor het Zuid-Afrika van na de apartheid.

De EU verruimde de belastingvrije toegang voor bijna 2.000 industriële en semi-industriele Zuidafrikaanse exportprodukten. De concessie zou de jaarlijkse waarde van de belastingv ije Zuidafrikaanse export naar de EU doen stijgen van R 29,2 inrd naaï R 31 mrd ($ 1,00 = R 4,4698 op 19 augustus 1994).

MINISTER NZO IN MOSKOU

Op 13 en 14 september had de Zuidafrikaanse minister van buitenlandse zaken, Alfred Nzo, in Moskou ontmoetingen met Russische functionarissen. Op 14 september tekende hij met zijn Russische collega Andrej Kozyrew en eerste vice-premier Oleg Soskowets een akkoord over militaire en economische samenwerking. Ook werd bekendgemaakt dat Mandela was uitgenodigd voor een bezoek aan Rusland.

BEZOEK MAJOR

John Major was de eerste Britse premier sedert Harold Macmillan (in 1960), die een bezoek bracht aan Zuid-Afrika. Major arriveerde op 20 september in Kaapstad voor een bezoek van drie dagen.

Major beloofde nauwe samenwerking en maakte een bijdrage van f 100 mln aan het RDP (zie hierboven) bekend. waarvan f 30 mln zou komen van de Europese Unie en £ 10 mln van de Ontwikkelingsmaatschappij van het Gemenebest (Commonwealth Development Corporation. of CDC). Ook werd aangekondigd dat koningin Elizabeth II in 1995 een bezoek aan Zuid-Afrika zou brengen.

ZUID-AFRIKA LID PTA EN SAMENWERKINGSZONE ZUIDATLANTISCHE OCEAAN

Het Preferentiele Handelsgebied (Preferential Trade Area, of PTA) van staten in oostelijk en zuidelijk Afrika nodigde Zuid-Afrika op 3 september formeel uit om als 23ste lid toe te treden tot de organisatie.

Op 21 september werd Zuid-Afrika lid van de Vredes- en Samenwerkingszone in de Zuidelijke Atlantische Oceaan, waarmee het aantal lidstaten van deze groepering op 24 kwam.

(Vor.ber.pag. 479/1 e.v.-1994)

ALGEMEEN

ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN

Begin mei 1994 werd in Tunis het wettelijke raamwerk voor de Palestijnse economische raad in de gebieden met zelfbestuur. de Palestijnse Economische Raad voor Ontwikkeling en Wederopbouw (PECDAR), goedgekeurd op een bijeenkomst van de directeuren van de Raad en vooraanstaande PLO-economen. Op de bijeenkomst werden ook de eerste drie projecten goedgekeurd van het driejarige noodhulpprogramma van de Wereldbank van $ 1,2 mrd, waarvan de bijzonderheden op 3 mei bekend werden gemaakt. Het geld ($393 mln in 1994-'95) zou via verschillende kanalen uitgekeerd worden, waaronder PECDAR, VN-bureaus en gemeenten.

Op 24 mei maakte de PLO bekend dat Morgan Stanley Asset Management, de afdeling voor financieel beheer van de Amerikaanse investeringsbank. alle aan Gaza-Jericho toegezegde internationale hulp zou beheren. Volgens de *Financial* Times van 25 mei hoopte de PLO met de benoeming bezorgdheid over de controle op en de bestemming van de fondsen weg te nemen.

De economische besprekingen tussen de PLO en Jordanie, die op 15 mei eindigden. leverden geen volledige overeenstemming op over bankzaken en monetaire kwesties. De gesprekken waren bedoeld om de bijzonderheden uit te werken van een economisch akkoord dat de twee partijen in januari hadden getekend (zie pag. 494/2/3-'94). Overeenstemming werd bereikt over een aantal kwesties, waaronder handel, douanetarieven, toerisme, doorvoer en particuliere Jordaanse investeringen in de gebieden met zelfbestuur.

ONTWIKKELINGEN IN GAZA-JERICHO. RELATIE ISRAEL-PLO

Op 26 juni 1994 kwam het Palestijnse Nationale Gezag (PNA), het in mei benoemde ,,kabinet" dat de Palestijnse zaken in de gebieden met zelfbestuur, Gaza en Jericho (zie pag. 501/2 e.v.-'94), moest regelen, voor zijn eerste vergadering in Gaza bijeen.

De vergadering was bijeengeroepen door Nabil Shaath. PNA-hoofd van planning en samenwerking, die op 12 juni in Gaza was aangekomen. Het PNA besloot elke week bijeen te komen. afwisselend in Gaza en Jericho.

In juni werd Yasser Abd Ar-Rabbuh, hoofd van cultuur en kunst. tevens aangesteld tot hoofd van voorlichting, een post die Hanan Ashrawi, voormalig woordvoerster van het Palestijnse onderhandelingsteam bij de vredesbesprekingen voor het Midden-Oosten, had geweigerd (zie pag. 501/3 e.v.-'94).

Op 8 juni had Ashrawi officieel de Palestijnse Onafhankelijke Commissie voor Burgerrechten (Palestinian Independent Commission for Citizens' Rights, of PICCR) opgericht. De PICCR wilde de burgerrechten in de gebieden inet zelfbestuur beschermen.

Ondanks sterke geruchten, die elke dag de ronde deden over zijn komst naar Jericho, bracht voorzitter Yasser Arafat van de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO)en van het PNA in juni geen bezoek aan het gebied met zelfbestuur. Wel werd een serieus begin gemaakt met de verhuizing van het grootste deel van het apparaat van de PLO van het hoofdkwartier in de Tunesische hoofdstad Tunis naar Gaza-Jericho. Israël kreeg een lijst inet 1.200 PLO-functionarissen ter goedkeuring voorgelegd, die overgeplaatst zouden worden naar de gebiedenmet zelfbestuur.

Israëlisch-Palestijnse gesprekken

Op 19 juni had Nabil Shaath als hoofd van de delegatie van de Palestijnse technische commissie een ontmoeting met zijn Israelische collega, de plaatsvervangend stafchef generaal-majoor Amnon Shahak, om te praten over een aantal zaken, waaronder de voortgang bij de vrijlating van ongeveer 5.000 Palestijnse gevangenen krachtens de bepalingen van het Cairo-akkoord van 4 mei (zie pag. 499/3 e.v.-'94).

Eind juni waren in totaal 4.000 Palestijnen vrijgelaten uit Israelische gevangenissen. De vrijlating had vertraging opgelopen doordat Israël eiste dat voor ernstige misdrijven veroordeelde gevangenen een verklaring zouden ondertekenen waarin ze beloofden het gebied met zelfbestuur niet te verlaten voor de rest van hun straf. Israël poogde ook de vrijlating van de gevangenen te koppelen aan de behandeling door de Palestijnse autoriteiten van Palestijnen die beschuldigd werden van collaboratie met Israël. Sommige Palestijnse leiders hadden gedreigd iedereen op te hangen die schuldig werd bevonden aan collaboratie.

Op 28 juni begonnen Palestijnse en Israëlische functionarissen gesprekken over de ,,vervroegde machtiging", bedoeld om naast Gaza en Jericho ook andere Palestijnse gebieden zelfbestuur te geven.

De gesprekken werden gehouden bij de Erezgrensovergang tussen Gaza en Israël. De twee delegaties stonden onder leiding van Shaath en generaal-majoor Danny Rothschild. coördinator van de activiteiten van het Israelische ministerie van defensie in de bezette gebieden. De gesprekken zouden afwisselend in Gaza en Jeruzalem gehouden worden

Geweld neemt af

In juni waren er betrekkelijk weinig gewelddadige incidenten in de gebieden met zelfbestuur of de overige bezette gebieden.

Eind juni zei de Israëlische stafchef. luitenant-generaal Ehud Barak. tegen dc commissie voor buitenlandse zaken en defensie van de Knesset. dat het aantal gewelddadige incidenten spectaculair was gedaald in mei en juni. Volgens Barak was de daling voor een deel toe te schrijven aan dc inspanningen van *de* Palestijnse politie ,,ende zeer sterke stimulans dat zij moet bewijzen dat ze het aan kan".

Israëlisch onderzoek naar Hebron-bloedbad

Op 26 juni werden de resultaten van het officiële Israëlische onderzoek naar het bloedbad in Hebron in februari 1994 (zie pag. 495/2 e.v.-'94) gepubliceerd. Het onderzoek, dat kort na het bloedbad was gelast door het Israëlische kabinet, was uitgevoerd door een uit vijf leden bestaande commissie onder leiding van de president van het Opperste Gerechtshof Meir Shamgar. Het rapport sprak de Israëlische regering en hoge militairen en politiefunctionarissen vrij van persoonlijke schuld aan het incident.

Volgens het onderzoek had Baruch Goldstein. de joodse kolonist die de aanslag had uitgevoerd. zonder enige hulp gehandeld toen hij 29 Palestijnen doodschoot die in de Ibrahimimoskee in Hebron (het graf der patriarchen) aan het bidden waren. Getuigenissen van Palestijnen dat het leger of andere joodse kolonisten Goldstein geholpen hadden, werden als tegenstrijdig en inconsistent van de hand gewezen.

Het onderzoek erkende dat de veiligheidsmaatregelen rond de moskee die dag slap waren geweest. De aanbeveling werd gedaan de schietinstructies van het Israëlische leger .,te verduidelijken" nadat een aantal soldaten de cominissie had laten weten zich machteloos gevoeld te hebben om de slachting te voorkomen, omdat zij de legerorders zo interpreteerden dat zij niet op joden mochten schieten. Ook werd aanbevolen gewapende joodse kolonisten de toegang tot de plaats te ontzeggen, joodse en Arabische gelovigen te scheiden door fysieke barrières of gescheiden ingangen en een speciale bewakingseenheid te vormen om de plaats te beschermen.

Op 27 juni keurde het Israëlische kabinet het onderzoeksrapport goed. Palestijnse leiders waren echter boos over de manier waarop naar hun mening het onderzoek de context van de slachting had genegeerd, vooral de aanwezigheid van duizenden gewapende en militante joodse kolonisten op de Westoever. De *Middle East International* van 9 juli gaf als commentaar dat de Palestijnse reactie op de bevindingen van de commissie ,,varieerden van verontwaardigde teleurstelling tot ontgoochelde apathie".

PLO-leider Yasser Arafat werd op 1 juli geestdriftig begroet bij zijn eerste bezoek aan de Gazastrook in 27 jaar.

Arafat bezoekt gebieden onder Palestijns zelfbestuur

Yasser Arafat, de voorzitter van de PLO, arriveerde op 1 juli in de Gazastrook voor zijn eerste bezoek aan het gebied dat onder Palestijns zelfbestuur stond. Het was voor het eerst in 25 jaar dat hij voet op Palestijnse bodem zette. Hij werd verwelkomd door tienduizenden opgetogen Palestijnen.

In zijn eerste toespraak tot de menigte riep de duidelijk geemotioneerde Arafat op tot Palestijnse eenheid en dankte hij zijn ..Arabische broeders" voor het ,,adopteren van de Palestijnse zaak". Toen hij de omstreden kwestie van de status van Jeruzalem aansneed. deed hij dat volgens sommige analisten in religieuze bewoordingen in plaats van dat hij het over de veronderstelde hoofdstad van een Palestijnse staat had.

Rekening houdend met de macht van de .,rejectionistische" Hainas-beweging in Gaza, deed Arafat zijn ,.hartelijke zegenwensen" uitgaan naar de gevangengehouden leider van de groep, sjeik Ahmed Yassin. die hij ,.desjeik van ons allemaal" noemde. In een verklaring van Harnas werd Arafats aankomst in Gaza echter beschamend en vernederend genoemd.

Arafat bezocht op 2 juli Jabaliga, de geboorteplaats van de intifada in december 1987 (zie pag. 17/1 e.v.-'88). In de toespraak die hij daar hield. was hij meer uitgesproken dan hij in Gaza was getveest. Hij vertelde de menigte dat hij wist dat velen van hen de Beginselverklaring van Israël en de PLO uit 1993 (zie pag. 787/1 e.v.-'93) ,.een slechte overeenkomst" vonden en zei dat hij het ook een slechte overeenkomst vond, .,maar het is het beste akkoord dat we konden sluiten in de slechtste situatie".

Op 5 juli bracht Arafat een bezoek aan Jericho, waar hij het Palestijns Nationaal Gezag (PNA),het Palestijnse overgangskabinet dat in mei gevormd was (zie pag. 499/3-'94), formeel beëdigde.

Arafat ging op 9 juli naar Saoedi-Arabië voor besprekingen met koning Fahd. Volgens Palestijnse functionarissen kwam tijdens deze besprekingen ook de kwestie van Saoedische economische steun ter sprake.

Op 12 juli keerde Arafat terug naar Gaza. Hij verklaarde van het gebied zijn thuisbasis te willen maken.

Ontmoetingen tussen Arafat en Rabin

Op 6 juli ontmoetten Arafat en de Israëlische premier Rabin elkaar in Parijs. Zij bespraken er de volgende stappen in het vredesproces. Arafat, Rabin en de Israëlische minister van buitenlandse zaken Peres waren in Parijs om een UNESCO-onderscheiding in ontvangst te nemen.

Na de ontmoeting zei Rabin dat overeenstemming was bereikt over de instelling van commissies die de volgende fase moesten voorbereiden. Arafat bracht de kwestie van de resterende Palestijnse gevangenen in Israëlische hechtenis ter sprake en deed een speciaal beroep op Rabin om sjeik Yassin vrij te laten.

Arafat en Rabin hielden op 10 augustus een volgende gespreksronde bij de grensovergang Erez tussen Israël en Gaza op 10 augustus. De beide partijen spraken over de uitbreiding van de bevoegdheden van het PNA op de Westoever.

De *Financial Times* van 11 augustus omschreef de ontmoeting als ..moeizaam en gespannen". Rabin zei na afloop dat hij zijn bezorgdheid had uitgesproken over het aanhoudende Palestijnse geweld tegen Israëli's.

Akkoord over de eerste overdracht van bevoegdheden

De besprekingen tussen Israël en de PLO over de zogeheten ,,vervroegde machtiging" (eerste overdracht van bevoegdheden), die eind juni waren begonnen (zie hierboven). werden in juli en augustus voortgezet en leidden tot de ondertekening van een akkoord op 29 augustus.

De 48 pagina's tellende .,overeenkomst inzake de voorbereidende overdracht van bevoeedheden en verantwoordelijkheden" werd bij de grenspost Erez ondertekend door de Israelische hoofdonderhandelaar generaal-maioor Danng Rothschild en zijn Palestijnse collega Nabil Shaath. Krachtens de bepalingen van de

Rechtse Israëlische demonstranten blokkeren de weg bij de oude stadsmuur van Jeruzalem op 1 juii. uit protest tegen hetbezoekvan PLO-leider Yasser Arafat aan Gaza.

overeenkomst zou het Palestijnse gezag op de door Israël bezette Westoever worden uitgebreid tot vijf sectoren: toerisme, volksgezondheid, maatschappelijk werk, directe belastingen en onderwijs. I-let Israëlische (door militairen geleide) burgerbestuur zou de overige 33 diensten onder zijn hoede houden tot na de Palestijnse verkiezingen die voor december op het programma stonden.

Met de uitvoering van de overeenkomst werd slechts in een van de vijf sectoren begonnen (onderwijs, op 1 september). De overdracht van de andere bevoegdheden liet op zich wachten omdat nog nader gesproken inoest worden over de financiering. Rabin waarschuwde bovendien dat de overdracht van bevoegdheden zou worden gestaakt als de Palestijnen niet de bereidheid toonden „tegen de extreme islainitische terreurorganisaties met kracht op te treden".

Veiligheidskwesties

Twee Palestijnen en één Israëlische grenswacht werden op 17 juli gedood bij de grensovergang Erez en meer dan 100 Palestijnen en Israëli's raakten daar gewond toen Palestijnse arbeiders die stonden te wachten om Israël binnen te gaan, opdrongen naar de grenspost. Israël reageerde met de sluiting van de grenspost tot 22 juli.

Ron Shoval, een Israëlische kolonist, werd op 14 augustus in Gaza vermoord door guerrillastrijders van Hamas; zes andere kolonisten raakten bij de aanslag gewond. Shoval was de vierde Israëli, maar de eerste burger. die in Gaza werd gedood sinds het PNA het bestuur van het gebied in mei overnam.

De Palestijnse politie arresteerde op 15 augustus ongeveer 40 Hamas-leden. van wie de meesten de volgende dag weer werden vrijgelaten. Ondanks de arrestaties leidde de moord op Shoval tot kritiek van Israelische zijde op het vermogen van de Palestijnen om de veiligheid in de gebiedenmet zelfbestuur te handhaven.

Hamas-strijders doodden op 26 augustus twee bouwvakkers in Ramle, bij Tel Aviv. Het waren de eerste moorden op Israëlische burgers binnen de Groene Lijn sinds het begin van het zelfbestuur in mei.

Hamas verklaarde dat de moorden waren gepleegd als vergelding voor het bloedbad van 23 februari in Hebron (zie pag. 495/2-'94). De Israëlische politie hield na de moorden 188 Palestijnen aan voor ondervraging. Op 30 augustus riep Rabin het PNA op hard op te treden tegen islamitische extremisten die Israëli's aanvielen. Hij zei dat als het Palestijns gezag geen poging ondernam om aanslagen onmogelijk te maken. Israël gedwongen zou worden daaruit ..conclusies" te trekken.

Op 28 augustus werd een Hamas-lid opgenomen in het tijdelijke Palestijnse stadsbestuur van Jericho. Het was voor het eerst dat een lid van de beweging zitting had in een orgaan van het zelfbestuur. De stap leidde tot toenemende speculatie dat Hamas overwoog een politieke partij te vormen die kon meedoen aan de Palestijnse verkiezingen.

Palestijnse donorconferentiemislukt

Een conferentie van internationale hulpdonors van de Palestijnen, die op 8 en 9 september in Parijs onder auspiciën van de Wereldbank werd gehouden, liep op een mislukking uit als gevolg van Israëlisch-Palestijnse onenigheid over de financiering van projecten in Oost-Jeruzalem.

Het probleem kwam naar boven toen het Palestijnse team een programma van overheidsinvesteringen met investeringsplannen tot 31 maart 1995 presenteerde. Het document werd onmiddellijk verworpen door Israël met als argument dat er ook gezondheids- en onderwijsprojecten voor Oost-Jeruzalem in waren opgenomen

Krachtens de bepalingen van de Beginselverklaring tussen Israël en de PLO uit 1993 (zie pag. 787/1 e.v.-'93) kon over de kwestie Jeruzalem en andere onderwerpen inzake de ,.permanente status" pas gediscussieerd worden ,.niet later dan in het begin van het derde jaar van de interimperiocle" (dat wil zeggen mei 1996). Israël betoogde daarom dat Palestijnse plannen om investeringsgelden te bestemmen voor Oost-Jeruzalem een overduidelijke poging vormden om vooruit te lopen op de onderhandelingen over de permanente status.

Yasser Arafat, de voorzitter van het Nationale Palestijnse Gezag (PNA) en voorzitter van de PLO, had op 13 september een ontmoeting met Peres in de Noorse hoofdstad Oslo Arafat en Peres tekenden een uit 15 punten bestaand akkoord. dat tot stand was gekomen door bemiddeling van de Noorse minister van buitenlandse zaken Bjoern Tore Godal en dat de hulpverlening aar, het PNA moest versnellen.

Beide partijen kwamen overeen .,dat zij niet aan de donorgemeenschap zullen voorleggen (...) die politieke kwesties waarover zij van mening verschillen".

Na de mislukking van de besprekingen in Parijs gaf de Wereldbank aan dat zij zou proberen de onderhandelingen nieuw leven in blazen, maar er werd geen nieuwe datum vastgesteld. Door de mislukking van de besprekingen werd het vrijgeven van fondsen aan het in grote geldnood verkerende PNA verder vertraagd.

De conferentie was bijeengeroepen om geld vrij te maken w-aarmcc een tekort van naar schatting $ 150 mln in de lopende kosten van het PNA in de komende zes maanden gedekt kon worden. De Wereldbank had er bij donoren op aangedrongen om nog niet uitgekeerde fondsen of fondsen die nog niet aan specifieke investeringsprojecten waren gekoppeld om te zetten in fondsen voor de lopende kosten. De donoren bleken echter uiterst onwillig om hun fondsen bestemd te zien voor andere zaken dan kapitaalinvesteringen.

Volgens sommige berichten hield Ahmed Qurie (Abu Ala), PNA-hoofd van economie en handel. Arafat persoonlijk verantwoordelijk voor een deel van het financieringstekort van het PNA. De Financial *Times* van 17-18 september schreef dat naar Qurie's mening mogelijke donoren waren ,,afgeschrikt" doordat Arafat eraan vasthield persoonlijk toe te zien op de uitkering van de gelden in plaats van verantwoordingsplichtige organen in het le-

Dc Israëlische minister van buitenlandse zaken Shimon Peres (l.) en PLO-leider Yasser Arafat slaan hun handen ineen tijdens een plechtigheid in de Noorse hoofdstad Oslo op 13 september 1994 ter viering van het feit dat één jaar eerder het Israëlisch-Palestijnse vredesakkoord werd getekend.

ven te roepen om deze taak te vervullen Hij merkte op dat er tot dan toe niet meer dan $ 50 mln' was binnengekomen van de toegezegde hulp van $ 2,5 mrd

Ontmoeting Arafat-Rabin. Gesprek over Palestijnse verkiezingen

Op 25 september hadden Arafat en Rabin een ontmoeting bij de Erez-grensovergang tussen Gaza en Israël. De twee leiders bespraken de omstreden kwestie van de Palestijnse verkiezingen op de Westoever en in de Gazastrook en kwamen ove een begin oktober gesprekken te organiseren om een compromis te bereiken.

De Palestijnen eisten naar verluidt de verkiezing van een wetgevend parlement met ongeveer 100 leden om de gebieden inet zelfbestuur te besturen. Israël van zijn kant wilde verkiezingen voor een bestuurslichaam dat de vorm van een kabinet zou hebben. Tijdens de ontmoeting gaf Arafat aan dat deze verkiezingen op 1 november moesten plaatsvinden, een datum die begin september door het PNA was uitgekozen. Rabin beklemtoonde echter dat een zo vroege datum niet i-ralislisch was.

Veiligheidskwesties

Tijdens zijn ontmoeting met Rabin op 25 september stemde Arafat ermee in .,alle maatregelen te nemen" om aanslagen op Israëlische doelen door Palestijnse ,,rejectionisten" te voorkomen.

Op 6 en 7 september had de Palestijnse politie ruim 40 leden van de Islamitische Jihad gearresteerd. nadat de groep dr verantwoordelijkheid had opgeëist voor de moord op een Israëlische soldaat in Gaza op 4 september.

De eerste gerechtelijke uitspraak sedert het begin van de Palestijnse autonomie in mei betrof een Palestijnse politieagent die op 14 september door een rechtbank in Gaza wegens wapenhandel werd veroordeeld tot zeven jaar gevangenisstraf.

Op 17 september werd in Gaza een Palestijnse politieagent gedood tijdens een vuurgevecht met leden van Hamas. Hij was de eerste agent die sedert de autonomie tijdens een gevecht tussen Palestijnen om het leven kwam.

Eveneens in september arresteerde de Israëlische politie 12 leden van een nieuwe rechtse joodse ondergrondse groepering, die haar basis had op de bezette Westelijke Jordaanoever.

Alle arrestaties werden verricht in of rond de militante joodse nederzetting Kiryat Arba bij Hebron. Onder de arrestanten waren twee officieren van het Israëlische leger (in actieve dienst). twee rabbijnen en een Arabische bekeerling tot het joodse geloof. Volgens de *Middle East International* van 23 september werd slechts één van de gedetineerden officieel in staat van beschuldiging gesteld. namelijk luitenant Oren Edri. Deze werd beschuldigd van wapenbezit en wapenhandel. het verstrekken van geheime informatie aan onbevoegde personen en van een voor een officier onbetamelijk gedrag.

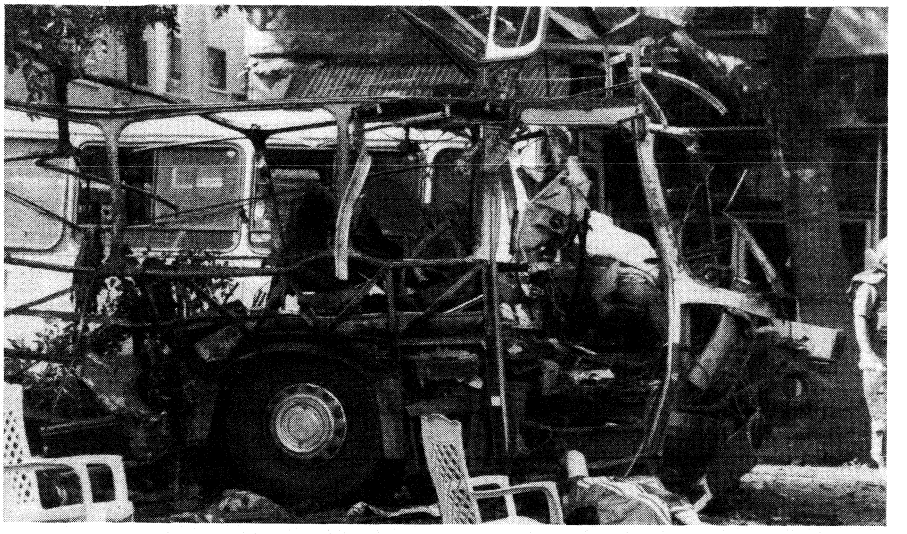

Een beeld van de verwoesting na de aanslag op een bus in Tel Aviv op 19 oktober 1994.

Woningbouw in joodse nederzetting op Westoever goedgekeurd

Op 26 september keurde de Israëlische premier Yitzhak Rabin plannen goed voor de bouw van maximaal 1.000 nieuwe woningen in Alfei Menache, een joodse nederzetting op de Westelijke Jordaanoever. Deze nederzetting ligt ongeveer 3 km verwijderd van de grens met centraal Israël, op het punt waar dit het smalst is.

Volgens sommige berichten zou de beslissing erop wijzen dat Rabin de buffernederzettingen wilde versterken voordat een Israelische militaire terugtrekking van de Westoever zou plaatsvinden. Het betekende dat de stopzetting van de bouwactiviteiten in de nederzettingen. die Rabin in 1992 had afgekondigd in ruil voor Amerikaanse kredietgaranties (zie pag. 791/3 e.v.-'92), werd opgeheven. De PLO veroordeelde de beslissing. die naar haar zeggen de Beginselverklaring van Israël en de PLO uit 1993 (zie pag. 787/1 e.v.-'93) naarletterengeestschond.

Aanslagen Harnas op Israëlische doelen. Gevolgen voor Israëlisch-Palestijnse relatie

De onderhandelingen tussen Israël en de PLO over Palestijnse verkiezingen en de terugtrekking van de Israëlische troepen op de Westoever werden in oktober onderbroken en ondergraven door talloze gewelddaden van Hamas.

Hamas eiste de verantwoordelijkheid op voor de moord op een Israelische soldaat en een Palestijnse burger in het centrum van Jeruzalem op 9 oktober. De twee moordenaars werden doodgeschoten door de politie.

Eveneens op 9 oktober ontvoerden Hamas-strijders de Israelische korporaal Nachshon Wachsman in de buitenwijken van Tel Aviv. Hamas maakte op 11 oktober bekend dat zij Wachsman vasthield en hem zou doden tenzij Israël de geestelijke leider van de groep. sjeik Ahmad Yassin. en ongeveer 200 andere Palestijnse gevangenen op 14 oktober vrij liet.

Kort na de bekendmaking van Hamas stelde Rabin zich in verbinding met Arafat en liet hem weten dat het Arafats verantwoordelijkheid was om de ontvoerde soldaat te vinden en terug te brengen, die volgens Rabin in de Gazastrook werd vastgehouden. Arafat gaf onmiddellijk bevel ongeveer 300 Hamas-activisten in Gaza op tr pakken, wat leidde tot betogingen en onlusten.

Op 14 oktober werd Wachsman gedood. toen Israëlische commando's het gebouw in de stad Bir Naballah op de Westoever bestormden waar hij, naar inmiddels was vastgesteld, werd vastgehouden. De leider van de commando-eenheid en drie ontvoerders kwamen eveneens bij de actie om het leven.

Bij een zelfmoordaanslag van een Harnas-lid met een bom op een overvolle bus in het commerciële centrum van Tel Aviv kwamen op 19 oktober tijdens de ochtendspits 22 mensen om het leven en raakten 47 mensen gewond. Hamas-leden hadden in april soortgelijke zelfmoordacties uitgevoerd in Afula en Hadera (zie pag. 499/2/3-'94).

Arafat veroordeelde de aanslag onmiddellijk en bood zijn hulp aan om de verantwoordelijken te vinden. Op 20 oktober voerde Israël echter nieuwe veiligheidsmaatregelen in, waaronder de sluiting van zijn grens met de Westoerrr en de Gazastrook voor onbepaalde tijd en een aantal niet nader gespecificeerde maatregelen die de veiligheidstroepen een grotere vrijheid gaven om Hamas aan te pakken.

ISRAËLISCH-JORDAANSE AKKOORDEN. POSITIE SYRIË

Op 7 juni tekenden Israël en Jordanië een aantal akkoorden in Washington. Deze akkoorden, die een doorbraak waren, gingen gedetailleerd in op de kwesties die waren opgenomen in de op 14 september 1993 getekende Israëlisch-Jordaanse ,,gemeenschappelijk agenda" (zie pag. 790/2/3-'93).

De akkoorden - ,,gemeenschappelijke subagenda's" voor bilaterale onderhandelingen - werden na twee dagen van besprekingen getekend door Elyakin Rubinstein (namens Israël) en Fayez Tarawneh (nainens Jordanie). Koning Hoessein van Jordanië bracht van 20-22 juni een bezoek aan de VS voor gesprekken met de Amerikaanse president Bill Clinton.

Volgens de International Herald *Tribune* van 9 juni omvatten de akkoorden onder meer: het besluit in de toekomst bilaterale vredesbesprekingen te houden in Israël en Jordanië; een principeakkoord over het aanleggen van een weg die de Jordaanse en Israëlische havensteden Akaba en Eilat met elkaar moest verbinden en met Egypte: de oprichting van een gemeenschappelijke commissie over grenzen, milieu, water en veiligheid; en een akkoord om een alomvattend plan te ontwikkelen voor de Riftvallei van de Jordaan, waaronder plannen voor een ,,grensoverschrijdend park voor het culturele erfgoed".

Syrische reactie op akkoord Israël-Jordanië. Vooruitgang op Syrisch-Israëlische spoor

De Syrische regering had gemengde gevoelens over de onafhankelijke koers die Jordanië volgde door de ,,subagenda's" te tekenen. Een Syrische delegatie onder leiding van premier Mahmoud al-Zobhi annuleerde een bezoek aan Jordanië dat op 11 juni had moeten beginnen, naar verluidt uit protest tegen de akkoorden.

Na de ondertekening van de gezamenlijke verklaring in Washington op 25 juli 1994 reiken koning Hoessein van Jordanië (l.) en de Israelische premier Yitzhak Rabin (r.)elkaar de hand. terwijl de Amerikaanse president Bill Clinton applaudisseert

De ondertekening van de Israëlisch-Jordaanse akkoorden volgde op een periode van intensieve diplomatieke manoeuvres op het Israëlisch-Syrische spoor. De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken. Warren Christopher, had in mei een intensief diplomatiek offensief gestart om een doorbraak te bespoedigen. De gesprekken gingen naar verluidt vooral over de Syrische eis dat Israël zich volledig terugtrok van de Golan-hoogten en de Israëlische eis dat er spoedig maatregelen werden genomen om de betrekkingen te normaliseren. Syrie noch Israël of de VS gaf enige bijzonderheden vrij. Berichten in de Syrische media in mei suggereerden dat de Syrische president Hafez Assad wellicht bereid was te praten over een gefaseerde terugtrekking van de Golan-hoogten. Een grootschalige Israelische luchtaanval op een opleidingskamp van Hezbollah in de Libanese Bekaa-vallei begin juni (zie pag. 653/2/3-'94) bracht het proces dat Christopher op gang had gebracht. echter tot stilstand.

De Israëlische delegatieleider Eliakin Rubinstein (l.) en zijn Jordaanse collega Fayez Tarawneh nemen op 19 juli afscheid van elkaar na een tweedaagse ontmoeting.

ISRAËLISCH-JORDAANSE VERKLARING

Op 25 juli ondertekenden Jordanië en Israël in Washington een gezamenlijke verklaring die formeel een einde maakte aan hun staat van conflict ,,na generaties van vijandschap, bloed en tranen". De verklaring, die werd getekend door koning Hoessein van Jordanië en premier Yitzhak Rabin van Israël - met de Amerikaanse president Bill Clinton als getuige -, maakte de weg vrij voor een volwaardig vredesverdrag tussen Israël en Jordanië. In een vraaggesprek met de Israëlische televisie zei koning Hoessein op 27 juli dat hij hoopte op de ondertekening van een volwaardig vredesverdrag tegen het einde van 1994.

Delegaties ontmoeten elkaar aan Israëlisch-Jordaanse grens. Peres bezoekt Jordanië

De Jordaanse en Israëlische delegaties naar de vredesbesprekingen over het Midden-Oosten kwamen op 18 en 19 juli bijeen op een onbetwist punt van de grens tussen Israël en Jordanië in Wadi al-Araba, circa 13 km ten noorden van Aqaba en Eilat.

De bijeenkomst vond plaats in de vorm van plenaire sessies van de delegaties en vergaderingen van drie subcommissies over (i) water, energie en het milieu; (ii) veiligheid: en (iii) afbakening van de grenzen. In een gezamenlijke verklaring aan het slot van de bijeenkomst werd gezegd dat de gesprekken op een permanente basis zouden worden voortgezet vanaf 8 augustus. afwisselend aan de Jordaanse en de Israëlische Dode-Zeekust.

Op 20 juli vond in een hotel aan de Rode Zee een ontinocting plaats tussen (v.l.n.r.) de Israelische minister van buitenlandse zaken Shimon Peres, zijn Amerikaanse ambtgenoot Warren Christopher en de Jordaanse premier Abdel-Salam al-Majali.

De Israëlische minister van buitenlandse zaken Shirnon Peres, de Jordaanse premier en minister van defensie en buitenlandse zaken Abdel-Salam al-Majali, en de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher belegden op 20 juli een bijeenkomst van de in oktober 1993 ingestelde trilaterale commissie die zich moest bezighouden met de economische en infrastructurele samenwerking tussen Israël en Jordanië. De bijeenkomst, op de oostelijke oever van de Dode Zee, was de eerste gelegenheid waarbij een Israëlische minister openlijk Jordanië bezocht.

Hoofdpunten van de verklaring

De belangrijkste punten van de in Washington ondertekende Israëlisch-Jordaanse verklaring luidden als volgt:

Rabin en Hoessein herbevestigden gezamenlijk de grondbeginselen van hun overeenstemming over een gemeenschappelijke agenda.

Jordanië en Israël streefden naar het .,bereiken van een rechtvaardige, blijvende en alomvattende vrede tussen Israël en zijn buren en naar het sluiten van een vredesverdrag tussen beide landen". Jordanië en Israël zouden ..hun onderhandelingen energiek voortzetten om tot een staat van vrede te komen die was gebaseerd op resoluties 242 (1967) en 338 (1973) van de (VN-)Veiligheidsraad in al hun aspecten"

Israël respecteerde de ,,huidige speciale rol" van Jordanië in de islamitische heilige plaatsen in Jeruzalem. Wanneer onderhandelingen over een permanente status zouden beginnen. zou Israël een .,hoge prioriteit (gunnen) aan de historische rol van Jordanië in deze heilige plaatsen". Bovendien kwamen de twee partijen overeen samen te werken om ,.interconfessionele betrekkingen te bevorderen tussen de drie monotheïstische godsdiensten".

De twee landen erkenden elkaars recht en plicht om in vrede te leven met elkaar alsook met alle (andere)staten binnen veilige en erkende grenzen. Het langdurige conflict tussen de twee staten ,,loopt nu ten einde", aldus de verklaring. ..In deze geest is de staat van oorlog tussen Israël en Jordanië thans beëindigd (..). Geen van beide partijen zal de andere partij dreigen met het gebruik van geweld. n-apens, of welke andere middelen ook (...) en beide partijen zullen zich teweerstellen tegen bedreigingen van de veiligheid als gevolg van allerlei terrorisme."

De beide partijen waren het erover eens dat stappen moesten worden ondernomen om ..psychologische hindernissen te overwinnen en af te rekenen met de erfenis van de oorlog" Daarom keurden Rabin en Hoessein een reeks stappen goed die moesten symboliseren dat er nu een nieuw tijdperk op handen was: (i) de opening van directe telefoonverbindingen tussen Israël en Jordanië; (ii) de koppeling van de elektriciteitsnetten van Israël en Jordanië ,,als onderdeel van een regionaal concept": (iii) de openstelling van twee nieuwe grensovergangen. de ene ..bij de punt van Aqaba-Eilat" en de andere op een overeen te koinen punt in het noorden: (iv) het verlenen van. in beginsel. vrije doorgang voor toeristen uit derde landen die Jordanie en Israël bezoeken: (v) de versnelling van de onderhandelingen over de opening van een internationale luchtcorridor tussen de twee landen: (vi) het begin van politiesamenwerking bij de misdaadbestrijding, met de nadruk op drugssmokkel: (vii) de voortzetting van de onderhandelingen over economische zaken ter voorbereiding van een toekomstige bilaterale samenwerking, met inbegrip van de opheffing van alle economische boycotmaatregelen.

Hoessein en Rabin spreken Amerikaanse Huis van Afgevaardigden toe

Op 26 juli waren koning Hoessein en premier Rabin de eerste buitenlandse leiders die gezamenlijk het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden toespraken.

In zijn toespraak herhaalde de koning dat de staat van oo log tussen Jordanie en Israël voorbij was. Hij zei het Huis erop te vertrouwen dat rooruitgang zou worden geboekt hij de Syrisch-Israëlische en Libanees-Israëlische besprekingen in het lrader van het vredesproces en met betrekking tot het voltooien van een alomvattende vrede.

Rabin dankte in zijn toespraak Hoessein voor het in vrede aanvaarden van de uitgestoken Israëlische hand. alsmede voor zijn politieke wijsheid en moed.

Tijdens een persconferentie in Washington, eveneens op 26 juli, bevestigde president Clinton opnieuw dat de VS vastbesloten maren om ,,Jordanië te helpen bij het verlichten van zijn schuldenlast en het voorzien in zijn defensiebehoeften". Volgens de *Middle* East *Economic* Digest van 5 augustus had Clinton de kwestie van schuldvermindering in ruil voor voortgang in het Israëlisch-Jordaanse vredesproces voor het eerst ter sprake gebracht tijdens een bezoek van koning Hoessein aan Washington van 20-22 juni (zie hierboven). De schuld van Jordanië bij de VS bedroeg bijna $ 1 mrcl. waarvan de helft in de vorm van militaire schulden.

Reacties op de verklaring

De Jordaans-Israëlische verklaring kreeg van de internationale gemeenschap een warm onthaal. Bedenkingen werden echter geuit door Syrië. Het officiële Syrische dagblad Tishreen van 26 juli gaf als commentaar dat aparte vredesakkoorden met Israël een verzwakking betekenden van de Arabische zaak.

Sommige commentatoren meenden dat de gezamenlijke verklaring, voor wat betreft de erkenning van de ,,specialerol" van Jordanie in de islamitische heilige plaatsen in Jeruzalem. de besprekingen over de definitieve status van Jeruzalem. waartoe was opgeroepen in de Beginselverklaring van Israël en de PLO. zou ontkrachten. Volgens de Middle Enst *Economic Digest* van 5 augustus waren de ,,meeste Palestijnen verbijsterd" omdat Jordanië een stem had gekregen in de toekomst van Jeruzalem voordat hun rechten in de stad door Israël erkend waren. Het standpunt van de PLO was sinds jaar en dag dat Jeruzalem de hoofdstad van een toekomstige Palestijnse staat moest zijn

De eerste van de nieuwe grensovergangen tussen Israël en Jordanië werd op 8 augustus geopend om het toeristenverkeer tussen de twee staten mogelijk te maken.

De grensovergang Arava (omstreeks drie km ten noorden van Ayaba) werd ingewijd door premier Rabin cn de Jordaanse kroonprins Hassan ibn Talal. Na de ceremonie bezocht Rabin koning Hoessein in zijn winterpaleis te Aqaba. het eerste (bekendgemaakte) bezoek aan Jordanie van een Israëlische premier.

Verdere ontwikkelingen tussen Jordanië en Israël

In de periode na de ondertekening van de gezamenlijke Israëlisch-Jordaanse verklaring, eind juli in Washington (zie hierboven), deed zich in augustus een aantal nieuwe ontwikkelingen voor tussen Jordanië en Israël.

Op 3 augustus keurde de Knesset (het Israëlische parlement) de gezamenlijke verklaring van Israël en Jordanië goed met 91 stemmen en drie tegen. Kort na de stemming escorteerden Israelische straaljagers het vliegtuig van koning Hoessein van Jordanië op een vlucht door het Israelische luchtruim. een novum.

Op 7 augustus werden directe telefoonlijnen geopend tussen Israël en Jordanië.

Van 9-18 augustus vonden bilaterale onderhandelingen tussen Jordanië en Israël plaats aan de Israëlische Dode-Zeekust.

Voorafgaand aan de opening van de besprekingen maakte Fayez Tarawneh (hoofd van de Jordaanse delegatie) bekend dat Israël had ingestemd met de extra levering aan Jordanië van 4 mln kubieke meter water uit de rivier de Yarmuk als ,,gebaarvan goede wil".

Terwijl verder weinig vooruitgang werd geboekt in de belangrijke km-esties van waterverdeling en grensafbakening. parafeerden beide partijen op 16 augustus een economisch pact. Volgens de bepalingen van dit akkoord zou Israël toestaan dat voor S 30 mln aan Jordaanse goederen zou worden uitgevoerd naar de bezette gebieden. Jordanië benadrukte dat het de Arabische boycot van Israelische goederen zou handhaven totdat een volwaardig rredesverdrag was ondertekend. maar het stemde wel in met een aantal vertrouwenwekkende maatregelen, zoals het bezoek van een Israelische zakendelegatie aan Jordanië.

Israëlische en Jordaanse investeerders tekenden op 14 augustus een overeenkomst voor de oprichting van een joint-venture houdstermaatschappij die moest investeren in toeristische. industriele en handelsprojecten in de tweelanden.

Jordaans-Palestijnse ontwikkelingen

Op 21 en 22 augustus voerde een Palestijnse delegatie onder leiding van Yasser Abd Ar-Rabbuh, hoofd Cultuur en Kunst van het PNA, in Jordanië besprekingen met een Jordaanse delegatie die geleid werd door premier Abdel-Salam al-Majali. De besprekingen waren gericht op verbetering van de bilaterale betrekkingen, die uiterst gespannen waren sinds Jordanië de gezamenlijke verklaring met Israël had ondertekend. Na afloop van de gesprekken zei Rabbuh dat was afgesproken gezamenlijke commissies op te richten om verder te praten op een aantal economische, sociale en politieke gebieden.

Op 24 augustus had de Jordaanse minister van toerisme en oudheden. Mohammad Affash al-Adwan. een ontmoeting inet functionarissen van de in Jeruzalem gevestigde Palestijnse Hoge Raad voor het Toerisme. Adwan vertelde de leden van de Raad dat Jordanié geen enkele overeenkomst met Israël zou tekenen zonder voorafgaand overleg met de Palestijnen.

Kwijtschelding van Jordaanse schuld

Eind juli en begin augustus ondernamen de regeringen van de VS en Groot-Brittannië stappen om Jordanië te belonen voor zijn gezamenlijke verklaring met Israël door maatregelen aan te kondigen voor het kwijtschelden van officiële schulden.

Volgens de *Middle* East Economzc Digest van 12 augustus werd verwacht dat de Amerikaanse regering S 696 mln van Jordanië's totale schuld van $850 mln aan de VS in drie stappen zouschrappeninde jaren 1994-1996.
Intussen maakte de Britse premier John Major bekend dat zijn regering circa S 92 mln aan leningen zou omzetten in schenkingen.

Voordat de Amerikaanse en Britse maatregelen bekend waren, beliep de totale schuld van Jordanië ongeveer $ 6,7 mrd.

Gewijzigde inspectieprocedure in Aqaba

Op 25 augustus werden de door de VS geleide inspecties op zee van schepen die de haven van Aqaba binnenvoeren, vervangen door een systeem aan de wal, uitgevoerd door Lloyd's Scheepsregister. De inspecties dienden ter bekrachtiging van de VN-sancties tegen Irak.

Koning Hoessein had in maart gedreigd de vredesbesprekingen voor het Midden-Oosten te boycotten. tenzij de inspectieprocedure zou worden gewijzigd (zie pag. 498/1 en 499/1/2-'94).

Verdere Israëlisch-Jordaanse gesprekken

Op 29 september voerde koning Hoessein van Jordanië gesprekken met de Israëlische premier Rabin in het koninklijk paleis in Aqaba. Begin augustus had Rabin al een bezoek gebracht aan Aqaba voor gesprekken met de koning nadat eind juli een gemeenschappelijke Israëlisch-Jordaanse verklaring was ondertekend (zie hierboven). De jongste gespreksronde beoogde naar verluidt het uitwerken van een tijdschema voor de ondertekening van een volwaardig Israëlisch-Jordaans vredesverdrag.

Op 12 en 13 september vonden er bilaterale onderhandelingen plaats tussen Israël en Jordanie De twee partijen kwamen overeen in oktobei een derde grensovergang te openen In de gesprekken over de kernthema's veiligheid, grenzen en water beperkten de twee partijen zich tot een presentatie van hun wederzijdse standpunten

VERGADERIKGEN OP MULTILATERAAL NIVEAU. VREDESPROCES ISRAEL-SYRIE

Van 3-5 mei kwam de werkgroep voor wapenbeheersing en regionale veiligheid van het multilaterale spoor van de vredesbesprekingen voor het Midden-Oosten in Doha (Qatar) bijeen (zie pag. 498/3-'94 voor de bijeenkomst van de multilaterale watercommissie in Oman medio april).

De gesprekken werden bijgewoond door vertegenwoordigers van circa 40 staten, waaronder Israël en een aantal Arabische delegaties, en de Palestijnen, maar werden geboycot door Syrië en Libanon. De gesprekken eindigden in een impasse nadat Arabische en Israëlische afgevaardigden geen overeenstemming wisten te bereiken over een beginselverklaring over wapenbeheersing.

Andere multilaterale besprekingen die tussen april en juni werden gehouden betroffen gesprekken over het milieu in Nederland (6-7 april); over vluchtelingen in Egypte (10-12 mei); en over regionale economische ontwikkeling in Marokko (14-16 juni).

Het stuurcomité van de multilaterale vredesbesprekingen voor het Midden-Oosten kwam op 12 en 13 juli bijeen in Tabarka (Tunesië). Het comité, waarvan Israël en een aantal Arabische landen lid waren, besloot een denktank op te richten die een beeld zou moeten schetsen van hoe het Midden-Oosten er over 10 jaar uit kon zien.

Voortgang Syrisch-Israëlisch vredesproces

Ook in juli en augustus zette de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher zijn pogingen voort om het vredesproces tussen Israël en Syrië vooruit te helpen (zie hierboven).

Christophe had in de derde week van juli in Damascus tweemaal een ontmoeting met de Syrische president Haiez Assacl. Hoewel Assad Christophers inspanningen prees, zou hij op 24 juli hebben gezegd dat hij er niet zeker van was of vrede met Israël in 1994 mogelijk was.

Ook de Egyptische president Mohammed Hosni Mubarak bezocht eind juli Damascus voor gesprekken met Assad.

Christopher begon op 5 augustus aan een nieuwe, vijfdaagse rondreis door de regio, waarbij

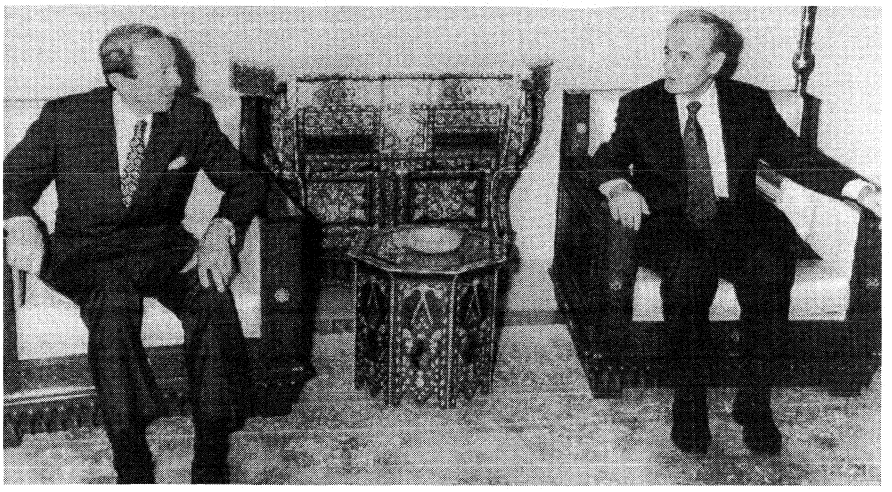

Op 19 juli werd de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher (l.) door de Svrische president Hafez Assad in zijn paleis te Damascus ontvangen.

hij zowel Assad als Rabin bezocht. Volgens de *Middle East Economic* Digest van 19 augustus hadden Amerikaanse functionarissen verklaard dat de jongste besprekingen veel gedetailleerder waren verlopen dan eerdere gespreksronden.

Tekenen van vooruitgang op Israelisch-Syrisch spoor

Op 8 september maakte de Israëlische premier Yitzhak Rabin bijzonderheden bekend van een plan voor een gedeeltelijke Israëlische terugtrekking van de Golanhoogte, waarna een proefperiode van drie jaar zou volgen waarin de Israëlisch-Syrische betrekkingen genormaliseerd zouden worden. Pas na deze normaliseringsperiode zou Israël onderhandelen over de vorm van zijn definitieve terugtrekking van de Golan.

Het plan werd onmiddellijk verworpen door Syrië. In een toespraak tot de pas gekozen Volksassemblée zei de Syrische premier Hafez Assad echter op 10 september dat hij bereid was naar vrede met Israël te streven.

In zijn toespraak benadrukte Assad dat Syrië ,,zichbewust (was)van het vredesproces en het belang van de vrede. die ook de garantie is voor volledige terugtrekking. Syrië is zich ook bewust dat voor vrede aan objectieve eisen voldaan moet zijn. Deze eisen zijn niet vreemd aan vrede. Syrië zal voldoen aan de objectieve vredeseisen die worden overeengekomen".

Assads toespraak. en vooral zijn kennelijke bereiclheid om te ,,voldoen aan de objectieve vredeseisen", kregen een nositief onthaal van veel Israëli's. Minister van buitenlandse zaken Shimon Peres zei dat naar zijn mening dc toespraak ..een vredesverklaring" was. ..Er waren". zei Peres, ,,meer dan aanwijzingen dat (Assad)begrijpt dat vrede werkelijk vrede betekent. dat wil zeggen normalisering van de betrekkingen." Itamar Rabinovich, de belangrijkste Israelische onderhandelaar met Syrië. zei dat het ..vooral een toespraak (was) die de publieke opinie in Syrië moet voorbereiden"

Denis Ross de Amerikaanse speciale coördinator voor de vredesbesprekingen voor het Midden-Oosten. had een ontmoeting met Assad en Rabin op 20 en 21 september. Na de ontmoeting met Assad zei Ross - die werd vergezeld door presidentr Clintons nationale veiligheidsadviseur voo het Midden-Oosten Martin Indyk - dat hij ,,veel serieuze bereidheid om vrede te bereiken" had bespeurd.

In september verscheen in de Israëlische media een stroom berichten over geheime contacten tussen Israël en Syrië. waarbij meestal anonieme regeringsfunctionarissen werden aangehaald. Op 19 september zei Benyainin Ben Eliezer, de minister van huisvesting en een naaste medewerker van Rabin, dat hij geloofde dat er. op niet-ministerieel niveau. geheime contacten waren om ,,gesprekken over substantiële zaken tussen de delegaties" voor te bereiden. Syrië ontkende dat er geheime onderhandelingen aan de gang waren.

De indicatie van beweging op het Israëlisch-Syrische spoor in het vredesproces in het Midden-Oosten leidde tot een heftig debat in Israël tussen voor- en tegenstanders van territoriale concessies op de Golan.

Begin september begonnen diverse bewoners onder de 13.000 Israelische kolonisten op de Golan een hongerstaking ,,tegen terugtrekking". Duizenden Israëli's. onder wie ministers en leden van de regerende Arbeiderspartij. bezochten de hongerstakers in hun kamp.

Op 29 september dienden zeven ,,Golan-rebellen" van de Arbeiderspartij een motie in de Knesset in waarin werd gevraagd om de terugtrekking van de Golan afhankelijk te stellen van de goedkeuring door 70 van de 120 Knesset-leden, of door 65 procent van de kiezers in een nationaal referendum. Naar werd verwacht lagen beide dreinpels te hoog voor de regering.

Multilaterale gesprekken over milieu

Op 24 en 25 oktober vond in Bahrein overleg plaats in het kader van het milieuspoor van de multilaterale vredesbesprekingen over het Midden-Oosten.

De Israelische delegatie stond onder leiding van milieuminister Yosi Sarid, die ook gesprekken voerde met de Bahreinse minister van buitenlandse zaken sjeik Mohammed bin Mubarak al-Khalifa. Dit was het eerste contact op ministersniveau tussen Israël en Bahrein. Sarid was de hoogste Israëlische functionaris die de Golf bezocht.

De Amerikaanse president Bill Clinton (m.)ziet toe als de Israëlische premier Yitzhak Rabin (1.) en zijn Jordaanse ambtgenoot Abdel-Salam al-Majali (r.)in Wadi al-Araba op 26 oktober 1994 het Israëlisch-Jordaanse vredesverdrag ondertekenen. Staande (v.l.n.r.):Warren Christopher (de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken), een Amerikaanse functionaris. president Ezer Weizmann van Israël. koning Hoessein van Jordanie en Andrej Kozyrew (de Russische minister vanbuitenlandsezaken).

VREDESVERDRAG JORDANIË EN ISRAËL

Op 26 oktober tekenden koning Hoessein en premier Yitzhak Rabin een vredesverdrag tussen Jordanië en Israël in Wadi al-Araba. een onomstreden punt op de grens tussen beide landen, ongeveer 13 km ten noorden van Aqaba en Eilat.

Na Egypte (zie pag. 193/1 e.v.-'79 voor vredesverdrag tussen Egypte en Israël in 1979) en de PLO (zie pag. 785/1 e.v.-'93 voor ondertekening Beginselverklaring tussen PLO en Israël) was Jordanië de derde Arabische partij die vrede sloot met Israël. Het verdrag werd getekend in de aanwezigheid van duizenden gasten, oiïdeï wie de Amerikaanse president Bill Clinton die voor het eerst een officieel bezoek bracht aan het Midden-Oosten.

Op 3 oktober hadden de Jordaanse kroonprins Hassan ibn Talal en de Israëlische minister van buitenlandse zaken Shimon Peres in Washington een akkoord getekend over een pakket economische en commerciële joint-venture-projecten. Een groot deel van de plannen was al opgenomen in de gemeenschappelijke verklaring van 25 juli (zie hierboven). maar werd nu meer in detail uitgewerkt. Op 17 oktober parafeerden de Jordaanse premier Abdel-Salam al-Majali en zijn Israëlische collega Rabin in Amman uiteindelijk de ontwerptekst van het vredesverdrag.

Bepalingen verdrag

De belangrijkste punten van het verdrag waren als volgt.

Vredestichting. Artikel 1 van het verdrag stelde: ..Hierbij stichten het Hasjemitische koninkrijk Jordanië en de staat Israël vrede."

Internationale grenzen De twee partijen kwamen overeen de grens die was getekend op de kaart van het Britse Mandaat, met enkele kleine correcties te aanvaarden als internationale grens. Israël stond aan Jordanie een kleine hoeveelheid land af dat het na de Arabisch-Israelische oorlog van 1967 eenzijdig had bezet. Veel van dit land zou echter weer worden verpacht aan Israëlische boeren en kolonisten krachtens een pachtcontract van 25 jaar Daarnaast kreeg Jordanie een symbolische hoeveelheid Israëlisch land. De demarcatie van de grens moest binnen negen maanden na ondertekening van het verdrag voltooid zijn

Veiligheid. Het verdrag verbood militaire allianties met derde partijen aan te gaan en vroeg om samenwerking tegen bedreigingen van de veiligheid van welke aard ook. De partijen verplichtten zich een Conferentie over Veiligheid en Samenwerking in het Midden-Oosten te organiseren en zich ervoor in te zetten de regio te ontdoen van massavernietigingswapens. De partijen kwamen ook overeen op te treden tegen terrorisme en infiltratie over de grens.

Diplomatieke betrekkingen. Binnen een maand na uitwisseling van de ratificatieinstrumenten van het verdrag zouden volwaardige diplomatieke betrekkingen worden aangeknoopt en residerende ambassadeurs worden uitgewisseld.

Water. De partijen kwamen overeen elkaars reclit op een aandeel van het water van de Jordaan en de Jarmoek, en van het grondwater van de Araba-vallei te erkennen. Jordanië zou in eerste instantie jaarlijks 50 mln kubieke meter water extra krijgen van Israël. een hoeveelheid die latei: na de voltooiing van een aantal dammen in de Jarmoek en de Jordaan. kon oplopen tot 100 mln kubieke meter.

Economische betrekkingen. De partijen kwamen overeen alle discriminerende handelsbarrières te verwijderen en de economische boycotmaatregelen te beëindigen. Gesprekken over economische samenwerking. en meer in het bijzonder over de vorming van een vrijhandelsgebied, zouden binnen zes maanden na ratificatie worden afgesloten.

De Syrische president Hafez Assad (l.) en de Egyptische president Hosni Mubarak tijdens een gezamenlijke persconferentie op 18 oktober in Cairo.

Vluchtelingen en ontheemden. Drie commissies zouden zich over deze kwesties buigen: een vierdelige commissie die naast Israël en Jordanie zou bestaan uit Egypteen de Palestijnen: een multilaterale groep over vluchtelingen; en „een kader in samenwerking met de onderhandelingen over de permanente status".

Historisch en religieus helangrijke plaatsen Conform de Verklaring van Washington zou Israël de huidige speciale rol van Jordanië bij de islamitische heilige plaatsen in Jeruzalem respecteren. Bij de komende onderhandelingen over de permanente status zou Israël een hoge prioriteit toekennen aan de historische rol van Jordanie bij deze heilige plaatsen.

Wederzijds begrip. De partijen kwamen overeen zich te onthouden van propaganda tegen elkaar en binnen drie maanden alle vijandige en discriminerende verwijzingen en uitingen van vijandschap in hun respectieve wetgeving in te trekken.

Scheepvaart en havens. Elke partij erkende het recht van schepen van de andere partij op vrije doorgang door zijn de territoriale wateren. De Straat van Tiran en de Golf van Aqaba zouden als internationale wateren worden beschouwd en openstaan voor alle naties.

Rift-vallei. Beide partijen zouden werken aan de totstandkoming van een ontwikkelingsplan voor de Jordaanse Rift-vallei.

Verdere onderhandelingen. Binnen drie tot negen maanden na ratificatie zouden de onderhandelingen morden afgesloten over culturele en wetenschappelijke uitwisseling, misdaad en drugs. verkeer, burgerluchtvaart. toerisme. milieu. post en telecommunicatie, gezondheidszorg, energie. landbouw-, en de gemeenschappelijke ontwikkeling van Aqaba en Eilat.

Ratificatie door Israël

Op 25 oktober keurde de Knesset, het Israëlische parlement, de ondertekening van het akkoord goed. Er werden 105 stemmen voor het verdrag uitgebracht en drie tegen, bij zes onthoudingen.

Reacties

In Israël vond het verdrag algemene instemming bij alle politieke partijen. maar in Jordanië verzette een luidruchtige minderheid van islamitische activisten zich er tegen. Het verdrag werd in scherpe bewoordingen bekritiseerd door Syrië. waarvan de eigen onderhandelingen met Israël in een impasse verkeerden. De Syriërs waren met name niet te spreken over de restitutie- en pachtregeling van land in het verdrag.

Tijdens een bezoek aan Cairo op 18 oktober zei de Syrische president Hafez Assad dat hij het ..een blasfemie voor ieder land (vond) te spre-

De Amerikaanse president Bill Clinton loopt samen met zijn Syrische ambtgenoot Hafez Assad in het Volkspaleis te Damascus op 27 oktober.

ken over het verpachten van zijn grond aan welke andere autoriteit ook". Ook de Egyptische president Mohammed Hosni Mubarak. die in het algemeen verheugd was over het akkoord. had bedenkingen over het restitutie- en pachtplan.

De leiding van de Palestijnen verzette zich tegen het verdrag. voornamelijk omdat het verdrag de historische rol van koning Hoessein erkende bij het bestuur van de islamitische heilige plaatsen in Jeruzalem. De Palestijnen klaagden dat de relevante clausule hun aanspraken op Jeruzalem als de hoofdstad van een toekomstige Palestijnse staat ondergroef.

OP 26 oktober werd er in de Gazastrook en op de Westbank tegen het verdrag gestaakt en gedemonstreerd De stakingen werden in een zeldzaam vertoon van Palestijnse eenheid samen georganiseerd door de PLO en haar ..rejectionistische" islamitische rivaal Hamas.

De Palestijns-Jordaanse controverse kwam op 16 oktober duidelijk aan het licht. toen zowel Jordanie als het Palestijnse Kationale Gezag (PNA) ieder een moefti in Jeruzalem benoemde na het overlijden van de vorige moefti, sjeik Sulaiman al-Jabari. Jordanië maakte bekend dat het sjeik Abdel-Qadir Abideen op de post had benoemd; enkele uren later maakte het PNA de benoeming bekend van sjeik Akram Said Sabri.

ONTMOETING ASSAD EN CLINTON

Tijdens een rondreis door het Midden-Oosten bracht de Amerikaanse president Bill Clinton op 27 oktober een bezoek aan de Syrische hoofdstad Damascus. In zijn gesprekken met president Assad probeerde Clinton de impasse in de onderhandelingen op het Syrisch-Israëlische spoor te doorbreken.

Het was voor het eerst in 20 jaar dat een Amerikaanse president een bezoek bracht aan Damascus hoewel de twee leiders elkaar in januari te Genève hadden ontmoet (zie pag. 285/1/2-'94). Clinton zei naderhand dat er vooruitgang was geboekt. maar dat hij niet in bijzonderheden kon treden. Later die dag reisde hij naar Israël waar hij in een toespraak tot de Knesset zei dat Syrië een ..strategische keuze voor vrede met Israël" had gemaakt en .,bereid (was) om zich vast te leggen op de eisen van vrede op lange termijn"

Het Israëlische ministerie van buitenlandse zaken noemde de ontmoeting van Clinton en Assad echter een ,grote teleurstelling' Volgens het ministerie had de Syrische leider slechts zijn starre standpunt herhaald en was hij blijven hameren op een totale Israelische terugtrekking van de Golanhoogte

Vóór Clintons reis door het Midden-Oosten, die hem ook naar Egypte (waar hij Arafat en Mubarak trof), Koeweit en Saoedi-Arabie voerde, had de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher de regio bezocht. Christopher had zijn reis echter moeten onderbreken en was spoorslags naar de Golf vertrokken voor gesprekken over de concentratie van Iraakse troepen aan de grens met Koeweit.

(Vor.ber.pag. 493/1 e.v.-1994)

VERGADERING VAK MIKISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN VAN DAMASCUS-VERKLARING

De ministers van buitenlandse zaken van de acht ondertekenaars van de Verklaring van Damascus (Egypte, Syrië en de zes lidstaten van de Samenwerkingsraad voor de Golf/GCC - Bahrein. Koeweit, Oman, Qatar, Saoedi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten) hielden op 5 en 6 juli hun negende vergadering in Koeweit (zie pag. 49311-'94 voor de achtste bijeenkomst in januari 1994).

De ministers gaven een aparte verklaring uit over de burgeroorlog in Jemen. Het officiële Koeweitse persbureau *KUNA* meldde op 6 juli dat in de verklaring het voortduren van de gevechten werd veroordeeld en werd opgeroepen alle meningsverschillen met vreedzame inidelen en door middel van een dialoog op te lossen. Qatar had zijn bedenkingen over de verklaring omdat het niet de ..rechter of beslisser over de deling van Jemen" wenste te zijn.

De ministers bogen zich ook over het vredesproces in het Midden-Oosten en spraken hun ..diepe bezorgdheid" uit over de patstelling in de besprekingen tussen Israël en Syrië en tussen Israël en Libanon. Zij veroordeelden Irak omdat het de internationale resoluties met betrekking tot de Iraakse agressie jegens Koeweit niet uitvoerde en veroordeelden Iran omdat het niet was ingegaan op de oproep van de Verenigde Arabische Emiraten om een rechtstreekse dialoog aan te gaan over de soevereiniteit van Abu Musa en twee kleinere eilanden in de Golf. De ministers maakten zich ook zorgen om de toestand in Somalia. Afghanistan en Bosnië-Herzegovina.

(Vor.ber.pag. 493/1-1994)

ARABISCHE LIGA

ZITTINGEN RAAD. COMOREN 22STE LID

De Raad van de Arabische Liga hield op 20 en 21 september 1993 in de Egyptische hoofdstad Cairo zijn 100ste zitting.

De Raad aanvaardde met één stem tegen (Irak) een verklaring over het Israëlisch-Palestijnse akkoord van 13 september 1993 (zie pag. 784/2 e.v. en 789/2-'93), waarin erop werd gewezen dat dit akkoord een eerste stap naar de verwe-

Omans staatsminister Youssef bin Alawi Abdallah (l.),de Syrischeministervan buitenlandse zaken Farouk el-Chareh (m.)en diens Saoedische collega Saud al-Faisal c) arriveren op 5 juli in Koeweit-Stad om een bijeenkomst van de ondertekenaarsvan de Verklaring van Damascus bij te wonen.

zenlijking van het beginsel ..land voor vrede" was. waarop spoedig verdere stappen moesten volgen. Israël moest zich uit alle bezette Arabische gebieden terugtrekken, met inbegrip van Jeruzalem en dc Golan-hoogte alsmede de Libanese en Jordaanse gebieden, en het moest het recht op terugkeer van de sinds 1948 uitgeweken Palestijnen naar hun vaderland erkennen. De Arabische Liga bevestigde haar solidariteit met (ie Arabische landen die bij het vredesproces betrokken zijn. en sprak zich ervoor uit dit proces te bevorderen Een duurzame oplossing moest alomvattend en rechtvaardig zijn alsmede gebaseerd zijn op de VN-resoluties 242. 338 en 425 en op het volkenrecht.

De Raad aanvaardde nok een besluit waarin hij de positie van Libië (zie pag. 131/2 e.v.-'94) in het conflict met de Westelijke mogendheden steunde alsook de ,.taal van waarschuwingen en dreigementen tegen de Jamahiriya" verwierp.
Ook zette de Raad zich in voor de rechten van de Verenigde Arabische Emiraten (VAE)op de door Iran bezette Golfeilanden (zie pag. 792/3-'93). terwijl op Teheran een beroep werd gedaan de met de VAE gesloten akkoorden te eerbiedigen.

Tevens sprak de Raad sprak zich uit voor een uitbreiding van het ledental van de VN-Veiligheidsraad, waarin de Arabische staten een permanente zetel zouden moeten krijgen, en voor de vorming van een Arabische commissie voor nationale veiligheid, met als leden Egypte. Jordanië. Libië, Qatar, Soedan en Syrië.

Aan het slot van de zitting werden de Comoren als 22ste lid tot de Arabische Liga toegelaten. De formele toetreding van de Comoren vond op 20 november plaats, toen de minister van buitenlandse zaken van deze eilandengroep. Moslem Ben Moussa, in Cairo de lidmaatschapsoorkonde ondertekende.

Op 26 en 27 maart 1994 vond in Cairo de 101ste Raadszitting plaats op het niveau van ministers van buitenlandse zaken.

De deelnemers besloten twee kwesties tot de volgende Arabische topconferentie uit te stellen: 1) de door het secretariaat-generaal voorgestelde wijziging van het Handvest van de Arabische Liga, waardoor de goedkeuring van besluiten met tweederde meerderheid mogelijk zou worden (tot dusver was eenstemmigheid vereist): en 2) de instelling van een Arabisch Gerechtshof.

Zij juichten VN-resolutie 904 (zie pag. 497/2/3-'94) toe, waarin bescherming voor de Palestijnen werd gewaarborgd, en riepen de statengemeenschap op druk op Israël uit te oefenen. opdat deze bescherming onvenvijld werd gerealiseerd. De Raad deed een beroep op de beide beschermheren van de vredesconferentie voor het Midden-Oosten (de VS en Rusland) de ve antwoordelijkheid voor de veiligheid van het Palestijnse volk en zijn bezit in de bezette gebieden te aanvaarden alsmede een herhaling van .,criminele acties door joodse kolonisten en samenzweerders" te verhinderen. Tevens werd aangedrongen op de opheffing van de joodse nederzettingen.
De door Qatar en Oman voorgestelde opheffing van de economische boycot tegen Israël werd door de meerderheid van de Raad verworpen. Ook een versoepeling van het embargo. zoals door Koeweit werd bepleit. werd met het boycotbesluit uit 1932 onverenigbaar geacht

Met het *oog* op de spanningen tussen Libië en het Westen deed de Raad de aanbeveling het proces tegen de beide verdachte Libiërs voor het Internationaal Gerechtshof in Den Haag te laten plaatsvinden met medewerking van Schotse rechters cn vonnis te rellen volgens het ..Schotse recht".

De Raad van de Arabische Liga hield op 14 en 15 september 1994 in Cairo zijn 102de zitting.

Gespreksonderwerpen waren onder meer het vredesproces in het Midden-Oosten. Somalia en de Libische sancties. Een door de VN te organiseren telling van de Palestijnse vluchtelingen maakte deel uit van de aanbevelingen.

Tijdens de aan de zitting voorafgaande bijeenkomst van de Arabische ministers van buitenlandse zaken kwam o.a. het plan ter sprake om een Arabisch gerechtshof in te stellen. Na de zitting van de Raad verklaarde de secretaris-generaal van de Arabische Liga. Ahmed Esmat Abdel Meguid, dat een afgerond voorstel over de instelling van een gerechtshof binnen een jaar aan de Raad zou worden r oorgelegd

(Vorberpag. 571/1-1993)

GCC

VERGADERING MINISTERS VAN FINANCIËN

Medio september 1994 kwamen de ministers van financiën en handel van de zes lidstaten van de Samenwerkingsraad voor de Golf (GCC, bestaande uit Bahrein, Koeweit, Oman, Qatar, Saoedi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten) bijeen in Riad (Saoedi-Arabië). De GCC wilde, vooruitlopend op een regionaal vrijhandelsgebied, komen tot één economisch en monetair beleid.

Na de vergadering zei de Saoedische minister van financiën en nationale economie Muhammed Ali Abalkhail, dat de GCC de totstandkoming van geharmoniseerde douanetarieven begin 1993 voltooid zou hebben. Abalkhail zei verder dat de ministers hadden afgesproken dat de vaststelling van een vaste wisselkoers voor de GCC-valuta's niet langer prioriteit had.

[Voor het besluit over de Arabische economische boycot tegen Israël, zie onder ISRAËL.]

VERGADERING MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN

De ministers van buitenlandse zaken van de GCC-staten hadden elkaar oorder, op 4 en 5 juni, in Abha (Saoedi-Arabië) ontmoet voor een bespreking van de burgeroorlog in Jemen (zie pag. 722/1 e.v.-'94), het vredesproces in het Midden-Oosten (zie pag. 499/3 e.v.-'94), de betrekkingen met Irak en Iran, en andere kwesties.

(Vor.ber.pag. 502/2-1994)

ISRAËL

NEDERLAAG ARBEIDERSPARTIJ BIJ VERKIEZINGEN HISTADRUT. RAMON GEKOZEN TOT SECRETARIS-GENERAAL

De regerende Arbeiderspartij leed op 10 mei 1994 een vernederende nederlaag bij verkiezingen voor de algemene conventie van de Histadrut, de machtige vakbondsconfederatie die sedert haar oprichting in 1920 werd beheerst door de Arbeiderspartij.

De verkiezingen werden gewonnen door de lijst ,,Nieuw Leven" of ,,Ram" van voormalig minister van gezondheid Chaim Ramon (44), die in april uit de Arbeiderspartij was gezet nadat hij zijn lijst had geregistreerd (zie pag. 435/1-'94 voor Ramons aftreden als minister in februari 1994). Volgens de *Independent* van 12 mei had de uitslag ,,commentatoren onthutst en de Arbeiderspartij geschokt".

Ramons lijst was een coalitie van andere afvallige Arbeiderspartijleden, Meretz (een lid van de door de Arbeiderspartij geleide coalitieregering) en de ultra orthodoxe Shas (die in maart een coalitieovereenkomst was aangegaan met de Arbeiderspartij, zie pag. 435/3-'94). De .,Ram"-lijst behaalde ongeveer 47 procent van de stemmen; de Arbeiderspartij kreeg 33 procent; de rechtse Likoed 17 procent en de Gezamenlijke Joods-Arabische Lijst (voorheen de Communistische Partij) 3 procent.

Ramon gekozen tot secretaris-generaal Histadrut

Chaim Ramon werd op 5 juli gekozen tot secretaris-generaal van de Histadrut.

Rainon werd gekozen nadat de .,Ram"-groep coalitieafspraken had gemaakt met de Arbeiderspartij en de Gezamenlijke Joods-Arabische Lijst. Ramon was de eerste secretaris-generaal in de geschiedenis van Histadrut die niet tegelijkertijd leider van de Arbeiderspartij-factie was.

KRITIEK ALGEMENE REKENKAMER OP UITGAVEN REGERING

In zijn jaarlijkse rapport dat op 18 mei verscheen, beschuldigde de Israëlische rekenkamer de regering van ernstige onregelmatigheden in haar uitgavenbeleid. Het hoofd van de rekenkamer. Miriam Ben-Porat, zei dat zij delen van haar rapport had doorgegeven aan het bureau van de procureur-generaal, die moest beslissen of er een strafrechtelijk onderzoek zou worden ingesteld.

De zwaarste kritiek in het rapport was gereserveerd voor het ministerie van huisvesting dat werd beschuldigd van politieke subsidies. politieke benoemingen. inefficiëntieen verspilling. Het ministerie werd er ook van beschuldigd de voortzetting van bouwprojecten in de .,bezette gebieden" goedgekeurd te hebben. ondanks een besluit van de regering in 1992 om de bouw van nederzettingen op de Westoever en in de Gazastrook te bevriezen. Andere overheidsterreinen die a-erdcn bekritiseerd in het rapport waren onder meer defensie. immigratie en integratie. gezondheidszorg en economie.

HOGE BANKFUNCTIONARIS VEROORDEELD VOOR SCHANDAAL IN 1983

Op 18 mei werd Ernest Japhet, de voormalige directeur van de Bank Leumi (de grootste bank in Israël), veroordeeld tot 11 maanden gevangenisstraf en een boete van NIS 900.000 ($ 1 = NIS 3.0129 op 13 mei 1994) voor zijn rol in de manipulatie van aandelen die had geleid tot de instorting van de aandelen van bank in 1983 (zie pag. 736/1 e.v.-'86). De tenuitvoerlegging van het vonnis werd opgeschort hangende een verwacht beroep bij het Opperste Gerechtshof.

Door de instorting was de regering gedwongen geweest het hele bankwezen te redden, wat naar schatting meer dan $ 9 mrd had gekost. In april waren negen andere hoge bankfunctionarissen veroordeeld tot lagere gevangenisstraffenvoor hun rol in het schandaal.

NIEUWE MINISTER VAN GEZONDHEID. ZIEKTENKOSTENVERZEKINGSWET AANGENOMEN

Op 2 juni werd Ephraim Sneh. Knessetlid van de Arbeiderspartij, benoemd tot minister van gezondheid. De post was tijdelijk beheerd door premier Yitzhak Rabin sedert februari 1994. toen Chaim Ramon als minister was afgetreden uit protest tegen het besluit van de regering om zijn ontwerp van een ziektenkostenverzekeringswet in te trekken (zie pag 435/1- 94)

Medio juni nam de Knesset uiteindelijk een nieuwe ziektenkostenverzekeringswet aan die door een speciale parlementaire commissie was opgesteld in nauw overleg met Ramon, die kort daarop werd gekozen tot secretaris-generaal van de vakbondsfederatie Histadrut (zie hierboven).

SCHENDINGEN VAN D E IVIENSENRECHTEN

In een op 13 juni gepubliceerd rapport beweerde de in New York gevestigde organisatie Human Rights Watch dat de Israëlische veiligheidstroepen Palestijnse gevangenen systematisch hadden gemarteld en mishandeld. Van de 36 in het rapport gedocumenteerde gevallen hadden er naar verluidt 10 plaatsgevonden sedert september 1993 toen Israël en de PLO een vredesakkoord tekenden (zie pag. 784/2 e.v.-'93).

De eerste ambassadeur van het Vaticaan in Israël. mgr. Andrea Cordero Lanza di Montezemolo (r) overhandigt zijn geloofsbi 1even aan piesident Ezer Weizmann van Israël in Jeruzalem op 16 augustus

Volgens het rapport waren de mishandelingen - waaronder afranseling. deprivatie van de zintuigen en psychologische druk - geen .,geisoleerde excessen" maar vormden zij .,een patroon dat alleen kon bestaan met de stilzwijgende toestemming van de regering van Israël".

Terwijl een woordvoerder van de Israëlische strijdkrachten de aantijgingen ronduit ontkende. hegroettc een woordvoerder van de regering het rapport. dat naar zijn zeggen zou worden gebruikt .,om onszelf te controlercc en te bekijken waar we eventueel de fuut zijn ingegaan"

PARTIJPOLITIEKE ONTWIKKELINGEN. OPRICHTING YI'UD. COALITIEOVEREENKORIST ARBEIDERSPARTIJ-YI'UD

Eind juni werd Yi'ud, een splinter van de ultra-nationalistische Tsomet. opgericht als nieuwe politieke partij.

De *Jerusalem* Post van 2 juli berichtte dat de ultra-nationalistische partijen Moledet en Tehiya eind juni overeen waren gekomen te fuseren in .,Moledet - de Eretz Israel gelovigen en de Tehiya".

Het radiostation Voice of Israel meldde op 12 juli dat Yi'ud die dag een coalitieakkoord had gesloten met de regerende Arbeiderspartij. Yi'udzou één kabinetspost krijgen en één onderministerschap. Eind juli bepaalde het Hooggerechtshof echter dat de twee Yi'ud-leden niet tot het kabinet konden toetreden, aangezien dat in strijd zou zijn met wetgeving tegen het overlopen van de ene partij naar de andere.

Een van de drie Knesset-leden van Yi'ud, Esther Salmovitz. had het coalitieakkoord verworpen en zei dat zij lid zou blijven van de ..strijdende oppositie". De steun van de beide andere Yi'ud-parlementariërs zou de regeringscoalitie verzekeren van 58 van de 120 zetcls in de Knesset.

BRITS WAPENEMBARGO OPGEHEVEN

Op 26 mei maakte de Britse regering bekend dat zij ,.in het licht van de gunstige ontwikkelingen in het vredesproces in het Midden-Oosten" het wapenembargo ophief, dat zij na de Israëlische invasie van Libanon in 1982 tegen Israël had ingesteld. Het besluit bracht Groot-Brittannië op één lijn met andere leden van de Europese Unie.

PERES BEZOEKT MAROKKO

Op 2 en 3 juni bracht de Israëlische minister van buitenlandse zaken Shimon Peres een onverwacht bezoek aan Marokko voor gesprekken met koning Hassan II

Hoewel Marokko en Israël geen formele diplomatieke banden hadden, had Peres het land een aantal malen bezocht, het laatst in december 1993 toen hij Rabin vergezelde (zie pag. 791/1-'93).

Volgens Peres maren de twee landen overeengekomen onderlinge telefoon- en postdiensten te beginnen Bovendien was overeengekomen dat Israël eer, aantal internationale conferenties zou bijwonen die in 1994 in Marokko zouden worden gehouden

DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN MET VATICAAN

Op 15 juni knoopten Israël en het Vaticaan volledige diplomatieke betrekkingen aan, De twee partijen hadden in december een akkoord van wederzijdse erkenning getekend (zie pag. 434/1-'94).

BOMAANSLAGEN OP ISRAËLISCHE DOELEN

In juli werden verscheidene bomaanslagen uitgevoerd op Israëlische en joodse doelen in Argentinië, Panama en Groot-Brittannië. Volgens Israëlische functionarissen markeerden de aanslagen het begin van een gezamenlijke poging van radicale elementen binnen de Iraanse regering en hun aanhangers (vooral de Libanese sjiitische groepering Hezbollah) om het vredesproces in het Midden-Oosten te laten ontsporen. Iran en Hezbollah ontkenden categorisch betrokken te zijn bij de aanslagen

Een aanslag met een autobom op het hoofdkwartier van de belangrijkste joodse organisaties in de Argentijnse hoofdstad Buenos Aires op 18 juli kostte ten minste aan 96 mensen het leven. In maart 1992 was een autobom ontploft voor de Israëlische ambassade in Buenos Aires. waarbij minstens 28 doden waren gevallen (zie pag. 485/3 e.v.-'92).

Een beeld van de verwoesting in Buenos Aires na de bomexplosie op 18 juli 1994.

Up 19 juli ontplotte een boni aan boord van een Panamees vliegtuig, kort nadat het was opgestegen in Colon Er vielen 21 doden onder u ie 12 Panamese joodse zakenlieden

Op 2% juli gar een groep die zich Ansarollah (Partizanen van God) noemde. een verklaring uit in Sidon (Libanon) waarin indirect de verantwoordelijkheid werd opgeëist voor beide aanslagen. Maar sommige berichten opperden dat de Panamese aanslag niet rechtstreeks tegen Israël was gericht. Zo melclde de *Middle Enst International* van 3 augustus dat de aanslag ,,narco-paramilitaire \-ingerafdrukken" vertoonde

Op 26 juli ontplofte een autobom voor de Israëlische ambassade in Londen. Hierbij raakten 14 mensen licht gewond. In de vroege ochtend van 27 juli ontplofte een tweede autobom voor het kantoor van de Joint Israel Appeal in Noord-Londen. waarbij vijf gewonden vielen. Geen enkele groepering eiste de verantwoordelijkheid op voor de aanslagen in Londen.

GEZAMENLIJKE MARINEOEFENINGEN MET ARABISCHE STATEN

Medio juli hield de Israëlische marine voor het eerst gezamenlijke oefeningen met Arabische staten.

De oefeningen. die plaatsvonden voor de Italiaanse kust. werden geleid door officieren uit Israël, Qatar, Tunesië. Egypte. de Verenigde Staten. Canada en Italie. zoals was overeengekomen tijdens een bijeenkomst. in mei in Qatar (zie hierboven). van de werkgroep voor wapenbeheersing en veiligheid van het multilaterale spoor van de vredesbesprekingen voor het Midden-Oosten.

HERSTEL DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN

Op 29 juli herstelden Israël en Oeganda hun diplomatieke betrekkingen, die in 1972 door Oeganda waren verbroken (zie pag. 518/1 e.v.-'72).

Israël knoopte opnieuw diplomatieke betrekkingen aan met Senegal en Ghana op respectievelijk 4 en 9 augustus. De betrekkingen waren in 1973 verbroken (zie pag. 24213-'74).

Op 11 oktober herstelden Israël en Rwanda hun diplomatieke betrekkingen die in 1973 door Rwanda waren verbroken (zie idem).

BERICHTEN OVER ISRAËLISCH BEZOEK AAN KOEWEIT EN BAHREIN

De Voice of Israel meldde op 21 augustus dat een hoge functionaris van het Israëlische ministerie van buitenlandse zaken onlangs Bahrein en Koeweit had bezocht. Hij had er onderwerpen besproken als ,,de mogelijkheid van toeristische betrekkingen en hst toelaten van toeristen met een Israëlisch paspoort in Koeweit en Bahrein". Een functionaris van het Koeweitse ministerie van buitenlandse zaken omschreef het bericht echter als een ,,nieuwsbericht zonder enige grond".

AKKOORDEN MET MAROKKO EN TUNESIË OVER VESTIGING VERBINDINGSBUREAUS

Op 1 september werd bekendgemaakt dat Israël en Marokko waren overeengekomen verbindingsbureaus te openen in resppectievelijk Rabat en Tel Aviv.

Marokko werd daarmee, na Egypte in 1979. de tweede Arabische staat die rechtstreekse banden met Israël aanknoopte. Naar verwachting zouden later volledige diplomatieke betrekkingen worden aangegaan. Beide missies zouden worden bezet door diplomaten en zich wijden aan alle aspecten van de handel en de activiteiten op economisch. cultureel en diplomatiek terrein. waaronder de uitgifte van visa.

Israël en Tunesië kwamen op 2 oktober in New York overeen verbindingsbureaus te vestigen in respectievelijk Tunis en Tel Aviv.

AMBASSADE VAN GUATEMALA NAAR JERUZALEM VERPLAATST

President Ramiro de Leon Carpio van Guatemala maakte op 8 september bekend dat de ambassade van zijn land in Israël zou worden verplaatst van Tel Aviv naar Jeruzalem. Tot dan toe waren Costa Rica en El Salvador de enige landen met ambassades in Jeruzalem.

De Leon Carpio zei dat hij dit besluit tot erkenning van Jeruzalem als de ,,legitieme hoofdstad" van Israël op eigen houtje had genomen. Maar de *Central American* Report van *30* september stelde in een commentaar dat ..het wemelt van geruchten dat Guatemala militaire hulp is aangeboden in ruil voor de stap". De Arabische reacties op de maatregel van Guatemala kwamen snel: diverse landen in de regio schortten hun invoer uit Guatemala van kardemom (specerij, het op drie na belangrijkste agrarische exportprodukt van het land) op, terwijl de Arabische Liga dreigde alle handelsbetrekkingen te verbreken.

GEDEELTELIJKE OPHEFFING VAN ECONOMISCHE BOYCOT DOOR GCC-STATEN

Op 30 september maakten de zes lidstaten van de Samenwerkingsraad voor de Golf (GCC) bekend dat zij hadden besloten de ,,secundaire" en ,,tertiaire"

aspecten van de Arabische economische boycot tegen Israël op te heffen. Het ,,primaire" aspect van de boycot - het verbod van rechtstreekse handel tussen lidstaten van de A abische Liga en Israël - zou van kracht blijven.

Koen-rit had in juni 1993 eenzijdig de toepassing van het ,,secundaire" aspect van de boycot gestaakt (zie pag. 655/1/2-'93), op grond waarvan Arabische staten een zwarte lijst aanlegden van bedrijven uit derde landen die nauwe banden met Israël onderhielden. Volgens het .,tertiaire˘ aspect werden bedrijven die zaken deden met ondernemingen op de zwarte lijst eveneens geboycot.

Het GCC-besluit werd bekritiseerd door de regeringen van Syrië, Libanon, Iran en Libië. Op 1 oktober zei de Syrische minister van buitenlandse zaken, Farouk el-Chareh, dat het besluit ,.niet op het juiste moment" was genomen.

Op 1 oktober voorspelde de Israëlische minister van financiën, Avraham Shohat, dat de gedeeltelijke opheffing van de blokkade een belangrijke stimulans zou geven aan de Israëlische economie, doordat zij grote Europese en Aziatische bedrijven zou aanmoedigen in Israël te investeren.

(Vor.ber.pag. 433/1 e.v.-1994)

JORDANIË

KABINETSWIJZIGING

Op 8 juni 1994 werd het Jordaanse kabinet gewijzigd (zie pag. 144/2-'94 voor de vorige wijziging).

Premier Abdel-Salam al-Majali behield de portefeuilles van defensie en buitenlandse zaken. Andere belangrijke portefeuilles bleven ongewijzigd (financien, binnenlandse zaken en voorlichting). maar er werd een aantal nieuwe ministers benoemd. onder wie 10 leden van het Huis van Afgevaardigden.

Tot de nieuwe ministers behoorden de bewindslieden met de volgende portefeuilles: vice-premier - Dhuyan al-Hindawi: ondenvijs en staatsminister voor kabinetszaken - Abdel Rauf al-Raxvabidah: landbouw - Mansour hin Tarif; PTT - Hisham al-Dabbas; cultuur - Jumaa Hammad: hoger onderwijs - Ratib al-Suud; energie en minerale rijkdommen - Talal Uraqat; gezondheid - Arif Bataynah; justitie - Hisham al-Tall: openbare werken en huisvesting - Abdel-Razzaq al-Nusur: bevoorrading - Adil al-Qudah; transport - Samir Qowar; water en irrigatie - Salih Irshaidat.

DEEL SCHULD AAN VS AFGESCHREVEN

Eind september werd door Jordaanse en Amerikaanse functionarissen een akkoord getekend waardoor officiële Jordaanse schulden aan de VS ter waarde van $220 mln werden afgeschreven. Het betrof de eerste termijn van een schuldkwijtschelding van in totaal $ 702 mln die de VS na de gezamenlijke Jordaans-Israëlische verklaring van juli (zieonder ALGEMEEN) hadden toegezegd.

In een eind oktober gepubliceerde studie concludeerde de Wereldbank dat Jordanië hulp nodig had bij zijn zware schuldenlast jegens het buitenland. als het een sterkere economische groei wilde bereiken. De buitenlandse schuld van Jordanië bedroeg ruim $ 7 mrd, of wel anderhalf maal zijn Bruto Binnenlands Produkt (BBP). De Wereldbank berekende dat een vermindering van de schuld met ca. $ 1,7 mrd nodig was om dit aandeel te beperken tot omstreeks 75 procent van het BBP

(Vor.ber.pag. 502/2 e.v.-1994)

SYRIË

ALGEMENE VERKIEZINGEN

Op 24 augustus 1994 werden algemene verkiezingen gehouden voor de zesde Volksassemblée (Majlis al-Sha'ab) (zie pag. 553/1/2-'90 voor de vorige verkiezingen). De regerende Baath-partij behield haar dominerende positie in de Assemblée.

De Baath en haarbondgenoten in het Nationale Progressieve Front veroverden 167 van de 250 zetels in de Assemblée. De overige 83 zetels gingen naar onafhankelijke kandidaten. De Middle East Economic *Digest* van 9 september meldde dat onder de 158 nieuwe leden verschillende prominente zakenlieden waren.

Ongeveer 7.000 kandidaten deden mee aan de verkiezingen. tem-ijl de opkomst volgens officiële cijfers iets meer dan 50 procent was.

WIJZIGING MILITAIRE TOP

De Middle Enst Economic Digestvan 26 augustus berichtte dat 16 hoge militairen van hun functie waren ontheven. Met deze stap zou president Hafez Assad beogen ,,zijn macht (te) consolideren en de invloed van de oude garde van het regime (te)verzwakken".

Tot de ontslagenen behoorde de commandant van de speciale troepen generaal Ali Haydar, die naar verluidt werd gearresteerd nadat hij publiekelijk had geprotesteerd tegen zijn ontslag. Op 15 augustus berichtte AFP dat Haydar was vervangen door generaal Ali Habib, de bevelhebber van de Syrische eenheden in de internationale VN-macht die in 1991 de Iraakse troepen uit Koeweit had verdreven.

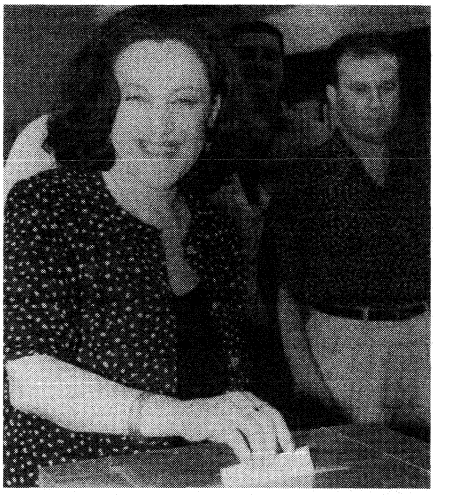

Colette Khoury, een onafhankelijke kandidaat bij de parlementsverkiezingen, brengt op 25 augustus 1994 haar stem uit in Damascus.

Een andere wijziging betrof de benoeming van generaal Mohammed al-Khouli tot commandant van de luchtmacht. Al-Khouli, een loyale Assad-volgeling, was eind 1986 ontslagen als hoofd van de inlichtingendienst van de luchtmacht nadat het Westen de Syrische luchtmacht beschuldigd had van betrokkenheid bij het internationale terrorisme. Al-Khouli zou de opdrachtgever zijn van Nezar Hindawi, die in Groot-Brittannië was veroordeeld tot 45 jaar gevangenisstraf omdat hij had geprobeerd een bom te smokkelen aan boord van een Israëlisch vliegtuig op de Londense luchthaven Heathrow in 1986 (zie pag. 721/1 e.v.-'86. waar hij Al-Khouly als El-Khoury wordt vermeld).

SCHULDENREGELING MET BELGIË

De Middle *East* Econornic Digest van 28 oktober meldde dat België de eerste officiële bilaterale crediteur was die een schuldenregelingsakkoord met Syrië had gesloten.

Volgens het akkoord moest de Syrische regering een hoofdsom van ca $ G00 mln terugbetalen plus een niet bekendgemaakt bedrag aan rente dat inongex eer l 0 jaar was aangegroeid

De achterstallige betalingen van Syrië m.b.t. officiele bilaterale schulden. afgezien van de aan de voormalige Sowjet-Unie verschuldigde bedragen. beliepen in totaal ca. $ 600 mln De grootste bilaterale crediteuren waren Frankrijk ($ 130 mln),Japan (S 90 mln)en Duitsland ($ 87 mln).

(Vor.ber.pag. 653/3-1994)

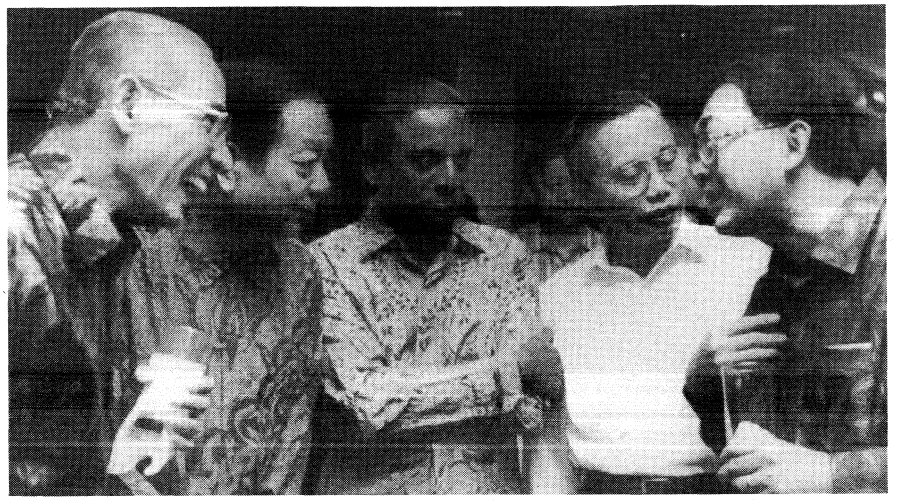

Na de sliiitingsceremonie van de 27ste ministersbijeenkomst van de ASEAN volgde op 23 juli een informeel diner van de ministers van buitenlandse zaken met (v.l.n.r.)Ali Alatas (Indonesië), Qian Qichen (China). Shanmugam Jayakumar (Singapore), Nguyen Manh Cam (Vietnam) en prins Norodom Sereivut (Cambodja).

ALGEMEEN

BIJEENKOMST ASEAN-MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN EN REGIONAAL FORUM

Van 22-24 juli 1994 hielden de ministers van buitenlandse zaken van de zes lidstaten van de Associatie van Zuidoostaziatische Naties (ASEAN. bestaande uit Broenei, Indonesië, Maleisië, de Filippijnen, Singapore en Thailand) hun 27ste jaarvergadering in de Thaise hoofdstad Bangkok (zie voor 26ste bijeenkomst pag. 72112-'93). Dc jaarvergadering werd ook bijgewoond door delegaties uit Myanmar. Cambodja. Laos en Vietnam

De controversiële aanwezigheid van Myanmar. dat voor de eerste keer was uitgenodigd om de bijeenkomst bij te wonen, was een aanwijzing dat het ASEAN-beleid was gericht op ..constructieve betrokkenheid" jegens het militaire regime en op een vermindering van het diplomatieke isolement waarin het land verkeerde.

Op 24 juli werd besloten dat de ASEAN Vietnam, dat op dat ogenblik de status van waarnemcï bezat. als volwaardig lid zou tnelaten tot de jaarvergadering van 1995. De lidstaten gaven te kennen dat in de nabije toekomst ook de waarnemersstatus van Laos zou worden omgezet in een volwaardig lidmaatschap.

ARF-vergadering

Op 25 juli werd de bijeenkomst van de ministers van buitenlandse zaken gevolgd door de eerste formele vergadering van het Regionale Forum van de ASEAN (ARF), de multilaterale groep die tijdens de jaarvergadering van 1993 was opgericht om regionale politieke en veiligheidsvraagstukken te bespreken (zie pag. 721/2-'93).

In het ARF kwamen de zes ASEAN-lidstaten, hun belangrijkste handelspartners (Australië. Canada, de EG. Japan. Zuid-Korea. Nieuw-Zeeland en de VS) en China. Laos. Papoea Nieuw-Guinea. Rusland en Vietnam bijeen.

Tijdens de drie uur durende bijeenkomst werd gesproken over Noord-Korea's nucleaire programma (zie pag. 657/3 e.v.-'94), de burgeroorlog in Cambodja (zie pag. 727/1 e.v.-'94) en het territoriale geschil over de Spratly-eilanden.

Hoewel er over deze kwesties geen daadwerkelijke beslissingen werden genomen, werd afgesproken dat het ARF jaarlijks bijeen zou komen. Ook werd vol optiinisme gezegd dat tijdens de volgende bijeenkomst in Broenei concrete maatregelen konden worden getroffen om potentiële en bestaande conflicten op te lossen. Naar mocht worden aangenomen omvatten deze maatregelen de uitwisseling van niet-geheime militaire inlichtingen. samenwerking op het gebied van de vredeshandhaving in de regio en de inschrijving van alle lidstaten in het VN-register voor conventionele wapens. Commentatoren merkten echter op dat China en andere ARF-leden zich zorgen maakten over de snelle ontwikkeling van het Forum waarvan Australië en ander leden uitgingen. Kaar alle waarschijnlijkheid zouden eerstgenoemde landen niet genegen zijn betrokken te raken in multilaterale onderhandelingen over territoriale conflicten of inlichtingen over hun veiligheidsactiviteiten prijs te geven.

(Vor.ber.pag. 145/2-1994)

AFGHANISTAN

TERREINWINST VOOR REGERINGSGEZINDE TROEPEN. MANDAAT VAN RABBANI VERLENGD. VREDESINITIATIEVEN. AANHOUDENDE GEVECHTEN

Op 26 juni 1994 consolideerden troepen die trouw waren aan president Burhanuddin Rabbani hun recentelijk geboekte vooruitgang (zie pag. 505/3 e.v.-'94) met een grote overwinning. Zij verdreven rivaliserende strijdkrachten, aangevoerd door premier Gulbuddin Hekmatyar en zijn bondgenoot, generaal Abdul Rashid Dostam, uit Kaboel na twee dagen van hevige gevechten aan de zuid- en oostrand van de stad. Het regeringsoffensief betekende een belangrijke doorbraak in de burgeroor-

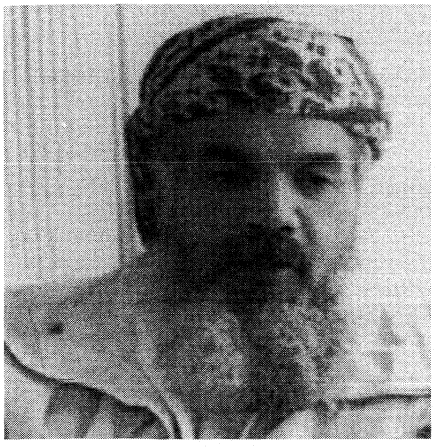

Mohammed Esmail Khan. de ,.sterke man" van Herat.

log. Eind juni werd geschat dat ten minste 2.500 doden waren gevallen en circa 17.000 mensen gewond waren geraakt sinds het uitbreken van de gevechten tussen regeringstroepen en opstandclingen in januari (zie pag. 503/1 e.v.-'94).

Het oplopen van het dodencijfer werd gedeeltelijk toegeschreven aan de uitbreiding van de strijd tot de zuidelijke stad Kandahar, waar het vóór half juni betrekkelijk rustig was gebleven. Elders werd nog steeds hevige strijd geleverd. waarbij de regio rond de noordelijke steden Kunduz en Mazar-i-Sharif tot de zwaarst getroffen gebieden behoorde.

Rabbani's mandaat verlengd

De kans op een verdere escalatie van de burgeroorlog werd vergroot toen het Opperste Gerechtshof op 28 juni besloot het presidentschap van Rabbani met nog eens zes maanden te verlengen, terwijl het de ambtstermijn van premier Hekmatvar niet met een zelfde periode verlengde.

Rabbani's ambtstermijnzou op 28 juni aflopen volgens de bepalingen van het in maart 1993 getekende akkoord van Islainahad (zie pag. 579/1 e.v.-'93). Sinds begin juni had hij echter herhaaldelijk verklaard op zijn post te willen blijven om een machtsvacuuin te voorkomen.

Anti-Rabbanigroepen verwierpen de beslissing van het Opperste Gerechtshof op 29 juni als ,,ongegrond en onwettig" en dezelfde dag maakte Rabbani in een landelijke televisieuitzending bekend dat hij bereid was af te treden ten gunste van een nieuwe regering. op voorwaarde dat de rebellentroepen hun aanvallen op Kaboel zouden staken. Hij verklaarde zich bereid te handelen ,,volgens in het verleden gesloten overeenkomsten" en ,.gereed (te zijn) om de macht over te dragen". en nodigde leiders van alle partijen uit deel te nemen aan een grote shura (vergadering),samen met m-aarnemers van de VN en de Organisatie van de Islamitische Conferentie (OIC), om een besluit te nemen over een nieuwe regering. Hekmatyar had eerder elke deelname aan een door Rabbani gedomineerde vergadering van de hand gewezen en gewaarschuwd dat als Rabbani niet zou aftreden ,.alle deuren gesloten zijn en er geen andere uitweg is dan oorlog".

Vredesinitiatieven

Intussen werden de pogingen hervat om een vredesakkoord te bewerkstelligen en de gevechten te beëindigen. Een van de voorstellen. naar verluidt door beide partijen welwillend ontvangen, was het plan om Rabbani te vervangen door een leidinggevende raad. samengesteld uit de negen belangrijkste mujaheddinfacties, die vei-volgens een interimregering zou benoemen. Dit plan zou ter tafel zijn gebracht door een bondgenoot van Rabbani, generaal Mohammad Esmail Khan. gouverneur van de provincie Herat. Het had klaarblijkelijk de steun van Pakistan.

In een vraaggesprek met het Iraanse persbureau *IRNA*. op 27 juni, benadrukte de Tunesische oud-minister van buitenlandse zaken Mahmoud Mestiri. de leider van de VN-vredesmissie, dat buitenlandse bemiddeling weliswaar nuttig kon zijn bij het opstellen van een vredesformule. maar dat het van essentieel belang was rekening te houden met de opvattingen van de ,,zwijgende Afghaanse ineerderheid"

Aanhoudende zware gerechten

In de eerste helft van juli kwamen ten minste 110 mensen om het leven bij zware gevechten in Kaboel. Op 1, 4, 8, 11 en 16 juli waren soldaten die trouw waren aan president Burhanuddin Rabbani, het doelwit van een reeks raketaanvallen door rivaliserende soldaten onder bevel van de opstandige premier Gulbuddin Hekmatyar en zijn Oezbeekse bondgenoot, generaal Abdul Rashid Dostam.

Rapport VN-vredesmissie

Op 6 juli gaf Sotirios Mousouris, de persoonlijke afgezant van de VN-secretaris-generaal. een persconferentie in Islamabad (Pakistan) waarop hij het rapport vrijgaf van de recente VN-\,redesmissie, die was geleid door de voormalige Tunesische minister van buitenlandse zaken Mahmoud Mestiri (zie pag. 506/2-'94 en hierboven). Uit dit rapport bleek dat er overeenstemming bestond over een onmiddellijk staakt-het-vuren, een overgangsregering op brede basis en verkiezingen onder supervisie van de VN, maar dat er geen steun was voor een vredesoperatie van de VN.

Op 3 juli rnaakteri de VN de sluiting van hun missie in Herat bekend na een bomaanslag van Dostams troepen.

OIC-vredesinitiatief

In het kader van een nieuw vredesinitiatief had Hamid Algabid, de secretaris-generaal van de Organisatie van de Islamitische Conferentie (OIC) van 11-14 juli in Kaboel en elders ontmoetingen met verschillende Afghaanse leiders onder wie president Rabbani Een geplande bijeenkomst op 12 juli met Hekmatyar op zijn basis in Charasiab (ten zuiden van Kaboel) werd echter uitgesteld Een OIC-communiqué dat werd uitgegeven aan het einde van Algabids bezoek meldde dat alle partijen hadden ingestemd met de vorming van een roorbereidingscommissie onder auspicien van de ICO om het v edesproces weer op gang te brengen

Gijzelaars vrijgelaten

Op 22 juli keerden twee Chinese en acht Pakistaanse gijzelaars terug in Islamabad na te zijn vrijgelaten. Zij waren in juni 1993 ontvoerd door mujaheddinleider Mullah Abdul Salaam (alias ,,Rocketi"), vermoedelijk uit vergelding voor een Pakistaanse operatie om de Afghaanse mujahedclin hun Amerikaanse Stinger-raketten te ontnemen. Op het moment van hun ontvoering waren zij werkzaam in de Pakistaanse grensprovincie Baluchistan.

Stijgend aantal doden

Het dodental als gevolg van de burgeroorlog die het land sedert januari teisterde, steeg in augustus. Op 22 augustus werd melding gemaakt van een aanzienlijk aantal gesneuvelde soldaten en

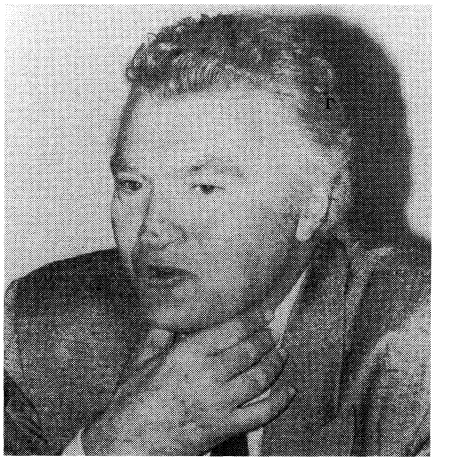

Sotirios Mousouris. persoonlijk afgezant van de VN-secretaris-generaal in Afghanistan.

meer dan 120 omgekomen burgers, velen van hen in Kaboel.

In enkele van de hevigste gevechten tot dan toe, doodden soldaten die trouw waren aan president Burhanuddin Rabbani in Doshi, in de noordoostelijke provincie Baghlan, bijna 700 militieleden van de Oezbeekse leider generaal Rashid Dostam.

In een op 12 augustus uitgegeven verklaring betreurde de VN-Veiligheidsraad de voortdurende burgeroorlog. De Raad drong er bij alle staten op aan de wapenleveranties aan Afghanistan te stoppen en vrede te bevorderen.

Gevechten tussen sjiitische facties

In september kwamen naar verluidt meer dan 400 mensen om het leven en werden ten minste 1.000 anderen gewond in hevige gevechten tussen de rivaliserende sjiitische facties van president Burhanuddin Rabbani en zijn rivaal premier Gulbuddin Hekmatyar.

Bij de gevechten, die zich vooral afspeelden in de zuidwestelijke buitenwijken van Kaboel, waren betrokken de Harakat-i-Islami Afghanistan (Islamitische Beweging van Afghanistan: pro Rabbani) en de Hezb-i-Wahdat-i-Afghanistan (Islamitische Eenheidspartij van Afghanistan; pro Iran). die nu aan de kant van Hekmatyar stond. In januari had de Hezb-i-Wahdat gezegd neutraal te zijn in het conflict tussen Rabbani en Hekmatyar en had zij vredesvoorstellen gedaan om een einde te maken aan de strijd (zie pag. 504/3-'94). Deze neutraliteit was in maart opnieuw bevestigd (zie pag. 505/3-'94).

Vanaf begin september waren de twee facties in een reeks bloedige confrontaties verwikkeld waarin strijders van de Hezb-i-Wahdat voortdurend de bases van pro-Rabbani-sjiieten in de oostelijke en zuidoostelijke voorsteden van Kaboel bestookten. Op 14 september breidden de gevechten zich uit naar de voornamelijk sjiitische westelijke delen van de hoofdstad. Over de oorzaak van de strijd was nagenoeg niets bekend en de berichten in de pers konden geen duidelijkheid verschaffen over wie er aan de winnende hand was, totdat op 29 september werd bevestigd dat troepen van de Hezb-i-Wahdat die zich aan de zijde van Hekmatyar hadden geschaard, aanzienlijke militaire winst hadden geboekt. Hun grootste wapenfeit was de verovering van de enige Scud-raketbasis waarover de presidentiële troepen en hun Harakat-bondgenoten tot dan toe in Kaboel beschikten.

Regeringstroepen die Rabbani steunden. leden ook een grote nederlaag in de provincie Baghlan. waar zij op 16 september de strategische stad Khenjan verloren aan troepen van Hekmatyar en zijn Oezbeekse bondgenoot, generaal Abdul Rashid Dostam.

De gevechten tussen de sjiitische facties duurden in oktober voort, hoewel op 24 oktober door bemiddeling van Iran een staakt-het-vuren voor 24 uur werd afgekondigd. Het Internationale Comité van het Rode Kruis (ICRC) verklaarde op 11 oktober dat bij de gevechten in de voorgaande drie weken tenminste 1.100 doden waren gevallen en meer dan 23.000 mensen gewondwaren geraakt.

Op 21, 24 en 31 oktober werd Kaboel door anti-Rabbani-milities met raketten bestookt. Daarbij vielen 112 doden. voor het merendeel burgers.

Beschuldigingen over buitenlandse hulp voor Dostam

Volgens een verklaring op 13 september van een voormalige medewerker van Dostam, generaal-majoor Nur Mohammed Kohnaward, kreeg generaal Dostam financiële steun van de regeringen van Oezbekistan en Turkije voor zijn 70.000 man sterkemilitie.

De Afghaanse ambassadeur in Rusland. Abdul Vahhad Asifi. had op 9 augustus beweerd dat Oezbekistan Dostam van wapens had geleverd.

Een beeld van de gevechten in Zuid-Kaboel (25 oktober 1994)

Impasse in vredesbesprekingen niet doorbroken

Begin september maakte de vredesgezant van de VN, Mahmoud Mestiri, bekend dat de vredesbesprekingen die op 2 september in Pakistan hadden moeten plaatsvinden, waren afgelast, nadat hij er niet in was geslaagd Rabbani over te halen met Dostam te onderhandelen.

Op 7 september deed VN-secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali tiidens een bezoek in Pakistan een hernieuwde oproep om de strijd onmiddellijk te beëindigen.

Begin oktober hervatten de VN hun pogingen om een eind aan de burgeroorlog te maken.

Op 9 oktober werd in berichten bevestigd dat VN-vredesgezant Mestiri sinds 29 september in Quetta (Pakistan) intensieve gesprekken had gevoerd met leiders van ,,neutrale" Afghaanse facties, in de hoop een politieke oplossing te vinden.

Verdere berichten op 27 en 31 oktober meldden dat Mestiri nieuwe vredesvoorstellen had voorgelegd aan president Rabbani en premier Hekmatyar, tijdens gesprekken met beide partijen medio oktober in Jalalabad. Deze voorstellen behelsden naar vei-luidt een onmiddellijk staakt-het-vuren en de oprichting van een adviescommissie (shura),die zou bestaan uit regeringsvertegenwoordigers en leiders van neutrale partijen. Deze commissie zou vooral worden belast met ,,het opstellen van een grondwet en het (doen) houden van universele, vrije en geheime verkiezingen".

Anti-Rabbani-groeperingen hadden op 17 oktober een voorstel van Rabbani verworpen om een traditionele grote vergadering (loya jirga) bijeen te roepen voor de verkiezing van een nieuwe president. Volgens berichten was het verzet tegen dit voorstel verhard nadat was gebleken dat daarin geen enkele rol was weggelegd voor Hekmatyars bondgenoot, generaal Abdul Rashid Dostam.

(Vor.ber.pag. 503/3 e.v.-1994)

KOREA (NOORD)

KIM IL SOENG OVERLEDEN. OPVOLGIKG

Op 8 juli 1994 overleed president Kim Il Soeng, naar verluidt na een hartaanval.

De Noordkoreaanseleider Kim Il Soeng bij zijn 80ste verjaardag op 15 april 1992

De 82-jarige Kim, die de ,,Grote Leider" werd genoemd, was vanaf Noord-Korea's oprichting in september 1948 de dominerende figuur in het bestuur van deze staat geweest. Rond hem was een extravagante persoonlijkheidscultus ontstaan die zijn weerga niet had in de moderne wereld, waarbij zijn leiderschap werd voorgesteld als onfeilbaar en alomvattend.

Kim Il Soeng was op 15 april 1912 als Kim Song Ju geboren in een gezin uit de burgerstand. Hij had zijn schuilnaam aangenomen ter ere van een legendarische Koreaanse guerrillastrijder die tegen de Japanners had gevochten. Volgens zijn officiele biografieën bracht hij zijn jonge jaren in Mantsjoerije door als guerrillaleider die tegen de Japanners streed. De exorbitante verhalen over zijn militaire heldendaden werden echter over het algemeen door westerse historici met scepsis ontvangen. Velen van hen waren van mening dat Kim in feite een groot deel van de periode vóór 1945 in de Sowjet-Unie had doorgebracht. Hij keerde terug naar Korea. toen het deel ten noorden van de 38ste breedtegraad in 1945 werd bevrijd door het Sowjet-leger, en werd de leidende figuur in de regering van de nieuwe Noordkoreaanse staat.

Na de Koreaanse Oorlog (1950-1953) versloeg hij zijn rivalen voor het leiderschap en aan het eind van de jaren vijftig was hij uitgegroeid tot de onbetwiste heerser van het land. Hoewel hij in 1970 president was geworden, berustte zijn macht in werkelijkheid op zijn positie als secretaris-generaal en lid van het driekoppige presidium van de regerende Koreaanse Arbeiderspartij (KWP). Kim I1 Soeng was ook de grondlegger van de juche-gedachte, een eigen ideologie die was afgeleid van het marxisme-leninisme waarin de nadruk werd gelegd op onafhankelijkheid en de dominerende positie van de partij.

Volgens officiële berichten kreeg Kim op 7 juli een hartaanval en overleed hij op 8 juli om twee uur 's ochtends. Het nieuws werd op 9 juli om twaalf uur 's middags bekendgemaakt. De radio- en televisiestations wijdden de rest van die dag aan het voorlezen van Kims uit drie delen bestaande memoires. Er werd een rouwperiode van negen dagen afgekondigd, gedurende welke Kims lichaam lag opgebaard. Vele Noordkoreanen zouden zijn gestorven ten gevolge van een shock, toen zij het nieuws van zijn dood vernamen, of tengevolge van de langdurige rouwwaken die in het hele land werden gehouden.

Hoewel Kims begrafenis was gepland voor 17 juli, vond deze pas plaats op 19 juli. Op die dag stonden naar schatting 2 miljoen mensen langs de straten van Pyongyang, toen het lichaam in een lijkwagen werd overgebracht naar het presidentiële Kumsuan-paleis, waar het in een glazen doodkist werd opgebaard. Buitenlanders werden niet uitgenodigd voor de begrafenis. De dag daarop vond een herdenkingsbijeenkomst plaats: waarbij om twaalf uur 's middags drie minuten stilte in acht werd genomen door de 22 miljoen inwoners van Noord-Korea. Op 28 juli werd bericht dat Russische deskundigen van het Centrum voor Biologische Structuren bezig waren Kims lichaam te balsemen zodat het in het openbaar kon worden tentoongesteld.

Gebeurtenissen rond opvolging

Al vanaf de jaren zeventig was Kim Il Soeng bezig geweest voorbereidingen te treffen voor na zijn overlijden door zijn zoon Kim Jong Il, de zogeheten ,,GeliefdeLeider" gereed te maken om hem op te volgen. Na Kim Il Soengs dood gaf het uitblijven van een formele bekendmaking over het leiderschap van de partij en de staat echter voedsel aan speculaties dat er een machtsstrijd aan de gang was.

Rond de 52-jarige Kim Jong Il - lid van het KWP-presidium. volwaardig lid van het politbureau en opperbevelhebber van de strijdkrachten - bestond een persoonlijkheidscultus die bijna even omvangrijk was als die rond zijn vader. Hij miste niettemin de status van zijn vader binnen het militaire establishment en de KWP. Bovendien werd zijn aanzien werd ondermijnd door. hardnekkige geruchten over zijn weelderige (en volgens vele verhalen liederlijke) persoonlijke levensstijl. In het Westen werd hij beschouwd als een onbekende grootheid, maar algemeen werd aangenomen dat hij verantwoordelijk was geweest voor het beramen van talrijke vijandelijke acties tegen Zuid-Korea. zoals de bomaanslag op een passagiersvliegtuig van Korean Airlines in 1987 (zie pag. 761/3 e.v.-'90).

Bij Kim Il Soengs begrafenis- en herdenkingsplechtigheid betuigden pat-tij- en regeringsleden hun trouw aan Kim junior. En volgens de door de staat beheerste nieuwsmedia zou de Geliefde Leider ,,aan het hoofd staan van de partij. de regering en de volksstrijdkrachten". Desalniettemin werd niet bevestigd dat Kim Jong Il formeel was bekleed met het presidentschap of met de functie van secretaris-generaal van de KWP. Tijdens de herdenkingsbijeenkomst leek hij zich slecht op zijn gemak te voelen en hij verbaasde waarnemers door het feit dat hij geen toespraak hield tot de menigte van verscheidene honderdduizenden mensen. Bovendien was hij tegen ieders verrassing niet aanwezig bij de militaire ceremonieën op 27 juli ter gelegenheid van de 41ste viering van de ,,Overwinningsdag", de dag waarop de wapenstilstand in de Koreaanse Oorlog werd gesloten.

Vice-premier overleden

Op 28 juli overleed een van Noord-Korea's vice-premiers, de 73-jarige Kang Hui Won, die tevens plaatsvervangend lid van het politbureau van het KWP was, na een lange maar niet nader omschreven ziekte.

Premier Kang Song San werd benoemd tot voorzitter van het begrafeniscoinité, maar hij was niet aanwezig bij de begrafenis, die op 30 juli plaatsvond. Dit gaf aanleiding tot twijfels over zijn positie nadat zijn schoonzoon naar Zuid-Korea was overgelopen (zie hieronder).

Prominente Noordkoreaan overgelopen naar Zuid-Korea

Op 27 juli onthulde het Zuidkoreaanse Bureau voor Nationale Veiligheidsplanning (NSP)dat Kang Myong Do. de schoonzoon van de Noordkoreaanse premier Kang Song San. in mei via een niet nader genoemd derde land naar Zuid-Korea was overgelopen.

Kim Jong Il (m.) tijdens een herdenkingspleckitigheid voor zijn vader op 16 oktober 1994 in Pyongyang.

Kang verscheen later die dag in Seoel voor de pers in gezelschap van een andere overloper, Cho Myong Chol (de zoon van de vroegere minister van bouwnijverheid Cho Chol Chun), die op 18 juli zou zijn overgelopen. Beide mannen zeiden ervan overtuigd te zijn dat Kim Jong Il, die sinds 1985 vergaande bestuurlijke bevoegdheden had bezeten. de touwtjes stevig in handen had na de dood van zijn vader. Zij merkten echter ook op dat de strijdkrachten verdeeld waren in hun loyaliteit jegens Kim Jong I1 en dat het land te kampen had met ernstige economisch-problemen en voedseltekol-ten.

Het officiële Noordkoreaanse Centrale Persbureau bestempelde de persconferentie als een poging van de Zuidkoreanen om ,,menselijkafval" te gebruiken bij hun confrontatie met Noord-Korea. Het sprak ook tegen dat Kang verwant was aan de premier en schilderde hem af als ,,een onbenul, een leegloper zonder vast werk en een misdadiger die een groot bedrag aan overheidsgelden had verduisterd".

Opvolgingsstrijd

Op 8 augustus leek Kim Jong I1 een stap dichter bij de opvolging van Kim I1 Soeng als staatshoofd te komen. Op die dag verklaarde een groep hoge partij- en staatsfunctionarissen tijdens een plechtigheid ter herdenking van het feit dat Kim I1 Soeng een maand daarvoor was overleden, dat ,.de Geliefde Leider kameraad Kim Jong Il" in hoog aanzien stond bij de top van de partij, de staat en het leger".

Onder degenen die de plechtigheid bijwoonden. bevonden zich de minister van de Koreaanse Volksstrijdkrachten. maarschalk Oh Jin Wu, en premier Kang Song San. hoewel Kim Jong Il zelf niet aanwezig was.

Op 19 augustus verklaarde de Noordkoreaanse ambassadeur in Zweden, Ryom Kyong Sik. dat Kim Jong Il's officiële titel was veranderd van ..Geliefde Leider" in ..Grote Leider, de benaming die tot dan toe was gereserveerd voor zijn vader.

Hoewel zijn opvolgingskansen duidelijk toenamen, was Kim Jong Il echter nog altijd niet officieel benoemd in een van de drie belangrijkste staatsambten: president van de republiek, secretaris-generaal van de regerende Koreaanse Arbeiderspartij en voorzitter van het centrale militaire comité van de partij

Op 11 augustus beweerde onderminister van buitenlandse zaken Kang Sok Chu dat ,,de stemming nog niet rijp (was) oin de nieuwe leider te kiezen" omdat ,.het verdriet van het volk (om Kim I1 Soeng) te immens was". In de Zuidkoreaanse en Westerse media werd gespeculeerd dat devertraging in feite te wijten was aan Kim Jong Il's gezondheidstoestand (hij zou last hebben van hart- en maagproblemen) of aan een machtsstrijd binnen de gesloten Noordkoreaanse elite. In een op 29 juli door het Zuidkoreaanse persbureau Yonhap geciteerde ,,Westerse bron" werd gesuggereerd dat de oom van Kim Jong Il, vice-uresident Kim Yong Ju. eveneens een gooi deed naar het presidentschap

Anti-Kim-pamfletten

Op 21 augustus werden in verschillende tuinen van ambassades in de diplomatenwijk van Pyongyang pamfletten gevonden waarin werd geageerd tegen Kim Jong Il.

De diplomatenwijk was verboden terrein voor gewone Koordkoreanen en men veronderstelde dat de pamfletten waren verspreid door een factie in de opvolgingsstrijd. Op 21 augustus waarschuwde Radio-Pyongyang dat de ,,historische ervaring" leert ,,datals de opvolgingskwestie (niet) correct zou worden opgelost. dat kon uitlopen op schade voor de partij en de revolutie als gevolg van verraderlijke handelingen van ambitieuze personen en samenzweerders". Het Zuidkoreaanse persbureau Yonhap berichtte op 24 augustus dat een anonieme Westerse diplomaat zou hebben beweerd dat het incident met de pamfletten de Noordkoreaanse autoriteiten in een toestand van ,,uiterste spanning" had gestort.

Overlopen van zoon van Kim Il Soeng ontkend

De Noordkoreaanse ambassade in Finland ontkende de op 25 augustus in de de Zuidkoreaanse pers verschenen berichten dat de ambassadeur, Kim Phyong Il, een halfbroer van Kim Jong Il, was overgelopen naar Oostenrijk.

Optreden Kim Jong Il

Op 16 oktober woonde Kim Jong I1 in Pyongyang een herdenkingsdienst voor zijn overleden vader bij. Het was Kims eerste optreden in het openbaar sinds hij op 20 juli de begrafenis van Kim I1 Soeng had bijgewoond. Net als toen hield hij geen openbare toespraak.

Sinds de dood van zijn vader was Kim in de Noordkoreaanse media veelvuldig aangeduid als de ,,Grote Leider", maar er had nog steeds geen formele installatie plaatsgevonden en aanvankelijke speculaties dat dit wees op een heimelijke machtsstrijd. waren in de laatste tijd vervangen door geruchten over Kims zwakke gezondheid.

Er werd ook gespeculeerd dat het uitstel verband hield met gezondheidsproblemen van de Koordkoreaanse minister van de volksstrijdkrachten. de bejaarde Oh Jin Wu, die in de Noordkoreaanse hierarchie de tweede plaats innam en wiens gezag van vitaal belang werd geacht voor de soepele overgang van het leiderschap naar Kim Jong Il. Het Franse ministerie van buitenlandse zaken bevestigde op 26 oktober dat Oh Jin Wu eerder die maand was opgenomen in een ziekenhuis te Parijs. Volgens diverse berichten werd hij behandeld voor longkanker.

Hoewel Kim Jong I1 er enigszins verwilderd uitzag, deed zijn aanwezigheid bij de herdenkingsdienst op 16 oktober de speculaties over zijn gezondheid iets afnemen. Hij werd begeleid door vooraanstaande KWP-leden en staatsfunctionarissen, wat de opvatting sterkte dat hij het apparaat van de staatsmacht volledig beheerste.

(Vor.ber.pag. 293/2 e.v.-1994)

ALGEMEEN

BESPREKINGEN OVER VERBOD BIOLOGISCHE WAPENS

Op 1 oktober werden voorbereidende besprekingen in Genève over een herziening van de Conventie uit 1972 inzake een verbod van biologische wapens (zie pag. 255/3-'72 en 268/2/3-'72) afgerond. Na twee eken van overleg stemden omstreeks S0 landen in met het invoeren van strengere verificatieregels.

(Vor.ber.pag. 587/1 ex.-1994)

NAVO

SECRETARIS-GENERAAL WÖRNER OVERLEDEN

Op 13 augustus 1994 overleed Manfred Wörner, secretaris-generaal van de Noordatlantische Verdragsorganisatie (NAVO), in Brussel na een langdurige ziekte aan kanker. De Italiaan Sergio Balanzino, ondersecretaris-generaal, zou Wörners taken waarnemen totdat een opvolger was gekozen.

Wörner (59) was sinds 1963 lid van het Westduitse federale parlement (de Bondsdag) voor de Christen-Democratische Cnie (CDU) en minister van defensie in de jaren 1982-1988 voordat hij op 1 juli 1988 (als eerste Duitser) secretaris-generaal van de NAVO werd (zie pag. 807/1-'87). Hij geloofde heilig in de NAVO als transatlantisch bondgenootschap, maar werd geleidelijk meer en meer voorstander van nauwe samenwerking tussen de NAVO en de voormalige leden van het Warschaupact. Hij was een van de architecten van het ,.partnerschap voor vrede"-programma.

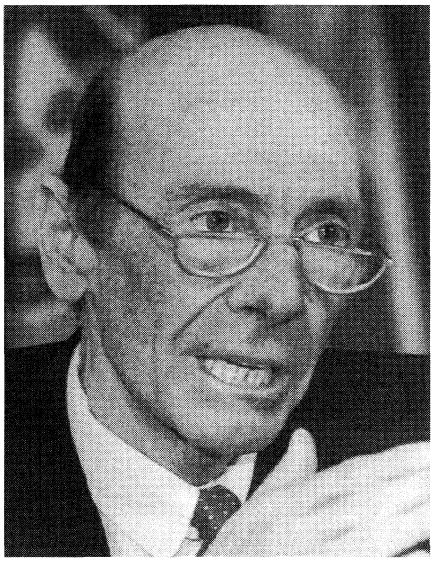

Manfred Wörner. de op 13 augustus 1994 overleden secretaris-generaal van de NAVO.

CLAES NIEUWE SECRETARIS-GENERAAL

Op 29 september gaven de ministers van buitenlandse zaken van de 16 lidstaten van de NAVO unaniem hun goedkeuring aan de benoeming van de Belgische minister van buitenlandse zaken Willy Claes tot secretaris-generaal van de NAVO als opvolger van Manfred Wörnei-.

De 35-jarige Claes was duidelijk de grootste kanshebber voor deze functie geworden. nadat medio september drie andere kandicl-aten zich hadden teruggetrokken. Claes, een Vlaamse socialist, stond bekend als iemand die consensus tot stand weet te brengen. Hij had via de vakbondspolitiek landelijke bekendheid gekregen en was in 1992 minister van buitenlandse zaken geworden.

Op 17 oktober aanvaardde Claes in Brussel formeel zijn ambt als secretaris-generaal. Hij verklaarde dat hij de hoogste prioriteit zou toekennen aan het uitbreiden van de ,,veiligheid en stabiliteit" van de NAVO tot haar vroegere vijanden in Oost-Europa.

VERGADERING VAN MINISTERS VAN DEFENSIE

Op 28 en 29 september kwamen de NAVO-ministers van defensie in Sevilla (Spanje) bijeen voor informeel overleg. Deze vergadering, die volgde op een soortgelijke bijeenkomst in Duitsland in oktober 1993 (zie pag. 225/3 e.v.-'94, had een bijzonder karakter, omdat Frankrijk, dat zich in 1966 had teruggetrokken uit het geïntegreerde militaire commando van de NAVO, hieraan meedeed (zie pag. 177/1 e.v.-'66).

De Franse voornemens om nauwer betrokken te worden bij de defensieplanning van de NAVO waren het meest recent geopperd tijdens de NAVO-topconferentie in januari (zie pag. 227/1 e.v.-'94). Op 3 september bevestigden Franse functionarissen de beslissing van Frankrijk om de bijeenkomst in Sevilla bij te wonen. Zij beklemtoonden dat de stap ,,veeleer een pragmatische dan een belangrijke politieke verandering" was. Zij voegden daaraan toe dat Frankrijk had toegestemd het overleg bij te wonen .,omdat de ontmoeting informeel was" (in tegenstelling tot de formele halfjaarlijkse vergaderingen van de NAVO-ministers van defensie) en ,,omdat de belangrijkste actuele kwestie Bosnië zal zijn".

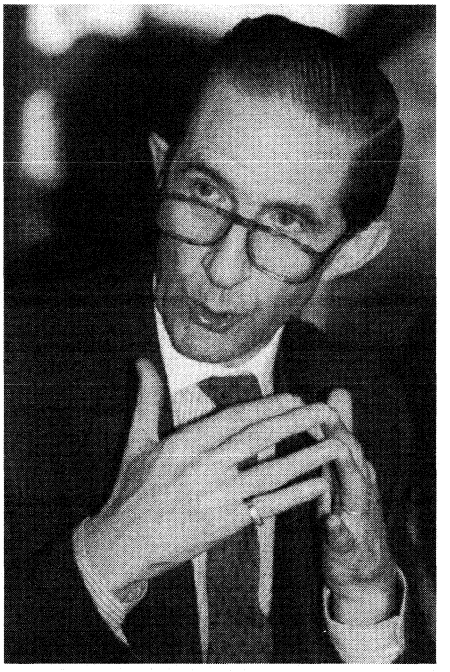

De nieuwe secretaris-generaal van de NAVO. Willy Claes

Volgens een na de ontmoeting op 30 september gepubliceerde NAVO-persverklaring hadden de ministers in het bijzonder over vier onderwerpen gesproken: (i) de toestand in het voormalige Joego-Slavië; (ii) vredeshandhaving; (iii) samenwerking op defensiegebied van de NAVO met Midden- en Oost-Europa, zoals het onlangs gelanceerde programma ,,partnerschap voor vrede" (PVP) (zie pag. 590/2 e.v.-'94: en (iv) veiligheid in het Middellandse-Zeegebied.

EERSTE MILITAIRE OEFENINGEN VAN PVP

Op 12 september hielden strijdkrachten van zes NAVO-landen (Denemarken. Duitsland, Groot-Brittannië, Italië, Nederland en de VS) en van zeven PVP-leden (Bulgarije, Tsjechië. Litouwen, Polen, Roemenië, Slowakije en Oekraïne) bij de Poolse stad Poznan hun eerste gezamenlijke militaire oefeningen.

Rusland, dat in juni (zie pag. 591/1 e.v.-'91) was toegetreden tot het inmiddels 22 leden tellende PVP (Oezbekistan was op 13 juli als 22ste lid toegetreden), bedanktevoor de uitnodiging om deel te nemen aan de oefeningen.

De operatie. die de coclenaain ,.Co-operative Bridge '94" droeg, was gericht op de ontwikkeling van vredeshandhavende vaardigheden voor kleine eenheden.

(Vor.ber.pag. 590/1 e.v.-1994)

INDEX AFLEVERING NR. 3088

AFGHANISTAN Terreinwinst voor regeringsgezinde troepen **878**
Rabbani's mandaat verlengd **879**
Vredesinitiatieven **879**
Gevechten tussen siiitische facties **880**
AFRIKA Conferentie ministers van financiën **848**
Verslag Wereldbank **848**
29ste topconfcrcntie UDEAC **848**
8ste topconferentie LCBC **848**
Jaarvergadering ADB **849**
17de jaarlijkse topconferentie ECOWAS **849**
Franc-zone: UEMOA opgericht **849**
Topconferentie SADC **849**
ARABISCHE LIGA Zittingen Raad **873**
Comoren 22ste lid **874**
AZIË Bijeenkomst ASEAN-ministers van buitenlandse zaken en regionaal forum **878**
BARBADOS Vervroegde algemene verkiezingen **836**
Vorming BLP-regering, samenstelling kabinet **836**
BELGIË Winst voor uiterst rechtse partijen bij gemeenteraadsverkiezingen **821**
Herschikking van federale regering **824**
Defensieminister neemt ontslag **824**
Nieuw centraal sociaal akkoord **825**
BOTSWANA Algemene verkiezingen **850**
Samenstelling nieuw kabinet **850**
BRAZILIË Afgevaardigden geroyeerd wegens corruptie **836**
Nieuwe munteenheid ingevoerd **838**
Aftreden ministers **838**
Cardoso wint presidentsverkiezingen **839**
Gouverneurs- en parlementsverkiezingen **839**
BULGARIJE Kabinetscrisis, regering treedt af **826**
Nieuwe interimregering **826**
BURKINA FASO Vakbondsactie na devaluatie **851**
Toezegging eind te maken aan vrouwenbesnijdenis **851**
CANADA Akkoord over binnenlandse handel **841**
Provinciale verkiezingen in Quebec **841**
Plannen voor referendum over onafhankelijkheid **842**
COMOREN IMF-krediet **851**
Nieuw kabinet, samenstelling **851**
CUBA Drastische economische maatregelen **843**
Conferentie van ballingen **843**
Reorganisatie van regering **844**
Crisis rond bootvluchtelingen **845**
Hervatting Canadese hulp, overeenkomsten met Groot-Brittannië en Mexico **847**
DENEMARKEN Nasleep „Tamilgate-affaire" **827**
Algemene verkiezingen **827**
Samenstelling nieuwe regering **828**
Verkiezingen op Faeroer-eilanden, nieuwe regering **828**
DUITSLAND Gemeenteraadsverkiezingen **829**
Deelstaatverkiezingen **829**
Herzog beëdigd als president **830**
Nieuwe president Federale Constitutionele Hof **831**
Inkrimping leger. verkorting dienstplicht **831**
Aanslagen door Koerden, racistisch geweld **831**
Terugtrekking geallieerde troepen uit Berlijn **832**
Vertrek van laatste Russische troepen **833**
EQUATORIAAL GUINEE Protesten tegen regering **851**
PDGE verliest prominente leden **851**
GABON Overeenkomst over nieuwe verkiezingen **851**
Nieuwe premier en regering **852**
GCC Ministersvergaderingen **874**
GRENADA Premier treedt af als leider NDC, verkiezing opvolger **847**
ISRAËL Nederlaag Arbeiderspartij bij verkiezingen Histadrut **874**
Ramon secretaris-generaal **874**
Partijpolitieke ontwikkelingen, oprichting Yi'ud, coalitieovereenkomst met Arbeiderspartij **875**
Bomaanslagen op Israëlische doelen **876**
Herstel diplomatieke betrekkingen. relaties met Arabische staten **876**
JORDANIË Kabinetswijziging **877**
KOREA (NOORD) Kim Il Soeng overleden, opvolging **880**
Optreden Kim Jong Il **882**
LESOTHO Koninklijke coup **852**
Premier in zijn functie hersteld **853**
MALAWI Oud-president Banda uit de politiek **853**
Kabinetswijziging **853**
MALI Oppositie tegen vredesakkoord met Toearegs **854**
Reorganisatie kabinet, scheuring in ADEMA **854**
MIDDEN-OOSTEN Economische ontwikkelingen **864**
Ontwikkelingen in Gaza-Jericho, relatie Israël-PLO **864**
Israëlisch-Jordaanse akkoorden. positie Syrië **868**
Israëlisch-Jordaanse verklaring **868**
Vergaderingen op multilateraal niveau, vredesproces Israël-Syrië **870**
Vredesverdrag Jordanië en Israël **872**
Ontmoeting Assad en Clinton **873**
Vergadering van ministers van buitenlandse zaken van Damascus-verklaring **873**
NAVO Secretaris-generaal Wörner overleden, Claes opvolger **883**
Vergadering ministers van defensie **883**
NIGER Vredesbesprekingen met Toearegs, akkoord **854**
Nieuwe premier **854**
Politieke crisis, ontbinding parlement **855**
NIGERIA Arrestatie Abiola, protesten **855**
Abiola aangeklaagd wegens verraad **856**
Algemene staking **857**
Regeringgrijpt „absolute macht" **857**
Constitutionele conferentie aanvaardt voorstellen **858**
PANAMA Nieuwe president en nieuw kabinet **847**
SLOWAKIJE Meciar wint algemene verkiezingen **833**
SYRIË Algemene verkiezingen **877**
Wijziging militaire top **877**
TOGO Journalisten veroordeeld **859**
IMF-lening **859**
Franse hulp hervat **859**
WAPENBEHEERSING Besprekingen over verbod biologische wapens **883**
ZUID-AFRIKA Begroting 1994-1995 **859**
Benoemingen SANDF **859**
Minister van financiën treedt af **860**
Mandela's „100 dagen"-toespraak **860**
Barsten in coalitie **861**
Arbeidsverhoudingen **861**
Machtsstrijdin Zoeloe-hiërarchie **862**
Bezoek Mitterrand, buitenlandse hulp **863**
Zuid-Afrika opnieuw lid Gemenebest **863**
ZWEDEN Parlementsverkiezingen **835**
Vorming van SAP-minderheidsregering **835**
Samenstelling van het kabinet **836**

Uitgevers: * Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13,1101CA Amsterdam, Telefoon: 020-5641111;Postbus 1118,1000BC Amsterdam, Telefoon: 020-5641222 (Abonneeservice)
* Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100, Deurne-Antwerpen. Telefoon: 03/3243890

O Keesings Historisch Archief
O Longman Group UK Ltd, Keesing's Editorial Dept.: CIRCA Reference, Cambridge England.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

KEESINGS HISTORISCH ARCHIEF

definitieve index op deel XLVIII

januari/december 1994

Redactie: J. Goedvolk (hoofdredacteur), E. Brouwers (eindredacteur), P. Brouwers; (voor België) A. Wouters.

Adres redactie: Hogehilweg 13, 1101 CA Amsterdam, telefoon (020) 564 11 27.

Uitgevers: Systemen Keesing B.V., Amsterdam.

Administratie Nederland: Systemen Keesing B.V., Hogehilweg 13, Postbus 1118, 1000 BC Amsterdam, telefoon (020) 564 12 22.

Administratie België: N.V. Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B2100 Deurne-Antwerpen, telefoon 03 324 38 90, postrekening 000.0012775-68, bankrekening 408-0004545-51.

Vriendelijk verzoeken wij u adreswijziging binnen 4 weken tevoren op te geven, met vermelding van uw abonnee-nummer.

het gebruik van de index

Keesings Historisch Archief (KHA) legt maandelijks het belangrijkste politieke en economische gebeuren in de wereld vast. De onmisbare sleutel tot het verzamelde berichtenmateriaal is de index. Deze bestaat uit een periodiek verschijnend, cumulatief - **alfabetisch-systematisch** gedeelte (I), een lijst met veel voorkomende afkortingen (11), een naamregister (III) en een jaarkaiender (IV).

Enkele aanwijzingen betreffende deze alfabetisch-systematische index zijn vermeld aan de ommezijde.

de alfabetisch-systematische index

AFDELINGEN - De gepubliceerde berichten zijn in dit gedeelte van de index in een groot aantal **AFDELINGEN** gerangschikt. Deze afdelingen omvatten - in alfabetische volgorde - de **LANDEN** en verder de volgende begrippen: **AFBEELDINGEN (Foto's en Tekeningen, Grafieken, Landkaarten), AFRIKA, AMERIKA, AZIE, BIOGRAFIEEN, EUROPA, INTERNATIONAAL, MIDDEN-OOSTEN, NECROLOGIEEN, OCEANIE EN TEKSTEN.**

RUBRIEKEN - De in bovengenoemde afdelingen geïndiceerde berichten zijn voorts dikwijls gerangschikt in enige **RUBRIEKEN,** t.w. **ALGEMEEN - ECONOMIE, FINANCIEN EN SOCIALE ZAKEN - OVERZEESE GEBIEDEN - POLITIEK BINNENLAKD - BUITENLANDSE BETREKKINGEN.** In de afdeling **INTERNATIONAAL** zijn verder ondergebracht de berichten over internationale vraagstukken, conferenties, organisaties e d. Deze afdeling omvat de volgende rubrieken: **ALGEMEEN - ECONOMIE, FINANCIEN EN SOCIALE ZAKEN - ONTWAPENING EN WAPENBEHEERSING - ORGANISATIES.**

WIJZE VAN INDICEREN - De in KHA opgenomen berichten zijn - zeer kort omschreven - ondergebracht in de desbetreffende, bovengenoemde afdeling(en) en rubriek(en). Bij ieder geïndiceerd bericht is vermeld: a) paginacijfer en b) kolom (b.v. 160/1 - pagina 160, lste kolom).

BELANGRIJKE TEKSTEN - Van de vele sinds 1945 in KHA opgenomen teksten van belangrijke documenten, verdragen enz. zijn hieronder enige van de meest geraadpleegde vermeld (met aanduiding van paginacijfer en jaar).

Handvest der Verenigde Naties 6335 (1945)

Verdrag van Brussel 7524 (1948)

Universele Verklaring der Rechten van de Mens 7931 (1948)

Noordatlantisch Verdrag (NAVO)8027, 8038A (1949)

RTC-overeenkomsten Indonesië 8403 (1949)

Plan-Schuman 8826 (1950)

Verdrag van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal 9291/2, 9373 (1951)

Beginselverklaring der Socialistische Internationale 9515 (1951)

Vredesverdrag met Japan 9631 (1951)

Vredesverdrag met W.-Duitsland 10029 (1952)

Akkoorden van Genève i.z. Indo-China 11381 (1954)

Europees verdrag i.z. de Rechten van de mens 11425 (1954)

Parijse Akkoorden 11559 (1954)

Statuut Koninkrijk der Nederlanden 11662 (1954)

Verdrag van Warschau 11906 (1955)

Oostenrijks Staatsverdrag 11931 (1955)

Belgisch schoolpact 14451 (1958)

Europees Sociaal Handvest 677 (1961)

Statuut Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling 30 (1961)

Kernstopverdrag tussen de Verenigde Staten, Engeland en de Sowjet-Unie 480 (1963)

Verdrag tegen de verspreiding van kernwapens 402 (1968)

Communautair Akkoord België 130 e.v. (1970)

Viermogendhedenakkoord i.z. Berlijn 582/3 e.v. (1971)

Basisverdrag DDR-Bondsrep. Duitsland 740/2 e.v. (1972)

Verklaring i.z. vestiging nieuwe internationale economische orde 292/2 e.v. (1974)

VN-Handvest van de economische rechten en plichten van staten 404/3 e.v. (1975)

Gemeenschapspact België 374/3 e.v. (1977)

Vredesverdrag Egypte-Israël 193/3 e.v. + annexen 846/3 e.v. (1979)

Besluiten Ronde Tafel Conferentie Nederland-Nederlandse Antillen (1983)283/3 e.v. (1984)

Israëlisch-Palestijnse Beginselverklaring over de overgangsregelingen voor de autonomie 787/1 e.v. (1993)

OUDE JAARGANGEN - Om het opzoeken in oude jaargangen te vergemakkelijken is hieronder aangegeven welke pagina's in de eerste veertien delen (1931 t/m 1960) voorkomen. Verder is vermeld welke jaargangen nog leverbaar zijn.

Deel	I	(1931-'34)	pag.	1-1412	uitverkocht
Deel	II	(1934-'37)	pag.	1413-2842	idem
Deel	III	(1937-'40)	pag.	2843-4278	idem
Deel	IV	(1940-'43)	pag.	4279-5582	idem
Deel	V	(1943-'46)	pag.	5583-6788	idem
Deel	VI	(1946-'48)	pag.	6789-7886	idem
Deel	VII	(1949-'50)	pag.	7887-9156	idem
Deel	VIII	(1951-'52)	pag.	9157-10406	idem
Deel	IX	(1953-'54)	pag.	10407-11670	idem
Deel	X	(1955-'56)	pag.	11671-12918	idem
Deel	XI	(1957)	pag.	12919-13750	idem
Deel	XII	(1958)	pag.	13751-14566	idem
Deel	XIII	(1959)	pag.	14567-15398	idem
Deel	XIV	(1960)	pag.	15399-16230	idem

De delen XV t/m XLVIII (1961t/m 1994) zijn alle afzonderlijk gepagineerd (steeds vanaf pag. 1). Zij zijn vanaf 1977 leverbaar.

I de alfabetisch-systematische index

AFBEELDINGEN

Abdic. Fikret: leider vaii de ,,autonome provincie West-Bostiie" 94
Abiola, Moshood Kashimawo Olawale ..MKO": winnaar geannuleerde presidentsverkiezingen (Nigeria) 50: op persconferentie in Lagos 855:
Adams, Gerry: leider Sinn Fein (Groot-Brittannië), niet plaatsvervanger McGuinness op persconferentie 392: tijdens speciale partijconferentie 69.3.
Afghanistan: de verwoeste bazarwijk Jadayi Maiwand in Kaboel 504: president Burhanuddin Rabbani en factieleider Maulavi Yunus Khalis op bijeenkomst islamitische geestelijken 506: beeld gevechten in Zuid-Kaboel 880:
Afrika: Zuidafrikaanse president Nelson Mandela tijdens rcdc tot 30ste OAE-topconferentie 648.
Ahmad. Amir Kazi Hussain: secretaris-generaal van Jamaat-e-Islami Pakistan (Pakistan), in gesprek met Afghaanse premier Hekmatyar 145
Akmadzic, Mile premier van Bosnië-Herzegovina;?86
Albanië: vroegere leden vaii politburo van de APvdA, Foto Caini, Prokop Murra en Llambi Gegprifti in bcklaagdcnbank 449:
Albright, Madeleine: permanente VN-vertegenwoordiger (Verenigde Staten) 769
Alessandri, Arturo: kandidaat voor presidentschap (Chili), met rivaal Frei 110
Alfi, Hussein Mohammed al-. minister van binnenlandse zaken (Egypte) 65
Algerije: iiieuue president Lamine Zeroual wordt gelukgewenst door voorganger Ali Kafi 350: massale demonstratie in Tizi Ouzou (Kabylie) regen terrorisme en vóór de Berber-cultuur 351; HCE-lid Khaled Nezzar arriveert in Algiers voor ..conferentie van de nationale dialoog" 351. nieuwe premier Mokdad Sifi drukt voorganger Redha Malek de hand 778:
Alispahic, Bakir: minister van binnenlandse zaken (Bosnië-Herzegovina), iiiet bevelhebber Dclic 94
Anierika: Bij aankomst voor derde Ibero-Amerikaanse top wordt de Argentijnse presidenr Carlos Menem begroet door zijn Braziliaanse ambtgenoot Itamar Franco 41: Amerikaanse president Clinton ondertekent aanvullende NAFTA-akkoorden onder toeziend oog van zijn voorgangers Gerald Ford. Jimmy Carter en George Bush en in liet bijzijn van Congresleden Tom Foley, George Mitchell en Bob Dole 42: familieportret vierde Ibero-Amerikaanse top iiiet presidenten Soares, Reina. Menem. Lacalle Herrera, Frei Ruiz-Tagle en Gaviria Trujillo 633:
Ames, Aldrich Hazen: officieel beschuldigd van spionage (Verenigde Staten) 413
Andorra: tijdens officieel bezoek poseren Franse president Mitterrand en Spaanse bisschop van Seo de Urgell, Joan Marti Alanis, tnet premier van Andorra, Oscar Ribas Reig, en regeringsleden 318;
Angola: beeld verwoesting in Kuito 644;
Anwar Ibrahim: vice-premier van Maleisië 297
Aoesjew, Roeslan: president van Ingoesjetië (Russische Federatie) 756
Arafat, Yasser: leider Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO), met Shimon Peres in Davos 493: Tijdens ondertekening akkoord Palestijnse autonomie 500: mei Shimon Pcres in Oslo 866:
Ardzinba, Wladislaw: leider Abchazië (Georgië) 746
Argentinië: president Menem en oud-president Alfonsin Foulkes na ondertekening van akkoord grondwetshervorming 189: beeld van verwoesting in Buenos Aires na aanslag op hoofdkwartier joodse vrganisarie 876:
Aruba: premier Nelson Oduher tijdens debat over status binnen liet Koninkrijk, met op achtergrond Nederlandse minister Hirsch Ballin en de Antilliaanse interimpremier A.F.Paula 762;
Assad. Hafez: president van Syrië, inet Amerikaanse president Clinton in Genève 285: met Amerikaanse minirter van buitenlandse zaken Warren Christopher 871: met Clinton in Volkspaleis Damascus 873:
Assen, Ronald: minister van planning en ontwikkelingssamenwerking (Suriname) 775
Aruncion Hernandez, Antoni: aftredend minister van binnenlandsc zaken (Spanje) 631
Atsjalow, Wladislaw: minister vaii defensie (Russische Federatie). tijdens toespraak buiten parlementsgebouw 177
Avendaño Figueroa, Amado: kandidaat oppositie voor gouverneurschap Chiapas (Mexico) 774
Aylwin, Patricio: president van Chili. nier generaal Pinochet 108
Azië: APEC-leiders poseren op laatste dag van hun topconferentie (20 noveriiher 1993) 146; informeel onderonsje na sluitingsceremonie 27ste ASEAN-jaarvergadering tussen ministers van huitenlandse raken Ali Alatas, Qian Qichen, Shanmugam Javakumar. Nguyen Manh Cam, en prins Norodom Sereivat 878;
Azimullah, Evert C.. nieuwe ambassadeur in Nederland (Suriname) 777
Azlan Muhibbuddin Shah: koning van Maleisië 297

Baena Soares, Joao Clemente: scheidend secretaris-generaal OAS, met voorzitter Denneten Modeste 640
Balasingham, Anton: LTTE-woordvoerder (Sri Lanka) 810
Banda. Hastings Kamuzu president van Malawi 133
Bangladesli: beeld van het door overstromingen getroffen dorp Kazipur 71; premier Khaleda Zia wuift naar kinderen tijdens 23ste viering Victory Day 147: grenswacht assisteert hij de repatriëring van de eerire groep Chakma-vluchtelingen 436: J.B. Larma temidden van zijn Shanti Bahini-rebellen 795; studenten van Awami Liga dragen stoffelijk overschot van gedode student Aminul Islam 796:
Bashir. Omar Hassan Ahmad al-: president van Soedan 649
België: Karel Dillen. Filip Dewintrr en Frank Vanhecke van het extreem-rechtse Vlaams Blok tijdens een persconferentie 821;
Belloch Juive, Juan Alberto. minister van justitie en (per 5 mei) vaii binnenlandse zaken (Spanje) 631
Ben Ali. Zine el-Ahidine: president van Tunesië, bij de steinbus 358
Bentsen, Lloyd: minister van financiën (Vei-enigde Staten) 707
Bergner, Christoph: iiieuue premier Saksen-Anhalt (Duitsland) 166
Berisha, Sali: president van Albanië 449
Berlusconi, Silvio: lijsttrekker Forza Italia (Italië) 327; met Umberto Bosri 623:
Bhoetto, Benazir: premier van Pakistan, met nieuwe president Leghari 368
Bhoetto, Murtaza: tijdens beediging als lid van de provinciale assemblée van Sind (Pakistan) 369
Bhoetto. Nusrat. afgezet als mede-voorzitter PPP (Pakistani 370
Blireatnach, Lucilita: algemeen secretaris Sinn Fein (Groot- Brittannië). niet twee partijvertegenwoordigerr 691
Bid. Ali Salem al-: leider Detnocrarische Republiek Jemen 721
Biedenkopf. Kurt: pi-einier van Saksen (Duitsland), inet echtgenote Ingrid X29
Bïdt. Carl: premier van Zweden, niet oppositieleider Carlsson 835
Bizimungu, Pasteur: president van Rwanda, iiiet vice-president Kagame 717
Blackmun, Harry A.: vertrekkend opperrechter (Verenigde Staten). met president Clinton 561
Bolger, Jini: premier van Nieuw-Zeeland 814
Bolivia: Sanchez de Lozada en Cardenas wuiven na hun beëdiging resp. als president en vice-president hun aanhangers toe 107: een vrouw inet cocabladeren in haar hand tijdens protestmars naar La Paz 556;
Bolkertein. Fritï: VVD-lijsttrekket- (Nederland). bij de srenihus 313
Borgo Bustamante, Enrique: ARENA-kandidaat voor vice-presidentschap (El Salvador). mei presidentskandidaat Calderon Sol 411
Boross. Peter: nieuwe premier van Honparije 239. bii de steinbus 619:
Borrelli. Francesco Saverio: procureur in Milaan (Italië), met minister van binnenlandse zaken Maroni 627
Bosnië-Herzegovina: beeld van liet vredesoverleg te Genève met VN-beiiiiddelaar Thorvald Stoltenberg. de Bosnische president Alija Izetbegovic, lid van de Bosnische presidentiële raad Fikret Abdic, Bosnisch-Kroatische leider Mate Boban, Kroatische president Franjo Tudjman. Servische president Slohodan Milosevic, Bosnisch-Servische leider Radovan Karadzic en EG-bemiddelaar Lord David Owen 85; Bosnische Serviërs rusten uit op de berg Igman 88; Izetbegovic toont op persconferentie een kaart met ,,gebieden van volkenmoord" 90: inwoners van Mostar beletten VN-hulpkonvooi de srad te verlaten 91; VN-bevelhebber luitenant-generaal Briquemont, bevelhebber van de Bosnische Kroaten generaal Petkovic, en de bevelhebber van de Bosnische strijdkrachten, generaal Delic, geven een persconferentie na het tekenen van een bestand op tiet vliegveld van Sarajevo 92; de Pakistaanse premier Bhoetto en haar Turkse collega Ciller brengen ééndaags bezoek aan Sarajevo 378. VN-afgezant Yasushi Akashi, burgemeester van Sarajevo Muhamed Kresljevakovic en UNPROFOR-bevelhebber Jean Cot bezoeken het marktplein na mortieraanval 379; ondertekening van moslim-Kroatisch federatieakkoord door Izetbegovic en Tudjman onder het toeziend oog van Bosnische premier Silajdzic. Amerikaanse president Clinton en de Bosnisch-Kroatische leider Kresimir Zubak 382: persconferentie na ondertekening ,taukt-lier-vuren tussen regering en Kroatische troepen waarop aanwezig waren Akashi, generaal Rasim Delic, VN-bevelhebber Michael Rose, Jean Cot en Bosnisch-Kroatisch bevelhebber generaal Ante Roso 382; Kresimir Zubak wordt gelukgewenst door vice-president Ejup Ganic met presidentschap moslim-Kroatische federatie 684: Iraanse minister van buitenlandse zaken Velayati passeert met Izetbegovic erewacht in Sarajevo 686:
Bossano, José (Joe): premier van Gibraltar 546
Bossi, Umberto: leider Noordelijke Liga (Italië), met leider Berlusconi van Forza Italia 623
Boutros Ghali. Boutros: secretaris-generaal der Vereiiigdc Naties, met FRJ-premier Kontic 380: met speciale afgezant voor Jemen. Lakhdar Brahimi 724:
Brahimi. Lakhdar: speciale VN-afgezant voor Jemen, met secretaris-generaal Boutros-Ghali 724: benoemd tot speciale gezant voor Haiti 771
Brazilië: president Itamar Franco en minister van economische zaken Rubens Ricupero tonen nieuwe real-bankbiljetten 838:
Breyer, Stephen G.: nieune opperrechter (Verenigde Staten), iiiet president Clinton 561:
Briquemont, Francis: VN-bevelhebber in Bosnië-Herzegovina, tijdens een persconferentie 86: bij overdracht van het bevel aan Michael Rose 378;
Brooke. Peter. afgetreden minister van nationaal erfgoed (Groot-Brittannië) 689
Brouwer, Ina: lijstaanvoerder GroenLinks (Nederland). tnet collega Mohammed Rabbae 305
Buger, Vojtech: leider Hongaarse Coalitie (Slowakije) 834
Bulgarije: president Zjelew presenteert liet interimkabinet van preniier Reneta Indzjowa 826;
Busquin. Philippe: nieuwe voorzitter PS (België) 234
Butheleri. Mangosuthu: Inkarha-leider (Luid-Afrika). brengt zijn stem uit op 27 april 489: tijdens bijeenkomst in Stanger 862:

Cacciari. Massiino: gekozen tot burgemeester van Venetië (Italië) 325
Caldera Rodriguez, Rafael: president van Venezuela. tijdens beëdiging 557
Calderon Sol. Armando: presidentskandidaat ARENA-partij (El Salvador). niet ..running-mate" Boroo Bustamante 411
Camacho Solis. Manuel: hoofd Commissie voor Vrede en Verzoening in Chiapas (Mexico) 257
Cambodja. regeringssoldaten onderzorken in beslag genomen bankbiljetten in de op de Rode Khnier veroverde basis Anlong Veiig 367; Rode Khmer-vertegenwoordiger Chan Youran arriveert voor besprekingen in Phnom Penh 728: overleg in Nationale Assemblée tussen eerste en tweede premier resp. prins Norodom Ranariddh en Hun Sen 729: drie Westerse gijzelaars in Phnom Vuor: de Brit Mark Slater. Fransman Jean-Michel Hraquet en Australiër David Wilson 729:
Canada: premier van Québec. Daniel Johnson. verlaat met eega Suzanne Marcil liet stemlokaal 842: Parti Québecois-leider Jacques Parizeau verlaat met zijn vrouw Lisette Lapointe het stemlokaal 842:
Cardoso, Fernando Henrique: minister van financiën (Brazilië), met een bankbiljet van 100 real 407: tijdens rede als winnaar presidentsverkiezingen 839:
Carlsson. Ingvar: oppositieleider (Zweden), met premier Bildt 835
Carnogursky, Jan: leider Christen-Democratische Beweging (Slowakije) 834
Castro Ruz. Fidel: president van Cuba 843
Cavaco Silva, Aníbal: premier van Portugal, tijdens rede in het parlement 241
Chakuamba, Gwanda: MCP-secretaris-geiieraal (Mala-

wi), met staatsminister John Teinbo 566
Chiluba, Frederick: president van Zambia 788
China: ondertekening van Chineeï-Russisch grensakkoord werd in Beijing bezegeld door beide ministers van buitenlandse zaken. resp. Qian Qichcn en Andrej Kozyrew 289; na ondertekening van Chinees-Duitse samenwerkingsakkoorden werd getoost door premier Li Peng en de voorzitter van de staatscommissie voor wetenschap en technologie. Song Jian. van Chinese kant en door kanseiier Kohl en niinister van economische zaken Giinter Rexroth van Duitse zijde 289:
Chrétien. Jean: premier van Canada 841
Christopher Warren minister van buitenlandse zaken (Verenigde Staten). rnet zijn nieuwe onderminister Talhott 262: met de Chinese president Jiang Zemin 654; met Syrische president Hafez Assad 871:
Chuan Leekpai: premier van Thailand. met premiers van Australië en Laos 508
Claes, Willy: minister van buitenlandse zaken (België), niet Dcense collega 12: met opvolger Vandenbroucke 824: nieuwe aecreiaris-generaal NAVO 883;
Clarke. Kenneth: minister van financiën (Groot-Brittannië) 22
Clerides. Glafkos John: presideiit van Cyprus 237
Clinton, Bill: president van de Verenigde Staten. met opperrechter Ruth Bader Ginsburg 116; met toekomstige directeur FBI, Louis J.Freeh 117: met de als minister van defensie genomineerde adniiraai B.R. Inman 263; met Syrische president Assad in Genève 285; met nieuwe juridisch adviseur van het Witte Huis, Lloyd Cutler 415: met de niet pensioen gaande opperrechter Harry A.Blackmun 561. met de nieuwe, dooi- hem genomineerde, opperi-echter Stephen G Breyer 561: iiiet Japanse premier Hosokawa *tijdens persconferentie* 377; *met* eega Hillary, kanselier Kohl en diens echtgenote Hannelore tijdens een rede, staande voor de Hrandenhurger Tor iii Berlijn 832: niet Assad in Volkspaleis Damascus 873;
Cliiiton, Hillary Rodham: echtgenote president Verenigde Staten. tiidens toelichting van hervormingsplan gezondheidszorg in het Huis van Afgevaardigden 123
Coëme. Guy: aftredend vice-premier en minister van verkeer en infrastructuur (België), tijdens persconfercniie 232
Colonibia: PL-presidentskandidaat Ernesto Saniper Pizano op weg naai- stembus in Bogota 699;
Colosio, Luis Donaldo: PRI-presidentskandidaat voor verkiezingen van augustus (Mexico) 256
Conte, Lansana: president van Guinee. tijdens verkiezingsbijeenkomst 200
Contreras, Manuel: generaal b.d (Chili) 109
Corcuera Cuesta, José Luis: aftredend minister van hiiinenlandse raken (Spanje) 399
Costa Rica: José Maria Figueres en eclitgenote Josette Altman Ortiz zuaaien voor de officiële beëdigingsplechtigheid naar aanhangers 335
Costello, John: kandidaat vice-voorzitter Liberal Part- (Australië), met Alexander Downer 586
Cot, generaal Jean: oud-hebelhebber UNPROFOR. inet opvolger generaal Bertrand de Lapresle 384
Csintalan, Sandor: waarnemend eerste secretaris MSzP (Hongarije), inet vice-voorzitter Imre Szekeres 619
Csurka. Istvan: partijleider Hongaarse Gerechtigheid en Leven Partij 620
Cuba: president Fidel Castro Ruz verwelkomt de Chinese president Jiang Zemin bij diens aankomst in *Havana* 337: *bootvluchtelingen* worden opgepikt uit zee door Amerikaanse kustwachter 845; drie leden vaii oppositie Alfredo Diiran. Eloy Gutierrez Menoyo en Ramon Cernuda op bezoek hij de Spaanse minister van buitenlandse zaken Javier Solana Madriaga 846;
Cutler, Lloyd: nieuwe juridisch adviseur Witte Huis (Verenigde Staten), niet president Clinton 415

Dales, Ien: minister van binnenlandse zaken (Nederland) 9
Degni-Scgui. René: speciale VN-rapporteur mensenrechten in Rwanda 714
Delcroix, Leo: aftredend ininister van deterisie (België), met opvolger Pinxten 825
Delic, Rasim: hevelhebber van de Bosnische strijdkrachten. iiiet minister van binncnlandte zaken Alispahic 95
Delors, Jacques: voorzitter Europese Commissie. iiiet opvolger Santer 743
Demjanjuk, John: wordt voorgeleid voor Hooggerechtshof in Jeruzalem (Israël) 68
Denemarken: parlementsgebouw in Thorshavn, hoofdstad vaii Faeioer-eilanden 828:
Doelman-Pel, A.: voorzitter Subcommissie Bijstand van de Tweede Kamer (Nederland) 157
Dok-van Weele, A. van: nieuwe staatssecretaris van economische zaken (Nederland), met minister Wijers 532
Dominicaanse Republiek: president Joaquin Balaguer wordt geholpen bij uitbrengen van zijn stein 634; José Francisco Peña Gomez wordt begroet door aanhangers na uitbrengen van zijn stem 635:
Donnea, François-Xavier ridder de: nieuwe burgemeester van Brussel (België) 823
Downer. Alexander kandidaat voorzitter Liberal Party (Australië), met miining-mate Costello 586
Duitsland: de nieuwe FDP-voorzitter Klaus Kinkel mei zijn voorganger Otto Graf Lambsdorff en oud-minister van economische zaken Jürgen Möllemann tijdens het 44ste partijcongres te Münster 163; Manfred Kanther wordt door parlementsvoorzitter Rita Süssmuth beedigd tot minister van binnenlandse zaken 164. Markus Wegner. oprichter van Statt-Partei. reageert verheugd op de eerste uitslagen van de verkiezingen voor het stadsparlement in Hamburg 165; bondskanselier Helmut Kohl en de ministers Kinkel en Theo Waigel van resp. buitenlandse zaken en financiën volgen het begrotingsdebat in de Bondsdag 166: drie van de vier presidentskandidaten poseren in Weimar: Roman Herzog, Hildegard Hamm-Brücher en Jens Reich 537: de premier van Nedersaksen. Gerhard Schrödcr en zijn vrouw Hiltrud bij de stenibus 537; aanstelling van eerste vrouwelijke generaal in Bondsleger, Verena von Weymar, door minister van defensie Volker Ruhe 539: kanselier Kohl en Franse president Mitterrand geven persconferentie na afloop Frans-Duitse top 542; *president Herzog* tijdens aflegging van zijn eed in bijzijn van o.a. Rita Süssmuth en de voorzitter vaii de Bondsraad Klaus Wedeiiieier 830: de nieuwe president van het Federale Constitutionele Hof. Jutta Limhach. niet voorganger Herzog 831; militaire parade ter gelegenheid van vertrek geallieerde troepen uit Berlijn. met hurgenieester Eberhard Diepgen, de bevelhebbers Walter Yates, Jean Brullard en David de Gonville Bromhead. en de Duitse bevelliehber Hasso Freiherr von Uslar-Gleichen 832: miniiter van financiën Waigel ontvangt symbolische sleutel van opperbevelhebber der Russische troepen in Duitsland, Matwej Boerlakow 833:

Egypte: prcinier Atef Sidki en ministers applaudisseren nadat Volksassemblée heeft ingestemd met nominatie van president Mubarak voor nieuwe ambtstermijn 66: beeld van de schade na de mislukte aanslag op premier Sidki in Cairo 67;
Ekeus. Rolf: hoofd speciale VN-commissie Irak, tijdens een gezamenlijke persconferentie met de Iraakse onderminister van buitenlandse zaken Riyad ai Qaysi 361
El Salvador: dc nieuwe minister van defensie en diens plaatsvervanger, resp. kolonel José Humberto Corado Figucra en kolonel Roberto Tejada, worden beedigd door president Alfredo Cristiani Burkard 408; FMLN-kandidaten voor het president- en vicepresidentschap, resp. Ruben Zamora Rivas en Fraiicisco Lima, zwaaien naar aanhangers tijdens de eerste nationale conventie 408:
Estland: onderminister vaii buitenlandse zaken Raul Malk onderhandelt inet Russische collega Witali Tsjoerkin in Vantaa 742:
Europa. groepsfoto vaii *regeringsleiders* en *ministers* van buitenlandse zaken van de Europese Gemeenschap met het Deense koninklijk paar op 21 juni 1993 voor paleis Amalienborg 10. ministers van buitenlandse zaken der EG poseren op 12 september 1993 voorafgaand aan hun ontmoeting in kasteel Alden Biesen (België) 11; Belgische premier Jean-Luc Dehaene in gesprek met Franse president François Mitterrand en Britse preiiiier John Major ria afloop van buitengewone Europese top te Brussel op 29 oktober 1993 15; de Roemeense niinister van buitenlandse zaken Theodor Melescanu kust secretaris-generad van de Raad van Europa, Catherine Lalumière. de hand 39: familieportret eerste top vaii de Raad van Europa op 8 oktober 1993 40: uithreiding van de Europese Unie in 1995 321; de Noorse ministers van buitenlandse handel en Europese zaken, Grete Knudsen, en van visserij, Jan Henry T. Olsen. geven een persconferentie over de onderhandelingen met de EU 322: Daniel Tarschys tijdens zijn verkiezing tot secretaris-generaal van de Raad van Europa 552: top van ministers van buitenlandse zaken van CEI te Debrecen met o.m. Je collega's Geza Jeszensky, Aloïs Mock en Andrzej Olechowski 737; presidenten van zeven Middeneuropese landen poseren tijdens hun bijeenkoiiist in Litomysl: Michal Kovac, Milan Kucan, Lech Walesa. Richard von Weizsäcker. Vaclav Havel, Arpad Göncz. Thomas Klestil 737;
Evert Miltiades: nieuwe leider oppositiepartij Nieuwe Democratie (Griekenland) 547

Faisal, Toujan: eerste vrouw in Jordaanse parlement 144
Farhan. Ishaq: secretaris-generaal van Islamitisch Actietront (Jordanië). tijdens persconferentie i43
Fawehinmi, Gani: oppositieleider (Nigeria) 838
Fernandez de Cevallos, Diego: PAN-prisideiltskandidaat (Mexico) 773
Figueroa, Carlos: miriister van buitenlandse zakeii (Chili), met Cubaanse collega Rohaina Gonzalez 847
Filali, Abdellatif: nieuwe premier van Marokko 476
Filippijnen: massale protestdemonstratie hij presidentieleMalacanang-paleis 731;
Fini, Gianfranco: leider Nationale Alliantie (Italië) maakt V-teken tijdens persconferentie 329
Finland: de winnaar hij de presidentsverkiezingen. Martti Ahtisaari. wordt gelukgewenst door zijn rivale Elisabeth Rehn 323:
Fjodorow, Boris: aftredend vice-premier en minister van financiën (Russische Federatie) 462
Fowler. Norniaii: aftredend voorzitter Conservative Party, met eega Fiona (Groot-Brittannië) 688
Frankrijk: Jean-Claude Trichet. de nieuwe president van de Bank van Frankrijk. toost niet voorgangcr Jacques de Larosière en niinister van ecoriomische zaken Edmond Alphandéry 19; stakende werkneniets van Air *France op weg* naar *bijeenkomst* bij vliegveld Roissy-Charles de Gaulle 20; premier Edouard Balladur en minister van binnenlandse zaken Charles Pasqua rijdens een rpeciale zitting van het parlement 385; Balladur spreekt iiiet studeritenleiders over omstreden plan omtrent verlaging minimumloon 387: herdenking 50ste verjaardag D-day met staatshoofden en regeringsleiders h! 8;
Freeh, Louis J.: toekomstige directeur FBI (Verenigde Staten). met president Clinton 117
Frei Ruiz-Tagle, Eduardo: CPD-kandidaat voor de presidentsverkiezingen (Chili). inet grootste rivaal Alessandri 110
Fujimori, Alberto: president van Peru, met Congresvoorzitter Yoshiyania, tijdens ondertekening nieuwe grondwet 115

Gabon. president Omar Bongo tijdens een verkiezingsbijeenkomst 198;
Gaviria Trujillo, Cesar: nieuwe secretaris-generaal van de OAS. tijdens zijn inaugurele rede te Bogota 473
George. Eddie. president van de Bank of England (Groot-Brittannië), inet vice-presideiit 25
Georgië. president Edouard Sjewardnadze boert overleg in Soechoemi met vice-\oorritter van gemeenteraad, Lorik Marsjani 169: het akkoord tussen Georgié en Abchazië wordt onder toeziend oog van Georgisch afgezant Aleksandr Kawsadze en VN-afgevaardigde Edward Bruner met een handdruk bezegeld door Boris Pastoechow, de afgevaardigde van de Russische president Boris Jeltsin, en de premier van Abchazië, Sokrat Jinjolia 455. Sjewardnadze en Jeltsin schudden elkaar de hand na het ondertekeneii van vriendschaps- en samenwerkingsverdragen 556;
Gibraltar: begroeting aan begin van overleg over status van Gibraltar tussen de ininisters van buitenlandse zaken van Spanje en Engeland, resp. Javier Solana Madariaga en Douglas Hurd 546:
Ginsburg, Ruth Bader. nieuwe opperrechter (Verenigde Staten), tiidens nersconferentie met president Clinton 116'
Giraud. Michel: minister van arbeid (Frankrijk), tijdens rede in het parlement 615
Goh Chok Tong: premier van Singapore 666
Goldstein, Baruch. verantwoordelijk voor bloedbad in moikee Hebron (Israël), archieffoto 495
Goldstone. rechter Richard: presenteert in bijzijn van president De Klerk rapport over politiek geweld in Zuid-Afrika 486
Gonzalez Marquez, Felipe: premier van Spanje, tijden\ het 33-ste PSOE-partijcongres 401
GOS: De voorzitter van de Azerbajdzjaanse Opperste Sowjet,Gejdar Alijew, neemt deel aan de eerste zitting van de top van GOS-leiders 171: GOS-leider, poseren voor het begin van hun 12-de top te

Asjchabad 172; staatshoofden en regeringsleiders poseren aan het begin vaii dc 13-de top te Moskou 461:
Gqozo, brigade-generaal Joshua Oupa: voormalig leider van Ciskei (Zuid-Afrika) 485
Grib, Metsjislau: nieuwe voorzitter Opperste Sowjet (Bjelaroes) 452
Griekenland: massale protestdemonstratie in Thessaloniki tegen officiële erkenning van Macedonië door de Verenigde Staren 548:
Groot-Brittannië: parlementsvoorzitter Betty Boothroyd niaakt uitslag bekend van motie van vertrouwen 14; aankomst Lord Rees-Mogg hij Londense Hooggerechtshof i.v.m. ratificatieprocedure Verdrag van Maastricht 14; begrafenisstoet van slachtoffers IRA-bomaanslag passeert de plaat?, des onheils op Shankill Road 30: voorzitter ban Sinn Fein. Gerry Adams. draagt de kist van IRA-lid Thomas Begley 31: voor begin van Anglo-Iers topoverleg poseren de beide premiers John Major en Albert Reynolds met resp. de ministers Patrick Mayhew (Noordierse zaken), Douglas Huid (buitenlandse zaken) en Dick Spring (buitenlandse zaken), Maire Geoghehan-Quinn (justitie) 392; Tony Blair en ..running-mate" John Prescott nemen in het bijzijn van hun eega's Cherie en Pauline een ovatie in ontvangst op Labour-congres 687:
Guatemala: ondertekening akkoord over herhuisvesting vluchtelingen door Hector Rosada namens de regering en URNG-leider Carlos Gonzalez 764;
Guinier, Laiii: kandidaat voor functie op ministerie van justitie (Verenigde Staten) 115

Haïti: de nieuwe Amerikaanse ambassadeur. William Swing, op persconferentie, iri hei bijzijn van o m premier Robert Malval 339, demonstranten schoppen tegen de auto waarin de Amerikaanse zaakgelastigde. Kathy Huddleston. naar de haven is gekomen 340: beëdiging Emile Jonassaint als interimpresident 767: oud-VS-president Jimmy Carter geeft persconfereiitie in Port-au-Prince in bijzijn van Democratisch senator Sam Nunn en generaal Colin Powell 770: stafchef strijdkrachten generaal Philippe Biamby tussen zijn lijfwachten 770: president Jean-Bertrand Aristide wordt bij bezoek aan het Amerikaarise Pentagon verwelkomd door minister van defensie William Perry. de onderministers van defensie eii buitenlandse zaken, resp. John Deutsch en Strobe Talbott en de voorzitter vaii de gezanienlijke stafchefs John Shalikashvili 771: de burgemeester van Port-au-Prince, Evans Paul, zwaait naar aanhangers 772:
Handal, Schafik Jorge: FMLN-leider (El Salvador), met collega Villalobos 410
Hänsch, Klaus: nieuwe voorzitter Europees Parlement 743
Haqani, Jallaluddin: mujaheddinleider Afghanistan, in gesprek met VN-vredesgezant Mestiri 505
Hariri, Rafiq al-: preniier van Libanon 284
Harmoko: de nieuwe voorzitter van Golkar (Indonesië) 78
Hartley, Tom: voorzitter National Part) (Groot-Brittannië), rnet twee vertegenwoordigers Sinn Fein 691
Hata, Tsutomu: minister vaii buitenlandse zaken (Japan), niet premier Hosokawa 206
Hekniatvar, Gulbuddin: preniier van Afghanistan, tijdens' verblijf in Pakistan in gesprek rnet Kazi Hussain Ahmad, secretaris-generaal van Jamaat-e-Islami 145
Herzog, Roman: nieuwe president Duitsland, met voorganger Von Weizsäcker 539
Hirsch Ballin, Ernst: minister van justitie (Nederland). op persconferentie met zijn identiteitsbewijs 154
Hjelm-Wallén, Lena: nieuwe minister van buitenlandse zaken (Zweden) 836
Honduras: president Carlos Roberto Reina zwaait na zijn beediging met echtgenote Bessy Watson naar aanhangers 255
Hongarije: de nieuwe MDF-leider Lajos Fiir met bestuursvoorzitter Sandor Leszak en premier Peter Boross op het partijcongres 240: Russische premier Tsjernomyrdin en collega Boross inspecteren de erewacht in Boedapest 622;
Horn, Gyula: MSzP-voorzitter (Hongarije). vanuit zijn ziekenhuisbed 621
Hory, Jean-François: MRG-leider (Frankrijk). tijdens persconferentie met Bernard Tapie 617
Hosokawa. Morohiro: premier van Japan. met minister van buitenlandse zaken Hata 206: met Amerikaanse president Clinton tijdens persconferentie 7 7 ;
Hue. Robert: nieuwe secretaris-generaal PCF (Frankrijk) 386
Hunt, Dwid: Chancellor of the Duchy of Lancaster (Groot-Brittannië) 689
Hussain, Altaf: MQM leider (Pakistan) 735
Hyönck, Wilhelm: secretaris-generaal van de CVSC 221

Iala, Kumba: PRS-presidentskandidaat (Guinee-Bissau), tijdens verkiezingscampagne 782
India. Effectenmakelaar Mehta beschuldigt premier Rao op persconferentie van accepterei? van campagnebijdragen 71; de gouverneur van Kashmir brengt de groet tijdens een parade op Onafhankelijkheidsdag in Srinagar 75; militairen van het Indiase leger tijdens belegering van de Hazratbal-moskee in Srinagar 7b: demonstratie voor het BJP-kantoor in New Delhi 437: de minister van financiën Manmohan Singh, kort na zijn met gehonoreerde ontslagaanvraag 438. BJP-voorzitter L.K.Advani zit een uitspraak ban een rechtbank in Lucknow ai ie wachten 439; activisten ui; deelstaat Tamil Nadu tijdens een mars door New Delhi 799: nian draagt overleden zoontje uit ziekenhuis in het door pest getroffen Surat 802:
Indonesië: president Soeharto in gesprek met de Nederlandse premier Ruud Lubbers 413: zakenman Eddy Tansil verlaat rechtbank na veroordeling wegens rol in Bapindo-schandaal 803: de dichter Rendra balt zijn vuist na aankomst bij de districtsrechtbank 804; Soeharto verlaat paleis in bijzijn van rninistrr van defensie Edi Sudrajat, stafchef van het leger generaal Arismunandar Wismoyo, en stafchef strijdkrachten generaal Feisal Tanjung 801: besprekingen over Ooit-Timor in Genève tussen minister van buitenlandse zaken Ali Alatas. zijn Portugese collega José Manuel Barroso en VN-secretaris-geiieraai Boutros Ghali 805;
Inman, admiraal Bobby Ray: genomineerd als minister van defensie (Verenigde Staten), met president Clinton 263
Jnternationaal: de winnaars van de Nobelprijs voor de Vrede 1993. F.W. de Klerk en Nelson Mandela, kort voor de uitreiking van de prijs 80: de nieuwe directeur-generaal van de FAO, Jacques Diouf, schudt bij ambtsaanvaarding zijn voorganger. Edouard Saouma, de hand 222: de onderhandelaars van de VS en de EU in de laatste fase van de GATT-Uruguay-ronde, i-esp. Mickey Kantor en Sir Leon Brittan. op een persconferentie ie Genève 224. opening van vierde rop van G-15 landen in New Delhi, met behalve de Indiase premier Rao o.m. de presidenten Mahathir Mohamed, Robert Mugabe, Soeharto. Abdou Diouf en Sanni Abacha 514; ministeriele top van GATT in Marrakech met Kantor. Brittan. de Japanse afgevaardigde Nobuo Natsunaga en de Canadese handelsvertegenwoordiger Roy MacLaren 589: deelnemers aan G-–top in Napels 816: Zuidafrikaans minister van buitenlandse zaken Alfred Nzo arriveert voor openingszitting NAM 819;
Irak: boeren steken bij Umm Qasr de grens ine! Koeweit over 359; president Saddam Hoessein in gesprek met Massoud Rajavi, de leider van de vanuit Irak opererende oppositionele Iraaiise groepering hljuaheddin-e Khalq 362: Hoessein begroet vice-voorzitter Revolutionaire Commandoraad (RCC) Izzat Ibrahim 791:
Israël: Ehud Olmert word; gefeliciteerd na zijn verkiezing tot burgemeester van Jeruzalem 69; een leider van de Kach-beweging, Tiran Polack, verbrandt Palestijnse vlag tijdens protestdemonstratie in Jeruzalem 140: onderminister van buitenlandse raken, Yossi Beilin. wisselt na de wederzijdre erkenning documenten uit met de plaatsvervangend staatssecretaris van buitenlandse zaken van het Vaticaan. Mgr. Claudio Celli 434: protestdemonstratie rechtse demonstranten bij oude stadinuur Jeruzalem tegen Gaza-bezoek PLO-leider Arafat 865: beeld van verwoesting na aanslag op bus in Tel Aviv 867; eerste ambassadeur van Vaticaan mgr. Andrea Cordero Lanza di Montezemolo overhandigt geloofsbrieven aan president Ezer Weizmann 875;
Italië: Marco Pannella (Radicale Partij) dient een motie van wantrouwen in 326; de leiders van de Noordelijke Liga en Forza Italia. resp. Umberto Bossi en Silvio Berlusconi. maken vorming van alliantie bekend met oog op de verkiezingen 327:
Ivoorkust: beeld van het begin van de evacuatie van meer dan 3000 Ghanezen 130: president Houphouët-Boigny begroet stamhoofd na terugkeer uit Frankrijk (archieffoto juni 1992) 130; de uitvaartplechtigheid voor overleden Felix Houphouët-Boigny te Yamoussoukrou in aanwezigheid van o.m. de Franse president Mitterrand, de Senegalese president Abdou Diouf en premier Daniel Kablan Duncan van Ivoorkust 268;
Izetbegovic, Alija: president van Bosnië-Herzegovina, tijdens ontmoeting met Kroatische parlementsvoorzitter Stipe Mesic 383

Janmaat, Hans. leider Centrumdemocraten (Nederland). bij de stembus 306
Japan. protesterende boeren in Tokio tegen regeringsbesluit om rijstimportverbod te vervangen 209: het nieuwe kabinet-Hata van 28 april 1994 580; minister van buitenlandse raken Hata hand in hand met SDPJ-voorzitter Tomiichi Murayama en Komeito voorzitter Ishida op persconferentie 580: het nieuwe kabinet-Murayama van 30 juni 1994 583;
Jawara, Sii Dawda Kairaba: afgezette president Gambia 711
Jemen: prerideiir Ali Abdullah Saleh en vice-president Ali Salem di-Bid applaudisseren in het bijzijn van de Jordaanse koning Hoessein 364 zuidelijke strijders aan het front in Saber 723.
Jerin, Wiktor: minister van binnenlandse zaken (Russische Federatie), niet hoofd Federale Contraspionagedienst Stepasjin 753
Jiang Zemin: president van China, met de voorzitter van het Nationale Volkscongres, Qiao Shi 654: niet de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken W Christopher 654; met de Zuidkoreaanse president Kim Young Sam 659;
Joego-Slavië: SPO-[cider Draskovic arriveert met zijn vrouw Danica in ziekenhuis in Parijs, in bijzijn vaii mevr. Danielle Mitterrand 99;
Johansson, Olof: leider Centrumpartij (Zweden) 834
Johnson. Daniël: nieuwe premier Quebec (Canada), bij zijn beëdiging 191
Jugnauth, Aneerood: premier van Mauritius 202

Kagame, Paul: vice-presidrnt (Rwanda), met president Bizimungu 717
Kambanda. Jean: president interimregering (Rwanda), tijdens een interview op 27 mei vanuit Gitarama 425
Kanyarengwe. Alex: FPR-voorzitter en vice-premier overgangsregering (Rwanda) 718
Kazachstan: premier Sergej Teresjtsjenko en de Amerikaanse vice-president Al Gore wisselen iii bijzijn van VS-ambasiadeui. William Courtney en president Noersoeltan Nazarbajew documciitcn uit 213;
Keating, Paul: premier van Australië. sraat de pers te woord 216: inet premiers van Laos en Thailand 508;
Kebir, Rabah: FIS-leider in ballingschap (Algerije! 778
Kengo Wa Dondo, Leon: premier overgangsregering (Zaïre) 786
Khan. Mohamrnad Esmail: ..sterke nian" van Herat (Afghanistan) 879
Kim Il Soeng: ..Grote Leider" van Noord-Korea 881
Kim Young Sam: president van Zuid-Korea. met Chinese collega Jiang Zemin 659
Kingibe. Baba Gana: Abiola's running-mate bij de geannuieerde presidentsverkiezingen (Nigeria) 52
Klerk, F.W. de: presidenr van Zuid-Afrika. tijdens presentatie rapport-Goldstone 486
Koetsjma, Leonid: nieuwe president Oekraine 750
Koeweit: veertien beramers van aanslag op voormalig VS-presideiit Bush wachten in de rechtszaal achter tralies op hervatting van het proces 573;
Koirala, Girija Prasad: premier van Nepal 368
Kok, Wim: nieuwe premier vaii Nederland. met voorganger Lubbers 530
Konan Bédié. Henri: nieuwe president Ivoorkust, met oud-premier Ouattara (archieffoto juli 1991) 131
Kono, Yohei: LDP-leider (Japan), met Michio Watanabe 579
Kontic, Radoje: premier van Federale Republiek Joegoslavië, niet VN-iecretaris-generaal Boutros Ghali 380
Korea (Noord): delegatieleider, van Noord- en Zuid-Korea, resp. Pak Yong Su en Song Young Dae, schudden elkaar de hand in Panmunjom voor het begin van hun vervolgbesprekingen 291; idem voor het begin van de vierde gespreksronde 658: vice-premier en minister van buitenlandse zaken Kim Yong Nam ontvangt Anierikaanse oud-president Carter en diens vrouw Rosalynn in Pyongyang 662; Kim Yong Sun. voorzitter van de commissie voor het herenigingsbeleid der Opperste Volksvergadering wuift in liet bijzijn van de Zuidkoreaanse vice-premier Lee Hong Ku naar journalirten 663: Kim Jong Il tijdens herdenkingsplechtigheid ioor zijn vader 882:
Korea (Zuid): boeddhistische riionniken slaags inet de

oproerpolitie in de strijd om de hoofdteinpel der Chogye-orde 664;
Kriel, Hernus: minister van wet en orde (Zuid-Afrika), met vertegenwoordigers van ANC en IFP 57
Kroatië: Kroatisclie soldaten patrouilleren op resterende deel Maslcnica-brug 103; Kroatisch-Joegoslavische overeenkomst wordt bezegeld door de ministers van buitenlandse zaken, resp. Mate Granic en Vladislav Jovanovic, onder toeziend oog van de beide presidenten Franjo Tudjman en Slobodan Milosevic 396: een onderonsje in Zagreb tussen de Russische onderminister van buitenlandse zaken. Witali Tsjoerkin, de speciale gezant van Amerika. Charles Redman en de VS- ambassadeur Peter Galbraith 397; bezegeling wapenstilstandsakkoord tussen Kroatië en RSK door de delegatieleiders, resp. Hrvoje Sarinic en Dusan Rakic, in bijzijn van UNPROFOR-bevelhebber de Lapresle 397:
Kumaratunga. Chandrika Bandaranaike: nieuwe premier van Sri Lanka 809
Kuncze, Gabor: lijsttrekker van Alliantie van Vrije Deniocraten (Hongarije). met voorzitter Pet6 621

Lahad, Antoine: SLA-commandant (Libanon), tijdens interview met AFP 283
Lalumière, Catherine: vertrekkend secretaris-generaal van Raad van Europa 552
Lamfalussy, Alexandre: ecrsic voorzitter Europees blonetair Instituut 16
Lanotte, Johan Vande: nieuwe minister van binnenlandse zaken (België) X24
Lapresle, generaal Bertrand de: nieuwe bevelhebber UNPROFOR. niet voorganger Jean Coi 384
Lasso. José Ayala: eerste Hoge Commissaris voor de Mensenrechten (Verenigde Naties) 303
Lee Hoi Chang: nieuwe premier van Zuid-Korea 295
Lccrkes. H.: enige vertegenwoordiger voor Cnie 55+ in de Tweede Kamer (Nederland), tijdens eedaflegging 606
Leghari, Farooq Ahmed Khan nieuwe president van Pakisraii. met premier Bhoetto 368
Leon Carpio, Ramiro de: president van Guatemala. tijdens het uitbrengen van zijn stem 253
Letsie III, koning van Lesotho 852
Libanon: premier Rafiq al-Hariri riclit zich tot zijn aanhangers 653:
Liberia: de uit vijf leden bestaande Staatsraad legt de eed af in Monrovia 356
Libië: leider Moainrr *al-Kadhafi tijdens viering* 25ste verjaardag septemberrevolutie 783.
Linschoten, R.L.O.:staatssecretaris van sociale zaken en werkgelegenheid (Nederland), met niinister Melkert 680
Loekasjenko, Aleksandr: president van Bjelaroes 740
Lu Ping: secretaris-generaal van het Chinese voorbereidende werkcomité (Hongkong) 205
Lubbers, Ruud: premier van Nederland, overhandigt opvolger Kok de voorzittershamer 530
Ludzjew, Diniitur: kandidaat-premier (Bulgarije). met prerident Zjelew 826
Luxeirihurg: Groothertog Jan poseert met iiieuae kabinet-Santer 697;

MacGregor, John: ontslagen minister van verkeer (Groot-Britiannië) 689
Maddock. Diana: Liberaal-Democrate en overwinnaar hij tussentijdse verkiezingen in kiesdistrict Christchurch (Groot-Brittannie) 24
Magalhaes, Roberto: parlementair afgevaardigde (Brazilië), met de voorzitter der onderzoekscommissie, Passarinho, tijdens bespreking van eindrapport over begrotingsschandaal 404
Majali, Abdel Salam al-: premier van Jordanië, tijdens ontmoeting met Amerikaanse ,.coördinator" Denis Ross 498
Malik, Fouad: tweede nian van de Libanese Strijdkrachten (FL) (Libanon) 652
Mandela, Nelson: ANC-leider (Zuid-Afriksj. bij dc stembus 489
Manuel, Trevor: nieuwe niinister (namens ANC) van handel. industrie en toerisme (Zuid-Afrika), tijdens de beëdiging van Joe Matthews 492
Mara, Ratu Sir Kaniisese: president van Fiji, met de *nieuwe premier Rabuka* 375
Marcos, ondercommandant: leider van het Zapatistische Nationale Bevrijdingsleger (Mexico) 256
Marokko: openingszitting van hei parlement werd onder meer bijgewoond door Istiqlal-fractieleider Mohammed Bouceta en Bennani Smires. het tweede vrouwelijke parlementslid 48:
Maroni, Roberto: minister van binnenlandse zaken (Italië), niet de Milanese procureur Borrelli 627
Marsel, Baruch: leider verboden organisatie Kach (Israël) 497
Masire, Sir Ketimule: president van Botswana, tijdens inspectie Anierikaaiise trocpeii in Somalia 850
Masol, Witali: nieuwe premier Oekraïne 749
Matliot, Guy: aftredend Waals Gewestminister van binnenlandse aangelegenheden (België) 229
Matthews. Joe: oiiderniinister (namens Inkatha) van veiligheidszaken (Zuid Afrika), tijdens beëdiging in bijzijn van minister Manuel 492
Mayhew. Sir Patrick: iiiinister voor Noord-Ierland (Groot-Briitannie), niet Ierse minister van buitenlandse zaken 29; hij liet verlaten van Downingstreet in 31
Mayor Zaragoza. Federico: directeur-generaal van de UNESCO 670
Mba Abessole, Paul: leider oppositiepartij RNB (Gabon), aan de vooravond van de presidentsverkiezingen 199
Mbeki. Thabo: gekozen tot landelijk voorzitter van het ANC (Zuid-Afrika) 60
McGuinness, Martin: plaatsvervangend leider Sinn Fein (Groot-Brittannie). met leider Gerry Adams op persconferentie 392; tijdens speciale partijconferentie 693;
McLaughlin, Mitchel: functionaris Sinn Fein (Groot-Brittannië) 693
McLochlainn, Gerij. Brits afgevaardigde (Groot-Brittannië), met twee Sinn Fein-vertegenwoordigers 691
Meciar, Vladiinir: oud-premier Slowakije 833: winnaar der verkiezingen naniens de Beweging voor een Democratisch Slowakije 833;
Melkert. A.P W.: minister van sociale raken en werkgelegenheid (Nederland), niet staatssecretaris Linschoten 680
Mesic, Stipe: parlementsvoorzitter Kroatië. met Bosnische president Izetbegovic 383
Mesjkow, Joeri: belangrijkste kandidaat voor het presidentschap van de Krim (Oekraïne) 459
Mestiri, Mahmoud: speciale VN-vredesgezant voor Afghanistan, in gesprek met riiujaheddinleider 505
Mexico: Inwoners van Sari Cristobal de las Casas worden door soldateii van het regeringsleger opgepakt 257: bisschop Samuel Ruiz, de bemiddelaar naniens EZLN. en regeringsafgezant Manuel Camacho Solis kondigen vredesbesprekingen aan 258: generaal Absalon Castellanos Dominguez tijdens zijn gijzeling door leden van het EZLN 259: *Cuauhtemoc* Cardeiias *Solorzano* (PRD) luistert naar een lid van het EZLN 639: PRI-presidentskandidaat Ernesto Zedillo Ponce de Leon snreekt menigte toe 773.
Middeii-Oosten: PLO-leider Yasser Arafat. de Egyptische president Hosni Mubarak en dc Israëlische prcniier Yitzhak Rabin tijdens ontmoeting in Heliopolis op 6 oktober 1993 136: Nahil Shaath, leider van de Palestijnse delegatie, met Israëlische collega, generaal Amnon Shahak. tijdens lunchpauze op strand vaii Taba (14 oktober) 137: delegatielcideri hij Israelisch-Palestijnse economische besprekingen in Parijs, Avraham Shohat en Ahmed Qurie. drukken elkaar de hand (25 november) 139. Palestijnse jongeren rennen weg voor Israëlische soldaten tijdens onlusten in Gaza-Stad 141; gewapende en gemaskerde Fatali-Haviken in het vluchtelingenkamp Rafah in Gaza-strook 141; joodse kolonisten met Israëlische vlag blokkeren de ueg Hebron-Jeruzalem iiiet brandende handen 142: Palestijn slingert steen naar Israelische grenswachten tijdens botsingen in Oost-Jeruzalem 495; grenswacliten brengen een Palestijn op 496; akkoord over veiligheidsregelingen in Hebron en bezette gebieden getekend door Shahak cn Shaath 497: Jordaanse koning Hoessein en premier Rabin schudden elkaar de hand in bijzijn van Amerikaanse president Clinton 868: Israëlische delegatieleider Eliakin Rubinstein neemt afscheid van Jordaanse collega Fayer Tarawneh 868: ontmoeting aan Rode Zee tussen Israëlische minister van buitenlandre zaken Shimon Peres. Amerikaanse ambtgenoot Warren Christopher en de Jordaanse premier Abdel-Salam al-Majali 869: ondertekening Israelirch-Jordaans vredesverdrag door Rabin en Abdel-Salam al-Majali, onder het toeziend *oog van Clinton*, in her bijzijn van o.m. Christopher. president Ezer Weizmann van Israël. koning Hoessein. en de Rutsischc minister can buitenlandse zaken Andrej Kozyrew 871: presidenten Hafez Assad (Syrië) en Mubarak tijdens persconferentie 872; Omans staatsminister Youssef hiii Alawi Abdallah, de Syrische minister van buitenlandse raken Farouk el-Chareh cii zijn Saoedische collega Saud al-Faisal arriveren voor bijeenkomst ondertekenaars Verklaring van Daniasciis 873:
Mihanovic. Nedeljko: nieuwe voorzitter parlement (Kroatië) 695
Modeste, Denneten: voorzitter OAS, met vertrekkend secretaris-generaal Baena Soares 640
Molyneaux, James: leider OUP (Groot-Brittannië) 394
Mousouris, Sotirios: persoonlijk afgezant van de VN-secretaris-generaal in Afghanistan 879
Mugabe, Robert: president van Zimbabwe 203
Muluzi, Bakili: UDF-prerideiitskandidaat (Malawi) 567
Muntasir, Oniar Mustafa al-: minister van buitenlandse zaken (Libië). tijdens toespraak 132
Museveni. Yoweri: president van Oeganda 569

Naik, Ranidasa: gedode BJP-leider afdeling Bombay (India) 799
Nakai. Hiroshi: nieuue minister van justitie (Japan) 581
Nakajima. Hiroshi: directeui--generaal van de WHO 671
Nakaiiishi. Keituke: aftredend directeur-generaal van het Japans defensiebureau. op een persconferentie 208
Nasreen. Taslima: schrijfster (Bangladesh) 795
NAVO. nieuwe opperbevelhebber in Europa, generaal Gcorge Joulwan, niet voorganger generaal John Shalikashvili, in afwachting van de commando-overdracht 226; familieportret van ministers van defensie op 20 oktober 1993 in Travernunde 226; staatshoofden en regeringsleiders van de NAVO-landen poseren voor het familieportret op 10 december 1993 320; secreraris-generaal Manfred Wörner schudt de Albanese president Sali Berisha de hand 590;
Nederland: waarnemend minister Ernst Hirsch Ballin en de nieuue minister Ed van Thijn tijdens de ambtsoverdracht van binnenlandse zaken 9; lid van de Tweede Kamer, J.Kohnstamm (D66), in gesprek inet kamervoorzitter W.J.Deetman, niinister van justitie Hirsch Ballin en staatssecretaris H.J. Simons vaii WVC, tijdens schorsing euthanasiedebat 153: beeld van het wassende Maaswater in Roermond 159: SP-lijsttrekker Jan Marijriissen gaat in bijzijn van Remi Poppe. de nummer 2 op dc lijst, op de schouders wanneer bekend is dat zijn partij twee zetels in de Tweede Kamer zal behalen 307; uitslag verkiezingen Tweede Kariier 310; lijsttrekker cn ..kroonprins" van de PvdA, resp. Wim Kok en Jacques Wallage, feliciteren elkaar met het resultaat van de verkiezingen 311: uitslag Tweede Kamer verkiezingen in zetels 314; herkomst van de winst 314: bestemming van het verlies 314: Hans van Mierlo en Gerrit-Jan Wolffensperger heffen op een fractiebijeenkomst het glas vanwege de zetelwinst voor D66 315: stemgedrag naar leeftijd 316: CDA-lijsttrekker Elco Brinkman brengt in het bijzijn van echtgenote Janneke, zoon Eduard en dochter Harriëtte op 3 mei zijn stem uit 316;onderonsje tussen de nieuwe en de voormalige comniissaris der koningin in Friesland, resp. Loek Hermans en Haiis Wiegel 517: gewezen VVD-voorzitter mevr. E.J.J.E. Van Leeuweii-Schut toost niet haar opvolger W.K Hoekzema 518; pcrscoriferentie van de Amsterdamse hoofdcommissaris van politie E. Nordholt en hoofdofficier van justitie mr. J. Vrakking 520; onderonsje tussen premier Lubber\ en zijn ministers Hirsch Ballin en Van Thijn tijdens het IRT-debat 521; het kabinet-Kok poseert na de beëdiging 523; informateur Tjeeiik Willink bespieekt inogelijke paarse coalitie niet fractieleiders Kok (PvdA), Van Micrlo (D66) en F. Bolkesiein (VVD) 524; informateurs G.M.V. vaii Aardenne, K.G. de Vries en J.J. Vis op weg naar onderhoud over sociaal-ecoiiomische problematiek 525: de 'brains' achter de formatie. D.J.K.Tommel en G.Ybema (D66), A.P.W. Melkert (PvdA) eii H.F Dijkstal en R.L O Linschoten (VVD) 525: ernstige gezichten hij Kok, Bolhestein en Van Mierlo na besprekingen over een paarse coalitie op 20 juni 526: dc drie onderhandelaars Wallage (PvdA), Bolkestein en Van Mierlo na besprekingen met formateur Kok 529; dc heide staatssecretarissen van binnenlandse zaken, J.Kohnstamm en mevr. A.G.M. van de Vondervoort 593: de nieuwe fractievoorzitter van liet CDA. Enneüs Heerma, uordt met zijn aanstelling gefeliciteerd door waarnemend partijvoorzitter mevr. P.C. Lodders-Elferich 599; de heëdiging van nieuwe Kamerleden op 30 augustus 1994 600: de voltallige regering tijdens de regeringsverklaring in de Tweede Kamer 600: de nieuwe D66-fractievoorzitter G.J. Wolffensperger drukt voorganger Van Mierlo de hand boven het hoofd van

partijvoorzitter W.Vrijhoef 605: koningin Beatrix en prins Claus arriveren bij de Ridderzaal op de derde dinsdag van september 673; ontvangsten en uitgaven van het Rijk in 1995 676: collectieve lastendruk 1995 677:
Nepal: antiregeringsdemonstratie van linkse jongeren en aanhangers Nepalese Communistische Partij in Kathniandu 732
Netelenbos. T.: nieuwe staatssecretaris van OCW (Nederland) 595
Nicaragua: president Violeta Barrios de Chamorro in gesprek met de opperbevelhebber van het leger. generaal Huiiihei-to Ortega Saavedra 344: commandant Esteban, leider van de politieke tak vaii het Noordelijk Front 3-80. overhandigt in Kaulatu zijn wapen aan minister van binnenlandse zaken Alfredo Mendieta Artola 345:
Nieuw-Zeeland: Labour Party-leider Mike Moore en rijn vrouw Yvonne verkeerden 6 november s avonds nog in de veronderstelling dat hun partij de algemene verkiezingen had gewonnen 218:
Nigeria: president Sanni Abacha wordt in verband met deeliiaine aan de 30-ste OAE-top in Tuniu op liet vliegveld begroet door de Tunesische presidenr Ben Ali en OAE-secretaris-generna! Salim Ahined Salim 478: straatbeeld Lagos na twee maanden van stakingen 856
Nijpels Jet lijsttrekster Algemeen Ouderen Verbond (Nederland) 107
Nixon. Richard. voormalig president Verenigde Staten. op archieffoto uit 1974 563
Ntaryamira, Cyprien: president van Roeroendi ban 5 februari tot 6 april 1994 420
Ntibantunganya, Sylvestre: waarnemend presidenr van Boeroendi 421
Nuis, Aad: nieuwe staatsecretaris van OCW (Nederland) 595
Nujoma, Sam: president van Naniibië 772

O'Neil, William: secretaris-generaal IMO 818
Occhetto. Achille: aftredend PDS-leider (Italië) 626
Oceanië: familieportret deelnemers 25-ste top South Pacific Forum 813:
Odinga, Jaramogi Oginga: leider van FORD-Kenva (Kenia) 270
Oekraine: president Krawtsjoek begroet zijn Russische collega Jeltsin hij diens aankomst op de Krim 174;
Ohn Gyau. U.. minister van buitenlandse zaken (Myanmar), tijdens toespraak tot Wereldconferentie over Mensenrechten 214
Oostenrijk: leden van de regering vieren de uitslag van her referendum nver toerreding tot de Europese Unie. met o.a. president Thomas Klestil, kanselier Franz Vranitzky, vice-kanselier Erhard Busek en de ministers Werner Fasslabend, Franr Fischler. Brigitte Ederer. Viktor Klima en Aloïs Mock 628;
OPEC: aandeel OPEC in wereldproductie van ruwe aardolie 1993 301;
Orban, Viktor: parrijleider van Federatie van Jonge Democraten (Hongarije) 620
Orlando, Leoluca: leider van La Rete (Italië), bij zijn ver kiezing tot burgemeester van Palermo 324
Ouattara. Alassane Dramane: oud-preinier Ivoorkust, met de nieuwe president Konan Bédié (archieffoto juli 1991) 131
Ouedraogo, Youssouf: aftredend premier van Burkina Faso 353
Ousmane. Mahamane: president van Niger 477

Pairin Kitingan, Joseph: aftredend premier van Sabah (Maleisie) 665
Pakistan: Hidayatullah Chamkani, de voorzitter van de assemblée van dc Noorduesteliike Grensprovincie. wordt beschimpt door Akhter Hussain Shah van PML. Aftab Ahmed Khan Sherpao van de PPP en Haleem Kattak 371: tijdens de laatste sessie over de kwestie Kashmir zit de recretaris van buitenlandse zaken Shaharyar Moliarnmed tegenover zijn Indiase collega J.N.Dixit 372: oud-preinier Mian Mohammed Nawaz Sharif tijdens toespraak op protestbijeenkomst tegen beleg Harratbal-moskee, in bijzijn van o.m de president en premier van de AJK-deelstaat resp. Sardar Sikander Hayat Khaii en Sardar Abdul Qayyum Khan 733:
Palestijnse zaken: bijeenkomst Centrale Raad van de PLO iii Tunis, die werd bijgewoond door Yasser Arafat, Selin Zaanoum. Mohanied Salia en Haider Abdel-Shafi 137; Palestijnse politiemannen worden enthousiasr verwelkomd bij aankomst op 13 mei in Khan Yunis (Gazastrook) 501: Arafats eerste bezoek aan Gazastrook sedert 27 jaar 865:
Pariania: PRD-presidentskandidaat Ei-nesto Perez Balladares hij het verlaten van liet stembureau 702;
Pangalos, Theodoros: minister van vervoer (Griekenland) 747
Panic, Zivota: opperbevelhebber vaii het Joegoslavische leger. met zijn opvolger Perisic 99
Pasqua, Charles: minister van binnenlandse raken (Fraiikrijki. bij bekendmaken van resultaten kantonnale verkiezingen 388
Passarinho, Jarbas: senator en voorzitter parlementaire onderzoekscommissie (Brazilië). met afgevaardigde Magalhaes 404
Pastrana Arango, Andres: PSC-presidentskandidaat (Colombia) 699
Patijri, Schelto: nieuwe burgemeester van Amsterdam (Nederland) 517
Patten, John: ontslagen minister van onderwijs (Groot-Brittannie) 689
Paula, Alejandro Felipe „Yandi" interimpremier Nederlandse Antillen 195
Paye, Jean-Claude: secretaris-generaal van de OESO 668
Pennant-Rea, Rupert: vice-president van de Bank of England (Groor-Brittannië). rnet bankpresident 25
Peres, Shimon: minister van buitenlandse zaken (Israël), inet premier Rabin en minister Shahal 433: met PLO-leider Yasser Arafat 493: 866:
Perisic, Momcilo: nieuwe opperbevelhebber van de Joegoslavische strijdkrachten, met voorganger Panic 99
Perry, William: nieuwe minister van defensie (Verenigde Staten) 264
Peru: gevangen Sendero-leiders bijeengebracht voor de foto. re weten: Angelica Salas, Osman Morote, Martha Huatay, Elena Iparraguirre. Abimael Guzman en Maria Pantoja 114;
Petersen. Niels Helveg: minister van buitenlandse zaken (Denemarken), met Belgische collega 12
Petö. Ivan: partijvoorzitter van Alliantie van Vrije Democraten (Hongarije). nier lijsttrekker Kuncze 621
Piat, Yann: PR-parlementslid (Frankrijk). archieffoto 1988 287
Ping. Jean. olieminister vaii Gabon en voorzitter van de OPEC 300
Pinochet, Augusto: opperbevelhebber Chileense strijdkrachten. met president Aylw in 108
Pinxten, Karel: nieuwe minister van defensie (België), met voorganger Delcroix 825
Pivetti, Irene: nieuwe voorzitter Kamer van Afgevaardigden (Italië) 673
Polen: op de dag van rijn aftreden praat minister van finaiicien. Marek Borowski, met rijn collega Leszek Miller van arbeid en sociaal beleid 550: KLD-leiders Donald Turk en Jan Krzysztof Bielecki met UD-leiders Tadeusz Mazowiecki en Hanna Suchocka tijdens de fusiebijeenkomst van de twee partijen 551:
Polle, generaal F.: coördinator van VK-vredesoperatiei van liet Nederlandse leger in Bosnië-Herzegovina, in overleg met bataljoiiscomniandant C.Vermeulen 233
Portillo. Michael: minister van werkgelegenheid (Groot-Brittannie) 689
Portugal: Jorge Sampaio, burgemeester van Lissabon. brengt zijn stem uit 241:
Pourier. Miguel: leider PAR (Nederlandse Antillen) 194

Qaboos bin Said: sultan van Oman. in gesprek niet Duitse presiderit Ricliard von Weizsäcker 365
Qaysi, Riyad al-: onderminister van buitenlandse raken (Irak). op een persconferentie met VN-afgezant Rolf Ekeus 361
Qiao Shi: voorzitter Nationale Volkscongres (Chinaj, met president Jiang Zemin 654

Rahhae, Mohammed: lijstaanvoerder GroenLinks (Nederland). met collega Brouwer 305
Rabin. Yitzhak: premier van Israël. met de ministers Peres en Shahal 433; tijdens ondertekening akkoord over Palestijnse autonoiiiie 500:
Rabuka. Sitiveni Ligamamada: drukt na rijn installatie als premier van Fiji de hand van president Mará 375
Rachmanow, Imamoli: staatshoofd Tadzjikistan, met Russische premier Tsjernomyrdin 810
Ramos. Fidel: president van de Filippijnen, tijdens toespraak tot dc natie 290
Ramushwana, generaal Gabriel: commandant van de Nationale Vredesmacht (Zuid-Afrika) 487
Randwijck, R.J C. van: procureur-generaal (Nederland) 520
Rao, P V. Narasimha: premier van India 442
Rau. Johannes: waarnemend voorzitter SPD (Duitsland~met nieuwe voorzitter Scharping 162
Raznjatovic. Zeljko: alias Arkan, maakt oprichting bekend van Servische Eenheidspartij 102
Rimington, Stella: <lisecleur-generaal ian veiligheidsdienst M15 (Groot-Brittannië) 24
Robaina Gonzalez, Roberto: minister vaii buitenlandse zaken (Cuba) 336: met Chileense collega Figueroa 847;
Rocard, Michel: eerste secretaris van de Socialistische Partij (Frankrijk), na zijn verkiezing op 23 oktober 1993 17. na zijn aftreden op 19 juni 1994 617:
Rocchio. Wladimir. Russische IAEA-inspecteur op vliegveld Beijing bij terugkeer uit Pyongyang 661
Roldan, Luis: voormalig hoofd Cuardia Civil (Spanje) 630
Rosa, Donatella di: eeii dag voor haar arrestatie op 27 oktober 1993 (Italië) 37
Rose. Sir Michael: nieuwe bevelhebber \'N-mach: in Bosnië-Herzegovina, tijdens de overdracht van het Bevel mei voorganger Briquemont 378
Ross, Denis: speciale „coördinator" Midden-Oosten (Verenigde Staten), tijdens ontmoeting nier premier Jordanië 498
Rostenkowski. Dan: herkozen als afgevaardigde van Chicago in het Huis van Afgevaardigden (Verenigde Staten), met zijn vrouw Laverne 417
Rubial, Ramon: voorzitter PSOE (Spanje), niet preier Gonzalez 401
Rudasingwa, Theogene: secretaris-generaal FPR (Rwanda) 717
Rupo. Elio di: nieuwe vice-premier van België 233
Russische Federatie: ex-preinier Jegor Gajdar voert met president Jeltsin overleg over een nieuwe functie 178: tanks van liet Russische leger schieten op parleinenrsgebouvi in Moskou 179: Roeslan Chasboelatow en Aleksandr Roetskoi, resp. voormalig parlementsvoorzitter en vice-president,worden ria hun arrestatie uit het parlementsgebouw geleid 179; Jeltsin begroet patriarch Aleksi II aan het begin van hun overleg over de politieke crisis 180: ontmoeting in Moskou tussen de Amerikaanse vice-president Al Gore en premier Wiktor Tsjernomyrdin 187: afgetreden eerste vice-premier Jegor Gajdar wordt voor de openingsritting van de Staatsdoeina verwelkomd door voornialig presidentieel adviseur Sergej Stankewitsj en eerste vice-premier Anatoli Tsjoebajs 462: Aleksandr Solzjenitsyn wordt traditioneel welkom geheten met brood en zout 752; Roeslan Chazboelatow tijdens demonstratie van Tsjetsjeense oppositie in Apagi 756: Tsjetsjeense oppositieleider Roeslan Labazanow met lijfwachten in Ai-goen 757:
Rutelli, Francesco: nieuwe burgemeester van Rome (Italië) 324
Rwanda: PSD-leden demonstreren in Kigali na de moord op hun leider Felicien Gatabazi 423: een plunderaar neemt op 11 april een bed mee uit een huis in Kigali waarvan de bewoners zijn vermoord 424: onder begeleiding van Franse parachutisten worden Fransen, Belgen en Italianen op 11 april per vrachtwagen naar het vliegveld van Kigali gebracht 425, duizenden Rwandese vluchtelingen lopen op 6 mei rond in het overvolle kamp Benaco (Tanzania) 427: geïmproviseerd vluchtelingenkamp buiten Kigali 713: beeld van het Nyarushishi-kamp in zuidwesten 715: vruchteloze besprekingen nver modaliteiten van bestand tusren brigade-generaal Marcel Gatsinri. UNAMIR-generaal Ronieo Dallaire en FPR-kolonel Frank Mugambage 715: beeld van verwoestingen in Kigali na FPR-innanie 716; geïmproviseerd vluchtelingenkamp in Zaïreie Kibumba 718: overdracht controle over veiligheidszone te Cyangiigu inet o.m. Franse generaal Jean Claude Lafourcade en UNAMIR 11-kolonel Tadele Gabresloste 719: Zaïrese grenswachten schieten in de lucht oin Rwandese vluchtelingen op Ruzizi-2-brug tegen te houden 719:
Rybalski, Nicolaj: onderminister van milieuzaken (Russische Federatie). tijdens een persconferentie 127
Rybkin. Iwan: nieuwe voorzitter van de Staatsdoema (Russische Federatie) 464

Said, Mohamed: nieuwe leider GIA (Algerije) 781
Sajjad, Wasim: waarnemend president van Pakistan en presidentskandidaat van de oppositie 371
Samadow, Abdoejali!: premier van Tadzjikistan, met Russische collega Tsjernomyrdin 509
Sanchez de Lozada, Gonzalo: president van Bolivia 555
Santer, Jacqucs: nieuwe voorritter Europese Commissie, met voorganger Delors 743
Santos, José Eduardo dos: presidenr van Angola 643
Scharping. Rudolf: premier van Rijnland-Palts en

gekozen tot partijvoorzitter van SPD (Duitsland), met waarnemend partijvoorzitter Johannes Rau 162
Scognamiglio, Carlo: nieuwe Senaatsvoorzitter (Italië) 624
Seiters, Rudolf: aftredend minister van binnenlandse zaken (Duitsland) 163
Shahal, Moshe: minister van politie, energie en infrastructuur (Israël), met premier Rabin en minister Perea 433
Shalikashvili, John: voorzitter gezamenlijke stafchefs (Verenigde Staten), tijdens toelichting troepenstationering op Haïti 769
Shephard, Gillian: minister van onderwijs (Groot-Brittannië) 689
Shipp, Susan: draagt een dag na haar priesterwijding de mis op in een kerk in Bristol (Groot-Brittannië) 391
Shonekan, Chief Ernest Adepunle: staatslioofd van Nigeria 50
Sihanouk, Norodom: koning van Canibodja 727
Silajdzic, Haris: premier van Bosnië-Herzegovina, tijdens een persconferentie met de Russische onderminister van buitenlandse zaken Tsjoerkin 95
Silva, Luis Inacio „Lula" da: presidentskandidaat van di PT (Brazilië) 839
Siiidikubgabo. Theodore: president overgangsregering (Rwanda) 424
Singh, Manmohan: niinister van financiën (India) 800
Siphandon, Khamtay: premier van Laos, met premiers van Australië en Thailand 508
Sjoemejko. Wladimir: de voorzitter van de Federatieraad (Russische Federatie) 463
Smit, luitenant-generaal Basie: een van de breinen achter de derde macht, volgens rapport-Goldstone (Zuid-Afrika) 486
Smith, John: leider Labour Party (Groot-Brittannië), tijdens partijcongres van 28 september 1993 in Brighton 26
Soebroto: secretaris-generaal van de OPEC 299
Soedan: Eeii SPLA-strijder met een aantal ontheemde kinderen in Niniule 273:
Soeharto: president van Indonesië, tijdens toespraak op Golkar-congres 77
Somalia: de Amerikaanse baiis „Victory" ten westen van Mogadishu 275; generaal Mohammed Farah Aydid tijdens zijn eerste openbare optreden sinds de VN-Veiligheidsraad de jacht op hem had gestaakt (16 november 1993) 276; de commaiidant van het Franse UNOSOM-contingent, generaal Maurice Quadri, draagt het bevel over de regio in Baidoa over aan de commandant van het Indiase contingent, generaal Mono Bhagat 277: een begin wordt gemaakt niet terugtrekking van het Duitse VN-contingent, waarvan het eerste koiivooi Belet Ueii verlaat 278: interimpresident Ali Mahdi Mohammed keert terug van het ondertekenen van een vredesakkoord inet rivaal Aydid in Nairobi (Kenia) 650;
Spanje: de president van de Bank van Spanje. Luis Angel Rojo, voert samen niet de minister van economische zaken. Pedro Solbes Mira, overleg over de crisis bij Barierto met de economische commissie van her Congres van Afgevaardigden 400; het door brand verwoeste operagebouw in Barcelona 402; premier Gonzalez en de Russische president Jeltsin reageren op vragen van journalisten iia afloop van hun besprekingen 469:
Spitaels, Guy: aftredend minister-president van de Waalse Gewestregering (België) 230
Spring, Dick: minister van buitenlandse zaken (Ierland), met Britse minister voor Noord-Ierland 29
Sri Lanka: tijdens lokale verkiezingen in Batticaloa voorziet een functionaris de vinger van een kiezer van niet afwasbare inkt 444; SLFP-voorzitter Sirimavo Bandaraiiaike met dochter Chandrika Bandaranaike Kumaratunga in het stemlokaal 808:
Stepasjin, Sergej: hoofd Federale Contraspionagedienst (Russische Federatie), inet minister van binnenlandse zaken Jerin 753
Stoiber, Ediiiund: premier Beieren (Duitsland), met CSU-voorzitter Waigel 830
Stolpe, Marifred: premier van Brandenburg (Duitsland), bij de stembus 829
Syrië: onafhankelijk kandidaat bij de parlementsverkiezirigen Colette Khoury brengt haar stem uit 877:
Szekeres, Imre: vice-voorzitter MSzP (Hongarije), met waarnemend eerste secretaris Csintalan 619

Taiwan: Aan het slot van besprekingen over bilaterale kwesties treedt het hoofd vaii de Chinese delegatie, Sun Yafu, tijdens een diner in Taipei op als gastheer voor rijn Taiwanese collega Shi Hwei-you 374:
Talbott, Strobe: nieuwe onderminister van buitenlandse zaken (Verenigde Staten), met minister van buitenlandse zaken Warren Christopher 262
Tapie, Bernard. lid Nationale Assemblée (Frankrijk), op persconferentie niet MRG-leider Hory over zijn parlementaire onschendbaarheid 617
Tembo, John: staatsminister in het bureau van de president (Malawi), met MCP-secr.-gen. Chakuamba 566
Terpstra, L.G.: nieuwe staatsecretaris van volksgezondheid, welzijn en sport (Nederland) 595
Thaksin Shinawatra: minister vaii buitenlandse zaken (Thailand) 812
Thielemans. Freddy: burgemeester van Brussel (België), tijdens beëdiging 823
Thürmer Gyula partijleider van Hongaarse Socialistische Arbeiderspartij (Hongarije) 620
Tommel. D.K.J.: nieuwe staatssecretaris van volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieubeheer (Nederland) 595
Torgyan. Jozsef: partijleider van Partij van Onafhankelijke Kleine Boeren (Hongarije) 620
Touvier. Paul: Franse oorlogsmisdadiger (archieffoto) 618
Tsjernomyrdin, Wiktor: premier Russische Federatie. met Tadzjiekse collega Samadow 509: met staatshoofd Tadzjikistan Imamoli Rachmanow 810;
Tsjoerkin, Witali: onderminister van buitenlandse zaken (Russische Federatie), met Bosnische premier Silajdzic op een persconferentie 95
Turkije: inwoners van het dorp Bahcesaray in de provincie Van bedekken Je lichamen van door Koerdische rebellen vermoorde vrouwen en kinderen 246: prerriier Tansu Ciller wordt toegejuicht na haar herverkiezing rot leider van de Partij van het Juiste Pad 247; premier Ciller en stafchef generaal Dogan Gures geven een persconfereritie n.a.v. de Turkse aanval op het PKK-kamp Zala in Noord-Irak 249; leider Welzijnspartij Necmettin Erbakan verlaat partijhoofdkwartier 758: overleg Koerdische DEP-afgevaardigden met advocaat tijdens hun proces: Sirri Sakik, Orhan Dogan, Leyla Zana en Ahmet Turk 759:
Twagiramungu. Faustin: premier overgangsregering (Ruanda) 716

Ulmanis, Guntis: president van Letland 456

Vandenbroucke, Frank: nieuwe minister van buitenlandse zaken (België), niet voorganger Claes 824
Venetiaan, Ronald: president Suriname 776
Venezuela: Rafael Caldera Rodriguez brengt zijn stem uit hij de algeinene verkiezingen 197; luitenant-kolonel Hugo Chavez Frias omarmt eeii aanhanger, twee dagen na zijn vrijlating uit de gevangenis 559;
Verenigde Naties. de voorzitter van de 48ste Algemene Vergadering. Samuel Insanally. drukt secretaris-generaal Boutros Boutros Ghali de hand 302;
Verenigde Staten: president Clinton maakt bekend dat generaal Shalikashvili generaal Powell ral opvolgen als voorzitter van de gezamenlijke stafchefs 121: de burgeineester van New York. David Dinkins, feliciteert Rudolph Giuliani met diens overwinning bij burgemeestersverkiezing 261: beeld van de ravage na de aardbeving in Californië 266; speciaal aanklager Robert Fiske beantwoordt vragen van journalisten 415;
Vermeerid. W.A.F.G.: nieuwe staatssecretaris van financiën (Nederland) 595
Vermeulen. luitenant-kolonel C.: commandant Nederlands bataljoii in Srebrenica, in overleg met coördinator F. Polle 381
Verplaetse, Alfons: gouverneur vaii de Nationale Bank van België 607
Vieira, Joao Bernardo: president van Guinee-Bissau, bij de stembus 782
Vietnam: Pepsi-reclamecampagne in Ho Chi Minh-Stad na opheffing van het Amerikaans embargo 513;
Vilioen, generaal b.d. Constand: leider AVU (Zuid-Afrika) 484
Villalobos, Joaquin: FMLN-leider (El Salvador), met collega Schafik Jorge Handal 410
Vlis, generaal A.K. van der: aftredend Chef Defensiestaf (Nederland) 596

Waigel, Theo: voorzitter CSU (Duitslaiid). met Beierse premier Stoiber 830
Wajed, Sheikh Hasina: leider Awami Liga (Bangladesh) 435
Wakeham, Lord: vertrekkend leider van het Hogerhuis (Groot-Brittannie) 689
Walt, Tjaard van der: interimbestuurder Bopliuthatswana (Zuid-Afrika) 184
Watanabe, Michio: voormalig minister van buitenlandse zaken (Japan). inet LDP-leider Kono 579
Wei Jingsheng: een van China's bekendste dissidenten 655
Weiss, Peter: leider Partij vaii Democratisch Links (Slowakije) 831:
Weizsdcker. Ricbard von: president van Duitsland. in gesprek met sultan van Oman 365; niet zijn opvolger Roman Herzog 539;
Westerberg, Bengt: aftredend leider Liberale Partij (Zweden) 835
Wiarda. Jan: hoofdcommissaris van politie tc Utrecht (Nederland) 519
Wickremasinghe, Ranil: aftredend premier (Sri Lanka) 809
Wierenga, H.: voorzitter van de IRT-onderzoekscommissie (Nederland) 520
Wijers, G.J.: nieuwe minister van economische zaken (Nederland), met zijn staatssecretaris 532
Wong Kan Seng: minister van binnenlandse zaken (Singapore) 298
Wörner, Manfred: voormalig secretaris-generaal NAVO 883

Yeo, Tim: minister van milieu (Groot-Brittannië) 390
Yoshiyama Jaime: voorzitter van he: Democratisch Constituerende Congres (Peru). met pieiident Fujimori 115
Yousef, generaal-majoor Narr: chef van de Palestijnse politie 501

Zalm, G.: nieuwe minister van financièn (Nederland) 531
Zamora Rivas, Ruben: CD-FMLN-kandidaat voor het presidentschap (El Salvador) 110
Zawerjoecha, Aleksandr: vice-premier Russische Federatie 463
Zeroual, Liamine: president van Algerije 780
Zjelew, Zjeljo: president van Bulgarije. met kandidaat-premier Ludzjew 826
Zjirinowski, Wladimir: leider LDPR (Russische Federatie), aan het woord tijdens verkiezingsbijeenkomst 185
Zjoeganow, Gennadi: voorzitter van de Communistische Partij van Rusland (Russische Federatie), op persconferentie in het gebouw van de Staatsdoema 467
Zuid-Afrika: secretaris-generaal van het ANC, Cyril Ramaphosa. en een leider van de CP. Tom Langley, tijdens perscoiiferenrie over terugtrekking uit meerpartijenoverleg 58;leiders van Vrijheidsalliantie, Chief Mangosuthu Buthelezi (IFP), Constand Viljoen (Afrikaner Volksunie) en Lucas Mangope (presiderit van Bophuthatswana) tijdens ontmoeting met president De Klerk 61: SACP-voorzitter Joe Slovo en Roelf Meyer van de NP schudden elkaar de hand voor begin van eerste bijeenkomst van de TEC 379: eeii beeld van laatste zitting vaii de „blanke" kamer van het oude parlement 480: PAC-voorzitter Clarence Makwetu kondigt opschorting aan van gewapende APLA-acties tegen de regering 481; voorzitter Nelson Mandela en secretaris-generaal Cyril Ramaphosa van het ANC vlak voor ondertekening iaii de overgangswet voor lokaal bestuur 482; president De Klerk tijdens verkiezingscampagne op bezoek in de koninklijke kraal van chief Dlamini in Badplaas 483: Inkatha-leider Buthelezi poseert met twee van de internationale bemiddelaars, Lord Carrington en Henry Kissinger 487; de omgeving vaii de ANC-kantoreti in Johannesburg na de boniexplosie 488; wachtende kiezers bij een stemlokaal op 27 april 488; Mandela legt eed af als president in bijzijn van o.m. dochter Zinani, Thabo Mbeki en Tokyo Sexwale 491. voormalige bevelhebbers SADE de generaals Georg Meiring en Kat Liebenbiirg 859; president Mandela tijdens toespraak voor Amerikaans Congres in bijzijn van Amerikaanse vice-president Ai Gore en Huis van Afgevaardigden-voorzitter Thomas Foley 862;
Zwelithini, Goodwill: koning der Zoeloes, tijdens een toespraak tot zijn volgelingen (Zuid-Afrika) 485
Zwitserland: de nieuwe president Otto Sticli wordt na de verkiezingsceremoriie gefeliciteerd door zijn voorganger Adolf Ogi 333: Gret Haller en Rico Jagnietti feliciteren elkaar met hun kandidatuur voor het voorzitterschap van resp. de grote en kleine kamer van het parlement 334;

LANDKAARTEN

AFRIKA:
-Angola 267
-Boeroendi en Rwanda 426
-Equatoriaal Guinee 421

-Ethiopië 563
-Ghana 712
-Kameroen 645
-Kongo 355
Lesotho 565
-Mozambique: provinciale indeling 647
-Niger 135
-Rwanda en Boeroendi 426; vluchtelingenopvang in deze landen en in de buurlanden 720;
Sahel en Sahellanden 348
Tsjaad: met Aouzou-strook 428
-Zuid-Afrika: indeling in regio's 63; provinciale indeling 491

AMERIKA:
-Antigua en Barbuda 402
-Argentinië: provinciale indeling 188
-Canada: speciale aanduiding Québec 841
-Haiti 339; 766;
-Mexico: ligging van deelstaat Chiapas 257

AZIË:
-Afghanistan X78
-Cambodja 367
Kazachstan 807
-Sri Lanka: het schiereiland Jaffna 148

EUROPA:
-Bosnië-Heriegovina. gebieden onder Servische controle 89; de Moslim-Kroatische Federatie 684;
-Cyprus: met speciale aanduiding van gebied onder Turkse controle 236
-Georgië: ligging van Abchazië 171
-Kroatië 696
-Macedonië 698
-Moldowa 458
-Monaco 549
-Oekraïne: ligging van de Krini 459; uitslagen presidentsverkiezingen per regio 750
-Russische Federatie: stationering militairen in „nabije buitenlurid" 740
-Turkije: ligging „Koerdistan" 758
-Zwitserland: indeling in kantons 334

MIDDEN-OOSTEN:
-Iran 280
-Israël. Gaza en Westelijke Jordaanoever 500;

OCEANIË:
Papoea Nieuw-Guinea 815

AFGHANISTAN

Buitenlandse betrekkingen
— Algemeen: president Rabbani bezoekt Golfgebied 146/1
— Egypte: akkoord tegen terrorisme 14611
— Iran: bezoek van premier Hekmatyar 14513
— Pakistan: bezoek van premier Hekniatyar 145'3; bezorgde reactie Pakistan vanwege oplaaiende strijd 50413: dipiornatieke spanning 505/1; Pakistaans vredesinitiatief 50512
— Saoedi-Arabië: bezoek van premier Hekmatyar 145/3; bezorgde Saoedische reactie vanwege oplaaiende strijd 504/3
— Tadzjikistan: grensconflict houdt aan 215/3; grensincidenten 81013
Burgeroorlog: gevechten in Kandahar 145/3; escalatie strijd russen inudjalieddin-facties 503/3; ontwikkeling strijd in januari 504'1: achtergrond van de machtsstrijd 50412; bemiddelingspogingen 50413; aanhoudende gevechten 50413; aanhoudende vredespogingen 50512: regeringstroepen rukken op 505/3; hervatting gevechten 506/2; escalatie gevechten 506/3; terreinwinst regeringsgezinde troepen 87813, aanhoudende zware gevechten 87912; stijgend aantal doden 879/3; gevechten tussen sjiitirche facties 88011: beschuldigingen over buitenlandse hulp voor Dostam 880/2
Gijzelaars: vrijgelaten 87913
Justitie: uitspraak Hooggerechtshof 506/1
President: Rabbani's mandaat verlengd 879/1
Verenigde Natie,: crisis in voedseldistributie 505/1; crisis gedecltelijk opgelost 505/2; vredesbesprekingen met delegatie VN 50612; rapport vredesmissie 879/2; hervatting vredespogingen 880/3
Voedselsituatie: gevaar voor massale hongerdood 505/1; voedselcrisis gedeeltelijk opgelost 50512
Vredesproces: vredesinitiatieven 879/2; rapport VN-vredesmissie 879 2; OIC-vredesinitiatief 879/3; iiiipasse in vredesbesprekingen niet doorbroken 880/3

AFRIKA

Afrikaanse Ontwikkelingsbank: 30ste jaarvergadering 849/1; achterstallige schulden verminderd 849/1
Algemeen: voedselcrisis in Oost-Afrika 563/2; vijfde conferentie ministers van financiën 848/1; verslag Wereldbaiik 84811
ECOWAS: 16de jaarlijkse topconferentie 128/1, Nigeria trekt zich terug uit ECOMOG 356'3, 17de jaarlijkse topconferentie 849/2
Franc-zone: verbod op valutaexport 128/1: BEAC schort terugkoop van valuta op 128/2; devaluatie franc CFA 347/3; compensatiemaatregelen 347/3; maatregelen ter bestrijding inflatie 348/1: gevolgen van devaluatie in landen franc-zone 3482: conferentie ministers van financiën 848/1: UEMOA opgericht 849/3
IGADD: vierde top 128 3
LCBC: 8ste topconferentie 848/3
Maghreb: zesde topconferentie AMU 47113
OAE: opheffing economische sancties tegcii Zuid-Afrika 61/2; stuurt contingent naai Boeroendi 418'2: protest in Boeroeridi tegen inzet Afrikaanse vredesmacht 419/1; missie Boeroendi ingekrompen tot 47 leden 420/3: bemiddeling tussen Kameroen en Nigeria in Bakarii-conflict 646/1: vredesfonds opgericht 648/1; 30ste topconferentie b48 2; resoluties 648/2; kwestie-Rwanda 648/2; poging staakt-het-vuren te regelen in Rwanda 714/3: Zuid-Afrika toegelaten als lid 863'2
PTA: verdrag over gemeenschappelijke markt 129/1; akkuoid over omvorming tot twee regionale organen 850/1; Zuid-Afrika als lid toegetreden 863/3
SADC topconferentie 128/2: 84913: akkoord over omvorming PTA tot twee regionale organen 850.1: verklaringen over Lesotho en Angola 850/1: organisatie van frontlijnstaten opgelieven 85011
UDEAC: 29ste topconferentie 848'2

ALBANIË

Buitenlandse betrekkingen:
— Griekenland. minister van buitenlandse zaken Papoulias op bezoek 450/1; spanningen na dood Albanese grenswachten 45011
— Joego-Slavië: twee vermeende grerisschendingen door Serviërs 10012
Censuur: BBC-uitzendingen stopgezet 450/1
Justitie: voormalige politieke iopfunctioriarissen veroordeeld 449/3; socialistische ex-premier veroordeeld 449/3; veroordeling van journalisten 450/1
Media: nieuwe wet 449/1: veroordeling journalisten 450 i
Politieke partijen:
— Democratische Alliantie: geweld bij bijeenkomst 44912
Regering: wijziging 449/1
Schandalen: berichten over corruptie 449/1; ex-premier veroordeeld wegens verduistering staatsgelden 449/3

ALGERIJE

Binnenlandse veiligheid: aanhoudend geweld 351/1; leider groep islamitische extreinisten gedood 352/1; aanlioudend geweld 35211; aanslagen op advocaten van militante islainieten 77911: dodental 77911; aanhoudend geweld 779/2: geweld tegen Algerijnen 779/3
Buitenlandse betrekkingen:
— Algemeen: vertrek buitenlanders 348/3
— Egypte: bezoek van premier Sifi 781/1
— Frankrijk: verdachte islamieten in Parijs opgepakt 349/1; hard optreden van Frankrijk tegen FIS-aanhanger\ 77913
— Libië: bezoek van premier Sifi 781/1
— Marokko: verslechtering relaties 781/2
— Zuid-Afrika: diplomatieke betrekkingen 62/1
Collectief leiderschap: belangrijke oppositieleden trekken zich terug uit gesprekken niet CDN 349/2; ontwikkelingen voorafgaand aan de conferentie 350/1; conferentie van de nationale dialoog 350/2
Doodstraf. doodvonnissen 77912
Economie: gesprekken niet IMF 34913; plannen voor schulsanering 35212: intentieverklaring aan IMF 777.3; IMF-hedieten 777/3; schuldverminderingsakkoord 777/3
Hoog Staatscomité: aanbod aan gematigde islamieten 349/1; mandaat met één maand verlengd 349/2; ontbonden 350/1
Militaire zaken: wijzigingen in top 778/2
Munt: devaluatie 777/3
Nationale Overgangsraad: inauguratie 778'3; verkiezing voorzitter 778/3
Politieke crisis. verzoeningspogingen regering 351/2; dialoog regering-FIS 352/2: demonstratie voor dialoog 779/1; nationale dialoog 780/1; vooruitzichten op deelname FIS aan toekomstige dialoog 780/2; toenemende verdeeldheid tussen FIS en GIA 78017; FIS blijft buiten nationale dialoog 780/3
Politieke partijen:
FIS: leiders uit de gevangenis 780'3
President: generaal Zeroual benoemd 349/3; benoeming adviseurs 352/2
Rampen: aardbeving 781/2
Regering: nieuwe premier 778/1, samenstelling nieuwe regering 77812
Terrorisme: aanslagen op buitenlanders gaan door 349/3; ander islamitisch geweld 349/3: meer geweld tegen buitenlanders ?>i/3; aanhoudend geweld tegen buitenlanders 779/1; nieuwe aanslagen op buitenlanders 779/2: moord op Ft-unie burgers 779/3; verder geweld 780/2: GIA-leider gedood 781/1

AMERIKA

Andes-pact: Peru opnieuw iid 64211
CARICOM: jaarlijkse topontmoeting 40 3; topontmoeting met Groep van Drie en Suriname 42/1; gezamenlijke commissie niet Cuba ingesteld 338/1; bijeenkomst regeringsleiders 633/2: steun voor invasie Haïti o.l v. VS 769/1
Groep van Drie: topontmoeting met CARICOM en Suriname 42/1; handelsakkoord 634/1
Groep van Rio. zevende top in Santiago 4113, verzoek om lidmaatschap Panama 703/2
Latijns-Amerika: reacties op NAFTA-akkoord 43/3
Mercosur: topontmoeting in Asuncion 4112; vijfde top in Montevideo 632/3: voorstel tot uitbreiding vrijhandelsassociatie 633/1
Midden-Amerika: Middenamerikaanse presidenten ontmoeten Clinton 632/3
NAFTA: arbeids- en milieuakkoorden 42/2; reacties op aanvullende bepalingen 4213. goedkeuring door Amerikaanse Congres 43/1; reacties op akkoord in Canada en Latijns-Amerika 4312
Organisatie Amerikaanse Staten (OAS): kandidaten voor de functie van secretaris-generaal 473/2; nieuwe secretaria-generaal 47313; jaarvergadering 64011
Verdrag van Tlatelolco: lidmaatschap Chili en Argentinië 633'1; ondertekend door Brazilië 840/3; besluit tot ondertekening door Cuba 84612
Zuid-Amerika: derde Ioero-Amerikaanse topontmoeting 4111; vierde Ibero-Amerikaanse top in Cartagena 633/3

ANDORRA

Buitenlandse betrekkiiigen:
— Frankrijk: vriendschapsverdrag 318/2
— Spanje: vriendschapsverdrag 31812
Grondwet: van kracht 318/2
Regering aanstelling minister van buitenlandse zaken 318/2; nieuwe regering beëdigd 31813
Verenigde Naties: lidmaatschap 30113
Verkiezingen. algemene verkiezingen 31812

ANGOLA

Begroting: voor 1994 gepresenteerd 64311
Burgeroorlog: stijgend aantal doden 267/3; aanhoudende gevechten 643/3; escalatie gewapende strijd 644/1
Economie: toegetreden tot GATT 588/3; bezoek van IMF-delegatie 645/1
Munt. devaluatie kwanza 643/1
Regering: kabinetswijziging 643 1
Verenigde Naties: voedselhulp voor Kuito 267/1; oproep tot humanitaire noodhulp 268/3; mandaat UNAVEM II verlengd 643/2
Vredesproces: besprekingen in Lusaka (okt.) 26613: akoord over terugtrekking ti-oepen 267/2; besprekingen in Lusaka (dec.) 267/3; tweede ronde gesprekken in Lusaka 26811: akkoord over politiemacht 268/1; verdeling kabinetsposten mislukt 64311: akkoord bij besprekingen in Lusaka 64312: overeenkomst presidentsverkiezingen en toeaijzing regeringsposten aan UNITA 644/1: vooruitgang bij vredesbesprekingen 64413

ANTIGUA EN BARBUDA

Politieke partijen:
— ALP: nieuwe leider 402/3
Regering: samenstelling kabinet 40311
Verkiezingen: algemene verkiezingen 402'3

ARGENTINIË

Begroting: presentatie voor 1994 l8811

Binnenlandse veiligheid: uitbreiding veiligheidsmaatregelen 190: 1
Buitenlandse betrekkingen:
— Brazilië en IAEA: nucleaire ovcreenkonist 407/2
— Groot-Brittannie: aanbod betreffende opruimen van mijnen op Falkland/Malvinas-eilanden 19012; geldende militaire beperkingen Falkland/Malvinas-eilanden versoepeld 193/2; Britten beschuldigd van oorlogsinisdaden tijdens Faikland-oorlog 55412: presideiit Menem vergelijkt oud-premier Thatcher inet oorlogsmisdadiger 55412
— Italië: Italiaans onderzoek naar misdadeii tegen mensenrechten 55311: ex-nazi Priebke onder huisarrest 627 2
— Spanje: akkoord over overname luchtvaartmaatschappij 55311
— Verenigde Staten: aanschaf gevechtsvliegtuigen in VS 553/1
Economie: voorzitter Nationale Beurscommissie ontslagen 553/2: grote sociale uitgaven 55412
Groridwet: referendum over hervorming aangekondigd 18813: ..democratisch pact" 189/1: akkoord over hervorming 189 2
Kernwapens: Verdrag van Tlatelolco geratificeerd 190/2: Verdrag van Tlatelolco ondertekend 633/1
Media: aanslagen op journalisten 18811
Mensenrechten: Italiaans »lidel-zoek naar misdaden regen inensenrechten 55311
Oppositie: gewelddadige protesten tegen bezuinigingsmaatregelen 190'1
Parlement:
— Constituerende Vergadering: verkiezingsuitslag en zetelverdeling 554/1; geinstalleerd 554/1
Politieke partijen:
— UCR: verkiezingsprogramma 55213
Presiderit: Menem ondergaat hartoperatie 188/3
Provincies:
— Jujuy: onrust 55411
Rcgering. voorstel voor nieuw superministerie 554/2
Sociaal beleid: programma voor sociale uitgaven en armoedebestrijding 554/2
Verkiezingen: voor het Congres 18811; voor Constituerende Vergadering 55312; opmerkelijke provinciale uitslagen 55113; uitslag en zetelverdeling parlementsverkiezingen 55411

ARMENIË

Buitenlandse betrekkingen:
— Georgië: „catastrofale" blokkade door opstand in West-Georgie 15913
Groot-Brirtaiinie Armeniër schuldig bevonden aan politieke moord in Londen 15913; bezoek ban president Lewon Ter-Petrosjali 45113
— Russische Federatie: bilateraal militair akkoord 17213
— Turkije: Turkie waarschuwing met betrekking tot Nachitsjewan 161/1
Economie: regering behaalt overwinning inzake privatisering 159/3
Kerk cn staat: hoofd Armeense Orthodoxe Kerk overleden 738/2
Munt: de dram ingevoerd 172/1
Nachitsjewan: Turkse waarschuwing om niet aan te vallen 161/1
Nagorno-Karabach: verlenging staakt-het-vuren 16013: vredesbesprekingen 160/3; Rusiischc kritiek op offensief 16111; beiprekingen na afwijzen CVSE-voorstellen 161/2: dood van vluchtelingen 161/2: Iran bemiddelt bij wapenstilstandsverdrag 16112: Azerbajdzjaans offensief 45013: Iran heïschuldigt Armenië 'van raketaanval op transportvliegtuig 45111, staakt-het-vuren aangekondigd 45111; aantallen gesiieuvelden 4511l; staakt-het-vuren mislukt 451/1; Azerbajdzjanen wijzen Russisch vredesvoorstel af 45111; roep om unie met Armenië 43112: aarihoudende gevechten 451/2; behandeling van krijgsgevangenen veroordeeld 451/2; omstreden protocol Bisjkek 73812; staakt-het-vuren 73911
Parlement: regering bchaalt overwinning inzake privatisering 159/3
Politieke partijen:
— Dasjnachsoetioen: fractieleider geroyeerd 73812
— Internationale Armeense Assemblée: voorzitter beschuldigd van illegaal wapenbezit 738/2
Kationale Democratische Unie van Armenië: organiseert protestdemonstraties 71812
Schandalen: beschuldigingen van corruptie 73811
Verenigde Naties: lid FAO 22211

ARUBA

Economie: financiering hotelprojecten 762/1
Justitie. nieuwe procureur-generaal 762/2
Nederland. overleg Arubaanse politici met Nederlandse regering 761/3; extra technische steun voor Aruba 761/3; Aruba blijft deel uitmaken van Koninkrijk der Nederlanden 76212
Regering: kabinet valt over bezuinigingen 76311; nieuwe coalitieregering 763/2; samenstelling 76312
Verkiezingen: oppositie wint 76312

AUSTRALIË

Aboriginal-zaken: regeringsvoorstellen over landrechten 150/3; wetsontwerp voor landrechten goedgekeurd 216/2
Bankwezen: verdere deregulering 15111
Begroting politieke problemen in verband met begroting '93-'94 151/3; voor 199411995 gepresenteerd 586/1
Buitenlandse betrekkingen:
— Groot-Brittannië: akkoord over schoonniaak Maralinga 151/1
— Indonesië: bezoek van premier Keating 80511
— Maleisië: betrekkingen tijdelijk verslechterd 29613
— Vietnam: bezoek van premier Keatirip 51411
Deelstaten:
— Noordelijk Territorium: parlementsverkiezingen 586 3
Economie: pakket stimuleringsmaatregelen 586/1
Grondwet: republikeinse status stap dichterbij 151/1: rapport Adviescommissie 151/2
Kroon: bezoek van prins van Wales 216/3
Politieke partijen:
— Liberal Party: leider vervangen 58613
Rampen: bosbraiideii in New South Wales 21613
Regering: aftreden ininister van de schatkist 21612: ininister van industrie treedt af 216/3; reorganisatie kabinet 585/3
Verkiezingen: verkiezing van Bronwyn Bishop 58611: in Noordelijk Terrirorium 586/3

AZERBAJDZJAN

Binnenlandse veiligheid: campagne tegen Volksfront 45012
Buitenlandse betrekkingen:
GOS: resolutie over GOS-lidmaatschap 16012
— Groot-Brittannic: bezoek van president Alijew 451/3
— Iran: Iraanse troepen in Azerbajdzjan 161/1
— Rusiïsche Federatie: bilateraal militair akkoord 17213
— Turkije: president Alijew pleit voor Turkte militaire hulp 161/3; bezoek van presideiit Alijew 45113
Censuur: onafhankelijk televisiestation moet sluiten 73911
Economie: olieakkoord inet westerse maatschappijen 16012
Justitie: berarnera moordcomplot veroordeeld
Media: militaire censuur ingesteld 16013
Nachitsjewan: Turkse waarschuwing aan Armenië 16111: nieuwe parlementsvoorzitter 450'3; vermeende Armeense aanval 73911
Nagorno-Karabach: verlenging staakt-het-vuren 160/3; vredesbesprekingen 160'3; Russische kritiek op Armeens offensief 161'1; besprekingen na afwijzen CVSE-voorstellen 16112; dood van vluchtelingen 161/2; Iran bemiddelt bij wapeiistilstandsvcrdrag 161/2; Azerbajdzjaans offensief 45013; staakt-het-vuren aangekondigd 451/1; aantallen gesneuvelden 4.5111; staakt-het-vurcii mislukt 451/1; Russisch vredesvoorstel afgewezen 451/1: Iran beschuldigt Armenië van raketaanval op transportvliegtuig 45111; roep om unie met Armenië 451/2; aanhoudende gevechten 45112: Armeense behandeling krijgsgevangenen veroordeeld 451/2; omstreden protocol van Bisikek 738/2; staakt-l-ier-vuren 73911
Oppositie: denionstraties 738/3
Parlenieiit: omstreden ondertekening van protocol Bisikek door voorzitter 738/2; geruststelling door president Alijew 73813: oppositeleider eruit gezet 73813
Politieke partijen.
— Azerbajdzjaanse Communistische Partij: heropgericht 16013
— Volksfront: inval in alle kantoren 45012
President: Alijew gekozen 16011
Regering: nieuwe benoemingen 160/2; ontslag ministers 160/3: wijzigingen in kabinet 450/3; nieuwe minister van financien 739'2
Terrorisme: bomexplosie in Bakoe 45012: bomexplosie in metro 739/2
Verkiezingen: aankondiging van presidentsverkiezingen 16011

AZIË

APEC: ontmoeting ministers in Seattle 146/2; ontmoeting regeringsleiders 14613: vergadering ministers van financiën 574/2
ASEAN: akkoord over tariefverlaging 14512; Myanmar gaat in op uitnodiging 584/3; bijeenkomst ministers van buitenlandse zaken 87811; ARF-vergadering 878/1
Aziatische Ontwikkelingsbank (ADB): nieuwe president 145'2: hervatting leningen aan Vietnam 149/3; jaarvergadering 574/2; verdubbeling van de kapitaalbasis 574/2; nieuue leden 574/2
Centraal-Azië: economische unie van Kazachstan, Oezbehistan en Kirgizstan 50313: stappen in richting alternatieve economische unie binnen GOS 794/2

BAHAMA-EILANDEN

Regering: kabinetswijziging 40311

BAHREIN

Buitenlandse betrekkingen:
Israël: berichten over bezoek van hoge Israëlische functionaris 876/2
Econoriiie: lidmaatschap GATT 224 3
Regering: nieuue minister 142 1

BALTISCHE STATEN

Baltische Assemblée: vergadering 161i3
Buitenlandse betrekkingen:
— EU: vrijhandelsovereenkomst getekend 74411
— Russische Federatie: veiligheidsgaranties geëist na Russische verkiezingen 186/2
— Vaticaan: bezoek van paus Johannes Paulus II 161/3
— Verenigde Staten: VS bepleiten vervroegde terugtrekking Russische troepen 161/3; presideiit Clinton op bezoek 73912
Economie. Baltisch vrijhandelsakkoord 16113

BANGLADESH

Alliantie: linkse alliantie gevormd 147/2
Arbeid: stakingen van oppositie 79612
Begroting: voor 1994-95 bekendgemaakt 79513
Buitenlandie betrekkingen:
— Bhoetan: bezoek van premier Khaleda Zia 79613
India: akkoord verlengd 14713; grensbesprekingen 436'1
— Nepal: bezoek vari premier Khaleda Zia 14713
— Zweden: schrijfster Nasreeii vlucht naar Zweden 795/3
CHT: akkoord over terugkecr Chakma-vluchtelingen 43611: terugkeer Chakma-vluchtelingen 436/2; overleg tussen leiders en regering 79413
Econoriiie: buitenlandse hulp 795/3
Justitie: rechtbank gelast bescherming schrijfster 147/2; herstel burgerrechten van Azam 795/2
Oppositie: gewelddadige protesten 43613
Parlement: boycot door acht oppositiepartijen 79413
Politieke partijen:
— Links Democratisch Front: vorming 43613
— National Jatiya-partij: ontstaan na splitsing Jatiya-partij 14711
Volksforum: opgericht na splitsing Awami Liga 147'2
Rampen: wervelstorm 794'3
Regering: kabinetswijziging 147/1
Taslima Nasreen: rechtbank gelast bescherming 14712; doodvonnis herhaald 795/1; intensivering campagiie tegen Kasi-een 79512; vlucht naar Zweden 795/3; reacties op vertrek 79611
Verkiezingen: verkiezingsgeweld 43513: uitslag burgemeestersverkiezingen in Dhaka en Chittagong 43611: beschuldiginpen van stemfraude 43612

BARBADOS

Econoniic: akkoord over inkomens en prijzen 40312
Politieke partijen:
— DLP: nieuwe leider 83613
Regering: kabinetswijziging 40312: vorming BLP-regering 83613: samenstelling kabinet 836/3
Verkiezingen: vervroegde algemene verkieringen 83612; uitslagen 836'2

BELAU

Grondwet: Verdrag van Vrije Associatie goedgekeurd 21711

BELGIË

ALGEMEEK

Grondwet: probleem door verwijzing naar Hof van Cassatie 23213
Justitic. Véronique Ancia belas! met onderzoek naar moord op Cools 22912; onderzoek in stroomver-

snelling 229/3; grondwettelijk probleem door \erwijzing naar Hof van Cassatie 23213: verdere gerechtelijke onderzoeken tegen parlementsleden en ministers 233/2
Militaire zakeri: economische compensaties doorslaggevend voor aanschaf Agusta-helikopters 231/1
Schandalen: verdenking van corruptie bij Agusta-helikopters leidt tot ontslag 3 PS-ministers 22911, ex-PS-minister genoemd in zaak van diefstal en zwendel in kasbons 22912: PS in opspraak in zaak-Uniop 23313; chronologie der feiten in affaire Delcroix 824/3

RGITENLANDSE BETREKKINGEN
Cuba: Cubaiien vragen asiel op ambassade 338/3; asielzoekers verlaten Belgische ambassade Havanna 84412
Japan: premier Hata op bezoek 581/3
Macedonië: erkenning onder naam VJRM 105/3
Syrië: schuldenregeling 87713
WEU: deelname Eurokorps 333'2
Zaïre. herstel samenwerking 787/2

ECONOMIE, FINANCIEN E I SOCIAI F ZAKEN
Begroting boor 1995 614/2
Globaal Plan: Hoofdstuk I- Bevordering werkgelegenheid en vrijwaring van concurrentievermogen 60712; Hoofdstuk II- De sociale zekerheid 609/2; Hoofdstuk III- Algemene en billijk gespreide inspanning 610 2
Nationale Baiik van België: jaarverslag over 1993 611/3

Sociale partners: nieuw centraal sociaal akkoord 1995 96 825/3
Vakbeweging: reacties op het Globaal Plan 61013

POLITIEK BINNENLAND
Franstalige genieenschap: herschikking regeriiig 233/2
Gemeenten:
— Antwerpen: resultaten verkiezingen 822/1; bestuursakkoord 822:1
— Brussel: uitslag gemeenteraadsverkiezingen 823/1: val vaii een hurgeriieester 823/2
— Randgemeenten en Vlaamse rand Brussel: verkiezingen 82213
Geuesten:
— Brussel: aftreden Thys als minister 234:1; lierschikking regering 234/2
— Wallonië: herschikking regering 23312: verkiezingen provincieraad en gemeeriten 82411
Parlement: reacties op liet Globaal Plan 61013
— Kamer: Coëme gehoord door de bijzoiidere kanicrcommissie 23113
— Senaat: Spitaels en Mathot voor de commissie van justitie 231/2
Politieke partijen:
— Agir: winst bij Europese verkiezingen 534/2
— Front National: winst bij Europese verkiezingen 534'2
— PS: drie ministers nemen ontslag iia verdenking van corruptie bij aarikoop helikopters 22911: ex-minister genoemd in zaak van diefstal en zwendel in kasbons 229'2: in opspraak in zaak-Uniop 23313
— PSC: huiszoeking 23411
— Rex: leider Leon Degrelle in Spanje overleden 234/2
— Vlaams Blok. winst bij Europese verkiezingen 534/2
Proviiicies:
— Antwerpen: verkiezingsuitslag 822/1
— Limburg: verkiezingen provincieraad en gemeenten 82212
— Oost-Vlaandereti: verkiezingeii provinicieraad en gemeenten 83113
— Vlaams-Brabant: verkiezingen provincieraad en gemeenten 82213
— West-Vlaandereii: verkiezingen provincicraad en gemeenten 821/2
Regering: ontslag vice-premier Coeme 23211; herschikking federale regering 233/1; biografische gegevens nieuwe ministers 233'2; globaal plan voor werkgelegenheid, het concurrentievermogen en sociale zekerheid 607/1 e.v.; herschikking federale regering 82412: defensieminister Leo Delcroix tor ontslag gedwongen 824/3
Verkiezingen: Vlaams Blok en Waals extreem rechts winnen Europese verkiezingen 534/2; zetelverdeling Belgen in Europees Parlenient 53511; uiterst rechtse partijeii boeken winst bij gemeenteraadsverkiezingen 821/1; top 20 voorkeursstemmen 822/1

BELIZE
Gouverneur-generaal afgetreden 698'3
Justitie: oud-minister gearresteerd 698/3

BENIN
Alliantie:
— RAP: gevormd 352/3
Arbeid: staking na devaluatie franc CFA 35213
Buitenlandse betrekkingen:
— Frankrijk: militaire oefeningen 353/1
— Niger: bijeenkomst grenscommissie 476/3
Ecoiiomie: IMF-lening 353'1
Grondwet: constitutionele crisis 781/3
Justitie: samenzweerders uit 1992 veroordeeld 781/3
Politieke partijen:
— PRB: president Soglo leider 781/2
Regering: nieuwe minister 781/2

BHOETAN
Buitenlandse betrekkingen:
— Bangladesh: premier Khaleda Zia op bezoek 796/3
— Nepal: akkoord over vluchtelingen 368/1: vluchtelingenakkoord in werking 732/1

BJELAROES
Arbeid: politieke staking 452/2
Binnenlandse veiligheid: ontslag KGB voorzitter 452:1: nieuwe voorzitter KGB 452/3
Buitenlandse betrekkingen,
— Litouwen: aanhouding Litouwse ex-cominunisteri in Minsk 457/1
— Russische Federatie: bilateraal militair akkoord 17213: vooruitzichten op nauwere band 45211; \erdrag over monetaire unie 42311: presidentiële top Loekasjenko-Jeltsin 74112
Economie: onderhandelingen over monetaire unie duren voort 453/1; privatiseringsprogramma 453/2: afschaffing gunstige leningen voor staatsfunctionarissen 741/2; libei-aliserring van de prijzen 741/2
Grondwet: nieuwe grondwet aangenomeii 452/3
Parlement: onenigheid over economie 162/1
— Opperste Sowjet: voorzitter opgestapt 45113: anticorruptieconimissie opgeheven 453'2
Politieke partijen:
— Socialistische Partij van Bjelaroes: oprichtingscongres 74112
President: nieiiw staatshoofd gekozen 452/1
Regering: minister van binnenlandse zaken ontslagen 45211: nieuw ministerie van nationale heiligheid 452/3; kabinetswijziging 453/3; nieuwe premier 74111: samenstellinn van her kabinet 74111: herstructurering 741/1
Verkiezingen: datum presidentsverkiezingen 453/1; presidentsverkiezingen 74012: uitslagen 74013: de campagne 74013

BOEROENDI
Buitenlandse betrekkingen:
— Algemeen: plannen voor internationale interventie 418/2
— OAE: protest tegen inzet Afrikaanse vredesiiiacht 41911; inkrimping missie 420/3
hleiisenrechten: hulporganisaties overvallen door humanitaire crisis 41812
Parlement: voorzitter Nationale Assemblée gekozen 419/1
Politieke criiis: duurt voort 41813: aanhoudend geweld en spanning 41912: aanhoudend geweld 420/2: opleving geweld 42111: rust hersteld 421/2: aanhoudend geweld 710/2: 710/3: akkoord over machtsdeling 710/3
President: begrafenis Ndadaye 41813: verkiezing nieuwe president 419/1; inhuldiging vaii Ntaryamira 41913: Ntaryamira komt om het leven 42111: parlenientsvoorzitter is intcrimprcsidcnt 421/1; besprekingen over keuze nieuwe president 710/2; verlenging ambtstermijn waarnemend president 71011; rapport over moord op Ndadaye 71013; vijf kandidaten presidentschap 71111
Regeriiig: nieuwe premier benoenid 420/1. samenstelling kabinet 420/2
Verkiezingen: voorbereidingen voor presidentsverkiezingen 711/1
Vluchtelingen: crisis 419/3
Voedselsituatie: waarschuwingen voor hongersnood 419/3

BOLIVIA
Binnenlandse veiligheid: nieuw hoofd van politie 5551
Buitenlandse betrekkingen:
— Brazilië: verzoek om uitlevering Garcia Meza 555 3
— Chili: samenwerkingsverdragen en andere overeenkomsten ondertekeiid 10711
— Peru. toegang tot de 7ee 107/1
— Spanje. moord op Spaanse ambtenaar 555/1
Decreet: regulering cocagebruik 556/1
Drugs: Paz Zamora em MIK-leiding beschuldigd van drugshandel 555/3
Economie: akkoord met cocatelers in Chapare 556/1; regulering cocagebruik 556/1
Justitie: procureur-generaal treedt af 55413
Militaire zaken: wijzigingen in legertop 107/3
Oppositie: botsingen rond vernietiging cocaplantages 55513
Parlement: vorming van oppositieblok 556/3
— Kamer van Afgevaardigden. impeachment-procedure tegen rechters 555/1
Politieke partijen:
— ADN: leider trekt zich terug uit politiek 108/1
— MIR: leider Par Zamora treedt terug 555/2
MNR: breuk met UCS gelijmd 556 3
— UCS: breuk met MNR gelijmd 556/3
President: nieuwe president beëdigd 107/2
Regering: minister van buitenlandse zaken treedt af 107/1; vorming van kabinet 107/2; samenstelling kabinet 107/3; kabinetswijzigingen 555/2
Terrorisme: moord op Spaanse ambtenaar 555/1
Vakbeweging: akkoord tussen COB en regering 556/2
Verkiezingen: gemeenteraadsverkiezingen 55413

BOSNIË-HERZEGOVINA
Buitenlandse betrekkingen:
— Algemeen: reacties van Westen op bloedbad Sarajevo 37911: oprichting Contactgroep 68313
EU: motie van wantrouwen in EP tegen bemiddelaar Owen 378/2
— Iran: bezoek van president Izetbegovic 91/2; beschuldigd van wapenleveranties 686/3
— Koeweit: bezoek van president Izetbegovic 91/2
— Kroatië: confederatieakkoord ondertekeiid door beide preiidenten 383/1: president Tudjman op bezoek 686/3
— NAVO: debat over mogelijke luchtaanvallen 88/1; bijdrage NAVO-strijdkrachten 91/2; Westerse landen verdeeld over luchtaanvallen 377/1; en Verenigde Naties eens over luchtaanvallen 37912; akkoord over NAVO-bescherming voor veiligheidszones 683/1; dreigement iiiet nieuwe luchtaanvallen in ultimatum 68312
— OIC: vergadering over Bosnië 8712
— Russische Federatie: Russische initiatief 38012: Rusland kwaad op Serviërs 68311: Russische waarschuwing aan Serviërs 68312
— Saoedi-Arabië: bezoek van president Izetbegovic 91/2
— Tsjechie: omstreden Tsjechisch vredesplan 382/2
— Turkije: bezoek van president Izetbegovic 9112
— Verenigde Staten: bezoek van president Irethegovic 9112: reactie op offensief begin april 68211; Amerikaanse Senaat stemt over wapenembargo 68413
Burgeroorlog: verloop van de gevechten in juli 86'2: situatie in Serajevo 8713: kwestie rond terugtrekking Servische strijdkrachten van Igman en Bjelasnica 88/3; beleg van Sarajevo 8912; aanhoudende gevechten 9012; beleg van Mostar 9012; gevechten duren voort 92/2; muiterij in Banja Luka 92/3; nieuwe Servische beschietingen op Sarajevo 9412, gevechten tussen moslims en Kroaten 9511: uitwisseling van krijgsgevangenen 95/1; spanning in Sarajevo na actie tegen Kroatische militieleiders 96/2: beschietingen op Sarajevo hervat 9613; gevechten tussen moslims eii Kroaten 9613: de val van Vares 9711: oude brug van Mostar vernietigd 97/1: gevechten ondanks aankondiging kerstbestand 98/1: moslims iterker volgens Izetbegovic 9811: beschuldiging van het gebruik van chemische wapens 9812: vermeende Servische steun aan moslim-opstandelinge11 in Bihac 98/2; Westers landen verdeeld over luchtaanvallen 377/1; voorbereiding op ,,totale oorlog" 377/2; Kroatische en Joegoslavische troepen in ,,Bosnië-Herzegovina" 377/3; Italiaanse journalisten vermoord 37813, slachtoffers in Sarajevo 37813: mortieraanval veroorzaakt bloedbad op markt Sarajevo 379/1; NAVO-ambassadeurs stellen ultimatum 379/3: uitvoering van NAVO-ultimatum 38011; staakt-het-vuren tussen Bosnische regering en Kroaten 38113; NAVO-gevechtsvliegtuigen schieten Servische bommenwerpers neer 38113: staakt-het-vuren iii Sarajevo 383/3; bombardeiiieiit op Maglaj 383/3: Gorazde en andere ,,veiligheidszones" beschoten 384/1: ..etnische zuiveringen" in Baiija Luka 384,1. bevel voor luchtaanval bij Bihac te laat 38411; Servisch offensief tegen Gorazde begin april 681/3; doel van Servische operatie in Gorazde 68211; nieuu offensief 68211; luchtaanvallen op

Servische stellingen 682/2: VN-persoiieel vastgehouden door Serviërs 68213: NAVO-bommenwerper neergehaald 682/3; verloop van de gevechten 683/1; wapenstilstand 68312; nieuwe beschietingen 683/2; geleidelijke terugtrekking van Serviërs 683/2; Serviers in verboden zone bij Gorazde 685/2; spanning in Brcko 68512
Federatieakkoord tussen moslims en Kroaten ondertekend 382/3; Tudjman prijst akkoord 383/1; Servisch veto tegen deelname aan federatie 383/1; leiding Moslim-Kroatische Federatie gekozen 68411; moslim-Kroatische eis ten aanzien van grondgebied 684/2
Grondwet nieuwe grondwet aanvaard 383 i
Mensenrechten: aanhoudende schendiiigen 9111; verklaringen over etnische zuiveringen en oorlogsmisdaden 686/2
Militaire zaken: operatie tegen moslim-commandanten met ,,gangstermethoden" 94/2: hoge Bosnische legerofficier gearresteerd 96/2
Oppositie: ondertekening ,,verdragen" niet Kroatië en Servië door afgescheiden moslim-leider 94/1
,,Owen-Stoltenberg-plan": verworpen door Bosnische moslims 89/3; islamitisch standpunt ten aanzien van verdelingsplan 93/2; Bosnische Assemblee stemt over ..voorwaardelijke aanvaarding" 93/2; Kroaten en Serviërs verwerpen voorwaarden 93/2
Politieke partijen:
— SDA: Izetbegovic herkozen als voorzitter 383/2
Regering: wijzigingen 9412: benoeming van nieuwe mosliin-premier 94/2; nieuwe Boinische regering 97/1: samenstelling 97/1
Verenigde Naties: aanvallen op ,machteloze" troepen UNPROFOR 87/1; hulppogingen 87/3; problemen rond humanitaire hulpoperaties 92/3; dreigement intrekking hulp 96/1; hulpleveranties hervat 96/2; UNPROFOR beschuldigd van wangedrag 96/2; Frankrijk dreigt me? terugtrekking troepen 9811: Amerikaanse steun voor UNPROFOR 9811: Algemene Vergadering eist ..wapens voor Bosnië" 9871; brandstofembargo tegen Serviers door UNPROFOR 9811; lid FAO 22211; Briqucmont als bevelhebber VN-troepen opgevolgd door Michael Rose 37811: huiptransporren 378/2; hulp UNHCR aaii Zenica opgeschort 37812; onderzoek naar corruptie bij UNPROFOR 37813; en NAVO eenr ober luchtaanvallen 37912; tevreden over Servische terugtocht 38013; Rose wil ,,Sarajevo-plan" in Mostar 381/1; VN-verzoek om meer troepen 38111: .,krachtig" huipbcleid UNPROFOR 38112: vliegveld Tuzla heropend 38312: verzoek om troepenversterking 384/2; Britse regering stuurt 900 extra soldaten 38412; Turkije stuurt 2700 soldaten 38413: Amerikaans veto tegen 8500 extra soldaten 38413: compromis over extra troepen 38413: aantallen soldaten in het voornialige Joego-Slavië 385/1; debâcle in Gorazde 681/3; reactie op offensief begin april 682/1; opmerkingen Rose over Bosnische verdediging Gorazde 683.3: plan voor extra troepen 684/1; Fransen dreigen troepen terug ie trekken 68511: opschudding over Akarhi 685/1: hulpverleniing via luchthaven van Tuzla 685/3
Vluchtelingen: ,,operatie Irma" 89/1; evacuatie uit Sarajevo 9811
Vredesbesprekingen. akkoord in Genève over voorstel driedeling Bosnië 8512: hiaat besprekiiigen Genève eerste helft augustus 88/1: hervatting 89/2: hervatte onderhatidelingen afgebroken 9012: vruchteloos 9113: internationale bemiddelingspogingen in impasse 92/3; hervatting onderhandelingen 9512: geschil over grondgebied 9611; moslims verwerpen Kroatisch-Servische verdeling in ..Unie van Drie Republieken" 9712; sleutelkwestie Sarajevo en Neum 9713: tuisen moslims en Kroaten 38211: akkoord over staakt-het-\uren 68513: conferentie over Sarajevo 68513; Bosnische regeriiig tegen opdeling 68612

BOTSWANA

Buitenlandie betrekkingen:
— Irraël: diplomatieke betrekkingen hervat 43411
President: herkozen met absolute meerderheid 83013
Regering: iamenstelling nieuw kabinet 85013
Verkieringen: algemene verkiezingen 85012; uitslag parlementsverkiezingen 85013

BRAZILIË

Arbeid. staking door metaalarbeiders 83911; staking in petroleumindustrie 840/3
Buitenlandse betrekkingen:
— Argentinië en IAEA. nucleaire overeenkomst 407/2
— Bolivia: Boliviaans verzoek om uitlevering Garcia Meza 555/3
Criminalitzit: strijdkrachten leiden misdaadbestrijdingsoperatie in Rio de Janeiro 84012
Drugs: drugsvangrt 838/1
Economie. akkoord over schuldenherschikking 405/1; stabiliseringsplan 40511: conflict over loonsverhoging Congresleden 40712; schuldenovereenkomst 837/1: financiële maatregelen 838/2: privatiseringsprogramma opgeschort 838/3
Grondwet: herziening 40113; debat in Congres over hervorming hervat 405'3; einde constitutionele hervorming 837/1
Justitie: arrectatie en veroordeling Farias 404/1: uitsluiting Collor bevestigd 405 3; stakingsverbod ainbtenaren 837/3
Kernwapens: Verdrag van Tlatelolco ondertekend 840/3
Kieswet: kiesfraude in Rio de Janeiro 839/3
Militaire zaken: aanpassing militaire salarissen 83713
Munt: semi-munteenheid 406/1: nieuwe munteenheid ingevoerd 838 1
Overheid: ambtenarenstakingen onwettig verklaard 837 3; militaire salarissen op één lijn met die der ambtenaren 837 3
Parlement: debat over grondwetshervorming hervat 40513
— Kamer van Afgevaardigden: drie leden geroyeerd wegens corruptie 83613: Pinheiro geroyeerd 837/1
Politieke partijen:
— PMDB: presidentskaiididaat gekozen 837/3
— PSBB: speculatie over kandidatuur Cardoso voor presidentsverkiezingen 40611; Cardoso kandidaat voor presidentschap 30613
— PT. nominatie voor pi-esidentsverkiezirig 83712
President: indiscretie tijdens carnaval in Rio 406/1; grondwetswijziging bekort ambtstermijn 40711
Regering: nieuwe minister vaii landbouw 405/2; ministers treden ai 405/2; benoemingen in her kabinet 40613; kabinetswijzigingen 40613: minister van financiën treedt af 83813: minister vaii mijnbouw en energie treedt af 838/3
Schandalen: corruptieschandaal 403/3; wet tegeri corruptie uitgebreid 40412: corruptieonderzoek afgesloten 404/2; afgevaardigden afgezet wegens corruptie 836/3; Ibsen Pinheiro geroyeerd uit Congres 83711: politie beschuldigd van corruptie 84013
Sociaal beleid: sociaal noodplan 40611
Terrorisme: vakbondsleider vermoord 40513: politieke moorden 838/1
Vakheweging: vakbondsleider vermoord 40513
Verkiezingen: datum van verkiezingen 1994 hekendgemaakt 405/2; canipagne voor presidentsverkiezingen 83812: algemene verkiezingen 83911: tweede, beslissende ronde 839/3; uitslagen 84011; uitslag gouverneursverkiezingen 840/1; uitslag parlementsverkiezingen 840/1

BROENEI

Buitenlandre betrekkiiigen:
— China: bezoek van minister van buitenlandse zaken prins Mohamed Bolkiah 286/1
— Iran: bezoek van sultan Sir Hassanal Bolkiah 286/1
— Koeweit: bezoek van sultan Sii- Hassanal Bolkiah 286/1
— Vietnam: olie-overeeiikonist 14912
Economie: lidmaatschap GATT 22413

BULGARIJE

Amnestie: gratie voormalige premier 82711
Arbeid: algemene ,,waarschuwingsstaking" 53612
Buitenlandse betrekkiiigen:
— Macedonië: onenigheid over Macedonische taal 697/3
— Russische Federatie: uitwijzing Zjirinowski uit Bulgarije 18613
Economie: privatiseringsplan aanvaard 53512: brandstofprijsverhogingen en BTW ingevoerd 53612; IMF-leningen 53612, schuldsanering door Club van Parijs 53612; grootschalig privatiseringsprogramma 82711; schuldenverminderingsakkoord 827/1
Justitie: voorinalige commuriistische leiders in staat van beschuldiging gesteld 535/2; gevangenisstraffen voor communistische functionarissen 53512
Oppositie: betogingen tegen prijsstijgingen en BTW 536/2
Parlement: nieuw kabinet weggestemd 536/1: motie van wantrouwen verworpen 536/1; motie van vertrouwen gesteund 536/1; ontbonden 82613'
Politieke partijen:
— UDK: boycot parlement 826/1
President: trèki steun aan regeriiig in 536'1
Regering: aftrcdcii vice-premier 53513: gezondheidstoestand pi-eriiier 53513: nieuwe minister 826/1; treedt af 826/2: inrerimrezering benoemd 82613
Veiligheidsdienst: ontslag directeur 535/3

BURKINA F-ASO

Arbeid: vakbondsactie na devaluatie 85111
Buiteniaridsc betrekkingen:
— Israël: herstel diplomatieke betrekkingen 701
— Taiwan: diplomatieke betrekkingen 374/3
Economie: IMF-lening 353'3
Regering: kabinetswijziging 353/1; nieuwe premier benoemd 353/2; samenstelling kabinet 35312
Volksgezondheid: toezegging om einde te maken aan vrouwenbesniidenis 851/1

CAMBODJA

Buitenlandse betrekkingen:
— China: bezoek van Cambodjaanse delegatie 36613
Israël: herstel diplomatieke betrekkingen 7011
— Maleisië: premier Mahathir Mohamed op bezoek 727/1
— Thailand: geheime wapenopslagplaats bij grens ontdekt 366/3: premier Chuan Leekpai op bezoek 366 3. verslechterende betrekkingen 727 i
Economie: oprichting Raad voor Nationale Ontwikkeling 366/2: bijeenkomst Internationale Commissie voor Wederopbouw Cambodja 36713; IMF-lening 72812: investeringswet aangenomen 730/1
Gijzelaars: ontvoering Westerlingen 727/2; vrijlating Amerikaanse en Cambodjaanse gijzelaars 727/2; buitenlanders gegijzeld door Rode Khmer 72912
Menseiirechten: berichten over schending door leger 72913
Minderheden: aanvallen op etnische Vietnamezen 727/2; immigratiewet goedgekeurd door Nationale Assemblée 73011
Parlement: Rode Khmer buiten de wet gesteld 72911
Regeriiig. installatie koninklijke regering 36611: nieuwe ministers van defensie en binnenlandse zaken 366/2; vermeende couppoging 72813
Rode Khmer: gevechten met regeriiigstroeperi 36711; strijd om noordelijke basis 36712: regeringstroepen veroveren Pailin 367/2; Pailin heroverd 72711: aanval op deelnemers vredesmars 72712; aanval op Battambang 72713; functionarissen uitgewezen 72811, door parlement buiten de wet gesteld 72911; vorming ,,voorlopige regering" 729/1; buitenlanders gegijzeld 72912
Verenigde Naties: aanwezigheid UNTAC verlengd 366/1
Vredesbesprekingen: onderhandelingen niet Rode Khmer 36611; ,,ronde-tafel"-conferentie in Pyongpang 727/2; .,ronde-tafel"-besprekingen mislukt 728/1

CANADA

Buitenlandse betrekkingen:
— Cuba: hervaiting hulp 84711
— Peru: diplomatieke betrekkingen hervat 64212
— Tanzania: Tanzania sluit ambassade in Canada 785/1
— Verenigde Staten: onderhandelingen over visserijcoiiflict hervat 841?
Economie: maatregelen tegen sigarettensmokkel 841/1: akkoord over binnenlandse handel 84113
NAFTA: reactie op akkoord 4312
Politieke partijeii:
— Bloc Québecois: erkend als officiële oppositie 10111
— NDP: leider rreedt af 841/1
PCP: leider treedt af 19112
— PQ: plannen voor referendum over onafliankelijkheid 842/3
Provincies:
— Quehec: nieuwe premier 19112: verkiezingen 84113
Regering: beëdiging van nieuwe regering 19012; aaiistelling van kabinet 19013; samenstelling 190/3: beleidsinitiatieven 191/1

CENTRAAL AFRIKAANSE REPUBLIEK

Economie: IMF-akkoord 35411
Militaire zaken: Kollingba uit het leger 353/3
Politieke partijen:
— RDC: arrestatie leden 353/3

CHILI

Buitenlandse betrekkingen:
— Bolivia: saiiienwerkingsverdragen en andere overeenkomsten ondertekend 10711
— Nederland: privé-bezoek ban ex-dictator Pinochet 471/1
— Russische Federatie: bezoek van president Aylwin 11112

— Tsjechië: privé-bezoek van ex-dictator Pinochet 471/1
Corruptie: ethische commissie ingesteld 471 1
Economie: privatiseringsmaatregelen 108.1: ontslag voor president-directeur van Codelco 469/3
Grondwet: wijzigingen grondwet 1981 in hei vooruitzicht gesteld 470/1
Justitie: veroordelingen voor moorden in 1985 108.2: veroordelingen iii zaak-Letelier 109'1; crisis rond rechtszaak tegen hoofd militaire politie 470/2
Kernwapens: Verdrag van Tlatelolco ondertekend 633/1
Mensenrechten: spanningen naar aanleiding van amnestiewet 10811: voorstel tot bespoediging mensenrechtenprocessen 108/3: bekentenissen van voormalig DINA-lid 1091i: wet voor bespoediging mensenrechtenprocessen ingetrokken 109/2; demonstraties op 20ste verjaardag van coup 109.3
Militaire zaken spanningen naar aanleiding van amnestiewet 108/1; crisis rond rechtszaak tegen hoofd militaire politie 470 2; positie Stange als directeur-generaal onveranderd 470/1
Parlement
— Kamer van Afgevaardigden: voorzitterschap rouleert 470/1
Senaat: voorzitterschap wordt gedeeld 470 2
President: niet-verlengbare ambtstermijn var, vier jaar afgekeurd 110.1: verkorting presidentiële ambtstermijn tot zes jaar 469/3; Frei beëdigd 469/3
Regering: samenstelling van het kabinet 111/1: samenstelling voltallige nieuwe kabinet 470/2
Verkiezingen voorverkiezingen presidentschap 109/3; presidentsverkiezingen 110/2; parlementsverkiezingen 110/3

CHINA

ALGEMEEN

Justitie: leider van beweging voor democratie vrijgelaten 655/2
Media: ontvangst van satelliet-televisie beperkt 286/2
Militaire zaken: hervormingen 656/1
Rampen: ernstige overstromingen 657/2

BUITENLANDSE BETREKKINGEN

Algemeen: internationale conferentie over Tibet in New Delhi 657/3
Broenei: minister van buitenlandse zaken Bolkiah op bezoek 286/1
Cambodja: Cambodjaanse delegatie op bezoek 36613
Duitsland: kanselier Kohl op bezoek 289/3
Frankrijk: betrekkingen genormaliseerd 290/1
Groot-Brittannië: besprekingen over toekomst Hongkong (sept -okt. 1993) 20413; verdere Chinees-Britse onderhandelingen over Hongkong 204/3; Brits parlementair rapport verscherpt meningsverschil over hervormingen Hongkong 575/1
India: vredesakkoord 73/2; inilitaire besprekingen 441/2; grensbesprekingen 44112; bezoek van minister van buitenlandse zaken Qian Qichen 801/2
Israël: premier Rabin op bezoek 70/1
Japan: Japanse minister van buitenlandse zaken op bezoek 289'3: premier Hosokawa op bezoek 655/1
Korea (Zuid): presiderit Kim Young Sam op bezoek 659/1
Macedonië: erkenning onder naam Republiek Macedonië 105/3
Mongolië: bezoek van premier Li Peng 509/1; nieuw vriendschapsverdrag 509/1
Pakistan: premier Bhoetto op bezoek 370/1
Russische Federatie: minister van defensie Gratsjow op bezoek 289/1; grensakkoord 289/1; premier Tsjernomyrdin op officieel bezoek 656 3; grensovereenkomst 65711
Saoedi-Arabië: minister Nazer van olie en iainerale rijkdommen op bezoek 726/2
Taiwan: tweede ronde werkbesprekingen Arats en SEF 373/3: derde ronde besprekingen Arats en SEF 37411, nieuwe besprekingen 37113: vierde ronde werkbesprekingen Arats-SEF 374/3: moord op Taiwanese toeristen in China 666/3; verdere ontwikkelingen in relatie 667/2: Chinees lijnvliegtuig gekaapt 668/1
Verenigde Staten. ontmoeting presidenten Jiang Zemin en Clinton 287'3; handelsbetrekkingen 288/1: driejarig textielakkoord 288/1; minister van financiën Bentsen op bezoek 288/2: mensenrechten ter discussie 288/2; minister van buitenlandse zaken Christopher up bezoek 65413; verlenging status van meest begunstigde handelsnatie (MFN) door VS 656'1: geschil over autcurirechtenpiraterij 656/3
Vietnam: topbesprekingen over grensgeschil 149/3: grensakkoord 149/3; president Le Duc Anh officieel op bezoek 150/1; grensbesprekingen 513/3
Zuid-Afrika: hervatting economische -en handelsbetrekkingen 61/2

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Economisch beleid: nieuwe regels voor economische activiteiten en het uitgeversbedrijf 286/2; nieuwe financiële maatregelen 287/1: gevolgen wijziging wisselkoersstelsel voor inflatie 287/3; plan minimumlonen in de steden 28713: invoering prijscontrole 654/2; voortdurende economische groei en hoge inflatie 657/2
GATT: onderhandelingen oxer lidmaatschap 588/2
Munt: stelsel van dubbele wisselkoersen afgeschaft 287/2

POLITIEK BINNENLAND

Binnenlandse veiligheid: vijfdaagse werkconferentie over stijging criminaliteit 286/1
Nationaal Volkscongres: tweede zitting van het achtste congres 654/1
Oppositie: harde aanpak van dissidenten 655/1; leider van beweging voor democratie vrijgelaten 655 2. nieuwe bepalingen voor openbare orde 655/2: onrust op het platteland 655 3: vijf jaar na het bloedbad op Plein van de Hemelse Vrede 657'1
Partij: nieuw hervormingsdocument goedgekeurd 286/3
Provincies:
— Xining: moslim-onlusten 286/2
Regering: Deng Xiaoping verschijnt in het openbaar 290/2
Tibet: vrijlating dissidenten 29011: verklaring vaii de Dalai Lama 657/3

COLOMBIA

Binnenlandse veiligheid: guerrilla biedt wapenstilstand aan 192/1; aanbod aan guerrillastrijders 192/2; guerrillastrijders geven zich over 472 3; guerrillaoffensief 700/2; guerrillastrijders stellen dialoog voor 701/1
Buitenlandse betrekkingen:
— Cuba: diplomatieke betrekkingen 338/3
Italië: ontvoerde Italiaanse consul gestorven 193/1
— Venezuela: bctrckkingcii verder onder druk 473'1
— Verenigde Staten: conflict over Amerikaanse troepen 47111: conflict over drugshandel 473/1: uitwisseling bewijsmateriaal opgeschort 70012: hardere Amerikaanse opstelling in drugsbestrijding 70013
Drugs: leiders drugskartel bieden overgave aai: 192'1; Pepcs weer actief 192/3; dood van Escobar 192/3: ontwikkelingen in handel 192/3: arrestaties in kartel 471'3; beschuldigingen over financiering verkiezingscampagne Sainper door Cali-kartel 69913; controverse na uitspraak over drugabczit 7001i: uitspraak in drugsschandaal 70013; banden tussen politie en Cali-kartel 701'i
Economie: investeringen in olie-industrie 19312
Juititie: straffen vour terrorisme verdubbeld 191/3; leiders drugskartel bieden overgave aan 192/1: arrestaties in drugskartel 471/3; uitspraak in drugsschandaal 700/3
Mensenrechten: beschuldigingen van schending 472/2: rapport Arnnesty International 472/2
Noodtoestand: verlengd 192.1
Politieke partijen:
— PL: kandidaten presidentsverkiezingen 472/2
— PSC: kandidaten presidentsverkiezingen 47212
President: inauguratie Samper Pizano 700/3
Rampen: ernstige overstromingen 193/1; vliegramp 193/2; zware aardbeving 701/2
Regering: kabinetsbenoemingen 47i/2: samenstelling 700 3
Terrorisme: straffen voor terrorisme verdubbeld 191/3; aanslagen op pijpleidingen 192/2; vice-voorzitter Senaat vermoord 192/2; ontvoerde Italiaanse consul gestorven 193.1: moordaanslag op minister 471/2: voormalige EPL-guerrillastrijders verinoord 471/2: moord oo kandidaat PL vour de Senaat 47! 3: moord op ambassadeur in Honduras 47113: penningmeeiter presidentskandidaat Samper Pizano vermoord 471/3; politiek geweld voorafgaand aan verkiezingen 472/1; moord op voetballer 701/1; senator vermoord 701/1
Verkiezingen: parlementsverkiezingen 47i/3; presidentsverkiezingen uitgesteld 471/3; lage opkomst 472.1; presidentsverkiezingen 698/3: uitslagen eerste ronde 699/1; tweede ronde 699.1; Samper Winnaar 699/1: beschuldigingen over financiering campagne Samper door drugskartel 699/3

COMOREN

Economie: IMF-krediet 851/1
Forum Nationaal Herstel (FRN): opgericht 198 3
Regering: nieuw kabinet 198/1: samenstelling nieuwe regering 198/2; nieuw kabinet 851/2; samenstelling nieuwe kabinet 851/2
Verkiezingen: parlementsverkiezingen 198/1

COOK-EILANDEN

Verkiezingen: algemene verkiezingen 445/2

COSTA RICA

Buitenlandse betrekkingen
— Nicaragua: geschil over lokale reisvergunningen 346/2
Regering: samenstelling nieuwe kabinet 701/2
Verkiezingen: presidents- en congresverkiezingen 335 1

CUBA

Buitenlandse betrekkingen:
— België: Cubanen vragen asiel op ambassade 338/3; asielzoekers verlaten Belgische ambassade Havanna 844/2
— Canada: hervatting Canadese hulp 847/1
— CARICOM gezamenlijke commissie ingesteld 338/1
— Colombia: diplomatieke betrekkingen 338/3
— Groot-Brittannië: staatssecretaris voor handel en technologie op bezoek 847'1
— hlexico: president Salinas op bezoek 847/1: minister van buitenlandse raken Tello Macias op bezoek 847/1
— Russische Federatie: economische besprekingen 338/1
— Spanje: akkoord over schadevergoeding voor Spanjaarden 33812; oppositieleiders ontmoeten Spaanse minister van buitenlandse zaken 846/3
— Verenigde Staten: handhaving handelsembargo 335/2; particuliere Amerikaanse hulp 33513: Jesse Jackson op bezoek 338/1; wijziging Amerikaanse buitenlandse politiek 845/1; extra Amerikaanse maatregelen 84513: akkoord over emigratie 845/3
Economie: hervormingen 336/2; ontwikkeling toeristenindustrie 33712; nieuwe ondernemingen 3371.3: drastische maatregelen 843/1; opbrengst suikeroogst 1994 846/2; vrije markt binnenlandse landbouwprodukten 846/3
Geschiedenis: 35ste verjaardag van de revolutie 338/2: Moncada-toespraak 84412
Geweld: toeristen bedreigd 337/3; botsingen om Amerikaanse visa 33812
Justitie: wetboek van strafrecht gewijzigd 844/3
Kernwapens. besluit om Verdrag van Tlatelolco te ondertekeneri 846/2
Mensenrechten: activist onder arrest 844/3
Oppositie: dialoog met ballingen 336/1; nieuwe organisatie ballingen 336,1: uitnodiging aan ballingen 33611; herderlijk schrijven van Katholieke Bisschoppenconferentie 336/1; conferentie van ballingen 84313: drie leiders ontmoeten Spaanse minister van buitenlandse zaken 84613: dissidenten gevangen 846/3
Parlement: debat over economische crisis 33711
Politieke crisis: voorstel tot Conferentie van Nationale Redding 341/2
Rampen: overstromingen 338/3
Regering. reorganisatie 844/1
Verenigde Naties: Algemene Vergadering stemt over opheffing Anierikaans embargo 335/3
Vluchtelingen: toeriemend aantal vaklieden en hogeropgeleiden vlucht per boot 337/3; sponlieden lopen over 337/3; dochter en kleindochter Castro verlaten Cuba 338/1; tegenstrijdige verslagen over verdrinking bootvluchtelingen 844'3: crisis rond bootvluchtelingen 84511; achtergronden 845/1; akkoord met VS over emigratie 845/3; onmiddellijke gevolgen 846/1; situatie van vluchtelingen in Guantánamo en andere plaatseii buiten de VS 846/2

CYPRUS

Binnenlandse veiligheid. spanningen naar aanleiding van schietpartijen 235/1
Buitenlandse betrekkingen
— Griekenland: defensieakkoord 237/1
— Groot-Brittannië: Cypriotische leiders ontmoeten Britse minister Hurd 236/2
Turkije: ontmoeting van president Clerides met premier Ciller 236/3
Verenigde Naties: hervatting besprekingen in New York 235/1; opschorting besprekingen 235/2; financiering UNFICYP goedgekeurd 235/2: verlenging UNFICYP-mandaat 235/3; reorganisatie UNFICYP 23513; president Clerides spreekt VN toe 236/3; voortgang bemiddeling 236/3
Verkiezingen: in TRNC 236/1

DENEMARKEN

Buitenlandse betrekkingen:
__ Noorwegen: uitspraak in geschil over territoriale wateren tussen Groenland en Jan Mayen 237/3
Faeroer-eilanden: nieuwe regering 237/3; verkiezingen 828/2; formatie van coalitie 828/3
Justitie: nasleep „Tamilgate-affaire" 827/2; oud-minister veroordeeld 827/2
Mensenrechten: kritiek Amnesty International op politieoptreden 827/3
Parlement: positie regeringscoalitie onzeker 237/3
Politieke partijen:
__ KF: nieuwe voorzitter 237/2
Regering: minister van justitie treedt af 237/1; kabinetswijziging 237/2; aftreden minister van sociale zaken 237/3; premier Rasmussen opnieuw beëdigd 828/1; samenstelling kabinet 828/1
Verkiezingen: lokale verkiezingen 237/2; voor Europees Parlement 827/2; algemene verkiezingen 827/3; uitslagen 828/1
Volksgezondheid: wet tegen besmetten met HIV-virus 827/2

DJIBOUTI

Buitenlandse betrekkingen:
__ Frankrijk: bezoek Franse minister afgezegd 354/1; minister van ontwikkelingssamenwerking Roussin op bezoek 354/2
Burgeroorlog: regeringsoffensief 354/1; einde 711/2
Militaire zaken: inkrimping leger 711/2
Oppositie: FRUD verdeeld 354/2; protest Afars uiteengeslagen 711/2

DOMINICA

Noodtoestand: afgekondigd 473/2
President: nieuwe president gekozen 473/1

DOMINICAANSE REPUBLIEK

Buitenlandse betrekkingen:
__ Haïti: embargo geschonden langs de grens 767/1
Economie: herschikking schulden 634/2
President: Balaguer kandidaat voor nieuwe ambtstermijn 634/2
Regering: kabinetswijziging 634/1
Verkiezingen: eerste ronde presidentsverkiezingen 634/2; electorale crisis 635/1

DUITSLAND

ALGEMEEN

Abortus: nieuwe regeling in Bondsdag aangenomen 540/3
Amnestie: gratie voor RAF-lid 540/2
Antisemitisme: synagoge in brand gestoken 540/1; monument concentratiekamp Buchenwald vernield 831/3
Asiel: nieuwe asielwet 164/2
Grondwet: recht op staatsburgerschap 537/1; wijzigingen 830/1; uitspraak Fed. Constitutionele Hof over inzet Duitse troepen buiten NAVO-gebied 831/1
Hereniging: schadevergoeding voor geconfisqueerd eigendom 167/1; oorlogsmonument onthuld 167/1
Hoofdstad: verhuizing regering naar Berlijn 166/1
Justitie: uitspraak Constitutionele Hof over Verdrag van Maastricht 14/3; uitspraak over inzet Duitse troepen in Somalia 163/1; nasleep affaire Grams 163/3; Wolfgang Vogel in staat van beschuldiging gesteld 164/2; proces tegen voormalige Oostduitse leiders 167/2; grenswacht veroordeeld wegens moord 167/2; Mielke veroordeeld 167/3; voormalige Stasi-chef veroordeeld 167/3; RAF-proces 168/1; veroordeling in proces tegen racistische brandstichters 168/1; onderzoek naar dood Grams afgesloten 536/3; uitspraak over ontkennen holocaust 540/1; veroordeling in verband met bomaanslag in 1983 540/2; nieuwe president Federale Constitutionele Hof 831/1; politie-agenten geschorst i.v.m. mishandeling buitenlanders 832/1; omstreden uitspraak tegen neonazi's 832/1; ontkenning holocaust strafbaar 832/1; proces tegen Mielke 832/2
Militaire zaken: witboek over veiligheid 538/3; verbod export landmijnen 830/2; uitspraak BVG over inzet Duitse troepen buiten NAVO-gebied 831/1; troepenvermindering 831/2; verkorting dienstplicht 831/2; terugtrekking geallieerde troepen voltooid 832/3; laatste parades in Berlijn 832/3
President: Herzog beëdigd 830/3
Racisme: verklaring Kohl naar aanleiding van racistische aanslagen 162/3; aanslagen door Koerden 831/2; andere aanslagen 831/3
Schandalen: schandaal over met HIV-besmet bloed 166/2; ontslag minister van financiën deelstaat Hessen na corruptieaffaire bij Lotto 537/2
Tweede Wereldoorlog: compensatie voor geconfisqueerd bezit 540/3; schadeloosstelling voor landeigenaren 830/3

BUITENLANDSE BETREKKINGEN

China: bezoek van kanselier Kohl 289/3
Ethiopië: schuldenherschikking 129/3
Frankrijk: top over gemeenschappelijk Europees beleid 542/1; vertrek Franse troepen uit Berlijn 833/1
Griekenland: ruzie over erkenning voormalige Joegoslavische republieken 106/1
Groot-Brittannië: IRA-verdachten in Duitsland vrijgelaten 692/3; vertrek Britse troepen uit Berlijn 833/1
India: premier Rao op bezoek 441/3
Iran: onenigheid over veiligheidsbesprekingen 281/1; vrijlating Duits zakenman 281/2; Duitser veroordeeld 281/2; herschikking van Iraanse schulden 281/3; gratie voor Duitse spion 573/2
Italië: premier Berlusconi op bezoek 627/3
Japan: premier Hata op bezoek 581/3
Kenia: hervatting ontwikkelingshulp 269/3
Kongo: financiële hulp toegezegd 356/1
Libië: dood lid van Duitse contra-inlichtingendienst 474/3
Nigeria: Nigeriaanse sterfgevallen in Duitsland 858/3
Russische Federatie: geen toestemming Zjirinowski voor bezoek 186/3; president Jeltsin op bezoek 757/3; vertrek laatste Russische troepen 833/1
Saoedi-Arabië: Duitse agenten nemen chemicaliën voor raketbrandstof in beslag in Jeddah 360/3
Turkije: premier Ciller op bezoek 250/1; verbod op Koerdische PKK 250/1; Duits verbod op wapenverkopen 760/3; opheffing Duits wapenembargo 760/3
Verenigde Staten: bezoek van kanselier Kohl 541/1; Amerikaanse president op bezoek 832/3; vertrek Amerikaanse troepen uit Berlijn 833/1

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Arbeid: hongerstaking van mijnwerkers 164/1; akkoord met kalium-mijnwerkers 537/1
Bankwezen: nieuwe president Bundesbank 165/3
Begroting: presentatie voor 1994 164/3; over 1994 aangenomen 166/1
Economisch beleid: Bundesbank verlaagt rente 13/2; bezuinigingen op sociale uitgaven 164/3; massaontslagen 165/3; werkgelegenheidsbevorderende maatregelen 537/1; loonafspraken 538/2; renteverlagingen 538/3; privatisering van Lufthansa 540/3
Sociaal beleid: financiering ouderenzorg 538/2

POLITIEK BINNENLAND

Binnenlandse veiligheid: voormalige Stasi-chef veroordeeld 167/3; arrestaties in verband met spionage 167/3
Deelstaten:
__ Beieren: CSU in problemen 537/3; gemeenteraadsverkiezingen 538/1; uitslag deelstaatverkiezingen 829/3
__ Brandenburg: gemeenteraadsverkiezingen 167/1; regering valt uiteen 538/2; uitslag deelstaatverkiezingen 829/3
__ Hessen: minister van financiën ontslagen na corruptieaffaire bij Lotto 537/2
__ Mecklenburg-Vorpommern: nieuwe grondwet goedgekeurd 829/2
__ Nedersaksen: verkiezingen 538/1
__ Saksen: uitslag deelstaatverkiezingen 829/3
__ Saksen-Anhalt: regering treedt af 166/1; uitslag deelstaatverkiezingen 829/2; nieuwe regering 830/1
__ Sleeswijk-Holstein: gemeenteraadsverkiezingen 538/1
Extremisme: verbod op neonazistische groeperingen 164/2; maatregelen tegen geweld van extreem rechts 540/1; schorsing politie-agenten na mishandeling buitenlanders 832/1; wetgeving tegen activiteiten neonazi's 832/2
Gemeenten:
__ Hamburg: verkiezingen stadsparlement 165/1; vorming regering 165/1
Parlement:
__ Bondsdag: akkoord met stationering Duitse troepen in Somalia 163/2; begroting 1994 aangenomen 166/1; akkoord met kleine wijziging grondwet 830/1; nieuwe wetten goedgekeurd 830/2
__ Bondsraad: begroting goedgekeurd 166/2; economische wetgeving 166/2; akkoord met kleine wijziging grondwet 830/1
Politieke partijen:
__ CDU: kandidaat voor presidentsverkiezingen trekt zich terug 165/2; presidentskandidaat aangewezen 536/3
__ CSU: presidentskandidaat aangewezen 536/3; in problemen in Beieren 537/3
__ FDP: nieuwe voorzitter 162/2
__ SPD: nieuwe voorzitter 162/2; ontmoeting voorzitter Scharping met bondskanselier Kohl 164/3; presentatie verkiezingsprogramma 538/2
Regering: minister Seiters treedt af naar aanleiding van doden bij arrestatie RAF-leden 163/2; nieuwe minister van binnenlandse zaken 163/3; nieuwe minister van onderwijs en wetenschap 537/3
Terrorisme: brandstichting in opvanghuis 168/1
Verkiezingen: voor stadsparlement in Hamburg 165/1; nominatie van presidentskandidaten 165/2; voor de gemeenteraden in Brandenburg 167/1; uitslagen in deelstaat Nedersaksen 538/1; voor het presidentschap 539/3; voor Europees Parlement 828/3; voor gemeenteraden 829/1; voor verschillende deelstaatregeringen 829/2

ECUADOR

Buitenlandse betrekkingen:
__ Venezuela: asiel voor Venezolaanse beramers van coup 250/3
Economie: nieuwe maatregelen 250/3; privatiseringswet 251/1; fiscaal beleid en schuldenpolitiek 251/2; sociale onrust na verhoging benzineprijs 635/1; aflossing van schulden hervat 636/3; schuldenovereenkomst 636/3; IMF-lening 636/3
Indianen: protestactie 635/2; protestacties tegen landontwikkelingswet 637/1
Justitie: bankfunctionarissen gearresteerd vanwege corruptie 637/1
Militaire zaken: nieuwe legerbevelhebber 636/3
Oppositie: protesten tegen privatiseringsplannen regering 636/2
President: verwerpt uitspraak Constitutioneel Hof 635/3
Rampen: doden bij overstromingen en aardverschuivingen 250/3
Referendum: overleg regering en TSE over voorlopige datum 636/1
Regering: kabinetswijzigingen 251/1; nieuwe kabinetswijziging 251/3; minister ontslagen 635/3
Schandalen: hoofd politie vanwege corruptie afgetreden 637/1
Vakbeweging: staking uitgeroepen 635/2
Verkiezingen: tussentijdse verkiezingen voor Congres 636/2; uitslagen 636/2

EGYPTE

Algemeen Congres Nationale Dialoog: eerste procedurele zitting 788/3
Bankwezen: nieuwe gouverneur Centrale Bank 67/1
Binnenlandse veiligheid: aanhoudend geweld 431/2; escalerend geweld 431/2; politie beschuldigd van wapenverkopen aan islamieten 432/1; moord op hoge veiligheidsfunctionaris 432/1; reactie regering 432/1
Buitenlandse betrekkingen:
__ Afghanistan: akkoord tegen terrorisme 146/1
__ Algerije: premier Sifi op bezoek 781/1
__ Frankrijk: bezoek van president Mubarak 67/1
__ Iran: bereidheid hervatting diplomatieke contacten 789/2
__ Israël: berichten over gasleveranties aan Israël 433/2
__ Libië: bezoek van president Mubarak 131/3
__ Pakistan: uitleveringsverdrag 735/2
__ PLO: economisch akkoord 494/2
__ Soedan: minister van buitenlandse zaken op bezoek 66/1; ontwikkelingen in Halaib-geschil 650/1
__ Syrië: bezoek van president Mubarak 870/3
__ Turkije: bezoek van president Mubarak 432/3
__ Verenigde Staten: Egyptisch verzoek om uitlevering van sjeik Rahman 64/3; bezoek van president Mubarak 67/1
Corruptie: beschuldigingen tegen naaste medewerkers Mubarak 432/3
Cultuur: opschorting decreet over hijab op scholen 789/2
Doodstraf: executie van islamitische activisten 64/3; verdere executies 67/2; executie leden Nieuwe Jihad 431/1; voor militanten 431/3; officieren geëxecuteerd 432/1; doodvonnissen voltrokken 788/3; doodvonnissen in zaak-Alfi 789/1
Economie: IMF keurt uitgebreide financieringsfaciliteit goed 66/1; tweede fase schuldenkwijtschelding 66/1; financiële hulp toegezegd 432/3; IMF en Wereldbank positief over hervormingsprogramma 433/1; tariefwijzigingen 433/1
Justitie: nieuwe arrestaties 64/3; proces tegen islamitische fundamentalisten 65/2; verdachten in Mahgoub-zaak vrijgesproken 65/3; arrestatie negen mannen van islamitische Nieuwe Jihad 431/1; arrestaties 431/2; politie beschuldigd van wapenverkopen

aan islamieten 43211: veroordeling sjeik Abdul Rahman 43212: advocaat sterft in cel 788/2; arrestaties 788/2; 788/3
Kerk en staat: censuurbevoegdheden Al-Ahrar uitgebreid 43213
Media: publikatie van fragmenten uit de Duivelsverzen 437/2
Mensenrechten: Amnesty International over schendingen 6713; rapport 78912
Munt: nieuwe wet op deviezen 433/1
Noodtoestand: noodwetten verlengd 432/2
Oppositie: protesten advocaten 78812: aanhoudend protest advocaten 788'2
Politieke partijen
— SLP: leider aangeklaagd wegens laster 432/3
President: Mubarak voor derde ambtstermijn beedigd 66'2; Muharak roept op tot nationale dialoog 431'1
Rampen: ramp na rotsbreuk in Cairo 432/2
Regering: kabinetswijzigingen 66/3; samenstelling nieuw kabinet 6613: nieuwe minister 789/2
Ruslidie: publikatie van fragmenten uit de Duivelsverzen 432/2
Terrorisme: moordaanslag op minister van binnenlandse raken 65/1: moord op hoge politiefunctionaris 65/2; verder geweld 65/2; moordkomplot tegen president Mubarak 6513; aanhoudend islamitisch geweld 65/3; aanhoudend islamitisch geweld 67/2; moordaanslag op premier 67'3; aanslagen op buiteldandei-s 431'2; extremistisch islamitisch geweld 431/3; islamitische aanslagen op roei- sten 789/1

EL SALVADOR

Arbeid: staking 40911
Binnenlandse veiligheid: veiligheidsplan bekendge maakt 70211: rapport over moorden 70211
Buitenlandse betrekkingen:
— Verenigde Staten: Amerikaanse betrokkenheid bij training gewapende groepeii J0912
Economie: overbruggingskrediet IMF 408'1
Justitie: protest tegen amnestie legeraanvoerders 407/2; bevel tot opgraving vermoorde boeren 40713: gevangenisoproer 40913
Mensenrechten: bevel tot opgraving vermoorde boeren -10713: protest tegen amnestie voor legeraanvoerders 40713; rapport over activiteiten doodserkadcrs 702/2
Militaire zaken: doden bij demonstratie veteranen 407/3; militairen moeten vervroegd uit dienst 40812: berioemiiieen 40813
Politieke partijen:
— FMLN: partijconventie 40911; crisis in top 70113
President: beedigd 702/1
Regering: nieuwe minister van defensie 408/3; samenstelling ministerraad 702/1
Terrorisme: opleving politiek geweld 40911; opnieuu geweld tegen FMLN-leden 409.3, doodsbedreigingen 702i1
Verenigde Naties: stellen ultimatum aan FMLN 40811: aankomst VN-missie 40912: ONUSAL doet onderzoek naar politiek geweld 40913: ONUSAL-mandaat verlengd 701/3
Verkiezingen: algemeiie verkiezingen 410/1: beslissende ronde presidentsverkiezingen 41013
Volksgezondheid: cholera-epidemie 410/1

EQUATORIAAL GUINEE

Buitenlandse betrekkingen:
— Israël: diplomatieke betrekkingen hersteld 434/2
— Spanje: betrekkingen verslechterd 46/3; betrekkingen verbroken 42211: laatste contingent Spaanse luchtinacht teruggetrokken 422/2
— Zwitserland: uitwijzing uit Genève van permanente vertegenwoordiger bij VN, Motulu 4613
Doodstraf: openbare terechtstelling van oppositie-activist 46/3
Economie: IMF-lening 422/1
Media: krant door regering erkeiid 422/1
Oppositie: protesten tegen regering 851/3
Politieke partijen:
CDS: leider gearresteerd 851/3
— PDGE. verliest prominente leden 851/3
Regering: nieuwe regering 421/3; voornaamste kabinetsleden 422/1
Verkiezingen: eerste parlementsverkiezingen met meerdere partijen 47'1

ERITREA

Amnestie: voor gevangenen 129.2
Politieke partijen:
— EPLF: congres 422/2
Regering: nieuw kabinet 422/3: samenstelling Staatsraad 42213
Verenigde Naties: lid FAO 222 i
Voedselsituatie: dreigende hongersnood 129 2
WHO: toegetreden 83 2

ESTLAND

Buitenlandse betrekkingen:
— Russische Federatie: Jeltsin-gezinde maatregelen 168,1; terugtrekking Russische troepen 739/3; twijfel over akkoord tussen presidenten Jeltsin en Meri 74081; Russen dreigen met troepenvercterkingen 14211; grensconflict 742/1; overeenstemming over basis Paldiski 742/2; vergoeding voor milieuschade aangericht door troepen 73212
Economie: IMF-leningen 168/2
Iustitie: proces tegen Russische ultra-nationalist 454/1
Minderheden: wet op culturele autonomie 168/2; parlementszetel voor etnische Rus 454/1
Parlement: zetel voor etnische Rus 454/1
Politicke partijen:
— ELDP: trekt zich terug uit coalitie met Vaderlandsgroep 741 3
— Partij van de Republikeinse Assemblée: oprichting 741/3
— Vaderlandgroep: scheuring 7413: onenigheid over leiderschap 741/3
Regering. benoeming van minister zonder portefeuille 168/2; ontslag minister 168/2: conflict over kabinetswijzigingen 453/3; kabinetswijzigingen 741/3; 742/1
Terrorisme: aanslag op Russische luchtmachtbasis 454'1
WHO: toegetreden 83.2

ETHIOPIË

Buitenlandse betrekkingen:
— Duitsland: schuldenherschikking 129/3
— Zimbabwe: geen Ethiopies verzoek om uitwijzing Mengistu 12913
Grondwet: discussie over ontwerp 564/2
Justitie: arrestaties verdachten „Rode Terreur" 56412
Mensenrechten: roep om proces tegen daders „Rode Terreur" 5641i
Oppositie: arrestatie functionarissen van oppositiepartijen 130/1: twee leden OLF vrijgelaten 56312
Oromo: twee leden OLF vrijgelaten 563/2
Politieke partijen
— EPRDF: verdeeldheid 129/2
Vcreriiede Naties: akkoord met UNHCR ober repatriëring 5641l
Verkiezingen: voor Constituerende Vergadering 564/2
Vluchtelingen: akkoord met CNHCR over repatriëring uit Soedan en Diihouti 564/1
Voedselsituatie: waarschuwingen voor Iiongersnood 129'3; dreigende hongersnood 56313

EUROPA

Algemeen: conferentie over Europese samenwerking 85/1; conferentie over stabiliteit 737/3
Centraal Europccs Initiatief: Macedonië lid 85/1; onenigheid tijdens top 737/1
EBRD: nieuwe president 913: derde jaarvergadering 541/1
Middeii-Europa: bijeenkomst presidenten 737/2
UNECE: nieuwe leden 85/1
Zigeuners: Europees congres 73811
Zwarte Zee: besluit over oprichting Bank voor Handel en Ontwikkeling rond de Zwarte Zee 737/1

EUROPA (WEST)

ORGANISATIES:
EUROPESE ECONOMISCHE RUIMTE (EER)
Algemeen EER-akkoord van kracht 31911

EUROPESE GEMEENSCHAPPEN (EG)
Begroting: akkoord over striicturele hulp 1113
Economie: import bananen 12/1; verbod op de invoer van aluminium uit het GOS 1312: akkoord over herstructurering Spaanse staalindustrie 13/3; akkoord over Japanse auto-export gewijzigd 1313
EMS. ineenstorting van wisselkoersmechanisme 12/2; achtergrond van besluit over WKM 1213: rentevoetbeleid en druk op franc eii andere valuta's 12/3: Bundesbank verlaagt rentevoet 13/2
EMU: terugslag tengevolge van WKM-crisis binnen het EMS 13/1
Europese Cominissie. vice-voorzitters formeel aangesteld 12/2; akkoord met Italiaanse regering over betalingen aan EFIM-crediteuren 39/2
Europese Raad: top in Kopenhagen 913; conclusies 10/2; top in Brussel ter ere van voltooiing ratificatieproces 1511; conclusies 1513
Grensverkeer: invoering Scherigeiiakkoord uitgesteld 1313
Immigratie: bijeenkomst ministers van immigratie 11/1
Integratie: stappen om de Frans-Duitse alliantie tc herstellen 13/2
Landbouw. zuivelfraude 12/1
Polen: handel hersteld 12/2
Slowakije: associatieakkoord 1411
Sociaal beleid: akkoord over 48-iirige werkweek 11/1
Toetredingsbeleid: stellingname ten aanzien van lidmaatschapsaanvragen van Cyprus en Malta 11/3
Transport: akkoord over wegvervoer 11/2
Tsjechië: associatieakkoord 14/1
Verdrag van Maastricht: geratificeerd door Groot-Brittannië 14/1: ratificatieproces voltooid 14/1: uitspraak Duits Constitutionele Hof 14/3
Zuid-Afrika: presentatie „draaiboek" voor volledige normalisering betrekkingen 61/2

EUROPESE UNIE (E13
ACP-landen: conferentie over tussentijdse evaluatie conventie van Lomé 542 3
Algemeen: vestiging van instellingen 16/1; voorgestelde vertegenwoordiging van lidstaten in instituten 320/2
Baltische Staten: vrijhandelsovereenkomst getekend 744/1
Begroting: cohesiefonds officieel opgericht 542/1
Commissie van de Regio's: eerste bijeenkomst 323/1
Economie: boetes voor staalkartel 32013. handelsmaatregelen 321/1: bananenakkoord 323/1: conferentie over tussentijdse evaluatie conventie van Lomé 542 '3; steun aan Air France 74313
EMS: verzet tegen reriigkeer naar smalle iluctueringsmarge binnen WKM 541/3
EMU: „fase twee" 320/1
Europees Parlement. motie van wantrouwen tegen de bemiddelaar in Bosnië-Herzegovina, Lord Owen 378/2: zetelverdeling Nederlandse afgevaardigden 522/3: zetelverdeling Belgisclie afgevaardigden 535'1; verkiezingen 544.1: uitslagen en zetelverdeling in alle 12 lidstaten 54412 e.v.: openingszitting 743/1; samenstelling 74311; zetelverdeling 744/1
Europese Commissie: onderhoud voorzitter Delors inet Amerikaanse president Clinton 320/1; nieuwe commissaris voor energie en transport 54211: protesten leden tegen neofascisten in Italiaanse regering 627/2: stappen tegen Griekse blokkade van Macedonië 697/2: Sanier gekozen tot voorzitter 74213
Europese Hof van Justitie: antitnistakkoord met VS ongeldig verklaard 74511
Europese Raad. top van december in Brussel 319/2; conclusies 319/3: Frans-Duitse top ovcr gemeenschappelijk Europees beleid 54211: Top op Korfoe 542/3; conclusies 543/3
Europese Rekenkamer: rapport over de financien in 1992 16/3
Europol: Drugs-enheid geïnstalleerd in Den Haag 1711
Finland: akkoord over toetreding 32211
Frankrijk: proteutacties vissers 32013
Hongarije: aïiociatieakkoord van kracht 321/1; aanvraag lidmaatschap 541/2
Landbouw: prijsbeleid en subsidieregelingen voor 1994-95 743/2
Luchtvaart: akkoord over toegang tot Orly 54212
Macedonië. erkenning door zes lidstaten 10513
Malawi: hulp hervat 134/1
Moldowa: vrijhandelsovereenkomst getekend 74411
Noorwegen: akkoord over toetreding 322/2
Oekrainc: Partnerschaps- en Samenwerkingsakkoord geparafeerd 32311: oridertekend 543/1
Oostenrijk: akkoord over toetreding 32211; lidmaatschap in referendum goedgekeurd 628/2
PLO: Arafat op bezoek in Brussel 140/1
Polen: associatieakkoord van kracht 32111: aanvraag lidmaatschap 541/2
Raad van de Europese Unie: ministers van financiën willen strikter toezicht op bankwezen 16/3; kritiek ministers van financiën op witboek van Europese Commissie 1711
Russische Fcdcratie: Partnerschaps- en Samenwerkingsakkoord ondertekend 54311
Toetredingsbeleid: onderhandelingen over uitbreiding 321/2; data referenda 322/3; conflict over stemproccdures in Raad 32213: toetredingsverdragen goedgekeurd door EP eii ministerraad 541/2; verdrag in Korfoe getekend door premiers Finland, Oostenrijk, Zweden, Noorwegeri 54312
Transport: transeuropese netwerken voor vervoer goedgekeurd 543/2
Verdrag van Maastricht: officieel van kracht 16/2
Visserij: conflict 74412: Spaaiise blokkade 74413: schermutselingen 744/3: actie van inrpecteurs 74413

Zuid-Afrika: handelsmaatregelen 863/3
Zweden: akkoord over toetreding 322/1

WESTEUROPESE UNIE (WEU)
Eurokorps: Belgische deelname 333/2; geïnstalleerd 333/3; Spaanse deelname 333/3
NAVO: gezamenlijke vergadering met NAC 225/2

FALKLAND/MALVINAS-EILANDEN

Economie: grote olievondst 193/3
Militaire zaken: beperkende maatregelen versoepeld 193/2
Verkiezingen: voor Wetgevende Raad 193/3
Visserij: uitbreiding viszone aanvaard 194/1

FIJI

Economie: lidmaatschap GATT 224/3
Parlement: ontbonden 375/1
President: overleden in Washington 375/1; opvolger gekozen 375/1
Regering: wint verkiezingen 375/1; ontslag premier geweigerd 813/1; kabinetswijziging 813/1

FILIPPIJNEN

Bankwezen: wet voor liberalisering van kracht 730/3
Binnenlandse veiligheid: offensief tegen militante moslims 730/3; uitschakeling Abu Sayyaf-groep gemeld 732/1
Buitenlandse betrekkingen:
__ Indonesië: spanningen n.a.v. Oost-Timorconferentie 805/1
__ Saoedi-Arabië: minister Nazer van olie en minerale rijkdommen op bezoek 726/2
__ Taiwan: president Lee Teng-hui op bezoek 374/2
__ Verenigde Staten: bezoek van president Ramos 290/2
__ Vietnam: bezoek van president Ramos 514/1
Economie: IMF-krediet 731/2; controverse over beoogde BTW-verhoging 731/2; schuldenherschikking 731/3
Justitie: hoge communistische leiders gevangen genomen 730/2
Militaire zaken: nieuwe stafchef benoemd 730/2
Politieke partijen:
__ CCP: hoge leiders gevangen genomen 730/2
Verkiezingen: lokale verkiezingen 730/3
Vredesoverleg: staakt-het-vuren met MNLF en NPA 290/3; onderhandelingen met NDF 291/1; onderhandelingen met MILF en MNLF 291/2; parlementaire instemming met amnestie 731/1; akkoord met RAM-rebellen 732/1

FINLAND

Buitenlandse betrekkingen:
__ EU: akkoord over toetreding 322/1; toetredingsverdrag getekend op Korfoe 543/2
Economie: invoering van BTW 745/2
Politieke partijen:
__ SKL: stapt uit regering 745/1
Referendum: over toetreding tot EU 541/3
Regering: kabinetswijziging 323/2; wijzigingen 745/1
Verkiezingen: presidentsverkiezingen 323/2

FRANKRIJK

ALGEMEEN
Cultuur: moslimhoofddoeken verboden 389/1
Geweld: gijzeling in kleuterschool 21/3; moord op Bousquet 22/1
Grondwet: wijzigingen 21/2; wijziging betreffende asielwet 385/1; onderwijswet nietig verklaard 385/3
Immigratie: nuloptie de ,,richtlijn" van het regeringsbeleid 20/3; wetsvoorstellen 21/1; uitspraak Conseil d'État over wet 21/2; invoering van uitreisvisum 389/1
Justitie: politie doodt jongeren bij arrestaties 17/3; Michel Noir beschuldigd van corruptie 18/1; naaste medewerker Bérégovoy vrijgesproken 18/2; proces wegens vermeende laster tegen Le Pen 22/1; aanklacht tegen Touvier 22/1; beschuldigingen tegen Tapie 388/2; Médecin gearresteerd 388/3; nieuwe aanklacht tegen Noir 616/3; nieuwe beschuldigingen tegen Tapie 616/3; moordzaak Piat heropend 617/1; nieuwe arrestaties 617/1; veroordeling van Touvier 618/2
Militaire zaken: witboek van defensie 387/2; programma defensieuitgaven 616/1; eerste door kernenergie aangedreven vliegdekschip te water gelaten 616/2; onderzoek naar dodelijk ongeval op duikboot 618/1
Onderwijs: onenigheid over financiering particuliere scholen 385/3; moslimhoofddoeken verboden 389/1; aankondiging onderwijshervormingen 616/2
Schandalen: Noir beschuldigd van corruptie 389/1
Transport: Kanaaltunnel feestelijk geopend 618/2
Tweede Wereldoorlog: viering van D-day 618/1
Volksgezondheid: in-vitro-fertilisatie aan banden 389/2; wet over in-vitro-fertilisatie in Nationale Assemblée 618/1

BUITENLANDSE BETREKKINGEN
Algerije: verdachte islamieten in Parijs opgepakt 349/1; hard optreden Frankrijk tegen FIS-aanhangers 779/3
Andorra: vriendschapsverdrag 318/2
Benin: militaire oefeningen 353/1
China: betrekkingen genormaliseerd 290/1
Djibouti: bezoek van minister van ontwikkelingssamenwerking afgezegd 354/1; bezoek van minister Roussin 354/2
Duitsland: top over gemeenschappelijk Europees beleid 542/1; vertrek Franse troepen uit Berlijn 833/1
Egypte: president Mubarak op bezoek 67/1
Groot-Brittannië: akkoord over toegang tot Orly 542/2
India: levering uranium aan India gestaakt 73/1
Irak: oliebesprekingen 363/1
Iran: betrekkingen verslechteren 281/3; onenigheid over uitwijzing Iraanse verdachten 281/3; Iraanse regering beschuldigd van betrokkenheid bij moord op Bakhtiar 282/1
Israël: militair samenwerkingsakkoord 434/3
Ivoorkust: militaire oefeningen 645/2
Japan: premier Hata op bezoek 581/3
Kameroen: bezoek van Franse militaire missies 269/2
Koeweit: wapenakkoord 145/1
Kongo: financiële hulp toegezegd 356/1
Marokko: bezoek van premier Balladur 47/2; bijeenkomst militaire commissie 47/3
Rwanda: FPR gekant tegen Franse betrokkenheid 715/3; begin ,,Operatie Turqoise" 716/1; Franse veiligheidszone 716/3; Franse terugtrekking 718/2
Saoedi-Arabië: principe-akkoord over defensiecontract 365/3; bezoek van premier Balladur 365/3
Togo: hulp aan Togo hervat 859/2
Turkije: verbod op pro-Koerdische groepen 250/2
Vietnam: akkoord over betaling achterstallige schuld bij IMF 149/2
Zaïre: herstel samenwerking 787/2
Zuid-Afrika: bezoek van president Mitterrand 863/2

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN
Arbeid: onrust in overheidssector 19/2; staking bij Air France 19/3; arbeidsonrust 385/2; stakingen 616/2
Bankwezen: nieuwe directeur centrale bank 19/2; verkoop BNP 19/2; onafhankelijkheid centrale bank 386/2
Begroting: presentatie voor 1994 19/1
Economisch beleid: economische maatregelen 18/2; privatiseringsprogramma 18/3; maatregelen om de werkloosheid terug te dringen 19/1; nieuwe stimuleringsmaatregelen 387/3; CIP afgeschaft 387/3; herstructureringsplan voor Air France 616/1; verhoging minimumloon 617/3

POLITIEK BINNENLAND
Binnenlandse veiligheid: rellen in Lyon 615/3
Oppositie: studentenprotesten 387/3
Parlement: Lang en andere afgevaardigden raken zetel kwijt 385/3
__ Nationale Assemblée: nieuwe voorzitter 17/1; regeringsprogramma goedgekeurd 17/2; wet op werkgelegenheid aanvaard 20/2; wetsontwerp over nationaliteit 20/2; lid vermoord 386/3; tussentijdse verkiezing in Nice 388/2; motie van wantrouwen verworpen 615/1; taalwet aangenomen 615/2; onschendbaarheid van Tapie opgeheven 616/3
__ Senaat: werkgelegenheidswet goedgekeurd 385/2; taalwet aangenomen 615/1
Politieke partijen:
__ Algemeen: reacties op uitspraak constitutionele raad 386/1
__ Groenen: nieuwe leider 385/2
__ PCF: secretaris-generaal trekt zich terug uit politiek 21/3; nieuwe leider 386/3
__ PS: wijziging in leiding 17/3; Rocard tot leider gekozen 18/1; leider treedt af 617/3
President: medewerker Mitterrand pleegt zelfmoord 615/2
Regering: ex-premier Bérégovoy pleegt zelfmoord 18/1
Staatsraad: uitspraak over immigratiewet 21/2
Terrorisme: aanslag door Corsicaanse nationalisten 615/3
Veiligheidsdienst: nieuwe directeur DGSE 22/1
Verkiezingen: winst voor socialisten bij tussentijdse verkiezingen 387/1; kantonnale verkiezingen 388/1; resultaten overzee 388/2; Europese verkiezingen 617/1

GABON

Buitenlandse betrekkingen:
__ Israël: herstel diplomatieke betrekkingen 70/1
Economie: IMF-lening 565/1; schuldherschikking 565/2
Geweld: dood van immigranten 564/3
Oppositie: tegenregering 199/1; actie tegen oppositie 199/3; doden in Libreville 564/3
President: Bongo herkozen 199/1
Regering: lid afgetreden 565/1; samenstelling nieuwe regering 565/1; posten geweigerd 565/1; nieuwe premier 852/1; nieuw kabinet 852/1
Verkiezingen: president herkozen 199/1; overeenkomst m.b.t. nieuwe verkiezingen 851/3

GAMBIA

Militaire zaken: militaire coup 711/2; arrestaties onder militairen 712/1
Regering: militaire coup 711/2; samenstelling nieuwe regering 712/1; herbenoeming ministers 712/1

GEMENEBEST VAN ONAFHANKELIJKE STATEN

Buitenlandse betrekkingen:
__ Azerbajdzjan: resolutie over GOS-lidmaatschap 160/2
__ Georgië: lidmaatschap per decreet goedgekeurd 169/3
Economie: akkoord over economische unie 171/1; akkoord over roebelzone 171/3; roebelzone ingestort 171/3; gevolgen valutahervorming voor betrekkingen met Russische Federatie 172/1; positie van Bjelaroes 172/2
Lidstaten: topontmoeting in Asjchabad 172/3; Toerkmenistan volledig lid 216/1; Georgisch lidmaatschap geratificeerd 454/2; lidmaatschap in Moldowaaans parlement geratificeerd 458/2; oproep om VN-status voor vredesmacht in Tadzjikistan 510/2
Militaire zaken: verenigd defensiecommando formeel afgeschaft 172/3
Vredesmacht: ingezet in separatistische republiek Abchazië in Georgië 745/3

GEORGIË

Abchazië: overwinning van Abchazische rebellen 168/3; controverse over Russische rol bij val van Soechoemi 168/3; vluchtelingencrisis 170/3; referendum voorgesteld over vereniging met Rusland 170/3; akkoord met Georgië 171/1; akkoord over terugkeer Georgiërs 455/1; onafhankelijkheidsverklaring 455/1; VN wijzen verzoek om vredesmacht af 455/1; stopt deelname aan besprekingen 455/1; strijd hervat 455/1; akkoorden met Georgië 455/2; wapenstilstand 745/3; oorlogsslachtoffers 745/3; stationering Russische vredesmacht 746/1
Buitenlandse betrekkingen:
__ Armenië: ,,catastrofale" blokkade door opstand in West-Georgië 159/3
__ GOS: lidmaatschap per decreet goedgekeurd 169/3; lidmaatschap geratificeerd 454/2
__ Russische Federatie: komst Russische marine 170/3; president Jeltsin op bezoek 455/3
Economie: voedseltekort 170/1
Justitie: moordenaar van CIA-agent veroordeeld 456/1; arrestatie van vroegere opstandelingenleider 746/2
Mensenrechten: kritiek mensenrechtenorganisaties op schendingen 746/2
Noodtoestand: afgekondigd 169/1; verlenging 454/2
Oppositie: Zwiadistische opstand in West-Georgië 170/1; militaire nederlaag voor Gamsachoerdia-rebellen 170/1; harde actie tegen Zwiadisten 170/2; protest 746/1
Parlement: afkondiging noodtoestand 169/1; Opperste Sowjet geschorst 169/1; lidmaatschap GOS geratificeerd 454/2; politie valt Opperste Sowjet binnen 454/3; wapens in parlement verboden 745/3
Politieke partijen:
__ Burgerunie van Georgië: opgericht 169/3
__ Communistische Partij: heroprichting 746/2
President: oud-president Gamsachoerdia overleden 454/1; minister benoemd tot adviseur Sjewardnadze 746/2
Regering: benoeming nieuw kabinet 169/2; samenstelling kabinet 169/2; kabinetswijzigingen 169/3; oprichting ministerie van veiligheid 169/3; conflict tussen ministers 169/3; ontslag minister 170/1; minister van defensie treedt af 454/2; vice-minister van defensie vermoord 454/3; benoeming nieuwe ministers 454/3; moord op onderminister van binnenlandse zaken 454/3; nieuwe ministers 455/1; nieuwe minister 746/1

Terrorisme: bomaanslag op Armeens theater 745/3
Verenigde Naties: verzoek om vredesmacht in Abchazië afgewezen 455 1; instemming met aanwezigheid Russische troepen 746/1
Verklaring Nationale Eenheid en Harmonie: op 25 mei ondertekend In Tbilisi 745 2
Zuid-Ossetië: separatistische leider vermoord 170/3; nieuwe parlementsvoorzitter 74513: nieuwe premier 745/3

GHANA

Binnenlandse veiligheid: etnisch geweld 354/3; vredesakkoord met zeven etnische groepen 712/3
Buitenlandse betrekkingen:
— Israël: herstel diplomatieke betrekkingen 876/2
— Ivoorkust: gespannen verhouding na voetbalgeweld 130/2
— Togo: verslechterde relatie 279 1
Noodtoestand: vertenging in Noordelijke Regio 712/2; opgeheven 712/3
Regering kabinetswijziging 712 2

GIBRALTAR

Gouverneur: Sir John Chapple benoemd 546 1
Souvereiniteit: besprekingen over status tussen Spanje en Groot-Brittannië 546/2

GRENADA

Economie: toegetreden tot GATT 588 3
Politieke partijen:
— NDC: premier treedt af als partijleider 847/1; nieuwe partijleider gekozen 847/2

GRIEKENLAND

Buitenlandse betrekkingen:
— Albanië: bezoek van minister van buitenlandse zaken Papoulias 45011; spanningen na dood Albanese grenswachten 450/1
— Cyprus: defensieakkoord 237/1
— Duitsland: ruzie over erkenning van voormalige Joegoslavische republieken 106/1
— Joego-Slavië: ontmoeting tussen president Lilic en Griekse premier Mitsotakis 100'1
— Macedonië: aanhoudende geschillen over naam 105/3; Grieks handelsembargo 398/2: standount over Macedonië 547/3
— Turkije: Tui-kse diplomaai vermoord 747/1
— Verenigde Staten: Amerikaanse diplomaten gearresteerd 54711
Doodstraf. afgeschaft 547/1
Economie: helastingontduikers aangepakt 548/2; verhoging hoogste belastingschaal 548/2; wetgeving over sluitingstijd nachtgelegenheden 548.3
Geschiedenis: herdenking van Turkse ,,genocide" iri 1919 549/2
Media: afschaffing van perswet 54711; tv-directeur overleden iia begrafenisuitzending 548/2
Militaire zaken: ontslag van hoge legerofficieren 547/1
Monarchie: ex-koning staatsburgerschap ontnomen 548/1
Munt: crisis rond drachme 548/3
Parlement: onderroek naar Mitsotakis 547/2
Politieke partijen:
— Nieuwe Democratie: nieuwe leider 546/3
— PASOK: verliest aanhang bij Europese verkiezingen 746/3
Regering nieuwe minister ban financiën 548/1: minister van cultuur Melina Mercouri overleden 548/1; minister Yennimatas «vei-leden 548/2; opvolger benoemd 54813: kabinetswijziging 746/3: samenstelling kabinet 74613
Schandalen: corruptieonderzoek naar verkoop van staatscementbedrijf Ayet Iraklis 547/2
Terrorisme: voormalige bankier doodgeschoten 54712: bomaanslag 549/1: aanslag op Brits oorlogsschip mislukt 549/2

GROOT-BRITTANNIË

ALGEMEEN

Immigratie: toespraak Conservatieve parlementariër over immigratie 24/1
Justitie: proces tegen Beverley Allitt 23/1; wijzigingen wetboek van strafrecht 23/1; strafrechthervorming 23/2; proces tegen ..de zes van Birmingham"-agenten misluk: 2312; eerste veroordeling in BCCI-affaire 25/2; veroordelingen in fraudezaken 25/2; vrouw bij uitzetting overleden 25/3; Armeniër schuldig bevonden aan politieke moord in Londec 159'3: verlaging van minimumleeftijd voor homoseksuele betrekkingen 391/1; plegers bomaanslag Warrington veroordeeld 394/3; veroordelingen voor andere bomaanslagen 394/3: politieagenten in staat van beschuldiging gesteld in zaak-Gardner 688/3; rechtbank verhindert overname bouwvereniging dooi bank 689 1: veroordelingen in BCCI-schandaal 689/1; zaak van de Zes van Birmingham gesloten 692/3; rechtszaak over verbod voor Adams op toegang tot Britse vasteland 693 1
Kerk en staat: vrouwen tot priester gewijd in Kerk van Engeland 392/1
Mensenrechten rapport Amnesty International 395/1
Militaire zaken: chef defensiestaf neemt ontslag 391/3; evaluatie defensieuitgaven 690.2; nieuwe schietinstructies voor Britse leger in Noord-Ierland 691/2
Onderwijs: herziening beleid 391 1
Racisme: racistische moorden in West-Europa in 1992 26/1; geweld tegen BNP 26/2
Schandalen: bewijsmateriaal bij onderzoek naar superkanon 22 7. nieuwe beschuldigingen in Maxwell-affaire 25/1: ontwikkelingen in onderzoek naar wapenleveranties aan Irak 27 3; verloop van Scott-onderzoek 389 2: openbare hoorzitting Scott-onderzoek beëindigd 389/3
Tweede Wereldoorlog: onenigheid over viering 11-Ja) 687/1
Veiligheidsdienst: nieuw hoofd M16 392/1
Volksgezondheid: stroomlijning nationale gezondheidszorg 690/3

BUITENLANDSE BETREKKINGEN

Argentinië: Argentijns aanbod voor opruimen mijnen op Falkland/Malvinas-eilanden 190/2; versoepeling beperkende militaire maatregelen Falkland/Malvinas-eilanden 193/2; Britten beschuldigd van oorlogsmisdaden tijdens Falkland-oorlog 554/2: oud-premier Thatcher door Argentijnse president vergeleken met oorlogsmisdadiger 554/2
Armenië: Armeniër schuldig bevonden aan politieke moord in Londen 159/3; president Lewon Ter-Petrosjan up bezoek 45113
Australië: akkoord over schoonmaak Maralinga 151/1
Azerbajdzjan: president Alijew op bezoek 45113
China: besprekingen over toekoinst Hongkong(sept - okt 1993) 20413: verdere Brits-Chinese onderhandelingen over Hongkong 204/3; Brits parlementair rapport verscherpt meningsverschil over hervormingen Hongkong 575/1
Cuba: beroek van staatssecretaris voor handel en technologie 847/1
Cyprus: minister van buitenlandse zaken Hui-d ontmoet Cypriotische leiders 236/2
Duitsland: IRA-verdachten in Duitsland vrijgelaten 692/3; vertrek Britse troepen uit Berlijn 83313
Frankrijk: akkoord over toegang tot Orly 542/2
Ierland: vergadering Engels-Ierse Intergouvernementele Conferentie 28/2: president Mary Robinson op bezoek 28/3; hijeenkomst Engels-Ierse Intergouvernementele Conferentie 29/2: premiers maken gezamenlijke beginselen inzake Noord-Ierland bekend 3013; verklaring van Downingstreet oiidertekeiid 39212: bijeenkomst Intergouvernementele Conferentie 393/3; pogingen om initiatief van Downingstreet-Verklaring kracht bij te letten 39313: Engels-Ierce top afgezegd 692/3
India: uitleveringsverdrag geratificeerd 73/2; premier Rao op bezoek 442/1
Iran: diplomatieke spanningen 57213; IRA beschuldigd van banden met Iran 69212
Israël: wapenembargo opgeheven 87313
Japan: beroek van premier Major 211/3: verontschuldiging voor behandeling krijgsgevangenen in WO-II 211/3
Joego-Slavië: bezoek van staatssecretaris buitenlandse zaken 695.i
Jordanië: kwijtschelding schuld 870/2
Kazachstan: president Nazarhajcw op bezoek 50713
Libanon: bezoek van minister van buitenlandse zaken Hurd 284/3; premier al-Ha!-iri op beroek 284/3
Malawi: hervatting Britse hulp 133/1
Maleisie: conflict over financiële steun voor Maleisische dam 39012: Britse bedrijven uitgesloten van Maleisische overheidscontracten 390.3; gevolgen Pergau-dam 39013
Mozambique: herschikking Mozambikaanse schuld 272/1
Russische Federatie: heioek van premier Major 468/3; Russisch protest over olieplannen Azerbajdzjan 739/1
Saoedi-Aiabic: Saoedische vice-consul in Houston (Texas) vraagt politiek asiel 726/3
Soedan: conflict over bezoek aartsbisschop 273/1
Spanje: besprehingen over status Gibraltar 546/2
Syrië: bezoek van minister van buitenlandse zaken Hurd 285/1
Turkije: Koerdische terroristen veroordeeld in Londen 760/2
Verenigde Naties: toezegging extra troepen voor Bosnië-Herzegovina 384/2
Verenigde Staten: schadevergoeding voor Britse slachtoffers van Amerikaanse beschietingen 690.3
Zuid-Afrika: aanbod pakket handelssteun 863/2; bezoek van premier Major 863/3

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Arbeid: eendaagse proteststakingen 22/2; Timex-affaire 23/2
Bankwezen: nieuwe president van Bank of England 25/1
Begroting: presentatie voor 1994-'95 26/3
Economisch beleid: verklaring Major over economisch herstel 22'2
Mijnbouw: ontwikkelingen in kolenindustrie 27/2; inkrimpingen 27.2
Sociaal beleid kritiek op huisvestingsbeleid gemeenteraad Westminster 390 2
Vakbeweging: fusie van vakbonden 25/1

POLITIEK BINNENLAND

Noord-Ierland voorstel om politieke besprekingen re hervatten 28/1: ontmoeting met IRA 28/2: bom in City van Londen 28/2: bomaanslagen ten tijde van plaatselijke verkiezingen 28 2: uitspraak van het Europese Hof voor de Mensenrechten 28/3; Ierse presidciit op beroek 28/3; rapport van commissie-Opsahl 29/1; aanslag up Sinn Fein-politicus 29/1; aantijging in verband met leiderschap IRA 29/1: voortgang besprekingen tussen leiders SDLP en Sinn Fein 29/2; vrijspraak politiefunctionarissen in zaak rond de ..Vier van Guildford" 29/3; uitspraak in zaak rond moord op IRA-leden in Gibraltar in 1988 30/1: voortzetting IRA-campagne 30/1: veroordelingen wegens bomaanslagen 30/2; bomaanslag in Shankill Road en vergeldingsaanslagen 30/2; vooruitzichten op vredesinitiatief 31.2; contacten trissen Britse regering en IR4 31'3: Brits document over contacten met IRA 32/1: Verklaring van Downingstreet ondertekend 392/2; reacties 393'1: politiek initiatief stagneert 393/2; voortgang vredesbesprekingen 393/3; pogingen om Verklaring var. Downing Street kracht bij te zetten 393/3; Gerry Adams bezoekt de Verenigde Staten 39412: Doininic McGlinchey gedood 395/1: tijdelijk staakt-het-vuren IRA 69111: geweld houdt aan 691'2. nieuwe schietinstructies Britse leger 69112: aanhoudende vraag om ,,opheldering" Verklaring van Dowiiing Street 691/2; toplaag terreurbestrijdingsapparaat komt om bij helikopterongeluk 692/1; UVF-aanslag op bar in Loughinisland 69212: Paul Hill nier succes iii beroep 692'2: eerste officiele reactie Sinn Fein op Verklaring van Downing Street 69311; rechtszaak over verbod voor Adams op toegang tot Britse vasteland 693,1; moord op loyalisten 693/2; IRA beëindigt niilitaire operaties 693/2
Overheid: toegankelijkheid van informatie 24/3; witboek reorganisatie ambtenarenapparaat 69012
Parlement:
— House of Commons: Verdrag van Maastricht geratificeerd 14/1; net n-ijding vrouwelijke priesters goedgekeurd 26/1: nieuw pleidooi Major boor ,,terugkeer naar fundamentele waarden" 27/1; conflict met House of Lords over spoorwegwet 28/1; Bryan Gould kondigt aan uit parlement te treden 391/2; controverse over rul staatssecretaris hij ..torpederen" van wet 688'1: rapport over Pergau-dam 690/1: parlementsleden vragen geld 691112
— House of Lords: minister schuldig verklaard aan minachting hof in verband met uitzetting in 1991 25/3; Wet wijding vrouwelijke priesters goedgekeurd 26/1; conflict me: House of Commons over spoorwegwet 28/1: spreekt zich uit over rechten deeltijdwerkers 392/1
Politieke partijen:
— Conservative Part) : onthullingen over financiering 24/1; congres 26'2: Major waarschuwt voor mogelijke strijd om leiderschap 68713: voorzitter treedt af 688/2: conflict over aandelen Archer 690/3
— Labour Party: congres 26/2: discussiesiuk over investeringen 391/1: leider overleden 687/1; nieuwe leider 687/2
Regering: wijzigingen 2213: toespraak ex-minister Lamont n.a.v. zijn aftreden 2412; wijzigingen 389/3; medewerker overleden 39011; gevolgen van conflict over blokkerende minderheid in EU-raad 39113; kabinetswijziging 689/3: gewijzigde kabinetsposten 690'1
Terrorisme: inortieraanilagen op Heathrow 394/3: andere incidenten 394.3: wet op voorkomen van terrorisme verlengd 394/3

Verkiezingen: Conservatieven lijden nederlaag bij tussentijdsc verkiezingen 23/3; BNP-overwinning bij tussentijdse verkiezingen voor gemeenteraad 26/1; lokale verkiezingen 68713: verlies voor regering bij verkiezingen 68811: voor her Europess Parlement 68812: tussentijds in Monklands East 688/3

GUATEMALA

Begroting presidentieel veto over begroting 1994 253/2
Binnenlandse veiligheid: onrust en geweld nemen toe 76412; nieuwe veiligheidsmaatregelen 764/3
Buitenlandse betrekkingen:
— Israël ambassade naar Ieruzalem verplaatst 876/3
— Panama: verzoek om uitlevering oud-president door Panama afgewezen 70313
Economie: investeringsplan 25211: historisch akkoord met koffieplukkers 76512
Grondwet: constitutionele crisis 25311: wijzigingen 765/1
Justitie: nieuw wetboek van strafrecht 765'1
Mensenrcchteri: ontdekking van graven 254/1: scherpe opleving politiek. geweld 254 1
Militaire zaken: officiële ontkenning betrokkenheid leger bij coupplannen 764/1; benoemingen bij strijdkrachten 76412: bevoegdheden leger uitgebreid 764/2
Parlement: nieuwe voorzitter Nationaal Congres 25313; vorming van Congrespresidium 76512
Pretident: veto over begroting voor 1994 25312
Referendum: uitgesteld 253/2; tegen corruptie gehouden 25313
Regering: afronding kabinetsformatie 25211; samenstelling van het kabinet 252/1: kabiiietswijzigirig 25313, minister treedt af 76412
Terrorisme: *vooraanstaand* politicus *vermoord* 25113: president Constitutionele Hof vermoord 764/2; vakbondsleider vermoord 76413
Verenigde Naties. MINUGUA opgericht 765/3
Verkiezingen: datum voor Congresverkieringen 76511; voor het Congres 765/2
Vluchtelingen: terugkeer uit Mexico 25412
Vredesbesprekingen: vredesvoorstel 252/1: vredesplan 252/2; afwijzing plan door URNG 252/2; nieuwe initiatieven 252/3; hervat 252/3: voorlopig akkoord 76313: terugslag in *vredesproces* 764/1

GUINEE

Justitie: verkiezing Conte door Opperste Gerechtshof bekraclitigd 200/2
Regering: reorganisatie kahinet 71213: *samenstelling* kabinet 713/1
Verkiezingen: presidentsverkiezingen 20011

GUINEE-BISSAU

Economie: toegetreden tot GATT 588/3
Justitie: veroordeling ex-staatssecretaris 20013
Politieke partijen:
— PRD: vrijlating leider 200/3
Verkiezingen: meerpartijenverkiezingen 782'1: uitslag parlementsverkiezingen 782/2: uitslag *presidents*-verkiezingen 78213

HAÏTI

Binnenlandse veiligheid. geuelddadige botsingen 77211
Buitenlandse betrekkingen:
— Algemeen: internationale reactie op crisis 33911; Vier-Vriendengroep opgericht 34113: steun in Caribisch gebied voor militaire interventie 76813
— Dominicaanse Republiek: embargo geschonden langs de grens 76711
— Verenigde Staten: Amerikaans standpunt met betrekking tot interventie 340/1; wijziging in Amerikaans beleid 76612; Amerikaanse wijziging *vluchtelingenbeleid* 767/3
Economie: gevolgen enibargo 34111; gevolgen VN-embargo 342/1; crisis 76913
Mensenrechten: uitwijzing van rapporteurs 76813
Oppositie: gewapend treffen tussen militairen en Aristide-aanhangers 342/3
Parlement: geweld hij openingszitting Congres 34211
— Huis van Afgevaardigden. gezamenlijk in zitting met Senaat bijeen 77211
— Senaat: nieuwe voorzitter gekozen 342/3; samen *met Huis* van Afgevaardigden bijeen 772/1
Politieke critis: verergert 33813: weigering Cedras om zonder algehele amnestie af te treden 33912; alternatieve vredesvoorstellen Congrescommissie 339/3; initiatief Malval 34111: politiek geweld 342/1; de *missie* van Carter 770/3
President: Aristide keert niet terug 340/2
Regering. moord op *minister* van *justitie* 33913; premier Malval kondigt aftreden aan 34111; aftreden Malval 34112: nieuwe regering gevormd onder het niilitair regime 767/3
Terrorisme: moorden onder Aristide-aanhangers gaan door 76711: priester gedood 769/2
Verenigde Naties: nieuwe sancties overwogen 34013: vredesbesprekingen afgezegd 340/3: houdt vast aan huidige sancties 341 1. Algemene Vergadering steunt Aristide als grondwettelijk president 34113; uitbreiding \'N-saricries 76711: akkoord met invasie 76813; afzien van vreedzame oplossing, 769/1: Amerikaanse interventie 769/3: stationering Amerikaanse troepen 771/2. nieuwe afgezant 771 2: sancties opgeheven 771/2
Vredesproces: Aristide verwerpt vredesplan 342/2; VN steunt plan 34212; alternatieve voorstellen Aristide 34212; herziene versie Amerikaans vredesplan 76611: compromis over aftreden junta 76913: bepalingen overeenkomst 18 september 771/1: reactie van Aristide 771/2

HONDURAS

Economie: toegetreden tot GATT 588/3
Mensenrechten: rapport gepubliceerd 255/1
Militaire zaken: berichten over rebellie bij *luchtmacht* 25412
President: Reina beëdigd 254/3
Regering: nieuw kabinet 254/3
Verkiezingen: presidents- en congresverkiezingen 25413

HONGARIJE

Alliantie: -
— Hongaarse Weg: bijeenkoinst 238/2
Begroting: aanvullende *begroting goedgekeurd* 238/1; presentatie voor 1994 239/1
Binnenlandse veiligheid: wet op antecedentenonderzoek van hoge functionarissen 619/2
Buitenlandse betrekkingen:
— EU: *associatieakkoord* van kracht 32311: aanvraag lidmaatschap 541/2
— India: president Sharma op bezoek 73/2
— Roemenië: bezoek van minister van buitenlandse zaken Jeszensky 24011
— Russische *Federatie*: akkoord orer Russische *schuld* 622/2
— Slowakije: militair samenwerkingsakkoord 244/2
Economie: overbruggingskrediet van IMF 23813: beperkingen op landaankopen door buitenlanders 619/3
Geschiedenis: controverse rond herbegrafenis Horthy 23812: herdenking van Nagy 62212
Justitie: verdachten ban moordpartijen in 1956 gearresteerd 23813
Kieswet: *verkiezingsregels* 620/1
Media: conflict opnieuw ontbrand 239/1; journalisten ontslagen 619/1; nieuwe, niet-officiële tv-zender 619/2; rol staatsmedia tijdens verkiezingscampagne 62013
Minderheden: wet over rechten 238/1
Munt: devaluatie 23813
Parlement: wet over opstand van 1956 238/3; samenstelling qua partijen 239/3: nieuwe voorzitter benoemd 622/1
I'olitickc partijen:
— FIDESz: drie vooraanstaande leden opgestapt 23913; leider treedt af 622/2
— Hongaarse Beweging: heropgericiit 619/2; twee leiders gearresteerd 61913
— MDF: twee afgevaardigden geroyeerd als partijlid 238/3; leider treedt af 62212
— MIEP: officieel opgericht 23913
— MSzP: voorzitter Horn gewond bij auto-ongeluk 62111
Regering: premier Antall behandeld voor kanker 23912; Antall overleden 23912: nieuae premier 23912: coalitie van socialisten en liberalen 62112: vetoreclit voor SzDSz 62113: verdeling portefeuilles 621/3: samenstelling kahinet 622/1
Verkiezingen: overwinning voor socialisten 61913: uitslag, 62012; ,,haatcampagne" tegen socialisten 620/3; rol van staatsiriedia tijdens campagne 62013

HONGKONG

Chief Secretary: benoeming 204/2
China: Chinese reactie op hervormingen 205/2; oproep Patten om overleg te hervatten 205/3; opening Daya Bay-kerncentrale 574/3; Chinese gevangenisstraf voor journalist Hongkongse krant 575/1; tegen Deinocratische Partij 575/3; verwerpt ,,Through Train"-concept 57513
Gouverneur: Patten in *Groot-Brittannië* 20513
Hervormingspakket: Patten presenteert hervormingen 205/1; wetsvoorstel over eerste deel aangenomen 574/3; goedgekeurd door Legco 57611
Justitie. vrijlating Osman 204/2; politieoptreden tegen *Allied-groep* 204/2
Politieke partijen:
Democratische Partij: op te richteo na fusie UDHK eii ,,Meeting Point" 575/2
— Progressieie Alliantie: opgericht 575/3
Politieke toekomst: besprekingen China en Groot-Brittannië (september-oktober 1993) 20413: verdere Brits-Chinese onderhandelingen 20413: Brits parlementair rapport verscherpt meningsverschil mei China over hervorming 575 1
Schandalen: vrijlating Osman 20412
Wetgevende Raad (Legco): akkoord niet voorlopige financiering luchthaven 206/1; wetsvoorstel over eerste deel hervormingspakket aangenomen 57413: keurt hervoriningspakker goed 576/1

IERLAND

Buitenlandse betrekkingen:
— Groot Brittannië vergadering Engels-Ierse conferentie 28/2; bezoek van president Mary Robinson 28/3: bijeenkomst Iiitergouvernemeiitele Conferentie 29/2; premiers maken gezamenlijke begiiiselen inzake Noord-Ierland bekend 30/3: Verklaring van Downingstreet ondertekend 39212: bijeenkomst Intergouvernementele Conferentie 393/3; pogingen om initiatief van Downingstreet-Verklaring kracht hij te zetten 393/3: Engels-Ierse top afgezegd 692/3
India: beroek van president Mary Robinson 7313
— Zuid-Afrika. diplomatieke betrekkingen 62/1
Economie: Nationaal Ontwikkelingsplan bekendgemaakt 32/3
IRA: doodr misdadiger 694/3
Mensenrechten. homoseksualiteit niet langer strafbaar 3212
Parlement:
Dail: wetswijziging homoseksualiteit 32/2
Politieke partijen:
— Fianna Fail: nederlaag bij verkiezingen 694/2
— Fine Gael: crisis 39512
— PD. leidcr vervangen 3213
Sociaal beleid: tripartiet loonakkoord 39512
Verenigde Naties. inzet van troepen in Somalia 32/3
Verkiezingen: voor het Europese Parlement 69412

INDIA

Arbeid: staking vrachtwagenchauffeurs 7113; protesten tegeii prijsstijgingen 44011; stakingen hankpersoneel 797/1
Bankwezen: RBI-jaarverslag 7411
Begroting: voor 1994-95 439/3
Buitenlandic betrekkingen:
— Algemeen: internationale reacties op uitbreken pest 802/3
— Bangladesh: akkoord verlengd 147/3; grcnshesprekingen 43611
— China: vredesakkoord 7312; militaire besprekingen 44112: grensbesprekingen 441/2; minister van buitenlandse zaken Qian Qichen op bezoek 80112
— Duitsland: bezoek van premier Rao 44113
— Frankrijk: levering Frans uranium gestaakt 7311
— Groot-Brittannië: uitleveringtverdrag geratificeerd 73/2; bezoek van premier Rao 44211
— Hongarije. bezoek van president Sharma 7312
— Ierland: president Mary Robinson op bezoek 7313
— Iran: bezoek van premier Rao 73/3
— Japan: gesprekken over non-proliferatie 441/3
— Kirgizstan: minister van buitenlandse raken op bezoek 7312
— Korea (Zuid): bezoek van premier Rao 7313
— Oekraïne: bezoek van president Sharina 7312
— Pakistan: zevende geipreksronde 37211; betrekkingen gespannen 37213, diplomatieke spanning 735/2; Indiase beschuldigingen van betrokkenheid bij bomaanslagen 80112
— Polen: president Walesa op bezoek 442/1
Russische Federatie: raketransactie opgeschort 7312; berichten over raketovereenkomst 441/2; raketakkoord 44113; bezoek van premier Rao 80111
— Singapore: bilaterale overeenkomsten getekend 44113
— Tsjechië: president Havel op bezoek 442/1
— Turkije: bezoek van president Sharma 7312
— Verenigde Staten: gerechtelijke uitspraak over ramp in Bhopal 74/3; betrekkingen bekoeld 441/1; verder verslechterd 441/1; gedeeltelijk verbeterd 441:2; onderminister van buitenlandse zaken Talbott op

bezoek 800/2; bezoek van premier P.V. Narasimha Rao 800/3
— Zuid-.+hika. opheffing sancties 61/2
— Zwitserland: uitspraak Zwitserse rechtbank in Bofors-affaire 7413
Deelstaten:
— Algemeen: gouverneursbenoemingen 72/3; uitslagen verkiezingen 43711: nieuwe regeringen 437,I: verkiezingen voor Hogerhuis van het unieparlement 439/2
— Andhra Pradesh: terroristische aanslagen 75/3
— Assam: door overstromingen getroffen 70/3; akkoord over snelle implementatie van Memoranduin van Schikking 72/3; gewelddadige botsingen 75/3; etnisch geweld 798/1
— Bihar: akkoord over autonomie regio Jharkand 798/2
— Delhi: BJP tweederde meerderheid bij verkiezingen 76/2
— Goa: politieke crisis opgelost 798/2
— Gujarat: premier overleden 440/2; verkiezingen voor Rajya Sabha 44013
— Himachal Pradesh: gouverneur afgetreden 76/1; Congrespartij (I) tweederde meerderheid na verkiezingen 76'2:-gouverneur benoemd 79912
— Jammu en Kashmir: doden bij religieus geweld 72/3; moskee bezet 75/2; rapport Amnesty International noemt ..verdwijningen systematisch" 43811: separatistisch geweld in Kashmir 43811: 440/2; onderzoek schendingen mensenrechten 440/2; ontwikkelingsplan bekendgemaakt 798/2; leider JKLF vrijgelaten 798/3; hoge geestelijke vermoord 798/3
— Karnataka. Amerikaanse eis van ..gepaste maatregelen" na aanval hoeren op multinational 72/3; acht ministers dienen ontslag in 438/1
— Maharashtra: premier van alle blaam gezuiverd 43813: staking legt Bombay lam 438'3: hoge gemeentefunctionaris Bombay geschorst 798/3; voorzitter plaatselijke afdeling BJP doodgeschoteii 798/3
— Manipur: uitbarsting etnisch geweld 73/1: hoofd Nationale Kuki-leger gedood 76/1: onder direct presidentieel bestuur 43813; hernieuwd stammengeweld 43813: vredesakkoord Naga- en Kukistammen ondertekend 799/1
— Nagaland. doden bij bomaanslag 76'1 : gouverneur benoemd 79911
— Orisia: stammengeweld 79911
— Punjab: rapport Amnesty International noemt ..verdwijningen sysieiiiatiscli" 43811; gouverneur verongelukt 79911
— Rajasthan: RJP grootste partij bij verkiezingen 76/2
— Sikkim: nieuwe regering beedigd 799/2; gouverneur benoemd 79913
— Tamil Nadu: premier beëindigt hongerstaking 73/1
— Tripura: overgave guerrillastrijders van ATTF 73/1
— Uttar Pradeih: verkiezingen 7612: bomaanilagen hij eerste verjaardag ver oesting moskee Ayodhya 439/1: hevige kastenreilen 44013: ,,bandietenkoningin" op erewoord vrijgelaten 44013; doden tijdens staking 79913
— West-Bengalen. door overstromingen getroffen 7013: gouverneur overleden 7311

Economie: hulp van Westerse donors 73/3: rentedaling 74:1: groei buitenlandse schuld 7411: jaaroverzicht gepubliceerd 44011; protesteri tegen GATT 79613: UCC-aandeel in UCIL verkocht 797/1; maatregelen tegen inflatie 79913: steun van de Club van Parijs 800/1

Justitie: aanklacht tegen oppositionele hindoepartijen 74/3; uitapraak Opperste Gereclitshof over benoemingen van rechters 7413; aanklachten in verband met bomaanslagen in Bonibay 75/I: aanklachten tegen vermeende moordenaars van Rajiv Gandhi 7511: aaiiklachten CBI in aandelenschandaal 43713: proces tegen moordenaars Rajiv Gandhi 43911: uitspraak Opperste Gerechtshof over ontslag deelstaatregeringen 44013: beslag aandelen Union Carbide niet opgeheven 79711: berisping voorzitter van kiescoinmissie 79712: uitspraak Opperste Gei-echtsliof over uitstel verkiezingen 79712: verdachten van bomaanslagen gearresteerd 801'2

Kieswet: wetsvoorstellen voor electorale hervorming opgeschort 797/3
Mensenrechten: oprichting Nationale Commissie voor Meiisenrechten 7 51
Milieu: protesten tegen Narmada-dam 71/3
Militaire zaken: nieuwe stafchefs voor niariiie en luchtmacht 75/2; lancering Agni-raket 440/1; Prithviraket getest 801'1
Munt: valutahervorming voltooid 800/2
Parlement:
— Lok Sabha: regering overleeft motie van wantrouwen 71/1. gedwongen opschorting wetsvoorstellen regering 72/2: motie van afkeuring na suikertekort 800/1; boycot oppositie i.v.m. rapport over effectenschandaal 800/2
— Onderzoekscommissie: rapport over aandelenschandaal 437/2
— Rajya Sabha: boycot oppositie i.v.m. rapport effectenschandaal 800'2

Politieke partijen:
— BJP: landelijke mars 72/3: aangeklaagd wegens betrokkenheid bij verwoesting moskee Ayodhya 74/3
— Shiv Sena: aangeklaagd wegens betrokkenheid bij verwoesting moskee Ayodhya 7413

Rampen: overstromingen 70/3; zware aardbeving 74/2: financiële hulp na aardbeving 74/2; mijnramp 439/2; doden tengevolge van moessonregens 802/1
Regering: minister van handel treedt af 71/3; nieuwe secretaris van buitenlandse zaken 439/2
Schandalen: beschuldigingen tegen premier Rav 7013: ontwikkelingen in aandelenschandaal 75/1; parlementair rapport over aandelenschandaal 437/2
Terrorisme: bomexplosies in Madi-as en elders 72'1
Verkiezingen: onenigheid over opschorting verkiezingen 72/2; deelstaatverkiezingen 76/1; resultaten deelstaatverkiezingen 436'3; voor Rajya Sabha 43912, tusieiitijdse verkiezingen 797/2: uitspraak van Opperste Gerechtshof over uitstel in i2 deelstaten 797/2
Volksgezondheid: wet over vruchtwaterpunctie 798/1: de- pest uitgebroken 80211; maatregelen van de overheid 802/2

INDONESIË

Aninestie: dissidenten vrijgelaten 7613
Arbeid: arbeidswet ingetrokken 44212; arbeidsonrust 44213: anti-Chinese i-ellen 443/1
Buitenlandse betrekkingen:
— Australië: premier Keating op bezoek 805/1
— Filippijnen: spanningen n.a.v. Oost-Tiiiiorconfereiitie 805/1
— Iran: bezoek van president Soeharto 281/3
— Israël: premier Rabin op beroek 7012
Maleisië: gesprekken over betwiste eilanden 297/3
— Portugal: besprekingen over Oost-Timor 77/3
— Taiwan: president Lee Teng-hui op bezoek 37412
— Verenigde Staten: verlenging van Amerikaaiise handelsprivileges 442/3
— Vietnam: president Le Duc Ahn op bezoek 51411
Censuur: verschijningsverbod voor weekbladen 803'3
Cultuur: afschaffing nationale loterij 7813
Econoniie: verhoging minimuniloon 442/2
Justitie: arrestatie van betogers voor democratie 44212; gevangenisstraf voor studentenleider 442/3; Bapiiido-proces 80213; veroordeling in Bapindoschandaal 803/2; straffen in Marsinah-moordzaak 80312: overgave en arrestatie vakbondsactivisten 80333: begin proces tegen secretaris-generaal SBSI 804/3
Mensenrechten: rapport over icheiidingen 804/3
Militaire zaken: waarschuwing generaal 78/2
Oost-Timor: voorstel besprekingen 77/1; terugtrekking van Indonesische strijdkrachten 77/I: verkoop Amerikaanse gevechtsvliegtuigen tegengehouden vanwege nieiisenrechteii 7712, stappen van VS om wapenverkopen aan mensenrechten te koppelen 77/2: besprekingen tussen Indonesië en Portugal 7713: nieuwe Fretilin-leider 77.3: allereerste beiprekingeii 442/1; conferentie over mensenrechten, gehoudeii op Filippijnen 805/1: Fretilin claimt offensief 805/2; Oosttimoreïe demonstranten gevangengezet 805/2; ewelddadige onderdrukking van protest 805/2; bcroek VN-rapporteiir mensenrechten 805.3: verdere ontwikkelingen 80513
Oppositie: arrestatie van betogeri voor democratie 442/2: gevangenisstraf voor studentenleider 442/3
Papoea: vredesoverleg voorgesteld door OPM 442/3
Politieke partijen:
— Golkar: partijcongres 78'2
— PDI: dochter Soekarno voorzitter 78/3
— PPP: herverkiezing leider 804/3
President: toespraak op Onafhankelijkheidsdag 76/3: Soeharto wil zich terugtrekken 443/1: toespraak t.g.v. Onafhankelijkheidsdag 804/1
Rampen: aardbeving 443/1: rainp door vloedgolven 804/1
Schandalen: Bapindo-proces 802/3
Vakbeweging: reorganisatie vakcentrale 7811: overgave en arrestatie vakbondsactivisten 80313: vakbondsleider gearreiteerd 804/2

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

Nobelprijs voor de Vrede 1993 toegekend aan F W de Klerk en Nelson Mandela 80/2

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Wereldeconomie: G-7 bijeenkomst 81/2; G-10 bijeenkomst 81/3; vergadering G-7 ministers van financiën op 26-27 februari 1994 447/1; G-7-top over werkloosheid 447/1: over rentetarieven 447/1; over handelsconflict tussen VS en Japan 447'2: over financiële onrust 447 2: steun voor Rusland 44712; G-7 conferentie over werkloosheid op 14-15 maart 1994 447/3; vierde topconferentie G-15 514/2; onzekere situatie op internationale financiële markten 514/3; G-7 bijeenkomst ministers van financiën op 24 april 1991 515/1; G-10 bijeenkomst ministers van financiën er: presidenten van centrale banken 515/2; wereldwijde prijsstijgingen goederen 816/2: G-7 top in Napels 816/2; Russische deelname 816/3: economisch communique 816/3: onenigheid over dollarcrisis 817/1; politieke verklaring 817/2

ONTWAPENING EN WAPENBEHEERSING

Biologische wapens: besprekingen over verbod 883/1
Chemische wapens: Amerikaans rapport over Kussische chemische wapens 587/3
Kernwapens: Chincsc kernproef 21813: iiiternatioiiale reacties 218'3: Rusland stapt af van ..no-first-use"-doctrine 219/1: Amerikaans-Russisch akkoord over raketten 220'2: onderhandelingen over totaal verbod op kernproeven 220/3; ontwerpverdrag over verbod op kernproeven 587/1; VS verlengen moratorium op keriiproeven 587'2: Amerikaans-Russisch plutoniumakkoord 587/2: memorandum VS-Oekraine over MTCR 587/3: Ruiiisclie raketten worden anders gericht 587/3; Chinese kernproef 58811; Verdrag van Tlatelolco ondertekend door Chili eri Argentinië 633/1; Verdrag van Tlatelolco ondertekend door Brazilië 840'3: Cuba besluit tot ondertekening Verdrag van Tlatelolco 84612
Strategisch evenwicht: akkoorden met voormalige Sowjet-republieken over ontmanteling kernwapens 219/1: Groot-Brittanië verinindert kernkoppen op met Trident-raketten uitgeruste onderzeeërs 21912: ratificatie van START-I door Oekraine 219/2; gesprekken over kernwapens Oekraine 21913: akkoord ontmanteling kernwapens ondertekend door Krawtsjoek, Cliiiton en Jeltsin 22011: verzet tegen ontmantelingsakkoord in Oekraïerisc parlement 22012: START-I goedgekeurd door Oekraïne 587/1; Amerikaanse schadevergoeding voor Oekraïne 587.2
Wapenhandel jaarverslag SIPRI 588/1

ORGANISATIES:

ALGEMENE OVEREENKOMST VOOR TARIEVEN EN HANDEL (GATT)

Arbitragepaiiel: uitspraak over EU-restrictics op bananenimport 58811
Geschillencommissie: toename aantal handelsgeschillen 223/1
Importheffingen: staalbesprekingen mislukt 22311
Jaarvergadering: over 1993 in januari 1994 te Genève 225/1
Ledeii: toetreding Fiji. Broenei en Bahrein 22413; Paraguay 115de lid 224/3; onderhandelingen over Chinees lidmaatschap 588/2; ledental gestegen rot 123 58813
Overheidsaanbestedingen: akkoord over overheidsaanschaffing 22413; besprekingen over subsidies voor vliegtuigen 58913
Quadrilaterale groep: bijeenkomst 588/2
Textielcommissie: Multivezel-akkoord verlengd 224/3
Criiguay-ronde: problemen in slotfase 222/1: gesprekken tussen EG en VS 222/3; Fraiis verzet tegen vrijhandel in cultuurgoederen 222/3; verdere besprekingen EG-VS over landbouwsubsidies 222/3; verzet van Japan tegen liberalisering rijstmarkt 223/1; vruchteloze besprekingen ruisen EU en VS 223/2: verzet VS tegen nieuwe internationale belastingregels 223/3; afsluiting 223/3; slotfase van de onderhandelingen 223/3; belangrijkste bepalingen van de slotakte 224/2; Slotakte getekend 588/3; voortdurende handelsgeschillen 58912: Wereldhandelsorganisatie (WTO) opgericht 58913: protesten Iiidia tegen Slotakte 79613

AMNESTY INTERNATIONAL (AI)

Colombia: rapport over politiek geweld 472/2
Denemarken: kritiek op politieoptreden 827/3
Egypte: beschuldiging van martelingen 67/3: kritisch

rapport over mensenrechtensituatie 78912
Groot-Britlannie: rapport over Noord-Ierland 395/1
India: rapport over systematische verdwijningen in deelstaten Kashmir en Punjab 438/1
Indonesie: rapport over ,,schendingen mensenrechten op ontstellende schaal" 804/3
Jaarverslag: over 1991 29813; over 1992 299'1: over 1993 817 2
Koeweit: rapport over schending mensenrechten 573/2
Mensenrechten: rapport over vermeende schendingen bij VN-operaties 30311
Myaniiiar: rapport over mensenrechtensituatie 214/3
Oostenrijk: rapport over niishandeling buitenlanders 628 2
Pakistan: rapport over martelingen 36912
Portugal: rapport over martelingen 241/2
Rechten van het Kind: Amnesty breekt lans voor rechten kinderen 29911
Saoedi-Arabië. rapport over mishandeling vluchtelingen 726: i
Tunesie: rapport over schending inensenrecliren 35812
Zaïre. rapport over mensenrechtensituatie 56/1: rapport over massa-executies 430 2

BEWEGING NIET GEBONDEN LANDEN (NGB)
Ministers confeientie in Cairo 819/2

COCOM
Jaarvergadering: COCOM opgeheven 220/3

CONFERENTIE VOOR VEILIGHEID EN SAMENWERKING IN EUROPA (CVSE)
Joego-Slavië: mandaat missie niet verlengd 10012
Ministers: bijeenkomst ministers van buirenlandre zaken 221/2
Moldowa: plan over conflict Djnestrië aanvaard 458/2
..Open Skies": uitroei-ing akkoord russen Hongarije en Roemenië 221:1; verdrag geratificeerd door VS 221/2
Parlementaire Assemblée: tweede bijeenkomst 22111

GEMENEBEST
Leden Zuid-Afrika opnieuw toegetreden 863 Z
Regeringsleiders: 29ste tweejaarlijkse vergadering 8013; communiqué van Limasol 80/3; aparte verklaring niet heirekking tot GATT-overleg 81/1
Zuid-Afrika: begin opheffing laatste sancties 6013

GROEP LANDEN IN AFRIKA, CARIBISCH GEBIED EN PACIFIC (ACP-GROEP)
EU: conferentie ovcr tussentijdse evaluatie conventie van Lomé 54213

INTERNATIONAAL ATOOMENERGIE AGENTSCHAP (IAEA)
Argentinië en Brazilië: nucleaire overeenkomst 40712
Iran. inspecties 282/1: gesprekken over inspectie nucleaire installaties 571'3
Korea (Noord): inspecties nucleaire complexen geweigerd 291/3: aanboudende spanning over nucleaire inspecties 29711: conflict ovcr nucleaire inspectie duurt voort 29213; akkoord over internationale nucleaire inspecties 294/1; geschil over nucleaire inspecties verergert 65713; mislukt bezoek van inspectieteam 65713: legt conflict voor aan VN-Veiligheidsraad 658/2; impasse in geschil nuclearc inspectie.: 660/1, onderhaiidelingen over naderende brandstofvervanging 660/3; geschil over nucleaire inspectie duurt voort 661/1; trekt zich terug uit IAEA 662/1

INTERNATIONAAL GERECHTSHOF (ICJ)
Denemarken. uitspraak over territoriale wateren tussen Groenland en Jan Mayen 237/3
Lihië: uitspraak ovei Aouzou-strook 42812
Noorwegen: uitspraak over territoriale wateren tussen Groenland en Jan Mayeii 23713
Tsjaad: uitspraak over Aouzou-strook 428/2

INTERNATIONALE ARBEIDSORGANISATIE (ILO)
Rapporten: wereldarbeidsrapport 1994 81713

INTERNATIONALE MARITIEME ORGANISATIE (IMO)
Leden: ledental gestegen tot I49 817/3
Secretaris-generaal: herbenoemd voor vier jaar 818/1
Vei-gadering: 18de Assemblée in Londen 81811

INTERNATIONALE MONETAIRE FONDS (IMF)
Algerije: gesprekken over nieuw overbruggiiigskrediet 34913; intentieverklaring 777.3; éénjarig overbruggingskrediet goedgeheui-d 77713
Angola: bezoek van delegatie 645/1
Benin: lening in ESAF-kader toegezegd 353/1
Bulgarije: lening in kadcr STF goedgekeurd 53612
Burkina Faso: lening in kader ESAF goedgekeurd 353/3; eind aan vrouwenbesnijdenis voorwaarde voor geven van lening 851/1
Cambodja: goedkeuring lening in ESAF-kader 72812
Centraal Afrikaanse Republiek: stand-bv krediet goed gekeurd 354/1
Comoren: krediet goedgekeurd in SAF-kader 85112
Ecuador: overbruggingskrediet 63613
Egypte: goedkeuring uitgebreide financieringsfaciliteit 66/i; tweede fase schuldenkwijtschelding 6611, positief over economisch hervormingsprogramma 433/1
El Salvador: overbruggingskrediet 40811
Equatoriaal Guinee: lening in kader ESAF goedgekeurd 422/1
Estland: leningen goedgekeurd 168/2
Filippijnen: krediet in EFF-kade? goedgekeurd 731/2
Gabon: lening goedgekeurd krachtens CCFF 56511
Hongarije: overbruggingskrediet 23813
Interimcomité: vergadering 81 3: krachtig pleidooi voor stabiele valuta's 515/2
Ivoorkust: krediet in ESAF-kader goedgekeurd 645/1
Jordanië: krediet in kader EFF 503/2
Kameroen: overbruggingskrediet 646/1
Kazachstan: krediet in kader STF goedgekeurd 506/3
Kenia: lening in kader ESAF 270/1
Kirgizstan: lening in kader STF goedgekeurd 213/2; lening in kader ESAF 807/2
Kongo: beginselovereenkomst 356/1; goedkeuring standby-krediet 713/2
Lesotho: standby krediet goedgekeurd 85312
Letland: overbruggingskrediet 17311
Litouwen: leningen goedgekeurd 17312: lening in kader STF goedgekeurd 457'2
Macedonië: krediet ter bevordering economische hervorming 398'2
Mali. hulp opgeschort 13413. lening in kader GSAF goedgekeurd J7512
Mauretanië: lening in kader ESAF goedgekeurd 201/3
Moldowa: krediet verstrekt 174/1
Mozambique: lening in kader ESAF goedgekeurd 647/3
Niger: éénjarig overbruggingsakkoord 47613
Oekraïne: plan voor opstelling economisch programma 75112
Oiitwikkelingscomiré: vergadering 81/3; aandacht voor ongelijke groei in ontwikkelingslanden 51513
Pakistan: akkoord over nieuwe kredieten in kader ESAF en EFF 369/3; krediethulp in kader ESAF/EFF goedgekeurd 37311
Rapporten: World Economic Outlook 1993 82/1: World Ecoiiomic Outlook 1994 515/3
Russische Federatie: krachtig standpunt inzake economisch beleid 46312: akkoord over vrijgave fondsen 465/3; lening krachtens STF goedgekeurd 46611
Senegal: krediet ter ondersteuning economisch beleid goedgekeurd 42713
Sieira Leone: hervatting verstrekking kredieien 78413
Slowakije: lening in STF-kader goedgekeurd 24313: overbruggingskrediet en lening in STF-kader goedgekeurd 833/2
Soedaii: opschorting van stemrecht 8211. procedure intrekking lidmaatschap gestart 27413
Sri Lanka: lening in kader ESAF goedgekeurd 445/1
Suriname: rapporteur3 toegelaten 775/3
Togo: leningen in ESAF-kader 85911
Tsjaad: krediet krachtens standby regeling goedgekeurd 428/3
Turkije: overbruggingskrediet 761/1
Vietnam: hervatting leningen 149/3
Wereldbank. najaarshijeenkomsten 81/2; voorjaarsbij eenkoinst in Washington 515/1
Zaïre. lidmaatschap opgeschort 78513

INTERNATIONALE ORGANISATIE VOOR DE BURGERLUCHTVAART (ICAO)
Leden Zuid-Afrika toegelaten 863 2

INTERNATIONALE VERBOND VAN VRIJE VAKVERENIGINGEN (IVVV)
Rapporten. wereldwijd onderzoek naar behandeling vakbonden 818/2

INTERNATIONALE WALVISVAARTCOMMISSIE (IWC)
Commerciële walvisvangst: verbod gehandhaafd 81812
Leden: ledental gestegen 818/3
Reservaat: Fraiis voorstel 818/3: goedkeuring walvisreservaat 818'3

NOORDATLANTISCHE VERDRAGSORGANISATIE (NAVO)
Bosnië-Herzego1 ina: debat over mogelijke luchtaanvallen 88/1; bijdrage NAVO-strijdkrachten 9112: waarschuwing voor luchtaanvallen 227/1; Westerse landen verdeeld over luchtaanvallen 37711; akkoord met VN over luchtaanvallen 37912; ultimatum aan Bosnische Serviërs 379/3; uitvoering ultimatum 380/1; gevechtsvliegtuigen schieten Servische bommenwerpers neer 381/3; luchtaanvallen op Servische stellingen 682/2; bommenwerper neergehaald door Serviërs 682/3; akkoord over bescherming veiligheidszones 68311: dreigement met nieuwe luchtaanvallen in ultimatum 683 2
Defensie: bijeenkomst ministers van defensie 225/3; vergadering ministers van defensie in Sevilla 883/2
Euro-korps: Belgische deelname 225/3
Kroatië: vliegtuig tot landen gedwongen 398/1
Leden. nieuw verzoek om lidmaatschap van voormalige Warschaupact-landen 226/1
Ministers: vergaderiiig ministers van buitenlandse raken op 10 juni 1993 in Athene 22512: ministers van buitenlandse zaken op 2 december 1993 bijeen te Brussel 227/1: veiligheidsconferentie ministers van defensie 590.2: vergadering ministers van buitenlandse zaken op 9 juni 1994-in Istanboel 591/3
NACC: vergadering ie Athene 225/2; vergadering in Brussel 22711; zevende vergadering in Istariboel 591/3
Opperbevel: nieuwe opperbevelhebber benoemd 225/3
,,Partnerschap voor Vrede" (PVP): fornieel van start 22712: reacties 22712: voortgang in programma 590/2: verwarring over Russische bedoelingen 590/3; andere toetredingen 59013; speculaties over Russische toetreding 59013; nieuwe leden 59111: Rusland treedt toe 59111: achtergrond toetreding 59112: eerste militaire oefeningen 88313. Oezbekistan lid 883/3
Raad: gezamenlijke vergadering NAC-WEU 225/2: bijcenkonist ober Bosnië 590/1
Secretaris-generaal: Wörner overleden 883/1; Claes benoemd tot opvolger 883/2
Topconferentie: Brussel op 10-11 januari 1994 227/1

ORGANISATIE VAN DE ISLAMITISCHE CONFERENTIE (OIC)
Afghanistan: vredesiniiiatief 87913
Bosnië-Herzegovina: vergadering over Bosnië in Islamabad 87/2
Ministers: bijeenkomst ministers buitenlandse zaken in Islamabad 819/3

ORGANISATIE VAN OLIE-EXPORTERENDE LANDEK (OPEC)
IPEC: betrekkingen met landen buiten de OPEC 300/2
Ministers: spozdvergadering uitgesteld 29917: vergadering van ministerscomité 29912; 95ste vergadering olieministers 299/3; vergaderingen olieministers 669/1
Prijs- en produktiebeleid: wereldproduktie van aardolie in 1993 300/2; wereldranglijst 1993 300/3
Secretaris-generaal: benoeming blijft uit 669/2
Voorzitterschap: benoeming nieuwe voorzitter 300/2

ORGANISATIE VOOR ECONOMISCHE SAMENWERKING EN ONTWIKKELING (OESO)
Ledeii: lidmaatschap Mexico 66911
Ministerraad: jaarvergadering 1993 668/2; jaarvergadering 1994 66813
Rapporten: jaarrapport over Italië 32612: ,,The OESO Joh-stiidy" goedgekeurd 668/3

VERENIGDE NATIES
Afghanistan: crisis in voedseldistributie 50511, crisis gedeeltelijk opgelost 50512; vredesbesprekingen inet VN-delegatie 50612; rapport vredesmissie 87912: hervatting vredespogingen 880/3
Algemene Vergadering: eist ,,wapens voor Bosnië" 9811; neemt resolutie 1-13 inzake nucleaire inspectie Noord-Korea aan 29211: opening 48ste zitting 301/3; debat over uitbreiding Veiligheidsraad 30211; Hoge Commissariaat voor de Mensenrechten ingesteld 30213; stemt voor opheffing Amerikaan? handelsembargo tegen Cuba 335/3; resolutie steunt Aristide als grondwettelijk president Haïti 34113
Andorra: toegetreden 30113
Angola: voedselhulp voor Kuito 26711; oproep tot humanitaire noodhulp 26813: mandaat UNAVEM II verlengd 643/2
Begroting: geldnood 301/2; Amerikaanse beloften over achterstallige contrihutiebclalingen 30213; voor 1994-1995 bekendgemaakt 30213

Boeroendi: ,,kleine" informatiemissie gestuurd 418/2
Bosnië-Herzegovina: aanvallen op ,,machteloze" troepen UNPROFOR 87/1: hulppogingen UNHCR 87/3; problemen UNHCR rond humanitaire hulpoperaties 92/3; dreigement intrekking hulp 96/1; hulpleveranties hervat 96/2; UNPROFOR beschuldigd van wangedrag 9612: Frankrijk dreigt niet terugtrekking troepen 9811: Amerikaanse steun voor UNPROFOR 9811, brandstofembargo tegen Serviërs door UNPROFOR 98/1; Briquemont opgevolgd door Rose 378/1: hulptransporten 378/2; hulp UNHCR aan Zenica opgeschort 378/2; onderroek naai- corruptie bij UNPROFOR 378'3: akkoord met NAVO over luchtaanvallen 379.2: tevredenheid over Servische terugtocht 380/3; Rose wil ,,Sarajevo-plan" in Mostar 381/1: VN-vertoch om meer troepen 381/1: ,,krachtig' hulpbeleid UNPROFOR 381/2: vliegveld Tuzla heropend 383/2; Groot-Brittannië en Turkije zeggen vredeshandhavende troepen toe 384/2: debâcle in Gorazde 681 3: reactie op offensief begin april 682 1: VN-personeel vastgehouden door Serviërs 682/3; opmerkingen Rose over Bosnische verdedigins Gorazde 683/3; plan voor extra troepen 684/1 Fransen dreigen troepen terug te trekken 685/1: opschudding over Akashi 685/1: hulpverlening via luchthaven Tuzla 685/3
Cambodja: aanwezigheid UNTAC verlengd 366/1
Compensatiecommissie: toekenning schadevergoeding aan eisers getroffen door Golfcri-is 790/2: eerste uitkering aan slachtoffers Golfoorlog 790.3: betaling schadevergoedingen goedgekeurd 790/3
Cuba: Algemene Vergadering stemt voor opheffing Amerikaans handelsembargo 335 3
Cyprus: hervatting besprekingen in New York 235/1: opschorting van besprekingen 23512: financiering van UNFICYP goedgekeurd 235/2: verlenging van UNFICYP-mandaat 235/3; reorganisatie UNFICYP 235/3: toespraak president Clerides tot VN 236/3; voortgang bemiddeling 236/3
El Salvador: ultimatum aan FMLN 408/1; aankomst VN-missie 409/2; OKUSAL onderzoekt politiek geweld 409'3: mandaat ONUSAL verlengd 701/3
Ethiopie: akkoord GNHCK ober repatriëring vluchtelingen 56411
Georgië: verzoek om vredesmacht Abchazië afgewezen 455/1; instemming met aanwezigheid Russische vredesmacht 746/1
Guatemala: MINUGUA opgerichi 765/3
Haïti: nieuwe sancties overwogen 3401.3: vredesbesprekingen afgezegd 34013: houdt vast aan huidige sancties 341 1; Algemene Vergadering steunt Aristide als grondwettelijk president 331/3: steun voor vredesplan 74212: uitbreiding sancties 767/1: Veiligheidsraad akkoord met invasie 768/3; afzien van vreedzame oplossing 769/1; Amerikaanse interventie 769/3; stationering Amerikaanse troepen 771/2; nieuwe afgezant 771/2: sancties opgeheven 771/3
Indonesië: bezoek van rapporteur voor de mensenrechten aan Ooi:-Timor 80513
Irak: akkoord over langdurige wapencontrole 359/2; onderzoek naar aanval met chemische wapens 35912; rapportage Van dei' Stoel aan UNCHR 359/3; reactie Veiligheidsraad op akkoord wapencontrole 360/1; vooruitgang bij wapenontmanteling 360/1: UNHCR resolutie over mensenrechten 360/2; voortgang bij wapeninspecties 36012; ontwapeningsgesprekken 360/3; extra controlecamera's geïnstalleerd 360/3: voortgang van vernietiging chemische wapens 36111: omstreden verlenging sancties 36112; gesprekken in Bagdad over wapeninspecties 790/1; raketinspectieteam op bezoek 790/2: vernietiging chemische wapens voltooid 790'3: verdere besprekingen over wapeninspectie 791/3; rapport hulporganisatie over effect sancties 791/3; UNIKOM-waarnemer gedood 792/1; dreigement terugtrekking hulpverleners uit Koord-Irak 793/2
Iran: veroordeling schending niensenrechten 281/1
Israël: Veiligheidsraad veroordeelt bloedbad in Hebron 497/2
Japan: verzoek om vredeshandhavers voor Macedonië afgewezen 212/3
Jemen: pogingen staakt-het-vuren tot stand te brengen 723/3
Joego-Slavië: Donau-blokkade tegen VN-sanctie, 102/3: ontslag bevelhebber Cot 378/1: nieuwe UNPROFOR-bevelhebber 384/2
Jordanië: gewijzigde inspectieprocedure in Aqaba 870/2
Kenia: beroep van president Moi op LNHCR 270/2; oproep toi hunianitaire iiuodhulp 270/2
Korea (Noord) resolutie Algemene Vergadering over relatie met IAEA 292/1; verklaring Veiligheidsraad inzake conflict IAEA 659/3
Kroatië: pleidooi voor uitbreiding UNPROFOR-mandaat ter ontwapening milities 104'2: UNPROFOR niandaat verlengd 10412: rapport over moorden door Kroatische troepen 104/3; gedreigd met sancties 378/1
Liberia: rapport over bloedbad hij Harbel 356 2; oprichting UNOMIL via resolutie X66 356/3
Libië: sancties 131/2: resolutie 883 voorziet in strengere sancties 131/3; verlenging sancties 474/2; 783/1
Macedonië: aankomst Amerikaanse soldaten 697/3
Mali: repatriëringsakkoord met Mauretanië en UNHCR 475/3
Mauretanië: repatriëringsakkoord met Mali en UNHCR 475/3
Mensenrechten: benoeming Hoge Commissaris 302 3: vermeende schendingen bij VN-operatiec 303/1
Mexico: verzoek om steun bij presidentsverkiezingen 639/1
Milieu: protocol om zure regen te bestrijden 671/1
Mozambique: bezoek van Boutros Ghali 271'1: oprichting politiecomponent UNOMOZ via resolutie 898 271/3: UNOMOZ-mandaat verlengd 647/2
Myanmar: rapport voor mensenrechtencommissie 584/2
Oeganda: stationering UNOMUR 53
Papoea Nieuw Guinea: oproep UNHRC tot onderzoek schending mensenrechten 446/1
Russische Federatie: speciale Vn'-status voor vredesmacht in voormalige Sowjet-republieken geweigerd 469/2
Rwaiida: stationering UNOMUR 53.3: start UNAMIR 53/3: mandaat UNAMIR beperkt via resolutie 912 425/3; uitbreiding UNAMIR via resolutie 918 427/2: uitvoering resolutie 918 714/1: benoeming speciale rapporteur mensenrechten 714/2; pogingen om staakt-het-vuren te regelen 714'3: rapport speciale mensenrechtenrapporteur 715/1: inzet UNAMIR II mislukt 715/2; Franse humanitaire interventie goedgekeurd 715/3; UNOMIR-mandaat verlengd 716'2: vorming UNAMIR II verloopt moeizaam 719/1: stationering UNAMIR II 719/3; onderzoekscommissie schendingen mensenrechten ingesteld 720 1
Sahara (West). nieuwe vredesvoorstellen 357/3; voorstellen uit resolutie 907 aanvaard door Polisario 720'2: kiezersidentificatie na uitstel van start 720/3
Secretariaat: nieuwe wijzigingen 301/1; anti-corruptiemaatregelen 30112
Secretaris-gelieraal: bericht over aftreden onder-secrctaris-generaal 303/2
Somalia: wijzigingen in beleid 274'3: UNHCR-verzoek om hulp voor slachtoffers verkrachting 275 3: radicale wijziging in beleid 275/3; verlenging mandaat UNOSOM II via resolutie 886 276/1: terugtrekking VN-troepen 21613: UNOSOM-gevangenen vrijgelaten 27711; moeilijkheden als gevolg van militaire VN-operaties 277/2: hulporganisaties belaagd 277/3; nieuw VK-mandaat via resolutie 897 277/3; westen trekt zich terug uit UNOSOM II 650/3; UNOSOM II verlengd met vier maanden 651,2
UNCTAD: verslag over handel en ontwikkeling 669/3: waarnemend secretaris-generaal 66913
UNDP: rapport 1994 over ontwikkeling van de mensheid 670/2
CNECE: nieuwe leden 8511
UNEP: wereldconferentie over duurzame ontwikkeling 670/2
LNESCO: 27ste algemene conferentie 670/1: nieuwe leden 670/1
UNHCR: rapport over vluchtelingen 303/3; Ogata herbenoemd tot Hoge Commissaris 303/3
UNICEF: jaarrapport 1993 670/3; rapport 1994 over voortgang naties 671/1
Veiligheidsraad. resolutie 898 (1994) over Mozambique unaniem aanvaard 271/3: resolutie 886 (1993) over Somalia unaniem aanvaard 276 1: resolutie 897 (1994) over Somalia aanvaard 277/3: niet-permanente leden 302/2; resolutie 866 (1993) inzake Liberia unaniem aanvaard 356/3: resolutie 407 (1994) inzake Sahara (West) unaniem aanvaard 358/1: resolutie 879 (1993) inzake Cambodja uuaniem aanvaard 366/1; resolutie 912 (1994) inzake Rwanda unaniem aangenomen 42513: resolutie 918 (1994) inzake Rwanda unaniem aanvaard 427/2: resolutie 904 (1994) inzake Israël iia stemming per paragraaf aangenomen 497/2: resolutie 903 (1994) inzake Angola eenstemmig aanvaard 643/2: resolutie 916 (1994) inzake Mozambique aanvaard 64712, beraad over conflict IAEA-Korea (Noord) 658/2 resolutie 929 (1994) inzake Rwanda goedgekeurd met meerderheid van stemmen 715/3; resolutie 928 (1994) inzake Rwanda unaniem aanvaard 716/2; resolutie 935 (1994) inzake Rwanda aanvaard 720/1; resolutie 924 (1994) inzake Jemen unaniem aangenomen 72313: resolutie 931 (1994) inzake Jemen unaniem aangenomen 724/2; resolutie inzake Georgië aangenomen 746/1: resolutie 917 (1994) inzake Haïti aangenomen 767/2: resolutie 940 (1994) inzake Haïti aanvaard 768/3; resolutie Y44 (1994) inzake Haïti aangenomen 771/3; resolutie 889 11994) inzake Irak aangenomen 790/2: verlenging sancties tegen Irak 790/2
Verenigde Staten voldoen deel achterstallige betalingen 302/2; beloften over achterstallige contributiebetalingen 302 7
Zaïre: bezoek van VN-afgezant Brahimi 56/1 verwijzing over erkenning door VN 56/3
Zuid-Afrika Mandela vraagt om opheffing sancties 60/3; opheffing economische sancties 62 1. oliesancties opgeheven 480/2; wapenembargo opgeheven 492'3

VOEDSEL- EN LANDBOUWORGANISATIE VAN DE VN (FAO)
Conferentie: 27ste tweejaarlijkse conferentie te Rome 221'1
Directeur-generaal: Jacques Diouf gekozen 221 3
Leden: Zuid-Afrika opnieuw toegelaten 23113, andere nieuwe leden 222 1

VREDES- EN SAMENWERKINGSZONE ZUIDELIJK ATLANTISCHE OCEAAN (VSZAO)
Leden Zuid Afrika toegetreden 863/3

WERELDBANK
Afrika: economisch verslag 848/1
Bui-kina Faso: eind aan vrouwenbesnijdenis voorwaarde voor geven van lening 851/1
Egypte: positief over economisch hervormingsprogramma 433/1
IMF: najaarsbijeenkomsten met IMF X /2; voorjaarsbijeenkomst inet IMF te Washington 515'1
Iran: kredieten beëindigd 571/3
Leningen: toegenomen tot een recordtotaal 82/3
Macedonië: lening ter bevordering economische hervormingen 398/2
Mali: hulp opgeschort 134/3
Ontwikkelingscomité: vergadering 81/3
Pakistan: akkoord over financieringsbijdrage 369'3
Palestijnse Zaken: driejarig noodhulpprogramma 864/1; donorconferentie mislukt 866/2
Peru: nieuwe leningen goedgekeurd 112/2
Rapporten: World Development Report 1992 8211: World Development Report 1993 82/2
Russische Federatie. krachtig standpunt iiizake economisch beleid 463/2
Vietnam: hervatting leningen 14913: organisatie van conferentie voor hulpdonoren 150: 1

WERELDGEZONDHEIDSORGANISATIE (WHO)
Aids: dreiging van een epidemie in Midden- en Oost-Europa 82'3: negende aids-coriferentie 83/3
Assemblée: 46-ste jaarlijkse zitting 83/1; FRJ van deelname uitgesloten 83.1: resoluties over financieel beheer 83/2; aids-resolutie 83/2: 47-ste iaarlijkse zitting 671/2
Begroting: voor 1994-1995 goedgekeurd 83/1
Jaarverslag: over 1993 671/3
Leden: Estland. VJR Macedonië. Tuvalu en Eritrea toegetreden 83 2; Zuid-Afrika krijgt lidmaatschap terug 671 2
Rapporten: rapport over wereldgezondheidssituatie 83 3
Uitvoerende Raad. voortdurende controverse over Nakajima 82/3

IRAK

Buitenlandse betrekkingen:
Algemeen: vrijlating van buitenlandse gevangenen 361/3: voortzetting diplomatieke campagne opheffing sancties 792/2
— Frankrijk: oliebesprekingen 363 1
— Iran: besprekingen over oorlog 1980-1988 281 1
— Jordanië: olieakkoord 363/1
— Koeweit: grensschermutselingen 360/1: teiugirekking uit zont in Umm Qasr 360/2: gesprekken over lot vermiste Koeweiti's 794: 1
— Libanon: diplomatieke betrekkingen verbroken 789'3
— Roemenië: Roemeense gevangenen vrijgelaten 789/3
— Russische Federatie. handelsprotocol getekend 792/3

— Turkije: Turkse operaties tegen PRK-kamp in Irak 249/1: Turkse diplomaat in Bagdad vermoord 250/2: Turkse aanvallen op Koerdische bases 760/1; handel gedeeltelijk hervat 79112: gesprekken over verkoop olie uit Turkse pijpleiding 79213
— Verenigde Staten. Amerikaans rapport over wapenexport naar Irak 360/3; ongeluk met Amerikaanse helikopter 789 ?. Pentagon rapport over helikopter ongeluk in Koord-Irak 790/1
Cultuur: alcoholverbod ingevoerd 79211
Doodstraf: terechtstellingen 36211
Economie: begroting 1994 36212: maatregelen aangescherpt 791/2: alcoholverbod ingevoerd 792/1: voedselrantsoenen verlaagd 792 3
Koerden: staakt-het-vuren PUK-ILK 362/1; vredesakkoord getekend 362/1; Iraans-Syrisch-Turkse bijeenkomst over Iraaks Koerdistan 36211: strijd tussen Koerden onderling 793/1; vredesakkoord tussen PUK en KDP 793/2; hesprekingen PUK en KDP 79313: nieuwe gevechten in Koerdistan 79313: tripartiet overleg over Koerdische raken 79313
Munt: nieuwe maatregelen ter beheersing valuta-crisis 362.2: aanhoudende valutacrisis 362 3: nieuw bankbiljet 362 3
President: mislukte moordaanslag 362/1
Regering: ontslag premier 791/1: kabinetswijziging 791/1; ontslag minister van planning 79211
Sji'ieten: mysterieuze dood van Khoei 79411
Terrorisme. buitenlanders vermoord 79311; nieuwe oppositiegroepering verantwoordelijk voor autobomexplosie Bagdad 79411
Verenigde Naties: akkoord over langdurige wapencontrole 35912: onderzoek naar aanval met chemische wapens 359/2: rapport Van der Stoel over mensenrechtensituatie aan UNCHR 35913: reactie Veiligheidsraad op akkoord wapencontrole 360'1: vooruitgang bij wapenontmanteling 36011: UNCHR-resolutie over mensenrechten 360/2; voortgang bij wapeninspecties 360/2; ontwapeningsgesprekken 36013: extra controlecamera's geinstalleerd 36013; laatste verzending uranium 361/1; voortgang van vernietiging chemische wapens 361/1: omstreden *verlenging sancties* 361'2; wapeninspecties 361/3; gesprekken over wapeninspecties 790/1; sancties verlengd door Veiligheidsraad 790/2; Compensatiecommissie kent scliadevergoeding toe 790/2; bezoek van raket-inspectieteain 79012: eerste uitkering door Compensatiecommissie 79013: vernietiging chemische wapens voltooid 79013: betaling schadevergoedingen goedgekeurd 79013: verdere besprekingen over wapeninspectie 791/3; rapport van hulporganisatie over effecten sancties 791/3; UNIKOM-waarnemer gedood 79211; dreigement terugtrekking hulpverleners uit Koord-Irak 793/2

IRAN

Bankwezen: leen- en spaarbanken opgericht 572/1: start particuliere banken 57212
Begroting: voor 1994 „in grote lijnen" goedgekeurd 27913: gewijzigd 280/1; voor 1994 definitief goedgekeurd 571/1
Buitenlandse betrekkingen
— Afghanistan: premie Hekmatyar op bezoek 14513
— *Armenië: bemiddeling* bij wapenstilstandsverdrag Nagorno-Karabach 161/2; beschuldiging van raketaanval op Iraans transportvliegtuig 451/1
Azerbajdzjan: Iraanse troepen in Azcrbajdzjan 161/1: bemiddeling hij wapenstilstandsverdrag Nagorno-Karabach 16112
— Bosnië-Herzegovina: president Izetbegovic op bezoek 9112: Iran beschuldigd van wapenleveranties 686/3
— Broenei: sultan Sir Hassanal Bolkiah op bezoek 28611
— Duitslaiid: onenigheid over veiligheidsbesprekingen 281/1: vrijlating Duits zakenman 28112; Duitser veroordeeld 281'2: herschikking van Iraanse schulden 281/3; gratie voor Duitse spion 5732
— Egypte: bereidheid hervatting diplomatieke contacten 789/2
— Frankrijk: betrekkingen verslechteren 28113: onenigheid over uitwijzing Iraanse verdachten 28113; Iraanse regering beschuldigd van betrokkenheid bij moord op Bakhtiar 282/1
— Groot-Brittannië: diplomatieke spanningen 57213. IRA beschuldigd van banden met Iran 69212
— India: premier Kao op bezoek 73/3
— Indonesië: president Soeharto op bezoek 28113
— Irak: besprekingen over oorlog 1980-1988 281/1
— Jordanië: Iraanse diplomaten teruggeroepen 282/2
— Noorwegen: aanslag in Oslo op uitgever Duivelsverzen 280/3; diplomaten wederzijds uitgewezen 57212
— Oezbekistan: bezoek van president Rafsanjani 215/2
— Pakistan: preriiier Bhoetto op beroek 37011
— Saoedi-Arabie. betrekkingen gespannen 57212
— Syrie en Turkije: bijeenkomst over Iraaks Koerdistan 362/1; tripartiet overleg Koerdische wkeii 79313
— Turkije: terreurbestrijdingsakkoord 250/2
— Verenigde Staren: betrekkingen gespannen 28211
— Zweden: uitwijzing Zweedse diplomaten 282/1
Economie: bestuurders vrijhandelszones vervangen 28012; akkoorden over schuldenherschikking 571/1; nieuwe regelingen voor vrijhandelszones 57112: kredieten Wereldbank beëindigd 571/3
IAEA: inspecties 282/1: gesprekken over inspectie nucleaire installaties 571 3
Islam: opper-ayatollali overleden 280/3
Kernwapens: nieuwe beschuldigingen van kernwapenprogramma 282/2
Mensenrechten: beschuldigingen van schending 280/3
Munt: devaluatie rial 572/1
Parlement: poging om minister af te zetten 57213
President. moordaanslag op Rafsaniani verijdeld 28213
Provincies:
— Ardebil: benoeming gouverneur 280/2
Zahedan onrust 283 i
Regering: nieuwe minister van financiën 279/3; kabinetswijziging na onenigheid over mediabenoemingen 282/2
Religie: ongerustheid over vervolging christenen 28212
Rushdie: aanslag op Noorse uitgever 28013
Terrorisine: bomaarislag in Teheran 572/2; bomexplosie in Mashhad 573/1
Verenigde Naties. veroordeling vaii schending mensenrechten 281/1

ISRAËL

Algemene Rekenkamer: kritiek op uitgaven regering 875/1
Bezette gebieden: onlusten 140/2: aanhoudend geweld 14013 e.v.: Israëli vermoord 495/2: ander geweld 49512; bloedbad in moskee te Hebron 49512; aansluitend gemeld 49513: aanhoudend geweld 49713: akkoord tussen rivaliserende Palestijnse facties 499/3; *terugtrekking* uit Jericho en Gaza 501/1; eerste incidenten na nieuwe veiligheidsbepalingen 501/1; aanhoudend geweld buiten gebied met zelfbestuur 502/1: woningbouw in joodse nederzetting Westoever goedgekeurd 86712
Buitenlandse betrekkingen,
— Algemeen: internationale reacties op bloedbad Hebron 496/2; bomaanslagen op Israelische doelen 876/1; gezamenlijke iiiarineoefeniiigen met Arabische staten 87612
— Bahrein: berichten over bezoek hoge Israëlische functionaris 87612
— Botswana: diplomatieke betrekkingen hervat 434/1
— Burkina Faso: herstel diploiuatieke betrekkingen 7011
— Cambodja: herstel diplomatieke betrekkingeii 7011
— China: bezoek van premier *Rabin* 70/1
— Egypte- berichten over gasleveranties uit Egypte 433/2
— Equatoriaal Guiiiee: diplomatieke betrekkingen hersteld 43412
— Frankrijk: militair samenwerkingsakkoord 434/3
— Gabon: herstel diplomatieke betrekkingen 7011
— Ghaiia: herstel diplomatieke betrekkingen 87612
— Groot-Brittannië, Brits wapenembargo opgeheven 87513
— Guateniala: ambassade naar Jeruzalem verplaatst 876/3
— Indonesië: bezoek van preniier Rabin 70/2
Jordanië: bijeenkomst in Washington 139'2; vooruitgang gemeld hij onderhandelingen 13913: akkoorden voor bilaterale onderhandelingen 86811; *gezamenlijke verklaring ondertekend* 868/3; delegaties ontmoeten elkaar aan grens 86813: bezoek van minister van buitenlandse zaken Peres 86813: verdere ontwikkelingen 87011: vredesverdrag ondertekend 872/1
— Kenia: bezoek van premier Rahin 70/2; president Arap Moi op bezoek 43412
Koeweit: berichten over bezoek hoge Israëlische functionaris 876/2
— Kongo: aankomst militaire missie in Kongo 35513
— Laos: diplomatieke betrekkingen hervat 434/1
— Libanon: aanhoudend geweld in Zuid-Libanon 283/1; nieuwe gevechten in Zuid-Libanon 28411: Israëlische luchtaanvallen op Hezbollah-doelen 65213: sjiitische leider uit Bekaa-vallei ontvoerd 653/1: luchtaanval op Hezbollah-kamp in Bekaavallei 653/3
— Madagascar: diplomatiekc betrekkiiigeii hersteld 434/2
— Marokko: bezoek van *minister* van buitenlandse raken Peres 875'3; akkoord over vestiging verbindingsbureaus 876/3
— Mauritius: Iierstel diplomatieke betrekkingeii 7011
— Namibië: diplomatieke betrekkingen 434/2
Oeganda: herstel diplomatieke betrekkingen 87612
— Qatar: berichten over gasleveranties uit Qatar 433/2: onderhandelingen bevestigd 433/2
— Russische Federatie: bezoek van premier Rabin 435/2
— Rwanda: herstel diplomatieke betrekkingen 87612
Sanienwerkingsraad van de Golf (GCC): gedeeltelijke opheffing economische boycot doos GCC-staren 876 3
Senegal: herstel diplomatieke betrekkingen 87612
— Singapore: bezoek van premier Rabin 7012
— Spanje: Spaanse vorst op historisch bezoek 13313
— Syrië: Syrische toestemming voor bezoek Israëlische Arabieren 49412: Israëlische Arabieren bezoeken Syrië 498/1; vooruitgang in vredesproces 868/1; tekenen van vooruitgang in vredesproces 871/1
— Tunesie: akkoord o e r vestiging verbindingsbureaus 876 7
— Turkije: minister van buitenlandse raken Cetin op bezoek 433/2; bezoek van president Weizmann 43313
— Vanuatu: diplomatieke betrekkingen hervat 43411
— Vaticaan: ontmoeting opperrabbijn Lau en paus Johannes Paulus II 7011: diplomatieke erkenning 43411; diploinatieke betrekkiiigen 87611
— Verenigde Staten: verlaging Amerikaanse kredietgaranties 70/1: CIA-beschuldigingen van nauwe militaire banden met China ontkend 70/2; overleg tussen presidenten Rabin en Clinton 433/1; akkoord over aankoop Amerikaanse jachtbommenwerpers 434'2; toespraak Huis van Afgevaardigden van premier *Rabin/Jordaanse* koning Hoessein 86912: president Clinton op bezoek 873/2
Economie: privatiseringsprogramma 435/2
Extremisme: verbod op extremistische anti-Arabische groepen 49613
Justitie: vrijspraak Demjanjuk 68/1: uitwijzing Demjanjuk uitgesteld 6812: vrijlating van Demjanjuk 6813: Deri aangeklaagd wegens corruptie 6912; beschuldigingen tegen hoofd Jewish Agency 43511; onderzoek naar Hebrori-bloedbad 86413: hoge bankfunctionaris veroordeeld voor schandaal in 1983 87511
Mensenrechten: schendingen 875/2
Militaire zaken. dood commandant Weitoever 43413
Parlement: regering overleeft motie van wantrouwen 43413; nieuw akkoord tussen Arbeiderspartij en Shas 43511; *heftig* debat voor- en tegenstanders territoriale concessies op de Golan 87113; ratificatie vredesverdrag inet Jordanië 87213
Politieke partijen:
— Tsomet: scheuring 435/1
— Yi'ud: opgericht 87513; coalitieovereenkomst met Arbeiderspartij 87513
Regering: minister Deri afgetreden 6911: niinisrer van gezondheid afgetreden 435/1; nieuwe minister van gezondheid 87512
Sociaal beleid: nieuwe ziektekostenverzekeringswet 875/2
Terrorisine: bomaanslagen Harnas op Afula en Hadera 49912
Vakbeweging: nederlaag Arbeiderspartij bij verkiezingen Histadrut 87413; Ramon gekozen tot secretarisgeneraal Histadrut 874/3
Verenigde Naties: resolutie Veiligheidsraad over bloedbad Hebron 49712
Verkiezingen: nederlaag voor burgemeester Kollek in Jeruzalem 6912

ITALIË

ALGEMEEN

Justitie: voormalig premier Andreotti beschuldigd van medeplichtigheid aan moord 33/3; arrestatie van IRI-directeur 34'1: Cagliari en Gardini plegen zelfmoord 3413: onderzoek naar leiders van politieke partijen i.v.m. betalingen van Enimont 3511; beschuldigiiigen tegen PDS 3512; onderzoek naar voormalige ministers 35/3; arrestaties mafia-leider, 36/3; eerste verjaardag moord op Falcone 3711; onderzoek naar rechters 37/3; functionarissen geheime dienst gearresteerd 32512; arrestatie van De Benedetti 325/3; moordenaars Falcone geïdentificeerd 32611; ontwikkelingen in onderzoek naar Andreotti 32611; arrestatie vaii Paolo Berlusconi 328/1; *corruptieproces* 329/1; *Berlusconi* getuigt in corruptiezaak 62312; uitspraak in P-2-zaak 62412; veroordeling in corruptieproces 62611, Fininvest-

directeuren aangeklaagd 626 2: Bossi, Craxi cn anderen beschuldigd van corruptie 626/2; uitspraak Constitutionele Hof over pensioenen 62711: arrestatiebevel uitgevaardi_d tegen Priehke 62712
Media: bestuurshervorming bij staatstelevisiebedrijf 38/3; conflict over controle RAI 627/1
Racisme: racistische aanslagen 62613
Rampen: bosbranden 40/1
Referendum: voorstel voor afzonderlijke raad voor Venetië afgewezen 328.3
Schandalen: onderzoeken naar corruptie voortgezet 33: 1; corruptie-onderzoek iiaar PDS- en PRI-politici 3313: verklaring van Benedetti 34/1; verdere onderzoeken iiaar corruptie 34/2; Enimont beschuldigd can corruptie 34/3; andere corruptieschandalen 35/1; ontwikkelingen in schandaal partijfinanciering 36/1, beschuldigingen tegcn Scalfaro 32513: corruptieschandalen 3287'3: Craxi beschuldigt PDS van corruptie 329'1: aantijgingen tegen Berlusconi's broer 626/2
Terrorisme: bomaanslagen in Rome. Florence en Milaan 36/2; bomaanslag in Catania 37/2; moord op priester 37/2

BUITENLANDSE BETREKKISGEN

Algemeen: buitenlandse reacties op nieuwe regering 625/2
Argentinië: Italiaans onderzoek naar misdaden tegen mensenrechten 5 3 1: ex-nazi Priebke onder huisarrest 62712
Colombia: ontvoerde Italiaanse consul gestorven 193/1
Duitsland. bezoek van preiiiier Berluscoiii 627/3
EU. protesten Europese Commissieleden tegcn neofascisten in regering 627/2
Japan: premier Hata op bezoek 581/2
Kroatië: eis excuses voor moord HVO on Italiaanse jouriialisten 37813
Tanzania: Tanzania sluit ambassade in Italië 78511
Vaticaan: paus Johannes Paulus II op bezoek in Sicilië 37/1
Verenigde Staten: bezoek van premier Ciampi 39'3. president Clinton op bezoek 62712; controversicle opmerkingen AN-leider over Mussolini 62712

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Arbeid: industriele actie in Crotone 39/1; algemene staking tegen bezuinigingen 39/3
Begroting: ontwerp voor 1994 39/1; voor 1994 goedgekeurd 32612
Economisch beleid: bezuinigiiigsmaatregelen 38/3; motie van vertrouwen vanwege handhaven „minimumbelasting" voor zelfstandigen 39/3
Economische oiitwihkeliiig: jaarrapport OESO 326'2
Schulden: akkoord over betalingen aan EFIM-crediteuren 39 2
Sociaal beleid: betaling achterstallige pensioenen 627/1

POLITIEK BINNENLAND

Alliantie: rechtse allianties voor verkiezingen totstandgekomen 327/3
— Algemeen: overzicht verkiezingsallianties 330/2
— Pact voor Italië: geen registratie 328/2
— Progressieve Alliantie: tweedracht 328/2
— Vrijheidsalliantie: daverende overwinning parlementrverkiezingen 329/2
Binnenlandse veiligheid: arrestaties mafia-leiders 36/3; functionarissen geheime dienst gearresteerd 325/2; operaties tegen mafia 626/3
Formatieperiode: onderhandelingen tussen partners Vrijheidsalliantie 622'3: Berlusconi distantiëert zich van zakenbelangen 62313
Kieswet: hervorming kiesstelsel goedgekeurd 38/1; nieuw kiesstelsel 32913
Parleinent: ontbonden 32613
— Kamer van Afgevaardigden: motie van vertrouwen gesteund 33/2; onschendbaarheid Craxi opgeheven 35/2; motie van vertrouwen aanvaard 39/3; verkiezingsuitslagen en zetelverdeling 32913; verkiezing nieuwe voorzitter 623/1; verzet tegen neofascisten 624/3
Senaat: regering-Ciampi krijgt het vertrouwen 3312: besluit om parlementaire orisciiendbaarheid Andreotti op te heffen 33/2; verkiezingsuitslagen cn zetelverdeling 329'3: verkiezing voorzitter 62312: nieuwe boiidgenootschappen tussen partijen 62312: nieuwe regering goedgekeurd 624/2; verkiezing voorzitters commissies 625/2
Politieke partijen:
— Algemeen: in beweging 327/1; oprichting nieuwe partijen versneld 330/1
— Forza Italia: schandalen 33012: nederlaag bij regionale vei-kieringen 625/3
— MSI: verkiezingsoverwinning in provincie Catania 328/3
Noordelijke Liga: congres 325 1
— PDS: succes in tweede ronde verkiezingen 324/3; verkiezingsprogramma 328/2; aftreden Occhetto 625/3
— PLI: verandering binnen presidium 36/1
— PSI: veranderingen binnen presidiuiii 35/3; besluit nieuwe politieke beweging op te richten 325/2
Regering: kabinetswijziging 33/1: geruchten over poging tot rtaarsgreep 37'2; problemeii bij vorming 331/1; benoeming van preiiiier 622'3; nieuw kabinet 624'3: samenstelling van kabinet 625/1
Veiligheidsdienst. reorganisatie geheime diensten 37/2
Verkiezingen. plaatselijke verkiezingen 37.3: e-rare ronde gemeenteraadsverkiezingen 324/1: in Trentino-Alto Adige 324/3; vervroegde algemene verkiezingen 326/3; verkiezingscampagne 330/2; partijen Vrijheidsalliantie boeken aisselend resultaar bii Europese verkiezingen 625/3; nederlaag Forza Italia bij regionale verkiezingen 625/3

IVOORKUST

Buitenlandse betrekkingen:
— Frankrijk: militaire oefeningen 645/2
— Ghana: geiparinen verhouding na voctbalgcweld 13012
Censuur: gevangenisstraf voor journalist en schorsing van zijn krant 269/1; hoofdredacteur veroordeeld 645/2
Econoriiie: akkoorden met Club van Parijs en IMF 645/1
Grondwet. oproep tot grondwetswijziging 26911
Justitie. gevangenisstraf voor journalist 269/1: hoofdredacteur veroordeeld 64512
Parlement: voorzitter Nationale Assemblée gekozen 268/3
Politieke partijen:
— PDCI: Bedie voorzitter 645/2
President: overleden 13013: Konan-Bédié interimpresident 131/1; begrafenis Houphouët-Boigny 26911
Regering: benoeming van nieuwe regering 13111

JAMAICA

Economie: stimuleringsmaatregelen 343/1
Justitie: doodstraf omgezet 343/2
Regeriiig: aftreden minister van financiën 34213

JAPAN

Begroting: voorlopige begroting aangenonien 582/1; goedgekeurd 58273
Buitenlandse betrekkingen:
— België: bezoek van premier Hata 581/3
— China: bezoek van minister van buitenlandse zaken Hata 28913: beroek van premier Hosokawa 65511
— Duitsland: bezoek van premier Hata 581/3
— Frankrijk: bezoek van premier Hata 581/3
— Groot-Brittannië: Britse premier Maior op bezoek 211/3; verontschuldiging voor behandeling krijgsgevangenen in WO-II 211/3
— India: gesprekken over non-proliferatie 441/3
— Italië: bezoek van premier Hata 581'2
— Jordanie: schuldenherschikking 503/1
— Kenia: hervatting ontwikkelingshulp 26913
— Korea (Noord): inaairegelen tegen export naar Noord-Korea 29313
— Korea (Zuid): bezoek van premier Hosokawa 29511: Japaiise excuses voor koloniaal verleden 29511; president Kini Young Sam op bezotk 65911
— Myanmar: Japanse hulp hervat 584/2
Nederland: juridische stappen Nederlandse oorlogsslachtoffers 21213
— Russische Federatie: Russische president op bezoek 212/1
— Saoedi-Arabië: ininister Nazer van olie en minerale rijkdommen op bezoek 72612
— Verenigde Staten: handelsbetrekkingen 207'1: opschorting Amerikaanse handelssancties 207/2; overleg premier Hosokawa niet president Clinton 20713; rede minister Aspin in Tokio 207/3; handelsbetrekkingen 21213; liandelsonderhandelingen mislukt 577'1. topontmoeting met Amerikaanse president 577/2: VS dreigen iiiet sancties 577'2: Amerikaanse handelswet opnieuw in werking 578/1; Amerikaans rapport over oneerlijke handelspartners 578/3; handelsbesprekingen 582/2; bezoek van de keizer 58411
— Vietnam: akkoord over betaling achterstallige schuld bij IMF 149/2
— Zuid-Afrika: Japanse toezegging van financiële steun 863/2
Economie: bekendmaking pakket stimuleringsmaatregelen 206/2; rentedaling 206/3; tijdelijke opheffing verbod rijstimport 207/1: plannen voor rijstimport bevestigd 207 2: binnenlandse rijstmarkt open 209/2; politieke crisis over stimulering 57612: overschot op handelsbalans in januari en februari 57812; maatregelen om markt te openen 57812
Keizer: geheimzinnige ziekte van keizerin 208/2
Kernwapens: nucleaire potentie toegegeven 583 3
Kieswet: overeenstemming ober wetsontwerp voor politieke hervorming 207/3; Diet-debat over politieke hervormingen 209/1: compromis over politieke hervormingen 20913
Militaire zaken: ontslag van hoofd defensiebureau 208/3
Parleinent:
— Diet: verkiezing Hata tot premier 580/3; beleidstoespraak van Hata 582/1
— Huis van Afgevaardigden: begin debat over politieke hervormingen 208'2: wetsvoorstel over politieke hervormingen goedgekeurd 20812; scheuring in coalitie 580/3; zetelverdcling per partij up 25 april 581/2: coalitie Kaishin gevormd 58213
— Huis van Raadsheren: hervormingspakket afgewezen 210/1: zetelverdeling per partij op 25 aprii 581/2
Politieke partijen:
— DSP: nieuwe leider 58213
— Kaikaku-no-kai: opgericht 20913
— LDP: scheuring 580/3
— SDPJ: verkiezing leidcr 20811: wijziging standpunt inzake Korea 208/1: partijconventie 210/1: treedt uit regeringscoalitie 581/1
— USDP: ontbinding 582/1
Rampen: schade als gevolg van tyfoon 20611
Regering: voormalig premier Tanaka overleden 209/3; politieke crisis over stimulering economie 576/2; premier Hosokawa vervangen 578/3; achtergrond van Hosokawa's aftreden 579/1; strijd rond keuze nieuwe premier 57913: kandidatuur van Watanabe 580/1; samenstelling kabinet-Hala 28 april 58111; SDPJ treedt uit coalitie 58111: minister van justitie treedt af 581/2; premier Hata treedt af 58311: Murayama gekozen tot premier 58312: samenstelling kabinet-Murayama 30 juni 583/3
Ruimtevaart: lancering rakct 576/1
Schandalen: corruptieschandalen in bouwwereld 21012; escalatie in bouwschandaal 210/3; Ozawa beschuldigd 211/1: arrestatie van vooraanstaande zakenman 21112: Hosokawa verwikkeld in Sagawa Kyubinschandaal 21112: verdere ontwikkelingen in bouwschandaal 211/3; erfenis van Hosokawa 582/3
Verenigde Naties: verzoek om vredeshandhavers voor Macedonië afgewezen 212/3

JEMEN

Buitenlandse betrekkingen:
— Algemeen: geen openlijke Arabische of internationale reactie op uitbreken burgeroorlog 72311
Burgeroorlog: gevechten tussen noordelijke en zuidelijke troepen 36411: begin tussen Noord en Zuid 72113: achtergronden 72211; militaire ontwikkelingen in mei 72212; afscheiding van het Zuiden 722/3; politieke ontwikkelingen in het Noorden 72311; verloop in juni 72312: beleg van Aden 723/2; andere militaire ontwikkelingen 723/2; Zuidelijk kabinet gevormd 724/3; berichten over verdeeldheid in Zuiden 724/3; Noorden wint 724/3; val Aden en Al Mukalla 72511; Zuidelijke leiders op de vlucht 725/1; nasleep 72512: gevolgen voor Aden 72512: aantal slachtoffers 725/2
Economie: gevolgen van de crisis 363/3
Grondwet: Document van Belofte en Overeenstemming getekend 36313
Politieke crisis: betrekkingen tussen noord en zuid (november 1993-maart 1994) 363/1; streven naar oplossing 36312: akkoord over einde geparafeerd 363/2: Document van Belofte en Overeenstemming getekend 364/1; pogingen om Document ten uitvoer te brengen 364'1'
Regering: aanslag op vice-premier 722/1
Verenigde Naties: resoluties Veiligheidsraad over staakt-het-vuren 72313

JOEGO-SLAVIË

Begroting: goedgekeurd 396/1
Buitenlandse betrekkingen:
— Alhanië: twee vermeende grensschendingen door Serviërs 10012
— CVSE: mandaat missie niet verlengd 100/2
— Griekenland: ontmoering tussen president Lilic en Griekse premier Mitsotakis 100/1
Groot-Brittannië: staatssecretaris buitenlandse zaken op bezoek 69511

Kroatië. pact over normalisering betrekkingen 396/3
— Macedonië: Joego-Slavië trekt troepen samen bij grens 698/1
Economie: hyperinflatie 10011: voedselbonnen 101/1: hyperinflatie 10212: halt aan inflatie 396/1
Justitie: arrestaties van etnische Albanezen in Kosovo-Metohija 100/3; proces tegen voormalige minister wegens woekerwinsten 101/1; aanklachten tegen Draskovic ingetrokken 101/2
Kerk en staat: heroprichting Montenegrijnse orthodoxe kerk 102/3
Media: beperkingen 102/3: buitenlandse journalisten geweerd 694 5
Militaire zaken: zuivering van legertop 9813
Minderheden: Hongaarse steun voor groepen in Vojvodina 10311
Munt: devaluatie dinar 100/1; revaluatie dinar 101/1: nieuwe munt 395/3; mogelijke monetaire unie van Servische gebieden 39513
Overheid: toenemende gezagscentralisatie 99/2
Parlement:
— Nationale Assemblée: openigheid bij Servische coalitiebesprekingen 395 3
Politieke partijen:
— Algemeen: ontwikkelingen bij oppositiepartijen in Servië 100/3; Draskovic roept oppositie op tot eenheid 101/2
— Depos: opgericht 695/1
SPO: vrijlating van Vuk en Danica Draskovic 9813
SRS: ,,schaduwkabinet" 100/3; ultra-nationalisten in aanloop naar verkiezingen aangepakt 10113: Chetnik-Beweging ontbonden 694'3
SSJ: opgericht 101/3
Regering. benoemingen 98/3; nieuw kabinet 396/1
Republieken:
Montenegro: president aangevallen 101/2; Montenegrijnse orthodoxe kerk heropgeïcht 102/3
Servië spanningen in Kosovo 100/1; arrestaiics vaii etnische Albanezen in Kosovo-Metohija 100/3: aankondiging verkiezingen 10111: 25 SDA-leden uit Sandzak in staat van beschuldiging gesteld 10112: uitslag verkiezingen 102/1: nieuwe premier 396/1, president van Kosovo bezoekt Washington 396/2; Albanese universiteit gesloten 396/2; geheime besprekingen over Kosovo 69413
Verenigde Naties: Donau-blokkade tegen sancties 102/3; ontslag Cot 378/1; nieuwe UNPROFOR-bevelhebber 38412
WHO. FRJ uitgesloten van deelname aan Wereldgezondheidsassemblée 8311

JORDANIË

Binnenlandse veiligheid: rxccuric van Israëlische spionnen 14312
Buitenlandse betrekkingen:
Groot-Brittannië: Jordaanse schuld kwijtgescholden 870/2
Irak: olieakkoord 363/1
— Iran: Iraanse diplorriaten teruggeroepen 282/2
— Israël: bijeenkomst in Washington 139/2; vooruitgang gemeld bij onderhandelingen 139/3; akkoorden voor bilaterale onderhandelingen 868/1; gezamenlijke verklaring ondertekend 868/3; delegaties ontmoeten elkaar aan grens 868/3; minister van buitenlandse zaken Peres op bezoek 868'3: verdere ontwikkelingen 870/1; vredesverdrag ondertekend 872/1
Japan. schuldenherschikking 50311
— Libanon: moord op Jordaaiise diplomaat 28412
Oman: bezoek van koning Hoessein 503/1
PLO: economisch pact 138/3; economisch akkoord 494/2: economische besprekingen 86411
PNA: besprekingen oxer bilaterale betrekkingen 870/1
Qatar: bezoek van kroonpriris Hassan 14213; bezoek van koning Hoesseiii 503'1
Saoedi-Arabië: bezoek van koning Hoessein 503/1
Turkije: bezoek van koning Hoessein 142/3; 24913
Vaticaan: diplomatieke betrekkingen 503/1
Verenigde Staten: hervatting Amerikaanse hulp 142/3; besprekingen over inspectieprocedure Aqaba 449:1: toespraak koning Hoessein/Israëlische premier Rabin tot Huis van Afgevaardigden 86912: schuld aan \S kwijtgescholden 870/2; deel schuld aan VS afgeschreven 877/1
Doodstraf'. executie spionnen 143'2: voor samenzweerders tegen Hoessein 50212
Economie: conflict over omzetbelasting 502/3: hulppakket voor 1994 503/2; IMF-krediet 503'2
Geweld: gewapende overval op militaire post 143/2
Justitie: moordkomplot tegen koning 143/1; begin proces 143/2; vermeende moordenaars vaii Jordaanse diplomaat gearresteerd 502/3; andere arrestaties 502/3
Kerk en staat: verbod op ,,politiek in moskee' 143/1
Kieswet: wijziging 143/1
Parlement: ontbinding 143/1; opening van Nationale Assemblee 144/1; conflict over omzetbelasting 502/3
Regering. benoemingen 143 2; nieuwe kabinet 144 1, kabinetswijziging 877/1
Verenigde Naties gewijzigde inspectieprocedure in Aqaba 870/2
Verkiezingen: bevestiging van verkiezingen in novemher 143/2: parlementsverkiezingen 143/3

KAAPVERDIË

Politieke partijen:
MPD: verdeeldheid 35413
Regering: reorganisatie kabinet 354/3

KAMEROEN

Binnenlandse veiligheid: etnische gevechten in lier noorden 269 2
Buitenlandse betrekkingen:
Frankrijk: Franse militaire missies op bezoek 269/2
Nigeria: grensgeschil 269/1; grensgeschil escaleert 645/2
OAE: bemiddeling in Bakassi-conflict 646/1
Economie: akkoord met IMF 646/1; gedwongen ontslagen in de overheidssector 64612
Overheid: gedwongen ontslagen ambtenaren 646/2

KAZACHSTAN

Buitenlandse betrekkingen:
— Groot-Brittannië: bezoek van prerident Nazarbajew 507/3
Kirgizstan en Oezbekistan: economische unie 503/3; 794/2; sociale en militaire samenwerking uitgebreid 794/2
Russische Federatie: bilateraal militair akkoord 172/3; bezoek van president Nazarbajew 507/3
— Verenigde Staten: Amerikaanse hulptoezegging 213/2; bezoek van president Nazarbajew 50713
Cultuur: vanaf 2000 nieuwe hoofdstad 806/3
Economie: eerste ronde grootschalige privatisering 213/1; IMF-leriiiig 506/3; privatiseringsprogramma 50713: bezuinigingen op sociale programma's door parlement verworpen 806/2
Justitie: leider Russische gemeenschap vrijgelaten 806/2
Militaire zaken: grootschalige desertie 807/1
Mindertieden: arrestatie van etnisch-Russische leider 507/2; verontrusting over etnische spanningen 806/3; staat erkent Kozakkengroepering 807/1
Munt: tenge enige wettelijke betaalmiddel 172/1
Parlement: ontbonden tor na verkiezingen in maart 21311: presidentieel afgevaardigde henoernd 507/2; openingszitting 507 2: motie van %anti-ouwen aangenomen 806/1; nieuw oppositioriieel biok 806/1: verwerpt bezuinigingen op sociale programma's 806/2
President: vraagt parlement om meer bevoegdheden 507/3
Regering: benoemingen 213/1; 50712: nieuwe minister vaii buitenlandse zaken 507/2; wijziging 806/2
Verkiezingen: parlementsverkiezingen 506'3: kritiek van internationale waarnemers 507/1: controle op media tijden; de campagne 507/2

KENIA

Bankwezen: bankfraude 64612
Binnenlandse veiligheid: voortdurende etnische botsingen 269/3; gevechten in Rift Valley 646/2
Buitenlandse betrekkingen:
— Israël: premier Rahin op bezoek 70/2; bezoek van president Arap Moi 434/2
Censuur: boek van oppositieleider verboden 270/2
Economie: Duitse en Japanse hulp 26913: internationale Iiulp hervat 270/1; lening IMF 270/1; opheffing beperking leningen 270/3
Munt: eenheid van wisselkoers 269/3; liberalisering valutacontroles 646'3
Politiekc partijen:
FORD-Kenya: Odinga overleden 270/2; nieuwe leider 270/3
IPK: leider treedt af 269, 1
Rampen: ramp nret veerboot 646/3
Schandalen. bankfraude 646/2
Verenigde Naties: beroep Moi op UNHRC 270/2; oproep rot humanitaire noodhulp 270/2

KIRGIZSTAN

Buitenlandse betrekkingen:
India. bezoek van minister van buitenlandse zaken 73/2
Kazachstan en Oezbekistan: econoinische unie 503/3; 794/2; sociale en militaire samenwerking uitgebreid 794/2
Russische Federatie: bilateraal militair akkoord 172/3
Cultuur decreet over Russische taal 807 2
Economie: IMF-lening 21312: 80712
Landbouw: opschorting van hervormingen 214/1
Media: censuur afgeschaft 213'3
Politieke partijen:
Agrarische Partij: geregistreerd 214/1
— Communistische Partij nieuwe voorzitter 807 2
President: plan voor referendum 214/1
Referendum: over presidentschap 214/1; steun hervormingsprogramma 80711
Regering: nieuwe minister van buitenlandse zaken 21313: regeringswisseling 213/3; samenstelling van het kabinet 214/1; nieuwe minister van buitenlandse zaken 807/2
Verenigde Naties: lid FAO 222/1

KIRIBATI

Grondwet. constitutionele crisis 735/3
Verkiezingen: algemene verkiezingen 735 3

KOEWEIT

Buitenlandse betrekkingen,
— Bosnië-Herlegmina: president Izetbegovic op bezoek 9112
— Broenei: sultan Sir Hassanal Bolkiah op bezoek 286/1
Frankrijk: napenakkoord 145/1
— Irak: grensschermutselingen 360/1; terugtrekking Irak uit Koeweitse zone in Umm Qasr 360/2; gesprekken over lot vermiste Koeweiti's 79411
— Israël. berichten over bezoek van hoge Israëlische functionaris 876/2
Golfoorlog: vcrnieende fonds 144'3: taxatie verliezen als gevolg Iraakse invasie 145/1
Justitie: doodvonnissen 574/1
Mensenrechten: rapport Amnesty International 573/2
Regering: benoeming tweede vice-prctnier 145/1; toespraak premier tot de natie 573/2; kabinetswijziging 57313; samenstelling kabinet 573/3

KONGO

Begroting. voor 1994 goedgekeurd 355/2
Binnenlandse veiligheid: opnieuw onlusten in Brazzaville 35511; aanhoudend geweld 355/2; staakt-het-\uren 35513; terugtrekking troepen 713/1; opnieuw gevechten 713/2
Buitenlandse betrekkingen:
Duitsland: financiële hulp toegezegd 35611
Frankrijk: financiële hulp toegezegd 35611
Israël: aankomst Israëlische militaire missie 35513
Econoiiiie: loonkosten overheid omlaag 355/2: beginselovereenkomst met IMF 35611; prijsstijgingen 356/1; IMF-lening 713/2: herschikking buitenlandse schuld 71317
Rampen: paniek in kerk 71313
Verkiezingen: regeling voor betwiste uitslagen 355/3

KOREA (NOORD)

Buitenlandse betrekkingen:
— Japan: maatregelen tegen export naar Noord-Korea 293/3
— Oostenrijk: overlopen van Noordkoreaanse ambassadeur in Finland ontkend 88213
— Verenigde Staten: officieuze contacten 292 1, Amerikaans beleid in november niet helemaal consistent 292/2: onderhandelingen over nucleaire inspecties 294/1; Amerikaanse maatregelen tegen Noord-Korea 658/3; mogelijk nieuwe onderhandelingen 65912: VS formuleren VN-sancties 661/2; Jimmy Carter op bezoek 662/2; nieuwe voorstellen president Kim Il Soeng 66212
IAEA: inspecties nucleaire complexen geweigerd 29113; aanhoudende spanning 292/1: conflict over nucleaire inspecties duurt voort 29213; akkoord over internationale nucleaire inspecties 29411; geschil over inspecties nucleaire installaties verergert 657/3: mislukt bezoek vaii inspectieteam 657/3; legt conflict voor aan VN-Veiligheidsraad 65812; impasse in geschil nucleaire inspecties 660/1: onderhandelingen over naderende brandstofvervanging 66013: geschil over nucleaire iiispectie duurt voort 661/1: terugtrekking uit IAEA 66711
Kernwapens: president ontkent bestaan 660'3
Korea (Zuid): rechtstreekse onderhandelingen 29113, werkbespreking afgelast 29213; Noordkoreaanse

soldaten door Zuidkorea teruggezonden 296/2; gesprekken afgebroken 658/1: Zuidkoreaanse leger in paraatheid 659/1; Zuidkoreaanse concessie inzake voorwaarden hervatting besprekingen Korea-N/VS 660 2; ahlooid over presidentiële top en hervatting besprekingen Korea-N/VS 66213; prominente Noordkoreaan overgelopen 881/3
Oppositie: Anti-Kim-pamfletten 882/2
President: verdere politieke rehabilitatie broei Kiin Il Soeng 293 2; nieuwjaarstoespraak 293/3; berichten over verwondingen van de zoon Kim Jong Il 294/3; Kim Il Soeng overleden 88013: gebeurtenissen rond opvolging 881'2: opvolgingsstrijd 882/1; optreden Kim Jong Il 882/3
Regering: vice-premier overleden 881/3
Verenigde Naties: resolutie Algemene Vergadering over relatie met IAEA 292 1: IAEA legt conflict voor aan Veiligheidsraad 658/2: verklaring Veiligheidsraad inzake conflict IAE 4 659/3

KOREA (ZUID)

Asiel: voor Noordkoreaanse bosarbeiders 660/2
Buitenlandse betrekkingen.
— China: bezoek van president Kim Young Sam 659 i
— India: premier Rao op bezoek 73/3
— Japan: premier Hosokawa op bezoek 295 1: Japanse excuses voor koloniaal verleden 295/1: bezoek van president Kiin Young Sam 659/1
— Oezbekistan: staatsbezoek van president Kini Young Sam 664'3
— Russische Federatie: bezoek van president Kim Young Sam 664/3
— Verenigde Staten ontmoeting presidenten Kim Young Sam en Clinton 29512: gezamenlijke militaire oefening 295 2; aankomst Amerikaanse raketten 660/3; minister van defensie Peri: op bezoek 660/3
— Zuid-Afrika: hervatting economische en commerciële contacten 62'1
Corruptie: verbod van anonieme financiële transacties 294/3
Economie: landbouwprotesten 29611: overschot op lopende rekening f9612
Justitie: gevangenisstraf voor oprichter Hyundai 295/1
Kerk en staat: conflict onder boeddhistische monniken 66411
Korea (Noord): rechtstreekse onderhandelingen 29113; werkbespreking afgelast 292/3: Noordkoreaanse soldaten teruggezonden 296/2: gesprekken afgebroken 65811: leger in paraatheid 659/1; concessie inzake voorwaarden hervatting besprekingen Korea (Noord) en VS 660/2; akkoord over presidentiele top en hervatting besprekingen Korea-NIVS 66213: prominente Noordkoreaan overgelopen 881/3
Oppositie: dissident overleden 296/1
Parlement: pakket politieke hervormingen aangenomen 66311
Politieke partijen:
— Democratische Partij: kritiek op vervanging premier 664/1
President: nieuwjaarstoespraak 29611
Regering: ontslag van ministers 295/2; samenstelling kabinet 295/3; premier vervangen 66312

KROATIË

Buitenlandse betrekkingen:
— Bosnië-Heriego\ ina: confederatieakkoord ondertekrnd door heide presidenten 383'1: bezoek van president Tudjman 68613
— Italië: moord op Italiaanse journalisten door HVO 378/3
— Joego-Slavië: pact over normalisering betrekkingen 396/3
— NAVO: vliegtuig tot landen gedwongen 398/1
— Slovenië: besprekingen verminderen hoogopgelopen spanning 398/3
Burgeroorlog: gevecht om Maslenica-brug 103/1; pogingen om staakt-het-vuren tot stand te brengen 103/2; Kroaten raken opnieuw slaags niet Serviërs in Krajina 103/3
Justitie. fascistische leider vrijgesproken 105/1
Media: conflict over gedwongen dienstplicht journalist 397/1
Mensenrechten: VN-rapport over moorden door Kroatische troepen 104/3
Munt: nieuwe naam 105/1. devaluatie Kroatische dinar 105/1; kuna ingevoerd 696'2
Parlement:
— Kamer van Afgevaardigden: voorzitter vervangen 69513: oppositie zet boycot voort 69513
— Kamer van Districten: voorzitter vervangen 695/3
Politieke partijen:
— ASH: opgericht 696/3
UA: parlement verlaten 104/3
— HDZ: speciaal partijcongres 104 3: breuk in regeringspartij 695/2
— HND: officieel opgericht 695/2
HSLS: verlaat parlement 104/3
HSP: nieuwe leider 105/1
— IDS: parlement verlaten 104/3
President: vredesinitiatief Tudjman 105/2; belofte Tudjman aan Bosnische Kroaten 105/2; toespraak Tudjman over separatisme Istrië 696/2
Regering: kabinetswijzigingen 105/1
RSK: kandidaat van Milosevic a int presidentsverkieringen Krajina 397 1; wapenstilstandsakkoord met Servische rebellen 397/1; wapenstilstandsakkoord niet door beide zijden nagekomen 696/1; uitspraak Servische leider over Groot-Servië 696/1
Tweede Wereldoorlog: Tudjman biedt joden verontschuldigingen aan 398/1
Verenigde Naties: Kroatische regering bepleit uitbreiding UNPROFOR-mandaat 104 2: UNPROFOR-mandaat verlengd 104/2; rapport over moorden door Kroatische troepcii 104/3; lid FAO 222 1. gedreigd met sancties 378/1
Vluchtelingen: beperkende maatregelen ten aanzien van moslim-vluchtelingen in312

LAOS

Buitenlandse betrekkingen:
— Israël diplomatieke betrekkingen hervat 434/1
— Myanmar en Thailand: tripartiete conferentie over narcoticamisbruik 584/1
— Thailand: brug over Mekong ingewijd 508/1
— Vietnam. president Le Duc Anh officieel op bezoek 150/1
Politieke partijen.
— LPRP: oude leiders overleden 508/2
Verkeer. brug over Mekong ingewijd 508/1

LESOTHO

Binnenlandse veiligheid: gevechten tussen eenheden strijdkrachten 200/3
Buitenlandse betrekkingen:
— Algemeen: internationale interventie 201/1; reacties uit de regio op de koninklijke coup 853/1
Economie: IMF-lening 853/2
Koning: coup van Letsie III 85212
Militaire zaken. opnieuw onrust in het lezer 565/2
Politieke partijen:'
— BNP: veroordeling leider 85312
Regering: nieuwe minister van justitie 200/3: nieuwe ininister 565/2; niiriisters ontvoerd 565/2; nieuwe ontvoering van minister 56513: minister gevlucht en afgetreden 566/1; preniier iri functie hersteld 853/1

LETLAND

Bevolking: omstreden wet op staatsburgerschap 747/1; regering verwerpt wet op staatsburgerschap 747'2. wet op staatsburgerschap herzien 747.2
Buitenlandse betrekkingen.
— Russische Federatie: akkoord over terugtrekking troepen 456/2: verwarring over decreet Jeltsin over militaire bases in het buitenland 469/1: reruytrcking Russische troepen 739/3
Censuur: Russische televisie-uitzendingen beperkt 7481
Economie: overbruggingskrediet van IMF 173/1
Formatieperiode: poging tot vorming van rechtse coalitie 747/3
Oppositie: pro-communistische organisaties verboden 172/3
Parlement: onderzoek naar banden ministers met KGB 45613: omstreden wet op staatsburgerschap aangenonien 747/1; wet op staatsburgerschap herzien 74712: splitsing in fractie Eendracht voor Letland 747/3
Politieke partijen:
— LNNK: vorming 747/3
— TPA: opgericht 74713
President: verwerpt wet op staatsburgerschap 747/2
Regering: staatsminister voor mensenrechten 456/1; minister treedt af naar aanleiding van banden met KGB 747/3; treedt af 74713

LIBANON

Buitenlandse betrekkingen:
— Frankrijk: bezoek van premier Rafiq al-Hariri 283/1
— Groot-Brittannie: minister van buitenlandse zaken Hurd op bezoek 284/3; bezoek van premier Rafiq al-Hariri 284/3
— Irak: diplomatieke betrekkingen verbroken 789/3
— Israël: aanhoudend geweld in Zuid-Libanon 283/1; nieuwe gevechten 284/1
— Jordanië: moord op Jordaanse diplomaat 284 2
— Syrië: bezoek van premier Rafiq al-Hariri 284/2
Turkije: bespreking maatregelen ter bestrijding PKK 250/2
— Vaticaan: pauselijk bezoek uitgesteld 652 2
— Verenigde Staten: zoekactie naar vermiste Israëlische soldaten in Libanon 284/1
Burgeroorlog. aanhoudend geweld in Zuid-Libalion 283/1; nieuwe gevechten in Zuid-Libanon 284/1; gevechten in liet zuiden 652/3: sjiitische leider door Israël ontvoerd 653/1: Israëlische luchtaanval op Hezbollah-kamp 65312
Doodstraf: ingevoerd voor politieke moorden 652/1
Justitie: Geagea gearresteerd 652/2: Geagea iri staat van beschuldiging gesteld 652/2
Media: regering komt terug op restricties 652/2
Palestijnen: moord op Palestijnse functionaris 283/3
Politieke partijen
— FL: verboden 652/1
Regering: crisis 652/3
Terrorisme bomaanslag in Beiroet 283'3. bomexplosie in maronitische kerk 284/3

LIBERIA

Buitenlandse betrekkingen:
— ECOWAS: Nigeriaans contingent uit ECOMOG 356/3
Overgangsperiode: installatie Staatsraad 35711: overeenstemming over verdeling portefeuilles in regering 646/3: problemen bij ontwapeningsproces 647 1
Regering: samenstelling kabinet 646/3
Verenigde Naties: rapport over bloedbad bij Harbel 356/2: oprichting UNOMIL 356/3
Vredesakkoord: vertraging in overgangsproces 35613: Staatsraad kieat voorzitter 357/1

LIBIË

Buitenlandse betrekkingen:
— Algerije: premier Sifi op bezoek 78111
— Duitsland: dood lid van Duitse contra-inlichtingendienst 47413
— Egypte: president Mubarak op bezoek 13113
— Tsjaad: Libië akkoord met terugtrekking uit Aouzou-strook 42812. Aouzou-strook teruggegeven aan Tsjaad 785/1: vriendschaps- en samenwerkingsverdrag 785/2
Economie: plan over verdeling olie-iiikomsten 78312
Lockerbie-bomaanslag. nasleep Lockerbie-affaire 13112: rechtszaak tegen Lihië en controverse rond Locherbie 13212; gerechtelijke uitspraak 47412: verantwoordelijkheid opgeëist 78311
Oppositie. prominente dissident verdwenen 132/3
Parlement: Algemeen Volkscongres bijeen 47411: tnespraak Kadhafi tot Volkscongres 474/2
Regering: berichten over couppoging 13212: samenstelling Algerneen Volkscomité 47411: 25ste verjaardag „september-revolutie" 78311
Sharia: invoering 47412
Verenigde Naties: sancties 13112; resolutie 883 voorziet in strengere sancties 131/3; verlenging sancties 474/2; 78111

LIECHTENSTEIN

Economie: toegetreden tot GATT 588/3

LITOUWEN

Buitenlandse betrekkingen:
— Bjelaroes: aanhouding Litouwse ex-communisten in Minsk 457/1
— NAVO: „Partnerschap voor vrede"-akkoord gesloten 227/3
— Polen: samenwerkingsverdrag 457/1
Economie: IMF-lening 173/2: 457/2; tc lage opkomst bij referendum over privatisering 748/1
Justitie: aanklacht tegen president Litouwse bank 173/1
Referendum: te lage opkomst bij referendum over privatisering 74818
Regering: aftreden minister van defensie na muiterij 17311; regeringsbenoemingen 173/2; kabinetswijzigingen 457/1: wijziging 74811
Terrorisme: journalist vermoord 173/2

LUXEMBURG

Regering: wijziging 69613: nieuwe termijn 69712: samenstelling kabinet 697/2
Verkiezingen: algemene verkiezingen 697/1

MACAO

Buitenlandse betrekkingen:
— Portugal. premier Cavaco Silva op bezoek 508/2

MACEDONIË

Buitenlandse betrekkingen:
— België: erkenning onder naam VJRM 10513
— Bulgarije: onenigheid over Macedonische taal 69713
— CEI: toegetreden 8511
China: erkenning onder naam Republiek Macedonië 105/3
— E i erkenning onder de naam VJRM door zes lidstaten 105.3; Europese Commissie neemt stappen tegen Griekse blokkade 69712
— *Griekenland*: aanhoudende geschillen over naam 10513: Grieks handelsembargo 39812; Grieks standpnnt over Macedonië 547/3
— Joego-Slavië: Joego-Slavië trekt troepen samen bij grens 69811
— Russische Federatie: erkenning onder de naam VJRM 39812
— Verenigde Staten erkenning onder naam VJRM 398/2
Ecoiioniie: leningen van Wereldbank en IMF 39812
Justitie: Albanese samenzweerders veroordeeld 698/1
Kerk en staat: nieuw hoofd orthodoxe kerk 106 2
Minderheden: vermeend complot van etnische Albanezen 106.1. Albanese samenzweerders veroordeeld 698·1: etnische spanningen 698/i
Politieke partijen:
— PDP: breuk in partij 398/3; leider beschuldigd van staatsonderinijiiende activiteiten 398/3
Verenigde Naties: lid FAO 22211: aankomst Amerikaanse soldaten 69713
WHO: toegeti-eden 8312

MADAGASCAR

Buitenlandse betrekkingen:
— Israël: diplomatieke betrekkingen hersteld 434/2
Economie: salarisverlaging ininisters 35712
Regering: ministersbenoemingen 35712: nieuw kabinet 783/2; samenstelling 783/3

MALAWI

Amnestie: voor gevangenen 133/3
Arbeid: ambtenarenstaking 133/1
Buitenlandse betrekkingen:
— EU: hulp hervat 134/1
— Groot-Brittannie: Britie hulp hervat 133/1
Grondwet: afschaffing presidentschap voor het leven 13411: wijzigingen 13413
Justitie: instelling commissie van onderzoek naar dood politici 568/2
Mensenrechten: bericht over doodseskader 566/1
Militaire zaken: legerbevelhebber benoemd 13413
Munt: opheffing wisselbeperkingen 56612
Oppositie: leider teruggekeerd uit ballingschap 566/2
Politieke partijen.
AFORD: Alliantie inet MCP in oppositie 56811
— Algemeen: registratie van partijen 13311
— MCP: actie leger tegen gemilitariseerde afdeling MYP 13412, ontwapening en ontbinding MYP 566/1; wijst Banda's opvolger aan 566/3; alliantie met AFORD in oppositie 56811: oud-president Banda uit de politiek 853/3
— UDF: winst bij eerste meerpartijenverkiezingen 56712
President: spoedoperatie Banda 133/2; terugkeer ran Banda 133/3; Banda hersteld 134/2; nieuwe president geïnstalleerd 56713
Presidentiële Raad: vorming 133/2
Regering: kabirietswijrigiiigen 133/1; 13313; ininister van defensie beiioemd 13413; nieuwe kabiiiet 56713. samenstelling kabinet 56811: kabinetswijziging 853/3; saniensrelling nieuwe kabinet 853/3
Verkiezingen: bewijzen van intimidatie tijdens canipagne 56613: uitslag parlementsverkiezingen 567/3; uitslag presidentsverkiezingen 56713
Voedselsituatie: gevolgen van de droogte 568/2

MALEISIË

Buitenlandse hetrekhiiigeii.
— Australië: betrekkingen tijdelijk verslechterd 29613
— Cambodja: bezoek van premier Mahathir Mohamed 727/1
— Groot-Brittannië: conflict over financiële steun voor Maleisische dam 390/2: Britse bedrijven uitgesloten van overheidscontracten 39013: gevolgen Pergau-dam 39013
— Indonesië: gesprekken over betwiste eilanden 297'3
— Russische Federatie: akkoord over aankoop Migs 666/1
— Verenigde Staten: bezoek van premier Mahathir Mohamed 666/1
— Vietnam: CPV-secretaris-generaal Do Muoi op bezoek 514/1
Deelstaten:
— Kelantan. parlement voert Sharia in 296/3
Sabah: preniier veroordeeld 297/1; parlement ontbonden 29712: parlementsverkiezingen 297'2: nieuwe UMNO-regering 66511; politici in federaal kabinet 666/1
— Sarawak: Dajakspartij weer toegelaten tot regeringscoalitie 665 3
Grondwet: wijziging goedgekeurd die macht monarchic beperkt 665/2
Heersers: verkiezing van nieuwe koning 297/3
Militaire zaken: nieuwe commandant strijdkrachteii 297/3
Parlement
— Huis van Afgevaardigden: grondwetswijziging goedgekeurd die macht monarchie beperkt 66512
Politieke partijen:
— UMNO: Anwar gekozen tot vice-voorzitter 29612; speciaal congres over corruptie 66513
Regering: Ariwar benoemd tot vice-premier 29613: minister voor Sabah treedt af 297/2; coalitie uitgebreid 666/1: federaal kabinet bevat politici uit Sabah 666 1

MALI

Buitenlandse betrekkingen:
— Mauretanië: repatriëringsakkoord 475/3
Economie: hulp van IMF en Wereldbank opgeschort 134/3; IMF-lening 475/2
Politieke partijen:
— ADLMA: scheuring 85411
Regering: kabinetswijzigingen 13413: samenstelling kabiiiet 13511:coupkomplot 135/1; nieuw kabinet 475/1; samenstelling 475/2; reorganisatie 854/1
Toearegs: besprekirigeri me: rebellen 47513: oppositie tegen vredesakkoord 854'1

MALTA

President: Bonnici beëdigd 698/2

MAROKKO

Aniiicstie: vrijlating politieke gevangenen 78411
Arbeid. algemerie staking uitgesteld 476/1
Bestuurlijke indeling: instelling van nieuwe gouvernementen 476/1
Buitenlandse betrekkingen:
— Algerije: verslechtering relaties 78112
— Frankrijk: *premier* Balladur op bezoek 47/2: hijcenkomst militaire commissie 4713
Israël: minister vaii buitenlandse zaken Peres op bezoek 87513: akkoord ober vestiging verbindingsbureaus 87613
— Spanje. Spaans krediet 475/3
Doodstraf. Tabet terechtgesteld 4712
Economie: economisch en sociaal ontwikkelingsplan gepresenteerd 48/3
Oppositie: studentenrellen 476'1
Parlement:
— Kamer vaii Afgevaardigden: definitieve zetelverdeling 47.3: opening 4713
Politieke partijen:
— USFP: leider afgetreden 47/3
Regeriiig: benoeming van nieuue partijloze regering 48/1: *samenstelling* nieuwe *regering* 48/2: *benoemiiig* nieuwe premier 476/2; nieuwe premier u ijzigt kabiiiet eerst niet 78411: latere miitaties 784/1
Verkiezingeri: indirecte verkiezingen voor parlement 4712

MAURETANIË

Buitenlandse hetrckkingeri:
Mali: repatriëringsakkoord 475/3
Economie: IMF-lening 20113; toezeggingen vaii internationale financiële steun 568/3
Regering: kabinetswijzigingen 201/2; 568/3
vakbeweging: erkenning vakbond 201/2
Verkiezingen: gemeenteraadsverkiezingen 201/2; omstreden gemeenteraadsverkiezingen 56812

MAURITIUS

Buitenlandse betrekkingen:
— Israël: herstel diploiiiatieke betrekkingen 7011
Politieke partijen:
— MMM: breuk 20113
Regering: kabinetswijziging 201/3

MEXICO

Buitenlandse betrekkingen:
— Cuba: bezoek van president Salinas 847/1; bezoek van minister van buitenlandse taken Tello Macias 847/1
Taiwan: premier Lieii Chan op bezoek 66811
CSPN: opgericht 638/3
Deelstaten:
— Chiapas: opstand 25613; identiteit EZLN 257/1; eisen van EZLN 25712: reactie regering 257'2; pogingen tot onderhandelingen 257/3; vredesbesprekitigen 25812: hoerenproteiten 259/1; voormalige gouverneur vrijgelaten 259/2; vooruitgang in vredesbesprekingen 638/1; EZLN in ,,opperste staat van paraatheid" 63812; vredesgezant stapt up 63912; vredespact verworpen 63913: gouverneurschap 773/3; Nationale Democratische Conventie EZLN 774/1
Mexico: verkiezingen 25612
Yucatan omstreden verkiezingen 256/2
Economie: stimuleringspakket 255/2; financiële repercussies moord op Colosio 63812: lidmaatschap OESO 669:1
Justitie: onderzoek naar moord op Colosio 638/3; 772/3
Kieswet: gewijzigd 638/1
Landbouu: Procampo-ontwikkelingsplan 255'3
Meiisenrechten: betoging 25513
Militaire zaken: houding van het leger 259/1
Parlement
— Senaat: NAFTA-akkoord goedgekeurd 43/2
Politieke partijen:
— Algemeen: standpunten t.a.v vredesproces Chiapas 259/1
PRI: verdeeldheid 25812: presidentskandidaat Colosio vermoord 63712: opvolger Colosio geiiomineerd 63713
President: chefstaf Cordoba treed: af 63713
Regering: kabinetswijziging 256/1; 257/3; nieuwe minister vaii arbeid en sociale zaken 638/3; minister van justitie treedt af 639/1
Terrorisme': hoofd van politie in Tijuana vermoord 638/3
Verenigde Naties: verzoek om steun bij presidentsverkiezingen 639/1
Verkiezingen: nominatie presidentskandidaten 255/3; eerste televisiedebat van presidentskandidaten 639/1; instabiliteit voor verkiezingen 639/2; uitslagen presidentsverkiezingen 773/1; uitslagen Congresverkiezingen 77311; verloop presidentsverkiezingen 773/2

MIDDEN-OOSTEN

Arabische Liga: 100ste zitting 873/3; Conioren toegelaten 874/1; 101-ste zitting 874/1; 102de zitting 874/2
Samenwerkingsraad van de Golf (GCC): akkoord over verdedigingsmacht schiereiland 142/1; 14de topconfereiitic 14212; eerste vergaderiiig militaire commissie 502/2; 50ste zitting ministerraad 502'2: bijeenkomst ministers van financiën en handel 502/2; vergadering ininisters van financien 874/2; vergadering ministers vaii buitenlandse raken 87413: gedeeltelijke opheffing economische boycot Israël 876/3
Verklariiig van Damascus. vergadering ministers van buitenlandse raken 493/1; 873/2
Vredesakkoord: ontmoeting tussen Arafat en Rahiri 136/2; vergadering van verbindiiigscomniissiic 136.3; vergadering van technische commissie 13613: vrijlating van Palestijnse gevangenen 137/1; versoepeling van afsluiting beïette gebieden 137/1; goedgekeurd door Centrale Raad PLO 137/3; Israëlisch-Palestijnse onderhandelingen (november) 138/1; Israël cn PLO halen 13 december niet 138/1: repatriëring van gedeporteerden 138/2: Palestijnse hulpconferentie 138/3; gezameiilijke Israëlisch-Palestijnse investeringen 138/3; Palestijns-Israëlisch economische besprekingen 139/2: aanhoudeiid geweld in bezette gebieden 14013 e.v.; *onderhandelingen* rusien PLO en Israël in impasse 493.1; besprekingen tussen Arafat en Peres 49312, ..deelakkoord" over veiligheid PLO-Israel 49313; vergadering adviescommissie Wereldbank 494/3; Koeweit zegt geld toe voor Palestijns wederopbouwprogramma 494/3; economische besprekingen PLO-Israël 49511; Palestijnse en Israëlische reactie op bloedbad Hchron 496/1; Cairo-akkoord over Hebron en hervatting onderhandelingen Gaza-Jericho 496/3; Russische initiatieven 49713: andere onderhandelingen 497/3; doorbraak in onderhandelingen tuisen Israël en PLO 498/2: economisch akkoord Israël-PLO 49813: besprekingen over verruiming Palestijns zelfbestuur 50013: onenigheid over decreet inzake wetten van voor 1967 502/1; Israëlisch-Palestijnse gesprekken 86412; geweld *neemt* af 864/2; *ontmoetingen tussen* Arafat en Rabin 86512; akkoord Israël/PLO over eerste overdracht van bevoegdheden 86513; veiligieidakwei-

ties 866/1; ontmoeting Arafat-Rabin over Palestijnse verkiezingen 867/1; veiligheidskwesties 867/1; aanslagen Hamas op Israëlische doelen 867/2; gevolgen voor Israëlisch-Palestijnse relatie 867/2
Vredesproces: Jordaans-Israëlische bijeenkomst 13912; rondreis speciale coördinator Verenigde Staten 139/3; multilaterale besprekingen 139/3; vooruitgang gemeld bij Jordaans-Israëlische onderhandelingen 139/3; multilaterale onderhandelingen over regionale ontwikkeling 140/1; rondreis Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Christopher 140/1; akkoord ontmoeting Syrische president Assad met Amerikaanse president Clinton 140/1; begin 12de ronde vredesbesprekingen 494/1; Jordaanse koning Hoessein bereid Israëlische premier Rabin te ontmoeten 494/1; Jordanië dreigt met boycot vredesbesprekingen 498/1; Israël neemt deel aan waterbesprekingen in Oman 498/3; Christopher reist door de regio 499 1; berichten over Israëlisch aanbod inzake gefaseerde terugtrekking van Golan 4991; Israëlisch-Jordaanse akkoorden 868'1; Syrische reactie 868/1; vooruitgang op Syrisch-Israëlische spoor 868 1; Israëlisch-Jordaanse verklaring 86813: delegaties ontmoeten elkaar aan Israëlisch-Jordaanse grens 86813; Israëlische minister van buitenlandse zaken Peres bezoekt Jordanië 868/3; hoofdpunten Israëlisch-Jordaanse verklaring 869/1; Hoessein en Rahiii spreken Amerikaanse Huis van Afgevaardigden toe 86912: reacties op Israëlisch Jordaanse verklaring 869 3. verdere ontwikkelingen Jordanië en Israël 870'1: Jordaans-Palestijnse ontwikkelingen 870/1: kwijtschelding Jordaanse schuld 870/2; verdere Israëlisch-Jordaanse gesprekken 870/2: vergaderingen op multilateraal niveau 870/3; voortgang tussen Syrië en Israël 87013: tekenen vooruitgang op Israëlisch-Syrische spoor 871/1: multilaterale gesprekken over milieu 871/3; ontmoeting presidenten Assad en Clinton 87311
Vredesverdrag: tussen Jordanië en Israël 872 1; bepalingen 872/1: ratificatie door Israëlische Knesset 872/3; reacties 872/3

MOLDOWA

Buitenlandse betrekkingen:
- EU. vrijhandelsovereenkomst getekend 744/1
- GOS: lidiiiaatschap geratificeerd 458/2
- Russische Federatie: plan voor terugtrekking Russische troepen 748/2

Onjestrië: Lebed gekozen in parlement 173/3; commando's betrokken bij opstand in Moskou tegen Jeltsin 17313: uitspraak Hooggerechtshof over militanten 173.3; CVSE-plan voor oplossing conflict aanvaard 458/2
Economie: IMF-krediet 17411
Grondwet: nieuve aangenomen 748/2
Munt: dc leu wordt nieuwe munt 172/1
Parlement: voorzitter en vice-voorzitter gekozen 458/1; lidmaatschap GOS geratificeerd 458/2
Politieke partijen:
- Moldovaanse Communistische Partij: gelegaliseerd 173/2

Referendum: over onafhankelijkheid 457/3
Regering: ontslag iiiiiiister van buitenlandse raken 17313: leden tijdelijk ontslagen 45712: verkiezing premier 458/1: nieuw kabinet 458/1
Verkiezingen: parlementsverkiezingen 457 2; uitslag 457/3

MONACO

Verkiezingen: nieuwe burgemeester Monaco 549/2; voor Nationale Raad 549/2

MONGOLIË

Buitenlaiidse betrekkingen:
- China: premier Li Peiig op bezoek 509/1: nieuw vriendschapsverdrag 509/1

Economie: internationale conferentie over hulp 50813: krimpende economie 509/1
Oppositie: in hongerstaking 509/1

MOZAMBIQUE

Buitenlandse betrekkingen:
- Groot-Brittannië: herschikking Mozambikaanse schuld 272/1
- Portugal. bezoek van Renamo-leider Dhlakama 647/2

Econoniie: schuldenherschikking 272/1: IMF-lening 647/3
Militaire zaken: traag verlopende troepenconsignatie 271/3; akkoorden over FADM 647/2: demobilisatieproces vertraagd 647/3
Provincies:
- Zambezia: berichten over afscheidingsbeweging in Zambezi-gebied 647/2

Verenigde Naties: Boutros Ghali op bezoek 271/1: politiecomponent UNOMOZ opgericht 272/1; mandaat UNOMOZ verlengd 647/2
Verkiezingen: aankondiging van meerpartijenverkiezingen 64711
Vredesproces: overeenstemming tussen Chissano en Dhlakama 271/1: voortgang 271/2; Lil/3: akkoorden over FADM 647/2

MYANMAR

Buitenlandse betrekkingen
- ASEAN: uitnodiging aanvaard 584/3
- Japan: Japanse hulp hervat 584/2
- Singapore premier Goh Chok Tong op bezoek 584/3
  Thailand. Tliüiic minister van buitenlandse raken op bezoek 584 3
- Thailand en Laos: tripartiete conferentie over narcoticamisbruik 584/1
- Verenigde Staten Amerikaans bemiddelingsaanbod 584/1; VS herzien beleid 584/2
- Vietnam: premie? Vo Van Kiet op bezoek 584/3

Deelstaten:
- Kachin: staakt-het-vuren tussen regering en KIO 214/2: formeel staakt-het-vuren riiet KIO 585/2
- Kayah: ceremonie voor KNPLF 58512

Drugs: akkoord tussen rivaliserende krijgsheren 214/3; gevechten tusien regeringstroepen en hei leger van Khun Sa 585'2
Grondwet: voortgang van nationale conventie 214/2: nationale conventie verdaagd 585/1
Junta: rapport over gezondheid generaal Ne Win 585/1; SLORC benoemt vice-voorzitter 585/1
Mensenrechten: rapport Amnesty International 214/3; rapport voor mensenrechtencommissie VN 584/2
Oppositie: tot onderhandelingen bereid 215/1
Rebellen: leiders lopen over 58511: terugkeer naar legaliteit van Karen-guerrillastrijders 585/2; melding van aanvallen door Rohingya-rebellen 585/2
Vredesoverleg: tussen SLORC en Karen-opstandelingen 21511

NAMIBIË

Buitenlandse betrekkiiigen:
- Israël diploiiiatieke betrekkingen 43412
- Zuid-Afrika: overdracht Walvishaai door Zuid-Afrika 27212

Justitie: conclusies Lubouski-onderzoek 648/1

NECROLOGIEËN

Dales, Ien: iiiinister van binnenlandse raken (Nederland) 9/1
Goria, Giovanni: oud-premier Italië 62613
Hajek, Jiri: oud-minister van buitenlandse zaken (Tsjechoslowakije) 24511
Honecker. Erich: oud-staatshoofd Oost-Duitsland 54013
Houphouët-Boigny, Feiix. president Ivoorkust 130/3
Kennedy, Jacqueline: weduwe van 35ste president Verenigde Staten 563/1
Liggio, Luciano: ..baas der bazen" van de Italiaanse mafia 326/1
Mercouri. Melina: iiiinister van culwur (Griekenland) 548/1
Nixon, Richard. 37ste president Verenigde Staten 562/3
O'Neill, Thomas „Tip": voorzitter Huis van Afgevaardigden 1977-1987 (Verenigde Staten) 26611
Phouini Vongvichit: voormalig waarnemend prraident Laos 50872
Sallal, Abdullah al-: oud-prerident Koord-Jemen 364/2
Sanchez, Luis Alberto: schrijver, wetenschapper en mede-oprichter APRA (Peru) 641/1
Sinith, John: leider Labour Party (Groot-Brittannië) 68711
Somlak Chanthamat: lid poliriekc bureau LPRP (Laos) 508/2
Stevens, Jimmy: leider afscheidingsbeweging (Vanuatu) 446'3
Talhouni, Bahjat: oud-preinier Jordanie 502/3
Tanaka, Kakuei: oud-premier Japan 209/3

NEDERLAND

ALGEMEEN

Asiel: aanscherping Vreemdelingenwet goedgekeurd 154/2
Justitie: arrestaties in verband met smeergeldaffaire 4313: ontdekking bankkluis op naam ministersvrouw 44/2; Jessurun kort in voorarrest 44/2; Mungra verliest kort geding tegen de Nederlandse staat 44/3; zakenman gearresteerd wegens fraude 45/2; Nederlandse advocaat klaagt Antillen aan 260/3; Drugseenheid van Europol geïnstalleerd in Den Haag 321/1; IRT-affaire 518/2 e.v.; nieuwe procureur-generaal voor Aruba 762/2
Milieu: Nationaal Milieubeleidsplan 2 gepubliceerd 15813
Militaire zaken: Chef Defensiestaf Van der Vlis legt functie neer 596 3: opvolging 597 1. collectief aftreden? 597/1
Minderheden: wet registratie allochtonen aanvaard 155/3
Rampen: overstromingen in Limburg 159/1: schade 15912
Schandalen: Arscop-affaire 308/2

BUITENLANDSE BETREKKINGEN

Chili: ex-dictator Pinochet op privé-bezoek 471 1
Japan. juridische stappen Nederlandse oorlogsslachtoffers 212 3
Suriname medewerker ambassade in Paramaribo opgepakt 45/2; overleg over sanering economie 444 3; geld voor humanitaire projecten via particuliere organisaties 774/3; oprichting speciaal fonds voor NGO's 774/3; overleg in New York 775/1; iiieuwe Surinaamse amhassadeur 777.2, nieuwe ambassadeur in Paramaribo 777/2
Tanzania: Tanzania sluit ambassade in Nederland 785/1
Vaticaan: reacties op Nederlandse euthanasieregeling 153/3

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Begroting: voor 1995 ingediend 675/3; miljoenennota 1995 677/1
Economische ontwikkeling: Macro Economische Verkenning 1995 van CPB 678/2; kerngegevens voor Nederland 1991-1995 679/2; hotelgarantieproblematiek Aruba 762/1
Lonen: wettelijk minimum(jeugd)loon per 1 januari 1994 5/1
Nederlandsche Bank: jaarverslag over 1993 681/1
Sociaal-economisch beleid: wetsvoorstel tewerkstelling vreemdelingen ingediend 15511: CBS over werkloosheid 311/3; sociale nota 1995 679/1
Sociale verzekeringen:
- AAW: premiepercentages per 1 januari 1994 8/1; wijziging premieheffing voor mensen boven 65 jaar 8/3
- AOW: uitkering per 1 januari 1994 6/2; premiepercentages per 1 januari 1994 811
- AWBZ: premiepercentages per 1 janliai-i 1994 8/1; eigen bijdrage per 1 januari 1994 8/3
- AWW: uitkering per 1 januari 1994 711: premiepercentages per 1 januari 1994 8'1: wijziging premieheffing voor mensen boven 65 jaar 8/3
- Bijstand: uitkering per 1 januari 1994 5/2
- IOAW: uitkering per 1 januari 1994 5/2
- 10.42: uitkering per 1 januari 1994 5/2
- Kiriderbijslag: uitkering per 1 januari 1994 712
- Vorstverlet: premiepercentages per 1 januari 1994 8/1
- VUT: premieperceiitages per 1 januari 1994 811
- Wachtgeldverzekering: premiepercentages per 1 januari 1994 8/1
- WAO: daglonen per 1 januari 1994 713: premiepercentages per 1 januari 1994 8 1
- WW: daglonen per 1 januari 1994 7/3; premiepercentager per 1 januari 1994 8/1
- Ziekerifondsverrekering: premiepercentages per 1 januari 1994 81
- Ziektewet. premiepercentages per 1 januari 1994 8/1

POLITIEK BINNENLAND

Bijstandswet: rapport van subcommissie Bijstand 157/2: reactie staatssecretaris Wallage 158/2
Euthaiiasie: euthanasiewet door parlement goedgekeurd 153/1: reactie? Vaticaan op wet 153/3
Forinatieperiode: Kok forniateur 529/1; Regeerakkoord 'Keuzen voor de toekomst' 52912 e.v.; eindverslag formateur Kok 530/2: hoofdpunten regeerakkoord 593/1 e.v.
Gemeenten:
- Amsterdam: nieuwe burgemeester 517/1
- Haarlemmermeer: ex-Kamerlid nieuwe burgemeester 517/2
- Kerkrade: ex-Kamerlid nieuwe burgemeester 517'2
- Zwolle: ex-Kamerlid nieuwe burgemeester 51712

Informatieperiode: Tjeenk Willink informateur 524/1: drie informateurs: Van Aardenne. De Vries en Vis 524'2: vorming 'paarse' coalitie gestrand 52413: volledige tekst van eindverslag informateur? Van

Aardenne, De Vries en Vis 52511 e.v.: tweede informatie-opdracht Tjeenk Willink 52613: Kanierdebar over mislukken 'paarse' coalitie 527/1; eindrapport Tjeenk Willink 527/2; Kok informateur 52713: \,erslag informateur Kok aan koningin Beatrix 528/2
IRT-affaire: Ontstaan IRT 518/2; activiteiten IRT, competentiestrijd 518/3; opheffing IRT bekendgemaakt 519/2; nasleep 519 2. rapport commissie-Wierenga 519/3; eerste reactie Lubbers en Van Thijn 520/2; tioudiiig oppositie 520/2; debat Tweede Kamer 521/2; IRT-brief naar Tweede Kamer 521/2; Tweede Kamer veroordeelt ro! politie-ministers 522/1; aftreden Hirsch Ballin en Van Thijn 522/1
Koninkrijkszaken: benoeming nieuwe gevolmachtigde minister voor de Antillen in Den Haag 260/1; Nederlandse advocaat klaagt Antillen aan 26013: overleg Arubaanse politici niet regering 761/3; extra techriirche steun voor Aruba 761/3; financiering hotelprojecten op Aruba 76211; Aruba blijft deel Koninkrijk der Nederlanden 762/2
Politieke pariijeii:
— Algemeen: vergelijking programmapunten 309/2
— CD.4: nieuwe lijsttrekker 305 1; AOW-crisis in partij 308 i, Brinkman onder vuur 308 ?: commissie-Gardeniers ingesteld 597/2; presentatie rapport-Gardeniers 597 3; Brinkman treedt af als voorzitter Tweede Kamer-fractie 598/3; Heernia nieuwe fractievoorzitter in Tweede Kamer 599/2
— GroenLinks. nieuw lijsttrekkersduo 305/2: Brouwer verlaat politiek 51712
— RPF. nieuwe lijsttrekker 305/2
— SGP: tegen lidmaatschap vrouweii 156/2
— VVD. nieuwe voorzitter 518/1
Provincies:
— Frietland: nieuwe Commissaris vaii de Koningin 51711
— Zuid-Holland: nieuwe Commissaris van de Koningin 517/2
Regering: van Thijn volgt Dales op als ininister van binnenlandse raken 9/1; aftreden ministers van justitie cn binnenlandse zaken 522/1; staatssecretarissen benoemd tot minister 522/2; vervanging ministers en staatssecretarissen 523/1; nieuw paars kabinet-Kok 523/2; samenstelling 52313: biografirche gegevens ministers 531/1 e.v.; biografische gegevens staatssecretarissen 533/1 e.v.; Voorhoeve belast met Antilliaanse en Arubaanse raken 59913: regeringsverklaring 600/2 e.v.
Staten-Generaal:
— Algemeen: troonrede 67311 e.v.
— Eerste Kamer: akkoord met wijziging wet premieheffing boven 65-jarigen 813: euttianasiewet goedgekeurd 153/1; wet op identificatieplicht aanvaard 15412: aanscherping Vreeindelingeimet goedgekeurd 154/2; wet registratie allochtonen aanvaard 155/3; wet gelijke behandeling goedgekeurd 156/2; akkooid met wijziging Statuut voor het Koninkrijk 76213: goedkeuring Raamverdrag 77412
Tweede Kamer: euthanasiewet goedgekeui-d 153/1; wet op identificatiepliciit aanvaard 154/2; aanscherping Vreemdelingenwet gocdgekeurd 154/2; net registratie allochtonen aanvaard 155/3; wet gelijke behandeling goedgekeurd 156/2; debat over staatkundige en bestuurlijke vernieuwing 15613: rapport van subcommissie Bijstand 157/2; samenstelling 312/1; leden benoemd tot burgemeester 51712: debat IRT-affaire 52112: informateurs leggen verantwoording af over mislukken 'paars kabinet' 527/1; Brinkman treed; af als fractievoorzitter CDA 598/3; Heerma nieuwe fraclievoorzittcr CDA 59912; nieuwe leden heedigd 59913; debat over regeringsverklaring 60.511 e.v.; debat over wijziging Statuut voor het Koninkrijk 76212
Verkiezingeii: zwaar verlies coalitiepartners bij gemeenteraads- en algerrieiie verkiezingen 305/1; gemeenteraadsverkiezingen 305/3; nieuwe partijen bij verkiezingen Tweede Kamer 306/3; verwarring door uitspraken premier Lubbers tijdens campagne 30911: uitslag Tweede Kamer 31012: berekeningen verkiezingsprogramma's door CPB 31013; Kamerverkiezingeri 311/3: analyses verkiezingsuitslag 31513 e.v.; lage opkomst bij verkiezingen voor Europees Parlenient 522/2; zetelverdeling Nederlanders in Europees Parlement 522/3

NEDERLANDSE ANTILLEN

Curaçao: referendum over staatkuiidige toekomst 19411: bevolking stemt massaal voor behoud Antilliaanse eenheid 194'1; kort geding over rechtmatigheid referendum 194/2; PAR wordt politieke partij 195/1; verkiezingsuitslag 19513
Nederland: benoeming nieuwe gevolmachtigde minister voor de Antillen in Den Haag 26011; Nederlandse advocaat klaagt Antillen aan 260/3
Regering: kabinet Antillen dient ontslag in 19413: premier Liberia-Peters vertrekt 194/3; vorming interimkabinet 195/2; Paula interimpremier 195/2; formateur benoemd 19513; nieuwe regering 259/3; samenstelling kabinet 260/1; benoeming gevolmachtigd ininister voor de Antillen in Den Haag 260/1
St.Maarten: arrestaties in verband met corruptiezaak 260/1; politicus na aanhouding weer vrijgelaten 261/1
Verkiezingen: P4R grote winnaar Statenverkieringen 195/2

NEPAL

Arbeid: Katrnandu verlamd dcor algemene staking 73213
Buitenlandse betrekkiiigen:
— Bangladesh: premier Zia op bezoek 14713
— Bhoetan: akkoord over vluchtelingen 368/1; vluchtelingenakkoord in werking 732/1
Parlement: aftreden Koirala geeist 368/1; motie van wantrouwen verworpen 368/2; ontbonden 732 2; protest oppositie tegen ontbinding 732 2
Regering: aftreden premier Koirala 732/2

NICARAGUA

Arbeid: vervoersstaking 343'3
Binnenlandse veiligheid: opleving van gevechten 34611; ontwapening 346/1; beëindiging strijd in het noorden 346/1; ontwapening van recontra's 346/1
Buitenlandse betrekkingen:
— Costa Rica: geschil over lokale reisvergunningen 34612
— Verenigde Staten: VS geven hulp voor 1993 vrij 34513
Grondwet: partijen sluiten akkoord over hervormingen 34412
Militaire zaken: vervanging opperbevelhebber leger 344/1
Nationale dialoog: gesprekken tusien regering en oppositie opgeschort 34313: hervat 34412
Oppositie: dialoog UNO-FSLN 344/2
Parlement: UNO trekt zich terug uit parlementair proces 34511, politicke hergroepering 345/1: nieuwe voorzitter gekozen 345/2
Politieke partijen.
— Algemeen: politieke hergroepering 345/1
— PSD: secretaris-generaal vermoord 345/3

NIEUW-ZEELAND

Algemeen: voorstel premier voor republikeinse status 81313
Buitenlandse betrekkiiigen:
— Verenigde Staten: betrekkingen hersteld 81312; opperbevelhebber Amerikaanse commando in de Pacific op bezoek 813/3
Kieswet: nieuw kiesstelsel goedgekeurd 217/3
Politieke partijen.
Labour Parry: verkiezing leider 218/1
— NP: kleine meerderheid bij algemene verkiezingen 21713
— ROC: vorming 814/2
Regering: vorming coalitie 81412
Verkiezingen: algemene verkiezingen 21711: eerste uitslagen 217/3; gedetailleerde uitslagen 217/3; cruciale tussentijdse verkiezing 81411

NIGER

Arbeid. staking in overheidssector 136/1; driedaagse staking 47711
Binnenlandse veiligheid: actie van islamitische burgerwachten 476/3
Buitenlandse betrekkingen:
— Benin: bijeenkomst grenscommissie 47613
Economie: akkoord met IMF 476/3
Militaire raken. onrust in leger 135/2
Oppositie. anti-regeringsrellen 47711
Wrlement: motie van wantrouwen tegen eerste kahinet-Abdoulaye 855/1; ontbinding 855:1
Regering: nieuwe premier 85413; samenstelling tweede kabinet-Abdoulaye 855/1
Toearegs: splitsing 135/3: heitand verlengd 13513: \redesproces in impasse 136/1: nieuwe verzetsgroep 476/2; onderhandelingen met regering 476/2; vredesbesprekingen 854'2: akkoord 85413

NIGERIA

Arbeid: stakingen 856/2; algemene staking 857'1
Ballingschap. terugkeer Akinloye 51/3
Bankweren: onderzoek CBN 477'3
Begroting: omstreden 477/2
Buitenlandse betrekkingeii:
— Duitsland: Nigeriaanse sterfgevallen in Duitsland 858/3
— ECOWAS: staakt deelname ECOMOG 356/3
— Kameroen: grensgeschil 269/1; grensgeschil escaleert 645/2
Tanzania: sluiting Tanzaniaanse ainbassade 785/1
— Verenigde Staten: Amerikaanse beschuldigingen van iiarcoticahandel 477/3
Censtuur: mediabreidel 49/2; persbreidel 50/1
Constitutionele conferentie: voorbereiding 477/3; boycot verkiezingen 478/3; opening 856/1; aanvaardt voorstellen 85813
Drugs beschuldigingen van narcoticahandel 477 3
Economie: brandstofschaarste 478/1
Justitie: arrestaiie Abiola 85511; Abiola aangeklaagd wegens verraad 856/1: uitspraak hof over gevangenschap Abiola 858/i
Militaire raken: militaire benoemingen 50/3; hoge functionarissen ontslagen door Abacha 857/1
Nationale Interimregering: belangrijkste leden 49/3; voorstellen voor nieuwe verkiezingen 50/3
NDSC ultimatum aan SDP en NRC 49 1: nieuw plan voor interimregering 49 2
NEC: verkiezingsdatum presidentschap bekendgemaakt 51;1
Oppositie: chaos na verkiezingen 48/3; Abiola op de vlucht 50/1; protesten onder bevolking 50/1; terugkeer van Abiola 51/2: stakingen pro-Abiola opgeschort 5112: Campagne voor Democratie roent op tot nieuwe protestactici 51/2; binnenlandse reacties 52/2; positie van Abiola 53/1; Abiola gearresteerd 855/1; pi-otesten 85512; Abiola aangeklaagd wegens verraad 856/1; stakingen en andere protesten 856/2; groeiende confrontatie militair bewind met beweging voor democratie 85613: algemene staking ter ondersteuning Abiola 85711; staking arbeiders olie-industrie voor democratie mislukt 85712: maatregelen tegen critici regering 85713; uitspraak hof over gevangenschap Abiola 858/1
Politiek bestel. bestuurlijke en parlementaire structuur ontbonden 52/2
Politieke partijen
SDP: aankondiging verkiezingsboycot 5113
PRC: opgericht 52/3; samenstelling 5311
President: Babangida treedt af 49/3
Regering: militaire machtsovernaine 52'1, samenstelling van de FEC 53/1; tijdschema voor politieke overgang 47812: grijpt „absolute macht" via decreten 857/2; minister van justitie ontslagen 85713; „gezuiverd" van burgerleden en uitgebreid met militairen 858'1: minister van financiën ontslagen 85812
Terrorisme: vliegtuigkaping 5113
Verkiezingen: rechtszaak tegen annulering 49'1: nieuwe data 49/1

NOORWEGEN

Buitenlandse betrekkingen:
— Deneinarken: uitupraak in geschil over territoriale wateren tuisen Groenland en Jan Mayen 23713
EU. akkoord over toetreding 322/2; toetredingsverdrag getekend op Korfoe 54312
— Iran: aanslag in Oslo op uitgever Duivelsverzen 280/3; diplomaten wederzijds uitgewezen 57212
Referenduiii: over toetreding tot EU 541/3
Regering: minister van buitenlandse zaken overleden 240/2; kabinetswijzigingen 240/2

OCEANIË

South Pacific Foruiii: 25ste topconferentie 812/3
Speerpunt Groep: topconferentie 812/3

OEGANDA

Ballingschap: terugkeer oud-president 202/2
Binnerilandse veiligheid: gevechten om vee 202/2
Buitenlandse betrekkingen:
— Israël: herstel diplomatieke betrekkingen 87612
Militaire zaken. vrijlating legerofficieren 202/2; verdere inkrimping leger 56912
Oppositie: aanbod rebellen 202/2; ultimatuni aan Karamojong-rebellen 568/3
Verenigde Naties: stationering CNOMUR aan grens niet Rwanda 53/3
Verkiezingen: datum vastgesteld 202/2; voor Constituerende Vergadering 56911: uitslag 569/1

OEKRAÏNE

Algenieen: verdeeldheid tussen Oort- en West-Oekraïne 750/3
Buitenlandse betrekkingen:
— EU: partnerschaps- en samenwerkingsakkoord

geparafeerd 323/1; partnerschapsakkoord 543/1
— India. president Sharma op bezoek 73'2
— Russische Federatie akkoord over Zwart[:-?,cc\ loot geannuleerd 174/3; conflict over gas 461 1: akkoord over vloot houdt geen stand 461/2
— Slowakije: repatriëringsakkoord cluchtelingen 244/2
— Turkije: defensieakkoord 249'2
— Verenigde Staten: CIA-rapport over vrees voor burgeroorlog 461/2; meer Amerikaanse hulp 461'3: Amerikaanse schadevergoeding voor vernietiging strategische kernwapens 587/2
Economie: crisis 17512: betrekkinocn met het IMF 751/2; uitstel van privatisering 75112
Grondwet: ontwerp gepubliceerd 175/2
Justitie: massale arrestatie oekteleden 175/3
Kerk en staat. ,,vervolging" van orthodoxe kerk 175/3
Kieswet: nieuwe kieswet goedgekeurd 174/2
Krini: leider Krimtartaren vermoord 175 3: overwinning pro-Russische kandidaat hij presidentsverkiezingen 458/3: referendum over onafhankelijkheid geëist 439 1: politieke status 459/1; referendum en verkiezingen 460/1; spanning door conflict Zwarte-Zeevloot 461/1; decreten leider door Krawtsjoek nietig verklaard 461/2; troepenaantallen 461/2: zei stap naar onafhankelijkheid 748/3; onenigheid over ,,machtsministeries" 749/1: troepencijfers 749/1; communiqué over betrekkingen Krim-Oekraïne 74911: Sewastopol verklaart zich Russisch 751/2: politici vermoord 751/3
Militaire zaken: militaire doctrine 175/1; Russisch persbericht over inkrimping strijdkrachten ontkend 17512: conflict rond Zwarte-Zeevloot 461/1
Oppositie: beschuldigingen van samenzwering in verband met ,,verdwijning" van lid Roech 459/2
Parlement:
— Opperste Raad. nieuwe voorzitter gekozen 719'2. gedomineerd door links blok 749/2
Politieke partijen:
— CLPK: drie leiders vermoord 751i3
President: Krawtsjoek niet lierkieshaar 459/3; Krawtsjoek wil uitstel presidentsverkiezingen 460'3; decreten Krimleider nietig verklaard 461/2; decreten over machtsconcentratie 751/1
Referendum. afgelast 174/2; in Donetsk en Loegansk 460/1
Regering: aftreden van premier Koetsjma 174/1: kabinetsbenoemingen 17511: minister neemt ontslag 749/2; nieuwe premier 749/3; wijzigingen 751/1: overplaatsing en ontslag van ministers 751/1
Terrorirme: moordcomplot 750/3
Verkiezingen: aankondiging vervroegde verkiezingen 17412: parlementsverkiezingen 459/3; tweede ronde 460/1; kritiek van waarnemers op verloop 46013: resultaten na de tweede ronde 460/3; laatste ronde parlementsverkiezingen 749/2; eerste ronde presidentsverkiezingen 749/3; Koetsjma wint presidentsverkiezingen 750/1; uitslagen presidentsverkiezingen 75012; de campagne 750/2

OEZBEKISTAN

Buitenlandse betrekkingen:
— Iran: president Rafsanjani op bezoek 215'2
— Kazachstan en Kirgizstan: economische unie 50313: 794/2: sociale en militaire samenwerking uitgebreid 7941Z
— Korea (Zuid): president Kiin Young Sam up staatsbezoek 66413
— NAVO: toetreding rot ,,partnerschap voor vrede" 883'3
— Russische Federatie: verdrag over economische integratie 50913
Censuur: pers aan banden gelegd 509/2
Econoniie: loon- en prijsstijgingen 807/3
Munt: valutahervorming 172/1; invoering nieuwe munteenheid 80713
Oppositie: opnieuw aanvallen op oppositie 215/2
Politieke partijen:
— Isjtiqlal: opgericlit 80713
Regering: wijzigingen 50912: nieuwe vice-premiers en minister van buitenlandse zaken 807/3

OMAN

Adviesraad: wijzigingen bekendgemaakt 725/3
Binnenlandse veiligheid: islamitisch netwerk ontmanteld 725/3
Buitenlandse betrekkingen:
— Jordanië koning Hoessein op bezoek 503'1
Regering: kabinetswijzigingen 364/3

OOSTENRIJK

Buitenlandse betrekkingen.
— EU: akkoord over toetreding 322/1; toetredingsverdrag getekend op Korfoe 543/2
— Korea (Noord): overlopen Noordkoreaanse ambassadeur in Finland ontkend 882'3
Immigratie: vestigingswet 627 3
Justitie: handel met voorkennis strafbaar 627/3; proces tegen neo-nazi 628/1
Mensenrechten: rapport over mishandeling buitenlanders 628 2
Parlement:
— Bundesrat: toetredingsverdrag EU aangenomen 541/3
— Nationalrat: toetredingsverdrag EU aangenomen 541/3; debat over voorstel van Haider 62713
Provincies:
— Karinthië: vorming van regering 628/1
Referendum: over toetreding tot EU 541/3; EU-lid maatschap goedgekeurd 628/2
Verkiezingen: deelstaatverkiezingen 628/1

PAKISTAN

Arbeid: proteststaking in Karachi 735/2
Bankwezen: regering leidt :iedei-laag over onafhankelijkheid centrale bank 370/3
Begroting: voor 1994-95 bekendgemaakt 735/1
Buitenlandse betrekkingen:
— Afghanistan: premier Hekmatyar op bezoek 145/3; bezorgdheid over oplaaiende gevechten in Afghanistan 504/3; diplomatieke spanning 505'1; Pakistaans vredesinitiatief 505/2
— China: bezoek van premier Bhoetto 370/1
— Egypte: uitleveringsverdrag 735/2
— India: zevende gespreksronde 372/1; betrekkingen gespannen 372/3; diplomatieke spanning 73512: Indiase beschuldigingen van betrokkenheid hii bomaanslagen 801/2
— Iran: bezoek van premier Bhoetto 370/1
— Turkije: bezoek van premier Bhoetto 370/1
— Verenigde Sraten. besprekingen 369/2: conflict over wapenverkopen 369'7: Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken op bezoek 73311
Cultuur. uijziging wet tegen godslastering van de baan 735/1
Doodstraf. einde aan openbare executies 73412
Economie: akkoord met IMF en Wereldbank 369/3; conflict over Staatsbank 370/2; landbouw belasting gehandhaafd 370/3; lening IMF 373/1: andere hulp 373/1
Justitie: arrestatie sari Murtaza Bhoetto 368/3; Bhoetto en Zardari vrijgesproken 371/2; opnieuw vrijspraak voor Benazir Bhoetto 733/3: vrijlating Murtaza Bhoetto 734/2: MQM-leiders veroordeeld 734/2
Mensenrechten: oproep Amnesty International 369/2
Parlement: onderzoek naar hrand parlementsgebouw 369'1: einde boycot door oppositie 734/2
Politieke partijen:
— JIP: partijleider treedt af en wordt herkozen 370/3
— PPP: Nusrat Bhoetto niet langer mede-voorzitter 36912; botsingen tussen rivaliserende Bhoetto-aanhangers 370/1
President: verkiezing saii nieuwe president 368/2
Provincies:
— Azad Kashmir: politieke hervormingen 733/3
— NWFP: onder federaal bewind 371/1: nieuwe PPP-regering 733/1; pro-islamitisch protest vindt gehoor 734/2
Sind. onrust 733/2; escalatie politiek geweld 734/1; opnieuw geweld 734/3
Regering: nieuwe minister van buitenlandse zaken 368/3: nieuwe ministers benoemd 370/2
Verkiezingen: tusseiitijdse verkiezingen 369/1; Senaatsverkiezingen 371/3

PALESTIJNSE ZAKEN

Alliantie van Palestijnse Krachten: verzet trgen nkkuord zelfbestuur Gaza-Jericho 500/3
Bankwezen: eerste Palestijnse handelsbank 139 1
Economie. hulpconferentie voor tinanciering Palestijns zelfbestuur 138'3: oprichting Palestijns ontwikkelingsbureau 139/1; noodhulpprogramma Wereldbank 86411: donorconferentie mislukt 866'2
Egypte: economisch akkoord 494/2
Eoropcsc Unie: bezoek van Arafat aan EU te Brussel 14011
Fatah: akkoord met Hamas 499/3
Gaza-Jericho: akkoord over zelfbestuur ondertekend 499/3; bijzonderheden akkoord 499.3: besprekingen over verruiming Palestijns zelfbestuur 500/3; reacties op akkoord 500/3; Israëlische terugtrekking 501/1; eerste incidenten na nieuwe veiligheidsbepalingen 501/1; benoeming van PNA 501/2: samenstelling E N 501/3; onenigheid over decreet inzake wetten van voor 1967 502/1: Arafat bezoekt gebieden onder Palestijns zelfbestuur 865 i
Hamas: onlusten in bezette gebieden 140/2; Israëli vermoord op Westoever 495/2; bomaanslagen op Afula en Hadera 499/2: akkoord met Fatah 499/3; aanhoudend geweld buiten gebied met zelfbestuur 502/1; aanslagen op Israëlische doelen 867/2
Intifada: geweld in bezette gebieden en Israël na bloedbad Hebron 495/3
Jordanië: economisch akkoord 494/2; economische besprekingen 86411
Palestijns Nationaal Gezag (PNA): samenstelling 501/3; bijeen voor eerste vergadering 86411; besprekingen over bilaterale betrekkingen Jordanië 870/1
PECDAR: wettelijk raamwerk goedgekeurd 864/1
PLO: economisch pact met Jordanië 138/3; berichten over financiële crisis 139/2
Saoedi-Arabië: bezoek van Arafat 494/2
Verenigde Staten: functionarissen overleggen met Amerikaanse minister van handel 494/3

PANAMA

Alliantie: Cambio 94 opgericht 347/1
Amnestie. gratieverlening 703/2
Buitenlandse betrekkingen:
— Groep van Rio. verzoek om lidmaatschap 703/2
— Guatemala: verzoek om uitlevering oud-president afgewezen 703/3
— Verenigde Staten. terugtrekking Amerikaanse troepen 703/2
Grondwet: wijziging om leger ai re schaffen 703/3
Justitie: aangeklaagden van rnoord op Spadafora vrijgelaten 34613; veroordeling Noriega 346/3
Politieke partijen:
— AD: opgericht 33711
President: beëdiging Perez Balladares 847/2
Regering: nieuwe ministei van buitenlandse zaken 347/1: kabinetswijzigingen 347.'i, kabinetswijziging 703/2; samenstelling kabinet 847/3
Schandalen: wapensmokkelschandaal 346/2
Verkiezingen presidentsverkiezingen 702/3: parlementsverkiezingen 703/1; gemeenteraadsverkiezingen 703/1

PAPOEA NIEUW-GUINEA

Bougainville: gevechten 445/2; aanbod vredesbesprekingen afgeslagen 814/3, Panguna-mijn heroverd 814'3: staakt-het-vuren 815'2
Econoiiiie: begroting 1994 446;1
Justitie: voormalig premier vrijgesproken van omkoperii 445/3
Provincies:
— Southern Highlands: regering geschorst 814/3
— vijf eilandprovincies: conferentie over regionale autonomie 446/2
Rampen: aardbeving 446/1; mijnramp 815/1; uitbarsting vulkaan op New Britain 816/1
Regering. politieke manoeuvre premier Wingti 445/3; kabinetswijziging 446.1: Chan opnieuw premier 815/1
Verenigde Naties: oproep UNHRC tot onderzoek schending mensenrechten 44611

PARAGUAY

Arbeid: algemene staking 64012
Binnenlandse veiligheid: hoofd van politie ontslagen 640/2
Economie: lidmaatschap GATT 22413
Formatieperiode: ..re erakkoord" uitgeiteld 640/2
Regering: minister van buitenlandse raken vervangen 640/2

PERU

Buitenlandse betrekkingen:
— Andes-pact: verzoek om lidmaatschap gehonoreerd 642/1
— Bolivia: toegang tot de zee 107/1
— Canada: diplomatieke betrekkingen hervat 642/2
— Venezuela: diplomatieke hetrektiingen hersteid 115/1
— Verenigde Staten weigering vrijgave economische hulp 642/2
Economie: regeling voor achterstallige schulden 112/1: schuldenherschikking 112/1: kredieten van Wereldbank 112/2
Grondwet: wijzigingen 113/1; ontwerp-grondwet aanvaard door Congres 113/2; referendum over grondwet 11313: nieuwe grondwet van kracht 11413
Indianen: bloedbad onder Indianen 112/3
Justitie: ontsnapping uit gevangenis 111/3; veroordeling van guerrillaleiders 111/3; aanklachten wegens veidwijningen 112/3; arrestatie van Sendero-leider

11311: guerrillastrijders geven zich over 113/1: arrestatie vaii Sendero-leiders 64113
Mensenrechten. beschuldigingen over schendingen 11212: 64211
Militaire zaken: militair machtsvertoon 111'2; militaire vonnissen in verband met couppoging november 1992 11211; militaire vonnissen 64013
Parlement. anti-terrorismewetten versoepeld 114/2
Politieke partijen:
— APRA: oud-president Garcia Perez stapt op 115/1
President: Perez de Cuellar presidentskandidaat 642/2
Regering: verjaardag coup 111/2: nieuwe premier 11311: andere kabinetsbenoemingen 113/1; premier treedt af 6411: kabinetswijzigingen 641 i
Terrorisme: gewapende staking van guerrillabeweging 112/3; acties van Sendero Luminoso 11411: vredesaanbod van Guzman 114/1: verdeeldheid binnen Sendero Luminoso 64112: gesprekken tussen regering en Sendero Luniinoso 641/2: acties van Seiidero Luminoso 641/2; vredesaanbod Guzman 641/3; arrestatie van Sendero-leiders 641/3

POLEN

Alliantie: confederatie van rechtse partijen gevormd 551/2
Arbeid: Solidariteit roept stakiiigen uit 550/3
Begroting: 1994 goedgekeurd 549/3
Buitenlandse betrekkingen:
— EU: associatieakkoord van kracht 321/1; aanvraag lidmaatschap 541/2
— India: bezoek van presideiit Walesa 442/1
— Litouwen: samenwerkingsverdrag 45711
— Russische Federatie. bezoek van premier Pawlak 551/3
— Slowakije: repatriëringsakkoord vluchtelingen 244/2
Turkije: president Demirel op bezoek 250/2
Economie: akkoorden over schuldvermindering 54913, presidentieel veto op loonbeheersing 550'2; gewijzigd wetsontwerp over loonbeheersing 55013: vierjarenplan bekendgemaakt 551/1
Media: eis in media-geschil 55112
Parlement: Walesa dreigt inet ontbinding 55012
Politieke partijen:
— UW: ontstaan na fusie UD en KLD 55111
President: wijst kandidaat-minister van financiën af 549/3; Walesa dreigt met ontbinding Sejm 550'2, veto op loonbeheersing 550/2
Regering: minister van financiën treedt af 54912: nieuwe minister van financiën 550/3
Schandalen: corruptie bij politie 550/1

PORTUGAL

Arbeid: verlaging wettelijke werkgerechtigde leeftijd 241'2
Buitenlandse betrekkingen:
— Indonesië: beiprekingen over Oost-Timor 77/3
— Macao: bezoek van premier Cavaco Silva 508/2
— Mozambique: Renanio-leider Dhlakama op bezoek 647/2
Economie: regionaal ontwikkelingsplan 240/3
Immigratie. nieuwe wetgeving 241'1
Mensenrechten: heichuldigingen van marteling 24112
Regering: aftreden minister van milieu 24013
Verkiezingen: lokale verkiezingen 24113

PUERTO RICO

Grondwet: referendum over souvereiniteit 41111

QATAR

Buitenlandie betrekkingen.
— Israël: berichten over gasleveranties aan Israël 433/2; onderhandelingen bevestigd 433/2
— Jordanië: kroonprins Hassan op beroek 142/3: koning Hoessein op bezoek 503/1
Economie: toegetreden tot GATT 588/3

RAAD VAN EUROPA

Coiiferentie: eerste top in Wenen 40/2
Europese Hof Rechten vaii Mens (EVRM): uitspraak over Britse wet in Noord-Ierland 28/3; hervorming 552: 1
Leden: Roemenië 32-ste lid 40/1; parlementaire vergadering keurt toetreding Roemenië goed 331/1
Secretaris-generaal: benoemd 55113

ROEMENIË

Amnestie: voor voormalige corrimunistische leiders 333/2
Arbeid: stakiiigen 332/3
Buitenlandse betrekkingen:
— Hoiigarije: minister van buitenlandse zaken Jeszensky op bezoek 240/1
— Irak: vrijlating Roemeeiise gevangenen 789/3
— NAVO: „Partnerschap voor Vrede"-akkoord gesloten 22712
— Raad van Europa: eerste stap iii richting lidmaatschap 33111
Slowakije: repatriërirgsakkoord asielzoekers 244/2
Verenigde Staten: status van meest begunstigde handelsnatie hersteld 332/1
Economie: hoofd Privatiseringsbureau afgetreden 331/2; bezuinigingsmaatregelen 332'3
Justitie: uitspraak Constitutionele Hof over regeren per decreet 33211
hlinderheden: etnisch geweld in Transsylvanië 331/2; beschuldigingen tegen politie 331/2
Monarchie: voormalige koning toegang tot het land geweigerd 332/1
Oppositie: burgemeesters ontslagen 33311
Parlement:
— Kamer van Afgevaardigden. niotie van wantrouwen verworpen 33113
— Senaat: motie van wantrouwen verworpen 33113; anti-smaadwet aangenomen 33311
Regering: minister van cultuur treedt af 331/3; minderheidsregering wankelt ???,?: pogingen tot vorming coalitie 332/2; wijzigingen 332/2
Schandalen: corruptieschandaal 33112
Vakbeweging: demonstraties ioor hervormingen 331/3

RUSSISCHE FEDERATIE

ALGEMEEN

Amnestie: voor tegenstanders Jeltsin 46413
Ballingschap: terugkeer van Solzjenitsyn 75211
Bevolking: rapport over hoger sterftecijfer 465/3
Criminaliteit: campagne tegen georganiseerde misdaad 75312: actie in Moskou 75313; misdaad in St Petersburg harder aangepakt 754/1
Cultuur: iiieuwe nationale feestdag 75513
Grondwet. aankondiging van refcrenduni over grondwet 182/1: publikatie van ontwerpgrondwet 183/1; reacties op ontwerpgrondwet 183/2; omstreden grondwetsontwerp in een refereiidum aanvaard 18413: ontwerpgrondwet goedgekeurd 186/3
Immigratie: controle op immigratie 187/2
Inlichtingendienst: Zjirinowski beschuldigd van banden niet KGB 46412: hoofd Federale Contraspionagedienst ontslagen 46511
Justitie: Constitutioneel Hof doet uitspraak tegeii Jeltsiri 17611; tegen Roetskoj en Sjoemejko ingediende corruptie-aanklachten ingetrokken 178/2: andere strafzaken 178/2: procureur-generaal ontslageri 182/3; herinvoering juryrechtspraak 18213; corruptiebeschuldigingen tegen Roetskoj afgewezen 464/2; operibare aaiiklager treedt af 46511; vijf arrestaties in verband met inoordkomplot 46513: proces tegen coupplegers mogelijk hervat 46612: directeur MMM gcarreiteerd 755/1; coupplegger vrijgesproken 75512
Media: Jeltsin plaatst media onder zijri gezag 17713: controverse over controle over media 18211: conflict na verkiezingsuitzendingen 184/2: bericht over coup verzonnen 466/2
Milieu: Rusland dumpt radioactief afval 18713
Militaire zaken: strijdkrachten steunen Jeltsin 17613; rol van de strijdkrachten tijdens opstand 180/3; nieuwe militaire doctrine 18413: ontslag commandant Grote-Oceaanvloot 753/1: bezuinigingen op defensie 75312
Rampen: vliegtuigrampen 468'1

BUITENLANDSE BETREKKINGEN

Algemeen: ongerustheid hij Westerse regeringen 186/2: Kozyrews opmerking over troepen in het „nabije buitenland" 468/2; spanningen over Russische rol in internationale kwesties 468/2
Armenië: kritiek op offensief in Nagorno-Karabach 16111: bilateraal militair akkoord 172/3
Azerbajdzjan: bilateraal militair akkoord 17213
Baltische Staten: veiligheidsgaranties geëist na Russische verkirringen 186/2
Bjelaroes: bilateraal militair akkoord 172 3, vooruitzichten op nauwere band 45211: verdrag over monetaii-e unie 453/1; presidentiële top Loekasjenko-Jeltsin 741/2
Bosnië-Herzegovina: Russische initiatief 38012. Rusland kwaad op Serviërs 683/1; waarschuwing aan Serviërs 68312
Bulgarije. uitwijzing Zjiriiiowski uit Bulgarije 18613
Chili: president Aylwin op bezoek 111'2
China: bezoek vaii minister van defensie Gratsjow 289/1: grensakkoord 289/1; officieel bezoek van premier Tsjernomyrdin 656/3; grensovereenkomst 657/1
Cuba: economische besprekingen 338: 1
Duitsland: geen toestemming Zjirinowski voor bezoek 18613: bezoek aan president Jeltsin 75713: vertrek laatste Russisclie troepen 833/1
Estland: Jeltsin-gezinde maatregelen van Ertse regering 16811; terugtrekking troepen 73913: twijfel over akkoord tuisen presidenten Jeltsin en Meri 740/1: Russen dreigen met troepenversterkirigen 742/1; overeenstemming over basis Paldiski 742/2: vergoeding milieuschade aangericht door troepen 742/2
EU: partnerschapsakkoord 543/1
G-7: deelname aan top in Napels 81613
Georgië: komst Russische marine 17013: bezoek van president Jeltsin 455/3
Groot-Brittannie Britse premier op bezoek 468 3; Russisch protest over olieplannen Azerbajdzjan 739/1
Hongarije: akkoord over Russische schuld 622/2
India: rakettransactie opgeschort 7312; berichten over raketovereenkomst 441/2; raketakkoord 44113; premier Rao op bezoek 801/1
Irak: handelsprotocol getekend 79213
Israël: premier Rabin op bezoek 435/2; initiatieven in Midden-Oosten-politiek 497'3
Japan: beroek van president Jeltsin 212. I
Kazachstan: bilateraal militair akkoord 172/3; president Nazarbajew op bezoek 507/3
Kirgizstan: bilateraal militair akkoord 172'3
Korea (Zuid): president Kim Young Sam op bezoek 66413
Letland: akkoord over terugtrekking troepen 456/2; verwarring over decreet Jeltsin over militaire bases in het buitenland 469/1; terugtrekking troepen 739/3
Macedonië: erkenning onder de naam VJRM 39812
Maleisië: akkoord over aankoop Migs 66611
Moldowa: plan voor terugtrekking troepen 748/2
NAVO: toetrediiig tot „Partnerschap voor Vrede"-programma 591 1
Oekraine: akkoord over Zwarte-Zee\ loot geannuleerd 174/3; conflict over gas 461'1; akkoord over vloot houdt geen stand 46112
Oezbekistan: verdrag over economische integratie 50913
PLO: initiatieven in Midden-Oosten-politiek 497/3
Polen: premier Pawlak op bezoek 55113
Slowakije: bezoek van president Jeltsin 24412
Spanje: bezoek van president Jeltsin 46912
Tadzjikistan: bilateraal militair akkoord 172/3
Toerkmenistaii: bilateraal militair akkoord 17213; militair akkoord 216'1: akkoord over dubbel staatsburgerschap 21611
Tsjechit: bezoek van president Jeltsin 24513
Turkije: premier Ciller op bezoek 24913
Verenigde Naties: speciale VN-status voor. Russische vrcdesniacht geweigerd 469/2
Verenigde Staten: herschikking van schuld 18311: president Clinton op bezoek 468/1: spionageschandaal rond Ames 468.2; Russische reactie op NAVO-luchtaanvallen in Bosiiie 682/3; protocol inzake FBI-vestiging in Moskou 75411: gezamenlijke marineoefening 757/2
Zuid-Afi-ika: hervatting economische en commerciële contacten 6211; minister van buitenlandse zaken Nzo op bezoek 863/3

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Barikwezen: activiteiten buitenlandse banken beperkt 184/2
Begroting: over 1993 ingediend 184/3; goedgekeurd voor 1994 75311: bezuinigingen op defensie 75311
Economisch beleid: legalisering van de verkoop van land 18213: staatssubsidies op brood afgeschaft 182/3; onenigheid over radicale hervormingen 18513; kritiek op Gajdar 18513; krachtig IMF-standpunt 463/2: hervormingen 75113; beleggingsfonds MMM bijna failliet 755/1; privatiseringsdecreet 75512
IMF: akkoord ovcr vrijgave fondsen 465/3; lening goedgekeurd 466/1

POLITIEK BINNENLAND

Algemeen: Akkoord ter Bevordering vaii Maatschappelijke Vrede ondertekend 46613
Alliantie:
— Burgerunie voor Stabilisering, Gerechtigheid en Vooruitgang: deelname aan algemene verkiezingen 184/1
— Fonds ter Ondersteuning van Vernieuwing van Militaire en Patriottische Tradities.: opgericht 754/3
— Het Blok Jawlinski-Boldyrew-Loekin: deelname aan algemene verkiezingen 184/1

— Ruslands Keuze: deelname aan algemene verkiezingen 184/1
— Toekomst van Rusland-Nieuwe Namen: deelname aan algemene verkiezingen 184/2
— Verenigd Democratisch Centrum: gevormd 754/3
— Waardigheid en Barmhartigheid: deelname aan algemene verkiezingen 184/2
Binnenlandse veiligheid: onderdrukking van opstand in Moskou 178/3; noodtoestand in Moskou 18112: arrestatie van Sintsow 466/2; verdere ai-restaties en uitzettingen in verband met spionage 466/2
Constitutionele crisis: reactie onder het volk 176/2; internationale reacties 176/2; machtsstrijd rond sleutelministeries 176/3; strijdkrachten steunen Jeltsin 176/3; Witte Huis door pro-Jeltsin-troepen van buitenwereld afgesloten 177/1; voorbereidingen ter verdediging van het gebouw 177/1; onderhandelingen in impasse 177/3; Russische regio's onderling verdeeld 177 3. onderdrukking van opstand in Moskou 178 3: begin van de opstand op 3 oktober 179/3; vredesonderhandelingen mislukt 180/1: reacties op de crisis in Rusland 180 2: buitenlandse reacties 180/3: rol strijdkrachten tijdens de opstand 180/3: tekenen van aanscherping van hei buitenlands beleid als „beloning" voor leger 181/1; „verwarring" over Jeltsins reactie op opstand 181/2: noodtoestand in Moskou 181/2: Constitutioneel Hof geichorst 18213
Gemeenten:
— Sint Petersburg: complot tegen burgemeester 465/3
Kieswet: beschuldigingen van kiesfraude 752/2: geknoei met stembusuitslag ontkend 75212
Parlement:
— Congres van Volksafgevaardigden: op non-actief gesteld 17513; start impeachment-procedure tegen Jeltsin cn benoemt Roetskoj tot president 17611
— Federale Assemblée: openingszitting 463'2: benoeming presidentieel afgevaardigde 464/2; plan voor nieuw parlementsgebouw 464 2
— Federatieraad: voorzitter gekozen 46313: steun voor voormalige federale procureur-generaal 465/1
— Opperste Sowjet: op non-actief gesteld 175/3
— Staatsdoema: vooruitzichten op rood-bruine coalitie 18611: oproep voor „anti-fascistische coalitie" i8611; verkiezing permanent voorzitter 463/3; vorming van nieum blok 463/3; partijbanden afgevaardigden 46313: verkiezingen voor commissies 464'1: nieuwe factie ingeschreven 467'1; afgevaardigde slachtoffer „mafia"-moord 467 3: oprichting parlementaire radio- en t\-dienst goedgekeurd 752.3: nieuwe fractie 754/2; vervolging vaii Zjirinowski afgewezen 755/1
Politieke partijen:
— Agrarische Partij van Rusland: deelname aan algemene verkiezingen 18411
— Algemeen: deels verboden. deels opnieuw gelegaliseerd 18212: regirtratie voor algemene verkiezingen 183/3
— Beweging voor Democratische Hervormingen: deelnemer algemene verkiezingen 184/1
— Democratische Partij van Rusland: deelnemer algemene verkiezingen 18511
— Kedr: deelnemer algemene verkiezingen 184/2
— LDPR: deelnemer algemene verkiezingen 184/1: succes bij algemcnc verkiezingen 185/3; congres 46712: „moordaanslag" op Zjirinowski 73113
Partij van het Democratisch Alternatief: opgericht 754/3
— Partij van Russische Eenheid en Harmonie: deelname iian algemene verkiezingen 184/1
— Ruslands Democratische Keuze: oprichtingscongres 754/2
— Russ.Sociaal-Democratische Volkspartij: nieuwe naam na naamswijziging 754/2
— Russische Communistische Partij. deelnanic aan algemene verkiezingen 184/1
— Vrouwen van Rusland: deelname aan verkiezingen 184/1
President: Jeltsins kritiek op de regering 183/2: Jeltsin beschuldigd vaii voorkeur voor zwak parlement 18612: Jeltsin iteurit hervormingen 462/3; Jeltsin plaats „, inachtsmiiiisteries" onder directe controle 463/2: nationale toespraak Jeltsin 465/2; decreet over „coördinatie" tussen regering en president 754/1
Regering: herbenoeming Gajdar 178/2; benoeming van Goloesjko tot minister van veiligheid hij decreet bevestigd 178/2: aftreden Glazjew 178'2; ministeries opgeheven 187/1: onzekerheid over hervormingen na aftreden radicalen 461.3. Tsjernomyrdin onduidelijk over hervormingen 46311: samenstelling kahinet 464/3; gematigde hervormer bevorderd 467/2; nieuwe minister van nationaliteiten 752/3; verdere benoemingen 752/3
Republieken:
— Algemeen: beperking van regionale macht 181 3
Basjkortostan: aanzienlijke wetgevende, juridische en economische autonomie 75712
— Boerjatië: eerste president gekozen 757/2
Komi: nieuwe president 75711
Noord-Ossetik: president gekozen 464'2
— Tatarstan: compromis over constitutie 465/2
— Tsjetsjenië: spanningen 187'2: aanslag op pi-eiident Doedajew 755/3; avondklok 755/3; Doedajew uit beschuldiging over kernexplosie 756/1; hard optreden tegen oppositietroepen 756/1; gevechten in Grozny 756/2; nieuwe beschuldigingen 75612: Russisch dreigement iia gijzelingsactie 75612, militaire eenheid en stad in handen van de oppositie 756'2: oppositie claimt machtsovername 756/3
— Tsjoewasj: president gekozen 464/2
Terrorisme: „mafia -moord op afgevaardigde Staatsdoema 467/3
Verkiezingen: vervroegde presidentsverkiezingen geannuleerd 183/3; radicale hervormingen afgekeurd 184/3: nederlaag voor hervormingsgezinde groepen 185'1: definitieve uitslag onzeker 18511; resulraren algemene verkiezingen in partijlijstzetels 185/2: resultaten in districtzetels 185/2; voor gemeenteraad Sint Petersburg 467/3; voorstel tot uitstel 754/1

RWANDA

Buitenlandse betrekkingen:
— Frankrijk: FPR gekant tegen Franse betrokkenheid 7153: begin „Operatie Turqoise" 716/1; Franse veiligheidszone 716/3; Franse terugtrekking 7182
— Israël: herstel diplomatieke betrekkingen 87612
— OAE: poging staakt-het-vuren re regelen 714/3
— Tanzania: sluiting Tanzaniaanse ambassade 78511
Burgeroorlog: moordpartijen in Ruhengeri 54/1; bloedbad na dood president 424/1: aanhoudende massarnoorden 42411: evacuatie van buitenlanders 42511; exodus vluchtelingen 425/2: aanhoudende massamoorden 426'2: 713/3; geen einde aan moorden 71413: opmars FPR 714/3: overwinning rebellen 71612
Geweld: politieke moorden 52313
Mensenrechten: schendingen 426/2: humanitaire crisis 426/2
Oppositie: afwijzing nieuwe regering door het FPR 425/1
Parlement: installatie Nationale Overgangsassemblée uitgesteld 423'1
Regering. nieuwe overgangsregering 53/2; oprichting overgangsregering uitgesteld 54/1; instelling overgangsregering vertraagd 423/1: nieuwe problemeii hij vorming overgangsregering 42311: minister van openbare werken vermoord 423/3; nieuwe regering 42413; belangrijkste leden nieuwe regering 424/3: ontvlucht Kigali 42512: Hoeroe-regering op de vlucht 71711: nieuwe interimcoalitieregering 71712: FPR-regering breidt controle uit 718/3
Verenigde Naties: stationering UNOMUR 5313: start VN-missie UKAMIR 53/3; eerste internationale reacties 425/3: resolutie 918 over uitbreiding UNAMIR unaniem aanvaard 427/2; uitvoering resolutie Veiligheidsraad 714/1: benoeming speciale rapporteur mensenrechten 714/2: pogingen om staakt-lietvuren re regelen 714/3; rapport speciale mensenrechtenrapporteur 715/1; inzet UNAMIR II mislukt 715/2; Veiligheidsraad keurt Franse humanitaire interventie goed 715/3; UNOMUR-mandaat verlengd 716/2; vorming UNAMIR II verloopt moeizaam 719/1; stationering UNAMIR II 71913: onderzoek naar schendingen mensenrechten 72011
Vluchtelingen. crisis 717/3; nieuwe stroom 719/1
Vredesakkoord: ondertekening 5312
Vredesbesprekingen: eerste directe besprekingen tus sen regering en FPR 71412

SAHARA (WEST)

Regering: nieuwe SADK-regering 3572
Verenigde Naties: nieuwe vredesvoorstellen 35713: voorstellen aanvaard door Polisario 720/2: kiezersidentificatie na uitstel van start 72013
Vredesproces: uitstel besprekingen 357/3

SAO TOMÉ EN PRINCIPE

Grondwet: wetsontwerp inzake autonomie Principe 72013
Parlemcnr: ontbonden 721'1
Regering: nieuwe premier 72013: voornaamste leden kahincr 721/1

SAOEDI-ARABIË

Begroting: voor 1994 365'2; over 1992-1994 365/2
Buitenlandse betrekkingen:
— Afghanistan: premier Hekmatyar op bezoek 145/3; bezorgdheid over oplaaiende strijd in Afghanistan 50413
— Bosnië-Herzegovina: president Izetbegovic op bezoek 91/2
China: bezoek van minister Nazer van olie en minerale rijkdommen 726/2
— Duitsland: Duitse agenten nemen chemicaliën voor raketbrandstof in beslag in Jeddah 36013
Filippijnen: bezoek van minister Nazer van olie en minerale rijkdommen 726/2
— Frankrijk: principe-akkoord over defensiecontract 365/3: premier Balladur op bezoek 365/3
— Groot-Brittannië: vice-consul in Houston (Texas) [illegible]
— Iran: hetrekkingen gespannen 572'2
— Japan: bezoek van minister Nazer van olie en minerale rijkdommen 726/2
— Jordanië: koning Hoessein op bezoek 503 1
— PLO: Arafat op bezoek 494/2
— Verenigde Staten: hei-schikking betaling Amerikaanse wapens 365/3; akkoord over aankoop straalvliegtuigen 365/3; Saoedische diplomaat vraagt en krijgt politiek asiel 726/3
Economie: privatisering 726/1
Mensenrechten: rapport Amnesty over mishandeling vluchtelingen 726/1
Oppositie. akkoord met yiitische opstandelingen 365/1; burgerrecht ontnomen aan Gsama Binladin 726/1
Rampen: Mekha-pelgrims gedood 726/2

SENEGAL

Alliantie. nieuue oppositiecoalitie opgericht 78412
Binnenlandse veiligheid: staakt-het-vuren in Casamance 54/2
Buitenlandse betrekkingen:
— Israël: herstel diplomatieke betrekkingen 876/2
Economie: goedkeuring van noodplan 54/2; akkoord met IMF 427/3
Justitie: arrestatie van activisten 5413; leider islamitiiche beweging veroordeeld en beweging zelf verboden 427/2; arresiatie oppositieleiders 427/3; Wade vrijgelaten 784/2; moslem-activisten veroordeeld 784/2
Onderwijs: academisch jaar ongeldig verklaard 78412
Oppositie: verzet tegen bezuinigingsmaatregelen 54/3; leider islamitische beweging veroordeeld en beweging zelf verboden 427/2
Parlement: goedkeuring van noodplan 5412
Politieke partijen:
— PADS Landing Savane gearresteerd 5413: leiders gearresteerd en voor liet gei-echt 427/3; leider vrijgelaten 784/2
— PDS: Ousmane Ngom en Abdoulaye Faye gearresteerd 54/3; leiders gearresteerd en voor het gerecht 42713; Wade vrijgelaten 78411
Vakbeweging: aanhoudende industriële actie 54/3

SIERRA LEONE

Binnenlandse veiligheid: successen tegen rebellen 20213
Economie: IMF hervat verstrekking kredieten 784/3
Justitie: verdachten van coup gearresteerd 20213; begin proces 20213
Regeriiig: kabinetswijzigingen 784/3

SINGAPORE

Buiteiiandse betrekkingen:
— India: bilaterale overeenkomsten getekend 441'3
— Israël: premier Rabin op bezoek 70/2
— Myanmar: bezoek van premier Goh Chok Tong 584/3
— Verenigde Staten: controverse over stokslagen 66612
— Vietnam: bezoek van premier Goh Chok Tong 513/3
Censuur maatregelen tegen Brits weekblad opgeheven 298 2
Justitie: proces iri verband met wei op officiële geheimhouding 29811. leider Raad voor Handelsontwikkeling geschorst 29811; uitspraak in proces over officiële geheimhouding 66612
Kieswet: wijziging kiesstelsel voorgesteld door Lee Kuan Yew 666/3
Regering: kabinetswijziging 298/2

SLOVENIË

Arbeid: staking bij politie 106/3
Ruiteiilandse betrekkiiigen:

— Kroatië: hesprekingen verminderen hoogopgelopeii spanningen 39813
Politieke partijen:
Liberale Democratie van Slovenië: ontstaan na fusie LDS. DS. ZS en Socialistische Partij 39911
Regering. minister van defensie ontslagen 39911: wijzigingen 69812
Schandalen. regering beschuldigd van betrokkenheid hij wapensmokkel 106/2
Vereiiigde Naties: lid FAO 222/1

SLOWAKIJE

Buitenlandse betrekkingen:
EG associatieakkoord 14/1
— Hongarije: militair samenwerkingsakkoord 244/2
Oekraïne. repatriëringsakkoord vluchteiingen 244/2
— Polen: repatrieringsakkoord vluchtelingen 24412
Roemenië: repatriëringsakkoord asielzoekers 244/2
Russische Federatie: president Jeltsin op bezoek 244/2
— Tsjechié: greiisakkoord 241/3
Economie: IMF-lening 14313: 833/2
Kerk en itaar. kerk krijgt eigendommen terug 243 P
Media beleid ten aanzien van uitzendingen van Radio Free Europe 244/1; directeur TASR ontslagen 629/3
Minderheden: klachten Hongaarse minderheid 242/1; controverse naar aanleiding van uitlatingen over zigeuner4 door Meciar 24212: bijeenkomst van etnische Hongaren 242/2; wet op Hongaarse namen 630'1. tweetalige verkeersborden afgewezen 630/1: wei tweetalige verkeersborden 83313
Overheid: districtsambtenaren ontslagen 629/3
Parlement: SNS-leden lopen over 243/2; onenigheid over vervroegde verkiezingen 243/3
— Onderzoekscommissie: onderzoek naar ,,Indiagate"-aftaire 244.1
Politieke partijen:
— DEUS: ontstaan uit fusie DUS en ADSR 629/3
— HZDS: vooraanstaand lid overleden 243/1; Meciar wint verkiezingen 833 3
— SNS: etnische drempel voor lidmaatschap 629/3
President: aanval Kovac op premier Meciar 629'3
Regering: coalitieakkoord 242/3; kabinetswijzigingen 242/3; nieuwe minister van gezondheid 243, i: Meciar weigert at te treden 243,1; crisis in coalitie 243'1: premier hleciar treedt af 62813: nieuwe coalitie 629/1: samenstelling kabinet 629/1
Schandalen: ontslag van privatiseringsfunctionarissen 629/2
Verenigde Naties: lid FAO 222/1
Verkiezingen: onenigheid in parlement over vervroegde verkiezingen 243/3; algemene verkiezingen uitgeroepen 629/2; winst voor Meciar 83313: uitslag 834/2

SOEDAN

Algemeen: overzicht nieuwe indeling Soedan 274: 1
Binnenlandse veiligheid aanval op moskee 274/3
Buitenlandse betrekkingen:
— Egypte: bezoek van minister van buitenlandse zaken 66/1; ontwikkelingen in Halaib-geschil 650/1
Groot-Brittannië conflict over bezoek aartsbisschop 27311
— Tsjaad: grensbesprekingen 78512
— Verenigde Staten: Soedan op lijst terroristische staten van VS 119/2; begin van dialoog 649/2
Economie. protesten tegcn brandstoftekort 272/3; IMF start procedure voor intrekking lidmaatschap 27413
Grondwet: herverdeling van Soedan in 16 staten 274/2
Kieswet: goedgekeurd 64913
Mensenrechten: rapport verworpen 64813
Munt: devaluatie 649/2
Parlement: ondervoorzitter vet-laat land 273/3
Politieke partijen:
DUP: bezorgdheid orn ieider 273/1
— Umma: leider en oud-premier gearresteerd 650/1
President: nieuwe vice-president 274/2
RCC: ontbinding 272/2
Regering: vorming burgerregering 272/3
Verkiezingen: beloofd 27213
Vredesproces: rebellenfacties sluiten napenstilstand 27312: vredesinitiatief IGADD 64911: beiprekingen in Nairobi 649/1
Zuid-Soedan: buitenlandse berichten over regeringsoffensief in zuiden 27313; conferentie in Juba 649/3

SOMALIA

Buitenlandse betrekkingen:
— Verenigde Staten: heroriëntatie Amerikaans beleid 275/1; verdere terugtrekking van Amerikaanse troepen 27512
Burgerooi-log: gevechten in Kismavu 278/1; ontvoeringen 278/2; aanval op VN-troepen 651/2; gevechten in Mogadishu 651/3
Grondwet: ontwerp interimgrondwet voltooid 276/2
Somaliland: verdeeldheid 651/3
Verenigde Naties: wijzigingen in beleid 274/3; UNHCR vraagt hulp voor slachtoffers verkrachting 275/3; radicale wijziging in beleid 275/3; mandaat UNOSOM II verlengd 276 1, terugtrekking troepen 27613; UNOSOM-gevangenen vrijgelaten 277/1; moeilijkheden als gevolg van militaire operaties VN 277/2; hulporganisaties belaagd 27713: nieuwe VN-mandaat 27713: Westen trekt zich terug uit UNOSOM II 650 3 UNOSOM II verlengd h5i '1
Volksgezondheid: cholera-epidemie 651.1
Vredesakkoord. getekend 650/1; vertragingen bij uitvoering 65111
Vredesproces: SNA boycot VN-\redesconferentie 27612; verdere problemen 27613; geheime vredesbesprekingen 27613: nationale verzoeniysconferentie uitgesteld 651/1; vredesverdrag in het zuiden 651/2

SPANJE

Arbeid: algemene staking 400/1
Bankwezen: crisis in bankwezen 399/3: overname failliete bank 631/2; bankwet 631/2
Buitenlandse betrekkingen:
— Andorra: vriendschapsverdrag 318/2
— Argentinië: akkoord over overname luchtvaartmaatschappij 553/1
— Bolivia: moord op Spaanse ambtenaar 55511
— Cuba: akkoord over schadevergoeding voor Spanjaarden 338/2; minister van buitenlandse zaken ontmoet Cubaanse oppositieleidera 846/3
— Equatoriaal Guinee: betrekkingen verslechterd 46/3; betrekkingen verbroken 422/1; laarste contingent Spaanse luchtmacht teruggetrokken 422/2
— Groot-Brittannië: besprekingen over status Gibral tar 546/2
— Israël: historisch bezoek van Spaanse vorst 433/3
— Marokko: Spaans Kredier 475/3
— Russische Federatie: president Jeltsin op bezoek 469/2
— WEU: deelname aan Eurokorps 333/3
Economie: renteverlaging 401/3
Gewesren:
— Andalusië: verkiezingen 632/1
— Cantabrië: niotie van wantrouwen tegen president 40113
— Catalonië: stappen naar autonomie 402/1
Justitie: buitenlandse gevangenen gedeporteerd 402/2; ETA-lid veroordeeld 40212; arrestatie van ETA-verdachten 63212
Militaire zaken: nieuwe militaire top 401/1
Overheid: crisis tussen regering en gemeentelijke en provinciale overheden 399/3
Parlement: omstreden wijziging arbeidswet 401/2
Politieke partijen:
PSOE: congres 40112
Rampen: opera verwoest 402/2
Regering: minister van binnenlandse zaken afgetreden 399/2: onenigheid binnen ininisterie van biniicnlandse zaken 400/2; crisis vanwege corruptieschandalen 630/1: aftreden ministers 630 2: kabinetswijzigingen 630/3: crisis duurt voort 63113
Schandalen: crisis in regering vanwege corruptieschandalen 630/1: affaire Roldan 63012: Roldan uit beschuldigingen mei betrekking tot onderzoek van Conde 631/1; anti-corruptiewetgeving 631.2: Roldan uit nieuwe beschuldigingen 632.1: hoge politiefunctionarissen ontslagen 632/2
Sociaal beleid: overleg over sociaal pact afgehroken 199,2
Terrorisme: hardere aanpak ETA 40013; betaling losgeld aan ETA 40013; ETA-aanslagen 402/1: peneraal vermoord 63212
Vakbeweging: vakbondscrisis 400.3

SRI LANKA

Alliantie:
— People's Alliance: absolute meerderheid in parlement 80813, nominatie presidentskandidaat 81012
Econoniie: begroting 1994 148/2; IMF-lening 445/1; groei in 1993 80811: pakket maatregelen voor hulp aan lage-inkomensgroepen 80811
Grondwet: voorstel wijziging 44411
Justitie: Hof herroept benoeming van UNP-leden tot provinciale premiers 14812
Mensenrechten: massagraven ontdekt 444/1
Militaire zaken: legerbevelhebber vervangen 148/2
Noodtoestand: noodwetten gewijzigd 444/1
Parlement: ontbonden 808/1
Politieke partijen.
— SLFP: Anura Bandaranaike stapt uit partij 148/2
— UNP: lidiiiaatschap A.Bandaranaike 148/3; verkiezingsnederlaag 808/2; nominatie presideritskandidaat 810'1
Regering: nieuwe minister van hoger onderwijs 14813, nieuw kabinet 809/1; samenstelling 809/2
Tamil-vraagstuk: LTTE-aanvallen 147 3; onibinding JOC 147/3; regeringsoffensief tegen LTTE 148'1: LTTE-offensief 148/1; voormalige LTTE-leider veroordeeld 44411; vredesinitiatieven 80912; LTTE akkoord met vredesbesprekingen 809/3; zelfmoordactie LTTE 810/1
Terrorisme: bomaanslagen in Colombo 445,1
Verkiezingen: voor Zuidelijke provinciale raad 444/2; lokale verkiezingen 445/1; voor 196 zetels in parlement 808/3

ST CHRISTOPHER EN NEVIS

Algemeen: ontwikkelingen in 1993 411/3
Economie: toegetreden tot GATT 588/3
Oppositie: ongeregeldheden na vorming nieuwe regering 912,1
Verkiezingen: algemene verkiezingen 411/3

ST LUCIA

Arbeid: staking van bananentelers 703/3

ST VINCENT EN DE GRENADINES

Parlement. Nationale Assemblée ontbonden 347'2
Regering: minister treedt af 347/2
Verkiezingen: algemene verkiezingen 31712

SURINAME

Arbeid: stakingen 775/3
Bankwezen: president Centrale Bank op non-actief 44/1: president Centrale Bank ontslagen 45/1
Buitenlandse betrekkingen:
— G-3 en CARICOM: topontmoeting 42/1
— Nederland: Nederlandse justitie ontdekt bankkluis op naam Surinaamse ministersvrouw 4412: Arti Jessurun kurt in voorarrest 44'2: Atta Mungra verliest kori geding tegen Nederlandie staat 4413: Surinaamse rijsthandelaar gearresteerd in Amsterdam 45/2; medewerker Nederlandse ambassade in Paramaribo opgepakt 4512: overleg over sanering economie 774/2; verschil van mening over toezicht IMF 77412: Xederlandse Eerste Kamer keurt Raamverdrag goed 774/2; geld voor humanitaire projecten via particuliere organisaties 77413: oprichting speciaal fonds voor NGO's 774/3; overleg in New York 775.1; nieuwe ambassadeur in Nederland 777/2: nieuwe Nederlandse ambassadeur 777/2
Corruptie: politici treden af in verband met smeergeldaffaire 44/1
Economie: rapporteurs IMF toegelaten 775/3; salarissen ambtenaren worden verdubbeld 77611: politieactie tegen handelaren in zwart geld 776/2
Justitie: onderzoek naar betrokkenheid politici en ambtenaren bij smeergeldaffaire 4412: officier van justitie van functie ontheven 44/3; celstraf voor directeur Telesur 45/3; hoge militair verdacht van handel in cocaïne 46,'1
Munt: introductie uniforme wisselkoers 776/2; devaluatie Surinaamse gulden 776/3
Terrorisnie: Lachmon en Sardjoe doelwit van aanslagen 45/3: rebellen bezetten Afobaka-stuwdam 77711

SWAZILAND

Buitenlandse betrekkingen:
— Zuid-Afrika. diplomatieke betrekkingen 62/1

SYRIË

Amnestie: vrijlating politieke gevangenen 285/2
Buitenlandse betrekkingen:
— België: schuldenregeling 877/3
— Egypte. president Mubarak op bezoek 87013
— Groot-Brittannië: minister van buitenlandse zaken I-lurd op bezoek 285'1
— Iran eii Turkije. bijeenkomst over Iraaks Koerdistan 36211; tripartiet overleg Koerdische raken 793/3
— Israël: toestemming voor bezoek Israëlische Arabieren 494'2: Israëlische Arabieren op bezoek 49811. vooruitgang in vredesproces 86811: tekenen van vooruitgang in vredesproces 871/1
— Israël en Jordanië: reactie op akkoord 868/1
— Libanon. premier Rafiq al-Hariri op bezoek 284/2
— Turkije: Turkse operaties op Syrisch grondgebied 24911

— Verenigde Statcii: akkoord over ontmoeting presidenten Assad-Clinton 140/1; top tussen presidenten Assad en Clinton 285/1; minister van buitenlandse zaken Christopher op bezoek 870/3; president Clinton op bezoek 873/2
Militaire zaken: wijziging top 877/2
Minderheden. uitreisvisa voor jodeii 28513
President: Basel Assad, oudste zoon van de president. overleden 285/2
Regering: minister van elektriciteit ontslagen 653/3
Verkiezingen: algemene verkiezingen 877/2

TADZJIKISTAN

Buitenlandse betrekkingen:
Afghanistan: grensconflict houdt aan 215/3; grensincidenten 810/3
_ GOS: oproep om vredesmacht VN-status te verlenen 510/2
— Russische Federatie: bilateraal militair akkoord 172 3
— Verenigde Staten. akkoord over Amerikaanse hulp 215/2
Burgeroorlog: grensconflict houdt aan 21513
Censuur: staatshoofd plaatst omroepen en kranten onder zijn gezag 510/3
Grondwet: ontwei-p-grondwer 511/1: ontwerp aangenomen 811/1
Justitie: veroordeling lid oppositie 215/3
Munt. munteenheid vervangen 50913
Noodtoestand: beëindiging 810/3
Politieke partijen:
— Partij Economische Vrijheid en Politieke Verniewing: gelegaliseerd als oppositiepartij 51013
— Unie Progressieve Krachten Tadzjikistan: officieel erkend 81111
— Volkspartij van Tadzjikistan: oprichting 510/3
Regeriiig: premier treedt af 21513: wijzigingen 510/1; samenstelling van kabinet 510/1, nieuwe vice-premier 511/1; nieune minister 811'1
Terrorisme: minister en Russisch officier vermoord 81012
Verkiezingen: voor presidentschap uitgesteld 81111
Vredesbesprekingen: afgezegd na moord op vice-premier 510/1; tussen regering en oppositie leiden tot akkoord 510/2: voorlopig beëindigd 810/2

TAIWAN

Buitenlandse betrekkingen:
— Burkina Faso: diplomatieke betrekkingen 374/3
— Chiria: tweede ronde werkbesprekingen Arats en SEF 373/3; derde ronde tussen Arats en SEF 37411; nieune besprekingen 374/3; vierde ronde Arats-SEF werkbesprekingen 374/3: moord op Taiwanese toeristen in China 66613: verdere ontwikkelingen in relatie 667/2; Chinees lijnvliegtuig gekaapt 668/1
— Filippijnen: bezoek van president Let Teng-hui 374/2
— Iiidonesië: bezoek van president Lee Teng-hui 374/2
— Mexico: bezoek van premier Lien Chan 668/1
— Thailand: bezoek van president Lee Teng-hui 374/2
Economie: financiële hervormingen 373/1
Justitie: veroordeling beursspeculanten 373/1; veroordeling Chinese kapers 667/2
Militaire zaken: hope generaals in staat van beschuldiging 668/i
Politieke partijen:
— CNP: ontstaan na fusie CNP en CSDP 373/2
— DPP: nieuwe voorzitter 668/1
Terrorisme: vliegtuigkapingen 373/3; Chinees lijnvliegtuig gekaapt 66811
Verkiezingen: lokale verkiezingen 373/2

TANZANIA

Buitenlandse betrekkingen:
— Canada: sluiting ambassade in Canada 78511
— Italië: sluiting Tanzaniaanse ambassade 785/1
— Nederland: sluiting amhassade als kostenbesparing 78411
— Nigeria: sluiting Tanzaniaanse ambassade 785 1
Rwanda: sluiting Tanzaniaanse ambassade 785/1
— Zaïre: sluiting Tanzaniaanse ambassade 78511
Economie: financiële maatregelen 78511
Politieke partijen:
— CCM: voorstander aparte regering Tanganjika 358/1
Tanganjika: CCM voorstander aparte regering 358/1
Voedselsituatie: waarschuwing voor hongersnood 358/1

THAILAND

Binnenlandse veiligheid: opleving geweld moslimseparatirteii in Zuid-Thailand 79/3
Buitenlandse betrekkingen:
Cambodja: geheime wapenopslagplaats bi~grens ontdekt 366 3: bezoek van premier Chuan Leekpai 366/3; verslechterende betrekkingen 727/1
_ Laos: brug over Mekong ingewijd 508/1
— Myanmar: bezoek van minister van buitenlandse zaken Prasong Sonsiri 58413
— Myariniar en Laor: tripartiete conferentie over narcoticamisbruik 584/1
— Taiwan: president Lee Teng-hui op bezoek 374/2
— Verenigde Staten: verbetering van handelsbetrekkingen 80/1
— Vietnam: bezoek van premier Chuan Leekpai 513/3
Ecoiiomie: financiële liberalisering 511/2
Grondwet: Nationale Assemblée aanvaardt dooi oppositie voorgestelde wijzigingen 511 '2
Justitie. leider „Jonge Turken" vrijgelaten 511'1
Militaire zaken: reorganisatie top 811 3
Parlement door oppositie voorgestelde grondwetswijzigingen aanvaard 511/2
— Huis van Afgevaardigden: moties van wantrouwen verworpen 79/1
Politieke partijen:
— Palang Dharma: herverkiezing leider 811/3
— SAP: plan voor fusie met oppositiepartijen 79/2; uit i-egeringscoalitie 79/2
Rampen: brand in fabriek 80/1; hotel ingestort 8011
Regering: benoemingen in kabinet 79/3: Chaovalit treedt af als minister van arbeid 511/1; kabinetswijzigingen 811/2; reorganisatie kabinet 812 2
Schandalen: schandaal over drugshandel 511'2: uitbreiding 811/2: aftreden politiechef wegens juwelenschandaal 811/3
Verkiezingen: regeringscoalitie wint tussentijdse verkiezingen 811/3

TOERKMENISTAN

Buitenlandse betrekkingen:
— GOS: volledig lidmaatschap 216/1
— Russische Federatie: bilatei-aal militair akkoord 17213: militair akkoord 216/1; akkoord over dubbel staatsburgerschap 2161i
Munt: manat ingevoerd 172/1; roebel vervangen door manat 21611
President: ambtstermijn verlengd 511/3; persoonsverheerlijking Nijazow 512/1
Referendum: over verlenging presidentiële ambtstermiin 511/3
Regering: minister van buitenlandse zaken afgetreden 216/1: wijzigingen 512/1

TOGO

Buitenlandse betrekkingen:
— Frankrijk: Franse hulp hervat 859/2
— Ghana: verslechterde relatie 27911
Economie: IMF-lening 859/1
Justitie: journalisten veroordeeld 859/1
Oppositie: gevechten in Lomé 278/3
Regering: nieune premier 569/3; nieuw kabinet 570/1: samenstelling kabinet 570/1
Verkiezingen: parlementsverkiezingen uitgesteld 278/2; verder uitstel 2791; parlementsverkiezingen op 6 en 20 februari gehouden 279: 1: winst voor oppositie 569/2; controverse 569/3

TRINIDAD EN TOBAGO

Doodstraf: uitstel van executie 704/2
Politieke partijen:
— NAR: leider treedt af 70412
— NDP: opgericht 704: 1
— PNM: secretaris-generaal geroyeerd 704/1
— Republikeinse Partij Triiiidad en Tobago: opgericht 7041i
Regering: kabinetswijziging 70412

TSJAAD

Aouzou-strook: uitspraak Internatioiiaal Gei-echtshof 428/2: vermeende Libische troepenversterkingen 42812; Libië akkoord met terugtrekking 42813: teruggegeven aan Tsjaad 78511
Arbeid: staking ambtenaren 429/1
Buitenlandse betrekkingen.
— Libié: Libië akkoord met terugtrekking uir Aouzoustrook 428/2; Aouzou-strook teruggegeven aan Tsjaad 78511; vriendschaps- en samenwerkingsverdrag 785/2
— Soedan: grensbesprekingen 78512
Economie: IMF-lening 42813
Justitie. veroordeling voorritter Tsjadische Mensenrechtenliga 428 3
Mensenrechten: voorzitter Tsjadische Mensenrechtenliga veroordeeld 42813
Oppositie: CNRT-leider vermoord 55/1; activiteiten rebellen 428/1: Nationale Verzoeningscommissie ingesteld 429'2
Parlement: verlenging overgangsperiode 429/1
Regering: geschil over. benoeming minister van financiën 55/1: premier Moungar treedt af 55/2: Koumakoye nieuwe premier 55/2; samenstelling nieuw kabinet 55/3; kabinetswijziging 428/1: ontslag ministers 42911: samenstelling kabinet na de reorganisatie 429/2; minister overgelopen naar CNR 785/3
Vredesakkoord: Nationale Verzoeningscommissie ingesteld 429/2; akkoord met CSNDP-rebellen 785/2

TSJECHIË

Antisemitisme: wetsvoorstel over teruggave joods eigendom 245/2
Binnenlandse veiligheid: Wallis-affaire 24413
Buitenlandse betrekkingen:
— Bosnië-Herzegovina: omstreden vredesplan voor Bosnië 382/2
Chili: ex-dictator Pinochet op privé-bezoek 471/1
— EG: associatieakkoord 14/1
India: bezoek van president Havel 442/1
— Russische Federatie: president Jeltsin op bezoek 245/3
— Slowakije: grensakkoord 241/3
Geschiedenis: wet over onwettigheid communistisch regime door parlement goedgekeurd 24412; wetsvoorstel over teruggave joods eigendom 24512
Justitie: hoofd openbaar ministerie treedt terug 245 1; onenigheid over wet op belastering 24512
Militaire raken: nieuwe opperbevelhebber strijdkrachten 244/3
Parlcmcnt:
— Kamer van Algevaardigden: wet over onwettigheid communistisch regime goedgekeurd 24412
Politieke partijen:
— Partij van Democratisch Links: opgericht 244/3
— Realistisch Blok: opgericht door CSSD. Liberaal-Sociale Unie en KSU 24413
Regering: nieuwe comimissaris voor buitenlandse politiek 24511; minister vervangen 245/2
Verenigde Naties: lid FAO 22211

TUNESIË

Buitenlandse hetrekkingen:
— Israël: akknord over vestiging verbindingsbureaus 876/3
Justiiie: linkse leider veroordeeld 721/1
Mensenrechten: rapport Amnesty International 35812; vrijlating Marzouki 721/2
Oppositie: reactie Al-Nahda op verkiezingen 359/1
Parlement: uitslag verkiezingen in zetels 359/1
Politieke partijen.
— Communistische Arbeiderspartij: leider veroordeeld 72111
— FIS: bericht over oprichting 721/2
— RCD: wint parlementsverkiezingen 358/3
President: herverkiezing Ben Ali 35813
Verkiezingen: presidents- en parlementsverkiezingen 35812

TURKIJE

Bankwezen: nieuwe president centrale bank 24711: ontslag president centrale bank 248/1; nieuwe president centrale bank 758/1
Begroting: presentatie voor 1994 24713; voor 1994 goedgekeurd 24811
Buitenlandse betrekkingen:
— Armenië: waarschuwing af te zien van aanval op Nachitsjewan 161/1
— Azerbajdzjan: president Alijew pleit voor Turkre militaire hulp 161/3; president Alijew op bezoek 441/3
— Bosnië-Herzegovina: president Izethegovic op bezoek 9112
Cyprus: premier Ciller ontmoet president Clerides 236/3
— Duitsland: bezoek van premier Ciller 25011: Duits verbod op wapenverkopen 760/3; opheffirig Duits wapenembargo 76013
— Egypte: president Mubarak op bezoek 432/3
— Griekenland: Turkse diplomaat in Athene vermoord 74711
— Groot-Brittannië: Koerdische terroristen veroordeeld in Londen 760/2
India: president Sharina op bezoek 73/2
— Irak: operaties tegen PKK-kamp in Irak 24911: Turkse diplomaat in Bagdad vermoord 250/2; aanvallen op Koerdische bases in Irak 760/1; handel gedeeltelijk hervat 791/2; gesprekken over verkoop

olie uit Turkse pijpleiding 79213
— Iran: terreurbestrijdingsakkoord 250/2
— Iran en Syrië: bijeenkomst over Iraaks Koerdistan 362/1; tripartiet overleg Koerdische zaken 793/3
— Israël: bezoek van minister van buitenlandse zaken Cetin 43312; president Weizmann op bezoek 433/3
— Jordanië: koning Hoessein op bezoek 14213: 249/3
— Libanon: bespreking maatregelen ter bestrijding PKK 250/3
— Oekraine: defensieakkoord 24912
— Pakistan: premier Bhoetto op bezoek 370/1
— Polen: bezoek van president Demirel 25012
— Russische Federatie: bezoek van premier Ciller 249 3
— Syrië: legeroperaties op Syrisch grondgebied 249/1
— Verenigde Staten: bezoek van premier Ciller 250/1; halvering Amerikaanse hulp 76013
— Zwitserland: ambassadeur 'en twee diplomaten uitgewezen 24912
Economie: bekendmaking exportmaatregelen 2471]: verscherping crisis 757/3; privatiseringsprogramma 758/1; bezuinigingsmaatregelen 760/2; maatregelen tegen groei begrotingstekort 760/3; IMF-lening 761/1
Justitie: regeringsdecreten nietig verklaard door Constitutionele Hof 247/3: proces tegen Koerdische afgevaardigden 759.2: arrestatie van Koerdische afgevaardigden 76011
Koerden. opnieuw gevechten in het zuidoosten 24513; ontvoering van buitenlanders 24611: pro-Koerdische partij verboden 24612: moord op Koerdisch parlementslid 248 1: PKK-offensief escaleert 24812; PKK ,,verbiedt" journalisten en politieke partijen 24812; nieuwe maatregelen tegen Koerden 24813: pro-Koerdische leiders gearresteerd 248/3; operaties tegen PKK-kamp in Irak 24911: PKK beschuldigd van heroïnesmokkel 249/2: Duits en Frans verbod op pro-Koerdische groepen 250/1; inzet iiieer militairen iii zuid-oosten 758/3; luchtaanvallen 75813: pro-Koerdische partije verboden 759/1; parlementaire afgevaardigden gearresteerd 75911: partij verboden 759/1, proces tegen afgevaardigden 759/2; Koerdische oproep tot dialoog 75912: hevige gevechten 759'2; arrestatie van afgevaardigden 760/1; bestandsoproep van PKK-leider 760/1; aanvallen op bases in Irak 760/1: moord op Turkse leraren 76011: aanval op Koerdische basis 76011; terroristen veroordeeld in Londen 760/2
Media: omroepwet 76012
Militaire raken: inkrimping leger teruggedraaid 24811; aankoop helikopters 250/1
Munt: devaluatie 24811
Parlement: regeringsprogramma goedgekeurd 246/3; Koerdisch parlementslid vermoord 248/1: Koerdische afgevaardigden gearresteerd 759/1
Politieke partijen:
— ANAP: leider herkozeii 247'2
— DEP: nieuwe leider 249/1; verboden 75911
— DYP: Ciller herkozen als leider 247/2
— HEP: verboden 246/2
— OZDEP verboden 75911
— Partij voor Grote Veranderingen: leider herkozen 247/1
— SHP: iiieuwe leider benoeind tot vice-premier 247/1
— YUP: opgericht 247/1; opgegaan in DYP 24711
Rampen. Bosporus gesloten 76112
Regeririg: nieuwe leider SHP benoemd tot vice-premier 247/1: benoeming van nieuwe ministers 24712: benoeming nieuwe minister van economie 75811; kabinetswijzigingen 761/1
Terrorisme aanslag door islamitische extremisten 24613; bomexplosies in Istanboel 759/3; bomaanslagen in Turkse vakantieoorden 759/3; leider De\ Sol gearresteerd 761/2
Verenigde Naties: toezegging redeshandhavende troepen voor Bosnië-Herzegovina 38413
Verkiezingen: lokale verkiezingen 758/2; uitslagen 75813
Volksgezondheid: cholera uitgebroken 761/2

TUVALU

Regering: nieuwe preniier na vijfde algemene verkiezingen 218/2; samenstelling kabinet 218/2
WHO: toegetredeii 83/2

URUGUAY

Arbeid: sociaal protest 64212
Grondwet: constitutionele hervormingen 642/3
Militaire zaken: nieuwe opperbevelhebber leger 642/3
Politieke partijen.
— PC: leden-ministers stappen uit regering 64213
Regering: minister van defensie vervangen 64213: nieuwe minister van binnenlandse zakeii 64213: Colorado-ministers stappen op 642/3

VANUATU

Buitenlandse betrekkingen:
— Israël: diplomatieke betrekkingen hervat 43411
President: kiescollege kiest nieuwe president 446/2
Regering: coalitie onder druk 446/2

VATICAAN

Buitenlandse betrekkingen:
— Baltische Staten: paus Johannes Paulus II op bezoek 161/3
— Israël: ontmoeting paus Johannes Paulus II en opperrabbijn Lau 7011: diplomatieke erkenning 43411: diplomatieke betrekkingen 87611
— Italië: bezoek van paus Johannes Paulus II aan Sicilië 371
— Jordanië: diplomatieke betrekkingen 50311
— Libanon: bezoek van paus Johannes Paulus II uitgesteld 652/2
— Nederland: reacties op Nederlandse euthanasieregeling 153 3
— Verenigde Staten: bezoek van paus Johannes Paulus II 123/1

VENEZUELA

Amnestie: voor coupplegers 1997 19713: gratie voor coupplegers 55813
Bankwezen: hercorming 197/1; sluitiiig van Banco Latino 557/1
Binnenlandse veiligheid. gevangenisopstand 55613: crisis verergert 55812
Buiteiilaridse betrekkingen:
— Colombia: betrekkingen verder onder druk 47311
— Ecuador: asiel voor Venezolaanse beramers van coup 250/3
— Peru: diplomatieke betrekkingen hersteld 115'1
Economie: invoering BTW 19612: invoering prijzencontrole 557/1: noodwet financiën 558/1; stabiliseringsplan 558/1: belastinghervormingen 55812
Justitie: arrestatie ian voormalige president 55911
Militaire zaken: top afgetreden 557/1
Munt: waardedaling bolivar 558/2
Oppositie: universitaire onrust 196/2
Politieke partijen:
— AD: leden geroyeerd 55711
President: speciale bevoegdheden interimpresident 19513: Perez blijvend geschorst 19611: Caldera wijzigt militaire top 55711
Rampen: doden na storm 19713
Regering: geruchten over staatsgreep 196/2; nieuw programma 55712: nieuw kabinet 557/3; samenstelling 557/3: kabinetswijzigingen 55813
Verkiezingen: parlements- en presidentsverkiezingen 19712: uitslag par-lenieutsverkiezingen 19713

VERENIGDE ARABISCHE EMIRATEN

Economie: toegetreden tot GATT 58813
Justitie. BCCI-affaire 28513

VERENIGDE STATEN

ALGEMEEN

Abortus: uitspraak Hooggerechtshof over blokkade klinieken 26512: wet op de vrije toegang tot abortusklinieken van kracht 706/1
Antisemitisme: Natie van de Islam beschuldigd 414/2
Burgerrrechten: conferentie van zwarte leiders 709/3
Criminaliteit: omvangrijk pakket maatregelen tegen de misdaad bekendgemaakt 121/1: verzamelwet in Senaat goedgekeurd 26311: nieuwe wet misdaadbestrijdiiig in Californië 418/1: misdaadbestrijdingswet aangenomen in Huis van Afgevaardigden 560/1; vergelijking uitgaven in beide verzamelwetsontwerpen ter bestrijding misdaad 560/2
Indianen: president ontmoet Indianenleiders 56212
Justitie: gerechtelijke uitapraak over ramp in Bhopal 74/3; benoeming aan Hooggereclitshof 116/1: gerechtelijke uitspraak over anti-homoseksuele wet in Colorado 11713: uitsprak hof van beroep over homoseksuele marinestudent 11811; proces tegen voormalig directeur *postkantoor* van Huis van Afgevaardigden 118/2; arrestatie van moslimfundamentalisten en hun leider 11813: Rahman aangeklaagd wegens terrorisme 11911: vrijspraak in BCCI-proces 121/3: eindrappon over Iran-contraschandaal ingediend 123/1: gevangenisstraf voor politieagenten in zaak-Kiiig 123/2; dc zaak-Denny 123/3; Jack Kevorkian in staat van heschuldigirig gesteld 125/2: nieuw drugsplan bekendgemaakt 126/2; zitting Hooggerechtshof geopend 12711: uitspraak over seksuele intimidatie 127/1; rapport over beleg Waco 127/2; veroordeling in bankschandaal Witte Huis 264/1; corruptiezaak tegen Durenberger 26411: speciale aanklager voor Whitewater-affaire 264/2; eindrapport Iran-contra-affaire 26512: uitspraak Hooggerechtshof over blokkade abortusklinieken 265/2; uitspraak over Packwood-dagboeken 266/1; geen veroordelingen in Tailhook-zaak 413.2: uitspraken in Waco-proces 414 1, racist veroordeeld in moordzaak Medgar Evers 414/1; ontslag van toegevoegd procureur-generaal 41613; veroordeling in zaak rond aanslag World Trade Centre 417/3; opperrechter treedt af 561/1; benoeming opvolger 561'2. Hooggerechtshof doet uitspraak over seksuele partijdigheid 561 3; Ames veroordeeld voor spionage 56211: schadevergoeding voor Rodney Kiiig 562/2; wet op onafliankelijke aanklager goedgekeurd 70512: uitspraken vaii Hooggerechtshof 706/2; Rostenkowski aangeklaagd 70613: vrijspraak voor Kevorkian 70712: schadeloosstelling in zaak Rodney King 70713: leden Branche Davidian-sekte veroordeeld 70713: *veroordelingen i.v.m.* bomaanslag World Trade Centre 708/1
Mensenrechten jaarverslag over toestand in meer dan 150 landen 414 3
Militaire zaken: generaal met pensioen na opmerkingen over Clinton 116'3: compromis over homosekSuelen in de strijdkrachten 117/2; uitspraak over discriniiiiatie honioseksuelen in strijdkrachten 117/3; presidentiële goedkeuring sluiting militaire bases 118/1; nominatie van nieuwe stafchef 12112: verdere inkrimping strijdkrachten en herziening defensiestrategie 12411: geplande sterkte van strijdkrachten in 1999 124/2: inisleiding hij ,,Starwars"-proeven toegegeven 12413: admiraal neenit ontslag 41312: overeenstemming over schadeloosstelling veteranen Golfoorlog 70813: Pentagon-rapport over helikopter-ongeluk in Noord-Irak 790/1
President: rapport over ontslag personeel reisbureau Witte Huis 11812: dood van personeelslid Witte Huis 118/2; wijziging staf Witte Huis 70811
Rampen: ernstige overstromingen in Midden-Westen 119/3; aardbeving in California 26611
Religie: nieuwe leider Mormonen 71011: hoofd Lubavitcher sekte overleden 710/1; nieuwe leider Zuidelijke Baptisten 71011
Schandalen: corruptieonderzoek Republikeinse senatoren voortgezet 12612: Tailhook-schandaal 127/1; beschuldigingen tegen Clinton 26412; Whitewaterschandaal 414/3; achtergrond 414/3; ontslag Nessbaum 415/1: personeel Witte Huis gedagvaard 41512: Congres besluit tot hoorzittingen 415/3; *beschuldigingen tegen Hillary* Clintoii stapelen zich op 415/3; Republikeins Congreslid uit beschuldigingen 41612: beschuldigingen tegeii medewerker president 41613: ontwikkelingen in Whitewateraffaire 559'2: HUD-medewerker bekent schuld aan samenzwering en verduistering 56212: aanklacht wegens ongewenste intimiteiten tegen Clinton 70413: ontwikkelingen in Whitewater-schandaal 705/1; Rostenkowski aangeklaagd 706/1
State of the Union: rede president Clintoii op 25 januari 1994 26413
Terrorisme: kaping KLM-vliegtuig 11912: aanslag op lid Natie van de Islam 70913
Veiligheidsdienst: ontmaskering Russische spion 41213: Ames veroordeeld voor spionage 56211; herziening contraspionage-activiteiten 562/1
Volksgezondheid: hoorzittingen in Congres over roken 709/2
Vuurwapens: ,,Brady-wet" getekend 76212: parlement Florida neemt wapenwet aan 263/1; wet-Brady van kracht 413/3; wapenlobby lijdt nederlaag in verkiezingscampagne 56017: verbod op wapens door Huis van Afgevaardigden 560/3; overzicht wapens waarop wetsontwerp Huis van Afgevaardigden betrekking heeft 56013

BUITENLANDSE BETREKKINGEN

Algemeen: verklaringen buitenlandse politiek 126/1; rondreis Christopher door Midden-Oosten 14011; verklaring over buitenlandse politiek 262/1; verklaring Clintoii over buitenlands beleid 705/3
Baltische Staten: VS bepleiten vervroegde terugtrekking Russische troepen 16113; bezoek vaii president Clinton 73912
Bosnië-Herzegovina: president Izetbegovic op bezoek 91/2: reactie op offeiisid. begin april 682/1; Senaat stemt over wapenembargo 684/3
Canada: onderhandelingen over visserijconflict hervat 841/2
China: ontmoeting presidenten Clintoii en *Jiang Zemin* 28713. driejarig texticlakkoord 28811: handelsbe-

trekkingen 288/1; mensenrechten ter discussie 28812: bezoek van minister van financiën Bentsen 288/2: berook van minister van buitenlandse zaken Chistopher 654/3; Chtna's MFN-status door VS verlengd 656/1; geschil over auteursrechtenpiraterij 656/3
Colombia: conflict over Amerikaanse troepen 471/1; conflict over drugshandel 473/1; uitwisseling bewijsmateriaal tegeii drugskartels opgeschort 700'2: hardere Amerikaanse opstelling in drugsbestrijding 70013
Cuba: handhaving handelsembargo 33512; particulicre Amerikaanse hulp 33513: bezoek van Jesse Jackson 338/1; wijziging Amerikaanse buitenlandse politiek 845/1; extra Amerikaanse maatregelen 845/3; akkoord over emigratie 845/3
Duitsland: kanselier Kohl op bezoek 541/1; bezoek van president Clinton 83213: vertrek Amerikaanse troepen uit Berlijn 833/3
Egypte: Egyptisch verzoek om uitlevering van sjeik Rahman 64/3; president Mubarak op bezoek 67/1
E! Salvador: Amerikaanse betrokkenheid bij training gewapende groepen 409/2
Europese Unie: bezoek van president Clinton aan Brussel 320/1
Filippijnen preïdeiit Ramos op bezoek 29012
Griekenland: Amerikaanse diplomaten gearresteerd 547/1
Groot-Brittannië: schadevergoeding voor Britse slachtoffers van Amerikaanse beschietingen 690'3
Haïti: Amerikaans standpunt met betrekking tot interventie 340/1: wijziging in Amerikaans beleid 766/2; VS wijzigen vluchtelingenbeleid 76713
India: betrekkingen bekoeld 441/1; betrekkingen bekoeld 441/1: verder verslechterd 441/1: gedeeltelijk verbeterd 441/2; bezoek vaii onderminister van buitenlandse zaken Talbott 800/2; premier P.V. Narasimha Rao op bezoek 800/3
Indonesië: verkoop gevechtsvliegtuigen vanwege mensenrechtensituatie tegengehouden 77/2: stappen VS om mapenverkopen aan mensenrechten te koppelen 77/2; verlenging Amerikaanse handelsprivileges 442/3
Irak: Amerikaans rapport over wapenexport naar Irak 360/3: ongeluk inet Amerikaanse helikopter 789/3
Iran: betrekkingen gespannen 28211
Israël: verlaging Amerikaanse kredietgaranties 70'1: CIA-beschuldigingen van nauwe militaire banden inet China ontkend 70'2: overleg tussen president Clinton en premier Rabin 43311; akkoord over aankoop Amerikaanse jachtbommenwerpers 434'2, toespraak premier Rabin/Jordaanse koning Hoessein tot Huis van Afgevaardigden 869/2; bezoek van president Clinton 873/2
Italië: premier Ciampi op bezoek 39/3; bezoek van president Cliiiton 62712: controversiële opmerkingen AN-leider over Mussolini tiidens bezoek Clinton 62712
Japan: handelsbetrekkingen 207/1; opschorting Amerikaanse handelssancties 20712: overleg president Clintoii met premier Hosokawa 20713; rede minister Aspin in Tokio 207/3; handelsbetrekkingen 212 3; haiidelsonderhandelirigen mislukt 577/1; VS dreigen met sanctie? 57712; topontmoeting preniier Hosokawa en president Cliiiton 57712: Amerikaanse handelswet opnieuw in werking 578/1: Amerikaans rapport over oneerlijke handelspartners 578/3; handelsbesprekingen 582/2; keizer op bezoek 584/1
Joego-Slavië: president van Kosovo op bezoek bij president Cliiiton 396/2
Jordanië: hervatting Amerikaanse hulp 142/3: besprekingen over inspectieprocedure Aqaba 49911; toespraak Hoessein/Israëlische premier Rabin tot Huis van Afgevaardigden 86912: kwijtschelding schuld 870/2; deel schuld aan VS afgeschreven 877/1
Karachstan: Amerikaanse hulptoezegging 21312; president Nazarbajew op bezoek 507/3
Korea (Noord): officieuze contacten 292/1; Amerikaans beleid in november niet helemaal consistent 29212: onderhandelingen over nucleaire inspecties 294/1: maatregelen tegen Noord-Korea 658/3; mogelijk nieuwe onderhandelingen 659/2; formulering VN-sancties 661/2; beroek van Jimmy Carter 66212: nieuwe voorstellen president Kiin Il Soeng 66212
Korea (Zuid): ontmoeting presidenten Clinton en Kim Young Sam 295 2: gezamenlijke militaire oefening 295/2; aankomst raketten in Pusan 660/3; beroek van niiniiter van defenrie Perry 66013
Libanon: zoekactie naar vermiste Israëlische soldaten in Zuid-Lihaiion 284/i
Macedonië: erkenning onder de naam VJRM 398/2
Maleisië premier Mahatliir Mohamed op bezoek 666/1
Myanmar: bemiddelingsaanbod 584/1. VS herzien beleid 584/2
Nicaragua: VS geven hulp voor 1993 vrij 345/3
Nieuw-Zeeland: betrekkingen hersteld 81312: bezoek van opperbevelhebber Larson van Amerikaans commando in Pacific 81313
Nigeria: Amerikaanse beschuldigingen van narcoticahandel 477/3
Oekraïne: CIA-rapport over vrees voor burgeroorlog in Oekraïne 46112: meer Amerikaanse hulp 461/3; schadevergoeding voor vernietiging strategische kernwapens 587/2
Pakistan: besprekingen 369/2; conflict over wapenverkopen 369/3; bezoek van onderminister van buitenlandse zaken Talbott 733/1
Panama. terugtrekking Amerikaanse troepen 703'2
Peru: weigering vrijgave economische hulp 642 2
PLO: overleg minister van handel met Palestijnse functionarissen 494/3
Roemenië: status van meest begunstigde handelsnatie door VS hersteld 332/1
Russische Federatie: herschikking van schuld aan VS 183/2; bezoek van president Clinton 468/1; spionageschandaal rond Ames 468/2; Russische reactie op NAVO-luchtaanvallen in Bosnië 682/3; protocol inzake FBI-vestiging in Moskou 754/1: gezamenlijke marineoefening 75712
Saoedi-Arabie: herschikking betaling Amerikaanse wapens 365/3; akkoord over aankoop straalvliegtuigen 36513: Saoedische diplomaat vraagt en krijgt politiek asiel 726/3
Singapore: controverse over stokslagen 666/2
Soedan: geplaatst op lijst terroristische staten 119/2; begin van dialoog 64912
Somalia: heroriëntatie Amerikaans beleid 27511: verdere terugtrekking van troepen 27512
Syrië akkoord over ontmoeting presidenten Clinton en Assad 11011: top Assad en Clinton 285/1; bezoek van minister van buitenlandse zaken Christopher 870/3: bezoek van president Clinton 87312
Tadzjikistan: akkoord over Amerikaanse hulp 21512
Thailand: verbetering van handelsbetrekkingen 801i
Turkije: premier Ciller op bezoek 250/1: halvering Amerikaanse hulp 76013
Vaticaan: paus Johannes Paulus II op bezoek 12311
Verenigde Naties: deel achterstallige betalingen voldaan 302'2: beloften over achterstallige contributiebetalingen 302/3; veto tegen 8500 man extra troepen voor Bosnië-Herzegovina 38413
Vietnam: bezoek van Amerikaanse delegatie 148/3; versoepeling Amerikaaiis handelsembargo 14911: Senaat besluit tot opheffing sancties 512/2: bezoek van Amerikaanse delegaties 512/3; gezamenlijke zoekaktie naar MIA's 512/3: besprekingen over financiële claims en mensenrechten 513/1; handelsembargo opgeheven 513/1; ontwikkeling bilaterale betrekkingen 51311: nieuwe zoekactie MIA's 513/2; akkoord over verbindingsbureaus 513/2; vice-premier Tran Duc Luong op bezoek 51312; volgende MIA-zoekactie 51312
Zuid-Afrika: opheffing sancties 60/3

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Bankwezen: nieuwe leden Federal Reserve Board 56011
Begroting: pakket goedgekeurd 120/1: noodgelden goedgekeurd 12611, voorstel voor nieuwe bezuinigingen 126/1; presentatie voor het jaar 1995 41211. voorstellen met betrekking tot inkomsten 412/2; voorstellen met betrekking tot uitgaven 412'2: vijfjarenplannen 412/2; kritiek op basisveronderstellingen 412/3; goedgekeurd voor fiscale jaar 1995 417/2; voor 1995 goedgekeurd 70613
Economisch beleid. rentetaricvcii omhoog 560/1; rentetarieven omhoog 70711
Sociaal beleid: nationaal dienstverleningsprogramma goedgekeurd 120/3; woningbouwproject aangekondigd 125/3; ingrijpende wijziging sociaal zekerheidsstelsel 708/2

POLITIEK BINNENLAND

Binnenlandse veiligheid: FBI-directeur ontslagen 11613; omvangrijk pakket maatregelen tegen misdaad bekendgemaakt 12111
Congres: vergeefse poging om inzet troepen onder buitenlands bevel te beperken 126/2
— Huic van Afgevaardigden: NAFTA-akkoord goedgekeurd 43/1; bescheidener ruimtestation Freedom goedgekeurd 11613: ..Brady-wet" goedgekeurd 262/3; besluit tot hoorzitting over Whitewater-affaire 415/3; Republikeins lid beschuldigt Clintoii inzake Whitewater-affaire 416/2; misdaadbestrijdingswet aangenomen 560/1; verbod op wapens 56013
— Senaat: speciale verkiezingen 115 i; ,,Brady-wet" goedgekeurd 262/3; verzamelwet ter bestrijding misdaad goedgekeurd 263/1; besluit tot hoorzitting over Whitewater-affaire 415/3; amcnderncnt op sluitende begroting afgewezen 417/1: verbod op giften vaii lobbyisten 70513
Deelstaten:
— California: datuin voorverkiezingen vervroegd 127/3; aardbeving 266 1
— Californië: bekrachtigt wetsvoorstel misdaadbestrijding 418/1
— Florida: toeristencampgne afgelast na moord 125'1: wet tegen vuurwapens 263/1
— New Jersey: gouverneursverkiezing 261,2
— Ohio: datum voorverkiezingen vervroegd 127/3
— Virginia: gouverneursverkiezing 261/i
Gemeenten:
Los Angeles: burgemeestersverkiezingen 116/2
— New York: burgemeester gekozen 26112
Gezondheidszorg: hoofdpunten van hervorming 122/1: officiële presentatie van hervormingen 122/2; onthullingen over stralingsexperimenten 265/3; hervormingen een stapje dichterbij 417/i
Overheid: publikatie vaii plan om overheid efficiënter tc maken 125/3
Regering: kandidatuur Guinier voor functie op ministerie van justitie ingetrokken 11512: benoeming van ministers voor marine en luchtmacht 121/3; onderminister vaii buitenlandse raken afgetreden 262'1: nieuwe onderminister van buitenlandse zaken 26212; minister van defensie treedt af 26311: nieuwe ministei van defensie 263/2; minister van handel gezuiverd van corruptiebeschuldigingen 413/1; wijziging staf buitenlandse zaken 708/1
Verkiezingen: burgemeestersverkiezingen Los Angeles 116/2; Californië en Ohio vervroegen data voorverkiezineen 12713; gouverneurs- en burgemeestersverkiezingen 261/1: voor het Huis van Afgevaardigden in Chicago 41712; voor het burgemeesterschap van New Orleans 417'2: voorverkiezingen 70911: groeiende invloed van religieus rechts tijdens voorverkiezingen 70911

VIETNAM

Buitenlandie betrekkingen:
— Algemeen: hulppakket 15 landen 14912: hervatting vaii internationale leningen 149/3
— Australië: premier Keating op bezoek 51411
— Broenei: olie-overeenkomst 14912
China: topbesprekingen over grensgeschil 14913; grensakkoord 14913: officieel bezoek van president Le Duc Anh 15011; grensbesprekingen 513/3
— Filippijnen: president Ramos op bezoek 51411
— Frankrijk: akkoord over betaling achterstallige schuld bij IMF 149/2
— Indonesië: bezoek van president Le Duc Anh 51411
— Japan. akkoord over betaling achterstallige schuld bij IMF 14912
— Laos: officieel bezoek van president Le Duc Anh 150/1
— Maleisië: bezoek van CPV-secretaris-getieraal Do Muoi 51411
— Myanmar: bezoek van premier Vo Van Kiet 584/3
— Singapore: premier Goh Chok Tong op bezoek 513/2
— Thailand: premier Chuan Leekpai op bezoek 513/3
— Verenigde Staten: Amerikaanse delegatie op bezoek 148/3; versoepeling Amerikaans handelsembargo 149/1; Amerikaanse Senaat besluit tot opheffing sancties 51212; Anierikaanse delegaties op bezoek 512/3; gezamenlijke zoekaktie naar MIA's 51213: besprckingcn over financiële claims en mensenrechten 513/1; handelsembargo opgeheven 513/1; ontwikkeling bilaterale betrekkingen 513/1: nieuwe zoekactie MIA's 51312: akkoord over verbindingsbureaus 513/2; bezoek van vice-premier Tran Duc Luoiig 513/2: volgende zoekactie MIA's 51312
Delfstoffen: enorme gasbel in zeebodem ontdekt 14912
Economie: hulpconferentie 15011
Justitie: proces tegen opstandelingen 15012: oud-minister van energie veroordeeld wegens corruptie 512/2
Kerk en staat: gevangenisstraffen voor Boeddhistische monniken 15012
Media: nieuwe perswet 150/1
Parlement: vierde riiting negende Nationale Assemblée 150 2
Politieke partijen:
— CPV: tussentijdse conferentie 512/1: benoemingen in het politburo 512'2
Vluchtelingen: akkoord over bootvluchtelingen 51313

ZAÏRE

Bankwezen: nieuwe gouverneur centrale bank 42913; gouverneur centrale bank geschorst 78711
Binnenlandse veiligheid: etnisch geweld in Kivu 55/3
Buitenlandse betrekkingen:
Algemeen: sluiting ambassades aangekondigd 78712
België: herstel samenwerking 787/2
Frankrijk. herstel samenwerking 787/2
Tanzania: sluiting Tanzaniaanse ambassade 785/1
Economie: IMF-lidmaatschap opgeschort 785/3
Grondwet: aanvaarding nieuwe overgangsgrondwet 43012
Mensenrechten rapport Amnesty International 56 1: beschuldiging van massa-executies 430/2
Munt: monetaire hervorming 5613; valutahervoming 42913: vals geld in omloop 78712
Parlement: HCR-PT opgericht 43012; voorzitter HCR-PT benoemd 430/2; HCR-PT verdeeld over benoeming van premier 43013
Politieke partijen:
MNC-Loemoemba: oprichting 78712
President: poging politieke impasse te doorbreken 430/1
Provincies:
Kivu: etnirch geweld 5513
Sliaba: verklaart zich autorioom 42912
Regering: akkoord over overgangsregering 56/2; ondertekening akkoord uitgesteld 56/3; impasse in gesprekken over overgangsregering 56/3; omstreden verkiezing van premier 786/1; samenstelling 786/2; programma 786/3; pogingen om geloofwaardigheid te herstellen 78711
Verenigde Naties: VN-afgezant op bezoek 56/1; verwarring over erkenning door VN 56/3

ZAMBIA

Parlement: uitspraak Opperste Gerechtshof over zetels 78713
Politieke partijcii:
MMD: leden stappen op 203/1
President: vice-president afgetreden 787/3; oud-president Kaoenda onder toezicht 788/1
Regering: reorganisatie kabinet na berichten over corruptie en drugshandel 203/1

ZIMBABWE

Arbeid: problemen in de gezondheidszorg 570/3
Buitenlandse betrekkingen:
Ethiopie: geen Ethiopies verzoek oni uitwijzing Mengistu 12913
Landverwervingswet: petitie blanke boeren 20313: nieuw conflict naar aanleiding landaankoopprogramma 57012: onderzosk naar landdistributie 57012; pachtovereenkomsten ingetrokkeri 570/3
Militaire zaken: inkrimping sirijdkrachten 203/3
Munt: devaluatie dollar 203/3
Politieke partijen.
UANC: fusie met ZUM 20411
ZUM: fusie riiet UANC 204/1
Regering: kabinetswijziging 204/1; dood minister 204/1
Voedselsituatie: verzoek om hulp 57013

ZUID-AFRIKA

Alliantie:
COSAG: reactie op grondwetsontwerp 5911: herdoopt in ,,Vrijheidsalliantie" 61/3
VA: reactie op interimgrondwet 6412; overleg met regering en ANC over deelname aan TEC 48012: Ciskei trekt zich terug 48013; blijft bij boycot verkiezingen 482/2; stort ineen 483/2
ANC: rapport commissie-Motsuenyaiie over ANC-detentiekamperi 5912; nieuwe landelijke voorzitter 5913: aanslag op leiders 48113: verkiezingsoverwinning 49012
Apartheid: huurboycot beeindigd 481/3
Arbeid: stakingen 86012
Begroting: voor 1994-95 gepresenteerd 85912
Binnenlandse veiligheid: sectie 29 van ISA afgeschaft 6412; rapport-Goldstone over derde macht 48513
Buitenlandse betrekkingen:
Algemeen: internationale reacties op verzoek Mandela om opheffing sancties 6013; chronologie van sancties tegen Zuid-Afika 6111: inte:nationale erkenning 62/1
EU: handelsmaatregelen EU 863/3
Frankrijk: president Ilitterrand op bezoek 863/2
Gemenebest: toetreding 863/2
Groot-Brittannië: Brits aanbod van pakket handelssteun 863/2; premier Major op bezoek 86313
Japan: Japanse toezegging van financiële steun 86312
Namibië: overdracht Walvisbaai 272/2
OAE: formeel lid 863/2
PTA: toetreding 863/3
Russische Federatie. bezoek van minister van buitenlandse zaken Nzo 863/3
Vredes- en Samcnwerkingszone Zuidelijk Atlantische Oceaan: toegetreden 563'3
Doodstraf: voor twee mannen in proces Hani 62/3
Economie: schuldenakkoord 6112; programma voor openbare werken 860/3; arbeidsverhoudingen 861/2; witboek over ontwikkeling verschenen 861/3. salarisverlaging kabinetsleden 863/1
Geweld: escaiatie 57/1; rapport cominissie-Goldstolie over inval AWB en AVF 58'1, vergeefse poging om geweld te verwijderen 59/3
Grondwet: ontwerp 5812, COSAG-reactie op grondwetsontwerp 59/1; wijzigingen grondwetsontwerp 5911: interinigrondwer goedgekeurd 63/1; hoofdpunten van de interimgrondwet 63'2; tijdspad voor meerderheidsbestuur 64/1; reactie Vrijheidialliantie op interimgrondwet 64/2: interimgrondwet aangenomen 480/1: commissie ingesteld 860/3
Justitie: proces moord op Hani 62/2: veroordeling van Terreblanche 6213; proces tegen Gqozo 62/3; sectie 29 van ISA afgeschali 64/2; amnestie voor illegaal vuurwapenbezit 862'3: optreden tegen huurstaking 86311
Mensenrechten: rapport van commissie-Motsuenyane over ANC-detentiekampen 5912: oprichting Coinmiisie voor Waarheid en Verzoening aangekondigd 86011
Militaire zaken: afschaffing dienstplicht voor blanken 5913: overval van SADF in Umtata 62/1; benoemingen SANDF 859/3; protest van voormalige guerrillastrijders 86113; muiterij in leger 862/2
PAC: overval van SADF in Umtata 62/1: opschorting gewapende acties 481/1
Parlement:
Constitutionele Assemblée: Ramaphosa gekozen tot voorzitter 492/2; regeringsverklaring Mandela 492/2
Senaat: voor constituerende zitting bijeen 492/2
Politieke partijen:
ACDP: deelnemer verkiezingen 48911
Algemeen: registratie voor deelname aan verkiezingen 18213
Democratische Partij: deelnemer verkiezingen 489/1
Inkatha: handhaaft boycot verkiezingen 482/2; Buthelezi steeds geisoleerder in verzet tegen verkicringen 484/2; nieuwe pogingen om tot deelname aan verkiezingen over te halen 48613, deelnemer verkiezingen 48813
NP: deelnemer cerkiezingen 48813
PAC: deelnemer verkiezingen 48911
Vrijheidsfront: ingeschreven voor deelname aan verkiezingen 48411: deelneiner verkiezingen 48911
President: Mandela beëdigd 491/1: Mandela's ,,100 dagen"-toespraak 860/3
Proviiicies:
Kwazulu-Natal: zetelverdeling en premier 49013: aantijgingen van fraude 49013: besluit over referenduin om hoofdstad vast te stellen 86011; opheffing noodtoestand 861/2
Noord-Kaap: zetelverdeling en premier 490/3
Noord-Transvaal: zetelverdeling en premier 490/3
Noordwesten: zetelverdeling en premier 49013
Oort-Kaap: zetelverdeling en premier 49013
Oost-Transvaal: zetelverdeling en premier 49013
Oranje Vrijstaat: zetelverdeling en premier 49013
PWV: zetelverdeling en premier 49013
West-Kaap: zetelverdeling en premier 49013
Regering: nieuw kabinet 49112: samenstelling 491/3; onderminister van defensie benoemd 85913: aftreden minister van financiën 860/1; harsten in coalitic 861/1: De Kierk benoemd tot voorzitter commissie inlichtingendiensten 861/3: salarisverlagiiig kabinetsleden 86311
Regio's:
Kwazulu-Natal: noodtoestand 48512
TEC akkoord over Uitvoerende Overgangsraad 60/1; structuur Overgangsraad 60 3, opgericht 479,1, samenstelling 47911; eerste daden 47913: regering en ANC overleggen met Vrijheidsalliantie over deelname 48012: Nationale Vredesmacht in opleiding 48113
Thuislanden:
Bophutatswana: crisis 48312: Mangope afgezet 483/3; benoeming tijdelijk bestuurder 483/3
Ciskei: trekt zich terug uit Vrijheidsalliantie 480/3: crisis 483/2
Kwazulu: landakkoord 492/3; landakkoord goeiigekeurd 860/1
Lebowa: crisis 484/3
Verenigde Naties: Mandela vraagt opheffing van sancties 60/3: opheffing economische saricties 62/1; opnieuw toegelaten tot FAO 22113; oliesancties opgeheceii 48012; wapenembargo opgeheven 49213; lidmaatschap ICAO 863/2
Verkiezingen: verkiezingsdatum bevestigd 57/3; voorbereiding 48112: forineel uitgeschreven 482/2; Inkatha en VA blijven bij boycot 48212: nieuwe concessies ANC aan VA 48311; gewelddadige proteiten tegeii niet-deelname Bophutatswana 483/3; Buthelezi steeds geisoleerder in verzet 48412: geweld in Johannesburg 485/1; eerste niet-raciale verkiezingen 48613; nieuwe pogingen om Inkatha tot deelname te bewegen 486/3; geweld in de aanloop ernaartoe 487/3; begin 48811: belangrijkste deeliiernende partijen 48813: reacties 489/3; vertraging bij telling 49011; overwinning voor ANC 49012; uitslag nationale verkieziigcn 49012: uitslag per provincie 49013
WHO: lidmaatschap teruggekregen 67112
Zoeloes: machtsstrijd in hiërarchie 86211

ZWEDEN

Buitenlandse betrekkingen:
Bangladesh: schrijfster Nasreen vlucht naar Zweden 795/3
EU: akkoord over toetreding 32211; toetredingsverdrag getekend op Korfoe 543/2
Iran: uitwijzing Zweedse diplomaten 282/1
Zuid-Afrika: opheffing handelssancties 61/2
Referendum: over toetreding tot EU 541/3
Regerirg: aftreden iiiiinister van milieu en natuurlijke hulpbronnen 834/3; vorming SAP-minderheidsregering 835/3; samenstelling kabinet 836/1
Verkeer en Waterstaat: Baltische brug goedgekeurd 834/3
Verkiezingen: uitslag 83511: voor het parlement 83511: economische kwesties beheersen campagne 835/2

ZWITSERLAND

Buitenlandse betrekkingen:
Equatoriaal Guinee: uitwijzing uit Genève van Motulu, de permanente vertegenwoordiger bij de VN 46/3
India: 74/3praak Zuitscrsc rechtbank in Bofors-affaire
Turkije: Zwitserse ambassadeur en twee diplomaten uitgewezen 249/2
Justitie: meer bevoegdheden voor politie 334/3
President: voor 1994 gekozen 33411: vice-president voor 1994 gekozen 334/1
Referendum: vijftal referenda goedgekeurd 334/1; verbod op transitowegvervoer goedgekeurd 33412

II afkortingen

ABVV - Algemeen Belgisch Vakverbond
ACV - Algemeen Christelijk Vakverbond
ACW - Algemeen Christelijk Werknemersverbond
AFP - Agence France Presse
AGALEV - Anders Gaan I.even
AID - Agency for International Developnient (VS)
ALADI - Asociacion Latinoanericana de Integracion
ANP - Algemeen Nederlands Persbureau
ANZUS - A-jualia New Zealand-United States Security Treaty
AP - Associated Press
APEC - Asia Pacific Econoniic Co-operation
ASEAN - Association of Soiitheast Asian Nations
BENELUX - Belgisch-Nederlands-Luxemburgse Economische Unie
BIS - Bank for International Settlements (Bank voor Internationale Betalingen)
BLEU - Belgisch-Luxemburgse Economische Unie
BRT - Belgische Radio en Televisie
CARICOM - Caribbean Community and Common Market
CBS - Centraal Bureau voor de Statistiek
CDA - Christen Democratisch Appel
CERN - Conseil européen pour la recherche nucléaire
CNV - Christelijk Nationaal Vakverbond
COMECON - Council for Mutual Economic Assistance
CPB - Centraal Planbureau
CPN - Communistische Partij Nederland
CVP - Christelijke Volkspartij
CVSE - Conferentie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa
D66 - Democraten 66
DAC - Developnient Assistance Committee (OESO)
DPA - Deutsche Presse Agentur
ECA - Economic Commission for Africa
ECE - Economic Commission for Europe
ECLA - Economic Commission for Latin America
ECOSOC - Econoniic and Sociai Council (VN)
ECOWAS - Economic Community of West African States
ECWA - Economic Commission for Western Asia
EFTA - European Free Trade Association (zie ook EVA)
EG - Europese Geineerisciappeii
EMS - Europees Monetair Systeem
ESCAP - Economic and Social Commission for Asia and the Pacific
EU - Europese Unie
EVA - Europese Vrijhandelsassociatie
FAO - Food and Agriculture Organization
FDF - Front Déinocratique des Bruxellois Francophones
FNV - Federatie Nederlandse Vakbeweging
GATT - General Agreement on Tariffs and Trade (Algemene Overeenkomst voor Tarieven en Handel)
GCC - Gulf Co-operation Council
GOS - Gemenebest van Onafhankelijke Staten
GPV - Gereformeerd Politiek Verbond
IAEA - International Atomic Energy Agency
IATA - International Air Transport Association
IBRD - International Bank for Reconstruction and Development
ICAO - International Civil Aviation Organization
ICC - International Chamber of Commerce
ICFTU - International Confederation of Free Trade Unions
ICJ - International Couri of Justice
ICRC - International Committee of the Red Cross
IDA - International Development Association
IDB - Inter-American Development Bank
IEA - International Energy Agency
IFAD - International Fund for Agricultural Development
IFC - International Finance Corporation
TFCTU - International Federation of Christian Trade Unions
IGADD - Inter-Governemental Authority on Drought and Development
IHT - International Herald Tribune
ILO - International Labour Organiration
IMF - Internationaal Monetair Fonds
IMO - International Maritime Organization
INTELSAT - International Telecommunications Satellite Organization
IOC - Internationaal Olympisch Comité
IPI - Internationaal Pers Instituut
IPU - Inter-Parlementaire Unie
ITU - International Telecommunication Union
MBFR - Mutual and Balanccd Force Reductions
NAFTA - North American Free Trade Agreement
NAVO - Noordatlantische Verdragsorganisatie
NBB - Nationale Bank van België
NCW - Nederlands Christelijk Werkgeversverbond
NIS - Nationaal Instituut voor de Statistiek
NOB - Nederlands Omroepproduktie Bedrijf
NOS - Nederlandse Omroepprogramma Stichting
NZZ - Neue Zurcher Zeitung
OAE - Organisatie van Afrikaanse Eenheid
OAPEC - Organization of Arab Petroleum Exporting Countries
OAS - Orgaiiisatie van Amerikaanse Staten
ODECA - Organizacion de los Estados Centroamericanos
OECD - Organization for Economic Co-operation and Development (zie OESO)
OESO - Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OIC - Organisatie van de Islamitische Conferentie
OPEC - Organization of Petroleum Exporting Countries
PLO - Palestine Liberation Organization
PPR - Politieke Partij Radikalen
PRL - Parti réforniateur libéral
PS - Parti socialiste
PSC - Parti social chrétien
PSP - Pacifistiscli Socialistische Partij
PvdA - Partij van de Arbeid
PVV - Partij voor Vrijheid en Vooruitgang
RVD - Rijksvoorlichtingsdienst
RW - Rassemblement Wallon
SAARC - South Asian Association for Regional Economic Co-operation
SACEUR - Supreme Allied Commander Europe
SACLANT - Supreme Allied Commander Atlantic
SADC - Southern African Development Community
SALT II - Strategie Arms Limitation Treaty
SELA - Sistema Economico Latinoamericano
SER - Sociaal-Economische Raad
SGP - Staatkundig Gereformeerde Partij
SHAPE - Supreme Headquarters of Allied Powers, Europe
SP - Socialistische Partij
START - Strategic Arms Reduction Talks
TNO - Toegepast Natuur\%-etenschappelijk Onderzoek
UDRT-RAD - Union démocratique pour le respect du travail - Respect voor Arbeid en Democratie
UN - United Nations (zie VN)
UNAMIR - UN Assistance Mission in Rwanda
UNAVEM - UN Angola Verification Mission
UNCTAD - UN Conference on Trade and Developnient
UNDP - UN Development Programme
UNDOF - UN Disengagement Observer Force
UNEF - UN Emergency Force
UNEP - UN Environment Programme
UNESCO - UN Educational. Scientific and Cultural Organization
UNFICYP - UN Peace-Keeping Force in Cyprus
UNHCR - UN High Commisioner for Refugees
UNICEF - UN Children's Fund
UNIDO - UN Iridustrial Development Organization
UNIFIL - UN Interim Force in Libanon
UNIIMOG - UN Iran-Iraq Military Observer Group
UNOMOZ - UN Operation in Mozambique
UNOSOM - UN Operation in Somalia
UNPROFOR - UN Protection Force in Yugoslavia
UNRWA - UN Relief and Works Agericy for Palestine Refugees in the Near East
UNTSO - UN Truce Supervision Organization
UPI - United Press International
UPU - Universal Postal Union
VBO - Verbond van Belgische Onderneniingen
VEV - Vlaams Economisch Verbond
VN - Verenigde Naties
VNO - Verbond van Nederlandse Ondernemingen
VU - Volksunie
VVD - Volkspartij voor Vrijheid en Democratie
WCC - World Councii of Churches (Wereldraad van Kerken)
WERELDBANK - zie IBRD
WEU - Westeuropese Unie
WFP - World Food Programme
WFTU - World Federation of Trade Unions
WHO - World Health Organization
WMO - World Meteorological Organization

III naamregister

behorend hij index op Keesings Historisch Archief, deel XLVIII, januari-december 1994

De persoonsnamen die in dit deel van Keesings Historisch Archief voorkomen, zijn opgenomen in het hiernavolgende naamregister.

Bij de namen zijn vermeld paginacijfer en kolom (b v 600/1 = pagina 600. 1e kolom)
Wanneer achter het paginacijfer /foto staat aangegeven. betekent dit dat de desbetreffende naam in het bij deze afbeelding behorende onderschrift voorkomt

Bij eventuele verschillen in schrijfwijze tussen tekst en naamregister dient de in het register opgenomen schrijfwijze als de meest juiste en volledige beschouwd te worden. Verder zijn bij de indicering de volgende richtlijnen in acht genomen.

1. Bij Slavische (b.v. Russische), namen is, indien mogelijk, de Nederlandse transcriptie gevolgd.

2 De voorvoegsels ,,Mac" (,,Mc") en ,,O" worden tot de naam gerekend Zo is b v McElroy opgenomen onder de letter M en O'Neil onder de O Voorvoegsels als ,,de", .,van" en ,.el" worden echter niet tot de naam gerekend Derhalve staat De Vleeschauer onder de letter V. Van Acker onder A en el-Kassein onder K

3. Personen van regerende vorstenhuizen zijn onder hun voornamen opgenomen.

Ondanks ons *streven naar de* grootst mogelijke nauwkeurigheid kunnen *in* het *naamregister onjuistheden* zijn geslopen. De redactie *houdt zich daarom* aanbevolen *voor eventuele opmerkingen* ten einde in volgende naamregisters onjuistheden te vermijden.

A

Aardenne, G M V van 524 2 3 525/1/foto, 527 1 528 1 601 1
Aartsen. J.J. van 523/3/foto, 532/2, 600/foto
Abacha, Sanni 4913, 50/3. 51/1, 52/1/2/3, 53/1, 4771213, 478/1/2/3/foto, 514/foto, 645/3, 646/1, 848'3, 855/2/3, 856/1/2/3, 857/1/2, 858/1/2/3
Abadia, Lisandro 730/2
Abadou, Mohamed Said 778/2
Abalkhail, Muhammed Ali 874/2
Abaio, Alfa 57011
Abazah, Mohammed Mahir Osman 66/3
Abbadi, Abdri-Salam al- 14412
Abbas. Mahmoud 136/3, 138'2, 51013
Abbasow, Abbas 160/2
Abbaszadeh, Bahran 573/1
Abdad Herrera. Patricio 25111
Abdallah, Ahmedou Ould 42013, 421/1
Abdallah, Mouloud Ould Sidi 201/2
Abdel-Dahab, Mohammed Galal 67/1, 78912
Abdel-Fatah, Ali 67/1
Abdel-Ghani, Safwat 6513, 43111
Abdel-Wahed, Ibrahim Fawzi 67/1
Abdella, Ali Said 42213
Abdeimoumèrne, Mohamed 83/1
Abdi, Abdallahi Ould 20112
Abdic, Fikret 85/foto, 94/1/2/foto, 9812, 686/2
Abdoelatipow, Ramazan 18012
Abdoellojanow, Abdoemalik 215/3, 510/1
Abdoellojewna, Inojatowa Moenira 811/1
Abdou, Hailane 851/2
Abdou Madi, Mohamed 198/1/2/3, 851/2
Abdoulaye, Souley 85413, 855/1
Abdoulbastu, Amadi 851/2
Abdoulwahabi, Mohamed 851/2
Abdul Rahman Abdul Hamid. Generaal 297/3
Abdullah. Ahmad 65/1
Abdullah Ahmad Badawi, 29613
Abdullahi, A. 5111
Abe, Shogo 582/1
Abideen, Abdel-Qadir 873/1
Abiola, Moshood Kashimawo Olawale MKO 49/1/2/3, 50/1/2/3 foto, 51'11213, 52/1/2/3, 5311, 478/3, 47911, 855/2/3/foto, 856/1/2/3, 857/1/2/3, 858/1/2
Abisjew, Sydyk 80612
Abohalima. Mahinud 41713
Abraha, Ekuba 422/3
Abraham, Jopi 195/3
Abreu, Mozart 406/3
Abreu Boniila, Sergio 589/1
Abril, Galo 251/1
Abromovic, Antonija 10213
Absakine, Ali 42912
Abu Salih, Husayn Sulayman 66/1
Abu-Amer. Mohammed Zaki 6711
Abubakar, Abdu Salam 53/1
Aburto Martinez, Mario 637/2, 638/3, 77213
Ache, Eduardo 642/3
Acheikh, Kan 568/3
Acheson, Donald 648/1
Achmedow, Karimdzjon 811/1
Achmedow, Wachid 16013
Achoubi. Mohamed 778/2
Ackerman, Gary L. 292/1
Adamia. Siota 169/2
Adams, Arlin M 562 2
Adams, Gerry 28/3, 29/2/3, 3013, 31/foto, 32 1, 392 foto, 393 1/2, 394/2, 691 1/3, 693/1/2/ foto. 694/1
Adamsjin, Anatoli 811/1
Adeli, Mohammad Hossain 572/1/2
Adeiinund, K.Y.I.J. 31213
Adeluyi, Adelusi 49/3
Adiahenot, Jacques 565/1
Adinane, Choudjaidine 851/2
Adogu, Ada 5213, 5311
Adornato, Ferdinando 327/2, 33013
Advani. Lal Krishna 439/1/foto
Adwan, Mohammad Affash al- 143/2, 144/2, 870/2
Aelvoet, Magda 53511
Afewerki, Issaias 12813, 12912, 422/2/3, 649/1
Agazadeh, Gholamreza 30012
Agbamuche, Michael 85713, 85811
Agbobli, Atsutse 570/1
Agbodoulioue, Anato 57011
Agboyibo, Yao 56913
Agha, Zakariya ai- 502/1
Agondjo-Okame, Pierre Louis 852/1/2
Agostan, Andras 103/1
Agt, A.A.M. van 31712
Aguiar Aranguren, Asdrubal 55811
Aguilar Talamantes, Rafael 77311
Aguilera Gomez, Manuel 256/1
Ah Koy, James 81312
Ahmad, Abd al-Aziz al Hajj 50211
Ahmad, Amir Kazi Hussain 145/foto, 370/3. 371/1
Ahmadi-Nehzad, Mahmud 280/2
Ahmar, Ali Mohsen al- 72113
Ahmat, Mahamet Saleh 55/3
Ahmed. Ahmed Dini 354/2, 71112
Ahmed, Gulsher 76/1
Ahmed, Lemrabet Sidi Mahmoud Ould Cheikh 568/3
Ahmed, hlourad Si 35211
Ahmed, Qazi Nissar 798/3
Ahmed Ali, Abdel-Rahman 651/3
Ahmedow, Alamchon 510/1
Ahrens, Geert 103 2
Ahtisaari, Martti 323 2 3 foto
Aichi, Kazuo 209 1
Aikhomu, Augustus 49/2/3
Aitken, Jonathan 284/3, 390/1, 690/1
Aitkenhead Castillo, Richard 252/1, 25313
Aizderdzis, Andrej 46713
Ajaj, Mohammed Ahmad 41811
Ajeilo, Aldo 201/1, 271/3, 27211, 64713
Akaiieh, Ahmad al- 144/2
Akajew, Askar 172/foto, 213/3, 214/1, 79412, 807/1/2
Akamatsu, Ryoko 580/foto, 58111
Akashi, Yasushi 3783, 379/foto, 380/3, 381/3, 382/foto, 383/2, 38412, 682/2. 683111213, 6851112, 686/1
Akbar, Syed Ali 25/2. 285/3, 68913
Akel, Imad 141/1
Akhighe, Mike 857/1
Akihito, Keizer 20812, 212/1, 58411
Akilu, Halilu 51/1
Akinjide, Richard 5113
Akinloye, Augustus Adisa 51/3
Akiyama, Suguru 211/1
Akkermans, Paul 23313
Aklilu Tetemke, 129/3
Akmadzic. Mile 86/foto, 9011, 9412
Akoelom, Feliks 21411
Akpamgbo, Clement 4913, 50/1
Alaoui, Moulay Ahmed 4812
Alarcon, Marcos 70312
Alarcon de Quesada, Ricardo 84313
Alassounouma, Boumbera 570/1
Alatas, Ali 77/3, 805/foto, 878/foto
Alawi, Mohammed bin Ali bin Nasir al- 36413
Alawi Abdallah, Youssef bin 873/foto
Albert II. Koning 233/1, 320/foto
Albrecht, Hans 16712
Albright, Madeleine 227/3, 30211, 37811, 397/1, 649/2, 662/1, 68511, 769/1/foto
Alderete, Carios 553/3
Alders, J.G.M. 312/3, 59913
Aleksandrow, Stojan 535/3, 827/1
Aleksi II, 180/2/foto
Alema. Massimo d' 329/1
Alencar, Marcello 840/2
Alessandri Besa, Arturo 110/1/2/foto
Aiexa, Karoly 23911
Alexis. Francis 84712
Alfi, Hussein Mohammed ai- 65/1/2/foto, 67/1, 432/1, 78911
Alfonsin Foulkes, Raul 189/1/2/3/foto, 190/1, 552/3, 55313
Algabid, Hamid 879/3
Ali, Ahmed Asif 368/3, 369/2/3, 3701, 505/2, 651/1
Ali, Hasan Abdel-Rahman 27213
Ali, Kunwar Mahmood 72/3
Ali, Mohamed Chris 53/1, 857/1
Ali, Mohammed 513/3
Ali, Quddus 26/1
Ali, Shaukar 147/1
Ali, Sjeik Ould 20112
Alijew, Ajik 21513
Alijew, Gejdar 160/1/2/3, 161'1/3, 1i1/foto, 172/foto, 450/2/3, 45113, 738/3, 739/2
Alinat, Mahmut i5912
Aiispahic, Baliir 94/foto, 97/2

Alkaisi, Bilai 41811
Alksnis, Wiktor 754/3
Allabo, Mahamat Saleh 55/3. 42912
Allan, Tahar 778/2
Allen. George F. 26111
Allen; William 40312
Allende, Salvador 109/1'3, 11112
Allessandro d' 231'2/3
Allit, Beverley 2311
Almeida Cunha, Tarcisio Carlos de 406/3
Alphandéry, Edmond 13/1, 19/foto, 386/3
Altissimo, Renato 3511
Altman, Robert 25/2. 121/3. 12211
Altman, Roger 415 2
Altman Ortiz, Josette 335/foto
Alvares, Elcio 406/3
Alvarez, Arturo 635/1
Alvarez, Carlos ,,Chaco" 55313
Alvarez, Guillermo 558/1
Alvarez Martinez, Gustavo 255/1
Alvarez Paz, Oswaldo 19611, 19712
Alvear, Soledad 11111, 47012
Alves. Aluizio 407 i
Alves, Cosette 405/3
Alves, Joao 404/3, 837/1
Alves dos Santos, José Carlos 403/3
Alzamora, Carlos 790/3
Amanbajew, Joemgalbek 214/1
Amarisiri, M.S. 148/2
Amato, Alfonse d' 118/3. 11911
Amato, Giuliano 36/1
Amato, Giulio 3412
Amawi, Ahmed al- 67/1
Ambedkar, B.R. 438/3
Ambrosio, Franco 62612
Amedome, Afatsao 57012
Amega, Atsu-Koffi 72011
Ames, Aldrich Hazen 41213, 413/1/foto, 456/2, 466/3, 562/1
Amestoy, Mario 64213
Amin, Esperidao 840/1
Amnuai Wirawan, 81112
Amory, Vance 41211
Amr, Yasir 502/1
Amunia, Joaquin 63013
Anafu, Moses 20111
Anako, Mohammed 47612
Anand Panyarachun, 811/2
Anani, Jawad al- 14412
Ancia, Véronique 229/1/2/3, 230/1/2/3, 231/1/2, 232/2
Anciaux, Bert 8231113
Ancona. H. d' 522/3, 5231112
Andel, Marian 24213
Andersen, Jytte 82811
Andersen, Yvonne Herloev 237/3, 82812
Anderson, David 191/1
Andersson, Jörgen 83611
Anderton, Jim 217/2/3
Andino, Reynaldo 25412, 25511
Andjo, Trhamdja 57011
Andrade, Pedro Monteiro Freire de 355/1
Andrade Vieira, José Eduardo 4051213
André, Anne 53511
Andreatta, Beniamino 378/3
Andrej, Stcfan 33312
Andrejcak, Imrich 24412
Andrejevs, Georgs 45613, 747'3
Andreotti, Giulio 33/2/3. 34/2, 326/2, 62612
Andrew, Michael 84712
Andriamanjato, Nyhasina 78313
Andriambao, Damasy 35712, 78313
Andrianasolo, Roger 78313
Andriessen, J.E. 52312
Andriskevicius, Jonas 173/2
Andronic, Nicolae 458/1
Andueza, José Guillermo 55811
Andze-Tsoungui, Gilbert 269/2
Añez Fonseca, Ciro 55811
Angeloz, Eduardo Cesar 18813, 553/3
Angulo Samayoa, Roherto 70211
Ani, Anthony Asuquo 8581213
Aninat, Eduardo 111/1, 470/2
Anjari, Mishari Jasim al- 574/1
Anka, Mohammed 5311
Annan, Kofi 275/1, 30111
Anpilow, Wiktor 179/1, 46413
Ansari, Gholamreza 692/2
Anselme, Bernard 23312, 23411
Antall, Jozsef 238/2, 23912, 24011
Antelo Laughlin, Hermann 10713, 53512
Antoci, Constantin 45812
Antonow, Arlin 53513
Anwar Ibrahim, 296/2/3, 297/foto, 390/3, 66611
Anyaoku, Emeka 60/3, 565/3, 71211
Aoesjew, Roeslan 756/1/foto
Aparicio, German 255/1
Apostolou, A. 155/, 156/1, 313/1
Aquino, Corazon 730'2
Arad, Ron 653/2
Arafat Yasser 136/2/3/foto, 137/3/foto, 138 2/3, 139/1/2, 140/1/2, 240/2, 283 J, 493/2/3/foto, 494/2, 496/1/2, 499/2/3, 500/3/foto, 501/2/3, 502/1, 864/2, 865/1/2/3/foto. 866 2/3/foto. 867/1/3, 873/2
Araki, Muhammad Ali 280/3
Aranda de Silva, Manual 267 i
Arango, Raul 847/3
Aranibar Quiroga, Antonio 107/3
Araujo, Abilio 44212
Arce, Bernardo 701/2
Arce Castano, Bayardo 344/3
Archer, Lord 690/3, 691/1
Arcila Henao, Jiian Diego 700/2
Ardenne-van der Hoeven, A.M.A. van 31411
Ardzinba, Wladislaw 170/3, 746 1 foto
Arends, Harold 260'1
Argudo, Mariana 251/1
Arias Madrid, Arnulfo 347/1
Arike, Heike 168/2
Aristide, Jean-Bertrand 33313, 339/1/2/3, 340/1/2/3, 341/2/3, 342/1/2/3, 166111213, 767/1/3, 7681213, 769/2, 77011, 771/1/2/3/foto, 772/1/2
Armengol, Antoni 318/2
Armijos, Ana Lucia 251/1
Arnal Arroyo, Guido 558/1
Arnault, Jean 764/1, 76611
Arnell, Frank 260/2/3
Arnold, Richard S. 561/2
Arop, George Kongor 2741'2, 649'3
Arrate, Jorge 11111, 470/2
Arreckx, Maurice 38812
Arriagada, Genaro 111/2, 47012
Arrieta, Carlos 70011
Arrieta, Erwin José 55811
Arrindell, Clement 411/3, 41211
Arroyo, Edgar 701/2
Arsenis, Gerasimos i4613
Arteaga, Rosalia 25113
Arthit Kamlang-Ek, Generaal 51111
Arthit Urairat. 79/3, 812/2
Arthur, 0x5-en 836/2/3
Arthur, Tony 83612
Artuza Delgado, Hegberto 557/1
Asamoah, Obed 27911
Asanow, Jalal 21411
Aseya Mindre, 78612
Asfaha, Abraha 42213
Asfour, Walid 144/2, 363/1
Asghar, Muhammad 37012
Ashdown. Paddy 2611
Ashhab, Abd al-Hafiz al- 50211
Ashraff, M.H.M. 80912
Ashrawi, Hanan 13812. 501/3. 864/1
Ashton, Marc 41312
Asifi, Abdul Vahhad 88012
Asmal, Kadar 49113
Aspin, Les 9112, 115/2, 11812, 12112, 124111213, 125/1, 12711, 20713, 226/2/3/foto, 2631112, 292/2
Assad, Basel 28512, 494/2
Assad, Hafez 14011,24912,28412,285/1/2/3/foto, 49412, 4981112, 49911, 65213, 65313, 86812, 87013, 871/1/2/foto, 872/3/foto, 873/1/2/foto, 877/2
Assam, Adel 14511
Assen, Ronald 77413, 775/1/2/3/foto
Asuncion Hernandez, Antoni 39912, 400/3, 63013, 631/foto
Atacho, Pedro José 26011
Atajew, Chalykberdy 21611
Atajewa, Aksoltan Torejewna 51211
Atakol, Kenan 235/2
Ataman, Ferhat 75913
Atanasow, Georgi 53512, 827/1/2
Atliulathmudali, Srimani 80912
Atienza, Luis 63013
Atiyyah, Abdullah ibn Hamad al- 30012
Ato, Osman 276/2, 651/2
Atsjalow, Wladislaw 176/3, 177/1/foto, 178/3, 18111, 75413
Atsjyrow, Kakjan Atsjyrowitsj 51211
Attali, Bernard 20/1
Attali, Jacques 9/3, 54112
Attar, Muhammad Said al- 72311
Attas, Haider Nbu Bakr al- 723/1, 724/2/3, 72512
Attoumane, Idaïousse 198/2
Attoumani, Mahmoud 85113
Atun, Hakki 23612
Augusteijn-Esser, M.J. 315/1
Auken, Svend 828/1
Aung San Suu Kyi, 584 2
Aung Toe, 214/2
Avendaño Figueroa, Amado 773/3, 774/1/foto
Avila, Rodrigo 70211
Avila Heredia, Ricardo 25613
Avinton Corion, Jeffrey 26011
Avramovic, Dragoslav 395 R
Awaleh, Muhammad Hasan 277/1
Awn, Jasim Muhammed al- 574/1
Awtoechanow, Oemar 756/2/3
Awwad, Nasif 13811
Axworthy, Lloyd 191'1
Ayales. Farid 701/2
Ayaz, Nevzat 226/foto, 247/2, 248 1, 249/2
Aydid Mohammed Farah 274 3, 275 1/2/3, 276 1 3 foto 277 1 278 1 2 650 1 2 651 1 3 2
Aydin. Bakhtiar 248/2
Aylwin Azocar, Patricio 108/1/2/3/foto, 109/1/2. 110/1/2, 111/1/2. 469/3
Ayu, Iyorchia 5311
Ayyad, Nidal 41713
Azam. Gholani 79513
Azeredo, Eduardo 84012
Azihoun, Abdessalem 4812
Azimullah, Evert G. 777/2/foto
Aziz, Mohammed Abd al- 788/2/3
Aziz, Tariq 36113, 79013, 791/1/3, 792/2
Aziza. Sassi 77812
Azlan Muhibbuddin Shah, Sultan 297/3 foto
Aznar. José Maria 630/1
Azzam, Abdullah 14312
Azziman. Omar 48/2/3

B

Ba, Mamadou 20012
Baarle, B. van 51813
Baba, Bamouni Somolou Stanislas 57012
Baha, Kamel al- 653.3
Baba, Umaru 5311
Babajew, Abil 450/2
Babangida, Ibrahim 48/3, 49/1/2/3, 50/3, 5111. 52/1/2
Babar, Naseerullah 370/2
Babatope, E. 5311
Babbitt, Bruce 107/2, 116/1, 561/2
Babic, Milan 39711
Baboerin, Sergej 18312, 18411, 754/3
Babytsj, Waleri 750/2
Bachcha, Kala 44013
Bachmann, Gerhard 281/2
Badalamenti, Natale 3711
Badi, Mahmud 47411
Badinter, Robert 2111
Badri, Abdullah Salem al- 474/1, 669/2/3
Baena Soares. Joao 473/3. 640/1/foto
Bagaza, Jean-Baptiste 71111
Baghli, Ali Ahmad al- 29913, 574/1
Bagratian, Hrand 15913
Bagrow, Nikolaj 458/3
Baha al-Din, Hussein Kamil 67/1
Bahati Lukuebo, 78612
Bahbouh, Nourreddine 778/2
Bahdankewitsj, Stanislau 453/1/2
Baholo, Selometsi 56512
Bailey Hutchinson, Kay 115/1/2
Baird. Zoë 116/2
Baja, Ferenc 622/1
Bajnazarow, Galim 21311
Bakana, Fulgence Dwima 42012
Bakayoko. Ahmed 26911
Baker, Kenneth 25/3
Bakevyumusaya, Venerand 420/2
Bakhtiar, Shapour 282'1
Bakibajew, Irin 50913
Bakker, A D 31511
Bakoyianni, Dora 54712
Bakrac, Drago 101/2
Balaguer, Joaquin 634/1/2/3/foto, 635/1, 767/1
Balala, Khalid 269/3
Balanzino, Sergio 591/2/3, 88311
Balasingham, Anton 810/foto
Balconi Turcios, Arnoldo 764/2

Balde, Kazaliou 713'1
Baldivieso Guzman, Angel 554/3
Baldwin, Elisabeth 698/1
Balladur, Edouard 11/1. 13'2, 15/2, 17/2 3, 18/2/3, 19/1 2 3, 20/3, 21/2. 47/2. 319/2. 320/foto, 348/1, 36513, 385/1/3/foto, 386/1/2/3, 387 2/3/foto, 388/1, 61511, 616/1, 655/1/2, 71513, 716/1, 717/1. 71812, 737/3
Balopi, Patrick 85013
Balthazar, 82113
Baltin. Edoeard 170/3
Bambiza. Iwan 452'3
Banbi, Hamdi Ali Abdel-Wahab al- 67 1
Banda, Aleke 568/1/2, 853/3
Banda, Hastings Kamuzu 133/1/2 3 foto, 134 1/2/3, 566/2/3, 567/1/2/3, 853/3
Bandaranaike, Anura 148/2/3, 809 1
Bandaranaike, Sirimavo 148/3. 444/3. 445/1. 808/foto, 809/1/2
Bangura, Bassie 784/3
Bani, John Bernard 446/3
Bankolc, Kola 859/1
Banks, Philip 357/1
Banyat Banthattan, 812/2
Banzer Suarez, Hugo 10811
Bao Ge, 655/2
Bappa, André 777/2
Bara, Rezzaq 350/2
Barak, Ehud 864'3
Baran, Dogan 761'i 2
Barannikow, Wiktor 176/3, 178/3. 179/3
Barbie, Klaus 22/2
Barca, Peter 11512
Bardini, Taisir 1i1, 1
Barelli, Walter 406/3
Barety, Jean-Pául 388/2
Barile, Paolo 3312
Barra, Rodolfo 190/1
Barre, Mohammed Siad 278/1, 651 2
Barros, Helder 721/1
Barroso, José Manuel Durao 11/foto, 77/3, 805/foto
Bartieman, James K. 226/foto
Barucci, Piero 326/2
Barzani, Masoud 793/2
Bashima, Floribert 57/1
Bashir, Omar Hassan Ahmad al- 128/3, 272/2'3, 273/1/2, 274/1/2, 649/1/2/3/foto. 783/1, 785/3
Basilia, Temoer 454/3
Basin, Jefim 752/3
Basindwah, Muammad Salim 724/3
Easri, Driss 48/2
Bassolino, Antonio 325/1
Eastardo, Cesar Ricardo 250/3
Bastida, Leonardo 250/3
Bastos de Moraes, Djalma 407/1
Bataynah, Arif 877/1
Batista, Asdrubal 557'3, 558/1
Batista, Nilo 84012
Batmá, Joseph 428/3
Batoera, Barys 74112
Batoerin, Joeri 18711, 46312
Batselier, Norbert de 821/3, 82212
Battaglia, Letitzia 32612
Battle, John 688/2
Baudis, Dominique 17/2
Baudys, Xntonin 382/2/3
Bauza, Eduardo 18911
Bavcar, Igor 106/3
Baxendale, Presily 38912
Bayagamakandi, Epitace 42013
Bayena, Jean-Pierre 56312
Bayma Denys, Kubens 407/1
Bayoune, Bouchraya 357/3
Bayrou, François 386/1, 61612
Bazarbajew, Tsjolponbek 21411
Beackon, Derek 26/1
Beacoin, Johnston 393/2
Beatrix, Koningin 523/2/foto, 524/1, 52713. 32812, 618/foto, 673/1'foto. 76212, 777/2
Beaux, W.J. 307/2
Beaver, Paul 379:1
Beazley, Kim 216/2
Bebin. Paul 843/1
Becker, Silvian 474/3
Beckers-de Bruijn, Ria 305/2
Beckeit, Margaret 687/1/2
Beckn-orth, Byron de la 414/1/2
Beek, Relus ter 226/foto, 312/3. 597 1/2
Beer, Zach de 489 1
Beganovii. Mustafa 97/2
Begashaw Afalay, 564/2
Begley, Thomas 30'2/3
Beiba, Mahfoud Ali 357/3
Beilin, Yossi 139/3, 434/foto, 499/1
Beiriema. M. 313/3, 598/3
Beke, Frank 822/2
Beke, L.G. (Glenbert) 763/2
Bckesi, Laszlo 622/1
Bektenow, Ernil 214/1
Belagui, Mamdouh 789/1
Belaunde Terry, Fernando 642/2
Beifllih, Adelaziz Meziane 48.2
Belhadj, Ali 780/3, 781/1
Bello Andino, Rafael 634'1
Belloch Juive, Juan Alberto 630/3, 63 'foto, 632/2
Belluscio, Augusto 190/1
Belmont, Ricardo 642/2
Belohorska. Irena 243/1
Belombaogo, Akila 353/3
Belorraja. Selim 449/2
Beltagui, Mamdouh 67 1
Belton, Sharon Sayles 261'3
Ben, J van der 45/1
Ben Ali. Zine al-Abidine 358/2/3/foto. 474/3. 478/foto, 648/2, 72112
Ben Bella, Ahmed 34912
Ben Eliezer, Benyamin 871/2
Ben Moussa. Moslem 874 1
Ben-Porat, Miriam 875/1
Ben-Yair, Michael 69/2, 435/2
Benachnhou, Mourad 778/2
Benavides, Carlos 837/1
Benbitour. Ahmed 778/2
Benbouzid, Boubekeiir 778/2
Bendeck Olivella, Jorge 700/2
Bender, Ryszard 551/3
Benedetti, Carlo de 34/1/2, 325/3, 32611
Benedetti Jimeno, Armando 700/3
Benegas, José Maria ,,Txiki" 401/3
Benevides. Mauro 403/3
Berihadj, Ali 350/2
Benhamouda, Abdelhaq 349/1
Benitez Lemus, José Federico 638/3
Benitez Treviño. Victor Humberto 63911
Benn, Tony 3013
Bennett, John F. 47/1
Bennett, Robert S 705/1
Bensaleh, Abdelkader 350/2, 779/1
Bensalem, Mohamed 778/
Benslimarie, Mohamed 77813
Benson. Ezra Taft 710/1
Bensouda. Amie 71211
Bentsen, Lloyd 8112, 115/1, 127/3, 18311, 212/3. 288/2, 442/2, 447/2'3, 511/2, 57711, 707/1/foto
Benvenuto, Giorgio 3513, 3611
Berdugo, Se ge 48/2/3
Bérégovoy, Pierre 18/1/2, 615/2
Bérenger, Paul 201/3, 20211
Berg, J.T. van den 31512
Bergner, Christoph 166/1/foto
Bergstein, Svend 23713
Berisha, Sali 449/1/2/foto, 450/1/2, 590/foto
Berlinguer, Sergio 62512
Berlusconi, Paolo 328/1/2, 331/1. 626/2
Berlusconi, Silrio 324/3, 32512, 327/3/foto, 3281112, 32912, 330/1/2/3, 33111. 515/1, 34311, 62213, 623/2/3/foto, 624/1/2/3, 625/1/3, 627/1/2/3. 743/1. 816/3/foto
Bermudez, Ram& Emilio Gil 70111
Bernard, Michel 20/2
Bernardez. Carlos 55813
Bernini, Giorgio 625/2
Berow, Ljuben 53513, 536/1/2, 826/1/2
Berri, Nabih 284'1. 65213
Bertens. J.W 52311
Bertinotti, Fausto 33015
Besharati, Ali Mohammad 28213
Bess, James Edward 70913
Bestman, Acheaphon 647/1
Betancourt, Regina 69911
Betchine, Mohamed 35212, 780/2, 781/1
Bethune, Emmanuel de 822'2
Betiana, Bruno 783/3
Betts, David 144/3
Beye, Alioune Blondin 266/3. 267/2/3, 268/1, 643/2/3, 644/1/3, 64511
Bezlepkina, Ljoedmilla 752/3
Bhagat, Mono 277/foto
Bhandari, Nar Bahadur 799/2
Bhandari, Romesh 72/3
Bhardwaj, H.R. 797/3
Bhattarai, Krishna Prasad 36812
Bhengu, Sibusiso -19113
Bhoetto, Benazir 361/3, 368/3/foto, 369/2/3, 370/1/2. 371/1/2/3, 3721213. 378/foto, 73313. 734/1/2, 80211
Bhoetto. Murtaza 368/3, 369/2/foto, 37011, 73412
Bhoetto, Nusrat 369/2, 370/1/foto
Bhreatnach, Lucilita 691/foto
Bhumibol Adulyadej, Koning 50811
Biamby, Philippe 766/3, 770/3/foto, 771/1
Bianco, Enzo 38/1
Bicamumpaka. Jerome 424/3
Bichara, Idriss Agar 55/2
Bid, Ali Salim al- 363/2/3, 364/1/2/foto, 721/3/foto, 722/1/3, 723/1, 724/3, 725/1/2
Biedenkopf, Ingrid 829/foto
Bicdenkopf. Kurt 829'2'foto
Bieieclri, Jan Krzystof 551/foto
Biesenbroeck, Majoor Idesbald van 37812
Biesheuvel, H V 156'3
Biesheuvel, P. J 31411
Biest. Alain van der 229/2/3
Bijleveld-Schouten, A.Th B. 314 1
Bilbao, Josefina 47012
Bildt, Carl 321'5, 835/3/foto
Biles, Chris 692/2
Bilgit, Krmal 24813
Binali, William 133/1
Binguitcha-Fare, Kpandja Ismale 570/2
Binh Ly, 413/2
Binladin, Usama 72611
Biondi, Alfredo 625/1
Bird, Lester 402'3, 403'1
Bird Jr. Vere 403/1
Rird Sr, Vere 402/3, 40311
Birendra. Koning 732'2
Birindwa, Faustin 56/2/3, 57'1, 429/3, 430/1/3
Birkavs, Valdis 161/3, 74713
Biro, Gaspar 648/3, 64911
Birtantie, Ch 4611
Bishop, Bronwyn 586 1
Bisol, José Paulo 83812
Biya, Paul 269 2
Bizimana, Augustin 42511
Bizimana, Deogratias 41813
Bizimungu, Augustine 5312
Bizimungu, Pasteur 717/2/foto, 720'2
Bizjak, Ivan 106/3, 698/2
Blaauw, E.R. 300'1
Blaauw, J.D. 314/1
Blackbeard, Roy 850/3
Blackmun, Harry A. 561/1/3/foto
Bladel, L. van 52213
Blades, Ruben 70213, 703/1
Blair. Cherie 687/foto
Blair, James 41612
Blair, Tony 687/2/foto
Blanc. Christian 2011, 616/1
Blanc, Jacques 323/1
Blanca, Antoine 30111
Blanco, Jaime 401/3
Blanco. Luis 847/3
Biankert, J.C. 156/1
Blase. A.B. 306/3
Blattmann, René 55512
Blauw, P.M. 314/1
Bleichrodt, C.J.G. 51913
Blinder, Alan 56011
Blix, Hans 292/1/2/3, 293/1, 57113, 660/1, 661/2/3
Blokland, H. 52311
Blomberg, Leif 83611
Blunkett, David 687/2
Bo Mya, Generaal-majoor 21413
Boban, Mate 85/3/foto, 87/1, 8811, 89/3, 9211, 95/2, 961213, 97/3, 382'1
Bobojew, Moechtor 510/3
Bobrom, Wolodymyr 75112
Bobutac, Walerian 458/2
Boccone, Aldo 55513
Bochenek, Jacek 531'2
Eocquet, Alain 386/3
Boden, Fernand 697/2/foto
Bodry, Alex 697/2/foto
Boender, C.G. 156/3
Boer, M. de 523/3/foto, 532/1, 600/foto
Boerboelis, Gennadi 181/2, 18612
Boerlakow, Matwej 833/foto
Boers-Wijnberg, M.H.A. 313/3
Boetewitsj, Anatol 45313
Boeynants, Paul van den 82311,213
Bogaert, Alvarez 634/2
Boggiano, Antonio 190 1
Boinaissa, Attoumane 198/2
Bojtsjysjyn, Mychajlo 45912
Boldyrew, Joeri 18411

Bole, Filipe 813/2
Bolger, Jim 217/1/2, 813/3, 814/1/2/foto
Bolkestein, Frits 309/2, 314/1, 315/foto, 317/1, 518/1, 522/3, 524/2/3/foto, 526/foto, 527/1/3, 528/1, 529/1/foto, 605/1/2, 606/3, 607/1
Bolkiah, Hassanal 286/1
Bolkiah, Mohamed 286/1
Bolorchi, Vahid 572/3, 573/1
Bolou, Ouardougou 428/1, 429/2
Bombet, Emile Constant 131/2
Bonam, Gregory J. 127/2
Bonfim, Joao do Sacremento 721/1
Bongo, Omar 198/foto, 199/1/2/3, 200/1, 348/2, 565/1, 852/1
Bonilla, Andres 409/3
Bonkougou, Juliette 353/2
Boogaard sr., L.E.M. 315/1
Boogerd-Quaak, J. 523/1
Booh-Booh, Jacques-Roger 423/1/2, 714/1
Boorda, Mike 413/3
Boothroyd, Betty 14/3/foto
Boras, Franjo 90/1
Borgo Bustamante, Enrique 411/foto
Borhan Ahmed, Generaal 297/3
Bornier, David 639/1
Borodin, Pawel 464/2
Boross, Peter 239/2/foto, 240/1/foto, 380/1, 619/1/foto, 622/2/foto
Borowski, Marek 549/2/3, 550/foto
Borrego, Carlos 240/3
Borrelli, Francesco Saverio 627/foto
Borst-Eilers, E. 523/3/foto, 532/3, 600/foto
Bos, B.R.A. van den 315/1
Bossano, José (Joe) 546/foto
Bossi, Umberto 39/2, 325/1/2, 327/foto, 328/1, 330/1, 331/1, 622/3, 623/1/foto, 625/, 626/2
Bostwick, Janet Gwennet 403/2
Botero Zea, Fernando 700/3
Botha, Roelof F. „Pik" 201/1, 491/3, 492/2
Bottomley, Virginia 23/1
Botton, Pierre 18/1
Boubaker, Sidi Mohammed Ould 201/2, 568/3
Boublil, Alain 18/2
Bouceta, Mohammed 48/foto
Bouchard, Lucien 191/1/2, 842/3
Boudiaf, Mohammed 779/2
Boukhamkham, Abdel-Kader 351/3
Boukpessi, Payadowa 570/1
Boula, Rissa 135/3, 136/1
Bound, Graham 193/3
Bourassa, Robert 191/3
Bourdes-Ogouliguende, Jules-Aristide 199/3
Bourdon, Fernand 822/2
Bourhane, Ahmed 19813
Bourhane. Nourdine 85112
Bousquet, René 22/1
Boustella, Ahmed 778/3
Bouteflika, Abdelaziz 350/3
Bouterse, Desi 44/1/3, 46/1, 777/2
Boutros Ghali, Boutros 77/3, 87/2, 93/1/2, 104/2, 118/3, 168/3, 201/1, 235/1/2, 271/1/2, 272/1, 275/1/2, 276/1/3, 277/1/2/3, 278/1, 293/2, 301/1/2/3, 302/2/3/foto, 303/2/3, 342/2, 357/3, 358/1, 361/3, 378/1, 379/2/3, 380/3/foto, 382/1, 384/2, 385/1, 408/1, 409/3, 410/3, 420/3, 425/3, 426/1, 455/1/2, 469/2, 481/2/3, 490/1, 505/2, 643/3, 661/2, 683/1, 685/1, 686/1, 716/1, 718/2, 719/1, 720/1, 723/3, 724/1/foto, 725/2, 745/3, 769/1, 805/foto, 880/3
Boutros Ghali, Youssef 67/1
Boven, A van 15612
Boxtel, R H L M van 599/3
Bozat, Hikmet 760/2
Bradley, Tom 11612
Brady, James S. 26213
Brady, Sarah 560/2
Bragin, Wjatsjeslaw 187/2
Bragiotti, Enrico 35/1/2
Brahimi, Lakhdar 561112, 48913, 724/1/2/foto, 725/2, 771/3/foto
Brandon, Victor 78413
Brandt, Willy 54111
Braquet, Jean-Michel 729/foto
Brathwaite, Nicholas 8471112
Bratty, Joe 693/2
Brazauskas, Algirdas 16211, 227/3, 457/1, 739/2, 748/1/2
Brazauskas, Bronius 748/1
Breemen, H.G B. van den 597/1
Breyer, Stephen 116/2, 561/2/3/foto
Brieant, Charles L 11912
Brinkhorst, L.J. 52311
Brinkman, Janneke 316/foto
Brinkman, L.C. 30511, 308111213, 30911, 31312, 316/3/foto, 317/1/2, 522/2, 527/1/2, 52811, 52911, 5971213, 598111213, 59911
Briquemont, Francis 86/foto, 87/1, 88/3, 8911, 92/foto, 378/1/2/foto
Brito, Antonio 405/2, 406/2
Brito Cecchi, Mariano 642/3
Brittan, Leon 85/1, 222/3, 223/2/2 224/foto 320/3, 543/1, 589/foto
Britto, Antonio 84012
Brizan, George 847/2
Brizola, Leonel 406/2, 83912, 84011
Broccoletti. Maurizio 32513
Brocka, Julius 629 2
Broek, Hans van den 11/3/foto, 398/2, 759/1
Brooke, Peter 689/foto, 690/1
Brouhon, Hervé 823/2
Brouwer, Ina 305/2/foto, 5171213, 51811, 519/3
Brown, Charlotte 704/3
Brown, Jrrry 70911
Brown, Jesse 70813
Brown, Kathleen 709'1
Brown, Lee 126/2
Brown, Pat 709 1
Brown, Ron 12611, 60/3, 413/1/2, 494'3
Bruguière, Jean-Louis 28211
Bruinsma, Klaas 51813, 51912
Brullard, Jean 832/foto
Brundtland, Gro Harlem 320/foto
Bruner, Edward 455/foto
Bruton, John 39512
Bruvers, Olafs 45612
Buchmann, Jacky 233/3
Buck, Bienvenida 39211
Bucyana, Martin 42313
Bufalo, Enzo del 557/3, 5581113
Buger, Vojtech 834/foto
Buhendwa Bwa Mushaba, Joseph 429/3
Bui Thien Ngo, 15012
Buis, N. 597/2
Buitendag, Albertus 6213
Bukman, P. 31313
Bukuru, Marguerite 42012
Bukvic, Edih 97/2
Bulaleh Barreh, Ahmad 35411, 711/2
Bulatovjc, Momir 85/3, 99/1/3, 10112, 102/3
Bulatovic. Pavle 9911
Bulger, James 27/2
Bullock. Michael 704/2
Bundu, Abass 78413
Bunn, Robert 2512
Buntham Khaewatthana, 79'3
Burelli Rivas, Miguel Angel 557/3, 55811
Burg, M.M. van der 59913
Burg, V.A.M. van der 31313, 59813
Burlando, Claudio 3313
Burokevicius, Mykolas 45711
Busadi, Saud bin Ibrahim bin Saud al- 364/3
Busaidi, Sayyid Badr bin Sauod bin Hare 72513
Buscardi, Piero 624/3
Busek, Erhard 628/foto
Bush, George 42/foto, 118/2, 12312, 263/2, 265/2, 266/2, 409/2, 41112, 561/1, 562/3, 574/1, 70911
Busquin, Philippe 234/1/foto
Bussi, Antonio Domingo 553/3
Bussia de Allende, Hortensia 10913
Bustamente y Bustamente, Alfonso 11311, 641/1
Butale, Chapson 85013
Buthelezi, Chief Mangosuthu 59/1/2, 61/3/foto, 6412, 48013, 48213, 483/1/2, 48412, 485/2/3, 486/2/3, 487/1/2/3/foto, 48813, 489/2/foto, 491/3, 4921113, 862/1/2/foto
Butiña Piedra, Monserrat 2511113
Butkevicius. Audrius 173/1/2
Butler, Robin 38913
Buurmeijer, J.F. 31311
Buwayz, Faris 284/2
Buyoya, Pierre 710/2/3
Buzzo, Gianstefano 33/3
Bwanali, Edward 568/1, 85313

C

Cacciari, Massimo 325/1/foto
Caceres, Reynaldo 107/3
Cagliari, Gabriele 3413
Cahill, Joe 69313
Cahill, Martin 69413
Caithness, Graaf van 39011
Caldera, Andres 55713
Caldera Rodriguez, Rafael 197/2 foto, 557/1/2 3/foto, 558/1/3
Calderon Fournier, Rafael Angel 40/3
Calderon Sol, Armando 409/2/3, 410/1/3, 411/1/foto, 702/1/2
Callaghan, Jim 687/2
Calle, Humberto de la 472/2
Callejas, Rafael Leonardo 254 2
Calmoj, Wasile 458/2
Camacho Solis, Manuel 25611, 257/3/foto, 258/1/2/3/foto, 25911. 637/3, 638/1, 639/2/3
Camara, Alpha 71311
Camara, El Hadj 71311
Camara Saad Bouh 201 3
Camara Senna, Roherto Jucurtha 84012
Camdessus, Michel 8112, 17212, 34713, 34811, 35212, 466/1, 515/2/3, 751 2
Camet Dickman. Jorge 642/2
Cami, Foto 449/foto
Camp, W.G.J.M. van de 314/1, 598/3
Campbell, Harold N. 11613
Campbell, Kim 190/3, 191/2
Campora, Anne-Marie 549/2
Canales. Liliana 641 i
Candido, Raquel 837/1
Canhim, Romildo 406/3
Canino, Goffredo 3712
Cantoni, Giampiero 32912
Capelle, M.A.A. van 51911
Capobianco, Guillermo 555/3
Caporali, Giulio 3313
Caputo, Dante 33913, 34013, 341/3, 342/2, 767/2, 771/3
Caputo, Lisa 41513
Cardenas, Alberto 25113
Cardenas, Antonio Luis 558/1
Cardenas, Mauricio 47112
Cardenas, Peter 11113
Cardenas, Victor Hugo 107/2/foto
Cardenas Solorzano, Cuauhtemoc 25611, 259/2, 63812, 639/2/foto, 7731112
Cardon, Jacques 230/3
Cardoso, Fernando Henrique 405/1/2, 406/1/2/3, 407/2/foto, 837/2/3, 838/1/2/3, 839/1/2/3/foto, 840/1/2/3
Carey, George 273/1/2
Carizo Corneto Villalobos, Luz 11213
Carlisle, John 68811
Carlot, Maxime 446/2/3
Carlsson, Ingvar 835/3/foto, 83611
Carneiro, Emmanuel Moreira 643/1
Carneiro, Eneas Ferreira 83912, 84011
Carnogursky, Jan 834/foto
Carpio Nicolle, Jorge 251/3
Carpizo MacGregor, Jorge 25811, 638/1, 6391112, 773/2
Carrington, Lord 487/2/foto
Carrington, William 20312
Carro, Marci di 617/1
Carter, Jimmy 42/foto, 263/3, 26413, 41512, 56213. 662/2/3/foto, 70311, 770/1/3/foto, 77111
Carter, Rosalynn 12213, 662/foto
Carvajal, Felipe 55513
Carvajal. Mario 70112
Carvalho, Arlindo Afonso de 72111
Carvalho, Cid 83711
Carvalho, Evaristo do Espirito Santo 721/1
Casa. Nick Della 36211
Casas Gonzalez, Antonio 55812
Casella, Juan Manuel 553/2
Casini, Pierferdinando 33013
Cassian. Ion 458/2
Castellani, Valentino 38/1
Castellanos Dominguez, Absalon 257/1. 259/2/foto
Castillo, Enrique 70112
Castillo, Juan Jeronimo 409/3, 70212
Castricum, F. 522/3
Castro, Alfredo 250/3
Castro, José da Rocha Sardinha de 64311
Castro, Juan Diego 70112
Castro, Rene 70112
Castro de Comparini, Arabella 76513
Castro Ruz, Fidel 41/2, 10712, 335/2, 3361213, 337/1/2/foto. 338/2. 634/1. 70013, 843/foto. 84411'3, 845/112, 846/2
Castro Ruz, Raul 84413
Cavaco Silva, Anibal 241/1/foto, 320/foto, 508/2/3
Cavagna Martinez, Mariano 190/1
Cavalcanti. Henrique 406/3
Cavallo, Domingo 18813, 553/2
Cebotari, Mihail 458/2

Cedras, Raoul 339/1/2/3, 340/1/3, 341/1/2/3, 7661213, 767/3, 77013, 771/1/2, T7211
Celli, Claudio 434/foto
Ceiniloglou, Mustafa 458/3
Cengic, Hosan 106/3
Cepeda Vargas, Manuel 70111
Cermak, Ivan 105/1
Cernak, Ludovit 24213, 24313, 629/1
Cernuda, Ramon 846/3/foto
Cesar Aguirre, Alfredo 34413
Cespedes Toro, Antonio 107/3
Cetin, Hikmet 14213, 236/3, 38413, 433/2/3, 760/3, 761/1/2
Ch'bih, Malainine Ould 201/2
Cha Bong Ju, 660/1
Chajroellojew, Sajdoello 51011
Chakimow, Zafar 214/1
Chakkrapong, Norodom 728/3
Chakuamba, Gwanda 133/2/3, 566/3/foto, 567/2, 853/3
Chakmiya, Lazaro 566/2
Chalerm Yubamrung, 79/1
Cham, Mamat Omar 712/1
Chamlong Srimaung, 811/3, 812/2
Chamorro, Violeta Barrios de 34313, 344/1/2/foto, 345/1/3, 346/2
Chamoun, Dany 652/2
Chan. Anson 20412
Chan, Sir Julius 446/1, 815/1/2/3
Chan Youran, 728/foto, 729/1
Chance, Leo 195/2, 260/1
Chang Shee Fu, 21413
Chanterie, Raf 53511
Chanthamat, Somlak 508/2
Chao Yelai, 215/1
Chaovalit Yongchaiyut, Generaal 79/1/3, 80/1, 511'1, 81112, 81212
Chapinan, Giiillerino 84713
Chapple, Sir John 546'1/2
Chaptal, Manuel 647/2
Charcharasjwili, Giorgi 169/2/3, 170/1, 4541213
Chareh, Farouk el- 140/1, 285/1/2, 496/2, 873/foto, 87711
Charles, Carson 704/1
Charles, Clémen? Séverin 783/3
Charles, Mary Eugenia 473/2
Charles, Prins 216/3
Charlier, José 230/3
Chasboelatow, Roeslan 176/2/3, 177/2/3, 17813, 179/foto, 180/1/3, 464/3, 46511, 756/1/foto, 757/1
Chatichai Choonhaven, Generaal-majoor 7912, 511/1
Chatsjiasjwili. Temoeraz 169/2
Chavan, S.B. 75/1, 80113, 80211
Chavez Frias, Hugo 196/3, 558/3, 559/1/foto
Chavez Mena, Fidel 410/1
Chavez Molina, Juan 114/3
Chavis, Benjamin F. 70913
Chazannik, Aleksi 18213, 465/1/2
Chea Chanto, 366'1
Chea Sim, 727/3
Cheek, John 193/3
Cheikh, Slimane 778/2
Chekroune, Hasni 78013
Cheltenham, Richard 836/3
Chem Snguon, 366/1
Chen Hsing-ling, Generaal 66811
Chen Yun, 290/2
Chen Ziming, 656/2
Cheney, Dick 124/2
Cherif, Abderrahmane Meziane 778/1/2
Cherif, Mourad 4812, 784/1
Cherribi, O. 31411
Cheserem, Micha 64612
Cheung Bing-leung, Anthony 575/3
Chevènement, Jean-Pierre 1811
Chhibber, B.K.N. 79912
Chibambo, Ziliro 568/1, 854/1
Chiepe, Gaositwe K.T. 850/3
Chiesa, Nando dalla 3811
Chigara, Noureddine 780/3
Chihana, Chakufwa 567'3, 568/1, 853/3
Chikane, Frank 479/2
Chiles, Lawton 125/1/2, 84512
Chilivumbo, A. 854;1
Chiluha, Frederick 203/1/2, 788/1/foto
Chilumpha, Cassim 568/1, 85313
Chimango, Louis 133/1
Chimanuka, Ferdinand 57/1
Chinchilla Vega, Obduiio 764/3
Chinnawut Sunthonsima, Kolonel 81212
Chipande, Alberto Joaquim 566/1
Chipembere, Catherine 568/1
Chipeta, Mapopa 853/3
Chirac, Jacques 387/2
Chiriki, Moises 10713
Chissano, Joaquim Alberto 129/2, 271/1/3, 647/1/3
Chitalo, Edda 56811, 854/1
Chitan. Waleriu 45812
Chiume, Kanyama 566/2
Chiuzbaian, Iosif Gavril 332/3
Chimanga, David 566/2
Chizumira, Collins 56811, 854/1
Chlystoen, Wiktor 182/3, 464/3
Chmelnow, Igor 753/1
Chmielak, Henryk 549/3
Cho Chol Chun, 882/1
Cho Myong Chol, 882 '1
Chodjajew, Ato 510/1
Choi Hyung Woo, 295/3
Choi In Kee, 664,1
Chong, Alberto 721/1
Chongchai Thiangtham, 511'3
Chosjtaria, Giorgi 746/1
Choua, Lol Mahamat 429/1
Chrétien, Jean 43/2, 190/2/3, 191/1/2, 816/3/foto, 841/3/foto, 842/2/3
Christensen, Hendrik Dam 828/2
Christiansen, Lars 168/1
Christopher, Warren 94/3, 98/1, 119/2/3, 126/1, 138/3, 140/1/2, 162/1, 180/3, 184/3, 219/1, 227/1, 262/1/2/foto, 263/2, 284/2, 288/2, 377/1, 379/1, 413/1, 468/2, 496/2, 497/3, 498/3, 499/1/2/3, 501/1, 513/3, 591/3, 639/1, 654/3/foto, 655/1, 656/2, 684/1, 708/1, 833/1, 868/2, 869/1/foto, 870/3, 871/foto, 873/2
Christophersen, Henning 668/2
Chuan Leekpai, 79/1/2/3, 80/1, 366/3, 508/1/foto, 513/3, 514/1, 812/2
Chukwumerijie, Uche 49/2/3, 50/2
Chung, Fay 204/1
Chung Jai Suk, 295/3
Chung Ju Yung, 295/1
Chuon Choeun, 72912
Churchill, Winston 24/1
Chytiris, Telemachos 54812
Ciampaglia, Aiberto 34/2
Ciampi, Carlo Azeglio 33/1/2, 39/1/3, 320, foto, 324/2, 326/2/3, 330/2, 62312
Cicero, Paulino 405/3
Cienfuegos Gorriaran, Osmany 844/2
Ciftci, Hasim 362/1
Cikuli, Maksim Zisa 449/2
Ciller, Tansu 142/3, 161/1, 236/3, 245/3, 246/3, 247/2/3/foto, 248/3, 249/1/3/foto, 250/1/2, 37011, 378/foto, 739/1, 757/3, 760/2/3, 761/1
Ciohanu, Ceslaw 458/2
Ciroma, Adamu 5311
Cirwa, Robson 133/2
Ciscar, Cipria 401/3
Cisneros, Ricardo 558/1
Cisse, Soumeyla 13511, 475/2
Cissoko, Sidi 713/1
Ciza, Bernard 42012
Ciza, Onesime 420/2
Claes, Willy 11/foto, 12/foto, 8711, 231/1/2/3, 787/3, 824/3/foto, 883/2/foto
Clark, Alan 3891%
Clark, Helen 218/1
Clark, Joe 235/1, 23613
Clarke, Carl 836 2
Clarke, Kenneth 1711, 22/3/foto, 23/1, 2613, 2711, 8211, 389/3, 688/1
Clarke, Maureen 70112
Claus, Prins 673/foto
Clercq, Willy de 53511
Clerides, Glafkos 8013,23511,2361213,237/1/foto
Clifford, Clark 122/1
Clinger, William 559/2
Clinton, Hillary Rodham 115/3, 122/1/3, 123/foto, 261/2, 264/2, 414/3, 415/1/2/3, 416/1/2/3, 559/2/3, 560/1, 705/1, 832/foto
Clinton, William (Bill) Jefferson 40/1, 42/foto, 43/1/2/3, 60/3, 67/1, 77/2, 87/2, 88/1/2/3, 91/2, 93/1, 107/2, 115/1/2/3, 116/1/2/3/foto, 117/1/2/3/foto, 118/2/3, 119/, 120/1/2/3, 121/1/2/foto, 122/1/2/3, 125/3, 126/1/2, 132/3, 139/3, 140/1, 142/3, 146/3, 148/3, 162/1, 176/2, 180/3, 183/3, 186/2, 207/1/3, 212/3, 218/3, 220/1/2, 221/2, 226/1, 227/3, 249/2, 250/1, 261/1/3, 262/2/3, 263/1/2/3/foto, 264/2/3, 265/1/3, 275/1/2, 282/1, 285/1/foto, 287/3, 288/2/3, 290/2, 292/2/3, 293/1, 294/1, 295/2, 301/3, 302/2, 320/2/foto, 335/2, 339/1, 340/1/2, 341/2, 345/3, 365/3, 377/1, 379/3, 381/1, 382/3/foto, 394/2, 396/2, 412/1/2/3, 413/1/3, 414/1/3, 415/2/foto, 416/1/2/3, 417/1, 418/1, 433/1/2, 441/1, 461/3, 463/2, 468/1, 469/1, 474/2, 478/1, 496/2, 497/3, 507/3, 512/3, 513/1, 541/1, 559/2, 560/1/3, 561/2/3/foto, 562/1/2/3, 577/1/2/foto, 582/2, 587/2, 618/1/foto, 627/2, 632/3, 633/3, 638/2, 650/3, 655/1, 656/1/2/3, 659/1, 666/1/2, 682/1/3, 683/2, 685/1, 691/3, 693/3, 694/1, 700/3, 704/3, 705/1/2/3, 706/1, 707/1, 708/1/2, 709/2, 718/2, 739/2/3, 747/2, 766/1/3, 767/2/3, 768/3, 769/1, 770/3, 771/1/3, 789/3, 792/2, 801/1, 816/3/foto, 817/1, 832/3/foto, 845/1/2/3, 846/1, 868/1/3/foto, 869/3, 871/foto, 872/1, 873/1/2/foto
Cloe, D.W. de 313/1
Clothier, Sir Cecil 23/1
Cock Londoño, Jorge Eduardo 700/3
Coëme, Guy 229/1/2/3, 230/1/2/3, 231/1/2/3, 232/1/2/3/foto, 233/1, 824/2
Coene, Philippe de 535/1
Coenemans, P.H. 153/1
Coetsee, Kobie (H.J.) 59/3, 272/2, 492/2
Coimbra do Nascimento, Margarida 405/3, 407/1
Coldwell, Pedro Joaquin 256/2
Coleman, J. Marshall 709/1
Colla, Marcel 824/2
Collenette, David 191/1
Colley, Garry 125/1/2
Collignon, Robert 23312
Collor de Mello, Fernando 4041113, 405/3, 837/1
Colombo, Urnberto 3312
Colorado, Carlos Julio Gil 70012
Colosio, Luis Donaldo 255/3, 25611/foto, 258/2, 637/2/3, 638/2/3, 639/1/2, 77213
Comino, Domenico 625/2
Compaore, Blaise 353/2
Compton, John 70411
Concepcion Garcia, Nicolas 63412
Concetti, Gino 15313
Concha. Mario de la 63013
Conde, Alpha 200/1/2
Conde, Mario 400/1, 631/1
Conde, Yvonne 713/1
Constant, Emmanuel 34012, 341/1
Constantijn, Ex-Koning 548/2
Conte, Lansana 200/1/2/foto, 712 3, 71311
Conteh, Bashiru 784/3
Contreras, Manuel 109/1/2/foto
Conveias, Ricardo 558/1
Cook. Peter 586/1
Cools, André 229/1/2/3, 23013, 231/1/2
Cools, Bob 822/1/2
Cooray, Sirisena 80811
Copps, Sheila 190/3
Corado Figueroa, José Humherto 408/3/foto, 409/1, 702/1
Corcuera Cuesta, José Luis 399/2/3/foto, 630/3, 632/1
Cordero Rusque, Fernando 470/3
Cordoba Montoya, José 63811
Cordova, Luis Enrique 70211
Cornelissen, D. 59713
Cornelissen, P.A.M. 52213
Cornielje, C.G.A. 314/1
Corrada del Rio, Baltasar 40/3
Correa, Genebaldo 403/3, 4041113, 837/1
Correa, Mayin 703/2
Correa Diaz, German 111/1, 470/2
Correa Lima, Mauricio 406/3
Cortesi, 23112
Cosic, Dobrica 8612
Cossio, Fernando Alvaro 555/2
Costa, Alexandre 40313
Costa, Joao da 20013
Costa, Raffaele 36/1, 62512
Costa Alegre, Norberto José d'Alva 721/1
Costanzo, Girolamo 36'3
Costanzo, Maurizio 36/2
Costello, John 586/foto
Cosutta, Arinando 327/2
Cot. Jean 95/1, 9612, 378/1, 379/foto, 382/foto, 384/2/foto
Coulibaly, Boubakar Karamoko 475/2
Courtney, William 213/foto
Couzy, H. 597/2
Covas, Mario 84012
Coveliers, Hugo 82513
Cowell, Hamish 57311
Cowley, Christopher 23/1
Cox Beauzeville, Edmundo 11311
Cranborne, Graaf 690/1
Craveiro, Alvaro 64311

Craxi, Bettino 3313, 3412, 35111213, 3611, 32512, 32813, 329/1/2, 626/1/2
Cray, John C. 51312
Crean, Simon 151/1
Creanga. Pawel 45812
Creixems, Ruben 557/3, 558/1
Cristiani Burkard. Alfredo 40713. 408/2/foto. 409'I 3, 702/2
Croes, A.G. 76312
Croes, Betico 763/2
Croes, G.F. 763/2
Croes, P.E. 763/2
Croes, R R 763/2
Crone, F J M 313 2
Cruickshank, Sean 3012
Cruz, Lopes da 44212
Cruz, Oswaldo 40513
Cruz Avelar, Juan de la 25413
Crvenkovslri, Branko 697/3
Csintalan, Sandor 619/foto
Csucs, Laszlo 619/1
Csurka, Istvan 23812, 239 3 620/1/foto
Cuadra Pantonio 346 2
Culhaoglu, Haiii 761 1
Cumpa Miranda, Lucero 112/3
Cunningham, Jack 543/1
Curto. Diego 35/1
Cusani, Sergio 3611, 32911, 626/1
Cutler, Lloyd 415/2/foto. 560/1
Cutolo, Sergio 40512
Cuttaree, Jaya Krishna 20211
Cywie, Georges 22911, 23013. 231111213

D

Dabbas, Hisham al- 877/1
Dabire Christopher 35312
Daddah, Mohammed Ould 568 2
Dademo, Bob 815/3
Dadzie Elome Emile 570'1
Dadzie Kenneth 66913
Daerden, Michel 82413, 825/1
Dah, Mohained Lemine Salem Ould 20112 56813
Daher, Mounib Saaem al- 653/3
Dahik. Alberto 635/2, 636/1/2
Dahlan, Mohammad 501/2
Dairou, Sali 646/2
Dairra, Boubacar Gaoussou 47512
Dajarii, Ahmad Sidqi al- 138/1
Dales, Ien 9/1/2/foto, 156/2. 519/1/2
Dalhatu, Bashir 53/1
Dallaire, Romeo 54/1, 715/foto
Dallul, Muhsin 284/3
Dalpasquaie, Dejandir 405/2/3
Dalton, John 121/3, 12711
Dam, Atli 23713
Danescu, Gheorghe Ioan 33213
Daniel, Patrick 29811, 666/2
Danilau, Genadz 452/3, 741/1
Danilo, Commandant 11113
Danilow, Arkadi 755/2/3
Daniyan, S.B. 5311
Dankers, L.H.J.M. 314/1
Dankcrt, Piet 522/3, 523/1
Danko, Wladimir 452/3
Daoud, Mohammed al-Ghamrawi 67/1
Darafejew, Anatol 453/3
Darbo, Bakary Bunja 712/1
Dargo, Amede 202/1
Darhel, Wolha 741/2
Darida, Clelio 34/2
Dario Carles, Ruben 347/1, 703/1
Daroushe, Abdul-Wahab 494/2, 498/1
Davies, John G. 123/2/3, 707/3
Davies, Omar 343/1
Davila, Juan Pablo 469/3
Davis, Lynn 294/1
Davis, Tom 445/2
Dawidow, Oleg 792/3
Dawkins, John 216/2, 586/1
Dawlatow, 510/1
Dayak, Mano 135/3, 136/1, 854/2
Dearing, Ron 391/1
Déby, Idriss 55/1/2/3, 428/1/2/3, 429/1, 783/1, 785/2/3, 848/3
Deckert, Günter 540/1, 832/1/2
Dede, 772/2
Dees, D.J.D. 314/1
Deetman, W.J. 153/foto, 313/3, 315/3, 524/1, 526/3, 527/3
Deferm, Léon 230/3
Degni-Segui, René 714/2/foto, 71511, 720/1
Degrelle, Léon 234/2/3. 23511
Dehaene. Jean-Luc 15/foto, 23112, 320/foto, 54311, 61013, 611/1/2, 742/3, 82512 3
Dehousse. Jean-Maurice 233/1, 824/1/3
Delalic, Ramiz 94/3
Delcroix. Leo 226/foto. 233/3, 333/3, 82413, 825/1/2/3/foto
Delgado, Tarcisio 404/1
Delgado Chapellin, Carlos 19612
Delic, Rasim 8911, 92/foto. 94/foto. 97/1, 381/3, 382/foto, 682/2
Deiors, Jacques 1012, 11/foto, 1612. 17/1, 320/2, 542 3, 627 2. 742 3. 743 foto. 816/3/foto
Delpiano, Adriana 11111, 470/2
Delvalle. Eric Arturo 70312
Delvaux-Stehres, Mady 697/2/foto
Delwaide, Leo 822/2
Demaret, Michel 82212, 8231112
Dembri, Mohamed Saiah 778/2
Demiral, Nusret 759/1
Demirel, Suleyman 142/3, 161/3. 23512, 247/2. 248/2/3, 249/3, 250.2, 451/3. ?;~1. 761/1
Demjanjuk, John 68 2 3 foto
Demjanow, Wolodymyr 731/1
Deng Akuev. Aldo Ajo 273/3
Deng Xiaoping, 20413, 286/3, 29012, 656/1, R571 1/3
Denktash, Rauf 235/1/2, 236111213, 23711
Denny, Reginald 0. 123/3, 12411
Deprez. Gérard 234/2. 53511
Derby, Fred 45/3, 775/2
Derby-Lewis, Clive 62/2/3
Derby-Lewis, Gaye 62/2/3
Deri, Aryeh 69/1/2, 435/1/2
Derycke, Erik 787/2
Desama, Claude 535/1
Despotovic, Nedeljko 97/2
Detaille, Fernand 232/2
Detiège, Leona 822/1/2
Devaty, Stanislav 245/1
Devi, Phoolan 44013
Dewatre, Jacques 22/1
Dewinter, Filip 821/foto, 822/2
Dhanabalan, Suppiah 29812
Dhlakama, Afonso 271/1/3, 64712
Dhlomo, Oscar 47912
Dia, Mamadou 784/2
Diabre, Zephirin 35312
Dialrite, Yoro 135/1
Diallo, Abdourahmane 71311
Diallo, Ahmed al-hladani 135/1
Diallo, Aicha Bah 713'1
Diallo, Ali Nouhoun 135/2
Diallo. Alioune Banire 71311
Diallo, Cellou Dalen 71311
Diallo, Oumar 135/1/2
Diallo, Salif 353/2
Diallo, Siradiou 20012
Diare, Mamadi 71311
Diawara. Cheikna Seydou Ditiani 475/2
Diaz. Ana Mae 34613. 703/2
Dibaji, Mehdi 28212
Dibate, Amadou 135/1
Dicko. Mohamedoun 854/2
Dicko, Moustapha 47512
Dicle, Hatip 24911, 7591112
Didier, Christian 2211
Dienderen, Hugo van 825/3
Dieng, Habi 72011
Dierig, Madieng Khary 5412
Dienobi, Komtok Laoteh 42912
Dienstbier, Jiri 24511
Diepen, van 521/3
Diepgen, Eberhard 832/foto
Diez, Sergio 47012
Dijk, C.P. van 15612
Dijk, N. van 523/1
Dijke, L C. van 30512, 315/2, 606/2
Dijksman, G.A. 313/2
Dijkstal, H.F. 155/3, 31411, 519/3, 521,'1, 522/1, 523/3/foto, 525/foto, 5311112, 59913
Dillen, Karel 53511, 821/foto
Dillon-Lee, Michael 692/3
Dimitrow, Filip 826/1/2
Dimuri, Josefa 81311
Din, Hussein Kamil Baha al- 78912
Din, Usamah Bin al- 274/3
Ding Junze, 28813
Dingwall, David 19111
Dini, Laniberto 62511
Dini, Luc 44613
Dinitz, Simcha 435/1/2
Dinkins, David N. 261/3/foto
Diop, Abdoulaye 13511
Diouf, Abdou 268/foto, 427/3, 514/foto
Diouf, Jacques 221/3, 222/foto
Dipico, Manne 49013
Dirani. Mustapha al- 653/1/2
Discua Elvir, Luis Alonso 25412, 25511
Dishnica, Piro 449/2
Dissanayake, D.S.M.B. 809/2
Dissanayake, Gamini 810/1
Dittrich, B.O. 315/1
Dixit, J.N. 372/2/foto, 43912
Diya, D. Oladipo 51/1, 5311. 858/1
Djalbor, Ali 55 2/3
Djalo, Buhacar 48213
Djeddi. Ali 351/3
Djemaoune, Abdessalam 78111
Djene, Lardevou 55/3
Djigic, Fuad 97/2
Djindjic, Zoran 39513
Djoeba, Anatoli 75111
Djohar, Said Mohammed 198/1/3, 19911, 783/1, 851 2
Djoussouf, Abbas 199 1
Do Muoi, 514/1
Do Quang Thang, 512/2
Dobles, Roberto 701/2
Dochia, Aurelian 331/2
Dodangoda, Amarasiri 809/2
Dodchoedojewa, Bozgoei 51111
Doehinin, Sergej 46213, 464/3
Doebko, Aleksandr 74013
Doedajem, Dzjachar 187/3, 755/3, 756/1/2/3, 757/1
Doel, M. van den 59913
Doelman-Pel, A. 157/2/foto, 313/3, 598/3
Doenajew, Andrej 176/3, 178/3
Doens, Mitchel 847/3
Dogan, Akyo 758/1
Dogan, Orhan 759/2/foto
Dogonyaro, Joshua 49/3, 51/1
Dojtsjew, Mihail 535/2
Dok-van Weele, A. van 52313, 532/foto, 53411, 600/foto
Dole, Bob 42/foto, 120/1, 263/3, 417/1, 684/3, 70911
Domarkas, Viadislovas 74811
Domenech Benitez, Joel 84412
Dominguez, Carmelo „Meco" 555/3
Dominguez, Margot 11113
Dominguez, Raul „Pipin" 33713
Dompok, Bernard 66511, 666/1
Donen, Mehmet 76111
Donnea, François-Xavier de 823/1/2/3/foto
Donmahi, Charles 26813
Dorank, Assifat 71311
Dorn, Edwin 11713
Dorrell, Stephen 69011
Dossou, Paul 35311
Dostam, Abdul Rashid 50313, 504/1/2/3, 505/3, 506/1/2, 87813, 879/2/3, 880/1/2/3
Dostijew, Abdoelmajid 51013
Dotsenko, Iwan 751/1
Dougan, Liarn Rory 395/1
Douglas, Denzil 412/1
Dourda, Abu Zaid Omar 47411
Downer, Alexander 586/3/foto
Dragawets, Wasil 453/3
Drame. Kandjoura 713/1
Draskovic, Danica 9813, 99/foto
Draskovic, Vuk 9813, 99/foto, 1011112, 10212, 380/1, 39513, 69512
Dreyfus, Laurence 2113
Driessen, B. 51813
Drrioosek, Janez 398/3. 39911
Drzycimski, Andrzej 551/2
Dualamu, Germaine 713/1
Dubcek, Alexander 24511
Dube. John 48912
Dubois, Kolonel 23111
Ducky, Jan 243/1
Duelfer, Charies 36012
Duenas Iturralde, Guillermo 637/1
Duhalde, Eduardo 55312
Duijn, H. van 51912
Duijn, Roel van 30713
Duisenberg, W.F. 528/1. 681/1/2/3
Duivesteijn, A.Th. 313/1
Dukes, Alan 39312
Dulloo, Murlidass 20211
Dumont, Mario 842/1
Duncari, Daniel Kablan 13111, 268/foto
Dunkel, Arthur 22511

Dunn, Simon 361 3
Dunn Barreiro, Roberto 251/1
Duper..-al, Jean-Claude 341 3
Dupuy, Michel 191/1
Durakovic, Enes 9712
Duran, Alfredo 846/3/foto
Duran Ballen, Sixto 250/3, 251/1/2/3, 635/2/3, 636/1/2, 63711
Durant. Michael 2751113
Durenberger, David P. 126/2/3, 264/1
Dury, Raymonde 535/1
Dzaferi. Arben 398/3
Dzjilavian, Serzj 73812
Dzjoeba, Iwan 751/2
Dzjoijew, Parpat 170/3
Dzurinda, Mikulas 629/2

E

Eagleton, William 685/3
Eastmond, Rawle 836/3
Echeverria, José Leandro 40913
Eda, Satsuki 58211
Ederer, Brigitte 628/foto
Edri. Oren 867/2
Edwards. Don 127/2
Edwards, Norma 19313
Egal, Mohammed Ibrahim 651/3
Eggar, Tim 27/2/3
Eggleton, Arthur 191/1
Eid Franco, Oscar 55513
Eisenhower, Dwight D. 56213
Eisma, D. 523/1
Ekeus, Rolf 35912, 36013, 361/foto, 790/1/2/3, 7911Z
Ekuban, J E 712 2
Ekue, Dedevi Michele 570/2
El Vansarat, Generaal 366/2
Elahi, Chaudry Rahmat 37013
Elder, Raymond 69312
Eldijew, Magomed 755/
Elegbede, Babatunde 51/1
Elia, Giovanni Piero 626/2
Eliasson, Jan 26713
Elizabeth II, Koningin 28/3, 29/1, 80/3, 15111, 191/1, 375/1, 487/1, 618/2/foto, 86313
Ellemann-Jensen, Uffe 82713, 82811
Ellis, Rudy 195/1
Eloff, C.F. 62/2/3
Eloff, Theuns 47912
Eltsjibej, Aboelfez 160/1/2/3, 450/2/3, 73813
Eman, J.H. (Henny) 76113, 762/1, 763/1/2
Embel, Philemon 446/1
Einini, Mithad 39813, 69811
Emmanuelli, Henri 1712, 617/3
Endara Galimany, Guillermo 34612, 347/1, 703/2/3
Engelbrecht, A.W. 76312
Engelbrecht, Krappies 48513, 486/1
Engell, Hans 23712
Engholm, Björn 16212
Enrile, Arturo 730/2
Enriquez Morales, Mario René 252/1, 254/2
Ephrem, Sebhat 422/3
Erbakan. Necmettin 758/foto
Erdmeriger de ia Fuente, Jorge 253/3
Erhan, Cemil 758'1
Erlaf, Mohamed Ag 135/1, 47512, 85412
Ernsting, M. 15613
Eroglu, Dervis 23611
Erp, A.A.M.E. van 31411
Ershad, Hussain Mohammad 14711, 436/1
Erwin, Alec 49211
Escalona Rios, Arnuifo 34711
Escobar, Andres 701/1/2
Escobar Gaviria, Pablo 192/1/3
Escobar Henao, Juan Pablo 192/3
Escovar Salom, Ramon 55713, 558/1/2
Espichan Tumay, Daniel 64112
Espinal Irias, Rigoberto 255/1
Espinoza, Pedro 109/2
Espy, Mike 70513
Esquivel, Manuel 63213, 698/3
Esselink, A.H. 31411
Essers-Huiskamp, M.J. 314/1
Essy, Amara 131/2
Esteban, Coinmandant 345/foto
Estevez, Jaime 470'2
Estrac, Jean-Claude Gervais de l' 202/1
Estraria, Fanny de 252/1, 253/3
Estwick, Tyrone 83612
Etiebet, Don 49/3, 53/1, 478/2
Etrosi, Christian 385/3
Evans, Gareth 151/1
Evers. Medgar 414/1/2
Eversdijk, H. 15311
Evert, Miltiades 546/3, 547/1/foto
Evuna Owono Asangono, Alejandro 422/1
Eyadema, Gnassingbe 27813, 279/2, 5691213, 570/1, 85911

F

Fabbri, Fabio 37/2, 226/foto, 27613, 330/2
Fabio Urdinola, Hector 471/3
Fabius, Laurent 18/1, 2113
Fabrega, Ricardo 347'1
Fachi, Peter 568/1, 853/3
Fahd ibn Abdul Aziz, Koning 146/1, 299/3 365/3, 494/2, 503'2, 726/1, 865/2
Fahim, Makhdum Mohammad Amin 370 2
Fahmi. Shirin Ali 432/1
Fairbairn, Joyce 19111
Faisal, Saud al- 873/foto
Faisal, Toujan 144/1/foto
Fajardo Maldonado, Arturo 252/1, 253/3
Falcone, Giovanni 37/1, 32611
Fallahiyan, Hojatolislam Ali 28112
Falwell, Jerry 709/2
Falzon, Michael 698/2
Fanony, Fulgence 357/2, 783/3
Faraj, Samal Majid 79211
Farell Cubillas, Arsenio 638/3
Farhari, Ishaq 143/foto
Farhan, Mohammad Mahdi al- 144/2
Farias, Paulo Cesar 4041112
Fariz, Ziyad 144/2, 50312
Farley, Reginald 836/3
Farrakhan, Louis 414/2, 710/1
Fasslabend, Werner 628/foto
Fassou, René Loua 713/1
Fateh, Mohamed 85112
Fathallah, Yousef 779/2
Fatouros, Dimitris 74613
Fatwa, Andi Mapetahang 7613
Faulkner, John 58611
Faura Martin, José 401/1
Fawehinmi, Gani 858/2/foto
Fay, Michael 66612
Faye, Abdoulaye 5413
Federman, Noam 68/2
Felli, Yao Do 570/1
Femi, John 5311
Féret, Daniel 535/1
Ferguson, Danny 70413
Fermin, Claudio 19712
Ferrnina, H.G. 315/1
Fernandes, Justino 643/1
Fernandez, Max 555/2
Fernandez de Cevallos, Diego 25611, 63911, 773/1/2/foto
Fernandez Revuelta, Alina 33811
Ferrara, Giuliano 625/2
Ferrera, Juan 254/3
Ferruzzi, Arturo 3512
Fezzani, Jomaa al- 47411
Ficoseco. José Carlos 554/1/2
Figueredo Planchart, Reinaldo 55911
Figueres, José Maria 335/1/foto, 70112
Figueres Ferrer; José „Pepe" 33511
Figueroa, Carlos 11111, 470/2, 847/foto
Filali, Abdellatif 48/2, 476/2/foto, 784/1
Filatow, Sergej 18012, 18211, 75212, 753/1, 75612
Filkus, Rudolf 629/2
Fini, Gianfranco 324/2/3, 325/1, 328/1, 329/foto, 33013, 33111, 623/1, 624/3, 62513, 62712
Finnocliiaro, Anna 623/1
Finocchiaro, Angelo 36/3
Fiori, Puhlio 62512
Firrao, Ruggero 329/2
Fischbach, Marc 697/2/foto
Fischler Franz 628/foto
Fisichella, Domenico 62512
Fisjer, Jan 914/1
Fiske Jr., Robert 26413, 4151112 '3/foto, 41611.3, 5591213, 70511/2
Fismer, Chris 49211
Fitzsimons, Brian 69211
Fiuza. Ricardo 404/3
Fjodorow, Andrej 45511
Fjodorow, Boris 8112, 172.1, 18313, 18413, 461'3, 462/2/3/foto, 463/1, 46611, 46711
Fjodorow, Nikolaj 464/2
Fjodorow, Wladimir 213/3, 755/1
Flamme, Maurice-André 231/3
Flanigan, Alan 411/1
Fleers, G.J. 153/2
Florio, Jim 261/2
Flynn, Padraig 447/3
Fodor, Gabor 239/3, 622/1
Fofana, Facinet 713/1
Foglizzo, Jean 186/3
Foley, Thomas 42/foto, 862/foto
Fomba, Salifou 720/1
Fonseca, Jorge Carlos 354/3
Ford, David 204/2
Ford, Gerald 42/foto, 411/2, 562/3, 563/1
Forlani, Arnaldo 34/2, 35/1
Formentini, Marco 38/1
Fortin, Carlos 669/3
Foster jr., Vincent 118/2, 264/2, 264/2, 414/3, 415/1/3, 416/1/3, 559/2/3, 560/1, 705/1, 709/2
Fosu, Ebanezer Kobane 712/2
Fowler, Fiona 688/foto
Fowler, Norman 688/2/foto
Fowzie, A.H.M. 809/2
Franca "N'Dalu", Antonio dos Santos 643/1
Franco, Itamar 41/foto, 403/3, 404/2, 405/2/3, 406/2/3, 407/2, 634/1, 837/3, 838/3/foto, 839/1/2, 840/2, 841/1
Franco, Leonardo 765/3
Franco, Leonor 406/3
Franssen, J. 153/1, 156/3, 314/1, 517/2, 600/1
François, Joseph Michel 339/1/2/3, 340/1, 766/2/3, 767/3, 771/1, 772/1
Fredda, Marco 35/2
Freeh, Louis J. 117/1/2/foto, 562/2, 754/1
Freeland, Adolphus 403/1
Freeman, Charles 288/1
Frei Montalva, Eduardo 110/2
Frei Ruiz-Tagle, Eduardo 109/3, 110/1/2/foto, 111/1, 469/3, 470/1/2/3, 471/1, 633/foto
Freiha, Joseph 652/1
Freij, Elias 502/1
Freire, Roberto 405/3
Freitas, R. de 45/1
Freivalds, Laila 836/1
Freundt-Thurne Oyanguran, Jaime 113/1
Frey, Gerhard 186/3
Fudah, Farag 431/1
Fugmann-Heesing, Annette 537/2
Fujii, Hirohisa 447/2, 580/foto, 581/1
Fujimori, Alberto Keinya 41/3, 111/2/3, 112/2, 113/1/2/3, 114/1/2/3, 115/foto, 641/1/3, 642/2
Fuller, Albert 25/2
Funar, Gheorghe 332/2
Für, Lajos 240/foto, 244/2
Futami, Nobuaki 580/foto, 581/1
Fuwa, Tetsuzo 581/1, 583/2
Fyiroko, Gedeon 420/2

G

Gabor, J.D. 31313
Gahriel, Kagni 57011
Gabriëls, Jaak 534/3
Gabriëls. Jef 822/2
Gadama, Aaron 566/2
Gaddum, Johann-Wilhelm 166/1
Gadjijewa, Lala-Sjowket 45013
Gafoerow, Sajdamin 51011
Gaid, Salah Ahmed 77813
Gajdar, Jegor 178/2/foto, 180/2, 183/3, 184/1, 186/1, 23912, 461/3, 462/1/3/foto, 463/1, 46511, 46711, 75212, 754/2
Gajic, Vladimir 101/1
Gal, Zoltan 62211
Galan. Magda de 233/1
Galan, Miguel 642/3
Galasow, Achsarbek 46412, 756/1
Galbraith, Peter 397/foto, 39811
Galindo, Gabriel Lewis 847/3
Galland, Yves 74311
Gallardo de Cano, Maria Cecilia 702/1
Gallardo Roman, José 63611
Gallo, Franco 3312
Gally. Djovi 570/1
Gamero Quispe, Carlos 641/3
Gamliel. Arve 6911
Gammo. Sami 14412
Gamsachoerdia, Manana 454/2
Gamsachoerdia, Zwiad 169/2. 1701112, 4541112, 746/1

Gana, Jerry 49/3, 53/1
Gandhi, Indira 7511
Gandhi, Rajiv 7312, 75/1, 43911
Ganic, Ejup 90/1, 684/2/foto, 686/1
Ganilau, Ratu Sir Penaia 37511
Ganoo. Alan 20211
Gantsjár, Wiktar 741/1
Ganzouri. Kamal Ahmed 66 3
Garang, John 273/2
Garba, Djibo 85511
Garba, Salibou 429/2
Garcia, Alvaro 47012
Garcia, Daniel 64213
Garcia, Lucelly 471 3
Garcia, Otto 55711
Garcia Campos, Leopoldo 40212
Garcia La Guardia, Jorge Mario 25211, 25411
Garcia Meza, Luis 555/3
Garcia Perez, Alan 11511
Garcia Regas, Carlos 76513
Garcia Reyes, Domiro 637/2
Garcia Sayan, Diego 40913
Garcia Talavera, José Angel ,,Jakhals" 346 1 2
Garcia Torres, Jorge 251/1/3
Garcia Vargas, Julian 226/foto
Gardeniers, M.H.M.F. 597/3
Gardini, Raul 34/3
Gardner, Joy 25/3, 689/1
Garel-Jones, Tristan 389/3
Garfa, Mahamat 429/2, 785/3
Garkoen, Oeladzimir 741/1
Garnier, Leonardo 701/2
Garofano, Giuseppe 34/3, 35/1
Garzon, Baltasar 400/3, 631/1
Gasana, Anastase 53/1
Gasana, James 53/2
Gasanow, Gasan 160/2, 161/2
Gasijew, Feliks 745/3
Gasimow, Ajdin 450/2/3
Gasymow, Tofik 160/2, 738/3
Gatabazi, Felicien 423/3
Gates, Daryl 707/3
Gatsinzi, Marcel 715/foto
Gauges, Pawel 458/2
Gauthier, Michael 379/1
Gauweiler, Peter 537/3, 538/1
Gaviria Trujillo, Cesar 192/2, 471/1/2, 472/1, 473/2/3/foto, 633/foto, 700/1/2
Gaylard, Max 201/1
Gazioglu, Mehmet 247/2
Gbagbo, Laurent 269/1
Geagea, Samir 652/1/2
Gebraselassie, Tesfai 422/3
Gebreselassie, Baraki 422/3
Gegprifti, Llambi 449/foto
Gelbert, Robert S. 478/1
Gelder, W.J. van 313/2
Gelli, Licio 624/2
Gelsechanow, Soeltan 756/2
Genoud, José 189/1
Geoghehan-Quinn, Maire 392/foto
George, Eddie 25/1/foto
George, Norman 445/2
Gerasjtsjenko, Wiktor 462/3
Gerding, R.A.F. 519/3
Gergen, David 708/1
Geschiere, J.H. 308/1
Getsjew, Rumen 536/1
Ghafar Baba, 296/3
Ghaforow, Rahimjon 510/1
Ghali, Brahim 357/3
Ghanahallah, Ahmed Ould 201/2
Ghanam, Fawwaz Abu al- 144/2
Ghani, Abdel-Karim Saleh al- 363/3
Ghannouchi, Rachid 359/1, 721/2
Ghawshah, Samir 502/1
Ghazawi, Khaled al- 144/2
Ghazouani, Rachid 48/2
Gheziel, Abbes 778/3
Ghirmaizen, Tesfaye 422/3
Ghneim, Mohammed 501/1
Ghossein, Jawid 139/1
Ghubara, Mohammed Abdel-Hamid 65/2
Giacalone, Davide 3411
Giet, Léon 229/1/3, 23011
Gijzel, R. van 599/3
Ginsburg, Ruth Bader 116/1/2/foto, 127/1, 5611112
Ginwale, Frene 49111
Gioe. Antonino 37/1
Giordano, René 549/2
Giorgadze, Igor 16913, 170/1, 746/2
Giorgadze, Paneleimon 746/2
Giraud, Michel 19/1, 615/foto
Girjasing, Soeshiel 44/2, 4511, 77712
Giroldi Vega. Moises 34613
Giscard d'Estaing, Valéry 1311
Giskes, F.C. 31511
Giugni, Gino 3513
Giuliani, Rudolph 261/2/3/foto
Giwa, Deji 856/3
Gjellerup, Pia 237.1
Glasz, J.R 15612
Glazjew, Sergej 178/2
Gmelich Meijling, J.C. 52313, 53313, 53411, 600/foto
Gnan, Emmanuel 713 1
Gnutti, Vito 625/2
Godal, Björn Tore 240/3, 866/3
Goebbels. Robert 697/2/foto
Goedschalk, Henk 44/1/2/3, 451112
Goedzjabidze, Wazja 16912
Goeloea, Georgy 45413
Goerinow, Georgi 75311
Goesejnow, Ragim ogly 16012
Goesejnow, Soerat 160/3
Goh Chok Tong, 298/2, 441/3, 513/3, 584/3, 6661foto
Goikoetxea. Joseba 40211
Gokdemir, Ayvaz 761/1
Gol, Jean 235/1, 53511
Goldenberg Schreiber, Efrain 11311, 641/1
Goldman, Alberto 40513
Goldsmith, Jimmy 74311
Goldstein, Baruch 495/2/3/foto, 496/1, 49711, 86413
Goldstone, Richard 48513, 486/foto
Golhan, Mehmet 24712
Goloesjko, Nikolaj 17812, 18711, 46511, 46613
Golpayegani, Muhammad Reza 28013
Gomes, Antoineta Rosa 78213
Gomes, Carlos Domingos 782'3
Gomes, Ciro 838/3, 83911
Gomes, Domingos Fernandes 78213
Gomez, Alseny René 713/1
Goinez, Alvaro 472/1
Gomez Duque, Alonso 700/3
Gomez Martinez, Juan 70013
Gomez Peralta, Manuel 63813
Gomina, Fousseni 78211
Gonchigdorj, Radnaasumbereliyn 50912
Göncz, Arpad 238/3, 468/3, 737/foto
Gondwe, Queen 133/1
Gonsalves, Ralph 34712
Gontsjar, Nikolaj 75311
Gonville Bromhead, David de 832/foto
Gonzago Zoroastro de Lucena, Zenildo 83713
Gonzalez, Alejandro 471'3
Gonzalez, Antonio Erman 18812
Gonzalez. Carlos 764/foto
Gonzalez, Francisco 34613, 55813
Gonzalez. José Patrocinio 25811
Gonzalez, Leonel 40812
Gonzalez, Ranion 70211
Gonzalez Castillo, Eduardo 253/3
Gonzalez de la Vega, Rene 258/1
Gonzalez Dubon, Epaminondas 76412
Gonzalez Marquez, Felipe 41/1, 39912, 400 3, 401/2/3/foto, 402/1, 469/2/foto, 630/1/2, 631/1/2/3, 63211, 63411, 84311, 846/3
Gonzalez Planas, Roberto Ignacio 844/2
Gonzalez Tarencena, Marco Antonio 764/2
Gonzalez Torres, Jorge 77311
Goodale, Ralph 191/1
Goodall, Paul 378/2
Goodlad, Alastair 57611
Goppel, Thomas 538/1
Gorbatsjow, Michail 464/2, 755/3
Gordhan. Pravin 58/1
Gordon, Dame Minita 69813
Gore, Al 4311, 12011, 12513, 12611, 1861213, 187/foto, 213/foto, 21411, 23912, 261/3, 76611, 862/foto
Goria, Giovanni 32813, 62613
Gorincioi, Witalie 45812
Gorré, Arthy 46/1/2, 777/2
Goss, Eric 19313
Gouda, Phenice Kamel 6711
Gould, Bryan 39112
Goulding, Marrack 301/1, 40912, 76313
Gouled Aptidon, Hassan 12813, 35412
Gousmi, Cherif 780/2, 781/1
Gowon, Yakubu 645/3
Goyer, Gradimir 9712
Gqozo, Joshua Oupa 6113, 62/3, 6311, 48013, 48413, 485/foto
Graaf, Th.C. de 15613, 31511
Graafi-Nauta, D.Y.W. de 52212
Graham, Billy 294/1
Grams, Wolfgang 163/2/3, 16411, 536/3
Granic, Mate 96/2, 104/3, 38212, 396/foto
Gratsjow, Pawel 16911, 176/3. 180/3, 181/1/2, 28911, 45111, 45611, 46112, 464/3, 466/1, 59013, 591/2, 742/1, 753/1/2
Grave, F. de Y s, 521 3
Gray, Herbert 19111
Gray, William H. 76712
Greaves, Evelyn 83612
Green, Pauline 74311
Greenidge. Rudolph 836'3
Greenspan, Alan 288/2, 560/1, 707/1
Greiff, Gustavo de 192/1, 193/1, 473/1, 700/1/2/3
Greiff Arrieta, Carlos Gustavo de 472/2
Greiner, Peter 838/3
Grey, William 768/1
Grib, Metsjislau 452/1/2/3/foto, 740/2
Griffiths, Alan 216/3
Grine, Laid 779/1
Groenman, L.S. 155/3, 156/2, 315/1
Gromow, Feliks 461/1
Grosch, Mathieu 535/1
Grossouvre, François de 61512
Grouwels, Brigitte 823/2
Gruber, Alfredo 558/3
Guadeloupe Martinez, Ana 701/3
Guargalia Nordacci, Guiseppe 19311
Guazzelli, Silval 40613
Guba. Gariba 51/1
Gucht, Karel de 825/1
Gueded Miranda, Reinaldo 838'1
Gueily, Ahmed 78912
Guemmazi, Kamel 780/3
Guerra, Alfonso 40113
Guerraoui, Abdellatif 4812
Guicheìaar, D. 30712
Guidi, Antonio 62512
Guilavo. Josewhine 713/1
Guinier, Lani 115/2/3/foto
Gultekin. Bulent 247/1, 248/1, 758/1
Gummer, John 22/3
Gunaratna, C.V. 80912
Gunawardena, Indika 80912
Gunnella, Aristide 3511
Gunnlaugsson, Sverrir Haukur 226/foto
Guptar, Shyam 45/2
Gures, Dogan 249/foto
Gusac, Gheorghe 45812
Gusmao, Jose ,,Xanana" 805/3
Gutierrez, Domingo 63411
Gutierrez, Perfecto 345/3
Gutierrez de Rios, Isabel Cristina 47113
Gutierrez Menoyo, Eloy 846/3/foto
Guzman, Luis Humberto 345/2/3
Guzman Morales, Jaime 40813
Guzman Renoso, Abimael 11113, 11312, 114/1/2/foto, 641/2/3
Guzman Rodriguez, Hernan Jose 473/1
Gwarzo, Ismaila 5311
Gyorkos, Istvan 61913

H

Haavisto, Heikki 745/2
Habib, Ali 877/2
Habibi, Hassan Ebrahim 146/1. 25012
Habibie, B.J. 78/3, 803/3
Habyarimana, Juvénal 5312, 42111, 423/1/2/3, 424/1/2/3, 426/3, 714/3, 716/2/3, 717/2
Hachin, Achiraffi Said 85112
Hackmann, Werner 83211
Haddaoui, Rafiq 4812
Hadfield, Ron 69213
Hadi, Abd Rabbuh Mansur 72311
Hadzic, Goran 105/2
Hadzihasanovic, Enver 96/3
Hadzimuratovic, Irma 8911
Haekkerup, Hans 226/foto, 82811
Hafos, Mesfin 42213
Haggag, Abduh Mohamed 6413
Haggar, Ahmat Abderamane 42912
Hagihara, Koreaki 21113
Hagous, Mesfin 422/3
Haidara, Fatou 13511, 475/2
Haider, Iqbal 370/2, 73511
Haider, Jörg 628/1
Haig, Alexander 168/1
Haiveta, Chris 81512

Hajek, Jiri 245/1
Hajojew, Izzatoello 510/1
Halab, Abu Ahmad 138'1
Halasah, Adib 144/2
Halford, Sharon 19313
Halilovic, Sefer 96,213
Halima. Mahmoud Abu 6413
Haller, Gert 1711
Haller, Gret 334/foto
Hama, Abdourahamane 85511
Harnamoto. Manso 583/3 foto
Hamani. Abdou 855/1
Hamayotsu, Toshiko 580/foto, 581/1
Hambayi, Alfeyo 203/2
Hamiani, Redha 778/2
Hamid, Mohammed Salaheddin 67/1
Hamidi, Ahmed el-Harif 198/2
Hamidi, Khoueldi 47413
Hamidow, Bachtiar 171 3, 509/3
Hamilton. Lee 84611
Hamm-Brücher, Hildegard 16313, 536/3, 537/foto. 540/1
Hammad, Jumaa 877/1
Hammad, Salamch 14412, 502/3
Hammadi, Bashir Alwan 791/2
Hammani, Hamma 721/2
Han Sung Joo, 295/3, 659/2/3
Handal. Schafik Jorge 410/foto, 411/1
Hanekom, Derek 49113, 860/1
Hani, Chris 6212
Hankiss. Elemer 23911
Hanley, Jeremy 690/1
Hannay, David 235/3
Hansch, Klaus 743/1/foto
Hanzel, Milan 62912
Happart, José 53511
Haqani, Jallaluddin 505/foto
Harach, Lubomir 62912
Harald V, Koning 618/foto
Harderwijk, E.D. 260/3
Harding, Peter 39113, 39211
Harding Lacayo, Arturo 34513
Hargreaves, Henrique 40313
Hariri, Rafiq al- 250/2, 28311, 284/2/3/foto, 652/2/3, 653/foto
Harish, Yosef 68; 2
Harmel, Dominique 234/2
Harmel, Pierre 23412
Harmoko, 78/2/3/foto
Harney, Mary 3311
Harouchi. Abderrahim 48/2
Harp Helu, Alfredo 63812
Harris, Julio 347/1
Harthy, Hamoud bin Abdullah al- 36413
Hartley, Tom 691/foto
Hartsuiker, 26013
Hartzenberg, Ferdi 59/1, 61/3, 64/1, 48013
Hasaballah, Mohammed Salaheddin 67/1
Hasan. Nurul 72/3. 7311
Hasanow, Natig 45013
Haseth, Carel de 260/1
Hashemi. Mohammad 282/3
Hashim, Fozia 42213
Hashimoto, Ryutaro 583/3/foto
Hashimoto, Takashi 21013
Haskaj, Husein 398/3, 698/1
Hassad, Mohammed 48/2
Hassan. Hani al- 50111
Hassan, Talal al- 14412
Hassan ibn Talal, Kroonprins 13912, 14213, 869/3, 872/1
Hassan II, Koning 47/2/3, 4811, 476/2, 78411, 875/3
Hassell, Daniel Emanuei 26011
Hata, Eijiro 580/foto, 581/1
Hata, Tsutomu 206/foto, 289/3, 290/1, 577/2, 578/3, 579/1. 580/1/2/3/foto. 581/1/2/3. 582/1/2/3, 5831113, 58411
Hatoyama, Kunio 580/foto, 58111
Hattab. Abdelkader 779/3
Hatter, Terry J. 118/1
Haugaard, Jakob 828/1
Havel, Vaclav 241/3, 244/3, 245/1/2, 442/1, 468/3, 618/foto, 737/foto
Hamke, Bob 151/2
Hayat, Habib Jawhar 57411
Haydar, Ali 877/2
Hayden. Bill 151/2
Haye, Mokhtar Ould 201/2
Hebrang, Andrija 10512
Hecke, Johan van 825/2
Heckscher, Sten 836 1
Hedborg, Anna 836 1
Heeniskerck Pillis-Duvekot, S. van 314/1
Heemst, E.P. van 313/2
Heernstra. Schelto baron van 777/2
Heerma, Enneüs 31313, 599/2/3/foto, 605/1/3, 606/1, 607/1
Heidecke, Heidrun 830/1
Heijden, F.J. van der 31411
Heinrich, Rolf-Dieter 167/2
Heitinann, Steffen 165'2'3, 167/2, 536/3. 539/3
Hekmatyar, Gulbuddin 145/3/foto, 14611'2, 503/3, 504/1/2/3, 505/1/2/3, 506/2/3, 819/3, 878/3, 879/1/2, 880/1/2/3
Hellström, Mats 836/1
Hendrik, Prins 10/foto
Hendriks, Th.J.M. 315/1
Henriot, Phiiippe 618 3
Henry, Geoffrey 445/2
Henry, Jim 710/1
Hercules, Michael 704/2
Herman, Fernand 535/1
Herman. Janos 380/1
Hermans, Loek 517/1/2/foto
Hermantsjoek, Petro 751/1
Herinosilla, Edmundo 11112, 470/2
Hermoza Rios, Nicolas de Bari 111/2, 112/2, 114/3
Hernandez. Eligio 402/2. 631/2
Hernandez, Teodulo 113/2
Hernandez, Victor 63412
Hernandez Xgosto, Miguel 411/2
Hernandez Gamarra, Antonio 700/3
Hernandez Polanco, Gustavo 25211
Hernandez Rovira, Juan Jose 632/2
Herrera Marvin 701/2
Herrero, Fernando 701/2
Hersi Morgan, Mohammed Siyad 278/1, 651/2
Herzog, Roman 536/3, 537/foto, 539/3/foto, 830/3/foto. 831/1/foto. 83311
Heseltine, Michael 389/3, 68811, 691/1
Hessing. E.L P 31411
Hewson, John 586/3
Heymann, Philip B. 12712
Hick, Sean 69213
Hijazi, Mohammed Mahmud al- 474/1, 785/1
Hikasa, Katsuyuki 580/foto, 581/1
Hikind, Dov 118/3
Hikmat, Tahir 14412
Hikmat, Yanal 14312
Hilden, Jytte 82812
Hill, Paul 692/2/3
Hillen. J.S.J. 314/1
Himam, Talaat Yasin 432/1/2
Himes, Melissa 727'2
Hindawi, Dhuqan al- 87711
Hindawi, Nezar 877/3
Hinshiri, Izz al-Din al- 47411
Hirman, Karel 242/2
Hirsch Ballin, Ernst 9/2/foto. 153/2/foto, 154/1/2/3/foto, 155/1, 19412, 26013, 3091112, 313/2, 519/1/2/3, 521/1/2/foto, 522/1/2, 761/3, 762/1/2/3/foto
Hirzel, Hans 540/1
Hitimana, Mathias 420/1, 711/1
Hitki. Mahmud al- 474/1
Hiwat. G. 776/1
Hjelm-Wallén, Lena 836/1/foto
Ho Chi Minh, 15011
Ho Jong. 294/2
H; ?K, 512/2
Hoang Van Nghien, 51212
Hoebenko. Walerii 175/2
Hoedeman, Jan 598/2
Hoekema. J.T. 31511
Hoekzema, WK. 518/1/2/foto
Hoessein, Koning 13913, 14213, 143/1/2/3, 144/1/2, 24913. 364/foto, 494/1, 49811, 499/1, 502/2, 503/1/2, 868/1/3/foto, 869/1/2/3, 870/1/2, 871/foto, 872/1, 87311
Hoessein, Saddam 362/1/foto, 791/1/foto, 792/1
Hoeven, M.J.A. van der 31313
Hofbauer, Roman 244/1
Hofstede. H 59713
Hofstra, PH. 600/1
Hogefeld, Birgit 163/2/3
Hogg, Douglas 16013, 681/, 695/1
Holbrooke, Richard 70812
Holomisa. Bantu 6212, 49211/2
Holst, Johan Joergen 24012, 49312
Hommes Rodriguez, Rudolf 47112
Hond, Maurice de 31713, 52213
Honecker, Erich 164/2, 16712, 541/1
Hong Jae Hyung, 295/3
Hong Sok Hyong, 29312
Hong Tiy, Seruwaia 81312
Honma, Shuntaro 210/3, 21112
Hoof, H.A.L. van 314/1
Hoogervorst, J.F. 314/1
Hoop Scheffer, J.G. de 313/3. 599/2
Höppner, Reinhard 830/1
Horani, Mohamed Ali el- 721/2
Hormaechea Cazon, Juan 40113
Horri, Gyula 619/3, 620/1, 621/1/2/3/foto, 622/1/2
Horta, Jose Ramos 805/2
Horthy, Miklos 238/2
Horvat, Branko 69613
Horvath, Lajos 23913
Hory, Jean-François 617/foto, 74311
Hosang, Boddens 27012
Hosni, Farouk 67/1
Hosokawa, Morihiro 206/2/foto, 207/1/2/3, 208 1/2/3, 209111213, 210/1/2, 211/1/2/3, 212/1/2/3, 295/1, 576/2/3, 577/1/2/3/foto, 578/1/3, 579/1/2/3, 58013, 582 '1'3, 583/1/3, 655/1, 659/1
Hossain, Akbar 14711
Hossain, Kamal 147/2
Houda, M. 59913
Houidi, Mohamed Fethi 358/2
Houinadi, Ahmed 198'3
Houmadi, Halifa 851/2
Houni. Abdel-Monem al- 132/3
Houphouët-Boigny, Félix 130/3/foto, 26911, 645/2
Housego, Kim 79813
Hout, Shafiq al 13713
Houwelingen, J. van 517/2
Hovius, W.C. 15613
Hovsepian Mehr, Haik 282/2
Howard, Michael 22/3, 2613, 2712, 3013
Howe, Jonathan T. 276/2. 278/1. 65012
Howe of Aberavon, Lord 39013
Hoxha, Artan 449/1 2
Hoyer, Werner 16213
Hraoui. Elias 28412, 65213
Hrasko, Juraj 629/2
Hu Tsu Tau, Richard 29812
Huai, Tony 81313
Huang Shugang, 667/2
Huatay, Martha 114/foto, 641/3
Hubbard, Thomas 29412
Hubble, Webster 416/3
Huda, Nazmul 796/1
Hue, Robert 386/3/foto
Hueck, George 195/2
Hughes, Paul 692/3
Hugo Martins, Daniel 642/3
Huizi Clavier. Rafael 557/1
Hul, J van den 598/3
Hume, John 29/2/3, 30/3, 39311, 69411
Humphrey, Hubert 56213
Humphreys, Hilroy 40311
Hun Sen, 366/1/2/3, 727/2/3, 728/2/3, 729/foto
Hunt, David 2213, 689/foto, 690/1
Hunter, Howard W. 710/1
Hurd. Douglas 11/foto, 28/2, 9611, 9811, 18612, 204/3, 20513, 21813, 22212, 2361213, 284/3, 23511, 30211, 379/2, 38112, 3901213, 392/foto, 394/1. 546/2/foto. 625/2
Husayn, Ahmad Musaid 72311
Hussain, Altaf 734/1/2/3/foto
Hussain, Salih Abu Bakr bin 723/1, 724/3, 725/1
Hussein, Sid Ahmad el- 27311
Husseini, Faisal 49412, 502/1
Hutton, Brian 69112
Hwang In Sung, 29512, 664/1
Hwang Young Ha, 296 1
Hydara, Sadibu 71211
Hyde, Thomas 707/2
Hyönck, Wilhelm 221/foto

I

Iala. Kumba 782/1/2/3/foto
Iangalio, Masket 446/1
Ibarra, Antonio 55511
Ibrahim, Dawood 798/3
Ibrahim, Izzat 791/foto
Ibrahim, Mohammed Ahmad 474/1
Ibrahim, Radi 14412
Ibrahim, Salihu 5111
Ibrahimow, Ibrahim 73813
Ibrahimow, Nijazi 738/3
Ibraimow, Osmon 214/1
Ibru, Alex 52/3, 53/

Ibssa Gutema, 130/1, 563/2
Icaza Tijerino, Julio 34413
Ichikawa, Yuichi 58011
Iddrissu, Mahama 354/3
Ide, Shoichi 583/3/foto
Ieng Muli, 36611
Igarashi, Kozo 583/3/foto
Iglesias Zamora, Julio 400/3
ignjatovic, Slobodan 694/3
Ihou, Kouami Agbogboli 57012
Ilescu, Ilie 17411
Iliescu, Ion 240/1/2, 331/2, 33312, 45813
Ilija II, Patriarch 16912
Iljoesjenko, Aleksi 465/1/2, 755/1
Illanes de la Riva, Fernando 107/3
Illy, Riccardo 325/1
Ilo, Silas 5311
Im Sophead, 729/2
Imam, Imran 68912
Imami, Arben 44912
Imamovic, Munever 97/2
Imamura, Harusuke 210'3
Imbert, Colm 704/2
Imecourt, Charles Vaudin U' 446/3
Imcri, Imer 106/1
Imogie. Abraham 49/3
Inderson, Stanley 260/1
Indyk, Martin 871/2
Indzjowa, Reneta 826/3/foto
Ing Huot. 36611
Ing Kiet, 36611
Inge, Peter 392/1
Ingraham, Hubert 403/2
Injia, Pridon 169/2
Inkens, Edvins 456/3
Inman, Bobby Ray 263/2/3/foto
Inonu, Erdal 247/1
Inouye, Daniel 512/3
Insanally, Samuel R. 301/3, 302/foto
Insanow, Ali Binnet ogly 160/2
Interiano, Eduardo 702/1
Iordan, Andrej 214/1
Iosseliani, Dzjaba 169/1/2, 171/1, 454/3
Iow, Wasile 458/2
Iparaquirre, Elena Reboredo 114/1/foto
Ipiña Melgar, Enrique 555/2
Iribarren de Romero, Pilarica 558/1
Irshaid, Adil 144/2
Irshaidat, Salih 877/1
Irureta, Narciso 111/2, 470/2
Irwin, Ron 191/1
Iryani, Abdul Ali al-Karim al- 724/2, 725/2/3
Irzajewa, Abad Sehedowna 512/1
Isakovic, Alija 93/2
Ishi, Hajime 580/foto, 581/1
Ishida, Koshiro 580/foto, 581/1
Ishii, Toru 210/3
Isiklar, Fehmi 246/2
Isjmoilow, Sjawkat 510/1
Islahi, Abdul Rashed 440/2
Islas Magallanes, Olga 772/3
Isli, Mohamed Arezki 778/2
Ismail Omar, 297/3
Ismatoellajew, Sjoechrat 215/2
Issa, Mohamed Ahmed 711/2
Issilam, Ahmed Said 198/2
Issoufou, Mahamadou 135/3, 783/1, 854/3, 855/1
Itimu, Alhaji Shaibu 854/1
Ito, Masatoshi 208/1/2
Itumu, Haj 568/1
Iturria, Raul 642/3
Ivancic, Viktor 397/1
Ivanesevic, Katica 695/3
Izaguirre Angeli, Alejandro 559/1
Izetbegovic, Alija 10/1, 85/3/foto, 86/1/2, 87/3, 88/1/3, 89/3, 90/foto, 91/1/3, 92/1/2, 93/3, 95/1/2, 96/1, 97/2/3, 98/2, 377/3, 381/1, 382/foto, 383/1/2/foto, 684/2, 686/foto, 687/1
Izo, Abderahmane Miskine 55/1/3, 428/1, 429/2, 785/1
Izteleoeow, Bejsenbaj 507/2

Ja'afar ibni Abdul Rahman, 29713
Jaani, Karin 741/3
Jaarsma-Buijserd, M.F. 15513
Jahari, Sulaiman al- 87311
Jabborow, Abdoesattor 51011
Jackson, Cliff 704/3
Jackson, Jesse 3381112
Jackson, Thomas Penfield 266/1
Jacobs, Marie-Josée 697/1/2/foto
Jadresic, Alejandro 470/2
Jafarey. V.A. 369/3, 370/2
Jagrnetti, Rico 334/foto
Jahorau, Oeladzimir 452/1, 74111
Jakande. Lateef 5311
Jakobsen, Mimi Stilling 237/3, 828/1
Jakovcic, Ivan 696/3
Jakowidze, Dawid 169/2
Jakowljew, Aleksandr 187/2, 46412
Jaliawala, Taufiq Siddiq 802/1
Jalloud, Abdel Salem 132/3
Jameh, Yahva 711/3, 712/1
Jaminian, John 446/1
Jammal, Abd al-Qadir ai-Rahman Ba 72311
Janicina, Milan 629/2
Janklow, Bill 709'1
Janmaat, H. 153/1, 306/foto, 307/2, 315/2, 606/2
Jansa, Janez 106/2/3, 399/1
Jansen van Raay, J.L. 52213
Japhet, Ernest 87511
Jarow, Joeri 464'3
Jasin, Jewgeni 752/1
Jasray, Puntsagiyn 509/1/2
Jauro, Abubakar 84911
Jaw Shau-kong, 373/2
Jawad, Safa Hadi 363/1, 669/2
Jawara, Dawda Kairaba 711/2/3/foto, 712/1
Jawlinski, Grigori 184/1, 18611, 467/1, 754/3
Jayakody, Lakshman 809/2
Jayakumar, Shanmugam 298'2, 878 foto
Jayalalitha, Jayaram 73/1
Jayaratna, D M 809/2
Jaycock, Edward V K 84812
Jayjay, Rooseveit 647'1
Jays, Ahmad Umar 278/1
Jean Groothertog 697/foto
Jean-Louis. Firmin 342/1/3
Jegorow, Nikolaj 75213
Jeltsin, Boris 86/2, 8812, 160/2, 16111, 168/2, 16913, 172/foto, 17313, 174/3, 175/3, 176111213, 177/3, 178/1/2/3/foto, 180/1/2/3/foto, 181/1/2/3, 182/1/2/3, 183/2/3, 184/2/3, 185/3, 186/1/2/3, 187/1/2, 212/1/2, 21611, 219/1/2, 2201112, 22613, 2271113, 21412, 24513, 319'3, 380/2/3, 435/2, 452/1, 4551113, 456/1/3/foto, 461/2/foto, 462/1/2/3, 463111213, 4641213, 4651112, 4661213, 4671113, 468/1/3, 469/1/2/foto, 49713, 50913, 54311, 59013, 59111, 66413, 6711, 682/3, 683/1, 684/1, 739/3, 74011, 741/2, 74211, 747/2, 74813, 751/3, 7521113, 75311'213, 754111213, 755/2/3, 756/2/3, 757/3, 801/1/2, 81613, 83311
Jelved, Marianne 82811
Jemets, Iwan 460/2
Jemets, Oleksandr 751/1
Jensen, Frank 82812
Jensen, Ole Vig 82811
Jerezano, Guadalupe 254/3
Jerin, Wiktor 176/3, 179/1, 464/3, 467/3, 753/foto, 754/1
Jermalavicius, Juozas 457/1
Jesenberiin, Kozy-Karpesj 806/2
Jespersen, Karen 237/2, 82812
Jessurun, Arti 44/1/2/3, 45/1
Jesurun, Edsel A.V. 26011
Jeszenszky, Geza 24011, 380/1, 737/1/foto
Jettou, Driss 48/2, 78411
Jewtoechow, Wasyl 751/1
Jiang Enzhu, 20511
Jiang Zemin, 70/1, 15011, 286/1, 28713, 28811, 28913, 29011, 336/3, 337/foto, 508/2/3, 654/foto, 65511, 6561113, 659/1/foto
Jiannopoulos, Evangelos 746/3
Jibril, Ahmed 132/2
Jiddou. Khattri Ould Taleb 201/2
Jiffri, Abdei-Rahman Ali 72213
Jifri, Abd al-Rahrnan Ali al- 724/3, 725/1/2
Jihimi, Tahar al- 474/1
Jinadu, Gbolahan 858/2
Jinjolia, Sokrat 171/1, 455/1/foto
Jinkinson, Alan 25/1
Jinnah, Mohammad Ali 372/3
Joemagoelow, Apas 21411
Joenoesovi, Mahmad 510/1
Joenoesow, Roestan 80811
Joensen, Edmund 82813
Joesipow, Alijew Fikret 73912
Joesjtsjenko, Wiktor 459/2
Johannes Paulus II, Paus 37/1, 70/1, 123/1, 16113
Johansson, Olof 834/3/foto, 835/1
Johansson, Ylva 83611
John, Stanley 347/2
Johnson, Daniel 191/2/3/foto, 842/1/foto
Johnson, Pierre-Ma c 191/3
Jonah, James 301/1
Jonassaint, Emile 767/3/foto, 768/1, 769/3, 770/3, 77111, 772/1
Jones, Paula Corbin 70413, 70511, 709/2
Jong, G de 156/3, 314/1
Jongsma, T. 598/2
Jontz, James 43/1
Jorbenadze, Awtandil 169/3
Jordan, Pallo 49113
Jorritsma-Lebbink, A. 314/1, 523/3/foto, 532/1, 599'3. 600 foto
Jorritsma-van Oosten, J.A. 315/1
Joseph, Antoine 33913, 34211
Joseph, Molwyn 403/1
Joshi, B.C. 7512
Joulwan, George 225/3, 226/foto
Joumblatt, Walid 652/2
Jovanovic, Vladislav 396/3/foto

Joyonegoro, Wardiman 442/2
Juan Carlos, Koning 433/3
Jugnauth, Aneerood 201/3, 202 foto
Juica, Milton 470/3
Jukic. Vlado 105/1
Juliao, Victor 347/1
Juncker, Bente 237/2/3
Juncker, Jean-Claude 1711, 697/2/foto
Juppé, Alain 11/foto, 1312, 8712, 9513, 17613, 222/3, 37711, 379/2, 68411, 685/1/2, 71513, 717/1, 792/2
Juras, Josip 10511
Jurgensen, Toivo 453/3
Justiniano Sandoval. José Guillermo 107/3

K

Kääriäinen, Seppo 32312
Kaatee, R.M. 307/2
Kabat, Jindrich 245/2
Kabin, Tiit 741/3
Kaborc, Joseph 353/2
Kabore, Roch Christiati 353/2, 851/1
Kabre, Vincent Te 35312
Kabushemeye, Ernest 42012
Kaci, Mohanied Abdallah 78012
Kacin, Jelko 39911
Kadagisjwili, Xmiran 16912
Kaddoumi, Farouk 13811, 13911, 494/2/3, 50113
Kadhafi, Moamer al- 13113, 132/2/3, 428/3, 432/1, 474/2, 783/1/2/foto, 785'2
Kadirgamar, Laksham 809/2
Kadzamira, Cecilia 56613
Kafi, Aii 350/2/foto
Kagame, Paul 71413, 717/3/foto
Kagarlitski, Boris 179/1
Kahlaoui, Ahmed 721/2
Kaidoum, Yahia 778/2
Kaifu, Toshiki 20812, 5831213
Kajiyama, Seiroku 21113
Kakejew, Askar 214/1
Kakizawa, Koji 580/3, 580/foto, 58111, 661/3
Kaland, A. 597/3
Kalima, Chullou 20312
Kalmykow, Joeri 46413
Kaloboune, Mahamat Adoum 429/2
Kalpokas, Donald 44613
Kalsbeek-Jasperse, N.A. 313/1
Kalu, Kalu Idika 5311, 47713, 85812
Kalua, Kanipelo 56713
Kama, Kaido 741/3
Kamanda Wa Kamanda, Gérard 5612, 786/2
Kamano. Michel 713/1
Kamara, Avivavo 78413
Kamara, Idriss 785/1
Kamara, Losinee F. 647/1
Kamara, Makela 71311
Kamara, Manyu 647/1
Karnbanda, Jean 424/3, 425/foto, 717/1
Kambi, Ibrahima 712/2
Kamikamica, Josefata 375/2/3
Kainissoko, Cheikna 13511, 475/2
Kamouguc, Abdelkader Wadal 55/3, 428/3, 429/2
Kamp, H.G.J. 31411
Kamp, M.M.H 314/1
Kanda, Atsushi 580/foto, 58111
Kanda, Joseph 35411
Kandare, Boris 105/1
Kane, Bokar 42713

Kane. Cheikh Mohamed Fall 568/3
Kanemaru, Shin 209'3, 211/2
Kang Hui Won, 881 '3
Kang Myong Do. 881/3, 882/1
Kang Sok Chu, 88212
Kang Song San, 881/3, 88212
Kangai, Kumbirai 570/2/3
Kanidoua. Naboho 353/2
Kanis, Pavol 629/1
Kanjere, Jodder 13311
Kankaanniemi, Toimi 745 1
Kanneh, Vamba 647/1
Kannik, Indrek 453/3, 741/3
Kano, Michihiko 580/3
Kanti-h. Alaji 712/1
Kanther, Manfred 163/3, 164, foto
Kantor, Mickey 212/3, 222/3, 223/1 2/3, 224/foto, 577/2/3, 578/3, 582/2, 589/foto
Kanyanya, George 568 i, 854/1
Kanyarengwe, Alex 53/2, 717'3, 718/foto
Kanyenkiko, Anatole 420/1/2, 421/3
Kao Bunheng, 729/2
Kao Kung-lien, 667/3
Kaoenda, Kenneth 788/1
Kapinga, Paul 203/2
Kappler, Hcrbert 627.2
Kaputin, John 446/1
Karabajew, Ednan 7312
Karabajew, Moehammadjan 80811
Karabasjew, Walentin 536/1, 826/2
Karadzic, Radovan 85/3/foto 86/1/2, 87/2/3, 88'1.3, 89/3, 90/1, 9113. 92/1/2/3, 93 Y, 94/1/2, 95/2/3, 961112, 97/3, 377/2, 379/1, 380/2, 38113. 383/3, 3841113, 682/1/3. 683/1/2, 684/3, 685/2, 686/1
Karaki, Khaled al- 143'2
Karasin. Grigorii 739/2
Karatas, Dursan 761/2
Kargbo, Karefa 784/3
Karibzjanoiv, Zjanibek 80612
Karimow, Islam 503/3, 509/3, 794/2, 807/3, 808/1
Karimow, Shadi 80713
Kashita, Andrew 20312
Kasijew, Naken 214/1
Kasrils, Ronnie 860/1
Kassies, J. 15412
Kastel, J A.P. van 518/3, 519/1, 52012
Kastenka. Anatol 741/1
Katanga Mukmadiya Mutumba, 786/2
Kato, Issad 47612
Kato, Mutsuki 580/foto, 58111
Katona, Bela 622/1
Katopola, Dalton 13311
Katsifaras, Georgios 74613
Katsimis, Dirnitris 54813
Kattak, Haleem 371/foto
Kaul, Swaroop Krishna 75'2
Kauona, Sam 815/2/3
Kavarunganda, Joseph 424'3
Kawaguchi, Yugi 82'3
Kawalec. Stefan 549/3
Kawimbe, Boniface 20312
Kawsadze, Aleksandr 455/3/foto
Kawu, Idu 477/3
Kaya, Yasar 248/1/3, 249/1, 75911
Kayongo, Kabunda 20312
Kazannikow, Aleksi 18213
Kazimdinc, Mehmet 761'1
Kazir, Alwair 857/1
Kazlousky, Pawel 74111
Keane, Susan 487/3
Keat Chhon, 366/1/2
Keating, Paul 150/3, 151/1/2/3, 216/2/foto, 296/3, 297/1, 508/1/foto, 514/1, 585/3, 586/2/3, 805/1, 812/3, 813/1, 814/1
Kebir, Rabah 349/2, 350/2, 778/1/foto
Kebitsj, Wjatsjeslau 162/1, 172/foto, 452/1/2, 453/1/2, 740/3, 741/1
Kedikilwe, Ponatshego 850/3
Keenleyside, Charles 193/3
Keita, Ibrahim Boubakar 135/1, 4751112, 854/2
Kekelidze. Nikolas 454/3
Kekie, Zehyee 64711
Kekilbajew, Abisj 50712
Keleselidze, Wladimir 16912
Keleti, Gyorgy 622: 1
Kelly, Charo 763/1
Kelly, Patrick 30/2
Kelly, Ros 585/3, 586/1
Kelso. Frank B. 127/1/2, 413/3
Kengo Wa Dondo, Léon 786/1/2/3/foto, 787/1/2, 3, 78713
Kennedy, Anthoriy 56111
Kennedy, Edward 709/1
Kennedy, John F. 266/1, 562/3, 563/1
Kennedy, William 415 2, 416/2
Kennedy Onassis, Jacqueline 563 1
Kenyatts, Jomo 270/2
Kerelcou, Matthieu 78211
Kerry, John 512/3
Kersenhout, R. 44/1, 45/1
Kerwalisjwili, Zoerab 16912
Kessler, Davis 70912
Kessler, Heinz Uwe
Kessler, Peter 384'1. 686/2/3
Kestelijn, Mimi 535/1
Keur. W.P 599/3
Kevorkian. Jack 125/2, 707/2/3
Keys, Derek 61/2, 491 3. 492/2, 859/2/3
Kgoroba, George 850/3
Khaing Saw Tun, 585 'i
Khairat. Raoui 432 L
Khairnar, G.R. 798'3
Khalaf, Rima 144/2
Khalifa, Isa bin Ali Hamad al- 142/1
Khalifa, Mohammed bin Mubarak al- 871 '3
Khalis, Maulavi Yunus 506/foto
Khamenei, Ayatollah Aii 28112, 282/3, 572/2
Khan, Abdul Qayyum 370/2
Khan, Moeen 147/1
Khan, Mohammad Afzal 370/2
Khan, Mohammad Esmail 879/2/foto
Khan, Morteza Mohammad 571/3
Khan, Sardar Abdul Qayyum 733'foto
Khan, Sardar Sikander Hayat 733/foto
Khan, Shahryar 372/2
Khang Nem. Generaal 366/2
Khar, Malik Ghulam Mustafa 370/2
Kharal. Khalid Ahmad 370/2, 734/1
Khatih, Hisham al- 144'2
Khatib, Youcef 352/2
Khiar, Mohamed 784/1
Khicu Samphan, 366/2, 727/3. 72911
Khilawi, Mohammed ai- 726/3
Khin Nyunt, 214/2, 215/1, 584/2, 58413, 585 '1/2
Khoei. Abolqassem al- 794 '1
Khoei, Taghi al- 79411
Khonieini, Ayatollah Ruhollah 280/3, 43212, 572/3
Khosananda, Moha 72712
Khouli, Mohammed al- 87713
Khoury, Colette 877/foto
Khoza, Themba 48513
Khudayyir, Ahmad Husayn 791/1/2
Khun Sa, 214/3, 215/1, 585/2
Khurana, M I, 437/2
Kiakwama Kia Kiziki. 78612
Kible, Ahmed Ougoureh 35412, 71112
Kidwai, A.R. 72/3
Kienda, Jimmy Alfred 134/1
Kikhiya, Mansur 13213
Kilfedder, Sir James 14/3
Kiloci, Arben 449 1
Kim Chul Su, 295/3
Kim Doo Hee, 295/3
Kim Il Soeng, 292/1, 2931213, 294/1/3, 660/2/3, 662/2/3, 88013, 881'1/2/3/foto, 882/1/2/3
Kim Jong Il, 293/2, 294/3, 660/2, 881/2/3. 882/1/2/3/foto
Kim Phyong Il, 88213
Kim Pyong Sik. 293/2
Kim Sook Hee, 29313
Kim Tal Hyon, 29312
Kim Woo Suk, 295/3
Kin; Yang Bae, 295/3, 664/1
Kim Yong Ju. 293/2, 882/2
Kim Yong Nam, 662/foto
Kim Yong Sun, 293/2, 663/1 foto
Kim Young Sam, 208 1, 292/3, 294/2, 295/1/2 3, 296/1, 659/1/2/foto, 662/3, 663/1/2/3, 664/1/2/3
King. Maurice 40312
King. Rodney 123/2/3, 124/1, 56212, 707/3
Kingibe, Baba Gana 4911, 52/3/foto. 53/1, 26912. 645/3, 646/1
Kinigi, Sylvie 420/1
Kinkel, Klaus 11/foto, 13/2, 95/3, 10611, 162/3 163/foto, 165/2, 166/foto, 398/2, 760/3
Kinnock, Neil 68712
Kinsella, Denis 394/3. 39511
Kinsella, Jobn 39511
Kintanar, Romulo 291/2
Kiratlioglu, Esat 761/1
Kiro Kimate. 5611
Kissinger, Henry 487/2/foto
Kitangan, Jeffrey 66511, 666/1
Kiyoyama, Shin 211/1'2
Kjaersgaard, Pia 828/1
Klaus, Vaclav 242/1, 244/3. 245/1/2, 382'2
Kleiman. Dusan 6291
Klein Molekamp, J.H. 599/3
Klerk, F.W. de 59/1/3, 60/1, 62/1/3, 63/1, 80/2/foto, 482/1/2, 483/foto, 484/2/3, 485/2/3, 486/1/2/3/foto, 487/1/3, 48813, 490/1/2. 491/2/3, 492/3, 86012, 861/1/3
Klestil. Thomas 628/foto, 737/foto
Klima, Viktor 628/foto
Klinar, Rina 698/2
Klotsjkow, Igor 176/2, 180/3
Knazko, Milan 629/1/3
Kneepkens, J. 15912
Knesevic, Ivo 97/2
Knidri, Mohammed 4812
Knipscheer, TvTeli-in 777/2
Knox, David 849. 1
Knudsen, Grete 24013, 322 foto
Knutsson, Roii 769/2
Kobalia, Loti 454/2, 746/2
Kobelew, Wiktor 467/2
Kobets, Konstantin 177/2
Korh, Ed 261/3
Koch. Pieter 777/2
Koch Weser, Caio 494.3
Kodjo, Edem 279/2, 569/3, 570/1/2
Kodock, Frederic-Augustin 84813
Koekoek, A.K. 314/1
Koekoek, P. 30712
Koelijew, Rasoel 16012, 45111, 738/2/3, 73911
Koelikow, Aleksandr 181/3
Koeptsow, Anatoli 810/3
Koetsjma. Leonid 17411, 460/1/2/3, 461/1, 74913, 750/1/2/foto, 751/1/2/3
Koeznetsow. Aleksandr 465/3
Koeznetsow, Waleri 74911, 751/3
Koeznjatsow, Wjatsjeslaw 741'2
Koffi, Léon Konan 131/2
Koffigoh, Joseph Kokou 279/2, 56912
Kogbarô, I.S. 49/3
Kohl, Hannelore 832/foto
Kohl, Helmut 101112, 13/2, 1713, 106/1, 162/3, 16413, 1651213, 166/1/foto, 167/1. 17613, 18313, 25011, 289/3/foto, 320/foto, 321/3, 38013, 468/2, 539/3, 541/1, 542/1/foto, 543/1. 59012, 62713, 74213, 757/3, 816/3/foto, 832/foto, 833/1/2
Kohnaward. Nur Mohammed 88012
Kohnstamm, J. 153/foto, 31511, 519/3, 52111, 52211, 52313, 533/2, 59913, 600/foto
Koirala, Girija Prasad 147/3, 368/1/2/foto, 732/2/3
Koivisto, Mauno 32411
Kojtsjoejew, Toerar 213/3
Kok, Wim 13'2, 309/1/2, 311/foto, 312/3, 317/1, 522/2. 523/3/foto, 524/2/3/foto, 526/foto, 5271113, 528112, 529/1, 530/2/foto, 531/1, 59913, 600/2/3, 605/1/2, 606/3, 60711, 681/2
Koki. Abdullahai Mahmud 4913
Kokori, Frank 856/3
Kolelas, Bernard 355/1/3, 713/3
Kolesnikow, Michail 176/3
Kolingba, André 35313, 35411
Kollek, Teddy 69/2/3
Kolnaar, A. 308/1
Kolodko, Grzegorz 55013, 551/1
Kolundara, Ibrahim 97'2
Koma, Kenneth 850/2
Kombrink, Hans 306/3
Komilow, Abdoelaziz 808/1
Kommer, Assos 16812
Komura, Masahiko 583/3/foto
Konan Bédié, Henri 131/1/2/foto, 269/1, 645/2
Konare, Alpha Oumar 13413, 135/2, 475/1, 78311, 854/1/2
Konate, Seku 71311
Koncos, Pavel 62912
Koné, Gaston Ouassénan 13112
Kong Sam-ol, 366/1
Koning, J.M. de 31511
Koning, Jan de 15613, 157/1
Konishi, Juichi 21113
Kono, Yohei 210/2, 579/foto, 581/1. 583/3/foto, 816/foto
Konstantinow, Ilja 179/3, 46413
Kontic, Radoje 98/3. 9911. 380/foto
Konya, Imre 239/2
Kooijmans, PH. 11/foto, 154'1, 523/2
Koole. R.A. 31513
Kooiman, Olindo 76311
Koon, Stacey 123/2/3

Koonjoo, Prem 202/1
Koresh, David 127/2/3, 41411, 70811
Korn Dabbaransi, 7912
Korte, R.W. de 314/1
Korthals, A.H. 31411
Kortsjylawa, Mychajlo 75113
Kosmo, Joergen 226/foto
Kostic, Ivica 105/1
Kostikow, Wjatsjeslaw 18712, 22713, 461/2, 46311, 4651112, 46912, 59013, 752/3, 7541112
Kostjoetsjenko, Wjatsjeslaw 80612
Kosto, A. 15413, 31213, 52212, 600/1
Kotsakas. Andonios 74613
Kotsjarjan, Robert 451/2
Koty, Abbas 551112
Koumakoye, Delwa Kassire 55/2/3, 42811, 42912, 7851213
Koumba, André Kombila 19911
Koutiebou, Ouala 35313
Kouvelakis, Georgios 74613
Kouyate, Lansana 651/1
Kovac, Michal 241'3, 242/1/3, 243/1/2, 244/1/2, 618/foto, 628/3, 629/1/3, 737/foto
Kovac, Roman 243'2. 629/1
Kovacs, Laszlo 62211
Kovacs, Magda Kosa 622/1
Kovacs, Pal 62211
Kovalcikas, Gintautas 45711
Kovaycin, Cafer 76012
Koyo, Jean-Prosper 35612
Kozeny, Viktor 24413
Kozinc, Miha 69812
Kozlik, Sergej 243/1
Kozyrew, Andrej 18112, 18612, 221/2, 22613, 289/2/3/foto, 30211, 38013, 383/3, 46413, 46512, 4681213, 49713, 49913, 51013, 59013, 591111213, 65711, 66213, 683/3, 685/1, 72412, 73811, 86313, 871/foto
Kpormakor, David 35711
Krajisnik, Moncilo 91/3
Kranich, Heiki 45313, 742/1
Krasae Chanawong, 812/2
Krastins, Andrejs 74713
Krauss Rusque, Enrique 10913
Krawtsjoek, Leonid 172/foto, 174/1/2/3/foto, 175/1/2, 220/1/2, 452/1, 45813,45913, 4601113, 4611213, 587/2, 74813, 749/1/3, 750111213, 751/1
Kremastinos, Dimitris 746/3
Kremer, Leonhard 85911
Kresljevakovic, Muhamed 379/foto
Kreso, Sead 97/2
Kreuger, Bob 11512
Kriangkrai Techamong, 812/1
Kriegler, Johann 47912, 48711, 48913, 490/1/2
Kriel, Hernus 57/2/foto, 5812, 49013
Kriel, J. 85913
Krishna, S.M. 43811
Krivoy, Ruth de 55812
Kriwinogow, Joerii 17513
Kroef-Dijkhoff, Marta Beaztriz van der 26011
Kuaybah, Mifta Mohammed 474/1
Kubecka, Jaroslav 24311
Kucan. Milan 10613, 39911, 737/foto
Kucuk, Mehmet 247/
Kuei Tung, Brian 70412
Kuforji-Oluba, Bola 4913
Kuhnen, Michael 164/2
Kukan, Eduard 62911
Kuki, Nekhlun 7611
Kukrit Pramoj, 7912
Kulaib, Ahmed Khalid al- 574/1
Kulenovic, Salko 97/2
Kulin, Ferenc 239/2, 62111
Kumagai, Hiroshi 580/foto, 58111
Kumar, Sathasivam Krishna 44411
Kumaratunga, Chandrika Bandaranaike 44511, 808/2/3/foto, 809/1/2/3/foto, 81012
Kumasie, Alhaji 5311
Kumbaracibasi, Onur 76111
Kuncze, Gabor 621/foto, 62211
Kunew, Walentin 45712
Kungua Kumwanza, Gabriel 42913
Kuo Ju-lin, Generaal 66811
Kuoyate, Lansana 278/1, 6501213
Kuraylcin, Murat 24711
Kurdukar, Sidharkar 79912
Kurup, Joseph 66511
Kussel, Gottfried 62811
Kuti, Beko Ransome 85513, 85713
Kuyon, Bismark 35711
Kwantrisjwili, Otri 46713
Kwatsjantiradze, Tamaz 16912
Kwelagobe, Daniel 85013, 85111
Ku-etsitadze, Georgi 16912, 746/2
Kwiraja, Sjota 45413
Kwok Joe Lip, 44313
Kyaw Min, Generaal-majoor 58412

L

Laar, Mart 161/3, 16811, 18612, 453/3, 74011, 741/3, 742/1/2
Laarhoven, J. van 59813
Laatasi, Kamuta 218/2
Labazanow, Roeslan 756/2/3, 757/foto
Labo, Abdou 85511
Lacalle Herrera, Luis Alberto 633/foto, 64213
Lacayo Oyanguren, Antonio 343/3
Lachmon, Jaggernath 4513
Laclé, Mathieu 20211
Laermann, Karl-Hans 537/3
Lafontaine, Oskar 16212
Lafourcade. Jean Claude 719/foto
Lafti, Otachon 510/2
Lage Davila, Carlos 336/2/3, 843/1
Lagman, Felimon 73012, 731/2
Lagos Escobar, Ricardo 11011, 11111, 47012
Lahad, Antoine 283/foto
Lahure, Johnny 697/2/foto
Laina, Loum Hinassou 5513, 42912
Laitonas, Julius 457/1
Lake, Anthony 12611, 65612, 708/1
Lakos, Laszlo 622/1
Lakwena, Alice 20212
Laliotis, Kostas 746/3
Lalumière, Catherine 39/foto, 552/1/foto
Lamar, Mohammed Ould 20112
Lamari, Mohammed 34912, 352/2, 781/1
Lambergs, Aristids 74713
Lambrechts, E.D.C.M. 315/1
Lambsdorff, Otto Graf 16213, 163/foto
Lamfalussy, Alexandre 1512, 16/foto, 32011, 54211
Lamin Bangura, S.L. 202/3
Lamine, Mohammed 35713
Lamont, Norman 22/3, 2412, 2711
Lamouri, Sassi 77812
Lamrani, Mohammed Karim 481213, 47413, 476/1/2, 784/1
Lancker, Anne van 535/1
Landik, Walentin 45912, 74912, 75111
Lanary, Bernard 84311
Landsbergis, Vytautas 74811
Landu Wizine Kavidi, 786/2
Lang, Jack 38513, 387/1
Langer, Alexander 74311
Langley, Tom 58/foto
Lanier, Bob 26211
Lankester, Timothy 39012
Lankhorst, Peter 30512
Lannoye, Paul 535/1
Lanotte, Johan vande 82112, 824/3/foto
Lanowy, Wolodymyr 75012
Lansink, A.G.W.J. 31313, 598/3
Laouguere, Bambe 55/3
Lapaü, Soniman 803/3
Lapointe, Lisette 842/foto
Lapresle, Bertrand de 384/2/foto, 397/foto
Lar, Solomon 53/1
Lara, Hernan 107/3
Larba, Yarga 35312
Larijani, Ali 28213
Larijani, Mohammad Javad 281/2/3
Larive, J.E.S. 52311
Larma, L.B. 795/foto
Larosiere, Jacques de 913, 19/2/foto, 54112
Larreategui, Carlos 251/
Larrosa, Sebastian 64013
Larsen, Terje Roed 497/3
Larson, Charles R. 51213, 81313
Lasi, Ghulam Akbar 37012
Lasic, Miro 9011
Laskri, Hacene 778/2
Lasso, José Ayala 303/1/foto
Latief, Abdul 7811
Latorre, Juan Carlos 470/2
Lau, Yisrael Meir 7011
Lavery, Bobby 29/1
Lavery, Martin 29/1
Lavery, Sean 2911
Lawitski, Genadz 4521213, 741/1
Lawrence, Carmen 585/3, 58611
Lawzi, Ahmad al- 144/1
Layada, Abdelhak 779/3
Lazo Hernandez, Esteban 844/3
Le Duc Anh, 15011, 51411
Le Kha Phieu, 512/2
Le Mai, 512/2, 51312
Le Pen, Jean-Marie 22/1, 38711
Leach, Jim 41612, 559/2/3
Lebed, Aleksandr 173/3, 748/3
Lebib, Sid-Ali 778/2
Lee Boon Yang, 29812
Lee Chung Kil, 29611
Lee Hoi Chang, 295/3/foto, 296/1, 663/2/3, 664/1
Lee Hong Ku, 663/1/foto, 66411
Lee Hsien Loong, 298 2
Lee Ki Taek, 294/3
Lee Kuan Yew, 29813, 666/3
Lee Min Sup, 29513
Lee Teng-hui, 37312, 374/2/3, 66711, 668/1
Lee Yung Duk, 295/3, 66312, 664/1
Leemhuis-Stout, J.M. 517/2
Leerkes, H. 307/2, 31512, 606/2/foto
Leerling, Meindert 30512
Leers, G.B.M. 314'1
Leeuwen-Schut. E.J.J.E. (Dian) van 155/3, 518/1/foto
Lefère, Fernand 823/2/3
Leghari, F'arooq Ahnied Khan 368/2/3/foto, 36913, 372/1, 733/2
Lei Po-lung, 37311
Leigh-Pemberton, Robin 2511
Leijenhorst, G. van 15311, 15612
Leite Pereira, Arnaldo 837/3
Leka, Martin 450/1
Lekhel, Mohammed Salem Ould 20112
Lekic, Miodrag 69511
Lekisjwili, Nikoloz 16912
Lekota, Patrick „Terror" 49013
Lemboumba, Jean-Pierre 19913
Lencho Leta, 13011, 5631213
Lengema Dulia, 5612
Lennox, Carlos Sousa 847/3
Leon, Alfredo de 76413
Leon Carpio, Ramiro de 25113, 252111213, 253/1/2/3/foto, 25411, 63213, 764/1/2/3, 765/1, 876/3
Léotard, François 9811, 14511, 33313, 37711, 43413, 61611, 68511
Leroy, Jean 823/2
Letelier, Fabiola 109/2
Letelier, Orlando 1091112
Letsie III, Koning 852/2/3/foto, 853/1/2
Leutheusser-Schnarrenberger, Sabine 83113, 83212
Levene, Ricardo 190/1
Lévesque, René 84213
Levi, Moris 53513
Levitt, Roger 2513
Lévy, Bernard-Henri 617/2
Levy, Harold 648/1
Lévy, Paul-Elie 2211
Lewis, Jean 41612, 559/3
Lexa, Ivan 243/1
Leve, Jean-Marie 44613
Lezcano Perez, Jorge 84413
Lezsak, Sandor 240/1/foto, 62212
Li Do Sop, 65912
Li Peng, 7011, 73/2, 15011, 2861112, 28812, 289/3/foto, 50812, 509/1, 574/3, 654111213, 65511, 65613, 65911, 66711
Li Zhaoxing, 9812
Liao Yiwu, 28813
Liberia-Peters, Maria 1941213, 195/1/2
Licastro, Julian 55412
Lici, Romeo 45011
Liddell, Helen 68813
Liebenberg. Christo 860/2
Liebenburg, Kat 859/foto
Liemburg, J. 31312
Lien Chan, 668/1
Ligabue, Giancarlo 74311
Liggio, Luciano 32611
Lilic, Zoran 8612, 9911, 10011
Lilipaly, J.J. 31312
Lilley, Peter 2613, 389/3
Lilow, Aleksandr 53512
Lim Hng Kiang, 29812
Lima, Francisco 408/foto, 40911
Limaco Kuayuscachi, Moises Simon 641/3, 64211
Limbach, Jutta 831/1/foto
Limboo, Sanchman 799/2
Linares, Julio E. 34613, 347/1
Linares Calvo, Francisco 337/1, 844/2

Linden, P.R.H.M van der 313/3
Lindh, Anna 836/1
Ling. Siargej 453/3, 741 1
Lingys, Vitas 173/2
Lini, Hilda 446/2
Lini, Walter 44612
Linkevicius, Linas 17312
Linschoten, R.L.O. 158/1, 314/1, 523/3, 525/foto, 53411. 599/3, 600/foto, 679/1, 680/1/foto, 681/1
Lipscomb jr., Willie G. 125/2
Lipstock, Andres 742/1
Lissouba, Pascal 355/2/3, 713/1
Lith, A. 51813
Liu Baocai, 667/2
Livanis, Andonios 746/3
Livanos. Dionysios 54911, 746/3
Liwsjits, Aleksandr 752/1, 754/2
Lizin, Anne-Marie 232/2
Ljawonau, Wasil 741/2
Llubijankic, Irfan 97/2
Lobo Dubon, José Fernando 253/1/3
Lobow, Oleg 178/2
Lodders-Elfferich, Tineke 308/2. 597/2/3. 598111213, 599/foto
Lodkin, Joeri 17811
Lodona, Alba 192/3
Loekasjenko, Aleksandr 43312, 740/2/3/foto, 7411112
Loekasjou, Aljaksandr 741/2
Loekin, Wladimir 184/1
Loemoemba, Patrice 78712
Loezjkow, Joeri 17913, 18012
Lohmus, Ants-Enno 168/2
Lokna, Pakabi 55/3
Lombardo Otero, Marcela 773/1
Londono Carmona, Dario 192/2/3
Long Sophat, Generaal 36612
Longuet, Gérard 22311
Lopez, Mario 40913
Lopez Achague. Hernan 188/1
Lopez Montaño, Cecilia 70013
Lopez Reyes, Walter 25413
Lord, Winston 14813, 513/2
Lorenzo, Francesco de 3412, 35/3, 62612
Lorenzo Silva, Florencio 63412
Losada, Mario 189/1
Lotz, Karoly 62211
Lounes, Matoub 78013
Louw, André van der 30612
Love, Janet 47912
Lu Ping, 205/foto, 575/3
Lubbers, Ruud 305/1, 308/3, 309/1/2, 316/2/3, 3171112, 443/foto, 52012, 521/foto, 52212, 523/3, 530/foto, 543/1, 598/1, 599/2, 68112, 761/3, 775/3
Lubowski, Anton 648/1
Lucena, Humberto 40313
Lucinschi, Petru 458/1/2
Ludzjew, Dimitur 826/3/foto, 827/1
Luhr, Uwe 16213
Luik, Juri 45313
Lukanow, Andrej 53512
Lumbi, Pierre 786/2
Luna, Edmundo 63711
Luna Trocoli. Hector 252/1
Lunda Bululu, 78612
Luptak, Jan 834/1
Lupunga, Dawson 20312
Luthuli, Albert 80/2
Luxton. William 193/3
Lyell, Nicolas 389 3
Lykketoft, Mogens 82811
Lysenko, Alexander 413/1

M

M'bareck. Sghaier Ould 20112
M'bye, Fafa Idrissa 71211
M'Daghri, Abdelkedir Alaoui 4812
M'Daghri, Moulay Driss Alaomi 48/2
M'Foihaya, Ibrahima Hissani 198/2, 851 2
M'Poyo Kasa-Vubu, Justine 78612
M'Saidie, Houmed Mdahoma 198/2
Maaitah. Naen Umran 284/2
Maat, K. de 518/2/3
Maatouq. Maatouq Moharnmad 47411
Macas, Luis 635/3
Maccarone, Salvatore 261/1
MacFhloinn, Pairic 394/3
MacGregor, John 54212, 689/foto, 69011
MacGuinness, Martin 691/3
Machar, Riek 273/2
Machicado, Ernesto 555/2
Machichi, Mohammed Idrissi Alami 48/2
Machinga, Gabriel 204/1
Mackie, David 798/3
MacLaren, Roy 190/3, 191/1, 589/foto
Maclean Abaroa, Ronald 107/2
MacLeod, Hamish 206/1
Macmillan, Harold 863/2/3
Madani, Abbasi 350/2, 352/2, 780/2/3, 781/1
Madani, Abdel Harith 788/2
Maddock, Diana 24/1/foto
Madero, Pablo Emilio 773/1
Madrazo Cuellar, Jorge 639/3
Madueke, Allison 53/1, 857/1
Maduna, Penuell 492/1
Maeda, Isao 583/3/foto
Magalhaes, Roberto 404/2/foto
Magang, David 850/3
Maganga-Moussavou, Pierre-Claver 199/3, 852/1/2
Magaziner, Ira 122/2
Magelhaes, Antonio C. 406/2
Maghradze, Dawid 169/2
Maght, Annie de 822/2
Maguire, Donna 692/3
Maguire, Mairead 805/1
Magvasi, Peter 629/2
Mahamat, Nour Mariam 429/2
Maharaj, Mac 491/3
Mahathir Mohamed, 80/1, 146/3, 296/2/3, 297/1/2, 514/1/foto, 665/1/3, 666/1, 727/1
Mahdi, Sadiq el- 272/2, 650/1
Mahdi Mohammed, Ali 275/2, 276/2/3, 277/1, 650/1/foto, 651/1
Mahendraraja, Gopalaswamy 444/1
Mahgoub, Rifaat al- 65/3, 431/1
Mahjub, Mohammed Ali 67/1
Mahmadow, Bobokohon 510/1
Mahmedow, Salam 160/3
Mahmoud, Amin 144/2
Mahmoud, Mahmoud Mohammed 67/1
Mahmoudi, Baghadi Ali al- 474/1
Mahmutcehajic, Rusmir 96/2
Mahoux, Philippe 233/2
Maiga, Mahamar Oumar 135/1
Maij-Weggen, J.R.H. 522/3, 523/1/2
Maira, Luis 111/2, 470/2
Maisi, Cornelis 777/1/2
Maiya, Moshe 69/1
Majali, Abdel-Salam al- 143/2, 144/2/3, 498/foto, 869/1/foto, 870/1, 871/foto, 872/1, 877/1
Majare, Patrick 201/1
Majid, Ali Hasan al- 359/3
Major, John 10/2, 13/2, 14/1, 15/foto, 22/2/3, 24/2, 26/2/3, 27/1, 28/1, 29/3, 30/3, 31/1/2/3, 32/1, 89/1, 180/3, 205/3, 211/3, 222/2, 226/1, 320/foto, 377/2, 378/2, 383/3, 389/3, 390/1/2, 391/3, 392/2/3/foto, 393/2/3, 451/3, 465/2, 466/3, 468/3, 469/1, 542/1, 684/1, 687/1/3, 688/1/2, 689/3, 691/1/3, 692/3, 693/2, 694/1, 742/3, 816/3/foto, 833/1, 863/3, 870/2
Mak Ben, 729/1
Maka, Gabriel 203/2
Makarow, Andrej 178/3
Makasjow, Albert 177/2, 179/1/3, 464/3
Makawi, Abdul Kawi 723/1
Makhake. Tsheliso 566/1
Makhumula, James 568/1, 85411
Makki, Muhammad Hasan 722/1
Makoni, Simba 128/3
Makuta, Friday 85313
Makwetu, Clarence 481/1/2/foto, 489/1
Mal, Mobammad Bait al- 47411
Malakaluka, Paen 218/2
Malary, Guy 339/3
Malca Villanueva, Victor 11213
Maldonado, José Vicente 251/3
Malecela, John 419/1
Malek, Redha 350/3, 778/1/foto
Maleki, Abbas 810/2
Malewezi, Justin 568/1, 853/3
Malfa, Giorgio la 34/1, 3511
Malhas, Abdel-Rahim 144/2
Malie, Mpho 565/3
Malik, Adnan 790/3
Malik. Fouad 652/1/foto
Malik. Mohammad Yasin 798/3
Malk, Raul 742/foto
Malla, Brahim 428/1
Malloum, Bintou 55/3
Malpica, Riccardo 32513
Maltsew, Wolodymyr 751/1/2
Malumba M'Bangula, Gustave 786/2
Malungo, Albino 643/1
Malval, Robert 339/1/3/foto, 340/1/3, 341/1/2/3, 342/1
Malykow, Waleri 75111
Mamaloni, Solomon 813/1
Mamboundou, Sébastien 852/1/2
Mamedow, Mamedrafi 160/2, 45111
Mammadow, Mahmoed 739/1
Mammi, Oscar 3411
Mancini, Gaetano 32813
Mancino. Nicola 3612, 330/3
Mandela, Nelson 59/2/3, 60/1/3, 62/1/2/3, 63/1, 80/2/foto, 481/3, 482/2/foto, 483/1/2, 484/2, 485/2/3, 486/3, 487/1/3, 488/3, 489/2/foto, 490/2, 491/1/2/foto, 492/1/2/3, 644/3, 648/2/foto, 805/3, 853/1, 859/3, 860/2/3, 861/1/2/3, 862/1/2/3/foto, 863/2
Mandela, Winnie 492/1
Mandela, Zinani 491/foto
Manderfeld, H. 597/2
Manders, T.Th.A.J. 307/3
Mane, Samba Lamine 54/2
Mangiameli, Stelio 328/3
Mangope, Lucas 61/3/foto, 483/3, 484/2
Mangwazu, Tim 854/1
Mangwende, Witness 570/2/3
Maniero, Felice 36/3
Manley, John 191/1
Manley, Michael 490/1
Mannan, M.A. 147/1
Manning, Patrick 704/2
Manoetsjarian, Asjot 738/1
Manolic, Josip 695/2/3, 696/2
Manoon Rupkachorn, 511/1
Mansur, Ahmad Radwan Jum'ah 6711
Manthari, Yahya bin Mahfudh al- 364/3
Mantilla. Julio 554/3
Manuel, Trevor 491/3, 492/foto, 86112
Manueli, Paul 81312
Manwangari, Jean-Baptiste 41912, 42012, 42112
Maope. Kelebone 20013, 56513
hlapuranga, Tobias 64611
Mara, Ratu Sir Kamisese 375/1/foto
Marchais, Georges 2113, 38613
Marchi, Sergio 19111
Marcil, Suzanne 842/foto
Marcos, Ondercommandant 256/foto, 257/2, 25813, 259/1, 6391213
Mardjono, Ari 7812
Margiani, Awtandil 16912, 454'3
Margrethe, Koningin 10/foto
Maria. Victor Saude 78213
Mariconda, Aldo 32511
Marijnissen, J.G.C.A. 306/3, 307/foto, 315/2, 606/2
Marin Bernal, Rodrigo 700/3
Marin-Bosch, Miguel 587/1
Marinitsj, Michail 452/1
Marjanovic, Mirko 396/1
Markiewicz, Marek 551/3
Markovic, Mihailo 694/3
Markovic, Zvonomir 397/1
Markowsky, Henadz 741/2
Marleau, Diane 191/1
Marmol Leon, Fermin 196/3
Maroni, Roberto 33111, 625/1, 62613, 627/foto
Marquez, Pompeyo 558/1/3
Marsaud, Alain 20/3
Marsel, Baruch 497/foto
Marshall, George 263/2
Marshall, Jorge 111/1
Marsinah, 803/2/3
Marte de Barrios, Licelotte 63412
Martens, Wilfried 53511, 74311, 82511
Marti Alanis, Joan 318/2/foto
Martic, Milan 397/1, 39811
Martin, Paul 190/3, 19111, 447/3
Martin Rivas, Santiago 11413
Martina, Norberto 554/2
Martinazzoli, Mino 32712, 330/3
Martinez, Diogenes 64012
Martinez, Vincente 291/1
Martinez Anaya, Oscar Armando 253/3
Martinez Moya, Arturo 634/1
Martinez Neira, Nestor Humberto 70013
Martinez Varela, Juan Antonio 40813
Martino, Antonio 625/1/2
Martins Dupeyrat, Alexandre 40613
Martirossian, Nkrtitsj 160/1
Martsjoek, Jewheni 17512, 751/1
Marzouki, Moncef 35813, 72112

Mas Canosa, Jorge 33611, 844/1
Masdus, Muhammad Haider 724/3
Masire, Ketumilr 128/3, 565/3, 849/3, 850/3/foto, 853/1
Maskvytis, Jonas 17311
Masol, Witali 749/3/foto, 75111
Masoud, Suleiman Nasser 723/1
Masri Munib al- 502/1
Masri, Taher al- 14411
Massaccesi, Horacio 18911
Massad, Carlos 11111, 470/2
Massaquou, Roland C. 647/1
Massé, Marcel 191/1
Massegabio Zanzu, 786 2
Massoud, Ahmed Shah 504/1, 505/3
biastella, Clemente 62512
Mastik-Sonneveldt, M.T. 15511
Masyk, Konstantyn 459/2
Mata Guevara. Juan Abelardo 34611
Mateman, WA 3141i
Matenje, Dick 133/3. 56612
Mates, Michael 2412, 32/1
Mathot, Guy 229 1/2/3/foto, 230/1/2/3, 231/1/2, 232 1, 233 1, 2. 824 2. 825/1/2
Matiba, Kenneth 270/2/3
Matic, blilan 696/1
Matintsjew, Ewgeni 535'3
Matkap, Nihat 76111
Matoebraimow, Almambek 214/1
Matteoli, Altero 62512
Matthews, Joe 492/1/foto
Matutes Juan, Abel 54211
Maulana, Dismus Anibo Nsanje 134/3
Maung Aye, Generaal 58511
Mauro, Guiseppe di 22913
Mauroy, Pierre 18/1
Mavua Mudima, 786/2
Mawhinney, Brian 69011
Mawrodi, Sergej 755/1/2
Max-Neef, Manfredo 11313
Maxwell, Charles 362/1
Maxwell, Ian 25/2
Maxwell. Kevin 25/2
Maxwell: Robert 25/1/2
Mayers, Baruch 24212
Mayhew, Sir Patrick 23/1, 29/foto, 30/2, 31/foto, 32/1, 392/foto, 39313, 394/1, 691/3, 692/1
Mayor Zaragoza, Federico 670/1/foto
Mayoral Valenzuela, Rodolfo 63712, 638/3
Mayoral Valenzuela, Vicente 637/2, 638/3
Maystadt, Philippe 515/2, 615/1
Maza, Miguel 699/1
Mazowiecki, Tadeusz 103/3, 104/3, 551/2/foto, 68613
Mazuera Gomez, Daniel 70013
Mazzotta, Roberto 328/2/3
Mba, Paul Biyoghe 565/1
Mba Abessole, Paul 199/1/2/3 foto, 56413, 565/1, 852/1
Mba-Bekale, Serge 565/1
Mbabazi, Amama 202.2
Mbalo Meka, 787/2
Mbato Obama Nsue Mangue, Feliciano 42113
Mbekeani, Nyemba 133/1
Mbeki, Thabo 5913, 60/1/foto, 491/2/3/foto, 8631112
Mbenga, Musa 712/1
Mberi, Martin 355/3
Mbewe, Patrick 56811, 85411
Mbonimpa, Jean-Marie Vianney 53/2
Mboweni, Tito 491/3
Mbuende, Kaire 12813
McColl, Colin 392/1
McCurry, Michael 37711, 468/2
McDermott, Sean 69412
McDougal, James B. 41413, 55913
McGlinchey, Dominic 395/1
McGovern, George 56311
McGuinness, Martin 2911, 3211, 392/foto, 693/foto
Mchangama, Mohamed Said Abdallah 198/1/2/3, 851/2
McLaren, Robin 20511
McLarty. Thomas F. Mack 11812. 416/1, 708/1
McLaughlin, Audrey 84111
McLaughlin, Mary 68312
McLaughlin, Mitchel 693/foto
McLellan, Anne 19111
McLochlainn, Gerry 691/foto
McWilliam, Rufus 26012
Mdahoma, Bacar 85112
Mdlalose, Frank 490/3, 861/2
Meacha, Mamadou Hoina 851/2
Meciar, Vladimir 242/1/2, 243/1/2, 244/1, 628/3, 629/1/2/3, 833/3/foto, 834/1/foto
Médecin. Jacques 388/3, 38911
Médecin, Jean-Luis 54912
Medina, Carlos 255/1
Medina, José 35511
Medina, Pablo 197/1
Medwedew Wladimir 463 3
Meese, Ed 265/2
Megawati Sukarnoputri, 7813, 79/1
Meghlaoui, Mohamed 77812
Meguid, Ahmed Esmat Abdel 494/3, 874/2
Méhaignerie, Pierre 2013
Mehran, Maher 67'1
Mehta, Chhabildas 440/2
Mehta, Harshad 70/3, 71/1/foto, 438/1
Meinhold, Keith 118/1
Meiring, Georg 859/3/foto, 862/3
Mejia Aiferez, Carlos 702/1
Mejia Peña, Ruban Antonio 70211
Mekhloufi, Amar 77812
Meki, Saleh 422/3
Meksi, Aleksander 450/1
Melaku Tefera, 564/2
Melchior, Arne 237/3
Melendez Bachs, Ernesto 844/2
Meles Zenawi, 128/3, 129/2, 130/1, 276/3, 649/1
Melescanu, Teodor Viorel 39/foto, 22712, 240/1. 332/1
Melhurn, Richter 78913
Melkert, A.P.W. 312/3. 523/3/foto, 525/foto, 532/2/3, 599'3, 600/foto, 679/1, 680/1/foto, 681/1
Melo, Jose Elias 47212
Memed, Yogie S. 78/3
Memene, Seyi 57012
Memetow, Iskender 43813
Memon, Ibrahim Abdul Razak 801/3
Memon, Yakub Abdul Razak 8011213, 802/1
Menagharisjwili, Irakli 169/2/3
Menchu, Rigoberta 25213
Mende, Lambert 5613
Menderes, Aydin 24711
Mendez, Candido 400/3, 40111
Mendieta Artola, Alfredo 345/foto, 346/1
Mendoza Durari, Cesar 470/3
Mendy, François 782/3
Menem, Carlos Saui 41/2/3/foto, 188111213, 189/1/2/3/foto, 190/1/2, 19411, 55213, 553/1/2/3, 554/1/2/3, 633/foto, 63411
Menendez, Matilde 55313
Mengistu Haile Mariam, 12913, 564/1/2
Mentese, Nahit 247/2, 248/3, 759/2
Merafhe, Mompati 85013
hlercadante, Aloizio 83813
Mercouri, Melina 547/2, 548/1
Meri, Lennart 162/1, 45313, 73912, 740/1, T42'1
Merimeé, Jean-Bernard 38413
Merino, Francisco 4091112
Merson, hlichael 83/1/2/3
Merwe, Johan van der 486/2
Meshoe, Kerineth 48911
Mesic, Stipe 383/foto, 39711, 695/2/3
Mesjkow, Joeri 45813, 459/1/2/foto, 46011. 461/2, 74911
Messina, Antonio 36/3
Mestiri, Mahmoud 505/foto, 506/1/2/3, 87912, 88013
Mestre, Ramon 553/3
Metareum, Ismael Hassan 80413
Methogo, Emmanuel Ondo 56511
Metry, Faroe 19512
Metten. A. 52213
Meurant, Ross 81412
Meyer, Roelf 479/foto. 487/1, 49113
Meyer, Tobie 49211
Mezarci, Hasan 759/1
Mfayokurere, Sylvestre 711/1
Mhlaba, Ray 49013
Mhone, Chande 56612
Michael (Mihai), Ex-koning 33211
Michailow, Wiktor 587/2
Michajlow, Wiktor 535/3
Michelis, Gianni de 32912, 62612
Michiko, Keizerin 2081213, 58411
Middayn, Furayh Abu 50211
Middel, L.P. 59913
Middelkoop, E. van 315/2
Mielke, Erich 16713, 832/2/3
Mierlo, Hans van 30912, 315/1/foto, 31711, 523/3/foto, 524/1/2/3/foto, 526/foto, 52711, 52811, 529/foto, 531/2, 532/2, 59913, 600/foto. 605/1/foto
Mifsud Bonnici, Ugo 698/2
Mihail, Aartsbisschow 106/2
Mihajlovic, Velimir 101/1
Mihanovic, Nedeljko 695/3/foto, 696/1
Mihoubi, Mihoub 352/2, 778/1
Mikael, Giorgis Tekle 42213
hlikael, Worku Tesfa 422'3
Miko, Placido 851/3
Mikroutsikos, Thanos 548, i, 746 3
Miller, Billie 836/3
Miller, Geoffrey 22113
Miller, Leszek 550/foto, 551/1
Miller, Sir Hal 23/1
Miller, Walter Dale 709 i
Miiligan, Stephen 390/1 2
Milord, Samuel 339/2
Milosevic, Slobodan 85/foto, 86/1/2, 8711, 9011, 92'3, 94/3, 95/2, 97/2, 98/3, 9911, 100/3, 101/1/2/3, 102/2/3, 38312, 39513, 396/1/foto, 39711, 683/2
Minani, Jean 420/2
Minic, Radonja 9813
Mintz, Donald 417/3
Mir, Nisar Ahmed 72'3
Miranda. Joao Bernado 267/3
Miranda, Olmedo 847/3
Mirani, Afiab Shahban 370/2
Mirsajdow, Sjoekroella 215/2
Mirsalim. Mostafa 28213
Mirzojew, Ramazan 51011
Mirzojew, Roestam 510/1
Mishra, Loknath 79911
Misuari, Nur 29111
Mita, Ciriaco de 34/2
Mitchell, George 42/foto, 5611112, 656/3
Mitchell, James 347/2
Mitchell, Nello 704/1
Mitchell, Peter 2311
Mitsotakis, Konstantinos 10011, 547/1/2
Mitterrand, Danielle 98/3, 99/foto, 805/1
Mitterrand, François 10/1/2, 15/foto, 18/1/2, 2011, 211112, 67/1, 9312, 9612, 269/1/foto, 28311, 318/2/foto, 320/foto, 348/1, 385/3, 542/1/foto, 54311, 615/2, 61612, 61713, 618/1/2/foto, 62512, 715/3, 80511, 816/3/foto, 833/1, 863/2
Miyakou, Antoine Mboumbou 565/1
Miyanda, Goafrey 20312, 788/1
Miyazawa, Kiichi 57911
Mjasnikowitsj, Michail 74111
Mkandawire, Johnson 13411
Mladic, Ratko 8712, 8813, 8911, 97/2, 98/2, 682/2/3
Mlambala, Michael 133/1
Mmusi, Peter 850/2/3, 851/1
Moboetoe Sese Seko, 55/3, 56/1/2/3, 42913, 430/1/2/3, 786/1, 787/1
Mock, Aloïs 628/foto, 737/foto
Modeste, Denneten 640/foto
Modise, Joe 5912, 49113, 49211, 859/3
Moehiddinow, Fariddoen 51011
Moemladze, David 45412
Moenarrt, Patrick 822/2
Moeratow, Samad 215/2
Moerdiono, Generaal-majoor 7713
Moetalibow. Ajaz 160/2
Mogae, Festus 850/3
Mogultay, Mehmet 761'1
Mogwe, Archibald 85013
Mohailan Abdel-Rahman Saleh al- 574/1
Mohamed, Souley 35312
Mohammadkhan, Morteza 27913
Mohammed, Aliyu 49/3
Mohammed, Isa 53/1
Mohammed, Ismaii Hasan 67 1
Mohammed, Shaharyar 372/foto
Mohammed. Sittou Raghadat 19812
Mohammed Rahmat, 296/3
Mohammed ïàib, 29613
Moi, Daniel Arap 12813, 26913, 270/2/3, 27711, 43412, 64911
Moily, Veerappa 438/1
Moindjie, Mohamed Moussa 85113
Moine, Mohammed Abdrahmanc Ould 201/2
Moisisili. Pakalitha 56513
Mokgoro, Job 48411
Mokhehle, Ntsu 20111, 565/2/3, 850'1, 852/2/3, 853/1/2
Molefe, Popo 490/3
Moleleki, Monyane 56513, 56611
Molhlehle Shakhane 565/2/3
Molina, Julio 107/3
Molina Chocano, Guillermo 25413

Molina Fonseca, Carlos 40913. 702/2
Möllemann, Jürgen 162/3, 163/foto
Möller, Greta Fenger 827/2
Molnar, Peter 239/3
Molomo, Ray 850'3
Moiopo, Notsi 565/2
Molyneaux, James 3113, 393/1, 394/1/foto, 694/1
Momin, Abdul 50412
Moncada Silva, Efrain 254/3
Mondale, Walter 578/1
Monde, Frantz Robert 342/1
Mongkol Chongsuthamanee, 511/3
Mongodjo, Alina 428/1
Monsengwo Pasinya, Laurent 430/2
Montaner, Carlos Alberto 336/1
Monteiro, Enrico Correia 354/3, 355/1
Montella, Luigi 34/2
Montenegro, Raul 847/3
Montenegro, Kicardo 702/1
Montero Revette, Rafael Angel 557/3, 559/1
hlontes Gnrria. Miguel 772/3
Montesinos, Vladimiro 11212, 11412 '3
Montezemolo, Andrea Cordero Lanza di 875/foto
Monticone, Franco 37/2
Montiel, Maglio 557/1
Monzon, T 763/2
Moon Ik Hwan, 29611
Moore, Mike 217/2, 218/1/foto
hloore, Yvonne 218/foto
Mooren, E.A 139 1
Moosa, Mohamed Valli 49211
Mora, Arnoldo 701/2
Morael, Jacky 232/2
Moraes, Bastos de 406/3
Moraitis, Georgios 74613
Morales Guillen, Carlos 107'3
Morales Troncoso, Carlos 40/3
Moravcik, Jozef 62911/3, 834/1
Moreira, Manoel 837/1
Morena, Rafael 22113
Moreno, Luis Alberto 471/2
Morfin. Gladys 25211
Morgan, Ivan 343/2
Morial, Marc 417/2/3
Morillon, Philippe 87/1, 9312
Morimoto, Koji 580/foto, 581/1
Moro. Aldo 3313
Morote, Osman 114/foto, 641/3
Moroz, Oleksandr 749/2/3, 75012, 751/1
Morozow, Konstantin 175/1
Morris, Bruce 693/3
Morris. James 41311
Morrison. Ciaran 395/1
Moscardo de Souza, José Jeronimo 40513
Moscoso de Gruber, Mireya 34711, 702/3
Moscow, John 689/2/3
Moshoeshoe II, Koning 852/3, 853/1
Mosneaga, Timofei 45812
Motpan, Dumitru 45811
Motsuenyane, Samuel 59/2
Mottley, Mia 83613
Mottley, Wendell 70412
Motulu, Marcelo Engoga 46/3
Moudi, Mohamed 85511
Moulino, José Raul 347/1
Moungar, Fidèle 55/1/2, 428/1
Moureaux, Philippe 231/1/2, 232/2, 234/1
Mousa, Isaac 357/1
Mouskouri, Nana 746/3
Mousouris, Sotirios 879/2/foto
Moussa, Amr Mohammed 6611, 67/1, 49413, 789/2
Moussa, Diagana 201/2
Moussa, Mouslim Ben 19812
Moussali, Michel 418/3
Mozagba hlboka, 786/2
Mozogo Ovono, Gaston 852/1/2
Mpasu, Sam 56811. 85313
Mpinga Kasenda, 56/3
Mpinganjira, Brown 56811, 85313
Mponda, J.B 854/1
Mponera, Wilfred John 134/3, 566/1
Msani, Thoko 492/1
Msosa, Anastasia 567/1
Mswati III, Koning 128/3, 84913
Mtafu, George 56811
Mubarak, Mohammed Hosni 64/3, 65/1/3, 66/1/2/3, 67/1, 131/3, 132/3, 136/2/foto, 431/1/3. 432/1/2/3. 498/3, 499/3, 646/1. 783/2. 788/3, 81912, 87013, 872/foto, 873/12
Mudavadi, Musalia 269/3, 270/1/3, 271/1
Mudej, Abdel-Mohsen al- 574/1
Muetsa, Victor Wapangou Moucani 565/1
Mugabe, Robert 129/1, 203/3/foto, 20411, 272/2, 514/foto, 565/3, 570/3, 853 1
Mugambage, Frank 715/foto
Mugenzi, Justin 5312
Muhammad, Faqir 735/3
Muhammad, Khalid Abdul 414/2, 70913
Muhammad, Marlie 8031213
Muhammad, Salim Salih 723/1. 724/3
Muhammad, Uthman Salih 422/3
Muhyiddin Yassin, 296/3
Mujbir, Saad 47411
Mukasi. Charles 71111
Mukherjee, Pranab 71/3, 72/2
Mukthar, Chaudry Ahmed 370/2
Mulbah, Joe W. 647/ I
Mulder, J 523/1
Mulder-van Dam, P.A.L. 314/1
Muller, Wolfgang 832/2
Mulroney, Brian 191/2
Mulumba Lukoji, 430 2
Muluzi, Bakili 567/2/3/foto, 568/1 2. 853/3
Münch, Werner 166/1
Mundy jr., Carl E 12113
Mungomba, Dean 203/2
Mungra, Atta 43'3, 44/3
Mungra, Subhas 44/2, 775/1'3
Mungra-Bindraban, Mevr. 44/2
Munlo, Love 133/1, 566/1
Muñoz Ledo, Porfirio 637/2
Muñoz Leoti, Radames 196/2/3, 197/3, 557/1
Muntasir, Omar Mustafa al- 132/foto, 474/1
Munyazesa, Faustin 42511
Murad, Haditha 285/3
Murati, Xheladin 398/3
Muratovic, Hasan 97/2
Murayama, Tomiichi 2081112, 21011, 580/foto, 581/1/2, 58212, 583/2/3/foto, 816/3
Murdoch, Rupert 23/3
Murra, Prokop 449/foto
Murray, Patrick 39511
Musa, Said 698/3
Museveni, Yoweri 12813, 277/1. 419/2, 568/3, 569/1/2/foto, 64911
Mussolini, Alessaridra 32412, 325/1, 33111
Mussolini, Benito 623/1, 624/3, 62712
Mustafa Harun, 29712
Mustapha, Mohammed 857/1
Musuleng-Cooper, Dorothy 35711, 646/3
Musumeci, Nello 32813
Mutairi, Helel Meshari al- 574/1
Mutharika, Bingu 12912
Mutombo Bakafwa N'Senda. 78612
Muwafi, Salim 49512
Muzorewa, Abel 20411
hlwaanga, Vernon 20311
Mmakikunga, Mfungo 13411
Mwanamwabwa, Amusa 20312
Mwanawasa, Levy 20312, 78713, 788/1
Mwangazu, Tim 56811
Mwiinga, Bernie 203/2
Mwila, Benjamin Yoram 20312
Mwinyi, Ali Hassan 358/1
Mwinyi, Omar 269/3
Myboto, Zacharie 56511
Myers, Dee Dee 14911, 41311, 559/3, 65512
Myint Maung, 58511
Mzimele, Sipho 49113
Mzunda, N.S. 85411

N

N'Diaye, Babacar 849/1/2
N'gum, Alieu 712/1
Nababsine, Prem 20211
Nacorda. Ciriio 732/1
Nadareisjmili, Tamaz 45413, 74513
Nader, Feres 837/1
Nadibajdze, Wardiko 45413
Nadir, Asil 24/2
Nagano, Shigeto 580/foto, 5811113
Nagy, Erzsebet 622/2
Nagy, Imre 62212
Nahimana, Pierre-Claver 420/2
Naidoo, Jay 491'3, 86113
Naik, Ramdasa 798/3, 799/foto
Naik, Ravi S. 798/2
Naik, Sudhakarrao 799/2
Najafi, Mohammad Ali 57213
Najib Tun Razak, 296/3
Najibullan, Mohammed 504/2
Najjab, Sulayman An- 138/2
Nakai, Hiroshi 581/foto, 582/1
Nakajima, Hiroshi 82/3, 83/1/2, 671/2/foto
Nakamura, Kishiro 211/2
Nakanga, Wenham 568/1, 853/3
Nakanishi, Keisuke 208/3/foto, 20911
Nakano, Kansei 582/3
Nam Jae Hee. 295/3
Namaliu, Rabbie 445/3
Nankumba. John 854/1
Nano, Fatos 449/3
Napoleao, Hugo 406/1
Naranjo, Fernando 70112
Narazaki, Yanosuke 582/1
Nascimento Silva, Luis Norberto do 405/3
Nasharhihi, Muhamad Zuhdi al- 501/3
Nasr, Farouk Seif al- 671/1
Nasreen. Taslima 147/2, 795/1/2/3/foto, 796/1 2
Nassar. Hamadah 431/2
Natachaba, Ouatara Fambare 278/3, 279/1
Natadze, Notar 74.513
Natelasjwili, Sjalwa 745/3
Nath, Surendra 76/1, 799/1
Natsunaga, Nobuo 589/foto
Navarro Wolff, Antonio 472/1. 69911
Navas, Jesus 250/3
Navi, Mehdi 573/1
Navia de Calderon, Maria Soi 70013
Nawakwi, Edith 20312
Nawitski, Hriori 74112
Nazarbajew, Noersoeltan 172/1/foto, 213/1/foto, 503/3, 506/3, 507/1/2/3, 794/2, 806/2/3, 807/1
Nazario Sargen, Andres 33713
Nazarsjojew, Majonsjo 510/1/2
Nazer, Hisham 300/2, 72612
Ndadaye, Melchior 418/3, 419/1/2, 71013, 711/1
Ndiang Kaboul, 429/3, 787/1
Ndiaye, Bacre Waly 805/3
Ndimurukundo. Nicéwhore 420/2
Ndong Ela Mangue, Julio 42211
Ndong Mba, Anatolio 422/1
Ne Win, 58511
Nebot Saadi, Jaime 63612'3
Neede, John 4513
Needham, Richard 690/2
Neeti, Beretitara 73513
Nejew, Nejtsjo 535/3
Nekvasil, Jiri 24413
Nemeth, Miklos 62211
Nepomuceno Garrido, Juan 55811
Nesin, Aziz 246/3
Nessbaum, Bernard 414/3, 415/1/2/3
Netelenbos-Koomen, T. 31213, 523/3, 533/2/3, 595/foto, 59913, 600/foto
Neto, Alberto 721/1
Netsjajew, Edoeard 46413
Neumann, Mark 115/2
Nevi, Pierre 781/2
Newrzella, Miihael 163/2
Neyts, Annemie 53511
Nezzar, Khaled 351/foto
Ngabu, Faustin 5513
Ngari, Idriss 565/1
Ngbanda, Augustin 35411
Ngendahayo, Jean-Marie 420/2
Ngendahayo, Liboire 420/2
Ngendakumana, Issah 42012
Ngendakumana, Jacques 420/2
Ngeridanganya, Jean 41813
Ngollo, Raymond Damase 35512
Ngom, Ousmane 54/3
Ngothe, Pierre Gali Gatta 55/3
Ngubane, Ben 49113
Nguema Mba, Manuel 47/1
Ngulinzaira, Boniface 53/1
Nguyen Ha Phan, 512/2
Nguyen Manh Cam, 512/2, 878/foto
Nguza Karl-I-Bond, Jean 42913
Niazi, Mohamed Aly 30112, 30313
Niazi, Sher Afghani 370/2
Nibariita, Nathan-Audance 42112
Nidai, Abu 50213
Nidelcu, Dumitru 45812
Niehaus Quesada, Bernd 473/3
Niekerk, A.I. (Kraai! van 49113
Nielson, Poul 82811
Nieuwenhoven, J. van 31311
Nijazow, Saparmoerad 172/foto, 21611, 51113, 512/1
Nijpels-Hezemans, H.M. (Jet) 307/2, foto, 315/1, 606/1, 60711
Nik-Akhtar, Kouresh 28311
Nikobamye, Gaethan 420/2

Nikolic, Tomislav 10111
Ninidze, Tewdore 16912, 45511
Ninn Hansen, Erik 82712
Ninosu, Petre 33213
Niphon Phromphan, 81212
Nirta, Antonio 3613
Nishioka, Takeo 210/1
Nishtal Recinos, Jorge Antonio 764/3
Nita, Romulus 33311
Niuma, Tommy 78413
Nixon, Richard 2641213, 41611, 561/1, 56213, 563/1/foto
Niyonkuru. Shadrack 42012
Niyonsaba, Ambroise 420 2
Nizami, Matiur Rahman 79611
Njavro, Juraj 105/1
Nkala, André 2112
Nkhu-azi, Dennis 85313
Nkomba, Moungounga N'Guila 713/2
Nkondo, Sankie 492/1
Nkubito, Alphonse-Marie 717/3
Nkumba, John 56811
Nkwain, Francis 269 1
Nobili, Franco 34 1
Nobilo, Mário 696/1
Noble. Ronald K. 12712
Noe Pino, Hugo 25511
Noemi Callejas, Alejandro 469/3
Noerkadilow, Zamabek 80611
Nogueira, Fernando 226/foto
Noir, Michel 1811, 38911, 616/3
Nojew, Bojko 82613
Nonaka, Hiromu 583/3/foto
Noonan, Michael 39512
Noorman-den Uyl, S.E.A. 31311
Nordholt, E. 518/3, 5191112, 520/2/foto, 52113, 52211
Noriega, Manuel Antonio 34613, 703/1/2, 84712
North, Oliver L. 26512, 709/1/2
Nosaka, Koken 583/3/foto
Nothomb, Charles-Ferdinand 23212
Nourbakhsh, Mohsen 279/3
Novac, Aurel 33213
Novoa Bejarano. Gustavo 25111
Nowar, Maan Abu 14412
Nowikau, Wasil 74013
Nowroezow, Wagif 450/3
Nsengiyaremye, Dismas 5412
Nsogo. Romualdo Rafael 46/3
Ntafu, George 85411
Ntamabyaliro, Agnes 5312, 42511
Ntamobwa, Antoine 42012
Ntanyugu, Festus 71111
Ntaryamira, Cyprien 41911, 420/1/3/foto, 421/1/2, 424/1, 710/2/3, 711/1
Ntatsindwa, Edouard 42413
Ntibantunganya, Sylvestre 419/1/2, 421/1/foto, 71012, 711/1
Ntihabose, Salvator 42012
Ntoutoume-Emane, Jean-François 565/1/2
Nugis, Ulo 741/3
Nuis, A. 31511. 523/3, 533/3, 595/foto, 59913, 600/foto
Nujoma, Sam 272/2/foto
Nuñez, Guido 637/1
Nunn, Sam 26313, 770/3/foto
Nur, Ramadan Mohammed 422/3
Nuri. Ali Akbar Natea 572/3
Nuri, N.C. 7512
Nussbaum. Bernard 11711
Nusur, Abdel-Razzaq al- 14412, 877/1
Nve Ngu, Antonio Fernando 42211
Nyamwana, Leonidas 42012
Nyanda, Siphiwe 859/3
Nyangoma, Léonard 4201213, 42113, 711/1
Nyerere, Julius 35811
Nygaard, Wiliam 28013
Nygren, Jan 836/1
Nzeyimana, Joseph 42012
Nzo, Alfred 491/3, 819/foto, 86313

O

O'Connor, Sandra Day 12711, 5611113
O'Donnel. Eamonn 3012
O'Keefe, Donald 12512
O'Leary, Hazel 26513, 26611, 587/2
O'Malley, Desmond 32/3, 3311
O'Neil, William 818/foto
O'Neill, Thomas ,,Tip" 26611
Oakley, Robert 275/1, 276/1
Obame-Nguema, Paulin 85211
Obando Solas, Manuel 11211
Obeid. Abdel-Karim 65312
Obey, David 766/3
Obiang Nguema Mbasogo, Teodoro 4711,42113, 851/3
Oblesow, Madybek 214/1
Oblitas Edgar 555/1
Obregon, Alvaro 637/2
Ocalan, Abdullah 249/2, 25012, 760/1
Ocampo, Jesus Antonio 70013
Ocampo, Saturnino 29111
Occhetto. Achille 3411, 33013, 33111, 62513, 626 foto
Ochoa Antich, Fernando 196/3
Ockels. M.J. 30613
Odinga, Oginga 270/2/3/foto
Oduber, Nelson 76113, 762/1/foto, 76311
Oedoegow, Mowladi 756/2
Oedowenko, Hennadi 75112
Oeloe, Kazjageldin Akezjan Magzjan 213/1
Oemarow, Sjawkat 51011
Oerchoembajew, Mars 507/2
Oernow. Mark 751 3
Oesmonow, Ibrahim 510/1
Oesoebow, Ramil 45013
Ogata, Sadako 87/3, 93/1, 96/2, 30313, 36713, 418/3, 51313
Ogbemiidia, Samuel 5311
Ogi, Adolf 333/foto
Ognjanocic, Vuk 9813
Oh Irin Hwan, 29611
Oh Jin Wu, 8821213
Oh Myung, 29611
Ohn Gyaw, 214/foto
Ohranovic. Esad 68312
Oide. Shun 583/3/foto
Okawara, Taichiro 583/3/foto
Okello Lutwa, Tito 202/2
Okilo, Melford 53/1
Oko Ebobo, Antonio Pascual 85113
Oktay, Seyfi 761/1
Olechowski, Andrzej 468/3, 737/foto
Olesk. Peeter 16812, 742/1
Oliinik, Mykola 457/2
Olimow, Rasjid 51011
Olmert, Ehud 69/2/3/foto
Olsen, Erling 237/2
Olsen, Jan Henry T. 322/foto
Olympio, Gilchrist 278/3, 27912
Omar, Abdelkader 78013
Omar, Dullah 49113, 86011
Omerow, Ali 45012
Omi, Mikio 580/foto, 58111
Ommari, Khaled al- 144/2
Omoeralijew, Esengoel 21411
Ona, Francis 81413
Onagoruwa, Olu 5213, 53/1, 856/1, 85713
Onassis, Aristoteles 56311
Ondo Obiang, Felipe 85113
Onofrio, Francesco d' 625/2
Onoviran, Arthur 85712
Oomen-Ruijten, M.G.H.C. 52213
Oostlander, A.M. 522/3
Opadokurn, Ayo 857/2, 85812
Opsahl, Torkel 29/1
Opstelten. I.W. 522/1
Orban, Viktor 23913, 620/foto, 62212
Ordoñcz, Gregorio 347/1
Ordoñez de Molina, Ana 25313
Oreamuno, Rodrigo 701/2
Oreja, Marcelino 54211
Orejuela Caballero, Jaime 47113
Orlando, Leoluca 324/2/foto, 327/2, 330/3, 62612
Orlando Iriarte, Marco 25413
Orozco Graterol, Moises 55711
Ortega, Emiliano 470/2
Ortega, Ramon ,,Palito" 553/3
Ortega Saavedra, Daniel 34411
Ortega Saavedra, Humberto 344/1/2/foto
Ortiz Arana, Fernando 637/3
Ortiz Moscoso, Arnoldo 25211, 764/2
Ortleb, Rainer 537/3
Osei-Owusu, E.M. 712/3
Oseni, J. 5311
Osman, Amal Abdel-Rahim 6613
Osman, Lorraine Esme 20412
Osmanow, Joerij 175/3
Osomo, Mobolaji 5311
Osyka, Serhi 75112
Otoenbajema, Roza 807/2
Otoko Okitasombo, 78712
Otsjertsew, Waleri 51113
Otsjilow, Odil 510/1
Ouattara, Alassane 131/1/foto
Ouchi, Keigo 580/foto, 581/1, 582/3
Ouderkirk, John 124/1
Oudkerk, R.H. 31213
Ouedraogo, Ablesseh 35312
Ouedraogo, Argumia Alphonse 353/2
Ouedraogo, Joseph Xongodo 353/2
Ouedraogo, Ousmane 35312
Ouedraogo, Youssouf 353/1/2/foto, 85111
Ouellet, André 19111, 847/1
Oumarou, Ousmane 85511
Ousmane, Mahamane 135 2. 477/foto. 848 R 854/3, 855/1
Outsiew, Nazarbek 160/1
Outsiew, Roeslan 15913, 16011
Ouyahia, Ahmed 35212
Ovanessian, Gagik 73812
Oven, G.J.W. van 31312
Oviedo, Lino Cesar 64012
Oweidat, Abdullah 144/2
Oir-en, Lord 85 '2 'foto, 86 2. 88 '3. 90 '2, 91 3. 92/1/3, 93 1/3, 94 1/3, 95 '2/3, 96 1 3, 97/2/3, 98/2, 378/2
Owtsjarow. Stojan 53512
Oxman, Stephen 708/2
Oye Mba, Casimir 565/1/2, 852/1
Oyono, Ferdinand Leopold 64611
Oyono Aba'a, Simon 852/1/2
Oyono Ndong Mifumu, Miguel 42211
Ozato, Sadatoshi 583/3/foto
Ozawa, Ichiro 211/1/2, 57911, 580111213, 581/1. 582/3, 583/1/3
Ozawa, Kiyoshi 583/3/foto
Ozen, Zervet 760/2
Ozgur, Ozker 236/2

P

Pacheco Areco, Jorge 642/3
Packwood, Bob 1261213, 266/2
Paeniu, Bikenibeu 218/2
Pagliarini, Giancarlo 62511
Pahad, Aziz 49211
Pahimi, Patake Albert 429 2
Paintin, Nomaza 189/2
Pairin Kitangan, Joseph 297/1/2, 665/1/foto
Paisley, Ian 32 1. 393/1
Pajgic, Joeri 808/1
Pajn, Emil 75613
Pak Yong Su, 291/foto
Pakpahan. Muchtar 7811, 44213, 443/3, 8041213
Pal, Laszlo 622/1
Palacios, Luis Carlos 558/1/3
Palacios, Walter 11113
Paladin, Livo 3312
Palenque, Monica 554'3
Palladino, Vincenzo 35'2
Palmeira, Guilherme 837/3
Pamfilowa, Ella 46213
Panetta, Leon E. 11812, 708/1
Pangalos, Theodoros 10611, 746/3, 747/foto
Panic, Zivota 99/1/foto
Panja, Ajit 439/2
Pannella, Marco 326/3/foto, 32811, 330/3, 54312
Panteleievs, Andreis 747/2
Pantoja, Maria 114/foto
Papadopoulos, Alexandros 5481112, 746/3
Papakonstantinou, Michalis 11/foto
Papandoniou, Ioannis 54813, 74613
Papandreou, Andreas 105/3, 106/1, 237/1, 320/foto, 398/2, 547/1/3, 548/3, 746/3
Papandreou, Georgios 74613
Papandreou, Vasso 74613
Papathemelis, Stelios 549/1, 746/3
Papawa, Wladirnir 746/1
Papi, Mario 47012
Papoulias, Karolos 38413, 39812, 450/1/2, 547/1, 74613
Parac, Ivan 10511
Parades, Pablo Lucio 251/1
Paraga, Dobroslav 10511
Parchomenko, Sergej 18112
Pardo Garcia-Peña, Rodrigo 70013
Parek, Lagle 168/2
Parijs, Tony van 23212, 82212
Parinello, Danilo 76412
Parizeau, Jacques 84211/2/3/foto, 84311
Park Young Su, 658/1/foto, 660/3
Park Yun Heun, 29611

Parot, Henri 402/2
Parrino, Vincenza Bono 34/2
Parry, Joseph 412/1
Pasaribu. H. Romer 781
Pasqua, Charles 17/3, 20/3, 21/1, 385/foto, 388/foto, 780/1
Passarinho, Jarbas 404/foto
Pastoechow, Boris 17111, 445/foto
Pastor. Rodolfo 255/1
Pastor Vives, José 112/2
Pastrana Arango, Andres 471/2, 472/2, 69813, 699/1/2/3/foto, 701/1
Pastrana Borrero, Misael 698/3
Pasty, Jean-Claude 74311
Patasse, Ange-Felix 353/3
Patel. Chimanbhai 44012
Patel, Dipak 20312
Patel. Rolf 568/1, 854/1
Fatelii, Alessandro 325/2
Pathirana, Richard 809/2
Patijn. M. 52313, 533/1, 600/foto
Patijn, S. 517/2/foto, 533/1
Patkar, Medha 7113
Patsatsia, Otar 16912, 17113
Patten, Chris 204/2/3, 205/1/2/3, 206/1, 57413, 5751113, 57611
Patten. John 391/1, 689/foto, 690/1
Patterson, Percival J. 34311
Paul, Evans 772/1/foto
Paula, Alejandro Felipe ,,Yandi" 195/2/foto, 762/foto
Paulino, Alberto 721/1
Pawar, Sharad 7212, 7412, 43813, 79813
Pawlak, Waldemar 549/3, 55013, 53113
Pay-Pay Wa Kasige, 78612
Paye, Jean-Claude 668/foto
Payne, George 83613
Paz Aguilar, Ernesto 25413
Paz Zamora, Jaime 107111213, 5551213
Pearson, Lester 190/3
Pecorelli, Mino 3313
Peijs, K.M.H. 522/3
Peillod, Patrick 8911
Peiris, G.L. 80912
Pelat, Roger-Patrice 1812
Pell, Claiborne 846/1
Pelosi, Mancy 65613
Pena, Roberto 107/2
Peña Gomez, José Francisco 63413, 635/1/foto
Peña Triviño, Eduardo 25113
Peng Pat, Generaal 36612
Penkowski, Oleg 46613
Pennant-Rea. Rupert 25/foto
Penza, Ronald 20312
Peponis, Anastasios 74613
Peprah, Paul Kofi 71212
Perassi. Oscar 554/2
Percival, Bernard 403/1
Percival, Ian 79711
Pereira Leite, Arnaldo 40613
Perera, Gamini Jayawickrema 14812
Peres, Shimon 13613, 13812, 1391213, 433/2/3/foto, 43413, 493/2/3/foto, 49411, 4983, 500/3, 86513, 866/2/foto, 869/1/foto, 87111, 872/1, 875/3, 876/1
Perez, Carlos Andres 19513, 196/1/3, 19712, 557/3, 55813, 559/1
Perez, Manuel 19211
Perez Balladares, Ernesto 702/3/foto, 7031113, 8471213
Perez Davila, Vicente 55811
Perez de Cuellar, Javier 113/3, 642/2
Perez Lecuna, Roherto 55811
Perez Reyes Ortiz, José 10713
Perez Trevino, Alvaro 77311
Perez Yoma, Edmundo 11111, 470/2/3
Perisic, Momcilo 99/1/foto
Perot, Ross 4311
Perri. Lucien 617/1
Perron, Marshall 58613
Perry, William 26313, 264/foto, 587/2/3, 5901213, 65913, 660/1/3, 661/1, 682/1, 690/3, 771/foto, 790/1, 772/1
Persson, Göran 83513, 836/1
Peterle. Lojze 39911
Peters, Michael 16811
Peters, Winston 21713
Peters Arzabe, Reynaldo 107/3
Petersen, Marita 237/3
Petersen, Niels Helveg 11/foto, 12/foto, 828/1
Peterson, Thage G. 83611
Petkovic, Milovoj 87/2, 92/foto
Petö, Ivan 61911,621/foto
Petrounakos, Dimitris 226/foto
Petrow, Wiktor 75111
Petrowski. Wladimir 301/1
Pex, P.L.M. 52213
Peyton van Yeovil, Lord 28/1
Pezl, Karel 244/3
Pezzullo, Lawrence 76613
Phaitoon Kaeothong, 51111, 812/2
Phan Khin, Generaal 36612
Phillips, Irvin 70412
Phinda, Thabsio 853/1
Phiri, Ghimo 647/2
Phiri, Katola 133/3, 13411
Phisan Munlasatsathon, 812/2
Phoofolo, Hae 853/1
Phosa, Matthew 49013
Phoumsavan. Nouhak 150'1, 508/1
Piar, D.A. 260/3
Piat, Yann 386/3, 387/1/foto, 388/2, 617/1
Pirh Cheang, 729/2
Pierce, Samuel R. 562/2
Pietro, Antonio di 625/1, 626/1
Pillitteri, Paolo 329/2
Pilot. Rajesh 798/1
Pimpa Chantraprasong, 81212
Pineda Carranza, Carlos Enrique 76412
Piñera Echenique, José 110/3
Ping, Jean 300/2/foto, 56511
Pinhasi, Raphael 69/1
Pinheiro, Ibsen 404/1/3, 837/1
Pinochet Ugarte, Augusto 108/1/2/foto, 109/2/3, 110/1/2, 11112, 46913, 4701113, 47111
Pinto, Mauricio 251/1
Pinto Basto Gouveia, Teresa 24013
Pinxten, Karel 82413, 825/foto
Piperkowa, Liljana 82613
Piron, Francis 23212
Piszk, Sandra 70112
Pittner, Ladislav 629/2/3
Pivetti, Irene 623/1/foto
Pizarro Poblete, Eugenio 11013
Pjatatsjenko, Hrihori 17511, 75111
Plitin, Wolodymyr 75111
Pljoesjtsj, Iwan 46011, 7501112
Ploeg, F. van der 31213
Plooij-van Gorsel, P.C. 52311
Podane, Jewgeni 75113
Podesta, Stefano 625/2
Poel, Fons de 308/3
Poestovojtenko, U'aleri 75111
Pohl, Galindo 280/3
Pol Pot, 727/1
Polack, Tiran 140/foto
Polak, J. 15711
Polay Campos, Victor 11113
Poleto, Alberto 558/1/3
Poli Bortone, Adriana 62512
Pollard, Jonathan Jay 43312
Polle, F. 381/foto
Pollini. Renato 3313
Poltoranin, Michail 177/3, 178/3, 18112, 182/2/3, 186/1
Pompidou, Georges 61813
Ponce, Edgar 63512
Ponce, Ren6 Emilio 40813
Ponomarew, Gennadi 178/2/3
Poos, Jacques 11/foto, 697/2/foto
Popow, Michai 45812
Poppe, Ernesto 555/1
Poppe, R.J.L. 307/foto, 31512
Pora, Paul 44513
Portillo, Michael 68811, 689/foto, 69011
Portugal, Alberto 405/3
Posoewaljoek, Wiktor 497/3
Post, F. van der 47111
Potapow, Leonid 757/1/2
Potsjinok, Aleksandr 181/2
Pounder, Derrick 45112
Pourier, Wiguel Archangel 194/2/foto, 195111213, 26011
Powell, Colin 121/2/foto, 12413, 770/3/foto
Powell, Harold 81312
Powell, Laurence 1231213
Powell, Michael 411/3
Poznjak, Zenon 45311
Prabhakaran, Velupillai 80913
Prandini, Giovanni 3513, 32912
Pranowo, Generaal-majoor 44313
Prasong Sonsiri, 79/1, 36713, 51113, 58413, 811/2/3, 812/2
Pratin Santiprabhob, 81113, 81211
Pratt, Earl 343/2
Prem Tinsulanond, 51111
Premachandra, G.M. 14812
Premadasa, Ranasinphe 808/1
Prescott. John 26/2, 687/2/foto
Pressler. Larry 369/3
Preston, Lewis 8112, 571/3
Pretorius, J.H. 85913
Previti, Cesare 62511
Priebke, Erich 554/3, 627/2
Princen. J.C. ('Poncke') 78/1
Prodi, Romano 34/1
Prokes. Jozef 243/1/2/3. 737/2
Pronin, Aleksandr 467/2
Pronk. B 522/3
Pronk, Jan 312/3, 523/3/foto, 53213, 53311, 599/3, 600/foto, 774/2/3, 775/1/2/3
Puapua, Tomasi 2181'2
Puchol Pastor, Ramon 555/1
Puerta. Alonso 74311
Puglisi, Giuseppe ,,Pino" 3712
Puhar, Jozica 698/2
Pujol i Solcy, Jordi 402/1, 631/3
Pulido de Briceño, Mercedes 558/1
Pulvirenti, Giuseppe 36/3
Pumpa. Lucero 11113
Punch, Gary 586/1
Punt B 44/3
Punwasi, S. 46/1
Puscas, Wictor 45812
Putten. M. van 52213

Q

Qa'ud, Abd al-Majid al- 474 1
Qaboos bin Said, Sultan 364/3, 365/foto, 503/2
Qatabi, Abdullab bin Ali al- 725/3
Qaysi, Riyad al- 361/foto
Qian Qichen, 204/3. 286/1, 288/2, 289/2/foto, 29011, 654/3, 65711, 66113. 801/2, 878/foto
Qiao Shi, 654/foto
Qowar, Samir 877/1
Quadri, Maurice 277/foto
Qudah, Adil al- 87711
Quemener, Olivier 35113
Quené, T. 52811
Quercia, Orestes 40612, 837/2/3, 83912, 840/1
Queyranne, Jean-Jack 615/3
Quezada Toruño, Rodolfo 25213
Quilo Ayuzo, José Luis 76412
Quinlivan, Nessan 30/2
Quiñones, Rodrigo 47212
Quintana Arevalo, Ignacio Manuel 40111
Quintelier, Leonard 23313
Quintini Rosales, Cesar 558/1/3
Quiroga Gomez, German 10713
Quiros, Sergio 701/2
Qureshi, Moeeri 14611, 370/2/3, 371/1
Qureshi, Mohammed Shafi 7213
Qurie, Ahmed 13812, 139/1/2/foto, 49813, 51013, 86613

R

Rabbae, Mohammed 305/2/foto, 31511, 5171213, 51811, 52211
Rabbani, Burhanuddin 145/3, 1461112, 503/3, 504/1/2/3, 5051213, 506/1/2/3/foto, 819/3, 87813, 879/1/2/3, 880/1/2/3
Rabbuh, Yasser Abd Ar- 13812, 50211, 86411, 870/1
Rabelaza, Georges Aldine 783/3
Rabendrainy, Ramanoelison 78313
Rabenirainy, Ralahy Nelson 35712
Rabenja, Charles 78313
Rabetsitonta, Tovonanahary 783/3
Rabi. Abdessadek 4812
Rabin, Yitzhak 69/1/3, 70/1/2, 136/2/3/foto, 13812, 14012, 240/2, 28512, 433/1/2/foto, 4341213, 4351112, 494/1, 496/1/2, 497/3, 498/2, 49913. 500/foto, 653/2/3, 8651213, 86611, 867111213, 868/3/foto, 869111213, 870/2, 871/1/2/3/foto, 872/1, 875/2, 87611
Rabinovich, Itamar 871/2
Rabuka, Sitiveni 375/1/2/3/foto, 8131112
Rachajah, Basavaiah 798/2
Rachmanow, Imamoli 51013, 51111, 810/foto, 811/2
Radebe, Jeff 491/3, 86013
Rademaker, H C 51913
Radetski, Witali 175 1/3, 74911, 751/2

Radi, Mohammed Abdel-Hadi 67/1
Radice. Roberto 62512
Radtsjenko, Wolodymyr 75111
Raducanu, Gheorghe 33112
Radzjabom-, Ramazan 810/2
Rafidah Aziz, 69012
Rafsanjani, Hashemi Ali Akbar 146/1, 161/2, 215/2, 279/3, 280/3, 281 2, 282/2/3, 283/1 286/1, 29913, 370/1, 572/3, 57311
Raheem, Jehan 584/2
Rahim, Khalifa 77813
Rahim, Tayyin Abd al- 502'1
Rahim Tamby Chik. 296/3
Rahman, Saifur 795/3
Rahman, Umar Abdul 64/3, 1191112, 418/1, 432'2
Rahmani, Cherif 778/2
Rajapakse. Mahinda 809/2
Rajavi, Kazem 28211
Rajavi, Maryam 281/3
Rajavi, Massoud 362/foto
Rajew, Moerat 50712
Rajkovic. Mirjana 396.1
Rajohnson, Gedeon 783 3
Rakebrand, Uwe-Wilhelm 125/1
Rakic, Dusan 397/foto
Rakitic, Slobodan 695/2
Rakotomanga, Adolphe 783/3
Rakotonirainy. Henry 783/3
Rakotovahiny, Emmanuel 78313
Raliotovololona, Henri 78313
Raliandirnby, Tsilavina 78313
Ralison, Alphonse 78313
Ramadan, Taha Yassin 791/1
Ramanujan, Gopala 798/2
Ramawhosa. Cyril 58 foto, 5912, 481/3, 482/foto, 492/2
Ramaromisa. Daniel 783/3
Ramatlhodi, Ngoake 490'3
Ramdas. L. 7512
Ramirez, Juan Andres 642 3
Ramirez Acuña, Luis Fernando 472/2
Ramirez Amaya, Oscar 25211
Ramirez Boettner, Luis Maria 64012
Ramirez Durand, Oscar Alberto 64112, 642/1
Ramodike, Mogobiya Nelson 48413
Ramon, Chaim 435/1, 874/3, 87512
Ramos, Fidel 290/2/3/foto, 514/1, 730/2/3, 731/1/2/3, 80511
Ramos Flores, Jesus 557/1
Ramos Soto, Osvaldo 25413
Ramsden, Terry 2512
Ramushwana, Gabriel 48113, 482/foto
Ranariddh, Norodom 366111213, 727/1/3, 729/1/2/3/foto
Randamie, C. de 45/1
Randi, Salvatore 34/2
Randwijck, R.J.C. van 51813, 51911, 520/2/foto, 521/3
Rangel, José Vicente 196'3
Rannich, Aleksandr 46911
Rao, K.V. Krishna 72/2/foto
Rao, P.V. Narasimha 7013, 71/1/2/3, 73/2/3, 43713, 441/3, 442/1/foto, 514/foto, 79613, 798/2, 799/3, 80013, 801/1/2, 80213
Raoelfils, Royal 78313
Raphael, Robin 36912, 441/1/2
Raserijaona, José Yvon 783/3
Rashid, Salma 47411
Rasmussen, Poul Nyrup 237/2/3, 827/2/3, 828/1, 83413
Rasoelowa, Lidija 16012
Ratwatte. Anurudha 80912, 81011
Rau, Johannes 162/foto, 16512, 536/3, 53913
Ravao, Thérese 78313
Ravony, Francisque 357/2, 783/2/3
Rawabidah, Abdel Rauf al- 877/1
Rawdan, Nasir Abdullah al- 144 3, 145/1, 574/1
Rawlings, Jerry 27212. 71212, 84912
Razafindrazaka, Berthin 783/3
Razanamasv. Guv 357/2
Razaz, Mohammed Ahmed al- 67/1
Raznjatovic, Zeljko 10113, 102/1/2/foto
Reagan, Ronald 12111,2621, 265/2, 409/2, 411/2, 561/1, 562/3, 708/1
Rebolledo, Victor Manuel 11112, 470/2
Rechendorff, Torben 237/2
Reddy, B. Satya Narain 7311
Reddy, Raghunath 72/3
Redman, Charles 9512, 383/1, 397/foto
Redondo, Nicolas 400/3
Redrado. Martin 553/2
Redmood, John 22/3
Ree, J. van der 4511
Rees-Mogg, Lord 14/3/foto
Refell, Sir Derek 54612
Regenvanu, John Sethy 44612
Regui, Mahamat Mamadou 428/1, 429/2
Rehn, Elisabeth 323/2/3/foto
Rehnquist, William 5611113
Reich, Jens 536/3 537/foto, 540/1
Reina, Carlos Roberto 254/3, 255/foto, 633/foto
Reinart, Vaino 453/3
Reis, Carlos 647/2
Reitsma, J. 31313
Reitze. Cristian 11013
Remkes, J.W. 314 1
Rempt-Halmmans de Jongh, N. 156/2
Ren Jianxin, 65513, 65611
Rendon. Juan Maria 193/2
Rendra, 804/foto
Renfigo, Benjamin 112/1
Reno, Janet 115/3, 11613, 117/1, 119/1, 127/1/2, 26413, 700/1, 705/2
Rensch, Stanley 777/1/2
Reoulengar, Amos 55 1/3
Resjtoek, Wladimir 177/2
Revollo, Alfonso 555/2
Rexrodt. Günter 289/foto, 447/3
Rey, J.F.B. van 314/1
Reynolds, Albert 2812, 31/1/2/3, 3213, 392/2/3/foto, 393/1/2/3, 6911113, 692/3, 693/2, 694/1
Rhee Byoung Tae, 29513, 65911
Ribadeneira, Mario 25111
Ribas Reig, Oscar 318/3/foto, 31911
Richardson, Graham 585/3
Richardson, Ralph 260/2/3, 261/1
Richardson, Ruth 814/1
Richardson, William B. 584/1/2
Rico, Aldo 188/2, 553/3
Rico Toro, Faustino 555/3
Ricupero, Rubens 406/3, 838/3/foto
Rida, Karim Hasan 791/2
Riddick, Graham 690/2
Ride, Paul 361/3
Ridgeway, Andrew 686/1
Riessen, J.C. van 51813, 519/1, 520/1/2, 521/3, 522/1
Riet, N G van 't 315/1
Rifkind, Malcolm 219/2, 226/foto, 38112, 389/3 690 2
Riina. Salvatore 36/3. 326/1
Rijk, L. de 15613
Rijpstra, J. 314/1
Rimasjewskaja, Natalia 465/3
Rimi, Abubakar 53'1
Rimington, Stella 24/3/foto, 39211
Rinchen. Gendun 290/1
Riordan, Richard 116/2
Rios Montt, Efrain 764/1, 765/2/3
Ripa di Meana, Carlo 32712, 33013
Riquelrne, Blas N 640/2
Ritchie, Charles 397/3
Ritzen, J.M.M. 523/1/3/foto, 531/2/3, 600/foto, 606'1
Rivapalacio, José Rodolfo 637/2, 63813
Rivera, Aida de 84713
Rivera Ramos, Vicente 83811
Riviello Bazan, Antonio 25911
Rivling, Alice 708/1
Rizzo, Biagio 3712
Rjabow, Nikolaj 752/3
Robaina Gonzalez, Roberto 335/3, 336/1/3/foto, 843/3, 84613, 847/foto
Robalino Gonzaga, Cesar 2511112, 635/2
Robb, Charles S. 26111, 709/1
Roberti, David 5601213
Roberts, Clare 40311
Roberts, Reinaldo 11312
Robertson, Pat 70912
Robinson, Mary 2813, 7313
Robinson, Randall 766/3
Robinson-Regis, Camille 70412
Robledo Rincon, Eduardo 774/1
Robles Espinoza, Rodolfo 11212
Robroek, J.C.H. 30613
Rocard, Michel 17/3/foto, 18/1, 38612, 617/2/3/foto
Rocha, Falvio 83713
Rocha, José Anibal Lopes 64311
Rocha, Manuel 64712
Rocha Martinez, Luis 55511
Rock, Allan 19111
Rodas de Leon Gomez, Xenobia 25413
Rodrigo, José 40111
Rodriguez, Florisabel 70112
Rodriguez, Francisco 703/2
Rodriguez, Miguel Angel 335/1
Rodriguez Garcia, José Luis 33712, 84311, 84412
Rodriguez Maurell, Antonio 844'2
Rodriguez Orejuelo, Gilberto 471/3
Rodriguez Porto, Blanca 632/1
Roechlo, Wladimir 661/foto
Roelew, Aleksandr 751/3
Koesch. Carlos 701/2
Roest, G N 519/3
Roestenbekow, Janysj 21313
Roethof, G. 315/1
Roetskoj. Aleksandr 173/3, 176 1/2 3 li7 2/3. 178/3, 179/1/2, ioto, 180/1/3, 184/1, 464/2/3, 4651112, 467/1, 754/2/3
Rogozin. Dmitri 80613
Roingam, Robert 5511
Rojas. Carlos 256/1
Rojo, Luis Angel 400/foto
Roldan. Luis 630/2/3/foto. 631/1. 632/1/2
Rollins, Ed 261/2
Roman Lubomir 629 2
Roman, Petre 331 3, 332 '1
Römer Susanne 194/3. 195/2. 260/2/3
Romero, Sergio 470/2
Romero Caramelo, Juan José 401/2
Romero Moreno, Fernando 107/3
Ronchey, Alberto 3511
Rooserelt, Eleanor 12213
Rooy, Y.C.M.T. van 313/2
Rosa, Donatella di 37/2/foto
Rosada, Hector 252/3, 764/foto
Rosario Casas Ames, Maria del 413/1, 56211
Rosati, Dariusz 54913, 550/3
Rose, Michael 378/1/foto, 380/2/3, 381/1/2/3, 382/foto, 384/2, 6821112, 68313, 685/3, 686/3
Rosenmöller, P. 155/3, 156/1. 158/1, 30512, 315/1, 51811, 527/1, 60611
Rosero, Miguel 637/1
Roso, Ante 38113, 382/foto
Ross, Denis 13913, 49713, 498/foto, 87112
Rossello. Pedro J. 41112
Rossi, José 701/2
Rössner, Bernhard 540/2
Rostam, Mustapha 285/3
Rostenkowski, Dan 118/3. 122/3, 12613, 417121 foto, 706/3
Rostenkowski, Laverne 417, foto
Rota, Robert V. 118/3
Roth, Claudia 74311
Rothschild, Danny 86412, 86513
Rothstein, Barbara 707/3
Rottenberg, Felix 517/2
Roussin, Michel 347/3, 354/1/2, 85912
Rouveroij, Sas van 82212
Rouvoet, A. 31512
Roux, Johan le 48513, 48612
Rozenblad, E.C. 31311, 59913
Rozjok, Peter 45411
Rtsjoelisjwili, Wachtang 74513
Rua, Fernando de la 18813, 55213, 553/2
Ruberti, Antonio 1212
Rubi, Ahmad Abdullah al- 574/1
Rubial, Ramon 401/foto
Rubiks, Alfred 17213
Rubinstein, Elyakin 868/1/foto
Rubio, Guillermo Perry 700/3
Rubio Jimenez, Mariano 630/2/3
Ruckauff, Carlos 19011, 55411
Rudasingwa, Theogene 716/3, 717/foto
Rudman, Deon 479/2
Rudman, Warren 263/3
Rugenera, Marc 71713
Rugova, Ibrahim 100/2/3, 10211, 396/2, 69511
Rugumbarara, Alphonse 42012
Rühe, Volker 226/foto, 276/3, 33313, 539/1/foto
Ruiter, J. de 518/2/3
Ruiz, Samuel 258/1/foto, 259/1, 63811
Ruiz de Vielman. Maritza 253/3
Rujjub, Jibril ai- 501/2
Rukmana. Siti Hardivanti 7812
Ruli, Genc 449/1/2
Rummo, Paul-Eerik 742/1
Runciman van Doxford, Burggraaf 23/2
Rupo, Elio di 233/1/2/foto, 824/1
Rupp, Christine-Ann 167'3
Rupp, Rainer 16713
Rurec, Gabriel 273/3
Rushdie, Salman 246/3, 28013, 28211, 432/2, 476/2, 572/2/3, 64911
Rusli, 443/2
Russ, Jack 26411

Rutelli, Francesco 324/foto, 325/1
Ruys, Manu 23413
Rybalski, Nikolaj 187 foto
Kybkin, Iwan 463'3, 464/1/3/foto, 467/1, 753/1, 754'1
Ryom Kyong Sik, 882 2

Saadi, Said 34912
Saadi, Salim 352/1. 778/1
Saakjan, Bako 451/1
Saar, Sherif Samsudeen 712/1
Saarna, Ain 453 3
Sabah. Ahmad Hammoud al-Jabir as- 573/2 574/1
Sabah. A: Sabah as-Salim as- 142/2, 574/1
Sabah, Fahad Mohammed as- 144'3
Sabah. Jabir al-Ahmad al-Jabir as- 57313
Sabali, Saad al-Abdullah as-Salim as- 573/2'3, 574/1
Sabah. Sabah al-Ahmad al-Jabir as- 574/1
Sabah. Salirn 141: l
Sabali, Saud Nasir Saud as- 574/1
Sabally Sana 712/1
Sablerolle, J.C. 30811
Saboerow. Jewgeni 459/2, 751/3
Sabri, Akram Said 873.1
Sacirbey, Mohammed 97/3. 380/2, 683/2, 686/2
Sadak, Selim 759/1, 760/1
Sadassi. Boubacar 135/1
Sadat, Anwar 65/2, 66 2, 119/1, 43212
Sadi, Belghoul 779/1
Sadykon; Sainad 451/3
Sadykow, Sjeraly 80712
Saenz Klinsky, Alberto 108/1
Safire. William 263/3
Saftawi, Assad 140/3
Sagaf, Said Mohamed 198/2, 851/2
Sagat, Tibor 62912
Sagbo, Kodjo 570/1
Saghou, Mohammed 4812, 78411
Sahel, Mustapha 48/2
Sahhaf. Muhammad Said Kazim al- 35912 79113
Sahlin. Mona 235'3. 836/1
Saib. Broosk 690/3, 691 1
Said, Alamin Mohammed 42213
Said, Mohammed 781/1/foto
Said, Sayyid Fahad bin Mahmoud al- 364/3
Said. Sayyid Fahr bin Tâiinour al- 365/1
Saidqasimow, Saidmoechtar 80811
Saifullah. Anwar 37012
Sainovic, Nikola 9813, 396/1
Saito, Ryoei 211/2
Sajadow, Sajad 160/3
Sajjad. Wasim 146/1, 36813, 371/foto. 372/1
Sakaran Dandai, 665/1
Sakhri, Amar 778/2
Sakik, Sirri 759/2/foto
Sako, Toumani Dakoum 71311
Sakurai, Shin 583/3/foto
Salaam, Mullah Abciul 879/3
Salahuddin. Sayed 798/3
Salameh, Mohammed 41713
Salas. Angelica 114/foto
Salas, Jacobo 347/1
Salazar, Domenico 36/3
Salcudeanu, Petre 33113
Salczerova, Ivana 24312
Sale, Arninu 4913
Saleh, Ali Abdullah 3631213, 364/1/2/foto, 721/3. 722/1/3, 72311, 7241, 72513
Saleh, El Zubeir Mohammed 785/3
Saleh, Ibn Oumar Mahamat 5513, 42912
Saleh, Jaime 194/3, 195/2/3. 26011
Saleh, Matarawy Mohammed Said 11911
Saleh, Zubir Mohammed 27213
Salgado Fernandez, Alina Maria 33812
Salguero Gross, Gloria 701/3
Sali, Brahama 732/1
Salia, Moharned 137/foto
Salih, Husayn Sulayman Abu 273/1, 649/2
Salik, Julius 370/2
Salim, Majdi 65/2
Salim, Salim Ahmed 27212, 426'1, 478/foto, 648/3
Salimow, Jakoeb 510/1
Salinas de Gortari, Carlos 41/2. 25513, 257/3, 25811, 259/1, 637 2/3, 638/1/2, 639/1/2, 772/3, 847/1
Salinas Sedo, Jaime 112/1
Sallal, Abdullah al- 36412
Salmovitz, Esther 875/3
Salolaincn, Pertti 745/2
Salornao. Tomas 271/3
Salvo, Nino 32612
Sain Rangsi, 36611, 36713
Sama, Carlo 34/3
Samadow, Abdoejalil 215/3. 509/foto. 510/1/2, 81112
Samake, Sada 135/1 - 175 2/9
Sainaras, Antonis 547/3
Samaraweera, Mangala 809/2
Samateh, Lamin i12'1
Samayoa, Enrique 254/3
Sambalis, Jerome 783/3
Sambat, Alexandre 199/3. 852/1/2
Sambo, Edson 133/1
Sammassekou, Adama 135/1, 475 2
Samoplawski, Valeri 751/1
Sampa. Chitalou 203/2, 788/1
Sampaio, Jorge 241/foto
Samper Pizano, Ernesto 471/3, 472/2, 698/3 699 1/2/3/foto, 700/2/3, 701'1
Saniphan Thongsamak, 812/2
Sanan Khachonprasat, 81212
Sanchez, Luis Alberto 641/1
Sanchez, Marco Aurelio 25912
Sanchez, Rodrigo 34711
Sanchez Berzain, Carlos 107/3
Sanchez Rustaniante, Diego 422/2
Sanchez Cardenas, Francisco 84713
Sanchez de Lozada, Gonzalo 4113, 107/2/3/foto, 554/3, 555/1/2/foto, 55613, 632/3
Sanchez Santa Cruz, Elizardo 844/3
Sanchez Venegas, Tranyuilino 637/2, 63813
Sancho, Eduardo 70113
Sandiford, Erskine 40312, 836/2/3
Sandoval. Felipe 47012
Sane, Babacar 427/3
Sangala. John 56612
Sangheli, Andrei 457/2, 4581112
Sanhadji, Ahmad 35212
Sanjines, Fernando 10713
Sanon, Thomas 39312
Sansa, Adriano 32511
Sansaricq, Bernard 34213
Sansen, Antoon 822/2
Sansivirini, Jorge 702/1
Santa-Olalla, David 685/2
Santaniaria, Oscar Alfredo 702/1
Santana, Konis 77/3
Santapaola, Benedetto ,,Nitto" 3613
Santer, Jacques 697/2/foto, 74213. 743/foto
Santi Srithanakan, 812/1
Santkin, Jacques 233/1/2
Santos, José Eduardo dos 266/3, 643/1/2/foto, 644/3
Santos Vera, Marcelo 25111
Sanusi Junid, 296/3
Saoedabajew, Kanat 50712
Saouma, Édouard 221/3, 222/foto
Sapriza Nunes, Mario Augustin 64012
Sacallah. Khaled 142 1
Saqour, Mohammad al- 14412
Sar Kheng, 366/1, 728/3
Saracoglu, Rusdu 24613, 247/1
Sara\-ia Better. Arturo 700/3
Sarcinelli, Mario 32912
Sardjoe, Dilip 4313, 44 1/2/3, 45/3
Sarid, Yosi 87113
Sarijex-na, Ajtiinowa Byrganym 21311
Sarinic, Hrvoje 397/foto, 696/1
Sarisjwili, Irena 1691213, 170/3
Sarkissian, Serzjik 45111
Sarkozy, Nicolas 19/1, 2011
Sarney, José 406/2, 83713
Sarumi. Dapo 4913
Sassou-Nguesso, Denis 355/1, 7131112
Sata. h'iichael 203/1/2
Sato, Megumu 580 foto, 581 1
Sato. Mitsuo 145/2 3
Sato, Moriyoshi 580/foto, 581/1
Satoejew, Ajoeb 757/1
Sauri, Dulce Maria 25612
Sauwens, Johan 82212
Savane, Landing 54/3, 42713, 78412
Savas, Timurcin 761/1
Savimbi, Jonas 26713, 2681213, 64312, 644/3
Sawadogo, Antoine Raogo 35312
Sawadogo, Jean Paul 35312
Sawai Pattano, 79'3, 81212
Sawit Phothiwihok, 81212
Sawyer. Amos 357/1/2
Sayd, Isa Abd al-Kafi al- 474/1
Scalfaro, Oscar Luigi 35/1, 37/3, 325/2/3, 3261213, 622/3, 62413
Scalia. Antonin 561/1/3
Scarlett, John 466/3
Scharping, Rudolf 162/2/foto, 16413, 829/1
Schaulson, Jorge 47012
Scheltema, M. 156/3
Scheltema.de Nie, O. 31511
Scheur, J. van dc 308/1
Schiefelbein, Ernesto 470/2
Scliiltz, Hugo 821/2, 822/2
Schimmel, A.J. 315/1
Schipper, W H. 51913
Schlesinger, Helmut 166/1
Schlutrr, Poul 237'2, 827/2
Schmidhauer. Bernd 281'2
Schmidt, Helmut 13: 1
Schmidt, John 588/2
Srhmidt. Lissy 793/1
Schmidt, Renate 829/2
Schmitt, Erir 21/3
Schmitz, E.M.A. 523/3. 533/1/2, 600/foto
Schmoegnerova, Brigita 62911
Schneerson, Menachem 710/1
Schoeman, Renier 492/1
Scholten. W. 526/3, 527/3
Schönhuber, Franz 53713
Schori, Pierre 836/1
Schröder, Gerhard 162'2, 537/foto, 538/1
Schröder, Hiltrud 537/foto
Schroeder, Kathryn 414/1
Schulier. Paul 226/foto
Schuiner, Charles 560/3
Schutte, G.J. 31512, 606 2
Schuurman, E. 15412
Schuurman, W.B. 315 2
Sciacca, Con 58611
Scognamiglio, Carlo 623/2, 624/foto
Scott, Nicolas 68811
Scott, Sir Richard 389/2/3
Sebe, Charles 63/1
Seddoh, Komlavi 570/1
Sedoc. Eddy 44/3
Seehofer, Horst 166/2/3
Seewa. Fallah 784/3
Segev, Gonen 43511
Segni, Mario 3312, 32713, 328 2, 33013, 623/3
Séguin, Philippe 17/1/2, 18/3, 386/2
Seignoret, Clarence Augustus 47311
Sein Win, 58511
Seiters Rudolf 16312 foto
Sekhonyana, Eoaristus Retselisitoe 8531112
Sembajew, Daoelet 21311
Sembiring Meliala, R.K. 78/2/3
Senanayake, Dharmasiri 809/2
Sendashonga, Seth 71911
Sendegeya, Christian 419/1
Senelle, Robert 229/3, 23011
Senghor, Diamacoune 54/2
Sercia, Joseph 387.1, 388/2
Sereivut, Norodom 36611, 36713, 878/foto
Sergejew, Walentin 182/2, 46311
Serpa Uribe, Horacio 70013
Serra, Enrico 32511
Serra Serra, Narcis 40113, 631/1/2, 63211
Serrano Elias, Jorge 254/1, 703/3, 764/3
Seselj, Vojislav 100/3, 101/1/2/3
Seshan, T.N. 7212, 797/2/3
Sessions. William S. 116/3. 117/1
Setina, Jiri 245/1
Sewerowan. h'iihai 458/2
Sexwale, Tokyo 49013, 491/foto
Seye, Babacar 78412
Sgreccia, Elia 15313
Shaaban, Yousef Mahmoud 50213, 78311
Shaath, Nabil 137/1/foto, 493/2, 494/1, 497/foto, 50211, 864/1/2, 86513
Shabaytah, Mouin 28313
Shabuddin, Makhdum 370/2
Shafi, Haider Abdel- 137/foto. 501/1
Shagari, Shehu 5113, 52/1
Shagaya, John 51/1
Shah, Akhter Hussain 371/foto
Shah, Khurshid Ahmad 370/2
Shah, Pir Mohammad Sabir 371/1
Shahabuddin, Makhdoom 735/1
Shahak, Amnon 137/1/foto, 497/foto, 884/2
Shahal, Moshe 433/2/foto
Shabin, Uthman 6511, 66/1, 6713
Shairi, Ali Mursa al- 47411
Shaker, Sharif Zaid ibn 14312, 14412

Shalikashvili, John 121/2/foto, 22513, 226/foto, 227/3, 769/foto, 771/foto
Shamgar, Meir 68/2/3, 86413
Shamikh, Ali al- 474/1
Shamikh, Mubarak Abdullah al- 474/1
Shamlan, Faysal Uthman Bin 723/1
Shamuyarira, Nathan 12913, 56411
Shanfari, Said bin Ahmed dl- 300'2. 365 1
Shankar, Shiv 799 3
Shantali, Umar 275/1
Shapland, Harry 69013
Sharif, Mahmud Sayyid Ahmed 67/1
Sharif. Mian Mohammad Nawaz 371/1, 733 2/foto
Sharif, Mohammed Sawfat ai- 67/1
Shariff, Abdul 481/3
Sharistani, Hussein 35913
Sharma, Satish 7113
Sharma, Shankar Dayal 73/2/3, 37213, 442/1
Shattuck, John 288/2, 342/1
Shatwan, Fathi Bin 47411
Shazli, Kamil 67/1
Shehu, Tritan 449 2
Shekhawat, Bhairon Singh 437'1
Shekhawat, V.S 75/2
Shelly, Christine 685/2
Shelton, Henry Hugh 771/2
Shephard, Gillian 2213, 689/foto, 690/1
Sheriff, Mohamed 35711
Sherifo, Mahmoud Ahmed 422/3
Sherpao, Aftab Ahmad Khan 371/foto, 733/2
Shi Hwei-you, 374/foto
Shi Yuebo, 66712
Shiddu, Abdcl Aziz 64911
Shih Mingteh, 66811
Shilowa, Sam 860/3
Shipp, Susan 391'foto
Shohat, Avraham 139/2/foto, 49813, 87711
Shonekan, Chief Ernest Adegunle 49/2, 50/3/foto, 5112, 52/1/2
Shoval, Ron 86611
Shuaybi, Azmi al- 50211
Shukla, V.C. 73/1
Shukri, Ibrahim Mahmoud 43213
Siad, Issa Mohammed 27711
Siale Bileka, Silvestre 421/3, 422/1
Sianko, Oeladzimir 741/1
Siclari. Bruno 3613
Sidi, Taki Ould 568/3
Sidibe, Modibi 135/1. 475/2
Sidibe, Ousmane Oumarou 13511
Sidki, Atef 66/3/foto. 67/1/2/3. 431/1/2/3, 432/3, 789/1
Sifi, Mokdad 778/1/2/foto, 781/1
Sifontes, Juan 70211
Sigcau, Stella 49113, 49212
Sigoea, Tengiz 169/2
Sihanouk, Norodom 36612, 657/1, 727/1/2/3/foto, 728/1/2/3
Silagadze, Au-tandil 16912
Silajdzic, Haris 94/2, 95/foto, 96/2. 971112, 98/2, 37712, 38113, 382/2/3/foto, 68412, 68612
Silberzahn, Claude 2111
Silva, Jerry de 14812
Silva, Luis Inacio ,,Lula" da 40513, 4061213, 837/2, 838/2, 839/2/3/foto, 840/1
Silva, Nimal Siripala de 809/2
Silva Almeida Filho, Hermogenes da 83811
Silva Herzog, Jesus 256/1/2
Silvano, Francesco 3412
Silveira, Fernando 721/1
Simbizi, Cyriaque 42012
Simeon Negrin, Rosa Elena 844/1
Simic, Zeljko 9813
Simitis, Kostas 746/3
Simko, Ivan 62911
Simlak, Chambio Andakatou 5513
Simmonds, Kennedy Alphonse 41113, 41211
Simmons, David 836/3
Simmons, Keith 836/2
Simon, Henderson 403/1
Simon, Paul 41711
Simons, H.J. 153/foto, 306/3, 523/2
Simonsen, Ole Loevig 82812
Simovic, Milos 695/1
Simpson, R.C. 859/3
Sin Sen, 72813
Sin Song, Generaal 728/3
Sinaceur, Mohammed Allal 48/2
Sincar, Mehmet 24811
Sindikubgabo, Theodore 424/3/foto, 714/3, 717/1
Singatey, Edward 71211
Singh, Bhanu Prakash 798/2
Singh. Digvijay 437/2
Singh, Ganesh Man 732/3
Singh, Manmohan 437/3, 438/foto, 439/3. 800/2/foto
Singh. Vir Bhadra 437/1
Sinissaar, Tiit 741/3
Sintsow. Wadim 466/3
Sipahioglu, Omer Haluk 747/1
Siphandon, Khamtay 15011, 508/1/foto, 58413
Sipkes-van Zijl, L. 30512, 315/1, 51811
Siradeghian. Vanik 738/1
Siregar, Raja Inal 443/2
Sirikit. Koningin 511/1
Sisinni, Francesco 35/1
Sison, Jose Maria 291/2. 730/2
Siyam, Adel Awad 43211
Sjachraj, Sergej 178/1, 183/3, 184/1, 462/1, 464/3, 465/2/3, 4671213, 75213, 757/1
Sjafranik, Joeri 464/3
Sjajmadze, Anzor 456/1
Sjajmijew, Mintimer 18211
Sjakirow. Kamtsjibek 214 1
Sjardabajew, Rawil [illegible] 806 o
Sjewardnadze, Edoeard 168/3. 169/1/2/3/foto. 17011'2, 172/foto, 454'2, 455/1/3, 456/foto, 745/2, 746/1/2
Sjljapnikow, Aleksandr 510/1
Sjmarow, Waleri 219/3, 220/1, 587/3, 751/2
Sjochin, Aleksandr 183/1/3, 184/1, 462/1, 464/3, 466/1, 515/2
Sjoelha, Mykola 751/1
Sjoemejko, Wladimir 178/3, 182/1/2, 18412, 463/3/foto, 464/3, 73813, 75311, 75411
Sjoesjkewitsj, Stanislau 16211, 45113, 45211, 740/2/3
Sjojgoe, Sergej 46413
Sjokirow, Joera 51011
Sjostakowski, Wjatsjeslaw 754/3
Skandalidis. Kostas 746/3
Skate, Bill 815/1
Skipalski, Oleksandr 750/3
Skoularikis, Ioannis 74613
Skweyiya, Zola 49113
Slater, Mark 729/foto
Slezevicius, Adolfas 16113
Sljepitsjew, Oleh 17512, 751/2
Slota, Jan 24313, 834/1
Slovo, Joe 62/3, 479/foto, 48113, 491/3, 49211, 863/1
Smajkic, Arif 97/2
Smajlbegovic, Faruk 9712
Small, Hugh 34213, 343/1
Small, Richard 689/2/3
Smallswood, Raymond 69312
Smet, Miet 23313
Smidowitsj, Nikita 36012
Smires, Bennani 48/foto
Smit, Basie 485/3, 486/1/2/foto
Smith, James 118/3
Smith, John 26/2/foto, 687/1/2, 688/1/3
Smits, M. 31411
Smolarek, Zenon 550/1
Snegoer, Mircea 172/foto, 173/3, 174/1, 457/2/3
Sneh, Ephraim 875/2
Soares, Mario 241/1, 50813, 633/foto
Soares, Rui Figueiredo 35511
Sobona, Viliarn 243/1
Sobtsjak, Anatoli 184/1, 464/2, 465/3, 753/1
Soebanow, Myrzakan 21411
Soebroto, 299/2/foto, 300/1, 66913
Soeharto, 70/2, 76/3, 77/foto, 78/2/3, 281/3, 442/2/3. 443/1/2/foto. 514/1/foto. 803/3. 804 1'foto, 805/2/3
Soelejmanow, Choza 756/2
Soeltanow, Koeanisj 50712
Soeproenjoek, Boris 507/2, 806/2/3
Soerjadi, 78/3
Soetalinow, Abdybek 21411
Soglo, Nicéphore 128/1, 35213, 357/1, 781/2/3, 849/2/3
Soglo, Rosine 35213, 78113
Sok An, 36611
Sokolow, Wenjamin 18012
Solana Madariaga, Javier 11/foto, 4613, 47/1, 401/3. 546/2/foto. 846/foto
Solana Morales, Fernando 25611
Solberg, Hill Marta 240/3
Solbes Mira, Pedro 400/foto
Solchaga Catalan, Carlos 63013, 843/2
Soleiman, Soleiman Metwali 6613
Soley, Elias 70112
Solijew, Hakim 510/1
Solomon, Petros 42213
Solorzano, Roberto 70112
Solzjenitsyn, Aleksandr 752/1/2/foto
Somda, Nourchior Claude 353/2
Some, Timothee 353/2
Sondashi, Ludwig 20312
Song Jian, 289/foto
Song Yong Dae, 658/foto
Song Young Dae, 291/foto
Sonko, Amina Faal 71211
Sonneveld, J. 522'3
Sope, Barak 44613
Sophon Savikhamin, 81211
Sörensen. Patsv 821 1. 822 1.2
Sorgdrager, W 523 3 foto, 531 2, 600 foto
Sorhaindo, Crispin 47311
Soriano, Hernan Luis 558/1
Soriano, Orlando 732/1
Sosa, Alejandro 638/3
Sosa Rodriguez, Juiio 55713, 55811
Soskowets, Oleg 18012, 46211, 863/3
Soto, Arturo 253/1
Soto, Longino i01'2
Soto Gonzalez, Cecilia 773/1
Soto Prieto. Lionel 338: i
Sougoudi, Youssou 42811
Soukou, Mahamat Ahmat 55/3, 429/2
Soutendijk-van Appeldoorn, M.H.J. 313/3, 59813
Souter, David 561/1
Souza, Wilfrid d' 79812
Sow, Abdoulaye Sekou 1351112, 4751112
Sow, Sy Kadiatou 475/2
Soyinka, Wole 85713
Soysa, Bernard 80912
Soysai. Mumtaz 76111
Spaak, Antoinette 535/1
Spadafora, Hugo 34613
Spadaro, Rosario (Don) 260/2/3
Spadolini, Giovanni 623/2
Spannaus, Nancy 26111
Spautz, Jean 697/2/foto
Spedding, David 39211
Spek, A.G. van der 30613
Spencer, Baldwin 403/1
Speroni, Francesco Enrico 62312, 625/2
Spinetta, Jean-Cyril 20/1/2
Spini, Valdo 33/2, 34/2
Spiridonow, Joeri 75711
Spiroiu, Niculae 33213
Spischak, Johann 61912
Spitaels, Guy 229/1/2/3, 230/1/2/foto, 231/1/2/3, 232/1/2, 233/1/2, 824/2
Spizjenko, Joeri 751/1
Spong, G. 260/3
Spremo, Vlado 68211
Spring, Dick 11/foto, 28/2, 29/1{foto, 30/3, 392/foto, 39411
Srinivasan, K.N. 43912
Srivatava, Oudh Narain 799/1
St Luce, John 40213, 40311
Staffieri. Giulio 325/1
Stahl, Alexander von 16312
Staljarow, Aljaksander 45313
Stange Oelckers, Rodolfo 470/2/3
Stankevicius, Laurinas 173/2
Stankevicius, Mindaugas Laurynas 748/1
Stankewitsj, Sergej 462/foto
Stantsioff, Iwan 826/3
Stavad, Oir 828/1
Steffan, Joseph C. 11811
Steichen, René 69613, 69711
Steinberg, Maxime 23413
Steinmetz, Klaus 163/3
Stellingwerf, D.J. 31512
Stepanenko, Alexis 407/1, 838/3
Stepankow, Walentin 17813, 182/3
Stepasjin, Scrgej 466/3, 753/3/foto, 75411
Stephanopoulos, George 41613
Stephens, Jay 416/3
Ster Andrej 698/2
Sterk, M 599/3
Sterligow, Alekandr 467/2
Stevaert. Steve 822 2
Stevens, Frankie 446/3
Stevens, Jimmy 446/3
Stevens, John Paul 561/1
Stevens. Richard 193/3
Stevens. Ted 51213
Stich, Otto 333/foto, 33411
Stoel, Max van der 314/1, 35913, 360/1, 794/1
Stoiber, Edmund 82912. 830/foto
Stojanov, Dragoljub 9612

Stojlow, Swetoslaw 186/3
Stolpe, Manfred 538/2, 829/2/foto
Stoltenberg, Thorvald 85/2/foto, 86/2, 87/3, 91/3, 92/3, 93/1/3, 94/1/3, 95/2, 105/2, 303/3, 378/3
Stoney, Michael 25/2
Storani. Federico 189/1, 553/2
Strasser, Valentine E.M. 202/3, 784'3
Strauss, Joseph A. 562/2
Strauss-Kahn, Dominique 61713
Strauss-Marsera, Edith 260/1
Strazjaw, Wasil 74112
Stream. Peter 273/1/2
Streibl, Max 537/3
Streletz, Fritz 167'2
Stumpf, Robert E. 12112
Sturza, Wasile 458/2
Suchinda Kraprayoon, Generaal 811/3
Suchocka. Hanna 551/foto
Sudomo, 803/1/2
Sudrajat, Edi 804/1/foto
Sudrat Keyuraphan, 811/3
Suh Chung Won, 29611
Suh Eui Hyun. 664/2
Suh Sang Mok, 295/3
Suhail, Taleb al- 789 3
Suheimat Tareq 144 2
Sukavich Rangsitphol, 812 2
Sulaeman Nuku 44213
Sulayman, Mohammed Hussein Tantawi 67 1 2
Suleiman, Mohammed Ibrahim 67/1
Sumarlin, J.B. 8031112
Sumintapura, Nasruddin 803/2
Sun Chen, 37313
Sun Yafu, 374/foto
Sundermann, José Luis 83811
Sundermann, Rosa Hernandes 838/1
Sundström, Anders 836/1
Suparman, Maman 803/1/2
Suphachai Phanitchaphak, 81212
Supwood, Laveli 64613
Surani, Jamas as- 50113
Surasak Thiamprasoet, 812/2
Susak, Gojko 10413, 37811
Susanto, Yudi 803/3
Sussmuth. Rita 163/1, 164/foto, 830/foto
Sutherland, Peter 22311, 589/1/3, 590/1
Sutrisno, Try 80312
Suud, Ratib al- 87711
Sumaydani, Ahmed al- 28512
Suwit Khunkitti, 79/3
Suzman, Helen 47912
Swann, Jonathon 690/3
Swildens-Rozendaal, W.J.C. 59913
Swing, William 339/foto
Swire-Thompson, Anthony 57012
Sy, Boubacar Sada 475/2, 85412
Sy, Mostapha 42712
Sy, Pate Malik 427/3
Syafei, Theo 77/1/2
Sylla, Ibrahima 713/1
Sylla, Jacques 78313
Sylla, Salifou 71311
Szabo, Albert 61913
Szabo, Ivan 23911, 24011, 62212
Szabo, Janos 24011
Szekeres, Imre 619/foto
Szimkus, Helmut 28112, 573'2

T

Ta Mok, 367/1/2
Tabara, Arturo 291/2
Tabarow. Habiboello 510'1
Tabatsjnyk, Dmytro 75111
Tabet, Haj Mohammad Mustapha 4712
Tabone, Vincent 698/2
Tabu, Pascal 78712
Tadele Gabresloste, Kolonel 719/foto
Tafida, Sarki 53'1
Tahiliani, R.H. 79913
Tahir, Haytham Qasim 72311, 724/3
Tahirou. Amadou 855/1
Taitt, Branford 40312
Takemura, Masayoshi 37613, 579/1, 5831213; foto
Takeshita, Noboru 209/3, 211/1
Takeuchi, Fujio 21013, 211/1
Talabani, Jalal 793/2
Talaki, Poloa 218/2
Talantsjoek, Petro 75012
Talbott, Strobe 215/2/3, 262/2/foto, 733/1, 771/foto, 800/2
Talhi, Jaddallah Azzouz al- 474'1
Talhouni, Bahjat 50213
Tall, Hisham al- 877/1
Tall, Mountaga 47512
Tall, Saïd al- 14412, 494/2, 50111
Talpur, Mohamnïad Yusuf 370/2
Tamari, Nechemia 434/3
Tamazawa, Tokuichiro 583/3/foto
Tambedu, Mbemba 712/1
Tambo, Oliver 60/1
Tameura, Tekire 735/3
Taminiaux. Willy 23312
Tamirat Layne, 129/3, 563/3
Tanaka, Kakuei 209/3
Tanaka, Makiko 583/3/foto
Tang Jiaxuan, 149/3
Tanjung, Feisal 78/2, 804/foto
Tansil, Eddy 803/1/2
Tapie, Bernard 38812.3, 616/3, 617/1/2/foto
Tapié, Koulou 645/2
Tapsell, Peter 218 2
Taracila, Ioan Doru 332/3
Taraïd, Andres 742/2
Tarasjoek, Boris 220/1
Tarawneh, Fayez 86811'foto, 87011
Tarif, Mansour bin 87711
Tarmugi, Abdullah 298/2
Tarpeh, Wilson 64613
Tarschys. Daniel 55113, 552/foto
Tarumizu, Kimimasa 145/3
Tatarella, Giuseppe 625/1/2
Tawes, Pascal 78113
Tay Tocoy, Alfredo 252/1
Taya, Moaouia Ould Sidi Mohammed 201/2, 474/3. 56813
Taylor, Ian 847/1
Taylor, Shaun 686/2
Taylor van Gosforth, Lord 23/2
Tchakna, Esaie 429/2
Tchiete, Moïse 785/2
Tea Banh, 36611, 36711
Tealei, Hoichi 218 2
Teannaki, Teatao 735/3
Teaotai, Ata 735'3
Teggart, Carol 193/3
Teguia, Mohamed 778/2
Tejada, Roberto 408/3/fotc
Tekere, Edgar 20411
Telaumbanua, Amosi 803/3
Tella, Guide di 193/3
Tello Macias, Manuel 25811, 847/1
Ternane, B.K. 850/3
Tembo, Christon 203'2
Tembo, John 13312, 566/3/foto
Teodoru, Paul 332'3
Teplisky, Benjamin 11111, 470/2
Ter-Organizsian, Gagic 15913
Ter-Petrosjan, Lewon 1611112, 172/foto, 451/3, 738/1
Tera Sitton, José 347/1
Terasawa, Yoshio 580/foto, 58111
Teresjtsjenko, Sergej 213/foto, 80611
Terlouw, Jan 332/2
Terpstra, E.G. 31411, 523/3, 5341112, 595/foto, 59913,600/foto
Terpstra, G.H. 31411
Terreblanche, Eugene 62/3, 64/2, 488/1
Terron Calderon, José Luis 25211
Terry. Mary Sue 261/1
Tetteh. Emmanuel 712/2
Thaksin Shinawatra, 812/2/foto
Thalassinos, Pablo 847/3
Thalén, Ingela 836/1
Thain, Carl 83611
Thanhawla, La1 437/2
Thani, Hamad Bin Jassem Bin Jabr al- 433/2
Thani, Khalifah Bin Hamad al- 50312
Thanong Siripreechapong, 511/2/3, 81113
Tharin Nimmanhemin, 79/1, 812/2
Thatcher, Barones Margaret 14/2, 26/2/3, 27/3, 204/3, 38912, 390'2, 554/3, 690/1/2
Thawee Kraikupt, 7911
Thibaut, Didier 716/3
Thielemans, Freddy 823/1/2/3/foto, 82411
Thijn, Ed van 9/2/3/foto, 156/3, 30912, 517/1, 519/1/2/3, 520/3, 521/1/2/foto, 522/1/2
Thoetphong Chaiyanan, 812/2
Thomas, Beto 194 3, 19511
Thomas, Clarence 561 1 3
Thomas, Rudy 195/2
Thomasson, Patsy 41612
Thompson, David 403/2, 8361
Thornpson, Elizabeth 83613
Thomson, Harry 56811, 853/3
Thong Chan, Generaal 366/2
Thornburgh, Richard (Dick) 30313
Thorpe, Christina 78413
Thurdin. Görel 835/1
Thürmer, Gyula 620/foto
Thys, Jean-Louis 23412
Thyssen, Marianne 535/1
Thystère-Tchikaya, Jean-Pierre 35511
Ti Lo, Antonio 508/3
Tiamzon, Wilma 730/2
Tian Ye, 57512
Tie Chamrat, 366/1
Tiendrebeogo, Alice 353/2
Tiendrebeogo, Anatole G. 353/2
Tietmeyer, Hans 165/3, 166/1, 542/1
Tigrid, Pawel 245/2
Timakata, Fred 44612
Tincu, Gheorghe 33213
Tindemans, Leo 535/1
Tindrebeogo, Celestin 353/3
Tinebra, Gianni 3711
Tjan Nicc William, 158/3 H.D. 524/1/2/foto, 526/3, 527111213, 60013
Tjin Adjie, A. 4411, 45/1
Tjin Xdjie, L. 4511
Toan Chay, Generaal 367'2
Toasi, Artenielu 21812
Tobback, Louis 82112, 822,213, 824/3
Tobin, Brian 19111
Todarello, Carlo 22913
Todorow, Marko 69713
Toejakbajew, Zjarmachan 806/3
Toerysow, Karataj 213'1
Tognoli. Carlo 329'2
Toha Gonzalez, Jaime 111/1
Tokoe, Hasan 450/2
Tombalbaye, Ngarta 429/2
Tombalbaye, Salomon Garbaye 42912
Tomic, Dragan 396/1
Tommel, D.J.K. 31511, 523/3, 525/foto, 534/1, 595/foto, 599/3, 600/foto
Tomow, Aleksandar 535/3
Topac, Mehmet 761/2
Topulovic, Musan 94/3
Torgyan, Jozsef 620/foto
Torricelli, Robert 63911
Torrijos Herrera, Omar 703/1
Toruner, Yaman 758/1
Totenow, Bajkarim William-oeli 806/2
Toth, Julius 24311
Touali, Mohamed 35113
Touati, Mohammed 34912
Toubon, Jacques 22213, 61512
Toulali, Driss 48/2
Toungui, Paul 565/1
Touray, Yankuba 712/1
Toure, Facinet 20012
Toure, Mamadou Bamou 13511
Touvier, Paul 2212, 618/2/3/foto, 61911
Tovar Acuna, Larry 19613
Tovar Pierola, Raul 55512
Townley, Michael 10911
Toybou, Moussa 198/2
Toyi. Salvator 420/2
Traa, M. van 15413, 31311
Trachtenberg, Larry 2512
Tran Duc Luong, 513/2
Traore, Bakary Konimba 13511, 475/2
Traore, Djounkouina 13512, 47512, 85412
Traore, Ibrahim 353/2
Traore, Jean 71311
Traore, Maurice Melegue 35312
Traore, Modibo 854/2
Traore, Mohammed Lamine 135/1, 854/2
Traore, Moussa 135/1
Trawkin, Nikolaj 184/1, 752/3
Tredinnick, David 69012
Trelles. Jorge 641/1
Treinaglia. Mirko 625/1
Tremonti, Giulio 62512
Treshman, Don 70612
Triaridis, Konstantinos 74613
Trichet. Jean-Claude 19/2/foto
Trifoi, Grigore 45812
Trifonow, Iwailo 82613
Trihatmodjo, Bambang 78/2
Trinkunas, Dainius 748/1
Tripalo, Miko 696/3

Trnka. Kasim 9712
Troejborg, Jan 82812
Tromp, Jan 527'3
Trovoada, Miruel 72111
Trudeau, Pierre 19013
Truman, Harry 263/2
Tshisekedi, Etienne 56/2/3, 430111213,786/1/2
Tshwete Steve 491/3
Tsjernenko, Dmytro 751/1
Tsjernomyrdin, Wiktor 17811, 18212, 183/3, 18611, 187/foto, 435/2, 453/2, 4621113, 463/1, 46413, 466/2, 467/3, 509/foto, 55113, 622/2/foto, 65613, 739/2, 741/2, 754/2, 755/1, 801/2, 810,foto
Tsjerwenkow, Tsjawdar 82613
Tsjibirow, Loedwig 74513
Tsjigir, Michail 741/1/2
Tsjikwaidze, Aleksandr 169/2
Tsjipew, Teodor 82613
Tsjoebajs, Anatoli 178/2, 18611, 462/1/foto, 46413, 46612
Tsjoerkin, Witali 8612, 88/2, 95/2/foto, 379/1, 380/2 3, 381 1, 397'2 foto, 682'2, 683 1. 684 1 3. 742/foto
Tsjolponbajew, Moekar 214/1
Tsjornowil, Wjatsjeslaw 174/3, 220/2, 45912, 460/1/2, 461/1
Tsjyngysjew, Toersoenbek 213/3, 21411
Tsjzjen, Wiktor 50913
Tsokhatsopoulos, Apostolos 74613
Tsotsjew, Kiril 826/1/2
Tsur, Ya'akov 434/3
Tswygoen, Marina 175/3
Tuanchai Nu-upala, 7913
Tucci, Keith 70612
Tucker, Richard 24/2
Tudjman, Franjo 85/3/foto, 8612, 91/3, 92/1/3, 95/1/2, 9613, 97/2/3. 10311. 1041113, 105/1/2/3, 377/3, 37811, 382/foto, 38311, 396/3/foto, 39811, 686/3. 68711, 695/2/3, 696/1/2/3
Tudor, Johnny 83612
Tuivaga, Sir Timoci 375/1
Tukur, Bamanga 53'1
Tulio, Hector di 18911
Tun Kyaw, 58312
Tuomisto, Pekka 32312
Tupp, Enn 74211
Turabi, Hassan Abdullah al- 72611
Turay, Joe 20213
Turco, Ottaviano del 3611, 32512, 327/2, 330/3
Turk, Ahmet 759/2/foto
Turnbull, Malcolm 15113
Turner, John 19013
Turnquest, Orville Alton 4031112
Turpin, Joseph 20013
Tusk, Donald 551/foto
Tutu, Desmond 80/2, 8631112
Twagiramungu, Faustin 5313, 54/1/2, 424/2/3, 716/2/foto, 71712, 71813
Tyndall, John 68812
Tyson, Donald 705/3

U

Ubayd, Atif Mohammed Mohammed 6711
Ugglas, Margaretha af 22112
Uijen, J.A.J.H. 30712
Ulbricht, Walter 54111
Ullrich, Kay 68813
Ulmanis, Guntis 16211, 456/3/foto, 46911, 73912, 747/2/3
Ulvskog, Marita 83611
Umbelina, Silvestre 72111
Unagu, Lazarus 5311
Ung Phan, 36611
Ungar, Klara 23913
Upindi, Alfred 56811
Uraqat, Talal 877/1
Urayqat, Saib 50211
Urbani, Giuliano 625/2
Urbina, Roger 55811
Urbizo Panting, Delmer 254/3
Urbom, Warren 26411
Uribe. Victoria 34612
Urumae, Urmas 742/1
Ushewokunze, Christopher 20411
Uslar-Gleichen, Hasso Freiherr von 832/foto
Uthai Phimchaichon, 7911, 812/2
Utri, Marcello Dell' 33013, 33111, 62612
Uusmann, Ines 83611
Uwilingiyimana, Agathe 53/2, 541112, 424/1/3, 717/3
Uyl, Joop den 317/1, 53212

V

Va Huot, 366/1
Vaart, J. van der 15311
Vacaroiu, Nicolae 24011, 3311213, 332/2/3
Vahaji, Javad 279/3
Valades, Diego 258/1
Valdes, Gabriel 470/2
Vaides Menendez, Ramiro 844 2
Valdes Rios, Diego 63911
Valentic, Nikica 39813
Valladares, Olban 25413
Valladares Lanza, Leo 255/1
Valle Garcia, Luis Arturo del 252/1
Valley, Kenneth 70412
Van Molivan, 3661t
Vandemeulebroucke, Jaak 535'1
Vandenbroucke, Frank 824 2/foto
Vanhecke. Frank 535/1. 821/foto
Vapsys, Algirdis 457/1
Vara Ochoa, Manuel 641.1
Vargas, German F anco 64012
Vargas, José Israel 40512, 40613
Vargas, Marcos 70112
Vargas Lorenzetti, Oscar 10713
Vargas Silva, Octavio 700/3
Varma, T. Oedayraj Singh 31511
Vasiliauskas, Albertas 748/1
Vasquez, Mario 642/1
Vasquez Sosa, Lisandro 409/1, 41011
Vastagh, Pal 622/1
Vatana Asavahame. 81113
Vayas, Victor Manuel 636/3
Veen O van der 519/1
Veer, P K ter 31511
Vcga, Andres 70312
Veiga, Carlos 354/3
Veil, Simone 20/3
Velaric, Mirsad 97'2
Velasquez, Andres 197/2
Velasquez, Ramon José 195/3, 196/1/3, 197/1/2/3
Velayati, Ali Akbar 25012, 686/foto, 78912
Veldhuis. A.J. te 31411
Veling, K. 15612
Velis, Francisco 409/1
Velzen, W.G. van 308/1/2, 52213
Venetiaan, Ronald 44/1, 4511. 4612, 7751213, 776/3/foto, 777/2
Veng Sereivut, 366/1
Venizelos, Evangelos 10611, 547/3, 69713, 74613
Ventura, José Guillermo 40913
Vera Rodriguez, Carlos 635/3, 63611
Veras, Beni 40613, 40711
Verbeek, Herman 522/2
Verbugt, P.J.L. 31411
Vergara, German 703/2
Verhagen, M.J.M. 31411
Verkerk, W.J. 31511
Vermaat, A.J. 15612
Vermeend, W.A.F.G. 312/3, 52313, 53313, 595/foto, 599/3, 600/foto
Vermeulen, C. 381/foto
Verplaetse, Alfons 607/foto, 61113
Versheow, Alexander 708/2
Versnel-Schmitz, M.M. 315/1
Verspaget, J.M. 313/2
Verster, Joe 648/1
Veselka, Julius 457/1
Vichit Suraphongchai, 81212
Vidosevic, Nadan 10511
Vieira, Joao Bernardo ,,Nino" 782/1/2/3/foto
Vieytez, Atilio 409/3
Viezzoli, Franco 32813
Viljoen, Constand 61/3/foto, 480/3, 484/1/2/foto. 48911
Villa, Renato de 29111
Villalobos, Joaquin 408/1, 409/1, 410/foto, 701/3
Villar, José 64213
Villar Anleu, Marco Vinicio 25313
Villareal, Nitza 84713
Villeda Bermudez, Ramon 25413
Villiers, Dawie de 49113
Villiers, Philippe de 617/2
Villiger, Kaspar 33411
Vincent, Jean-Marie 769/2
Vincent, Sir Richard 68313
Violante, Luciano 33013, 33111
Virani, Nazmudin 68911
Vis, J.J. 5241213, 525/1/foto, 52711, 601/1
Visakavicius, Romualdas 173/1
Visconti. Francisco 559/1
Visser, R. 30811
Vitanyi, Ivan 62111
Viteri, Leonardo 25111
Vittor Alfaro, Raul 113'1, 641/1
Vivas Teran, Abdon 558 1 d
Vlajkovic, Sava 10111
Vlasblom, Dirk 443/3
Vliegenthart. A.M. 31311
Vlies, B.J. van der 31512, 60612
Vliet, S. van 599 3
Vlis, A.K. van der 596/3 foto, 597 1 2
Vo Van Kiet, 15012, 513/3, 51411, 58413
Voci, Alessandro 325/3
Vogel, Wolfgang 1641213
Vogels, Mieke 82212
Voigt, Helmut 54012
Vollebaek, Knut 103/2
Voltaire, Enock 34111
Vondervoort, A.G.M. van de 523/3, 533/2. 600'foto
Vongvichit, Phoumi 508/2
Voorhoeve. J.J.C. 523/3/foto, 531/3, 532/1, 599/3, 600/foto
Voors: tot Voorst. B.J. van 159/2
Voort, C.P. van der 30711
Voranart Apichari, 81113
Vos, E.J. 763/2
Vos, H. 31311
Vos, M.B. 31511
Vos, O.P.G. 59913
Voscherau, Henning 16511
Voûte-Droste, W.C.G. 31411
Voynet, Dominique 385/2
Vrakking, J.M. 518/3, 5191112, 520/2/foto, 521/3
Vranitzky. Franz 628/foto
Vranopoulos, Michail 54712
Vreckom, Eliane van 231/1
Vreeman, R.L. 313/1
Vreeswijk, W.T.E. 30612
Vries, B. de 1551113, 15611
Vries, B.M. de 31411
Vries, G.M. de 52213, 743/1
Vries, J. de 15613, 59812
Vries, J.M. de 31411
Vries. K.G. de 524/2/3, 525/1/foto, 527/1. 60111
Vrijhoef. W. 605/foto
Vroon, B 59813
Vu Khoan, 149/3
Vu Ngoc Hai, 512/2
Vunibobo, Berenado 813/2

W

Waal, L. van der 523/1
Wachsman, Nachshon 867/3
Wade, Abdoulaye 427/3, 784/2
Wade, Viviane 784/2
Waechter, Antoine 38512
Wageningen, E.G. van 315/1
Wagner, Rolf Klemens 16811
Wahono, 78/2
Waidyaratne, Cecil 14812
Waigel, Theo 13/1/2, 16413, 166/foto, 830/foto, 833/foto
Wainwright, Michael 36113
Waied, Sheikh Hasina 435/foto
Wakeham, Lord 689/foto
Waldegrave, Williain 24 3, 27/3, 690/1
Walesa, Lech 22713,44211,457 1, 549/3, 550/2/3, 551/2/3, 618/foto. 737/foto
Wali, Yusuf Amin 66/3
Walker. Jennone 70812
Walker; William G. 4091213
Wallage, J. 15812, 311/foto, 31213, 52713, 528/1, 529/foto, 605111213
Wallis, Vaclav 244/3
Wallström, Margot 836/1
Walsem, J. van 59913
Walsh, Lawrence E. 1231112, 26512
Walt, Tjaard van der 483/3, 484/1/foto
Walubita, Keli 20312
Walus, Janusz 62/2/3
Wamalwa Kijana, Michael 27013
Wanasinghe, Hamilton 14811
Wang Fucheng, 65512
Wang Juntao, 655/2, 65612
Wangchuk, Koning Jigme Singye 79613

Ward, Amelia 647/1
Wave, Sandee 646/3
Warennikow, Walentin 755/2
Warner, John 70911
Warner, Margot i0412
Wasakidze, Walerian 45511
Wasilew, Nikola 826/3
Wasmosy, Juan Carlos 640/2/3
Wassa Mbilizi. 57/1
Wasylysjyn, Andri 175/1, 751 1
Watanabe, Michio 579/foto, 580/1/2/3
'Waters, Maxine 12313
Wathelet, Melchior 22913, 23011, 82312
Wathey, Al 260/2/3
Wathey, Claude 195/2. 260/1/2'3
Watson, Alan 33512
Watson, Alexander 197/3
Watson. Bessy 255/foto
Watson, Henry 123/3, 124/ i
Wattanachai Wuthisiri, 811/3
Wazgen I.. Catholicos 738/2
Wazir, Intisar al- 50211
Wazir. Khalil al- 502/1
Webber Wright, Susan 705/1
Wedemeier, Klaus 830/foto
Wegner, Markus 165/1/foto
Wehbe, Zeid 283/3
Wei Jingsheng, 655/1/2/foto, 656/2
Weinberger, Caspar 12312
Weinstock, June 76413
Weinstoke, German 701'2
Weisglas, F.W. 31411
Weiss, Birte 828/1
Weiss, Peter 833/3, 834/foto
Weizmann, Ezer 433/3, 871/foto, 875/foto
Weizsäcker, Richard von 1511, 167/1, 365/foto, 539/3/foto, 54012, 737/3/foto, 831/1
Weldetensae, Haile 42213
Wells, Melissa 303/2/3
Wersenhagen, H. 775/1
Wesseh, Commeny B. 647/1
Wessel-Tuinstra, E.K. 153/1
Westerberg, Bengt 835/3/foto
Westerouen van Meeteren, A.H.L. 307/3
Westh, Bjoern 82811
Weymar, Verena von 539/foto
Wharton, Clifton R. 26211
White, Byron R. 11611
Whitman, Christine Todd 26112
Wiarda, J. 51813, 519/2/foto, 52211
Wichit Sukmak. Generaal 81212
Wickremanayake, Ratnasiri 80912
Wickremaratna, Kingsley 80912
Wickremasinghe, Ranil 809/foto
Widenow, Zjan 826/2
Widnall, Sheila 121/3
Wiebenga, J.C.G. 52213
Wieczorek-Zeul, Heidernarie 16212
Wiegel, Hans 156/3, 517/1/foto, 51811
Wierenga, H. 51913, 520/2/foto
Wiersma, J.M. 522/3
Wijers, G.J. 523/3/foto, 532/1/2/foto, 678/2
Wijetunge, Dingiri Banda 1481113, 444/1/2, 808/1/2/3, 8091112
Wijsenbeek, F.A. 52311
Wilder, Douglas 26111, 70911
Williams, Abe 49113
Williams, Burton 34712
Williams, Damian 123/3, 12411
Williams, Margaret 415/2/3
Williams, Rodney 403/1
Williams, Samuel 78511
Willis. Ralph 216/2. 58611
Willockx, Freddy 535/1, 824/2
Wilson, David 729/foto
Wilson, Gordon 2812
Wilson, Pete 11612. 12713, 26612, 41811, 709/1
Wilson, Russell 51213
Wilson, Selby 704/2
Wina, Arthur 20311
Wina, Nakatindi 20311
Wina, Sikota 20312
Winberg, hfargareta 836/1
Wingerden, C.S. van 315/1
Wingti, Paias 44513, 446/1/2, 81213, 814/3, 815/1
Winter, Lesley 44/1/2, 45/1
Wismoyo, Arismunandar 804/foto
Witroek, Nikolaj 182/3
Wittereen-Hevinga, J.C. 600/1
Wobi, Mamadou 5513
Woeweiyu, Thomas J. 647/1
'Cl'ohlfahrt, Georges 697/2/foto
Wolf, Markus 167/3
Wolfe, Fred 710/1
Wolffensperger, G.J. 315/1/foto, 605/1/2/3/foto, 60711
Wolfson, D.J. 528.1
Wolkogonow, Dmitri 18111
Wolkow, Wjatsjeslaw 177/1
Wolski, Arkadi 184/1, 753/1
Wolterbeck, Cees 361/1
Wolters, F.L.A.J. 31313, 59813
Wöltgens, M.A.M. 31213, 517/2, 599/3
Woltjer, E.P. 313/1
Wong Kan Seng. 298/2/foto
Woo, Michael 11612
U'00d, Kimba 116/2
Woodruff, Fred 45611/2
Woolsey, R. James 70/2, 293/1, 562/2, 658/2
Wörner, Manfred 226/foto, 379/3, 590/foto, 683/3, 883/1/2/foto
Worontsow, Joeli 23513, 380/3
Woznenko, Anatoli 807/3
Wu Po-hsiung, 374/1
Wutsjewa, Christina 82613

X

Xi Yang, 575/1/2
Xiao Bin, 288/3
Xu Wenli, 655/1/2

Y

Yadav, Mulayam 79713, 43711
Yahaya, A.B. 53/1
Yahya, Anis Hassan 723/1
Yaker, Layachi 848/1
Yamaguchi, Tsuruo 583/3/foto
Yamahana, Sadao 208/1, 58312
Yameogo, Hermann 35312
Yang Zhou, 65512
Yap, Romulo 730/2
Yaqub, Mohammad 370/3
Yasin, Abdul 41811
Yassin, Ahmed 8651113
Yassin, Sayed Ali Mohamed Osrnan 2731112
Yates, Walter 832/foto
Yatsuka. Namio 579/3
Yazdi, Ayatollah Mohammed 282/1
Ybema, G. 315/1, 525/foto
Yearwood, Robin 403/1
Yehouessi, Yves 78112
Yellen. Janet L. 560/1
Yennimatas, Georgios 548/1/2/3
Yentchabre, Yandja 570/1
Yeo, George 298/2
Yeo, Tim 390/1/foto
Yeo Cheow Tong, 298/2
Yeo Ning Hong, 298/2
Yeo Seng Tek, 298/1/2
Yeung Yuk Leung, 508/3
Yhombi-Opango, Jacques-Joachim 35511
Yilmaz, Mesut 247/2
Yilmaz. Mustafa 76111. 76112
Yilmaz, Tuncay 24912
Yohane, Isaac 134/2/3
Yokota, Yozo 584/2
Yonezawa, Takashi 58213
Yonten, Lobsang 290/1
Yoon Dong Yoon, 296/3
Yosano Kaoru 583 3/foto
Yoshino, Teruzo 21013
Yoshiyama Tanaka, Jaime 115/foto
Young, Colville 69813
Young, Dougias 19111
Young, Ivonne 34711
Young, Sir George 2613
Younger of Prestwick, Lord (George) 39013, 690/1
Yousef, Nasr 501/2/foto
Yousef, Ramzi 418/1
Yousifi, Abdherrahman el- 48/1
Ys, Etienne Nestor 260/1
Yu-Chen Yueh-ying, 66811
Yun Ho Jin, 662/1
Yurtdas, Sedat 760/1
Yusuf. Mohammed bin Musa al- 364/3
Yusufu, E.S. 49/3

Z

Zaa, Ciro 558/1/3
Zaanoum, Selin 137/foto
Zacharenka, Joeri 74111
Zafy, Albert 357/2
Zahir Shah, Ex-koning 506/3
Zahrani, Xhmed 726/3
Zalm, G. 523/3/foto, 531/3/foto, 600/foto. 675/3
Zamora. Ronaldo 731/3
Zamora Rivas, Ruben 408/foto, 409/1, 409/3, 410/1/3/foto, 411/1
Zana, Leyla 759/2/foto
Zangai, Levi 647/1
Zankaliani, Moertaz 16912
Zanun, Riyad al- 502/1
Zsrdari, Asif Ali 37113
Zatoelin, Konstantin 507/1
Zau Mai, Generaal-majoor 214/2
Zavala, Cecilio 255/1
Zamahiri, Ayman al- 6512, 431/1
Zawawi, Qais Abdul-Munim al- 365/1
Zawerjoecha, Aleksandr 46213, 463/foto, 464/3
Zayat, Muntasir al- 788/2/3
Zaza, Michele 36/3
Zebic, Jovan 396/i
Zedillo Ponce de Leon, Ernesto 637/3, 63811, 639111213, 77213, 773/1/2/foto
Zeeuu-, Marcel 46 1/2
Zega, Fatiwanolo 803/3
Zeikidze, Davit 45413
Zelenay, Roman 24311
Zelic, Slavko 9613
Zentani, Zentani Mohammad 474/1
Zepeda, Juan Orlando 408/3
Zer, Khaled 141/1
Zerhouni, Mohamed Benamar 778/2
Zernatto, Christof 62811
Zeroual, Liamine 350/1/3/foto, 35112, 352/2, 474/3, 778/1/2/3, 780/1/2/3/foto, 78311
Zhu Rongji, 2871113
Zia, Begum Khaleda 147/1/3/foto, 436/3, 79413, 79513, 79613
Zia ul-Haq, Mohammed 73412
Ziah, Thomas 357/1
Zijl, J.P.C.M. van 31311
Zijlstra, M. 31311
Zimba, Newstead L. 203/2
Zjelew, Zjelju 18612, 38413, 53513, 53611, 826/3/foto, 826/foto, 827/1
Zjiboeti, Michail 170/1
Zjirinowski, Wladimir 184/1, 185/1/3/foto, 186/1/2/3, 187/2, 380/3, 454/1, 463/3, 46412, 465/1/3, 46612, 4671112, 46911, 75212, 754/2/3, 755/1
Zjiwkow, Todor 53512
Zjoeganow, Gennadi 183/2, 18611, 467/1/foto
Zjoekeje , Toelegen 507/2
Zjoelynsky, Mykola 751/1
Zlenko, Anatoli 17613, 21911, 221'3, 75112
Zobhi, Mahmoud al- 86811
Zoehoeroeddinom, Bahawaddin 51011
Zoehoerou; Sjoerkoerjon 51012
Zoelpejew, Mejrazjdin 214/1
Zomanigui, Kozo 71311
Zonneveld, C. 31512
Zonov, Sergej 45411
Zorkin, Waleri 177/3, 182/3
Zou Jiahua, 65712
Zrei, Salim 137/1
Zuabi, Khaled al- 144/2
Zubak, Kresimir 382/1/2/3/foto, 684/1/2/3/foto, 68611, 68711
Zubaydi, Mohammad Hamzah al 791/1
Zukas, Simon 203/2
Zulu, Mcwayizeni Israel 86211
Zulu, Sifiso 862/2
Zuma, Jacob 59/2
Zuma, Nkosazana 49113
Zumai, Ali Fahad al- 57411
Zutshi, Balkrishan 22511
Zuylen, M.M. van 59913
Zwelithini, Goodwill 48412, 485/2/foto, 48613, 48711, 49213, 86011, 862/1/2
Zwinkels, J.H.M. 762/2
Zwjagilski, Joechim 174/1, 45912, 749/3

IV kalender **1994**

	JANUARI	FEBRUARI	MAART	APRIL
ZONDAG	2 9 16 23 30	6 13 20 27	6 13 20 27	3 10 17 24
MAANDAG	3 10 17 24 31	7 14 21 28	7 14 21 28	4 11 18 25
DINSDAG	4 11 18 25	1 8 15 22	1 8 15 22 29	5 12 19 26
WOENSDAG	5 12 19 26	2 9 16 23	2 9 16 23 30	6 13 20 27
DONDERDAG	6 13 20 27	3 10 17 24	3 10 17 24 31	7 14 21 28
VRIJDAG	7 14 21 28	4 11 18 25	4 11 18 25	1 8 15 22 29
ZATERDAG	1 8 15 22 29	5 12 19 26	5 12 19 26	2 9 16 23 30

	MEI	JUNI	JULI	AUGUSTUS
ZONDAG	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28
MAANDAG	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29
DINSDAG	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30
WOENSDAG	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24 31
DONDERDAG	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25
VRIJDAG	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26
ZATERDAG	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27

	SEPTEMBER	OKTOBER	NOVEMBER	DECEMBER
ZONDAG	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25
MAANDAG	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26
DINSDAG	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27
WOENSDAG	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28
DONDERDAG	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29
VRIJDAG	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30
ZATERDAG	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31